IUL. 2005

BIBLIOTECA „ASTRA“
SIBIU

1973. N° 1-52 Complect.

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● ANUL XXIV ● SERIE NOUĂ ● TIMIȘOARA ● VINERI, 5 IANUARIE 1973 ● 1 (254) ● 12 PAG. 1 LEU

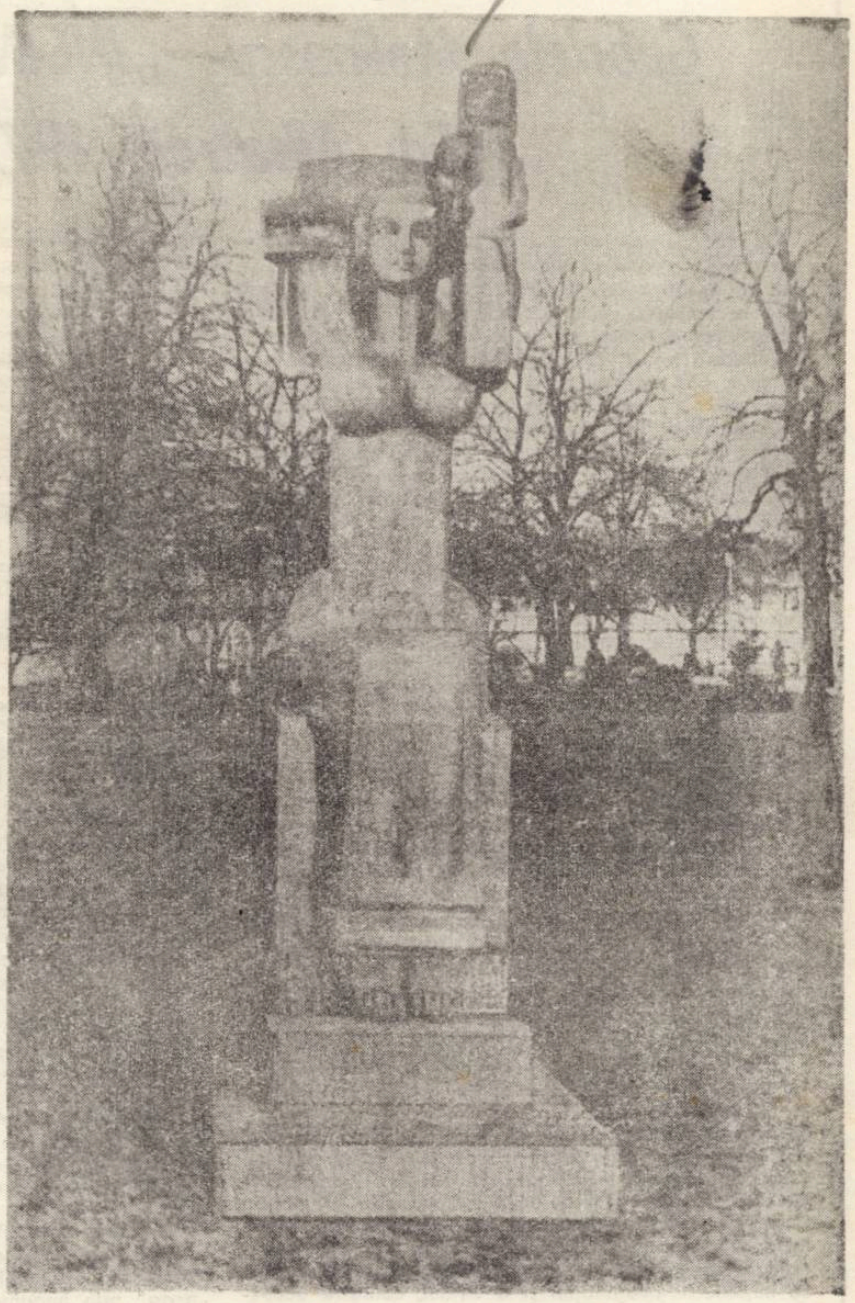

DUMITRU PALALAU „Maternitate“.

Știința conducerii societății – instrument al politicii Partidului Comunist Român

Instaurarea Republicii, cu un sfert de secol in urmă, evoluția istorică ascendentă a României in această perioadă sint indisolubil legate de realizarea liniei politice generale a Partidului Comunist Român. Elaborată pe temelia marxism-leninismului și in concordanță cu realitățile din țara noastră, politica partidului, expresie a intereselor vitale ale clasei muncitoare, ale intregului popor, și-a demonstrat caracterul științific prin faptele care au confirmat-o, prin succesele pe care le-a inregistrat România pe linia progresului in toate domeniile vieții sociale.

Cuceririle intregii puteri politice de către clasa muncitoare și aliații ei, prin actul de la 30 decembrie 1947, transformarea partidului comunist în partid de guvernămînt au amplificat funcțiile și atribuțiile sale, au făcut ca in aria responsabilităților Partidului Comunist Român, să intre o gamă largă de sfere de activitate – politic, economic, cultural, științific etc. Din critic al orinduirii burghezo-moșierești și factor de opoziție față de guvernarea partidelor claselor exploatatoare, el devine instrumentul principal al clasei muncitoare de făurire a noii societăți, cu greaua răspundere pentru modul în care guvernează, căci orice decizie a sa, atît în domeniul politicii interne cit și al celei externe, afectează interesele intregii națiuni.

In aceste condiții, partidului comunist nu-i mai pot ajunge cunoștințele generale despre strategie și tactică, tezele cunoscute care au permis stabilirea măsurilor necesare pentru mobilizarea clasei muncitoare și a altor pături interesate in lupta impotriva asupririi sociale și naționale, pentru răsturnarea claselor exploatatoare de la putere.

Este cunoscut că politica de industrializare a țării, pe baza introducerii tehnicii noi, de cooperativizare și dezvoltare a agriculturii, de creare a unei culturi noi socialiste, de propășire a științei și învățămîntului, de întărire a statului și lărgire a democrației etc., probleme care constituie conținutul activității de conducere a partidului în ultimul sfert de veac au impus o creștere a competenței partidului, o imbogățire a complexului de mijloace și metode necesare exercitării conducerii.

Conducerea pe baze științifice a societății e o trăsătură generală a partidului nostru, confirmată de transfor-

ILIE LUCA

(Continuare in pag. a 4-a)

Aripa veșnică

Patrie, aripă veșnică-n zbor,
vară a griului rotunjind amiaza
înflorită pe coama pămîntului,
păsărilor albe cuib de lumină,
istmul acesta sărutînd
răsăritul anotimpului tînăr...

ION VASIU

convorbiri

Cu Gabriela Melinescu despre poezie

— În ultima vreme s-a ivit o dispută între poeți și critici asupra conceptului de lirică feminină. Ce părere ai în această chestiune, Gabriela Melinescu?

— Această înțelegere ca poezia scrisă de femei să se numească „feminină“ nu mă supără de loc. Dar mă gîndesc uneori de ce poezia scrisă de bărbați nu se numește și ea într-un fel. Prejudecata că poeziile realizate de femei sînt într-un fel anume a dat naștere unui echivoc și astăzi, cînd zici „poezie feminină“, te gîndești, chiar dacă ești in fața unei poezii puternice, la o poezie viscerală, sentimentală, iradiind din ea o slăbiciune caldă.

În general cred că pentru poetele care au conștiința propriei lor personalități poetice și energia și violența să suporte adevărul lor, aceste calificative par neesențiale. Am credința, și cînd spun aceasta am o suferință și o bucurie neprefăcute, că în secolul nostru poezia scrisă de femei este copleșitor de originală, iradiind din ea o polemică distrugătoare.

— „Jurămîntul...“ a fost primit elogios de critică și chiar vocile care au obiectat asupra volumului n-au făcut, prin aceasta, decît să-i confirme valoarea. S-a subliniat legătura intimă dintre „Ceremonie de iarnă“ și „Jurămînt“... Consideri justificată această apropiere?

— Așa este, s-a făcut legătura între primul meu volum și volumul acesta. Eu cred că toate cărțile mele seamănă cu prima carte, mă gîndesc că de la naștere și pînă acum am aceleași sentimente. Dacă vreau neapărat să găsesc o explicație faptului că altora li s-a părut apropiat ultimul volum de primul, aș putea să găsesc una, pe cît de absurdă, pe atît de înduioșătoare. Iată: intre „Ceremonie de iarnă“ și „Jurămîntul de sărăcie, castitate și supunere“ sînt acumulați tot atîția ani cîți se adunaseră și pînă să scriu prima carte, că în acești ani s-a întîmplat să treacă adolescența și intrarea în maturitate, că am trăit fără indoială foarte mult, încît acum, dacă aș avea geniu, aș scrie o epopee, iluzionîndu-mă.

— Mi se pare că „Ființele abstracte“ și „Interiorul legii“ reprezintă o altă etapă decît cea marcată de „Ceremonie“... și „Jurămîntul“... etapă a glisării în metafizica lirismului. Nu vezi aici o contrazicere a celor spuse mai sus?

— Nu cred că există etape în creație, poetul mare, ca și filosoful, are în el de la început toată viața, toate ideile și sentimentele pe care urmează să le înstrăineze în lume. Neputința mea îngrozitoare este să exprim în corpul plin de sens al cuvîntului ceea ce de multe ori mi se pare inexprimabil.

De aceea, cînd îmi revăd cărțile, am un anume sentiment de rușine, pentru că îmi amintesc în parte fiecare poezie așa

M. N. RUSU

(Continuare in pag. 5)

200
19533.

Gabriela Melinescu- „ÎNGÎNAREA LUMII"
(Ed. Albatros, 1972)

Cronica literară de
Marcel Pop-Corniș

În mod obișnuit o antologie alcătuită de autor, mai cu seamă de cînd aceste volume selective apărute la Editura Albatros au devenit un fapt curent, nu mai articole retrospective, ca acel al lui Ion Pop din Româ- articole retrospective, ca cel al lui Ion Pop din **România literară** (nr. 3) ce pot deveni utile „fișe critice" ca un prim pas spre o istorie a literaturii române contemporane. Ori cea mai de seamă calitate a poeziei Gabrielei Melinescu. spre deosebire de cea a Constanței Buzea. de pildă. mai egală cu sine, este **imprevizibilul.** Poeta care a „debutat" abia cu al doilea volum cum zice Mircea Martin, intiiul fiind de „o cadență lirică atît de firească în decizia ei, incît nu poate fi privit ca un volum de debut, ci ca unul de excepție" ne surprinde acum printr-o antologie de „excepție": de o rigurozitate și parcimonie neobișnuită (din ultimul volum publicat anul acesta, **Jurămîntul de sărăcie, castitate și supunere,** de pildă, nu reține decît o treime) care „omite" tocmai poeziile ce au consacrat-o (ne referim la prima ei carte, **Ceremonie de iarnă 1965)** De aceea poeta a reținut de preferință în acest volum, cu riscul de a sacrifica unitatea firească și perspectiva evolutivă a celor cinci cărți publicate pînă acum, acele poeme care contrazic fie ideea unei poezii de jubilație erotică un nesfîrșit „epitalam" (Aurel Martin), fie aceea a meditației „plină de suavitate. în versuri aburoase" (Ilie Constantin), adică în tonalitate „minoră" (C. Stănescu). **Îngînarea lumii** dimpotrivă, justifică imaginea unei poezii reflexive, intelectualizată pînă la a deveni obscură, pe un fond de tulburătoare **gravitate** și cu mijloacele „figurării" suprarealiste, ce renunță la tentația facilă a cîntecului și a confesiunii necenzurate, în favoarea **sugestiei.** Pe de altă parte dispunerea poeziilor în volum pare să urmeze o complicată structură tematică, o dialectică a supunerii și respingerii, a asumării și negării condiției materiale, o confruntare dintre realitate și ficțiunea artistică.

Îngînarea lumii trădează, încă din titlu, această postură aparent indecisă: nici de total refuz, nici de totală adeziune, „supunere", la lumea fenomenală. Poeta întrunește ambele atitudini descrise în poezia **Urmează veverițe**: atitudinea **reflexivă,** matură, a celui care cunoaște și acceptă întocmai ordinea materială a lucrurilor, și atitudinea **ludică,** a copilului care, cu mijloacele imaginației și a visului, contestă această ordine.

Ca atare, în primele poezii (puține la număr) reținute din volumașe de început, vom recunoaște atitudinea erotic-confesivă și înscrierea în evoluția firească spre maturitate și deșteptare a instinctului de feminitate. Totuși poeta evită în general să reproducă acele poezii de un lirism delicat și o caligrafie grațioasă a imaginilor în care o parte a criticii a salutat cu entuziasm „întoarcerea lirismului la izvoarele lui primordiale la emoție adică" (G. Dimiseanu). În poeziile păstrate. experiența inițierii erotice nu mai e însoțită de o senină jubilație a simțurilor: erosul este privit ca o potențială amenințare („Nu mă mai iartă cumplita poveste, / apoi stau la pîndă ochii de bărbat... / Mîine de-auziți că-i moartă vreo femeie, / nu-l învinuiți pe șahul neînduplecat"). Prima experiență erotică produce o ciudată răsturnare în univers: lucrurile își întorc fața de la poetă, se golesc de sens, se desensibilizează sau mai exact poeta este aceea care își pierde interesul față de spectacolul lumii. Prin urmare, în loc ca erosul să producă o beție, o extazie a simțurilor, deschise prin toate fibrele spre exterior, el produce dimpotrivă o stare de abulie în care simțurile, biciuite. se închid protector asupra lor („Ca visul rău îmi dai pe neștiute / și frica de femei ce-mi jinduiesc / bărbatul pentru care fug din lucruri / culorile și-n alb încremenesc") **Erosul** în poezia Gabrielei Melinescu este departe de a constitui animatorul unei percepții integrale, avide, a lumii, așa cum s-a crezut. El obligă poeta la o trăire intens-subiectivă a propriilor stări afective. la o interiorizare, izolare a ființei, nu departe de solipsism. „Boala stranie" pe care poeta o acuză într-o poemă a vol. **Ființele abstracte,** (Somn) poate fi interpretată ca sentimentul dramatic al claustrării. Această poezie, așezată solitar în capul unei selecții destul de substanțiale din cea de a patra carte a Gabrielei Melinescu, **Boala de origine divină** (1970), inaugurează atitudinea gravă, meditativă și procedeele reveriei și visului, atît de caracteristice poeziei din ultimul timp. Nu credem că mirajul purității infantile, a candorii primordiale, să fi avut vreodată la G. Melinescu, valori pur decorative sau să fi constituit un program de „estetizare" a realității, el exprimă mai degrabă fiorul dramatic al „trecerii", spaima de moarte, de a accepta procesul firesc al devenirii. Alternativa pe care poeta încearcă s-o opună acestui determinism rigid al existenței este structura inconsistentă, lunecătoare, a **visului,** a **reveriei** care reactualizează, cu alte mijloace, capacitatea copilului de a „nega" prin imaginație ordinea materială, realitatea diurnă se fragilizează, se deformează, devine un ciudat peisaj ce poate fi modelat ca în **Hipodrom,** o poezie aproape programatică cu care G. Melinescu se apropie de tradițiile mai intime ale poeziei suprarealiste.

Dar poeta este conștientă de riscurile unei asemenea tentative: realitatea materială a simțurilor este singura în măsură să garanteze legătura imediată cu lucrurile (și implicit cu existența). Spațiul esențelor este în ultimă instanță un spațiu **dramatic,** aflat la frontiera dintre ființă și neființă, frontieră ce poate fi anevoie păstrată. Granița dintre vis și realitate este foarte labilă, putînd fi ușor răsturnată, visul cîștigînd autenticitatea – și dramatismul – existenței reale. „Tot ce am spus se-ntîmplă cu adevărat / și este despărțit de vis doar de o barcă / la care simplu m-am gîndit / și-am desenat-o deodată pe nisip". În ultimă instanță, cum zice poeta în **Vînătoare în vis**, una din puținele poeme mai lungi. visul aduce „laude" lumii materiale, căci se înscrie în prelungirea ei, nu pentru a nega, ci pentru a ordona diferit elementele ei. Trezită din visul imaterialității, poeta descoperă ineficacitatea **jocului,** a **reveriei** în fața „bolii divine", boală de natură ontologică prin care. acceptînd determinismul vieții, acceptă și realitatea devenirii și a morții. De aceea, cu rare excepții, poeziile păstrate în acest volum selectiv au părăsit tenta ludică umorul bufon, caracteristic în egală măsură poetei, pentru a adopta retorica gravă, imagistica violent-dramatică a unor „agonice" asemănătoare celor scrise de Constanța Buzea, se transformă în opusul lor. intră în procesul dramatic al autoconsumării. Chiar și în ciclul **Șaisprezece ani ochi negri,** reprodus, cu mici modificări, în final, descoperim mai puțin o tentativă „de reabilitare etică și estetică" a mahalalei, cu mijloacele tradiționale ale cîntecului de mahala (sau a direcției ludice din poezia lui Arghezi, Ion Barbu. Miron Radu Paraschivescu), cît o reluare destul de evidentă și cu procedee mai degrabă „culte" (imagini suprarealiste, experimente lingvistice, notații livrești) a temelor dinainte.

Poezia Gabrielei Melinescu pare a fi ajuns la gravitatea tonului mult așteptată de critici (chiar dacă această impresie este rezultatul unei selecții destul de arbitrar operate de poetă asupra producțiilor ei). Sau poate că nota acestui volum e mai aproape de gesticulația **tragi-comică** din ciclul final, o gesticulație care refuză ca și titlul, o atitudine tranșantă: începută sub semnul revoltei și protestului împotriva „legilor firii", poezia Gabrielei Melinescu a adoptat recent o atitudine mai dialectică, nu de refuz integral, ci doar de refuz al confundării necritice cu legile devenirii, iar „interiorul legii". de aderare conștientă la viață.

Simion Bărnuțiu :

„ESTETICA"

(Editura Științifică, 1972)

Fundamentarea esteticii ca o disciplină de sine stătătoare, prin delimitarea obiectului ei, constituie marea contribuție a lui Immanuel Kant la elaborarea esteticii moderne. Amintim acest fapt, de altfel bine cunoscut, pentru a stabili de la început ceea ce considerăm ca principal merit al **Esteticii** lui Bărnuțiu recent apărută la Editura științifică sub îngrijirea lui Ion Iliescu, titularul cursului de estetică de la Universitatea din Timișoara.

Lucrarea eminentului om de cultură ardelean este un curs, primul de acest fel, ținut la Universitatea din Iași între anii 1858–1863 și reprezintă cel dintîi tratat de estetică generală elaborat la noi.

Fiind vorba de tratarea unui domeniu complet nou, într-o scriere didactică, lucrarea lui Bărnuțiu mai oferea un sistem original. Ea constituia o prelucrare a operei unui epigon al lui Kant – W. T. Krug, **System der Theoretischen Philosophie,** Dritter Theil, Wien, 1818. În amplul studiu introductiv, îngrijitorul ediției, fără a avea pretenția să facă un studiu exhaustiv, încearcă de altfel, o comparație între lucrarea românească și modelul ei german.

Cititorul actual este frapat de claritatea și concizia stilului, de exactitatea conceptelor și de caracterul sistematic al expunerii, care dovedesc o însușire „din interior" a ideilor înfățișate. A-i reproșa lui Bărnuțiu „caracterul obositor de abstract" al lucrării, cum face un comentator, ni se pare o trecere cu vederea a faptului că avem în față o scriere filozofică un curs universitar și nu o lucrare de popularizare.

Trei obiective majore sînt urmărite în cele 99 de paragrafe ale lucrării: problema categoriilor estetice (frumosul, sublimul și categoriile derivate), problema judecății și a gustului estetic și problema artei (teoria generală a artei și sistemul artelor). Partea cea mai amplu dezbătută este cea închinată categoriilor estetice (cap. **Ideologia estetică).** Se discută aici autonomia frumosului operîndu-se o delimitare exactă și sigură a acestuia de plăcut, de util, de bine, de adevăr. Chiar dacă nu recunoaștem astăzi toate pozițiile teoretice, exprimate în lucrarea lui Bărnuțiu, trebuie să le recunoaștem importanța deosebită pentru momentul în care au apărut întrucît au oferit un sistem coerent de criterii pentru aprecierea operei artistice într-o epocă în care axiologia românească se afla în proces de constituire.

Privită dintr-o asemenea perspectivă publicarea cursului de estetică al lui Simion Bărnuțiu reprezintă nu numai o contribuție la istoria gîndirii esteticii românești, ci și un act de valorificare, de pe poziții contemporane a unui moment important al culturii noastre, momentul modernizării ei. Aprecierea scrierii de față trebuie să aibă drept criteriu mai puțin originalitatea ideilor cît funcția lor în epocă, faptul că au oferit un răspuns la probleme majore ale artei și culturii noastre din perioada postpașoptistă.

DOINA COMLOȘAN

Bujor Nedelcovici :

„FĂRĂ VÎSLE"

(Editura Eminescu, 1972)

Între prozatorii ultimei generații Bujor Nedelcovici dovedește că preferă proza de largă desfășurare, cu multe personaje și interferențe de acțiuni, cu fine comentarii și analize, că se mișcă ușor și dezinvolt în lumea romanului. O notă de la sfîrșitul acestui volum avertizează că este primul într-un roman proiectat pe mai mari dimensiuni. **Fără vîsle** este romanul trecutului lui Iustin Arghir și, în parte, al confruntării cu prezentul, o discuție despre **foști** și **actuali,** după o reușită expresie a **mătușei Liz,** rostită la banchetul sărbătoririi Danei. Dar, mai întîi, cred că **Fără vîsle** este un roman al discuției despre **libertate** considerată drept coordonată esențială în existența socială a individului. **Libertatea** lui Iustin Arghir este periclitată cercurile care se string în jurul său și de care dorește să se elibereze – primul este trecutul lui, al doilea Dana, al treilea, moartea doamnei Roventa. Descendent din două familii bogate – a colonelului Arghir și a lui Ștefan Orleanu, trecutul lui Iustin Arghir va fi mereu punct de referință, umbrindu-i libertatea propriei vieți. Muncește mai mult timp pe un șantier, mai apoi la o cooperativă de confecționat nasturi, i se refuză primirea în partid (adăugind aici lipsa de curaj a lui Anghel) și așteaptă de nouă ani rezolvarea situației. Dorește de aceea să-și cunoască trecutul și singurii care-i pot furniza informații sînt **unchiul Trifon** și **mătușa Liz.** Pentru el recunoașterea propriului trecut ar fi o formă de consolidare a libertății. („Pentru mine totul părea jucat, cărțile erau împărțite, istoria mă condamnase dinainte... așa părea... eu însă trăiesc azi, în vremurile noastre, ca un om care n-ar avea trecut... dar vezi tu, nu se poate, nimeni nu uită, așa cum nici eu nu pot să uit. Vreau să plătesc, dar să știu pentru cine și pînă cînd. Dar vreau să știu cine au fost, cum au trăit, ce au gîndit ? Cînd voi afla totul, voi fi liber" (p. 240).

Desfacerea din cercul în care a fost atras prin moartea doamnei Roventa (îmi amintește acest personaj de doamna Rujinski din **Ultimii)** ar fi o altă modalitate de consolidare a libertății. Interesant de urmărit în continuare va fi raportul cu Dana, pentru că implicațiile etice ale despărțirii, ca preambul al libertății, sînt puternic conturate de pe acum.

Bujor Nedelcovici se remarcă prin marea forță a construcției epice și a evocării și regretăm spațiul restrins al recenziei. Am discutat o idee care ni se pare de esență în roman chiar dacă a fost ocolită de multele aprecieri critice consacrate, pînă acum, cărții.

ALEXANDRU RUJA

Radu Selejan :

„CÎNTECE ȘI DESCÎNTECE DE PIATRĂ"

(Editura Albatros, 1972)

În primul său volum apărut în 1968 (*Corturile neliniștei,* Editura tineretului) Radu Selejan practica o poezie căznit reflexivă. Fenomenul se încadrează ariei acoperite de ceea ce destul de exact se poate numi aroganță intelectuală (dacă preferați o exprimare eufemistică îi puteți zice reinterpretare a miturilor) și în acest sens cînt reprezentative două piese din acel volum *Ana lui Manole* și *Orfeu despre Euridice.* În rest, fără a fi predominante, se putea observa semnele unui manierism precoce Acestea nu țineau atît de o modalitate de expresie poetică ale cărei resurse ar fi vrut să le epuizeze, cît de vehicularea unor simboluri telurice pe care nedeprinderea cu meșteșugul poeziei, vădită de autor, le cantona în zona unui obscur anonimat.

Acest al doilea volum al lui Radu Selejan cuprinde de fapt între coperțile sale două cărți: prima *Cîntece de piatră* reeditează toate viciile de concepție a discursului liric de care dădea dovadă și *Corturile neliniștei.* a doua *Descîntece de piatră,* în capul căreia stă o *Prefață tardivă* semnată de cel care a fost Miron Radu Paraschivescu este o plăcută surpriză pentru cititor. Ne vom opri atenția doar asupra acesteia. căci fără a fi izbăvită de stîngăcie și improvizație și nici de o oarecare doză de superficialitate ea atestă totuși un talent pe care doar cu multă bunăvoință și întemeiat pe semne îndoielnice l-ar fi putut cineva constata în lucrările amintite mai înainte.

Rîvnind anonimatul creației populare, autorul renunță de a da titluri poemelor și produce niște pastișe folclorice care nu lasă atît impresia unor descîntece cît a unor fragmente de baladă.

Exprimarea e abundent metaforică și ilustrează acea vîrtoșenie, stare devenită aproape canonică pentru poeții născuți în arcul Carpaților Duhul lui Blaga își face simțită prezența, peisajul psalmilor arghezieni nu lipsește și totuși cîtă prospețime în versuri ca acestea: „*Un butmac de clopot care / vîntului, pămîntului / patima dintr-o muiere.* (4) *Prins în jug, muntele ară / holda cerului de seară* (14). *Bunii, hoții, / putrezesc de nemîncare, / numai floarea soarelui / crește-n trupul mirelui* (33).

Poeziile sînt parcă tablourile unui apocalips incert și permanent petrecut în sufletul omului la care cînd și cînd se acordează și lumea exterioară. Incertitudinea cauzei care determină sfîrșitul și momentul în care acesta survine, acesta e misterul asupra căruia se apleacă toate versurile. Poemul nu analizează fenomenul, îl constată doar și fără a fi reflexiv în structură el inicită la reflexie.

Bănuind că în viitor poezia lui Radu Selejan va avea o evoluție fericită, am să citez poemul al douăzecișioptulea pentru a ilustra nivelul de elevație atins deja de poet: „*Steaua-i piatră / dezlinată.. / Focu-l s-a mîncat / pe sine / ca un făcător de bine. / Și rămas ca o găoace, / omul fără încotro, / în pustiu de suflet zace*".

E. APOCA

Note despre conceptul de structură în știința literară

„Orice știință ar fi de prisos dacă forma de manifestare fenomenală și esența lucrurilor ar coincide nemijlocit". (MARX)

Identificarea „structurii" în fenomenul literar nu este în mod exclusiv rezultatul cercetărilor recente, incluse, uneori în mod nejustificat, în conceptul atît de divers și heterogen de „structuralism". Problemele generate de sensurile și funcționalitatea conceptului de structură în literatură sînt numeroase și uneori contradictorii, în mare parte tocmai datorită straturilor istorice ale acestui concept.

Definițiile date structurii preiau și dezvoltă conținutul semantic al etimologiei termenului (struo, struere = latinescul a construi) deci : organizare, formă, construcție. Așadar structuralismul nu „inventează" structura, ci relevă importanța deosebită a conceptului. Toate definițiile date structurii au comună ideea că structura alcătuiește un tot, un ansamblu care există prin conlucrarea elementelor alcătuitoare : vezi Hjelmslev : „structura este o entitate autonomă de dependențe interne" și Lalande : „structura este un întreg astfel alcătuit din fenomene solidare, încît fiecare depinde de celelalte și nu poate fi ceea ce este decît în și prin relația sa cu ele". Omul percepe structura ca pe un atribut al realității Filozofia marxistă recunoaște structuralitatea ca un atribut al tuturor formelor de organizare a materiei. Interdependenta elementelor structurii îi conferă acesteia caracter de sistem : o modificare oarecare a unui element atrage modificarea tuturor celorlalte. Particularizarea conceptului în cazul creației artistice transmite structurii, evident, unele caracteristici noi, ea constituind sintaxa unei opere : „... un mod de grupare al tuturor energiilor sufletești după un plan unitar și către finalități comune", cum arăta T. Vianu în Estetica sa. Structura devine un invariant al complexului proces de elaborare a produsului aristic : „orice poezie (in extenso-operă literară) întrucît există ca atare, trebuie să apară ca o structură, ca o organizație în care părțile se supun întregului". (G. Călinescu, Principii de estetică).

În analiza literară a unei opere, din rațiuni sînt metodologice și didactice, se pot face la nivelul structurii, disocieri din perspectiva funcționalității, în : temă, ideologie, subiect, personaje, arhitectonică, limbă etc. Imposibilitatea de a ajunge la concluzii critice valabile, la aprecierea multilaterală, completă, prin izolarea unora din aceste elemente constitutive, dovedește funcționarea operei literare ca un tot.

În ceea ce privește modul de existență al structurii literare, se observă că ea există în operă în stare „nativă". Adeseori, analiza literară a încercat o degajare a structurii de operă ,o scoatere a structurii în afara operei. Structura nu există însă prin sine, așa cum opera nu există decît în structura ei. O analiză a structurii abstracte este posibilă, desigur, doar în urma analizei structurilor concrete, ca analiză a **posibilităților** de a constitui „structuri concrete". Ibrăileanu, sesizînd deficiențele analizei unilaterale, arată că numai o analiză simultană a tuturor mijloacelor ar ilustra în mod complet efectul procesului de creație. Complexitatea textului literar face utopică orice dorință de **epuizare** a semnificațiilor operei literare, de clasificare rigidă și de evaluare tranșantă. Așa se explică de pildă faptul că genul literar, una din categoriile structurale ale științei literare, este totdeauna impur raportat la o operă literară concretă, căci aceasta nu se va subordona niciodată, realmente, unui singur gen sau unei singure specii. Dilema există însă și în științele naturale, unde granița dintre specii este adeseori greu de stabilit. Atare aspecte nu conduc la concluzia imposibilității unei analize literare riguroase, ci sînt doar avertismente la demersurile estimante prea definitive și categorice.

Dintr-o perspectivă critică și istorică, simpla recunoaștere a structurii literare este nerelevantă. Efortul de percepere al ei este rentabil în măsura în care ne oferă posibilitatea descifrării mesajului operei, a semnificațiilor textului, a valorii artisice. În acest sens, un prim rezultat al cercetării mai noi este relevarea inseparabilității dintre formă și conținut în analiza unei opere literare. Sînt, în acest sens, critici care merg pînă la a identifica structura cu forma (J.A. Richards). Deplasarea cercetării literare spre structura operei a făcut și mai flagrantă falsitatea unor **opoziții** întîlnite frecvent în critica tradițională : idee-expresie, structură-funcție, descriere-orientare, observație-apreciere etc. Un mod de analiză adecvat unității conținut-formă este analiza pe „straturi" : sonor, semantic, gramatical, lexical, imagini, semnificații etc. Aceste elemente se corelează și sînt convergente, iar analiza lor are avantajul de a pune în lumină funcționarea operei ca sistem.

Existenta intrinsecă a structurii în opera literară a acreditat în cercetarea structuralistă studiul intrinsec al literaturii, opera literară avînd o existență în sine și prin sine, sustrăgîndu-se condiționărilor exterioare. Dar structura interioară și statutul de operă „în sine" sînt determinate de relații multiple, inclusiv exterioare.

Prin analogie, dichotomiei extrinsec-intrinsec i se asociază, într-o viziune structuralistă, divorțul dintre critica literară și istoria literară. Experiența cercetării literare nu face decît să dovedească lipsa de temei a acestei despărțiri. Chiar promotori de frunte ai structuralismului ajung să recunoască structurii literare, privită ca un concept teoretic, funcția de liant între critica și istoria literară : „Numai la nivelul structurilor poate fi descrisă evoluția literară : cunoașterea structurilor nu numai că nu împiedică cunoașterea evoluției, ci, și mai mult, ea însăși este singura cale de care dispunem în abordarea acestei evoluții" (T. Todorov, **Poétique**, vol. „Guest ce que le structuralisme ?").

Modalitatea specifică de cercetare nu a îngăduit structuralismului emiterea unor judecăți de valoare asupra operei. Studiul structurii literare în sine a împins într-un plan secund relevarea valorii estetice a operei, problemă dintre cele mai dificile ale cercetării literaturii.

Opera literară, ca expresie estetică a unei anumite realități, este ea însăși o realitate. „În obiectivitatea ei primară" (Lukacs), opera este o luare de poziție, o atitudine pentru sau împotriva realității reflectate. Fiecare element al unei opere literare semnifică ; structura, incluzînd numeroși constituenți funcționali, va purta o încărcătură maximă de semnificații, în măsura în care fiecare din acești constituenți își realizează în mod optim funcția respectivă ; prin intermediul acestora, opera va acționa asupra conștiinței cititorului. Conlucrarea acestor semnificații generează „esența existenței estetice" (Lukacs), semnificațiile fiind, nu în ultimă instanță, consecințe ale unei luări de atitudini.

Nu numai faptul că o operă literară conține și transmite o idee valoroasă va conferi farmec operei, ci și modul în care această idee este încorporată în întreg ansamblul operei, în structura ei polivalentă.

Înțelegerea dialectică a conceptului de structură în studiul literaturii, valorificarea critică a abordării structuraliste a fenomenului literar ca și evitarea absolutizării și dogmatizării unor principii legate de conceptul de structură sînt premisele unei viziuni superioare în cercetarea literară.

RODICA IACOB

EVOCĂRI

Tonusul uman al scriitorului V. Voiculescu

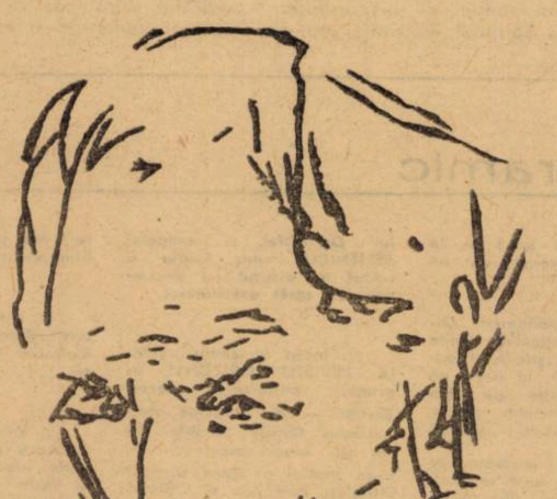

Poetul văzut de Marcela Cordescu

L-am cunoscut indeaproape pe Vasile Voiculescu in 1933 cind, fiind Liviu Rebreanu președintele comitetului de lectură al radiodifuziunii, m-a numit redactor la secția culturală. Acolo, colaboram cu o echipă compusă din G.D. Mugur, Alfred Alessandrescu și V. Voiculescu. Își inchipuie colegii mei ce ambianță prielnică muncii noastre o constituia adunarea laolaltă a sfătosului și hitrului Mugur, a compozitorului plin de gingășie și finețe Alessandrescu și a poetului Voiculescu. Publicasem, in 1933, la ieșirea cărții „Destin", o recenzie cu care prilej făcusem o retrospectivă a intregii sale opere lirice, după cum in „România literară" (de sub conducerea lui Rebreanu) mă ocupasem nu odată cu scrierile și făptura umană a marelui poet.

Conlucrarea zilnică in aceeași redacție, plimbările zilnice de la radio la el acasă, in str. Dr. Staicovici, unde continuam dezbaterile de la secția culturală, sau ne citeam reciproc poeziile, discutind asupra rostului artei, ne-a apropiat pină a ne face nedespărțiți.

Vasile Voiculescu avea, ca și Liviu Rebreanu, ca și Ion Jalea și Ion Vlasiu, calitatea de a fi rămas, structural, cu umorul, scepticismul și bonomia proprie țăranului și era, ca și Rebreanu, impătimit de carte și dezbaterea problemelor de artă. Cum relațiile noastre intre anii 1933–1937, cit am lucrat la radio, au coincis cu deținerea postului de prim redactor, la România literară, redactorul paginilor literare ale „Vremii" și secretariatul de redacție al revistei „Reporter", adică raporturi strinse cu editorii, s-a nimerit să-l determin pe bunul meu prieten să-și adune poeziile spre a fi publicate in volum, să mă ocup de paginarea lor, ba și de corectura și aspectul grafic al cărților. Ba atunci cind obținem manuscrisul, soția mea, ca să ciștigăm timp, il bătea la mașină și eu mă ocupam de restul, adică de inlesnirea căilor spre tipar.

Nu era singurul scriitor de a cărui editare mă ocupasem. Așa se explică faptul că pe opul de teatru „Demiurgul" Voiculescu mi-a hărăzit dedicația : „Poetului Camil Baltazar, nu numai cu toată prețuirea, dar și cu recunoștință pentru tot ajutorul ce mi-a dat la tipărirea cărților mele", V. Voiculescu. (După ce pe opul „Intrezăriri" scrisese : „Domnului Camil Baltazar, căruia tipărirea acestei cărți il datorează atit de mult, o amintire prețioasă nu numai pentru poet, ci și pentru om, ii păstrează Dr. V. Voiculescu".

Dar minunatul meu prieten nu știa că inserarea operei sale in colecția „Ediții definitive" tot intervenției mele pe lingă scriitorul N. M. Condeiescu, pe atunci secretarul general al editurii pentru literatură, s-a datorat. Fostul nostru președinte, N. M. Condeiescu, era de asemenea un exemplar de aleasă omenie, despre care a publicat Al. Rosetti un volum portretizind singulara-i delicatețe. Dar rîndurile, tălmăcind cel mai concludent timbrul relațiilor noastre, marele poet mi le-a oferit in incinta unui anticar, pe volumul „Pirgă" achiziționat in acea zi : „De la anticarul de cărți, la anticarul de prietenie Camil Baltazar, amintire, V. Voiculescu, 1929". Dedicația o exprimă invers relațiile noastre. Vasile Voiculescu era realmente, nu anticarul ideal de amiciție, ci slujitorul frecvent pe altarul prieteniei căreia ii aducea in dar jertfa și măreția unui suflet de o puritate și o candoare cum foarte rar mi-a fost dat să intilnesc. Acest suflet aveam să-l cunosc in toate dimensiunile nobleței sale, in anii regimului antonescian. La instaurarea regimului antonescian bunul meu prieten mi-a spus, in ospitaliera-i locuință, după ce-mi citise proză și poeme : „Dragă băiatule să știi că natura relațiilor noastre nu s-a schimbat cituși de puțin ; iți stau oricind la dispoziție de vei avea vreun necaz". Realitatea avea să o demonstreze faptic : concentrat, scurt timp după aceea, la reg. 21 infanterie și supus opresiunilor unui majur ce iși făcea simțită prezența jecmănindu-mă fără cruțare, am apelat la săritorul meu amic. Și, după ce mă ascultă, imi introduse cu gingășie o bancnotă in buzunărașul de la piept spre a satisface apetența majurilor. Cind acesta s-a dovedit nesățios, admirabilul meu frate intru prieteșug mi-a inlesnit internarea in spitalul militar, unde datorită unui dr. colonel prieten cu dinsul și prețuitor al scriitorilor, am reușit a scăpa de persecuțiile majurului care, pe lingă muncile istovitoare la care ne punea, voia și bacșișul cuvenit...

După trecerea perioadei acesteia ne-am reluat lecturile poemelor și citirea lor in climatul elevat al acestui moment de omenie și bunătate sufletească ne făcea să uităm, pentru o clipă, că ne erau inimile ulcerate de incercările pricinuite prin care trecusem și avea să treacă și dinsul. Umorul sănătos, ințelepciunea țăranului, rămas intact in plămada sa, mă remonta și-mi ajuta intremarea sufletului.

Acest prisăcar generos al prieteniei la cel mai superior nivel a constituit, alături de Liviu Rebreanu și Panaitescu Perpessicius – triada exemplară a artistului intregit armonios de frumusețea omului.

CAMIL BALTAZAR

Știința conducerii societății instrument al politicii Partidului Comunist Român

(Urmare din pag. I)

mările revoluționare care au avut loc. De aceea preocupările pentru adîncirea caracterului științific al conducerii trebuie să țină seama în cel mai înalt grad de experiență bogată pe care a cîștigat-o partidul în acest domeniu, atît în perioada regimului burghezo-moșieresc, în lupta pentru smulgerea maselor de sub influența ideologiei burgheze, pentru mobilizarea lor la activitatea revoluționară, cît mai ales în anii socialismului, în conducerea de ansamblu a societății, în organizarea economiei, științei, culturii, vieții politice etc.

În acest sens, s-ar putea pune întrebarea : dacă întreaga politică a partidului comunist a avut și are temeiuri științifice, de ce tocmai acuma, în ultimii ani, afirmarea caracterului științific al conducerii a devenit o preocupare explicit dominantă ?

Înainte de toate, trebuie recunoscut că, cu toate succesele uriașe și incontestabile pe care le-am înregistrat prin punerea în aplicare a unei linii politice generale juste, fundamentată științific pe baza materialismului dialectic și istoric, îmbogățită creator pe parcursul dezvoltării practicii social-istorice concrete, o bună perioadă de timp a fost neglijată dezvoltarea teoriei marxist-leniniste într-o serie de domenii, printre care și cel al adîncirii caracterului științific al conducerii, al folosirii mijloacelor celor mai moderne pe care le oferă știința factorului politic de conducere. Criticînd părerile greșite, după care ar fi deajuns experiența de conducere, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că, din cauza insuficientei preocupări pentru perfecționarea cunoștințelor în acest domeniu se constată o rămînere în urmă „a dezvoltării științei conducerii în țara noastră"[1]). În același timp, partidul nostru a dezvăluit cu curaj, îndeosebi după 1965, o serie de greșeli, de lipsuri, subiectivism și voluntarism în abordarea unor probleme care au diminuat eficiența actului de conducere. Unele abuzuri și încălcări ale legalității socialiste au reprezentat, în cele din urmă, denaturări ale principiilor marxist-leniniste[2]). Este o dovadă a maturității și seriozității partidului, faptul că s-a pronunțat hotărît asupra acestor abuzuri și a altor greșeli din activitatea sa. Corectarea acestor greșeli, crearea condițiilor care să nu mai permită repetarea lor constituie, în același timp, un factor de mare însemnătate pentru adîncirea caracterului științific al întregului proces de conducere.

Unul din motivele fundamentale care au produs o adevărată cotitură în modul de a trata problemele conducerii îl constituie revoluția științifico-tehnică contemporană, care a creat asemenea mijloace de informare, de pregătire și adoptare a deciziilor de care factorii de conducere politică, indiferent de sistemul social, nu pot să nu țină seama în cel mai înalt grad.

Ceea ce determină, în mod esențial preocuparea partidului nostru în prezent în acest domeniu derivă cu necesitate din cerințele etapei în care ne găsim, a stadiului pe care îl parcurgem în drumul spre comunism. Nu este deloc întîmplător că azi, paralel cu accentuarea rolului conducător al partidului, se subliniază cu stringență și adîncirea caracterului științific al conducerii la toate nivelele. „În socialism, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, elanul revoluționar trebuie unit cu știința pentru construirea cu succes a societății comuniste" (vol. 5 p. 512).

Socialismul învingător impune asemenea măsuri în conducere care să permită valorificarea la maximum a potențelor noii orînduiri, a rezervelor uriașe pe care le are o societate eliberată de exploatare, ca în timp istoricește scurt să iasă cu claritate la iveală în mod absolut superioritatea socialismului ca sistem social-politic. În prezent, așa cum se subliniază în unele documente ale partidului, pentru unele neajunsuri nu mai putem arunca vina asupra burgheziei și moșierimii, nici chiar asupra imperialismului. „Pînă la urmă — arată tovarăqșul Nicolae Ceaușescu — dacă apar unele greutăți în construcția socialistă, de vină sîntem noi înșine. Datoria noastră este de a organiza în așa fel munca, încît să demonstrăm în fiecare zi, în fiecare ceas, în fiecare minut, superioritatea orînduirii noastre"[3]).

Evident, la noi organizarea științifică a întregii activități pornește de la poziția militantă marxist-leninistă a partidului, care subordonează măsurile întreprinse țelului final, comunismul. Problema conducerii eficiente e o veche preocupare umană, dar în condițiile noastre știința conducerii primește un alt conținut. Partidul nostru atrage atenția asupra faptului că „activitatea de conducere socială nu este un scop în sine, ci trebuie să urmărească înfăptuirea obiectivelor noastre primordiale", promovarea „intereselor majore ale societății, aplicarea riguroasă a principiilor fundamentale ale orînduirii noastre"[4])

În condițiile de azi, cînd socialismul în țara noastră se dezvoltă pe propria-i bază, cînd viața economică, culturală, social-politică a devenit extrem de complexă, tezele generale despre conducere, care-și păstrează, de altfel, valabilitatea, nu sînt în sine suficiente pentru rezolvarea situațiilor actuale, în vederea catapultării rapide în viitor a societății noastre. Se confirmă și mai mult faptul că activitatea de conducere este cea mai grea activitate, că ea rămîne o știință și artă în același timp.

Ni se par, de aceea absolutizante părerile după care în zilele noastre conducerea este numai știință, că ea nu mai este și artă, care în condițiile creșterii rolului științei în conducere contestă măiestria, talentul, intuiția etc. A constata că, în prezent, nu e suficient pentru conducători să se limiteze doar la simțul lor politic și organizatoric, la inspirația personală (de altfel niciodată n-a fost suficient numai atît în conducere), că trebuie folosite rezultatele științei, nu poate, totuși, îndreptăți părerea după care intuiția, măiestria personală, trăsăturile de caracter, simțul politic n-ar mai avea nici o însemnătate. Poate tocmai în aceste noi condiții calitățile personale ale conducătorilor pot fi puse în evidență mai mult ca oricînd pînă acum. Nu e vorba, de a diminua rolul științei în favoarea unor „calități individuale" sau a intuiției, ci de creșterea rolulu științei în sprijinul măiestriei de a conduce. Știința conducerii nu poate fi contrapusă artei conducerii, ca și cum aceasta ar fi un domeniu inferior. Talentul, intuiția, experiența, viziunea largă, simțul de clasă nu știrbesc cu nimic atributele științifice ale conducerii, ci, dimpotrivă, au un important rol în previziune, în depistarea tendințelor dezvoltării sociale. Pentru conducere, fundamental rămîne stabilirea corectă a țelurilor în direcția progresului social, precum și a mijloacelor, care să permită realizarea acestora în condițiile concrete date.

Aplicarea de către conducător, la orice nivel, a mijloacelor moderne de informare și de pregătire a deciziei etc. nu-l poate transforma într-un executant mecanic a unor tehnici și programe gata făcute în detaliu, bune în orice situație, ca și cînd cadrele de conducere cu aceeași instrucție, pregătire, ar da aceleași randamente, indiferent de calitățile lor personale. Însăși practica noastră în exercitarea conducerii la toate nivelele evidențiază cu putere rolul pe care îl au la conducător convingerile, talentul, măiestria de-a lucra cu oamenii, forța de muncă personală (pe care nici o mașină n-o poate înlocui). Conducerea în socialism este prin excelență un proces de creație, care cere în permanență inventivitate, curaj și responsabilitate și, de aceea considerăm că pe măsură ce înaintează societatea, paralel cu complicarea vieții sociale, crește rolul factorului conștient, se pun tot mai mult în evidență calitățile personale ale omului în general, ale conducătorului în special.

Așa cum talentul, intuiția, calitățile organizatorice pot fi depășite de complexitatea sarcinilor, dacă nu sînt susținute de pregătire științifică, tot astfel și procedeele matematice și calculatoarele electronice nu pot înlocui, ci doar fructifica mai bine talentul, experiența, intuiția, conducătorului, care în condițiile noastre este prin excelență un conducător colectiv.

Factorul de conducere, talentul, măiestria lui joacă un mare rol în conștientizarea masei oamenilor muncii asupra acestei noi situații a lor, în a-i face să-și exercite din plin dreptul și datoria participării efective la conducerea unității lor, să furnizeze organului de conducere experiența producătorului direct, a preocupărilor lui și, de asemenea, să aducă colectivului în care lucrează problematica și frămîntările conducătorului. Această simbioză între conducător și colectivul de producători direcți, care poate hotărî asupra mobilizării tuturor rezervelor, este în egală măsură o problemă care afectează atît pregătirea științifică, cît și calitățile personale, atașamentul politic, trăsăturile de caracter, spiritul de sacrificiu ale conducătorului.

În socialism, finalitatea umană nu mai e subordonată celei economice, ele se corelează intim, și în cele din urmă rolul hotărîtor îl are cea umană. Deci realizările în domeniul economic nu constituie criteriul unic și absolut al eficacității producției Astfel, conducerea în socialism cuprinde, inevitabil, pe lîngă elementul economic și pe cel politic și etic[6]). Faptul în sine, că în condițiile noastre își face loc noțiunea de „etica conducerii", că partidul subliniază cu deosebită tărie necesitatea transpunerii în viața de zi cu zi a oamenilor muncii a principiilor eticii și echității socialiste infirmă orice înțelegere tehnocrată privitoare la conducere, insistînd cu tărie asupra calităților personale (integritatea, capacitatea de colaborare, altruismul etc.) odată cu temeinica pregătire de specialitate, științifică, profesională

Conducerea implică în mare măsură responsabilitatea personală a conducătorului, ca de altfel și a muncitorului direct, care nu depinde numai și numai de cunoștințele și informațiile pe care le deține, ci de o serie de alte calități : curaj, inițiativă, capacitatea de angajare.

Cînd partidul nostru consideră lupta împotriva birocratismului cauză a întregului popor are în vedere tocmai lipsa de răspundere și angajare la diferite nivele ale conducerii, cînd în locul așa zisului „risc în luarea inițiativelor" se preferă practicile birocratice care diminuează considerabil eficiența actului de conducere[7]).

Astfel, știința conducerii în socialism, deoarece aplicarea ei afectează interesele de durată, fundamentale ale clasei muncitoare, nu poate să nu primească un caracter profund politic (rămîne instrument în realizarea politicii). De aceea, oricît de bun specialist ar fi cineva, nu va fi un bun conducător dacă nu are o temeinică pregătire marxist-leninistă, ideologică[8]).

Cînd vorbim de creșterea rolului conducător al partidului avem în vedere, în primul rînd, calitatea conducerii, creșterea gradului de competență și asigurarea conținutului politic necesar actelor de conducere în vederea realizării programului partidului comunist.

La 25 de ani de guvernare a partidului în patria noastră se poate cu deplin temei afirma că modul în care s-a realizat conducerea în toate domeniile vieții sociale, preocupările fecunde în vederea așezării depline pe temeiuri științifice a întregii activități de conducere sînt mărturii ale responsabilității și forței Partidului Comunist Român ca avangardă a clasei muncitoare, a poporului, în drum spre comunism.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Nicolae Ceaușescu : Expunere la deschiderea colocviului privind problemele științei conducerii societății, 6 martie 1972, Editura politică — București, 1972, p. 7.
2. Nicolae Ceaușescu : Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei . . . 9 iulie 1971, Editura politică, București, 1971, p. 28.
3. Nicolae Ceaușescu : România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Editura Politică, București, vol. 4 p. 665.
4. Nicolae Ceaușescu : Expunere la deschiderea colocviului privind problemele științei conducerii societății (6 martie 1972" Editura Politică p. 17—28.
5. „Politică, știință, conducere", Editura Dacia, Cluj, 1972, p. 18.
6. „Sociologia și știința conducerii" ibidem, p. 193 Ed. Politiă.
7. „Poltică, știință, conducere" . . . p. 10.
8. Nicolae Ceaușescu : Expunere la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural educative (9 iulie 1971) Ed. Politică.

---

panoramic

● **La mulți ani ! Și la Timișoara a început un an nou.**

● **La recomandarea Organizației Națiunilor Unite pentru educație, știință și cultură — UNESCO, în acest an vor fi sărbătorite pe plan mondial proeminente personalități ale culturii universale.**

Consemnăm prezența pe această listă a unor renumiți cărturari, oameni de știință și artă români : Dimitrie Cantemir, cunoscut istoric filozof, orientalist și om politic (300 de ani de la naștere) ; Gheorghe Lazăr, pedagog și umanist, fondatorul primei școli în limba română din Țara Românească (150 de ani de la moarte) ; Gheorghe Țițeica, matematician, creator al geometriei diferențiale (100 de ani de la naștere) ; Dimitrie Pompeiu, matematician, fondatorul școlii matematice de teoria ecuațiilor cu derivate parțiale și de mecanică (100 de ani de la naștere) ; Dimitrie Paciurea, sculptor, autor al unor apreciate lucrări de artă (100 de ani de la naștere).

● **Secția de propagandă a Comitetului județean al P.C.R. a tipărit cartea „În sprijinul propagandei și muncii politice" Din sumar : „Un sfert de veac de aur", „Cincinalul înainte de termen", „Predarea științelor sociale în pas cu cerințele vieții", „Documentar : 25 de ani de la proclamarea Republicii".**

● **Un caiet cu poezie dedicată patriei este editat de cenaclul studențesc HYPERION. Titlul : „Spațiul cîntecului". De altfel și cenaclul SEMENICUL din Reșița a editat la sfîrșitul lui decembrie un caiet asemănător.**

● **Încep la sediu „SERILE REVISTEI ORIZONT" În prima, aniversare Hector Berlioz — 170. Vorbește compozitorul Ovidiu Manole. Se vor citi versuri cuprinse într-un montaj pe fond muzical intitulat, cum era și firesc, „Simfonia fantastică".**

● **Nu întotdeauna o lungă așteptare este nefructuoasă. Dușan Petrovici poate fi mulțumit : i-a apărut cartea de versuri „Lebede ale puteri". De ce trebuie oare o carte bună să stea atîta în edituri ?**

● **Lugojenii au acum o nouă sală de teatru. (Păcat că spectacolul inaugural a fost sub așteptări). La Oravița, tot la fel, un teatru străvechi a fost renovat și reconstituit „ca pe vremuri". La Lugoj, s-a găsit de cuviință ca în spatele unei fațade vechi să se facă o sală ultramodernă.**

● **Tot apropo de săli : Un excelent concert de muzică românească pentru cor la liceul de muzică timișorean. Dirijor : Diodor Nicoară. Ce păcat că sala acestei instituții de prestigiu, despre care Yehudi Menuhin spunea că e cea mai frumoasă pe care a văzut-o prin lume, nu e și una din cele mai utilizate. Chipurile, s-ar deteriora ! Mă tem că prin neîntrebuințare s-ar putea atrofia.**

● **Lidia Ciolac își menține deschisă expoziția la Galeriile din centrul Timișoarei.**

● **Devine tradiție pagina dedicată de cotidianul „Drapelul roșu" cronicilor rimate în grai „bănățan". Dintre semnatari : Virgil Șchiopescu, Marius Munteanu și alții.**

● **În noul an, studioul de radio și televiziune din Timișoara va emite pentru patru județe emisiuni după o schemă nouă. Unele dintre ele vor fi prescurtate în favoarea muzicii, care, sperăm, va fi bună.**

● **Din nou studenții și elevii își petrec vacanța pe Semenic. Dacă zăpada lipsește, în schimb, sînt prezente schiurile. Optimism propriu tinereții.**

● **Un fenomen natural de atracție : Timișoara nu are numai porumbei. Cîțiva copaci din centru sînt de la o anumită oră supraîncărcați de vrăbii simpatice. Vor să le imite pe cele din București ?**

● **În acest sezon bizar, temperatură maximă la Lugoj : unsprezece grade Celsius. Vreme de plajă. Din nou Banatu-i fruncea. Numai de-ar intra și „Vulturii" în be.**

„Misterioasa planetă a somnului"

Contribuţii româneşti

De la teoriile naive ale lui Alcmeon din Crotona, Heraclit, Aristotel, cu peste două milenii în urmă, și pînă la înțelegerea modernă, datorită impresionantului volum de cunoștințe acumulat mai cu seamă în ultimele decenii – studiul somnului a ocupat, după expresia plastică a profesorului Michel Jouvet (Lyon), „o bună parte a stării de veghe a numeroși cercetători".

Datele cele mai recente recunosc dualitatea stării de veghe și de somn, precum și dualitatea celor două stări de somn : cel „lent", clasic, altfel spus, cu unde electrice corticale lente și somn „rapid", denumit și somn paradoxal sau rombencefalic. Acesta din urmă, considerat un tip particular de somn, este supranumit și „somn cu mișcări oculare" (P.M.O. – phase des mouvements oculaires, R.E.M. sleep, sau faza a cincea). El intrerupe în mod periodic somnul lent, reprezintă în medie 18–22 procente din durata totală a acestuia, apare cu o periodicitate de 90–120 minute și o durată de 5–20 minute.

În elucidarea dualismului stărilor de veghe – somn, colectivul Clinicii neurologice din Tirgu-Mureș, condus de prof. dr. doc. Liviu Popoviciu unde funcționează și primul laborator poligrafic din țară pentru studiul somnului la om, și-a adus semnificative contribuții. În acest sens, cercetările colectivului tîrgu-mureșean se înscriu la loc de cinste printre cele ale somităților „în materie": prof. Kleitman, Dement, Halberg, Jouvet, Passouant, Oswald, Koella, Baust etc.

Dintre contribuțiile originale la studiul unor aspecte legate de somnul normal și patologic remarcăm pe cele referitoare la „organizarea" economiei somn-veghe în narcolepsie, prilej cu care s-a demonstrat nu numai dualitatea stărilor de somn, dar și acțiunea comparativă dintre cele două tipuri de somn : „lent" și „rapid" – cu prevalența unuia sau a altuia. Alte lucrări elaborate în colaborare cu prof. P. Passouant (Franța), prof. F. Halberg (S.U.A.), R. Genicot (Belgia), demonstrează pentru prima dată, cu argumente clinico-electro-poligrafice, periodicitatea somnului cu mișcări oculare (P.M.O.) atît în timpul zilei (în condiții speciale de examen) cît și în timpul nopții, la bolnavii narcoleptici. Această periodicitate a somnului rapid vine în sprijinul ipotezei formulată și de cercetătorii români, potrivit căreia somnul cu mișcări oculare are un ritm biologic propriu.

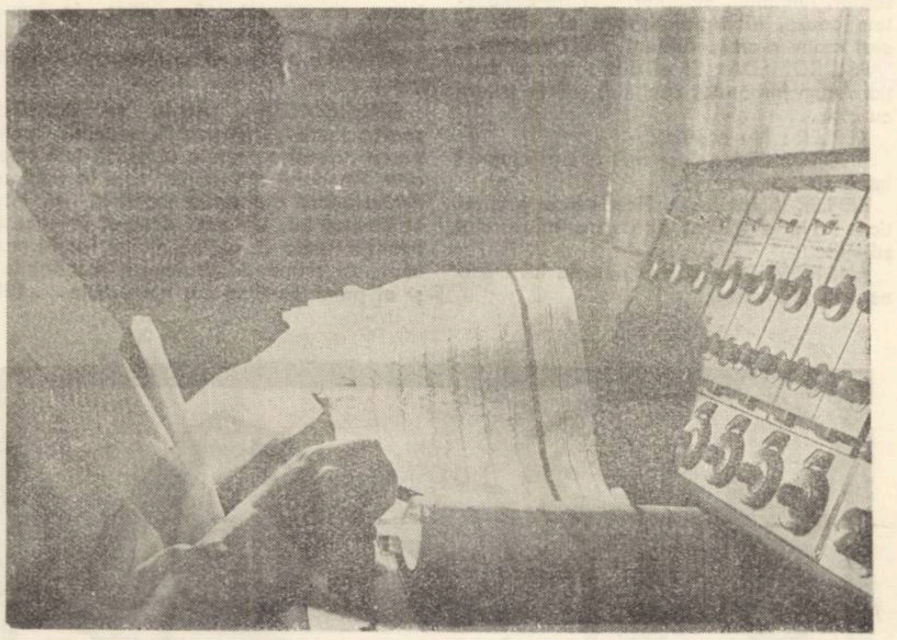

Prof. dr. doc. Liviu Popovici – dezlegînd „tainele" somnului, prin descifrarea înregistrărilor poligrafice

Alte cercetări se referă la automatismele ambulatorii nocturne, a căror configurație electroencefalografică de tip epileptic, cu focare în regiunile temporale, avansează concluzia conform căreia aceste crize de somnambulism sînt de natură epileptică. S-au observat de asemenea importante tulburări în organizarea somnului copilului enuretic (cu micțiuni nocturne) demonstrîndu-se că episodul enuretic apare într-un stadiu de somn lent profund (stadiul D), precedat de o serie de descărcări electrice corticale de tip epileptic, la unele cazuri. De unde și conduita terapeutică : imipramină în cazul enurezisului de origine nevrotică neepileptică, și tratament specific, antiepileptic în celelalte cazuri. O primă cercetare efectuată în țară, și printre puținele din lume, este cea referitoare la aspectele poligrafice de somn în hipoxia neo-natală, prilej cu care s-a demonstrat suferința diverselor structuri ale formației reticulate la nou-născuții în „asfixie".

Ca o recunoaștere a contribuțiilor remarcabile aduse în acest domeniu, prof. Liviu Popoviciu a fost ales membru al Societății de electroencefalografie și neurofiziologie (Paris), membru al Asociației internaționale de cercetare psihofiziologică a somnului (New-York), iar în 1971 vicepreședintele Societății europene de cercetare a somnului, cu sediul la Basel-Elveția, unde de altfel în octombrie a.c. a avut loc cel de-al II-lea Congres al Societății. Cu acest prilej, delegația română condusă de prof. dr. doc. Liviu Popoviciu și conf. dr. B. Așgian, a prezentat lucrări legate de unele aspecte patologice ale stărilor de veghe și de somn, de modificările poligrafice din stadiile terminale ale comei și după moartea clinică (É), precum și unele observații privind modificările survenite după administrarea substanțelor halucinogene.

Epopeea descifrării tainelor legate de somn, de fazele acestuia, de faptul că somnul nu reprezintă repaus absolut, ci un alt tip de activitate, acordă și un suficient credit științific – viselor. În urmă cu cîtiva ani, Dement și Kleitman, Aserinski, Jouvet, Passouant și alții, au subliniat relația dintre fazele de somn cu mișcări oculare și activitatea onirică. După opinia prof. Liviu Popoviciu, visele apar în cursul celor 5–6 stadii de somn rapid, cu mișcări oculare, care se eșalonează după un ritm de 90 de minute în tot cursul unei nopți. Toți oamenii visează, dar nu toți își reamintesc conținutul scenelor onirice [1].

„Astăzi – consideră profesorul tîrgu-mureșan – solii științei au debarcat deja pe misterioasa planetă a somnului, de unde aduc, precum cosmonauții, eșantioane ale „solului" hipnic și oniric, iar visul continuă să inspire – dar într-o egală măsură : poezie și investigație științifică".

NICOLAE OSTIN

[1] Faptul că visele cele mai absurde ni se par „firești", este explicabil prin aceea că în somn se abolește simțul critic, voința și inițiativa – datorită inhibiției zonelor răspunzătoare de aceste funcii psihice. Cercetările din ultima vreme tind a preciza și structurile cerebrale care declanșează și întrețin visele. Este vorba de acea „trigger zone" din formația reticulată pontină, de cortexul vizual și de formațiile „arhaice" cerebrale, reprezentate în special de hipocamp. Evenimentele zilnice, diversele stări sufletești pot afecta conținutul visului, cu atît mai mult, cu cît hipocampul (structură a lobului temporal) este legat de stocarea unor mesaje pluri-senzoriale, încărcate mai ales cu potențial afectiv-emoțional. De unde și coloratura puternic afectivă a viselor.

Cu Gabriela Melinescu

(Urmare din pag. I)

cum era ea înainte de a o exprima prin cuvinte şi constat cît de individual este cuvîntul, cît sens are el singur, la gradul zero, şi cît curaj am avut încercînd să suprapun sensului său altceva pentru care, dacă ar avea viaţă, s-ar cuveni în alfabet unic. Iubesc cuvintele, nu le consider simple vehicole. Uneori iau dicţionarul şi-l citesc ca pe o carte cu sens. Fiecare cuvînt pare a fi o propoziţie şi chiar mai mult. În poezii am fost supusă cu evlavie cuvintelor, în cartea de proză **Bobinocarii** am încercat cu neruşinare să uit de autonomia cuvintelor. Deci nu cred în etape ; cum corpul nostru arată în decursul anilor minunat sau rău, după felul în care el exprimă ceea ce se întîmplă înlăuntrul său, tot astfel şi cărţile noastre care depind de poezia înainte de a fi formulată în cuvinte, de puterea ei de a cădea fix pe cuvintele pline de sens suprapunînd sensul poeziei sensului deja existent al cuvintelor.

— De ce nume te simţi mai legată, care este familia ta spirituală ?

— Am mare afinitate pentru oamenii buni în sens dostoievskian, grandios, al acestui cuvînt. Mă simt legată de scriitorii noştri clasici. Am anumite cărţi pe care le-aş citi tot timpul : Ghilgameş, Odiseea, Iliada. Îi iubesc cu frică pe asceţi, sînt rari, apare de pildă cîte unul : Chichester, căutînd sinceritate pe ocean. El nu ştie cînd îi vine vermea morţii, de aceea pleacă des pe ape, ca să sfîrşească în nemărginire.

— În diferite reviste, dumneata susţii cîteva prestigioase rubrici de publicistică propriu-zisă. În ce măsură extemporalul gazetăresc serveşte poezia ?

— Habar n-am dacă gazetăria serveşte poezia. Cînd scriu un articol, în orice caz, fi sigur că nu mai scriu multă vreme poezie, aceasta pentru că iau în serios lucrul scris. Ca şi cum aş scrie literatură.

— **— În revista „Femeia" numele tău se leagă de o foarte interesantă rubrică de artă. Ce legătură există între imaginea poetică şi cea vizuală ?**

— Pe cînd lucram la această revistă, mi s-a dat acea rubrică. Am scris-o cu plăcere şi uneori cu mare dificultate, pentru că scriam de pildă despre muzee mari din străinătate, pe care le văzusem doar în albume. Trebuia pentru acest articolaş să iau în piept bibliotecile şi desigur imaginea mea despre muzeu nu era autentică, ci imaginativă. Am recitit de curînd rubricile scrise, între timp, am văzut cu adevărat unele muzee despre care scrisesem, am fost uluită că bunul meu simţ nu s-a înşelat ! Despre imaginea poetică şi cea vizuală nu ştiu ce să spun. Am scris acele articole inventînd eu muzeele, închipuindu-mi-le ca şi cum aş fi clădit o poezie din bucăţi disparate. Din ce în ce mai tare am credinţa că pot scrie cu uşurinţă despre orice. Greul e atunci cînd chiar încep să fac acest lucru.

— Prin aceste rubrici întreţii un dialog permanent cu publicul. Desigur, nu numai pentru a te face cunoscută, ci şi pentru a te cunoaşte pe tine însăţi. Care este modelul tău de public pentru care scrii ?

— E o problemă subtilă, publicul ; un scriitor trebuie să obţină simpatiile subiective nu numai ale publicului contemporan, ci şi cele ale publicului viitor. Ar trebui să vorbim de psihologia succesului... N-am nici un model de public, dar am observat că oamenii foarte tineri şi cei foarte bătrîni sînt cei mai sensibili la artă.

— În acest context al relaţiilor cu publicul ce loc acorzi poeziei ?

— Sînt sigură că fără literatură nu se poate trăi. Mai ales un popor ca al nostru, vital, care are o străveche civilizaţie prin poezia populară. Publicul este înfometat de poezie. Cînd sosesc cărţi excelente de poezie, ele dispar în mai puţin de o oră.

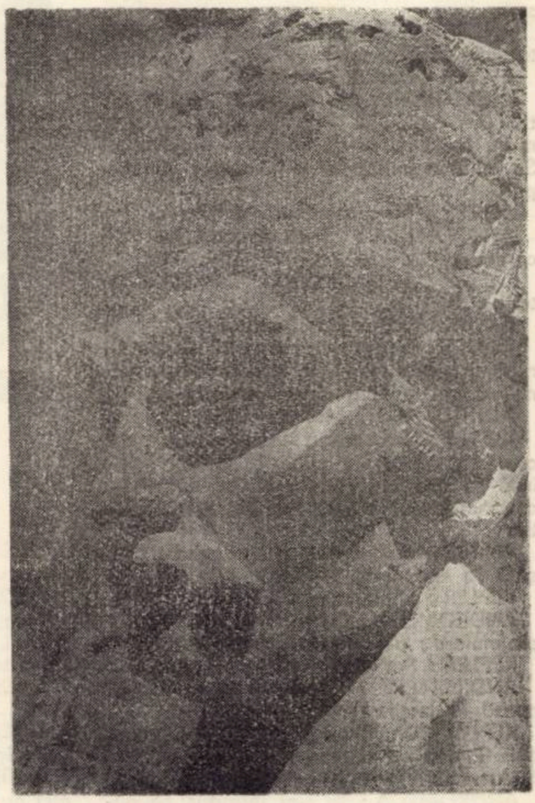

DUMITRU PĂLĂLĂU :
Avram Iancu

Anavi Adam

KEPLER ŞI ANDROMEDA

(Scenă dramatică)

Decor : fundal neutru. În fața lui, o masă lungă. Pe ea, glob stelar, lunete, sextant. În primul plan – un scaun stil sec. XVII.

ACTORUL : (pantaloni de culoare închisă, pulover negru închis la gît. Își pune un guler bogat în falduri ; se prezintă) : Kepler...

ACTRIȚA : (haină de culoare închisă ; lanț de aur, cruce mare ; își încheie pe piept un jabou de dantelă, se prezintă) : Andromeda...

ANDROMEDA : ...Am impachetat... Toate... Gata.

KEPLER : (cu ingrijorare) : Și lunetele ?

ANDROMEDA : Lunetele nu !... Numai una... N-a fost încă fixată... Și precum s-au ciocnit de ea, ducînd lăzile, a căzut de pe stativ...

KEPLER : N-a fost încă definitiv fixată... (aproape amenințător) : S-a spart ?!...

ANDROMEDA (dur) : Casa mea s-a spart... Prin știința ta... Prin capriciile tale !

KEPLER : Capricii ?!

ANDROMEDA : Amsterdamul – toate le-a înghițit – a halit banii noști... La fiecare epistolă în altfel... Nu s-a pregătit încă de plecare curierul... un nou proiect, o nouă variantă... Nu te-ai putut opri la nici una... La prima, dacă ai născocit-o...

KEPLER : Gîndul meu nu-i casă... Ridici zidurile, pui acoperișul și – gata. Nu mai urmează nimic !... În știința noastră construcția nu poate fi terminată. Niciodată ! Și cîteodată, de te înalți în gîndu-ți sus, de tot sus, deodată totul se prăbușește. Și atunci ești nevoit să începi din nou, de unde ai mai pornit...

ANDROMEDA : Dar să vinzi o casă se poate numai o singură dată...

KEPLER (parcă n-a auzit) : Sau afli că a construit-o altul – naintea ta...

ANDROMEDA : Sau în locul tău... Horoscoapele !

KEPLER (gest de distanțare).

ANDROMEDA : Majestatea de la tine și l-a așteptat. Prin mijlocirea lunetelor tale...

KEPLER : Am scurtat prin ele calea spre stele...

ANDROMEDA : Horoscoape mai avantajoase să fi compus...

KEPLER : Destule am făcut...

ANDROMEDA (cu regret) : Ai fost astrologul principal. Doamnele de la curte m-au invidiat. În observator, Majestatea Sa cu tine împreună a manevrat telescopul...

KEPLER : Mi-a stingherit munca...

ANDROMEDA : Ți-a cercetat cu sete cărțile...

KEPLER : M-a deranjat. Este un diletant...

ANDROMEDA : Dar împărat !

KEPLER : Izbăvească-mă cerul de puternicii care-s diletanți, în schimb dăruiască-ne cît mai mulți diletanți puternici...

ANDROMEDA : Majestatea Sa...

KEPLER : Îmi cerea să-i prezic din constelații. Dar l-a plictisit mersul încet, însă cu atît mai zbuciumat al calculelor astronomice.. Poate nu i-a ajuns mintea...

ANDROMEDA : Acum ambasadorii asistă la expunerile sale științifice...

KEPLER : Diplomație !

ANDROMEDA : Oameni de știință îl împrejmuiesc ; astrologii cu tichii înalte.

KEPLER : Șarlatani.

ANDROMEDA : Curtenii se perfecționează la lecțiile sale...

KEPLER : Unii fiindcă așa a cere moda, alții fiindcă au căzut în mrejele propriilor fantasme .

ANDROMEDA : Tu l-ai introdus pe împărat în tainele astrologiei, în Tainele științei acesteia.

KEPLER : Nu e știință.

ANDROMEDA : Așa ai susținut.

KEPLER : Cu toate acestea nu e...

ANDROMEDA : Atunci înseamnă că l-ai înșelat...

KEPLER : Pe vremea aceea am crezut în ea... Nu putem nega influența constelațiilor cerești. E reală. Stăm sub puterea lor. La fel cum stăm sub influența mirosurilor, luminilor, culorilor. Dar nu cunoaștem cauza, nici profunzimea ei. Din acest motiv n-am continuat mai departe...

ANDROMEDA : Și el ți-a retras protecția. Acum împăratul continuă știința aceea cu alții...

KEPLER : Nu e știință.

ANDROMEDA : Cum nu? El așa spune ! Împăratul...

KEPLER (imperios) : Non supra gramaticos ! Nu e înălțat deasupra adevărului științific.

ANDROMEDA : Pentru numele lui Dumnezeu ! Nu vorbi așa !

Gravură de epocă – Anonim sec. XV

KEPLER : (calm) : Nu eu – la un sinod s-a spus..

ANDROMEDA : Iar după aceea au ars pe rug pe careva...

KEPLER (rapid) : Vezi, de aceea am făcut totul ca să pot pleca...

ANDROMEDA (cu reproș) : ...De la curte...

KEPLER : Să mă retrag aci, în liniștitul municipiu al Linzului.

ANDROMEDA : ...în care arhiducele nici nu mă invită la palat...

KEPLER : Ca să-mi pot continua nestingherit munca...

ANDROMEDA (dur) : Minți. (Kepler se prăbușește, ea devine mai conciliantă) : Uneori, poate, te minți pe tine însuți...

KEPLER (revenindu-și încet) : ...În timp ce am fost la curte – deși am stat cu tine sub același acoperiș – ne-am îndepărtat atît de mult unul de altul, de parcă ai fi devenit Andromeda... Așa te-am și numit... Ai strălucit în nebuloasa argintie a doamnelor, întrecîndu-le pe toate... (Amar) : N-am mai putut suporta ca farmecele tale să trezească scîntei în ochii tuturor cavalerilor, iar curățenia lentilelor mele să fie umbrită de ele...

ANDROMEDA (cu reproș) : De aceea ai plecat ? Numai de aceea ?

KEPLER : Numai... (pauză mică).

ANDROMEDA : (cu satisfacție întîrziată) : Păcat... (schimbă tonul) : Domnii de Wallenstein nu peste mult s-au retras pe moșia lor, Strahov a fost miruit episcop și a plecat în misiune la Roma...

KEPLER : De unde știi ?

ANDROMEDA : Sînt înștiințată exact de toate cîte se întîmplă la curte. În fiecare lună mi se trimite o epistolă.

KEPLER : Cine îndrăznește...

ANDROMEDA (rîzînd) : Al tău mic famulus... Cel ce ți-a trecut planșele pe curat – dacă l-ai onorat cu munca asta... Atunci nici n-a știut de altele. Acum i s-au deschis ochii. Nu cercetează numai cerul ci, totodată, observă și ce se întîmplă în juru-i, pe pămînt. Are viitor în lumea științelor

KEPLER : În lumea pezevenchilor de la curte...

ANDROMEDA : Acolo se hotărăște soarta lumii... Deputății, recepții pompoase ,tratative secrete urmează una după alta. Prestigiul astrologilor este în creștere. Ambasadorii din Italia încearcă să intre în favorul lor. Un om deștept în aceste condiții poate să obțină multe, foarte multe... Ai scăpa de toate grijile mărunte... și ai primi bani pentru noi lunete... (din glasu-i răzbate reproșul) : ...pe care într-una le modifici...

KEPLER : ...spre a fi mai perfecte...

ANDROMEDA : N-ar mai trebui să te apleci în fața tipografilor... Să te rogi de ei... să-ți mai acorde încă o amînare de plată...

KEPLER : Aș avea posibilitatea să-mi tipăresc tabelele...

ANDROMEDA : Spre Praga se îndreaptă acum toți savanții din lume...

KEPLER : Ar fi posibil să mă întîlnesc cu prietenii mei.

ANDROMEDA : Și ai fi primul printre ei... cel mai mare...

KEPLER : Și poate ar veni și el... Am avea tot răgazul necesar să-mi expun îndoielile... să facem noi calcule... să găsim dovezi mai temeinice... Și împreună am face cunoscute descoperirile noastre...

ANDROMEDA : Descoperirile **tale.**

KEPLER (își revine) : Ar fi prea frumos ! (gest de resemnare).

ANDROMEDA : (nu ia act de gestul lui Kepler) : Vei fi ca și împăratul oamenilor de știință.

KEPLER : Destul !

ANDROMEDA : Te-ar onora cu cel mai bogat lanț de aur. Majestatea Sa ți l-ar așeza cu propria-i mînă pe umeri...

KEPLER : Ar pune în lanțuri știința...

ANDROMEDA : Dar în lanțuri de aur !... Acum ar trebui să-ți faci apariția la Praga, cînd lucrurile nu s-au hotărît încă definitiv... Nu mai ezita... Ai obține absolut totul . .

KEPLER (bănuitor) : Cine vorbește prin tine ? Acestea nu sînt cuvintele tale.

ANDROMEDA : Dar ele servesc scopurile urmărite de mine.

KEPLER : Care scopuri ale tale ?

ANDROMEDA : Nu ale mele separat. Ale noastre É Să revenim în atenția curții Să ne recîștigăm vechile poziții. Asta e cheia ! De aceea mă grăbesc la Praga... Din nou, tu vei fi primul astrolog al împăratului.

KEPLER (ironic) : Poate primul său ghicitor.

ANDROMEDA : Exact... Așa să știi...

KEPLER (ironic) : Care se consultă cu cerul înstelat... (brusc posomorît): Acum, cînd se pregătesc de război...

ANDROMEDA : Imaginează-ți ce înseamnă în aste împrejurări un horoscop inteligent !... Să ne asigurăm existența pentru totdeauna.

KEPLER : Pe vremuri am bîjbîit în întuneric, acum parcă m-aș afla în culmea rațiunii clarificate, de unde privesc cu compătimire înapoi la vechile mele îndeletniciri. (cu căldură) : Îți datorez multă recunoștință... Dar e bine că m-am smuls din acest trecut...

ANDROMEDA (izbucnind) : Pe mine m-ai smuls din lumea mea ! Și unde am ajuns ? Aici, unde nimeni nici nu mă ia în seamă.

KEPLER : Eu mă aflu bine aci. E liniște și eu pot lucra... Azi dovedesc prin puterea cifrelor ce atunci aproape că mi s-a părut o simplă părere... Am formulat legi, pe care le vor recunoaște toți... Absolut toți... Pretutindeni în lume... Absolut toți .. Pretutindeni în lume...

ANDROMEDA : Da, te vor recunoaște pretutindeni în lume. Tu vei fi cel mai mare... Căci acel Galilei...

KEPLER (uimit) : Cine ?

ANDROMEDA : Cică undeva în Italia... Ai aflat și tu ?...

KEPLER (cu un surîs îngăduitor) : Cu ani în urmă i-am trimis una din lucrările mele. I-am adresat și cîteva scrisori...

ANDROMEDA (înspăimîntată) : Tu... i-ai scris ? . . Lui i-ai...

KEPLER : Nu mi-a răspuns.

ANDROMEDA (ușurată) : Este trimisul Necuratului pe acest pămînt...

KEPLER : Singurul om care ar putea să înțeleagă pe deplin lucrările mele...

ANDROMEDA : Este una din însușirile Necuratului ca toți să creadă : el îi pricepe pe toți...

KEPLER : Este un mare savant.

ANDROMEDA : Dar nu ți-a răspuns la scrisori.. E gelos... Te pizmuiește pentru știința ta... Nu recunoaște meritele nimănui... Nu ține seama nici de mustrările Sfîntului părinte... Susține că lumea... (se vede că nu înțelege cele ce urmează) : ...bolta înstelată... că soarele... pămîntul... (se întrerupe).

KEPLER (așteptînd degeaba continuarea) : se atrag și se resping între ele, independent de orice voință din afara lor...

ANDROMEDA : De aceea vin din Italia ambasadorii, cardinalii... Au nevoie de tine...

KEPLER : De mine ?... De cînd am formulat legile cerului înstelat nu pot fi decît o piedică în calea lor... pe care o vor călca în picioare...

ANDROMEDA : Acomodează-te legii lor – atunci nu te vor călca în picioare... Asta așteaptă ei de la tine...

KEPLER : Care dintre ei ?

ANDROMEDA : Toți... De cînd cu acest Galilei... (Scoate o scrisoare, în care va arunca în cele ce urmează, pe **deschis,** cîte o privire) : Se va întruni un consiliu al oamenilor de știință din străinătate... O consfătuire...

KEPLER : Așa, din străinătate... Clerici ?

ANDROMEDA : Și clerici, dar și laici... Printre ei cîțiva vechi prieteni ai tăi (Kepler se însenineazā pentru moment) : Nu te vor invita .. Nu te pot invita... Se adună la cererea Sfîntului Părinte. Dar, te așteaptă...

KEPLER : Și împăratul ?...

ANDROMEDA : El îi găzduiește... (este evident că discuția nu mai are loc numai între ei doi).

KEPLER : Și cîteodată îi va primi pentru convorbiri personale... Se va duce cu ei la plimbare...

ANDROMEDA (după ce aruncă o nouă privire în scrisoare) : De zece zile e la vînătoare... Așa a hotărît la vînătoare de cerbi...

KEPLER : Pînă și pantofarii și subretele de la curte o știu ; nu este vremea vînătoarei de cerbi. Împăratul se va întoarce fără trofeu...

ANDROMEDA : Nu se va întoarce !, pînă ce tu nu vei fi la Praga...

KEPLER : Ce vor de la mine ? (are un presentiment rău).

ANDROMEDA : Să iei parte la condamnarea lui... Galilei...

KEPLER : Am bănuit-o... (pauză, parc-ar mai avea o speranță) : Și împăratul ?...

ANDROMEDA : Adie un vînt (aspru) de război (Nouă privire la scrisoare) : Nu vrea să mărească încordarea cu Sfîntul Scaun. Îi va fi mai ușor, dacă te vei înfățișa la curte în fruntea oamenilor de știință... a consiliului...

KEPLER (decis) : N-am să mă înfățișez la curte.

ANDROMEDA : Spre a condamna învățăturile acelui... acelui venețian.

KEPLER : Eu nu servesc concluzii preconcepute...

ANDROMEDA : Spre a-i declara cărțile profund eronate...

KEPLER : Cărți pe care nu le-au studiat...

ANDROMEDA : ...după intențiile Sfîntului Părinte...

KEPLER : Ce ne pasă nouă aci de intențiile sale ? Îl are în mîna sa. Îl ține în închisoare... ce mai vrea ?...

ANDROMEDA : Ca savanții lumii să respingă tezele sale și să-l condamne...

KEPLER (tăios) : În locul său ?

ANDROMEDA : Unanim.

KEPLER (aproape cu umor) : Asta-i lipseste ?

ANDROMEDA : Iar numele aceluia ce va prezida va rămîne în veci în istorie...

KEPLER : În istoria turpitudinii și infamiei... (după o scurtă pauză) : Și apoi ce urmează ? Ce se va întîmpla după ce se pronunță sentința ?

ANDROMEDA : Pe baza ei îl vor determina să revoce...

KEPLER : Ar fi un act de siluire...

ANDROMEDA : ...dacă a greșit, – să recunoască... deschis...

KEPLER (cu amărăciune) : Și să le ceară iertare...

ANDROMEDA : Ca să-i poată salva...

KEPLER (cu ironie amară) : ...sufletul..

ANDROMEDA : (își face cruce).

KEPLER : ...pentru fericirea de apoi (pauză) : Află că eu nu voi participa la această treabă... S-o ducă la capăt fără mine...

ANDROMEDA : Iane ! Tu nu te apleci în fața puterii lor ?

KEPLER : Am descoperit puteri care n-au sfîrșit... Cîteodată așa simt că în mine se mișcă și acționează puterile universului întreg... Ce reprezintă îngîmfații aceștia în comparație cu aceste puteri ?. .

ANDROMEDA : Te dai pe față de partea acelui răzvrătit ? Cu el ții ? Gîndește-te ce urmări poate avea. Unii și adună probe împotriva ta – figuri sinistre care ne pîndesc de la o vreme în acest oraș... Sînt primiți de toți... În numele celui de sus culeg informații despre tine...

KEPLER Stau sub protecția legilor acestui oraș ..

ANDROMEDA : Ele nu te apără... De la un timp am remarcat cînd trec prin piață cum mă salută, dar imediat își apropie capetele spre a-și șopti cîte ceva... De aceea am strîns lucrurile noastre – tot ce se poate – ca să plecăm...

KEPLER : În fugă... Vrei să fugi de mine ? .

ANDROMEDA : Nu vreau să fug, vreau să salvez...

KEPLER : ... sufletul meu...

ANDROMEDA : Iane ! Promite-mi că mă urmezi. Nu-ți cer vorbe multe, doar să te înfățișezi . Să fii văzut... Să se știe : Și tu ai fost acolo .. După aceea nici nu-ți reproșez dacă te întorci aci...

KEPLER (îndurerat) : Așa... N-ai să-mi reproșezi... Ce frumos din partea ta...

ANDROMEDA : Să nu le iei așa !... Lucruri îngrozitoare s-ar putea întîmpla dacă rămîi aci. Nu vor suna la poarta ta. Nu te va vizita nimeni. Prietenii te vor uita. Pe stradă, trecătorii te vor ocoli de departe, vor trece de cealaltă parte... Oamenii îți vor întoarce spatele, se vor ascunde de tine, își vor găsi întotdeauna un mijloc ca să te evite. Nu vei vedea decît spatele lor întoarse, doar spatele lor...

KEPLER : Atunci în locul fețelor lor cu atît mai mult vor urmări cu atenție stelele...

ANDROMEDA : Îți vor deschide scrisorile.

KEPLER : De mult se practică, parcă eu nu știu...

ANDROMEDA : Îți vor umple casa de nevolnici străini...

KEPLER : Și așa spațiul va fi mai mare...

ANDROMEDA : Nu-mi amări zilele. Vor pătrunde în această casă, în camera ta de lucru, spre a-ți răscoli cărțile, manuscrisele – murdărindu-le, călcîndu-le în picioare... Vino... Un simplu act de prezență...

KEPLER : Pentru un simplu act de prezență, asta ar însemna ca eu însumi să calc în picioare rezultatele cercetărilor mele, să arunc în flăcările rugului legile formulate de mine...

ANDROMEDA : Te pîndește afurisenia...

KEPLER : Nu există altă afurisenie decît cea din sufletul propriu.

ANDROMEDA : Ai făcut un legămînt cu Necuratul.

KEPLER : Văd tot mai bine : mă aflu cu Galilei în aceeași corabie în drum spre armonia universală...

ANDROMEDA : Spre infern !... Coboară din această corabie.

KEPLER : Cine s-a aruncat în ea pe treptele rațiunii, acela nu se teme de pericolele naufragiului – nici de amenințarea consiliilor savante străjuite de halebardieri...

ANDROMEDA : Dar eu mă tem. La mine nu te gîndești ? (căutînd instinctiv un sprijin, se apropie de el) : Coboară din acea corabie. Rupe-te de ea !

KEPLER : (dă s-o îmbrățișeze ocrotitor, dar e neînduplecabil, făcînd semn că nu poate să cedeze).

ANDROMEDA : Mă tragi după tine, în pieire, (se îndepărtează violent).

KEPLER : Salvează-te ! Pleacă !

ANDROMEDA (înspăimîntată) : Fără tine ?... Pe cît timp ?...

KEPLER : Pentru totdeauna.

ANDROMEDA (plină de spaimă) : Singură ? (mai rece, dar tot încă surprinsă) : M-ai lăsa să plec ?

KEPLER (semn tăcut că da).

ANDROMEDA (cu ură crescîndă) : Ai fi în stare ?... Singură de tot ?!...

KEPLER : Atunci... rămîi.

– pauză –

ANDROMEDA : Vreau să-ți deschid o portiță de scăpare. Să te salvez. Dar tu – tu nu faci un pas. Dacă rămîn, mă atragi cu tine în mizerie... Să pier ?... De ce ?... Să fii blestemat și în ora ta din urmă... Nici la înmormîntarea ta n-am să mai vin.. (se înspăimîntă singură de cuvintele sale, își frămîntă spasmodic mîinile. Apucă în disperarea ei crucea, apoi, după un moment cînd își revine cu ură tot mai mare) : Tatăl nostru carele ești în **ceruri**... (cuvintele subliniate le rosteste mai tare).

KEPLER : Nu există decît întunericul orb al spațiului și stelele luminoase...

ANDROMEDA : ...sfințească-se **numele tău**.

KEPLER : ...Împărate...

ANDROMEDA : Fie împărăția ta, facă-se **voia ta**...

KEPLER : ..în interesul curtenilor...

ANDROMEDA : ...precum în ceruri așa și pe pămînt.

KEPLER (concomitent cu Andromeda, întrecînd-o) : NU și pe pămînt !...

ANDROMEDA : Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi...

KEPLER (amar și cu ironie) : Atîta, dă...

ANDROMENA .. și ne iartă **păcatele** (ascuțit, dar fără credință) precum și noi iertăm (cu ură spre Kepler) : **greșiților noștri** (înspăimîntată) :... și nu ne du în ispită... (cu ură maximă)... ci ne **izbăvește de cel rău !** (ultimul cuvînt îl pronunță în timp ce părăsește casa).

KEPLER (parcă ar striga în urma ei un AMIN plin de disperare) : Andromeda ! (face doi pași și se prăbușește pe speteaza scaunului).

(cortina)

În românește de ANDREI A. LILLIN

Ștefan Aug. Doinaș

Inscripție pe templul iubirii

Deși mă naște sîngele, sunt pur.
Inel noros, amăgitor contur
sporit de orice șoaptă idolatră,
privește-n sine ochiul meu de piatră.
Deși mă poartă flacăra, sunt greu.
Genunchi de miluri, prăbușit mereu
cu fiecare trup scăldat în rouă,
adun pe-o vatră o cenușă nouă.
Deși foșnește iedera, eu tac.
Sub frunze zace gura mea, din veac.
Ci dezvelindu-și sînii, le desfide
cea mai sfioasă din cariatide.

Tărîm de mijloc

Scobiți de cîntece, poeții
– ca măruntaiele de păsări –
spun zodiile. Nu tăcerea,
ci forfota în care graiul
transportă scînduri osîndește.
Dar cine poate să despartă
profeții falși de augurii
sîrguincios visatei Rome ?...

Fîntîna orbului

Seara, orbul și-a găsit vederea
în fîntînă.
Blînd, s-a aplecat
înspre apa ce-i primea căderea,
cu surîsul pur, înduplecat,
și cu mîna-ntinsă către mîna
ce ținea adîncu-n palma ei...

S-a-mplinit aseară săptămîna.
Sus, în jghiaburi, printre funigei,
ciocîrlii ce-au descîntat ovăzul
vin din cer să-i ciugulească văzul.

Darie Novăceanu

Antipoeme

★

Mi-s martore aceste străzi care-au
văzut o pîine
alunecînd sub roți
o pîine neagră
și sîngele desfășurîndu-se din ea
ca un drapel învins în timp de pace

Arome calde-au înflorit deasupra lui
și aripi
de ciocîrlii și-au caligrafiat
în aer cîntecul știut
o pîine neagră
miresme dulci de spic trudit
sbătîndu-se-n mătasa
strivită-n trecere pe caldarîm

Mi-s martore tot ele că n-am putut
nicicum
să-i mai adun lumina dintre pietre
stingîndu-se și nici să-l aflu
pe cel ce o strivise grăbindu-se
s-ajungă-n
dumineca aceea afară din oraș
Un lan de grîu de-atunci îmi torturează
somnul
îmi construiește vise
cu mîini care mă caută
să le restitui pîinea muncită și aud
colindătorii noaptea sub fereastră

cerîndu-mi semnele celui ce-și
tăinuiește
ca orice mic burghez acest
asasinat în plină stradă
strivind sub roți o pîine neagră
mult prea grăbit s-ajungă în weekend

★

Voi ce-ați putea să faceți stimați
ambiguiști
absenteiști esperantiști sartriști
dacă o pîine neagră
lipsește la amiază dumineca pe-o
masă
asasinată fiind de-un patruped
mecanic
grăbit s-ajungă în weekend ?

Ce-ați face voi prea dulci amanți ai
nopții oniriști
gidiști fondliteriști sexologiști
ambigeniști pozitiviști candriști
iluzioniști defetiști ireniști neantiști
suprairealiști instrumentiști
intelectualiști
paraimagiști sau clepsidriști

ce-ați face voi ce faceți prea blînzi
antropofagi
de adevăr contemporan orfiști
nebîntuiți
de întrebări precise-n fața
acestui patruped contranăscut
să reînvie-un timp și un imperiu
ne nedreptăți și viclenii legale ?

Ce faceți voi supracivilizați desprinși
din clasa
supraindependentă a sudorii demne
față de acest asasinat frecvent
față de-această clară neliniște ce
umblă
prin calendar cu mine chosit
de marele efort ce trebuie să-l fac
spre a rămîne pîn' la capul om ?

caleidoscop

● **DIN AGENDA COMITETULUI JUDEȚEAN U.T.C. și a Casei de cultură a studenților Timișoara.** Apreciatul „Portativ al tinereții", concurs județean al formațiilor și interpreților de muzică ușoară se va reedita in 1973 cu o mult mai largă participare și cu o exigență sporită pentru calitatea interpretărilor

● Un nou cenaclu pentru tinerii din Timișoara, **Cenaclul cinecluburilor,** va fi organizat din inițiativa Comitetului județean U.T.C. Timiș. Vor fi invitați să participe autori de scenarii, prozatori, cineamatori.

● Incepînd din primăvara anului 1973, se va deschide stagiunea permanentă a formațiilor artistice studențești din Centrul Universitar Timișoara

top-film

● **FILM ROMANESC**
1. Puterea și Adevărul
2. Cu miinile curate
3. Atunci i-am condamnat pe toți la moarte.
4. Felix și Otilia
5. Drum in penumbră

● **FILM STRAIN**
1. Pădurea de mesteceni
2. Incidentul
3. Mesagerul
4. Binecuvintați animalele și copiii
5. Cornul de capră – Viața de familie
6. Trei din Virginia – Anonimul venețian
7. Baladă pentru Cable Hogue
8. Mărturisirile unui comisar de poliție . . .
9. Duminică pierdută
10. Poveste de dragoste

● Acest clasament al filmelor vizionate in 1972 a fost alcătuit in exclusivitate de tineri (media de virstă 23 de ani), studenți, muncitori, tehnicieni, ingineri, profesori, ziariști, membri ai Cine-Artei, cinemateca de la Casa de cultură a studenților din Timișoara.

cine-arta

● Incepind din ianuarie 1973 Cine-Arta își va desfășura programul săptăminal. Printr-o fructuoasă colaborare dintre Casa de cultură a studenților din Timișoara, Cineclubul C.F.R. și Arhiva Națională de Filme (căreia ii mulțumim și pe această cale pentru deosebita solicitudine și promptitudine cu care a răspuns dorinței tinerilor din Timișoara), in prima jumătate a stagiunii din 1973 vor putea fi vizionate, următoarele filme : **Noaptea** (M. Antonioni), **Cenușa** (A. Wajda)., **Cenușă și diamant** (A. Wajda), **Dragostea unei blonde** (M. Forman), **Liniște și strigăt** (M. Jancsó), **Sărmanii flăcăi** (M. Jancsó), scurt metraje de Truffaut și Godard, **La strada** (F. Fellini), **Escrocii** (F. Fellini), **Insula** (Kaneto Shindo), scurt metraje W. Disney **Anul trecut la Marienbad** (A. Resnais) ș.a.

cinefili

● La Gala Națională a filmului de amatori, dedicată aniversării Republicii, cinecluburile județului Timiș au trimis mai multe filme, intre care : **Artere** (D. Sandu), **Prelungiri** (I. Costinaș), **Omagiu lui Brâncuși** (A. Andrieș), **Zăpada** și **Cine-a zis dorului dor** (V. Moise). **Căderea coroanei** (A. Roșu), **Drumul** (N. Dama) ș.a.

● **O CUNOAȘTEȚI PE ZSUZSA KONCZ ?** E steaua nr. 1 a șlagărelor din R. P. Ungară. Prezentă la aproape toate festivalurile. Era incă elevă cind impreună cu o prietenă ciștigă un festival al televiziunii. Pină acum „QUALITON" a imprimat 40 single și 3 LP

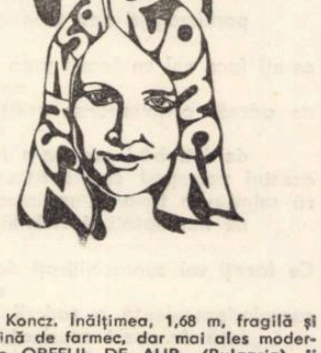

cu Zsuzsa Koncz. Inălțimea, 1,68 m, fragilă și subțire, plină de farmec, dar mai ales modernă. Deține ORFEUL DE AUR (Bulgaria), ii apare un disc in R.D. Germană, Colaborează mai ales cu formația „ILLES" Intr-un interviu a declarat că vrea să-și continue studiile juridice (!), s-a căsătorit și locuiește la Budapesta intr-o căsuță liniștită.

Jaguarie

Din luna cu numele Jaguarie (mai citiți odată, la inceputul anului, acel minunat obiect care e Antologia inocenței **și mult vă veți bucura), această pagină va fi mai des, mai rar, locul de intilnire a sunetului și imaginii, a muzicii și filmului, a prezentului și trecutului acestora, CU TINERII CITITORI.**

(Re) Citiți nemaicitire

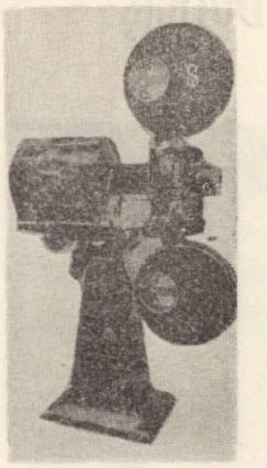

Aparat de proiecție românesc, tip. 1930

„Permiteți-ne să vă gratulăm de Anul Nou, dar numai dacă v-ați abonat la revista METRO 1930/1931. Revista firmei M.G.M. ! Apare la Oradea, Arad și Timișoara. Costă 12 lei ! **In mod excepțional ! Primul film sonor,** șlagărul Paramount adus in Ardeal **Patru pene.** Va juca la cinematograful **Central** din Arad. Cea mai bravă reprezentație a cinematografului modern. Regizorii filmului ii poartă pe spectatori intr-o poveste senzațională din deșertul Sudanului. **Marele film al lui Chevalier : Soțul reginei sau Love parade.** Cel mai frumos film din toate timpurile, cel mai mare film sonor și muzical al firmei Paramount, regia Ernst Lubitsch. Cu Jeanette Mac Donald, Lupino Lane și Lilian Roth. **In cel mai scurt timp La TIMIȘOARA, TREI CINEMATOGRAFE!** Foarte puternic se construiește cinematograful Forum și in curind va incepe in Iosefin un teatru pentru fotografii mișcătoare. O sală mică pentru iarnă și o sală mare pentru vară, la cinematograful de pe strada Bem nr. 30. **Societatea de acțiuni a fabricelor de telefoane** produce fotocelula Adapter. Acustică perfectă ! Se poate înțelege clar fiecare cuvint ! Perfectă iluziune teatrală ! Aceste aparate sint deja la cinematograful Capitol din Timișoara. Pentru informații vă puteți adresa la Fabrica de Telefoane Timișoara III, telefon 1903. **VINE LA TIMIȘOARA :** Cea mai bună apariție a regizorului F.W. Murnau, **Piinea cea de toate zilele.** Marele star, Greta Garbo și Niels Aster in **Orhideele sălbatice** (există și versiune sonoră). British International Pictures prezintă la Capitol **Mary** cu Olga Cechova. O mare actriță intr-un film vorbit. Regizor Alfred Hitchock. **Primul film românesc** vorbit : CIULEANDRA, vine la Timișoara. Filmul prezintă cele mai frumoase și colorate priveliști din Sinaia, Constanța și București. In afară de muzica populară, tangoul și Fox-trott-ul vor face senzație. Cu Elvira Godeanu, Jeanna Popovici Voina, Băltățeanu.

Cel mai nou Valentino este de origine română. In centrul atenției, George Metaxa. Un modest funcționar invață canto. Hollywood-ul ii invită. Toate filmele lui Rudolf Valentino se refac. Cu masca și hainele lui Rudy, George Metaxa ! Dar Rudolf Valentino este numai unul. **Este Greta Garbo mireasa fiului regelui sued ?** Se spune că starul a fost văzut tot timpul in compania prințului moștenitor Sigward. Prințul i-a cerut mina. Ce va spune neincoronata principesă a filmului ?
A invins tehnicolorul. Filmul cu o singură coloare s-a desvoltat foarte repede. Nu mai există oprire. Suprema desvoltare este tehnicolorul care aduce viața in colorile sale adevărate. **Edward G. Robinson (originar din România) a intilnit-o pe Gadys Lloyd** și s-a indrăgostit de ea de la prima vedere.

Simpaticul actor Clark Gable își intrebuințează timpul liber călărind cu pasiune. Dorothy Layton înțelege să facă un sport mai temerar. Cu una din cele mai puternice motociclete, ea gonește ca o nebună pe autostradele Los Angeles-ului, creindu-și din viteză plăcerea ei cea mare. **O plăcere care este in același timp și hrănitoare.** Există așa ceva ? Desigur, căci laptele e hrănitor, cafeaua neagră o plăcere. Amestecați Veritabil Franck cu laptele. Amestecul, buna cafea cu lapte, devine astfel o plăcere hrănitoare. Aceasta se știe in toate țările civilizate și de aceea se bea in lumea intreagă nenumărate cești de cafea cu lapte. Gindiți-vă deci mereu : Primul lucru dimineața, ultimul lucru seara, **CAFEA CU LAPTE".**

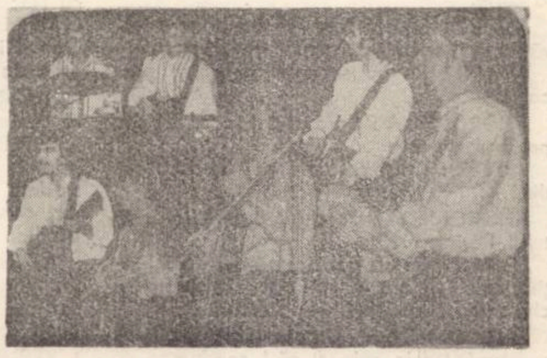

„PHOENIX" sînt mai mulți ? Nu, e vorba de un colaj fantezist. Acum ei lucrează la poemul „MEȘTERUL MANOLE".

Formația „Test" (stelele)

FORMAȚIA „TEST" (STELELE) : Puiu Crăciunescu, șeful și organistul, Roland Crăciunescu, baterie, Catalinici Giuca, ghitară-solo, Gerl Gery – ghitara-bas, apoi soliștii vocali Tiberiu Repliuc și Liviu Stoichescu.

Au cele mai bune instrumente, cintă la CONTINENTAL, dar sint lugojeni și actualmente studenți la Timișoara. Pentru un auditoriu larg s-au lansat cintînd pe litoral, la radio și la televiziune. Cele mai cunoscute piese, compoziții ale formației: „Curcubeul", poem, „Refuzul toamnei", o piesă beat antirăzboinică, „Natura", apoi un repertoriu underground, beat, blues.

O ținută decentă, fără stridențe, toate forțele trebuind să fie canalizate in direcția susținerii partiturii. Vocile se aud bine, cu toate că nu se face rabat vocalismului, dimpotrivă ; rolul orchestrei este acela de vioara intii. Băieții insă țin să-și facă textul inteligibil, nu ca mulți alții. Țin să cinte mai ales in limba română, cu toate că interpretează și texte in germană.

Dar altceva este cu osebire demn de stimă la această formație : dorința lor de comunicare, atenția cu care se poartă față de text, grija adecvării textului cu muzica. Și asta in timp ce unele formații, dintr-o practică sumbră și diletantă, preferă să adapteze texte din poezia clasică ori modernă, care se potrivesc ca nuca in perete cu compozițiile lor. Și nu înțeleg, apropos de asta, de ce impietăm asupra lui Blaga, Eminescu din moment ce atîția poeți tineri contemporani aduc in peisajul liricii de azi exact tonul necesar muzicii care nu se mai poate numi ușoară?

„Stelele-Test" au pornit-o prin muncă și o strictă auto-disciplinare. Originalitatea nu o caută intr-o preluare mecanică a unor tonalități sau moduri populare, deoarece asta ar însemna o cale facilă spre o muzică românească. Tonul propriu trebuie găsit in noi înșine, ne spune șeful formației, in muzica noastră interioară, filtrată prin cultură și înțelegerea fenomenelor actuale. Ton propriu trebuie să fie tonul mesajului nostru, reprezentativ pentru o formație, dar și pentru generația pe care o reprezintă.

Băieților le este străină dorința de a se detașa de alte forme de activitate : ei nu ar abandona studiul pentru a se lăsa in voia valurilor. De aceea sînt studenți sirguincioși. Și contrar aparențelor, acest lucru are o mare importanță in perioada de formare a unui tînăr muzician.

La toate acestea se adaugă o orgă cu numeroase posibilități, pedale wa-wa, mixer și reverberator, multe stații și microfoane pentru toată lumea. Formația se afirmă încet, dar cu o siguranță care ii va impune.

Cine ești, Tamás Hacki?

Tamás Hacki este în felul său un caz unic : fluieră cu gura deschisă, fără să-și țuguiască buzele. Și o poate face fără efort, ore intregi. In rest, e medic. Orchestra sa, în care el insuși cintă „pe post de flaut" e formată din toboșar, violonist, pianist, flautist. L-am rugat pe oaspetele maghiar să-mi vorbească despre stilul formației.

– Noi ne aflăm situați între „muzica serioasă" și cea ușoară. Nu facem nici una, nici alta, dar se poate spune că un concert de-al nostru este varianta cea mai „serioasă" a muzicii ușoare. Există în ea elemente de pop și jazz și e vorba de prelucrări folclorice sau de muzică preclasică și clasică.

– **Da, am sesizat și elemente „beat".**

– Beat-ul azi tinde, după părerea mea, mai ales spre preclasic, avînd multe elemente din muzica Renașterii.

– **Cu cine vă asemuiți ?**

– Probabil cu Svingle Singers, care prelucrează muzica preclasică. Spre deosebire de ei, care cîntă vocal, noi realizăm prelucrări instrumentale, convinși fiind că acestea sînt mai interesarte.

– **Care formație vocal-instrumentală dintre cele excelente care există în Ungaria iți place mai mult ?**

– „Illes".

– **Dintre cîntăreți ?**

– Kovacs Kati.

Pagină realizată de

ADRIANA SIMLOVICI și

LUCIAN BURERIU

Pragmatism și gîndire muzicală

Readucerea fenomenului muzical în planul conștiinței al gîndirii creatorului ar părea să reediteze astăzi un tip de activitate pentru care tratatul teoretic fusese cîndva o călăuză a compoziției, dar și o **summa scientiae.** Sprijinul pe fenomenal și pe fenomenologic ar părea, în plus, că nu mai demarchează net – în conformitate cu tradiția secolului al XIX-lea – muzicologia de activitatea practică de prim rang : compoziția. Cu toate acestea, deosebirea dintre ele rămîne fundamentală, căci în timp ce fenomenologicul este în actul creației implicit, este, în demersul muzicologic, explicit. Practică sau știință, ambele aceste domenii operează cu legile unei aceleiași reprezentări a lumii sensibile (sau reprezentare sensibilă, de un anume specific, a lumii) La rîndul lor, aceste legi sînt proiectate, în conștiința și gîndirea compozitorului sau în acelea ale teoreticianului, divergent, în funcție tocmai de poziția implicită sau explicită a fenomenologicului muzical și de scopurile urmărite pe tărîm practic sau pe tărîmul teoreticului pur.

Pragmatismul rămîne în epoca noastră trăsătura dominantă a gîndirii compozitorului, atît a celui tradiționalist, împăcat cu rețetele cuprinse în manual, cît și a celui de avangardă care, din motivul contrar, al opoziției față de tot ceea ce reprezintă explicația superioară sau utilitar – didacticistă de tip tradițional, apelează în mod paradoxal tot la o teorie pragmatică.

Pragmatismul se manifestă în postura sa cea mai obișnuită, prin vehicularea unor noțiuni în scop util, sub forma unor **concepte operatorii.** Numai ~~conținutul lor~~ – ce-i ~~drept, uneori~~, pe de-a-ntregul crea~~te –~~ nu și acest caracter eminamente operatoriu le deosebește de conceptele oricărei teorii pragmatice din trecut. În emiterea unei „teorii" particulare, este firească atît negarea vechiului cît și înlocuirea unor principii devenite inoperante. Or, latura cea mai tulburătoare în zămislirea teoriei o constituie investirea ei cu ceea ce nu mai poate fi investit în vechiul sens. Să ne explicăm. Vechea teorie superioară și, în bună măsură, și cea pragmatică din trecut, erau expresia unei asimilări de către și prin substanța muzicală a o seamă de principii de esență cantitativă și calitativă, proprii spiritului uman (existente, la modul propriu, în procesele limbajului curent, în cele logice, sau matematice).

Noua substanță muzicală (de la atonalitate sau tonalitatea lărgită, pînă la dodecafonie) a deranjat echilibrul diferitelor principii ce conlucrează la plăsmuirea imaginii și a limbajului muzical. Noul limbaj nu putea să se lipsească nici de logică și nici de matematică, mai bine zis de procesele acolo identificate. Dar, în timp ce în muzica din trecut ele erau infra-implicate, în cea nouă, ele sînt meta-implicate. Ele trebuie din nou de fiecare dată asimilate. Așa s-au născut nenumăratele „limbaje" noi, așa a pătruns tot mai intens matematica (într-un fel ce amintește vechiul ezoterism) în însăși procesualitatea ce fusese cîndva „specific muzicală". Mai mult decît atît, în același sens al unei meta-implicații, cîteva abstracțiuni – apanajul altă dată numai al filozofiei – sau parametrii științelor exacte, precum spațiul și timpul, devin parametrii muzicali, elemente exacte, elemente scontate în procesul de modelare a substanței artistice. Componentele unei (sau a oricărei) ontologii generale se integrează acum nu unei teorii despre fenomenul artistic contemporan în întregul său (fapt imposibil de realizat), ci unei teorii privind adesea o operă singulară.

Trecerea de la ontologic la noțiunea aplicată s-a petrecut tot în sinul procesului concret artistic și tehnic. Se poate spune că în fiecare dintre etapele de maturizare și ieșire din sine (ființă) a unei categorii muzicale, respectiva categorie lasă să se întrevadă în toată ingenuitatea sa un anume mecanism specific, ce merge pînă la esența procesuală a artei – cazul în speță, temporalul. Astfel, seria în muzica dedocafonică. Prin organizarea înălțimilor (sarcină ce fusese, pe alte principii – modale, tonale, armonice sau polifonice, – a muzicii din totdeauna) seria ajunge la un principiu absolut și, totodată global în această direcție, anulează alte resorturi cu principiile tradiționale ale înălțimii și își caută o aplicare în alte direcții, precum aceea a duratelor.

Boulez consideră, în faza post-serială, organizarea înălțimilor și a duratelor ca primordială. (Pierre Boulez : **Penser la musique aujourd'hui).** Pentru Stockhausen, devine deosebit de clară ideea unei proporționări a timpului. „În muzica serială se încearcă ordonarea proporțiilor de timp prin serii . . ." (Karlheinz Stockhausen : **Texte zur elektronischen und instrumentalen Musik).** Încă un pas, și timpul devine parametru primordial, putînd a trece chiar în contrarul naturii sale hiperorganizate, ca în aleatorism : libertatea relativă sau absolută a unui timp rarefiat sau dilatat nu după ordinile stabilite de compozitor, ci după acelea interioare (probabil variabile) proprii instinctului muzical al interpretului.

Față de întrebarea ontologic fundamentală „Muzica există – în timp – sau dimpotrivă conține „timpul în sine"? (Carl Dahlhaus, **Musikästehetik),** întrebare ce se situează astăzi chiar în miezul tehnologicului, se întrezăresc speranțele folosirii timpului ca un parametru concret muzical, dar se constată totodată intimele și încăpățînatele sale asocieri cu spațiul obiectiv, sau doar proiectat în reprezentările despre procesele sonore. Ce altceva sînt proporțiile unei melodii, simetriile unui mod sau ale unei serii, distanțele dintre cadențe și membri de formă, polifonia și armonia, dacă nu imagini spațiale ale fluxului sonor ? Pentru a nu mai vorbi de ambițioasa tentativă de a investi muzica, prin stereofonie, cu o dimensiune spațială reală ! Intercondiționarea celor doi factori îndeamnă nu numai la reflecție, ci se dovedește fructuoasă și în planul praxis-ului actual : „. . . mi-am propus să exalt în muzică ceea ce este spațial mai proeminent și ceea ce este temporal mai evident. Mi-am propus să izolez, pe cît e posibil, temporalul de spațial pentru ca astfel să întăresc pe fiecare prin celălalt" – declară compozitorul Anatol Vieru (**„Tăcerea ca o sculptare a sunetului").**

Odată cu golirea de sens, limitarea și inactualitatea unor accepții ale timpului și spațiului, ce fuseseră cîndva intrinsece „limbajului" sau „structurii" sonore, întreaga problematică ambiantă innoitoare, privind spațiul și timpul, așa cum au postulat-o fizica de la teoria relativității încoace, intuiționalismul bergsonian, fenomenologia lui Husserl a condus la forarea de noi posibilități în această direcție ; oricît de ajunsă în impas ar fi părut estetica muzicală în latura sa axiologică, față cu răsturnările de valori din muzica actuală, ea a înregistrat totuși progrese simțitoare pe seama legăturii sale fenomenologice – în sensul filozofic al cuvîntului pe de o parte, și metodologic pe de alta – cu realitatea muzicală mai veche, dar și mai nouă (sînt de amintit aici, trecînd peste anumite nuanțe specifice, contribuțiile lui Ernst Kurth, Rudolf Schäfke, Boris Asafiev, Roman Ingarden, Gisèle Brelet, Hans Mersmann, Albert Welleck ș.a.).

Complexul ideilor fenomenologice, ca și meta-implicațiile în substanța muzicală, furnizate în vremea din urmă de matematică și matematizarea proceselor logice sau de structuralism, au pătruns în universul muzicii pe calea larg deschisă de către concepțiile și atitudinile pragmatice. Cu toată limitarea lor la stricta utilitate, cu toată indiferența la gnoseologie, teoriile pragmatice constituie un ferment puternic pentru imaginația și universul de idei al creatorului. Ele se atașează legii generale și de cunoaștere într-un fel pe care Bachelard îl identifică în știință : „Dacă s-ar putea traduce filozofic dubla mișcare ce animă în prezent gîndirea științifică . . . . s-ar vedea că alternanța **a priori – a posteriori** este obligatorie, că empirismul și raționalismul sînt legate, în gîndirea științifică printr-o ciudată legătură, la fel de tare ca aceea ce unește plăcerea și durerea. În adevăr, **unul triumfă dînd dreptate celuilalt :** empirismul are nevoie să fie înțeles ; raționalismul are nevoie de a fi aplicat". (Gaston Bachelard : Philosophie du non, fragment în „Panorama des idées contemporaines). Este o modalitate de deschidere de la virtual spre real, de la ideal spre posibil, specifică epocii noastre.

GHEORGHE FIRCA

---

teatru

Premieră pe țară la Teatrul de Stat din Reșița

„Casa care a fugit prin ușă"

de PETRU VINTILĂ

Petru Vintilă, etichetat, de istoria literară prozator prin excelență surprinde prin disponibilitățile de creație, manifestate pentru teatru, propunînd chiar, prin debut, un peisaj individualizat, o tipologie sui generis, ce ne duce lesne cu gîndul spre epica sa. De data aceasta, sîntem martorii dramei unei claustrate familii de intelectuali, desfășurate în limitele unui oraș de provincie a anului 1933, dezvăluind o atmosferă sufocantă, de disoluție lentă, o lume în așteptarea „extraordinarului", a unei modificări de esență.

Acțiunea se urmărește anevoie, șocînd prin reluarea nemotivată a unor replici (ce nu se vor simbolice) pentru ca în a doua parte ea să devină alertă, de o autentică încărcătură dramatică, sugerînd evoluția unor destine schițate inițial, mai mult epic.

Partitura dramatică a fost transpusă scenic printr-o concepție regizorală (Eugen Vancea), corectă, cuminte, fără strălucire, ce nu depășește intențiile imediate ale textului.

Distribuirea Mihaelei Murgu este inspirată, actrița timișoreană conducînd-o pe Nora cu siguranță, dezvăluind o sensibilitate și o interiorizare relevate. Doar Buby (excelent interpretat de Dan Turbatu) intuiește zbaterile eroinei, dorind-o alături de tentativa evadării din sufocantul mediu provincial, mic burghez, plin de prejudecăți, și suficiență. Mircea I. Mareș dovedește o veritabilă profesionalitate în interpretarea dificilului rol al bunicului, iar Mami, întruchipată de Tanța Lake, este tandră, dar resemnată, neostentativă, contrastînd cu „tatăl" (Sever Vanciu) prin ștearsa apariție scenică a lui Gheorghe Vîlceanu. Apariția Necunoscutului, comunistul ilegalist nu îndeajuns de solid construit de actorul Cornel Manolescu structurează idealurile celor doi protagoniști, conducîndu-i spre o altă lume, a certitudinii și a adevărului, a luptei revoluționare.

Sugestiva scenografie a lui Virgil Miloia, laolaltă cu ilustrația muzicală (Petru Manzur), contribuie, la rîndul lor, sensibil, la realizarea unui spectacol de bună factură, unul dintre cele mai reușite ale ultimului timp.

LIZICA MIUȚA

Scenă din spectacol cu actorii Mihaela Murgu (Nora) și Cornel Manolescu (Necunoscutul)

Dumitru Pălălău

plastică

Cu trei jersee pe el, la care se adaugă un fular imens, l-am surprins în Făget lucrînd la un portret-monument Traian Vuia. Obsesia zborului, un zbor plecat de pe acest pămînt dulce, și licărul inteligenței, simbol al comuniunii omului cu universul.

Apoi, în atelier, marmură în diverse ipostaze, convulsii expresive, dăltuite în pieptul pietrei, un tors care simbolizează eterna germinație a ideii, apoi portretul lui Avram Iancu în două variante. Într-un alt unghi, o siluetă se ridică de jos cu un efort vizibil, mișcarea e sporită undeva la jumătatea gestului, semnificînd poate înălțarea omului, condiția sa de eternă căutare, înlănțuirea dintre vis și cunoaștere.

Într-un perfect echilibru e realizată lucrarea „Maternitate, aducînd acea liniște a continuității generațiilor, umăr pe umăr, purtîndu-se prin ciclurile vremii. O lumină de veșnicie lirică, o boare de anotimpuri cade pe grupul statuar, într-o metaforă unitară. Cadrul compozițional scoate în relief izbînda fiecărui detaliu, ca niște ingemănate ramuri ale vieții, aflîndu-și perpetuarea izvorului primordial în artă.

Dumitru Pălălău, sculptor de adîncimi existențiale, nu pornește pe firul unei narațiuni compoziționale. El creează simboluri care se luminează reciproc, punîndu-se în acord cu o tensiune abia perceptibilă, în economia materiei. Piatra se citește cu inima, ori cu creierul, dar niciodată lectura nu e lipsită de încărcătura unor puternice semnificații.

Nodurile în piatră, realizate într-o ritmicitate obsedantă, comunică cu ideea de armonie umană, mult mai mult decît împletirile vegetale. O greutate a muzicii lăuntrice, simboluri de o acută modernitate, pulsul ghicit în marmură, ca să dea semn limbajului plastic, iată atribute ale artei lui Dumitru Pălălău, cu care ne vom întîlni la viitoarea sa expoziție personală.

DAMIAN URECHE

INTERVIU

Artistul — ochiul şi vocea timpului său

Interviu acordat revistei „Orizont" de către Romulus Nuţiu, preşedintele filialei Timişoara a U.A.P.

— Aş vrea să puneţi în lumină cîteva din problemele de strictă actualitate care preocupă omul de artă cu referiri, se înţelege, la propria dv. creaţie. Deci o întrebare prolog : credeţi în necesitatea teoretizării, în necesitatea existenţei unei logici interioare care să devanseze opera de artă ?

— Teoretizarea este o necesitate pentru artist, care cuprinde şi ordinul motivaţiei actului creator, dar problema are şi un alt aspect. Pentru creator teoretizarea şi legea sînt, pe de o parte, un modus vivendi, iar pe de cealaltă parte, adică în momentul creaţiei vis-a-vis de viitoarea operă, artistul trebuie să ştie să renunţe la teoretizări deoarece ele pot însemna şi o stagnare a dezvoltării.

Cufundat în lucrul meu mi se întîmplă să nu-mi dau seama de ceea ce fac. Însă după o perioadă de acomodare încep să văd unde am ajuns şi atunci nu mai ezit să fac schimbări în sensul chiar al distrugerii imaginii în favoarea uneia noi, ţinînd cont de faptul că pictura îşi are propria ei viaţă care trebuie să se exteriorizeze. Uzez de cele două elemente care se concură în permanenţă, teoria şi intuiţia. În momentul găsirii unui element nou preconcepţia conduce la teorie. În momentul stagnării, cînd intervine pericolul autocopierii, intervine intuiţia, căci în artă situaţia de moment te poate duce la mai mult. Este vorba de o trecere a emoţiei în acţiune, acţiunea devenind o rezultantă.

— Ce opinii aveţi faţă de accidentalul în artă şi care este modalitatea de asimilare în creaţia dv. a acestor efecte de moment ?

— Am să vă răspund pornind de la mine. Sînt situaţii în care sînt un copist al ideilor, care în general au o mare putere de aplicabilitate, dar care te duc la un lucru finit, în urma căruia nu-ţi mai rămîne decît modalitatea recopierii de care vorbeam. Şi pentru că, vrînd nevrînd, am intrat în domeniul procesului de creaţie, aş vrea să precizez că aici consider că sînt două fundamente de la care se poatepleca. Primul ar fi lucrul concret, fenomentul deja cunoscut şi creaţia urmează a se dezvolta în sensul ei prin preluare sau, dacă vreţi, transfigurare. Al doilea ar fi întîmplarea, accidentalul, elementul surpriză care nu ţine de structuri raţional cunoscute. Am putea vorbi despre „formele formale" care ţin de un conţinut deja ţtiut şi „formele informale", încă necunoscute, care deţin un factor dinamic mult mai pregnant prin capacitatea de a ne scoate din obişnuit şi a ne călăuzi spre zone încă neexplorate. Desigur, în timp, prin preluare, ele devin cunoscute şi atunci procesul de creaţie devine în mod necesar experiment, dar un experiment înţeles în sensul de investigaţie plastică. Şi aceasta, cred eu, conferă artistului posibilitatea unei originalităţi în perspectivă istorică. De la această investigaţie plastică la care am ajuns prin experiment ne putem îndrepta spre aplicativ. Aplicativul ar fi o preluare a experienţelor proprii în sensul unei anumite orientări (tematici). Mă preocup de posibilităţile pe care le au diverse materiale şi pe baza studierii şi investigării lor încerc să realizez ceva nou.

— Găsesc deosebit de interesantă ideea de forme formale şi forme informale şi mi-aş permite să vă întreb care este puterea de comunicare pe care o deţin ? Şi pentru că am ajuns la comunicare : ce credeţi despre spectator ? Este necesar să se aştepte de la el o participare creatoare ?

— Într-adevăr, comunicarea devine una dintre problemele de prim rang, atît pentru făuritor cît şi pentru consumator. Comunicarea ce se bazează pe forme cunoscute devine o descriere. Privitorul, în acest caz, este pus în situaţia unei descifrări. Dar, în urma descifrării de care vorbeam, el, privitorul, se găseşte pe aceeaşi poziţie de la care a plecat. Spre deosebire de comunicarea formală, comunicarea bazată pe forme informale, chiar dacă nu reuşeşte pe de-a-ntregul, transmiterea mesajului creează o stare de alertă care, la rîndul ei, dă posibilitatea unor informări noi pornind bineînţeles de la forma necunoscută. Am putea spune că o formulă plastică nouă dă posibilitatea de dezvoltare a informaţiilor deţinute de individ la un moment dat. Astfel trebuie înţeleasă şi capacitatea creatoare pe care o cerem de la privitor.

— Deduc că acordaţi informaţiei o valoare importantă care însă nu se poate realiza decît pe baza unor cunoştinţe anterioare procesului de comunicare.

— Fără discuţie, pentru receptare, privitorul trebuie să aibă o pregătire în direcţia cunoaşterii regulilor elementare ale picturii (aşa cum nu se mai pune în discuţie pentru timpul în care trăim necesitatea cunoaşterii scrisului). Începutul comunicării în artă se face de la o limită şi nu de la un punct zero (asta ar însemna să reducem toată creaţia artistică la simplu reportaj).

— Consideraţi că responsabilitatea în artă implică nevoia unor modele contemporane ?

— Responsabilitatea de care vorbiţi o văd ca un pod între posibilităţi şi realizare, ca o spovedire personală permanentă. Deoarece sînt un produs al epocii în caer trăiesc, mă încadrez activ în ea şi această încadrare se va reflecta în lucrul meu. Probleme acute ale timpului nostru, pe care le trăiesc în contextul social de care aparţin, îmi dau posibilitatea participării active, prin înţelegerea lor. Cred în posibilitatea artei de influenţare a conştiinţei şi de aceea arta trebuie să creeze noi modele posibile, aşa cum într-un trecut existau obiectele de cult, astăzi, avem o nouă conştiinţă, un nou ideal, necesităţile spirituale sînt de altă natură. E de la sine înţeles că aceste necesităţi trebuiesc satisfăcute. De ce să nu avem în perspectivă obiecte spaţiale care să poată înlocui vechile obiecte de mit. Edificiile de cultură ar putea deveni modele de satisfacere a nevoilor spirituale. Artistul trebuie să participe în mod necesar la înălţarea într-un plan universal al acestor edificii. De aceea cred în comanda socială de perspectivă, în capacitatea artistului de integrare în mediu sau în spaţiul dat. El este cel în măsură să stabilească ambianţa, unitatea materialului.

— Pornind de la această viziune a dv. aţi putea face cîteva precizări în ceea ce priveşte pictura de şevalet ?

— În general, tabloul, chiar dacă are o perspectivă, a fost, rămîne şi va fi un bun particular. Tocmai de aceea investigaţiile artistului trebuie să ducă la o formă de artă care să dea posibilitatea de a fi un bun al mulţimii. Epoca noastră este constituită şi organizată pe ideea comunităţii şi, în acest context social, comunitatea este suverană. De aceea, expresia dominantă a unei opere de artă este epoca şi conjunctura socială, economică, politică, teritorială chiar. Prin conştiinţa ş iinformaţia lui, artistul, care este ochiul şi vocea timpului său, are datoria să opereze cu mijloace de perspectivă şi viitor. Mijloacele tehnice şi de prezentare a operei de artă ne vorbesc întotdeauna despre fizionomia economică a societăţii.

— Pentru că aţi vorbit de mijloacele tehnice care suportă cel mai uşor o clasificare valorică, spuneţi-mi ce deosebire vedeţi între adevărata valoare şi valoarea de conjunctură ?

— Faţă de complexitatea materialelor de care dispune artistul contemporan, tehnologia e foarte importantă. Problema informării asupra posibilităţii materialelor investigării structurii şi combinării lor devine o necesitate de primă actualitate. Aici intervine însă, aşa cum spuneaţi, clasificarea valorică. Se creează la un moment dat nişte soluţii corespunzătoare unui anume nivel de conştiinţă şi sensibilitate. Aceste soluţii pot deveni o valoare de conjunctură. Artistul însă are datoria să aprofundeze acest fenomen, altfel valoarea de conjunctură poate deveni o modă, iar artistul, epigonul unor idei şi soluţii de moment. Tehnica trebuie să ducă la conturarea unei viziuni proprii, dar nu se poate confunda niciodată cu viziunea însăşi. Pentru că ne referim la opera de artă contemporană, pot spune că afirmaţia valorică asupra tehnologiei ei se găseşte în posibilitatea de adaptare la nivelul cerinţelor societăţii, în care ş ipentru care a fost creată. Tot astfel şi eu urmăresc în fizionomia picturii mele capacitatea de a cuprinde trecerea spre formula de artă socială.

— Care ar fi cele două direcţii ale utilităţii obiectului de artă ?

— Există o utilitate strict necesară, utilitatea strict economică care se consumă la un moment dat dînd naştere nevoii creării unui alt model) şi o utilitate necesar spirituală care duce la permanenţa modelelor, care prin mesajul lor să contribuie la o estetică contemporană de tip nou

— În ideea de modern există o constelaţie stabilă ? La baza tuturor manifestărilor se poate găsi aceeaşi constantă dominatoare, constanta unor necesităţi majore social-istorice ?

— Constanta aceasta a ideii de modern sau, mai exact spus, contemporan, găsesc că este spiritul omului, tendinţa lui de depăşire a tot ceea ce nu mai corespunde epocii în care trăieşte, autodepăşirea permanentă în domeniul creaţiei şi integrarea în timp. Pentru a realiza acestea este nevoie de o permanentă informare, de cunoaşterea fenomenelor economice, sociale şi politice. Din punct de vedere artistic, privind printr-o prismă generală, s-ar putea spune că această constantă ar fi permanenta confruntare a tehnicismului cu umanismul.

— Care ar fi planurile de viitor ale Filialei timişorene a Uniunii artiştilor plastici ?

— Pot să vorbesc despre o viitoare confruntare dintre artiştii timişoreni şi o serie de artişti din Italia. Este vorba de expoziţia de la El Ponte. Dar pentru că acest climat artistic trebuie privit ca o confruntare pe toate planurile, începînd de la cel local, apoi naţional, şi, în fine, cel universal ne-am gîndit şi la ideea unor posibile Bienale de artă, care să nu fie concepute ca cele existente, şi care să ducă la dezvoltarea unui centru de creaţie. Văd aceste Bienale axate pe preocupările de „laborator" ale artiştilor şi care, în final, să poată duce la o conlucrare a creatorilor, unde fiecare să prezinte rezultatele unor investigaţii proprii. Şi încă ceva : visez la o galerie de artă contemporană în Timişoara, în care să fie introduse lucrări experimentale (poate fi vorba şi de expuneri în aer liber) care să asigure un permanent contact al publicului de aici cu tendinţele pe care le urmăresc artiştii contemporani.

IOANA MOGA MAGERIU

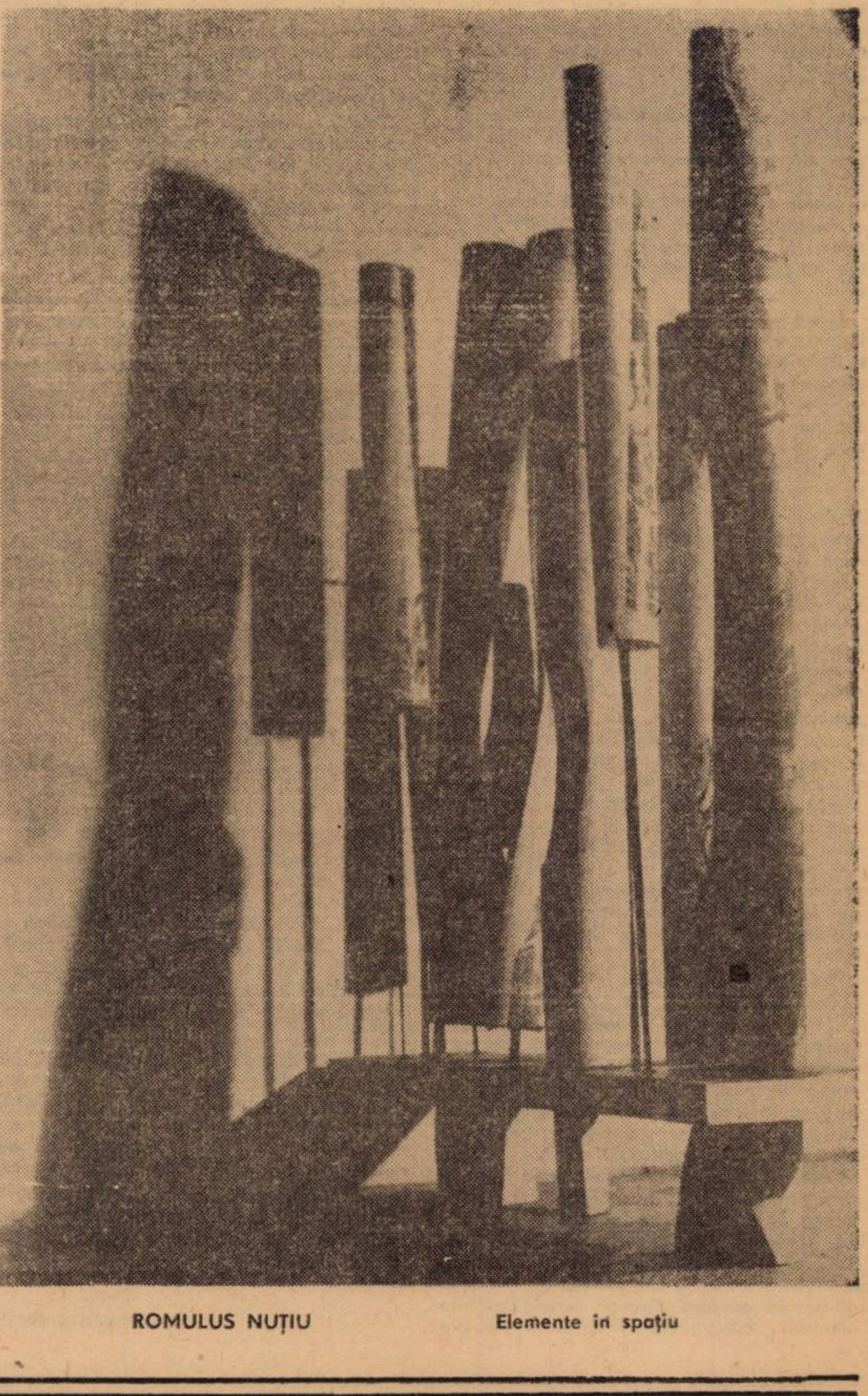

ROMULUS NUŢIU — Elemente în spaţiu

mică antologie epigramatică

George Corbu

George Corbu, s-a născut la 17 august 1940 în Bucureşti. Publică de timpuriu poezii, articole, interviuri, traduceri, documente literare în revistele : Argeş, Convorbiri literare, Cronica, Gazeta literară, Luceafărul, Ramuri, Orizont, România literară, Manuscriptum, Steaua, Tomis, Transilvania etc. În 1970 a publicat (în colaborare cu D. Munteanu) culegerea „Epigramişti români" la Editura „Albatros".

INTROSPECŢIE

De-am putea să fim eroi
Învingîndu-ne pe noi,
În oglinda orişicui
S-ar zări numai statui.

INSCRIPŢIE

Aceasta-i soarta unui ciine :
Lătrind la lună azi şi miine
Şi condamnat să moară-n cuşcă,
Se simte om şi el, cînd muşcă.

ACTRIŢEI YARODARA NIGRIM

Socot consensul unanim
De-a medita – a cita oară –
Ce soartă-ar fi avut Nigrim
De nu scria şi-o Yarodară !

TRADUTTORE, TRADITORE

Mi s-a-ntimplat s-aud, odată,
O vorbă de profet, schimbată.
Dar cînd am cercetat izvorul –
Profet era traducătorul !

UNUI BACŞIŞOMAN

Copleşindu-l nefiinţa
Zace-aici, sub stufăriş.
I-a fost lungă suferinţa . . .
Cit o zi fără bacşiş !

AUTOIRONIE

Dacă n-ai norocul orb
(Cum il au atiţi sub soare)
Poţi să fii privighetoare,
Te aşteaptă trai de corb !

parodii

interpretări

Al. Jebeleanu

În fiecare An Nou ne trezim dimineaţa.
Şi acest lucru il facem în lungul anilor
De foarte multe ori. Se trezeşte în noi
speranţa
Că vor veni semănătorii să ne semene
Cu seminţele metaforelor. Deci să ne
trezim.
Ne trebuiesc provizii pentru intreg
anul !

Pe urmă scriem. Scriem, ştergem şi iar
scriem
Scriem poeme cu tineri, cu sensibilităţi,
Cu zimbete, ecouri, lacrimi şi iubiri . . .
Şi tot aşa o ţinem pînă-n viitorul An
Nou
Cînd Moş Gerilă va ninge peste noi
poeţii

Decembrie-şi ninge calm zilele albe
Viscolul poate sosi. Nu-mi pasă
Cămara mi-e plină de metafore
Pregătiţi-vă. Încep colaborările . . .

FLORIN GHEUCA

e v r i k a !

- De cincizeci de ani navighez pe acest pămint, zise marinarul.
- I s-au deschis toate porţile şi el tot sare gardurile.
- Mistria nu face casă bună cu . . . hoţia.
- Împingeţi-mă în prăpastie, poate învăţ să zbor.
- A urcat mult ca să ajungă la prăpastie.
- De cînd umblă cu periuţa i-au ieşit peri albi . . .
- L-am încurajat pe unul chel : Păr cum e al tău . . . mai rar !
- Dacă ai Pegas vrei şi garaj !
- I-au criticat pe toţi de jos în sus : de la portar pînă la femeia de serviciu de la etajul patru.
- De Anul Nou i-am trimis un avertisment cu . . . Felicitări !

ION VELICAN

Cele 127 de aventuri ale doctorului Goddard

Unii colecţionează toată viaţa timbre poştale, reuşind să întocmească cataloage „unice", şi de cite ori aceştia ne-au făcut, cum s-ar zice, adevărate călătorii „cu degetul pe hartă", poposind şi trăind adevărate aventuri, în imaginaţia lor, în Africa, pe Amazoane sau pe vreo insulă din Mările Sudului. Există alţii însă care au trăit şi trăiesc aevea toate aceste aventuri, cercetători neînfricaţi ai tainelor acestui pămint, oameni pasionaţi de o idee, minaţi de o ciudată nălucire spre necunoscut. Dintre aceştia face parte şi doctorul GODDARD, care socoteşte că omul zilelor noastre nu foloseşte decit două treimi din posibilităţile sale naturale. Pentru a demonstra acest lucru el şi-a creat un plan cu adevărat fantastic. În acest foileton vom vedea despre ce este vorba.

JOHN M. GODDARD

Din depărtare se auzea înăbuşitul tamtam al tobelor. Undeva pe-aproape urla o hienă. Maimuţele ţipau ascuţit făcînd salturi acrobatice. În lumina unui felinar de safari umbrele oamenilor păreau fantomatice pe pînza corturilor.

Unul din cei doi bărbaţi stătea nemişcat în faţa celuilalt pe care nu-l putea ajuta. Celălalt se tăvălea pe jos de durere. Se ţinea de partea dreaptă a abdomenului, scuturîndu-se de friguri în timp ce o sudoare rece i se prelingea pe gît.

– Dacă aş unge toată partea asta cu iod, iar după aceea as pune sulfamidă, atunci aş reuşi, zise cel suferind. Am văzut de-atîtea ori o operaţie de apendicită. Cred că voi reuşi . . .

– Dar nu poţi să te operezi singur – protestă tovarăşul său.

– Trebuie – gemu cel scuturat de friguri. Dar înainte de a lua cuţitul leşină din cauza durerilor. A doua zi durerile încetară ; mult timp omul se simţi slăbit, dar crizele de apendicită trecură.

– Am o constituţie de fier – zice astăzi bărbatul acesta de 48 de ani. Nu ştiu precis ce s-a întîmplat atunci. Ştiu doar că durerile mă înnebuniseră, încît vroiam să mă operez singur. Iar Jack Yawell, însoţitorul meu, era total neajutorat. Căci el, un munte de om, nu putea să vadă sînge. Da, era o situaţie neplăcută. Dar, precum vedeţi, am rămas în viaţă.

Da, el este încă în viaţă, deşi în nenumăratele lui călătorii şi zeci de mari expediţii, privise moartea în faţă. În Sudan, pe o furtună, îl îngropase nisipul. Într-o expediţie din America de Sud puţin a lipsit să nu moară de sete. De cîteva ori aproape că-l înghiţiseră Nilul, Congo şi Amazonul. A căzut de pe stîncile abrupte ale Himalaiei. Suferise muşcăturile otrăvitoare ale şerpilor, îl goniră elefanţii dezlănţuiţi şi tigri însetaţi de sînge. Boli de malarie şi o învinse. Patru zile îşi pierdu vederea după ce îi explodase în ochi o sobă de benzină. Cu toate acestea, Goddard este mîndru că nu şi-a fracturat nici un os pînă în prezent. Ce l-a determinat pe acest om, care în aceste zile în casa sa din Los Angeles pregăteşte o nouă expediţie – să facă toate aceste lucruri care-i pun viaţa în primejdie ?

– Foarte simplu – zice el – vreau să folosesc la maximum posibilităţile mele fizice şi intelectuale. Sînt antropolog şi medic. Prin cercetările mele pot aduce încă multe servicii ştiinţei. Vreau să văd cum se poate trăi pe Terra în cele mai diverse împrejurări.

Lumea pentru John M. Goddard a devenit un imens teritoriu al cercetării, al încă atitor taine pe care le ascunde natura. El nu este însă un simplu aventurier. E poate unicul „aventurier" profesionist care lucrează după un plan atît de bine pus la punct. Om întreprinzător, cu un deosebit simţ practic, Goddard şi-a întocmit o „listă" cu 127 de „aventuri" pe care trebuie să le realizeze într-o viaţă de om. Printre ele se află şi cercetarea apelor Nilului de la izvoare la vărsare, învăţarea limbii arabe, sondarea subacvatică a stîncilor Marii bariere de pe malul nordic australian.

– Multe dintre aceste vise ale mele s-au şi îndeplinit – zice Goddard – fie că e vorba de cercetarea arhipelagului Fidji, a învăţării pilotajului sau studierii operelor complete a lui Shakespeare.

După terminarea universităţii, tînărul Goddard a început să-şi pună planul în aplicare. Ţinînd conferinţe şi vînzîndu-şi filmele realizate în expediţii Goddard îşi autofinanţează, cu minimum de bani necesari, viitoarele „aventuri". Din cele 127 planificate, 103 s-au şi realizat. O călătorie pe lună, al 125-lea punct pe lista sa deocamdată nu s-a realizat. Ultima ţintă, a 127-a, aceea de a trăi pînă în anul 2000 e încă destul de departe.

– În adolescenţă auzeam adesea pe cei mai în vîrstă plîngîndu-se că timpul trece atît de repede, că n-au făcut cutare sau cutare lucru. Ei se considerau rataţi, dar omul nu trebuie niciodată să se considere un ratat. Atunci am luat hotărîrea să fac eu tot ceea ce le-a scăpat acestor oameni.

(Va urma)

Din însemnările lui ELIOT NESS

Scurt timp după razia efectuată la distilerie, staţia noastră de recepţie a înregistrat o interesantă convorbire telefonică între Jack Guzick şi un oarecare Jimmy Levin.

Levin se ascundea sub faţada unui mic comerciant, dar în fond lucra pentru Capone. Treaba lui era aceea de a emite diferite sume de bani poliţiştilor mituiţi. Convorbirea decurse cam aşa :

– Jack ? La mine se află sergentul S. Cit să-i dau ?

După o scurtă tăcere, timp în care Guzick îşi cerceta hîrtiile, se auzi :

– Luna asta primeşte 50 de dolari.

Cîteva săptămîni la rînd înregistrarăm asemenea convorbiri, alcătuind o listă întreagă cu numele poliţiştilor mituiţi. Sumele de bani variau între cinci dolari pe săptămînă pentru un agent, la o mie de dolari pentru o echipă alcătuită din patru inspectori. Lista am înaintat-o căpitanului Schumaker. Dar să ne întoarcem la convorbirea noastră telefonică.

– Jack ? Aici Levin.

– Sergentul S. a venit iarăşi. Cit să-i dau ?

– Nimic.

– Cum nimic ?

– Ascultă, Jimmy, trebuie să le explici băieţilor că luna asta n-o să primească nici un cent.

– Asta n-o să le convină.

– Îmi pare rău, dar noi nu mai cîştigăm suficient.

– Bine, am să încerc.

Lucrul acesta dovedea că noi ne-am făcut bine datoria.

RĂMÎNE AL. CAPONE

Aproape în fiecare zi făceam acum razii în localurile clandestine. De mare ajutor ne erau informatorii anonimi, care ne anunţau telefonic unde trebuia să acţionăm. În curînd ne-am convins de situaţia disperată în care se afla banda lui Capone. Acum începură să care berea în bidoane cu ajutorul mijloacelor publice de transport. Vremea camioanelor pline trecuse. Aproape că puteam considera misiunea noastră încheiată. Mai rămînea însă Al. Capone.

El, desigur, putea să plătească pe cineva să ne lichideze, din simplă răzbunare. Dar, cu tot materialul compromiţător, pe care-l deţineam împotriva lui, bănuiam că n-o să-şi asume un asemenea risc. Gîndul acesta m-a făcut să deliberez mai calm la modul în care voi pune mîna pe faimosul gangster. În sfîrşit, mecanismul dreptăţii se puse în mişcare. Graţie dovezilor pe care le-am obţinut în urma raziilor, Ralph Capone şi Jack Guzick au fost învinuiţi de sustragere de la impozit. Ralph fu condamnat la trei, iar Guzick la cinci ani închisoare.

Trecură încă unsprezece luni pînă să punem capăt carierei criminale a „marelui stăpîn". Reuşea să scape mereu datorită unor abile manevre avocăţeşti. Chiar, într-un fel, părea că-şi bate joc de lege ; mai des ca orişicînd frecventa cinematografele, cursele de cai, marile competiţii sportive.

Al Capone —

Cînd, la 24 octombrie 1931, judecătorul Willkinson, pronunţă sentinţa de condamnare la 11 ani închisoare, Capone era sigur că va scăpa ca de atîtea ori pînă atunci. Dar de data aceasta se înşelase. Atotputernicul Al Capone se pregătea de puşcărie. Doi inspectori trebuiau să-l însoţească pînă la închisoarea din Atlanta. Noi trebuia să-i ajutăm. Eram ferm hotărît să împiedic orice încercare de răpire.

Trenul pornea la 11,30, dar de pe la nouă atmosfera devenise „încărcată". În timp ce îl conduceau pe Capone în biroul directorului închisorii, ceilalţi deţinuţi strigau :

– N-ai avut noroc, Al !

– Nu-ţi face griji, bătrîne, nu e rău nici aici.

Împreună cu Capone trebuia adus şi un oarecare Vitto Moricci, care trebuia să apară la tribunalul din Florida pentru furt de automobile. Cînd acesta apăru, Capone îi şopti :

– Ia-ţi sacoul şi pune-l peste miini să nu se vadă cătuşele !

Erau legaţi unul de celălalt. Eu mergeam în faţa lor prin curtea închisorii. Capone, care în celulă părea foarte prost dispus, îşi ridică deodată capul şi spuse ziariştilor :

– Ia te uită cîţi sînt ! Ai crede că e vorba de Mussolini în persoană !

Îl băgai pe Capone într-una dintre maşini şi convoiul porni. Pe stradă se adunase o mulţime de oameni.

– Deschideţi bine ochii – le spusei lui Sigger şi Laharth, niciodată nu se ştie ce pun gangsterii la cale.

Totuşi călătoria trecu fără incidente. La gară am controlat mai întîi vagonul lui Capone. Totul era în regulă. I-am adus pe cei doi şi-i instalarăm într-unul dintre cupeuri. Cupeurile vecine erau ocupate de poliţişti.

Capone îşi aprinse o ţigară. Mă privi drept în ochi şi-mi zise :

– Iată, am primit şi eu unsprezece ani. Trebuie să-i fac. Nu sînt supărat pe nimeni. Unii au noroc. Eu nu.

În clipa aceea m-am gîndit că noi avurăm un noroc orb.

– M-au nenorocit imensele cheltuieli – continuă el – Trebuia încontinuu să plăteşti, să mituieşti, să cumperi . . .

Mă urmări cu privirea în timp ce mă îndepărtam pe coridor. Aceasta a fost ultima noastră întîlnire.

– Sfîrşit –

Scrisori din Universitățile Europei

Anotimp universitar la Paris (I)

Datorită unui nesperat fenomen de reversibilitate a timpului, am din nou prilejul să trăiesc un anotimp studențesc, de data aceasta într-un loc saturat de străvechi și încă vii tradiții universitare și mai fierbind totodată de febra înnoirilor eruptă în 1968. Nimic nu poate sugera mai bine modalitatea incomodă a acestui cuplu tensionat decit coexistența, la o depărtare, totuși, de cițiva kilometri, a Universității Paris I, pretutindeni cunoscuta Sorbonă, și a Universității Paris X care încearcă să-și facă un nume din cel al localității gazdă, Nanterre.

De o parte, in inima cartierului latin, venerabila, trista fortăreață a culturii umaniste, cu inscripțiile ei redutabile, cu decorațiile murale neclintite de veacuri, cu inaltele coridoare și marile amfiteatre, toate abia luminate, cu prelunga ei bibliotecă, sală cumplit de neprietenoasă, dar unde, ca și la cursuri, nu trebuie să desfășori mari eforturi justificate ca să fii admis Dincolo, un oraș de clădiri recente, luminoase și aerisite, gindite funcțional, lipsite de orice detaliu gratuit, unde străbați kilometri fără să găsești un loc de așezat, dacă bineînțeles persiști să-l cauți și dacă nu faci ca toată lumea și nu te tolănești pe peluze sau sprijinit de vreun perete, pe cimentul din oricare hall, învăluit de sărbătoarea sumbră a afișelor care urcă pină in tavan, colorate și aagresive, amețitor de contradictorii, mai toate proaspete, fabricate fără incetare de echipe de autori, semnate prin orice colț și care, inainte de a se contesta prin produsele lor, incep prin a se ignora total și reciproc

Nanterre este locul unde s-a intilnit voința de eficiență a administrației și a studențimii și unde, după o experiență de cițiva ani, apare tot mai evident că undeva s-a strecurat o neințelegere, intrucit e limpede că noua universitate și noii studenți nu fac casă bună impreună, ci se suspectează reciproc. Reforma de după 1968 prevede fuzionarea vechiului curs și a vechiului seminar, grupuri mici de studenți, caracter foarte activ al invățămintului, cu dezbateri permanente, fără distanță intre bănci și catedră, cu numeroase lucrări practice și un control frecvent al drumului parcurs. Ceea ce presupune, față de numărul imens al studenților, un foarte mare număr de cadre cu o formație temeinică, dar totodată interdisciplinară și ținută la zi.

Dacă un profesor de literatură modernă nu știe greacă, latină, istoria limbii, germană și engleză inseamnă că nu are formația temeinică, iar dacă nu știe marxism, psihanaliză și lingvistică generală, nu-i poate interesa pe studenți. Vreau să spun că nu-i interesează pe studenții foarte buni, pentru că cei mai mulți, dat fiind, iarăși, marele lor număr, nu sint preocupați decit să obțină o diplomă cu care să-și facă loc in lume și sint cu totul buimăciți cind intr-o oră de literatură modernă apare greaca, istoria limbii, psihanaliza, lingvistica generală și celelalte. Ca să nu mai spun că ideea dialogului de la egal la egal intre catedră și bănci cuprinde un sîmbure de demagogie, intrucit, prin forța lucrurilor, cele două părți nu sint egale, iar dialogul nu poate să fie real. Fie că profesorul, pentru a stimula o conversație animată, lasă să treacă inepții și banalități, fie că stă de vorbă mereu și mereu cu aceiași doi studenți. Desigur, subliniez că acestea nu sint dificultăți specifice universității de la Nanterre, ci sint probleme de rezolvat de către instituția universitară de pretutindeni.

Și, totuși, s-ar părea că există un loc unde toate neajunsurile au fost depășite. Ca intr-un sublim roman de anticipație, in locul acela s-a strins tot ce e mai bun din toate părțile. Face parte din Sorbona și e insuflețit de spiritul ei larg și primitiv, își are totuși autonomia necesară pentru a se feri de tot ce e prăfuit la Sorbona. Reunește pină și in denumirea lui o dublă exigență : aceea de studii de înalt nivel și aceea ca ele să aibă caracter practic. Este vorba despre École Pratique des Hautes Études. Acolo, intr-adevăr, profesorul își poate permite să lucreze la nivelul său, așa fel încit la capătul unui an de studii el se pomenește autor al unui manuscris, care se publică apoi la Gallimard sau la Editions du Seuil, acolo studenții rezistă la ritmul impus de profesor, se organizează in mici colective in vederea unor activități practice și e posibil, cum s-a intimplat de curind, ca rezultatele cercetării lor să apară intr-o revistă de răspindire mondială, cum e Communications. Acolo totul se petrece in cea mai bună dispoziție, fără priviri chiorișe, de o parte sau de alta, intr-o ambianță civilizată și discretă, fără ca pe peretele din spatele profesorului să se poată citi vreo inscripție invitindu-i pe studenți să nu mai frecventeze un curs atit de stupid și fără ca profesorul să-și ascută cuțitele in vederea examenului final

Da, dar...

...la École Pratique des Hautes Études profesorii se numesc Roland Barthes, Julien Greimas, Claude Lèvi-Strauss, Gérard Genette, Gaëtan Picon, André Martinet etc. etc. Iar studenții, vorba Junimii, intră dacă vor și rămin dacă pot. Ceea ce inseamnă că ne intoarcem la soluția universității făcute de o mină de oameni pentru o mină de oameni. Ceea ce, altfel spus, nu reprezintă nici o soluție.

Am dorit ca, pentru inceput, să schițez un cadru și să enunț repede citeva probleme care se pun aici. NU m-am referit, totuși, decit în treacăt, la aspectul cel mai important : la studenți. N-am făcut-o pentru că n-aș vrea să mă grăbesc. După o judecată pripită te poți aștepta la opinii cu totul diferite în ceea ce-i privește. De exemplu, te poți entuziasma de vivacitatea lor pretutindeni in perimetrul universitar sau poți rămine uimit de rezerva lor in timpul orelor de seminar. De la care, totuși, nu lipsesc, alt prilej de mirare. Poți fi cucerit de a anumită maturitate civică sau poți fi dezgustat de o anumită promiscuitate in care se complac. Deci, nu poți judeca. Imi propun, in schimb, în măsura in care poate fi interesant, să mă refer mai de aproape la cursurile, căci pină la urmă tot cursuri sint cele mai multe, la care reușesc să asist. Adaug, ca nadă, că pe măsură ce inaintăm către iarnă se deschide aproape zilnic cite un **bureau d'esprit** la Paris. Roman Jakobson, Michel Foucault, René Huyghes la Collège de France, Jacques Lacan la Hautes Études, Jacques Derrida la Ecole Normale Superieure, Iulia Kristeva la Centre National de la Recherche Scientifique. Iată de ce îndrăznesc să propun in acest sens redacției un . . va urma.

Nanterre, decembrie 1972.

LIVIUS CIOCARLIE

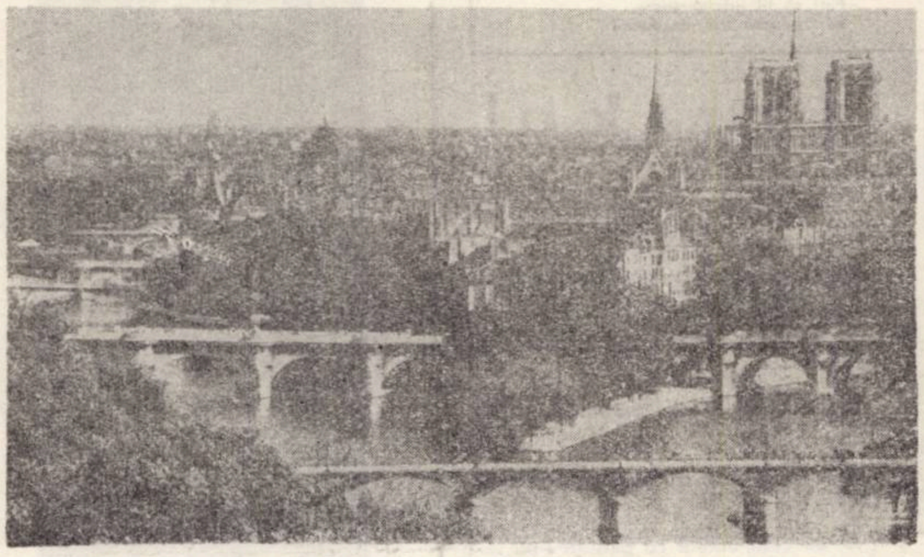

Paris – Podurile Senei

Cu prof. dr. Hans-Joachim Simon despre familia limbilor romanice

Dialogul are loc in cocheta vilă „Malvina", unde se află instalat Institutul de romanistică al Universității din Graz (Austria). Directorul Institutului este însuși interlocutorul nostru, profesorul Hans-Joachim Simon, cunoscut pe plan european prin cercetările sale privind aspectele dialectale ale limbii retoromane și, mai ales, prin masiva sa carte **Beobachtungen an Mundarten Piemonts** (Heidelberg, 1967).

– Stimate domnule profesor, am remarcat că in Austria există un larg interes, de public aș putea spune, pentru cunoașterea limbilor romanice. Cum se explică acest fenomen intr-o țară de limbă germană ?

H.J.S. : Interesul pentru limbile romanice pornește, bineînțeles, in aria de limbă germană, incă de la romantici. Este cunoscut faptul că romanticii au cultivat preferința pentru trecutul istoric și limbile anumitor națiuni, generațiilor următoare răminindu-le apoi misiunea de a dezvolta științific aceste preocupări. Romanistica, in primele ei începuturi, asemenea indogermanisticii și germanisticii, a fost concepută ca o cercetare a textelor vechi Evidenta inrudire a limbilor romanice cu latina textelor clasice a alimentat acest interes și astfel s-a născut romanistica științifică. Intemeietorul ei astăzi unanim recunoscut, a fost filologul german Friedrich Diez. In veacul trecut, aceste preocupări au luat o atît de mare dezvoltare, incit la sfirșitul secolului al XIX-lea existau deja, în toate universitățile din aria de limbă germană, institute ce aveau ca obiectiv studiul limbilor și literaturilor romanice, implicit al limbii române

Ați remarcat probabil că in epoca noastră aceste institute cunosc o dezvoltare deosebită. Exemplific cu situația actuală din Austria. Institutul de la Universitatea din Viena cuprinde trei catedre, cel din Salzburg tot trei, cel din Innsbruck două catedre și, în sfirșit, institutul nostru, de la Graz, cu colectivul de literatură, condus de profesorul Dieter Kremers, și cel de lingvistică. îndrumat de mine. Finalitatea primă a acestor institute o constituie nu numai cercetarea in sine, ci și formarea de profesori destinați invățămintului, care însă să nu se limiteze doar la predarea limbii franceze sau a celei italiene, ci să fie adevărați promotori ai literaturii și culturii **tuturor ariilor de limbă romanică.** Acești profesori, ca și institutele noastre de fapt, au datoria firească de a răspindi cit mai multe cunoștințe despre popoarele romanice.

– Am observat in repetate rinduri cită pasiune și entuziasm puneți in profesia dumneavoastră. Cum poate ajunge cineva la un atit de mare interes pentru limbile romanice ?

H.J.S. Limba este instrumentul cotidian și cel mai banal cu ajutorul căruia omul intră in contact cu semenii săi ; totodată însă ea constituie cel mai complicat fenomen, iar unii sint tentați tocmai de a explica cum s-a ajuns ca, prin simpla alăturare a citorva sunete, oamenii să se înțeleagă intre ei și să-și exteriorizeze gindirea. În mod deosebit, sub acest aspect, m-a atras condiția specifică a limbilor romanice. Le consider ca fenomen unic în ceea ce privește descendența, dintr-o limbă cultivată la maximum – limba latină – a atitor idiomuri diferențiate ca specific și caracteristici. Tocmai de aceea, spre pildă, la ora actuală, preocupările mele se îndreaptă spre friulană și spre altė dialecte retoromane.

– De-a lungul a trei semestre ați predat un ciclu de prelegeri sub titlul „Metode moderne in lingvistică". Cum apreciați viitorul lingvisticii, mai cu seamă sub aspectul metodologiei ?

H.J.S. : Practic, este imposibil a schița viitorul lingvisticii în citeva minute numai. În ultimele decenii, dezvoltarea lingvisticii a cunoscut o adevărată explozie, vechile metode legate de comparativismul istoric fiind cu totul depășite, mai cu seamă prin metoda structuralistă de cercetare sincronică a anumitor stări ale limbii. De asemenea, au mai apărut și alte metode, ca fonologia generativă, semantica modernă și, bineînțeles, gramatica transformațională a lui Chomsky. Este greu de prevăzut, insă, care dintre aceste metode – abordate la ora actuală cu mult entuziasm – are șanse de supraviețuire in viitor. O vor demonstra rezultatele ce se vor obține prin aplicarea acestor metode la materialul concret al limbii.

– Și acum o ultimă intrebare, domnule profesor. Cind am sosit la Graz, m-ați primit spunindu-mi in grai românesc „Bine ați venit !". Am avut apoi deseori prilejul de a mă convinge că limba noastră vă este destul de cunoscută, că ați invățat-o realmente „fără profesor". Ce v-a atras spre studiul limbii române ?

H.J.S.: Limba română face parte dintre cele mai interesante limbi ale romanității actuale, dacă nu este chiar cea mai interesantă. Româna a dobindit această poziție prin faptul că, in raport cu destinul celorlalte limbi romanice, a cunoscut o istorie aparte și cu totul unică, pasionantă chiar. Limba română prezintă caracteristici ce nu există in celelalte limbi romanice. Astfel, mi se pare un fenomen deosebit realizarea așa-numitei **armonizări.** De exemplu, **a putea, pot, poți, poate.**

Limba română a suferit de-a lungul istoriei ei influențe masive din partea unor limbi neromanice, fără a-și pierde cituși de puțin caracterul de limbă romanică. Și, în acest sens, limba dumneavoastră constituie un atrăgător obiect de studiu De fapt, îmi sînt cunoscute lucrări ale unor colegi din România, cercetări remarcabile, mai cu seamă în domeniul geografiei dialectale, in cel al istoriei limbii. Aș dori să menționez, dintre ultimele apariții ce mi-au parvenit, masiva **Istorie a limbii române literare** a lui Al. Rosetti, B. Cazacu și Liviu Onu, precum și cursul de **Istorie a limbii române literare** de Ștefan Munteanu și Vasile Țâra. Sint convins că, și în viitor, limba română va ciștiga tot mai mult adeziunea și interesul cercetătorilor de pretutindeni.

Interviu consemnat de
CORNELIU NISTOR

Graz, decembrie 1972

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Ariesanu (redactor sef). Albert Francisc. Nicolaus Berwanger. Ignat Bociort (redactor sef adiunct) Ioan Cornea. Coriolan Drăgulescu. Anghel Dumbrăveanu (redactor sef adiunct) Ispas Motiu. Gabriel Popa. Dan Popescu. Svetomir Raicov. Ioan Românu. Gh Tomorega. Cornel Ungureanu (secretar general de redactie). Emil Viaicu

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul judetean pentru cultură și educatie socialistă Timis si Asociatia scriitorilor din Timisoara.

Redacția și administrația — Timișoara. Piata V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi.

Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● ANUL XXIV ● TIMIȘOARA ● JOI, 11 IANUARIE 1973 ● NR. 2 (255) ● 12 PAG. 1 LEU

In pag. 8 - 9
„100 de ani
de activitate
muzeală
la
Timișoara"

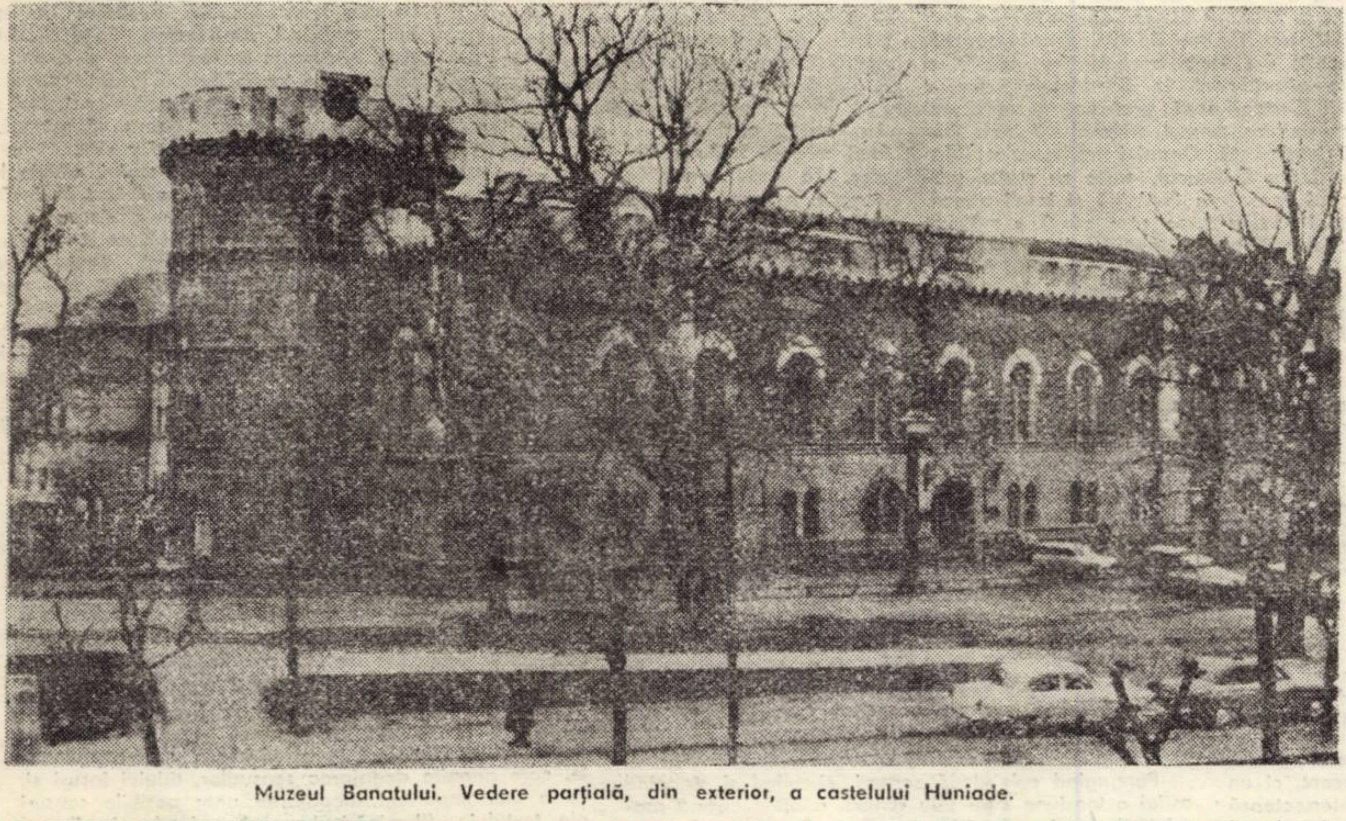

Muzeul Banatului. Vedere parțială, din exterior, a castelului Huniade.

convorbiri

Cu Ion Băieșu despre opera literară

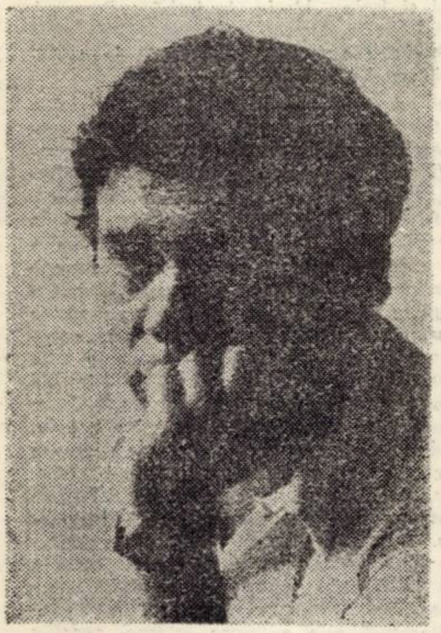

— Debuturile Dvs. se pare că au fost urmărite de un mic ghinion. Știu că nu vă place să vorbiți despre ele, dar, totuși, cum priviți această realitate știind că în literatură v-a consacrat cel de-al doilea volum de nuvele „Sufereau împreună". Nici în teatru consacrarea nu v-a adus-o „Ariciul de la Dopul perfect", ci cea de a doua piesă, „Iertarea", cu care ați și cucerit un premiu al Uniunii Scriitorilor.

— Nu-mi place să vorbesc despre debuturile mele în literatură, pentru că acestea au fost niște rateuri depline. Am intrat în gazetărie la 17 ani, mai întîi în provincie — în Valea Jiului și Hunedoara apoi la București, la „Scînteia tineretului". Vreme de peste un deceniu am scris aproape zilnic cîte un articol ; vreo șapte ani am lucrat numai la secția agrară (aproape nu e sat din țară prin care să nu fi trecut) și stilul gazetăresc a marcat puternic inceputurile mele. Primele volume de schițe („Necazuri și bucurii", „Cei din urmă", „Noaptea cu dragoste" și „Oameni cu simțul umorului") sufereau de un simplism și un schematism care azi îmi dau fiori de groază și rușine. Lasă că nici operele altor confrați nu erau, în perioada respectivă, mai breze, dar asta nu e nici o scuză. O conștiință artistică am căpătat ceva mai tîrziu, cînd am scris nuvelele adunate în volumul „Sufereau împreună", adică atunci cînd m-am eliberat de stilul gazetăresc, oarecum convențional și sărac în cuvinte. Dar asta nu înseamnă că gazetăria nu mi-a fost de un imens folos. Tot ceea ce am scris pînă acum, adică toate tipurile și intîmplările, le-am cules în acei ani romantici, cînd am colindat țara de la un capăt la altul.

Cred că reiese din răspunsul meu că nu mă consider un scriitor ghinionist. Debuturile mele au fost cu totul nesemnificative și nu meritau un alt tratament critic.

— Ați practicat cu succes jurnalistica și drama, fiind convins că, așa cum declară R. Emerson, întreaga viață e numai experimentare. Cu cît faci mai multe experiențe, cu atît mai bine ?

Am făcut gazetăria din pasiune. Scriu și astăzi cel puțin două articole pe săptămînă, cu aceeași bucurie. Nu e vorba de un exercițiu, adică de „a-ți face mîna", ci, în primul rînd, de o datorie politică și civică. Cu alte cuvinte, simt nevoia să stau de vorbă cu cititorii fără întrerupere. O carte îți apare odată pe an sau la cîțiva ani. Între timp, cititorii trebuie să știe că exiști, să știe ce gîndești și că ești aproape de ei.

Convorbire realizată de
VIRGIL OANCEA

(Continuare în pag. a 4-a)

Subiectivitate și obiectivitate morală

Cerințele noi sociale, exprimate în modul cel mai direct și evident în politica marxistă a partidului nostru, implică o angajare nemijlocită, mereu mai deplină a omului societății noastre în mișcarea complexă ascendentă a construirii noii etape a societății socialiste. Această situație obiectivă semnifică un proces permanent de structurare a subiectivității morale, de evoluția ei pe măsura noilor dimensiuni sociale.

Subiectivitatea morală este cadrul unor procese complexe : inconștiente, afective, volitive și raționale. Concepția morală științifică umanistă a marxismului — depășind concepțiile morale simplificatoare — pornește de la cunoașterea rolului efectiv, real, al intregului complex procesual al subiectivității morale, individuale și sociale socialiste.

Etica marxistă demonstrează limitele concepțiilor morale care consideră subiectivitatea morală în relație ireconciliabilă cu obiectivitatea morală, conform cărora subiectivitatea morală ar fi cadrul relațiilor antinomice între zonele sale constitutive și care pretind a rezolva această problematică desemnînd unul sau altul dintre parametrii subiectivi ca singur caracteristic și deci de urmărit în viața morală.

Concepția voluntarismului și nihilismului asupra moralei consideră că instinctul de conservare este cel care trebuie să determine voința la acțiune, întrucît singura valoare este viața în sensul ei biologic. Punctul de vedere moral este acela al voinței oarbe, iraționale, „ voința de a trăi" la Schopenhauer, „Voința de putere" la Nietzsche. Opunînd voința astfel determinată — rațiunii, orice distincție dintre bine și rău, orice căutare a adevărului, a binelui sînt înlăturate : „Trebuie să devii nepăsător, să nu întrebi nicicînd dacă adevărul e folositor, dacă poate fi pentru cineva o menire" susține Nietzsche. Voința liberă de orice îngrădire și direcționare rațională, obiectivă, face din moralitate terenul iraționalului, al luptei tuturor contra tuturor, pentru conservare, așa cum îi și apare lui Nietzsche.

Existențialismul etic reprezintă o dezvoltare a voluntarismului în morală. Statuînd o discrepanță esențială flagrantă între subiectivitate și existența socio-morală, existențialismul propagă o concepție subiectivistă asupra subiectivității morale ; subiectul moral care înțelege absurditatea, neautenticitatea vieții socio-morale, a valorilor și normelor morale, se reintoarce în sine, în zona trăirilor de natură biologică : teamă, neliniște, sentimentul singurătății etc. Refuzul obiectivității morale semnifică o viziune iraționalistă, relativistă asupra moralității, individualism moral dus la extrem.

Kant nu numai că acordă prioritate rațiunii practice — singura capabilă să orienteze și să controleze comportamentul moral al individului — ci o instituie ca for unic. Idealul de moralitate are o singură informație determinantă : legea morală, imperativul categoric ca obiect al rațiunii subiectului moral ce stă sub ideea libertății. Cu toate că recunoaște individului o sensibilitate, Kant consideră că ceea ce desemnează pe individ ca om moral este numai „respectul" pentru legea morală, ca singurul sentiment care și acesta, este de natură intelectuală — efect al legii morale. Kant vrea deci să instituie între elementele subiectivității morale un raport precis de esență laplaceană, intenție simplificatoare și imposibil de realizat.

Subiectivitatea morală socialistă se formează și se dezvoltă printr-un proces de cunoaștere a noilor legități, tendințe ale moralității socialiste, de inscriere în chiar structura ei a obiectivității morale.

Cunoașterea cerințelor valorilor morale socialiste, obiectivarea subiectivității morale în conformitate cu noile norme și reguli morale nu semnifică renunțare la individualitate, la „personalitate" sau originalitate, ci, dimpotrivă, ridicarea la sens, la valoare morală, a individualității, transformarea subiectului moral în participant efectiv, activ și conștient la realiza-

NICOLAE STANCIU

(Continuare în pag. 5)

Avancronică 1973

1. 1972 a fost un an al maeștrilor. Un an oarecum festiv, bogat în sărbători, cu cărți semnate de Șerban Cioculescu, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc, Franyo Zoltan, Marin Preda, Eugen Barbu, Maria Banuș, scriitori cu paragrafe fixe în manualele școlare. Cîteva aniversări și un congres internațional de estetică au dat un aer sărbătoresc acestui an al librăriilor supraaglomerate.

Multe cărți, multe reeditări, multe traduceri. Notez în primul rînd calitatea eseului și a cărții de istorie, critică și teorie literară. Lista e foarte lungă, ordinea (noastră) e întîmplătoare. Să scriem : Al. Paleologu (Bunul simț ca paradox), Dumitru Ghișe (Contrapunct), Eugen Todoran (Eminescu), Ion Vlad (Povestirea – Destinul unei structuri epice – și Convergențe), Șt. Aug. Doinaș (Modă și modernitate poetică), N. Tertulian (Critică, estetică, filozofie), Al. Piru (Varia), Mircea Zaciu (Colaje), Gh. Grigurcu (Teritoriu liric), Florian Mihăilescu (Eugen Lovinescu și antinomiile criticii) Ion Omescu (Hamlet...), Ion Caraion (Duelul cu crinii), Simion Mioc (Opera lui Ion Vinea). Sînt cărți la care se va reveni **mîine.** Nu mi se pare de loc întîmplător că editura Minerva, prin seria **Universitas,** dă tonul calității, după cum nici faptul că editura Dacia a tipărit cîteva debuturi (critică) foarte promițătoare : **Sincronism și tradiție** (Mircea Braga), **Progresii** (Aurel Sasu) și **Convorbiri critice** (Mircea Muthu). Cărți de estetică mai multe ca niciodată : Gh. Achiței, Marcel Petrișor, Ion Pascadi, Ion Iliescu sînt, cred, primii autori care se cer a fi consemnați.

Numeroase cărți de poezie. Volume de Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc, Maria Banuș, Șt. Aug. Doinaș, Nichita Stănescu, Marin Sorescu vor modifica din nou, paragrafele maeștrilor, aflate, scriam în manualul ultimei clase de liceu, manual supus în ultimul an unor grațioase transplanturi (și operații estetice). Ana Blandiana, Constanța Buzea, Gabriela Melinescu au publicat, în acest an, volume remarcabile. Mai mult decît interesantă, evoluția lui Ovidiu Genaru, poet la care vom reveni. Aproape toată lumea a consemnat cărțile lui Ion Gheorghe, M. Ivănescu, Leonid Dimov, Petre Stoica, Dan Mutașcu, Ion Lotreanu. Interesantă sau foarte interesantă, evoluția din ultimele volume ale lui Al. Jebeleanu și Damian Ureche. Deocamdată, nu s-a scris aproape nimic despre volumele de poezii ale lui Aurel Rău, Victor Felea, Matei Călinescu, **trepte ale** unor cariere literare foarte bine fixate.

Debutul anului mi se pare a fi **Lebede ale puterii** de Dușan Petrovici. Notabilă **Pax magna** de Eugen Dorcescu, carte citită rău de critici. În depozitele editurii **Facla** se mai află volumele de debut ale lui Aurel Turcuș și Traian Dorgoșan, volume față de care ne vom face, la timpul cuvenit datoria. În traducerea lui Anghel Dumbrăveanu, **Poemele candorii** de Vladimir Ciocov marchează a doua masivă apariție în limba română a autorului.

Un ușor hiatus al prozei. Atît de lăudatul „Fără vîsle", vol. I, de Bujor Nedelcovici, cred că trebuie privit cu mai multă prudență. Decepționant N. Velea, neconcludentă (în ciuda superlativelor unor critici) **Anchetatorul apatic** al lui Virgil Duda ca și **Zilele** de Radu Ciobanu (pe ultima, unii și-au exersat talentul de pamfletar). Surprinzător de bun debutul de prozator al lui Mircea Micu, ca și „cea de-a II-a carte" de proză a Danei Dumitriu și Romulus Guga. Anapoda s-a scris și despre Corina Cristea, prozatoare stimabilă (cu toate cochetăriile, ofurile și emancipațiunea) în **Scadența :** cine a citit **Castanii roșii, parfumați și naivi** putea deduce traseul, frisonul original. Proză inteligentă. **Castelul vrăjitoarelor** (Maria Luiza Cristescu), carte cu multe subsoluri, ferocitate feminină și ironii atroce. Valul **Mazilu** (vreo șase cărți) a măturat deocamdată orice opoziție în fața literaturii autorului, „Ipocriziei disperării".

Prezidată de semnătura lui D. R. Popescu, seria de debuturi a editurii Dacia (Vasile Sălăjan, Radu Mareș, Emil Bunea) mi se pare mai presus de stimă. Consemnez, deocamdată, volumul primului – **Coborînd spre nord-vest,** – excepțional prin densitate și siguranță a scrisului.

Monștri sacri ai prozei – Marin Preda, Eugen Barbu, ne-au dăruit anul acesta **„Marele singuratic"** și **Caietele Principelui I,** bibliografie obligatorie pentru bunul cititor de literatură românească actuală.

„Misterioasa sirenă" de Mircea Șerbănescu și **„Întîlnire cu Hebe"** de Ovidiu Șurianu reprezintă contribuția **Timișorii la** proza științifico-fantastică. Amintim **aici** și „Legea jocului" de Anișoara Odeanu, „Vraja" de Ion Arieșanu, „Spune-mi unde duce acest drum" de I.M. Almăjan.

2. Pentru poezie, mai ales, dar și pentru literatură, în general, 1972 a fost un an al maeștrilor. Și a atîtor și atîtor volume, remarcabile deci, de exegeză și de literatură originală : un an important în definirea literaturii române. Sub povara cărților, cronicarul e silit să-și mărunțească spațiul și – om e – să-și împuțineze insistența lecturii. El e primul care suferă șocul „exploziei informaționale" (seria literatură), el e întîiul cititor neprivilegiat, amenințat de numărul, în crescendo, al cărților. Cine îl apără pe cronicar, mă întreb, de plafonare, de osificare, cine apără timpul senin al cronicarului ? Cine îl apără de metamorfoza în mașină de citit, în automat, în emițător de calificative, atunci cînd vrea, cu adevărat, să-și facă meseria ? De unde timp, dar, mai ales, de unde spațiu, pentru afirmație, negație, exegeză, de unde ceasurile pentru recitirea lui Eminescu cînd, pe masă, teanc, volumele lui X. Y. Z. ?

Un fel de nenorocită sete a superlativului plutește prin sferele lumii bune a literaturii. Un scriitor important nu mai poate scrie o carte proastă, și un post administrativ devine gură-de-aur (literă de aur, în cazul nostru). Rezerva cît de mică are efect de ciupercă atomică. Tineri abia răsăriți în literatură tropăie prin redacții în căutare de elogiu și zeificare. Probleme de rezolvat, lîngă cărțile de **mîine.**

3. Căci literatura reprezintă o responsabilitate. Literatura, ca fapt de cultură, trebuie să fie un act solemn și grav, oficiat de cei chemați să poarte, prin cuvînt, valorile spirituale ale unui popor. O literatură reprezintă o civilizație, o lege morală, un efort de construcție și nu un șir de nume lăfăite sub niște poze galeș zîmbitoare. Voga romantică a scriitorului a cam trecut, e bine să nu uităm acest lucru, scriitorul nu mai e azi vedeta numărul unu a timpului său... Istoria alege mai puțini (scriitori) decît altădată, fiindcă are de unde alege. Și poate de aceea va trebui să fim mai severi, severi cu ceilalți, dar mai ales și cu noi înșine, în numele acestei legi morale a aerului pur pe care trebuie să-l respirăm, pînă la urmă, împreună : cititori și necititori, admiratori și maeștri, clasici în viață și debutanți.

4. Și debutanți : an al maeștrilor, 1972 n-a fost un an al debuturilor. Critica n-a scris despre ele ; multe, foarte multe au fost trecute sub tăcere. Pare oarecum normal : cînd apare o carte despre Ion Gheorghe nu scrii despre debutantul Șeitan. Generația de debutanți a anului 60 a avut șansa extremei audiențe, generația lui '72, pe aceea a amînării verdictelor. Privirea criticului, a propos de debutanți, e distantă și oarecum obosită. În mare, criticii și-au fixat, pe generații, preferințele, și cum ritmul aparițiilor e sufocant, cronicarul își iubește (normal, desigur) scriitorii generației sale : criticii nu mai vor să riște și e păcat. Revistele în care creația tinerilor este precumpănitoare să fie mai mult dedicate lucrărilor lor, așa ca Luceafărul, Amfiteatru, Viața studențească, precum ar fi necesar și o revistă de critică și teorie literară. Valorile se stabilizează oricum, dar parcă n-ar trebui să așteptăm ca, în cazul unora, să așteptăm ca timpul să aibă ultimul cuvînt.

5. Să așteptăm, deci, senini, cărțile lui '73. Planurile editoriale, suficient de încărcate de nume ilustre, dar și de nume ale speranțelor noastre, promit un an cel puțin la fel de rodnic. Lîngă destinul provincial al acestei cronici, păzit, prin definiție, de scînteierea marilor înfruntări, ca și de riscul unui cuvînt hotărîtor, există, avantajul, deloc neimportant, al opiniei deschise și detașate, sincere și intransigente.

C. UNGUREANU

Avertismentele lecturii

„Odată publicat, un text este ca un aparat de care se poate servi fiecare după placul și mijloacele sale". (Paul Valéry)

Atît doar că acest spațiu descris de actul lecturii nu e întotdeauna un spațiu inert și inocent, ci un cîmp strategic, pe suprafața căruia se intersectează forțe, se stabilesc pacturi și trădări și atunci nimeni (nici autor, nici cititor) nu mai poate înainta netulburat, străbătînd teritoriile cărții pînă la punctul unde scrie „sfîrșit". Pentru că, asemenea unui călător intrat într-o zonă străină cititorul cărții are nevoie, chiar dacă nu recunoaște asta și are încredere în simțul său de orientare, de cîteva marcaje, de cîteva semne care să-l avertizeze că trebuie să ocolească ceva, să înainteze sau să se întoarcă, să meargă mai repede sau mai încet sau chiar să se oprească o vreme. Toate acestea s-au întîmplat și se întîmplă, pentru că marea literatură nu s-a scris niciodată inocent (ceea ce nu vrea de loc să spună că autorii acestei mari literaturi n-au fost într-un **anume fel** inocenți în fața propriilor texte). Ea, literatura care s-a scris și se scrie, a știut și știe din ce în ce mai multe despre ea și mecanismul aparatului de scris și de citit. Și atunci s-ar putea scrie multe despre semnalele emise de acel aparat cu mecanismul său încă secret celor care doar îl folosesc, s-ar putea scrie multe despre semnele-avertismente, care marchează teritoriul-carte.

Totul poate și trebuie să înceapă de la primul semnal al cărții, de la acel punct de frontieră, care arată intrarea într-o nouă (altă) lume, semnal care e titlul (singurul despre care va putea scrie ceva un avertisment despre avertismentele lecturii). Apoi specificările preliminare ale genului, dedicațiile, motto-urile, precuvîntările, prefețele, cuvintele către cititori, titlurile capitolelor, trimiterile, subsolurile, citatele glosele, adendele, cuprinsurile, spațiile albe, punerea în pagină, caracterele tipografice, iconografia, dar numai atunci cînd e executată simultan cu textul și nu ca „ilustrare" (ex. fotografiile și desenele din **Nadja** a lui Breton).

Titlul e primul și cel mai izolat cuvînt în **spațiul tipografic** pe care-l descrie cartea. El e **numele,** dînd de știre, mai clar sau mai nelămurit, mai adevărat sau mai înșelător, despre ființa pe care-o țese legătura miilor de cuvinte. Prin structură, un titlu e tot ceea ce un text poate oferi mai opus propriei structuri : „Tot ce-i alcătuiește complexitatea, miile de legături, jocul contradicțiilor, mobilitatea nesfîrșită este simplificat, subsumat, înțepenit în cele cîteva cuvinte ale unei scurte formule substitutive" (J. Ricardou, **Pour une théorie du nouveau roman,** p. 227). Devenind semnificant al textului (cu un statut aparte, se înțelege), această formulă de substituție intră implicit într-o relație care circulă în ambele sensuri, vizînd și o anume zonă a procesului de creație : dinspre titlu spre text și dinspre text spre titlu

Parcurgînd cele două sensuri, circulînd și stabilind astfel o tensiune între titlu și text, relațiile cîștigă proprietățile unei activități specifice. Ea este lectura. Atunci, cele două sensuri se mai pot citi și astfel : **titlul este o lectură specifică a textului și textul este o lectură specifică a titlului.** Această lectură reciprocă, în flux continuu, este una din modalitățile prin care textul se scrie citindu-**se,** semn distinct al conștiinței de sine a literaturii. Lectura critică făcută de titlu textului este analogă lecturii practicate din exterior de către un lector. Cele două tipuri de lecturi, „internă" și „externă" se intersectează în momentul apariției avertismentelor pe care le lansează titlurile.

Titlul, ca lector al textului, cunoaște două ipostaze, fiecare anunțînd un anume tip de lectură. Prima este ipostaza lectorului inocent, titlu transparent, nedisimulînd nimic, încercînd să reprezinte cît mai fidel interiorul textului El se poate interesa de eroul (eroii) cărții, dar, în acest caz, lucrurile devin foarte complicate și cu neputință de limpezit în acest spațiu restrîns. Vom putea semnala doar semnificativa evoluție istorică a structurii titlurilor cu nume, ea reflectînd o înțelegere specială a sistemului de producere a textului literar a raporturilor stabilite între ficțiune și realitate în diverse epoci literare. De exemplu (cu sublinierile noastre) : **Cîntecul** Cidului, **Cîntecul** Nibelungilor, **Romanul** vulpii (Evul Mediu), **Viața și aventurile** iscusitului Don Quijote de la Mancha, **Viața și nemaipomenitele aventuri** ale lui Robinson Crusoe, **Viața și opiniile** lui Tristam Shandy (Renașterea și Lumini), **Eugénie Grandet, Anna Karenina, D-na Bovary** etc. etc. (sec. 19-20).

A doua ipostază a lectorului titlu este **masca.** Titlul nu mai e acum văl transparent, ci fantă de privit dincolo de o suprafață opacă și plană, care e coperta. El e **fantă** de privit nu **privirea** și expresia ei, care ar putea da de știre despre ce se întîmplă dincolo de cartonul presat, ci fantă de privit doar ochiul, **semnul privirii,** cerc singur și viu, dar ilizibil. Lectura inocentă, transparentă, e înlocuită cu o lectură opacă, lăsînd însă prin acea fantă îngustă de cuvinte să străbată ceva din bogăția de sensuri a textului. Această lectură, simulînd și disimulînd printr-un perfid mecanism, devine analogă lecturii practicate de cititorul cel mai puțin inocent, criticul. După cum fiecare **lectură critică** este, într-un anume sens, o **traducere** a textului, o eliberare a unui sens posibil al acestuia, actul critic întreprins de titlu asupra textului se poate scrie, prin parafrază, astfel : „a titra este a trăda".

Disimularea se exercită ca lectură ambiguă a textului. Titlul nu mai prefigurează, asemeni titlurilor simbolice, conflictele interne. El are o anume opacitate, care permite degajarea sensurilor, titlului însuși și, ce e mai important, degajarea unor posibile sensuri ale textului (Iluminări, La umbra fetelor în floare, Spuma zilelor, Căderea, Cuvintele, Tropisme, Modificarea, Zgomotul și furia, Harfa de iarbă, Procesul, Vestibul, Iarna bărbaților, Îngerul a strigat, Ploaia albă etc.) și nu întîmplător aceste titluri aparțin în exclusivitate literaturii secolului 20.

Dar cea mai pregnantă formă a criticii textului o poate exercita titlul prin simulare. O carte poate astfel intra în **polemică,** prin intermediul titlului, cu propriul său text (Efebul Gherdap provoacă moartea batozei psihopate, Poem în leopardă, Poetul asasinat, Thomas obscurul, Pîlnia și Stamate, Marchiza iese la ora șase, Cunoștințe folositoare (A. Jarry), și, ce e mai interesant, polemica prin titlu poate fi declarată unei întregi literaturi anterioare sau contemporane unor alte lecturi practicate de titluri asupra textelor (Marile și Neprețuitele Cronici ale marelui și enormului uriaș Gargantua..., plagiatul autentic al lui Don Quijote, cu titlul Al doilea volum din Iscusitul Hidalgo Don Quijote de la Mancha, care cuprinde a treia ieșire și este a cincea parte din aventurile sale, Faptele și opiniile dr. Faustroll patafizician, roman neoștiințific, urmat de speculații, Ubu înlănțuit, Mon Faust, Confesiunea unui copil al secolului, comentarii de dom' Ubu asupra evenimentelor recente, Prometeu rău înlănțuit etc.

Nu e de loc întîmplător faptul că toate aceste titluri, cu statut de lecturi polemice, aparțin unor cărți scrise în două epoci istorice, de resurecție, de revoluționare a literaturii prin mijloace interne, specific literare, în două epoci în care marea literatură s-a scris cu o profundă conștiință de sine : Renașterea și mișcarea de avangardă de la sfîrșitul sec. 19 și din sec. 20.

Dar despre toate acestea, un eseu cu titlul „Avertismentele lecturii" n-a putut decît să avertizeze.

ADRIANA SIMLOVICI

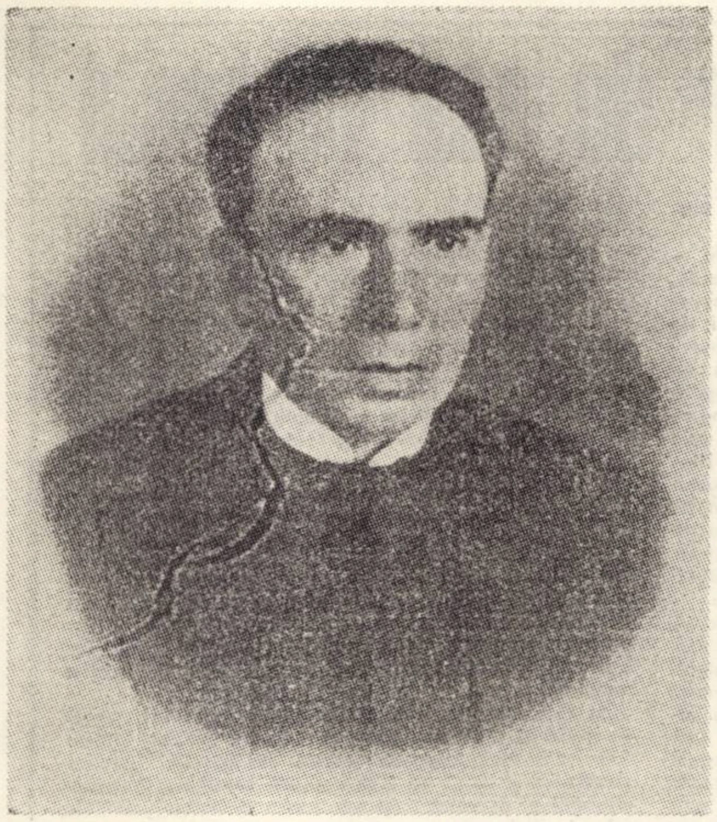

Exemplaritatea atitudinii lui Vasile Pârvan

Dacă ar fi fost o mediocritate universitară, investită cu titluri academice fără acoperire, săltată la catedră prin relaţii oculte şi sforării de culise, cum se puteau număra atitea printre contemporani, s-ar fi strecurat prin epocă incolor, inofensiv şi neobservat. Trecerea sa n-ar fi intrigat pe nimeni, n-ar fi stîrnit nici pizmă, nici entuziasm, n-ar fi iscat controverse, n-ar fi impus luare de poziţii, n-ar fi provocat, n-ar fi indispus.

Firavul, dar atit de dotatul specialist in istorie antică şi arheologie, urcase prea repede — după unii — treptele succesului, dobindise prea curind — tot după unii — o poziţie socială, in realitate din plin meritată. Nu i s-a putut ierta „insolenţa" de a fi fost numit profesor universitar la numai 26 de ani.

Nu i-a iertat-o mai ales Eugen Lovinescu, care aspirase şi dînsul, pe bună dreptate, la o catedră universitară, dar rămăsese, cu amărăciune, pină la capătul vieţii, un simplu belfer de liceu.

Există in Memoriile ilustrului critic, in capitolul intitulat „Ambianţa universitară", un portret al lui Vasile Pârvan, sardonic şi vitriolat, răbufnind de resentimente, dur, tendenţios, vindicativ, adinc deformat.

Se ştie că acrimoniosul autor al romanelor neizbutite Bizu, Diana şi Acord final, nu şi-a cruţat nicicind adversarii. Extrem de sensibil, ca toţi vanitoşii, ii executa prompt, desfigurindu-i satisfăcut, cu mijloacele unui stil maliţios şi acut persiflant.

De sub pana sa acidă, apare un Pârvan „ambiţios şi orgolios pină la dezumanizare", exemplu de „pitiatism", posedat al voinţei de a ajunge, „ros de pasiunea unică a ambiţiei de a deveni", a cărui cugetare filozofico-istorică ar fi o „simplă banalitate" camuflată de grandilocvenţă şi ale cărui Memoriale ar fi modele de beţie de cuvinte torenţială, o frazeologie bombastică ce contravine şocant bunului simţ.

Avalanşa de caracteristici furibunde fusese dezlănţuită de o simplă supoziţie : anume că „virulenţa" critică făcută „Paşilor pe nisip" (una din primele cărţi ale lui E. Lovinescu), ar fi fost scrisă de Marin Simionescu-Rimniceanu, la sugestia lui Vasile Pârvan. Criticul nu i-a iertat tinărului şi eminentului profesor nici faptul de a fi fost numit director al Muzeului de antichităţi şi (culmea !) de a fi fost ales membru al Academiei Române mult inainte de a fi implinit virsta de 30 de ani. Defăimindu-l insă pe acela pe care pur şi simplu il pizmuia, criticul nu şi-a slujit cituşi de puţin cauza. Trasată cu animozitate, caricatura aruncă o umbră infamantă asupra autorului ei.

In spiritul maestrului său sburătorist, Pompiliu Constantinescu va schiţa şi el, in Ritmul vremii (1925) un aşa zis „portret moral" al istoricului, la fel de crud şi subiectiv, la fel de şarjat. Tendinţa de ridiculizare a persoanei fizice a lui V. Pârvan, de negare a oricărui dram de originalitate in gindirea celui ce scrisese Idei şi forme istorice, Getica şi Memorialele, e vădită.

Vocile insă care au identificat umbra geniului pe fruntea lui Vasile Pârvan sint numeroase şi autorizate. Opiniile despre om şi operă, exprimate de contemporani intr-un volum omagial (In memoriam Vasile Pârvan) sint, pe cit de edificatoare, pe atit de impresionante. După V. Băncilă, tragicul lui Pârvan izvora din „cea mai teribilă spaimă pe care muritorii au cunoscut-o, conştiinţa despre singurătatea fiecăruia in mijlocul oamenilor şi a lumii", semn distinctiv al exemplarelor de elită ale umanităţii.

Al. Busuioceanu va avansa in eseul său V. Pârvan ginditorul o opinie diametral opusă convingerii (?) celor ce il contestaseră destructiv, relevind lirismul dens şi aptitudinile scriitorului „lapidar şi sentenţios, care in Memorialele sale a creat literaturii noastre stilul ei academic cel mai inalt".

Cuvinte de inaltă preţuire, cu privire la mult mai tinărul coleg, va avea şi Nicolae Iorga, la petrecerea aceluia dintre cei vii. Ireparabilă e socotită de dînsul, pentru cultura română, pierderea indurată prin dispariţia lui Pârvan, la care admiră incredibila erudiţie, puterea uriaşă de muncă unită cu capacitatea rară de a arhitectura elevate şi cutezătoare ipoteze. Am putea să nu acordăm infinit mai mult credit aprecierii competente şi obiective a unui istoriograf de talia lui Nicolae Iorga, decit unor critici literari lipsiţi de viziune istorică ?

Pină şi G. Călinescu, cel atit de drastic in caracterizări, in a sa pasionată şi pasionantă Istorie a literaturii române, va respinge diatribele unor critici nenumiţi (pe care noi i-am citat in rindurile de mai sus), indreptate impotriva concepţiilor formulate in Idei şi forme istorice, subliniind că nu sint de loc „banalităţi", că, dimpotrivă, reprezintă „o serioasă filozofie a istoriei şi culturii". Declaraţia merită a fi reţinută, cu atit mai virtos cu cit provine din partea unui critic de solidă formaţie filozofică, vizibilă in tot ce acesta a scris, dar mai cu seamă in analiza magistrală a operei şi gindirii eminesciene.

In zilele noastre, intr-o notă introductivă la un studiu bio-bibliografic despre V. Pârvan (Ed. Academiei R.P.R. 1957), profesorul academician Emil Condurachi elogiază, fără rezerve, activitatea de cercetător, arheolog şi epigraf, ca şi pe aceea de intemeietor de şcoală, scriitor şi cugetător, a autorului Parentaliei.

Deşi spirit riguros ştiinţific şi eminamente pozitiv, posedat de demonul exactităţii, devotat expresiei concise, academicianul E. Condurachi nu va rămine insensibil la graţia subjugătoare a scrierilor lui V. Pârvan. Referindu-se la Memoriale şi la Idei şi forme istorice, va constata că „stilul in care au fost scrise dă acestor ginduri o frumuseţe rind pe rind gravă si avintată" şi in final va conchide că in cuprinsul lor „sint pagini demne de a figura in orice antologie".

Despre Getica, opera de căpetenie a istoricului, criticabilă sub unele aspecte, din perspectiva metodelor de cercetare actuale, acad. E. Condurachi va avea cuvinte de aleasă apreciere". Rar sinteză istorică in care să genereze mai multe idei, să promoveze mai ample cercetări, să impună culturii româneşti un mai mare respect pentru capacitatea de muncă şi puterea de sintetizare de care a dat dovadă, in această lucrare, V. Pârvan".

Specialist el insuşi in istoria antică, academicianul nostru contemporan va recunoaşte in această inspirată operă de reconstituire istorică o sinteză care „a fost şi va rămine un monument al culturii române... prin sugestiile şi ipotezele ei".

Generaţia noastră, a celor ce n-am apucat a-l audia la cursurile sale tulburătoare de la Universitate, nu va izbuti să-şi facă o idee adecvată despre dimensiunile omului, istoricului, poetului şi filozofului Vasile Pârvan, decit adresindu-se direct operei lui, cu adevărat monumentale.

Cu Dacia. Civilizaţiile antice din ţările carpato-dunărene, vom pătrunde in negura mileniilor străbune, călăuziţi de un taumaturg, in stare să reinvie, din urne dezgropate, coloane frinte, altare stinse şi inscripţii roase de dintele vremii, o lume carpatică apusă de-a pururi. Vom visa la reeditarea Geticei ca la prilejul nesperat şi evanescent al unei cucernice impărtăşiri cu spiritualitatea evilor revoluţi. Adincindu-ne in lectura Memorialelor, vom descoperi că oamenii faptei, din rindul cărora făcuse parte şi V. Pârvan. căci marile sale creaţii au fost fapte — şi ce fapte ! — au fost cercetaţi nu o dată de sentimentul nimicniciei infăptuirilor omeneşti şi că de acest sentiment dizolvant i-a izbăvit „doctrina datoriei fără răsplată".

„Istoria e, ca şi... arta si filozofia. o atitudine in faţa lumii şi a vieţii", spusese undeva Vasile Pârvan.

Existenţa sa insăsi a fost o atitudine, tragică. dar in acelaşi timp inalt şi pilduitor creatoare.

GHEORGHE IANCOVICI

Al doilea debut

În genere debutul este considerat ca o primă apariţie în public a unui artist. Indiferent de ramura în care el se manifestă. Scriitorii debutează de regulă în reviste. Foarte rar de-a dreptul cu un volum. De fapt, rostul celei dintîi cărţi mi se pare a fi acela de a consacra o prezenţă mai mult sau mai puţin frecventă în publicistica de orice fel ar fi ea. De a sugera o primă imagine reprezentativă. Bineînţeles, consacrarea unui autor se poate realiza şi înainte de debutul editorial. Exemplele sînt mai puţine, dar vizează autori de marcă : Eminescu, Arghezi, Vinea şi, în zilele noastre, Ioanichie Olteanu.

Dar nu despre asemenea cazuri mi-am propus să scriu, deoarece ele au mai făcut obiectul multor şi notabile consideraţii. Vreau să aduc în discuţie redebutul unei generaţii de mari poeţi, a doua înfăţişare în faţa publicului cititor a unor autori iluştri. I-am numit pe Blaga, Voiculescu, Barbu, Pillat, Maniu, Vinea... Fenomenul s-a produs în decursul ultimului deceniu cînd, practic, tînăra generaţie de cititori a făcut cunoştinţă cu creaţia acestor scriitori.

Efectul a fost vizibil, impunîndu-se o altă scară a ierarhiilor valorice, tabloul de ansamblu al literaturii române fiind completat cu piese de maximă rezistenţă, ce şi-au demonstrat vitalitatea tocmai în competiţia cu cel mai de temut adversar : timpul.

Reapariţia unui Barbu, Blaga, Voiculescu, Pillat, Maniu ori Vinea şi intrarea lor (a tuturor !) în sfera de acut interes a comentatorilor ca şi a lectorilor se datoreşte în exclusivitate noului climat impus în cultură precum şi unor cauze ce ţin numai şi numai de valenţele estetice ale operelor ce le poartă semnătura.

În ceea ce priveşte cîştigul pentru literatura noastră în sine, aceasta mi se pare inestimabil. În afara reindividualizării unor timbruri poetice de nobilă şi unică rezonanţă, în afara readucerii în actualitate a multor experimente validate de istoria literară, aş aminti venirea spre lucrările lor reprezentative a unor scriitori contemporani din generaţia tînără şi chiar din cea mijlocie, aflată acum la deplina maturitate. Este vorba, fireşte, de îmbinarea unor date temperamentale şi de sensibilitate, cu frecventarea predilectă a cîtorva dintre cei amintiţi.

La ora actuală, am impresia că trei poeţi, al căror al doilea debut l-am semnalat, îşi manifestă mai puternic influenţa. Mă refer la Blaga, Barbu şi Voiculescu. Sub zodia celui mai deosebit dintre poeţii ardeleni stă o bună parte din poezia lui Ioan Alexandru, a lui Ion Brad, a lui Adrian Munţiu şi, pe alocuri, a lui George Alboiu.

De autorul „Jocului secund" amintesc unele versuri semnate de George Chirilă şi Horia Zilieru (fără verbozitate) de Mihai Ursachi şi Gabriela Melinescu. Se adaugă mulţi alţii, seduşi însă de ermetismul fals, sintactic.

Ecouri ale unicelor „Sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducerea imaginară a lui Vasile Voiculescu, se percep fără multă dificultate în ultimele producţii poetice ale lui Tudor George. ale Victoriei Ana Tăuşan şi ale lui Radu Cîrneci.

În ceea ce-i pirveşte pe Ion Pillat, Adrian Maniu şi Ion Vinea, ei se află mai cu seamă în atenţia criticilor şi istoricilor literari. Există, fără îndoială, poeţi de valoare care continuă, peste ani, anumite direcţii existente în opera lor poetică, dar nu cred că e vorba de o influenţă nemijlocită, aşa cum am semnalat în exemplele de mai sus. Aşa, de pildă, Ion Horea poate fi discutat comparativ cu Ion Pillat sau Ion Gheorghe cu Adrian Maniu. În ceea ce-l priveşte pe Ion Vinea ,se pare că, la această oră, interesul pentru proza sa este mai mare decît acela pentru o extrem de interesantă creaţie lirică.

În cazul lui Vasile Voiculescu, considerat de unii, pentru proza sa, drept o mare surpriză a literaturii de după război, am impresia că şi pe acest plan apariţia sa a fost binevenită şi fecundă. Nuvelele şi romanul său se înscriu într-o serie prestigioasă, din care voi aminti doar pe Fănuş Neagu, pe A.E. Baconsky cu „Echinoxul nebunilor", pe Stefan Bănulescu cu „Iarna bărbaţilor" şi pe Maria Luiza Cristescu, tînăra autoare a „Castelului vrăjitoarelor".

Desigur că fenomenul pe care l-am semnalat este deosebit de interesant şi poate genera ample studii de sociologie a literaturii ori de istorie literară.

LIVIU GRASOIU

Considerații asupra categoriilor de nou și vechi

Se discută azi foarte mult despre noțiunile de nou și vechi, despre raporturile dialectice de unitate și luptă dintre elementele noi și cele perimate. In general, problema luptei dintre nou și vechi se pune cu mai multă insistență și suscită un enorm interes practic și teoretic in epocile de răscruce și de mari frămîntări sociale ale istoriei omenirii, in perioadele de trecere de la o orinduire la alta, cînd se produce o răsturnare a normelor și valorilor sociale statornicite. Insă lupta dintre nou și vechi constituie o lege generală și permanentă a dezvoltării societății și, ca expresie a luptei și unității contrariilor, ea se manifestă în interiorul fiecărei orinduiri sociale, in fiecare etapă concretă a evoluției formațiunii sociale respective.

Definirea categoriilor de nou și vechi prezintă și ea multe dificultăți determinate, printre altele, de caracterul atotcuprinzător al acestor noţiuni, de raporturile intime complexe și contradictorii dintre fenomenele noi și cele vechi. De regulă, categoria de nou desemnează acele procese, evenimente, practici, idei, concepții și mentalități care concordă cu cerințele obiective ale progresului social și stimulează dezvoltarea societății. In opoziție cu noul, noțiunea de vechi include de regulă procese, evenimente, practici, idei, concepții și mentalități perimate, depășite de evoluția vieții sociale și care se opun dezvoltării ascendente a societății. Am precizat „de regulă", fiindcă intr-un anumit context istoric concret nu orice fenomen nou corespunde întotdeauna cerințelor progresului social, așa după cum nu orice fenomen vechi este întotdeauna ostil dezvoltării societății. In acest sens, este cunoscut faptul că in perioada istorică concretă, dintre cele două războaie mondiale, dictaturile teroriste ale fascismului, cu toate că ideologia ultrareacționară le prezenta ca fenomene noi in comparație cu regimurile democratice burgheze, totuși, erau mult inferioare acestora din urmă și potrivinice oricărui progres social, oricăror valori pozitive ale umanității. In fața ofensivei brutale deslănțuită de teroarea fascistă, apărarea cuceririlor științei și culturii, a drepturilor și libertăților cetățenești, chiar in limitele democrației burgheze, constituia unul din obiectivele majore ale luptei forțelor progresiste și democratice în fruntea cărora s-au situat clasa muncitoare și partidele comuniste. De aceea valoarea noului, esența stimulativă a unui fenomen sau proces nou asupra progresului social nu pot fi ințelese dacă se ignorează contextul istoric concret al epocii in care ele apar și se manifestă.

Neîndoielnic, in fiecare domeniu al vieții sociale, – in domeniul economic și politic, in știință, filozofie, artă și morală – există un criteriu specific de apreciere a viabilității noului, de disociere a noului de vechi, insă aceste criterii particulare, cu toată independența lor relativă față de criteriul general, se raportează și ele direct sau indirect la cerințele legilor obiective ale dezvoltării societății. Cunoașterea aprofundată a acestor legi nu se poate realiza decit prin insușirea temeinică a materialismului dialectic și istoric. Tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că numai pe baza metodei dialectice de analiză a fenomenelor se pot ințelege bine „atît legile obiective ale dezvoltării sociale, cit și noile tendințe și forțe care se afirmă și sint in stare să asigure progresul societății omenești".

Prin inlocuirea permanentă a elementelor vechi, perimate, care și-au epuizat toate resursele lor viabile, prin inlăturarea a tot ce ține de povara istovitoare și inerția unei perioade istorice depășite, noul iși realizează imensul și legitimul său rol in viața socială, acela de a vitaliza procesul istoric și de a asigura progresul societății omenești. Hölderlin, marele poet romantic german, a surprins magistral această menire nobilă, sublimă, a noului. El spunea că „Ar domni noapte rece pe pămînt și sufletul în griji s-ar cheltui", dacă noul n-ar veni. „Să improspăteze viața veștejindă a omenirii".

Afirmarea noului a intîmpinat intotdeauna o rezistență mai mare sau mai mică, ascunsă sau fățișă. Cea mai mare rezistență față de procesele innoitoare, stimulative al progresului, au manifestat-o forțele sociale retrograde și reacționare. Pe de altă parte, această rezistență față de nou nu a fost, în decursul istoriei, aceeași, în diferitele domenii ale vieții sociale. Astfel, în domeniul științelor naturii și științelor tehnice, rezistența față de elementele noi nu a imbrăcat forma unor conflicte violente, limitindu-se la controversele unor mici grupuri de savanți, sau oameni de știință, grupuri mai mult sau mai puțin izolate.

Cu totul alta este situația in domeniul politic. Dat fiind faptul că politicul reprezintă expresia concentrată a economicului, in domeniul politic, lupta dintre vechi și nou a afectat întotdeauna interesele materiale ale claselor sociale antagoniste, ale imenselor colectivități umane și, drept urmare, in acest domeniu, noul s-a afirmat, în societățile scindate in clase antagoniste, prin mari convulsii sociale, prin revoluțiile sociale și politice.

In Expunerea cu privire la programul P.C.R. pentru imbunătățirea activității ideologice, din noiembrie 1971, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că „In socialism lupta dintre vechi și nou are un rol importat și constituie o forță motrice a dezvoltării societății. Această luptă se poate desfășura însă fie in mod stihinic, fie in mod organizat și conștient. Pentru a dirija în mod conștient acest proces dialectic este necesar să se sesizeze la timp noul și să se acționeze împotriva vechiului in așa fel incit să nu se ajungă la ciocniri".

Sesizarea la timp a noului, crearea tuturor condițiilor pentru a-și afirma rolul său important in progresul societății socialiste multilateral dezvoltate impun necesitatea unei temeinici cunoașteri atît a legităților obiective proprii societății socialiste, cit și a realităților economice, politice și sociale actuale aflate intr-un continuu proces de innoire și perfecționare.

In epoca contemporană, datorită progresului extrem de rapid al vieții sociale, noul devine vechi intr-un timp mult mai scurt, comparativ cu epocile istorice anterioare și dacă nu i se creează condițiile necesare afirmării și dezvoltării iși epuizează in zadar valențele sale și nu-și mai poate aduce aportul său la dezvoltarea societății.

Au existat fenomene noi care n-au găsit cîmp prielnic de afirmare într-o anumită epocă istorică concretă, afirmîndu-se mult mai tîrziu, in alte perioade istorice. Este cunoscut de pildă că forța aburului a fost sesizată de Heron încă din antichitate, însă acest fenomen nou și foarte important pentru progresul umanității, n-a găsit condiții optime de afirmare reală decit in epoca modernă.

Acest caracter deosebit de complex al noului, sesizarea la timp a viabilității lui, faptul că un fenomen sau proces nou există un anumit timp alături de vechi și in strînsă legătură cu acesta, disocierea dintre nou și vechi determină necesitatea unui studiu aprofundat și atent al fenomenelor sociale atit pentru afirmarea și promovarea noului, cît și pentru inlăturarea a tot ceea ce este vechi, perimat, depășit de dezvoltarea societății.

M. TURTOI

Cu Ion Băieșu despre opera literară

(Urmare din pag. 1)

Am scris proză, la un moment dat, cu nesfîrșită plăcere, cu sentimentul că aceasta este vocația vieții mele. Dar iată că, într-o zi, regizorul Dinu Cernescu mi-a propus să scriu o piesă, pornind de la una din schițele mele satirice. Așa s-a născut „Ariciul de la Dopul perfect", a cărei soartă a fost destul de nefericită. Din clipa respectivă am căpătat obsesia că aș putea să mă exprim mai complet și mai definitoriu în teatru. Mi-am recitit nuvela „Acceleratorul" și, în trei zile și trei nopți, am scris „Iertarea". Graba aceasta mi-a fost apoi pedepsită : am așteptat trei ani pînă cînd a fost acceptată și jucată. Descurajat de dificultăți, am vrut să mă intorc la proză, am început un roman, dar gîndul meu era tot la teatru. Am scris, mai mult ca să mă distrez, patru comedii scurte : „Dresoarea de fantome", „In căutarea sensului pierdut", „Cine sapă groapa altuia" și „Escrocii în aer liber". Acestea sînt bucățile la care țin cel mai mult și tocmai acestea nu sînt jucate ; nici pînă în ziua de azi nu am ințeles ce anume li se reproșează. Apoi am constatat cu uimire că sînt trecut oficial în rîndul dramaturgilor (am fost mutat din secția de proză a Uniunii in cea de dramă), directorii de teatru mă întrebau mereu ce mai scriu. De pildă, mie nici prin cap nu-mi trecea să scriu „Preșul". Conducerea Teatrului de Comedie din București m-a îndemnat însă, intr-o zi, să scriu o comedie „populară, simplă, la care să rîdă oamenii" și eu m-am apucat de lucru. Spre surpriza mea și a celor care mi-au cerut-o, a ieșit exact ceea ce trebuia. Criticii au fost în general amabili cu mine, cu excepția lui Traian Șelmaru, care, a încercat să mă convingă că e cazul să mă apuc de altă treabă. In clipa de față, mai lucrez o piesă și pregătesc un volum de teatru pentru Editura „Dacia" din Cluj.

– Amza Pelea declara că una din carențele cinematografiei noastre o constituie și lipsa scenariștilor de profesie.

– Nu prea avem scenariști de profesie, acesta este adevărul. Avem unul sau doi. Adică Titus Popovici și Eugen Barbu, care fac această meserie cu o vocație evidentă. Dar nu aceasta este cauza principală a nivelului scăzut al cinematografiei noastre. Dacă am avea mai mulți regizori de talent, cu personalitate, dacă ar exista bunăvoința de a se lansa regizori tineri, ar veni și filme bune. Răspunderea unui film bun sau prost nu o proartă decît regizorul, el este creatorul principal al operei, el o poate înnobila cu geniu sau o poate înnămoli în mediocritate

– Succesul de public e direct proporțional (se poate formula și : „oglindește fidel") cu valoarea operelor artistice ale unui scriitor ?

– Chestiunea succesului e complicată și cu mai multe tăișuri. Nu orice scriitor de succes are în mod obligatoriu un loc rezervat in istoria literaturii. Un anumit public se poate înșela in legătură cu un anumit scriitor isteț, care știe să lanseze la timp o anumită modă. In același timp, a scrie fără să te intereseze succesul de public este o aberație. **Trebuie să scrii cu convingerea că, acum sau mai tirziu, opera ta va fi cititá și prețuită, că ea va emoționa pe cineva.** A ști că publicul citește cu plăcere ceea ce scrii tu, e o bucurie care te însoțește in chip fericit la masa de lucru. Dar, in același timp, succesul și prestigiul deja cîștigate devin și o povară, veșnic te chinuie gîndul de a te depăși de la carte la carte, de a nu dezamăgi. In această privință, eu am destule să-mi reproșez. Mi-am făcut multe concesii, am scris destule pagini ușoare, uitînd că am obligația să-mi respect puținele lucruri bune pe care le-am publicat.

– Combativitatea unui critic crește sau descrește in funcție de prestigiul unui nume ? Dvs. credeți acest lucru ?

– Fenomenul pe care il sesizați dumneavoastră mi se pare depășit în momentul de față. A apărut însă altul, la fel de nefericit și periculos : critica de grup. Un anumit scriitor are prietenii lui in rîndul criticilor și aceștia il servesc intotdeauna prompt și cu multă gălăgie. Dacă e vorba de un scriitor cu talent, nu e nimic grav. Dar dacă e invers, atunci e trist și dezamăgitor. Din fericire, cazurile nu sînt prea dese, iar tînăra generație de critici anunță destule nume de frumoasă perspectivă. Din păcate, pe cei mai mulți îi atrage istoria literară și mai puțin critica la zi, care reprezintă riscuri de tot felul. Criticul exemplar este un om de mare curaj și probitate, el poate impune valori cu repeziciune și poate lichida sau descuraja la timp nonvalorile. Din acest punct de vedere, am admirat activitatea de un deceniu a lui Nicolae Manolescu la „Contemporanul". Ne lipsește, din nefericire, un Manolescu în critica dramatică Poate că cei foarte tineri (mă refer la un Ungheanu, Mircea Martin, Dan Cristea, Iorgulescu și alții, deosebit de talentați) se vor apropia de teatru și vor face lumină.

– Care credeți că e tendința prozei noastre contemporane ?

– Proza actuală se menține prin numele mai „vechi" : Stancu, Preda, Barbu, Titus Popovici, Fănuș Neagu, D. R. Popescu, Ivasiuc, Breban, Velea. Cei care au apărut în ultimul timp sînt promisiuni care iși așteaptă confirmarea. Proza clasică, realistă, este la putere. Noul și micul val care apăruse cu cîțiva ani în urmă s-a risipit repede. Furioșii partizani ai prozei abisale, fără subiect s-au dovedit fragili și s-au descurajat singuri.

– In viață și in publicistică aveți mult umor, dar principala caracteristică a operelor Dvs., după unii critici, se pare că e cea grotesc-satirică . . . ?

– Modalitatea grotesc-satirică imi convine cel mai mult. Primul critic care mi-a descoperit această vocație și m-a incurajat a fost Paul Georgescu. Viitorul meu roman va fi scris in această manieră. Sînt ferm decis să nu scriu decît un singur roman în intreaga mea carieră și, de aceea, nu mă grăbesc.

– Ați avut momente grele in viață ? V-au speriat ?

– In viață am avut cîteva momente grele. In carieră nu prea. Am fost de multe ori injurat (termenul este exact !) de către confrați și critici, dar nu m-am simțit nici o clipă derutat din această pricină, nu am intrat in panică, nu m-am intristat. In ciuda unei staturi precare, sînt o ființă robustă, **am după cum spun unii – mai mult umor in viață, decît în scris.** Singurele spaime adevărate le am in fața bolii.

– V-ați gîndit, vreodată, să ajutați tînăra generație de scriitori ? Cum ?

– Un tînăr scriitor nu-l poți ajuta decît într-un singur fel : publicîndu-l. In cazul în care are talent, firește. Am făcut aceasta vreme de trei ani, cît am condus revista „Amfiteatru". Acolo, am fost fericit să pot fi de ajutor unor tineri de mai mare sau mai mijlociu talent ca : Adrian Păunescu, Petru Popescu, Constanța Buzea, Ion Alexandru, Mircea Martin, Mihai Ungheanu, Dan Cristea, Dinu Kivu, Costin Miereanu, Ioana Creangă, Ileana Bratu, Maria Luiza Cristescu și alții. Ideia de mentor nu mai e suportată de generația tînără, și pe bună dreptate. Literatura nu se scrie după sfaturile maeștrilor. Maiorescu, de pildă, nu și-a ingăduit, niciodată să-i dea sfaturi lui Eminescu. A preferat să-l publice și să-l ajute cu o bucată de pîine omenește.

– Ce aveți pe masa de lucru ?

– In momentul de față scriu piesa „Minciuna" și la scenariul de film amintit. După aceea, mă apuc serios de roman. Am dat editurii „Facla" din Timișoara, volumul de umor „La iarba albastră"

– Dacă Dvs. ați fi antrenorul echipei naționale de fotbal, din dorința de a obține rezultate mai bune ați menține, în intregime, actualul lot sau l-ați schimba radical ?

– Dacă aș fi eu antrenorul echipei naționale ?! Cred că aș face o echipă mai bună decît cea de acum. Aș aduna jucătorii cei mai curajoși, capabili să mizeze numai pe victorie. Aș lua jucători foarte tineri, cu o mare rezistență fizică, iar din lotul actual aș păstra doar cinci nume. Sînt convins că aș uimi în cîteva luni Europa. Din păcate, federația nu mă are deloc în vederile ei. O privește . . .

Sociologia în impas?

Sociologia înseamnă cercetare a realității, dar și cercetare a însăși rațiunii sale de a fi. Dezvoltarea ei este o veșnică tensiune între acești poli : de la momentul teoretic al definirii, ca obiect, la planul practic al finalității sociale și, de aici, din nou, la nivelul confruntării cu propriile fundamente. Din această perspectivă s-a conturat, în literatura noastră de specialitate, publicată în ultima vreme, lucrarea **Sociologia în impas ?** de Iosif Natansohn.

Prin problematica adusă în dezbatere, această lucrare este, cum bine remarca cineva o încercare de „sociologia crizei sociologice", efortul autorului țintind, într-o viziune largă, fundamentele sociologiei ca știință. Pornind de la întrebarea dacă sociologia este în impas, autorul pune în discuție dificultățile grave în care se zbate în prezent sociologia, arătînd că este vorba de o criză profundă a sociologiei nemarxiste contemporane, care, la rîndul ei, reflectă de fapt însăși criza socială a capitalismului, totalitatea implicațiilor acesteia.

Există în această carte, ca un prim element ce trebuie subliniat, menținerea în permanență a discuției la obiect, evitîndu-se modul de a vorbi „în general", pe deasupra problemei. Se poate consemna chiar, în paginile acestei lucrări, prezența unei duble corespondențe de planuri definind confruntarea tematică, existența a două nivele în investigația întreprinsă.

Intîlnim, astfel, în contextul cercetării, la un prim nivel, o confruntare o teoriilor sociologice nemarxiste între ele însele și în baza propriilor lor premise și concluzii, încît de pe înseși pozițiile lor să-și dezvăluie o serie de limite, pentru ca la nivelul următor totalitatea acestor teorii să fie analizate pînă la mecanismele intime ale structurii lor de pa poziția materialismului dialectic și istoric, critica științifică operînd pînă la „rădăcina" acestora, spre a le degaja neajunsurile de esență, limitele fundamentale. În felul acesta, demersul întreprins realizează în mod consecvent — fapt ce se cere iarăși subliniat — o împlinire autentică între critica sociologică și construcția teoretică în planul științei sociologice.

Raportată la complexitatea problematicii, lucrarea ne apare bine gîndită ca structură, astfel că din intersecția celor trei coordonate ale dezbaterii — cercetarea stadiului de dezvoltare și a perspectivelor sociologice în sistemul științelor, analiza atitudinii sociologilor față de teorie, investigarea mutațiilor în planul cunoașterii ca expresie a revoluției științifice și tehnice — rezultă un plan unic al demersului teoretic, configurînd o dezbatere dinamică și comprehensivă ca un tot unitar.

Fără a putea intra, cu acest prilej, în înseși mecanismele analizelor, să consemnăm însă, în mod succint, principalele enunțuri, cu elementele demonstrației lor, fundamentate de autor. Impasul sociologiei, constată Iosif Natansohn, acest fenomen despre care vorbesc mulți sociologi în momentul de față, unii în mod deschis, alții în mod tacit, își are izvorul nu numai în stadiul conjunctural al evoluției sociologiei, ci și în anumite trăsături definitorii ale ei.

Avînd în vedere specificul ideologiei în societatea capitalistă, factorul ideologic apare ca principal obstacol în evoluția sociologiei nemarxiste. În același timp, impasul sociologiei trebuie explicat și prin lipsa fundamentului teoretic în concepțiile sociologice nemarxiste. Constatări în acest sens au fost și sînt făcute de către reprezentanții înșiși ai sociologiei nemarxiste. Admițînd existența unor teorii particulare sau medii, ei recunosc impasul provocat de lipsa teoriei de ansamblu, cauza reală a acestei situații fiind dată de ruptura dintre metodă și obiect ce caracterizează sociologia nemarxistă, fapt care se traduce în abordarea idealistă a realității sociale, ca și în atașarea teoriilor la anumită metodă, forțîndu-le astfel la unilateralitate. Nu este vorba, fără îndoială, de absența teoriei în general în sociologia nemarxistă, ci de inexistența unei teorii autontice ; așadar, situația se explică nu numai prin incapacitatea unei permanente confruntări a sociologiei nemarxiste cu realitatea, ci de însăși incapacitatea acesteia de a cuprinde ansamblul social.

Posibilitatea unei abordări științifice a societății ca întreg nu poate fi dată decît de o concepție sociologică fundamentată pe pozițiile principiale ale materialismului dialectic și istoric. Acest fapt este recunoscut, într-o măsură sau alta, chiar de către unii reprezentanți ai sociologiei nemarxiste. „Se spune că marxismul a elaborat — constată de pildă Duverger — prima teorie generală a științelor sociale, prima „cosmogonie" sociologică. Ea rămîne încă singura". Într-adevăr, teoria marxistă rămîne singura teorie științifică pentru că, dacă e să amintim unul dintre elementele importante în acest sens, în conținutul ei este realizată unitatea de esență dintre științific și ideologic. Dimpotrivă, în sociologia nemarxistă între ideologie și științific se menține o permanentă neconcordanță de sens. Astfel, Lazarsfeld recunoaște deschis că sociologii nemarxissți din lumea capitalistă, chiar atunci cînd nu vor să se pună în slujba statului capitalist, voind să afișeze o atitudine pur științifică, ei rămîn subordonați totuși intereselor existente în statul capitalist, și aceasta pentru că însăși concepția lor sociologică, deci conștiința științifică însăși, purtînd amprenta sistemului social în care se dezvoltă, îi obligă în mod implicit să săvîrșească acest lucru. Este vorba, subliniază Iosif Natansohn, de o criză profundă a sociologiei nemarxiste, care subzistă în faptul că limitele gnoseologice ale sociologilor țin de specificul științei însăși în structura socială a capitalismului.

În condițiile capitalismului, sociologia nu poate să devină știință care să interpreteze just societatea și, concomitent, să servească prin interpretarea ei această orînduire. Avînd în vedere acest fond general al cauzelor analizate, impasul sociologiei nemarxiste actuale ne explică totodată, subliniază Iosif Natansohn, și printr-o serie de implicații pe care le aduce în contemporaneitate evoluția științifică și tehnică : fenomenul cunoscut sub numele de bombardament informațional (creșterea exponențială a inofrmației, ce-l poate strivi pe om), distorsiunea mesajului (ce poate duce la pierderea semnificației autentice a valorilor) și statornicirea constelației audio-vizuale în sistemul comunicațiilor de masă (care poate adînci tot mai mult criza în planul valorilor în societatea capitalistă) — procese ce pot produce efecte asemănătoare, sau chiar identice cu cele instituite de diviziunea socială a muncii, de lupta de clasă, de exploatarea capitalistă, conducînd la aprofundarea mecanismelor alienării esenței umane.

Analizele efectuate de Iosif Natansohn sînt profunde, de substanță, oferind în majoritatea cazurilor un răspuns fără echivoc întrebărilor ce frămîntă demersul teoretic realizat. Impasul sociologiei apare, în lumina cercetărilor întreprinse, drept expresia crizei științelor sociale din orînduirea burgheză (în sens de structură a științei în structura societății), ca expresie a crizei istorice a capitalismului însuși în totalitatea sa de sistem social. Sociologia nemarxistă poate dobîndi și realizează acest fapt, de altfel, în unele compartimente și aspecte particulare), caracter științific, așadar, în măsura recunoașterii crizei istorice a orînduirii burgheze ceea ce înseamnă o interpretare materialist-dialectică și istorică a societății, în măsura înțelegerii lucide a crizelor fundamentale ale capitalismului ca sistem economic, politic, social etc. în ansamblul său.

Cercetarea sociologiei actuale în ordinea fundamentelor ei dezvăluie în concret, concluzionează Iosif Natansohn, existența a două orientări fundamentale în sociologie : sociologia nemarxistă și sociologia marxistă, fapt care înseamnă existența a două drumuri, a două perspective. „Sociologia în impas ?", pe care cartea și-o fixează ca titlu, este transformată de materia cărții, pe baza unui autentic proces de analiză și sinteză, într-un răspuns de neconfundat : dincolo de impasul sociologiei, există sociologia ca știință.

VASILE CONSTANTINESCU

---

logos

Biografia adevărului

Fiecare om își are povestea lui, dar istoria nu reține decît viața acelora care au contribuit la făurirea ei. Alături de oameni, ideile, au existența lor la fel de zbuciumată și de plină de peripeții. Adevărul merită și el o biografie științifică, amănunțită, documentată sau poate chiar una romanțată. Căutarea lui a antrenat minți agere, a făcut să se ciocnească temperamente diferite, risipind energii aprige, a surpat mituri, superstițiI, erori, într-o spectaculoasă bătălie a spiritului. Și dacă războiul purtat de dragul unei femei a lăsat omenirii două mari epopei, lupta pentru cucerirea adevărului merită și ea, dacă nu o epopee, măcar o istorie.

Nu se poate preciza locul și momentul în care omul — și bineînțeles nici care a fost acel om — și-a pus pentru întiia dată problema adevărului. Dacă mirarea (Aristotel, Metafizica A, 2) **n-a fost elementul prim al problematicii filozofice (Lenin,** Caiete filozofice), **inventivitatea realității a trebuit cu necesitate să stîrnească un ecou în conștiința care a sesizat-o, generînd în adîncul ei o nouă și creatoare inventivitate. Punctul de mînecare o dată existent, nimic nu mai putea opri desfășurarea speculației. Dar pînă la a face potrivirea între ceea ce este, sau i se părea că este, și gîndul său, între ceea ce primea de la realitate și realitatea însăși, între ecou și sursa lui, calea a fost lungă și sinuoasă. Dar ce curaj și ce eroică încordare din partea acestei ființe mărunte, raportată la lumea pe care îndrăznea s-o cuprindă în înțelegerea lui. Pentru că înțelesul ei trebuia să se armonizeze cu înțelesurile lui. Iată de ce istoria adevărului coincide cu însăși istoria gîndirii umane, fiind vorba aici de formarea conștiinței și de ceea ce-i este specific : cunoașterea.**

Căutarea adevărului a dus în mod firesc și la eroare, neexistînd o cale directă și dreaptă, cărările rătăcind adesea în hățișul imaginației, mai inventivă decît realitatea însăși. Și chiar dacă nu am fi de acord cu Spencer că nu există greșeală în care să nu putem afla, cu puțină bunăvoință, o urmă de adevăr, trebuie să recunoaștem că au existat, după o expresie folosită des, multe erori fecunde.

Imaginația și-a avut rolul ei — și nu de mică însemnătate — presupunerile ce au dus la poezie și mit ținînd de domeniul ei. Adevărul însă se baza pe puterile rațiunii, opunîndu-se întotdeauna părerii. Criteriul estetic operînd doar în artă, era nevoie de unul logic iar sesizarea dialecticii existenței nu putea să ducă decît la dialectica gîndirii.

Necesitatea adevărului pentru conștiință a făcut obligatorie cunoașterea lui. Adevărul este independent de ea, totuși obiectul ei propriu, rezultatul străduințelor gîndirii, ducînd la corelația dintre realitate și răsfrîngerea ei. Existînd în afara ei, dar numai prin ea, cunoașterea adevărului se impune de către realitate prin mijlocirea ei. Istoria strădaniei de a ajunge la adevăr, prezintă multe „adevăruri", printre care cel neavizat se poate rătăci cu ușurință. Se deapănă povești frumoase, se fac glume, adesea reușite, despre filozofi, oameni cu anumite curiozități, ca și despre ideile lor, realități tot atît de ciudate. Biograful are datoria să prezinte lucrurile în evoluția lor istorică, fără alterări și interpretări străine spiritului epocii respective.

Există dincolo de adevăr și eroare drumul parcurs, căutarea unei explicații, tatonările, ipotezele care fac farmecul acestei aventuri. Cine urmărește modul în care s-a format problema cunoașterii, din antichitate pînă astăzi, rămîne surprins de varietatea punctelor de vedere, de ciudățenia lor, dar mai ales de faptul că locurile vulnerabile ale unor teorii au fost cu precizie sesizate de cei ce au dus mai departe problema, combătîndu-le, înlocuindu-le cu altele care, la rîndul lor, au suferit aceeași operație. Istoria filozofiei este o ciocnire permanentă a contrariilor, ciocnire necesară și spectaculoasă, dar în același timp și o metamorfoză continuă.

Nici o concepție filozofică n-a apărut ca un deus ex machina. **Materialismul dialectic a fost condiționat, după mărturisirea celor ce l-au inițiat, de dialectica lui Hegel și maetrialismul lui Feuerbach, unite într-o nouă și revoluționară sinteză. La rîndul ei, filozofia lui Hegel este încununarea unei strădanii de veacuri :** „Filozofia noastră nu putea lua naștere decît în legătură cu filozofia care a precedat-o și din care ea decurge în chip necesar" **(Prelegeri de istorie a filozofiei, traducere D. D. Roșca, Editura Academiei, p. 15).**

Opera lui Hegel din care am citat încearcă o asemenea biografie a adevărului pornind de la premiza că istoria filozofiei devine însăși știința filozofiei. E uimitoare această încercare de a transforma istoria filozofiei în filozofia însăși. Dar monumentala lui istorie nu este altceva decît proiectarea propriei sale concepții în timp, nu este decît interpretarea hegeliană a ideilor în desfășurarea lor, de la Tales pînă la el. Oricît de atrăgătoare ar fi o asemenea metodă, rămîi pe parcurs cu sentimentul că adevărul privit din perspectiva secolului al XIX-lea, nu este întru totul identic cu acela constituit în etapele istorice ale dezvoltării sale.

Hegel nu este primul care aplică acest procedeu. Aristotel îl folosise în prima parte a Metafizicii, **căutînd în doctrinele înaintașilor o consfințire a propriilor sale idel filozofice. Lucrul a fost făcut, cu deosebirile cuvenite, și de unul și de altul, cu bună știință. Dar un biograf al adevărului trebuie să țină seama în întîiul rînd de . . . adevăr, nu numai de adevărul lui.**

ION MAXIM

Subiectivitate și obiectivitate morală

(urmare din pag. 1)

rea noilor obiective sociale. Prezența generalului, a obiectivității morale socialiste în conștiința morală a oamenilor înseamnă posesia criteriilor formale ale demersului cunoașterii de sine morale, a subiectivității în ceea ce este și în ceea ce trebuie să devină, siguranța adevărului judecăților sale de valoare morală. În măsura în care subiectul moral înțelege conținutul socialist al valorilor morale de bine, libertate, echitate, muncă etc. și mai ales realizează practic aceste cerințe printr-un comportament mai adecvat normelor morale, se produce înscrierea în subiectivitatea morală socialistă a noilor motive raționale, superioare, ale conduitei.

Formarea convingerilor morale ca temei rațional al activității morale este un proces individual — social complex, tensiv, contradictoriu între elementele componente ale subiectivității. Conștiința morală socialistă, definitorie pentru faptele morale, este o rezultantă a interconectării tuturor zonelor subiectivității morale. Faptul moral devine astfel rezultatul obiectivării sistemului subiectivității morale.

Normele morale socialiste semnifică o constrîngere exterioară numai atîta timp cît individul nu le înțelege semnificațiile teoretice și practice, nu le aplică în viață. În procesul verificării valorii lor în viața cotidiană raportul constrîngere-autoconstrîngere, înclină inevitabil spre funcționalitatea normelor de determinanți interiori la acțiune. Aceasta înseamnă un proces progresiv de devenire a individului ca participant activ și conștient la viața socială, la construirea propriei vieți și personalități. Zona afectivității capătă și ea un nou conținut, o nouă structură și funcționalitate.

Sentimentele socialiste dau substanțialitate valorilor și normelor morale, colorează viața morală, impulsionează la acțiune, la comportament moral semnificativ valoros, se dezvoltă sub influența zonei raționale a conștiinței morale și a vieții socio-morale reale.

Reiese deci că idealul de închidere în limitele stricte ale subiectivității, prin refuzul procesului real constructiv subiectivitate — obiectivitate morală, angajarea „cu rest" sau manifestarea ei neunitară — ca urmare a neasimilării criteriilor obiective de valoare morală, înseamnă neintegrare plenară, activă în problematica obiectivă socio-morală socialistă.

Rezolvarea problematicii subiectivitate-obiectivitate morală dă răspuns la o întrebare fundamentală pentru viața morală : care este natura motivelor care-l determină pe individ la acțiune morală. La acțiunea de făurire a subiectivității morale socialiste, esențial nouă în istorie, contribuie o serie de discipline. Se pare că în acest sens trebuie intensificate cercetările de sociologie morală, antropologie, ca și acțiunea de răspîndire a cunoștințelor teoretice despre morala socialistă.

Ion Dumitru Teodorescu

SE PREGATEA SĂ DĂINUIE *)

Ne-am așezat și-am cerut doi țapi, servim la halba, fie și două halbe a zis Aftenie — devenise și el mai om ! — și după ce le-am băut am zis, ce-ai zice de doi țapi ?, și băiatul care servea a zis, două halbe vreți să spuneți, asta vrem să spunem, a zis Aftenie, și, ce-ai zice de doi mici, și băiatul care servea a zis comandați că se face, comanda, a zis Aftenie, și între timp s-au aprins luminile, aveam o boltă de viță deasupra capului și din locul unde stam se vedea luceafărul, și-un tip în bluză de pijama de mătase roșie și cu teniși în picioare a zis, ăștia-s ăia, cum de are curaju să-i lase-n oraș, și Aftenie a zis, fă-te că nu-l auzi, și tipu a mai zis către nevastă-sa, ăștia e-n stare să te-ucidă c-o singură lovitură, și Aftenie a zis, nu te uita Băruță, da m-am uitat lung spre locu de unde venea vocea și-am văzut vreo trei, patru puști pe scaune, și-atunci am văzut și tipu și pe nevastă-sa și toată trupa asta înfuleca la mititei, și ca să mă limpezesc i-am zis lui Aftenie, un mîrlan nenorocit, și ca să-mi limpezesc și privirea, am întors-o către stradă . . .

Treceau perechi, înlănțuite de-ai fi zis c-acu urmează să se repeadă careva la ei și să-i despartă, așa că trebuiau să se țină bine, fata de băiat și băiatu de fată treceau perechi deci, băieții în tricouri de marinar, ori in cămăși cadrilate, ele, fetele, în rochii de stambă înflorată și cu părul încrețit cu fierul, peste drum familii întregi ieșiseră cu scăunelele în fața porților, dar, mai întîi, stropiseră caldarîmul, să se răcorească, nimeni nu ridica vocea, toți păreau că se cunosc de cînd lumea și că tot de-atunci trăiesc într-o deplină pace și fericire, și-aveau aerul că singurul loc de pe pămînt care conta pentru ei era strada aceea și seara aceea pașnică cu armonica venind de departe, de pe cîmpul de secară, cine știe de unde . . . Și tot ascultînd-o, treptat vocile, toate zgomotele din jurul meu începură să se topească și se făcu o liniște moale prin care perechile înlănțuite treceau ca printr-o apă transparentă și tremurătoare, mereu înainte și mereu înapoi ; coboram, începusem să coborîm cu toții prin apa aceea și nu știu de ce, deodată. imaginea se zbătu ca lovită, căzu și se sparse . . .

„S-a făcut tîrziu", spuse Aftenie, da în clipa aia îl urmam. „E mai bine așa frățioare, zău că da . . ."

Bineînțeles că era mai bine, știam și singur, nu trebuia s-o mai spună. Mi-am șters ochii, el a plătit, și-n timp ce treceam printre mese, se uitau toți la noi, și tipu în pijama a zis, de ce i-o fi lăsînd liberi pe ăștia de la reeducare ?

Mîna lui Aftenie pe brațul meu, strîngînd ; dinții lui Aftenie scrîșnind și respirația lui șuierătoare, ai fi zis că-nghițise un ceainic cu fluier și, ca să-l potolesc, a trebuit să ridic capacul fierbinte :

„Asta-i din pricina uniformei", am spus.

„Doar n-oi fi crezînd că-i din pricina blacheurilor !" a zis Aftenie, și cred că pentru prima oară în viața lui scosese așa o vorbă de duh Aftenie ăsta, ciudatul . .

*

Ducea pachetul ăla sub braț și mergea liniștit, cu luna pe umăru stîng și cînd am ajuns în parc era noapte bine, a vrut să stăm și eu am spus dracu m-a pus să te însoțesc și el și-a dezvelit dinții într-un fel de zîmbet de var și abia ne așezasem pe bancă cu luna între noi, că a și început tragedia, toată, cîtă se putea — dacă nu cumva începuse mai de mult și-acu se-apropia de punctul critic de fierbere — plînsul adică și urletu de fiară rănită și neucisă, linsul rănilor și retragerea de-a-ndaratelea în bîrlog — și la urmă, într-o dimineață proaspătă și spălată de-o ploaie, liniștea și pacea, sufletul ca o spumă lovită de stînci, pînă nu mai e decît pacea : cine s-o guste ?

*

Asta era cu prisosință : seara de vară sfîrșită, vărsată în noaptea cu stele, și explicația lui Aftenie sfîrșită, și peste scrumu de sentimente plutind amîndoi **liberi,** liberați de constrîngerile unei prietenii semănînd mai curînd a pedeapsă, și doar aripioarele (și cămașa de-americă pînă-n călcîie) ne mai lipseau ca să arătăm pe deplin ca în cîmpiile raiului lui Aftenie : fiindcă tot restul l-aveam : ținutu de mînă și umăru lui lîngă al meu și luna ca fata roză a unui uger lăsîndu-se moale pe umerii noștri, și privighetori puse pe cîntat, și la urmă răsucitu cu încetineală și privitu adînc în ochi ca și cum în clipa următoare unul dintre noi trebuia să dispară pe vecie, da știi, un privit de după dealu disperării, cel puțin în ceea ce mă privea — cu toate că, în definitiv, eu fusesem deșteptu care ne-mpinsese la distrus o prietenie pe care, de altfel, nici n-o prea pricepusem.

Numai că în momentul ăla mă simțeam **liber,** nu știu dacă pricepi **eliberat de umilință** și pentru prima oară am simțit, că pot depinde de mine tot atît de bine cum depinsesem de alții pînă-n clipa aceea și cu tot atîta folos. Și mă gîndesc că, pînă atunci eu fusesem bucata de fier care da tîrcoale magnetului fiindcă n-avea încotro, da acu, că magnetu nu mai era, că „influența spiritului său" asupra mea, cum ar fi spus directorul, se terminase, nu mai eram decît doi oameni cărora puțin le păsa ce gîndește unul despre celălalt — din oricare parte ai lua-o : din care pricină se și pot înțelege ; doi oameni care au ajuns să nu se mai stingherească unul pe celălalt, noi adică, luîndu-ne zborul prin noaptea parcului în plin cînt de privighetoare, eu din ce în ce mai departe de Aftenie, el, din ce în ce mai mic, ca într-o perspectivă — și zău dacă nu-l compătimeam : pentru motivu nenorocit că nu se putea desprinde de-acolo, că nu putea veni cu mine : pentru că trebuia să rămînă acolo din pricina cărămizii de obiect de sub braț, nu se putea ridica la ceruri din pricina lestului ăluia, ce să mai vorbim nu-mi putea face o vină că din pricina lui nu mă mai puteam opri, că eram în plin avînt și cu capu-n frunzișu copacului. Străbăteam frunzișu copacului c-o privighetoare pe umăru stîng, nu-mi putea face o vină din asta. Și luminos ca o dîră de stea în urcare, și-acu chiar că prea puțin îmi păsa : pentru că începuse pianu mecanic între ceru și pămîntu cu luminile sale ca de transatlantic, da colorate, cu melodia ca după-un perete de apă — ce pian, ce mai pian mecanic ! — iată și mireasa de tablă cum se dă peste cap de plăcere, și vînătoru cu tichia de catifea cum trage, fîîîs ! toți iepurii ăia zbughind-o peste cîmpu de tablă dat cu roșu și cu maro și cu galben — și roata norocului . . . fîl fîl, face pana și p'ormă pî-rrrr, da repede de nu poți număra pîn' ce rî-ul ăla nimerește bine timpanu, ca să moară-n mocirla de-acolo, și cînd se termină cu zbătutu și-i o mare liniște, poți vedea ce ți-a ieșit număru adică ; și p'ormă îl cauți, cum stai și privești — tot pe dreapta lipit ; și după ce-ți iei obiectu' nu știi ce să mai faci cu el ; numai că norocu-i noroc, așa că tre' să-l cari după tine, chit că te faci de rîs; așa că dai tîrcoale la vreo idee, și-n timpu ăsta te fîțîi de colo colo cu obiectu în brațe prin mirosu de vanilie de zahăr ars, de gogoși și floricele, și poți fi chiar pe călutu de lemn, că tot foame se cheamă amețeala în care te găsești — așa că i-am spus :

„Mi-e foame !" Și el, Aftenie :

„Trebuia să mă aștept la asta de la tine", spus frumos, și-n respectu a ceea ce credea că-i gramatică, egal, însămînțat cuvînt după cuvînt de la-nceput pîn' la finiș.

„Atunci să ne cărăm dracului", i-am spus fără nici o patimă, ca tras cu linia : pen' că eram trist : pen' că știam că nu se va urni în veci de pe banca aia — puteți crede că aveam toate motivele să mă-nfurii treptat"

*

Așa că Aftenie asta făcea : se mistuia în așteptarea **soluției,** așa spunea, **mă mistui pentru soluția de a putea dăinui și după ce trupul meu va fi pulbere** — așa spunea, și aici am vrut s-ajung cu explicația, în care era cuprins tot Aftenie prea sătul să explice acum, cînd o căuta, și asta-i ca-n iubire, n-ai voie să vorbești, să nu se-mprăștie-n vîntul vorbelor.

Încă n-o găsise, da dacă mă gîndesc bine, **iubirea era soluția asta ;** dacă mă gîndesc bine era statuia : soluția-iubire, asta era, în statuia aia pe care-o cioplise erau toate, da el nu băgase de seamă drept pentru care-ncepuse s-alerge hămesit — cînd **obiectu** sta gata făcut ca să-i poată da ideea da, cum că obiectu putea lăsa dîra nedesmințită a trecerii lui Aftenie pe fața acestui pămînt ; între anii și anii — asta cred că dorea, i-am și spus-o, ca să nu-și închipuie. Eticheta, i-am spus. Cu tine, dragă Aftenie · Aftenie Aftenianul, data nașterii și celelalte : ce-a mai făcut, ce-a mai dres — astea sigur că mergeau, să-l știe ăia de după el, să nu mai poată respira de el.

„Poate că și pe mormînt să pui eticheta cu **ocupat,** să nu-ți ia altu locu ?", l-am întrebat.

„Nu, a spus. Vreau să fiu ars și cenușa să mi-o împrăștiați în vînt — ca amintirea să nu-mi fie legată de-un loc anume", mi-a explicat.

Se gîndise, vezi bine, la toate, da la un lucru mai puțin, ai fi zis că nu exista pentru el; ori, poate că ea era acolo, **soluția,** da că el n-o văzuse, trecuse, alunecase pe lîngă ea ca țiparu, cu fața nemișcată și neluminată de ochii lui prea opaci pentru asta, care se uită la om fără să-l vază din care cauză omu-i la kilometri de el, de Aftenie ăsta dragă, cum poți fi așa ?

Vezi bine că putea — pentru că avea pachetu, cartea Biblia aia prin care spera să se uite la soluție ; vreau să explic că încă nu începuse — da neliniștea o avea; ca furnicaru care presimte potopu și nu știe încă dacă trebuie să se care momentan, ori să mai creadă-n speranța vreunei minuni, ca Aftenie între coperțile din piele de vițel ale cărții

Da și așa era periculos : pentru că mergeai la risc — cu credința, cu așteptatu vieții de dincolo. Vreau să spun : cu dăinuirea în amintirea umanității. Era ca la zaruri : ori, ori, nici măcar nu puteai trișa — trebuia să ai curaju să-ncerci.

Da cred că nu era curaj, cred că era inconștiență așa spunea directoru : nu în cazul lui Aftenie, se-nțelege — în cazul vostru, spunea : ne scutea, vă scutesc de alergătură, spunea. Propunîndu-ne socialismu și comunismu. Trebuie doar să înțelegeți aceste lucruri, spunea. În sensul istoriei, spunea ; a evoluției naturii umane însetate de libertate și de adevăr, dacă vreți, spunea

Bineînțeles că voiam, doar nu era să dăm cu piciorul la ceva ce ni se oferea gratis și din toată inima-i de umanist hrănit la toți marii bărbați ai moralei clasice, moderne și contemporane — da Aftenie, nu !, el prefera să plătească scump ce-și închipuia c-o să merite, respingea adică, spunea directoru, **conștiința asta nouă** pe care ne-o pregătea el, directorul după o trudă de o viață și o experiență de milenii, spunea Bineînțeles că nu se gîndea la Aftenie poa' că nu se gîndea decît la principiile lui, da chior să fi fost la ochiu dinspre director și tot băgai de seamă că ne dorea binele.

Numai Aftenie trebuie să fi fost orb.

Dar directoru prevăzuse și asta ; pentru că spunea, căile-s diferite, e-un principiu . . și poate c-avea dreptate, cu toate că nu la Aftenie se gîndea, se gîndea la noi care-n adevăr eram elemente recuperabile micuții mei cetățeni", așa zicea c-o față și cu niște mișcări de mîini . . . Da ăsta nu era decît începutul, pentru că s-aprindea, și-al dracului să fiu dacă nu-mi venea să-l ajut să obțină victoria aia a spiritului contra plăcerilor materiei a luminii împotriva întunericului, a ordinei contra haosului, a echilibrului și-a armoniei contra, contra a tot ce-i sta contra din noi și pe care dorea să ne limpezească, așa spunea. Era un idealist, sînt un idealist, așa spunea : Sînt pentru optimismul pedagogic, iar voi — victoria mea personală obținută în numele binelui, adevărului și frumosului, așa spunea, în numele armoniei grecești. Vă dați seama ce lupte lăuntrice a dus grecul ca acum să putem vorbi, entuziasmîndu-ne, despre armonia grecească ?

Bineînțeles că ne dam seama, i-o și spuneam ca să-i facem plăcere, și zău dacă nu-mi veneau niște bucurii, da mă stăpîneam zicîndu-mi, potolește-te Băruță dragă, lucrurile astea-s al dracului de încurcate, altfel ai fi tu la catedră și directoru-n bancă ; da directoru zicea, îndrăzniți, m-aș bucura ca inițiativa să pornească de la voi, așa zicea, da noi ne scuzam civilizat, vă mulțumim, da abia peste cîțiva ani — și-acum mă gîndesc că poate Aftenie ar fi fost unicu din lume cu tupeul ăla să urce la catedră în locul directorului — directoru în bancă și victoria lui de Aftenie, la catedră ; noroc că deocamdată nu era cazul, pentru că Aftenie abia era în faza cînd pruncu începe să pășească, da tre' să se-oprească uimit că ce-o fi cu pămîntu ăsta de gumă ?

Nesigur Aftenie, nesigur și-ngrijorat și pregătindu-se să devină delicvent juvenil, că pîn' ce gaură să strecoare-n școală pachetu, cărămida, Biblia aia în sfîrșit, ca apoi, în tihnă să caute și poate să găsească în ea ceea ce încă nu aflase : soluția de a dăinui și după sleirea vieții acesteia, după ce nu va mai fi decît cenușă împrăștiată-n vînt, după ce nu va mai fi nici cenușă, nici nimic altceva — cum s-oblige amintirea să-l ție minte și să spună și altora pe-aici a trecut Aftenie ?

Nu, Aftenie nu era deocamdată o victorie, nici pe departe nu era o victorie de-a directorului și nici de-a altcuiva, nici măcar de-a lui însuși era tristețea, asta da, și era chinul căutării și era singurătatea și era teama de ce-și închipuia că era și se putea numi teamă, și era tragedia iscată de lupta între principii, între afirmație și negație, între binele plicticos și conservator, dar liniștitor — și răul, aflat într-o zăpăceală continuă, spunea directorul ; între principiul plăcerii perverse și al datoriei morale : între distrugerea și dăinuirea valorilor, spunea directorul cu brațele ridicate, directorul care avea dreptate pentru că te făcea să-l crezi — care are dreptate, i-am spus.

„Asta vreau și eu să aflu, a spus Aftenie cu aerul ăla al lui nesuferit de prinț dat la gunoi, dar pe drumul **meu,** cu avionul meu, cum spuneai, cu racheta mea . . .".

Cred că l-am văzut că zîmbește la luna de pe umăru-i stîng.

---

*) Fragment de roman

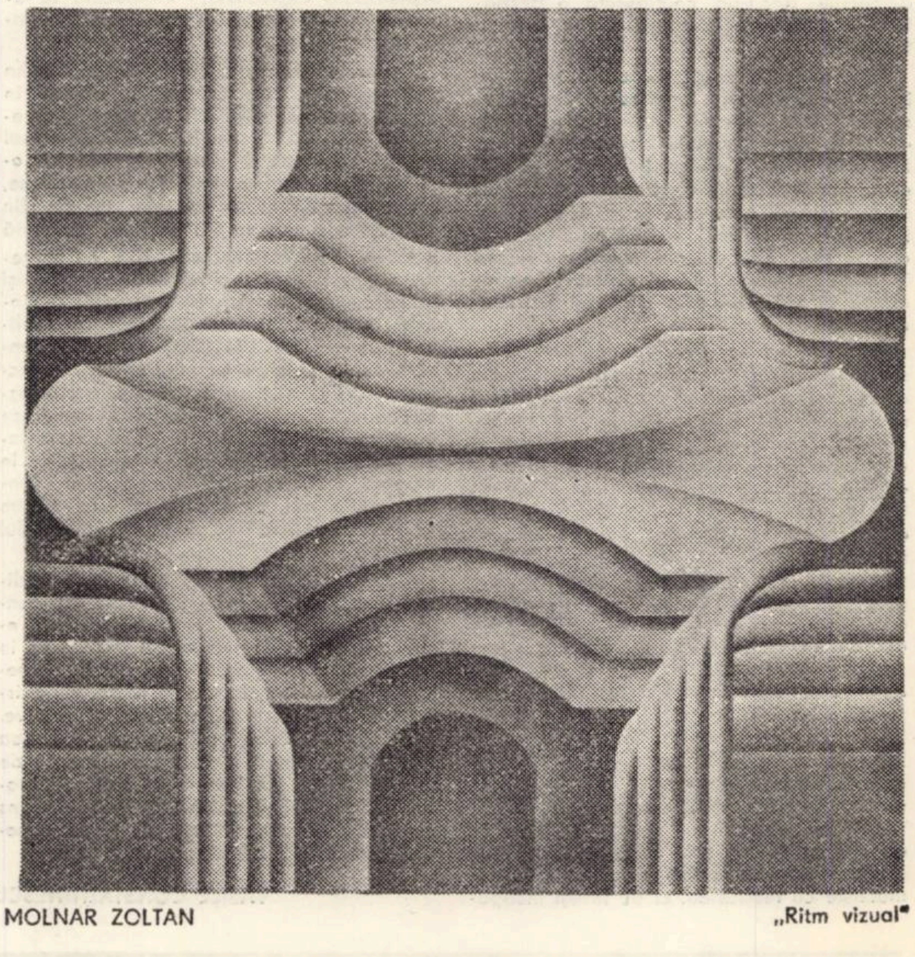

MOLNAR ZOLTAN „Ritm vizual"

Ion Th. Ilea

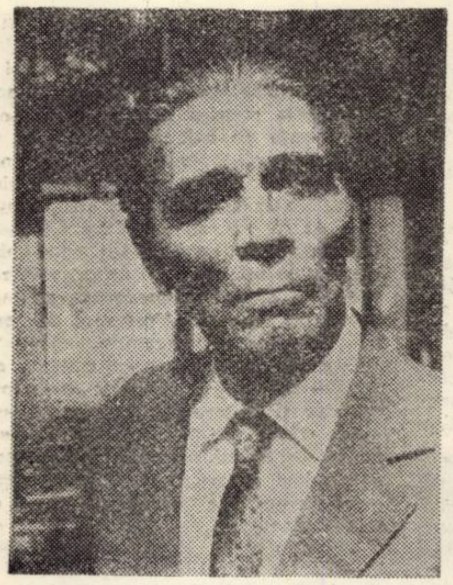

Înţelesuri

Ziua grăbită din mers bea nemărginirea.
Nepotolit pe crugul lumii — un gînd departe mă mînă.
Aş bea apă nenceputã dintr-o cosmică fintină.
Albastrul cu care patria îmbracă firea
dă lucrurilor adinci înţelesuri.
Se-nvăluie anotimpuri in vrajă stelară.
Grăbită-i vremea, dar oamenii o întregesc.
Prejudecăţi vechi s-au risipit în dosnice apusuri.
Cetăţile viitorului, prin ne-nfringeri, gigantice cresc.
Nemărginirea răzvrătită
înnoată-n valuri de lumină clară
ca o ispită.
Oameni de curaj, deplină fericire vouă vă este
hărăzită

Destăinuire

M-am destăinuit vintului dezmăţat
şi vintul s-a mistuit in remuşcări.
Pădurea zorea gînditoare pe cărări
dăruind somnului vis nevinovat.

Am vrut apoi să scot cerul din fintini
dar Fata Morgana m-a oprit pe loc.
Soarele privind de sus mi-a spus : Noroc !
Am ris cu hohot dind cu tifla-n ciini.

Soarta unduire-n hazard dezlănţuit,
suris de minie — ţipăt ars pe viu.
Ajuns dincolo de rău nu prea tirziu,
in mine cerul patriei s-a oglindit.

Nu ştiu

Pasărea negurilor imi dă tircoale dinspre miază-noapte.
Nu ştiu ce vrea.
Mă năpădesc cuvinte amare urmate de şoapte.
Nu ştiu nici ce ştiu.
N-am tilhărit prin codru cu nimenea.
De am vreo vină
din vina cui o am ?
Mă frămint in zadar — pace nici hodină
parcă sub ceruri nu am.
Sint lucid — vrăjit de aureolă nu-s.
Neliniştea se pare
uneori pe costişe de foc m-a condus.
Nu ştiu ce ştiu nici ce se va naşte.
Ciţi oameni sint cu adevărat oameni ?
Melancolia tot mai multe toane are.
Culegi ceea ce sameni.
De azi inainte ştiu taina ascunsă-n firul de iarbă.
Culmile numai prin culmi se pot cunoaşte.

Ligia Tomşa

Şi trece Iancu spre Hălmagiu-n sus

Rămine codrul nalt, pe ginduri dus,
Cu frunza peste lună petrecută,
Şi Iancu trece spre Hălmagiu-n sus
Şi iarba-n urma lui, urma-i sărută.

Codrul se-adună trunchi bogat de trunchi,
Ca o oştire aprigă şi multă,
Cu cuşmele lăsate in genunchi,
Se-adună moţii-n juru-i tac şi-ascultă

Se-aud galopuri mari suind, suind,
Spre-o creastă-a vremii tinără şi nouă,
Şi glasuri de furtuni se-aud vuind,
Şi focuri ce despică noaptea-n două...

Lumina bate toaca de apus,
Au munţii umbra naltă cunoscută,
Iar trece Iancu spre Hălmagiu-n sus
Şi moţii umbra miinii i-o sărută.

Septembrie

Mi s-a făcut septembrie in suflet iar,
Ascultă omul meu cum se-ncovoaie,
De atita toamnă frunzele de jar
Şi luminind iţi intră in odaie,
Şi candelabrele in iederi cum s-aprind
Si-şi fierb ruginile in ierbi otrava
Şi vintul ca o coasă de argint
Cum mingăie la rădăcini otava,
Ascultă omul meu cind seara-i calmă
Şi umbra-n lucruri cere să se culce,
Cum veveriţa lumii-ţi vine-n palmă
Să-i dai alune cu miez brun şi dulce.
Si merele cu zimbet de crăiese
Rostogolind livezile-n panere,
Cum stau alături lingă noi la mese,
Cind seara tandră vinu-n cupe-l cere.
Şi toamna asta care impreună
Cu noi, cintă-n suflet şi in casă.
Ascultă omul meu şi-apoi adun-o
Intr-un poem cu iambii de mătasă.

Delta

Şi ne-am oprit aici unde fluviul
Şoptea mării vorbe de dragoste
Şi şoaptele
Se rostogoleau pe nisipuri
Şi se pirguiau ca fructele in noi.
Am lăsat in urmă păminturi statornice,
Gindul intoarcerii l-am pierdut pe drum
Ne clădeam casă,
Intre păsări de noapte şi stele
Şi trestiile aveau culcuşul dulce şi bun...
Ţi-am adus in pumni o fintină albastră,
Să-ţi răcorească conacul fierbinte de gesturi,
Ţi-am adus o corabie de scoici,
Să te ascund de cuvinte.
Tirziu,
Cind noaptea — egretă neagră
Ţipa la marginea lumii.
Te inveleam in braţe
Şi-n trupul tău de fluviu tinăr,
Auzeam peştii călătorind spre mare...

Nicolae Motoc

Norul

norul, aur topit, alunecă pe masa
Mării, la care beau zeii, norul
se prelinge din cupa răsturnată
a soarelui, norul, trup luminat
din vinul amiezii, al verii, norul,
trup de femeie, de ninsoare caldă,
in care zeilor le cauţi, mihnit,
răsuflarea şi chipul — norul...

Peisaj cu trup de femeie

despuiat, il leagănă ochiul : ţărm viu,
răspuns la un ţărm al risipei ; răpire
in somn, in tăcere şi noaptea-l veghează
umbre de valuri, adincuri de sunete ;

ele ingăduie lunii să răsară după un sin,
să-l muşte pe celălalt intunericul ;
schimbare a lor in corăbii şi iată-i :
aşteaptă un zimbet drept semn de plecare ;

ţărm tinăr ; se grăbesc valuri, nisipuri
să-i poarte peste timp răsuflarea ;
din priveliştea lui inaltă se ridică,
supusă, Marea...

Peisaj cu luptător

ţărmul : scut intunecat şi nins, mişunind
de urme de sunete şi gheare de păsări,
al ultimului luptător invins ;
iar coiful lui albastru, căzut, e Marea ;

războiul sunetelor a trecut ; cerul
e trupul lui gol, impăcat ; ochii de crabi
şi solzii uscaţi ii sună in cămaşa de zale
tirită-n fişii de un vint instelat ;

o mină, tăiată, s-a ivit, la marginea coifului,
din nisip ; printre degete, la flacăra de inel
cu piatră care cintă, gilgiie liniştit
singele intunericului din tine, din mine...

Vignete de Cristian Pop

100 de ani de activitate

Semnificaţia permanenţei

Una din formele de manifestare culturală în Banat, în cea de a doua parte a secolului trecut, a fost înfiinţarea unor societăţi culturale. Dintre acestea, un rol deosebit în dezvoltarea vieţii culturale a Banatului l-a avut Societatea de Istorie şi Arheologie.

În statutele acesteia, adoptate la 25 iunie 1872 se arăta că scopul ei este să cerceteze trecutul şi prezentul şi să colecţioneze, prin săpături, donaţii şi achiziţii, obiecte pentru un muzeu al Societăţii, care ar urma să fie înfiinţat.

Primul obiect înregistrat în cuprinsul anuarului pe 1872–1873 este o cărămidă romană pentru mozaic, descoperită la Sarmisegetuza, donaţie a unui elev de liceu. Este semnificativ acest fapt, punîndu-l în legătură cu geneza şi continuitatea poporului român. Aceasta cu atît mai mult cu cît şi în colecţia Muzeului Ţării Crişurilor (care şi-a aniversat recent centenarul), primele piese înregistrate sînt trei bucăţi de paviment roman. Aşadar, un simbol cît se poate de revelator pentru temelia unui cadru cultural-educativ complex, care este instituţia muzeală.

Începuturile vieţii muzeale din Banat sînt legate de activitatea lui Sigismund Ormos, care, pînă la moarte, (1893) a fost mecenatul, donatorul şi organizatorul colecţiei muzeale din Timişoara. Om cu clarviziune, el s-a ridicat peste hotarele naţionaliste ale vremii şi nu a făcut discriminare în aprecierea pictorilor de naţionalităţi diferite. Bunăoară, pentru talentatul pictor român din Banat, din secolul trecut, Nicolae Popescu, avea cuvinte de laudă şi i-a achiziţionat o parte din lucrări, care au şi intrat în colecţia muzeului alături de lucrările unor mari artişti din străinătate.

Societatea de Istorie şi Arheologie, prin rezultatele sale, cîştigă un prestigiu marcant în viaţa culturală a Banatului. Mărturii, în acest sens, ne dă şi Gheorghe Bariţiu care, trecînd, în anul 1885 prin Timişoara, vizitează colecţia muzeală a „Societăţii Muzeului de Istorie şi Arheologie". Apreciind valoarea colecţiei muzeale şi a publicaţiei „Buletinul Istoric şi Arheologic", Gheorghe Bariţiu determină Academia Română să întreţină relaţii ştiinţifice cu Societatea de Istorie şi Arheologie din Timişoara.

La 18 noiembrie 1889, muzeul se deschide pentru public. Ziarul „Temesvarer Zeitung" (XXXVIII, nr. 267 din 19 noiembrie 1889) arăta, cu acest prilej, că : „în săli mişunau vizitatorii, care cu o deosebită curiozitate admirau frumoasele colecţii. Am putut observa cetăţeni de frunte, funcţionari, profesori, doamne, dar mai ales tineret şcolar". Deschiderea festivă a muzeului va avea însă loc la 29 august 1891, iar publicul va avea acces pentru vizitarea expoziţiilor doar duminica între orele 10–12.

În perioada aceasta, pe lîngă preocupările privind istoria, arheologia, ştiinţele naturale, (Societatea de Ştiinţe naturale s-a înfiinţat în anul 1874) se manifestă interes şi pentru aspectele etnografice, adoptîndu-se o concepţie justă, aşa după cum ne arată hotărîrea adunării generale a Societăţii muzeului de istorie şi arheologie, din 10 aprilie 1901, care prevede să se acorde o atenţie sporită colecţionării de obiecte etnografice de la toate naţionalităţile din Banat. C. Petranu, în „Muzeele din Tarnsilvania, Banat, Crişana şi Maramureş. Trecutul, prezentul şi administrarea lor, apărută la Bucureşti în 1922, comentează această orientare muzeală, spunînd : „...ca o excepţie rară în regulile muzeelor este faptul că în muzeul bănăţean se ţine seama şi de celelalte naţiuni din Banat".

În toamna anului 1922, cunoscutul cercetător al artei populare româneşti, Tzigara-Samurcaş, inspector general al muzeelor din vremea aceea, a vizitat muzeul bănăţean şi a hotărît a i se aloca acestuia din partea Ministerului Cultelor şi Artelor suma de 30.000 de lei.

În dezvoltarea activităţii muzeale din Timişoara, în perioada interbelică cel mai mare rol l-a avut Ioachim Miloia, figură proeminentă a vieţii culturale din Banat, directorul Muzeului din Timişoara.

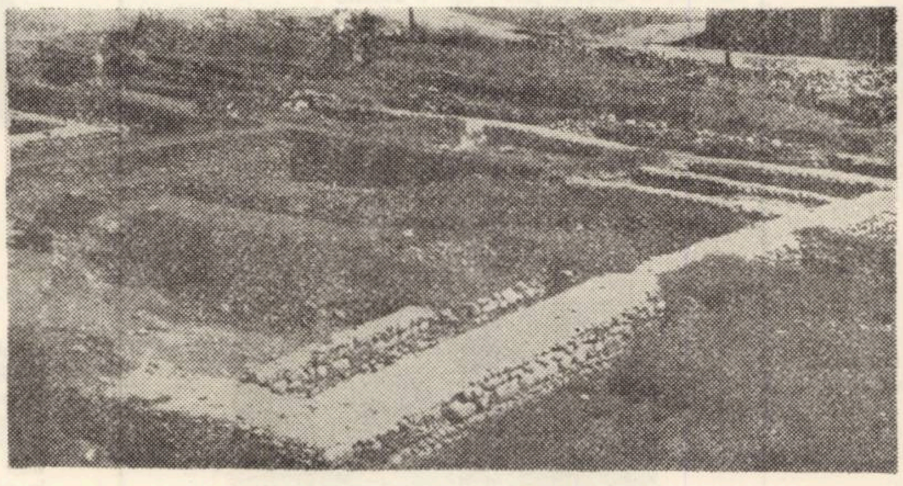

Santierul arheologic „Tibiscum"

După cîteva luni de la preluarea conducerii muzeului, în anul 1928, Ioachim Miloia, luînd parte la inaugurarea Muzeului Etnografic al Ardealului, s-a documentat la instituţia aceasta „interesîndu-se de felul ei de organizare, de bogatele sale colecţii şi de rolul, aşa de mare, cultural, ce acest muzeu îl are în inima Ardealului românesc". (Raport nr. 96, către municipiul Timişoara, din 24 iunie 1928 – în arhiva Muzeului din Timişoara. Se pare că, în urma celor văzute aici, Ioachim Miloia şi-a manifestat stăruitor dorinţa de a înfiinţa la Timişoara un muzeu Etnografic în aer liber (vezi Ioachim Miloia „Chestia Edificiului Muzeului Bănăţean", în Analele Banatului – an I – 1928, nr. 1, pg. 87, precum şi numeroase rapoarte şi referate ale lui Ioachim Miloia, din Arhiva Muzeului Banatului). Prin aceasta, Ioachim Miloia se numără printre muzeologii români precursori, susţinători ai înfiinţării unor muzee etnografice în aer liber, pentru salvarea de la dispariţie a celor mai valoroase monumente de arhitectură şi instalaţii tehnice populare.

Ioachim Miloia considera, pe bună dreptate, că „un muzeu, şi mai cu seamă unul ca cel din Timişoara, este o instituţie vie, care trebuie să trăiască activ, argumentîndu-şi colecţiile pe zi ce trece şi punîndu-le în slujba ştiinţei" (Analele Banatului, nr. 1, 1928, op. cit.). În temeiul acestei concepţii, el dorea să îmbogăţească colecţiile muzeului cu piese concludente pentru aspectele culturale şi sociale ale Banatului.

În anul 1930, într-o succintă prezentare a secţiilor (manuscris), consemna cu părere de rău că în patrimoniul muzeului din Timişoara „epocă romană este relativ slab reprezentată. Lapidariul – vreo 20 de bucăţi – se compune din piese găsite nu s-au făcut în trecut la staţiunile romane ...".

Natural că, între lucrările viitoare ale muzeului, explorarea staţiunilor romane va avea întîietate şi vor continua săpăturile începute la Tibiscum (aici a făcut săpături arheologice tînărul savant arheolog G.G. Mateescu (1892–1929), care n-a reuşit însă să-şi publice rezultatele cercetării n.n.), la Berzovia, Pojejena şi alte puncîn mod accidental. Săpături sistematice te de netăgăduită importanţă pentru epoca romană.

Referitor la secţia de etnografie, Ioachim Miloia spunea că aceasta „ca una ce conţine cel mai reprezentativ produs al elementului românesc, colecţia acesteia, în viitor, va fi dezvoltată cu deosebită atenţie. dezvoltare împiedicată azi de lipsa de spaţiu [1]).

Dezideratul lui Ioachim Miloia s-a putut împlini numai în anii democraţiei populare. În anul 1948, patrimoniul secţiei de etnografie se îmbogăţeşte cu o colecţie foarte bogată şi valoroasă, a Elenei Secoşan, act cultural apreciat în mod deosebit de primul ministru de atunci, dr. Petru Groza, care – specifica directorul muzeului, pictorul Ion Ciupe – „este foarte ataşat de provincia noastră" (Memoriu nr. 52) 1948, adresat primului ministru dr. Petru Groza, în Arhiva Muzeului Banatului).

Între anii 1950–1960, cercetările arheologice din Banat primesc un impuls îmbucurător, îmbogăţidu-se astfel cu piese valoroase colecţia secţiei de istorie. Săpăturile arheologice de la Pădurea Verde Timişoara (efectuate în anul 1956 de Marius Moga şi Ortansa Radu) au dat la iveală un complex de vase de ofrandă unice ca mărime şi formă pe teritoriul patriei noastre. Vasul cu bobi pe marginea buzei (transpunere în lut a imaginii soarelui) aduce date noi privind anumite caracteristici ale vieţii spirituale din prima vîrstă a fierului, a perioadei de început a daco-geţilor.

De o importanţă deosebită sînt săpăturile de la Cruceni, judeţul Timiş, efectuate în anul 1958 de Marius Moga. Rezultatele investigaţiilor arheologice de aici – arată profesorul Marius Moga – pe lîngă faptul că fac posibilă stabilirea ariei cîmpurilor de urne funerare la Dunărea de jos, constituie un material relevant privind începuturile stratificării sociale şi anumite practici rituale de înmormîntare legate de cultul soarelui.

Dintre cercetările arheologice, una de excepţie este cea efectuată la Tibiscum, săpăturile în castrul şi municipiumul roman de la Tibiscum, judeţul Caraş-Severin, începute în anul 1964, şi care îmbogăţesc patrimoniul muzeal cu materiale care aduc noi dovezi concludente privind romanitatea Banatului, procesul de formare a limbii şi poporului român.

O parte din patrimoniul ştiinţific al instituţiei este valorificat şi în unele puncte muzeale şi în case memoriale din judeţul Timiş, aflate sub tutela ştiinţifică a muzeului Banatului. Muzeul orăşenesc din Sînnicolaul Mare cuprinde expoziţia de istorie, etnografie şi artă alături de expoziţia memorială „Bella Bartok".

Expoziţia Bella Bártok a fost înfiinţată în anul 1965 şi reorganizată în anul 1970 şi adună o colecţie de partituri, o colecţie de discuri, un fonograf, reproduceri, fotografii, sculpturi şi cărţi.

În cadrul Consiliului popular al oraşului Jimbolia şi a Casei de cultură din acest oraş, sub tutela Muzeului Banatului, este organizată expoziţia „Ştefan Jäger", care a fost înfiinţată în anul 1969. Aceasta cuprinde documente originale, reproduceri. tablouri, schiţe, o sculptură şi obiecte personale.

În localitatea Lenauheim s-a înfiinţat în anul 1957 (şi reorganizat în anul 1968), Casa memorială Nicolaus Lenau, în clădirea căreia s-a organizat în anul 1970, o expoziţie de etnografie şvăbească.

Cu prilejul centenarului „Traian Vuia" Muzeul Banatului a organizat o expoziţie valoroasă „Traian Vuia" la Bastionul Cetăţii, în care sînt relevate realizăriile ştiinţifice de importanţă mondială ale marelui om de ştiinţă născut în Banat, activitatea sa social-politică progresistă.

În privinţa măririi spaţiului necesar pentru organizarea expoziţiilor, muzeul Banatului deţine un loc de frunte între muzeele din ţară.

În anul 1969, secţia de artă a primit o clădire care a fost amenajată pentru organizarea expoziţiilor, iar în vara anului 1972, secţiei de etnografie i s-a destinat, în Bastionul Cetăţii, un mare spaţiu pentru expoziţia de artă populară care se va inaugura în cinstea aniversării Muzeului. Trebuie amintită aici şi crearea, la Pădurea Verde, a Muzeului satului bănăţean, cu piese reprezentative pentru arhitectura şi stilurile creatorului de artă populară.

Aniversînd un secol de existenţă, un secol în care muzeul, aducîndu-şi cu migală şi trudă, cu sîrguinţa unor înaintaşi şi cu dragostea contemporanilor obiectele sale de preţ, această instituţie de cultură, în societatea noastră îşi deschide porţile cu sentimentul că, adunînd cu dragoste relicvele unui trecut, poate înălţa pe ele spiritul timpului prezent. Făcîndu-l cunoscut pe omului contemporan acest trecut, cu luminile şi umbrele sale, el va face şă-şi iubească mai mult prezentul ţării sale.

AUREL TURCUŞ

---

[1] Pînă în anul 1937, muzeul din Timişoara era în clădirea de pe strada Rodnei, nr. 7, unde se găseşte acum Biblioteca Bazei Academiei R. S. R. Din anul 1937, pînă în anul 1947, muzeul a fost adăpostit în clădirea destinată actualmente Teatrului Naţional Timişoara. În anul 1947, muzeul se mută în castelul Huniade.

Casă din Bata – Secţia de etnografie în aer liber – Muzeul Banatului.

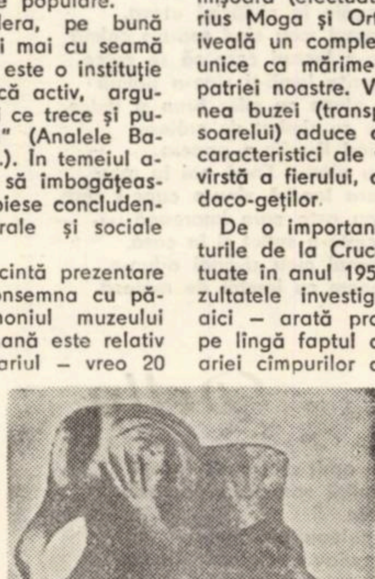

Vas antropomorf – epoca neolitică, descoperit la Parţa, jud. Timiş.

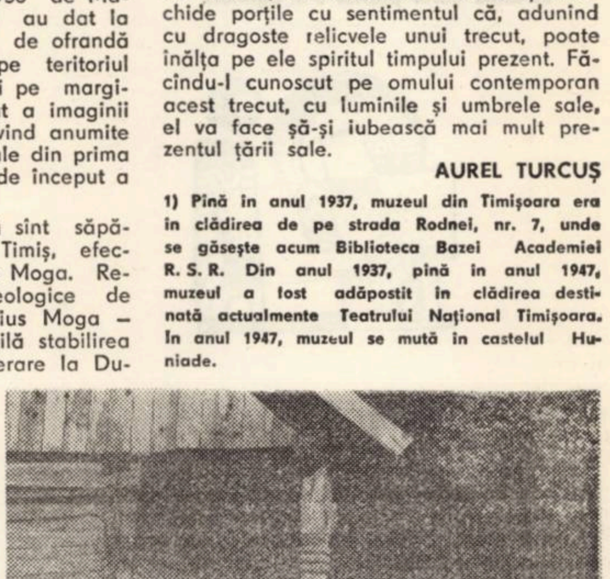

Casă din Jebel (Jud. Timiş)

muzeală la Timişoara

Dionisie Linţia, ctitorul colecţiei ornitologice

Dionisie Linția s-a născut la data de 13 aug. 1880, în comuna Cacova, (actualmente Grădinari) județul Caraș-Severin. Urmează școala primară în satul natal, apoi 4 clase de liceu la Biserica Albă, după care continuă cursurile școlii normale, pe care le absolvă la Timişoara în anul 1900 În anul 1919, işi dă examenul de diferență și la cursurile liceale și obține diploma de maturitate. În 1900, după obținerea diplomei de învățător, a fost numit învățător suplinitor în comuna Grădinari, apoi activează la Moldova Nouă, Oravița, Timişoara. După 1920, este numit în invățămintul secundar și poate fi intilnit profesor la gimnaziul maghiar de băieți și la Liceul Diaconovici Loga din Timişoara.

Datorită activității depuse in invățămintul secundar, în anul 1937, printr-un aviz al Consiliului Inspectoratului General, a fost asimilat cu profesorii secundari, iar in anul 1938 işi cere pensionarea, pentru a și consacra întregul timp studiilor ornitologice și activităților muzeologice.

De tinăr il pasionează științele naturale și in special ornitologia. Datorită deplinei dăruiri cu care a activat pe acest tărîm, devine cunoscut în cercurile de specialiști astfel incit, in anul 1904, Muzeul Național din Budapesta il invită să lucreze alături de custodele secției ornitologice, Dr Madaràsz Gyula. Răspunzînd acestei invitații, D. Linția a avut prilejul să-și însușească o seamă de cunoştințe practice privind prepararea materialului ornitologic. Fiind apreciat de conducătorii muzeului ornitologic din Budapesta i se dă sarcina de a lucra pentru muzeul din Timişoara și pentru cel din Vîrşeţ. La Vîrşeţ înființează secția muzeologică, iar la Timişoara a fost numit, în anul 1909, custode al muzeului de ştiințe naturale iar mai tirziu, în 1919, director al Muzeului, funcție pe care a deținut-o pînă in anul 1922.

În anul 1906, l-a cunoscut la București pe directorul Muzeului de șt. naturale, dr. Grigore Antipa, și pe preparatorul său, Robert Dombrovschi.

În anul 1907, a intreprins prima cercetare de amploare, vreme de 5 săptămini, în Dobrogea, după care au urmat alte trei cercetări in Serbia, regiunea Deliblata, în Retezat, în Clisura Dunării şi în Deltă.

În urma prodigioasei activități desfășurate în domeniul științelor naturale este invitat să participe la o serie de congrese internaționale de ştiințe naturale (Complexul Național din Seghedin – 1912, al X-lea Congres Internațional de la Budapesta – 1927, Congresul Național din Cluj – 1928, și al XI-lea Congres Internațional din Padova, 1930).

La Congresul național din Cluj, primul Congres al naturaliştilor din România, profesorul Dimitrie Linția a prezentat două referate cu propuneri : unul asupra înființării primei stațiuni ornitologice din România și un proiect pentru stabilirea nomenclaturii ornitologice românești. Propunerile acestea au fost acceptate în cadrul Congresului incredințidu-i-se profesorului Linția sarcina de a le soluționa.

Astfel a luat naștere prima stațiune ornitologică din România la Timișoara, cu un punct de observație la Jurilovca (Dobrogea).

În decursul anilor, colecția ornitologică a prof. D. Linția s-a îmbogățit cu un mare număr de piese, ajungînd la peste 1.300. Întreaga colecția a fost donată Primăriei Municipiului Timişoara în anul 1937, cu condiția ca primăria să asigure un local adecvat pentru păstrarea patrimoniului și un personal cu care profesorul Linția să poată lucra în cadrul secției ornitologice.

Împreună cu cîțiva naturaliști, Linția a înființat „Asociația Naturaliștilor, pentru protecția naturii din Banat", prima organizație provincială de acest fel din țară.

Activitatea științifică a invățatului ornitolog cuprinde aproximativ 60 lucrări ştiințifice, publicate în reviste de specialitate. În anul 1940, Dionisie Linția primește o adresă din partea „Fundației pentru Literatură și Artă din București", prin care se anunță intenția editurii de a tipări în traducere românească lucrarea ornitologului Robert Pitt v. Dombrowski, „Ornis Romaniae", apărută în anul 1912 la București în limba germană.

Dionisie Linția este intrebat dacă se angajează să facă traducerea respectivă și dacă lucrarea reclamă unele revizuiri. Oferta a fost acceptată de D. Linția care s-a simțit fericit să poată prelucra și ilustra lucrarea aceasta spre folosul poporului român și al cercetătorilor din alte țări, doritori de a cunoaște bogata faună ornitologică a țării noastre. Întrucît trecuseră peste 30 de ani de la apariția lucrării lui Dombrowski, contribuția lui Linția s-a dovedit a fi cu atit mai necesară cu cît la diferite Congrese internaționale de ornitologie s-au schimbat denumirile științifice ale unor genuri și specii.

„Catalogul Sistematic al Faunei Ornitologice Române", redactat în anul 1944, constituie totodată și baza lucrării „Păsările României", operă în trei volume, cu 300 de planșe, în parte colorate. Primul volum al acestei lucrări a apărut în anul 1945. Cartea, deși tradusă, comentată și refăcută de D. Linția, apare numai sub numele lui Dombrowski, din cauza modestiei lui Linția. După moartea sa, apar și volumele II și III din lucrarea amintită, însă acum s-a făcut o altă greșeală, fiind trecut ca autor numai D. Linția.

Actualmente, Secția de științe naturale a Muzeului Banatului are o colecție de peste 2.500 piese, din care peste 1.300, păsări preparate din colecția profesorului Linția, de o valoare științifică excepțională, prin impresionanta diversitate a speciilor pe care le adăpostește în serii, reprezentînd bogata ornitofaună a țării noastre și prin păstrarea unor exemplare foarte rare, pe cale de dispariție și chiar dispărute, în ultimele decenii din Fauna României.

EMIL NADRA

Prezenţe la Muzeul Banatului

În anul 1923, G. Postelnicu, secretarul Muzeului Bănățean, merge la București pentru a face demersuri ca să se efectueze cercetări arheologice în Banat. La București a primit sprijinul lui Vasile Pârvan. În raportul din 2 august 1923, inaintat Societății de istoria și arheologie, G. Postelnicu arată următoarele : „Prezentindu-mă domnului profesor, Pârvan la Universitate, d-sa a binevoit să refere pe adresele noastre către Ministerul Arhivelor importanța ce prezintă colina de vest a Periamului (...) Apoi D-sa intervine in sensul de a subvenționa aceste săpături, făcind referate și către Comisiunea Monumentelor istorice, unde m-am adresat și obținut lei 50.000, sumă ce ni se va ordonanța prin secțiunea regională a acestei comisiuni din Lugoj".

În anul următor, la 14 decembrie 1924, Vasile Pârvan se adresează directorului muzeului din Timișoara (Gh. Drăghincescu), solicitind sprijin pentru obținerea unor date științifice de la muzeu : „Avînd nevoie, pentru ultima mea lucrare despre Daci, de citeva fotografii și desene, reproducind principalele tipuri de cultură La Téne, ev. ceramică, izolată Hallstadt, ori Scyithică, aflătoare la Muzeul de sub direcțiunea Domniei Voastre, vă rog să binevoiți a da voie desenatorului nostru, d. Dionisie Pecurariu și a asistentului nostru Dorin Popescu să ia fotografie și în desen copiile respective, potrivit instrucțiunilor ce le-am dat (...)".

Gh. Drăghincescu ii răspunde in aceeași lună marelui istoric : „Ținem să ne exprimăm și aici osebita noastră plăcere de a servi dorinței D-vs. prin La Ténul și Hallstatt-ul colecțiunii arheologice a Muzeului Bănățean, unde desenatorul și asistentul D-vs. au putut găsi multe și interesante obiecte din cultura acestor epoci.

Mult ne-am bucura, stimate domnule profesor, dacă am avea fericita ocazie să vă vedem la Timișoara, in ciclul conferințelor Ateneului de aci, unde de mult sinteți așteptat și foarte dorit atit de profesorime, cit și de marele public (...)".

În „Getica", (1926) lucrarea fundamentală a lui Vasile Pârvan, este valorificat materialul arheologic-ceramică din epoca bronzului și din epoca La Téne : „elegantele tipuri bănățene, adunate la Muzeul din Timișoara" (V. Pârvan „Getica", p. 689).

La inceputul rezumatului, in limba franceză, a lucrării menționate, V. Pârvan mulțumește celor care i-au oferit un sprijin prețios, punîndu-i la dispoziție material arheologic și informații referitoare la acesta. Printre ei este numit și „Georges Postelnicu, conservateur du Musée de la ville de Timișoara" (p. 726).

După un an de la apariția monumentalei lucrări „Getica", survine unanim regretata incetare pretimpurie din viață a istoricului erudit V. Pârvan, iar in imprejurarea aceasta, Muzeul din Timișoara trimite o scrisoare de condoleanțe Muzeului Național de Antichități, profesorului I. Andrieșescu, in care se spune : „Muzeul Bănățean din Timișoara, exprimindu-și condoleanțele sale, deplinge cu mare durere moartea distinsului istoric și arheolog Vasile Pârvan".

Scrisoarea aceasta este din data de 30 iunie 1927, fiind semnată de directorul Muzeului, G. Drăghincescu și de secretarul instituției, G. Postelnicu.

*) Raportul acesta și scrisorile la care ne referim in acest articol se găsesc in arhiva Muzeului Banatului din Timișoara.

DUMITRU SARDEŞ

Colecţia de artă

O sută de ani de activitate muzeală. O sută de ani de căutări, strădanii, realizări. Un drum lung, urnit prin entuziasmul incepătorilor, înfruntînd realitățile social-politice ale unei epoci prea puțin receptive la cuvintul „muzeu" și „colecție". Și, totuși, acei oameni au înlăturat obstacolele, au perseverat și și-au inscris numele cu majuscule în istoria muzeografiei din Banat.

O incursiune in arhivele secției de artă ne dezvăluie citeva date importante : 1879 – prima pictură intrată in evidențele muzeale ; 1891 – prima donație de șase picturi ; 1892 – prima pictură italiană semnalată. Modeste inceputuri, pe atunci, azi, documente ale istoricului secției. Acestor inceputuri li se adaugă in 1895 o masivă donație de obiecte de artă, care au constituit, impreună, nucleul actualei colecții a muzeului. Donația este legată de numele lui Ormos Zsigmond, unul din pionierii muzeografiei timişorene (1813–1894).

Repetatele donații făcute muzeului de către Ormos Zsigmond, încă in timpul vieții sale, deopotrivă de importante pentru secția de istorie cit și pentru secția de artă, au fost încununate de donația lăsată post-mortem, însumînd peste 190 lucrări de artă.

Fondul Ormos, nucleu de bază al colecției de artă universală, numără printre exponate numele unor artiști de rezonanță europeană : Donato Veneziano – sec. XV, – Caliari Carlo – sec. XVI, – Agostino Caracci – sec. XVI, – Francesco Gessi – sec. XVII, – Giovanni Piazzetta – sec. XVII – pictori italieni, enumerînd numai cîțiva, ale căror opere se află în marile muzee ale lumii.

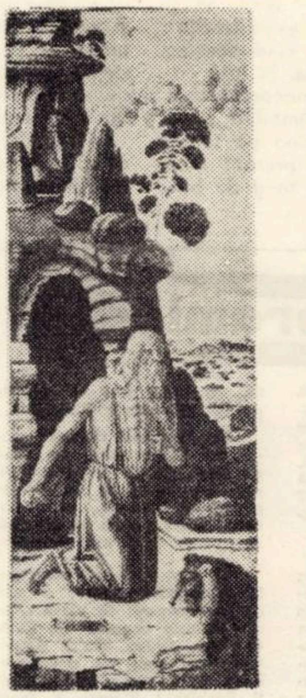

Gestul mărinimos al lui Ormos Zsigmond, care nu numai că a militat pentru înființarea muzeului, dar, realizîndu-l, i-a dăruit și o zestre dintre cele mai bogate, nu a rămas singular. Numeroase alte personalități și-au adus contribuția, in limita posibilităților materiale, la imbogățirea acestei zestre, prin valorificări ale unor opere din patrimoniu. Menționăm printre ei, amintind numai citeva virfuri pe S. Berkeszi și intre 1897–1940 pe Ioachim Miloia.

Lui Ioachim Miloia ii datorăm imbogățirea colecției de artă cu lucrări de artă românească veche, precum și cu lucrări reprezentative pentru pictura din Banat. Strădania lui neobosită a dus la depistarea lor, adăugindu-le celorlalte valori ale secției.

Studiile sale monografice privind pe pictorul Nicolae Popescu, Mânăstirea Săraca etc. ... constituie pentru generația noastră prețioase îndreptare bibliografice pe drumul valorificării artelor plastice din Banat.

Grija deosebită a statului şi Partidului, pentru instruirea și emanciparea orizontului cultural și spiritual al poporului și prin intermediul instituțiilor muzeale, s-a oglindit, pe plan local, prin interesul și grija pentru crearea unor condiții din ce in ce mai bune in vederea valorificării bogatului fond muzeal.

Mutarea secției de artă intr-un nou local in anul 1969, noile amenajări efectuate in vederea aniversării centenare, care imbunătățesc considerabil expozițiile secției de artă, sint dovadă grăitoare a sprijinului nemijlocit amintit, recunoscind rolul important al artei in viața socială, in viața omului contemporan.

Strădaniile noastre continue, pe drumul etalării valorilor plastice și valorificării științifice a bogatului fond muzeal, vor constitui gestul nostru de devotament continuu de a deschide apetitul și înțelegerea, pentru masele populare, a comorilor picturii ca și al altor arte, de a dărui, prin ele, spiritului uman dornic de cunoaștere, frumusețea însăși a descoperirii unor comori artistice care, in trecut ținute doar la cheremul unor „aleși", azi pot constitui pentru orice om simplu un act de infrumusețare interioară, de îmbogățire a propriei sale vieți.

STELA RADU

Aici trebuie să revii

Unde vor năvăli valurile

Uina Chiva

Cîndva, un golf al Cernei

Vaporul trase încet în faţa debarcaderului şi aruncă parima, care fu prinsă cu miini sigure şi înfăşurată de stîlpul de pe ţărm. În cîteva minute, turiştii adunaţi pe puntea vasului coborîră pe insulă, cu exclamaţii uimite, căutind febril unghiuri pentru fotografiat. Priveliştea era, dacă nu cine ştie ce frumoasă, insolită. Aveai impresia că te afli într-altă ţară, într-un loc de mult uitat, dacă nu era inscripţia cu **Bine aţi venit.** Marinari cărunţi treceau grăbiţi, un parc umbros, populat cu bănci lungi de lemn, invita pe trecători. Aproape două ore rătăcisem pe uliţele înguste, pe sub ziduri boltite, de cetate străveche, pătrunserăm în subterane umede, despre care ghidul bătrîn ştia istorii înfiorătoare ; de acolo ieşiserăm, cu un sentiment de uşurare, din nou la lumină. Peste piaţetă cădea diagonal umbra minaretului şi-a chiparoşilor. Printre şipcile gardurilor răzbăteau frunzele mari, lobate, ale smochinilor. Mai încolo, în preajma unei mici cafenele, se vindea dulceaţă de trandafiri. Mirosea apetisant a turcească fiartă pe nisip încins, de miini pricepute, iar afară, la mese, cei ce comandaseră, o aşteptau întrerupîndu-şi din cînd în cînd şueta ca să arunce o privire spre interior, să vadă dacă nu le vine rîndul. Fiecare căuta aici ba mici amintiri, ba dulceaţă de smochine, ba cutii de rahat cu marca necunoscută, oferite de insulari, care în cuvintele lor stîlcite deprinseseră o stăruitoare artă a negustorilor de mărunţişuri, acel soi specific de insistenţă cam obraznică, amestec de lăcomie şi de versatilitate

Nici nu bănuiam că mica insulă poate fi atît de întinsă. O sirenă ne aminti însă cu un ţipăt prelung că Dunărea-i aproape şi că pe traseul cunoscut numai de piloţi navele işi urmează drumul lor dintotdeauna.

În febrilitatea turiştilor desluşeam nuanţe ce difereau sensibil de banala curiozitate. Am fi dorit ca pelicula să reţină toate aceste imagini, aşa cum le-am văzut în momentele pe care le ştiam irepetabile. Dar nu numai atît : străbăteam insula convinşi că o vedem pentru ultima oară Era un soare blind, conferind micii aşezări o stranie patriarhalitate, nota aceea, atît de specifică Ada-Kaleh-ului, de sătuc oriental, peste care veacurile şi-au înscris durabil amprenta. Da, peste puţin, aici vor năvăli valurile şi toate acestea nu vor mai fi decît un bănuit punct sub pînza compactă de ape.

Ce uşor ne despărţisem noi, totuşi, de Ada-Kaleh, consolaţi oarecum că am reţinut cite ceva pe pelicula foto, imagini culese cu zgircenia celui ce le ştie irepetabile şi nu fără mîndria turistului care se crede favorizat pentru că a văzut lucruri şi locuri unice, ce vor dispărea şi despre care el are privilegiul exclusivităţii : va avea ce povesti cîndva, cînd acestea toate vor fi numai o amintire. Şi iată camioane ce duc cărămidă, macarale care preiau blocuri şi ziduri, strămutînd pe o altă altitudine trecutul, ridicînd pe temelia lui dimensiunile unui prezent care abia se prefigurează. Un şir lung de blocuri,, cîteva **turnuri,** şosele de acces spre acest oraş-şantier ; o macara ca o girafă uriaşă lovea într-un zid afumat, cu o ghiulea mare şi neagră şi zidul cădea în porţiuni întinse Şi iarăşi maşini-basculante, camioane, zidari, căruţe transportînd lemnărie. Oameni care se mută. Buldozere, într-o încordare dîrză, cu eşapamentele încinse ; praf, duduit asurzitor, chemări omeneşti, strigăte, fluturat de fanioane . . . De data aceasta, binocluri, miini puse streaşină la ochi şi ghidul – marinar :

– Desfacem casă cu casă, stradă cu stradă. Dar vom înălţa iarăşi tot ce-a fost frumos, în vechiul oraş. Nimic nu va fi uitat ! Priviţi, aici la margine era odinioară un sat. Îi zicea Tufări.

Tufări . . . şi mi-am amintit dintr-o dată de întîlnirea cu uina Chiva . . .

*

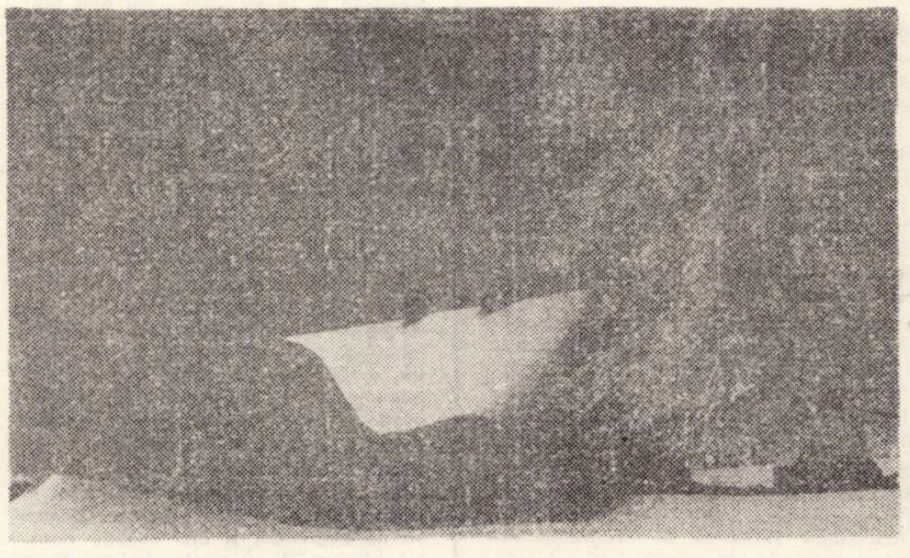

SEMENIC – ACOPERIŞUL PĂMÎNTULUI

Foto : JUST IOAN

Călătoream cîţiva oameni într-un compartiment de clasa a doua. Trenul lăsa în urmă peisaje atinse de boarea amenintătoare a toamnei, cu atîtea culori risipite peste păduri şi cîmpuri. Noi însă ne lăsam prea puţin furaţi de această panoramă insolită ; o ascultam povestind pe uina Chiva.

Se întorcea acasă de la Anina, unde işi vizitase nepotul. Purta veşminte negre şi un şal cafeniu de lînă petrecut peste umeri şi peste spate. Îşi pusese alături straiţa învrîstată cu galben, roşu şi negru, acum uşoară, dar mai dăunăzi, plină cu bunătăţi pentru nepot.

– Bucuria noastră a măi mare, a bătrînilor, îs nepoţii. Eu am trei şi-s toţi sănătoşi şi voinici. De-abia aştept să ajung la Tufări că mi-i casa singură. Am o fată şi-un fecior în sat, da'ei is cu-ale lor, cu lucrul, cu copiii. Dacă m-ajută ? Apoi, drept să vă spun, eu n-am nevoie de ajutor, că mă descurc singură. Mă gospodăresc singură. Am pensie bună după bărbat şi, ea-mi ajunge. Doamne mulţam, numa'sănătoşi să fim.

Lăsam în urmă cîmpuri şi sate, copaci despuiaţi de frunziş şi o ascultam povestind pe uina Chiva.

– La Dunăre se face o construcţie de ţi-i mai mare dragul. Ce de oameni lucră acolo ! Ba, vezi că pe noi ne mută pe deal, mai sus de Jupalnic. La mine acasă stă mobila claie peste grămadă. Am adus-o şi pe-a fetii, că ei zilele astea s-au şi mutat. Nu zic că le-o picat bine, că şi-au clădit casă de-abia de cîţiva ani. Şi ce mai mîndreţe ! Mare, cu odăi multe, cu fereşti luminoase şi rolete. Cu mîna lor şi-au făcut-o : iac-aşa din ce-au strîns, că lucră amîndoi. Şi-acum tot cu mîna lor şi-au stricat-o. Ţiglă cu ţiglă. Ginerimiu, ce să vă mai spun, tot dădea ocol casei şi se căina. L-am găsit într-o sară plîngînd cu suspine, cu faţa sprijinită de zidul de piatră. În ziua care a urmat, n-a dat jos nici măcar o ţiglă ; dar apoi l-am luat cu binişorul : bine, măi, omule, bărbat eşti tu ? Lasă că vă faceţi voi altă casă şi mai frumoasă ca asta. Statu' ţi-o dat bani, materialele-ţi rămîn, ba ţi le cară şi pe gratis camioanele. Şi-aşa de la o vreme, se apucă şi el de treabă . . .

Uina Chiva povestea despre toate cele cu simplitate. Apoi rămase tăcută, uşor îngîndurată.

– Că mie credeţi că-mi venea uşor ? În seria a doua mă mut şi eu. Poate că nu-i cine ştie ce. De la noi şi pînă-n locul unde ne mutăm îi cale de vreo 20 de minute cu autobuzul, o nimica toată. Dară vezi că noi ne-am învăţat aici. Aici m-am născut şi-am crescut. Aici am trăit 60 de ani. Cînd mă gîndesc că toate astea n-or mai fi . . .

Devenim nostalgici, ne învăluie o ciudată melancolie Dar spre uşurarea noastră tot ea ne-alungă tristeţea.

– O fi bine şi-acolo sus pe deal. S-au făcut planuri mari, c-a venit şi-o comisie de la Bucureşti. o să fie, cred, tare frumos.

(Cu alt prilej aflasem că oamenii s-au gîndit şi la cei ce-au fost, n-au lăsat nimic pradă apelor. S-au deshumat oseminte înălbite de secole, şi-n alaiuri solemne le-au petrecut după datină către locul cel nou, să fie alături de ei, martore tăcute).

– Da, s-a zidit mult. S-or ridicat blocuri, cum n-am mai văzut. Da' gara ? Ce gară avem ! O să ne caute lume şi ţară. Dac-om trăi, veniţi şi Dumneavoastră la Orşova-Nouă . . .

Văzusem bine : la plecare, trăsăturile uinei Chiva erau iarăşi destinse, chipul ei işi reluase mobilitatea şi vioiciunea pe care le avea cînd ne vorbise de nepotul său care învaţă mineritul la Anina . . .

*

Privesc acum totul – descinzînd într-o gară incredibil de modernă – cu ochii turistului : au trecut cîţi ani ? (3–4–5) şi iată Cerna curge într-o albie care va fi cîndva un golf al Cernei, larg ca un estuar, care nu e însă un punct-terminus, ci un punct de început : de aici au pornit toate . .

Chiar dacă acum nu, în curînd, pe şantierul naval strămutat şi el, se vor repara vase. La „Cazanele", 600 de războaie noi ţes umplînd cu zumzetul lor o hală care pe dinafară n-a fost atinsă încă de mortar.

Un lung bulevard, complexe comerciale noi, blocuri-turn (din care perspectiva atinge ţărmul bătrînului Danubiu şi şcolarii gesticulînd aprins, cu serviete tapetate de embleme colorate, te lasă să bănuieşti pe aproape o clădire nouă, cu spaţii luminoase – şi asfalt şi termoficare şi canalizare – şi un viitor care nu e departe : am gîndit oraşul cel nou de la bătrînul fluviu – pentru 15.000 de locuitori – cuvintele arhitectului principal Adelina Iojica – realizatoarea unor aspecte ale proiectului de execuţie, prind contur precis într-un spaţiu ce rămîne încă deschis, deschis ca o volută în piatră, ca o perspectivă deasupra căreia planează un albastru calm.

Da, aici trebuie să revii, o vizită este abia un punct de legătură, clipa ţine puţin. Voi reveni şi pentru a împlini o veche datorie. Mi-ar plăcea s-o întîlnesc iarăşi, pe uina Chiva, în casa ei cea nouă, ca martoră la jubileul de 70 de ani, cînd în locuinţa-i ospitalieră, cu ferestrele larg deschise spre golful Cerna, va primi, surîzătoare, flori şi urări de viaţă lungă.

VALENTINA DIMA

panoramic

■ **EVENIMENTE ÎN VIAŢA CĂRŢILOR. A apărut în editura „Kriterion" volumul (în limba germană) semnat de Franz Liebhard, MINITATURI. „Minerva" a editat O VIAŢĂ DE OM, AŞA CUM A FOST de Nicolae Iorga şi EMINESCU de Eugen Todoran.**

■ **Concert la Filarmonică: Zeno Vancea, „Rapsodie bănăţeană", Mozart, concertul în do major nr. 25 pentru pian şi orchestră kv 503 (cu Constantin Ionescu Vovu) şi simfonia nr. 38 „Praga". Orchestra timişoreană sub bagheta lui Ludovic Baci. O execuţie îngrijită, un minunat „bis" al pianistului. Doar că la sfîrşit am mai fi vrut să-l aplaudăm pe dirijor, dar dînsul n-a mai apărut. Cîteodată şi de lauri fugim.**

■ **Comitetul judeţean Timiş al culturii şi educaţiei socialiste a deschis în librăria EMINESCU din centru o expoziţie a lui E. Amberg intitulată ANOTIMPURI TIMIŞORENE. Acuarele, însă nu apă de ploaie. ci poezie autentică.**

■ **„Omuleţul de puf", premieră ! Doi-cîte-doi ne luăm de mînă, pentru că sîntem copiii care merg la teatrul de păpuşi timişorean, unde autorul, Al. Popescu ne prezintă un text cu tentă moralizatoare.**

■ **Sîntem primii care publică această ştire : o sută de reprezentaţii cu piesa „Căsătorie prin concurs" de Carlo Goldoni. Cîţiva dintre actorii timişoreni care au spus aceleaşi replici de o sută de ori: V. Suchici, I. Flaman, E. Ioan, M. Şuvăgău, T. Buzoianu, R. Avram.**

■ **Stagiunea permanentă a Teatrului popular din Lugoj cuprinde în acest an „Ultima oră" de Sebastian, „Unchiul nostru din Jamaica" de Tărchilă şi „Nătingul" de N. Laszlo. Dramaturgie autohtonă într-o sală istorică (a se vedea în fotografie faţada teatrului lugojean) în care au răsunat vocile lui Eminescu, Grozăvescu, Petculescu, Vidu.**

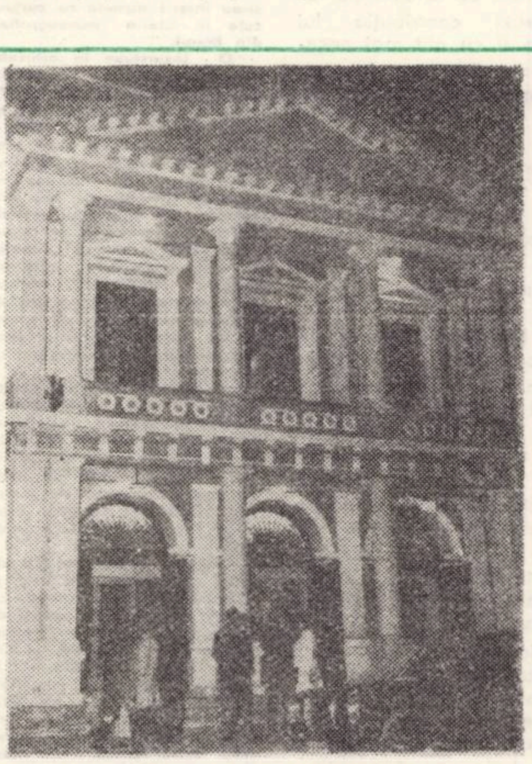

■ **Un „La mulţi ani" călduros omului de ştiinţă cu reputaţie, Mihail Braşovan, profesor şef de catedră la Institutul politehnic „Traian Vuia" din Timişoara, cu prilejul împlinirii vîrstei de 65 de ani. Şedinţa lărgită a Consiliului profesoral, anivers3ndu-l, a consacrat cuvinte elogioase activităţii sale, studiilor sale, lucrări de importanţă.**

■ **La concursul pentru cei mai neatenţi ospătari din Timişoara, pe locul întîi, cei de la restaurantul PENSIUNE, „Bega" unde deservirii cu întîrziere i se adaugă replicile . . . de duh ale ospătăriţelor plus un magnetofon defect, care totuşi strigă. Alte aspecte din raidul nostru de duminică : la ştrandul termal (infernal) multe calorifere au devenit frigorifere. Cu 30' înainte de închidere, personalul de deservire se împarte în două echipe : o parte joacă table, alta trage scaune şi mese în aşa fel încît ştii că trebuie să te retragi. Plăcerea va fi de partea ta, dacă vei aluneca pe o coajă de banană.**

■ **Prea puţine exemplare au sosit dintr-un volum aşteptat cu interes. EU PORT ACEASTĂ FIINŢĂ este numele unei „antologii de poezie tînără (după titlul unei poezii a tînărului poet timişorean Duşan Petrovici) în care semnează poeţi cărora încă nu le-au apărut volume. Sub îngrijirea lui N. Prelipceanu, cartea apare în cadrul editurii DACIA din Cluj. Ea cuprinde şi cîte o pagină de „crez artistic".**

■ **Pe această cale, comunicăm lucrătorilor magazinului de prezentare şi desfacere al întreprinderilor de industrie a blănăriei şi mănuşilor din Timişoara (lungă titulatură) că luni lucrul se începe aici la orele 12,30, nu la 13,30, cum a fost cazul în această săptămînă. Cu ochii la vitrinele cu blănuri au tremurat, în aşteptarea deschizătorilor de magazin, treizeci de persoane. Se face responsabil tov. Găleancu Ioan.**

■ **Un nou şlagăr lansat la UNDA VESELĂ de Mihai Constantinescu. „Alerg după o stea", eu sînt aici, tu eşti a mea, o melodie banală, stil „Fluturele", pe un text la fel de banal. Sinite parvulos, cruţaţi-i măcar pe cei mici de asemenea audiţii.**

mică antologie epigramatică

George Lungoci

Actorul George Lungoci s-a născut la 25 august 1924, în comuna Alimpeşti, judeţul Gorj. Absolvent al Institutului de Artă Teatrală şi Cinematografică „I. L. Caragiale", Bucureşti. Cîteva roluri în care s-a realizat ca actor la Teatrul Naţional din Timişoara : Tomşa din „Despot Vodă" de V. Alecsandri, Fierarul din „Io Mircea Voievod" de Dan Tărchilă, Preotul Pavlin din „Egor Buliciov şi alţii" de Maxim Gorki, Provincialul din „Omul cu mîrţoaga" de Gh. Ciprian, Pampon din „D-ale carnavalului" de I. L. Caragiale. Pregăteşte un volum de epigrame.

Unui actor căruia îi place să se popularizeze prin afişe uriaşe

Iţi faci reclamă mare, cu tone de hîrtie,
Cît pentru toţi artiştii acestui continent.
Zău, te-nţeleg, ar fi o tragedie,
Să fie chiar atît cît ... marele-ţi talent !

Poetului Damian Ureche

Muza ta din astă seară
Frumoasă-i ... fără pereche.
Toţi amicii exclamară :
„Uite-o floare ... la Ureche !"

Unei actriţe

Talentul tău te-a consacrat
Mereu în roluri nepermise ;
Cu consecvenţă-ai excelat
Numai în intrigi ... de culise.

Unui actor

Fiind mereu încurajat
De şeful tău prea „darnic"
Cu strălucire ţi-ai jucat
Doar rolul de ... slugarnic.

Unui pictor ... modern, care a făcut portretul unei doamne

A cuprins-o mult regretul
C-ai îmbrăţişat pictura.
Ea a zis să-i faci portretul,
Iar tu i-ai făcut ... figura.

Regizorului Ioan Taub de la Teatrul Naţional din Timişoara care imediat după ce a inscenat „Furtuna" de Shakespeare a montat „Camera de alături" de Everac

De cînd te-a bătut „Furtuna"
Curg „aplauzele" într-una :
Ploaie, grindină, omături ...
Meriţi ... „Camera de-alături !"

Giuseppe Navarra

Giuseppe Navarra s-a născut în Bucureşti, la 27 iulie 1937. Publicist şi umorist. Colaborări la : „Scînteia", „Săptămîna", „Informaţia Bucureştiului", „Munca", „Orizont", „Viaţa studenţească", „Cutezătorii" etc. Bogată activitate editorială de enigmistică şi umor.

Profesiune de credinţă

Decît succesele uşoare,
Învăluite în estompă,
În drumul meu spre tot-mai-mare,
Prefer căderi, însă cu pompă !

Unuia care calcă pe iarbă, acolo unde e interzis

Prinse-n mintea mea să fiarbă
O-ntrebare, cred firească :
Dacă tot calcă pe iarbă,
N-ar fi bine s-o şi pască ?!

Unui ratat

Cînd privesc înalta-ţi frunte,
Zic şi eu — pus pe butadă —
Că puteai să fii un munte,
Dacă n-ai fi fost grămadă !

Unui coleg de breaslă

— Succesul meu nu te mănîncă ?
Nu-ţi face zile-ntunecate ?
— Mă lasă rece ca pe-o stîncă.
... Şi eu, care-l credeam confrate!

Unui poet

Un critic afirma, recent,
Că-n pană, X are talent.
Susţin părerea-i suverană :
Da X e cu talentu-n pană !

Unui slab epigramist

Epigrame, fel de fel,
Scrie-mpovărînd hîrtia.
Fericiţi acei ca el,
Căci a lor e-mpărăţia !

molouri

■ **E mai uşor să născoceşti şapte fapte decît o singură emoţie.** (Mark Twain).

■ **În literatură, poeţii au lansat greierii şi prozatorii furnicile.** (Tudor Muşatescu).

■ **Ceea ce mi-a strecurat în sînge, de cînd sînt, o nestinsă ură împotriva neamului proştilor e faptul că mă simt eu însumi prost de cîte ori mă aflu în mijlocul lor.** (Giacomo Casanova).

■ **E tristă viaţa acelui ce nimeni nu-l înjură.** (Costache Bălăceanu).

■ **Femeile ne trezesc dorinţa de a crea capodopere şi totdeauna ne împiedică să le ducem la bun sfîrşit.** (Oscar Wilde).

◆

■ **— Cunoaşteţi măcar un singur poet italian ?**

— Desigur, Robinson Crusoe, am răspuns cu demnitate. (Jaroslav Hasek).

■ **De cine te poţi servi pînă la abuz, dacă nu de prieteni ?** (Paul Féval).

e v r i k a !

● **Ca să dovedesc că Pămîntul e rotund am tras o linie dreaptă în jurul său.**

● **Trebuie să ne apropiem mult unii de alţii ca să ne putem lovi ...**

● **M-am înălţat pe umerii săi şi am văzut cît de mic e omul.**

● **I-am dat bacşiş lui Caron să mă treacă Acheronul mai domol.**

● **Pentru că s-a căsătorit cu Fata Morgana lumea îl vede om însurat.**

● **Dacă poţi să aplauzi înseamnă că ştii să dai din coate.**

● **Chipul tău mi-a rămas întipărit în Poligrafie.**

● **Adeseori cei ce se înarmează cu multă bibliografie sînt invulnerabili. Nici talentul nu-i atinge.**

● **Am fost la un pas de Academie şi n-am intrat.**

● **Demagogul e o caricatură fără cuvinte ...**

● **Am dat ceasul înapoi cu 576 de ani şi l-am arestat pe Baiazid la Rovine.**

● **Dacă ai caracterul lui Hagi Tudose nu mai ajungi la Caracterele lui La Bruyere.**

ION VELICAN

UMOR SUEDEZ

O străină, văzu pe o stradă din Stockholm o persoană tînără, dar nu-şi putu da seama dacă e fată sau băiat. A cerut părerea unei alte persoane din apropiere.

— „Este fată, e fiica mea" i se răspunse.

— „Înţeleg. Dar ce coincidenţă, nici n-aş fi bănuit că sînteţi mama ei".

— „Nu sînt mama ei, ci tatăl".

•

Oskar Nilson pe patul de moarte :

Oskar : „Marta, promite-mi că vei îndeplini ultima mea dorinţă".

Marta : „Desigur Oskar".

Oskar : „Promite-mi că după două luni de la moartea mea te vei mărita cu Lenort Fredrikson.

Marta : „Cu Lenort ? Dar credeam că îl urăşti ?".

Oskar : „Exact", după care îşi dădu ultima suflare cu zîmbetul pe buze.

•

Ingemar pleacă în concediu într-o staţiune de munte. După două săptămîni, înainte de reîntoarcere, o anunţă telegrafic pe logodnica lui de ora sosirii. La intrarea în apartamentul logodnicii, o găseşte pe aceasta cu un alt bărbat.

Distrus, Ingemar se duce la mama sa pentru a-şi vărsa necazul.

— „Nu-i nici o tragedie, fiule, poate că n-a primit telegrama", îl consolă mama.

Cele 127 de aventuri ale doctorului Goddard

În anul 1956 — zice doctorul Goddard — toate pregătirile mele pentru o expediţie de şase luni în Africa au luat sfîrşit. Ca însoţitor l-am luat pe prietenul meu Jack Yawell. Punctul de pornire a fost la afluenţa Congo-ului în Katanga. Nu mi-am închipuit că această expediţie va fi una din cele mai grele din cîte am avut parte. O mare porţiune din uriaşul fluviu n-a fost cercetată. Autorităţile coloniale belgiene ne-au făcut să credem că partea de fluviu pe care am pornit expediţia este întrutotul liniştită. Adevărul însă era altul. După cîteva zile de navigaţie ne-am trezit în faţa cascadelor. Erau şapte la număr. Bărcile noastre începură să cedeze. Eram mereu în pericol să ne scufundăm sau să ne mănînce crocodilii. Era îngrozitor. N-am putut acosta la mal, întrucît jungla era un pericol aproape tot atît de mare ca apa.

Autorităţile coloniale ne-au spus că de-a lungul malului vom da de sate unde ne-am fi putut aproviziona cu alimente. Dar am parcurs 500 de km în susul rîului, pînă ce am dat de o aşezare omenească. Eram înnebuniţi de foame şi atacaţi de friguri. Atunci am avut şi criza aceea de apendicită.

După ce am pornit-o din nou pe rîu, apa a înghiţit barca lui Jack. El n-a mai apărut la suprafaţă. L-au căutat în zadar ore în şir. Treizeci de băştinaşi începură să-i caute pînă nu i-au descoperit cadavrul. Din ziua aceea nu-mi mai iau însoţitori în expediţiile mele.

Mii de ani Nilul era o taină pentru oameni. De unde izvorăşte fluviul care a avut cea mai mare influenţă asupra civilizaţiei umane ? Cei din vechime pomeneau de munţii Lunii. Cercetătorii moderni au confirmat în parte lucrul acesta — Nilul alb şi Nilul albastru izvorăsc din munţi ; primul din munţii Burundi, pe care băştinaşii îi mai numesc munţii Lunii, iar al doilea din munţii Etiopiei.

— Nilul m-a atras o viaţă întreagă. Asta nu e nimic deosebit, căci sute de expediţii pînă la mine au cercetat acest fluviu de la izvoare şi pînă la vărsare. Dar nici una dintre aceste expediţii n-a reuşit în întregime. Eu m-am apucat de treabă cu mult înainte de a avea loc această expediţie — zice curajosul antropolog. Într-adevăr, mult timp a trecut pînă ce Goddard a pornit în marea expediţie. Războiul l-a făcut în Italia, iar după încheierea acestuia a studiat antropologia şi medicina, a învăţat limbile franceza şi araba. Între timp Goddard a mai făcut cîteva lucruri „mărunte": a învăţat să piloteze, a făcut cîteva curse în calitate de marinar pe un vas comercial, a escaladat Mount Baldy-ul din California, a cercetat afluenţii rîului Colorado, a străbătut în lung şi în lat Mexicul.

Şi astfel ... pe o zi furtunoasă a anului 1951 tînărul Goddard se afla în Ruanda-Burundy, gata de drum, cu încă doi însoţitori. Autorităţile locale priveau cu neîncredere pe aceşti entuziaşti. Itinerariul pe care-l stabiliseră n-a fost pînă atunci străbătut de nimeni.

— Toţi credeau că sîntem nebuni — povesteşte Goddard. Hotărîrea noastră era calificată de ei drept o sinucidere. Dar eu aveam alături de mine doi mari entuziaşti : pe Jean Laporte şi Andre Davy.

În prima noapte petrecută în corturi ambii colaboratori ai mei s-au comportat curajos. Nu le-a fost deloc uşor. În jurul lor se foiau turme de paviani ; nenumăraţi elefanţi dădeau tîrcoale corturilor iar rinocerii grohăiau în apă gata să atace. Dar a doua zi cei trei temerari îşi împinseră bărcile în apă.

— Curentul era mai puternic decît ne aşteptam, curenţii subacvatici ne „luară în primire" şi în curînd devenirăm nişte simple jucării ale acestei neliniştite ape. Eu m-am pomenit într-un stufăriş cu barca răsturnată. Picioarele îmi erau imobilizate de odgoanele bărcii în care m-am încurcat. Am reuşit să mă desprind în ultima clipă. Am început să strig dar n-a răspuns nimeni. În curînd l-am găsit pe Jean care reuşise să-şi salveze barca, dar îşi pierduse aproape întregul echipament. Barca lui Andre era o sfărîmătură.

Deja la începutul călătoriei pierdurăm puştile de vînătoare şi aparatele de luat vederi. Camera de filmat se umplu cu apă şi 200 metri de peliculă cu imagini din Mombaza din Urundi se prăpădiră. Dar nu ne predarăm. La Nairobi am reparat camera de filmat iar pentru Andre am comandat un caiac.

Au urmat zile şi săptămîni neobişnuit de grele. De multe ori, ca să ocolim cataractele, ne luam bărcile în spinare şi o porneam prin iarba înaltă şi deasă de pe mal. Pe tot parcursul drumului ne însoţeau insectele şi ţînţarii **moschitos.** Ne îmbolnăveam de malarie şi zăceam în friguri zile-ntregi. După multe chinuri şi peripeţii am ajuns la graniţa cu Sudanul. A trebuit mult timp pînă să primim viza de intrare. Dar de-abia am ajuns pe apele Nilului cînd furăm atacaţi de piraţi cu felucile lor repezi. Treizeci de piraţi în cinci mari feluci ne goniră trăgînd încontinuu pînă noaptea tîrziu. Nu ştiu prin ce minune am scăpat nevătămat.

Treceau zile, săptămîni, luni. Foamea şi căldura ne epuizară. Căzurăm tocmai în lunile cînd în Sudan şi Egipt căldurile devin insuportabile. Pe mal văzurăm nenumărate animale sucombînd de sete. Pe deasupra lor se roteau vulturi negri. Unica salvare ne era totuşi apa, în care săream din cinci în cinci minute şi ne răcoream, dar urmăriţi mereu de pericolul de a fi atacaţi de crocodili. Zilnic beam cîte 20 de litri de apă. Era atît de cald încît pe piele nici nu se puteau forma picături de transpiraţie, ci totul ieşea din noi sub formă de aburi, prin pori.

Apoi veniră furtunile de nisip din nord şi mari dune năvăliră peste bărcile noastre. Mi se părea că respir un aer de foc. Tot timpul mă dureau plămînii, asemenea furtuni durau două zile. Am rezistat cu greu. — După zece luni ajunserăm la Rosetta, în apropierea Alexandriei. Ţinta noastră fusese atinsă.

După expediţia de pe Nil, Goddard se pregăti să înfrunte alte primejdii şi începu să cucerească unul după altul piscurile muntoase ale Terrei. Astei „căzură" unul după altul : Fudjiyama din Japonia, Popocatepetl din Mexic, Matterhorn — pe un viscol năprasnic — Ararat în Turcia, Mount McKinley din Alasca, Mount Kenia, Kilimandjaro.

— Cea mai grea a fost escaladarea lui Huascaron din Peru. De obicei urc fără mască de oxigen. Vîrful are 6.788 m. dar la 4.700 m prietenii mei indieni primiră „rău de înălţime" din cauza lipsei de oxigen. Nu mai puteam înainta, mă puteam rătăci aşa că am renunţat pînă la sosirea măştilor cu oxigen.

La 48 de ani doctorul Goddard are energia şi entuziasmul unui tînăr de douăzeci de ani.

— Nu fumez şi nu beau. Fac gimnastică în feicare dimineaţă. În fine, mănînc cumpătat şi nu am timp să mă gîndesc la distracţiile pe care le practică „lumea modernă" de la noi. Savanţii au constatat că omul foloseşte numai o parte mică a energiei sale. De fapt, noi nu ştim încă cum să trăim, cum să ne utilizăm resursele fizice şi intelectuale. Aud foarte mulţi tineri care se plîng că nu au puterea de a întreprinde ceva. Mi se pare absurd.

Doctorul Goddard a văzut pînă acum aproape toate minunile naturale ale acestei planete, a navigat pe toate mările, a zburat pe avioanele de reacţie cu cea mai mare viteză atinsă pînă acum, a cercetat cele mai mari peşteri din lume, toate marile fluvii îl cunosc. Pe lista lui rămîn încă 24 de „aventuri" de realizat. Cea mai importantă dintre ele este ultima : întîmpinarea anului 2000 şi închinarea unui pahar de şampanie în cinstea noului secol de pace şi înţelegere între toate popoarele lumii.

Cinci propuneri pentru profilul unui regizor

1. „Cele două senzaționale spectacole de teatru englez de la război încoace aparțin aceluiași regizor — Peter Brook", își începe un articol retrospectiv cunoscutul critic de la SUNDAY TIMES Harold Hobson, referindu-se la spectacolele cu piesa lui Peter Weiss, Marat-Sade (prezentat în premieră la teatrul Martin Beck la 28 decembrie 1965) și Visul unei nopți de vară (Stratford, vara anului 1970). Dar în ciuda unei asemenea afirmații apodictice, Peter Brook mai este încă o figură controversată. Marat-Sade a concurat la titlul de cel mai bun „muzical" al anului 1965, dar Comisia Criticilor de la New York Drama a preferat... „Omul de La Mancha". Spectacolul cu Visul unei nopți de vară a stîrnit destule obiecții în rîndul spectatorilor (în majoritate turiști) sosiți cu destule sacrificii la Stratford să vadă un Shakespeare regizat „à la lettre". Dar in urma unui turneu în Canada și Statele Unite, spectacolul a fost „consacrat".

2. Ascensiunea regizorală a lui Peter Brook (născut în 1925) a început sub auspicii tradiționaliste : o solidă cultură umanistă în anii studenției la Oxford, cultul pentru Shakespeare — adevărată școală de inițiere în retorica dramei engleze (chiar și preocupările de azi, noile experimente la Paris și încercarea de a asimila tradiția teatrului persan amplifică de fapt inovațiile regizorale ale lui Brook ce plecau de la teatrul lui Shakespeare și drama epică de mare respirație). În deceniul al cincilea, Peter Brook și actorul Paul Scofield sînt autorii unei stagiuni ce marchează un reviriment al artei regizorale, la teatrul Phoenix (se prezintă Hamlet, Întrunirea familială a lui Eliot și Puterea și Gloria, după romanul lui Graham Greene). Dar alături de experimentarea unor noi modalități de transpunere scenică a textului, se întrezărește intenția regizorului de a depăși mult acuzatul „insularism" al culturii britanice, prin încercarea de a o reintegra culturii europene în general. Peter Brook introduce în Anglia o versiune a „teatrului violenței și cruzimii" a lui Antonin Artaud, popularizează cartea lui Jan Kott, Shakespeare, contemporanul nostru, ale cărui teorii inspiră primul său spectacol experimental King Lear, de fapt o demonstrație că orice nouă montare a unei piese trebuie să fie și o nouă „lectură critică". Brook devine unul din promotorii ideii de regie „creatoare" alături de William Ball, Judith Malina și Julian Beck (teatrul „living") și Joseph Chaikin (teatrul „Open"), care, după criticul Martin Gottfried, s-ar rezuma la „a lua textul literar ca scenariu și apoi a construi versiunea scenică"

3. Regia „creatoare" înseamnă desconsiderarea teatrului ca text literar ? După părerea unor autori dramatici, ca Harold Pinter, se pare că da, din moment ce textul literar este redus la un fel de scenariu minimal, uitîndu-se că „piesa" scrisă conține și indicații scenice, nu numai dialog, că valoarea literară a unei piese este dată deopotrivă de „scenariul ei", de limbă, procedee dramatice, indicații scenice (a se vedea rolul covîrșitor jucat de „decor" în piesele realiste sau expresioniste).

4. Despre spectacolul cu piesa Marat-Sade criticul american Martin Gottfried, autorul excelentei cărți de articole și cronici teatrale Opening Nights (Premiere, 1969) scrie : „E aproape imposibil să crezi că piesa pe care Royal Shakespeare Company a prezentat-o seara trecută — această spectaculoasă tiradă dramatico-poetică — este prima piesă a lui Peter Weiss. Înțelegerea desăvîrșită, impresionantă, a ideii de teatru și explozia ei într-o experiență vie este rezervată numai unui maestru". Iar despre regie : „Peter Brook a regizat acest spectacol ca o coregrafie a grotescului... Regia sa este masivă și surprinzător de muzicală, antrenînd spre mișcare într-un vîrtej impresionant, mereu îndreptat în afară, spre spectatori... Totul se leagă, se intercondiționează. Asistăm la un teatru absolut). Piesa, este un interesant studiu de psihologia „punerii în scenă", adică a modului cum își gîndește marchizul de Sade spectacolul și transformarea acestuia dintr-o „piesă" clasică într-o experiență teatrală vie, imediată.

5. Visul unei nopți de vară nu este o farsă, cum s-au grăbit unii să afirme descoperind în locul peisajului silvan spirale de sîrmă agitate de zîne îmbrăcate în salopete pe o scenă goală, sau în locul licorii magice a lui Puck, niște farfurii învîrtite pe vergele, ca la circ. Decorul, declamația monotonă a textului shakespearian nu sînt decît cîteva din metaforele acestei „noi lecturi critice" a piesei. Brook introduce unele „îmbunătățiri", „modernizări" evidente ale textului : înlocuirea ironică a „magiei" și pitorescului feeric cu imaginea iluzionismului modern al circului, renunțarea la viziunea idilică a basmului — zînele, chiar și binevoitorul Oberon, sînt suspectate de o ascunsă maliție la adresa oamenilor, de o atitudine nedecisă. În disputa dintre comoditatea spectatorului, obișnuit să urmărească un spectacol în „costumație" clasică, în a cărui iluzionism nu mai crede, și actul demistificator al regizorului, cîștigă cel din urmă, consfințind în ultimă instanță victoria realismului asupra mitului și iluziei

MARCEL POP-CORNIȘ

PETER BROOK nu zîmbește !

Actele I și V din „Visul unei nopți de vară" se desfășoară în oraș : în palatul lui Theseu — ducele Atenei și în casa dulgherului Quince. Ceea ce se petrece în încăperi este întotdeauna dur, neîndurător și ireversibil. Crisparea și amenințarea sînt totdeauna prezente : „Theseu. — Vei fi sau dată morții sau gonită / Pe veci dintre făpturile — omenești / Deci, Heronia, întreabă-ți tinerețea, / Dorințele și sîngele năvalnic /" ... ș.a.

În spectacolul lui Peter Brook, purtătorii conflictului real din piesă sînt primul și ultimul act. O dușmănie surdă și ascunsă între Theseu și Hippolyta crește și se revarsă ca din nimic : prea fericitul duce nu mai amăgește pe nimeni cu vorbele deșarte de iubire ; acesta este actul V, tocmai acela în care se petrece sărbătoarea nunții lor.

În fața perechii princiare se desfășoară serbările, la care asistența se chinuiește să se amuze : fiecare fapt care se petrece sub ochii tuturor devine pentru Hippolyta prilej de a se împotrivi fățiș lui Theseu. Convențională, veselia suitei princiare se clatină curtenii rîd tare și nefiresc și acoperă stîngaci cu false vorbe de duh atacurile Hippolytei, lăsîndu-i cu dibăcie lui Theseu șansa de a-și face crezută încrîncenarea replicii drept autoritate recunoscută.

Theseu simte și este nemulțumit : suspiciunea 'sa tiranizează și spectacolul care a fost pregătit în cinstea cununiei ; bietul Snug, blîndul tîmplar, care în reprezentația de teatru nu era decît un leu, are o neîngăduită dorință de a fi fidel personajului său și cu o cutie de lemn pe cap, care închipuie coama și fața leonină, se repede răcnind la asistență și deci și la duce.

Ducele oprește jocul. Verifică brutal cine și ce anume se ascunde dincolo de fruntea de lemn a leului care rage. Căci principele nu admite nici o iluzorie amenințare.

Tulburați și iritați, vag destinși, după dansul bergamasc — care fiind fără bănuitele aluzii este aplaudat de toți — ei pleacă la culcare.

Și toate acestea în timp ce în pădure (actele II—IV) se peterce incredibilul : căsnicia este probabilă ca o haină, rătăcirile printre poieni și dorinți sînt reversibile, credința unuia în celălalt este recuperabilă, personajele nu vorbesc decît despre ceilalți, iar moartea, ura și minciuna sînt aevea doar în cuvinte : „Desigur toată lumea se va-ntrece / „Să laude frumosul vostru joc..."

Reversul întîmplărilor citadine — deci ceea ce e posibil doar în visul unei nopți de vară, — se realizează numai în pădurea lui Shakespeare.

Opoziția dintre oraș și pădure, decalajul dintre real și imaginat, este indicele unei crize : odată recunoscută, criza obligă spectatorul să admită că — într-adevăr — autenticul conflict se află între supuși și Theseu și nu între vremelnicii locuitori ai pădurii din Vis.

Deci să admită modul de înțelegere asupra textului al lui Peter Brook. Pădurea este o abstracție, un loc imaginar în text ; în spectacol, este propunerea unei realități. Complicatele și fabuloasele întîmplări din pădure și ordinea cetății, înțepenită între stinghiile legii și ierarhiei — se află doar în opoziție. Fabulația pădurii nu acuză cu nimic spaimele orașului, doar le ignoră : pădurea este pur și simplu o altă lume, fără tăgadă mai dulce și mai comodă pentru vremelnicii ei locuitori ; pentru Peter Brook, pădurea este locul unde legea aruncă ființa umană în brațele unei bucurii anonime !

Că Peter Brook crede (mai bine zis „credea", căci spectacolul său are de acum cîțiva ani și a îmbătrînit devenind clasic) în fantoma din pădure, e îndoielnic. Cert este că prin spectacol a sugerat ca posibilă schimbarea, înlocuirea lumii în care el trăiește cu altceva. Iată de ce regizorul englez își montează spectacolul într-un decor unic.

Răsturnarea relațiilor între personaje, urmările, vrăjile și fermecările ce se petrec în pădure nu se pot numi conflict : ele sînt un joc de combinări, de potriviri ale sentimentelor, impulsurilor — de fapt al participanților — un joc conceput tocmai pentru a exclude conflictul. Deci Peter Brook așează joaca dintre somn și noapte în același spațiu în care se va desfășura și actul V, deci în civilizație : iată că este posibilă și fără rigida tutelă a ducelui rezolvarea tensiunilor dintre supușii săi, dar cu o condiție : legea să nu constrîngă, ci să aspire la ordonarea, la orînduirea firească a datelor firești.

Condiția aceasta propusă de Peter Brook este descifrabilă și prin precisul mecanism interpretativ : toată scena pare dirijată de un computer năstrușnic care mînuiește păpuși de talia unui om — păpuși care declamă în balansul trapezului de circ, care aleargă, sar, se rostogolesc neobosite (recitind replicile shakespeariene !

Hotărît lucru, nu din întîmplare **Theseu** și **Oberon, Hippolyta** și **Titania, Egeus** — tatăl Hermiei și dulgherul **Quince, Philostrate** — organizatorul serbărilor la curte și **Puk** sînt cupluri de personaje interpretate de către unul și același actor.

Textul îngăduie comprimarea cuplurilor, dar Peter Brook transformă această libertate prevăzută de Shakespeare într-un resort al mesajului său : conflictul dintre Oberon și Titania ia sfîrșit — Theseu și Hippolyta abia prin nuntă își hrăresc ura ; Oberon îi prilejuiește Titaniei greșeala de a se îndrăgosti de un măgar, Theseus nu-i admite Hippolytei nici o vorbă care ar părea că-l submineazǎ ; Egeus e gata să-și împingă fiica într-o tragedie, Quince, dulgherul, se va strădui să transforme tragedia jucată de mica sa trupă într-o farsă burlescă : Philostrates este organizatorul unei mascarade festive în spatele căreia pot fi ascunse conflictele mocnite ale civilizației. Puck e cel care tulbură pînă în adîncuri ființele a patru oameni, pentru a le reașeza dorințele și iubirea dincolo de umbra durerii și a dezamăgirii. Deci Peter Brook își imaginează o realitate în care conflictele și tragicul pot fi anulate.

Realizabilă sau nu, realitatea imaginată, ca un etern joc frumos pe fundalul ritmat al muzicii, este jinduit de regizor și ca atare predicată naiv și senin prin strîngeri de mînă : „Dați-mi toți cîte o mînă / și prieteni buni vom fi... /" și interpreții coboară de pe scenă și întind mîinile spectatorilor. Shakespeare este dat uitării, căci de fapt aceste cuvinte ale lui Puck sînt un amar îndemn de împăciuire între spiriduși zîne — bazaconii ale iluziilor — și realitate.

PAUL CORNEL CHITIC

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.
Redacția și administrația — Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.
Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi.
Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 18 IANUARIE 1973 ● NR. 3 (256) ● 12 PAG. 1 LEU ●

Vivat, crescat, floreat

In Aula magna a Universității din Timișoara a inceput simbătă sărbătorirea celor o sută de ani de activitate muzeală la Timișoara, in prezența tovarășului **MIHAI TELESCU**, membru supleant al Comitetului Epecutiv al C. C. al P. C. R., prim-secretar al Comitetului județean de partid, președintele Consiliului popular județean. Au participat tovarășii : **ION ILIESCU**, membru supleant al Comitetului Executiv al C. C. al P. C. R., secretar al Comitetului județean de partid, academician **CONSTANTIN DAICOVICIU**, membru al Consiliului de Stat, profesor doctor docent **IOAN ANTON**, membru al Consiliului de Stat, rectorul institutului politehnic „Traian Vuia", **TAMARA DOBRIN**, vicepreședintă a Consiliului Culturii și Educației Socialiste, Vasile Daju, prim-vicepreședinte al Consiliului popular județean, George Micota, prim-secretar al Comitetului municipal de partid, primarul municipiului Timișoara, membri ai Biroului Comitetului județean de partid, activiști de partid și de stat, directori ai unor muzee și complexe muzeale din țară, istorici, directori ai unor instituții de cultură și artă din județ, cadre didactice din invățămintul mediu și universitar, oameni ai muncii, studenți, reprezentanți ai presei.

Deschizind festivitățile, tovarășul Traian Bunescu, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, a spus, printre altele : „Avem convingerea că acest moment jubiliar constituie un bun prilej de a aduce un omagiu muzeografilor și de a aduce vii mulțumirii organelor județene de partid și de stat, Consiliului Culturii și Educației Socialiste care au acordat un sprijin permanent dezvoltării instituțiilor muzeale timișene."

„Vă asigur, stimate tovarășe prim-secretar, că nu vom precupeți nici un efort pentru a fi vrednici de atenția pe care ne-o acordați pentru a ridica și mai mult realizările muzeografiei românești din această parte a țării." am spicuit din cuvintul tovarășului prof. Marius Moga, directorul muzeului.

A luat apoi cuvintul tovarășul MIHAI TELESCU, care a adresat in numele Comitetului județean de partid, al Consiliului popular județean, un cald salut colectivului instituției centenare, subliniind că aniversarea, ca și distincțiile acordate de Consiliul de Stat, reprezintă un act de prețuire a muzeului timișorean. Vorbitorul a revelat meritele inaintașilor care au alcătuit remarcabile colecții de arheologie, etnografie și științele naturii. In anii socialismului s-a trecut la o muncă științifică organizată in localuri adecvate. In incheiere tovarășul MIHAI TELESCU a spus : „Cu prilejul intrării in cel de al doilea secol de activitate, vă urăm, stimați tovarăși, o activitate dinamică, eficientă, realizări care să împodobească viața culturală a Timișoarei, a patriei noastre socialiste."

„Și acum, așa cum zicem noi, bănățenii, din baierile inimii, VIVAT, CRESCAT, FLOREAT – trăiască și inflorească Muzeul Banatului, spre cinstea patriei socialiste române și spre lauda Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu." – a spus in cuvintul său Acad. Constantin Daicoviciu.

Au mai adresat cuvinte de salut tovarășii Tamara Dobrin, vicepreședintă a Consiliului Culturii și Educației Socialiste, prof. dr. Florin Georgescu, directorul muzeului de istorie a RSR, Ioan Arhip, director al complexului muzeistic din Iași, dr. doc. Aurelian Popescu-Gorj, șef de secție la muzeul „Grigore Antipa", dr. I. D. Suciu, din partea Academiei de Științe Sociale și Politice.

100 DE ANI DE ACTIVITATE MUZEALA IN BANAT

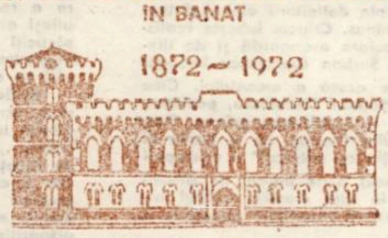

1872 ~ 1972

S-a dat citire textului telegramei adresate Comitetului Central al partidului, personal tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Muzeului centenar i-a fost conferit Ordinul MERITUL CULTURAL cl. I. Totodată au fost acordate ordine și medalii ale RSR unor lucrători pentru activitatea meritorie in domeniul muzeistic.

In cadrul adunării festive au fost evocate momente din istoricul muzeului : infiinṭarea „Societății de istorie și arheologie" in 1872, stabilirea definitivă in clădirea Castelului Huniazilor in 1950. S-a trecut in revistă existența unor noi localuri, create in anii socialismului : secția de artă de pe bulevardul Victoriei, biserica Mizericordienilor, Bastionul (in cadrul căruia există muzeul Traian Vuia, o galerie de artă, se amenajează muzeul tehnic, există expoziția TIMIȘ '72), apoi amenajarea muzeului de la Pădurea Verde, o amplă imagine a arhitecturii rurale bănățene.

S-a vorbit deasemenea despre punctele muzeistice și casele memoriale existente in județ (reamenajarea spațiului de la Lugoj, Deta, Comloșul-Mare, Buziaș, Margina, casele memoriale Lenau, Bartók, Vuia, Jäger. In proiect, amenajarea unor case memoriale Vidu, Brediceanu, Grozăvescu, I. P. Bănățeanul.).

In după amiaza aceleiași zile, și a doua zi, duminica s-au ținut la sediul muzeului timișorean un mare număr de comunicări științifice, in cadrul celor patru secțiuni : istorie, artă, etnografie, științele naturii.

A avut loc vernisajul expozițiilor de artă și al celei de artă populară, apoi inaugurarea expoziției de artă populară din Banat. S-au vizitata secțiile de istorie și științele naturii, reorganizate pe baze științifice moderne.

Comunicările științifice au vizat puncte de vedere noi, descoperiri revelatoare ale harnicilor lucrători din acest domeniu. Ele au fost susținute de către oaspeți sosiți din toată țara : Dr. Hadrian Daicoviciu (Cluj), Marius Moga (Timișoara), Livius Ștefănescu (București), Corneliu Popeți (Timișoara), Dan Popescu (Lugoj), Gavrilă Sarafoleanu (București), Ioan Stratan (Lugoj), Ilie Istodorescu (Timișoara), Dr. Theodor Tripcea (Timișoara), Dr. I. D. Suciu (București), Alexandru Zănescu (Timișoara), Cornel Bucur (Sibiu), Gabriel Manolescu (Timișoara), Rodica Ropot (Iași), Ioan Gedea (Oradea) și mulți alții.

Biroul care a condus lucrările a fost format din personalități marcante : Acad. Constantin Daicoviciu, Dr. Traian Bunescu, Dr, I. D. Suciu, Dr. doc. Mihai Băcescu, membru corespondent al Academiei RSR, Dr. doc. Alexandru Grossu și alții.

Cei prezenți au avut prilejul de a se cunoaște reciproc, de a-și comunica descoperirile cele mai recente incă inainte ca acestea să vadă lumina tiparului. In același timp oaspeții au avut ocazia să cunoască la fața locului roadele muncii colectivului timișorean, să aprecieze exponatele rare și de extremă valoare documentară, nu numai pentru acest ținut, ci pentru țara intreagă.

ORIZONT

Spiritul critic

Dacă democrație inseamnă, etimologic, voința sau puterea poporului, atunci ea înseamnă neupărat și voința individului, căci din eterogenitatea voințelor individuale, nu se poate naște niciodată o voință unanimă. In cel mai bun caz se naște aparența voinței generale.

Vom observa însă că, din punct de vedere filozofic, în sensul concepției materialist istorice, democrație înseamnă măsură, echilibru. Măsura, în cazul vieții sociale și politice, e dată de condiționarea firească (deci logică) a doi termeni care se presupun reciproc : individ și colectivitate. Echilibrul firesc dintre acești doi termeni se bazează pe legile obiective care operează ın adincul vieții sociale, dar au existat epoci și momente în istorie in care acest echilibru, acest raport rațional a fost alterat prin semnificația exagerată a unui termen în dauna celuilalt. Istoria relevă îndeajuns acest fapt, dar nu ne vom referi la istorie ci la timpul „prezent și concret", la etapa istorică pe care o trăim. Și, spre a nu pluti în abstract, vom comenta noțiunea de „critică constructivă" ca mod de raportare a individului la colectivitate.

Este ușor de constatat că, în viața noastră socială, spiritul critic este mai viu și mai autentic, promovat fiind și stimulat de înseși documentele de partid.

Cazurile care reclamă mutații de ordinul esenței reclamă neapărat și o critică constructivă. Este o eroare să se înțeleagă prin critică constructivă una formală sau dulceagă. Dimpotrivă, orice critică, spre a fi potrivită noțiunii, trebuie să conțină substanța necesară de asprime, de „neiertare", ca viața insăși. In urma criticii însă nu poate să rămînă pămint ars. Critica constructivă este de fapt cea mai autentică formă de critică în fapt și în esență, căci, negînd un fenomen, o stare ea „propune" o soluție. Intr-un fel critica aceasta „creează" noul. Dar nu un nou oricare și numai prin temporalitate (ulterior în timp), ci un nou de substanță, ca cea mai fericită soluție și rezolvare față de un fenomen intrat în discordanță cu dialectica vieții. In acest sens, spiritul critic coincide cu spiritul creator. Această formă de critică se diferențiază principial de spiritul criticist și de forma lui absolutizată, critic-anarhică.

VASILE RANGA

(Continuare in pag. 9-a)

ROMULUS GUGA

„Viața postmortem"

— ED. MINERVA, 1972 —

După Marele singuratic, noua carte a lui Romulus Guga este o excelentă pledoarie pentru vitalitatea, mobilitatea formală a romanului politic.

Viața postmortem surprinde atît prin rechizitorul patetic, prin violența cu care este denunțat personajul principal, un caz de „deviere" primejdioasă a vocației de conducător, cît și prin inventivitatea formală : alternarea pasajelor realiste, evocative, cu „timpul" rememorării și al evadărilor în plan imaginar, încărcate de semnificații poetic-simbolice, sau lungi pasaje discursiv-eseistice. Surprinzătoare este mai cu seamă intenția ușor persiflantă, polemică (vădită încă din titlu) a autorului care își obligă personajul la o reconstituire a destinului său social „postmortem" (adică fără putința ispășirii, sau în cel mai bun caz cu posibilitatea unei ispășiri grotești, în decorul abject al unei circiumi), la un tardiv proces de conștiință ce se aseamănă cu o disecție : „Ți-e scirbă de Zizi, . . . și, ce e mai ciudat, ți-e scirbă și de tine, de viața ta, mai ales ai impresia că-n toate orele astea Judecătorul n-a făcut altceva cu tine decit ceea ce a făcut chelnerul cu rața asta moartă ce stă acum împrăștiată toată . . ., stă și așteaptă să te bucuri de ceea ce și tu, poate, ți-ai fi dorit o viață întreagă".

Eroul lui R. Guga, un „dogmatic perfect și obtuz", un om care s-a sacrificat unui țel sever, rigid, al parvenirii și puterii (și aici romancierul îl introduce cam abuziv în tagma iluștrilor antecesori, Raskolnikov, Napoleon) este iremediabil condamnat de aceea și mărturisirea sa în fața „judecătorului", un fel de alter-ego al său, este un act tragi-comic, lipsit de utilitate imediată. Aflat, la 47 de ani, în fața unui moment hotărîtor pentru existența sa, eroul acordă trei ceasuri de libertate conștiinței sale, de „independență a judecății", acceptînd astfel jocul periculos al memoriei care în cele din urmă îl demască, îl pune, ca pe alte personaje ale lui Ivasiuc, C. Ștefanache, Al. Simion, ce s-au sacrificat falsei impresii de vitalitate, de energie, care decurge din succesul social, în fața sentimentului acut al inutilității și vidului afectiv. De aceea eroul întrerupe des dialogul cu conștiința sa, făcînd eforturi disperate de a se refugia în imaginar, în „vedeniile" sale grotești („Încerci să-ți imaginezi cum ar fi să faci o călătorie pe acoperișurile roșii. Să trăiești acolo, și mai ales să-ți vezi viața de acolo") care amintesc suferințele obsesive, imaginația maladivă a personajului din Nebunul și floarea (1970). Noul său personaj nu are decît de cîștigat sub raportul complexității din această împletire a unui ins predispus spre fabulație și umor macabru, și destinul precis, realist conturat, al unui erou politic. Eșecul său este argumentat ca atare și sub raport psihologic și uman : el suferă de o bolnăvicioasă spaimă de moarte, de insignifianță, de o percepție deformată a istoriei, incapacitatea de a distinge clar adevărul în imaginea pe care și-o alcătuiește despre lume. El nu este numai produsul unui determinism social strict (al unei ambianțe familiale și al unei biografii mediocre, cu un tată cabotin, visător, lipsit de simțul realității, care îi va trezi mereu dezgustul și spaima anonimatului social), ci și al unei complicate structuri sufletești, înclinată spre meditație, cu un pretimpuriu sentiment al morții, căruia îi va opune o filozofie a „supraviețuirii" (în fapt a parvenirii) : „Nu toată lumea este dotată inițial, unii trebuie să lupte să-și facă un loc în lume . . ., și ce dacă vitalitatea asta, locul ăsta în lume, amintesc de mijloace neplăcute ? Eu n-am avut nimic și trebuie doar să exist". Cu o deosebită intuiție a raporturilor dintre motivația socială și rațiunile ascunse, inconștiente (frica, greața, neputința biologică în fața celorlalți), autorul privește convertirea eroului într-un conducător „intransigent și dogmatic", preschimbînd lașitatea într-o armă a abuzului, în „curajul" conformismului total, înțelepciunea expedientului : „Indiferent de valoare sau nonvaloare, în ochii tăi persoana ta nu conta prea mult, tu nu pe tine te doreai recunoscut ca o autentică prezență umană, ci prin mărimea ta socială îi vroiai pe oamenii umiliți".

Personajul are, în consecință, o anume complexitate sufletească, nefiind nicidecum lipsit de „coerență psihologică", de „disimulare și o strategie a mistificării", cum crede Nicolae Manolescu (eroul duce o, viaț dublă, arătînd oamenilor „fața care le convenea", trăind cu impresia că trebuia să rostească „cuvintele așa cum erau ele dictate și să facă gesturile care se cereau", și conservînd tot odată un fond de candoare, o spaimă în fața sordidului care îi solicită deseori capacitatea de imaginație).

Chiar dacă biografia eroului se oprește cam didactic la epoca anilor 1960, cu primele semne ale cristalizării unui nou cod de valori morale, cartea se remarcă prin realismul viguros în descrierea unui deceniu și a unor medii sociale, pînă nu demult evoate cu un anume sentimentalism (vezi episodul șederii eroului la o ferm ădestat) , prin patetismul rememorărilor, dramatizat adesea prin apelul la imagini poetice. Formula tradițională a romanului narativ, factologic, e depășită printr-o complicată regie a dialogului dintre erou și conștiința acuzatoare ultima asumîndu-și și rolul de raisoneur, de comentator în marginea unei teme de mare interes : relațiile eroului cu istoria.

Cartea este presărată cu pasaje discursive în care Judecătorul demască încercarea lașă a eroului de a trece în întregime răspunderea actelor sale în seama istoriei. Dacă romanul ar fi rămas procesul unui singur individ (și la un moment dat se acreditează chiar ideea singularității unor asemenea destine), demonstrația autorului ar fi fost mai puțin convingătoare. Romulus Guga renunță însă în cele din urmă la a mai privi istoria ca o entitate abstractă, supraindividuală, și descoperă că anumiți indivizi s-au făcut vinovați de fidelitate excesivă față de principiile utilității imediate, acordînd credit exagerat unor elemente care păreau la un moment dat să-i servească interesele. Meditația autorului ia astfel accente grave, constituind o adevărată dezbatere de filozofie a istoriei.

MARCEL POP-CORNIȘ

CRONICA LITERARĂ ● CRONICA LITERARĂ ● CRONICA LITERARĂ ● CRONICA LITERARĂ

DUȘAN PETROVICI

„Lebede ale puterii"

— ED. ALBATROS, 1972 —

Volumul de debut al lui Dușan Petrovici este în măsură să deruteze la o primă sau chiar la o reluată lectură. Modernitatea tonului, prospețimea și noutatea imaginilor sînt subminate, pe alocuri, de palori și inconsecvențe cu atît mai surprinzătoare, cu cît, în ansamblu cartea se impune ca o deplină reușită.

Rezerva posibilă a demersului critic se sprijină, credem, pe fixarea anevoioasă a datelor unei viziuni. Aidoma multor poeți contemporani (dintre care cel dintîi este Nichita Stănescu), Dușan Petrovici desface blocul realității, încercînd o reorganizare, potrivit cerințelor propriei intuiții, Transferul metaforic se realizează, mai întîi la nivelul substanței; poetul se mișcă aici dezinvolt, punctînd textul cu sugestive metafore, chiar dacă acestea ating anevoie pragul simbolului.

Însă, în timp ce în poezia lui Nichita Stănescu, de pildă, o viziune puternic integratoare asociază imediat substanței acțiunea și calitatea, relevîndu-ne un univers original și seducător, Dușan petrovici conferă acestora o neadecvare respinsă de logica discursului poetic. Poezia sa nu este atunci forma unei stări poetice constituite, ci a uneic care abia germinează. De aceea, lectura nu conduce la sesizarea unui peisaj interior articulat, ci doar la senzația destrămării universului propriu (nefigurat); alături de pivoul puternic al numelui, verbele metaforă și epitetele plutesc încă liber, ca într-o suspensie, fără a-și fi găsit cu certitudine locul.

Această „stare de naștere", de ivire, este una din obsesiile poetului, tradusă citeodată cu suplețe (Mai mult voi sta pe întuneric / să-mi număr solzii zilelor de aur / croșetînd pe-ascuns o perlă-n abdomenul lumii, p. 71), alteori într-o exprimare mai puțin fericită (ascultă balada mioriticului pîntec, p. 81).

Există în poezia lui Dușan Petrovici o contradicție, nedecisă, de altfel, între duritate și slăbiciune, sugerată de însuși titlul volumului. Așa cum Eugen Jebeleanu opune, de-a lungul întregii sale creații, sabie și copil sau stronțiu și caisă, întîlnim și aici, evident, fără aceeași vigoare, contrastul dintre floare și sînge sau fiară (primele, cu o frecvență nemotivată). Ceea ce pare să-l impresioneze în mod deosebit pe poet este duritatea inactivă a pietrelor; inima, numită odată copil al lumii, este și ea o piatră, reazim fertil pentru sămînța lucrurilor : dar lucrurile au răbdare / și se înmulțesc mereu în preajma mea / sămînța lor fertilă / a crăpat piatra inimii, p. 24. Delicatețea, lipsa de acuitate a privirii, care într-o lumină tulbure nu caută conturul ferm al lucrurilor, populează spațiul cu umbre și culori vagi : Un domn necunoscut / ningea peste pustiu fum de crizanteme, p. 49) ; iubito / frumoasa mea pată de-ntuneric, p. 72. În acest decor, uraganul e lebădă blîndă a culorii dinții, p. 33, aplauzele nu se mai aud și sînt cenușă de aer, p. 66, oamenii sînt fire de sînge. Iată o poezie (Venerata minune, p. 67), care strînge laolaltă termenii de obsesie, sub lumina debilă a torțelor : De fapt arde o torță acolo / cîntarele încărcate cu flori au fost sicrie de nuntă / mă bucur acum mai bun omul din mine / va iubi icoanele din patul așternut îndrăgostiților / odraslele mele în sărutul cu piatra — genunchii — pe zăpezi de elită / și astăzi și mîine venerata minune va îngrășa în mine / un fir de sînge alb ca o pasăre.

Trebuie recunoscută autorului capacitatea de a zugrăvi tablouri destrămate, rod al unei vizualități difuze. „Findcă se descurcă greu" cu vechea miopie a sîngelui, poetul păstrează întotdeauna între el și lucruri distanța care le estompează sau răgazul care le transformă în ecouri. De aici, un anumit hieratism al mișcării, jenat, din păcate, de mici enunțuri discursive : Grădini fără voce fără de castitate grădini / nimic nu e mai ușor ca zborul / învață-mă tu alt cuvînt / ca o mamă învață-mă alt cuvînt / ține-mă în brațe ușor ca pentru o cădere, p. 113.

Ici și colo, inspirate secvențe (Ajută-mă, p. 25), depășind comoditatea descripției și coborînd, tot mai adînc, în zonele semnificației multiple; sau, printre altele, sugestia singurătății, desprinsă dintr-un monolog discret, procedeu la care poetul recurge adesea : Sîngera cu triluri piatra în cădere / mai am de spus : singurătate apără-te de mine / ca de-un copil nebun / pentru că tu ai rămas într-o casă singură / în teatrul acela de greieri / tu ai rămas într-un picior ca pasărea odihnindu-se / pe tine toți te vînează (Sîngera cu triluri, p. 79). În asemenea împrejurări, obscuritatea crește din straturile profunde care generează textul, nu dintr-o sintaxă arbitrară, ca în acel al 11-lea Capriciu.

Deși exclamă programatic : Enorma personalitate a pustiului / calmul silicic / virtutea polară / iată unde voi planta lămpile sufletului meu, p. 75. poetul rămîne, totuși, un cîntăreț al peisajelor „de mijloc".

Sonoritatea pisloasă a versurilor (în ciuda exoticelor alil alil, voom, coos, lelui lahor, arahu, crehoreh etc.) atinge rareori vibrații cu adevărat muzicale; iar la partitura ascunsă a armoniilor de sens, autorul coboară cu timiditate.

Ceea ce rămîne memorabil în acest volum este lumina nesigură, filtrată prin porii subțiri ai apei, lumina cu irizări schimbătoare a unui acvariu. Citadin, Dușan Petrovici vădește o anumită înclinație spre lumile artificiale. Am toată puterea să-ntocmesc un acvariu / în care peștii să nu fie decît măști revolute / din vîrstele mele . . .. susține poetul, în vreme ce inima speriată a femeii mai bate-n acvarii de fosfor.

Sursele luminii nu sînt soarele sau luna, ci lămpile, cu zare restrînsă și inegală.

Atunci, însă, cînd spiritul poetului este invadat de imensitățile dorite, echilibrul se frînge și versul se mișcă amplu, dezgolind cu simplitate statura poeziei adevărate (Acvarium, p. 76 : Aplecat peste un acvariu să urmărești / jocul peștilor multicolori / cu mustățile lor fibroase ca ale pisicilor leneșe / cu aripi și mai ciudate, parcă de zburători din altă lume / coborîți anume în pătratele verzi de apă / pentru ochii noștri-păianjeni înfometați / de iluzii exotice / . . . dar a imensității sare n-o mai ai / pe care mările o poartă în adînc / nici scoici de perle luminate / mici oase de înecați sunînd ca aurul curat / pe care alge verzi au tot crescut sugînd / din măduvă învierii.

EUGEN DORCESCU

CRONICA LITERARĂ ● CRONICA LITERARĂ ● CRONICA LITERARĂ ● CRONICA LITERARĂ

ȘERBAN CIOCULESCU

„Aspecte literare contemporane"

— ED. CARTEA ROMÂNEASCĂ, 1972 —

Cu a treia generație postmaioresciană, critica literară se profesionalizează, ridicîndu-se la rang de instituție autonomă, posesoare de foileton privilegiat, numit cronică literară. Năzuința era profesată de E. Lovinescu, dar breasla practicienilor se emancipează abia prin intrarea în publicistică a unor Perpessicius, Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, G. Călinescu, Vladimir Streinu, Mihail Sebastian, adică a unui grup capabil de acțiuni conjugate ; maeștri ai foiletonului, ei vor contribui substanțial, la definirea actualității literare a epocii, istorie literară azi. Publicistica literară se înnobilează prin aceste condeie, atît de diverse, căpătînd o personalitate nouă. Se inaugurează un nou stil de „a conversa" cu publicul, în numele operei literare.

De o exemplară calitate e cariera critică a lui Șerban Cioculescu. Aspecte literare contemporane (1932—1947) prezintă, într-o primă ecțiune, „Aspecte lirice contemporane", reeditare a unui volum mult citat (Aspecte lirice contemporane, Casa Școalelor, 1942) intruvabil azi, operă clasică a criticii noastre. Aspectele lirice . . . au hrănit o sumedenie de exegeți ai poeziei ermetice, ai lui Vinea, Blaga, Arghezi, Miron Radu Paraschivescu, devenind loc comun („clasică") prin citat, rezumat, referință. Cunoscute mai ales cercetăterului dar aproape de loc publicului sînt cronicile (studiile, articolele) din secțiunea a II-a a cărții, „Aspecte epice . . ." și editarea lor în volum este, cred, pentru istoricul literar, un prilej de reconsiderări utile. Surpriza cititorului de azi e legată, mai întîi, de exactitatea diagnosticului. Nimic nou, (esențial) nu se mai poate spune despre proza anului 1933, unul din cei mai rodnici ani ai prozei românești.

„Dar încăodată, anul care ne-a dat opere de valoarea Patului lui Procust, a Răscoalei, a Hotarului (Stere, În preajma revoluției, IV, n.n.), a Maitreyi-ei, a Maidanului de dragoste, a Căii Văcărești și a lui Velerim și Veler Doamne — și-a împlinit mai bine ca oricare altul rostul de cimentator al genului".

Să spunem : cărțile acestea au rămas. În școală se studiază Răscoala și Patul lui Procust. Sînt trecute mereu, printre cărțile importante ale perioadei interbelice, Calea Văcărești rămîne un roman remarcabil, ciclul lui Stere o problemă a dosarului (mereu deschis) al istoriei literare. Reeditările celorlalte le-au confirmat importanța, ca elemente definitorii ale unui tablou literar. Nimic în plus, nimic în minus. Criticul iubește realismul și, la distanțe egale de spectaculara avangardă și de literă exactă : istoric și filolog emerit, Șerban Cioculescu îmbogățește critica literară cu o observație acută a amantului. Cine cunoaște activitatea de editor a lui Șerban Cioculescu, pasiunea arhivei, poate observa rolul acestora în formularea opiniei. Punctul de pornire a acela al realismului funciar, ca și acela al unei drepte relații cu publicul („relația cu publicul" e conceptul central al criticii lui Șerban Cioculescu). Liste întregi de stricări ale limbii românești ne întîmpină în alte cronici, criticul urmărind, în mod egal în lectură, creșterea capacității expresive a limbii românești.

De excepțional interes e secțiunea a III-a a cărții, cea consacrată aspectelor critice. Mare polemist („spirit vioi și combativ, raționalist și dialectic" — E. Lovinescu), Șerban Cioculescu trebuie așezat printre mai marii bătăliilor literare ale timpului. În numele raționalismului (încă odată să amintim că în Titu Maiorescu și posteritatea lui critică E. Lovinescu remarcase valoarea bătăliilor literare ale lui Șerban Cioculesu). Toată gama polemistului, de la negația vehementă, a protestatului tranșant, pînă la ironiile acide, e prezentă.

Infernal e dulapul otrăvurilor maestrului. În apărarea valorilor culturii, a adevăratelor valori ale culturii, împotriva anarhiei și zurbei și zarvei „noilor generații", Șerban Cioculescu se manifestă nu numai ca un critic de primă importanță, ci și ca un mare scriitor, autor de replici antologice și de fraze strălucite : refuzul literaturii lui Cioran (Pe culmile disperării) e împănat cu ironii și cu citate suficient grăitoare, a lui Eugen Ionescu (Nu) e vehement. Șerban Cioculescu transcrie vîrsta autorilor, în fraze părintesc mustrătoare : „Așa a procedat acest Prislea isteț (pleonasm fatal al publicisticii. (Starea civilă : major. Are 25 ani așa cum își permite fără cerere vîrsta și Emil Cioran, ca un argument mai mult de genialitate. A ierarhizat singur, și, firește, spre profitul său. Și cu fără modestie".

Model polemic (prin echilibru și precizie) e și Detractorii lui Caragiale. Mai puțin cunoscut (nr. 3—6, 7—8 din Revista română) era studiul consacrat Istoriei literaturii române de G. Călinescu. Șerban Cioculescu refuză cartea ca „istorie a literaturii", interesant fiind inventarul reținerilor, al erorilor, al ticurilor stilistice, al ieșirilor subiective ale genialului ei autor. Fără să participe la campania anticălinesciană, studiul relevă o continuitate a gîndirii critice. Spectaculoase sînt atacurile împotriva oficialului Caracostea, ca și împotriva unui Lecca Morariu, autorul unui Buletin Eminescu („În materie de epopee eroi-comică noi am dat o Țiganiadă. Sînt o sută și nu știu cîți ani de atunci. E regretabil că eminescologii noștri o reeditează între dînșii sau „Biserica lui Eminescu e vastă ca zările țării noastre. Atîția vin să ne închine, și în afară de eminescologii! Cu ce s-au făcut nevrednici ca să ia seama, stricîndu-și-se pioasa tăcere a reculegerii, la încăierarea grotescă dintre slujitorii aceluiași altar? Sub cupola credinței lor, la picioare, se zbat; împleticiți în odăjdii, Marii Preoți, eminescologii (. . .) Spectacol degradant. Dintr-atîția ologi cîți s-au ales din trîntă, nu rămîne nici un eminescolog teafăr".

Critica lui Șerban Cioculescu e o specie a publicisticii literare, scrisă pentru public, și nu pentru altcineva, alcătuită cu gîndul la el, la cititorul mediu, bun iubitor de literatură. E o critică „democratică", nesofisticată, directă și francă, înzestrată cu vocația definiției drepte și nešovăitoare, cu intuiții perfecte dar și cu un zîmbet malițios și cu o substanțială moștenire de otrăvuri sait-beuviene, acele cuvinte cîrtitoare, vorbe de duh menite să vestejească și să întrețină în cititor un fel de bună dispoziție, pregătindu-l pentru întîlnirile, cele de gală, cu marile valori ale literaturii. Prudent în comentariile de poezie, exact în comentariile romanelor, Șerban Cioculescu devine strălucitor în dispută : cuvintele, altădată ținute în frîu, hrănite acum cu jarurile secrete ale pivnițelor împărătești ale literelor, galopează victorioase peste valurile de vorbe pigmee ale tonurilor nevrednice de înaltă cinstire. Preopinentul devine portret, ființă fizică, numărată în ani, funcții și onoruri civile, cu ticuri insuportabile și cu lașități infernale. Scuturate de umilința oficioasă a comentariului, frazele, morala, e fără cruțare (precum în articolul consacrat falsurilor lui Minar).

Desigur, despre numeroșii scriitori prezenți în Aspecte literare . . . s-a scris, în timp, mult și în numeroase rînduri mai bine. E normal să fie așa; istoria literară, asumîndu-și valorile prezentului literar devine știință, posesoare a unor metode de cercetare care îi dau un profil și care năzuiesc spre o sinteză. Dar Aspectele literare . . . ale lui Șerban Cioculescu rămîn o lecție de critică literară, o lecție de etică literară pentru cel care astăzi pătrunde în tainele breslei. Viață și literartură se contopesc pentru a da glas unei înalte moralități și unui exemplar destin omenesc. „În pragul, acum, al vîrstei de 70 de ani, notează scriitorul în Introducerea volumului, autorul Aspectelor crede, ca și în trecut, despre critic, că nu face și el literatură, ci o comentează numai. Viața este o permanentă lecție de modestie. Cu atît mai mult ar trebui să fie arta." E una din acele fraze pe care n-ar trebui să le iutăm niciodată.

C. UNGUREANU

La întîlnirea noastră cu „Vulturul“ lui Radu Theodoru

Note pe marginea unei metode epice

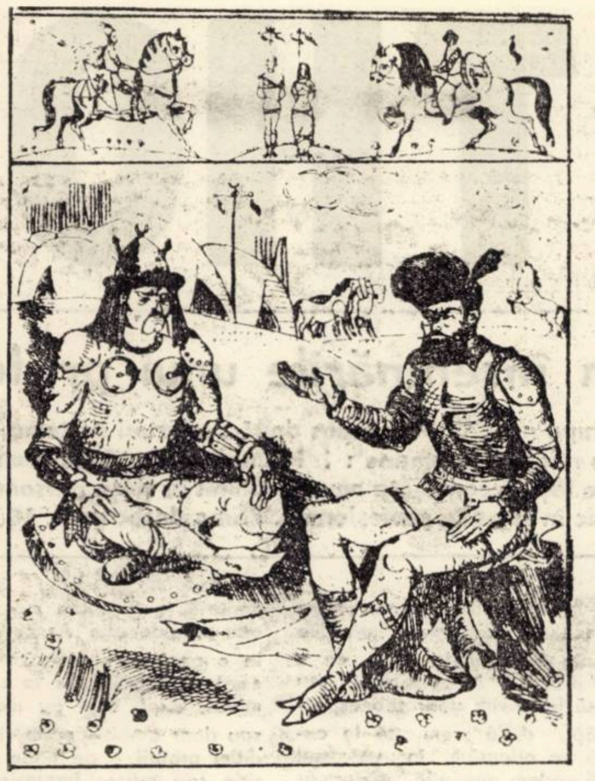
Ilustrație de Stihi Bogdan la „Vulturul" vol. II.

Pe Radu Theodoru, volumul II al ciclului „Vulturul" îl arată mai departe ca pe un ambițios constructor al romanului monumental. Genul are legi proprii : viziunea concentrică, evenimentele gravitind in jurul eroului principal ; ubicvitatea politicii eroului, in virtutea căreia nu vei intilni absolut nimic la care acesta să nu fi asistat direct sau indirect ; sarcina panoramică, producind impresia că lucrurile sint văzute la lumina egală a zilei, nestilizat, așa cum i le oferă privitorului insăși viața

Vulumul II al ciclului „Vulturul" reia firul acțiunii acolo unde, din motive pur tehnice, narațiunea s-a oprit la capătul volumului premergător. Procedeul implică un moment intensiv : reluarea narațiunii la același grad de temperatură, fără cea mai mică suspensiune. Or, in felul acesta, in structurarea masei epice aparent nu poate să intervină nimic nou : fluxul va fi același ca in volumul precedent, romancierul rezervindu-și doar dreptul să intereseze prin fapte noi, nu prin interpretarea in adincime a caracterului eroului principal. Procedeul, fără doar și poate, subințelege o febrilă căutare de intimplări și relații, nepuse pină aici in valoare de tradiția eposului mihăilean. Există asemenea intimplări și relații ? Fără indoială că da ! In viziunea propagată de pașoptiști n-a intrat din realitatea socială, politică, juridică și spirituală a vremii lui Mihai Vteazul decit ceea ce a slujit cauza lor proprie. Și această viziune propagată prin școală și presă a rămas dominantă in conștința românilor mai mult de un secol, deși intre timp unii istorici au pus in valoare și alte fapte documentare de mare importanță ca, bunăoară, uneltirea boierilor contra lui Mihai, pe care vroiau să-l inlocuiască cu Simion Movilă ; misiunea de pace a lui Meletie Pigas, patriarhul Alexandriei ; politica transilvană a impăratului Rudolf II etc.

Volumul II al ciclului, intitulat Planul bizantin, debutează in felul acesta in mod firesc și – strălucit, de ce s-o tăgăduim ? – cu o amplă secțiune (carte) intitulată (poate prea pragmatic) Despre diplomație. Iată ideea grandioasă a lui Mihai Vodă : un război fulgerător in Balcani, in care, prin noi biruințe asupra Turcilor, să-și consolideze stăpinirea, deschizindu-și totodată calea și spre o alianță temeinică cu impăratul roman in vederea recuceririi capitalei imperiului de răsărit. Să adăugăm că acesta a fost un vechi vis al tuturor conducătorilor de oaste de origine ardeleană și centro-europeană, de la Huniazi și Gheorghe Doja la impărații Carol V și Rudolf II. Volumul prezent al romanului Vulturul se inscrie astfel nu numai după titlu in marea politică mondială a secolului XVI. Altfel zis, prin insăși substanța istorică – in sine, o noțiune destul de vagă spre a permite tot felul de interpretări – el iși rezervă privilegiul de a permite o viziune cu totul modernă asupra domnitorului român.

Versiunea interpretativă a lui Radu Theodoru presupune in primul rind valorificarea amplă a unor date și fapte insuficient slujite de sintezele premergătoare. Prin aceasta, in toate chipurile, ea il prezintă ca autor intr-o situație dificilă : Avind in centrul romanului un domnitor care istoric se află in pragul absolutismului, sarcina principală ce-i revine este de a-l inzestra cu acea „ințelepciune" voivodală care singură chezășuiește reechilibrarea puterii domnitoare in așa fel ca ea să răspundă intereselor națiunii. Or, o națiune românească juridic recunoscută n-a existat incă in vremea aceea din rațiuni teritoriale și dinastice : impărțirea patrimoniului daco-roman al statului unic – amintire și năzuință – in voivodate, dintre care Transilvania trece tocmai in momentul faptelor de narat (1598) sub sceptrul habsburgilor. Insuși mersul firesc al evoluției adaugă in felul acesta, in masa documentară a romanului, citeva elemente negative, suficient de importante insă spre a-l face pe romancier să-și resimtă șansele de reușită impovărate de un imens material politic de primă ordine.

Trebuie să-i urmărim pe Radu Theodoru in interpretarea creativă a acestui material fără a suride și fără a dispera, chiar dacă in unele momente șovăie sau greșește. O sumedenie de temeri și chiar de alarme au trebuit să fie invinse de la caz la caz, ca „viziunea" sa să apropie, servind trecutul și viitorul, justificarea adevărului artistic. Căci, in romanul istoric, aceasta in fond este ținta ultimă ! Să adăugăm că prin insuși faptul că Radu Theodoru urmărește și dimensiuni epice monumentale, justificarea artistică a viziunii sale epice asupra lui Mihai Vteazul ii impunea, in primul rind, să evite orice poză și grandoare stereotipică, dacă in uvertura largă, spre care romanul său năzuiește, totul vrea să apară cu adevărat ca rezultatul inteligenței, perspicacității, clarviziunii și onestității creatoare.

Intr-un moment al demitizărilor la modă – proces la care Radu Theodoru nu participă cit de cit – tentațiile spre irațional, dezordine și agitație gratuită există genuin, incasindu-și birul in variate forme, unde te aștepți și unde nu te aștepți. Consecvența cu care Radu Theodoru rămine, in cele 500 pagini ale volumului II, in ciuda „sferei electrice" caracteristice romanului său, relevată de noi incă de la apariția primului volum, pe făgașele semnificațiilor realiste, atestă virtuozitatea cu care el stăpinește și de data aceasta structurile romanului.

Mai dramatic ca dimensiune epică și ritm pare a fi cartea a doua, Seceta, deși numai la prima vedere, intrucit aici structura narativă este mereu pindită de pericolul anecdotei.

In sfirșit, cartea a treia, care reia titlul volumului, incearcă cu bravură – inceputurile subcapitolelor sint de fiecare dată deosebit de grăitoare – poetizarea, in tradiția bună a termenului, a uriașei mase documentare care i-a stat la dispoziție, chezășuind romanului dicțiunea sa individuală, plină de nerv și muzicalitate. De altfel, apetența lirică este inseparabilă de viziunea lui Radu Theodoru asupra secolului XVI, intruchipat in marea figură a voievodului român : adevărată figură de epopee populară. Substratul ei este vulcanic, dictindu-i uneori notații de agresivă dominație, alteori decantate cu grijă. Pe scurt, Radu Theodoru nu este un autor numai de „bune intenții" care – precum o spune un proverb – nu sint suficiente spre a scrie cărți bune. El posedă și acea ingeniozitate comunitară care iscă participația lectorului și care denotă aplicarea sa precisă la cerințele artistice ale vremii noastre.

Indiciul valorii literare a viziunii epice a lui Radu Theodoru asupra epocii lui Mihai Viteazul este chezășuit de freamătul cu care se citește romanul său, in ciuda unui material epic in general bine cunoscut. Nu toate paginile pulsează la aceeași temperatură ; aceasta nici nu li se poate pretinde ! In schimb, a doua carcateristică : influența crescindă, in ciuda formei epice obiective, a tușelor cu finalitate analitică, face ca și volumul II al ciclului Vulturul să fie receptat ca o lucrare unitară, care nu ratează normele artei.

ANDREI A. LILLIN

Simbol și perspectivă în poezia lui Vladimir Ciocov

Iată una din cele mai frumoase poezii ale volumului „Poemele Candorii", al poetului timișorean : „Cum m-aș cufunda în brazda țărînii, / în brazda crudă a gîndului, in brazda sentimentului, moale, / ce e leagăn de valuri, ce umedă încă scînteie / și se-ndoaie, și curge asemeni argintului víu, / și fumegă-n urma condeiului, și spumegă curată în alb. / Cu trup și suflet m-aș cufunda în brazdă, intreg, / asemeni seminței alese, seminței mirabile / pe care toamna, semănătorul o pune cu speranță în reavăn pămînt / și-apoi rămine-nvelită, cald îngropată. / Așa aș dori ca omu-nhumat, ca omul jertfit în brazda de-un albastru metalic, / de bună voie să cad / și ca bobul de grîu să răsar, tînăr din nou. / și ca firul subțire să cresc, năzuind spre înalt / și din nou, ca ieri, să mă leagăn asemenea spicelor, / fecundat de cuvinte sub vîntul șăgalnic. / Și astfel prin ani în brazdă să dorm nesilit, / prin voința mea proprie, / în brazda curată, în brazda ca o stea de lumină / și cu alte gînduri mereu, cu veșnic noi sentimente, / pururea viu / mereu schimbat din ea să mă nasc". **(Gînduri în fața brazdei,** p. 21 și u.)

Echivalența „brazdă"=„rînd scris", dezvoltată printr-o acumulare de metafore și comparații, remarcabile prin prospețimea asocierilor, constituie fundalul adecvat înscrierii într-un sistem personal de imagini a unui motiv tradițional sămînța care moare pentru a rodi. Nedumerește doar sintagma „sămînță mirabilă" : citatul din Blaga aparține autorului sau traducătorului ? În ce privește specificul dicțiunii poetice a lui Vladimir Ciocov, poetul Anghel Dumbrăveanu l-a transpus cu acea subtilă fidelitate care este chiar principiul creației în arta traducerii.

Autorul **„Poemelor candorii"** este un raționalism declarat : „Eu trăiesc conștient (. . .) caut, bătătoresc cărări, fac drum prin lucruri, / fac drum prin viață / și chiar prin mine, cu al rațiunii tăiș" / **(În sine-mi,** p. 28 și u.) Acest raționalism devine pregnant pe plan stilistic pe de o parte prin argumentarea ideii poetice, dezvoltată într-o retorică **sui-generis** a imaginarului, pe de altă parte, printr-o seamă de motive poetice, printre care subliniez ca cel mai personal și mai obsedant totodată motivul cărării.

Relația fundamentală este cărare-cunoaștere : „Nu voi putea străbate toate drumurile și / toate cărările / ce taie spațiile-adînci, / Vehiculind universuri umane / și universuri stelare / prin negrul infinit / Pe rotunde orbite fără margini" / **(Nu voi putea să văd atîtea).** Evident, este vorba în primul rînd de cunoașterea domeniului poetic, al universului nelimitat al fanteziei ; luciditatea, raționalismul, la fel ca și candoarea, se exercită prin excelență – în cele mai bune versuri – nu pe terenul conceptelor, ci în concretul emoției și invenției artistice. În altă poezie, cărarea devine simbolul civilizației, ca victorie a timpului omenesc asupra naturii amorfe și, totodată, simbol al cuprinderii întregului conștiinței prin demersul poetic.

O poezie din cele mai semnificative avînd în centru acest motiv poetic este **Drumul** : „Îmi place să plec totdeauna pe drumul meu propriu, să călătoresc, / Îmi place drumul care izvorăște din cel dintîi pas ; îmi place să umblu pe drum – cînd e ca o linie dreaptă / și cînd, asemeni veșniciei, se-ntinde la nesfîrșit ; / Îmi place drumul și-atunci cînd se-ndoaie ca șarpele, / sclipitor, îngust sau larg fără semne pe margini. / Drumul care asemeni cîmpiei nu se culcă nici seara / iar noaptea n-are parte de somn ; numai cînd și cînd, / obosit de sine, de umblet, doar o clipă, doar o secundă-ațipește. / Îmi place drumul bun pentru toate, pregătit totdeauna pentru orice, / drumul treaz, mereu drumețind și care curge ca fluviul. /etcetera.

Sensurile sînt variate, autorul dînd consistență imaginativă, afectivă și ideatică totodată motivului, prin multitudinea de comparații și de epitete, prin efectele de contrast și cele de nuanță și armonie. Fraza sa este plină, compactă. O creștere lăuntrică a poeziei și armoniei. Fraza sa este plină, compactă. O creștere lăuntrică a poeziei duce, printr-o fină mișcare de translație. trecînd prin felurite combinări metaforice, de la echivalența drum=extremă individualizare, afirmare a originalității eului, la echivalența drum=curgere a timpului ca veșnică trecere.

Un accent de caldă euforie însuflețește, de exemplu, versurile din **Îndrăgostit de dealuri** : „Sînt îndrăgostit de cărările ce urcă și coboară / în rare desișuri ca-n oaze venite din cer" / (p. 131 și u.) Dubla direcție a demersului poetic : în adîncurile sinei și în înalturile idealului, spre intimitatea emoției și spre frumusețea lumii exterioare, este de asemenea cuprinsă în motivul căii care urcă sau coboară.

După cum am arătat și cu privire la alți poeți, în miezul metaforelor relevante se deslușește mereu și un act care aparține așa-zisind metaliteraturi : o intuire a specificului propriei scriituri, chiar a specificului formal de extremă esențialitate. Cărarea este forma gîndirii poetice a lui Vladimir Ciocov, este semnul retoricii sale particulare. Un autentic cutremur existențial, învins printr-o încordare extremă a imaginației, ne întîmpină în poezia care încheie volumul, **Temeri.**

Volumul **Poemele candorii** conține și cîteva poezii de dragoste scrise cu multă sensibilitate **(Versuri de seară, Pe dealul înflorit, Trăiește în mine, Stihuri melancolice, Casa părăsită).** Un patetism de superioară calitate se degajă din imaginile aproape halucinante din **Moartea dragostei** : „Prea devreme pleci și fără / nici o tristețe, fără lacrimi și rece ; / plecă și, singuri rămași, / cu inima indiferentă, de ghiață, / ca niște stînci umblătoare / călătorim tot mai departe unul de altul" (p. 82 și u.). Nu se pot nicidecum trece cu vederea nici marinele care vădesc mai ales un ochi atent, receptiv la nuanțele peisajului **(Întîlnire, Culorile mării, Neliniștita mare).**

Poet aflat în deplină efervescență creatoare, Vladimir Ciocov va continua desigur să-și adîncească mesajul, poezia sa devenind și pentru cititorii de limbă română o prezență vie.

ALEXANDRA INDRIEȘ

ETHOS

Din însemnările unui profesor

Grupa nr. 470 şi-a propus două dezbateri pe tema etica tipurilor de relaţii interumane : 1. Intîlnirile cu şi fără demnitate, sau ce urme laşi în conştiinţa omului intîlnit în viaţa personală. 2. Etic şi estetic în relaţiile profesionale. Prima dezbatere : 18 dec. 1972.

Studenta **ELENA P.** relatează o situaţie din nuvela „Pantofi frumoşi" de Rohan : o ţigancă tînără, drăguţă, se întoarce dezgustată în cocioaba ei ; nu mai e un copil, n-a fost nicioadtă un copil necugetat, după înţelegerea sa ; cineva a învăţat-o să nu se chinuiască frămîntînd greşelile trecute : nu fapta săvîrşită acum, cea mai gravă din cele pe care le putea face pe propria răspundere, o chinuie, ci întrebarea **de ce a făcut-o ?** De ce s-a dus cu acest bărbat ? Nu-l căuta, pe el sau pe altul, nu au îndemnat-o la aceasta întîmplările neruşinate povestite în mahala, nu i-a fost simpatic, n-a momit-o cu bani, cu ciorapi sau cu rochiţă, n-a constrîns-o, n-a fost beată ; „de ce l-am urmat ?" După un timp, face o constatare care studentei i se pare plină de semnificaţie : „m-am dus cu el pentru că... avea pantofi frumoşi...".

Rumoare. Pe multe feţe un zîmbet meditativ. Cîteva minute de tăcere, în care sala este încă dominată de ultimele cuvinte, rostite de Elena P. rar şi expresiv. Intervenţiile studenţilor n-au obişnuita spontaneitate a dezbaterilor din grupă. Fiecare parcă ar mai avea ceva de adăugat spuselor sale. Pe unii îi tentează peroraţia.

DANA M : Biata fată desculţă a fost impresionată de pantofii cei frumoşi ! Erau pentru ea un simbol al bunăstării ; i s-a părut că apropierea de această condiţie este, în sine, o fericire ; a căzut pradă bucuriei – provocată artificial – de a constata că situaţia ei nu este incompatibilă cu o condiţie socială superioară ; tindem, în mod firesc, spre o asemenea condiţie ; fapta ei includea, poate, un element de gratitudine..."

TRAIAN B.: are o voce sonoră, caldă şi un ton persuasiv, care nu totdeauna şade bine vîrstei lui ; săritor şi prietenos, cu un aer de inocenţă, devine tăios şi uşor excesiv cînd judecă, iar stilul său nu exclude, în aceste momente, formularea grosieră ; el este în grupă „samuraiul cu candori". Ca toţi oamenii care ţin nu numai să-şi comunice opiniile, ci şi să le croiască drum prin fundamentări de principiu, exprimate pînă la capăt, este înclinat spre teoretizări ; gîndurile sale evoluează, de regulă, în spirale prea largi, depăşind obiectul dezbaterii. Aşadar : „Tendinţa spre ameliorarea propriei condiţii este caracteristică tuturor sistemelor vii ! A accepta o faptă numai pentru că se subordonează acestui principiu înseamnează a le justifica pe toate. Reacţia specific umană începe la un nivel mult mai înalt. Fata, desigur, tindea spre mai bine, dar tindea rudimentar şi primitiv, cum, de pildă, tinde calul să păşească solemn şi elegant în sunetul fanfarei. Situaţia se repetă, în condiţii psihologice aproape identice, şi la **alt nivel de trai,** chiar dacă strategia insului nu mai stă în pantofi, ci, să zicem, în maşină. El contează pe faptul că va găsi, pentru o distracţie de nivel modern, **o fată de condiţie bună,** dar cu conştiinţa ţigăncii desculţe. Dana invoca un sentiment nobil, o înclinare afectuoasă, gratitudinea. În situaţii similare este vorba doar de o speranţă vagă, a unui om cu criterii dubioase de comportare, de a parveni fără o vinovăţie aparentă. Starea ulterioară, de derută, nu izvorăşte din motive cîtuşi de puţin transcendentale, ci din intuiţia bruscă a unei evoluţii falite între flirt şi bluf".

ANCA B.: „Să nu simplificăm, totuşi, prea mult lucrurile. Personalitatea umană a evoluat creînd nu doar un anumit gen de valori, pe care le are în vedere Traian, ci o întreagă ierarhie de valori şi-a dezvoltat, faţă de acestea, un sistem intuitiv de receptare, greu de analizat ; pentru crearea şi promovarea diferitelor tipuri de valori, omul a recurs la cele mai variate strategii, de la munca fizică istovitoare pînă la podoaba ochilor frumoşi, a părului bogat, pînă la farmecele spiritului. Tendinţa spre ameliorarea propriei condiţii este complexă şi multilaterală, iar comportarea omului devine o rezultantă a unui mare număr de factori care nu au o pondere constantă nu numai de-a lungul vieţii sau al unei etape relativ ample, dar nici în cadrul a două stări succesive de conştiinţă. De aci, nota de imprevizibil şi dreptul fiecăruia, ca să nu spun necesitatea, de a rememora şi reflecta, poate cu uimire ; oamenii nu evoluează pe traiectorii ideale..."

TRAIAN B.: „De acord, dar nici pe aceea a unor bolovani desprinşi din vîrful muntelui ! La drept vorbind, Ancuţă, speculaţiile foarte înţelepte care se fac adeseori în jurul complexităţii fenomenelor nu reuşesc decît să alimenteze poziţiile agnostice. Toate fenomenele sînt de o complexitate, practic, inepuizabilă, dar n-avem voie să le privim doar sub aspectul complexităţii, dacă vrem să le cunoaştem şi să ne orientăm în universul lor. Trebuie să vedem nervurile, să urmărim confluenţele în ramificaţii tot mai mari, să ajungem astfel la rădăcini şi izvoare, la istoria esenţială. Cotropirea şi raptul, crima, intriga şi calomnia sînt şi ele instrumente ale unei comportări orientate ascendent, în intenţia agenţilor lor. De aceea mi se pare importantă **etica** motivaţiilor. Nici munca, oricît de trudnică ar fi, şi plină de pericole, nu se poate sustrage justificărilor etice.

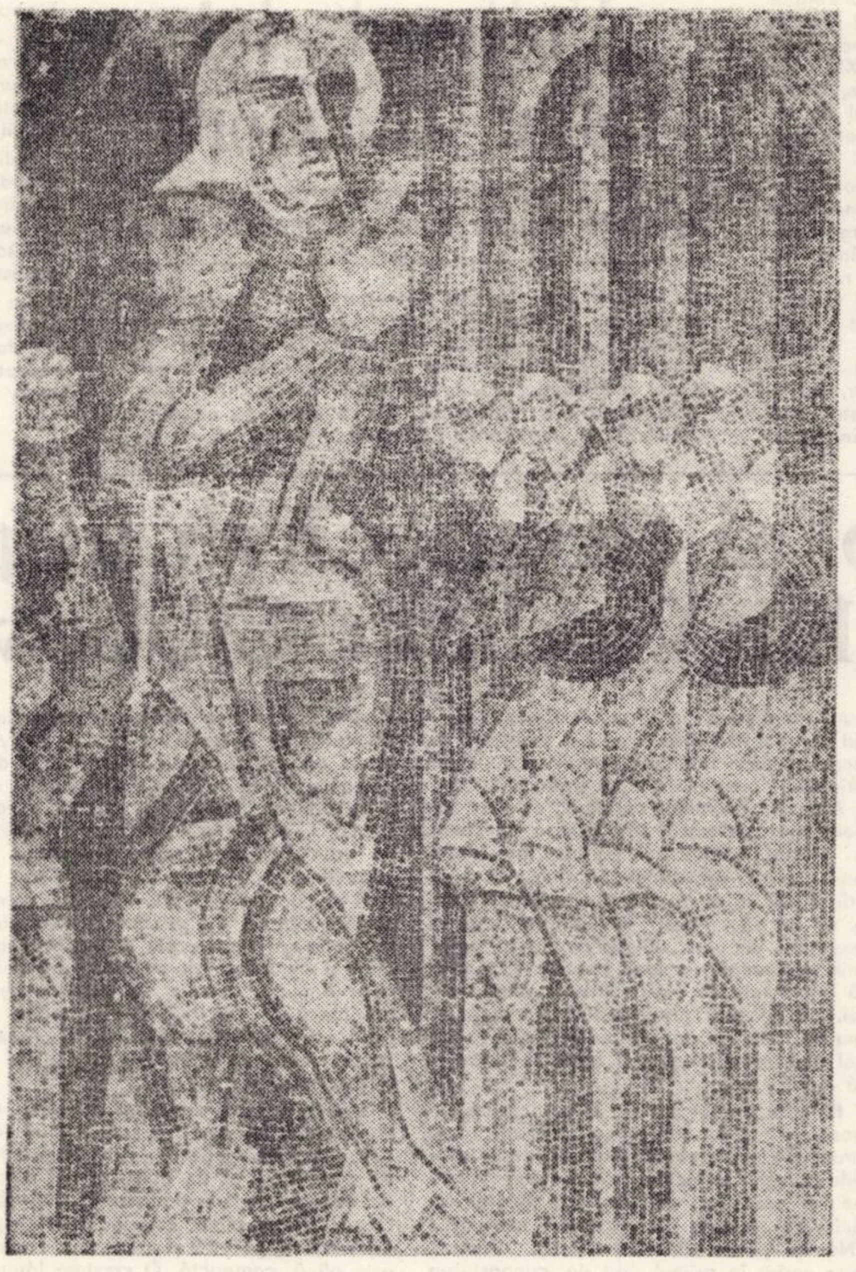

VASILE V.: „Dar putem oare identifica totdeauna motivaţia ? Cazul pe care l-a adus în discuţie Elenuţa ar fi simplu dacă am şti că pasul tinerei ţigănci a izvorît din vreun interes, ori pasiune, ori viciu, ori indiferenţă Noi discutăm deci tocmai un caz în care mobilul acţiunii nu este clar şi cu atît mai puţin se poate vorbi de **o teorie a motivelor, de motivaţie** în sens propriu. Traian consecvent rigorismului său, a pornit de la varianta că fata trăieşte sentimentul unei aspiraţii eşuate ; aceasta este doar o **ipoteză.** O dată acceptată, s-ar putea adăuga, desigur, şi alte considerente. Aş aminti cele discutate la o ocazie anterioară : oamenii se situează pe abscisă de la zero spre plus ori minus, după cum au idealuri şi principii sau doar ambiţii, pofte şi obsesii ale **condiţiei proprii** – de unde goana după **poziţie** sau măcar **impresie.** Celor dintîi le lipseşte nota de festivism, de reprezentare, specifică parvenitului şi lipsitului de merite. Dacă interesul a stat la baza comportării discutate – ceea ce, din preambulul schiţat de Elenuţa rezulta că nu intră în discuţie – ar fi necesar să medităm aci, împreună, asupra frumuseţii omenescului în valorile umane. Nu-mi pot închipui un personaj pozitiv real, un bărbat cu merite, de pildă, ispitit de semnele bunăstării materiale ale unei femei. Se înşeală deci fetele care uită aceasta şi, prin toalete sau coafuri extravagante, subliniază ce rol restrîns recunosc omenescului în sistemul lor de valori, se oferă căutătorilor de nimicuri. În realitate, pe o fată frumoasă şi cu merite, semnele unei uşoare privaţiuni, ale spiritului de economie, o ridică, întocmai ca pe un mare demnitar picăturile de noroi pe pantaloni. O asemenea fată nu-şi pierde firea în faţa unui „semnalizator al condiţiei", indiferent dacă e vorba de pantofi sau de auto".

MINODORA C.: „A lua ca punct de plecare o singură ipoteză mi se pare un demers inevitabil unilateral ; în nici un caz nu putem porni de la o ipoteză exclusă de la început".

MARIAN R.: „Premiza că tocmai **mobilul** comportării fetei este neclar duce, cred, discuţia pe un făgaş bun".

AMELIA R.: este o fată subţirică şi scundă, cea mai bună la învăţătură şi la activităţi culturale, din toată grupa ; colegii au supranumit-o „floare albastră" datorită ochilor de nu-mă-uita şi naturii ei delicate ; nu cere şi nu întreabă nimic fără un „te rog", rostit în modul cel mai natural şi convingător, şi mulţumeşte de peste optzeci de ori pe zi, după o destăinuire făcută de Adrian S., şeful grupei, în urma unor observaţii îndelungate şi demne de încredere. Am impresia că este printre puţinele colege iubite de toată lumea şi stimate în mod absolut de Adrian A. Vorbeşte rar, ca toţi cei ce elaborează din mers, şi fără nici o intenţie de a uimi prin debitul vorbirii sau prin originalitatea ostentativă a ideilor. Nu se supără niciodată pe nimeni. „Nu putem evita ipotezele într-o discuţie orientată spre cauze, nu putem discuta „în general" despre o situaţie care se cere lămurită ; cred că Traian nu a avut în vedere un interes de care tînăra fată ar fi fost conştientă şi pe care ea l-ar fi putut gîndi în forme concrete, ci a pornit de la ipoteza unor reziduuri de interese neclare sau încă neclarificate..."

DORINA Z.: „... În orice caz, neexcluse de indicaţiile iniţiale, de dată ce fata a raportat atracţia la un obiect – pantofii – şi nu la părul negru, la ochii frumoşi, la vorba plăcută sau la un alt dat neobiectual".

AMELIA R. „Mă întreb, însă, oare faptul că reflecţiile ei o trimit spre pantofii cei frumoşi poate fi interpretat exclusiv ca sensibilitate la valorile materiale ? În al doilea rînd, aceste valori nu au şi o latură umană ?".

VIORICA C.: „Evident că ele nu plutesc neapărat în trivial. Mă tem că Traian a introdus un accent exagerat, de cerebralitate cazonă, în această discuţie. Pantofii cei frumoşi poate că n-au avut decît funcţia gulerului curat, a ţinutei ordonate, care dă un aer de oarecare distincţie şi impresionează plăcut, a cămăşii de la ţară, lucrată cu îndelungă migală. Un nespălat nu inspiră simpatie. Din punctul meu de vedere, şi alături de considerarea altor valori, i-aş împărţi pe băieţi în două categorii : cu poezie şi fără poezie. Floarea din părul adolescentei şi pana din pălăria flăcăului de la ţară sînt oare altceva decît un semn al poeziei ? Informaţia suplimentară, pe care o aduc cu sine atari amănunte, este ca o **lumină** şi nu i se poate nega mesajul pozitiv, oricît de indescifrabil, la analiză. Un om care trăieşte muzica şi înţelege rostul florilor, care cîntă şi admiră „de dragul artei", e un suflet cu poezie, deschis spre un univers luminos, relevă un mod de comportare orientat spre o umanitate ascendentă. Am ţinut să invoc funcţia poetică a amănuntului pentru cazul în care am fi de acord că şi unele amănunte vestimentare pot primi pentru ambiant funcţii poetice, de dată ce pot primi, precum aminteam, disfuncţii de acest gen, producînd repulsie, dezgust".

INGRID R.: „La ideea formulată aci de Viorel, aş adăuga faptul, cunoscut de sociologie, că obiectele create de om au nu numai o valoare materială, ci şi o semnificaţie spirituală ; articolele de îmbrăcăminte sînt poate mai specifice şi mai personalizate decît alte bunuri, exprimă un univers interior raportabil nu numai la ceea ce posedă, ci şi la ceea ce **reprezintă** cineva, intrînd în sfera de semnificaţii a ţinutei, ca şi mersul, gesturile, coafura, vorba, salutul. O fetiţă bucuroasă de noul ei şorţuleţ alb cu floricele albastre ne încîntă pentru că ne umanizează, puţin ; alta, care se mîndreşte cu mormanul ei de jucării scumpe, prefigurează pe doamna ce-şi va căuta fericirea în toalete, şi ne face, mai de grabă, trişti".

ADRIAN S. : „Mă tem că, între atîtea metafore suave şi comparaţii angelice, care, pe posesorul de pantofi văcsuiţi (nu ştim cît de frumoşi vor fi fost realmente !), l-au dus încetişor într-un univers de **lumini** şi **floricele,** nu mai desluşim coordonatele esenţiale ale **întîmplării.** Mi se pare necesar să ne orientăm nu numai spre mobilurile fetei, ca într-un proces al ei, cu **pro** şi **contra,** ci şi spre morala junelui văcsuit, cum şi-a conceput, de altfel, Traian, în parte, prima sa intervenţie. Putem accepta oare ideea că o maşină elegantă nu îndeplineşte, într-o situaţie conflictuală de genul celei discutate de noi, decît o funcţie poetică, întocmai ca gropiţa din obraz şi ca pana din pălăria flăcăului de la ţară ? Dacă pantofii cei frumoşi ar fi fost într-adevăr expresia unei oarecari poezii a spiritului, a purităţii şi candorii, atunci n-ar fi avut loc fie întîmplarea fie drama. Intîlnirea cu un om candid este un pas spre umanitate. Sintem, din păcate, prea puţin atenţi la gradul de elevaţie morală a omului de lingă noi, crezînd că însuşirile lui rămân exterioare persoanei noastre. Vecinul meu de bancă alcătuieşte cu mine un suprasistem în care ne influenţăm reciproc şi inevitabil. Chiar două pietre, puse una lingă alta, intră în relaţii, devin cîmpul unor reacţii chimice. Cel ce are asupra altuia un ascendent oarecare trebuie să ştie şi să înţeleagă mai bine decît el că nu are voie să speculeze acest ascendent. Dar fiecare om de pe pămînt îşi poate recunoaşte, în anumite privinţe, inferioritatea faţă de mulţi semeni, ceea ce nu înseamnează că toţi trebuie să umblăm prin lume plini de complexe şi cu disponibilităţi de victimă ! Să ne gîndim la „Pygmalion" de Bernard Show. O, dacă tînăra ţigancă, înclinată spre analiză şi reflecţie ,ar fi întîlnit un om stăpînit de o idee înaltă, poate ar fi devenit o **operă**. Dar bărbatul cu pantofi a fost un om de condiţie joasă, statut moral pe care îl va păstra, probabil, şi după ce va ajunge la maşină sau la apartament cu supraconfort ; întîlnirea cu el aduce înjosire şi înstrăinare de sine, ceea ce este mai dureros într-o societate în care atîţia oameni şi-au regăsit demnitatea. Va fi fost pentru tînăra ţigancă o situaţie rară întîlnirea cu un încălţat şi l-a situat numaidecît, pe el, apoi şi pe sine, puţin, în sfera pozitivului ; caracter impresionabil, personalitate subminată de cine ştie ce umilinţe anterioare, a cedat, devenind astfel eroina unei experienţe triviale. Evoluţia ei viitoare depinde nu atît de experienţele ce vor urma, cît de capacitatea de a transforma într-o atitudine activă primele experienţe, poate chiar prima dintre ele, ceea ce ar restrînge, ca să spun aşa, în viaţa ei, sfera accidentalului. Pe drumul spre desăvîrşire nu poţi merge cu oricine. De altfel, asupra drumurilor vieţii acestei fete trebuia să mediteze, înainte de orice, şi insul cel bine încălţat".

ELENA P.: „Este, fără îndoială, mult adevăr, şi bine, şi frumos, în ceea ce spune Adrian, dar oare nu cerem celor care au „pantofi frumoşi" sau maşină modernă sau alte **semnalizatoare** de valori materiale să devină supraplatonici, purificaţi de orice dorinţă, pasiune ori slăbiciuni ? Maşina în care se urcă un bărbat frumos şi plin de merite trebuie privită ca un mijloc de corupţie ? Dacă o femeie tînără şi drăguţă are maşină înseamnează că trebuie să suspecteze pe toţi cei ce o înconjoară cu simpatia lor ? Aceasta ar fi o psihologie rudimentară ! Raţionamente de calici ! Cunosc persoane care au plătit scump infatuarea de a crede că alţii îşi pierd cumpătul în faţa unei maşini elegante, precum sălbăticiunile prinse noaptea în faţa unui far puternic. Vom reînvia poate drama odinioară a unor fete bogate, dar totodată harnice şi frumoase, care nu-şi puteau da seama dacă peţitorii cei mulţi vin pentru ele sau pentru lucrurile din jurul lor ?".

ADRIAN S.: „Fără îndoială, am avea despre civilizaţia modernă o idee naivă, fundamental falsă, anacronică chiar pentru Seneca, dacă am privi obiectele de confort nu prin elementele de progres uman pe care le aduc, nu prin funcţiile lor utile şi necesare, ci prin supoziţia unor funcţii corupătoare, pentru cei ce le au într-un fel, pentru cei ce încă nu le au, în alt fel. Elenuţa ne atrage atenţia asupra faptului că valorile spirituale şi cele materiale ale societăţii pot coexista la aceeaşi persoană ; evident ; aş spune chiar că societatea în care toţi indivizii ar poseda valori materiale într-un raport direct proporţional cu cele spirituale mi s-ar părea cea mai bună cu putinţă, înţelegînd aci, desigur, valorile spirituale în forma lor subiectivată, transformate în însuşiri ale personalităţii. Fapt este că obiectele, ca valoare concentrată, ca încorporare a unor însuşiri spirituale şi a unui efort creator, **produc impresie,** se comportă **străin** de creatorul lor şi de însuşirile posesorului. Acesta din urmă ştie că haina nu-l face pe om, dar că ea îl poate situa brusc în lumea celor ce trăiesc în neputinţă sau în a celor ce îşi permit, datorită unor **valori,** nu numai să trăiască **bine,** ci şi după legile frumosului. Este posibil ca pantofii încălţatului să fi intimidat, după cum maşina **impune** la cel care, văzînd doar scopul – o viaţă în forme superioare faţă de prezent – şi izbînda, se înclină puţintel în faţa victoriosului, căruia îi atribuie calităţile presupuse de o atare izbîndă. În confruntările dintre ei, forţele sînt inegale. Soluţiile majore şi definitive nu pot fi decît pe plan etic ; fără **ethos** nu există frumuseţe a personalităţii umane ; un bărbat care adăposteşte o noapte în apartamentul său o fată, ori o duce trei zile cu maşina, rezolvă, la o amplă scară de valori, nu o problemă de confort, ci una de caracter. Colegele vor fi de acord că inspiră profundă repulsie un bărbat care, merge în peţit cu punga doldora de bani, chiar dacă i-a cîştigat prin merit ; n-aţi simţit niciodată impulsul de a ironiza pe cei ce îşi etalează numaidecît **titlurile**, funcţiile, poziţia socială sau, după ce v-aţi convins că au într-adevăr merite, n-aţi regretat că vi s-au prezentat **pe dos ?** Să ne gîndim cîtă frumuseţe morală cuprinde soluţia personajului pozitiv în străvechile basme populare ; Făt-Frumos este pus mai întîi să-şi dovedească înaltele calităţi, şi numai după aceea îşi poate dezvălui originea regească. În discuţie este, aşadar, Elenuţă, nu prezenţa valorilor materiale în viaţa unui om, ci lipsa valorilor morale în formaţia sa şi criza demnităţii umane pe care o atrage cu sine, în diferite forme, o atare carenţă".

ADRIAN S.: este ceva mai în vîrstă decît ceilalţi colegi de grupă, trece drept capul cel mai teoretic dintre toţi ; pasionat de metodologia ştiinţelor, a prins gustul unor intervenţii care au aerul explicaţiilor integrale ; tonul prea sentenţios şi apodictic îl face să nu fie atent la anumite nuanţe. Concentrîndu-se mereu asupra unui singur aspect, pe care vrea să-l analizeze pînă la capăt, riscă să-i privească pe oameni în **stare pură :** cine nu e candid în mod absolut e un corupător. Adrian e un spirit clasicist. pe care îl pasc toate riscurile jocului cu absolutul. La început nu era simpatizat în grupă din cauza modului său de a vorbi „prea înţelept" şi pentru că în notarea absenţelor la ore este incoruptibil. El şi-a continuat drumul, aruncînd antipatia pe seama iresponsabilităţii juvenile a unor colege şi a nivelului lor politic scăzut. Prin onestitate consecventă şi prin modul deschis de a vorbi, şi-a cîştigat simpatia deplină a grupei, în special a lui Traian B. care s-a convertit la **severitate într-o asemenea măsură** încît Adrian trebuie să-l potolească adesea, în numele principiului : „să nu iei celuilalt niciodată posibilitatea de a reacţiona demn !". Adorabile sînt spontaneităţile lui.

AMELIA R.: „Spune-ne, Adrian, te-ai purtat rău cu vreo fată ? A regretat vreuna întîlnirea cu tine ?

ADRIAN S.: „... Nu ştiu. Încerc să mă port cu fiecare aşa cum aş dori să se poarte un băiat cu sora mea, cu fiica mea, de-o voi avea ... Dar cu tine, Floare-albastră, nu izbutesc să mă port niciodată atît de bine pe cît ai merita".

AMELIA R.: „Nu este educativ ce-mi spui ..."

ADRIAN S.: „Îmi asum toate riscurile".

ELENA P.: „Consider că ar fi naiv să ne întrebăm, în forme concrete, ce ar fi făcut, sau ce ar trebui să facă, unul sau altul dintre noi în situaţii similare. Discuţia noastră a fost, cred, un interesant **experiment mintal.** Am citit demult nuvela din care am reţinut faptul supus spre discuţie ; autorul nu l-a comentat, poate, suficient, dar a oferit datele problemei, ceea ce este foarte important. Simţeam că întîmplarea include mai mult **ethos** decît eram în stare să identific singură.

Dincolo de sensurile, probabil, incomplete, ale fabulaţiei, discuţia noastră a relevat încă un fapt, ştiut, de altfel, dinainte : băieţii noştri sînt abstracţi şi teoretici. Fetele au fost mai ... realiste. Poate, undeva, şi mai umane, în sensul că au privit **omul** într-o situaţie dată, nu doar principiile ce conduc spre ideal. Recunosc însă că sînt necesare ambele perspective".

Cu această concluzie, în spiritul fizionomiilor spirituale după sexe, n-au fost toţi de acord.

IGNAT BOCIORT

Vincenţiu Babeş şi scrierea istoriei Banatului

Deşi create abia în 1897, despărţămintele bănăţene ale „Astrei" nu vor întîrzia să se manifeste ca un puternic factor de cultură românească. În aceste împrejurări îşi începe activitatea la Caransebeş colecţia „Biblioteca noastră", condusă cu multă pricepere şi tragere de inimă de folcloristul şi pedagogoul Enea Hodoş. Cărţilor apărute în colecţie, cu toate că au aparţinut unor domenii diferite (folclor, beletristică, economic, istorie), li se poate circumscrie o trăsătură comună : acea de ridicare culturală a maselor româneşti, nu numai din Imperiul habsburgic ci şi din România. Istoriografia naţională, atît de productiv prezentă în acest răstimp, îşi va găsi reflectarea şi în publicaţiile „Bibliotecii noastre". În 1899 apare prima din cele 4 părţi al lucrării lui Patriciu Drăgălina : „Din istoria Banatului Severin", prima istorie românească a acestor ţinuturi. Cum e şi firesc, cartea a suscitat interesul deosebit al opiniei publice româneşti.

Scrierea istoriei româneşti a însemnat pentru V. Babeş, ca dealtfel pentru toţi fruntaşii românilor din acest timp, un act de însemnătate politică, un argument de loc neglijabil în lupta naţională şi socială. În numele familiei Mocioni şi al său personal, Babeş solicită lui E. Hodoş cinci exemplare peste abonament a cărţii lui P. Drăgălina, urmînd ca din banii ce vor rămâne disponibili să se împartă exemplare gratuit Bibliotecilor populare nou create sub auspiciile „Astrei". Publicăm în continuare scrisoarea adresată de V. Babeş lui E. Hodoş, cu convingerea că reprezintă o modestă contribuţie la cunoaşterea personalităţii fruntaşului român şi a vieţii culturale a românilor bănăţeni la sfîrşitul veacului trecut.

COSTIN FENEŞAN

Multpreţuite D-lea profesor,

În retragerea mea din causa slăbiciunei betrâneţelor astădi aprópe absolută, cercetându-me alaltă-ieri ilustrii mei amici domnii Alisandru şi Zeno Mocioni şi venind vorba şi despre „Biblioteca Nóstră", eu am atins ca meritoriă lucrarea d-lui Drăgălină „Din Ist. Bănatului Severin" esprimându-mi curiositatea şi dorinţa, ca se-i ved curând continuarea şi respândirea ei. Spre acest scop vin a-Ţi trămite aci suma de fl. 20 cu rugarea ca : din partea I., apărută deja, (Nrii 23—26) şi apoi şi din partea II, III şi IV când vor apărea se binevoiţi a-mi espeda, peste abonementul mei (sic !) încă căte **cinci esemplare ;** şi întru cât peste preţul acestora ar mai remânea vr'ó sumă disponibilă din acești 20 fl. se binevoiţi pentru aceea a împărţi esemplare gratuit — Bibliotecilor populare etc.

Profitând de ocasiune, mai am a Te ruga încă ceva

Anteiu : se binevoiesci a me informa : Până când sunt notate şi achitate abonămentele nóstre, adecă 1 : al d-lui Ales. de Mocsony-**Birkis ;** 2. al D-lui Eugeniu de Mocsonyi-Kápolnás ; 3. al D-lui Zeno Mocsonyi de Foen, **Bulcs,** p.u. Birkis ; 4. al meu, aici la Bpesta ? Avênd eu a le ţiné în evidenţă şi a trămite preţul.

A doua rugare : se binevoiesci a reflectă pe dl. Drăgalină, (şi până când voiu ajunge eu cu timpul şi sânetatea, a-i comunica încă altele) cumcă sub **Temesköz** („Temeskeöz", „Theomeoskewz", „Temeskuz") nici odată nu s-a cuprins numai **Districtul Caransebeşului,** cum esplica D-sa la pag. 139, ci de comun s'a înţeles întreg ţinutul dintre Mureş, Tisa şi Dunerea de jos pân' la Orşova şi Severin.

Acéstă convingere mi-o fàc **Regestele lui Sigismund** din 1433, 34 şi 35 ; adecă Planurile de apărare, unde art. **XXX** sună : **Versus Temeskeöz usque Szeurinum („inclusive"** — completat de V. Babeş în josul filei — n.n.), dar nu mai puţin încă **Decretul** lui Ludovic I. **„Datum Bude in festo beati Francisci confessoris, Anno D-ni 1374 :** Ludovicus Dei Gratia Rex Hungariae, Polonie, Dalmatie **etc.** Fidelibus suis universis militibus, **nobilibus,** clientibus, Valachalibus et alijs famulis suis **in comitatu seu Districtu de Temeskuz** salutem et gratiam. Cum **nos** Magnifico viro Benedicto Pauli **filii** Heem, condam Bano Comiti Temesiensi" etc. etc.

În tóte aceste documente Valachi **figuréză** ca **factori de drept public**. Mai **există** un document şi mai chiar, **unde se** spun chiar hotarele ţinutului **Temesköz ;** dar acest Document nu mi l'am **însemnat** în colecţiunea mea, deci nu-l am îndemână.

Aşa, cum de comun se cuprinde Temesköz, adecă întreg ţinutul jur-împrejur **de** Timiş pân' la Dunăre, **causei nóstre de asemenea mai convine,** şi fratele **nostru** Drăgălină va avé ocasiune a **sustiné** acésta.

Încheiu salutându-ve cordial.

Al D-tale sincer preţuitori,

V. Babeş

— Însemnarea lui P. Drăgălina, **pe** verso : „Am primit doue deci floreni pentru 5 (cinci) esemplare din Istoria Banatului Severin. Caransebeş, la 10 Nov. **1899.** P. Drăgălină".

Original la Biblioteca Centrală **Universitară** Cluj, Manuscrise, sertar 334/2.

---

psyché

Iubirea – un sentiment sintetic...

I

Un sentiment cu fizionomie aparte este iubirea. Grefat pe instinctul biologic de perpetuare a speciei, el a îmbrăcat nu numai forme diferite, dar şi conţinuturi variate în decursul istoriei societăţilor omeneşti. Sentimentul iubirii a potenţat instinctul, l-a modelat în sens social, a făcut posibilă comuniunea pe baze în adevăr umane, a sexelor, l-a transformat treptat într-o puternică armă de civilitate.

Pe de altă parte, sentimentul însuşi al iubirii s-a modelat, întărit, specializat şi calificat ca atare – astfel încît azi, vorbind despre iubire realizăm de fapt o condensată incursiune în istoria propriei noastre vieţi afective.

În adevăr, iubirea, ca fenomen de conştiinţă – element distinct de afectivitate – ne marchează prin ceea ce are ea mai specific : caracterul de electivitate (de alegere) gradul de intensitate, de dominare, de durată a intensităţii şi a dominării, mod de apariţie („spontan" – căci, se întreabă Stendhal : „ce mai e o patimă cu răgazul de-a se mai gîndi la ceva străin ei ? – sau „cu timpul, prin acel proces specific, numit de acelaşi, „cristalizare") mod specific de stingere, ori de trecere în alt sentiment dintr-o gamă afectivă apropiată (în prietenie, de pildă) trăsături care depind, măcar ca nuanţă, de tipul de sistem nervos, de temperament (cu toate gradaţiile nesfîrşite care decurg din combinaţiile posibile) ; de gradul de civilizaţie al partenerilor, de împrejurările social-istorice în care evoluează sentimentul, de poziţia pe scara socială a partenerilor iubirii, precum şi de nivelul general al dezvoltării vieţii lor afective, viaţă afectivă legată de nivelul conştiinţei, a personalităţii subiecţilor care se angajează, ori sînt angajaţi în iubire ,etc.

II

Nu putem spune că iubirea a fost o prezenţă continuă în viaţa omului încă de la începuturile sale ; cu atît mai puţin că aceasta a avut conştiinţa prezenţei ei în propria sa viaţă. Legată de instinctul de procreaţie „iubirea omului primitiv e strîns legată de mit : „Naşterea unui copil este, pentru indigen ceva foarte misterios, fiindcă el crede că femeia însărcinată întreţine raporturi intime cu lumea duhurilor. Din acest motiv, numele, parte integrantă din ea însăşi, este investit cu un caracter fantomatic, ceea ce tribul exprimă tratînd pe soţul ei ca şi cum ea n-ar exista, ca şi cum ea ar fi moartă şi n-ar mai fi pentru moment soţia lui. Ea e în contac cu duhurile, şi de aici va rezulta un copil pentru bărbatul ei". (Strauss Claude Lévi, Gîndirea sălbatică, Edit Şt. Buc. 1970, p. 356).

ION DUMITRU TEODORESCU

Horia Vasilescu

Plecarea în noapte

(Fragment de roman)

Leonora aduse ceaiul de tei comandat de Delfior şi pachetele de ţigări pentru Arcaşu.

„Este numai de o săptămînă aici. Ce înseamnă o săptămînă în viaţa ei ? Poate că s-a născut la cîmpie şi atunci, nici vorbă, nu va rezista pînă la vară", îşi spuse Delfior privind-o în fugă.

Arcaşu înfuleca patricienii fripţi, cu răbdare, bucăţică cu bucăţică. Barmanul Tuţi nu mai zicea nimic. Părea că nu mai ştie ce ar putea să spună. Îşi muta privirea de la unul la celălalt cu aceeaşi sfîrşeală binevoitoare. Cînd Arcaşu termină de mîncat, îşi aprinse o ţigară şi îşi întinse picioarele pe lîngă masă. Delfior începu să soarbă cu indiferenţă din ceaiul aburind.

După ce Arcaşu zdrobi mucul ţigării în scrumieră, se ridică de îndată. Delfior înţelese că în cîteva momente vor pleca. Îl lăsa întotdeauna pe Arcaşu să hotărască.

Barmanul Ţuţi le aduse scurtele şi căciulile. Se îmbrăcară repede şi ieşiră. În pragul barului, barmanul Tuţi le ură drum bun, rămînînd în loc pînă ce siluetele celor doi se topiră în ceţurile gri, unduioase, ale serii.

Aveau de străbătut un drum lung de munte care măsura în mod obişnuit patru ore de mers. Făcuseră acest drum de zeci de ori în toate anotimpurile, aşa că îl cunoşteau în amănuntele lui cele mai ascunse.

Acum, în miezul iernii, zăpada se păstra proaspătă, îngheţată, cît vedeai cu ochii, dar în Valea Soarelui erau locuri unde devenise apoasă, fapt ce îi împiedicase să plece pe schiuri.

Păşeau alături, tăcuţi. În clipele acelea ale amurgului, zăpada prinse o pojghiţă subţire şi scîrţîia sec. Vîntul, ce se potolise în cursul după-amiezii, acum se înfiripa tot mai sigur. Frigul îi mîngîia pe obraji ca o mănuşă aspră, duşmănoasă. În urma lor, cabanele se pierdură în ceaţa, cu halouri vagi de lumină gălbuie izvorîtă de la ferestre. „N-au tras încă obloanele", se gîndi Arcaşu.

„Bietul Tuţi, işi zise Delfior. Crede că fata asta a lui de la bar va sta aici pînă la vară. Ce copii ! Fata nu e făcută pentru munte, se vede pe chipul ei că muntele o sperie, o sperie cu fiece clipă, pînă o va alunga. Dar cine ştie ? Poate că frica ei doar o părere a mea, deşi nu-mi vine să cred".

Arcaşu rămăsese cîţiva paşi în urmă. Îşi aprinse o ţigară. Îl urma în acelaşi ritm, trăgînd în răstimpuri din ţigară. Era curios cum în întunericul necurmat, greu ca un lichid uleios, se strecura pînă la nările lui Delfior aroma ţigării lui Arcaşu. La observator, fuma şi Stinga, aceleaşi ţigări, dar Delfior îl ghicea pe fiecare după fumul ţigării. „Poate fiindcă trăim de multă vreme sub acelaşi acoperiş", îşi explică Delfior această ciudăţenie.

Gerul se lăsa în valuri dese, ca nişte cercuri metalice care strîngeau totul în chingi dure, încăpăţînate, şi muntele, şi zăpada îngheţă, şi răsuflarea lor apropiată.

„Se gîndeşte la fata aceea, de la bar, la Leonora, bag mîna-n foc că se gîndeşte la ea, gîndi Arcaşu ghicind în întuneric conturul umerilor lui Delfior. Se gîndeşte al dracului la ea, şi nu are curajul să mi-o spună. De ce oare nu are curaj ? Sau n-o fi vorba de curaj ? Se fereşte de mine ca să nu-i zic vreuna ? Nu cred ! Ce i-aş putea spune ? De mine nu se fereşte niciodată, se fereşte mai degrabă de el însuşi, se fereşte să nu-şi audă propriul său glas pronunţînd numele fetei. Aşa îmi spune şi Ana, că Delfior este un om delicat, care nu va avea niciodată noroc la femei tocmai pentru că este atît de delicat, care le va iubi pe toate, şi nici una pe el. Şi ăsta este blestemul lui. El ştie că Ana este a mea, nu a lui Stinga. Şi ştie acest lucru de la început, de cînd a început povestea. Dacă nu ar fi aşa, de ce nu mi-a spus niciodată că Stinga este gelos pe nedrept ?".

Coboară o colină şi se afundară în Valea Soarelui. Noaptea, aici, părea mai neagră şi mai duşmănoasă. Gerul se inteţea cu fiecare pas. Sunetul sec al bocancilor li se auzea ca un încăpăţînat îndemn de a nu se opri nici un moment. Braţul vîntului se ascuţi şi le dădea tîrcoale lacome pe la umeri. Zăpada, pe jumătate topită în timpul zilei, se făcuse o scoarţă alunecoasă cu muchii de sticlă.

„Nu l-am înţeles de loc de la începutul începutului pe Stinga, şi nici acum nu-l înţeleg, după un an de zile, nu-l înţeleg şi pace. Ce idee a avut cu pijamalele ? Auzi, dom' le să ne spună el nouă pe un ton de ordin că în timpul zilei să nu stea nimeni lejer în pijama, nici chiar în camera lui personală ! Să fie el, Stinga ăsta, un om rău ? Poate câ nu e rău, dar e prea slab. Figura lui lungă, deşirată, strîmbă, cu umerii aplecaţi înainte, îl arată suferind de o boală teribilă. Dar nu e bolnav, şi Ana a confirmat că Stinga a fost boxer pînă de curînd. Un bolnav nu se ţine în nici un caz de box. Bineînţeles, că din cauza geloziei lui a luat-o din oraşul acela şi a adus-o aici, după ce s-a convins că ea nu poate să-i facă copii. Unii zic că gelozia este totuşi o boală", işi spuse Delfior.

Se aproapiară de marginea rîpei. Drumul se strecura tocmai pe acolo, pentru a evita ocoluri şi suişuri ce seacă puterile omului înainte de a ajunge la ţintă. Acolo, pe fundul rîpei, şerpuia un pîrîiaş care se înveşmînta în ghiaţă doar în toiul gerurilor crîncene. Trecînd prin apropierea cotiturii celei mari a pîrîiaşului, ei ştiau că lăsaseră deja în urma lor mai bine de jumătate din cale.

„Şi pe urmă ar mai fi o chestie... De ce Stinga mă roagă întotdeauna numai pe mine să-i aduc ţigări ? se întrebă Arcaşu. Treaba asta nu pot să o înţeleg. Lui Delfior, care l-ar servi fără să zică pîs, şi faţă de care nu ar fi nevoit să se roage politicos, nu-i cere nici un serviciu. Probabil că vrea să-i dovedească Anei că lui nu-i pasă de nimic şi mă socoteşte prieten, un prieten de care nu se teme, sau vrea să-mi dea mie de înţeles pe ocolite că, uite, la urma urmei sînt un băiat care-i cumpără ţigări lui, soţului sigur pe situaţie, stăpînului, şi care nu trebuie să se gîndească la altceva mai primejdios pentru el, pentru Stinga ? Dar el nu ştie, de bună seamă, deşi i-e aşa o teamă amarnică în suflet, că Ana mi-a spus chiar din prima săptămînă că a acceptat să vină cu el pe munte numai pentru motivul că acolo va găsi neapărat un om de care să se apropie şi-l va înfrunta astfel pe Stinga cu mai multă îndîrjire. Atunci, cînd au venit ei la observator, şi eu am zărit cupele acelea de tinichea pe care a început să se prindă cocleala, ea mi-a spus neîngăduit de repede pentru o nevastă tînără că el, Stinga, e un caraghios care o terorizează cu faima lui de boxer, cu dragostea lui turbată, chiar aşa a zis, cu dragostea lui turbată. În oraş, unde aveau cunoştinţe destule, i se năzărea că toată lumea vrea să se culce cu ea, dar n-avea cutezanţa bărbătească să se poarte ca un boxer adevărat, adică să-i stîlcească în pumni pe presupuşii bărbaţi ce-i admirau nevasta".

Acum, totul se învăluise în ceţurile greoaie ale tăcerii. Bocancii loveau ghiaţa pe buza rîpei, cunoşteau fiecare palmă a drumului, nu se înşelau cînd călcau pe cuţite de ghiaţă, dar făceau ca tăcerea din jur, care venea parcă spre ei de la capătul pămîntului, să sporească pînă într-atît încît erau încredinţaţi că inimile lor nu bat în piept ci în jurul lor, în arsura gerului şi orbirea nopţii.

„În definitiv, pe mine nu mă interesează chestiile lor. Să nu stai chipurile în pijama ! Auzi, dom' le ! Bine, nu ne afişăm în pijama. De acord şi cu toana asta. Atunci, îmbrăcăm cămaşă albă, cravată, şi nici aşa nu e bine ! De ce facem pe eleganţii pe un vîrf de munte ? ce, e parada modei ? Aşa spune privirea bănuitoare a lui Stinga. Şi cîte şi mai cîte ! De ce ne culcăm după miezul nopţii ? Ce urmărim ? De ce ne-am împrietenit cu cîinele lui lup, Şoim ? Mereu, de ce, de ce şi iar de ce. Şi totuşi pe mine nu mă interesează bazaconiile astea. Dacă îi propunem şi eu, bunăoară, acestei fete Leonorei, să lase în plata domnului barul şi să vină cu mine ? Să fie nevasta mea. Ce, deveneam şi eu un fel de Stinga ? Poate că aşa a păţit şi el, cine ştie ? Şi atunci, oare m-aş fi uitat cu teamă la Arcaşu cît îi ziulica de lungă ? Rămînea singur barmanul Tuţi, desigur, şi eu asta nu puteam să admit în ruptul capului, adică din cauza mea să rămînă iarăşi singur cuc. Şi pe urmă, Arcaşu s-ar fi aflat şi el singur şi ne-ar fi părăsit, şi eu nu puteam să admit aşa ceva. Dar dacă Ana îi va spune într-o bună zi lui Arcaşu să coboare împreună ? Dar dacă acestea sînt numai în capul meu ? Oricum, va trebui să-l vizităm pe barmanul Tuţi mai des. Măcar pentru un timp oarecare. El nu se va supăra, el nu e un fel de Stinga...".

Delfior nu-şi termină gîndul, pentru că piciorul îi alunecă brusc sub el, i se răsuci pe marginea rîpei şi nu-i îngădui decît să se întoarcă într-o fărîmă de secundă spre Arcaşu şi să-i zărească jarul ţigării, la un singur pas în urma sa, apoi trupul i se prăbuşi pe peretele drept ca de ghiaţă. Căderea fu scurtă. Auzi o bufnitură piciorul îi intrase în ceva fierbinte, moale, ca un mîl, iar cînd se dumeri, deşi fruntea îi era cuprinsă ca de un abur clocotit, îl văzu pe Arcaşu lîngă el, deasupra sa, cu chibritul aprins. Piciorul îi amorţise şi nu mai simţea decît nişte ace care îl gîdilau plăcut sub genunchi. Vru să îndepărteze acele ace, dar piciorul nu se mişcă de loc. Rămase prizonier în masa fierbinte care acum îi cuprinse şi genunchiul.

— Cum ai căzut, mă, băiatule ? îl auzi pe Arcaşu ca aflat în mijlocul unei ape adînci. Cum ai căzut ? Stăm de o oră aici, şi nu-mi spui nimic.

Şi lui îi veni deodată să rîdă, chiar începu să rîdă nestăpînit şi simţea că toată acea tăcere a nopţii muntelui se teme de rîsul lui.

— Mi-au dat brînci gîndurile, răspunse Delfior şi iarăşi rîse, dar ceva mai potolit. Cred că mi-a îngheţat piciorul, e rupt, degeaba nu-mi spui tu că e rupt, ştiu eu asta, nici nu trebuie să mi-o spui. Cred că ar trebui să mă descalţi de bocanc, aş simţi iar piciorul...

Arcaşu vru să-l asculte. Încercă să dezlege şireturile de piele, dar degetele lui nu i se mai supuneau. Erau acum prea mari, ca nişte cartofi ce-i năpădiseră braţele. Se aplecă şi mai făcu o încercare cu dinţii, dar şireturile erau atît de bine înnodate încît truda lui nu izbuti nimic.

— Se face dimineaţă, zise Delfior. Tu vezi cloşca-cu-pui pe cer ?

— Văd, minţi Arcaşu.

— Acum trebuie să te duci numai tu la observator. Eu am să te aştept. Va trebui să-l rogi pe Stinga să vină pînă aici. Cred că nu va refuza. Ce spui ?

— Nu, nu va refuza, răspunse Arcaşu.

— Pînă veniţi voi, eu trag un pui de somn. Simt că voi face asta.

Palmele lui Arcaşu nu mai încăpeau în mănuşi. Acestea se micşoraseră şi se făcuseră lipicioase ca două foiţe de hîrtie.

— Du-te, Arcaşule, nu zăbovi, ascultă-mă, du-te că nu se întîmplă nimic. Nu te gîndi la prostii. Ştii foarte bine că de aici e o zvîrlitură de băţ pînă la observator. Şi în nici un caz nu trebuie să rămîi cu mine.

Desluşi atît de bine plecarea lui Arcaşu, da. desluşi că acesta se ridică de lîngă el, că bîjbîie nepermis de mult pe un loc mai puţin abrupt şi că încearcă să se caţere pe peretele stîncii. Îl urmări multă vreme, văzînd că Arcaşu se chinuie pe acel perete ca într-o îmbrăţişare zadarnică. Se gîndi că Arcaşu n-ar fi trebuit să coboare după el în rîpă. Ar fi vrut să-i strige că trebuie să facă neapărat drumul pe care pornise, dar n-avea glas.

I se păru apoi că Arcaşu, lipit de perete, se uita fără nici un rost. Şi îi fu somn. Îşi înălţă privirea.

Găsi departe cerul şi, aducîndu-şi aminte de lecţiile de astronomie, descoperii fiecare stea la locul ei. Calea lactee, steaua polară, ursa-mare, Sirius şi o puzderie din cele despre care se spunea că au nume precum oamenii, dar nu numele contează, ci poziţia şi stăruinţa lor în ordinea universului. Somnul îi veni curînd şi îi răpi acea vedere măreaţă a aştrilor.

A doua zi, dimineaţa, Stinga împreună cu Ana şi vînătorii de munte care porniră în căutarea lor îi descoperiră pe amîndoi, culcaţi pe pătura gheţii. Aveau o poziţie uimitor de asemănătoare. Atît doar că Arcaşu avea faţa întoarsă şi gura întredeschisă, ca şi cum cu ultima suflare vroise să muşte un colţ de ghiaţă, iar ochii lui Delfior păstrară privirea limpede, pierdută în nemărginirea cerului.

Anghel Dumbrăveanu

Plecînd

În urmă, privirea mării dalmatice,
Leneșul tremur al razelor de palmier
Și insula transportind grele arome spre noapte.
Nu se mai văd tufele albe de oleandru,
Ciudatele femei abandonate pe lespezi incinse,
Nepăsătoare în lumina lor adusă din dragoste.
Erai acolo, sub dafini, cind palmele mele
Se cufundară cu lungi delicii în verdele apei,
Împrumutind răcoarea aceea nedeslușită
Pentru umerii tăi, pentru orele rare
Cind vii încet prin odaie ca un țărm depărtat
La care încă mai sper să ajung.

Cinegetică

Vinătorul se opri lingă drum,
Cotrobăi-n pălăria agățată la șold,
Luă un cartuș folosit
Și-l așeză sub cireș.
Astfel așteptă trei săptămini
Să se scuture de pe stamine
Pulberea galbenă.
Acum, își spuse, că avem sămință de foc,
Să rupem cițiva muguri neînfrunziți —
Sint cele mai bune alice.
Îndesă totul cu citeva smocuri de cilți
Ce se ridicau în zori de pe riu,
Iar seara
Puse capsă o stea
și se culcă liniștit.
Miine va trece pe-aici pasărea sudului,
Va fi un cer senin după cum se arată
Și-o vom vina.
Noaptea își visă femeia venind
Să ducă vinatul.
Puse cu grăbire arma la ochi,
Trase intr-un nor rătăcit
Și căzură ploi abundente peste pămint.
Cind se trezi, văzu cu uimire
Cum din cartușul lui
Răsărise-un cireș.
Pasărea era de mult lingă el.
Se spune că-ntinzind miinile
Să se convingă dacă nu se află încă in vis,
Vinătorului ii crescuseră aripi.

Niciodată uitarea

Între noi sînt zăpezi și nisipuri.
Miine, poate pustiuri, oceane.

Niciodată uitarea.

Sub icoana ta imi încep ziua.
Aripa mea crește din umărul tău.
Am anii tăi, sînt aprig și pur.

Niciodată învins.

Între noi sînt zăpezi și nisipuri.
Miine, poate cerul căzut.
Dar fericirea de-a traversa noaptea,
Să-ți ies înainte, pe celălalt țărm.

Pururea tinăr.

Prefigurare

Se apropie sfirșitul
Unui an. Parc-am fi
in sala mașinilor pe-un transoceanic.
Se mișcă drăcește bielele timpului.
Îți arde singele, bubuie
asurzitor prin zile.
Ești singur. Scapăra osia lumii
înfiptă-n steaua polară.
Ce ninsori de ginduri curate!
Vezi chipuri trecute,
vagi intimplări la care ai fost
și n-ai fost. Te duci
prin ninsoarea aceasta
de parcă n-ai mai vrea să te-ntorci.
Și sania-n urmă.
Caii cu zurgălăi, un fel
de sărbătoare
la care nu poți să participi.
Să fie aceasta prefigurarea plecării?
Caii sint calzi, gindul rece,
pasul încet, șovăitor.
Se mișcă drăcește bielele timpului,
se rostogolește o roată cit cerul.
Virtejuri de astre, intimplări
la care ai fost și n-ai fost.
Ce ninsori de ginduri curate!

Dan Mutașcu

Bună dimineața, sanie zburătoare

Fiindcă ningea,
un rege pensionar se făcuse vizitiu...
Ningea și el cinta și mirosea a vin
și scorțișoară și sania zbura!
O, ce mai soare cu surdină
și iată orașul: un fel de guașă,
mult alb, deodat-o casă roșie
și-o curte-n care am copilărit
printre didactici oțetari:
„Bună dimineața, sanie zburătoare"
strigau și caii nechezau albastru
și sania se înălțase tot mai sus.
Acum, mă-ntimpinau ca-ntr-o oglindă:
un nor (saxofonist), alt nor (o acrobată blondă)
și inc-un nor (cicliștii cu spițe violete)...

Și iată-mă ajuns —
cineva bea ceai dintr-un ceainic
cu ochi
și ascute creioanele mele din clasa I-a;
cu ele vom desena o eternitate,
insomniile din camera
unde umbra tatălui meu
imi presară în creștetul capului cuvinte...

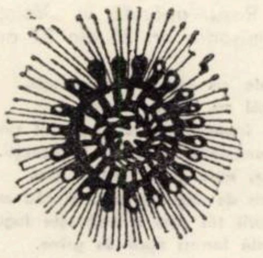

Bagheta miracolelor pentru fiecare

Să nu ne mirăm
dacă din scrumieră va răsări deodată
o floare de lotus!

Nici dacă în mijlocul acelei flori
va străluci o insulă ploioasă,
pe care virstele vor fi uitate
ca niște numere de telefon;

va fi o insulă
de culoarea ochilor ce se trezesc
și trec prin lumina dimineții
spre arcanele magice ale luminii...

Să nu ne mirăm
nici dacă în mijlocul insulei
ne așteaptă chiar visul nostru
din noaptea trecută,
un vis în care,
pe epiderma unei ape,
cuvintele noastre devin crocodili
și pretind adevărul despre vers.

Fastele nopții

Dintr-un goblen de nori, în primăvara păroasă,
se întorcea tirziu, se întorcea
printre ferestre și vraci
un bărbat semănind cavalerului de Richembach,
dar fiind în fond doar un profesor de latină.

În stare de grație era orașul prăfuit,
sau un exil al somnului
și al letargicei beții,
iar creierul bărbatului devenise-un incunabul
pe care scrisuri vechi se-amestecau înnebunite.

Suflare de tablă il urmărea pretutindeni
și-n vreme ce-n apartamente stingherite
dormeau jertfele, pe timple cu ace de pin
și de fum bărbatul își visa verbul uitarea...

Glob, fiecare gest al său il părăsea intr-o mireasmă
de violete nări adulmecind tăcerea
și boabe de neliniște dezghețate de sărut...

Jiva Popovici

Ea și el

La răscrucea anilor EA, îmbujorata fată, a ridicat semeața clădire de nouă etaje. A zidit-o din vise și idealuri și-a înconjurat-o cu arborii bucuriei și florile prieteniei. Alături de clădire a pus să murmure havuzurile minții, să cinte ghitarele inimii. Numai la etajul al nouălea, fără să vrea, a uitat să construiască ferestrele. Totul era frumos, confortabil, dar fără lumină...

A încercat să străpungă pereții, însă in curind a obosit. În dorința de a o ajuta s-a apropiat EL. Era frumos, irezistibil. Îi era rușine de privirile lui, dar ajutorul nu i l-a refuzat. Împreună, neîncetat, spărgeau zidul. Și așa au muncit citeva zile în șir, din zori și pină-n noapte, cind intr-o seară au văzut cerul. Era o panoramă de neuitat. De bucurie, EL a îmbrățișat-o și-a sărutat-o. La un pas de el străluceau stelele...

Fluturii

Ce mindri sint fluturii cind ziua, sub bolta însorită, dau tircoale cupelor multicolore ale florilor. Fluturii pestriți zboară îmbătați de aromele grădinilor și ale pajiștilor, amețiți de mierea solară și lărgimea cerului. Fericiți zboară fluturii...

Dar fericirea e de scurtă durată. Cind se lasă noaptea, în ferești, case și săli s-aprind luminile. Crezind că-i soarele, neiscusiții fluturi s-apropie de luminările aprinse. Acest gest le este fatal. Modesta flacără le aprinde aripile; ei cad loviți de durere și-n cădere simt balsamul soarelui, valurile azurii ale înălțimilor și amețitoarele arome ale grădinilor și-ale pajiștilor.

În românește de
LUCIA DOINA POPOVICI

banatica

Poeţi ţărani şi literatura document

Unul dintre cele mai insolite şi interesante aspecte ale literaturii bănăţene, fenomen neînregistrat în alte provincii române, este literatura ţăranilor condeieri, aflată la punctul de interferenţă al literaturii populare cu cea cultă, o originală simbioză artistică a potenţelor folclorului pur cu mijloacele creatoare ale artei culte. O literatură în care se întîlnesc, pe acelaşi drum artistic înscriindu-se unei viziuni colective, poeţii Paul Tîrbăţiu, Ilie Crăciunel, Petru Damaschin, Miron Ghita, Ion Frumosu, Teodor Moga, Aurel Novac, prozatorii Ioan Ciucurel, Petru Petrică, Dumitru Brînzei, autorii de piese de teatru Nicolae Vucu Secăşan, Petru Petrică, Octavian Marga, publiciştii Ghiţă Bălan Şerban, Maria Dogaru, Pavel Blidaru, Ştefan Micşa, la care adăugăm, pentru întregirea fenomenului cultural ţărănesc compozitorii Nistor Miclea, Vidu Guga, Paul Farca, Nicolae Peia, Gheorghe Drăgoi, Achim Adam şi oratorii Ion Văsâi, Misa Vasiescu şi Nicolae Vucu Secăşan.

În general, creaţia literară a Banatului este mai folclorică decît literatura celorlalte provincii româneşti, creaţia populară fiind valorificată pe ambele coordonate, de conţinut şi formă, de o asemenea manieră încît scriitorii bănăţeni recurg deseori, în scopul păstrării unei cît mai vii autenticităţi la reproducerea fidelă a limbajului popular creînd aşa numita literatură dialectală.

Literatura ţăranilor condeieri ne prezintă o nouă ipostază a ţăranului, care, de data aceasta, nu mai este doar creator de folclor, ci şi al unei literaturi cultivate, al unei literaturi în care folclorul devine o sursă autentică de inspiraţie.

Lanţul obişnuit, ţăran emiţător de folclor, scriitor cult, receptor şi apoi emiţător al artei culte de sorginte folclorică apare concentrat într-o singură personalitate, aceea a ţăranului care parcurge ambele etape, creator şi receptor de folclor, precum şi creator de artă cultă folclorică.

Această literatură are valoarea documentului, căci ea reflectă viaţa ţăranului şi preocupările sale cu cea mai strictă autenticitate, o literatură care nu are nimic comun cu mistificările edulcorate, semănătoriste, în care satul apărea ca o lume tihnită şi pură învăluită în farmecul vieţii patriarhale.

În numărul II, din aprilie 1943, al ziarului „Dacia", a apărut un articol semnat de poetul Ion Frumosu, din Ciuchici, în care acesta defineşte procesul de formare al scriitorului ţăran ca o reacţie împotriva unei false literaturi, ca urmare a dezideratului de a avea creaţii artistice menite a oglindi autenticele trăiri ale satului.

„În afară de Rebreanu, Sadoveanu şi încă alţi cîţiva ne face impresia că ceilalţi scriitori n-au văzut decît din treacăt ţărani : fie întîlnindu-i privind curioşi vitrinele cutărui bulevard, fie în voiaj ori vacanţa mare petrecută la o rudă ... la ţară, lucru care nu-i împiedecă a fi autorii a cîtorva lucrări voluminoase în care farmecul vieţii de ţară oferă din plin personaje, peisagii etc.
imposibil să nu te irite lectura atunci cînd te vezi fals înfăţişat, te vezi tratat drept un părtaş al fericirii în cadrul vieţii patriarhale, cum este caracterizată viaţa ta de zbuciumat copil al gliei de unui care n-a pipăit-o măcar. Un pic de conştiinţă cu care te-a dăruit firea, te trezeşte imediat la reacţiune şi atunci te apuci să demonstrezi cu slova ta greoaie (mîna ţi-e obişnuită cu sapa nu cu pana), unora prea prinşi în mrejele unui lirism vicios, că murdăresc adevărul tocmai spoindu-l în poetic. Iată deci cum un simplu proces sumar de reacţiune impus de conştiinţă a format scriitorul ţăran".

Cărturarii ţărani şi-au început activitatea în publicistică colaborînd la diferitele ziare româneşti, cum a fost „Foaia poporului român" a lui Birăuţu, de la Budapesta, iar după Unire, scoţînd gazete proprii, susţinute atît material cît şi publicistic doar de ei, ziare care au reuşit să atragă atenţia, la timpul lor, asupra problemelor legate de lumea satului transformîndu-se în tribune de apărare a intereselor ţărăneşti.

Cercetarea minuţioasă a creaţiei condeierilor ţărani din Banat – poezie, proză, teatru – te conduce la o ierarhizare a valorilor genurilor abordate. Între acestea, poezia se situează pe primul loc.

Poetul ţăran a dezvoltat, cu preferinţă, aşa cum era şi firesc, avînd în vedere precaritatea situaţiei sale social-politice din trecut, poezia socială. Poezia aceasta aspră se bucură de o fineţe expresivă de rară frumuseţe, reuşind, adeseori, fără durităţi de limbaj, să redea atmosfera încărcată de cenuşiu zdrobitor în care viaţa ţăranului şi a animalului de la plug se împletesc într-un unic destin – aşa cum se desprinde şi din poezia **Ponos – de Paul Tîrbăţiu,** din volumul „Sclavii pămîntului" apărută la Oraviţa în anul 1938.

„Plugarul, cu boii tăi fîrtaţi,
O cîţi din rodul trudei voastre, vai,
Scîrnavi mişei de pîine-s îmbuibaţi.
Ce au făcut şi fac ades să n-ai
La boii tăi s-arunci de fîn un braţ
Şi-n traista-ţi goală o coajă de mălai".

Aceeaşi idee este prezentă şi în creaţia celui mai fecund poet şi prozator ţăran, Ion Frumosu, o exemplificăm printr-un fragment din poezia „Povestea mea" apărută în „Luceafărul" din Sibiu, seria nouă, anul I, în numărul 3 iunie 1941.

„Povestea mea plesneşte muguri cruzi,
Surîde în merii plini de darul primăverii,
Răsare în basm de licăriri pe cîmpii uzi,
Se mlădie pe spicul greu prinosul verii . . .
Povestea mea trosneşte înnăbuşit pe ogoare
Işi reazimă istovirea în coada sapei
Primitu-şi-a botezul în rîuri de sudoare
Şi-o duce în trudă pînă-n preajma groapei".

Dragostea pentru plaiurile bănăţene irumpe în versuri care, chiar dacă uneori au accente retorice, impresionează prin atmosferă şi tensiune emotivă. Ţăranul poet trăieşte prin şi pentru codrii, livezile şi apele ce i-au scăldat copilăria şi care-i sînt părtaşi la bucurii şi dureri, aşa cum desprindem din poezia „Bănatule" de Trăilă Roşu, apărută în „Voinţa Banatului" Timişoara nr. 35 din 27 august 1944.

„Bănatule un colţ de rai tu eşti,
Copiii tăi au frunţile senine
Par feţi frumoşi, iar fetele-ţi sînt zîne
Ce le aminteau străbunii în poveşti.
Bănatule, mi-e gîndul tot la tine
Şi ori cît de departe sînt, îţi văd meleagul,
Văd codrii tăi cum îi umbreşte fagul
Şi-n pustă lanuri aurii de grîne.
Văd dealurile tale ca arama
Livezi de pruni atîta de frumoase
Şi podgorii de vie timişoasă
Cînd melancolic se aşterne toamna.
Şi hora în sat în zi de sărbătoare
Şi doina din durerea vremii ruptă
Cîţi o aud o plîng şi n-o mai uită,
Bănatule, un colţ de rai sub soare".

Surprinde şi în creaţia poetică, convingerea bănăţeanului că „Tăt Banatu-i fruncea". Dragostea pentru Banat, însă, este ancorată în contextul creaţiei în marea dragoste pentru ţara strămoşească, aşa cum desprindem din poezia „Aici sub cerul tău" – de Miron Ghita – apărută în „Cuvîntul satelor" nr. 34 din 29 august 1937 :

„Aici sub cerul tău frumoasă ţară,
Lumina soarelui eu am văzut.
Aici, cu legea strămoşească făcut-am sfînta
legătură
Aici toţi brazii care munţii tăi umbresc
De vitejiile strămoşilor vorbesc
Şi munţii cei bătrîni de armile romane povestesc
Iar stele ce sus pe cer lucesc
De un viitor ferice, scumpă ţară ţie-ţi povestesc"

Unele creaţii transpun cu fidelitate limbajul dialectic al bănăţeanului, redînd plastic, de obicei, aspecte ale tradiţionalei sărbători populare – Nedeia. Din şirul lung al acestora am ales pentru exemplificare cîteva versuri din poezia „Nedeia de la Vasiova" de Aurel Novac, apărută în „Almanahul Banatului" – 1929. Aflăm că :

„După zăconul ăl vechi
Ii sărbătoare la noi în sat,
Tarie mîndră şi frumoasă
Cum nu-i alta în Banat
Şapce sace vin s-o vadă
Şie să spun-apoi anume,
C-aşa negeie nu se află
Dă-i umbla oricît pin lume".

Această poezie, ca de altfel multe altele – aparţinînd unor autori diverşi – ne aduc imaginea vieţii şi satului bănăţean ditnr-o anumită perioadă. Nu greşim afirmînd că în creaţia condeierilor bănăţeni avem de-a face şi cu o literatură document, considerînd că menirea ei era de a înfăţişa viaţa ţăranului din aceste locuri, dar şi de a fi prilej de destindere. Desigur, în poezia ţăranilor bănăţeni stîngăciile sînt numeroase şi evidente. Nu a fost însă în intenţia noastră de a le surprinde în articolul de faţă.

Notaţiile şi ilustrările pe care le-am oferit, ca o cale de acces spre substanţa intimă a poeziei create de poeţii ţăranii vor reuşi poate să evidenţieze particularităţile ei structurale, versuri cu o amplă respiraţie, încărcate de sensibilitate şi reflecţii, cu rezonanţe specifice, revelatoare pentru existenţa frămîntată a ţăranului mistuit de gînduri şi sentimente.

Tendinţa de esenţializare, de simplificare, dar nu într-un abstracţionalism naiv, ci, dimpotrivă, pe linia surprinderii unor vibraţii prin care totul este recreat, revitalizat, reprezintă originalitatea unei poezii care are atributele necesare pentru a se situa într-un plan de interes al literaturii române.

MIHAIL GLĂJA

Un mareşal bănăţean, Petru Duca

Ne transpunem cu gîndul spre sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea. Banatul era sub dominaţia habsburgică, poporul era iobag, ca şi cel din Ardeal, deci din toată partea ciscarpatină. Nu vom putea trece cu vederea pe aceia care, în acele vremuri au întins o mînă de ajutor poporului, prin faptele lor, care vorbesc cu prisosinţă despre ei. Unul din aceştia este şi Petru Duca. Tatăl său, Mihail Duca, era originar din Miscopole, vestit centru macedo-român, şi a venit însoţit fiind de o rudă a sa Iancovici, aşezîndu-se la Eszék, în Slovenia. S-a căsătorit cu Iulia Lallos. Atunci cînd a imigrat (1726) a avut doar 10 ani. A trăit între anii 1716–1792.

Dau toate aceste amănunte despre tatăl lui Petru Duca fiindcă, în Cronica Banatului, **de N. Stoica de Haţeg el este socotit rudă a maiorului Gheorghiţă Duca, originar din Gorj, pe cînd Petru Duca era macedonean şi, natural, nici un fel de rudenie cu susamintitul maior din acelaşi regiment româno-iliric nr. 13, din Caransebeş, unde a servit şi Petru Duca. Activitatea sa de militar Petru Duca (1755–1822) şi-a început-o în regimentul româno-iliric din Caransebeş, în care regiment se distinge în ultimele lupte ce s-au dat în Banat împotriva turcilor (1788–1789).**

Cronicarul N. Stoica de Haţeg, în Cronica Banatului, **îl aminteşte în diferite împrejurări. Iată-l în situaţia de organizator al unor sate bănăţene : „I-ul maior al nostru cleber, cantous-comandant, cu al 5-lea maior Petru Duca, măsurînd loc pentru satul Domaşnea, aproape de Corni . . . 1)**

În alt loc îl aminteşte în felul următor : „Maiorul Pătru Duca, în Caransebeş, toate satele regimentului, plaţe de case, uliţi împărţi, sate pîngă drum rînduri, de la Sebeş, pînă la Rişava-Răgului" 2) În timpul cînd deja a ajuns comandant militar al Banatului (1805) aminteşte cum a venit de la Timişoara, la băi şi „căuta planu de-a lucra la băi şi altfel de a lucra schimbă. Zisă alt plan, cu 12 cabinete, băi mici, din care 5 începură" 3).

Deci s-a îngrijit şi de sănătatea publică, prin restaurarea băilor Herculane, care după pustiirea turcilor au rămas impracticabile. Johan Schwicker şi Böhm Lénart îl aminteşte că în 1801 a fost „Festerecgs komandant", comandantul cetăţii în Timişoara şi tot ei îl amintesc că de la 1805–1810 a fost comandant militar al Banatului, iar de la 1810–1822 comandant militar suprem, deci, pînă a murit, a ţinut să aibă destinele Banatului în grija sa.

În 1810, primind de la Stat pentru meritele sale de militar pentru vitejie (fiind decorat cu ordinul cel mai mare : „Maria Terezia", pămînt, îşi continuă activitatea sa de organizator al satelor bănăţene, prin faptul că a fondat satul Cadăr în judeţul Timiş, pe vatra sa de astăzi, în trecut fiind pe un loc mai puţin prielnic, ascuns într-un loc mlăştinos spre satul Blajova. Acest sat nu numai că l-a organizat, dar a adus şi colonişti români din Cenad, cum ar fi familia Grozav şi alţii.

Şi această muncă nu este singura de acest fel, fiindcă tot el cît a fost comandant militar al Banatului, a fondat satul Petru Românu, devenit apoi Petrovaselo (Satul lui Petru).

Merită să fie subliniat şi faptul că Generalul Petru Duca i-a acordat permisiunea lui Tudor Vladimirescu să stea în Mehadia în 1814, 1815, 1816, deci de mai multe ori, lucru ce ni se relatează tot de N. Stoica de Haţeg în Cronica sa ; dar i-a dat „slobozenia" pentru Rişava (Orşova) lui Tudor, chiar şi atunci cînd organele în subordine i-au refuzat-o, deci a fost un exponent al şederii lui Tudor în Banat, pe Dunăre. A fost şef de stat major al armatei austriece împotriva lui Napoleon I, iar în 1814 a fost preşedintele delegaţiei de armistiţiu cu Napoleon I, dar „acesta n-a primit, condiţiile fiind umilitoare" după cum ne relatează Armand D'Ayot în „Napoleon I, raconté par Işimage" pag. 302.

Aş mai vrea să amintesc că tot în timpul cît Petru Duca a fost comandant militar al Banatului, s-a făcut în 1807 legea confiuriului militar al Graniţei, adică stipularea drepturilor ce le aveau de primit Grănicerii cu care a luptat.

Iată, în sumar creionat figura uneia din personalităţile din trecutul Banatului, care merită aducerile noastre aminte.

VALERIU T. PERIANU

---

1) Cronica Banatului de N. Stoica de Haţeg, pag. 289.

2) idem, pag. 289.

3) idem, pag. 291–292.

Devenirea modalităților teatrale

De cind s-a născut teatrul și pină azi, modalitățile sale estetice insumează o impresionantă varietate de forme.

La inceput teatrul a fost orgie, orgie dionisiacă, din care, probabil, participanții, trezindu-se, au inceput să discute pe rind. Luciditatea le revenea insă incet. Primul trezit și-a pus o intrebare, apoi alta și alta. pină cind in cele din urmă s-a pomenit cu un răspuns. Așa a inceput dialogul, și, o dată cu el, teatrul. Intrebările primordiale, bogate in sensuri, extrem de solicitative și dificile și neputind fi satisfăcute de răspunsurile unei singure persoane, au implicat in dialog incă un participant, apoi altul și altul pină cind in timp, scena s-a umplut de actori. Cuvintul insă a fost și el pare-se insuficient. și, pentru a satisface apetitul cognitiv al omului, participanții la dialog au născocit atunci jocul, mișcarea scenică, acțiunea. complicind intr-un fel și mai mult răspunsul cu incercări de a deplasa accentul intrebării de pe esență și procesualitate.

La spectacolul astfel născut, cei treziți mai tirziu s-au pomenit simpli asistenți. Și față de această modalitate estetică, de rezolvare a unor anumite intrebări, neliniștile conștiinței au luat forme teoretice din ce in ce mai complicate. Perioadele le cunoaștem. După teatrul antic a urmat un teatru al Evului Mediu, care dizolvă tragedia in mister, unul al Renașterii in care farsa și umorul naiv fac trecerea spre dramă, un teatru clasic, actualizator al marilor valori morale, un altul romantic, irumptiv la adresa oricăror canoane, dar ilustrativ pentru ceea ce insemnau conținuturile subconștientului, și in sfirșit, cel modern cu bizaru-i mozaic de formule dintre care cea mai paradoxală este antiteatrul, adică propria-i negație. Să ne oprim puțin la ea și s-o analizăm.

Dramaturgul secolului nostru, inciudat de faptul că și această modalitate estetică, teatrul cu toate formele lui, pină la urmă n-a reușit ea să epuizeze revelator misterele existenței omenești, s-a decis să atace chiar acțiunea, problematizind insuși sensul și necesitatea. Așa s-a ajuns la absurdizarea teatrului, la descompunerea limbajului, și la toată babilonia scenică, babilonie care de fapt marca cea mai acută criză a puterii de ințelegere a omului față de fenomenul vieții. Zadarnic s-a postulat apoi că teatrul absurdului nu reflectă disperarea și nici intoarcerea la forțele obscure ale iraționalului, ci eforturile omului modern de a se adapta lumii in care trăiește, de a-și infrunta condiția sa existențială așa cum este ea și de a se elibera de iluziile care-l fac permanent să fie un neadaptat, căci publicul spectator, plictisit sau iritat de jocul mort al eroilor absurzi, a inceput să părăsească sala.

De fapt, insă nu-i vorbă de o abandonare a spectacolului cit de căutarea unor altor modalități mai comode poate de a-și satisface dorința de cunoaștere. Televizorul și cinematograful ii oferă o soluție, solicitindu-l insă numai excentric. Autenticul căutător, robitul pelerin al cunoașterii, nu cedează insă acestei ispite. Reacționind in fața absurdului sau a ininteligibilului — postulat ca atare din pricina unei dereglări a insuși modului omenesc de a gindi — el, spiritul dramaturgului, n-are altceva de făcut decit ori să ne invite din nou la o diatribă, printr-o angajare mult mai directă in ea, arătindu-ne in ce constau erorile fundamentale ale rațiunii care au dus la provocarea haosului ; ori la o revenire, printr-un fel de tabula rasa, a tuturor canoanelor, la un teatru al formelor primare sau simbolice, de facturc celui grotowskian de pildă.

Și intr-un caz și-n celălalt, noua intenționalitate creatoare ar face să apară, pe scena prăfuită, din ce in ce mai puternice și mai complexe problematici și alegeri, legate de celei mai profunde dar in același timp și de cele mai absconse aspecte ale vieții. O problematică chiar de seminar, am putea spune și o alegorie mitică, un seminar si o alegorie care să-nceapă insă pe scenă și care să continue in conștiință nu atit pină la găsirea unor soluții cit pină la epuizarea intrebărilor.

Seminarul, de fapt, incă in accepția antică, insemna dialog, discuție pe o temă dată. Intru diatribă și in seminarii s-au exersat cele mai ascuțite minți ale antichității pentru că diatriba și seminarul obligă, ascute, chinuie și clarifică. Această modalitate dramatică nouă s-ar preconiza. deci, ca un teatru care ar incepe cu insăși redresarea modului de a gindi al celor prinși și interesați in enigmaticul joc al existenței, sfirșind insă cu o alegorie cit mai semnificativă. Și ar fi firesc să fie și așa pentru că, dacă am lua teatrul ca pe o expresie simbolică a vieții, el ar trebui să fie cit mai adecvat ei.

Asemuindu-se deci pe de o parte cu dialogul platonic, gama formulelor sale dramatice se va completa cu una nouă. Pe de altă parte, insă, inlăturind lipsa de timp și energie necesară acțiunii — aceasta fiind inlocuită cu discuții — el va incerca din nou ca la inceputurile sale să surprindă adevărul și să identifice prin diatribă esența individualului și a socialului.

Unitatea noii creații ar rezulta deci din contopirea elementelor epice cu cele lirice, iar noua logică dramatică va trebui să fie plină de lumina iubirii. Personajele nu vor discuta nici cu ură și nici din orgoliu ci in vederea elucidării adevărului. Fiind vorba deci de o cunoaștere cit mai exactă a principiilor fundamentale, personajele, ce-i drept nemaiconsumind energie cu plinsul, cu risul, cu prefăcătoria, își vor topi instinctele, sentimentele și pasiunile in apele unei rațiuni purificate. Rațiunea aceasta, insă, devenită stăpină a sufletului și a corpului omenesc, ii va sărăci pe eroi, dar omul, odată pus in contact cu sine insuși, intr-un cadru de desăvirșită solitudine și puritate, funcția catalitică a unui astfel de teatru am putea spune că și-a atins ținta.

MARCEL PETRIȘOR

---

plastică

Mozaicul de la „AULA MAGNA“

Izvorind poate din neimaginație, poate din pietate, imaginea noastră despre istorie — despre cea veche — se construiește cel mai ades in griurile dintre alb și negru.

Ne este greu să presupunem că cenușiul marmoral al statuii templului grec se ascundea sub opulența unei palete de spectru solar. Este de aceea poate dificil pentru oricine — istoric, savant, sau artist plastician — să reconstituie „tenta" unui moment de istorie. Este de aceea și mai dificil să cuprinzi intr-o singură operă necuprinsele nuanțe și vibrații ale unei istorii in devenirea cronologică a momentelor de epopee, să distilezi sentimentul acestei istorii și destinul ei.

Este un obstacol pe care l-a depășit cuplul artiștilor plastici Adalbert Luca și Leon Vreme in mozaicul incastrat pe peretele de la AULA MAGNA a Universității timișorene.

Un obstacol rezolvat printr-o riguroasă alegere a formulei compoziționale : ritmuri obișnuite prin succesiunea verticalelor rectilinii sau zigzagate. Verticalele eroilor anonimi — estompați de anonimat și aureolați de eroism — se dezvoltă dinspre flancuri spre axul lucrării. unde se inalță monumentale, statuare, figuri din galeria istoriei române : Mircea cel Bătrin, Dimitrie Cantemir, Ioan de Huniade, Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare.

Simțite și gindite in crescendo, apoteotic spre centrul compoziției, aceste ritmuri plastice sint cadența istoriei. Cu trimiteri vagi la expresii din muralismul mexican și la ritmurile basoreliefurilor persane, construită in planuri mari de sinteză cubistă iconografia acestei „Evocări istorice" își are contrapunctul in jocul rafinat al degradeurilor, operate de Leon Vreme in asamblajul final.

Elaborată intr-o gamă restrinsă la alburi grizate, siene arse, și albastruri metalice — dar cu un registru care exploatează in interiorul lor nuanța pină la limitele percepției, această viziune a permis o interpretare cuasi-pointilistă, oferind, de la mari distanțe, posibilitatea amestecului optic și implicit o intensă vibrație a intregii suprafețe murale.

Intr-un spațiu structurat in trei nave, unde se cereau sfidate obstacolele vizuale ale stilpilor intr-un spațiu inundat de lumină, cei doi artiști au conferit operei lor sobrietate meditativă, individualizind fiecare secvență cu valorile plastic simbolice ale ansamblului.

CORIOLAN BABEȚI

FIȘĂ : Proiectul — in concepția lui Adalbert Luca — se aprobă in luna decembrie 1969 de către Comisia de artă monumentală, in care figurau printre alții : Ion Frunzetti, Ion Irimescu, Ion Bițan, Ștefan Constantinescu, Virgil Almășan.

Cartonul in dimensiunea finală intră in lucru in vara lui 1970. La Arad, după machetele de culoare realizate de Adalbert Luca, inginerul chimist Fodor Ștefan pregătește cu minuție mozaicul ceramic mat după rețete de tehnologie, avind la bază oxizii metalici.

In vara anului 1972 incepe montarea, sub conducerea și in execuția lui Leon Vreme, in colaborare cu Sepi Valeriu. Lucrarea se termină in octombrie 1972.

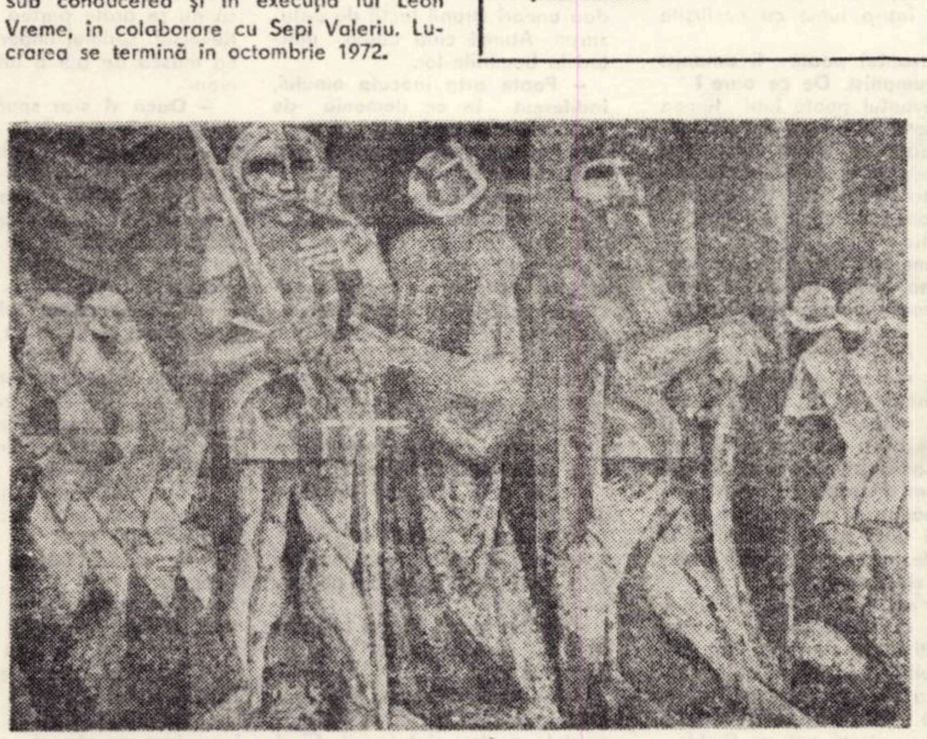

MOZAICUL „Evocare — istorică" de la Aula Magna a Universității din Timișoara realizat de Adalbert Luca și Leon Vreme. In paginile 1, 4, 6 și 9 detalii din lucrare.

---

appassionata

„Nu cunosc ceva mai bun decit Appassionata" (Lenin). Se ințelege, celebra sonata op. 57 de Beethoven, favorita marelui conducător al revoluției. Iar Beethoven, intrebat asupra sensurilor lucrării sale, răspunde enigmatic : „Citiți Furtuna de Shakespeare". Era deja constituit colierul celor trei perle, intrat in istorie sub numele de Patetica, Sonata Lunii și Appassionata, „pe care Beethoven insuși o socotea cea mai mare" (după mărturia elevului său Czerny, renumitul pedagog al pianului). Sub aceste auspicii, incercăm să inscriem, ca cel mai modest omagiu, rubrica noastră.

Situația de astăzi a muzicii culte este intrucitva stranie, dacă recunoaștem printre contemporanii noștri un Bach, Mozart, Beethoven sau Verdi, a căror muzică o vehiculează zilnic undele radiofonice și sălile de concert.

In ciuda atitor incercări de substituire, vino aceasta de fluid muzical nu incetează să sature. Ce semnificație mai are termenul de avangardă, uzat și abuzat inainte de a imbătrini, decit o vagă chemare la un festin artistic, cu scaune goale, unde amfitrionul oficiază adesea singur. Să intrebăm savanții acestui secol, incontestabil spiritele cele mai inaintate, să le căutăm confesiunile : vom descoperi cea mai intimă companie a vechilor maeștri. Cine știe cită muzică s-a transfigurat in teoria relativității a lui Einstein sau in cuantele lui Planck ? In ceea ce-l privește pe colegul lor mai in virstă, Pitagora, acesta era convins de muzica sferelor.

E momentul să meditām asupra decalajului intre gindirea științifică și cea muzicală, in speță, sub raportul eficienței : adevărul, in știință tot mai profund și deschizător de drumuri ; generozitatea, in muzică, sărăcită și inchistată.

Ceea ce caracterizează gindirea umană in epoca noastră este spargerea zidurilor vechilor cetăți, care statorniceau granițe fixe intre diversele compartimente de activitate umană.

Epoca profesionalismului ingust a trecut. Asistăm la un imbroglio de idei aparținind altădată unor domenii de neconciliat și e o realitate imperioasă aceea care-l trimite pe inginer in biologie sau pe matematician spre lingvistică. Cei care mai apără in gindirea muzicală diverse poziții, cu aripi de cloșcă bătrină, ca și cei care — in extrema cealaltă — flutură aripi din material sintetic, vor trebui să afle că noul suflu al epocii este pentru unii științific in sensul fizico-matematic, iar pentru alții, generos, in sensul beethovenian al muzicii.

Appassionata va fi larg receptivă acestui mod de a gindi, fie că va privi in urma sau inaintea fenomenului muzical, oriunde a țișnit sau va țișni, fierbinte și vie, jerba sonoră.

OVIDIU MANOLE

Spiritul critic

(Urmare din pag. 1)

Prin urmare, măsura spiritului critic și autenticitatea sau valoarea lui este dată de insăși soluția pe care trebuie s-o conțină, de „propunerea" (pe nedrept acest termen e compromis uneori) pe care o implică.

Fără indoială că, din punct de vedere subiectiv, atitudinea critică presupune efort de gindire, zbucium și neliniște uneori, iar actul critic e precedat de patriotism (ca formă a nevoii de adevăr și de mai bine) și este succedat de consecvență și fermitate.

In societatea noastră, prin insăși natura relațiilor dintre oameni, prin insuși dinamismul imanent al orinduirii, spiritul critic nu poate viza totalitatea — o asemenea atitudine e firească doar in cazul societăților inchise, incremenite istoric : el, insă, spiritul critic, trebuie să vizeze aspectele negative cvasigenerale și in special grave, intre care unul deosebit de nociv : instituționalizarea intereselor personale. Desigur și in socialism aspectele negative, deși incep aparent prin forme nevinovate, pot imbrăca forme subtile și grave. Totul e ca spiritul nostru critic să opereze la timp și eficient.

Cu profesorul dr. doc. EDUARD PAMFIL, psihiatru

„Ceea ce m-ar atrage ar fi reforma morală pe care omul, omenirea ar fi realizat-o în întregime“

Efervescenţa ideatică a profesorului, devoţiunea medicului, exemplaritatea psihiatrului, capacitatea de dăruire spre bolnav, ideile sclipitoare aruncate in cimpul medicinii, al filozofiei şi artei, pe care le slujeşte concomitent de o viaţă, fac din profesorul Eduard Pamfil o figură remarcabilă in lumea savanţilor care dau prestigiu nu numai şolii medicale timişorene, ci şi celei româneşti.

Sub simplitatea gesticii se ascunde un adinc spirit meditativ, iar sub aparenta imobilitate, o ardentă dispută lăuntrică. In cabinetul său modest de lucru, in care arde aproape veşnic o lampă, in frumoasa neorinduială a volumelor de toate nuanţele, răspindite in incăpere, cărţi, de la ştiinţa cea mai aridă, la incintătoare volume de poeme, au intrat numeroase generaţii de studenţi şi colaboratori, cabinetul devenind astfel locul unor dispute aprinse in cimpul ştiinţei slujite cu abnegaţie. Dar, tot aici, mai intotdeauna, au intrat şi bolnavii anonimi, in decursul anilor, căutind un semn, o incurajare, o speranţă nemistificată, pe care şi profesorul şi medicul le-a dat-o intotdeauna cind s-a putut redindu-i astfel vieţii normale şi activităţii sociale.

Avind incredere in virtuţile şi in mitul dialogului, care poate dezvălui, adesea, trăsături axiale intr-o personalitate, avind incredere in ceea ce gustul fiecărui cititor va desprinde din aceste rinduri, am alcătuit convorbirea de mai jos, pentru a o trimite nealterată spre el.

— Se impacă bine in dv. medicul cu profesorul ?

— Uneori convergenţa merge pină la identificare. Alteori, conţinutul spiritual al unuia e indepărtat de arhipelagul ideilor celuilalt. Profesorul vindecă suferinţa imaginară a ignoranţei. Medicul informează şi, prin asta, calmează durerea nesiguranţei şi a fricii.

— Care vi se pare raportul dintre un bun psihiatru şi unul mediocru ?

— Probabil psihiatrul bun nu spune nimic rău despre cel slab, dar, adesea, cel slab spune ceva rău despre cel bun· Dar asta e in fond o veşnică poveste a raporturilor dintre medici, care se perpetuează uneori şi intre psihiatrii.

— Cum promovează la dv. un tinăr medic psihiatru ?

— Depinde de pe ce tărim s-a apropiat de psihiatrie. Sint, in generaţia tinără, unii care vin din lumea proiectelor de adolescenţă, a unei viziuni radicale, romantice. Alţii sint care-şi descoperă vocaţia după ce ştiu ce inseamnă a fi medic. Şi, din cind in cind, mai sint tineri care devin psihiatri conform unor scheme generale de distribuţie şi angajare.

— Ce şcoli de psihiatrie avem in ţară ? Şi cum vom fi stind noi in raport cu alte şcoli din lume?

— Am impresia că termenul folosit de „şcoală" are, in afară de precizia şi lapidara sa demarcaţie naţională, pericolul unei hipertrofii pretenţioase. O şcoală ştiinţifică inseamnă un fruct al unei tradiţii. Tradiţia noastră ştiinţifică, in general, e prea scurtă in acest domeniu pentru a ne afla in sezonul fructelor coapte. Dar deosebirile de metodă, de orizont, intre disciplinele reprezentate in structura şcolilor noastre, promit ca, incet incet, psihiatria românească să intre in orbita mare.

— Cum vă reprezentaţi un psihiatru model ?

— Psihiatrul model e deja o noţiune sintetică. E un simbol din care se poate deduce tipologic o foarte largă galerie de psihiatrii model.

— Spun unii că, pentru a trata, pentru a trăi printre acești oameni bolnavi, trebuie ca şi tu, medic, să fii puţin . . . Ştiţi cum ? O fi asta o legendă ?

a trăi printre nebuni, trebuie să fii „puţin" nebun.

— Spuneţi-mi, oamenii aceștia, pe care-i trataţi, vă vorbesc despre iubire, moarte, speranţe, etcetera... Ce le daţi in schimb? Iluzii sau şi altceva ?

— Tot ce oferim suferinţelor sufleteşti a celor care sint pacienţii noştri sint lucruri in care noi credem inaintea lor. Sint certitudinile noastre. Nu se poate clădi nimic nici pe indoială, nici pe contrafacere şi cu atit mai puţin pe simple iluzii şi pe minciună.

— Iubiţi cu adevărat această profesiune, sau aţi fi făcut orice altceva in locul ei ?

— Cu cit imbătrinesc, imi dau seama că am făcut altceva decit psihiatrie, din cauză că ingusta definiţie pe care o avea profesiunea mea, cind am accedat la ea, s-a transformat, cu timpul, intr-o lume cu nesfirşite aspecte.

— Savantul poate fi umanist sau neumanist. De ce oare ?

— Savantul poate iubi lumea in general şi atunci nu are nevoie neapărat de o disciplină Savantul poate să se simtă angajat total societăţii şi aceasta n-o poate face decit dăruindu-se umanisticii.

— Cum ar trebui să trăim pentru a ne păstra mereu mintea, cugetarea limpezi, treze, sănătoase ?

— Să nu uităm nici o secundă că cea mai de preţ calitate a fiinţei umane este aceea de a privi in viitor ca şi cum ar fi etern şi de-a privi in trecut ca şi cum ar trebui să moară miine.

— Cum ar trebui să trăim pentru a păstra şi un echilibru ecologic şi unul psihic ? Cum ar fi demn de trăit ca să nu fim ameninţaţi de dezechilibru ?

— Să nu ni se pară că omul modern are o mai mare putere de a distruge natura decit cel din copilăria istoriei. Totdeauna omul s-a definit ca o fiinţă care clădeşte şi distruge. Creează ceva sau urîţeşte natura. Problema pentru noi nu este decit una de noutate esenţială. Aceleaşi probleme care se puneau pentru o populaţie

— Pentru a trăi printre oameni, trebuie să fii „puţin" om. Pentru de cîteva milioane de oameni, cu mii de ani in urmă, se pun azi pentru miliarde. Termenii sint aceeaşi.

— De ce omenirea oftează după calmul naturii ?

— Din cauză că omul este, printre altele, produsul unor legi care impregnează devenirea in natură şi pe care le-a inscris bazal in propria lui fiinţă. Viaţa a apărut, probabil, mai de grabă in linişteа apelor, decit in trăznete, in erupţia vulcanilor, in uragane, sau cutremure.

— Nu vi se pare că in spiritul poporului nostru există un echilibru de bun augur, care ne dă speranţa şi increderea in prospeţimea şi viitorul său ca popor ?

— Am impresia că, ori de cite ori devenirea istorică a acestui popor a inregistrat momente de instelare şi seninătate, ele au coincis cu o revărsare a bunătăţii şi onestităţii din sufletul colectiv. De aceea, despre aceste lucruri nu pot zice : cred sau că nu cred, fiindcă le socotesc axiale poporului căruia aparţin şi eu

— Oamenii vindecaţi aici la dv. de o traumă işi mai amintesc vreodată de faptul că aţi biruit boala şi i-aţi redat vieţii ?

— Intotdeauna ! Şi intotdeauna li se pare că s-a petrecut totul foarte simplu ! Asta le dă optimism si linişte·

— Ca să poţi inregistra şi iubi noul in ştiinţă, de ce calitate primordială ai nevoie ?

— Noutatea e o dimensiune a cunoaşterii şi libertăţii. Ştiinţa doar uneşte aceste aspecte. Pentru a fi un om de ştiinţă şi a sesiza noul să fii intotdeauna un om liber in gindire, un nesăţios consumator de idei.

— Nostalgia, tristeţea sint stări normale ? Pot fi ele stări creatoare sau numai echilibrul interior poate fi creator ?

— Contextul face puterea sentimentelor. Tristeţea poate fi creatoare sau bucuria poate fi sterilă. Nu există apriorism. Există doar direcţia de ofertă a experienţei trăite. Tristeţea poate fi revelatoare, ca şi bucuria, de altfel, şi deci creatoare.

— Mi-aţi putea defini entuziasmul ?

— El e necesitatea de-a comunica bucuria, prea plinul, de-a o trăi lingă alţii, de-a ieşi din singurătatea bucuriei tale şi a naviga spre ceilalţi. Este o comuniune entuziasmul. Copiii ne dau uneori stranii lecţii de entuziasm. Atunci cind caută martori la bucuriile lor.

— Poate arta inocula omului, indiferent in ce domeniu de viaţă, de-a deveni el insuşi creator· Poate insufla ea acest gest spre creaţie ?

— Recepţia in artă e o posibilă confundare cu creatorul. In artă, cel care primeşte este un demiurg de rangul doi. E un recreator. Arta nu se recepţionează cumulativ. Cantitativ. Recepţionarea ei e o transfigurare. Arta e „contagioasă" şi poate da o stare de spirit, poate indemna, eventual, şi insufla la un gest creator.

— Dintre marile sentimente, care ar fi unul inălţător ?

— Cel care este mai aproape de sfirşit.

— Şi care ar fi el ?

— Nu ştiu. Sint sigur insă că este cel mai eliberat de pericolul decăderii.

— Sinteţi fericit că v-a fost dat să trăiţi in acest secol şi in acest oraş ?

— Atunci cind secolul şi oraşul devin cele mai frumoase, in momentele acelea sint fericit. Cind nu au aceste insuşiri, nu sint.

— Ţara noastră are frumuseţi nebănuite. Există una pe care aţi ascuns-o in amintire ?

— Există citeva insule care se detaşează de timp şi pe care le socotesc virfuri ale frumuseţii acestei ţări· Ele trăiesc in mine. Şi sint destule. Peisajul e o lume complexă, care mişcă. De pildă, stam intr-o primăvară intr-o casă de ţară. Afară cădeau petalele unor cireşi, iar inăuntru cineva cinta, in semiintuneric, o muzică de Bach. Imi plac peisajele româneşti noi şi vechi care trăiesc in pămint, in pietre fără nume. in secolele acestei ţări.

— Dovediţi un calm imperturbabil. Cum il dobindiţi ?

— Fiecare clipă de calm are o faţă invizibilă de mare tensiune şi nelinişte. Nu există lumea calmului. Există calmul nopţii, aşa cum există furtunile zilei. Există calmul iezerului aşa cum există inspăimintătoarea prăbuşire a cascadei. Calmul imperturbabil e forma arhitecturală a pietrelor care poartă in arcuirea lor imense desfăşurări de linii de forţă. Calmul se dobindeşte izbutind să nu se arate partea cealaltă. Reversul. Calmul imperturbabil e ca masca de aur a lui Tutankamon·

— Dacă vi s-ar spune de către un psihiatru că in clinica lui s-au vindecat TOŢI balnavii, l-aţi crede ?

— Aş crede că soarta i-a oferit cea mai fericită formulă şi carieră posibilă, dar aş şti precis că eu n-am să pot spune aşa ceva niciodată.

— Cind se poate afirma despre un om că e bătrin ?

— Cea mai brutală marcă a bătrineţii este renunţarea la recepţia noutăţii, la rezonanţa cu ingenuitatea, cu absurditatea fascinantă cu care tineretul visează.

— Credeţi in generaţia tinără?

— Mult mai mult decit cred ei în generaţia mea.

— Pe ce vă bazaţi afirmaţia aceasta ?

— Generaţia mea e pe jumătate. Viaţa inseamnă a pleca niţel. Or ei vin. Şi sint incă toţi.

— Trăsături descoperite la tineri, care vă bucură ?

— De foarte multe ori m-am incrucişat cu elanul şi puterea sufletească, pe care le socotisem pierdute in adolescenţă, şi care se demonstrează a fi marea lege a existenţei umane. Din acest punct de vedere, al elanului şi puterii, generaţia tinără nu-mi pare cu nimic mai săracă ,mai puţin dotată, decit cele care au precedat-o.

— Ghitara la care cintaţi, poemele pe care le scrieţi, desenul, pictura pe care le abordaţi sint un simplu act deconectant pentru dv. un pretext, sau ce sint ?

— Ori de cite ori vorbesc, eu sint o jumătate a ceea ce fac şi cealaltă jumătate o aştept să vină spre mine dintr-un alt suflet, o altă sensibilitate, o altă conştiinţă, o altă speranţă. Fac toate acestea amintite pentru ca intilnirea dintre jumătatea fiinţei mele şi celelalte posibile „jumătăţi" care mă intilnesc să se integreze in actul plenar al comunicării şi inţelegerii.

— Aveţi vreodată nostalgia omului Renaşterii, pe care şi epoca noastră şi cerinţele societăţii socialiste româneşti pot ambiţiona să şi-o pună ?

— Nostalgia renascentismului este, retrospectiv, de o aşa imensă responsabilitate, incit mă gindesc că am scăpat ieftin cind nu m-am născut in 1450. Nu ştiu cum aş fi navigat pină la capăt· Orice comparaţie mă copleşeşte. Şi atunci omul de miine ? Omul societăţii noastre ? Nu-l gindesc. Il doresc mai mult. Ştiu că ar putea să aibă unele din calităţile noastre. Că ar trebui să aibă o eliberare de unele din defectele noastre. Că ar trebui să fie intransigent faţă de orice tentativă de false plăsmuiri. Că ar trebui să fie copilăreşte entuziast. Că ar putea trăi pe un pămint al păcii, generalizat. Că ar pierde orice intunecată ranchiună, orice egoistă izolare, orice sumbră suficienţă. Dacă, utopic, aş putea să mă proiectez, intr-o discretă prezenţă, intr-unul din secolele viitoare, ceea ce m-ar atrage ar fi reforma morală pe care omul, omenirea ar fi realizat-o in intregime pină atunci, aşa cum noi, românii, de nenumărate ori, de pe acum, sintem tot mai indreptăţiţi s-o avem, s-o sperăm deja in această ţară socialistă in care trăim, in această bucăţică de lume care e România.

Convorbire realizată de
ION ARIEŞANU

mică antologie epigramatică

Mircea Popescu

MIRCEA POPESCU, de profesie inginer constructor, s-a născut la 16 ianuarie 1937, în Constanța. A publicat versuri și epigrame la revistele „Tomis", „Urzica", „Litoral", „Sportul", „Dobrogea Nouă", ș.a.

În curs de apariție în 1973 un volum de epigrame.

Unui actor netalentat

E frumos ca Mastroiani,
Dar pe scenă n-are joc . . .
Că talent, văd și profanii,
Are ca Alain . . . Deloc !

Unui scriitor a cărui carte nu se vinde

Văzindu-și cartea în vitrine,
Cum nu se vinde, nu-i convine,
Și-și zice : greu a fost s-apară,
Dar și mai greu e să . . . dispară !

Caricaturistului Șt. Cocioabă

Ca umorist ai mult noroc,
Că numele te-ajută-n treabă . . .
Rid toți cind desenezi un bloc,
Și scrie alăturea : Cocioabă !

Unui poet emfatic cu neamuri sus-puse

Cind neamul tău te-a vrut poet,
Te-a ajutat în mod concret.
Deci, nu exagerezi cind spui
Că ești poetul . . . neamului !

Celui ce scrie numai catrene

Citind în mica epigramă,
Mi-am zis : e de luat în seamă !
Scrie cu spirit, tot ce scrie . . .
Cu spirit . . . de economie !

Zgomotoasei orchestre „Carusel"

Despre dinșii am mai spus-o :
Caută în fel și fel
Să-l ajungă pe Carusso,
Dar rămin . . . tot carusel !

molouzi

● **Cel cuminte să nu piardă mult pentru foarte puțin. (Panciatantra)**

● **Poate că a greșit, poate că n-a greșit, care bărbat nu greșește ? (Aurel Baranga)**

● Ar fi o descoperire interesantă să găsesc un om care mă urăște de moarte în mod dezinteresat. **(Thornton Wilder).**

● Ochelarii nu se lustruiesc cu cremă de ghete. **(Eugen Ionescu)**

● Trăi, se însură și muri. **(Chr. Gellert)**

● Nimicul acesta e mai mult decit ceva. **(Shakespeare)**

● Verzi și uscate **(Mark Twain)**

● **Bate-mă, dar lasă-mă să rid. (Molière)**

e v r i k a !

■ Au plecat la vinătoare și au prins rădăcini.

■ Cind abia se mai ținea pe picioare i-au întins covor de brațe.

■ Dacă aș ști că Dante a ajuns in Paradis, aș scrie și eu o Comedie Divină.

■ Viața e grea cind o ridici cu o singură mină.

■ Dacă-l cinți în strune nevestei, faci din ea vioara intii.

■ S-au cunoscut cu prilejul unui scurt circuit prin țară.

■ De cind Năstase a intrat in mitologie, Zeii se plimbă prin Olimp cu racheta.

■ Sint un om norocos : am visat o herghelie și am găsit o potcoavă.

■ Cind statuia a văzut cine a cioplit-o, a rămas stană de piatră.

■ Ocupind locul trei am urcat ultimul pe podiumul invingătorilor.

■ Radiodifuziunea înregistrează poeții pe bandă . . . rulantă.

■ Să aibă talent cit negru sub unghie s-ar face manichiuristă.

■ Am ajuns la cabană cu schiu cu vai.

ION VELICAN

Misteriosul violonist

■ **În romanele de spionaj, eroul reușește în toate acțiunile sale. Eu nu sint deloc un erou.**

■ **În romane, eroul discută cu șefii săi și primește diferite misiuni pe care trebuie să le ducă la capăt. Eu nu mi-am văzut niciodată șefii. Ei n-au considerat că trebuie să-mi explice de ce și pentru cine trebuie să fac un anumit lucru.**

■ **Povestea mea este adevărată. Din motive pe care cred că le înțelegeți, am schimbat doar numele personajelor.**

Acestea sint mărturisirile violonistului Y. S. care, prin forța împrejurărilor, schimba deseori vioara cu revolverul și aparatul de fotografiat. În acest foileton vom urmări citeva fragmente din însemnările sale.

ROMANȚA LUI BEETHOVEN

Terminasem de abia de citeva minute romanța lui Beethoven în F-major pentru vioară și orchestră. Mă pregăteam acum pentru o treabă care n-avea nici o legătură cu muzica.

Uniforma polițistă pe care o îmbrăcasem peste costumul de gală îmi era cam strimtă. Începui să transpir. Cascheta abia reușea să-mi acopere părul des și cirlionțat.

Noaptea era neobișnuit de întunecoasă, iar liniștea care domnea în jur mă făcu să-mi fie frică. Oare, cu arma în mină, voi avea tot atita succes ca și în sala de concerte ?

Din ginduri mă trezi motorul unei mașini care se apropia. Din locul în care mă aflam ascuns observai lumina orbitoare a unor faruri. În fața ochilor îmi apăru imaginea terenului, a cărui topografie o studiasem bine cu citeva zile în urmă. Așteptam un Mercedes. În port-bagajul său trebuia să se afle aparatul pentru ghidarea rachetelor „pămint-pămint". Mercedesul se grăbea în direcția aeroportului, pentru că aparatul acela trebuia dus într-o direcție necunoscută mie, chiar în noaptea aceea.

Misiunea mea era să rețin mașina cu acest aparat, a cărui construcție era deocamdată o taină.

Mașina era acum foarte aproape de mine. Ceasul de pe mina mea indica ora nouă și patruzeci. Am alergat în mijlocul șoselei. Citiva pietoni trecură fără să se grăbească. Fluierai și ridicai mina. Mănușa albă pe care o purtam își făcu efectul. Mașina încetini imediat și se opri la marginea șoselei. În timp ce mă aplecam înspre geamul deschis al Mercedesului avui impresia că mustățile false pe care le lipisem la repezeală îmi vor cădea. Mă reculesei însă și cerui legitimațiile.

În mașină se aflau un bărbat și o femeie. El avea în jur de patruzeci de ani, era nervos dar îmi întinse imediat legitimația. Prietena lui era o tînără în jur de douăzeci de ani cu privirea deosebit de iscoditoare.

— Ce vrea să-nsemne acest control, domnule polițist ?

— În apropiere a avut loc un accident. Căutăm pe șoferul care a fugit de la locul accidentului.

Luai permisul de conducere și mă îndreptai spre port-bagajul mașinii. Permisul era al lui Arnold Wieser — arhitect. Nu era omul pe care-l căutam. Totuși îl rugai să-și deschidă portbagajul. Cu evidentă nervozitate acesta deschise portbagajul, care era însă . . . gol.

Trebuie să recunosc că m-am înșelat. Îmi cerui scuze de la Arnold Wieser. „Rău am început-o", mă gindii în sinea mea.

În aceeași secundă însă auzii zgomotul unui motor pe care l-aș fi recunoscut dintr-o mie. Rugai prima mea „victimă" să elibereze spațiul ocupat. Celălalt Mercedes nu se deosebea cu nimic de primul, doar că în el se aflau patru indivizi. La volan ședea un tînăr într-un costum de culoare închisă.

— Fiți amabil, stingeți farurile și prezentați actele la control.

— Ce s-a întîmplat ?

Am repetat explicația cu accidentul.

— Eu n-am nici un amestec în treaba asta. Niciodată pînă acuma n-am avut vreun accident. Vă rog să vă grăbiți, nu prea avem mult timp.

De data aceasta se părea că am dat de ceea ce căutam. Cei din mașină deveneau tot mai nervoși.

Controlai actele lor. „Wolfgang K . . . ocupația : fizicean ; născut 1904 . . .

— Nu sinteți proprietarul mașinii ?

— Nu — zise și se întoarse la cei din spate. Urmărind privirea lui, observai un bărbat mai în virstă cu ochelari fumurii. Acesta spuse :

— Eu sint proprietarul. Acum ar fi cazul să ne dați drumul, căci și așa am pierdut mult timp. Aveți grijă ce faceți, eu am prieteni influenți . . .

— Prietenii d-voastră nu mă interesează, d-le. Îmi fac datoria.

Din cind în cind pe lingă noi treceau mașini care luminau casele ce se înșirau pe cealaltă parte a șoselei. Tresăream de fiecare dată :

— Fiți amabil și deschideți portbagajul.

Tăcere. Cei din mașină se priviră cu stupefacție. Treceam prin clipe îngrozitoare. În fine, Wolfgang K spuse unuia din ei să-mi satisfacă cererea. Cascheta mea de polițist mi se părea grea ca plumbul. În citeva secunde totul va fi rezolvat.

Capacul portbagajului se ridică și eu observai o ladă metalică ce ocupa aproape întreg spațiul portbagajului. Încercai s-o ridic, dar nu reușii.

— Cam greu bagajul vostru !

— Sint instrumente de măsurat pentru export — răspunseră aproape în cor.

Nu mai era nici o îndoială. Trebuia să acționez cit mai repede.

Apăsai butonul aparatului miniatural pe care-l purtam în buzunar. Era semnalul care trebuia să-i pună în alertă pe tovarășii mei ascunși undeva în apropiere. Micul Volkswagen alb care avea pe el inscripția „Police" sosi imediat. Doi oameni ieșiseră imediat din el și se apropiară. Al treilea rămase la volan lăsind motorul aprins. Toți purtau uniforme de polițiști ca și mine.

(Va urma)

Arthur Rimbaud - poetul blestemat

Primul manifest al unei expresii poetice moderne a apărut, și poate nu întîmplător — odată cu prima revoluție socialistă din lume : Comuna din Paris. De evenimentele acelor zile n-a putut rămine străin tocmai mentorul spiritual al acestui manifest : Jean-Arthur Rimbaud.

„Neliniștea înnoitoare, menită să devină timp de o sută de ani principalul imbold de care vor asculta poeții, își găsește în Rimbaud o expresie foarte hotărîtă și are caracterul unui program de viață și nu numai de atitudine literară, (fapt, de altfel, propriu lui Rimbaud, pentru care poezia era un lucru trăit și abia după aceea construit în vederea unui efect de artă)", constată pe bună dreptate acad. Al. Philippide.

În acest foileton care, bineînțeles, nu are pretenția unei exegeze, dar nici a unei încercări de „viață romanțată", vom urmări destinul neobișnuit al unui poet de excepție, care, cum am spus, poate fi considerat drept prim reprezentant al poeziei moderne și în același timp, primul poet al unei revoluții socialiste.

INCEPUTUL

În timp ce, prin căldurile lui iulie 1870, imperiul francez își contempla agonia, încercind să se opună cizmei de fier a militarismului prusac, nutrind iluzia unei mărețe victorii, un tînăr, care nu împlinise încă șaisprezece ani, urmărea cu emoție, în surda amorțire a unei prăfuite provincii, cursul neobișnuit al evenimentelor care se succedau.

Se numea Jean-Arthur Rimbaud, născut la Charleville, un pitoresc orășel din Ardeni — nu departe de granița belgiană. Dar acest colț pitoresc al unei „dulci Franțe" avea să devină un țarc prea strimt și înăbușitor al unui destin uman și poetic, care de abia acum începea.

Napoleon al III-lea, sau „Micul Napoleon", cum a denumit Victor Hugo caricatura lui Bonaparte, se afla cu imperiul său despotic pe marginea unei imense prăpastii, de unde se putea întrezări un fulgerător și catastrofal eșec, care putea să pară comic, dacă n-ar fi însemnat însăși tragedia unui popor — în momentul cind adolescentul — poet, în scrisoarea către profesorul său de literatură Georges Izambard descria în felul următor scena grotescă pe care se afla :

„Urbea mea natală întrece în timpenie toate orășelele de provincie. În privința asta nu mai am iluzii, după cum vedeți. Fiindcă se învecinează cu Mézières — un oraș cum nu se mai află — și fiindcă vede cum pe străzile sale se plimbă două-trei sute de răcani, blajinii ei locuitori gesticulează ca niște spadasini de bilci, cu totul altfel decit asediații din Metz și din Strasbourg. Te apucă groaza cind îi vezi pe băcanii ăștia pensionari, îmbrăcați în uniformă. Și te prinde mirarea cind îi vezi, colțoși ca niște ciini, pe notarii, sticlarii, perceptorii și toate burtă-verzimea care, cu pușca la piept, fac pe patrioții la porțile Méziers-ului . . .".

Apoi adaugă o propoziție atit de caracteristică disperatei lui înstrăinări: „Mă aflu un străin la mine acasă, sint dezorientat, bolnav, furios, îndobitocit, scos de pe linie ; nădăjduiam băi de soare, nesfîrșite plimbări, odihnă, călătorii, aventuri — pe scurt, o viață de boem ; și mai cu seamă ziare, cărți . . . Nimic din toate astea ! După eșecul rușinos al armatei imperiale la Sedan (2 septembrie 1870) toate marile orașe franceze și cu deosebire Parisul, au fost cuprinse de un neobișnuit avînt revoluționar. Speranța unei schimbări radicale în viața putredului imperiu cuprinde deodată masele. Rimbaud urmărește evenimentele nu numai de departe, din fundul acelei provincii unde n-a pătruns încă vreun grăunte de revoltă, ci și de aproape, năzuind să ajungă în epicentrul furtunoaselor întîmplări, alergind înspre Parisul revoltat, orașul acesta al tuturor posibilităților, care-l atrage cu o forță de nestăvilit. Iar pe străzile acestuia, în toiul iernii tîrzii a lui 1870/71 el se pomeni față în față cu Comuna, care putea să-i apară și din conflictul armat cu trupele lui Thiers, dacă ea n-ar fi fost deja constituită, deținind puterea la Paris.

Urind din adîncul ființei sale destinul care i-a fost „impus" și sesizind — mai lucid ca oricare din contemporanii săi — problema înstrăinării umane, Arthur Rimbaud aștepta de la Comună o **schimbare a vieții.** Celebra „scrisoare a vizionarului" pe care Rimbaud o trimite lui Paul Demeny la 15 mai 1871, acest manifest al poeziei moderne, nu este întîmplătoare.

„Afirm că trebuie să fii vizionar, să te faci vizionar".

INCEPUTUL LEGENDEI

Arthur Rimbaud s-a născut la Charleville la 20 octombrie 1854. Mai tîrziu cei care contribuiseră la răspîndirea „mitului Rimbaud" afirmau că poetul s-a născut „cu ochii deschiși" și imediat, cu un suris pe buze, se tîrî de pe pernă înspre ușa deschisă. Povestea aceasta, desigur, conține un adevăr „mai profund", simbolizind „dorința de evadare" dintr-o viață impusă, pe care legendarul poet o va nutri pînă la moarte. După cum se observă, legenda îl însoțește pe Rimbaud încă de la primii săi pași. Și ea își va construi edificiul pe fapte reale și scornite, alegindu-și cele mai adecvate metode și mai ales cea psihanalitică. De aici și interesul pentru rolul pe care l-au jucat părinții în viața lui Rimbaud. Cum să explici de pildă că Rimbaud — copilul este altfel (deci **nenormal)** decit ceilalți copii ?

Și legenda va găsi imediat o cauză : copilăria lui Rimbaud a trecut fără ca acesta să-și fi cunoscut tatăl. Părinții trăiau despărțiți : doar din cind în cind, și tot mai rar, Frederique Rimbaud, tatăl poetului, își vizita băiatul. De aci se poate trage imediat concluzia unei „frustrații"; dar faptul acesta nu poate explica excepționalitatea micului Rimbaud, căci, atunci, orice copil fără tată ar fi predestinat să devină „un geniu al răului sau al binelui". Mult mai importantă se pare a fi fost influența mamei în evoluția poetului.

Majoritatea biografilor insistă asupra personalității ei neobișnuit de sumbre. Însuși Rimbaud o denumește „gură de întuneric", parafrazind cunoscuta expresie a lui V. Hugo. Într-adevăr, Vitalie Quif-Rimbaud era descendenta unei familii vechi și „de vază". Bigotă, cu concepții morale rigide, ea a introdus în familie, în absența soțului, un adevărat matriarhat în care-și manifesta „o voință de fier", o „îngrozitoare încăpățînare" și o neobișnuită severitate. Avea „privirea albastră, care minte" zicea poetul, cuvinte deosebit de sugestive, căci, în privirea aceasta, micul Arthur observa umbrele unei false vieți la care trebuia să se adapteze.

(Va urma)

corespondenţe internaţionale
„Orizont,,

Anotimp universitar parizian (II)

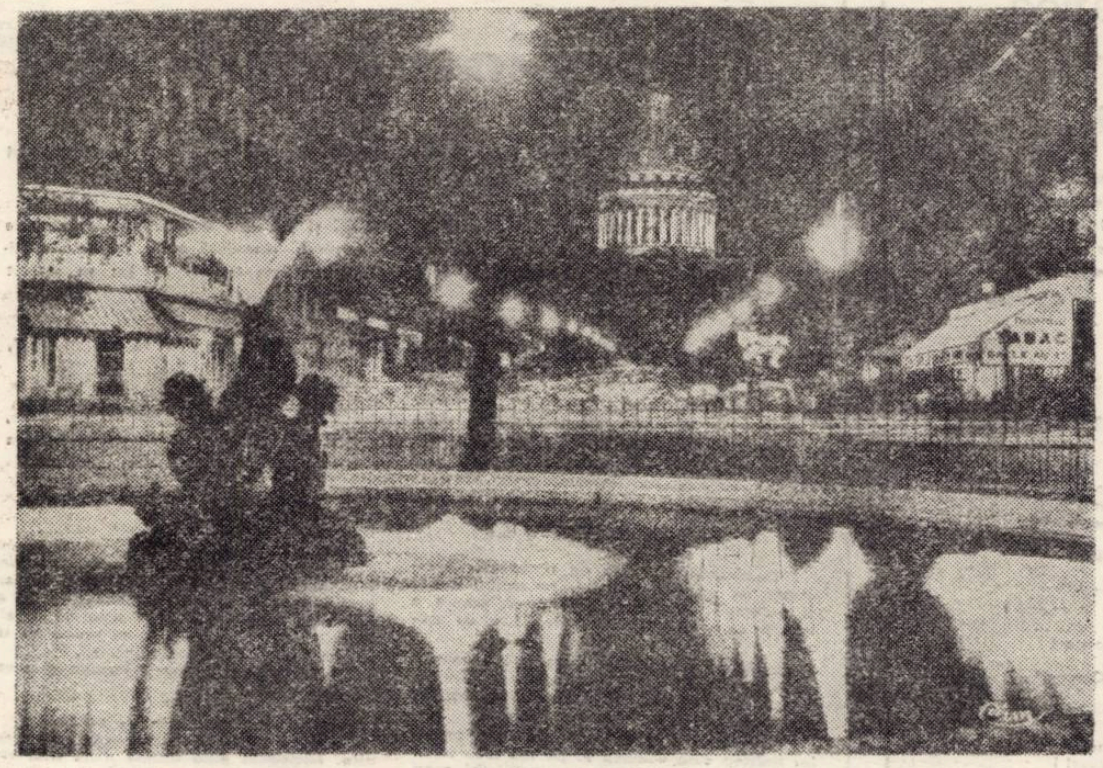

Parisul noaptea – Pantheonul.

Propuneam în încheierea primei părţi a acestui articol, sau mai exact în prima scrisoare, să fac cunoscute cîteva, prin forţa lucrurilor, sumare şi doar impresii despre profesorii-critici, istorici literari, teoreticieni, la ale căror cursuri, mai rar sau mai frecvent, asist. Mă gîndesc acum să încep cu sfîrşitul şi să mă refer întîi la un eveniment încă foarte recent, şi anume la seria încrucişată de conferinţe a doi mari cercetători ai limbajului poetic, amîndoi veniţi de peste ocean – bănuiesc, ca să nu spun că sînt sigur, nu în acelaşi avion –: Roman Jakobson şi Michael Riffaterre.

Primul a întreţinut cu pricepere nerăbdarea admiratorilor, amînîndu-şi brusc şi pe neanunţate, cu o săptămînă, şirul de patru vorbiri. Astfel că mai toată lumea s-a dus de două ori la cea dintîi. Ne-am înfiinţat la Collège de France la ora opt şi jumătate, oarecum îngrijoraţi – conferinţa începea după două ore – pentru că Gérard Genette ne atrăsese atenţia la curs că, la ultima venire a lui Jakobson, primele decesuri prin strivire se întîmplaseră la şase dimineaţa. Intr-adevăr, n-am ajuns primii. Pînă la urmă s-au umplut trei săli: în două dintre ele maestrul urma să apară pe ecran, televizat cu amabilitate dintr-un singur unghi. Cît despre sala propriu-zisă a conferinţei, un adevărat fişier de bibliotecă viu. In primul rînd de bănci, Lévi-Strauss, adus de spate şi totuşi neînchipuit de tînăr în mişcări, sprijinit de peretele din fund un bărbat mic cu părul lung, Roland Barthes; la cîţiva metri unul de altul, ignorîndu-se cu tenacitate, Iulia Kristeva şi fostul ei coleg de redacţie de la Tel Quel, Jean-Pierre Faye, bărbat deosebit de moale şi de frumos; alţii pe care nu-i mai enumăr, Lacan şi restul, ca şi doamne cultivate şi îmbrăcate băieţeşte, bine înţeles, printre care doamna Jakobson, sprinţară, călărind peste rîndurile de spătare către paharul oratorului pe care numai ea, cu un minut înainte de zece şi jumătate, l-a umplut.

Şi apoi Jakobson. Nu ştiu ce vîrstă are, s-ar zice 75 de ani, mişcător de diminuat, căutîndu-şi drumul cu mîna lipită de pereţi, aşteptînd cuminte ca un copil, căruia învăţătoarea îi leagă şorţul la spate, să i se tragă microfonul peste cap, bătrîn, foarte bătrîn şi apoi ţîşnind cu o forţă întreagă, neaşteptată, zburlindu-şi coama cu ambele mîini, privind departe, peste capetele despre prezenţa cărora nici nu pare să fi aflat, adresîndu-se încordat de pasiune prietenilor stinşi, lui Lévi-Strauss, nu cel din sală, ci cel împreună cu care, odată, a analizat un poem de Baudelaire, ţintuindu-şi nevăzuţii adversari reali şi desfăcînd apoi, cu o mînă uşoară ca o aripă, pe care o mişcă rar şi precis, ţesătura unui alt poem, de Du Bellay. La sfîrşit pare să bage de seamă că nu e singur şi ne ameninţă că sîmbătă la aceeaşi oră va spune cum îi tratează criticii şi istoricii literari pelingvişti care se hazardează să se ocupe de limbajul poetic.

Pînă atunci, în după amiaza aceleiaşi zile, mă duc la Nanterre unde, pe o foaie de hîrtie, fluturînd printre altele la fel de mici şi scrise tot cu pixul, prinsă într-un colţ pe uşa unei biblioteci de catedră, citisem că vine Riffaterre. La Nanterre, pentru că acolo lucrează traducătorul eseurilor de stilistică structurală. Intr-adevăr a venit, într-o sală de seminar pe care n-o mai măturase nimeni cine ştie de cîtă vreme şi care s-a umplut de fumul ţigărilor celor vreo 25 de auditori. Apoi l-am ascultat şi a doua zi, la Sorbona, unde întrunirea a început cu apelul pătimaş al unui student care şi-a chemat colegii la un marş de protest iniţiat de Sartre şi de alţi peste o sută de intelectuali, în urma uciderii unui muncitor arab de către un poliţist şi s-a încheiat printr-un schimb de replici între Jean-Pierre Richard şi Riffaterre, curtenitor dintr-o parte, arogant de cealaltă, necruţător din ambele părţi, supervizat de surîsul coţcăresc al lui Genette.

Riffaterre să tot aibă vreo 45 de ani şi nişte favoriţi impresionanţi, uşor încărunţiţi; strînge din dinţi ca oricare american cînd vorbeşte franceza, dar o cunoaşte mai bine decît autohtonii, cu toate sensurile şi cu trucurile cuvintelor, citeşte de pe nişte foi galbene scrise cu cerneală, îşi defineşte sistemul în fraze vertiginoase, pe un ton batjocoritor şi fără replică şi îşi anunţă din cînd în cînd auditoriul, pe care în mod vizibil îl priveşte de sus, că mai are atîtea pagini şi va pleca. Rar bărbat mai mulţumit de sine, dar şi rar minte mai exactă. Un adevărat tehnicist al stilisticii, impresie confirmată de concepţia sa fals transformaţională, în care transformarea înseamnă joc al variantelor în jurul unui model etern. Concepţia discutabilă, inaccesibilă chiar pentru cine înţelege prin transformare o diferenţiere reală, dar foarte eficace, permiţîndu-i lui Riffaterre un mare număr de observaţii referitoare la poeme de Rimbaud, Apollinaire, Queneau, V. Hugo. Infruntarea cu J.P. Richard e un dialog între surzi, pentru că Richard practică o critică a semnificatului (a sensului), iar stilistica lui Riffaterre, pe care acum încearcă s-o adopteze la principiile lingvisticii transformaţionale, analizează numai semnificantul (forma). Şi pentru că am amintit acest aspect, să adaug că partea doua a întîlnirii cu Riffaterre de la Sorbona a fost deschisă de o studentă care, strîngînd şi ea din dinţi pe franţuzeşte – ştiut fiind că aproape toţi studenţii parizieni sînt americani – l-a întrebat, fără să stea prea mult pe gînduri, dacă afirmaţia lui cu privire la apartenenţa metodei sale înnoite şi, odată cu ea, a conferinţei pe care o ţinuse, la o stilistică derivată din lingvistica transformaţională trebuie înţeleasă ca metaforă sau e de luat în serios.

Şi a fost ziua doua. Tot la Collège de France, într-o atmosferă, să presupunem, de corridă, tot Parisul lingvistico-literar îngrămădindu-se să-l vadă pe bătrînul toreador ţintuindu-i pe tăuraşii criticii cu toate cele şase funcţii ale limbajului poetic pe care el, cel dintîi, le-a definit. Cînd colo, stupoare. Criticii şi istoricii literari s-au pomenit suprapuşi şi comprimaţi într-un singur personaj care, pe deasupra, nu e nici critic nici istoric literar, ci lingvist sadea, ca şi Jakobson, nefiind altul decît vechea noastră cunoştinţă Richard Riffaterre. Intr-adevăr, numitul îndrăznise, în amintitele eseuri de stilistică structurală, să strîmbe din nas cu privire la disecţia făcută de Jakobson şi Lévi-Strauss **Pisicilor** lui Baudelaire şi, colac peste pupăză, propusese dumnealui altă procedură. Dacă, pînă la urmă, criticii masochişti din sală ar fi putut să treacă peste dezamăgirea de a se vedea înlocuiţi cu altă persoană, chiar şi în condiţiile ciudate în care ai înlocuit o echipă de fotbal cu un jucător de rugby, în schimb maniera în care a dorit vechiul maestru să-l execute pe mult mai tînărul specialist a fost greu de înţeles. Lăsînd la o parte unele observaţii de amănunt, ca şi repudierea conceptului de arhitector pe care, cu toată modestia, îndrăznesc şi eu să-l socotesc o moştenire nefericită de la J. R. Richards, doldora de pragmatismul anglo-american cel mai neaerisit, în rest Jakobson a lăsat impresia că nu l-a citit niciodată pe Riffaterre şi că s-a lăsat dus în păcat de notiţele rău întocmite ale unui student din anul I. Riffaterre, de exemplu, socoteşte că scriitorii dezvoltă prin analogie şi transformă prin inversare clişee ale limbii comune. Clişeele, cum ştie toată lumea, nu cuprind niciodată idei îndrăzneţe şi cu atît mai puţin atunci cînd datează de sute de ani. Or, ca să-mi continui o mai veche comparaţie, ca un copil răutăcios care ascunde pietre în bulgări de zăpadă – această comparaţie fiind totodată un semn de nostalgie a dedesubt semnatului – ,Jakobson i-a atribuit lui Rifaterre toate clişeele din epoca lui Baudelaire. Incît bietul de el, atît de grijuliu în realitate să-şi facă simţit sarcasmul şi dezinvoltura, s-a pomenit tratat drept „onorabilul profesor de la Universitatea Columbia care crede că savanţii n-au voie să facă dragoste".

Dacă în cartea de eseuri, care urmează să-i apară în ianuarie lui Jakobson la Paris, apostrofa adresată lui Riffaterre va fi la fel de imprudentă, şi ştiind cît poate fi acesta de rău de gură, mă cutremur la bănuiala replicii care va urma. Iar toate acestea la ce bun, cînd nimănui dintre cei interesaţi de stilistică nu trebuie să i se atragă atenţia că dacă n-ar fi fost Jakobson nici Riffaterre n-ar fi fost ceea ce este?

Voi termina întristata dare de seamă cu relatarea unei mici scene petrecute trei zile mai tîrziu. Intrebîndu-şi Gérard Genette auditorii cum a fost a doua conferinţă a lui Jakobson, i-am răspuns că a fost un spectacol picant. Indată, o tînără studentă de la Universitatea Columbia mi-a aruncat o privire dezgustată peste ochelari şi, întorcîndu-se spre Genette, a rectificat: „dimpotrivă, a fost şocant (shocking)."

LIVIUS CIOCÎRLIE

Paris – Obeliscul şi Piaţa Concordiei

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct, Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Motiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu. Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat'.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 25 IANUARIE 1973 ● NR. 4 (257) ● 12 PAG. 1 LEU ●

Întruchiparea sufletului națiunii noastre românești

La 26 ianuarie, 1973, secretarul general al partidului nostru și președintele României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împlinește 55 de ani de viață. Între cele douăzeci de milioane de inimi, care vin să-l sărbătorească pe marele nostru conducător, și noi, oamenii de litere ai acestor plaiuri bănățene, venim să ne aducem omagiul vibrant în fața personalității aceluia în care se întruchipează însuși sufletul națiunii noastre românești.

Cel care duce azi în miini torțele destinului nostru, cel care a devenit pe meridianele globului mesagerul României socialiste, este sărbătorit ca o înălțime carpatică ce-și revarsă peste prezent și viitor luminile de vizionar și de cunoscător al năzuinței noastre milenare întru desăvirșire umană.

Se cuvine ca, pentru această zi și mai ales pentru această sărbătorească aniversare, noi, scriitorii, să dăruim iubitului nostru conducător torentele noastre fierbinți de dragoste, de înaltă temperatură, aceeași temperatură cu care ne scriem și cărțile noastre.

Astăzi, pe pămintul României socialiste, cind spunem Nicolae Ceaușescu, ne gîndim la tot ce putem dărui mai bun din noi, la faptele minunate, la visele îndrăznețe, la viitor.

Dorim ca, pentru această sărbătoare, cind conducătorul patriei noastre împlinește 55 de ani de viață, să venim și noi, scriitorii timișeni, cu împlinirile noastre spirituale. Dorim ca și literatura noastră să fie mai aprinsă, ca pentru o asemenea zi sărbătorească.

Dacă scrisul nostru, dacă operele noastre sint și trebuie să fie documente ale prezentului, în marele puls al eroilor creați de noi, intilnim, desigur, multiplicat în toți insuși pulsul marelui și iubitului nostru conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Oamenii de litere timișoreni, cu ocazia împlinirii celor 55 de ani de viață, urează, stimatului nostru tovarăș Nicolae Ceaușescu, sănătate, fericire, putere de muncă, spre binele țării noastre, spre binele socialismului în întreaga lume.

Stimă și admirație conducătorului poporului nostru, la cei 55 ani de viață

Geniul politic al conducătorului, rarisima energie a omului își dau mina pentru a inaugura o nouă civilizație românească. Permiteți-mi, în acest moment aniversar, să-mi exprim sentimentele de adîncă emoție, de stimă și de admirație pentru omul simbol al României de azi : NICOLAE CEAUȘESCU.

Acad. CORIOLAN DRĂGULESCU

★

Urări calde pentru omul și conducătorul ridicat din acest pămint, atașat pînă la ultima fibră poporului și cauzei nobile a socialismului și comunismului, care nu-și precupețește nici un efort și-și dăruiește toate energiile pentru propășirea și înflorirea patriei scumpe — România socialistă.

VLADIMIR CIOCOV

★

În foarte multe ocazii am avut un sentiment inexprimabil de mîndrie că fac parte din același popor cu marele om și cetățean, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

La această aniversare, îi urez din tot sufletul : „LA MULȚI ANI !" întru bucuria noastră și propășirea patriei.

LAURENȚIU CERNEȚ

★

Cu prilejul împlinirii a 55 de ani de la naștere, omagiem și salutăm munca uriașă depusă de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al partidului și președintele României socialiste. Cu cea mai mare dragoste și admirație îi urăm putere fizică, sănătate deplină intru continuarea edificării socialismului în iubita noastră țară și a ducerii făcliei păcii in întreaga lume.

ENDRE KÁROLY

★

Am peste 85 de ani. Scriu de peste 50, dar nu mi-a fost dat să cunosc, să intilnesc vreodată o energie și o dăruire mai puternică, o pasiune mai nobilă pusă în slujba cauzei poporului, un talent politic mai excepțional. Pe plan intern și extern, acțiunea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU e esențială în lumea de azi. Am conferențiat în numeroase țări și, peste tot, mi-a fost dat să aud cuvinte de înaltă stimă și prețuire față de omul care a făcut atit pentru cauza păcii și a prieteniei între popoare. Sint fericit că am avut prilejul să trăiesc în același timp cu marele om de stat, NICOLAE CEAUȘESCU.

FRANYÓ ZOLTÁN

★

Nu știu de ce, dar cind gindesc la viața conducătorului nostru, la președintele României, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, spun și eu ca și copilul meu : „A venit dintr-un frumos basm românesc, ca un Făt-Frumos, anume pentru noi." Și cînd mă gindesc la „miracolul românesc", la piedestalul pe care s-a înălțat această țară, sub raza gindirii sale înțelepte, atunci, intr-adevăr, zic și eu : „A venit anume pentru noi, dintr-un frumos basm românesc. Să ne trăiască !"

ION ARIEȘANU

Un important eveniment politic în viața județului nostru

Recent au avut loc lucrările Conferinței județene Timiș a Partidului Comunist Român — eveniment politic de mare însemnătate în viața județului nostru, desfășurat sub impulsul ideilor novatoare, al muncii perseverente, pline de responsabilitate și spirit creator, determinat de hotăririle Congresului al X-lea și ale Conferinței Naționale.

Conferința a făcut un cuprinzător bilanț al activității rodnice a oamenilor muncii de pe meleagurile noastre, al succeselor mari obținute în înfăptuirea neabătută a politicii marxist-leniniste a partidului. Ea a jalonat, totodată, activitatea viitoare pentru creșterea contribuției județului Timiș la progresul mai accelerat al României socialiste, îndeosebi pe tărimul producției materiale, pentru înlăturarea cit mai grabnică a decalajului ce ne mai desparte de țările dezvoltate din punct de vedere economic.

Dezbaterile, căutările, problemele puse în discuție, majoritatea axate pe efortul unanim, generos, al oamenilor acestor locuri, în frunte cu comuniștii de a realiza actualul cincinal în patru ani și jumătate, reflectă de fapt, conștiințele oamenilor, sufletele lor frematătoare.

„Ne așteaptă o perioadă în care Comitetul județean, organele și organizațiile de partid vor avea de soluționat probleme tot mai complexe, care solicită pasiune și dăruire, spirit de abnegație și devotament nemărginit pentru cauza socialismului și comunismului, o înaltă competență și responsabilitate din partea cadrelor noastre, a tuturor comuniștilor" desprindem din Darea de seamă prezentată la Conferință de către tovarășul MIHAI TELESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R.

Transmise din sala Conferinței, în ateliere, pe mesele de lucru, în halele uriașe, toate gîndurile și anagajamentele reprezentanților celor peste 74.000 de comuniști din județul Timiș vor deveni miine fapte. Acte de atitudine civică, din care scriitorul veritabil poate extrage teme, sugestii, semnificații pentru arta sa, pentru literatura acestui ținut.

convorbiri

Cu Acad. C. Daicoviciu

„Am dat o istorie a Daciei"

— Are Banatul merite în propria Dvs. dezvoltare spirituală ?

— Sint convins că numai în Banat, în societatea „bănățeană" rurală și semiurbană, m-am putut investi cu această spiritualitate, care îi caracterizează din plin pe bănățeni.

— Ce nostalgii vă trezesc locurile natale ?

— Nostalgia firească, care nu te lasă să te desparți de ceea ce ți-a fost drag, copilăria.

— Cum credeți că trebuie educat un tinăr pentru a deveni un bun crecetător, un om de știință ?

— Creșterea, educația e o treabă foarte dificilă, după părerea mea. Cea mai bună educație este exemplul personal al celor maturi, părinții. Eu nu pot spune că mi-am bătut capul prea mult cu educația copiilor

LUCIAN BURERIU

(Continuare în pag. a V-a)

„MAREȚIA FRIGULUI"
(Editura Junimea, 1972)

„BELGRADUL ÎN CINCI PRIETENI"
(Editura Dacia, 1972)

Cititorul atent al celor două volume de versuri recent apărute (**Măreția frigului**, Editura Junimea, 1972 ; **Belgradul în cinci prieteni**, Editura Dacia, 1972) nu poate să nu observe că viziunea poetică a lui Nichita Stănescu se întemeiază pe ceea ce s-ar numi **cuvîntul-eliberare și capcana.** Eliberare din constringerea ontologicului, pe de o parte ; și, pe de altă parte, imposibilitatea de a supune lumea schemei ideale a limbajului.

Ca să fiu trebuie să afirm că sînt, exclamă poetul, transferind încă și mai departe, dincolo de actul său deliberat, „vina" propriei existențe : **E vinovat cuvînt sunt / că sunt.** „Cuvîntez, deci exist", iată-i credința ; din această convingere se naște întîlnirea uimită cu lucrurile numai fiindcă sînt numite. Aici e cucerirea, aici se află și drama. Lucrurile nu sînt cuvinte ; cel mult, cuvintele pot deveni lucruri. Fiindcă, încercînd să verbalizeze lumea, Nichita Stănescu dă cuvîntului prezență ca atare și putere ; e ca și cum poetul se opune fluxului uriaș al rostirii care se materializează. Încercarea sa de a substitui lucrului cuvîntul duce la artă, o artă cu atît mai viguroasă cu cît se face, parcă, împotriva intenției și fără știința sa.

Așa se întîmplă că, nu numai pentru auz, ci și pentru văz, cuvîntul rostit capătă realitate : **Tu, atît apuc să strig, tu / și cuvîntul începe să se vadă / încet, încet, cum se vede lăsarea de noapte, / cuvînt din două litere : tu.** Alexandru Philippide medita la vremea cînd poetul nu va fi „decît un glas"; Nichita Stănescu crede că identitatea cu verbul este certificarea existenței de acum : **Rupeți deci cuvîntul, este trupul meu / sînge poate va și curge din silabă.**

Subzistă în această poezie o dorință dramatică de echilibru, provenită pe conflictul dintre **a fi** și **a părea** între **a fi** înafara conștiinței poetului și **a fi** în această conștiință se interpune cuvîntul. În realitatea lor, lucrurile sînt prezente ; în planul conștiinței, se justifică prin **nume** și prin verbul **a fi.** Nichita Stănescu nu cunoaște lucrurile după formă ; nu le sesizează tactic și, într-o bună măsură, nici vizual (poate doar printr-un anumit înțeles abstract al văzului); i se fac cunoscute pe căi mai subtile (miros) dar mai ales prin raportul lor față de timp (multiplele forme ale verbului **a fi)** și prin prezența lor statică în conștiință **(numele,** cuvîntul care le desenează).

Dat fiind că deținem această lume a cuvintelor, ea ni se supune ; o putem minui pînă la golirea lor de sens, pînă la confuzia care le frînge granița, pînă la dizolvarea noțiunilor în noțiuni. Însă, obligîndu-le să treacă dincolo de ele, cuvintele devin, surprinzător, ceea ce sînt : miraj al sensului ; poetul **numără numerele, poate să poată,** afirmă chiar : . . . **căci eu nu ți-am fost eu** etc. Așa cum timpul se reduce la **secundă,** cuvîntul se desface în sunete. Miraculosul univers al cuvintelor lasă să se întrezărească o identitate fundamentală — **unu în nerepetare — : Nimic nu este altceva. / Totul este totul / Iar eu sînt tu.**

Ajuns aici, poetul pare așezat în centrul unui cosmos alcătuit din materialul docil al cuvintelor. Dar această organizare este subminată perpetuu de contradicția dintre existența în durată și cea în timp (poezia **Descripție**). De fiecare dată, poetul devine conștient de incapacitatea cuvîntului de a fi altceva decît cuvînt, sugrumînd acțiunea între necruțătoare adverbe ale imposibilității **(Acolo în zăpada cea albă noi doi ne-am iubit. / Urma noastră în zăpada cea albă este / aidoma copitei unui cal sideral / care a trecut prin zăpadă / niciodată acum, / totdeauna altădată . . .**), sau relevînd inconsistența eului, nesigur între sine și pronumele nedefinirii : **Ca un noroc s-a răsucit un stol de păsări / sub vederea mea. / Am zis că poate este o vorbire. / Am zis că poate e vederea altcuiva.**

Preocupat de cele „fără umbră", cum e cifra unu, Nichita Stănescu construiește și o cosmogonie sui generis, **Confesiunea răului visător,** negată, în final, sau, mai curînd, lăsată să redevină **tăcere.** Cine îl determină s-o nege ? Cine oprește cuvintele să absoarbă obiectele ? — **Îngerul,** căruia Nichita Stănescu îi acordă sensul de permanentul martor, apărătorul lucrurilor. Impenetrabil și lucid, **îngerul** asistă, dezarmîndu-l mereu, la uriașul efort al poetului de a-și găsi echilibrul între cuvinte și lucruri. Rînd pe rînd eroul liric cedează locul îngerului sau îngerul însuși îi oferă locul, construind o unitate antagonică.

Înafară de intervenția îngerului (acest alter ego al poetului), două sînt căile prin care lucrurile își impun existența ; în primul rînd, **tăcerea** este aceea care le redezvăluie, așa cum cuvintele le estompau, năzuind să li se substituie ; și, în al doilea rînd, cuvîntul chiar, un singur cuvînt, pe care obiectele, în imposibilitatea lor, îl opun întrebărilor neliniștite ale poetului : **da.** Acest **da** simbolic certifică realitatea indubitabilă a lucrurilor și, implicit, eșecul ontologic al cuvîntului (vezi, printre altele, poezia **Chiar așa).**

Și atunci, poetul se reîntoarce la lucruri, exprimîndu-și mirarea tulburătoare că rămîn oricînd aceleași : **Alege-s-ar piatra de piatră / Nimic mai mult, eu, atita le zic : / Să fie ce sunt !**

Care este, deci, piesajul regăsit al poetului ? Sub cerul plin de **păsări,** cer care, și el, **este o pasăre mare,** poetul nu se poate minuna îndeajuns de siguranța și mișcarea **pietrelor, copiii de aer ai păsărilor.** Vîntul incandescent **(simunul)** plimbă mulțimea păsărilor albe, uneori doar aripi de păsări, nostalgie a propriului zbor.

Dar dacă, mereu interogate, lucrurile răspund invariabil **da,** poetul nu rămîne mai puțin stăpîn al cuvîntului. E adevărat că această realitate derivată, secundă, care este cuvîntul nu poate recreea lumea. O poate, însă, reinterpreta, reorganiza. Și asta ajunge. Poezia, asemenea lucrurilor vii, își susține prezența cu același **da,** prin care poetul răspunde tăcerii necunoscutului.

EUGEN DORCESCU

Z. Ornea :

„STUDII ȘI CERCETĂRI"
(Editura Eminescu, 1972)

În prelungirea preocupărilor sale mai vechi, Z. Ornea ne prezintă cîteva studii de istorie literară consacrate „problematicii atît de importante a curentelor literare" sau unor teoreticieni ai culturii românești (E. Lovinescu, Dobrogeanu Gherea, G. Ibrăileanu, Xenopol, Lucrețiu Pătrășcanu etc.) Fenomenul literar este cercetat, cum se precizează în **Preliminarii,** în strînsă legătură cu istoria politică și socială sau cu evoluția generală a culturii. „Importante pentru încadrarea literaturii în dezvoltarea culturală și socială generală, astfel de studii sînt, desigur, necesare și s-au mai făcut în istoria noastră literară, lui Z. Ornea rămînindu-i doar să reia unele cercetări anterioare Din păcate, această revenire nu aduce întotdeauna puncte de vedere noi sau, nici măcar, nu extinde discuțiile. Despre gîndirea lui N. Iorga, investigată din perspectiva raportului cultură-civilizație, nu aflăm prea precis prin ce se deosebește de cea similară a lui C. Rădulescu-Motru, după cum, observațiile succinte privind atitudinea gîndiriștilor în aceeași problemă, ni se par insuficiente.

Culegere de articole, cartea lui Z. Ornea rămîne unitară, atît prin metodologie cît și prin epoca la care se referă. Am putea spune, chiar prea unitară, deoarece natura subiectului îl obligă adese pe autor să-și reia observațiile polirale privind, mai ales, fixarea climatului politico-social. Necesare, fără îndoială pentru fiecare studiu în parte, ele încarcă inutil textul, cînd aceste studii formează o carte. Regăsim, astfel, de la un capitol la altul nu numai afirmații anterioare ci și fraze reluate aproape aidoma : semănătorismul „a apărut și s-a putut impune cu o forță care și azi descumpănește pentru că s-a făcut exponentul unor preocupări majore ale epocii" (p. 31), și „Mișcarea semănătoristă . . . s-a afirmat și s-a putut impune cu o forță care și azi descumpănește, tocmai pentru că în spațiul ei (. . .) au scris și condeie de incontestabilă vocație" (p. 245). Și, tocmai din princină că autorul nu a reușit să fie suficient de concis în expunerile sale cu caracter generalizator, intențiile elucidării nu se înfăptuiesc întotdeauna. Interesant, prin titlu, studiu **Sadoveanu și tezismul rousseauist** nu se realizează decît ca o amplă introducere în care se repetă lucruri cunoscute deja.

În final nu putem trece cu vederea unele carențe de limbă și stil. Mimînd dezinvoltura stilului publicistic Z. Ornea confundă suplețea expresiei cu neglijența. Ne surprind, astfel, adesea, formulări confuze, vag tautologice, sau anacoluturi care stînjenesc și complică inutil textul. (vezi p. 26, 28, 35, 248 etc.),

OLIMPIA ȘERBAN

Romul Munteanu :

„PROFILURI LITERARE"
(Editura Univers, 1972)

Profiluri literare, ultimul volum al lui Romul Munteanu, vine în întîmpinarea interesului crescînd pe care îl arată marele public față de literatura universală contemporană. Remarcabilă e, cu osebire, ușurința cu care se mișcă în aria întinsă a mai multor literaturi naționale, îndeosebi în domeniile literaturii germană și franceză. Cît privește preferințele lui Romul Munteanu, ele atestă atracția spre genul proteic, fără ca această prioritate să-l împiedece să schițeze cîteva „profiluri" ale unor dramaturgi care se bucură de mare vogă : Tenesse Williams sau Alfred Jarry.

Dar, cum spuneam, preferințele autorului **Profilurilor literare** se îndreaptă, în mod vădit, spre roman. Într-un studiu succint, **Romanul european din secolul XX și destinul omului,** Romul Munteanu învederează importanța sociologică și ideologică pe care o ocupă romanul în literatura de azi. Romanul contemporan, arată autorul, e preocupat, îndeobște de condiția umană, o condiție istoricește și social determinată. Combătînd așa numita „criză" a romanului, Romul Munteanu își exprimă încrederea în viitorul genului proteic : „Romanul viitorului — scrie autorul — poate explora o lume extrem de complexă care îi va alimenta substanța epică și ideologică vreme îndelungată" (Op. cit. p. 310).

Studii de sinteză, ca cel amintit sînt completate cu profiluri analitice. Simpla enumerare a lor e exemplificată pentru preocupările autorului : criticul se simte atras de scriitori reprezentativi : Kafka, Helrich Mann, Musil, Max Frisch Kazantzakis, ș. a. m. d. Profilul nu încearcă să epuizeze, în cîteva pagini, o problematică atît de diversă ca aceea a universului romanesc al scriitorilor amintiți. Romul Muneanu își concentrează, mai degrabă, atenția asupra unui singur aspect al universului epic al unui autor. Dar acest aspect este, mai întotdeauna, reprezentativ. Ceea ce îl interesează pe critic la Franz Kafka e raportul între individ și societate. Astfel, în centrul de atenție al profilului, apare problema alienării lui Kafka, problemă a cărei discuție și înțelegere este esențială pentru pătrunderea în lumea atît de specifică și singulară a romancierului praghez. Să subliniem și aplicația pe care o învederează Romul Munteanu pentru investigarea literaturii germane din zilele noastre, a contextului social și politic în care crește și se dezvoltă această literatură. Studiile închinate lui Thomas Mann și Hermann Hesse subliniază tradițiile umaniste ale romanului german ; **Arta pamfletului lui Kurt Tucholsky** nu e numai un crochiu al vieții și activității cunoscutului luptător progresist, publicistul Kurt Tucholsky, ci și o imagine concentrată a epocii care a premers, în Germania, instaurarea fascismului. Deosebit de interesant e studiul **Heinrich Böll și romanul pacifist.** Ceea ce îl preocupă pe Romul Munteanu e să descopere trăsătura definitorie a epicii recentului laureat al premiului Nobel. Böll, scrie autorul, e „ca un reporter sensibil al unei umanități suferinde" (p. 174).

Sublinierea frămîntărilor sociale și politice oglindite în romanul contemporan nu este singura caracteristică a cărții lui Romul Munteanu. Am putea spune că, mai degrabă ea poate fi considerată, în egală măsură, un punct de plecare și unul de ajungere Pentru a defini un scriitor, criticul nu se mulțumește să-l situeze în raport cu epoca sa, ci îl integrează și în contextul mai larg al unei familii de spirite. Așa scriind despre romancierul cubanez Alejo Carpentier, criticul îl asociază lui Lampeduza și Anatole France, comună fiindu-le, celor trei romancieri, critica civilizației burgheze, critică care își trage rădăcinile dintr-o viziune filozofică asupra istoriei. Romanele lui Romain Gary, cronici ale evenimentului plasat într-un context istoric precis, sînt opuse cultului excesiv pentru formă practicat de adepții noului roman. Gary, arată Romul Munteanu, nu poate fi considerat ca un teoretician al romanului. Ei reacționează însă, în cartea sa de eseuri **Pour Sganarelle,** împotriva unui alexandrinism literar, a cultului formei de dragul ei însăși : reacțiunea e motivată de caracterul angajat al artei sale

Conținutul atît de variat al cărții lui Romul Munteanu nu trebuie să împingă spre concluzia că ne-am găsi în fața unei culegeri de studii, articole și prefețe, lipsită de unitate interioară. Unitatea volumului se definește prin fermitate ideologică. În perimetrul atît de vast al **Profilurilor literare,** de la romanul sud american la cel elvețian, de la dramaturgia lui Thorton Wilder la un interesant studiu de sociologie literară **(Civilizația cărții și civilizația imaginii),** se pot desluși coordonatele atitudinii critice practicată de Romul Muneanu Uneori aceste coordonate sînt formulate în mod explicit, ca, de pildă, în articolul **Național și universal în literatură.** Temele mari ale literaturii se nasc și proliferează numai în cadrul unor tipare arhetipale impregnate de viziunea specific națională a fiecărei literaturi. Criticul marxist, angajat și polemic, își vădește prezența în observații de amănunt și, în măsură egală, în metodologia literară cu ajutorul căreia este cercetat peisajul literar atît de vast cuprins în cartea lui Romul Munteanu. Cercetînd, de pildă, domeniul literar atît de contradictoriu al literaturii contemporane din Republica Federală a Germaniei, Romul Munteanu acordează creația literară a așa numitului grup 47 de adîncile frămîntări ale epocii de tranziție în Germania după al doilea război mondial. Literatura lui Kazantzakis este văzută ca o literatură a situațiilor limită, tensiunea psihologică fiind explicată ca o preocupare pentru viața umanității în suferință.

Viziunea largă, proprie istoricului literaturii universale, este împlinită, astfel, în cartea lui Romul Munteanu, cu adresa socială precisă, cu fermitatea ideologică a criticului marxist.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

Virgil Duda :

„ANCHETATORUL APATIC"
(Ed. Cartea Românească, 1972)

Cele trei părți ale romanului : **Vecini de jur împrejur, Un caz din practică. Starea actuală a iubirii,** — în fond toate de o individualitate proprie, sînt reunite prin prezența tînărului anchetator, om al justiției, obligat să urmărească în primul rînd labirintul propriei sale conștiințe. În prima parte Virgil Duda folosește tehnica romanului în roman, interferînd acțiunea unui roman polițist în care judecătorul de instrucție Druk descifrează mobilurile unei crime, cu realitatea existenței tînărului procuror. Viața acestuia, ternă, asemeni firii sale apatice și blazate se desfășoară, la început, între pereții camerei unui prieten din copilărie, doctorul Mițu, și între certurile și ranchiunile **vecinilor de jur împrejur,** familia Nisipeanu și silvicultorul Nițescu. De altfel cartea lui Virgil Duda este rechizitoriul unei conștiințe sau a unei stări de existență. Aparent polițist, romanul lui Duda nu interesează din perspectiva rezolvării cazului de fraudă economică, a afacerii Oncu, în care anchetatorul este angrenat, ci numai în cea a deliberării asupra conștiinței proprii cunoscută în relațiile cu cazurile pe care le anchetează. Conștiință anxioasă, cu zvîcniri de vanitate profesională, încercînd să decanteze adevărul de neadevăr tînărul anchetator se complică în plasa deasă a unei frauduloase afaceri economice . Dorind atingerea unui rezultat cît de cît plauzibil, ratează pentru că mereu intervin lucruri noi. În relație cu starea psihică a apaticului anchetator rezolvarea cazului este perfect valabilă, complicațiile care, posibil, pot interveni în rezolvarea justițiară a unui caz fiind infinite. Apatic fiind, anchetatorul lui Virgil Duda își descoperă ca trăsături spaima și fuga de orice inițiativă directă, evitarea pasiunii și a unei autentice dăruiri, șovăiala și starea de nepăsare, lipsa vioiciunii și a energiei, pînă la iluzia că „n-ar fi avut pe nimeni pe lume, pentru că și gîndurile lui din acele clipe le erau consacrate lor și numai lor" **Starea actuală a iubirii** nu este mai puțin un proces ca precedentul capitol, prin reliefarea relațiilor amoroase între anchetatorul apatic (rămas fără nume pînă la sfîrșit) și Mura. Tot romanul lui Duda este de fapt un proces al apatiei.

La lectura primului roman al lui Virgil Duda, **Catedrala** (1969) observam că prozatorul manifestă mari resurse în privința faptelor epice, lăsînd mereu impresia că este în posesia unui asemenea material faptic încît ar putea oricînd transpune personajele în multe alte situații. Observație întărită de **Anchetatorul apatic,** carte a discuției despre apatie și opțiune, ambiție și delăsare, pasiune și blazare, dăruire și nepăsare, în fine, un caz de conștiință integrat perfect într-o derulare epică adecvată.

ALEXANDRU RUJA

Nikolaus Berwanger, Hans Kehrer, Ludwig Schwartz :

„PIPATSCH BUCH"
(Editura Facla, 1972)

Editura Facla a scos recent sub titlul „Pipatsch-Buch" (Cartea Pipatsch) un volum de proză scurtă satirico-umoristică a trei autori bănățeni : **Nikolaus Berwanger, Hans Kehrer** și **Ludwig Schwartz.** E vorba, de fapt, de o selecție din schițele, foiletoanele și snoavele publicate de autori de-a lungul a peste doi ani în suplimentul satirico-umoristic „Pipatsch" al cotidianului în limba germană „Neue Banater Zeitung.

Trebuie remarcat de la început : condiția dialectului șvăbesc se deosebește fundamental de cea a graiurilor limbii române. Dialectul șvăbesc are o existență de sine stătătoare, reguli proprii, constituind, am putea spune, o notă distinctă a populației germane care trăiește pe aceste meleaguri.

Avînd o rațiune proprie de existență și o imaginistică proprie, mult mai colorată, ea nu poate fi considerată o „limbă stricată", ea este folosită paralel cu limba literară germană. Literatura în grai șvăbesc își are și ea existența proprie și putem spune că a cunoscut un reviriment în ultimii ani.

Am putea imputa acestei literaturi un nivel artistic mai modest, cîteodată și grosolănie, s-ar putea spune că-i lipsesc dimensiunile necesare unei investigații psihologice, dar cu greu vom găsi lucrări literare din ultimii ani care să redea atît de fidel modul de a trăi și de a gîndi al șvabului bănățean. Cu mai mult sau mai puțină dibăcie se abordează de către cei trei autori aceeași tematică ; mentalitatea și factura psihică ale unui grup de oameni, modul acestora de a munci, de a se distra, de a cultiva tradițiile — toate în contextul realității noastre sociale.

Micile istorioare ce compun volumul, monocorde din punct de vedere tematic, reușesc în ansamblul lor să realizeze o polifonie savuroasă. Naratorul în majoritatea cazurilor identificat cu personajul, rîde de dragul risului, dar rîzînd spune uneori adevăruri neașteptate. Umorul devine ironie și satiră la adresa unor defecte ale contemporanilor noștri.

Scopul propus al volumului este, înainte de toate, divertismentul, fiecare dintre cei trei autori realizîndu-l în felul său. Stilul lui Nikolaus Berwanger caracterizează modul lent de a gîndi și a se exprima al șvabului de la țară, comicul izvorînd din confruntarea acestui fel de a fi cu dinamismul trepidant al zilelor noastre.

Hans Kehrer în povestioarele lui, se ridică deasupra micilor defecte și neajunsuri ale contemporanilor săi, ia notă conștient, dar zîmbind de ele, întrucît țin de viață. Epic mai largi și de aceea mai încăpătoare din punct de vedere social sînt lucrările lui Ludwig Schwartz care, printr-o satiră incisivă, repudiază tarele morale.

Limbajul autorilor redă fidel graiul viu, vorbit de populația șvăbească de aici. Utilizarea unor expresii tipice, puternic colorate, contribuie la creionarea mai precisă a personajelor.

Formulări uneori voit greoaie trădează trăsături definitorii ale indivizilor ce populează mediul descris. În numeroase situații este evidențiată puternica influență a limbii române, asupra vocabularului șvăbesc.

Volumul de față al editurii Facla, care a găsit o audiență surprinzătoare la publicul cititor, este o creație reușită a genului, avînd darul de a alcătui, împreună cu volumele apărute, („Stanțe șvăbești", „Carte populară șvăbească", „Pe șvăbește) și cu cele care se mai anunță, o amplă frescă social-etnografică a populației germane din Banat

ERWIN LESSL

Ilarie Voronca :

„ACT DE PREZENȚĂ"
(Editura Dacia, 1972)

Prin **Act de prezență,** colecția **Restituiri** a editurii **Dacia** reactualizează una dintre figurile interesante ale literaturii noastre interbelice. Volumul, îngrijit și prefațat de universitarul Ion Pop, considerat unul dintre cei mai avizați comentatori ai fenomenului avangardist de la noi, reia integral volumele **A doua lumină** (1930) și **Act de prezență** (1932) precum și parte din articolele rămase în periodice. Avem deci posibilitatea de a comenta ansamblul activității eseistice a lui Ilarie Voronca, ce bună parte se constituie într-un efort „filozofic" de justificare a existenței Poetului în lume. Să urmărim deci, atît cît spațiul ne permite acum, concepția despre viață și poezie a unuia dintre cei mai de seamă poeți ai avangardei.

Teritoriul în care poetul ne invită, Voronca, deși e un teritoriu al „nimicului", prin chiar această lipsă de condiționare în jocul strîns al dialecticii istorice, e un teritoriu facilitînd, ideal, experiențele spirituale totale (limită), care au posibilitatea desfășurării într-o libertate deplină a spiritului : Poetul care ne privește indiferent dintr-un fotoliu și pe care-l disprețuim pentru „inactivitatea" sa lașă, trăiește de fapt infinit mai puternic decît noi, care oricît ne-am zbate printre nimicurile vieții cotidiene, nu-l vom egala în intensitatea trăirilor. Și atunci, se întreabă poetul referindu-ne aparenta sa „inactivitate", de fapt multitudinea posibilităților lui de trăire, **„Toate acestea să fi fost oare numai un act de prezență ?"** Este întrebarea pe care ne-o punem și noi, luînd act de modul Poetului de a fi o „prezență". Și-am răspunde bucuros, unindune glasul cu cel poetului, că nu, nu este vorba de un simplu act de prezență, ci de o implicare multiplă și o existență complexă . . . dar nu putem. Și aceasta tot din cauza Poetului, care transformînd utopica teorie într-o practică a existenței, mistifică lumea. Altfel spus, simțind tot timpul **„că ar trebui să fiu în altă parte",** respectiv **în lume,** și fiind în lume. Poetul nu renunță totuși la concepția posibilă doar prin renunțarea la lume. Se acceptă, adică, „angajarea", dar nu și legile ei. Poetul trăiește în lume, dar simțind și gîndind dincolo de lume. Pe noi nu trebuie să ne surprindă nimic, pentru că el ne-a avertizat asupra modului său primordial de a fi. Nu poate fi numai în lume, deoarece **„lumea reală e prea puțină pentru posibilitățile de creație și invenție din noi",** dar nici nu poate să abandoneze complet lumea, pentru că un „cineva" îl cheamă mereu spre ea. Soluția este compromisul pe care am încercat să-l surprind mai sus. Că ruperea echilibrului vital și al dialecticii raporturilor umane sînt necesare poeziei, creației, e discutabil, dar ca plecîndu-se exclusiv de la acest mod de a se privi lucrurile să se facă considerații istorice sau politice e imposibil. **„Poate pentru o menținere într-un echilibru de azur pur, ar trebui să nu scrii."** spune Ilarie Voronca în tableta dedicată lui Sașa Pană. Ar trebui într-adevăr. Dar Poetul scrie, adică se angajează estetic și deci uman, fără să-și schimbe însă modul de a fi. Reținem fără îndoială, ca exemplară, pătimașa ambiție de a simți, gîndi, trăi, existența într-o aventură „totală", de dincolo de orice „compromis", dar n-o putem accepta nefundamentată critic. Avangardei i-a lipsit adevăratul teoretician, cel prin care mediocritățile să nu devină „genii", și prin care „geniile" să-și poată canaliza forțele într-un teritoriu estetic peren.

ADRIAN ISAC

File din corespondenţa inedită a lui IOAN SLAVICI

Lectura scrisorilor lui Slavici se face oricind cu aceeaşi curiozitate şi cu acelaşi interes cu care ne-am aplecat deasupra paginilor tirzii de memorialistică. Fără să-şi fi propus iniţial, autorul lor compune adesea după toate regulele genului epistolar ; astfel, pe lingă bogăţia informaţiilor despre activitatea proprie ca scriitor, publicist şi om politic, el oferă cu multă dărnicie ştiri despre manevrele de culise ale politicienilor vremii, scrutează un trecut nu prea indepărtat şi scapă destăinuiri uluitoare, schiţează tablouri pitoreşti cu moravuri politice, comunică impresii din călătoriile făcute in ţară şi in străinătate.

Multe dintre scrisori, deşi inedite, nu mai prezintă astăzi (cind s-au spus atitea lucruri despre viaţa lui Slavici !) un interes documentar deosebit, in sensul că ele nu mai pot modifica datele fundamentale pe care s-au clădit cel puţin două ample reconstituiri biografice. In schimb, ne imbie la revizuiri ale biografiei intelectuale şi la adausuri in legătură cu intinsa-i activitate publicistică.

Selecţia de faţă am dechis-o cu o scrisoare redactată cind incă nu se implinise anul de la venirea sa in [illegible] şi informaţiile de care dispunea in legătură cu starea social-culturală a ţăranului român erau atit de sumare, incit nu-i puteau oferi pos[illegible] reale, temeinice ; aci işi găseşte explicaţia insemnata doză de subiectivism. Revenind, in 1907, asupra aceleiaşi probleme, experienţa şi timpul ce s-a scurs il vor face să-şi modifice in intregime părerea. Reţinem, in schimb, sublinierea originalităţii culturii române medievale, entuziasmul provocat de contemplarea zidirii de la Curtea de Argeş.

VIRGIL VINTILESCU

IMPRESII DINTR-O CALĂTORIE LA MĂNĂSTIRILE DIN MUNTENIA ŞI OLTENIA

CATRE G. SIMA 1)

Bucureşti, 19 iunie 1875

Iubite Amice !

Astăzi am sosit in Bucureşti din o excursie ce am făcut spre a vizita mănăstirile din România de dincoace de Milcov. Precum ştii, era să plec la Viena, ca să fac un riguros. Maiorescu a dorit inse, ca inainte de a eşi din tară să vizitez mănăstirile şi să-i raportez despre starea in care se află. Am făcut această excursie impreună cu Burghelia, directorul bibliotecii centrale, un om foarte amabil şi nu mai puţin cult. Aşa nu am fost supărat de nimic putind să admir neturburat podoabele acestei ţeri binecuvintate

Cu această ocasiune am putut cunoaşte şi populaţiunea din aceste părţi ale României, adevărata Muntenie şi Oltenia in parte. Cu mulţămiri iţi mărturisesc, că am fost surprins de starea, in care am aflat-o. Nu mai puţin binecuvintat este poporul decit ţara. Ce se vorbeşte despre miseria ţeranului român, poate să fie adevărat in privinţa ţeranilor de pe şes, pe care eu nu ii cunosc ; la munte stările sunt bune. Sunt oameni voinici, frumoşi şi avuţi. Aşi putea zice, că in calea mea de la Tergovişte-Câmpulung–Piteşti–Curtea de Argiş–Rimnicul-Vălcii–Polovraci – până in graniţa la Riul Vadului am trecut tot p'in sat. Unde unul se sfirşeşte, incepe celălalt. Casele sunt bune făcute, curate, in cea mai mare parte cu un cat şi de un gust foarte plăcut.

Cultura este respăndită mai mult decăt la noi. Deşi sunt sate, in care nu s-a putut face şcoală, şcolile primare de pe la oraşe sint pline de ţerani. La seminarul din Argiş sunt peste 300 ţerani, din care foarte puţini vor fi preoţi, ci remăn plugari cărturari. Aşa se găseşte intre ţerani o mulţime de oameni cu o cultură mai intinsă decit aceea, care se poate căştiga la o şcoală sătească căt de bună. Mai mult m-am bucurat de acea, că imbrăcămăntul ţărănesc este foarte conservat. Indeobşte preoţii, invăţătorii, primarii, notarii comunali, ba chiar şi negoţătorii de pin oraşe umblă in port ţărănesc Acest spirit de conservaţiune in infăţişarea din afară este cea mai vădită dovadă, cum că cultura, care se găseşte aici, nu e imprumutată de la alţii, ci purcede din desfăşurarea treptată a obştei intregi. La noi omul cărturar numai decăt se deosebeşte pe sine de către restul poporului. Mănăstirile insăşi trebuesc văzute, pentru ca omul să-şi poată infăţişa stadiul de dezvoltare in care trebuiau să fie muntenii in seculii XV–XVI, cănd s-au ridicat aceste clădiri monumentale. Fără de reservă se poate zice, că urmănd din aceste rămăşiţe, românii de atunci trebuiesc să fi priviţi ca cel mai cult popor din Europa, fiindcă nici unul nu a lăsat atăt de indeplinite creaţiuni, precum este biserica din Argiş şi cea de la mănăstirea Dealul. Amindouă aceste, intocmai ca şi altele din acea vreme, sunt de un stil propriu, pe care il găsim şi la casele ţeranilor in ziua de astăzi, şi eu le pun mai presus de biserica S-tului Ştefan din Viena . . .

„TRIBUNA ŞI TRIBUNIŞTII"

Sibiu, 26 aprilie. 1884

CĂTRE V. MANGRA 2)

„. . . Vei fi ştiind poate, că eu am avut la Bucureşti o poziţie foarte bună şi cele mai sigure relaţiuni : n-am venit dar aici ca să iau parte la certurile oamenilor, ci să incerc a face treabă.

Am fost consultat, dacă e bine ori nu, ca Comitetul Central să infiinţeze un ziar. Am răspuns, că nu, deoarece membrii lui nu se pot inţelege intre dinşii, ba ei vor incerca să-şi facă treburile personale cu Babeş cu „Albina", Bariţ cu „Observatorul" şi Roman cu „Federaţiunea". Eram de părere că trebuie să se infiinţeze un ziar independent de comitet, pentru ca să-l susţie şi să-l controleze totodată, in acelaşi timp un organ, care poate discuta, fără ca să angajeze comitetul. Pentru infiinţarea acestui ziar nu s-au găsit elemente decit după retragerea lui Cristea de la „Telegraful". Eu eram acum dator a primi direcţia, ca unul, care nu sunt stricat cu lumea . . .

Dacă n-ar fi sperat, că treaba va merge, n-aşi fi părăsit Bucureştii. Acu sunt sigur . . ."

CĂTRE V. MANGRA 3)

Sibiu 1 mai 1888

„. . . Eu voi pleca in curind după sărbători, dacă numai se poate, la Vaţ, ear nu la Năsăud. „Tribuna" nu stă bine, sper cu toate aceste, că vor pune cu toţii umăr la umăr, pentru ca condamnarea mea să nu aibă drept efect incetarea „Tribunei", ceea ce mai ales s-a intenţionat prin ea.

Cheltuielile procesului şi cheltuielile de intreţinere pe timp de un an, cit voi sta in temniţă, am să le suport eu personal. Dacă cineva va voi să mă ajute, ii voi fi recunoscător ; cred insă că vor trebui să se constituie in comitet spre scopul acesta.

Altfel după toate cite le ştiu şi văd situaţiunea pentru voi nu e atit de rea, cum multora li s-ar pare . . ."

CĂTRE D. COMŞA 4)

Măgurele 8 nov. 1895

„. . . Ţin, inainte de toate, să-ţi fac, ca introducere, o mărturisire sinceră.

Am stat, precum ştii, şi eu timp de un an in temniţa de la Vácz. In curind după ieşirea din temniţă m-am intors apoi aici. N-am făcut-o aceasta nici pentru că aşi fi fost obosit de luptă, nici pentru că aici mi s-ar fi asigurat o posiţiune mai bună decit Sibiiú : dovadă cele ce au urmat. Aveam inse legături intime cu oamenii, care atunci conduceau afacerile publice ale României, şi ei se aşteptau să le dau mină de ajutor. Ştiam că lucrul acesta nu e cu putinţă şi le-am spus-o şi lor. Dac' aşi fi rămas dar acolo (in Ardeal, n. n.) aşi fi fost nevoit să mă lupt contra unor oameni, pe care mai nainte i-am stimat şi iubit, şi mă temeam ca nu cumva, in focul luptei, să spun şi lucruri, pe care numai eu trebuie să le ştiu, fiindcă in momente de sinceritate mi-au fost spuse. M-am intors dar aici, şi celelalte le ştii.

Veniţi la putere, conservatorii şi-au dat, inainte de toate, silinţa de a ne trage in partea lor pe noi, „Tribuniştii" şi de a-şi asigura „Tribuna". Ni s-au făcut noue, fratelui E. Brate, protopopului Popea şi mai ales mie cele mai frumoase promisiuni. După ce noi i-am asigurat, că nu avem destulă trecere, pentru ca să putem determina pe Români să-şi schimbe atitudinea, ei s-au intors spre părintele Lucaciu şi d-l I. Coroianu, ear mai tirziu spre d-l Dr. Raţiu. Aceştia de asemenea au rezistat. Atunci mi s-a zis mie : Ei bine ! ne vom pune in legătură cu Mocsonyi şi cu Miron. I-am incredinţat, că se vor compromite. Cind au văzut, că cu Mocsonyi şi cu Miron in adevăr nu pot să facă nimic, au inceput să ne ameninţă, că ne vor inlătura. In acelaşi timp au intrebuinţat toate mijloacele, ca să producă o desbinare in comitetul din Sibiu . . .

D-ta ştii prea bine şi nimeni mai bine decit D-ta nu poate să ştie, cit de mult şi cu cită inimă am muncit eu pentru ca să fac din **Tribuna** un regulator al vieţii noastre comune. Vei inţelege cit de mult trebuia să mă mihnească multe din articolele puţin virile, publicate-n timpul celor din urmă ciţiva ani in coloanele **Tribunei.** Am rămas insă rezervat, fiindcă simţămintul meu era, că lucrul nu are deocamdată importanţă. Nu mai pot inse să stau in rezervă, cind văd că oameni, **care n-au nici o vocaţiune literară** şi care nici in cele politice nu sunt bine orientaţi, voiesc să se facă stăpini pe **Tribuna,** pentru care eu atit de mult a trebuit să sufăr.

Şi de aceea te rog stărue pe lingă d-l Dr. Raţiu să fie deocamdată bun răbdător şi să lase **Tribuna** in purtarea de grijă a d-lui Liviu Albini . . .

Aceia, care au ostănit şi au alergat, ca să intemeieze **Tribuna** au petrecut nopţi nedormite, au tras pinea de la gura copiilor sei şi s-au pus in conflict cu multă lume, ca să susţie **Tribuna** suntem noi Tribuniştii de baştină. A noastră e **Tribuna.** Sunt mult opintirile, pe care le-au făcut alţii, ca să pună pe ea şi s-o folosească contra noastră . . .".

CĂTRE E. BROTE 5)

(1889)

„. . . Iar de intrigile aşa numiţilor „concentraţi" să Vă feriţi. Ei fac o neobosită vinătoare de Ardeleni şi au, precum se vede, şi mulţi bani de cheltuit spre acest scop. Pe Ciurcu, care a fost expulsat cind cu „Proclamaţiunea", l-au angajat in condiţiuni splendide la „Timpul". Pe mine m-au denunţat (. . .) ca agent secret al „colectiviştilor" şi astfel m-au silit să vin de acolo. După ce mi-au făcut apoi o mulţime de miserii, ca să mă moaie, mi-au făcut propunerea să dau cite două articole alese pe placul meu pentru „Timpul", ca să-mi plătească o mie de lei pe lună, să mă impămintenească şi să mă aleagă deputat in cameră. Timp de o lună de zile au stat mereu pe capul meu, ear acum, după ce n-am voit să stau de vorbă nici cu Manu, nici cu Lahovary, nici cu Filipescu, m-au luat ear la goană. Mihalcea şi cei de la „Lupta" de dinşii au fost puşi la cale . . .".

IN REDACŢIA ZIARULUI CONSERVATOR „TIMPUL"

CĂTRE V. MANGRA 6)

Bucureşti, 26 ianuarie 1877

„. . . Cu aceasta am intrat şi eu in redacţie, insărcinindu-mă cu partea literară şi cu politica externă intrucit e vorba numai de raporturi exacte. E de prisos să te mai incredinţez despre intenţiunea, cu care am primit această insărcinare. Chiar venind in România, scopul meu a fost să căştig ciţiva oameni influenţi şi positivi pentru cauza noastră, să cunosc oameni şi relaţii politice şi prin aceasta să contribuiesc la intărirea legătuinţelor, care trebuiesc să existe intre noi. Pină acum posiţia mea a fost intru aceasta grea. Am ajuns inse a cunoaşte personal pe toţi oamenii, care aici au oareşicare insemnătate şi a mă incredinţa despre atitudinea fiecăruia faţă de noi.

Vorba e să ii angajăm ! . . .

Deocamdată să ne mulţămim cu acest drept de a putea vorbi şi noi despre noi intr-o foae a Conservatorilor. Liberalii, care pănă astăzi pretindeau a ne susţinea, dacă intr-adevăr ne susţin, nu vor avea decăt să arate, că ne susţin, mai mult decăt conservatorii. Cu atăt mai bine pentru noi : vom fi susţinuţi şi de cătră unii şi de către alţii. . .

REVISTA VATRA

CĂTRE E. BROTE 7)

Bucureşti, 8 martie 1896

„Iubite Amice,

Dă-mi voie să-ţi aduc aminte vorba cu **Vatra.** Eu mai ales acum primăvara, n-ajung să verbescu cu D-l Sihleanu. Te rog dar incă o dată pe D-TA să-i arăţi motivele pentru care stărui să nu lăsăm **Vatra** să piară. E singura foaie care este răspindită in toate ţerile române . . .".

Clădirea in care se afla in 1873 sediul revistei umoristice „Gura satului", la care Ioan Slavici era redactor.

---

1) Biblioteca Academiei RSR, 3696, / 4 col. sp.
2) Biblioteca Academiei RSR, 50.383.
3) Biblioteca Academiei RSR, 50.395
4) Ibidem, 25.267
5) Ibidem, 52.350
6) Ibidem, Col. sp. 13.381/27
7) Ibidem, 52.359

Omul şi universul informaţional

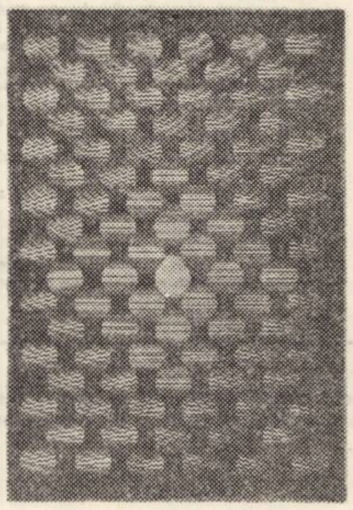

• Sinformaţie şi alienare în civilizaţia occidentală

Omul se defineşte ca fiinţă comunicantă (inter individuală) şi informaţională, căci are înscrisă în psihismul său cea mai mare **tensiune** de comunicare şi informare reciprocă. Cauză a comunicării – insul uman – trebuie să se construiască incontinuu pentru a exista şi a cunoaşte legile de desfăşurare şi decodare a universului informaţional în care se inserează.

Existent autodeterminat – omul – este cel mai mare posesor al unui potenţial de noutate, fiinţa care nu suportă şi devine neliniştită, anxioasă, in momentul cînd se extrage acestei continue elaborări informative în sine şi prin sine insuşi.

Sursele de innoire şi de desfăşurare ordonată a mesajelor comunicative se află înscrise in ontologia psihismului său ceea ce îi asigură caracterul de fiinţă **autogenă, autoemisivă**.

Prin schimbul reciproc de mesaje informative el isi facilitează adaptarea, işi creşte capacitatea de acţiune, işi intensifică libertatea prin opţiuni şi iniţiative conforme cu relieful axiologic de profunzime care îi controlează şi-i direcţionează toate demersurile actante.

Oprirea comunicării şi informării îi produce omului, fiinţă prin excelenţă socială, – suferinţă psihică ce se poate desfăşura de la dezorganizarea, aleatorizarea vieţii psihice pînă la oprirea ei. De aceea insul uman este – cum afirmă şi Eduard Pamfil – un **sistem sinformant.** De aceea preferăm ca in universul informaţional uman să folosim conceptul de **sinformaţie** în locul celui de informaţie. **Sinformaţia** (sin = împreună) este deci sinteza dintre emisie şi recepţie, condiţia limită de funcţionare a semnelor şi semnificaţiilor.

În lumea umanului, receptorul participă efectiv la **valorarea** sinformaţiei propuse şi transmise de emiţător. Receptorul devine astfel pivotul central al comunicării reciproce.

Fiu al comunicării şi al sinformării, homo sapiens rămine un sistem deschis, cu nesfirşite surse şi re-surse, ca drumul cunoaşterii şi libertăţii sale să nu se frîngă niciodată, pentru ca prospeţimea sufletului său să se păstreze pînă la capăt.

Prin sinformare omul se dovedeşte a fi o fiinţă generoasă, portantă a noutăţii şi libertăţii, a speranţei şi visului. Şi tot prin sinformare psihismul – structura cea mai condiţionată informaţional – înfruntă cea mai mare cantitate de aleator din mediul exterior şi reuşeşte să-şi păstreze libertatea de cunoaştere şi acţiune.

Insul uman se construieşte ca inter-individualitate, psihismul fiind o **realitate inter-ontică,** devenind cu atît mai mult capabil de a se adapta şi valida social cu cît sinformarea este mai deplină, mai unifiantă, mai universală.

Dar, tot aici, în universul sinformaţional, găsim înscrişi şi germenii alienării, atunci cînd intercomunicarea definitorie pentru normalitate (inter-normalitate) sărăceşte, dezleagă în loc să lege, îşi pierde adresanţa, se transformă în „agresiune" (S. Stössel) sinformaţională prin incapacitatea receptorului de a decoda semnificaţiile transmise etc.

În acest caz, sinformarea este înlocuită cu redondanţa, cu mesaje care nu aduc „noutate" sau sînt segregate de realitate, care nu „spun" nimic, care nu mai facilitează adaptarea ci, dimpotrivă, o fac imposibilă sau distorsionată ca sens şi finalitate. Se alunecă astfel în universul sărac şi glacial al alienării ; un univers al analogiilor pierdute şi al zidurilor de netrecut dintre oameni, a înstrăinării de ei înşişi.

În societatea de azi, sinformaţia joacă un rol contradictoriu, ea plasindu-se in economia marii familii omeneşti la polul opus faţă de modul cum a funcţionat în societăţile tradiţionale.

Asistăm, azi, şi descifrăm in această eră născindă. care a fost botezată (provizoriu) a fi civilizaţie de comoditate şi consum, de instabilitate şi trepidaţie, de relativism şi contestaţie, de confuzie de valori la o structură a universului sinformaţional (occidental) care o fac generatoare de alienare, de înstrăinare, de „agresiune" sinformaţională, de deposedare a individului de sine însuşi. Aceste considerente nu au o adresă unică, nu încercăm să abordăm o realitate schematică sau standardizată, peste tot aceeaşi, înecată în identitate. Fiecare criteriu socio-cultural, fiecare incidenţă de timp şi spaţiu, de tradiţie, aduce în scenă o altă faţă, o altă scară, un alt stil, şi poate un alt viitor de desfăşurare a raportului individ-univers sinformaţional.

Există, oare, vreo măsură comună a universului sinformaţional care să ne permită să extragem cîteva consideraţii generale despre acest fenomen colectiv al prezentului ?

Ce se întîmplă cu receptorul mediu, cu omul mijlociu, de la care pleacă şi de multe ori se închide majoritatea (statistic vorbind) circuitelor sinformaţionale ? Scurtcircuitarea sinformaţiei, neintegrarea ei prin incapacitatea de decodare şi comentariu, alunecarea de sensuri, etc. în psihismul omului mijlociu constituie cea mai masivă şi grea pierdere de sinformaţie.

Într-un univers sinformaţional în care sinformaţia a devenit „instantanee, poliformă, caleidoscopică, supra-abundentă, omniprezentă" receptorul trebuie să fie extrem de deschis informaţional, capabil de a sintetiza (deci reduce) şi întrebuinţa operaţional sinformaţiile. Este necesar ca el (receptorul) să posede un anumit nivel mintal, o instruire exigentă şi continuă, de timpul necesar informării, de norme valorice pentru a rezista la sinformaţiile care nu îi convin etc.

Altfel, omul de azi ajunge să nu mai fie contemporan cu semenii săi. Ceea ce altădată a însemnat libertatea de informare se converteşte astăzi in drept de sinformare dacă nu chiar obligaţia de sinformare, căci relaţia dintre om şi universul sinformaţional devine tot mai mult în civilizaţia occidentală o **relaţie de apartenenţă** (omul este **încadrat şi dependent** de sistem !).

Apare necesitatea de a selecta, opta sinformaţiile, de a le **reduce** incontinuu, pentru ca ele să nu-şi piardă caracterul direct, utilitar, să continue să funcţioneze ca un intermediar eficient şi optimant adaptativ intre om şi lume, intre ins şi semenii săi.

Sinformarea îi este cu atît mai utilă omului mijlociu cu cît îl integrează mai bine în existenţa sa cotidiană, în grupul mic şi în mediul real în care el trăieşte şi se desfăşoară existenţial.

Deoarece sistemul sinformaţional de azi este supra-abundent şi cu alt nivel de „atac" semnificant, el nu este **direct** utilitar, ci doar prin alegere, prin selectare sinformaţională. Receptorul mijlociu este pregătit pentru aşa ceva, aceste operaţii nu se realizează adeseori, ceea ce are drept urmare atenuarea progresivă a interesului şi participării, înlocuite cu o tristă eliminare din perspectiva umană. Pasivitatea, suficienţa „lăcuită", cunoaşterea „mumificată", formulele goale de realitate iau locul participării angajate la nesfîrşita mişcare a cunoaşterii şi sinformării.

Astfel, apare un dublu efect alienant al sistemului sinformaţional, imens dilatat şi distorsionat în semnificaţia sa ; pe de o parte, el îndepărtează pe omul mijlociu de la existenţa sa cotidiană şi deci reală în mărginirea şi automatismele ei.

Mass-media este un nou tip de limbaj (şi nu de gîndire !), unde se poate surprinde – dincolo de funcţiile de certă utilitate socială – ceea ce metaforic am putea numi „uzura morală" a cuvintelor, convertirea informaţiei în redondanţă, pierderea incisivităţii separatorii dintre cuvinte, „flecăreala" lor. Prin mass-media se pierde accesul la **sinformaţia primară** care este convertită în nişte „surogate", din care este greu de ales încărcătura valorică de cea convenţional-fictivă.

Omul occidental se află integrat într-un sistem de continuă destructurare a valorilor, în afara oricăror permanenţe, într-un actual care se schimbă fără încetare. Ca şi cum viitorul se „joacă" cu zarurile, pe clapele improvizaţiei, fără puncte de sprijin şi sistem de referinţă axiologic.

Oamenii cu spiritul clar şi „la zi" au nevoie imperioasă însă de a înţelege sensul **prezentului** lor şi conţinutul probabil al viitorului, (există deja o disciplină de investigaţie a viitorului care începe să fie perspicace, prevăzătoare, şi cît se poate de puţin fantastică).

Ciocnirea de semnificaţii existenţiale cu un relief axiologic extrem de pulsant este generatoare de nelinişte, anxietate, panică ce devin caracteristici de grup şi au o mare tendinţă de extensiune şi contaminare. Intervine şi un al doilea model sociologic, posibil de alienare : absorbirea, apartenenţa totală a insului uman la sistem, fără posibilitatea de a se detaşa pentru a putea să-l judece lucid, să-l critice şi în final să-l schimbe, să-l transforme conform idealurilor şi intereselor sale. Prin identificarea cu sistemul sinformaţional omul se depersonalizează şi se dizlocă subiectivitatea, încetează de a gîndi şi acţiona personal.

În perspectiva viitorului – anxietatea – trăirea în plan psihologic a crizei de informaţie se transformă dintr-o problematică individuală într-una socială, ea cuprinzînd şi „paralizînd" afectiv-onoetic grupuri tot mai mari de oameni. Ea îşi găseşte explicaţia şi geneza în structura societăţii moderne occidentale.

Una din căile de ieşire din această situaţie, declanşată mai ales printr-o defectuoasă recepţie a volumului sinformaţional, este o educaţie permanentă, o reciclare continuă şi o integrare ascendentă a sinformaţiilor.

Şcoala s-a generalizat şi tinde să devină un plan „pe viaţă", o sinformare programică şi fără oprire. Este nevoie astăzi să fim permanent într-o cît mai complexă şi completă stare de sinformaţie, într-o comunicare constructivă şi într-o lucidă fraternitate cu ceilalţi, căci trăim într-o lume în care totul este în furtunoasă reformă şi, poate, rodnică transformare.

Noi propunem (şi în şcoala timişoreană de psihiatrie condusă de E. Pamfil se practică !) şi credem că o modalitate importantă de cunoaştere este un fel de **provocare** continuă a redondanţei, a banalului, a semnificaţiilor „rătăcite" sau greşit „gospodărite" mintal, un refuz continuu al evidenţei şi convenţionalului.

Şi mai cred (împreună cu Dr. Şt. Stössel) că omul este o fiinţă informaţională pentru că selectează şi reduce încontinuu informaţia, eliminînd din structura ei ceea ce este banal, supraadăugat şi nevaloric. Căutarea modelelor de profunzime, bogat încărcate informaţional, este un drum deschis pentru optimarea comunicării şi informării.

Studiul **sinformaţiei alienante** este azi un domeniu interdisciplinar, de confluenţă noetică, în care sociologii, la fel ca şi pedagogii şi informaticienii, filozofii ca şi psihiatrii, psihologii şi lista rămîne mereu deschisă – sînt chemaţi în cunoaşterea şi găsirea mijloacelor de a ocoli sau atenua efectele ne-generoase, alienante sau „agresionale" ale universului sinformaţional.

DORU OGODESCU

---

logos

Echilibru şi fericire

Filosofia inseamnă, după foarte mulţi ginditori, în primul rînd cunoaştere : cunoaştere ce se îndreaptă inăuntru şi în afară. Inăuntru, pentru a stabili structura gindirii, cadrul general în care fenomenele de conştiinţă se desfăşoară; în afară, pentru a stabili relaţiile dintre fenomenele naturii, încercind explicarea mecanismului lor intim. Cele două orientări nu sint separate, nici autonome. Omul face parte din existenţă şi în gindirea lui, sau, cu un termen care să cuprindă întreaga lui plinătate, în conştiinţa lui această existenţă se răsfringe incercindu-se un acord între cele două planuri.

Filosofia greacă, în afară de funcţia de cunoaştere – cum spuneam, după majoritatea ginditorilor, specifică – îndeplinea şi alte funcţiuni. Filosofia era un stil de viaţă, urmărind echilibrul sufletesc şi fericirea omului. **Astăzi, alături de această extraordinară capacitate modelatoare, pe care o avea filosofia, alte tendinţe îndreaptă gindirea pe multiple căi. Dar a reduce totul numai la un ideal formativ, înţelegind prin aceasta acumulare de cunoştiinţe, desprinderea sensurilor epistemologice, speculaţia metafizică sau orice altă speculaţie privind ştiinţele naturii, lăsind pe planul al doilea viaţa, cu toate ecourile pe care ea le stirneşe în sufletul omenesc, inseamnă a uita şi de desfăşurarea existenţei şi de îndemnurile noastre fireşti.**

Există în om această tendinţă către echilibru şi fericire. A fi însă fericit şi echilibrat însemna în filosofia antică a fi înţelept, a fi atins adică cel mai înalt grad de perfecţiune sufletească, **după cuvintele lui Diogene Laerţiu. Nu intimplător orice referire la inceputurile filosofiei urcă pînă la cei şapte înţelepţi, chiar dacă faima lor izvorăşte mai mult din poveste decît din realitate. Această virtute, cu toate implicatele ei, nu puţine, trebuie cunoscută, omul fiind obligat a parcurge, pînă la ea, un drum dificil. Pe lingă tendinţele centripete există în conştiinţa noastră şi cele centrifuge, adesea mai puternice decît primele. Asemenea existenţei, omul este o realitate contradictorie.**

Idealul de echilibru şi fericire a adus după sine – în afară de cunoaşterea filosofică în direcţia cosmologică, de speculaţia logică şi a teoriei cunoaşterii, aşa cum s-au format în urma unui proces lung şi anevoios în gindirea presocratică, primind coloratură poetică la Platon şi precizie ştiinţifică la Aristot – preocuparea morală. Acest stil de viaţă, care avea drept temelie atitudinea filosofică, se modela în noi înşine, ca şi în afară, prin problematica etică. **Nu întîmplător ginditorii greci, fără excepţie, s-au aplecat asupra filosofiei morale, chiar decă nu de la toţi ne-a rămas o etică constituită.**

Odată ce problemele au fost puse, urmărindu-se, după cum se ştie, echilibrul din noi, în relaţiile cu semenii şi cu existenţa în general, din această unitate suprapusă peste cealaltă, amintită şi ea, s-au desprins diversele direcţii care au dus în decursul timpului la formarea atitor şi atitor discipline. Metafizica, în înţelesul de ontologie, urmăreşte fiinţa în fiinţarea ei, fizica priveşte lucrurile naturale care au în ele principiul mişcării şi al repaosului, cosmologia, naşterea universului, logica, mecanismul gindirii, psihologia, sufletul cu esomenele lui. Alături de ele, etica, astronomia, politica, geometria, muzica, gimnastica, ştiinţele naturii, cu un cuvint, tot ceea ce putea aduce omului cunoaşterea lui şi a existenţei, **şi prin aceasta** acordul **despre care vorbeam, alcătuiau acea** unitate **a filosofiei din care s-au diferenţiat ca dintr-un fluviu multiplele braţe ale unei imense delte.**

Această unitate ţinind de cunoaşterea şi orizontul restrins al unei epoci în care se puneau temeliile, era firesc să se spargă odată cu creşterea şi lărgirea cîmpului de investigaţie. Convingerile morale, spre pildă, implicate într-o filosofie astfel înţeleasă, trebuiau statornicite, şi dacă filosofia dădea cadrul lor general, ele trebuiau să fie amănunţite de către etică, imprimate şi modelate în conştiinţă de către pedagogie. Iată de ce niciodată aceste discipline, care s-au desprins din marele trunchi al filosofiei, nu-şi vor putea urma drumul în afara unei orientări generale pe care nu le-o poate oferi decît filosofia. **Iată de ce** stilul de viaţă, **idealul filosofiei eline, înţelegind prin el** acordul interior şi exterior, echilibrul moral, nu poate face abstracţie de orientarea generală dată de filosofie, **chiar dacă ulterior altele sint disciplinele speciale care se ocupă, fie cu teoretizarea, fie cu statornicirea normelor care să ducă la împlinirea acestui ideal.**

Această corelaţie organică şi acest ideal este mai clar şi categoric exprimat în filozofia greacă. Iar în cadrul acesteia, datorită unor împrejurări istorice favorabile, care au făcut să ne parvină în întregime opera lui Platon, iar a lui Aristotel aproape, nicăieri ca la aceştia, care au statornicit cele două moduri **nitatea şi idealul care au deschis fiinţei umane atitea perspective, nu sint mai pregnante şi mai reliefate. Dar, oare, echilibrul şi fericirea nu sint în fond tendinţe permanente ale omului, chiar dacă zilele noastre oferă temeiuri specifice pentru realizarea lor ?**

ION MAXIM

Gaston Bachelard și dialogul spiritului cu lucrurile

Un mărunt funcțoinar – extrabugetar – – al poștelor din Remiremont, își incepea in 1905 cariera sa puțin obișnuită : licențiat in științe matematice și apoi in filozofie, profesor de fizică și chimie in invățămintul mediu, profesor de filozofie la Universitatea din Dijon, in fine, profesor la Sorbona, pentru a incheia ca profesor onorific al aceluiași așezămint de inalte studii, ca să nu mai vorbim de numeroasele titluri științifice și distincții care au culminat cu acordarea Marelui Premiu Național pentru litere pe 1961. Sfirșitul, care avea să vină la peste 78 de ani (in octombrie 1962) il găsește cu aceeași „horreur du repos" din prima tinerețe, in plină febră a creației, adincit in tot mai obsedantele intrebări cu privire la dreptul omului de a visa. Bachelard, acest „adolescent fără virstă" cum il numea un exeget al său (referindu-se nu atit la barba sa, care ii dădea mereu aceeași infățișare, cit mai ales la starea sa de spirit care a rămas pină la adinci bătrinețe acea a școlarului setos de invățătură) și-a inceput intortochiatul său itinerariu personal prin studiul pasionat al științelor exacte. Spirit reflexiv prin execelență, el se va consacra insă tot mai mult problemelor de filozofie a științelor, pentru ca, in cele din urmă, ajungind să exploreze importanța cuvintelor in actul de cunoaștere și comunicare, să se dedice aproape exclusiv cercetărilor de poetică. Și nu a intirziat fără folos in nici unul din aceste domenii : astăzi este considerat drept fondatorul epistemologiei moderne (vezi Pierre Quillet, Bachelard, Seghers, 1966) și, in același timp, părinte al criticii literare franceze (vezi Dominique Lecourt, De Bachelard au matérialisme historique, in L'Arc, nr. 42).

Cercetarea sistematică asupra coerenței și pertinenței discursului științific se ridică prin Bachelard la nivelul fizicii lui Einstein. Contribuția cea mai importantă adusă de filozoful francez in epistemologie se inscrie pe linia „dialectizării gindirii", polemica sa impotriva raționalismului clasic rigid sfirșind prin a evidenția cu pregnanță multiplele valențe euristice ale criticului. Efortul neobosit, manifestat in toate scrierile sale de epistemologie, de a promova un spirit de inoire metodologică a procesului de cunoaștere științifică se conjugă cu preocuparea constantă de a atrage atenția asupra imprejurărilor prin care noi inșine ne „blocăm" gindirea. Formularea unor definiții și noțiuni riguroase sint doar unele, cele mai frecvente, din aceste imprejurări. Or, va replica Bachelard, obiectul asupra căruia gindim este totdeauna indeajuns de bogat in sensuri și semnificații pentru a putea incape in definițiile noastre oricum limitative. Nemulțumit mereu de neputința cuvintelor, Bachelard, va incerca nenumărate formule, pentru a-și numi (totuși !) propria-i doctrină epistemologică : raționalism instruit, raționalism dialectic, empirism tehnologic, empirism dialectic, raționalism aplicat, materialism rațional, coraționalism, suprarationalism, materialism instruit, raționalism integrat etc. Deși autorul nu se oprește la nici una dintre acestea, denumirea de „raționalism" aplicat corespunde, credem, cel mai bine ineditei sale concepții raționaliste care-și face din deschiderea la experiență condiția sine qua non a necontenitei perfecționări.

Întreaga operă epistemologică a lui Bachelard (peste 15 cărți) nu face decit să ilustreze această viziune abstract-concretă in dubla sa acțiune, de abstractizare și concretizare, ca expresie a dialogului de la egal la egal preconizat intre spirit și lucruri. Cum bine remarca Jean Wahl, la Bachelard ideile generale nu sint niciodată idei generale propriu-zis, ele sint totdeauna degajate din contactul nemijlocit cu faptele științifice precise. Este și cazul meditațiilor sale exprese asupra dialogului filozofic dintre teorie și experiență pe care il descoperă ca animator, intre altele, al fizicii contemporane. Cind experiența este prima care aduce mesajul unui nou fenomen, teoreticianul nu ezită să-și modifice concepția pentru ca teoria să poată asimila noul fapt. Pentru teoretician această descoperire este chiar un prilej de a-și perfecționa teoria, de a o face mai suplă, de a-i pune in evidență „fecunditatea recurentă". La rindul ei, fecunditatea recurentă conferă descoperirii garanția obiectivității, certitudinea că aceasta, este nu numai oportună, ci și așteptată. Cind, dimpotrivă, teoreticianul este cel care semnalează posibilitatea unui nou fenomen, experiența este declanșată și precis orientată. „În rezumat, scrie Bachelard in Le Rationalisme appliqué,nu există raționalitate in vid, nu există empirism dezlinat, iată cele două premise filozofice care fundamentează strins și precis sinteza teoriei și experienței in fizica contemporană".

Cu raționalismul aplicat Bachelard urmărește obiectivul demn de interes de a se situa in poziția convenabilă in care spiritul cunoscător este determinat de către obiectul precis al cunoașterii sale, determinind totodată cu maximă precizie propria-i experiență. Cum se poate constata, experiența nu are aici menirea de a suplini doar lipsa unui criteriu al evidenței raționale, ea este partener de dialog, de pe poziții egale, cu rațiunea. În afara acestui dialog, strins și elastic deopotrivă, nu este cu putință, după vederile lui Bachelard, acumularea cunoștințelor cu adevărat științifice, mereu perfectibile.

Promovind cu consecvență această viziune dialectică, ginditorul francez are meritul de a fi atras stăruitor atenția atit filozofilor cit și savanților că nu se pot ignora reciproc fără ca și unii și alții să fie păgubiți. Alături de marxism, Bachelard, ca și Gonseth sau Rieget, de altfel, a contribuit substanțial la renașterea fecundei alianțe dintre filozofie și știință. Și dacă doctrina bachelardiană nu poate fi incorporată integral epistemologiei materialist dialectice și istorice, ea rămine in schimb, pentru aceasta, unul din partenerii de dialog care, neindoielnic, prezintă și astăzi un interes major, atit prin cuprinzătoarea viziune de ansamblu, cit și, mai ales, prin soluțiile nu odată fructuoase pe care le sugerează variatelor probleme concrete ale epistemologiei. **La zece ani de la moartea savantului-filozof și a filozofului-poet care a fost Gaston Bachelard, nu putem să nu ne exprimăm regretul că ideile sale – uneori unilaterale, dar niciodată lipsite de profunzime și originalitate – au rămas incă prea puțin cunoscute cititorului român. Este o lipsă pe care nu ne indoim că o va acoperi in bună parte amplul eseu (consacrat acestui ginditor) ce urmează să apară la Editura Științifică, sub semnătura lui Vasile Tonoiu, recunoscut pentru pasionatele sale cercetări in acest sens. Traducerea cel puțin a o parte din scrierile lui Bachelard rămine, desigur, in continuare, un deziderat a cărui realizare, in condițiile confruntării largi, creatoare, in care se găsește astăzi angajată filozofia noastră, nu trebuie prea mult aminată.**

D. N. ZAHARIA

În unire e puterea

Aniversarea a 114 ani de la unirea Moldovei cu Țara Românească, eveniment de importanță crucială în istoria poporului român, are loc in condițiile unui puternic avint creator, cind oamenii muncii dau bătălia pentru indeplinirea inainte de termen a planului cincinal.

Importanța actului istoric de la 24 ianuarie 1859 ne apare astăzi cu atit mai mare cu cit condițiile în care și-a dus existența și s-a dezvoltat poporul nostru în aeastă parte a lumii au fost deosebit de vitrege. Poporul român a trebuit să reziste de-a lungul secolelor în fața a nenumărate furtuni, să țină piept popoarelor migratoare, să infrunte atacurile marilor imperii vecine care rivneau la bogățiile sale și urmăreau să-l ingenuncheze. Numai eroica rezistență pe care a opus-o poporul nostru invadatorilor i-a dat acea stabilitate și continuitate pe teritoriul actual al țării noastre, să impună respect dușmanilor și prețuire prietenilor. În această mare confruntare, poporul român face un prim pas important în infăptuirea idealului său de unitate statală : unirea vremelnică a Țărilor Române sub marele comandant de oști și strateg, Mihai Viteazul. Iată de ce actul istoric din 1600 s-a înscris pentru totdeauna, cu litere de aur in hronicul țării, el a devenit un simbol strălucit, însuflețitor pentru revoluționarii de la 1848. Marele patriot Nicolae Bălcescu sublinia că„odată infăptuită această revoluție (cea de la 1848 n.n.) ne mai rămineau de făcut alte două revoluții : o revoluție pentru unitate națională, ca în felul acesta națiunea (română, n.n.) să reintre în posesia deplină a drepturilor sale naturale".

Previziunea atit de clară a lui Bălcescu capătă valoare istorică și națională la 24 ianuarie 1859 cind, din voința poporului, Al. I. Cuza era ales domn al Moldovei și Țării Românești unite, punindu-se bazele statului național român modern.

Noua etapă istorică în care intrase statul național modern român, nevoia de lărgire a pieței și de extindere a relațiilor de producție capitaliste impuneau și mai stringent Unirea Transilvaniei, Banatului și Bucovinei cu România și cucerirea independenței de stat a întregului popor român.

Apariția și dezvoltarea mișcării muncitorești și socialiste a dat un puternic impuls dezvoltării conștinței de unitate națională la poporul român. De aceea, realizarea acestui deziderat devenise, in ajunul primului război mondial, o cerință imediată, o condiție primordială a mersului inainte al țării noastre pe plan economic și social.

După cum se știe, atit desfășurarea ulterioară a evenimentelor cit și presiunile exercitate asupra sa de către marile puteri europene au determinat România să intre în război alături de Antantă care promisese satisfacerea dezideratului de unire a Transilvaniei, Banatului și Bucovinei cu România.

Marea Revoluție din Octombrie, lupta popoarelor subjugate de monarhia habsburgică, infringerea inevitabilă a Puterilor centrale a dus, in toamna anului 1918, la destrămarea Imperiului austro-ungar, la crearea condițiilor necesare înfăptuirii actului istoric de la 1 decembrie 1918.

Prezența celor peste 100.000 de țărani, muncitori și intelectuali la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, voința lor unanimă de unire a Transilvaniei, Banatului și Bucovinei cu România, dovedește că făurirea unității statului național român nu a fost actul citorva persoane sau grupuri izolate, a unor ințelegeri încheiate la masa tratativelor, ci rodul luptei intregului popor.

Aniversarea celor 114 ani de la actul istoric din 24 ianuarie 1859 ne dă prilejul să subliniem marile înfăptuiri dobîndite de masele muncitoare în anii de după eliberare, grandioasele perspective ce se deschid în fața statului nostru socialist pe drumul construirii societății socialiste multilateral-dezvoltate.

Este un fapt de netăgăduit, recunoscut pe plan intern și internațional, că România s-a transformat intr-un stat socialist industrial-agrar, in plin progres, cu o industrie dezvoltată și o agricultură în continuă modernizare, cu o știință și cultură infloritoare, cu un nivel de trai tot mai ridicat. „Astăzi – sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu cu ocazia Jubileului Republicii – realizăm o producție industrială de circa 28 de ori mai mare decit în 1947 ; o producție globală agricolă de 3,5 ori, recolta la cereale fiind in acest an (1972 n.n.) aproape dublă față de media realizată în 1934–1938. Aceasta ne dă certitudinea că intregul popor va munci cu energie și pasiune pentru a înfăptui și de acum inainte, cu deplin succes, politica internă și socială a țării pentru asigurarea triumfului comunismului în România".

GH. OANCEA

„Am dat o istorie a Daciei"

(Urmare din pag. 1)

mei. Cred însă că a avut asupra lor o mare influență faptul că m-au văzut întotdeauna muncind cinstit, și ca om de știință și ca om activ în viața politică și socială

– Orice istorie își are și propria sa istorie. Cu acordul Dvs. să facem citeva săpături ....

– Am devenit ceea ce am devenit pe nesimțite Am îndrăgit arheologia datorită unui fapt banal : în capătul grădinii părinților a fost un dimb, numit „cetate". Unii oameni, săpind, au descoperit tot felul de obiecte. Am făcut săpături sistematice acolo și n-am găsit o cetate romană, ci o biserică, un fel de mănăstire catolică, la construcția căreia s-au folosit și cărămizi romane, care ne-au indus in eroare. La liceu m-a impresionat înrudirea limbii române cu latina. Chiar făcind etimologii greșite și tot aprofundam. Iar profesorul meu a fost unul din cei mai buni pedagogi ; ne-a învățat să iubim vigoarea imperatorie a limbii latine. Și, natural, de la latină la greacă. Am fost unul dintre cei mai buni elevi în acest sens. Apoi am vrut să mă fac profesor și a trebuit să funcționez într-o școală maghiară alegînd cele două favorite, latina și greaca. Așa am început să-mi îmbogățesc cunoștințele. Pe front, il aveam pe Iuliu Cezar cu mine, întotdeauna. Iar cind m-am întors, m-am înscris la filologie clasică, unde am deprins cercetarea în mod științific,să respect adevărul, documentul, gîndirea științifică. Și pentru că latina și greaca constituiau un fundament puternic pentru istorie, m-am îndreptat spre istoria veche. Am intrat la la muzeul din Cluj din 1921. Am luat parte la săpături și pentru mine era foarte ușor să văd interpretativ corect lumea care mi se arăta prin aceste săpături. Eu cunoșteam o latină a acestei lumi prin lecturile pe care le-am cultivat. Și azi citesc des texte în latină și greacă și găsesc plăcere invățînd lucruri noi. Mi-a fost ușor să interpretez anumite inscripții altfel decît le vedeau predecesorii mei, care nu cunoșteau latina, pe care nu numai că o știam, dar o simțeam. Simțeam nuanțele, oricînd era ceva greșit spus sau tradus.

– O sirguință uriașă care s-a materializat, spre satisfacția a milioane de oameni.

– Am dat o Istorie a Daciei care e și azi un model de monografie, după cum spunea un recenzent german, pe care am dezvoltat-o în strînsă legătură cu restul lumii antice. Iar o mare atenție am acordat-o dezvelirii urmelor dacilor, încă de pe timpul profesorului meu, Teodorescu, pe care l-am insoțit în toate „campaniile", cu piciorul, pe la toate cetățile. Munca mea, roadele ei le-am dat în primire băiatului meu care s-a specializat în istoria dacilor. Azi nu mai iau parte la săpături în mod direct O altă preocupare a mea a fost aceea de a anihila păcăleala pe care ne-au tras-o rösslerienii, adică aceia care aduceau poporul români din Balcani, teorie care este o „cacealma", care a fost susținută cu mare zgomot și care, din păcate, a prins în lumea occidentală teorie care astăzi nu poate să mai fie susținută. Sint convins că poporul român este urmașul coloniștilor romani din Dacia, care au cunoscut timp de 160 de ani viața și obiceiul romanilor. Aici ne-am romanizat, pe teritorii rurale și păstorești, am devenit un popor sănătos datorită condițiilor de trai și alimentație.

– Ce credeți despre bănățean ?

– Este inteligent, inventiv, vioi, are inițiative, nu se dă îndărăt de la greutăți și are un... temperament norocos, care ii apropie de oameni. Un om întreg. E uneori lipsit de consecvență însă. Se știe adapta după împrejurări și se știe schimba în atitudini. Ii place veselia, dar un merge pînă la exces, la deformarea omului ca om.

– După UNESCO noi sintem, se pare, cea de a cincea țară muzeistică din Europa. După Dvs. ce loc ocupă Timișoara ?

– Eu cred că în ceea ce privește preocuparea pentru muzeistică, pentru cultură, întrece multe orașe din țară. Tot ce am văzut la muzeul de artă, etnografie și istorie aproape nu are pereche. Aici secțiile se întregesc de minune în aceeași clădire.

– Ce impresie v-a lăsat orașul nostru ?

– Trebuie să vă declar strigind : am rămas uimit de admirația pe care o am față de Timișoara, așa cum se prezintă acum. Știam că el a devenit un mare oraș european. Curat, bine organizat, cu atitea investiții și instituții industriale, științifice, culturale. Din acest oraș trebuie să faceți un mare centru științific ; o mare bibliotecă, documente și mijloace de a dezvolta știința. Și puteți face. Am multă admirație și sinceră prețuire față de conducătorii județului, față de tovarășul prim-secretar și de toți oamenii de aici pentru atenția pe care o acordă dezvoltării civilizației orașului. Conducătorii Dvs. tot timpul în fruntea acțiunilor, au inițiative fericite care-și arată roadele. Aveți aici elemente capabile să-și însușească cel mai înalt nivel de știință, cultură, civilizație, lucrurile caracteristice bănățanului.

Petru Popescu

După accident

Ieşind a doua oară de la post, am simţit mai puternic ziua care începea să moară. Curios, de azi de dimineaţă simţurile îmi fuseseră înceţoşate, poate de asta se şi întîmplase nenorocirea. Acum eram în fine limpede. Am tras aer în piept, adînc, şi cu toate că era cald m-am simţit împrospătat Mirosul mării era şi mai puternic, şi mai sărat, dar mi se părea sănătos, ca un trup tînăr care transpiră. Verdele frunzelor mă lovea atît de tare încît mi se părea că mă doare lumina ochilor Albul caselor era dureros, golit, fiert. Treceau iar oameni bronzaţi, şi fete, şi mi se părea că braţele lor, răsucite din cot ori din umăr, s-ar rupe cu un zgomot brun şi bogat, şi bun, de cofetărie, crrrranţţ, ciocolată şi nucă, alună şi zahăr ars. Dumnezeule, poate scap.

Blănaru s-a urcat la volan.

— Credeţi că nu mai pot conduce ?

— A ordonat tovarăşul căpitan.

— Păi nu ne vede.

— Ordinul e ordin. Şi n-ar strica să vă mai odihniţi un pic. O să aveţi nevoie.

Asta ce dracu mai înseamnă ? Să mă pregătesc pentru cine ştie ce loc ?

— Mergem la spital ?

— La spital la Constanta.

Şi-am pornit. Un hotel nou, foarte înalt şi foarte verde Transatlantic al distincţiei şi banilor. O tabără în marea de lume, o fată înlănţuită de gîtul unuia care părea arab. Unghii poleite. Rochii transparente. Coapse. Genunchi. Blănaru, absolut neatins de toate astea, se căuta în buzunarul de sus al bluzei, ţinînd volanul cu stînga, scoase o ţigară, o puse în gură. M-am repezit îndatoritor să împing butonul brichetei, şi am pîndit clipa revenirii lui. A revenit butonul şi a întins şi el mîna, dar i-am luat-o înainte. Ni s-au lovit degetele, iar el şi le-a retras. I-am dat foc, şi el, trăgînd, a înclinat capul, să mi mulţumească.

Am ajuns iar între dealuri cu vii. Blănaru, după mine, conducea fără fineţe, şi destul de brutal, apăsa tare pedalele şi schimbătorul de viteze, sucea puternic de volan, probabil că era învăţat cu maşini mari şi grele. Stătea cu amîndouă mîinile pe volan, şi mişca ţigara în ritmul inhalaţiei, iar de expirat pe nas. Pentru un om care părea atît de simplu, fuma foarte expert, şi asta mă surprindea, nu se potrivea cu restul înfăţişării lui.

— Conduceţi de mult, tovarăşe sergent major ?

Mi-era puţin teamă că n-o să se lase antrenat în conversaţie.

— De zece ani, spuse el, printre dinţi şi ţigară.

— Şi . . . aţi avut vreodată un accident ?

— Niciodată.

— Credeţi că e rănită rău femeia ?

Întrebîndu-l pe el asta, nu mai era nici o îndoială asupra umilinţei şi abjecţiei mele. Dar funcţionam pe două planuri — pe deoparte eram zdrobit de ruşine, iar pe de alta mă minunam, cu vanitate aproape, de cît de rezistent mă dovedeam Bărbat la ananghie, luptînd din toate puterile (nu ?), folosind orice armă la îndemînă, chiar şi umilinţa (nu ?), ca să nu fie biruit de destin. Disperat, încercam să găsesc o latură romantică, oricît de limitată şi de neconvingătoare, a poveştii ăsteia nenorocite, dar gîndul că accidentul era grav mă scotea din minţi. Sfinte dumnezeule, proces, sentinţă, ani de zile poate în bezna pedepsei ? Şi după aia să ies însemnat, să se uite lumea strîmb la mine, să nu mai găsesc o slujbă ca lumea ? Ce-o să zică prietenii ? Ce-o să zică ai mei ? MAMA ?

— Asta o să aflăm noi acolo. Uneori nu se vede nimic pe dinafară Poate-aveţi noroc.

— Foarte tare m-a luat tov. căpitan adineaori, am spus eu pe un ton cît mai văicărit cu putinţă. Aşa de rău e mereu ?

— Tov. căpitan ? Pîinea lui dumnezeu, cum o să fie rău ? făcu el cu multă convingere, şi întoarse spre mine un zîmbet lat, cu dinţi de argint. La el lumea repede, că aşa e la noi, în unii trebuie să bagi spaima zdravăn de tot, nici nu ştiţi dumneavoastră ce ai dracului sînt unii oameni. Da nu e rău deloc, cu noi e chiar ca un tată ! Ce, puteţi zice că v-a făcut ceva ?

— Sînteţi dobrogean, tovarăşe sergent major ?

Întrebam prosteşte, ştiam bine că nu e.

Aici zîmbetul i se lăţi şi mai mult, se vedea că întrebarea îi făcea cea mai mare plăcere.

— Eu îs din Moldova, tocmai din Ipoteştii lui Eminescu ! Aţi fost vreodată pe-acolo ?

— N-am fost.

— Păcat. Să vă duceţi. E tare frumos de mers şi cu maşina. Ştiţi ce frumos e la Ipoteşti primăvara ? (accentua tare VA). Dacă vă duceţi o să înţelegeţi că numai acolo s-ar fi putut naşte Eminescu !

Ţigara o scoase din gură, mişcat de întorsătura pe care o luase dialogul, şi o ţinea între două degete ale dreptei aşezate pe volan.

— Aţi avut noroc să vă naşteţi tocmai acolo, am spus eu.

— Poate-am avut, dar dumneavoastră aţi avut mai mult noroc decît mine. V-aţi născut în capitală, aţi învăţat carte, v-aţi bucurat de viaţă. Bucuratul de viaţă cuprindea şi maşina, desigur. Pe unde şoseaua avea culoare, Blănaru mergea disciplinat pe culoarul întîi, exact cum scrie că trebuie să meargă începătorii.

— Şi de ce-aţi plecat din Ipoteşti ?

— Păi, pe noi ne schimbă dintr-un loc într-altul, şi dacă primeşti ordin să mergi, trebuie. Şi acasă eram opt copii. Eu cel mai mare, şi după mine nu mai venea nici un băiat, doar fete.

După asta, n-am mai ştiut ce să-i spun. A tăcut şi el, a aruncat ţigara şi zîmbetul i s-a şters. Fruntea i se încreţise, ca într-un efort de gîndire, iar ochiul micşorat se adînci şi în ocheanul şoselei, dar şi într-un gol de trecut, la al cărui capăt poate sclipea Ipoteştiul natal. Eu, respins iar din lumea lui, am rezemat capul de geam, înţelegînd că în fond nu existam pentru el : eram un caz într-o serie, şi el mă clasase, fără nici o patimă, cu o indiferenţă chiar vag binevoitoare — eram unul din băieţii norocoşi, care reuşise în viaţă, măcar pînă acum, mai bine decît el, fiindcă se născuse mai aproape de miezul lumii.

Spitalul nou era în formă de elice gigantică — trei aripi de etaje şi ferestre, pornind dintr-un rotund central, ca un ax. N-arăta rău, mare de tot şi sălbatic, bun pentru un film cu gangsteri. Îmi aminteam că îl văzusem cu coada ochiului, acum cîteva zile, venind pe şosea, de la Bucureşti. Cîte zile trecuseră ? Aoleo, concediul meu pe litoral se cam apropia de sfîrşit ! Acum mi-era iar inima cît un purice, Blănaru o întreba pe fata de jos ce-i cu pacienta Băcanu Nadia, a fost adusă azi pe la prînz, accidentată, unde e, ce diagnostic s-a pus ? A şi ieşit, a zis fata, tînără şi plictisită şi răspunzînd extrem de obraznic. Cum a ieşit ? Nu se putea să iasă abia a fost adusă, o contrazicea judicios, însă cu politeţe, Blănaru. **Tovarăşe,** mata să nu mă înveţi pe mine, ştiu eu ce zic, crezi că iau leafa degeaba ? sări fata, atinsă Şi unde-au dus-o ? Ce ştiu eu unde, la domiciliu, bănuiesc, nu ? Era vie, nu ? am ţipat eu, din fundul inimii. S-a uitat la mine ca la un viţel cu două capete. Vie, **domnule,** sigur ! Dar n-am avut timp să mă bucur de eroare. Tot fata a băgat de seamă că s-a înşelat, nu era pacienta pe care o căutam noi, dar asta n-a făcut-o să devină mai puţin înfiptă. Nu, n-a ieşit, e sus, într-o stare **comatoasă.** Aoleo, atunci e rău de tot ! Păi e rău, **tovarăşe,** sigur că e rău, confirmă ea cu bun simţ, a făcut şi tensiune **zero !** Mă treceau toate năduşelile.

Spre norocul meu, a sosit de sus un medic tînăr, care ştia de caz. Da, domne, e sus, a avut un şoc, nu ştim încă dacă e foarte grav, mai plimbaţi-vă, pe-aici şi veniţi peste o oră. Fata bătea în clapele unui telefon mare şi complicat, vorbea pe rînd cu diverse etaje, şi a zis deodată, pe alt ton, şi tare de tot, A MURIT ? Da, bine, familia n-a telefonat, trebuie făcute formele, sigur, pa Cocuţo ! te pup ! Cocuta a zis ceva la capătul celălalt, a rîs cristalin, a rîs şi astălaltă, mai răguşit, mai cu substanţă, ei, cine ştie cum îşi petrece nopţile, de-a ajuns la vocea asta, suptul nu face bine la coardele vocale, şi cine ştie ce ne mai ascunde în ea, cu tot halatul alb şi toca albă pe cap şi locul la recepţia spitalului. Medicul tînăr între timp a şters-o. Atunci a reînceput încurcătura, iar nu se ştia bine cine e pacienta, unde e, ce are, dacă e în spital ori nu, iar întrebările lui Blănaru o enervau nesfîrşit pe fata răguşită, ştiţi ce, **tovarăşi,** ia duceţi-vă şi vă plimbaţi niţel, cum a zis şi doctorul, beţi un coniac, şi întoarceţi-vă mai tîrziu, nu mai mă ţineţi de vorbă, eu nu-s plătită aici ca să **conversez !** Da, cu Cocuţa e muncă, nu conversaţie, nu ? (mai prinsesem curaj) Dumneata, **tinere,** mai lasă **miştoul,** cu mine nu-ţi merge ! Hai să mergem, zise Blănaru scăzut, o să venim mai tîrziu, nu vedeţi ce brambureală e aici ?

Am ieşit în scăderea după-amiezei. Cenuşiul spitalului începea să albăstrească, culorile se adînceau, răcorind aerul, chemarea mării se simţea slab, eram destul de departe de ea, nu se vedea deloc de-aici. Ne-am oprit pe trotuar şi ne-am uitat unul la altul, Blănaru m-a cîntărit cu privirea şi a spus :

— Ar trebui să vă duceţi să mîncaţi ceva, vreţi să cădeţi de-a-n picioarelea ? De la ce oră n-aţi mai pus nimic în gură ?

Asta mi s-a părut ocazia unei mari intimităţi.

— Nu veniţi şi dumneavoastră ?

— Nu mi-e foame. Şi mai am o leacă şi ies din serviciu.

Eram convins că refuză ca să prevină tocmai această intimitate.

Nici sete nu vă e ? Am putea bea o bere împreună.

A zîmbit palid :

— Nu se bea la volan, ce, aţi uitat ? Duceţi-vă dumneavoastră, eu o să aştept aici în maşină. Poate trag un pui de somn.

— Puteţi dormi la comandă ?

— Cum pun capul pe o pernă şi închid ochii, s-a mîntuit.

Simplu, ca un cioban.

Căutam prin toate întrebările astea să-l fac să se arate, să iasă din bluza albă cu epoleţi, şi de sub chipiu. Şi el răspundea întrebărilor mele, ieşea, dar tot degeaba, era ca şi cum n-ar fi ieşit. S-a aşezat în maşină iar eu m-am depărtat de spital, foarte încet, mai mult ca să-mi pun gîndurile în ordine, fiindcă de mîncat nu mă simţeam în stare, prea aveam stomacul strîns.

Am băut un pahar de sifon, la o dugheană cu răcoritoare. Pe urmă am mai mers niţel, apropiindu-mă de oraş, uitîndu-mă prin curţi albe, şi am dat de o biserică importantă, cu trei turle. În geamurile lungi şi înguste, pîlpîiri de lumînare. Poate-ar trebui să intru, mi-am zis, mai ştii, poate ajută.

Pe dinăuntru părea şi mai mare, erau tipsii cu lumînări, aer vechi, aulceaţa întunericului şi mi-au ieşit ochii din orbite de uimire : chiar la intrare, pe trunchiul voinic al unui stîlp, un panou mare, panou tipic cu fotografii, cîteva mai mari în mijloc, altele mai mici, aşezate rotund în jur, apoi rotunzimea se pierdea în straturi drepte, şi urmau alte cîteva şiruri de fotografii mici de tot. Un panou gen „promoţia şcolii profesionale". Dar nu era chiar asta : un episcop la mijloc, înconjurat de protopopi, apoi nişte părinţi profesori, diaconi, şi elevi ai unui seminar, ăştia erau tineri, cu cîte-un pic de mustaţă, şi arătau foarte negricios, poate că fotografia era de sus, ca un titlu, scria că e vorba de promoţia unui seminar teologic, iar jos, pufnind de rîs m-am mai uitat odată : toţi erau foarte demni şi serioşi cu priviri părinteşti şi binevoitoare, cu mustăţi şi bărbi tăiate frumos cu obraji netezi, frunţi limpezi şi înalte, guri frumos sculptate, nasuri cărnoase, de oameni hrăniţi sănătos şi după datină, numai aşezarea în panou strica efectul, altfel, fiecare în parte arăta cît se poate de stimabil.

Am ieşit. Am mai făcut cîţiva paşi, căutînd ceva de care să-mi leg atenţia, dar nu era decît periferia goală, cu gospodării scufundate, pe-aici nu erau turişti nici un semn al lumii moderne. Atras de lumină, m-am uitat într-o curte, lungă şi îngustă ca un gang : marchiza clasică, despărţită prin nici măcar doi metri de pămînt de grădină cu flori de spatele de zid orb, retezat, la fel de clasic, al altei case bătrîneşti. În coridorul curţii, la o masă scundă, pe scăunele fără spătar, printre ceşti de cafea, patru babe jucau pietre, şi habar n-aveau de patimile şi ambiţiile lumii. Deasupra lor era un umbrar, şi în frunzişul lui se pierdea romantic o lampă albă, iar peste capetele apropiate, cenuşii, ale femeilor, se ridică fum de ţigară, zburau muzical gîze. Mă oprisem sub un salcîm, zăbrelit de umbra lui. Frunzele vibrau, chemare a firii libere. Am ridicat mîna, am cufundat-o în frunze, dar copacul era plin de praf, nici o atingere răcoroasă, nici împrospătare, şi chiar atunci una din bătrîne făcu mişcarea cîştigătoare, şi celelalte izbucniră în strigăte timide de entuziasm M-am întors şi am plecat, şi ecoul vocilor lor m-a urmărit cîteva clipe, atît de slab încît parcă era veselia altei planete, şi, nu ştiu cum, foarte curat, redus la esenţă, bucuroasă uimire a unor suflete pure.

Blănaru dormea de-a binelea, cu tîmpla rezemată de geam. Am bătut chiar în dreptul tîmplei, nu s-a trezit, am bătut mai tare, a clipit, a căscat, s-a îndreptat, şi a deschis portiera. O clipă m-a privit fără expresie, parcă nu înţelegea nimic, apoi m-a întrebat dacă am mîncat, şi am spus că da, iar el s-a uitat în sus, a văzut că s-a înserat, a ieşit din maşină, şi-a îndreptat ţinuta, iar am încuiat uşile şi iar am intrat în spital.

Fata de jos arăta plictisită cînd ne-a văzut, şi cînd Blănaru deschidea gura să întrebe l-a tăiat, ne-a spus să urcăm la etajul doi, doctorul Oprilă o să ne explice tot ce s-a-ntîmplat. Doctorul Oprilă avea o coamă bogată şi neagră, de tragedian, ochii albaştri şi foarte injectaţi într-o figură roşie de soare, umerii largi, un frumos sută la sută, şi arăta ca după un chef, tocmai spunea cînd am intrat eu, în urma lui Blănaru :

– Prunico, inimioara mea, nu-mi faci un filtru ? Sînt **impușcat !**

Vocea i se rotunjea vanitos, cu un subtext foarte clar : era impușcat după o petrecere strașnică, ori după o fabuloasă performanță virilă. Modul în care înclina capul pe un umăr, mîngîindu-și tîmpla cu pumnul închis, domnește, spunea și el cu răsfăț că îi e rău de bine, nu de altceva Suferea cu stil, doamne, doamne, au să te nenorocească succesele, mai învață să spui și nu, arătosule, ce, ți-ai pus în gînd să mulțumești singur pe toată lumea ?

Prunica sări imediat, țîșni ca o zvîrlugă pe lîngă noi, pieri pe ușă să împlinească voia stăpînului, și abia am apucat să văd că era înaltă și că avea niște picioare lungi care plecau direct din talie, fără să mai treacă prin șolduri. Sala mare arăta geros de alb, și mai încolo, pe un scaun, plin de sînge și gemînd, era un individ cu mutră de tractorist, cu ochii închiși și legat la cap. O altă soră îi ștergea o mînă cu un tampon mare de vată cu alcool, și țipa la ea, furioasă : – Stai liniștit, dacă te miști o să te doară și mai tare !

Blănaru se opri în fața doctorului, aproape în poziție de drepți, în două cuvinte spuse cine eram și ce doream, și intonația lui seacă îl cam trezi pe doctor, care oftă distins, închise ochii o clipă („Ah, oamenii ăștia au să mă omoare !") îi redeschise, și-i puse pe mine, dumnealui cine-i ?

– Făptașul, făcu grăbit, enervat puțin, Blănaru, ca și cum asta n-avea nici o importanță.

– Da, da. Știu. Băcanu Nadia.

– Și-a revenit ?

– A avut un șoc. Acum doarme. Fractură la antebrațul drept.

– Asta nu puteam fi decît eu. Doctorul Oprilă mă privea ca pe ultima expresie a mizeriei umane.

– Nu e grav. Dacă n-are leziuni interne, îi dau drumul în cîteva zile. Dacă n-are.

– Și are ?

– Nu putem încă ști. Nu cred. E o femeie sănătoasă și voinică. Da unde s-a întîmplat ?

– La Eforie, spuse Blănaru.

Asta l-a interesat.

– La Eforie ? (Ia uite, domne, tocmai, **acolo !**) Da cum a fost ?

Atît mi-a trebuit ca să mă reped să explic : cum fugea ca o nebună printre automobile, a trecut prin șirul celălalt și erau mai s-o facă terci, a scăpat ca prin urechile acului, s-a repezit în fața mea, am ferit-o cît am putut și am frînat dar sărise prea pe neașteptate, totuși am **atins-o** cu aripa, și ea a **căzut** (a alunecat săraca, mititica de ea, ca un copilaș care nu merge prea sigur, a făcut buf !), i-au căzut vasele și s-au spart pe șosea, se mai pot vedea și-acum. ȘI NU ERA PE TRECEREA PENTRU PIETONI.

Blănaru nu m-a întrerupt, dar efectul spre sfîrșit mi l-a stricat Prunica, intrînd cu un filtru fumegînd și împingîndu-mă fără nici o etichetă, cum ai arunca la o parte din drum un scaun, ca să-i poată așterne doctorului pe masă, chiar între mîini, ceașca salvatoare. Blănaru a spus că acum ar trebui să mi se ia sînge, să se vadă dacă am avut alcool în sînge sau nu. Am sărit cît colo, că n-am Lăsați să vă ia, mă povățui blînd, Blănaru, dacă nu aveți, cu atît mai bine pentru dumneavoastră, o să fie foarte folositor la dosar.

Cuvîntul dosar a fost ca un duș rece, fiindcă însemna că toată afacerea nu se terminase, iar Prunica m-a legat destul de brutal cu garoul, și mi-a înfipt voinicește acul în vînă. Halatul alb o strîngea peste cel puțin zece metri cubi de țîțe, dar mijlocul era tras prin inel, picioarele lungi și frumos modelate, și avea o înfățișare obraznică și plină de sine, de pălmuit ori de pișcat, halal de doctorul Oprilă.

– Da cu dumnealui ce s-a întîmplat ?

Blănaru, arătînd spre individul plin de sînge.

– S-au bătut cu furcile, la colectiv. Pe lîngă Palas. Nu știu din ce s-au luat, o numărătoare greșită, niște socoteli, dracu să-i ia, făcu leneș doctorul, sorbi din cafea, și se strîmbă voluptuos de bună ce era.

I-am spus la revedere, frumos, și i-am mulțumit, iar el, cufundat în cafea, a scos un grohăit scurt, de adio.

În coridorul alb, mi-am trecut mîna pe frunte, eram lac de sudoare. Blănaru zîmbea vag. În lift cobora un tip cu șapcă, care îl știa pe Blănaru, ce faci Nelule, pe cine-ai mai prins ?

– Dumnealui a adus victima, e șofer pe salvare, spuse Blănaru, nerăspunzînd la întrebare, și tipul s-a uitat la mine, aha, tu ești ăla !

– Ei, cum îi e ?

– Doctorul a spus că-i e mai bine. Dacă n-are ceva rupt înăuntru, în cîteva zile o lasă acasă, îl lămuri Blănaru

– Dumneavoastră ați adus-o la spital ? am întrebat eu. Nu mai scoteam pe nimeni din dumneavoastră, de respectuos, de modest, de băiat bun ce devenisem.

– Eu.

– Îi era rău tare ?

– Nu cine știe ce. S-a trezit pe drum și-a și vorbit. Zicea că o dor dinții, că ai lovit-o la dinți, ca să-i plătești dinții. A vorbit pînă aproape de spital. Pe urmă a închis ochii și a leșinat.

Ia uite ce la timp a leșinat ?

– De unde pînă unde s-o lovesc la dinți ? Ce, avea dinții sparți ?

– Nu, dinții sparți parcă nu-i avea. N-am văzut nici sînge, nimic.

Ieșeam din lift.

– Ei cine știe, se mai poate și din căzătură, zise împăciuitor Blănaru O să vă lămuriți dumneavoastră.

– Sigur, am spus eu, dacă e ceva, o s-o despăgubesc. Am să iau adresa și am să mă duc chiar mîine, să vorbesc cu familia, să vedem cît face, și...

– Ascultă, zise șoferul, după mine n-ai de ce să te grăbești. Dacă nu e grav, așteaptă să vezi cît o ține în spital, și cînd îi dă drumul poți să te înțelegi cu familia, să vezi ce pretenții au. Nu te repezi să-i cauți acum, cînd e prea proaspăt, poți să dai peste unul care să te joace de să te lase tinichea. Acu, dacă te duci și vorbești cu el, cere și pe mă-sa și pe ta-su, țipă că ai omorît-o ori mai știu eu ce, că de, așa sînt oamenii, înțelegi ? Ei, hai noroc, și ridică coada-n sus, nimeni nu se prăpădește din atîta lucru. Și tu, băi Nelule, credeam că mai dai pe la noi, să bem o bere, ori n-ai timp de cîte amenzi strîngi ? M-am dus.

Ne-am dus și noi, am pus benzină fiindcă nu aveam deloc. Blănaru a condus mai iute acum, și abia la jumătatea drumului a suflat odată mai adînc :

– Ei, ați avut noroc !

– O să-mi ia carnetul ?

– Carnetul rămîne la noi oricum.

– Păi ce noroc e ăsta ?

– De ce vorbiți așa ? Ați avut noroc că e voinică femeia, că n-a căzut cine știe cum, să se lovească rău la cap, ori n-a avut ea vreo boală, cine știe ce, inimă, s-o dea gata izbitura. Dacă murea, ce vă făceați ? Cu carnetul nu-i mare încurcătură, după ce se clasează cazul, îl aveți înapoi.

– Ei, și cînd o să se claseze ?

– Cînd se însănătoșește femeia, și cînd vă împăcați cu ea și familia ei. Ori, dacă se ajunge la judecată, după executarea sentinței.

Mă înnebunea firescul cu care vorbeau ăștia de judecată, de sentință ! Parcă nimic nu le deosebea de restul vieții, parcă era lucrul cel mai obișnuit și mai ușor de suportat nici o pauză între cuvinte, nici o schimbare în intonație, nimic.

– Mergem la post ?

– Mergem la tov. căpitan. Nu stă la post așa tîrziu, decît dacă e ceva.

Ieșind din șoseaua-bulevard, am dat trei colțuri drepte, pînă s-au mai rărit casele de odihnă, și au început casele omenești. Am tras la un gard de lemn, ne-am dat jos și am vrut să încui, dar Blănaru a zis că nu-i nevoie. O casă obișnuită, aproape de țară, cu grădină mare, și în grădină, însuși căpitanul, în papuci, în maiou, în pantaloni scurți, uda florile cu un furtun. Ne-a văzut, a închis robinetul, și s-a apropiat de gard, cu furtunul picurînd în mînă. Blănaru dădea să raporteze, dar nu i-am dat vreme, am spus într-o suflare totul, bravo, a zis el, ai avut baftă nu glumă, ei, să vedem și mîine ce-o mai fi, ascultă, mă, tu ești un băiat cumsecade, ori nu ești ?

– Cum să nu fiu, tov. căpitan ?

– Atunci du-te acum acasă, culcă-te, ți-ajunge cît te-ai zbuciumat azi, și bodaproste că n-a fost mai rău, și mîine la trei să vii la post, că vreau să facem un drum undeva împreună

– Împreună ? Unde ?

– Într-o comună aici, aproape. Am o soră acolo. Mă gîndeam că ne repezim cu mașina ta, că eu n-am mașină. Pierzi două-trei ceasuri cu mine. Vrei ?

– Da tov. căpitan ! Am aprobat eu uluit.

– Bine, noapte bună. Blănarule, tu mai stai nițel.

– La revedere am spus eu, iar Blănaru mi-a răspuns, ba chiar mi-a strîns și mîna, de m-am pierdut în lopata lui lată

Am băut o bere caldă, și încă una, și nu-mi puteam potoli setea Am băut și niște apă minerală. Am șters cu o chiflă sfărîmicioasă sosul gălbui, de ulei, al șnițelului, am muiat altă chiflă în apa oțetită care rămăsese de la salată. Muream de foame și de sete, încă, și am întrebat ce mai au, ouă cumva ? Nu vă sfătuiesc, a zis chelnerul, brînză albă dacă doriți. Brînză albă, fie. Da ceva dulce ? Tortul e vechi, spuse el onest, dar avem clătite, acu le-a făcut. CLĂTITE !

Am mîncat clătite. Erau singurul lucru bun, și am mai băut o bere cu ele, ceva mai răcoroasă decît primele. Pe urmă am mai băut un pahar cu apă minerală, am scos hîrtia pe care mi-o dăduse căpitanul, și am studiat-o. Era valabilă trei zile, din care prima era azi, și semnată, și lîngă semnătură scria „valabilă fără ștampilă". Într-adevăr, nu purta nici o ștampilă. Semnătura era foarte clară, ca de abecedar, căpitan Mănosu, Ion Mănosu, Bun și Mănosu.

Am stat nițel uitîndu-mă, la ea. Numele spunea cu totul altceva decît chipiu, grad, agent de poliție, automobile, trafic. Mănosu și Ion, ca dintr-un fund de țarină. Grîu și nume străvechi, sămînță și cuminecătură. Țăran și el, sigur, ce putea să fie. Am îndoit hîrtia la loc, am pus-o cu grijă în portofel, în locul permisului, și lipsa lui m-a mai ars odată la inimă, pînă în adînc.

Cu arsura în inimă și berea în burtă, am plătit, am plecat. Cum am ieșit, s-au rupt norii și a început să plouă groaznic, cu fulgere și tunete. Pînă să pun ștergătoarele eram o apă. M-am așezat la volan, am dîrdîit și am strănutat. Am pornit-o prin desișul ploii. Ștergătoarele se zbăteau harnic, în dreapta și în stînga, dar mai că nu biruiau ploaia, și mișcarea lor avea ceva frînt și zadarnic, bietele, îți făceau milă. Vinele de apă se amestecau și se uneau în trunchi groși, o junglă de apă, din care farurile soseau ca niște pești albi și mari, lunecînd pe lîngă mine, mortal și feeric. Se lipiseră toate de mine, cămașa, chiloții, eram ud și lipicios, scîrbos, apa de ploaie pe trupul nespălat, trezind sarea mării, sarea cărnii asudate, mi se făcea greață de mine, și cred că și de mîncare, de uleiul cașcavalului și de berea caldă, dar acum puteam să beau, n-aveam permis, n-aveam pentru ce să mă tem, n-aveau ce să-mi ia.

Jocul luminilor dizolvate de ploaie era amețitor și frumos. Mergeam cu treizeci pe oră, pentru că vizibilitatea era foarte proastă, iar amestecul apei cu lumina mă fascina.

Ilie Măduța

Zilele iernii

Frumoase zile cu omături reci
ne pun pe gură proaspete săruturi,
ne tragem sufletul pe sării seci
beți de aceste pure conținuturi.

În iarnă ne-avîntăm pe dealu-nalt
ce poate-ascunde oase vechi și săbii,
dar deocamdată sufletul e-un cor
de mărăcini și de zburlite vrăbii.

Un aer limpede străpunge-n nări
și cerul e ca sticla, iar pe vale
lupoaica trece-atentă, cînd din crengi
cad fulgii brusc cu vuiet de cristale.

Cuvîntul

În trupul cuvîntului simt
prezența absentă și clară –
a cui ? Tot ce văd
e norul ce trece prin vară

cu tivuri de umbră și-argint,
cu limpezi cortegii de fluturi.
Cuvintele cad de pe sensuri
cu foșnet și arderi – ca scuturi.

Ion Mustață

Elegia copilului

Copacii se destramă în fum,
hulubii au aripi de scrum,
ochii parcă vor să vadă,
dincolo de noi. Cerul de zăpadă
vine mai aproape, mai aproape
gata să se prăbușească în ape,
departe joacă umbre ciudate,
în fereastră florile,
au rămas neudate,
mă dor umerii de povară,
cireșele miros a copilărie și-a vară,
O, și tata de ce nu mai vine,
să se joace de-a caii cu mine ?
Fluturii sînt negri și cărțile
fug de mine în toate părțile.
Ceasul din perete bate în șoapte,
și se mută furișîndu-se în alt loc.
Mamă, vreau să mă joc.

Sadoveniană

Și ard păduri în neguri înecate,
în vinuri vechi și-n cîntece de dor ;
prin pași de ciută toamna lin se zbate
și pîlpîie-amintirile și dor.

Drumeții osteniți opresc la hanuri,
și de Măria sa vorbesc în șoapte,
și caii-au obosit demult în hamuri,
și stelele pe cer acum sînt coapte.

Ancuța toarnă mai avan, cu sete,
în căni din lutul cel udat cu sînge,
se pierd cocori-n văluări încete
și-n poloboace vinul parcă plînge.

Și-a nfipt Ceahlău-n zare ochi de stîncă,
și neclintit privește peste țară,
pe-aici vor trece multe ierni și încă
de-atîtea ori va fi și primăvară.

În memoria lui Nicolae Stoica de Haţeg

Istoria vieţii şi activităţii cronicarului bănăţean Nicolae Stoica de Haţeg se cunosc acum indeajuns de bine. La restabilirea ei mi-au fost de netăgăduit ajutor datele, laolaltă mult cuprinzătoare, din scurta autobiografie de la sfirşitul cronicii in limba germană, pe care am descoperit-o nu demult, din „Cronica Banatului", ca şi din insemnările autografe de pe diferite cărţi şi protocoale. Implinirea a o sută şi patruzeci de ani de la moartea sa ne prilejuieşte o nimerită rememorare a citorva din principalele sale date biografice şi a locului pe care-l deţine in cultura românească veche.

Nicolae Stoica s-a născut in Mehadia la 24 februarie 1751 şi a murit in aceeaşi localitate la 6 ianuarie 1833. De şcoli mai inalte, in străinătate, care au deschis alte orizonturi celor mai mulţi dintre invăţaţii transilvăneni contemporani, el nu s-a bucurat. După şcoala elementară din satul natal, a urmat studii cvasi medii la şcoala sirbească, apoi la cea germană şi la iezuiţi la Timişoara. Prea luminat n-a ieşit de aci, dar s-a ales cu o bună cunoaştere a limbilor in care i s-a predat, germana şi sirbă, ca şi ceva latină, fapt care – cum insuşi o spune – i-a fost in viaţă de mare folos.

A slujit ca tălmaci in mai multe rinduri generalilor imperiali Papilla, Wartensleben şi Clairfait, ba chiar şi lui Iosif al II-lea, cu prilejul vizitelor acestuia in Banat. O vreme a fost in serviciul episcopului de Timişoara, devenit apoi mitropolit de Carlovăţ, Vichentie Ioanovici Vidac, după care a ajuns invăţător şi preot in satul Corni.

Intreaga campanie austro-turcă din 1788–1791 a trăit-o alături de soldaţi, ca preot militar ortodox al regimentului grănideresc iliro-valah. In 1792 a fost numit director al şcolilor româneşti neunite, din regiunea graniţei bănăţene şi protopop la Mehadia.

De acum şi pină la sfirşitul vieţii a desfăşurat o neobosită şi rodnică activitate in slujba alor săi. S-a zbătut pentru a intemeia şcoli româneşti, a căutat invăţători pentru ele – rari pe-atunci şi nu prea invăţaţi – a colindat neostoit satele, cu indemnuri insufleţitoare spre propăşire culturală prin şcoală şi carte. Avea in el adinc sădite iubirea de popor şi pasiunea cunoaşterii trecutului.

Aşa cum inaintea sa marii cronicari n-au vrut să lase in intuneric cele trecute, Stoica işi exprimă dorinţa de „a vedea in scris rumâneăşte despre răzmiriţa din urmă turcească – (este vorba de războiul din 1788–1791) – cu patima românilor noştri de-aicea, precum şi de inceputul militării de graniţă".

Mindru de originea nobilă a neamului său, de prezenţa lui activă in istorie şi plin de incredere in viitor – trăsătură specifică tuturor iluminiştilor români – Nicolae Stoica afirmă cu tărie că „şi românii de neamuri mari sint şi inţălepţi din natură **au fost şi sint şi vor mai fi".** Mai mindru incă este de insuşirile bănăţenilor săi, pe care-i vede viteji şi plini de dirzenie in război, harnici, demni şi isteţi in viaţa de zi cu zi.

A citit mult şi a scris indeajuns, pentru poporenii săi, in limba română, pentru străini in germană şi sirbă, cu dorinţa manifestă de a le face cunoscute faptele memorabile din istoria poporului său, ca şi obirşia lui distinsă.

Biblioteca lui, neobisnuit de bogată pentru epocă, valoroasa lui colectie numismatică, din care a făcut donaţii muzeelor din Viena şi Buda, ca şi monumentele antice strinse din regiunea Herculanelor, grandioasă in urme ale strămoşilor, i-au surprins şi impresionat plăcut pe vizitatorii băilor, unde cronicarul se stabilise; intre aceştia, nu puţini oameni de seamă, români şi străini.

A căutat să trezească, in cei al căror conducător firesc se credea, şi de fapt şi era – românii din regiunea granitei – interesul pentru binefacerile culturii, dragostea pentru şcoală şi gustul pentru lectură. „Pre toţi vă indemn la invăţătură – scrie ei – cu bună, cinstită purtare, cu şcoale. Să vă sculaţi, ca luminatul nume al strămoşilor romani din buna purtare să-l arătăm". Sau, iarăşi, in altă parte: „Prin citirea cărţilor mintea să luminează, inima se veseleăşte, către fapte bune indreaptă."

Nu s-a mărginit insă la simple indemnuri, ştiind prea bine că la starea culturală de atunci a bănăţenilor şi la posibilităţile infime de răspindire a culturii in popor ele nu ajută prea mult. A căutat insuşi să creeze şi să pună la dispoziţie aceste mijloace, pe care, pentru a fi utile, le-a dorit, şi a căutat să le şi facă, atrăgătoare. Pentru infăptuirea acestui ţel, in afara scrierii cronicelor sale – şi sint nu mai puţin de trei – a tradus şi adaptat din alte limbi unele lucrări de mai mare circulatie, ca Viaţa lui Alexandru cel Mare de Curţiu, Faptele lui Hercule, Poveşti nemţeşti, ş. a., prefăcindu-le in graiul alor săi şi pe inţelesul lor. Din acelaş motiv, a inserat in „Cronica Banatului" variate povestiri, legende şi chiar anecdote. Ştia că in acest mod va satisface gustul cititorilor pentru istoria fabulată şi faptul divers.

Dacă l-am ştiut pină acum pe Stoica arheolog şi numismat amator, surse documentare noi vin să completeze informatiile despre el şi să dezvăluie laturi nebănuite ale preocupărilor sale. Constatăm anume că s-a interesat şi a şi scris in domeniul etnografiei, al folclorului şi că s-a manifestat şi ca fabulist, şi incă in versuri.

Nicolae Stoica a fost preţuit de invăţaţi români contemporani, ca Petru Maior şi Damaschin Bojincă, care vorbesc cu sinceră admiraţie despre activitatea sa, iar cronica, amintită mai sus, este apreciată de istorici ca N. Iorga şi Al. Lapedatu, ca fiind „un izvor de cea mai mare insemnătate" sau „ o comoară nesecată de date şi informaţii".

Opera lui Nicolae Stoica de Haţeg, in intregimea ei, nu numai „Cronica Banatului", merită tot interesul istoricilor, ea putind constitui şi obiect de studiu pentru lingvişti, istorici literari, etnografi.

DAMASCHIN MIOC

RECORDING

CEI CE VOR SA FACA O ARTA ADEVARATĂ au in muzica pop mai multe căi. Este de inţeles o anumită invazie de melodism simplu, axat pe canavaua unui text purtind un mesaj direct, in epoca in care abstractizarea s-a extins excesiv. Se intimplă aşa din dorinta sănătoasă a acestei muzici tinere de a comunica. Şi e semn că melodia nu va muri.

Este de inţeles şi arta acelor compozitori care doresc să depăşească aici armoniile simpliste, doresc să aibă un text de o elevată spiritualitate. Topurile n-au inclus prea des, din păcate, lucrări care depăşesc faza de şlagăr de popularitate directă. Cu tot anti-academismul cintăreţilor de balade sau a celor ce scriu muzică pentru plăcerea dansului, mesajul unei arte mai complicate, in orice caz lucide, tinzind chiar spre valenţele unei lucrări simfonice sau operistice este cu atit mai interesant de aprofundat. In ultimii zece ani aparatul orchestral pop s-a imbogăţit considerabil, s-a amplificat, sint admişi pe deplin suflătorii. Un nou instrument nu mai e o tentaţie, ci mai degrabă se incearcă utilizarea tuturor resurselor celor existente. Numai aşa poate exista progres. Colaborarea cu orchestra mare, datorită folosirii el la modul ne-amplificat, rămine deocamdată un hibrid şi o problemă nerezolvată : necesită o imensă cantitate de microfoane, studio, reverberaţie etc. Orchestra mică este preferată, pentru unitatea ei sonoră, pentru că „pachetul" sonor e mai uşor de realizat. Însă mari ansambluri s-au ş iinchegat, sonorităţile lor grandioase, preocupările lor teoretice, profesioniste in direcţia unei muzici la inălţimea celor mai noi cuceriri, dincolo de „gamai lui do" aduc cu sine in prezent muzica viitorului. Căutări cu nimic mai prejos decit acelea ale lui Stockhausen, Varèse, Xenakis, dacă punem toate lucrurile la locul lor.

In orice caz, astăzi nu oricine poate compune.

Sint mari aceia care adaugă propriei lor sensibilităţii experienţa trecerii prin toate ipostazele muzicii şi neapărat prin acelea ale contemporaneităţii.

TOP

---

banatica

Muzeul sătesc din Frumuşeni

Localitatea Frumuşeni (Arad) este sistematic concepută, după cum o arată şi numele, avind o poziţie geografică foarte bună, aşezată intre Arad şi Lipova, fiind lingă lunca Mureşului, unde se intind mari păduri. Istoria antică şi medievală a fost foarte agitată pe aici, fiindcă săpăturile arheologice, la care numeroşi elevi ai şcolii din Frumuşeni au participat, au scos la iveală reminiscenţe celtice, dacice. Aici a existat şi drumul roman, pe la sudul Mureşului, care lega Aradul cu Lipova. De altfel, nu departe, trece valul roman, venind de la Alioş şi terminind la Şiria. Locul numit „Şanţberg" mai are contururile foarte pronunţate ale unei cetăţi de pămint, avind 4 bastioane, un şanţ de apărare, lat de 15 m. Pe un dimb natural, lingă „drumul roman", la o distanţă de cca 100 de m., in luncă, a existat satul românesc (in documente numit „Walachenort"), avind aproape 100 de case, pe un vechi plan al satului.

Mai spre est, la o distanţă de 2 km, tot in lunca Mureşului, intre braţul mort al riului şi un alt braţ, azi lipsit de apă şi peşti, pe locul numit „Fintina turcului", a existat un tirg medieval, „Szödi", atestat in diferite documente (1480 ca fiind un orăşel de care au aparţinut 17 localităţi), dar care dispare şi el in timpul trecerii pe aici a lui Gh. Doja, sau in timpul campaniei turceşti (1521). De altfel, la „Şanţberg" s-a găsit in 1852 o stemă (80x80 cm) mare, din fontă, reprezentind un principe.

Cred că numai dragostea faţă de ţinutul natal, deoarece m-am născut la 6 km de Frumuşeni (la Tisa Nouă), faţă de istorie, de oamenii acestor locuri, de relicvele istoriei noastre, m-au indemnat să injghebez un muzeu local, unde să pot aduna, cu ajutorul copiilor, valorile istorice şi etnografice ale locuitorilor acestui ţinut, locuitori de diverse naţionalităţi, insă infrăţiţi de veacuri.

Acţiunea de colectare a inceput acum 4 ani, iar imediat, după 3 luni de colectare, am reuşit să aranjez o expoziţie modestă, cu cca 70 de obiecte mai reprezentative, la serbarea şcolară de sfirşit de an, unde au participat aproape 300 de vizitatori.

Obiectele culese au umplut 2 dulapuri, fiind apoi necesară o mică cameră, pe care am obţinut-o chiar in localul şcolii. Elevii şcolii generale din Frumuşeni din ambele secţii, română şi germană, au adus obiecte, mai mult sau mai puţin muzeistice, care m-au convins că merită să mă ocup sistematic de muzeografie. De altfel, cercul de istorie, care a existat, şi-a orientat programul de activitate mai mult pe colectări, pe săpături şi excursii, avind ca obiectiv principal cunoaşterea istoriei locale şi a judeţului. Majoritatea drumeţiilor şi excursiilor s-au efectuat cu bicicleta, pină la Şiria, Arad, Şoimoş, vizitind multe muzee şi locuri istorice.

In prezent, aşteptăm să obţinem o casă adecvată, unde să ne expunem şi mai sistematic şi mai vizibil cele 2000 de obiecte mai importante, fără să amintim cele aproape 1000 de monede, peste 100 medalii, insigne şi ordine, peste 700 de nasturi. Deşi „muzeul" nostru este impărţit in mai multe sectoare (obiecte casnice, agricole, veştminte, scule, ceramică, arme, impletitură, pipe, ceasuri, lămpi), totuşi el este profilat pe istorie şi etnografie.

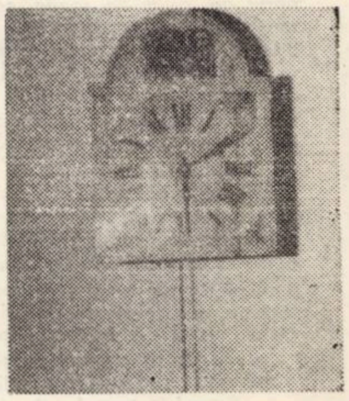

In acest sens, muzeul nostru a participat in primăvara lui 1972 la concursul muzeelor şi colţurilor şcolare, organizat de Consiliul judeţean al pionierilor din Arad, unde, din cele peste 100 „muzee şcolare", noi, la nivelul judeţului, am obţinut locul III". La expoziţia organizată am participat cu 42 obiecte, dintre care amintim : stemă princiară, bicicletă din 1870, pipă turcească, virfuri de săgeţi din sec. XII, o lance din sec. XVI, lanţ-glezne de iobagi, coşuri ,oale din sec. XVIII, gramofon, ceas de perete pe axuri de lemn, cărţi (carte slavonă din 1726, cirilică 1800, programul P.S.D. din 1906, atlas 1896, harta satului românesc, sabie turcească, un nasture din 1778, lămpi, sticlă de sifon...

Activitatea noastră modestă muzeistică a fost făcută cunoscută nu numai intre hotarele comunei şi ţinutului, ci chiar şi peste hotare, prin presa germană (Neuer Weg, Neue Banater Zeitung, Volk und Kultur). Am avut adeseori vizitatori locali şi străini (din R.D.G., şi R. F. a Germaniei, Austria, S.U.A.) care au avut cuvinte măgulitoare la adresa muzeului.

SCHEMMEL DANIEL

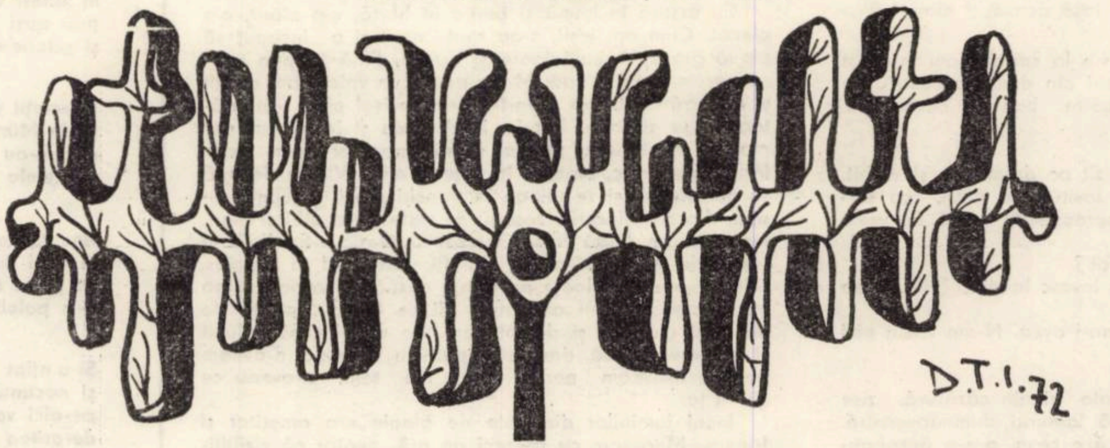

Desen de Dorina Tereza-Iliieşiu

Din ultimele proiecte ale lui Tudor Arghezi

EVOCĂRI

Cine a urmărit ultimele „Bilete de papagal" ale lui Tudor Arghezi din revista „Argeş", a remarcat, desigur, frecvenţa subiectelor de limbă, atacurile împotriva celor ce trăiesc neträind" de pe urma limbii române, subiectele de folclor, evocarea dascălilor şi prietenilor care l-au ajutat sau însoţit în drumeţia sa literară. Privite acum prin prisma desnodămîntului de la 14 iulie, preocupările acestea apar ca o întoarcere spre izvoarele artei sale, o jalonare testamentară a unor viitoare itinerarii.

Aceste preocupări urmau să fie adîncite, mai ales în ce priveşte limba română veche. În ultimul „Bilet de papagal" din Argeş nr. 7, precizase că printre îndrumătorii săi în materie de limbă figurează cărţile vechi : „Antologhionul", „Mineiele", etc. Atribuind o importanţă deosebită acestei faze din istoria limbii noastre, scriitorul era mirat de puţina atenţie ce se acordă limbii vechi în manualele şcolare şi universitare (cre puţine de predare) şi mai ales **de modalitatea de prezentare.** Nu era suficient — după dînsul — ca datele de limbă veche să fie dezbătute, ci, paralel cu informaţia, trebuiau pătrunse resorturile intime ale limbii, **particularităţile artistice,** puntea pe care **ieri** o întinde spre **azi** şi spre **miine.**

La poarta amintirii băteau ecouri din Dosoftei. Versurile acestea parcă îl obsedau :

„La riul Vavilonului,
Jelind de Ţara Domnului,
Acolo şezum şi plinsem
La voroavă cînd ne strînsem".

Într-o zi mi-a cerut să invit pentru o convorbire mai largă, despre problemele care-l frămîntau, un specialist. De comun acord ne-am oprit asupra profesorului Gabriel Ţepelea.

Din păcate, nu pot reconstitui în întregime discuţia la care am asistat la 12 iunie 1967. Cum profesorul G. Ţepelea făcea parte din colegiul revistei Argeş, discuţia a început despre Argeş, în general, şi despre revistă. La un moment dat, Tudor Arghezi, spre surprinderea noastră, adăugă :

— Ştiţi că numele meu vine de la „Argeş"? Argeş-Arghesi-Arghezi...

— Este o precizare foarte importantă pentru istoria literară, se grăbi să sublinieze G. Ţepelea, uitîndu-se la mine. Cred că ar trebui popularizată, mai ales că semnătura din tinereţe apare uneori cu doi **z, Arghezzi** şi poate duce la o asociere cu un nume propriu italian.

— Pentru aceasta ar trebui să mă întrebe cineva sau să mă atace.

— Vă rog să consideraţi că aţi fost întrebat de mine şi că răspunsul a fost dat, iar despre un atac la adresa dv. nu poate fi vorba acum ; aţi beneficiat destul de acest tratament pe parcursul vieţii.

Discuţia s-a încheiat la acest capitol, cu hotărîrea ca o altă întîlnire să aibă loc, consacrată unui interviu pe tema originii numelui şi a începuturilor sale literare.

*

Tudor Arghezi voia să afle care este astăzi ponderea exactă a limbii române vechi în învăţămîntul de cultură generală şi învăţămîntul superior. Datele prezentate l-au consternat.

— Va să zică trei secole de literatură românească sînt parcurse în cîteva ore. Cantitatea de ore este invers proporţională cu durata. E ca şi cum ai ridica o casă cu temelia mai slabă decît pereţii sau acoperişul. Cum poate fi apropiat Eminescu sau Sadoveanu fără cunoştinţe de limbă veche ?

*

De la învăţămînt, discuţia a trecut la revistele de specialitate. Tudor Arghezi era mirat că tocmai fazei vechi a limbii şi literaturii (care nu beneficiază de interesul larg al revistelor literare şi al cititorilor), **nu i se atribuie un spaţiu aparte, o revistă aparte, o revistă de specialitate în cadrul Academiei.** Era una din propunerile pe care voia să le facă într-o viitoare şedinţă sau prin scris.

Tudor Arghezi, în imposibilitate de a urmări tot ce se scrie, voia să ştie ce contribuţii s-au adus în domeniul literaturii vechi în ultima perioadă. Au fost trecute în revistă discuţiile despre începuturile scrisului românesc, Noul Testament de la Bălgrad, Biblia 1688, Alexandria, Mineiele de la Buzău şi Rîmnic, reeditările cronicarilor etc. Un deosebit interes manifesta Tudor Arghezi faţă de **Mineie.** Din anii uceniciei monahale îi rămăseseră ecouri din Mineie. Îşi amintea cu plăcere de o serie de cărţi vechi pe care le avusese, printre care şi un minei. (Optarea pentru invitarea prof. Gabriel Ţepelea se datora în special studiului acestuia despre Mineiele de la Rîmnic).

Începuturile Mineielor în limba română duceau spre Dosoftei, prin „Viaţa şi petrecerea sfinţilor". Numele lui „Dositei", cum ţinu să precizeze imediat, se asocia cu versurile citate. Izbea în pronunţia scriitorului accentuarea astfel a versurilor.

„La riul Vavilonului
Jelind de ţara Domnului
Acolo şèzum şi plinsem"

În continuare convorbirea s-a transformat într-o lectură din poezia veche a lui Miron Costin, Dimitrie Cantemir, ale căror cadenţe îl încîntau. Cantemir, acest poet necunoscut, i se părea un precursor al versificaţiei moderne prin plîngerea Inorogului.

Cantemir îl emoţionează. Emoţia îi trezeşte vechile porniri contra filologiei universitare :

— Avem o limbă artistică veche. Ce faceţi dv. filologii ? Scotociţi prin subsolurile scrisului, număraţi cuvintele scriitorilor, se adresează profesorului G. Ţepelea, pus în situaţia delicată de a răspunde de destinele filologiei universitare. La gospodării li se spune, celor ce se îndeletnicesc cu număratul, „socotitori".

— Nu vă supăraţi, maestre, replică prof. G. Ţepelea. întrebarea aceasta îi priveşte mai degrabă pe colegii dv. de la Academie, care dirijează institutele de cercetări, decît pe mine care predau la un institut pedagogic din provincie.

— Aveţi şi dv. partea de răspundere ca profesor şi scriitor. cade apăsat replica lui Tudor Arghezi.

Şi discuţia revine la problemele de organizare a învăţămîntului şi a secţiilor Academiei.

Scriitorul ne-a mărturisit că pregătea în gînd o serie de articole despre limba veche. Din aceste preocupări n-a rămas decît amintirea acestei discuţii, poate cea mai lungă şi pasionantă din cîte am asistat în ultimele luni şi pe care m-am străduit s-o redau cît mai aproape de ce a fost. În realitate a fost ultima convorbire pe teme literare.

Iar, miercuri , 12 iulie, cu două zile înainte de moarte, îşi exprima faţă de mine regretul că n-a scris încă „Biletul de papagal" pe tema limbii vechi. Spera totuşi să mai aibă răgazul.

BARUŢU T. ARGHEZI

P. S. Convorbirea a fost reconstituită împreună cu profesorul Gabriel Ţepelea a doua zi.

Cinetism virtual

O expoziţie VIOREL TOMA

Există arte posibile numai în mişcare. **Există arte care o** sugerează. **Există formule artistice care au** obsesia mişcării.

Futurismul — curent de valoare documentară — declarase mişcarea drept scop al investigaţiei plastice. Cîştigul rămînea teoretic. Sinteza plastică a ideii de mişcare avea să se realizeze în arta op şi cinetică.

După o perioadă de gestaţie, conştiinţa structural-cinetică, specifică şi artelor plastice, s-a consolidat în extensie şi profunzime prin opera lui Vasarely, Rafael Soto, Cruz-Diez, Agam, Anuskewicz, Riley, sau artişti reuniţi în grupuri „Grupul de cercetare în domeniul Artei Vizuale", „Noua Tendinţă".

Căutările şi rezultatele acestei formule artistice s-au concentrat, printre altele, în jurul experimentării valenţelor estetice ale formei inserate structurii, ale formei asociate cu mişcarea **(reală sau virtuală).**

Cu o asemenea tradiţie, poate apare riscant un angajament individual în investigaţia acestei formule şi poate unica şansă — pe care artistul Viorel Toma a exploatat-o — a fost ca rigoarea cerebrală să-i poată dirija în actul creaţiei, convingerile şi intuiţiile. Fără să evite sensibilul, Toma închide în dimensiunile raţionalului proporţiile armonioase ale formelor preluate din geometria plană, lansîndu-se în studiul resurselor estetice contemplative ale acestor forme. Cercul, pătratul, rombul sau elipsa se organizează în configuraţii, cel mai ades centripete, care comunică senzorial şi ideatic o euritmie şi un echilibru stabil. În interiorul acestui echilibru, prin ordonare, metamorfoză şi valoraţie, artistul creează mişcarea. O mişcare de tip epsilon, o senzaţie de joc pozitiv-negativ care pe suprafaţa ecranului se desfăşoară bidimensional sau — iluzoriu — tridimensional. (Nu discutăm aici lucrările de tipul „Geometriei sonetare", şi „Arhitecturii antropomorfice".) Ochiul spectatorului este antrenat de contracţii şi reveniri ale formei dispuse în polarizări corpusculare pe suprafaţa lucrării. Este un univers care se organizează prin translaţia şi metamorfoza unităţilor modulare, semnificînd o interpretare a naturii, a sistemelor ei constructive. Deci, dincolo de comunicaţie vizuală de mare acurateţe tehnică şi puritate estetică, (realizată poate şi prin refuzul pentru culoare), Viorel Toma ţinteşte găsirea unor structuri şi ritmuri care să cuprindă înţelesurile arhitecturii cristalului şi sferei organicului.

Cred că, intuitiv, el se situează în sfera „legii complicaţiei" (emise de Goldschmidt) care studiază raporturile de creştere şi întrepătrunderile din domeniile morfologiei cristalului şi vegetalului, armoniei muzicale sau fenomenelor optice, toate reunite sub semnul secţiunii de aur. Este o viziune în care şocul percepţiei optice se corelează cu forţa şi expresia mişcării virtuale, ce comunică aici ideea „devenirii materiei". Este o mişcare care caută în ritmurile ei puritatea ritmurilor muzicale.

Ritmurile muzicii există, dar mascate şi mai puţin lizibile în arta figurativă, formele artei abstracte, urmărind exprimarea ritmurilor independent de figură, conferindu-le puritate şi expresie precisă. Dar dincolo de aceste probleme, pe care Viorel Toma şi le pune, abstractul are la el acoperirea de a încerca să surprindă şi să comunice esenţele impalpabile ale naturii înţeleasă ca puls.

CORIOLAN BABEŢI

ION DICHISEANU :

„Nu sînt un june prim, ci un actor"

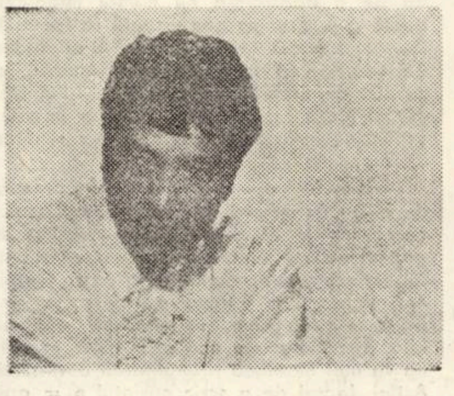

— După 20 de roluri în filme, după nenumărate roluri în teatru, prima întrebare ar putea să pară nefirească : De ce ai dat admiterea la teatru, stimate Ion Dichiseanu ?

— În copilărie n-am visat să devin actor. După liceu am reuşit la Politehnică, iar la graniţa dintre anul doi şi trei mi-am încercat norocul, mai mult îndemnat de colegi. Cînd s-au afişat rezultatele, mi-am chemat pe Schitu Măgureanu toate rudele şi toţi prietenii să se convingă că am reuşit.

— Îţi mai aminteşti cine era în comisie ?

— Costache Antoniu, Al. Finţi, Radu Beligan, Marieta Sadova, Dem Loghin.

— Şi ai intrat în clasa lui...

— Al. Finti.

— Pe scenă ai debutat ca actor ?

— Nu. Primul contact cu publicul s-a săvîrşit prin intermediul muzicii uşoare în spectacolul „N-aveţi un bilet în plus".

— Dar primul contact cu filmul ?

— Mihai Iacob mi-a oferit un rol de student în **Darclée.**

— Fără să facem un bilanţ riguros, aş dori totuşi o trecere în revistă a principalelor roluri de film.

— Primul rol mare în **Post restant** (regia Gh. Vitanidis) unde îl aveam ca partener pe Iurie Darie.

— Bănuiesc că v-aţi şi împrietenit ?

— În principiu sînt prieten cu toţi partenerii. Armonia echipei fiind o condiţie obligatorie.

— A urmat...

— Aproape concomitent **Porto Franco** în regia lui Paul Călinescu după romanul **Europolis** de Jean Bart. Pentru a îmbrăca uniforma căpitanului Deliu făceam naveta la Sulina. Lucian Bratu m-a distribuit în căpitanul haiducilor Oarcă (din filmul **Tudor)** un rol episodic care mi-a dat mari satisfacţii. Mă solicita la o nouă condiţie : călăria ! Apoi roluri principale sau episodice în **Titanic vals** (regia lui Paul Călinescu), **Mofturi 1900** (regia lui Jean Georgescu), **Runda a 6-a** (regia Vladimir Popescu Doreanu), **Tom Sawyer** (coproducţie, regia M. Iacob), **Dincolo de barieră** (regia Francisc Munteanu) — unde am fost un mult discutat Vulpaşin — **Amprenta** (regia Vladimir Popescu Doreanu), **Tunelul** (regia Francisc Munteanu), **Preeria** (regia Jean Pierre Huit şi Sergiu Nicolaescu), **Frumoasele vacanţe** (regia Karoly Makk), **Războiul domniţelor** (regia Virgil Calotescu), **Bătălia pentru Roma** (regia Robert Siodmak şi S. Nicolaescu).

— Unde i-ai avut colegi pe Orson Welles şi Laurence Harwey ?

— Aveam o întîlnire pe cai cu Laurence Harwey. Eu eram prinţ de Corsica, iar el împărat al Romei. Trebuia să ne dăm mîna şi să legăm prietenie veşnică. Dar calul lui s-a speriat, iar eu n-am reuşit să ţin suspendat un atît de greu împărat.

— După acest incident ai continuat să joci în...

— Coproducţia româno-sovietică **Cîntecele mării** (regia Francisc Munteanu), **Printre colinele verzi** (regia Nicolae Breban), **Sfînta Tereza şi diavolii** (regia Francisc Munteanu) şi acum **100 de lei** (regia Mircea Săucan).

— Rolul îndrăgit ?

— Privesc fiecare rol cu toată seriozitatea şi încerc să fructific toată experienţa indiferent de „întinderea" partiturii.

— Ai spaime de prim-plan ?

— Mai ales cînd lumina nu e bine pusă.

— Ţi-e teamă de trecerea timpului ?

— Aşa cum am mai spus într-un interviu acordat revistei **Cinema,** abia aştept să-mi iasă fire de păr alb pentru a nu mai fi cotat ca june prim, ci ca ACTOR.

EMIL CIANU

Cu profesorul dr. docent EUGEN TĂNASE

O cotitură în predarea limbii franceze ?

Anul trecut Facultatea de filologie a Universităţii din Timişoara a dat prima serie de absolvenţi avind specialitatea limba franceză. Secţia a luat fiinţă acum patru ani ; organizarea şi conducerea ei au fost incredinţate profesorului dr. doc. Eugen Tănase. De la un nucleu redus de cadre la inceput, ea a ajuns cea mai mare catedră din universitate.

Nu faptul acesta e ceea ce se cere relevat mai cu osebire la numita secţie. Cei care cunosc programul ei ştiu că el se deosebeşte de al celorlalte secţii similare din ţară prin preocuparea specială pentru aspectul oral al limbii franceze. O lucrare recent apărută : E. Tănase — A. M. Tănase, Choix de poésies françaises en orthographe phonétique **a şi pus in practică ideile al căror promotor este conducătorul catedrei.**

Pentru a face mai bine cunoscut cititorilor revistei noastre specificul orientării secţiei de limbă franceză din Timişoara, ne-am adresat şefului catedrei, profesorului Eugen Tănase :

— Tovarăşe profesor, sintem la curent cu preocupările catedrei D-voastre in materie de studiu al francezei orale. Aţi vrea să ne spuneţi cum aţi ajuns la ele şi care e semnificaţia lor ?

— Este bine cunoscut faptul că limba franceză contemporană cunoaşte două aspecte net deosebite unul de altul : cel scris şi cel oral. Mai concret, că scriem una, dar că de multe ori rostim alta (cf. **aout** — citit **u,** sau **eau** pronunţat **o,** etc.). Cauza se ştie : ortografia franceză a cunoscut un proces de ingheţare a ei incepind din secolul al XIII-lea. Pină aci, ea se scria relativ cum se şi pronunţa. De la acea vreme insă, in timp ce pronunţarea a continuat să evolueze, scrierea a rămas cea din secolele XII—XIII in linii mari. Astfel se scrie **loi,** dar se rosteşte **lua ;** se scrie **beau,** dar se citeşte **bo** etc. Se adaugă, in scris, un **-s** la singularul substantivelor pentru a forma pluralul lor, dar acesta nu se mai citeşte azi ; un **-e** pentru a forma femininul adjectivelor, dar şi acesta azi e mut. Or, obiectul de studiu al limbii franceze l-a făcut pină acum această limbă scrisă, care nu mai corespunde realităţilor orale (de pronunţare) ale zilelor noastre. Secţia noastră vrea să pună in drepturile lui studiul limbii vii, al limbii franceze din vremea noastră.

— Şi cum ajungeţi la obţinerea acestei materii vii de care vorbiţi ?

— Prin transpunerea limbii scrise intr-una orală · şi aceasta cu ajutorul alfabetului fonetic internaţional care foloseşte, cum se ştie, **pentru fiecare sunet un singur semn** (deci : **eau, au, oh** = simplu **o),** — şi in care semnele de prisos ale limbii scrise sint eliminate **(année = ane, ils parlent = il parl** etc). Cu ajutorul aceluiaş alfabet se vor putea reda de acum şi nuanţele de timbru ale vocalelor, căci se ştie că limba franceză posedă vocale orale şi vocale nazale, vocale inchise şi vocale deschise pe care ortografia actuală nu le notează decit in cîteva puţine cazuri. Dar asta nu e totul. Se va constata, tot cu ajutorul scrierii fonetice, că gramatica limbii vii nu mai este cea pe care o prezintă manualele ; că opoziţia masculin — feminin, la substantive, se realizează cu ajutorul determinaţiilor acestora ; că la adjective, femininul se deosebeşte de masculin nu prin prezenţa vocalei **-e** la cel dintii, ci prin absenţa consoanei finale la cel de-al doilea (cf. m. **gro** — fem. **gros, frua — fruad** etc) ; că faimoasa problemă a acordului participiului trecut aproape nici nu mai există etc.

— Totuşi, după ce va fi reuşit să deprindă bine, adică corect, pronunţarea limbii franceze — cu ajutorul scrierii fonetice —, elevul va trebui să inveţe şi să scrie franţuzeşte. Nu credeţi că trecerea de la o scriere (fonetică) la alta (cea oficială azi) va produce greutăţi elevului ?

— Şi copilul francez cînd ia contact cu scrierea se izbeşte de această problemă. Şi el trebuie să inveţe că ceea ce el rostea **o** trebuie scris **eau, au, oh,** după situaţii; că **u** trebuie scris **aout, oú** sau simplu **ou,** etc. E adevărat că pentru străini lucrurile sint ceva mai complicate, deoarece e vorba de a transforma nu numai imaginea auditivă **o,** ci şi pe cea vizuală (**o** fonetic). Dar există aci un paliativ. S-ar putea da subscrierea fonetică, in paranteză, şi cu titlu de simplă obişnuire a ochiului, dar atit şi nimic mai mult, şi scrierea in ortografia actuală, la care nu putem renunţa dintr-o dată.

Deci primul obiectiv al noii metode este de a învăţa pe străin să pronunţe absolut corect limba ce învaţă, ceea ce nu se poate realiza decit cu ajutorul alfabetului fonetic ; cu ajutorul acestuia, imaginea acustică a fiecărui cuvînt se va imprima atit de bine in memoria elevului incit apariţia uneia sau altei litere in scris nu va mai modifica pronunţarea cuvintului. Astfel, faptul de a scrie cuvintul **o** = apă ca **eau ;** articolul **yn** ca **une,** nu va mai face pe elev să rostească : **e-a-u** sau **u-n-e,** deoarece in memoria, lingvistică, a lui atari rostiri nu se pot identifica cu nimic (cp. in acest sens limba română, unde scriem **el este,** dar rostim **iel ieste ;** unde scriem **fugi !,** dar nu-l rostim pe **-i** ca in **el fugi,** etc.).

Să mai spunem că in clipa cind se va trece la scrierea istorică, profesorul nu se va mai mărgini să spună că **apă** se zice in franţuzeşte **o,** dar se scrie **eau,** ci va explica şi raţiunea (istorică) a formei cuvîntului scris. In felul acesta, după gramatică, scrierea (istorică) va deveni şi ea „raisonnée" cum spun francezii, adică explicativă.

— In cele de mai sus, vorbind de ortografia actuală spuneaţi : „la care nu putem renunţa dintr-o dată". Socotiţi dar că scrierea fonetică ar trebui să o inlocuiască pe cea istorică ? Şi apoi, fiind vorba de limba unui alt popor decit al nostru, avem noi dreptul şi căderea să fracem aceasta ?

— Da, socotesc că scrierea fonetică va trebui să o inlocuiască in cele din urmă pe cea actuală. La vremea în care trăim şi în care omul e solicitat să acumuleze mereu mai multe cunoştinţe, nu ne mai putem permite să pierdem sute şi sute de ore pentru invăţarea unei scrieri plină de contradicţii şi care pe deasupra constitue şi o frînă în pătrunderea esenţei limbii însăşi. Lingvişti francezi, savanţi de alte specialităţi au tras de mult semnalul de alarmă, cerind mai timid sau mai curajos rezolvarea problemei ortografiei actuale ; s-a mers pină la indicarea necesităţii înlocuirii scrierii actuale cu cea fonetică. Desigur că atare fapt nu e din cele mai simple, şi totuşi...

Cit priveşte dreptul nostru de... Desigur noi nu avem căderea să ne amestecăm în treburile altora, în speţă ale francezilor. Dar nu trebuie să se uite că limba vorbită pe teritoriul vechii Galii a trecut de mult fruntariile acestei ţări şi că ea a devenit limba de comunicaţie şi cultură a multor milioane de locuitori din alte ţări. Or aceştia au totuşi dreptul să caute mijloacele de invăţare cît mai corectă şi de practicare cit mai uşoară a ei ; aceasta, de altfel în interesul limbii franceze insăşi — care in atare condiţii şi-ar vedea mult sporite şansele de a se răspindi şi mai mult decit în prezent.

— Tovarăşe profesor, ceea ce spuneţi e fără indoială interesant şi bun dar parcă seamănă mai mult cu un vis ; un vis frumos, dar cam... indrăzneţ.

— Inlocuirea alfabetului cirilic în ţara noastră, şi la vremea sa, cu cel latin nu mi se pare a fi fost cu nimic mai indrăzneaţă decît cea de care ne ocupăm acum. Ca să nu mai vorbim de un lucru şi mai extraordinar care se petrece sub ochii noştri : trecerea, in China, de la multimilenara scriere ideografică la cea cu litere latine. Atunci de ce nu s-ar putea face şi pe cea pe care noi o preconizăm şi care in realitate reprezintă doar o ajustare la nevoile actuale ale aceluiaşi alfabet latin.

Noi la secţia de franceză din Timişoara am început pregătirea pionierilor care vor avea ca prim obiectiv lupta împotriva prejudecăţilor şi a rutinei. Drumul nostru pe care am pornit în vederea ţelului fixat va fi mai lung sau mai scurt, în funcţie de înţelegerea pe care o vom găsi in această materie.

— Mulţumindu-vă pentru amabilitatea D-voastră, noi Vă urăm succes, tovarăşe profesor, in această adevărată revoluţie în domeniul învăţării limbii franceze in şcolile noastre.

Interviu realizat de
IGNAT BOCIORT

---

panoramic

■ **Am asistat cu spaimă la debutul TV al unei formaţii vocal-instrumentale „AZUR". Rar ceva mai palid şi diletant.**

■ **Vă invităm să participaţi la discuţia pe marginea romanului PĂDUREA SPÎNZURAŢILOR (opere vol. 5) de Liviu Rebreanu. Prezentarea volumului se va realiza de către conf. dr. Ion Iliescu — iar discuţiile vor fi conduse de către conf. dr. Cezar Apreotesei — in calitate de colaborator la ingrijirea ediţiei.**

Acţiunea are loc in ziua de 26 ianuarie, orele 18, in cadrul Secţiei împrumut adulţi din Bastion.

■ **Şi un nou fenomen natural: greieri in clădirea „Continentalului". Timişorenii pot sta la braserie, la o bere, ascultind ţiriitul, şi-şi pot imagina o seară pe o pajişte.**

■ **Două debuturi editoriale (Editura Facla) : „Cellalt geamăn" de Traian Dorgoşan (poezii) şi „Martorul" (roman) de Gheorghe Schwarz.**

■ **Pe adresa redacţiei au sosit două cărţi de epigrame : o culegere aparţinind membrilor Clubului epigramiştilor „Cincinat Pavelescu" din Bucureşti şi „Un strănut la iarbă verde" semnată de Teodor Maricaru. Ambele cărţi, prima intr-o ţinută grafică remarcabilă, au apărut la ospitaliera Editură „Litera".**

■ **Acum se poate anunţa doar (spre a se scrie mai multe altcindva) că duminecă a avut loc la secţia de artă a Muzeului Banatului prima seară „STUDIO ARTE". Expoziţie de gravură universală din sec. XVI—XVIII (şcoala olandeză, italiană, germană, Dürer şi „Martiriul celor zece mii"), cuvintele doctorului Pamfil spunind despre ce va fi mai apoi această intilnire a artelor, Vivaldi şi fragilitatea balerinei cu numele Mariana Comes, Novalis şi rostirea sa de vocea regizorului Sergiu Savin. Mulţumiri pentru această seară celui care a făcut-o să fie prima : arhitectul Dan Horia Chinda.**

■ **La Arad şi in comuna Şiria au avut loc ample manifestări (şezători literare şi comunicări ştiinţifice) dedicate aniversării a 125 de ani de la naşterea lui Ioan Slavici.**

■ **La Editura Academiei din Berlin (R.D.G.) a apărut volumul II din lucrarea „Lirica greacă", ediţie bilingvă, in traducerea germană a maestrului Zoltán Franyó. Prefaţa şi aparatul de note sint semnate de prof. univ. Bruno Snell din Hamburg. (R.D.G.)**

■ **„Editura Facla tipăreşte această carte cu titlu inaugural, ca expresie a respectului pentru valorile clasice ale literaturii române şi in semn de omagiu adus traducătorului la împlinirea vîrstei de 85 de ani". Aceste cuvinte sint tipărite pe prima pagină a volumului trilingv „Luceafărul" de Mihai Eminescu, de abia ieşit de sub teascurile Intreprinderii poligrafice „Banat". Traducător : Franyó Zoltán. Portretul traducătorului : Gabriel Kazinczy. Ilustraţii : Vasile Pintea. Prefaţa : Nicolae Balotă.**

■ **Tot la Editura Facla a apărut „Őszútóm versei" (Cîntec din toamna tirzie) de Endre Károly. Ilustraţiile şi coperta : G. Kazinczy.**

■ **Ultimul număr al „Cariatide"-lor, supliment al ziarului judeţean „Flacăra Roşie" din Arad, oglindeşte efortul de a pune in lumină freamătul spiritual al unui oraş cu prestigioase tradiţii culturale. Remarcăm din cuprins : articolul semnat de primul secretar al Comitetului judeţean Arad al P.C.R., Andrei Cervencovici, evocările „Un ziar local de rezonanţă naţională — 75 de ani de la infiinţarea Tribunei din Arad" (Lucian Emandi) şi „Volbură Poiană Năsturaş — poet al iubirii de oamenii" (Adina Sălişteanu), „Spicuiri din documentele vremii — Acel decembrie de neuitat din '47" (Andrei Caciora), reportajul „Pasiunea de a supune lemnul" (Crăciun Bonta), pagina cu reproduceri din operele plastice aflate in tezaurul Muzeului judeţean, „Sensul larg al noţiunii de urbanizare şi sistematizare" (Arh. Victor Cătană), poeziile semnate de Mihai Beniuc, Ştefan Augustin Doinaş, Volbură Poiană Năsturaş, Damian Ureche, Mircea Micu, Rusalin Mureşan, Ilie Măduţa, Al. Popescu-Negură, Ligia Tomşa, George Ciudan, precum şi cele două pagini dedicate tinerilor poeţi.**

■ **„Cine — arta", cinemateca de la Casa de cultură a studenţilor din Timişoara işi continuă activitatea cu un număr impresionant de membri (peste 400). Săptămina trecută a fost incheiat ciclul „A. Wajda" cu filmul „Cenuşă şi diamant". Vineri 26 ianuarie 1973, la orele 20,30, va rula „Dragostele unei blonde" (Milos Forman). Prezintă Adriana Simlovici.**

■ **După cum ne informează asistenul R. Palicica, in organizarea facultăţii de medicină veterinară a Institutului Agronomic din Timişoara şi a Societăţii de medicină veterinară — Filiala Timiş, săptămina trecută a avut loc la Timişoara un simpozion cu tema : „Patologia reproducţiei animalelor domestice şi eredopatologia veterinară". Acest al 9-lea simpozion de medicină veterinară a avut in program prezentarea a 8 rapoarte şi 53 de comunicări. Alături de gazde au participat cadre didactice din învăţămîntul agronomic superior din Iaşi şi Cluj, de la institutul „Pasteur" şi de la cel de inframicrobiologie din Bucureşti şi specialişti din producţie.**

■ **Pe scena Teatrului maghiar timişorean premiera savuroasă „Paraziţii" de Csiky Gergely. Nu excelează prin regie sau decoruri. In schimb, verva actorilor a creat o atmosferă plăcută.**

■ **Simfonia a opta (era iniţial planificată a noua) de Anton Bruckner din nou pe podiumul Filarmonicii „Banatul", sub bagheta lui Remus Georgecu. Se cîntă rar, e greu de interpretat această capodoperă. Dar nu facem noi pentru ca aceste comori, aproape uitate să aparţină şi publicului nostru azi.**

■ **Premieră „Unchiul nostru din Jamaica" de Dan Tărchilă, în regia lui Eugen Gangan, la Lugoj. (Echipa sindicală.)**

mică antologie epigramatică

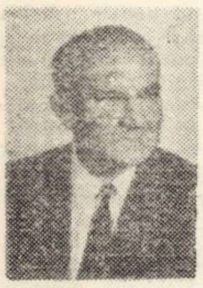

N. D. Pârvu

N. D. Pârvu, profesor la Universitatea din Timişoara, s-a născut la 6 septembrie 1915, în Bocşa Română. Poet, eseist, dramaturg, Citeva apariţii editoriale : „Studii de psihologia artei" (1966) : „Buletin meteorologic" (1968) ; „Drumul spre personalitate" (1971).

Unui profesor care a scris o carte cu foarte multă bibliografie

Cîţi autori, de necrezut !
Dar constatarea este certă :
Din cauza lor el n-a-ncăput
Şi stă afară pe copertă !

Unui poet care declamă versurile gemind

Durerea lui şi cea din univers
I' chinuie şi geme-n orice strofă,
De aceea simţi că fiecare vers
Mărturiseşte cîte-o catastrofă !

Unui tînăr poet care şi-a comandat bustul la 18 ani

Ce chip frumos, în marmoră tăiat !
Posteritatea să-i aplaude gustul,
Că-i singurul poet care-a lăsat
În locul unei opere... doar bustul.

Unuia care a ţinut o conferinţă lungă despre „dragostele mari"

Cu dragoste a cuvîntat,
Şi totuşi nu ştiu cum se face
Că ce ne-a spus, el n-a-nvăţat :
În marea dragoste se tace !

Criticului Radu Enescu

Are minte clară şi un cap masiv —
Să-l înalţe falnic în a lui
splendoare ;
Pentru-un critic tînăr şi intempestiv
Mai că e nevoie de patru
picioare.

Unui poet care, influenţat de Lucian Blaga, scria numai versuri cu turme de oi

Acesta-i spaţiul mioritic :
Deal, vale, cîntece şi flori
Şi-n centrul turmei de miori,
El reprezintă . . . punctul critic !

molouzi

- **Femeile sînt la extreme : ori mai bune, ori mai rele decît bărbaţii.** (La Bruyère).
- **Ştii cîte limbi vorbeşte ? Unsprezece şi daneza.** (Aurel Baranga).
- **Luaţi un cerc, mîngîiaţi-l, va deveni vicios.** (Eugen Ionescu).
- **Prostul găseşte totdeauna pe unul şi mai prost care îl admiră.** (Boileau).
- **Nimeni nu va fi spiritual în afară de noi şi de prietenii noştri.** (Molière).
- **Cei care glumesc ajung adesea profeţi.** (Shakespeare).
- **Modestia e o calitate pe care femeile mai mult o laudă decît le place la îndrăgostit.** (R. Sheridan).
- **Voieşti să cunoşti lucrurile ? Priveşte-le de aproape. Vrei să-ţi placă ? Priveşte-le de departe !** (I.L. Caragiale).

evrika!

Dacă ar fi jucat handbal şi Gruia lui Novac, turcii nu mai ajungeau la Poartă.

Cînd un om are prea multe păreri se alege cu păreri de rău.

I-am fost un prieten scump, de aceea m-a vîndut.

A iubit mult viaţa şi totuşi a plecat dintre cei vii cu sînge rece.

Am avut şi eu un cuvînt de spus. La Ofiţerul stării civile.

Era un domn între două vîrste. Cea din stînga avea 18 ani, cea din dreapta 19.

Nu-i place vinul, de aceea sapă via . . .

Am 12.000 lei pe lună. De-aş avea o rachetă m-aş duce să-i ridic.

Veni, vidi şi-o rupse la fugă.

ION VELICAN

Misteriosul violonist

Totul s-a desfăşurat deosebit de rapid. Unul din „poliţişti", pe care ştiam că-l cheamă Dick, veni în partea din faţă a Mercedesului. În clipa în care ajunsese lîngă portiera stîngă, auzii un fîsîit asemănător aerului sub presiune.

Am scos şi eu imediat tubul metalic pe care-l aveam în buzunar şi-l îndreptai către omul ce se afla în faţa mea. Cu mîna liberă îl lovii în stomac, la care el se frînse din mijloc, iar cloroformul îşi făcu imediat efectul — omul meu se şi „culcă" la pămînt, nu departe de automobil.

Dick, cu partea de jos a feţei mascată, îl ridică imediat pe cel lungit şi-l aruncă în fundul maşinii unde „dormeau" deja doşi tovarăşi' săi. Apoi, fără să se sinchisească de ceva, se aşeză la volan. Celălalt poliţist i se alătură şi Mercedesul se pierdu în noapte.

Totul nu dură mai mult de cîteva minute. Mă aşezai în Volkswagen alături de Emil, un fost paraşutist, acum agent secret. După vreo zece minute ajunserăm la vila unde, înainte de această acţiune, îmi îmbrăcasem uniforma de poliţist. În nu mai puţin de cinci minute îmi îmbrăcai costumul de gală, completat cu un papilion splendid. Un Opel mă duse la Operă. Trecură exact patruzeci de minute de la plecarea mea.

Peste cîteva minute trebuia să apar din nou pe scenă, interpretînd o bucată de Mozart. Un Mozart ! Mă cuprinse teama că voi rata execuţia melodiei. Avui deodată impresia că nu voi reuşi să scot nici un sunet din vioara mea. Încercai să execut, în surdină, Capriciul nr. 5 al lui Paganini. Degetele mele se desmorţiseră încetul cu încetul şi în curînd îmi revenii. În fine, concertul lui Mozart începu. În timp ce cîntam mă gîndii la cei trei oameni din Mercedes şi la bagajul lor. Va reuşi pînă la urmă acţiunea ? Cum se vor descurca colaboratorii mei necunoscuţi ? Rolul meu luase sfîrşit. Desfăşurarea pe mai departe a acţiunii le era încredinţată lor, iar eu nu ştiam nimic de planurile lor. Mă întorsei la hotel şi oboseala mă doborî imediat în pat.

A doua zi, la opt şi treizeci, mă aflam deja la aeroport. Luai ziarul de dimineaţă şi citii chiar pe prima pagină : „Dispariţia misterioasă a unui savant şi a colaboratorilor săi". Acţiunea reuşise deci. Răsfoii la repezeală ziarul. Pe una din ultimele pagini citii despre succesul violonistului de aseară. Nu m-am putut opri să nu zîmbesc, suspinînd totuşi uşurat.

Din megafoane crainicul anunţa :

— Călătorii pentru Zürich, Geneva . . .

Rupsei articolul despre concertul meu şi aruncai restul ziarului la coş. Cu vioara într-o mînă şi cu geamantanul în alta mă prezentai la punctul de control al paşapoartelor.

După ce verifică paşapoartele, policemanul mă privi cu atenţie.

— Violonist ? mă întrebă.

— Da, violonist.

— Ţineţi concerte ?

Da.

— Ah, muzica e minunată ! Ador vioara ! Dar asta e o muncă nemaipomenit de grea !

— Şi încă cum ! am răspuns.

UN ASCULTATOR ATENT

Oamenii au o anumită părere despre muzicieni. Dacă cumva spui unuia „eu sînt violonist" el îşi închipuie imediat că faci parte dintr-o lume aparte, o lume excesiv de specializată. Şi atunci, crede el, poate să-ţi vorbească de aeronautică sau automobilism, de pildă, crezînd că tu nu te pricepi la alde astea. El te crede mereu aplecat deasupra notelor, solfegiind mereu, un fel de individ ciudat, „cu capul în nori", indiferent faţă de problemele contemporane.

Cine şi-ar fi închipuit, dintre cei cu care veneam în contact, că ştiu să pilotez, să dezamorsez o bombă, şi să sar cu paraşuta ? Nu, pentru ei eram doar un violonist, o fiinţă inovensivă .

— Dragă prietene — îmi ziceau de multe ori — ştiu că nu te interesează ceea ce discutăm noi, dar . . .

Rîdeau de mine. Dar ei uitau că eu nu am doar auz muzical ci şi urechi de auzit. Aşa că vorbeau liber, se lăudau. Industriaşii îşi dezlegau limbile şi astfel multe secrete ajungeau la urechile mele „muzicale".

Mă aflam tocmai la odihnă într-o staţiune alpină franceză cînd primii cîteva invitaţii de a concerta împreună cu o harfistă italiană. Cu partenera mea m-am întîlnit în trenul spre Lausane. Călătorirăm o zi întreagă. Eu îl citeam pe Simenon iar Amedeea — aşa se chema harfista — picotea mereu.

Zürich, Saint Moritz . . .

Primul concert îl avurăm în această cunoscută staţiune alpină, la altitudinea de peste 2000 m. Şi după cum mă şi aşteptam, la gară văzui o faţă cunoscută : Jaff ! !

Amedeea îl cunoştea. Îl credea un fel de impresar de-al nostru, ceea ce el era într-un fel. Dar ea habar n-avea de adevărata lui meserie : agent de legătură. Ne întîmpină foarte amabil, dar zîmbetul lui mă făcu să cred că are ceva important să-mi comunice.

Asta s-a şi adeverit de îndată ce am ajuns să stăm de vorbă între patru ochi.

O primă misiune mă aştepta în Italia, la Milano, Jaff mă lămuri :

— La Milano o vei întîlni pe Silvana. Ea ţine o „boutique" de obiecte de artă. E cît se poate de amabilă, dar despre frumuseţe . . . e bine să nu vorbim. Adoră arta şi ea însăşi e o artistă. Ea o să te ajute să faci cunoştinţă cu Robert.

(Va urma)

Arthur Rimbaud-poetul blestemat

ARTHUR CU FRATELE SĂU FREDERIQUE

Vitalie Rimbaud, sub a cărei autoritate trăia micul Arthur, reprezenta deci în ochii săi întunecatul simbol al unor inumane îngrădiri morale, al prejudecăţilor de tot felul, caracteristice unei familiei burgheze. Era o viaţă în care nu mai era loc pentru tandreţea aceea maternă atît de necesară oricărui copil. Faptul acesta are, oricum, o mare importanţă la formarea personalităţii viitorului poet, dar în nici un caz nu aceasta este cauza fulgerătoarei evoluţii spirituale a lui Arthur.

La şcoală Rimbaud se remarcă imediat ca un elev excepţional. Avea doar opt ani cînd şi-a scris prima sa „proză", unul din textele cele mai vechi păstrate de la poet, în care, pe lîngă o neobişnuită iscusinţă a scrisului, se relevă şi un „spirit de revoltă" referitor la relaţiile sale cu şcoala.

Copilul care în sinul familiei simţise pe pielea sa ce înseamnă despotismul şi îngrădirea oricăror tendinţe de „evadare" din acest infern, este revoltat de sistemul de învăţămînt din institutele franceze din acea perioadă. Dar, fiinţă paradoxală, aceasta nu-l împiedică să cucerească laurii victoriei la finele fiecărui an, iar în 1866 i se permite chiar să „sară" peste o clasă, uimindu-i pe profesori. Am zis fiinţă paradoxală, lucru remarcat de educatorii săi încă de la început. (Eu sînt un altul — va spune mai tîrziu poetul) din copilărie, cînd poetul îşi dă seama că destinul omenesc nu poate avea numai o singură semnificaţie. Puşi faţă în faţă cu un copil a cărui personalitate era atît de evidentă şi matură, profesorii poetului, după unele mărturii, fac aprecieri ambigue : Directorul şcolii, Dedoué zicea : „Nimic banal nu se înfiripă în capul acestui copil ; va fi un geniu al răului sau un geniu al binelui". Iar profesorul de latină Peret, supranumit „moş Bos" zicea : „E cît vreţi de inteligent dar va sfîrşi rău". Aceste din urmă cuvinte se refereau la spiritul de revoltă al lui Rimbaud. Pe vremea aceea, după spusele unora, Arthur era mic de statură, pirpiriu, un „omuleţ" cum s-a denumit el însuşi mai tîrziu, iar colegii îi ziceau „micul cocoş turbat", referindu-se la caracterul lui nonconformist, pus mereu pe harţă, nesuportînd „moleşeala" minţii celor din jur. Provoca adesea rîsul întregii clase cu glumele sale, iar cînd cineva reuşea sa-l înfurie, reacţiona prompt şi deosebit de violent.

Îşi ajuta colegii făcîndu-le compuneri la latină, dar de fiecare dată cu un alt stil şi noi particularităţi, ca treaba să nu se observe, dar se pare că îşi manifesta cu acest prilej superioritatea prin tot felul de ironii, lucru care îi crea adversităţi în rîndul colegilor. Şi totuşi cît de înstrăinat era acest copil de colegii săi, de familie, de mediul ce i se părea prea strîmt şi ostil idealurilor sale. Era o perioadă a vieţii sale cînd revolta ce-i frămînta sufletul nu se extinse încă şi asupra religiei, în care mintea lui va descoperi mai tîrziu factorii primordiali ai dezumanizării. Religia a fost prima capcană în care l-a aruncat lumea, şi în care el a căzut, pentru că în ea a văzut atunci o explicaţie spirituală, o „mai înaltă raţiune" a tot ce-i era de neconceput şi neînţeles din lumea înconjurătoare. Şi, ca întotdeauna, în întreprinderile sale, Arthur a fost dur şi categoric. Colegul său de şcoală Ernest Delahaye aminteşte de „cazul cu apa sfinţită", cu care şcolarii mai mari, în absenţa educatorilor, începură să se stropească în biserică, un adevărat şi îngrozitor sacrilegiu în ochii micului Rimbaud care, într-un acces de furie se repezi la ei bătîndu-i cu mîinile şi picioarele. De acolo i se trage denumirea de „micul şi uritul bigot", iar el se zice, îşi purta această denumire cu mîndrie. Cît de departe este această imagine de aceea, ceva mai tîrziu, în care impetuosul adept al Comunei şi revoluţionarul unei expresii poetice scrie pe zidurile Charleville-ului lozinci defăimătoare la adresa lui Dumnezeu . . .

Cînd şi cum a ajuns poetul la această capitală schimbare ?

E greu de răspuns la această întrebare ,dar se pot ghici două cauze de egală importanţă.

Odată cu primele impulsuri naturale ale pubertăţii, copilul acesta genial are pentru prima oară sentimentul „vinei" în care-şi recunoaşte „murdara educaţie a copilăriei sale". El îşi dă seama acum că „nu a fost niciodată un creştin" şi că este un negru, un adevărat negru, acela care „îngroapă morţii în propriul lui pîntec". În viaţa lui dădură năvală albii : „Trebuia să te supui botezării, să te îmbraci, să munceşti". Cu aceasta ajungem la a doua, şi de departe mult mai profundă cauză a metamorfozei spirituale a poetului. Se poate spune cu certitudine că la el, graţie maturizării timpurii a posibilităţilor de exprimare, s-a conturat acel presentiment caracteristic oricărei copilării, dar care, la marea majoritate a oamenilor — poate spre norocul lor — se înceţoşează şi piere, pentru a le permite, să zicem aşa, o viaţă „normală" şi omenească. Este vorba de acel presentiment al varietăţii şi plurisemnificaţiei lumii în contrast cu monotonia şi unilateralitatea ei. Mi se părea că oricărei fiinţe, alte vieţi i se cuvin de drept, va zice Rimbaud în testamentul său literar care se cheamă, „Un răstimp în infern". A te supune acestui destin înseamnă a-ţi găsi locul în circuitul social, a munci, a depinde de propriile tale mîini. „Eu nu voi avea niciodată mîini" zice poetul. Concepţia lui despre muncă este deosebit de complexă ; bazîndu-se numai pe intuiţia sa poetică, în muncă el vedea un instrument al înrobirii, dar şi un nobil mijloc de eliberare şi schimbare a vieţii.

Cu un an înainte de a surveni în viaţa poetului acea cotitură esenţială care a fost Comuna din Paris, el încă nu era conştient că „mîna care ţine pana" nu valorează mai mult decît „mîna care ţine plugul". În ianuarie 1870 îi apare prima poezie „dar de Anul Nou pentru săraci". În aceeaşi lună însă, are loc un eveniment mult mai important : la Charleville vine tînărul profesor Georges Izanbard, profesor de literatură, care se va împrieteni cu elevul său cel mai bun. El îi deschide tînărului poet noi orizonturi, introducîndu-l în lumea lui Hugo şi Banville, povestindu-i despre viaţa literară a Parisului, sfătuindu-l, stimulîndu-i ambiţiile.

(Va urma)

Itinerarul lui Hölderlin

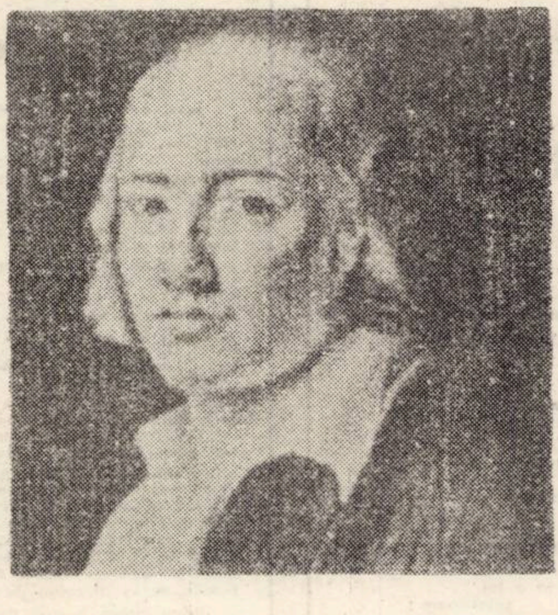

Tinărul Hölderlin, cel din Hyperion vrea să scape din propria formă, din limitele sale și să se unească cu natura (...) Această aspirație de a se intoarce la viața unică, eternă și ardentă, fără măsură și fără rezervă, pare să fie mișcarea fericită pe care sintem tentați să o raportăm la inspirație. Această mișcare este și dorință de moarte. Diotima moare prin insuși elanul care a făcut-o să trăiască in comuniune cu totul, dar, spune ea, „noi nu ne despărțim decit pentru a trăi mai strins uniți intr-o pace mai divină cu toate lucrurile, cu noi inșine ...".

Empedocle, in tragedia care este opera de primă maturitate a lui Hölderlin, reprezintă voința de a irumpe, prin moarte, in lumea Invizibililor. Motivele diferă după diversele versiuni ale acestei opere neterminate, dar dorința rămine aceeași : de a se uni cu elementul focului, semn și prezență a inspirației, (...).

Totuși, experiența lui Hölderlin, meditația sa din această epocă a istoriei, care a fost Grecia, meditația sa nu mai puțin apăsătoare a acestei epoci care este cea a erei occidentale, il conduc să conceapă in viața popoarelor, ca și in cea a indivizilor, o alternanță de timp in care zeii sint prezenți și de timp in care ei sint absenți, perioade ale zilei, perioade ale intunericului (...) Dacă oamenii erei occidentale trebuie să indeplinească această intoarcere, ei o fac in urma zeilor, care ei inșiși indeplinesc ceea ce el denumește „intoarcere categorică". Zeii de azi se abat, sint absenți, infideli și omul trebuie să ințeleagă sensul sacru al acestei infidelități divine, nu contrariind-o, ci indeplinind-o la rindul său (...) Această intoarcere e un act nemaipomenit, e o trădare, dar ea nu e nelegiuită, căci, prin această infidelitate in care se afirmă despărțirea lumilor, se afirmă, de asemeni in această despărțire, in această distinctie puternic păstrată, puritatea amintirii divine.

Gindirea „reintoarcerii" se poate comenta din punctul de vedere al lui Hölderlin și al destinului său. Ea este misterioasă, tulburătoare. E ca și cum dorința născută pe vremea lui „Hyperion" și „Empedocle", cea de a se uni cu natura și cu zeii, ar fi devenit o experiență care-l angajează in intregime și al cărei exces amenințător il incearcă. Ceea ce nu era pe atunci decit o dorință a inimii, pe care el o putea afirma nețărmurit, fără primejdie, s-a transformat intr-o mișcare reală care-l istovește și el are nevoie să vorbească despre acest exces de binefaceri sub care el sucombă și acest exces e presiunea prea vie, atragerea prea puternică spre o lume care nu e a noastră. In ultimele imnuri, in fragmentele de imnuri care s-au găsit și care aparțin acestei perioade, din 1801 pină in 1805, in timpul căreia ruptura nu se produsese incă, se simte fără incetare efortul de a stăpini chemarea irezistibilă, pentru a se așeza, pentru a zidi ceea ce s-a așezat, pentru a rămine pe pămint..." Și mereu spre nemărginit merge dorința"...

Cu cit Hölderlin este supus mai mult probei „focului ceresc", cu atit el exprimă necesitatea de a nu i se dărui fără măsură. Aceasta este deja remarcabil. Dar el nu denunță experienta ca doar periculoasă, el o denunță ca falsă, cu atit mai mult cu cit ea ar pretinde că este comunicarea imediată și cu imediatul : „Imediatul, spune el este intr-un sens strict, imposibil muritorilor ca și nemuritorilor ; ... Omul, ca și puterea cunoscătoare, trebuie să distingă lumi diferite, pentru că numai opoziția contrariilor face posibilă cunoașterea". Există în acele rinduri o energică luciditate, o afirmare energică a limitelor experienței la care totul ar trebui să-l invite spre a se abandona fără ezitare : ea nu poate să ne intoarcă spre imediat, nu numai pentru că există riscul de a pieri in îmbrățișarea focului, dar ea nu o poate face, imediatul este imposibil.

...Astăzi poetul nu mai trebuie să stea intre zei și oameni ca mediator al lor, ci el trebuie să stea intre o dublă infidelitate, să se mențină la intersecția acestei duble intoarceri divine, umane, dublă și reciprocă mișcare, prin care se deschide un hiatus, un gol, care de aici inainte trebuie să constituie raportul esențial al acestor două lumi. Poetul trebuie astfel să reziste aspirației zeilor care dispar și care-l atrag spre ei in dispariția lor ; el trebuie să reziste purei și simplei vieți pe pămint, cea pe care nu poeții o zidesc ; el trebuie să implinească dubla răsturnare, să se incarce de povara dublei infidelități și să păstreze astfel distincte cele două sfere trăind pur despărțirea, fiind viața pură a despărțirii insăși, căci in acest loc vid și pur care distinge sferele, se află **sacrul,** intimitatea rupturii care este sacrul.

Această dorință a reintoarcerii natale, „extremă limită a suferinței", spune Hölderlin, n-are deci nimic comun cu dulcea chemare a copilăriei, această dorință de intoarcere in sinul matern, pe care erudiția prea pripită a unor psihiatri i-o atribuie. Ea inseamnă cu atit mai puțin o glorificare a patriei terestre, o simplă intoarcere la datoriile lumești, o apologie a sobrietății prozaice și a naivității cotidiene. Sintem la cotitură. Hölderlin a incercat in sine forța acestei intoarceri. Poetul este cel in care, esențial, timpul se intoarce și pentru care, mereu, in acest timp, zeul se intoarce și se reintoarce. Dar Hölderlin concepe, de asemeni profund, că această absență a zeilor nu este o formă de relație pur negativă ; de aceea ea este cutremurătoare ; ea este astfel, nu numai pentru că ne privează de prezența binevoitoare a zeilor, de familiaritatea cuvintului inspirat, nu numai pentru că ea ne aruncă asupra noastră inșine in deznodămintul și suferința unui timp vid, ci pentru că ea substituie cu ajutorul formelor divine pe care Grecii le reprezintă, zei ai zilei, zei ai naivității inițiale, un raport, care riscă mereu să ne sfișie și să ne rătăcească, cu ceea ce este mai presus decit zeii, cu sacrul insuși sau cu esența sa pervertită.

Acolo se află misterul nopții indepărtării de zei. Ziua, zeii au forma zilei ei luminează, il protejează pe om, il educă, ei cultivă natura. Dar, in timpul nopții, divinul devine spiritul timpului care se intoarce, care ia cu el totul... De acolo, pentru poet, tentația lipsei de măsură, dorința care il atrage fără cumpătare spre ceea ce nu este inchegat, dar tot de acolo, dorința mai mare de a se stăpini, de a păstra voința de a distinge clar, pentru a menține distincția sferelor... In 1801, in imnul **Germania,** in versuri de o splendidă rigoare, Hölderlin a formulat indatorirea cuvintului poetic, acest cuvint care nu aparține nici zilei nici nopții, ci se pronunță mereu intre noapte și zi și o singură dată spune adevărul și il lasă neexprimat...

MAURICE BLANCHOT
(din vol. L'espace littéraire)

Hölderlin

în traducerea lui Ștefan Augustin Doinaș și Virgil Nemoianu

Rugăminte de iertare

Sfintă ființă ! ades tulburatu-ți-am pacea
Divină de aur, și multe dureri
Mai adinci, mai secret-ale vieții
Ah ! ai ajuns să le-nveți de la mine.

Uită, și iartă ! asemenea norilor bolții
Curgind peste pașnica lună, eu trec,
Și tu iar odihnești strălucind, din
Nou in frumusețe, tu dulce lumină !

Iarna

Cind peste-ntinderi zace frunza moartă,
Albul se lasă-n jos peste cimpie,
Dar arde ziua-n para soarelui, zglobie,
Lucesc orașele cu sărbători la poartă.

E liniștea naturii, pacea cimpului curată,
E parcă spiritul din om ; mai vii s-arată
Contrastele, incit natura in icoanele puterii
Ni se vădește nu-n blindețea primăverii.

Asfințește tu, soare frumos...

Asfințește tu, Soare frumos, prea puțin te-au cinstit,
Și Sfintule, necunoscut le-ai rămas,
Căci lipsit de efort, liniștit, iți era, peste cei
Trudind sub poverile lor, răsăritul.

Însă mie, Lumină, senină-mi răsari și apuni,
Și ochiul, Stăpine, te știe deplin,
Căci divin liniștit invățat-am să laud, de cind
Diotima cugetul meu vindecat-a.

Tu, solie a Cerului ! cum te-ascultam insetat,
Diotima ! Dragoste ! cum se-ntorcea
Acest ochi după ziua de aur bogat strălucind
In sus mulțumindu-i. Și-atunci, mai vioaie

Susurau dulci izvoare, și florile negrei țărini
Mai multă iubire spre mine suflau,
Și-nteţindu-și surisul inalt peste norii de-argint
Tăria umplea necuprinsul de haruri.

Credința cea bună

Frumoasă viață ! bolnavă, tu zaci, și-n inima
Mea obosită de plinset spaima mijește ;
Și totuși, nu pot să cred că moartea
Te paște cită vreme iubești.

Primăvara

Ziua e trează, ceru-n strălucire,
A dispărut a stelelor roire,
Omul se simte-ntocmai cum privește,
In marea cinste anul se ivește.

Măreți sint munții-n care fluvii sună,
Pomii par grei de-a florilor cunună,
Tinărul an purcede-n sărbătoare,
Mai-bunul și sublimul stau omului – tipare.

Vara

Apoi, cind trece floarea primăverii,
Vine incolăcit pe an pojarul verii,
Și după cum piriul curge-n vale
Munții-și preling spledorile pe poale.

Incit cimpia in splendoare se arată,
Și e, ca ziua, către seară inchinată,
Cum anul zăbovește, icoanele naturii, ora
Văratică fugare sint adesea tuturora.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Motiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază.

Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat'.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV ●

● TIMIŞOARA ● JOI, 1 FEBRUARIE ● 1973 ● NR. 5 (258) ● 12 PAG. 1 LEU ●

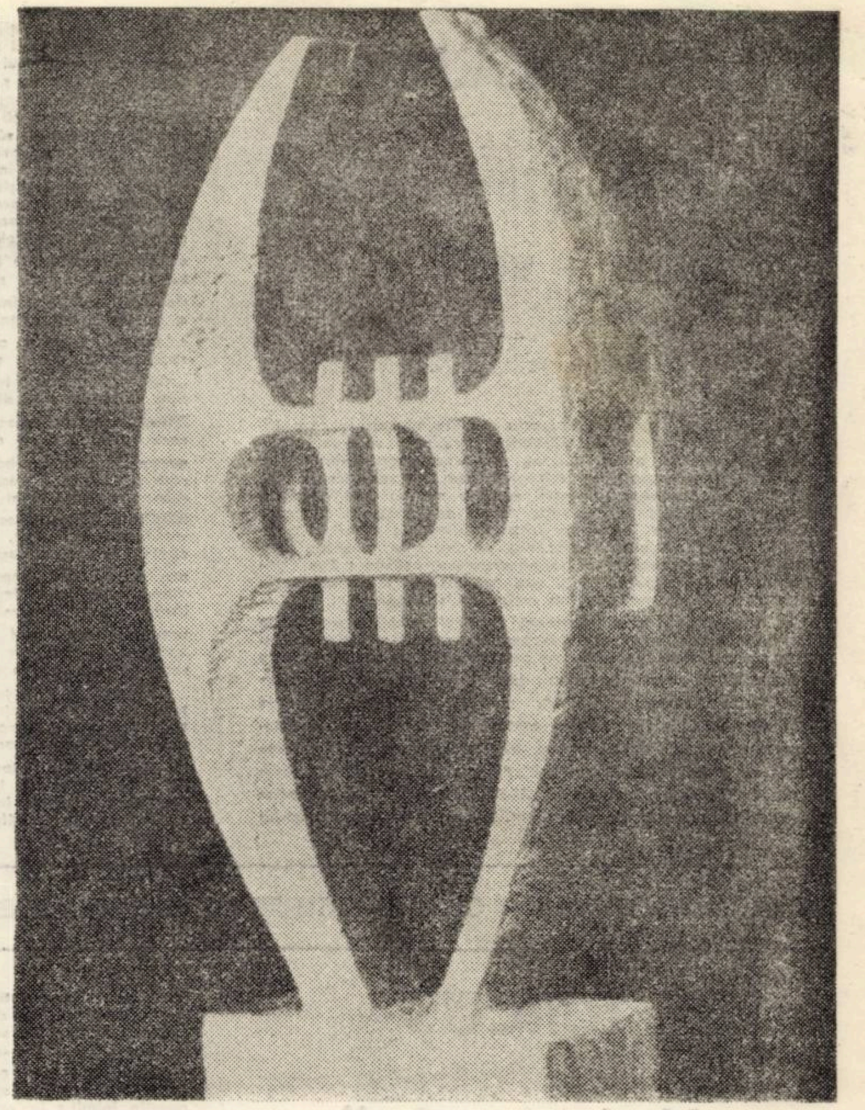

PETRU JECZA: Arc de triumf

DIN CUVÎNTUL TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU

cu ocazia întîlnirii cu oamenii de ştiinţă, artă şi cultură

„Aş dori să menţionez rolul tot mai important ce revine literaturii, artelor plastice, muzicii, teatrului, cinematografiei, presei, tuturor mijloacelor de educaţie, în formarea omului nou, în înarmarea lui cu cea mai înaltă cultură, cu concepţia materialist-dialectică despre lume şi viaţă. Aşa cum am spus în nenumărate rînduri, făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate presupune şi formarea unui om cu calităţi deosebite, cu o cultură înaintată, cu o concepţie avansată – şi, în această privinţă, toate domeniile pe care le reprezentaţi dumneavoastră au un rol de mare importanţă. Doresc să-mi exprim convingerea că, în anii ce urmează, împreună cu clasa muncitoare, ţărănimea, cu întreaga intelectualitate, cu toţi oamenii muncii care desfăşoară o intensă activitate pentru edificarea şi dezvoltarea bazei materiale a socialismului, şi dumneavoastră, toţi cei care lucraţi în domeniul culturii şi ştiinţei, al literaturii şi artei, veţi face totul pentru a păşi în rînd cu întregul popor. În felul acesta, veţi contribui ca societatea noastră socialistă să-şi întărească şi mai puternic coeziunea, ca omul de mîine să fie un om stăpîn pe destinele sale, cu o înaltă cultură, cu o înaltă civilizaţie materială şi spirituală. Iată ce doresc să obţinem – şi sînt convins că vom obţine prin activitatea tuturor acestor sectoare de creaţie.

Umanismul pe care-l creăm noi este un umanism nou, bazat pe concepţia materialist-dialectică ,care pune mai presus de toate omul, colectivitatea, interesele generale ale întregii naţiuni. Sînt convins că toţi creatorii de cultură vor face totul pentru ca, prin intermediul literaturii, al sculpturii şi picturii, al muzicii, al teatrului şi cinematografiei, al celorlalte arte să dea expresie acestui nou umanism. În felul acesta, vom putea spune că, într-adevăr, toţi creatorii de frumos sînt alături de clasa noastră muncitoare, că ei păşesc în rînd cu clasa conducătoare a societăţii, care este cea mai umanistă şi care făureşte societatea cea mai umanistă din lume".

convorbiri

Cu Eroul Muncii Socialiste Nicolae Doggendorf

„Pasiunea mea de-o viaţă"

Prin '67, cînd l-am cunoscut, scrisesem despre Nicolae Doggendorf, directorul staţiunii pentru mecanizarea agriculturii din Orţişoara, că are un „chip aspru, bătut de vînturile cîmpiei, o statură robustă, de om deprins cu munca în mijlocul naturii".

În acest sfîrşit de ianuarie 1973, îl regăsesc neschimbat, sau aproape neschimbat, martor şi participant activ la toate realizările staţiunii, nu mici şi nu puţine. Nici nu-mi mai amintesc de cînd lucrează în agricultură şi de aceea îl întreb.

– Din 1950, îmi răspunde.

– Aţi ajuns întîmplător, sau prin opţiune lucidă mecanizator?

– Deşi nu-s fiu de ţărani – tatăl meu fusese muncitor – am crescut la sat, la Cărpiniş, şi încă din clasele elementare mă simţeam atras de munca în agricultură. Mă impresionase de copil truda oamenilor pentru strînsul şi transportul recoltei. Apoi, în tinereţe, au început să mă intereseze maşinile agricole. Asta a devenit, pare-se, pasiunea mea de-o viaţă.

– De cînd vă urmăresc, vă ştiu tot la Orţişoara. Aţi mai lucrat şi în altă parte?

– Numai un an, la Gottlob. Din 1951, sînt tot la Orţişoara. La început am fost mecanic-şef Răspundeam de întreţinerea şi repararea parcului de maşini. În această funcţie am rămas pînă în '55. De atunci încoace sînt director.

– Munciţi la Orţişoara de peste două decenii. Ce vă leagă de această comună?

– Aş zice, totul. Anii începutului, ai primei dotări a staţiunii cu tractoare şi maşini agricole, cînd acţionam pentru formarea cadrelor de mecanizatori şi cînd calitatea muncii noastre convingea pe ţărani de superioritatea noilor rînduieli, socialiste. Apoi strădania dîrză pentru permanentizarea oamenilor.

– Prin '67, dacă nu mă înşel, eraţi reprezentantul în sfatul ţării al cetăţenilor din circumscripţia electorală Vinga.

– Da. Dar din 1969 am fost ales în circumscripţia a VI-a de care aparţine Orţişoara şi încă cinci comune; împreună cu localnicii am pus umărul la o seamă de realizări edilitar-gospodăreşti. Zilnic, trecem azi pe lîngă ele şi eu mă gîndesc cîteodată că am asistat la aşezarea fiecărei cărămizi. Mi se pare minunat, de pildă, că astăzi peste 60% din locuitorii Orţişoarei au apa în casă.

– Sînteţi şvab. În ce mod apreciaţi că au evoluat relaţiile dintre naţionalităţi? De pildă, la Dvs.?

– Nu mai e o noutate faptul că Partidul Comunist Român a rezolvat în mod just şi armonios problema naţională. S-au creat condiţii nebănuite de afirmare a tuturor cetăţenilor patriei noastre, indiferent de naţionalitate. În S.M.A. Orţişoara lucrează la un loc români, germani, maghiari şi bulgari. Şi pot afirma că sînt înfrăţiţi

– Căror calităţi morale atribuiţi succesul Dvs. pe plan social?

– Cred că sînt cîteva. Una din ele este

Convorbire realizată de:
VALENTINA DIMA

(Continuare în pag. 10)

Imnurile poeţilor

Zilele acestea ţara a sărbătorit pe fiul ei cel mai iubit, pe secretarul general al Partidului Comunist Român: Tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Din toate plaiurile patriei, din plaiurile Mioriţei moldovene pînă în cîmpiile Timişului izbucniră sentimente de preţuire şi admiraţie, sentimente de încredere şi devotament faţă de conducătorul iubit al partidului şi statului nostru. Poeţii au dat glas acestor simţăminte cu versuri înflăcărate de patriotism. Citii cu emoţie poezia bătrînului şi veşnicului tînăr poet George Lesnea, neclintitul ieşean, de o sinceritate şi o candoare înălţătoare, citii stihurile neostenitului Mihai Beniuc, precum şi versurile poeţilor mai tineri din Bucureşti, din Timişoara şi din alte centre ale ţării. Auzii în aceste catrene bătăile inimii poporului, simţii în ele optimismul şi credinţa lui în viitor.

Avui prilejul în mai multe rînduri să particip la întîlnirile tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu scriitorii. Îndrumările şi sugestiile secretarului general al Partidului Comunist Român, adînc cumpănite, luminate de razele unei gîndiri îndrăzneţe şi clare, m-au răscolit întotdeauna stîrnindu-mi întrebări şi limpeziri asupra activităţii mele obşteşti. Tezele din iulie 1971, expunerea din noiembrie 1971 sînt un exemplu de aplicare creatoare a marxism-leninismului la condiţiile ţării noastre.

În luminoasele zile sărbătoreşti mi-am amintit de întîlnirile tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu scriitorii, de încrederea cu care am plecat de la aceste întîlniri, încredere în cuvîntul partidului, în forţa lui, în dreptatea lui, în înalta lui principialitate, am plecat cu mai multă încredere în posibilităţile mele de scriitor, scriitor membru de un sfert de veac al Partidului Comunist Român. O spun aceasta nu din lipsă de modestie, ci cu afirmarea mîndriei că militez într-un astfel de partid care a crescut asemenea conducători, cu atîta dragoste faţă de poporul românesc. Din această sfîntă dragoste faţă de popor, din dorinţa de a-l vedea ridicat pe cele mai înalte culmi de civilizaţie răsăriră înfăptuiri grandioase. România, ţara cea necunoscută în trecut, e astăzi respectată şi stimată pe întreg globul pămîntesc. Şi această preţuire se răsfrînge asupra fiecărui cetăţean al Republicii.

Cu inima şi cu stihul aducem şi noi poeţii imnurile recunoştinţei în aceste zile de sărbătoare din ianuarie 1973.

ALEXANDRU JEBELEANU

VASILE SĂLĂJAN

„Coborînd spre nord - vest"

(Editura Dacia, 1972)

Cu adevărat surprinzătoare, prin multele sensuri la care trimite, este epica romanului : Coborind spre nord vest este reintoarcerea simbolică a eroului, inginer de ameliorări hidraulice, pe meleagurile natale (un colţ transilvan aproape legendar), ameninţat de o moarte iminentă, cu alte cuvinte este călătoria unui semieşec. Deşi cu mijloace destul de preţioase (un simbolism ostentativ ce investeşte orice amănunt derizoriu cu semnificaţii livreşti, un anumit procedeu al decupării scenelor, gesturilor reale, şi transformarea lor in metafore) autorul construieşte un erou cu o biografie destul de complicată, al cărui destin devine semnificativ atit pe plan social, cit şi ontologic.

În plan social, eroul ilustrează destinul unei generaţii : de tineri intelectuali, cuprinsă la inceput de elanul colectiv, vitalismul excesiv al unei perioade de constructivism romantic, in care nu conta decit „pasiunea pentru faptă, pentru o muncă anume cu o finalitate evidentă", urmind apoi un inceput de criză, de reflexivitate matură şi temperare a entuziasmului şi idealismului excesiv. Metaforic, acest moment este descris ca o stare de somnolenţă, de stupoare, un fel de „rău de nord" de care personajele lui V. Sălăjan, sosite pe un şantier de asanări, se contaminează treptat. Intr-un sens, eşecul eroului este unul al laşităţii, al irosirii dintru început a intregii sale energii creatoare. El este în multe privinţe un ins mediocru, care a trăit cu aura unui fals eroism şi vitalism. Abia în momentul cind işi descoperă primele simptome ale bolii, Alexandru descoperă şi înţelepciunea adevăratului curaj, „care se arată mai tirziu cind trebuie să duci la bun sfirşit ceea ce ai inceput . . . Adevăratul curaj e să inaintezi pină la capăt, să ai tăria de a vedea capătul, oricare ar fi el, nu numai să-ţi închipui, cum de fapt fac eu acum, in retragerea mea laşă". Pentru a înţelege exact proporţiile laşităţii sale, eroul incepe o confuză rememorare a trecutului care, intocmai zborului de acum, intr-un helicopter sanitar, se face în sens invers, de la pasivitatea morbidă şi diagnosticarea bolii sale (mai mult o boală simbolică) spre obirşii. Intr-unul din cele mai frumoase fragmente dinspre sfirşitul romanului, eroul repetă genealogia sa, pentru a se pătrunde de sentimentul continuităţii şi al „însemnelor bărbăţiei" la care a aspirat toată viaţa. Reconstituirea genealogiei ia forma unui adevărat panegiric al „acelor puternici bărbaţi", incepind cu strămoşul său Ioan, care s-a strămutat în cimpie şi a aruncat „săminţa" unei noi familii, şi urmărind „destinul şirului de bărbaţi porniţi cu toţii din singele şi carnea bătrinului", printre care Erhud, care a împrospătat prin singele său oriental „seminţia care va să vină şi care se va statornici definitiv în marginea aceea de cimpie coborind apoi ameţitor spre inima ei, populind sate şi împinzind odată cu trecerea anilor şi schimbarea vremurilor oraşul străvechi de pe malurile fluviului şi din marginea bălţilor". De o poezie stranie, acest fragment aminteşte lirismul oracular, mitic, al genealogiilor biblice, în variantă folclorică, sau genealogiile fictive ale lui Faulkner (spre exemplu cea a clanului Compson), dar, ca şi în cazul celui din urmă, autorul surprinde degradarea dramatică a acestei seminţii ce incepe odată cu bunicul Ioan, cel care uită să mai transmită urmaşilor acel cod moral al bărbăţiei şi „vredniciei", neimplinindu-şi datoria de a le vorbi nepoţilor „de mai vechile răscoale de singele pierdut atunci.

Descoperind eşecul social al familiei sale, care a ales înţelepciunea supravieţuirii în locul răzvrătirii deschise, preferind să profetizeze, in chipul unor falşi „Ioani – gură de aur", o răscoală viitoare. Alexandru işi recunoaşte, în ciuda impasului de moment, superioritatea asupra antecesorilor, „intrecindu-l pe al doilea . . . şi pe al treilea Ioan, cel de partea căruia sta mai mult cuvintul decit fapta, mai mult învăţătura decit exemplul".

Dintr-un unghi diferit, dar cu aceeaşi inclinare spre metaforă şi discursivitate livrescă, este privit eşecul ontologic al eroului. Biografia sa banală este complicată artificial, inginerul de ameliorări hidraulice devine un personaj-simbol în confruntarea dramatică cu natura. Autorul se străduieşte să descrie un peisaj primar, arhetipal, ridicind nişte banale grinduri şi mlaştini de cimpie la rangul de metaforă. Mai interesantă ni s-a părut (deşi e puţin curios să intilneşti in proza noastră sentimentul spaţiului plan, infinit, al nesfirşitelor „păminturi riverane") încercarea autorului de a crea un spaţiu mito-poetic pentru drama exemplară a eroului, care are în centrul său un „ranch" imaginar, ca un fel de punct de sprijin împotriva nemărginirii şi naturii ostile

V. Sălăjan descrie admirabil utopismul bătrinului ingrijitor Salamun, „fost cowboy rătăcitor" într-un „vest mai blind", ardelenesc, care din „nevoia unei ridicături, un punct din care să pornească toate şi în care să se adune toate, un adăpost ridicat pe o temelie de beton prin geamurile căruia să poţi privi mult mai departe decit de obicei", botează cu numele de „ranch" o banală baracă sezonieră, căci acest nume a ajuns să se identifice cu „ideea de ceva omenesc", de firesc, intr-un peisaj neutru, inuman. De asemenea, autorul priveşte raporturile ambivalente ale eroului cu cimpia : pe de o parte, inginerul are fascinaţia întinderilor nesfirşite, socotind că sentimentul spaţiului este hotăritor în existenţa oricui : „Trebuie să existe pentru fiecare un timp al cimpiei, un segment de vreme cind sentimentul covirşitor al întinderilor plane, al inefabilului orizontal il domină, sau il incearcă discret . . . „Dar, tot atunci, acest spaţiu al idealităţii (şi nu mai puţin al realităţilor şi responsabilităţilor sociale, un „teritoriu al evidenţelor copleşitoare") este şi spaţiul în care se petrece semieşecul eroului.

Prin urmare, printr-un metaforism destul de obscur, dar încărcat de sensuri, V. Sălăjan reuşeşte să comenteze destinul eroului său din mai multe perspective. El preferă in locul unui realism evocator un gen de „discurs" mito-poetic, care nu pierde insă sensul mai adinc, social, al lucrurilor. „În momentele de derută, de imperioasă necesitate de certitudini" eroul, ca şi autorul, recurg la „lecţia realului, plină de inefabil, tonifiantă".

Coborind spre nord-vest este nu numai o călătorie reală, o retrospectivă a unei jumătăţi de secol, ci şi o călătorie literară, o experienţă a cuvintului, a vervei discursive, a povestirii necenzurate. Romanul este, in egală măsură", reconstituirea patetică a unui destin şi o divagaţie literară ce se poticneşte în propriile-i frumuseţi.

MARCEL POP CORNIŞ

● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ●

AUREL TURCUŞ

„Umbra rîului"

(Editura Facla, 1972)

Trunchiul poeziei lui Aurel Turcuş are rădăcini viguroase, chiar dacă eflorescenţele nu sint intotdeauna la inălţimea intenţiei. Tăria versurilor sale este extrasă din sevele fertile care freamătă in solul ferm al istoriei şi al tradiţiei, trecute prin filtrul unei interiorităţi in stare să le modifice şi să le structureze.

Poet cu o sensibilitate cultivată, Aurel Turcuş trăieşte folclorul dar, totodată, ii sesizează şi-i interpretează, e adevărat, timid, simbolurile. In acest fel, imaginile nu se impun prin ineditul asocierilor, strălucirea lor e mată, surpriza lipseşte. Cititorul este reţinut, insă, incă odată, şi mereu cu emoţie, de adincimile cunoscute, a căror nedeterminare permite oricind o nouă privire. Vama, fintina, şarpele, dar, mai cu seamă, vatra şi drumul (metafore simbolice cărora, in acelaşi decor mioritic, Blaga le-a dat atita rezonanţă) sint temeliile volumului.

Inainte de toate, însă Riul, Lumina-riu sau Riul-Lumină, conştiinţă a curgerii şi permanentă amintire a obirşiei. Cele patru secţiuni ale cărţii sint tot atitea urcuşuri spre inceputurile riului, largă mişcare de ape, care topeşte in sine peisaj, datini, istorie şi poezie, precum şi glasul imnic al poetului.

Umbra riului este umbra sufletului (p. 10), „portretul" fizic şi moral al riului constituie o definire posibilă a autorului : Apoi mă-nchin, înconjurat de prund. / Peste riu, inima mi se preface-n punte. / Sub umbra sufletului mă ascund, / cu firul apei înnodat pe frunte. (Joc de riu, p. 10).

Intr-o alăturare ce pleacă, poate, tot de la Blaga, riul se invecinează cu drumul, de care il leagă podurile de piatră sau punţile inimii : În vatra satului, pe pod, / drumul se cumpăneşte / între miazăzi şi miazănoapte // Cu fiecare naştere / drumul urcă / pînă-n miezul zilei / cu fiecare înmormintare, / drumul coboară / pînă-n miezul nopţii // Cu fiecare nuntă, / drumul se nesfirşeşte, / ca firul razei, / peste trupul pămintului (Drumul, p. 23). Poezia Acasă, (p. 24) dezvăluie topografia casei, vatră măruntă, susţinută de umbrele strămoşilor, in vecinătatea fintinii săpate cu trupurile celor căzuţi din turnurile bătăliei.

Atunci cind albia apei se lărgeşte, adăugîndu-şi basmele, descintecele sau bocetele, poetul şovăie stinjenit, de apăsarea modelelor (Bocet de fată mare, p. 31, Singurel de ziuă, p. 34). Citeodată, insă, (Miez de noapte, p. 35), poticnelile se şterg şi ritmul doinei sau baladei creşte neconstrins sub înţelepciunea enigmatică a ochilor de şerpe, după cum un motiv de legendă găseşte amploarea şi solemnitatea cuvenite : Călătorind pe calul alb, / cu lancea gata să străpungă / reptila-n zale de smarald, / am îndrăgit cărarea lungă // pe ţărmul apelor prea strimpt, / în care stă în turn de aur / fata cu ochii verzi, cum sint / solzii mai marelui balaur. // Reptila nu mai avu cap, / să ni-l reverse în priviri. / Pe lancea stinsă în nisip / ramuri creşteau, de trandafiri. (Motiv de legendă, p. 33).

Ne aflăm in acea secţiune a cărţii (a treia) in care poetul işi ia răgazul de a privi către sine Tonul se destinde uşor, intreaga secvenţă se grefează mai lateral, mai puţin necesar pe metafora centrală, unele din piesele incluse aici fiind, in plus, nesemnificative ca atare (Măr, p. 41, Alb, p. 42).

Urmind firul riului, din vatră in vatră, era firesc să se ajungă pină la ţărmul stabil al dacilor, cei mai adinci dintre strămoşi. Lăsind la o parte texte ca Zeus, (p. 51), sau Anacharsis, (p. 58), palide, descoperim spre sfirşitul culegerii citeva din reuşitele certe ale lui Aurel Turcuş. Eroii se mişcă in ceaţa unui timp legendar, asimilaţi in permanenţă cu peisajul, singurul martor al trecutei lor vieţuiri. Tăcuţi, făuritori ai unei istorii pe care n-au scris-o, dacii işi obligă urmaşii să-i caute în chipurile simbolice ale naturii şi, mai ales, in ei inşişi. De aceea, tărimul lor este esenţialmente poetic, pretinzind, în cel mai inalt grad, efortul recuperator al intuiţiei. In acest univers al atotştiutoarelor (ecourile din Blaga se menţin), işi plasează Aurel Turcuş şi elanurile erotice : Ţinînd un miel în spate fiecare / să-ngenunchem, iubito, pe-o obadă / a soarelui de piatră şi-ndurare, / tainic să nu cerşim, cind o să cadă / sfintul cuţit, zvîrlit departe / prin leagănul inelului, / dînd osîndire unuia să poarte / în lume umbra mielului (Leagănul inelului, p. 54).

Potrivit unei asemenea viziuni, lacurile, pietrele etc. nu sint încărcate doar cu viaţă, ci şi cu conştiinţă etnică şi istorică, sint martori şi arhive. Un animism larg desferecă muţenia impasibilă a elementelor : Un lac tronează pe colină ; / lingă piciorul dealului e templul meu / sub sanctuar a început să vină / de sus, şuvoi de apă — singele unui zeu // care-şi învie moaştele pe-altarul / spart, prăvălindu-şi cripta către mine / şi nu pot să m-alung, că-n noapte singur, clarul, / e lacul-ochi de şarpe ce-ncremenit mă ţine (Lacul, p. 64).

Acest templu dacic, printre altarele căruia tinărul augur trece cu umbra zeului pilpiind pe buze (p. 65), nu cunoaşte nici hotar în timp, nici circumscriere spaţială. Imens şi „nefăcut", cu munţi, cu fluturi, cu fintini, el este domul mioritic, a cărui bază este vatra şi ai cărui pereţi sint zarea, păstrind sub bolţi lentoarea, gravitatea, eroismul, hieratismul unei istorii milenare : Clopot de frunze este bolta / acestui templu-n care-o să rămină / femeia-n cîntec aplecată cumpănă fără de fintină. // Sub buza ei pe-altar se sfarmă / moaştele izbucnind în fluturi — / roi împrejurul sinilor, precum / în arşiţi lingă pline ciuturi (Fluturi, p. 61). Avem a face cu o poezie a resurselor, izvorită din sentimentul integrării in durata şi in mediul de viaţă al unui popor, construită pe o percepere sigură a mentalităţii folclorice în orizontul căreia cerul însuşi este un plai albastru : Norul — / ogor desţelenit / pe coasta văzduhului / de iulie . . . (p. 66).

Ocolind stridenţele, Turel Turcuş evită, totuşi, cu prea mare grijă, prilejurile de innoire a expresiei. Aici se ascunde, după opinia noastră, primejdia. Există, însă, suficiente premize să credem că sondarea atentă a vechilor sensuri ii va oferi poetului cuvintul proaspăt, cum se intimplă in cele mai realizate pagini ale cărţii.

EUGEN DORCESCU

● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ●

POMPILIU CONSTANTINESCU

„Scrieri vol. VI."

(Editura Minerva, 1972)

Critic pur şi simplu a fost Pompiliu Constantinescu, excepţional critic prin exactitatea diagnosticului şi prin consecvenţa analizelor, prin pledoaria pentru critica literară şi prin rolul pe care l-a avut in tabloul literar interbelic. In afara studiului despre Tudor Arghezi (1940) (apreciat de Arghezi şi Blaga, reluat in parte, de Al. George) Pompiliu Constantinescu este cronicar literar. De el mai mult decit de altcineva este legată definiţia cronicii literare şi a activităţii practice a criticului. Ediţia de Scrieri care se incheie cu acest volum VI (ingrijită de Constanţa Constantinescu cu un studiu introductiv de Victor Felea) ne demonstrează că activitatea lui Pompiliu Constantinescu depăşeşte cu mult ceea ce s-ar numi existenţa diurnă, perisabilă a foiletonului critic. Paginile lui Pompiliu Constantinescu rămin şi actualitatea lor este legată de numeroasele „preluări" ale criticului de critica actuală literară.

Volumul VI al Scrierilor ne oferă o sumă de articole (nu cronici) reflecţii, microsinteze răsfirate prin reviste. Mai mult decit altundeva distingem in această trecere în revistă participarea criticului la bătăliile literare ale timpului său, precum şi interioarele laboratorului său. El a fost cel care a iniţiat gruparea criticilor români precum, in momentele de restrişte a lansat faimosul „Inainte de la Maiorescu". Desigur, Pompiliu Constantinescu a făcut parte dintr-o grupare şi el vorbeşte in numele acestei grupări, in numele acestui grup de critici democraţi avind conştiinţa adevăratelor valori ale culturii. Scris in 1942 acest remarcabil Inainte de la Maiorescu reprezintă nu numai barometrul unor conştiinţe ci şi protestul împotriva anticulturii în numele adevăratei culturi şi a adevăratei tradiţii. Maiorescian, Pompiliu Constantinescu acţionează in numele unui adevăr şi a unei demnităţi a culturii : „Magia maioresciană e magia unui spirit inalt, cultivat şi eminent european : magia băbească a Cassandrei bocitoare tinde, din nefericire, să reinvie strigoii ucişi de săgeata adevărului. In realitate, această magie, şoptită printre gingii, vrea, cu sau fără voie, să se intoarcă nu la Maiorescu, ci să ne împingă dincolo de el. Să fim insă bine înţeleşi : nu diminuăm, cu nimic, pe Maiorescu, apreciind pe acei contemporani care-i cinstesc spiritul şi pe care el insuşi i-ar preţui : nici nu-l scădem, dacă pornind de la el, propunem lozinca : „Inainte de la Maiorescu !".

Lozinca a prins in epocă şi a avut efecte remarcabile şi mai tirziu.

Acelaş demon polemic este incercat şi in faţa atitudinilor lui D. Caracostea, atitudini faţă de care intreaga critică a momentului a reacţionat vehement.

După cum arătam, spre cinstea criticii româneşti, această atitudine (acest tip de atitudini) nu este singulară in epocă. Şerban Cioculescu, G. Călinescu, Vladimir Streinu vor manifesta consecvent aceeaşi poziţie aceeaşi atitudine in numele unui crez artistic, in numele umanismului, in numele tradiţiilor vii ale literaturii româneşti. Polemicile lui Pompiliu Constantinescu fac parte dintr-o rezistenţă, dintr-o mişcare de rezistenţă a ideologiei literare româneşti a vremii, impotriva iraţionalismului şi a exponenţilor lui.

Nu este vorba de reflecţii disparate şi cu atit mai puţin de atitudini intimplătoare. Plasat de Lovinescu in a treia generaţie post maiorescian (alături de Perpessicius, Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu) Pompiliu Constantinescu se va integra tradiţiilor maioresciene şi poziţiilor lovinesciene in cultura noastră. Generalizările lui Pompiliu Constantinescu, mult mai numeroase decit s-ar putea crede, vizează însă nu numai fenomenul literar. Criza literară nu reprezintă pentru el doar o criză a scrisului ci reprezintă, in acel an trist 1943, o criză „de umanitate". Împotriva războiului, împotriva ideologiilor fasciste protestul lui Pompiliu Constantinescu mărturiseşte o puternică participare la viaţa socială a timpului său : „Ca să-i adoarmă conştiinţa, asasinul contemporan, transformat in şef şi ideolog motorizat, i-a bătut capul bietului om cu un rudiment de metafizică, reeditată exact din perioada cavernelor, flatindu-i instinctele cele mai grobiane, creindu-i o „voinţă de putere" pe care individul nu o are, dar pe care psihoza colectivă işi inchipuie a o deţine şi impune".

Mentalitatea lui Pompiliu Constantinescu este legată de problemele teoretice puse de critic. Parte a laboratorului criticului, ele au provocat (nu datorită lui Pompiliu Constantinescu) foarte vii dezbateri şi astăzi. Problemele regionalismului literar, se află printre acelea care i-au stirnit interesul şi concluziile autorului sint valabile şi astăzi la aproape 50 de ani de la formularea lor.

Cu folos putem cita numeroase reflecţii despre critică şi foiletonism reluate astăzi (iarăşi nu datorită lui Pompiliu Constantinescu) in dispute care nu au ajuns mai departe de această concluzie : „O colecţie de foiletoane e o sinteză fragmentată : o carte unitară e un efort mai mare, o imagine crescută a capacităţii sintetice. De la deosebirea de treaptă pină la ostracizarea esenţei e insă o confuzie tot atit de gravă ca intre a preţui mai mult greoaia epopee a lui Voltaire, decit scinteietoarele lui pamflete. Clasificarea formelor stă in spiritul lor".

Să observăm că transformările sint in literatură, in unele cazuri mult mai lente decit cred unii. Reflecţiile despre critică şi critici ale lui Pompiliu Constantinescu sint deasemenea egal valabile şi astăzi prin precizia definiţiei, şi a delimitării sectorului criticii, prin constatările atit de necesare :

— „Două specii egal detestabile : scriitorii care cred că ei au inventat pe critici şi criticii care cred că literatura există numai prin ei".

— „Un critic acceptat de toţi scriitorii, prin amabilitatea constantă, devine inutil ca o viaţă dinainte cunoscută".

— „Un critic e dator să reacţioneze puternic în contra talentelor altădată de prim-plan, astăzi in decadenţă".

Simple adevăruri peste care nu se poate trece. Poate că dincolo de acestea distingem in volumul VI şi un sunet subiectiv care marchează intr-un fel drama foiletonistului : aceea a sintezei fragmentare

C. UNGUREANU

Eminescu sau geneza gîndirii poetice

Pînă la Eminescu, poezia română a fost : **imagine** la Alecsandri, **sunet** la Bolintineanu, **idee** la Alexandrescu, **temă** la I. H. Rădulescu. Cu Eminescu ea primește dimensiunea **gindirii poetice** intr-o sinteză originală pe care am putea-o numi „miracolul eminescian", nu pentru că s-ar fi ivit fără o cauză, ci pentru că pînă la el literatura română a avut doar **poeţi** ; el este însă **Poetul**. El este descoperitorul Elementelor poeziei într-un nou spaţiu al gîndirii poetice, care-l va închide și pe cel vechi, însă lărgindu-l și adincindu-l în dimensiunile propriei sale geneze, ca spaţiu al **Cuvintului** în condiţia lui de **Poezie**. Sau, cum va spune poetul însuși despre alcătuirea interioară a poeziei : „Ideea e sufletul și acest suflet poartă în sine ca inerentă deja cugetarea corpului său ; ... sufletul, ideea unei poezii poartă în sine deja ideea corpului său, astfel cum cauza poartă în sine o urmare neapărată a ei. Această dezvoltare dinăuntru în afară, această axiomă, care face din sufletul propriu soarta proprie a omului, astfel incît intimplări, fapte și influenţe ne emană din împrejurări externe și neprevăzute care puteau să se întimple și altfel, ci numai din suflet ca singur izvor astfel incît toată acţiunea e un rezultat al predispunerii naturale și trebuie să se întimple astfel cum se întimplă și nicidecum altfel ..." (M. Eminescu, **Strîngerea literaturii noastre populare**, Ed. D. Murăraşu, Ed. III, p. 35).

Este in acest comentar o definiţie a „poeticului" ca **expresivitate** a imaginilor prin care se exprimă ideea poetică, ceea ce presupune o **gindire poetică** pentru care semnificaţia lucrurilor se deschide în orizontul larg al **spiritului** spre o relaţie infinită a lor, producind în planul expresivităţii o mutaţie de la spiritual la **material** ; adică într-o dialectică prin care subiectivitatea eului poetic apare în condiţia ei de obiectivitate, ca și cind dezvoltării dinăuntru în afară ii corespunde una din afară înăuntru, astfel că ideea poetică poartă în sine, ca o necesitate, „spiritul" din care poezia se împlinește în propria ei substanţă, ca un **tot** în **lumea** poetului.

Dacă fondul concepţiei lui Eminescu nu rămine imobil și orizontul operei, se deplasează cu generaţiile care-l preţuiesc fiecare altfel, fiecare crezind că se află în punctul de organizare central, ce nu se schimbă prin călătoria operei în timp ; pentru unghiul de vedere al timpului nostru de explicat este **centrul** însuși, cu alte cuvinte **alcătuirea lăuntrică** a poeziei în condiţia ei de artă, intr-o gindire poetică. Conceptele acesteia sint incluse în imaginea poetică, primind întreaga lor valoare expresivă în viaţa interioară a spiritului prin ceea ce se numește funcţiunea filozofică a metaforei poetice. (Cf. E. Todoran, **Eminescu**, **Conceptele gindirii poetice**, Ed. Minerva, 1972). Metoda adecvată pentru explorarea acestui orizont interior al poeziei este așadar o **fenomenologie** a **poeticului**, adică o descrierea a **structurii**, prin care semnificaţiile lucrurilor se alcătuiesc în **totul** care este **lumea** poetului. (Idem, ibidem **Structura operei și fenomenologia poeticului**). Ceea ce vrea să spună că „descoperirea" frumuseţii poeziei nu constă nici ea intr-o descoperire a sensului independent de propria sa imagine, in care el s-a constituit, ci intr-o explorare a ceea ce am numit geneza **gindirii poetice**, adică o anumită organizare lăuntrică a ideii poetice, ca sens al imaginii, înţeles nu ca abstracţie „dedusă" dintr-un sistem de relaţii **explicative** construite de gindirea raţională, ci „inclusă" intr-un sistem de relaţii **emotive**, construite de gindirea poetică in „întregul" imaginii ce ne produce sentimentul frumosului.

Filozofia lui Eminescu nefiind o construcţie teoretică in vederea unui sistem de gindire pe deplin încheiat, ci doar o gindire poetică, formată intr-o anumită asimilare a filozofiei în poezie, punctul de plecare al oricărui cercetător acesta rămine, cu precizarea că fiind vorba de **poezie** și nu de filozofie este posibilă rediscutarea elementelor poeziei nu numai printr-o singură direcţie a gindirii filozofice, chiar cînd ea pare dominată în gindirea poetică. Și dacă „filozofia este oarecum rezumatul și formula generală a culturii unei epoci", cum preciza poetul însuși, despre cultura epocii și a mediului în care el s-a format se poate spune că a fost aceea a filozofiei clasice germane kantianismul și romantismul filozofic in cele două direcţii principale ale concepţiei despre lume : **metafizica** și **dialectica**, așa cum se vor găsi acestea asimilate și în gindirea lui poetică.

În literatura română, Eminescu, în acest sens, a fost un poet romantic, putem spune chiar un „orphic", constatind că „dubla realitate", una accesibilă simţurilor și alta sufletului, este conceptul fundamental al gindirii sale poetice. Ca poet al „elementelor", el restituie imaginii cosmice funcţia mitopoetică primară, intr-o „reverie" a ceea ce miturile reprezentau ca „eternă intoarcere" într-o viziune ciclică a vieţii cosmice și umane, pe care filozofii presocratici o reţineau ca o continuitate intre mit și filozofie, pentru a „substanţializa" lumea prin materia cosmică originară. Poetul substanţializează imaginea prin cuvintele „primare", care dau fiinţei lucrurilor fiinţa omului, intr-un orizont interior deschis printr-o reverie a „marilor imagini" dintr-un fond al gindirii poetice, revelat intr-o secţiune a stratului poetic central, de la imagine le mit, ca un **cogito presocratic** ; o **gîndire poetică**, apărind pe axa intenţionalităţii actului poetic ca un **dat** inaintea oricărui act de imaginare, printr-un sentiment al **unităţii** lumii, al unei **lumi in mișcare**, ale cărei sensuri ultime se definesc in **lumea poetului**. Eminescu este un „presocratic" al poeziei, care gîndește unitatea lumii prin imaginile cosmice în care lumea „dinafară" și cea „dinăuntru" se intilnesc intr-o „cosmicitate intimă", semn al efortului gîndirii poetice de a da ideii sensul universalităţii, exprimat ca sentiment al cosmosului, în temele filozofice ale poeziei : viaţa, moartea, natura, iubirea, istoria. „Marile imagini" in poezia lui sint cele ale „Elementelor", din miturile cosmogonice : **apa**, **focul**, **aerul**, **pămintul**, prin care filozofii naturaliști ai antichităţii au gindit unitatea lumii, descoperind o corespondenţă a formelor minţii omenești cu formele existenţei cosmice. Consecinţa acestei corespondenţe, avind ca substrat viziunea miturilor cosmogonice, bazată și ea pe dialectica spontană și materialismul primitiv al riturilor agrare, era viziunea dialectică și implicaţiile ei materialiste, constituind prima etapă a dialecticii pe care epoca modernă va menţine-o în viziunea poetică a romanticilor, avind ca substrat filozofic ideea că Existenţa este Viaţă. Marile imagini în poezia lui Eminescu proiectate pe un astfel de fond filozofic, vor păstra semnele romantismului epocii, ca **imagini ontogenetice**, adică ele vor primi un spor de semnificaţie rezultat din dublarea naturii universului cu natura umană : **Apa**, ca „început" este pentru el „eterna pace" ; **aerul**, în perspectiva cosmică a **cerului**, este „nostalgia infinitului" ; **focul** ca ardere universală a firii, este „iubirea" ; iar **pămîntul** ca natură care se naște și moare în ciclurile cosmice este „viaţa". Corespunzătoare acestui spor de semnificaţie în marile imagini ale poeziei i se va alătura geografiei universului și istoria umană. Și astfel, din imagine în imagine se va construi întreaga **lume** a poetului prin **gîndirea poetică**.

Apa este la Eminescu marea metaforă a naturii, simbol al eternităţii, al începutului pe care gîndul omului il caută în amestecul elementelor, din care s-o născut lumea :

„La-nceput, pe cînd fiinţă nu era nici
nefiinţă,
: : : : : : : : : : : : : : :
Fu prăpastie ? genune ? Fu **noian** întins pe
apă ?"

În miturile cosmogonice apa era simbolul începutului și al tenebrelor pentru că se opunea „lumii" organizate prin **creaţie**, ca un element **preformal** în care virtual toate există, astfel că ieșirea din apă era modelul exemplar al oricărei situaţii creatoare, după cum cufundarea în apă era unul al „renașterii" sau al „reînnoirii" (M. Eliade, **Aspects du mythe**). Imaginea poetică interiorizindu-se, marea devine simbolul sufletului uman, zbuciumat și el în cunoașterea de sine, ca principiu care pune în mișcare universul și-l constituie într-un tot armonios, cum filozofii presocratici il gîndeau în unitatea lumii. Marea este o „armonie" fără capăt pentru că ea „mișcă" lumea în murmuirea ei, ducind spre pieire tot ce e viaţă, după o lege pe care poetul o gîndea în spiritul filozofiei antice. Într-o postumă din anii studenţiei, poetul da acest sens imaginii mării, ca reprezentare a unui element cosmogonic (**Adînca mare**) : „Adînca **mare** sub a lumei faţă, / Înseninată de-a ei blondă rază, / O lumentreagă-n fundul ei visează / Și stele poartă pe oglinda-i creaţă. / / Azi un diluviu, mîne-o murmuire, / O armonie, care capăt n-are – / Astfel e-al ei întunecată fire, / / Astfel e sufletu-n antica **mare**".

Apa ca „întindere" este o imagine ontogenetică, exprimînd ca mod al omului de a fi o anumită conștiinţă a „singularităţii" lui în lume apa fiind modelul exemplar al oricărei „creaţii", ca în această imagine a mării : (**Odă**, III, 121) : „Parcă născut sunt în aproape de valuri / Leagăn avînd ţărm înspumat și rece / Jur împrejur **lin** tremura pustiul / Mijloc al mării / / Unei vieţi începătoare stat-au / Martor **măreţ** trist spumegînd din valuri / **Marea** cu-al ei cer, cu puterea sfint-a / Singurătăţii. / / Suflete-al meu te-ai înfrăţit cu dînsa / **Ea** prooroc fu al cărării tale / Ţie ţi-a fost **sor**, îndelung cum umbra-i / Soră luminei".

În geneza lumii **intinderea** apei este deschisă spre a cuprinde **cerul**, intr-un amestec de „elemente", ca în cosmogonia antică a lui Empedocle, într-un manuscris din anii studenţiei poetului(**Cum oceanuntăritat ...**, IV, 182) : „Cum oceanu-ntăritat turbau-i ! – / Răcnind înalţă braţele-i spumate, / De nori s-acaţă-n bolta numei bate / Pînă furtuna-l reimpinge-n patu-i. / / Sălbatecul ! ' Van fulgeri fricoșate / Apără **cerul** ... El încredinţatu-i / Că **bolta** cea albastră e palatu-i ; / Cu-asalt s-o ia el vrea – ca pe-o cetate " /

Este vorba aici de o convulsie a elementelor, în încleștarea apelor cu cerul, care închide în sine principiul **mișcării** substanţei cosmice, care rămine aceeași, permanentă, în mișcarea ei, în lucrurile ce **rămin** aceleași, deși se schimbă în realitate, după cum apa unui **riu** pare totdeauna **aceeași**, deși ea **curge** mereu. În imaginea heracliteeană a **trecerii**, apa este un model cosmic al principiului universal al **devenirii**, unduirea apelor exprimînd dialectica veșnicului și a trecătorului, în care vibrează sufletul uman într-un sentiment al **trecerii** (**Coborîrea apelor**, IV, 247) : „Din munţi bătrini și din păduri mărețe / Se nasc **izvoare**, ropotind se plimbă, / Deprind pe rînd **oceanica** lor limbă / Și sunt în codri pustnici cîntăreţe. / / Spărgînd prin stince albia lor strimbă / Se leagăn-line și fac **valuri** creţe. / În drumul lor ia firea mii de feţe – / **Aceleași** sunt deși mereu **se schimbă** ". /

Sentimentul **trecerii** ia sensul mai grav al **zădărniciei** cind trecerea vieţii umane este **istoria**, ca în versurile sonetului **Veneţia**, în care **apa** este **oceanul**, în personificarea personajului mitic (III, 150) : „Cînd sub lumina lunei clar obscură / Marea pornită de durere-adîncă / Pe ale Veneţiei trepte se aruncă / . . . . / Din turnul Marcu miază noaptea bate / / Și pare-atunci că a **istoriei** file / Ca din mormînt șoptesc încet și mate / Morţii nu-nvie – van te-ncerci copile ! /

În schimb, în dialectica trecătorului **și** a eternului, din conștiinţa contopirii lui cu **firea**, omul are sentimentul **eternităţii**, și deci al superiorităţii faţă de cele trecătoare în viaţa lui. Din **ape** întrupat, o dată cu lumea, omul are conștiinţa superiorităţii lui de „fiinţă dintru început", el este **Hyperion** – **daimonion** – **geniul** – avînd intuiţia unităţii lumii ca **Eros**, principiu al iubirii cosmice, în **Luceafărul** (II, 394) : „**Și cerul** este tatăl meu / Și mumă-mea e **marea**. / / Ca în cămara ta să vin / Să te privesc de-aproape / M-am coborît din **cer** senin / Și m-am născut din ape.".

EUGEN TODORAN

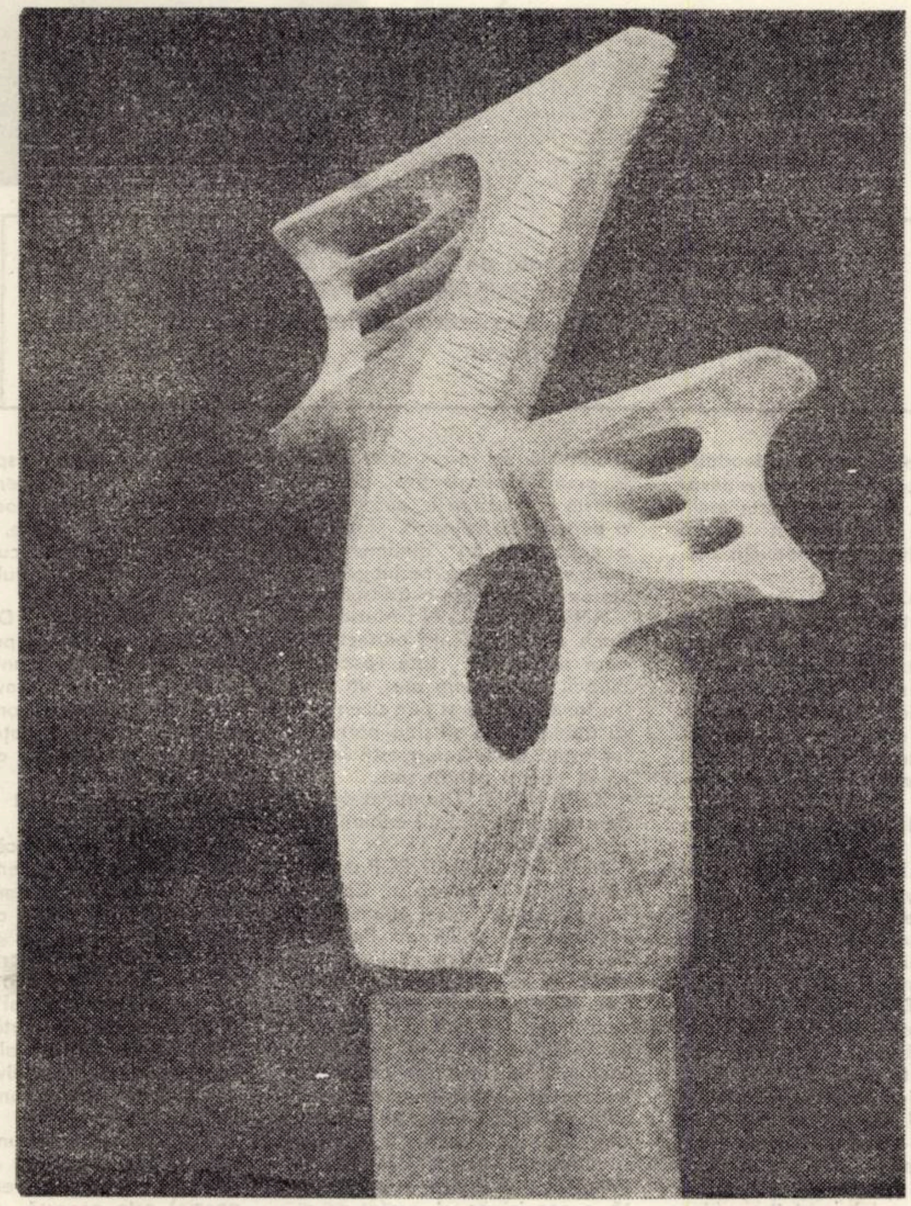

PETRU JECZA : Phoenix II.

„LEBEDE ALE PUTERII”

Masă rotundă organizată de revista ORIZONT cu ocazia debutului editorial al poetului DUŞAN PETROVICI. Participanţi : Ion Arieşanu, Andrei A. Lillin, Alexandra Indrieş, Ion Maxim, Marcel Corniş-Pop şi Cornel Ungureanu.

LEBEDE
ALE PUTERII

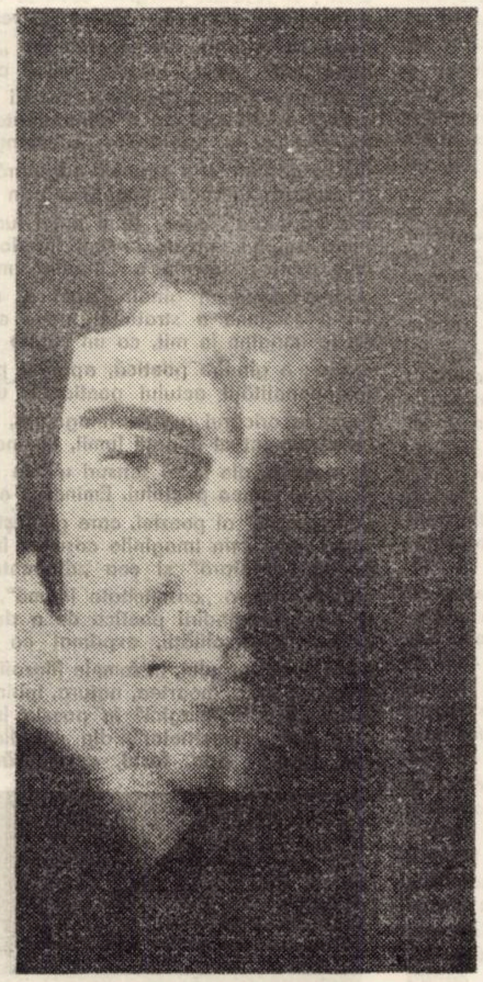

ION ARIEŞANU : Este prima masă rotundă organizată de revista Orizont în jurul unui preţios volum de debut. V-am invitat aici fiindcă vrem să creăm o tradiţie : tradiţia unor mese rotunde, care să aducă în revista noastră nume şi idei, oameni şi adevăruri ale unei literaturi create aici, în jurul revistei noastre. O revistă trăieşte în primul rînd prin talentele pe care reuşeşte să le impună. Talentele există, dar ele trebuie scoase în evidenţă, trebuie lansate. Trebuie să avem grijă de aceste talente. Este sarcina esenţială a unei reviste, a unei grupări. În ultimii ani, poezia din Timişoara a creat o adevărată emulaţie, emulaţie de bună calitate. Discutînd această carte de debut a lui Duşan Petrovici vom lărgi sfera discuţiilor de pînă acum, discuţii care au avut loc, avînd drept punct de plecare un volum de real interes. Discuţia aceasta, cred, este realmente utilă atît poeziei lui Duşan Petrovici, atît poeziei timişorene, cît, sperăm şi poeziei noastre în general

ANDREI A, LILLIN : Aş adăuga ceva înainte de a intra în discuţia propriu zisă. M-aş referi la felul în care se editează la noi cărţile de poezie. Am colindat cîteva librării din Timişoara ca să găsesc un volum mai îngrijit finisat. Mi-a fost imposibil. Trebuie să amintesc că a edita o plachetă de poezie, nu numai atunci cînd e vorba de un debutant, implică o responsabilitate. Noi avem în acest domeniu o tradiţie pe care, din păcate, nu am folosit-o.

C. UNGUREANU : Vreau să pornesc de la faptul că a existat în poezie, în ultimii ani, o anumită criză a debuturilor. N-aş putea să circumscriu exact cauzele fenomenului. Le-aş lega totuşi de faptul că foarte multe volume au apărut în librării fără o verificare prealabilă a autorului în presa literară ; că, apărute în serie, aceste volume nu sînt altceva decît improvizaţii care, de atîtea ori, încarcă cu hîrtie zadarnică rafturile şi aşa supraaglomerate ale librăriilor. Numele acestui volum trebuie legat de o îndelungată aşteptare. Aş lega, deci, calităţile acestui volum şi de această îndelungată aşteptare. De ce a fost necesară, în al doilea rînd, această masă rotundă ? Cred că atunci cînd avem în faţă un volum valoros, cînd un volum de poezie există cu adevărat, trebuie să atragem atenţia asupra lui. Este obligaţia noastră. O obligaţie care ne face cinste şi care trebuie să ne facă cinste. Volumul lui Duşan Petrovici ne face cinstea să ne oblige la aşa ceva. Pornind de la condiţia acestui volum, condiţia de poezie adevărată a acestei cărţi, să trecem mai departe.

ANDREI A LILLIN : Nu ştiu dacă pentru a publica poezie adevărată cineva trebuie să întîrzie ani de zile cu volumul în edituri.

ALEXANDRA INDRIEŞ : Vreau să spun că nici eu nu sînt de acord cu această idee. Duşan Petrovici nu şi-a făcut de bună voie acest stagiu.

ION ARIEŞANU : Aş spune că această îndelungată aşteptare a fost impusă. A fost o aşteptare dramatică.

ION MAXIM : Am asistat la o consfătuire cu directorul editurii Albatros, în care i s-a atras atenţia asupra acestui volum care stă de vreo cinci ani la editură.

MARCEL CORNIŞ POP : Se pune problema dacă un debut consacră, cu sau fără voia poetului, acest debut l-a consacrat. Este unul din acele debuturi care propune în mod cert un profil de poet.

ION ARIEŞANU : Să spunem : poetul despre care discutăm are o vocaţie certă. Să nu mai discutăm dacă este un debutant sau nu.

MARCEL CORNIŞ POP : Este un volum pe care l-aş aşeza mai degrabă în seria de retrospective a editurii Albatros. Poeziile care au rămas aici sînt un fel de sinteză a drumului pe care poetul l-a parcurs pînă acum. Impresia, la prima lectură, este a unui volum extrem de unitar. Nu există nici o poezie care să contrazică în mod flagrant un drum pe care poetul şi l-a ales.

C. UNGUREANU : Adevăratele volume sînt volumele selective. Nu ne interesează bruioanele, ciornele, maculatura. Scriem despre poezia adevărată, deci despre poezia care îl reprezintă pe scriitor, şi nu despre exerciţiile acestuia. Hîrtiile împrăştiate mă derutează şi mă jignesc pe mine, ca cititor de poezie. Aş acorda, deci, un merit şi acestei bine numite dramatice aşteptări, cu sau fără voia poetului. Cîteodată, cred că acestea sînt intr-adevăr folositoare. Aş numi foarte mulţi poeţi care s-au pierdut tocmai datorită unei supraproducţii editoriale.

ION MAXIM : Aş propune să nu mai întîrziem printre probleme periferice. Sper că masa noastră rotundă nu va fi o masă rotundă festivă, ci o masă rotundă critică, fiindcă, oricît de mult l-am aprecia pe Duşan Petrovici, totuşi, poeziile lui mai ridică anumite semne de întrebare.

ION ARIEŞANU : Stimate Ion Maxim, să vedem întîi calităţile.

ION MAXIM : Să nu fim excesiv de entuziasmaţi ci să formulăm şi unele rezerve critice. La prima lectură, poemele lui Duşan Petrovici mi s-au părut derutante. Nu atît prin lipsa de punctuaţie...

ALEXANDRA INDRIEŞ : Se practică de o sută de ani. M-a derutat substanţa lor lirică, nu aspectul formal. Să transcriu exact sentimentul pe care l-am încercat. Unele poeme, puţine la număr, mi-au dat impresia că sînt închise ; altele, cele mai multe, sînt poeme deschise, prelungite în golul paginii, reclamînd un adaus din partea cititorului.

ANDREI A. LILLIN : Cred că în aceasta constă modernitatea lor.

ION MAXIM : Fără îndoială. Ba mai mult, aş putea spune că sugerează, ca muzica lui Bach, perspective largi, infinite, forme baroce.

ANDREI A. LILLIN : Cred că comparaţia este puţin forţată. Bach şi tot barocul se dezvoltă în alte condiţii stilistice : cadrul fizicii şi al matematicii leibniziene, cadrul armoniei universale. Astăzi şi în fizica modernă există o mare lipsă de consistenţă . . .

ION MAXIM : Aveţi perfectă dreptate. Însă eu aveam în vedere doar un anumit aspect al problemei. Eu m-am referit doar la anumite perspective pe care aceste comparaţii le deschid. La o perspectivă stilistică. Există şi o mişcare şi un dinamism al poemelor care se prelungesc în starea pe care ne-o transmit.

ANDREI A. LILLIN : Muzica lui Bach are o cadenţă perfectă cu care se încheie. Este specificul muzicii tonale care are un centru tonal şi care şi prin acea bară dublă de la sfîrşitul partiturilor arată că lucrarea este închisă **în** sine şi **pentru** sine.

ION MAXIM : Din punct de vedere muzical, filozofii culturii pun altfel problema . . .

MARCEL CORNIŞ POP : Dar să revenim la poezie . . . Ce m-a impresionat în acest volum, este încercarea lui Duşan Petrovici de a-şi fixa un univers imagistic, chiar de la prima poezie a sa, care este o poezie patriotică, în sensul cel mai bun al cuvîntului. El stabileşte aici o identitate între universul lui foarte auster, cu o anumită viziune a esenţelor subacvatice, şi universul social, universul din afară. Semnalez, din primele poezii, o puritate imagistică aproape expresionistă, o conciziune, şi, grefat pe acest fond foarte concis al imaginii, şi o încercare de a-şi crea un anumit discursivism, de a viza un lirism expansiv, exclamativ, de cîntec în sensul esenian al cuvîntului. Această căutare în două direcţii este surprinzătoare şi semnificativă în acelaşi timp. El nu este numai poetul care caută un spaţiu al purităţii, al candorii, deşi face şi acest lucru, şi nici poetul care (aşa ca în ciclul al doilea al volumului) introduce o imagistică complicată, ezoterică, ci este mai presus de toate un poet care aduce cu sine o suferinţă emotivă, un anumit sentimentalism. În sinul volumului există o evoluţie şi un schematism, dar el este destul de larg împărţit în aceste aspecte pe care le relevam : încercarea de a crea o imagistică foarte strînsă şi, pe de altă parte, o anumită facondă verbală cuprinsă în discursivismul de soiul cîntecului.

ION ARIEŞANU : Dacă îmi permiteţi, aş vrea să pun o problemă foarte interesantă pentru poezia lui Duşan Petrovici. Viaţa fără artă este o fenomenologie pură, iar arta fără viaţă este un pur artificiu. Nu spun o noutate, afirmînd acest lucru. Vreau să spun, însă, că acest volum, în ceea ce mă priveşte pe mine, mi-a dat sentimentul că el, poetul, vorbind către semenii lui, s-a uitat pe sine. Dînd impresia că el s-a uitat pe sine, cred că a trăit atît de puternic sentimentele celorlalţi, încît, vorbind despre sine, vorbeşte prin ei. E un fel de sentiment „total”. Mi se pare că opera de artă este o luptă (şi un rezultat al ei) între natura umană şi individ, între premeditare şi spontaneitate. Simt, în acest volum, o unitate în spontaneitate. Spun că poezia poetului discutată aici (şi o spun ca un simplu receptor de poezie) este această rezultantă fericită între raţiune şi natură. De aici deduc o claritate globală a acestui volum, o unitate în spontaneitate. Cu aceste gînduri aş putea spune (nu ca un critic literar, nici ca un prozator, ci doar ca un simplu receptor de poezie) că poezia lui Duşan este această rezultantă fericită între raţiune şi natură, între premeditare şi spontaneitate. O carte unitară ca viziune, ca rezultat liric, precum ca şi mod de a vedea poezia. Duşan Petrovici este un poet al cetăţii (bine a spus Marcel Corniş Pop). Profesiunea lui de credinţă e mereu foarte clară, atît în poezia patriotică amintită, aici, cît şi în celelalte. El este uneori şi un poet al marilor sentimente agonice.

ALEXANDRA INDRIEŞ : Da, acesta este . . . El şi vorbeşte despre o „duioasă agonie”.

ION ARIEŞANU : Mi s-a părut că ideea preţioasă ar fi următoarea : cel mai însemnat lucru pentru individ e de a nu-şi altera simţirea între obiecte, de a nu-şi toci sensibilitatea care ucide uneori această spontaneitate a sentimentului şi a simţirii. Volumul este o „fugă” după sentiment, după căldură umană. Obiectul şi indiferenţa ucid. Simţirea, la Duşan Petrovici, este ridicată la gradul de meditaţie poetică. Ea are un crescendo aproape magnetic, uneori, spre un final dramatic. Dacă vă amintiţi, în **Temeri,** poezia aceasta splendidă, dialogul dintre copil şi bătrîn, mi se pare foarte pregnant. Aş spune că tonul acesta mitic, ton de verset dau o aură de legendă anumitor poeme. Cuvîntul cîntă la Duşan. Repet, însă, există şi o înfrigurare agonică, o deprimare aproape bacoviană. Există în poezia lui Duşan Petrovici, spuneam, o deprimare aproape maladivă. Dar pentru a cînta acest sentiment, aceste sentimente, e necesară o inimă puternică. E necesar ca această inimă să poată suporta (spune undeva Călinescu) „120 de bătăi pe minut”. Cred că inima lui Duşan Petrovici este o inimă puternică, o inimă calmă, o inimă care a trăit aceste bătăi şi care apoi s-a liniştit. Poate că sînt prea optimist, însă acesta este punctul meu de vedere.

ALEXANDRA INDRIEŞ : Într-adevăr, există un fond sentimental evident şi foarte puternic în poezia lui Duşan Petrovici. Dacă luăm, de exemplu, poemul **Ziua Voom . . .**

ION ARIEŞANU : Ziua Voom cum pronunţaţi dv. sau Ziua Woom ?

ALEXANDRA INDRIEŞ : Nu ştiu,

ION ARIEŞANU : Nu ştiţi. E bine spus ; „nu ştiu”.

ALEXANDRA INDRIEŞ : Într-adevăr, în poezia lui Duşan Petrovici, există o seamă de cuvinte, enigmatice. Ce este această ziua Voom. Este o utopie lingvistică. Unele din aceste cuvinte ne duc către o anumită sugestie lingvistică, altele nu. Ce este această ziua Voom ? Auxiliarul viitorului, eventual ? Această utopie lingvistică este nu numai o problemă de cuvînt, ci o problemă a exprimării unor sentimente. Foarte semnificativă este poezia de la pagina 16. (Rugăm cititorul să-şi achiziţioneze volumul de poezii al lui Duşan Petrovici). Unde e ţara **Div ?** se întreabă poetul şi dacă acolo sînt oamenii buni. Vreau să spun că nu este o problemă de joc lingvistic ; din utopia lingvistică poetul trece în utopia etică. Voom, Div, nu înseamnă nimic. Înseamnă însă totuşi un drum spre oameni buni.

ION ARIEŞANU : Spre oameni mai buni.

ANDREI LILLIN : Ar trebui în acest sens să vorbim despre o dialectică a poeziei lui Duşan Petrovici ; o dialectică între fiinţare într-o lume miraculoasă, o lume de necrezut, şi un fel de naivitate emfatică. În privinţa notaţiilor, a stărilor acestea o seamă de versuri, agonice a tezei şi antitezei, există pe de o parte, în care poetul, studiază temperaturile joase. Avem versuri ca „Suflăm prin ziduri de zăpadă”, „Viaţa mea va avea un strigăt şi o să-mi fie frig”, „Să ne aplecăm cu răbdarea neființei ce ne colorează", lubita este comparată cu un „iceberg desculț".

ALEXANDRA INDRIEȘ : Are, în legătură cu aceasta, un calambur (ca să zic așa) : Ioana Maria este numită Iarna Maria.

ANDREI LILLIN : Pe de altă parte, în privința naivității emfatice, să li se consacre un studiu special versurilor care încep cu un „Și" emfatic. Versuri cheie : „Și nu mă voi întoarce la stăpînul meu" sau „Și fluturii uscați se sfarmă în palmă", etc. Una dintre onomatopeile cele mai expresive, din poemul „Clopot", încearcă și prin grafie să realizeze recurgînd la un rejet contra logicei, dangătul surd.

C. UNGUREANU : Foarte prețioasă precizare. Există o dialectică a stărilor antagonice. Depistam în volumul lui Dușan Petrovici o sumă de teze și antiteze, o dialectică a acestei poezii, trăind deci între anumite contrarii : agresivitate și umilință, prea plin vital și gol vital, etc.

ANDREI LILLIN : Desigur !

ION MAXIM : S-ar putea vorbi de o inteligență meditativă și o inteligență speculativă, care se află într-o unitate relativă.

ALEXANDRA INDRIEȘ : Aceste versuri care încep cu „Și" sînt interesante structural fiindcă pot fi puse în acord cu poeziile, cu final retezat. După cum finalul putea fi completat imaginar și începutul ar putea fi completat imaginar.

MARCEL CORNIȘ POP : Prin feed-back.

ALEXANDRA INDRIEȘ : Da, feed-back.

CORNEL UNGUREANU : Există, aici, niște propoziții de pură metaforă, contrabalansate de cuvinte de zero poezie ; de la expresia de citadin, care „se transcrie" așa cum trascriau suprarealiștii anilor '20, stări de zero încărcătură sentimentală, de la propozițiile de natură, spunea Corniș, eseniană, pînă la metafora de cea mai pură elevație, de la violența verbală, pînă la cuvîntul ultrapurificat și dizolvarea limbajului în acele țări inventate, există aici o dialectică care luminează pe rînd stări și motive poetice.

MARCEL CORNIȘ POP : Aș zice că e vorba mai mult de cît o dramă, e vorba de două atitudini care se repetă, se intersectează, se substituie una alteia, și care, luate în sine, separat, nu sînt suficiente. Poetul își caută refugiul într-o utopie verbală, dar și o utopie ideatică. Cînd ajunge la acest spațiu purificat, la acest spațiu al esențelor, la această stare, poetul pare nemulțumit, încearcă să reanime versurile care au devenit de o austeritate nemaipomenită ; cum spune el foarte frumos : încearcă „să încălzească cu propriul lor sînge", cu propria sa afectivitate această claritate, în fond nedorită, a utopiei. El redevine poetul unor stridențe verbale ca în poeziile din mijlocul volumului, stridențe foarte caracteristice unei anumite poezii-spectacol, a poeziei orale, cîntate, de pildă cea practicată de un Ginsberg, Ferlinghetti, Gr. Corso. E vorba de o poezie care suferă între două atitudini : între contemplație și încercarea de a trăi numai în prezentul lucrurilor. Nici una și nici cealaltă în ipostază pură nu îl satisfac. Revenind la cele spuse, la început, afirm că Dușan Petrovici este un poet sincer al orașului, al mediului citadin, pe care îl privește cu o doză de spaimă și, în același timp, cu o doză de agresivitate și candoare.

ALEXANDRA INDRIEȘ : Drama interioară a creației este resimțită conștient de poet. Vezi poezia : „S-a născut în balanță un strigăt". Despre ce este vorba ? Vorbisem, la un moment dat, (în vechea serie Orizont) despre noul suprarealism, un suprarealism care nu este al dicteului automatic, ci acela care creează prin cuvinte un subconștient fictiv. Am fost cu toții de acord în legătură cu fondul sentimental al poetului. Strigătul citat e un strigăt care pornește din adîncuri, dar în acest strigăt poetul introduce ordinea sa, care reprezintă o ordine estetică : **Balanța.**

ANDREI LILLIN : Oare ceea ce s-a numit, în cadrul acestei mese rotunde, influențe din poezia lui Lucian Blaga, în ordinea celor spuse acum, n-ar putea fi considerate ca fenomene de montaj ? În poezia austriacă, de pildă, asemenea poezii de montaj practică poeta Mayröcker.

ION MAXIM : Și Nichita Stănescu, în Cartea de recitire, a practicat asemenea montaje. Dar în legătură cu cele semnalate, în legătură cu „contradicțiile" poeziei lui Dușan Petrovici, cu starea aceasta de „coliziune", cu dialectica aceasta subliniată de Andrei Lillin, am găsit o poezie care surprinde perfect, zic eu, tocmai această atitudine, și care arată întregul univers liric al lui Dușan Petrovici și care se naște tocmai din această atitudine care a fost semnalată : „Iubindu-te, în jurul meu s-au născut o mulțime de lucruri / De care n-am știut niciodată nimic / Acum mă rănesc de mai multe ori fiindcă mă descurc greu / cu miopia sîngelui / Dar lucrurile au răbdare / etc. Îmi face impresia că această poemă semnalează tocmai această atitudine lirică care a fost dezvăluită de toți aici : unitatea de ton, de atmosferă, de stil...

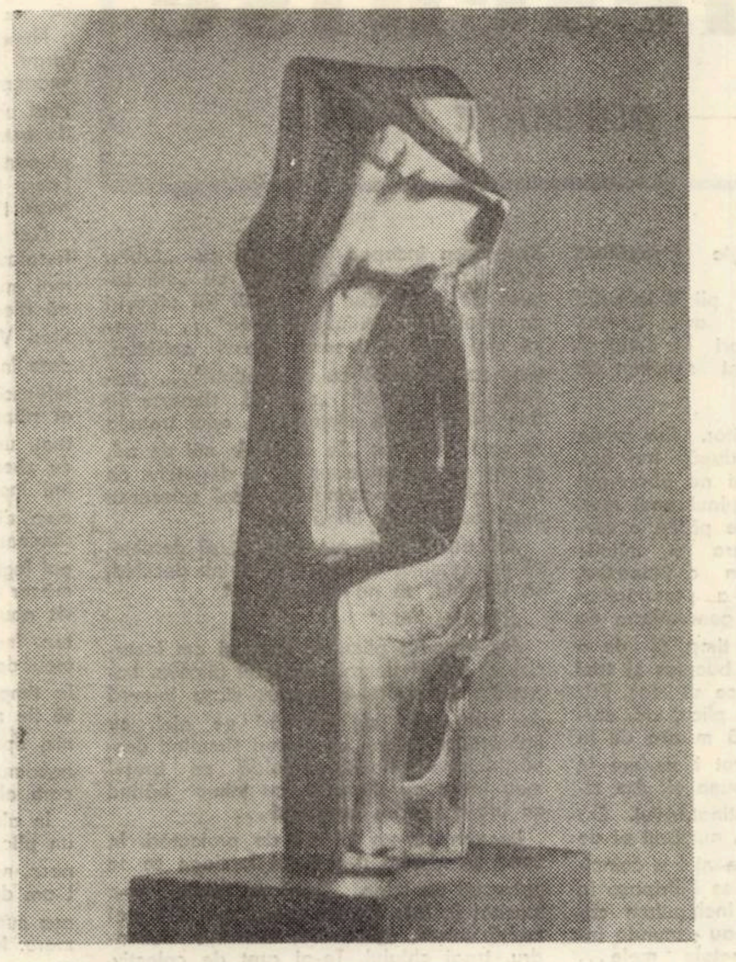

PETRU JECZA : Metatoră

MARCEL POP CORNIȘ : Mie nu mi se pare că poemul pe care l-ați citat ar aduce un echilibru între aceste două atitudini. Eu aș putea să replic cu poemele din ciclurile „Capricii" care neagă această calitate pe care ați exemplificat-o aici. Eu continui să cred că, și de aceea spuneam că volumul este perfect gîndit, că, există un blagism nu numai al imaginii, ci și a unui spațiu mirific, la început.

ANDREI LILLIN : Al unor structuri lingvistice.

MARCEL CORNIȘ POP : Da, al unor structuri lingvistice. Da, spuneam, există un spațiu mitopoetic, un spațiu mirific care poate să dea o anumită siguranță verbală, un anumit spirit contemplativ, o asceză.

C. UNGUREANU : O autoflagelare.

ANDREI LILLIN : Asceză.

ION MAXIM : Poetul însuși amintește cuvîntul...

MARCEL CORNIȘ POP : Da, da, o asceză. După ce a reușit să purifice spațiul de afecte, după ce a reușit această claritate subacvatică, „sublunară", cuvintele îi aparțin, el se dedă în **Capricii** la un adevărat desfriu verbal care merge pînă la imagini stridente. Poetul folosește ostentativ imagini care aparțin anumitor mișcări poetice : de pildă, la un moment dat ne vorbește în cea mai pură tradiție suprarealistă : „în orga bolnavă de pneumonie"...

ALEXANDRA INDRIEȘ : De un pian într-o pădure...

MARCEL CORNIȘ POP : Imagini clare de clișeu. În aceste „desfriuri verbale" el încearcă să reanime spațiul purificat înainte să reanime spațiul acela al „sîngelui mut", în care poetul mai crede totuși și pe care a încercat să-l introducă în poezie. În poeziile ultimului ciclu trece la o experiență poetică de cu totul altă natură, declamativă, neliniștită, opusă echilibrului înghețat al imaginii expresioniste, încearcă să încălzească obiectele din jurul său cu propria sa stare lirică.

ANDREI LILLIN : E clar că nu avem în cazul de față de-a face cu o influență mecanicistă, de felul acelora depistate la fiecare poet de istoricii literari de formație veche.

MARCEL CORNIȘ POP : Am impresia că tocmai această trecere prin diverse formule poetice argumentează imposibilitatea cantonării poetului într-o categorie fixă. Aminteam cîntecul esenian prelungit în suprarealism. Aș aminti „și poezia" noii „imaginații" (Robert Bly, James Wright) sau suprarealismul emoțional, liric. E vorba de o poezie de compromis, între dicteu și sens. Am impresia că, pe undeva, Dușan Petrovici urmărește o idee de poezie spectacol și ar fi interesant să audiem volumul pe un fond de improvizație de jazz.

ION ARIEȘANU : Să încercăm să tragem concluzii asupra acestui volum. Unde îl plasăm pe Dușan Petrovici în poezia generației sale ?

ALEXANDRA INDRIEȘ : Nu-i nevoie !

MARCEL CORNIȘ POP : Să zicem, o poezie a unei experiențe poetice deschise.

ANDREI LILLIN : Eu aș vorbi de grația și măreția inspirației. Nu l-aș plasa într-un context istoric, ci l-aș privi ca pe o personalitate.

C. UNGUREANU : E cel mai bun debut din poezia ultimilor doi trei ani și l-aș plasa sub steaua experiențelor lui Nichita Stănescu, fără intenția de a-l subordona vreunor influiențe.

VALERIU GANEA : O întrebare fulger : ce nu v-a plăcut la acest volum ?

ANDREI LILLIN : Execuția grafică !

ION MAXIM : În afară de execuția grafică, mi-a făcut impresia că uneori excesul de conceptualizare e vizibil și poate că stăruie puțin amenințător asupra evoluției poetului Dușan Petrovici și ne-ar face o deosebită plăcere dacă el ar medita asupra acestui fapt.

ALEXANDRA INDRIEȘ : Nu mi-au plăcut cele cîteva blagianisme, pe care nu le-am interpretat drept montaj. Nu mi s-a părut atît de unitar volumul ca lui Corniș Pop. Cred că unele influențe din Blaga și altele din Nichita Stănescu reprezintă o fază depășită a evoluției poetului. Să nu uităm că volumul a stat cinci ani în editură. După ciclul foarte, foarte auster, al **Zilei Voom** urmează ciclul **Capricii,** ciclu mult mai violent ; dacă pe primul l-am denumit utopie lingvistică, pe acesta l-aș denumi bestiar metaforic.

ION MAXIM : Dezolarea din Acvariu...

ION ARIEȘANU : Goya.

ALEXANDRA INDRIEȘ : Are ceva. E foarte violent și foarte carnal. Spune la un moment dat poetul : „Caut un abator transformat în templu".

MARCEL CORNIȘ POP : Nu-mi place autocenzurarea prea clară. Aceste cicluri sînt ostentativ puse cap la cap. Intențiile se văd prea ușor.

ALEXANLRA INDRIEȘ : Mie nu-mi displace simetria volumului. E vorba de „strigătul pus în balanță".

ION MAXIM : Structurile lirice sfîrșesc într-o unitate „dialectică"...

ION ARIEȘANU : Mă gîndesc întotdeauna că în sufletul mediocru răsună numai sunetele banale. Dar artistul aude vibrațiile mult mai subtil. În acest context, mă gîndesc la volumul lui Dușan Petrovici. Volumul e unul de prestigiu al poeziei din Timișoara, aducînd marca unui creator de real talent. Din ceea ce a trăit poetul, el a reușit să dea foarte mult semenilor săi. Poezia sa vibrează la contemporaneitate, fiindcă el a trăit această poezie prin contemporanii săi. Trebuie însă, și eu, să adaug că această poezie se resimte de o anumită frigiditate, de o anumită uscăciune. Poezia sa este frînată de anumite concepte care nu fac casă bună cu lirismul său. Cu tot ceea ce s-a spus aici, eu cred că Dușan Petrovici rămîne unul din poeții buni ai acestei generații, ai acestui ținut și ai acestei țări.

---

psyché

Iubirea – un sentiment sintetic (II)

În paleoliticul superior – comuna gentilică matriarhală – reprezentările dese în plastică ale femeii indică, se pare, o anumită conștiință a realității acesteia ca valoare, în primul rînd procreativă pentru comunitatea căreia îi aparține. „Statuietele de femei sînt probabil o dovadă a existenței cultului spiritului femeilor, caracteristic comunelor primitive de gintă matriarhală". (Ist, univ., vol. I, Edit. șt. Buc. 1959, p. 58).

Cu omul primitiv, s-a petrecut ceea ce se petrece curent cu copilul mic : la început, a realizat prezența obiectelor din jurul său și abia mai apoi s-a descoperit pe sine. Așa se face că, în cel dintîi epos al omenirii, „Epopeea lui Ghilgameș (rege sumerian din mileniul al III-lea) Ghilgameș, ajuns la o oarecare conștiință de sine, să-i poată refuza zeiței Iștar iubirea, refuzînd prin aceasta amestecul divinităților în treburile sale omenești. Pe aceeași linie, Iliada și Odiseea duc mai departe un proces început de mult, de demitizare, de eliberare a omului din țarcul propriei sale mentalități. De data aceasta, un motiv pur uman declanșează conflictul Iliadei : „expediția primitivă pentru o femeie" (G. Călinescu) pentru frumoasa dar, vai, atît de indiferenta Elena...

★

Nu încă iubire, dar însemnînd un pas înainte în definirea sferei ei, ne pare a fi acea formă de senzualitate fierbinte, precum și conștiința acestei senzualități – obiectivată prin artă – așa cum apare ea din splendidul poem ebraic „Cîntarea cîntărilor" : (...) „Poartă-mă pe mîna ta ca pe o brățară, căci iubirea / e ca moartea de puternică și gelozia cumplită ca / împărăția morților. // Văpaia ei e ca văpaia focului și ca flăcările cerului. // Ape mari nu au putere să stingă dragostea și fluvii / revărsate nu pot să o înnece".

★

Jocul sentimental al instinctului ia forma – în epoca sclavagistă – amorului carnal, iar femeia devine obiect al dorinței ; viața reală și prezentă capătă, în ochii grecului antic, de pildă, o valoare superioară perioadei anterioare arhaice, așa cum apare ea din poemele homerice. În acest sens, dorința capătă individualitate, ea poate fi exprimată sub forma unei fierbinți patimi senzuale ca la Safo(începutul sec. al VI-lea) : „... Și de pe mine, înghețată / Sudoarea-mi curge, tremur toată ; / Și stau ca iarba cea uscată / Cu fața galbenă, sînt dusă, / De pare viața mea răpusă". – în care ființa e angajată total – sau ca la Anacreon (m. 478) care preferă plăcerea pasageră a momentului, viața ușoară, căci... „o dată dus, e drept că-ndărăt nu te mai întorci".

Prin Teocrit (prima jumătate a sec. al III-lea î.e.n.) iubirea se retrage în mijlocul naturii, capătă o ușoară imaterialitate, se rafinează, pierde adică din substanța imediată a dorinței în favoarea formei, tot astfel cum, în Dafnis și Chloe (Longos, sec. al III-lea e. n.) roman pastoral, dragostea devine artificială, exprimînd de fapt antirealismul sentimentului, precum și rafinamentele decadenței alexandrine.

I. D. TEODORESCU

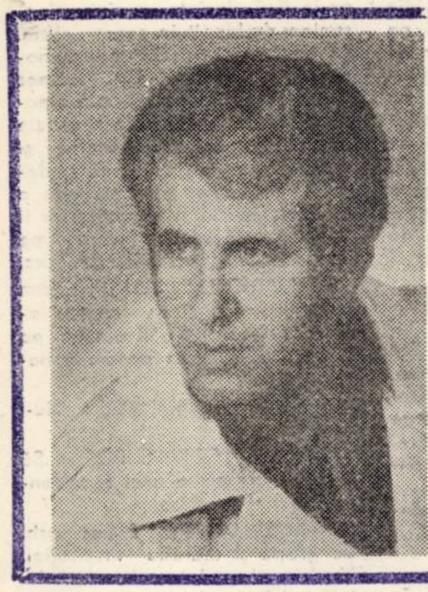

ION VELICAN

Scrisori nedeschise

— *povestire* —

În timpul verii, soarele se furişa printre cei doi brazi înalţi ai sanatoriului şi inunda cu razele sale, trase parcă în fire mătăsoase de cupru, mica noastră livadă cu vişini.

„Ahou !" era strigătul grădinarului către nimeni ; îndrepta furtunul spre cer şi, dirijînd cu degetul mare jetul de apă, se lăsa cuprins de o fericire numai de el înţeleasă, căci îşi trăgea cu mîna stîngă şapca mai pe ceafă şi, fără să-i pese de nimeni, zicea cu o voce mai joasă, ce viza o totală discreţie : „Slujba !" Cîte o fereastră se deschidea la etajul, la singurul etaj al sanatoriului, şi, pentru scurt timp, în ea se ivea silueta albă a vreunui bolnav.

Acele dimineţi clare...

La capătul livezii cu vişini, un drum pietruit, neuniform. Pe aici treceau foarte rar vehicule. Mai des trecea ambulanţa spitalului militar, înfipt în buza colinei, la un pas de mica mea livadă cu vişini.

Privit de sus, orăşelul avea un farmec deosebit, nu atît prin grandoarea clădirilor sau prin felul în care erau rînduite străzile, cît prin liniştea verde ce o respira prin toţi porii săi, prin conglomeratul arhitectonic, statornicit de secole întregi, datorită răspîntiilor de drumuri la care se afla.

Coboram în fiecare dimineaţă cu etern aceeaşi tulburare a redescoperirii lumii, înţelegînd că viaţa, dincolo de mica mea livadă cu vişini, însemna cu totul altceva, o conjugare obligatorie a drepturilor şi a îndatoririlor individuale cu cele colective. Sus, în mica mea căsuţă din lemn de brad, alături de mama mea cea bătrînă şi lipsită de puteri, trăiam în pace şi fără lipsuri o viaţă cu drame nemărturisite — o lungă aşteptare apăsătoare, devenită sensul zilelor mele ce se scurgeau îngrozitor de repede, apropiind în vîrstă chipul fiului de cel al mamei, în prelungi tăceri semnificative, dar niciodată comentate. „Vezi că a mai trecut un an şi ea nu s-a mai întors ?" păreau a spune buzele ei. „Acum ce mai pot face ?" îi răspundea privirea mea mută. Rareori se vorbea despre **ea**, despre lucrurile **ei**, despre cum făcea **ea**, despre o vorbă a **ei**. Ea nu mai avea nume. Rămăsese pur şi simplu **ea**. Numele ei a fi dărîmat echilibrul casei, liniştea noastră. Era necesar ca toate să pară în ordine, sufletele vindecate, rănile uitate, posibila reîntoarcere vie. Era doar o absenţă mai mare şi atît. O glumă, o ambiţie, cum vreţi să-i spuneţi.

Astea toate pînă într-o zi, pînă într-o bună dimineaţă, luminoasă şi obişnuită, cu „aho-ul" grădinarului de la sanatoriu, cu paşi grăbiţi spre „slujbă", prin livada cu vişini, peste pietrele alandala înfipte în pămîntul nisipos al colinei, cu paşii tocănind pe asfaltul întins pe sub ferestrele spitalului militar.

„Hei, domnu'! !"

De la primul etaj mă strigase cineva. M-am oprit şi l-am privit. Era un tînăr tuns scurt, tras la faţă, într-o cămaşă albă, descheiată la gît. Ţinea un plic în mîna dreaptă, ce spînzura către mine.

„Îmi puneţi şi mie plicul ăsta la cutie?"

„Aruncă-l !"

Am băgat plicul în buzunar. Era ceva obişnuit. Mi se mai întîmplase să fiu rugat, poate de la aceeaşi fereastră, să pun plicuri la poştă. Ba, dacă-mi amintesc bine, chiar eu însumi obişnuiam, militar fiind, să încredinţez scrisori unor străini, în felul acesta creînd falsa impresie că epistola ar ajunge mai repede la destinaţie, sau că plicul, poposind în mîinile unor civili, stabileşte o legătură mai organică cu viaţa.

Înainte de a introduce plicul în cutia poştală, m-am uitat dacă avea timbru, pentru că se întîmplă uneori ca omul să uite tocmai acest element suficient de esenţial.

Laura Stanca !

Un fior profund, răscolitor. Era prima mea întîlnire cu Laura, după trei ani. Am privit împrejur. Nimeni nu observase nimic. Mă consideram stăpînul unei mari taine. Dezlegarea ei mi se părea o certitudine. De fapt, cine era în mîinile mele ? Totul mi se părea o limpezire, apoi brusc, limpezirea s-a preschimbat într-o situaţie nedecisă, generatoare de speranţe, dar, în acelaşi timp, şi de o totală dezamăgire. Eram bucuros şi trist în acelaşi timp. Nu ştiam ce să fac. Primul gînd a fost să deschid plicul, dar chipul sfîrşit al militarului mă mustra de la fereastră : „Vezi,eu am avut încredere în dumneata..." părea a spune el. Am citit încăodată adresa destinatarului. Era **ea**. Numele, oraşul, strada, numărul ei de casă. Nu putea fi vorba de nici o coincidenţă şi totuşi o îndoială se înfiripase în sufletul meu răvăşit. Îmi închipuiam cuvintele duioase ce se puteau ascunde între filele stăpînite de degetele mele...

Scrisoarea începea probabil cu „Iubita mea Laura", apoi continua cu „mă topesc de dorul tău"... „ochii tăi albaştri ca cerul îmi înseninează viaţa"... „scrie-mi mai mult să-ţi sorb glasul catifelat, care nu seamănă cu al nimănui"... „veveriţa mea dragă" „simt că departe de tine zilele mi se sfîrşesc"... apoi trebuia să se încheie cu „Te sărut de mii de ori, al tău pentru totdeauna !" şi degetele, ca nişte ghiare, se strîngeau, apoi spînzurau neputincioase pe lîngă trup.

„Să deschid, să nu deschid, să deschid, să nu deschid, să deschid, să nu deschid, să deschid, să nu deschid..."

„Nu deschid !"

Am introdus plicul în cutie şi am încercat să mă gîndesc la cu totul altceva. Imposibil. Laura mi-a readus viaţa intensă de odinioară, cu plimbări pe alei, cu îmbrăţişări tandre, cu certuri simulînd despărţiri cu răsuflarea ei caldă pe braţul meu întins cu dărnicie, cu inima bătînd ca într-o pasăre neostoită...

Lucram într-un institut de proiectări. În acea zi, nimeni n-a putut înţelege ce se petrecea cu mine. Şeful de lucrări m-a mustrat în faţa tuturor colegilor : „De mai multă vreme, dumneata, tovarăşe Alexandru, tragi chiulul. Te-ai rupt de colectiv. Ştim noi prea bine de unde apatia asta... Dar să ştii tovarăşe Alexandru, că ambiţiile personale n-au ce căuta într-un colectiv ca al nostru..." Îşi dădea seama toată lumea că şeful nu avea dreptate. Nu m-am supărat pe el. Era totuşi un om bun. Reprezentantul nostru în toate prezidiile şi comitetele din institut. După fiecare şedinţă, excesul său de zel creştea, însă o făcea dintr-o convingere deplină, aşa încît am rămas impasibil la vorbele sale. Ibricul cu cafea fierbea pe reşou şi colegii, în faţa planşetelor, îşi făceau cu ochiul, ca şi cum admonestarea era un lucru obişnuit, intrat în practica de zi cu zi.

Nimeni nu ştia că, în ochii şefului, în largul ferestrelor, în albul pereţilor, eu vedeam doar chipul Laurei şi din cînd în cînd un plic, un soldat, o mamă bolnavă de aşteptare... Această taină trebuia păstrată. Mama nu trebuia să afle nimic. Laura trebuia să fie doar plecată pentru puţin timp la cei dragi...

Dar drumurile mamei şi ale mele se întretăiau cu cele ale poştaşului, strivind tot mai mult tăcerile aşternute în casa noastră blestemată, ca un voal negru, neliniştitor. Vişinii fuseseră culeşi şi frunzele, date în luciul verii, se grăbeau să se veştejească puţin cîte puţin. Pe poteca dintre ei năpădise volbura şi mierlele se abăteau uneori din brădet în livada noastră, cu zborul lor chinuit. Cîte o fată pustie îmi însoţea arareori paşii, spre căsuţa mea din lemn de brad, dar chipul meu rămînea mut, ca un pămînt înţelenit. Timpul îngheţase. Nu mai însemna nimic, nici măcar o dulce aşteptare, nici măcar un vis nou, înaripat... Dincolo de toate astea, însă, aveam o datorie faţă de locul meu de muncă. Proiectul trebuia predat la timp şi eu făceam totul ca termenul să fie respectat, lucrînd ce-i drept, mecanic, lipsit de entuziasm. Devenisem ursuz, necomunicativ, întocmai ca aceia pe care altădată îi condamnam.

În altă zi, soldatul mi-a aruncat iarăşi un plic, cu un zîmbet larg şi bun, prietenesc, neştiind cît zbucium stîrnea în mine. L-am depus la cutie, strîngîndu-l puternic, aşa cum strîngi o mînă la despărţirea cea mare. Nu am mai fost tentat să-l deschid. Dimpotrivă mă ruşinam de planurile diabolice care îmi trecuseră prin cap.

Drumul meu spre Institut putea fi şi altul decît acela pe sub ferestrele spitalului militar şi, totuşi, m-am decis la acel drum, ochii mi se înălţau spre aceeaşi fereastră şi, aproape săptămînal, soldatul îmi arunca plicul, ca într-un joc plin de echivoc al destinului.

Desigur că pe stradă treceau şi alţi oameni, cărora putea să le arunce plicul, dar soldatul aştepta să mă ivesc eu şi abia atunci îl flutura rîzînd. („Tot dumneata îmi aduci noroc...") şi paşii zburau mai departe, ducînd o povară din ce în ce mai uşoară.

Treptat, treptat mă încadram în aspiraţiile colectivului meu, îmi potriveam ceasul cu al său. Făceam excursii, glumeam, visam. Da. renăscuse în mine puterea de a visa.

O tînără desenatoare, angajată de curînd, mi se părea tulburătoare. Ochii ei mă priveau obsesiv, mă fîstîceam, nu ştiam cum să-mi mărturisesc sentimentele şi ea rîdea într-una, fericită, neştiind, se pare, chinul minunat al dragostei. Laura rămăsese un simbol şi atît. Soldatul făcuse o minune : mă mîntuise. Poate nu el, poate oarba întîmplare, dar mă simţeam mîntuit. Chinul de a iubi o umbră pierise.

...Şi acum, în dimineaţa asta clară, coborînd voios colina mea cea verde spre locul în care opt ore stăteam nu numai între prieteni, ci şi lîngă iubirea mea, adevărata mea iubire, soarele răsărise vesel ca şi altădată. Se înălţase deasupra brazilor.

Pe soldat nu-l văzusem de aproape două săptămîni. Îmi închipuiam că s-o fi însănătoşit, ori l-or fi transferat în alt salon. Prin capul meu treceau puzderie de gînduri, cînd o voce străină m-a dezmeticit.

Hei, domnu' !"

De la aceeaşi fereastră mă strigase cineva.

„Îmi puneţi şi mie plicul ăsta la cutie ?"

„Aruncă-l !"

Şi, în timp ce plicul cădea, vedeam în fereastră un alt soldat, cu cămaşă albă descheiată la gît, tuns scurt şi zîmbitor.

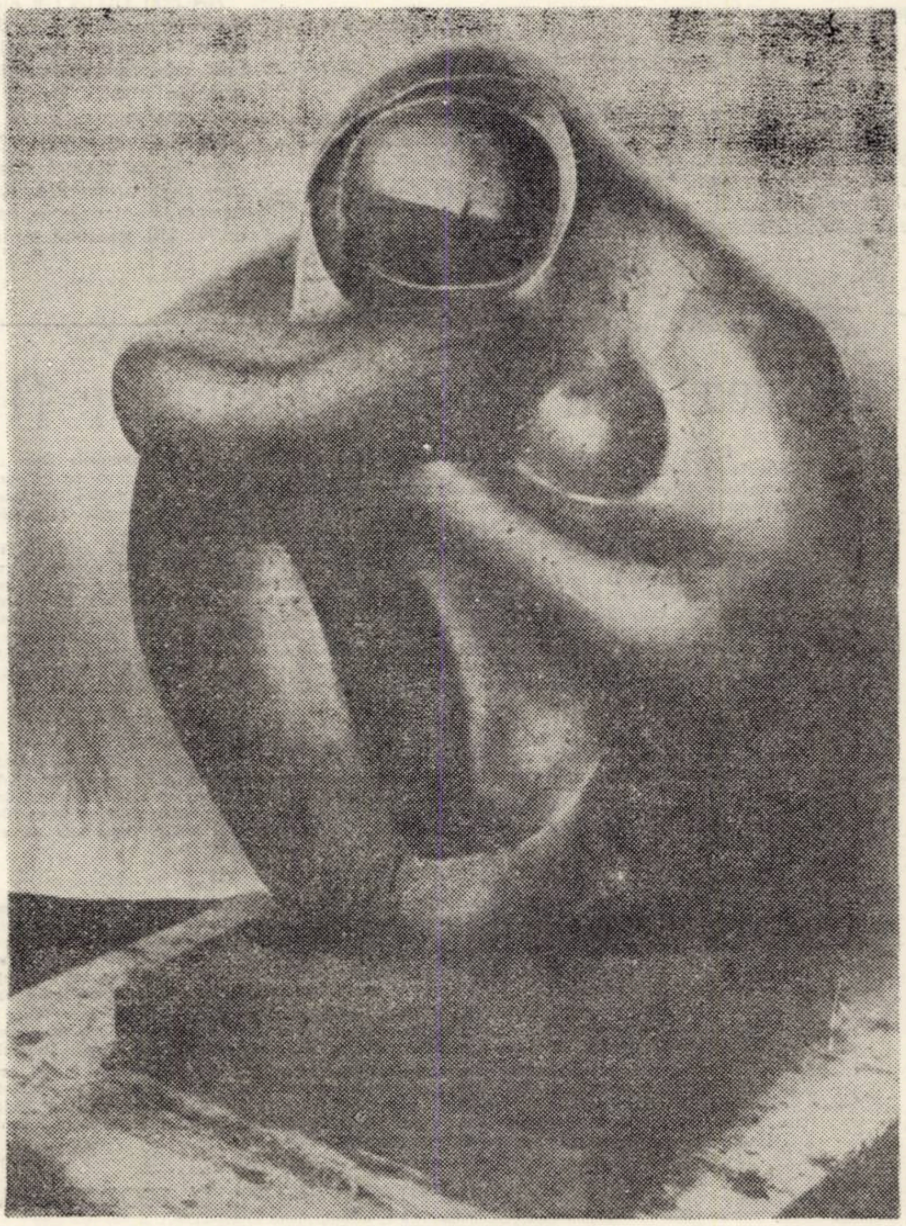

PETRU JECZA : Maternitate

Gheorghe Drinovan

Din gînduri

Din ginduri imi vor ţişni cuvintele
Şi vor anunţa prezenţa mea
Unde, ca şi mine,
Şi voi veţi fi prezenţi,
Unde brazii nu părăsesc munţii
Şi rîurile sigure trec
Bolborosind în mişcare
Şi argintul lor dătător de viaţă
Se transformă în aurul grîului.

Din ginduri imi vor ţişni cuvintele
Şi te voi cinta,
Ţara mea,
Cu brazii şi cu munţii,
Cu rîurile şi argintul lor,
Cu aurul grîului,
Iar tu vei fi in inima mea
Ca o perlă.

De cînd m-am născut

De cind m-am născut,
Am colindat pe uliţele satului,
Pe cărările cîmpului,
Pe drumurile de pămînt ale ţarinelor,
Pe potecile pădurilor
Şi peste tot am călcat
Pe urmele strămoşilor.

Pe uliţele satului
Mi-am lăsat anii copilăriei,
Pe cărările cîmpului
Anii adolescenţei,
Pe drumurile de pămînt ale ţarinelor
Oboseala muncii pămîntului,
Pe potecile pădurilor,
Sudoarea tăietorului de lemne,
Dar nu am obosit să caut
Şi caut aşa cum au căutat şi
strămoşii
Şi urc spre înălţimi
Viaţa şi belşugul pămîntului.

În adîncuri

Pe valurile vieţii mele
Au inceput să plutească
Vapoare încărcate
Şi au inceput să-şi lase
Ancorele
În adîncuri.

Tot in adincuri
Au început să coboare
Scafandrii
Să pescuiască
Perla cea mare
Din sufletul meu.

Nu ştiu
Cind se vor intoarce,
Cu ea, din adîncuri.
Dar cînd o vor aduce la suprafaţă
Ştiu că va fi plină
De mirajul poeziei.

Sonia Teofan

Vatră românească

Din tot ce ai mai grăitor solemn
Ţi-am făurit o stemă nouă, ţară ;
Pe brîul celor trei culori însemn
Numele tău, ce pur se desfăşoară.

Jur-împrejur, solie pentru mîine,
Pun spicele de grîu, fiii să ştie
Că truda aspră se-ncarnează-n pîine,
Ca dar nepreţuit purces din glie.

E soare mult în miezul ei. Cu har
Am pus acolo un crîmpei din tine,
Un înţelept şi cald abecedar,
Întîia carte pentru cel ce vine.

Iar sus veghează vatra românească
Simbolul unei lumi de clocot nou,
Acestui neam predestinat să crească
Cu fii născuţi pentr-un destin erou.

Să nu mai vii

Ce mult te-am aşteptat,
O vară de lumină s-a intomnat pe
ruguri,
Păsările s-au învăţat să coboare,
Şi-a doua oară frunzele-au murit în
muguri.
Ce cintec să mai ard ?
Ce colivii să mai deschid ?
Cite viori să mai cioplesc,
Acestui straniu lied ?

Cu-n pumn de-nfrigurări la prag
Mă vei găsi.
Ajută-mi să păstrez comoara,
Să nu mai vii !

Fiului meu

Încrustez pe răbojul anilor mei
Mirările tale fragile, dar vii...
Nu le-ajung poveştile cu lei-paralei
Ochilor tăi.
Vrei anume să ştii
Cum se sapă fîntinile,
Cum miroase a sunet pămîntul
Descîntat cu mîinile.

Îmblînzitor de cuget, scutură rîsul tău
La tîmpla lumii mele,
Cît cauţi răspuns – voi fi !
Cît sevele mirării-n tine suie,
Copacului – copil voi dărui
Prietenia coajei,
Vremelnic amăruie.

Petre Novac Dolângă

Seva pămîntului meu

Arsu-mi corp de lut
mi-l intind in amiază
pe tărîmul străbun.
Îmi ascund timpla
in firele de iarbă.
Cu braţele ating polii :
răsăritul şi apusul.
În nări imi stăruie
mirosul gliei natale
şi, la un glas anume,
mă trezesc sorbind
seva pămîntului meu.

Montană

N-am să uit niciodată
acele cîntece din fluier
izvorîte parcă din fîntîni
chemate numai de fecioare.
Cerbii bocăneau îndrăciţi,
pe cînd zeiţele îngălbenite
fugeau alungate de şerpi
şi-şi rupeau sfintele călciie
in colţi de stîncă albă.

Niciodată n-am să uit
cîntecul florilor de piatră,
rămas vrajă a muntelui,
şi un păstor fugărit de păsări
păzindu-se de ochii copacilor
alergînd spre un tărîm albastru
ales de doamna pădurilor.

N-am să uit niciodată
acele cîntece din fluier
născute parcă din fîntîni,
cîntecul florilor de piatră,
rămas vrajă a muntelui.

Rod

Vara cu rod
căldurile se aşează aprins
pe lăptoase boabe de grîu ;
lanul adună iubirea spicelor
şi sub grele lacrimi de soare
cuvintele nasc în amiază
imnuri de laudă şi belşug.
Toamna cu rod
bruma se aşează argintiu
pe mari boabe de struguri,
pe ochii miraţi ai păsărilor ;
doar un vînt albastru,
stîrnit dinspre miazăzi,
recheamă la loc de taină,
sub bătrîne streşini,
iubirea rîndunelelor.

Francisc Vinganu Megheş

Destăinuire patriei

Nu numai de oraşele tale sînt
îndrăgostit, ci şi
De pămîntul pe care calc,
De seva izvorului ce-mi vindecă setea
De cîmpiile tale ce leagănă pîinea în
spice,
de oamenii tăi.
Pămîntul tău înalţă oraşe
ce umbresc Carpaţii.
Pentru iubirea mea,
mai nobilă decît tăişul paloşului,
ce mulţi duşmani a îngenunchiat,
aş vrea să trăiesc şapte vieţi,
să te pot cînta în versul meu,
Românie, patrie mamă.

De toamnă

Am îngenunchiat băştinaş
Pe lutul ţării, altar sfînt,
Şi ascult cîntecul tainic al unui
anotimp nou
Ce migrează frunzele cu paşi galbeni
Pe străzile negre ale copacilor.
E anotimpul chemării tainice, supreme,
a lui Bachus,
Care trece cu paşi brumaţi
Şi alai mare prin podgorii,
Unde strugurii mustul dulce şi-l pling.
În cramă, bucuria ecoul işi cîntă
prin bogate păduri de culegători.

Spectacol galben

Cele mai instruite cîntări
interpretează
hora toamnei.
Patria,
împodobită cu bijuterii în fructe
şi parfumată cu multă linişte,
stă în faţă
soarelui de taină.
Eu, dăltuitorul de frumos,
îmi aşez sărutul
pe pragul acestui spectacol
galben.

TINERI
POEŢI

Muzică
și
Experiment

Au fost necesare muzicii cîteva secole pentru a se organiza ca artă cultă, pornind de la izvoarele ei firești, muzica populară, cu multiple aspecte modale și ritmice, variind după punctul geografic căruia îi aparținea. Anul 1972, pare să fie un punct final al acestui efort către clarificarea sistemului muzical, căci în acest an apar în Europa două lucrări de importanță covîrșitoare pentru dezvoltarea ulterioară a artei muzicale : „TRATATUL DE ARMONIE" de A. Rameau, în care se stabilește teoretic pentru prima oară tonalitatea ca principiu unificator și creator al artei muzicale, prin studiul acordurilor și al funcțiunilor ce acestea îndeplinesc în cadrul tonalității, și „CLAVECINUL BINE TEMPERAT" al lui Bach, culegere de 24 de preludii și fugi, care, printr-o realizare artistică incomparabilă, ajunge la acelaș rezultat : tonalitatea este principiul fundamental al artei muzicale.

Dezvoltarea uriașă a muzicii, care a urmat, a arătat cît de bine venită a fost enunțarea acestui principiu și cît de firească lunga cale bătută de muzicieni de-alungul a trei-patru secole de căutări și realizări tot mai valoroase, pînă la stabilirea lui ca principiu fundamental al sistemului muzical

Cu atît mai curioasă ne apare, prin contrast, pretenția unui grup de compozitori ai timpului nostru de a ignora cu desăvîrșire tradiția, și în special acest principiu creator al artei muzicale, care este tonalitatea. Datînd de la începutul secolului 20, această tendință s-a conturat mai pregnant la începutul decadei a 3-a. Arnold Schönberg a fost unul din inițiatorii curentului atonal și-n orice caz primul care l-a exemplificat prin lucrări.

Dacă în epoca primei tinereți influența lui Wagner era foarte simțită în compozițiile sale („Noapte transfigurată"), după o pauză de zece ani își conturează principiul atonalității în lucrări ca opera „Așteptare" sau mai tîrziu acela al serialismului în „Variații op. 31" (1927). Prin 1930, strigătul de alarmă dat de unul din compozitorii cei mai cunoscuți ai epocii noastre, Stravinski : „Să ne întoarcem la Bach!" ca și exemplele realizate în acest sens prin lucrările sale neo-clasice din acești ani, au curmat orientarea multora către atonalism.

După cel de al doilea război mondial, însă, pe lîngă curentul atonal în forma serialismului, apar noi curente (muzica concretă, electronică, aleatorică, structurală) care neagă nu numai principiul tonal al muzicii, dar însuși sunetul muzical, folosind ca material sonor zgomotul produs de un număr foarte sporit de instrumente de percuție neacordabile, sau îngrămădiri de disonanțe, deseori întrebuințîndu-se deodată într-un acord ciclul complet al celor 12 sunete muzicale.

Aceste procedee au dus în mod firesc la sonorități dure, brutale — în ceea ce privește armonia și incoherente din punct de vedere melodic, la cacofonie. Dacă în unele lucrări atonale ale primilor compozitori din școala vieneză (Schönberg și elevii săi Berg și Webern), cu toată expresia redusă, la o singură dimensiune, parcă, aceea a groazei a angoasei fără scăpare, se puteau remarca totuși unele efecte acustice interesante, nefiind capabile de a se organiza în procesul construirii unei tematice muzicale coerente, purtătoarea unui suflu emoțional sincer și puternic și al acelui farmec fără egal, pe care-l poate doar oferi arta muzicală autentică, în lucrările care iau zgomotul sau îngrămădirea de sunete drept material de construcție muzicală și acest scurt răgaz dispare.

Rezerva marelui public față de aceste lucrări nu ne poate mira. Ceea ce ne miră este încăpățînarea cu care în diferite centre din Apus se cheltuiește atîta energie pentru tipărirea sau prezentarea în concerte-festivaluri a acestor lucrări experimentale sub supravegherea reprezentantului celui mai neobosit al electronismului, Stockhausen încît ne întrebăm cine subvenționează această activitate atît de costisitoare, cînd publicul nu aderă nicidecum la această muzică.

Exegeții muzicii experimentale fac afirmația că nici Beethoven, nici Wagner n-au fost întotdeauna înțeleși de contemporanii lor și ceea ce nouă ni se pare astăzi firesc în artă acestor doi titani, în secolul trecut părea unora deosebit de dur. Dar Goethe și Tolstoi nu au subapreciat geniul lui Beethoven, cînd primul, referindu-se la partea întîi a simfoniei a V-a, spunea că ascultînd-o are impresia că se dărîmă casa unde se află, căci aducea mai degrabă un omagiu compozitorului pentru forța sugestivă cu care-și dezvolta tema destinului atît de caracteristică și de unitar construită. Iar Tolstoi, dacă în romanul său „Sonata Kreutzer" accentuează asupra caracterului deosebit de pasional al muzicii beethoveniene, care a dat imbold eroilor săi să se iubească dincolo de obligațiile morale și sociale, nu face decît să sublinieze ce forță emotivă uriașă conținea partitura acestei sonate.

Cu extrem de rare excepții, și acestea cauzate nu de incapacitatea publicului de a înțelege opera de artă, ci din motive bine determinate de împrejurări speciale, toate compozițiile valoroase ale clasicilor și romanticilor s-au bucurat din primul moment, de la prima lor audiție publică, de un succes deosebit. Operele de Wagner cu toată lungimea lor, cu toată noutatea ce o aduceau ca limbaj armonic, ca paletă orchestrală și mai ales în forma lor, au avut atît la Dresda (sub conducerea compozitorului) sau la Weimar(sub conducerea lui Liszt) și mai tîrziu la Bayreuth, succese depline, cîteodată epocale.

Singura excepție a făcut-o la Paris premiera operei Tannhäuser, dar această cădere a fost organizată de o clică răuvoitoare și interesată.

Scrisoarea lui Baudelaire, pe care Wagner o reproduce în memoriile sale, îl arată nu numai partizan al artei wagneriene, dar avînd cu ocazia acestei premiere însăși revelația muzicii.

Cui folosește această muzică care nu convinge și nu farmecă pe nimeni, ci prin monotonia, duritatea și incoherența ei ne face să ne întrebăm ce este artistic în toată această îngrămădire de sunete sau zgomote ? Expresia antimuzică rostită pare-se pentru prima oară de colegul nostru, Nicolae Buicliu, în spiritualul său cuvînt din cadrul dezbaterilor de la ultima conferință a Uniunii Compozitorilor din R.S.R. (ianuarie 1969) ne vine pe buze.

Luciditatea nu exclude sentimentul. Un echilibru perfect între intelect și sensibilitate a stat întotdeauna la baza operelor artistice deplin realizate. În epoca noastră au trăit compozitori ca : Debussy, Richard Strauss, Ravel, Stravinsky, Prokofiev, Hindemith, George Enescu, pentru a enumera numai pe cei pe care o activitate deosebit de bogată și valoroasă i-a impus atenției unanime. Au fost unii din cei mai originali compozitori ai tuturor timpurilor, fără să fi părăsit niciodată sistemul muzical clasic. Adevăratele inovații în arta sunetelor au rămas cele grefate pe sistemul tonal, pe care i-au amplificat în mod organic, lărgind însăși concepția tonalității.

NICOLAE BRÂNZEU

Pe
făgașe
noi
muzica

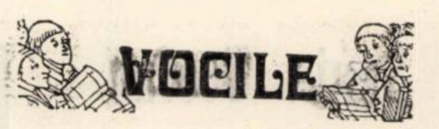

Un dialog cu
REMUS TAȘCĂU

REPORTER : — Instrumentalismul, în ultimele decenii...

REMUS TAȘCĂU : — ... a ocupat un loc covîrșitor în creația muzicală.

Probabil, datorită amplificării aparatului orchestral. Dar cunoscînd valorile umane ale instrumentului numit „voce", avînd largi posibilități de expresie, există șansa ca el să nu rămînă un simplu auxiliar, ci să-i fie destinate lucrări pe măsura resurselor lui emoționale și tehnice. În contextul social postbelic, cînd interesele pentru problemele omului obișnuit au crescut considerabil, vocea umană este, în primul rînd, capabilă să transmită în modul cel mai veridic trăirile sufletești.

— Ne-au arătat-o operele lui Alban Berg, Schoenberg ...

— ... și magistralul OEDIP enescian, operele recente ale lui Pascal Bentoiu, premiate în Italia, încadrate în specia „operă radiofonică".

— Dar să vorbim despre ceva foarte apropiat nouă : corul. Mă gîndesc că pentru colectivitatea românească el a însemnat mult, putem afirma că, indiferent de evoluția instrumentalismului, de hipertrofia acestuia, compozitorii noștri vor ține întotdeauna cont de acest specific „al nostru".

— Publicul nostru receptează muzica pentru cor începînd de la Renaștere și pînă la contemporani și chiar avangardă : „Scene nocturne" de A. Vieru, „Ritual pentru setea pămîntului" de M. Marbe, „Aforisme" de Șt. Niculescu, lucrări de Al. Pașcanu și M. Moldovan.

— Aceleași instrumente pot fi astăzi utilizate cu o virtuozitate tehnică pe care nu o bănuiau strămoșii. Ce se întîmplă astăzi cu vocea omenească ?

— Progresele din domeniul tehnicii instrumentale își au corespondentul în concepția nouă de a trata vocea. Nici chiar la începutul secolului nu ne-am fi putut imagina ce resurse inepuizabile ar putea avea vocea. Muzica vocală și instrumentală vor exista și separat, ca două virtuți în sine, dar atunci cînd „cîntă împreună" ar fi de dorit să-și păstreze specificul.

— Se lucrează intens la „depersonalizarea vocii", la vocea-instrument. Asta prin amplificare, reverberare. „Reverberare umanum est ?" În orice caz, există soliști care cîntă cu o mască de gaz în care se introduce heliu, pentru ca vocii să i se imprime un timbru nou, încă neauzit.

— Principalul lucru în cazul vocii depersonalizate prin electronică : orchestra acompaniatoare să nu sune „rece", să treacă și ea prin microfoane și prin dispozitivele cabinelor studioului. Altfel se întîlnesc fără sens „recele" și „caldul", efectul fiind hibrid.

— Așadar, să fim optimiști : vocea are încă resurse, nu a îmbătrînit...

— Lucrurile stau și mai simplu : dorința de a cînta, de a transmite mesajul unui text este permanentă, este folclor și mișcare artistică de amatori.

— Și sînt acele sute de ochi care strălucesc de pasiune și dăruire ai redutabilului cor bănățenesc „Ion Vidu" pe care-l conduci, cor care a încercat un repertoriu profesionist ultramodern.

REPORTER

Gîndirea de anticipație

Ar fi interesant și în același timp revelator să cunoaștem numărul acelora dintre semenii noștri, pentru care muzica constituie o parte inalienabilă a ființei lor, o necesitate sinceră, un timp al meditației, un imbold al acțiunii ; vizăm, desigur, muzica ce mijlocește descoperirea și trăirea înaltelor valori umane. O anchetă pe plan mondial — iată o problemă de sociologie modernă — ar aduce, probabil, date nu prea încurajatoare.

Or, se știe, rolul, deloc neglijabil, atribuit muzicii în viața marilor savanți, fără îndoială spiritele cele mai înaintate ale epocii noastre. De-ar fi să amintim numai celebra școală de matematicieni și fizicieni de la Göttingen, care poate revendica, în bună măsură, inaugurarea erei atomice și să plătească, în același timp, un tribut maeștrilor muzicii clasice. Cine știe cîtă muzică a întrepătruns spațiile lui Hilbert, relativitatea lui Einstein, cuantele lui Planck, cibernetica lui Wiener ? În ceea ce-l privește, bătrînul lor coleg, Pitagora, le-ar zîmbi cu seninătate, ascultînd, imperturbabil, muzica sferelor.

Volens, nolens, nici o activitate umană nu se poate situa în afara unei finalități. Pentru organismele vii, finalitate înseamnă menținerea cît mai îndelungată a capacităților vitale. La scară umană, schimbul cu mediul înconjurător trebuie să încline balanța în avantajul omului. Este ceea ce putem numi principiul eficienței generalizate. Ne îndoim că o bună parte a muzicii, care se produce de mai multe decenii, răspunde acestei legi generale. Deși zgomotul ne apare ca o însușire intrinsecă a materiei, este socotit o perturbare a proceselor fizice și biologice. Absolutizarea disonanței și percutizarea excesivă au condus, cu încetul, muzica pe drumul bruiajului. Se pare chiar că multe din așa zisele experimente muzicale, fie ele seriale, electronice, concrete, paste sonore, s-au înfrățit prin revărsare în oceanul de zgomote ce ne înconjoară. Și acesta e, de fapt sfîrșitul. E timpul să apară ceva cu adevărat nou în muzică, ceva care să concentreze toată neliniștea și năzuințele omului contemporan într-un limbaj al duioșiei și speranței. Probabil, ca renașterea muzicală pe care o anticipăm să readucă la ordinea zilei monodia lapidară și încărcată de substanță. Un nou ciclu de evoluție ar începe.

A medita cu responsabilitate asupra imenselor desfășurări sonore ale secolului nostru conduce la aplicarea severă a criteriului selectiv, pentru a reține numai ceea ce face, indubitabil, servicii sufletului omenesc. Curajul abandonării, în asemenea cazuri, comportă eroism. Dar sacrificiul e preferabil autoînșelării. Înseamnă acest autodafé al muzicianului sincer întoarcere la trecut ? Într-un sens, da : anume, redescoperirea vînei sonore și implicit a forței și generozității artei muzicale. O atitudine științifică, bazată pe cunoașterea intimă a universului uman, va limpezi calea viitorului. Estetica informațională, disciplină recent constituită, își propune să investigheze fenomenul artistic cu ajutorul gîndirii științifice și aparaturii matematicii moderne. Pentru moment estetica informațională sau estetica exactă, cum se mai numește, se încorporează filozofiei, dar nu e deloc exclus să o plasăm, în viitorul apropiat, în cadrul termodinamicii. Dovada că epoca profesionismului îngust a trecut și că perspective nebănuite se deschid cercetării muzicale.

A plînge la nesfîrșit, amintirea Acropolei e pierdere de vreme ; a pleca, însă, capul chiar și pe pietrele unui edificiu, sonor prăbușit semnifică regruparea tacită a forțelor care anticipează renașterea.

OVIDIU MANOLE

CITATE CELEBRE

■ „În orice caz nu sentimentalismul era calea spre acest țel, ci cu mult mai adecvate erau ironia, sarcasmul, care purificau atmosfera și se uneau într-o frondă cu obiectivul și elementarul împotriva romantismului, a patetismului și profetismului, a beției de sunete și de literatură". **(Thomas Mann – „Doctor Faustus",** Viața compozitorului german Adrian Leverkühn, povestită de un prieten".

■ „Disonanța nu este deci mai curînd un factor de dezordine, așa cum consonanța nu constituie o garanție de securitate".

„Căci nu mai credeam în valoarea absolută a sistemului major-minor fondat pe acea entitate pe care muzicologii o numesc scara lui DO".

„Sistemul tonal și-a trăit traiul". **(Igor Stravinski).**

■ „Țelul muzicii nu este acela de a exprima sentimente, ci de a exprima muzică" **(Boulez).**

■ „Muzica este extrem de specializată. Compozitorii serialiști sînt încă adînc preocupați de probleme tehnice... În ce privește domeniul muzicii electronice, ei folosesc mereu criterii științifice complexe – de la acustică la psihologia perceperii". **(George Perle).**

■ „În cei cinci ani de cînd am început să lucrez în domeniul muzicii electronice am lărgit enorm urechea mea muzicală lăuntrică. Acuma pot să percep relațiile muzicale pe care în trecut nici nu le observam". **(Mario Davidovsky).**

■ „Specificul național de exprimare este deci o problemă ce vizează straturi mult mai profunde ale conștiinței decît acelea ale priceperii de a mînui motive populare și a crea asemănări folclorice". **(George Bălan).**

■ „... de la 1859, cînd **„Tristan"** a fost desăvîrșit și pînă azi, nu face decît să devină tot mai actuală, tot mai apropiată de simțirile și simțurile noastre". **(Emanoil Ciomac – „Wagner").**

■ „Muzica așa-zisă futuristă pretinde să recunoască zgomotele diverse ale capitalelor moderne într-o simfonie totală, de la șuieratul locomotivelor pînă la clinchetul obiectelor de porțelan. Toate acestea pot fi foarte practice în ceea ce privește posibilitatea alcătuirii unei orchestre : vor putea egala însă vreodată sonoritatea unei uzine metalurgice în plin lucru ?...". **(Debussy).**

■ „Sintetizatorul poate produce cele mai fine variații de înălțime ale unui ton, pe care nici cea mai sensibilă ureche nu le poate sesiza".

„... Pinkerton a obținut nenumărate variații din fragmente a 39 melodii de estradă introduse în memoria unei mașini electronice de calculat".

„Pe muzicienii șarlatani mașina îi poate înlocui chiar și astăzi, dar această înlocuire n-ar aduce absolut nici un folos". **(Gleb Anfilov).**

Serenus al lui Thomas Mann, naiv și profund, se apropia de opera lui Adrian-Faust cu rezervă și dragoste. (A fi un umanist senin, ale cărui idealuri se fondează pe patrimoniul clasicismului, mai ales pe acele laturi care se adresează spiritului și exclud senzualitatea, căutările obscure, iată un crez artistic demn de invidiat, pe care-l putem remarca și la unii dintre muzicologii noștri.) Dar Serenus, într-o derută abia sesizabilă, aceea a intelectualului cu bun simț, devine măcar contemplator activ al muzicii de avangardă, nu o poate exclude din viața sa, fie și din punct de vedere sentimental. Poate fi negat doar acel aspect al artei care ar putea influența în rău viața societății. Dar pînă acolo...

Experiența lucidității, reacție în parte anti-romantică, anti-patetică, în parte datorată modalităților electronice și perfecționării vieții nu este neapărat demonică ; împotriva firii este mai degrabă refuzul extremist al noului. Astăzi spaima de atonalism ni se pare pur și simplu livrescă, această modalitate trebuind să fie privită de Serenus ca o apariție datorată unei evoluții normale, în afara accidentului. Deși lucidă, în deplină febrilitate a cunoașterii muzica lui azi, purtîndu-și mesajul, nu se refuză unui conținut afectiv, ceea ce „o mîntuiește" de demonism.

Dodecafonii, bruitiștii, electronicii, stokasticii nu sînt niște „anti-umani", după cum ar fi tentată să-i prezinte muzicologia paseistă. În mare parte ei ar trebui să fie considerați „accesibili", ei vehiculează un limbaj apropiat foarte de ceea ce produce lumea noastră înconjurătoare. Se încearcă azi demitizarea muzicii, aducerea ei în cotidian, punerea ei în contact cu cel mai neinițiat public (lucru pe care-l încercase și Wagner). Și această avangardă tinde să simplifice armoniile, să desolemnizeze tabu-urile care înconjurau această nobilă artă de enorme subtilități tehnice, matematice etc. Muzica lui azi nu ne propune primitivismul rece, absurd, barbar, dictcul dezordonat și fără mesaj. Puterea emotivă se poate cîștiga tocmai acolo unde se renunță la alambicat, la tehnica pură, acolo unde se face concesie umanului. Metodele sînt mai brutale, e drept, aici Berlioz ar părea un începător... Sarcasmul, ironia, disperarea lui Alban Berg (perfect fondate în permanență și universal prin lucrarea lui Büchner) sînt armele ascuțite care trebuie să asaneze (nu să asasineze) conștiința unui veac.

doctor
faustus

Da, domnule Serenus, „Has, has Mephisto" ar părea o glumă. Glissandoul, Sprachmusik-ul sînt modalități artistice ce aparțin unor realități care ne definesc. Instrumente cu programare electronică ; stereofonia... Toți copiii știu astăzi cum lucrează orga electronică. Savanții își depășesc atribuțiile și se joacă încîntați (într-un „joc al perlelor de sticlă") cu magnetofonul și modulatorul de frecvență. Cabinele studiourilor rtv „cîntă" singure, acționate doar din butonii mixajului. Undele Martenot, mellotronul, sintetizatorul, trautoniumul.

Doar că deasupra trebuie să vină marele spirit pozitiv, creator, Faustul timpului nostru, care să nu se ascundă după degete în numele unui umanism fals și demodat, nimănui util. Muzica este un domeniu al creației, nu armă care să se întoarcă împotriva creatorului ei ; este prin excelență dedicată omului. Nu știu ce monștri văd unii, sălbăticiți printre epoci, trăind spiritualicește ORIUNDE, nu însă și AICI, ACUM.

LUCIAN BURERIU

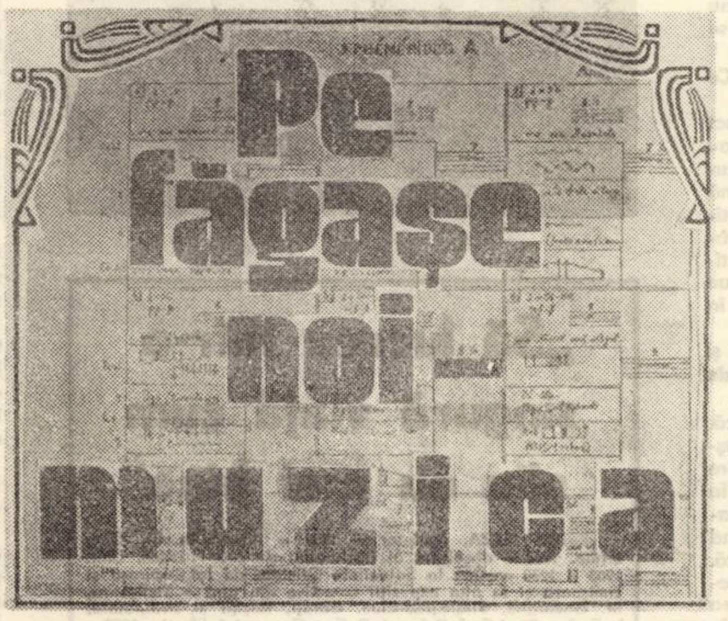

Demonism, luciditate, tehnicism

Nu neg că se aud destul de des voci despre un așa numit „demonism" al artei contemporane, (fie el și faustian, dacă îl căutăm în literatură și dacă putem face aluzie la Adrian Leverkühn al lui Thomas Mann) și nu cred că, poate, la noi, numai George Bălan face referiri din acest punct de vedere, la problema muzicii contemporane, sau mai precis, la unele aspecte ale problemei muzicii contemporane. Dar, pentru mine, chestiunea pusă în discuție, – „demonismul" – prezintă interes numai în măsura în care ea joacă rolul de revers al monedei, însoțește problema fundamentală a artei, „umanismul" și implicit a controverselor.

Vorbind despre „luciditate" în artă, includ aici mai ales muzica, nu văd cum luciditatea ar putea ucide sentimentul și nu înțeleg cum ar putea fi despărțit actul de creație de ceea ce numim „luciditate", chiar dacă am accepta sau nu ideea acreditată, aceea a „inspirației spontane", liberă de orice încorsetare volițională, ca o revelație ce se propagă prin antene cu totul altele decît căile senzoriale și cele ale actului conștient.

Prin urmare, eu cred că în muzică „tehnicismul", acel complementar „lucidității", nu a devenit o chestiune acută chiar (sau numai) de la dodecafonismul schönbergerian și pînă la experimentele stockhauseniste ori avangardismele lighetiste. Tehnicismul, după părerea mea, a apărut – și va apare – atunci cînd, devenind scop în sine și joc al hazardului, contrazice și denunță orice atribut al umanismului. Și dacă se vorbește, fie chiar și ostentativ, că ar fi o necesitate reîntoarcerea la Mozart, aceasta eu n-o-nțeleg prin conceptul de „tehnică" și tehnicism. Să vedem fenomenul aprehensiv. Am în vedere numai acea forță ineluctabilă a muzicii mozartiene de comunicare cu marele public. De altfel, e necesară o remarcă : însăși noțiunea de mare public a suferit și cotinuă să comporte transformări inerente mutațiilor continue din viața și conștiința oamenilor. Și încă una : chiar și la divinul Mozart există – fie și numai în stare embrionară – structuri și formațiuni sonore ce prefigurează veritabile procedee și căutări temerare.

E greu să-ți declari preferințele pentru o modalitate de exprimare muzicală sau alta, pentru neoclasicism sau avangardism muzical, dacă nu vrei să riști. Însuși Stravinski, într-o anumită etapă a creației sale, se considera un neoclasic, ceea ce nu l-a putut determina, după cum se știe, să nu meargă mult mai departe și pe căi din cele mai diverse.

Dar, indiferent dacă ne adresăm muzicii dodecafonismului serial (care are la baza ei abandonarea ordinii perceptive în favoarea unei ordini conceptuale impermeabile percepției, indiferent dacă o partitură face uz de așa numita tehnică pointilistă, operînd cu puncte sonore a căror succesiune are semnificații prin varietatea lor timbrală și mai puțin prin relații melodice, ritmice sau armonice (sînt edificatoare în acest sens cele „Șase piese pentru orchestră" de A. Webern).

Indiferent dacă se recurge la procedeele muzicii concrete (formule luate din natură pentru redarea fonografică a realității sau pentru exprimări onomatopeice, ori se apelează la „obiecte sonore" în configurarea imaginilor) și la cele ale muzicii electronice, toate acestea sînt și vor fi acceptate de audienți, dacă ele sînt mijloace în serviciul realizării obiectivului ales de compozitor și dacă acest obiectiv satisface setea omului pentru frumos și servește idealului de progres.

ION CRIȘAN

Ca un nimb de lumină

Sînt momente în viață cînd trăim cu putere senzația unei bogății venite pe neașteptate ; în realitate e vorba de conștiința acută a unui salt calitativ ce urmează unei intense acumulări în timp. În acest fel am trăit și retrăiesc evenimentul sărbătorii cu-atîta inimă deschisă de poporul român : cincizeci și cinci ani de viață și patruzeci de ani de activitate revoluționară împliniți de tovarășul Nicolae Ceaușescu. Am adunat zi de zi și an după an semnificații și lumină din amplul dialog contemporan, permanent și fierbinte, al Secretarului general al P.C.R. cu poporul. M-am împărtășit chiar din emoția unor întîlniri directe care deschideau perspective nebănuite de înțelegere a unei personalități complexe, puternice, covîrșitoare și sînt încă foarte vii, orientative și mobilizatoare, cuvintele adunate de mine din întîlnirea Conferinței naționale a scriitorilor – de anul trecut – cu Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Ceea ce spune esențial tovarășul Nicolae Ceaușescu este emoționant de simplu, dar tulburător de complex și de responsabil : să ne încordăm puterile pentru conștiință nouă, superioară și atoateputernică, eliberată de rămășițele cu care ne mai împovărează citeodată trecutul. Tovarășul Nicolae Ceaușescu îndeamnă poporul în plină construcție, să își afirme cutezător virtuțile, să dea aripi inteligenței, să inventeze și să creeze o spiritualitate inedită, de-o forță aparte și să iasă în arena internațională cu propria sa personalitate, cu propriile trăsături care-l caracterizează și-l deosebesc în marea familie a popoarelor lumii.

Sărbătorindu-l cu entuziasm și unanimitate ne-am apropiat și mai mult de el ; i-am mai parcurs o dată biografia exemplară, l-am văzut om între membrii familiei sale și l-am ascultat în calitatea sa de conducător al partidului, al statului, al poporului.

Sentimentele noastre fierbinți, efervescente, sînt dublate de responsabilitatea și gravitatea cu care ne pătrundem și ne însușim profundele semnificații ale momentului sărbătoresc atît de viu rămas în noi prin desfășurarea și implicațiile sale. Rostind „La mulți ani, Ceaușescu" într-un glas adunat de pe toate plaiurile țării, noi am rostit „La mulți ani, România", și toate gîndurile de stimă, de dragoste și recunoștință ce-i adresăm lui, le adresăm și viitorului, pe care ni l-a înfățișat întotdeauna nu idilic ci ca rezultatul muncii, al eforturilor, al abnegației prezente, al înaltelor simțăminte și responsabilități de constructori ai socialismului.

În acest fel, tovarășul Nicolae Ceaușescu ne-a îmbogățit sufletește în acest moment și în acest fel urările noastre de viață lungă, de sănătate și fericire care l-au înconjurat ca un nimb de lumină.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

Cu sculptorul PETRU JECZA

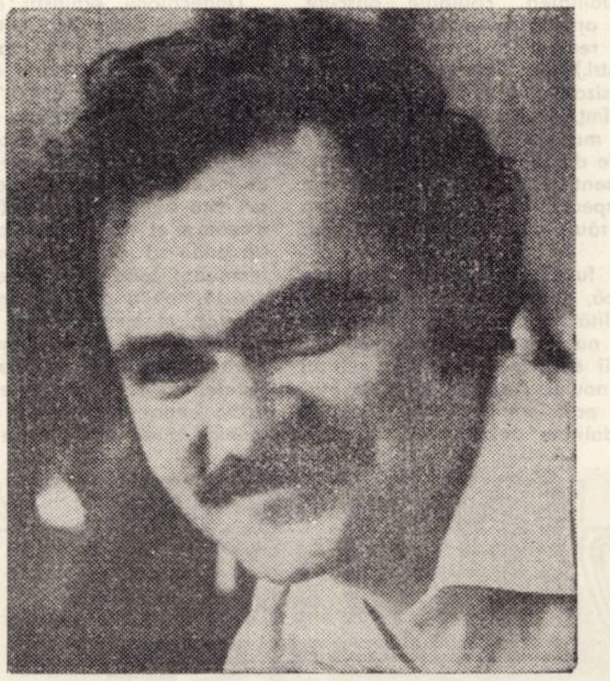

„Să lucrez într-o singură viață cum știu eu mai bine"

PETRU JECZA, Sculptor – 1939 – născut la Sf. Gheorghe. 1963 – absolvent al Institutului de Arte-Plastice, Cluj. 1963 – 1970 expune la Saloanele Oficiale de la București și Timișoara și la alte expoziții colective din țară – Timișoara, Sf. Gheorghe, Miercurea-Ciuc, Galați, Reșița și străinătate, la Torino, Novi Sad, Belgrad, R. F. a Germaniei, Elveția, 1970 – expoziție de grup la Timișoara. 1972 – expoziție personală la Wüppertal (R.F.G.). 1968 – premiul II la concursul pe țară al monumentului Brigadierului. 1969 – premiul I la concursul pentru bustul savantului Kӧrösi Csoma Sándor. 1968 – distins cu medalia Meritul Cultural clasa I. Lucrările de artă monumentală la Timișoara, Lugoj, Arad, Covasna.

Flux continuu de bronzuri revărsate tinzînd spre înălțimi olimpiene, alternate de goluri și cavități ritmice, demonstrație de talent și virtuozitate, arta lui Petru Jecza descinde din asimilarea lecției lui Henry Moore. Animat dintotdeauna de avîntul spre noi culmi sprituale, artistul reușește, în bronzuri excepțional finisate, să redea gîndurile care l-au condus la realizarea artei sale, pornită uneori de la geometria simplă a cercului care construiește volume, în care firescul se îmbină cu nefirescul și fiecare volum crește și se dezvoltă din cei precedent.

Lucrările „Acustică", „Ascensiune", „Zbor", „Dinamica unirii", concepute în fibre radiale care se desfac obsedant spre zone compacte circulare, forme modulate curbe sau unghiulare, construiesc spații înnobilate de sonoritatea reflexelor metalice.

Sculptura lui Petru Jecza iese cu mult curaj din tradiția formelor obligatorii, impunînd ea însăși alte rupturi și alte așezări ale lumii, ca-ntr-o lume ireală, cu atît mai fascinantă. În lemn, în piatră sau în bronz, artistul găsește o formulă proprie, copleșitoare, fierbinte și nouă, ca o descoperire. Spectacolul sculpturii lui Petru Jecza e grandios, tocmai prin elevația mișcării, ori prin tăietura nobilă a spațiului material, subliniată de-un echilibru perfect.

RADU MELNIC

– Este bine știut că sculptura nu se dezvoltă atît de spectaculos ca pictura și grafica. Care ar fi totuși cele mai recente cîștiguri în ascensiunea ei ?

– Nu cred că sculptura are o dezvoltare încetinită. În esență, sculptura contemporană e la fel de dezvoltată ca pictura și grafica, cu toate că ele permit mai multe experimente, și rezultatele sînt mai imediate. Ce rămîne din aceste arte e important. Nu viteza evoluției, ci durabilitatea în timp. Sculptura este industria grea a artelor și meseria care îmbină cel mai armonios munca fizică cu cea intelectuală, de aceea mi se pare cea mai nobilă. Și în sculptură sînt multe experiențe și cred că nu ar trebui să limităm noțiunea de sculptură. În înțelesul adevărat al cuvîntului, ea este un obiect purtător de idei atît politice cît și literare, o metaforă în spațiu. Sculptura, în afară de aparența obiectuală, trebuie să conțină ceva în plus : inefabilul. Nu rezistă un sculptor să nu facă și obiecte care îmbogățesc limbajul plastic și să nu simtă nevoia de a exprima decît idei pur sculpturale. Obiectul acesta nu răspunde la întrebarea : ce reprezintă ?, pentru că se reprezintă pe sine.

– Ritmurile au un rol dominant în toate artele. Ce oferă ele sculpturii ?

– Ritmurile sînt elemente ale compoziției, din punct de vedere volumetric sau decorativ. În sculptură ele au un rol deosebit de important. Legătura dintre arhitectură și sculptură, pentru artele vizuale, trebuie să țină seama de ritm. Ca artist, ritmurile orizontale și verticale mă preocupă îndeosebi. Pe toate celelalte le subordonez În tot ceea ce fac predomină ritmurile verticale pentru firea mea mai optimistă. Ritmul e doar un element al sculpturii, precum unul e și în poezie și în muzică.

– Ce semnificație au avut școlile lui Brâncuși și Moore în spargerea tiparelor conservatoare impuse de secole ?

– În sculptură se desfășoară o dezvoltare firească. Două genii au reușit să simplifice. Precum, în Renaștere, Michelangelo. Așa cred eu că Brâncuși și Moore au sesizat mișcarea artelor și a culturii, în general, la care au contribuit muzica și literatura modernă, cristalizate la o înaltă temperatură. Brâncuși și Moore fiind personalități aparent opuse, prin idei, se îngemănează. Aceasta pentru că și în artă funcționează negarea negației. Brâncuși, dacă nu nega, n-ar fi ajuns la acea sublimă simplificare. În alt plan, Moore a ajuns la îmbogățirea limbajelor formelor cu forme inedit organice, schimbînd metaforic întreaga anatomie a corpurilor. Nici un sculptor nu-i poate ocoli pe acești titani ai metaforei plastice. Întregul secol se sprijină pe moștenirea lor, chiar cu obligația de a pleca de la aceste școli fără a le imita La Moore, compunerea în spațiu tensionează aerul dintre volume, încearcă să recompună structura spațiului, iar aerul devine o parte componentă a mijloacelor de comunicare sporindu-le expresivitatea.

– Una din trăsăturile definitorii ale artei dvs. ar fi ingeniozitatea formei. Mai mult, monumentalitatea s-ar zice că izvorăște din ea. Ce puteți spune în sprijinul acestei idei ?

– E vorba de o asimilare a artelor contemporane, cînd noi trebuie să fim la zi cu cîștigurile sculpturii. Alfabetul plastic trebuie să-l folosim în mod personal, iar în ceea ce mă privește, tot ce fac se bazează pe înțelegere, pe selecția mijloacelor de expresie. Secolul nostru se bazează pe bogăția de posibilități, pe diversitatea de stiluri, pe adîncirea stilului propriu ; aceasta se va vedea însă pe parcursul confruntării cu timpul. Cred în împletirea dintre tradiție și inovație și încerc să fiu tot timpul cu mîna pe pulsul vieții, luînd chiar și din tehnică ce poate oferi ea sculpturii. În centrul preocupării mele se află monumentalitatea, bineînțeles indiferent de mărimea lucrării. Aș dori cînd concep o sculptură ca impresia generală să fie a unui final de simfonie, grandios și înălțător. Despre simfonii se spune că sînt monumentale, eu aș dori ca monumentalitatea sculpturii mele să fie simfonică. Intenționez ca în instrumentația sculpturii să dirijez sever formele, cu economie în exprimarea ideii. Ideea sculpturală trebuie să fie o noțiune mai mult decît ea însăși, adică general valabilă. Metaforele să se înalțe una din alta, să se înlănțuie în simboluri, să reprezinte de fapt o idee izvorînd din elementele ei de bază, din esența esențelor. Încerc să elaborez în timp, cu frămîntări de lungă durată, asocieri și conținuturi generoase, ca „statuile să devină prilejuri de meditație", iar în acest timp să pot să simt și să dau mai multe sensuri sensului dirijat de artist. Neapărat trebuie să declanșez în privitor un sentiment pozitiv, nedorind să fiu înțeles la fel de toată lumea, deci trebuie să încerc să lucrez într-o singură viață cum știu eu mai bine. Atunci, specilizat în acest domeniu, trebuie să pun totul în realizarea înaltă a artei și, chiar dacă publicul e atît de divers, insist să creez pentru el. Pentru că arta satisface toate dorințele, dar nu un singur artist.

– Ați expus în diverse țări, ați cîștigat diferite premii naționale. Ce comparație puteți face între sculptura timișoreană și cea a artiștilor vizitați peste hotare ?

– Nu există o sculptură timișoreană, la ora actuală, există niște oameni care fac sculptură și care, unii dintre ei, nu toți, fac față la orice confruntare internațională. În țările unde am fost, sculptorii se ocupă de înnoirea mijloacelor de expresie care să intre în marele circuit, limbajul sculpturii fiind internațional. În general, noi, sculptorii români, în toate domeniile, încercăm să dovedim un nivel ridicat, că avem industrie și știință și literatură, că ne putem confrunta, dar de multe ori sculptura noastră e de o tonalitate forțat folcloristă, artizanală, netinînd seama de nivelul tehnicității sculpturii mondiale. România nu mai înseamnă linguri de lemn și stîlpi înfloriți, cum se crede dintr-un spirit comercial prost înțeles, deci să facem să triumfe adevăratul spirit estetic al vremii și al țării noastre. Sculptura să vorbească de la nivelul de azi al civilizației. Dacă vreau o sculptură contemporană, nu mă duc la muzeul etnografic, cum fac unii artiști, ci mă inspir din AZI, și, dacă se poate, din MÎINE.

– Se vorbește de un anume spirit geometru în sculptură, despre ideile care prind contur în spațiu, ori despre tehnicizarea artei. Ce opinii aveți despre aceste probleme ?

– Dacă viața contemporană îmi oferă spiritul ei matematic, e obligația mea să-l asimilez, să trăiesc astăzi și nu ieri, fără însă a distruge emoția. Încerc să păstrez și să dinamizez puterea de expresivitate umană, o amplific la scara artei ca să rămînă valabilă în durabilitate. Dacă arta se postează la limita tehnicii, sculptura încetează să mai emoționeze. Pentru că e important să creezi forme ce respiră în spațiu, armonii purtătoare de idei, dincolo de aparența fizică, încifrată la prima vedere.

– Sculptorul Ladea spunea că lemnul e mai încăpățînat decît marmora, deci se supune mai greu sub daltă. De ce îl preferați în arta dvs. ?

– Sculptorul trebuie să prefere un material pentru o idee și un material pentru alta. La început, am preferat lemnul pentru că l-am simțit mai cald, mai personal, și aș îmbogăți ideea lui Ladea, nu că lemnul e mai încăpățînat, ci că are o personalitate mai pronunțată, pe care trebuie să i-o respecți, să i-o cunoști. Eu, cînd fac sculptură în lemn, trebuie să merg pe toate fibrele lui ca prin niște secrete labirinturi. Din lemn, nu poți face roți de fier, ci numai sculptură în lemn. Și noi trebuie să știm asta. În ultimul timp prefer metalul, prelucrîndu-l într-o viziune proprie, încerc, din duritatea și strălucirea lui, să desprind aripa unei emoții autentice.

– Dacă aveți un îndemn pentru colegii dvs. de generație, o mărturisire, despre rolul sculpturii în spațiul frumosului uman, despre mesajul artei sculpturale în contextul epocii și societății noastre ?

– În primul rînd, trebuie să-mi exprim crezul artistic, faptul că ai momente în viață cînd te îndoiești, cînd ești nemulțumit de ceea ce faci, dar că trebuie să te stăpînești și să crezi fanatic în ceea ce vrei să realizezi, să crezi în rolul esențial al artei, chiar și atunci cînd nu ești pe deplin înțeles. Un îndemn pentru mine și pentru colegii de generație ? Să găsim metodele de a introduce arta adevărată în mijlocul marelui public, pentru că muzeele și expozițiile actuale nu sînt suficiente. Dar să ținem cont că sîntem într-o superbă perioadă evolutivă a societății și să sperăm că și locul artei va fi tot mai bine pus în lumină. Este loc pentru noi toți și în artă și în societate, și toți trebuie să aducem ce avem mai bun, depinde de impulsul talentului fiecăruia. E nevoie de noi toți la această imensă piramidă, pentru nașterea unui nou Brâncuși, pentru o nouă etapă în care sculptura să exprime fidel, și într-un limbaj modern, adecvat, frămîntarea existențială a omului de azi, din România.

Interviu consemnat de
DAMIAN URECHE

„Pasiunea mea..."

(urmare din pag. 1)

perseverența. Întotdeauna am fost tenace. Dacă mă apuc de o treabă, îmi place s-o și termin și cît se poate mai bine. Pe mine, cel mai mult, mă preocupă funcționarea mașinilor agricole și îmbunătățirea condițiilor de lucru și de trai al oamenilor. Ce trebuie făcut pentru ca ei să muncească într-un cadru corespunzător, fără ca să depună eforturi fizice deosebite și să poată da un randament cît mai mare ? Poate ați auzit că, în ultimii doi ani, împreună cu băieții noștri, am conceput și realizat numeroase utilaje. Un echipament pentru administrarea de îngrășăminte chimice concomitent cu semănatul culturilor prășitoare. Apoi o mașină de plantat bulbi de arpagic, datorită căreia se eliberează zilnic munca a 75 de oameni. În cadrul C.A.P.-ului am înființat o bucătărie furajeră, unde se prepară furaje grosiere, cu utilaj conceput și realizat de noi. Metoda noastră s-a extins la ora actuală în tot județul. Consecințele sînt dintre cele mai îmbucurătoare pentru zootehnie.

– În condițiile în care munca în agricultură e tot mai mult preluată de mașini, ce rol îi revine inițiativei umane ?

– La prima vedere, s-ar părea că scade rolul omului. Dar nu-i așa. Rolul lui crește. El trebuie să fie pregătit multilateral și foarte conștient. De exemplu, la noi în stațiune, sînt peste 35 de tipuri de mașini. Mecanizatorul trebuie să le cunoască foarte bine pe toate, să le știe întreține, repara și exploata. Dar nu numai atît. El e necesar să fie dublat și de un agronom bun, să aprecieze singur, la fața locului cum trebuie să execute o lucrare.

– În ce împrejurare ați aflat că sînteți distins cu înaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste ?

– Eram la București, la ultima sesiune a Marii Adunări Naționale. La 28 decembrie 1972, am fost invitat în sala de marmură a Palatului Republicii. Eram foarte emoționat cînd Secretarul general al partidului tovarășul Nicolae Ceaușescu, mi-a înmînat diploma și steaua de aur. Cînd m-am reîntors la Orțișoara, oamenii mi-au făcut o primire călduroasă. Și eu le-am mulțumit tuturor și i-am felicitat pentru că m-au ajutat să muncesc și să rămîn alături de ei. Pentru că nimic nu egalează bucuria muncii.

– V-ați gîndit vreodată că veți fi posesorul celei mai înalte distincții care cinstește la noi munca ?

– Mărturisesc că nu. Știam că există, știam deci că potențial pot fi unul din posesorii acestei înalte distincții socialiste. Dar ceea ce e minunat în patria noastră, în orînduirea noastră, e conștiința insuflată tuturor cetățenilor că prin merit pot dobîndi asemenea recunoașteri. Nu titluri de noblețe, nu considerente de grad ori de altă natură, devin hotărîtoare, ci meritul cîștigat prin efort. Cred că aceasta înseamnă echitate socialistă.

– Știu și înțeleg din tot ce mi-ați spus că iubiți cîmpul, pămîntul acesta darnic. În ce anotimp al anului îl găsiți mai frumos ?

– Mie îmi place cîmpul oricînd. Dar mai frumos decît primăvara nu e nicicînd. În luna mai, cînd totul renaște, e o fericire să te știi lucrător în agricultură. Porumbul ajunge atunci la 50–60 cm. și griul s-a înălțat binișor. Și, cît vezi cu ochii, e numai verdeață. Atunci aș vrea să nu mai îmbătrînesc niciodată !

mică antologie epigramatică

Stelian Filip

Stelian Filip s-a născut în comuna Moldoveni, județul Teleorman, la 18 septembrie 1924. Redactor la Radioteleviziunea română, membru al Uniunii Scriitorilor.

Colaborări la : România literară, Luceafărul, Tribuna, Familia, Urzica, Albina, la revistele pentru copii, la emisiunile Radioteleviziunii.

Volume apărute : „Azi pitic, mîine voinic" (1963) ; „Rime sprințare" (1966) ; „Fabule dintr-un degetar" (1970).

Autoironie

Mic, colțos, talent trei grame,
Ce mi-am zis, de mai mulți ani ?
Hai să fac și epigrame,
Că tot n-am destui dușmani !

Clauză testamentară

Îi lasă tinerei consoarte
Averea toată, după moarte,
Adică altfel exprimat,
. . . Din clipa cînd s-au cununat !

Echitate

„Fondul Literar", bun for,
A decis de la-nceputuri :
Unii drepturi de-autor,
Alții dreptul la-mprumuturi.

Scutire de salut

În două cazuri, după mine,
Poți fi scutit să zici „Noroc !":
Cînd nu cunoști un ins deloc
Și-atunci cînd îl cunoști prea bine !

Măritiș fulger

Luni a vrut bărbat,
Marți l-a cunoscut,
Miercuri l-a luat
Și joi a născut !

Rețeta epigramelor mele

Un picuț de indignare,
Puțin zîmbet (cînd găsesc !),
Limbă iute, ținte clare,
Restul . . . spirit oltenesc !

molouzi

Pe Farandakes unde l-ai lăsat ?
Dar Susas ? Dar Dotames ? Pelagon ?
Dar Agdabatas ? Singur ? Numai singur ?
Dar Psammis unde-i ? Unde-i Susiskanes Ecbatanezul ?

(Eschil)

Nici un om nu aparține altui om.

(Lamennais)

Amintirile care nu-ți plac, poți să le îndulcești, să faci din ele un spectacol.

(Eugen Ionescu)

Gloria sau meritul unora e de a scrie bine ; al altora e de a nu scrie de loc.

(La Bruyère)

Iată grăuntele meu de nisip !

(X. de Maistre)

poșta paginii

Ing. MIRCEA URSEI (Craiova) : Dacă ați fi renunțat la prima epigramă din grupajul trimis (însoțit de fotografie) ați fi avut șanse. Așa, însă, fiind vorba de un plagiat, vă stringem (ne)prietenește mina de la distanță. Dv. spuneți : „Fata noastră cea blondină / De la șef tot ia cadouri / Că-n loc să scrie la mașină / Bate numai apropouri." A se vedea aceeași epigramă în Orizont nr. 1 1972 semnată de I. Vladimir. Modificările aduse de Dv. nu ne-au putut induce în eroare. Mai multă onestitate, tov inginer !

MIHAIL GĂNESCU (Ineu) : Bună epigrama dedicată „unuia care-mi aruncă epigramele în foc : „Spui că epigrama mea / Teracota îți încinge / Dar încearcă și cu-a ta / Că și focu ți se stinge." Întrucît, la redacție, avem încălzire centrală, n-aveți de ce ne suspecta. Mai trimiteți.

D. M. BRANIȘTE (Timișoara) : Vă mulțumim pentru urare, dar ne-a parvenit cam tîrziu.

LADISLAU SEMES (Timișoara) : Aveți duh mai ales în catrenul dedicat subsemnatului : „Tot umblu și tot te caut / Să te fac pe loc cnock-aut ; /Lupta va fi inegală / Fiindcă ai trecut la . . . pană". Dar mi-ați dat și un pumn de epigrame slabe, așa incît nu pot să cad în extaz.

TUDOR DIACONU (Pitești) :Nu-s rele fabulele, dar vorba Dv. : „De cîtva timp schimbarea e enormă / Adio, jumătăților de normă !".

TIBERIU FILPIȘAN (Reghin) : De data asta ne-ați dezamăgit. Însăilări grotești și cam vulgare. Deocamdată NU !

EMMA NAT (Timișoara) : Ne-ați trimis de toate : poezii, aforisme, epigrame. Pe ici pe colo, s-ar găsi cîte ceva bun. De pildă, această epigramă : „Tăinuite gînduri grele / Bat în mintea ta șiroi / Ce păcat că-i visu-n stele / Și picioarele-n noroi". Mai trimiteți.

SANDU NAPOILĂ (Loco) : Aveți dreptate cînd vă „miniați" pe cei ce scriu numai umor în grai bănățean. În concluzie, vă așteptăm cu un eseu în grai bănățean. Asta spre „binele și înflorirea limbii române". Trimiteți . . . șe goge vreți . . .

CASSIUS

Misteriosul violonist

Jaff continuă :

— Ceea ce se cere de la tine este destul de delicat. De fapt nu Roberto ne interesează, ci un prieten de-al lui, un industriaș din Milano.

Era una din acele situații care nu mi-au plăcut niciodată : trebuia să intru în legătură cu două persoane pentru a o cunoaște pe a treia.

— Și care e a treia persoană ?

— A treia ? Un individ care ne dă multă bătaie de cap : comerciant — vinde și cumpără metale. Vinde mai mult decît cumpără. Poți să ghicești încotro navighează vapoarele sale ?

— Habar n-am.

— Misiunea ta e să afli acest lucru.

— Cum ?

— Descurcă-te. Noi am cercetat totul. I-am urmărit vapoarele care plecau din Veneția și Genova. De obicei navigau înspre Anglia sau Spania. De fiecare dată sufeream un eșec total : pierdeam deodată urma atît a vaporului cît și a încărcăturii. Jocul acesta durează de trei luni. Îți atrag atenția că aceste metale au o importanță deosebită în industria armamentelor. Mă înțelegi ?

— Care e numele „magicianului" nostru ?

— Magnoli.

— Deci asta e tot ce trebuie să fac ? — glumii eu.

— În mare, da. Dacă afli ceva, comunică prin legătura noastră din Lugano. Acolo vei primi noi instrucțiuni. Cînd Jaff părăsi camera mea, căzui pe gînduri. Căutam să-mi imaginez chipurile lui Roberto și Magnoli după descrierea lui. Parcă ar fi fost niște marionete, așa începură să-mi joace în fața ochilor.

INCURCĂTURI LA GRANIȚĂ

A doua zi după concertul din Saint-Moritz, împreună cu Amedeea, luai primul tren. La prînz ajunserăm la punctul de frontieră de la Tiranno.

De abia pusei piciorul pe peron și fui înconjurat de un grup de indivizi în uniformă. Amedeea se trezi în aceeași situație. În schimb ea iradia de fericire că a fost întîmpinată cu atîta pompă, mai abitir decît o stea de cinema. Dar expresia feței unuia din „suită" nu-mi prevestea nimic bun.

— Urmați-ne, vă rog — spuse pe neașteptate cel cu mutra suspectă.

Îl urmarăm. Amedeea își ducea harfa ca pe un trofeu de vînătoare, așa că omul cel suspect întrebă :

— Ce aveți acolo ?

— O harfă — răpunse Amedeea aproape în șoaptă.

— Deschideți cutia.

Amedeea începu să protesteze zicînd că ne așteaptă încă un drum lung pînă la Milano, dar vameșul nici n-o asculta.

În fine cutia fu deschisă și din ea apăru harfa.

— Asta e aur curat ! — strigă cel cu mutra nesuferită și pipăi cu degetele lui noduroase strunele lucitoare ale instrumentului.

M-am prins de nas ca să nu izbucnesc în rîs. Dar nici o explicație nu valora nimic. Vameșii erau ferm convinși că au dat de niște contrabandiști versați.

Cum să ieșim din această situație neplăcută ?

Scosei vioara din cutie și-i făcui un semn Amedeei. Sub privirile nedumerite ale vameșilor Amedeea se așeză pe ladă și-și luă harfa așteptînd semnalul meu.

Așa începu cel mai neobișnuit concert din viața mea, la punctul de frontieră de la Tiranno, în fața vameșilor stupefiați, cărora trebuia să le demonstrăm că nu sîntem altceva decît niște bieți artiști și nu contrabandiști așa cum credeau ei. Cîntarăm amîndoi dumnezeiește. Vameșii își cerură scuze, iar noi începurăm să dăm autografe.

CU SILVANA PE ÎNTUNERIC

Ajunserăm la Milano și ne instalarăm la un hotel destul de ieftin. Am găsit un motiv oarecare să scap de Amedeea și plecai în căutarea Silvanei. Spre norocul meu, magazinul ei nu era prea departe. Era plin de obiecte de artă, iar cînd am intrat, în fața casei, văzui două doamne care discutau ceva. Una îmi zîmbi foarte amabil și mă rugă să aștept cîteva clipe. „Silvana", mă gîndii. Avea o voce puțin răgușită, cu care ar fi putut să facă impresie, dar nu mi se păru prea feminină. Tatăl ei care murise îi lăsase un atelier pentru sculptură. Ea însăși avea un oarecare talent și acasă la ea îmi arătă cîteva lucrări destul de reușite.

Cinarăm împreună, iar după aceea Silvana se oferi să-mi arate orașul. Bineînțeles că n-am putut s-o refuz. Era o noapte fără lună, iar străzile pe care treceam nu erau prea bine luminate. Ca să sparg liniștea întunericului care ne înconjura o întrebai brusc.

— Îl cunoașteți cumva pe Roberto cel cu metalele ?

Ea păru surprinsă.

— Da, îl cunosc. E foarte cunoscut în oraș.

— Se pare că-i place muzica.

— Da. De ce aveți nevoie de el ?

— Tocmai de aceea.

— Nimic mai ușor decît să vă fac cunoștință cu el.

— Vă mulțumesc.

Hotărîrăm ca lucrul acesta să-l facem a doua zi.

(Va urma)

evrika!

- Mă mustră conștiința directorului.
- Arheologia plătește oalele sparte.
- Vorbele mele nu spun nimic, știu. Doar tăcerile voastre sînt semnificative.
- Deși are încălzire centrală, și-a pus horn la casă, pentru că are fumuri.
- Dacă bătaia-i ruptă din rai ne-a bătut dumnezeu.
- Pe calea de mijloc sînt ca Isus între tîlhari.
- Fii prudent : te-a lăudat un lăudăros!
- X mă prețuiește doar cînd tac. Iată unul care mă va iubi și după moarte.
- Dacă Foreman e o mașină de pumni, eu sînt o mașină de scris.

ION VELICAN

UZINA „ELECTROMOTOR"

TIMIȘOARA, BV. REPUBLICII NR. 21

ANGAJEAZĂ PRIN CONCURS :

— ECONOMIȘTI PRINCIPALI

și

— ECONOMIȘTI

DE PROFIL „CONTABILITATE" ȘI

„ECONOMIA INDUSTRIEI" LA

SERVICIUL PREȚURI, TELEFON 2 22 95

Arthur Rimbaud-poetul blestemat

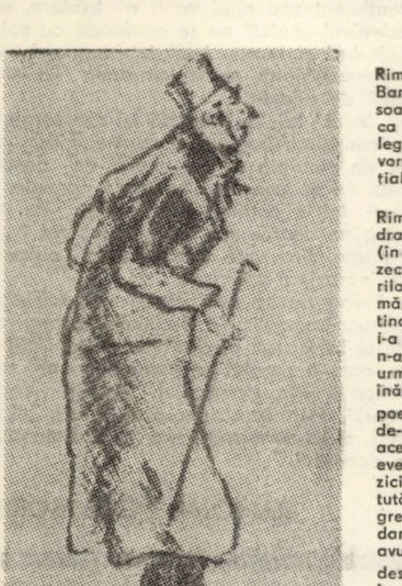

Cetățean din Charleville — după un desen de Rimbaud.

Încurajat de tînărul său profesor, Rimbaud se hotărăște să-i scrie lui Banville — în mai 1870 — într-o scrisoare oarecum naivă, cu rugămintea ca acesta să-i publice poemele în culegerea **Parnasse contemporain.** Era vorba de **Soare și carne** cu titlul inițial **Credo in unam**

„Dragă maestre", — își începe Rimbaud scrisoarea — „sîntem în luna dragostei ; eu am șaptesprezece ani (în realitate n-avea decît cincisprezece) — vîrsta nădejdilor și a nălucirilor . . ." și termină astfel : „ajutați-mă, săltați-mă puțin ; sînt tînăr, întindeți-mi mîna . . ." Banville însă nu i-a îndeplinit rugămintea : poemul n-a fost publicat. Dar deja în anul următor tînărul din Charleville se va înălța pe culmile nebănuite ale unei poezii la care nici un contemporan de-al său n-a reușit să se ridice. Oare acest lucru s-ar fi putut întîmpla dacă evenimentele ce se succedau cu repeziciune, nu ar fi tulburat mlaștina stătută a celui de al doilea imperiu ? E greu de răspuns la această întrebare, dar, se pare, războiul și Comuna au avut o influență de necontestat în destinul poetic al lui Rimbaud. Chiar în primele zile ale conflictului poetul va lua o atitudine hotărîtă și-și va exprima clar părerile față de tot ceea ce se întîmplă în jurul său. Războiul îi repugnă. Astfel, cînd poetul citi în gazeta bonapartistă **Le Pays** articolul unui oarecare Cassagnac, care încerca să trezească „patriotismul" națiunii evocînd eroii din 1792, Rimbaud nu se poate abține, într-unul din primele sale sonete, să nu se adreseze morților din '92, eroilor revoluției franceze, cu un sarcastic strigăt : **Seniori de Cassagnac ne amintesc de voi !** Urmează un al doilea sonet care exprimă realitățile politice ale acelor zile, vizînd figura tragi-comică a „Micului Napoleon", care cobora de pe piedestal.

„Beat e împăratul : mulți ani de
orgie ! . .
Și-a spus : Va stinge libertatea-al
meu cuvînt
Ca pe o luminare, -ncet, cu
gingășie ! . . .
Dar libertatea-i vie ! — Dînsul
pare frînt".

Acum Rimbaud speră într-o libertate totală, unica în stare să schimbe radical viața lui, să rupă lanțurile înrobirii morale și sociale a oamenilor. Gîndurile lui se îndreaptă spre Paris, nu numai ca centru al vieții literare, dar mai ales ca centru al evenimentelor capitale, al vulcanului din care pornesc toate zguduirile sociale. Și astfel, la sfîrșitul lui august, poetul ia hotărîrea : spre Paris ! Trebuie să te afli acolo, în miezul evenimentelor, să fugi din mlaștina acelui „superidiot" orășel de provincie. Va fi scriitor, dar poate va face și gazetărie . . .

Fără să stea prea mult pe gînduri Rimbaud își ia un bilet de tren și așa începe prima lui „evadare". Din păcate, de data asta, nu ajunge prea departe ; doar pînă la gara din Paris, biletul lui nefiind valabil pe o distanță atît de mare. Deci, un prim conflict cu autoritățile „în uniformă", cu aparatul represiv care-i repugna.

El îi trimite profesorului Izambard (nu mamei !) o disperată scrisoare, un strigăt de ajutor. După cîteva zile de închisoare Izambard reușește să-l elibereze și să-l ducă la el acasă, la Louai. Aici va rămîne Rimbaud 15 zile, unde va da de o altă atmosferă decît cea de acasă. Cele două surori Gindre, mătușile lui Izambard, îl întîmpină cu multă dragoste și tandrețe, făcînd ca șederea lui la Louai să fie o scurtă perioadă senină din puținele pe care le-a avut în viața lui. Cu prilejul acestei șederi, profesorul Izambard i-a înlesnit înrolarea în unitățile Gărzii Populare. Pare destul de ciudat ca tînărul nonconformist care cu o lună în urmă descria cu atîta sarcasm exercițiul patriotard la care se supuneau cetățenii urbei sale, — să accepte deodată o atare disciplină. Dar acum el era mult mai bine informat de situația de fapt a lucrurilor, iar Gărzile populare, care, la început, fuseseră înființate cu scopul de a se împotrivi dușmanului prusac, treptat începură să se transforme în focare ale avîntului revoluționar, și mai ales la Paris, unde aveau să joace un rol important în organizarea Comunei. Căci noua putere burgheză „republicană", așa cum evenimentele o vor arăta, era mai degrabă hotărîtă să colaboreze cu Prusia dușmană, decît să înarmeze Gărzile populare. Astfel, și componenții Gărzii populare din Douai, iar împreună cu ei și Rimbaud, își făcură pregătirea militară cu cozi de mătură în mînă în loc de arme.

Izambard a păstrat „scrisoarea de protest", pe care, în numele Gărzii populare, o scrisese Rimbaud, și în care, pe un ton disimulat naiv, toată răspunderea este aruncată în spinarea Primăriei din Douai, iar guvernul de la Paris „justificat". O poezie intitulată „Fierarul" este expresia urii poetului împotriva celor care se tem de „baionete" (și chiar de aceea lasă Gărzile populare neînarmate). Poemul este inspirat din episodul luării cu asalt a palatului Tuileries de către populația Parisului. Adunarea Constituantă refuzase o serie de cereri ale Comunei și de petiții ale cetățenilor ; de altă parte, regele refuzase sancționarea decretului împotriva preoților refractori. Poziția fierarului, în acest poem, este deopotrivă opusă regalității și Adunării Constituante :

„O, toți nenorociții, toți cei ce-și
frîng spinarea
Sub arșiță și care muncesc
neomenește,
Simțind, de-atîta trudă, că fruntea
le plesnește
Aceștia, da, sînt Oameni ! Burjui,
în fața lor
Vă scoateți pălăria ! Noi sîntem
muncitori,
Da, muncitori, și credem, în
vremea nouă cînd
Tot omul va fi faur, neobosit
vinind
Efecte mari și țeluri mărețe
deopotrivă . . .

La Charleville, între timp, „gura de întuneric" are adevărate crize de furie împotriva fiului ajuns în cîrdășie cu „vagabonzii" și-i scrie pe un ton amenințător lui Izambard să-i aducă fiul rătăcitor, Izambard îi dă ascultare și-l aduce pe Rimbaud acasă, dar atmosfera, după această întîmplare, devine pentru poet și mai de nesuportat.

(Va urma)

meridian

Inimi viteze

De cîteva zeci de ore tunurile tac deasupra pămîntului vietnamez. De cîteva zeci de ore cerul nu mai este spart de rafalele bombelor şi de vijiitul supersonicelor. De citeva zeci de ore o mică ţară, atît de încercată, şi un popor cu inimi viteze au linişte pentru a se putea dedica de acum activităţii paşnice, reconstrucţiei ţării lor distruse.

Nu există, de la semnarea Acordului pentru încetarea războiului în Vietnam. nici o conştiinţă trează din patria noastră care să nu încerce o bucurie luminoasă, o satisfacţie deplină, expresii ale trainicelor noastre sentimente ale poporului român de prietenie frăţească şi solidaritate faţă de poporul vietnamez, pentru această victorie a cauzei păcii şi libertăţii. Sentimentele noastre. de-a lungul atîtor ani de luptă şi sacrificii ale minunatului popor din Indochina, au fost întotdeauna exprimate de miile de glasuri ale României, de mesagerii plecaţi pe meleagurile luptei, de întregul popor, dar, mai ales, de însuşi glasul celui mai înalt mandatar al ţării noastre, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, care, în recenta cuvîntare rostită la Conferinţa organizaţiei de partid a capitalei, spunea : „Ne exprimăm speranţa că acordul realizat va deschide calea pentru o pace trainică, creînd condiţiile ca poporul vietnamez, popoarele din Indochina să-şi poată consacra forţele lor dezvoltării lor economice şi sociale".

Speranţa ! În decursul atitor mii de zile de luptă, de sacrificii de scene eroice, de eroism, care a intrat în legendă, iată ce nu a lipsit acestui minunat popor : speranţa ! Şi, pînă la urmă, prin speranţă, prin acţiune, prin luptă, s-a ajuns la victoria istorică.

Este o biruinţă fără seamăn faptul că acordul prevede respectarea independenţei şi unităţii teritoriale a Vietnamului, în vederea reconcilierii şi concordiei naţionale. Este o victorie mare şi faptul că acordul decide reunificarea treptată a Vietnamului pe cale paşnică, pe bază de discuţii şi acorduri, între Nord şi Sud.

Pentru toate popoarele lumii, exemplul poporului vietnamez a devenit simbolul pasărei Phönix, al poporului care renaşte, care nu poate fi stins, al unor inimi viteze care, cu oricîte sacrificii, şi-au apărat fiinţa naţională dreptul de-a fi stăpîni pe pămîntul şi destinul lor.

În tot acest răstimp, ştim că România a susţinut consecvent principiul soluţionării oricăror probleme spinoase pe cale politică, paşnică, şi realizarea acordului privitor la Vietnam dovedeşte încă odată că numai o asemenea cale, de tratative stăruitoare, poate duce la rezultate favorabile intereselor popoarelor în cauză.

Victoria poporului vietnamez a mai demonstrat întregului glob ce forţă nemaipomenită este capabilă să dezvolte o naţiune, cum ştie ea să mobilizeze toată suflarea sa pentru libertate şi independenţă.

Întregul nostru popor exprimă încredere în acordul încheiat, în faptul că el va fi aplicat pas cu pas. Întregul nostru popor este alături, azi ca şi în trecut, de milioanele de inimi viteze ale bravului popor vietnamez.

Cineva, un cunoscut care vizitase o mină de cărbuni din HON-GAI adusese drept amintire de acolo o bucată de cărbune lucitor. El simboliza, ştiu, nu numai oraşul eroic HON-GAI, nu numai mina eroică HON-GAI a Vietnamului. ci întreaga întindere a pămîntului eroic vietnamez, supus atîţia ani distrugerii. Acolo au putut fi auzite solemnele cîntece de luptă ale minerilor luptători. Cînd apăreau avioanele, ei apucau armele lor, iar cînd ele plecau, ei se reîntorceau la pichamerele lor, la maşinile lor şi redeveneau mineri. În fumul pulberelor, alura acelor oameni părea de neînfrînt. Chiar şi craterele obuzelor puteau fi folosite, ca o ironie a soartei, pentru piscicultură, iar în pămîntul răscolit de bombele infernale, creşteau parcă mai roditori bananierii. Cu cărbunele din HON-GAI muncitorii Hanoiului produceau electricitate, iar metalurgiştii din THAI-NGNYEN prelucrau fierul şi oţelurile. Cărbune generos care hrănea şi trenurile care galopau, fiind şi sursă de energie şi lumină a ţării, simbol al victoriei care avea să vină, după ce atîţia lotuşi roşii s-au deschis peste pămînturile brave.

De cîteva zeci de ore tunurile tac deasupra Vietnamului De acum ştim că în fiecare inimă a poporului frate şi prieten sălăşluieşte bucuria de-a aplauda această măreaţă victorie, dar şi dîrzenia de a-şi continua acţiunea, la fel de eroică, pentru reconstrucţia, pentru salvarea şi înflorirea patriei.

ION ARIEŞANU

ÎNTRE DOUĂ ABISURI

Personajul dostoievskian şi ipostaza de martor

Personajului dostoievskian i s-a relevat în decursul multor ani de exegeză caracterul paradoxal, contradictoriu, dual, ceea ce conferea nu numai eroului, ci şi operei atributul de nelinişte stranie, de reţea în care se sting şi se despart deopotrivă binele şi răul, adevărul şi neadevărul, autenticul şi mimarea.

Din acest prizonierat al eului într-o unitate structurată pe opoziţii, din această condamnare de a parcurge existenţa pe dimensiunile ei ireconciliabile, s-a născut tragedia „omului din subterană", tragedia personajului apt pentru diversiunea marilor oscilaţii. „Karamazovismul" personajelor în care coexistă simultan cele „două abisuri" plasează eroii într-o situaţie ambiguă, în care interferenţa de planuri şi ipostaze sugerează iremediabila dezordine Raskolnikov, Stavroghin, Ipolit, Karamazov, marii damnaţi dostoievskieni, cărora le rămîne imposibilă intimitatea cu ei înşişi, căutători mai mult ai revelaţiilor şi iluminărilor decît ai adevărului, rătăcesc în numele „ideilor superioare" pe un drum fără finalitate etică într-o ţesătură de erori. Acest gen de eroi apar în ipostaze surprinzătoare, dar care sînt antitetice doar pentru cititor nu şi pentru personajul care trăieşte cu sentimentul unităţii, căci pentru el binele şi răul, „recele" şi „caldul" îşi pierd caracterul opoziţional, menţinîndu-l pe cel compensatoriu.

Alături de cei „exaltaţi ai subteranei", cărora ideea de „dublu" le este deosebit de proprie, întîlnim în opera dostoievskiană personaje care există în roman ca antiteză a lor înşile, fără ca să urmeze însă mecanismul dedublării. Acest tip de personaj este structurat conform unei alte tehnici romaneşti şi semnificaţia lui, în consecinţă, este alta decît cea a „omului din subterană". În rîndurile de faţă vom încerca să analizăm mecanismul ipostazei pe care am numit-o „de martor" relevînd consecinţele în planul conştiinţei personajului astfel creat.

Alături de personajele care se caută pe sine, evoluează deci în opera lui Dostoievski personaje care doresc să fie exact opusul a ceea ce pot fi. Personajul nu recurge la opţiunea autentică pentru anumite valori. ci işi impune un sistem de valori menit a construi în mod lucid şi deliberat o nouă personalitate, un alt personaj. Deci nu mai este în discuţie ideea de „dublu", ci aceea de „altul". Nu este coexistenţa unei personalităţi secundare alături de cea primară, ci suprimarea personalităţii autentice, reducerea ei la rolul de „martor" şi crearea unui nou personaj construit antitetic faţă de tendinţele reale ale personalităţii autentice.

Printre ideile hegeliene cărora marxismul le-a relevat justeţea se află şi aceea prin care libertatea este definită din punct de vedere axiologic şi etic ca fiind „voinţa de a fi tu însuţi" – „Die Freiheit ist dies, Nichts zu wollen als sich", iar Louis Lavelle explică ideea de a fi tu însuţi, care înseamnă „nu a neglija trăsăturile naturii individuale, ci, din contră, a le da întreaga putere, a face din ele elementele vocaţiei şi chiar ale destinului".

Stepan Trofimovici Verhovenski din romanul **Demonii** îşi construieşte propria personalitate aprioric, alcătuind-o pe baza unui sistem de valori care nu are deschidere în afară, nu se modifică şi nu este condiţionat social, un sistem care încearcă să reziste din substanţa sa lăuntrică. Personajul renunţă la gloria ştiinţifică pentru aureola de „martir", confecţionîndu-şi propria ratare determinată de „virtejul unui concurs de împrejurări", care de fapt nu existase în plan real. Elementele obstacol sau cele retardante sînt construite pentru a justifica condiţia personajului creat, Verhovenski nu trăieşte procesul ratării, ci construieşte un personaj aprioric ratat, pe care-l lansează în viaţa socială retrăgîndu-se apoi în personalitatea de martor. Chiar şi în raporturile cele mai intime, Verhovenski nu se mai poate sustrage de sub fascinaţia personajului creat, transformîndu-le în false raporturi, în care din nou cel care le-ar putea conferi autenticitatea rămîne în afară ca martor. Personajul construit se caracterizează prin mici acţiuni, reacţii, comportare, dar nu prin sentiment, căci lumea afectelor este mai presus de posibilitatea construirii, a confecţionării.

Există totuşi momente în care personajul martor părăseşte periferia, scapă de sub autocontrol şi se suprapune rolului confecţionat, momente cînd „eul" intră în conflict cu „altul". Indiferenţa filială, degajată din întîlnirea şi îmbrăţişarea glacială a fiului său, i-a produs, spune autorul, o „profundă" şi reală" durere (Dostoievski subliniază cuvîntul reală). Este durerea pe care personajul confecţionat nu o putea simţi, este puterea fondului primar care a izbucnit înlăturînd pentru o clipă fantoşa plăsmuită, care se substituise adevăratei personalităţi paterne.

Alteori „eul" izbucneşte sub semnul revoltei faţă de sine însuşi ; este insurgenţa personalităţii desfiinţate din planul acţiunii, răzvrătirea martorului faţă de un personaj care, la un moment, i se relevează ca stupid. „În toiul celei mai înălţătoare „tristeţi civice", izbucnea deodată într-un rîs dintre cele mai vulgare". Rîsul este privilegiul spectatorului, este singura participare a martorului. Verhovenski-martorul, contemplînd personajul pe care l-a creat, personaj care în arsenalul mimării printre altele trebuia ocazional să fie cuprins de o „tristeţe civică" „rîde vulgar", un rîs încărcat de dispreţ faţă de sinistra farsă care şi-o joacă în fond sie însuşi. Este unul din momentele cînd „eul" e mai puternic decît „altul", cînd fondul real pătrunde în această lume a mimării, momentul în care martorul apare în scenă.

Personajul martor nu este un raisonneur, el nu comentează, ci trage doar concluzii, ca atunci cînd, fără a pătrunde esenţa condiţiei sale îi înţelege totuşi rezultatul, exclamînd „je suis un forçat, un Badinguet".

Tragedia „dublului" dostoievskian rezidă în confruntarea, la tensiune ridicată, a celor două ipostaze polare care coexistă dizarmonic în fiinţa eroului. Este dezordinea dramatică a eroului care, poate spune dispre sine „deşi canalie sînt om cinstit", ca şi Mitea Karamazov. În schimb, evoluţia neliniştită a lui Verhovenski se datorează celor două personalităţi care se confruntă de la distanţă, fără să se întîlnească decît în exterior, ceea ce atrage liniştea parţială a fiecăreia dintre aceste personalităţi – cea autentică şi cea simulată. Mitea „canalie" suferă din cauza lui Mitea „om cinstit" şi raportul e reversibil. Aceasta fiindcă personalitatea lui Mitea este o mixtură nediferenţiabilă de alb şi negru întrunind simultan categorii eticomorale antitetice şi, cel puţin aparent, ireconciliabile. Cei doi Verhovenski, în schimb, nu sînt elementele analitice ale unui Verhovenski sinteză, ci sînt două subiecte cu existenţă independentă, chiar dacă unul este produsul celuilalt. Neliniştea personajului apare din deruta eroului care nu-şi mai poate defini personalitatea şi nu mai poate răspunde marii întrebări în jurul căreia gravitează toate personajele dostoievskiene : „cine este el". Este întrebarea la care Verhovenski va găsi un singur răspuns, care însă deschide un alt lanţ de întrebări sortite a rămîne definitiv neexplicate : „moi c'est autre chose", adică eu sînt altceva (decît negustor, aşa cum bănuiau cei care i-au pus întrebarea), dar şi eu cel adevărat sînt altul decît cel pe care-l vedeţi. Este unica modalitate de autodefinire a personajului derutat el însuşi de propriul său joc.

Acceptarea existenţei unei personalităţi secundare alături de cea primitivă, dintre care cea artificială este activă, are semnificaţia unei sinucideri spirituale. Moartea fizică a lui Verhovenski nu este un „eveniment", ci o completare biologică firească a procesului de renunţare la un contact social util cu lumea înconjurătoare.

Verhovenski nu devine în roman ci este mereu acelaşi. Nu este vorba despre acel semper idem, care sintetizează statornicia şi fidelitatea faţă de tine însuţi, ci de o permanentă identitate cu „sinele" creat, cu acel „altul". Verhovenski este condamnat la nemişcare, dar sentinţa nu a dat-o o instanţă superioară, ci el însuşi. Karamazov sau Stavroghin sînt damnaţii care nu au fost niciodată liberi. Verhovenski a dispus de libertate, dar a renunţat la ea în momentul în care, după tangajul între „sine" şi „altul", optează definitiv pentru un personaj din sfera sa. Fiind imposibilă adecvarea celor două adevăruri ale unor personalităţi polare, între care rămîne definitiv hiatul, personajul s-a condamnat de bună voie la „minciună". Orice gest, sentiment sau gînd va fi o trădare, căci adevărul „eului" nu se confundă cu cel al „altului" şi invers, încît întreaga existenţă verhovenskiană se va consuma în afara ideii de adevăr.

„Jocul" lui Verhovenski îşi are sorgintea în conştiinţa bolnavă a unui om îndrăgostit de condiţia sa anormală, de destinul său, ce se consumă în afara normelor fireşti, într-o confuză interferenţă de planuri, pe coordonate ce nu mai pot fi decantate, limpezite prin formele obişnuite de apreciere valorică.

Propensiunea universului dostoievskian pentru iremediabila damnare, pentru procesul ireversibil al disoluţiei integrităţii interioare a eroului se încarcă de noi semnificaţii prin personajul de tip Verhovenski. Prin ipostazierea în afara lui însuşi, el se consumă pe o nouă dimensiune a damnării.

RAMONA BOCA BORDEI

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

CEIL CARANSEBEȘ

STR. BALTA SĂRATĂ NR.1 JUD. CARAȘ-SEVERIN

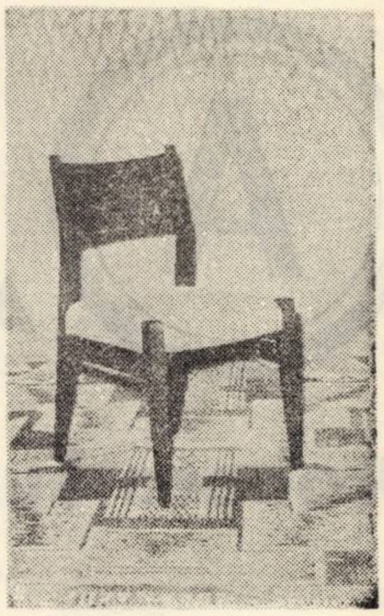

produce și desface prin „MAGAZINUL DE PREZENTARE ȘI DESFACERE" din Caransebeș, str. 30 Decembrie nr. 13 : MOBILA MODERNA, PRACTICA și de CALITATE SUPERIOARA

Prin produsele sale, combinatul și-a cîștigat un renume meritat în țară și peste hotare.

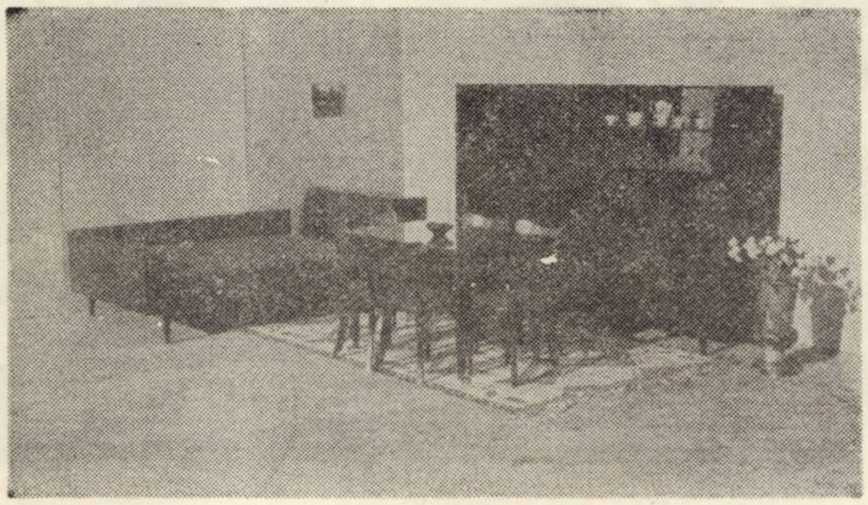

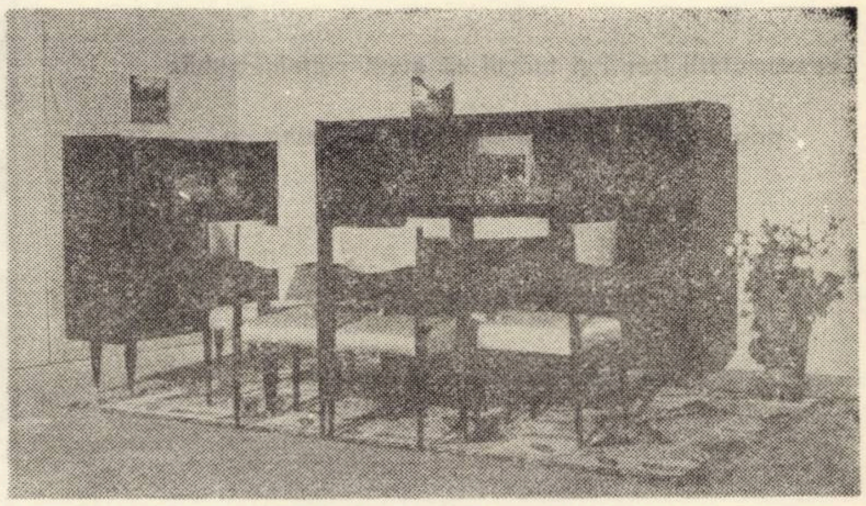

În atenția unităților socialiste !

Primim spre publicare în revista noastră :

- **Material publicitar**
- **Reclamă comercială**
- **Angajări**
- **Concursuri diferite**
- **Anunțuri școlare etc.**

Folosiți în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

și vă veți convinge de eficacitatea publicității

De la Direcția județeană ADAS Mehedinți

Dacă doriți ca un copil sau oricare altă persoană care vă este scumpă să primească o sumă de bani după un anumit timp, faceți economii chibzuite, în așa fel ca, pînă la data respectivă, să strîngeți suma. Ce se întîmplă însă, dacă, între timp, decedați ? Persoana respectivă rămîne fără sprijinul dv.

ASIGURAREA CU TERMEN FIX soluționează această problemă. Cu ajutorul ei, puteți garanta ca persoana aleasă de dv., după un timp stabilit tot de dv. (nu mai mic de 5 ani, nu mai mare de 20 ani), să primească suma (cel puțin 10.000 de lei), indiferent dacă, la acea dată, dv veți mai fi sau nu în viață.

Ca să asigurați de exemplu, unei persoane o sumă de **10.000 lei,** veți plăti **lunar,** la ADAS, timp de 9 ani, sumele de mai jos :

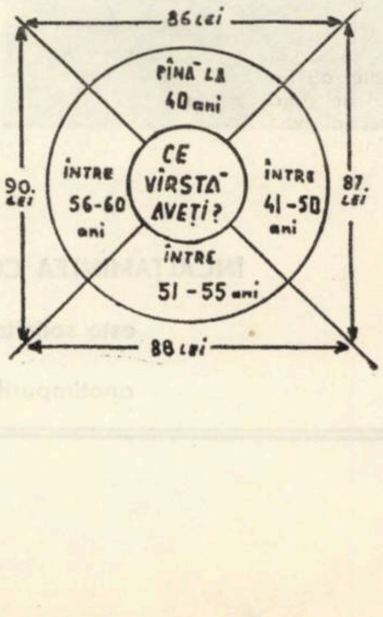

ADAS
ADMINISTRAȚIA ASIGURĂRILOR DE STAT

FOARTE IMPORTANT :

1) Totalul primelor de plată de către dv., în toate cazurile este mai mic decît suma care se va plăti de către ADAS.

2) În caz de deces al asiguratului (persoana care a încheiat contractul de asigurare) chiar numai după cîteva zile de la semnarea contractului (din cauză de accidente sau boli infecțioase acute) sau după 2 ani (din alte cauze), asigurarea rămîne în vigoare, fără să fie nevoie a se mai plăti în continuare prime de asigurare, urmînd ca ADAS, la împlinirea termenului fix stabilit în contract, să plătească suma asigurată beneficiarului (persoana desemnată în contract).

3) În cursul contractului de asigurare, se poate schimba oricînd persoana desemnată să primească suma asigurată.

Asigurarea cu termen fix se poate încheia la responsabilii cu asigurările din întreprinderi și instituții, la agenții și inspectorii de asigurare sau, direct, la orice unitate teritorială **ADAS.** Informații suplimentare puteți obține din aceleași locuri.

O.C.L. Alimentara

Drobeta Turnu Severin

ANUNȚĂ

consumatorii locali și turiștii că oferă marelui public

prin unitățile sale de desfacere modernizate

o gamă bogată și variată de

PRODUSE ALIMENTARE

asigurind o deservire exemplară.

Fabrica de încălțăminte JIMBOLIA

produce o gamă bogată de ÎNCĂLŢĂMINTE PENTRU BĂRBAŢI

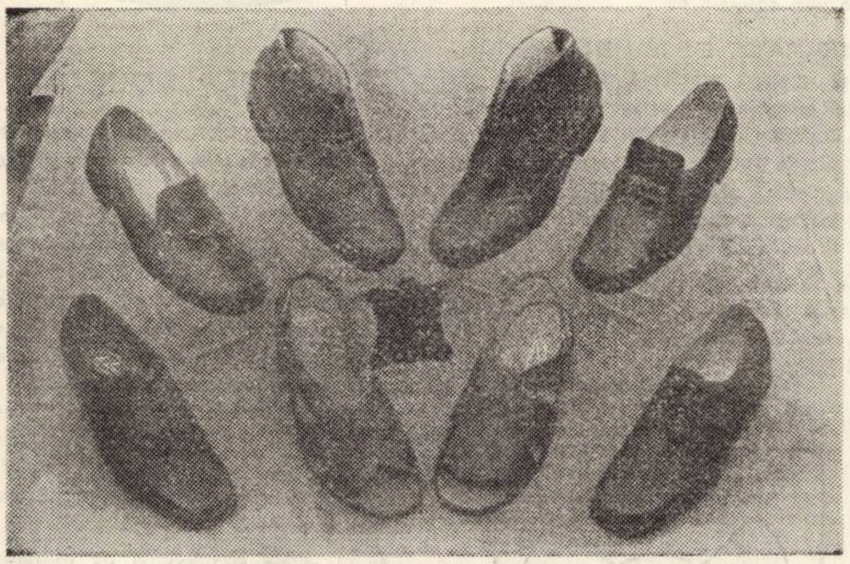

Fabrica de încălțăminte Jimbolia

produce încălțăminte comodă, modernă, durabilă și de calitate superioară.

Fabrica de încălțăminte Jimbolia

exportă produsele sale în peste 30 de țări.

Record JIMBOLIA

ÎNCALȚAMINTEA CU MARCA „RECORD"

este solicitată în toate județele țării, în toate anotimpurile și pentru toate ocaziile.

CEIL CARANSEBEȘ

STR. BALTA SĂRATĂ NR.1 JUD. CARAȘ-SEVERIN

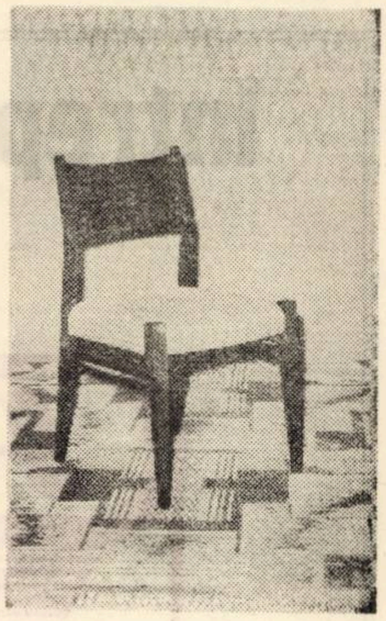

produce și desface prin „MAGAZINUL DE PREZENTARE ȘI DESFACERE" din Caransebeș, str. 30 Decembrie nr. 13 : MOBILA MODERNA, PRACTICA și de CALITATE SUPERIOARA

Prin produsele sale, combinatul și-a cîștigat un renume meritat în țară și peste hotare.

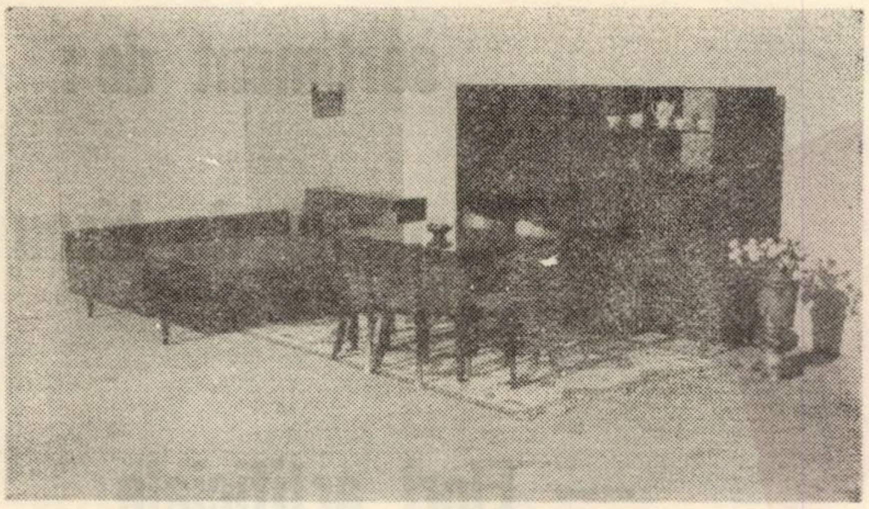

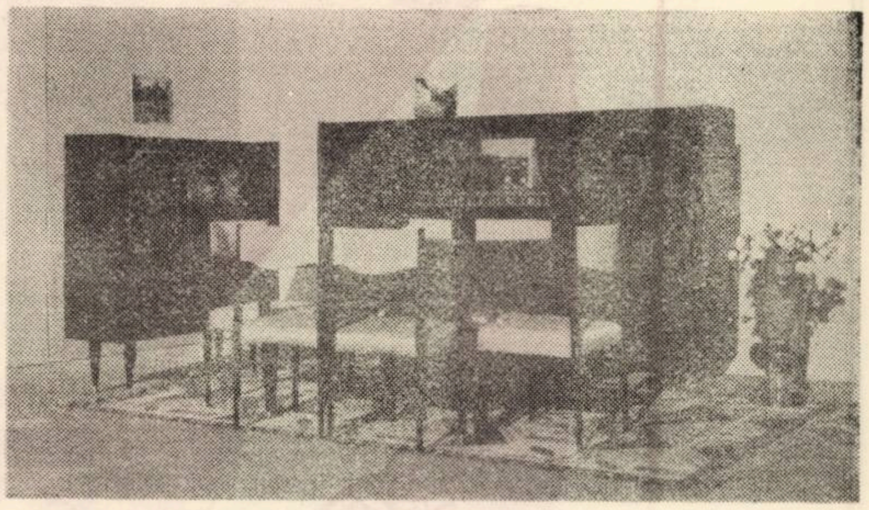

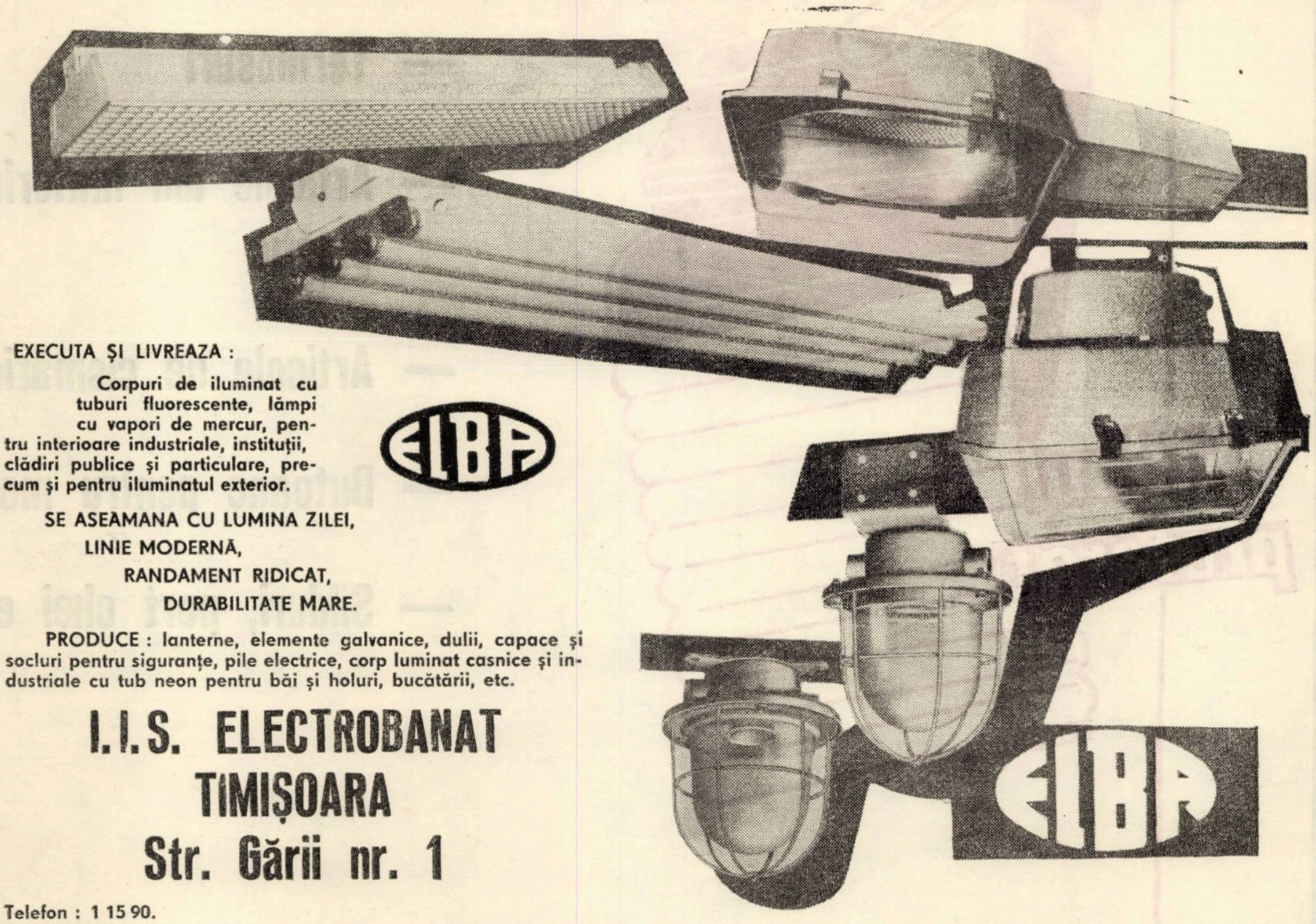

EXECUTA ȘI LIVREAZA :

Corpuri de iluminat cu tuburi fluorescente, lămpi cu vapori de mercur, pentru interioare industriale, instituții, clădiri publice și particulare, precum și pentru iluminatul exterior.

ELBA

SE ASEAMANA CU LUMINA ZILEI,
LINIE MODERNĂ,
RANDAMENT RIDICAT,
DURABILITATE MARE.

PRODUCE : lanterne, elemente galvanice, dulii, capace și socluri pentru siguranțe, pile electrice, corp luminat casnice și industriale cu tub neon pentru băi și holuri, bucătării, etc.

I.I.S. ELECTROBANAT
TIMIȘOARA
Str. Gării nr. 1

Telefon : 1 15 90.
Telex : 01 32 08.

Întreprinderea „Flamura Roșie" SIBIU

Str. Rîului nr. 33 telefon 21080

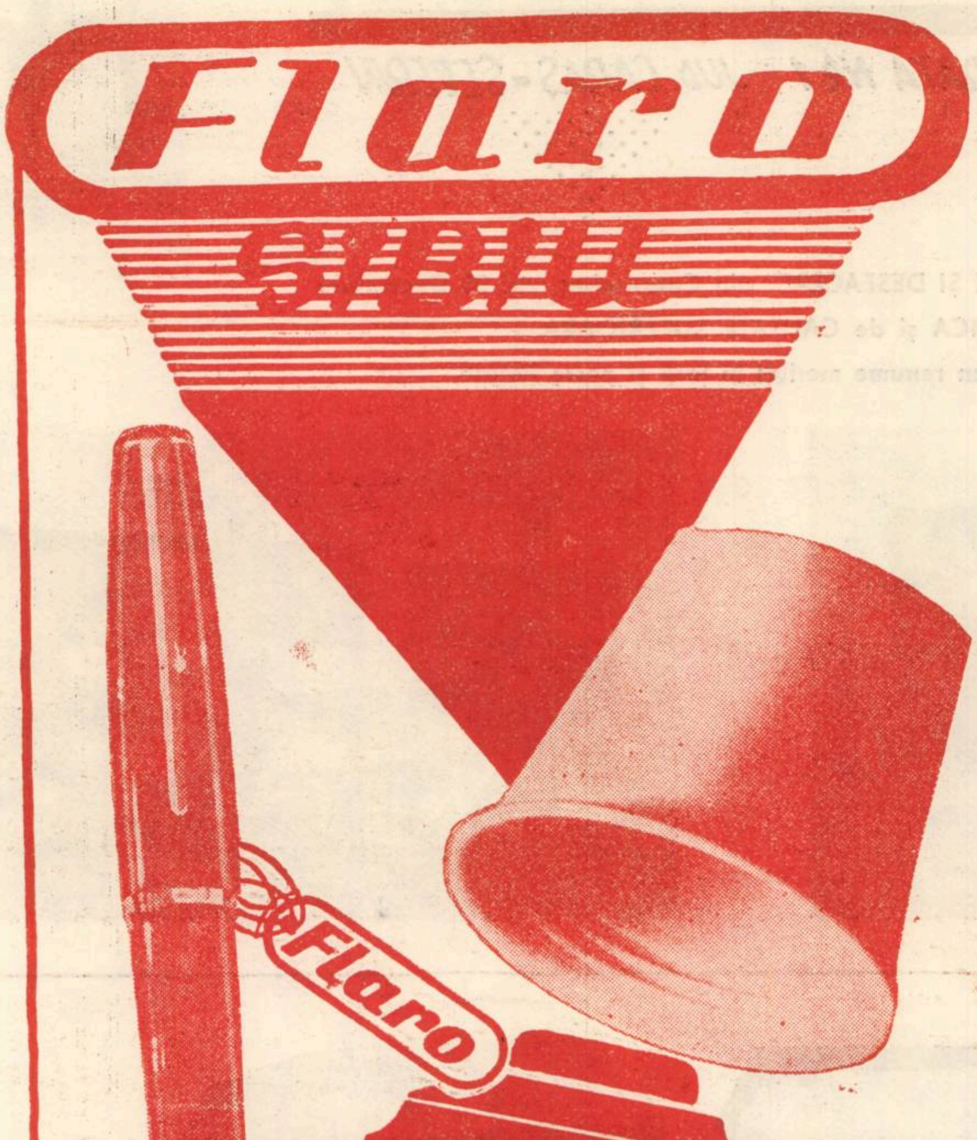
Flaro
SIBIU
Flaro
stiloul
preferat
KLEIBEL.E.„73"

Produce și livrează un boga

sortiment de:

- Rechizite de birou și școlare
- Flori artificiale
- Termosuri
- Articole din material plastic
- Articole de cismărie
- Butoane pentru mobilă
- Silduri, port chei etc.

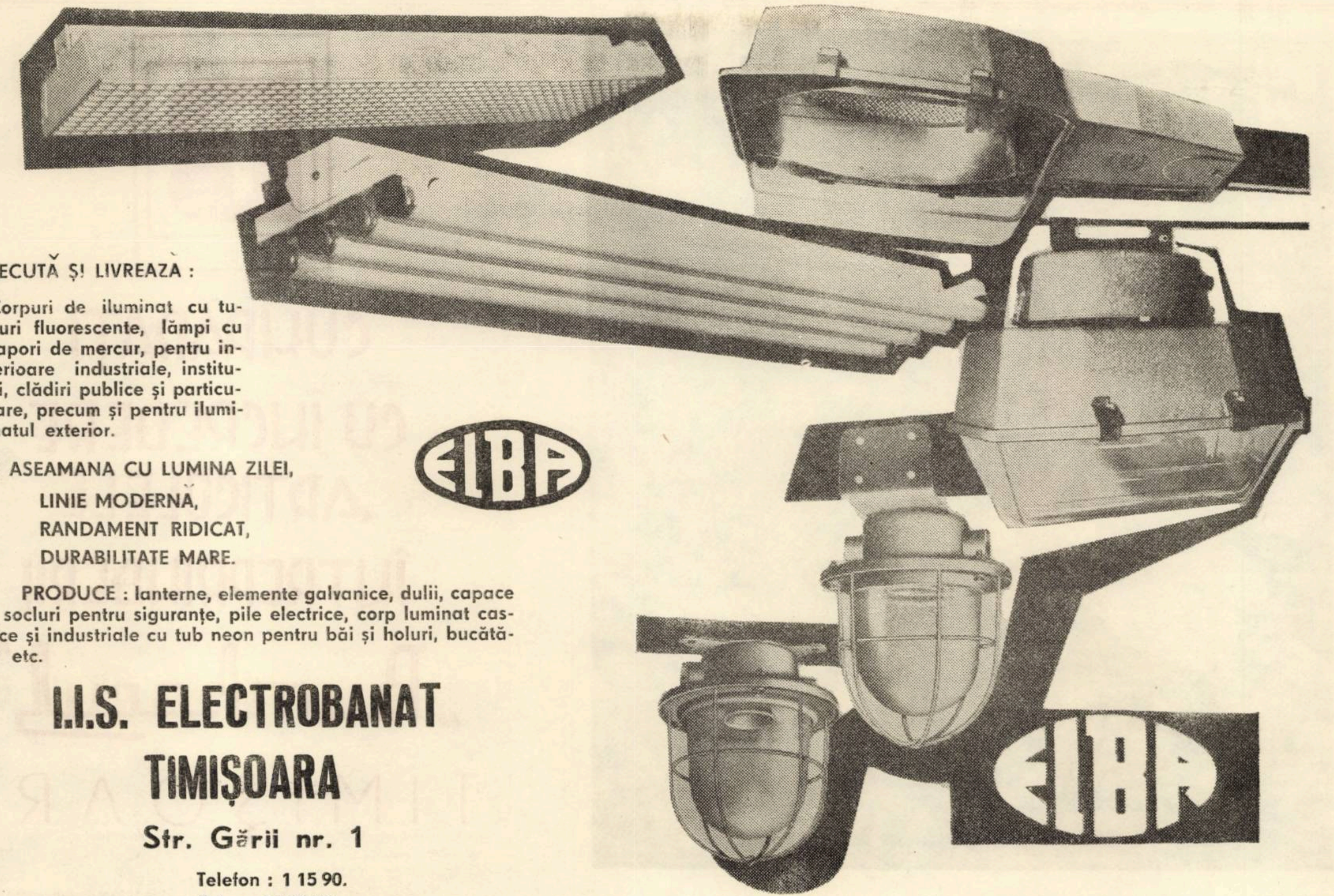

EXECUTĂ ȘI LIVREAZĂ :

Corpuri de iluminat cu tuburi fluorescente, lămpi cu vapori de mercur, pentru interioare industriale, instituții, clădiri publice și particulare, precum și pentru iluminatul exterior.

SE ASEAMANA CU LUMINA ZILEI,
LINIE MODERNĂ,
RANDAMENT RIDICAT,
DURABILITATE MARE.

PRODUCE : lanterne, elemente galvanice, dulii, capace și socluri pentru siguranțe, pile electrice, corp luminat casnice și industriale cu tub neon pentru băi și holuri, bucătării etc.

I.I.S. ELECTROBANAT
TIMIȘOARA
Str. Gării nr. 1
Telefon : 1 15 90.
Telex : 01 32 08.

Fabrica de ciorapi
TIMIȘOARA

PRODUCE UN SORTIMENT VARIAT DE CIORAPI DIN FIRE DE BUMBAC ȘI SUPRAELASTICE

Pentru

Copii Femei
Barbați

CUMPĂRAȚI CU ÎNCREDERE PRODUSELE FABRICII DE CIORAPI TIMISOARA

CUMPĂRAŢI
CU ÎNCREDERE
ARTICOLELE
ÎNTREPRINDERII
„Bumbacul"
TIMIŞOARA

Ţesături din fire de bumbac şi sintetice, într-o gamă variată de modele şi culori pentru toate vîrstele, ocaziile şi anotimpurile.

REZISTENTE LA SPĂLAT ŞI LUMINĂ

Jos pălăria!

în faţa acestor produse
de calitate ireproşabilă

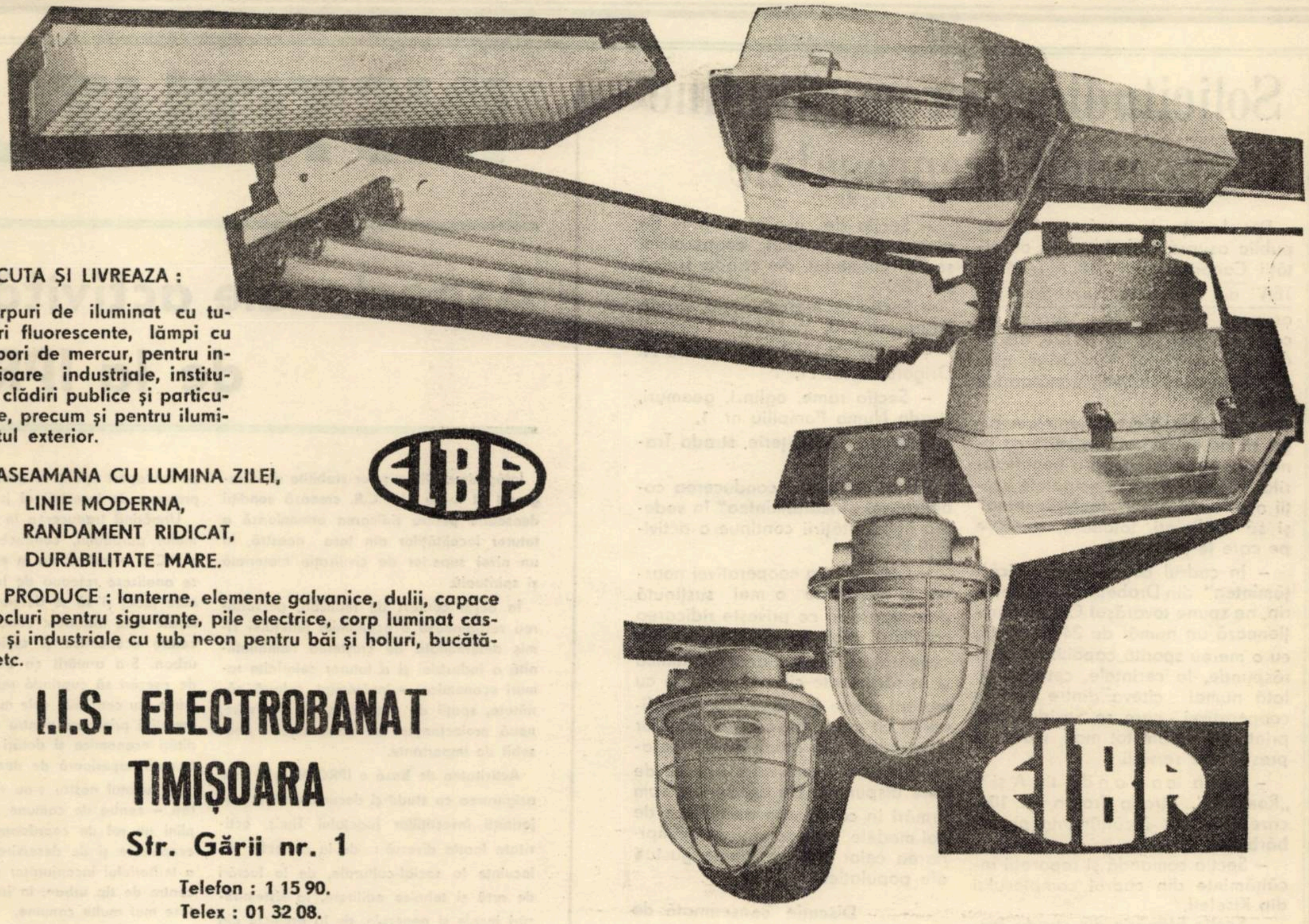

EXECUTA ŞI LIVREAZA :

Corpuri de iluminat cu tuburi fluorescente, lămpi cu vapori de mercur, pentru interioare industriale, instituţii, clădiri publice şi particulare, precum şi pentru iluminatul exterior.

SE ASEAMANA CU LUMINA ZILEI,
LINIE MODERNA,
RANDAMENT RIDICAT,
DURABILITATE MARE.

PRODUCE : lanterne, elemente galvanice, dulii, capace şi socluri pentru siguranţe, pile electrice, corp luminat casnice şi industriale cu tub neon pentru băi şi holuri, bucătării etc.

I.I.S. ELECTROBANAT TIMIŞOARA

Str. Gării nr. 1
Telefon : 1 15 90.
Telex : 01 32 08.

Direcţia judeţeană de industrie locală Mehedinţi

Diversificare, ritm, eficienţă

Zilele acestea, tovarăşul Ing. Victor Enache, directorul Direcţiei Judeţene de Industrie Locală Mehedinţi, a avut amabilitatea de a ne răspunde la cîteva întrebări referitoare la activitatea întreprinderilor de industrie locală pe care le conduce, precum şi la principalele preocupări ce potenţează viaţa economică a unităţilor respective în perioada imediat următoare :

– Tovarăşe director, v-am ruga să ne subliniaţi cîteva dintre principalele realizări înregistrate în anul 1972.

– Înainte de toate, aş vrea să precizez că întreprinderile noastre au realizat şi depăşit, în anul de curînd încheiat, toţi indicii şi indicatorii de plan, precum şi angajamentele asumate în întrecerea socialistă.

În acest fel, pentru valorificarea superioară a tuturor resurselor de materii prime, materiale şi a forţei de muncă, am asimilat 57 de noi produse, solicitate atît pe piaţa internă, cît şi la export. Totodată, am pus în funcţiune două noi importante obiective ale economiei locale din judeţul nostru : Fabrica de cărămidă Hinova şi Secţia de prelucrare a calcarelor marmoreene în plăci ornamentale, la Orşova.

– Ce întreprindeţi în actuala etapă în sensul valorificării mai eficiente a resurselor locale ?

– Specialiştii direcţiei noastre, în colaborare cu întreprinderile de interes republican de pe raza judeţului au întocmit balanţa deşeurilor care se pot valorifica de către unităţile industriei locale, fapt ce va fi finalizat într-o producţie suplimentară de 4,5 milioane lei, obţinută prin desfacerea în reţeaua comercială şi la export a 40 de produse noi în anul 1973.

– Care sînt cele mai importante obiective pe care le urmăreşte activitatea întreprinderilor de industrie locală în perioada imediată ?

– Pentru optimizarea întregii noastre activităţi, pentru atingerea unor ritmuri productive superioare, în vederea realizării tuturor prevederilor sarcinilor actualului cincinal în patru ani şi jumătate, vom acorda o sporită atenţie îmbunătăţirii coeficientului de schimburi, a coeficientului de utilizare a maşinilor şi instalaţiilor, precum şi unei aprovizionări mai judicioase ritmice, cu materii prime şi materiale. Tot pentru mărirea eficienţei economice, vom acţiona în continuare pe linia reducerii consumurilor specifice, atît la materiale, cît şi la energie şi combustibil, prin reproiectarea unor produse, înlocuirea materialului lemnos cu materialele plastice. Se va urmări, de asemenea, o cît mai judicioasă gospodărire a mijloacelor materiale de care dispunem. Preocupări asemănătoare avem şi în ce priveşte reorganizarea fluxurilor tehnologice, în special la ramurile lemn, materiale de construcţie şi metal, fapt ce va duce la punerea în valoade cu un plus de eficienţă a spaţiilor de producţie existente, cît şi la îmbunătăţirea în mod simţitor a calităţii produselor noastre, determinîndu-le un mai înalt grad de competitivitate pe piaţa internă şi la export.

Interviu realizat de
R VICTOR

Ţesătoria „CAZANELE" Orşova

produce şi livrează reţelei interne şi externe
o variată gamă de
ŢESATURI DE BUMBAC ŞI POLIESTER

Solicitudine, promptitudine servicii ireproşabile

Din dorinţa de a informa marele public asupra complexităţii activităţii Cooperativei „INCALŢAMINTEA" din Drobeta Turnu-Severin asupra numeroaselor servicii pe care le prestează la cerere, am adresat tovarăşului Ion Osiac, preşedintele cooperativei, următoarele întrebări :

– Tovarăşe preşedinte, v-am ruga să ne enumăraţi, în vederea unei mai bune informări a beneficiarilor, cîteva dintre principalele secţii ale cooperativei **„Încălţămintea"** şi să subliniaţi, totodată, servciile pe care le prestează.

– În cadrul cooperativei **„Încălţămintea"** din Drobeta Turnu-Severin, ne spune tovarăşul Osiac, funcţionează un număr de 24 de secţii, cu o mereu sporită capacitate de a răspunde, la cerinţele cetăţenilor. Iată numai cîteva dintre secţiile cooperativei care se evidenţiază printr-un volum tot mai mare de prestări de servicii :

– Secţia comandă tip A şi B „Romarta", strada Traian nr. 104, care execută încălţăminte pentru bărbaţi şi fmei,

– Secţia comandă şi reparaţii încălţăminte din cadrul complexului din Kiseleff,

– Secţia blănărie din strada Traian nr. 138,

– Secţia de executat haine de piele, cu materialul cooperativei sau al clientului, din strada Traian nr. 126,

– Secţia de marochinărie, strada Traian nr. 110,

– Secţia de tăbăcărie, strada N. Grigorescu nr. 11,

– Secţia rame, oglinzi, geamuri, strada Numa Pompiliu nr. 1,

– Secţia de tapiţerie, strada Traian nr. 138.

Ce îşi propune conducerea cooperativei **„Încălţămintea"** în vederea îmbunătăţirii continue a activităţii ?

– Conducerea cooperativei noastre va manifesta o mai susţinută preocupare în ce priveşte ridicarea calificării profesionale a membrilor cooperatori, aprovizionarea ritmică şi în sortimente cît mai variate cu materii prime şi materiale, valorificarea cît mai judicioasă a spaţiilor de producţie, a utilajelor din dotare, a tuturor rezervelor interne de care dispunem. De asemenea, vom urmări în continuare asimilarea de noi modele, care să vină în întîmpinarea celor mai exigente gusturi ale populaţiei.

Discuţie consemnată de

E. DUNAREANU

În atenţia unităţilor socialiste !

Primim spre publicare în revista noastră :

- **Material publicitar**
- **Reclamă comercială**
- **Angajări**
- **Concursuri diferite**
- **Anunţuri şcolare etc.**

Folosiţi în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

şi vă veţi convinge de eficacitatea publicităţii

INSTITUTUL

Aspecte ale activităţii p de la IPROTI

Înfăptuirea Directivelor stabilite de Congresul al X-lea al P.C.R. creează condiţii deosebite pentru ridicarea armonioasă a tuturor localităţilor din ţara noastră, la un nivel superior de civilizaţie materială şi spirituală.

În acest context de realizări, dezvoltarea vertiginoasă a economiei judeţului Timiş determinată de creşterea nemaiîntîlnită a industriei şi a tuturor celorlalte ramuri economice, – învăţămînt, cultură, sănătate, spaţii de cazare şi de deservire, nouă proiectanţilor ne revin sarcini deosebit de importante.

Activitatea de bază a IPROTIM-ului este asigurarea cu studii şi documentaţii a majorităţii investiţiilor judeţului Timiş, activitate foarte diversă : de la proiecte de locuinţe la social-culturale, de la lucrări de artă şi tehnico edilitare, la sistematizări locale şi generale, de la proiecte din domeniul zootehnie şi agricole la cele industriale, faţă de care exigenţele beneficiarilor sînt tot mai mari atît în privinţa scurtării duratei de proiectare, cît şi în ce priveşte calitatea.

Colectivul nostru de proiectanţi, în fruntea cărora se situează comuniştii, a obţinut rezultate bune în aceste domenii şi este ferm hotărît să contribuie şi în viitor cu un aport sporit la realizarea vastul program de investiţii al judeţului Timiş.

Urmărind traducerea în viaţă a progr mului partidului, conducerea superioa a P.C.R. a indicat ca în etapa actuală s se analizeze reţeaua de localităţi din fi care judeţ şi să se determine localităţi rurale care întrunesc condiţii de a deve centre economice şi sociale cu caract urban. S-a urmărit ca această categor de aşezări să cuprindă reşedinţele de c mune, cu condiţiile cele mai bune ca, pr investiţii prioritare pentru realizarea de nităţi economice şi dotări să treacă pe treaptă superioară de dezvoltare.

În judeţul nostru s-au stabilit 11 loca tăţi – centre de comune, care pot ind plini un rol de coordonare a activităţil economice şi de deservire social-cultura a teritoriului înconjurător şi care devenin centre de tip urban, în jurul lor să gra teze mai multe comune.

Determinarea acestor localităţi s-a f cut în baza unor studii comparative – i termediare şi care au fost supuse spre probare. Propunerile au fost discutat completate şi îmbunătăţite în cadrul com siilor de sistematizare din localităţile re pective.

Am întocmit detalii de sistematizare pe tru dezvoltarea centrelor social-culturale, baza cărora am şi livrat proiectele

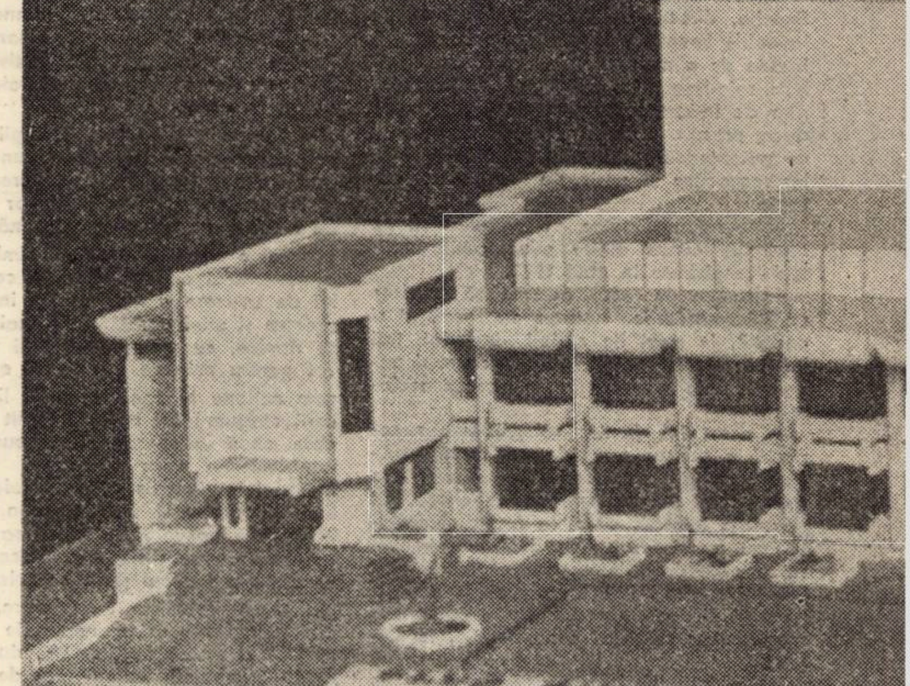

Macheta Clubului sindicatelo

DE PROIECTĂRI TIMIŞOARA

iectanţilor

e ale unor blocuri de locuinţe cu
ine la parter şi care sint destinate
istituie primele edificii ale acestor
Aşa sint cele de la Gătaia, Peciu
tc. La intocmirea acestor schiţe de
itizare au lucrat colectivele condu-
arhitecţii : Ionescu Natalia, Voşti-
Liviu, Carp Octavian şi alţii.

în domeniul activităţii de sistemati-
n prezent se finalizează detaliile de
sare şi realizare a unor noi ansam-
locuinţe, ca de exemplu : la Lu-
croraionul III, zona centrală şi zona
or Timişului, cu un total de cca
de apartamente, lucrări ce se intoc-
de colectivele conduse de arhitecţii:
van Sorin, Selejan Tibeiu, Anasta-
ca şi alţii, care au terminat in pre-
proiectul pentru Clubul Sindicatelor
goj.

Timişoara, după terminarea ansam-
r Calea Şagului, Circumvalaţiunii,
Stadion şi Spitalul clinic, se lucrea-
definitivarea detaliului de sistema-
pentru ansamblul de locuinţe „Ti-
a sud" (teren cuprins intre Calea
lui şi platforma industrială a Căii
ului, strada Lidia şi stadionul 1
Acest ansamblu va conţine cca.
de apartamente cu dotările social-
le şi comerţ pentru deservirea
aţiei – amplasament care va constitui zona de bază a construcţiei de locuinţe intre anii 1975–1978 in municipiul Timişoara. La aceste proiecte lucrează colectivele conduse de arhitecţii : Bălăceanu Constantin, Brodeschi Aristide şi alţii.

O preocupare majoră a Institutului nostru o constituie asigurarea eficienţei noilor construcţii. In acest sens, avem permanent in vedere imbinarea frumosului cu utilul, realizarea unor proiecte care – excluzind tendinţele de gigantism – să permină folosirea pe scară largă a materialelor noi precum, şi a metodelor industriale de construcţii.

Demne de remarcat sint şi preocupările sectorului ingineresc, structuri de rezistenţă, condus personal de tov. director tehnic ing. Ion Moldovan, şefi de atelier ing. Mircea Rozvan şi ing. Cornel Catona care finalizează in prezent soluţiile pentru executarea unor blocuri din diafragme turnate in cofraje metalice plane universale, cu parter elastic, precum şi structura din cadre, grinzi şi planşee din beton armat prefabricate cu miez glisat – soluţii care vor rezolva raţional, industrializat şi eficient blocurile cu parter şi 4–17 etaje, cu magazine la parter, oferind şi o mare elasticitate in privinţa compoziţiei apartamentelor.

O altă realizare cu care se mindreşte colectivul nostru sint lucrările industriale, ca cele de extindere şi dezvoltare a Uzinei Mecanice Timişoara, unde după proiectul colectivului condus de ing. Gurcă Alexandu şi arhitectul Stoian Nicolae, s-au realizat spaţii şi condiţii de lucru din cele mai moderne.

Animaţi de dorinţa de a deveni cit mai utili activităţii de investiţii ce se desfăşoară in judeţul nostru, de a obţine edificii care să satisfacă cit mai mult şi mai bine nevoile de muncă, de odihnă şi de viaţă in general, proiectanţii noştri sint angajaţi in acţiunea de pregătire a tuturor documentaţiilor pină la 30 iunie 1973, care să acopere intregul plan prevăzut pe 1974, avind astfel satisfacţia că am participat substanţial la ridicarea localităţilor Judeţului Timiş, spre noi trepte de inflorire a patriei noastre.

Arh. IZVERNARIU ION

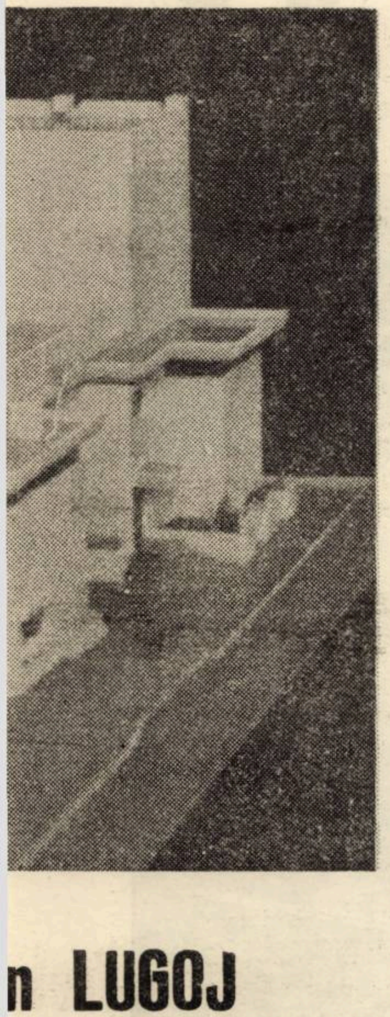

n LUGOJ

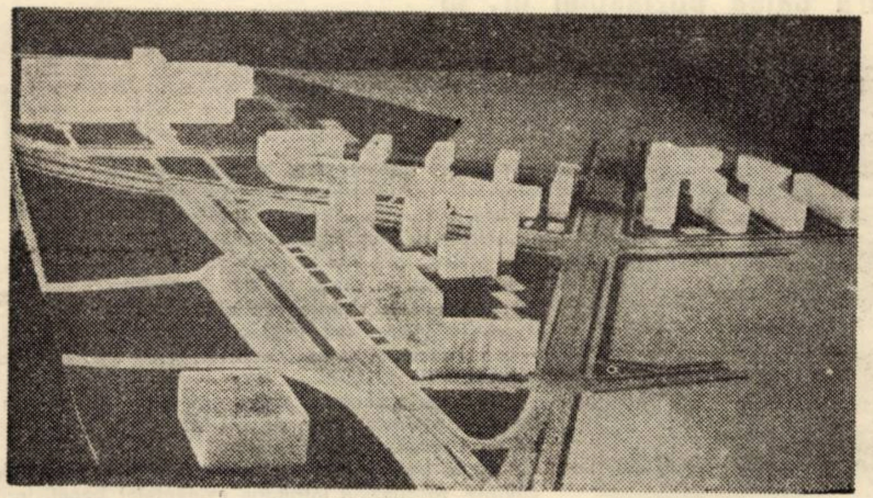

Ansamblu de locuinţe — cadrul arhitectural — urbanistic al Spitalului clinic nou (machetă)

- Schiţe de sistematizare care prefigurează viitoarele centre urbane.
- Proiecte pentru noi ansamble de locuinţe la Timişoara Lugoj şi în alte localităţi.
- Preocupări pentru aplicarea de soluţii moderne în executarea noilor construcţii.
- Angajament ferm: pregătirea pînă la 30 iunie 1973 a tuturor documentaţiilor necesare realizării planului de investiţii pe anul 1974.

Fabrica de matrițe și utilaje tehnologice specifice industriei electrotehnice

ELECTRO - TIMIŞ

Timisoara Calea Buziaşului nr. 15

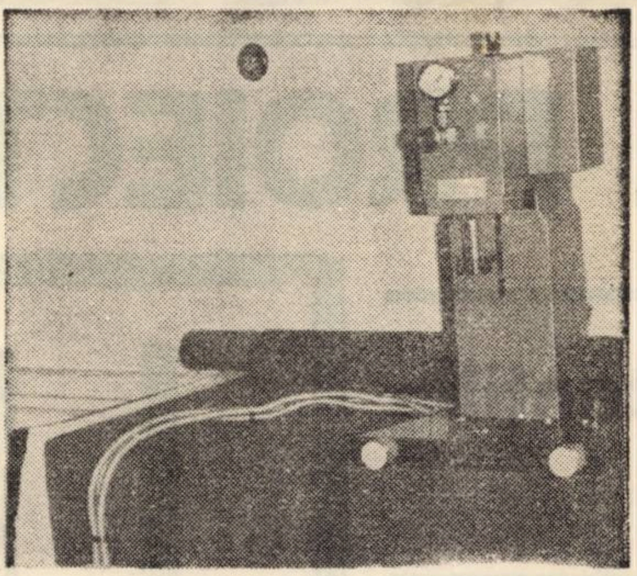

Presă hidraulică tip PH-1 pentru montaj asamblare.

Tovarăşul director ing. Marcus Arke ne relatează următoarele: Fabrica nou infiinţată a fost dată in funcţiune cu prima capacitate de producţie in anul 1973.

In primele zile de la punerea in funcţiune a intrat in ritmul normal al producţiei cu rezultate vizibile, producind maşini şi instalaţii specifice bobinării, agregate şi linii automate pentru prelucrări (prin aşchiere, deformări) şi scule specifice industriei electrotehnice.

Fabrica execută intreaga gamă de produse la cererea beneficiarilor pe bază de proiecte, teme de proiectare sau prin soluţii date de specialiştii fabricii la cererea beneficiarilor.

De la bun inceput s-a pus accentul ca produsele să fie de cea mai bună calitate, răspunzind intrutotul exigenţelor beneficiarilor.

Aparat de control cu impulsuri repetate tip ACIR, pentru controlul statoarelor bobinate pină la 30 kw.

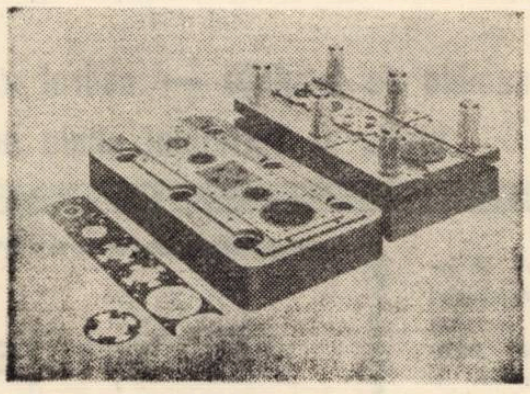

Scula de ştanţare tole rotor şi stator, pentru motoare electrice.

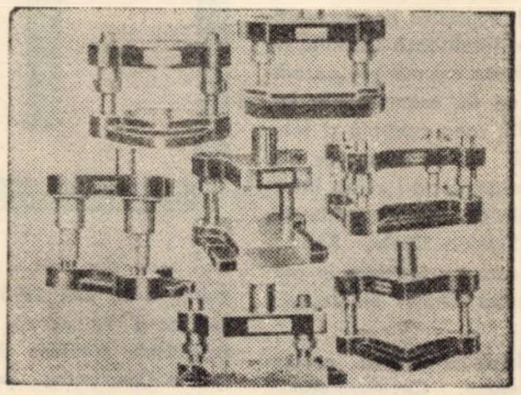

Elemente tipizate pentru ştanţe.

---

80 ANI
1892
1972
AMBALAJUL METALIC TIMIŞOARA

Ambalajul metalic TIMIŞOARA

Bd. 6 Martie nr. 43 — telefon 13732

AGATEX

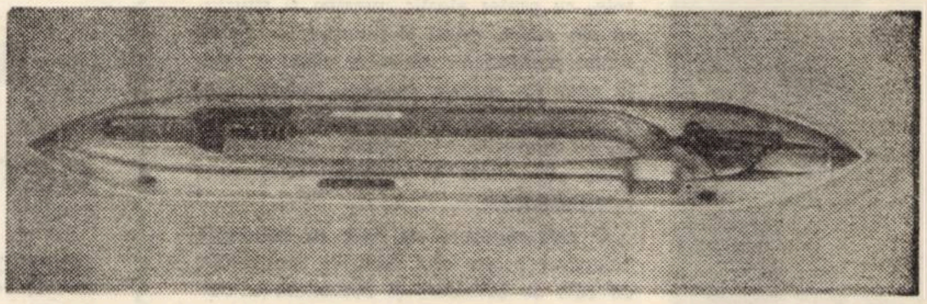

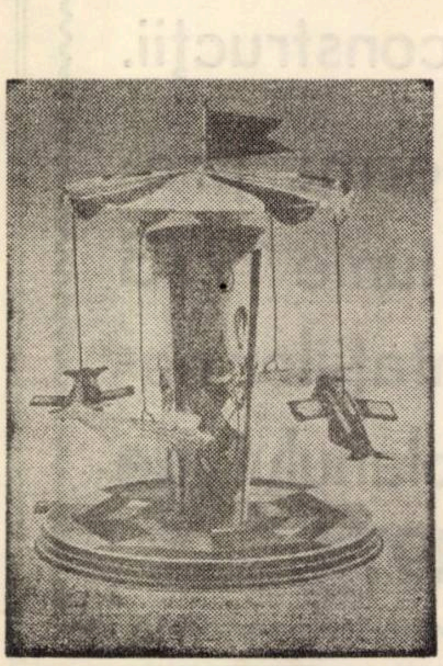

De la infiinţarea modestului atelier de tinichigerie, ne spune tov. director, ing. Goldmann Gheorghe, au trecut 80 de ani. Astăzi in intreprinderea din bd. 6 Martie se fabrică: ambalaje, jucării, accesorii gospodăreşti, etc. Unitatea s-a extins şi pe Calea Buziaşului nr. 28, unde in incăperi moderne se fabrică accesorii industriale şi textile ca: suveici automate şi mecanice, rame pentru maşini cu iţe, canete, săbii de bătaie din lemn stratificat şi densificat etc.

De aceea nu este de mirare ca produsele de inaltă calitate, la un nivel cu cele mai moderne produse mondiale, satisface cele mai pretenţioase exigenţe şi sint foarte solicitate in ţară şi peste hotare.

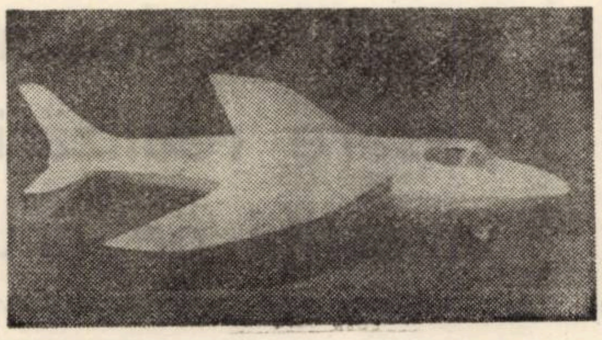

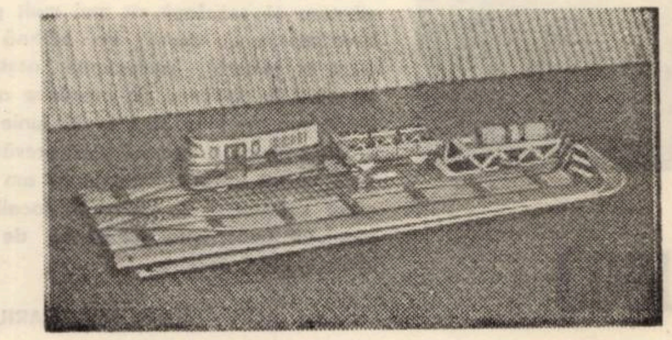

IPVILF

Întreprinderea pentru producția, valorificarea și industrializarea legumelor și fructelor — Timișoara

Consumatori!

COMPLETAȚI-VĂ NECESARUL ORGANISMULUI CU VITAMINE PE CALE NATURALĂ, CONSUMÎND:

Legume și fructe

ȘI

CONSERVE DE LEGUME ȘI FRUCTE

ce se pot procura în cantități suficiente și de calitate.

SE GĂSESC DE VÎNZARE
LA TOATE MAGAZINELE

IPVILF

DIN JUDEȚUL TIMIȘ

Arta textilă

Timișoara

Calea Șagului nr 17

Produce și livrează:

SORTIMENTE VARIATE DE ȚESĂTURI PENTRU TAPIȚAREA MOBILEI

Pentru înfrumusețarea căminului d-voastră folosiți produsele Arta textilă

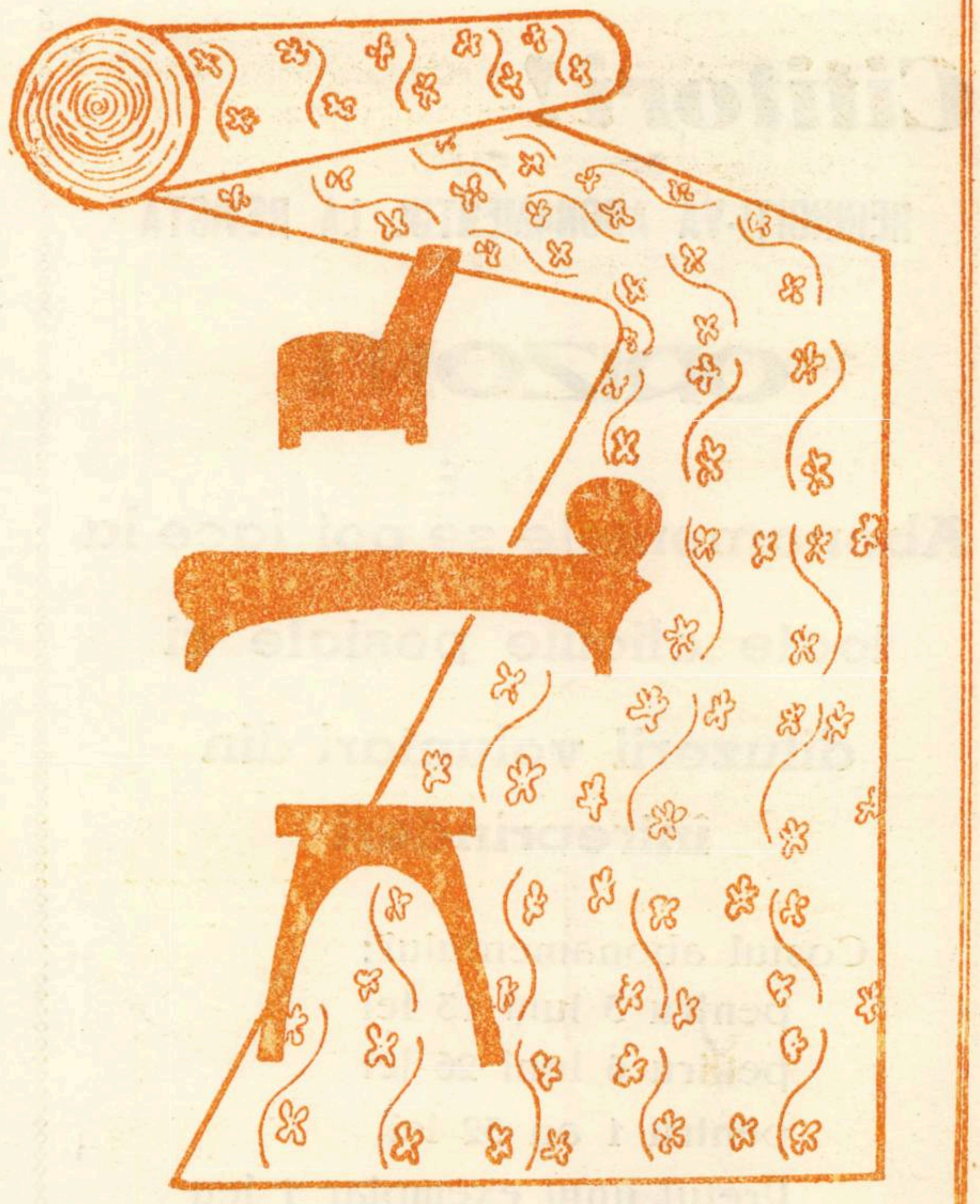

UZINA DE DETERGENŢI TIMIŞOARA

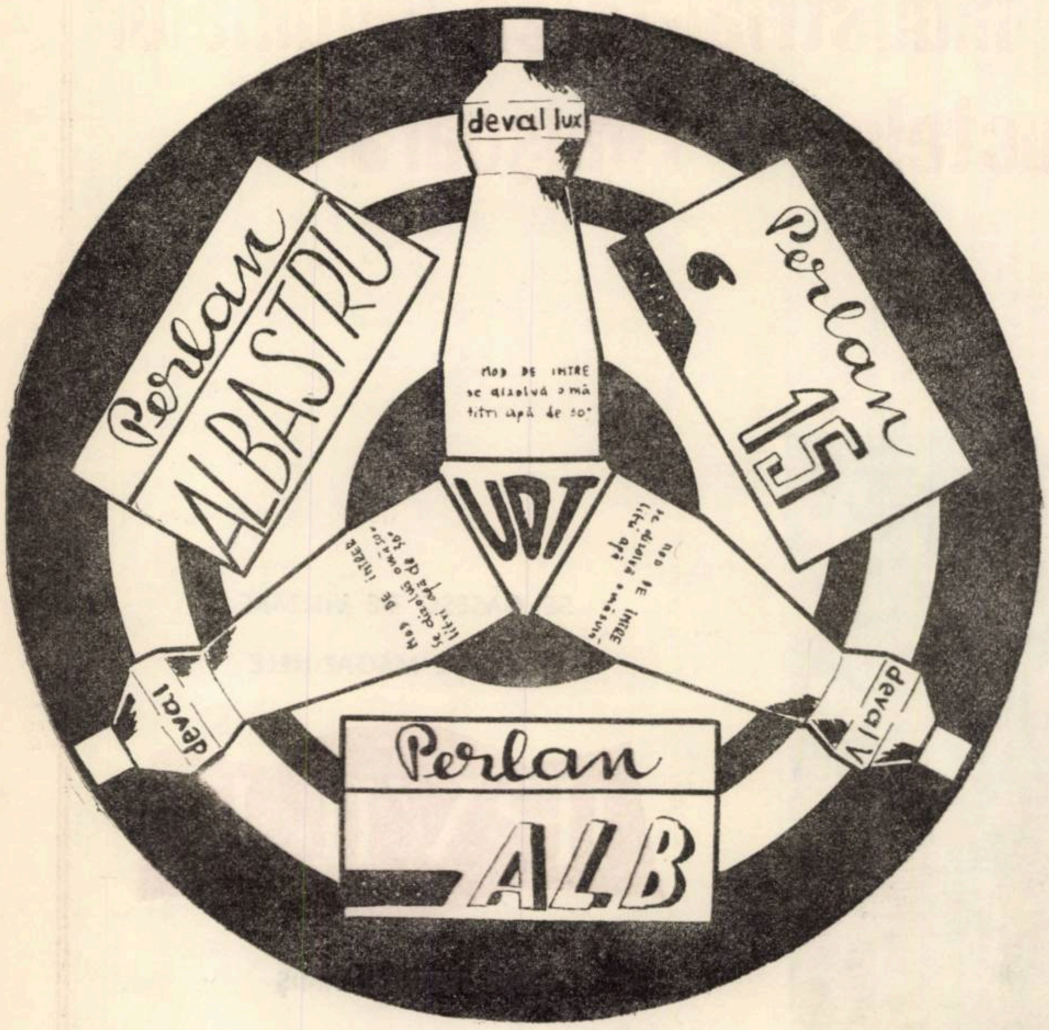
deval lux
MOD DE INTRE
se dizolvă o mă
litri apă de 50°
MOD DE INTRE
se dizolvă o măsură
litri apă
Perlan
ALBASTRU
Perlan
15
UDT
deval
deval V
Perlan
ALB

produce:

DEVAL

Universal – pentru spălarea ţesăturilor de orice natură

Lux — pentru spălarea articolelor fine de lînă, mătasă, fibre sintetice

V - pentru spălarea veselei

PERLAN

Albastru – şi 15 – pentru spălarea articolelor din bumbac, in şi cînepă

Alb — pentru spălarea articolelor fine din lînă, mătasă, fibre sintetice

---

Cititori!

REINNOIŢI-VĂ ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale şi difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului:
pentru 3 luni 13 lei
pentru 6 luni 26 lei
pentru 1 an 52 lei
Preţul unui exemplar 1 leu

În atenţia unităţilor socialiste!

Primim spre publicare în revista noastră:

- Material publicitar
- Reclamă comercială
- Angajări
- Concursuri diferite
- Anunţuri şcolare etc.

Folosiţi în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

şi vă veţi convinge de eficacitatea publicităţii

UZINA Chimică

ORĂȘTIE STR. CODRULUI Nr. 24

UCO
Kleibel 73

Produce și livrează

- COȘURI RUFE,
- PIESE FASONATE PVC,
- NAVETE,
- AMBALAJE MEDICAMENTE,
- CONTAINERE pentru industrie textilă,
- OXID ROȘU DE FIER,
- OXID GALBEN DE FIER,
- TANIN (din coaje de molid pentru tăbăcării),
- ROȚI PIVOTANTE CU ROATA DE RULARE DIN RELON.

UZINA „ELECTROMOTOR" TIMIȘOARA

Bv. Republici nr. 21

ANGAJEAZĂ PRIN CONCURS :

- ECONOMIȘTI PRINCIPALI

și

- ECONOMIȘTI

DE PROFIL „CONTABILITATE" ȘI „ECONOMIA INDUSTRIEI" LA SERVICIUL PREȚURI, TELEFON 2 22 95

I.I.L. EXTRACERAM

Timişoara, Calea Şagului nr. 104 — telefon 12717

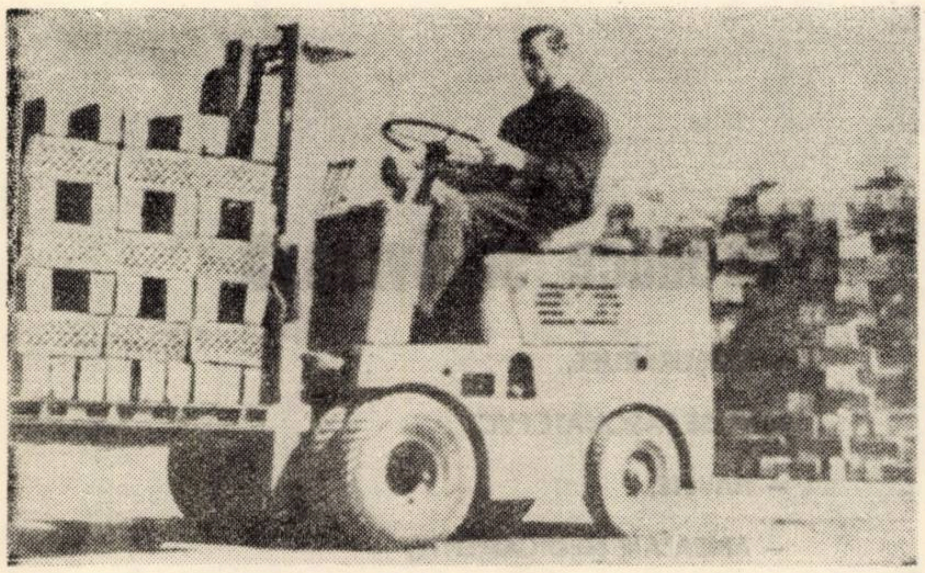

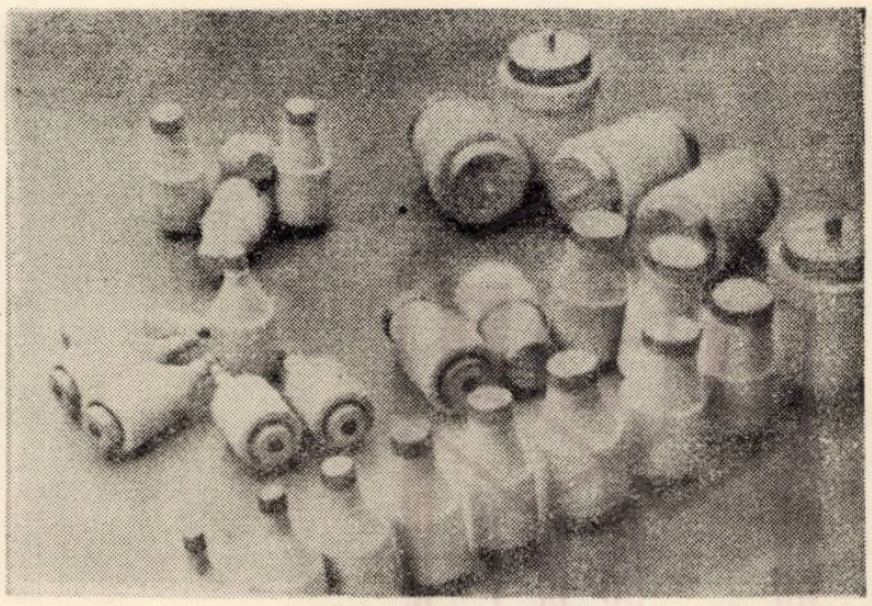

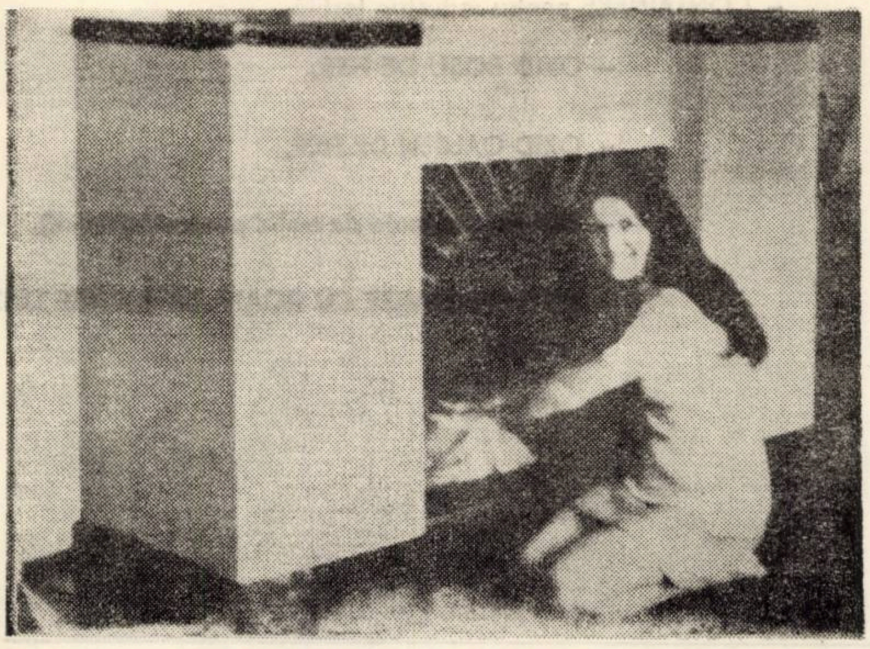

PRODUCE ÎN PREZENT :

- Cărămizi normale și eficiente, blocuri din beton cu agregate ușoare,
- Cahle din teracotă, şeminee cu motive ornamentale, cărămizi refractare silico-argiloase pentru căptușit sobe, sobe din teracotă cu încălzire electrică,
- Diverse prefabricate din beton : stîlpi, copertine, grilaje, stolte pentru garduri, plăci pavaj, borduri din beton, pavele din beton în diverse culori,
- Patroane fuzibile de siguranță, radiatoare ceramice infraroșii disc și concave, plăci ceramice pentru reşouri, piese din şamot diferite pentru aparate electrice, plăci pentru călcătoare electrice,
- Mozaic granulat, produse de balastieră și carieră : nisip, balast, pietriş spălat și sortat, piatră brută, piatră spartă, cribluri, nisipuri cuarțoase de turnătorie, nisipuri și pietrişuri pentru filtrarea apei, nisip pentru încercarea cimenturilor.

I.I.L. EXTRACERAM

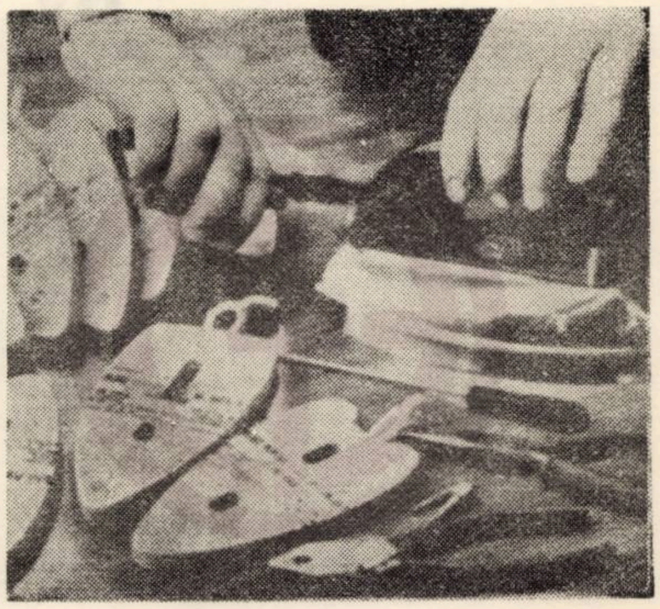

„Industria lînii"
TIMIȘOARA

Splaiul Industria lînii nr. 1 Timișoara

INDUSTRIA LÎNII
TIMIȘOARA

Recrutează

TINERI ȘI TINERE

între 18–35 ani pentru calificare în

meseriile :

- FILATORI LÎNĂ
- ȚESATORI LÎNĂ

INDUSTRIA LÎNII
TIMIȘOARA

Întreprinderea asigură creșă, cămin pentru copiii salariaților și cantină.

Informații suplimentare se pot obține la serviciul personal-învățămînt.

ititori !

REINNOIȚI-VĂ ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

pentru anul 1973

săptămînal politic-social și literar-artistic

bonamentele se pot face la toate oficiile poștale și difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului :
pentru 3 luni 13 lei
pentru 6 luni 26 lei
pentru 1 an 52 lei
Prețul unui exemplar 1 leu

OCUPAȚI-VĂ DE CREȘTEREA

viermilor de mătase

ȘI VEȚI REALIZA VENITURI MARI !

Contractați toată producția de lînă de pe oi,
cu prețuri avantajoase, prin :

Întreprinderea de contractări și achiziții
D.C.A. Timișoara

Calea Buziașului nr. 4
precum și prin toate unitățile din județul Timiș

Fabrica Victoria

VS

SIBIU STR NIC. TECLU 39.

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ

o diversificată gamă de dulciuri, napolitane etc., bogate în vitamine și zaharuri, cu diferite creme de fructe și aromă plăcută.

Cereți produsele
„VICTORIA" SIBIU
pentru a vă convinge și dvs. de calitatea lor superioară.

UZINELE „Emailul Roșu" Mediaș

STR. CARPAȚI NR. 19

produce

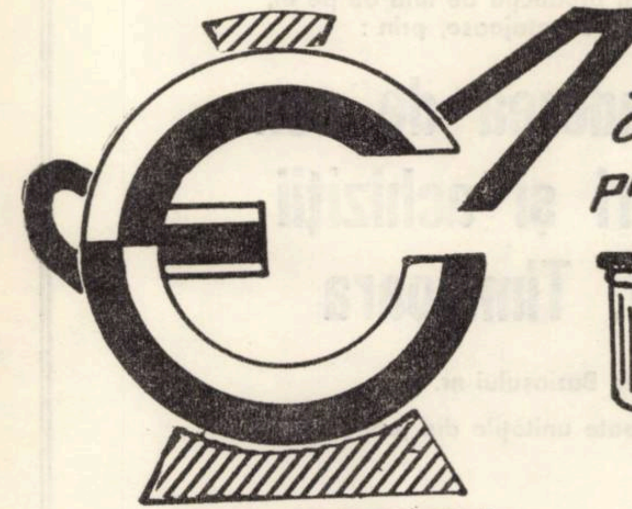

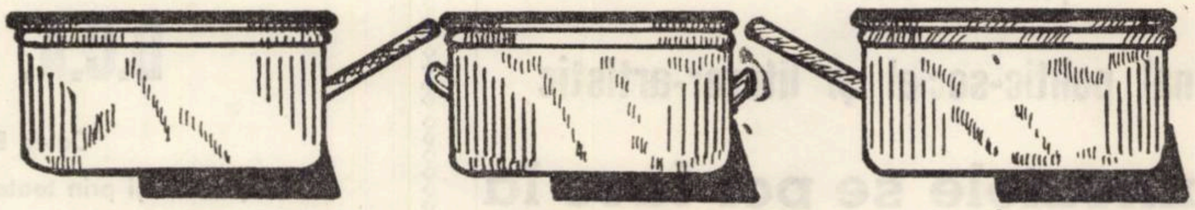

O gamă largă de :

– CRATIȚE SEMIADÎNCI DE 1–8 LITRI

care înlocuiesc vechiul tip de oale și cratițe.

Noile vase sînt mai practice și sînt mai ușor de manevrat.

CRATIȚELE SEMIADÎNCI au cozi tubulare, și se execută în diferite nuanțe, desene și culori.

GARANTATE – ASPECTUOASE – DURABILE

ASTRA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

„Vă așteptăm întotdeauna cu cele mai alese sentimente"

Fiecare intilnire a oamenilor muncii din județul nostru și din municipiul Timișoara cu secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a insemnat, in decursul anilor, momente de neuitat, prețioase invățăminte, veritabile indreptare pentru activitatea viitoare.

Configurația complexă a județului Timiș, ramurile sale industriale infloritoare, de reală pondere in economia țării, ampla desfășurare a agriculturii socialiste, după inaintate metode agrotehnice, obținindu-se recolte de răsunet pe mănoasa cîmpie a Timișului, vastele laboratoare de cercetări, instituțiile de invățămint, de un recunoscut prestigiu, toate au trăit de fiecare dată, la fiecare vizită cu conducătorul României, momente de efervescență creatoare, de profunde colocvii privind elanul, creșterea, mersul inainte al tuturor sectoarelor de creație materială și spirituală.

Nici nu ar putea fi altfel, cind asemenea intilniri ale secretarului general al partidului nostru, în intreaga țară, și la noi la fel, se află intotdeauna sub semnul unei necurmate legături cu omul muncii, cu creatorul atitor bunuri, cu insuși pulsul dinamic al vieții intregii patriei.

Sub semnul aceluiași dialog viu, al aceluiași atașament neabătut pentru prosperitatea și cerințele infăptuirii marelui obiectiv național – cincinalul inainte de termen – s-a aflat și vizita recentă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, făcută la Timișoara, la Uzina Mecanică, o vizită de lucru, obișnuită in calendarul atitor intilniri ale secretarului general al partidului nostru.

Trecind prin spațiile vaste ale uzinei, producătoare de mașini de ridicat și transportat, de macarale uriașe și de grele poduri rulante, unice in țară, secretarul general al partidului și-a putut da seama de inima fierbinte a uzinei, de caldul entuziasm și dragostea netărmurită cu care muncitorii l-au insoțit la tot pasul. Interesindu-se de mersul producției, indicind folosirea mai eficace a spațiilor industriale, cerind o colaborare mult mai creatoare a uzinei cu oameni de știință timișoreni, tovarășul Nicolae Ceaușescu, in colocviul cu oamenii uzinei, cu muncitorii, tehnicienii și inginerii săi, de fapt, a gindit la viitor, la perspectiva acestei uriașe uzine.

„Vă așteptăm intotdeauna cu cele mai alese sentimente de prețuire și recunoștință" a spus, la despărțirea de secretarul general al partidului, directorul uzinei timișorene. In aceste cuvinte simple, cu adevărat, in ecoul lor, răsună, sentimentele statornice, cu care oamenii muncii de pe aceste meleaguri țin să-și arate puterea creației lor, de fiecare dată, și iubirea lor pentru conducătorul iubit al României socialiste și pentru prosperitatea acestui pămint românesc.

ORIZONT

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 8 FEBRUARIE ● 1973 ● NR. 6 (259) ● 12 PAG. 1 LEU ●

Pentru morală în literatură

In planul de coordonate al gindirii noastre naționale, consider că toată argumentarea in favoarea integrării moralei în literatură se poate desfășura avînd ca temei și punct de sprijin : ideea de omenie.

Ce este această omenie, noțiune atit de specifică și prețioasă a spiritualității românești ? Pentru a fi cît mai concişi, răspundem că omenia este echivalentă culturii, in orice definiție competentă dată acesteia. Nu ne oprim asupra definițiilor culturii, fiindcă ele se ridică la citeva sute in bibliografia mondială și la cîteva zeci in cea națională. In plus, considerăm puțin utilă o definiție, căci mai mult reținem din ceea ce simțim, intuim și trăim din ideea de omenie, decit am înțelege din formulele ei definitorii.

Echivalînd omenia culturii, in numele omeniei : INTEGRAREA ȘI PARTICIPAREA VALORILOR MORALE IN CREAȚIA OPERELOR LITERARE SE FACE IN SENSUL ȘI IN LIMITELE REALIZĂRII LITERATURII CA ACT DE CULTURĂ. Față de dictonul lui Terentiu : „Nimic din ce este uman nu-mi poate fi străin", care a servit temei și justificare a moralismului in literatură, în numele omeniei

VICTOR ISAC

(Continuare in pag. a 4-a)

convorbiri

Cu scriitorul Eugen Barbu

„Truda pe pagină te răsplătește imens"

– In literatura noastră sinteți socotit, după mulți, un inovator sub mai multe aspecte : stilistic, compozițional, tipologic ca viziune. Cuvintele Dvs. au o culoare și o violență de asociere deosebite. Mereu au avut ele aceste atribute ? De cind datează la Dvs. pasiunea scrisului ?

– L-am citit foarte devreme pe Arghezi, apoi, au urmat alții la fel de violenți ca limbaj, mi se și potrivea cuvîntul ardeiat, pentru că trăisem intr-o mahala unde metafora este la indemina oricui. Avem o limbă minunată, o limbă de catifea, e păcat să scrii ca la jurnal cînd ai atitea sinonime și atita parfum in cuvint. Cit privește experiența mea de viață, ea este destul de precară. Am fost un tocilar, nu la școală. Cea mai mare parte a vieții mele mi-am dedicat-o lecturii. **M-am născut, ca să zic așa, intr-un chioșc de ziare, al bunicii mele.** La șapte ani, citeam **Adevărul** și **Dimineața,** de aceea poate știu să fac

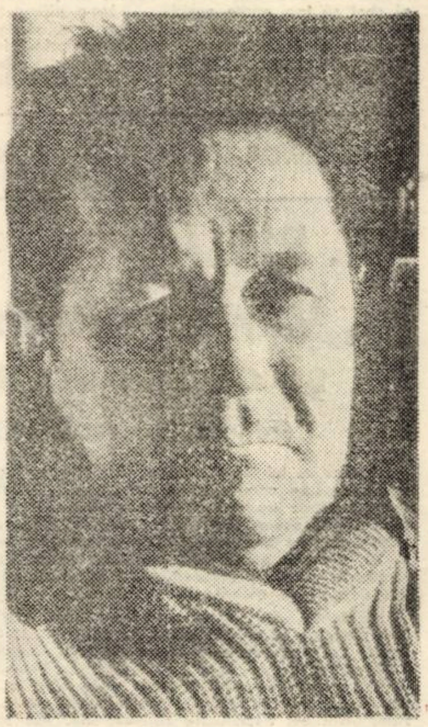

VIRGIL OANCEA

(Continuare în pag. a 10-a)

creion

Fetița și tunelurile

Străbăteam una din cele mai atrăgătoare și mai arhaice linii ferate din țară. Trenul se agăța destoinic pe buza unor munți, trecea prin preajma unor prăpăstii afunde, luneca peste viaducte subțiri și străbătea vreo paisprezece tuneluri sfredelite in piatră.

Călătoream alături de o bătrînă și o fetiță. Bătrîna picotea, dar fetița era atît de atentă la tot ceea ce se petrecea in jur, la tot drumul trenului, încît deveni după o vreme surescitată de-a binelea. Imi dădeam seama că nu o inspăimintau nici prăpăstiile care se deschideau întunecate imediat sub roți, nici viaductele suspendate sub cer, vibrînd ușurel la trecerea trenului nostru, cînd am inceput să străbatem însă primele tuneluri, ea deveni subit neliniștită. O vedeam la fiecare trecere de la lumină la întuneric a trenului, agățindu-se, în mica ei disperare, de paltonul bătrînei. Dar fiindcă bătrîna picotea și nu putea lua seama la neliniștea ei, fetița incepu, la un moment dat, să vorbească, intr-un fel, cu tunelurile.

– Tunelule, tu nu știi că mie nu-mi place noaptea ? intreba ea, amenințind ceva invizibil cu degetul.

Și cum tunelul tăcea și inghițea nepăsător trenul nostru, copila continua :

– Cît ii fi tu de lung, tunelule ?

Dar tunelul tăcea și de data aceasta.

Ieșeam la lumină și fetița se precipita atunci la geam, dar întunericul unui nou tunel o arunca rapid lingă trupul nemișcat al bătrînei. Și ii auzeam glasul firav în compartimentul întunecos.

– Tunelule, fă-te mai mic, tot mai mic, tot mai mic... Tu nu știi că mie nu-mi place noaptea ?...

Și, in acest duel, la rugămintea fetiței, cred că, după o vreme, toate tunelurile dispărură. Ele s-au făcut tot mai mici, tot mai mici, tot mai mici, devenind poate numai cit niște jucărele. Pe geamul inghețat intra de acum lacoma și alba lumină a zilei, spre care fetița năzuise tot timpul.

ION ARIEȘANU

EUGEN JEBELEANU

„Hanibal"

(Ed. Cartea Românească, 1972)

Este tulburător să constați cum o mare vocație rămîne credincioasă sieși. S-a spus că Eugen Jebeleanu (recent deținător al premiului Herder) și-a dovedit întreaga măiestrie în zugrăvirea catastrofelor ce zguduie omenirea și care i-au inspirat întotdeauna gestul înalt și profund omenesc al acuzării. Temperamentul său de luptător se vădește nu numai în tematică, ci și din alcătuirea imaginilor, majoritatea extrase din sfera încleștărilor aprige. Cu ani în urmă (Elegie pentru floarea secerată, Editura tineretului, 1967), durerea îl aducea prin sîrmele ghimpate ale chinului sub razele perfid întoarse / în atac la baionetă.

Și iată-ne acum în fața acestei cărți, în felul ei unică, reflex poetic al unei catastrofe care s-a petrecut doar în intimitatea autorului. Obișnuit să înfrunte dezastrele de orice fel, cu adînca sa încredere în forțele pure ale vieții, făcînd din ura împotriva asasinilor o metaforă a iubirii pentru cei nevinovați, poetul descoperă dintr-odată înaintea unei porți implacabil închise : Cu cheia care-mi tremură în mînă, – / pe cînd erai / puteam să deschid orice ușă / Acum ușa ta îmi spune : stai ! / și celelalte sunt de cenușă (Uși, p. 42). Aflat în locul îngust și zdrobitor dintre resemnare și revoltă, ambele respinse, Eugen Jebeleanu își permite pentru prima dată, poate, o atît de întinsă lirică intimă. Alta, Înalta, Adînca, cea mai mută dintre Nevăzute (p. 36) a atins cu umbra ei cuvîntul clocotitor al poetului, întunecîndu-i lumina : Cum să trezesc soarele meu nevăzut / leopard de lumină / ros de hienele umbrelor (p. 91) ; și, atunci, el își privește smerit suferința, spunînd-o și, mai ales, spunîndu-și-o neîncetat : Pe străzi sunt eu cu fața spartă / de-un rău al cărui nume nu e / întipărit pe nici o hartă / și care din pustiuri suie / și-așteaptă clipa-neștiută – / cînd pe pămînt or să m-întindă, / iar apa lui pe fața mută / va fi o netedă oglindă, (Râul pe obraz, p. 8). Chiar adresările, pateticele sale adresări de altădată, rămîn în surdină : Voi n'ați văzut precum eu am văzut / . . . stropeții a două lacrimi / scăpate în definitivul / lac fumuriu (p. 30).

Prima parte a volumului (Râul pe obraz) este o amplă suită de elegii, închinate unei iubiri care și-a mutat iremediabil elanurile toate în trecut : Inelul nostru e un cerc de apă / care ne logodește clătinându-se ușor. / În el în fiecare seară scapă / o lună nouă și un pui de nor (Bijuterii, p. 44). Printr-o stranie, dar explicabilă însoțire, poetul se vede plutind în văzduh, în alianță cu timpul : Timpul care nu mai are / nici o culoare, și eu / în văzduh, cu el, fără tine (p. 80). Din înălțime, stelele (mereu prezente) contemplă un peisaj devastat, fumegînd, aidoma unor vulcani în stingere. Și, alături, Marea (scrisă peste tot cu majusculă) părînd că-l judecă și-l ocrotește totodată : Albastra mea stâncă de Mare și-a răsucit / capul cu vuiet de olete, să nu mă vadă / așternîndu-mi pe ochi o spumă de zăpadă. – / ca un judecător milos unui condamnat pus la zid (Judecata, p. 143). Dar Marea este, în primul rînd, Eternitatea (p. 104), străjuită de obrazul ciuruit de lacrimi și soare al stîncilor : Ți-aș acoperi ochii orbiți de fulgerele zidurilor necunoscute / cu o batistă ușoară de sărutări / și te-aș conduce spre inima valurilor / Nu te-aș întreba : ghicește, unde suntem ? / Ai spune, singură, iubito : / Aici este Marea. Hotărît să-i smulgă, pentru o clipă măcar și cu orice preț, timpului prada (Hotărîre, p. 35), poetul întîmpină rezistența de neînvins a ciclurilor : Crescuseră ierburile încă odată. / M'am dus s'o deștept. / – Lasă-mă, te rog, lasă-mă să mai dorm puțin . . . – m'a rugat. M'am dus să mai aștept un an din / puținii mei ani, un an / din nesfîrșiții ei ani . . . (antologica Iarbă proaspătă, p. 140). Simțindu-se „un vas de lut care păstrează sărutul amintirilor" (p. 26), poetul găsește cu greu sprijin în tot ce-l înconjoară. Trupul său chiar i se pare străin, înveliș de împrumut pe drumul scurt ce desparte umbra de umbră. Umbra se conturează ca o metaforă „cadru", în ambianța căreia se consumă obsesia dispariției. Sub aripa ei graiul peisajului se încarcă de enigme : Torcîndu-mi viața, cinicul rău / se uită spre mine cu o sprânceană / surâzătoare. / M afund, consumându-mă – / pom ce dispare'n pămînt arzând, / văpaie numai de el văzută (Tors, p. 90). Și totuși, sevele puternice ale vieții urcă în arterele textului, sporindu-i noblețea, cum o dovedește, printre altele, Combustiune (p. 96), generoasă topire a dramei sale în cea a tuturor.

Poetul încearcă o emoționantă reconstituire a propriei individualități, într-o ipostază a echilibrului : și frânt de oboseală să încerc / să fac din mine, cel sfărmat, un cerc (Arhimede, p. 98).

Dar, mai cu seamă, aceste versete ale optimismului, un optimism grav, trecut prin flacăra chinului : Căci totul trebuie trăit și trebuie / făcut să trăiască și fără sfârșit / să fie. / Putere a suferinței, sceptre de flori ale soarelui / fântâni făcând să izbucnească lumina / din gurile încremenite ale absenței (Fără oprire, p. 100).

Poezia cu titlul Orfeu încheie prima secvență a cărții. Asemenea lui Orfeu, poetul știe că „întorcîndu-și ochii spre iubire va cîștiga doar umbra" (p. 152). O umbră, însă, ce poate fi înviată prin cîntec.

A doua secțiune, Parabole civile, evidențiază, în consonanță cu disponibilitățile actuale ale poetului (și păstrînd unitatea ansamblului, mai ales că multe din piesele incluse aici aparțin, de fapt, Râului pe obraz), o intimizare a problematicii sociale, dar și o aplecare atentă asupra victimelor cruzimii și nedreptății ce bîntuie în lume. Întîlnim poeme remarcabile prin complexitatea semnificațiilor și distincția tonului : Ni-i frică să spunem că uneori suntem nebuni, / că ne încâlcim într-o rețea circulară de ochi orbi / că suntem numai un firmament de păianjeni / în care ucidem lumina / . . . că suntem priviți ca niște cartușe / și că puțin îi pasă celui cu pieptul ciuruit de proiectile / dacă prin el va luneca luna / transformîndu-l într-un fagure de miere – / sau încă un proiectil (Copiii veacului, p. 91). Apar, mai rar, vechile antinomii între cruzime și fragilitate (puterea fierului și a nufărului, p. 181), după cum, în elegii, extincția se anunța într-un decor roz-alb de nori flamingo (p. 28, 57). Avertizînd asupra primejdiei războiului, poetul prevede eșecul final al terorii și nimicirii (Satrapi, p. 265). O poezie ca Hanibal, însă, putînd proiecta și un asemenea sens, ascunde în admirabilele-i imagini o posibilă alegorie a autorului însuși.

Suferința este chipul celălalt al bucuriei, așa cum viața este sfidarea și reversul morții. Întorcîndu-se de acolo unde rîurile pier, poetul ajunge la Izvoare (p. 257) : Laudă dragostei, primăverii /unduirii trupurilor neîncătușate ale apelor, / meteorilor de muguri, / iubirii, mult mai puternice decît teroarea / nourilor călușii / asasini ai luminii ;

Fericirea sa o găsește în aspirația spre o lume fără antagonisme și zbucium : aș trece prin gurile iadului / cu ochii surâzători – / de-aș putea spera tare că oamenii / se vor bombarda odată cu flori (p. 292). Dorința fierbinte a poetului este să-și ferească semenii de suferință ; dorință care vibrează încă odată în acordul final al volumului : . . . nu pentrucă n-aș putea să sbor / și să vă părăsesc / deslegându-mă de chin. / Dar dacă ați suferi ?

EUGEN DORCESCU

● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ●

ION ARIEŞANU

Primiţi puţină duioşie ?

(Editura Facla, 1972)

Editura FACLA ne surprinde încă de la început, nu fără temei, cu un volum de proză scurtă de Ion Arieșanu care vine să contrazică în parte calitățile (înclinația spre construcția epică, reconstituirea biografică prin complicate tehnici narative, de la epistolă la confesiuni ocazionale remarcate cu prilejul romanului anterior, Vrajă. Fragmentele din acest volum, tablete lirice, în marginea unor „stări sufletești" și, cel mai adesea, a unui mediu familiar (chiar intim), se descoperă un poet al candorilor duioase, al expansivității și incandescenței care fixează afectiv experiența vieții și a cunoașterii în cadrele fragile ale unui fel de jurnal intim (mottoul cărții este un aforism al lui Leonardo da Vinci : „Toate cunoștințele ne vin de la inimă").

Cîteva tablete pornesc vădit de la o metaforă sau pretexte poetice. Așa, spre exemplu, în Fuga ni se propune o evadare imposibilă din lucruri („M-am hotărît într-una din zile să mă ascund de toate lucrurile din jur. Fiindcă cele mai apropiate pe lume mi-au devenit cărțile, am început mai întîi cu ele ca să sfîrșesc cît mai repede și să sufăr cît mai puțin" etc.) care trebuie judecată mai mult ca un motiv poetic sau ca o anecdotă vag simbolică, decît un subiect de proză.

Mare parte din tabletele acestui volum sînt reflecții sentimentale despre succesiunea anotimpurilor umane, un fel de poem al vîrstelor, ca în Trenul de seară, unde o metaforă romanțioasă, trenul, fixează simbolic etapele biografiei sale : „Întreaga mea copilărie încăpea bine în acel tren cu viteza unui tramvai cu cai, care se oprea la fiecare stație, pentru a împărți bunuri sau daruri celor din jur. Mai tîrziu m-am prefăcut într-un tren expres, sau poate într-un tren fulger, nu mai țin bine minte. Înaintam cu o viteză periculos de mare, . . . nu opream oriunde fiindcă, din viteza amețitoare a vîrstei, nu prea ai chef să faci multe opriri „. . . Ne-a plăcut tonul ușor persiflator, autoironia cu care scriitorul privește vîrsta prezentă, nu lipsită de unele răbufniri temperamentale, de imprevizibil dar care nu țin mult. „Mă liniștesc repede și în mersul meu statornic, de tren de seară, fără surprize neplăcute pentru călătorii mei, făcîndu-mi datoria cu supunere pînă la capăt . . . Am ajuns un fel de tren de seară, sau de marfă, un tren care nu dă multă bătaie de cap impiegaților, nici prin viteză excesivă, nici prin nerespectarea regulilor de circulație".

Scriitorul privește lumea printr-un ochean întors, la capătul căruia nu se află decît un punct luminos, „un punct scînteind, prin a cărui atmosferă zboară fluturele alb al primilor ani". Dar Ion Arieșanu nu își îngăduie aceste efuziuni sentimentale în căutarea teritoriului pierdut al candorii. Dacă meditează la partea din viață pe care a trăit-o, o face doar „pentru a găsi în ea rostul părții ce „mi-a mai rămas de trăit". Deși poartă cu sine regretul elanurilor febrile, a dezinvolturii și dispoziției pentru joc a adolescenței sale, scriitorul privește cu îngăduință vîrsta de acum în care „mă mișc mai greoi, e adevărat, concep poate o partidă cu prea multă încetineală, urmăresc prea minuțios orice alternativă a jocului, dar, deodată, iată că fac cîte-o partidă mare și omenească, încît aprind imaginația celor din jur". Schița lirică Șah, din care am citat, se încheie cu o frumoasă pledoarie pentru joc, a cărui dialectică se cuvine să fie privită cu seriozitate la orice vîrstă, atîta timp „cît pui mize care să zguduie sufletul". Aceste fragmente sînt în aceeași măsură și o invocație la păstrarea focului vital, a temperaturii afective, a cărui fascinație l-a urmărit toată viața. („În definitiv toți iubim - fiindcă însăși lumea a țîșnit din flacără – această forță, această măreție magică a focului care arde, transformă, purifică") Autorul compune un portret sentimental al fratelui său, cel care a ales să ardă pentru o pasiune de o viață, la care s-a împărtășit modest, să fie chinuit de visul său doar pentru a-și dovedi că are „dreptul deplin" asupra sa. În figura patetică, donquijotescă, autorul ilustrează propria sa încercare (nu lipsită de renunțări și compromisuri) de a „trăi mereu între vis și viață, în această continuă vreme a florilor".

Constatind că se află la vîrsta trăirilor pe jumătate, cînd „lucrurile din jur nu mai tremură sub atenția mea încordată", autorul încearcă să reanime sentimental universul său, să îl pătrundă de temperatura amintirilor, să dramatizeze notația caligrafică printr-o retorică adesea prețioasă a sentimentelor. Cîteva schițe sînt de un autentic patos dramatic, ca Vița de vie, în care spaima de trecerea timpului este foarte bine exprimată metaforic prin spaima bătrînilor locatari ai unei case în fața viței de vie ce se întinde cotropitor, absorbindu-le treptat întreg spațiul vital.

Autorul evocă cu predilecție figurile celor apropiați : bunicul, un pater familias ce găsește în dăruirea sa „în lucrurile mari și mici ale lumii, propria sa bogăție și mîndrie orgolioasă", tatăl său, marinar de cursă lungă („Cînd vocea aceasta marinărească tună pentru prima oară în casa bunicului, . . . bătrînul își trase capul odată mîndru, între umeri și tăcu îndelung"). Scriitorul își privește genealogia nu fără o mîndrie secretă, mîndria față de senimentul bărbăției, cerbiciei și sîrguinței pe care l-a moștenit de la acești bărbați destoinici coborîtori dintr-un sat ardelenesc de pe Arieș, și mîndria de a putea transmite mai departe acest sentiment, dimpreună cu candoarea și disponibilitatea sufletească a tinereții sale, fiului său. În proza Vocile, din care am citat mai sus, autorul anticipează grav trecerea acestor însemne, ca într-o schimbare a unei nevăzute ștachete a timpului, asupra urmașului său.

Asemenea schițe își păstrează întreaga încărcătură emoțională doar pentru autor, care rămîne în limitele acestui gen de confesiune sentimentală, de miniaturism autobiografic. Panegiricul închinat femeii în Muzica este inspirat tot de ființele dragi care au înfrumusețat cu trecerea lor viața sa. Scriitorul reconstituie liric experiențe intime, un spațiu familiar, care este mediul său de viață, sau prin extindere spațiul activității sale. Autorul compune deopotrivă elogii ale sentimentelor familiare (sau familiale) sau elogii ale spațiului activității sociale, locul de întîlnire al celor care colaborează la un ritual aproape folcloric al muncii (vezi Noaptea) Efuziunile lirice ale autorului se adresează nu atît spectacolului lumii, ci al naturii și lumii umanizate, constituind un elogiu aproape arghezian al „rîvnei" și „înflăcărării", creatoare. Ion Arieșanu se entuziasmează în fața firelor afective ce leagă lucrurile de oameni și oamenii între ei, întreține visul fraternizării și comuniunii desăvîrșite. Drept care scriitorului îi place să se amestece printre oameni, să se „strecoare" printre rîndurile lor, să accepte tarva lor. O singură dată își propune la modul anecdotic o evadare din spațiul lucrurilor familiare sau sociale. Cînd constată însă inutilitatea acestui gest de frondă ostentativă autorul revine cu un gest de tandră remușcare la universul său cunoscut. Vedem în această schiță o metaforă a constrîngerii la care autorul singur se supune : aceea a autobiograficului, a jurnalului intim, de care el, prea plin de prezența lucrurilor dimprejur, nu se poate decît anevoie desprinde. De aceea preferă acest gest de „duioasă" iubire a universului familiar, pe care îl propune polemic și cititorului încă din titlu, sau al prieteniilor întru același ritm înalt al sîrguinței, al aceleiași mobilități sufletești. În ultimă instanță, scriitorul caută Zîmbetul duios al întregii lumi într-o patetică nevoie de seninătate și certitudini, la vîrsta bilanțurilor.

MARCEL POP CORNIŞ

● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ● CRONICA LITERARA ●

AL. PIRU

„Varia - preciziuni şi controverse"

(Editura Eminescu, 1972)

1 Elev al lui G. Călinescu, Al. Piru e, încă, așezat de unii, sub cunoscuta caracterizare din „Istoria literaturii . . ." („Se pot pune legitime nădejdi în cariera de critic a lui Al. Piru, încă tînăr și de aceea dogmatic și inclement, înriurit de vechi deciziuni" sînt azi deciziunile călinesciene. Rar ieșind din universul și să accepte platitudini, decît să afirme") ; caracterizare iritantă azi pentru profesorul Al. Piru, despărțit cu mai bine de trei decenii de muncă literară de ea.

Și totuși, G. Călinescu își cunoștea foarte bine colaboratorii ; n-a greșit nici în cazul lui Al. Piru, chiar dacă frazele de atunci nu reprezentau decît o intuiție. Dogmatică, în felul ei, e și azi critica practicată de Al. Piru. Prudentă, lipsită de riscuri, desigur. Inclementă, mai rar ; cînd e, ea poartă, azi, numele de verdict. Sau se poate numi așa. „Mai vechile deciziuni" sînt azi deciziunile călinesciene. Rar ieșind din universul lor, Al. Piru rămîne, în esență, un apărător al acestei ideologii literare.

Al. Piru definește, structural, azi, ca istoric literar și meritele de istoric literar ale lui Al. Piru sînt departe de a fi minore. Dacă nu a lansat tineri scriitori, dacă nu a descoperit nume de poeți și prozatori, Al. Piru a ocupat prin cărți bine întemeiate, mai toate „petele albe" ale istoriei literare actuale. Profesorul excelează prin cunoașterea amănuntului, a datelor greu accesibile, a relațiilor subterane, de arhivă, ale epocii. Erudiția, apetența amănuntului, a filoanelor și corespondențelor obscure sînt ale specialistului greu de controlat de iubitorul de generalități. Mișcîndu-se cu siguranță prin toate perioadele istoriei literare, Al. Piru își depășește confrații de breaslă, cantonați, de obicei, într-o singură perioadă : cunoscător – de pildă – al literaturii române vechi (despre care a scris cea mai serioasă istorie..., după 23 August Al. Piru poate scrie, la fel de lejer, o monografie (micro) despre Rebreanu sau Negruzzi.

Pentru incursiunile în literatura mai apropiată nouă (nu odată călătorii de plăcere) Al. Piru uzează, cu predilecție, descrierea, nu odată abuzind de ea. Fraza spumoasă, lesne digerabilă, e lipsită de cîte un citat, n-are importanță cît de lung. În decuparea textelor, profesorul e un senzual, preferind fie raritatea lingvistică, fie anecdota ușor deocheată. Iubitor de culise, Al. Piru deconspiră cutare modele (ale romancierului) savuroase întotdeauna pentru publicul cu care profesorul cochetează. Toate acestea nu sînt, așa cum s-ar putea crede, ticuri călinesciene, ci reacțiile unui temperament. Lîngă documentele (și cărțile) sale, profesorul are, nu odată, un aer dictatorial, retezind, cu strașnice întorsături de hîrțoage și de cuvinte, ambiția oricărei vecinătăți neprotocolare. Bun pamfletar, istoricul Al. Piru (eminent ca suprafață acoperită) este incomodat în numeroase rînduri de Al. Piru – literatul, spirit irascibil și vindicativ, (rareori conciliant, dar și conciliant).

Față de confrații de la catedră, Al. Piru are avantajul – deloc obișnuit – al unei intense activități publicistice și a unei participări dinamice la viața literară. În publicistica literară, Al. Piru are avantajul istoricului literar bine înșurubat în disciplina sa. Toate acestea puse cap la cap ar reprezenta dimensiunile unui nume temut și al unui prestigiu : nu prestigiul înțepenit (și autocrat) a ultimei autorități în materie, ci prestigiul simpatic al unei figuri eminamente democratice, prin concesiile pe care și le acordă în cîmpul, atît de omenesc, al vorbei de duh și al cancanului istorico-literar.

2. Nici că se putea găsi titlu mai potrivit pentru publicistica lui Al. Piru decît Varia – preciziuni și controverse. Rîndurile de mai sus sînt verificabile, pînă la amănunt, în acest volum masiv care ne poartă de la Învățăturile lui Neagoe Basarab la C. Sandu Aldea și de la Ion Barbu la Paul Anghel. Numeroase articole („preciziuni") sînt descoperirile în premieră ale scotocitorului de arhivă, și un Perpessicius (mai întîi Călinescu) le-ar fi contemplat îndelung. Printr-un nume aruncat în vreun colțon de frază Al. Piru organizează delicioase voiajuri în aceste patrii ale erudiției sale, bune subsoluri de ediție critică. Nicolae Filimon îl pomenise pe Dionisie Piru, autorul unei geografii, Al. Piru descoperă un Encolpiul doctorilor sau medicina practică al aceluiași, carte degustată de istoricul iubitor de curiozități. Ca informația să fie completă, Al. Piru mai consultă și de pildă, Vademecum clinique du médicin practicien par Fattorusso -- O. Ritter septième édition, Paris 1963 ca să își informeze cititorul că „din acest tratament (cel propus de Encolpiul lui Dionisie Piru, n.n.) medicina modernă n-a reținut aproape nimic". Prin rezumare (și descriere) Al. Piru „recreează" o ediție critică, un studiu, un roman sau o biografie, rolul asumat de autor fiind mai ales acela de a populariza (în aceste articole majoritatea de cea mai bună ținută intelectuală) nume, cărți și idei.

Dacă „preciziunile" lui Al. Piru sînt, în egală măsură, folositoare istoricului cît și largului public, controversele relevă fațeta cealaltă a literaturii, pătimaș, subiectiv față de descoperirile istoricului. Doi nevinovați cercetători, publicaseră în „Steaua" documente privitoare la Liviu Rebreanu ; Al. Piru izolează cîteva exprimări stîngace, și, fluturîndu-le pe două pagini în fața cititorului, încheie triumfal : „Ne imaginăm ce ar fi fost „Pădurea spînzuraților" dacă în locul lui Liviu Rebreanu l-ar fi scris Petronela Negoșanu în colaborare cu E. Beșca-Mălin !" Tehnica obișnuită, (agățarea, din prima frază, a deriziunii e folosită și de Al. Piru ; Ion Bălu (autorul unei masive cărți despre Călinescu), devine „obscurul publicist Ion Bălu, autor pînă acum de simple note bibliografice". Față de exegeții lui Ibrăileanu sau Călinescu, de altfel, Al. Piru nu manifestă nici o cruțare, în fond, de la înălțimea Domniei sale, posibilă. Trecînd peste merite, profesorul simplifică, supunîndu-se condeiului său de pamfletar, urmărindu-și preopinenții (iluzoriu) și prin alte articole. În numele unor mărunțișuri uitate, Al. Piru inițiază adevărate procese inchizitoriale ; cineva îl numea urmaș al lui Șerban Cioculescu și avea dreptate într-o anumită măsură : șicana e practicată și de Al. Piru. Cîteodată profesorul apără redute imposibile, cum ar fi aceea a versurilor de tinerețe ale lui G. Călinescu. „Versurile nu sînt desigur bune, scrie Al. Piru, dar intenția lor era într-adevăr de a sugera devitalizarea, decreptitudinea, vetustul . . .

În fond, volumul acesta (Varia I : în planul editurii Eminescu am văzut un Varia II) reprezintă, cred, marginaliile unei cărți pe care o așteptăm, de la Al. Piru : Istoria literaturii române. Note, eboșe, reacții imediate, articolele de aici reprezintă recreațiile publicistice ale unui istoric aflat, se poate bănui, în fața marii sale sinteze.

C. UNGUREANU

RAMIRO ORTIZ, un dezrădăcinat

(Un sfert de veac de la moarte)

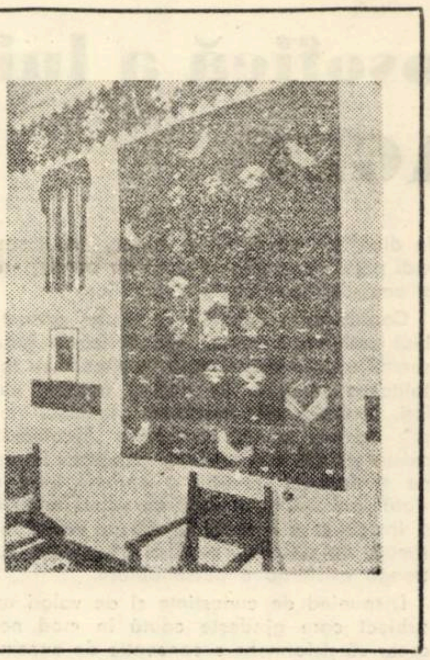

Pare curios, dar odată retras la Universitatea din Padova, după douăzeci și patru de ani de profesorat în România, în patria mamă, savantul Ramiro Ortiz (n. 1879) avea să trăiască o mocnită dramă a dezrădăcinării, care izbucnea din cînd în cînd în nostalgice epistole către intimi. La București, el se integrase cu totul realităților spirituale românești și nimic nu pleda pentru o cît de neînsemnată tulburare a statornicirii în noua lui țară. Foarte apreciat prin activitatea sa prodigioasă, crease o școală de comparatiști și italieniști români, în rîndurile cărora la loc de frunte stă G. Călinescu și alături de care destoinici colaboratori și prieteni îi erau Anita Belciugățeanu, Nina Façon, Pimen Constantinescu, Titus Pârvulescu, Constantin C. Negoiță ș. a., încît, atunci cînd privirile se îndreptau recunoscătoare spre el din toate părțile, nu se poate înțelege plecarea sa din 1933, învăluită într-o imagine solemnă.

Dar hlamida fusese îmbrăcată numai la paradă. Aerul festiv și-a dovedit prea repede inconsistența. Fiindcă nu au întîrziat să iasă la iveală dedesubturi de altă natură decît cea culturală sau literară. O intervenție nejustificată, denigratoare, după mai mulți ani de la apariția primei traduceri masive în italiană din Eminescu (aproape toate antumele) făcută de Ortiz, însoțită de un cuprinzător și competent studiu introductiv, avea să săvîrșească Lecca Morariu (și, desigur, nu singur) și să-i întunece zilele, pe cînd punea bazele Seminarului de literatură română de la Padova. Într-o scrisoare a sa către Pimen Constantinescu vorbește cu multă amărăciune despre incidentul de neînțeles.

Și, totuși, Ramiro Ortiz a trecut peste aceste nimicnicii ale sufletului omenesc, a știut să le uite sau a știut să pară că le-a uitat, pentru că dragostea lui pentru România a rămas fidelă și definitivă. Tot ceea ce a săvîrșit în Italia corespunde unei opere, de mult începută, de mare prieten și divulgător al culturii române. Nu numai că, prin Seminarul său de la Padova, au trecut sute de studenți, dar, pe lîngă elaborarea unei serii de lucrări personale, a știut să îndrume pașii tinerilor cercetători spre literatura română. Nu puține au fost operele traduse din română de studenții săi, după cum nu puține și nu fără însemnătate au fost tezele de doctorat susținute sub auspiciile sale cu subiecte din literatură noastră. Să fi vrut, și astfel a crea în locul depărtat o ambianță de cultură carpato-dunăreană, absolut necesară sufletului său solitar ? Posibil, de vreme ce într-o scrisoare către un fost student al său, I. Minius, își mărturisește dorința de a se retrage la țară, în România. Oricum, din corespondența sa cu Pimen Constantinescu, înțelegem acest continuu dor al lui Ramiro Ortiz spre noi. Pentru foștii săi studenți, nu înceta să fie descăl și prieten, iar interesul constant și judecata plină de discernămînt pentru mișcarea literară din România, așa cum reiese și din scrisoarea de mai jos, ne face să ne gîndim la stingerea neîmpăcată, în 1947, a unui apostol dezrădăcinat.

G. NISTOR

Padova, 7 decembrie 1941
Giordano Bruno, 176 B.

Scumpul meu Pimen,
am primit cu multă plăcere nouătățile tale și încă nouătăți bune „pe de-asupră". Te felicit pentru locul ce l-ai obținut de „lector" de limba italiană la Universitatea din Sibiu și, desigur, scriindu-i amicului Grimm, îi voi vorbi despre tine ca despre unul dintre cei mai scumpi studenți ai mei. Aș vrea ca să întrebuințezi mai bine talentul tău de traducător traducînd unul dintre atîți poeți italieni total necunoscuți românilor. Pananti 1), ca și Fagioli, e un poet prea secundar și e o adevărată nedreptate ca el să fie cunoscut și Giusti, cu atît mai mult superior lui, să rămînă necunoscut. Sînt atîți poeți în literatura italiană : Foscolo, Prati, Zanella, d'Annunzio însuși despre care tocmai capodoperele (**Ploaia în brădeț, Undulna, Orașele tăcerii** și cele mai bune lirice din **Canto novo**) să rămînă încă necunoscute românilor ; căci e un adevărat păcat ca tu să pierzi timpul tău cu aptitudinele tale de traducător cu epigramele lui Pananti.

Eu de un an nu mai primesc nici revista nici publicațiile de la „Fundațiile", cu cîtă pagubă pentru cultura română în Italia îți poți închipui. Nici „radioul" nu mă mai ajută să mă țin la curent cu mișcarea literară, fiindcă, pe lîngă faptul că de cîtva timp se transmit conferințe despre toate subiectele mai puțin decît asupra celor literare, de la o vreme transmisiunea e tulburată de un zgomot ce împiedică să auzi bine cuvintele. Totuși am putut să aflu din vocea nu tocmai clară a spicheriței (ce pare să se ocupă de a face „cochetării" și nu de a fi înțeleasă),că a apărut o carte de Tudor Vianu, intitulată „Proza românească", 2) despre care am rugat-o pe domnișoara Mititelu 3) să mi-o procure cînd în curînd va veni la București pentru vacanța de Crăciun.

Despre literatura 4) lui Călinescu aud vorbindu-se foarte rău și cu acreală ca să pot crede că e vorba de o critică fără pasiune. Desigur nu e un lucru straniu că se iau atitudini excesive și chiar partizane, dar am prea multă stimă pentru Călinescu ca să recunosc că e vorba despre lucru de puțină valoare. Dacă nu pentru altceva, va fi întotdeauna spiritul, pe care nimeni nu i-l va putea lua. Literatura lui Murărașu 5) mi se pare de necrezut partizană. Singura ce-mi face plăcere să o consult e aceea scrisă în franțuzește de Munteanu 6); păcat că adesea a diluat într-o mare de cuvinte un gînd ce ar cîștiga mai mult de-ar fi exprimat ceva mai concis.

Dă-mi adesea scumpele tale nouă-
tăți și crede-mă al tău foarte
afecționat
Ramiro Ortiz

P. S. : Te rog să faci să-i parvină lui Tache al nostru scrisoarea alăturată.

(Pe plic, recto :) D-lui, Prof. Dr. Pimen Constantinescu, (România) Sibiu, Honterus, 2 ; verso :) Exped. Ramiro Ortiz, Padova, Via G. Bruno, 176—B.

Traducere de Pimen Constantinescu și G. Nistor. Note de G. Nistor.

1. Din Filippo Pananti, Pimen Constantinescu a tradus 101 epigrame, în parte publicate, în parte rămase în manuscris.
2. **Arta prozatorilor români,** Buc., 1941.
3. Alexandrina Mititelu, fostă studentă și apoi colaboratoare a lui Ramiro Ortiz. A tradus din Leopardi, a scris despre influența lui Carducii și Leopardi asupra poeziei lui Duiliu Zamfirescu. O lucrare mai importantă : **Florența lui Dante și alte cronici italiene,** Buc., 1927.
4. George Călinescu, **Istoria literaturii române de la origini și pînă în prezent,** Buc., 1941.
5. D. Murărașu, **Istoria literaturii române,** Buc., 1940.
6. Basil Munteanu, **Panorama de la littérature roumaine contempoaraine,** Paris, 1938.

---

profiluri

O poezie constituită în sens romantic

Călinescu l-a numit pe poetul Bazil Gruia „romantic, neadaptat la complicația vieții sufletești mai noi", și formularea a fost preluată sub diferite variante, pentru că și atitudinea sentimentală față de istorie și chiar „crispările armonioase și gravitatea ardelenească" duc către un romantism, e adevărat de nuanță reflexivă, dar, în sfîrșit, fără să explice altceva decît fraza lui Călinescu din urmă cu cîteva decenii.

Drumul de la **În țara toamnei** (1929) la **Obsesia verii** (1972) a urmat o linie sinuoasă, două decenii poetul nu va scrie, sau mai precis nu va publica, semn al unei acumulări, în fața cărora comentatorul va trebui să afle termenii noi ai altui comentariu. Altfel ne-am afla în pragul unei vagi diferențieri, pe care, dimpotrivă, o conștiință poetică exemplară o reclamă mai adîncită și cu mai mult curaj. Bazil Gruia n-a trecut, e adevărat, neobservat de presa literară (despre volumele sale au scris : Șerban Cioculescu, Nicolae Manolescu, Marian Popa, Ioan Oarcăsu, Petru Poantă), fără urmări însă pentru o existență discretă, aproape anonimă, a poeziei sale. Dar, poate a contribuit la această stare însuși poetul, supus poeziei și trăind prin poezie, în sensul acesta fiind într-adevăr unul din puținii romantici. Numai că atitudinea aceasta se traduce în plan estetic într-o însingurare, stare reflexivă și bucurie interioară, cum rar s-a putut întîlni după moartea lui Blaga.

Atributele enumerate definesc, dar nu sînt singurele moduri de existență ale poeziei, ci oferă puncte foarte vagi de la care se poate porni în circumscrierea unei viziuni. Ele provoacă stări contradictorii, uneori fundamentale : obsesia verii, a luminii etc. Poezia se constituie în sens romantic, contradicția este ardere în ultimă analiză, Călinescu observase un adevăr permanent, însă nu singurul. Este totuși cazul fericit în care poate fi luat ca o sugestie.

În țara toamnei este mai reprezentativ pentru sentimentul de solidaritate cu istoria, pentru ardelenismul și ceea ce mai tîrziu se va numi o mitologizare a spațiului, decît pentru ceea ce avea să publice autorul în volumele următoare.

„Obsesia verii" este volumul reprezentativ și într-un fel adevăratul punct de plecare. Motivele, temele mari din cărțile anterioare se regăsesc, dar sublimate, ceea ce era dincolo narațiune e aici idee și ceea ce acolo era stare concretă, înstrăinare, motive tradiționale, e aici o reducție la esență, o privire a realității din interiorul poeziei și cu mijloacele poeziei. Poetul e aici dominat de „iluzii", obsedat de „iremediabile pierderi", confuzia între moarte și viață e o aparentă îndepărtare de real, în realitate o cunoaștere mai abstractă, dar mai exactă în ordinea universului creat. **„Orizontul inimii"**, „ierarhia luminii", „ore de impas" sînt astfel ciudatele margini ale unei galaxii asupra cărora poetul își revendică dreptul.

Peisajul e o curioasă și continuă metamorfoză a lumii înconjurătoare, o structurare a elementelor ei în funcție de o programatică incertitudine, pe de o parte, și, pe de alta, de această obsesie a verii, tradusă în termenii prozei, de o demnitate a pierderii, un optimism al trecerii sau în termenii poeziei : „la tîmplă e decepție și e lumină".

Poezia se sustrage în felul acesta lamentației facile, tristețea își are orgoliul ei, se sustrage, mai precis, tragicului artificial și, de unde în volumele anterioare era determinată de cîteva motive foarte concrete, în ultimul ea însăși determină, devenind ceea ce spuneam în titlu, un tribut al zbaterii, proces interesant, legat și de o conceptualizare și intelectualizare a limbajului.

Poetul descinde dintr-o tradiție și i se alătură cu demnitatea și orgoliul altui timp, „Celor de lîngă ape subpămîntene parcă / Le auzim zbuciumul de lîngă lumină / Pe ochi sfîșierea giulgiurilor, a grelelor măști / Descleștarea dintr-o rădăcină".// (Penumbră) În felul acesta lui Blaga i se poate alătura Goga, Coșbuc și, în aceeași măsură, alții, pe care poetul îi acceptă mai degrabă ca semn al timpului și al unui „vis cosmic" cu care se simte solidar.

E o anumită voluptate, o ciudată restituire a timpului, a noastră înșine, o apropiere ritualică de principiile statuate în vreme, o participare la un inteligent proces de rememorare a valorilor și a istoriei și imaginea poetului e a celui care se caută pe sine într-o „tulbure ipostază".

Resurecția aceasta este semnul structurii despre care vorbea Călinescu, melancolia și sentimentul vîrstei, sau fulgerări de îndoială și „profunde tristeți senine", cum le numește Marian Popa. Atunci senzația e de trecere, o dominare haotică a ciclurilor cosmice : — „moartea e un anotimp".

Dar, ceea ce poezia înseamnă zbatere este și conștiința prezentului. „Oficiez în primăvară ca un patriarh tînăr / În rocile sufletului bucuria are luciri de ametist / O strig și strigătul fulgerului prin ferestrele timpului / Despică în zigzag infinitul : exist, exist, exist" (Declanșare de fulger).

AUREL SASU

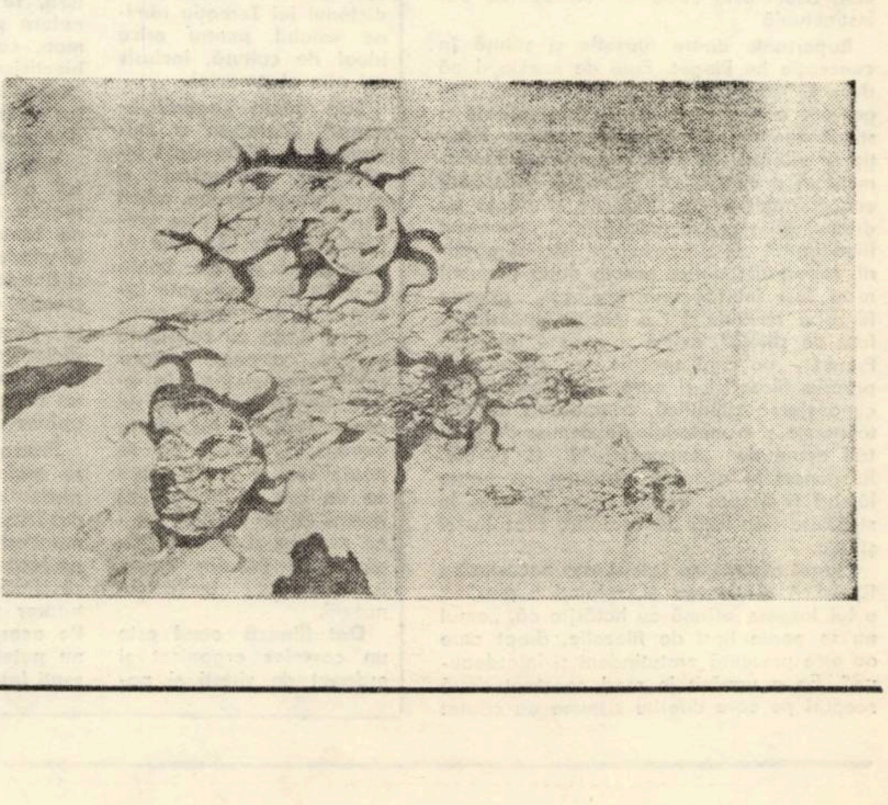

Concepția filosofică a lui J. PIAGET

Atașamentul deosebit pentru știința pozitivă nu-l împiedică pe Piaget să fie reprezentant de frunte al unei filozofii originale, recunoscută ca viabilă în circuitul ideilor filozofice contemporane. El face parte din curentul neoraționalist alături de G. Bachelard și E. Gonseth, curent care s-a constituit înainte de cel de al doilea război mondial în jurul revistei **Dialectica** (1936). Curentul neoraționalist reformulează concepția realismului clasic — reprezentat de Descartes, Leibniz, Hegel — cu privire la aportul infim al cunoașterii senzoriale și al experienței în progresul cunoașterii ; dimpotrivă, neoraționaliștii nu repudiază datul senzorial, ci îl înglobează în explicații de sinteză, descriind într-o altă manieră — ceea dialectică — mecanismul cunoașterii realității de către gîndirea umană. Încă la începutul secolului al XX-lea, Lenin sesizase că progresul științelor duce inevitabil la dialectică și la materialism. Această previziune a lui Lenin se evidențează în tezele și concluziile acestui curent de orientare epistemologică, care se oprește în investigațiile sale la descifrarea procesului de dezvoltare al cunoașterii științifice. În concepția acestui curent, centrală este categoria acțiunii, prin intermediul căreia are loc relația de cunoaștere dintre subiect și obiect. Cunoașterea, spun reprezentanții curentului neoraționalist, nu izvorăște nici din subiect nici din obiect, ci din interacțiunea lor din acțiuni care inițial sînt provocate de activitatea spontană a organismului și, în egală măsură, de stimulii externi.

De pe această platformă, Piaget caută să degajeze caracteristicile cunoașterii prin cercetarea genetică a constituirii rațiunii. El demonstrează că operațiile și noțiunile logicii nu reflectă realitatea imediată ci acțiunile senzori-motorii, acestea fiind acțiuni îndreptate spre obiect cu scopul pătrunderii în el. Dialogul subiectului cu obiectul este dialogul cu structurile fizico-chimice ale acestuia ,iar procesul cunoașterii științifice este cuprins tocmai în acest dialog generator de experiență și teorie. Cunoașterea debutează prin formularea unei scheme a obiectului reproducîndu-l în elementele sale esențiale. Această schemă este desigur imperfectă, sumară dar fundamentală pentru aspectul practic, pentru reușita acțiunii ulterioare. Prin intermediul schemei, sînt extrase date cu valoare de principiu, principii care fac posibil un nou nivel de date — de mai mare adîncime — la acțiunile ulterioare și din care rezultă alte principii și noi evaluări. Dialectica acțiunii și teoriei reprezintă ridicarea la diferite nivele de abstractizare, cele superioare înglobînd nivelele inferioare. Această teză se apropie, pînă la identificare, de concepția marxistă asupra cunoașterii, atît prin caracterul ei materialist cît și prin metoda dialectică de abordare a realității și a cunoașterii. Studiile de psihologia geneticii îi pe mit lui Piaget să construiască un model al dezvoltării cunoașterii care începe cu procesul de umanizare a maimuței prin intermediul activității. Abia din acest moment se poate vorbi de existența subiectului cunoscător, pentru că abia acum este depășită cunoașterea pur instinctuală

Raporturile dintre filozofie și știință în concepția lui Piaget. Față de aceste două domenii distincte ale gîndirii umane, Piaget are o poziție a cărei originalitate a stîrnit aprinse discuții și controverse. Poziția sa vizează, de fapt, o problemă fundamentală a cunoașterii, aceea a necesității concordanței dintre filozofie și știință pe drumul progresului cunoașterii, cunoscut fiind faptul că, pe parcursul istoriei gîndirii, raporturile dintre aceste două domenii n-au fost întotdeauna aceleași, adesea filozofia situîndu-și o poziție superioară față de știință". Există sau nu — întreabă Piaget — un mod specific de cunoaștere propriu filozofiei și care s-ar deosebi de cunoașterea științifică, comportînd totodată norme și o metodologie demne de ilustrul nume de „cunoaștere"? (l. p. 30). Răspunsul la această întrebare ne poate lămuri și asupra raporturilor pe care le stabilesc una față de cealaltă, filozofia și știința.

Piaget resimte cu intensitate necesitatea filozofică, de aceea el, reluînd o maximă a lui Jaspers afirmă cu hotărîre că, „omul nu se poate lipsi de filozofie, drept care ea este prezentă pretutindeni și întotdeauna". Ea a urmărit în mod constant două scopuri pe care diferite sisteme au căutat în diferite moduri să le unifice, mult sau mai puțin complet : un scop de cunoaștere și unul de coordonare a valorilor.

Coordonarea valorilor cuprinde ansamblul problemelor care gravitează în jurul semnificației vieții umane în raport cu totalitatea realului. În cadrul acestor valori, centrală este problema „sensului vieții", adesea numită problema „finalității" existenței. Ea este centrală deoarece impune subiectului gînditor o opțiune între o viață fără valori, o viață cu valori relative și instabile, si o viață legată de valori resimțite ca absolute și care angajează întreaga existență a personalității.

Dispunînd de cunoștințe și de valori un subiect care gîndește caută în mod necesar să-și formeze o concepție de ansamblu în care acestea se leagă într-o anumită formă. De fapt. subliniază cunoscutul filozof, acesta este rostul filozofiei, să permită o luare de poziție raținată fată de totalitatea realului. Dar, în raport cu multitudinea valorilor, pozițiile de angajare pot fi diferite ceea ce facilitează existența mai multor feluri de filozofii. În acest fel adevărul filozofic devine multiplu. pe cînd cel al științei este unul singur. Apare evident că unele dintre aceste filozofii nu mai pot fi în concordanță cu datele științei, fapt care a făcut ca autorii respectivelor sisteme să recurgă la instituirea unui mod de cunoaștere diferit de cel al științei și supraordonat metodelor acestea.

Idealul unei cunoașteri supraștiințifice s-a născut în secolul al XIX-lea, în forma idealismului speculativ german și apoi prin pozitivism se trece, la începutul secolului al XX-lea, la declararea expresă a două forme de cunoaștere independente de cea științifică : intuiționismul bergsonian și fenomenologismul lui Huserl. Intuiționismul lui Bergson se sprijină pe evidențierea unor antiteze în sinul aceleași realități (elan vital — structura mecanică, organism viu — materie etc.) căutînd să demonstreze că cunoașterea rațională, științifică nu poate opera decît într-una din cele două direcții opuse, în cealaltă directie fiind posibilă o cunoaștere de altă natură — intuiția, trăirea elanului vital.

Fenomenologismul merge pe altă cale, el operează pe niveluri de adîncime, căutînd prin „reducții" sau „puneri între paranteze" să găsească un univers de esențe sub nivelul spațio-temporal, coborînd astfel sub nivelul în care operează gîndirea științifică Piaget surprinde subterfugiile și contradicțiile ambelor poziții și demonstrează șubrezenia construcțiilor de acest fel întreprinse pe socoteala cunoașterii științifice

Ce este atunci filozofia în raport cu cunoașterea științifică ?

În planul cunoașterii, nu există diferență de natură între problematica filozofiei și cea științifică. Deosebirile provin din delimitarea sau specializarea lor și mai ales din metodologia cu care fiecare își abordează problemele ; filozofia utilizează reflexia. știința recurge la observație, experiment și algoritmi riguroși. Filozofia, folosind reflexia. ridică problemele, dar nu le rezolvă, pentru că reflexia singură nu dispune de instrumentele necesare verificării. Filozofia reprezintă astfel o introducere euristică în orice cercetare, avînd un rol fecund și indispensabil la elaborarea ipostazelor. Atîta timp însă cît nu se urmărește verificarea printr-un ansamblu de fapte stabilite experimental sau printr-o deducție reglată după un algoritm precis „criteriul adevărului — scrie Piaget — nu poate rămîne decît subiectiv sub formele unei satisfacții intuitive" (l. p. 43). În concepția sa, la stabilirea adevărului esențialul îl reprezintă trilogia : reflexie-deducție-experimentare, primul termen reprezentînd funcția euristică, celelalte două verificarea cognitivă, singura care poate conferi adevărului caracter obiectiv. Lipsită de instrumente de verificare, filozofia nu poate da loc decît unei „înțelepciuni" ce coordonează valorile de cunoaștere cu celelalte valori umane. Prin această legare într-un sistem a valorilor filozofia reprezintă o angajare, o luare de poziție raționată față de totalitatea realului. Ea comportă deci un factor de decizie, singurul susceptibil de a conferi vieții și omului un sens.

GEORGE MILAȘ

1) J. Piaget : Înțelepciunea și iluziile filozofiei, Ed. Științifică, Buc. 1970.

Pentru morală în literatură

(Urmare din pag. I)

spunem „Nimic din ceea ce este ideal de cultură nu poate fi străin literaturii". Dacă prin „uman" se înțelege numai biologicul și naturalul din om, atunci evident el contrastează cu „idealul de cultură". Dar dacă prin uman înțelegem ceea ce este „specific uman", depășind animalitatea, atunci umanul coincide cu cultura și cu omenia, iar dictonul lui Terențiu rămîne valabil pentru orice ideal de cultură, inclusiv cel etic al omeniei.

Sub tutela „naturii umane", literatura a cultivat cu multă ușurință instinctivul, biologicul și monstruosul din om, adică ceea ce nu mai este propriu omenesc. Specific uman și omenos nu poate fi decît ceea ce este integrat și coordonat omului ca ființă cu conștiință socială, ca parte inseparabilă a societății, în afara căreia omul este de neconceput. Adevărata morală a omului nu se poate realiza în calitatea sa de rob al naturii, ci numai atunci cînd el devine suveran al naturii, stăpînind în exterior legile, iar în interior instinctele naturii.

Dat fiindcă omul este un complex organizat și ordonat de virtuți și potențe, specificul uman îl constituie întregul și nu părțile. Chiar rațiunea, care pare a fi elementul cel mai specific în definirea omului, singură, separată de structura întregului, conduce la anarhie în gîndire și în comportament, și implicit la negarea omului. Cu atît mai mult literatura, ori de cîte ori izolează și cultivă unilateral un instinct, un sentiment și orice alt element uman, rupîndu-l de structură, se îndepărtează de natura și de specificul uman, conducînd spre subiectivism, arbitrar și decadentism, respectiv spre tot ceea ce prejudiciază demnității umane.

Este adevărat că frumosul artistic, pentru a se realiza, nu poate ține cont de toate exigențele, înfrîngîndu-și astfel avîntul și libertatea procesului de creație, dar nici nu-și poate permite luxul prejudicierii culturii, căci, în afara acesteia, el devine un act gratuit și chiar dăunător societății.

Frumosul este o valoare majoră a culturii, reprezentînd forma cea mai desăvîrșită de creație, de manifestare și implicit perfecțiunea modului de răspîndire și consacrare a tuturor valorilor culturale. Pe acest considerent însă nu putem rămîne indiferenți față de fondul material al frumosului literar, dezinteresîndu-ne dacă operele literare vehiculează valori pozitive sau negative, dacă creatorul ca om afișează virtuți sau vicii și dacă, în ansamblu, scriitori și opere cooperează la îmbunătățirea sau la înrăutățirea climatului moral al societății, adică dacă se preocupă de a face viața socială mai accesibilă și mai atrăgătoare, sau mai imposibilă și mai respingătoare omului.

Încercarea, în numele omeniei și a responsabilității culturii, de argumentare în favoarea cultivării valorilor etice în literatură, și îndeosebi de condamnare a cultului valorilor negative, nu constituie o impietate și nici o obiecțiune la adresa valorii de frumos în creație, și nici la adresa principiului estetic în critica literară. Date fiind rațiuni și situații sociale de cea mai mare importanță pentru viața oamenilor, cred că este necesar și justificat a favoriza, a încuraja și a stimula prezența valorilor morale pozitive în literatură, în condițiile evitării oricărui prejudiciu al valorilor estetice.

Eticismul nu se opune estetismului, nu dăunează nici unui principiu, ci numai capriciilor în creație. Prezența valorilor etice în operele literare justifică prestigiul artei, apărînd-o de gratuitate și sterilitate, sau, ceva mai mult, de pericolul iresponsabilității și a negativismului în care poate degenera, în dauna culturii și implicit a societății.

General-uman și particular-specific la actor

1. În psihologia contemporană, cu toată varietatea de curente ce mai persistă, conceptul de **acțiune** se impune ca avînd o însemnătate centrală, ca desemnînd componenta reprezentativă — celula din care se compune multiplicativ și ierarhic orice organizare psihocomportamentală. Deosebirile dintre curente rezidă pînă la urmă în felul în care este interpretată acțiunea sub raportul originei, alcătuirii și funcțiunilor ei. Cîteva fapte se impun însă dincolo de orice deosebiri de vederi :

a) Acțiunea are o bază neurosomatică, este mintală și musculară în același timp, reunește în proporții variabile spiritualul cu comportamentul, subiectivul cu obiectivul. Una din laturi poate fi redusă la minimum și atunci cealaltă devine definitorie, acțiunile divizîndu-se în externe și interne.

b). Acțiunea reunește în sine și cele trei modus-uri ale psihicului : pulsațiile și tensiunile motivațional-afective, cognitivul și voliționalul ; ceea ce ține de motivație și afectivitate îndeplinește funcția de „cauză internă", de sursă energetică ; cunoașterea se realizează prin structura acțiunii ; obiectivele acțiunii sînt definitive voluntar sau postvoluntar, prin deprinderi. Oricum este imposibil ca să existe o acțiune fără fond emoțional, structură cognitivă și finalitate. Alta este problema că fiecare din aceste componente pot fi mai mult sau mai puțin proeminente.

c). Acțiunile interne rezultă din interiorizarea schemelor unor acțiuni externe sau din modelarea unor sisteme materiale sau culturale ; la rîndul lor acțiunile externe se prezintă ca extrapolări ale acțiunilor interne.

d). Acțiunile au tendința de a se comasa, ierarhiza, generaliza. Astfel se ajunge la grupări sau sisteme acționale de ordin practic sau mintal, astfel componentele pierzîndu-și calitatea de acțiuni autonome și devenind instrumente sau operații subordonate unor motive și scopuri extrinseci — acestora, dar intrinseci macroacțiunilor.

e). După funcțiunea dominantă îndeplinită acțiunile se divid în cognitive, comunicative și practice. Atributul comunicativ nu este autonom ci implicat atît în cunoaștere cît și în praxis. Subiectul este subiect în măsura în care este generator de acțiuni epistemice, praxiologice și comunicative. Prin acestea subiectul se echilibrează cu ambianța, mulîndu-se după circumstanțe și încercînd să stăpînească circumstanțele printr-o anumită organizare a activităților sale.

2. Cuvîntul actor este foarte apropiat ca semnificație cu acela de subiect. Virtuțile actoricești sînt de fapt atribute general-umane. Întrucît subiectul îndeplinește un rol sau panoplie de roluri cumulative și după felul **cum** le îndeplinește, el este o personalitate, bucurîndu-se de un statut. Personalitatea ca atare nu există în afara rolurilor îndeplinite în cadrul unui statut. Prin urmare personalitatea se manifestă concret prin funcția de personaj. În comportament rolurile și statuturile definesc personaje cum ar fi la același om adaptările de profesionist, călător, soț, tată, șef, subordonat, petiționar, conducător-auto, gospodar, orator, colecționar etc. Fără adaptările la anumite raporturi, fără flexiunile și restructurările ce definesc personajul solicitat de o situație, fără exersarea funcției de personaj, fondul de personalitate rămîne indescifrabil.

Din noianul de simulații transpar invariantele individualității. Personajele sînt țesute atît din acțiuni directe cît și din acțiuni simbolice. De la cuvînt și pînă la gest și privire totul în relațiile interumane are valoare de element al unui cod. Subiectul dispune de memorie, putînd să-și reactualizeze nu numai imaginile unor situații trecute dar și reacțiile afective la ele, retroactiv el retrăiește. Dar subiectul este mai mult captivat de viitor decît este ancorat în trecut. Prevăzînd, imaginînd, proiectînd pentru sine și pentru alții subiectul își dezvoltă cu necesitate și atitudinile afective față de circumstanțele prezumtive. El trăiește deci anticipativ în imagine, idee, emoții, fiind în toate aceste autentic sau un contrafăcut. Speranțele și temerile față de inactual sînt tot așa de firești ca și percepția obictului de față. Cu alte cuvinte deseori schița personajului se construiește anticipativ și pe baza unei experiențe. La momentul oportun el se va actualiza și întregi. De fapt rolurile se învață, ele rezultă dintr-o interiorizare de modele, personagiile sînt tributare introecției. In relațiile interumane partenerii își schimbă mereu locurile, se trăiesc unii prin alții și se imită. Experiența tuturor devine experiență a fiecăruia.

Dincolo de acestea cultura, arta impun modele de simțire și comportare. Modelele artistice sînt emergente, ele se multiplică în realul uman. eroul literar trăiește in individul concret pentru că acesta se transpune pe sine în condițiile eroului.

3. Dacă particularitățile tipice pentru actor se întîlnesc la omul comun fie și într-o proporție mai redusă, – atunci nu cumva deosebirea între actor și neactor este doar de ordin cantitativ ? Se spune deseori despre oameni că joacă teatru în viața de toate zilele. Expresia este pejorativă cînd acuză cabotinismul, adică o conduită artificială, bazată pe deprinderi expresive suprasolicitate dar care nu sînt convingătoare pentru cel ce se pricepe la descifrarea stărilor sufletești. Convenționalul social însă nu poate atrage învinuirea de cabotinism. Nici inserarea lui intr-un ceremonial. Nici expresivitatea unor atitudini reale. Viața socială obligă la îndeplinirea pregnantă a unor roluri, – deci, în sens larg, toți jucăm teatru și nu putem fi ostracizați dacă-l jucăm cu sinceritate, în spirit convingător. Totuși cînd se vorbește despre scena vieții, termenul de scenă este mai de grabă o metaforă. Pentru că în viață rolul și modalitatea lui de realizare ca personaj nu este un scop ci un mijloc, deseori o simplă implicație spontană a sistemului nostru de raportări. Pe scena teatrului rolul, personajul reprezintă desigur un scop și încă unul prescris. Aici actorul demonstrează, arată pentru alții care sînt spectatori nu parteneri. Convenția teatrală este cu totul altceva decît convențiile neartistice din existența comună. Interesîndu-ne de latura psihologică a problemei vom nota și deosebiri marcante între actor și cel care aptitudinal, nu neapărat profesional, nu este actor. Un experiment ce constă din aplicarea repetată în palmele deschise a subiectului legat la ochi a două sfere inegale de lemn duce la montaje neurosensoriale diferite între cele două miini, astfel încît dîndu-se brusc două sfere egale, subiectul va socoti totuși că una din ele este mai mare. Acest experiment a fost elaborat intr-o variantă specială, imaginativă ; nu se dădeau real sfere ci se sugera subiecților că se dau una mare și una mică de mai multe ori. Apoi li se dau real două sfere egale și mici. Li se cere să spună cum sînt aceste două bile. Aplicat la o grupă de actori și la alta de neactori, – experimentul imaginar a dat efecte net deosebite. Actorii, în unanimitate, au declarat inegalitatea sferelor egale ; la ei, pe cale imaginativă s-a elaborat un montaj diferențial. Neactorii tot așa de unanim au indicat egalitatea sferelor ; la ei imaginația nu a produs efecte profunde. Există deci și o deosebire calitativă. Performanțele indică un nivel superior. Este cel al transpoziției generatoare de artă. Transpoziția ne apare ca fiind aptitudinea centrală, definitorie pentru actor. Faptul ni se pare a fi necontestat. Dacă sînt deosebiri de vederi în modul de a concepe teatrul, aceasta nu exclude transpoziția, ci cel mult o limitează.

PAUL POPESCU-NEVEANU

Materialitatea, materialele noi şi sculptura

Dintre toate artele, sculptura pare mai mult legată de materie – și anume de cele mai dense, mai grele și mai dure materiale. Din acest punct de vedere, ea este cel mai „lipit pămîntului" dintre toate meșteșugurile frumoase.

Urmărind istoria sculpturii, de la epoca ancestrală cunoscută nouă și pînă în zilele noastre, iți dai seama că materialele folosite de sculptorul din caverne se dovedesc a fi și astăzi utilizabile ; mai mult chiar, ele constituie majoritatea materialelor folosite și de sculptorul contemporan. Huma, lutul lesnicios de frămîntat și modelat – cunoscut sub denumirea de terracotta, în forma sa arsă – diferitele pietre, metalele și îndeosebi bronzul, arama, aurul, argintul, apoi lemnul sînt și astăzi materia primă a sculptorului. Chiar ghipsul și diferitele smalțuri sticloase erau bine cunoscute meșterilor de acum cîteva milenii.

Fiecare material în parte iți oferă alte posibilități, sugerînd (ba chiar impunînd) soluții specifice în privința formei pe care i-o dă sculptorul. Tocmai de aceea, supunerea atentă față de legile materiei constituie una din însușirile sale indispensabile. Istoria artei atestă că legile materialității au fost lezate în repetate rînduri. Maestrul grec, înzestrat cu un gust fără cusur, a presimțit foarte bine că figurile puternice, în mișcare liberă și avîntată – cum e de pildă Discobolul – nu se pot modela decît în lut, pentru a fi apoi definitiv soluționate sub aspectul materialității, în bronz. Bineintenționatul însă mediocrul meșter cioplitor roman a comis însă „păcatul", greșind împotriva legilor materiei, atunci cînd a cioplit copia statuii în marmoră. Ce-i drept, rezultatul este unul de bravură, dar îi lipsește adevărul.

Nu trebuie să fii un inițiat ; e de ajuns să ai gust și bun simț sănătos, ca să simți o inexplicabilă stînjeneală și confuzie, cînd privești o statuie de piatră care poartă manșete și guler de dantelă, ține brațele bine depărtate de corp și găzduiește în palma întinsă o păsăruică. (Aceeași figură, prezentată sub forma unei figurine de porțelon cît palma, iți poate dărui desfătare și bucurie, prin grația sa fină și lucrătura minuțios-bogată).

Există cazuri cînd sculptorul își întrezărește chiar în material opera pe care urmează s-o genereze. Un bloc de piatră, un trunchi de copac, un butuc de o anumită formă poate da glas : însăși materia sugerează subiectul și dă impulsul febril al începutului. În acest caz, materialitatea operei este asigurată dintru bun început : calitatea ei nu mai depinde decît de creator. Firește, asta nu înseamnă că tot materia a furnizat și conținutul artistic. El a preexistat, latent, în conștiința creatorului : materia n-a făcut decît să-l trezească, să-l activeze. Cealaltă cale este acea care eliberează mesajul din fondul de emoții și trăiri ale artistului, sau cazul cînd acesta primește însărcinarea să realizeze un anumit subiect. În zbuciumul său, el caută acum forma adecvată conținutului cunoscut dinainte. În acest moment, el nu e încă legat de legitățile niciunuia dintre materialele posibile ; imaginația sa e absolut liberă, pînă ce nu se decide în privința formei, a compoziției pe care o va avea opera proiectată. De-acum, artistul a ajuns la momentul optării pentru un anumit material. Artistul creator e liber să-și aleagă materialul după bunul său plac ; un adevărat maestru se va decide incontestabil pentru cel mai corespunzător. Celei mai bune exprimări a conținutului artistic îi corespunde fie metalul, fie lemnul, fie piatra – dar în mod necesar numai unul din ele va fi optimal.

Artistul trebuie să-și stăpînească, să-și domine materialul, căci înainte de toate el este un modelator, un generator de forme. Această dominație nu este însă a dictatorului care nu tolerează nici o împotrivire și își calcă în picioare supusul – materialul ; este vorba aici de supremația unui domnitor înțelept și înțelegător, dispus să asculte și argumentele aduse împotriva sa.

Cel ce, în „acceptarea argumentelor contrare" merge pînă la a se subordona legilor materiei, a renunțat la dreptul guvernării ; nu mai este el acela care modelează, ci se lasă condus de accidentalul din material, devine robul materialității și, chiar în cel mai bun caz decade la starea de spiritual meșter al unui joc.

Un sculptor nu poate crea fără materie și spațiu ; dar fără el sau în locul lui, nici ele nu pot da glas în limbajul artei.

Constatarea că sîntem în plină epocă a mașinilor, a devenit de-acum o platitudine, ca și afirmația că vremile noastre sînt un triumf al goanei tehnicii și al spiritului științific. Civilizația tehnică străfulgeră exploziv spre viitor, asemeni unei rachete gigantice în spatele căreia se produce un gol de aer. Puterea de absorbție a acestui vid este mensurabilă și pe planul artelor. Funcția din trecut a picturii și sculpturii tradiționale este elucidată ; epoca noastră ridică noi sarcini în fața artei.

Arta nu mai este în slujba zeilor, faraonilor, regilor și strategilor. Tendința ei spre independență, născută în deceniile de la cumpăna celor două secole, în iureșul „ismelor", părea justificată, deoarece atunci nu se formase încă societatea socialistă care evoluiază în direcția unui nou umanism. Încă și astăzi inspirăm aerul caracteristic situației născute de pe urma răscoalei și dezagregării artei din slujba burgheziei. Formarea noii orînduiri sociale este în curs ; procesul de experimentare, sesizabil pe toate planurile, s-a conturat cu ascuțime și în domeniul artei.

Pentru reprezentanții trecutului, orice căutare a noului este sacrilegiu ; artistul modern, amețit de ritmul civilizației tehnice, ornează cu epitetul „fabrică de mezeluri" opere ca grupul Laokoon, frescele capelei Sixtine, sau Cetățenii din Calais, a lui Rodin.

Datorită meseriei sale, artistul e și tehnician ; el nu poate considera deci că gîndirea științifică îi e dușmană. Dimpotrivă, el urmărește cu încordată atenție palpitantele cercetări ale diferitelor tehnologii. Pictorul, sculptorul, arhitectul trebuie să-și însușească, încă din „anii de ucenicie", o cunoaștere specifică a materiei, care ține în mod determinant de bazele meșteșugului său, de vocabularul și gramatica lui. Pentru ce atunci n-ar acorda atenție materialelor noi, produse de tehnologia modernă ? Cîndva, și bronzul a fost o inovație : nu a existat nicicînd în natură. Aluminiul și cimentul sînt deasemenea materiale relativ recente, ca și piatra artificială de diferite culori. Cunoaștem de-acum statui și mai ales reliefuri, realizate din materiale plastice abia experimentate. (Faima lui Amerigo Tot – Toth Imre – i se datorește unui relief din plastic, de pe tavanul unei gări moderne din Italia).

La o expoziție din New-York au fost prezentate drept sculpturi abstracte niște forme cioplite în aspic gelatinos și colorat. Fiind vorba de fapt de o mîncare, de o materie perisabilă, „operele" au trebuit să fie păstrate sub sticla unor frigidere. Tabăra dadaiștilor americani a aplaudat frenetic, drept „noutate", WC-ul de porțelan expus de Duchamp-Villon, prin 1920. În cazul acesta, s-a interpretat greșit bobîrnacul adresat societății : el a fost salutat drept inovație. (Măsura în care porțelanul este ceva nou, o atestă oricînd arta chineză multimilenară, de un înalt nivel artistic).

Unii nu se mulțumesc numai să afirme, ci demonstrează practic că se pot face statui din hîrtie, tablă, resturi, cutii de conserve, sîrmă, sfoară, burete, sau cărbune ars – koks.

Ce este oare nou, însă, în aceste materiale ? O sumară cercetare poate invedera că fiecare dintrînsele e suficient de vîrstnic spre a nu putea fi considerat nou. Inovația rezultă din modul de întrebuințare. Or, acest fapt își are temeliile în felul de a vedea. în concepția asupra lumii – iar problema aceasta depășește limitele scrierii de față, impunînd un studiu aparte.

Opinia conform căreia renașterea artei o vor genera materialele noi, este cît se poate de discutabilă.

Din punct de vedere artistic, materia în sine este „informă", chiar dacă se prezintă în forme concise cum ar fi cristalele, trunchiurile imitînd coloana, planetele sferice, sau splendidele cristale de zăpadă. Forma naturală nu este formă artistică. Materialul oferit de natură sau materialele sintetice născute pe urma activității omenești devin formă artistică numai atunci cînd suferă transformările efectuate de creator.

Operele de artă ale trecutului, valabile încă și în zilele noastre, atestă intîietatea conținutului, a mesajului artistic.

Nu trebuie să uităm că templul egiptean. Parthenonul grecesc, bazilion, domul din Colonia, catedrala din Chartres au fost construite, toate, din același material : piatra. Gigantica statuie a faraonului Ramses al II-lea, capetele înalte de 6–8 metri de pe Insula Paștelui. Nike din Samothrake, David al lui Michelangelo sînt statui de piatră.

Adevărata operă de artă este modelată de conștiința omenească, de rațiunea și sentimentul creator – și nicidecum de hazard, sau de capriciul ori de legitățile noului material.

Marii sculptori ai epocii noastre – de la Bourdelle la Brâncuși, de la Maillol la Henry Moore – nu s-au temut să folosească lutul, lemnul, piatra, bronzul, pentru a realiza dintrînsele sculptura modernă a secolului nostru.

Să fim prudenți și obiectivi. Să acceptăm aceste fapte drept dovezi, pînă în momentul cînd vor surveni valabile dovezi contrare.

ARTHÚR VETRŐ

În românește : **GELU PĂTEANU**

◆ ◆ ◆

Reproducerile de la paginile 1 (Germinație), 3 (Biologic), 5 (Arborescență) sînt semnate de artistul plastic GHEORGHE VĂLEANU.

◆ ◆ ◆

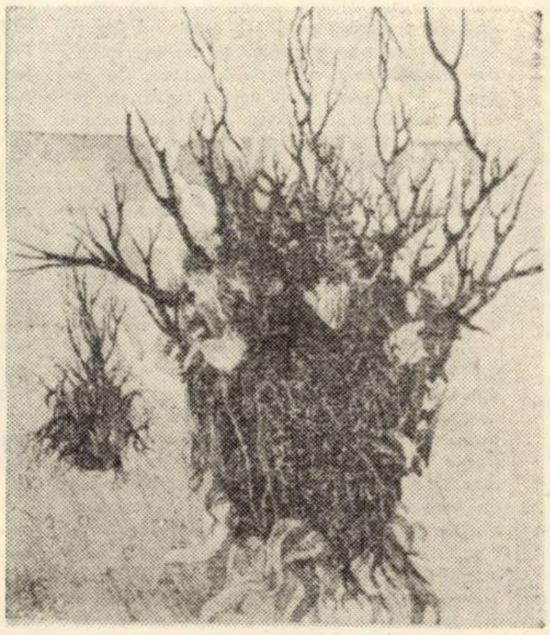

TATA OANCEA— bardul celor 5000 de poezii

(Sau tribulațiile unui director de revistă și poet dintre cele două războaie mondiale)

Tata Oancea ? Figura aceea deșirată, pe care o vezi cutreierind fără ogoi satele și orașele bănățene ? Acela care apare in calea-ți in cele mai neașteptate momente de după un colț de stradă sau năvălește in biroul tău ca un veritabil gangster, țintind spre pieptu-ți pistolul impulsivei sale provocări, un arătător noduros și subțiat de munci și de privațiuni :

– Hîrtie, cerneală, un capăt de creion sau orice, cu care să mă ajuți să pot scoate numărul proxim al **Văsiovei** !

– Tata Oancea ? Poetul care se laudă că a scris cinci mii de poezii, din care a publicat o mie ? Dar ce folos ? Cele mai multe nu sînt altceva decît versificări de ocazie !

– Tata Oancea ? Acel Donchișot, care crede că poate să indrepte lumea ? Bah !

Cam de felul acesta erau epitetele și aprecierile pe care lumea bună, așa zisă lume bună, le șușotea la ureche, sau după ce figura costelivă a pomenitului a dispărut de la orizont, le spunea cu glas tare.

Tata Oancea toate le știa. Prin ochelarii cu sticla groasă ochii adinciți in orbite de priveghiurile indelungate lingă un hîrb, lingă lampa de petrol sau chiar lingă becul electric – după crugul vremii – toate le observau, toate le inregistrau. Spiritul său lucid ii spunea că lucrurile pot avea chiar și aceste aparențe. Dar, cu o voință complită, el toate cele ce i-ar fi putut produce o amărăciune sau o scirbire a sufletului le-a dat la o parte. Le-a cufundat in neant. Inaintea ochilor lui nu rămînea decît țelul căruia și-a inchinat viața, să scoată cît mai regulat și cît mai bogată modesta sa revistă **Văsiova**, pe care să o ducă in cît mai multe case ale „celor de jos", odată cu volumele sale de poezii.

Și cît de greu și de indepărtat i-a apărut de atitea ori acest țel.

★

Văsiova, sat cu istorie multiseculară, cu mine de aur multimilenare, pentru care s-a vărsat mult singe !

Stăm la umbra părului cu coaja scorojită de vreme, in grădina lui Tata Oancea. Ea se așterne pe o coastă ușor inclinată, pe care simți rostogolindu-se la vale imbătătoarele miresme ale pădurii de mai sus. In fața noastră, căsuța inconjurată de flori, a căror imbelșugată policromie vădește dragostea de frumos a „Mamei Oancea", își scaldă albeața in văpaia nici de cum moleșitoare a soarelui. Mai incolo, Valea Bîrzavei, cu perspectiva ei minunată, pierzindu-se spre stinga, odată cu ultimele căsuțe ale **Văsiovei** și cu dîlmele, in depărtarea cimpiei . . .

– Este adevărat. Am alergat mult. Și am cerșit și mai mult. M-am umilit in fel și chip. Insă nu m-am frînt cind m-am simțit batjocorit, cind am fost refuzat și alungat. Am plecat cu acelaș zîmbet ca și cînd aș fi repurtat cine știe ce izbîndă. Aș fi putut să am un trai mai ușor, poate, muncind în meseria mea și dedicindu-mă cu totul numai soției și celor cinci copii ai mei. Știi doar că sînt sculptor în lemn. Dar atunci m-am gindit că nu rămine nimeni să ducă literatura, bună sau contestată, in casele celor mici, în casele celor obidiți și uitați de soartă. Și gindul acesta mi-a dat puteri. Am vrut să le arăt și lor, ca o mingiiere, cît e de frumoasă lumea și cît de mult ar trebui să le fie altele zilele lor. In incordarea cotidiană, in truda fără de sfîrșit pentru piine, am vrut să picur un strop de liniște, de reculegere. Insă, uneori, pe neașteptate, a trebuit să mai picur și cite o lacrimă și chiar protest. De aceea nu m-am lăsat. Ca să-mi mențin revista, nu m-am sfiit de la nici o umilință, nu m-am ferit de nici o oboseală. Am alergat, nălucă sprintenă, cum mi-a zis un confrate în ale scrisului, curciș, curmeziș, n-a rămas cătun, sat, oraș, neatacat de mine. N-a scăpat casă, birou, școală, bancă, nevizitată de mine. Am scris poezii ocazionale cu sutele și mi-am dat bine seama de valoarea lor problematică. Dar prin ele am putut să scriu altele cum a fost bunăoară protestul **Plîngeri** : „Ah, voi, aleșii lui Cristos / In paștele celor de jos / De ce dați cu piciorul ? " Se așteptau sărbătorile și fabrica de pe Bîrzava și minele concediau lucrători, din cauza „crizei mondiale". Dar au mai fost și altele. Și nu in cele din urmă, a mai fost și dragostea mea pentru colțul de pămînt, cu oamenii lui, cu vorba lor, cu gîndurile nu totdeauna spuse, cu viturile lor, care iscodeau zile și orînduieli mai bune, mai drepte, ce trebuiau să vină. De aceea, mi-am botezat revista cu numele satului meu natal, **Văsiova** . . .

Gindurile mele urmăreau vorba lui, înflăcărată acum de aducerile aminte. Timp de 18 ani, intre cele două războaie, a apărut revista lui. Am putea fi tentați să-i spunem naivă. Poeziile simple, legate atît de direct de locurile natale și de oamenii mici din jurul său, de prietenii din copilărie, de vecinii din sat și din satele vecine, de toți cei ce munceau în halele fabricilor, in subteranele minelor sau afară, pe ogoare, la lumina soarelui, sau prin ploi și șuvoaie, trecură ca o adiere prin fața mea. Chiar și cînd scria cîte o poezie legată de vreo sărbătoare, el vedea oamenii, vecinii săi, in acțiune cotidiană, ca bunăoară în poezia sa „La Florii", unde după un preludiu totul ne apare mai de grabă ca imaginea unui bucolic cortegiu dintr-o serbare campestră, menită să-ți descrețească fruntea ingrijorată și nicidecum ca aspectul unui ceremonial ecleziastic, dintre cele mai de seamă. O concepție mai realistă nici că se putea.

Tata Oancea are o memorie fenomenală. Din sumedenia de poezii – chestia cu cele cinci mii nu e o simplă invenție – îți poate recita o mulțime, neobosit și cu vădita bucurie a retrăirii Ochii săi lucesc, in timp ce recită, cu ințelesuri. Ii spusei anecdota despre acel mucalit roman, care cind văzu că impăratul nu-i indeplinește cererea, se aruncase la pămînt și așa continua să-l implore, îmbrățișindu-i picioarele. După care umilire, împăratul plictisit il ascultă, ba după ce auzi remarca plină de duh : „Oh, ce bine e că am aflat că marii stăpînitori, ca tine, își poartă urechile la sandale", il mai și răsplăti imbelșugat. Tata Oancea își scutură pletele cărunte, melancolic :

– Eu nu am reușit să-mi găsesc impăratul. Totuși, nu mă plîng. Oamenii de jos, oameni mici, dar impărați la suflet, m-au ajutat. Ei au ințeles că eu fac poezie nu ca să cuceresc lauri, ci scriu lucruri pe ințelesul lor, pentru desfătarea și invățătura lor. Așa am putut susține revista timp de nouăsprezece ani și așa am putut tipări volumele de versuri intitulate „Primăvara", „Vara", „Toamna" și „Iarna" și să scriu schițe și nuvele pentru cinci volume.

Tata Oancea, pe lingă versuri lirice, ne-a oferit și lucrări pline de un incontestabil umor. Latura aceasta a creației lui Tata Oancea a fost cea mai semnificativă, atit pentru critica societății dezorientate, din deceniile următoare primului război mondial, cît și pentru calitatea umorului însuși. Tata Oancea se folosește de situații hazlii, de potriviri sau nepotriviri bizare, de întimplări „șoade", nici vorbă. Insă alături de umorul lui, cititorului mai totdeauna i se strecoară în suflet și o adiere de tristețe, o stringere de inimă, un gînd că poate nu ar trebui să fie așa, pe care il provoacă peripețiile eroului Printre hohotele de ris care-l sguduie, cititorul deodată se trezește cu un fior în inimă care-i taie brusc pofta de a mai ride, ba uneori ii stoarce și o lacrimă Gura i se umple de amărăciune. Pentru că evoluțiile comice ale eroilor lui Tata Oancea – de multe ori personificați prin insăși persoana sa – și necazurile care se abat asupra lor, chiar și cînd sînt povestite ca accidente destul de banale, trezesc in sufletul cititorului conștiința că ele reflectă nu atît dureri singulare iscate din cauza vreunui defect sau din vreo vină personală, ci mai degrabă că ele sînt consecințe ale apăsării vremilor și ale imprejurărilor sau condițiilor sociale inechitabile. Așa sînt povestirile „Gisca lui Tata Oancea" și „Papucii mei, săracii de ei", reflecția retrospectivă **După doisprezece ani și jumătate** și așa sînt și nenumăratele povestiri versificate sau nu, dintre care **Controla** a făcut inconjurul provinciei bănățene. Ii amintii despre acestea toate. El imi răspunse rîzind :

– Așa-i croit bănățeanul. Să facă haz in primul rînd de necazul său. Insă nu uită nici odată să pună mina pe bubă, să se ducă pînă la origina răului.

Dar Tata Oancea nu a rămas numai la umorul scris. El a incercat să-l și trăiască, să-l potențeze pînă la satiră. A rămas celebră polemica purtată de el ani de-a rindul împotriva conducerii nesăbuite a Căilor Ferate de atunci, care a produs atîtea ingerințe nu numai publicului călător, ci și personalului inferior de exploatare, în rîndurile căruia se numărau atîția sprijinitori ai **Văsiovei.**

Număr de număr a propus Tata Oancea, in bătaie de joc, inovațiile cele mai deochiate, menite, chipurile, să scoată instituția feroviară din permanentul ei impas. Dar și aceasta s-a răzbunat la rîndul ei. Ani de zile i-a refuzat un permis de călătorie lui Tata Oancea, intr-o vreme, cînd toți protejații cirmuirilor, belferi care nu aveau nimic cu presa, se fuduleau cu cîte un permis de clasa I-a, legat pompos în piele și aurit, cu care făceau cite o escapadă pînă la Sinaia, sau, dacă mergeau hăt departe, pînă la Brașov sau chiar Constanța – însoțiți de amante ocazionale, în zile de vichend ușuratic.

Tata Oancea a curmat însă polemica inciziv și elegant S-a fotografiat lingă două coloane de bilete de tren, cite a folosit el între anii 1929–1941 și, publicînd fotografia in revista sa, i-a alăturat următorul text explicativ, în vetust și autoironizator grai provincial : „Că figura alăturată este a mea, carele mă numesc Tata Oancea și despre carele au spus mulți că nu-i om de la Dumnezeu să nu mă cunoască, asta știu bine că o știți și că o cunoșteți cu toții. Dar că ce înseamnă aiste două linii inguste de dreapta mea, lingă picioarele mele de cerb, asta iarăși, știu bine că n-o știți. Deci permiteți-mi să vă spun ce sînt. Figura aceea mică albă are inălțimea de 45 de cm și e compusă din 415 bilete de tren de clasa a III-a. Dinatîtea, adecă, cu cite am călătorit în decursul a doi ani și jumătate, de la 1 ianuarie 1939 pînă la 30 iunie 1941, pentru răspîndirea revistei **„Văsiova"**, care bilete au costat suma de 35.524 lei. Iar figura ceastălaltă albă-sură are înălțimea de 175 de cm, tocmai înălțimea „Inălțimei mele" și e compusă din 1750 de bilete de tren de clasa a treia. Din atitea, adecă, cu cite am călătorit în decus de 10 ani – 1929–1938 – și care au costat suma de 175.000 lei. Grosimea biletelor nu a fost egală și prețul a variat intre 25 și 950 lei bucata. Între aceste bilete nu sînt cuprinse și biletele cu care am călătorit timp de 12,5 ani și pe . . . picioare."

Nu știu cum se vor fi simțit „domnii" de la calea ferată, dar lumea a fost lămurită pe deplin. Tata Oancea nici după aceasta nu a obținut permisul liber dorit, ca ceilalți gazetari A indreptat lumea aceea atît de sucită prin acțiunea sa ? Nici pe departe Deci, s-ar putea spune că a luptat în zadar ! Donchișotism ? Da. Cel mai colosal donchișotism, de pe Valea Bîrzavei, unde satira populară crește și se dezvoltă în dimensiuni de floră tropicală. Dar și-a spus el cuvîntul ? Și l-a spus. Și-a vărsat el amarul inimii intr-o răzbunare cît se poate de grăitoare ? Da ! A demascat el situații strimbe ? De trei ori da !

Fotografia de TIBERIU BOȘCAIU

*

In anul 1961 cînd Tata Oancea a implinit optzeci de ani, copiii și nepoții acelora pentru care a indurat atitea, i-au răsplătit in parte strădaniile și suferințele.

Intr-o amplă și spontană manifestare, școlarii din cele trei Bocșe și din Văsiova au sărbătorit cu atita elan pe acest posedat al răspîndirii gustului pentru citit intre aceia, care locuiau în case pitice, sărace, incit puține fețe au rămas nebrăzdate de șuvoiul lacrimilor Chiar și peste ochii neobositului povestitor, cu plete albe, care decenii de-a rindul a indurat fără clipire umiliri, afronturi și depreciatoare apostrofe, pleoapele s-au lăsat un moment pline de emoție, ca să ascundă cea mai prețioasă perlă, lacrima omenească, stoarsă de această dovadă a recunoștinței postume și a muncii care totuși nu a fost în zadar.

(text inedit)

VIRGIL BIROU

Hristu Căndroveanu

Glasul sirenelor

Aud,
în sonuri prelungi de sirene —
o voce de tinăr
strigind spre zările lumii.

Ca in legendă,
un alt meșter Mare
zidește o viață —
ruptă din sufletul lui —
la chiar temeliile vieții.

Imi place s-ascult
acest cintec
topind în notele lui —
și chemarea spre soare,
și ziua invinsă, de ieri —
de coșmar.

Anotimp

Toamna,
cind toate lucrurile sint mai incete,
numai fructele —
această împărăție de poeme —
secătuiesc trunchiurile de sevă, bete
de soare convalescent și de vreme.

Acum —
fantastice ruguri,
merii
revarsă zorii dimineții
in apele liliachii ale serii.

Tirziu,
în noapte —
orișice rod e un nimb
in constelația fructelor coapte
a acestui minunat anotimp.

Corneliu Şerban

Ca viața

Eu sint ca viața : lacrimă și cint.
Eu sint ca viața : nor și însorire.
Eu sint ca viața : cer sint și pămint.
Eu sint ca viața : punct și nesfirșire.
Eu sint ca viața : viscol și căldură.
Eu sînt ca viața : dor sint și uitare.
Eu sint ca viața : dragoste și ură.
Eu sint ca viața : țărm și revărsare.
Ca viața sint : străfund și inălțime.
Ca viața spun : Am fost. Voi fi. Exist !
Ca viața cresc : Eu insumi. Și mulțime.
... Sint mai presus de toate, comunist.

Soarelui nostru...

Soarelui nostru, noi ii sintem raze :
e-n noi și strălucire și căldură,
o ardere-n neliniști și extaze,
o sfintă ură, o iubire pură.

Ura ce știe alunga minciuna,
cu-ntregu-i laș, pervers și hîd convoi,
Iubirea care-nalță totdeauna
lumina adevărului in noi.

Cresc frumuseți, podoabe-nmiresmate
ne farmecă dar sentiment sublim
rămine omeneasca demnitate
cu care-n largul zărilor privim.

Ion Potopin

Hotarele

Vin de sub munte, poate, ca apele
vin simplu și firesc și se prefac
in rădăcini pe care le mingăie cu pleoapele
pădurile părinților din veac.

Vin grele, uneori, purtind pe valuri scuturi
in care ard coroane de săgeți
piept lingă piept tot vin din inceputuri
sunind amare zale sub peceți...

Le-aud venirea lacomă prin albii
de vremuri ce-și inchid surisu-n stinci
le văd rotundul sin și mreana sălbii
sunîndu-și doru-n ocnele adinci.

Dumineci sint ce se-nvoltară-n hramuri
și dau să bea frunzișului răcori
și primăveri care-și deschid pe ramuri
aripile ca niște albi cocori...

Așa le văd cum vin din începuturi
sunind amare zale sub peceți
ca apele purtînd pe umeri scuturi
in care ard coroane de săgeți.

Os lingă os s-au așezat in valuri
din veac in veac milenii legănind
cum se așează Oltul și Dunărea-ntre maluri
și singele-n artere, viu, arzind.

Iar la hotare — dacă se intîmplă
să bată inorogul cu cornul lui de fier
hotarele string timplă lingă timplă
și-n flăcări toate viforele pier !

Vocile pămîntului

Sint vocile acestui vechi pămint
în spicul cu solstiții scrise-n boabe
și vin alunecind peste cuvînt
de sub peceți, din cripte basarabe
Sunind din sălbi, ca griul, vara, sînt
la gîtul, alb, al lebedei podoabe
cind nunta e un singur, dulce cint
rămas in cupa rumenei silabe.
Le știe brazda cind, deasupra, saltă
imaginea in zbor, ca un ecou
de marmoră ce-a tresărit sub daltă
și trunchiul svelt al sunetului nou
ramificat pe creanga lui inaltă
sparge-al luminii inefabil ou !

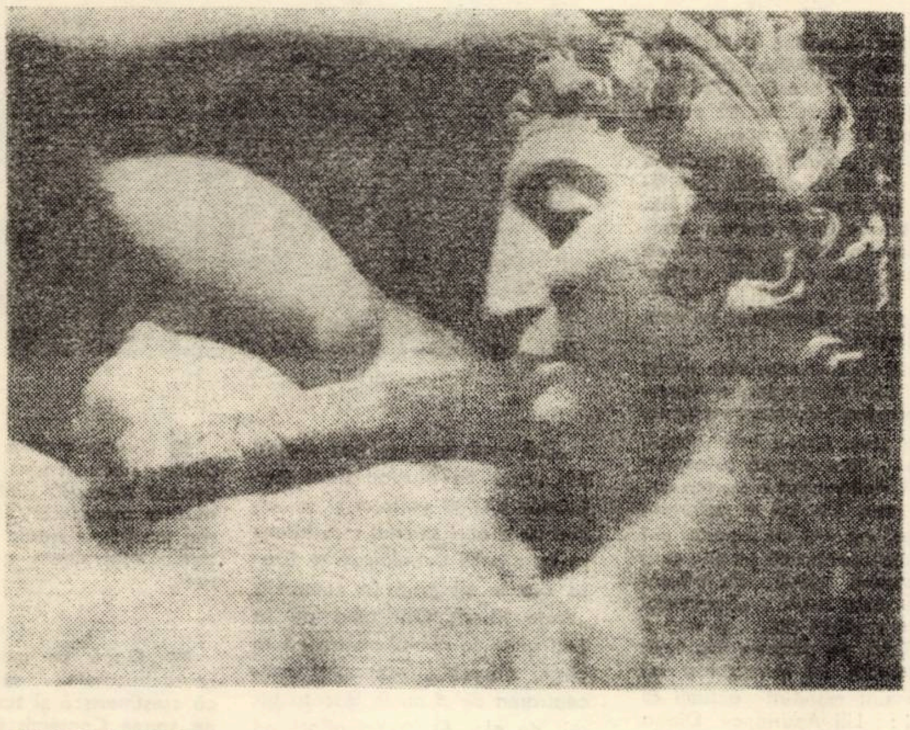

MICHELANGELO „Noaptea"

Petru M. Haş

memento

O viață intreagă voi merge pe străzi,
voi munci cit mai mult
informindu-mă — creierul meu va fi cu siguranță
o personalitate pentru mine.
Voi căuta să am prieteni,
să fac sport dimineața,
politică, literatură,
și voi uita cu desăvirșire cum se scrie un poem,
imediat ce toate poemele ce mă susțin și fac parte din mine
vor fi fugit pe alei
in grădinile publice !

remember

Frunze și amintiri toamna...
Eram pescarul unui riu străvechi,
mai incolo se inchide o ușă,
orașul citorva bastioane
il cinți în sonete din quatrocento.
Inalți sint arborii anotimpului,
apusă bohema,
o fată fuge in parc, ducind flori intre dinți,
și păsări tirzii dau țipete scurte.
Iți amintești poeme ? Din RIMBAUD și din POE ?
Frunze și amintiri toamna...

vales

Fă trandafiri din cenușa prietenilor
și ascultă :
inima ta e o lupă, tu ești un ochean,
omenirea intreabă dacă crește ori ba
arborele promis din ocean,
dar fă muzică,
uriașă arteră ce ne susține
speranța — cintă-ți poemul pe străzi
ca omerii — nu înceta să vorbești nici o clipă...
Cuvintele ne leagă,
imparte cuvinte de aur pe gratis mulțimii,
fii beat și rizi,
ce frumoasă e doamna, ce verzi sînt copacii incă primăvara,
faceți dragoste,
Dar cine știe să cinte la nesfirșit un Poem
despre iubire și prietenie, imn soarelui,
care persistă și mării ce nu știe
să spună nimic traductibil cind doare
cint de mare e geometria.

Nicoleta Negru

Rod inutil

Rodești sîrguincios în fiecare an
și buzele — deși miroși adinc a brad —
nu s-au atins de fruct.

Cine sînt ei ? Și cine i-a oprit
să-ți guste mirodeniile-amare ?
Sub cer ingust
nu bănuiesc că mai există unul,
imens și verde, mirosind a brad,
cu stelele cădelnițind rășină.

La mii de ani, un singur om,
iți sparge fructul
și-oficiind un ritual il gustă.

Estivală

Prind cuvintul zilei înalte de vară
covor să-l aștern, iarbă amară,
ție, cintec de plop
în altă inserare.

Miere fluidă, soarele curge prin mine,
,atingă-mi părul văpaie
mîna ta umbră de salcie
plinsă pe apă.

Cine-mi cunoaște urmele
afară de tine...
cintec de plop in albă înserare,
dureroasă chemare.

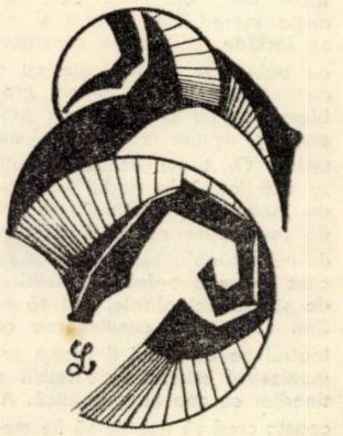

Vignete de LUCIAN POP

Zebruarie

„Zebruarie e o zi cind ninge și e puțin frig" (Nistor Mihăiță, 5 ani), „Nu-mi spune nimic cuvintul acesta . . . Poate, știu eu . . . o cușcă pentru o colecție de zebre" (Cornel Ungureanu, critic literar), „Zebruarie e ziua cind vin zebrele din țările calde și tremură de frig aici" (Bogdan Petrescu, 6 ani), „Cred că vine de la filmul „Z" (Liviu Corneanu, cineclubist), „Zebruarie . . . zebruarie . . . In fond, acest cuvint nici nu există in terminologia românească" (Maria J., invățătoare), „Este jiua cu jebre care șint animale care . . . seamănă cu puii de jebră. Daaa" (Dragoș Crișan, 3 ani), „O, da, desigur, drăguț calambur . . . Foarte drăguț" (Lucian Bureriu), „Stați să mă gindesc puțin . . . A, da . . . zăbrelele din grădina zoologică" (Simona Grazia Dima, 14 ani), „Nu știu ce doriți să aflați de la mine. Nu înțeleg" (I. S. inginer), „Poate a căzut F" (Viorel Micota, 18 ani, elev), „Este cind la cai le e frig și se imbracă in pijamale" (Vasile Scalețchi, 8 ani), „Drept să vă spun eu n-am mai auzit așa ceva. O fi, dacă ziceți" (Gheorghe Popa, pensionar), „A, știu de unde e. Din cartea lui Chimet, Antologia inocenței", (Odette Ortopan, profesoară), „Atunci cind zebra face brrrr de frig este ZEBRRRRUARIE".

— S-ar putea incepe, dacă m-ai rugat să fac puțină istorie a Studioului de teatru al Universității, cu teatrul jucat de studenți și atit. Textul dramatic, regia, scenografia aparțineau cel mai adesea unor profesioniști sau unor oameni din afara trupei. Asta a început de prin 1965 și a durat pină în 1968, cind s-a înființat Studioul studențesc de teatru. Saltul s-a produs în momentul in care aceste spectacole au fost concepute, regizate de studenți. A existat de fapt și un climat propice acestei treceri intr-o etapă, cred eu, superioară, care apropia echipa noastră de ceea ce realmente trebuie să fie un teatru studențesc.

In 1969 participăm la Festivalul internațional de teatru studențesc de la Zagreb cu **Oglindele** o prelucrare după fabulele lui G. Alexandrescu in regia lui N. Wolcz. Contactul cu teatrul studențesc a fost un eveniment de primă importanță pentru noi. Din '70 a început seria spectacolelor lui Dan Manolescu, **Necind, Necuvint . . .** In 1971 Victor Cârcu pune în scenă un spectacol de mare succes, **Țiganiada** și Diogene Bihoi **Ultima oră a lui Mihail Sebastian sau Iosi.** Anul 1972 ne aduce premiul întîi la Festivalul Național al Artei Studențești pentru spectacolul **Azi . . .**, in regia lui D. Bihoi și D Manolescu la categoria „spectacole colaj" și două premii de interpretare (Ecaterina Stanici și Dina Buda) din **O noapte furtunoasă,** în regia lui Florin Didilescu.

— Deci asta ar fi „istoria" în mare. Aș dori acum cîteva vorbe despre specificul teatrului pe care-l practicați.

— Ceea ce facem noi aici a venit și vine dintr-o înțelegere a actului teatral ca act de creație comunitar. Repetițiile și chiar spectacolele noastre au statut de seminarii de teatru. Studenții care realizează spectacolul propun interpretări personale ale ideilor, prin discuții colective. De fapt tot ce facem noi e un spectacol unic, continuu, care se naște mereu, din fiecare și nu se închide, căci orice spectacol cu public se prelungește cu o dezbatere colectivă despre problematica pe care noi am propus-o și despre realizarea ei estetică. Or toate aceste discuții se transformă la rîndul lor într-un „spectacol repetiție", de unde pot apare noi idei. Gîndindu-mă că majoritatea temelor pe care le-am abordat sînt politice, de strictă actualitate, pot să afirm cu toată convingerea că teatrul pe care noi il facem armonizează educația estetică a tinerilor cu cea etico-politică. Aceasta cred că trebuie să fie menirea unui autentic teatru studențesc. In plus, noi ne-am propus și am realizat un scop concret. Fiind o echipă a Universității, membrii ei, viitori profesori, sînt educați în acest studio pentru a ști la rîndul lor să educe alți tineri in același spirit.

— Te-am ascultat cu pasiune pentru că tot ce-ai spus pînă acum a fost rostit cu pasiune. Asta se transmite și trebuie transmis mai departe. Și pentru că pasiunea vine, probabil, dintr-o anume zonă a sufletului, te întreb, de loc întîmplător, ce este un ANIMATOR.

— Simt că animator vine de la suflet și cred că e o veghe discretă și completează, asupra a tot ce se face și se spune în jur, apoi, selecție . . ., nu, nu mă pricep la definiții. Animatorul e un om care nu prea știe că e animator pînă cînd nu vine un reporter și-i spune așa, pentru că nu știe cum să-i spună altfel. Pe afișele noastre scrie astfel : „Spectacol gîndit și realizat de . . . și vine o lungă listă, pe care te rog mult s-o transcrii, cu precizarea că aceștia sînt membrii actuali ai echipei : Lili Andrianov, Diana Bașu, Ingeborg Klabacs, Geta Micota, Geta Olaru, Ecaterina Stanici, Robert Adler, Lelu Bihoi, Tiberiu Brătianu, Florin Didilescu, Ioan Gnandt, Ioan Iovan, Tiberiu Katona, Dan Manolescu, Ștefan Pătrașcu, Doru Pîrvănescu, Ovidiu Pintea, Valeriu Sepi, Gheorghe Toth, Andrei Ujică, Valentin Zgarcea. Nu cred să fi uitat pe careva.

— Mulțumesc, Diogene Bihoi.

■ Premieră la Teatrul popular din Lugoj : „Ultima oră" de Mihail Sebastian, în regia lui Ioan Taub.

■ Excelentul turneu al Teatrului-Mic cu PREMIERA și DUPĂ CĂDERE. Din distribuție, Olga Tudorache, Leopoldina Bălănuță, Ion Manta, Ion Marinescu.

■ Sintem primii care publicăm această știre : Alexandru Schneider, conducătorul Chorestudioului timișorean a fost invitat de M. H. Simionescu, directorul Operei Române, să monteze pe scena bucureșteană „Simfonia concertantă pentru pian, harpă, clavecin și dublă orchestră de coarde" de Frank Martin. O distribuție de mare clasă : Magdalena Popa, Leni Dacian, Cristina Hammel, Petre Ciortea, Pavel Rotaru. Recent intors din R. P. Chineză, dintr-un schimb de experiență, Al. Schneider ne declară : „Cele opt opere-model pe care le-am vizionat m-au impresionat în primul rînd prin senzaționala comunicare pe care o realizează cu publicul. E tulburător să vezi vibrînd săli de 5–10 mii de spectatori. Aceste opere mi s-au părut a fi spectacole contemporane de cea mai autentică valoare artistică. China este țara in care arta baletului mi se pare a fi cea mai populară din lume."

■ De ce nu mai cîntă la braseria „Flora" excelentul jazz-band format din Paul Weiner, Puiu Lazaru și Kamocsa Béla ? Știut e că multă lume venea aici anume pentru ei.

■ Panseurile televiziunii. Aristide Buhoiu : „Ce păcat că televiziunea nu e și olfactivă. Explicîndu-și gesturile lejere, Tudor Vornicu : „Mă uit în sus, mă uit la regie."

■ Primul dirijor din țară al lucrărilor lui Webern este timișoreanul Nicolae Boboc, artist emerit, la pupitrul Filarmonicii „Banatul".

■ În secolul XVI există în Moldova alăute, cobze și harfe. La curtea domnească polonul Strykovschi a auzit executindu-se „Cîntecul lui Ștefan cel Mare".

■ Lucrarea de avangardă „Simfonia" a compozitorului și dirijorului Remus Georgescu, acum un an, pe podiumul orchestrei timișorene.

■ Honterus, născut la Brașov în 1498 compune ode, imnuri și piese polifonice pe patru voci . . .

■ Și publicul timișorean a cunoscut concertul de unde Martenot al lui Jolivet, cu orchestra Filarmonicii „Banatul".

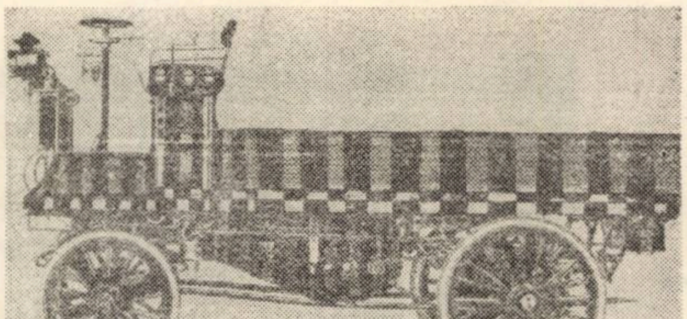

„Cel mai greu a fost timpul din nopți. Se auzeau doar motoarele bizîind uniform și se vedea doar acel semnal roșu intens pe care ochii trebuiau să se fixeze ore în șir pînă la comanda „drum liber". Ore cînd nu te poți gîndi la nimic, pentru că te biruie oboseala, somnul și concentrarea de a nu te lăsa tu biruit de ele. Aș putea odată să fac un film despre toate astea."

LUCIAN IONICĂ, 21 de ani, absolvent al liceului teoretic și al Școlii postliceale de ajutori-mecanici pentru locomotive Diesel electrice, ajutor-mecanic pe o astfel de locomotivă timp de șase luni, acum muncind pe un Cabinet mobil de protecția muncii din cadrul Regionalei C. F. R., realizind și proiectind filme pentru muncitorii căilor ferate, student la Filozofie generală, cursuri fără frecvență, membru al cineclubului C. F. R. de cinci ani, șase filme la activ (Cocteil, Geometrie, Aripi ?, Ușa, Acoperișul, Gradulatorul), 10 scenarii predate la Anima-Film, mare concentrare a ideii și a mijloacelor, ciudată sensibilitate, capabilă să transforme un banal film tehnic în veritabilă operă artistică, aplecare spre o receptare aproape austeră, esențializată a lumii formelor și, în același timp, spre o receptare patetică, vibrantă a evenimnetului.

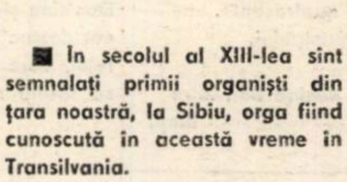

■ În secolul al XIII-lea sint semnalați primii organiști din țara noastră, la Sibiu, orga fiind cunoscută în această vreme în Transilvania.

■ Cantemir cinta la tambură și ney, scria „Tratat de teorie a muzicii turcești", „Introducere in muzica turcească" etc. În notarea muzicii orientale folosește literele echivalente a 33 de sunete.

■ „După ce marele stolnic gustă bucatele . . . se cîntă muzică creștinească și turcească . . ." ne spune Cantemir in „Descriptio Moldaviae".

■ „. . . a căpătat extindere sistemul dodecafonic (in muzica noastră, n. r.) . . . Faza aceasta elementară a serialismului e de multă vreme depășită în creația compozitorilor noștri mai tineri. . . iar alții (merg) spre formulele abstracte ale calculelor matematice sau spre muzica aleatorică". Sînt observațiile lui Petre Brîncuși din „Istoria muzicii românești".

Și acum, cîteva păcate capitale.

Se mai găsește cite un club dornic să facă bani din nimic și care vinde bilete de intrare într-o ambianță de clar-obscur și fum și etalări diverse. Aici se deformează muzica prin difuzoare hîrșîită și sunete supramodulate.

Peste toate, micul disc-jockey tronează. Aflăm că abia și-a terminat liceul. Lungimea părului, nedeterminată, stîlcește engleza, veșminte aduse de tăticu de departe, de unde a mai transportat și reviste cu poze enorme colorate, benzi de mag, nu însă și destule îndemnuri spre învățătură. El se crede cel puțin șeful, buricul pămîntului, cu toți dinții lui de lapte lipsă. Glumele lui de slabă calitate, spuse în microfon, oglindesc un creier infatuat, îngust și necultivat, considerațiile despre muzică, formații-malformații fac garnitura unei seri fără rost. În gura fan-ului profanului moare muzica propriei lui tinereți.

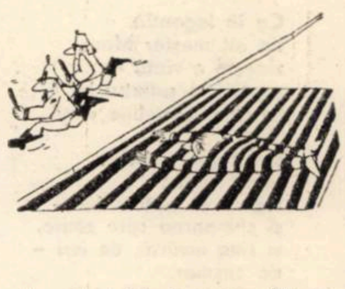

În orășelul L. formația „B". era acaparată cind de o instituție, cînd de alta. Dacă activitățile culturale erau scheletic de slabe, norma de public și încasări se făcea la balul de simbătă seara. O adevărată competiție în jurul muzicanților cu difuzoare confecționate „pe plan local" și „din resurse proprii". Pe unde trecea „B." geamurile cedau, zidurile se fisurau. Degeaba rezistența localnicilor. Ei bine, spre spaima celor cu urechi normale, au mai apărut și alte formații, numite, să zicem „Alfa", „Omega", „Delta", „Gama" care stilcesc gama. Nu mai știi la ce bal să mergi. Se scot scaunele afară și se dănțuiește de mama focului. În pauze, pentru ca în planurile de activitate să fie trecut „seară cultural-educativă", cîte cineva citește cite o poezie, bruiată de cîțiva dintre cei ce se cred investiți cu simțul umorului. Tot timpul ghitariștii își acordează instrumentele de tortură. Din cind în cînd, cite un „responsabil" trece pe acolo. Și nu vede nimic ? Și n-aude nimic?

Ultimul „păcat" pentru azi : păcat că tele-topul, care se vrea o emisiune a tinerilor pentru tineri, nu promovează in exclusivitate melodii scrise de tinerii compozitori. Există destule prilejuri in care se cîntă Grigoriu și Temistocle Popa, nu vor fi ei dați uitării. Dar melodiile lor apar și in tv-top alături de acelea semnate, bunăoară, de M. Țeicu (ne bucură că e timișorean de-al nostru). Ar fi un prilej să cunoaștem mai temeinic pe acești tineri compozitori, de care țara noastră e plină, din fericire. Acești tineri minunați cu melodiile lor zburătoare.

Și apoi, abundența muzicii „kitsch" este un fenomen intristător : „Mare, ești mare, soare de mare, zgomot mare", pe buzele tuturor copiilor care se joacă în parc. Credem că asemenea texte primitive n-ar trebui să apară nici măcar la emisiunile pentru copii. Dacă există poeți, compozitori, există și „textieri" de profesie. Accepția a devenit aproape peiorativă. Un tînăr poet îmi zicea zilele trecute : „Decit textier de muzică ușoară, mai bine nimic". Și totuși, nu vedem altă soluție : din moment ce compozitorii nu se pricep, iar componistica trebuie să meargă înainte, găsiți, in fine modalitatea de a-i atrage pe acești „fii ai secolului", poeții. O melodie frumoasă, inspirată, dublată de inteligență, face cinste oricui.

Pagină realizată
de
ADRIANA SIMLOVICI
și
LUCIAN BURERIU

Petöfi Sándor, poetul luptător

Numele lui Petöfi Sándor vibrează sonor pe tot intinsul globului terestru în acest an omagial, la un secol şi jumătate de la naşterea poetului. Geniul şi opera acestui fremătător fiu al poeziei maghiare e simbolul dorului de libertate.

Petöfi Sándor s-a născut în primul ceas al anului 1823, la Kiskörös. Mama lui, Hruz Maria, de origine slovacă, a fost servitoare, tatăl său, Petrovics Ştefan, pe atunci era măcelar înstărit. Părinţii au avut grijă ca fiul lor Sándor să primească o bună educaţie. La cinci ani jumătate l-au dat la şcoală. Sándor a învăţat la diferite şcoli dintre care amintim pe cea de la Pesta, Asod, Papa, dovedind o deosebită atracţie pentru istorie, literatură şi desen.

În urma inundaţiei Dunării in anul 1838, familia lui Petrovics Ştefan a sărăcit dintr-odată. Au urmat şase ani grei în viaţa lui Petöfi Sándor, suferind cînd de foame, cînd de boală. În această perioadă a fost soldat, apoi copist, curier, statist la teatru, din nou elev, actor.

În 1844 protejat de Vörösmarty, cel mai însemnat poet-predecesor a lui, scoate primul său volum de poezii. Astfel devine dintr-odată cunoscut, deşi din cauza temei populare a poeziilor sale nu e înţeles pretutindeni. Apar una după alta operele sale principale. Volumul său de poezii din 1847 ii asigură definitiv locul printre cei mai mari poeţi lirici ai literaturii universale. Opera lui a persistat in vreme, ca o creaţie de mare putere mobilizatoare şi forţă militantă — atunci cînd e vorba de latura critică socială — şi de o inepuizabilă sensibilitate sufletească — atunci cind ea face referiri la resursele şi bogăţia unei sensibilităţi aparte.

Prin poezia lui de un caracter popular, antimonarhică, democratică, profetică, in care se cîntă dorul de libertate, poetul pregăteşte poporul la revoluţia care se şi porneşte, el fiind unul din principalii organizatori in memorabila zi de 15 martie 1848.

Celor care il critică pentru caracterul prea vădit popular al versurilor el replică cu un splendid credo poetic intitulat „Poezia", care se termină cu versurile :

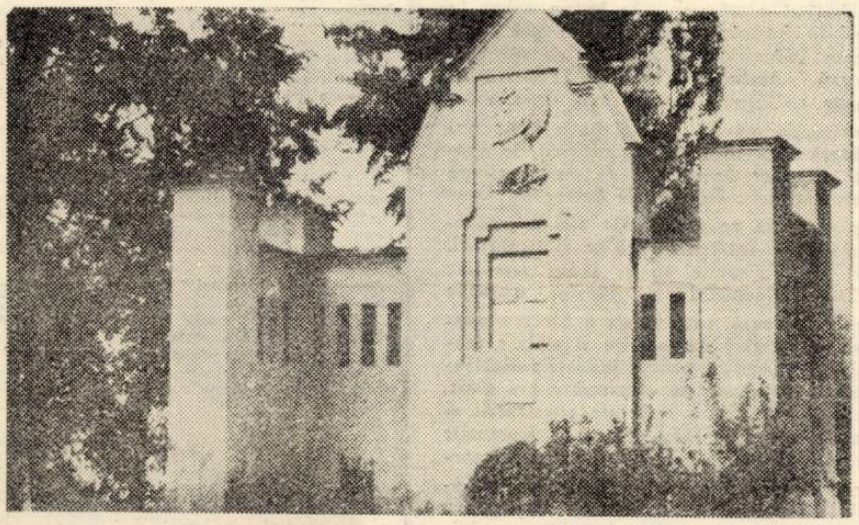

Monumentul Petöfi, ridicat in parcul Libertăţii din Timişoara, in locul unde a fost avansat poetul la gradul de maior de către generalul Bem, la 3 mai 1849.

„Nu-i casă de palavre poezia,
Pentru inzorzonaţii guralivi,
Aleşii pe-o sprînceană din saloane !
Mai mult e poezia ! E-o clădire
Deschisă orişicui vrea să se roage
Cu un cuvint : un templu-n care-i
slobod
Să intri in opinci şi chiar desculţ".

Petöfi participă activ la revoluţia din 1848. care-l găseşte deja căsătorit cu Szendrey Júlia, muza celebrelor poezii de dragoste, care au devenit adevărate perle lirice.

El luptă alături de generalul polonez Bem, care l-a avansat pentru meritele sale militare la gradul de maior, la 3 mai 1849, lingă Timişoara, la Freidorf. În locul unde a fost avansat este ridicat şi frumosul monument Petöfi de către locuitorii oraşului.

Rolul istoric al poetului maghiar il demonstrează şi faptul că era pe lista secretă a celor mai periculoşi duşmani ai monarhiei habsburgice, listă păstrată in arhivele imperiale din Viena şi in fruntea căreia se găsea numele lui Karl Marx, iar locul al treilea era ocupat insuşi de Petöfi Şándor.

La 31 iulie 1849, la Albeşti, lingă Sighişoara, cade în luptă poetul care a dorit şi a prorocit in poezia „Mă chinuie amar un gînd" :

„Acolo aş vrea să pier,
. . . . ;
Să-mi fie-n groapa cea comună
oasele-aruncate,
Alături de cei morţi de mii de ori,
In numele tău — sfintă — a lumii
libertate"

MARTIN FRANCISC

teatru

Teatrul de Stat din Reşiţa :

„Nu vă jucaţi cu oltencele"

de Gheorghe Vlad

După „Comedia cu olteni", Gheorghe Vlad ne propune prin ultima sa lucrare o intilnire cu consoartele acestora, avertizindu-ne încă prin titlu : „Nu vă jucaţi cu oltencele".

Ne găsim în faţa unui anume gen de comedie, incriminat uneori de critică, dar cu mare succes de public care are totuşi meritul de-a pune în discuţie cîteva probleme de stringentă actualitate în lumea satului, de a dezvălui citeva inedite destine umane, chiar dacă ele, uneori, nu sint suficient de motivate factic.

În Guşoeşti şi nu numai aici ,numărul bărbaţilor cuprinşi în agricultură este în scădere, ca urmare a industrializării masive, ceea ce face ca greul muncii în cooperativă, — ca şi în organizarea obştii, să atîrne pe umărul femeilor şi totuşi ele — sînt cu mare greutate promovate în funcţiile de conducere. Bine este că există femei ca Maria Teleacă, un Păcală feminin — o intruchipare a înţelepciunii şi a experienţei de viaţă a poporului — care are curajul să susţină împreună cu mia de femei, în fruntea căreia se află, că potrivitul primar al satului este... Oara Dudău. Bărbaţilor le vine greu să accepte şi se încinge o luptă, ce-i drept fără arme, dar o luptă între cele două tabere ce par fără comunicare.

Autorul din păcate nu problematizează, mizind mai mult pe farmecul şi culoarea replicilor, (savuroase şi tăioase uneori) emite doar cîteva generoase idei fără, însă, să le dea o rezolvare structurală. De aceea se întîmplă că „notele" sună pe undeva fals şi finalul este de vodevil.

Tabăra harnicelor şi aprigelor oltence este dominată de Maria Nereacă, interpretată impecabil de Tanţa Lache, o actriţă de mari disponibilităţi de creaţie ; ea este secondată de primarul obştei — Ecaterina Cristea, o prezenţă agreabilă, delicată, bună în cîteva scene, dar care işi pierde din vervă şi inspiraţie spre final. O apariţie inedită, de real pitoresc, o constituie Duţa, (intruchipată nuanţat de Coca Mihalache) şi Zamfirica (Rodica Turbatu), notabilă prin dezinvoltură şi spirit ;

Cît îi priveşte pe bărbaţi, ei, oltenii Gh. Musteţea (Gh. Vîlceanu), Grigore Dudău (Dan Turbatu), Panait (Grigore Alexandrescu), nu dau o ripostă aşteptată, cu toate că au sentimentul că nu se luptă cu morile de vînt. Excepţii între ei sînt doar Pantelimon Bucă (interpretat de George Urlică) — un personaj comic irezistibil, de o omenie şi o candoare, ce ne fac să-l simţim vibrînd autentic alături de noi, şi Ilie Beşleagă (Vasile Balu)

Regia, în bunele sale intenţii, se întîlneşte cu arhitectul Dimitrie Sbierea, semnatarul unor decoruri simple, funcţionale, sugestive. S-a pedalat, poate, prea mult pe pitorescul exterior al personajelor, costumele fiind adevărate minispectacole şi ele au de cele mai multe ori neşansa de a dispersa atenţia de pe făgaşul dorit.

În concluzie, o comedie uşoară, fără o anume problematizare, un spectacol divertisment, amuzant, dar aşezat uneori sub semnul incertitudinii faţă de bunul gust artistic.

LIZICA MIUŢA

plastică

Gheorghe Văleanu

De fapt, artistul complex, pictorul despre care vorbim, a făcut primii paşi în sculptură. Studiul îndelungat al anatomiei corpurilor şi volumelor l-a stimulat continuu in redarea, cu mare simţ clasic, a jocului bizar de umbră şi lumină. În desenele sale de subtile armonii baroce, in goaşele care sint adevărate simfonii lirice, în pictură, unde încearcă să impună o mitologie proprie, Gheorghe Văleanu îmbină încrîncenarea pulsaţiilor vieţii cu nervul inefabil al liniei şi culorii. Din punct de vedere cromatic, alfabetul plastic se desfăşoară pe largi cimpuri vizuale, conferind paletei ori peniţei ciudate temperaturi venind torenţial parcă din frescele bizantine.

Tensiunea artei sale se desfăşoară între imaginea carnală a lucrurilor şi aburul halucinant al nuanţelor. În plin labirint de suişuri poetice, el taie cu mînă sigură drumul unei idei, unică în rigoare şi limbaj.

Magia limpezimilor sonore, punerea în pagină a unei viziuni plastice moderne, autentice, vraja unei simfonii fantastice, constituie forţa expresivităţii sale, interferînd din torsiuni şi nervuri geneza vieţii cu geneza artei. Prin punctări şi forme strigînd după echilibru, şi primindu-l cu prisosinţă din instinctul de har şi cunoaştere, Gheorghe Văleanu plasează oaze de eternitate pe traversarea clipei.

Rigoarea şi simţul volumetric al sculpturii, meticulozitatea desenului, comunicarea cu poezia vizuală din lumea culorilor, consecvenţa gravă a graficii, toate işi dau mîna în florilegiul de desene din expoziţia personală ce ne-o propune Gheorghe Văleanu. Şi certitudinea unei veritabile afirmări.

DAMIAN URECHE

appassionata

Enescu şi tentaţia operei

Pentru compozitorul de operă subiectul literar nu este numai un pretext, cum ar putea fi, de pildă, pentru creatorul de poeme simfonice. Fără o dramă literară, nu există drama muzicală. Este adevărat că muzica este aceea care dă noua şi reala dimensiune a acestui gen de teatru. Tot atit de adevărat, că tentaţia marilor modele literare, adesea irezistibilă, propune compozitorului de operă o dilemă, pe care nu o poate depăşi, decit hotărîndu-se să infrunte umbra vreunui titan. Lui Verdi, insuşi, i-a trebuit mult curaj, pentru a aborda, la bătrineţe, Othelo şi Fallstaff de Shakespeare.

Tragediile antice oferă probabil un risc mai mic, din acest punct de vedere, dat fiind extrema depărtare a conflictului dramatic sub raport social-istoric. Revine muzicii sarcina, deloc uşoară, de a-l reactualiza. Cum s-a născut, aşa dar, legătura dintre Oedip de Sofocle şi George Enescu, ale cărei consecinţe aveau să-l frămînte pe compozitor, un sfert de veac ? Ne-o spune el insuşi :

„M-am gindit adesea că, reuşită sau nereuşită, orice existenţă işi are aventura ei, drama ei secretă. Resortul meu, drama şi aventura mea ţin de două silabe, pe care Sofocle le-a făcut faimoase : „Oe-dip"... Nu-mi aparţine mie să declar dacă „Oedip" este sau nu cea mai desăvirşită dintre lucrările mele. Ceea ce pot să susţin însă cu certitudine, e că, dintre toate îmi este cea mai dragă... Am pus in ea tot ce am avut, pînă la a mă identifica cu eroul meu" (B. Gavoty „Les souvenirs de Georges Enesco", Paris, 1955).

Este interesant cum unii compozitori, definiţi de lucrările lor ca simfonişti, rămin tributari, pe plan afectiv, unor incursiuni in genul teatrului muzical, pe care inclinaţia lor firească nu o justifică. Beethoven mărturiseşte şi el, că, dintre toate lucrările, opera Fidelio îi este cea mai dragă, fiindcă s-a născut cel mai greu. În adevăr, paralela ne dezvăluie chinurile creaţiei celor doi compozitori care au fost siliţi să dedice timp indelungat şi multe refaceri, unicelor opere dramatice.

Fiind un emotiv, Enescu, deşi abordează opera cu armele simfonismului, se deosebeşte de alţi compozitori care procedează la fel, printr-o apropiere duioasă de vocile omeneşti. „Simfonică"... este titlul pe care il revendic pentru această operă a vieţii mele, în care mi-am pus toată inima. Dar dacă sînt simfonist, aceasta este, dacă pot spune aşa, fără intenţie"... (George Enescu, Ed. Muzicală, 1965)... aşa dar, structural, adăugăm noi.

OVIDIU MANOLE

reportaj

Ultima treaptă

...Nici o fotografie nu păstrează amintirea locului : orizontul avea fruntea lipsită de pămînt ; cui i-ar fi fost de folos imaginea de carton a unui cîmp oarecare ? Există însă memoria cuvintelor : la început — cîteva ipoteze și o necesitate ; în final — lucrare complexă, grandioasă, o autentică rețea de înalte performanțe economice. Aceasta e platforma industrială Calea Buziașului !

Ca unul care a bătut drumurile șantierelor timișene, cunosc bine traiectoria aceasta lungă, esențială, de la posibilitate la realitate. O astfel de ctitorie imensă și costisitoare nu se naște, firește, din dorința încăpățînată de a dura cu tot dinadinsul ceva monumental. Ea nu are țîfna gratuită a piramidelor sau a marilor temple.

„Platforma“ s-a născut dintr-o stringență economică. Deschiderea spre lumea mare a industriei timișorene, volumul mereu crescînd al exporturilor, marele aflux de specialiști — toate acestea la un loc au sufocat vatra industrială a orașului și cereau, necesarmente, o alta nouă, modernă, complexă, de mare capacitate. Aceasta ar fi deci ideea de origine a platformei denumită deocamdată Calea Buziașului.

M-am plimbat pe marele șantier și am văzut-o înscriindu-se pe harta ei de beton, cu unele obiective gata încheiate, cu altele în febra finisărilor. Punctul de plecare : biroul constructorului-șef în care disting, pe un „plan general“, perimetrul hașurat, imensele hale și coloanele argintii, disting autostrada ca pe o banderolă pusă pe o carte — desigur cronica zilelor noastre din acest ultim pătrar de veac.

...162, 163, 164 ! Ultima treaptă. O mică platformă din grilaj încercuită de balustrade metalice. „verandă“ suspendată la peste 30 de metri deasupra solului. De aici, ceea ce părea la început un ținut fabulos și haotic se dezvăluie a fi un relief de o perfectă geometrie, o construcție logică și exactă, ca un fagure de miere. Fiecare obiectiv reprezintă un sumum al ultimelor cuceriri tehnice, dar ceea ce impresionează mai mult este imaginea de ansamblu, întregul, totul, organizat după legile unei perfecte simetrii, după rigorile severe ale gîndirii, o înaltă gîndire inginerească în care tehnologia se învecinează cu poezia. Asocierea poate părea forțată sau insolită doar acelora care n-au avut prilejul sau putința să descopere că în industria modernă funcționalitatea cea mai desăvîrșită capătă sensuri și implicații estetice. Peisajul marei platforme confirmă o atare impresie !

Ca o axă de echilibru, ca o linie de perspectivă a unui tablou, magistrala de care vorbeam — un bulevard de beton străbătînd platforma de la un capăt la altul. În dreapta acestei axe, se află Complexul industrial al cooperației meșteșugărești, Ambalajul metalic, Fabrica de spume poliuretanice. Și mai departe — construcția masivă, cu „etapa a II-a“ îmbrăcată încă în schele a Fabricii de aparate electrice de măsură. În partea stîngă a magistralei : Fabrica de detergenți, deasupra căreia ne aflăm. De aici se conturează baza Întreprinderii de transporturi, I.M.T.L.I.F., noile spații industriale ale uzinei Tehnometal și dincolo, aproape topită în ceață, cota finală a Electrotimișului — fabrică de matrițe și utilaje tehnologice specifice pentru industria electrotehnică. Din această enumerare am omis, cu bună știință, o serie de construcții și instalații anexă, calea ferată și drumurile de acces, blocuri speciale, benzi transportoare și conducte care traversează sau ocolesc magistrala. Impresia de forță și de durabilitate nu provine doar din masivitatea construcțiilor, ci, în aceeași măsură, din claritatea și profunzimea gîndirii care le-a zămislit.

Nicăieri ca aici expresia „logică de fier“ nu mi s-a părut mai potrivită. Totul sugerează rigoarea unei strînse demonstrații matematice și rotunjimea severă a unui sonet. E o zonă în care tehnica și industria capătă atributele proporțiilor și simetriilor elaborate cu luciditate și inspirație.

Făcîndu-și istoria, scriindu-și-o diurn, platforma a găsit constructori pe măsura complexității ei și acum trăiește, împreună cu constructorii, etapele ei formative, propria-i combustie : marele sentiment al mișcării. Pentru că platforma e încă, în fapt, un șantier. Un șantier dinamic, suplu în ritmica lui încinsă, în exegeza sa interioară. O fierbere continuă care-ți aduce sub simțuri, deodată, senzația prefacerii, a devenirii febrile, iminente.

„Platforma“ devine, își scrie istoria, se face pe sine, într-o generoasă rotire pe acest mare și strălucitor cadran al socialismului.

MIREL BRATEȘ

panoramic

Casa „Veronica Micle“

Pe o stradă de sub Cetatea Neamțului (V. I. Lenin nr. 16), se află modesta casă care a aparținut Poetei-muze, Veronica Micle.

Atestă acest lucru placa de marmoră, așezată în anul 1918 de către marele istoric Nicolae Iorga, pe care sînt gravate cuvintele :

„În această casă a locuit vremelnic VERONICA MICLE
1850–1889“

Astăzi :

„Pe aceeași ulicioară
Bate luna în ferești,
Numai tu de după geamuri
Vecinic nu te mai ivești.“

Veche de aproape 140 de ani, ea se compune din patru camere cu cerdac. Este acoperită cu dranițe (motiv ce duce la ruinare pe zi ce trece). Privind pe unul din cele patru geamuri, așezate spre stradă, ai în față imaginea fostei Școli domnești, unde elevul Ion Creangă a urmat cursurile în clasa a III-a pe semestrul II, al anului școlar 1853–1854.

Și sosind l-al porții prag, pășim încet spre camera memorială. Nu înainte de a-i lua mîna, de a-i da binețe minunatului om — aproape nonagenar, custodele Ion Grădinariu.

Ne apropiem de ușa trecutului, care parcă tre[illegible] mîini, care parcă ne cere, să nu atingem urma stăpînei, lăsată : pe patul de fier cu somieră, pe oglinda de culoare neagră, cu rame sculptate cu frunze de stejar, pe [illegible] de fag de culoare neagră, cu cinci sertare și cu două pupitre, pe scrinul de lemn de tei, de culoare cafenie, pe cuierul cu patru cîrlige nichelate, pe ceasul dreptunghiular deșteptător, pe binoclu...

Toate aceste obiecte, și încă altele, au fost lăsate în custodie de arh. Evghenie Ungureanu, de la Mănăstirea Văratec, în anul 1919, custodelui Grădinariu Ion, cu specificarea că au fost luate de la maica Fevronea Sîrbu, la care a locuit poeta Veronica Micle în anul 1889.

Privim portretele : ale lui Ștefan Micle, Mihai Eminescu, Veronica, dar nu pentru ultima oară, cu toate că, acum, în liniște, ne retragem, cu intenția de-a părăsi această modestă odăiță. Dar... ce se aude ? Cine ne reține locului ? Cine șoptește atît de tainic ? Mihai și Veronica într-o discuție imaginară. Sîntem totuși discreți. Ne retragem ntr-un ungher și.... ascultăm :

Mihai :

„Cînd te-am văzut, copilă, treceai așa frumoasă
Cu ochii mari albaștri în bolți întunecoase,
Ca marmura de albă, și mîinile de ceară
Urcau pe sinu-ți mîndru o mantie ușoară.“

Veronica :

„Să pot întinde mîna s-o pun pe fruntea ta,
Încetul la o parte șuvițele le-aș da,
Senină să rămîie, curată ca un crin,
Icoană de iubire la care mă-nchin.“

Înainte de-a fi șterse urmele pașilor, am lăsat aici mulțumiri lui Grădinariu Ion, al cărui suflet și simțire patriotică îl îndeamnă să îngrijească și în continuare casa, să deschidă ușa, cu toată vîrsta sa înaintată, celor ce sînt atrași de locul unde au stat cîndva Veronica și Mihai, geniul poeziei române.

DOINA MUNTEANU

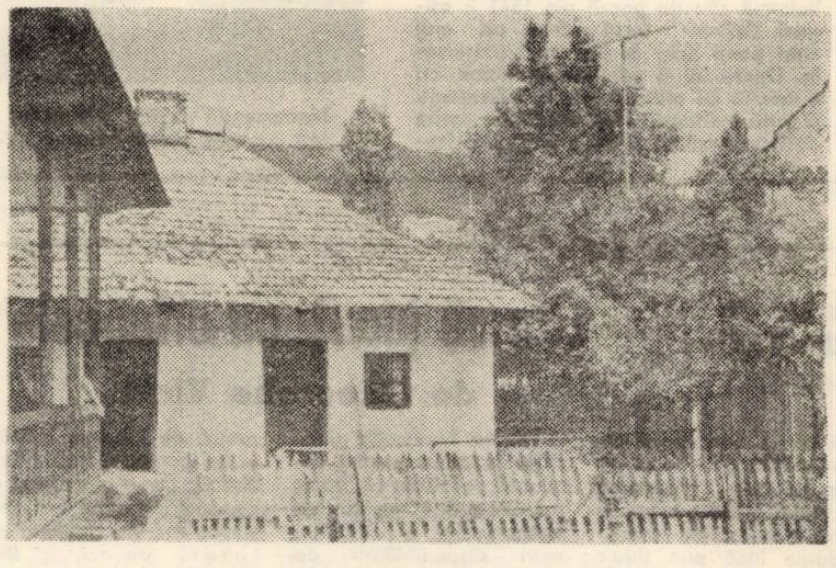

■ În Sala de marmură a Casei Prieteniei din Timișoara, P-ța V. Roaită nr.3, artistul plastic, EMIL CHERECHEȘ (București) a deschis o expoziție de metaloplastie, majoritatea lucrărilor abordînd o tematică istorică. Expoziția se bucură de interesul vizitatorilor.

Cu scriitorul Eugen Barbu

(urmare din pag. 1)

ziare. Grozăviile din cărțile mele sînt închipuite, mai mult material livresc. Credeți că aș fi știut cum să-l pedepsesc pe Messer prin mîna Principelui dacă nu-l citeam pe Justinian ?

— Ați publicat, totuși, tîrziu...

— Scriu în fiecare zi de patruzeci de ani. Am publicat, într-adevăr, tîrziu, după ce marile mele exerciții fuseseră făcute. Am copiat sute de pagini din clasici la mașină. **Sînt capabil să-ți fac un „Călinescu“ de nici n-ai să simți că e fals,** sau un Arghezi, sau cine vrei Dumneata... Viziunea mea artistică nu s-a schimbat pînă acum. Sînt un scriitor behaviorist, un comportamentist. Vreau să las pe cititor să scrie și el citind

— Pentru „Groapa“, o capodoperă a literaturii române, ați avut 13 variante. Nu sînteți de părere că meșteșugul în artă dăunează însușirii ei emoționale ? Ce rol acordați Dvs spontaneității ?

— Spontaneitatea unei cărți se produce inițial, cînd a venit ideea ! **Truda pe pagină te răsplătește imens.** Dacă ai ști ce diferențe sînt între cele 13 variante ale **Gropii.** Pentru ultima fază mi-au trebuit zece ani ! Dar a meritat pentru că ea dă exact nuanța metafizică a lumii descrise, de care aveam nevoie în acea prea multă materialitate.

— Se pare că sînteți un partizan al cuvintelor lui A. France : „Arta adevărată e aceea care se ascunde“...

— Îmi pare bine că ai observat sugestia din paginile scrise de mine. Nu-mi place să dau mură în gură cititorului ceea ce am gîndit la scrierea unui capitol. **Mă ascund, este adevărat. Caietele Principelui** vor arăta cît material utilizabil a rămas pe afară din toate cărțile mele.

— Care credeți că e prima condiție a scriitorului ?

— Talentul. După aceea vine inteligența. Intuiție ? Sigur că e nevoie de intuiție, dar e nevoie mai ales de cultură. Nu există caracteristici vădite care să facă deosebirea între scriitorul prost sau bun, există numai scriitori buni și scriitori proști. Cine știe să scrie, scrie orice ! Poezie, reportaj, romane, scenarii ; **sînt pentru scriitorul total.**

— Care e părerea Dvs. despre tendința socială a romanului. Credeți în „romanul de buzunar“?

— Romanul de buzunar este o invenție grafică. Două sute de pagini, format de buzunar, lumea într-adevăr nu are timp : mai e și televiziunea, dar cărțile bune tot se citesc. Tendința socială a romanului ? El poate a distrat pe mulți, dar eu îl consider un gen serios care trebuie să te facă să gîndești la problemele mari ale omenirii. **Nu cred în romanul agreabil de tramvai, sau de tren. Cred în Tolstoi, în Faulkner, în Thomas Mann.** Restul, niște ingerași.

— Ca și critic, nu credeți că sînteți prea sever ?

— Fac un fel de critică de amator. Sînt sever cîteodată, dar mă doare să las să crească reputațiile poetelor frumoase, numai pentru că sînt frumoase. Îmi plac femeile frumoase, dar iubesc poetele bune.

— Dvs., care, de multe ori, în polemică ați fost dur, ce credeți că trebuie să facă un scriitor pentru a se face stimat de confrați ?

— Ce-i aia stimă la un scriitor ? **El trebuie să aibă glasul dreptății, să creadă în ceea ce scrie și să se bată pentru adevăr.** Polemicile sînt inevitabile între scriitori, dar e loc pentru toată lumea. Eu nu urăsc pe cei cu care polemizez. Fac numai o gimnastică spirituală. Dovadă că m-am împăcat aproape cu toți cei cu care m-am bătut pe hîrtie.

—Noțiunea de „luptător“ credeți că e influențată de modă ?

— Toți ne luptăm cu relele multe din jur. Nu e nici o modă. Ca să hotărăști pe un imbecil că ești de bună credință, trebuie să spui de multe ori asta. **Din păcate, imbecilitatea nu trece cu antinevralgice.**

— Recomandați chiar unui scriitor care se află în plin succes să învețe și de la autori tineri ? (Vorbiți-ne despre ucenicia și succesul scriitorului) ?

— Succesul e bun dacă ești în stare să-l suporți. Dacă ți se urcă la cap ești terminat. Scriitorul trebuie să facă o ucenicie permanentă la cei mai buni înaintași și dacă poate să învețe și de la urmași cîte ceva, să învețe, că nu-i strică. **Am învățat de multe ori lucruri foarte frumoase de la autori tineri.**

— La care opere țineți cel mai mult ?

— Țin și la „Groapa“ și la „Facerea lumii“ și la „Principele“, cum îmi plac foarte mult cîteva nuvele, cum ar fi, de pildă, „Pe ploaie“.

— La ce lucrați acum ?

— Sînteți interminabil. Am trei mii de pagini din „Caietele Principelui“ care vor fi urmate de alte trei mii în următorii doi ani și o istorie a literaturii române, circa trei mii de pagini încheiate. „Janus“ este gata, dar lucrez la variante. Va avea nu mai mult de patru sute de pagini.

— Se pare că sînteți un pionier al romanului sportiv. („Unsprezece“ — 1957). Și în cronica sportivă ați ridicat mult ștacheta calității și a exigenței. Nu credeți însă că de multe ori ați fost prea dur ?

— Nu sînt pionier în literatura sportivă. Au fost Teodoreanu, Camil, eu sînt un ucenic. Dur nu am fost, în cronica mea sportivă, **am fost drept !** De aceea se sculau cititorii „Contemporanului“ la 6 dimineața, pentru a citi în pagina a doua cum jugăneam un arbitru hoț. Pe vremea aceea era greu să spui chiar orice, cu un glas ca al meu. Dintre urmașii mei îmi plac și Fănuș și Băieșu, **au humor, fac scandal, asta cere publicul, să nu lași să putrezească nedreptatea.** Îmi place și Mazilu și Balaban de la noi de la **Săptămîna** și Mironescu, sînt destui, nu-i mai numesc.

— Dacă, mîine, ați fi numit antrenorul principal al naționalei de fotbal ce ați întreprinde ?

— Nu aș schimba nimic, **i-aș învăța pe cei 16 tricolori,** sau cîți sînt, **să joace modern,** fără minge, fără lenea asta orientală care mă scoate din sărite. La noi nu se aleargă destul, jucătorii din înaintare se ascund după fundașii care-i marchează, ca la dracu Nimeni nu vrea mingea pentru că asta este egal cu răspunderea.

— Ce doriți să transmiteți „Politehnicii“ Timișoara ?

— Doresc **Politehnicii** promovarea în **A.** E o echipă bună pe care o simpatizez. Să se știe tare, mai ales în deplasare.

mică antologie epigramatică

Dumitru Munteanu

Dumitru Munteanu s-a născut în comuna Prejmer, jud. Brașov, la 17 august 1927. Corector la Editura „Minerva". Membru al Cafenelei epigramiștilor „Cincinat Pavelescu" din București.

Colaborări la : Humorul, Familia, Urzica, Sportul etc.

A publicat (împreună cu George Corbu) culegerea „Epigramiști români" (1970). Are pregătit pentru tipar volumul de epigrame „Cum grano salis".

Cetatea consacraților

La poarta nobilei cetăți
Un tînăr iar veni să bată,
Dar se izbi, ca-n alte dăți,
De cărămida consacrată !

Unuia care și-a comandat o statuie

Cu bronzul ticluit din viață,
În joc punîndu-și bunul gust,
Arama el și-a dat pe față —
Că-i trebuia și pentru bust !

Transport în comun

În tramvai, mă-ntreb mereu
Tot schițînd spre casă gestul :
De ce avansez doar eu
Și pe loc rămîne restul ?

Unuia „cu lipsuri"

Din ce-a creat, inventatorul
N-a brevetat nici un patent.
Așa muri. Avea talent,
Dar îi lipsea coautorul.

Prietenia îngîmfatului

Amic cu toți ar vrea să pară,
Dar — dînd tribut prieteniei —
Rezistă doar acel ce-i ară
Terenul rodnic al trufiei.

Program

Eu anii mi-i adun c-un plan
Și-acum, la patruzeci și nouă,
Sînt forța care, peste-un an
Va frînge secolul în două !

Misteriosul violonist

Dimineața m-am trezit de-abia pe la 10. Pe masă găsii un bilețel de la Amedeea : „M-am dus să văd orașul. Ne vedem la prînz."

Folosii acest răstimp pentru a mai exersa puțin la vioară. Totuși vioara era principala mea ocupație. Amedeea se întoarse la 12,30. Între timp sosi și mașina care ne duse la cel mai bun restaurant din oraș. Acolo, la o masă lungă, ședeau reprezentanții culturii din acest mare centru industrial. Am dat mîna cu cîțiva din ei. Cu acest prilej îl cunoscui pe Roberto. Ședea ceva mai la stînga mea, de partea cealaltă a mesei. Era mic de statură, avea o chelie evidentă, dar era îmbrăcat deosebit de elegant. Mustățile lui bine îngrijite îi dădeau un aer deosebit. L-am urmărit cu atenție fiecare gest, deși ziariștii care erau de față mă întrerupeau mereu cu întrebările lor. Observai că Roberto mă asculta cu multă băgare de seamă.

— Ah, ce talent ! — exclamă la un moment dat. Ce har divin ! Ce libertate a creatorului !

O, dacă ar fi știut cît de mult se înșeală !

După ce masa luă sfîrșit, Roberto a fost primul care se apropie de mine. În curînd se încinse între noi un dialog aprins, parcă ne-am fi cunoscut de cînd lumea. Era foarte firesc să mă invite acum să-i vizitez fabrica. Asta și făcu, eu acceptai imediat, iar după vreo jumătate de oră mă și aflam cu Roberto în incinta proprietății sale. Se scuza mereu că-mi răpește atît de prețiosul timp, dar eu profitai imediat de amabilitatea sa.

— Știți, i-am zis, și în muzică se întîmplă la fel : concert curat. Eu cînt, iar d-voastră plătiți. Cuvintele mele îl șocară. Dar nu-l lăsai să-și rețină :

— De fapt, eu am studiat marketingul la Geneva. Așa că ceea ce văd nu-mi este chiar atît de străin.

— Înțeleg, înțeleg. Îmi închipui că . . .

— Dar, cît timp studiasem la Geneva, auzeam de multe ori de un om de afaceri din Milano. Stați să-mi amintesc numele . . . Magno . . . Magni . . . ah, da, Magnoli . . .

— Exact. Așa îl cheamă.

— Îl cunoașteți ?

— Mai mult : sîntem prieteni.

— Ce coincidență. Lumea e atît de mică. La Geneva vorbeau despre el ca despre un geniu în meserie.

Roberto îmi zîmbi cu subînțelesuri.

— Scuzați-mă un moment, zise, și dispăru într-un birou.

Se reîntoarse iradiind de bucurie.

— Ce credeți, cu cine am vorbit la telefon ? Cu Magnoli ! Cred că vine la concertul d-voastră.

— El ? Aici ?

— Da.

— Sînt încîntat. Spuneți-mi, vă rog, cu ce se ocupă el de fapt ?

— Oh, asta e o altă poveste.

— Dar, încotro pleacă vapoarele lui ?

— În toate direcțiile. Cîteodată transportă și marfa mea, dar itinerariile lor sînt destul de încurcate . . .

— Toate pornesc din Italia, nu ?

— Nu întotdeauna. De multe ori Magnoli vinde aluminiu în Franța și cumpără alte materiale . . . Se întîmplă să vîndă și vaporul odată cu marfa.

— La ce servesc toate aceste complicații ?

— Vă voi spune ca unui om de încredere : pentru a induce în eroare autoritățile care îngrădesc comerțul cu diverse materiale, respectiv dintre anumite țări . . . Un fel de embargo strategic, dacă vreți : Dar e suficient, de multe ori, să schimbi doar drapelul sub culorile căruia navighează vasul, și totul să se aranjeze . . .

Bineînțelese, eram încă departe de rezolvarea „misterului" Magnoli, dar oricum aveam în mînă principiul modului său de acțiune. Era un bun punct de pornire.

*

Concertul avu loc în fața unui numeros public. Roberto mă felicită din inimă, dar eu îl căutai cu privirea pe Magnoli. Nu era în sală. Roberto îmi spuse că plecase în timpul pauzei. Afacerile nu-i permiteau niciodată să stea prea mult timp la un spectacol. Îl rugă pe Roberto să-mi transmită felicitările sale și că speră într-un apropiat prilej de a mă vedea.

Habar n-aveam cum o să rezolv cea de-a doua etapă a misiunii mele. Trebuia neapărat să-l întîlnesc pe Magnoli — fără un țel precis — doar să-l cunosc — ceea ce îi și spusei lui Roberto

— Va fi foarte încîntat să vă vadă — mă încredință acesta.

Era, cred, sincer în cele ce-mi spunea.

Mă reîntorsei la hotel și luai masa cu Amedeea. Voiam să-i fac o surpriză lui Magnoli chiar în după-masa acelei zile.

(Va urma)

motouri

Proștii citesc o carte și nu o înțeleg. Spiritele mediocre cred că au înțeles-o perfect. Spiritele distinse nu o înțeleg uneori în întregime ; găsesc greu de înțeles ceea ce e greu, cum găsesc lămurit ceea ce e lămurit. Deștepții vor să găsească nelămurit ceea ce nu e și să nu înțeleagă ceea ce se înțelege foarte bine.

(La Bruyère)

Vara e anotimpul fericirii.

(Maeterlinck)

Să țineți minte că voi m-ați silit să trec la măsuri radicale, fiindcă trec la măsuri radicale !

(Aurel Baranga)

A admira o ființă puternică și a trăi la cheremul ei sînt două lucruri deosebite.

(G. B. Shaw)

Tot secretul prelungirii vieții este să n-o scurtezi.

(Feuchtersleben)

Unde este Roma, unde e Atena ?
Unde e Palmira, unde Cartagena ?
Unde este Tirul, unde e Sidonul ?
Unde e Ecbatana, unde Babilonul ?

(C. D. Aricescu)

Numai de mine ar depinde să scriu un capitol despre acest trandafir uscat.

(X. de Maistre)

evrika!

- Mi-a făcut capul calendar, de aceea nu știu în cîte sîntem astăzi.
- Prostul cînd se ambiționează face cît doi.
- Pictorii de azi merg pînă în pînzele albe . . .
- Cumpărați pînă mai este, că după aceea nu veți ști ce s-a vîndut.
- Am luat din farmacie din toate bolile cîte puțin și m-am însănătoșit.
- Văzîndu-l cît de sus s-a cățărat în arborele său genealogic, amicii i-au luat scara.
- Orice găină ar fi făcut oul lui Columb.
- Cu mîna dreaptă ținea lupul de urechi, cu stînga scria despre el.
- Nu e rău nici al doilea între egali.
- Glumele ieftine se plătesc scump.
- Un vînzător bun te cumpără în rate.
- Au mîncat împreună Mărul discordiei și de atunci nu mai au nimic de împărțit.

ION VELICAN

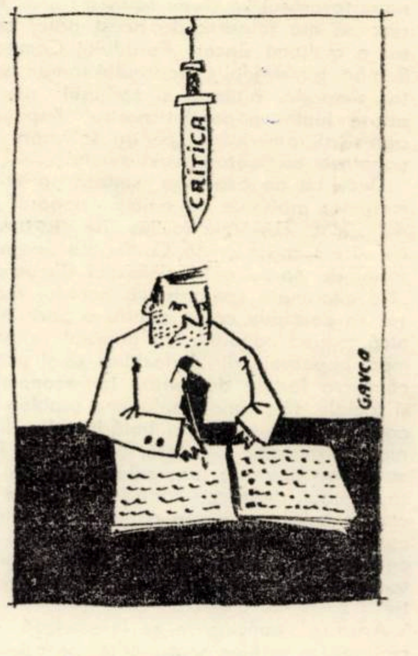

CONSTANTIN GAVRILĂ

Povestea rîsului

— Măi, Risule, îmi pari simpatic !
(Grăi-n pădure un Arici)
Cum ai ajuns cu noi aici
Și-ai devenit așa sălbatic ?

— E o poveste cam amară
(Răspunse Risul mîrîit)
Am fost pe viață izgonit
Dintr-o . . . revistă literară.

STELIAN FILIP

Arthur Rimbaud-poetul blestemat

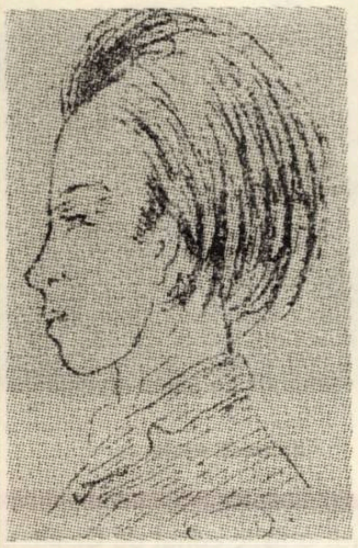

RIMBAUD — după un desen de DELAHAYE

Astfel, după mărturiile lui Izambard, mama poetului își amenință fiul cu „închiderea" într-un pension, scandalurile se țin lanț. Arthur este disperat și un nou plan de evadare coace mintea lui înfierbîntată, setea lui de libertate. După două săptămîni îl regăsim din nou pe drumuri, scăpat din infernul familiei, de data aceasta pe coclaurile ardenite, spre Belgia.

De fapt, avusese de gînd să se angajeze redactor la gazeta din Charleroi, scoasă de tatăl unuia din colegii de școală, dar acum îl fermecaseră Ardenii, inegalabila frumusețe a peisajelor, liniștea și seninul cerului, colinele verzi, atît de sublimă indiferență a naturii față de existența omenească.

„În seri de vară-albastră, porni-voi
pe cărare,
Călcînd firave ierburi, de grîne
ciugulit ;
Visînd, cu glezna prinsă de
proaspătă răcoare.
În mers să-mi scalde vîntul, vreau,
capul dezgolit !
Nu voi rosti o vorbă, nimic nu voi
gîndi :
Ci-mi va urca în suflet iubirea
nesfîrșită ;
Departe, mai departe, țigan, voi,
rătăci
Voios, cu Firea-alături, precum cu
o iubită ! . . .

(Trad. N. Argintescu-Amza)

Rimbaud este fericit și, ajungînd în Charleroi, se prezintă la domnul Jule Descezare, tatăl colegului său. Tînărul candidat redactor are un aspect ciudat și respectabilul domn Decezare îl invită la masă pentru a afla, cu acest prilej, care sînt opiniile politice și în general „morala" acestui straniu „vagabond". Desigur, răspunsurile lui Rimbaud sînt de natură să nu mulțumească pretențiile domnului Jules, iar poetul nostru se pomenește din nou „pe drumuri", înainte de a fi angajat. Ceea ce însă nu-i strică buna dispoziție, și mai rămîne cîteva zile la Charleroi, unde, se pare, poetul are prima aventură amoroasă (la Cîrciuma Verde ?).

Se cade să amintim aici care este concepția lui Rimbaud față de femeie — capitol controversat din biografia marelui poet, biografii săi, în general, făcînd presupuneri pe baza materialului liric pe care l-au avut la îndemînă. Dar chiar numai pe baza acestui material și ne putem da seama că femeia înainte de toate pentru Rimbaud reprezintă o parte a naturii, și mai mult, o substituie iar acel care se pierde în marea și minunata Natură, va fi fericit cu ea **„alături, precum cu o iubită"**. Pe de altă parte însă poetul consideră femeia totuși o ființă socială, într-un fel principalul purtător al convențiilor morale și al dogmelor. În acest sens femeia ar fi o capcană pentru bărbat : acționînd prin forța elementarului și a instinctului, ea îl atrage pe acesta în mrejele complicatelor relații sociale și îl pierde. Lipsit de prejudecăți, erotismul lui Rimbaud este pur, nemijlocit și natural :

„Era nespus de dezbrăcată
Și arbori falnici, indiscreți,
La geam se-nghesuiau s-o vadă
Apropiindu-se, șireți.

(Întiia seară, trad. P. Solomon)

După „aventura" din Charleroi, Rimbaud revine la Douai, la surorile Gindre. De aici însă nu va pleca decît sub amenințările mamei că va trimite poliția după el și la insistențele lui Izambard, care-i „smulge" promisiunea că nu va mai fugi de acasă. Iată ce-i scria poetul la 2 noiembrie : „. . . Mor, putrezesc în această mocirlă cenușie. Ce să-i faci ? insist cu o îngrozitoare încăpățînare să ador libertatea cea liberă și . . . o mulțime de lucruri **vrednice de milă,** nu-i așa ? Azi trebuia să plec, puteam să plec : mi-am îmbrăcat hainele cele noi, trebuia doar să-mi vînd ceasul, și atunci trăiască libertatea ! Dar am rămas ! Am rămas ! și din nou mă va apuca dorul de ducă. Înainte, dă-i drumul, ia-ți pălăria și haina, și șterge-o cu mîinile în buzunare".

Dar el va mai rămîne cîtva timp, poate și pentru că războiul se apropia de Charleville ; la 25 decembrie prusacii începură să bombardeze Méziéres-ul, orășelul fusese aproape în întregime distrus, iar Rimbaud dezolat, detestînd pe ocupatori, prevăzînd noile lor aventuri și catastrofe militare. Școlile se închiseră, poetul citește cărțile din biblioteca parnasiană — republicană a lui Deverriére, prieten cu Izambard, și vagabondează în împrejurimile Charleville-ului cu Delahaye, prin „pădurea zisă a Dragostei, unde nu mai afli dragostea" cum povestește Delahaye căci „prusacii tăiară teii seculari". Dar iată că pe Rimbaud nu-l impresionează faptul acesta. Îngîndurat, în fața acestei priveliști cugetă : „Există și distrugeri care sînt necesare . . ..

DIN NOU LA PARIS

La sfîrșitul lui februarie Rimbaud „evadează" din nou. Îl regăsim în Parisul clocotitor de evenimente capitale — după două răzmerițe înăbușite ale batalioanelor muncitorești din Gărzile populare (la 31 oct. și 22 ian.) iar Thiers își mută aparatul de opresiune la Versailles, care devine astfel un centru al contrarevoluției. Ce face poetul în acest răstimp ?

Vagabondează, desigur, stă ore-ntregi în fața vitrinelor cu cărți, face și puțină speculă cu bijuterii, doarme pe sub poduri și pe puntea șlepurilor de pe Sena. Și, pe lîngă toate astea, se impregnează cu atmosfera revoluționară a orașului, urmărește evenimentele care sînt atît de apropiate năzuințelor sale. Avîntul lui comunard, care se exprimă atît de clar în poemele scrise două-trei luni mai tîrziu, este rezultatul incontestabil al trăirilor reale, al impactului nemijlocit și revelator cu evenimentele acelor zile.

În scrisoarea din 17 aprilie 1871 către Paul Demeny, poetul pomenește de Eugéne Vermersch și Jules Vallés, cunoscuți revoluționari și ziariști comunarzi, principalii colaboratori ai ziarului „Cri du peuple", organ al Comunei. „La ordinea zilei sînt „Cuvîntul de ordine" și fanteziile (admirabile) ale lui Vallés și Vermersch", zice Rimbaud în scrisoare. După această scurtă ședere la Paris (din 25 februarie, la 10 martie), poetul se reîntoarce din nou la Charleville, de data aceasta pe jos, străbătînd o distanță de 248 km. Dar marea lui aventură spirituală este încă departe de a lua sfîrșit.

(Va urma)

Vietnamul eroic, popor învingător

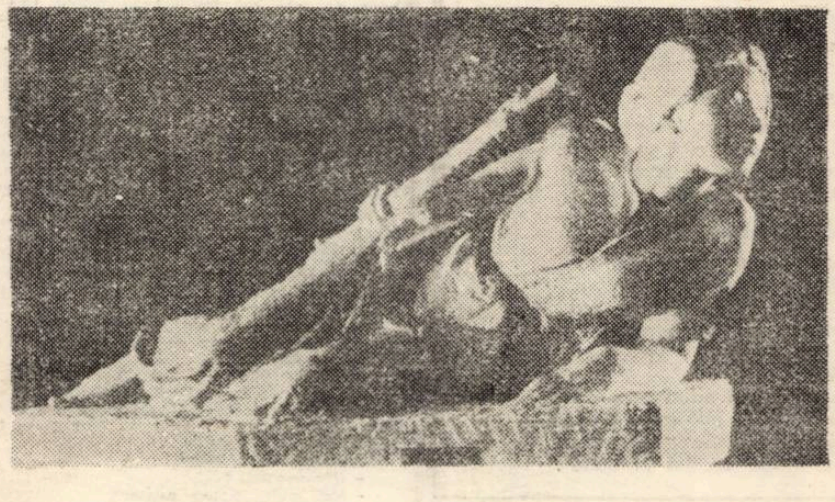

În dimineața zilei de 27 ianuarie, la sediul Centrului internațional de conferințe din Paris s-a semnat **Acordul pentru incetarea războiului și restabilirea păcii in Vietnam,** punindu-se capăt luptelor ce timp de 30 de ani au pus la grea incercare eroicul popor vietnamez. Se incheia, totodată, lunga perioadă a celor 57 de luni de tratative urmărite de intreaga opinie publică internațională cu emoție și speranță, purtate in capitala Franței de reprezentanții celor patru părți contractuante.

Odată cu acordul solemn privind incetarea războiului și restabilirea păcii au mai fost semnate documente deosebit de importante : Protocolul cu privire la incetarea focului in Vietnamul de Sud și crearea comisiilor militare mixte ; Protocolul referitor la infiintarea și functionarea Comisiei internaționale de control și supraveghere ; Protocolul cu privire la remiterea militarilor capturați și a persoanelor civile străine capturate, precum și a persoanelor civile vietnameze capturate și deținute.

Constituie o deosebită importanță faptul că acordul ca și protocoalele adiționale, stabilește principiile pe care se intemeiază acțiunile destinate să realizeze in practică restabilirea unei păci durabile in Vietnam In primul rind este vorba de principiul respectării de către Statele Unite și de toate celelalte țări a independenței, suveranității, unității si integrității teritoriale a Vietnamului, precum și recunoașterea dreptului la autodeterminare. Deasemenei ,acordul consfințește principiul reunificării treptate și pe cale pașnică a Vietnamului ceea ce oferă perspectiva implinirii idealului suprem al intregului popor vietnamez : unitatea națională.

Semnarea acordului reprezintă o imensă victorie a poporului vietnamez, care, cu prețul unor sacrificii uriașe, făcind dovada unui eroism legendar și-a apărat ființa națională, dreptul la o viață liberă, independentă. Lupta dreaptă a eroicului popor vietnamez s-a bucurat de sprijinul multilateral și permanent al țărilor socialiste frățești, de solidaritatea intregii omeniri iubitoare de pace.

Incă din primul moment, poporul român, care in decursul istoriei sale a purtat o luptă neincetată impotriva dominației străine, și-a manifestat deplina simpatie față de cauza poporului vietnamez, acordindu-i un sprijin fierbinte, profund internaționalist. In toate ocaziile, la tribunele internaționale cele mai inalte, in documentele bi și multilaterale din toți acești ani sau la diversele intruniri, poziția exprimată de partidul și statul nostru a răsunat cu claritate : sprijin total și solidaritate militantă cu eroicul popor vietnamez, incetarea agresiunii, pace și libertate in această regiune geografică a lumii. Subliniind ajutorul prețios dat de țara noastră cauzei drepte a poporului vietnamez, cu ocazia vizitei delegației de partid și guvernamentale române ,conduse de tovarășul Nicolae Ceaușescu in Republica Democrată Vietnam, tovarășul Le Duan spunea : „... doresc să mă folosesc de acest prilej pentru a mulțumi sincer Partidului Comunist Român, guvernului și poporului român pentru simpatia, ajutorul și sprijinul prețios aduse luptei poporului nostru impotriva agresiunii americane, pentru salvarea națională și edificarea socialismului".

Priveliște vietnameză

Deosebit de expresive, sinteză a sentimentelor profunde ce animă poporul român, sint cuvintele rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința organizației de partid a Municipiului București : „Ne exprimăm speranța că acordul realizat va deschide calea pentru o pace trainică, creind condițiile ca poporul vietnamez, popoarele din Indochina să-și poată consacra forțele dezvoltării lor economice și sociale, să-și poată soluționa problemele corespunzător vointei și hotăririi lor, fără nici un amestec dinafară. Și in viitor România va dezvolta larg colaborarea cu aceste state, deoarece considerăm că pe această cale vom putea contribui la vindecarea mai rapidă a rănilor războiului, la dezvoltarea acestor țări, la intărirea prieteniei și colaborării intre popoarele noastre".

Această convingere se intemeiază pe credința in rațiune și dreptate, pe adevăr, își are sorgintea in spiritul de incredere al popoarelor in forța invincibilă a progresului și păcii, demonstrată pilduitor de poporul vietnamez.

...1945. După 80 de ani de luptă necurmată impotriva colonialismului, la Hanoi, in august fierbinte, 200.000 de oameni aclamă frenetic instaurarea puterii populare, in frunte cu președintele Ho Și Min (Nguyen Ai Quoc = Nguyen Patriotul), unul dintre fondatorii Partidului celor ce muncesc din Vietnam, figură luminoasă a mișcării comuniste internaționale. Peste foarte puțin timp, in septembrie, lupta impotriva colonialistilor se reia, soldată fiind cu marea izbindă de la Dien Bien Phu...

...1954. Nouă ani de incleștare, de incertitudini si sperante, de nețărmurită dragoste de libertate. **Acordurile** semnate la 20 iulie la Geneva prevăd incentarea războiului in Cambodgia, Laos, Vietnam, respectarea suveranității, independenței, unității și integrității celor trei state, reținerea de la orice ingerințe in treburile lor interne. **Vietnamul** este vremelnic divizat in două zone delimitate de paralela 17, urmind ca unificarea să fie realizată prin alegeri generale libere, stabilite pentru iulie 1956. Numai că acordurile de la Geneva nu au fost respectate, iar dezvoltarea firească a poporului vietnamez, potrivit drepturilor sale la independență și suveranitate, a fost zădărnicită de agresiunea care a urmat...

...1955. La 26 octombrie, in baza unui referendum fraudulos, se proclamă Republica Vietnam cu capitala la Saigon, condusă de guvernul marionetă Ngo Dinh Diem. Un act ilegal, o gravă incălcare a spiritului acordurilor de la Geneva. Nu va fi ultima...

...1956–1959. In repetate rinduri, convins de gravitatea situației create, care periclita unificarea pașnică, guvernul Republicii Democrate Vietnam se adresează cu propuneri constructive pentru ameliorarea situației create.

...1960. Riposta forțelor patriotice față de evidenta politică reacționară a guvernului de la Saigon și de creșterea efectivului militar american nu intirzie să se arate : la 20 decembrie se constituie **Frontul Național de Eliberare din Vietnamul de Sud,** rezultat din alianta politică a 18 partide și organizații, al cărui program vorbea de la sine despre nobilele sale țeluri : respingerea categorică a amestecului străin, deplina independență și reunificarea pașnică a țării.

...1961–1963. Treptat, pas cu pas, se materializează politica de escaladare, deocamdată pentru Vietnamul de Sud. Rezistența forțelor patriotice se intensifică in proporție geometrică. La 1 noiembrie, lovitură de stat la Saigon, se schimbă un guvern marionetă cu altul, al generalului Minh, un dictator „mai docil". Dar, vorba lui nea Iancu Caragiale : „Pleacă ai noștri, vin ai noștri"...

...1964. Adică : pleacă Minh, vine Khanh, cu mai multă asistență militară americană, pentru mai multă stabilitate... In august, cu același regizor, doar puțin machiat, se inscenează așa-numitul „incident" din Golful Tonkin, pretext pentru inceperea bombardamentelor asupra R. D. Vietnam. (Patru ani mai tirziu, in Congresul american, unii senatori ajung la concluzia că „incidentele" au fost inscenate. Da, dar...).

...1965. Succese ale forțelor patriotice, multe succese, pe toate planurile. La 22 martie C.C. al F.N.E. din Vietnamul de Sud își reafirmă public poziția in 5 puncte in problema vietnameză : 1) Poporul din Vietnamul de Sud și forțele sale armate vor continua lupta pină la dobindirea independenței, democrației, păcii și neutralității ; 2) Lupta impotriva cotropitorilor și lacheilor lor va continua pină la victoria finală ; 3) Tratativele cu imperialiștii americani nu sint posibile pină ce nu-și vor retrage toate trupele și mijloacele de război, ca și pe cele satelite ; 4) Drepturile sacre ale poporului sud-vietnamez aparțin adevăraților patrioți; 5) F.N.E. este singurul reprezentant autentic al poporului sud-vietnamez. La 8 aprilie, premierul Fam Van Dong expune programul in patru puncte al guvernului R.D. Vietnam : 1) Incetarea războiului și retragerea totală a trupelor americane ; 2) Inlăturarea trupelor și bazelor militare străine. 3) Rezolvarea problemelor interne ale Vietnamului pe baza prpunerilor F.N.E.; 4) Reunificarea Vietnamului este o chestiune a poporului vietnamez și trebuie să se desfășoare fără amestec extern.

...1966–1968. Escaladarea războiului a devenit o certitudine ,efectivele militare americane și ale acoliților lor cresc simțitor. In pofida superiorității tehnicii militare, succesele forțelor patriotice continuă.

...1969 ȘI MAI DEPARTE. Eșecul „strategiei vietnamizării războiului" propovăduită de președintele american. „Vietnamizarea nu este menită să pună capăt războiului in mod onorabil, ci să-l prelungească, să-l intensifice și să-l extindă" – se arăta in Cartea Albă editată de Comitetul pentru denunțarea crimelor comise in Vietnam și difuzată la inceputul anului 1972. Incep tratativele qvadripartite de la Paris...

...1973 Curmarea războiului și perspectivele unei păci reale. Chiar dacă in numai citeva zile partea saigoneză a comis peste 1.300 violări ale Acordului privind incetarea focului..

Pentru simplul motiv că reacțiunea nu se poate impotrivi la infinit și mai ales pentru că dorința unui popor de-a fi stăpin pe soarta sa a fost intotdeauna cu mult mai puternică.

Pentru că. prin lupta sa, poporul vietnamez a redemonstrat și redimensionat sensul profund al destinului istoric al națiunii in epoca contemporană, aceea de forță motrice fundamentală a chezășiei libertății și independenței.

Pentru că, prin exemplarele sale fapte, poporul vietnamez a spulberat incă odată neincrederea unor „teoreticieni" in privința rolului maselor populare in istorie și a invederat faptul că vointa unui popor nu poate fi infrintă nici cu cele mai moderne mijloace de distrugere .Este ceea ce spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu : „O semnificație, aș spune cu caracter istoric, a luptei poporului vietnamez este demonstrarea faptului că nici o forță din lume nu poate infringe rezistența, nu poate ingenunchia un popor hotărit să facă orice sacrificiu pentru apărarea ființei sale naționale, a libertății și demnității lui."

Lupta poporului vietnamez a insuflat contemporaneității un optimism robust. Secolele viitoare nu vor ezita să vorbească de legendarele fapte săvirșite in Delta fluviului Mekong sau pe Platourile Inalte. Va fi și atunci și totdeauna peste timp omagiul adus Eroilor.

GH. RADULOVICI

Se mută apele...

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SAPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV ●

● TIMIŞOARA ● JOI, 15 FEBRUARIE ● 1973 ● NR. 7 (260) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Aniversarea unei mari bătălii revoluționare

Înaltul prestigiu de care se bucură partidul nostru, poziția sa de forță conducătoare în România constituie rodul unei îndelungate activități, al multor lupte revoluționare desfășurate împotriva claselor reacționare, pentru eliberarea celor ce muncesc de exploatare și asuprire.

O expresie strălucită a forței partidului comunist în anii ilegalității, a capacității sale de a mobiliza masele muncitoare la acțiuni de eroism colectiv, o constituie marile lupte din februarie 1933 ale lucrătorilor feroviari, de la desfășurarea cărora se împlinesc patru decenii.

Parte integrantă și punct culminant al bătăliilor sociale care au zguduit regimul burghezo-moșieresc în timpul crizei economice din 1929–1933, luptele ceferiștilor s-au înscris ca o grandioasă manifestare a voinței proletariatului român, în frunte cu partidul său comunist, de a se opune politicii antipopulare a claselor exploatatoare, de a-și făuri o viață mai bună, de a salvgarda drepturile și libertățile democratice, independența și suveranitatea națională.

Fondul pe care s-au desfășurat eroicele lupte ale muncitorilor feroviari l-au constituit consecințele economice, sociale și politice ale violentului și îndelungatului seism din anii 1929–1933.

În România, criza de supraproducție a fost agravată de o serie de factori de ordin intern și extern, printre care și acela că în economia noastră predomina o agricultură înapoiată, cu puternice rămășițe feudale. La aceasta se adaugă creșterea datoriilor externe ale țării, pozițiile puternice detinute de monopolurile străine în economia țării. Criza s-a manifestat printr-o scădere catastrofală a productiei industriale, ajungind în 1932, anul de apogeu, la 57,7% față de 1929. În urma închiderii unui mare număr de uzine, mii și mii de muncitori și-au pierdut locurile de muncă. La Timișoara, numărul șomerilor a depășit în decembrie 1931 cifra de 4.000.

Pentru a ieși din criza care afectase grav întreaga viață economică a țării, oligarhia aflată la putere a încercat să arunce toate greutățile acesteia asupra maselor muncitoare. În același timp, ea a trecut la o și mai mare înfeudare a economiei țării monopolurilor străine, contractind împrumuturi externe în condiții înrobitoare. Faimoasele „curbe de sacrificiu", constind din repetate reduceri de salarii și concedieri masive – impuse pentru a asigura plata împrumuturilor externe, mărirea impozitelor, scumpirea articolelor de primă necesitate au accentuat starea de sărăcie a celor ce muncesc. Spre a putea aplica această politică antipopulară, guvernele din această perioadă au căutat să limiteze tot mai mult libertățile democratice, să înăsprească prigoana împotriva Partidului Comunist Român.

Nemulțumirea adîncă a maselor s-a manifestat în anii crizei prin creșterea numărului grevelor și a manifestațiilor muncitorești, mai ales a șomerilor, prin acțiuni țărănești, inclusiv revolte locale, mitinguri și demonstrații de stradă ale funcționarilor, studenților, învățătorilor, profesorilor, pensionarilor și ale altor categorii.

Partidul Comunist a căutat să imprime un caracter organizat și conștient luptei maselor populare. Prin publicațiile sale periodice ilegale, dintre care un rol eminent l-a avut „Scînteia", prin activitatea sa intensă politică în cadrul organizațiilor de masă, mai ales a sindicatelor, partidul a reușit să asigure conducerea marilor bătălii de clasă din anii crizei începind cu eroicele lupte ale minerilor de la Lupeni din august 1929.

Creșterea influenței comuniștilor s-a reflectat în rezultatele alegerilor parlamentare din 1931, cînd, în pofida terorii exercitate de către guvern, Blocul Muncitoresc Țărănesc a obținut 5 mandate de deputați în parlament. În județul Timiș, comuniștii au obținut peste 10.000 de voturi fiind ales deputat Lucrețiu Pătrășcanu.

Majoritatea reacționară din parlament a invalidat mandatele comuniștilor dar influența partidului clasei muncitoare a continuat să crească. Orientat în mod științific de documentele Congresului al V-lea al P. C. R., partidul a reușit în cursul anului 1932 să-și adîncească legăturile cu detașamentele de bază ale clasei muncitoare și anume : feroviarii, petroliștii și minerii. S-a întărit de asemenea activitatea comuniștilor printre metalurgiști, textiliști și alte categorii de muncitori. Deosebit de eficientă a fost activitatea comuniștilor printre muncitorii feroviari. În numeroase centre s-a realizat unitatea de acțiune a muncitorilor ceferiști, indiferent de apartenența lor politică. La 20 martie 1932, Conferința pe țară a delegaților muncitorilor ceferiști a ales Comitetul Central de acțiune, menit să coordoneze lupta tuturor feroviarilor pe baza unui program de revendicări economice și politice.

Sub conducerea comuniștilor, la 2 februarie 1933 la Atelierele CFR „Grivița"-București, aproximativ 7.000 de muncitori au pus stăpînire pe ateliere declarind grevă. Solidarizarea în masă a cetățenilor Capitalei cu greviștii a silit guvernul să înceapă tratative cu reprezentanții ceferiștilor și să accepte principalele lor revendicări.

WILIAM MARIN

(Continuare în pag. 5)

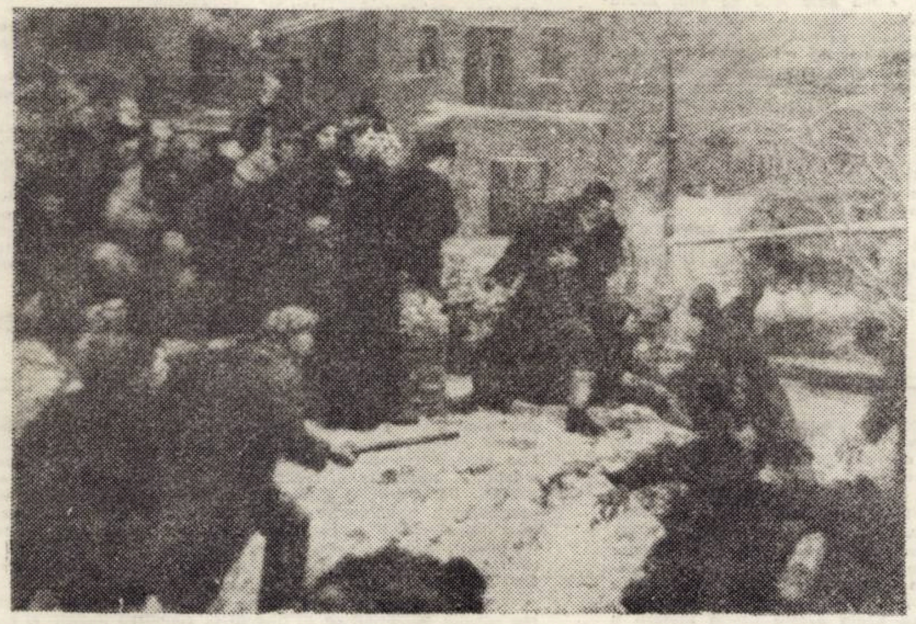

GAVRIL MIKLOSSY Grivița 1933

DAMIAN URECHE

Ecou de sirenă

Din munte-n munte și din vis în vis,
Ecoul din istorie străbate
Cine-a-nălțat, cine-a deschis
Glasul sirenei spre eternitate ?

Trec trenuri peste meleaguri și ani,
Fac semne din flamură zorii,
Cînd soarele cu pași contemporani
Calm, răsfoiește cartea de victorii.

Există un februarie cu ecou repetat,
O Griviță de sînge cît un munte,
Ca să-i audă glasul însetat,
Azi inima se-nalță pîn-la frunte !

convorbiri

Cu Ion Bănuță

„Despre Timișoara, despre Grivița 1933, despre literatură"

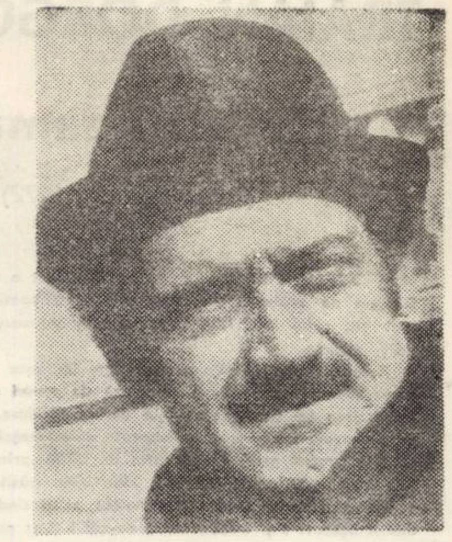

– De cît timp n-ați mai fost în Timișoara ?

– De anul trecut.

– Cum ați ajuns prima oară în Timișoara ?

– Am ajuns fără să vreau. În 1936. Eram după armată și, ca vechi grivițean, care participasem la evenimentele din 1933, n-am mai putut să revin în București. Stăpînirea îmi fixase în Timișoara un fel de domiciliu, ca să zic așa, forțat.

(Transcriem una dintre întreruperile unor timișoreni, care au asistat la dialogul cu poetul Bănuță, un vîrstnic îl interpelează pe maestru, maestrul nu-și mai amintește, am fost patru inși, spune vîrstnicul, dumneavoastră, Ion Stoia Udrea, Virgil Birou și eu, citeam La Gambrinus, pamfletul lui Arghezi **Baroane** ... Ion Bănuță își amintește, emoționat, mai vîrstnicul își cere scuze, noi privim la ceas căci,interviul nostru fugar înseamnă o cursă contra cronometru ...)

– Să reluăm. Ce s-a întîmplat în februarie 1933 ?

– Despre februarie '33 se pot scrie cărți întregi.

– Una ați scris și Dv. Dar din punctul Dv. de vedere ...

– Sintetizînd. Era mizerie, avînd de luptat cu forțe indescriptibil de grele, erau momente de o unitate unică. Am fost unul dintre cei șapte mii care au purtat pe umeri greva. Cei șapte mii erau un singur om.

– Cîți ani aveați atunci ?

– 18.

– Ce a însemnat pentru un tînăr de 18 ani Grivița ?

– Ei bine, dacă acum sînt tînăr, atunci eram înfiorător de tînăr. Era prima oară cînd deschideam ochii mari să văd o nouă lume.

– Cum arăta din perspectiva tînărului de 18 ani lumea aceea nouă ?

– Eram acolo lîngă oameni, îmi dădeam seama atunci, care purtau o istorie : lăcătuși, montatori, cazangii, nichelatori (de ce îi spun nichelatori : fiindcă lîngă mine, la 16 februarie, era un nichelator, era înalt, slab, urcat pe o grămadă de nisip – grămada aceea de nisip îi servea drept tribună și, cum să-ți spun, părcă unea cerul cu pămîntul). În toată ziua aceea de mare luptă printre lozincile : **„Vrem libertate", „Vrem pîine", „Vrem eliberarea deținuților arestați"**, cred că știi aceste lozinci, ele au intrat azi în istorie, nichelatorul de care îți vorbesc a ținut toată ziua un discurs, cel mai dramatic dintre toate. Discurs din două cuvinte, repetat pînă la obsesie, pînă la pierderea glasului. Era un discurs format din două cuvinte : **2 lei.**

– Ce era cu banii ăștia ?

– Era cifra de pe ultimul lui plic de salarii.

– Să ne reîntoarcem ....

– Eram elev meseriaș în anu' N. Școala de la Grivița era una din cele mai avansate. Aproape toți colegii mei participau la demonstrații. Cu Vasile Roaită, am fost coleg de promoție.

– Care era atmosfera printre dv. ?

– Era o stare de spirit coaptă pentru marile mișcări muncitorești. Fusese pregătită de partid, de sindicate, de UTC. Era pregătită de mizeria care, atunci, avea aripi uriașe, aripi ce creșteau încă de la declanșarea crizei mondiale a capitalismului.

– Lucrurile acestea sînt scrise în istorie. Dar dv., prin condiția dv. de elev, ce realizați acolo la Grivița ?

– Contactul cu muncitorii mai vîrstnici dintre care unii știau mai multe lucruri. Spuneam că aproape toți elevii am participat la eveniment. Am participat datorită faptului că trăiam în Grivița. Te simțeai angajat în această mare familie. Familie bună în toate sensurile, la bine și la greu, la veselie ca și la tristețe, în luptă. O familie de care te simțeai legat pe viață.

VALERIU GANEA

(Continuare în pag. 5)

Cronica literară

GHEORGHE SCHWARTZ

„Martorul“

(Editura Facla, 1972)

Un alt debut despre care ar trebui să se vorbească, fie și numai pentru deosebita tenacitate epică a autorului, familiaritatea cu o sumă de modalități narative care nu dau nici un moment „senzația de dibuire a incepătorului“, cum zice S. Damian intr-o prezentare mai mult decit entuziasmată, pe coperta cărții, este romanul Martorul de Gheorghe Schwartz, (Edit. Facla, 1972). Valoarea de excepție a acestei cărți trebuie insă apreciată mai puțin prin calitățile structurale ale unui roman de dezbatere socială, enumerate de critic, mai cu seamă că de aceste calităti au dat dovadă cu prisosință multe din cărțile tinerilor prozatori apărute in ultimul timp (de la Lașii de Al. Deal, la Coborind spre nord-vest de V. Sălăjan), cit prin concepția epică surprinzătoare, prin ambițiosul program de discutare a mecanismului unei societăți sub semnul unor parabole sau metafore atotcuprinzătoare : spitalul, tribunalul. Această societate este circumscrisă istoric, dar coordonatele ei rămin destul de incerte (un oraș provincial in anii 193 . . .), deși autorul pare la un moment dat ispitit să reconstituie in detaliu atmosfera unor medii sociale dinaintea războiului(tribunalul, o gazetă radicală de stinga, un spital de boli nervoase). Rediografia unor mentalități și comportamente sociale, a unor categorii profesionale de intelectuali, seamănă uneori mult cu realități ale unei epoci mai aproape de noi, „plasarea“ lor istorică nefiind așadar decit un subterfugiu. Ne miră faptul că Gh. Schwartz a ales in Martorul calea ocolită a unui roman „de epocă“, și nu a abordat cu mai mult curaj, și cu aceleași mijloace, romanul de actualitate.

Titlul romanului, nu intru totul inedit, destăinuie intenția autorului de a urma o modalitate cunoscută de asumare a socialului din perspectivă etică, cu alte cuvinte de a reconstitui o epocă socială indirect, prin intermediul unei conștiințe care iși pune problema valorii morale a fiecărui gest uman, conștiință a cărei nehotăriri și speculații cazuistice in marginea adevărului devin adevărata materie a romanului. Gh. Schwartz se află insă in situația puțin curioasă a autorului dotat pentru proza de elaborare epică, obiectivă, sau de reconstituire minuțioasă, de aceea se simte destul de stinjenit de prezența unui martor-raisoneur, renunțind adeseori la el. Pe mari porțiuni romanul se rezumă la o epică măruntă, de observație diurnă inregistrind cu minuție exagerată gesturile cotidiene ale eroului, conversațiile sale intelectuale Alteori prezența eroului narator este mai evidentă, autorul punindu-l să comenteze pe larg, cam discursiv, evenimentele la care participă, sau să le reconstituie din relatările martorilor pe cele la care nu a asistat : (greva muncitorilor, procesul prietenului său Marius Gruia, acuzat de o crimă imaginară), să propună un gen de ficțiuni ca in „noul roman“, variante ipotetice ale evenimentului respectiv. Astfel autorul, fără a renunța la dramatismul epicii „obiective“, incearcă să il alterneze cu procedee ale narațiunii obiective, oscilind arbitrar intre postura scriitorului omniscient și cea a naratorului- martor care poate reconstitui numai in funcție de datele pe care le deține, intre versiunile imaginate de erou (transcrise la subjonctiv) și realitatea evenimentului respectiv sau convenția epică a indicativului. Poolo va incerca mai tirziu să confrunte „ficțiunea“ sa cu desfășurarea reală a evenimentelor, trecind-o in revistă și căutind alte soluții narative, cu convingerea că, chiar dacă datele istoriei plăsmuite de el nu se verifică intru totul, el a anticipat cel puțin „printr-un calcul logic și șahist esența evenimentului.

Apreciind cum se cuvine această interesantă modalitate introdusă de autor, trebuie să notăm insă neverosimilitatea, din punct de vedere biografic, a „ficțiunii“ : eroul nu avea cum să-și imagineze lanțul de intimplări din timpul grevei intrucit aceasta era pentru el o experiență cu totul nouă, fără precedent. Ceva mai veridică ni se pare reconstituirea de către Poolo a procesului inscenat impotriva lui Gruia, luptător comunist. căci aici cel puțin eroul deține toate datele de la martori oculari, chiar dacă povestirea procesului se face in prea multe detalii dramatice ce țin mai degrabă de legile narațiunii obiective, de cit de cele ale evocării. Cartea, care amintește oarecum de procedeele compoziționale ale romanului Martorii de Mircea Ciobanu (și acolo se inlocuiește narațiunea obiectivă cu narațiunile ipotetice ale unor martori nesiguri), trădează o anume nehotărire in alegerea formulei epice : deși cel mai bine il servește pe autor proza de factură narativă, fie de observație comportamentistă, fie de desfășurare epică propriuzisă (la un moment dat, după ce evenimentele se precipită prin implicarea eroului in anchetă, se adoptă chiar o intrigă polițistă), aceasta este uneori părăsită in favoarea unui roman de „cunoaștere“, un roman al experienței sociale. De aceea firele de maximă tensiune dramatică se impotmolesc in intervențiile discursive ale eroului ce dau romanului o lungime excesivă, intr-un analism riguros, o subtilă dezbatere etică care privește pe rind statutul moral al profesiunii sale și, prin extensie statutul moral al activității sociale. Eroul, in lungile sale dialoguri cu sine și cu ceilalți, incearcă să elucideze problema opțiunii și a responsabilităților ei, atit in cadrul ingust al profesiei sale cit și in cel mai dramatic al existenței sociale, indeosebi a justiției pe care eroul o privește cu incruntarea aproape dostoevskiană. Căci, in locul unei justiții absolute, infailibile, societatea interbelică ii oferă exemplul unei justiții relative, depinzind in așa măsură de conjunctură, de interesele de moment, incit devine o morală a arbitrariului, un fel de tragere la sorți măsluită cum o descrie cu cinism principalul ei beneficiar, inspectorul de poliție Martin.

Impotriva acestui arbitrar, eroul romanului incearcă să lupte in calitatea sa dublă de om social și om de știință, străduindu-se să armonizeze ipostaza sa socială cu cea creator-intelectuală, lăsindu-se absorbit de proiectul utopic al unei lucrări care să descifreze resorturile ascunse ale relațiilor sociale, transformind psihologia intr-o „știință despre conduită“ ce incearcă să motiveze comportamentul uman (și, speră eroul, comportamentul social) in funcție de niște parametri fizici, de schimbările chimice din neuroni. Acest proiect, care ar fi constituit un scut protector impotriva arbitrariului și imprevizibilului confruntărilor sociale, nu se va realiza evident niciodată, autorul său fiind nevoit să recunoască in cele din urmă empirismul judecăților sale despre lume. Ca atare el nu va putea scăpa de condiția sa de martor neputincios, „cu ochii legați și impasibil la frămintările oamenilor“, neințelegind adevăratele mobiluri ale mecanismului social, visind să schimbe lumea cu „fișele sale“. Printr-o complicată manevrare a unor fabule și parabole (ca cea istorisită de Hipocrit cu privire la „denunțătorii de profesie“, sicofanții Atenei antice) scriitorul reușește totuși să precizeze intuițiile sociale ale eroului său, indreptindu-le spre realizarea adevăratului curs pe care trebuie să-l ia acțiunea sa socială, in finalul cam declarativ al unei fabule ce rezumă toate confruntările din roman sub forma unei metafore spectaculoase in care combatanții devin partenerii unui joc de șah. Nu ni se pare prea fericit acest alegorism din ultimul capitol, care transformă inevitabil personajele romanului intr-un triunghi simbolic, in pionii unei dispute abstracte, așa cum nu va fi vroit nici chiar autorul „il rog pe bunul cititor, spune acesta la un moment dat, să nu-i judece pe Poolo ca pe un martor, pe Marius Gruia ca pe un acuzat, pe Martin ca pe ceea ce reprezintă. Dar mă intreb dacă n-ar fi ajuns in aceste situații personajele respective . . . in cadrul romanului acestuia un roman viitor nu le-ar fi rezervat aceeași soartă ?“.

Cu bună știință, bănuim, Gh. Schwartz formulează intrebarea care se potrivește in cea mai mare măsură unui roman de factura Martorului, intrebare ce dezvăluie riscurile pe care le are de infruntat, vrind nevrind, scriitorul care are ambiția să introducă narațiunea sa intr-o ordine ideatică superioară, in contextul unei dispute cu personaje-metaforă.

MARCEL POP CORNIȘ

TRAIAN DORGOȘAN

„Cellalt geamăn“

(Editura Facla, 1972)

CELLALT GEAMĂN este cartea de debut a unui poet format. Dincolo de evidenta stăpinire a tehnicii poetice, deslușim un glas ale cărui inflexiuni se colorează, in mare parte, din propriile resurse.

Traian Dorgoșan știe sau, oricum, intuiește că versul este un organism nu o succesiune mecanică de sonuri și vocabule și că imblinzirea lui pretinde vocație dar și răbdare. Așa se explică, presupunem. articularea artizanală a secvențelor, dusă adesea pină in pragul prețiozității. Iată, de pildă ,printre altele, o subtilă asonanță, poate căutată, dar bine găsită, realizată prin cuplarea a două segmente fonetice cuprinzind aceleași sunete diferit așezate : și dacă-n noaptea albă ți-aș pătrunde / cu dromaderii singelui in tundre (p. 94).

Deasupra adincimilor (spațiul abis dintre veghe și vis) vibrează, așadar, struna severă a frazei, capabilă să smulgă și să lanseze in plină lumină cuvintul multă vreme așteptat și dorit a fi unic. Zborul este, de fapt, una din obsesiile poetului : Creierul meu/e văzduh / și aripă / gindului meu suitor (p. 75), exclamă el, urmărind traiectul semeț al imaginii : . . . Și iată / din arcul frunții-de os / gindul-săgeată / a țișnit spre zenit (p. 71).

Spiritul poetului se mișcă eliberat in spațiul limpede al inălțimilor. Incercarea sa, se lovește insă necontenit de rezistența cuvintelor (piedică reală), de care poetul se teme mai mult decit este nevoie. Lestul acesta ii stinjenește avintul. Vroind să le induplece – fiindcă doar prin ele iși poate infăptui zborul – poetul „lucrează“ cuvintele indelung, dezmierdindu-le pină la riscul de a nu i se mai supune.

Incleștarea, atent urmărită, dintre conștiință și cuvint, este substanța unora din cele mai reușite piese ale volumului. Implicată in majoritatea poemelor, ea se dezvăluie pe de-a-ntregul in Crimă și pedeapsă (p. 18), precum și in Cellalt geamăn, ciclu cu intenții, de altfel, mai ample și care constituie, după opinia noastră, partea cea mai rezistentă a cărții. Poetul, năpădit altădată (Crimă și pedeapsă) de roirea cuvintelor, cărora incearcă să le-mplinească rostul, rătăcește acum, căutindu-și salvarea, pe țărmul Marelui Lapsus, metaforă simbol cu repetate ecouri : Iată, acum rătăcesc prin stufărișul cuvintelor din bălțile Marelui Lapsus. / Uneori, cite-o pală rece de vint, venită din malul cellalt, șuieră-n trestii, le-ncearcă, le-ndoaie, și inima mea se-nfioară, și-un glas cunoscut, ce mă cere, ce-l caut, imi pătrunde in creier. / Eu știu, mamă : tu mă vei lepăda, in curind, pe apele-afunde și negre și trebuie, de aceea, să-mi impletesc, negreșit, din trestia cuvintelor – leagăn, să pot să plutesc laolaltă cu geamănul meu regăsit, cind mă vei lepăda, mamă, pe apele negre și-afunde. (p. 86).

Sentimentalitatea lui Traian Dorgoșan este insoțită in permanență de reflecție. Trecind peste Evadarea din umbră (secțiune mai puțin realizată artistic), ne intimpină pretutindeni aceeași săgeată a gindului, a lucidității, cenzurind elanurile și mărturisirile. Comentariile aflate in surdina ironică a unei paranteze obligă sensibilitatea să se detăinuie cu zgircenie și cu pudoare : Nu pot vorbi : mi-e limba de cerneală / (s-a nărăvit la semne de tipar) (p. 16) ; Nu pot să rid cu risul meu suspect. / Să pling, nu pot (și nici n-ar fi-nțelept) (p. 17).

Nici chiar o poezie a despărțirii (Vară și fum, p. 58) și cea a marii despărțiri presimțite (Pasărea măiastră, p. 64) nu sint scutite de această superioară reținere.

Inclinația „intelectualistă“ a poetului justifică numărul mare de imagini abstracte, de metafore modale, cu dublă dependență : Femeia-mpietrise-statuie de jad (p. 20), Și dacă te-aș aduce-n deșertul meu-izvor (p. 40) etc.

Urmărit de umbră și, deseori, de spaimă (Spaima, p. 28), autorul desface cu tenacitate, din masa amorfă și nesupusă a cuvintelor, trupul armonios al sonetului : Ca sculptorul antic la Galatee / – voind desăvirșirii amarul vin să-i gust – / revin, sonet, același Pygmalion vetust, / cu patimi noi mocnite-n ochi-scinteie. (p. 6).

Citeodată, „dalta“ a tăiat prea adinc sau a șlefuit prea insistent contururile, uscindu-le seva. S-ar putea reproșa unora dintre catrene lipsa de spontaneitate, și nu fără oarecare dreptate ; răpindu-li-se orice inițiativă, cuvintele se golesc de mister.

Intreaga culegere stă sub semnul Marelui Lapsus, cea mai prețioasă cucerire a autorului. Cuvintele, știute cindva – așa cum sint știute indeobște – se furișează, acum, cind se văd așteptate, la limita dintre veghe și vis, sau , dimpotrivă, inundă spiritul poetului, intr-un flux și intr-un reflux fără oprire. Năzuința lui de a-și fixa trăirile in cadrul capricios al cuvintului are ceva din căutarea celuilalt geamăn.

In această scotocire neintreruptă, prima alegere este adesea respinsă, alteori unirea se face cu efort și rămine incertă.

Dar, atunci cind, Sisific bolovan rostogolit / in craterul de patimă și dor, poetul uită parcă, pentru o clipă și incordarea și neliniștea, din corzile destinse curg armonii de-o memorabilă puritate :

Condor domnesc cu aripa de vată, / contur de nor, zbor pur, pe cer prelins . . . / Cum fugi din focul minții, dinadins, / cind te pindesc cu pușca-ncrincenată ! // Mi-e ochiul nu-ndeajuns, poate, deprins / cu nimbul tău ? Mi-e fruntea prea-ncordată ? / Țintesc și trag-prin două timple-o-dată : / doar umbra-nșelătoare ți-am atins . . . // . . . Cobor de-atuncea-n somn, biet vinător, / cu Noaptea-javră șchioapă de-un picior // și reintors la jocul de-a Parcă-Nici-N-Am Fost / mă văd in vis, copil grozav de prost, // ce-alerg pe cimp, cind aripa ți-o scuturi. / cu șapca sportă-n creștet, după fluturi . . . (Joc, p. 47).

EUGEN DORCESCU

ION CARAION

„Duelul cu crinii“

(Ed. Cartea Românească, 1972)

Intinsa activitate publicistică a excepționalului poet Ion Caraion este indeajuns de bine reprezentată de acest volum, in care poetul a adunat, fără cruțare pentru editor, recenzii, tablete, note de lectură dar și eseuri, memorialistică, evocări. Greutate o dau ultimele. Primele („Planete“) apărute inițial, bănuim, din obligații redacționale sau amicale, sint comentarii protocolare, ușor evazive, insuficient de nuanțate pentru a promova tineri, prea telegrafice pentru maturi (cite trei-patru pagini pentru Ion Alexandru, Aurelia Batali, Cezar Baltag, Radu Boureanu, Ilie Constantin, Mihai Crama, Angela Croitoru, Leonid Dimov, Ion Drăgănoiu, Mihai Elin etc. etc.) alăturind deci nume unor simple presupuneri. Ion Caraion nu descoperă poeți. Tonul e prea de sus, lipsit de simpatie confraternă, distanțele sint prea mari, inghețate de un fel de trufie sticloasă. Scriind despre cărțile mai sus citate, autorul nu comentează poeți (modul particular al acestora de a fi) ci generalitatea poeziei. Recenzind, Ion Caraion scrie, de fapt, despre mai vechile iubiri ale sale, izolind versuri spre a le degusta in tihnă. Cadrul e foarte larg, ucigător pentru o recenzie : pe cele două pagini consacrate lui Modest Morariu apar tovărășiile strivitoare a unor Sandburg, Jacques Prévert, Eminescu, Breton, Follain, Queneau. Recenziile acestea sint, in fapt, prelungirea altor eseuri scrise altădată. Vocea lui Ion Caraion este vocea unui trecut literar și numai riscurile și intuițiile de mare finețe, de altădată, pot da impresia sincronizării. Timpul său (de eseist) este deceniul cinci ; eseurile de atunci aparțin unui spirit viu, disociativ, a unui scriitor la curent cu noutatea europeană, deschis spre innoire. Incă insuficient discutat azi (Panorama . . . lui Al. Piru ar fi putut prilejui o introducere in analiza lui) deceniul iși are, in Ion Caraion, una din foile de temperatură : nervii intinși, pasiunea, riscul și increderea lui. Tinerii poeți ai lui, publiciști totodată, sint ultimile voci ale ei. Ei poartă presentimentul sfirșitului, trăiesc febra, scriu in frisonul tranformărilor fundamentale ale secolului XX. Deschiderea spre noutatea europeană (in 47 Caraion obținuse colaborări de la Sartre și Camus) angajarea, fac parte din conștiința de cetățean implicat in destinul omenirii. Marele interes al volumului „Duelul cu crinii“ constă tocmai in plantarea unor jaloane in pămintul, incă virgin pentru istoria literară a acelor ani. O sumă de probleme ale eseurilor lui Ion Caraion sint și ale confraților. In 1943 Caraion era un revoltat : plesnetul cuvintului, șuierul frazei aparțin unui furios. Literatura viitorului, manifest literar, e un urlet de revoltă :

„Tinerii de miine vor zvirli in stradă decolteurile și artificiul. Lor nu le trebuie expresii titirite, după coduri muzicale, anorganice, unde jobenul iluziei și dexteritatea degajărilor mutuale au ajuns motive de scuză, cind contracte – de cite nuanțe ale punctelor cardinale nu mai pomenim ! – se rup sau se intocmesc oră de oră. Tinerii de miine au pornit să desfacă lucrurile de la căptușeală. Ele erau putrede. Sint și acuma. Miros a molie și a cirpă sărată. Seamănă c-un fel de zeamă culturală improvizată, contrafăcută, care niciodată nu i-a venit bine poporului.

Pe-aproape e o neliniște. Oameni potriviți cu metrul și numerotați conștiincios, presimt ceva care nu seamănă cu ce credeau ei. De aceea se inghesuie, gifiie, dau din picioare, zăvoresc ușile, inchid ferestrele. Cu toate acestea ei nu pot fi decit simpatici. Afară de pericolul ridicolului, dinșii nu mai vin cu nici un altul. De aceea ne plac. De aceea ii aplaudăm. De aceea ii ținem pentru zile cu altfel de distracții“.

Protest impotriva calofiliei, impotriva luxurii estetizante, impotriva falsului și retragerilor din fața lumii ; participarea vie la viața, la trepidațiile timpului. Ca aproape toți poeții-eseiști (mă refer la creatorii de rasă) Ion Caraion este, in eseistica sa, un fanatic al poeziei. Mai bine : al Poeziei. Ea este eroina acestei cărți compacte, personajul principal, zeul la care autorul se intoarce mereu. Paginile de memorialistică (amintiri din activitatea de animator cultural) se reintorc mereu către destinul poeziei ; un studiu inchinat lui Marin Preda se intitulează Despre poezia gindirii ; și poate că de aceea Ion Caraion scrie unul din cele mai emoționante evocări a lui Miron Radu Paraschivescu, una dintre cele mai exacte cuprinderi a personalității acestui mare demnitar al poeziei. Aș spune : cel puțin pentru deceniul cinci cele două nume, cele două atitudini sint vecine. Ințelegerea se face prin simpatie. Prin revoltă comună. Prin iubirea comună pentru literatură. A iubi poezia inseamnă a iubi . . . eroii poeziei. Ian Caraion ii iubește, patetic, pe eroii poeziei, intru aceeași ințelegere a confraternității. Baudelaire, Lautreamont, Appollinaire, sint marile iubiri ale sale, cuprinși in studii pioase și elegante, de rafinat. Poet modern Caraion descoperă, prin simpatiile sale, modernitatea poeziei. Și am adăuga aici, inocența. Este subiectul secret al studiului despre Saint-Exupery.

„După ce a indurat nu numai două sau trei omide, ca floarea micului său prinț, ca să ajungă să cunoască fluturii, ci poate mult mai multe tiritoare ; pe marginea dintre gingășie și absolut, petalele de stofă eternă ale florii care a fost și rămine conștiința lui Exupéry, petalele acestea devin, urmărindu-le an de an, mai dese, și-n umbra lor (cu uleiuri și miresme), și-n preajma lor (cu entuziasm și estuare), de „dedesubtul mărilor de nori“ unde „pindea eternitatea“, neliniștea căpitanului-pilot al văzduhului și al harului Antoine de Saint-Exupéry, pulverizat in mister, in ape și-n legendă, nemaiintors acum peste douăzeci și doi de ani, la 31 iulie 1944, pe aerodromul din Borgo, incă veghează cugetul omenirii, tot așa de fierbinte intrebător azi și mereu, tot așa de ingrijorat și de incandescent ca-n clipa mărinimoasei spaime solicitudini și rugi din PILOT DE RĂZBOI : „Miine vom intra in noapte. Fie că țara mea să mai existe cind se va intoarce ziua“. Am adăugat inocența.

Și am adăuga, aici moartea. Este subiectul evocării lui Paul Celan, sinucis la 50 de ani, mare poet european, descoperit de Ion Caraion.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Momente Blaga

…În ianuarie 1935, cînd la Teatrul Naţional din Cluj se reprezenta **Avram Iancu,** Ion Olteanu era încă student la litere şi colectase pentru seara premierei bani, spre a cumpăra flori şi a le preda, împreună cu o colegă, lui Blaga, care venise din străinătate pentru a asista la reprezentaţie. Printre spectatori erau de faţă : Sextil Puşcariu, Emil Petrovici, Ion Lupaş, Petre Grimm, Iuliu Haţieganu, Ion Breazu, Victor Papilian şi alţii, floarea intelectualităţii clujene din acel timp. Artiştii : Ion Tilvan (Avram Iancu), Nae Voicu (tatăl lui Avram Iancu), Silly Munteanu (Erzsi), (amintind doar pe unii), interpretau cu strălucire rolurile iar în timpul schimbării tablourilor, Blaga apăru la rampă, în urma necontenitelor aplauze. Avea obrajii adînciţi de emoţie, ochii cărbuni aprinşi. Spectatorii îl salutară cu noi ropote de aplauze iar la retragerea după cortină fu întîmpinat de buchetul de flori înmînat de Ion Olteanu. Fericit prilej pentru a se cunoaşte şi a se schimba calde cuvinte. Blaga se interesă de aproape de tînărul student, sesizîndu-i, după primele cuvinte, preocupările pentru teatru. Îi fixă o întîlnire pentru a doua zi, la hotelul „Astoria", unde Ion Olteanu avu prilejul să-şi expună unele opinii în materie de teatru. Îi mărturisi lui Blaga că prologul din „Avram Iancu" nu trebuia jucat în mod naturalist, ca în seara precedentă, şi că toate piesele sale trebuie smulse din făgaşul obişnuit şi împinse spre esenţa ce le caracterizează, spre mit. Blaga se arăta foarte interesat de ceea ce i se spunea şi îl rugă pe Ion Olteanu să meargă cu el, cu maşina, să lase cărţi de vizită personalităţilor care îl onoraseră cu prezenţa lor, la premieră. Cînd a aflat că Ion Olteanu intenţionează să plece în Germania, după terminarea facultăţii la studii de regie, el l-a întrebat, vădind şi mai mult interes, cum ar putea fi jucate cu succes unele din piesele sale, care au subiect istoric, referindu-se la „Meşterul Manole", Cruciada copiilor", Avram Iancu". „În nici un caz, nu istorica", i s-a răspuns şi aceasta l-a încîntat tot timpul, în drumul făcut cu maşina pe la diferitele notabilităţi clujene.

Abia după vreo trei ani, Blaga l-a întîlnit din nou pe Ion Olteanu, după ce acesta se întorsese din străinătate. Relaţiile lor devin mai strînse, în 1941, cînd Ion Olteanu era regizor la Timişoara, la Teatrul Naţional din Cluj, stabilit vremelnic în oraşul de reşedinţă al Banatului. Cu aprobarea conducerii teatrului (director era Dem. Moruzan şi mai apoi N Kiriţescu), Ion Olteanu începuse montarea piesei „Daria". La început, Blaga, într-o convorbire telefonică, făcuse obiecţii împotriva jucării acestei piese pe care o considera mai puţin izbutită, dar, pînă la urmă fusese de acord şi doar cerea lui Ion Olteanu să ţină seamă de ultimele corecturi aduse textului.

Iată scrisoarea, semnificativă, dealtfel, sub diverse aspecte :

30 aug. 1941

„Scumpe Domnule Olteanu,

„Am primit rîndurile D-tale şi-ţi mulţumesc pentru interesul cald ce-l porţi pieselor mele. Nu mă îndoiesc că Daria va fi bine jucată. În toamna aceasta îmi retipăresc „Opera Dramatică"". „Daria" am revăzut-o şi am făcut unele schimbări, reducînd pe cît posibil partea ei clinică. Îţi trimit prin timişoreanca Doamna Florica Dobrin, zilele acestea, un exemplar **corectat.** Te rog să-ţi faci corecturile şi reducerile în exemplarul ce-l ai, şi pe al meu mi-l restitui fiindcă nu am altul. În textul odată astfel corectat, D-ta ca regisor îţi poţi face reducerile pe care le mai crezi necesare. Ţin ca piesa să se reprezinte în noua formă (redus).

Cît priveşte Zamolxe, mulţumesc D-lui Director Kiriţescu pentru bunele D-sale intenţii. Nu cred însă că Zamolxe e reprezentabil. Zamolxe rămîne de fapt un poem liturgic.

Dar dece nu s-ar relua **Cruciada Copiilor ?** Sau aşteptaţi reapariţia operei mele dramatice, şi încercaţi atunci cu **Fapta** (de asemenea foarte revizuită !). Cu mulţumiri şi multă prietenie" :

LUCIAN BLAGA

Piesa, avînd în distribuţie pe Magda Tilvan şi Nunuţa Hodoş, s-a bucurat de real succes, consemnat în presa timişoreană. Amintim ampla cronică datorată lui Aurel Buteanu.

Blaga n-a venit la premieră, în schimb avea să ia parte în curînd la reprezentarea **Cruciadei copiilor.** El sosi la Timişoara cu două zile înainte, în dorinţa de a asista la repetiţii şi pentru a ţine o conferinţă despre Gandhi. La rugămintea lui Ion Olteanu, el nu participă la repetiţii dar la premieră fu încîntat de reuşită, de aplauze şi chemările la rampă. Întreabă chiar, dacă nu există posibilitatea de a se face poze, pentru păstrarea mai vie în amintire a momentului. Redăm două secvenţe fotografice realizate cu acel prilej :

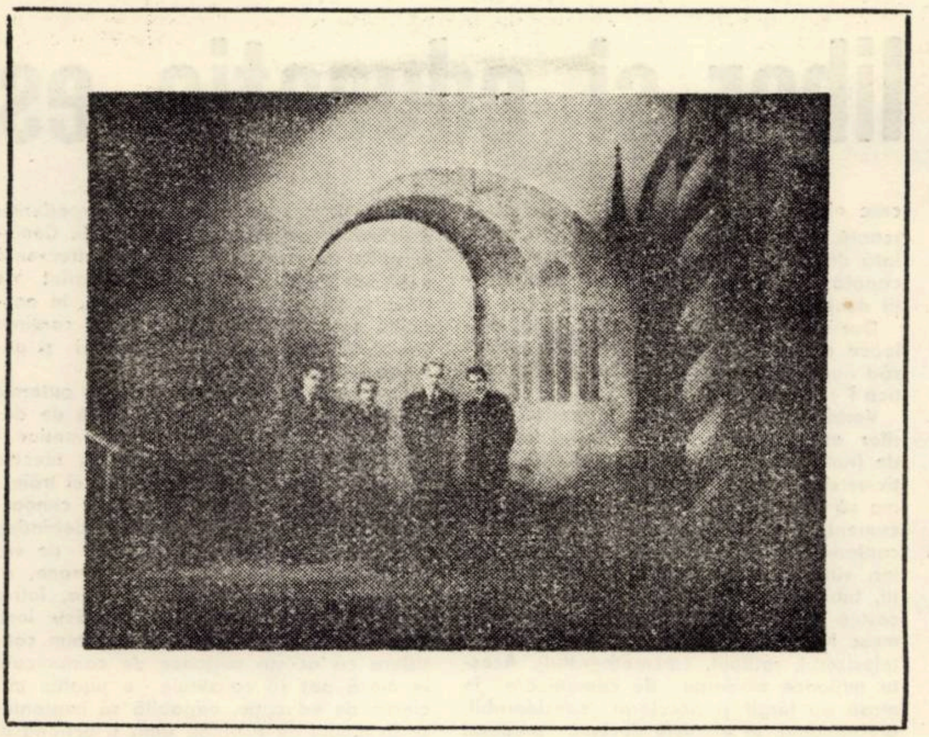

(În fotografia de sus)

De la dreapta la stînga : Ion Olteanu, Lucian Blaga, Mircea Popa, Emil Josan, după spectacol.

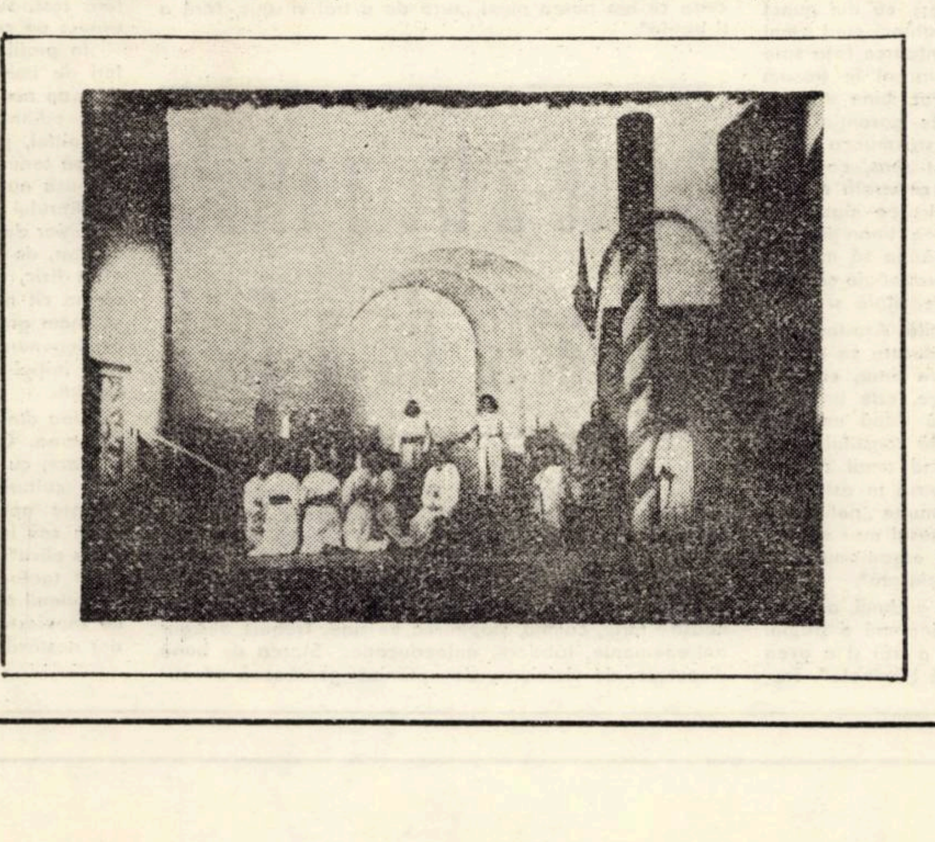

(În fotografia de jos)

Secvenţă din piesă. De la dreapta la stînga : Petru Dragomir (Dascălul), C. A. Russei (Ghenadie, în negru), Nunuţa Hodoş (Puiu, stînd pe canapea), Maria Cupcea (Doamna, în mijlocul femeilor), Maria Nemeş (Ioana Zănateca (în fund, în alb).

După spectacol, Blaga a luat masa, împreună cu Ion Olteanu şi soţia, Titus Lapteş, Mary Cupcea, Nunuţa Hodoş şi Ştefan Braborescu la restaurantul Spieluhr, într-o atmosferă de bună dispoziţie şi interesante conversaţii. El mărturisi că e fericit de succes, mai ales că pe parcursul spectacolului avusese emoţie la „scena femeilor", deoarece alţi regizori au montat-o fără talent şi fără imaginaţie. În schimb, Ion Olteanu, dăruit cu fantezie regizorală, pentru dozarea efectelor împărţise textul altfel, adusese multe femei în scenă, replicile împărţindu-le între mai multe femei, nu rostindu-se doar în monotone monologuri. Blaga a mai arătat că această variantă o va introduce în viitoarea ediţie a piesei.

Spectacolul a fost comentat elogios în „Vestul" (nr. 2834 din 1 nov. 1942), de către scriitorul Andrei A. Lillin. Cităm din cronica teatrală cîteva pasaje :

„Cruciada Copiilor", pe scena teatrului nostru .. merită pe deplin calificativul unui mare spectacol de artă … Aceasta este, cum ne-a mărturisit-o, după lăsarea cortinei, şi părerea lui Lucian Blaga … un serviciu adus operei prin montarea ei, pe care o datorăm d-lui Ion Olteanu … Admirăm darul şi maturitatea, cu care artiştii Teatrului Naţional din Cluj la Timişoara au ştiut să şi-l însuşească pe Blaga …"

În iarna lui 1943, piesa a fost din nou jucată la rugămintea lui Petru Comarnescu, pe atunci inspector în Ministerul Artelor, care şi-a exprimat într-o scrisoare către Ion Olteanu satisfacţia pentru stilul şi modul de interpretare al rolurilor din **Cruciada Copiilor.** Petru Comarnescu avea să comenteze dealtminteri şi reluarea, în turneu la Bucureşti, a **Dariei.** De astă dată aprecierile le făcea în public, în cotidianul **Viaţa** (din 21 iunie 1943) unde avea să consemneze :

„Seria de reprezentaţii pe care le dă la Teatrul Naţional din Bucureşti, Teatrul Naţional din Cluj – Timişoara, s-a inaugurat vineri seara cu piesa d-lui Lucian Blaga, „Daria". În totul a fost un spectacol deosebit… Mărturisim că succesul deosebit al spectacolului se datoreşte d-lui Ionel Olteanu, un tînăr şi înzestrat director de scenă la Teatrul Naţional din Cluj la Timişoara. D-sa este un intelectual ardelean format în Germania, unde a participat la experientele regisorale ale celebrilor Heinz Hilpert, Erich Engel, Jürgen Fehling, care continuă pe scena lor preocupările în care au adus atîtea contribuţii un Reinhardt, un Gordon Craig, un Copeau, un Gemier, un Dullin, Pitoef, Batty şi alţii."

Blaga n-a participat la reprezentaţie. Aceasta a fost onorată de prezenţa unor personalităţi, ca : Liviu Rebreanu, Ion Petrovici, Camil Petrescu, Tudor Vianu, Mircea Ştefănescu şi alţii.

În genere, ceea ce asigura succesul spectacolelor cu piesele lui Blaga, în regia lui Ion Olteanu, era fuga de istoricism şi naturalism.

La scurt timp, **Daria** avea să fie jucat şi la Sibiu. Fusese anume programată pentru a fi văzută şi de către autor.

Anunţat de unii prieteni, Blaga îi trimite lui Ion Olteanu o scrisoare, în care după ce îşi exprimă satisfacţia, îl roagă pe Ion Olteanu să scoată un pasaj din piesă :

„Dragă Domnule Olteanu,

mi se spune că Daria va fi încurînd reprezentată la Sibiu, în turneu. Vestea mă bucură. Aş avea însă o mare rugăminte.

Dintr-o recenzie a lui Buteanu am înţeles că sunt unele lucruri în text, pe care eu le-am eliminat, dar care totuşi au rămas în textul D-tale. În orice caz ca să fie eliminate lucrurile, cam şoching, de la pag. 23, adică povestea inventată de Daria cu privirea la gelozia mamei ei vitrege. Aşa cum ţi-am indicat eu în text. Acest lucru îl doresc în chipul cel mai subliniat. Aici suntem într-o atmosferă mai pudică, şi urechile nu prea suportă aşa ceva. De altfel în noua ediţie a piesei, textul e schimbat în consecinţă."

Încă odată : ţin neapărat la acest lucru. Sper să te văd, deci şi pe D-ta la Sibiu. La Iaşi se reprezintă în curînd **Cruciada.**

La revedere, cu toată prietenia

BLAGA

P. S. Se poate ca Buteanu să cunoască lucrurile la care mă refer, din carte. Bănuiesc însă că le ştie totuşi de la teatru.

Cînd artiştii de la Teatrul Naţional din Cluj – Timişoara au sosit la Sibiu, Ion Olteanu fu invitat de Blaga la el acasă, unde în cadrul unor obişnuite informaţii de ordin personal s-au reluat şi vechi discuţii în legătură cu „Daria", „Cruciada Copiilor" şi unele proiecte privind montarea altor piese ale lui Blaga, îndeosebi „Tulburarea apelor"

Seara, spectacolul a început cu sala arhiplină : profesori, studenţi, iubitori de artă din diverse domenii profesionale. Artistele Magda Tilvan şi Nunuţa Hodoş, voind să aducă un deosebit omagiu lui Blaga, au jucat la cel mai înalt nivel de măiestrie scenică. Magda Tilvan, transfigurată, n-a mai ţinut seamă de a nu rosti pasajul, a cărui omitere o ceruse Blaga, ci şi-a spus monologul complet, în frenezia sălii şi aplauzele autorului însuşi, încîntat de succesul piesei.

În 1944, cînd Ion Olteanu începuse repetiţiile cu **Tulburarea apelor,** a primit de la Blaga o nouă scrisoare, în care face interesante reflecţii asupra montării piesei, lăsînd însă întreaga latitudine regizorului :

„Scumpe Olteanu,

Surpriza cu Tulburarea e în adevăr surpriză ! Îmi pun din nou toată nădejdea în D-ta. Ce te faci cu Nona ?

Doar o singură îndoială : nu ştiu dacă se face bine introducerea baletului. Eu am oarecare aversiune faţă de amestecul de genuri ! Cu toate că baletul în sine îmi place. Dar faci cum crezi. Eu îţi expun doar un sentiment **personal.**

Deci : tulbură Timişoara !

Să trăieşti !

Frăţie !

LUCIAN BLAGA

Piesa n-a fost jucată, pentru că Ion Olteanu, nemulţumit de o parte din distribuţie, întrerupse repetiţiile.

În anii 1952–1957, Blaga a discutat în mai multe rînduri probleme privind teatrul său cu Ion Olteanu. Acesta intenţiona să-i reia într-o nouă viziune scenică întreaga operă dramatică, grupată în trei cicluri.

Proectul lui Ion Olteanu avea să se realizeze, în parte mai tîrziu, în 1967 şi 1968.

BAZIL GRUIA

Timp liber şi educaţie estetică

Multiplele măsuri luate de organele puterii politice și de stat, în problemele tineretului, sint destinate să contribuie la dezvoltarea lui sănătoasă fizică și psihică, etică și profesională, la autorealizarea sa echilibrată, in indeplinirea îndatoririlor față de familie, stat și societate.

Societatea socialistă, prin toți factorii săi educaționali, cultivă la tineret, pe lingă o serie de trăsături morale, profesionale și o sensibilitate autentică pentru problemele culturii, făcindu-i capabili să manifeste interes pentru o inaltă cultură umanistă. Dar așa cum arta și toate formele estetice au un caracter dinamic, și formaţia cultural-estetică a personalității trebuie să aibe un caracter dinamic. Acesta nu poate fi realizat decit intr-o continuitate, de cultivare într-un anumit cadru sau mediu social-cultural sub influența modelelor pe care individul le suportă. al stadiului educației estetice generale.

Trăsăturile afectiv-estetice se formează la tineri prin mijloace foarte diferite și intr-un timp ce efectiv nu poate fi delimitat. Aceste trăsături se pot modela, dirija, (fie) intr-un cadru organizat, dar se cristalizează și in cadrul unei relații „EDUCAȚIE – TIMP LIBER".

Relația „educație – timp liber" e o problemă nouă in contextul vieții contemporane, fără a putea afirma că ea a fost absentă in trecut. Aristotel, incă, socotea că educația este strins legată de libertatea pe care omul o are de a dispune de timpul său. Școala ateniană era concepută in acest spirit. Mai tirziu, utopiștii Renașterii, Thomas Morus și Tomaso Campanella, au intuit importanța timpului liber pentru dezvoltarea personalității umane. Marx califica timpul liber drept „spațiu al dezvoltării umane".

Epoca contemporană se caracterizează printr-o explozie a cunoștințelor, însoțită de o explozie școlară și universitară, prin apariția unor discipline științifice noi, dar și printr-o „alterare" a cunoștințelor, o perimare rapidă a competenței. De aceea, încă din școală, este nevoie să dezvoltăm la tineret capacitatea de a se informa in mod inteligent, de a „invăța să invețe" folosindu-se de sursele de comunicare și cunoaștere specifice epocii noastre, să îmbine armonios exercițiul intelectual și afectiv solicitat de actul creator, cu cel pe care i-l oferă contactul cu valorile autentice. Realizind acest lucru, școala și societatea se vor achita de o indatorire nobilă, pregătind mai bine generațiile tinere in perspectiva acelei realități, in care nimeni nu poate dobindi, numai in școală, cultura de care are nevoie in viață. Iată de ce relația „educație – timp liber" capătă in epoca contemporană semnificații deosebite.

Dar să vedem care sînt principalele mijloace de care dispune tineretul în timpul său liber, pentru formarea sa afectiv-estetică ?

Vorbind de tineretul consumator al valorilor estetice și nu de tineretul creator de frumos, și în special de educația afectiv-estetică a primei categorii, putem afirma că tineretul dispune de izvoare de documentare și satisfacție clasice precum : conferințe și discuții, estetica monumentelor, vitrinele magazinelor, muzee, expoziții, biblioteci, spectacole etc. La toate acestea se adaugă ceea ce sociologii numesc **MASS-MEDIA** (magnetofonul, discul, televizorul, radioul, cinematograful). Aceste mijloace moderne de comunicare in masă au lărgit și accelerat considerabil, pretutindeni. in ultimele decenii, procesul de difuzare a valorilor artistice.

Comunicațiile de masă au schimbat considerabil nu numai modul de insușire a experienței de cunoaștere a noilor generații, ci și cel de asimilare a experienței afective de cultivare a sensibilității. Comunicațiile de masă suscită cu o frecvență nebănuit de mare un registru variat de trăiri și tensiuni sufletești dirijate, in condițiile societății noastre, spre un conținut elevat, pătruns de cele mai adînci și autentice semnificații umane.

Limbajul audio-vizual are un puternic substrat afectiv, de o uriașă forță de declanșare a mecanismelor afectiv-emoționale. Tineretul, mai intii, apreciază afectiv, și după aceea pe planul rațiunii, el trăiește emoțional și apoi ajunge la o cunoaștere in profunzime. Impresiile dobindite sînt astfel asociate unor judecăți de valoare asupra raporturilor interumane, adăugindu-se celor constituite deja, intr-o anumită formă in conștiința lor. Este incă unul din motivele pentru care putem considera că aceste mijloace de comunicare in masă pot să constituie o pirghie eficientă de educație, capabilă să implanteze in modul de a gindi, simți și acționa al tinerelor generații principiile noastre socialiste de conviețuire.

De regulă, comunicațiile de masă acționează in sfera „TIMPULUI LIBER" al tinerilor, in zonele acelui... „ansamblu de activități cărora individul se dedică in mod liber, de bună voie și cu plăcere, fie pentru a se odihni, fie pentru a se distra sau a-și satisface nevoile estetice, fie pentru a-și îmbogăți informația sau a-și completa în chip dezinteresat formația, pentru a-și lărgi și dezvolta participarea socială voluntară sau capacitatea creatoare, după ce s-a eliberat de obligațiile profesionale, sociale și familiale", cum denumește sociologul francez Joffre Dumazedier timpul liber.

Cel dintii indiciu cantitativ privind atitudinea pozitivă sau negativă, aderența sau non-aderența tinerilor la conținuturile difuzate prin intermediul noilor canale de comunicație este și timpul petrecut in fața micului ecran, timpul rezervat audițiilor muzicale ori altor preocupări determinate sau influențate direct de asemenea surse.

Cercetările efectuate pină in prezent arată că mijloacele moderne de comunicații in masă absorb o mare parte din timpul liber al tinerilor, intervenind frecvent in ritmul vieții lor cotidiene, provocînd uneori chiar perturbații și deplasări în structura timpului liber. In lucrarea sa „Mass-media și educația tineretului școlar" – Ioan Cerghit lămurește intr-un fel ce trebuie să insemne aceste deplasări in structura timpului liber : „prezența televiziunii, a radioului, a cinematografului, etc. nu ar presupune neapărat o eclipsare a altor preocupări, o renunțare la alte indeletniciri, ci mai degrabă ar putea să insemne introducerea unor elemente de noutate, de varietate și alternare a activităților ; o diminuare a acelui timp gol, lipsit de valoare, denumit atit de sugestiv – timpul pierdut". – Depinde ce anume este sacrificat, ce indeletniciri suferă.

Nu pot fi ignorate nici unele consecințe negative ale noilor mijloace de difuzare in masă a artei și culturii. E vorba pe alocuri de o „standardizare" a gusturilor ; valorile nu mai au cînd să fie asimilate critic, judecata estetică e formulată in grabă și superficial.

In condițiile culturii socialiste, posibilele efecte negative sint contracarate printr-o politică de îndrumare atentă a creației în conformitate cu nevoile reale ale societății. Imbinarea metodelor și mijloacelor clasice cu tot ceea ce oferă mass-media este o sarcină de onoare a tuturor factorilor educaționali. Dirijarea și influențarea structurii timpului liber al tinerilor contribuie la realizarea unui model de om, de personalitate, necesar societății, in circumstanțe de loc și de timp.

DUȘAN CAPLAR

Mircea Ceacîru

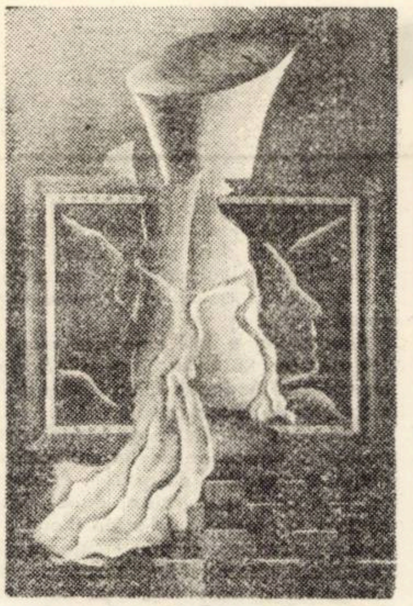
„Melancolie"

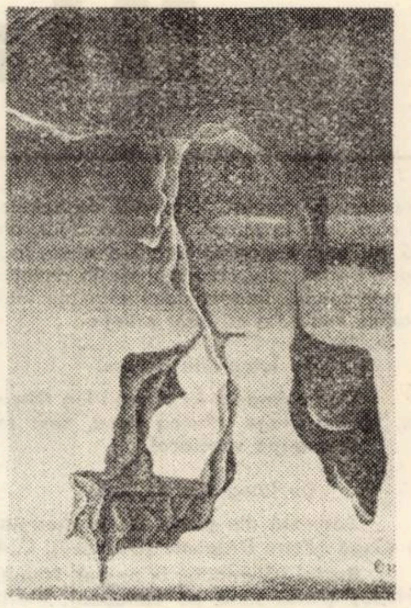
„Portret"

Cea de-a treia vîrstă sau arta de a trăi

Viața cunoaște imbătrinirea ca pe cea de-a „treia virstă" a sa. Știința a explorat pină acum numeroase zone ale acestui extraordinar capitol al vieții și posedă suficiente probe pentru a afirma că tinerețea, chiar dacă nu este eternă. poate fi menținută și prelungită. Schematizînd, avem intre 20–30 ani perioada de maximă asimilare și incadrare in viața socială, intre 30–50 perioada analizelor, a creației și a procreației, iar după 50 și 60 de ani, virsta sintezelor. Cu un singur corectiv : coeficientul de individualitate al fiecăruia dintre noi !

Putem afirma, fără teamă de a greși, că din punct de vedere spiritual, bătrinețea incepe atunci cind omul nu mai trăiește in prezent și viitor, ci intoarce fața spre trecut. Altfel, spus, granițele imbătrinirii ni le trasăm noi inșine. Un regim de viață echilibrat, bine alcătuit și respectat intreține sănătatea și este garanția unei vieți indelungate. La temelia acestuia stă munca – cel mai important stimulent vital. In acest sens, continuitatea vieții active capătă semnificația generală a unui principiu universal valabil pentru păstrarea vigorii fizice și intelectuale, pentru prelungirea tinereții și a duratei de viață. O existență activă, căreia să nu-i fie străine nici una din bucuriile vieții, dar rațională și echilibrată, asigură nu numai o capacitate vitală și creatoare normală, dar și o sănătate durabilă. Așadar, măsura vieții omului rezidă nu numai in durata sa cronologică, ci și in chibzuita ei folosire. Un tinăr, care își suprasolicită organismul fără cumpătare, este un „bătrin" pentru moment. Este adevărat că după un timp își va reface forțele. Oboseala prelungită constituie însă preludiul senescenței (imbătrînirii). Cind omul rămine dator odihnei zi de zi, cind se inglodează in astfel de datorii neplătite, cind uzează de prea multe „polițe neonorate", scadența nu va intirzia. Repausul nu-i va mai ajunge in refacerea forțelor, echilibrul organismului va evolua spre ceea ce numim „virstă inaintată".

A ști să respecți alternanța muncii și odihnei, a ști să le organizezi rațional pe amindouă, înseamnă a stăpini una din regulile de bază ale artei de a trăi și a avea larg deschisă calea spre „tinerețea fără bătrinețe". Traiul neechilibrat, cu ore neregulate și insuficiente de somn, o alimentație nepotrivită, lipsa de mișcare, de sport, o muncă dusă într-un ritm exagerat, nerespectarea regulilor de igienă și, mai ales, o continuă încordare nervoasă -- macină incetul cu încetul zilele omului, scurtindu-i viața.

Respectarea unui regim judicios alcătuit este o condiție primordială și totodată garanția unei vieți sănătoase și îndelungate. Cheltuirea rațională a timpului, economisirea energiei nervoase, păstrarea bunei dispoziții chiar in imprejurări nefavorabile, fac parte din ceea ce am putea numi „arta de a trăi vîrstnic, fără a fi bătrîn".

Înfruntarea virstei este, dacă vreți, un fel de „dispută" in care cei cu o sferă de înțelegere mai largă pornesc cu un mare avans față de ceilalți. Să nu ne lăsăm dezechilibrați de avalanșa „agresiunilor" zilnice, a situațiilor conflictuale, inerente vieții fiecăruia dintre noi. Să incercăm a promova increderea in propriile noastre forțe, calmul, stăpînirea de sine. Trebuie desigur antrenamente, răbdare, autoeducație. Starea de bună dispoziție, de vioiciune, de optimism generează un climat favorabil unei funcționalități integre a organismului, constituie insemnate stimulente vitale pentru cel vîrstnic. Tinerețea nu este numai o chestiune de formă fizică, ci și o capacitate spirituală, capabilă de dăruire continuă, robustă creatoare. Inainte de a fi o vîrstă, tinerețea este o aptitudine, o opțiune și o rigoare. Sint oameni care nu imbătrînesc în ciuda anilor și sînt bătrîni care nu au fost niciodată tineri. Bătrinețea incepe acolo unde se termină însuflețirea. Entuziasmul menține tonusul psiho-fizic al virstnicilor. Nu părul alb, sau ridurile de pe față, ci sentimentul că viața a trecut fără rost, superficialitatea, indiferența, blazarea îmbătrinesc pe cel vîrstnic.

In profilaxia celei de-a „treia virste", arta de a ne feri de imbolnăviri, de a ne gospodări astfel încît să dăm un randament maxim, fără a ne epuiza, a ne doza bine odihna și efortul sînt comandamente esențiale. De altfel, pe un suport fizic temeinic, spiritul își păstrează tonusul optimist. Cu alte cuvinte, o bătrinețe sănătoasă nu acoperă doar zona fizicului, ci și cea a echilibrului interior, sufletesc.

Chiar dacă sintem conștienți de faptul că abuzul alimentar, de băuturi alcoolice, de cafea, de tutun sau de efort fizic, ori intelectual poate dăuna sănătății, atita vreme cît ne domină aceste patimi, inseamnă că subestimăm gravele lor consecințe. Abuzurile duc la uzură, la degenerare, la imbătrinirea organismului. Modificările inițial-funcționale, apoi structurale, survin lent, treptat.

Una din funcțiile biologice cele mai importante este mișcarea. Cu cît civilizația ii cere omului mai puțină mișcare, cu atit ea devine mai necesară. La toate vîrstele, cultura fizică perfecționează deprinderile, imbogățește aptitudinile, mărește randamentul activităților fizice sau intelectuale. In plus, natura este acel „miraculos elixir" care ne intinerește cu adevărat. Mai repede decit toate leacurile din lume, natura ne potolește zbuciumul minții, ne liniștește sufletul, ne improspătează, ne innoiește forțele și ne strecoară in toată ființa un dor nestăvilit de viață.

NICOLAE OSTIN

Barocul bănățean (I)

Intr-un articol publicat la inceputul anului 1926 in revista Banatul, Lucian Blaga, care trăia și cunoștea foarte bine sufletul oamenilor din această parte a țării, a caracterizat cultura poporului de aici ca reprezentind barocul etnografiei românești din cauza extremei sale diferențieri : „Solul mănos, belșugul de piine și vin, un temperament cu multă conștiință de sine, s-au intilnit pentru a crea, sub inspirația continuă a unui minunat peisaj, o floră culturală de o bogăție. Aici opregul și cîntecul incă nu și-au istovit toate posibilitățile. Inovația formală n-a încremenit in citeva tipare stereotipic repetate de o unanimă memorie sterilă ca in alte părți. In satul bănățean dai la fiecare pas peste izvoarele unei imaginații in abundentă izbucnire : aici, in șes, la munte, ai prilejul excepțional de a asista la o prodigioasă „generație spontanee" de forme in cintec, in joc, in vers, in port, in obiceiuri și in vertiginoasa diferențiere dialectală a graiului insuși. Tot ce ține – in sens larg – de etnografie ia proporții pline și intortochiate, e parcă o etnografie crescută in tihna sensuală a unei dumineci fără sfirșit". (Banatul, Anul I, 1926, nr. 1 ianuarie, pg. 3–4).

Articolul, fără să incerce a da o sugestie creatorilor culți, avea totuși o nuanță polemică, intrucit sublinia un paradox „deconcertant", anume că, in ciuda bogăției și varietății sale etnografice, „niciuna din provinciile românești n-a dat relativ așa de puține personalități ca Banatul". Constatarea, justă, are desigur mai multe explicații, printre care și aceea, poate, că un creator de forme artistice superioare trebuie să treacă printr-o anumită mutație psihologică structurală, dacă a crescut intr-o vatră folclorică excepțională, mutație greu de realizat și care cere – ca orice modificare de suprastructură – condiții de schimbare a bazei ,de durată.

Literatura bănățeană cultă a pilpiit timid și insignifiant in radiația copleșitoare a etnografiei și folclorului, deci Lucian Blaga avea dreptate arătind că și „felul celor citorva personalități care s-au ridicat cu oarecare relief din masa bănățeană" era determinat de „conștiința etnografică a acestei regiuni de o izbitoare mindrie locală". Problema saltului calitativ insă ridică obstacole serioase cind e vorba de cunoașterea chiar a trăsăturilor esențiale prin care am putea caracteriza cultura minoră a Banatului, in sensul dat de insuși Blaga acestei noțiuni. Dacă citim cu atenție articolul, observăm că autorul lui înțelege prin baroc : amestec diferențiat, bogăție și varietate neistovită de forme noi, pe toate planurile, plinătate și intortochiere ale proporțiilor și ritmurilor, impestrițate de podoabe și culori ; exces in ceremonie, broderii și expresie : sensualitate, tihnă și orgoliu in peisajul interior. Baroc inseamnă intr-adevăr căldură, pasiune, exuberanță și extravaganță ornamentală, poliformism, fantezie și mobilitate, trăsături ușor de recunoscut in etnografia și folclorul bănățean.

Caracterul baroc al poeziei lui Victor Vlad Delamarina a fost remarcat chiar de Lucian Blaga in susmenționatul articol, cu toate că subtilul nostru filosof nu urmărea o analiză a producțiilor artistice culte și-l considera pe poetul dialectal un reflex firesc al etnografiei, in sinul căreia s-a format și a copilărit Ăl mai tare om din lume al cărui pitoresc personaj Sandu Blegea reliefează un anumit gasconism de caracter, orgolios și dornic de admirație, apropia structura sufletească a omului de aici de inchipuirea barocă a eroului lui Cervantes, bineințeles pe un plan minor și in condiții cu totul specifice mediului țărănesc unde s-a ivit.

Mentalitatea comună a celor mai mulți condeieri bănățeni este aceea că arta, mai mult decit mod integral de existență revelatoare de adevăruri fundamentale, ar fi un divertisment artificios, ilustrativ pentru o anumită superioritate morală. De aci, orgoliul gratuit in comportarea și suficiența intelectuală a multor „creatori" de versuri și proză beletristică, satisfăcut de succesul redus și sporadic, in fața unui public intimplător și lipsiți totodată de statornicia unei vocații mereu reinsuflețite in muncă și elan pasional. Producțiile literare in Banat, intre cele două războaie, n-au mai urmărit să provoace judecarea morală sau cel puțin interogarea morală, de indată ce au încercat să depășească faza eticistă a tradiționalei literaturi transilvănene, fără să renunțe la eforturi străine totuși de arta adevărată și voind să demonstreze o presupusă superioritate spirituală. Străduința artiștilor culți ca și a celor populari era de a realiza o artă pur documentară sau decorativă.

Se căuta cu orice preț efectul, surpriza, complexitatea, „șocul", fie că era vorba de anecdote umoristice in maniera lui Gheorghe Girda, Tata Oancea, Ion Țeicu, fie de dispoziția năstrușnică, insolentă sau derutantă a unui suflet omenesc in tipuri autentic conturate in reportajele, nuvelele și poeziile unor scriitori talentați ca Virgil Birou, Ion Stoia-Udrea, Anișoara Odeanu, Constantin Miu-Lerca, Pavel Bellu, Petru Vintilă ,Mircea T. Bandu, N.D. Pârvu. Desigur, influența barocă a mentalității și stilului bănățean – prezentă cred in cele mai izbutite lucrări artistice – ar fi mult mai ușor de observat dacă am avea mai multe creații majore vrednice de a fi analizate și din acest punct de vedere, barocul fiind la urma urmei un stil artistic foarte potrivit cu mentalitatea și spiritul omului din a doua jumătate a veacului al XX-lea, care concepe arta drept un travaliu menit să iluzioneze, să seducă și să amețească prin tot felul de artificii, de schimbare a perspectivelor, de incurcătură voită, și chiar prin atitudinea sfidătoare și indrăzneață, excesivă, complicată, cum sînt caracteristicile artei baroce.

NICOLAE ȚIRIOI

Aniversarea unei mari bătălii

(urmare din pag. 1)

Decretind la 4 februarie starea de asediu și luind diferite măsuri represive, guvernul a incercat să înăbușe lupta muncitorilor. La chemarea Partidului Comunist, feroviarii din Cluj, Iași, Galați, Pașcani și din alte centre au declarat grevă in zilele de 13 și 14 februarie. La 15 februarie au reintrat in grevă lucrătorii ceferiști de la „Grivița" din București. Cu greviștii s-au solidarizat mii de muncitori, funcționari, studenți din Capitală.

Reprimarea singeroasă a greviștilor de la „Grivița" de către guvernul burghezo-moșieresc a stirnit revolta și indignarea muncitorilor din intreaga țară. In numeroase orașe, printre care și la Timișoara, au avut loc mitinguri de protest. Mai multe personalități politice și oameni de cultură au dat glas revoltei lor impotriva represiunii singeroase din ziua de 16 februarie 1933.

Deși inăbușite in singe, luptele muncitorilor din februarie 1933 au avut o puternică inriurire asupra vieții sociale și politice din România. „Luptele de la Grivița din februarie 1933 – sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu – in cursul cărora muncitorii ceferiști au infruntat cu eroism forțele represive ale regimului burghezo-moșieresc, au relevat combativitatea revoluționară a acestui detașament al clasei muncitoare, hotărirea sa de a-și apăra interesele vitale ... In bătăliile de clasă purtate in anii 1929–1933, clasa muncitoare, in frunte cu partidul comunist, s-a afirmat cu putere pe arena istoriei ca cea mai inaintată forță a societății românești, avangarda luptei intregului popor impotriva pericolului fascist, pentru drepturi economice și politice, pentru democrație, independență și suveranitate națională."

In focul luptelor revoluționare din anul 1933 s-au călit numeroase noi cadre de partid, s-au adincit legăturile comuniștilor cu masele, ceea ce va permite dezvoltarea in anii următori a mișcării antifasciste din țară. Avind loc intr-un moment crucial al evoluției internaționale și anume, la scurtă vreme după venirea la putere a lui Hitler in Germania, cind pericolul fascismului și războiului devine amenințător pentru intreaga omenire, luptele proletariatului român din februarie 1933 au avut și o mare insemnătate internațională, inscriindu-se printre primele acțiuni ale clasei mnucitoare mondiale impotriva fascismului.

Tradițiile glorioase revoluționare ale poporului, amintirea eroicelor lupte ale proletariatului insuflețesc oamenii muncii in munca plină de abnegație pe care o desfășoară pentru infăptuirea programului de dezvoltare multilaterală a României socialiste, elaborat de partid.

Șt. Călărășeanu

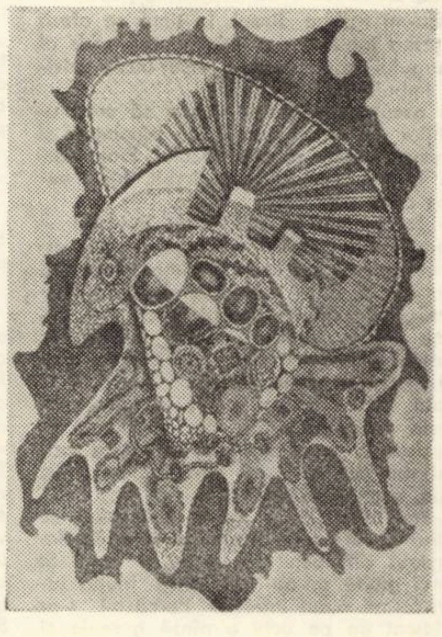

„Medicină"

Convorbire cu Ion Bănuță

(Urmare din pag. I)

– Și această experiență ...

– A fost hotărîtoare. Fără să-mi dau seama, totul parcă se potrivea sufletului meu. N-aș putea să-ți explic azi de ce. Azi, cînd mă gindesc, mi se pare că această familie și că această experiență există în mine de mii de ani.

– Și din perspectiva acestor 40 de ani, in care dv. ați fost ilegalist, conducător de presă ilegală, animator cultural, ziarist, director de editură și, mai ales poet, deci alături de toate acestea, și pentru noi mai intii poet, cum vedeți acești ani ?

– Cum fuge timpul ! Sigur, au trecut 40 de ani și între acești ani s-au întimplat multe : am intrat în mișcarea revoluționară organizată, am condus ziarul ilegal „Presa liberă", am făcut închisori (închisorile mele) am ieșit la 23 august din temniță. Am îndeplinit o serie de sarcini de partid și de stat. Azi, grație timpului nostru și poate și mie, sînt scriitorul pe care îl știți. Și acum, cind cu duioșie mă uit înapoi, aproape că mi-e frică de drumul pe care l-am străbătut. A fost foarte greu, uneori parcă imposibil. Și, totuși, ce dulci sînt clipele mele din amarele zile ale Griviței 1933. Poate că a fost al doilea act de naștere al meu. Al doilea act de naștere in ceea ce privește botezul revoluționar.

– De la acest botez revoluționar să revenim la anii dv. de luptă ilegală din Timișoara, la amintirile sentimentale despre Timișoara ...

– Foarte des mă intorc la Timișoara și oricînd mă intorc la Timișoara, fie că pașii mă poartă la propriu pe străzile ei, fie că mă plimb, în felul meu din București, prin Timișoara, prin Arad, prin Banat. Azi, de exemplu. Mergeam cu mine însumi spre redacția „Orizont". Mă gîndeam, nolens-volens, la presă, la revoluție, la ziua de azi, la cea de miine. Toate acestea unite între ele îmi amintesc de vechi tovarăși de luptă care nu mai sînt azi : Ștefan Plavăț, Ciura Maxim, Leontin Sălăjan, Sima Constantin. Mă cuprinde o durere incomensurabilă. Au fost tovarăși de luptă, tovarăși de zile bune și rele. In fond, fie că unii dintre ei sînt în viață, fie că nu sînt, acești tovarăși ai mei de altădată mă însoțesc pretutindeni. Rezumînd, cred că fiecare piatră a Timișoarei înseamnă pentru mine o clipă de vis. Un vis care se numește societatea de miine. Un vis care înseamnă viață și moarte fiindcă atunci, în anii aceia, poliția veghea și eram de atîtea ori între viață și moarte.

Poetul Ion Bănuță privește la ceas și, cu toate eforturile noastre de a continua discuția, maestrul rămîne inflexibil. Peste jumătate de oră are accelerat spre București, îl așteaptă acolo activitățile zilnice, ședințele, acțiunile, materialele de presă, scrisul prevăzut. Acest interviu trebuia să continuie telefonic pe mai multe pagini. Recitim interviul : o să-l continuăm altădată, interviu legat de amintirile lui Ion Bănuță cu Arghezi, Călinescu, interviu legat de excepționala personalitate de editor a domniei sale, de animator de cultură, de mare iubitor al tinereții și al tinerilor. De POET social și de scriitor și gazetar comunist. Încheiem, deci, deocamdată aici.

psyché

Iubirea - un sentiment sintetic (III)

Evul mediu vine cu un bogat material faptic legat de iubire, In poemul eroic Cintecul lui Roland, bărbatul, încă prins, încă aiurit de faptele sale de bravadă, de glorie, nu are efectiv timp să se ocupe de latura erotică a vieții sale. De altfel și femeia ocupă acum, in orînduirea feudală timpurie, o poziție de netă inferioritate. Dar contactul cu Orientul – și prin cruciade – șlefuiește sensibilitatea. Legendele ciclului celtic arhurian, mai puțin războinice, vor lăsa loc și altor teme, printre care sentimentul erotic va ocupa un loc de frunte, cu consecințe serioase in cultivarea sensibilității omului. Incepind cu secolul al XII-lea, iubirea de curte va fi tema fundamentală a literaturii cavalerești a evului mediu, literatură în cadrul căreia **S-A CREAT FORMA IUBIRII MODERNE ȘI ETICA EI.**

Căci, remarcă Tudor Vianu, există un singur instinct a cărui liberă exercitare in afară de cadrele lui instituite ar deveni primejdioasă : instinctul sexual, care e disciplinat in cadrul familiei. „Orice depășire a acestor cadre devine o dezordine de care soliditatea internă a societății se resimte. In aceste imprejurări apare arta pentru a oferi sexualității un domeniu de eliberare care să nu se intovărășească cu neajunsuri pentru societate. Și de fapt formele erotice mai deseori reprezentate de artă sint cele neregulate (Estetica, E.P.L., Buc. 1968).

In adevăr, nu se cunoaște in această perioadă idealizarea vieții de familie. Dacă totuși iubita este căsătorită, indrăgostitul nu e soțul. Fiind o afacere de tip feudal, căsătoria tindea spre intărirea puterii senioriale. Castelele nobililor mișunau de bastarzi, căci, spune F. Engels : „Amorul cavaleresc din evul mediu nu era nicidecum o iubire conjugală. Dimpotrivă ! In forma lui clasică, la provensali, el tinde direct spre adulter, pe care poeții săi il proslăvesc" (F. Engels, Originea familiei, a proprietății private și a statului).

După cum am mai arătat, sentimentul de onoare al seniorului se prelungea și asupra a ceea ce poseda acesta : arme, cai, propria sa iubită, chiar prezumtivă – astfel incit o jignire adusă acesteia se răsfringea asupra seniorului insuși. Sentimentul onoarei, precum **și mentalitatea conform căreia feudalul e obligat să suporte orice de la suzeranul său a dus la acea formă de – cum să-i spunem altfel ? – infeudare sentimentală a lui** ființei iubite asimilată ideii **de suzeranitate, treabă care a mers atit de departe incit a degenerat intr-o adevărată mistică sentimentală – sentiment care nu are nimic de a face cu pioșenia gindirii religioase de vreme ce mobilurile erotice trebuiesc căutate in negarea acelor dogme ce impuneau, ca formă a frinării iubirii – căsătoria. In acest sens, intreaga erotică a evului mediu n-a fost altceva decit un continuu refugiu in elementul laic, profan al iubirii ...**

I. D. TEODORESCU

ION BĂLAN

Numele lui Ion Bălan nu este nici nou, nici necunoscut cititorilor noştri. Revista **Orizont** a mai publicat, în vechea ei serie, lucrări ale poetului şi prozatorului Ion Bălan, personalitate de seamă în peisajul literaturii minorităţii naţionale române din Iugoslavia, literatură la a cărei închegare şi evoluţie remarcabilă a avut un rol substanţial. Aflăm cu deosebită plăcere că, în semn de omagiu şi apreciere a activităţii sale culturale multilaterale şi îndeosebi pentru activitatea sa literară, desfăşurată fără întrerupere pe parcursul a mai bine de 30 de ani, Comunitatea de Cultură şi Educaţie a Provinciei Socialiste Autonome Voivodina i-a decernat premiul de înaltă preţuire „Voivodina".

Consemnînd cu multă bucurie acest eveniment, facem o scurtă prezentare a scriitorului premiat.

Născut în 10 iunie 1925 în comuna Iablanca de lîngă Vîrşeţ, Ion Bălan urmează cursurile Şcolii normale de învăţători din Vîrşeţ şi apoi ale Şcolii superioare pedagogice din Zrenjanin. Un timp este, pe rînd, ziarist şi profesor de liceu la Vîrşeţ. Între 1949 şi 1956 îndeplineşte funcţia de redactor responsabil al revistei pentru copii **Bucuria copiilor,** iar din 1956 pînă în prezent deţine aceeaşi funcţie la revista literar-artistică **Lumina,** ambele reviste editate în limba română mai întîi, timp de mai mulţi ani, la Vîrşeţ, iar în prezent la Panciova. Autor a trei volume de versuri : **Cîntecul satului meu** (1947), **Brazde-n primăvară** (1952) şi poemul epic de largă respiraţie **Albu** (1952), scris în colaborare cu Radu Flora, poet, prozator şi filolog prestigios, şi a trei volume de proză : **Flăcări în noapte** (1955), **Drumuri şi nori** (1960) şi **Ninalb** (1967). Talentul lui Ion Bălan se dezvoltă cu adevărat şi scrisul său evoluează surprinzător de repede de-abia după eliberarea Iugoslaviei, în condiţiile noi şi prielnice create în ţara vecină şi prietenă de revoluţia populară.

În limba scrierilor lui Ion Bălan există o seamă de afinităţi cu graiul popular din partea locului, afinităţi sesizabile atît în forma în care sînt utilizate unele cuvinte şi expresii cît şi-n topica frazei şi îndeosebi în folosirea timpilor. Dar, cu toată evidenţa afinităţilor cu graiul popular dintr-o zonă geografică bine definită Ion Bălan foloseşte cu grijă provincialismele şi nu face niciodată abuz de ele, fapt care asigură o valoare în plus operei sale.

ION NOVAC

Cînd ziua-şi închide pleoapele

Nici n-a băgat de seamă cît a stat acolo, la colţ. Dacă nu trecea bătrînul care l-a îndrumat încotro să apuce, ar fi fost în stare să ia din nou drumul îndărăt, spre oraş. Dar după ce plecă bătrînul (Cine ? Învăţătorul nostru ? Casa lui ? Cum să nu ştiu ? Te duci pînă la colţul celălalt, de unde începe dîmbul, apoi o iai la dreapta, casa a şasea !), se porni încet, agale, uşurat că n-are de ce să se mai îngrijoreze. . Era mai bine să-l fi aşteptat !...

*

Ce bine-i cînd îţi dai seama că oamenii sînt buni ! Între prilejurile rare care mi-au dat dovada bunătăţii ascunse în mulţi dintre semenii noştri — e şi aceasta.

Stau lungit pe pat, deşteptat din somnul de după amiază, în casa colegului meu, — şi gîndesc. Gîndesc la toate întîmplările care au precedat sosirii mele în satul lui...

Căldura de afară nu-mi mai pare acum atît de moleşitoare. A încetat să mai pătrundă cu orice preţ în odaie... De ce nu intră nimeni ? Ai lui sînt la coasă. Probabil s-a dus să le ducă de mîncare. Bunica prietenului roboteşte ceva pe afară. Îi aud vocea puţin piţigăiată şi zîmbesc. Îmi apare înaintea ochilor icoana vie a bunicii mele. O bătrînă gîrbovă şi pipernicită. Purta mereu în mînă o cîrjă subţire din lemn de corn, în care se sprijinea uşor. Mai ales cînd grăbea pasul. Să nu cadă...

De ce am venit aici ? Puteam să mă duc acasă. Şi pe mine mă aşteptau părinţii, plini de nerăbdare s-audă rezultatul. Ştiam doar că părinţilor le va fi de ajuns telegrama... Voiau şi ei s-audă totul din gura mea... Să le povestesc eu...

Dar nu m-am dus acasă. Colegul m-a invitat : „Te rog, hai cu mine, acasă la părinţii mei... Am nevoie de tine... Trebuie să-ţi spun multe..." — „Bine, merg !" — i-am răspuns.

*

În afară de bătrînul care i-a arătat drumul, n-a mai întîlnit pe nimeni. Păşeşte încet, sigur acum de sine. Ziua de august a început să se încline spre sfîrşit. Soarele, ascuns pentru un moment, după nişte nori alburii, începu să-şi rărească razele calde şi să-şi lase fruntea de drumeţ neobosit peste umărul unui deal mai înalt deal care zăgăzuia privirea celor ce zadarnic încercau să urmărească drumul ce duce spre oraş.

El ajunse pînă la colţul celălalt...

— Acum o iau spre dreapta... A şasea casă de la colţ...

*

— Tu singur îmi poţi ajuta. Te-am chemat să-ţi destăinuiesc ţie ceva ce încă n-am spus nimănui. M-am trudit din greu să păstrez acest secret doar pentru mine. Să trec peste toate. Să uit necazul care mă urmărea la fiece pas. Ţi-aduci aminte de cîte ori mă întrebai „De ce eşti trist !". Ţi-aduci aminte de cîte ori, în sufrageria internatului, mă întrebai : „De ce nu mănînci ?" Ţi-aduci aminte de cîte ori mă întrebai, seara, în dormitor : „De ce nu dormi ?" Recunosc că mi-a fost greu să tac. Să trec sub tăcere adevărul. Poţi suspecta multe. Poţi să te gîndeşti la te miri ce. Poţi să te îndoieşti în prietenia mea, în dragostea pe care ţi-o port...

Dar, vina era a mea. O ştiu şi acum. Întocmai ca şi în clipa cea dintîi. Nu mă puteam stăpîni. Zadarnic făceam eforturi. Am iubit-o şi o iubesc şi azi, pe Maria, fata care şi-a îndreptat razele dragostei spre tine. Şi eu voiam cu tot dinadinsul să-i atrag atenţia. Şi în acelaşi timp să mă opun firii mele. Să nu fiu între voi. S-o uit... Dar nu... În mine creştea ceva mai tare decît viaţa mea. Şi mi-am dat toată silinţa să mă îndrept spre un singur ţel : să nu ştii tu... Încît sper că n-ai ştiut nimic. Pînă azi. Nui aşa ?

Aşa-mi vorbea dînsul. În timp ce afară se ţesea tot mai des valul vioriu-închis al amurgului care stingea încet-încet privirea îmbujorată a soarelui.

Îl ascultam şi nu-mi venea să cred urechilor. Se putea oare ? Mă frămîntam şi n-aveam putere să stau locului. Eram nervos. El a observat. Şi a zîmbit. Mi-a cuprins mîna şoptind :

— Totuşi, văzînd-o fericită, cu tine — m-am hotărît : definitiv ! Ş-am început sămi destram fir cu fir — sentimentul ce mă seca din zi în zi mai puternic. Să-l destram şi să-i arunc rămăşiţele cît mai departe. Să le îngrop undeva, într-un loc părăsit, unde nici picior de om nu s-ar mai încumeta să le ajungă.

Iată de ce te-am invitat la mine. Am nevoie de ajutorul tău, de încrederea ta, de prietenia ta. Numai aşa, numai cu sprijinul tău pot, sper eu, să-mi găsesc un liman, o mînă salvatoare.

L-am privit lung. Vălul amurgului se trudea să-mi ascundă urmele de strălucire întîrziată din ochii lui negri şi buni. Şi atunci multe mi-au fost clare. Multe lucruri le-am putut înţelege. Parcă mi s-ar fi ridicat de pe ochi o pînză greoaie şi întunecată şi ar fi lăsat să pătrundă pînă la mine un val de lumină orbitoare. Ceea ce nu-mi era explicabil în diferite momente, ceea ce încercam să dezvălui cu multă bătaie de cap altădată, de abia acum am priceput. Şi chiar în clipa aceea am început să şovăi în dragostea pe care o simţeam pentru Maria. Ea, ştia oare ? Numai eu, prostul, am trăit înşelindu-mă cu gîndul că e sinceră. Dac-ar fi fost sinceră mi-ar fi spus. Bine c-am auzit totul de la el. Ce faţă a făcut Maria cînd i-am spus ! Nici să nu mai vorbesc. A încercat ea, ce-i drept, să se prefacă, însă nu i-a reuşit. Am demascat-o. Am rupt orice legătură cu ea. Şi atunci mi-a fost uşor să mă căsătoresc cu alta.

Lui nu i-am spus nimic. Nici atunci, nici mai tîrziu. L-am lăsat în convingerea că n-a avut nici o influenţă în cearta mea cu Maria. Aşa cum şi era în parte. Mai tîrziu am mai văzut ceva : că toate au fost copilării... Am discutat cu el de mai multe ori unele lucruri... Însă niciodată nu i-am spus direct... Şi el mi-a aprobat pasul făcut...

*

S-a oprit la poarta pe care o recunoscu de la prima privire. Da, n-a greşit. Acum e aici. Cu toate că se însera şi pe la celelalte case văzu învălmăşeală destulă în jurul ocrotirii tuturor jivinelor fără care nu poate exista o casă ţărănească, în curtea prietenului nu observa nici o mişcare. Tăcere peste tot. Şi încremenire.

A deschis poarta şi a intrat. Nici n-a observat pe vecina care tresări mirată şi se uită curioasă la necunoscutul care a păşit în curtea învăţătorului. Un glas răguşit de căţel care hămăia neastîmpărat de după hambar îl făcu să se oprească prevăzător.

— Aici nu-i nimeni !...

Se surprinse vorbind în clipa cînd o umbră, sprijinită cu greu de stîlpul uşii ce da în coridor, se ivi în faţa ochilor lui.

— Tu ? !

Şi alergă suind repede treptele de piatră. Desprinzîndu-se din îmbrăţişarea caldă şi prietenească încercă să-şi pună o ordine oarecare în frămîntarea neastîmpărată a gîndurilor lui.

— Totuşi ai venit !

— Ce-i cu tine ?

— Hai înăuntru !

Intrînd, şi a văzut prietenul cum s-aşează moale pe patul desfăcut. Au tăcut amîndoi un timp oarecare.

*

Ce poate să aibe ? N-a fost bolnăvicios din fire niciodată. M-am întîlnit cu el acum o lună la mare şi era zdravăn tun. Am povestit atunci despre multe. Încă o dată am încercat să înlăturăm scrumul care s-a depus peste clipele trăite cîndva. Era împreună cu soţia şi cu fetiţa. S-au bucurat cînd m-au văzut. Iar cînd am rămas numai noi doi, mi-a spus : „Ştii ce s-a făcut cu Maria ?" Avea în ochi un val de tristeţe abia vizibil. „A fost măritată. A avut trei copii. Tustrei i-au murit. Ea s-a îmbolnăvit. Mi se pare că şi acum e în spital" Nu-mi amintesc ce i-am spus. Ştiu doar atît : „că s-a supărat pe mine. Am observat aceasta din tonul pus în cuvinte şi din paliditatea puţin rece a feţei lui. „De ce te-ai despărţit de ea ?" M-a întrebat brusc. Nu cred că i-am răspuns la întrebare. Ce-aş fi putut răspunde ? Eram dinainte în clar că nu mă înţelege, cu toată marea prietenie dintre noi. El şi-a plecat privirea spre grămăjoara de nisip pe care o rotunjea inconştient cu dosul palmei. În depărtare, marea se tălăzuia neliniştită cu tot albastrul înspumat al umerilor ei imenşi. „Mi se pare că ştiu de ce v-aţi despărţit ? Nu-i aşa ? N-ar fi trebuit să-ţi spun. Atunci, cînd te-am chemat la mine. După terminarea şcolii. Toate ar fi fost altcum. Tu ai fi fost fericit. Nu zic că acum nu eşti fericit. Dar... Maria..."

*

„Ce bine-i cînd îţi dai seama că oamenii sînt buni", am şoptit eu atunci. Şi printre cei buni l-am pus şi pe dînsul. Prietenul meu. A trecut o lună de cînd nu ne-am întîlnit. Scrisoarea lui m-a găsit acasă. Am plecat cu hotărîrea că aşa nu se mai poate. Trebuia să mă clarific cu dînsul. Să nu-l mai las să se zbuciume din cauza mea. Da, aşa nu putea să mai continuie. De aceea am plecat. În scrisoare a spus că mă aşteaptă. N-a putut. E bolnav. Şi n-a fost bolnăvicios din fire. Îl ştiu eu demult...

*

— Nu ştiu ce-i cu mine. Întotdeauna cînd mi-e mai greu — te chem pe tine. Am fost şi la medic. Încă nu ştiu ce am. În ultimul timp slăbesc văzînd cu ochii. După întîlnirea noastră, pe malul mării, au început să mă urmărească nişte gînduri ciudate. Toate în legătură cu noi şi cu Maria. Poate că sînt prea simţitor — dar îmi vine cîte o dată să mă opun nedreptăţii pe care i-am făcut-o...

— De ce-ţi mai baţi capul cu lucruri moarte, trecute ? Ar fi bine să te linişteşti...

— Tocmai felul ăsta al tău îmi dă mai mult de gîndit... De ce eşti atît de nepăsător ? Tu n-ai fost aşa. Şi faptul că te-ai schimbat atît de mult mă face să mă frămînt şi să mă cred şi mai vinovat... Am vizitat-o pe Maria. La spital... Din fata gingaşă, cea mai frumoasă normalistă, a rămas doar o umbră. I-am făcut cunoştinţă cu nevastă-mea. S-a bucurat mult. I-a strîns mîna şi-a lăcrimat. Mi-a mulţumit că n-am uitat-o. A făcut un gest, gestul pe care eu i-l ştiam. Mi-am dat seama că vrea să mă întrebe ceva... Am rugat-o pe soţie să ne lase singuri... Maria m-a întrebat ce mai faci...

*

— Cum să mă liniştesc ?... Cu ce gînd am venit — şi-acum... Să-i spun că toate-s copilării ?... Să-i spun că viaţa e alta şi că noi nu putem să îndreptăm acum dintr-odată ceea ce am greşit atunci ? Dar dacă n-am procedat corect ?

— Uite, tu ştii bine cît de recunoscător îţi sînt... Ai făcut ceea ce rar bărbat poate să facă... Ai dat întîietate prieteniei... Lucru neobişnuit cînd te chinuie sentimentul dragostei. Lucrul acesta nu-l pot uita niciodată... Îmi pare rău că nu încerci să înlături anumite şovăiri... Îmi pare rău că n-ai văzut pînă acum un lucru : că nu sîntem noi vinovaţi de soarta Mariei... Ea s-a măritat. Ca oricare altă fată.. Şi-a întemeiat un cămin... A avut copii... Aşa am făcut şi noi... Au făcut-o toţi colegii noştri... Viaţa ne-a pretins aceasta.. Că unii au nimerit-o mai bine, iar alţii nu... ce putem noi ?

— Dacă-i dădeam ajutor la timpul potrivit ?

— Ajutor ? Pe fiecare îl ajuţi atunci cînd îţi cere .. Şi cînd ai posibilitate... Te sileşti s-o faci... Fiindcă ţi-e semen...

— M-am gîndit la Maria... Oricît am iubit-o atunci — eu am încercat să mă retrag... Încă nu mi-e clar de ce ai părăsit-o... Te-am întrebat aceasta de mai multe ori ; ultima dată te-am întrebat acum o lună de zile, pe malul mării... Dacă mi-ai răspunde la întrebarea aceasta...

— De ce nu vrei să înţelegi ?... După atîta timp — e greu de explicat... Mi s-a părut atunci că nu va putea să-mi fie devotată... Că e în stare să mă mintă... tîrziu mi-am dat seama : ea avea în considerare prietenia dintre noi... Dar nu se mai putea face nimic... Am fost deja despărţiţi...

*

Prietenul bolnav se sprijini mai bine într-un cot... Fruntea şi-o ţinea în palma deschisă larg. În cameră era întuneric deplin. Tăcerea puse între noi un val rece...

— Da, bănuiam eu...

A zîmbit. Şi a tăcut din nou.

După un timp oarecare i-am spus :

— Ar trebui să mă întorc în oraş, încă în seara aceasta... Dimineaţă trebuie să fiu la Belgrad...

— Bine, pînă una alta, îţi voi găsi o trăsură....

*

Ce bine cînd îţi dai seama că oamenii sînt buni. Ce bine-i cînd vezi cum emană raza de blîndeţe şi bunătate din semenii tăi ! Şi te doare atît de mult cînd te convingi cît de rău ai fost cu dînşii... Ce noapte frumoasă !... Şi prietenul a rămas acasă... Bolnav şi amărît... Dar bun... Cel mai bun om pe care l-am întîlnit... Altul s-ar fi supărat pe mine... M-ar fi izgonit... El mi-a spus că prietenia dintre noi nu se poate rupe aşa de uşor... M-a rugat, auzi, (pe mine ?) să nu-l consider om rău...

Noaptea de vară s-a întins atotstăpînitoare peste somnul liniştit al tuturor fiinţelor... Întunericul şi-a revărsat valurile de umbră peste tot...

În depărtare se vedeau licăririle clipocinde ale becurilor electrice... Trăsura se apropia, în trapul cailor, de oraş.

Damian Ureche

Rezervația candorii

Veniți la rezervația candorii
Să stringem în oglinzi cum mai arată
Un riu de munte și mireasma florii
Sau vreo melancolie parfumată.

Aici se spun metafore naturii,
Pe-un dor de-acasă se mai pune timbru,
Și-un zîmbet sincer pe corola gurii,
Aici mai e un joc, mai e un zimbru.

Veniți la focul care nu se stinge,
La ochiul pur care-a-nvățat să vadă,
Chiar dacă-n iarna asta nu mai ninge,
Noi știm să ne mai batem cu zăpadă.

Dacă-ați uitat fintinile-n cimpie
Și-n ceașca de cafea muriră zorii,
Pentru o rază de copilărie,
Veniți la rezervația candorii !

Doină, Doină

Mă chemi și mă alungi lingă culori
Cu glasul anotimpului și-al humii,
Cînd e atita pace pe ninsori,
Cînd e atita frig la pieptul lumii.

De nouă ori să număr cer cu cer,
De nouă ori să supăr raza lunii
Pentru fiorul tău auriter
Din cintecul ce mi l-au dat străbunii.

Ascult tăcerea și-o transcriu în fond,
Ce rost mai are viscolul în cale,
Cind eu de-o vară merg prin griul blond
Să mă consum la flăcările tale.

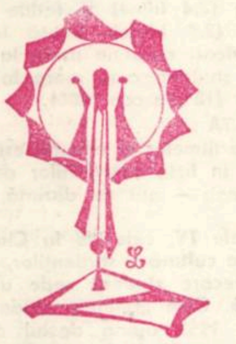

Ioan Şerb

Arcadia

În Arcadia cu soare
Vara țese scoarțe-plaiuri
Și desferică izvoare...
Trec fantasme în alaiuri.
Vis de-amor e orice floare.
Nesfirșesc terestre raiuri...
Prin legende, pasc mioare
Și păstori descintă naiuri.

În Arcadia cu verdeață,
Sub ardori de sfinte stele
E un dor inalt de viață,
Nesfirșite-s dragostele !
Prin poieni zei se răsfață...
La răcoare-s hori de iele
Prin dumbrăvi mirezme-nvață
Dorule, cîntecele.

În Arcadia cu umbră
Brazii povirnesc pe creste,
Turmele prin văi s-adumbră
Și tălăngi răsună peste
Ziua albă, noaptea sumbră.
Spre vecii buciumă-o veste :
Duhu-n codri se desumbră,
Viața pare o poveste.

În Arcadia cu brume,
Prin tărimurile-ascunse
Doruri pier și dulci parfume...
Pe potecile cu frunze
Turme lasă verdea lume...
Cind de moarte par pătrunse
Lumi și visuri, sfinte mume,
Codri-aș vrea etern să-nfrunze !

În Arcadia cu cintec,
Veșnic n-are-odihnă vintul,
Murmură izvor descintec...
E o doină-ntreg pămîntul !
Suferința-n vis o spintec
Luminos să-nstrune cintul...
De dor numai nu mă vindec,
Prin al soarelui rai, sfintul.
În Arcadia cu lumină
Neguri, jalea se destramă...
Nai și fluiere la stînă
Nostalgii invie, cheamă.
Armonia lumii, lină,
Prinde Firea ca-ntr-o ramă...
Prin hotar etern mi-alină
Doru-mi sfint, Natură-mamă !

Victor Rusu

Didactică

Nu face greșala aripii
Ce crede că singură zboară,
Greșala vîslașului
Ce scapă în ape o vîslă,
Greșala îmbrățișării
Ce uită unul din brațe...
... E o lege secretă
A tresăririlor gemene...

Dor de statui

Dacă aș fi măcar stăpînul
Unui munte de marmură,
Dorul meu de statui
Și-ar afla, oricum, alinarea...
Dar muntele de statui bănuite
Sub daltă hohotește contururi...

De așteptare

Doamna mea și a nimănui,
Doamna mea și a depărtării,
Vreau să-ți vorbesc azi
Despre o geometrie ciudată,
Cu unghiuri pieritoare,
Risipite de pe minutare de fum.
Despre roțile de ceas vreau să-ți
vorbesc,
Că migrează în singele meu,
Despicindu-i zbaterea tandră

În cetatea nepublică
A Alba-Iuliei mele.

Doamna mea și a dreptunghiurilor tirzii
de lumină,
Ai să intilnești, într-o zi, din greșală,
Un ceas ce botează orele
Nu cu nume de pasăre,
Ci cu rugi de iubire.

Ion Iuga

Istorie

Coroane de piatră,
coroane de fier
pe săbiile noastre, sint poartă spre ziuă.

Putred soare
in rădăcina pomului,
duh acoperit în purpuri.
Fiecare oprire,
fiecare pas, o fintină.
Cumpăna,
pe stilpii părinți, poartă la vatră.

O mînă-i infășoară
cu semințe-n ziuă
și cind umblă somnul,
rană prin țărînă,
luminează semne.

Incendiu

Rid florile,
miinile mele pe trupul grădinarului
steag al victoriei sunt
și de aur revin umbrele în iarba rămasă
pe-acoperișe.
Măghiranul izbinzilor mele, cer galben,
catifea neagră la picioarele duhului
și coloane multiplicindu-mă
din mina unei sfinte
cu-o mie de ochi.

Rid florile și roua arde pe ziua
grădinarului

Gheorghe Azap

Gheorghe Azap hărnicește solitar asupra stihurilor sale de cîțiva ani buni, într-un sătuc din Caraș-Severin, în Ticvaniul Mic. Poezia sa, de o clasică limpezime, structurată pe un temperament pasional, aduce aerul agrest al locurilor natale, dar mai ales temperamentul tumultuos ironic și pulsul unei existențe dăruite frumosului, luptei cu arta cuvîntului. Cuvîntul, la tînărul Azap, năvălește într-un galop nestăvilit, rezonanța lui persistă îndelung, ca și culoarea șocantă a imaginilor sale care izbesc prin noutate și nonconformism verbal.

Eheu, Maria !

Maria, s-a sfirșit baletul de lună și de ramuri svelte,
Cad fulgii pe umerii iubirii ca pe o timplă ordinară ;
Lupoaica iernii, ca un lagăr, mă-nțepenește-ntre unelte;
N-am vin, nici unghiile tale, nici stimulentul de țigară.

Maria dragă, cresc buldogii vinovăției și vieții,
Tu mă trădezi cite-o citime iar eu flirtez cu întimplare ;
Paluditatea-nstrăinării îmi linge pragul și pereții ;
O zodie deosebită scîncește pentru fiecare.

Și te-am iubit ca o ghirlandă de fluturi și de voie bună;
Beteala gîndurilor mele era potică pentru tine ;
Înnebuneam crezînd că poate vom fi odată împreună ;
Mîncam cu pumnii deznădejdea, sperînd în aburul de
bine.

Eheu, Maria, mi se pare sentința anilor loială ;
Am să rămîn cu schimnicia căpătuit pînă-n sprincene ;
Tu vei uza niște cearceafuri și-o limuzină infernală ;
Eu am să cînt neîmplinirea din chimonouri gordiene.

Ce să facem ?

Ce să facem ? Sintem două atitudini bifurcate,
Cum ar fi Lope de Vega și Sofocle par-egzamplu ;
Vai ce mare osebire ne-a pălit și ce păcat e
Că pierdem pe totdeauna un amor atit de amplu.

Mergem la vre-o cotoroanță ? Negreșit că ne vom duce,
Să ne pună-n ghips nădejdea, poate-o mai dura o
clipă ;
Cu speranțe gratuite umerii să ni-i astruce,
Pînă se timpește noaptea sub coregrafii de pipă...

Scorpionii disperării să-i mai păcălesc odată :
Poate-nvinețiți de foame vor crăpa făr' să mă vadă ;
Să mai desenez o vorbă lingă un cercel de fată
Care mi-a făcut pe lume cea mai mare debandadă.

Mă simt din nou puternic

Îmi mai întinde cerul pleiade cu tipsia :
Din nou mă simt navabul minciunilor de rang.
Cum dorul își dospește în mine alchimia,
Mă simt din nou puternic și zvelt ca un mustang.

Ajunge cu o șoaptă să ung cite-o fereastră
Cutărei rupicapra cu somnul în răspăr,
Că-mi dă pe bogdaproste privirea ei albastră
Și-n pijamaua caldă-mi aduce pîrg de măr.

Ce haiducească sevă am, doamne, în mustață
De nu-mi mai stă călciiul înșurubat acas ?
Cînd luna amăgește cu pliscul ei de cață,
Și tandru și anarhic, vre-un nour de pripas.

Iau, fiecare-n parte, romantică, potică,
Și îmi dilat hotarul mai mult ca Ducipal,
Prin flori torențiale acum cind se ridică
Etatea mea mustoasă în punctul ei vernal.

Epilog

Toți fluturii din lume mi se-ncilcesc în gind :
Simt : altă fericire va izbucni curind ;
Va mai veni o fee să o dezmierd cervid,
Cind luna se ridică din codrii ca un blid.

Pe trupul meu sălbatic au să răsară flori ;
Voi scrie nopți de-a rîndul cu stih de sărbători,
Și-n sfintă anvergură de cosmos ghiurghiuliu,
Al păcii și-al iubirii luceafăr am să fiu.

Va crește iar otavă în vatra mea de lut :
Un uger de „păpușă" din nou am să asmut ;
Cu slova îndulcită de-un suflet neînfrînt,
Alt pohticios de miere auz, am să încînt.

Și-am să răstorn vocale din gușă pînă sus.
Peste hotarul nopții voi săruta în plus,
Și cind se isc – Apollo, bălai ca un lingou,
În lung și-n latul zilei voi săruta din nou.

„. . .numai filmele care rezistă examenului foarte sever al opiniei publice pot fi apreciate că răspund cerințelor istorice sociale ale epocii în care sînt create. (. . .) Desigur, nu subapreciez importanța criticii de specialitate, dar nici nu vreau să micșorez cu nimic, ci, dimpotrivă, doresc să evidențiez valoarea opiniei publice, deoarece întotdeauna viața a demonstrat, în toate domeniile de activitate, că numai ceea ce rezistă examenului opiniei publice este cu adevărat valoros'.

NICOLAE CEAUȘESCU

Filmul: producție, consum, repartiție, schimb (circulație)

O națiune civilizată atinge apogeul producției sale de filme în momentul cînd se află la apogeul dezvoltării sale istorice, adică atita timp cit pentru ea scopul producției și consumului de filme nu este „beneficiul" calculat în bani, ci obținerea de filme care să fie in același timp valori și valori de intrebuințare utilizabile intr-un anume scop, deci consumabile.

Cind consumul de filme depășește starea sa inițială de primitivitate și spontaneitate naturală – și o rămînere indelungată pe această treaptă ar fi, la rîndul ei, rezultatul unei producții inchistate intr-o store de primitivitate naturală. el insuși, ca indemn, este mijlocit, prin film, ca obiect. Trebuința consumatorului de film de a consuma un film sau altul se datorește perceperii existenței acestor filme. Obiectul de artă (filmul), ca oricare alt produs ,creează un public care înțelege arta filmului și e capabil să guste frumosul. Producția de filme produce așadar nu numai un obiect – (filmul) pentru un subiect (publicul), ci și un subiect – (spectatorii) pentru obiectul existent (filmele). Fiecare din noi își imaginează că știe și a pătruns bine toate acestea. În realitate, fără o cercetare științifică anevoioasă și îndelungată, toate cele de mai sus se reduc la următoarea tautologie : producția, consumul, repartiția, schimbul (circulația) sînt momente interne și părți ale unui întreg. Particularizind, obținem alte tautologii. Toate acestea, ca înțeles, se pot reduce la două afirmații în general adevărate : 1) consumul de cultură este nemijlocit producție de cultură cinematografică. Această producție cinematografică, ne spune istoria culturii ei, este o a doua producție, adică este reproducție (a cineastului, a cinefilului și a filmului). În cea dintii prducție se reificase producătorul de film în calitatea sa de public. În cea de-a doua producție se personifică „obiectul" creat de el, adică filmul, cinematografia, cultura cinematografică (Oare cine este cultura cinematografică în persoană?) 2) Dacă e clar că producția de filme furnizează consumului obiectul în forma lui exterioară (filmul proiectat în sală) trebuie să fie clar, că la rindul său, consumul și consumatorul de film fixează in mod ideal obiectul producției ca imagine interioară, ca trebuință, ca mobil și ca scop. El creează „filmele" producției într-o formă încă subiectivă. Fără trebuință de film, nu există nici creație de film. Așadar, tocmai consumul reproduce trebuința.

Consumul de film este deci, un moment al creației de film. Producătorul de filme nu produce numai filmele de consumat. El imprimă acestora și modul lor determinat de a fi (bune sau mai puțin bune), caracterul lor de valori și valori de intrebuințare (culturală), deci il creează și pe consumator. Producția furnizează trebuinței filmul (așa cum l-a realizat) și filmului (așa cum este), trebuința corespunzătoare (adică așa cum a creat-o).

Unitatea dintre producția de film și consumul de film păstrează deci dualitatea lor nemijlocită, deoarece intre ele se interpune DIFUZAREA ca formă a REPARTIȚIEI.

Prezentată astfel, producția și consumul de filme apar incadrate intr-un fel de legi veșnice, imuabile, independente de noi și de istorie și chiar independente intre ele, ca legi ale producției sau ca legi ale consumului de filme. Aceasta este greșeala strecurată conștient sau inconștient ori de cite ori se va recurge la acest procedeu.

În difuzarea filmelor, insă, oamenii își permit în realitate tot felul de acte arbitrare, fără a mai vorbi de faptul că și aici este ruptă in chip brutal legătura dintre producția de filme și difuzarea lor. Este oare difuzarea filmelor o sferă de sine stătătoare ?

În accepția cea mai superficială, difuzarea filmelor apare ca o difuzare a produselor – filme și, deci, ca ceva foarte indepărtat de producție și cvasi independent de ea. In fond, difuzarea filmelor, deși pare un fapt preeconomic care precede sau urmează producția, in orice discuție teoretică abstractă ea se prezintă ca revers al factorilor producției de filme.

Rămînind la acest nivel, inlocuim intervenția eficientă cu constatări, iar modificarea reală care se impune, cu lamentații verbale sau intrebări de tipul : ce e de făcut ?

O societate, ca și o cultură socialistă, nu se poate opri aici dacă nu vrea să rămînă în urmă. Ea pornește de la aceste realități ca fapte și precizează problemele reale : inlocuirea unor forme de difuzare, care se dovedesc insuficient de operative și eficiente, creează relații de repartiție mai bune și le perfecționează permanent, conduce cu metode științifice producția, difuzarea și consumul de filme in raport cu starea reală și cu obiectivele politice actuale, care decurg din inseși legile societății și producției socialiste. Aceasta inseamnă că producția, consumul, repartiția, schimbul (circulația) filmelor, deși sint o tehnologie nu se reduc la ea.

Dacă le reducem la o simplă tehnologie, spectatorul de cinema și difuzorul vor arunca vina pe producător, autoabsolvindu-se de responsabilitate, iar producătorul de filme il va consola precum Don Quijote pe Sancho Panza" deși mănînci bătaie de la toată lumea, in schimb nu ești obligat să fii viteaz, producînd filme tot mai bune sau măcar capodopere".

CINEFILIA

TIMIȘOARA. 209.454 locuitori și filmul. **Cinefagi :** „Merg la toate filmele și la cele foarte bune și la cele mediocre, căci mă pasionează. Eu de la șase ani sînt indrăgostit de film". (I. S., 33 de ani, tehnician). **Cinefobi :** „Nu dragă, noi nu mergem la film. Nu ne interesează. Noi, mergem la concert (de muzică populară n.r.) (C. D., 55 de ani, funcționar). „Dar și . . .: „Ceea ce m-a impresionat este că am întîlnit la Timișoara un cerc de oameni culți, cu o informație cinematografică la zi, de multe ori peste nivelul pe care i-am întîlnit la criticii de specialitate din țară sau din străinătate" (Liviu Ciulei). CINEFILII. Ce i se oferă concret acestei iubiri de film ?

„Eu cred că numărul de locuri existente și condițiile de vizionare la cele mai multe din cinematografe încep să nu mai satisfacă cerințele publicului timișorean, care, lucru știut și confirmat, e un public exigent. Știm și noi acest lucru. Spuneți că aceasta e doar cantitate și condiție materială și intrebați ce s-a făcut pentru calitate. Vedeți, după trei ani am reușit să redeschidem cinemateca și am redeschis-o, deocamdată cu un regim bilunar. Dacă numărul de abonamente va crește, dacă publicul va cere, programul va fi suplimentat. Apoi încercăm să specializăm, pe cit e posibil unele cinematografe după preferințele publicului care le frecventează curent. E în curs de organizare un amplu studiu sociologic, tocmai pentru a depista științific preferințele publicului. Asta facem și pe această linie vom merge". (Gheorghe Bureșin, directorul Intreprinderii Cinematografice Interjudețene Timișoara).

A doua față a medaliei sau... „dintr-o anchetă sociologică"

Au răspuns 1186 studenți din cei peste 14.000 existenți in Timișoara, 9 luni dintr-un an (eșantion reprezentativ). Numărul mediu de filme vizionate în sală de un student, oscilează între 3,05 filme la Medicină și 5,3 filme la Universitate. O studentă vede lunar intre 3,2 filme (medicinistele și secția pedagogică de 3 ani a Universității) și 4,5 filme facultățile Politehnicii și cele de 4–5 ani de la Universitate. Calculat în raport cu facultățile, numărul maxim atins de studenți este cel al fizicienilor – 6,1 filme iar la fete, cele de la Mecanică – 5,5 filme pe lună. Cele mai mici medii lunare le au băieții de la istorie (2,4 filme) și fetele de la stomatologie (2,9 filme). Există însă și excepții ; studenți care nu merg la Cinema (6%) și studenți care merg la peste 10 filme lunar (18 din cca 1200).

MAI REZULTĂ :

- **vizionarea filmelor la cinema este „capul de afiș" in lista activităților de timp liber la studenți – atit ca dorință, cit și ca fapt.**
- **fără filmele TV, cele de la Club sau de la Casa de cultură a studenților, cu variații mici, fiecare student vede un film pe săptămînă. Cum „biletele studențești" stabilite prin 1952 ajung destul de rar la studenți (nu numai din cauză că sînt insuficiente) contribuția lor bănească la îndeplinirea „planului de casă" al cinematografelor nu este deloc neglijabilă.**
- în materie de filme, studenții nu refuză și nu neglijează nici un fel de filme in special ; de la cele ușoare pînă la documentare și cele de animație.

plastică

Grupul 5

Galeria de la Bastion a găzduit pentru scurt timp expoziția colectivă a unui grup de studenți ai Institutului de Artă plastică timișorean. Nu intilnim același sistem de dialogare, ci mai de grabă cinci moduri de exprimare diferită.

Dacă Călărășianu abordează lumea fantasticului, el o face intr-un mod original și dinamic. Original prin problemele pe care și le pune, asemănătoare jocului de cuvinte incrucișate, a cărui rezolvare dă naștere unor formațiuni deținătoare de structuri embrionare grotești. Dinamic, prin posibilitatea deschisă a elementelor utilizate de a participe la cristalizarea viziunii. Aceasta se realizează în final printr-un procedeu de mixare vizuală, prin suprapunere de planuri, prin succesiunea aleatorie a elementelor ce urmează regulile unui colaj funambulesc. (Timpul I, Timpul II, Medicină). S-ar cere mai mult control in elaborarea grupărilor de semnificații și o tratare care să penduleze vizibil între spontaneitate și rigoare.

Ceaciru ne propune o escapadă în lumea fantasticului, o trecere in revistă. Modalitatea adoptată este descrierea elementelor in descompunere, insoțite de muzica stranie a **violetului, a galbenului-cenușiu, de stridența albastrului.** O pictură literaturizată (în sensul bun al cuvintului) care încă nu și-a găsit forța de a fi independentă („trecute vieți de doamne și domnițe"). Se trăiește (sau se moare !) cu sentimentul unui lirism morbid. („Melancolie").

Someșan este un liric, stie să elibereze culoarea din încorsetarea uscată a calculului cromatic. Culoarea primește o funcție psihică, iar spațiul pictural se creează sub impresia unor dominante de acorduri majore. Culorile se intrepătrund, difuzează, se dimensionează. Tușele uneori fluide alteori delimitate generează osatura fiecărei lucrări și spațiul se naște acolo in planul dat din dialogul formei pozitive cu cea negativă („Compoziție", „Clepsidră"). S-ar putea aminti necesitatea unui punct de concentrare in sensul unei posibilități de recepționare a genezei ideatice, o concentrare a forțelor de expresie, în sensul găsirii unui limbaj pictural mai personal.

Valentin Popescu apropiat ca structură de expresionismul abstract, asimilind lecția unei Poliakoff (poate încă prea vizibil) are curajul de a lăsa tabloul să vorbească. Asistăm la dialogul culorilor, la confruntarea lor. Abstract sub raportul amănuntelor ce apelează la geometrie, concret, in acelaș timp, prin spațiul pe care-l realizează din contraste de ordin fizic, al substanței picturale.

Sculptura reprezentată de cele două piese ale lui Matusz ne face să regretăm această modestă participare. De ce numai atit ? Am putea vorbi de echilibrul, de senzualitatea transfigurată a formelor, de ritm compozițional, dozat cu rafinament și siguranță. („Icar"). În felul de tratare, o stăpînire nu îndestul de certă a materialului. Dar oricum, o prezență pe care o dorim mai pregnantă pentru a putea fi mai edificatoare.

IOANA MOGA-MAGERIU

Gheorghe Văleanu

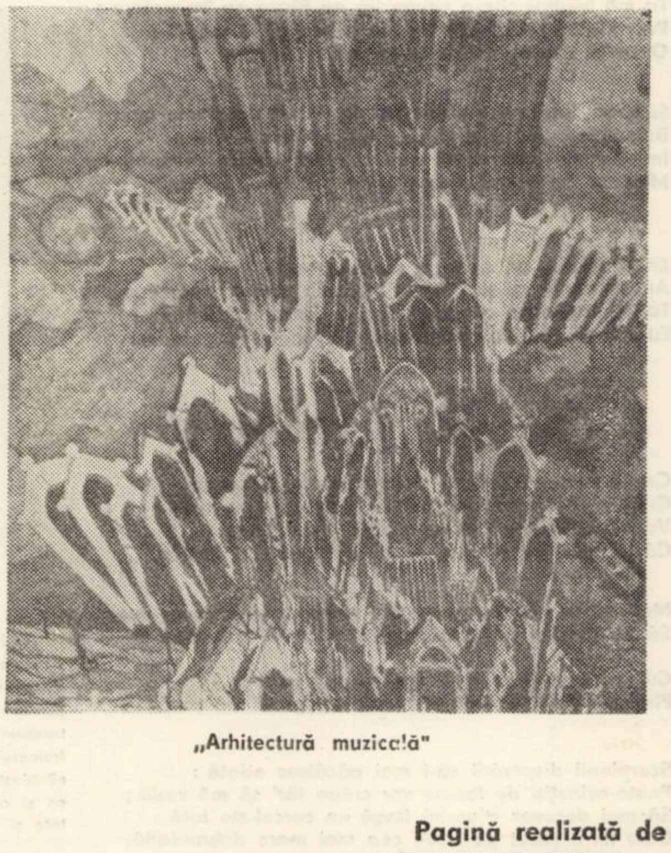

„Arhitectură muzicală"

Pagină realizată de ROMULUS DABU

Scurtă istorie

1957 : Fraţii DRAGOŞ şi EUGEN SANDU propun conducerii cineclubului C.F.R. Infiinţarea unui cerc al iubitorilor filmului. 1958 : Se construiesc primele aparate. Dintr-o cutie de lemn, un obiectiv fotografic şi tablă, primul aparat de filmat. Din cutii de conserve, primul aparat de copiat. 1959 : Primul film : desenul animat Ursul păcălit de vulpe, cu muzica special compusă de Ion Crişan şi interpretată de o formaţie a filarmonicii „Banatul" în timpul proiecţiei. 1961 : Prima coproducţie cu cinecluburile din Oţelul Roşu şi Braşov. Numai la Timişoara peste 150 de interpreţi şi figuranţi. 1963 : În colaborare cu Arhiva Naţională de filme se inaugurează primul ciclu din serile prietenilor filmului. 1964 : La al II-lea Festival internaţional al cinecluburilor de la Belgrad, Cineclubul C.F.R. obţine diploma de onoare. 1967 : Filmul lui Dragoş Sandu, Toamnă timişoreană obţine Marele premiu la consfătuirea pe ţară a cinecluburilor sindicale. 1969 şi 1971 : În cadrul primului şi celui de-al doilea Festival Naţional al cineaştilor amatori, Cineclubul C.F.R. cîştigă cîte şase premii şi distincţia Televiziunii române, respectiv A.C.I.N. pentru cea mai bună selecţie. Spectacolul sincretic modern Secolul XX, în regia lui Dragoş Sandu obţine Marele Premiu şi titlul de laureat al concursului „Omagiu Partidului". 1972 : La Györ (R.P.U.) filmul Obsesia (Gelu Mureşan şi D. Sandu) cîştigă premiul III în cadrul Festivalului internaţional al cineamatorilor. 1973 : Aniversare. 15 ani. Total, Aproape 1.500 de membri inscrişi din care 285 creatori propriu-zişi, 175 de filme realizate (documentare, artistice, de producţie, experimentale, de animaţie) aproape 1.000 de minute de proiecţie, 35 de premii naţionale şi internaţionale, peste 70 de teme din istoria cinematografiei mondiale şi 175 de filme din marea cinematografie prezentate în cadrul serilor de cultură cinematografică. 15 ani. La mulţi ani !

Ghici cine vine la cineclub?

„Cred că cineclubul e un club la care participă toţi amatorii de cinema. Eu am auzit doar de cel de la C.F.R. E foarte renumit în ţară. N-am avut ocazia să văd vreun film, dar aş vrea cu cea mai multă plăcere" (Meszaros Mariana, 20 de ani, muncitoare). „Şi eu am lucrat cu cineclubul C.F.R. din Timişoara. Un nume consacrat printre cineamatori, iubit de timişoreni şi invidiat de profesionişti ... paradoxal, pentru PROFESIONALITATE" (Mirel Ilieşu, regizor). „Da, ştiu ce e cineclub, şi am văzut mai multe filme de amatori la televiziune. Aş mai vrea să văd şi să ştiu cine le face, că zilele astea vreau să-mi cumpăr şi eu un aparat de filmat să fac film" (— 44 de ani, reglor la Electrometal). „Am văzut filmul despre Timişoara făcut de amatori. Mi-a plăcut foarte mult. Aceste filme despre oraş ar fi foarte binevenite pentru educaţia publicului. Ca ele să intre pe reţea depinde de D.D.F." (Responsabilul cinematografului Arta). „Teoretic eu nu vă spun nimic. Eu ştiu că fac film de 15 ani" (P. Roşu, 46 de ani, cineamator). „Am auzit că sînt nişte băieţi foarte talentaţi, dar nu le-am văzut nici un film. Pe ecrane ar trebui să se difuzeze tot ce e bun, indiferent dacă e făcut de profesionişti sau de amatori" (Ioan Taub, regizor la Teatrul Naţional Timişoara). „Da ? Unde se află cineclubul C.F.R. ? La Clubul C.F.R.? Da ? Şi se produc filme adevărate acolo ? Formidabil (Viorel Virgil, 23 de ani, instalator). „Vă stimez, vă apreciez eforturile de a reprezenta imagini din viaţa frumosului dv. oraş". (I. Popescu Gopo, regizor). „Cel mai bun film ar fi despre oraşul nostru". (Barabaş Maria, pensionară). „Da, acolo amatorii fac filme. Chiar am văzut odată la ştrandul 1 Mai cum cineclubul C.F.R. făcea un film cum călca unu cu călciiu' pe un chiştoc. M-am gîndit eu să fac multe. Şi film m-am gîndit să fac după aia, da' n-am spor. N-am talent încă". (tînăr, 20 de ani). „Un cineamator e un iubitor al tuturor celor şapte arte, pentru că filmul e o iubire a celor şapte arte". (Eugen Sandu, cineamator). „Cineclubul este unde se string mai mulţi oameni, actori, pentru vizionarea televizoarelor". (B.M., 16 ani, ucenic). „Am văzut multe filme făcute la C.F.R. Ca simplu cetăţean am participat chiar ca figurant la filmul Trei lei". (Mircea C., 26 ani, profesor). „La televiziune ar fi cel mai minunat să se dea aceste filme de amatori". (Mureşan Nichita, şofer). „În urma scurtei mele vizite la colegii amatori sînt pătruns de adîncă admiraţie faţă de entuziasmul şi pasiunea cu care se exercită aici frumoasa noastră meserie". (Gh. Fischer, operator-imagine, Buftea). „Ştiu eu, cineclub e tot aşa ... o revistă. Mi-ar place să fac film, să joc aşa ... un teatru". (Popescu Elena, 19 ani). „Am auzit de cineclubul de la C.F.R. şi de cel de la studenţi. Am văzut o selecţie de filme premiate. Am reţinut Căderea lui Gelu Mureşan". (Ioan Gîrba, balerin). „Ce să vă spun eu în această privinţă ... Nici nu ne cunoaştem mai de-aproape să vă pot da relaţii. Dacă spuneţi că acolo se fac filme, apoi, eu aş vrea să văd filme de dragoste. Aşa-i tineretul de astăzi. (S. A., 17 ani). „Aş dori să văd des filmele lor, pentru că ele sînt mai realiste, mai aproape de public". (H. F., 33 de ani, muncitor Electromotor). „Ar fi bine să se realizeze jurnale timişorene, să ştie tot cetăţeanul ce se întîmplă în oraş". (Viorel Toma, plastician). „Vorbe am spus poate prea multe despre cineclubul ăsta. Promit să încerc efectiv ceva pentru el la Bucureşti". (Andrei Blaier, regizor).

Ancheta printre cetăţenii Timişorii a fost realizată duminică, 28 ianuarie 1973 de către cineamatorii : Ionel Andrieş, Mariana Bugariu, Liviu Corneanu, Ioan Diettrich, Lucian Ionică. Mihaela Mazilu, Gelu Şfaiţer, Gh. Teodose.

Această pagină este dedicată aniversării a 15 ani de la fondarea primului cineclub din ţară, cineclubul C. F. R. din Timişoara.

Cineamator

REPORTER : Vă propun, pentru început, o discuţie despre condiţia cineamatorului şi cineamatorismului. Dar de loc generalizantă, ci axată pe evoluţia acestui prim cineclub din ţară.

EUG. NICOLAE BRĂDEANU : Am să spun că un cineamator e mai mult un amator. Cu accentul pe al doilea a. Pe urmă vin şi celelalte. De aceea cred că în genere începutul cineamatorismului e mai puţin artistic. A existat o fascinantă iubire pentru posibilitatea tehnică nouă, aceea de a recepta şi reda o realitate prin intermediul imaginii cinematografice. Abia apoi a venit fascinaţia artei.

DRAGOŞ SANDU : Nu cred că, cel puţin în cadrul cineclubului nostru, s-a pus astfel problema. Cineamatorii şi-au propus de la început nişte obiective artistice. Sigur, că poate fi discutată calitatea artistică a acestor filme de început. Dar eu aş fi oricînd dispus să supun unei competiţii filmele începutului cu cele făcute în ultimii ani. Ar avea şanse egale .Iniţial exista acea pasiune naivă, dezinteresată, liberă, acea imaginaţie neconstrinsă de o teorie a filmului sau de o experienţă prealabilă. Era mai multă spontaneitate ...

IOSIF COSTINAŞ : Curios, tocmai în acea primă perioadă, pînă prin 1965, cineclubul a fost obiectul interesului multor profesionişti. Aproape nu era săptămînă să nu vină cineva de la Bucureşti : regizori, critici, operatori.

DRAGOŞ SANDU : Poate era o minune tehnică ceea ce făceam noi aici. Lucram în condiţii incredibil de modeste. Dar făceam filme pentru că era o perioadă a pasiunii. Ea era suficientă. Pasiunea e condiţia fundamentală a cineamatorului.

MARIA SANDU : Nu, nu cred. Premiza oricărei arte e talentul. În absenţa talentului nici-o pasiune nu se finalizează artistic. Deci . .

VASILE MOISE : Categoric că nu putem discuta despre arta cineamatorilor decît subordonînd-o talentului. Acesta e însă insuficient. Fără ingeniozitate, spirit de organizare şi multă, multă tenacitate, talentul se poate irosi. Un cineamator este de multe ori un autor complet al filmului său, de la scenariu pînă la montarea peliculei pe care tot el a developat-o.

DRAGOŞ SANDU : Aşa e. În film, spre deosebire de celelalte arte, între imaginaţie şi rezultatul ei artistic se interpune o piedică : tehnica. Ea trebuie învăţată. Degeaba vine cineva cu idei de film bune, cu viziune cinematografică ; dacă nu cunoaşte problemele de limbaj filmic, esenţa filmului, care depinde, în primă şi ultimă instanţă de o tehnică anume, nu va face film niciodată. Asta să fie clar.

E. N. BRĂDEANU : Atunci pasiunea e această tenacitate a învăţării. Cînd ea se conjugă cu talentul, ne găsim în faţa unui creator autentic.

PETRU ROŞU : Se mai ridică însă o problemă legată tot de condiţia cineamatorului. Dezinteresarea, puritatea cu care el face film, fără a aspira la condiţia star-ului ... care vrea să ajungă uşor şi ieftin la un rezultat senzaţional în cel mai scurt timp.

REPORTER : Am ajuns astfel pe terenul unui climat generat de o colectivitate umană, foarte eterogenă şi sub raportul vîrstei şi sub cel al categoriei sociale, respectiv pregătirii culturale. În acest cineclub activează elevi, muncitori, studenţi, ingineri, profesori, cadre universitare, ziarişti, pensionari ş.a.m.d. Mă gîndesc că n-ar fi lipsită de interes o privire „din interior" asupra acestei comunităţi creatoare.

LIVIU AVRAM : Cineclubul e în primul rînd o şcoală în care se învaţă film. Această şcoală trebuie să se fondeze pe toţi membrii ei.

MICOTA VIOREL : Eu sînt novice aici. Aş dori ca acest cineclub să fie închegat după principiile unei mari familii. Mai ştiu însă că datorită numărului mare de membri acest lucru se realizează mai greu. (n.r. M.V. este elev în clasa a 12-a la Făget. Aproape zilnic el face naveta la Timişoara pentru a putea participa la activitatea cineclubului.

I. COSTINAŞ : Pe lîngă acest climat necesar creaţiei, aş mai adăuga două necesităţi cărora un cineclub trebuie să le răspundă : Receptarea unei culturi cinematografice şi exprimarea veritabil cinematografică, la nivelul artei.

BERARU PAVEL : Eu aş mai adăuga încă una : nu un cineclub în genere, ci acest cineclub trebuie să se integreze mai pregnant în realitatea cotidiană a cetăţii din care face parte.

REPORTER : Concret, cum devine realizabil acest deziderat.

DRAGOŞ SANDU : Cînd sîntem întrebaţi despre utilitatea acestui cineclub putem răspunde de mai multe ori. Odată : aici mulţi oameni, pînă acum peste 1.500, au învăţat un limbaj nou, limbajul cinematografic şi şi-au însuşit o cultură cinematografică. La rîndul lor, ei vor propaga acest limbaj al viitorului şi această cultură. Deocamdată cineclubul rămîne una dintre puţinele „instituţii" de „alfabetizare" filmică. Ceea ce, cred, nu e puţin lucru. Apoi să nu uităm că oricare cineclub are menirea de a servi necesităţile concrete de educaţie audio-vizuală ale diverselor unităţi productive. Cineclubul C.F.R. a făcut şi va mai face cu aceeaşi atenţie filme de producţie, de protecţia muncii, de popularizarea ştiinţei etc. În ce priveşte integrarea concretă în cotidian, am avansat mai demult propunerea de a se înfiinţa un studio de filme documentare local, care să realizeze, printre altele şi jurnale de actualităţi timişorene. Din păcate, n-am putut unifica toate forţele cinecluburilor timişorene, pentru a alcătui o echipă capabilă să realizeze periodic asemenea filme. Şi mai apare încă o problemă stringentă : difuzarea filmelor noastre.

REPORTER : Apariţia primului cineclub din ţară la Timişoara, a declanşat o mişcare amplă şi foarte diversificată Cineclubul C.F.R. şi-a cîştigat distincţia netă printr-un anume stil. A fost adesea pronunţat şi cuvîntul „şcoală".

DRAGOŞ SANDU : Ştiu eu, poate e prea mult spus. Cert este însă că s-au conjugat „stilurile" creatorilor de vîrf de aici şi s-a creat o unitate care a permis acreditarea ideii de şcoală.

REPORTER : Nu credeţi că o cantonare prea de durată în zona acestui gen de filme ar periclita viabilitatea mişcării de aici ? Personal, am impresia că perioada 1968–1969 a atins punctul de maximă calitate şi în acelaşi timp de maximă saturaţie stilistică a simbolicii.

DRAGOŞ SANDU : Nici nu vreau să mă gîndesc la cantonare. Faptul că acest gen mai e practicat, îl înţeleg ca o etapă de tranziţie, foarte necesară spre o altă etapă superioară spre care tinde mişcarea noastră. Condiţii tehnice sînt. Acum, incredibil de bune. La cineclubul C. F. R. din Timişoara se poate face film de lung metraj, alb-negru, color, sonor, pe 16 şi pe 35 mm. Incredibil, nu ? Ei bine. Să apară ideea genială, scenariul care să merite să ne înhămăm toţi la el şi să mergem ...

IONEL ANDRIEŞ : ... Pînă-n pînzele albe.

N. R. Cineamatorii care au participat la această masă rotundă îi invită pe cei care le-au văzut **scrise vorbele** să participe în 17–18 februarie la festivităţile care aniversează 15 ani de la fondarea cineclubului lor. În sala Clubului C.F.R., pe pînzele albe le vor putea fi **vizionate filmele.**

„Am vorbit aici aceeaşi limbă la un nivel ridicat intelectual şi am întîlnit o de-a dreptul surprinzătoare doză de informaţie cinematografică, gust şi entuziasm."

LIVIU CIULEI

„Ce anume distinge opera cineamatorilor timişoreni ? Aş începe prin detaşarea unei trăsături destul de rare şi preţioase, seriozitatea ... **Şi aş încheia cu** entuziasmul **şi cu** pasiunea **autentică pentru arta şi tehnica filmului."**

FLORIAN POTRA

Pagină realizată de
ADRIANA SIMLOVICI

Miraculoasa devenire a orașelor

● Ampla acțiune de sistematizare a unor localități rurale

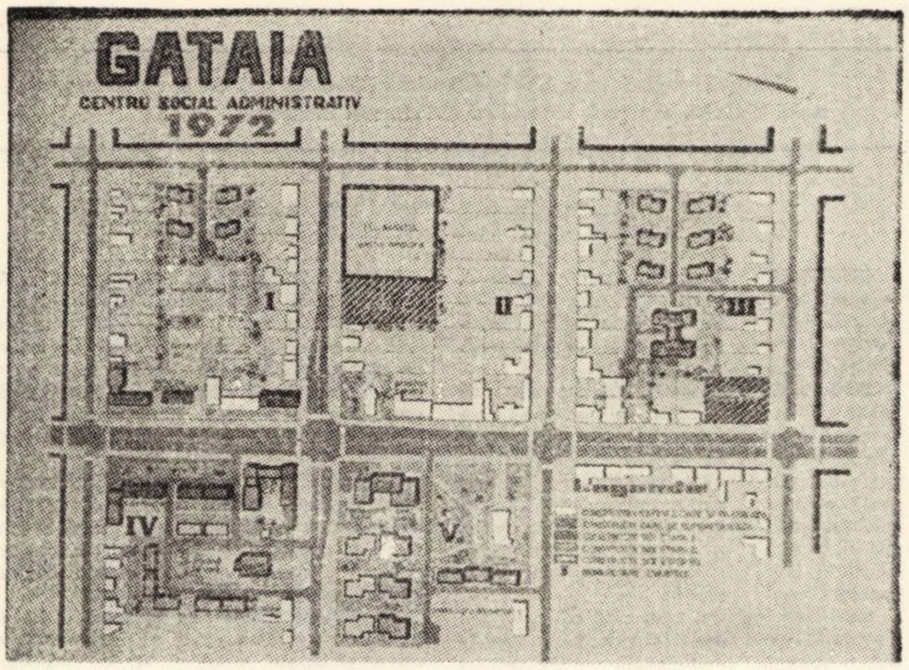

Ideea acestei anchete s-a infiripat vizitind Expo-Timiș 72, această sintetică imagine a realizărilor economiei, științei și culturii noastre pe parcursul unui sfert de veac de Republică. Reflectam în fața unor interesante machete ce prezentau sugestiv ampla acțiune ce se desfășoară la noi ca și în alte județe ale țării pentru sistematizarea unor localități, in special cu caracter rural. Cifrele și datele sînt impresionante : pe lingă cele 6 orașe, au perspectivă de a deveni așezări urbane alte 11 localități timișorene. S-au elaborat schițe de sistematizare pentru 140 de localități rurale, cuprinzînd toate centrele de comune și satele cu perspective de dezvoltare.

Procesul de innoire, de urbanizare a satului, reflectînd o trăsătură definitorie a civilizației noastre so- în fața hirtiei de calc. Transpunind in proiecte măsurile stabilite de biroul Comitetului județean de partid și Consiliul popular județean în domeniul sistematizării. Interlocutorii noștri sînt arhitecți și proiectanți ai Institutului de proiectare din Timișoara – IPROTIM.

NATALIA IONESCU : „Beneficiarul întregului proces va fi omul care muncește".

Arhitecta Natalia Ionescu, șefa atelierului de sistematizare (profesează din 1949, autoare a unor proiecte de construcții legate de Hidrocentrala de la Bicaz. Din 1961 conduce atelierul IPROTIM).

– Nu de mult ați terminat complexul punctului de frontieră Jimbolia ; ați lucrat la sistematizarea noii Orșove. Care sint coordonatele activității desfășurate în atelierul pe care îl conduceți ?

– Sistematizarea se incadrează la noi în marele proces de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate. Proiectele pe care le definitivăm constituie documente importante în vederea realizării directivelor trasate de Congresele al IX-lea și al X-lea ale partidului.

– De la ce criterii porniți ?

– De la faptul că – după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu – sistematizarea unei localități impune o cunoaștere profundă a condițiilor economice și sociale, a trecutului istoric, a ceea ce numim, cu un termen generic – specific local – și a altor numeroși factori care pot contribui la dezvoltarea localităților, la imprimarea personalității lor.

– Ce dificultăți aveți de infrint ?

– Majoritatea țin de o anume moștenire a trecutului ; multe localități s-au dezvoltat haotic, fără un plan de sistematizare. Unele obiective mai recente au fost amplasate necorespunzător și aceasta împiedică dezvoltarea unei întregi zone.

– Ce se urmărește – în principal – prin proiectele pe care le realizează atelierul dv. ?

– În primul rind, satisfacerea unor cerințe ale omului in toate manifestările sale : locuri de muncă, de odihnă, de divertisment, spații libere, relații de transport.

SILVIA GRUMEZA : „Viitorul – ipoteza noastră de lucru."

Arhitecta Silvia Grumeza – realizatoarea studiului teritorial al județului Timiș și autoarea detaliilor de sistematizare ale centrelor social-administrative ale localităților Făget și Cărpiniș, mi-a vorbit despre detaliul de sistematizare a centrului comunei Racovița. Macheta o văzusem în expoziție și ea prezenta citeva detalii cu totul deosebite.

– Am pornit de la ipoteza că in 1985 comuna – cu cei 2.500 de locuitori ai săi – va trebui să aibă un centru civic dezvoltat. E o așezare reprezentativă, situată pe drumul județean. Ne-am gindit să încadrăm viitoarele construcții în zone verzi, în perimetrul cărora se vor distinge internatul școlii și grădinița. Magazinele noi vor beneficia de o vibrație a luminii, iar clubul are în vedere spațiul și mișcarea caracteristice tinerei generații. Regularizarea piriului care străbate Racovița va permite crearea unor spații verzi și a unor colțuri de liniște.

Să mai amintesc că Racovița are o arhitectură frumoasă, tradiție românească în construcția și ornamentica clădirilor, aceasta constituind de altfel un element ce va fi conservat și dezvoltat ? Menționez că este primul proiect de centru civic rural pe care l-am realizat in atelier și ii sintem cu toții foarte atașați.

LIVIU VOȘTINARU : „Așa va arăta o comună care devine oraș."

Arhitectul Liviu Voștinaru (autor al schiței de sistematizare a municipiului Timișoara) ne prezintă detaliile proiectului pentru centrul social-administrativ al comunei Gătaia.

– Faptul că această localitate va deveni în viitor oraș a influențat pe proiectant ?

– Perspectiva apropiatei urbanizări a ghidat, cum e și firesc, munca noastră : Gătaia va trebui să arate ca un oraș ! Firește, e obligatoriu să ținem seama de situația ei actuală ; nu am recurs la demolări, ci urmărim să utilizăm fondul existent și să-l completăm cu noi dotări.

– Ce aspecte noi va oferi Gătaia ?

– S-au prevăzut amplasamente pentru o serie de obiective economice și social-culturale, intre care un liceu mai încăpător, o aripă și un internat nou, terenuri corespunzătoare pentru joaca copiilor și pentru practica agricolă a elevilor. Pe urmă, un dispensar și-o casă de naștere, un nou magazin universal.

– S-au avut in vedere și construcțiile de locuințe ?

– Numai in zona centrală vor putea fi construite aproape 230 de apartamente.

– La ce v-ați gindit definitivind un asemenea proiect ?

– La omul de azi, la contemporanii noștri, dar și la generațiile ce ne vor urma. La locuitorii anului 2000. Nădăjduim că vor fi mulțumiți de ceea ce a pregătit generația noastră și mai mult, nădăjduim, ca, proiectele noastre odată realizate, să fie la nivelul cerințelor de atunci, căci viitorul nu este atit de departe...

EMIL PRECUP : „În subtext, o impetuoasă dezvoltare urbanistică."

Întrebarea primă pusă lui Emil Precup, conductor arhitect a fost : cum vor arăta

– Făgetul va putea deveni oraș. Situat intr-o zonă cu multe așezări rurale, el are posibilitatea să polarizeze forțele de muncă existente intre Lugoj și Ilia. Acțiunea la care ne referim va fi ușurată de resursele naturale bogate (cariere de piatră, lemnul, nisipul), aflate aici din belșug. S-a executat o schiță de detaliu pentru actualul centru al comunei, care va fi dotat cu obiective social-culturale. Sint prevăzute imbunătățirea sistemului rutier, precum și construcții tehnico-edilitare pe măsura unei așezări urbane. Numeroase obiective vor fi amplasate pe terenuri virane, iar cursul Begăi va fi regularizat și amenajat.

– Păstrează proiectul dv. ambianța de liniște și spațiile verzi pe care la cunoaștem in ultimii ani la Sinnicolaul-Mare ?

– Acest tinăr oraș se va bucura de o remarcabilă dezvoltare economică. Raportul va devenii desigur favorabil industriei, mai cu seamă după ce actualele obiective aflate în construcție se vor extinde. Dar ne-am ingrijit ca orașul să beneficieze de dotări tehnico-edilitare mai complexe, calculate pentru 17.000 de locuitori – cît va avea in viitor Sinnicolaul-Mare. Vor exista fabrici, dar și instituții de cultură. Ne-am preocupat să imbinăm armonios coordonatele prezentului cu monumentele istorice. Nu va lipsi nici liniștea și nu vor lipsi nici florile.

– Și locuințele ?

– Se vor inmulți construcțiile individuale, iar în centru se vor extinde locuințele în blocuri de stat ori proprietate personală, organizate în ansambluri cu toate dotările necesare.

*

Am putea afirma prin extensiune că anii cincinalului vor imprima la nivelul întregului județ o accelerare a ritmului de urbanizare, expresie a avintului economic, dar și a creșterii gradului de confort al populației. Reducerea deosebirilor dintre sat și oraș – ca proces obiectiv al mersului nostru înainte – este o realitate descifrabilă în subtextul acestei preocupări, atent planificată și organizată, preocupare pe care interlocutorii noștri ne-au prezen- de odinioară cedează locul rigorii științifice, tehnicii și fanteziei ordonate a arhitecților, reflexe și acestea ale vieții noastre sociale care a impus in mod necesar o asemenea evoluție obiectivă a întregului teritoriu.

Rezultatul ultim va fi asigurarea unor conditii optime de viață materială și spirituală tuturor celor ce muncesc, precum și un mesaj pe care cu generozitate și răspundere generația noastră il adresează viitorului intr-o viziune arhitecturală ce include durabilitatea, frumosul și confortul.

Anchetă realizată de
VALENTINA DIMA

Irene Mokka

A încetat din viață, neașteptat și prematur, scriitoarea de limbă germană Irene Mokka, membră a Asociației scriitorilor din Timișoara și a Uniunii Scriitorilor din R. S. România.

S-a născut la Timișoara, la 28 august 1915, dintr-o familie modestă. A făcut studii muzicale medii și și-a intemeiat o familie dedicîndu-i-se ca soție și ca mamă. Publică la o virstă matură, debutind in 1949 publicistic și in 1951 editorial.

Irene Mokka s-a afirmat ca o poetă autentică și originală prin volumele „Alle Brunnen liegen offen" (Toate fintinile) și „Leisere einsicht" (Clepsidra).

Celor două volume de povestiri, dedicate copiilor, publicate de Editura Tineretului, i se adaugă dramatizarea lui „Albă ca zăpada" și „Cenușereasa", jucate cu succes pe scena Teatrului german de stat din Timișoara.

În 1969 obține premiul revistei „Neue Literatur" pentru volumul „Alle Brunnen liegen offen". Irene Mokka a fost apreciată in cadrul Asociației Scriitorilor din Timișoara prin contribuții prețioase aduse in activitatea obștească a scriitorilor și prin excelentele sale traduceri prin care a făcut cunoscute cititorilor germani din patria noastră texte literare românești.

Unanim regretată, Irene Mokka pleacă dintre noi in deplinătatea forței de creație și de muncă, iar golul pe care-l lasă ea este cu atit mai dureros.

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R. S. ROMÂNIA
ASOCIAȚIA SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

mică antologie epigramatică

Apollo Bolohan

Apollo Bolohan, s-a născut la 25 ianuarie 1914 la Sanislau. Intensă activitate publicistică. Volume editate : Catrenele mele **(epigrame, 1937),** Epigrame **(1942),** Viorile azurului **(sonete, 1943),** Suris tangent **(epigrame, 1971).**

Ion Velican îmi cere o fotografie pentru antologie

Problema nu e deloc roză–
Ce să trimiți cînd îți dai seama
Că cea mai expresivă „poză"
E parcă totuși epigrama !

Interpretare

Cum toate le-nțelege-n pripă,
Le cam confundă, căci se știe,
Nu vrea economie de risipă,
Ci doar risipă de economie !

Reflecție

Multe pierzi, cîștigi și-ncerci,
Dar nimica, bunăoară,
Mai cumplit n-o să te doară
Decît „paguba-n ciuperci" !

Poetului Damian Ureche, pentru volumul „Tot ce mă doare"

M-o auzi Ureche, oare,
Cum mă întreb (dorind să-l
scap)
Dac-o fi spus chiar tot ce-l
doare
Făr-să se fi legat la cap ?

Probabilitate

Dacă știai de cînd aștept
Să-mi iasă-n cale un deștept,
Tu poate că te răzgîndeai
Și-n calea mea nu mai ieșeai...

Autoironie, privitoare la cartea mea „Suris tangent"

Un cititor m-a întrebat
De ce așa tangent surîd ?
– Vedeți, pe loc am replicat,
Mai, mai c-ar trebui să rîd !

motouri

■ **Nu e prost acela care nu înțelege ceva, ci acel om este prost care, deși înțelege un lucru, procedează de parcă nu l-ar fi înțeles.**

(Ch. Richet)

■ **Bărbații sînt de vină că femeile nu se iubesc.**

(La Bruyère)

■ **In România sînt cel puțin opt milioane de bărbați capabili. Să-i iubesc pe toți ?**

(Aurel Baranga)

■ **Și să nu ne temem că am merge prea repede.**

(Maeterlinck)

■ **Oamenii nu sînt întotdeauna ceea ce par.**

(Lessing)

■ **Să judeci un om că e capabil de lucruri mari, după atenția pe care o dă celor mici.**

(Tacit)

■ **. . . credeți că e deajuns să fi ciung, ca să devii Venus din Milo ?**

(André Malraux)

■ **In tot ce faci gîndește-te la sfîrșit.**

(La Fontaine)

evrika!

● Am descoperit ce-i lipsea abecedarului după care am învățat eu : Studiul introductiv.

● Mă simt ca un nou-născut, adică lipsit de puteri.

● Nu e prost cine caută acul în carul cu fîn și îl găsește.

● Acuzativul se formează cu **pe**. De pildă : Toți **pe** el !

● „Tristele amintiri" sînt pentru uituci.

● Nu profesorul te-a făcut obraznic, ci părinții tăi.

● Romantismul a dormit cu ferestrele deschise și s-a făcut curent.

● Războaiele dintre Portugalia și Germania s-au purtat între Franța și Spania.

● După mine potopul e apă de ploaie.

● De-atîtea ori și-a dat cuvîntul, încît azi nu-l mai are

● Ciupercile au pierdut mult prin explozia bombei atomice deasupra Hiroșimei.

ION VELICAN

Misteriosul violonist

Reședința lui Magnoli se afla într-o clădire cu mai multe etaje situată în centrul orașului. Am trecut mai întîi pe la trupa de funcționari-paznici ai lui Magnoli pînă să ajung la secretara lui personală. Ea îmi spuse că șeful ei a plecat într-o călătorie de afaceri și nu se știa cînd se va întoarce.

– N-ați fixat o întîlnire – mă întrebă ea.

– Nu . . . cel puțin pentru astăzi nu.

După cîteva clipe de șovăială spusei cum mă cheamă și ticluii o poveste oarecare. Ea îl cunoștea bine pe Robert și cred că avea pentru el o sinceră admirație.

O chema Enrica. Era brunetă, deosebit de frumoasă, cu ochii negri migdalați, buze senzuale și un năsuc simpatic. Și totuși, în ciuda alurei sale infantile, presimțeam că Enrica nu e persoana care să înghită povești de orice fel. Începui să-i fac curte și ea deveni mai binevoitoare :

– Sînteți un interlocutor interesant – zise.

– Într-adevăr ? Eu trebuie să recunosc că sînteți un excelent „adjunct" al șefului. Dacă nu sînt prea îndrăzneț, v-aș invita astă-seară să cinăm împreună. Sînt sigur că șeful d-voastră nu se va supăra. N-a vrut să-mi promită nimic sigur. Ne-am înțeles să-i telefonez spre seară.

Nu i-am telefonat, pentru că aceasta nu intra în principiile mele. La miezul nopții se poate telefona, dar înspre seară se bate la ușă.

Cînd am sosit, birourile erau goale. Mă întîmpină funcționarul de serviciu și-mi spuse că Enrica plecase.

– Dar ne-am înțeles să-i telefonez la ora asta.

– A telefona și a veni personal nu-i tot una, signore ! Îmi venea să-l ucid. Îi spusei că sînt prietenul lui Magnoli, că trebuie să mă întîlnesc cu secretara lui, și că sînt hotărît s-o aștept și toată noaptea dacă e nevoie.

Mi-a arătat un scaun și mi-a spus :

– Poftiți, dar nu veți putea rămîne prea mult. Peste o oră agenția se închide.

Fierbeam de furie. Aveam impresia că Enrica își bătuse joc de mine și-mi reproșam asta ca un insucces lamentabil.

PLICUL CENUȘIU

Nu puteam sta locului, așa că mă sculai și începui să mă plimb prin încăpere. Ușa care ducea în biroul vecin era întredeschisă. M-am strecurat înăuntru. La dreapta observai o ușă capitonată. Acolo trebuia să fie biroul unei persoane importante.

Împinsei hotărît ușa greoaie și ea se deschise fără zgomot. În fața ochilor îmi apăru un birou ultraelegant. Pe pereți se aflau cîteva hărți cu mici stegulețe înfipte în diverse puncte. Două dulapuri mari cu uși de cristal erau pline cu dosare frumos orînduite. O masă mare stil și cîteva fotolii așișderea, completau mobilierul biroului. Mă apropiai de masă. Două lămpi, o fotografie în ramă de argint – ia te uită, Magnoli e însurat ; și un tampon neutilizat. Nimic, deci.

În momentul cînd dădui să ies, observai într-un colț al mesei un plic cenușiu. Îl deschisei rapid și îmi aruncai privirea peste hîrtiile pe care le conținea. Atenția mi-a fost atrasă de o telegramă datată cu o zi înainte : „El Gomez oprit în Panama stop. Rog aprobarea de transport. Stop. Vînzarea întîrzie" Gomez.

Mi-am scos „minox-ul" și făcui cîteva clișee. Pentru orice eventualitate fotografiai și hărțile de pe perete. Habar n-aveam ce reprezentau documentele pe care le fotografiam. Într-adevăr, o situație stupidă. Eram la un pas de informații deosebit de prețioase și nu știam cum să le folosesc. Să-mi arunc o privire în pupitre ?

Tresării la un zgomot din spatele meu. Abia reușii să bag aparatul de fotografiat în buzunar.

– Iertați-mă, zise o voce feminină.

Era Enrica.

– Îmi pierdusem aproape nădejdea de a vă mai vedea – zisei bîlbîindu-mă puțin.

– Si de aceea vă comportați ca la dv. acasă ?

– Nu . . . dar . . . întrucît v-am căutat peste tot . .

– Nu sînteți prea convingător. Dacă n-aș ști că sînteți violonist, aș credea că sînteți spion.

Ce poți să-i răspunzi unei fete atît de frumoase care te face K. O. cu o astfel de declarație ?

– Poate că sînt, mai știi ?

– Să lăsăm gluma – zise Enrica. E timpul să mergem, mi-e o foame de lup.

(Va urma)

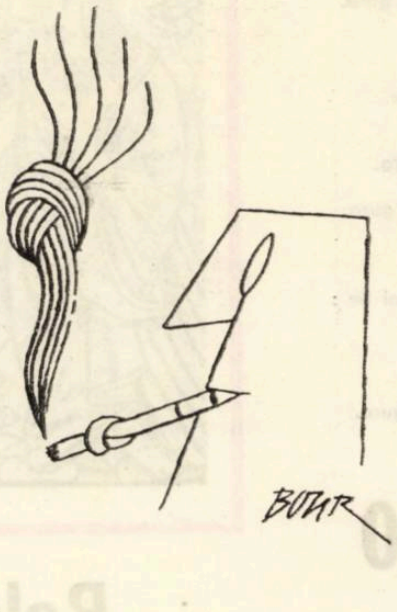

BOUR

Electromotor
Timișoara

ANGAJEAZA PRIN CONCURS :

– ECONOMIȘTI PRINCIPALI

și

– ECONOMIȘTI

DE PROFIL „CONTABILITATE" ȘI

„ECONOMIA INDUSTRIEI" LA

SERVICIUL PREȚURI, TELEFON 2 22 95

Arthur Rimbaud - poetul blestemat

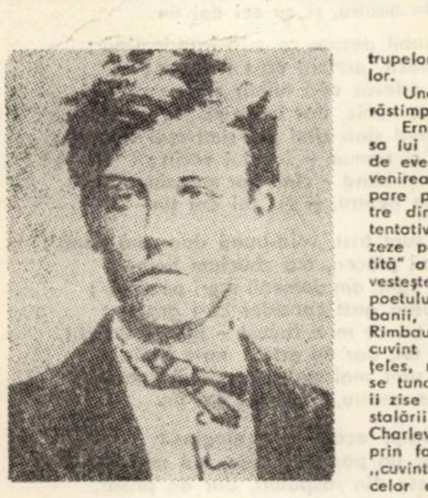

Situația la Paris se precipită. Guvernul lui Thiers împreună cu armata prusacă vor să „salveze civilizația" și de aceea eliberează prizonierii de război punîndu-i să lupte sub steagul contrarevoluției. Comuna însă deținea puterea, iar detașamentele revoluționare se opuneau cu îndîrjire trupelor trimise de Thiers împotriva lor.

Unde se afla Rimbaud în acest răstimp ?

Ernest Delahaye ne descrie imensa lui bucurie cînd, la 20 martie, află de evenimentele din Paris. Încă de la venirea lui la Charleville, poetul apare pe ulițele acestuia cu pipa între dinți, netuns și într-o ținută ostentativ neglijentă, vrînd să scandalizeze prin aceasta burghezimea „cinstită" a urbei. Unul dintre aceștia, povestește Delahaye, îi dete într-o zi poetului trei parale și-i zise : „Ține banii, puștiule, și du-te de te tunde". Rimbaud luă banii fără a zice vreun cuvînt și-i băgă în buzunar. Bineînțeles, nici prin gînd nu i-a trecut să se tundă. „Vom cumpăra tutun cu ei" îi zise lui Delahaye, iar cînd știrea instalării Comunei se răspîndi și în Charleville poetul-revoluționar, trecînd prin fața prăvăliilor începu să strige „cuvinte îngrozitoare" negustorilor și celor care treceau pe acolo. „Ordinea a sfeclit-o". Dincolo de fronda adolescentină a poetului, Rimbaud nu se putea împăca de loc cu ordinea cea veche, dar nici nu visa o altă ordine în care să domnească anarhia și distrugerea, ci – din contră – în mintea lui deja prinsese contur schița unei ordini care să se bazeze pe rațiune, slujind interesele poporului întreg. Este vorba de „Proiectul constituției comuniste", în care Rimbaud descrie o asemenea ordine. Delahaye ne spune că însuși poetul i-a citit în august 1971 (după căderea Comunei) acest text, care din păcate s-a pierdut și care reprezenta, ce e drept, o naivă încercare de punere la punct a lucrurilor, în care se puteau recunoaște deopotrivă marii reformatori Rousseau, Babeuf și chiar Helvetius.

Dar, pentru noi, acest document demonstrează încăodată că „neînfrînatul iconoclast" încercase schițarea unui viitor, în spiritul său generos, posibil și bazat pe adevăr. Dăruit pe de-a-ntregul cauzei nobile a omenirii de a construi o lume mai bună, Rimbaud suferea și se bucura pînă la cea mai ascunsă fibră a ființei sale urmărind cu încordare evenimentele acelor zile. **Îl cuprinsese un adevărat „vîrtej metafizic" cînd înălță poate cel mai frumos imn închinat năzuințelor revoluționale ale omului :**

„O, inimă, ce-nseamnă bălți de
singe, arzînd
Jăratec, mii de morți, un țipăt
nesfîrșit
De furie, suspinuri de iaduri
răsturnînd
Orînduiri ! Ruine, vîrtej dezlănțuit !

Și răzbunarea-ntreagă ? . . .
Nimic ! . . . Ba, o vrem toată
Pieriți bănci, prinți, senaturi,
pieriți, puteri depline !
Istoria să piară ! Jos ! Pier și tu,
Dreptate !
Văpăi de aur, singe ! ce mult ni
se cuvine ! . . .

. . . .

Va să-nteţească cine, șuvoi și foc
și pară ?
Doar noi și cei pe care, frați i-om
închipui !
Veniți, amici romantici ! O, cît ne
desfătară,
Văpăile talazuri ! Nicicînd n-om
mai trudi !

. . . .

Prieteni, ah, hai inimă, pornim !
Necunoscuții negri, pornise, da !
frați, îmi sînt
O, pacoste ! Ce freamăt ; bătrîn
bătrîn pămînt simțim ;
Sînt tot mai mult al vostru, te
năruie, pămînt !
**Ei și ! Eu sînt aicea de-a pururi,
iată, sînt !**

(O, inimă, ce-nseamnă" trad. de N. Argintescu-Amzo).

Cine sînt „necunoscuții negri", „frații" pe care, se pare, inima nu-i acceptă ca atare fără o rezistență, și de aceea e nevoie parcă de o convingere ? Sînt oare comunarzii, cei care dădură foc palatelor, „înfocații druizi" care incendiară Tuileriul ? Da, avem toate motivele să credem că pe ei i-a avut poetul în vedere scriindu-și poemul. Dar oare poetul li s-a alăturat ?

Există argumente pro și contra pe care vom încerca să le trecem în revistă.

„VOI FI MUNCITOR"

Cei care neagă participarea poetului la evenimentele Comunei afirmă că acesta se afla la data de 17 aprilie încă la Charleville. Despre asta stau mărturie scrisorile către Demeny și Izambard. Era oare la Paris între 18 aprilie și 12 mai ? Presupunem că da ; dar, în acest caz, nu le-ar fi scris lui Izambard și Demeny?

Dar, iată ce-i scrie lui Izambard la 13 mai 1871 :

„Voi fi muncitor : aceasta e ideea care mă reține, în clipa cînd o ură nebună mă împinge spre lupta din Paris – unde atîția muncitori mor încă, în timp ce eu vă scriu !

Iar în „scrisoarea vizionarului" din 15 mai către Demeny încheie astel :

„Veți fi demn de dispreț, dacă n-ați răspunde : repede , căci peste opt zile voi fi, poate, la Paris".

Cu alte cuvinte, intenția poetului era să plece la Paris. Dar, în fața acestui deziderat, s-a opus tragica succesiune a evenimentelor : **la 21 mai,** trupele din Versailles intră în Paris și astfel începe „săptămîna singeroasă", la 28 mai Comuna este înăbușită în singe.

Dar, chiar dacă n-ar fi **participat direct la bătăliile pentru Comună, „în focul luptelor de stradă ca soldat al proletariatului", Rimbaud s-a considerat tot timpul un adept înfocat al primei revoluții socialiste din lume** (nu trebuie să uităm episodul intrării lui ca voluntar în Gărzile populare) **un soldat care, ce e drept, luptă mai mult cu alte mijloace, cu acelea care dau activității sale o incontestabilă finalitate : ideea și cuvîntul.**

Să ne întoarcem din nou **la** propoziția aceea din scrisoarea către Demeny : **„Voi fi muncitor" : aceasta e ideea care mă reține . . ."** Aceste cuvinte sînt cu atît mai ciudate cu cît, după ele, urmează o propoziție care spune : „Să muncesc acum, – niciodată, niciodată, sînt în grevă". E vorba aici, evident, de două feluri de muncă, dintre care una este acceptată de poet iar cealaltă respinsă. El încă nu sesizează schimbarea esențială ce are loc în relațiile sociale și semnificația socială a muncii, și de aceea nu vrea să fie ca cei din Paris, adică muncitorii, care mai „au mîini", și trăiesc deci într-o singură dimensiune, cu o singură perspectivă, ca părți ale mașinăriei sociale.

(Va urma)

charles d'orléans

în traducerea lui

romulus vulpescu

Charles d'Orléans (Paris, 24 noiembrie 1394 – Amboise, 4–5 ianuarie 1465) a avut parte de-o copilărie puţin obişnuită : la 10 ani, îşi scrie prima operă, **Carte contra oricărui păcat** ; se logodeşte, la 12, la 13, îşi pierde tatăl, victimă a unui asasinat politic. Adolescenţa îi e la fel de zbuciumată : se-nsoară, cîteva zile după ce-şi pierduse mama ; un an mai tîrziu, Isabela, proaspăta soţie, moare ; în 1410, la 16 ani, se recăsătoreşte cu Bonne d'Armagnac şi-şi răzbună tatăl, zdrobindu-l pe ducele burgund Jean-fără-frică. Henric al V-lea al Angliei, profitînd de neînţelegerile interne din Franţa, o invadează şi-o înfrînge la Azincourt (25 octombrie 1415) : tînărul duce, grav rănit, este luat prizonier. Captivitatea engleză va dura 25 de ani. Bonne moare în 1435. Eliberat la 5 noiembrie 1440, cu trei săptămâni înainte de-a împlini 46 de ani, Charles redevine, prin noua căsătorie cu Marie de Clèves, tot un fel de „prizonier pe cuvînt", al burgunzilor de astă dată, foştii adversari cu care se-mpăcase. Retras pe domenii, prinţul se dedică poeziei (practicată, ca o „petrecere de vreme". şi-n timpul captivităţii). În 1463, abandonează pana : bolnav de gută, cam tare de ureche, vederea slăbită, nu mai putea scrie, mai avea un an de rememorări pînă la moarte. Cred c-a adormit împăcat cu sine, încredinţat c-a scris poezie ca un diletant cultivat, iubitor al muzelor. Ignorîndu-şi fortuna literară, lăsa 123 de balade, mediocre în comparaţie cu baladele contemporanului său de rînd, Villon, 89 de cîntece vivace şi ritmate cu talentată voioşie, 344 de rondeluri, cu puţine excepţii, geniale, şi unul dintre cele mai vibrante imnuri de dragoste de ţară, **Lament pentru Franţa.**

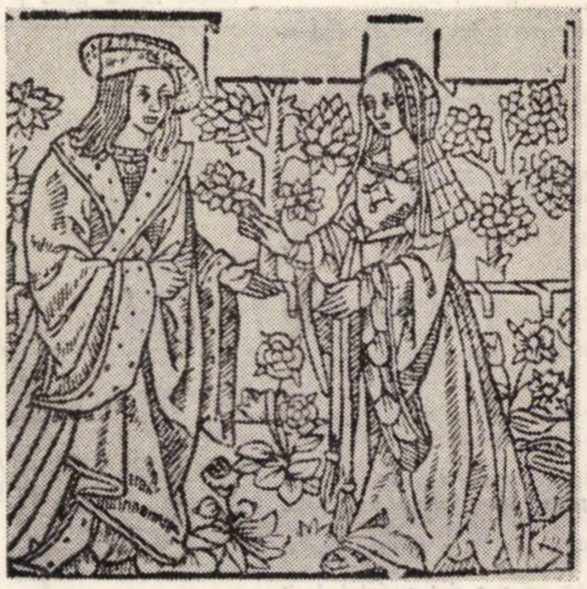

Balada – 15

Tu, ce-mi arăţi prietenie,
Frumoaso, nu te voi uita,
Oriunde, orice-ar fi să fie.
Te rog, de-aceea, nu-nceta
– Alături pînă iar vom sta –
Pe mine minte să mă ţii,
Ce milă pic nu pomenii
La tine, ca să spun aşa.

Deşi n-o spun – precum se ştie,
În dulce compania ta,
Har n-am avut, nici bucurie,
Cum meritam a căpăta.
Răsplata, deci, aş accepta
A sincerei prietenii
Pe care încă n-o-ntîlnii
La tine, ca să spun aşa.

Serv îndelung ţi-am tost eu ţie :
Puteam un dar deci aştepta,
Prin care – Amor, din curtenie,
A răsplăti nu pregeta.
Deci, nedreptatea spre-a-ndrepta,
Dă-mi tot ce-a-ţi cere îndrăznii,
Să nu mai aflu viclenii
La tine, ca să spun aşa.

Balada – 19

Cuminte, bună, tînără, zglobie,
Rugare-mi faci – şi-o-ntîmpin bucuros,
Ca pe-o poruncă – o baladă-a-ţi scrie.
Din inimă ţi-am scris-o, drept prinos.
Primeşte-o-n dar cu sufletul duios
Şi-ai să descoperi, isprăvind lectura,
De ce, despre-acel rău de care-s ros,
Mi-ar fi cu mult mai drag să-ţi spună gura.

Atras fiind de farmecu-ţi ce-mbie,
Îţi aparţin întreg şi credincios,
Şi-s dornic să-ţi fiu serv şi să-ţi plac ţie.
Dar sufăr mult, şi chinu-i dureros,
Că trebuie să-ţi scriu, neputincios,
Cît aş vrea eu de-ades să-ţi văd făptura.
De-ar exista alt chip mai priincios,
Mi-ar fi cu mult mai drag să-ţi spună gura.

În mîinile Pericolului – mie,
În tot ce fac, potrivnic nemilos –
Am fost mult timp, şi-ar vrea să mă mai ţie :
Cînd sunt mai trist, el rîde mai voios.
De-aş prinde să-ţi arăt conştiincios,
În scris, martiriu-mi jalnic şi tortura,
Prea lung s-ar dovedi, şi-anevoios :
Mi-ar fi cu mult mai drag să-ţi spună gura.

Balada – 60

Cînd Amintirea-mi amintea
De nobila perfecţiune
A celei ce mi-a fost, doar ea,
Unica Doamnă şi minune,
Izvor de har şi-nţelepciune,
Frumoasa moartă de curînd,
Am spus îndurerat, plîngînd,
Că lumea-i doar deşertăciune.

Pe vremuri, gloria cinstea
Isolde, Créside – se spune ;
Şi multor altora ştia
Desăvîrşirea să-ncunune.
Dar Moartea,-n jalnica-i genune,
Luîndu-şi trupul lor plăpînd,
Pricep, mai clar decît oricînd,
Că lumea-i doar deşertăciune.

Căci Moartea, cum a vrut, mai vrea
– Eu o cunosc – să se răzbune,
Să puie capăt, fiind rea,
Plăcerilor şi Voii-bune.
Cînd văd cu repeziciune
Ia frumuseţile pe rînd,
Într-adevăr mă bate-un gînd
Că lumea-i doar deşertăciune.

Iubire, Moartea te răpune,
Cu tine-n chip felon luptînd
Şi vezi – să-i ţii piept neputînd –
Că lumea-i doar deşertăciune

Balada – 75

Uitîndu-mă-ntr-o zi spre dulcea Franţă,
Fiind, pe ţărm la Dover, abătut,
Mi-am amintit, punîndu-le-n balanţă,
Ce vremuri bune-acolo-am petrecut,
Şi inima-n suspine m-a durut,
Deşi-mi făcea mult bine-acest noroc :
Să-mi văd iar Franţa, inimii scump loc.

Suspine-adăpostind – din ignoranţă –
În inimă, simţeam c-o persecut,
Cînd pacea, -n mersu-i plin de cutezanţă,
De noi să se apropie-a-nceput :
Deşi-mpăcat de-asemeni gînd plăcut,
Nu renunţase inima deloc
Să-mi văd iar Franţa, inimii scump loc.

Pe nava mea cu numele Speranţă,
Dorinţele-am prins grabnic să-mi strămut,
Rugînd-o, peste mare,-n siguranţă,
Să ducă Franţei caldul meu salut.
Dă pacea, Doamne,-aşa cum ţi-am cerut,
Să pot tihnit – dar vie-acel soroc ! –
Să-mi văd iar Franţa, inimii scump loc !

Comoară-i pacea, nestemat avut.
Urăsc războiul : nu-l vreau, nu l-am vrut,
Căci m-a oprit, prin orişice mijloc,
Să-mi văd iar Franţa, inimii scump loc.

Balada – 82

Umblînd un zvon prin dulcea Franţă
Cum că s-ar fi-ntîmplat să mor,
Acei n-au plîns – cu siguranţă –
Ce-mi sunt nedrepţi în ura lor.
Cei care binele mi-l vor
Îndurerară-se amar
Ca buni prieteni, cum îi ştiu.
Deci ,tuturor atît spun doar
Că şoarecele-i încă viu !

Nici boală nu, nici doleanţă :
Sunt sănătos şi-nfloritor
Şi timpu-mi trec doar cu-o speranţă :
Că pacea – somnu-amorţitor
Şi-l va curma, dînd tuturor
Prinos al desfătării har.
Deci, bată-i Domnul – ţin să scriu –
Pe cei ce trişti şi acri par
Că şoarecele-i încă viu !

Deşi Junia-mi dă prestanţă,
M-ar vrea supusu-i servitor
A Bătrîneţii aroganţă :
Dar pîn-acuma n-are spor.
Să-i acostez în port n-am zor :
Urmaşu-mi cruţ de plîns deci dar.
Har Domnului, ce-a vrut să fiu
Robust şi mi-a dat vlaga-n dar,
Că şoarecele-i încă viu !

Postavul negru e-n zadar ;
Mai ieftin costă cenuşiu :
Aflaţi toţi, drept spun şi declar,
Că şoarecele-i încă viu !

Balada – 100

Eu mor de sete-alături de fîntînă ;
Îngheţ, la focul dragostei geros ;
Sunt orb, pe alţii însă-i duc de mînă ;
Smintit, dar între cei cuminţi mintos ;
Cînd jerpelit, cînd prea simandicos ;
E lucru de minune ce-i cu mine
Fortunei la cherem la rău şi bine.

Cîştig un ceas şi pierd o săptămînă ;
Mă joc şi rîd cînd dau de vrun ponos ;
Disper, cînd am speranţa la-ndemînă ;
Sper fericirea, de regrete ros ;
Nimic nu-mi place, de plăceri setos ;
Griji bucuria vin să mi-o-nvenine
Fortunei la cherem la rău şi bine.

Vorbesc puţin, cu greu pun gurii frînă ;
Mult mă sfiesc, deşi sunt curajos ;
Tristeţea – voii-bune mi-e stăpînă ;
Sunt – trebui' – măcar unei credincios ;
Petrec la chef, cînd toate-mi merg pe dos ;
În plină sănătate boala vine
Fortunei la cherem la rău şi bine.

Cred, Prinţe, că destinu-mi păgubos,
Cît şi la fel de straşnicu-mi folos
Lăsate-a fi-ntîmplării se cuvine
Fortunei la cherem la rău şi bine.

Balada – 123

Eu mor de sete stînd lîngă fîntînă ;
Avere am, dar de nesaţiu-s ros ;
Mai lung e-un ceas decît o săptămînă ;
Merg şchiopătînd cînd sunt bun-sănătos ;
Sunt liniştit cînd sunt mai furios ;
Reţin tot, dar nimic nu mai deţin ;
Cu mine crud, cu alţii sunt milos,
Mă ţin neutru, şi cu cei doi ţin.

Am dubii despre ce mi-i la-ndemînă ;
Nenorocit, pretind că-s norocos ;
Cred adevăr ce-i tulbur şi se-amînă ;
Nu fac nimic, dar toate-mi ies pe dos ;
Mă cred slab cînd mă simt mai viguros ;
Asud şi tremur – focului vecin ;
Blajin şi blînd – cînd par mai sîngeros,
Mă ţin neutru, şi cu cei doi ţin.

Cînd sunt trist, voia-bună doar mă mînă ;
În mari plăceri, mă zbucium fioros ;
Sărac sunt, am domenii mari pe mînă ;
Ce-i fără gust consider că-i gustos ;
Eu – tot ce mi-e funest – iubesc duios ;
Ignor tot, dar de arte nu-s străin ;
Cînd sunt mai sigur sunt mai sperios,
Mă ţin neutru, şi cu cei doi ţin.

Iau drept ocară ce-i elogios ;
Nu fac un pas cînd plec, mă duc sau vin ;
Muncesc din răsputeri, dar de prisos,
Mă ţin neutru, şi cu cei doi ţin.

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 22 FEBRUARIE ● 1973 ● NR. 8 (261) ● 12 PAG. 1 LEU ●

Relația cultură—instrucție

Relația cultură-instrucție poate fi și tautologică dacă în prealabil nu vom încerca să disociem, în sfera mai generală a culturii sensul instrucției. De obicei, admitem următoarea schemă de conținut: instrucție-educație-cultură; rezultă că fenomenul culturii îl implică pe cel al educației care, la rîndul său, implică pe cel al instrucției. În această succesiune conceptuală pedagogia clasică admite următoarele delimitări:

a) **instrucțiunea** (instruirea) urmărește să asigure indivizilor însușirea unui volum determinat de **cunoștințe și deprinderi** adecvate pentru fixarea și folosirea lor;

b) **educația** are în vedere **dezvoltarea personalității** umane și perfecționarea ei continuă în direcția idealului propus de societate;

c) **cultura,** într-o accepțiune mai apropiată de cea antropologică, asigură atît creația de valori – ce urmează să fie însușite prin instrucțiune – cît și colecția de norme pe care se construiește viața de relație socială; **cultura proiectează** deci ansamblul de valori și modele spirituale pe care **educația le realizează efectiv,** acționînd specific asupra indivizilor.

Orice proces educativ, inclusiv cel instructiv, se desfășoară după opinia noastră în două planuri interferente:

1. al efortului de **recunoaștere și comprehensiune** a obiectelor lumii exterioare (evident și al obiectelor ideale) în vederea formării modelelor înțelegerii;

2. al **comunicării,** al prelucrării și transferului sistemelor de semne și mesaje pe care comprehensiunea, în oricare domeniu s-ar exercita, îl implică. Această disociere nu este numai verbală ci structurală. Din punctul nostru de vedere primul plan corespunde **educației,** iar al doilea plan **metaeducației.**

Abordarea actuală și previzibil viitoare reclamă însă o nouă apreciere a relației cultură – instrucție datorită transformărilor intervenite în concepția despre cultură, educație și comunicaționalitate.

Ne vom opri asupra viziunii sociologice, în care se reflectă fiecare dintre componentele enunțate, precum și efectele lor interferente, la scara tuturor formelor de învățămînt. **Informatizarea vieții sociale are în vedere exploatarea rațională a resurselor semice (a sociosemiozei) pe care lumea obiectelor și a evenimentelor sociale le conțin,** exploatare care se realizează prin complexele rețele de comunicare și prin procesele de prelucrare și stocare a mesajelor sociale și naturale.

Informatizarea acționează în viața socială alături și conjugat cu alți factori, cum ar fi cei demografici, economici, ai loisir-ului ș. a.

În ce privește cultura, funcționalitatea ei se modifică sub presiunea acelorași factori socio-comunicaționali. În noile condiții cultura trece de la funcția preponderent **epistemică,** de cunoaștere a lumii, la funcția **organizațională,** de generalizare a modelelor destinate unui comportament uman mai adecvat, unei acțiuni mai eficiente, unei participări nemijlocite la activități creative și a unei gîndiri prospective. Se trece de la valori de tipul „ce este lumea" la valori și norme de tipul „cum organizăm" realitatea, lumea.

Se pot aduce numeroase ilustrări aparținînd și teoreticienilor sau rezultate din analiza experienței contemporane. De pildă, producția înseamnă, în primul rînd, organizare și inovație tehnologică. Dar organizarea, în variatele compartimente ale vieții societății, reclamă o activare continuă a capacităților inventive, fapt care conduce la expansiunea, necunoscută pînă acum, a facultăților predictive, a cunoașterii științifice, a **specializării pe noi domenii de sinteză** (este vorba de un alt tip de specializare decît cel pe discipline înguste).

Efectul pe care îl produce această evoluție a culturii la scara socială, sau macrosocială mai exact, și într-o fază de tranziție, ca aceea în care ne găsim și noi este deconcertant. Are loc procesul masiv al recalificării, al reciclării și totodată reorientarea învățămîntului în direcția specializării științifice și tehnice, în direcția acestor noi cerințe.

Pe plan social se observă o deplasare a interesului și prestigiului spre profesiunile care necesită școlarizare și specializare. Ce se întîmplă cu cealaltă sferă a culturii, care are în vedere dezvoltarea valorilor social-umaniste (ceea ce pedagogia numește adeseori cultura generală)? Aceste valori au devenit subiacente în raport cu cele tehnico-științifice, iar în cîmpul valorilor umaniste au predominat cele ideologice, necesare asigurării schimbărilor rapide și în conștiința socială. Situația a fost ponderată, cu necesitate, de presiunea noilor tehnologii comunicaționale (dezvoltarea comunicațiilor de masă) care a facilitat răspîndirea în masă a culturii, implicit a valorilor umaniste. Totodată s-a dezvoltat procesul culturalizării și prin mijloace tradiționale.

Putem afirma că, în prima fază a industrializării, au predominat valorile tehnico-economice, iar în faza actuală prioritare devin valorile științifico-economice. Acest lucru a influențat și planul secund al culturalității: în prima fază accentul a căzut pe valorile ideologice și de culturalizare, iar în prezent mai cu seamă în urma Plenarei C. C. din nov 1971 accentul cade pe consolidarea valorilor ideologice-educative și pe formele culturii multilaterale. Desigur că efectul scientizării se reflectă și în tendințele din ce în ce mai marcate spre o abordare riguroasă

PAUL CARAVIA

(Continuare în pag. 8)

convorbiri

Cu tenorul Ludovic Spiess

● „Fiecare confruntare cu publicul — un examen"

– Ce ai vrea să se afle despre începuturile tale artistice?

– Că nu au fost ușoare. După cîte știi și tu, ca foști colegi la Brașov, nu aici mi-am descoperit personalitatea. O profesoară din orașul nostru mi-a recomandat net să mă las de canto. Cum era să mă las? Cînd aveam 17–18 ani, am văzut **Bărbierul din Sevilla** cu Racoltea și Ohanesian. Nu cunoscusem pînă atunci acest gen de spectacol. Pot spune că m-a impresionat profund, ca și cum m-aș fi născut a doua oară. Atunci am descoperit că de mai mult timp mă păștea dorința de a cînta. Am frecventat spectacolele în continuare, pînă am făcut încercarea de a lua lecții de canto la profesoara de care îți spuneam. Deziluzia aceea, nu mai puternică decît acel ceva care mă împingea înainte, mi-a fost compensată de profesorul Corpaci, care m-a încurajat, dimpotrivă. A fost un fel de reabilitare în fața mea a propriei mele persoane. Întîlnirea cu profesorul Pascu a fost decisivă. El a recunoscut valabilitatea vocii mele, particularitatea ei. Au urmat apoi lecțiile cu Petre Ștefănescu-Goangă, cu care m-am pregătit pentru concursuri naționale și internaționale. În ambele situații, m-am comportat ca un elev conștiincios, am muncit enorm, cinstit, numai lecțiile și înfruntările cu acești profesori pot să spună cîtă energie s-a consumat de ambele părți. Dar întotdeauna, a învins dorința de instruire, de cunoaștere. În fine, sînt multe de spus, n-aș vrea să-ți apar drept un povestitor orgolios.

– Ce crezi că se știe despre viața ta de renumit tenor?

– În general se știe ceea ce s-a scris în presă: despre concursurile în străinătate, turnee, numărul rolurilor, succesele etc., etc. Aș vrea însă să se mai știe că asta nu este totul. Ceea ce se prezintă pe scenă este rezultatul unor mari investiții de muncă a unui anumit stil de viață. A fost un moment, în existența mea cînd a trebuit să mă smulg unor tentații boeme care numai existenței de artist de operă nu se chemau. De atunci, duc o viață normală, temperată. Și a mai fost un alt moment cînd obținerea unei specializări în Italia mi-a relevat exigențele la care este supus un tenor pe marile scene ale lumii. Cu alte cuvinte, am constatat nivelul internațional înalt la care se află opera astăzi. Pentru atingerea acestuia am avut norocul să fiu primit în Italia de profesorul Antonio Narducci, care, avînd o mare experiență pedagogică, a sesizat de la început care sînt „problemele" mele vocale. Faptul m-a ajutat să fac progrese de la lecție la lecție, iar pe dînsul acestea l-au determinat să renunțe la a-mi mai cere onorariul. Asta vrea să spună că putem să fim înțeleși mai bine de cei ce sînt sau au fost în această spinoasă carieră, ce necesită o permanentă muncă. Fiecare apariție, fiecare confruntare cu publicul reprezintă pentru noi un nou examen și mai ales confruntarea cu presa. Cînd ea nu există, vorbesc de aceea de specialitate, rămîne publicul, îți rămîne propria conștiință artistică. El și ea îți dau convingerea că poți să înfrîngi greutățile. Popularitatea e un tonic pentru cariera noastră.

– În ce moment al carierei tale de cîntăreț european te afli?

– Într-un moment foarte greu. Sînt foarte tînăr. Tot timpul se așteaptă de la tine mai mult decît ai dat pînă azi. Am început cu un avans prea mare față de alții, iar aceasta mă obligă la eforturi sporite.

– Fidelio?

– **Fidelio** mi-a adus mari satisfacții. Figurez în Casa Beethoven de la Bonn printre interpreții care au ilustrat repertoriul marelui compozitor. L-am cîntat la New-York, și sînt invitat să deschid stagiunea anul acesta la Viena. Deci **Fidelio** se reîntoarce în orașul care acum 130 de ani ni l-a trimis la Timișoara. **Fidelio** de aici, de pe scena operei din București, nu este ceea ce ar trebui să fie. Cred că nu există încă clară noțiunea a ceea ce înseamnă **Fidelio** pentru cîntăreții și regizorii noștri de operă. Opera lui Beethoven e un gen de oratoriu, care cere o desăvîrșită realizare muzicală și o exigentă documentare asupra epocii sale. Aceasta nu se poate cîștiga decît printr-o luptă între noi și partitură, alimentată cu lecturi de specialitate. Or, pentru a semnala publicului toate aceste greutăți, critica de specialitate tace, parcă ele nici n-ar exista. Despre **Fidelio** nu s-a scris măcar un rînd care să dovedească pricepere și autoritate. „S-a mai dus un spectacol", cam asta e mentalitatea unora, iar cînd cineva care răspunde de instituția unde lucrezi, nu trece pe la tine să-ți dea măcar un bună-seara, atunci spectacolul are șansa să se consume anonim. Care este satisfacția ta și care este adevărata îndrumare a publicului? Acesta rămîne cu impresia că **Fidelio** de pe scena operei este adevăratul **Fidelio** al lui Beethoven. El este unul posibil, dar nu cel adevărat.

– Cum ai vrea să evolueze cariera ta pe viitor?

– Ca și pînă acum. Voi cînta în curînd la Buenos-Aires. Sînt primul cîntăreț român care, după 60 de ani de la trecerea lui Darclée pe acolo, urcă din nou pe scenă mondială. Poate exista o satisfacție și o răspundere mai mare? De altfel, calendarul meu e foarte plin pînă în anul 1975. Mă simt deosebit de bine cînd pot spune că sînt ocupat. E unitatea de măsură a satisfacțiilor mele.

M. N. RUSU

LECTOR

George Macovescu :

„CATARGELE ÎNALTE"

(Editura Albatros, 1972)

După **Vîrstele timpului,** carte de publicistică de înaltă ținută civică și literară, George Macovescu oferă prin **Catargele înalte** o nouă ipostază a scriitorului militant, artist și cetățean totodată, integrat și preocupat de toate problemele care privesc omul. Apărută în seria **colocviile adolescenței** cartea lui George Macovescu nu se adresează numai tineretului pentru că remarcînd caracterul de pedagogie a cărții nu putem neglija faptul că problemele pe care le tratează sînt general umane. Că ele trebuiesc amintite, evidențiindu-le valoarea pentru formația umanistă a omului este o evidență, la fel cum este și faptul că tineretul trebuie să fie primul beneficiar. Articolele lui George Macovescu dezvăluie personalitatea unui om responsabil față de tot ce se petrece în jurul său, mereu prezent în mijlocul evenimentelor, muncit de gîndul rezolvării lor în spiritul umanismului desăvîrșit, al respectului pentru om. Intelectual progresist, scriitor angajat permanent pe baricadele luptei sociale, George Macovescu se integrează generației formată în anii mișcării revoluționare și a luptei antifasciste. Atitudinea sa este în permanență angajată în lupta pentru dreptate și adevăr, pentru întărirea respectului față de adevăratele valori umane. Întîmplări trăite direct sau cunoscute sînt rememorate cu afecțiune — **Entuziasm, Tinerețe, Jurnal, Dăruire, Amintiri, Retrospectivă.**

Scriitor de temeinică formație umanistă George Macovescu militează mereu pentru păstrarea valorilor umanismului, pentru formarea omului, în primul rînd tînăr, în virtutea înaltelor trăsături pe care umanismul le include. **Catargele înalte** reeditînd o prestigioasă modalitate literară — **dialogul** — este în cea mai mare parte o discuție pe teme de acută actualitate cu implicații etice directe. **Dialogul** folosit de George Macovescu dovedește o deosebită mobilitate și ingeniozitate a spiritului, în care jocul argumentului și contraargumentului se desfășoară subtil, evidențiind un spirit rafinat, străin constrîngerii scolastice dar limpede în ideea urmărită. **Catargele înalte** este un dialog între generații, privit prin învățămintele trecutului, nevoile prezentului și perspectiva viitorului. **Participare** este un dialog despre necesitatea angajării, după cum **Realism** este unul despre forța unificării viziunii realiste cu fantezia visării. In **Intrebări** discuția se poartă asupra umanismului ca trăsătură necesară integrării optime a omului în societate. („Fără cultivarea complexă a spiritului, fără cizelarea continuă a psihicului, fără adăugarea componentelor morale și estetice, personalitatea omului, a individului ar fi incompletă, ar dăuna societății"). In **spiritul** formării acelorași virtuți umaniste se desfășoară și celelalte dialoguri — **Responsabilitate ; Judecată ; Personalitate ; Pasiune ; Indrăzneală** ș. a.

Catargele înalte relevă o exemplară conștiință de scriitor permanent preocupat de formare la **om a dragostei pentru om** cu convingerea fermă că „socialismul este societatea omului pentru om ieșită din dragostea și respectul față de om. Fără această dragoste, fără acest respect, nu poate exista socialism".

ALEXANDRU RUJA

Ion Crînguleanu :

„OMUL DE RÎND"

(Editura Albatros, 1972)

Evoluția lirică multașteptată a lui Ion Crînguleanu se prelungește și după această carte. Poetul se complace într-o „aurea mediocritas", în privința sa, devenită proverbială. Aceeași lipsă de meticulozitate în selectarea textelor, aceeași lipsă de vibrație autentică (umbrită aici de cîteva poeme de dragoste și de unele închinate patriei), aceeași risipă de cuvinte dezgolite de mesaj. Ca să nu mai vorbim de discursurile stridente, împînzite de cuvinte absolut ne-sensibile (**Omul de rînd** etc). Credem că Ion Crînguleanu ar trebui să mediteze îndelung înainte de a preda o carte unei edituri, talentului său nefăcîndu-i deloc cinste această scufundare în mediocritate.

Cele cîteva poezii, pe merit notabile, sunt realizate fragmentar, „fantasticul" pe care tinde să-l proiecteze autorul nefiind suficient grefat pe materia sensibilă : „Pîraiele se limpezesc la trupuri și la guri / Iar soarele orbește țărîna mea cerească ; / Semințele au bubuit în arături / Și să grăbesc la glesna mea să crească" (**In anotimp**). Liniștea și calmul timpului care se petrece fără contenire, aproape insesizabil, are măreția și suficiența unei drame într-un poem ca **Acasă** : „E o tăcere cu lampa-n pridvor / Mutul s-a dus prin grădină și rîde / Tata doarme beat de cu seară, / Numai timpul statornic, în riduri, / O leagă și-o nelegiuește pe mama, / Imbătrînind-o . . ." De o factură cu totul aparte, amintind de Esenin și Goga, este și poezia **Mama** ; cu **Uneori, primăvara** poetul ne aduce în vecinătatea măsurii talentului său, la fel cu **Tablouri sfinte** (!).

Poemele de esență patriotică nu au suflul necesar, citabile rămîn cîteva fragmente : „Eu voi face gestul soldatului / Care mort de foame și dragoste / Iși sărută femeia / Și adoarme cu obrazul pe patrie." (**Scrisoare șoptită**) ; „Plină-i de cîntece inima ta, țară, / Și de flori, miinile tale îngreuiate le porți. / Prin grîie cît omul, ți se aud pașii / Limpezind potecă spre masa cu pîine caldă" (**Odă**) și „Eu dorm pe deal, ca zeii după muncă / cu aripi de îngeri care dau în floare, / Am parte de sărut cînd prin pămînt, pe șesuri, / Semințele pocnesc de colț între izvoare" (**Lumină de țară**).

MIRON BLAGA

Paul Anghel :

„TEATRU"

(Editura Eminescu, 1972)

În atmosfera de revitalizare a dramei și cu deosebire a dramei istorice, Paul Anghel s-a impus prin două lucrări deosebite : **Săptămîna patimilor** și **Viteazul,** îmbrăcate acum în uniforma impecabilă a colecției „Teatru" — editura Eminescu.

S-au scris repede și la cald multe propozițiuni sensibile cu privire la imaginea literară a pieselor și destule pagini despre epica lor directă, „redînd" adică pe domnitorii Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, „în tot ce au avut ei mai înălțător". Cum o parte a comentatorilor de profesie ștanțează instantaneu marea „dramă a puterii", de cîte ori se aude răsunînd într-o piesă o trîmbiță istorică, evident că și aici s-a descoperit o atare dramă foarte confortabilă pentru toate operele ce evocă fapte istorice de la Cezar Bolliac încoace.

Cîteva noi reprezentații cu **Viteazul,** distingerea textului cu un premiu al Uniunii Scriitorilor, precum și retipărirea lui în volum, au determinat o reglosare a acelei literaturi de o necontestabilă elevație, nu extrinsec, adică prin raportare la evenimentele inspiratoare, ci intrinsec, în chiar ființa neliniștită a eroilor.

La prima vedere, pe dramaturg pare a-l pasiona nu curgerea istorică, aici nu este vorba „despre", aici e clipa de excepție, jalonul întîmplărilor, faptul deosebit care reverberează pînă departe, pînă la noi și dincolo de noi, un înțeles patriotic și moral-civic. Așadar, scriitorul e interesat de **întîmplare.** Cum a izbutit deci Ștefan să se împotrivească urgiei otomane, care au fost puterile sale veritabile, ce credință anume l-a făcut să intre în contradicție cu curtea, cu sine și adesea cu țara", și a întemeiat asprimea sa nemăsurată ? De unde a izvorît gîndul uluitor al lui Mihai, viziunea sa de universalitate, forța de a se înfrînge de fiecare dată pe sine pentru a-și putea continua ideea și care a fost eroarea, cauza ascunsă a eșecului în veac ?

Paul Anghel propune un concept dramatic interesant și anume lupta cu timpul, luptă pe care eroul o pornește cu o conștiință deliberat tragică, de om de idei și în același timp de vizionar. Ștefan, în **Săptămîna patimilor,** e mereu grăbit, precipitat — fiindcă stă sub imperiul unei amenințări necruțătoare — actele sale personale nu pot fi totdeauna bine cumpănite, nu are vreme să deslușească tuturor, pe îndelete, planurile, **ideea,** și de aceea trebuie să curme speculațiile, încetinelile, împotrivirea numai bănuită, cu o responsabilă asprime.

Ca drame istorice, cu cît își relevă mai clar aspirația lor fundamentală, cu cît devin mai politice (mai violent subiective sub unghi politic și deci mai străvezii în analogiile lor cu contemporaneitatea, cu atît se arată mai convenționale în aparențele lor istorice și cu atît își argumentează mai acut dreptul la expunere directă, nu incifrată a ideii. Firește, e un proces în timp ; el va aduce, probabil, alte modalități de a restitui pe scena generațiilor noi realitatea tulburătoare pe care n-au trăit-o și a cărei amintire o conservă cu sentimentul moștenirii de ființă.

ANGELA LAZAR

Petru Vintilă :

„MILIȚA"

(Editura Eminescu, 1972)

După romanul **„Numărătoarea inversă"** recent apărut și în urma succeselor repurtate cu piesa de teatru **„Casa care a fugit prin ușă",** iată că prozatorul și poetul Petru Vintilă ne face plăcuta surpriză cu publicarea unei frumoase cărți despre Milița Petrașcu, reușind să expună, în cadrul unui lung interviu, extrem de interesantele mărturisiri și amintiri ale sculptoriței, care a creat monumentul Ecaterinei Teodoroiu de la Tg. Jiu, și care a trăit multă vreme la Paris, în mediul artiștilor și scriitorilor de avangardă, atît înainte, cît și după primul război mondial.

Cartea, editată în excelente condiții tehnice, și îmbogățită cu numeroase reproduceri, cuprinde în paginile ei, după cum mărturisește autorul, „o povestire și un eseu, o evocare și un portret, un mic roman și un poem totodată". Lucrarea conține nu numai fragmente din viața Miliței Petrașcu, ci mai cu seamă o serie de valoroase caracterizări ale multor scriitori și artiști români, însoțite de prețioase amintiri, în cea mai mare parte necunoscute pînă acum, pe care ni le expune și destăinuie sculptorița prin condeiul lui Petru Vintilă, toate fiind o sinteză a convorbirilor dintre ea și cei ce i-au pozat de-a lungul nenumăratelor ore de ședințe.

Pentru istoria artei plastice românești, cartea lui Petru Vintilă despre „Milița" poate fi o utilă sursă documentară, din care cercetătorii pot culege date inedite. Alte pagini vizează istoria literară. Liviu Rebreanu, în orele de „poză", i-a mărturisit Miliței, că „îi plăcea să lucreze noaptea, cu ferestrele și cu ușa deschise, spre a lăsa drum liber inspirației să pătrundă pînă la el". Despre Octavian Goga spune Milița Petrașcu : „Știa pe de rost zeci de poezii din Baudelaire și, două sau trei ore cît trebuia să-mi pozeze într-o zi, îmi declama din Baudelaire într-un fel pur și simplu captivant. In astfel de momente mă cutremura lumina halucinantă a ochilor săi. In viața mea n-am văzut un albastru mai curat și mai împovărat de tristețe. Din nefericire, nu mult după aceea a și murit". Milița Petrașcu a avut prilejul să sculpteze sau să modeleze și portretele altor literați, în număr impresionant de mare, despre care Petru Vintilă ne oferă sugestive și frumoase pagini, recapitulate și ordonate cu simț artistic, din conversațiile lor. Sînt valoroase evocările despre Mihail Sadoveanu, George Enescu, Ion Barbu, Matei Caragiale, Tudor Vianu etc.

Toată cartea lui Petru Vintilă e străbătută de fiorul cald al sensibilității sale.

AUREL COSMA

M. Nițescu :

„ÎNTRE SCYLLA ȘI CHARYBDA"

(Editura Cartea Românească)

In ultimii ani, am urmărit cu interes intelectual afirmarea de critic literar a lui M. Nițescu, în revistele noastre literare (**Viața românească, Argeș, România literară** etc.), prezența sa impunîndu-se prin penetrante judecăți de valoare, originale și curajoase. Recentul volum, apărut la **Cartea românească,** înmănunchează ceea ce i s-a părut criticului reprezentativ pentru poziția sa în publicistica literară actuală.

Critic autentic, cu înzestrări pamfletare imediat sensibile („debutul" său a fost o remarcabilă punere la punct a exegezei lui B. Nicolescu asupra operei lui Ion Barbu), pe M. Nițescu îl „jenează cumințenia criticii noastre". El scrie opunîndu-se cu plăcere inerției și preluărilor formulelor critice.

Prima secțiune a volumului, îl desemnează pe autor printre cei mai autentici cunoscători și admiratori ai operei literare a lui Ion Barbu. S-ar putea ca aceste articole să fie preludii la o carte despre autorul **Jocului secund.** Prin transfer simpatetic, criticul și-a format un punct de vedere estetic, fundamental îndatorat lui Ion Barbu, de aci decurgînd tăriile dar și slăbiciunile sistemului său aprec ativ. Comentariile la poeziile lui Nichita Stănescu și Marin Sorescu, mai ales, arătă această dualitate. Pe de o parte, criticul se dovedește a fi sagace în depistarea slăbiciunilor celor doi poeți, în tendința de a se sincroniza neapărat cu manifestări autentice sau caduce ale poeziei contemporane, dar, pe de altă parte, criticul cere (barbian) ca cei doi poeți să dea o poezie de viziuni esențializate, depărtate prin mai multe poduri de raze, cum ar spune Barbu însuși, de alte moduri poetice, considerate gen hibrid, roman analitic în versuri etc. Or, lucru elementar, criticul se poate entuziasma dar nu poate opta doar pentru un mod liric. Lirica din veacul nostru s-a dezvoltat pe căi multiple, înglobind în substanța ei „prozaicul" și chiar ceea ce fusese considerat pînă atunci antipoetic. In articolul : **G. Călinescu — istoricul și criticul artist** este de apreciat efortul lui M. Nițescu de a se îndepărta de „atitudinea admirativă fără rezerve și mai ales lipsită de reflexivitate critică", întrucît „critica nu-și poate conferi, într-o asemenea postură, certificatul de maturitate". De data aceasta, rigoarea punctului de vedere dă greș deoarece se aplică inadecvat unui spirit de geniu, petulant, cu sclipiri revelatorii tocmai cînd te aștepți mai puțin la așa ceva. De ce să-i cerem lui G. Călinescu să fie un istoric literar de un **anume tip,** care să se conducă după „necesitatea de a consemna evenimentele, starea culturală, credințele etc.", cînd în ceea ce este doar pitoresc pentru unii, el da sugestii ale esenței ?

Dincolo de asemenea obiecții ce i se pot aduce, rămîne atitudinea serioasă, gravă, cu care M. Nițescu emite judecățile de valoare, criteriul estetic ferm și responsabil (a se vedea în acest sens : **Introducere la poezia actuală**), atît de necesar în descurajarea valului de versificatori mediocri și submediocri care inundă perseverent revistele literare și paginile atîtor plachete.

SIMION MIOC

George Ivașcu :

„TITU MAIORESCU"

(Editura Albatros, 1972)

Critica literară din ultimii zece ani a înregistrat o adevărată campanie consacrată rediscutării „Junimii" și lui T. Maiorescu ; urmarea a fost limpezirea, îndeosebi pentru generațiile tinere, a cîtorva dintre laturile discutabile ale junimismului. Intreaga discuție n-a fost urmată, însă, în chip firesc, de o lucrare sintetică despre Maiorescu. Eseul lui Nicolae Manolescu propune cititorului imaginea unui Maiorescu diferit de ceea ce se cunoscuse pînă aci, dar el nu este (nici autorul nu și-a propus să fie așa ceva) o monografie, o lucrare de istorie literară care să rețină deopotrivă datele fundamentale ale biografiei ca și pe acelea oferite de creația criticului. Iată de ce, pînă în momentul de față, monografia lui George Ivașcu este singura care are în intenție valorificarea aproape a tot ce s-a spus mai important de la Eugen Lovinescu încoace despre viața și opera lui Titu Maiorescu.

Deși călinescian, autorul monografiei de față nu urmează, în reconstituirea sa, modelul maestrului ci pe acela al lui Eugen Lovinescu. (Dealtfel, nimeni nu poate să evite, ca documentare și ca structură, modelul lui Lovinescu, cînd își propune tratarea monografică a lui Titu Maiorescu). Față de înaintaș, George Ivașcu realizează o mai justă relație între laturile diferite ale activității mentorului „Junimii" și, totodată, le proporționează în așa fel încît pe primul plan se situează cea de critic literar și estetician ; paginile despre activitatea politică, atît de extinse la Lovinescu, sînt prezente doar în măsura în care slujesc schițării portretului politic și uman. Delimitarea necesară a tărîmurilor activității apare la Ivașcu mai clară, dar ea poate fi, încă, împinsă mai departe prin gruparea problemelor de critică literară, estetică și culturală în funcție de alte criterii decît acela al conținutului articolelor prezentate în cronologia lor.

In privința omului Maiorescu, construcția lui George Ivașcu se bazează pe materialul abundent din **Insemnări zilnice.** Cînd se trece la discutarea problematicii operei, se operează mai mult cu elementele specifice istoriei literaturii abandonînd treptat uneltele criticii. Așa procedează cînd demonstrează teza că opoziția (declarată) a criticului față de tradiție nu-l singularizează — dimpotrivă, activitatea sa ne apare în multe privințe ca o continuare firească a ceea ce făcuseră înaintașii. Maiorescu păstrează în acțiunile sale, observă autorul monografiei, „patosul generației de la 1848, situînd, ca și aceasta, procesele suprastructurale pe coordonatele directe ale acțiunii politice . . ." (p. 43). Ca problematică, de limbă îi au predecesori pe reprezentanții Școlii ardelene Eliade, Pumnul și Cipariu — în sensul unor dezbateri teoretice ; discutarea conceptului de poezie pe Eliade, Barițiu, A. Mureșanu, Cezar Bolliac, Radu Ionescu ; orientarea spre folclor își găsește locul mai înainte la aproape „toți reprezentanții generației intelectuale precedente, adică de la 1848" ,

VIRGIL VINTILESCU

Tatiana Nicolescu :

„PE SCARA TIMPULUI"

(Editura Eminescu, 1972)

Pe scara timpului implică cel puțin două riscuri. Riscul (pentru cei obișnuiți să citească sau să recenzeze doar . . . **tabla de materii)** de a fi considerată drept **o culegere** „adusă la zi" din publicistica Tatianei Nicolescu, texte apărute parți-l în numerele mai vechi, sau mai noi ale revistei **Secolul XX.** Și riscul, mai grav, de a vedea în carte doar niște erudite „impresii de călătorie". Acest risc a fost de altfel asumat de către autoare. Și nu atît prin frecvența cuvintelor „călător" și „călătorie", cît mai ales prin acceptarea acelui set de ilustrații în alb-negru de la sfîrșitul volumului. Văduvite de culoare (în vechea artă rusă **culoarea** era un element **arhitectonic** important !), „simfoniile în piatră", descrise cu finețe și entuziasm de către Tatiana Nicolescu, nu se fac „auzite" în aceste fotografii sperse, de altfel în ton cu cele din multe alte „cărți de călătorie".

Pe scara timpului se dorește a fi o călătorie nu atît în spațiu, cît în timp. Deplasările spațiale — de la Leningrad sau Tbilisi pînă-n Ialta — urmăresc definirea unor trăsături ale permanențelor și evoluției în cultura rusă. Din acest punct de vedere, cartea Tatianei Nicolescu constituie o **introducere în civilizația rusă.** Termenul „civilizație" este folosit aici în sensul expresiei **„la langue et la civilisation",** în rusă : **stranovedenije,** adică „date cu privire la țara a cărei limbă o studiezi". Intr-una din capitolele cărții, **Prezența culturii noastre** (a culturii române în universitățile sovietice, n.n. — I. G.) întîlnim următoarele rînduri : **„Invățarea — unei limbi străine (. . .) este un proces complex, care presupune în egală măsură cunoașterea fenomenului lingvistic în articulațiile sale intime și a celui istorico-literar, familiarizează cu istoria și cultura respectivului popor, capacitatea de înțelegere a moravurilor obiceiurilor, a specificului național** (288). Și diferitele capitole ale cărții să ilustreze, cu facilitatea unei „cărți de călătorie", toate aceste aspecte.

Dar adevărata dimensiune a cărții este, după părerea noastră, alta. **Pe scara timpului** este textul unitar al unei opere literare sui-generis. In centrul operei se conturează o „imagine a naratorului", un „literat", adept al lui L. Tolstoi, Bunin sau Kataev. Ca și aceștia, „naratorul" încearcă **recuperarea timpului,** a acelor „întîlniri", care constituie pentru **el** atît **amintire** cît și viață. Dacă vreți, este vorba mai de grabă de un roman autobiografic, a unei „biografii" dorite și perpetuate, fixate în scris, deci în afara scurgerii („scării") timpului, într-o zonă în care **Literatura mereu vie** nu este numai titlul unui „capitol", ci adevăratul **spațiu** al călătoriei eroului-narator. Gusturile lui, sensibilitatea și ritmul său vital transformă „interviurile" cu Leonid Leonov, Kataev sau Evtușenko în „dispute". **Disputa** apare nu între literați, ale căror gusturi, eventual **străine** naratorului, nici nu pot să apară, ci între **ipostazele** diferite ale unuia și aceluiași „subiect" — persoana I, **artistul.** In centrul acestor dispute pulsează **timpul, devenirea, destinul.**

I. GYURCSIK

Eugene Tănase și Adela-Mira Tănase :

„LA PRONONCIATION DU FRANCAIS CONTEMPORAIN",

Adresîndu-se în primul rînd studenților, dar și celor care predau franceza în școli, cît și unui public mai larg, preocupat de problemele pe care le ridică pronunțarea și ortografia limbii franceze, cursul elaborat de prof. dr. doc. E. Tănase și lect. A. M. Tănase s-a bucurat de o foarte bună primire din partea celor interesați. Lucrarea răspunde unei necesități imediate (pentru care tirajul a fost de altfel mult prea redus) ; aduce un plus de informație față de cercetarea anterioară atît prin conținut cît și prin modul nou de abordare și organizare a problemelor. Noutatea lucrării constă, printre altele, în faptul că autorii se axează pe studiul sunetului (fonem) și nu al semnului grafic al acestuia (litera) cum o fac Martinot și Fouché.

Ortografia fonetică a limbii franceze, care i-ar ajuta mult pe străini în învățarea corectă și rapidă a pronunției acestei limbi, constituie de altfel o preocupare constantă a autorilor, fructificată și în recenta lucrare „Culegere de poezii" în ortografia fonetică.

In senul celor de mai sus, menționăm că autorii nu fac disocierea între vocalele orale și cele nazale, disociere de ordin pur didactic și care rupe unitatea între sunetul abstract și diversele sale variante concrete ; se insistă asupra problemelor celor mai dificile în pronunțarea limbii franceze (e caduc, legăturile consonantice, consoanele duble, consoanele finale) ; tratarea acestor probleme se face avîndu-se în vedere greutățile întîmpinate de români în articularea sunetelor.

Cursul nu are o structură predominant teoretică, abstractă, ci **practică,** fiecare fonem beneficiind de un studiu sub raportul mecanismului articulării, de un **model de articulare sonoră** și de **exerciții** care fixează sunetul studiat, atît în raport cu corespondentul românesc, cît și cu sunetele franceze apropiate. Textele pe care le cuprinde cursul plasează sunetele și cuvintele în cadrul lor natural (fraza) și sintetizează imaginile lor analitice.

Ne exprimăm satisfacția pentru faptul că o lucrare concepută într-un accentuat spirit novator — ceea ce va face, desigur, ca ea să cunoască un ecou și peste hotare — este rodul studiului a două cadre ale tinerei secții de limba franceză a Universității din Timișoara.

CRISTIANA NESTORIDE

LECTOR

Romanul epistolar

Epistolele lui Emil Rebreanu, fratele romancierului, prezintă multiple aspecte semnificative pentru istoriografia literară. Comentind un documentat studiu al lui T. Rebreanu despre **Geneza romanului „Pădurea spinzuraților"** (apărut în **„Steaua"**, XI, 1960, nr. 9. p. 64–82), Perpessicius pleda convingător pentru scrierea unei biografii și publicarea întregii corespondențe a prototipului lui Apostol Bologa. (cf. **Liviu Rebreanu în ultimii 20 de ani,** in **„Steaua"**, XV, 1964 nr. 12. p. 140).

Cu drept cuvînt s-a observat că viața fratelui romancierului s-ar putea constitui într-un roman. „Sînt convinsă să nu exagerez – notează Puia-Florica Rebreanu, în volumul **Zilele care au plecat** (E.P.L. București, 1969 p. 73) cînd spun că viața lui Emil, povestită simplu, exact cum s-a desfășurat, oferă ea însăși substanța unui roman. Altul, desigur, decît acela al lui Apostol Bologa, deși finalurile ambelor au suprapuneri voite de autorul „Pădurii spînzuraților".

Intr-un anumit sens, romanul dramaticei sale existențe l-a scris însuși Emil în cele aproape două sute de epistole care ne-au rămas de la el. Corespuondența sa înfățișează nu numai un emoționant document uman și de epocă, dar și pagini cu vădite calități literare, pulsînd de vibrația unui talent autentic.

T. Rebreanu, în studiul amintit, a subliniat frumusețea limbii lui Emil, constatînd că el voia „să scrie, să facă literatură, pentru care avea vădite inclinări".

Constient de inclinările literare, de sensibilitatea și posibilitățile sale creatoare, Emil a visat totdeauna să treacă munții, ca și Liviu, să studieze disciplina umanistă, și să devină scriitor.

Iar cînd acest vis i s-a spulberat, Emil, încă romantic și ușor vulnerabil la loviturile vieții, scria Liviei : „Eu nu mai am ce spera, n-am viitor, n-am nici o mingiiere... Viitorul meu ar fi fost în București, mîngîierea mea în scris" (12, oct. 1913). Totuși, în ciuda condițiilor vitrege în care-și făcuse studiile ca „privatist" și riscînd ca la 22 de ani, cînd cei de o vîrstă cu el terminau facultatea, el să nu poată încheia nici măcar cursurile liceale prin examenul de maturitate din princina lipsei de bani pentru taxe, Emil Rebreanu a izbutiti totuși, să se mențină pe un loc fruntaș în promoția de „abiturienți de la gimnaziul superior fundațional din Năsăud" a anului 1912–1913, apoi – după marea depresiune sufletească pricinuită de eșecul încercării de a trece în România (în 1913) și ulterior de a se căsători cu aleasa inimii sale, Cornelia Dănilă, (in 1914) – să devină student al facultății de drept din Cluj, în anii grei ai milităriei și războiului, cînd setea lui de cultură, ambițiile și aspirațiile îi erau mereu amputate și înăbușite, pînă la tragicul sfîrșit.

Pe lingă aspirații înflăcărate, cultură, sensibilitate, predispoziție spre analiză si reflecție, resurse de energie sufletească, el avea totodată suficientă existență față de sine. Trăind, studiind și făcîndu-și stagiul militar într-un mediu în care se vorbea oficial maghiara și germana, Emil, ca și romancierul de altfel, întîmpina rezistența materialului de expresie. Cu toate că avusese rezultate frumoase în școală, în ultimul an fiindu-i „profesor de clasă" eruditul filolog și istoric Dr. Nicolae Drăganu, totuși, într-o epistolă de pe front, Emil mărturisea greutățile pe care le întimpină în folosirea limbii materne. „Niciodată n-am știut limba mamă, dar uit și ce-am știut pe vremuri." (25 februarie 1916).

Între însemnările rămase de la Emil se găsesc cîteva care ilustrează preocupările sale literare : „Steaua mea", „Cîntec", „Adio la Năsăud", chiar și prima pagină adresată Liviei, din Pata la 26. XI. 1910.

Cu toate că viața validează numai împlinirile, iar istoria literară operează cu realități, nu cu posibilități, socotim că nu ar fi fost exclus ca, în ipoteza că destinul lui Emil ar fi evitat deznodămîntul tragic, literatura noastră să fi înregistrat un roman valoros mai puțin, dar un scriitor mai mult. Prima alternativă constituie de fapt o certitudine, mărturisită de însuși Liviu Rebreanu : „Fără de tragedia fratelui meu, „Pădurea spînzuraților" sau n-ar fi ieșit de loc, sau ar fi avut o înfățișare anemică, livrească..."

Examinate din acest unghi de vedere, scrisorile lui Emil Rebreanu, pe lingă certele calități literare, relevate mai sus și alături de valoarea lor intrinsecă, de document uman emoționat, ilustrativ pentru o biografie dramatic configurată și tragic curmată de război, reprezintă totodată un material prețios pentru istoriografia literară, oferind posibilitatea de a confrunta eroul romanului cu prototipul său, de a aprofunda metoda de creație a scriitorului, procedeele sale de transfigurare artistică a realității. În pofida mărturisirilor romancierului, unii istorici literari și memorialiști au fost ispitiți să le complinească sau să le amendeze : „Am avut impresia – notează Stancu Ilin – că afirmația lui Liviu Rebreanu din „Mărturisiri", „Apostol Bologa, însă, n-are mai nimic din fratele meu" – este prea categorică și contrazisă oarecum de realități". Iar în altă parte, același cercetător subliniază : „Deci rolul biografiei lui Emil este totuși fundamental în „Pădurea spînzuraților..."

Este semnificativă, în această privință, și opinia exprimată de Puia-Florica Rebreanu : „Mi se pare, totuși, că n-ar fi de prisos unele adausuri, întrucît mai cu seamă dedicația de pe frontispiciul cărții sugerează un paralelism mult mai apropiat decît rezultă din citatul de mai sus, dacă nu chiar o identitate între eroul romanului și fratele autorului." Totodată ea relevă rolul corespondenței lui Emil în geneza operei, arătînd că „documentele rămase de la fratele căzut în împrejurări atît de dramatice au cristalizat brusc toate căutările scriitorului..." (op. cit. p. 72–75).

Interpretarea confesiunilor autorului și ale celor care l-au cunoscut, valorificarea unor materiale documentare inedite, analiza caietelor de creație și a altor însemnări adiacente, investigarea laborioasă arhivelor și anchetele pe teren, într-un cuvînt confruntarea datelor realului cu opera au generat o întreagă literatură privind raportul dintre datele realității și ficțiune în scrierile romancierului.

Deși oglindire a realității, întruchipare și pulsație a vieții, opera literară rămîne totuși, în ansamblul ei, o ficțiune, „o altă lume, nouă – cum spune Liviu Rebreanu – cu legile ei, cu întîmplările ei" (**Amalgam**, p. 283). Raportată la sursele care au generat-o, creația poate înfățișa un grad mai mic sau mai mare de transfigurare artistică a realității. Acest aspect a fost considerat uneori drept un criteriu al esteticului. Comparînd **„Cavarul"** (unde romancierul vorbește exclusiv în nume personal) cu „Pădurea spînzuraților", Al. Piru observă că aici Rebreanu „se obiectivează deplin, absorbind totul în ficțiune și dînd în felul acesta accidentului de pe frontul de la Ghimeș o semnificație generală superioară". (Rebreanu, Opere, 1. 1968, p. 37–38). Reținînd de la fratele executat doar „cîteva trăsături exterioare și poate unele momente de exaltare". Liviu Rebreanu și-a explicat clar intenția creatoare : „În Apostol Bologa am vrut să sintetizez prototipul propriei mele generații..." (**Amalgam,** p. 51). Urmărirea procesului de creație, de la prototipul din viață, Emil Rebreanu, la tipul literar, Apostol Bologa, conceput ca un prototip de „generație" este acum mult facilitată prin publicarea epistolelor lui Emil, și a altor documente (cf. Rebreanu, Opere, 5, „Pădurea spînzuraților", Editura Minerva, 1972. p. 356–551), care au fost, de altfel, în mare parte studiate, la timpul său, în faza de „documentare" în vederea viitorului roman și de către Liviu Rebreanu. Oricum, putem afirma că „romanul epistolar" al lui Emil Rebreanu nu a rămas fără ecou în plan documentar, dar mai ales afectiv în creația „Pădurii spînzuraților".

CEZAR APREOTESEI

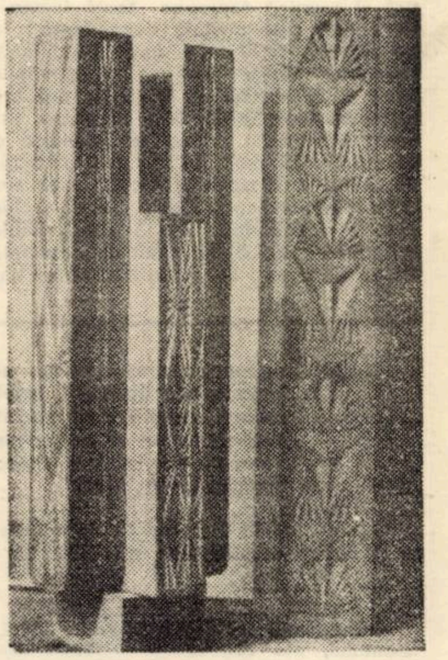

AUREL BREILEANU „Arhitectonică"

„Poezie" și „literatură"

Recent, interesatului de problemele estetice i-a parvenit ediția, în elegantă prezentare grafică, a lucrării Poezia **de B. Croce, după ce, în cursul a doi ani precedenți, făcuse cunoștință cu** Estetica **și** Breviar de estetică **ale aceluiași.**

Punerea la îndemîna cititorului român a principalelor lucrări de estetică semnate de Croce este un lucru pozitiv ; mai mult, am zice, era chiar necesar, cînd, știut este, că gînditorul italian, printre contemporanii și confrații săi de disciplină, ocupă un loc special, de mare importanță.

Ca formație, Croce e un om al secolului XIX. (Își publică Estetica **în 1902, iar amendamentele survenite pe parcurs nu ating laturi esențiale ale viziunii sale estetice din această primă lucrare). Este de remarcat, sub acest raport, atitudinea esteticianului italian față de mandatarii poeziei noi, începînd cu Mallarmé, Rimbaud, și îndeosebi față de mișcările artistice din primele trei decenii ale secolului prezent, la desfășurarea dezlănțuită a lor filozoful asistind, fiindu-le contemporan (A murit în 1952). Croce are totuși meritul – în aceasta constînd rolul său – de a fi executat o sinteză a ideilor estetice formulate de gînditorii veacului trecut, bază de principiu pentru viziunea estetică posibilă, care să aibă în vedere întreaga mișcare artistică contemporană.**

Una din marile noutăți ale secolului precedent a fost, desigur, romantismul, cu aducerea în prim plan a subiectivității. Descoperirea duratei psihologice de către H. Bergson, față de timpul social-obiectiv, este concluzia ce o sugerau premisele existente, puse de marii cugetători ai veacului XIX, printre ei figurind și Schopenhauer, care identifica lumea noumenală cu voința. Croce, instituind postulatul lirismului totalist, desigur nu neglija tentativa lui R. Wagner de a crea – în operă – acea realizare de amploare care să însumeze toate artele, privite pînă atunci (de la Lessing în special) compartimentat.

Potrivit concepției crociene, calitatea lirică însoțește orice înfăptuire umană, independent de sectorul căreia ar aparține, cu ce mijloace s-ar executa și finalitatea ei. La temelia activității de orice gen stă sentimentul, Pasiunea **; în orice situație, omul reacționează în primul rînd afectiv. Toate bune, numai că diversificarea muncii sociale de pe urma progresului (care îl speriase încă pe Hegel, prevăzînd dispariția** poeticului**), la sfîrșitul secolului XIX – și cu atît mai puțin în secolul prezent – nu-l lăsa indiferent nici pe Croce.**

În manifestările autonome, pe diverse planuri, ale spiritului, cu prezența, în fiecare caz, a sentimentului – deci a lirismului –, Croce distinge o fază inițială, cînd – și la care, prin rotație, omul revine periodic – dominantă se impune Poezia**, arta prin excelență, singura care „leagă iarăși particularul de universal, primește în ea, depășindu-le deopotrivă, durerea și plăcerea, înălțînd mai presus de ciocnirea părților viziunea unității părților în întreg, mai presus de conflict, armonia, mai presus de îngustimea finitului, întinderile infinitului".**

Ideea circularității**, deși înrudită pînă la evidență cu concepția despre istorie a lui Vico, poartă în sine o nuanță ce-l situează în epocă pe născocitorul ei. Adevărata operă de artă este Poezia, după cum poezie nu se poate concepe decît în perioadele de întoarcere a spiritului uman la activitatea specific creativă, cînd produsul este Poezia.**

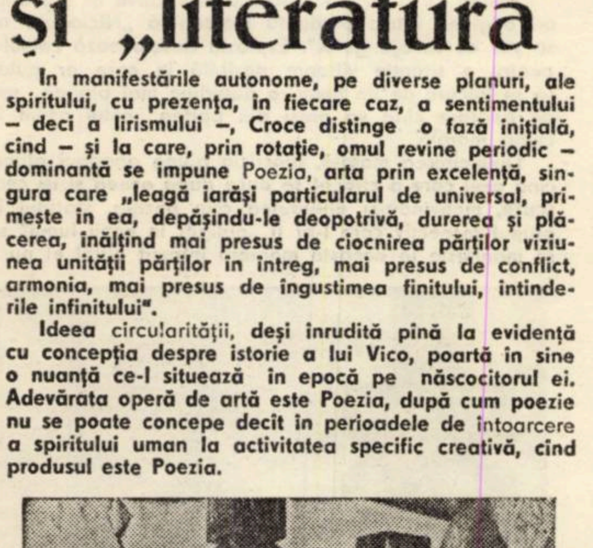

AUREL BREILEANU „Motive folclorice"

Există deci delimitări de specificitate între creațiile omenești – toate avînd la bază starea afectivă. Poezia, printre ele, se caracterizează prin transfigurare**. Ca să genereze poezie, spiritul trăiește procesul de asimilare, de altoire în particular a universalului, imprimînd astfel produsului** nota de **cosmicitate. Ceea ce l-a determinat pe Croce să recunoască, pe lîngă Poezie, existența și a** literaturii **(beletristice, distractiv-educative, sau indiferent ce alt nume i-am da), creație ce aparține perioadelor în depășire față de stadiul poetic.**

Toate operele cuprinse în categoria literatură **poartă amprenta eului individual, în care „omul vorbește despre sine însuși, ca individ, legat cu strășnicie de individualitatea lui practică". Între** Poezie **și** Literatură **se interpune – cum vedem – calitatea deosebită a factorului creator : o dată, avem eul cu viziunea orizontului cosmic, cîtă vreme, în cazul de-al doilea, se remarcă eul supus determinărilor și perspectivei proprii individualității psihologice.**

Nota menționată mai sus îl recomandă pe Croce drept interpret al timpului său, în ce privește natura artei contemporane. Nu mai puțin însă, totodată, el se desminte prin faptul că îi scapă din vedere această trăsătură esențială atunci cînd vorbește despre activitatea în genere a spiritului uman.

Omul dispune de facultatea tehnic-constructivă care se exercită divers, pe căi ce le indică și materialul de creație. Împreună, toate acestea alcătuiesc mediul specific societății omenești. În viața spiritului intervine, totuși, un moment cînd facultatea creatoare **încetează de a se mai exercita spontan, ca să devină act de racordare a omului la un orizont** existențial **fundamental diferit de cel comun. Este faza cînd toate acțiunile întreprinse de om caută să se** încarce **cu o semnificație simbolică, poetică ; să dispară** diferența **calitativă dintre Poezie și Literatură. Tendința, în ultima vreme, a romanului, cel mai profan dintre speciile literare, de a se** poetiza**, este deosebit de semnificativă în acest sens. Este curios că esteticianului italian i-a scăpat acest fapt, deși în contextul operei sale sînt date toate elementele. Îndeosebi importantă este concepția lui despre** Cuvînt**. Limbă. Încît ne vedem îndreptățiți să susținem, în concluzie, că M. Dragomirescu – prin concepția sa integralistă – se găsea mai aproape de actualitatea problemelor estetice decît s-ar putea crede.**

M. CAZACU

Critică, estetică, filosofie

Discuțiile prelungite privitoare la relația critică-estetică-filozofie denotă că această problemă, destul de veche, nu este încă elucidată. Chestiunea se menține în actualitate și din pricina multiplelor nuanțe pe care le implică, datorită complexității ei, clarificarea rămînind la stadiul de deziderat.

Deși sînt cîteva principii unanim acceptate, nu există un consens general, nu poate exista, în privința detaliilor. Raportului dintre cele trei discipline îi dedică N. Tertulian o carte interesantă **(Critică, estetică, filozofie,** Ed. Cartea Românească, 1972), în care argumentele invocate sunt de rezonanță : Croce, Lukács, Heidegger. Amintind că N. Tertulian dezbate și alte aspecte, pornim de la sugestia fundamentală a cărții – ideea convergenței dintre critică estetică și filozofie – și încercăm să distingem în plus, probleme corelative discutabile.

Legea determinărilor reciproce, mai ales între fenomene relativ adiacente, ne obligă la acest silogism simplu : între critică și estetică (aproape toată lumea e de acord) este destulă dependență ; între estetică și filozofie sunt condiționări esențiale, admise sau nu în principiu : ceea ce înseamnă că și critica are tangențe cu filozofia. Evident, nu numai prin acest intermediu critica se întîlnește cu filozofia. Mai mult, în virtutea afirmației că „totul e filozofie", discuția s-ar simplifica la maximum. Ceea ce nu-i chiar așa. În primul rînd, fiindcă însăși simbioza critică estetică nu e atît de peremptorie pe cît pare ; cel puțin din cauza unui raționament știut : orice fenomen e în felul lui autonom și, din acest motiv, tinde să se delimiteze. Originalitatea, sau nevoia de ea, presupune independență. Orgoliul merge adesea pînă la antinomie, oricît de apropiate ar fi domeniile, cum sunt cel critic și estetic.

Critica – se știe –, ocupîndu-se nemijlocit de opera **individuală,** e un act prin excelență practic, e mai concretă decît estetica, al cărei obiect e ansamblul operelor. De aceea criticii în cele mai multe cazuri, îi place să aibe o legătură liberă cu opera, neîngrădită de scheme prestabilite. Opera, fiind unică și irepetabilă, se refuză generalizărilor și legilor imuabile, speculațiilor aride. Ea trebuie privită, mai întîi, în ceea ce are genuin, fără imixtiuni de suprafață ale interpretărilor de altă natură. Există pericolul real al teoretizărilor exterioare, în detrimentul judecății axiologice. Supralicitarea conceptelor, tentația filosofardă dăunează procesului natural al lecturii și intenției de valorizare a artei în specificitatea ei. O spune însuși N. Tertulian : „Supunerea față de intenționalitatea estetică a acesteia (a operei n.n.), aspirația de a se integra acelei lumi fictive care este lumea operei și tendința de a se identifica prin re-creație cu conștiința ei interioară, formează o etapă decisivă a demersului critic". Numai că cei mai mulți reprezentanți ai „noii critici" franceze reduc demersul critic la operația de **identificare,** eludînd alte imperative ale actului critic. Era, de fapt, vorba de un neoimpresionism preluat de mulți critici de aiurea.

N. Tertulian polemizează cu Georges Poulet și Jean-Pierre Richard în privința a ceea ce se numește **„une critique d'identification".** Admițînd că între critic și operă se stabilește o perfectă fuziune, **detașarea** este necesară, ca o caracteristică de căpătîi a criticii în raport cu opera. Transpoziția conștiinței criticului în conștiința operei e o primă condiție a actului valorificator, după care e absolută nevoie de un proces de degajare. În prima fază intervin sensibilitatea, gustul înnăscut al criticului, talentul, în a doua fază se face apel la cunoștințe estetice și filozofice (și de altă natură) – ambele etape constituindu-se în **personalitatea criticului.** Acei care consideră identificarea criticului cu cogitoul artistului ca singură posibilitate critică, exagerează, ca și acei care neagă posibilitatea de comuniune trainică, profundă, cu opera, preconizînd numai calea conceptuală".

Criticul, în plus, trebuie să aibă puterea de a se elibera de sine însuși, adică de prejudecăți, să-și creeze o distanță de obiectul contemplației, să privească liber și cu luciditate. În acest punct, criticul se întîlnește cu esteticianul care, la rîndul său, folosește instrumentele generalizatoare ale gîndirii filozofice.

Aici se impune o altă precizare. Cele mai multe erori ale criticului, care adoptă totuși o poziție estetică, erori întreținute de esteticieni, sunt provocate de neînțelegerea realității artei, înregistrîndu-se o pendulare continuă între ideea de artă autentică, suficientă sieși, și desconsiderarea totală a specificității ei. În funcție de o atitudine sau alta se produc excese estetizante sau interpretări extraestetice. A nega valoarea imanentă a artei este la fel de greșit cu a-i exacerba această trăsătură. Admitem, pînă la un nivel, condiția autotelică a artei, fără a exclude perspectiva ontologică, gnoseologică, sociologică.

Afirmația lui Blaga (ca să dăm numai un exemplu) potrivit căreia „la spatele oricărui critic literar de o însemnătate oarecare a stat totdeauna o filozofie", nu trebuie să acrediteze ideea că critica este o disciplină filozofică, subsidiară, care aplică mecanic „criterii și metode ce i le propune filozofia timpului".

Lipsa culturii estetice și filozofice e fatală pentru critic. Această cultură trebuie asimilată organic, pentru că aplicarea dogmatică a perceptelor la fenomenul artistic devine pedanterie stearpă care înjosește materia sensibilă a artei. Dar, repetăm, nu-i posibil (ba chiar e absurd) să se interpreteze o operă în lipsa unui arsenal întreg de noțiuni și de concepte oferite de estetică și filozofie. Categoriile lor de maximă generalitate înlesnesc găsirea unor răspunsuri cît mai riguroase și mai precise, împiedică diletantismul și improvizația, îi luminează criticului multiplele semnificații ale operei.

CONSTANTIN TRANDAFIR

Echitate și atitudine critică deschisă

MOTTO : „Toți comuniștii trebuie să lupte pentru promovarea spiritului revoluționar în întreaga noastră viață socială, împotriva inerției, rutinei și conservatorismului, a tot ceea ce este perimat și poate frîna mersul înainte al societății."

(din Proiectul de norme ale vieții și muncii comuniștilor, ale eticii și echității socialiste.)

Instaurarea reală a normelor morale ale comportamentului, ale conviețuirii în societatea noastră este un proces îndelungat, contradictoriu, este o luptă cotidiană în toate domeniile activității sociale. Existența în modul de gîndire, în structura afectivității, deprinderilor morale ale unora, a elementelor nesocialiste constituie un impediment esențial în procesul complex al perfecționării morale a omului societății noastre, impediment împotriva căruia o atitudine fermă și combativă este mijlocul de a lărgi sfera de funcționare și forța cerințelor morale socialiste. Dezvăluirea și condamnarea duplicității morale, ipocriziei și egoismului, ignoranței și abuzului, ocupă un loc important între exigențele morale, în promovarea echității sociale, în realizarea dinamică a dialecticii intereselor generale și particulare.

Echitatea în morală ar semnifica faptul că toți sînt egali atît în respectarea normelor morale fundamentale și ale grupului, cît și în sancționarea premială sau reprobativă. Invers, abținerea în a face corp comun cu membrii grupului, admiterea excepției în aprobarea sau dezaprobarea explicită a faptelor, a comportamentelor morale, favorizează inechitatea, forța atractivă a exemplului rău, dominarea prezentului de către trecut, este un comportament imoral și în primul rînd o atitudine nepolitică. Realizarea valorilor și normelor morale este sarcină fundamentală a activității ideologico-educative a partidului nostru. A nu te integra efortului general de construire a noii subiectivități moral-politice este și trebuie să fie catalogată o atitudine antipolitică

Semnificațiile negative ale suspendării poziției ferme, explicit combative sînt multiple. A sta simplu spectator la o faptă imorală înseamnă a admite o excepție de la respectarea normei morale și deci devalorizarea funcționalității generale a cerințelor morale, a autenticității acestora, a nu contribui la formarea unității depline a opiniei publice, a constitui un impediment și chiar a scinda unitatea grupului social.

Motivațiile neafirmării unei poziții ferme în judecarea aspectelor imorale sînt în esență burgheze, fără a resimți „o jenă" catalogîndu-le astfel. Există o idee după care pot să mă abțin (de ce tocmai eu să blamez fapta ?) întrucît **deocamdată nu-mi sînt lezate interesele, viața, personalitatea.** În cazul în care este vorba de un grup social ideea este iluzorie. Fapta sau comportamentul imoral constituie o negare a normelor morale ale grupului respectiv în care și eu trăiesc și ca atare este și o negare a mea. Cum de fiecare individ depinde viabilitatea cerințelor integratoare moral, atitudinea pasivă contribuie la neexercitarea activă, eficientă a funcțiilor opiniei publice a grupului și s-ar putea ca în alte cazuri să suport direct consecințele unei comportări necorecte a vreunuia dintre membrii grupului.

Neintegrarea în opinia grupului care a condamnat fapta, comportamentul imoral al unuia dintre membrii săi este argumentată uneori cu un sentiment de **„jenă de a se întîlni cu omul acela".** Evident nu e vorba despre jena morală ci de o slăbiciune și de o inconsecvență față de sine și societate dacă într-adevăr și-a însușit cerințele morale. Spinoza a definit jena veritabilă ca fiind sentimentul de durere pe care îl resimțim cînd actele noastre sînt condamnate de ceilalți. Este deci dovadă a unei conștiințe de sine funcționale. În condițiile analizate jena e relevantă pentru atitudinea concesivă și este deci imorală.

Dacă la o jenă formală se mai adaugă o pretinsă milă e vorba de un sentimentalism prost plasat în dauna cerințelor obiective ale normelor morale, coborîrea generalității normei la nivelul unor afecte individuale.

Teama de a nu lua atitudine combativă își are uneori originea într-o **prudență mercantilă** „Niciodată nu se știe ce va ajunge X". Expresia desemnează calculul pentru o situație viitoare posibilă în care ar putea să se bucure de un favor, o atitudine mai blajină sau de apărare cînd va greși din partea celui acum în culpă morală.

Dulpicitatea morală, ipocrizia ajung apogeul atunci cînd **acel care a criticat se duce după aceea și își cere scuze,** motivîndu-și atitudinea prin poziția, statutul în grupul respectiv care l-ar fi „obligat în ochii lumii" să se manifeste în această manieră întrucît altfel el nu e de părerea grupului căci i-ar fi spus-o „prietenește". Ba chiar i se pare că grupul s-a înșelat în aprecierea negativă, caută să-i fie prieten în continuare și „suferă" pentru nedreptatea la care și el a contribuit.

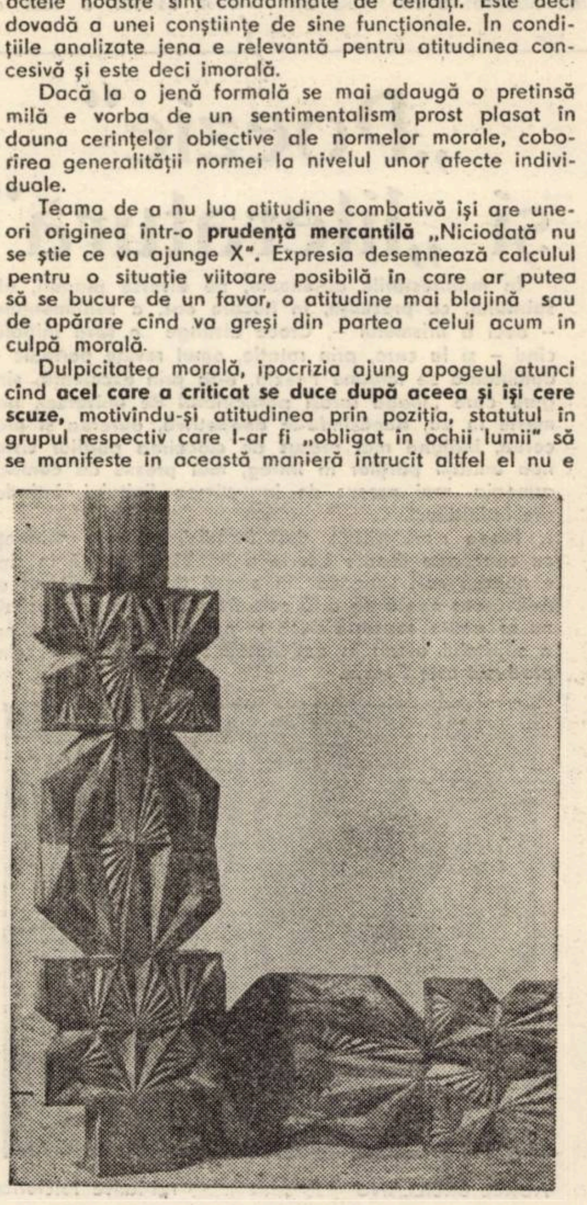

AUREL BREILEANU „Fragmente"

O idee falsă care îi menține pe unii în pasivitate sau indiferență e aceea după care dacă ei au încălcat normele cîndva știute de ceilalți le-ar anula dreptul de a lua atitudini deschise față de imoralitatea altuia. Se poate auzi uneori reproșul : „tu vorbești care ai făcut cutare sau cutare, fapte condamnate sau condamnabile moral ? Tu trebuia să taci și să-i lași pe alții să vorbească !" Alții probabil fiind îngerii sau sfinții care ar fi neprihăniți. Este elementar a mai spune că este imposibil să nu greșești și că trebuie să te obiectivezi critic moral pentru că, în caz contrariu, nimeni n-ar mai imputa nimănui nimic anulîndu-se moralitatea însăși.

La polul opus atitudinilor imorale amintite se situează acțiunea de substituire a intențiilor imorale urmărite în fapta condamnabilă în sensul **exagerării gradului de încălcare a cerințelor morale fundamentale sau ale grupului.** Este vorba despre „procesul de intenție, care se motivează printr-o pretinsă fidelitate față de codul moral în vederea sporirii funcției lui modelatoare, printr-o responsabilitate obiectivă pentru „bunul mers al lucrurilor". Această situație este posibilă atunci cînd opinia publică a grupului nu este unitară și activă și permite impunerea opiniei unuia sau altuia dintre componenți. În aceste cazuri opinia publică este înlocuită de obicei de opinia celor cu anumite funcții în grup. Astfel norma morală își pierde funcționalitatea și deci este devalorizată, sancțiunea morală este aplicată incorect și-și pierde efectul său esențialmente educativ iar individul condamnat moral se simte pe drept cuvînt frustrat, neîndreptățit. Exagerarea dimensiunilor imorale ale faptului sau comportamentului este argumentată uneori de către „reprezentanții" opiniei publice morale prin faptul că ei sînt exigenți în mod exemplar, fiind vorba de fapt de o formă voalată „legală" a spiritului de represiune. În dezinteresarea față de consecințele unei sancțiuni nedrept aplicate, răstălmăcite, „responsabilul moral", grupul neunitar moral dovedește ignoranță – reducînd etica socialistă la un simplu joc al intențiilor –, antiumanism, atitudine antipolitică. În orice caz exagerarea acuzației morale nu poate miza pe faptul că „ar învăța minte" pe cineva.

Slăbiciunea opiniei publice a grupului poate ajunge pînă la a permite ca aceeași faptă sau comportament să fie sancționată premial sau reprobativ gradual izomorf ierarhiei funcțiilor sociale în grup. În felul acesta se manifestă favoritismul, inechitatea explicită de ordin moral.

Manifestarea corectă a opiniei publice, eficiența sancțiunii date faptelor imorale necesită o însușire conștientă a normelor morale după care să se judece, să se aprecieze adecvat încălcarea sau respectarea exemplară a cerințelor morale, asigurînd astfel concretizarea datoriilor morale. Numai așa opinia înlătură subiectivismul, inechitatea și se manifestă mereu mai puternic drept fundamentală față de conturarea și dezvoltarea noului profil moral al omului comunist. Atitudinea deschisă, fermă, combativă și intransigentă față de faptele comportamentale imorale în vederea perfecționării relațiilor morale socialiste sînt cerințe, mijloace esențiale în realizarea practică a echității sociale, a unei personalități cinstite, demne, sincere și responsabile.

NICOLAE STANCIU

istorie — document

Paternitatea unor articole de Ion Eliade Rădulescu

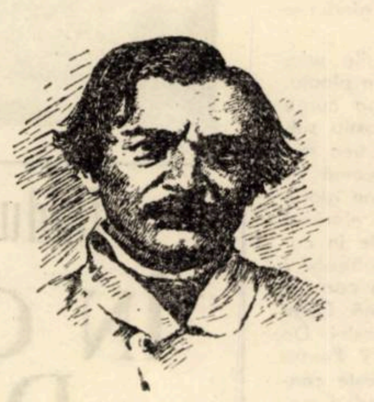

Revista „Conservatorul", scoasă la Constantinopol, din noiembrie 1856 pînă în august 1857, a avut, după cum se știe, misiunea de a difuza vederile social-politice ale lui Eliade Rădulescu din perioada imediat următoare semnării tratatului de la Paris. Deși spiritul lui Eliade este în această publicație omniprezent, semnătura sa, în mod cu totul surprinzător, nu apare nicăieri ; singura semnătură întîlnită este aceea a colaboratorului său N. Russo Locusteanu (1821–1901). Întrebarea care se naște legitim este : a fost oare în stare discipolul să elaboreze singur toate materialele din revistă ? Oare într-adevăr maestrul n-a avut nici o contribuție autorală ? Oare nu cumva o parte din articolele semnate stereotip „N. Russo" sînt în realitate ale lui Eliade Rădulescu ?

Fapt este că Eliade s-a complăcut în a întreține în jurul numelui spiritului rector al revistei un mister desăvîrșit. Numele său nu se găsește nici la capătul celor două scrisori către savantul francez Saint-Marc Girardin, datate din Constantinopol, 30 mai 1856, respectiv 31 august 1856, reproduse în caietul nr. 1, secția a II-a, noiembrie 1856, p. 55–64 și 64–71. Spre sfîrșitul primei scrisori, Eliade, care ține morțiș să nu-și decline identitatea, își motivează atitudinea într-un chip ciudat : „Numele meu îți este cunoscut, căci am avut onoarea de a te vedea o dată în persoană. Dacă nu-mi pui numele este că **femeia Cezarului nu se cuvine a fi nici însuși prepusă"** (p. 63).

Contemporanii au bănuit, desigur, că e ceva la mijloc, însă în maliția lor ei au înclinat spre ipoteza că Eliade a scris totul, iar N Russo nimic, că tot ce a fost semnat de acesta din urmă a fost elaborat în realitate de Eliade. Singura referire memorialistică de la bătrînețe a lui Russo Locusteanu, la scrierile sale din timpul vieții lui Eliade, departe de a elucida problema paternității articolelelor din „Conservatorul", o întunecă mai rău. „Cît a trăit Heliade și pînă cînd am început să scriu în jurnalul **Românul,** — mărturisește Locusteanu, care a devenit colaborator al ziarului condus de C. A. Rosetti în 1871 —, invidioșii susțineau că tot ce se publică sub numele meu era ieșit din pana marelui scriitor și că eu n-aveam de propriu în acele publicații decît semnătura Aceste zise, dacă n-ar fi fost fructul răutății, m-ar fi măgulit, căci ce mîndrie mai mare ar fi fost pentru mine decît de a fi ajuns ca compozițiile mele să nu mai poată fi distincte din ale **părintelui literaturii române.** Astfel zavistioșii, unde credeau că mă coboară, mă înălțau, după cum se întîmplă tuturor acelora ce voiesc să falsifice adevărul" **(Amintiri din trecut,** Craiova, 1896, p. 150–151). Dînd însă o dezmințire categorică unui zvon jenant pentru el, Locusteanu, fără voia sa, nu făcea decît să-l întărească și mai mult. Probitatea exemplară, de care Locusteanu a dat dovadă toată viața sa, era incompatibilă cu ascunderea adevărului și totuși, în cazul de față, totul ne îndreptățește să credem că el îl ascundea, în ciuda riscului moral de a compare înaintea posterității împodobit cu pene străine. Faptul acesta paradoxal trebuie să aibă o explicație și, după părerea noastră, ea este următoarea : în perioada colaborării la „Conservatorul", Eliade, chinuit de mania persecuției și mai plin de ciudățenii decît oricînd în trecut, și-a impus în mod deliberat, cu toată încăpățînarea de care era în stare, să nu semneze nici un articol în revistă și l-a silit totodată pe Russo Locusteanu să accepte ca o serie de articole ale sale să fie semnate de acesta. Locusteanu a murit înainte de a-și fi realizat intenția, anunțată de el în prefața volumului I al culegerii **Dupe exil** (Craiova, 1898), de a aduna într-un volum separat, intitulat **Din exil,** scrierile sale dintre anii 1849 și 1857. În felul acesta el a pierdut ultima ocazie de a învinge vechile sale ezitări în legătură cu denunțarea convenției stranii care îi va fi fost impusă de Eliade, incluzînd în culegerea proiectată numai articolele sale proprii și lămurind o dată pentru totdeauna chestiunea articolelor care au fost elaborate de Eliade și publicate, la cererea expresă a maestrului, sub semnătura discipolului.

Recunoaștem fără nici un fel de rezerve că N. Russo excela atunci cînd era vorba să prelucreze pe cont propriu concepții formulate de Eliade în scrieri mai vechi, chiar dacă în redactarea materialelor sale el a beneficiat din plin de asistența maestrului. Acesta este, de pildă, cazul lucrării apologetice a lui N. Russo, **Suite ou supplément à l'histoire politique et sociale des Principautés danubiennes de M. Elias Regnault,** tipărită în 1855 la Bruxelles, precum și cazul întinsului studiu din primul caiet dublu al „Conservatorului", **Încercare asupra dreptului public al românilor sau România și Turcia.** În cuprinsul articolului amintit, N. Russo popularizează foarte corect vederile lui Eliade în problema relațiilor cu Poarta, precum și teoriile sale asupra „boieribilității" și a clăcii, într-un mod ce nu aduce în esență nimic nou față de cele arătate de Eliade cu începere încă din 1849. În unele locuri se simte intervenția în text a miinii maestrului, ca în această formulare anticipativă a principiului metodologic fundamental al teoriei echilibrului între antiteze, la a cărei sistematizare Eliade lucra intens în perioada respectivă : „Binele și pacea nu stă decît în recunoașterea și echilibrul ambelor principe al antinomiilor" (p. 8, notă). Nu excludem însă nici posibilitatea ca N. Russo să fi introdus în text deviza echilibrului între antiteze pe baza convorbirilor sale cu Eliade sau a cunoașterii ultimelor lucrări ale acestuia în faza de manuscris. Intervenției directe a lui Eliade sau cunoașterii manuscriselor lui pare să i se datorească și afirmația : „Fourier parc-a împrumutat de la claca noastră regimul său societar, tipul falangelor sale, de la călușul nostru — instituția cavalerilor săi eranți" (p. 185). Observăm în treacăt că, încurajat de Eliade să adîncească operele lui Fourier printr-o scrisoare datată din Chio, 14/26 octombrie 1853, (Ion Heliade-Rădulescu, **Scrisori din exil,** cu note de N.B. Locusteanu, București, 1891, p. 239–242), N. Russo cunoștea deja temeinic concepțiile marelui socialist premarxist francez În 1857, imitîndu-l întru toate pe Eliade, care tradusese în timpul războiului Crimeii opusculul postum al lui Fourier, **Du libre arbitre,** N. Russo a efectuat o nouă traducere, pe care a publicat-o în 1858 la Bruxelles sub titlul **Lumea. Epistole.** (Lucrul se va repeta mai tîrziu cu un alt discipol al lui Eliade, preotul Cosma Moșescu din Brăila, care va efectua o nouă traducere a predicilor lui Ilie Miniat, traduse în parte și publicate de Eliade în „Curierul românesc", la începutul anului 1839). Una este însă cunoașterea temeinică de către N. Russo a operelor lui Fourier, și alta anticiparea tezei despre înrudirea dintre clacă și sistemul societar, teză al cărei autor nu putea să fie decît Eliade.

Dacă o parte a articolelor din „Conservatorul" au putut fi scrise în principiu de N. Russo — sub influența nemijlocită a lui Eliade, cu asistența și chiar cu tutela sa, inclusiv unele intervenții directe în text —, o altă parte sugerează imperios ipoteza autoratului lui Eliade. În categoria din urmă intră în primul rînd articolul **Conservatorul. Profesia lui de credință. Misiunea lui** (nr. 1, secția II, 1 noiembrie 1856, p. 1–16). Pe ce fondăm părerea noastră că acest articol este scris **de la un capăt la altul** de Eliade ? Desigur, și pe faptul că avem de-a face cu un articol de linie, însă în primul rînd pe analiza stilului și a conținutului. Încă de la primele fraze, stilul lui Eliade poate fi lesne recunoscut după o serie de particularități specifice, precum maniera directă, familiaritatea, ironia fină și aplecarea spre paradox, abstracție făcînd de eleganța cochetăriei folosite pentru a masca identitatea adevăratului redactor : „Cine e redactorul Conservatorului ? Cine e acest Locusteanu ? Unde rezidă ? Unde se tipăresc foile lui ? Acestea sunt niște întrebări ce s-ar fi putut face și la cari s-ar fi putut răspunde pe cînd odinioară Conservația era un titlu de recomandație înaintea guvernelor. Astăzi lumea a înaintat și cată să te ascunzi în fundul pămîntului cu asemenea nume de cînd cu dușii de pe lume" (p. 1). În cuprinsul acestui articol-program se intercalează (la p. 10–14) o expunere sistematică a teoriei progresului și conservației, foarte asemănătoare cu aceea din **Historia critică universală** a lui Eliade (vol. I, București, 1892, p. 20–27), însă mai succintă. Cu mici diferențe neesențiale în partea sa centrală, expunerea teoretică din „Conservatorul" este identică în conținut cu capitolul „Progresul și conservația" din **Issachar (Equilibru între antithesi,** București, 1859–1869, p. 17–19). La începutul capitolului amintit, Eliade spune chiar : „Iată ce am mai zis și **în alte ocaziuni"** (s.n.), după care reproduce aproape cuvînt de cuvînt textul din „Conservatorul". Considerînd că nu poate încăpea nici o îndoială asupra **ocaziei** în care Eliade a făcut cunoscute pentru prima oară în public bazele filozofice ale teoriei progresului și conservației, menționăm că, la sfîrșitul articolului de linie (p. 15), apare semnătura convențională : Nicolae Locusteanul, Belinzona (localitate imaginară menită să învăluie în mister sediul revistei — n.n.), 1856, noiembrie 1.

O dată dovedit că Eliade s-a amuzat să scrie cel puțin un singur articol din „Conservatorul", **Profesia de credință,** sub paravanul numelui lui N. Russo Locusteanu, devine îndreptățită cercetarea paternității tuturor articolelor din revistă, atît a celor ce nu poartă nici o semnătură, cît mai ales a acelora care poartă semnătura discipolului lui Eliade. Nu vom efectua aici lungi analize pentru a stabili paternitatea fiecărui articol în parte, ci ne vom mărgini să redăm pe scurt numai unele dintre concluziile la care am ajuns. Micile articole nesemnate din nr. 3 și 4, secția II, ianuarie și februarie 1857, par a fi toate ale lui Eliade. În ultimul dintre aceste articole, **Boieria. Ce a fost și ce este** (p. 107–138), apare pentru prima oară (la p. 134) expresia ironică „hagialîcul Parisului", îndreptată împotriva bonjuriștilor radicali de la 1848. Această expresie va reveni sub pana sa în **Issachar** (p. 154). De altminteri, Eliade și-a destăinuit în mod excepțional paternitatea asupra acestui articol, făcînd în cadrul capitolului „Boierii și ciocoii" din **Issachar** mărturisirea : „Acestea le ziceam în anul 1857 în Conservator și încă mai multe ce se pot citi de la pagina 127 pînă la 137" **(Echilibru între antiteze,** București, 1859–1869, p. 49). Tot lui Eliade îi aparțin în mod cert nota finală (p. 146–148) la articolul **Boierii** de I. B. Bălăceanu. Argumente de conținut (considerații lingvistice de strictă specialitate, străine de preocupările lui Locusteanu) pledează pentru a atribui lui Eliade articolul **Cîteva și pentru foaia Concordia.** Alte argumente privitoare la conținut și la stil, care să pledeze în favoarea paternității lui Eliade, se pot aduce pe marginea articolelor **Proletariatul din România. Catolicismul în România, Naționalitatea în desnaționalizare și inteligența în neconsecințe și Conservatorul ca român,** toate de la sfîrșitul periodului I și toate nesemnate.

Nedumeriri mari ridică în schimb la prima vedere articolul **Către D. D. deputați chiemați în virtutea art. 24 al tractatului de la Paris a exprima dorințele poporului român,** datat din 15 april 1857, publicat la începutul periodului II (p. 1–24) și semnat N. Russo. Faptul că acest articol reprezintă un manifest al grupului eliadist îndreaptă normal spre ipoteza că el ar fi trebuit să fie redactat de șeful acestui grup și nu de un membru al lui. În problema proprietății se repetă teze cunoscute ale lui Eliade ; în special se combate, ca și în articolul **Proletariatul în România,** revendicarea unei mari proprietăți agricole absolute, eliberată de îndatoririle sociale din trecut. Ceea ce derutează inițial însă în acest articol este un ton mai critic, mai ferm față de Turcia decît în toate scrierile anterioare ale lui Eliade : „Turcia violă însă drepturile a două țări autonome, ingerîndu-se pe toată ziua în administrația lor interioară și în legislația lor, în contra literei și spiritului Tractatelor ; Turcia consideră două state suverane, confederate ale imperiului, provinții, și se numește pe sine suverana lor" (p. 23). În funcție de conduita incalificabilă a Turciei, de veșnicele sale oscilații între slăbiciuni și arbitrar, autorul articolului, fără a împărtăși expre doleanța unui prinț ereditar dintr-o dinastie europeană, o consideră totuși ca o doleanță rațională exprimată de națiunea română „în majoră parte" (ibidem). În ciuda tonului diferit, ne pronunțăm hotărît pentru paternitatea lui Eliade ; a face altfel, ar însemna să ne luăm după aparențe. În urma decepțiilor grave din ultimii ani, Eliade înclină să revizuiască filoturcismul său orb, fără a avea însă curajul de a merge pe calea aceasta pînă la capăt și a trage consecințele pe care N. Bălcescu, C. A. Rosetti, I. C. Brătianu și alții le trăseseră încă la 1848. Această stare de spirit contradictorie se reflectă și mai puternic în corespondența particulară a lui Eliade din anii 1856–1857, împrejurare care este decisivă pentru a-i atribui paternitatea apelului **Către D. D. deputați.**

În penultimul caiet al „Conservatorului" (p. 1–60) a apărut studiul **Unitate,** datat din 18 iunie 1857 și semnat convențional N. Russo. Acest studiu, care prezintă un interes excepțional pentru cunoașterea concepțiilor filozofice, sociologice și politice ale lui Eliade, ca și a teologiei sale **sui-generis,** influențată de Fourier, este în mod vizibil opera misticului care scrisese **Descrierea Europei după tractatul din Paris** și lucra intens la traducerea **Bibliei,** la comentariile bizare din **Biblice** și la nu mai puțin strania **Historie critică universală.** Este cu totul exclus ca acest studiu să aparțină lui N. Russo Locusteanu, care, judecînd după întreaga sa operă adunată în volum, nu s-a lansat niciodată în speculații teologice subtile de felul acelora ale lui Eliade. Studiul face parte integrantă din ciclul lucrărilor în care Eliade a expus bazele filozofice ale teoriei echilibrului între antiteze și ale doctrinei sale trinitariste.

Articolul **Apel la Unire,** datat din 25 iulie 1857 și publicat în ultimul caiet al „Conservatorului" (p. I–XL), aparține și el în mod cert, după părerea noastră, lui Eliade. Apelul este adresat „românilor", cărora Locusteanu nu întrunea calitatea de a li se adresa astfel. Paternitatea lui Eliade este atestată de numeroase particularități de stil și de conținut, dar înainte de toate de folosirea masivă a „predicii duble", — procedeu tactic aferent teoriei echilibrului între antiteze, la care Locusteanu nu a recurs niciodată.

În **Publicațiunile periodice românești** de Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu, București, 1913, p. 141, se face în dreptul revistei „Conservatorul" mențiunea semnificativă: „Red. **Nicolae Locusteanul** ⟨I. Eliade Rădulescu⟩". Orientîndu-se invariabil după semnătură, fișierul Bibliotecii Academiei R. S. România înregistrează sub numele lui N. Russo toate articolele publicate în „Conservatorul" din care posedă extrase și anume : **România și Turcia, Către D.D. deputați, Unitate** și **Apel la Unire.** Pe foaia de titlu a exemplarului păstrat la Academie al revistei „Le Conservateur" (versiunea franceză a „Conservatorului", cuprinzînd trei numere, noiembrie 1856 — ianuarie 1857), un bibliograf bănuitor a scris însă cu cerneală : „de I. Eliade Rădulescu".

RADU TOMOIAGĂ

Radu Theodoru

ÎN CODRII DE LA CEPTURA *)

(13 octombrie 1600)

— Îți ești singur dușman, măria-ta.

— Să tractăm, doamne.

— Scapi țara de pîrjolul ăstora.

— Noi ne băteam în codri pe viață și pe moarte și Zamoyski juca sah cu Petre Skarga.

— Sînt mulți Au numai arme de foc.

— Au călăuzi.

— Jumătate din mazili au fugit să-și întîlnească ocrotitorul. Pe biv vel vistiernicul Dan ot Stelea ot Drăgoiești.

Cum miroseau casele vlădicii Miha din Șcheii Brașovului a mere și-a gutui si-a busuioc. Și aga Hussein: — Pe noi ai învățat să ne bați, pe nemți ba. Pe noi ne cunoști, pe ei ba. Beyule .. Fii măcar odată atît de întelept, pe cît ești totdeauna de viteaz... Și popa Arbore, ori altul, ei, sarea pămîntului. — „Pre ei, pre aceștia, înt-auriții, balauri cu solzi de aur, care se vor lăpăda de tine, cum tu te-ai lăpădat de noi"... Și Niccolo cu ale lui învătături în cartea despre principi. Unde-s cetătile durate în inimile pămîntenilor !?

— Vă lăpădati de mine ?

— Dumnezeule, măria-ta Vrem să vezi adevărul. Vrem să-ți mîntuim viața și tronul și schiptrul.

— Acoperindu-mă de rușine, astăzi și-n vecii vecilor ? Ați uitat Călugărenii și Vidinul și Nikopole și Babadagul și Șerpătești și Hulubești și Șelimbăr și Otani si altceva decît astea, Buzescule si Rudene și voi ceilalți, nu numai gloria ostășească, gîndurile care-au temeinicit-o, tocmai voi le-ați uitat gîndurile astea ?

Plouă țîrîit. Focul abia pîlpîie în vreascurile ude. Miroase gretos a pănură scursă, a cai blegiți de ploaie, a nemulțumire și-a osteneală. E frig, noaptea curge grea peste codrii de la Ceptura, răniții, adăpostiți sub scuturi, gem și se vaită, iar pe deasupra lor trec nemiloase vîntoasele de la răsărit. Bagă de seamă că vorbele s-au dogit, golindu-se de înteles. Spune glorie și cuvîntul n-are nici un gust. Nu răspunde nimănui în cuget. Rîde strîmb, pentru că nu-i răspunde în cuget nici lui însuși. Ce-nseamnă glorie, se-ntreabă ? I-a pătruns apa în cizma stîngă. Se mișcă o caraulă pe sub fagi, clefăind prin humă. Cineva alunecă. Cade și suduie urît. Trebuie să fie oltean de-al Băniei. De ce se mai bate ? In numele cărei credinte ? Pentru ce le cere acestora să-l urmeze ? Ce făgăduiește conștiințelor lor învățate să se-nflăcăreze la gînduri nobile și sfinte ?

„Cum frînsăsi tu, voievoade,
Sfînta lege din bătrîni".

Oare asta să fie ?

— Mi-e somn. Vel paharnice ! Ia-ti rosii, ia curtenii și-nchide cu fagi șleahul Urlatilor. Nu-mi vorbiti de plecarea steagului. Ori mă urmați, ori mă lăsati aici, singur în calea ostilor lui Zamoyski. Cotropitorii n-au crezare la mine, fie că-l strigă pe Allah, ori pe Iisus îl strigă Și nu-mi spuneti că sabia nu taie capul plecat. Nu stiu să-mi plec capul acesta. Să-nvăț acum, nu mi-ar sta, și sînt prea bătrîn. Bălene. Întărește straja.

— Ce ai de gînd, doamne ?

— Îi mai dăm o sabie lui Zamoyski, aici, să nu intre ca la nuntă.

— Si-apoi ?

— Ne punem între el și Tîrgoviste, pe Teleajen, la Bucov, unde-i dăm bătălia cea mare.

— Mai cutezi ?

— Acum dorm !

Se-nvelește în pelerina udă de camelot. Se adună chincit lîngă focul sîsîit și fumegător. Stă pe șea, cu picioarele trase sub poala camelotului. Se retrage în sine, lacom să fugă de noaptea udă și tragică. Baba Novac a descălecat după ce-au ieșit din cercul de oțel al dragonilor. A îngenunchiat. I-a sărutat mina și i-a spus : — Iartă-mă pentru această înfrîngere... S-a săturat cerul de biruintele lui. S-a săturat vremea de numele lui. I s-a făcut silă vremii de gloria lui. Il pătrunde frigul. O amorțeală umedă care-l înstrăinează de el insusi. O părăsire a trupului vlăguit, lipsit de văpaița dogoritoare a unui crezămînt care să-l înflăcăreze. Să ajung atît de nemernic, încît să fiu tare numai în biruință ?! O aude pe Velica răsuflînd ușor, adormită în jilțul din odaia de lucru a palatului cancelarial. Ce făcea în clipa aceea Varvara Szuki, văduva lui Josica ?! Poate se tînguia. Poate o bîntuiau amintirile. Poate preacurvea. Cine-o poate ști ? N-are o obială să-si usuce cizma stîngă. Poate i-a spart-o vreo sabie. Il doare capul pieptului, acolo unde-l strînge zaua. Se simte puțind a sudoare năclăită și acră. Nu s-a spălat de trei zile. Khioșcul din via vel vornicului Ivan Norocea. Baia în faianță albastră și verde cu capetele de zgripțori vărsînd apă rece și apă caldă. Trupul dumnezeesc al Velicăi, în apa pe care plutesc petale de trandafiri... Frig. Aude ploaia căzîndu-i pe coif. Pe gheba pelerinei. Simte o șuviță de apă scurgîndu-i-se pe după ureche.

— Nu pot, șoptește și se gîndește că el este domnul. Si că nu poate da Țara. Își simte lacrimile în gene. Își trage gluga udă peste coif. Noaptea de 12 spre 13 octombrie abia a început.

* *
*

Aude tropotul grosului oștirii pierzîndu-se pe șleahul de munte al Cricovului. Plăieși de la Văleni trag cu boulenii trunchiuri de fag peste urmele oștirii. Alții presară frunze. Sînt zori lăptoși, cenușii, cu vălătuci umezi de piclă, cu codrul ud și zgribulit, cu ei au rămas aici în prăvăliturile de la Ceptura, uzi și zgribuliți în șei. Doar vel paharnicul Radu Șerban, vel armașul Băleanu și căpitanul Matei ot Brîncoveni, cu roșii de țară. Două mii de săbii ale pămîntului. Ceilalți își pierd urmele spre Hîrsa. Zamoyski o să cadă în golul de după această luptă pe care i-o pregătește cu o luciditate dureroasă. I-a luat numai pe cei care n-au vrut de la început să tracteze cu leșii... Ciocănitorile. O mierlă. Se face ziuă. O clină prăvălatecă în coasta Drumului de sub munte, ajungînd pe sub fagi la gura șleahului care urcă spre Ceptura de la Fîntînelele. Altă gură de șleah care vine de la Inotești. Și cealaltă, care se duce la Urlati, apoi la Schiau și la Bucov... El, cu o mie de săbii, pe clina de la intrarea satului. Vel paharnicul cu o mie de săbii pe clina de la ieșirea spre Urlați. Care încărcate cu butuci, cu oiștile legate si roțile priponite. Plăieșii cu săcurile pregătite. Jos, pe Drumul de sub munte, regimentele de dragoni. Mereu regimentele de dragoni, carele cu coviltir, strigătele vivandierelor, nechezatul cailor, clefăitul roților de la artilerie, căzăcimea, totul prin piclă și burniță, într-o curgere necontenită, care i-a uscat cerul gurii, care-l însingurează și-i dă un sentiment ciudat de neputință.

Stă frînt peste oblînc Are în față un scoruș păsăresc, încărcat cu ciorchini roșii. Aproape că nu mai vede escadroanele urmîndu-se escadroanelor așteptînd cu o furie rece și rea carîta aurită a marelui cancelar și hatman. Poate joacă șah cu Petre Skarga. Ar putea plăti totul cu două lovituri de sabie. Moartea lui Nikifor Parasios. Moldova. Poate și Mirăslău. Și nopțile astea umede, pline de umilință. Iat-o aici teama lui veche de coaliția apusului. Glasurile răsmiilor de oșteni străini urcă pe sub frunzetul ud și scorojit al codrilor. Vrea să-l ucidă pe Zamoyski la sabie. Este cea din urmă dintre nădejdi. Și cea mai disperată. Își stoarce barba în pumn.

— Măria ta !... Vine !

Un plăieș buhos sub tohoarca întoarsă pe dos. De pe ciorchinii roșii ai scorușului păsăresc se preling stropi de apă. Aud freamătul călăreților lui legați în coloană de douăzeci și patru. Escadronul de gardă pe cai uriași, hlivonieni. Lăncile. Pelerinele. Atelajul. Șase perechi de cai negrii. Caleașca. Ridică brațul. Plăieșii scot proptele de sub roțile carelor. Își trage sabia. Carele pline cu butuci bine legați în scoabe și funii o iau pe surpătură la vale, în huruitul nebun al roților. Sînt zece care pornite tăvălug unele după altele. Le urmărește — cum se duc pe surpătură drept spre coloana gărzii. Blestem Carul din față se dă peste cap. Se face fărîme în huietul butucilor veniți de-a valma. Celelalte care se izbesc unele de altele, butucii o iau pe surpătură la vale de-a sania. Se aud comenzile ofițerilor. Garda pornește la trap. Vede caii atelajului jucînd pe loc, speriați. Nu știe cînd a pus pinteni și cînd Vitéz a început coborîșul amețitor pe sub fagii uzi. Cînd toată prăvălitura s-a umplut de tropotul înfundat al roșiilor Cînd a ajuns jos, între dragonii încurcați printre butucii prăvăliți în drum. Cînd a răsturnat cu o lovitură un ofițer bălai, foarte tînăr, purtînd blană de pardos peste platoșă și cînd, năvălind la carîtă, îi ridică podeaua de piele rosie cu vîrful sabiei... I se oprește inima de turbare. Urlă nebun :

— Zamoyskiii !

Carîta goală. Goală. Urlă mereu : Zamoyskiii ! Înfige pintenii fără milă. Ucide Un ofițer. Un stegar. Ucide. Vede totul printr-o piclă roșie. Prin furia nebună și roșie. Prin disperarea cumplită. Prin mînia care-l sufocă. Ucide. Locul se schimbă în iad. Caii înghesuiti unii în alții se mușcă. Se bat cu copitele. Săbiile roșiilor lucrează fulgerător. Dragonii se încurcă în lănci. Se încurcă unii în alții. Coloanele din spate împing aici escadron după escadron. Cineva strigă cu glas pițigăiat :

— Înconjurați-i ! Pe Sfînta Fecioară, domnule Szádeczky, înconjurați-i pe acești cîini turbați...

Aude și nu înțelege. Ciopîrțește cu sabia un urias care i se agățase de frîie.

— Nu da, măria ta. Sînt eu, căpitanul Matei !

— Unde-i Zamoyski, Matei... Auzi tu ? Zamoyski !

— Ne înconjoară, doamne !

— Aha ! Ne înconjoară !

Se ridică dintr-odată în scări. Vede escadronul de dragoni care-o ia la trap pe sub fagi, să închidă coama dealului Sînt cai morți aici și dragoni răsturnați în nămoalele și nu vede nici un oștean de-al lui căzut. Totul s-a petrecut într-o veșnicie. Veche. Nu-l ajută soarta, nici zeii acestor pămînturi sătule de atîta sînge. Urlă : — după mine, vitejilor și se prăvălește sub poala codrului, între dragonii învălmășiți în Drumul de sub munte și cei tăind sub codru spre coama dealului. Roșii se rup din încleștare. O clipă, tot iadul de nămoale și morți și sudălmi și vaere este stăpînit de cornii roșiilor. Galopează pe sub codru pînă-n marginea Cepturii, acolo de unde o ia o potecă de vite spre creastă. Vede roșii vel paharnicului de-a valma cu cazacii nizovi si dragonii și pedestrașii, apoi îi vede țîșnind din învălmășală și urcînd pe pîlcuri coama dealului, se aud tot mai poruncitoare trîmbițele oștirii leșești și dintr-o dată totul nu mai este decît codru bătrîn, ploaie țîrîită, șleah fărîmat de roti și pustietate. Călărește cu stînga în care ține sabia căzută pe lîngă trup și-l aude pe vel paharnicul întrebînd în pustie :

— Ce făcurăți, Matei, cu Zamoyski ?

Apoi nu mai aude nimic decît leșuiala amară și searbădă care-i țiuie în urechi.

---

* Fragment din cap. „Istorie și destin" al romanului „VULTURUL" vol. IV. („Il Valacha").

In șapte

George Suru

In genunchi in fața pădurii,
Cu trupul intreg cucerit de ură pentru toamna aleasă,
Miinile mi le leg și le dezleg in șapte blesteme,
Pentru toate culorile pe care nu le voi avea niciodată.
Ridică in frunze pădurea spinarea lucitoare a risului,
Ruginesc in clorofilă căprioare, se ascut colții de mistreți,
Cele șapte vieți ale viperei tremură bogate in mesteceni,
Singele ursului brun țișnește in palma stejarului
Și doar o singură ciutură veche se apleacă in inima mea . . . ;
Pătrund tot mai mult in teamă ca inspre izvoare rădăcina ferigei,
Deasupră-mi in toamnă cresc constelațiile de os
Ale cerbilor lopătari . . . Nu voi avea niciodată bucuria
Trecerii din teamă in nimb de icoană,
Rămin in marginea pădurii de mit, un elește netăinuit,
Rivnind după o toamnă adincă a izvoarelor și o altă
Culoare a apelor mele, insinguratelor, intre cer și piatră . . .

A visat o vînătoare

Cind de pe pămint nu se mai vedeau stelele sparte,
A visat o vinătoare de urși dincolo de nori,
Luna trecea ca o lacrimă rece
Prin ochii răpuși, cuțitul ii fumega roșu,
Zalele-i sfișiate le arunca peste trupul brun
Să-l cuprindă mai bine alături de el,
Apoi își sfișie cămașa inflorată și
Cuprinse cu ea pintecele-n care tresălta nașterea
Ce nu mai avea să se nască.

Tirziu, se intinse alături de jertfitul zăpezii
Și ascultă șuierul săgeții oarbe cum taie norii pe care plutea,
Săgeata trimisă spre pieptul celor albi și buni
Și singuri . . . Mulțimea de arcași cu ochii arși cu fierul . . .

Și trecea luna ca o lacrimă rece.

Vasile Man

Ucenicie

De la munți am învățat statornicia
Iar demnitatea, aspră, de la stînci
Şi mi-am făcut, cu tata, la plug
ucenicia
Cuvintelor, cît boabele de grîu,
pe-atunci.
Ca să slujesc acuma, cît un stejar,
pădurea
În care Făt-Frumos a întîlnit,
Pe drumul către oameni, România —
Dîndu-i destin de aur împlinit!

Calzen

După mine nu au alergat fetele
Şi nici nu s-au oprit în dreptul meu
cuvintele
Ca să le cos frunze de aur pe rochii,
Dar, de cîte ori mi s-au umezit ochii,
am iubit!

Mă închin

Mă închin bucuriilor zilnice
Şi ochilor în care ard cîntece.

Holdelor de maci roşii aprinse
Şi mîinilor a chemare întinse.

Celor ce ştiu să se bucure,
De lumină atraşi ca un fluture...

Unei stele, căzute-n fîntînă,
Să pot, i-aş întinde o mînă.

În aceeaşi culoare

Netiresc de albastru;
Peste cimitir s-a oprit cerul,
La început de an fără zăpadă,
În timp ce mă durea
că scrisul pe crucea lui tata
Tot mai puțin a început să se vadă.

Dar, în aceeaşi culoare,
Firesc de albastră apoi,
Mi s-au înseninat ochii
Cu gîndul la jocul copiilor mei...

Viorel T. Sălăgean

Ora culorilor

Cîntecul verde al vîntului
Colorează fundalul
Întins pe pieptul pămîntului.
Ascult bătăile-i ritmice,
Calota se sprijină
În sulițe imense,
Împodobite
Cu cenuşii flori.
Orchestra aşteaptă
Semnalul color al razei
Ora culorilor începe!

Rădăcini

Florile
Au rădăcinile roşii.
Culorile lor,
Din lacrimi străbune,
se-mprospătează.
Ochii noştri le mîngîie
şi apoi trecem.
Florile nu mor,
Căci fiecare rădăcină
Are în ea un suflet de oştean.

Vasile Ranga Versavia

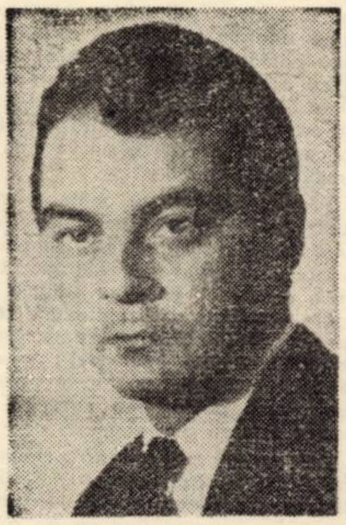

Dintr-o aşezare de rapsozi, de pe Valea Nerei, din satul Nadăş, în Caraş, se ridică un tînăr poet **VASILE RANGA VERSAVIA.** Trecînd, de copil, printre evenimentele care au constituit spiritualiceşte aşezarea şi oamenii lui, trăind într-un peisaj semimontan, de o frumusețe dură, tînărul poet, după ani de dăscălie prin părțile Aradului şi Aninei, actualmente cercetător în Filozofie, aduce timbrul cert şi vocația unui poet original aici la noi. Miturile, elementele de farmec rustic, o undă elegiacă, dar şi o asprime a unor imagistici construite modern, pe un fond ancestral, fac din Versavia un tînăr poet de viitor. Trimitem aceste versuri spre cititori cu conştiința că trimitem spre însăşi tînăra poezie de mîine un poet autentic.

Interior

Îți fac seară şi te culci dacă vrei,
rufa e albă,
miroase a săpun,
aerul în preajma sinilor tăi
e curb
ca un fir de lăstun;
îți mai fac şi-o potecă de ceară
şi-ți leg aşternutul de munți
pe sub casă
şi somnul din lemn în carne
coboară —
femeie şi somn — femeie frumoasă;
şi frunza de carne
a pleoapei
e vie
şi formele trupului — cuminecate,
suflare puțină pe buză adie,
doar sînul tresare — îl crezi vietate.
Îți număr, renumăr, minunile, nurii
şi fluturii intră pe geamul deschis,
se-aşează pe deget: pun capăt
fápturii.

Rouă

Şi frunzele
şi ierburile îs
stropite cu argint duios
de parcă tu din suflet ai fi rîs
s-a risipit pe jos
şi rîsul — tot —

Iarnă

Pe dealuri ninge,
se destramă spume,
o, iarna ce puțin pămînt în lume;
în ceruri sublimată,
se-ntoarce şi e vie
suflarea noastră din copilărie;
ori dintr-un ochi de zeu
cade privire
şi-acestui zeu îi sîntem amintire;
o să ne creadă zeul
tot copii,
ne va trimite mîine jucării
şi noi zăpezi
pe lume o să cearnă...
Şi totuşi ninge dintr-o altă iarnă.

Cîntec

Bunica scade,
micul osămînt
e ca un os de piersică-n pămînt,
bunica-i iarbă tînără
şi creşte,
bunicul pleacă noaptea
şi-o iubeşte;
bunicul ară sub pămînt
şi-njură,
bunica-i pune
degetul pe gură,
legați din os în os —
bunica mea,
bunicul meu frumos...

Rusalin Mureşanu

Granit

Aceasta-i piatra de urcuş
Din neguri renviind cu-ncetul,
Vrăjită poate de Brâncuşi
Poate de Oltul, de Siretul...

Că numai fluvii mai puteau
Ca omul cizelări să deie
Graniturilor care stau
Întunecate-n curcubeie!

Coloană fiind spre nesfîrşit
Şi vrînd granitul a-l supune
Trecu el însuşi în granit
Ca piatra omenesc să sune...

Inima mea

Inima mea e pămînt arădean
Cu iz stîncos de Păiuşeni,
Roşie pasăre zburînd
Prin surii codri ardeleni...
Inima mea e liniştită adînc
Ca munții frumoşi zărăndani,
Şi poate puțin obosită
De drumuri, de griji şi de ani.
Inima mea — pasăre sură prin ani.

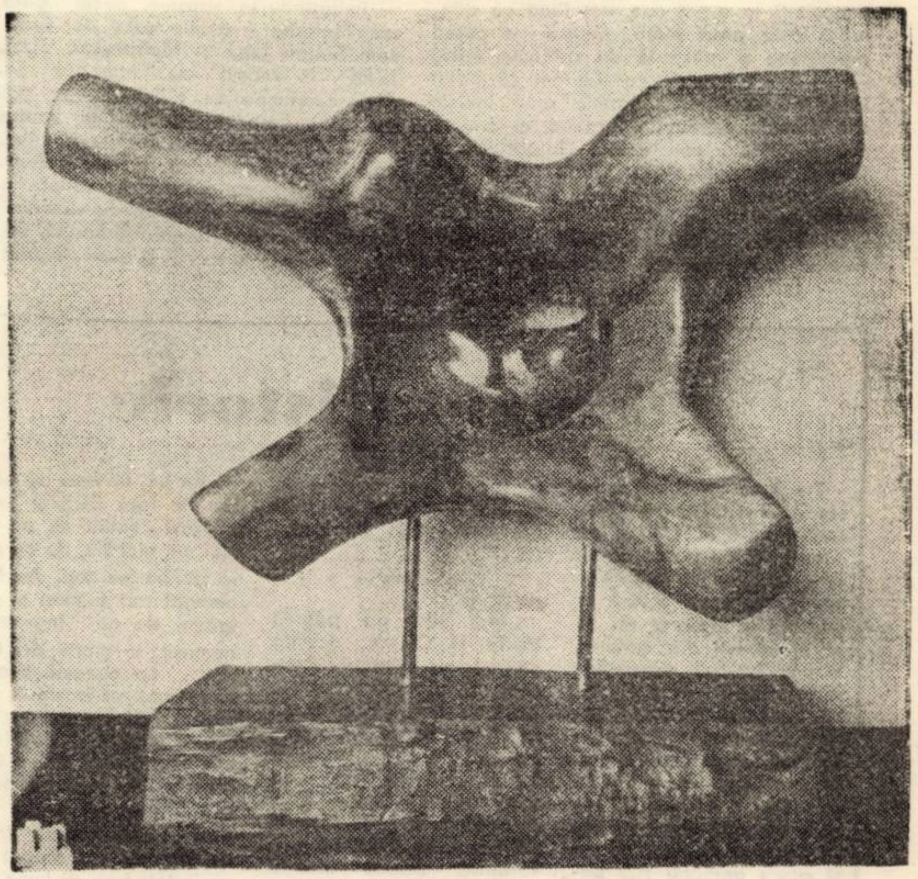

Petru Jecza „RĂDĂCINĂ"

banatica

O inscripţie turcească pe zidul primăriei vechi din Timişoara

Textul inscripţiei sună, in transcrierea turcească actuală, care utilizează caracterele latine, incepînd cu reforma scrierii făcută in anul 1928, de Mustafa Kemal zis Atatürk („Tatăl Turcilor"), astfel :

Tarih i binayi kul : Der
zaman-i Sultan Ibrahim Han.
1053.

Inscripţiile turceşti, ca şi o anumită categorie de poezii turceşti, constînd din două versuri, numite tot **tarih,** cuprindeau data respectivă exprimată în litere potrivite de poet, sau de cel care alcătuia inscripţia, în aşa fel, incît suma valorii numerice a literelor să dea anul menţionat dedesubt.

Şi in această inscripţie de la Timişoara s-ar părea că in suma valorii numerice a cuvintelor tarihului, care urmează cuvîntul **kul i,** „spune !", ar trebui să reprezinte echivalentul anului incizat dedesubt : 1053. Insă, adunind cifric va-

loarea numerică a literelor cuvintelor „der zamen-i Sultan Ibrahim Han", nu rezultă deloc anul 1053, adică 1643–1644, căci suma adiţionată a literelor cronogramei este 1381, an care corespunde după era noastră la intervalul 19 ianuarie 1942 – 7 ianuarie 1943, lucru, fireşte, imposibil) In acest caz, dat fiind că diferenţa este prea mare, pentru a putea presupune o greşeală de adiţiune (1053 –1361 !), trebuie să considerăm că acest **tarih** nu redă cronogramic anul incizat sub numele sultanului Ibrahim, ci anunţă pur şi simplu construirea infăptuită in timpul sultanatului acestuia, iar anul exact cind a fost terminată este scris la urmă, cu cifre arabe.

Din inscripţie nu rezultă ce fel de clădire a fost „binaua" aceasta inălţată in interiorul orasului-cetate de pe malul Begheiului, sub sultanul Ibrahim ; nici anume unde se afla. Se poate presupune că se afla pe locul unde este acum vechea primărie a oraşului, că a fost salvată cu ocazia construirii noului palat administrativ şi incastrată în zidul acestuia, intr-un punct vizibil pentru trecători, ca un curiosum, dar şi ca un vestigiu al trecutului Timişoarei.

Cuvîntul **binâ** nu se poate referi la zidurile cetăţii **(kale)** propriu-zise, ci – avînd în vedere caracterul simplu al inscripţiei, nu pompos şi hieratic ca pentru o geamie – la vreun edificiu public ; poate reşedinţa guvernatorului **(vali)** vilaietului (provinciei) Timişoara ; sau vreo şcoală teologică **(medrese) ;** vreun **imaret,** instituţie de binefacere pentru cei lipsiţi, sau poate vreo cazarmă **(kişla)** pentru soldaţii garnizoanei.

Este posibil ca această clădire să fi fost inălţată direct din ordinul sultanului, deşi acest amănunt nu se descifrează din inscripţie. Sultanul Ibrahim nu a fost un om in toate minţile, avea nervii ferfeniţă. Această stare sufletească nu a moştenit-o de la tatăl său, sultanul Ahmed I, ci i s-a infiltrat in spirit şi in carne din pricina obiceiului-lege otoman, legiferat de sultanul Mehmed al II-lea, „Cuceritorul" Istanbulului, ca noul sultan să-şi ucidă la înscăunare toţi fraţii rămaşi in viaţă, ca astfel să se inlăture posibilitatea răsturnării sale. Inainte de Ibrahim, fratele său, Murad al IV-lea (1623–1640), o fire singeroasă şi violentă, i-a executat pe doi fraţi ai săi, in anul 1635 pe Baiazid – care a oferit lui Racine subiectul tragediei sale „Bajazet" – şi pe Süleyman, dintr-o altă mamă, apoi, in anul 1638, pe fratele său de singe, Kasim. Rămas singur, alături de Murad, Ibrahim a trăit ani de zile infundat intre zidurile saraiului din Istanbul, cu groaza perpetuă de călău şi de laţul lui.

La 9 februarie 1640, cind a murit, la virsta de abia 24 de ani, sultanul Murad – imbătindu-se straşnic, peste guta de care suferea – mama celor doi fraţi, Kösem Sultan (zisă şi **Mahpeyker,** „Trup de Lună", in sensul de Frumoasa Lumii), care conducea de altfel frînele politicii mari a imperiului, l-a trimis pe **kapuagasi** – „şambelanul saraiului – la Ibrahim ca să-l cheme să vină la fratele său mort, dar Ibrahim, cu groaza în suflet, a inceput a striga : „Umblaţi cu viclenie, mie nu mi se cuvine tronul sultanului, să trăiască fratele meu !", şi s-a incuiat in camera sa. A venit atunci şi mamă-sa, au rupt lacătul şi „cu o mie de jurăminte" l-au luat de subsuori cu forţa şi l-au dus lingă cadavrul fratelui său, căruia i-a deschis de cîteva ori ochii, ca să se convingă de deces.

Sfirşitul lui Ibrahim, însă, după opt ani de domnie, nu a fost altul decît tot acela de care se temuse pe cind era numai moştenitor al tronului. Spre deosebire de fratele său, Murad al IV-lea, „Cuceritorul Bagdadului", sultanul Ibrahim nu a părăsit deloc Istanbulul, răminind să trăiască şi să se amuze in umbra haremului. Ceea ce ii dădea insă satisfacţii suplimentare şi-i alimenta poftele speciale era un **hobby** extrem de costisitor : samurul şi ambra. Ultima, după recomandările felcerilor orientali, de-a o măcina şi a o pune in mincare, spre a potenţa virilitatea, iar prima pentru a căptuşi toţi pereţii şi toate duşumelele odăilor. Boala samurului a contractat-o, după cum arată istoricul contemporan Vecihi, din basmele auzite, pe care le lua în serios şi voia să le pună in practică. In această privinţă nu e fără interes să se ştie că una din curtezanele **(musahibe)** sale, căreia Vecihi nu-i dă numele, ci ii spune numai „fata Voievodului" **(Voyvoda kizi)** – iar turcii numeau „voyvoda" pe domnii Ţării Româneşti şi ai Moldovei –, deci o ostatecă la Poartă din una din ţările noastre, care avea darul povestirii, ca odinioară Seherazada din „O mie şi una de nopţi", povestindu-i padişahului odată un basm, in care padişahii de demult işi făceau veşmintele din samur, işi podeau duşumelele saraiurilor lor cu samur, atîrnau pretutindeni perdele de samur, padişahul de pe malurile Bosforului, dezechilibrat, s-a apucat să transforme in realitate vorbele basmului. Aşa s-a apucat să creeze numaidecît „impozitul samurului şi al ambrei" care i-a adus amindurora pierzarea.

In anul 1648, s-a infiripat brusc o revoltă, în capitala imensului imperiu. A pornit aşa. La aga („comandantul suprem") ienicerilor Kara Murad aga, a fost trimis cu o decizie funcţionarul financiar al palatului. Kara Murad aga a întrebat :

„ – Ce e asta ?

„ – Sultanul nostru cere să daţi două cabaniţe de samur, atita ambră şi atîtea pungi de bani ca ajutor pentru fisc.

„ Comandantul ienicerilor, furios :

„ – Du-te şi spune lui **defterdar efendi** („ministrul finanţelor") : Eu vin din Creta, din război. Nu am nimic altceva decît

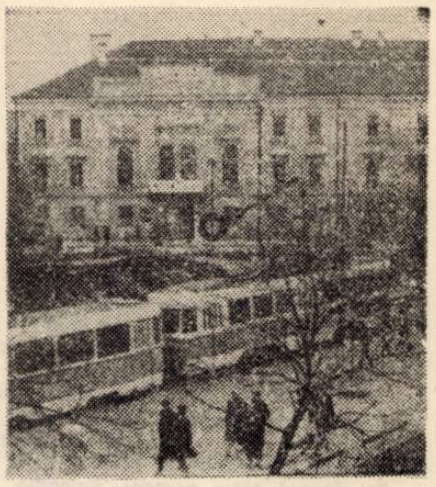

pulbere fină şi plumb bine uns. Cuvintele samur şi ambră le-am auzit de la lume, nu le-am văzut Cît despre bani, luăm cu împrumut, ca să-i cheltuim cu nevoile noastre. Du-te şi-i spune binețele mele !".

Sfirşitul a fost cel ce urmează. Cîţiva mari demnitari ai statului, in frunte cu Kara Murad aga şi alţi comandanţi militari s-au adunat în geamia Fatih, au publicat o **fetva** (decizie, după dreptul canonic) prin care sultanul Ibrahim era depus pentru incapacitatea de a conduce comunitatea musulmană. De acord cu paznicii saraiului, cu „bostangiii" **(bostanci),** ei au pătruns noaptea în palat şi l-au ridicat pe sultan, şi l-au infundat într-o cameră de piatră, astupînd toate ferestrele şi găurile şi lăsînd numai o deschizătură pentru vasul cu mincare. Conspiratorii l-au urcat pe tron pe fiul său, Mehmed al IV-lea, care avea doar şase ani, la 8 august 1648. Iar după o trecere de zece zile, cu o altă **fetva,** noul marevizir Sofu („Asceticul") Mehmed paşa, împreună cu şeyhülislâm-ul Abdurrahim Efendi, au rupt uşa încăperii unde era zăvorit destituitul sultan Ibrahim – care zi şi noapte urla intr-una, înjurîndu-i pe toţi văzuţi sau nevăzuţi – şi călăul mut Kara Ali a pătruns înlăuntru cu laţul in miinile-i de fier şi l-a sugrumat pe fostul padişah, „Umbră a lui Allah pe pămînt", vindecindu-l, cum spune cronicarul, de „boala ciştigului şi a ţicnelii la Răsărit şi la Apus".

Acestea le istoriseşte aşadar inscripţia sultanului Ibrahim – care n-a vizitat niciodată Timişoara – peste care trec zilnic ochii tuturor timişorenilor.

AUREL DECEI

Memento istoric

Tragerea pe roată a lui Horia şi Cloşca o găsim consemnată in 1875 şi pe o carte bisericească cu litere slavone, din satul Valea-Mare, care astăzi se găseşte in dosarul nr. 91 al bibliotecii din comuna Visag, judeţul Caraş-Severin, dosar intocmit de bibliotecarul Ţambrea. Iată acest text : „Răscoala intimplată sub impăratul Iosif al II-lea la anul 1784, prin Horia, Cloşca şi Crişan, au avut urmări triste pentru rumini. Ruminii ca şi acum gemeau sub poverile greutatea nemeşilor. Alţi plinseră şi rugări au făcut ruminii către impăratul, dară şi impăratul Iosif al II-lea le asculta şi implinea cererile aşa cît pentru serviţiile lor au fost decoraţi. Şi aşa cu cruciuliţa pe piept s-au folosit de resbunare, insă au fost trădaţ, prinşi şi inchişi iară unii au fugit, se vorbea că rescoala au fost oareşcum cu invoirea camerelei impăratului ! "

. . . .

„Mai rău au pătimit Horia şi Cloşca, aceştia sau ascuns in munţii Apuseni ai bihorului intr-o paştere, insă prin aceia care le aduceau mincare au fost trădaţi prinşi şi legaţi duşi in Alba-Iulia (Belgradul Ardealului) in 3 decembrie 1784 iară in 28 februarie 1785 au fost torturaţi, adecă omoriţi prin roată, Cloşca astfeliu poreclit dar se numea Ioan Oargă au fost dus la groapă şi culcat apoi roata lăsată pe picioare flueroane dinapoi după un chin şi după multe clipe şi strigăte de 4 ore fu lăsate pe pept unde deloc muri. Horia se uita cu ucragiu la cele ce se petrecu cu Cloşca şi veni şi rindul lui, el insă au păşit inainte fără frică şi oricit au fost chinuit nu au dis nici au, nici viu, de au pus in uimire pe toţi. Au fost oameni tari şi mari şi puternici de se ingrozeau nemeşii şi morţi de trupul ... La această tiranie şi moarte năpraznică nemeşi (...) au adus din toată comuna (satul) cite 2 oameni, aşa ca se i ia frica se se mai rescoale. Horia cind au mers cu paşi gigantici către locul de perzare au strigat să ne iertaţi fraţi di lume, că mor nevinovat numai pentru neamul meu românescu şi naţia mea românească pentru libertatea românului. Acestea le-au povestit moşul meu Nicoară Damşa care le-a văzut cu ochi şi au povestit fiului seu Toader".

VALERIU T. PERIANU

Relația cultură—instrucție

(Urmare din pag I)

a politicii culturale, dominată de ideea eficienţei formative, deci a organizării atit în planul conştinţei cît şi al vieţii de relaţii interumane.

Concluziile care se degajă din cele dezbătute pină acum vizează reconsiderarea relaţiei cultură-instrucţie in sensul impus de contextul nostru social pentru etapa imediat următoare.

Direcţia principală a reconsiderării, caracterizată prin integrarea treptată a celor două sfere ale culturii ştiinţifice şi umaniste cuprinde două puncte principale :

1. specializarea treptată, **in domenii integrate** ale invăţămintului pe măsura inaintării spre gradele superioare de şcolarizare ; predarea concomitentă şi a unor discipline sintetice, de bază, pentru cultura de tip umanist şi aşezate pe principii metodologice scientiste; trecerea de la cumul de informaţie la elaborarea selectivă a acestora ;

2. trecerea treptată a unora dintre sarcinile cultural-educative în reţeaua extraşcolară de cultură (inclusiv o serie de activităţi specifice educaţiei permanente).

Pornind de la influenţa socială pe care o exercită cultura răspîndită prin canalele massinformaţiei, in care intră deopotrivă mijloacele tradiţionale ale culturii de masă destinate grupurilor restrinse, precum şi comunicaţiile de masă, se impune ca reţeaua extraşcolară să fie redimensionată atit sub raportul echipării tehnice cît şi din punct de vedere al metodelor moderne de construire şi difuzare sistematică a mesajelor culturale, a programelor şi manifestărilor. Aplicarea principiului **integrării treptate a culturii şi instrucţiei** constă in :

– redistribuirea seturilor de cunoştinţe şi de valori care urmează să fie difuzate pe cele două căi de educaţie, după un program comun de perspectivă ;

– transformarea unora dintre acţiunile culturale extraşcolare în forme instituţionalizate statornice, cu programe riguros dozate şi diversificate astfel incît, populaţia să utilizeze cu eficacitate culturală maximă timpul in care le frecventează. De asemenea este indicat ca aceste modalităţi extraşcolare de educaţie să aibă o adresă practică evidentă. Pe această cale urmează să fie atrase în circuitul educaţiei permanente actualele contingente din populaţia activă, deficitare cultural şi pregătite astfel mai temeinic pentru sarcinile muncii moderne.

In sfirşit pentru găsirea unor căi şi forme potrivite de interacţiune este necesară sprijinirea unei cercetări interdisciplinare privind evaluarea instrucţiei în configuraţia culturală a populaţiei noastre. Asemenea studii ar putea să limpezească măsurile destinate să despartă „ce" şi „cît" din domeniul culturii specializate rămine de competenţa şcolii pe diferitele ei trepte şi „ce" sau „cît" trebuie să se difuzeze prin reţelele culturii de masă.

muzică

O panoramă muzicală a Banatului

Dr. Petru Groza, eminent om politic şi de stat, patriot înaintat, a fost deopotrivă un inflăcărat sprijinitor al dezvoltării patrimoniului creaţiei populare şi al tradiţiilor înaintate ale culturii noastre. Cunoscător al Banatului şi al oamenilor lui, Dr. Petru Groza a acordat o perseverentă atenţie valorificării unei voluminoase culegeri de doine, cîntece şi melodii de jocuri ale profesorului Nicolae Lighezan care, timp de 35 de ani, a fost un neintrecut culegător de diamante din comoara creaţiei folclorice bănăţene. Una din mărturiile preocupării lui Petru Groza pentru sporirea marelui tezaur al doinei poporului nostru este scrisoarea adresată lui Ion Băiaşu, din Oraviţa, datată la 26 mai 1952 pe care o reproducem în întregime.

București, 26 mai 1952

Republica Populară Română
Consiliul de Miniştri

Cabinetul Preşedintelui
Nr. 404/g

Domnule Băiaşu,

Cu bucurie am aflat de la tov. Ion Luca Bănăţeanu că „doinele Banatului", colecţionate cu atita trudă de regretatul profesor Lighezan, de la Oraviţa, se află in posesia D-tale, care insuţi eşti cunoscut ca un mare iubitor al cintecului popular.

Aflînd despre acest eveniment trimit pe Ion Luca Bănăţeanu, amicul D-tale şi pe Consilierul meu juridic tov. Fodor Romulus, ca impreună să vă sfătuiţi şi să realizaţi transferul acestei colecţii asupra Statului, ca, astfel, această comoară a sufletului bănăţean să poată deveni un bun al intregului popor, prin aducerea ei în circuitul muzical al ţării, aşa cum a dorit-o şi Prof. Lighezan.

În acest scop tov. Fodor este împuternicit să încheie cu D-ta convenţia potrivită pentru realizarea achiziţiei.

Pentru păstrarea nealterată a autenticităţii doinelor, am rugat pe tov. Luca Bănăţeanu ca impreună cu un taraf de lăutari să le imprime pentru a se putea păstra în nota lor originală.

Cred că numai în acest fel vom realiza şi dorinţa regretatului profesor Lighezan, ca aceste doine să vadă lumina zilei, într-un moment când mai pot fi executate de lăutari din partea locului, ei înşişi creaţie a sufletului bănăţean.

Cu aceste gânduri bune rămân convins că mă vei ajuta şi vei inlesni delegaţiilor mei să-şi indeplinească misiunea.

Petru Groza

Al D-tale cu salutări şi mulţumiri,
Dr. PETRU GROZA

Colecţia achiziţionată de Dr. Petru Groza de la Ion Băiaşu a fost încredinţată spre publicare, impreună cu achiziţii din alte părţi, în total 14 caiete de muzică şi 243 de file de manuscrise muzicale, cuprinzînd culegeri ale folcloristului Lighezan. Volumul apare la editura muzicală în anul 1959, sub titlul **„Folclor muzical bănăţean"** primele file cuprinzînd Note marginale scrise de marele om politic şi de stat Dr. Petru Groza. Din impresionantele note marginale desprindem lumini din viaţa profesorului Lighezan, a cărui culegere **„reprezintă o adevărată panoramă muzicală a Banatului...** Aflăm că neobositul folclorist cutreiera, îmbrăcat în straie ţărăneşti, satele de prin văile Caraşului, Almăjului, Bîrzavei, Valea Dacilor... **„Profesorul Nicolae Lighezan dezinteresat şi încălzit de ideea conservării acestor comori, culegea după metoda cea mai simplă, inlăturind modificări artificiale sau inspiraţii proprii, călăuzit, evident, de gindul că această apă curată, scoasă de-a-dreptul de la izvor, nu trebuieşte tulburată prin adausuri şi exhibiţii individuale, ci trebuie pusă la indemina tuturor compozitorilor noştri, a specialiştilor şi a amatorilor, care-şi vor potoli din ea setea de creaţie".**

Ascultăm adesea la radio, la serbări, minunate cîntece bănăţene. Unele dintre acestea ar fi pierit fără munca folcloristului Lighezan şi strădania Doctorului Petru Groza de a le scoate la lumină.

Nicolae Lighezan, născut în anul 1883, în comuna Banloc. Absolvind Şcoala normală, a ajuns învăţător şi pe urmă profesor de muzică la liceul de băieţi din Oraviţa. Activitatea de culegător al cintecelor populare a început-o încă de pe băncile şcolii normale continuînd-o pînă în anul 1947, cînd moare, fulgerat de o boală de inimă.

Personalitatea artistică a lui N. Lighezan este reliefată de cel mai apropiat colaborator al acestuia, prof. V. Vărădean. „Pentru el, muzica populară işi are originea în inima poporului, exprimînd melodic şi ritmic concepţia lui de viaţă, aşa cum aceasta s-a intruchipat în adîncimile conştiinţei sale".

MIHAIL GLĂJA

teatru

Săptămînă teatrală timişoreană

În urma unei inedite colaborări între Teatrul Naţional din Timişoara şi Inspectoratul Şcolar judeţean, s-a reeditat în această săptămînă a doua acţiune „Teatrul şi catedra". Iniţiat în luna decembrie, acest ciclu de educare a tineretului prin şi pentru teatru s-a bucurat de participarea unor înalte personalităţi ale vieţii culturale româneşti : academicianul Şerban Cioculescu, prof. dr. Mihai Florea, care au susţinut un colocviu cu tema „Personaje inedite în teatrul lui Caragiale".

În 19 februarie, s-a desfăşurat la Timişoara al doilea colocviu axat pe problemele „Comediei româneşti contemporane". Discuţiile au fost conduse de dramaturgul Aurel Baranga. Alături de colectivul de actori ai Naţionalului timişorean, Radu Beligan — artist al poporului, laureat al Premiului de Stat — şi Marcela Rusu, artistă emerită, de la Teatrul Naţional „I.L. Caragiale", au susţinut exemplificări din comediile „Mielul turbat", „Travesti", „Opinia publică", „Interesul general". Această manifestare s-a bucurat de participarea a peste 1.200 de spectatori.

Tot în această săptămînă, Teatrul Naţional „I.L. Caragiale" din Bucureşti a prezentat pe scena timişoreană piesa lui Eduard Albee, „Cui i-e frică de Virginia Woolf". În distribuţie : Marcela Rusu, Radu Beligan, Valeria Seciu şi Costel Constantin. Regia a fost semnată de Michel Fagadau, decorurile de Paul Bortnovsky, iar costumele de Gabriela Nazarie.

Sfîrşitul acestei săptămîni se anunţă la fel de fructuos : vineri şi sîmbătă, pe scena Teatrului Naţional din Timişoara, se vor desfăşura două spectacole extraordinare cu concursul artistei emerite Marcela Rusu, în „Interesul general" de Aurel Baranga. Regia aparţine lui Sergiu Savin, iar scenografia, Doinei Almăşan Popa.

Am consemnat cu nedisimulată bucurie una din cele mai fertile săptămîni teatrale timişorene din acest an. Mai amintim turneul pe care-l va face la Timişoara în 26, 27 şi 28 februarie Teatrul „Sterija Popovic" din Vîrşeţ, cu spectacolul „Caviar şi linte", în regia lui Milovan Novcici şi Lela Kurtovici.

plastică

Raţiunea să nu distrugă sentimentul

Cu pictorul Aurel Breileanu

— Cum consideraţi că fructifică pictura ideea de umanism ?

— Folosindu-mă ca motiv de figura umană şi acţiunile ei sociale, mi-am dat seama ce importanţă covîrşitoare constituie realizarea unui tablou care să exprime la înaltă temperatură năzuinţa noastră spre bine şi frumos. Dar umanismul are un sens mult mai larg. El trebuie să rezulte din expresia plastică a tabloului, indiferent de subiectul tratat. Prin aceasta se justifică dimensiunile şi diversitatea de stiluri a creaţiilor contemporane menite să oglindească specificul şi bogăţia de sentimente a realităţilor contemporane care au depăşit cu mult ca modalitate de gîndire limitele altor secole. Sensul de umanism în arta contemporană trebuie să fie cel puţin tot atît de larg, cît a însemnat el pentru Renaştere. De aceea, lipsa de educaţie artistică ar însemna o trunchiere a fenomenului cultural.

— Ce înseamnă culorile în existenţa dv. ?

— Pictura este pentru mine o modalitate de oglindire a sentimentelor şi senzaţiilor diurne care nu pot prinde grai decît printr-un mod specific al limbajului plastic. La prima mea expoziţie personală m-a surprins părerea unui vizitator care nu mă cunoştea. El şi-a exprimat opiniile de parcă eu mi-aş fi comentat creaţia. Opera de artă plastică e o carte dintre cele mai deschise către public. Ea se prezintă în toată splendida ei nuditate în faţa lumii. Lucrările de artă plastică, a căror revedere nu păstrează aceeaşi tensiune emotivă, sau nu o amplifică, cum ar fi ideal, rămîn în afara confruntării cu timpul, încetind prin servirea momentului dat, şi atît.

— Aţi putea totuşi comenta relaţia dintre raţiune şi sentiment în arta plastică ?

— În ceea ce mă priveşte, aş vrea să pot ajunge să-mi finalizez o parte din preocupări şi proiecte care să mă exprime în contextul evoluţiei artei româneşti. În acest secol, cînd se pare că tehnica încearcă să domine pînă la asfixiere, numai arta e chemată să însenineze şi să aducă o undă de poezie. Cred că arta, în speţă, pictura, nu poate fi durabilă dacă nu emoţionează estetic. Prin aceasta nu vreau să diminuez rolul gîndului, al raţiunii. Din contră, unde gîndirea ajută emoţia să se ridice la temperaturi superioare, arta nu are decît de cîştigat. Dar totul trebuie făcut în aşa fel încît raţiunea să nu distrugă sentimentul.

— Sînteţi unul dintre profesorii foarte stimaţi de către studenţi. Ce puteţi spune despre noua generaţie de artişti sau profesori de desen ?

— Sigur, învăţămîntul m-a atras poate la fel ca vraja creaţiei. Aceasta, în primul rînd, datorită marilor mei profesori cărora le port o înflăcărată recunoştinţă : Aurel Ciupe, Catul Bogdan, Daniel Popescu, Abody Nagy Béla. Ei ni-au dat aripi pasiunii, de la ei am învăţat şi modelajul sufletesc al unui viitor artist. La rîndul meu, ca profesor, am încercat să imprim studenţilor mei gustul pentru arta adevărată, să-i îndrept spre chemarea talentului fiecăruia. Nu a fost de loc simplu, şi nici uşor. Am sacrificat mii de ore de creaţie, de atelier, pentru a ajuta fragilele talente din facultate. De aceea este absolut necesar ca în învăţămîntul artistic să fie promovaţi profesori care fac şi creaţie, numai aşa poate fi servită ideal disciplina predată viitorului om de cultură.

— Pe lingă pictură, sînteţi atras de sculptura în lemn, de crestăturile ce pleacă din motivele folclorice. De cînd această pasiune ?

— M-au absedat de mic obiceiurile şi comorile din folclorul nostru atît de bogat şi atît de divers. Am copilărit în Gurasada, un sat de-o frumuseţe unică. Voi purta mereu în suflet, în culori şi în daltă, fiorul folcloric, dîndu-i prin arta mea o vibraţie cultă. Încerc să pun în valoare, să aduc o contribuţie la valorificarea modernă a crestăturilor româneşti, care păstrează nealterate valorile umaniste tradiţionale ale sculpturii în lemn. Crestăturile româneşti au fost create pe baza efectelor de lumină şi umbră, care au luat o mare dezvoltare în arta cinetică, şi care pot fi ridicate pe un plan superior în ambianţa plastică contemporană.

Interviu realizat de
DAMIAN URECHE

appassionata

CARMEN şi creatorii săi

Se statornicise deopotrivă în legendă şi literatură prototipul bărbatului irezistibil, stăpin al inimilor de femeie, profesionist al iubirii efemere ; către finele secolului XVIII, Mozart avea să creeze drama muzicală a lui Don Juan. Publicînd în anul 1847 nuvela Carmen, Prosper Merimée nu se gindise, probabil, la destinul istoric al eroinei sale, acela de a constitui replica feminină a faimosului cavaler.

Spania a creat pe Don Juan, în Spania trebuia creată Carmen. Firea pătimaşă, insaţiabilă, schimbătoare a celor două personaje impune analogia ; dar şi curajul de-a nu se desminţi în faţa morţii. Atît Mozart cît şi Bizet au meritul de a fi sesizat tragismul acestor temperamente, pe care alergarea erotică le defineşte, mai de grabă, infirme decît aventuroase. Dar s-a plămădit oare, din neant, făptura lui Carmen ?

Merimée, după obiceiul maestrului său Stendhal, recurge la mistificare pentru a conferi autenticitate povestirilor sale. Dacă e să-l credem, şi-a intîlnit personajele nuvelei, străbătînd Andaluzia, în vederea unor cercetări arheologice. Astfel, leagă un soi de prietenie cu cel mai renumit bandit al regiunii, José Navarro, iar apoi îi iese în cale însăşi Carmen. „Ochii ei, mai ales, aveau o căutătură pofticioasă şi aprigă, aşa cum n-am mai intîlnit de atunci în nici-o privire omenească", scrie autorul. Mai tîrziu, aflînd că José e întemniţat, aşteptind execuţia, işi vizitează personajul, care-i destăinuie nefericita sa iubire pentru Carmen. Sînt aici mai toate elementele scenice ale operei lui Bizet.

Se ştie, în limba latină „Carmen" înseamnă „cîntec", dar în dialectul andaluz, acelaşi cuvînt semnifică „parc" sau „grădină". Merimée lasă oarecare dubii asupra originii de ţigancă a eroinei sale, iar Bizet o tratează de fapt ca o creolă, dacă Habanera, celebra arie pe care o cîntă Carmen, e un dans ce vine din Cuba. Oricît ar fi de turburătoare opera literară, figura lui José ocupă locul proeminent în paginile nuvelei intitulată Carmen şi aparţine muzicii inversarea raportului de forţe. Se pare că Bizet face din Carmen ceea ce Merimée obţine în Colombo, ca tipologie feminină. Există însă momentul uciderii lui Carmen, care identifică emoţia cutremurătoare a nuvelei cu a operei — rarisim exemplu de maiestrie literară de o parte, muzicală de cealaltă.

Revenind asupra paralelei celor două prototipuri erotice fatale, după ce atîţia interpreţi — şi nu numai ei — vor fi reinviat aievea dramele lor, ne întrebăm, de ce Don Juan se întoarce cu încetul în legenda din care a ieşit, în timp ce Carmen e mereu mai vie. Numai colosala concentrare de enegie cu care Merimée şi Bizet şi-au încărcat eroina poate furniza răspunsul.

OVIDIU MANOLE

Cu profesorul dr. Louis Ţurcanu

— Fiindcă există uneori o rezistență în alegerea Pediatriei de către studenți, spuneți-mi, dv. cum ați intrat în ea, din întimplare sau premeditat ?

— Inclinații și aspirații spre medicină nu am avut și datorez orientarea profesională unchiului meu, artistul C. Ramadan, al cărui cult pentru medicină se datora preferinței sale pentru dramaturgia lui Molière. Ca student am trăit o scurtă aventură chirurgicală (visul secular al balicilor) întreruptă brusc de recomandarea profesorului de a mă dedica unei funcții la primărie. Cred că ceea ce m-a îndreptat însă spre Pediatrie a fost marea mea afinitate pentru copii. Cunoșteam literatura dedicată copilului, Creangă, Dickens, Cehov. Ca stagiar, m-am confruntat cu suferința copilului pe patul de spital. Elementul determinant l-a constituit însă personalitatea Profesorului meu Ioan Nicolau, șeful catedrei de pediatrie din Iași.

— Prin ce v-a șocat și v-a deschis astfel destinul spre această ramură Profesorul Nicolau ?

— Era o inteligență superioară. O finețe și o cultură ieșite din comun. Din mica sa statură izbucnea o energie impresionantă. ceva majestuos. Vizitele sale în saloanele copiilor bolnavi însemnau o adevărată academie în veșnică mișcare. Din cuvintele sale țișneau idei ca un joc de artificii. El întruchipa știința și imaginația, rațiunea și indulgența. La patul copilului : un examen minuțios, o scurtă meditație, un diagnostic justificat și o conduită terapeutică plină de prudență și umanitate. Acesta era Profesorul Ioan Nicolau

— Cînd se poate spune că un pediatru atinge virtuozitatea ?

— Practic, niciodată nu poți deveni un virtuoz. Progresele tehnicii se desfășoară cu atîta rapiditate că nu se poate ține pasul cu ele. Și, afară de asta, patologia, ea însăși. e în veșnică schimbare, în veșnică remaniere, așa încît nimănui nu-i permite să devină un virtuoz nici măcar într-o medicină dedicată... copiilor.

— V-ați închinat cariera unui cîmp de investigație ?

— Patologia infantilă e colosal de vastă. Pediatrul să aibă cunoștințe generale, bun, dar el trebuie să acorde unui anumit aspect o atenție particulară. Mi-am concentrat, de pildă, atenția spre bolile de digestie și nutriție, spre metabolismul copilului mic. Am considerat, făcînd aceasta, că oricare ar fi cauza unei boli, localizarea se repercutează într-un timp scurt asupra funcției de nutriție, că ea turbură creșterea și dezvoltarea fizică și neuropsihică a copilului.

— Ați încercat vreodată o asemenea descurajare încît să socotiți că nu mai merită continuată meseria ?

— Chiar în fața cazurilor pierdute, am făcut un bilanț al eșecului, am analizat cauzele, am tras învățămintele. Au fost eșecuri care m-au preocupat lungi distanțe, în timp. Chiar ani de zile. Și am căutat, dramatic, să le explic, însă de descurajat nu am făcut-o în fața nici unui caz

— Copilul e o lume a candorii, a fanteziei, a visului înaripat. Își pierde el aceste atribute pe patul de spital ?

— Poate că aici, la noi, exteriorizarea acestor atribute de mai sus se pierde, dar, în plan intim, copilul rămîne totuși cu aceste atribute. Recent, un copil venit la spital, mizînd pe faptul că va fi însingurat, a luat cu sine cartea „Singur pe lume". După un interval atmosfera prielnică de spital l-a făcut să vadă că nu e singur. I-a înapoiat visul și încrederea.

— Ce sentiment încercați după o victorie în care diagnosticul nu v-a trădat ?

— Copilul în îngrijire are pentru mine un caracter sacru. Nu mai e vorba aici de rutină. Deși nu iubesc caracterul ceremonios al vizitelor, coada de asistenți, perorațiile, în mine, trăiesc totuși această ceremonie, această solemnitate pe care le închin pacientului meu, copilul.

„Copiii te învață că trebuie să te ocupi și de lucrurile mici, nu numai de cele așa zise mari. In lumea lor, toate lucrurile sînt mari".

La 14 noiembrie 1968, Prof. dr. Louis Ţurcanu își ținea lecția inaugurală la Clinica de pediatrie din Timișoara, ca nou titular al catedrei. Momentul încorona o activitate prodogioasă de medic cu har și om de știință dedicat medicinii. Crescut, încă din familie, într-un spirit de rigurozitate, dar și de sensibilitate acută, datorind cultul de mai tîrziu pentru medicină unchiului său, artistul C. Ramadan, care jucase toate rolurile de medici din piesele lui Molliére, inițiat în pediatrie de îndrumătorul Prof. E. Hurmuzache și încredințindu-și destinul de pediatru savantului I. Nicolau, Profesorul pediatru de astăzi, Louis Ţurcanu, aduce, în medicina timișoreană și românească, fizionomia demnă de stimă a unui medic integru, ca și a unui pedagog de prestigiu, om de știință și părinte al copiilor încredințați spre vindecare. Lingă picapul său, lingă picturile sale, lingă tratatele sale, dar mai ales lingă copiii săi, el deschide, la patul fiecărui copil bolnav, o speranță și în fiecare inimă de părinte, o iluzie.

— Ce apropie și ce diferențiază școala de pediatrie primită de dv., de cea care se predă azi ?

— Școala nouă se adresează unor afecțiuni frecvente. Cea veche unor cazuri rare. Școala nouă ridică nivelul, sau încearcă. al tuturor medicilor. Cea veche miza pe o elită. Școala nouă face o asistență la grupuri imense. Școala veche se pasiona după rarități.

— Cum socotiți că trebuie să trăiască generația tînără pentru a prinde culoarea entuziasmului copilăresc ?

— Am să vă spun cum am trăit eu. Copilăria și adolescența le-am modelat în atmosfera familială a părinților, dominați de doi parametri : rigurozitate și sensibilitate artistică, atribute ale carierei lor. Aceste două particularități s-au imprimat caracterului meu și mărturisesc (fără să regret) că nici astăzi nu m-au părăsit. Datorez acestui spirit de rigurozitate tendința să merg pînă la capătul posibilului. Iar sensibilității artistice îi datorez atracția spre artă, în care deslușesc nu sunete sau culori, ci armonia și elevația ca sens al vieții.

— Pentru că se ocupă de maladiile copiilor, poate fi socotită pediatria o ramură „minoră" a medicinii ?

— Pediatria nu trebuie considerată la dimensiunile copilului. Ea pune problematici complexe, tocmai pentru că ne aflăm în fața unui organism în continuă restructurare, morfologică și funcțională, diferită de la copil la copil, cu o receptivitate față de agenții infecțioși, toxică, de mediu fizic și social particularizante.

— Cîtă asprime, cîtă duioșie, cîtă înțelegere este nevoie să „dozeze" pediatrul față de bolnavul-copil ?

— Nu cred că este nevoie niciodată de asprime, severitate, comportament rece. Nu, și nici numai de blîndețe, ci de un fel de prietenie duioasă care cîștigă de la început copilul.

— Ce științe și arte oferă cîmpuri adiacente Pediatriei ?

— In primul rînd fizica, chimia, biologia, matematicile, iar, dintre arte, muzica, plastica, literatura. Sînt pasaje muzicale care predispun la deconectare copilul și pediatrul. Artele intră în sfera sensibilității copilului Ascultînd un cor pentru copii sau privind un Murillo mă simt mai al copiilor și, nu știu cum, dar crește sentimentul devotamentului pentru ei.

— Cum ați defini resemnarea. Ați întîlnit-o la pacienții copii ?

— Personal, nu aprob acest sentiment. Am senzația că face parte dintr-un sindrom de boală. Și resemnarea trebuie vindecată medical. De reușita ei, uneori, la copiii atinși de ea, depinde și reușita tratamentului. O suferință în fața căreia nu găsești ieșire, asta să fie resemnarea? Am întîlnit-o, uneori, dar să nu existe totuși o ieșire ?

— Vigoarea spirituală rămîne mai tînără întotdeauna față de vigoarea fizică. Se va ajunge ca ele să fie egale ?

— Cred că egalarea nu va fi posibilă. Spiritul, conștiința, ca materie atît de perfecționată a sistemului nervos, va lăsa întotdeauna în urmă restul materiei.

— Care este sentimentul cel mai frumos prin care v-au contaminat copiii ?

— Cred că sentimentul uman al amiciției cu care ei știu să iubească. Mai întotdeauna, printre ei, trebuie să uiți că ești tehnician, fiindcă ei te învață că trebuie să rămîi om. Că trebuie să fii mereu astfel. Că nu ai voie să cazi în stereotipie. In banalitate. Copiii te învață că trebuie să te ocupi și de lucrurile mici, nu numai de cele așa zise mari. În lumea lor, toate lucrurile sînt mari.

— Au avut ei vreo influență asupra opticii, să zicem, de-a vedea viața ?

— Eu zic că da. Chiar foarte mult. Prin ei am cunoscut mai adînc suferința omenească. Dar și bucuria. De fapt, am cunoscut prin ei o gamă largă de sentimente și exprimarea lor, de la durerea mută, în care doar ochii vorbesc, pînă la exasperarea zgomotoasă. Am cunoscut, prin ei, tot atîtea moduri intense de a trăi, specifice sufletului lor.

— Pe ce vă bazați diagnosticul, pe semnele conferite de laborator sau pe semnele corpului copilului ? Există aici un fler ?

— Acord importanță informației bolnavului. Din noianul lor sintetizez pe cele cardinale. Le pun în corelație cu date semnificative din antecedentele lui. Mizez nu numai pe o durere recentă, ci și pe una trecută. Apoi laboratorul confirmă veracitatea acestor prezumții. In acest fel, cred, trebuie să pornească orice ucenicie. Cu ani mulți, la căpătîiul copilului, cu mii de informații. Cu tot cortegiul de cerințe impuse, care nu scad din rangul unui medic, ci îl fraternizează cu bolnavul.

— Cum vedeți practicarea pediatriei în anul 2000 ?

— Ea va avea cu siguranță un alt aspect. Un mare număr de boli vor dispare și ele vor rămîne doar în istorie, boli infecțioase, carențiale. congenitale (produse în stadiul intrauterin). Pediatria va avea atunci în special de lucru cu prescrierea principiilor generale, speciale, referitoare la o creștere armonioasă a acestui pui al universului, care este copilul.

— Cum ar putea să-și pregătească părinții copiii pentru un viitor lipsit de primejdia bolilor ?

— Copilul nu mai poate fi lăsat în grija mediului. Nu mai creștem un copil ca strămoșii. Condițiile de viață cer o adaptare la condiții noi și de creștere. Noțiunile clare de alimentație, de higienă, de profilaxie să stea pe prim plan. Copilul, să nu se uite, trebuie să primească o educație psiho-intelectuală încă de la vîrsta de sugar. Să nu-l lăsăm pînă la școală. E prea tîrziu.

— Goethe spunea : „o viață nefolositoare e o moarte prematură". Care e îndemnul dv. ca medic al celor mici pentru un ideal de viață al celor mari ?

— Cred că trebuie să existe o noțiune a utilității în orice profesie. Noțiunea realizării. Maturul realizat să înțeleagă copilul care va trebui să se realizeze. Uneori, grijile. tehnicismul îndepărtează părintele de copil. Această distanță trebuie ruptă. Creșterea n-o face instituția, ci familia. Asta se reflectă asupra personalității copilului. A scoate în fața copilului marile sentimente, frumusețea naturii, binele, iubirea, activitatea socială, caracterul ferm, prospețimea, sensibilitatea, iată pentru ce ideal merită de trăit. Iată pentru ce merită să devină copilul de azi omul de mîine.

Interviu realizat de
ION ARIEȘANU

panoramic

Imi amintesc cu emoție de ziua cînd am pășit prima oară în atelierul pictorului Tiberiu Bottlik, artist trăind la Bocșa, într-o grădină cu pomi înfloriți, într-o baracă solidă de bîrne, ascunsă în dosul unui gard de verdeață. Tiberiu Bottlik, nume de o notorietate relativ restrînsă, care nu coincide nicidecum cu valoarea operei sale, și-a închis viața de aproape cincizeci de ani în acest colț modest, dedicînd-o în întregime pasiunii sale pentru arta penelului.

Inceputurile sale au fost luminate de zorii acestui veac zbuciumat. Studii la Budapesta Viena și apoi Parisul, cu pletora artistică a celui de-al doilea deceniu. Format în atmosfera spirituală a postimpresionismului, artistul încearcă să se exprime pe sine, în pofida tentațiilor de tot felul, rămînînd în bună parte credincios uneltelor sale de la început. Cei șaptezeci de ani petrecuți în fața șevaletului ne conving că arta făcută cu vocație, mergînd alături de curentele zilei, își sapă o albie proprie. De aceea, poate, un tablou de Tiberiu Bottlik nu trebuie înregistrat altfel decît ca un tablou de Tiberiu Bottlik. Iată două pînze, destul de mari, care au văzut cîndva luminile prestigiosului „Salon d'automne" fiind remarcate chiar de presa zilei printre sutele de exponate, fapt deloc neglijabil. Una se numește „Suzanne au violon", iar cealaltă pare-mi-se „Á la Modiste". Aceste pînze au fost pictate prin 1910—12. cînd mai trăiau Monet și Renoir, cînd Matisse și fovii făceau vogă, iar promotorii cubismului, ducînd la ultima expresie sugestiile operei lui Cézanne-dispărut de curînd-imprimă artei o orientare insolită. Cu toate acestea pînzele amintite, ca și altele din această perioadă și de mai tîrziu, se sustrag epigonismului și oricărei facilități în general. Ele pun în evidență marile calități portretistice și compoziționale ale pictorului, bazate pe cunoștințe solide în domeniul desenului și culorii, îmbinate cu acel inefabil necesar oricărei opere veritabile, harul artistic. În boema artistică a marilor capitale din apus și mai tîrziu în liniștea atelierului său din modestul orășel bănățean Tiberiu Bottlik, temperament viu și minte sclipitoare, pledează cu fiecare lucrare pentru o artă legată de observarea realității. Portretele lui Tiberiu Bottlik, gen în care artistul nostru excelează, cu toată rigoarea pe care o impune, confirmă refuzul naturalismului, ca și al academismului perimat. Figura umană rămîne pentru el misterul încă nedezlegat după șaptezeci de ani de muncă asiduă ; figura umană inepuizabilă, tulburătoare, inexprimabilă.

Văd în Tiberiu Bottlik unul din acei puțini fanatici pentru care viața nu a însemnat altceva decît orele petrecute în atelier. Unul din membrii Uniunii artiștilor plastici care a trăit în afara beneficiilor materiale de tot felul și, din păcate, pînă în ultimul timp și de cele morale. Televiziunea l-a descoperit în ultimii ani. Nu demult i s-a conferit o importantă distincție pe linie de stat. Dar artiștii mai tineri se pare că nu l-au descoperit încă. L-au descoperit amatorii de artă și unii intelectuali iubitori de frumos care-l vizitează trăind clipe de încîntare lîngă acest bătrîn fermecător spiritualizat, purtător al unor povești de aproape un secol și deținător al unor pînze pe care s-a așternut praful nobil al istoriei. Nu l-au descoperit nici muzeele se pare, ceea ce este și mai rău, cu atît mai mult cu cît Tiberiu Bottlik nu este o excepție în lista omisiunilor de acest gen din rîndul artiștilor bănățeni. Să reflectăm la acest lucru acum cînd Tiberiu Bottlik se apropie cu zîmbetul lui senin și cu veșnica nemulțumire că modelele nu-și respectă ora de pozat de respectabila vîrstă de nouăzeci de ani.

Și cînd te gîndești că mîna nu-i tremură nici cît ar tremura o frunză în adierea vîntului și ochii-i privesc încă viu spre viitor...

AUREL MARTIN-BOLOGA

epigrama

mică antologie

Maliu Bogoe

Maliu Bogoe s-a născut în Strehaia, județul Mehedinți, la 18 septembrie 1908. Activitate editorială: „Picături de venin" (epigrame, 1937), „Flori și spini" (1939). A predat Editurii Facla volumul de epigrame „La țintă".

Lui C. Miu-Lerca, pentru volumul „Sus stele, jos stele"

Ca să-și micșoreze stocul,
Un librar aprinse focul;
Sărmanul om, tot mai credea
Că-n flăcări va vedea o stea!

N. Crevedia ne anunță că lucrează la romanul „Mămăligă", carte anunțată și prin anul 1937

Com de mult fierbe ceaunul
Mămăligii... chiar uitată...
Dar cinstit ți-o spun eu unul,
C-o să iasă afumată!

Criticului literar Al. Piru

În cripta asta ferecată
Un critic doarme de-astădată.
De-l trez-ți, el nu vă iartă,
C-a intrat aici prin... **Ceartă!**

Unui profesor de istorie

Cu Sarmisegetuza-n gînd,
Privind la fumul de țigară,
Visează omul admirînd
Moderna-i „Dacie" la scară!

Lui Ion Bănuță, semnatarul rubricii „Cronica unui greier" din revista „Albina" al cărui director este

Harnică este Albina —
De loc nu-i găsesc pricina;
Nici cu-un „greier" n-am rușine,
Că-i doar „tată de albine"!

Unui prieten chirurg, care-mi spunea cu mîndrie că pentru a fi servit prompt nu se uită la un pol ce-l dă bacșiș

Cuvîntu-l cred, nu-i mincinos,
Și-i chiar galant cînd face plata.
La „amănunt" dă bucuros,
Că-l ia-napoi cu „ridicata"!

Misteriosul violonist

La restaurant comandarăm specialități milaneze, iar Enrica bău cam mult ceea ce mă surprinse. În sfîrșit se întîmplă ceea ce trebui să se întîmple: se scuză că e obosită și mă rugă să o conduc acasă. Luarăm un taxi și în curînd ajunseserăm. O întrebai totuși dacă nu dorește cumva să petrecem seara într-o atmosferă mai intimă. Ea mă prinse de braț și mă conduse înspre o ușă de sticlă. Mă gîndi că vrea să intrăm împreună. Dar bucuria mea nu dură mult.

— Știți — îmi spuse aproape în șoaptă — nu era nevoie să faceți ce-ați făcut.

Mă oprii în drag.

— Despre ce e vorba, Enrica? Nu cumva ai băut prea mult.

— Intenționat am băut să vă pot spune asta. Altfel... altfel ați putea avea neplăceri. Fotografiile pe care le-ați făcut în biroul lui Magnoli nu valorează nimic. Obiectele din încăpere slujesc doar pentru inducerea în eroare a curioșilor de teapa dv.

Voiam să mă apăr, să-i explic că se înșeală, dar gestul ei brusc mă încurcă. Îmi băgă mîna în buzunar și-mi scoase „minox-ul".

— Dați-mi filmul și treaba se va mușamaliza. N-o să spun nimănui nimic. Altfel, voi striga după ajutor.

„Jos pălăria", o felicitai în gînd. Eram leoarcă de sudoare și genunchii îmi tremurau.

Mă întorsei la hotel, dar ceva parcă îmi spunea că telegrama aceea nu era falsă, așa că textul ei începu din nou să-mi joace în fața ochilor.

Că nu m-am expus în zadar atîtor riscuri la Milano, mi-am dat seama după întîlnirea cu Sam, omul meu de legătură din Elveția, un tînăr înalt și blond, cu ochi luminoși, un adevărat play-boy. Se dădea drept agent de bursă, dar cred că n-a văzut niciodată cum arată o bursă.

Îi reprodusesem conținutul telegramei pe care am descoperit-o la Magnoli, iar după două zile Sam îmi spuse:

— Se pare că, datorită memoriei tale, vom reuși să intrăm pe urmele acelor vapoare — fantomă. Asta a fost tot. Acțiunea milaneză, pentru noi doi, era deja epuizată.

— Îmi pare rău, dar va trebui să lucrezi cîtva timp și la Hamburg — adăugă Sam. Dar despre asta vom discuta mai tîrziu.

La Hamburg trebuia să țin un concert peste o săptămînă.

Trecură cîteva zile dar Sam nu dădu nici un semn de viață. Venise și ziua plecării mele la Hamburg și nici urmă de Sam. Oare nu mai era nevoie de mine în acțiunea „Hamburg"?

Trenul trecuse de mult granița germană cînd observai pe cineva strecurîndu-se în cușeta mea. Sam!

Trecu imediat la subiect, continuînd discuția din Elveția.

— Presupun că gazdele tale îți vor propune să vizitezi orașul. Acceptă; dar spune-le cam ce-ai dori să vezi. Eu îți propun să vizitezi portul.

— Mai bucuros ar fi să văd Saint Pauli...

— Încearcă să fii măcar cinci minute serios. Deci, portul ne interesează foarte mult, mai bine zis, niște pești mari de acolo. Tu vei confirma dacă într-adevăr există așa ceva.

— Te referi la vapoare...

— Mă refer la douăsprezece bărci rapide care se construiesc pentru o țară străină. Construcția lor a început la Bremen, acum continuă la Hamburg (cel puțin așa credem), unele ziare începuseră să afle cîteva ceva... Tu trebuie să afli neapărat care este situația reală. Pentru că e foarte greu să pătrunzi acolo, ne bazăm pe iscusința ta și pe omul care te va găzdui, și care are foarte mare influență în cercurile de afaceri din port.

— Portul e mare, unde să caut bărcile?

— N-avea nici o grijă, îți voi spune și numărul cheiului.

— Și ce trebuie să fac dacă ajung acolo? Să privesc și să țin minte?

În loc de răspuns Sam scoase din buzunar o cutiuță pătrată, care reprezenta un mini aparat de fotografic. Știam să-l minuiesc; nu aveam decît să-l activez și, automat, aparatul își făcea datoria.

Sam îmi arătă cîteva fotografii ale bărcilor rapide, accentuînd detaliile caracteristice, pentru a putea să le recunosc cît mai repede.

— Aparatul de fotografiat mi-l vei înapoia după concertul de la Hanovra, adăugă Sam și dispăru din cușetă.

molouzi

A ști este a avea; dar nimeni nu are decît ceea ce știe să aibă.

(Claude Bernard)

Am constatat că în clipa în care las o femeie să se împrietenească cu mine, ea devine geloasă, pretențioasă, bănuitoare.

(G. B. Shaw)

Tăcerile prostului se confundă cu pauzele de judecată și de scrutare.

(Tudor Arghezi)

Nu cunosc nici un sfînt.

(Graham Greene)

A înțelege înseamnă a crea.

(Albert Camus)

Și drumul drept poate avea curbe.

(A. de Chantilly)

Mi-am dat seama că nu-i chiar atît de ușor să fi scriitor.

(Karinthy Frigyes)

Veneau ca vîntul — cinci sute de cavaleri cu zalele suflecate la brîu, pedalînd pe biciclete.

(Mark Twain)

Voiam să zic porc, și am zis porc boieresc.

(N. Kazantzakis)

evrika!

● Cînd directorul are o mînă de fier înseamnă că e un bun conducător... de electricitate.

● Cascadorul precaut nu se naște.

● Ics a scris atîtea anonime încît a devenit celebru.

● În fabula mea greierele cîntă și furnica face cheta.

● Am scris negru pe alb cu cerneală albastră, dar ea tot nu înțelege.

● S-a însurat, dar nu și-a găsit nevastă.

● Robotul e un om cu scaun electric la cap.

● Sînt 500 de ani de la „Sfîrșitul războiului de 100 de ani" și noi nu ne-am mai împăcat.

● Mi-am transplantat puțină teamă și de atunci fug de doctori.

ION VELICAN

Festivalul filmului de amatori „Secvența timișană 1973"

În 17—18 februarie, s-a desfășurat la Timișoara Festivalul interjudețean al filmelor de amatori, „SECVENȚA TIMIȘEANĂ". Manifestarea organizată de U.G.S.R., Consiliul județean al Sindicatelor, Consiliul municipal al sindicatelor, Comitetul sindicatului direcției regionale C.F.R. Timișoara, cu prilejul aniversării a 15 ani de la fondarea Cineclubului C.F.R. Timișoara, a fost axată pe dezbaterea specificității limbajului cinematografic. Filmele vizionate, comunicările științifice, referatele, intervențiile verbale au prilejuit celor 30 de cinecluburi participante un fertil schimb de opinii.

Juriul, prezidat de regizorul Geo Saizescu, a decernat următoarele premii:

Locul I lui SANDU DRAGOȘ, pentru realizarea filmului „ARTERE" (primul film de amatori pe ecran lat, color și stereo) și pentru întreaga sa activitate.

Locul II — filmului „ÎMPUȘCĂTURA" de CORNEL DUMITRU (Ecranclub București).

Locul III — filmului „ERAM COPIL" de Petru Resiga (cineclubul din Lupeni) și filmului „PRELUNGIRI" de IOSF COSTINAȘ.

ORIZONT

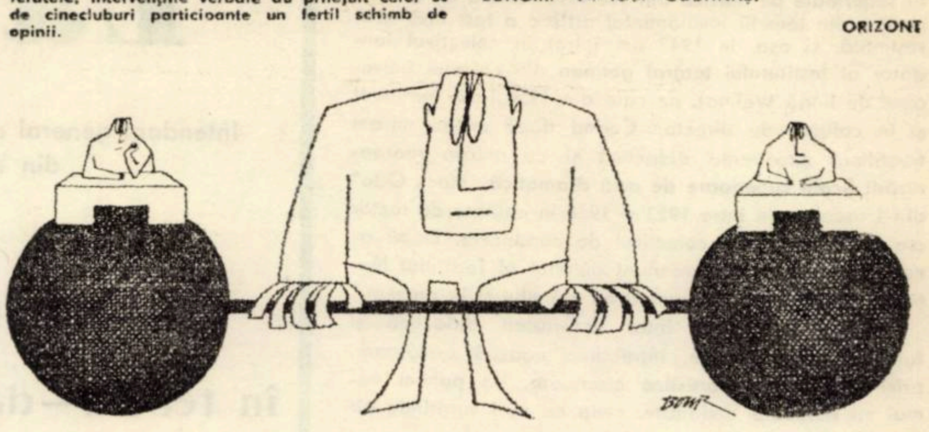

Arthur Rimbaud - poetul blestemat

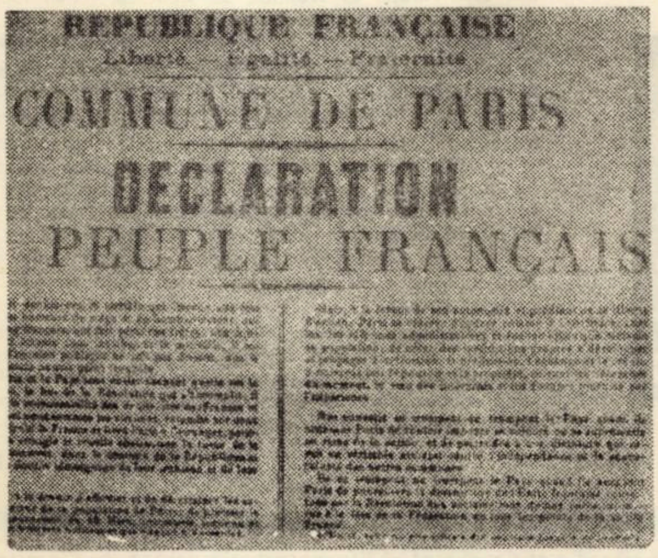
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE
Liberté — Égalité — Fraternité
COMMUNE DE PARIS
DÉCLARATION
PEUPLE FRANÇAIS

Declarația Comunei din Paris.

Marea aventură spirituală a poetului continuă.

El care încă din zilele Comunei își luase gîndul de la orice carieră literară; el care nu mai tipărise din proprie inițiativă nici măcar un vers, afară de un definitiv adio și răfuială cu literatura în capitala sa scriere **„Un răstimp în infern"** (pe care nici n-a luat-o din tipografie); el care și-a identificat pătimaș propria sa viață cu căutarea **adevăratei vieți**; era poetul, omul, personalitatea care poate niciodată — nici înainte nici după — n-a existat în literatură, poetul total, fără măcar o cît de mică urmă de carierism și profesionalism: **nu funcționar, ci cercetător al sufletului.** Ce cutremurătoare sînt cuvintele din „scrisoarea vizionarului:" Poetul devine **vizionar** printr-o îndelungată, imensă și lucidă **dereglare a tuturor simțurilor.** Toate formele de dragoste, de suferință, de nebunie, el caută în sine însuși, epuizează intrînsul toate otrăvurile, pentru a nu păstra decît chintesența lor. Inefabilă tortură, în care are nevoie de întreaga credință, de întreaga-i forță supraomenească și în care devine marele bolnav, marele criminal, marele blestemat și supremul Savant! Pentru că ajunge la **necunoscut!**

Nu, aceasta nu reprezintă simplă literă moartă pe hîrtie: tot ceea ce enunțase aici poetul, tot ce și-a prorocit sieși, se va realiza cu adevărat. El va trece prin acele chinuri de nedescris, va fi marele bolnav, blestematul poet, la marginea nebuniei, cel ce va atinge necunoscutul și-și va vedea viziunile nemaipomenite. Viitorul va demonstra că, în timp ce scria celebra „scrisoare a vizionarului", Rimbaud intra conștient în marea aventură — incluzînd aici și participarea lui la Comună — în care își va da obol întreaga lui viață, atît cea spirituală cît și cea fizică. Momentul acesta a însemnat pentru el apogeul tuturor speranțelor sale, a credinței și optimismului, momentul în care, se pare, toate, năzuințele sale esențiale pe plan social, spiritual și material erau pe cale de a se realiza.

Dar, numai după cîteva zile de la aceasta, a urmat prima lovitură.

Comuna căzuse... Ne putem închipui dezamăgirea și tristețea poetului la aflarea știrii. Dar ura lui era și mai mare. Pentru asta stau mărturie două poeme „Mîinile Ioanei-Maria" și „Orgia pariziană", două adevărate capodopere ale poeziei revoluționare. Cine este Ioana-Maria? Oare chipul ei nu e decît rod al imaginației poetului, simbolizînd toate acele fete pariziene, „obișnuite" care s-au luptat umăr la umăr cu tovarășii lor. Este cert faptul că pe Rimbaud l-a emoționat profund participarea femeilor în bătăliile Comunei, de aceea această poezie reprezintă deopotrivă și un elogiu al femeii:

„Sfinte mîini de care-n veci
Buzele ni-s îmbătate,
Lanțuri cu inele reci
Zornăie pe voi, sfruntate!

Ce a botezat al gloatei soare
Ca pe-un sîn de altădat'
Si le-a dat o sărutare
Fiecare Răsculat!

(Traducere — Petre Solomon)

MÎHNIREA LUI RIMBAUD

„Orgia pariziană" este poemul în care Rimbaud își exprimă întreaga lui mîhnire și ură împotriva acelora care înăbușind în sînge Comuna, revin iarăși pentru a restabili „ordinea". Aici el utilizează toate armele cuvintelor sale de mare poet, tot sarcasmul lui ucigător. Apoi, ca și cînd ar vorbi ființei iubite care a căzut în mîinile [illegible], poetul se adresează orașului său, umilit și în chinuri (toți știau de cei 20.000 de comunarzi împușcați, de îngrozitoarele schingiuiri și teroare), orașului „magnetizat" din nou pentru dureri, „bînd iarăși greaua, îngrozitoarea viață". Și încheie poemul cu următoarea imagine simbolică a orgiei:

„Societate, totul e ca pe vremuri, azi.
În vechile bordeluri, dezmățul face bale
Pe zidurile roșii, fanarele cu gaz
Trimit sinistre flăcări spre-azururile pale.

(Traducere de Petre Solomon)

Acesta este requemul lui Rimbaud pentru Comună. Poemul e datat „Mai 1871" ceea ce înseamnă că a luat naștere la 29—31 mai (Comuna a căzut în 28 mai) și că, în el, reacția poetului la evenimentul ce va să-i îndrepte viața pe un alt făgaș, este rezultatul participării directe, nemijlocite, a surprinderii „pe viu". Un capitol din viața lui ia aici sfîrșit; năzuința poetului de a-și schimba viața — cel puțin pe plan social — deocamdată rămîne neîmplinită. Dar evenimentul Comunei l-a făcut să înțeleagă care este misiunea sa poetică pe plan spiritual. Și el, poetul, fără să țină seama că împrejurările în care va viețui mai departe vor fi incomparabil mai grele, se aruncă în focul unei noi întreprinderi cu întreaga lui rezervă fizică și spirituală: devine **îngrozitorul muncitor.**

(Va urma)

colocvii internaționale „Orizont“

Cu profesorul Otto Lang

Intendant general al Teatrului Național din Weimar

„Taina succesului în teatru—dăruire totală“

Am asistat la două repetiții cu actorii distribuiți în **Urfaust,** viitoarea premieră a Teatrului german de stat din Timișoara, înainte de a adresa regizorului prof. Otto Lang, intendant general al Teatrului Național din Weimar, întrebările de rigoare despre concepția sa regizorală, munca cu actorii timișoreni și activitatea sa în general ca om de teatru. Din mersul repetițiilor i-am putut cunoaște personalitatea fermecătoare. Să ne fie îngăduit să subliniem încă de pe acuma că prof. Otto Lang face parte din acea categorie de regizori, pentru care spectacolul teatral este rodul unei totale dăruiri. Nu decorurile încă cate și costisitoare, nici interpreții renumiți cu ifose de „stele", nici tezele abracadabrante ale novatorismului nu chezășuiesc în concepția sa succesul spectacolului, ci entuziasmul creator cu care interpreții își îmbrățișează rolul, îl pătrund pînă în cele mai fine nuanțe și-l recreează ca un întreg de optimă putere interpretativă. De aceea, în timpul repetițiilor el stăruie îndeosebi asupra variatelor intenționalități artistice incifrate textului. În felul acesta, interpreții ajung să descopere treptat – „von Stufe zu Stufe", cum spune el – structura de caracter a eroului, configurația dătătoare de sens în cadrul căreia se consumă drama, valoarea fiecărei scene aparte și, nu în cele din urmă a replicii în cele mai fine nuanțe. Metoda aceasta nu poate trăda succesul. În orice caz, spectacolul, în loc să plutească cu cele două sute de pînze ale hazardului la voia întîmplării, se închegă într-un tot unitar în care cuvîntul și gestul, mereu controlate, își țin cumpăna fără ca personalitatea actorului să fie cît de cît știrbită.

La întrebarea noastră de cînd se află în serviciul scenei prof. Otto Lang ne-a servit cu o parcimonie vecină cu modestia cîteva date autobiografice. Reținem următoarele:

„M-am născut în 1906 la Frankfurt pe Main, unde, înainte de a mă decide pentru cariera de actor, mi-am făcut studiile medii la liceul real. În arderile primelor febre „artistice" nimic nu mi s-a părut mai fără folos decît studiul științelor naturale. Azi, precum reiese și din felul cum analizez textul tragediei goetheene, gîndesc altfel despre utilitatea unei bune cunoașteri a „naturii". Școala de actorie am absolvit-o tot în orașul meu natal, ca apoi să mă angajez la diferite scene, întîi ca actor iar începînd din 1931 și ca regizor. Dar începuturile adevăratei mele cariere artistice eu le datez de-abia din anii care au urmat celui de al doilea război mondial, cînd am fost chemat în funcție didactică la secția dramatică a **Școlii superioare de muzică** din Weimar. Nevoia de a reorganiza din temelii învățămîntul artistic a fost însă acut resimțită, și așa, în 1947 am intrat în colectivul fondator al **Institutului teatral german** din castelul Belvedere de lîngă Weimar, pe care din 1950 l-am îndrumat și în calitate de director. Curînd după aceea mi-am fructificat experiența didactică și cu ocazia reorganizării **Școlii superioare de artă dramatică** „Hans Otto" din Lipsca, unde între 1953 și 1958 în calitate de rector am făcut parte din colectivul de conducere. După aceea am fost numit intendent general al Teatrului Național din Weimar. În fruntea lui mă aflu și în prezent."

Văzîndu-l împărțit între activitatea didactică și funcțiile administrative, întrebarea noastră următoare, privind munca sa artistică creatoare, i-o punem numai cu oarecare timiditate, ceea ce nu-l surprinde cît de cît.

„Fără îndoială, funcția directorului unui teatru național de talia celui din Weimar, care întrunește între aceleași ziduri cîte un colectiv de actori dramatici, de cîntăreți de operă, de balerini, un cor mixt și o orchestră de 81 de instrumentiști nu este o sinecură. În ciuda acestui fapt, în anii din urmă am înregistrat cîteva succese și ca regizor, punînd în scenă din repertoriul clasic la Weimar tragediile **Fiesco, Don Carlos,** și **Demetrius** de Friedrich Schiller la Lipsca **Prunc-ucigașa** de H. L. Wagner și **Tartuffe** de Molière, iar la Vilnius **Intrigă și iubire** de Schiller, ultima lucrare totalizînd într-o singură stagiune aproape o sută de spectacole."

Remarcăm în activitatea prof. Otto Lang precăderea acordată dramei cu bogate implicații sociale din așa-zisa perioadă a descătușării (Sturm und Drang). Întrucît **Prunc-ucigașa** lui H. L. Wagner, prieten al lui Goethe din anii de studii de la Strassburg, trece în istoria literaturii germane drept „împrumut" tematic nemărturisit din **Urfaust,** ne credem în posesia unei punți firești care leagă succesele sale regizorale de acasă cu munca artistică depusă în fruntea colectivului actoricesc din orașul nostru.

„În ce fel fructific aci experiențele mai vechi, dobîndite cu ocazia punerii în scenă a dramei lui H. L. Wagner mai ales că **Urfaust,** izvorul nemărturisit al **Prunc-ucigașei,** nu a figurat pînă recent printre textele dramatice care să-mi fi solicitat pe deplin atenția. Întrebarea nu e neinteresantă, căci, după cum nu voi întîrzia să subliniez, **Urfaust,** în anii din urmă, s-a jucat pe scenele germane doar la Eisenach, în timp ce la Weimar, **Faust** I și **Faust** II se joacă în două seri, bineînțeles cu unele tăieturi, justificate încă de Geothe. Dar precum la punerea în scenă a lui **Faust** azi nu mai poate fi vorba de o tradiție reductibilă la marele weimarian – stilul interpretativ ca și mijloacele scenice evoluînd între timp de așa manieră încît ar fi de-a dreptul anacronic să te referi la modalitatea de joc de acuma o sută cincizeci de ani – nici coincidența tematică între **Prunc-ucigașa** și **Urfaust** nu poate influența într-un fel sau altul concepția regizorală a aceluia care, rînd pe rînd cu colective diferite și pe scene diferite, se străduiește să le pună în valoare valențele artistice. Căci una este **Prunc-ucigașa** din 1776 ca operă literară și alta **Urfaust,** efulgurație dramatică genială a tînărului Goethe, vecină cu intempestivitatea lui **Prometeu** și zvîrcolirile tragic-sentimentale ale lui **Werther."**

Apreciem concepția prof. Otto Lang, prin care se acordă textului în cadrul spectacolului un rol fundamental. Cunoaștem o seamă de puneri în scenă ale tragediei goetheene, printre care celebrul spectacol regizat de marele actor și regizor Gründgens, în care raportul între Faust și Mephisto este fundamental răstălmăcit, în primul rînd, poate, datorită artei actoricești a lui Gründgens, genial interpret al lui Mephisto. De altfel rolul Nefîrtatului în tragedia goetheană a avut de totdeauna „rampa deschisă", precum se spune în limbajul actorilor. În Urfaust, echilibrul între Faust, Mephisto și Margareta este serios tulburat și prin caracterul fragmentar al textului. În ce fel trebuie să procedeze regizorul ca spectacolului să nu-i lipsească unitatea artistică de rigoare ?

„Nu ne putem apropia de **Urfaust,** dacă pierdem din vedere timpul în care a fost el creat. Ne aflăm cu el în plin Sturm und Drang. Textele vecine, cum am mai spus, sînt **Urgötz, Suferințele tînărului Werther** și **Prometeu.** Nu se admite nici o comparație între **Urfaust** anterior anului 1774 și **Faust** din 1790 sau **Faust I** din 1808. Accentul principal în **Urfaust** cade pe Margareta, adevărata eroină a textului fragmentar, în contrast cu rolul lui Faust. Totuși nu trebuie să pierdem din vedere că încă în primul monolog al lui Faust, ca și în dialogul între Mephisto și tînărul student există germenii viitoarei universalități a poemului în ultima sa redactare, încheiată peste cincizeci de ani. Așadar, **Urfaust** trebuie jucat așa cum îl cunoaștem din manuscrisul domnișoarei Göchhausen, fără adăugiri, nu însă fără a ne da seama că e opera genială a unui tînăr care va fi desăvîrșită în frămîntările unei vieți întregi, bogată în variate experiențe creatoare".

Ne interesează, în sfîrșit, configurația artistică generală în care pe scena Teatrului național din Weimar apare **Faust I** și **II** ca piese ale repertoriului constant. Ce se mai joacă din creația dramatică goetheană ? În ce măsură este prezentă creația lui Kleist, Grillparzer și Hebbel ? Care este atitudinea față de dramaturgia mai recentă și care față de cea contemporană. Și, în sfîrșit, care este ritmul reînnoirilor, atît în privința repertoriului constant, prin restructurări regizorale ale diferitelor lucrări, cît a îmbogățirii sale anuale pin lucrări nou înscrise ?

„Faust I și II fac parte din același repertoriu cu **Ifigenia în Taurida,** cu **Prințul de Hamburg** și cu **Ulciorul spart.** Înscrierea în același repertoriu a unor tragedii de Grillparzer și Hebbel constituie o problemă care ne frămîntă mult. Alte puncte de referință se sînt servite de creația lui Shakespeare, Gorki și Brecht. Avem în regizorul Fritz Bennewitz un iscusit tălmaci al dramei **Galileo Galilei** de B. B. care în anii din urmă a pus în scenă aceeași lucrare și la Teatrul național din Iași. Anual, la Weimar, se studiază cinci lucrări dramatice și cinci lucrări muzical-dramatice noi, iar din cinci în cinci ani se reînnoiește întreg repertoriul teatrului, fie prin înlocuirea unora din lucrări, fie prin reinterpretarea lor regizorală și revizuirea decorului. De altfel, în momentul de față, clădirea teatrului nostru este în reconstrucție. S-a impus modernizarea scenei și a sălii, reutilate imediat după terminarea războiului în condițiile vitrege de atunci care n-au permis refacerea tuturor instalațiilor într-o formă optimă. Vom fi în curînd în posesia unui teatru modern care ne va permite să desfășurăm la sediu – deocamdată vom juca la Iena – cu avînt înnoit o activitate cît mai bogată și variată".

Mulțumindu-i pentru modul complezant cu care a răspuns la întrebările revistei noastre, îi dorim lui și ansamblului Teatrului german din Timișoara răsplata unui succes cît mai răsunător pentru munca depusă la interpretarea lui **Urfaust.**

ANDREI A. LILLIN

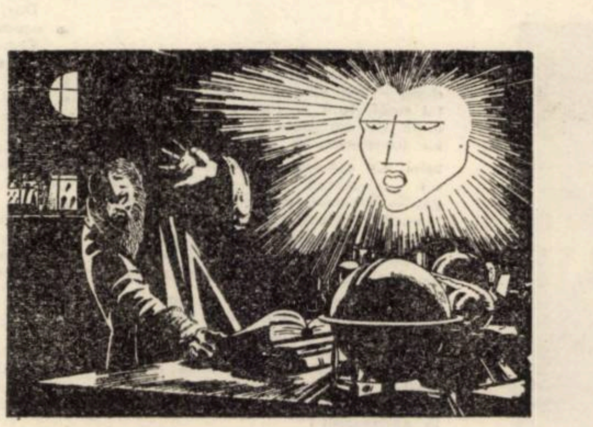

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 1 MARTIE ● 1973 ● NR. 9 (262) ● 12 PAG. 1 LEU ●

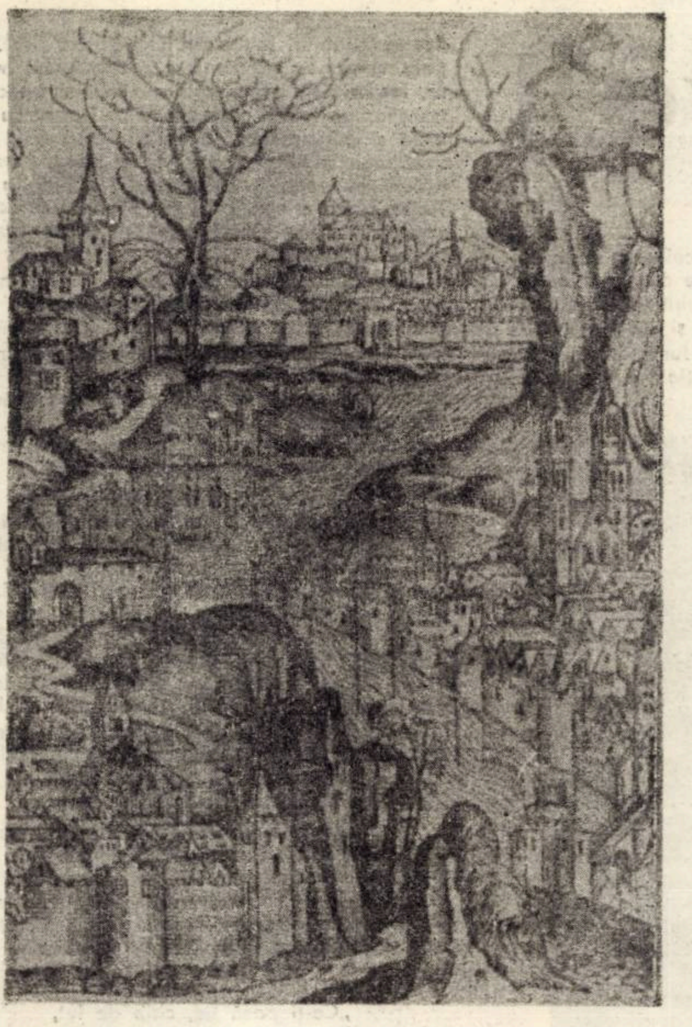

„Pagină din Cronica de la Nürnberg" (xilogravură sec. XV.)

Traducerile

Revista noastră işi propune, prin acest număr, iniţierea unei noi dezbateri privind traducerile. O dezbatere căreia ii dorim o semnificaţie sporită, in contextul unui fenomen cu largă rezonanţă in arhitectura de faptă şi spirit a ţării de azi. O dezbatere deosebită, intrucit legăm coordonatele ei de o politică majoră : politica traducerilor.

Geniul politic românesc, unanim recunoscut, ridică pe culmi incă neatinse prestigiul unei ţări, al unui stat, prin atitudini decise, neşovăitoare. Sintem ca popor, ca ţară, printre aceia – nu ne sfiim s-o spunem – care participă nemijlocit, activ, la destinele lumii contemporane. La armonia şi frumuseţea ei. Inţelepciunea acestei politici, bazată pe aspiraţii de secole şi pe structuri inchegate in timp, de-a lungul unei istorii mereu vii pentru noi, inseamnă laolaltă o datorie şi un indemn. Sintem in lume printre acei care activează pentru principii dragi tuturora şi mai ales scumpe nouă, unui popor care azi mai mult ca niciodată, le pune in practică.

Politica traducerilor este legată indestructibil de aceste necesităţi ale colaborării şi ale coexistenţei. Dintotdeauna ştim că, cunoscindu-i mai bine pe ceilalţi, ne cunoaştem mai bine pe noi ; că alături de ceilalţi, de valorile spirituale vii ale lumii, sintem capabili să mobilizăm mai eficient valorile spirituale ale poporului nostru ; că societatea noastră, societate socialistă, este bazată pe cunoaşterea şi inţelegerea intregului tezaur de cunoştinţe al omenirii. Valorile artistice nu ne sint deci indiferente, in confruntările de idei ale lumii contemporane. Această politică a traducerilor, a cunoaşterii marilor valori ale artei universale este supusă unor principii largi ale inţelegerii actualităţii.

Am iniţiat această dezbatere fiindcă socotim că, in contextul unei istorii literare de care ne simţim legaţi prin citeva realizări şi iniţiative de seamă, avem lucruri deosebite de spus. In Banat s-au născut şi au trăit traducători de prestigiu european, dedicaţi, pină la sacrificiu acestei activităţi. In Banat au existat numeroase iniţiative rodnice care au adus după sine promovarea pentru prima oară in cultura română, a unor valori europene. In fine, in Banat, datorită unor rodnice prietenii intre oamenii de cultură români, germani, maghiari şi sirbi, a existat intotdeauna o emulaţie sporită, o bună cunoaştere reciprocă, a unor literaturi, a unor scriitori, care, dincolo de inţelegere, s-au dedicat muncii de cunoaştere şi recunoaştere a unor valori literare.

ORIZONT

convorbiri

Cu Franyó Zoltán

„Ars longa, vita brevis"

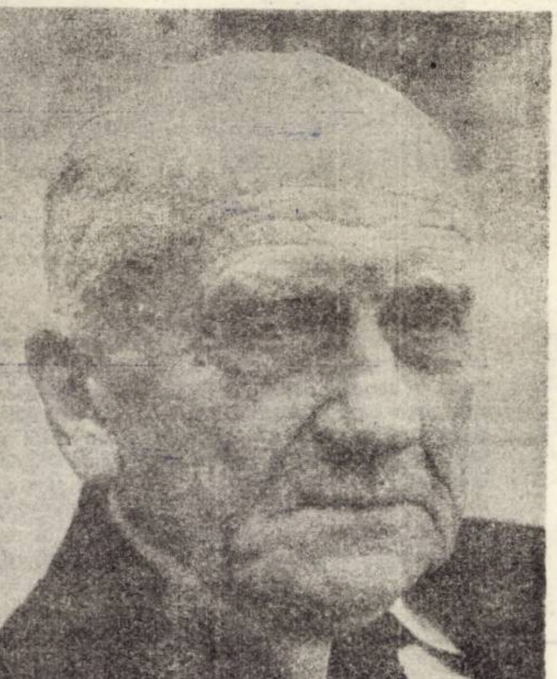

Intru in acel spaţiu al cărţii vitale care se face ziduri şi podele, loc de scris şi de dormit, şi abia apoi se desface in mii de cărţi şi foi insemnate şi se citeşte. Intru in cameră, ascult o nesfirşită frază despre cărţi şi traducerea lor, nu vreau să-l intrerup pe Franyó Zoltán cu intrebările mele, dar acesta trebuie să fie un interviu şi atunci . . .

– Vi s-a spus „omul punte". Dv. AŢI TRAIT literatura europeană a acestui secol şi aţi intins punţi de legătură intre marii ei bărbaţi şi marile lor opere. Prietenii . . .

– . . . Ştiu. Prietenii care nu mai sint şi la care mă gindesc nu numai ca la nişte mari poeţi, ci ca la nişte mari oameni. Intii e Ady. Dar am scris atita despre el . . . Din 1907 am inceput să intreţin relaţii de prietenie cu Ştefan Zweig. El era un gentlemen al literelor. Avea o impresionantă bibliotecă plină cu rarităţi. In casa lui am văzut un manuscris al lui Rimbaud : erau nişte coli scrise cu litere mari, de copil. Tot acolo am văzut manuscrisul unui roman de Balzac, originalul corespondenţei dintre Flaubert şi Zola şi incă multe. In 1915 am tradus **Cornetul** lui Rilke, iar in 1916 l-am cunoscut pe poet la Viena. In 1920 l-am cunoscut pe Tagore, după o conferinţă tot la Viena. La Paris m-am intilnit in 1922 cu Paul Valéry. E drept, am stat destul de puţin impreună Am avut o intilnire la o cafenea din cartierul latin. L-am rugat să-mi dea un volum ca să-l traduc in maghiară. Era un om foarte distins, sobru. Spre deosebire de el. Cocteau, cu care am avut ocazia să stau adesea, era un boem, un veritabil francez. In perioada aceea era foarte pasionat de desen. Mă purta cu el prin Montparnasse şi vorbea tot timpul despre pictură şi despre proiectele sale de teatru. Apoi, e prietenia mea cu marii scriitori români Rebreanu, Blaga, Arghezi.

– Cred că poate cea mai de preţ punte pe care dv. personal aţi intins-o intre literaturile lumii au fost traducerile. Vă rog să luaţi ceea ce am să vă intreb, ca mult mai mult decit o simplă curiozitate. Din cite literaturi aţi tradus ?

(Continuare in pag. a 10-a)

Interviu realizat de
ADRIANA SIMLOVICI

În acest număr semnează :

Victor Iancu, Ştefan Aug. Doinaş, D. I. Suchianu, Aurel Buteanu, Andrei A. Lillin, Taşcu Gheorghiu, Romulus Vulpescu, Ion Maxim, Mircea Ivănescu, Iv. Martinovici, Grigore Tănăsescu ş. a.

TRADUCERI DIN ; John Steinbeck, Albert Camus, Cr. Morgenstern, Eugenio Montale, J. Prévert

Franyó*)

Deși activitatea și personalitatea maestrului Franyó sînt indeobște cunoscute, cred totuși că nu este de prisos să rostim aici cîteva cuvinte despre aceasta, arătînd meritele principale care-i revin acestui harnic și dotat om de litere, animat deopotrivă de o nepotolită pasiune artistică și de-o dăruire umanistă ce iese din comun, și care merită admirația noastră. D-sa desfășoară de peste șase decenii o muncă deosebit de prețioasă atît pe planul creației literare, cît și pe acela al apropierii popoarelor intre ele, fără frazeologie, ci printr-o dificilă, însă strălucită muncă a creației literare. Multilateral în activitatea sa literară și publicistică, maestrul Franyó Zoltán se evidențează mai ales prin opera sa de traducător în limba maghiară și germană. Se știe astăzi că arta tălmăcirii literare, mai ales în domeniul liricii, nu reprezintă o simplă artă de interpretare, ci interpretarea insăși trebuie să se inalțe la culmile creației dacă opera vrea să fie durabilă, deci trebuie să devină ea însăși originală, deși nu are voie să se îndepărteze de modelul pe care vrea aidoma să-l redea într-o altă limbă, cu alte sonorități și alte potențe. În zilele noastre, cînd literatura universală **(die Weltliteratur)** preconizată în 1827 de bătrînul Goethe, în convorbirile cu secretarul său Eckermann, începe să devină pe încetul realitate, arta traducerii joacă un rol din ce în ce mai însemnat. Toți teoreticienii de astăzi ai literaturii universale sînt de acord asupra faptului că dobîndirea universalității de către o mare operă literară nu constituie o problemă virtuală, ci una de fapt ; astfel nu ajunge ca o operă să întrunească în sine inalte valori estetice și de alt ordin ca să intre în domeniul literaturii universale, ci opera însăși trebuie să intre realmente în circuitul universal al bunurilor literare, trebuie să fie cunoscută pe plan universal. În privința aceasta, au de suferit mai ales popoarele a căror limbă se cunoaște pe o arie mai restrînsă a globului, sau de către mai puține națiuni. Marii scriitori ruși au devenit cu adevărat scriitori ai literaturii universale de abia după ce operele lor au fost traduse în limbile de circulație mai largă, cînd adică au fost „descoperiți" de Occident. Dacă, noi românii, nu avem încă un scriitor laureat al premiului Nobel, aceasta nu înseamnează că valoarea operei unora dintre scriitorii noștri nu s-a ridicat la un grad înalt, ci se datorește exclusiv intîzierii cu care intră ei în circuitul universal, din princina dificultăților pe care le intîmpină acest proces de pătrundere în cercurile hotărîtoare din străinătate. După umila noastră părere, atît Liviu Rebreanu cît și Lucian Blaga, care din urmă aproape a cunoscut această glorie, ar fi meritat din plin să fie laureați ai premiului Nobel.

Repet, în privința aceasta, un rol important de mijlocitor îl jocă tălmăcirile, arta tălmăcitorilor. Serviciile pe care maestrul Franyó le-a adus, în direcția aceasta, literaturii române sînt mari, aș îndrăzni să afirm — unice. De o jumătate de veac se ocupă Franyó Zoltán de tălmăcirea liricii și a unei părți a prozei românești în limba maghiară și germană. În octombrie 1922 i-a apărut la Viena prima traducere din Eminescu în limba germană — **Sunt ani la mijloc.** Originar din părțile noastre, refugiat în capitala Austriei, în urma prăbușirii dictaturii proletariatului din Ungaria, unde în calitate de **membru al Directoriului literar** fusese un colaborator apropiat al lui Georg Lukács — tot scriitor bilingv maghiaro-german, care avea să devie filozoful și esteticianul marxist cel mai de vază în cultura Apusului, pe atunci comisar al poporului pentru problemele culturii — Franyó Zoltán în anii aceia s-a apropiat de poporul român, față de care nutrise din fragedă tinerețe înțelegere și simpatie, ca un spirit progresist ce fusese dintru tot începutul, colaborînd și cu tinerii studioși grupați în Societatea România Jună, întemeiată altădată de Mihai Eminescu și generația lui. Nu peste multă vreme avea să se stabilească în țară, la Arad, unde a condus un răstimp prestigioasa publicație maghiară Genius, și apoi la Timișoara, unde a desfășurat o bogată activitate literară și publicistică ce se deosebea de-a multora într-o vreme a agitațiilor șovine și iredentiste printr-un ton cald și un spirit sincer al înțelegerii și înfrățirii, pentru care personal, dacă mi-e îngăduit s-o mărturisesc, îi port o stimă și recunoștință deosebită.

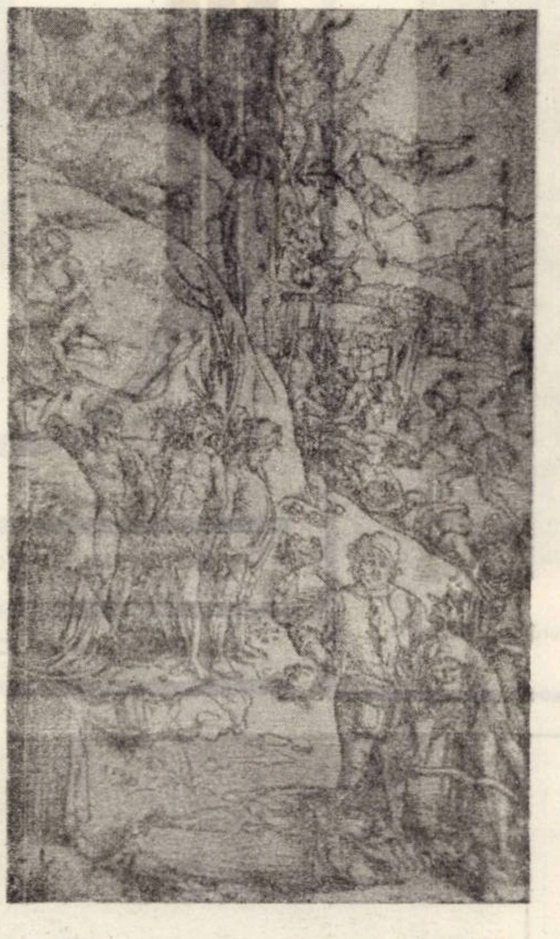

A. DÜRER **Martiriul celor zece mii (xilogravură)**

Franyó Zoltán a lucrat decenii întregi la tălmăcirea lui Eminescu în limba maghiară și germană, ducînd în aceste literaturi faima marelui nostru poet. În 1946 apare versiunea germană a **Luceafărului** în tălmăcirea sa, iar în 1961 cea maghiară. În limba maghiară el a transpus un întreg **corpus eminescianum** cu toate antumele și principalele postume. Aproape le fel se prezintă creația sa de acest gen în limba germană. În legătură cu această excepțională muncă a lui Franyó, Tudor Vianu a vorbit despre „harul lui filologic", care explică în mare măsură inițiativa și succesul prietenului nostru octogenar.

Dar interesul lui Franyó nu s-a limitat numai la geniala operă a lui Eminescu. El s-a extins asupra unei bune părți a literaturii noastre începînd cu Alexandrescu și Alecsandri și terminînd cu unii din poeții noștri cei mai tineri. Terminînd, e un fel de-a spune, pentru că, bucurîndu-se de o sănătate trupească și mai ales sufletească uluitoare, maestrul Franyó își continuă nestînjenit de povara anilor, cu acelaș zel activitatea sa literară de mare meșter al tălmăcirii.

Am vrea să arătăm însă că munca sa de traducător nu se restrînge la literatura noastră, ci cunoaște o întinsă arie care cuprinde, începînd din antichitatea elenă pînă în zilele noastre, aproape toate zonele literaturii universale, inclusiv cea a Orientului. (În paranteză fie amintit, încă din anii săi de studii de la Viena, Franyó s-a ocupat de orientalistică și cu deosebire de sinologie.) Opera lui editată se ridică astăzi la peste 60 de volume de tălmăciri și este editată în mai multe centre ale continentului, între care și Berlin. Aceleași servicii pe care le-a adus literaturii noastre, traducînd-o în limba maghiară și germană, le-a adus și culturii maghiare tălmăcindu-l printre alții și pe Ady, cu mult succes, în limba germană.

Revenind la măiastra tălmăcire a **Luceafărului**, aceasta a săvîrșit-o cu deplină competență și în limba maghiară și cea germană, pe fiecare cu particularitățile ei, redînd întocmai cu mijloace diferite, în fiecare din cele două versiuni, particularitatea românească a atmosferii și forma specifică a versificației originare.

„Ce-ți pasă ție, chip de lut,
De-oi fi eu sau altul ?

Trăind în cercul vostru strîmt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece."

— „Was tut's, du Lehmbild, ob nun ich,
Ob es ein andrer wäre ?

Ihr lässt in eurem engen Kreis
Vom Glücke euch verleiten, —
Ich aber wandle kalt wie Eis
Unsterblich durch die Zeiten !"

— „Te sár-báb, mit számit neked,
Hogy én vagy más a párod ?

Ti boldog létneke érzitek,
Bár szűk a földi katlan, —
Az én világom zord, hideg,
S a lényem halhatatlan."

VICTOR IANCU

---

*Cu ocazia apariției în Ed. Facla a volumului trilingv **„Luceafărul"** de Mihai Eminescu.

panoramic

M DE
NOSTRE
DAME

■ La Sorbona o nouă „querelle" : traducerea

S-a desfășurat de curind la **Sorbona** un Colocviu al traducerii poetice, organizat de Etiemble, directorul Centrului de cercetări asupra relațiilor culturale dintre Asia, Africa și Europa. Trei zile de intensă activitate teoretică și practică, numeroase comunicări științifice și traduceri aplicate în cele trei ateliere (chinez, japonez, arab). Cum era și de așteptat, un colocviu consacrat traducerii poetice, nu putea decît să redeștepte o mai veche „querelle". „Gîlceava" s-a purtat între aceleași două tabere : pesimiștii (orice traducere e imposibilă, trecerea limbajului poetic specific unei limbi într-o alta e un act steril) și optimiștii. Ultimilor le aparțin vocile pline de speranță ale unui Georges Mounin, M. Robel sau M. Kassai. Pentru M. Robel, cunoscut traducător al poeziei ruse și sovietice, nu există poezie intraductibilă. Un text care nu poate fi tradus nu e valabil ca text poetic. Traducerea nu constă „în a calchia, ci în a găsi echivalent". Act de încredere în munca sisifică a traducătorului, pe care reputatul lingvist G. Mounin l-a prelungit în comunicarea despre „Mnemotehnică și poezie". Apelul la vechile forme poetice, la modul în care popoarele fără scriitură își inscriu în memorie o cunoaștere rituală, magică a poeziei, a servit unei riguroase demonstrații asupra rolului primordial al „pertinențelor" pentru traducător.

Numeroase alte comunicări (J. Berque, M. Karatson, Ramiaramanana, H. Meschonnic, V. Monteil, M. Lazard ș. a.) au comentat mecanismul traducerii „pe text". Au fost astfel audiate traduceri din poezia turcă, maghiară, indiană, rusă, persană, chineză etc.

■ Editura Univers anunță ...

O succintă sinteză asupra beletristicii pe care o anunță proiectul de plan editorial pe anul 1973 al Editurii „Univers", poate releva cîteva linii de forță pe care se structurează acest sector, de natură să stîrnească optimismul oricărui lector de literatură universală. În cadrul unei meritorii diversități a colecțiilor se desfășoară un amplu spațiu literar, acoperind vaste zone geografice și temporale. Cele 174 de titluri (inclusiv rezervele de plan) trădează un efort meritoriu de a echilibra (numeric) literatura marilor clasici cu cea a scriitorilor contemporani, precum și dorința de a traduce lucrări din literaturi mai puțin familiare cititorului român (albaneză, arabă, bizantină, coreeană, daneză, finlandeză, norvegiană etc.). Semnalăm doar cîteva titluri pentru interesul pe care-l prezintă : **E. Canetti,** Orbirea, **Michel de Ghelderode** Povestiri crepusculare, **Yu Yuan,** Poeme, **Muriel Spark,** Memento Mori, **V. Woolf,** Valurile, **J. Follain,** Poezii, **Boccaccio,** Fiametta, **I. Calvino,** Străbunii noștri, **Y. Kawabata,** Țara zăpezii, **Örkeni István,** Nuvele la minut, **Dostoievski,** Opere **vol. 11, A. Voznesenski,** Poezii, Antologia literaturii precolumbiene, Antologia poeziei canadiene, **Max Jacob,** Poezii, **A P. de Mandiargues,** Muzeul negru, **T. Mann,** Corespondență etc. **În 1973 vor traduce :** Romulus **Vulpescu** (Triston și Isolda), **Ștefan Augustin Doinaș, Gotfried Benn** (Poeme), **D. Țepeneag** (Graal-Pirat de **R. Pinget), Tașcu Gheorghiu** (Poezii **de R. Sabatier**), **Nina Cassian și P. Solomon (Versuri de Paul Celan), Ion Caraion (Versuri de E. Pound), Leonid Dimov** (Versuri **de A. Belii,** și Volga petrece **a lui A. Vesiolii), Mihnea Gheorghiu** (Cîntec despre mine însumi **de W. Whitmann), Al. Balaci** (Crematoriul din Viena **de G. Parise), Virgil Teodorescu (Versuri de J. Tuwim).**

■ Sectorul de critică și istorie literară

al Editurii „Univers" prezintă pentru 1973 doar 14 lucrări originale, din care se anunță interesante următoarele : **Vladimir Streinu,** Studii de literatură universală, **Romul Munteanu,** Noul roman francez, **Savin Bratu,** De la St. Beuve la Noua Critică, **Alexandru Balaci,** Alessandro Manzoni, **Aurel Rău,** Convorbiri cu scriitori, **P. A. Georgescu,** Romanul hispano-american. **În schimb, acest an va fi un an al traducerii unor opere critice care trebuiau să-și găsească de mult locul în planurile acestei edituri. Anunțăm cu nedisimulată bucurie următoarele viitoare apariții : M. Bahtin,** Creația lui F. Rabelais și cultura populară în Evul Mediu și Renaștere, **R. Caillois,** Eseuri asupra imaginației, **Dàmaso Alonso,** Poezia spaniolă, **R. Escarpit,** Literatura și socialul, **P. Hazard,** Criza conștiinței europene, **G. R. Hocke,** Manierismul în literatură, **J. Mukarovsky** Studii de estetică, **Ortega y Gasset,** Meditații despre Quijote, **E. Panofsky,** Ideea, **G. Picon,** Scriitorul și umbra lui, **J. P. Richard,** Poezie și profunzime, **J. R. Richards,** Principii de critică literară, **T. Todorov** Introducere în literatura fantastică **(poate cea mai puțin reprezentativă lucrare a sa), M. de Unamuno,** Viața lui Don Quijote și Sancho, Antologia de eseiști spanioli și Retorica generală.

■ **Revista italiană Silarus,** care și-a făcut un punct de onoare din prezentarea și traducerea unor scriitori străini, publică în numărul din ianuarie-februarie 1973 un grupaj de poezii al poetului Anghel Dumbrăveanu. Prezentarea și traducerea aparțin lui Don Ciachir.

■ **Seară de literatură română la Havana.** A avut loc recent la Havana o seară de literatură românească în care s-au citit traduceri din poezia lui Anghel Dumbrăveanu și din proza lui Mircea Radu Iacoban. Scriitorii români au răspuns numerosului public (compus din scriitori, oameni de artă, redactori șefi de reviste și ziare,) la întrebări privind literatura română contemporană.

ARTA TRADUCERII — o problemă mereu în discuţie

Despre arta traducerii există o bibliografie bogată. Încă acuma şase decenii, G. v. Wartensleben a încercat să-i descrie modalitatea psihologică. Fără îndoială, există ceva ca şi o condiţionalitate psihică aparte în actul traducerii – : de dedublare lingvistică cu sorţi de autenticitate pe ambele planuri Cum se explică ea ? În concepţia timpului, la originea tuturor fenomenelor să găseşte o „originalitate tumultuoasă" – cosmos în fierbere clocotitoare – cauza căreia nu poate fi apropiată decît cu totul ipotetic. Gabriel Tarde, H. Bergson, E. Durkheim aveau la îndemînă fiecare o altă teorie de aproximare. În esenţă însă acestea se înrudesc : Materia este un vast cîmp al apetiţiilor, viaţa – lupta între lumi posibile. O energie universală ţîşneşte inepuizabil din sînul generos al naturii. Evoluţia e anarhică, proteiformă, multiliniară. Omul este marea ei reuşită ; el răscumpără toate eşecurile naturii. În funcţie de libertatea şi capacitatea sa creatoare omul concentrează în sinea sa toate virtualităţile universului, fiind magicianul „lumilor posibile" şi artizanul „diferenţierilor". Iată-ne deci la nivelul teoretic la care „arta traducerii" nu mai apare decît ca o problemă artizanală a diferenţierii. G. v Wartensleben nu şi-a însuşit în întregime această concepţie, dar el n-a putut nici să treacă dincolo de ea. O explicaţie satisfăcătoare a artei traducerii, în felul acesta, întîrzie. Între timp, tot mai amăgitoare se dovedesc traducerile datorate tehnicienilor puri. În condiţiile acestea, în jurul anului 1927, Wolfgang Schadewaldt se opreşte asupra **Antigonei** în traducerea lui Hölderlin. Acesta rezolvase în mod strălucitor mii de probleme de semantică şi stil, fără a fi dat în realitate altceva decît a tălmăcire personală. O tălmăcire între starea de claritate a cugetului şi demenţă, precum n-au întîrziat să sublinieze unii. În felul acesta, întreg textul oferit de Hölderlin se încarcă cu o vastă reţea de suprasemnificaţii – pe alocurea de uimitoare claritate.

„A exista înseamnă a te deosebi", spusese Gabriel Tarde. În virtutea acestei axiome, viaţa materială, socială şi spirituală a omului trece din bifurcaţie în bifurcaţie, iar factorii psihologici ai structurilor colective – : popoare şi clase sociale, specificul naţional şi stil de epocă etc. – reclamă o atenţie specială. Asupra artei traducerii ca problemă a stilului se opreşte atenţia lui H. Rüdiger, Th. H. Savary, R. A. Brower şi H. Frenz, ultimii trei investigînd problematica mai ales din perspectiva literaturii comparate. Să nu ne grăbim însă, afirmînd că de aici s-ar deschide cu siguranţă perspective mai ştiinţifice pentru rezolvarea definitivă a întregii problematici. În faza ei actuală, literatura comparativă nu face decît să „descopere" sau să „redescopere" într-un cadru universal de diferenţiere, similitudini şi diversificări. Unii mai adaugă la aceasta, pentru a evada din mrejele stereotipiilor conjecturale şi studiul „conjuncturilor". Este, fără îndoială, un plus demn de stimă. Dar în ce fel contribuie el la lămurirea condiţionalităţii creatoare a artei traducerilor ? Neoferindu-se nici un răspuns le această întrebare, A. Closs părăseşte în jurul anului 1961 perspectiva pozitivistă de pînă atunci, optînd cu hotărîre pentru lămurirea „traducerii" ca „Neudichtung". Ce vrea să spună A. Closs ? Întîi şi întîi, trebuie să mărturisim că însăşi redarea termenului într-o altă limbă este peste măsură de grea, întrucît – **dichtung** are în morfemul sintetic de mai sus un sens dinamic, notînd actul creator, şi nu unul rezultativ, de „poezie" ca atare. La fel prefixul ‚neu-" suscită un indice de „originalitate". „inovaţie", „modernitate" sau, pur şi simplu, „prospeţime" structurală şi valorică ca rezultat al unui act creator de pronunţată autenticitate. În felul acesta, arta traducerii este considerată pe baza unor mari reuşite în tălmăcirea operei literare – traducerile lui Ştefan George din Dante, Baudelaire, Mallarmé, prerafaeliţii englezi, ale lui Rudolf Alexandre Schärder
englezi, ale lui Rudolf Alexandre Schörder peare, Racine, Pope, Gezelle, T. S. Elliot etc. – drept efectul unui act autentic de creaţie poetică

Dar teoretizarea operei de traducere nu se opreşte aci. Precum se ştie, în lingvistica modernă, limbii îi revin trei funcţii : comunicare, expresie, explorare. Dacă este vorba numai şi numai de comunicare, pentru a face posibiă transmisia aceleaşi informaţii în două limbi diferite, este suficient ca traducătorul să înţeleagă „conţinutul" informaţiei şi să l structureze după normele gramaticale ale limbii destinatare „langue d'arrivée", „Zielsprache"). Maşina de traducere, într-o zi, va putea să execute această muncă desigur cu mare precizie ! Dacă însă e vorba de „expresie", adică de a prezenta unui public de o limbă diferită, personalitatea singulară a unui om de litere, de a proiecta în lumea obişnuită a unui public oarecare, luminile particulare ale spiritului unei personalităţi singulare de altă limbă, situaţia se complică. Versuri ca acestea : „Amintirea curge lin, / Curge lină, zi şi nopţi, / Ca din teascuri şi din lin ..." etc. nu constau numai din morfeme, fiecare cu forma gramaticală specială şi cu cîmpul semantic particular, ci, totodată, lor le corespunde o mască şi un gest, care pun pe tălmăcitor în faţa unui mare număr de probleme ce, evident, întrec sfera unei transpuneri interliniare corecte. Prin urmare, situaţia traducătorului se complică. Dar, fireşte, ea se complică infinit mai mult, dacă în cadrul operei de traducere, prin mijloace adecvate ale cuvîntului, e vorba de a explora şi domeniul spiritual al operei traduse asupra căruia deobşte apasă faima de a fi inefabil. Acum intră în joc tot ce într-o operă literară ca structuri motivice **sui generis**, mesaj, tectonică, ritm şi tonalitate este vecin cu acel „significant nonsense", asupra căruia stăruie în mod particular în poetica sa L. Forster.

În monografia dedicată lui Ady Endre, pătrunzătorul A. Schönpflin vorbeşte despre „logica marei agitaţii", prin care se modelează opera în specificitatea ei. Asemănător, Michel Henry în lucrarea **L'Essence de la manifestation** (1964) se crede îndreptăţit să conchidă că „patetismul absolutului nu constă în contingenţa ci în esenţa sa". Juxtapuse, textele acestea, după sensibilitatea noastră, se întregesc şi se explică reciproc, permiţîndu-ne să afirmăm ca fapt deosebit de relevant pentru desluşirea problemei pe care o urmărim, că la baza oricărei logici poetice, indiferent de gradul pretenţiei de autonomie, se găsesc şi anumite năzuinţe valorice care nu ţin exclusiv de domeniul raţiunii. În consecinţă, în literatura contemporană, mult evoluată faţă de „nivelul" axiologic al creaţiei de acuma şaptezeci şi cinci sau numai treizeci de ani, tot ce ţine de domeniul inefabilului ţinteşte în confruntarea permanentă între emiţător şi receptor, spre o mobilitate spirituală nemaipomenită şi din partea receptorului, inclusiv a traducătorului.

Aş susţine că în era perfecţionării continue a ordinatoarelor, momentul nu este departe cînd. în urma unor investigaţii matematice tot mai diferenţiate şi rafinate, decodarea unei opere de artă se va citi cu aceeaşi plăcere ca opera în textualitatea ei originală. În faza aceasta a investigaţiilor, traducerile operei vor putea fi compulsionate şi ele la nivelul celor mai subtile nuanţe. Va fi deci momentul cînd fiecare cititor, avînd într-o mînă textul originar şi în cealaltă traducerea cea mai bună, coroborîndu-le cu codurile lor, va fi în situaţia de a reîncepe de la zero cunoaşterea valorii lor. Cît ne mai separă de acest moment, nu ştim. Pînă la el, trebuie să ne mulţumim să comparăm opera cu traducerea – fiecare, după cum i-o permit sensibilitatea şi cunoştinţele. Ceea ce, în ultima analiză, nu e deloc rău.

ANDREI A. LILLIN

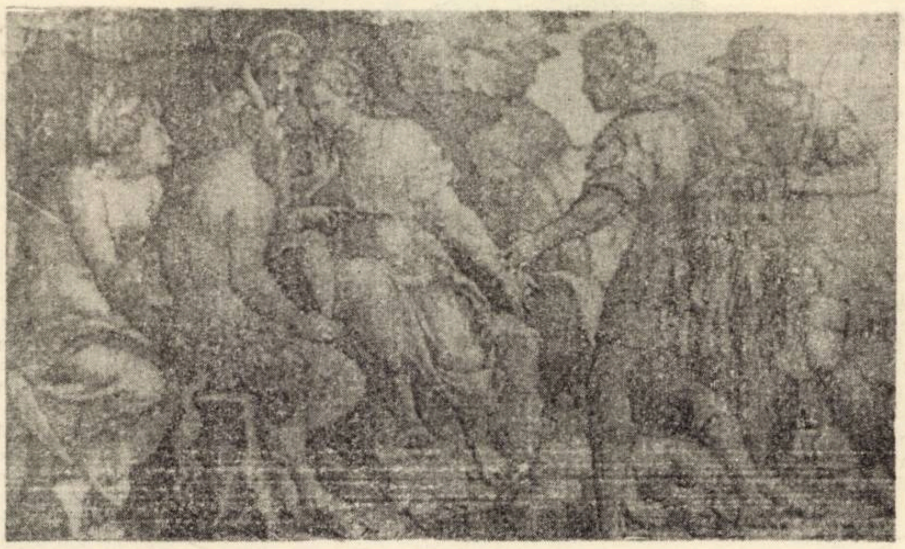

GEORG PENCZ Achile şi Chirone (gravură în metal, sec. XVI.)

ARS ANTIQUA

Traducerea textelor poetice greceşti sau latine în limba noastră, ca de altfel în orice limbă modernă, pune faţă de orice alte traduceri din literaturile europene cîteva probleme în plus. Situaţia poeziei, după cum se ştie, era în antichitate total deosebită de aceea de azi. La greci, elegia se recita însoţită de flaut, odele pindarice, ca să nu mai vorbim de poezia dramatică, se cîntau de solişti şi cor, însoţite de orchestră şi dans. Artele nu erau diferenţiate şi textele rămase (văduvite de partituri) sînt asemenea unor librete cărora nu li se cunoaşte muzica. Nu exista rigoare a textelor recitate şi cuvîntul îşi primea adevărata valoare doar în funcţie de mişcare şi sunet. Dansul ca şi orchestraţia însă îşi aveau nevoile lor de care cuvîntul trebuia să ţină seama. Rămaşi doar cu partea narativă ne-am putea face cu oarecare greutate o idee de ceea ce a însemnat „spectacolul" unei ode pindanice, de exemplu.

Făcînd însă abstracţie de acest impediment, sau rămînînd doar la textele ce se recitau însoţite de instrumentele de suflat sau coarde, rămîne schema metrică specifică şi diferită de a limbilor moderne. Această metrică se poate asemăna cu o limbă deosebită de a noastră iar familiarizarea cu ea reclamă un exerciţiu îndelung. A o prezenta într-o limbă modernă, tot în metrica veche, ar însemna, după cum se exprimă un exeget, a traduce un scriitor dintr-o limbă necunoscută, în altă limbă necunoscută. Hexametrul, pentametul, versul asclepiad, alcaic, safic, strofele de formă fixă, întreaga metrică antică, avînd în vedere cantitatea şi nu accentul – ca în versificaţia modernă, – face cititorul de azi să nu se poată apropia cu uşurinţă de un poet antic tradus în metrică antică. De aici necesitatea altor încercări.

Trei sînt modalităţile cunoscute.

Traducerea în proză, care are avantajul unui text ce surprinde mai exact înţelesurile – în măsura în care o traducere le poate surprinde fără să sacrifice sau să modifice ideile de dragul formei. Astfel a procedat E. Lovinescu atunci cînd s-a străduit să echivaleze în româneşte versurile din Odiseea şi Eneida. Iată cum începe prima: „Muză, povesteşte-mi despre bărbatul mult iscusit care, după ce a dărîmat zidurile sfinte ale Troei, a rătăcit vreme îndelungată prin cetăţile multor neamuri şi le-a iscodit obiceiurile", fraza fiind poate mai accesibilă hexametrului care sună astfel în traducerea lui Cezar Popacostea

Cîntă-ne, muză, pe mult iscusitul
bărbat Odysseus,
care amar rătăci dup-a sfintei cetăţi
prăbuşire.
Multe cetăţi cunoscuse şi sufletul
multor popoare,

şi are o măreţie a lui care, orice s-ar spune rămîne inegalabilă.

Astfel am ajuns la a doua modalitate ce încearcă să păstreze structurile antice, chiar dacă uneori sînt uşor corectate. Dar pentru a rămîne la schemele metrice specifice, traducătorul este pus la o grea încercare. Antologia Adelinei Piatkowski, anexă la *Literatura Elină* a lui Jean Defradas sau *Antologie lirică greacă* a Siminei Noica, stau mărturie. Murnu a tradus astfel *Iliada* iar alţi traducători (Al. Pop, George Fotino etc.) numeroase texte tragice.

A treia modalitate este traducerea în conformitate, pe cît e posibil, cu versificaţia modernă. Printre primele încercări de acest fel, *Odiseea*, versiunea Murnu, în care se foloseşte endecasilabul, mai accesibil, după părerea traducătorului şi a unor exegeţi, unui cititor modern. Iată începutul pentru a se putea face comparaţia cu cele anterioare :

O, muză, cîntă-mi mie pe bărbatul
Viteaz şi iscusit, care-ntr-o vreme
Cînd el cu măiestria lui făcuse
Pustiu din ziduri sfinte de la Troia
Nemernici amar de ani pe lume
Şi cunoscu pe drumul lui tot felul
De oameni, de oraşe şi de datini...

O traducere în metru modern şi cu rimă a dat N.I. Herescu din Horaţiu şi Catul. Iată o strofă din *Către Venera* (I, 30), odă în metru safic :

O, Venus, în Cnida şi-n Paphos
regină,
Îţi lasă plăcutul tău Cypru, şi vină
În casa Glycerei : cu daruri de seamă
Şi fum de tămîie te cheamă.

Lipsa de spaţiu ne sileşte să nu cităm originalul ori să facem trimiteri la alte echivalenţe româneşti. Traducătorul păstrează numărul de versuri ale originalului spre deosebire de alţii care recurg la numeroase perifraze.

Victor Eftimiu în volumul *Trei clasici* (Eshylos-Eumenidele, Sofokles-Edipos-Tiran, Evripides-Helena), încearcă toate aceste modalităţi traducînd prima tragedie, aproape de metrul antic, a doua de metru modern,cu rimă, a treia în proză.

S-ar putea încerca în conformitate cu metrica modernă o traducere în versuri albe, prezentînd un dublu avantaj : ar păstra farmecul poetic prin ritmul şi muzicalitatea lor, dar în acelaşi timp ar fi mai accesibile cititorului modern familiarizat cu această formă utilizată azi frecvent.

Obiecţiile faţă de asemenea îndrăzneli au venit de la anumiţi conservatori care doresc să se păstreze schemele clasice. Aceştia, oricîtă dreptate ar avea uită nu numai „moderniatea" versurilor clasice, dar şi nevoile psihologice ale modernilor. Poezia fiind astăzi autonomă, un traducător ar putea insista asupra rigorilor poetice, făcînd abstracţie de imixtiunea altor arte ce au determinat anumite structuri, străine spiritului poetic. Ca în orice încercare de acest fel însă, totul este în funcţie de posibilităţile, talentul şi afinitatea traducătorului. Orice modalitate poate fi bună dacă reuşeşte să transmită fiorul poetic.

ION MAXIM

Traducerea ca re-creare a operei

Ca-n multe alte cazuri, etimologia verbului **a traduce** ne propune o meditație fecundă asupra problemei tălmăcirii într-o altă limbă a operelor literare. Latinescul **traduco** inseamnă „a trece dintr-un loc în altul", „a strămuta", „a transporta". Spațiul **din care și în care** traducem il constituie spațiul fictiv a două **limbi** mai apropiate **sau mai** indepărtate ca univers **lingvistic**; dar nu **spațiul vorbirii** cotidiene, ci **spațiul cultural** al celor două **limbi**, adică tărimul de **valori artistice**, înțeles ca **structură ce** degajează complexul **inextricabil** al unei anumite semnificații cristalizind **într-o** anumită formă. Chestiunea care se pune este **următoarea: ce anume** transportăm dintr-o limbă în **alta**: forma? sensul? valoarea? Să examinăm, pe **rind**, aceste posibilități.

Cum **nici** o operă de artă, și mai ales operele **poetice**, nu este conceput in afara unei anumite **forme specifice**, care-i aparține exclusiv ei, care constituie **individualitatea** sa absolut particulară, ni se pare evident că traducătorul nu poate face abstracție de acest element. A traduce un sonet, formă fixă prin excelență, neglijind prozodia sa specifică (cele 14 versuri, endecasilabice, grupate in două catrene și două terține, cu o anumită dispoziție a rimelor etc.) inseamnă a trăda o anumită structură literară, a-i trăda tocmai **literaritatea**, deci a face operă de vulgarizare, confundind un element specific (structura prozodică) cu altul (conținutul semnificativ). Tot așa, a traduce o poezie in proză denotă o evidentă lipsă de sensibilitate artistică față de **inefabilul** ei, față de acel **nu-știu-ce** care o face să trăiască exclusiv prin sine, nepermițind o altă alcătuire verbală. In sensul acesta, oricit ar părea de indrăzneață și ciudată afirmația pe care o vom face, avem neta impresie că tălmăcirile in proză ale lui Baudelaire și Mallarmé făcute poemelor lui Edgar Poe nu sint traduceri, in adevăratul inteles al cuvintului: ele invită la original, ele sugerează cititorului francez ceea ce **ar putea să fie** poemele lui Poe, dar nu le re-creează in spațiul cultural al limbii franceze. Este nespus de bizar că doi poeți atit de mari, ei înșiși adepți ai prozodiei clasice, au manifestat o asemenea atitudine față de structura formală a poeziei poeștii. O atare atitudine denotă, fără indoială, un scepticism marcat față de posibilitatea traducerilor poetice. Să fie oare justificată o asemenea poziție? Personal, socotim că nu. Spațiul cultural al unei limbi e un tărim de virtualități: cel puțin pentru limbile avind aceeași origine, sau una apropiată, nu există formă literară care să nu poată fi strămutată, trecută dintr-o limbă in alta. Bine ințeles, cu condiția unui anumit efort de creație. Căci, ce anume reprezintă o formă artistică, dacă nu o structură verbală, inchisă în sine, cristalizind in spațiul fictiv al unei limbi? Ori, o asemenea structură poate fi oricind re-creată in spațiul fictiv al unei alte limbi, indicele ei de valabilitate literară fiind tocmai diferența intre ea, intre acea formă, și materialul limbii in cadrul căreia ia ființă. A-l traduce pe Poe nu inseamnă neapărat a imita întru tocmai versificația sa, ci a realiza — in limba in care se traduce — aceeași diferență de expresie, același efort de individualizare pe care l-a realizat Poe față de limba sa maternă. Tendința spre formă, adică aspirația spre o structură unică e aceea care dă valoare traducerii, nu identitatea exterioară, geometrică, intre original și tălmăcire. Opera unui poet care a luptat cu materia amorfă a limbii sale nu poate fi încorporată artistic într-o altă limbă, fără efortul egal, fără lupta traducătorului cu elementele rebarbative ale propriei sale limbi. Iar rezultatele acestei cumplite incleștări depind de posibilitățile pe care traducătorul le are și este dispus să le arunce în luptă. Ceea ce, în original, poate să fie rezultat al spontaneității creatoare — în traducere — efect al unei deliberate voințe artisice, cu atît mai prețios cu cît a fost obținut în condiții de mare dificultate.

De obicei, fidelitatea față de structura formală a unei opere poetice implică — vai! — sacrificarea elementelor de conținut, o sărăcire a semnificațiilor originalului. In ultimul timp, lingviștii ne avertizează mereu că, dacă denotațiile unui cuvint pot fi transpuse peste granița a două limbi, conotațiile — în schimb — se pierd pe drum. Cuvintele românești **doină** sau **dor** nu au echivalent in altă limbă, termenul nostru **iobag** rămine de neințeles intr-o cultură care nu s-a grefat pe anumite structuri sociale; se spune că arabii au zeci de termeni pentru a numi **cămila,** fiecare cu conotațiile sale particulare. Ce să mai spunem despre anumite expresii idiomatice?... Toate aceste obiecții, prețioase pentru lingviști, nu au aceeași importanță pentru esteticieni și mai ales, pentru creatorii de poezie. Rolul unui poem este acela de a fi un obiect estetic, de natură verbală, capabil de a crea in cititor o anume **stare poetică.** Așadar, problema care se pune traducătorului de poezie este aceea de a strămuta, peste granițele unei limbi, nu aceeași alcătuire de cuvinte, nu aceeași expresie verbală, ci o expresie verbală capabilă să producă — in cititorul traducerii — **aceeași stare poetică** pe care a provocat-o structura verbală a originalului în cititorul acestuia. **Cum anume** se realizează acest miracol, ce echivalențe verbale va folosi traducătorul — acestea sint lucruri care țin de capacitatea creatoare a celui care traduce. Ca și în cazul operei originale, cititorul sau criticul sînt chemați să consemneze doar starea de fapt: reușita sau eșecul. Desigur, eșecurile le intîlnim la tot pasul. Dar, nu e mai puțin adevărat, reușitele, de asemenea, nu pot fi tăgăduite. Lingviștii au o concepție oarecum statică, spațială, asupra traducerii: o consideră un fel de decalc, o copie fidelă ale cărei elemente verbale trebuie să acopere perfect elementele originalului. Dimpotrivă, traducătorii de poezie au o opinie oarecum dinamică, temporală, asupra tălmăcirii artistice: un poem este o partitură verbală a cărei execuție (lectură) iveşte in lector o anumită stare de spirit, starea poetică; traducerea înseamnă re-scrierea, re-crearea acestei partituri verbale, cu elementele unei alte limbi, pentru a stirni în noul cititor o stare poetică cît mai apropiată de cea a **originalului**. Singura problemă cu **adevărat majoră**, și dificilă, care se ridică pentru traducătorul de poezie este aceea de a institui modalitatea în care poate fi cit mai fidel originalului: uneori, el sacrifică elemente ce țin de structura formală, alteori elemente de ordin semantic, — totul pentru a determina, în spațiul virtual al limbii sale, apariția unei structuri verbale inedite care repetă o anumită **experiență estetică** dintr-o altă limbă: aceea a originalului. Raportată la spațiul cultural al limbii in care a fost realizată, traducerea unui poem trebuie să fie cît mai originală: ea e chemată să nu repete nimic sau să repete cit mai puțin din experiența artistică a acestei limbi, adică să nu se asemene nici măcar cu creațiile originale ale traducătorului (în cazul cind acesta este el insuși, poet); in schimb, ea e chemată să repete in noul spațiu cultural, cit mai mult din experiența artistică a limbii din care a fost tradusă: tălmăcind pe Valéry, de pildă, trebuie să se simtă copleșitoarea influență a lui Mallarmé; după cum traducind pe Eliot trebuie să transpară componentele dantescă, provensală și laforguiană care caracterizează lirica respectivă; după cum transpunind pe Hölderlin, poezia românească trebuie să se intilnească cu Schiller și Pindar.

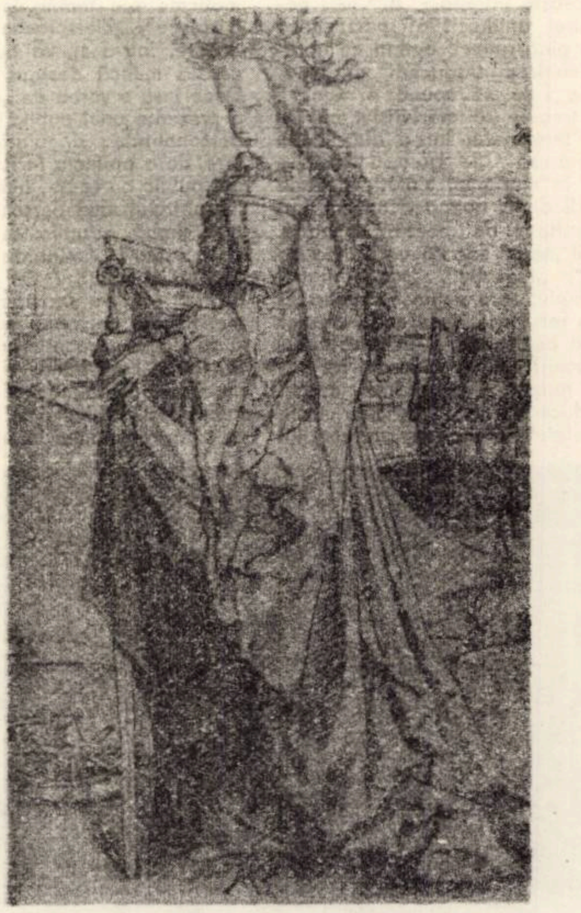

MARTIN ZASSINGER Sfînta Ecaterina
(gravură pe metal, sec. XVI.)

Definită astfel, traducerea inseamnă, fără indoială, un transport de **valoare estetică** dintr-o limbă in alta. Oricît de fidelă, în litera sau spiritul ei, față de original, o traducere de poezie care nu devine o valoare poetică in limba in care a fost realizată rămine o simplă tentativă culturală, utilă — poate — unor scopuri didactice, dar incapabilă să se constituie ca monument de artă. E de la sine ințeles că creațiile care solicită, in mai mare măsură, ambiția de a fi traduse sint capodoperele liricii universale. De aici, temerarul pariu cu ei înșiși, riscanta aventură, enorma responsabilitate ce incumbă traducătorilor de poezie. Și totuși, tentativa trebuie asumată. Desigur, un cititor cult, exigent cu sine insuși, sau un poet care vrea să-și desăvîrșească cultura de specialitate, vor căuta să citească marile opere ale liricii universale în original. Traducerile de poezie nu au intenția de a frina această aspirație firească, și nobilă, nici — la drept vorbind — de a rivaliza cu operele originale. Dar nu e mai puțin adevărat că o literatură originală are nevoie, ca de aer, de confruntarea permanentă a posibilităților plastice ale limbii sale cu formele de cultură străine, de gimnastica spirituală care o constituie traducerile. Dacă toate capodoperele artelor plastice din lume se intilnesc intr-un fel de muzeu imaginar, gata oricind de organizat, întrucît piatra și bronzul, desenul și culoarea reprezintă un limbaj universal, — traducerile formează, la rîndul lor, locul geometric verbal în care marile valori literare, și îndeosebi poetice, ale umanității izbutesc să vorbească fiecărui popor în limba lui particulară, transgresînd barierele lingvistice. A ajunge să putem scanda un vers memorabil din Dante, Shakespeare sau Goethe în limba română inseamnă a confirma, a actualiza virtuțile latente ale graiului nostru național, a dovedi — indirect — că Eminescu, Blaga, Arghezi sau Barbu pot să stea alături de ei. Temerare, pîndite de multiple și nebănuite riscuri, traducerile de poezie demonstrează că marile valori lirice nu pot fi împrumutate și asimilate decît re-creîndu-le în spațiul setos de inefabil al propriei noastre limbi.

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

Mallarmé

In traducerea lui Ștefan Aug. Doinaș

Brise marine

La chair est triste, hélas! et j'ai lu tous les livres.
Fuir! là-bas fuir! Je sens que des oiseaux sont ivres

D'être parmi l'écume inconnue et les cieux!
Rien, ni les vieux jardins reflétés par les yeux
Ne retiendra ce coeur qui dans la mer se trempe

O nuits! ni la clarté déserte de ma lampe
Sur le vide papier que la blancheur défend
Et ni la jeune femme allaitant son enfant.
Je partirai! Stecmer balançant ta mâture,
Lève l'ancre pour une exotique nature!

Un Ennui, désolé par les cruels espoirs,
Croit encore à l'adieu suprême des mouchoirs!

Et, peut-être, les mâts, invitant les orages
Sont-ils de ceux qu'un vent penche sur les naufrages

Perdus, sans mâts, sans mâts, ni fertiles ilots...
Mais, o mon coeur, entends la chant des matelots!

Pagină din Cronica de la Nürnberg

Briză marină

Vai! carnea-i tristă, cărțile — le-am citit pe toate.
Să fug de-aici! Departe! Simt păsări îmbătate
De ceruri și de spume necunoscute-n vînt!
Nimic, nici parcul palid în ochiul meu răsfrînt

Nu-mi va reține pieptul muiat în valuri grele,
O, nopți, nici limpezimea pustie-a lămpii mele
Pe foaia ocrotită de albul ei păgîn,

Nici tînăra femeie cu pruncul mic la sîn.
Ah, vreau să plec! Tu, navă, ridică-n balansare
Ancora spre limanuri exotice cu soare!
Un vechi Plictis, ce-n crude speranțe se destramă,
Mai crede-n fluturarea din urmă de năframă!

Și poate-aceste pînze, ademenind furtuni,
Sînt dintre cele-mpinse de vînturi în genuni,
Nici țărm mănos, nici pînze — pierduți, pierduți cu toții...

Dar, inimă, ascultă cum cîntă matelotii!

Despre supleţea limbajului

În principiu, scriitorul lucrează fiecare carte pe rînd ; poate, cel mult, să mediteze întretimp la altă lucrare. În practică, se lasă călăuzit de plăcerea donjuanescă a schimbării şi întreţine relaţii cu două-trei-patru lucrări simultan. Pe de o parte, pentru a evita saţul psihologic şi ineluctabilul plictis ce sunt consecinţa excesului monoton de concentrare a atenţiei asupra unui singur subiect ; pe de alta, pentru că gimnastica asta mintală — de alternare a modalităţilor de exprimare, efortul de adaptare la un alt sistem de gîndire şi de construcţie — păstrează supleţea spiritului. Aşa încît, la acest început de an, îmi consacru timpul de lucru literar (pentru că apare şi reversul monotoniei : saţietatea varietăţii, căreia, în ceea ce mă priveşte, îi caut leacul în practicarea unor arte-surori — grafică, film, regie etc.), mi-l consacru zic, unor cărţi aflate în stadii relativ apropiate de finisare. Una este François Villon, **Versuri** (o nouă versiune, realizată la două decenii distanţă de cea juvenilă, de la 18 ani, cartea apărută în 1958), ediţie bilingvă şi ilustrată, a cărei prezentare grafică o asigur ; volumului, terminat încă din 1971 şi urmînd să apară la editura „Albatros", îi aduc ultimele adăugiri şi îmbunătăţiri. De altfel, lucrului de desăvîrşire la Villon îi datorez — printr-un „accident", fericit pentru mine — culegerea de **Poezii** (balade, cîntece, lamentaţii, carole şi rondeluri) de Charles d'Orléans, pe care-am isprăvit-o în primele zile ale lui ianuarie. Să mă explic. Anul trecut, pe la jumătatea lunii decembrie, constrîns de-o gripă lungă să stau în casă, mi-am spus că e momentul potrivit să dactilografiez — adică să fac o treabă pur mecanică, nesolicitînd cine-ştie-cît creierul — versiunea franceză a **Cronologiei sinoptice,** tabel de date şi de concordanţe istorice şi culturale, care deschide noua ediţie. Tot printre paginile ce mai trebuiau dactilografiate se numărau şi cele ale unui scurt text de Rimbaud (o lucrare-n clasă, de la 16 ani), text consacrat lui Villon şi pe care, împreună cu alte cîteva, datorate altor scriitori, români şi francezi, l-am inclus într-o **addenda** la finele cărţii. Încă din prima propoziţie, Rimbaud citează trei-patru versuri din nişte rondeluri de Charles d'Orléans. Cum în note voiam să indic sursa bibliografică exactă, am tras din raft ediţia lui Pierre Champion şi-am început s-o răsfoiesc spre a identifica zisele citate. Un anume farmec aţipit al tinereţii mele — îl citisem prima oară pe d'Orléans pe la 16—17 ani, ca să mă familiarizez cu epoca lui Villon — s-a dezmorţit la această nouă lectură pe sărite şi, fără să bag de seamă, am dat maşina de scris la o parte şi-am început să „transcriu" pe româneşte un rondel, apoi altul şi altul.... Am abandonat munca uşoară (cum speram !) a finisării la Villon, şi m-am lăsat furat de muzica acestui al doilea mare poet medieval (şi modern) ignorat, care i-a fost prieten şi contemporan studentului. Fireşte că Villon este sensibil mai important — cu toate că ierarhizările literare sunt o aberaţie, de la o anume treaptă de valoare în sus : pe lîngă frumuseţea intrinsecă operei însă, la celebritatea lui a contribuit în bună măsură şi o biografie spectaculoasă, o viaţă cu aer de poveste romanţată, bogată în tribulaţii de tot felul — suplicii, închisoare, riscul spînzurătorii, chefuri, încăierări, spargeri, amoruri venale şi iubiri inaccesibile, vagabondaj, călătorii, delincvenţă, sfîrşit rămas încă sub pecetea tainei. Desigur, şi poezia, o poezie care, prin încărcătura de omenesc anulează spectrul „modei" căreia îi era tributară : formula „testamentului" fiind curentă în epocă, tematica zădărniciei, a „dansului morţii", iarăşi, motivul regretului-vremii-care-se-duce, la fel, aproape un poncif al creaţiei artistice medievale, toate, motive şi teme, cu sorgintea în antichitatea romană sau în mitologia biblică. Fortuna literară a prinţului-poet — atît de poet, încît uiţi că a fost prinţ — s-a dovedit mai vitregă : el n-a avut parte de un Marot ca editor, contemporanii şi posteritatea imediată l-au considerat numai un personaj politic şi istoric, neglijînd truverul, lăsînd celuilalt, tîlharului de geniu, gloria de-a domina timpul şi de-a-nfrunta eternitatea. Şi, totuşi, d'Orléans,rănit grav la Azincourt, în 1415, a stat 25 de ani prizonier la englezi. În captivitate, şi-a scris o bună parte din balade şi la el, patriotismul nu e doar o temă poetică, un motiv de exerciţiu liric (precum la Villon, în faimoasa **Baladă contra duşmanilor Franţei**). Villon nu trăise tragedia sfîşietoare a dorului de plaiul natal, dor care, pentru ilustrul lui confrate nu era o ficţiune literară, ci o crîncenă realitate. Şi biografia princiarului, în ale cărei detalii nu-i aici locul să intru, e romanţabilă : numai că vicisitudini de tot felul i-au ţinut multă vreme opera departe de conştiinţa publică, asupra căreia concizia admirabilă a rondelului a avut mai puţin efect. Cu toate astea, rondelurile (şi cîntecele) lui sunt astăzi, prin modernitate, tot atît de apropiate sufletului contemporan, pe cît sunt baladele lui Villon, sonetele lui Shakespeare, cele ale lui Dante ori cele ale lui Du Bellay. Însuşirea lor dominantă este oralitatea, care le imprimă sunetul unei confesiuni şoptite şi le dă un aer de familiaritate, sugerind o convorbire intimă între doi amici — poetul şi cititorul — formulă poetică susceptibilă a pătrunde lesne în sufletul oricui. Discreţia sentimentelor, un anume scepticism amabil, o înţelepţie fără ifos, omenia şi varietatea subiectelor „de rînd", dezbărate de pompă curteană, fireşti şi cotidiene ca nişte însemnări de jurnal intim (ici — un cîntec de leagăn glumeţ, colo — o conversaţie cu un negustor de mărunţişuri, dincoace — un pamflet-caricatură contra fanţilor partizani ai modei vestimentare noi, dincolo — un bilet de amor) fac din cele peste 300 de rondeluri tot atîtea giuvaiere de bun-gust, de sensibilitate, de artă rafinată, cu atît mai greu de restituit într-o altă limbă, fie ea şi româna, descendentă, ca şi franceza, din acelaşi părinte latin. Aş spune, parafrazîndu-l pe Oscar Wilde, că Charles d'Orléans şi-a pus geniul în rondeluri, iar în balade numai talentul. Cazul lui, păstrînd proporţiile, e asemănător — în privinţa injustei posterităţi — cu al altui poet de excepţie, strălucit rondelist şi el, ale cărui erori în comportamentul social au înrîurit multă vreme şi conştiinţa critică şi pe cea a cititorilor, îndepărtîndu-i de operă : Macedonski (luînd partea lui Caion în odioasa acuzaţie de plagiat adusă lui Caragiale, insultînd suferinţa lui Eminescu, dar scriind **Nopţile, Avatar, Reîntoarcerea, Poema rondelurilor,** indiscutabile capodopere, şi nu numai ale literaturii noastre . . .).

„Aventura" d'Orléans, consumată febril în trei săptămîni, mi-a determinat revenirea în contemporaneitatea noastră, şi am zăbovit asupra unui volum de versuri originale, **Balade, blesteme, bocete,** pe care-l mai ţin la „învechit", dar care, într-un fel, este încheiat.

Am făcut o pauză de „respiraţie", sporind sumarul unei culegeri de poezie românească modernă, culegere pe care o traduc în franţuzeşte, **Mes dix classiques roumains modernes** (Bacovia, Barbu, Blaga, Matei Caragiale, Călinescu, M. R. Paraschivescu, Al. Philippide, Pillat, Vinea, Voiculescu), din care am publicat pînă acum, în anii din urmă, Bacovia (în „Ateneu") şi Barbu (în „**Luceafărul**"), şi din care, adăugind alte cîteva nume, voi extrage, un disc, pe care-l pregătesc la „Electrecord" ; chiar dacă-l amîn mereu pe admirabilul propagator de cultură care este Teodor Carţiş, hrănindu-l cu făgăduieli şi profitînd de faptul că a înţeles de ce o asemenea treabă de creaţie nu poate fi executată contractual la o dată fixă prestabilită, „inspiraţia" refuzîndu-se încăpăţînat somaţiunilor contabile. Lucru înţeles, de altfel, şi de editura „Univers", care aşteaptă de aproape 8 ani **Tristan şi Isolda.** Iniţial, cartea urma să fie o traducere a excelentei repovestiri moderne semnate de ilustrul romanist francez Joseph Bédier. Pînă acum vreo doi ani, încercasem 6 formule stilistice diferite, pe care le-am abandonat rînd pe rînd. În '70 am găsit ceea ce consider soluţia mea optimă, contemporană şi exactă istoric : o versiune care-mi aparţine în concepţie, întemeiată pe fragmentele originale rămase precum cioburile arheologice de pe urma unui vas antic a cărui formă poate fi propusă de reconstituiri felurite. Pînă acum, Bédier (în 1900) şi alt romanist valoros, André Mary (în 1941) şi-au propus, cititorilor din Franţa şi de pretutindeni, „reconstituirile" lor (care utilizau, în chip fericit, vestigiile rămase). În primele zile ale anului viitor, sper ca publicul românesc să poată judeca „reconstituirea" pe care i-o propun la rîndu-mi într-o formulă ce-mi aparţine, şi-n temeiul căreia, iambul rimat alternează cu proza ritmată, versul alb cu cel liber şi cu proza „proză", folclorul breton cu subtilităţile retorice ale lui Thomas, cavaleria interpretată de danezi ori de italieni cu naivitatea prozei anonime franceze ş.a.m.d.

Dacă tot în acest '73 am să închei culegerea de vechi folclor francez şi-am să realizez şi spectacolul muzical (pe aceeaşi temă), spectacol pe care-l pregătesc pentru şi cu Tudor Gheorghe, cred că, în acest plan, al traducerilor, am să pot considera, cu oarecare satisfacţie, contribuţia pe care-am adus-o la îmbogăţirea schimburilor dintre două culturi de tradiţie neo-latină.

ROMULUS VULPESCU

François Villon

In traducerea lui Romulus Vulpescu

BALLADE des menus propos

Je connois bien mouches en lait,
Je connois a la robe l'homme,
Je connois le beau temps du laid,
Je connois au pommier la pomme,
Je connois l'arbre a voir la gomme,
Je connois quand tout est de mêmes,
Je connois qui besogne ou chomme,
Je connois tout, fors que moi mêmes.

Je connois pourpoint au collet,
Je connois le moine a la gonne,
Je connois le maître au valet,
Je connois au voile la nonne,
Je connois quand pipeur jargonne,
Je connois fous nourris de cremes,
Je connois le vin a la tonne,
Je connois tout, fors que moi mêmes.

Je connois cheval et mulet,
Je connois leur charge et leur somme,
Je connois Biatris et Belet,
Je connois jet qui nombre et somme,
Je connois vision et somme,
Je connois la faute des Boemes,
Je connois le povoir de Rome,
Je connois tout, fors que moi mêmes.

Prince, je connois tout en somme,
Je connois couloures et blêmes,
Je connois mort qui to' consomme,
Je connois tout, fors que moi mêmes.

Donato Veneziano

BALADĂ a ziselor mărunte

Cunosc de ce-i în lapte-o muscă ;
Cunosc tot omul, pe dulamă ;
Cunosc cînd plouă, cînd se uscă ;
Cunosc tot pomul după poamă ;
Cunosc un arbor, după coamă ;
Cunosc la trînd cînd se-aşternu ;
Cunosc cînd toate sînt de-o seamă ;
Cunosc tot, doar pe mine nu.

Cunosc un laibăr cînd văd gaica ;
Cunosc monahul după glugă ;
Cunosc la camilafcă maica ;
Cunosc stăpînul după slugă ;
Cunosc cînd lotru-n jerg îndrugă ;
Cunosc de ce-s graşi unii-acu' ;
Cunosc ce vin e, cînd e-n ţiugă ;
Cunosc tot, doar pe mine nu.

Cunosc de ce-i iritic Hus ;
Cunosc papistăşescul crez ;
Cunosc de-s paţachine-au nu-s ;
Cunosc că dorm dacă visez ;
Cunosc abacul la merchez ;
Cunosc ce-i „fără" şi ce-i „cu" ;
Cunosc un murg după nechez ;
Cunosc tot, doar pe mine nu.

ÎNCHINARE

Cunosc tot, Prinţe, fără glumă ;
Cunosc tot ce cunoşti şi tu ;
Cunosc că Moartea ne sugrumă ;
Cunosc tot, doar pe mine nu.

JOHN STEINBECK:

Și atunci brațul meu s-a frînt

M-au interesat intotdeauna sporturile dar mai mult ca observator decît ca participant. Mi se pare că orice sport este o practică, probabil inconștientă, a luptei pe viață și pe moarte pentru existență. Echipele noastre sportive simulează războiul cu strategia, tactica, logica, eroismul și lașitatea sa. Competițiile individuale de orice gen cuprind ingredientele sigure ale luptei solitare, care au rămas de milioane de ani mijlocul de a supraviețui. Grecii incepeau instrucția unui soldat invățîndu-l să danseze. Ritmul, precizia și coordonarea dansului făceau din hoplit un infern in luptă.

Chiar și cuvintul „sport" este interesant. El este o prescurtare a cuvintului „disport" — a duce cu sine pentru a se amuza. Din cele mai vechi timpuri oamenii s-au jucat cu ușurință cu lucrurile mortale, serioase, astfel incît le pot suporta cu ușurință, cu excepția grecilor, care in competițiile lor ofereau otrava rezistenței, forței și credinței lor in zei. Probabil că valorile și zeii noștri s-au schimbat.

Propria mea participare la sporturi a fost complet neinsemnată. Odată aruncam sulița destul de promițător pină cind mi-am rupt brațul. Eram bun la box, mai ales fiindcă il uram și doream să se termine o dată și să plec. Asta nu e box, ci luptă.

Sentimentele mele privind vînătoarea m-au făcut cam nepopular. Nu am nimic impotriva uciderii animalelor cînd este nevoie. Pot și voi ucide intotdeauna tot ce doresc să mănînc, inclusiv rudele, dar să ucidem animalele mari doar pentru a dovedi că o putem face, aceasta nu ne indică ca fiind superiori animalelor, ci determină un sentiment profund disprețuitor, contrar. O cameră plină cu trofee impăiate și cu ochi de sticlă imi provoacă tristețea pentru omul atît de nesigur de el insuși, încît trebuie să-și dovedească mereu și să păstreze dovada și pentru alții.

Dintre așa-numitele sporturi imi place un anumit gen de pescuit. De altfel, este aproape unica șansă care rămine unui om de a fi singur, fără a fi suspectat de vreun păcat secret. Pescuind fără momeală este posibil chiar să nu fii deranjat nici măcar de pești. Mă surprinde că incăpățînata frăție a psihanaliștilor nu a atacat pescuitul, deoarece mi se pare că și aceasta este o competiție. Două ore cu o undiță în mînă sînt mai periculoase decît zece ore pe un divan și cu mult mai ieftine.

Pasiunea mea pentru pescuit nu se extinde asupra peștilor mari. In timp ce admiram forța, indeminarea și răbdarea omului care se ocupă de acest lucru, am descoperit că ridicarea monștrilor marini devine o treabă blestemat de grea și un om care ar putea să care pină la moarte o găleată de cărbuni la etajul al doilea, își va distruge inima cu un pește pe care se luptă să-l omoare, să-l fotografieze și apoi il aruncă.

Aproape toate sporturile, așa cum le cunoaștem noi, par a fi amintiri și intr-un fel remontări ceremonioase ale situațiilor care au avut o dată o importanță copleșitoare pentru supraviețuirea noastră. De exemplu, un turnir din secolul al XVI-lea, era un playback costisitor și sclivisit al tacticii cavaleriei grele de la sfirșitul Imperiului roman. Propria noastră cavalerie, odinioară nobilă, a fost eliminată de automate și care blindate Interesantă este persistența simbolurilor. Ofițerii tanchiști, cel puțin pînă acum cîțiva ani, purtau încă pinteni.

Interesul meu pentru sport este catolic dar rece. Nu mă aștept să mă credeți dacă vă spun că o dată am cerut un curs de dresură pentru aligatori, prin corespondență, insoțit de un aligator pentru antrenament, așa că nu vă mai spun.

Da, interesul meu pentru sporturi este calm, dar profund. Sînt amator mai ales de jocul cu mingea pe care il numim baseball. Aș greși dacă l-aș numi sport. Eu nu cred că jucătorii au o atitudine intr-adevăr sportivă față de el. Cei mai mulți dintre ei doresc să ciștige pentru că atunci primesc mai mulți bani. La baseball îmi plac mai mult spectatorii decît jocul.

Găsesc nerezonabil cultul american pentru tinerețe și violență. Fiind laș, am inventat cu ani in urmă un sport care mă satisface pe mine și simțul meu de competiție și care se potrivește cu inclinațiile mele. Se numește „cursa viței de vie". Fiecare concurent plantează un butuc de viță de vie lîngă un stîlp de o anumită înălțime — prima viță care atinge vîrful ciștigă. Există soiuri furioase care cresc cu cîte zece țoli pe zi și asta face să crească presiunea arterială a concurentului. Pentru pasionații printre care mă număr și eu, am elaborat regulile unei intreceri mai liniștite și mai sănătoase — „crusa stejarului". Fiecare dintre nerăbdătorii concurenți plantează o ghindă. Avantajul evident al acestei întreceri este că, în funcție de înălțimea finală stabilită, ea poate continua generații intregi. La semnalul „Gata !", fantezia crește și se innoiește pină cind fanionul coboară după trei sute de ani. Atunci primii concurenți vor fi reprezentați de un număr mare de descendenți.

Aș menționa incă o activitate pe care numai anglo-saxonii o consideră sport, o urăsc și o urmăresc in turmă. Aceasta este lupta cu tauri. Aici sînt bine pregătit : citit, studiat, urmărit și părtinit. De la prima oroare am trecut la fumusețea mortală, la formă și unicitate. de la „Veronica" la „faena". Am văzut multe lupte cu tauri. L-am văzut pe Manolete luptînd de mai multe ori decît l-a văzut Ernst Hemingway și am văzut cîteva lucruri mărețe și frumoase in arenă. Sînt doar cîteva și trebuie să vezi multe lupte pentru a-l vedea pe cel mai mare, dar cred că în general sînt puține lucruri mari pe lume. Cîte sonete mari sînt ? Cîte piese bune ?

Cred că am trecut prin toate sentimentele posibile legate de tauromahie, ridicîndu-mă pînă la concepția sublimă că incomparabila bravură a matadorului insuflă oarecum curaj spectatorului. Oh ! aceasta nu este o celebrare oarbă și ignorantă. Eu am stăruit în jurul arenei. Știu despre taurii cu subgreutate, despre pungile cu nisip la rinichi, despre coarnele șlefuite și uneori despre acul cu barbituric înfipt în umăr cînd poarta se deschide. Dar mai există și acel moment pe care ei îl numesc adevăr sublim, un nimb de spirit uman invincibil și de curaj frumos, de nedescris.

Și apoi incepe indoiala. Matadorii pe care ii cunosc au suflete din oțel de Toledo in fața taurului dar sînt terorizați de impresarii lor, cîrpe în mîna criticii și avari de neînchipuit Poate că ei dau spectatorului puțin curaj de un anumit fel dar nu curajul de care spectatorul și omenirea are nevoie. Am auzit tocmai de un toreador care s-a situat pe o poziție politică primejdioasă, care a dus o luptă morală cînd coarnele i-au fost tăiate. A inceput să mi se pară că superbul său curaj ar fi putut fi mai bine folosit decît la măcelărirea rituală a taurilor, in asfințit. Un negru care intră intr-o cabină de vot din Alabama, un Dag Hammarskjold care zboară conștient spre moarte — acesta este genul de curaj de care avem nevoie, pentru că la urma urmelor mă tem că nu taurii sînt cei care ne inving, ci propriile noastre suflete mizerabile, nesățioase și pizmașe.

Traducere de
ADRIANA TOMI-RITT

ALBERT CAMUS:

Cu marea aproape

Am crescut in preajma mării și sărăcia mi-a fost bogată, apoi am pierdut marea și toate bogățiile mi-au părut cenușii, mizeria de nesuportat. De atunci aștept. Aștept corăbiile ce se întorc, casa apelor, ziua luminoasă. Am răbdare, sînt răbdător din toate puterile. Pot fi văzut trecînd pe frumoasele străzi savant orînduite, admirînd priveliștile, aplaudînd ca și toți ceilalți, salutînd, dar nu eu sînt acela care vorbește. De sînt lăudat, visez puțin, de sînt ofensat, abia mă mir. Apoi uit și zîmbesc celui ce mă insultă, sau salut prea politicos pe cel ce mi-e drag. Ce pot face dacă memoria mea nu poate reține decît o singură imagine ? Sînt somat să spun, în sfîrșit, cine sînt. „Încă nimic, nimic încă . . ."

La înmormîntări, însă, mă autodepășesc. Excelez intr-adevăr. Merg agale prin periferiile impinzite de fiare vechi, o iau încet pe largi alei plantate cu arbori de ciment care conduc la niște gropi mari de pămînt rece. Acolo, sub o fîșie abia înroșită de cer, privesc la camarazii îndrăzneți care-mi îngroapă prietenii la trei metri sub pămînt. Floarea, pe care, atunci, o mînă plină de noroi mi-o întinde, dacă o arunc, nimerește întotdeauna groapa.

Aștept mult. Uneori mă poticnesc, îmi pierd siguranța, reușita îmi scapă. Ce contează. în asemenea clipe sînt singur. Mă trezesc, atunci, noaptea și, pe jumătate adormit, mi se pare că aud un zgomot de valuri, răsuflarea apelor. Trezit de-a binelea, recunosc vîntul printre frunze și rumoarea nenorocită a orașului pustiu. Atunci, întreaga măiestrie nu-mi ajunge să-mi pot ascunde mizeria sau s-o îmbrac cu alte veșminte.

Alteori, dimpotrivă, sînt ajutat. La New York, în unele zile, pierdut in fundul puțurilor de piatră și oțel, in care rătăcesc milioane de oameni, alergam de la unul la altul fără să văd vreun sfîrșit, epuizat, susținut doar de masa de oameni care-și căuta o ieșire. Atunci mă sufocam, panica mă făcea să urlu. Dar, de fiecare dată, o chemare îndepărtată de remorcher venea să-mi amintească că acest oraș, cisternă seacă, nu era decît o insulă. Și că, la capul Battery apa botezului meu mă aștepta, neagră și putrezită, plină de o plută găunoasă.

Astfel, eu care nu mai am nimic, care mi-am risipit toată averea, eu, care mă aciuiesc în jurul caselor mele, sînt totuși bogat cînd o vreau, gata de plecare, ocolit de neliniști. Nici o patrie pentru cel disperat ; da, dar eu, care știu că marea mă precede și îmi urmează, sînt gata oricînd de orice nebunie. Cei ce se iubesc și sînt despărțiți pot simți durerea, dar aceasta nu e disperarea : ei știu că iubirea există. Iată pentru ce, cu ochii goliți, eu mă simt exilat. Vine o zi, în sfîrșit . . .

*

Tălpile goale ale marinarilor bat ușor puntea. Plecăm odată cu ziua care se trezește. Odată ieșiți din port, un vînt scurt și des perie cu putere marea ce naște mici valuri de spumă. Puțin mai tîrziu, vîntul se răcorește și presară apa cu camelii care dispar îndată. Astfel, toată dimineața, pînzele noastre pocnesc deasupra unui vesel heleșteu. Apele sînt grele, solzoase, acoperite de bale proaspete. Din cînd în cînd, valurile lovesc puntea, o spumă amară și grasă, salivă a zeilor, curge de-a lungul lemnului in apă, unde odată ajunsă se desface în desene ce mor și renasc ca blana vreunei vaci albastre și albe, animal sleit de puteri, care rămîne încă mult timp în urma dîrei lăsate de vapor.

*

De la plecare pescărușii urmăresc corabia noastră, fără vreun efort vizibil, aproape fără să bată din aripi. Frumoasa lor plutire rectilinie se sprijină, abia, pe briză. Deodată, un zgomot puternic in dreptul bucătăriei aruncă o alarmă înfometată printre păsări, pustiindu-le frumosul zbor, aprinzînd jăratec de aripi albe. Pescărușii innebuniți se invîrtesc in toate direcțiile, apoi, fără a-și pierde din viteză, părăsesc rînd pe rînd disputa și se aruncă spre mare. Cîteva clipe mai tîrziu iată-i din nou reuniți deasupra apei, curte agitată de păsări pe care o lăsăm în urma noastră, cuibărită în scobitura hulei care frunzărește agale gunoaiele.

Traducere de
DELIA ȘEPEȚEAN

MORGENSTERN

Moștenirea

Intîmplarea aceasta s-a petrecut de mult, in vremea pe cînd maimuța era pe cale să se transforme in om.

In preseara marelui eveniment, maimuța mai adună încă odată în jurul ei pe toate dobitoacele pămîntului. ca așa cum se cuvine, să-și ia rămas bun de la ele.

— Miine eu voi deveni om, le spuse ea cu vădită intristare. Incepînd de miine voi toate o să mă părăsiți și o să vă feriți din calea mea. Intre urmașii mei și progeniturile voastre se va incinge o luptă aprigă.

— Foarte bine dacă-i luptă, să fie luptă, urlă leul.

— Ești arivistă. vrei să fii mai mult decit noi !, bombăni morăcănos rinocerul.

— Scump o să plătești tu fapta asta. O să găsim ac de cojocul tău, n-ai nici o grijă, interveni furios, puricele.

— Știți ce ?, zise maimuța, care simțea că o cuprinde o moleșeală de nedescris. Hai să lăsăm chestiile astea pe altă dată astăzi să ne bucurăm și să sărbătorim praznicul păcii.

— Facă-se voia ta !, strigară intr-un glas toate animalele. Erau vesele și pline de amabilitate, ba unele din ele incepură chiar să dea tircoale in jurul maimuței, care se pregătea să le părăsească pentru totdeauna. Altele o intrebară chiar, cu ce i-ar putea fi pe plac și ce dar ar putea să-i ofere.

Văzînd toate acestea maimuța se făcu și mai tristă. Se așeză la umbra unui palmier și incepu să plîngă. O adincă compătimire se furișă în inimile dobitoacelor, cînd o văzură atît de indurerată.

— Sărmana ! s-ar cuveni s-o mingiiem behăi berbecele, și luind-o înaintea tuturora, se duse drept la maimută. Se uită îndelung la ea, apoi grăi astfel :

— Să porți, veșnic chipul meu in inima ta și atunci nu te vei simți singură niciodată. Dimpotrivă, ți se va părea că sint mereu lingă tine.

După berbece veni rîndul cămilei. Se uită și ea adinc in ochii maimuței și cu alte cuvinte ii spuse cam același lucru.

Pilda fu urmată rînd pe rînd de celelalte dobitoace. Prin fața maimuței trecură boul, măgarul, porcul, păunul, tigrul, lupul, hiena și așa mai departe. Fiecare se uita cu adincă luare aminte la maimuță, iar pe urmă tot fiecare cuvîntă cu fudulie și solemnitate :

— Să porți veșnic chipul nostru in inima ta. Asta te va ajuta să ne simți aproape, să simți că trăim și pe mai departe in ființa ta.

Cei din urmă care se apropiaseră de maimuță fură leul, vulturul și șarpele.

Maimuța era acum atît de obosită, incît abia mai clipea din ochi. De îndată ce-și luă rămas bun șarpele de la ea, adormi buștean. Visuri groaznice, coșmaruri chinuitoare ii turburară somnul. Nici nu se luminase încă bine de ziuă, cind se sculă din culcușul ei și mai mult pe pipăitele se duse la izvorul cel mai apropiat. Cu ochii aburiți încă de vălul somnului, își zări chipul în oglinda unduitoare a apei.

Doamne ce înfățișare avea ? ! Pe undele tremurinde plutea chipul prostănac al berbecului ... Ba, nu ... ! Din oglinda apei o privea, înfruntînd-o cu insolență cămila. Pe urmă i s-a părut că vede chipul înfiorător al tigrului, dar uitîndu-se mai bine, recunoscu în unde înfățișarea păunului, care își înfoia cu mîndrie aripile.

În cele din urmă razele soarelui izbutiră să pătrundă printre frunzișul copacilor pînă la maimuță, care se trezi de-a binelea. Mirată, își frecă ochii și tocmai voia să-și ia avînt spre a sări pe copacul cel mai apropiat, cînd din întîmplare privirea i se rătăci din nou în oglinda pe care o forma apa cristalină a izvorului.

În clipa aceea avu revelația schimbării care se petrecuse cu ea : devenise om.

Și Adam o porni la drum să-o caute pe Eva.

Traducere de
AUREL BUTEANU

Vorbire

Să te impleticești, să te-oprești
este absolut necesa·
pentru a scoate limba
din inerție.
Dar, vezi, bilbiiala-i defectă și ea,
chiar dacà face mai puținà gălăgie.
Drept care, se recomandă
o vorbire pe jumătate.
Cindva, cineva a vorbit pe de-a-ntregul
și-a fost cu totul de neințeles.
Credea că e ultimul
vorbitor. Insă toți
continuă, încă, vorbirea știută
și lumea,
de-atuncea, e mută.

În românește de
CICERONE CERNEGU

Eugenio Montale

Nimic grav

Poate că viața verii s-a isprăvit.
Pînă și greierii s-au rărit.
Incă un cîntec de greier e o adevărată emoție.
Crusta lumii se-nchide — lucru de prevăzut
in preludiul unei explozii. Se spune
că era improbabil și omul. Dar pentru consolarea
nu mai știu cui, acolo — la loteria de sus,
a fost extras număru' care nu ieșea niciodată.

Dar nu, n-o să fie explozie. Răul — atita cît este —
e prea suficient. Cînd vine, nu se mai termină.
Binele durează foarte puțin.
Sibila induplecă Moira, viață insuflînd
născuților-morți. E mort cu adevărat doar acela
ce stă și gîndește la greieri. Dacă nu și-a dat seama,
greșeala este a lui.

În liniște

Astăzi e grevă generală.
Pe stradă nu trece nimeni.
Doar un tranzistor dincolo de zid,
unde — probabil — de citeva zile, s-o fi mutat cineva.
Mă-ntreb ce se va intîmpla cu culturile cerealiere :
primăvara întîrzie, ea însăși, intrucitva.
Focul a fost stins mai curind la calorifere.
S-au gîndit că e inutil și serviciul poștal.
De fapt, nu e nici un dezastru dacă
normalele funcții nu funcționează normal
E musai să se oprească vreun resort oarecare.
Pînă și morții s-au pus in mișcare :
fac parte, și dînșii, din calmul total.
Tu — sub o piatră rece. Să te trezești, cum încă ? !
Tu ești, intr-una, trează. Chiar și-ntr-o zi ca asta
de somn universal.

Henri Michaux

Patria păstorilor de apă

Printre micii meseriași, cum ar fi : instalatorul de
torțe,
îmblinzitorul de gușe, ștergătorul de zgomote, se
deosebește
prin farmecul său personal și cel al meșteșugului său,
Păstorul de apà.

Păstorul de apă cheamă printr-un fluierat un izvor,
și iată-l despărțindu-se de albia sa și urmîndu-l.

Citeodată preferă să păstreze izvorul așa cum e,
în mici dimensiuni, colectind, ici și colo, doar atit
cît trebuie ca să nu dispară, fiind atent mai ales
atunci cind străbate un teren nisipos.

L-am văzut pe unul dintre acești păstori, — mă
țineam după el, fascinat. — Cu un fleac de piriiaș,
un fir de apă cît degetul, se încumeta să străbată
un fluviu învolburat și tulbure.

Apele neamestecîndu-se, el transportă piriul
său intact pe celălalt mal.

Un tur de forță care nu-i izbutește oricărui descoperitor de izvoare.

Apele se pot amesteca intr-o clipă și atunci ar fi
nevoit să afle alt izvor.

Oricum, chiar dacă dispare o coadă de piriu,
rămîne destulă apă ca să uzi livada sau să umpli
o groapă.

Să nu intîrzie, căci slăbit este, gata să fie

doborît. Este o apă „din trecut".

În românește de
VIRGIL TEODORESCU

Jacques Prévert

Copii din centrul orașului

Băieți din centrul orașului
fete de la periferii
duminica vă cheamă la plimbare
pe strada Păcii
Cartierul este pustiu
magazinele inchise
Insă sub cerul ca un șoarece gri
orașul devine puțin verde
îndărătul grilajului din Tuileries
Și inconștient voi dansați
voi dansați mergind
pe trotuarele lustruite
Și voi lansați moda fără chiar s-o bănuiți
Un mantou de ris nebun
peste rochiile voastre imprimate
Și rochiile voastre imprimate
peste catifeaua durdulie
a trupurilor voastre îndrăgostite
înnoite, de tot aurite
Copii nebuni din cartierele avute
incîntătoare fete ale periferiilor
modele imposibil de imitat
cover girls
colored girles
din Goutte d'or sau din Belleville
din Grenelle sau din Bagnolet.

Cîntecele cele mai scurte

Pasărea care-mi cîntă la timplă
Și-mi repetă că te iubesc
Îmi tot repetă ea că mă iubești
Pasărea cu refrenul ei plictisitor
O voi ucide miine in zori.

Șopîrla

Șopîrla iubirii
A mai fugit încă odată
lăsindu-și coada intre degetele mele
De altfel bine a făcut
Fiindcă tot vroiam s-o păstrez pentru
mine.

... Și iată

Un marinar a părăsit marea
vaporul său a părăsit portul
și regele și-a părăsit regina
avarul și-a lăsat averea
... Și iată
O văduvă și-a aruncat vălul de doliu
o nebună a părăsit casa de sănătate
și surisul a părăsit buzele tale
... Și iată

Tu mă vei părăsi
Tu mă vei părăsi
Tu mă vei părăsi
tu vei reveni
tu mă vei imbrățișa
tu mă vei imbrățișa

Cuțitul cuprinde rana
curcubeul cuprinde ploaia
surisul cuprinde lacrimile
mingiierile cuprind amenințările
... Și iată

Și focul imbrățișează ghiața
Și moartea imbrățișează viața
precum viața imbrățișează iubirea.

Tu mă vei imbrățișa
Tu mă vei imbrățișa
Mă vei imbrățișa tu.

In românește de
ION ARIEȘANU

ANCHETA „ORIZONT": DE CE

Taşcu Gheorghiu:

„Opera traducătorului se aseamănă cu munca unui şlefuitor de lentile sau a unui orlogir"

Am tradus foarte mult şi in ultimii 20 de ani activitatea mea scriitoricească s-a circumscris mai cu seamă in opera de traducere, care pentru mine rămine un act de creaţie, deşi această indeletnicire de multe ori e subestimată. Limba germană are pentru cuvintul „traducere" termenul „umdeutung", care in sensul lui multiplu il conţine şi pe acela de „re-creare".

Trebuie găsit pentru o traducere acel spaţiu in care limbile (cea din care şi in care se traduce) **se unesc intr-o limbă pură.** Unii termeni ai unei capodopere au avut o valoare şi o actualitate, in epoca de geneză a capodoperei. Mai tirziu aceste cuvinte s-au uzat, in timp ce altele, prin fenomenul inerent, presupus, al unei capodopere care e supravieţuirea, capătă o nouă actualitate, o nouă valoare. Este tocmai ceea ce spune Walter Benjamin despre traducere şi cred că e lucrul cel mai just prin prisma căruia se poate vedea ce e o traducere. E un spaţiu mitic al capodoperei, aş adăuga eu, care işi asumă o valoare de mit şi in care traducerea şi capodopera depărtate de textualitatea proştilor traducători şi de exactitatea literară a traducătorului, caută o limbă in care toate traducerile se aseamănă.

Walter Benjamin găseşte metafora unui vas ce trebuie reconstituit din cioburi. Fiecare ciob trebuie să fie asemeni vasului, căci reunite trebuie să-l refacă, iar ele intre ele să se potrivească. Ideea aceasta m-a izbit căci inainte de a cunoaşte această teorie eu comparam **opera traducătorului cu munca unui şlefuitor de lentile** (in articolul meu „Premisă la traduceri", din „Tomis" — 1967) **sau a unui orlogir** ce desface mecanismul unei complicate orlogerii care e capodopera, arată frumuseţea capodoperei receptorului şi o recompune. Prin acest travaliu de descompunere şi recompunere la loc a unui mecanism de orlogerie, gindesc eu că se poate inţelege cel mai bine preţul sub care poate fi acceptată valoarea muncii umile, osirdia benedectină a traducătorului.

Este cazul lui Gérard de Nerval care la 20 de ani a tradus „Faust". Goethe ii scrie, mărturisind cu o blindă ironie, de la inălţimea consilierului aulic, sub care se ascunde, insă, un adevăr, că de abia acum işi dă seama că, poate, lucrarea lui are vreun oarecare merit.

Dintre operele pe care le-am tradus, cel mai mult ţin (fiindcă eu am tradus foate mult şi intotdeauna ceea ce am vrut) la traducerea „Ghepardului" a prinţului Giuseppe de Lampedusa. Dorinţa mea de a-l traduce porneşte de la un gind idolatru, eu fiind un mare admirator al lui Matei Caragiale. La lectura „Ghepardului" m-a izbit asemănarea sa structurală, aproape, cu „Craii" (de Curtea-Veche, n.r.) asemănare ce merge pină la stil şi pină la vocabulă.

Traducerea operei lui Isidore Ducasse, conte de Lautréamont a fost pentru mine o desfătare, in ciuda dificultăţilor pe care le-am intimpinat. Va apare cu desene executate de mine, cu patru sau cinci portrete, imaginare (deoarece nu ne-a rămas de la el nici o fotografie), ale I.D.C. de Lautreamont şi cite o ilustraţie sau două la fiecare din cele 6 cintece ale lui Maldoror. Volumul va apare, la editura „Univers", sub titlul de „Opere complete" deoarece am tradus şi singurele 6 scrisori care ne-au rămas de la el, ca şi ultima sa operă : poeziile, care are 2 capitole : I şi II.

Voi preda la editura „Albatros" „Iluminările şi anotimpul in infern" ale lui Arthur Rimbaud, care vor apare intr-un singur volum. Am de tradus o selecţiune, mai vastă, din memoriile ducelui de Saint-Simon, pe care o voi preda editurii „Univers", urmind să apară in 2 volume. Se află sub tipar, apărind in curind o culegere din operele poetului Robert Sabatier (in 4 volume), deţinător a multor premii printre care : Marele Premiu de poezie al Academiei franceze pe anul 1970 şi membru in juriul de premii al academiei „Goncourt".

C. REINHART Peisaj cu Pan (gravură in metal, sec. XVIII.)

Mircea Ivănescu:

„Necesitatea traducerii rezultă şi din faptul că e greu de cuprins diversitatea literaturii universale, chiar pentru cei ce cunosc mai multe limbi"

Am avut ocazia să lucrez la editura „Univers", principala sursă de traduceri, din 1967 pină la 1 iunie 1972 (la redacţia de literaturi germanice, iar ulterior ca şeful redacţiei de critică şi istorie literară, n.r.). Deci pot spune că văd dinăuntru o acţiune concertată pentru a recupera timpul pierdut. Iar acum la editura „Univers" există planuri ambiţioase in curs de realizare. Demne de semnalat sint şi colecţiile „Orfeu" şi „Poesis" in care se publică texte in original, care la noi se găsesc cu dificultate.

Traducerea e nu numai necesară ci şi foarte importantă, deoarece la noi au rămas incă goluri mari. **Necesitatea traducerii rezultă şi din faptul că e greu de cuprins diversitatea literaturii universale, chiar pentru cei ce cunosc mai multe limbi.**

Literatura anglo-saxonă e foarte utilă, mai ales pentru generaţia mai tinără de poeţi. Generaţia deceniului trecut a dovedit că are o afinitate mai mare faţă de poezia anglo-saxonă, care are o anumită muzicalitate. Această influenţă a poeziei romantice şi postromantice a fost observată de I. Barbu, intr-un eseu. De asemenea Iorgulescu observă că poezia noastră e mai mult apropiată structural de poezia anglo-saxonă, decit de poezia franceză.

Poezia nu e numai o expresie ci şi un timbru. Esenţial, la o traducere, este să se respecte acelaşi timbru, vocea particulară a autorului pe care-l traduci. Dificil este şi să respecţi rima, tocmai datorită muzicalităţii deosebite, de care aminteam inainte, a poeziei anglo-saxone.

Poate mă voi repeta, dar sint de părere că traducerile din Shakespeare, care apar acum, nu sint bune tocmai pentru că păstrează metrul original : decasilabul alb. Poeţii elisabetani l-au imbrăţişat şi in limba engleză s-a impus acest metru, deoarece cuvintele scurte — mono şi bisilabice — au o frecvenţă foarte mare. — In limba română versurile de 10 silabe nu au o tradiţie, deci nu are şanse. Părerea mea s-ar putea să pară impertinentă, dar ori cit de bună ar fi o traducere nu transmite exact caracteristicile versurilor shakespeariene, nu epuizează conţinutul lor. Nu ar trebui să se renunţe la acest mod de traducere ? Nu ar fi mai bine oare, ca versurile să fie oricit de lungi, dar albe ? Sint intrebări, cărora nu le-am găsit răspuns.

Personal m-am ocupat cu o incercare de a traduce o antologie a poeziei anglo-americane contemporane. Volumul e gata şi conţine aproape 7000 versuri ale celor mai tineri poeţi de după 1920. Caracteristica comună a acestor versuri e acea stare de spirit proprie baladei, extinsă in toată poezia. Aceste poezii par balade, deoarece americanii povestesc ceva in poeziile lor (din acest punct de vedere nu se aseamănă cu francezii), dar in fond sint poeme lirice, rămînind o falsă naraţiune interioară. Din acest volum am desprins două mii de versuri ; amplificind un subcapitol am incercat să fac un volum cit mai cuprinzător de Ezra Pound din poemele sale scurte şi din cantos (The Cantos).

Am predat editurii „Univers" traducerea romanului „Absalom, Absalom !" de William Faulkner. De asemenea am terminat de tradus romanul său „Sartoris". După ce am tradus, anul trecut, in Secolul XX şi ultimul său roman, **„The Reivers"**, care de la arhaizatul englezesc „The Revier" se poate traduce prin **Lotrii** sau **Hoţomanii** (iar in 1971 „Zgomotul şi furia", al aceluiaşi autor, n.r.) aş dori să traduc „O parabolă" al aceluiaşi mare romancier american.

Aştept reintoarcerea prietenului meu M. Spăriosu, lector la facultatea de engleză, din călătoria de studii, pentru traducerea lui „Ulysse" de James Joyce.

De la noi din ţară apreciez cel mai mult pe Sorin Mărculescu şi Aurel Covaci, pentru sănătoasa lor viziune de traducători, indeplinind cele mai adecvate criterii pe care eu le consider eficiente pentru traducere.

ANTON BISSINGEN (gravură in metal, sec. XIX.) „Peisaj"

Anchete realizate de
VIRGIL OANCEA

TRADUCEŢI?

Iv. Martinovici

> „Traducerea dintr-o literatură trebuie precedată de o cunoaştere a spiritualităţii poporului"

CORNELIUS BEGA Scenă cu ţărani

Dezbaterea iniţiată de revista Orizont vizind aceste mărturisiri, este pe cit de binevenită, pe atit de delicată. Socot că oricit s-ar discuta această spinoasă problemă, nu vom epuiza niciodată, nici sfera, nici conţinutul noţiunii de traducere şi nici modalităţile de transpunere in româneşte a marilor valori – in primul rind – din literatura universală.

Faptul că majoritatea editurilor noastre publică cu quasiregularitate traduceri din alte limbi, dă o notă de acută actualitate acestei dezbateri. S-a discutat mult şi s-au emis chiar teorii privind munca de traducător. Eu nu cred in reţete, nici in acest domeniu, foarte important al literaturii şi de aceea consider mult mai firească abordarea unor confesii.

Cred in primul rind că pentru un poet constituie o experienţă excepţională pătrunderea, pe dinăuntru, in micro şi macrocosmosul unui scriitor de altă limbă. Mărturisesc că mă raliez părerilor care susţin existenţa unei afinităţi de structură (ori poate de alte subtile corespondeţe) intre traducător şi cel ce traduce, ca o premisă majoră.

Am tradus din mai multe literaturi (poezii şi proză), dar am făcut-o cu un plus de dăruire cind scriitorul strein il simţeam foarte aproape lumilor mele, cind reuşeam să mi-l apropiu, aş zice chiar, să-l iubesc şi, ajungind aici, mă poartă gindul la acel sublim Mic Prinţ al lui Antoine de Saint-Exupéry, in dialogul lui cu vulpea. Aş parafraza şi aş spune : ca să traduci, trebuie să cunoşti ; ca să cunoşti trebuie să iubeşti poemul, cartea.

Aş vrea să pun in discuţie un aspect cu o tentă deosebită, cu particularităţi specifice şi dificultăţi aparte. Aş vrea să vorbesc deci despre traducerile din limbile inaccesibile ori extrem de greu accesibile. De pildă, dialectul indian, bengali sau limba chineză. In 1961 am tipărit „Grădinarul" de Rabindranath Tagore, carte la care am lucrat – pentru mine iniţial – cam vreo 7 ani de zile. Il iubesc pe Tagore, iubesc lumile lui, firescul lumilor lui. Poemele au fost scrise in bengali, şi se spune că in original, rostite, se aseamănă imnurilor, incantaţiilor. Cine ar fi indrăznit (afară de impostori – ei există pretutindeni) să se atingă de aceste poeme ? Din fericire Tagore insuşi le-a transpus intr-o limbă europeană părăsind sistemul de versificaţie, părăsind acea muzicalitate sacră, in sensul sublimului, şi adaptind versul liber. Exemplară conştiinţă de traducător, pus in imposibilitate lexicală, morfologică, sintactică, poetică, de a-şi traduce opera – fără s-o trădeze – altcum decit apelind la versul liber.

Traducerile din Tagore, aşa cum s-au făcut posterior apariţiei din 1961, le consider – cu miinile pe inimă – blasfemii. A traduce pe Tagore, contrar voinţei lui (atit de manifest demonstrată), in sistemul de versificaţie occidental clasic, vers, măsură, ritm rimă este de-a dreptul o impietate.

Dificultăţi cu totul altele apar în cazul traducerilor din chineză. Nu cunosc nici un scriitor român care să stăpinească această limbă. In ultimii doi ani am lucrat la traducerea unor cărţi din limba chineză. Este vorba de una din capodoperele acestei multimilenare literaturi fluviu – Vis in pavilionul roşu – de Tzao-Siue-Tzin (care va apărea anul acesta la Editura Minerva, colecţia BPT), de o carte de basme chinezeşti (in curs de apariţie la Editura Univers) şi de un volum de poezii contractat tot la Editura Univers, al cărui autor – Qu Yuan – poet de primă mărime, a trăit cu 2–3 secole i. e. n. Toate aceste cărţi apar pentru prima dată in limba română.

Traducerile sint făcute direct din limba chineză, de către o subtilă cunoscătoare a limbii (vechi şi moderne), Ileana Hogea. Traducerea brută conţine cu exactitate expresia frazei originale, sensurile cuvintelor, sinonime etc. Nici o abatere de la text, nici o pretenţie de „prelucrare", condiţii esenţiale, stabilite din capul locului. Evident, cu atit mai mari sint difilcultăţile mele ca „stilizator".

Iubesc, la modul Micului Prinţ, aceste cărţi despre care vorbesc. Le-am citit, am stăruit pe text, am revenit, am pătruns cu infiorare şi smerenie in alte lumi, cu totul aparte decit modul nostru de viaţă, de optică, de obiceiuri, tradiţii, credinţe, concepţii de viaţă, de moarte, de posibilităţi, de căile de cunoaştere spirituală. Iubesc, la modul Micului Prinţ, toate acestea.

Cred să transmigrarea tuturor acestor specificităţi este posibilă in româneşte. In ceea ce priveşte traducerea poeziilor lui Qu Yuan, ştiu că există mai multe versiuni in limba chineză chiar, transpuse din limba rămasă de acum mai bine de două milenii. Unele, aşa zicind, in versificaţie „clasică", altele, modernă, in vers liber.

Consider un act temerar, cu consecinţe neprevăzute (ori atit de lesne prevăzute – vezi antologia de poezie clasică chineză apărută cu ani in urmă), traducerea in vers clasic a poeziei chineze. In această literatură unde există zeci de sisteme de versificaţie, nu se poate incumeta să pătrundă şi să traducă intocmai corespunzător sistemul de versificaţie, cred eu, decit un poet care ar cunoaşte el insuşi la perfecţie limba chineză.

Mai cred că traducerea dintr-o literatură mai trebuie precedată de o familiarizare pioasă aş zice, de o cunoaştere, a spiritualităţii poporului, a literaturii in genere aparţinind acelui popor, şi, in deosebi, a scriitorului din care vrei să traduci.

Cred că trebuie să fii tu insuţi scriitor, in deplină accepţiune a noţiunii, ca să te incumeţi la traducerea unui semen care a scris in altă limbă.

D. I. Suchianu

Majestatea sa traducătorul

Scriitorii nu işi dau seama de un adevăr (ce-i drept, surprinzător), anume că o traducere de versuri este o operaţie mult mai grea (şi poate chiar mai meritorie) decit compunerea de versuri originale. Căci poetul care scrie poeme proprii, dacă nu găseşte ce trebuia, trece mai departe si pune altceva care, doară, **tot de el** va fi. Pe cind traducătorul n-are voie să rămină dator cu nici-un sens, cu nici-un sunet, cu nici-un ritm. Traducerea trebuie să fie „mot-à-mot" şi „son-à-son". Căci poezia se numeşte perfecta coincidenţă inte două mişcări : aceea, metrică, prozodică a versului, şi mişcarea pe care o facem in gind atunci cind ne gindim intens la cuvintele cuprinse in vers. Poezia (spune foarte frumos Gustave Lanson) trebuie „qu'elle suive et imite le mouvement de la pensée". Spre deosebire de proză, unde se gindeşte **in fraze,** poezia gindeşte **in vorbe,** fiecare cuvint fiind simţit intens, dindu-l toată bogăţia lui de sensuri şi provocind in mintea noastră un adevărat balet care mimează lucrurile cuprinse in acel cuvint.

Traducătorul trebuie să se supună acestor obligaţii estetice şi să nu pună condeiul jos decit cind aceste coincidenţe sint implinite. Este o greşeală ce fac unii traducători care chiar declară, cu o sinceritate demnă de o mai bună cauză : „Eu nu traduc ; eu interpretez". Şi este adincă şi merituoasă cugetarea lui Călinescu care spunea : **„Eu, cărţile, nu le citesc ; le traduc".** Adică transpun mişcarea spirituală din ele intr-o mişcare identică declanşată in mintea mea. Aceasta este cel puţin in principiu convingerea care dirijează activitatea colegilor mei de inerpretare in limba franceză a poeziei române de la „Revista română" („Revue roumain").

TUDOR ARGHEZI

Entre deux nuits

J'ai enfermé la pelle en ma chambre la nuit
Dehors soufflait le vent. Dehors tombait la pluie.

Et j'ai creusé ma chambre sous la terre très loin
Dehors tombait la pluie. Dehors soufflait le vent.

J'ai rejeté la terre du trou par la fenêtre
Noire était la terre, bleu la rideau céleste.

La terre jusqu'aux vitres monta et au-dessus
La cime était le monde et là pleurait Jésus.

Et se cassa la pelle en creusant dans la terre
C'est Dieu qui la cassa avec ses os de pierres.

Par le temps je revins descendant dans la nuit.
Et dans la chambre vide je retrouve l'ennui.

J'ai voulu remonter aux sommets, mon regard
Découvrit une étoile. Au ciel c'était trop tard.

En français par
EUGENE IONESCO et ILARIE VORONCA

MIHAI EMINESCU

Comme de longs nuages sur les plaines...

Comme de longs nuages sur les plaines
Les ans s'en vont et onques ne reviennent,
Car plus ne chantent, comme antan, anciennes
Chansons, coutumes, contes, jeux, adages,

Qui déridaient jadis à leur antienne
Mon front plissé d'enfant curieux et sage,
Si pleins de sens, de sens compris à peine...
En vain du soir le charme exquis m'engage,

En vain mon coeur, comme autrefois encor
Tremble voudrait. La chanson est finie.
Ma lyre sort un rauque son de mort.

Perdus sont désormais mes vieux naguères,
Et, démesurément, le temps, derrière
Mes pas, grandit, s'étend ... je m'assombris

En français par D. I. SUCHIANU

COLECȚIA DE GRAFICĂ universală a Muzeului Banatului

Colecţia de artă universală a Muzeului Banatului cuprinde şi un număr important de desene şi gravuri care, în marea lor majoritate, sînt opere ale unor artişti cunoscuţi încadraţi în şcolile de desen şi gravură europene din secolele XV–XVIII.

Gravura a devenit un mijloc de exprimare artistică în secolul al XV-lea şi, odată cu desăvîrşirea ei tehnică, a fost îmbrățișată de numeroşi pictori şi desenatori din Italia, Germania, Țările de Jos şi Franţa. Prioritatea o au însă, Italia şi Germania, unde se formează primele centre importante de gravură.

Şcoala de gravură germană care a înflorit în secolele XV şi XVI graţie travaliului a numeroşi artişti anonimi, are meritul de a fi printre primele care au răspîndit acest nou gen de exprimare artistică. Putem afirma că aici se formasere, la acea vreme şi cele mai puternice centre de perfecţionare şi căutări tehnice novatoare. Dintre cunoscutele ateliere în care, pe lîngă maestru,lucrau peste tot un mare număr de calfe şi ucenici, s-au distins mai cu seamă cel ale lui Martin Shongauer în secolul XV şi cel al lui Albrecht Dürer în secolul al XVI-lea. Colecţia timişoreană deţine cîteva lucrări ce provin din aceste ateliere cum ar fi, „Sfînta Ecaterina" a lui Martin Zasinger (maestrul M. Z. din sec. XV), „Naşterea lui Isus" a lui Martin Schongauer (sfîrşitul sec. XV – începutul sec. XVI), „Martiriul celor zece mii" a lui A Dürer (1471–1528), „Thetis şi Chiron" semnată de Georg Penz (1500J1550), lucrări care se detaşează din grupul remarcabil de gravuri germane existent.

Dependentă osmotic de şcoala de gravură germană, şcoala de gravură a artiştilor din Țările de Jos a avut o ascensiune la fel de rapidă şi viguroasă, ea dezvoltîndu-se paralel şi cu rezultate artistice comparabile cu ale primeia. Ceeace o caracterizează este minuţia şi fineţea execuţiei ca urmare a puternicei tendinţe de miniaturizare, proprie acestei arte, tendinţă care explică de fapt deosebita atenţie acordată tehnicii şi înclinarea obsedantă spre rezolvări artistice dintre cele mai dificile. Gravura a găsit în Țările de Jos un număr mare de pictori care s-au realizat artistic cu ajutorul ei într-o manieră notabilă. În colecţia Muzeului Bănăţean se remarcă două lucrări ce aparţin gravorului Lucas din Leyda (1494–1533) şi anume „Sfîntul Matei" şi „Zeiţa Pallas", ultima dintre ele fiind şi cîntecul de lebădă al marelui artist olandez mort prematur. Scenele olandeze de gen, atît de caracteristice, constituie subiectul gravurilor lui J. Both (1610–1651) – „Scenă de familie" –, C. Bega (1620–1664) – „Scenă cu ţărani" – şi A. Ostade (1610–1685) – „Idilă" – aducînd o tentă personală de realism inconfundabil.

Desenele şi gravurile italiene din colecţia noastră. confirmă odată mai mult importanţa acestui centru artistic, care reprezenta pentru Europa acelor secole principalul focar iradiant. Ele aparţin unor artişti din secolele XV–XVIII, printre care îi amintim pe Agostino Caracci, Tiepolo, Tintoretto, reprezentanţi de seamă ai şcolilor romane şi veneţiene ce-şi trag seva din atmosfera de o mare densitate artistică a renaşterii italiene. De factură clasică, cu proporţii echilibrate, cum sînt lucrările lui Agostino Caracci (1557–1602), Ribera (1158–1656) sau derivînd spre aspiraţii manieriste (Enea Vico – 1523–1567) şi spre tendinţe de deformare a formei şi de impulsionare a ei în mişcarea barocă, (elocvente sînt în acest sens lucrările lui Tiepolo – 1696–1770 – şi unele desene ale unor artişti anonimi), desenele şi gravurile italiene pe care le avem înregistrează momente importante şi semnificative din dezvoltarea acestei arte în peninsula italică. Nu mai puţin importantă este mica colecţie de stampe originale din aceeaşi perioadă, provenite din marile ateliere italiene ale timpului care ne înfăţişează monumente, oraşe, scene istorice constituindu-se nu numai în documente şi mărturii importante pentru arhitectura acelor vremuri ci şi în o „serie" menită să pledeze plastic în numele unei spiritualităţi şi a unui gust artistic.

RODICA VĂRTACIU-MEDELEŢ

diagrame

Prietenii mei, cei doi traducători

În tinereţe mi-a fost dat să mă întîlnesc cu marea poezie a lumii aci, în Timişoara. Ajunsei să cunosc şi să preţuiesc poeţi de peste hotare fiindcă ei fuseseră tălmăciţi şi publicaţi la Timişoara. Desigur, într-un oraş ca Timişoara, unde se vorbeau mai multe limbi, traducătorii n-au lipsit niciodată. Doar la Timişoara trăieşte traducătorul cel mai celebru : Franyó Zoltán.

Dintre numeroşii traducători, care au transpus valorile literaturii universale în tiparele limbii române, doi mi-au fost mai apropiaţi şi pentru calitatea traducerilor şi pentru sufletul lor generos : Ion Stoia Udrea şi Petru Sfetca. Conducătorul revistei „Vrerea", Ion Stoia Udrea, a tălmăcit din poeţi răsunători, foarte diferiţi, de la Ovidiu pînă la Nikolaus Lenau. Totuşi, traducerile care s-au bucurat de o largă preţuire au fost cele din **Ernst Toller : „Cartea rîndunelelor"** tipărită în anul 1935 şi antologia **„Negrii sub sgîrîie-nori"**, editată de „Vrerea" în 1942. Erau lucrări de pionierat şi totodată acte de curaj la vremea lor. Cu poetul Petru Sfetca am îndrăgit poezia modernă italiană. La îndemnul şi cu ajutorul lui Silvio Guarnieri, Sfetca a prezentat pentru prima oară publicului românesc pe poetul Giuseppe Ungaretti. Volumul Poeme de Giuseppe Ungaretti, apărut tot în editura „Vrerea", în 1943, a fost primit cu simpatie de presa literară. Citisem atunci aprecieri de acest fel : „Petru Sfetca îl prezintă pentru întîia oară pe Ungaretti în româneşte. Începutul e bun şi trebuie să-i mulţumim" . . .

Încurajat şi favorabilul ecou stîrnit în presa literară dar mai ales fiindcă devenie un pasionat iubitor al poeziei contemporane italiene, din care-mi recita adesea versuri, Petru Sfetca a continuat să prezinte publicului românesc, în volume, şi pe ceilalţi poeţi moderni ai Italiei : **Umberto Saba** (1944), **Eugenio Montale** (1945), **Salvatore Quasimodo**

Şi aş mai vrea să mărturisesc că şi acum, după ce în biblioteca mea se grămădiră atîtea cărţi de traduceri, dincolo de orice criteriu estetic, cînd vreau să recitesc poezia negrilor sau pe Umberto Saba şi Eugenie Montale, tot la tălmăcirile lui Ion Stoia Udrea şi Petru Sfetca mă întorc, ca la prima iubire.

AL. JEBELEANU

Cercul de traducători

Din chiar momentul organizării pe baze democratice, viaţa noastră literară din Banat a avut un caracter multinaţional. Scriitorii bănăţeni de limba română, maghiară, germană şi sîrbă, punîndu-şi creaţia în slujba poporului dornic de libertate, progres, pace şi frumos, concomitent cu creaţia lor personală, au simţit nevoia tot mai crescîndă şi a circulaţiei valorilor, angajîndu-se în munca de traducere în cele patru limbi principale vorbite în Banat, a celor mai semnificative pagini din creaţia lor. În ciuda entuziasmului şi a unor reuşite remarcabile, rezultatele finale – cu excepţia cuprinzătoarei opere de tălmăcire poetică şi literară a maeştrilor Zoltán Franyo şi Aurel Buteanu – n-au mulţumit. Se pierduse din vedere necesitatea pregătirii multilaterale, literare şi artistice de înalt nivel, a traducătorului de artă prin chiar el, în contextul culturii socialiste multilateral dezvoltate, se înscrie ca o entitate aparte, la egal nivel valoric cu al poetului şi scriitorului propriu zis.

Spre a suplini acest gol, comitetul de conducere al Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara a înfiinţat în cadrul cenaclului literar, activ de aproape un sfert de veac, cercul traducătorilor. Acestuia drept obiectiv principal, i s-a trasat sarcina de a organiza într-un colectiv de înaltă conştiinţă şi pregătire profesională a tuturor talentelor scriitoriceşti care, pe lîngă cunoştinţe temeinice în domeniul limbilor clasice şi vii, manifestă un interes special pentru arta traducerii.

Trebuie subliniat îndeosebi interesul tineretului pentru opera de tălmăcire literară. Din rîndurile sale elementele cele mai dotate şi pregătite s-au înscris la examene pentru acordarea certificatului de traducător. Este un început care garantează în bună parte că într-un viitor apropiat ne vom putea mîndri de un nou schimb de traducători literari care vor continua cu competenţă şi succes opera de largă circulaţie a maeştrilor Zoltan Franyo şi Aurel Buteanu, de pe acum intrată în conetxtul valorilor durabile ale artei tălmăcirii literare.

A. L.

Panorama poeziei universale contemporane

A. E. BACONSKY ne oferă un volum magistral : panorama poeziei universale contemporane. Excepţional poet, strălucit tălmăcitor, A. E. Baconsky reuneşte în 900 de pagini in querto o muncă de traducător de mai bine de două decenii, înalt folositoare culturii româneşti. Propunîndu-ne să revenim asupra volumului, într-unul din numerele viitoare, transcriem argumentul final al autorului :

„A TRADA SAU A NU TRADA...

„În fiecare strădanie a traducătorului se implică fatalul coeficient de trădare ; poţi trăda cuvintele, rimele, frazele, ritmul sau virgulele poetului, cu voie sau fără voie, cu ştiinţă ori cu neştiinţă. Poezia nu e alcătuită însă din cuvinte, ci din raporturi de cuvinte, care nu trec niciodată frontierele unui grai fără să-şi modifice imperceptibil valoarea. În această zonă a traducerii se ascunde trădarea. Materia bucolică şi agrestă poate facilita translaţia poeziei lui Frost în vecînătatea românului G. Coşbuc, mistificîndu-l astfel în ciuda ireproşabilei fidelităţi de vocabular. Şi atunci, ezitînd în singurătate, autorul încearcă să opteze pentru spiritul poetului, pentru sunetul lui care, trecut în limba noastră, impune uneori modificări de anatomie semantică, niciodată prea grave. Dar portretul n-a fost şi nu va fi niciodată operă de servilism fotografic. Astăzi, cînd maşina electronică poate opera oricînd juxte informative, traducătorul-poet se refugiază în spiritul textelor, crispat de o fidelitate interioară pe care nimenea nu i-o poate uzurpa. E o împlinire, e o iluzie ? Va judeca-o cel ce se va încumeta să parcurgă drumul acesta la capătul căruia, a ajuns, autorul se întoarce privind în tăcere spre anii rămaşi".

„Ars longa, vita brevis"

– Păi . . . să numărăm : din română, germană, maghiară, franceză, engleză, italiană, sîrbă, elină, latină, chineză clasică, sanscrită, arabă, indiană. Limbile clasice le cunosc doar filologic, celelalte le vorbesc curent. Am studiat orientalistica la Universitatea din Viena, nu ca să fac carieră diplomatică sau universitară, ci pentru a putea traduce direct din original opere încă necunoscute Europei.

– Aţi tradus foarte mulţi poeţi români, clasici şi contemporani în germană şi maghiară. V-aţi putut contura o imagine de ansamblu a poeziei române.

– Am mai scris şi spus : pentru mine, valoarea liricii româneşti constă în specificul ei : îmbinarea unor adînci resurse folclorice cu un intelectualism necosmopolit, de mare calitate. Pot să spun cît se poate de serios, cu mîna pe inimă, că lirica românească se află acum la un nivel absolut mondial. Există mai mult de zece poeţi români contemporani de talie mondială.

– Este poezia lor cunoscută şi apreciată peste hotare la reala ei valoare ?

– Din păcate, nu. Această poezie nu e cunoscută pe măsura valorii ei. România este o ţară de mari intelectuali, de mari poeţi. Acest lucru trebuie să se ştie peste tot. Dar el nu se poate transmite numai prin ansamblul folcloric „Ciocîrlia" sau prin altele, la fel de valoroase. Sînt de acord că România are un folclor unic şi că el trebuie să străbată lumea. Dar România are, repet, şi nişte mari intelectuali şi o mare creaţie cultă. Ea TREBUIE făcută să circule mai intens în toate ţările.

– Cum apreciaţi politica traducerilor practicată în ţara noastră ?

– Bine spus, politica traducerilor. Este într-adevăr un act politic tot ceea ce se întreprinde într-o ţară pentru a uni popoarele. Eu, personal, apreciez mult această politică, pentru că pot să fac o comparaţie. Pe cînd eram tînăr, se traducea haotic şi foarte puţin. Poeţii traduceau după bunul lor plac, doar ceea ce avea vreo afinitate cu sensibilitatea lor. Acum traducerile au un caracter organizat, sistematic. Sînt umplute multe goluri. Nişte date statistice ar putea arăta o cifră impresionantă de traduceri făcute în România după Eliberare. Îmi amintesc atunci de cuvintele lui Lenin, care spunea la începutul Revoluţiei, că un luptător pentru comunism are nevoie, ca de aer şi apă, de tot ce a creat mai valoros ştiinţa şi cultura universală.. Şi sînt împăcat, pentru că ştiu cît s-a tradus şi ce s-a tradus în ţara noastră. Pentru că ştiu că avem traducători şi oameni de cultură de mare valoare. Vă rog să scrieţi, adăugînd marea mea stimă şi admiraţie : Al. Philippide, A.E. Baconsky, Şt. Aug. Doinaş, Ion Caraion, Nicolae Balotă, Romulus Vulpescu, Taşcu Gheorghiu, Petru Solomon, Nina Cassian, Darie Novăceanu, Mircea Ivănescu, Aurel Buteanu, Maria Banuş, Eta Boeriu, Amza Argintescu, Aurel Covaci, Avram Todor.

– Sub semnul cărei arte poetice ar trebui să stea munca traducătorului ?

– Nu pot să improvizez imediat o teorie, dar pot să vă spun că un traducător e în primul rînd un poet, chiar dacă nu scrie poezie. El trebuie să aibă o mare sensibilitate, o mare cultură şi apoi, pentru ca să poată trece poezia dintr-o limbă într-alta, el trebuie să fie un foarte bun filolog. Atunci cînd ai curajul să traduci într-o limbă străină, trebuie s-o cunoşti pînă la ultimul detaliu, pînă la ultima nuanţă, ca de altfel şi propria-ţi limbă. Pentru că atunci cînd între limbi nu există corespondenţe de structură ele trebuiesc create. Or, aceasta e deja o chestiune de sensibilitate poetică. Vedeţi, s-a închis un circuit. Eu simt foarte bine acest lucru cînd îl traduc pe Eminescu în germană sau maghiară.

– Ortega y Gasset a spus minunat : „mizeria şi splendoarea traducerii". Pentru dv. . . .

– . . . înţeleg, înţeleg. Minunate cuvinte. Pentru mine, „mizeria" sînt anii în care port o poezie în mine, îi ştiu fiecare cuvînt, înţelegeţi, ştiu de mult poezia pe de rost şi o tac. Asta mă chinuie. Apare dintr-odată, nu ştiu cum şi de unde, clipa minunată, cînd iau o foaie albă şi rescriu acea poezie cu cuvintele pe care nu le puteam rosti. Aceasta e splendoarea. Aşa mi s-a întîmplat cu Mallarmé. Şi cu Eminescu a fost foarte greu. **Mortua est** şi **Memento mori** m-au chinuit ani în şir.

– Aveţi un vers în care locuiţi tot timpul ?

– Cum ? . . . Ce curioasă întrebare ! E frumoasă, dar nu pot să vă spun unul singur, pentru că mă înconjoară şi Faust şi Memento mori . . . şi Puşkin şi Blaga şi Arghezi şi bucuria mea, Rimbaud şi o femeie, care a murit de mult, Sapho şi **Corbul** lui Poe. Nu pot, nu mă lasă nici unul să spun doar unul.

– Dar poezia Dumneavoastră ?

– Poezia mea ? Am scris peste 500 de poezii, dar n-am editat nimic. Abia acum am selectat vreo 50–60. Aş fi vrut să scriu tot timpul la fel de mult ca înainte de primul război, dar nu s-a putut. Am luptat mereu cu condeiul, am făcut muncă publicistică, am tradus pentru că trebuia tradus. Acuma aş scrie iar poezie, scriu, dar nu cît aş dori, pentru că iar n-am timp. Muncesc toată ziua. Îmi apare un volum de traduceri Petőfi, în germană, la Kriterion. Trebuie să fac corectura la ediţia bibliofilă Eminescu. O, dar cîte îmi vin acum în minte . . . Un volum de 500 de pagini la Kriterion, **Corul etern,** o antologie de poezie universală, apoi un volum de poezie europeană modernă în limba germană. În maghiară, 6 volume din traducerile mele din toate limbile. În Germania, apare volumul II de Lirică românească contemporană, iar la Viena, **Cîntecul şoptit** al lui Zaharia Stancu. În luna mai trebuie să-l prezint pe Eugen Jebeleanu la decernarea premiului Herder, pentru că sînt cel mai bătrîn herderist. Şi acum o să vă spun la ce lucrez zi şi noapte. Am făcut un contract la Hamburg pentru o **Enciclopedie de lirică universală.** Vor fi cei mai mari poeţi din toate timpurile în cele mai bune traduceri din lume. Aceasta e opera vieţii mele. Treizeci de ani am adunat materiale, am selectat traduceri. Va avea 28 de volume, fiecare de 7–800 de pagini. Sînt gata de tipar patru volume.

– Mai aveţi 24 . . .

– Ştiu. Dacă aş afla că începînd de mîine n-aş mai putea să scriu şi să citesc, aş muri imediat. De aceea lucrez zi şi noapte. Dorm 5 ore. Mi-e destul. Ce pot să fac mai mult ? Ars longa, vita nostra brevis est . . .

. . . Şi plec ştiind că el are aproape 86 de ani, descopăr pe scrin un ceas fără minutare, îmi vine să fie vară, să-i culeg de pe cîmp un buchet de flori, să-mi adun prietenii şi să-l cîntăm sub ferestre atunci cînd se va gîndi la fragii sălbatici şi nu mai pot să-l întreb nimic pe Franyó Zoltán.

Biblioteca

Opera marelui umanist Erasmus din Rotterdam s-a bucurat de mare apreciere printre cărturarii din părţile bănăţene ; astfel, nu se poate explica existenţa la Biblioteca municipală a mai multor ediţii originale din opera sa prin aceste locuri.

Cel mai mare umanist şi erudit al secolului al XVI-lea, este apreciat şi astăzi prin scrierile sale care au avut un rol de seamă în răspîndirea culturii clasice a antichităţii. A scris mult : cărţi de teologie, de filozofie, de istorie religioasă, de literatură şi deopotrivă a tradus din clasici. Colaborarea de la Veneţia cu Aldo Manuzia i-a cîştigat un loc şi în istoria universală a tiparului. Colocviile (Colloquia familiaria) apărute în 1518, se adresează mai cu seamă oamenilor tineri, tinzînd să propage rostul superior al ştiinţelor şi artelor. Elogiul nebuniei (Laus stultitiae) care apare în 1509 „îşi păstrează şi peste veacuri farmecul şi prospeţimea" (Istoria literaturii universale, Bucureşti, 1970, p. 298).

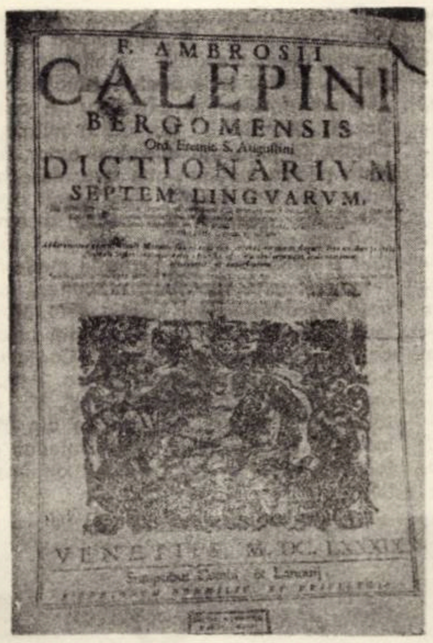
F. AMBROSII
CALEPINI
BERGOMENSIS
Ord. Eremit. S. Augustini
DICTIONARIVM
SEPTEM LINGVARVM.
VENETIIS. M. DC. LXXXIX.

Contemporan cu umanistul român, Nicolaus Olahus, ei s-au cunoscut, au purtat corespondenţă şi s-au apreciat reciproc.

Într-una din ediţiile lucrărilor lui Erasmus existente la bibliotecă, am intîlnit prima scrisoare a lui Erasmus adresată lui Olahus, datată 7 iulie 1530, care în traducere românească din limba latină, are următorul conţinut :

Erasmus Roterrodamus, Nicolao Olaho : Admir cu bucurie acest suflet al tău, umanisime Nicolaus : numele tău îl voi înscrie pintre cei mai de seamă prieteni ai mei. Henkel, al cărui cuvînt are foarte mare greutate pentru mine, mi-a scris de mai multe ori în scrisorile sale despre pietatea şi deosebita umanitate a preabunei regine. De altfel, de la ea nu am primit nici o scrisoare scrisă de mîna ei sau de mîna altcuiva; dacă aş fi primit-o, ar fi fost pentru mine o mare consolare în starea foarte grea în care mă găsesc în privinţa sănătăţii. Sînt încă firav şi scriu multora. Reginei îi urez toată fericirea şi bucuria. Friburg, 7 iulie 1530. Scrisoarea am descoperit-o într-o lucrare în primă ediţie în care este prezentată selectiv corespondenţa lui Erasmus, intitulată : Desiderii Erasmi Roterodami. Epistolae selectiores... Bratislava, 1752, p. 582. Traducerea am reprodus-o din ampla monografie dedicată umanistului Nicolaus Olahus, îngrijită de I. S. Firu şi Corneliu Albu, care au preluat-o din documente mai recente din secolul al XIX-lea.

Din bogata corespondenţă dintre Olahus şi Erasm, sînt cunoscute şi publicate în total 29 scrisori, iar corespondenţa dintre ei a durat de la 1 iulie 1530 cînd Olahus îi scrie lui Erasm, pînă la 22 aprilie 1534, unde se oglindeşte legătura strînsă sinceră şi adîncă dintre cei doi umanişti.

Prezentăm mai jos lucrările lui Erasmus în ediţii originale existente în Biblioteca municipală Timişoara : 1) Apophthegmatum ex Optimis utransque linguase... Coloniae Agripinae (Köln), 1561 (maxime) din cele mai bune opere ale scriitorilor în două limbi, culese de Desiderius Erasmus de Rotterdam) ; 2) Recitări pentru proslăvirea ignoranţei, Ulm, 1722 ; 3) Epistolae selectiores... Bratislava, 1752 ; 4) Proverbiarum epitome ... Lipsca, 1759.

*

În anul 1689 apărea la Veneţia, una dintre ediţiile celebrului dicţionar etimologic şi de studiu comparat cuprinzînd nu mai puţin de 928 pagini plus două apendice, în folio, al limbilor latină, greacă, ebraică, germană, italiană, franceză şi spaniolă. Veneţia, unde se introdusese încă din 1469 tipografia de către Ioan din Spira şi fratele său Wendelin, cărora li se adaugă în 1470 francezul Nicolas Jenson, era vrednică pentru producerea unor astfel de capodopere, pentru că Veneţia secolului al XVI-lea şi al XVII-lea era aproape tot atît de celebră prin savanţii eruditi, scriitorii săi, pe cît era de renumită prin picturile sale.

Opera pe care o am în faţă apărută în 1689 a lexicografului italian Ambrosie Calepini intitulată „Dictionarium septem linguarum" apărea în tipografia lui Aldo Manuce care fondase cam pe la anul 1495 în oraşul lagunelor celebra casă, care în timpul celui de al XVI-lea veac, publică ediţii renumite, capodopere ale tipografiei. Autorul, Ambroise Calepini, născut la Bergam în anul 1435 şi mort în 1511, încă de tînăr intrase în ordinul călugăresc al augustinilor şi lucrase toată viaţa sa la celebrul vocabular poliglot care a fost numit după numele său „Calepinul". Prima sa ediţie a apărut numai în limba latină sub titlul de CORNUCOPIOE la Reggia în 1502. În secolul al XVI-lea lucrarea a folosit numeroşilor savanţi ai timpului, care au folosit-o adesea în cercetările lor.

Pentru a ne da seama de utilitatea operei lui Calepini trebuie amintit că fraţii Aldini din Veneţia, au editat 18 ediţii într-o jumătate de veac (1542—1592). Ediţia de la Bâle (Basel, Elveţia) a apărut în 1590 în 11 limbi.

Prefaţatorul dicţionarului aduce cuvinte de laudă lui Ambrosius Calepinus care „a fost un foarte asiduu cercetător al ştiinţelor umane. Opera pe care o prezentăm — se spune în prefaţă — se datoreşte muncii laborioase adunată din nenumăraţi autori, greci şi latini; ceea ce ne prezintă el este nu numai opera literaţilor, poeţilor şi oratorilor, ci cuprinde şi medicina, filozofia şi teologia. Toate cunoştinţele acestea sînt puse într-o lumină diferită decît în alte codice asemănătoare pînă la acea dată. Cercetările care pînă acum erau îndoielnice, acuma sînt certe şi clare".

Celebrul dicţionar, de proporţii gigantice pentru acea vreme, operă foarte rară, poate unică în ţara noastră, este util cercetătorilor nu atît prin prezentarea denumirilor antice a localităţilor, denumiri culese din autorii antichităţii, ci mai ales pentru denumirile din timpul cînd a fost întocmit (sec. XV).

Pentru exemplificare, redăm cîteva denumiri de localităţi din ţara noastră cu denumirile antice şi medievale, cuprinse în dicţionar : ACINAMID, Est. Ptol. urbs. Daciae Ripensis ; quae (Seuuerin seu Zeuuerin) nume dici putatus, urbs ad Danubiem apud Pontis Traiani reliquia s. (p. 11) ; ALBA IULIA ex antiqua inscriptione urbs est Daciae in Transylvania sedes Princips vulgo (Weissenburg).

Dicţionarul uzează terminologia latină (de bază) urmat de greacă, ebraică, germană, italiană, franceză şi spaniolă.

FLORIAN MOLDOVAN

UMOR STRĂIN

Profesoara : „Cînd a trăia Socrate ?". După ce tăcerea deveni apăsătoare, ea dispuse : „Deschideţi cartea de istorie. Ce scrie acolo ?".

Elevul : „Socrate, 469 BC".

Profesoara : „Ei, de ce n-ai ştiut cînd a trăit Socrate ?".

Elevul : „Vedeţi, am crezut că 469 BC a fost numărul său de telefon".

*

„Era atît de rece acolo unde am ajuns", se lăuda un explorator din Arctica, „încît lumînarea a îngheţat şi nu am putut s-o mai stingem". „Asta nu-i nimic", spuse rivalul său. „Acolo unde am ajuns noi, vorbele ieşeau din gurile noastre în bucăţi de ghiaţă, aşa că a trebuit să le încălzim ca să vedem despre ce am vorbit".

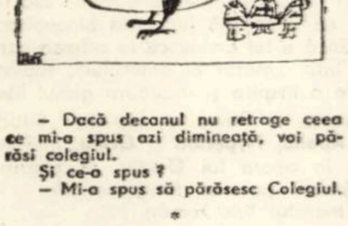

— Dacă decanul nu retrage ceea ce mi-a spus azi dimineaţă, voi părăsi colegiul.

Şi ce-a spus ?

— Mi-a spus să părăsesc Colegiul.

*

Primul vizitator (privind spre o pictură decadentă) : „De ce au spinzurat aici pictura asta ?".

Al doilea vizitator : „Probabil pentru că nu l-au găsit pe pictor ?".

*

Profesorul : „Spune-mi cîte ceva despre John Milton".

Elevul : „Păi, s-a căsătorit şi a scris „Paradisul pierdut", apoi soţia sa a murit şi a scris „Paradisul regăsit".

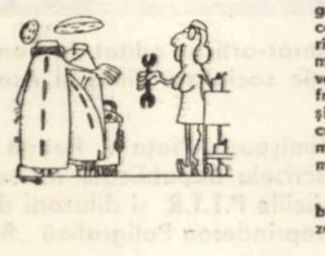

Pescarul : „Stai şi te uiţi la mine de trei ore. De ce nu încerci să pescuieşti şi d-ta ?".

Chibiţul : „Nu am răbdare".

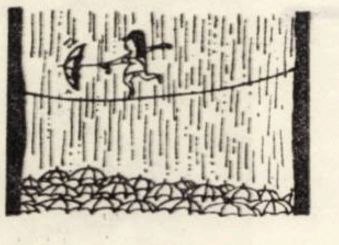

În timp ce călătorea din nord spre Londra, un pasager întreabă pe vecinul său de compartiment — un scoţian — cît e ceasul.

Scoţianul îşi ridică ochii de pe cartea ce o avea în mîini şi răspunse : „D-ta vrei să afli ce oră este, doar ca să intri în conversaţie cu mine, şi dacă vom conversa mai mult vom deveni prieteni şi cînd vom ajunge la Londra îmi vei propune să bem ceva, după aceea voi oferi eu un rînd şi apoi d-ta altul, eu te voi chema să luăm prînzul împreună, d-ta mă vei vizita acasă unde o vei vedea pe frumoasa mea fiică, vei repeta vizita şi într-o zi îmi vei cere mîna fetei. Şi cum dracu aş putea să dau consimţămîntul unui om care nu-şi poate permite să-şi cumpere un ceas ?"

Doctorul : „Dacă te-ai lăsa de băutură şi fumat, ai putea trăi şaptezeci de ani".

Pacientul : „E prea tîrziu doctore".

Doctorul : „Cum asta ?"

Pacientul : „Am aproape şaptezeci şi doi".

*

Scrisoare de la un dentist : „Scumpă doamnă, în cazul cînd lucrarea ce v-am executat-o nu va fi plătită imediat, voi fi obligat să dau spre publicare la ziarul local următorul anunţ : „De vînzare proteză dentară excelentă. Poate fi văzută oricînd la familia Smith 5 Deltoul Tesace". Nota de plată a fost achitată în aceeaşi zi.

Portarul la un concert : „Dragă domnişoară, aţi întîrziat. Cîntăreţul tocmai şi-a început aria şi, dacă deschid uşa, jumătate din public fuge afară".

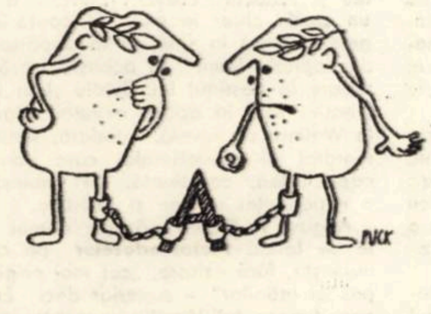

Un anunţ în „Times" : „Adunarea săptămînală a Societăţii clarvăzătorilor se amînă datorită unor împrejurări neprevăzute".

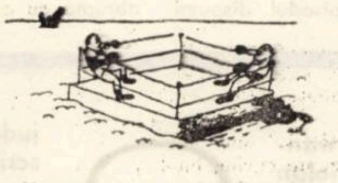

Un reporter care intervievase un bătrîn ce împlinise 99 ani îi spuse : „Spre să pot reveni la anul, la a 100-a aniversare".

„De ce nu, prietene", răspunse veteranul, „arăţi a fi destul de sănătos".

Logica leneşului : „Cu cît învăţăm mai mult, cu atît ştim mai mult. Cu cît ştim mai mult, cu atît uităm mai mult. Cu cît uităm mai mult, cu atît ştim mai puţin. Cu cît ştim mai puţin, cu atît mai puţin uităm. Cu cît uităm mai puţin, cu atît ştim mai mult. Aşa că, de ce învăţăm ?"

*

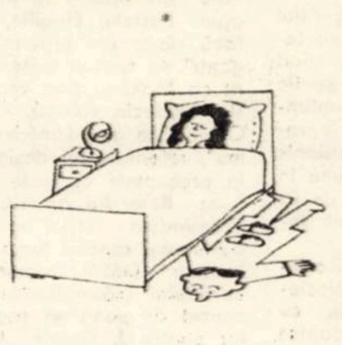

Excavatorişti din Aberdeen (Scoţia) au dat peste un peny scoţian datînd din 1588. Cîţiva paşi mai departe au mai descoperit trei schelete, fiecare în patru labe.

*

O actriţă renumită, trecută de prima tinereţe, scrise următoarele pe o fotografie a ei :"

„Această fotografie a fost făcută cînd eram mult mai bătrînă !"

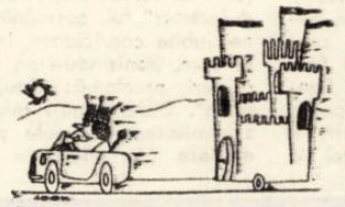

Tom : „Ai avut multă bătaie de cap cu franceza ta cînd ai fost la Paris ?"

Dick : „Nu, dar parizienii au avut".

---

motouri

- O, Nature ! Devant toi, si belle;
  Comme un veau à la porte
  nouvelle,
  Je reste et du coeur je dis
  „off !"
- Tu m'as mangé roti, enfant,
  En me tirant sur la ficelle.
- Tu pleures, enfant, et pourquoi
  donc ?
  Efface tes larmes avec la main.
  Je t'ai faché ? Hodoronc-tronc !
  Beaucoup parle l'homme au
  chagrin !
- Je sais maintenant combien
  d'argent te paie la peau !
  George Ranetti)
- Enfin l'hiver s'en est allé
  Là bas, ou le muet a mené,
  Pardon d'expression, sa jument.

GEORGE RANETTI

evrika!

- Marele sculptor a suflat peste propria-i statuie, dar în loc să-i dea viaţă, a răsturnat-o de pe soclu.
- Pentru că îl cunosc bine pe Eminescu, pe Nichita Stănescu îl ştiu pe dinafară.
- Nu ştim cine a fost Homer. Istoria ne spune.
- Literele lui sînt adevărate hieroglife şi mai spuneţi că n-are cultură.
- Nu visătorii au pus piciorul pe lună, ci oamenii cu picioarele pe pămînt.
- Cînd între palme striveşti un ţînţar, aplaudă instinctul.
- Dacă nu ştii să taci îţi ies vorbe...
- I-am citit poezii în toate limbile şi i-au plăcut. Cînd i-am zis una pe româneşte s-a supărat.

ION VELICAN

De la SENECA la EMINESCU

Ovidiu în Judecata posterităţii

Imaginea bardului sulmonez... şi tomitan în literatura universală cunoaşte oscilaţiile gustului epocilor şi nu mai puţin este determinată de afinităţile sau distanţarea de el a confraţilor sau criticilor care l-au judecat. O calitate însă nu i s-a contestat de nimeni : ingeniozitatea artistică, nutrită din resursele nesecate ale geniului său inventiv.

Setos de glorie şi nemurire pe care şi le revendică, nu o dată, poetul însuşi simte plăcerea intimă de a se înfăţişa posterităţii, ca în celebra elegie autobiografică (Tristia. IV, 10), în epilogul **Metamorfozelor** şi în multe pasaje din **Amoruri.** În acestea din urmă Ovidiu proclamă nemurirea ca o condiţie naturală, am spune, a poeziei, opusă caducităţii condiţiei umane : „Sint trecătoare toate. Proclam : îmi doresc faima / Să fiu slăvit în lume, cît ea va dăinui ! / Homer trăi-va-n lume cît vor trăi şi munţii, / Cît firul apei curge mereu spre mări grăbit ; / Şi Hesiod din Ascra Beoţiei trăi-va / Cît strugurul musti-va, adică nesfîrşit / ... Dar versul lui Lucreţiu ? El va trăi – sublimul, / Pîn-lumea îngropată va fi de-un cataclism".

Derulînd vîrstele receptării lui Ovidiu, începînd cu scriitorii latini contemporani şi posteriori, ne întîmpină prima judecată asupra lui pronunţată de Seneca Retorul, care l-a audiat în tinereţe în şcolile de declamaţie ale dascălilor săi Arellius Fuscus şi Porcius Latro. Relevînd predilecţia adolescentului Ovidiu pentru genul de declamaţii numite **suasoriae,** mai potrivit temperamentului său artistic decît dezbaterile aprinse şi cazuistice reclamate de **controversele** retorice, Seneca rosteşte în acest context o judecată pe care critica posterităţii o va reţine ca fundamentală în definirea geniului ovidian : poetul nu numai că-şi recunoştea „viciile", dar le şi iubea (non ignoravit vitia sua, sed amavit), judecată reluată apoi de Quintilian (Inst. orat. X) care ni-l prezintă pe Ovidiu ca „prea îndrăgostit de talentul lui" (nimium amator ingenii sui).

Tot Seneca Retorul, un critic avizat şi admirator al poetului, îi caracterizează primele producţiuni, declamaţii poetice, avîntate, pe diferite teme, ca fiind doar „poeme în proză" (solutum carmen), impregnate de „sententiae".

Seneca Filozoful şi dramaturgul, fiul retorului, îl numeşte de-a dreptul „poetarum ingeniossimus egregie" – subliniind predilecţia lui Ovidiu de „a devora poetic lumea" (devorato orbe terrarum), confundînd în mod conştient imaginile şi îngroşîndu-le (ingentia et tantae confusionis imaginem concepit), de a descompune în mod deliberat imaginile solidificate de uz şi tradiţie, de „a jongla cu lucrurile serioase" (sobria lascivire).

Retorul Quintilian, evocat mai sus, aderînd la aceste judecăţi, adaugă aprecierea semnificativă că geniul ovidian, cu deosebire în **Metamorfoze,** şi-a adaptat mijloacele de expresie cu abilitate materiei tratate (res diversissimas in speciem unius corporis Colligentem) stratificînd sui-generis modalităţile de expresie poetică şi conferindu-le sensuri particulare, nu rareori „absurde" şi paradoxale, (cf. W. Stroh **Ovid im Urteil der Nachwelt,** p. 10 şi urm.).

Dintre scriitorii antici tîrzii, Lactantius nu ezită să-l numere printre „fabricatores mundi", iar Ausonius îi relevă „modernitatea" de simţire şi expresie (novitas) şi – implicit – capacitatea de a inova. Hieronymus îi impută însă din punctul de vedere eclesiastic şi dogmatic că „a despuiat divinitatea de atributele ei sacrosancte" (divinitatis denegat sanctitatem).

Evul mediu cunoaşte, în secolele XI–XIII, o adevărată „aetas ovidiana" care concurează cu influenţa lui Vergiliu (aetas Vergiliana) din epoca anterioară. Pentru Abaelardus (1079–1142) el este „poeta luxuriae", Guillaume de Saint-Thierry îl proclamă „maestrul inegalabil al artei de a iubi" (doctor artis amatoriae), Johannes de Salibury îl numeşte model neîntrecut în uşurinţa şi abilitatea de a versifica (levitas versificandi). În **Carmina Burana** (sec. XII–XIII), Ovidiu este invocat ca purtătorul de cuvînt „înţelept" al plăcerilor lumii şi ca herald inspirat al misterelor Venerei.

Cel care inaugurează, însă, în epoca mai nouă, receptarea imaginii lui Ovidiu ca poet printre poeţi este Dante. În **Infernul** său (IV, 88–90) el nu se sfieşte, urmînd sfatul lui Vergiliu, să-l rînduiască imediat după Homer. şi Horaţiu. Pentru Petrarca, poetul **Amorurilor** şi al **Artei de a iubi** este un geniu incontestabil (magni vir ingenii), specialist inegalabil în descrierea maşinaţiilor amoroase (in actu Venereo). Boccacio recomandă, la rîndul lui, lectura asiduă a lui Ovidiu (il santo libro di Ovidio) creditat ca „il sommo poeta".

Pentru Geoffrey Chaucer care explorează întregul univers poetic al lui Ovidiu, acesta este prin excelenţă „slujitorul Venerei" (Venus Clerk) ale cărei doruri şi amoruri le-a cîntat ca nimeni altul. Martin Luther (în **Tischreden)** îl numeşte „cel mai sentenţios dintre toţi poeţii" recunoscîndu-i, alături de Homer şi Euripide, arta de „a sintetiza într-un singur vers cele mai frumoase şi mai pregnante maxime poetice". Montaigne păstrează cu veneraţie în librăria sa exemplarul **Metamorfozelor** pe care îl savurase la vîrsta de 7–8 ani, trezindu-i – cum singur mărturiseşte – plăcerea de a citi şi de a fabula.

După Dante şi precedîndu-l pe Molière, Voltaire şi pe Goethe, mari admiratori ai geniului ovidian, Shakespeare îi dă poetului latin întîietatea în „elegancy, facility and golden cadence of poesy", Ovidiu romanul fiind pentru marele brit prin excelenţă autorul „for smelling out the odoriferous flowers of fancy, the jerks of invention".

Tot dintre englezi, prima referire, probabil, la condiţia poetului exilat la Tomis, o aflăm la John Milton care într-o elegie îl numeşte pe Ovidiu : „ille Tomitano flebilis exul agro".

Lope de Vega, deplîngînd ignorarea şi subestimarea lui Ovidiu în cercurile „rafinate" ale epocii, se întreabă cum de au ajuns **Fastele, Elegiile, Metamorfozele** să facă parte din repertoriul artiştilor „vaganţi". În spaţiul culturii franceze, un spirit ca Molière, prin vocea lui Sganarelle (Le Médecin volant), îl caracterizează pe Ovidiu „ce grand médecin, ce grand homme", referindu-se, desigur, în primul rînd, la preceptele cuprinse în opusculul intitulat **Remedia amoris.** Pierre Corneille, adresîndu-se într-o epistolă în versuri lui d'Assoucy, autorul lucrării „Ovide en belle humeur" (1650), remarcă „metamorfoza" destinului plăsmuitorului **Metamorfozelor** cauzat de pana sa şăgalnică şi lascivă, iar pentru J. Racine „Ovide possédait si bien toute élégance romaine". În aceeaşi epocă, René Papin (1621–1687), autorul „Reflecţiilor asupra poeziei" (1674), nu ezită să-i dea întîietatea lui Ovidiu printre elegiacii latini „parce qu'il est plus naturel, plus touchant et plus passionné et il a mieux exprimé par là le caractère de l'Elegie".

Englezul John Dryden, în prefaţa la traducerea **Epistolelor** ovidiene, are cuvinte superlative la adresa poetului sulmonez : „nimeni n-a tratat pasiunea iubirii cu atîta fineţe de spirit şi de expresie şi n-a scrutat natura umană cu atîta profunzime" (...).

Alexandre Pope, la fel de entuziast preţuitor al lui Ovidiu, relevă chiar „farmecul defectelor" lui, asemănîndu-l cu cel al unei iubite capricioase, întocmai ca Voltaire care, ironizîndu-i pe moraliştii bigoţi şi austeri, proclamă: „Toujours Ovide charmera". Diderot nu-i refuză, la rîndul lui, sublimitatea în unele pasaje din **Metamorfoze** (de pildă, în episodul disputei dintre Aiax şi Ulisse pentru armele lui Ahile), precum nenumărate alte mărturii ale literaţilor francezi de prestigiu îl revendică pe Ovidiu ca prefigurînd spiritul galic prin geniul său zglobiu, ironic, sceptic şi plin de fineţe, el fiind caracterizat printre mulţi alţii de Chateaubriand „cel mai ingenios dintre poeţii latini". Şi să nu uităm că autorului lui **René** şi al **Martirilor** îi erau tot atît de familiari Virgiliu şi Horaţiu.

Mai tîrziu, Gérard de Nerval mărturiseşte că, alături de **Pastor Fido, Faust** şi Anacreon, Ovidiu este poetul său favorit, aşa cum Baudelaire rafinatul subliniază „delicateţea şi fertilitatea geniului ovidian, răsfrînte şi în frescele lui Delacroix, inspirate de soarta lui Ovidiu printre sarmaţi. Ernest Renan relevă cu justeţe „semnificaţia raportului adînc al miturilor descrise de Ovidiu cu natura lucrurilor intuită de poet".

Giraudoux evocă tristeţea poetului tomitan, transmisă în al său „Simon pateticul", descriind o noapte petrecută în România, pe urmele nefericitului relegat la Tomis, iar P. Valéry, într-o scrisoare adresată lui André Gide, este tulburat de rezonanţa adînc umană a mitului lui Narcis fixat de Ovidiu.

Dintre germani, Fr. Schlegel îl caracterizează ca romantic avant la lettre (ca şi G. Călinescu), în opoziţie cu Goethe, marele admirator al geniului ovidian, care postulează contrariul gînd afirmă, în „Maxime şi reflecţii" (1032) : „Ovidiu a rămas un clasic chiar în exil : el caută motivul nefericirii nu în sine, ci în depărtarea sa de capitala lumii". În această frază, referitoare la destinul lui Ovidiu şi la factura creaţiei sale în epoca exilului, titanul de la Weimar ne revelă, totodată, sensul primordial al clasicismului care constă în capacitatea, conştientă, de „obiectivare" a experienţei umane şi artistice.

August v Platen găseşte numai cuvinte de laudă **Metamorfozelor** pe care le numeşte, fără ezitare, „cel mai original epos al latinilor" – superior deci Eneidei, capodopera lui Virgiliu, caracterizare la care aderă şi Ludwig Tieck, acesta extinzînd-o chiar la totalitatea creaţiei ovidiene. Platen constată apoi că Metamorfozele „îmbrăţişează întreaga antichitate şi misterele ei" atingînd în unele pasaje sublimul. De regretat este doar concizia abruptă cu care sînt tratate unele mituri, dar ea este răscumpărată prin „arta miniaturală inegalabilă" cu care Ovidiu ştie să insufleţească detaliile.

Personalitatea artistică şi umană a exilatului la Tomis este surprinsă în liniile ei caracteristice de Puşkin şi de poetul şi dramaturgul austriac Franz Grillparzer care îi dedică cîte un poem din cele mai frumoase şi mai adînc simţite din cele ce s-au scris despre destinul poetului tomitan.

Dintre scriitorii cu rezonanţă în spiritualitatea şi poezia contemporană ne reţin atenţia caracterizările schiţate de Ezra Pound, pentru care poetul „Amorurilor", al „Metamorfozelor" şi „Tristelor" a dat impulsul „umanizării poetice a mitologiei". Ovidiu, în judecata aceluiaşi autor, reprezintă pentru moderni „un izvor nesecat de inspiraţie, mai fecund chiar decît operele grecilor", poetul sulmonez şi tomitan fiind un precursor îndepărtat al sensibilităţii şi mijloacelor de expresie moderne.

În domeniul literaturii şi culturii româneşti, receptarea lui Ovidiu este atestată încă de la M. Costin, iar eruditi umanişti ca D. Cantemir şi stolnicul Cantacuzino i-au studiat îndeaproape opera. Asachi îl omagiază în „Lacul lui Ovidiu", V. Aron tălmăceşte pasaje memorabile din Metamorfoze, iar pentru I. Budai-Deleanu poetul latin este un izvor fecund de inspiraţie.

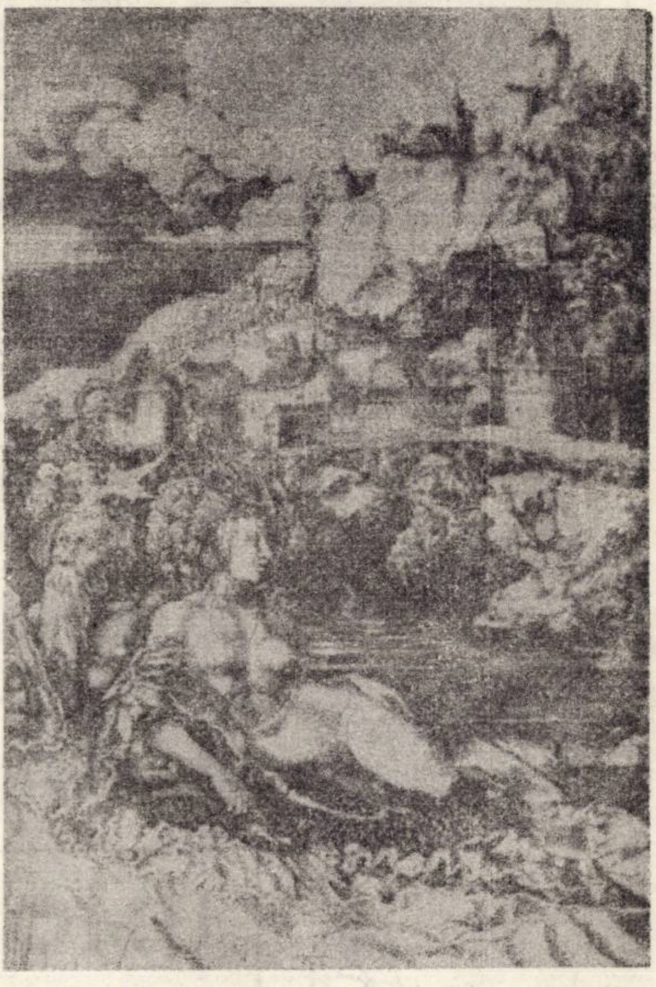

„Răpirea Amimonei"

(copie după A. Dürer - gravură în metal)

Alături de drama „Ovidiu", a lui Alecsandri şi de traducerile congeniale ale lui Haşdeu ne întîmpină judecata binevoitoare şi adîncă a lui Eminescu la adresa confratelui latin „martir al amorului", subiect demn de a inspira şi inaugura genul literar dramatic în România. Figurile mitice ale lui **Apollo, Hyperion** şi **Orfeu,** întîlnite frecvent în opera lui Ovidiu, se răsfrîng ca simboluri poetice fundamentale în creaţia marelui liric român.

Poet al iubirii, elegiac – înainte de toate ca şi Ovidiu – Eminescu creează o operă menită să înfrunte veacurile, datorată, nu în ultimă măsură, expresiei unice, lapidare şi sentenţioase, ca şi la Ovidiu, în transcrierea artistică, genială a dorurilor şi amorurilor omeneşti, îmboldite mereu şi mereu de şăgalnicul **Cupidon,** izvoditorul dintîi al creaţiei ovidiene şi eminesciene.

GRIGORE TANASESCU

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 8 MARTIE ● 1973 ● Nr. 10 (263) ● 12 PAG. 1 LEU ●

Foto : MARTON FRANCISC

eveniment

Un pas hotărîtor spre socialism

6 Martie 1945

La 6 Martie 1945, forțele revoluționare, democratice din România, conduse de Partidul Comunist Român, au reușit să înfăptuiască unul din cele mai importante acte revoluționare din istoria contemporană a poporului român : **instaurarea guvernului democratic Dr. Petru Groza.** Pentru poporul român, acest act istoric a însemnat un pas hotărîtor în lupta pentru înfăptuirea sarcinilor desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerea la înfăptuirea revoluției socialiste, pentru că actul istoric de la 6 Martie 1945 a creat condițiile înfăptuirii unor profunde transformări revoluționare-democratice ce au cuprins întreaga viață economică și socială a țării. Actul a fost posibil datorită victoriei insurecției naționale antifasciste din august 1944, care a descătușat energia revoluționară a maselor populare, a legalizat P.C.R., dîndu-i o mare posibilitate de mobilizare și organizare a luptei întregului popor pentru înfăptuirea cu succes a sarcinilor revoluției populare.

Pe arena vieții sociale și politice se afirmă tot mai puternic clasa muncitoare ,țărănimea, intelectualitatea atașată clasei muncitoare și partidului ei de avangardă. P.C.R. Noile condiții de legalitate au impus P.C.R. o nouă reorganizare a activității sale. Primul pas s-a făcut în unirea forțelor. Rezultatul a fost că în septembrie 1944 erau deja constituite toate organizațiile județene de partid și se trecuse la constituirea organizațiilor de partid în întreprinderi, instituții, la sate. În același timp s-a trecut la organizarea activității organizațiilor de masă, a țărănimii.

GH. OANCEA

(Continuare în pag. a 9-a)

convorbiri

Cu Eroina Muncii Socialiste, MARIA FINTINEANU

„Femeia, la un loc potrivit în societate"

Nu-mi vine a crede că în fața mea stă un Erou al Muncii Socialiste. Scundă, șatenă, cu ochii blînzi, atît de modestă, firească și simplă, încît și azi, cînd discutăm pentru a treia oară, păstrez acea impresie de farmec, discreție și bunătate aproape maternă. Mai țin minte că a venit să lucreze la „Garofița", cînd abia împlinise 14 ani. I-o reamintesc.

– Da. timpul parcă a zburat și noi am mai îmbătrînit puțin.

– Sînteți, desigur, o fabrică ... feminină. Dar dacă v-aș întreba, au femeile de la „Garofița" întotdeauna condiții optime de afirmare, de muncă și chiar de viață ? Dacă nu, ce considerați că s-ar putea face pentru a le veni în ajutor ?

– Vedeți, noi am discutat mult problema asta. La nivel de conducere, de partid și sindicat. Eu sînt și secretară a organizației de bază nr. 2. secția țesătorie. Acum ne-am mutat aici pe Pestalozzi, într-o clădire nouă și fabrica noastră se dezvoltă necontenit. Prin natura muncii, la noi sînt căutate tinerele. Majoritatea vin din mediul rural. Nu avem un cămin pentru fete. Actualmente le găsim locuri – dar cu cîte greutăți ! – pe la întreprinderile apropiate. Nici cantină n-avem. Am aranjat noi la „Electrobanat", masa e bună și la un preț avantajos, dar parcă tot mai bine ar fi să avem o cantină-restaurant proprie.

– Dar pentru femeia muncitoare și gospodină ce credeți că s-ar mai putea face ?

– Multe. Și mai ales pentru cele care locuiesc în cartiere mai depărtate. Eu, de pildă, stau în Fratelia, ne-am ridicat o casă familială și prin apropiere nu prea sînt alimentare. Complexul comercial din Calea Șagului e bun, dar insuficient. Ar trebui să se deschidă mai multe magazine alimentare, cu autoservire. Înființarea aici a unei piețî agro-alimentare este o măsură foarte bine venită. Dar s-ar mai putea înființa și cîte-o unitate „ Gospodina", pentru semi-preparate. Și ar fi necesar să se reglementeze și transportul în comun. Dimineața, cînd plecăm la serviciu pentru ora 6, sîntem multe femei. Majoritatea întreprinderilor textile sînt în cartierul Fabric. Oare nu s-ar putea ca autobuzele 32, 33, 34 să-și prelungească ruta ? Ne-ar fi mai ușor.

– Cîți ani de muncă împliniți în acest an ?

– În ziua de 7 noiembrie voi avea 33 de ani de cînd lucrez. Și tot la „Garofița".

– Și cum ați muncit în toate aceste peste trei decenii ?

– Cu bucurie și cu plăcere, fiindcă meseria mea e una de care merită să te-ndrăgostești. Îți solicită multă atenție, răspundere și corectitudine. Te gîndești tot timpul că de felul cum lucrezi depinde munca a încă 100 de femei, de țesătoare. Urzitoare am fost de cînd mă știu. Sigur m-am mai ocupat eu și de calificarea multor tinere, dar de meserie nu m-am lăsat. Și la noi este și o zicală care spune că „o urzeală bine făcută e pe jumătate țesută".

– Spuneți-mi, după cîți ani de muncă ați primit înaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste ?

– După treizeci .Dar numai eu știu prin cîte emoții am trecut atunci.

– Sînteți singura femeie din județ căreia i s-a conferit steluța de aur. Cum vă simțiți ?

– Fericită că mi s-a acordat această cinste deosebită și mult mai responsabilă. Acest înalt titlu mă obligă. De atunci, oriunde mă găsesc, în fabrică, acasă, pe stradă, îmi spun mereu : Maria, fii demnă de înaltul titlu ! Deși știu, sînt convinsă, că sînt atîția alții care ar merita să fie eroi și dintre ei, multe femei.

– Ce părere aveți, în muncă, femeia e inferioară bărbatului ?

– Nu tocmai, cîteodată, e chiar superioară. Femeia se simte mai răspunzătoare, mai stabilă, mai legată de locul unde muncește. Mai ales în branșa noastră avem femei minunate. Cele din colectivul de creație sînt chiar neîntrecute.

–Soțul vă înțelege întotdeauna ?

– El e dedicat aproape în întregime profesiei sale și nu tocmai dotat pentru treburi casnice. Sigur, eu o am și pe mama care mă ajută. Cînd soțul vine acasă citește mult și fiindcă la slujbă e obligat să stea nemișcat – face dese plimbări pe jos. Altfel e om bun, serios, nu-i băutor, nici măcar fumător. Iubește muzica. Și eu o iubesc, dar el parcă o înțelege, mai bine ca mine, Acum e în concediu și deseară m-a invitat la Operă, să vedem „Boema".

– Dacă ați fi numită directoare de fabrică ce-ați face ?

– Vai de mine, să nu creadă tovarășul director că intenționez să-i

Convorbire realizată de
VALENTINA DIMA

(Continuare în pag. a 8-a)

Cronica literară

Dumitru Popescu: „UN OM ÎN AGORA“

(Editura Eminescu 1972)

Noutatea şi insemnătatea acestei cărţi constă în scrutarea minuţioasă – cu mijloacele poeziei – a condiţiei de **om în agora (în agora** este un atribut, nu un complement), in înţelesul profund contemporan al termenului. O epocă in care angajare revoluţionară înseamnă construcţie paşnică şi liberă trezeşte în om dorinţa şi-i oferă răgazul propriei desăvîrşiri. Întrebările şi neliniştile acestui om „nou" alcătuiesc substanţa meditaţiei poetice a lui Dumitru Popescu, răspunsurile fiind întotdeauna de o înaltă ţinută estetică· Într-o asemenea poezie, sentimentul însingurării, deruta nu şi-ar putea găsi decît cu mare greutate loc ; poetul se simte în permanenţă, cu mîndrie şi voluptate, un glas al agorei.

Resortul intim care dă volumului unitate este credinţa autorului că **omul in agora** (fie el artistul însuşi sau oricare altul) trăieşte intr-o lume supusă doar legii umane, din care şi providenţa, dar şi absurdul au fost alungate.

Avind un evident caracter programatic, cartea propune in egală măsură, o artă poetică şi o morală.

Primul ciclu, **Stegarii timpului,** este rezultatul confruntării dintre poet şi contemporaneitate. Piesa care deschide volumul. intitulată chiar **Un om în agora,** declară aderarea necondiţionată a poetului la sufletul mulţimii : **Cobor cu pasul rar / lespezile amfiteatrului, conştiinţei – / adîncit ca un ocean – / spre piaţa largă a cetăţii, / prin zborul privirilor mulţimii, solidar** (p. 8). Autorul proclamă, împotriva manifestărilor secătuite alte artei vechi, necesitatea **poemei dialectice,** prin mijlocirea căreia, urmărind şovăielile semenilor, îi îndeamnă şi se îndeamnă totodată : **Te întreb, frate, / cum mă întreb la rîndul meu : / ai început ? / Te pregăteşti / pe muntele Sinai al comunismului / cu tine insuţi să te intîlneşti ?** (p. 15).

Elanul acesta se sprijină pe o istorie în care ne recunoaştem **(Destin,** p. 25) şi care îşi justifică, din perspectiva prezentului, aspiraţiile. **Omul in agora** manifestă, însă, în mod firesc, o mare deschidere spre viitor, în orizontul căruia inechităţile sociale, spaimele se vor şterge. Războiul însuşi este înţeles ca o emanaţie a lumilor agonice, constituind încă o primejdie ce nu trebuie ignorată. Avem a face cu o poezie ce-şi extrage emoţia dintr-o acută dezbatere politică : **Gurile iadului clămpăne lacom / lingă pămîntul gata iar să fiarbă. / Atomii miriie în cuşti de fier să devoreze tot, / şi firele de iarbă / Ciuperca-monstru, portocalie, s-a ivit / din scursele otrăvuri ale lumii, puse la dospit** (p. 44).

Iată manifestul care încheie ciclul : **Cu cea din urmă răsuflare / ţineţi timpul viu – / să ducem steag pe umeri, / nu sicriu !** (p. 60).

A doua secvenţă, **Neinţelesuri imblînzite,** îl aşează pe poet faţă-n faţă cu universul, cu eternitatea. Se află aici cîteva din cele mai inspirate pagini ale culegerii. Credincios viziunii sale optimiste, dar fără simplificări şi vulgarizări, poetul găseşte reversul întăritor al acţiunii destructive a timpului. Există în aceste versuri o împăcare în faţa morţii care nu are nimic cu resemnarea, care e, mai curînd, o atitudine activă a spiritului. Neantul nu e privit cu duşmănie, nu e nici adorat ; întunericul său fără sfîrşit, fecundat de iubire, este o noapte a nunţii : **Iubirile . . . / Sînt primele orgii de flăcări / născute-n arderea crepusculară, / preludiul reinvierii lumii / de după noaptea nunţii care ne impresoară** (p. 74).

Străvechea înţelepciune a poporului care vede în dispariţie nimic altceva decît mişcarea necesară a regnurilor, este revendicată şi de poet. **Împăcarea,** scutită de inutile angoase metafizice, dă momentului săvîrşirii o seninătate demnă ; textul este memorabil :

Bătrînii primeniţi, / mireasă şi mire, / işi prăznuiau propria săvîrşire. / Cu gestul măsurat, / oficiau străvechiul ritual / de dinainte de topire / în ierburile de pe deal. / Moartea stătea la cumetrie / cu vechi şi bune cunoştinţe / şi era pace, / impăcare, / nici plîns, nici năzuinţe, / in tăcuta adunare (p. 88).

Desluşim, însă, adesea, în penumbra versurilor, vibraţia unor întrebări fără răspuns, ce sporesc rezonanţa poeziei. Liniştea înţeleaptă se cîştigă greu şi rămîne, parafrazînd, oarecum, spusele poetului, o împăcare ne-mpăcată **(Singuri ?,** p. 78).

În al treilea ciclu, **Tainiţe desferecate,** eroul liric se confruntă cu sine. E vorba, de data aceasta, de o libertate asumată – decizia de a lua viaţa pe cont propriu. **Omului in agora** îi sînt străine servitutea şi minciuna : **Dar eu sînt fiul lui Adam / care-a ales bejenia şi plînsul, calvarul biblic prăvălit intr-însul. / Singurătatea in Eden l-a năpădit . . . / Nu raiul l-a gonit pe om· / Adam l-a părăsit** (p. 95).

Ruperea dependenţei de lumile închipuite, renunţarea la o transcendenţă care ar justifica orice întreprindere omenească pretind, in schimb, omului acea nobilă legătură cu semenii care să-l ajute, în centrul unui univers, dacă nu ostil, cel puţin indiferent, să se aibă pe sine drept scop. Este mesajul umanist al poetului : **Am uitat că socoteala trebuie să o dau / oamenilor, seara, pe stradă / şi am incercat să falsific, / pentru posteritate, / o inzorzonată dovadă** (p. 98).

Cum cea mai tăinuită zvîcnire a sufletului este o năzuinţă spre ceilalţi, acest ciclu sfîrşeşte circuitul deschis cu primul poem al cărţii : **În forţa marelui şuvoi / mă regăsesc sporit pe mine** (p. 151).

Secvenţa a patra, **Pămînt, piatră, istorie,** demistifică imaginea convenţională a unei Italii îmbătate de propria splendoare artistică.

Fiindcă „nu se poate tămădui" **de boala crudă a lucidităţii** (p. 115) ochiul poetului descoperă, sub aparenţe, semnificaţii şi drame ascunse. Sicilia, **insulă a plecărilor,** este un loc al suferinţei şi revoltei : **Etna icneşte de revoltă, / de nedreptate, / varsă bucăţi de soare mari, nedigerate. / Regele cerului e bun şi blînd / cînd cîrmuieşte de departe. / Pe insula plecărilor, / sîngele lui aprins e-aducător de moarte** (p. 163).

Testament, poezia din urmă a cărţii, este un elogiu adus artei, puterii ei de a învinge timpul. Contemplînd arta funerară a etruscilor, poetul găseşte un argument în plus convingerii sale, exprimate cu cîteva pagini înainte : **Totul se mişcă, toate curg, / împreună cu moartea in amurg· / Nimeni nu le desparte, nu ştie / că şi moartea, şi moartea e vie** (p. 70).

„Arta serveşte vieţii . . .; oricare altă supoziţie este o trădare a destinului nostru uman", afirmă Herbert Read în **Originile formei în artă,** p. 216. Aceasta este şi credinţa poetului forţa care, dincolo de măiestrie, conferă cărţii o prospeţime şi o gravitate de netăgăduit.

EUGEN DORCESCU

Cronica literară

RADU ANTON ROMAN: „OHABA, ţara asta“

(Ed. Cartea Românească, 1972)

Cartea lui R. A. Roman prezintă simptomele critice ale unui debut mediu: nesiguranţă în folosirea mijloacelor formale, prezenţa unor sonorităţi străine în tonalitatea viziunii, etc., precum şi elemente care ne îndreptăţesc să-i acordăm creditul unei evoluţii interesante în viitor.

Poetul este afectiv un romantic temperat, fără exaltare, cu avînturi potolite, o natură solară, paradiseacă, grefată pe o sensibilitate minor tradiţională pentru care lucrurile au o prezenţă imediată iar adîncimea simbolică a lumii (nerealizată decît parţial la nivelul expresiei) este transparentă prin urzeala imagistică sensibilă.

Planul tematic este unitar mai mult prin enunţurile din titluri – (forţa evocatoare a unor denumiri de localităţi rurale presupuse a fi simbolice pentru ţinut etnografic) – dar nu se dezvăluie la nivelul încorporărilor în expresii lirice pregnante.

Insuficienţa de fond pare a fi lipsa de forţă imaginativă cît şi deficitul de originalitate în formula stilistică. Limbajul este monoton şi sufocat de truisme şi sintagme lirice demonetizate, construcţii stridente care prin vidul lor metaforic dizolvă şi nucleele de semnificaţie consistentă ale poeziei.

Poezia lui R· A. Roman este minată lăuntric în expresia ei de prezenţa simultană a două modalităţi diferite de sugestie, a două formule, care cohabitează eclectic în structura ei : una metaforico-convenţională, tradiţională, (preponderentă) şi o alta a notaţiei contrapunctice, sincopatice : „De-acum începe cîntecul, impus / spre tot ce sîntem dincolo de gînd. / Lacrimă. Inimă mai întîi. / Coaja unui fluviu luminînd". Inadecvarea acestor două modalităţi de codificare duce la absenţa unei ritmicităţi interioare unitare a viizunii. Poeziile sînt stări lirice incorporate într-o structură imagistic-simbolică de tip descriptiv ; este o inadecvare între suprafaţa tematică şi „suprastructura stilistică".

Debutul lui R. A. Roman este numai parţial concludent la nivelul expresiei. Versurile bune sînt acelea în care expresia nu este încărcată de excrescenţe parazitare, în care simplitatea expresiei fuzionează cu solemnitatea sentimentului : „Prinde-mi capul în palme, iubito / lipeşte-l de pîntec încet / să-aud cum pămîntul roteşte / cu el o planetă secret / / să aud cum pămîntul se zbate / în pîntecul tău de aramă / Cum nu e cetate mai sfîntă / decît o mamă". (Şira – cetatea.).

GRIGORE GEORGIU

MATEI GAVRIL: „Împărăţia“

(Editura Cartea Românească)

De remarcat rămîn în romanul lui Matei Gavril paginile de evocare directă a lumii rurale. Aici scriitorul se mişcă dezinvolt, într-un mediu cunoscut şi apropiat, expresia curge fără constringere, limbajul e suculent şi deseori pitoresc· Recunoaştem viaţa satului ardelean surprins în trăsături care-i conferă individualitate. Dar **Împărăţia** rămîne în esenţă romanul unei vieţi, cea a lui Leon Ozarm şi în funcţie de ea se constituie universul cărţii. Este viaţa unui **dezrădăcinat** pentru care, după copilărie satul devine un miraj, ce mereu il atrage şi spre care se îndreaptă ca înspre un necesar izvor al propriei supravieţuiri. Capitolele romanului – **Geneza, Întimplare, Marea aventură, Scrisorile, Infernul, Romanul, Epilog,** – refac toate etapele acestei existenţe. Preţioasă şi inutilă, cu toată poezia unui arhaic mit al genezei, genealogia întinsă pe un bun număr de pagini la începutul cărţii, are singurul merit de a numi unul dintre personajele ce se reţine prin energia acţiunii, bătrîna Tia. Structural face parte din familia Anei Moţ, manifestînd în toate acţiunile aceeaşi hotărîre şi bărbăţie Copilăria petrecută în Cioanca îl fac pe Leon martorul unor evenimente ce vor intipări adînci urme în conştiinţa sa. **Întîmplarea** este un asemenea eveniment şi abuzul asupra tatălui său, obligat la ani de detenţiune, îl va resimţi copilul ca o profundă zguduire sufletească mult timp. Reuşite pagini realizează Matei Gavril şi în evocarea marilor evenimente care polarizează atenţia întregului sat-nunta, moartea-, cu toate că ele sînt observate cu ochii unui **înstrăinat** revenit printre cei din sat.

Să mai remarcăm lirismul cărţii. Matei Gavril s-a manifestat, mai întîi, ca un înzestrat poet, şi calitatea aceasta este o evidenţă transparentă în paginile din **Împărăţia.** Poetul s-a refugiat în proză şi pasul s-a soldat cu o carte **ratată** pentru prozator, dar, probabil cu o experienţă cîştigată de poet. Pentru că, exceptînd momentele de evocare a satului, asupra cărora am insistat, celelalte momente ale vieţii sînt de un lirism desuet. O romanţioasă poveste de iubire, amestecată cu tragismul unei incurabile maladii şi cu scene şoc (logodna pe patul din spital), anii de şcoală şi facultate, refăcuţi prin rememorare fără nici o convingere şi forţă epică, în sfîrşit, punctul final, al reintoarcerii **fiului rătăcitor,** de o inutilă lamentaţie fac din **Împărăţia** un roman lipsit de dramatismul prozei de vocaţie·

ALEXANDRU RUJA

Eugeniu Sperantia
ESTETICIAN

Deși specializat in pedagogie, filozofie a dreptului și sociologie, Eugeniu Speantia a fost preocupat statornic de ideea frumosului in artă, de problematica esteticii teoretizante și explicative.

Este suficient doar să parcurgi impresionanta listă a articolelor și studiilor, risipite intr-o puzderie de publicații ale timpului, sau a comunicărilor expuse, in decursul anilor, la diferite congrese de filozofie, estetică sau psihologie din străinătate (la Berlin, Copenhaga, Praga sau Paris), de către mereu activul și fecundul profesor universitar de la Cluj, ca să-ți dai seama din ce perspectivă inaltă și larg cuprinzătoare, dar totodată cit de științific a ințeles să abordeze, in lucrările sale, citeva din conceptele fundamentale ale esteticii, cum ar fi : tragicul și comicul, unitatea artei, realismul, contemplarea frumosului sau raportul dintre estetică și biologie.

Ceea ce izbește, din primul moment, in paginile sale dedicate frumosului, pe lingă puritatea elevată a stilului (notă dominantă, de altfel in tot scrisul lui E. Sperantia), este seriozitatea academică, competența, documentară abundentă și temeinică, originalitatea vădită a punctului de vedere și inediul asociațiilor sistematice de idei constituite in viziune personală.

Pentru că, in ciuda faptului că a tins continuu, dintr-o insatiabilă apetență cognitivă, spre asimilarea unor zone cit mai vaste și cit mai variate ale cunoașterii autorul **Perspectivei istorice** nu a coborit nici o dată la nivelul trivial al diletantismului superfluu, ci a rămas, cu fermitate, in tot ce a intreprins, un gânditor sever, secondat de un riguros om de știință.

Format de spiritul școlii maioresciene, Eugeniu Sperantia nu și-a ingăduit, nici la catedră, nici in scrieri, vreo afirmație gratuită, recalcitrantă față de exigențele rațiunii, nici un rind neizvorit din cercetări indelungi și pasionate, exhaustive și aprofundate.

Dacă prin frecventarea asiduă a literaturii franceze și-a însușit atributele eminente ale expresiei atice, transparente, exacte și prin excelență concise, studiile de specializare urmate in universitățile germane l-au deprins cu asprimile creatoare ale travaliului metodic, și indirjit, care refuză să facă concesii arabescurilor fanteziste, facilitătii sau teoriilor emise cu grație și suavă insolență, doar pentru a deruta sau uimi. Cu toate acestea, balastul erudiției nu devine, așa cum s-ar presupune, in cugetarea lui E. Sperantia, o prezență tutelară și rebarbativă. E o dovadă de mare rafinament scriitoricesc aceea de a-ți disimula cu dezinvoltură masivitatea culturii, de a o insinua, in pagini, agreabil și instructiv. Autorul **Casei cu nalbă** stăpinește această artă cu virtuozitate. Mărturie ne stau ale sale **Medalioane muzicale,** dar mai ales eseul **Papillons de Schumann.**

Departe de a fi simple inseilări de considerații subiecive, pe marginea unor compoziții celebre sau despre muzicieni consacrați, asupra cărora s-au scris monografii solide la timpul cuvenit, **Medalioanele,** pe lingă și in pofida caracterului lor informativ, tind spre o radiografiere psiho-sociologică a compozitorilor analizați și a creațiilor lor. Fenomenul muzical, **deci estetic,** este surprins in incatenările lui intime cu structura sufletească și cu ambianța socială care l-au generat. Amatorul de muzică clasică își verifică gusturile prin prisma lucidității și își integrează emoțiile raționalizate in concepții generale interesind cultura in totalitatea ei. Dar, ceea ce nu trebuie scăpat din vedere, integrarea se face in spiritul vederilor strict personale ale lui E. Sperantia, cu privire la realitatea estetică. Vorbind, de pildă, despre o anume precizie, prea mașinală, a unor interpreți ai lui J. S. Bach, E. Sperantia va constata că „mașinalul și geometricul nu sint cu totul străine vieții", relevind prezența lor in simetria anatomică, in stereotipia atavică și chiar in peristaltismul in tempo indolent. Or ideea simetriei in biologie și a reflectării ei in artă, sub forma ornamentală a **motivului** reprezentat prin formula AB-BA o intilnim și in

AB-BA

eseul **Papillons de Schumann,** scris cu trei decenii inainte, de același autor. Și tot așa, citind in medalionul inchinat lui Antonin Dvorak o apreciere de felul acesteia : „Pentru artistul de vocație este o adincă cerință sufletească să-și vadă circulind și incintind pe alții rodul inspirației sale", ne vom reaminti, nu atit cu surprindere cit cu admirație pentru consecvența unei gindiri, **ideea munificenței** mintale, desvoltată de E. Sperantia in studiul său despre **Resorturile psihologice ale evoluției umane.** Nu e vorba aici de vreo stagnare in gindire ci dimpotrivă de progresul sistematic al unei cugetări care-și subsumează elementele alogene, integrindu-le organic in sistem unitar.

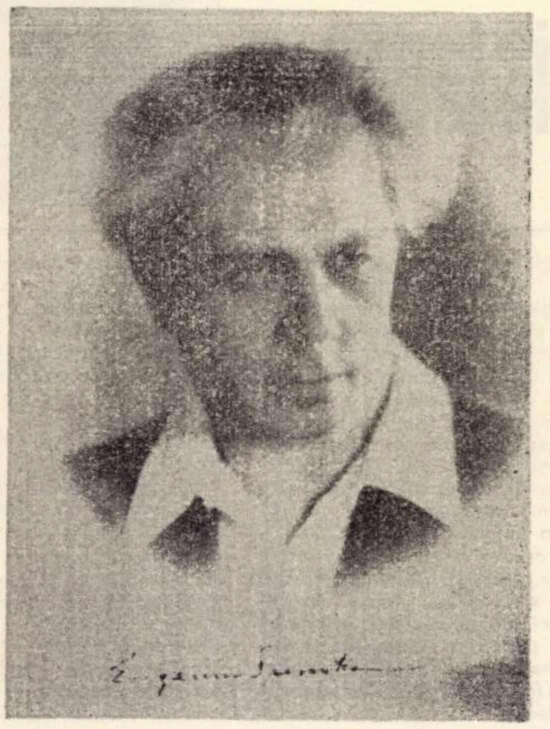

Frumosul ca inaltă suferință, Une conception vitaliste du beau, Lirismul imanent, Micul tratat despre valori, sint titlurile doar ale citorva din lucrările in care E. Sperantia își expune, cu finețea și claritatea ce-i sint proprii, ideile sale estetice. De bună seamă insă că **Papillon de Schumann,** rămine, in domeniul estetic, opera sa de căpetenie. De notat că autorul eseului respinge teza artei autonome, că in concepția sa sfera eticului și a esteticului nu-și sint străine : ele se intretaie fără insă a coincide. „Epicul este eticul contemplat estetic", va spune el in **Lirismul imanent.** In operele dramatice, in artele plastice, ca și in muzică, E. Sperantia semnalează existența subterană a unui fluid omniprezent : lirismul. Stările afective alcătuiesc deci materialul insuși al creațiilor artistice de orice fel. Contemplația n-ar fi decit rezultatul procesului de transpunere in afectele altor persoane. E ceea ce in estetica sperantiană se numește „lirism de proiecțiune". Chiar și frumosul din natură dobindește valoare estetică numai datorită intropatiei, care constă in proiectarea unui conținut emotiv „in jocul culorilor și formelor obiectului sau peisajului contemplat.

Dar rolul operei artistice nu este exclusiv acela de a pune in vibrație sensibilitatea subiectului receptiv. Ea, va spune E. Sperantia, trebuie să-ți stimuleze reflexiune, să-ți sugereze un torent de gindiri. Există, prin urmare, și o frumusețe aperceputä cerebral. „O bucată muzicală poate fi frumoasă intelectualmente cind conține rezolvarea savantă a unor teme fără să fie totuși destul de accesibilă emoției pur muzicale", enunță autorul **Pasului umbrelor.**

Interesul unei construcții dramatice cu adevărat realizate rezidă, după E. Sperantia, in existența unei tendințe sau unui sistem de tendințe ale personajelor, pe care spectatorul, pe cale simpatetică (Einfühlung), le identifică cu ale sale. Acceptind artificiul, angajindu-se in ficțiune, spectatorul imprumută intențiile personajelor, iar interesul lui pentru desfășurarea conflictului dramatic va crește „proporțional cu importanța obstacolelor", a adversităților iscate de imprevizibil. Curiozitatea de a ști cum se va rezolva conflictul, il face să trăiască efectiv tensiunea dramei reprezentate scenic in fața ochilor săi. Cauza, lupta și biruința sau insuccesul personajelor devin, astfel, ale sale. Identificarea se va produce cu și mai mare pregnanță in cazul audierii unei simfonii. Aci motivele și temele muzicale narează tribulațiile, aventurile, elanurile și victoriile sau prăbușirile unui erou indistinct, lipsit de spațialitate și de contur. Tendințele acestuia vor fi asimilate complet de subiectivitatea spectatorului din sala de concert. Actul contemplației este, in consecință, rezultanta unui proces de interiorizare, de contopire a operei de artă cu propria ta sensibilitate. Acesta este, in esență, **lirismul imanent,** unul din conceptele cardinale ale esteticii sperantiene. Esteticianul E. Sperantia ințelege să sublinieze insă, in a sa **Inițiere in poetică** (pag. 164), că interiorizarea prelungind admirația și compătimirea, este in fond un instrument al solidarității sociale, constatare valabilă cu deosebire in cazul genului epic. Dar nu numai atit. Expresia estetică transcende funcțional aria strimtei subiectivități ; născută dintr-o nevoie imperioasă de comunicare a unui conținut sufletesc — comunicare structurată simbolic și materializată in opera de artă — ea vizează, cu necesitate și totdeauna, socialul. „O artă care n-ar avea un substrat social n-ar fi decit un accident precar și pur subiectiv". E. Sperantia descoperă, cum se vede, pretutindeni, in toate sectoarele esteticului, artere de comunicare intre psihologic și social, intre imanența subiectivității și spiritul comunității umane socialmente constituite. Sociologul dintr-nsul nu se desminte nici un moment. Premiza esteticii sale vitaliste, enunțată cindva in propoziția **Estetica e o biologie,** se va lărgi cu trecerea timpului : „Fiecare curent și fiecare poezie, fără să menționeze sau să dezvăluie in mod expres forțele colective care au orientat sentimentele și inspirația autorului, își trădează totuși adevărata sorginte socială". (Inițiere in poetică, pag. 164).

Aportul neuitatului profesor de la Universitatea din Cluj, la dezvoltarea ideilor estetice in țara noastră a fost recunoscut la justa sa valoare nu numai de specialiști in materie, ca prof. Tudor Vianu sau Al. Dima, dar și de oficialitate, prin desemnarea sa in funcția de vicepreședinte al Comitetului Național Român de pregătire a celui de al VII-lea Congres internațional de estetică, ce a avut loc la București, in toamna anului trecut.

Lucrările sale, citate in rindurile precedente, precum și articolele axate pe diverse probleme ale esteticii, rămase incă ingropate in atitea și atitea reviste din trecut, se cer scoase la lumină și studiate cu luare aminte.

Intr-o viitoare **Istorie a esteticii in România,** prof. Eugeniu Sperantia își va avea locul său binemeritat, iar opera sa estetică va reprezenta un moment memorabil.

GHEORGHE IANCOVICI

---

remember

Poem de martie

Luind un ram de zăpadă, in care ard, neștiute, flăcările verzi ale anotimpului nou, vom sta la marginea imaculată a cimpului, cu urme de păsări și rune inchipuite de vint, și vom scrie, in aburul răsuflării fierbinți, nume și ginduri, vom scrie poemul de așteptare și liniște prin care vine mingiierea și glasul tulburător al femeii, la ziua in care ii aducem floarea recunoștinței și a dragostei.

Ea se scoală in zori, inainte de-a auzi goarnele luminii, își pune cărțile și caietele cu scrisul mirosind a zbor, cum și piinea și fructul, și pleacă odată cu noi să deslege tainele invățăturii, ințelesurile mari ale adevărului și vieții. Ea se scoală-nainte de ziuă, s-aducă o aripă de bunătate in somnul copilului, ori să-l invețe mersul și vorba, ori să-i spună ceva despre copaci, despre păsări sau despre stele, lăsindu-i tărimuri miraculoase de basm, cintece născocite anume, arătindu-i culori fascinante din inchipuiri de blindețe și vis, iar apoi își ia haina de lucru și intră-n uzină, să țeasă pinze de lumină, ori in laboratoare, ori in săli de proiecte.

Ea rinduiește lucrurile in casă și-n odăile lumii, pune ordine in mișcările noastre, reorganizindu-ne constelațiile interioare, ne dăruiește surisul, ne susură cuvintul așteptat, ne-nsoțește pină la marginea riului, să bem impreună răcoarea vintului și țipătul soarelui, ne-nsoțește-n urcușuri pe culmi scinteietoare, ori in căderi inerente, ne duce pină la marginea pămintului și pină la marginea cerului in convingerea noastră și deopotrivă a ei, iar in ceasul descumpănirii are rezerve neștiute de tandrețe și de avint. Ea e complinirea noastră, frumusețea zilei și-a anilor noștri, bună și aprigă, blindă și neindurătoare, consecventă in crez, cu zbor ușor și neobosit.

Ea e vestitoarea luminii pe care-o căutăm, tovarăș devotat la drumul cel lung și aspru și mereu mai frumos al vieții ; ea ne aduce dragostea, copilul, imbărbătarea, sensul chemării, iar cind taie piinea pe masă, mirosul nostru aude cum cresc plantele, cum se-ntind drumurile pină la marginea visului, se face liniște in ginduri și participăm la ritualul cel bun al existenței.

Acum, cind ea se-ntoarce de la școală sau de la uzină, sau din zborul incă neimaginat al poemei, puțin obosită, dar cu mulțumirea-nflorită-n obraji, cind o așteaptă bărbatul sau cind ea il așteaptă pe el, cind drumurile zilei s-adună in prag, in glasurile de zurgălăi și zăpezi ale copiilor, să-i așezăm in pahar inocența și prospețimea ghiocelului, lingă florile recunoștinței noastre de totdeauna.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

ORĂVIȚAN FLORICA — Maci

Dialectica în existență

Substanțiala revitalizare a gîndirii filozofice românești din ultimii ani a început deja să se concretizeze în sinteze sau proiecte de sinteze, destinate să dezvolte diverse compartimente ale marxism-leninismului în acord cu evoluția fenomenelor social-politice contemporane și cu cele mai recente achiziții ale teoriei și metodologiei disciplinelor științifice fundamentale. Consemnăm în acest sens schița de praxiologie marxistă concepută de Ion Tudorescu, proiectul de axiologie marxistă datorat lui Ludwig Grünberg, un altul de antropologie filosofică construit, de asemenea pe fundamentele materialismului dialectic și istoric de către C. I. Gulian, ultima încercare de acest gen fiind „discursul ontologic" al Anei Katz (Dialectica în existență, Editura științifică, 1972), asupra căruia ne propunem să stăruim mai pe larg în aceste însemnări, nu înainte de a menționa că toate acestea se înscriu în aria de interes a întregii gîndiri filosofice contemporane.

Ideea conturării unei ontologii moderne a devenit cu deosebire tentantă pentru mulți dintre cercetătorii noștri în vremea din urmă, dar dificultățile, ținînd în special de inegala dezvoltare a științelor rămîn încă suficient de numeroase pentru a tempera elanurile de acest gen. Remarcăm acest lucru nu atît pentru a scoate în relief temeritatea Anei Katz, cît mai ales pentru a atrage atenția asupra considerentelor de natură obiectivă care nu pot fi ignorate atunci cînd încercăm să judecăm această carte. De altfel autoarea însăși este conștientă de această situație și ca atare nu-și propune să elaboreze propriu-zis o ontologie articulată în toate compartimentele sale, ci așa cum se precizează într-o explicație preliminară, doar o deschidere către aceste compartimente. Altfel spus, avem de a face cu o examinare îndeajuns de amănunțită a premiselor și elementelor pe care se poate conta astăzi într-o încercare de elaborare efectivă a ontologiei științifice moderne, pe fundamente deopotrivă materialiste și dialectice.

Enunțul lui Marx potrivit căruia nu există, în ultimă instanță, decît o singură știință, aceea a devenirii, se confirmă pe deplin astăzi ca urmare a convergenței disciplinelor științifice, conturată mai întîi de la sine, iar apoi în cadre instituționalizate, programată deci. Prin urmare, cîștigă tot mai mult teren ideea că dincolo de diversificarea nivelelor și a sferelor existenței, aceasta este guvernată totuși de resorturi unitare în structurarea sa de ansamblu. Nevoia unei perspective cuprinzătoare asupra existenței ca totalitate este resimțită, ca atare, nu numai de către filosofi, dar cel puțin în aceeași măsură, și de către cercetătorii angrenați în elucidarea problemelor din perimetrul diferitelor domenii ale existenței. Își spune tot mai mult cuvîntul ceea ce autoarea numește „puterea formativă" a dialecticii, dar cum oamenii de știință nu duc totuși dialectica dincolo de aria cunoașterii decît accidental, devine vădit că revine reflexiei filosofice sarcina de a valorifica rezultatele și mijloacele cunoașterii științifice în vederea închegării unei teorii unitare a existenței. De subliniat în acest context ideea fructuoasă avansată de Ana Katz cu privire la raportul dintre ontologie și epistemologie : **„departe de a se dizolva în epistemologie, reconstrucția ontologică a existenței trebuie să străbată prin această schelărie care este epistemologia, pentru a pătrunde cu adevărat pînă la alcătuirea onticului".** Călăuzindu-ne pînă în pragul teoriei de ansamblu a existenței, disciplinele metodologiei și epistemologiile de ramură rămîn însă instrumentele prin care ontologia își dobîndește un profil propriu, căci, dincolo de cunoștințe și metodici, condiția esențială a ontologiei este situarea ei din unghiul complex al indivizilor activi într-o societate concretă. **„Ontologia** scrie Ana Katz, **se va închega durabil în virtutea dublei ei funcții decisive, epistemice și sociale, prin care răspunde în fiecare epocă nevoii de a recristaliza raportul dintre subiect și existență".** Și aceasta pentru că, departe de a fi un joc gratuit al spiritului reflexiv, ontologia veritabilă trebuie să constituie un punct de sprijin solid pentru cercetătorul de știință, dar în egală măsură și pentru acțiuni și comportamente, pentru atitudini etice și valori practicabile în raporturile existențiale ale omului. În acest scop însă, ontologia trebuie să pătrundă în unitatea lor toate zonele existenței : natura, subiectivitatea umană, viața socială și cultura, care formează o totalitate cu determinări fundamentale comune și avînd drept caracteristică esențială procesualitatea, devenirea autodeterminată.

O altă idee căreia i se acordă un important spațiu în economia cărții se referă la înțelegerea existenței ca proces cu determinații probabilistice, sens în care converg atît certitudinile științelor contemporane despre determinările aleatorii ale existenței, cît și certitudinile filozofiei și ideologiei marxist-leniniste care presupun luptă și angajare cu conștiința erorilor posibile, în chiar condițiile responsabilităților autentice. Considerînd ca țel principal al ontologiei elaborarea unui model de ansamblu al dialecticii în existență, apt să orienteze opțiunile și acțiunea umană, Ana Katz apreciază ca un moment crucial în spargerea vechilor reprezentări despre determinismul absolut etapa constituirii mecanicii cuantice și răsfrîngerea achizițiilor sale teoretice în biologie, chimie și chiar în investigația socială. Raportat la potențialul intern și la interacțiunile sale, comportamentul obiectului cuantic se conturează, în viziunea lui Fok de pildă, ca o devenire prin contrarii care includ și factori aleatorii, astfel încît orice ființare apare ca o sinteză a întîmplării și necesității, interpretarea apropiindu-se sensibil de gîndirea dialectică materialistă. Examinînd orientarea generală a științei, Ana Katz ajunge la concluzia că probabilitatea ontică interstructurală poate decurge numai din prezența întîmplării ca determinare constitutivă a devenirii oricărui sistem precum și a obiectului elementar, iar pe acest temei, situînd deci întîmplarea în aria interacțiunilor constitutive ale proceselor, conchide că legile statistice nu sînt doar legi ale descrierii funcționale a obiectului cuantic, ci sînt legi constitutive ale devenirii existenței — totalitate. Aceste legi statistice coordonează și reglează configurațiile fizice, chimice, biologice, sociale, ec. fapt care impune încheierea că devenirea probabilist — determinată este comună atît macro-lumii, cît și micro-lumii.

Parvenind astfel în planul conceptelor ontologice propriu-zise, autoarea apreciază devenirea ca proces care se autodetermină întîmplător — necesar, înțelegînd prin necesitatea rezultanta nonunivocă a unui stadiu relativ încheiat, iar prin întîmplare o relativă nedeterminare prezentă în orice proces, constitutivă realității în orice domeniu, instituită sau suprimată în cursul devenirii, în forme concret diversificate.

Este de apreciat la această lucrare ușurința cu care mînuiește autoarea rezultatele sau ipotezele relevante ale gîndirii științifice contemporane și cu deosebire ale gîndirii fizice, efarturile analitice de a le interpreta într-o perspectivă riguros științifică, materialist-dialectică, în vederea cristalizării unor premise de real interes pentru orice încercare de ontologie marxistă, în fine, prețioasele considerații privind construcția și reconstrucția principalelor categorii și concepte ontologice. Cum însă reflexia coordonatoare, devine palidă tocmai cînd trece în „propriul ei laborator" (ca să folosim expresia autoarei), găsim mai nimerită subintitularea acestei cărți un „discurs ontologic", ci „prolegomene la un discurs ontologic". Pe alocuri preocuparea pentru desprinderea determinațiilor unitare ale existenței pare a trece cu ușurință peste specificul nivelului social, autoarea lăsînd impresia că nu acordă prea mare interes ontologiei particulare a umanului. Lucrarea rămîne însă de un real folos pentru ulterioarele sinteze ontologice (care nu credem că a încetat să o obsedeze nici pe Ana Katz), oricum, o contribuție substanțială în efortul actual al gîndirii românești de a aprofunda cercetarea marxistă a fenomenelor contemporane de orice natură.

D. N. ZAHARIA

Rolul forțelor de stînga în evoluțiile politice din țările capitaliste contemporane

Deplasările care se produc în zilele noastre în viața politică a țărilor capitaliste scot în evidență — ca o tendință generală — intensificarea procesului de polarizare a partidelor politice — expresie a ascuțirii antagonismului dintre muncă și capital, dintre majoritatea covîrșitoare a națiunii și un mănunchi de mari monopoliști.

Această polarizare se exprimă în desfășurarea **aproximativ concomitentă a două procese strîns legate : pe de o parte, trecerea (sau tendința de trecere) la consolidarea forțelor burgheziei monopoliste în cadrul unui mare partid politic** (de pildă Uniunea pentru Apărarea Noii Republici în Franța, Partidul Democrat Creștin în Italia etc.) iar **pe de alta, tendința de făurire a unității de acțiune a clasei muncitoare, de colaborare dintre partidele comunist și socialist, de formare a unei coaliții a partidelor și forțelor de stînga,** în cadrul căreia comuniștii îndeplinesc rolul de principal inițiator și catalizator.

În condițiile agravării contradicțiilor capitalismului în faza monopolistă se creează premise pentru promovarea de alianțe sau colaborări vremelnice ori de durată între partidele democratice ale societății capitaliste contemporane, de blocuri sau fronturi populare atît în lupta pentru obiective general-democratice, cît și în lupta pentru țeluri socialiste. „O caracteristică principală a mișcărilor de masă contemporane — precizează tovarășul Nicolae Ceaușescu — este tendința spre colaborare și unitate între diferitele partide și forțe politice, pe baza unor programe comune" 1)

Asemenea tendință caracterizează în prezent desfășurările politice dintr-o serie de țări capitaliste, printre care Franța, Italia, Chile, Uruguay, Columbia, Argentina, Venezuela ș.a., unde s-au creat fronturi, uniuni, organisme unitare pe scară națională, în cadrul cărora colaborează comuniștii, alte forțe muncitorești, populare, democratice

Un puternic ecou a avut încheierea de către Partidul Francez și Partidul socialist francez a acordului din 26 iunie 1972 privind Programul comun de guvernare. 2) El va putea fi înfăptuit printr-o guvernare democratică, la care Partidul Comunist Francez va participa împreună cu Partidul socialist și cu alte forțe democratice. Realizarea acestui program este apreciată de rezoluția Conferinței Naționale a P.C.R. din iulie 1972 ca reprezentînd în istoria Franței „o etapă democratică avansată, pe drumul care duce la socialism". 3)

Acordul dintre comuniștii și socialiștii francezi sporește în mod considerabil influența politică a clasei muncitoare și impulsionează procesul de făurire a uniunii stîngi. Astfel, radicalii de stînga, reuniți în Grupul de studiu și de acțiune radical-socialistă, și-au dat adeziunea la acest program. 4) De altfel, în concepția conducătorilor Partidul Comunist Francez și Partidul socialist, Programul guvernamental comun poate deveni o platformă pentru unirea tuturor forțelor democratice, progresiste din țară. Aceasta explică via îngrijorare și teama de care au fost cuprinse cercurile monopoliste precum și partidele și personalitățile politice care susțin interesele acestora. 5)

În Italia, în condițiile unei activități a forțelor de dreapta, neofasciste, comuniștii preconizează necesitatea unor profunde transformări structurale economice și politice. În acest sens, suscită un viu interes poziția de principiu, elaborată de către Partidul Comunist Italian, în legătură cu chestiunea participării comuniste la un guvern sau la o majoritate parlamentară. Această participare este considerată admisibilă fie în condițiile necesității de a înfrunta un atac reacționar alarmant pentru destinul democrației fie în condiții care să permită realizarea unui program de adînci înnoiri. 6).

Se remarcă în ultimul timp consolidarea unității de acțiune proletară, dezvoltarea unei puternice unități de acțiune între sindicate, manifestarea unei noi unități antifasciste, procesul de apropiere între forțele de stînga. Mișcarea socialiștilor autonomi s-a unit cu P.C.I., s-a accentuat apropierea dintre comuniști și partidul socialist. În același timp, comuniștii italieni apreciază că : „într-o țară cum este Italia, o nouă perspectivă poate fi realizată numai prin colaborarea între marile curente populare : comunist, socialist, catolic. 7)

Comuniștii din Franța, Italia preconizează colaborarea cu alte forțe politice progresiste, cu partidele de stînga, nu numai în perioada anterioară cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare, ci și în condițiile luptei pentru cucerirea acesteia și edificarea noii societăți, pronunțîndu-se deci pentru o perspectivă socialistă pluripartită.

GHEORGHE COMLOȘAN

1) Nicolae Ceaușescu, Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român (19 iulie 1972), Ed. Politică, București, 1972, pag. 132.

2) Vezi : „l'Humanité", seria nouă nr. 8.663 din 28 iunie 1972.

3) „Cahiers du communisme", Nr. 9 1972, pag. 25.

4) Ibidem, pag. 28.

5) Ibidem, pag. 29.

6) Vezi : „Era socialistă", Nr. 3 (11) 1972, pag. 53.

7) Ibidem.

8) Ibidem.

HOMO HOMO!

Între comunicare și vis

A începe să cunoști natura umană nu este totul, este nevoie să poți reîncepe mereu „cîntecul" cunoașterii și comunicării despre om – această ființă care reușește uneori să semene cu ea însăși. Comunicarea și visul – două lumi deschise, adică nicicînd satisfăcute, împlinite, definitivate, sfîrșite, aplecate asupra lor înseși, suspendate de lumină, înjumătățite, recurbate de haos și întuneric.

Drumul neîntrerupt spre axele originare, ontice ale naturii sale miraculoase și fabuloase este marea călătorie a sufletului omenesc, vectorialitatea continuă a spiritului.

Așa cum remarcă și M. Foucault, „a scrie (deci a comunica) înseamnă să te întorci, să revii la origini, să retrăiești momentul inițial, înseamnă să fii din nou dimineață".

Muzica nopții – visul – se stinge în depărtare, dar rămîne în noi ca un fel de „sol" din care germinează cuvîntul, verbul prin care noi „ascultăm" vibrația cea mai intimă a lumii, armoniile ei supreme, devenim ființe **perene** și **autentice** prin însăși natura noastră comunicantă și deci cunoscătoare.

Căci așa cum limita lumii – lăcașul nostru dintotdeauna – este în cunoaștere, limita cunoașterii se înscrie în cîmpul de forțe al comunicării.

E revelator și optimist că în axul comun al comunicării și cunoașterii omul a descoperit a fi în el însuși mai mult decît își apăruse sieși, mai mult decît se delimitase în aproximația ontică a Eului său. De aici derivă necesitatea – niciodată înșelată în normalitate – de a transcende dincolo de marginile conștiinței, prin transgresiune în frumusețea liniștitoare a comuniunii și prin libertatea angajării în cunoaștere.

Definiția ființei umane este **riguros** prinsă în **inter-ontic,** într-o manieră în care omul se plasează la cea mai înaltă cotă la care s-a situat ontogenetic : **„conștiința și cunoașterea".** Un Adam însingurat, oglindindu-se în suprafața netedă a lumii, identității, suspendarea chestionării, insularizarea în ignoranța întunericului. Salvat ar fi însemnat scufundarea în limitarea de singurătate și stăpîn al Universului, omul a devenit o ființă iremediabil și definitiv cunoscătoare.

Cu cît omul se ridică în condiția ultimă de cunoaștere, cu atît el se strămută din axiomatic înspre miracol și din acesta în imaginația care, pînă la urmă, poate să fie considerată sau definită (e adevărat, în chip paradoxal) ca o verificare, ca un experiment mintal anticipativ al miracolului. Miracol care pentru noi înseamnă acceptarea cu o probabilitate de tip contingent, dar totuși „legic", decupată din lumea posibilului cu pecetea ineditului.

Cunoașterea, libertatea, noul sînt „axul comun", originar, „măsura" omului – om (Homo homo !). Cunoașterea este scăderea de tensiune a noului. Atunci cînd noul începe să funcționeze într-un circuit cu el însuși, în aceea direcție, cunoașterea nu mai operează, iar libertatea interioară devine o himeră.

A ști înseamnă a consimți să vorbești limbajul celorlalți, a acționa și a te oferi ca intermediar, a te sacrifica în ipostaza de translator. Pentru **noi înșine** n-avem nevoie de discurs niciodată. Ceea ce ne-am spune, e-și-așa-tăcere !

Atitudinea interioară a lui „a ști" este o pagină care se întoarce. Nu, „dubitatio ergo cogito" ci, „dubitatio est matrix cogitationis". Cunoașterea este **triontică,** o continuă și echilibrată dinamică între EU-TU-EL.

Definirea naturii umane are un aspect dialectic și comportă două afirmații :

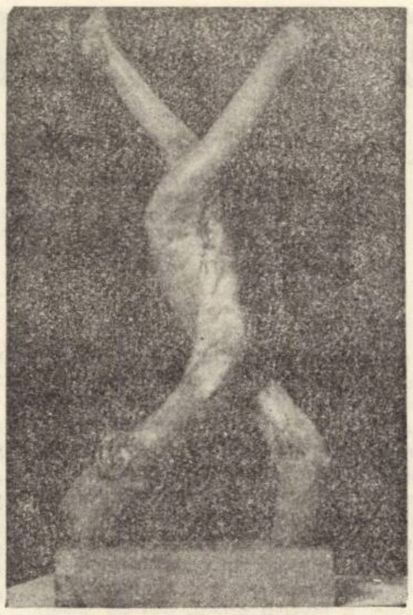

IOAN TOLAN **Ritm**

1. omul se caracterizează prin unicitatea maximului de asemănare (nimic nu este mai asemănător cu un om decît celălalt), ceea ce conduce inevitabil la o concluzie de identitate a EU-lui cu altul (TU-ul, **tuitatea).**

2. unicitatea maximului de deosebire (nimic nu e mai deosebit de un om decît celălalt). Omul nu e schimbabil cu nimeni (= EL, **illeitatea ?).**

Noi alegem ca material pentru modelarea noastră pe acela care ne seamănă cel mai mult (NU, EL). „Fereastra", deschiderea noastră spre cunoaștere, este dedublarea EU-lui adică TU, adică comunicarea între EU și TU, adică raportul de tuitate.

Împlinirea ciclului cunoașterii se realizează în EL, care funcționează ca întregul tuității, **re-producînd** relația dintre EU-TU fără angajarea lui directă.

Prin EL, care se plasează înafara reciprocității stricte de alter-ego (adică EU-TU) realitatea este prinsă printr-un sistem care purifică și eliberează fenomenele de cota lor de subiectivitate, garantîndu-le înscrierea în sistemele cunoașterii.

Această viziune dialectică – natura triontică a psihismului și cunoașterii) – desființează opoziția dintre subiectiv și obiectiv, transplantînd-o dincolo de falsa problemă a insondabilului și a fenomenului. Subiectivitatea devine comprehensibilă fiindcă apare ca un atribut implicat al obiectivității, din cauza unificării interșanjabilității continue a celor trei poli ai psihismului (EU-TU-EL).

Subiectivitatea se detașează ca coaja de pe o nucă atunci cînd nu se adresează în comunicare trinității, tocmai fiindcă captarea lui EL în tuitate mă face să recad în reciprocitatea de subiectivitate, de unitate în multiplicitate.

EU-l este numai un proiect de cunoaștere.

EU comunic cu tine (TU) despre spectrul receptiv fenomenologic, în mijlocul unei lumi care se împlinește în cercul orizontului sensibil prin reflectarea lumii la un nivel brut, elementar. Pentru ca, comunicarea, fenomenul social unifiant, să se poată construi intelectiv, să se refere la ființe care înțeleg după **modalitatea persoanei,** trebuie ca legătura EU-TU să fie sancționată și întregită într-un al treilea pol conativ – illeitatea (EL).

Din mica deosebire dintre EU și TU s-a indus, în nemișcarea identității (a alter-egoului), neliniștea mișcării.

Și prin aceasta omul a devenit **cauza** comunicării, căci nu poți fi conștiință în afara noutății și libertății. Omul – acest miracol prin care tăcerea începe să vorbească – este un existent care face din versiunea lui în timp un teatru al comunicării. Homo-homo nu poate fi autentic (în esență și normalitate, deci ontologic) decît în comunicare.

Visul, celălalt ax originar al ființei umane, este o formă pură, deci autentică, de **anticomunicare.** În vis, intensitatea lui **eu însumi** este maximă, revine asupra ei însăși ca un act de cunoaștere complet sterilă de orice urmă de comunicare. Visul – practicat de unul singur – nu e un limbaj, nu e o lume de schimb între semne, nu e o instalare funcțională a simbolurilor în discurs. Visul e tăcere și tăcerea este vis !

Imensa scamatorie a lui Freud, de pildă, constă în convingerea lectorului că ceea ce nu e cognoscibil și comprehensibil devine clar previzibil și travestit în subconștient. Adică funcțiile de cunoaștere sînt palid reprezentate în conștient și aproape absolute în inconștient.

Simbolizarea (travestirea, camuflarea) înăuntru Eului singular, deci în afara unei convenții codice, este o stupiditate mecanicisto-fizicalistă.

Freud admite că individul se simte în vis dezgolit și „public". El se apără de o indiscreție și de o sancțiune. Niciodată însă nu a avut loc, filogenetic, o **efracțiune a** subiectivității Eului în timpul somnului. Față de cine se apără Eul visătorului ? Față de el însuși ?

Opoziția aparentă între comunicare și vis, între rostire și tăcere nu este decît o îmbrățișare polară a ființei, prinderea în brațe a naturii umane, a întregului material din care ea este făcută, a sensului plenar pe care-l poate avea psihismul în stare de veghe și vis.

Neputința de comunicare este semnul că, și cunoașterea și autenticitatea de profunzime părăsesc lumea umanului sau, cum ar spune poetul, amurgește pînă și „minunata violență a iubirii, a comuniunii" care se cheamă Artă, la fel ca știința, și întotdeauna Istorie. Tăcerea este regimul nocturn al sufletului și somnul rațiunii. Viața este o continuă convertire și răsturnare a nopții în zi, a întunericului în lumină, „substanță" a sufletului omenesc.

Fiecare orbecăim în noapte (visăm) căutînd un capăt al ei, vizînd trecerea **dincolo** de noapte în universul de lumină și ordine al comunicării și cunoașterii.

Oricît de înșelătoare ar fi luminile, oricît s-ar îndepărta ele de noi, unica salvare pentru a funcționa și rămîne ființe autentice (care vorbesc, se ceartă, se iubesc, visează și speră împreună... se nasc... și mor...) este cuvîntul și lumea pe care el o instaurează : lumea speranței, autodepășirii și creației.

Homo homo – această ființă care se apropie uneori de propria sa definiție, se adîncește în unitate și unicitate fiind o realitate de „limbaj al visului", de continuă metamorfozare a tăcerii și morții în rostire și viață.

Limbajul și visul, vorbirea și tăcerea sînt condiții implicate ale omenescului, ale autenticității ființei care nu a dat nici un semn de oboseală în această continuă activitate de autodefinire și creație.

DORU OGODESCU

O tehnică discutabilă

Încă din sec. 19, în cunoașterea sistemului nervos, în speță a creierului – cheie în înțelegerea comportamentului uman – s-au obținut rezultate promițătoare. Dar pshiatria a evoluat, cum era de așteptat, iar tratamentelor cu electro-șocuri și lobotomiilor brutale le-au luat locul injecțiile și medicamentele. Dar ceea ce lipsea controlului terapiilor de acest fel era precizia. Astăzi, cu așa numita stimulare electrică a creierului (E. S. B.) se creează condițiile pentru influențarea nemijlocită a „voinței" pacientului.

În ultima sa carte, „Controlul comportamentului", Parry London, profesor de psihologie și psihiatrie la Universitatea californiană, dă istoria acestei tehnici. Încă în 1898 profesorul D. P. Ewald din Strassbourg, a stabilit „contactul" dintre creierul unui cîine și o baterie electrică. Treizeci de ani mai tîrziu, B. Hess face un experiment similar pe pisică. El descoperă că atunci cînd o anumită regiune a creierului este stimulată, apar la animalul în experiență fenomene de agresivitate artificială. În alte experiențe se provoacă animalului o foame intensă, deși acesta a fost hrănit în prealabil. În deceniul 6 al acestui secol, tehnica „implantării" permite o mai mare precizie, cu aparate mici, perfecționate. În creier, sub anestezie, se introduc electrozi miniaturali din oțel sau platină. Stimulatorul poate fi manevrat de însuși pacientul, sau poate funcționa și singur pe baza unui program dinainte stabilit. Această tehnică a fost desăvîrșită de profesorul Jose Delgado de la Universitatea din Yale. El inoculează în creier diferite substanțe chimice pentru a obține stimulații mult mai variate decît cele provocate de curentul electric. Grație unor hărți tot mai precise ale creierului, prin apăsarea diverselor butoane ale stimulatorului, se pot provoca la animal foamea sau sațietatea, frica, agresivitatea sau blîndețea, diverse mișcări etc. Cele mai interesante experimente au fost făcute de către Delgado pe un grup de maimuțe-resus, care trăiesc în colectiv, sub autoritatea unui „șef". Printr-o stimulare adecvată, conducătorului grupului i-a fost „furată" agresivitatea, precum și „supușenia" pe care i-o acordau toți membrii colectivității. Profesorul a mers și mai departe : a lăsat aparatul în cușcă și, în cîteva zile, toate maimuțele au învățat cum să-l manevreze pentru a-l „îmblînzi" pe „șef" ! E. S. B. a schimbat din temelii toate structurile sociale ale maimuțelor.

Din cartea lui P. London aflăm că de cîțiva ani se fac experiențe similare și pe creierul uman, și aceasta cu mare succes. E.S.B. provoacă la pacienți diverse mișcări, chiar secvențe care par a fi spontane. Pe această cale se pot la fel de bine bloca unele gesturi sau cuvinte, și mai mult, se poate determina vorbirea la cel atins de muțenie. De asemenea se pot opri crisparea și tremurarea nervoasă iar crizele epileptice pot fi controlate. O clinică din Boston s-a specializat în studiul controlului agresivității. Aici s-a studiat acțiunea stimulațiilor în regiunea glandelor cervicale. Se poate provoca sau anula agresivitatea după „voința" medicului. Dar, așa cum afirmă Delgado, E.S.B. își are limitele sale. Rezultatele primei stimulări nu se pot prevedea, gesturile provocate sînt în afara „contextului". La persoanele la care se aplică o astfel de tehnică, nu se pot provoca calități deosebite, E.S.B. nu creează nimic, ea poate doar să provoace sau să inhibe anumite reacții fără a le da specificitate și conținut.

„Ar fi minunat – zice Delgado – dacă această tehnică s-ar utiliza la vindecarea epilepsiei, a muțeniei și epuizării. La fel pentru a anihila agresivitatea..." Dar atît P. London cît și Delgado sînt optimiști. Ei au în vedere o societate „psihocivilizată" în care oamenii vor fi educați pe baze „științifice" pentru a-și perfecționa personalitatea. „Riscul nu constă în sistem, ci în eventuala utilizare a lui în scopuri inumane.

(Din „NOUVELLE OBSERVATEUR")

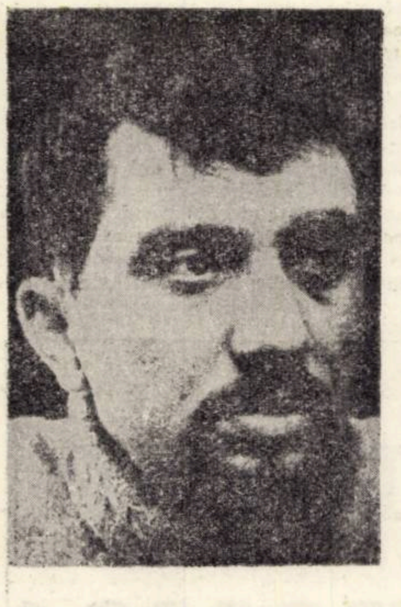

Romulus Guga

VERA, AŞA-I CĂ TOTUL E O MINCIUNĂ?

Fragment din romanul **„Sărbători fericite"**.

Fragmentul de roman pe care-l publicăm îşi propune să evoce destinul unei familii de comunişti, prin el autorul dorind să realizeze personaje de înaltă ţinută umană, morală, romanul fiind o pledoarie pentru adevăratele valori ale societăţii noastre, o evocare a drumului parcurs de la începutul pînă la realizările de azi, drum al unui patos revoluţionar şi romantic, specific poporului nostru.

Deci Constantin n-a venit. Poate s-a întîmplat ceva, va trebui totuşi să-l aştept. Nici nu încerc să ghicesc, să intuiesc cum de nu e azi aici. Un sentiment de mare indiferenţă mă stăpîneşte. Nu îmi e mai nici frică, nu mi-e mai nici cum. Ioan stă în spatele zidurilor Casei Galbene, Vera peste o oră va pleca pentru totdeauna, şi cînd mă gîndesc că poate ei nu se vor mai vedea niciodată, îmi vine să urlu, să zdrobesc pereţii, să cerşesc o clipă de milă pentru sufletul lor.

Dar sînt atît de calm, atît de calm . . .

Mă îmbrac. mă aranjez în oglindă, sînt destul de palid, şi tot ce simt e în fond o mare tristeţe pentru ei, pentru mine. Închid poarta cu grijă şi stau pe trotuarul de vizavi, fetiţa nu mai e în geam, băietelul de mult nu mai e pe stradă. şi, parcă uitînd de tot, ce de fapt ar trebui să fac, încerc să citesc desenele din albul imaculat pe care încă ninsoarea nu le-a acoperit cu totul. Sînt ciudate, sînt vesele, o floare şi o raţă, faţă-n faţă şi ninge si floarea dispare treptat şi nu ştiu de ce eu cred că altceva s-a întîmplat, cu totul altceva despre care nici băieţelul şi nici fetiţa încă nu ştiu nimic.

Pornesc încet mai departe şi peste cîteva momente sînt în staţia tramvaiului, peste altele cobor în piata centrală şi deschid calm uşa unei florării. Clopoţelul de la intrare are un clinchet vesel, cum mi-am închipuit eu că şi-ar fi dorit clopotul din turla capelei, şi intru şi mi se pare că-n vazele de lut garoafele de seră au o tresărire ciudată, de parcă şi-ar aminti de o sentinţă pe care ar dori-o cît mai departe, care le spune că vor trebui să se despartă de această încăpere caldă, să poposească în braţele mele şi pe urmă, fără nici o speranţă, să rămînă pe pămîntul îngheţat, sub căderea zăpezii, şi-n calea gerului ce le va sugruma încet în prima noapte. Buchetelele sînt gata, unul pentru mine, altul pentru Ioan. Comand două panglici albe. Pe una scriu „Vera, dragostea mea, Luca" şi pe cealaltă, şovăi mult, apoi găsesc şi rostesc cu oarecare timiditate „cu dragoste, soţul tău Ioan". Vînzătoarea mă priveşte puţin nedumerită, eu aştept, pe urmă panglicile sînt gata, şi nu mai ştiu cum să ies mai repede de parcă ar trebui să fug din această lume calmă, unde prin intrarea mea ceva tulburător a cuprins sufletul acestei femei, care e curioasă şi-ar vrea să ştie, ce înseamnă aceste cuvinte şi poate ale cui sînt. În stradă mă opresc în staţia de tramvai şi el, parcă simţindu-mi dorinţa, vine deîndată. Eu mă urc şi sînt surprins că e gol. Mă opresc în faţa taxatoarei, tramvaiul porneşte şi eu mă clatin şi vreau să-i cer un bilet, dar privind-o o observ, cum s-a strîmbat cu totul încercînd să citească, ce scrie pe panglicile celor două buchete. Pe urmă ridică capul, mă priveşte mirată şi mă întreabă cu anumită şiretenie, dar într-un mod în care simt că e imposibil să nu-i răspund :

„Te duci la cimitir ? "

„Da, la înmormîntare."

„Pe cine îngroapă ? "

„Pe mama mea."

„Da ? " se miră, şi parcă nu-i vine să creadă. „Te duci singur ? " adaugă apoi puţin speriată.

„Da. "

„Dar tată n-ai ? "

„Am, dar acum nu poate veni."

„Cum se poate ? ! " explodează dintr-o dată femeia

„Pentru că e reţinut."

„Unde ? "

„La poliţie."

„La poliţie. auzi dumneata . . . "

Între timp tramvaiul se opreşte în staţii, cîte cineva urcă şi pe urmă nici nu observ cînd coboară. Continuă să ningă, parcă mai tare, şi vagonul acesta alunecă-ncet, iar eu sînt sigur că linia aceasta pe care mergem nu mai are nici un capăt şi nimeni nu ne va mai putea opri, doar zăpada ne va împinge uşor, pînă dincolo de capătul lumii şi mai departe, unde mie atît de mult mi-ar plăcea să ştiu ce se întîmplă . . Dar chiar dacă altădată n-aş fi renunţat la o asemenea posibilitate, acum mă sperii şi mă ridic în picioare şi-ncerc să descopăr unde sîntem, doar Vera mă aşteaptă şi acum o iubesc parcă mai mult ca niciodată, şi-acum ea are nevoie de mine, de fiul ei, aşa cum îmi spunea, în ultima seară cînd am văzut-o la spital „să-mi aduci garoafe, Luca, cînd ai timp, să vii şi pe la mine . . . " Si eu am plîns atunci şi i-am spus să nu mai vorbească prostii, căci noi nu ne vom despărţi niciodată căci e imposibil doar ea ştie că e imposibil . . Şi acum s-ar putea ca tramvaiul să nu se mai oprească, să plutească dus de zăpadă. undeva în sus spre cer unde vîrtejurile îl vor amesteca cu norii şi noi vom pluti în jurul lumii, sute de nopţi si de zile, fără să ştim, de fapt, ce s-a întîmplat cu noi, fără să înţelegem cum va fi să ne întoarcem pe pămînt . . . Femeia, parcă şi ea se gîndeşte la aşa ceva, îmi simte neastîmpărul, îmi înţelege îngrijorarea, se ridică de la locul ei şi vine şi se aşează pe scaun lîngă mine, o clipă nu îndrăzneşte, pe urmă mă mîngîie pe frunte :

„Lasă, îndată ajungem."

Şi eu atunci recunosc cazarmele, zidurile lor roşii, porţile lor uriaşe de fier, santinelele ce păzesc intrarea fiecăreia din ele şi mă liniştesc şi parcă aş vrea să-i mulţumesc omului de lîngă mine, că există, că puterea lui mi-a dăruit-o sufletului meu.

„Cum te cheamă ? " zice atunci.

„Luca."

„Şi n-ai pe nimeni, Luca ? "

„În afară de Ioan, mai am un unchi Constantin . . . "

„Şi unde e unchiul ăsta al tău ? "

„Trebuia să vină, dar nu ştu ce s-a întîmplat."

„Nu stă în oraş ? "

„Nu, în sud la Dunăre . . . "

„A, peste munţi . . . "

„Da, acolo "

„Poate zăpada asta ? "

„Cred că da."

Tăcem şi pe faţa ei s-a aşternut o mare tristeţe. E un chip galben, acoperit de riduri, iar ochii sînt stinşi de mult, ceea ce văd e doar cenuşe unor vălvătăi, ce sînt sigur că i-au mistuit odată. Şi atunci ea se ridică şi străbate întreg vagonul, se opreşte lîngă vatman şi tot suşotesc ceva, multă vreme. Între timp străbate şi ultima porţiune a drumului şi iată-ne ajunşi la capătul liniei. Cobor. Vatmanul şi taxatoarea coboară şi ei. Cînd vreau să plec, taxatoarea strigă „Staţi, că venim şi noi ! " Mă opresc surprins, aş vrea să-mi risipesc nedumerirea, să mă conving cu certitudine că e aşa, cînd îl văd pe vatman cum coboară furculiţa de contact a vagonului, închide uşile şi deja păşim spre intrare. La poartă ne oprim, căci ei cumpără două ghivece cu flori, pe urmă urcăm pe aleea principală şi parcă începe să viscolească, şi ninsoarea ne închide pur şi simplu ochii, nu mai văd şi simt cum alunec, sînt gata să cad şi atunci ei parcă se apropie, parcă ar vrea să mă apere cu trupurile lor masive, şi el zice „ţine-te de mine" şi ea zice „dă-mi florile să ţi le duc" şi înaintăm şi e tot mai înnorat, paradoxal, cerul e negru, şi zăpada e deasă. aproape nu se mai vede nimic şi eu nici nu ştiu cum am ajuns în pragul capelei. Acolo ne oprim, ne scuturăm hainele, e atîta zăpadă pe noi şi pe urmă păşim înăuntru, unde gerul e parcă şi mai mare şi e întuneric, aproape că nu văd, pe urmă luminările mă trezesc la realitate, şi sicriul aşezat în mijlocul sălii în care Vera pare mai frumoasă ca niciodată, c-o mulţime de flori în jurul ei, c-o mulţime de coroane, ce au panglici roşii, şi eu nu înţeleg de unde au venit, cine le-a adus, şi mă uit speriat în jur şi nu-i cunosc pe cei doi ce mă conduc acum pe un scaun, aşezat cu mult înainte în partea dreaptă a sicriului. Mi se pare totul neverosimil şi aud o muzică care nu pot să înţeleg de unde vine, o muzică gravă, atît de sfîşietoare de parcă sînt fărămiţat uşor şi metodic în mîinile unei uriaşe eternităţi. Atunci, mă uit în jur, şi văd o mulţime de oameni necunoscuţi şi-i recunosc printre ei, pe unii colegi ai Verei, pe vecinii de pe strada noastră şi sînt atît de surprins să-i văd aici, pe Ghiţă-şoferul, pe Anton-sicrierul, pe Sandu-portarul, pe ospătara de la Ferdinand, pe toţi cei ce m-au cunoscut în ultimele zile. Lor li se adaugă acum taxatoarea şi vatmanul care-şi depun şi ei ghivecele cu flori la picioarele sicriului. Pe urmă se amestecă şi ei în mulţime şi, cînd rîndurile din faţă se dau la o parte o văd pe Ana, servitoarea domnului Florin, cum iese şi ea c-un buchet de flori şi le aşează pe marginea sicriului. Şi atunci deodată muzica se opreşte, o linişte cumplită domneşte cîteva clipe. Pe urmă un domn de la mama de la serviciu păşeşte înainte, despătureşte o hîrtie şi-n-cepe să vorbească despre Vera. Şi cuvintele ce le rosteşte povestesc despre viata unui om, care eu acum înţeleg c-a fost iubit şi preţuit, un om pe care nu l-am văzut în toată măreţia lui poate de apropierea în care i-am stat. Şi domnul acela se înclină adînc în faţa sicriului şi altul iese din rînd, şi alte fapte şi alte realităţi îmi este dat să le aflu şi sînt atît de surprins cînd aud cuvintele „noi nu te vom uita niciodată, iubită tovarăşă Vera ! " Muzica reîncepe atunci şi cineva din spate vine şi mă ridică de pe scaun. şi eu nu ştiu ce trebuie să fac, şi cînd rîndurile de oameni se pornesc spre mine, înţelege că trebuie să rămîn pe loc, şi-n numele Verei să primesc expresia compasiunii lor. Şi ei se opresc fiecare în dreptul meu, si eu nu mai pot să-mi opresc plînsul şi mulţi din ei fac asemenea mie şi unii abia pot vorbi şi cu mine nu ştiu atunci ce se întîmplă şi brusc mă întorc pe călcîi şi mă reped la sicriu, mă prăvălesc peste trupul neînsufleţit al Verei şi plîng în hohote şi nu ştiu cum vorbesc mai tare, de cuvintele mele se rostogolesc în spaţiul acesta întunecat ca nişte bolovani peste un munte de sticlă :

„Vera, Vera, dragostea mea . . . Vezi, ei au venit pentru tine ! Vera, aşa-i că totul e o minciună ? Că ne vom reîntoarce acasă, că ne . . . "

Şi atunci uşa de la intrare se deschide, viscolul pentru o clipă răscoleşte toate florile şi eu mă uit stupefiat la Ioan, ce vine înspre mine, însoţit de doi bărbaţi. Ioan mă ridică de pe sicriu şi eu nu mai pot să rostesc nici un cuvînt, şi el mă conduce lîngă scaunul unde am stat pînă atunci, şi ne oprim amîndoi acolo în picioare. Atunci muzica încetează. Patru groparî aduc capacul, îl aşează deasupra şi încep să bată cuiele. Cînd totul e gata, muzica reîncepe, sicriul e ridicat pe umeri şi pornim încet spre ieşire.

Afară zăpada ne învăluie cu totul şi mergem prin pustiul acesta alb, şi Ioan mă ţine strîns lipit de el, şi mîinile ni le-am întins înainte, de ţinem marginea de lemn uscat şi negru de parcă am voi să-i spunem Verei că noi sîntem aici, că nu trebuie să-i fie frică, aşa cum a fost de neînfrînt în viaţă. Aşa ajungem la marginea gropii unde sicriul e aşezat pe două scînduri suspendate deasupra gropii. Şi unul din colegii Verei rosteşte acolo un ultim omagiu, sub sicriu sînt aşezate două scînduri lungi, pe urmă el coboară în pămînt. Şi nu ştiu cum, atunci, nea Sandu face cîţiva paşi înainte, şi după ce noi aruncăm cîte un bulgăre de pămînt, se apleacă, apucă şi el unu şi în timp ce-l aruncă zice „Fie-i ţărîne uşoară, c-a fost om ! "

Doamne, nu ştiu ce se petrece cu mine, nimic nu mai pot să regăsesc din ceea ce a fost atunci sufletul meu, totul s-a acoperit încet cu pămînt, peste care zăpada liniştită a început să se aşeze.

Am coborît atunci pe aleea principală, fără să-mi mai întorc capul în urmă. La poarta cea mare de fier ne-am oprit. Ioan m-a strîns în braţe şi m-a întrebat :

„Unchiul Constantin n-a venit ? "

„Nu."

Şi am tăcut amîndoi. Pe urmă, poate pentru că cei doi îl chemau, Ioan m-a strîns în braţe şi mi-a şoptit :

„Să vii mîine dimineaţa la mine."

„Am să vin."

L-am văzut pe urmă urcîndu-se în maşină. Plîngea Eu în schimb mă coborîsem într-o linişte în care nici o fibră nu se mai putea clinti din sufletul meu. Stăteam acolo pironit locului şi toţi se opreau, îmi băgau în buzunare bani sau mă chemau să stau la ei. Domnul care a vorbit ultimul a spus să vin a doua zi la partid să-l caut pe tovarăşul . . . Habar nu mai am pe cine trebuia să caut ! Ana, servitoarea domnului Florin, mi-a spus că dînşii n-au putut să vină şi au trimis-o pe ea să mă cheme în seara asta la ei. Bine, i-am răspuns, mă voi duce.

„Veniţi acuma ? "

„Mai încolo . . . "

Şi ea a pornit atunci spre staţia de tramvai, şi eu mă uitam cum merge uşor legănîndu-se şi atunci parcă dintr-o dată urechile mi s-au destupat şi ochii mi s-au despăienjenit, şi am văzut aproape zece tramvaie. oprite unul în spatele celuilalt şi toate în urma celui cu care venisem . . . Şi toţi vatmanii şi taxatoarele roiau în jurul vatmanului meu care se grăbea să aşeze furculiţa în timp ce taxatoarea îmi făcea semne disperate să vin, iar ceilalţi nu mai încetau cu ocările, că unde dracu s-au dus . . . „Auzi, dumneata, să laşi aşa un tramvai şi să te duci dracului ! " Abia puteai desluşi cuvintele printre duduitul motoarelor ce aşteptau de cine ştie cînd. Cînd maşina poliţiei în care era Ioan a reuşit să se strecoare prin hărmălaia aceea, am fugit spre tramvai şi am reuşit

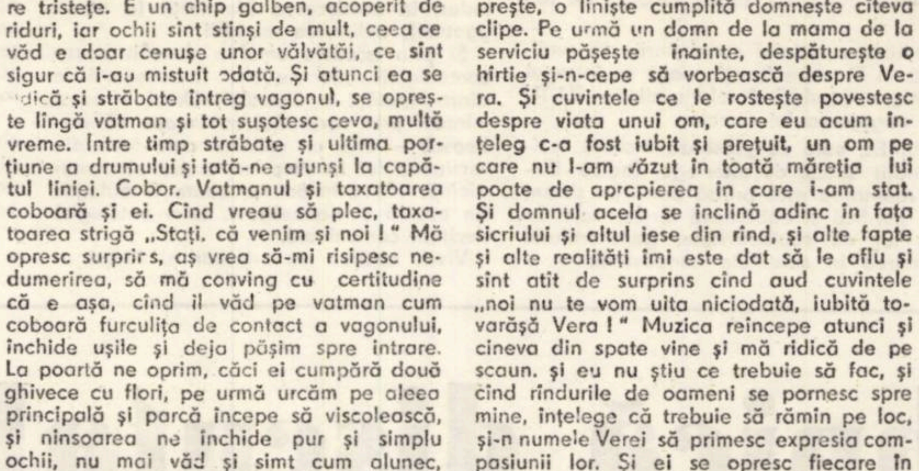

IOAN TOLAN Pasăre

să mă urc. Nu mare mi-a fost surpriza să-i văd în tramvai pe Ghiță, Sandu, ospătara de la Ferdinand, Anton. Numai noi eram. Taxatoarea stătea lingă mine, în timp ce tramvaiul gonea fără să oprească în nici o stație.

„Unde mergem ? " am întrebat.

„La gară" a zis Sandu.

Nici azi nu știu de ce n-am rămas surprins, de ce nu m-am neliniștit, de ce mi s-a părut atit de firesc că se întîmplă așa. Acolo tramvaiul s-a întors și a intrat pe linia dublă. Cînd ușile s-au deschis n-am coborît, am văzut pe un tip ce fugea de la punctul de control înspre noi.

„Ce s-a întîmplat ? " a întrebat el.

„E defect ! " a răspuns vatmanul.

„Ascultă Vasile — a zis tipul — intr-o zi o s-o pățești."

„Ei, na, mai închide și tu ochii, ți-am spus că e defect."

„Mergi să mănînci."

„Sigur că da, și vezi că și în gerul ăsta îți umblă mintea."

„Dar eu nu răspund..."

„Lasă că răspund eu."

Ușile au fost închise, tipul s-a întors la punctul lui de control și noi cu toții am intrat intr-un bufet de lingă gară. Acolo nu era multă lume, dar noi ne-am dus în spate, unde era parcă mai cald. Două mese au fost puse una lingă alta, eu am fost pus în capul mesei și ceilalți s-au așezat în jur.

Nimeni nu zicea nimic.

Pe urmă a venit chelnerul. S-a comandat vin cald, brînză, ceapă („știi tu, cum îmi place mie" a zis vatmanul ospătarului) și cite doi mici de fiecare persoană. Mă uitam la ei și nu știam cum să le mulțumesc și simțeam că și dînșii ar vroi să vorbească numai că nu știu cum s-o înceapă. A venit comanda și după ce ospătarul a plecat și vinul a fost turnat, nea Sandu s-a ridicat în picioare, a zis „să-i fie țărîna ușoară ! " toți au zis „odihnească-se-n pace ! " numai taxatoarea a rostit „s-o aibe dumnezeu în paza sa ! "

Pe urmă am mîncat.

Cînd n-a mai rămas nimic pe masă, s-au umplut din nou paharele și cei ce nu se cunoșteau s-au prezentat. Astfel am aflat că pe vatman îl chema Dudău, că pe taxatoare Lenuța, că Ghiță era însurat cu o moașă, că lui nea Sandu îi murise un copil, că Dudău nu era însurat, iar Lenuța se despărțise de două ori pînă atunci, fără să aibe copii deși ea tare și-ar fi dorit. Pe urmă m-au întrebat pe mine și eu le-am spus de ce a murit Vera și ce s-a întîmplat cu Ioan.

„Păi, soldatul ăsta, trebuie să-l găsească" a zis Dudău.

„Il găsesc, fii fără teamă — a intervenit Anton — răbdare să ai că omul nu moare fără să-și afle dreptatea, că dacă nu și-o află, îl scot din mormînt și tot ce-i a lui î se dă..."

„Ce vorbești dumneata, rosti Ghiță — că doară omul nu-i mort."

„Ziceam și eu așa..."

„Dreptate are — interveni Lenuța — că bărbatul meu de-al doilea a crezut că n-o să-l apuc eu odată, și prost a murit."

„Dar unde credeți c-o fi soldatul ? " întrebă iar Dudău.

„Il găsesc, il găsesc ei..." răspunse Anton.

Și iar băurăm cite un pahar de vin.

„Dar tu unde mergi acum ?" întrebă Sandu.

„Acasă", am zis.

„Dacă vrei poți să vii la mine."

„Așa poate veni și la mine", interveni taxatoarea.

,Ce crezi că la mine n-are loc ? " sări atunci Anton.

„Nu, că mă întorc acasă..."

Și am mai băut cite un pahar. Pe urmă a venit chelnerul și-au făcut plata.

„Să-i fie pomană mortului", a zis atunci nea Sandu.

„Odihnească-se în pace ! " a completat Lenuța și și-a făcut semnul crucii.

„Cine știe cum o fi să murim și noi", mormăi atunci Ghiță.

„Ei, s-o găsi și pentru noi să bea cineva un pahar", comentă Dudău.

Și se ridicară.

Afară parcă ninsoarea se mai oprise.

Ne-am urcat cu toții în tramvai. Taxatoarea trecu la locul ei și toți ceilalți ne luarăm bilete. Și, înainte ca tramvaiul să pornească, toți mi-au strîns mîinile și pe o hîrtie ce mi-o dăduse Lenuța a trebuit să scriu adresele lor, și unde-i pot găsi dacă am nevoie de ceva. Pe urmă s-au așezat care încotro, tramvaiul a pornit și s-a umplut treptat cu lume. Iar cînd a trebuit să cobor, ei nu mai erau în vagon, nici nu știu sînd se dăduseră jos, și dispăruseră în ninsoarea ce acum se liniștise, de parcă își primise jertfe, și putea cădea mulțumită pe pămînt.

M-am uitat în urma tramvaiului cu un sentiment ce nu-l știusem pînă atunci și nu știu cum, dar lumea pe care o descoperisem mi se părea în clipa aceea invincibilă, și eram sigur că Vera de fapt nu murise, că plecase doar pentru o vreme, dar fărîme din sufletul ei rămăseseră pretutindeni împrăștiate în jurul meu, sau ea fusese doar o fărîmă dintr-o uriașă forță ce nu va putea fi niciodată distrusă.

Am deschis ușa. M-am dezbrăcat. Am aprins focul și am făcut patul. Cînd m-am culcat, mi-am îngropat capul în pernă și-am lăsat lumina aprinsă.

Dar Vera n-a venit s-o stingă și am regăsit-o arzînd, dimineața. Cît de surprins am fost că ea uitase, că nici Ioan n-a observat. Și cum ușa la camera lor era închisă, m-am ridicat încet, am străbătut antreul, am intrat în sufragerie și m-am oprit în geam. Afară nu mai ningea și strada era un tot alb, fără nici o urmă.

Ion Sofia Manolescu

Nemuritorul acum

Acum și numai în nemuritorul acum
sint ceea ce nu mai pot fi niciodată.
Sint hohot de piatră peste sufletul antic
sint zbor spulberat din cenușă sublimă
hrănind rădăcinile gintei latine.

Acum și numai în nemuritorul acum
sint ceea ce nu mai pot fi niciodată
Sint columnă de singe sub bolțile
Romei,
sint frunză căzută pe mormintul lui
Dante
sau lacrimă stinsă pe sfintele pietre.

Suflet la Veneția

Sufletul meu tizian
suspendat între apă și cer
sufletul meu involburat
de o simfonie albastră
sufletul meu pigulit de columbe
în piața San Marco

Sufletul meu smălțuit
în toate culorile
sufletul meu muribund
în ochii fecioarelor
sufletul meu ca o dîră de singe
după gondolele nopții

Sufletul meu suprapus
peste coloanele antice
sufletul meu ca o frescă
nimicită-n lagunele timpului
sufletul meu adormit
pe buzele Salomeii

Vila d'este

Lumina spală solzii dragonilor
și zeul fluviului din valea albastră
stă tolănit în brațele timpului
Prin perdeaua apei de culori mătăsoase
țișnesc din cristale sinii ondinelor
Cind se rup trandafirii din somn
ciugulind clipele furișate
puii timpului ațipesc speriați
cu steaua fintinilor adormită-ntre aripi
Inalțindu-mă sub orga de apă
arunc noaptea în văzduhul de est
și-n muzica striată a sferelor
îmi satur sufletul de necunoscut

Adormirea pruncilor

Pentru fiecare fluture îmbătat de culori
am dat poruncă pruncilor să le cinte
arătindu-le taina grea a pămintului
din care se vor trezi toate umbrele

Coborind treptele neauzite de griji
m-am uitat bine la ce înseamnă
cuvintul
tăiat în aer de aripa visului trecător
bintuită de lăstarii din preajma singelui

Inainte de a pătrunde în noapte
mi-am lăsat ferestrele întredeschise-n
fintini
și-am dat drumul fluturilor să cadă în
somn
pentru jocul pruncilor adormiți în Villa
Borghese

Olga Neagu

La o virstă la care alții abia silabisesc intelesurile poeziei, OLGA NEAGU este un nume care se impune. O sensibilitate artistică ieșită din comun, o foame a cunoașterii și o neliniște a întrebărilor în fata lumii, în sfîrșit o prospețime a căutărilor și o ciudată încredere în posibilitățile poeziei, anunță de pe acum un destin literar, o speranță și o certitudine, o voce în care distingem semnele bune și grave, și tulburătoare ale unui poet în deplinul inteles al cuvintului.

Elevă încă, OLGA NEAGU publică în **România literară, Tribuna, Luceafărul, Orizont.** ca să amintim numai cîteva din revistele care au sesizat de pe acum poetul ce vine.

Descompunerea în cuvinte

Mă descompun cu fiecare
cuvint pe care-l rostesc.
Cel mai greu îmi vine să rostesc
cuvintele frumoase.
Știu de la alții și de la mine
că ele ajung cel mai greu la oameni.
Întrebați-mă sau puneți-mă
să vă povestesc ceva
și veți vedea cu proprii dumneavoastră
ochi
cum mă descompun
pînă la ultima literă,
gelatinoasă, transparentă și ea...

După ce-am plecat eu

De ce le place oamenilor
să mă iubească o dată
și-apoi să nu mă mai vadă ?
Ei nu știu că
există pericolul de a
nu mă mai recunoaște
tot iubindu-mă-n
toate lucrurile
ce mă amintesc ?

Cu visul

Cobor spre înlăuntru cu visul
și simt cum carnea dezvelită-n absolut
mă leagă cu durut de toți străbunii.
(Abisul : un spate de oglindă semnifică,
un trecut)

Rotiță-ngrozitor de mică
ființa-mi vrea să stea
în colosalul angrenaj al lumii...

După fiecare ploaie

Mi se face teamă, că iarba nu se mai
poate trezi
În acel loc unde-au lipit-o călciiele
iernii,
Ci-mi va crește în singe spre a mă
nemuri
Și ochii ei să cheme-n mine cerbii.

Mi se face teamă, apoi, să nu cad
înspre stele
De-atitea semințe lunare colcăind
în coji transparente și de cumpene
grele
o, cum le simt toate acestea sub piele
după fiecare ploaie deja-nmugurind.

Tîrziu pe pămînt

Va fi tirziu pe pămînt,
vom dormi cu țărina.
Neamuri ale noastre, lespezi albe,
trecem de mînă,
printr-un lung șir de zile și nopți,
prea frumoși și fără prihană
cum doar tinerii cai
înfiorați în fața luminii din iarbă,
trecem.
Iată unde ne era rădăcina,
iată căruța cu timp abandonat de
fauni,
o, dar iată sărutul nostru rotund
și tremurător ca o silabă, ca o pleoapă.
Va fi foarte tirziu pe pămînt
și vom trece de mînă
să dormim cu țărina.

teatru

Cu actorul Amza Pellea

„În materie de viață, ultimul om de pe stradă e specialist“

— Să începem cu ce e mai greu: cum v-ați defini ca om?

— N-am stimpăr. Cred că și noaptea dorm într-un picior, mă caracterizează o mobilitate continuă. Odihna mă obosește. Sînt un neliniștit.

— Cum ați devenit actor?

— Din dragoste pentru teatru. M-am îndrăgostit de un spectacol văzut la Craiova și de atunci... La institut, am dat examen la regie, dar comisia m-a trecut la actorie. Probabil pentru că mă vedea așa lung... Eram foarte timid și nu credeam că voi putea fi actor. Acum îmi pare bine că s-a întîmplat așa. Un regizor — pentru că nu am renunțat la acest vis — e bine să fie trecut mai întîi prin școala actoriei.

— Vorbiți-mi despre mentorii Dvs.

— În primii ani de Institut, l-am avut ca profesor pe regretatul actor Mihai Popescu. Am pretenția să spun că de la el am învățat **etica** meseriei. Meserie nu știu cît, dar o anume igienă a meseriei, indiscutabil. Ne vorbea ades despre sacrificiul de sine al artistului. „Dacă natura ți-a dat darul, zicea el, să faci oamenii să te asculte două ore, ești dator să faci. Unei săli de spectatori îi poți dărui, într-o singură seară, o mie de ore de desfătare. E cea mai rentabilă investiție spirituală". Și tot el zicea: „Sufletul artistului trebuie să fie ca o rană veșnic necicatrizată", adică mereu deschis la dramele din jur, la tot ce poate hrăni sensibilitatea lui. Mihai Popescu nu concepea ca artistul să fie fericit, mulțumit. „Cînd cunoști fericirea personală, încetezi să mai fii artist". Mă gîndesc foarte mult la chestiunile astea.

— Și în afară de Mihai Popescu?

— Am apucat o generație de aur: Bălțățeanu, Timică, Manolescu, Vraca, Aurel Munteanu, Storin, Calboreanu, Sonia Cluceru. Am avut ceva de învățat de la ei. Pot să afirm însă că avem și azi o galerie foarte diversă de mari personalități scenice.

— Ce părere aveți despre actorul modern?

— Ca lumea noastră să se regăsească pe scenă, actorul trebuie să joace foarte firesc. Să nu uităm că epoca noastră a înfăptuit și înfăptuiește o revoluție tehnico-științifică de proporții nemaiîntîlnite. Cunoașterea a ajuns foarte departe. Adevărul nu poate fi mistificat nici pe scenă. Există, însă, după părerea mea, o primejdie pentru actori: de a aduce pe scenă cotidianul neexpresiv, calupuri de viață luate de pe stradă. Asta nu interesează. Actorul modern trebuie să fie interpretul unui cotidian expresiv, esențializat, a unor adevăruri comprimate. Clasicii au știut foarte bine asta. Citiți-l pe Shakespeare!

— Ce credeți că nu știe publicul despre teatru?

— Cum se face teatru de calitate. Publicul vine, vede și crede că totul e foarte ușor și simplu. Mai ales cînd actorul știe să topească efortul său într-un firesc impresionant. Cu cît un rol e mai bine făcut, cu atît publicul crede că e mai ușor. N-ar fi rău, zic eu, să i se vorbească uneori publicului despre laboratorul de creație al actorului

— Ce părere aveți despre dramaturgia originală?

— Consider că epoca noastră nu are încă dramaturgia pe care o merită. Operele noastre dramatice contemporane nu reușesc să reflecte ceea ce viața le oferă. Am fost recent la o țesătorie, unde lucrează aproape numai femei. Majoritatea lor sînt măritate, au soți și copii. Griji. Am fost la Lotru, unde zece mii de oameni construiesc, fără să se gîndească la propria lor bunăstare. Țăranul devine, treptat, muncitor; se produce o mutație istorică în existența lui. Mă întreb și ne întrebăm cu toții de ce dramaturgia nu reflectă aceste probleme? Unde-i piesa care să-mi înfățișeze saltul țăranului spre înțelegerea revoluției, desprinderea lui dintr-o existență arhaică și mutarea lui în universul industrial? Avem în schimb o serie de piese și filme — căci filmul nu face excepție — care tratează probleme minore sau false. Scriitorii uită uneori că în materie de viață, ultimul om de pe stradă e specialist. Ca dramaturgia să existe și să supraviețuiască timpului, ea trebuie să fie adevărată, sinceră, curajoasă. Nu se poate altfel.

— Ați călătorit mult în străinătate și ați jucat deseori pe scene străine. Ce rezonanță are teatrul românesc peste hotare?

— Avem o școală de teatru foarte bună, actori foarte buni. Ori de cîte ori am fost în străinătate, am observat fiorul care a cuprins pe spectatori la reprezentațiile noastre. După spectacolul de la Paris cu „Toilus și Cressida" Jean Jaques Gautier scria: „o mare lecție de teatru venită din România". Și Gautier nu e oricine. Ce vreau să zic? Românii au un temperament specific de teatru, o disponibilitate nemaipomenită de a întruchipa tipuri din cele mai diverse. Știm să jucăm cu aceeași ușurință și lorzi și țărani. De ce dramaturgii nu scriu piese pentru acești actori?

— Vorbiți-mi despre filmele Dvs.

— Sînt în general nemulțumit de filmele pe care le fac și pe care le facem. Le cam lipsește specificul românesc, național. Nu sînt destul de sincere, de adevărate. Din filmele pe care le-am făcut, „Mihai Viteazul" mi-e cel mai aproape de inimă. El ilustrează dragostea pentru trecutul patriei, aureola de legendă a eroului. Și încă ceva: pulsează în acest film ideea de permanență a nației. Istoria lui Mihai Viteazul, în sine, e un mare film.

— O întrebare indiscretă: cum se împacă Nea Mărin de pe micul ecran cu Mihai Viteazul de pe marele ecran și invers?

— A fost o mare cinste pentru mine să joc Mihai Viteazul, dar sînt mai aproape de nea Mărin. Pe unii îi șochează prezența acestui personaj la TV. și găsesc că-l compromite pe Amza Pellea. Nu pot fi de acord. Dacă poți să amuzi pe oameni, ești dator s-o faci. Asta e lecția pe care am primit-o de la Mihai Popescu și o aplic. Mă simt foarte bine în pielea lui nea Mărin, probabil pentru că eu însumi sînt țăran. Aș fi vrut să joc și-n teatru un țăran oltean și jur că n-ar fi fost o cădere.

Discuție consemnată de
ENRIC ROȘCOVICI

Constituirea Filialei A.T.M. la Timișoara

Ieri, 6 martie a avut loc ședința de constituire a filialei „Asociației oamenilor de teatru și muzică (A.T.M.) Timișoara, în prezența tovarășilor Ion Iliescu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., secretar al Comitetului județean de partid Timiș, Dumitru Preda, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă și Dina Cocea, artistă emerită, vicepreședintă a A.T.M..

Din comitetul filialei fac parte: Traian Bunescu (președinte), Ion Românu, Nicolae Boboc, Florica Teodoru, Sinka Karoly, Rudolph Belgrasch, Vladimir Jurăscu, Alex. Schneider și Ciprian Cipu.

---

banatica

Gazetele țărănești din Banat*)

După terminarea primului război mondial din anii 1914—1918 o sumedenie de gazete au început să apară întocmai ca ciupercile după ploaie, scrise într-un limbaj trivial, pline de minciuni, intrigi, calomnii și înjurături, năpădind satele noastre cu scrisul lor nerușinat și otrăvitor, încît bieții țărani, nedumeriți, nu mai știau nici ce să aleagă nici ce să creadă, căci ce zicea azi una, dezmințea mîine cealaltă, iar cîte un țăran cînd intra în vre-o librărie, ori la vre-un chioșc de ziare, nu zicea „Dă-mi o gazetă", ci „Dă-mi o minciună". Lumea satelor a început a nu mai iubi și da crezare ziarelor.

Țărănimea bănățeană dorea să aibă în haosul politic și social de pe atunci, gazete de luminare, de povățuire, și de îndrumare a maselor — îndeosebi după cum erau admirabilele gazete poporale de la Orăștie, **„Libertatea"** cu adaosele ei **„Foaia Interesantă"**, **„Tovărășia"** și **„Bobirnacii"** și ale lui Dimitrie Birăuțiu de la Budapesta **„Foaia Poporului Român"** **„Foaia ilustrată"** și **„Cucu"**.

Din cauza acestor motive arătate mai sus, în inimile unor țărani-plugari din Banat mai ridicați, a încolțit rîvna de a-și redacta ei înșiși gazete și reviste. Primul început îl fac doi țărani plugari-scriitori îndrăzneți și curajoși de pe Valea Cărașului: **Ilie Crăciunel** din Răcăjdie și **Nicolae Vucu-Secășeanu** din Secășeni, care la data de 6/19 octombrie 1919 fac să apară la Oravița **„Țăranul"**, prima gazetă din țara românească editată și redactată de țărani-plugari, din care gazetă au apărut numai 6 numere, fiind sistată de cenzură.

După aceea, la 24 decembrie 1922, apare **„Poporul Românesc"** la Șoșdea cu subtitlul „Gînduri și îndemnuri de la sat", avînd ca director pe preotul Petru Bohariu, iar redactor pe Ioan Ciucurel, plugar. A apărut în întreg anul 1923.

La 1 decembrie 1926 apare la Lugoj gazeta **„Cuvîntul satelor"**, întemeiată de un grup de șase țărani-plugari bănățeni: **Pavel Blidariu** — Chevereșul Mare, **Ioan Ciucurel** — Șoșdea, **Nicolae Humă-Bogdan,** — Bocșa Română, **Nicolae Vucu-Secășeanu** — Secășeni, **Petru Zestrean** — Clopodia și **Paul Târbățiu** — Comoriște. Ulterior, acestor șase țărani se mai alătură încă nouă din diferite părți ale Banatului: **Ioan Buna** și **Gheorghe Meilă** — Clopodia, **Romul I. Arion** — Bobda, **Ion Blagoe** — Cenadul Mare, **Gheorghe Ștefan** și **Sabin F. Mihai** — Nerău, **Preda Jianu** — Comloșul Mare, **Vichentie Vasii** — Giroc, și **Mișa Vasiescu** — Lipova.

Deviza acestei gazete a fost: „Cultură, muncă și organizare", iar redactor responsabil Ioan Ciucurel, inițiatorul și sufletul ei. Această gazetă a apărut neîntrerupt timp de 20 de ani. La 1 noiembrie 1928 apare la Oravița, în 16 pagini, revista **„Zorile Banatului"**, revistă lunară pentru cultura poporului, editată și redactată de Paul Târbățiu. Din această revistă au apărut șase numere, apoi și-a sistat apariția din cauze materiale.

„Aceste ziare au introdus în viața noastră publică un nou curent, care a determinat factorii de la conducerea treburilor obștești să se intereseze mai îndeaproape de nevoile păturii țărănești. Ele erau organe de apărare a intereselor plugărești; erau niște tribune de la care se dezbăteau marile probleme ce se puneau satelor noastre după unire", — așa scria în ziarele vremii prin anul 1940 cunoscutul scriitor bănățean dr. Aurel Cosma.

Iar profesorul ardelean Gabriel Țepelea spunea cu trei ani mai tîrziu în „Universul Literar": „... Era o reacțiune instinctivă a acestor țărani cu suflete neîntinate împotriva politicianismului și a scrisului venal și era totodată o măreață încercare de reintegrare a scrisului în adevăratele lui rosturi.

PETRU PETRICA

---

*Publicăm, în continuare, **documentarul** scriitorului-țăran Petru Petrica, elocvent prin patosul și franchețea lui.

„Femeia, la un loc potrivit în societate“

(Urmare din pag. 1)

iau locul. Nu știu ce-aș face, dar știu că aș lupta pe toate fronturile pentru prestigiul fabricii, să existe o unitate deplină de vederi printre salariați și oamenii să-și îndeplinească conștiincios datoria. Și deoarece ne-am mutat recent într-o clădire nouă, aș instaura o disciplină și-o ordine desăvîrșită. Aș da dispoziții să se păstreze curățenia și să se planteze multe flori. Să-ți fie plăcut în fabrică, să te simți ca la tine acasă. Să se știe și să se vadă că aici e un loc unde muncesc femei în proporție de 70 la sută. Pentru că ne petrecem cel mai mult timp din viață aici.

— Puteți să-mi spuneți ce prețuiți mai mult la oameni?

— Respectul pe care trebuie să și-l datoreze unul altuia. Îmi plac oamenii voioși, sinceri, săritori. Îmi place ca în tot ce face omul să se simtă nu obligația, ci dragostea, convingerea, atașamentul.

— Și ce nu vă place?

— Inversul celor spuse înainte. Și-mi displac oamenii care se demobilizează ușor, la cele dintîi greutăți. Și mie mi s-a întîmplat să fiu deseori nemulțumită de-a lungul anilor, dar n-am dat înapoi și n-am avut gînduri de plecare din fabrică.

— În acești peste treizeci de ani de cînd munciți ați observat la unii bărbați orgoliul de a nu se lăsa conduși de femei?

— Da și din păcate femeile s-au și obișnuit să fie conduse de bărbați. Deși multe sînt conștiente că s-ar descurca tot atît de bine ca un bărbat, sau chiar mai bine, ele se resemnează cu situația dată. Bărbații sînt foarte orgolioși, le place să fie șefi, să conducă și nu totdeauna sînt convinși, că gîndirea unei femei poate rezolva onorabil problemele. Și apoi să fim drepte: o femeie trebuie să muncească mult ca să-și dovedească capacitatea; și cînd apare pe ecran — mai ales acolo unde există tradiție bărbătească — e privită cu rezervă și neîncredere și are nevoie de sîrguință și tenacitate ca să poată dovedi că merită mai mult. Dar eu sînt convinsă că mai de vreme sau mai tîrziu femeia care merită trebuie să-și găsească locul potrivit în societate, după cum sînt sigură că ea poate ocupa oricînd funcții de importanță majoră.

Artiști plastici arădeni

Ion Cott

ION COTT descoperă în adevărurile Istoriei noastre elementele unei grafici militante, care fără să părăsească canoanele tradiționale, impune prezența unei profunde umanități țesută în vigoarea liniei compoziționale. Modalitatea sa de afirmare descinde din existența unei libertăți interioare foarte ordonate, cu o

pulsație riguroasă și continuă, lucidă, însă fără a pierde fiorul emoției. Compozițiile sale „Mihai Viteazul", „Gh. Doja", „16 Februarie 1933", tind uneori spre somptuozitatea monumentalului, alteori spre întruparea aeriană a portretelor istorice care fixează subiectul imaginii, din care se dezvoltă, după legile artei, radial sau în frize, metaforele și alegoriile, într-o suită de obsesii lucide. Încărcată cu puterea de a da temperatură depărtării și miracol istoriei, grafica colocvială a artistului arădan atinge un punct nodal de frumusețe și de vibrație îndelung armonică, dialogul tensional cu privitorul impunînd luarea unei atitudini politice vizavi de evocarea momentului istoric.

Fascinația graficii lui ION COTT, dincolo de mesaj, vine din continua metamorfoză a spațiului, construit din fluctuațiile unor tușe neliniștite care ritmează cu o savantă fluiditate zonele contrastante de alb-negru. Plecînd de la realitate, ION COTT rămîne la o realitate cu referințe lizibile la lumea exterioară, dar o realitate simbolică, decantată de reziduri naturaliste, figurativul convertindu-se în imagini de mare rafinament.

Urmărind cu acuitate ritmul prefacerilor socialiste, artistul realizează o serie de gravuri închinate României contemporane. Arhitectura noilor construcții, noblețea constructorilor, atmosfera de muncă, cîștigă în amplitudine, trăirea intensă a ncului în ceea ce are mai semnificativ, capătă forța cea mai rodnică a angajării artistice. ION COTT demonstrează prin orientarea sa că își trage seva artei din rădăcinile poporului său, iar întreaga sa capacitate de luminare slujește acest popor.

RADU MELNIC

Ioan Tolan

— Aș vrea să schițați o traiectorie a creației dv. de la terminarea institutului și pînă în 1973.

— Am plecat de la institut călăuzit de dorința arzătoare de a contribui cu sculptura mea la rememorarea și păstrarea trecutului istoric românesc și în același timp de-ai conferi o funcție socială aducîndu-mi astfel aportul în plan estetic la acțiunea de dezvoltare a țării. Am participat la toate expozițiile colective de aici și din București, la concursul „Ostașii eliberării" din Arad unde mi s-a decernat premiul II. Am executat frontonul teatrului din Arad iar în 1972 am terminat complexul sculptural alcătuit din 6 grupuri decorative de la Tîrgoviște (Parcul Chindiei).

— În sculptura pe care o faceți se disting net două modalități de exprimare : sculptura tematică și portretistica pe de o parte și sculptura decorativă pe de alta. Care dintre ele primează și de ce ?

— Optez pentru portret deoarece îmi oferă o gamă lărgită de posibilități în comunicarea universului uman.

— Îmbinarea decorativului cu portretistica se face atunci pe stabilimentul unei structuri de ordin spiritual ?

— Exact. Decorativismul este pentru mine un mod de expresie plastică avînd însă o justificare de ordin spiritual-psihologic. De aceea, nici nu consider necesară diferențierea categorică a umanului de decorativ. De altfel, caut să eliberez sculptura decorativă de convenționalismul cu care se obișnuiește să fie privită. Dacă se poate spune, caut să dezvolt acest decorativism trecînd dincolo de el.

— Se poate deci înțelege că acordați o importanță de prim ordin funcției sugestive ?

— Categoric. În sculptura pe care o realizez caut mereu să sugerez ceva din infinita bogăție a naturii umane căci sugerarea îmi permite legătura cu aspectele concrete ale realității fără de care arta și-ar pierde vitalitatea estetică și s-ar găsi pe domeniul unei răceli uscate, mortale.

— Prin această prismă a sugestiei ce puteți spune despre mișcarea atît de fin nuanțată în lucrările Dvs. ?

— Mișcarea pentru un sculptor este înclinația planului, plecarea de la verticală. Pentru mine însă ea este mult mai mult. Verticala poate fi liniște, dacă în jurul ei nu se naște nici o mișcare de vînt. Întotdeauna însă există o gamă de mișcări (uneori insesizabile) extrem de nuanțate care ne conduc spre efectul cel mai puternic. Astfel se realizează mișcarea și în sculptura mea.

— Considerați că există o linie sculpturală caracteristică sensibilității actuale ?

— Pentru felul meu de a vedea există o singură linie de maximă rezistență și aceasta ar fi sugerarea unei viziuni care să corespundă psihicului angajat într-o structurare profund socială și umană.

— Ce proiecte aveți pentru 1973 ?

— O personală în septembrie unde voi prezenta pe lîngă compoziții și două portrete lucrate în lemn : „Nicolae Iorga" și „Nicolae Titulescu" ; o a doua expoziție la Békéscsaba și expoziție la Rotterdam.

Valentin Stache

Ca un poet, coborînd în lumea dulce a culorilor, Valentin Stache, pictorul din Arad, detronează greutatea umbrei printr-o fluiditate magică. Alternanțele și nuanțele și nuanțările, flori ambigue dintr-o iarnă posibilă, prin ecouri sugrumate de liniște, desfășoară în cel ce contemplă tulpinile visului sprijinite pe rădăcini de vizionar. În portret, trăsăturile sînt suferinde, cuprinse parcă de-o maladie cosmică. Tragismul implicat izbucnește pe suprafețe și detaliii legînd firul de brumă cu circuitul filtrat al infinitului. Omul nu e suma apropierilor, ci a depărtărilor și adîncimilor. Arderea introvertită îi consumă combustia terestră, și atunci starea portretistică devine abur expresiv. Pe apa transparențelor trece ideea cu mirajul multiplicat de sensuri. Ce este atunci privirea omului, de nu o precipitată confruntare cu neantul, ce este atunci călătoria visului prin culoare, de nu idealul spre frumusețe al omului ?

„Cea mai frumoasă culoare e griul", spune Valentin Stache, prin indefinibil, parcă ar spune și ar tăcea în același timp, ca o graniță dintre două lumi poetice.

Poate de-aceea, în compozițiile sale, griul dominant devine un adevărat fluviu al limbajului plastic. Griul lui Bacovia. De ce nu și al lui Valentin Stache ? Apetența pentru acest gri sfîșiat de-ntrebări, avalanșa de cețuri din care se dezvoltă suișuri imaculate, dar mai ales caravanele de nori înrămați, gemeni cu mocninda frămîntare umană, dau semnalul potenței creatoare a artistului. Apoi motivele, genezele terestre ori cele galactice, dintre care am

sublinia mult apreciata lucrare „Maternitate", tonul pășind neprevăzut între discret și vulcanic, modul torențial de a-și sublinia stările de spirit conferă artei sale picturale dreptul la durabilitate. Să mai subliniem colțuri de natură ale Aradului în care pastelul devine peisaj afectiv, planigloburi ale culorilor din cetatea în care artistul își dizolvă existența. Să mai subliniem nervul talentului transmis fiicei sale, Eva, pictoriță, la 17 ani.

L-am întîlnit, adeseori, în compania pictorului Sever Frențiu, o altă valoare a Aradului. Recitau, își înseninau fruntea cu o metaforă, cu o prietenie. Poate de-aceea poezia are atîta grai, și atîta tăcere în pictura sa. Poezia culorilor sau culorile poeziei, mereu accentuîndu-se în arta lui Valentin Stache.

DAMIAN URECHE

---

appassionata

AIDA și... Wagner

Dirijorul Mariani, omul căruia Verdi îi încredința cu ochii închiși partiturile sale, a refuzat să dirijeze premiera operei Aida. Mariani trecuse în tabăra wagnerienilor. Triumful Aidei la Cairo compensează cu greu amărăciunea lui Verdi.

Sîntem în anul 1871. Wagner se apropia de sfîrșitul vieții, dar faima sa trecuse de mult Alpii și se abătuse asupra Italiei, ca odinioară Hanibal. Aderenții nu lipsesc. E bine cunoscută atitudinea disprețuitoare a lui Wagner față de opera italiană. Dimpotrivă, Verdi a căutat să se apropie de arta marelui său rival, fără să-și trădeze crezurile creatoare. „Dacă Germanii, plecînd de la Bach, ajung la Wagner, ei procedează ca niște germani adevărați. Dar noi, urmașii lui Palestrina . . ." Iată însă că același Mariani care ignorase Aida, dirijează la Bologna opera Lohengrin. Verdi asistă la spectacol și notează pe reducția de pian : „Impresie mijlocie. Atunci cînd e clară, muzica e minunată ; are idei." Dar aceste idei continuă să-l tortureze în așa măsură, încît afirmă : „Mă simt în acest moment atît de desgustat, atît de iritat, încît aș pune de o mie de ori pe foc partitura Aidei, fără să scot un suspin . . . Nu vreau lohengrinate".

După părerea noastră, Aida suportă, mai de grabă, o trimitere la Tannhäuser și ne gîndim nu atît la unele inflexiuni cromatice ale armoniei sau efecte orchestrale, cît la interesanta similitudine de construcție și ritm a marilor coruri: primirea oaspeților la curtea din Watrburg, și întoarcerea învingătorilor egipteni la Memfis. In adevăr, o introducere marțială de orchestră, cu semnale de trompetă, precede intrarea vocilor, în ambele cazuri ; un cor de femei la trei voci se înscrie în partea mediană ; o temă descendentă de bași, a cavalerilor într-un caz, a sacerdoților în celălalt, se aude plină de insinuare. Desigur grandoarea caracterizează cele două momente corale, deosebirea de substanță muzicală, ca și amploarea pe care Verdi o dă întregului act triumfal e flagrantă Totuși, influența gîndirii wagneriene trebuie admisă măcar în subconștientul lui Verdi. Pe de altă parte, un compozitor, care acoperă cu lucrările sale aproape un secol, nu se poate sustrage înnoirilor creatoare. Contrar, e preferabil să tacă, așa cum a făcut Rossini. Nimeni însă nu ar putea contesta continuitatea creației verdiene de-a lungul etapelor sale creatoare. Sensibil la suflul epocii, Verdi a rămas credincios sie însuși.

Era însă vremea unor tineri compozitori italieni vlăguiți care căutau scăpare în imperiul sonor al lui Wagner, Liszt și Brahms. Urmașii lor de azi, incapabili de a regăsi filonul meridional, au procedat la fel, devenind supuși fideli ai unor tehnici componistice străine de sufletul lor. Pentru aceștia și pentru mulți alții, personalitatea lui Verdi și transfigurarea Aidei constituie o temă de meditație.

OVIDIU MANOLE

---

6 Martie 1945

(Urmare din pag. 1)

În acest cadru de puternice lupte de clasă, P.C.R. a ajuns la concluzia că existau toate condițiile pentru instaurarea unui guvern democratic, singurul care putea să constituie o garanție a înfăptuirilor revoluționare în țara noastră. Ca urmare, în tot cursul lunii februarie 1945 au avut loc, în toată țara, numeroase demonstrații, ele culminînd cu marea demonstrație de la 24 februarie 1945 din București, la care au participat peste 800.000 de oameni ai muncii. Reacțiunea în frunte cu Rădescu n-a ezitat să dea ordin să se tragă în demonstranți. Au căzut răpuși de gloanțe zeci de demonstranți, alții fiind grav răniți. Acest atac odios nu a intimidat forțele revoluționare. Dimpotrivă organizate și conduse de P.C.R., ele au reușit să impună regelui Mihai acceptarea demisiei guvernului cu majoritate reacționară a generalului Rădescu și formarea unui nou guvern din reprezentanți F.N.D., în frunte cu eminentul om de stat și mare patriot Dr. Petru Groza.

Subliniind importanța actului istoric revoluționar de la 6 Martie 1945, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: **„constituirea guvernului Groza nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern, ci o schimbare a însăși regimului politic din țara noastră : instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor".**

Victoria de la 6 Martie confirmă pe deplin justețea liniei politice marxist-leniniste a partidului nostru, a strategiei și tacticii sale revoluționare, a capacității sale organizatorice și de conducător, a experienței bogate pe care P.C.R. a căpătat-o în lupta pentru răsturnarea claselor exploatatoare de la putere, maturizării sale ideologice și politice, aplicării creatoare a marxism-leninismului la condițiile specifice din România.

Au trecut 28 de ani de la măreața victorie populară de la 6 Martie 1945. În toată această perioadă, masele populare, sub conducerea P.C.R., au obținut noi și noi izbînzi. A fost cucerită întreaga putere politică în stat, au fost naționalizate principalele mijloace de producție, s-a trecut la dezvoltarea planificată a economiei, a fost lichidată pentru totdeauna exploatarea omului de către om, s-au generalizat relațiile socialiste de producție în întreaga economie națională. Astăzi dispunem de o industrie puternică, în plină dezvoltare, de o agricultură socialistă care progresează continuu. Învățămîntul, știința și arta au cunoscut și cunosc o permanentă înflorire. Crește continuu nivelul de trai, materail și cultural al întregului popor.

confesiuni

PRIETENI ȘI CĂRȚI

(Fragmente)

Avatarurile unui conducător de revistă și editură

Într-o seară de toamnă tîrzie – toamna lui 1918 – în vechea „Curte a Tăcerii" din Greoni, la o măsuță de stejar, sub bolta de viță cu frunza ușor arămită, ședeau trei tineri. Nu împlinise niciunul încă 18 ani. De copii îi legase o strînsă prietenie, își petrecuseră toate vacanțele împreună, se întîlneau la petreceri și mai ales la scaldă și hîrjoneli la Cărașu.

Acum, în această seară de toamnă – răscruce de epocă în istoria neamurilor dunărene – cei trei tineri discutau aprins evenimentele îndrăzneți vizionau drumuri spre un viitor deschis larg împlinirii depline a visului multisecular al neamurilor eliberate de sub aripile vulturului bicefal, își depănau, siguri de ei, speranțele și drumurile viitorului...

Doar cînd se apropia „mama Eva" – mama, – în hainele ei cernite – tata se prăbușise cu trei ani înainte la ofensiva de pe Isonzo – și cu zîmbetu-i blînd ne îmbia să mai gustăm din cașul proaspăt și ne turna vin nou din ciupul de Biniș, în olcuțele împestrite de aceiași meșteri – ne mulcomeam mulțumindu-i frumos – ca apoi din nou, aprigi, să reluăm firul visurilor ancorate într-un viitor de fantasm...

Tîrziu, spre ziuă, taica Ion Murgă, bunicul, prinse surii la șaretă și după ce ortacii și-au luat cuviincioși rămas bun de la taica Ion, am strîns frîiele și am pornit în trap aprig pe drumul de sub vii spre vadul Cărașului de la Ticvaniul-Mare.

Aci, în pragul căsuței albe din deal, ne-a întîmpinat cealaltă „maica Eva" – a lui Romi, tot cu o amforă de Biniș și aceleași oluri împestrite. Ne-am ridicat, ne-am îmbrățișat și ne-am promis solemn să ne vedem în toate vacanțele și apoi să ne stabilim undeva în Banat. Numai la Timișoara însă nu ne-am gîndit nici unul atunci.

A doua zi, Ladea a plecat la Arad să-și termine Preparandia, Birou să-și termine liceul la Oravița, iar eu așișderea la Brașov.

În vara lui 1930 mă reîntorceam în țară după – cu unele întreruperi – aproape trei ani de drumeții prin diverse centre culturale europene și mă oprisem la Timișoara pentru a-l întîlni pe regretatul Ioachim Miloia, pe care îl cunoșteam mai de mult și care puțin mai înainte îmi scrisese la Viena ca să-mi propună o colaborare la un album al picturii Renașterii (acest album a și apărut în anul acela cu 60 de reproduceri colorate, tipărite la Leipzig). Nici nu bănuiam atunci că cele cîteva zile hotărîte întîlnirii cu Miloia se vor prelungi ani și ani, lungi decenii chiar.

VREREA

UNIVERSITATEA DE VEST

Prin suferințe se clădește o lume nou

Sărmanii bogați

La muzeu – înghesuit pe atunci într-o clădire veche din fosta stradă Lonovici – am întîlnit la Miloia pe arhitectul prof. Victor Vlad, unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai elanurilor culturale românești din epoca dintre cele două războaie, și pe bătrînul Ion Montani, din vechea redacție a Tribunei de la Arad, cu care, lîngă un pahar de vin bun, în discuții prelungite pînă înspre ziuă, am reușit să-mi formez o imagine clară despre stările culturale de atunci ale Banatului.

*

Încă din anii studenției la București, primisem un fel de aversiune față de falsul naționalism al partidelor politice de atunci. Citisem literatura progresistă a epocii aceleia, ba încercasem chiar o serie de acțiuni pentru o apropiere cu studenții de altă limbă, firește fără ecou prea mare. Ajuns la Viena – unde fusesem trimis prima dată în 1926 de către inimosul și distinsul animator bănățean, care a fost profesorul Costache Nedelcu, pentru studii referitoare la Banat, am făcut de la început cunoștință cu cercurile de scriitori și artiști progresiști ai epocii aceleia. M-am atașat definitiv marii mișcări de reînnoire a vieții sociale din întreaga lume. Din acea epocă datează traducerile mele din Walt Whitman, Ernst Toller, Bertold Brecht și apoi ale poeților de culoare americani, precum și altele. Cînd m-am stabilit la Timișoara atitudinea mea literară și socială era pe deplin maturizată.

*

De la sosirea la Timișoara și după discuțiile avute cu cei cîțiva reprezentanți neînrolați în politicianismul acelor vremi, ai culturii bănățene, s-a cristalizat ideea editării unei publicații absolut independente și cu orientare precisă spre năzuințele marilor mase muncitoare, încadrată chiar în ideologia și lupta lor spre socialism, Astfel, s-a pornit la 24 mai 1932, gazeta săptămînală „Vrerea", cu o redacție și număr de colaboratori destul de reduse, sub conducerea subsemnatului.

Despre atitudinea și rolul avut de gazeta „Vrerea" în mișcările sociale și culturale din acea vreme nu mai amintesc aci. Conferențiarul William Marin, de la Unversitatea din Timișoara, a publicat un amplu și documentat studiu în revista „Orizont" (nr. 2/1970) dispre această mișcare.

Dar gazeta era o bună armă de luptă pentru țelurile noastre, de a combate regimul burghez și politicianismul veros, și de a crea un curent politico-social net progresist. Dar în curînd mi-am dat seama că în miscarea culturală a Timișoarei și a Banatului există o lacună mult mai gravă. Lipsea o revistă de creație, de concentrare a forțelor literare și artistice existente la acea dată și în același timp, de îndrumare a acestor forțe spre valorile – singure reale – progresiste. Astfel a apărut la 1 noembrie 1933 revista „Vrerea" avînd în redacție pe Traian Birăescu, Zoltan Franyo, Radu Urlățanu, Ana Ghedeonovici, apoi Virgil Birou, Romul Ladea, Méliusz Josef și Tiebriu Vuia.

Într-o seară eram doar noi trei, cu Ladea și Birou, la masa noastră sub bolțile puțin afumate ale restaurantului Kocsanyai, unde ne întruneam seară de seară reprezentanți ai culturii progresiste bănățene din acea epocă, ca arh. Ing. Victor Vlad, Ioachim Miloia, Catul Bogdan, Iani Suciu, Tiberiu Luica, Romul Fabian, mai rar Grigore Ion, Traian Birăescu și alții, cînd Ana Ghedeonovici, care tocmai ieșea să meargă la tipografie cu o corectură, fu întrebată de Iani Suciu : „Cine este în restaurant dintre ai noștri ?". Ana a răspuns : „E doar Trifoiul". Și „Trifoiul" am rămas și pînă azi și, desigur, acest trifoi a fost nucleul în jurul căruia s-au adunat în deceniul al patrulea scriitori și artiști, și mai tineri și mai vîrstnici, elementele de valoare tinere, indiferent de naționalitate, ale acelei epoci, care apoi s-au afirmat în perioada a doua a „Vrerii" de după război.

Trebuie să amintesc aci ca o prezență într-adevăr valoroasă în gruparea noastră a soților Franca și Silvio Guarnieri care, de la sosirea lor în Timișoara, s-u integrat ca membri nespus de valoroși ai mișcării noastre, cu o serioasă cultură, cu titluri de la cele mai de seamă universități ale Italiei, cu o vastă infomație asupra noii literaturi europene, angajați în vasta și puternica mișcare progresistă a noii intelectualități.

*

Prima serie a **Vrerii** s-a încheiat în 1937 fiind suprimată pentru poemul protestatar **„Cîntecul uzinei"** și am avut noroc că Traian Birăescu aflase din vreme la cenzură intenția organelor de siguranță și m-a anunțat tocmai la timp. Împreună cu muncitorul Schön, cu care lucram tocmai la paginație, am aruncat șpalturile în cazanul de plumb și corecturile în foc. Cînd au intrat organele siguranței cu întrebarea, de la ușă încă : „Unde-i Cîntecul uzinei ?" n-au mai găsit nimic, decît scrum și plumb topit. Însă a doua zi mi-a fost înmînat ordinul de sistare a revistei.

*

A doua etapă a revistei, după război, este mai bine cunoscută și a fost desigur mult mai răspîndită în această epocă și a cuprins numele unor scriitori și artiști de valoare recunoscută în toată țara.

Istoricul Udrea alături de prozatorul Virgil Birou și sculptorul Romul Ladea

*

Încercările mele de a publica anumite lucrări progresiste din Occident, și din literatura sovietică la editurile din București în vremea aceea au fost primite cu un refuz categoric. Așa s-a născut ideea unei edituri a grupării „Vrerea". Au trebuit găsite fondurile necesare, lucru deloc ușor în vremea aceea. La început, editura a tipărit modeste traduceri, lucrări în legătură cu istoria Banatului, ca : „Ghidul Banatului" de Ion Stoia-Udrea și Emil Grădinaru, „Banatul sub turci" de Traian Birăescu, „Cartea rîndunelelor" de Ernst Toller, Poeme de Whalt Whitman, și altele, în condiții grafice invidiate de unele edituri mercantile bucureștene, apoi o serie de lucrări cu profil net antifascist, chiar în timpul războiului. În ajunul războiului, reușisem să adun un mic capital – mai vîndusem o casă a unei bunici din Greoni, înjghebasem o tipografie modern dotată, astfel că am putut da o dezvoltare mai amplă planurilor de editură. Vreau să amintesc doar cîteva exemple. În 1940 tipărisem lucrarea mea „Marginale la istoria bănățeană, lucrare istorică de absolută documentare, însă, în același timp, o șarjă la adresa nazismului descreierat și agresiv. Tot în această epocă am tipărit taducerile lui Sfetca din Giuseppe Ungaretti, poetul italian de avangardă precum și „Echinox", versuri de același poet Petru Sfetca, a doua ediție a „Cărții rîndunelelor" a lui Ernst Toller, „Cartea din pustă" a lui Romul Fabian, antologia „11 poeți bănățeni" și altele pe care spațiul ne-mi permite să le mai înșir. Tot în această editură am tipărit și cartea lui Silvio Guarnieri, „Autobiografia giovanile d'un scrittore contemporaneo" si altele.

*

Una dintre acțiunile cele mai grele și în același timp de cea mai mare importanță pentru cultura Timișoarei și a Banatului a fost aducerea școalei de Belle-Arte de la Cluj la Timișoara. Artele plastice la acea epocă erau reprezentate aci prin Ion Isac, Iuliu Podlipny, cei trei frați Ferch și F. Gallas. În realitate, însă, Ladea, deși locuind la Cluj, era mereu prezent la Timișoara, dovadă că în 1931 cînd, din inițiativa lui Victor Vlad I. Miloia și Stoia-Udrea s-a înființat „Breasla artiștilor plastici din Banat", cu scopul promovării vieții atistice și crearea unei academii de Belle-Arte la Timișoara comitetul de conducere s-a constituit avînd pe arh. Victor Vlad ca președinte, Ion Stoia-Udrea, secretar și ca membrii pe Ioachim Miloia, Romul Ladea și Iuliu Podlipny. Ca primă acțiune a acestei bresle a fost organizarea unei expozitii de arte plastice, care a cuprins atît zestrea muzeală cît și o colecție selecționată din lucrările artiștilor în viață.

Însă cea mai grea problemă a fost aceea de a aduce la Timișoara școala de arte frumose de la Cluj, care fusese tăiată din bugetul statului și urma să se desființeze. Un comitet ad-hoc, în frunte cu Victor Vlad, Emil Grădinaru, Romul Ladea, Stoia-Udrea, Miloia am încercat să obținem mutarea la Timișoara, desigur, prin susținerea materială de către primăria și prefectura din Timișoara. Întreținerea pe un an nu depășea costul unei mașini Buick pe care o cumpărase primăria în acel an. Pe de altă parte, fostul lider și prefect liberal adunase pentru bustul unui ministru liberal nu mai puțin decît 3.600.000 lei, bust care n-a costat nici o sută de mii de lei.

Nu mai înșir aci toată epopeea acelei acțiuni, doar ca încheiere vreau să amintesc aci, un singur moment : cu un an mai tîrziu, tot într-o seară de toamnă tîrzie, pe Corso, trecea spre Palace un grup compact, străin oarecum de publicul obișnuit. În frunte mergeau trei, „Trifoiul", apoi veneau Alexandru Popp, Victor Vlad, și Ioachim Miloia, iar în urmă, în grup, Catul Bogdan, Tase Demian, Tasso Marchini, Aurel Ciupe, Iuliu Podlipny, și cei mai tineri ca Ștefan Gomboșiu, I. Servatius, Mărcuș și alții, elevi ai școalei. Cînd am intrat, publicul obișnuit ne-a privit oarecum nedumerit : păream o oaste în marș triumfal ! Intrasem să sărbătorim deschiderea cursurilor „Școalei de Arte frumoase din Timișoara"!

ION STOIA-UDREA

epigrama

mică antologie

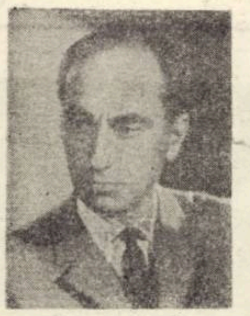

Mircea Ionescu Quintus

Avocatul Mircea Ionescu Quintus, fiul epigramistului Ion Ionescu-Quintus s-a născut la 18 martie 1917.

Colaborări la : Gluma, Păcală, Urzica, Magazin etc.

Editoriale : „Haz de necaz" (epigrame, 1943), „Epigrame" (1973).

Unui poet nemuritor

S-a învolburat văzduhul
Şi din morţi bardul se scoală;
Veni moartea să-i ia duhul
Şi-a plecat cu mîna goală.

Ce este epigrama ?

Epigrama, precum ştim,
Este fata de-mpărat,
Pe care-o curta Nigrim
Şi-a avut-o Cincinat.

Ioanei Diaconescu, autoarea volumului „Jumătate zeu"

M-am tot întrebat mereu,
Fără pic de răutate :
— Bine, jumătate zeu,
Dar cealaltă jumătate ?

Pe mormintul unui dentist

Răposat-a întru Domnul
Şi-ngropat sub brazda humii,
Liniştit îi va fi somnul,
Ca scăpat de g[illegible]

Miniştrilor de pe vremuri

Îşi tot ziceau cu mult orgoliu
„Miniştri fără portofoliu" —
Dar aş fi vrut să-l văd pe acel
Ministru fără portofel.

Epigramelor mele

Vă trimit din gură-n gură,
Să cutreieraţi prin lume
Şi apoi la Editură,
Ca să apăreţi postume !

Yarodara Nigrim

Yarodara Nigrim este fiica scriitorului Niculae Nigrim.

Actriţă la Teatrul „Giuleşti".

Colaborări la : Contemporanul, Albina, Radio etc.

Aluzie

Cînd soarta m-a adus pe lume
Nigrim era deja un nume ;
Post-mortem o s-o dovedească
Desigur . . . Cartea Românească

Actorilor

Deşi nutresc aceleaşi ţeluri,
Actorii sint de două feluri :
Mincaţi din ochi de spectatori,
Sau de culise-adeseori !

Poetului George Corbu (răspuns la epigrama ce mi-a dedicat-o apropo că sint fiica lui Nigrim)

De n-ar fi scris şi Yarodara
Rătăcitor umbla ca orbu',
Dar şi mai grea era povara
De-ar fi citit ce scrie Corbu !

Autoironie

Dacă azi m-ar vedea tata
Cum mă chinui să fac rime,
Ca ruşinea s-o suprime —
Şi să spele astfel pata —
Ar schimba, desigur, fata !

La „Mica antologie" au apărut: Dan Radu Ionescu, Ioan Martin, Ion Velican, I. Şt. Suciu, Emil Şain, Gh. Grosu, Pavel Bellu, Dumitru Mazilu, Giuseppe Navarra, George Lungoci, Mircea Popescu, Dumitru Munteanu, N. D. Pârvu, George Corbu, Stelian Filip, Apollo Bolohan, Maliu Bogoe, Al. Clenciu, Mircea Ionescu Quintus, Yarodara Nigrim.

Fără să anticipăm ordinea în care vor apare, publicăm lista celor programaţi pentru următoarele numere ale revistei : Ion I. Mioc, N. Crevedia, Aurelian Păunescu, Ioan Pop, George Zarafu, C. Trandafir, Grigore Tepeş, Ioan Cristescu, Victor Hilmu, Virgil Şchiopescu, Octav Sargeţiu, Ion Maxim, Ion Vladimir, Gabriel Ţepelea, Iulian Tănăsescu, Vasile Ciupav, Gabriel Teodorescu, Anatol Ghermanschi, V.D. Popa, Dimitrie Bălan, Teodor Maricaru, Cristache Arnăutu, Leonida Secreţeanu, Mihail Ecovoiu, Florin Iordănescu — şi alţii.

IGC
TIMIŞOARA
Martie

Colectivul Intreprinderii de gospodărie comunală Timişoara

IGCT

felicită salariatele cu ocazia zilei internaţionale a femeii

motouri

Totul a fost spus (La Bruyère).

Nu există demnitate care să nu se întemeieze pe durere. (Malraux).

Femeile se poartă cu noi exact aşa cum se poartă omenirea cu zeii ei. Ne venerează, dar veşnic ne bat la cap cerîndu-ne să facem ceva în folosul lor. (Oscar Wilde).

Cînd toată lumea e ocupată, nimeni nu vorbeşte decît atunci cînd are ceva de spus. (J.-J. Rousseau).

Nu e un paşă bogat, îşi spunea ea, cu fes şi cu ciucure de aur, nu e un chipeş fecior de bey, dar e mai bun decît nimic. (N. Kazantzakis).

Nu scrie decît ceea ce poţi să iscăleşti. (Feuchtersleben).

Eşti prost ori inteligent întotdeauna, numai pînă la un punct şi mulţi proşti par inteligenţi şi poate că şi mai mulţi inteligenţi sînt nişte proşti. (Tudor Arghezi).

evrika!

- Pantofii pot să te strîngă, dar nu de pe drumuri.
- A promis că se lasă de fumat şi de atunci nu mai cumpără ţigări.
- A luat cuvîntul în şedinţă şi l-a pus bine.
- Dintre toţi zeii Olimpului cea mai grea misiune i s-a dat lui Apollo : să zboare în lună.
- De cînd toarnă vin în apă i-a intrat în sînge un prost obicei.
- Don Juan a murit la poalele unei coline.
- Nu se ştie dacă eşti norocos găsind norocul altcuiva.
- În discursul său **poate** şi **trebuie** să fie original.
- Pentru un birocrat moartea nu e un **act** final.
- În burta balenei peştii se tem numai de balenieră.
- Umorul gros a fost prădat de Caragiale ; nouă ne-a mai rămas un os de ros.

ION VELICAN

Arthur Rimbaud - poetul blestemat

Poemele scrise în vara anului 1871 stau mărturie că Rimbaud, fără să-şi fi pierdut nădejdea în sine, îşi continuă misiunea începută. Ura lui se îndreaptă acum împotriva religiei, această barieră în dezvoltarea normală a oricărei societăţi.

Devine tot mai evident faptul că poetul nu mai poate rămîne în Charleville, sub tutela mamei („gură de întuneric"!), în acea „mocirlă cenuşie", şi de aceea gîndurile lui se îndreaptă din nou către Paris. Acolo, oricum, există şi alţi „muncitori", de care trebuie să se apropie, să-şi unească forţele cu ale lor.

Poate se gîndeşte la Théodore de Banville, căruia, cu un an în urmă, îi scrisese o atît de naivă scrisoare. Asta mai lipsea ! Acum ar vrea să-i arate cît a putut învăţa şi cît a evoluat într-un singur an. De aceea îi trimite (cu dedicaţie) o parodie în care ia peste picior poezia parnasiană a sus-numitului poet.

De fapt, din 1867, de cînd murise Baudelaire, autorul **Florilor răului**, „adevăratul zeu", Rimbaud nu se gîndea decît la un singur poet vrednic să-l moştenească pe marele dispărut : Paul Verlaine. Pe el îl şi lăudase în august 1870 într-o scrisoare către Izambard. „Am în faţa mea **Sărbătorile galante** ale lui Paul Verlaine, o plachetă frumoasă . . . o poezie foarte bizară, foarte nostimă, dar într-adevăr admirabilă" zicea poetul în scrisoare.

Şi iată că Rimbaud, acum, în septembrie 1871, trimite o scrisoare lui Verlaine ataşînd în ea şi cîteva poeme. Răspunsul îi vine neaşteptat de repede : „Sînteţi admirabil înarmat de luptă". „Da, dar nu pot să lucrez în Charleville, şi nu am bani să vin la Paris", îi scrie Rimbaud. „Vă aşteptăm", îi răspunde Verlaine. În aceste zile Rimbaud scrie „Corabia beată"; poezia **cea mai cunoscută a lui Rimbaud** (alături de „Vocale"). Ea începe cu imaginea exotică a unui fluviu american unde indienii se împotrivesc corabiei „purtînd flamande grîne sau englezeşti bumbacuri". Dar iată cîteva strofe din această extraordinară poezie :

„Pe Fluviile calme, cum lunecam la vale,
N-am mai simţit că-s dusă de edecarii mei ;
Piei Roşii, ţintuindu-i, cu trupurile goale
De stîlpii de pe maluri, trăseseră în ei.

— — — — — — — — — — — — —

Eu în Poemul Mării mă scald de-atunci-suavă
Licoare lactescentă cu irizări de sori,
Ce soarbe-azurul verde, în care-pală navă —
Vreun înecat coboară, pe gînduri, uneori —

Ştiu bolţile ce crapă sub fulgerele dese,
Ştiu trombele şi seara, şi zorii plini de-avînt —
Popor de porumbiţe — şi am văzut adese
Tot ce crezut-a Omul că vede pe pămînt !

Oare nu se află aici presimţirea marii aventuri în care tînărul poet hotărîse să plonjeze ? Spiritul său este vaporul eliberat de „corăbieri", de obligaţiile anoste ale vieţii de fiecare zi, vaporul care de-acum se poate avînta pe întinsul necunoscut al oceanului, sub măreaţă şi liberă cupolă a cerului. Poetul însă nu văzuse niciodată marea. (Susane Bernard). Sursele poemului sînt lecturile din Poe, Jules Verne, Hugo, Chateaubriand şi . . . jocurile din copilărie, cu fratele său Frederique, pe malurile Meusei.

Dar ce înseamnă presimţirea întunecată de la finele poemului ? Corabia nu mai poate să plutească : epuizată de neobişnuita ei călătorie, ea tînjeşte după „băltoaca neagră" a bătrînei Europe în care ar vrea să sfîrşească :

„De mai doresc vreo apă din Europa-i parcă
Băltoaca neagră, rece, pe care-n asfinţit
Un trist copil, pe vine ciucit, împinge-o barcă
Plăpîndă ca un flutur de mai, abia ivit.

O, nu mai pot să lunec prin vraja voastră, valuri
Menite cărăuşii bumbacului să fiţi,
Nici să înfrunt trufia drapelelor, pe maluri,
Nici să plutesc sub ochii pontoanelor, cumpliţi !

(Traducere de Petre Solomon)

PE „CORABIA BEATĂ" LA PARIS

Şi astfel, cu manuscrisul poemului în buzunar, Rimbaud porneşte în septembrie 1871 spre Paris. Toate insistenţele mamei au fost zadarnice. Ea primeşte de la Verlaine cîteva scrisori încurajatoare, în care acesta lasă să se întrevadă că pe tînărul poet îl aşteaptă o carieră „literară" strălucită.

La Paris se înfiinţează un „comitet de întîmpinare" a poetului la gară, împreună cu Verlaine şi încă doi poeţi, Charles Cros, veniră curioşi să vadă această „minune din provincie".

Dar aşteptară în zadar, din tren nu cobori nici un tînăr care să semene cu poetul din Charleville. Verlaine şi Cros se întorseseră acasă şi aici rămăseseră surprinşi cînd îl văzură pe Rimbaud — care sosise mai devreme — în compania soţiei lui Verlaine, Mathilde şi a soacrei acestuia. Atmosfera nu era tocmai plăcută. În timpul mesei abia dacă scotea cineva cîte un cuvînt. Verlaine şi Cros urmăreau curioşi gesturile oaspetelui neobişnuit, ochii lui albaştri şi mîinile mari de ţăran, faţa „tînărului — satana" sau a „îngerului izgonit" cum l-a denumit Verlaine. Cros încercă să-l întrebe ceva despre poemele pe care le-a scris, dar Rimbaud tăcea în continuare. Singură remarcă a lui se referea la un cîine care intrase în cameră : „Cîinii, iată adevăraţii libercugetători".

Cei prezenţi se priviră, surprinşi de aceste cuvinte ciudate şi de o asemenea purtare neobişnuită. Ei nu ştiau că oaspetele lor tocmai constatase un lucru întristător pentru el : „îngrozitorul muncitor" la care venise avea o soţie şi o soacră, iar deasupra patului (în care acum trebuia să doarmă el) atîrna portretul unui strămoş de-al soacrei, îmbrăcat în straie de gală. Spre surprinderea celor două doamne, Rimbaud ceru imediat înlăturarea acestui tablou şi asta pe un ton care nu mai permitea nici o obiecţie. Aşa începu „cariera" lui „literară".

(Va urma)

corespondenţe internaţionale „Orizont"

Revista Voprosî Literaturî şi iniţiativele sale în 1973

Вопросы литературы

Revista **Voprosi Literaturi**, pe care doresc să o prezint cititorilor români, folosindu-mă de amabilitatea şi ospitalitatea revistei **Orizont**, este o publicaţie lunară cu profil specializat. ocupîndu-se de probleme de istorie, critică şi teorie literară.

Revista noastră urmăreşte ca prim scop promovarea unei critici însufleţite de principialitate partinică, o critică care să se impună prin maturitatea opiniilor sale, prin maturitatea concepţiilor sale, prin înalta sa exigenţă estetică şi de conţinut. Ne propunem astfel să discutăm bogăţia şi varietatea de stiluri, să dezbatem înrîurirea pe care revoluţia tehnico-ştiinţifică o are asupra dezvoltării literaturii şi artei contemporane, ne interesează dezvoltarea literaturii şi esteticii pe plan mondial.

Multe din aceste probleme au mai fost dezbătute sub diferite aspecte în paginile revistei noastre. Îndeosebi au stat în atenţia noastră problemele legate de progresul tehnico-ştiinţific, de felul cum acesta înrîureşte dezvoltarea artei şi literaturii moderne, de corelaţia dintre ştiinţă şi artă. Dezbaterea acestor probleme ne-a făcut să apelăm la colaborarea unor specialişti din domeniul tehnicii, al sociologiei, al psihologiei, la oameni de ştiinţă, ingineri, muncitori etc. întrucît rezolvarea lor nu se poate face decît prin eforturi reunite, conjugate.

Aş cita, între iniţiativele de acest gen ale revistei noastre, discuţia pe care am organizat-o în nr. 8 pe anul 1972 în jurul piesei : „Omul de dincolo". La această „masă rotundă", alături de cronicari teatrali, de publicişti, de dramaturgi, de sociologi, s-au aflat directorul uzinei de strunguri din Leningrad şi inginerul şef al uzinei „Manobutin" din Moscova. O altă iniţiativă similară este „masa rotundă" la care s-a discutat ultimul film al lui A. Tarkovski : „Solaris".

Anul care a trecut a fost pentru revista noastră, ca şi pentru întreaga noastră ţară, un an de mare importanţă în care ne-am pregătit pentru a întîmpina aniversarea a 50 de ani de la constituirea statului sovietic. Printre preocupările redacţiei noastre s-au situat pe primul plan cercetarea literaturii sovietice ca literatură multinaţională, cercetarea relaţiilor dintre literaturile frăţeşti ale popoarelor ţării noastre, studierea patosului internaţional al acestei literaturi. Aş aminti, de pildă studiile interesante ce au apărut în paginile revistei noastre, consacrate romanului din ţările baltice, sau cele închinate literaturilor cu tradiţie relativ restrînsă, născute după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie. O „masă rotundă" a criticilor a fost consacrată revistei „Drujba Narodov", care, precum se ştie, se ocupă îndeosebi de popularizarea operelor literare apărute în diferitele republici naţionale. Un număr special, ultimul pe anul 1972, este închinat în mod special literaturii popoarelor din Uniunea Sovietică, literaturii sovietice multinaţionale.

Ne preocupă în mod egal lărgirea şi întărirea relaţiilor cu scriitorii din ţările socialiste frăţeşti, ne interesează să le cunoaştem activitatea, vrem să fim la curent cu dezvoltarea literaturii din ţările lor. Revista şi-a format deja o tradiţie din asemenea rubrici, intitulate de obicei : „Au cuvîntul prietenii noştri din străinătate". La această rubrică publicăm articole ale scriitorilor din ţările socialiste, ale scriitorilor progresişti din lumea întreagă. Astfel, în numărul cu care inaugurăm anul 1973, publicăm o anchetă internaţională consacrată aniversării a 50 de ani dela constituirea statului sovietic şi îmi face plăcere să amintesc că printre participanţi se află şi scriitorul Constantin Chiriţă.

În cursul anului 1972 am publicat de altfel o serie de articole pe temă românească, între care aş vrea să menţionez cele ale lui I. Sasz. N. Balotă, N. Stănescu, C. Chiriţă, care au participat la Simpozionul ce a avut loc la Bucureşti şi la care s-au discutat fenomenele şi trăsăturile caracteristice ale literaturii sovietice şi române actuale, sau articolul Ioanei Creţulescu despre critica românească actuală, scris special pentru revista noastră. La rubrica „Critica, istoria literară şi teoria literară în străinătate", am publicat articolul lui Ion Arieşanu care a prezentat cititorilor sovietici revista **Orizont**.

Continuînd să acorde o deosebită atenţie dezvoltării literaturilor socialiste, revista „Voprosi Literaturi" urmăreşte să elucideze şi problemele complexe şi contradictorii ale artei şi literaturii contemporane din lumea întreagă. În această ordine de preocupări se înscriu articolele pe care le-am publicat despre T. S. Eliot, W. Goldingete.

Voprosi Literaturi" este o revistă deschisă nu numai istoricilor şi criticilor literari. Ea găzduieşte cu aceeaşi ospitalitate poeţi. prozatori, dramaturgi, îi invită să ia parte la „mesele" sale „rotunde".

Ne propunem să inaugurăm în anul 1973 o nouă rubrică ce se va intitula : „În laboratorul de creaţie". Aici, alături de pagini de jurnal, de memorii, vom prezenta confesiuni ale scriitorilor despre propria lor muncă, despre propria lor creaţie. Astfel, cititorul sovietic va face cunoştinţă curînd cu laboratorul de creaţie al lui Valentin Kataev, Konstantin Simonov, S. Zalighin, Fiodor Abramov, Rasul Gamzatov şi al altora. În planurile noastre figurează şi „lecturi" contemporane ale scriitorilor clasici : Puşkin, Ostrovski, L. Tolstoi, Dostoievski etc. La capitolul „moştenirea literară" vom publica studiul Annei Ahmatova „Ultimele zile ale lui Puşkin".

Un articol de dimensiuni restrînse nu îngăduie să intru în amănunte, să împărtăşesc din experienţa revistei privitor la organizarea „meselor rotunde", a discuţiilor, la felul cum lucrăm cu autorii, la căutările noastre în domeniul inovării formelor de activitate. Aş vrea să închei spunînd că orice revistă e un organism viu, care nu îngăduie rutină, conservatorism. Grija noastră principală este să facem ca revista noastră, „Voprosi Literaturi", să fie într-adevăr vie, creatoare, însufleţită de idealuri înalte, indisolubil legate de viaţa spirituală a societăţii sovietice.

VITALI OZEROV

---

document

„AMAPOLA" floarea blestemată

În susul rîului Mekong, urcuşul devine tot mai greu, de la Ban Huei Sai şi pînă la Ban Phaa Deng aproape că nu poţi pătrunde prin desişul pădurilor adormite, ameţite de balsamul culorilor ireale ale florii de mac sălbatic. Aici, pe versanţii de 2.000 de metri ai munţilor nordici laoţieni, creşte floarea blestemată a macului sălbatic : „ampola de la adormidera". Aici se află „Triunghiul de aur", zona cea mai productivă de opium din lume.

La Ban Phaa Deng, într-un sătuc amărît, trăiesc din timpuri uitate de lume, meoşii – cultivatori inconştienţi ai „bolii secolului". Pentru aceasta, în fiecare an ei smulg pădurii cîte o parcelă, pămînt nou, fertil, pentru a crea noi spaţii necesare macului „divin". Acestei operaţii meoşii îi spun „rai" şi ea se soldează de fiecare dată cu numeroase victime, bărbaţi, copii, femei care cad de pe versanţii prăpăstioşi în apele tulburi ale Mekongului. Este primul tribut pe care omenirea il dă, încă de la naşterea lui, opiumului. Mai tîrziu, pînă la destinaţie, el îşi va recruta victimele mai ales din „lumea civilizată".

Spre sfîrşitul lunii ianuarie, în fiecare an, înfloreşte macul : şi marea de lumini şi umbre se colorează în violet, în roşu, galben şi în alb. Floarea de mac sălbatic este însă de cinci ori mai mare decît cea pe care o cunoaştem noi. Spre ea se îndreaptă meoşii în ultimele zile de februarie, purtînd, cu mic cu mare, cîte un aparat special numit „txua", un fel de cuţit cu care este tăiat caliciul florii. Prin „rănile" făcute curge latexul. Acesta este opiumul brut. El se recoltează foarte greu, necesitînd „culegerea din floare în floare", pe suprafeţe foarte întinse. Solul cultivat cu opium secătuieşte foarte repede, se degradează ; de aceea, meoşii taie în fiecare an pădurea pentru a crea noi zone de „rai".

MITOLOGIA OPIUMULUI o cunosc doar vrăjitorii meoşi şi cu Sxomba, şeful tribului, al cărui nume înseamnă „o grădină în pădure".

Luna, numită Hli, şi care era bărbat, urmărea de mult timp o femeie dragă. Ea se numea Hnu, adică Soarele. Într-o zi, Luna, deşi era bărbat, rămase însărcinată ; mai apoi, născu nişte seminţe ce cădeau din cer şi se numeau „txiyeng". Din aceste seminţe căzute pe pămînt a răsărit macul, floarea divină.

TRIUNGHIUL DE AUR este o întinsă suprafaţă, mărginită la vest de graniţa birmană, la sud de frontiera tailandeză şi o mică parte, în nord, de graniţa R.P. Chineze. Nimeni nu-i cunoaşte întinderea şi meoşii spun că-i „nesfirşită"! Aici se găsesc numeroase „rafinării" şi mici laboratoare, care transformă opiumul în heroină. Pentru un kilogram de heroină, plătită la preţuri fantastice, sînt necesare mai bine de zece kilograme de opium brut.

În Laos, cultivarea acestei plante este interzisă încă din 1949 ; dar cifre neoficiale, după unii însă destul de reale, estimează producţia laoţiană din „Triunghiul de aur" la 300 tone de opium pe an.

Birmania produce peste 1.000 tone pe an.

Thailanda pare însă că serveşte doar ca punct de tranzit. Aici s-a creat o „puternică" reţea „anti-drog" a cărei ineficacitate pare că întrece aşteptările. Firele nevăzute ale comerţului cu stupefiante par a fi intangibile.

Există o adevărată mafie care comercializează drogul. Ea dispune de personal înarmat, avioane şi aerodroame secrete în junglă. Sînt organizate caravane de cîte 200 de catîri, care, încărcaţi cu oribila marfă, se îndreaptă pe căi ocolite spre Bangkok, sau spre Saigon, de unde cu bărci şi avioane speciale o transportă la Hong Kong şi apoi în S.U.A.

AMPLĂ CAMPANIE ÎMPOTRIVA DROGURILOR

Criza declanşată în lumea occidentală de consumul de droguri şi stupefiante a trezit la realitate pînă şi pe cele mai adormite cercuri politice conservatoare. Numeroase ţări au creat organisme speciale, instituţii şi operaţiuni speciale anti-drog. Nu demult, a avut loc o sesiune specială a Interpolului pe această temă. Cei 300.000 de adepţi ai consumului de droguri în S.U.A. şi 100.000 la Hong Kong, sînt doar două exemple care spun mai mult decît orice. Nu-i de mirare, deci, că Departamentul de Narcotice al S.U.A. a hotărît să-şi mute sediul, începînd cu anul în curs, în Laos, ajutînd autorităţile locale să-şi ducă la bun sfîrşit acţiunea întreprinsă în vederea lichidării aşa numitelor „triunghiuri de aur". La faţa locului au sosit deja specialişti cu renume. Printre ei îl cităm pe cunoscutul Morelli, „groparul" reţelei de traficanţi de droguri de la Marsilia, cum îl numesc unii gazetari. Opinia publică mondială îşi aduce întreaga contribuţie pentru lichidarea uneia din cele mai triste boli ale secolului nostru : consumul de stupefiante.

DAN BULGĂR

COLEGIUL DE REDACŢIE :
Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 15 MARTIE ● 1973 ● NR. 11 (264) ● 12 PAG. 1 LEU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU.

Sub semnul înaltei responsabilități

Răsunetul larg pe care l-au avut lucrările Plenarei C. C. al P. C. R. din 28 februarie – 2 martie 1973, stăruie in conștiința noastră ca un eveniment deosebit in mersul spre atingerea țelurilor socialismului multilateral dezvoltat. Cuvintarea rostită cu acel prilej de secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se impune atenției generale ca o nouă dovadă de analiză profundă, în spiritul marxism-leninismului creator, a problemelor majore cu care ne confruntă etapa ce o parcurgem.

Analiza izbinzilor remarcabile din primii doi ani ai cincinalului, dezvăluirea în spirit critic-constructiv a neajunsurilor, opțiunile calitative noi pentru acele căi ce ne conduc spre autodepășire, perfecționare, spre dinamismul economic și social cerut de actuala etapă, de natură să amplifice dezvoltarea și bunăstarea, au suportul capacității creatoare, novatoare – manifestate plenar in atitea rinduri – a conducerii de partid, a Secretarului general.

Cu mai puțin de un an in urmă din inima capitalei țării a pornit chemarea : indeplinirea cincinalului inainte de termen. Astăzi această chemare a devenit un angajament unanim, al poporului, care se măsoară in fiecare zi in milioane de unități valorice sau fizice, in noi bunuri spirituale ce se adaugă tezaurului culturii naționale.

Partidul cheamă acum poporul să-și unească eforturile pentru noi impliniri, atribute responsabilității, calității, eficienței și bunăstării, și sintem convinși că mutațiile se vor produce spre mai binele nostru. Aceasta presupune însă corectitudine, hărnicie, muncă depusă in zonele producției materiale, creativitate și responsabilitate. Sint elemente din zestrea acestui popor milenar cărora generația de azi este hotărită să le dea sensuri mai inalte.

Imi stăruie și acum cuvintele simple și înțelepte de o valoare axiomatică, rostite la recenta plenară de tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Venitul național nu se creează in birouri ci numai in producția materială".

Societatea noastră nu-și poate permite să irosească miliarde de lei din avuția poporului pentru pregătirea de cadre superioare necesare producției, pentru a fi „utilizate" in afara producției, in activități neproductive. Folosirea acestor rezerve de creștere este acum hotărită și aplicarea măsurilor adoptate de plenară nu va intirzia să-și arate roadele in sporul de bunăstare. Este incă o expresie a modului constructiv de depășire a răminerilor in urmă, de mobilizare a intregului potențial uman spre țelurile cele mai inalte ale socialismului, in fiecare etapă dată – metode intrate in patrimoniul activității partidului și statului.

Pentru generația noastră, martoră și părtașă la aceste mutații calitative, fiecare treaptă spre mai bine este motiv de satisfacție și mindrie, de incredere in libertatea, demnitatea și destinele poporului român. –

ISPAS MOȚIU

convorbiri

Cu Acad. AL. GRAUR

„Există un interes unanim pentru limbă"

– Ce senzație aveți in calitate de fruntaș al lingvisticii române, ce satisfacție vă dă această mare responsabilitate ?

– Nu știu dacă aș putea să spun că imi dă satisfacție conștiința că sint unul dintre principalii lingviști români ; satisfacție mare îmi dă faptul că lingvistica română este foarte dezvoltată în momentul de față și continuă să se dezvolte pentru că sint mulți tineri care se consacră specialității, că fac lucrări de valoare, lucrări apreciate și-n țară și in străinătate, publicate unele la noi, unele peste graniță și cu bune recenzii făcute de specialiști. Asta mă bucură și cred că-i normal să mă bucure faptul că specialitatea mea este binevăzută și se dezvoltă și, mă rog, in măsura in care am contribuit și eu cu ceva, desigur, că am motive să fiu mindru, nu am pretenția că eu singur am făcut totul, nici pe departe.

– Există o lingvistică a „profesioniștilor", exilată intr-un „turn de fildeș"?

– Atunci cind am vorbit la librăria din Timișoara de „turnul de fildeș" nu m-am gindit la un anumit fel de lingvistică, ci la un anumit fel de știință. Există și in lingvistică un „turn de fildeș", fără indoială. Aici este ceva mai greu de criticat, avind in vedere că e vorba de unele specialități noi și sigur că atunci cind se dezvoltă o cercetare nu-i chiar așa ușor să cuprinzi intregul public in interesul tău, dar eu nu mă pricep la metodele

LUCIAN BURERIU

(Continuare in pag. a 10-a)

LA 9 MARTIE 1973 S-A DESFĂȘURAT CONFERINȚA JUDEȚEANĂ A SECRETARILOR COMITETELOR COMUNALE DE PARTID ȘI PREȘEDINȚILOR CONSILIILOR POPULARE COMUNALE. Acest forum a fost prezidat de tovarășul **MIHAI TELESCU,** membru supleant al Comitetului Executiv al C. C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid, președintele Consiliului popular județean. Formă democratică de angrenare sistematică a activului de partid și de stat în analiza problemelor ce privesc viața satelor, Conferința a dezbătut munca organelor de partid și de stat locale, sarcinile ce le revin pentru asigurarea progresului continuu al satului timișean.

Participanții la Conferință au adresat o telegramă Comitetului Central al P.C.R., tovarășului Nicolae Ceaușescu, precum și Chemarea către toți locuitorii comunelor și satelor județului Timiș.

În lumina sarcinilor stabilite de Conferință, revista **„ORIZONT"** își propune să dezbată într-o diversitate tematică și stilistică, problemele perfecționării muncii de partid și de stat din comunele județului.

ORIZONT

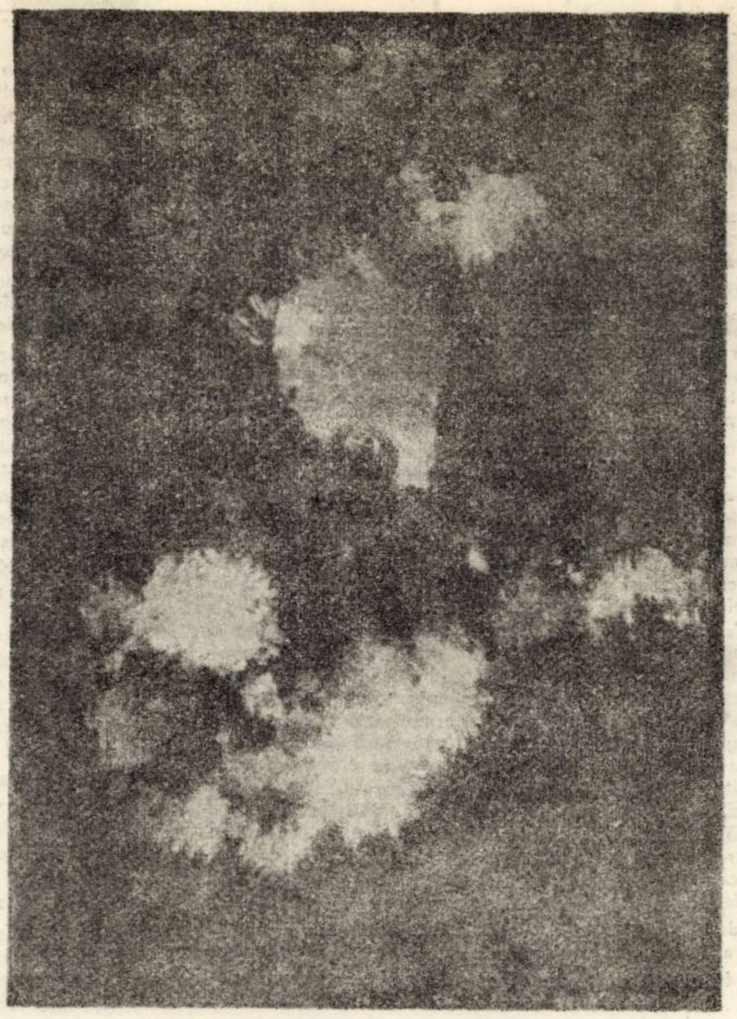

Simion Lucaciu „FLORI"

În numărul viitor :

● Interviu cu T. Mazilu ● N. Manolescu : Despre critica literară actuală ● Eseu : Poezia lui Mihai Ursachi ● Culisele alienării ● Literatura contemporană, o necunoscută ● Ancheta „Dacă aș fi scriitor". ● Traduceri din : Parmenide, Horațiu, Xenofan, Empedocle.

CRONICA LITERARA

A. E. BACONSKY:

„Panorama poeziei universale contemporane"

(Editura Albatros, 1972)

1. Greu de găsit termen de comparație pentru voluminosul tom al lui A. E. Baconsky, carte de rarisime ambiții, nu tocmai de nebănuit pentru cei ce urmăriseră activitatea eseistului. Adunată, deci, dintr-o muncă de vreo două decenii (de eseist și traducător) **Panorama...** e, prin forța împrejurărilor, o operă de structură aluvionară depunerile succesive vizibile fiind chiar la prima lectură. **Panorama...** nu se cere judecată atît prin formula ei (totuși, prin definiție, labilă) cît prin prisma întinsei activități a autorului ei. Înainte de a marca o independență, o sinteză, panorama definește un finiș. Pentru noi, un popas. Pentru a fi drepți cu ea, trebuie să coborîm în relativ apropiata istorie literară; fiindcă nu întotdeauna era atît de simplu să se vorbească despre (de pildă) Ezra Pound, T. S. Eliot sau Michaux. Director de revistă, A. E. Baconsky nu făcea, prin traduceri, decît să-și împlinească o datorie de scriitor. Și dacă multe nume ale poeziei universale au început să circule, cu un ceas mai devreme, în literatura noastră de azi, să nu uităm (fiindcă se întîmplă să uităm) ce i se datorează și lui A. E. Baconsky. Opiniile despre poezie din **Colocviu critic** (1957), publicate inițial în aceeași revistă, merită să fie recitite.

Carte strălucită de critică, unicat în deceniul al șaselea, **Colocviu critic** este o carte esențială pentru cel ce scrie despre poezia română contemporană. Carte de **educație** a gustului, **Colocviu critic** inaugurează **un stil** de a înțelege poezia pentru generațiile tinere.

A fost o perioadă, în care, în traducerea poeziei străine, A. E. Baconsky a fost ceea ce se cheamă un premergător. Eseuri de o puțin comună eleganță intelectuală au oferit cititorului român nume, titluri, cărți. Unele, de o noutate absolută. Eseuri, adică incursiuni rapide, asociații spectaculoase, analize docte, scrise în același stil de literat de excepție: cuvîntul cenzurat de impietatea locului comun, nobila cadență a frazei, neologismul sonor (dar nu snob), vigoarea participării alcătuiau însemnele cavalerești ale unei nobleți intelectuale, blazon străvechi de cinste a stirpei scriitoricești.

Ca în orice domeniu, specializarea urmează etapelor de cuprindere ciclopică: o masivă infuzie de traduceri, de eseuri, a coincis cu un fel de retragere a poetului din cîmpul eseisticii. **Panorama...** urmează, întrucîtva surprinzător, acestei pauze; e o carte puțin veche, puțin romantică: e, mai întîi, o carte a amintirilor noastre frumoase despre literatură.

2. **Panorama...** e o carte a publicului larg, mai puțin necesară specialistului; ca orice antologie, e o carte subiectivă, fără ca subiectivismul să-și descopere, aici, un privilegiu aparte. Din literatura română, incluși sînt, normal, Arghezi, Bacovia, Blaga, Barbu, fără nici o abatere de la linia obișnuită. Fără prea riscante inițiative sînt antologate poeziile: (din Arghezi), autorul reține **Testament, Niciodată toamna, Între două nopți, Duhovnicească, De-a v-ați ascunselea, Flori de mucegai, Har, Cîntec din fluier, Horă de băieți, Oră tîrzie;** (din Bacovia): **Plumb, Lacustră, Cuptor, Negru,, Plumb de toamnă, Nocturnă, Gol, De iarnă, Plumb de iarnă, Dimineața, Amurg, Din vremuri, Un cîntec, Trec nouri;** (din Barbu): **Joc secund, Orbite, Timbru, Ritmuri pentru nunțile necesare, Uvedenrode, In Memoriam, Încheiere.**

În același stil (de înțelegere cu publicul larg) sînt și prezentările poeților. Autorul stăruie în biografie, și nu odată amintirile personale sînt chemate în ajutor pentru a învia un portret. Montale („Cu patru ani în urmă, l-am vizitat în casa lui elegantă și confortabilă la modul burghez, unde m-a întîmpinat un bătrîn neutru ca un contabil sau ca un medic stomatolog"), Ion Barbu („Cu aproape un sfert de secol în urmă, l-am recunoscut cu emoție, într-un fugar interludiu bucureștean, pe Ion Barbu stînd singur la Nestor în fața unui filtru enorm") etc. sînt, mărturisiri: în dialogul cu publicul intră și această tentație a pitorescului, tentația subiectivă. Spectaculosul face parte și el (cu ponderea necesară) din aceste prezentări. Prin Uuno Kailas, Srecko Kosovel, Paul van Ostaijen, Fernando Pessoa, Julian Przybos, Katri Vala, A. E. Baconsky introduce în circuitul literar nume de vagă circulație la noi.

Panorama... are, nu în ultimul rînd, un caracter documentar. Înainte de a fi o carte despre o poezie, ea este o carte de inițiere în poezie. Ocolind numele de poeți dificili ca și riscurile, A. E. Baconsky operează prin panoramă o „educare a unui public". Cultul pentru cuvîntul „frumos" atît de vizibil altădată, calofilia rămîn aceleași în prezentări. Nu insistăm asupra calității traducerii. Așa cum s-a mai scris, traducerile lui A. E. Baconsky sînt, în cele mai multe cazuri, mai presus de stimă.

Panorama literaturii universale reprezintă o carte necesară în cultura noastră fără ca prin aceasta să marcheze un eveniment literar. O carte necesară publicului de poezie și o carte reprezentativă pentru ce a făcut, ani de-a rîndul, pentru acest public, A. E. Baconsky.

3. Scriam că această carte marchează un finiș și că, totodată, ea vorbește despre maturitatea unei munci editoriale. Din punctul de vedere al muncii editoriale **Panorama literaturii universale contemporane** este o realizare de anvergură, atît prin dimensiuni cît și prin ceea ce încerca G. Călinescu să facă în istoria literaturii române de la origini pînă în prezent: comentariul prin ilustrație. Dacă acesta nu este întotdeauna suficient de bine pus la punct sau, mai exact, dacă se putea face mult mai mult în această direcție, nu trebuie să uităm inițiativa.

Premieră, volumul lui A. E. Baconsky, ne invită la consemnarea momentului.

C. UNGUREANU

VALENTINA DIMA:

„Anotimp de aur"

(Editura Facla, 1972)

Am scris și cu alte prilejuri despre revenirea spectaculoasă a **reportajului** în atenția criticii, nu ca o specie hibridă, tutelată de alte genuri literare sau extraliterare, ci ca un gen de sine stătător, al cărui statut, e adevărat încă labil și incert, așteaptă consacrarea. Apariția unui volum de publicistică curentă la Editura **Facla** se înscrie între inițiativele demne de laudă ale editurilor, majoritatea cu un stagiu de activitate mai îndelungat, de a încuraja prin forme variate (mergînd pînă la inaugurarea unor colecții speciale) cartea de reportaj, chiar dacă riscul de a publica un gen de literatură jurnalieră, simple consemnări de fapte și evenimente, este încă mare.

Într-un fel, volumul de debut al Valentinei Dima, **Anotimp de aur,** a avut de înfruntat acest risc, întărindu-ne și mai mult satisfacția și surpriza de a citi pagini, multe la număr, care se ridică deasupra „fotografiei", a simplei „decupări" gazetărești a unor „crîmpeie de viață". Ambiția mărturisită a autoarei cu o lungă experiență de gazetar este de a fi un **cronicar,** nu doar un reporter fidel, al „anotimpului de aur", cu alte cuvinte de a scrie cronica subiectivă a plenitudinii și „eroismului cotidian" al epocii contemporane, mărturie a faptelor dar și a participării proprii, afective, la ele. **Anotimpul de aur** este un anotimp „uman" deoarece autoarea nu se mulțumește cu simpla înregistrare factologică, cu documentarul (prezent și el uneori), ci se străduiește să descopere dincolo de ele realitatea umană, destinele individuale. Reportajele citadine din primul ciclu al cărții **(Interferențe)**, de pildă, nu sînt numai un prilej de întîlnire cu ipostazele abstracte ale orașului, ci și cu oamenii săi, cronica prefacerilor contemporane devenind, cel mai adesea, un fel de „jurnal familial" care personalizează istoria, ne dezvăluie efectul pe care aceste prefaceri îl au asupra indivizilor. În egală măsură, faptele înregistrate sînt îmbogățite prin participarea afectivă a reporterului, ele devin parte din biografia autoarei. Unele contacte cu realitățile, adesea surprinzătoare, ale prezentului, sînt scrise efectiv sub forma unui jurnal în care contează înainte de toate **sensibilitatea** cu care autoarea se apropie de peisajele mult schimbate și de întîmplări, în credința că, după mărturisirile uneia dintre interlocutoare, „fără sensibilitate nici chiar automatizarea nu se poate face". Calitățile certe ale reporterului sînt aici mai mult cele ale unei proze de **notație,** care înregistrează detalii de viață într-un stil sensibil, feminin, chiar dacă pe alocuri nelipsit de o emfază prețioasă.

Primul ciclu privește „interferențele" dintre trecut și prezent, opoziția (cam didactică) dintre vestigiile unei epoci revolute și prezentul spectaculos al unor localități bănățene. **Trecutul** nu înseamnă pentru autoare doar „preistoria" anonimă a acestor locuri, răsfoirea arhivelor și documentelor ce dezvăluie înapoierea lor economică și socială, ci și descoperirea atentă a unor germeni de civilizație, a unor tradiții culturale, surprinzătoare pentru o localitate ca Belinț. Autoarea înțelege așadar să acorde însemnătatea cuvenită **istoriei**, mai cu seamă istoriei unei obștii, potențialităților ei vaste ce au rămas nefructificate. De aceea cu atît mai spectaculoasă i se pare evoluția actuală a acestor localități spre orașul modern, „de la preistorie la istorie și de la stihie la conștiința de sine, expresie a acelei legi care confirmă că socialismul accelerează dezvoltarea socială". I-am reproșa însă autoarei ilustrativismul uneori prea evident, absența unei detașări critice care să o facă să privească prezentul mai dialectic, să consemneze atît elanul constructiv, dar și momentele de suferință ale oamenilor concreți, „sentimentul dramatic de ctitori și de înfăptuitori ai unei noi așezări", așa cum autoarea face o singură dată, într-un frumos **Memento la Dunăre.**

Același interes pentru universul uman, înaintea faptelor, se vădește și în celelalte părți ale volumului, autoarea folosind cu predilecție **dialogul,** metodele euristice ale reporterului (de la convorbire la anchetă și colajul de opinii) fie pentru a reconstitui fapte, documente, fie pentru a „revela" (**Revelații** se intitulează și un ciclu) întîmplări și caractere surprinzătoare profile de contemporani, convinsă că suprema satisfacție a reporterului este „de a descoperi și a reda obștei o viață exemplară, o conștiință nobilă structurată pe înalta îndatorire a muncii". Autoarea știe să regizeze aceste discuții în așa fel încît să conducă spre detaliul revelator, să le transcrie cu o certă vocație a narațiunii și construcției literare, care face dintr-o simplă consemnare a unui dialog întîmplător în **Sub zodia lunii** o adevărată **schiță dramatică** ce reușește să dezvăluie prin structurarea atentă a replicilor conflictul de mentalități, gesturile deosebite și candoarea unor țărani întîlniți într-un compartiment de tren. Prin aceleași mijloace variate se construiesc și „prim-planurile" din ciclul **Permanențe,** autoarea urmărind nu numai reconstituirea traseului bogat al unor destine exemplare, oameni de știință, de artă, inventatori etc., ci și cuprinderea unor puncte de vedere incitante asupra unor realități civice și sociale.

Totuși pasiunea **dezbaterii** și **analizei** nu este prezentă decît în mică măsură în volumul Valentinei Dima, majoritatea reportajelor păstrîndu-se la un ton constatativ, de consemnare elogioasă a unor evenimente. Abia în **Alternative, penultimul ciclu,** autoarea se arată dispusă să acorde atenție și „stărilor conflictuale" ale prezentului, confruntării de mentalități, „cazurilor" de abatere morală și socială ce sînt reconstituite cu patos justițiar în reportaje și anchete.

În afara tonului uneori sentențios, moralizator, supără pe alocuri în aceste scrieri și tendința autoarei de a se mărgini la o simplă inventariere a unor realități, la un **descriptivism** neînsoțit de comentariu. Dincolo de aceste ticuri și obișnuințe gazetărești, autoarea dovedește calități de prozator, un stil sigur, o narațiune cursivă, simțul dramatic al detaliului, capacitatea de a anima o **cronică** a actualității, chiar dacă la lectura acestei cărți stăruie, după propria mărturisire a autoarei, impresia că sîntem în fața unor crochiuri, „unui început de cronică, fie și sumară... și știu că voi reveni".. Ideal ar fi ca această revenire să se producă în povestire sau roman, în care autoarea, credem noi, s-ar putea ilustra și mai bine.

MARCEL POP CORNIȘ

---

diagrame

■ Revista Koruc din Kragujevac (Jugoslavia) publică, în numărul 7–8 / 1972, o amplă panoramă de traduceri din literatura română, datorate poetului Adam Puslojic.

După un cuvînt înainte al traducătorului, sînt publicate trei poezii de Mihai Eminescu și articolul **Poezia lui Eminescu** de Ion Negoițescu.

Sub titlul **Patru clasici moderni,** sînt inserate traduceri din poezia lui Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Barbu, Lucian Blaga, urmate de articolul **Arghezi, Bacovia, Barbu** de Mircea Tomuș, de o amplă selecție de aforisme din **Pietre pentru templul meu de Lucian Blaga** și de o proză a lui Urmuz.

Selecțiunea **Poezia românească contemporană** cuprinde traduceri din poezia lui Zaharia Stancu, Geo Bogza, Dimitrie Stelaru, Gellu Naum, Virgil Teodorescu, Geo Dumitrescu, Ion Caraion, A. E. Baconsky, Ștefan Aug. Doinaș, Aurel Rău, Ben. Corlaciu, Vasile Nicolescu, Petre Stoica, Radu Cârneci, Nichita Stănescu, Anghel Dumbrăveanu, Grigore Hagiu, Nicolae Labiș, Mircea Ciobanu, Matei Călinescu, Ilie Constantin, Ion Alexandru, Cezar Baltag, Gheorghe Tomozei, Marin Sorescu, Modest Morariu, Dan Laurențiu, Gheorghe Pituț, Nicolae Ioana, Ana Blandiana, Virgil Mazilescu, Gabriela Melinescu, Ion Drăgănoiu, Adrian Păunescu, Vera Lungu, Dușan Petrovici, Constanța Buzea, Daniel Turcea, Ileana Mălăncioiu, Matei Gavril, Dumitru M. Ion; proză de Fănuș Neagu, Nicolae Breban, Dumitru Țepeneag; teatru · **Iona** de Marin Sorescu.

Numărul este ilustrat cu desene aparținînd graficienilor Florin Pucă, Mihai Sinzianu, Traian Filip.

■ **Revista LUMINA** (din R.F.S.J) ultimul număr este consacrat aniversării a 50 de ani a profesorului RADU FLORA. Prodigios publicist, poet, romancier, eseist, critic, om de știință, Radu Flora și-a adus o eminentă contribuție la dezvoltarea literaturii de limbă română din R. S. F. Jugoslavia. Numărul cuprinde o bogată antologie a operei profesorului Radu Flora, grupaje edificatoare pentru bogata și deosebit de importanta activitate a sărbătoritului.

■ **Mereu interesantă** cronica literară a lui Laurențiu Ulici din revista **Contemporanul.** Folosim acest prilej pentru a saluta un cronicar complet, dotat cu o remarcabilă conștiință profesională și capacitate de receptare a operei. Un cronicar deci, Laurențiu Ulici.

■ Revista **Teatru** nr. 2/1973 consacră un grupaj de eseuri aniversării a 300 de ani de la moartea lui Molière. Remarcăm dintre colaboratorii acestui grupaj de excepție numele lui Șerban Cioculescu, Edgar Papu, I. Igiroșeanu, Sică Alexandrescu, Ion Finteștianu etc.

■ La ultima ședință a cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara a citit poetul DAN FLORIN MEDELEȚ. Au luat cuvîntul Nicolae Țirioi, Alexandra Indrieș, C. Ungureanu și alții. În încheierea ședinței a vorbit secretarul Asociației Scriitorilor, Anghel Dumbrăveanu. În următoarea ședință a cenaclului se vor citi traduceri din lirica franceză contemporană.

IONEL TEODOREANU, LECTURA A DOUA

Primul meu contact cu literatura lui Ionel Teodoreanu a fost un moment de adevărat entuziasm, **Ulița copilăriei, In casa bunicilor,** dar mai ales **La Medeleni** au devenit un fel de miraj pe care nu-l echivala în mintea mea de atunci, decît **Dumbrava minunată** a lui Sadoveanu. Mai tîrziu l-am cunoscut personal pe autorul **Medelenilor** și i-am pus multe întrebări despre eroii săi. Mi-a mărturisit cu sinceritate că se regăsea în toți și în consecință îi iubea pe toți, dar cel mai drag personaj i-a rămas Olguța.

Mi-am dat seama încă de atunci că e foarte greu să scrii despre și pentru copii o literatură rezistentă pe care micii lectori s-o guste ușor și mai ales în care să se regăsească entuziasmați. Mă gîndeam atunci că un medic de copii pune mai greu diagnostice ; Teodoreanu, în această privință, era un mare medic, cunoștea sufletul copiilor pentru că rămăsese cu o structură lirică apropiată de a lor.

Ca scriitor, prozatorul era un poet liric, un autor de metafore extrem de originale. In acest sens, proza din **La Medeleni** este un produs al fanteziei dar și o creație ce ține de sentimentul vieții. Prozatorul a negat întotdeauna orice amestec autobiografic, deși indiciile sînt evidente. Romanul acesta așa de original, unic în literatura română, dar și în cea universală (un roman cu copii, scris pentru copii) îl definește la modul cel mai simbolic pe Teodoreanu.

Și în **Ulița copilăriei** și **In casa bunicilor,** dar mai ales în roman, totul este un basm modern. Vacanța de la Medeleni, în fantezia lirică sinceră și directă a lui Dănuț, e un fel de insulă vrăjită, iar „eroul" se consideră un Robinson Crusoe.

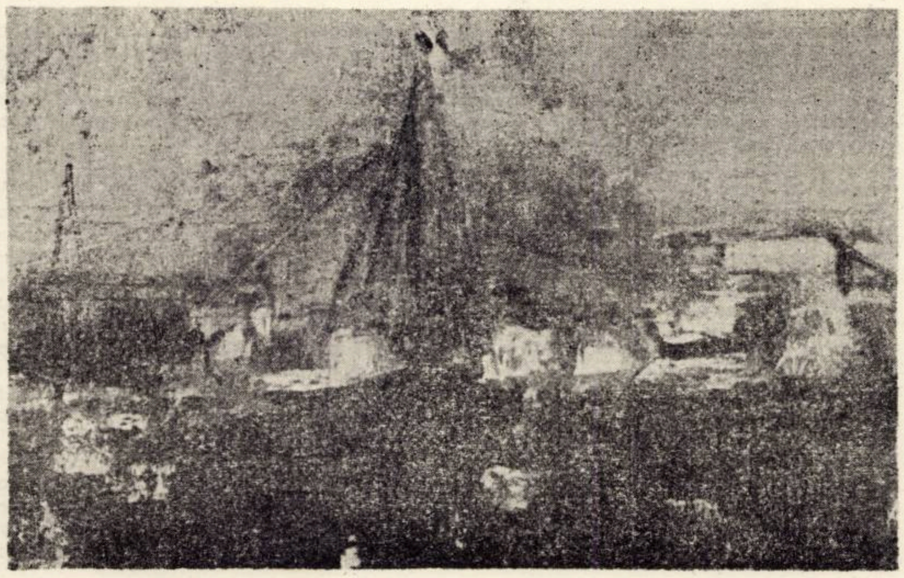

Simion Lucaciu „LUMINI ÎN PORT"

Metaforic, cîinele de pe coperta cărții lui De Foe se refugiază cu nume oriental în podul unde se petrec „poveștile". Papagalul, de pe aceeași copertă, decăzut în faza de pasăre împăiată, trăiește virtual aceeași existență fantastă. Dănuț devine, în această fabuloasă acțiune, un personaj de baladă (voievod valah) iar Olguța și Monica i se supun, acceptă structural **convenția** de basm și chiar de vis.

Dar basmul-metaforă a copilăriei a devenit un leit-motiv în opera de gen a lui Ionel Teodoreanu. In plus, în acest roman autorul a reușit să exprime **starea de vacanță,** determinată nu numai prin transpunerea simbolică a realității, într-un cadru de basm, dar și prin surprinderea universului copilăriei ca un joc. Tot ce se întîmplă în carte e un joc al vîrstei, un joc ce nu se abstrage vieții obișnuite sau mai exact o atitudine ce definește **viața ca joc.** Iată deci, două idei prin care se caracterizează esențial acest mare și unic roman al literaturii române.

Din punct de vedere artistic, primul volum al **Medelenilor, Hotarul nestatornic,** e cel mai realizat. Chiar titlul sugerează nu atît instabilitatea naturală cît spontaneitatea universului în care granițele dintre realitate și ficțiune n-au ajuns să fie demarcate : copilăria. Eroii lui Teodoreanu încep însă să cunoască universul de **basm real** al copilăriei, să-și dea seama că între lumea lor și lumea celor mari e o deosebire și încep să adapteze **restul** universului la lumea lor. **La Medeleni** e, într-un fel, și un roman pedagogic, dar autorul n-a urmărit acest scop în realizarea sa. In carte poate fi sesizat însă modul în care copiii încep să aibă simțul demnității și cum se integrează în societate și nu se izolează într-o societate inventată de ei. (Ei cer să fie crezuți pe „cuvînt de onoare" și au atitudini tranșante în probleme de morală.) Chiar copia vieții adulte, operată în cadru de basm sau de joc (jocul e foarte serios în concepția copiilor) e o posibilate de integrare socială. Cartea exprimă sentimentul de **vitalitate** a vîrstei, caracterizat prin prospețimea recepției și printr-un optimism direct și sincer.

Autorul, Ionel Teodoreanu, s-a născut la Iași, în 7 ianuarie 1897 ; dacă nu cădea sub marile zăpezi din 3 februarie 1954, ar fi avut azi 75 de ani. A fost un strălucit avocat și un conferențiar de mare talent, un scriitor de-o generozitate colegială exemplară și un fascinant stilist.

EMIL MANU

Reportajul în acțiune

Despre reportaj discuțiile n-au fost puține pînă acum și este foarte probabil că istoria lor se va prelungi mult în timp. Este acceptată, în general, ideea că arta ca reflectare pornește de la realitate, de la fapt. Intruparea cea mai apropiată a faptului real în veșminte literare îl oferă reportajul care păstrează în bună parte, în alternanță, valoarea comunicativă cu cea semnificativă, accentul deplasîndu-se, însă, cu tot mai mare greutate spre cea de a doua trăsătură. Categorisit, uneori. ca o întreprindere facilă, reportajul și-a dovedit, totuși, viabilitatea și valoarea în literatură și nu sînt puține numele și operele care pot fi citate drept argumente suficient de plauzibile. Astăzi a scoate reportajul din sfera literaturii sau artei în general, înseamnă a neglija o realitate literară. Căci procedînd astfel, unde am putea încadra reportajele (și publicistica) lui Tudor Arghezi, Geo Bogza, George Călinescu, George Ivașcu, George Macovescu, Marin Preda, Adrian Păunescu, Pop Simion, Zaharia Stancu, Constantin Țoiu, Tudor Vianu și atîți alții. Realitatea s-a impus iar valoarea lor este de necontestat.

Discuțiile contradictorii referitoare la valoarea **de artă a reportajului vin din însăși trăsăturile sale, care, în cele din urmă trebuie subordonate esteticului.** Reflectarea **ca mod primar și inițial de pornire a artei se va realiza în** valoare **în măsura în care se va realiza estetic. In primul rînd — ancorarea puternică în faptul real. Reporterul artist trebuie să manifeste acea rară capacitate de a observa realul în semnificațiile sale cele mai de sus, în faptele mai deosebite, dar în același timp cu largă generalitate. Reflectarea realului va fi dublată de valoarea semnificației. In al doilea rînd — caracterul informativ. Reporterul va deveni artist dacă această trăsătură a informativului va fi cît mai discret redată în complexul expresiei artistice. Se poate exemplifica cu una dintre ultimele cărți de reportaj a lui Geo Bogza** Priveliști și sentimente, **carte care plasează fără nici o posibilă obiecție, reportajul în zonele adevăratei arte. Se are în vedere reportajul care atinge valori artistice și nu simpla informație jurnalistică. Scriind despre îndiguirea rîului, Suha, Geo Bogza redă informația despre acest act de utilitate socială, evident, cu mijloacele artei : „Și iată, acum nebuna urlîndu-și în lungul a treizeci de kilometri furia și neputința. Privesc în sus dincotro vine, privesc în jos. încotro se duce. Turme întregi de tauri, turme întregi de crocodili și de tot felul de balauri lichizi își urlă dreptul de a-și face de cap. Dar digurile de beton, dogmatice-, iată un dogmatism cu care sînt în sfîrșit de acord — nici nu vor să asculte". Dar exemplele s-ar putea înmulți din aceeași carte de reportaje sau din alte cărți de publicistică apărute (spre exemplu Zaharia Stancu :** „Pentru oamenii acestui pămînt ; **George Macovescu :** Vîrstele timpului ; **Constantin Țoiu :** Destinul cuvintelor ; **Pop Simion :** Nord)

In al treilea rînd — individualismul și afectivitatea. Faptul selectat de reporter este în primul rînd receptat individual și în consens cu propria-i afectivitate. In cartea deja amintită, Geo Bogza face o schiță de cosmogonie a Moldovei și Dobrogei într-o comuniune afectivă cu întreg peisajul descris, transmisă printr-un tainic fior și cititorilor. Sentimentul atașamentului este contaminant. „Nările mele aspiră cu nesaț mireasma finului din Carpați dar oasele, în care va fi stăruind un calcar protoistoric, tînjesc după cuptorul fierbinte al Dobrogei."

Poziția scriitorului reporter trebuie să fie de interioritate, cunoașterea și simțirea profundă în acest fel realizîndu-se. Gama afectivă care-i stă la îndemînă reporterului este variată și multiplă. In ultimă instanță, experiența directă, cunoașterea „pe viu" este hotărîtoare în reportaj. Un maestru al reportajului F. Brunea-Fox nota în acest sens rolul mare al experienței directe în realizarea unor reportaje de valoare. (V. Sînziana Pop „De vorbă cu F. Brunea-Fox" (in) Luceafărul nr. 18 (522), 29 aprilie, 1972).

In al patrulea rînd veridicitatea. Reporterul nu-și poate permite o ficțiune totală față de faptul cunoscut și receptat. Adevărul faptului relatat trebuie să iasă la iveală din contextul ficțiunii. Imbinarea informației cu semnificația artistică este necesar să se realizeze sub semnul valorii.

ALEXANDRU RUJA

CARTEA FRUMOASĂ

Asistăm, de-o vreme — fapt cu adînci semnificații pentru cultura noastră — la o adevărată competiție pentru cartea frumoasă. Mai cu seamă în anul 1972 pot fi consemnate evenimente care au răsfrînt efortul Consiliului Culturii și Educației Socialiste, al editurilor, de a înălța parametrii grafici și estetici ai acestui peren instrument de cultură care este cartea.

Fără îndoială, cărți somptuoase s-au tipărit și se vor mai tipări. Important e însă ca, fără a eluda criterii economice precis determinate, să se obțină soluții de simplitate dar și de eleganță a tiparului și care să nu îndepărteze produsul obiectual obținut, cu toată încărcătura sa ideatică, de destinatarul său firesc. Aspect dilematic care la noi măcar se rezolvă mai totdeauna în favoarea cititorului. Comparația cu oricare țară de veche tradiție culturală și poligrafică ar putea dovedi avantajul considerabil pe care îl aduce cititorului român o activitate de cultură atît de ramificată cum e, la ora actuală, producția editorială românească a celor 25 de edituri ale țării, producție structurată pe principii ideologice și culturale ferme.

Descentralizarea editurilor — proces încă neîncheiat a creat premise prielnice și diversificării prezentării. Fără a cita, se poate afirma că editurile cu experiență se întrec în a oferi o carte de o eleganță și de o funcționalitate a prezentării în multe privințe remarcabile. Proliferarea colecțiilor — chiar dacă uneori prea extinsă — impune cititorului, cînd această modalitate se însoțește de seriozitate, respectul și-l orientează în acest labirint de forme și culori care pot deveni coperta, formatele, soluțiile grafice în general. Și premiind seria **Restitutio** a Editurii Minerva la Salonul național al cărții s-a premiat și o orientare de sobrietate și simț al frumosului proprii acestei edituri. Din selecția editurii **Univers** e de reținut preocuparea pentru a tipări în ediții monumentale capodopere ale literaturii universale (**Tristele** și **Ponticele** lui Ovidiu, **Manon Lescaut** a abatelui Prévost) căreia i se asociază cu o splendidă ediție a **Kalevalei** și **Kriterion-ul.** E de reținut de pe lista premiaților numele unor ilustratori ca Octav Grigorescu, Imre Baasz, Val. Munteanu, Vasile Socoliuc, Mircea Dumitrescu, Elena Chinschi, precum și numele lui Deak Ferenc, Teodor Bogoi, Gheorghe Motora, Mihu Vulcănescu, nume de altfel cunoscute de mult iubitorilor de carte. Mi-aș permite să consemnez aici și o premieră oferită de **Albatros :** prima carte realizată în întregime de artiști : e vorba de **Miorița,** scrisă de Emil Chendea într-un corp de literă pe care i l-au izvodit fantezia, cunoașterea tradițiilor noastre medievale și osirdia : a scris cîteva zeci de mii de semne grafice, potențate într-un aranjament al cărui autor e Dan Er. Grigorescu. Finalul nu e numai premiul de popularitate și de bibliografie, ci și îndemnul la aceste tentative.

Prezentă întîiași oară la **Salon,** editura timișoreană **Facla** s-a bucurat de atenția încurajatoare de a-i fi fost expusă pe un panou producția de serie și pe unul special ediția sa din **Luceafărul** lui Eminescu, ilustrată cu eleganță de Vasile Pintea Participarea la Salon a fost din toate privințele stimulatorie.

Pentru o editură de provincie, drumul către cartea frumoasă este barat de multe impedimente Admirăm edițiile pe **vidalon vergé** ale altor case-surori, și noi ne mulțumim și cu o hîrtie tip A de 57 g. mp, cînd o găsim și cu un duplex bun pentru coperte. Ciudat, dar de un an de zile de cînd ființăm, nici o fabrică de hîrtie nu ne-a oferit mostrele sortimentelor sale, deși le-am adresat invitațiile noastre ! Unicitatea unui act editorial — și cine nu rîvnește spre aceasta ? — s-ar putea susține și prin alte elemente strict individualizante, cum ar fi de pildă o hîrtie de comandă specială, de serie mică. Dar sistemul complicat cu precomenzi pentru date îndepărtate, cu mulți și mărunți intermediari face operația greoaie, inoperantă. Și încă o problemă : litera. Cunosc tipografii moderne din orașe mari — nu e nevoie a le numi, căci le știe și Centrala Industriei Poligrafice — care lucrează la secția editură cu două garnituri de literă. Poftim, diversifică, dacă-ți dă mîna, producția de carte ! Și pe urmă (să fie la mijloc un viciu al învățămîntului artistic superior ?), toată lumea la absolvire vrea să facă op, pop sau informal, dar secția grafică de carte nu trimite încă editurilor destule talente care să le sprijine în efortul lor — tot mai vizibil și cu destule puncte cucerite la activ — spre o carte obiectual frumoasă, la înălțimea gustului estetic al cititorului, dar și a dorinței editorului însuși. Iată probleme schițate, pe care năzuim să le depășim măcar parțial în acest an 1973.

SIMION DIMA

Eugen Todoran :

CORNEL UNGUREANU : În cadrul meselor rotunde organizate de revista **Orizont** în jurul unor cărţi de o deosebită valoare ne-am propus să ne ocupăm astăzi de volumul pe care dv. îl aveţi în faţă. Ne-am propus să discutăm acest volum fiindcă îl considerăm că reprezintă o treaptă nouă în cercetarea românească de eminescologie După cercetările lui Ion Negoiţescu şi Edgar Papu, volumul profesorului Eugen Todoran reprezintă o nouă deschidere de perspectivă asupra fenomenului Eminescu. Deosebit de amplă, cercetarea de faţă supune dezbaterii probleme noi dintr-un unghi de o covîrşitoare noutate. Remarcabil prin adîncime şi spaţiul larg de desfăşurare al analizelor, volumul acesta ne propune un „Eminescu total" scrutat atît prin intermediul postumelor cît şi prin acel al antumelor. Carte de sinteză, actualul Eminescu ne dovedeşte resursele nebănuite ale unui pilon de cercetare. Deschiderea discuţiei o va face profesorul universitar dr. Victor Iancu.

VICTOR IANCU : Revenindu-mi cinstea de a face aici prezentarea cărţii tovarăşului Eugen Todoran, **Eminescu,** („Universitas", Editura Minerva, Bucureşti, 1972), prezentare care să servească şi pentru o invitaţie la discuţie, daţi-mi voie să vă mărturisesc că, în formularea gîndurilor mele, nu mă pot deosebi mult de prezentarea pe care i-am făcut-o cu vreo două săptămîni în urmă la librăria Eminescu, în cadrul cercului **Ex-libris,** cu prilejul lansării acestei cărţi în oraşul nostru· În formă. bineînţeles, unele amănunte vor trebui să apară mai diferenţiat.

Nu ştiu dacă autorul are nevoie de o prezentare propriu-zisă.

Totuşi socotim că unele date privind trecutul său literar-publicistic nu sînt de prisos.

Eugen Todoran a debutat încă în primii ani ai studenţiei sale, publicînd în **Pagini literare** din Turda a lui Teodor Muresanu un articol substanţial despre **Teoria critică a lui Titu Maiorescu.** Tot ca student a început să colaboreze la **Revista Fundaţiilor,** publicînd studii temeinice şi interesante despre poetul **Voiculescu, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Ion Creangă.** A fost unul din semnatarii scrisorii omagiale a **Cercului literar** din Sibiu, adresată lui E. Lovinescu, un document care a stîrnit multă vîlvă la timpul său. Una din trăsăturile fundamentale ale acestei grupări literare era îngemănarea preocupărilor propriu-zis literare cu cele filozofice. ceea ce i-a rămas pînă astăzi caracteristic scrisului şi cercetărilor literare ale lui Eugen Todoran, care deşi este un istoric literar, considerat în sensul larg al cuvîntului, nu este de fapt un istoriograf literar, un arhivist, ci un cercetător, un interpret, un comentator, un hermeneutician, original în această ultimă articulaţie.

A fost în anii studenţiei sale un elev deosebit de apreciat al regretatului profesor Dumitru Popovici, stins atît de devreme, care la un moment dat îl luase lîngă el ca asistent. De la Dumitru Popovici, a cărui seriozitate ştiinţifică era bine cunoscută, s-a deprins Eugen Todoran cu rigoarea muncii ştiinţifice.

Eugen Todoran are pasiunea valorilor perene ale literaturii în general şi mai ales ale literaturii noastre. Eminescu îl preocupă de mult, cum de asemeni de multă vreme îl preocupă opera poetică a lui Lucian Blaga, căreia i-a dedicat teza sa de doctorat, susţinută la Universitatea din Bucureşti. Desigur, Todoran, în ce-l priveşte pe Eminescu, nu merge pe căi nebătătorite. el valorifică mult din cercetările din această direcţie ale maestrului său, de la care a împrumutat şi interpretarea istoriei literare ca o istorie a ideilor, dar, considerăm că munca sa reprezintă mai ales continuarea iniţiativei din 1930 a lui Tudor Vianu. Acestea nu-i rămîn străine ca izvor, nici opera lui Perpessicius şi G· Călinescu, însă mai mult ca material informativ.

În **Prefaţa** care însoţea cartea lui Tudor Vianu despre **Poezia lui Eminescu,** apărută în 1930, acesta scria : „Literatura închegată în jurul poeziei lui Eminescu a întrunit pînă acum în cea mai mare parte a ei, o seamă de contribuţii uneori preţioase, dar în definitiv străine de obiectul propriu şi esenţial al criticii literare. În cei patruzeci de ani de la moartea poetului, bibliografia eminesciană, care în acest interval n-a încetat să crească, a adus unele informaţii noi cu privire la viaţa şi împrejurările familiei sale, a descoperit cîteva din izvoarele care l-au putut inspira sau s-a mulţumit numai să dezbată procesul dureros al vieţii şi destinului poetului. Cele patru decenii pe care le-am lăsat în urmă pot fi aşadar considerate ca pierdute în raport cu preocuparea fundamentală şi singura importantă cînd este vorba de o operă poetică şi care nu poate consta decît din încercarea de a pătrunde mai adînc în lumea motivelor şi aspiraţiilor sale. Pietatea pentru poezia lui Eminescu nu se poate mulţumi însă cu acest fel al lucrurilor".

„Dreptatea cere să observăm că cercetătorii poeziei lui Eminescu n-au fost singuri răspunzători de paralizia care le ataca iniţiativa esenţială în cele patru decenii, de cînd e aşteptată caracterizarea lui Eminescu, studiile literare au stat sub zodia disciplinei istorice. Privirea care ar fi trebuit să se îndrepte către înţelegerea operei, a fost astfel necontenit abătută înspre detaliul împrejurărilor în mijlocul cărora ea s-a dezvoltat. Abia acum în urmă s-a putut observa o reacţie, nu numai sub aspectul recunoaşterii unui principiu, dar şi în forma mai reală a trecerii la fapte. Din această stare de spirit au răsărit şi paginile care urmează".

EUGEN TODORAN
EMINESCU
EDITURA MINERVA

Masă rotundă în jurul volumului EMINESCU de Eugen Todoran.

Prezentare de VICTOR IANCU. Au participat : NICOLAE ŢIRIOI, SIMION MIOC, ANDREI A. LILLIN, MARCEL CORNIŞ-POP, ION I. POPA, VASILE CREŢU, ION NEAŢĂ OVIDIU COTRUŞ, EUGEN TODORAN.

Bineînţeles, Vianu se referă aici la propria sa carte, care a însemnat într-adevăr un început de drum nou, pe urmele căruia, cu propriile sale mijloace şi cu propriile sale idei, înaintează şi Eugen Todoran, aducînd o contribuţie substanţială studiilor de eminescologie.

Astfel cartea colegului Todoran, masivă de aproape 600 de pagini, cuprinde nu o monografie a lui Eminescu, ci hermeneutica operei sale poetice, adăugind şi o analiză literară completă a unora din marile sale creaţii ca **Glossa, Luceafărul** şi **Scrisorile.** Ea este, fireşte, şi rezultatul unui curs universitar sau chiar al mai multora, pînă la maturizarea lor deplină, şi astfel nu o lucrare estetică, deşi o bună parte din studiile pe care le cuprinde volumul şi care fac parte dintr-un tot, a fost publicată, cum am mai amintit, succesiv, în decursul anilor, în periodice. Cartea se adresează, în primul rînd, tineretului studios, dar în aceeaşi măsură şi profesorilor de limba română ca şi tuturor celor care sînt în chip serios preocupaţi de literatura noastră, ca o lucrare care se adaugă la seria studiilor de eminescologie. După cum arată autorul în capitolul introductiv cuprinzînd remarcabile consideraţii teoretice despre posibilitatea studiului de exegeză literară precum şi despre **orizontul filozofic,** pe care trebuie să se situeze orice poezie autentică, ea urmăreşte **geneza gîndirii poetice,** şi prin aceasta explicarea operei marelui nostru Eminescu. „Are ca bază istoria literară ; însă dacă «muntele începe de jur împrejur şi n-are poteci», cum Arghezi spunea despre ea, pentru ascensiunea pe «munte» ea îşi asociază, în locul datelor arhivistice, instrumentele criticii literare, şi chiar perspectiva filozofică a interpretării, pentru a privi «semnele» potecilor spre «vecia» poetului, într-o lumină nouă, aşa cum se răsfrînge ea prin prisma unei concepţii ştiinţifice asupra literaturii" – afirmă autorul însuşi.

Astfel ajunge autorul la concluzia că „Eminescu a fost un romantic în «marile imagini", construite pe sensurile originare ale cuvintelor, descoperite ca sensuri «ultime» ale existenţei prin întoarcerea expresiei de la frază la cuvîntul care, prin expresivitatea lui concretă condiţionează **geneza gîndirii poetice**, ca stare virtuală a poeticului. Şi, admiţînd că poeticul se realizează în expresia proprie a stilului poetului, acest stil propriu îl descoperim în structura poeziei lui prin fenomenologia poeticului, în funcţiunile fundamentale ale metaforei : magică, simbolică, mitică, filozofică Singularitatea operei lui, privită în alternarea planului orizontal istoric, cu cel vertical, poetic, face din el nu numai un poet romantic în contextul istoric al «mişcării» romantice, ci şi «poetul» prin definiţie, prin care poezia românească şi-a găsit propria ei fiinţă, ca poezie modernă" (563–564).

În argumentările tezelor sale, în covîrşitoare măsură originale, autorul este convingător şi argumentat, operînd cu o mare consecvenţă logică. Stilul expunerii sale este sobru, simplu şi profund ; este magistral.

NICOLAE ŢIRIOI : Deşi nu epuizează toate problemele filozofice pe care le ridică Eminescu, cartea aduce o seamă de analize foarte interesante ale gîndirii eminesciene, analize pline de sugestii. După părerea mea, cred că meritul deosebit al cărţii stă în faptul că autorul încearcă să-l scoată pe marele nostru poet de sub influenţa exclusivă a lui Schopenhauer. Influenţă pe care s-a bătut monedă mult timp de către mulţi cercetători. Răsturnarea operată de profesorul Todoran, subliniez, foarte importantă, este aceea că imaginea este punctul fix al gîndirii şi nu ideea. Interpretarea nouă pe care o dă Eugen Todoran este strîns legată de încercarea de a-l înţelege pe Eminescu în lumina dialecticii. A basmului românesc şi a folclorului, a disponibilităţii fantasticului. Foarte interesantă este cercetarea ironiei eminesciene. Documentarea e impecabilă. Satira eminesciană, aş mai vrea să spun, este „scoasă" din faza didactică a perceptului şi aşezată între instrumentele lirice ale poetului.

CORNEL UNGUREANU : Aş ridica aici, pentru începutul discuţiei o problemă : G. Călinescu, citez din memorie, scria undeva că el, ca istoric literar şi critic român, se simţea obligat ca prima carte a sa despre un autor să fie dedicată lui Mihai Eminescu. Simţea nevoia să se definească el, ca profesionist al exegezei literare, faţă de piscul cel mai înalt al literaturii noastre. Era o obligaţie de onoare. În ultimii ani au apărut cîteva cărţi despre Eminescu foarte interesante, fără îndoială, cîteva am numit deja· Cum se defineşte faţă de aceste cărţi cartea profesorului Eugen Todoran.

SIMION MIOC : Profesorul Eugen Todoran încearcă o privire de ansamblu a operei lui Mihai Eminescu. După cercetările lui Negoiţescu şi Edgar Papu, cercetări parţiale, de o remarcabilă valoare, asistăm la o cercetare de ansamblu. După părerea mea, metoda critică folosită de prof. Eugen Todoran este o sinteză a două perspective : una dată de plasarea lui Eminescu în contextul european, a doua a punerii în relaţii adînci complete, cu mitul şi folclorul românesc. Se va spune că ambele aspecte au fost abordate. Dar cred că mai ales prin cea de a doua perspectivă, adică cea a mitului şi folclorului românesc profesorul Eugen Todoran aduce date foarte noi şi foarte originale. Ştim că profesorul Todoran este un foarte bun cunoscător al folclorului, al folclorului văzut în sensul lui adînc, filozofic, dacă acest cuvînt, **filozofic,** cuprinde exact ceea ce eu vreau să spun. Cunoaşterea aceasta adîncă a folclorului face ca toate motivele poetice tratate în cartea domniei sale să primească perspectivă. Există o permanentă circulaţie de idei de la literatura cultă la literatura populară, la mitul românesc cu mare accent pus pe ultimul. Toată această cercetare foarte adîncă şi complexă, tot acest itinerar duce în cele din urmă la stratul originar poetic eminescian. Prin sondarea diacronică se ajunge la stratul poetic central reluat apoi în capitolul final din perspectivă fenomenologică.

MARCEL CORNIŞ POP : Aţi spus foarte bine că această carte încearcă să propună o metodă critică. Ar fi fost probabil foarte interesant dacă discuţia noastră ar fi pornit de aici ; cred că nu trebuie să privim cartea doar ca un document de istorie literară, contribuţia este deosebită cred eu, prin încercarea unei metode critice. Profesorul Eugen Todoran numeşte această metodă „metoda **genezei gîndirii poetice"** sau a viziunii poetice în ultimă instanţă. Această metodă este în cele din urmă, o metodă genetico-structurală, deşi termenul e destul de larg, sau o critică genetică.

CORNEL UNGUREANU : Nu cred că e vorba de critică genetică. Critică genetică face Caracostea, aici e vorba de altceva.

ANDREI A. LILLIN : Întrucîtva . . .

MARCEL CORNIŞ POP : Întrucîtva, desigur. Am numit-o însă o metodă genetico-structurală. Consider deosebit de preţios primul capitol în care autorul îşi propune să discute poezia lui Eminescu dintr-o foarte dificilă perspectivă, disociind dintru început între această metodă privită ca idiogeneză, deci încercarea de a vedea modul în care se structurează ideile filozofice în poezia lui Eminescu, de cealaltă perspectivă impusă de o asemenea carte, de imago-geneză. De aici dificultăţile foarte mari pe care autorul şi le asumă şi în mare parte le rezolvă. Se urmăreşte de la început, modul în care „geneza gîndirii poetice" reuşeşte să definească opera ca unitate prin anumite concepte fundamentale care mai apoi sînt concretizate în imagini· Se insistă tot timpul asupra faptului că discuţia priveşte nu ideile filozofice ale poetului Eminescu ci ideile poetice ale lui Eminescu, care au fost stimulate şi de o seamă de idei filozofice, din epoca respectivă. Nu mă voi asocia părerii exprimate de Nicolae Ţirioi care spunea că această carte încearcă o răsturnare a perspectivei lui Eminescu, adică înlocuirea gîndirii metafizice de tip schopenhauerian cu gîndirea dialectică de tip hegelian. Dacă ar fi făcut numai atît, valoarea cărţii nu ar fi fost prea mare, întrucît chiar Tudor Vianu a insistat asupra influenţei lui Hegel în opera lui Eminescu. Profesorul Eugen Todoran arată cum această perspectivă dublă, perspectiva metafizică şi perspectiva dialectică se confundă la nivelul imaginii. În ultimă instanţă ne interesează mai puţin dacă Eminescu oscilează între cele două perspective decît ne interesează imaginea poetică.

ANDREI A. LILLIN : În orice caz alternativa Schopenhauer-Hegel, aşa cum ea s-a pus în cadrul acestei discuţii, mi se pare irelevantă. Odată, fiindcă după propria sa mărturisire, Eminescu l-a însuşit pe Schopenhauer tîrziu. A doua oară, fiindcă pe Hegel l-a recepţionat, probabil, numai prin intermediul lui Dühring· Ar fi o onoare a eminescologiei noastre contemporane dacă această problemă a pesimismului eminescian ar fi studiată în

„EMINESCU"

raport cu cursul lui Dühring, ţinut la Berlin despre optimism şi pesimism, la care Eminescu a asistat. Există la noi o falsă pudoare, o falsă mascare a realităţilor, cind din motive ideologice uşor determinabile, nu-l pomenim pe Dühring printre profesorii lui Eminescu. Prin urmare, nu alternative ci fondul istoric real al problemelor ! Pe de altă parte, cred că dacă lucrarea tovarăşului Eugen Todoran ne prilejuieşte astăzi o dezbatere trebuie în primul rînd să subliniem uriaşa sa putere de sinteză. Foarte bine s-a subliniat de la început că din punctul de vedere al metodologiei literare, el face parte din curentul noetic din istoria literară de pe urmele lui Iulius Petersen, propagat de la un moment dat, şi de D. Popovici. Puterea de sinteză a tov. Eugen Todoran ne pune totuşi următoarea problemă : Eminescu este într-adevăr un romantic ? Eu mă indoiesc, şi după cum ştiţi, poate, eu am şi scris împotriva acestei erezii a istoriei noastre literare. Puţin convingător după unii, dar eu am scris.

MARCEL CORNIŞ POP : Această metodă foarte dificilă şi riscantă încearcă să rezolve, după părerea mea să privească opera din interiorul ei. E acea metodă a genezei interioare pe care autorul o şi citează privind opera ca opera unui geniu original, care işi subsumează ideile originale ale epocii respective. Gîndind aşa, autorul se abate vrînd nevrînd de la textul propriu zis, spre o gindire poetică virtuală. Opera va fi privită în ultimă instanţă din perspectiva unui model ideal, confruntată cu acest model ideal. În momentul în care acest tot interior este discutat el înseamnă mai de grabă tot o concepţie filozofică, mai de grabă decît una poetică. Mă gîndesc totuşi ce se întîmplă cu alţi poeţi la care nu reuşim să ajungem la acel tot interior, care este mai greu de sesizat. Nu toţi poeţii, mai ales în ultimul timp se poate observa, nu au o asemenea concepţie filozofică, care este şi una poetică, de aceea dificultăţile pe care autorul încearcă să le rezolve, sînt rezolvate, am impresia, numai parţial. O seamă de întrebări rămîn deschise. Se pleacă de la text spre a descoperi dincolo de text o gindire virtuală. Din acest unghi foarte interesant, de abordare textul e comentat pe de o parte favorabil, pe de altă parte însă defavorabil, atunci cînd i se aplică mecanic modelul ideal al operei conceptul de gîndire virtuală este privit mai ales ca un mijloc decît ca un scop.

CORNEL UNGUREANU : Dacă prin tot originar înţelegem variante, subvariante, avîndu-se în vedere, o metodă care să descopere unitatea interioară a acestui text, se descoperă în fond resorturile intime ale unei poetici. Poetul e confruntat nu cu realitatea ideală a poeziei ci cu nişte idei foarte ferme despre literatură şi despre poezie. Cred că trebuie mers de la ceea ce ni se propune către ceea ce există şi nu de la ceea ce ni se propune către ceea ce am vrea noi să fie textul. Cred că metoda este utilizată pînă la ultimele posibilităţi ale ei.

ION I. POPA : Nu ştiu dacă termenii folosiţi de Marcel Corniş Pop pentru metoda de care autorul uzează în această lucrare sînt cei mai potriviţi ; cred că metoda e cea mai adecvată acestui studiu şi nu îmi fac tristeţi dacă metoda această nu se poate aplica altor scriitori. Obiectul işi reclamă în cele din urmă propria metodă. Prin această metodă se depăşeşte acea falsă opoziţie între o metodă descriptivă şi explicativă. Mi se pare că aceste elemente se îmbină în mod fericit. În ceea ce priveşte acel tot interior eu îl văd ca un nucleu generator şi cred că aceasta este şi perspectiva autorului acestui studiu. Pentru asemenea acest tot este reconstituit pentru a arăta felul în care acest tot funcţionează ca un nucleu generator în operă. Dacă această metodă lasă uneori aspectul estetic într-un plan secund m-aş grăbi să spun că dacă vorbim de o asimilare a filozofiei în poezia eminesciană volumul profesorului Todoran ne dezvăluie acea componentă estetică a poeziei eminesciene despre care Platon în dialogul Fedon spunea : nu există o muzică mai înaltă decît filozofia.

VASILE CREŢU : Metodologic, ea propune o exegeză coerentă, fundamentată pe criteriul reducţiei eidetice, cu ajutorul căreia autorul încearcă şi reuşeşte să se apropie de esenţa gîndirii poetice eminesciene, mai cu seamă de structura intimă a viziunii marelui poet, nu la nivelul conceptelor abstracte, extrapoetice, ci la nivel imagogenetic, acolo unde, din perspectiva creaţiei, ideile capătă materialitate, devin **limbaj poetic** şi nu discurs filozofic. Preluînd cu un deosebit spirit de discernămînt idei şi demonstraţii ale unor eminescologi de prestigiu (Tudor Vianu, Dimitrie Popovici, G. Călinescu, Edgar Papu, I. Negoiţescu), Eugen Todoran propune o exegeză convingătoare, în care, chiar dacă se intîlnesc accente ale metodei fenomenologice şi ale criticii arhetipale, logica demonstraţiei este perfectă.

Cartea ne oferă, deci, nu o singură ipostază a creaţiei eminesciene, ci descifrarea fascinantă a unui mod de **gîndire poetic** care în cultura românească se numeşte Mihai Eminescu.

ION NEAŢĂ : Cunosc această carte (cîteva fragmente) încă de acum vreo zece ani. Unele dintre aceste fragmente s-au bucurat de preţuire chiar printre specialiştii de peste hotare. S-ar putea ca Marcel Corniş Pop să aibă dreptate în ceea ce priveşte metoda. Părerile mele sînt mai apropiate de acelea ale profesorului Victor Iancu : critica propusă este fenomenologică

MARCEL POP CORNIŞ : Metoda structural genetică este o variantă a ei. Dar cred că nu e important acum asta. Dacă metoda e potrivită cu opera lui Eminescu, ea este foarte utilă.

OVIDIU COTRUŞ : Preocupările lui Eugen Todoran în ceea ce-l priveşte pe Eminescu sînt mult mai vechi decît crezi dumneata. În 1945 Eugen Todoran a publicat în Revista Cercului Literar, un studiu literar „Hyperion demonic". Şi de atunci Eminescu a fost, poate, preocuparea esenţială a activităţii sale de critic şi istoric literar. Eu cred, că în ceea ce priveşte planul general al cărţii, fără ca acest lucru să fie detailat, în modul unei teorii a metodei, Eugen Todoran a procedat conform unui procedeu foarte modern în critica actuală, procedeul cercului hermeneutic. Termenul acesta pe care l-a introdus Dilthey, dela care l-au preluat şi fenomenologii şi care există şi la Heidegger, într-o accepţie diferită de cea pe care i-o dă Dilthey, presupune o intuiţie originală asupra ansamblului care coboară la detalii pentru a se verifica, vrînd să descopere nucleele polarizatoare sau centrele încărcate de energie, de energia specifică operei, pentru a se reintoarce iarăşi asupra operei. În acest sens, eu cred că procedura este fenomenologică fiindcă ceea ce se numeşte intuiţia eidosului, ţinînd de spiritul platonician al fenomenologiei trebuie îndulcit cu spirit istoric şi puţin hegelianism, prin coborîrea la realităţile care au dat naştere operei. Termenul acesta de structuralism genetic pentru mine n-a reuşit să devină destul de clar. Fiindcă există o directivă literară, aceea reprezentată de Lucien Goldman, căreia i se aplică această etichetă, nu mi se pare că ea s-ar putea aplica studiului lui Todoran. Revenind asupra unei anumite chestiuni îmi amintesc că în articolul lui Maiorescu. „Direcţia nouă", lăudîndu-l pe Eminescu, el vorbea de acest iubitor de antiteze oarecum exagerate, cu o mică nuanţă de obiecţie la aceste antiteze oarecum exagerate. Ceea ce cred că este definitoriu pentru Eminescu este această opunere tragică a tezei şi antitezei fără să se rezolve niciodată în unitatea sintezei. Într-un articol pe care l-am scris mai de mult şi pe care Eugen Todoran îl citează în cartea lui, **False concepte în exegeza literară,** vorbeam despre pesimismul şi optimismul lui Eminescu. Spuneam că unii s-au străduit să demonstreze pesimismul lui, alţii s-au străduit să demonstreze optimismul lui. S-au găsit argumente şi într-un sens şi în celălalt şi se mai pot găsi argumente. dar pesimismul eminescian nu trebuie interpretat ca o derivaţie schopenhaueriană, ci ca un protest împotriva realităţii, în numele unei viziuni ideale. Comuna primitivă, Dacia preistorică, toate acestea reprezentau pentru Eminescu metafore ale perfecţiunii. Într-un fel, el protesta prin ele împotriva prezentului care constituia o negaţie a planului ideal în care se mişca gîndirea sa poetică. Aceste concepte, au încurcat multă vreme cercetarea literară şi este foarte bine că Eugen Todoran a reuşit să nu cedeze ispitei de a le reconsidera, fără a le integra în perspectiva adecvată.

EUGEN TODORAN : De problema aceasta m-am ocupat de mult. „Hyperion demonic" a apărut în 1945, ulterior au apărut foarte multe lucrări. Am vrut să rămînt modest, şi să polemizez cu cine nu trebuie dar o rectificare totuşi e bine să se facă. Eu am învăţat de la profesorul meu Dimitrie Popovici lucruri foarte importante care ţin de meseria noastră, dar cursul lui Popovici, „Poezia lui Mihai Eminescu" apărut în 1948 nu l-am audiat şi nu l-am cunoscut decît ulterior. Eu l-am folosit dar asta nu înseamnă că eu am renunţat la idei mai vechi ale mele. Am folosit cîteva lucrări fundamentale recomandate de Dimitrie Popovici pe care le-am folosit şi noi, discipolii lui. Dar aceasta nu înseamnă că lucrările tuturor celor de la Cluj sînt subordonate cursului lui Dimitrie Popovici. Dar nu aceasta era problema. Fiind pus în situaţia să ţin un curs universitar am vrut să-i menţin o anumită interpretare mai veche a mea pe care am dezvoltat-o şi de aceea structura fundamentală a cărţii rămîne una de curs dar nu una didactică, fiindcă eu am eliminat din carte „lucrurile pentru studenţi". Erau acolo capitole în care se dădeau explicaţii de ordinul istoriilor literare, obligatorii pentru pregătirea studenţilor. A rămas în această carte, din această preocupare a mea o anumită tendinţă de a explica toate ideile care sînt în legătură cu cursul respectiv. Cartea nu este un eseu. Eu am încercat să dau o interpretare potrivit cu o tendinţă a mea intelectuală. De aceea am extins expunerea cu gîndul la foarte mulţi dintre aceia, vă spun cu toată sinceritatea, care vor avea nevoie de această carte în calitatea lor de profesori. Sînt aci cîteva capitole bine sistematizate, scrise tocmai cu această intenţie. În ultimul plan lucrarea vrea să fie şi o interpretare personală a mea, în fundamentul ei ideoloic şi metodoloic şi la aceasta vreau să mă refer. S-a arătat că metoda e folosită de mine mai de mult, fără să mă gîndesc că fenomenologia reprezintă ceva foarte modern. Nu din dorinţa de a fi foarte modern am făcut lucrul acesta, ci considerînd că pentru Eminescu metoda este foarte utilă.

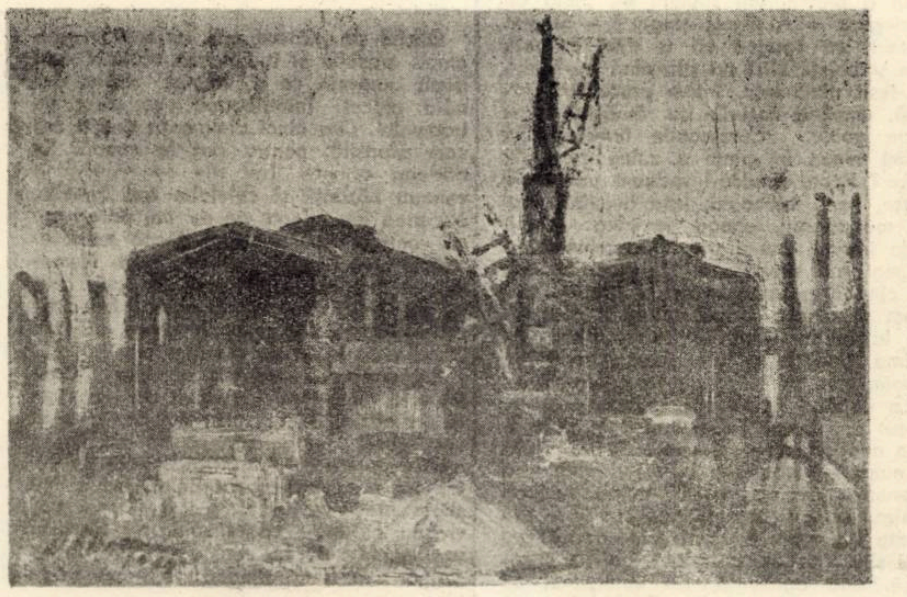

Simion Lucaciu „AUTOPORTRET ÎN BETON"

---

psyché

Libertăţile iubirii (IV)

Aşadar, mecanismul sentimentului iubirii a fost creat ; axat pe instinctul biologic, nedesprins la început de mitul creaţiei ; mai tîrziu îmbrăcînd forma relaţională a dorinţei senzuale – iată că acum morala cavalerească stabileşte prescripţiile, interdicţiile şi libertăţile iubirii – cu alte cuvinte iubirea se instituţionalizează, se idealizează, se moralizează, în sensul moralei cavalereşti, desigur, prin contact şi contagiune entuziasmul iubirii se propagă pe arii din ce în ce mai largi, se generalizează, se universalizează – (la nivel de clasă feudală) universalizare care se produce prin mijloacele de propagare specifice epocii : prin „turismul" evului mediu (cruciade şi cavalerii rătăcitori) prin romanul cavaleresc şi lirica cavalerească, propagată în nordul Franţei de truveri, iar în sud de trubaduri ; de vaganţi sau goliarzi pe teritoriul Germaniei, etc. Călătorind dintr-un loc într-altul, toţi aceştia proslăvesc femeia ca obiect al adoraţiei profane, proslăvesc idealul amorului curtean, cîntă iubirea (Mijnelied) ori durerea iubiţilor care trebuie să se despartă în zori (Tagelied) etc. Lirica acestora işi pierde mai tîrziu caracterul concertiv (cu acompaniament de harfă, etc.) şi se transformă într-un mod de propagare direct prin lectură la curţile feudalilor, fenomen foarte generalizat în evul mediu, e modă care are ca urmare cizelarea gustului pentru frumos în iubire ,

Dante (Beatrice) se ridică la cultul pentru femeia simbol. Petrarca (Laura) nutreşte un devotament platonic pentru iubită. Pentru a reprezenta o mare pasiune – spune G. Călinescu – eroinele ar trebui să aibă sentimentul culpabilităţii, pe care ele nu-l manifestă. Motivul seducţiunii care este esenţial pentru măsurarea tensiunii lor emotive ne e necunoscut. Abia Renaşterea ne va putea da măsura exactă a acestei ţensiuni calitativ noi : Romeo şi Julieta . . .

Cu timpul însă, prin degradarea societăţii evului mediu sentimentul iubirii se va modifica, va pierde conţinutul feudal obţinînd tot mai mult un caracter brughez accentuat. În acest sens Renaşterea a jucat un uriaş rol ca ferment novator; cultul femeii în sens feudal va fi sacrificat noului ideal al burgheziei în ascensiune, ideal legat de scopuri materiale pozitive, imediate.

Pentru prima oară bucuriile iubirii, pasiunile pămînteşti sînt glorificate ca atare. Omul cu pasiunile sale, iubirea ca formă de afirmare a idealului renascentist înclinat spre plăcerea plenară, spre abundenţă, spre imediat, iată ce aducea Renaşterea. Individualismul epocii personalizează iubirea. Omul devine centrul propriului său univers sentimental, el e acela care-şi analizează şi-şi cultivă sentimentele. Iubita este acceptată pentru calităţile ei personale legate de cultul pentru frumosul corporal, pentru calităţi de spirit, pentru înclinarea către bucuriile vieţii. Spiritul popular se afirmă, sentimentul iubirii se democratizează, se universalizează ; printr-o analiză atentă a sentimentului, acesta se califică ca atare. Tributar gîndirii burgheze şi populare, sentimentul iubirii are o marcată notă de senzualitate ca şi de realism robust. Concepţia însăşi asupra femeii ca parteneră în iubire se schimbă, se ajunge pînă acolo încît femeii i se conferă dreptul de a alege, de a accepta ori nu partenerul iubirii. Iubirea, în sfîrşit, ţine loc de lege universală: „Dar amor îmi răspunde : E-o veche rînduială / Ca omul care arde în flacăra iubirii / Să stea deasupra legii şi în afara firii !" (Petrarca, Sonete).

ION DUMITRU TEODORESCU

Octavian Popa

Revelionul

Vorbea cu pauze lungi, cuvintele erau căutate, păreau răsucite, ca nişte suluri subţiri de mătase. Vocea se voia caldă, convingătoare, dar inainta cu precauţiune... Işi da seama că terenul e minat... Mine subterane, vechi... Primul meu gind a fost să inchid telefonul, dar am continuat să ascult. Mă stăpineam.

Spunea că a trecut pe la spital şi m-a căutat, a aflat însă că plecasem cu citeva clipe inainte de sosirea lui... Ar fi vrut să mă vadă, să mergem împreună — dacă se poate — în locurile unde am mai fost. Vrea să se regăsească. „După doi ani de străinătate, eşti ca o pasăre-mpăiată." Aşa mi-a spus, a început apoi să explice ce s-a întîmplat. Nu mai găseşti pe cei vechi, nici pe tine nu te găseşti, chiar în interiorul spitalului toate s-au schimbat. A mers la unul care a devenit profesor. Era un consiliu. Altul a scos o carte şi a fost premiat. I-a dat-o cu dedicaţie amabilă, lipsită de căldură. Da, desigur, ei te apreciază, dar simţi o anumită rigiditate în mişcări.

Il urmăream şi-mi părea că tot ce spune e adevărat, dar vorbea complicat. De ce era nevoie de atitea ocolişuri ? Atunci, ca şi cind ar fi fost cuprins de o neaşteptată frenezie, mi-a amintit că, în pădure, erau poieni de brad, cu crengile grele de zăpadă· Imi mai aduceam aminte de plimbările noastre ? In jurul restaurantului, pe platforma aceea intinsă, pregătiţi pentru spectacol, brazii ninşi scinteiau în lumina lampioanelor turtite. Aveau aspect de pagode aprinse. Urma cina în doi. Cină liniştită. Auzeam tăcimurile pe farfurii, din cind in cind, rosteam un cuvint... simteam însă că ceea ce era esenţial, nu puteam spune... Numai tîrziu, cind n-a mai fost aici, şi-a dat seama că între dorinţele noastre — ale mele şi ale lui — era o legătură subtilă... Există senzaţii neaşteptate, care se precizează după mult timp...

Aici s-a oprit, aşteptind să se producă efectul. Eu continuam să ascult. Nu vorbeam. Mi se părea că cel de la capătul firului pipăie cuvintele, nu numai cu auzul... Toarnă in ele gusturi şi mirosuri vechi, cunoscute de noi — şi dintr-o dată, — o imagine şi-a făcut loc. Învăţam pentru bacalaureat, l-am chemat la noi să mă ajute. In grădină, pe creanga unui măr un mic ghem murdar se trudea să devină fluture. Un fluture alb, cu benzi subţiri... Manea s-a oprit lingă pom, nu l-am mai putut dezlipi de lîngă trunchiul lui.

El mă chema... Va veni cu o maşină... Copilele ? Ele dorm liniştite. Le voi găsi la intoarcere, n-are să mă reţină prea mult. Nu se poate intîmpla nimic. Ce să se intimple ? E atita linişte, afară ninge... Priveam şi eu ninsoarea pe geam — ningea mărunt — mi se părea că sîntem departe, pe alte tărîmuri, pustii şi de abia înţelegeam că vorbesc cu el...

Ridea, era un băiat nesuferit atunci.

Cind l-am chemat prima dată la noi, s-a ferit să calce pe covoare. Privea tablourile de pe pereţi... dealurile Crişului, maluri abrupte de lut, perdele de arbori, coşuri de liliac răsturnate, albe, casele sint albe, ca lumina lunii. Eu m-am mirat. — Ca lumina lunii ? — Da, sigur, a răspuns el, sint nopţi albe, cind lumina se încrustează în pereti. Stiam că nu-i aşa, nu era posibil să fie, totuşi cuvintele lui nu le-am uitat.

Nici nu ştiu cum s-a intimplat, cind m-a intrebat tata :

— Cum a trăit băiatul ăsta ? Nu ştie să-şi intrebuinţeze batista, poate nici nu are.

— Cum să n-aibă batistă ? Am văzut la el batiste albe, brodate de mama lui.

— Cunoşti pe mama lui ?

— Da, coboară fiecare săptămînă pe dealuri, poartă o desagă mică, vărgată şi-i aduce haine de schimb şi fructe. Au prune dulci...

— Să zicem că are, dar face economie... nici mînca nu ştie...

— Acasă la ei mănincă simplu, sint cinci copii.

— Ştiu eu cum mănincă, tata a fost miner, n-a fost lord englez. El ne-a învăţat cum se tine în mină lingura, cum se taie carnea cu cuţitul... Cheamă-l mai des, il vom învăţa noi...

Mai tirziu, după ce a ştiut cum să se poarte, tata spunea :

— Deştept băiat, dar ascunde ceva,.. simţi o uscăciune voită,... una dinăuntru... Şi-o impune singur. Nu vrea să se descopere, pindeşte la marginea plasei. Să te ferești de el, Getta !

La terminarea facultăţii — el a intrat primul, eu numai anul următor — am continuat să ne întilnim. I-am dat un tablou cu malurile Crişului, l-am aşezat eu pe perete, în camera lui. A fost o zi mare, aşa am crezut eu atunci. Mă imprietenisem cu femeia care spăla scările. — Doctorul a plecat, îmi spunea ea plină de inţelegere. — A plecat singur ? — Singur. Uneori imi spunea că a avut cesoeţi, fete şi băieţi. Nici nu ştia cind au intrat, au ieşit dimineaţa, intr-o procesiune tăcută, umplind coşurile cu rămăşiţe şi cu sticle goale. Cumsecade femeie ! De ce-mi venea în minte o culegătoare de spice ? Poate fiindcă-i vedeam picioarele grase, fusta suflecată, faţa liniştită. Nici nu mă chema, uneori se mira că mă vede intrind ; nu-şi ascundea mirarea — Tocmai mă pregăteam să plec, spunea el, cind il găseam acasă. Auzindu-l doream să dispar. Odată ploua şi m-a lăsat la intrare. Obosită m-am aşezat pe ultima treaptă şi am privit stropii de ploaie, cum se spărgeau pe caldarim.

La capătul firului mă întreba cum au trecut anii aceştia din urmă ? In străinătate a aflat că m-am căsătorit. I-au spus şi numele bărbatului, i l-au descris fără economie de epitete, în culori sumbre, desigur au exagerat. El nu-l cunoaşte sau poate l-a uitat. I-a scris cineva, nici nu mai ştie cine,... un coleg, ba nu, o colegă, una agasantă, i-a comunicat că am născut două fetiţe .E adevărat că acum sint singură ? Sau, între timp, golul s-a umplut ? Există o lege a vidului.

Am început să vorbesc, cuvintele scăpau de la mari presiuni, ca păsările din colivii, cu coada stilcită. Mă cunosc bine. In asemenea momente, cind vreau cu orice preţ să par liniştită, vocea scode un ton, poate o jumătate de ton şi sfirşitul cuvintelor se impotmoleşte în cascade false. O linişte înşelătoare la suprafaţă, ios în măruntaie, drumuri sfişiate. Am făcut eforturi să inaintez, ca un ins care trece noaptea de-a lungul unui zid demolat.

Mă miram cit de uşor veneau cuvintele. Copilele s-au răsucit în pat şi stînd în genunchi, răzimate pe perne, priveau amindouă tăcute. Simţeau că e ceva serios. Le-am acoperit picioarele cu pătura, tălpile păreau construite din felii de mărgean..

Manea-şi continua litania lui...

La plecare n-a mai avut timp să mă vadă, nici să-şi ia rămas bun. După concurs, colegii l-au sărbătorit... Si profesorii. Eu n-am putut lua parte la serbare nu eram colegă şi nici altceva n-am fost. Repeta că vrea să mă vadă, să mă intilnească. Ar sta o zi sau chiar mai multe zile, ar renunţa la importante obligaţii, dacă aş accepta să ne vedem undeva, numai în doi, cum a fost inainte. Are nevoie de mine, numai de mine, se simte un om izolat, un insingurat.

Ascultindu-l a revenit băiatul acela ciudat, îmbrăcat în brun, cu tolba de piele nerasă şi m-am văzut în apropierea lui, inainte de inceputul drumului, plină de mirare. Apoi am ris, un ris tăios, cel al femeii de azi, ca loviturile unui cuţit intr-o plasă spartă.

— Un insingurat ? I-am întrebat eu, Ce tragedie ! Cum s-a putut intimpla ? Tu eşti omul programat la zi. Un strat de demnitate, de solemnitate, acoperă mişcările calculate precis... Ai nevoie de mine ? Numai de mine ? Asta-i propoziţie prea clară, nu-i genul tău. Desigur ai rostit-o afară de program.

Atunci au inceput justificările :

E drept că ar fi trebuit să mă vadă, să-şi ia rămas bun, dar n-a avut timp, apoi evenimentele s-au precipitat. Nu mi-a scris. O scrisoare poate ajunge in miini necunoscute, poate fi greşit înţeleasă, interpretată cu rea voinţă — a intrebuinţat şi cuvintul acesta nenorocit : „interpretată". Se găsesc oameni, a continuat el, în mintea cărora lucrurile simple, iau înfăţişări bizare. „M-am gîndit atunci numai la tine, la cei apropiaţi ţie, eu nu aveam ce pierde." In sfirşit i s-a comunicat căsătoria. Era o situaţie nouă, necunoscută.

Cind a terminat mi-a spus că ar vrea să rămînem prieteni, să ne vedem **uneori,** chiar dacă **imediat** n-am mai putea fi ca inainte.

— Să rămînem prieteni ? Pentru mine asta nu mai are nici o importanţă,... pentru alţi oameni — femei sau bărbaţi — de care se va apropia mai tîrziu, ar putea să aibă. — Dar, nu te injosi ! Asta i-am spus. De cînd te cunosc, tu ai umblat mereu cu o carte, cu un gind, cu un sentiment, pe care ai refuzat să le comunici altcuiva· Erau numai ale tale, numai tu le cunoşteai, ele te ţineau departe de oameni.

Am pus receptorul la locul lui şi m-am intors pe pat, copilele dormeau una lîngă alta.

Ştii ce am făcut ? Ţi-am telefonat şi te-am chemat să facem revelionul împreună — aveam un chef îngrozitor de petrecere — dar nu erai acasă. Am pregătit totuşi masa, ca de obicei, cu flori, cu dantele, cu cristale şi porţelanuri rămase de la mama, pentru tine şi pentru mine.

Am voit să o fac pentru patru persoane — numai aşa, să fie — ca o legătură subterană spre dorinţele noastre de totdeauna. Am mîncat singură, cu tine, am băut un coniac, am deschis o sticlă de vin, am pus aparatul de radio. Cînd am voit să umplu un pahar, m-am gîndit că nu pot să torn numai la mine, că e nevoie să torn şi la tine. Am ciocnit şi am băut pe rînd, din paharul meu, din paharul tău...

Atunci fetiţele s-au trezit. Le-am sărutat din vîrful nasului, pînă la vîrful picioarelor şi am plîns· Au plîns şi ele, am urlat toate. Am început apoi să rîd şi am rîs în trei, mult, sănătos, pînă s-a făcut ziuă.

debut

Sala de aşteptare

Oficiul de plasare era undeva la marginea oraşului şi trebuia să schimbi vreo două tramvaie ca să ajungi acolo, dar mi-a plăcut întotdeauna să merg cu tramvaiul. Ora cinci dimineaţa era o oră cam afurisită, pentru stat la coadă. Se dădeau numere. Trei zile pe săptămînă veneau bărbaţii şi celelalte trei femeile. Nu prea înţelegeam de ce. Imi părea rau că venisem aşa devreme. Dacă se strînseseră vreo treizeci înaintea mea. Numerele se împărţeau în curte. O curte destul de mică, din care se intra într-o sală de aşteptare plină cu anunţuri. Cîteva bănci erau lipite de pereţi.

Era vară şi se căutau sezonieri. Cred că vara aveau cel mai mult de lucru cei de la oficiu. Aveam numărul douăzeci şi cinci şi-mi închipuiam că nu am prea mult de aşteptat. Am intrat în sala de aşteptare şi ne-am aşezat pe o bancă. Nu ştiam precis unde aş putea lucra, dar vroiam să intru odată undeva pînă la examenele de la anul. Speram într-o slujbă mai bună fiindcă nu eram sezonier.

Sala se umpluse deja, iar cei cu numere mai mari plecaseră. Nu avea nici un rost să stea acolo degeaba. Din cînd în cînd o uşă se deschidea şi un tip striga un număr·

Cînd era gălăgie, repeta numărul de cîteva ori, pînă se făcea auzit. Fumam. Fumau aproape toţi. Fumul se amesteca cu cuvintele şi era deja ceaţa în sală. Cineva deschise uşa de la intrare şi fumul începu să curgă în curte

Lîngă mine stătea un bătrîn. Mustaţa îngustă parcă îi curgea din nas. Şi vorbele din gură. Mă gîndeam unde aş putea să lucrez. Bătrînul încerca să-l convingă pe vecinul din stînga lui că e mai avantajos să meargă la ambalaje. La început n-am fost atent dar cred că bătrînul repeta a doua oară aceleaşi lucruri.

— Ascultă-mă pe mine măi omule, te văd aşa, mai voinic, hai la lăzi, că n-o să-ţi pară rău. Nu ţi-am spus ? Încarci un camion. Bun ! Pînă pleacă şi vine altul, trece o jumătate de oră. Ce-i mare lucru să-ncarci un camion cu nişte lăzi acolo ? Crezi că în altă parte nimereşti mai bine ? Eu în fiecare vară lucrez acolo, două, trei luni. În rest, cînt în cor la biserică. Ei, ce zici, vii cu mine ? Hai ! C-acuşi ajungem la rînd.

Celălalt stătea cu capul dat pe spate şi fuma. Cred că nici nu-l auzea pe bătrîn.

— Gîndeşte-te, omule ! Cît poate să intre într-un camion ? Să zicem un Bucegi· Două sute, dacă sînt de-alea pentru legume. Dacă sînt mici, cum sînt alea în care se bagă borcane sau conserve, trei sute să zicem. Asta înseamnă că doi inşi care trag tare, în trei sferturi de ceas l-au dat gata. Ce-i mult ?

Se părea că pe vecinul lui începuse să-l enerveze sporovăiala. Îşi aruncă ţigara pe jos, deschise ochii mari şi-şi umezi buzele :

— Ia ascultă, bătrîne ! Ce-i tot dai zor cu lăzile alea ? De unde ştii că mi-ar place să car lăzi ? Mai bine taci şi păstrează-ţi glasul pentru biserică. Mi-ai împuiat capul

Era clar că se gîndea la cu totul altceva decît la lăzile alea. În fond, poate şi bătrînul se gîndea la altceva. Ţin minte că un iezuit spunea, nu mai ştiu unde am citit : cuvîntul i-a fost dat omului să-şi ascundă gîndurile. Unii oameni încearcă să le alunge doar pentru cîtva timp şi atunci vorbesc despre alte lucruri, dar au nevoie de cineva care să-i asculte. Bătrînul nu nimerise de data asta. Celălalt îi mai aruncă o privire bătrînului şi ieşi afară.

Acesta se uită după el cam mirat, apoi scuipă şi-şi roti privirea în căutarea unui alt microfon. O clipă ochii lui mici mă cîntăriră, apoi trecu mai departe. Nu prezentam interes pentru el· Pe banca din faţa mea un tip mai tînăr se sprijinea cu cotul pe un radio. Cu cealaltă mînă se juca la potenţiometru. Difuzorul hăcăia enervant. În jurul lui ceilalţi discutau. Unul se sculă în picioare şi-şi puse mîinile în şolduri.

— Mă, deşteptule, tu cît cîştigai la cooperativă ? Cît cîştigai mă, deşteptule? De ce nu mă asculţi pe mine, mă, vezi ce scrie aici. Şase luni şi eşti calificat. Voi ce ziceţi, mă ?

Ceilalţi se uitau la el cam aspru, apoi unul îşi împinse pălăria de paie pe ceafă, şi vorbi cu fum.

— Da tu de unde ştii ? Ce, crezi că-i aşa cum socoţi tu ?

— Adică de ce, mă ? Ia vino-ncoa ! Uite ce scrie aici ! „Calificare la locul de muncă... şase luni... cazare, masă..."

Vino, mă, şi citeşte !

— Las' că asta văd şi io. Şi tu, mă, Vasile, dă dracu tărăboanţa asta mai încet ! Mă, Vasile, auzi mă ?

Vasile stinse aparatul şi-l puse lîngă el pe bancă.

— Io cred că Lisandru are dreptate, mergem toţi acolo.

— Ce dreptate, mă, ce dreptate ? Io stau pînă-n toamnă şi mă duc acasă. Şi de unde ştii tu mă, Vasile ? Că stau cu urechea-n difuzor de-un ceas. Taci, mă ! Şi dă o mărăşească !

Vasile îi întinse o ţigare dintr-un pachet mototolit·

— Să ştii tu că eu rămîn aici. Ce ştii tu, mă ? Nimic ! C-ai umblat ca pasărea pîn-acu. Azi aci, mîine colo şi cu ce te-ai ales ? Ţi-au spus la C.A.P. că poţi să pleci ? Ţi-au spus. Atunci de ce dracu nu vrei să stai aici să te-alegi cu o meserie ?

Apoi apăsă iar pe butonul tranzistorului şi se rezemă de zid. Sala începea să se mai golească. Bătrînul de lîngă mine intrase. Pe jos chiştoacele împestriţau duşumeaua. Un tip lung şi şters se rostogoli pînă la mine.

— Domnu'aş insista să-mi daţi un foc.

Scoase un Kent şi aşteptă cu el între buze, uşor aplecat în faţă.

I-am dat un foc uitîndu-mă prin el·

— Pot să stau şi eu aici ?

— De ce nu ?

Ocupă locul pe care stătuse bătrînul, scoase cîteva rotocoale de fum şi se întoarse cu faţa spre mine.

— Unde aţi mai lucrat ?

— Nu văd de ce v-ar interesa ?

— Eu am ieşit de la adăpost. Un an şi trei luni. Pentru o nimica toată. M-a trimis miliţia aici. Ce să fac eu aici ? Cunosc trei limbi. De circulaţie. Numai să vadă că m-am cuminţit şi am plecat.

M-am întors către el.

— Să ştii că nu mă interesează dacă dumneata te-ai cuminţit sau nu şi în fond de ce nu faci paşi, **mister.** Ştii şi engleza, nu ?

— Aşa, de dragul conversaţiei. Dacă deranjez, însă, gata, am plecat. Eu am relaţii, dom'le, poate te pot ajuta, ce eşti aşa ţeapăn ?

— Uite ce e, poate ai relații, nu mă interesează de loc și să știi că nu sint țeapăn. Gata, ești liber!

Tipul aruncă țigara, o strivi sub pantof și plecă· Nu-mi plac peștii cu solzi prea strălucitori. Și nici situațiile astea putrede. Să-și țină discursul în altă parte. Reușise să mă indispună cu toate că a doua zi, sau, poate chiar peste o oră, n-o să-mi mai amintesc despre el decit că avea un Kent între buze.

Sala era aproape goală acum. Într-un colț erau adunați vreo cinci elevi, da, erau elevi. Unul din ei mai gras, cu o față roșie isi agita miinile încontinuu și le făcea semn celorlalți să tacă.

— Măi, Done, știi ce am citit despre Veneția, apropo de ce-ai spus tu înainte? Un critic de artă spunea că... stai un pic... mi-am notat eu undeva·

Se căută prin buzunar un timp, apoi găsi hirtia și începu să citească.

— Este cea mai bogată și desăvîrșită operă de-a sa din istoria civilizației, deoarece a fost salvată datorită marei și binefăcătoarei ei zeițe care este sărăcia. Timp de un secol venețienii au fost prea săraci ca să mai construiască ceva nou.

— Măi, e foarte frumos, dar lasă tu Veneția în pace acum și hai să vedem ce facem?

Un altul se băgă în vorbă și ceilalți se întoarseră spre el.

— Cum ce facem? Eu credeam că e clar. Lucrăm o lună undeva ca sezonieri și cu banii ăștia mergem la munte.

— Bine bine, dar unde lucrăm?

— Ia ascultă! Nu cumva ai pretenția ca pentru o lună să ne apucăm acum să refuzăm posturi. Lucrăm și gata.

Pînă la urmă căzură de acord. Erau prieteni. Nu prea-mi puteam da seama cît de strins ii lega lucrul ăsta, după cum nu-mi puteam da seama cît de adevărate erau rîndurile alea despre Veneția, dar acum erau prieteni și asta era important· Că, peste un an, sau chiar doi, vor pleca fiecare în altă direcție, asta era altceva. În fond, omul își creează mediul și și-l creează ori de cîte ori e nevoie. Sau cel puțin încearcă.

Unii sînt singuri și cînd sînt înconjurați de o mie de oameni. Trebuie să prinzi rădăcini în sufletele lor.. Și prietenia e poate mai necesară ca orice altceva. Nu știu de ce mi-au venit în minte toate astea. Cineva se apropie de mine.

— Să știți că pentru angajare vă trebuie aviz de la C.A.P., cum că nu au nevoie de dumneavoastră.

Plecă mai departe fără să aștepte un răspuns· Lîngă ușa de la intrare discutau doi rezerviști,

— Unde ai făcut armata?

— La artilerie. Dar tu?

— La transmisiuni.

— Și cînd te-ai lăsat la vatră?

— Acum, în iulie.

— Și eu.

— Crezi că o să găsim loc tot la fabrică?

— Eu am fost pe la fabrică și mi-au spus că au locuri, dar să trec întîi pe aici.

— Eu mă grăbesc să încep lucrul, că vreau să mă însor.

— Așa repede?

— Cum repede? Că m-am logodit înainte de armată.

— Eu mai aștept. Am timp. Vreau întîi să-mi iau un televizor.

— Ce-mi trebuie televizor acum? N-am timp mai încolo?

— Da. dar vreau să văd olimpiada în septembrie.

— Pot s-o văd și la club. Că doar n-o să-mi iau televizor pentru trei săptămîni, sau două, cît ține olimpiada·

— A, uite că te strigă. Cînd ieși, așteaptă-mă și pe mine. să mergem împreună.

Celălalt se îndreptă spre ușă. Acum nu mai erau decît vreo zece în sală. Bătrînul plecase, cei cu tranzistorul la fel, omul cu Kentul, elevii cu Veneția. Erau totuși frumoase cuvintele alea. Sau, știu eu? În fond, necesitatea creează obiectul, parcă spunea cineva. Poate venețienii nu mai aveau nevoie de palate. Le bătea apa la ușă. Am zîmbit la gîndul ăsta. Ce prostii îmi treceau prin cap. Veneția rămîne, oamenii se schimbă. Aceeași piesă, alți actori. Nu știu de ce, uitînd de Veneția, mi-au venit în minte cuvintele pe care mi le-a spus un prieten cîndva: „Trăim și învățăm ceea ce nu înseamnă că învățăm să trăim"· Sau poate le-a citit și el undeva, nu știu. Zău, nu știu de ce mi-au venit în minte cuvintele astea.

— Numărul 25! mă auzii strigat. Hai tovarășu' că te strig de mă doare gîtul deja.

Am intrat.

SORIN TEIUȘANU

Adrian Munțiu

Pe un motiv folcloric

Cine m-a vorbit de rău
Și că-s fiu din floare?
Am jucat într-un cînceu
Eu și-o fată mare.

Luna sta în noi păgînă
Rană de hîrtie,
Cerul s-a făcut fîntînă,
Liniștea cîmpie.

Munții s-au lovit în bot
Și-a rupt scripca vîntul,
Mîndra mea cu dor cu tot
A umplut pămîntul·

II

Noapte, mai deschide-un cer,
Carne, arzi mai mult lumină.
Sună-un dor de sîni prin ger
Ca un abur pe-o tulpină.

Trupul meu cu șerpi în piele,
Lungi cuțite-n mușchi și-n carne,
Îl adorm prin ierburi stele.
Joase, pînă-n piept, alene
Pleoapele-s pe ochi perdele.

III

Lumea s-a închis bolnavă,
Luna bea din nopți otravă.
Crengi de fum troznesc în vînt,
Luna cade pe pămînt.
Și în ape se îmbaie
Toată lacrimi și văpaie.

Lună, lună, albă lună
De prin ape te adună
Și din cornul tău dă glas
Șoaptelor ce mi-au rămas
Și îmi întrupează-n mit
Chipu-n suflet răstignit.

IV

S-a-ncrustat un vînt în dor,
Fiară-n trup și os în fluier.
Umeri tari mă gem, mă dor
Ca-ntr-un șarpe vechi un șuier.
Stînca fuge din oglindă,
Arde carnea lunii-n grindă.

Din nălucă în nălucă,
Moartea ca o arătare
Pune între trupuri roase
De dureri și dor hotare.

Nu fugi din mine-n coase!

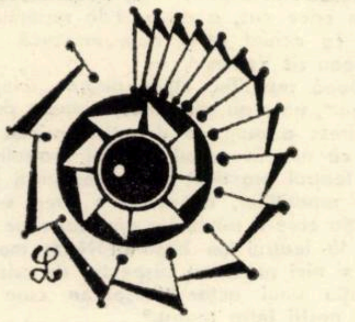

N. D. Pârvu

Veche pomenire

Vino lîngă mine în închipuire,
Am să-ți simt căldura-n buzunarul sting,
Un miros de crin, veche pomenire,
O să mă îndemne brațul să ți-l string·

Aiureli pe vînt au să-ți cheme glasul,
Am să-i gust vibrarea, ca pe vremi, tăcînd,
Foșnetele ceții răscoli-vor pasul
Ce-n apropiere n-am să-l văd nicicînd.

Hohotul tău dulce va vibra pe ape,
Am să-l sorb cu gura, am să-l ud cu ochii,
În vîrtejuri scunde fumegă, pe-aproape,
Un praf parfumat din cute de rochii.

Ghiozdanul cu cărți, sub braț, de ce-l string,
Prietenii mei dulci vor să-i afle rostu:
Stă acolo cald brațul tău cel stîng...·
Bieții se întreabă de ce rîd ca prostu ?!

Octavian Doclin

Vulcan nestins

Suflete, tu, vulcan nestins
arenă de luptă dintre zi și noapte
adînc de mare hrănit cu oase de pești
unde mereu bat clopote sparte

Despre tine nu știu mai nimic
nici atît cît despre degetul mic,
despre mine și mai puțin știu
doar că ochiul de zeu îmi e încă viu.

Ești alb sau negru, au fluture ești
pasăre glorioasă ori cal de curse-nvins,
scut potrivit și singur peste trupul meu
suflete, tu, vulcan nestins.

Falsă baladă (I)

De unde vine cîntecul nopții neîncetat mă întrebi

cîntec ce ghiață neagră cu ochii goi îți păru,

mereu mă întrebi și în zadar îți răspund, în zadar:

o, de peste noi da, de peste noi nu···
Prea bine știi că nu are stăpîn, prea bine

și tocmai de aceea atît îți pare de trist
și nici unde merge și cîți îl aud nu se știe

și liniștită paharul îmi pregătești pentru vis.

Evident, n-am putea prevedea evoluția unui tînăr poet. Din cele mai prodigioase promisiuni rămîn adesea, vai, doar urme ale calcinării, după cum începuturi trudnice, obscure, poartă cîteodată germenii marilor împliniri. Dar tot atît de evident e că ne aflăm acum în fața unui debut nu de toate zilele pe care se cuvine a-l saluta ca atare. Idealul ce-l animă timpuriu e condensarea, lacrimă a formei. La cei 22 de ani ai săi, Octavian Doclin se vădește drept un vrednic posesor al premiselor creației poetice, la acea misterioasă linie aurorală la care existența nu se teme de a adresa poeziei întrebările cele mai neliniștitoare, chiar cu riscul de a nu primi un răspuns niciodată.

GHEORGHE GRIGURCU

Precum pustiul, va înflori

și mai vreau să te laud ca pe o altă minune

la umbra de rouă a brațelor tale
tulbură izvorul doar fluturi tîrzii

și frunze coboară a rugăciune
un rîu de sare este căderea pleoapă pe pleoapă

dar înrourată vei îngălbeni și vei îngălbeni

precum pustiul ca grădina va înflori.

Și dacă-n lacrimă, înrourare

Și dacă-n lacrimă înrourare cauți
miinile vor cobori peste suflet în clape
și o neliniște de păsări în toamnă
urma iți pierde la vaduri de ape.

și din nou va veni rătăcirea ta între nopți

tresărind cum flacăra în luminare
și din nou vei strivi somnul tău lîngă porți

să asculți neauzita chemare.

LUGOJENII LA RAMPĂ

Un deceniu de la înfiinţarea Teatrului popular din Lugoj

Noapte. Undeva între Lugoj şi Timişoara o maşină gonea dornică să se odihnească cît mai curînd. Un şofer care o înţelegea, regretatul Dimitrie Stan şi subsemnatul.

– Nu zic că tot ceea ce faceţi voi, profesioniştii cu amatorii n-ar avea haz, dar lăsaţi amatorii să rămînă „diletanţi" ... altfel le luaţi farmecul.

Ce să-i fi răspuns ! Nu-mi ardea de polemică la unu noaptea.

În orice caz, a doua zi la repetiţie. am intervenit foarte zgîrcit şi i-am privit cu ochiul celui care incearcă delicii cînd contemplă „pozicile" lui Rousseau zis Vameşul.

După repetiţie, cîţiva dintre „diletanţi", cu prudenţă şi tact „condescendent", nu s-au sfiit să mă întrebe dacă nu cumva sînt bolnav.

Firesc a urmat o discuţie aprinsă. Nu-mi mai amintesc duelul, dar se pare că nici în ruptul capului teatraliştii lugojeni n-au vrut să admită că între teatrul practicat de profesionişti şi cel făcut de ei, cu excepţia frecvenţei repetiţiilor, ar exista o prea sensibilă diferenţă. Ca urmare, de la repetiţia care a urmat iar am luat-o pe făgaşul pe care îmi conduceam repetiţiile la teatrul de baştină. N-au mai fost îngrijoraţi de starea sănătăţii mele şi nici nu m-au suspectat de crize de indispoziţie. Probabil i-a ameţit afirmaţia unui actor timişorean care i-a declarat într-un cadru festiv: „Verii noştri întru teatru."

Iată-ne iar în ceasuri festive. Zece ani de cînd pe afişele lor apare nomenclatura de **TEATRU POPULAR**. E cazul unei declaraţii sărbătoreşti. Zău, dacă ştiu ce le-ar fi mai plăcut să spun.

Am muncit cîţiva din aceşti ani în mijlocul lor ca regizor, deci oricît aş vrea nu-i pot privi cu ochiul omului din afară. Astăzi sînt unul care îi aplaudă din mijlocul spectatorilor. Dar, oricît m-aş strădui, nu pot în timpul spectacolelor lor să nu simt emoţiile celor de pe „bină".

N-am „viciul" nostalgiilor şi nici „maladia" amintirilor, totuşi pura „profesionalitate" nu m-a corupt şi congelat pînă într-atita încît să le pot urmări spectacolele pe post de critic teatral cu salariu pentru treaba asta. Poate că în anii în care am fost împreună am început să îi cunosc. Îi ştiu cum îşi aşteaptă intrarea în scenă. Le văd gesturile de fotbalist care a marcat un gol cînd în sală se pornesc aplauze. Îmi sună în urechi pupăturile cu care îşi primesc colegii în culise după o evoluţie „fulminantă". Oamenii aceştia, care fac teatru că le place, se bucură de succesele fiecăruia dintre ei. Aceşti oameni, aceşti „diletanţi", aceşti amatori ...

N-am pomenit nimic despre felul lor de a gîndi arta teatrului şi nici despre modalitatea la care o practică. Titlurile, premiile şi turneele peste hotare certifică îndeajuns nivelul atins de ei. Dar nu această „specializare" dă strălucire strădaniilor lor teatrale, ci acea bucurie pe care o simt atunci cînd aduc şi dau altora bucuria.

De fapt ei nu atentează cu nimic la farmecul „diletantului", deşi îşi permit să cunoască şi să practice meşteşugul scenic la nivelul „avizatului".

DAN RADU IONESCU

Ultima oră

Nu de cuvinte festivizante are nevoie o premieră, mai ales atunci cînd e vorba de o echipă experimentată, ca aceea a lugojenilor. În zece ani de teatru popular fluctuaţia actorilor amatori a împiedicat închegarea unui COLECTIV, aşa că poate fi vorba doar de un NUCLEU. S-a văzut acest lucru şi din piesa lui Sebastian, salvată, în ultimă instanţă, de citeva apariţii „mai cu experienţă".

O paranteză: îmi amintesc, atunci cînd se juca piesa „Mătrăguna", de turneele (peste cincizeci) ţinute uneori în comune îndepărtate, în pitorescul scenelor unor cămine culturale. Un colectiv vesel, unit, pe care „rodajul" cu acelaşi text 'l perfecţiona zi de zi. Apoi, avantajul de a lucra cu un regizor de talia lui Dan Radu Ionescu.

Aceiaşi actori de atunci joacă în parte şi azi: Nicolae Rouă, Eugen Gangan, Val Sprinceană ne cuceresc şi de data aceasta atenţia. Apoi, avantajul de a lucra cu un regizor ca Ioan Taub, experienţa anilor şi dexteritatea replicii, a gesticii. Dintre cei tineri, sensibilitatea deosebită a Marianei Stancu. Mă întreb dacă nu e vorba de un „antrenament" pentru Institut Chiar dacă ar fi aşa, orice viitor actor s-ar mîndri că a fost „diletant" pe scena din Lugoj.

Nici de data aceasta n-a satisfăcut decorul, gîndit simplist, executat din topor. Cu minimum de mijloace, s-ar fi putut utiliza elemente expresive şi nu depresive. Ritmul nu este întotdeauna antrenant, excepţie făcînd scenele în care apar cei pe care i-am citat, deja obişnuiţi unul cu altul. Rămîn pe tapet unele probleme de dicţiune ...

În perfect acord cu concepţia regizorală, au lipsit şarjele, uneori atît de practicate încît erau cu mult în plus. O pondere în replici (excepţiile sînt puţine), grija pentru comunicarea integrală a ideii, izvorîtă din înţelegerea exactă a textului, o ţinută sobră, necesară şi suficientă. N-ar fi stricat o mai mare grijă pentru apariţiile episodice, care au fost nesemnificative stînjenind.

Recenta premieră va pleca în curînd spre scene unde Naţionalul nu poate veni prea des. Replicile marilor noştri dramaturgi vor ajunge în cele mai îndepărtate locuri, spuse, ca odinioară de trupa lui Petculescu, de către cei care-şi petrec timpul liber cu una din cele mai nobile îndeletniciri.

REPORTER

Satisfacţiile împlinirilor

În îndelungata-i existenţă, teatrul amator lugojean a fost un preţios participant artistic la lupta de eliberare naţională şi socială a românilor din Banat, biruind stavilele care s-au abătut asupră-i, urcînd decenii după decenii pînă în epoca socialismului.

Şi în acest fel, ca o expresie a creşterii calitative a activităţii artistice de amatori a fost creat în urmă cu zece ani Teatrul popular cu stagiune permanentă, care a devenit în scurt timp cunoscut, iubit şi apreciat de publicul ce-i solicită o prezenţă mereu mai activă, mai valoroasă.

Raţiunea de a fi a acestui colectiv teatral este aceea de a contribui la dezvoltarea conştiinţei socialiste a oamenilor muncii, la educarea lor estetică, precum şi la valorificarea talentelor artiştilor amatori din localitate.

Nivelul artistic, apreciabil, succesele obţinute la festivalurile bienale „I. L. Caragiale" au însemnat paşi înainte în promovarea artei teatrale şi totodată un frumos mănuchi de izbînzi oferit publicului. De altfel, cronicile dramatice apărute cu diverse prilejuri oglindesc cu prisosinţă acest lucru.

Consiliul artistic, prin dezbaterile planului de repertoriu, avizarea distribuţiilor, vizionarea spectacolelor înainte de premieră, mărirea colectivului cu noi actori, şi-a adus o contribuţie notabilă în întreaga activitate, dovedind că TEATRUL POPULAR este o formă evoluată a teatrului de amatori.

Rezultatele obţinute în acest domeniu de activitate poartă girul îndrumării şi ajutorului permanent oferit teatrului nostru popular de către organele de partid şi de stat locale, a forurilor de specialitate judeţene şi centrale, care au făcut mult pentru ca bogata tradiţie să aibă adînci rezonanţe în contemporaneitate, să fie una din formele eficiente de educare comunistă a oamenilor, scena transformîndu-se într-o tribună de la care trebuie să spunem mulţimii adevărul, angajîndu-ne că şi în viitor vom urma această cale, neprecupeţind nici un efort pentru a urca pe trepte mai înalte vechile tradiţii ale teatrului de amatori românesc din acest colţ de ţară.

GHEORGHE LUCHESCU

Scenă din

„MĂTRĂGUNA"

(Regizor : Dan Radu Ionescu)

chronos

1834 – Are loc o reprezentaţie laică după ecloga de factură pastorală a lui D. Teodori.

1835 – A fost clădit primul teatru în Lugoj prin grija frînghierului Anton Liszka.

1841 – A apărut în jurnalul minorit prima atestare documentară privind teatrul de amatori din Lugoj.

1843 – Apare cel mai vechi text literar destinat scenei, scris în limba română („Egloga" lui D. Teodori).

1847 – A fost înfiinţată la Lugoj „Societatea românească cantatoare theatrale", de sub conducerea lui Iosif Farcaş.

1847 – Data cea mai veche în legătură cu primul spectacol dat în limba română, din Lugoj, comunicată de C. Brediceanu („Elizena din Bulgaria" sau „Pădurea Sibiului"), cînd a jucat şi Vasile Brediceanu).

1847 – În oraşul Lugoj au activat 154 de actori amatori majoritatea lor fiind meseriaşi, intelectuali şi ţărani.

1852 – Se naşte George Augustin Petculescu, actor, regizor şi conducătorul „primei societăţi de teatru român în Ungaria şi Transilvania", ridicat din rîndul meseriaşilor lugojeni. Se stinge din viaţă în 1890.

1868 – După spectacolele de la Braşov şi Sibiu, prima localitate bănăţeană în care compania lui Pascaly face un popas mai îndelungat, 4–26 iulie, a fost Lugojul, avînd ca sufleur pe Mihai Eminescu. La Lugoj Eminescu a cunoscut pe Al. M. Marienescu, care semnase articole elogioase la adresa ansamblului.

1875 – Ia fiinţă la Lugoj „Societatea pentru fond de teatru român".

1878 – Primul spectacol al trupei constituite a lui G. A. Petculescu, cu piesa „Doi amploaiaţi în una pereche de cizme" de N. Frunzescu.

1892 – Ion Vidu participă ca delegat la „Expoziţia de teatru şi muzică" din Viena, dovedindu-şi interesul pentru problemele teatrale şi împletirea lor cu cele muzicale.

1897 - Se prezintă de amatorii lugojeni piesa „O noapte furtunoasă" de I. L. Caragiale, spectacol apreciat în presa vremii.

1900 – Inaugurarea teatrului din Lugoj, care a devenit un „templu al muzelor", după cum s-a spus în cuvîntările ţinute în ziua deschiderii.

1910 – La 8 ianuarie, în piesa „Un tutor", prezentată pe scena lugojeană a debutat Petru Groza, eminentul om de stat de mai tîrziu.

1947 – Îşi începe activitatea „Teatrul popular al oraşului Lugoj" avînd ca director pe prof. D. Stan.

1953 – S-a inaugurat Casa de cultură din Lugoj, care a continuat activitatea căminului cultural.

1955 – Întîiul trofeu artistic obţinut de echipa de teatru cu spectacolul „Furtuni de primăvară" de N. Tăutu (premiul III la concursul republican al echipelor de teatru).

1957 – Obţinerea premiului I pe regiune cu piesa „Hanul de la răscruce" de H. Lovinescu, cu ajutorul regizoarei Marianti Banu.

1960 – Premiul I şi titlul de „laureat" al celui de-al II-lea festival bienal de teatru „I. C. Caragiale" cu drama „Ultima etapă" de E.M. Remarque.

1963 – Formaţiunii de teatru a Casei de cultură din Lugoj i s-a făcut cinstea de-a fi primul teatru popular cu stagiune permanentă din Banat.

1965 – Premiul II şi medalia de argint la cel de-al IV-lea Festival bienal de teatru „I. L. Caragiale" cu piesa „Montserrat" de E. Roblés.

1967 – Cu prilejul sărbătoririi a 125 de ani de activitate teatrală românească în oraşul Lugoj, Teatrul popular a fost distins cu ordinul „Meritul cultural" clasa I, iar un număr de 12 interpreţi şi activişti culturali au fost decoraţi.

1968 – Premiul I, titlul de „laureat" şi medalia de aur la cel de-al V-lea Festival bienal de teatru „I. L. Caragiale cu piesa „Broadway-Melody 1942" de Jura Soyfer.

1969 – Deplasarea teatrului popular în R.S.F. Iugoslavia.

1970 – Deplasarea colectivului la cel de-al 40-lea Festival jubiliar „Jiraşek", desfăşurat la Hronov, R. S. Cehoslovacă.

1970 – Înfiinţarea secţiei germane a teatrului popular.

1971 – Cu ocazia participării la cel de-al VI-lea Festival bienal de teatru „I. L. Caragiale", Teatrul popular Lugoj a obţinut premiul III şi medalia de bronz cu piesa „Epoleţii invizibili".

1971 – Înfiinţarea secţiei maghiare a teatrului popular.

1972 – Inaugurarea Teatrului popular din Lugoj, edificiu complet renovat şi modernizat, prin grija organelor judeţene şi locale.

1973 – Se împlineşte un deceniu de activitate a Teatrului popular din Lugoj, perioadă în care s-au pus în scenă 30 de piese (româneşti şi străine) prezentîndu-se 556 de spectacole (sediu şi deplasare) la care au participat 111.803 spectatori.

teatru

Urfaust

O premieră pe țară la Teatrul german timișorean, un act de cultură. Colectivul a beneficiat de sprijinul teatrului din Weimar în persoana venerabilului regizor Otto Lang și a scenografului Franz Havemann. După o muncă intensă, lungi ore de repetiții în care a fost transpus pe scenă ceva din tradiția montărilor clasice și moderne din țara prietenă, actorii și-au pus din plin în valoare calitățile în redarea atmosferei textului lui Goethe. Totul a fost gîndit și conceput în amănunt : de la un oarecare efect de distanțare și patosul rece al recitărilor, ceea ce aduce o patină de pergament, la neprevăzute intervenții în direcția sugestivității unor mișcări pe scenă.

Spațiul restrîns al scenei a fost umplut riguros și expresiv, fără nimic de prisos de data aceasta ; fundalul, în tonul vechilor stampe, cu spațialitate, în ciuda desenului cu intenționată perspectivă naivă, elementele de decor, necesare și suficiente, dansul amănunțit al luminii, cortineta dintre scene.

Se nuanțează fiecare replică și se pare că s-au surmontat unele probleme de pronunție, în interesul reconstituirii de epocă.

Au strălucit mai ales Otto Grassl, un Mephisto ironic și doct, Feter Schuch (Faust sîrguincios), Margot Göttlinger, Ida Jarcsek, Karin Decker.

Cu toate secționările impuse de text, s-a creat atmosferă, cu toată derularea lentă a textului versificat, ritmul general nu a trenat. Concepția montării lui „Urfaust" nu are nimic avangardist, după cum era necesar ca ea să fie ponderat modernă și implicată în ticurile limbajului scenic al teatrului altui secol.

Un important eveniment artistic, nu numai în viața teatrului de limbă germană.

LUCIAN BURERIU

„Joc de pisici"

O tragicomedie de Örkény István, unul dintre cei mai de seamă dramaturgi maghiari, de succes european. Dramă a senectuții, izolării de viață, a interacțiunii asceză-senzualism. Realizată mai ales sub forma confesiuniimonolog, vădind, așadar, mîna prozatorului. Consecință — posibilitatea care i se dă actorului de a susține un recital și riscul de a cădea în declamatoriu și monoton, de a face să treneze ritmul atît de conform adevărului vieții, cu dinamismul ei. Peste aceste piedici actorii Teatrului de Stat din Arad au trecut doar în parte.

S-a apelat la un regizor bucureștean (Mușata Mucenic) ; scenografia e semnată de Traian Nițescu (București). Ori, așa cum decorul a fost o aglomerație de recuzită din magazia teatrului, n-a necesitat poate nici o investiție, nici intervenția unei concepții regizorale nu este evidentă ; actorii au jucat cum ar fi făcut-o și de la sine, fără indicații. Iar jocul lor se plasează în limitele firescului, fără poticniri și fără strălucire. Simplității, sincerității textului trebuia să i se adauge tensiunea modernă cuvenită, îngroșarea liniilor ar fi fost aici la ea acasă. Nu putem însă trece peste apariții ca acelea ale Olimpiei Didilescu, adecvată psihologiei D-nei Orban ; apoi Viorica Oancea, Ștefan Neagrău, Marilena Taras.

Programat la Studio 197, spectacolul nu are totuși săli pline, sînt aduși elevii (cu toate că replicile nu sînt pentu vîrsta lor !). Piesa, cu utila sa tentă moralizatoare, ar trebui să se bucure de o mai intensă popularizare, ca și efortul demn de stimă al talentatului colectiv orădean.

REPORTER

Barocul bănățean (II)

Prozatorul Virgil Birou

Scriitorii bănățeni culți, neputînd să se smulgă de sub tradiția etnografiei și mimînd folclorul copilăriei și al amintirilor natale, au nesocotit adeseori, în mod mai mult sau mai puțin conștient, simțul măsurii și al echilibrului intern al operei lor, realizarea imaginii frumoase și pure, revelarea unui sentiment puternic și delicat, care să impresioneze numai prin discreție, sinceritate sau profunzime a simplității. Singura excepție făcuse, la sfîrșitul veacului trecut, sfiosul Ion Popovici-Bănățeanul

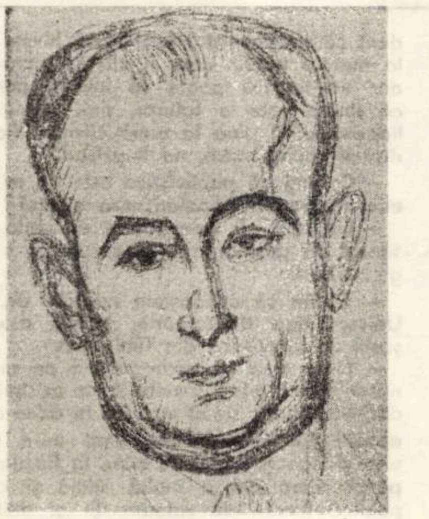

Între cele două războaie, proza lui Virgil Birou relua tendințele creatoare mai vechi, transpunîndu-le pe un plan de realizare superioară. Baroc prin viziune și mentalitate etnografică, dar și prin structura sufletească a personajelor sale, neobișnuite prin disponibilitatea lor internă, chiar atunci cînd sînt oameni obișnuiți și cunoscuți în împrejurări reale, prozatorul Virgil Birou a devenit scriitor remarcabil numai după ce a debutat ca reporter și revelator de artă populară. Cartea sa, care marchează începutul reportajului literar în Banat, Oameni și locuri din Căraș (ed. I. 1941, ed. II. 1943), exprimă nu numai o nevoie imperioasă de a mărturisi admirația exaltată față de oamenii și locurile natale ci și convingerea caldă și obiectivizată a căutătorului de frumuseți naturale și etnografice.

Într-o astfel de monografie a peisajului sufletesc al Cărașului, intuiția clară a scriitorului autentic și gustul său baroc produce încîntarea cititorului și valoarea literară surprinzătoare a cărții. Virgil Birou depășește valoarea documentară, atît prin concepția constructivă ca și prin capacitatea sa de sintetizare, originalitatea felului cum se puneau problemele, cum ele se îmbină și se armonizează cu cadrul, cu circumstanțele și cu temperamentul pe care ni le prezintă. Mulțimea figurilor locale sînt sugestiv sugerate în ceea ce au ele mai expresiv. Autorul pătrunde în sufletul oamenilor, le surprinde fluxul simpatetic al comunității sufletești și stîrnește astfel în sufletul nostru emoția participării la lumea necazurilor și a speranțelor lor. De aceea unele capitole (Cum se nasc doinele și cîntecele cărășene ; Iancu Bobu, omul primitiv din Căraș) pot fi socotite nuvele. Portretele sînt interiorizate nu prin analiză psihologică propriu zisă, ci mai mult prin relevarea reacțiunilor lor automatice.

Tot din pasiune etnografică, Virgil Birou a mai tipărit un volum de reportaje cu totul ieșit din comun, al cărui obiectiv era de astă dată chiar arta populară, cu 80 de clișee originale, făcute de autor, și intitulat Crucile de piatră de pe Valea Cărașului (1941) o replică ciudată față de prima lui carte.

Povestirea Oglinda lui Moș Ion Stăvan (1946), valorificînd umorul specific al oamenilor din acest colț de țară, dă un contur nou „gasconismului" semnalat în tipurile create printre alții de poetul Victor Vlad Delamarina și de sculptorul Romul Ladea. Umorul are o vădită condiționalitate socială și acest lucru l-a înțeles foarte bine Virgil Birou, al cărui simț al socialului i-a determinat formarea talentului literar. Înfrîngerea, micșorarea individului pînă la dimensiunile subumane ale existenței sînt consecințele unei acțiuni sociale față de izbucnirile anarhice ale unei imaginații individualiste dezlănțuite. Moș Ion Stăvan e frate sufletesc cu Sandu Blegea din Al mai tare om din lume însă e de aceeași structură sufletească și cu Gheorghe Rață, personajul principal al romanului Lume fără cer, opera cea mai de seamă a prozatorului bănățean.

Scris în timpul celui de al doilea război mondial — cu o acțiune care se petrece la sfîrșitul celuilalt război, — acest roman editat în 1957 de ESPLA și reeditat recent printre primele cărți ale editurii timișorene FACLA, este cea dintîi operă literară de mare valoare care prezintă un sector pînă acum foarte puțin explorat în literatura română, acela al vieții de miner. Puterea de pătrundere în conduita oamenilor exploatați și osîndiți să n-aibă cer, striviți de mecanismul social meschin și birocratic al burgheziei, îi dă romancierului șansa să descopere izvoarele eterne ale omeniei în mentalitatea eroilor săi greu încercați. Procedeul de construcție epică folosit, împrumutat din cinematografie, întrucît sugerează atmosfera psihologică prin mișcarea imaginilor, urmărește acțiunea pe trei planuri, corespunzătoare a trei lumi deosebite : a minerilor, a țăranilor și a funcționarilor, numai în măsura în care întîmplările pot releva, totuși, din interior, aspecte noi din tragicul destin al ocnarilor.

În arta de a urmări naiva prefăcătorie a cugetării omului simplu și încolțit de un mare necaz al vieții, Virgil Birou rămîne neîntrecut, căci el prinde nu numai nota de bonomie și haz senin cu care sînt deobicei încărcate vorbele țăranilor bănățeni, ci scriitorul gîndește și simte întocmai ca săteanul sau minerul pus de el în lumină. Ciudățenia comportării, a slăbiciunii emfatice sau a gîndirii personajelor, chiar atunci cînd eroii nu sînt pompoși sau excesivi. ci numai „năzdrăvani", printr-o mereu bănuită tensiune internă, surprind și cuceresc. Dacă în expresia literară acest suflet al omului simplu nu-i respectat întotdeauna în forma lui pură, în structura gîndirii el nu este trădat, mistificat, iar comoara lăuntrică nefiindu-i alterată de urbanism, imaginea sa rămîne dinamic angajată în cele mai imprevizibile atitudini, provocatoare de uimire și șoc, după caracteristicile cele mai remarcate ale artei baroce.

Moartea sa, în 1968, cînd avea abia 65 de ani, l-a fulgerat în plină activitate creatoare. După volumul de reportaje Drumuri și popasuri bănățene (1962), el lucra la un roman din viața țăranilor și intelectualilor bănățeni și avea terminate încă două cărți care-l preocupau de mai mulți ani, rod al unei pasiuni nestinse de cercetător și turist : Istorie a mineritului bănățean și o Carte a peșterii, lucrări care-i exprimau personalitatea cu valențe multiple și eterogene.

NICOLAE ȚIRIOI

plastică

Pictorul SIMION LUCACIU

1928 — născut la Govășdia — Hunedoara.

1957 — Absolvent al Institutului de Arte Plastice „Ion Andreescu" Cluj. — Studii de specialitate — pictură, „Institutul de Arte Plastice" „I. E. Repin" — Leningrad (URSS).

1957 — 1972 : expune la Saloanele oficiale de la București și Timișoara și la alte expoziții colective în țară : Timișoara, Lugoj, Hunedoara, Deva, Arad, Reșița.

1962, 1965, 1966, 1970, 1972 — expoziții personale.

1969 — Novi Sad (RSF Jugoslavia).

1970 — Belgrad

— Lucrări în diverse colecții particulare din țară și străinătate.

De vorbă cu artistul

— Ce metodă de creație, ce stil cultivați în pictura dv ?

— Poate pictură tradiționalistă. Mai bine zis optez între tradițional și abstract, chiar dacă nu știu să dau definiția picturii abstracte. — Cum operez eu cu imagini, de cele mai multe ori, chiar cu o pictură tradiționalistă, detaliind-o elimin linia strident patetică. În albia picturii clasice un artist niciodată nu poate fi mulțumit, mereu inovează, mereu caută.

— Sînteți un colorist liric, Simion Lucaciu. De unde atîta căldură sub pasta culorilor ?

— Aș porni de la un fapt, și anume că, lirismul culorilor e generat de dragostea de viață care dă valențe afectivului. Natura cu imensa ei căldură, flori, peisaje, copii, duioșie, un gest omenesc, toate aceste trăiri generează niște impulsuri, care-n laboratorul intim se materializează, filtrate prin personalitatea artistului.

— În ce punct credeți că se întîlnesc muzica, poezia și culorile ?

— Acolo unde culorile au sunet și poezia culoare. Poate-i punctul ideal ca artele să se interfereze, să-și adauge una alteia taine și sensuri greu exprimabile. Uneori după lectura unor cărți de poezie, ori după o bucată muzicală am pornit să pictez. Bacovia are multă culoare în poezia lui, atît de multă încît versurile sale devin vizuale. De aici acordurile de violoncel, de aici poate senzația simfonică dezvoltată în atmosfera culorilor, și marea căldură a limbajului plastic.

— Ce părere aveți despre noul umanism reprezentat, se pare, la noi de Sever Frențiu și Sabin Bălașa ?

— Această metaforizare a picturii e justificată prin trecerea logică spre poetizare, generată de frumosul uman. Ea își are rădăcinile în arta bizantină. Noul umanism nu e altceva decît mutația survenită la o nouă treaptă evolutivă în planul artei.

— Spre care țeluri virtuale converg proiectele dv. în pictură ?

— Îmi spun întotdeauna : oare voi găsi eu, într-o viață de căutări și strădanii, taina artei picturale, pe care o prind și o pierd zilnic ? Dar poate tocmai în aceasta constă farmecul procesului de creație, de-a căuta permanent în viața omului, în trăirile sale, tot ce poate fi mai frumos și mai înălțător, pentru a exprima în culoare.

Interviu realizat de

DAMIAN URECHE

„Civilizaţia va sluji totdeauna omul"

Cu prof. dr. doc. Aurel Nanu

Cunoscut ca pedagog al Institutului Politehnic „Traian Vuia" din Timişoara şi ca inventiv tehnician, profesorul universitar **AUREL NANU** s-a făcut remarcat prin numeroase volume publicate la Editura tehnică, abordînd cu îndrăzneală şi competenţă probleme din cele mai stringente ale progresului tehnic. Ultimul – Manualul inginerului mecanic – Tehnologia construcţiilor de maşini – al cărui coordonator este – constituie prima carte de acest gen apărută în literatura română. „E scrisă – 80 la sută de politehnicienii timişoreni" – precizează interlocutorul meu.

În fruntea catedrei de „Tehnologia mecanică", domnia-sa coordonează activitatea unei omogene echipe de cercetători, ce cuprinde în planul de studii, an de an, aspecte complexe, de un real interes pentru mersul înainte al multor ramuri industriale. Majoritatea lor dovedesc o aplicativitate imediată în fabrici şi uzine. Discuţia ce urmează îşi propune să surprindă atît trăsături ale omului şi dascălului, cît şi amănunte din preocuparea novatoare a tehnicianului **AUREL NANU.**

– Credeţi într-un talent înnăscut pentru tehnică, stimate tovarăşe profesor ?

– Orice realizare care depăşeşte limita obişnuitului necesită talent· Ca şi în alte specialităţi, în domeniul tehnic, talentul se dezvoltă prin muncă, experienţă şi perseverenţă. Deci şi în tehnică, pentru realizări ieşite din comun, trebuie talent.

– Cum s-a manifestat acest talent în cazul dv.? Cine dintre profesorii pe care i-aţi avut v-a facilitat cel mai mult drumul dv. ştiinţific şi pedagogic ?

– Cazul meu este foarte simplu, natural şi normal. Sînt primul tehnician din familie, deşi mai sîntem 46 de veri primari. Nu se poate vorbi, deci, de un talent tehnic moştenit. Talentul despre care se spune că îl am se datorează, cred, în primul rînd, profesorilor mei din liceu şi facultate. De la prof. emerit dr. doc. ing. Plauţius Andronescu am învăţat să gîndesc teoretic o problemă, iar de la regretatul profesor emerit ing. Coloman Bakonyi – să nu mă mulţumesc numai cu aspectele teoretice, ci să aplic totdeauna în practică ceea ce am studiat·

În ansamblu, consider că am crescut şi m-am format în climatul şcolii politehnice timişorene, climat foarte pretenţios, pot spune, şi doar în aparenţă sobru, însă, în fond, foarte cald. În decursul celor 28 de ani de cînd sînt inginer, am urmat, pe cît s-a putut mai fidel, ceea ce am învăţat de la dascălii mei. În ce măsură am reuşit, îi las pe alţii s-o precizeze.

– Există în activitatea pe care o desfăşuraţi o zonă a fanteziei creatoare ? În ce măsură ţine ea seama de realităţi, adică de realizabil, şi în al doilea rînd de utilitatea socială ?

– Cine nu are fantezie nu poate crea ceva în plus faţă de ceea ce există. Şi în tehnică îţi trebuie fantezie, poate mai multă decît în alte domenii ale activităţii umane. Dacă, în artă, cultură etc. fantezia poate fi de orice natură, fără limite în ceea ce priveşte realul, în tehnică, ea trebuie să se bazeze pe ceva rezistent, să se clădească pe prezent, pe ceva nou şi superior, care să fie tot sigur. Fantezia tehnică duce înainte civilizaţia – societatea.

– Abordaţi an de an un larg front de cercetări. Care este locul ce-l atribuiţi laturii aplicative a muncii dv. ştiinţifice ?

– Formaţia mea ştiinţifică este multilaterală. Viaţa m-a obligat să abordez cu toată responsabilitatea domeniul electrotehnic şi cel mecanic. Am fost pus în situaţia ca în cei 26 de ani de cînd sînt cadru didactic să abordez probleme de electrotehnică mecanică şi metalurgie. Niciodată în cercetare nu am neglijat partea teoretică a problemei şi niciodată n-am făcut teorie numai de dragul ei· Totdeauna am considerat că un studiu, o cercetare au valorificare deplină numai atunci cînd se aplică în producţie.

– Spuneţi-mi, inovaţia în tehnică, ca aspect particular al cunoaşterii umane comportă un anumit dramatism ?

– Aţi atins o problemă foarte dificilă, problemă la care în mod obişnuit interlocutorilor nu le convine să răspundă. Inovaţia în tehnică este ceva foarte relativ. Nu se ştie, în explozia actuală de tehnologie de pe glob, dacă ceea ce tu consideri că ai realizat nou este sau nu nou şi în lume. Nu poţi fi la curent cu toată informaţia, nu o poţi epuiza. Numai acest aspect te face să fii foarte rezervat în a aprecia o noutate ca inovaţie tehnică.

Din alt punct de vedere, inovaţia tehnică comportă investiţii materiale din partea societăţii. Punerea ei în aplicaţie este un alt izvor de îndoieli, de nelinişti, de dramatism – dacă vreţi.

– Este cunoscut că multe descoperiri ştiinţifice au avut la început numai o semnificaţie teoretică, elementul practic survenind mult mai tîrziu. Sînt în domeniul pe care-l abordaţi – în măsura în care ele pot fi previzibile – asemenea aspecte ?

– Într-adevăr, numeroase descoperiri ştiinţifice au la bază elemente teoretice. În domeniul cercetării ştiinţifice în care activez – cel al tehnologiilor moderne – numite neconvenţionale – tehnologii de prelucrare a materialelor prin energii concentrate – se încadrează şi prelucrarea prin radiaţii electromagnetice laser. Aplicarea laserului a început efectiv cam din anul 1960. Principiul ce stă la baza laserului este teoria emisiei stimulate a lui Einstein, prezentată pe piaţa ştiinţifică internaţională în anul 1917. În domeniul meu de activitate există însă şi situaţii inverse· La început, s-a descoperit efectul practic al unui fenomen şi abia mai tîrziu implicaţiile teoretice. Este cazul prelucrării prin eroziune electrică.

– În ce consideraţi, stimate tovarăşe profesor, că rezidă, în principal, elementul umanist al tehnicii ?

– Eu consider că tot fondul tehnicii este umanizat. Toată tehnica stă la baza dezvoltării civilizaţiei umane. Dacă însă unele tehnici sînt folosite la distrugeri de civilizaţie, nu tehnica în sine şi tehnicienii sînt de vină, ci acei care le utilizează în scopuri distructive.

– Sinteţi pedagog – dar şi cercetător. Care probleme ale pedagogiei vi se pun cu osebire în planul organizatoric şi practic al muncii de cercetare ?

– Pedagogia aplicată în învăţămîntul tehnic superior – şi mai ales în cercetarea ştiinţifică din acest domeniu – este modest reprezentată în literatura de specialitate, cu toate că acestea au o foarte mare importanţă şi deosebite aplicaţii. Noi lucrăm cu tineri studenţi, avizi de tot ce e nou, cu tinere cadre didactice, dornice să se afirme, cu mulţi tineri din uzine care aşteaptă de la noi soluţii pentru sectoarele în care muncesc. Cu fiecare dintre aceste categorii trebuie să tratezi într-un anumit fel : tuturor trebuie să le trezeşti interesul pentru nou şi progres.

– Ştiu că le spuneţi ades „băieţilor" dv.: discipolii e necesar să-şi depăşească maestrul, să realizeze ceva în plus faţă de el.

– Da, însă nici eu nu voi abdica. Cîştigîndu-i pe tineri şi canalizîndu-le interesul spre problemele prioritare ale tehnicii, poţi tinde spre progresul ei. În aceasta consider că rezidă calităţile de pedagog ale celor... mai puţin tineri.

– Întrezăriţi într-un viitor mai îndepărtat vreun punct-limită al fanteziei tehnice ?

– După părerea matematicienilor, infinitul este un punct limită fix. Totuşi, el nu poate fi atins niciodată. Şi în tehnică există un infinit El se va depărta totdeauna de cei care tind să-l ajungă. Fantezia tehnică nu va avea niciodată o limită.

– Nu va covîrşi civilizaţia viitorului omul ca fiinţă naturală ?

– Civilizaţia, deci şi aceea a viitorului, va sluji totdeauna omul. Omul – ca fiinţă naturală – îi va cere să fie în fază cu dezvoltarea gîndirii sale. Niciodată civilizaţia nu-l va putea copleşi.

– Despre colaborarea dv. cu tinerii am mai discutat. Nu mi-aţi spus însă ce caracterizează această nouă generaţie tehnică. Prezintă ea faţete noi faţă de înaintaşi ?

– Tinerii crescuţi de noi sînt înarmaţi cu cunoştinţe mult mai ample decît le aveam noi la vîrsta lor. Sădim în sufletul lor entuziasmul pentru ceea ce este nou în tehnică, nou fundamentat pe o temeinică bază teoretică şi experimentală. Cu aceste arme vor ajunge la o anumită vîrstă să ne depăşească şi să creeze valori în plus. Cînd acest lucru se întîmplă, noi cei care i-am crescut ne bucurăm şi sîntem cu conştiinţa împăcată ; ne-am făcut datoria.

– Funcţionează bine criteriile cointeresării, inclusiv ale celei morale, necesare cercetării ?

– Cointeresarea este unul din factorii care influenţează progresul. Sînt de părere că atunci cînd interesul societăţii se coroborează cu cel al indivizilor care o compun – aceasta se găseşte în continuu progres.

– Şi-o ultimă întrebare ; stimate tovarăşe profesor Nanu : mai e posibilă în tehnică investigaţia ştiinţifică individuală, mai bine zis singuratică, în afara unei echipe ?

– Ideile mari, novatoare, vin totdeauna de la un individ. Baza ideilor novatoare în tehnica zilelor noastre este munca într-un colectiv multilateral specializat, deoarece problemele noi ce se cer rezolvate au un profil multilateral. În consecinţă, ideile novatoare individuale sînt, practic, rezultatul unei munci de echipă. Problemele zilelor noastre sînt prea mari pentru a putea fi rezolvate de o singură persoană !

VALENTINA DIMA

Convorbire cu acad. Al. Graur

(Urmare din pag. I)

noi care se aplică acum, nu mă cred obligat să le învăţ pentru că este altceva decît ceea ce am făcut eu. Poate că are să fie bine, poate ca rezultatele să fie bune, dar are să fie altă meserie, altă specialitate. Pînă acuma n-am văzut rezultate interesante, fiindcă rezultatele totuşi le-aş înţelege chiar dacă nu mă pricep la modul de lucru. Fără îndoială că existenţa unui mare număr de lingvişti a contribuit la dezvoltare, dar cum au ajuns să existe aceşti mulţi lingvişti mari şi buni dacă n-ar fi fost INTERESUL ? Eu am să spun totul în două cuvinte : primul motiv cred că a fost lupta românilor ardeleni pentru drepturi. Ei au căutat să accentueze caracterul latin al limbii române. „Dacă limba noastră este o limbă romanică, înseamnă că noi merităm stimă şi atunci trebuie să continuăm limba asta, să ne interesăm de ea". Pe urmă au încercat s-o scrie ca şi cum ar fi fost latină şi rezultatul a fost o luptă de opinii foarte dezvoltată, nu numai în Ardeal ci şi în Muntenia şi Moldova, au participat tot felul de personaje de frunte ale vieţii publice de atunci şi lumea, de voie, de nevoie s-a interesat cum trebuie să scriem, cum trebuie să citim ş.a.m.d.

– Cum apreciaţi locul lingvisticii româneşti pe plan mondial ?

– Pînă acum 3–4 decenii exista o singură specialitate în care România avea un loc de frunte : matematica. A apărut şi medicina, a fost a doua. Părerea mea este că în momentul de faţă lingvistica este cea de a treia, şi asta se explică iarăşi prin mai multe împrejurări : pe de o parte prin faptul că s-au publicat lucrări multe şi bune, pe de altă parte, prin faptul că România a căpătat prestigiu internaţional şi că se interesează oamenii de limba română în toate ţările din lume. Şi, interesîndu-se de limba română se interesează şi de studiile de limbă română şi s-au creat posturi de lectori şi profesori ş. a. m. d., se predă româna peste tot şi, probabil că este şi interesantă, că aduce contribuţii la studiul lingvisicii generale. Cred că astea ar fi motivele principale.

– La această vîrstă, la 73 de ani, sînteţi publicist, dovada unei vitalităţi deosebite ...

– Greu să vă spun eu ce e cu vitalitatea mea, nu ştiu să apreciez dacă e deosebită, iar în cazul că este, de ce este aşa, mi-ar fi foarte greu... În orice caz problemele mă interesează, oamenii citesc azi cu interes, asta mă împinge să scriu, nu cred că e ceva special de spus.

– Pe masa de lucru ...

– În ceea ce priveşte proiectele mele, eu am acuma sub tipar o carte care se numeşte „GRAMATICA AZI", care se adresează iarăşi unui public larg ; scriu, sînt pe cale să termin un tratat de ortografie, un mic tratat de ortografie, şi dacă voi putea lucra, dacă vitalitatea nu m-o părăsi, mai am în vedere încă cel puţin două lucrări : una s-ar chema „CAPCANELE LIMBII ROMÂNE". Aş vrea să arăt că nu numai limbile străine te păcălesc, ţi se pare că le cunoşti, şi de fapt nu le cunoşti, ci şi în româneşte apar destule cazuri cînd oamenii îşi închipuie că ştiu, şi de fapt nu ştiu cum să vorbească. Şi ultima ar fi o nouă carte de etimologii româneşti. Am publicat în 1963 un volumaş, şi dacă o să mai am timp o să mai organizez un al doilea volum de etimologii româneşti. Atît, deocamdată.

– Consideraţi deci, că un om de ştiinţă trebuie să aibă şi o activitate publicistică.

– Activitate publicistică, în măsura în care asta ajută să se creeze un interes pentru ştiinţă şi în măsura în care el poate afla ceva de la curentul ăsta. Evident că un chimist n-are ce să înveţe de la marele public care îi citeşte lucrările, dar un lingvist poate să înveţe, pentru că limba este a tuturor, nu-i numai a lingvistului şi pînă la urmă cuvîntul hotărîtor îl spune masa, nu lingvistul.

– Credeţi că publicistica este un mijloc eficient pentru popularizarea ştiinţei ?

– Eu cred că este foarte eficientă, în sensul că deşteaptă interesul şi că atrage scrisori.

– Dorim să cunoaştem relaţiile dv. cu Universitatea timişoreană, păreri asupra şcolii de lingvistică din Timişoara.

– N-aş vrea să nedreptăţesc pe unii ; n-am să-mi aduc aminte cum ar trebui, dar v-aş spune două cuvinte, în orice caz, despre tov. Tohăneanu, care mi-a fost elev şi care a lucrat cu mine la Bucureşti, pentru care am o înaltă stimă şi care publică lucrări de valoare. Şi al doilea, tov. Şt. Munteanu, al cărui nume îl cunosc de mult. N-am avut legături cu dînsul, dar am văzut acuma cartea pe care a publicat-o de curînd, despre stil şi expresie, care m-a convins pe mine că n-am avut o atitudine justă în problema stilisticii şi că se poate face o cercetare lingvistică. Eu n-am fost şi nici acuma nu sînt mulţumit de ceea ce au publicat alţii înainte, dar cartea asta m-a convins că se poate lucra şi că se poate ajunge la rezultate interesante, aşa încît, evident, aici se deschide un drum. De altfel şi tov. Tohăneanu a lucrat în domeniul acesta al stilisticii. Desigur, cunosc şi alte nume, dar mă tem că, luat în pripă, aş face vreo greşeală, aşa că mai bine nu pomenesc de alţii deşi mai există oameni de valoare, fără îndoială.

epigrama

mică antologie

N. Crevedia

N. Crevedia s-a născut în anul 1902, 24 noiembrie (stil vechi) în comuna Crevedia Mare, fostul judeţ Vlaşca. Autor a 12 cărţi (versuri, proză, epigrame ş.a.) Volumul de poezii „Bulgări şi stele" a fost premiat de Societatea Scriitorilor Români. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S.R. În curs de apariţie antologia „Epigrama românească", la Editura „Eminescu".

Fraţilor Teodoreanu

Bea într-una Păstorel,
Bea de seacă polobocul.
De ce bea? De ce? De focul
Limonadei lui Ionel!

Unui titrat

Înfipt pe tălpi, umflat în gît,
Îşi ţine semenii departe.
El are-o diplomă. Atît.
Dar unii au şi carte!

Unui mare latifundiar, care făcea şi pe scriitorul

Vreo mie, două de pogoane
Şi-acest mîzgălitor de file
Avea atîtea milioane
Cît n-aveau scriitorii zile!

Unei Doamne

Vrednică, evlavioasă,
E-o femeie-ntre femei.
Şi cu mult e mai frumoasă
Decît franţuzeasca ei.

Unor feciori care seamănă întocmai răposatului lor tată

Lacom, rău, ductil ca fierul,
Tatăl lor ştia ce vrea.
Şi trecînd într-altă stea,
Le-a lăsat ce nu avea:
Caracterul!

Greşelile de tipar

Îmi vine, zău, să-mi las unealta;
Şterg o greşeală, iese alta.
Erate dau – de şapte ori,
Dar şi-astea-s pline de erori!

Ion I. Mioc

Ion Mioc s-a născut la 2 noiembrie 1919 în comuna Ciuchici, jud. Caraş-Severin. A colaborat la: Veselia, Epigrama, România literară, Argeş, Orizont etc. Volume publicate: Epigrame (1937), Epigrame (1940), Fata de sub pleoape (poeme, 1940) şi Epigrame (1972).

Constatare

În catrene cînd am pus
Uneori, puţin venin,
Am avut o poantă-n plus,
Dar un prieten mai puţin.

Unui autor de cărţi pentru copii

Ca scriitor nu te dezici,
Rămîi constant în ochii mei;
Nu-i rău cînd scrii pentru cei mici,
E rău atunci cînd scrii ca ei.

Uneia

Probabil că după ospeţe
Făcură zeii-aşa minune;
Minerva dîndu-ţi frumuseţe
Şi Afrodita-nţelepciune.

Unui critic literar

Aşa a fost, posac, viaţa toată,
Că dînsul face parte din puţinii
Ce doar zîmbesc şi nu rîd niciodată,
Din teama de-a nu-şi arăta caninii.

Pe mormîntul unui birocrat

Aici un birocrat recunoscut
Se odihneşte, dus dintre cei vii;
E prima oară cînd se-ngroapă-n lut,
Că-n viaţă s-a-ngropat doar în hîrtii.

Mărturisire

În catrene, fiecare
Vrea să pun mai multă sare,
Dar pun lacrimi cîteodată,
Că şi lacrima-i sărată!

motouzi

Miracolul suprem: cuvîntul! (Tudor Arghezi).

...era un practician respectabil, care, după exemplul confraţilor săi, vindeca pe bolnavi de toate bolile, afară de acelea de care mureau. (Jules Verne)

Singura carte perfectă o scriam eu, dacă aş fi putut. (Jules Renard)

Cunoaştem maimuţele. Dar nu avem timp să regretăm că ne tragem din ele. (H. van Theym)

O femeie nestatornică e aceea care nu mai iubeşte; una uşuratică e aceea care iubeşte deja pe altul; una zăpăcită – care nu ştie dacă iubeşte şi pe cine iubeşte; una indiferentă – care nu iubeşte pe nimeni. (La Bruyère)

Am făcut în viaţă o groază de lucruri, şi găsesc că tot nu e de ajuns. (N. Kazantzakis)

Cînd se sună la uşă, uneori e cineva, alteori nu e nimeni. (Eugen Ionescu)

evrika!

● De spaimă o rupse la fugă în toate direcţiile.

● De nimic nu sîntem scutiţi. Nici măcar de prieteni.

● Dacă atenţia dumneavoastră ar fi mare cît un oraş, aş fi mereu în centrul ei.

● După prima dragoste vine ultima, care se repetă mereu.

● Mi-a dovedit cîte parale face şi de atunci îi cunosc valoarea.

● Am închis ochii şi **am văzut** ce bine e.

● Filozofia buruienii: iarba rea nu piere.

● Cînd ţi-e silă de cineva, fugi, altfel va fugi el de tine.

● Arta se acoperă de glorie cu lauri. Cu frunza de vie îşi acoperă ruşinea.

● Cineva-mi scurtează cuvintele, să nu ajungă la stele. Norii.

ION VELICAN

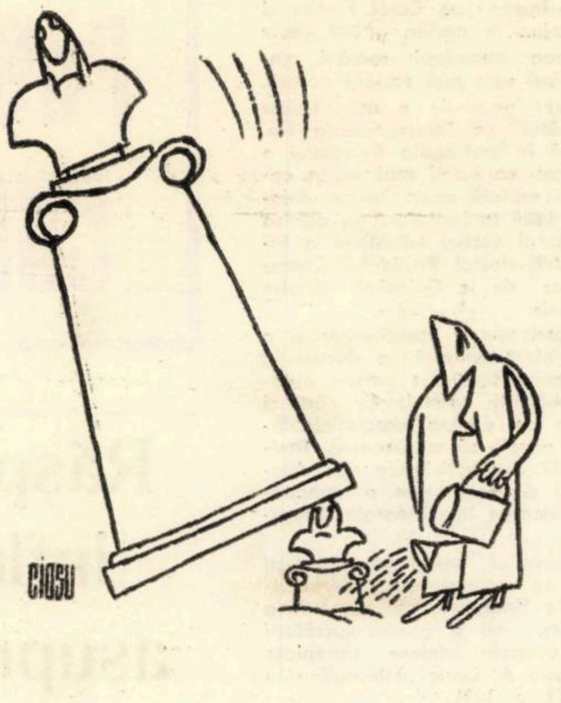

CONSTANTIN CIOSU

Poşta paginii

GH. ROMAN (Baia Mare): Amuzantă epigrama dedicată Unui automobilist.

GH. POPESCU (Timişoara): Neconcludent.

CORNEL GALBEN (Bacău): Păstrăm fotografia Dv. şi vă anunţăm că dacă ne veţi trimite lucrări ceva mai bune, s-ar putea s-o folosim înainte de a se-nGALBENI.

DUMITRU DRAGAN (Buftea): Şi Dv. sînteţi unul din cei ce vor putea deveni unul din colaboratorii noştri, dar deocamdată reflectaţi la răspunsul de mai sus.

ALCIMPULUI (Arad): Ne trimiteţi aforisme. Preţuim îndeletnicirea Dv., dar deocamdată numai atît.

D. PACALA (Reşiţa): Bună epigrama dedicată unor afacerişti: „Galileo dovedeşte / Că Pămîntul se-nvîrteşte / N-a trăit să dea-n vileag / Ce-nvîrteli pe el se fac!" E a Dv., sau ne-aţi păcălit?

TASE DUMITRU (Brăila): În cele 28 catrene mijeşte pe ici pe colo spiritul, dar noi aşteptăm să răsară.

C. N. VLĂDESCU (Bucureşti): În versurile Dv. există flacără. Dacă ne vom convinge că ea nu pluteşte în neant, ci are o vatră numai a ei, poate vom face ceva...

TAISIA PUŞCAŞU: Trimiteţi-ne adresa, fotografia şi o mică prezentare; eventual şi încă un grupaj de epigrame. Există şanse...

AUREL HOLIRCA (Reghin): Deocamdată nu vă putem programa pentru „Mica antologie". Trimiteţi-ne şi alte epigrame, se pare că veţi reuşi.

ION BALAN ŞERBAN (Timişoara): Deocamdată nu.

DEMESCU NELUŢĂ (Slatina): Părerea noastră este că dacă sînteţi foarte tînăr merită să continuaţi. Dar pînă la antologia noastră mai aveţi paşi buni de făcut.

L. DUMUD (Craiova): Cu o floare nu se face primăvară nici cînd floarea aceasta se numeşte epigramă.

M. IOVANESCU (Timişoara): În patru epigrame vă războiţi cu Urzica. Probabil nu v-a publicat. Deocamdată nu vă publicăm nici noi, cu intenţia vădită de a vă proteja aplombul.

V. BUHUŞ (Bacău): Da, merită să continuaţi. Am notat cîteva epigrame.

PAUL THEAN (Loco): Versuri simpliste, fără nici o acoperire artistică. Bunele intenţii şi sentimente nu sînt suficiente.

SZEMES LADISLAU (Timişoara): În epigramă faceţi progrese ,dar în ortografie bateţi pasul pe loc. Scrieţi aşa: „tensori", „Să nu-mi răspunde-ţi"... Cît despre epigrama dedicată „Casei de Economie şi Consignaţie..."

ŞT. A. BANARU (Braşov: Prin răspunsul ce vi-l dăm Dv. vrem să ne adresăm tuturor corespondenţilor noştri: ni se pare un procedeu facil a scrie epigrame avînd ca motiv de inspiraţie titlul unei cărţi.

CASSIUS

Arthur Rimbaud - poetul blestemat

Nu se ştie ce fel de lecţii primea Verlaine de la prietenul său „Satana", dar influenţa acestei personalităţi deosebit de puternice asupra „sărmanului Lelian" – cum îi ziceau lui Verlaine – era cît se poate de evidentă. Despre această „educaţie" putem şti doar din mărturiile celor care l-au cunoscut şi care ni-l prezintă ca pe un ins ciudat, neobişnuit şi „periculos" pentru cei care nu-i semănau.

În familia Verlaine izbucnesc scandalurile. Mathilde, soţia acestuia nu mai poate suporta ciudata comportare a prietenului soţului ei.

Ca atare, Rimbaud nu putea rămîne mult timp în gazdă la Verlaine şi se mută pentru o vreme la Charles Cros, apoi la Théodore de Banville care-i aranjă o mică odaie la mansardă. Dar de îndată ce se mută şi aici, „Satana" provocă un scandal. Vecinii lui observară stupefiaţi, cum la geamul mansardei apare un tînăr complet gol, deschide fereastra şi începe să-şi arunce în stradă hainele. Banville care fusese imediat prevenit dă o fugă să vadă ce se întîmplă cu tînărul său prieten. Acesta însă îi explică foarte calm: „Mi-am aruncat totul pe fereastră, pentru că aveam păduchi." Era inevitabil că conflictul cu societatea să devină şi un conflict cu literaţii acelei societăţi, care-i provocau lui Rimbaud un total dispreţ. De îndată ce intră în mediul lor, el îşi dădu seama ce prăpastie imensă îl desparte de aceşti „profesionişti" care – absolut toţi – „aveau mîini" (mîna care ţine pana!") care îşi vindeau munca şi totuşi, îşi manifestau o mîndrie caraghioasă. Pentru ei poetul era total neînţeles: nu se avînta în concurenţa pentru gloria literară, nu se grăbea să publice cîte ceva, deşi toţi recunoscură deosebitul talent al tînărului din Charleville; el căuta doar să scandalizeze cît mai mult şi să-şi atragă oprobiul şi ura lor. Iată ce impresie făcu prima lui apariţie:

Poetul devine senzaţional

„Aţi pierdut mult" – îi scrie Leon Valade la 2 oct. unul membru al aceluiaşi cerc de litratură, că n-aţi participat la seara literară... Aici a fost prezentat un poet teribil care nu împlinise şaptesprezece ani, care se numeşte Arthur Rimbaud: protectorii lui erau Verlaine, descoperitorul său, şi eu, Sfîntul Ioan Botezătorul de pe malul sting. Cu o faţă de copil, care ar fi putut aparţine unui băiat de treisprezece ani, cu mîini şi picioare enorme, cu ochi adînci albaştri, mai mult sălbatic decît timid – aşa se prezintă băiatul acesta, a cărui fantezie l-a fermecat şi îngrozit totodată pe toţi prietenii noştri. „Ce temă grozavă pentru un povestitor" exclamă cineva. „Isus printre savanţi" – adăugă altul. Nu vă pot povesti biografia poetului nostru. Aflaţi doar că vine din Charleville, cu intenţia fermă să nu-şi mai vadă vreodată locul său natal şi nici familia. Veniţi, o să-i citiţi versurile şi o să judecaţi singuri. Vă spun doar, **e un geniu care se înalţă,** şi, pe care poate doar destinul să-l oprească..."

Aşa ajunse „teribilul muncitor" – poetul senzaţional, un fel de ciudăţenie de bîlci. El se folosi imediat de această situaţie ca într-un fel să se răzbune pe el însuşi. Deci, mai întîi, va stîrni stupefacţie, indignare, nedumerire; toate acele capete găunoase n-au decît să-şi piardă pămîntul de sub picioare. Să-l asculte numai încordaţi şi curioşi. Cu atît mai bine!

Pe la mijlocul lui decembrie, la o întîlnire literară, în timp ce unul dintre sonetiştii cercului, plictisea pe cei prezenţi cu recitările sale fade, Rimbaud începu să mormăie răuvoitor. Pînă cînd va asculta prostiile astea! Şi începu, cu voce tare, să adauge fiecărui vers cîte o expresie pipărată... Pînă cînd unul din cei prezenţi se indignă şi-i strigă:

– Taci-ţi gura, mucosule! Sau îţi rup urechile.

Rimbaud se sculă furios, luă bastonaşul lui Verlaine şi se repezi la cel care-l provocă. Cei prezenţi abia reuşiră să-l oprească...

Unul cîte unul „protectorii" săi se transformară în duşmani. Singurul prieten îi rămăsese doar Verlaine. El îi luă o cameră şi luă asupra sa răspunderea întregii „administraţii" a tînărului său prieten. Lumea începu să şuşotească...

VEŞNICUL ÎNSINGURAT

Care au fost relaţiile dintre cei doi poeţi, cei mai de seamă, de fapt, din acea perioadă a poeziei franceze! Este inutil să ne lansăm în tot felul de ipoteze. Se ştie esenţialul: pentru Rimbaud această legătură a constituit un mare experiment. De asemenea, este clar că asupra „sărmanului Lelian" poetul nostru a avut o mare influenţă. Dar este atît de ciudat oare că a avut o influenţă atît de mare asupra sensibilităţii excesive a lui Verlaine, cînd, după ani de zile, Rimbaud va influenţa cu viaţa şi opera sa generaţii întregi de poeţi? „Vraja" sub care trăia Verlaine, cobai în mîinile unui experimentator „vizionar", era o condiţie **sine qua non** pentru acest „fiu al Soarelui" pentru a se elibera de cătuşele inumane ale civilizaţiei burgheze.

Nu trebuie să se uite că Rimbaud rămîne un mare însingurat. A-şi crea măcar un singur „însoţitor" înseamnă a cîştiga o mare bătălie, a dovedi posibilităţile **schimbării vieţii,** nu numai în el, ci şi în afara lui: a ajunge la **posesia adevărului** nu numai într-un **singur suflet şi trup.**

Iată un fragment din „Iluminări" (Haimanale) unde poetul vorbeşte de legătura sa cu Verlaine, şi în care se observă încercarea lui de a călî slăbiciunea prietenului său:

„Frate vrednic de milă! Cîte nopţi cumplite de veghe i-am datorat! „Nu pornisem cu destulă-nsufleţire pentru-asemenea treabă. Nesocotisem în chip viclean neputinţa lui... (...) Într-adevăr cu toată sinceritatea cugetului meu, îmi luasem sarcina să-l readuc la starea cea dintîi de fiu al Soarelui. – şi rătăceam amîndoi, hrănindu-ne cu vinul peşterilor şi cu pesmeţii drumului, căci eu am grăbit să descopăr şi locul şi formula".

(Va urma)

aniversări

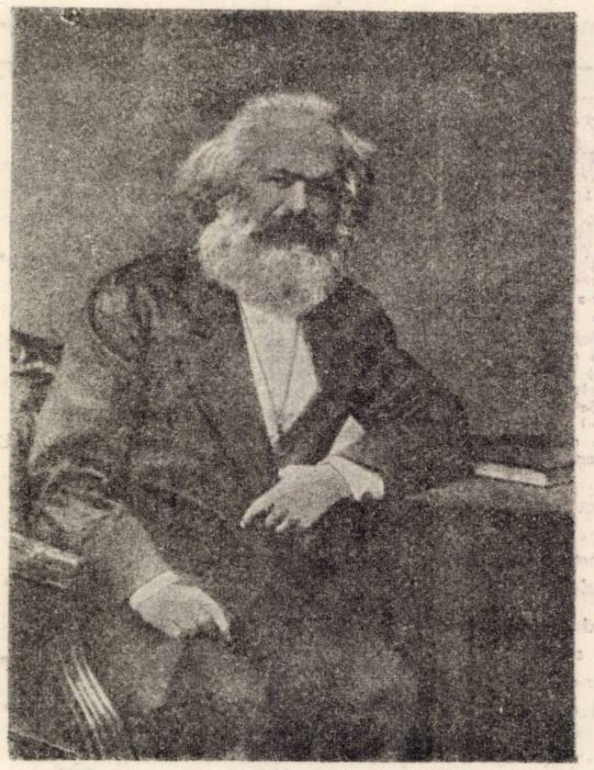

125 de ani

MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST

Răspîndirea și influența lui asupra mișcării muncitorești din Banat

Istoricul răspîndirii și insușirii ideilor marxiste în țara noastră este strins legat de evoluția mișcării muncitorești, de procesul ei de maturizare politică și ideologică. Această corelație se manifestă și în procesul de formare și dezvoltare a mișcării proletare din Banat.

In anul revoluționar 1848 cind la Londra vede lumina tiparului „Manifestul Partidului Comunist" elaborat de Marx si Engels si în Banat era in curs de constituire proletariatul industrial, clasa căreia se adresa vibranta si elocventa chemare la luptă a intemeietorilor socialismului stiințific. La Timisoara, Lugoi, Resita, Bocsa si in alte centre industriale, muncitorii s-au incadrat în rindurile participantilor la revoluție sprijinind lupta de eliberare națională și socială. Dar muncitorii nu acționau încă sub steag propriu căci nu aveau încă o constiință de clasă clar conturată. In această fază, muncitorii au combătut — după cum au remarcat Marx și Engels — nu pe dușmanul lor de clasă burghezia, ci pe dusmanii dușmanilor lor, absolutismul monarhic, pe mosieri și alte forțe ultrareacționare. Era și aceasta o luptă necesară dar nu era încă acțiunea politică proprie a clasei muncitoare.

Constituirea la 30 septembrie 1851 la Timisoara a primei asociatii de ajutor reciproc a tipografilor a insemnat trecerea muncitorilor la propria lor organizare. De la această formă modestă de organizare cuprinzînd inițial numai 30 de persoane, muncitorii vor trece treptat la forme superioare de unire și de luptă. Ridicarea muncitorilor la un nivel mai avansat de organizare se află in strînsă legătură cu inceputul procesului de pătrundere a ideilor socialismului științific în Banat.

Mișcarea muncitorească din țara noastră s-a dezvoltat încă de la inceput, ca o parte componentă și organică a miscării muncitorești internaționale. Acest fapt ii va permite să-și insusească rapid cele mai avansate idei și forme de organizare ale proletariatului din Europa. La numai 4 ani după crearea Internaționalei I de către Marx, in anul 1868 a luat ființă la Timișoara prima organizație politică proletară aflată sub influenta ei ideologică.

Noua organizație, numită Asociația generală a muncitorilor care avea in frunte pe Carol Farkas și Gheorghe Ungureanu număra in aprilie 1869 peste 1.000 de membri. Ea reunea muncitori români, maghiari, germani și sîrbi avind cele mai variate pofesii.

Conducătorii Asociației generale a muncitorilor din Timisoara aveau legături cu Internationala I-a. În anul 1869 a luat ființă în metropola Banatului o secție a Internationalei care va primi mai multe colete cu literatură socialistă editată peste hotare. Printre lucrările sosite în anul 1869 la Timișoara pe adresa lui Carol Farkas conducătorul secției bănățene a Internaționalei se afla si „Manifestul Partidului Comunist", „Procesul comunistilor de la Colonia" și alte opere ale lui Marx și Engels.

Activitatea Asociației generale a muncitorilor și a secției din Timișoara a Internaționalei a decurs în condițiile unei prigoane neincetate din partea autorităților. Deseori erau confiscate coletele cu cărți și periodice socialiste sosite pe adresa asociației. Insuși Carol Farkas a fost nevoit să părăsească Timișoara în cursul anului 1869 dar activitatea de difuzare a ideilor inaintate și de organizare a muncitorilor a continuat sub conducerea lui Gheorghe Ungureanu.

Intr-un raport al autorităților burghezo-moșierești datat 27 octombrie 1871 se recunoștea: „Internaționala a pătruns adinc și la Timisoara, in numeroasa muncitorime din acest oraș, cit și printre lucrătorii săraci care muncesc în centrele miniere apropiate Anina și Reșița". (Citat după A. Deac „Internaționala întii și România" E. P. 1964, p. 109).

După infrîngerea Comunei din Paris, in anul 1872 s-a înscenat un proces conducătorilor Asociației generale a muncitorilor și organizația a fost interzisă. Dar muncitorii au constituit noi forme de asociere prin care au continuat lupta. La Reșița a luat ființă o asociație de autoeducare a muncitorilor condusă de I. Brodnianski care in 1871 participase la activitatea Comunei din Paris. La Timișoara s-a constituit în septembrie 1873 o filială a casei cercuale care a reunit numeroși activiști ai mișcării muncitorești. Peste trei ani un grup alcătuit din 14 muncitori inaintați a constituit un comitet care difuza la Timișoara gazeta socialistă „Arbeiter Wochenchronik" redactată la Budapesta de Leo Frankel, adept și colaborator al lui Karl Marx.

In deceniul următor, mişcarea muncitorească din Banat a înregistrat noi progrese. Sub conducerea lui Gheorghe Ungureanu și Robert Blum se țineau periodic la Timișoara întruniri muncitorești în care se dezbăteau obiectivele luptei și se propagau ideile socialismului științific. Această activitate a pregătit condițiile pentru crearea în 1890 a unor organizații social-democrate in toate centrele industriale ale regiunii.

Editarea gazetelor socialiste „Kozjölet" (Arad 1891), „Volkswille" (Timișoara 1893), „Votul poporului" (Timișoara 1903), „Adevărul" (Budapesta-Lugoj 1903), „Muncitorul român" (Budapesta-Timișoara 1907) și a altora a permis lărgirea difuzării ideilor revoluționare marxiste printre muncitori. Lucrările lui Marx și Engels, printre care un loc de frunte il ocupa „Manifestul Partidului Comunist" cunosc o răspîndire tot mai largă in limbile română, maghiară și germană.

Pătrunderea adîncă a ideilor marxiste în mișcarea muncitoarească a dus la ridicarea ei pe o treaptă superioară. În anii 1905–1907, 1910–1912 muncitorimea bănățeană participă la mari acțiuni politice inclusiv la mai multe greve generale.

În anii primului război mondial s-a produs o ascuțire fără precedent a contradicțiilor sociale și naționale. Energia revoluționară a muncitorilor bănățeni se declanșează la 31 octombrie 1918. Ieșind pe străzile Timișoarei sub conducerea socialiștilor, muncitorii înlătură autoritățile austro-ungare și instituie noi organe la a căror conducere participă direct. Mișcarea muncitorească a adus o contribuție însemnată la unirea Banatului cu România, năzuință seculară a maselor populare.

Dezvoltarea furtunoasă a mișcării proletare în anii de avînt revoluționar 1918–1920 a fost sprijinită în Banat de gazete ca: „Înainte", „Arbeiter Zeitung", „Munkáslap" și altele, in coloanele cărora erau dezbătute sarcinile actuale ale mișcării muncitorești. Ideile revoluționare ale „Manifestului Partidului Comunist" dezvoltate în mod creator de V. I. Lenin, expuse în articole scrise de comuniști bănățeni au contribuit la desfășurarea procesului istoric de clarificare ideologică și politică printre muncitori, la pregătirea condițiilor necesare creării Partidului Comunist Român.

Crearea Partidului Comunist Român în anul 1921 a asigurat ridicarea pe o treaptă superioară a luptei revoluționare a oamenilor muncii din țara noastră. Pregătind clasa muncitoare pentru doborirea de la putere a claselor exploatatoare, partidul comunist a știut să îmbine conducerea concretă a oamenilor muncii în acțiuni de luptă revoluționară cu înarmarea lor teoretică cu învățătura marxist-leninistă.

Incepînd cu anul 1924 au funcționat la Timișoara și în alte centre industriale ale Banatului cursuri și cercuri de studiu ale operelor lui Marx, Engels și Lenin, precum și ale documentelor P. C. R. Sub conducerea unor propagandiști temeinic pregătiți cum au fost dr. Marcel Juhl, ucis mai tîrziu de fasciști, Iuliu Dascal, Iosif Ardeleanu, Árpád Leyritz, dr. Iosif Bogdan, Ladislau Bányai, Ion Gheorghe Cimponeriu, Valeriu Novacu s-au ținut sistematic prelegeri de socialism științific, s-au editat periodice și broșuri care au contribuit la educarea unui mare număr de muncitori, funcționari și intelectuali.

În anul 1925 s-a inaugurat la Timișoara căminul muncitoresc clădit din banii strînși de muncitori, cărămidă cu cărămidă. Aflat sub egida Sindicatelor Unitare care erau îndrumate de P. C. R., căminul muncitoresc prin activitățile sale culturale și educative multilaterale a jucat un rol însemnat în dezvoltarea mișcării muncitorești. Biblioteca căminului care în ianuarie 1928 număra 12.000 de volume, cuprindea pe lingă literatura beletristică progresistă și principalele opere ale clasicilor marxism-leninismului. Dintr-un catalog tipărit care s-a păstrat, rezultă că biblioteca avea din „Manifestul Partidului Comunist" 9 exemplare editate în limba română, 4 în limba maghiară și 2 în limba germană.

După închiderea samavolnică de către autoritățile burghezo-moșierești a căminului muncitoresc la 7 aprilie 1929 opera de instruire și educare revoluționară a muncitorilor din Timișoara a continuat sub noi forme. Această sarcină se realiza utilizîndu-se atit unele posibilități legale oferite de sindicate cît și prin construirea unor cercuri de studiu ce activau ilegal. Opera nemuritoare a lui Marx și Engels „Manifestul Partidului Comunist" continua să fie larg studiată de muncitori și intelectuali. Din documente păstrate rezultă că această lucrare era studiată în cadrul unui seminar marxist organizat de P. C. R. și de un grup de studenți de la Politehnica din Timișoara în anii deceniului al IV-lea.

Comuniștii au știut să asigure studiul marxismului in cele mai grele condiții chiar și în închisori, ca la Doftana, Mislea, precum și în penitenciarele din Lugoj, Caransebeș, Aiud și altele.

Studierea operelor marxiste, printre care și a „Manifestului Partidului Comunist" a insuflat militanților revoluționari o încredere de nezdruncinat în victoria lor finală asupra burgheziei. Chiar în anii cei mai întunecați ai dictaturii fasciste această încredere în viitor n-a putut fi zdruncinată. Cine citește documentele de partid din această perioadă, gazetele comuniste „Presa liberă", „Apărarea", „Lupta patriotică", „Népszabadság" și altele editate ilegal la Timișoara în anii 1941–1944 rămine profund impresionat de optimismul lucid al comuniștilor români într-o perioadă cînd fascismul stăpînea cea mai mare parte a Europei.

Însușirea creatoare a ideilor revoluționare a marxismului in anii grei ai ilegalității de către numeroase cadre de partid, muncitori și intelectuali a permis partidului să conducă cu succes lupta sa eliberatoare, să asigure triumful ideilor „Manifestului Partidului Comunist" și în patria noastră.

WILLIAM MARIN

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația — Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

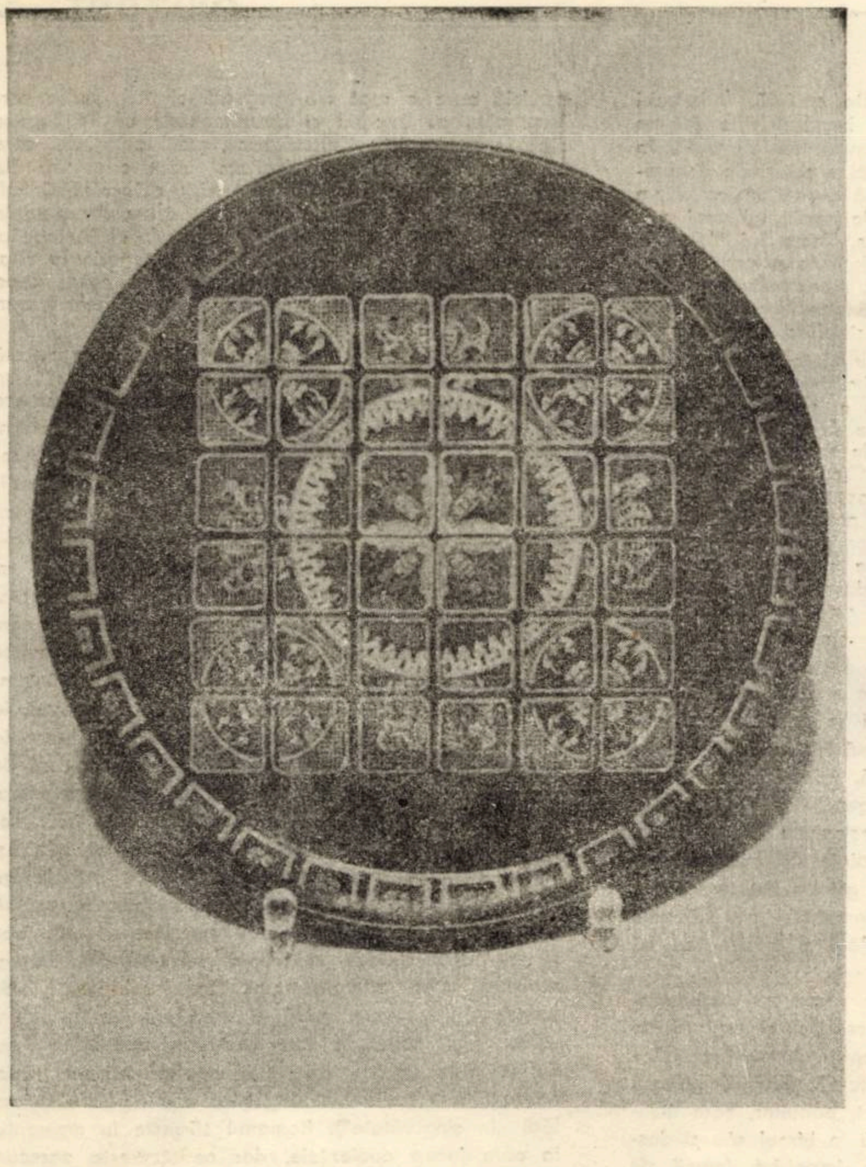

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 22 MARTIE ● 1973 ● NR. 12 (265) ● 12 PAG. 1 LEU

Un important eveniment

din istoria mișcării revoluționare din România

Aniversarea a 80 de ani de la crearea primului partid al clasei muncitoare din România – în contextul contemporan al efortului făcut de poporul român pentru construirea societății socialiste multilateral dezvoltate – are o semnificație deosebită : **80 de ani în care forțele revoluționare, democrate conduse de partidul clasei muncitoare au reușit să revoluționeze societatea românească punîndu-i un fundament solid și trainic : socialismul.**

Acest lucru a fost posibil datorită procesului continuu de maturizare ideologică și politică a clasei muncitoare, de organizare în forme tot mai superioare. Este un merit al ei, faptul că în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, deși se găsea într-un stadiu timpuriu de dezvoltare, a reușit totuși să-și creeze propriile sale organizații și să ia marxismul drept bază a activității sale ideologice și politice.

Un rol deosebit de important în ridicarea mișcării muncitorești din România la nivelul sarcinilor ce-i reveneau în a doua jumătate a secolului al XIX-lea l-a avut răspîndirea marxismului. Este deosebit de important faptul că răspîndirea marxismului în România nu s-a redus doar la procesul de traducere, tipărire și difuzare a unor lucrări ale lui Marx și Engels sau a unor broșuri, **ci în fundamentarea teoretică marxistă a mișcării socialiste românești.** Aceasta a făcut ca mișcarea muncitorească din România să părăsească treptat ideile socialismului utopic și să se situeze tot mai mult pe pozițiile socialismului științific.

O contribuție de prim ordin la răspîndirea marxismului în țara noastră, la formarea conștiinței de clasă și maturizarea politică a proletariatului au adus-o publicațiile socialiste – „Contemporanul", „Revista socială", „Critica socială", precum și unele studii originale ale gînditorilor români. Este important de reținut că unele publicații și studii ale socialiștilor români au ajuns pe masa de lucru a lui Engels Este cunoscută scrisoarea acestuia adresată, în 1888, socialistului român Ioan Nădejde în care, alături de unele considerații în problemele politicii externe și ale situației internaționale a României, Friedrich Engels aprecia poziția marxistă a socialiștilor români.

Începînd cu anul 1890, lupta clasei muncitoare pentru crearea primului său partid ajunge într-o nouă etapă, hotărîtoare. În presa muncitorească și socialistă, în adunările organizațiilor muncitorești, la manifestații, se punea tot mai mult problema creării partidului muncitorilor.

În această efervescență revoluționară iau ființă, la București, și în alte centre din țară, Cluburi muncitorești. Comitetele executive ale acestor cluburi s-au preocupat îndeaproape de problema organizării și desfășurării lucrărilor primului congres al P.S.D.M.R. Timp de un an de zile, în ziarele și

GH. OANCEA

(Continuare în pag. a 4-a)

convorbiri

TEODOR MAZILU :

„Opera de creație este și un act de curaj"

– Cu ce sentiment ați debutat ?

– Debutul meu nu a fost dificil. Amintiri demne de reținut le am nu în legătură cu debutul editorial, ci cu hotărîrea de a fi scriitor... Pînă atunci eram într-o stare de totală nedumerire și eram intimidat de clișeele care mi se impuneau ca literatură. Aveam sentimentul că poate greșesc, iar cei în care credeam eu – marii clasici ai literaturii – n-aveau cum să mă ajute. Atunci, într-o duminică ploioasă, cuprins de această neliniște și dornic de a mă confrunta cu mine însumi am scris trei schițe (primele din viața mea), pe nerăsuflate, într-o singură zi. **Înainte de a scrie literatură e nevoie să o înțelegi.** Unii debutanți cred că această etapă poate fi sărită, dedicîndu-se literaturii, cu frenezie, înainte de a o înțelege.

– Cînd vă așezați la masa de lucru ?

– Cel mai dificil lucru pentru un scriitor e acela de a ajunge la masa de lucru. De multe ori, după cîte o noapte de insomnie, pagina, în fața lui L. Rebreanu, rămînea albă, totuși. Din punct de vedere al meditației asupra lucrurilor pe care vreau să le scriu, eu lucrez zilnic. De scris, propriu-zis, însă, nu scriu în fiecare zi, deoarece nu am energia și starea necesară creației. Starea de creație e o stare excepțională, în care scriitorul trebuie să fie liber de prejudecăți și mai important, să trăiască viața personajelor. Dificil nu e să scrii. Dificil e să trăiești realitatea ce vrei să o descrii.

– Ce rol credeți că are experiența de viață pentru un scriitor ?

– Experiența de viață e desigur hotărîtoare, dar ea nu e ceva dat o dată pentru totdeauna, nu e o rezervă la care să recurgi atunci cînd te simți sărăcit. În clipa în care oprești acest flux al vieții și confruntarea directă cu viața și te chinui numai să transformi vechi experiențe în metafore, scrisul devine, inevitabil, fragil. Există primejdia ca scriitorul să blocheze experiența vieții și să se ocupe numai de prelucrarea ei artistică. **Scriitorul** nu trebuie să se grăbească în a fi numai artist demiurg, ci **trebuie să-și ia, și mai departe, riscurile și bucuria existenței.** Un exemplu zguduitor e Dostoievski ce nu și-a permis nici o clipă de oboseală, care a ars încontinuu ca o flacără. Cartea lui cea mai bună, „Frații Karamazov", a fost scrisă la 60 de ani.

– Care credeți că e raportul dintre obiectivitatea realității și subiectivitatea scriitorului ?

– Nu văd viața nici în roz și nici în negru, ci mă străduiesc, pe măsura sensibilității mele, să o văd așa cum e ea. Scriitorul nu poate impune obiectivitatea realității subiectivității lui. Au fost desigur și asemenea genuri de scriitori, dar ei sînt mai mult cazuri decît scriitori propriu-zis. **Pe de altă parte, între subiectivitatea marelui artist și obiectivitatea lumii nu există o contradicție.** Întrucît adevărata existență nu poate fi imitată, Eminescu, Shakespeare, Tolstoi nici nu pot fi imitați. Se poate imita stilul unor scriitori, dar marii artiști nici nu au stil.

– Ați scris cu succes proză, piese de teatru, scenariu de film, eseuri filozofice și... poezii. Care din aceste genuri le iubiți mai mult ?

– Cred că vocațiile mele sînt egale în toate direcțiile. De pildă, am început să scriu poezie la 40 de ani, fără ca pînă atunci să fi avut vreun vers pe conștiință. Iubesc mult poezia, deoarece la ea am ajuns cel mai greu **Eu mă aplec spre genuri diferite în funcție de starea afectivă în care mă aflu.** Am zile poetice cînd n-aș putea scrie un rînd de proză, iar în zilele de proză, poezia sau teatrul se îndepărtează de mine. Sînt zile în care viața prea agitată a personajelor mă obosește ; încerc să văd dincolo dezbaterea lor, atunci scriu eseuri filozofice, pe care le-am publicat, de exemplu, în „Ipocrizia disperării". Acum, de pildă, am o stare de roman. Nu-mi place să fiu considerat dramaturg sau poet sau romancier, deoarece sînt un om care se exprimă prin cuvînt, așa cum pictorul se exprimă prin culoare.

VIRGIL OANCEA

(Continuare în pag. a 9-a)

CRONICA LITERARA

Platon Pardău:

„ORE DE DIMINEAȚĂ"

(Ed. Cartea Românească, 1972)

Ore de dimineață (Editura Cartea Românească, 1972) se numără printre tot mai numeroasele romane, cu deosebire ale acestui an, care redescoperă o calitate fundamentală a epicii :**verosimilitatea,** puterea de convingere a faptelor, el caută tonul de mare autenticitate a unor fapte de viață ce sînt incitante nu prin spectaculozitatea lor, valoarea lor de excepție, ci pur și simplu prin faptul că au devenit de acum **obișnuite,** că fac parte din existența noastră cotidiană. Autorul avansează și sub raport **tematic,** abordînd sistematic un domeniu al acțiunii sociale și politice, reflectat fragmentar și destul de timid pînă acum, cel al vieții de partid. Romanul dezvăluie o cunoaștere surprinzătoare a mecanismelor interioare ale vieții politice, dar dorința de cuprindere este prea mare, depășind resursele epice ale autorului, copleșindu-l cu bogăția materialului faptic. Redescoperirea masivă a realității, recuperarea principială a unor vaste porțiuni din existența noastră socială și politică, nu este însă dusă mai departe spre un proces firesc de **interpretare** filozofică și artistică. **Ore de dimineață** este mai mult un roman-documentar și prea puțin o carte de reflecție, deși **premisa epică,** deosebit de interesantă, ar fi obligat la o folosire mai sistematică a meditației politice.

Coordonatele acestui grafic, liniile de tensiune, sînt destinele „paralele" ale unor indivizi, majoritatea foști sau actuali activiști, reuniți în același loc pentru a împărți sau primi dreptatea. Întreg romanul este o alternanță de biografii individuale ce se dezvăluie treptat, dramatic, cu puncte de suspensie și reveniri spectaculoase. Cum personajele sînt numeroase autorul este pîndit totuși de primejdia monotoniei în felul cum își „prezintă" destinele, procedeele de care dispune nefiind prea variate (doar spre sfîrșit încearcă să acorde unuia dintre eroi calitatea de „raisonneur", punîndu-l să provoace „mărturisirile" celorlalți) fiecare personaj urmînd același proces stereotip al rememorării sau povestirii „cazului" său, supunîndu-se, ca și eroul lui Romulus Guga, unui ceas al „bilanțului". De asemenea trebuie remarcat rigorismul demonstratic, prea **schematic,** al scriitorulu care face din aceste destine niște destine **exemplare,** reprezentative pentru un mediu sau mentalitate socială. Îndeosebi spre sfîrșitul romanului, autorul îngrămădește într-un spațiu redus un număr impresionant de biografii, în dorința secretă de a nu scăpa nici o categorie de probleme. Fiecare capitol ajunge să constituie astfel un **roman virtual,** nedezvoltat pînă la capăt, al unui mediu (colectiva lui Filip Boancheș, uzina lui Valerian, etc.). Uneori valoarea de exemplaritate a acestor biografii este fixată prea metaforic. Bunăoară Paul, fost activist U.T.C., înlăturat din partid pentru că se opusese unor metode abuzive de stabilire a cotelor în anii colectivizării, este un ins cu viața fracționată în două (în dimineața respectivă împlinește 32 de ani) prilej de a face o retrospectivă a primei jumătăți și a descoperi în ea „încăpățînarea de a se ști în evoluție, chiar dacă unitatea lui de măsură nu fusese întotdeauna în deplin acord cu a altora". O biografie similară are Damian, actual activist, stăpînit în aceeași măsură de „gustul prefacerii, al participării la schimbările care se porniseră de pretutindeni", ca și generația dinaintea sa, dar amenințat cu eliberarea sa din activitate datorită unui amănunt biografic interpretat tendențios de șeful colegiului, Calomfirescu. Amîndurora li se opune Sid, pasivul prin excelență, „un copil mare, blajin și miop, tare miop", turnat într-o formă în care a rămas astfel, care, în urma unei nedreptăți care i se face se cufundă într-o abulie fără ieșire. În ultimă instanță miopia sa progresivă este o **miopie socială,** refuzul de a fi mai mult decît un martor pasiv, „legat la ochi". Celelalte personaje reunite în sala de așteptare (semnificativ, un student, un preot, un președinte de colectivă, un fost secretar de patrid, etc.) își găsesc fiecare un loc potrivit pe scara aproape matematică ce măsoară distanța între „activismul" lui Paul și pasivitatea lui Sid.

Un gup aparte de personaje, poate cel mai spectaculos, îl alcătuiesc cei cîțiva membri ai regiunii de partid care sînt responsabili pentru dramele patetice ale eroilor din „sala de așteptare": Rialski, adjunct la secția de propagandă, violent, bănuitor, care instituie o perpetuă stare de alarmă în biroul său și deschide o anchetă polițienească împotriva femeii de serviciu care a rupt din greșeală sigiliul de la sertarul său, cu bucuria și „sentimentul că își începe ziua în mod util" ; Calomfirescu, șeful colegiului care își construiește cu meticulozitate rece capetele de acuzație împotriva subalternilor săi; colonelul Cavafi care păcătuiește de exces de zel într-un domeniu în care se lucrează cu destine omenești, abilitatea lui constînd „în a opera treceri dintr-o categorie în alta, de a menține un echivoc asupra poziției cuiva, ceea ce era dificil, dacă nu imposibil, în cazul unor lucruri clare".

Așadar fiecare dintre aceste biografii reprezintă transcrierea destul de coerentă a unor „cazuri", un fel de **fișe** caracterologice ce conțin datele necesare identificării tipului social. Istoria se face cu oameni vii, nu cu matematica vulgară a unor dogmatici precum Calomfirescu care „parcelează conștiința" politică, opunînd rațiuni „superioare", fatidice, existenței individuale.

Cea mai semnificativă experiență în această ordine de idei este aceea a lui Vîrlan, primul secretar al regiunii de partid ; biografia sa („umanizată" cam convențional, prin căutarea ostentativă a unor puncte de slăbiciune „omenească", de pildă firea sa intempestivă, brutalitatea pe care o manifestă uneori în relațiile sale cu cei apropiați) se precipită brusc în momentul cînd unul din fiii săi este amenințat să fie tras la răspundere pentru curajul de a-și fi exprimat pînă la capăt o opinie. Vîrlan, omul care a trăit mereu sub imperiul deciziilor tranșante, a lui „da" și „nu", neglijînd nuanțele, descoperă cu surprindere că în timp ce el s-a obișnuit să accepte compromisuri și adevăruri **relative,** alții au început din nou să se bată pentru adevăruri **absolute.** Întreg romanul este structurat în jurul „sălii de așteptare", realitate fizică și metaforă fundamentală (chiar dacă sensul ei este cam vag, metafizic : Paul definește la un moment dat condiția tuturor celor adunați în acest loc strategic ca o condiție a așteptării „în singurătate"). Romanul sfîrșește în momentul în care încep audiențele, dar nedumerește oarecum faptul că această metaforă obligă personajele la o atitudine destul de inconsistentă, de **așteptare pasivă,** premisa romanului dovedindu-se așadar prea neîncăpătoare pentru realitatea generoasă a personajelor sale.

MARCEL POP CORNIȘ

Dan Verona:

„NOPȚILE MIGRATOARE"

(Editura Cartea Românească 1972)

Prezent în diverse publicații literare cu versuri care au atras, pe bună dreptate atenția, Dan Verona face cu acest volum dovada unei înzestrări poetice ieșite din comun. Atît în generosul său **Cuvînt înainte** cît și cu un prilej anterior, Alexandru Paleologu apropie poezia lui Dan Verona de creația lui Hölderlin, ambii fiind animați, susține criticul, de „nostalgia unei Grecii ideale". O asemenea aspirație există, într-adevăr, în aceste poeme, peste care cade în permanență umbra lui Orfeu.

Cu greu s-ar putea stabili o ierarhie între cele unsprezece imnuri, toate angrenîndu-se, la fel de necesare, într-o largă orație orfică. Această zăbovire pe marginea neantului, încercînd a-i surprinde tainele și a-i opune, cu înverșunare, „cîntecul", ne amintește de Rilke (ne limităm la similitudinea obsesiilor), el însuși poet de filiație hölderlineană. Oricum, Dan Verona se numără printre acei poeți pentru care poezia nu este neapărat creație în sine ci are menirea de a salva creația. El nu dă formă unei lumi interioare doar pentru a-i afirma prezența ; convingerea sa este că, odată fixate în cuvînt, lucrurile nu mai alunecă „dincolo" sau, pierdute fiind, pot fi recîștigate. O astfel de poezie este, în egală măsură, plîngere, act inițiatic și artă poetică.

Refuzînd morbidul, isteriile existențiale și lamentările jenante, „nopțile" lui Dan Verona se convertesc, în final, în imnuri închinate vieții și artei. Frumusețea lor gravă se sprijină pe dramatica și mereu echilibrata încleștare dintre Eros și Thanatos. Cele unsprezece trepte ale cărții îl duc pe poet de la momentul păstrării în propria existență pînă la cel în care capătă convingerea puterii sale (ca purtător al „lirei") de a se opune morții. Orfismul lui Dan Verona are o coloratură aparte, poetul simțindu-se, în prelungirea unui erotism abstract, nu un logodnic ci un fiu abandonat prea devreme. **Mama** (ființa și metafora centrală a cărții) pare a fi cea mereu căutată : **La răscruce abia se-nchegau corzile lirei / Și tu te-ai retras lăsîndu-mă singur.**

Centrul cărții și culmea ei artistică este **Imnul orfic,** care ar trebui citat în întregime. Întoarcerea femeii, mamă și iubită totodată, este zugrăvită cu o izbitoare plasticitate, pe un fundal de „lumen purum": **Acum, / Întinzînd mîna / Genunea se umple de viespi. Rîuri ocrotite / De fluturi, așteptînd-o pe ea... // Iată ea vine ținîndu-se de aer numai cu / Pleoapele, ea vine cu părul blond pieptănat / Asemeni fecioarelor antice. Mama** este o **Euridice, o mireasă, astfel încît poetul, dintr-o acută nevoie de puritate, caută asceza tîrzie** a lui Oedip **(Privirea lui Oedip).** Poezia însăși nu este altceva decît claustrare, asceză, elanul erotic consumîndu-se în însoțirea prin cîntec : **Oh, lira-i mamă dulce și soră și iubită... / Murind pe liră te întorci la matcă / La sîn vegheat de veșnice lumini. // Și cîntecu-i suprema libertate.**

Desprinderea de **mamă** echivalează, pe de altă parte, cu pierderea, cu uitarea misterelor profunde ale genezei. Senzația că în memoria noastră s-au estompat amintiri de dinainte de a fi, aici își află înțelesul. Rostul poetului este, deci, și acela de a ne lumina începutul, dezvăluind firul continuu al existenței : **Abia ne naștem și începe refluxul / Și uităm înțelesul celor ce zac îngropate / Sub frunte... / Ar trebui să ne Reamintească cineva / Și cine să ne reamintească dacă nu poetul ?**

Dan Verona este un poet de tip heracliteean, care reține, mai cu seamă, fața schimbătoare a lumii **(De două ori nicicînd / Nu voi vedea același lucru),** punctîndu-și, din cînd în cînd, contemplarea cu imagini admirabile : **În pieptul poetului / Izvoarele plîng ca mormintele într-o biserică / și pasărea trece prin ou ca o frunză / Ce taie infernul ; Iată ochii mei / Ca două candele într-un ținut / Fără margini.**

Poemele păstrează în cuprinsul volumului aceeași organizare : un amplu comentariu prevestitor, o culme a încordării și o destindere, ca o renunțare, dar și ca o soluție, găsită în trecerea spre cîntec, în apologia **lirei.** În curgerea domoală a textului se înscriu, dintr-odată, pasaje puternic cabrate, evitînd exprimarea învăluită și dînd, în cîteva secvențe, cheia și nucleul emoțional al poemului (de pildă, **Elegia supremă,** p. 77). Pasajele „comunicative" sînt precedate și urmate de acel peisaj în care, confundîndu-se, pierind, lucrurile se pregătesc să fie salvate. Tablourile care împresoară ideea centrală realizează adevărate viziuni. E o permanentă naștere, nuntă și moarte, o germinație, o unire și o stingere fără oprire.

Avem a face cu un volum crescut din emoții eterne, care își găsesc la Dan Verona o rezonanță în mare parte de neconfundat. Este, pentru noi cel puțin, semnul unui talent deosebit, pe care îl întîmpinăm cu încredere și cu bucurie.

EUGEN DORCESCU

---

aniversări

Al. Popescu-Negură la 80 de ani

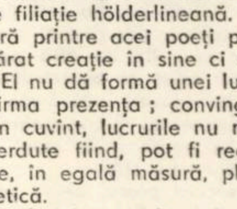

La cei 80 de ani ai săi, înscriși pe răbojul vieții odată cu echinocțiul acestei primăveri poetul Al. Popescu-Negură pare el însuși un vers prelung și frumos desprins dintr-o epopee elină în care se vestește izbînda învingătorului. Pentru că, în cele din urmă, de izbîndă e vorba. „Toată viața lui — spune regretatul Victor Eftimiu în cuvîntul introductiv la volumul antologic „Ecoul tăcerii", Negură a trăit robind la înalta noastră Doamnă : poezia". A fost o luptă acerbă și plină de sacrificii, o luptă nu atît cu împotrivirea cuvintelor, cît și cu scoaterea adevărului la lumină, și nu odată cu neînțelegerea oamenilor. Același autor al „Cocoșului negru" ni-l caracterizează pe Negură spunînd : „în scrisul acestui gazetar și bard inspirat, cîntăreț al Transilvaniei, călcînd cu dîrzenie pe urmele lui Octavian Goga... au răsunat durerile Ardealului și a căpătat grai mînia românească din anii cei negri".

Noi cei cîțiva scriitori mai tineri care am stat un timp la Arad în preajma lui, așa îl cunoaștem pe poetul Negură : un om sensibil și drept, inflexibil în convingerile sale literare sau de alt ordin, un suflet ales, a cărui cotă de generozitate numai spiritele rare pot s-o atingă.

Vocea lui, departe de orice simulacru și poză, căpăta atunci inflexiuni și tonuri neașteptate ca în fața marilor revelații. Era implacabil cu impostura, cu atalentul; causticitatea ironiei sale se manifesta tranșant, pe loc. Cei care îl cunosc cît de cît, care au participat cu el la șezători sau la cenaclu știu că Negură este departe de a fi un orator desăvîrșit. Dar numai din cîteva cuvinte știa să pună diagnosticul irevocabil cînd era vorba de existența sau numai de iluzia talentului. Sărutul său părintesc, așternut, blînd, după ședințele cenaclului pe fruntea celui bănuit de har, n-a dat greș decît în puține cazuri. Pe unii dintre tinerii de atunci, astăzi membri ai breslei noastre scriitoricești, cu nu știu cîte volume publicate, i-a găzduit în locuința dumisale, le-a îndrumat pașii dintîi, i-a hrănit cu pîinea sa, care în acei ani nu era nici albă, nici din cale afară de îmbelșugată.

Fișa bibliografică a poetului octogenar numără relativ puține cărți tipărite : doar șase, ultima dintre ele fiind „Ecoul tăcerii", apărută la Editura Minerva în 1972. Un alt volum așteaptă să vadă în curînd lumina tiparului. Dar poetul Negură tipărește de fiecare dată cînd apar cărțile noastre, ale celor care îl iubim și-i purtăm recunoștință, care îi dorim viață lungă și sănătate pentru hrana sufletească dată la timp potrivit.

DIM. RACHICI

document

Ion Zaicu către Coriolan Brediceanu

Datele cu totul succinte privitoare la viaţa şi opera pictorului Ion Zaicu şi de asemenea articolele sumare care se pot cita la bibliografia acestui contemporan al lui G. Demetrescu Mirea, al caricaturistului Constantin Jiquide şi al coloristului de remarcabil temperament Ştefan Luchian, ne-au îndemnat să facem mai larg cunoscută o epistolă a pictorului realist Ion Zaicu, document care punctează un fapt important al vieţii şi corierei sale artistice.

Stimate Domnule Brediceanu,

Scuzaţi-mă că vin dabia astăzi a-mi esprima şi în cuvinte adînca mea recunoştinţă ce o am faţă de D-voastră (dar am fost foarte împedecat din cauza ocupaţiunii mele acum la finea anului şcolastic).

Terminînd studiul meu la Viena, mi s-a dat posibilitatea de a-mi crea un fundament bine zidit pentru realizarea idealurilor mele pe terenul artei, pe care cu trup şi suflet am îmbrăţişat-o. Azi cînd mă aflu pe pragul unei ere noue din viaţa mea, cînd cu o învăpăiată dragoste şi un neobosit zel sînt acum în stare a lucra la realizarea idealurilor mele spre fala naţiunii şi a neamului meu, azi cînd viitorul îmi surîde, vin a vă mulţămi pentru ostenelile avute cu mine în decurs de patru ani, pentru marele sprijin moral şi material.

Cu ajutorul D-voastră mi-a succes să străbat prin spinuri şi stînci acea cale care în întreaga mea viaţă tot visam, şi de a căreia ajungere depindea întreg viitorul meu, cu ajutorul D-voastră sînt azi în stare a face servicii naţiunei noastre lucrînd pe terenul artei mele.

Cun un cuvînt ce sînt acuma şi ce sînt în stare să prestez astăzi, în primă linie D-voastră am să o mulţămesc.

D-zeu să vă răsplătească acest fapt nobil românesc.

Primiţi portretul pe carele am avut onoare a vi-l trimite — ca fructul unei opere săvîrşite de ilustra D-voastră persoană.

Pururea recunoscător vă voi rămînea şi mă voi sili întotdeauna prin năzuinţele şi purtarea mea românească să fiu demn de binefacerile abundante, care un tînăr sărman şi plin de speranţe le-a primit de la marele român D-l Coriolan Brediceanu.

Viena, 9 iunie 1896.

stud. (ent) artă
ION ZAICU

Scrisoarea, care se află în fondurile manuscrise de la Biblioteca Universităţii din Timişoara, va putea constitui o probă necesară pentru identificarea acelui portret al lui C. Brediceanu, dar şi o dovadă a orientării tînărului pictor către subiectele unei tematici realiste.

ION ILIESCU

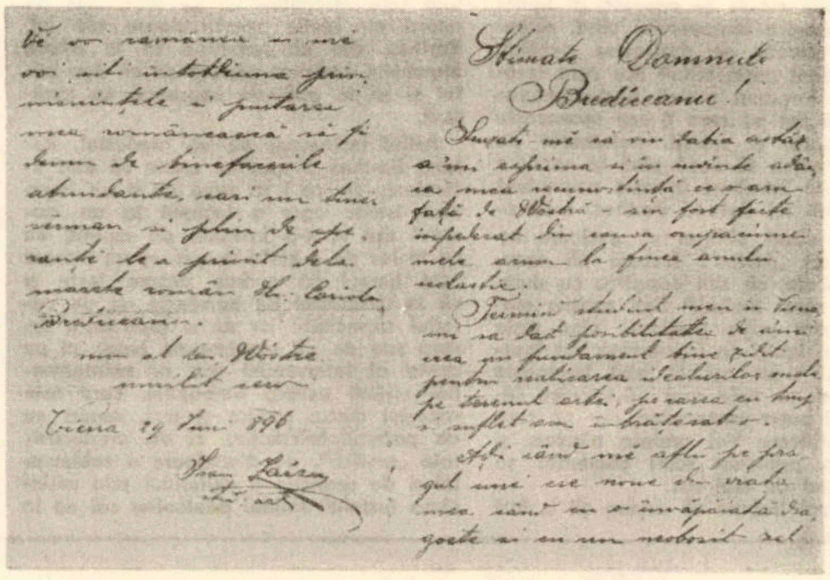

Ancheta orizont

Critică şi actualitate — răspunde Nicolae Manolescu

1. — Ce cărţi de valoare au scăpat din vedere, după Dvs., din atenţia criticii literare ? Ce false valori au fost promovate de critica literară ?

— Recapitulînd, sumar, literatura ultimelor douăsprezece luni (în fapt, ceva mai mult ,aproape un an şi jumătate), constatăm că au scăzut, valoric dar şi cantitativ tocmai genurile aflate de multă vreme în frunte, pe o poziţie ce părea inatacabilă : **poezia şi critica.** În schimb, **proza a crescut, măcar prin preocuparea ei faţă de subiecte actuale, prin realism şi forţă a dezvăluirii,** dacă nu totdeauna şi prin valoare. Ancheta revistei **Orizont** nu ţinteşte, cred, un simplu bilanţ al anului şi de aceea nu voi folosi acest răspuns ca să enumăr autori şi titluri ; voi ilustra tendinţele, aspectele, pe care le cred mai importante, oarecum din punctul de vedere al criticii (pentru că şi întrebările angajează în special critica) şi încheiind cu ea.

În **poezie,** dincolo de toate volumele mai mult sau mai puţin anodine de care sînt pline rafturile librăriilor, este de semnalat absenţa (pentru prima oară în ultimii 8–10 ani) a unor debuturi notabile. Ce debutant îşi va lega numele de anul 1972 ? Poate **Dan Verona,** poate **Radu Anton Roman** poate alţii pe care spiritul meu critic nu e în stare să-i distingă, deocamdată, din masa amorfă de cărţi. Neîndoielnic, poezia tînără stă pe loc, ameninţată de manierism şi epuizare. Din generaţiile mai vechi, **Eugen Jebeleanu** (Hanibal), şi **Zaharia Stancu** (Sabia timpului) au dat, probabil, cărţile lor cele mai bune de pînă acum ; **Nichita Stănescu** (Măreţia frigului) şi **Marin Sorescu** (Suflete, bun la toate) în schimb, pe cele mai proaste. Au atras atenţia criticii **Ion Gheorghe,** (În Megalitice) sînt cîteva poeme originale şi puternice) şi **Adrian Păunescu.** Nu a atras atenţia volumul, remarcabil, al lui **Petre Stoica, Sufletul obiectelor.** Nu s-a scris suficient despre poeţi care şiau publicat antologii şi culegeri din opera proprie poate şi pentru că gestul nu are în unele cazuri semnificaţie prin repetare **(Ştefan Aug. Doinaş),** sau prin lipsă de spirit critic **(Ion Caraion).**

Proza s-a îmbogăţit cu cîteva romane, în genere de nivel mediu, dar avînd toată ambiţia lăudabilă de a trata teme actuale. Romanul social şi politic numără cîteva titluri onorabile în 1972. Însă nivelul „reconstituirii" timpului istoric şi moral rămîne adesea reportericesc şi nu întîmplător paginile cu adevărat durabile sînt de căutat, din nou, în evocarea unui trecut mai mult (Fără vîsle de **Bujor Nedelcovici),** (Patima de **Mircea Micu)** sau mai puţin (Aproape noembrie de **Florin Mugur)** îndepărtat. Primejdia este a ceea ce aş numi superficialitate — curajoasă, fetişizare, adică, a documentului social şi a dezvăluirii. Într-un roman mare, răscolitor, prezentul, istoria imediată, omul contingent trebuiesc să se lase descifrate prin intermediul simbolurilor unei umanităţi esenţiale. Un tratament critic nemeritat a avut ultimul roman al lui **Marin Preda,** Marele singuratic, carte sub nivelul celorlalte ale prozatorului, dar ale cărei vicii de substanţă şi de comupunere au fost trecute sub tăcere.

Nimic de reţinut din critica propriu-zisă. Cele mai interesante apariţii (Radicalitate şi valoare de **Alexandru Ivasiuc** şi Fals tratat despre psihologia succesului de **S. Damian)** nu ţin nici de comentariul de carte, nici de studiul istoriei (speciile privilegiate în anii trecuţi), ceea ce arată că **actualitatea literară se reflectă uneori mai bine în publicistica** ce-şi pune întrebări generale, filosofice sau sociologice, decît în critică.

Profil

Melancolie şi metaforă

Este important de ştiut ce crede despre sine un poet. Afirmîndu-şi singur o anumită identitate (reală sau trucată), el deschide o cale de acces către operă, chiar dacă cea mai dificilă dintre toate. Poate că altele ar fi mai lesnicioase, mai metodice, mai oricum, dar nu ştiu cît de revelatorii. „Eu sînt ambasadorul Melancoliei" — se anunţă ceremonios Mihai Ursachi în volumul de debut **(Inel cu enigmă),** înmînîndu-ne „mult prea duioasele" sale „scrisori de acreditare"! În stare pură, melancolia exclude expresia sonoră ; melancolia este tăcere, o tăcere absolută a inimii şi cugetului, imposibilitatea afectivă de a spune ; o clipă, poetul are această dramatică intuiţie, simplă şi totuşi fără corespondenţe, în cea de **A doua scrisoare,** inexistentă de fapt încropită doar dintr-o... paranteză : „(Fiind scrisă în limba melancolică, cu caractere insesizabile, scrisoarea se adresează numai celor care pricep de la sine această limbă)". „Ambasadorul Melancoliei" — colportor de informaţii privitoare la ceva, menestrel rătăcit în „cetatea Mihnirei" — populează cu himere din real, un spaţiu imaginar. De aici absenţa unei poetici propriu-zise, a unei ordini prestabilite sau acceptate, a unui canon. Aşa se face că o piesă a volumului, intitulată ritos : **Post Scriptum, Transversaliile mari sau cele patru estetici. Poezie pe care a scris-o magistrul Ursachi pe cînd se credea pelican,** de un absurd perfect, şarjă suculentă la adresa grandilocvenţei, nu întruneşte decît două ridicole (voit ridicole !) rînduri : „Un om din Tecuci avea un motor / Dar nu i-a folosit la nimic"... Aşadar este vorba nu de melancolia romanticului devastat de nelinişti plutoniene, neptunice sau uranice, ci de un drapaj conştient asumat pentru punerea în ecuaţie a lumii. „Ambasadorul" trădează curenta melancolie, iar „solia" îi este un joc de rafinament, o „gîlceavă" cu multiple rezonanţe. Locuitorul **Megalopolisului,** neurastenizat, strivit de colosul modern, anihilat,redus la zero de „zumzetul confuz", nu-şi mai distinge glasul, iar straniul grai, salutar, denumit **tăcerea tăcerii,** nu-şi mai are vorbitori („unanim" dar al „nimănuia"). Un melancolic ocoleşte de obicei parabola („vai, vai, ce fruct să fie acesta / cu miezul mai mare decît coaja ?" — **Fructul oprit).** Ipostaza melancolică a omului care se distrează de minune cu sine **(Coliba)** este numai o aparenţă. Miezul poeziei lui Mihai Ursachi trebuie căutat altundeva. Nostalgiile „rătăcitorului prin stele" sînt ale unui sceptic lucid, avid de cuvînt şi nu de tăcere, de mîntuirea printr-un periplu sentimental comentat. **Inelul-juvaer** (monada poetului nostru) — îngemănare triadică a gîndului etern implicat în geometria entropică şi autarhică a cercului, (un fel de Ianus trifrons !), „mister" originar orfic — sugerează logodna cu numele firii. **Melancolia** este pentru Mihai Ursachi doar o **metaforă.** De aici începe **Missa Solemnis...**

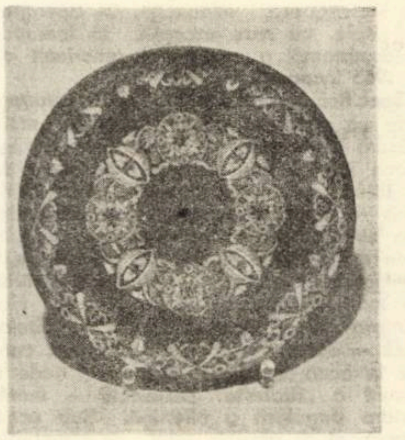

În **Scrisoare pe cochilia melcului Adeodatus,** poetul scrie că nu va mai... scrie tratatul său „Despre flăcări, despre natura, felurile şi dulceaţa lor", întrucît „cine s-ar osteni să-l citească ? / Şi dacă cineva l-ar citi, la ce bun?". Să ne amintim că Bacovia refuzase poezia tot... scriind ! Ciudat, cum un îndrăgostit de existenţă (cu totul altceva şi totuşi din stirpea lui Bacovia !), un hedonist ca Ursachi, chiar dacă palid („serile celea înflăcărate. cînd vîlvătaie, / sufletul nostru ardea, şi din flăcări / se-ntruchipau lumi înalte, mai vii şi mai pure...") înfruntă hazardul comunicării... comunicînd — şansă a naufragiatului în larg, lansînd tîrzii mesaje către ţărmuri iluzorii. Lautréamont „ştia", ca un mare inspirat, că „aneantizarea" îi va fi „completă", creînd tragicele **Cîntece ale lui Maldoror !** Este acesta paradoxul idealist şi naiv al conştiinţelor superioare, cele care duc odiseea umană mai departe, resimţind întreagă frumuseţea aventurii noastre pămîntene. Compunînd **Missa Solemnis,** Ludvig van Beethoven cerea îndurarea dumnezeului din el, se închina sieşi idolatru, tainei din el. Aceasta înseamnă **omul ca măsura a tuturor lucrurilor.** Şi tot astfel trebuie interpretată şi adaptarea motivului pentru poezie, de către tînărul poet ieşean. Divina melodie incantată solemn şi grav **transcendentului care coboară,** originează din om Ora Missei este ora sacrificiului de sine, şi oricînd sacrificiul generos, oficiat cu discreţie, conţine o mistică a sa, impenetrabilă dar sublimă : „el asculta în nemişcare corabia cum cîntă şi aştepta intrarea catapultei / — /. Şi la momentul prevăzut în partitură, măsurile fiind perfecte, ţîşni ca dintr-un tun, năluca albă şi dreaptă, spre cerul violet închis. Apucase bara greutăţii... / — /; întocmai ca halterofilii înţepeniţi pe podium, cu bara deasupra capului, el străbătu adîncul cristalin al lacului glaciar, situat la mare altitudine, înconjurat de conifere". Întregul crug, la ceasul de iluminaţie supremă, cînd are loc şi jertfirea de tot, dormita în somn hipnotic. Comandorul lui Mihai Ursachi este un Zarathustra plecat în munţi, fără întoarcere, cu mult mai romantic, cu o altă înţelepciune. În fond, viziunea poemei titulare, ca şi proiecţiile esenţiale ale volumului **Missa Solemnis,** sînt arhaic-mioritice, aureolate de perspectiva sofianică a orientului european.

Inventivitatea lui Ursachi nu este ieşită din comun, „temele" sînt cîteva numai, multe din repertoriul universal, limbajul, de asemenea, încearcă rar voluptatea demiurgică a cuvîntului, oarecum „apoetic" şi monocrom, lipsit de inedit. Cu toate acestea îl consider pe Mihai Ursachi un poet de mare forţă, din chiar puţinele versuri publicate pînă în prezent. Orizontul său spiritual se conturează fundamental în absolut.

C. COSTIN

Literatura contemporană, o necunoscută

Am asistat deunăzi, într-unul din studiourile casei radioteleviziunii franceze, la un dialog între Roland Barthes şi Maurice Nadeau despre literatura contemporană şi căile ei. Dacă, relatînd, aş dori să obţin efecte de pitoresc, ar trebui să insist asupra momentului cînd, discuţia fiind urmată de dezbatere publică, un participant puţin bîlbîit dar care învăţase bine jargonul criticii post-structuraliste, adică cel pe care îl veţi recunoaşte în continuare, a stăruit, netulburat de hazul asistenţei, să ducă pînă la capăt o interminabilă întrebare în care acumulase toţi termenii lui Roland Barthes, încît acesta s-a văzut obligat să exclame într-un tîrziu : „Hélas ! Trebuie să recunosc, domnule, că sînt complice cu dumneata la acest limbaj." Sau asupra momentelor mai puţin graţioase cînd nişte contestatari lipsiţi de argumente dar foarte agresivi s-au apucat să-l împroaşte pe Barthes cu cele mai năstruşnice învinuiri mai puţin năstruşnice, dar pe care nu le clarificau. Voi prefera altceva, şi anume ca printr-un scurt comentar să motivez titlul de mai sus.

Totuşi, mai trebuie să adaug că a fost de fapt un monolog întrerupt, pentru că Maurice Nadeau, prăbuşit bătrîneşte într-un fotoliu, parcă buimăcit şi el de verva partenerului său, n-a făcut decît să emită din cînd în cînd sunete nearticulate care însemnau că nu prea este de acord cu ideile spectaculoase ale lui Barthes, dar că neputînd să le aducă împotriviri serioase preferă să se dea bătut şi să le aplaude împreună cu auditorii.

Astfel însingurat pe un piedestal, Roland Barthes a spus ce crede că este literatura, de ce i se pare că e un fenomen istoric care a început la un moment dat şi s-a încheiat de curînd, de ce în loc de a vorbi despre opere literare este timpul să vorbim despre texte şi să le delimităm de non-texte nu pe criteriul capacităţii lor de a reprezenta lumea sau de a-l exprima pe autor, ci pe acela al intervenţiei sau al neintervenţiei scrierii asupra limbajului, care este raportul dintre scriitor şi text, raport nu de paternitate-creaţie, ci de productivitate „erotică", de diseminare a subiectului şi de seducţie a cititorului prin mijlocirea textului. Infidel prietenilor săi de la „Tel Quel", dar credincios gîndirii sale din ultimul timp, s-a îndoit de posibilitatea angajării politice în text. A mai schiţat utopia – astfel numită de el – a unei circulaţii viitoare a textelor nu pe calea difuzării comerciale, ci pe aceea falansteriană a afinităţilor dintre cititori şi scriitori şi, dacă exceptăm săgeata otrăvită îndreptată împotriva Academiei franceze, „muzeu de fosile vii ale literaturii tradiţionale" din care, ce e drept, încă nu face parte, s-a situat tot timpul la un nivel teoretic şi n-a pomenit nici un nume de autor. Ceea ce l-a determinat pe unul dintre ascultători să-i pună întrebarea al cărui răspuns justifică, poate, titlul acestei însăilări.

I s-a cerut lui Roland Barthes ca, totuşi, să spună care anume dintre publicaţiile ultimilor ani i se pare importantă. Replica a fost că e tocmai întrebarea la care nu poate să răspundă pentru că el, R. Barthes, nu este cititor de literatură. Preocupările şi obligaţiile sale îl fac să citească numai anumite cărţi, în vederea unor anumite studii. Mersul preocupărilor sale îl aduce desigur să citească unele cărţi care apar, şi anume pe acelea de la care se aşteaptă să fie importante, însă nu ar fi corect să vorbească despre ele ca despre producţiile importante din ultimii ani, atîta vreme cît numai pe ele le cunoaşte, cîtă vreme nu ştie, de fapt, în ce constă producţia ultimilor ani.

Am crezul că răspunsul acesta merită să fie comunicat, pentru că el ,inteşte jumătate din cercul vicios care face ca ceea ce e cu adevărat nou şi important în literatura de la un moment dat să nu poată fi cunoscut decît mai tîrziu. Pe de o parte, consumatorii a tot ce se scrie nu au nici timpul nici plăcerea de a atinge nivelul teoretic necesar pentru a-şi da seama ce anume din noile publicaţii e important iar, pe de alta, aceia care, ca şi Roland Barthes, sînt teoreticieni, nu au timpul şi nici plăcerea de a citi tot ce apare. Mai mult decît atît, aş zice că şi dacă ar citi tot nu şi-ar da seama, nici ei, de ce e important, pentru că formaţia lor teoretică îi plasează pe o orbită, încît ei nu pot aprecia decît ce recunosc, ceea ce circulă pe aceeaşi orbită, ceea ce le apare important prin simplul fapt că apare pe orbită, în timp ce textele cu adevărat noi nu sînt niciodată în continuarea nemijlocită a unei dezvoltări, nu sînt, deci, pe o linie de miră la capătul căreia să poată fi zărite, ele sînt întotdeauna altundeva sau, mai exact, sînt altfel, sînt în aşa fel încît cei care şi-au făcut o anumită idee despre ceea ce poate fi un text nici nu-şi dau seama că ele, la rîndul lor, sînt texte, şi încă mult mai autentice decît cele care intră în pre-vederile lor. Există desigur şi cineva care ştie sau măcar bănuieşte, sînt autorii cărţilor respective, însă pe ei nu-i ascultă nimeni pînă cînd, printr-o infiltraţie lentă, nu s-a aflat ce ştiu ei, adică atunci cînd mărturia lor nu devine inutilă.

LIVIUS CIOCÎRLIE

Culisele alienării

Profesorul Arthur Schlesinger jr., fost asistent al preşedintelui John F. Kennedy, referindu-se la literatura contemporană americană, declara o dată revistei **Contemporanul** : „Alienarea, căutarea unui mod de comunicare între oameni, ca şi efortul de a înţelege o lume ce pare a nu avea nici un sens, care domină atît romanele irlandezilor şi ale celorlalţi, proiectează variante pînă acum inedite ale experienţei americane ca metafore ale întregii noastre societăţi". Alienarea, faţetă modernă a fenomenului mai larg al înstrăinării, devine plasmă esenţială a metaforei în romanul american, la ora actuală, în concertul general de relativizare a valorilor umane în lumea occidentală, înstrăinarea tinzînd să depăşească aria unei atitudini filozofice în raport cu existenţa (trăsătură specifică îndeobşte literaturii existenţialiste), manifestîndu-se prin însăşi infrastructura creaţiei literare.

Conceptul de **alienare** a dobîndit azi semnificaţii multiple. Pe bună dreptate, termenul şi, mai ales solicitarea lui, i se pare profesorului Adam Schaff drept „suspect". Alienarea, indiferent de speculaţiile teoretice, constituie un fenomen real, ce concretizează şi în literatură o coordonată tragică a lumii contemporane, după cum a definit-o încă Marx în scrierea sa de tinereţe **Manuscrise economico-filozofice.**

Manifestînd o uimitoare predispoziţie spre asimilarea alienării, nu numai ca substanţă ideologică, ci, uneori, ca formulă literară, literatura americană a secolului nostru nu va ajunge niciodată însă la o condamnare integrală, negativistă, destructivă, a evoluţiei societăţii receptată prin prizma progresului uman şi tehnic. Scriitorul american, în virtutea unei tradiţii mai vechi de scepticism critic – ce-şi are punctul de pornire în prima ipostază donquijotescă din literatura Statelor Unite, Hugh Henry Brackenridge, tradiţie continuată de un N. Hawthorne, Mark Twain, Jack London –, cultivă formula înstrăinării tocmai pentru a o subordona încercării de conservare a celor mai nobile şi umane idealuri. Este firesc ca scriitorul american, conştient de slăbiciunile unei societăţi hipertehnicizate şi, psihologic vorbind, hiperuniformizate, în acelaşi timp sub imperiul unei tradiţii ideale de libertate şi prosperitate, să declare oricînd, asemenea lui James Baldwin în ale sale **Autobiographical Notes** : „Iubesc America mai mult decît oricare altă ţară din lume şi, prin prizma acestei raţiuni, insist asupra dreptului de a o critica mereu."

Literaturii americane îi este specifică sublimarea particularului tragic într-un **general** ce nu se doreşte tragic prin tradiţie. O asemenea metaforă a fost idealul romantic şi entuziast al secolului al XIX-lea – acel „vis american" – ce se destramă conştient din literatura realistă a lui Mark Twain şi din proza autobiografică a lui Henry Adams.

Scriitorul american tinde spre un **Adevăr** general, care în ultimă instanţă îl readuce pe cititor la realitate, dar la o realitate esenţializată. În întreaga literatură americană, începînd cu **Litera stacojie** a lui Nathaniel Hawthorne, continuînd cu **Huckleberry** Finn al lui Mark Twain, cu **Moby Dick** al lui H. Melville, cu **Semnul roşu al curajului** al lui Stephen Crane şi pînă la cele două generaţii de prozatori contemporani – cea a lui Saul Bellow, J. D. Salinger, Truman Capote, John Updike, William Styron şi cea a lui John Barth, Thomas Pynchon, Vladimir Nabokov, Walker Percy –, tendinţa spre metaforizare se transformă într-o dimensiune a conştiinţei tragice, a alienării însăşi

Conştiinţa tragică se manifestă în literaturile postbelice mai cu seamă prin nuanţa de **absurd** ce a invadat universul literar occidental, indiferent dacă e vorba de teatrul absurdului sau de romanul existenţialist, de „noul roman" sau de literatura **beat**. Absurditatea cadrului social şi nevrozarea eului uman, aspecte fundate filozofic pe aşa-zisele „ideologii ale deznădejdii şi însingurării", conturate de Kierkegaard, Nietzsche, O. Spengler, constituie, cu rare excepţii, şi tematica predominantă a romanului american de la 1945 încoace.

Specifică şi familiară unei generaţii care „a cunoscut poate în prea mare măsură disperarea" – după cum se exprima John Brown în a sa **Panorama de la littérature contemporaine aux États-Unis** –, tematica aceasta coexistă, adesea se asimilează problematicii tradiţionale a **inocenţei** şi **iniţierii.** Ceea ce îi distinge pe prozatorii americani actuali de marii lor precursori – Dreiser, Hemingway, Dos Passos, Faulkner, Steinbeck –, dar şi de confraţii europeni, constă în acea tonalitate difuză ce tinde a deveni o „filozofie" personală – manifestare singulară a alienării. Sub acest aspect, ei se apropie mult de structurile dostoievskiene. Majoritatea au studii universitare temeinice, sînt nişte **iniţiaţi,** mai puţin în experienţa unui larg spaţiu geografic (ei nu mai sînt „mari călători", asemenea lui Melville, Jack London, Hemingway), cît mai mult în geografiile spirituale ale unor doctrine şi filozofii de provenienţă orientală şi mitologică. Este semnificativ interesul contemporan pentru budismul Zen, spre pildă.

Într-o epocă în care, în condiţiile înstrăinării individului de o societate ce-i devine tot mai ostilă – se remarcă o resurecţie asemenea unei mode, a unor sisteme de gîndire şi credinţe idealiste, eroul prozei americane încearcă să evadeze din realitatea cenuşie, el va tinde spre o lume a abstracţiunilor. Realitatea rămîne tragică şi fie că i se răspunde prin **violenţă** ca în romanul lui Truman Capote, **Cu sînge rece,** fie printr-o **revoltă individuală** fără sorţi de izbîndă şi cu atît mai absurdă, ca în **Marşul cel lung** al lui William Styron, fie prin **izolarea** în lumea iluzorie a inocenţei şi candorii (J.D. Salinger, **De veghe în lanul de secară)** sau în universul prăfuit al unei naturi degradate, ca în **Herzog** al lui Saul Bellow, eroul rămîne un alienat, un om înstrăinat de adevărata sa esenţă de condiţia „omului veritabil" al lui Marx.

Personajul romanului american nu este absurd, ci numai cadrul şi situaţiile în care-şi declină avatarurile sînt absurde. „Omul absurd este un om lipsit de nostalgii" afirma Germaine Brée în cartea ei despre Camus.

Nu trebuie trecută cu vederea nici nuanţa rebelă a literaturii americane contemporane. Şi aceasta legată mai cu seamă de trista tradiţie a violenţei. Rebeli şi victime, visători şi nevropaţi, inocenţi şi „iniţiaţi", personajele reflectă, la ora actuală, indiferent de orientarea ideologică a scriitorului, un impuls nativ şi anarhic spre rezistenţă. O scriitoare de orientare creştină ca Flannery O'Connor şi un romancier progresist ca Norman Mailer – cunoscut prin romanul său demascator **Cei goi şi cei morţi** – ajung să considere că „violenţa şi tortura trebuie să semnifice proiecţia acelei viziuni căreia societatea îi este ostilă". **Violenţa** va alimenta astfel o manieră literară pentru a se nega pe sine însăşi. În acest sens, zguduitoarea naraţiune **Cu sînge rece** este o capodoperă.

Şi, totuşi, în subtext, dincolo de clamantele sau tăcutele strigăte de disperare ale eroilor, dincolo de tragismul ce învăluie tot, pulsează încă în romanul american un patos inefabil – descendent poate din acele coordonate ale **visului de aur american** din secolele trecute. „Visul" a devenit azi o memorabilă pagină de istorie şi o soluţie literară pentru reliefarea tragismului cotidian, în lupta împotriva **rinocerizării.**

CORNELIU NISTOR

Un important eveniment

(Urmare din pag. 1)

revistele muncitoreşti şi socialiste s-au purtat discuţii pe marginea proiectului-program al viitorului partid al clasei muncitoare, proiectul întrunind adeziunea unanimă a maselor muncitoare din România. Această adeziune se explică prin faptul că programul era străbătut, de la un capăt pînă la celălalt, ca un fir roşu, de ideea luptei, pentru înfăptuirea revoluţiei proletare. **„Noi – se spune în „Manifestul partidului muncitorilor" voim să sosească mai repede timpul cînd această organizare să fie înlocuită prin organizarea socialistă în care toate instrumentele de muncă, pămîntul, maşinile, fabricile, atelierele etc. să fie proprietate colectivă a societăţii".**

Fiind pregătit, congresul îşi începe lucrările în ziua de 31 martie 1893 într-o sală a unei clădiri din Piaţa Amzei din Bucureşti. La lucrările congresului au participat 54 de delegaţi, reprezentînd cluburile şi asociaţiile muncitoreşti din întreaga ţară.

Problema care a stat în atenţia congresului a fost dezbaterea şi adoptarea programului partidului. Acesta cuprindea o parte teoretică şi una practică. Partea teoretică ridica problema trecerii mijloacelor de producţie în proprietatea întregului popor şi desfiinţarea claselor sociale. Era pentru prima dată cînd în istoria mişcării muncitoreşti din România se afirma ca principiu programatic al unui partid politic **„întemeierea societăţii socialiste".**

Partea practică-revendicativă avea un conţinut general-democratic, corespunzător stadiului de dezvoltare şi maturizare a clasei muncitoare din România. Ea îşi propunea organizarea luptei pentru obţinerea votului universal, egal şi direct, pentru un regim republican, pentru 8 ore de lucru, respectarea repausului duminical, interzicerea muncii copiilor, reglementarea muncii femeilor, învăţămînt gratuit, obligatoriu şi integral pentru toţi copiii, răscumpărarea marilor proprieprietăţi şi arendarea lor la ţărani prin intermediul comunelor.

Congresul a ales un consiliu general avînd sarcina de a asigura conducerea partidului între congrese. Printre conducătorii de seamă ai primului partid socialist din ţara noastră se aflau : **C. Dobrogeanu-Gherea** şi **Ioan Nădejde,** cunoscuţi şi pe plan internaţional prin lucrările şi articolele lor marxiste, **Constantin Mille, Anton Bacalbaşa, Alexandru Ionescu, Ion Banhereanu** ş. a.

Crearea P.S.D.M.R. a avut o importanţă deosebită atît pentru mişcarea muncitorească cît şi pentru mersul înainte al societăţii româneşti.

Ridicînd pe o treaptă superioară lupta clasei muncitoare, a ţărănimii şi a intelectualităţii pentru libertate socială şi naţională P.C.R. exponentul fidel al intereselor întregului popor, îndrumă cu competenţă şi răspundere activitatea creatoare a oamenilor muncii, însufleţiţi de hotărîrile istorice ale Congresului al X-lea şi Conferinţei naţionale pentru formarea societăţii socialiste multilateral dezvoltate în România.

Alimentaţia viitorului

(IPOTEZE)

Va dispune oare lumea viitorului de suficiente cantităţi de hrană ? Iată o întrebare care-şi justifică pe drept cuvînt, legitimitatea şi permanenta sa actualitate. Explorarea tuturor resurselor existente sau viitoare prin ridicarea nivelului ştiinţific şi de productivitate nu epuizează singură problema alimentaţiei viitorului. Culturile de alge, recolta de plancton, crescătoriile oceanice de peşte – ascund cantităţi uriaşe de proteine, grăsimi şi vitamine care vor completa o parte din deficitul de calorii al omenirii. Culturile de peşti nu sînt o inovaţie. Noutatea rezidă în metodele de creştere industrială în „rezervaţii" submarine. Crescătoriile încearcă să reproducă ciclul natural al vieţii animale, să favorizeze ciclul natural de reproducere prin multiplicarea alimentului vegetal, să amelioreze condiţiile ambiante şi să protejeze animalele. Amintim în acest sens culturile de stridii precum şi cele ale plantelor subacvatice. Experţii ne asigură că tractoare submarine pe şenile, în forme adaptate, care pot fi perfect realizabile, vor facilita „aratul" şi „culesul" acestor plante.

Chimia şi tehnologia chimică au smuls naturii secret după secret, mai mult chiar, „bucătăria chimică" ne poate pune pe masă atît produse alimentare noi, cît şi din cele „tradiţionale", dar pe care vastul laborator al naturii nu le va mai putea produce în cantităţi suficiente nevoilor crescînde ale omenirii. Cercetătorii de la Tropical Products Institute (Anglia) au pus la punct mai multe tipuri de pîine în care făina de grîu este înlocuită cu făina din plante recoltate în mod curent în regiunile tropicale : ignamă, sorg, mei, orez etc Îmbogăţite cu proteine din soia, arahide, nuci de cocos etc. ei au constatat că aceste extrase nu modifică sesizabil gustul şi aspectul pîinii. Un colectiv de oameni de ştiinţă bulgari a reuşit ca, pe baza folosirii culturilor de bacterii special selecţionate sau adaptate pentru a fi rezistente să descopere o nouă metodă de producere a iaurtului : iaurt uscat sub formă de praf sau tablete.

Tebuie oare să înţelegem că alimentaţia viitorului se va reduce la „pilule", la hrană fără de gust ? Alimentele sintetice nu înseamnă nicidecum pastile sau pulberi lipsite de proprietăţi organoleptice atrăgătoare. Noţiunile de consistent, apetisant, variat, au devenit prioritare şi vor continua să însemne atribute esenţiale în preferinţele consumatorilor de azi şi de mîine.

În laboratorul prof. Slominsky din Moscova, plecîndu-se de la cărbune, gaze naturale, petrol, calciu etc. s-au obţinut produse alimentare valoroase, Primele mostre : icre negre şi icre de Manciuria – sintetice, avînd acelaşi gust, consistenţă şi miros cu cele naturale. De altfel acad. A. Nesmeianov ne asigură că se pot obţine icre negre asemănătoare celor de morun, nisetru sau cegă şi din ... proteinele de lapte. Ele se fabrică în prezent într-o staţie pilot din U.R.S.S.

După acest „aperitiv", dacă preferaţi, vă putem oferi un preparat de carne. Aici aveţi de ales : carne de peşte, pasăre sau porc ? În S.U.A. proteinele din peşti (mai cu seamă cei necomercializabili) se prepară, în concentrate pe cale chimică, la scară industrială. Şi în Franţa se experimentează metode noi pentru prepararea concentratelor din făină de peşte. Rezultatele de pînă acum sînt de natură încurajatoare.

Proteinele extrase din boabele de soia, în cantitate de aproximativ două ori mai mare decît în cele de fasole şi mazăre (40–50%), au o compoziţie echilibrată în aminoacizi esenţiali – absolut necesari desfăşurării proceselor vitale : arginină, leucină, izoleucină, fenilalanină, triptofan şi valină. Remarcăm în plus şi conţinutul sporit de vitamine. O firmă japoneză a anunţat deja că se află pe punctul de a livra consumatorilor carne sintetică preparată din ... albumină de soia. Procesul de producţie se reduce la microfiletarea boabelor – dîndu-li-se aspectul structural asemănător miofibrilelor musculare. Condimentate apoi, cu substanţe ce le vor conferi aroma şi gustul specific cărnii de pasăre (eventual), ele vor satisface cele mai alese preferinţe gastronomice.

Centrul de cercetări agricole din Washington a obţinut din soia şi ... carne sintetică de „porc", practic, tot atît de hrănitoare şi gustoasă. În Olanda, 35 de supermagazine pun în vînzare acest gen de carne artificială, precum şi un izolat proteic cu un conţinut de 90 la sută proteine, echivalent cu aproximativ 4 kg. de carne. În multe ţări se produce făină de soia care se foloseşte pe scară tot mai largă ca adaos proteic pentru ridicarea valorii nutritive, pe lîngă cele de carne, la unele produse de panificaţie (macaoane, pîine, biscuiţi). Delicioase produse de patiserie se mai prepară şi din făina de manioc şi cea de soia. Din soia se pot obţine în industrie sau în practica culinară cotidiană : ciocolată, lapte, brînză, diferite băuturi etc.

Carnea artificială, consideră dr. Gray, de la Universitatea din Illinois, poate fi produsă la fel de bine şi din trestia de zahăr, porumb, orez, cartofi, sfeclă şi chiar din ... frunze (bineînţeles cele care nu sînt toxice). În acest scop, hidrocarbonatele din plante sînt transformate în proteine cu ajutorul microorganismelor, printr-un proces de biosinteză. În India, funcţionează o instalaţie cu ajutorul căreia se extrag proteinele din iarbă şi alte plante. Japonia fabrică anual peste 200.000 tone de orez artificial etc.

În Franţa, proteinele necesare cărnii se extrag din petrol. S-a elaborat un procedeu de rafinare a ţiţeiului cu ajutorul unor microorganisme, realizîndu-se un produs de albumină cu multiple indicaţii în alimentaţie. Se pot obţine pe această cale din 7 milioane tone de petrol, 3 milioane tone de concentrate proteice, asemănătoare celor animale, bogate în vitamine suficient de hrănitoare şi la un preţ foarte scăzut. Un grup de savanţi sovietici a pus la punct producţia pe scară industrială a proteinelor furajere din petrol folosind o metodologie microbiologică proprie.

În loc de zahăr, se poate folosi un produs similar : „xiloza", realizat din diferite deşeuri agricole (coceni, coji de seminţe) sau chiar din ... rumeguş. Şi pentru că am amintit despre alge, specialiştii ne asigură că o gastronomie sui-generis va putea prepara dintr-o singură materie primă : „făina de alge" – orice mîncare cu gust de carne, lapte, ouă etc. Foarte bogate în proteine (peste 50%), hidraţi de carbon, săruri minerale şi vitamine, algele şi mai ales specia Chlorella – au o productivitate uimitoare. Ţinem să menţionăm că un merit de necontestată valoare îl au în acest domeniu cercetările omului de ştiinţă român prof. botanist Ion Grinţescu (1874–1963) cel care la început de veac comunica primului Congres internaţional de botanică (Paris – 1900) rezultatele preliminarii asupra „Metodelor de cultură pură a algelor verzi".

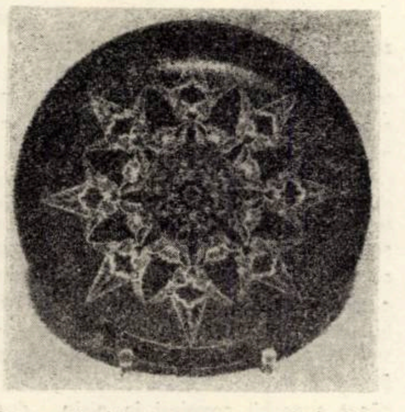

Să ne închipuim vremea cînd, într-un viitor apropiat, sinteza chimică va lua locul preparării tradiţionale a alimentelor. Vechea industrie alimentară va fi înlocuită de o industrie nouă, incomparabil mai complexă şi de o eficienţă crescută, din infinit de multe puncte de vedere. Automatizarea pe scară largă a lucrărilor agricole şi a celor din domeniul zootehnic vor transforma „fermele agricole" în „ferme industriale". Secerătoarea şi treierătoarea telecomandate, recoltarea şi congelarea fructelor cu maşini automatizate, vor face din muncitorul agricol un muncitor calificat în „industria" agricolă.

Dincolo de legendă şi mit, alimentaţia sintetică constituie o realitate a secolului XX, dovedindu-se şi cu acest prilej că ştiinţa a depăşit o nouă graniţă a imposibilului.

NICOLAE OSTIN

Cercetînd originea vieţii pe pămînt

Născut în 1923 în Ceylon, dr. Ponnamperuma a obţinut în anul 1962 doctoratul în chimie la Universitatea din California, la Berkeley, unde lucrase ca asistent. Anterior, în anul 1949, el a obţinut licenţa în filozofie la Universitatea din Madras, în India, iar în anul 1959, licenţa în chimie la Universitatea din Londra, Dr. Ponnamperuma lucrează la Centrul de Cercetări Ames din anul 1962. Iniţial, el a fost preocupat de chimia radiaţiilor, dar în prezent se consacră cercetărilor privind originea şi evoluţia chimică a vieţii. El este întrebat citeodată ce valoare pot avea cercetările lui pentru omenire.

„Omul trebuie să descopere perspectiva locului pe care îl ocupă în natură", răspunde dr. Ponamperuma. „Prin aceasta omul va atinge un nou nivel de discuţii privind însemnătatea şi natura vieţii. Eu sînt de partea cercetătorilor care susţin că sîntem implicaţi intr-o existenţă şi evoluţie care inspiră respect şi consideraţie profundă. În timp ce cercetăm fără încetare, pentru a ne îmbogăţi cunoştinţele asupra omului şi a universului, sîntem veşnic înfricoşaţi de misterele pe care nu le putem pătrunde. În realitate aceste cercetări înfăptuiesc însăşi esenţa spiritului uman".

• LABORATORUL UNUI CERCETATOR CREEAZA CONDIŢII IDENTICE CU CELE EXISTENTE ÎN PRIMELE FAZE ALE ISTORIEI PLANETEI NOASTRE.

Viaţa a început pe Pămînt – poate şi pe alte corpuri cereşti – cînd materia neanimată a dobîndit treptat capacitatea de a se reproduce. Această teorie este împărtăşită azi de majoritatea oamenilor de ştiinţă. Se pune totuşi întrebarea : ce transformări chimice s-au produs pentru a face ca materia să capete „viaţă" şi de ce nu continuă acest proces şi în zilele noastre ? De ce nu se pot reproduce aceste transformări în laboratoare pentru a se crea viaţă pe cale artificială?

Dr. Cyill A. Ponamperuma pare să fie aproape de a găsi răspunsurile la aceste întrebări. În laboratorul său, el a reconstituit mediul înconjurător, care se presupune că a existat pe Pămînt cu 4.000 milioane de ani în urmă. El a reuşit să demonstreze în parte evoluţia probabilă a vieţii prin interacţiunile chimice complexe care se presupune că s-au produs în vremea aceea.

Dacă experienţele continue ale dr-ului Ponnamperuma vor confirma teoria sa, implicaţiile vor fi foarte însemnate. Aceste experienţe ar putea deveni baza creării în laborator a vieţii din produse chimice şi ar putea întări, fără îndoială, argumentele acelor cercetători care susţin că şi în alte părţi ale universului există viaţă, sau este în curs de evoluţie.

• VIAŢA DINCOLO DE GLOBUL TERESTRU

Dr. Ponnampeuma este şeful Secţiei de evoluţie chimică din Institutul de Exobiologie al Centrului de Cercetări Ames, lîngă San Francisco. Exobiologia este ştiinţa care studiază originea şi evoluţia vieţii dincolo de, şi independent de, globul terestru.

În urmă cu milenii, radiaţii de energie ultravioletă, provenite de pe Soare, au bombardat suprafaţa globului terestru fără piedici. Atmosfera Pămîntului se compunea în vremea aceea din metan, vapori de apă şi cantităţi mici de hidrogen. Nu existau încă straturile protectoare de ozon, care se presupune că au luat naştere datorită oxigenului generat de planetele verzi. Multe din radiaţiile Soarelui sînt absorbite şi filtrate în prezent de aceste straturi de ozon.

Alte surse de energie care exercitau o influenţă însemnată asupra suprafeţei globului terestru erau descărcările electrice, radiaţiile elementelor radioactive şi căldura provenită din erupţii vulcanice. Malurile erau udate şi uscate succesiv de înaintarea şi retragerea oceanelor.

Se crede că acest amestec de elemente constitutive a transformat materiile de pe suprafaţa Pămîntului, pînă ce în mod treptat au luat forma unor elemente organice. Se presupune că aceste procese au continuat timp de sute de milioane de ani pînă ce, în mod spontan, moleculele au devenit nucleotide, care, deşi nu aveau viaţă proprie, au devenit bazele pe care s-a construit viaţa.

• SOLUŢIA CHIMICA

Se presupune că, la rîndul lor, aceste elemente structurale s-au acumulat în oceanele primitive, formînd prima „soluţie chimică" şi s-au combinat pentru a da naştere unor entităţi microscopice complexe care au început să se reproducă, căpătînd astfel viaţă.

În anul 1963, dr. Ponnamperuma a reprodus în laborator o parte din acest proces, care se presupune că s-ar fi produs pe globul pămîntesc cu mii de milioane de ani în urmă.

El a colectat într-o retortă materiile din care era compusă suprafaţa de atunci a Pămîntului şi gazele din care era compusă suprafaţa de atunci a Pămîntului şi gazele din care era compusă atmosfera. A expus apoi retorta la raze ultraviolete, pentru a reconstitui întocmai cele petrecute cîndva pe Pămțnt.

În acest fel a realizat – pentru prima oară într-un laborator – molecula care generează energie pentru toate formele de viaţă. Această moleculă, adenozintrifosfat (ATP), a reprezentat atunci cea mai complexă moleculă creată vreodată într-un laborator.

În anul 1965, dr. Ponnamperuma şi colegii săi au efectuat o descărcare electrică de aproximativ 100.000 V. pentru a stimula un fulger care se abate asupra modelului globului terestru din laboratorul lor. După aproximativ 24 de ore, aproape întregul conţinut de metan din materia iniţială s-a transformat în materii organice mai complexe.

Printre noile materii astfel sintetizate s-au găsit molecule ale celor cinci elemente chimice structurale din care se compune orice materie vie. Acestea sînt nucleotidele adenina, guanina, tiamina, cistosina şi uracilul. Patru dintre acestea (cu excepţia uracilului) formează ADN (acidul dezoxiribonucleic), care conţine „codul vieţii", adică schema principală după care fiecare celulă, din toate sistemele de viaţă, se multiplică şi se dezvoltă.

Aceste nucleotide au mai fost sintetizate în trecut de către alţi cercetători cu ajutorul unor procedee complexe de laborator. Experienţa dr-ului Ponnamperuma reprezintă însă prima sintetizare de nucleotide realizată prin reconstruirea secvenţei de evenimente care se presupune că au avut loc în cursul evoluţiei globului terestru.

• CERCETARI ASUPRA CLOROFILEI

În cursul unor experienţe asemănătoare, dr. Ponnamperuma şi colegii săi au sintetizat porfirină, molecule care intră în componenţa clorofilei şi a hemoglobinei. Clorofila este molecula folosită de plantele verzi pentru a transforma energia radiantă a luminii Soarelui în energia chimică necesară pentru a asigura creşterea plantelor. Hemoglobina este un element component al sîngelui care absoarbe oxigenul în plămîni şi îl distribuie apoi în celelalte organe ale corpului prin intermediul circulaţiei sîngelui.

HERGHELIA

Povestire de N. Danciu Petniceanu

Vina o aruncase pe soare și pe pălăria aceea de paie, pălărie cu obada mare așa cum poartă oamenii de la pustă, și pe care o uitase jos cînd urcase la herghelie O moleșeală stranie i se încolăcise după grumaz și o simțea ca pe o povară de care omul nu poate scăpa așa de ușor! În răstimpuri, valuri de căldură îi alunecau pe spate și în cele din urmă toropeala și durerea aceea din moalele capului îl doborîră. Pașii i se împleticeau și frînți de osteneală căutau un loc dosnic de odihnă pînă se va muia soarele.

Se așeză la umbra deasă și crescută și binecuvîntată a unui stog de grîu. Prin pătura de sub el, pătură soioasă și îmbibată cu praf și păr de cal, simțea răcoarea odihnitoare a ierbii fragede. Ostenit închise ochii și simți cum somnul îi da tîrcoale. Nu voia în ruptul capului să fie robul somnului, era datoria lui să-i aștepte treaz și de aceea se lupta cu slăbiciunea din el.

Din cînd în cînd întredeschidea ochii și privea norii alburii ce pluteau în înaltul cerului Privindu-i continuu norii aceia luau forme și chipuri ciudate.

Dar, mai ales, prin fața ochilor întredeschiși i se perinda ca la paradă, o întreagă trupă de cai înzorzonați care mai de care cu panglici colorate și frunze de stejar În fruntea coloanei nesfîrșite călca atît de semeț un cal alb cu aripi uriașe. Avu o stranie bucurie văzînd că printre caii răsăriți din nori defilau și caii lui Și parcă nu departe auzea tropotul cavalcadei, tropot atît de cunoscut dar el se văzu neputincios și țintuit locului. Continua să privească caii ce galopau sus, în depărtare.

Nori albi de pulbere se ridicau și se pierdeau subțiindu-se deasupra livezilor. Tropotul cavalcadei se auzea tot mai aproape. Razemă scara de stog și din două-trei mișcări se cocoță pe ultimul snop de grîu. De acolo de sus scruta, cu mîna streașină la ochi, drumul alb ce șerpuia printre livezi. Herghelia galopa ritmic împroșcînd nori de praf. În fața mărșăluia armăsarul cu stea albă în frunte, iar după el, la o oarecare distanță, veneau o suită întreagă de cai și iepe focoase cu mînji pe lîngă ele. Urmărea jocul cailor. Vedea cum cîte unul, ieșindu-și din fire, încerca să treacă în capul hergheliei; probabil acel cal voia cu orice preț să înfrîngă trufia armăsarului cu stea albă în frunte. Încercarea rămînea fără de izbîndă. De-ndată calul „îndrăzneț" era mușcat de grumaz, izbit cu crupele și nevoit să-și păstreze firea și locul în herghelie. Iar iepele, nebunele de ele, ca niște cadîne în harem, se amuzau pofticioase, arătîndu-și niște dinți albi și mari la soare.

Stăpînul cailor, omul cocoțat pe ultimul stog de grîu își întuneca privirea și se ruga în sinea lui ca măcar unul dintre cai să izbutească și să înfrîngă trufia și orgoliul armăsarului înstelat ce călca cu pași de balet în fruntea hergheliei. Solidaritatea lui cu caii învinși izvora din simțămîntul și starea omului înfrînt de atîtea ori. Încercase în cîteva rînduri să-l încalece și să-l strunească. Dar de fiecare dată n-apuca măcar să-i simtă greabănul că era azvîrlit în țărînă și umilit în văzul tuturor. Și cît de mult ar fi dorit să-l încalece, să-l strunească și să culeagă aplauzele călăreților bătrîni. Azi va încerca din nou și pare că izbînda va fi de partea lui...

Armăsarul se opri la poartă. Herghelia supusă îl imită. Doar mînjii, mai nestatornici, zbenguiau încoace și încolo pe sub burțile dolofane ale iepelor.

Omul alunecă de pe stog ca de pe un tobogan. Bătu poruncitor din palme și apărură ca din pămînt doi bătrînei cu tainul pregătit în săculețe. El deschise larg porțile și întregul alai de cai și iepe și mînji zglobii, cu armăsarul în frunte, intră la pas în ogradă rînduindu-se într-un careu în formă de „U" pe rase și sexe. Armăsarul, mai marele peste herghelie, se așeză protector în flancul drept. Omul se apropie de el, îl bătu părintește pe grumaz și-l dezmierdă cu vorbe dulci. Înstelatul începu să fîrnîie pe nări, să necheze și să bată din copite. Stăpînul cunoscîndu-i năravul îl domoli cu o coțcă de zahăr și ceru la unul din bătrîni să-i aducă un căpăstru nou-nouț.

Petrecu căpăstrul pe capul armăsarului și-l trase, ușurel în milocul careului acela în chip de „U". Apoi îl dezmierdă din nou, lovindu-l părintește cu palma pe grumaz, și-i dădu cîteva bucăți de zahăr. Dintr-o smucitură, omul se anină în greabănul calului. Acesta, văzîndu-se înșeuat, își lungi gîtul și necheză. Iepele renunțară la ovăz și începură să se agite. Caii se prefăceau în tihnă că nu văd nimic. Calul înstelat săltă în două picioare, făcu așa cîțiva pași prin careu, apoi arcuindu-și trupul azvîrli cu tărie picioarele de dinapoi și se ușură de povară. Necheză din nou, se scutură din tot corpul și se furișă între iepe. Bătrînii presimțind ce va urma, se înghesuiră unul într-altul pe scările acelea de piatră. Caii continuau nepăsători să-și macine ovăzul între fălcile lor păroase.

Omul se adună cu greu de pe jos. Se apropie șchiopătînd de armăsar, îl prinse de frîu și-l trase anevoie în mijlocul ogrăzii. Careul se stricase... Și iarăși ca la început: cu vorbe blînde, cu dezmierdatul pe grumaz și cu bucăți de zahăr. Dar de data aceasta n-apucase măcar să facă saltul tipic călărețului că el, stăpînul cailor, se trezi mușcat cu furie de mîna ce dezmierda. Mușcătura provocă o durere cumplită și mîna învineți și în acel moment el însuși se simți ca un biet cal de rînd neputincios de care iepele, nebunele de ele, rîdeau ca niște cadîne într-un harem. Privirea cailor umili ,ce-și mestecau tăcuți ovăzul, rîsul diabolic al iepelor, un rîs besmetic ce-i gîlgîia în urechi, durerea mîinii ce amorțise, starea lui de om învins, toate-toate acestea, adunate la un loc, îi răscolise sîngele și o furie groaznică puse stăpînire pe el. Vederile i se întunecară și totodată un gînd negru îl cuprinse, un gînd negru ce-i trase pumnalul de la cingătoare și-l văzu împlîntîndu-se între coastele animalului. Urmă un nechezat sfîșietor de omenesc și un șuvoi de sînge cald ce țîșni ca dintr-o fîntînă.

Stăpînul căzu ca un rob în genunchi. De pe pumnal se prelingeau boabe de sînge în iarbă. Bătrînii, ca într-un apocalips, se închinau pe scările de piatră. Calul înjunghiat se prăvăli în iarbă. Necheza din ce în ce mai stins, din ce în ce mai omenește, își rotea ochii în cap, ochii ce căutau iepele și mînjii furișați sub burțile dolofane.

Caii își zbîrliră coamele, tremurară și ei la ovăz. Întreaga herghelie, mirosind iarba și pămîntul umed de sînge, începu să necheze, să salte în două picioare, să arunce cu crupele aiurea și să bată ograda de la un capăt la altul. Apoi se opri și iepele și mînjii aceia năstrușnici năvăliră asupra omului ce sta îngenunchiat în milocul ogrăzii. Acesta, mușcat și călcat în copite de cal, se trezi din buimăceala lui de dinainte și cu greu reuși să iasă din strînsoarea cailor. Vru să urce pe scările de piatră, să ajungă în casa bătrînilor, unde aceștia se încuiaseră pe dinăuntru și de unde priveau printr-o ferestruică furia dezlănțuită a hergheliei. Însă omul n-apucă să salte pe prima treaptă că simți cum o gură de iapă bătrînă îl înșfacă. Căzu și cu greu se smulse din gura iepei aceleia și fugi după stogul de grîu. Aci herghelia de cai și iepe și mînji îi ținu calea și-l miciră cu crupele. Doar de-a bușelea ajunse în mijlocul ogrăzii unde mirosul de sînge cald de cal înjunghiat îi provocă o greață teribilă și starea lui de umilință crescu.

Unul dintre bătrîni, cu mai multă inimă, îi deschise ușa și el vru să salte din nou pe scările de piatră. Dar scările erau păzite de o iapă borțoasă ce sta să fete. Atunci își zise să iasă din ogradă, să fugă cît mai departe de furia dezlănțuită de herghelie căreia i-a fost stăpîn și să scape totodată de mirosul de sînge cald ce-l sufoca și care împînzise curtea. Se îndreptă spre ieșire, făcu cîțiva pași și se opri! Ieșirea era păzită de un munte de cal, fratele armăsarului cu stea albă în frunte. O singură intrare rămăsese nestrăjuită: ușa de la grajdul mare, lăcașul boilor. Aceștia mugiră lung, a chemare. Herghelia se potoli în chip miraculos. Robul se îndreptă cu privirea în pămînt, către ușa larg deschisă. Boii mugiră scurt. Caii, cu iepele și mînjii lor, se adunară roată pe lîngă armăsarul însîngerat și făceau mătănii, își închinau capetele așa cum fac caii atunci cînd vor să alunge musca...

Pătura aceea cu miros de praf și păr de cal era mototolită și fugise de sub el undeva la rădăcina stogului de grîu. Iarba și pămîntul rece de atîta umbră îi înțepenise spatele și simțea în partea dreaptă un junghi ce-l săgeta între coaste. N-avea putere și nici curaj să deschidă ochii, și așa, cu ei strînși sub pleoape, se pipăi la cingătoare. Apoi simți că ceva umed și cald i se prelinge din nara stîngă și abia atunci deschise ochii și văzu buimăcit și înspăimîntat, boabe de sînge pe iarbă și o pată roșie pe mînă. Sări ca ars în picioare, trase pumnalul din teacă și-l ridică sus în bătaia soarelui și-l privi cu ochii holbați și luminîndu-se se bucură că lama oțelului scînteia de albă. Și omul începu să rîdă de o mare fericire și bolborosind la vorbe fără noimă dădu fuga în casa de-al lături, în casa cu scările de piatră. Se opri la colțul cu fotografii înrămate. După un timp ieși la lumină cu o fotografie de familie, o fotografie cu doi bătrînei (bunicii lui răposați de atîta amar de vreme că lumea-i uitase) ce țineau de frîie o pereche de cai, și în mijloc un pui de om avea capul ciufulit și sprijinit de grumazul unui mînzuleț cu stea albă în frunte. Un dor cumplit, un dor cum nu mai avusese de multă vreme îl cuprinse și acolo, pe scările de piatră, începu să sărute și să strîngă la piept fotografia aceea de familie, fotografie îngălbenită de vreme, cu doi bătrînei și cu un pui de om ce alinta un mînz înstelat.

DUPA-AMIAZA CU SIRENE

Schiță de Florin Bănescu

Băiatul s-a plictisit de jocul său, lovește cu piciorul gol, zidurile de nisip se năruie, turnurile se prăbușesc, nu mai rămîne din castelul împodobit cu scoici decît o biată grămăjoară, nisip, scoici și urme adînci de călcîi, puternicul călcîi de copil care a distrus o lume.

„Acum o să caute altceva, își spune tatăl, ar trebui să-l ajut". Privește în jur, pe plajă la ceasul acesta e lume puțină și de sus curge lumina galbenă, caldă, bună, apele albastre sînt calme, valurile de mal vin cuminți și șterg urmele lăsate de băiatul care se plimbă cu pași rari. ține mîinile la spate așa cum a văzut că fac uneori cei mari, așadar își privește băiatul cum se plimbă singur, preocupat de gîndurile sale, gînduri de băiat de cinci ani care acum cîteva clipe a distrus o mică lume, fie ea și de nisip și își îngăduie un scurt răgaz înainte de a ridica alta. „Se descurcă, el, sînt sigur că o să născocească un joc grozav" și tatăl se lungește pe nisipul fierbinte.

„Uite ce copil rău, gîndește domnișoara bătrînă, a stricat un castel de nisip, cred că nici nu l-a făcut el, și lunganul de taică-su se prăjește la soarele ăsta infect, nisipul frige, la noapte precis plouă, iar simt junghiurile din încheieturi" și reia lectura romanului franțuzesc, cu ochii aproape ascunși în încrețiturile pielii, paginile strălucesc orbitor, cavalerul a pus un genunchi în pămînt alături de pălăria cu penajul înfiorat de vînt, ard ochii domnișoarei și buzele subțiri s-au dezlipit ușor una de alta, răsuflarea sacadată le usucă.

„Copiii trebuie sădoarmă după amiaza, hotărăște contabilul, uite-l pe ăsta cum se zgîiește la apă, cine știe ce minune îi mai trece prin minte. Dacă pleacă de acolo, o să intru în mare. Dimineața nu-mi place să înot, prea multă lume, prea multă dezordine. Acum mă întorc pe burtă, am stat pe spate treizeci de minute și n-am chef de arsuri."

„Miros de brad, murmură poetul, zdrențe de nori aninate de steiuri,... poteci cu miros de seară... iarăși miros!, trebuie să mă concentrez, la ce naiba s-o fi tot uitînd copilul acela... nu... nu poate fi adevărat...

Copilul a rămas cu un picior ridicat deasupra apei, pasul întrerupt la jumătate, „vin sirenele" vestește cu glas mare și așa îl surprind cei de pe plajă, „priviți cît sînt de FRUMOASE" și gura rotundă e plină de ultimul cuvînt și ochii rîd în bucuria poveștilor împlinite aievea și ei sînt și ochii tatălui privind femeile-pești. Și ochii domnișoarei bătrîne căreia i-au căzut superbii cavaleri în nisip, „dumnezeule, sînt cu sînii goi"! Și ochii contabilului încercînd disperați să le numere. Și ochii poetului ale cărui buze crăpate de sete abia șoptesc, „... miros de alge și sare și ape de adînc... gust de lacrimă pură..."

S-au ridicat în picioare cu toții, nu îndrăznesc însă nici o mișcare căci băiatul i-a oprit printr-un gest hotărît El stă încă în poziția aceea ciudată, pas neterminat, și acum brațul stîng ridicat în semn de oprire pentru cei din spatele său. Așteaptă așa apropierea sirenelor și iată vorbește cu ele. Cei rămași neclintiți în picioare, vor să audă, întind lung gîturile spre linia mereu schimbătoare, graniță între ape și pămînt, dincolo e băiatul cu sirenele lui, rămas nemișcat și el. A încremenit timpul. Numai linia aceea, necontenită mișcare și sirenele care vin. Buzele tatălui sînt roșii, sînge proaspăt, ale contabilului sînt albe și ar vrea să numere, una, două, trei, patru, cinci...

Băiatul le strigă fără să întoarcă spre ei capul, „au o scoică fermecată" și glasul crește mirat, „cine rostește în ea trei cuvinte i se împlinesc tot atîtea dorințe" și glasul a răgușit puțin.

„Spune cuvintele", se înalță ascuțit corul vocilor de pe plajă.

Și atunci, ceva se strică, se rupe un echilibru, toți au întins mîinile înainte, copilul a întins și el brațul drept, să primească scoica, mișcarea l-a descumpănit, pasul început de mult e dus pînă la capăt. un val ușor îl răstoarnă, sirenele speriate fug, se topesc în albastrul din care au ieșit, copilul se joacă rîzînd cu valurile...

•

În valurile cuminți de mai, un copil vinează meduze. Tatăl se apropie, îl cheamă, „spală-te pe mîini, să nu le duci la ochi, o să te usture, ți-am spus să lași meduzele în pace". Soarele topește cerul, tatăl și băiatul își strîng lucrurile, „pleacă", se bucură domnișoara bătrînă, „începuse să facă gălăgie", „pot să intru în apă", constată contabilul iar poetul scrie pe nisip „alcooluri amare din scoarță de copac".

Marea e pustiu albastru, după-amiaza arde...

Al. Popescu Negură

Ţara

Trăiește-n noi, ca ploaia-n nori; ca visul
Pe braţ de somn ; ca slova pe hîrtie ;
Ca violetul ce-a-mbrăcat irisul ;
Ca albul în buchet de iasomie.

Ca pulsul ei și-al meu la fel bate.
Durerea ei, pe noi la fel ne doare...
Ea ține-n mîini : orașe, munți și sate
Și-avem cu ea același loc sub soare.

Cînd ea zîmbește-n noi e voie bună,
În limba noastră vorba i-e cusută !...
Chemarea ei ca fulgerul ne-adună
Și-ntr-unul credem toți, ca într-o sută !

De ea ne despărțim în ziua-n care
Privirea ni se-ngroapă-n funingei,
Ca un ecou purtat din zare-n zare,
Și să rămînă-nfiptă-n chipul ei.

Ion Olteanu

In răsăritul soarelui

Minune,
de creangă
și vis,
să te scald
ca trupul tău
să lumineze
pămîntul !

Picurii nu s-ar auzi
de pe tine căzind,
florile-și țin pumnii căuș,
păsările, puful de sub pene,
gura mea
buzele reci,
uitate poteci.

Soarele
tăinuind cu noaptea
au născut roua,
să te pot îmbăia,
să joci pe umerii mei
și în mine
întreagă !

Emil Manu

Lied

Te-am regăsit în singurătatea icoanelor pe sticlă·
Zugravii n-au avut alte modele
Cînd te-au îmbrăcat în mătăsuri tivite cu aur
Şi ţi-au pus mîinile tale de demult
Şi ochii strămoşilor tăi.

Zadarnic mai caut prin satele din Făgăraș un zugrav
Să mă inchidă în culorile ţării...
Trebuie să rămînem fiecare în secolul lui :
Tu cu inima plină de portaluri și de gavote
Iar eu colecționar de lieduri
Să colind din portret în portret,
La ora magnoliilor.

Andrei Ciurunga

Obișnuință

Obișnuiți-vă cu ploile – le-am spus
copacilor mei inundaţi de lumină.
Acoperișul vostru e cerul care plouă
sau vă-ngroapă-n zăpezi pînă peste tulpină.

Învățați-vă cu viscolul – le-am spus,
care vă sfîșie și vă defaimă
și trece prin voi și vă lasă
cu inelele-n trup încrețite de spaimă.

Copacii mei au luat frumos aminte,
poveţele-adinci le-au pătruns în memorie
și-au crescut eroic în intemperii
ca popoarele în plină istorie...

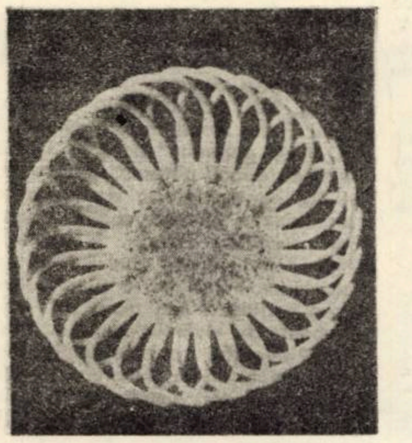

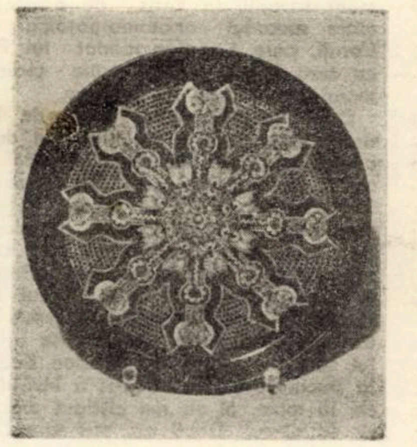

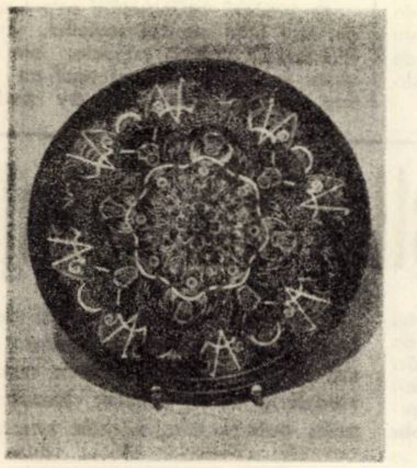

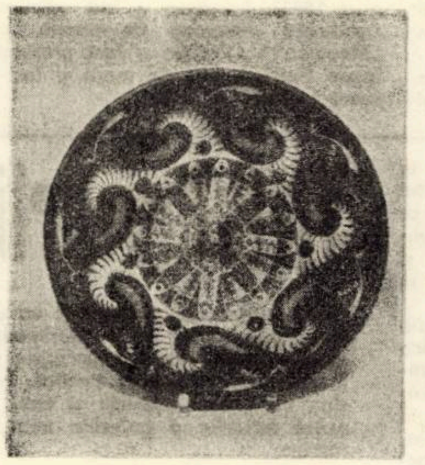

Nichifor Mihuța

Invitație

Hai să facem o pasăre
Care să semene cu Vuia, Vlaicu
Sau chiar cu meșterul Manole ;

Vom face și o fintînă
În care să adunăm cerul

Cercul il vom face abia la sfirșit
Și ne vom retrage în el ca într-un mit.

Nicolae Dolîngă

Mare...

Umbră fluidă, verde credință a algelor,
Ce vîrstă aleasă își pleacă genunchii
Sub vuietul tău !
Neînțeleasă făptură de ceață,
Născută din țipătul albelor aripi
Lin lunecînd infinitul...
Mare, venind și plecînd
În flori și în zîmbete,
Gloria lumii nisipul o știe,
Către noi, către lut,
Seamăn al tău, negație și început.

Adrian Beldeanu

Popasuri

Te așteptam din vise pe străzi neirosite
dînd glas acelei clipe ce se-mpletea demult.

Din orizontul rece m-am decupat și mult
mă căutară pulberi cu gleznele mîhnite.
O așteptam să vină sub crengile-cuțite
dînd glas acelei clipe ce se-mpletea demult.

Răspunde-mi peste strigăt ; cristalele ivite :
rotundele ecrane și-un colorat tumult.
Poate voi crede iarăși în ziua ce-o exult
iar sîngele-mi va rupe popasuri prihănite.

Te așteptam din vise, din păsări presimțite.

Teodor Scarlat

Ospăț

Bogată masă, cu stilați lachei –
Întins-am azi, cu sufletul deschis –
Să se mai simtă-acasă, ca la ei –
Și cei flămînzi și insetați de vis.

Pentru-nceput voi da rachiuri tari,
Ca aerul de marte, cind furiș,
S-abate noaptea printre goi stejari,
Să strige ghioceii din frunziș.

Bucate fi-vor multe și de soi,
Din păsăretu-atitor amintiri
Care rămin și iernile în noi
Să-și fluture aripile subțiri.

Și vinu-i de pe-aici ; dar e vestit,
Că-n boabele de struguri – pe arac,
Un soare-ndurător a cuibărit
Mari vijelii, de singe geto-dac...

Mincați și beți aceste bunătăți,
Că pentru voi le-am strins și pregătit,
Pîndit mereu de mari singurătăți
Prin mine, ca-ntr-un codru rătăcit,

Adam Puslojic

Cu toate că de la prima noastră întîlnire n-au trecut nici cinci ani, mi se pare că pe **Adam Puslojic** îl cunosc de o viață· Ne vedem foarte des, cu sentimentul că ne vedem foarte rar. Cînd vine el, s-adună toți prietenii, iar cînd pleacă – se lasă ceață. Și lucrurile se întîmplă la fel și pe malul celălalt al Dunării, la Belgrad, unde poeții generației sale i se string în jur, ca la un praznic al prieteniei. El e un neasemuit floretist al cuvîntului, un neliniștit și un scăpărător tribun al ideii, cum și un nostalgic și sentimental fermecător, un sceptic dăruit cu umor și un avîntat incomod al adevărului.

Uitîndu-ne, din cînd în cînd, la fotografii mai vechi, surîdem în același gînd, rememorînd atîtea momente de neuitat, în țara lui și-n țara mea, încercînd mereu să trecem dintr-o limbă în alta poeme de prieteni, împărțindu-ne bucuriile și durerile, căutînd mereu noi prilejuri de întîlnire și de lungi discuții.

Cînd ne-am văzut întiia oară, Adam Puslojic tipărise prima carte de poezii – **Există pămînt** – și vorbea cu mare dificultate limba română. Acum el este unul din cei mai buni poeți tineri din Jugoslavia, iar cărțile lui – **Cad spre cer, Merg la moarte să mă tundă** – au fost întîmpinate cu elogii puțin obișnuite.

Aș cuteza să adaog că Adam Puslojic este azi un poet foarte cunoscut și în România. Și foarte îndrăgit. Cartea sa de poeme **Pasărea dezaripată,** tradusă cu strălucire și fidelitate în limba noastră de Nichita Stănescu, ne-a revelat un poet cu totul original, modern și împătimit în prospectarea unor zone inedite ale sensibilității omului contemporan. Mărturisesc că citindu-l adesea, cu rare satisfacții, mi-am făcut o lectură preferată din acel poem, de răscolitoare frumusețe, ce se numește **175 de vieți din „Cartea morților".**

Prietenul nostru din țara sirbească vorbește astăzi limba română c-o lejeritate și c-o expresivitate care mă emoționează. El este și un bun cunoscător al literaturii noastre, iar biblioteca lui de la Belgrad fascinează prin ritmul, aș zice vertiginos, în care crește.

Adam Puslojic este un mare prieten al literaturii române, pe care o cercetează cu voluptate, traducînd cu vocație și exigență, an de an, noi și noi valori ale acestei literaturi· Nu e lipsit de interes să reamintim că Adam Puslojic a tradus numeroase pagini din Eminescu și Caragiale, din Arghezi, Bacovia, Blaga și Barbu, precum și din foarte-foarte mulți poeți, prozatori, dramaturgi și critici literari de azi. El a tipărit cinci cărți de traduceri din Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Petre Stoica etc., și are pregătită pentru tipar o amplă antologie a liricii românești contemporane. La Radio și la televiziune, pe scenele teatrelor, în atîtea reviste literare sau în ziare cotidiene, Adam Puslojic a adăugat acestor traduceri articole și prezentări, reportaje și interviuri, făcînd o operă pentru care e greu să găsim cuvinte îndeajuns de expresive, care să-i exprime recunoștința.

Cînd îl văd cu ce resurse se bucură în fața valorilor literaturii noastre și cu ce nobilă pasiune le caută echivalențe artistice în limba sa, mi se pare că nu voi mai avea un frate ca el în nici o altă țară din lume.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

banatica

O biografie exemplară :

VICTOR BABEŞ

Profesorul Dr. Victor Babeş, savant cu renume mondial, s-a născut la 28 iulie 1854 în Viena. El este al doilea dintre cei nouă copii (Aurel, Victor, Emil, Titu, Cornel, Sever, Alexandrina, Angelina şi Alina) ai marelui luptător pentru drepturile libertatea şi propăşirea cultural-socială a românilor din Imperiul habsburgic, Vicenţiu Babeş, înflăcărat patriot bănăţean, om de ştiinţă, membru fondator al Academiei Române.

Vicenţiu s-a străduit să-l apropie pe Victor de Banat. În acest scop, după ce s-a mutat de la Viena la Budapesta, ca să fie mai aproape de fraţii lui din Banat, Ardeal şi de Bucureşti, unde se ducea cu regularitate la şedinţele Academiei, l-a luat pe Victor cu el, au făcut o călătorie prin Banat, apoi l-a lăsat la Lugoj, la nişte rude apropiate, (familia Ianculescu) ; ca să înveţe şi limba maghiară, l-a înscris la liceul din localitate, unde a urmat trei clase. În acest timp a făcut mai multe călătorii la Hodoni, Timişoara şi nenumărate excursii cu trăsura în jurul Lugojului, pe valea Begăi, a Timişului pînă la Caransebeş unde tatăl lui avea mulţi prieteni şi cunoştinţe. Aşa a cunoscut Victor pe ţăranii români bănăţeni, faţă de care – ca de altfel faţă de toţi ţăranii – a avut o deosebită dragoste. La Hodoni, rudele şi consătenii l-au primit bine, i-au vorbit despre Vicenţiu Babeş, despre lupta lui de zi cu zi, dusă ca om de ştiinţă şi politic pentru binele poporului.

Tatăl său îl îndruma mereu pe Victor spre explicarea materialistă a lumii ; el l-a ţinut la curent cu mişcarea poporului pentru dreptate şi libertate. De aceea Victor, l-a consultat mereu în toate problemele : iar Vicenţiu, la rîndul său, a recunoscut în Victor un geniu multilateral, lăsîndu-l să-şi aleagă cariera dorită. După bacalaureatul luat la Budapesta în 1871 Victor se înscrie la conservator, frecventîndu-l două luni de zile, după care, influenţat de moartea celei mai mici dintre surori, Alma, stinsă din viaţă la 14 ani, în prezenţa sa, se hotărăşte să facă medicina ca astfel să vină în ajutorul omenirii suferinde.

Anul întîi l-a urmat la Budapesta, însă în setea lui neobişnuită de a învăţa, de a cunoaşte, în toamna anului 1872 a trecut la Viena. Studenţii români l-au ales membru în comitetul de conducere al societăţii cu caracter patriotic „România Jună" – calitate păstrată tot timpul studenţiei la Viena. În acest timp a scris aproape 50 de poezii, ce se găsesc în Muzeul profesorului Victor Babeş din Bucureşti, cele mai multe cu caracter liric.

A ţinut mai multe conferinţe, din care una intitulată „Rezultatele studiului naturii aplicate la istoria acţiunilor spirituale", cu larg răsunet în întreaga Universitate vieneză, mult comentată şi de marele public vienez.

După absolvirea facultăţii, în 1876, Babeş, timp de doi ani de zile face studii serioase, apoi pleacă pentru perfecţionare din nou la Viena, unde ia doctoratul la 2 august 1878 cu profesorul Hesch, urmaşul lui Rokitansky, care murise.

În plină epocă pasteuriană tînărul docent şi încă asistent al lui Schethauer este trimis în Germania şi Franţa ca să studieze ştiinţele medicale, care acumulaseră fapte noi datorită descoperirilor epocale ale lui Pasteur.

În Germania a fost bine primit de mai mulţi savanţi, la Paris, de asemeni, de către savantul anatomo-patolog A. V. Cornil, care l-a recomandat lui Pasteur cu care Babeş a avut multe şedinţe de lucru spre folosul amîndurora.

După metoda concepută de Babeş, drept încoronare a studiilor lui de pînă atunci, a apărut la Paris în 1885 primul tratat de bacteriologie din lume „Les bacteries et leur role dans l'étiologie, l'anatomie et l'histologie patologiques des maladies infectieuses", în colaborare cu A.V. Cornil, care în prefaţa cărţii scrie că meritul este al lui Babeş, fiindcă el încă din 1883 a început redactarea ei. Mai mult, Cornil scrie prietenului său, profesorul Dr. Nicolae Kalinderu, la Bucureşti : „Nu Babeş a învăţat ceva de la mine, ci eu am cîştigat mai multe de la dînsul. Dacă am pus numele meu alături de al său pe cartea ce edităm, nu am făcut aceasta pentru că aş fi contribuit mult cu ştiinţa mea, ci mai mult pentru că numele meu este mai cunoscut ca al său şi vroesc a-l îndatora" (Revista „Spitalul" an IV, pag. 258–259 din august 1885). Lucrarea a fost distinsă de Academia franceză cu marele premiu „Montyon ". Comisia a fost prezidată de însuşi Pasteur, atît de mare a fost răsunetul lucrării lui Babeş.

La terminarea anului universitar 1886–1887, Babeş obţine un concediu de un an de zile, iar la 10 august 1887 pleacă la Bucureşti, începînd imediat organizarea „Institutului de Patologie şi Bacteriologie", după vederi proprii, neavînd nicăieri în lume un model din care să se inspire. Inaugurarea a avut loc la 30 nov. 1887 în prezenţa profesorilor, medicilor, studenţilor şi a unui numeros public din înalta elită intelectuală bucureşteană, care venise ca la un spectacol de mare gală. Babeş, după o scurtă introducere arată în termeni sobri, precişi, rostul institutului subliniind legătura dintre ştiinţă şi viaţă. Astfel începe cursul de bacteriologie şi patologie, arătînd concepţia sa personală în privinţa proceselor de îmbolnăvire.

Prelegerea inaugurală a fost răsplătită cu aplauze furtunoase şi îndelungate ovaţii de către studenţii entuziasmaţi, medici, profesori, printre care Istrati, Şuşu, Buicliu Petrini, Galaţi .. . şi mai ales profesorul Dr. Nicolae Kalinderu, prietenul său, care drept încheiere i-a spus „E un început, dar un început strălucit".

În acest institut a făcut Babeş cele mai importante dintre descoperirile sale : **„Babeşiile"** tipărită în 1904 de medicul francez Dr. E. Chauvelat, lucrare intitulată **Les Babesioses** în ed. Rudeval Paris, **Seroterapia** descoperire epocală, cu ajutorul căreia a pus la punct **„Metoda românească de tatament antirabic"** prin serovaccinare care a înlocuit la noi metoda Pasteur, fiind apoi adoptată şi de Institutul Pasteur din Paris. Aşa a devenit „Institutul Babeş" cel mai important centru antirabic din această parte a lumii, iar România cunoscută prin Babeş pe întreg globul.

ALEXANDRU MAGDA

muzică

Oaspeţi pe podium

Jurnal de concert

● ORCHESTRA DE CAMERĂ DIN MÜNCHEN, o perfecţiune rece, abordînd muzica baroc în tempo-uri moderne, lemnul instrumentelor intrînd în rezonanţa cu lemnul magistralei săli a liceului de muzică timişorean. O orchestră camerală, veşnică actualitate, vine astăzi ca un răspuns la ciclopicele orchestre sunînd din toate instrumentele descoperite la finele veacului trecut. Iată, sub bagheta sobră a bavarezului Hans Stadlmair, o piesă modernă, „Dansuri germane" de J. N. David, o gravură de epocă pătrunsă de insinuările spiritului contemporan ; deasupra tonalităţilor indecise pluteşte subţire aburul formelor preclasice. Haydn, Telemann, Mozart, Haendel au sunat cînd într-un monolitic pianissimo. cînd într-o plenitudine demnă de-o orchestră mai mare de şaisprezece oameni. Un violonist suav, A. Pfister, realizînd nuanţări aproape ireale, feminine şi energice totodată. Încordarea şi degajarea, două stări simultane şi colaborarea cu dirijorul prin mişcări abia schiţate. Asamblarea solistului cu orchestra realizîndu-se imperceptibil, dînd emoţii puternic elevate. Şi majoritatea instrumentiştilor, foarte tineri. Un public numeros şi receptiv rostind înspre oaspeţi un binemeritat bravo.

● VIKTOR MERJANOV este unul dintre cei mai buni pianişti sovietici, alături de Richter. O statură mijlocie, om aflat la vîrsta împlinirii. Calm şi egal cu sine însuşi, stăpînindu-se la fel de perfect pe sine, stăpînind la fel instrumentul. Poziţia în faţa pianului : fără urmă de stil romantic, în haine de lucru. Digitaţie impecabilă, între nuanţări fine şi energice ; uneori clapele sînt abia atinse, însă nici un sunet nu este omis. Probabil că tehnica domină afectul, că raţiunea stăpîneşte tehnica şi în absenţa transei şi demonismului ai senzaţia că elementele pot fi stăpînite mai eficient prin echilibru şi omenesc. Flacăra geniului poate exista şi sub forma unei lumini puternice, difuze.

● MIROSLAV HOMEN a venit din Iugoslavia fără un repertoriu modern ; era convins că publicul timişorean îi aplaudă doar pe clasici. L-am încredinţat pe dirijorul de treizeci şi trei de ani că nu e tocmai aşa. Aflat la începutul carierei, stilul său dirijoral se înscrie în avangardă. Simfonia lui Bizet a fost stăpînită fără partitură şi cu o gestică uşor parodică. Tempo-urile, accelerate, „pentru ca publicul să suporte mai uşor veacurile trecute. Orchestra merge de la sine, apoi brusc intervine o tactare printr-un gest larg şi neprevăzut, aproape umoristic, după ce braţele s-au odihnit de-a lungul unor măsuri mai banale. O neglijenţă studiată, reflex al unui temperament analitic şi aprins, romantic şi ironic. Nu un dirijor statuar, „model", ci mobil, fără preocupări stilistice în privinţa propriei gestici. Ca interlocutor, spumos, jovial, un tînăr al timpului său.

LUCIAN BURERIU

Virtuţile artistice ale faianţei

Marea tradiţie a folosirii faianţei în Spania este o rămăşiţă de la vechii Mauri, ale căror plăci smălţuite se mai păstrează pe construcţiile de odinioară. Şi astăzi încă moscheele şi clădirile din ţările arabe sclipesc în îmbrăcămintea lor ceramică.

Peste tot în lume plăcile glazurate se folosesc în bucătării, băi publice sau particulare ; mai recent şi staţiile de metrouri şi gări sînt îmbrăcate cu ele. O industrie importantă satisface aceste nevoi. În Spania, însă, în afara acestor funcţiuni practice să zicem, ea mai are şi una estetică : aceea de a decora cadre de uşi şi de ferestre, de a înviora „Patiourile" (curţile interioare) umbroase, care sînt uneori aranjate şi mobilate ca pentru locuit. Aici modelele sînt deosebit de frumoase. Există însă şi veritabile „Tablouri" reprezentînd imagini de tauromachie, naturi statice sau peisaje, însă mai ales icoane. S-a mers şi mai departe. Numeroase firme comerciale sau chiar afişe de mari proporţii sînt din acelaşi material.

La noi în ţară plăci de ceramică decorează vechi mănăstiri, ţigle smălţuite multicolore acoperă case şi biserici în Ardeal. În timpul din urmă, chiar ţăranii au început să-şi îmbrace casele cu aceste plăci colorate.

Faianţei i se datorează cea mai fantastică ambianţă imaginată de Gaudi în parcul Güell din Barcelona. Acest ansamblu este situat pe un deal ; format dintr-un complex de clădiri, de largi scări, fîntîni şi un fel de templu antic, constituit din masive coloane, susţinătoare ale unei largi terase. Totul este încununat cu un fel de faleză, zidită din sfărîmături de piatră, care formează arcade ; astăzi invadate de plantaţii exotice, care-i dau un aspect sălbatic şi care sugerează intrările şi galeriile unor grote marine.

Totul este îmbrăcat cu plăci de faianţă. Pereţii laterali ai scărilor ; izbucul de ape cu plăci intacte mari, cu modele şi culori variate. Restul : capela, balustradele, băncile ornate cu cioburile diferitelor plăci, dau ansamblului o notă de extraordinar şi de insolit. Acest colaj a fost creat într-o epocă în care jocul cu informalul abstracţiei moderne nu fusese încă inventat.

Antonio Gaudi, acest genial arhitect, cu fantezie exuberantă, este şi creatorul faimoasei catedrale Sagrada Familia, pe ale cărei ziduri se caţără uriaşi melci de piatră, care confruntă un grup de sfinţi cu un grup de curcani, cunoscuţi certăreţi. El este creatorul unui stil, avînd diferite denumiri, mai în fiecare ţară, dar care la noi este cunoscut ca stilul „1900" sau „Secession"; în cadrul căruia plăcile de faianţă au găsit o mai bogată utilizare.

Un alt interesant exemplu modern se află la St. Paul de Vence (Franţa), unde Matisse a creat capela căptuşită integral cu plăci albe de faianţă; purtătoare ale schiţelor din prima fază a inspiraţiei sale, redate printr-o sumară liniatură, ca de cărbune. Aici, chiar şi o uşă este un traforaj ceramic. Vitraliile colorate însufleţesc albul imaculat al faianţei cu irizări multicolare.

Dacă acest articol a fost scris este pentru a atrage atenţia asupra acestui gen, puţin practicat de noi, dar care poate fi considerat „nobil" pentru frumuseţea şi mai ales pentru uşurinţa realizării sale, el pretindu-se şi la o multiplicare cu mijloace serigrafice. Faianţa ar putea să înlocuiască fie fresca, fie mozaicul, pentru acoperirea unor mari suprafeţe în interiorul sau exteriorul unor spaţii arhitectonice.

MARTIN COPĂCEANU

Arcade seara spre terasă (Barcelona – parcul Güell)

plastică

Expoziţia Virginia Baroiu

Mobilitate spirituală expresivă, rezultată din renunţarea la anumite canoane tradiţionale prin sancţionarea verismului pur descriptiv, acuarela Virginiei Baroiu încearcă să redea frăgezimea lirică a unor senzaţii intime prin miracolul motivului plastic.

Formele şi spaţiile pregătesc spectacolul ambianţei cromatice, în superbe geometrii spontane care închid uneori grupajele luminii, cîştigînd patina unor arheologii descifrabile peste care suflarea tăcerii a aşternut emoţia pură. Compoziţii melodice („Nocturnă marină", „Toamnă", „Viziune fantastică") se desfăşoară spasmodic după un ritual ce dobîndeşte sensuri tainice prin puterea telurică de a da suflet depărtărilor. Linia se contopeşte voluptuos cu materia picturală paginînd forme neuzitate care construiesc subiectul imaginii cu o autentică sensibilitate.

De altă factură, lucrările „Oraşul de vis", „Cetate" îşi împlinesc nuanţa alchimie transfigurînd forme izoedrice care alcătuiesc idealuri descinse dintr-un tumult de gînduri ce se revarsă în efluvii miraculoase. Centrale compoziţional, aceste lucrări dau libertate artistei de a-şi orienta spaţiul prin aglutinarea motivelor geometrice, facilitînd accentuarea prin zonele periferice deschise, care întregesc atmosfera de ansamblu. Existenţa unor influenţe sur-realiste nu impietează înţelegerea decorativă a suprafeţei care se cristalizează cu spontaneitate şi pe care liniile viguroase indică convenţional spaţiul. Virtuţile liniei conjugate cu gestul culorilor cu funcţie de reper optic se convertesc în imagini stăpînite de o tehnică impecabilă. Gama cromatică dominată de motităţi sonore şi transparenţe diafane dă acea ridicare poetică la nobleţea zborului. Dincolo de aburul grav al rafinatelor îmbinări de albastru şi ocru, de roşu şi verde, desluşim fascinaţia dezlănţuirilor, continua vibraţie a unui spirit avîntat, capabil să transmită emoţia iniţială nealterată.

RADU MELNIC

Imaginaţie cromatică

Expoziţia de pictură şi decoraţie ceramică a lui Corneliu Ionescu, deschisă la Muzeul judeţean de istorie din Reşiţa, reia filonul relevat de o altă manifestare a pictorului, în anul 1972, la Timişoara. Reţine atenţia, ca şi atunci, inatacabila unitate a exponatelor, tonul lor particular, bogata nuanţare a repertoriului grafic şi cromatic, cît şi fluenţa structurilor vizionare. O lucrare generează pe alta, un motiv grafic se continuă într-altul, fără a se repeta, ansamblul derulîndu-se ca o avalanşă ce se autoinventează şi autoamplifică.

Deşi motivele formale folosite aparţin unor familii diverse, indiferent că se apelează la elemente curbe sau geometrice, prin vibraţia liniară specifică, prin culoare şi dozajul ei, cu ineditul armoniilor şi contrastelor, cît şi prin preferinţa firească a pictorului pentru oniric, grupajul de lucrări se constituie ca un impecabil univers osmotic. Autorul lor, acest visător cu ochii deschişi excesiv de pasionat de creaţia sa, realizează un paradoxal „coşmar feeric" cu nuanţate implicaţii stenice şi armonice. Aflată undeva la intersectarea aşa numitei arte naive cu un anumit filon al suprarealismului, creaţia lui Corneliu Ionescu are o prospeţime nealterată de false dogme sau de confecţia autoimpusă. Ea posedă ceva din firescul genezei formelor din natură, cărora pictorul le găseşte echivalenţe imaginare, ea posedă o capacitate de transmitere în imagini a unor reale trăiri afective, devenind date concretizate din biografia spirituală a artistului. Pictorul intuieşte lumi calme, cu tendinţe limitrofe dinamismului. Această linişte aparentă, uşor halucinantă, reflectă pendularea ambiguă între echilibru şi nonechilibru, oprită undeva la mijlocul drumului. Contorsionările tind spre acalmii, sau invers, formele calme tind spre mişcare şi rotaţie, sau o oscilatorie vibraţie a afectului şi imaginaţiei. Execuţia pedantă, minuţiozitatea detaliilor grafice, nu duce la uscăciune şi artificiu, ea rămînînd un adjuvant expresiv, de particulară savoare. Jocul formelor şi culorilor nu se desfăşoară la voia întîmplării, el fiind subordonat unui sistem intuit şi experimentat în nenumărate variante. Final, acest joc se dovedeşte a deveni lege, o lege proprie şi elastică însă, care nu limitează, ci dezvoltă libertăţile unei imaginaţii fecunde.

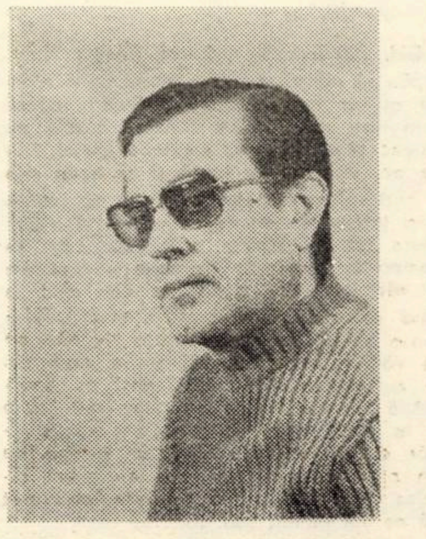

Corneliu Ionescu operează cu valori cromatice dificile, care ar putea trece uşor în dulceag, dar pe care le stăpîneşte cu un uimitor instinct, în aşa fel încît, depăşind convenţionalul bun gust realizează armonii inedite. Accentele vii, luminozitatea şi alveola solară a majorităţii lucrărilor enunţă faptul că pentru Corneliu Ionescu pictura a devenit sărbătoarea continuă a unui însetat de culoare şi lumină. Bogăţia arabescurilor completează, la rîndul său, fervoarea coloristului prin dragostea pentru formă şi semn.

În general lucrările expuse, aşa cum sînt gîndite, nu ar avea nevoie de titluri individuale ci ele ar putea fi foarte bine intitulate ca ansamblu „elemente tangibile şi intangibile ale realităţii imaginate de pictorul Corneliu Ionescu". Ele au totuşi titluri, dintr-o convenţională necesitate expoziţională şi astfel putem sublinia ca semnificative pentru ceea ce am enunţat anterior, lucrări cum ar fi „Sărbătoare", „Flori în spaţiu verde", „Flori de mlaştină" sau serbare orientală", construcţii cromatice cu semnificaţii plurivalente.

Cele cîteva lucrări de grafică din expoziţie descind din bogata suită de „miniaturi" ale pictorului, care constituie proiecte ce se pretează la aplicări multiple, de la decoraţie ceramică şi bijuterie pînă la tapiţerie şi mozaic.

Decoraţia obiectelor ceramice şi porţelanurilor (o decoraţie cromo-grafică) prezentate, exprimă o preferinţă instinctivă a pictorului Corneliu Ionescu pentru arta orientală, ale cărei ecouri le găsim de altfel uneori şi în arta noastră populară. Artistul dă impresia, prin modul de utilizare a elementelor şi prin bogăţia lor inventivă, că decoraţia cultă pe care o practică nu este o preluare ci o reinventare a unor structuri de tip oriental, aparent simetrice, de o remarcabilă originalitate.

Indiferent de domeniul abordat, Corneliu Ionescu ne apare ca un artist cu o derutantă imaginaţie cromatică şi grafică. Instinctul de ordine şi căldura inclusă în actul creaţiei, originalitatea sa evidentă, îl detaşează ca o voce plastică individuală şi particulară. Mă întreb însă, cînd vom avea posibilitatea să putem vedea amplificate, cu sprijinul forurilor de resort, aşa cum visează autorul, miniaturile sale (prea puţin cunoscute), miniaturi care transpuse la scară mare ar putea revoluţiona şi înlătura decoraţiile banalizate şi de gust îndoielnic ce inundă încă multe din obiectele vitrinelor noastre.

CIPRIAN RADOVAN

Reproducerile din acest număr sînt semnate de artistul plastic CORNELIU IONESCU

appassionata

Sunete pure şi impure

Pe drumul evoluţiei sale, specia umană a străbătut mii de ani pentru a desprinde, din oceanul sonor ce ne înconjoară, acele sunete specifice, considerate elemente ale exprimării muzicale. Va fi fost cîntul anterior limbajului vorbit ! Nu este exclusă ipoteza. Tot ce putem spune cu siguranţă este că ambele modalităţi de exprimare reprezintă un lung proces de purificare şi cristalizare, la capătul căruia se găseşte cultura şi civilizaţia umană.

Tendinţa către stabilitate a sunetului muzical s-a concretizat prin înălţime şi culoare, ceea ce face posibilă individualizarea sunetului propriu-zis cît şi a sursei sonore. Istoria muzicii cunoaşte o emulaţie între voce şi instrumente, cu privire la cucerirea acestor calităţi psiho-fizice ale sunetului. Vocea omenească fiind însă un etalon natural, instrumentele muzicale au luat-o totdeauna ca punct de referinţă. Chiar alcătuirea grupurilor instrumentale a avut în vedere componenţa vocală a corului. Mai mult, se vorbea cîndva de o „zonă expresivă" a fiecărui instrument, iar instrumentiştii se întreceau cu cîntăreţii în puritatea tonului şi frumuseţea timbrului.

O schimbare pare să fi avut loc, mai ales în ultimele decenii ; o schimbare de gust, sau, ceea ce e mai îngrijorător, de atitudine faţă de atributele fundamentale ale sunetului muzical. Fără îndoială, fiinţa omenească a integrat „biologic" o cantitate de zgomot, ca o consecinţă a dezvoltării mediului ambiant, în acest sens. Totuşi, reîntoarcerea sunetului muzical în haosul de vibraţii din care a ieşit, ar însemna o pierdere ireparabilă. Poarta larg deschisă instrumentelor de percuţie s-a dovedit a fi o cale sigură spre uzurparea sunetului muzical. Nu mai puţin, exhibiţionismul la care sînt obligate instrumentele tradiţionale. Dar lovitura de graţie o dă însăşi vocea omenească, luînd modelul unor instrumentişti, inversînd sensul emulaţiei, dornici de senzaţional. Degradarea sunetului muzical a mers atît în direcţia acurateţii înălţimii cît şi în cea a clarităţii timbrului, lăsînd impresia unor fluctuaţii probabilistice sui generis.

Se pune problema ocrotirii sunetului muzical ? În măsura în care nivelul de zgomot e o parte integrantă a poluării vieţii cotidiene. Contrar, vom fi puşi în situaţia de a crea adevărate rezervaţii de sunete muzicale pure (în sens estetic), a căror binefacere nu va fi cu nimic mai prejos de utilitatea automatelor de respirat aer proaspăt.

OVIDIU MANOLE

TEODOR MAZILU: „Opera de creaţie este desigur şi un act de curaj"

(Urmare din pag. 1)

— Aţi scris într-un articol că în teatru „nu există interpretare fidelă, fiindcă nici actorul, nici regizorul nu interpretează, ci reconstituie totul.

— Îmi pare bine că îmi oferi un minunat prilej de a face cîteva precizări pentru a lămuri cîteva lucruri simple, adică tocmai lucrurile care se înţeleg cel mai greu. Artistul nu creează viaţa, care există independent de voinţa lui. El nu poate decît să o descopere, făcînd deci o operă de descoperire, nu de invenţie. Întrucît arta e o formă de cunoaştere nu văd rostul ca artistul în loc să descopere realitatea, să inventeze una pe măsura lui. **Adeseori se spune că „o capodoperă pluteşte în aer".** Aşa este. Trebuie doar să vină artistul să recepţioneze realitatea. De aici şi uspiciunile mele în legătură cu emoţia prea mare în faţa fanteziei. Se poate vorbi de fantezie la Tolstoi ? Ca şi Shakespeare el e însăşi expresia vieţii. Viaţa e zguduitoare şi fascinantă aşa cum e ea şi orice încercare de a adăuga ceva peste ea o diminuează. N-aş vrea să fiu înţeles greşit. În artă fantezia are valoare, ca procedeu, egală cu metafora. Artistul poate folosi fantezia pentru a exprima ceea ce a descoperit în realitate.

— Care e părerea Dvs. despre teatrul modern, în comparaţie cu cel clasic ?

— În teatrul modern se poate vedea, într-un fel, disperarea de a pierde publicul şi de aici abundenţa de mijloace pentru a-l capta. Teatrul clasic nu avea parcă această îngrijorare. Scriitorul clasic expunea, simplu, sensurile piesei, cu demnitatea unui poet. Teatrul modern a încercat să elimine din construcţia piesei tot ce poate obosi publicul, deoarece publicul de azi e mai grăbit. **Din această necesitate de captare a publicului, din această nevoie de sinteză, metafora a devenit mai importantă ca subiectul.** Totuşi publicul are nevoie de subiecte, de întîmplări la care să participe şi să fie alungat excesul de metafore, simboluri şi alegorii. Nu degeaba cel mai jucat dramaturg şi cel mai contemporan e Shakespeare. Teatrul metaforă a fost ridicat de Ionescu, Dürrenmatt, Becket la culmi de mare nobleţe artistică. Dar dintre toţi dramaturgii moderni mie cel mai apropiat îmi este Pirandello, care a unit fără efort nobleţea şi simplicitatea clasică cu mijloace dintre cele mai moderne. Pirandello ne-a demonstrat că între teatrul clasic şi cel modern nu există o graniţă de netrecut.

— Cărţile şi piesele Dvs. de teatru au avut un anumit ecou...

— Eu ştiu că există oameni care au nevoie de litera mea şi asta mi se pare foarte mult. Scriitorul îşi cîştigă stima încercînd să respecte adevărul, căci în clipa în care trădează adevărul trădează şi publicul.

— Care operă vă exprimă cel mai exact ?

— E o întrebare foarte dificilă. Mi se frînge inima cînd trebuie să optez pentru o carte sau alta şi atunci voi recurge la procedeul clasic spunîndu-ţi că-mi plac cel mai mult ultimele cărţi publicate : volumul de eseuri „Ipocrizia disperării" şi volumul de poezii „Cîntece de alchimist".

— La ce lucraţi acum ? Cu ce sentiment ?

— La romanul, deschis autobiografic, „Orgoliul sinucigaşilor" şi care se vrea o înţelegere a experienţei tinereţii. Am ezitat mult timp să scriu acest roman, care, filozofic vorbind, se vrea o critică a izolării, deoarece mi-era teamă să retrăiesc anumite evenimente dureroase. Acum sînt pregătit să-mi asum acest risc. **Opera de creaţia este, desigur, şi un act de curaj.**

— Credeţi că ar fi utilă, acum după schimbarea antrenorului, şi o schimbare radicală a lotului naţional de fotbal ?

— Nu ! Cunosc foarte bine actuala naţională. Cu Dinu, Lucescu sînt prieten. Eu am încredere în această echipă, „am jucat pe cartea ei" şi în momentul de faţă n-aş aduce decît foarte puţine schimbări, deoarece **e cea mai bună echipă din istoria fotbalului românesc.** Orice fantezie ar putea fi riscantă.

— Ce doriţi să transmiteţi timişorenilor ?

— Cunosc bine Timişoara. E poate unul din cele mai frumoase oraşe ale patriei. Ştiu că aici a lucrat o vreme şi Camil Petrescu, scriitor pe care-l preţuiesc şi iubesc. L-am cunoscut în ultimii ani de viaţă. Timişorenilor le doresc toate lucrurile care depind de ei. Nu numai că le urez ca Politehnica să intre în prima divizie, dar **doresc să aibe o echipă de fotbal cel puţin tot atît de bună ca „Ştiinţa" lui Curcan, Gîrleanu, Dinulescu.**

Tineri din 15 județe ale țării ne scriu pe tema:

„Dacă aş fi scriitor...“

Anchetă realizată de ION VELICAN

Respectul cititorului pentru nobila artă a scriitorului a pus serioase probleme realizării acestei anchete. O parte din corespondenți s-au ferit pur și simplu de a da un răspuns (chiar și aproximativ) întrebărilor noastre. Unora, invitația noastră de a răspunde anchetei le-a părut de-a dreptul bizară. Iată ce ne scrie Z. S. din comuna Garoafa, județul Vrancea: „Ce să fac, să-mi spun părerea dacă aș fi scriitoare? Și dacă aș face-o pentru ce aș face-o? Eu sînt o fată brunetă, cu ochii căprui, părul lung, 1,64 înălțime, am 19 ani (20 la 21 aprilie). V-aș ruga să-mi spuneți ceva și despre dumneavoastră... „Cei mai mulți însă, scuzîndu-se pentru opiniile poate „eronate" sau „neavizate", pentru eventualele „greșeli de ortografie" sau poate pentru „simplitatea cuvintelor", au așternut pe hîrtie multe adevăruri de care trebuie să se țină seama.

Ni se pare că mult uzitata întrebare „Ce cărți preferați ca cititor?" a devenit un șablon, care, ca orice șablon, oferă de cele mai multe ori răspunsuri-șablon: „Eu ca cititor prefer cărțile bune". Am căutat o cale de a pătrunde în **interior,** de a vedea din interior care este opțiunea cititorului tînăr, de cele mai diverse condiții intelectuale. Dar mai bine să deschidem împreună cîteva scrisori:

PETRU OPREAN, (23 ani, Combinatul siderurgic Hunedoara) :

„Era într-o zi frumoasă de toamnă, la începutul lunii septembrie a anului 1965, cînd mama m-a trimis în lanul de porumb după niște dovleci. Nici n-am ajuns bine în lan, cînd o aud pe mama mai mult zbierînd decît strigînd. Atunci am înțeles că luase sfîrșit chinul tatei, care dura de trei ani, timp în care nu s-a putut da jos din pat. L-am înmormîntat după obiceiurile de la sate. Întrucît eram copil, aveam în față două alternative: să mă las de școală și să mă apuc de treburile bărbătești ale gospodăriei, sau s-o las pe mama singură și să-mi continui școala.

Dorința mamei de a mă vedea băiat cu școală, adică cu meserie, a triumfat, deși nici ei nu i-a fost ușor să se despartă de mine și să facă tot ce se cere unei gospodării Acest sacrificiu al mamei a fost unul din momentele cheie ale realizării mele pe linie profesională, și de acest lucru se bucură și mama, care se simte fericită cînd știe că sînt student în anul II.

Oare cîți părinți fac aceste sacrificii — numai cînd sînt necesare, pentru că sînt părinți care fac sacrificii și cînd nu trebuie, adică ei muncesc și fiul își pierde vremea prin cafenele.

Nu știu dacă această întîmplare e destul de sugestivă, destul de bine realizată din punct de vedere literar și asta din cauza înclinației mele spre științele tehnice.

Un astfel de subiect mi-aș alege eu dacă aș fi scriitor.

Întrucît de mic copil am trecut prin greutăți, aș dori ca scriitorii noștri să scrie și cărți (romane, nuvele etc.) care să scoată în relief unele personalități, care prin propria lor muncă au reușit să învingă greutățile ivite pînă la desăvîrșirea pregătirii profesionale. Eu personal cred că astfel de cărți ar constitui un imbold pentru mulți tineri, i-ar ajuta pe unii să-nțeleagă că viața nu-ți oferă numai satisfacții, pe alții i-ar ajuta să-nțeleagă că e bine să-ți ajuți semenii dezinteresat"

FLORENTINA BOBÎRNEA (învățătoare, 20 ani, comuna Vitănești, județul Teleorman) :

„Nu m-am gîndit niciodată să mă fac scriitoare, deși îmi place foarte mult literatura. Citesc cu aceeași plăcere poezie, proză și dramaturgie. Prefer totuși proza. Îmi plac romanele de tipul „Annei Karenina", „Roșu și negru", „Pe aripile vîntului". Nu m-am gîndit să mă fac scriitoare, dar vă destăinuiesc un secret: posed un jurnal intim cu cîteva sute de pagini, nimeni nu l-a citit și cum nu știu personal să am și calități scriitoricești rămîn totuși o cititoare silitoare.

Poate și pentru că am 20 de ani, optez pentru romanul de dragoste, pentru romanul sentimental, deși în literatura română actuală, spre regretul meu și al multora, acest tip de roman este mai puțin izbutit. Dacă aș fi scriitoare aș scrie un roman în care eroii principali să fie doi tineri realizați profesional, care au avut o copilărie oarecum zbuciumată, dar care în condițiile societății noastre duc o viață fericită lîngă copilul pe care îl au. Evident, acțiunea s-ar desfășura pe mai multe planuri, toate însă, îmbinîndu-se armonios și avînd un sfîrșit optimist."

GH. ARDELEAN, (21 ani, Cluj) :

„Eu să nu vă supărați, dacă aș fi scriitor nu aș mai munci. Aș face numai asta: aș scrie. Mi-aș construi o vilă pe Feleac și acolo m-aș încuia 6 (șase) luni pe an, în timp de iarnă și aș scrie cîte o carte despre animale. Vara aș umbla prin țară, prin munți și pe malul mării. Peste tot aș studia animalele cum se comportă, iar iarna aș scrie despre ele în vila mea de pe Feleac. Din cînd în cînd aș călători și prin junglele păduroase din Africa sau America de sud, ca să văd și animale străine, pe care noi le cunoaștem mai puțin, deși se aseamănă cu ale noastre. Eu am stat într-o zi la masă la o cafea cu un scriitor tînăr de la noi din Cluj. El vorbea cu un prieten de-al său, dar eu n-am înțeles ce vorbeau. A fost foarte interesant că ne-am întîlnit așa, fără să vrem."

MARIETA PÎRVU, (18 ani, elevă Giurgiu):

„Sînt în clasa a XII-a la Liceul „Ion Maiorescu" din frumosul oraș dunărean, Giurgiu. Și acum să încerc să răspund la ancheta inițiată de Dv. în scopul sondării opiniei tinerilor asupra rostului și mesajului operei literare."

Foarte multe opere din literatura noastră se înscriu în cadrul literaturii universale datorită valorilor de conținut și formă. Prin intermediul lor se poate cunoaște originalitatea sufletească profundă a poporului român, creațiile noastre folclorice de cea mai înaltă valoare, obiceiurile, tradițiile. Îmi plac foarte mult doinele și baladele populare, am cîteva culese de la bătrînii din satul natal.

Dacă aș scrie aș aborda proza, ea dă posibilitatea scriitorului să oglindească viața în toate aspectele ei. La vîrsta mea aș scrie schițe, reportaje în care s-ar reflecta prefacerile sociale, dragostea pentru muncă, pentru adevăr, grija pentru avutul obștesc.

Îmi place să citesc orice carte, din orice domeniu, pentru că fiecare e interesantă în felul ei și din fiecare carte avem de învățat cîte ceva. Eminescu spunea: „citind mereu, creierul nostru va deveni un laborator de idei și imagini din care vom întocmi înțelesul și filozofia vieții." Nu trebuie să lăsăm să treacă o zi fără să citim, fără să vedem, sau fără să auzim ceva frumos.

Îmi place să citesc literatura care să ilustreze trecutul eroic al poporului nostu, precum și literatura care să înfățișeze curajul, dîrzenia și dragostea pentru înfăptuiri noi — pe șantiere de termo și hidrocentrale ale țării, în uzine și fabrici, în laboratoare și institute de cercetări."

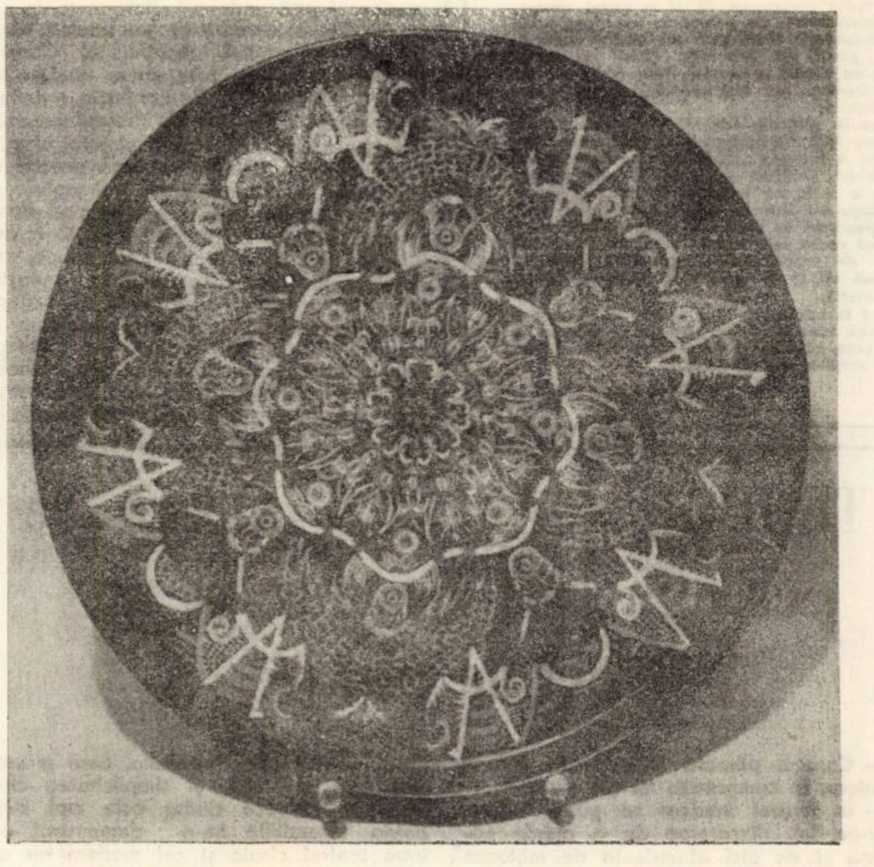

FRANCESCA MIHĂEȘ, (22 ani, Iași) :

„Fiind o iubitoare a literaturii clasice, trebuie să mărturisesc că mă atrage foarte mult romanul de dragoste. Cred că astăzi nu se scriu destule romane de dragoste.

Dacă aș fi scriitoare aș scrie un roman de dragoste inspirat din viața mea, pe care l-aș intitula „Ce mult te-am iubit". (Sperăm că „originalitatea" titlului, nu supără pe nimeni — n. n.) Dacă aș fi scriitoare nu aș lipsi de la nici un concert simfonic.

NELU COVRIG, (19 ani, contabil, Tg. Jiu) :

„Fiind scriitor cred că aș scrie reportaje și mai puțin romane, Reportajele prezintă date, fapte, frumuseți ale naturii, realizări ale poporului nostru. Nu înțeleg însă de ce reportajele pe care le citesc îmi par cam aride. Aș citi reportaje literare, cum erau ale lui Geo Bogza. Aș citi, sau dacă m-aș pricepe aș scrie reportaje în care să descriu frumusețile naturii. De pildă ar fi foarte interesant un reportaj din Munții Parîng."

ADY ANDREI, (Sibiu) :

„Mi-ar plăcea să scriu despre tineri, despre gîndurile lor, despre speranțele lor, despre dezamăgirile lor, despre maturizarea lor. Aș alege ca jaloane cinstea, încrederea în oameni adevărați, sinceritatea, prietenia — pe care le iubesc mult. Aș scrie despre tinerețea oamenilor în vîrstă și despre bătrînețea tinerilor care nu știu, care n-au învățat să trăiască.

Iubesc viața, cu toate greutățile ei, cu toate bucuriile și dezamăgirile ei, îmi place să cunosc omul, să-i ghicesc slăbiciunile, să-l încurajez la nevoie, să-l ajut și faptul că am reușit să fac ceva pentru un necunoscut îmi dă fericirea.

Pentru că iubesc omul și viața lui, pentru că aș scrie despre el și cu ajutorul lui, „opera" pe care aș scrie-o, aș intitula-o OMUL."

FRIEDMAN FRANCISC, (26 ani, muncitor, Oradea) :

„Sînt un simplu muncitor. Dacă aș fi scriitor m-aș axa pe probleme de actualitate, n-aș uita nici o clipă că trăiesc în sec. XX. Aș fi sincer, aș reflecta adevărul în creația mea, pentru că eu în viață nu port mască, nu-mi ascund niciodată gîndurile. Citesc, mai bine zis am citit mult (acum nu mai prea am timp) în limba maghiară, pentru că cunosc mai bine această limbă. Aforismul meu preferat: „Priviți de departe, toți oamenii sînt egali"."

ZOIA PETRILA, (23 ani, tehn. proiectant, Zalău, jud. Sălaj) :

„Dacă aș fi scriitoare? Da! Mi-ar plăcea să fiu. Atunci aș ști să văd altfel lucrurile și oamenii. Sau poate aș reuși să-i fac pe alții să vadă altfel lucrurile și oamenii. Aș vrea ca scrierile mele să-i facă pe oameni mai buni, mai puternici, mai iubitori. Aș scrie despre toate, rele și bune, acre și dulci, stricate și firești. Dacă aș avea acel har aș munci zi și noapte, să-l realizez la maximum, nu m-aș opri niciodată. Aș avea încredere și aș semăna încredere."

LILIANA MAREȘ, (25 ani, studentă, Craiova) :

„Am citit foarte multe cărți. Genul literar preferat se schimbă odată cu vîrsta. Făcînd comparație între poveștile lui Ion Creangă și oricare carte apărută în colecția „Romanul de dragoste" îl prefer pe Creangă. Vă voi explica și de ce. Se zice că literatura e o minciună spusă frumos. De acord, dar un sîmbure de realitate tot trebuie să existe pe undeva. Caut de ani de zile să văd undeva o dragoste sinceră, înflăcărată, o dragoste care să aibă ceva comun cu cea întîlnită în cărți. Zadarnic. Unii oameni în sentimentele lor se bazează pe un stimultent material. Într-un anturaj unde se discuta foarte aprins problema sentimentelor dezinteresate, cineva mi-a dat următoarea replică: „Dragoseta trece prin stomac". De ce nu se scriu cărți cu subiecte ce pot fi întîlnite la tot pasul? O fi literatura ficțiune, dar prea se exagerează. În toate cărțile actuale personajele sînt frumoase, spirituale, inteligente. Parcă în lume n-ar mai exista și altfel de oameni.

Ce operă aș scrie eu? M-aș opri la frumoșii ani ai studenției. Cărțile scrise pe această temă se pot număra pe degetele de la o singură mînă."

E. M. A. HAINAL, (București) :

„Trăim într-o vreme de profunde transformări sociale și economice. Fiecare dintre noi participă activ la îndeplinirea cu succes a acestor transformări. Ceea ce se petrece în imediata noastră apropiere ne privește direct, iar noi sîntem, mai mult sau mai puțin conștienți de acest fapt.

Dacă aș fi scriitor aș căuta să particip direct la îndeplinirea cu succes a acestor transformări, pentru ca apoi să pot scrie despre acești oameni, despre acești anonimi care pot săvîrși la fiecare pas adevărate acte de eroism, oameni care făuresc adevărate opere de artă în fier și beton. Ca cititor nu aș putea spune că prefer un anumit gen literar. Citesc cu aceeași plăcere pe Miron Costin, cu care citesc poeziile lui Nichita Stănescu."

VERONICA LUNGU, (elevă, Fălticeni, județul Neamț) :

„Mie, ca tînără fată de 17 ani, îmi place și totodată încerc să scriu poezie, și, pe lîngă aceasta compun diferite subiecte, pe care eu le numesc scenarii pentru filme. Îmi dau seama că ele sînt foarte naive, dar eu continui să cred că voi reuși la Institutul de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale", secția regie. Subiectele de care vorbesc le-am luat din viața mea, poate adăugind ceva în plus. Cred că sînt destul de frumoase aceste subiecte, cu toate că nu le-am transformat încă în scenarii propriuzise."

GETA IORGU, (25 ani, profesoară, com. Saraiu, jud. Constanța) :

„Sinceră să fiu, îmi este tare greu să răspund la ancheta Dv. Știu și eu, dacă aș fi scriitoare aș surprinde viața omului sub toate aspectele ei. Iată un aspect : Nu știu dacă sînt crezută și dacă am dreptate, dar în ziua de astăzi mulți tineri vor să facă din căsătorie, să zicem, o partidă reușită, să trăiască mai ușor. La fel se întîmplă cu unele tinere, care se mărită cu persoane în vîrstă, pe motivul că au o stare materială mai bună. Vor să trăiască muncind cît mai puțin. Despre asemenea oameni aș scrie eu.

Îmi plac mult romanele istorice, romanele de dragoste și cărțile de aventuri. În orice caz îmi displac poeziile actuale, în care lipsește rima și de multe ori nu au nici un înțeles. Decît să scriu asemenea versuri, mai bine profesoară de matematici."

ȘTEFANA GODEANU, (studentă, București) :

„S-au dus demult nopțile în care ascultam povești și-mi pare rău că ele nu se vor mai întoarce niciodată. Pe atunci credeam în lucruri frumoase, credeam în puritatea zăpezii. Dacă aș fi scriitoare aș scrie opere cu caracter realist, aș scrie versuri de dragoste, aș descrie casa în care m-am născut, aș scrie despre prieteni, despre oamenii din jurul meu. Citesc atunci cînd sînt tristă și în paginile cărților găsesc un refugiu."

EUGEN MIRON, (34 ani, com, Kogălniceanu, jud. Constanța) :

„Pe această temă aș avea multe de spus. Aș scrie proză. Viața cotidiană oferă condiții multiple de a reda prin arta scrisului tot ceea ce este mai frumos în concepția și demnitatea umană. O primă condiție, sau mai bine zis o necesitate în a reda în scris și a deveni un scriitor, ar fi o profundă identificare a artistului cu eroii săi, adică a simți realitatea prin propria viață, spre a o reda artistic. Totuși, literatura îmi place ca cititor nicidecum a o scrie."

CLAUDIA IVAN, (tehn. proiectant, Iași):

„Se întîmplă deseori să scrii. Simți această nevoie, în lipsa unui om apropiat, căruia să-i poți spune totul, dar nu m-am gîndit niciodată că aș dori să-mi fac din scris o meserie. Nu fiecare om poate deveni scriitor. Unuia îi lipsește talentul, altuia puterea și curajul de-a o lua iarăși și iarăși de la capăt pînă atunci cînd totul devine pe-nțelesul celor mulți. Sînt sigură că fiecare om are ceva de spus despre viața lui sau a semenilor săi, dar cui și cum ar putea să le spună mai ușor ? "

T. FARA, (Arad) :

„Eu dacă aș fi scriitor aș studia filozofia și aș scrie în așa fel, ca să nu fiu înțeles decît de cei rafinați. În felul acesta mi-aș asigura succesul la critică. Aș scrie parabole."

JANA RUSU, (profesoară, 23 ani, comuna Scînteia-Ialomița) :

„Aș sta mult timp în mijlocul semenilor mei, aș căuta să pătrund mult în labirintul minții fiecăruia, pentru a cunoaște mobilul diverselor lor manifestări corecte sau nu. Numai după ce aș cunoaște bine personajele m-aș retrage pentru un timp, pentru a așterne totul pe hîrtie. Mi-ar plăcea să scriu noaptea, căci așa cum spune proverbul francez „La nuit est un bon conseil", aș putea ordona în liniște material adunat. Cred că deși s-a scris mult despre om, el constituie totuși sursa permanentă de inspirație. Omul, această „muză" subtilă și complicată. Mi-ar plăcea să scriu opere sociale, psihologice. Ca cititoare îmi place să citesc și opere istorice din orice perioadă de timp și operele pe teme erotice. "

Menționăm că aceste răspunsuri sînt autentice. Nu s-a intervenit în text. Am căutat să menajăm conținutul, indiferent cîtă dreptate avea corespondentul nostru (Vezi Gh. Ardelean, Cluj.) Lăsăm la latitudinea cititorilor eventualele concluzii. Noi ne mulțumim să încheiem, transcriind o reflecție a scriitoarei franceze Amandine Aurore Lucile Dupin — alias George Sand — : **„Va veni o vreme cînd omul de rînd va putea fi și artist, dacă nu spre a se exprima, cel puțin spre a simți frumosul.".**

P. S. Adresele corespondenților noștri le-am luat din revista „Flacăra" (rubrica „Cititorii către cititori"). Mulțumim pe această cale excelentei reviste, precum și tuturor celor ce ne-au scris.

epigrama

mică antologie

Aurelian Păunescu

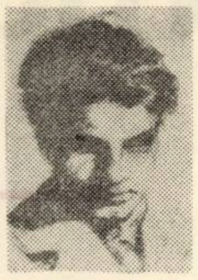

Aurelian Păunescu s-a născut în comuna Slobozia, fostul județ Vlașca, la 22 martie 1894. Autor a două volume de epigrame (primul, 1926, al doilea, 1971). A colaborat la revistele: Flacăra, Adevărul literar, Furnica, Universul literar, Gîndul nostru (Iași), Vremea, Epigrama, Argeș, Albina, Astra, Orizont etc.

Unei fete care-și caută norocul în cafea

De ce oare să mă mire
Cazul cu amica mea ?
Cum o să-și găsească mire,
Cînd îl caută-n cafea ?

Unui conferențiar

Maestre, cînd te ascultăm,
De van Beethoven ce ne spui,
Toți cei din sală regretăm
Că n-avem beteșugul lui.

Destin

Bou-a toate răbdătorul
Trage la poveri, la plug,
Dar noroc cu abatorul...
Altfel ar muri în jug.

Legendă

Apucîndu-l disperarea
Soacra-n mare și-a zvîrlit
Ce-i drept, soacra-a amuțit
Dar de-atuncea... urlă
marea.

Norocul epigramiștilor români

Avem norocul special
De a-l citi pe Marțial
Și-l mai avem și pe acel
De-a nu fi noi citiți de el.

Ioan Pop

Ioan Pop s-a născut la 27 ianuarie 1937 în Someșodorheiu, județul Sălaj. A publicat epigrame în România literară, Astra, Orizont, Viața studențească.

Unui bard

Eu și cu confrații
— spune cu-n suspin —
ne avem ca frații
(Abel și Cain)...

Serviciului X din instituția Y

În muncă ei colaborează
după metoda cunoscută,
prin care șeful nu lucrează
iar subalternii îl ajută...

Apropo de editori

Dezvăluiescu-vă aici
cam ce vor unii editori :
pe-amici să-i facă scriitori,
pe scriitori să-i facă amici...

Apropo de „șase personaje în căutarea unui autor"

Anticipînd alte erori
amărăciunii-i sînt ecou —
la noi vreo șase autori
și nu găsesc nici un erou...

Mea culpa

Românul e poet născut ?
O fi, n-o fi, eu nu insist
Dar trebuie recunoscut
c-a devenit epigramist...

motouri

■ **Cînd mi-am dat seama că nu-l mai iubesc, de-abia atunci el și-a dat seama că l-am iubit.**

(A. de Chantelly)

■ **Literatura trebuie, întîi și-ntîi și pînă la urmă de tot, să fie animată de o viață îngropată în temelii.**

(Tudor Arghezi)

■ **Îmi răsuceam mustața și auzeam toată noaptea, îndărătul portocalilor, cum oftează marea ca o femeie.**

(N. Kazantzakis)

■ **Prostul n-are nici măcar atîta spirit cît i-ar trebui ca să fie închipuit. Înfumuratul e omul de merit al proștilor.**

(La Bruyère)

■ **Lordul S. este de un calm proverbial, pe care și-l pierde doar cînd se enervează.**

(H. van Theym)

evrika!

● Și-a cumpărat o lamă „Diplomat" ca să-și radă trecutul.

● Adeseori coafezelor li se urcă moda la cap.

● În pădure e imposibil să găsești un copac.

● După isprava indienilor Sioux din S.U.A., Wounded Knee nu se mai traduce „Genunchiul rănit", ci... Călcîiul lui Ahile !

● Unul avea pîinea, celălalt cuțitul. Așa au început să colaboreze.

● O maimuță scrise o fabulă despre oameni. Fără morală !

● N-am dormit toată noaptea, ca să văd dacă sforăi.

● I s-a spus că e veșnic inspirat și de atunci se crede nemuritor.

● Pe dușmani să nu-i cauți cu lumînarea, că-ți suflă în ea și ți-o sting.

● Iubita mea e un computer : își face tot felul de calcule.

● Astăzi, 22 martie 1973, orele 15, în tramvaiul 2, va avea loc... o doamnă în vîrstă !

ION VELICAN

Arthur Rimbaud-poetul blestemat

Trebuie să recunoaștem că Verlaine a făcut tot ceea ce i-a stat în putință pentru a-și păstra prietenul. Fascinat de orizontul spiritual pe care-l deschidea în fața lui tînărul din Charleville, „sărmanul Lelian", și el o ființă și un poet de excepție, făcea eforturi supraomenești să țină pasul în rînd cu „Satana" care nu-i ierta nici o „slăbiciune" nici un compromis. Dar asta era imposibil ; și Verlaine căzuse într-o cumplită criză morală, iar lui Rimbaud îi era acum cît se poate de limpede că **fratele lui vrednic de milă** nu are suficientă putere pentru a-l însoți în căutarea **locului și formulei.** De aceea se hotărî, în februarie 1872, să se întoarcă în Charleville, deși nu trecuse nici un an de cînd își luase ferma hotărîre să nu mai vadă niciodată acel orășel prăpădit de provincie.

În versurile pe care le va scrie în acea primăvară (influențat, se pare, de versul vioi „muzical" al lui Verlaine) — el va spune cîte ceva și despre „delicatețea" care i-a distrus, poate, viața pe care a visat-o întotdeauna altfel.

„Trîndavă junețe
Sclavă orișicui
Din delicatețe
Viața mi-o pierdui".

Ceea ce-l chinuia înainte în orășelul acela de provincie, teama lui, durerea și povara unei vieți monotone, acum parcă dispăruse în fața noii lui stări de autentică răbdare poetică, de starea aceea nemaipomenită pe care ți-o aduce uitarea. El se lasă acum abandonat lumii, chiar dacă ea nu este altceva decît o livadă minunată a primăverii ce l-a pătruns pînă-n ultima fibră. Se pare, deci, că deja începuse, în acea vreme, să-și depășească vechiul mod emotiv de a reacționa la mediul înconjurător. Mai mult ca oricînd trăia acum intense arderi spirituale, abandonat total aventurii sale lirice. Ca și cînd în jurul lui dispăruseră deodată coordonatele obișnuite, pînă și propriile lui coordonate, și rămase doar lumea, ca un imens spectacol în care totul constituia un extraordinar material pentru laboratrul său poetic, și aici totul se transforma în poezie, cu condiția să treacă printr-o anumită „optică" a unei ființe **vizionare. M-am obișnuit cu halucinația simplă** (va povesti el un an mai tîrziu în „Un răstimp în infern"): **văzui de tot clar moscheea pe locul fabricii, școala pentru toboșari pe care o deschiseră îngerii, calești pe căile cerului, un salon pe fundul lacului, ciudățenii și taine.** Și denumind aceasta „povestea uneia din nebuniile mele", va recunoaște că se lăudase cum că „posedă toate peisajele posibile" și cum „credea în toate farmecele".

Am descoperit culoarea vocalelor ! — A / negru, E alb /, I roșu, O albastru, U verde. E vorba de celebrul sonet — Vocale —:

A negru, E alb, roșu, O de-azur,
Latentele obîrșii vi le voi spune-
odată :
A, golf de umbră, chingă
păroasă-ntunecată
A muștelor lipite de-un hoit,
jur-împrejur ;
E, pînză, abur candid, umbelă-n-
nfiorată,
Lănci de ghețari hieratici, și spițe
de-un alb pur ;
I, purpuri, sînge, rîsul unei
frumoase guri
Cuprinsă de mînie, sau de căință
beată ;
U, cicluri, frămîntare a
verzilor talazuri
Adîncă pace-a turmei ce paște
pe izlazuri
Și-a urmelor săpate pe frunți,
de alchimie ;
O, trîmbiță supremă cu țipătul
ciudat
Tăceri pe care Îngeri și Aștri le
străbat
— Omega, licăr vînăt, ce-n ochii
Ei învie !

Despre acest sonet s-au scris cărți, s-au susținut teze, s-au publicat eseuri și nenumărate studii. Pînă în ziua de azi se caută a se explica cum a ajuns Rimbaud la neobișnuita idee de a aduce vocalele în relație cu anumite culori. (Unii chiar **văd în aceasta, încercarea de a se transforma poezia, pur și simplu, într-o imagine, un tablou, abstract, se înțelege. Dar dacă am încerca să analizăm poeziile lui Rimbaud în felul acesta, vom vedea imediat că** ceea ce facem este un **nonsens.** S-a găsit o broșură, care a fost tipărită pe vremea lui Rimbaud, unde vocalele sînt colorate exact cu aceleași culori pe care i le-a atribuit Rimbaud.

Dar în timp ce Rimbaud „ardea" în focul căutărilor sale poetice, Verlaine nu reușea să-și revină, să se „echilibreze" pentru o „viață cumsecade". Familia îi pune alternativă : sau noi sau el. Indiferent de natura relațiilor Rimbaud-Verlaine, „sărmanul Lelian" știa că prietenul său este de neînlocuit și a-i trăda prietenia înseamnă a se cufunda din nou într-o viață monotonă, nepoetică. De aceea își chiamă prietenul urgent la Paris. Acesta vine și din nou Parisul literar are ce bîrfi.

(Va urma)

LIRICĂ ANTICĂ

Horațiu

Odă Taliarchului*)

Privește cum alb de zăpadă,
Soracte **) spre ceruri se-nalță,
Se indoaie pădurea sub alba ninsoare
Și apele-s toate o gheață.
O toarnă mai darnic din vinul
Cel vechi din amfora sabină,
Și focul făcind din belșug,
Tu frigu-l-alungă.
De trebi ingrijească-se zeii,
Căci ei potoliră și vinturi
Talazuri de mări invingind
Cind marea fierbea de furtuni,
Nimica nu mișcă.
Nici tristul chiparos,
Nici ulmii bătrîni,
Atita-i de mare
Tăcerea.
Ziua de miine ce-aduce,
O, nu cerceta Taliarche,
Ci oricare zi socotește-o
Ca dar dăruit de destin.
Cit tinăr te simți
Și părul nu-ți este cărunt,
O, nu azvirli de la tine
Cintările, dansul, iubirea.
E vremea lui Mart, Taliarche,
A șoaptelor dulci din amurg,
La ceasu-ntilnirii sublime.
Acuma e vremea zglobiului ris
Al fetei ascunsă-n boschet ;
Aceleia ce-n voie-ți se lasă,
Acuma e timpul să-i iei
Brățara, inelul, ce vrei . . .

*) regele ospățului
**) munte

Odă lui Sestius

Din nou s-a intors primăvara,
Cu caldele ei răsuflări
Mult apriga iarnă muind,
Plăcute-adieri de zefir
Pe aripa ei aducind
Corabia trasă la țărm
In urma cumplitului ger
E-mpinsă din nou in spre larg.
Lăsind adăpostul și turmele ies,
Căminul și-l lasă plugarul,
Iar mantia albă a iernii
Pierdutu-și-a luciul de-argint,
La alba lumină a lunii
Cytherea–Venus conduce
Atit de măiestrele-i coruri ;
Divinele Grații dansează
Cu-atit de diafanele nimfe
Pămintu-n măsură izbind,
Iar neobositul Vulcan
Dă foc – ca să ardă mereu –
Cuptoarele mari, ce sint date
In grija a miini de ciclopi.
Acuma e timpul să punem
Pe frunțile noastre cununi
Din verdele mirt
Sau floare plăpindă
Ce-acuma răsare
Din linced pămint.
Acuma e timpul, prieteni,
Sub bolta umbroasă-a pădurii,
Un ied sau un miel, lui Faun,
Cu drag să-i jertfim,
Căci palida moarte lovește la fel
Coliba de oameni săraci
Și marile case de regi.
Curind ne vom pierde și noi
In noaptea eternă și neagră,
Vedea-vom curind și pe Manii
Frumoaselor noastre povești,
Precum și lăcașul cel groaznic
Al neinduratului Pluton.
Ajunși acolo, amice,
Prin trageri la sorți,
Inceta-vom,
S-alegem ospățului rege.

Odă lui Hirpinus

E timpul de-o parte să punem
Amice Hirpinus necazul ;
Cantabrii și sciții, de vor,
Las-poarte – a războaielor griji
In țara de noi despărțită
De marea cu valuri albastre.
Nevoile vieții ce ducem,
Atit de puține ne cer,
Deci lasă necazul incolo.
Ne lasă de-acum tinerețea,
Și multe din farmecul ei,
Iar pletele negre pe vremuri,
Incep să devină-argintii.
Iubirile noastre nebune
Și somnul ușor de-demult
In goană nebună se duc.
Chiar floarea plăpindă ce crește
Sub blindele raze de mai,
Iși pierde și ea frăgezimea.
Nici luna nici ea nu răsfiră
Pe bolta cerească de-azur
Aceeași lumină candidă
Din nopțile clare de vară.
Cum vezi, așa dar, o Hirpinus,
Cu planuri prea mari, nu e bine,
Ca nobilu-ți suflet să-l chinui.
Sub bradul acesta inalt,
Sau umbra acestui platan,
Cit vreme mai este,
De ce să nu bem ? ! . . .
Scăldindu-ne trupul amice-n
Parfumuri din Siria-țară
Bogată-n de toatele toate –
Să credem că Bachus – prea bunul,
De vrea, vor și-acum să ne-ajungă
Prea grelele griji ale vieții
Tăia-le-va-ndată cărarea ;
Să vie deci repede sclavul,
Și-n undele repezi și reci
Și clare cum este cristalul,
Așeze-ncălzitele cupe
Cu vinul de zei, din Falern.

In românește de
LIVIU JURCHESCU

Parmenide

Caii incet mă purtau in ținuturi rivnite de suflet
Zine, pe calea cea mult lăudată-mi erau călăuze,
Omul ce știe, ducindu-l dincolo de orice-așezare.
Dusu-m-au caii acolo și cu-ndeminare mă poartă,
Carul trăgindu-l pe calea vegheată de-aceste fecioare.
Osia strinsă-n buccele, cinta, legănată, din fluier,
In cumpănă dreaptă incinsă de cercul roților grele·
Casa de beznă a Nopții apoi părăsind-o, văzduhul
Harnic a Soarelui fiice treceau să mă scoată in grabă
Către lumină, iar vălul, domol, ridicau de pe creștet.
Porți să despartă cărările Zilei și Nopții se află
Prinse din părți intre praguri inalte săpate in piatră,
Ușile grele cuprinsul imenselor bolți implinindu-l.
Chei ce inchid și deschid, le păzește amarnica Dike.
Apoi pe aceasta vrăjind-o, domol, cu vorbe-nțelepte
Lesne-au convins-o copilele Soarelui iute să tragă
Grele zăvoarele porților mari. Și atunci date-n lături
Ele-și căscară larg golul făcind să rotească in grabă
Bronzul turnat, potrivit balamale-n lăcașuri ascunse
Prinse in nituri și cuie. Pe-acolo prin poarta deschisă
Carul și caii aceste copile-ndrumară-nainte.
Zeița pe mine cu drag m-a primit, rostind alese cuvinte :
„Tinere care-nsoțit ești de cele ce nu știu de moarte,
La noi ai ajuns, urare-ți aducem de bună venire.
Căci nu ceasul rău e cel ce te-ndeamnă și pașii iți poartă
Pe calea aceasta (departe de căi bătute de oameni)
Ci Legea, Dreptatea. Și-acum de la noi se cade-a cunoaște
Inima-nchisă statornic in prea rotunjit Adevărul,
Părerile celor ce pier și-n care crezare nu este ;
Și-aceste cindva vei deprinde, tot ce se cheamă părere
Prin toate străbat, in tot chipul, și-aievea poate să fie . . ."

„Vorbă ascultă-mi, dar să fii cu mare luare aminte
Cite cărări cugetarea deschide să afle-adevărul :
Una Ființa că este și nu-i Neființa, nici poate
Să fie. Calea crezării și ei ii urmează-adevărul ;
Alta ce spune că nu e, nici trebuie cindva să fie,
Calea aceasta-nțelegi, cercetării e pururi inchisă,
Căci Neființa s-o știi, s-o cunoști, nu e-n veci cu putință
Nici s-o cuprinzi in cuvint . . ."

„. . . gindirea-i tot una cu gindul că este" (fragmentele I, II, III).

Empedocle

A tuturor patru stihii invață-nainte de toate :
Zeus lumina și Hera fecunda și-apoi Aidoneus
Nestis cu lacrimi bogate curgind in fintinile noastre (frag. 6).

Veste-ndoită-ntrebării, de-o parte e Unul din multe,
Fringerea Unului naște atunci și sporește multiplul.
Dublă obirșia celor vremelnice, dublă pieirea,
Toate s-adună de-o parte, și-apoi dintr-o dată se surpă,
Formei născute urmindu-i, de alta, risipa a toate.
Fără-ncetare-i mișcarea aceasta și schimbu-ntre ele,
Dragostea una le face la ceasu-mplinirii, și iară
Ura, dușmanul unirii, le-mprăștie-n multe direcții (17, v. 1–8).
Ura fiind despărțire, adesea iau forme diverse ;

Eros, unire, și-n toate îndemnul de-a fi împreună.
Aici e matricea acelor ce-au fost și sînt și-au să fie,
Care inaltă copaci și bărbați și femei împreună,
Fiarele-n codri, văzduhul cu păsări și peștii in ape
Zei in afară de timp, viețuind fără griji întru slavă·
Toate-s acestea și toate-ntre ele se cheamă, se-ndeamnă
Forme multiple primind din amestec ce-ntr-una se schimbă (21, v. 7–14).

Cel ce dorește să plece la drum în noapte de iarnă,
Harnic lumini pregătindu-și în lampa cu flacăra vie,
Grijă fiindu-i de vînt s-o păzească în mari felinare,
Unda vîntoasei ce suflă-neștire făcînd-o risipă ;
Astfel lumina ferită, țișnind jucăușă afară,
Face s-ajungă la cerul albastru subtilele raze,
La fel e și focul dintii închis in pupila rotundă,
Văluri subțiri ascunzîndu-l, membranele vii străbătute
De căi minunate ce leagă mereu o parte de alta,
Apei adinci ce le scaldă acolo-adăpostul făcîndu-i,
Dincolo focul lăsîndu-i lumina s-ajungă afară (frag. 84).
Pămîntul vedem prin pămînt ; de-asemenea apa prin apă,

Cerescul eter prin eter și focul prin focul ce pradă,
Dorul prin dor, precum ura vedem prin amarnică ură (frag. 109).
Toate-mpreună au parte de suflu și dulce mireasmă (frag. 102).

Toate de ginduri au parte din voia ne-nfrîntă a Sorții (frag. 103).

În românește de
ION MAXIM

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 29 MARTIE ● 1973 ● NR. 13 (266) ● 12 PAG. 1 LEU ●

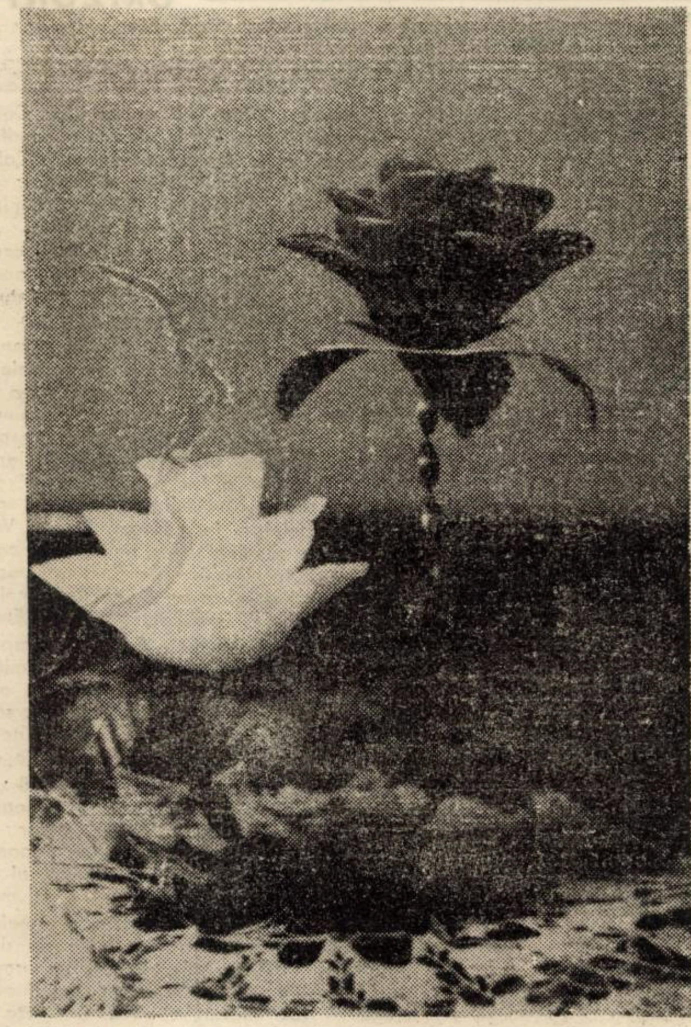

... Să iubim trandafiiiirii!

DIALOG

În traducere liberă dialog ar putea insemna participare. Participare directă, nemijlocită, la construcția și arhitectura unei idei. Tot procesul de construcție al României de azi presupune această participare: participarea a milioane de oameni la infăptuirea țării de azi.

Nu putem face abstracție de nimic și de nimeni in această ardoare a construcției. Sintem mereu alături, fiecare de fiecare, ca oameni ai unei patrii socialiste. Rebuturile ne dor, ne doare timpul gol, irosit de vreunul, mirajele fantasmagorice ale altuia, refuzul demnității brațelor și intelectului. Luptăm pentru eliminarea timpilor morți din economie, pentru jignitoarele teancuri de hirtie inutilă din administrație. Luptăm pentru un timp clar, un timp al construcției organizate, după cum luptăm pentru ideea dreaptă, germinatoare de vigoare morală. Sintem marxiști, iar marxism inseamnă demnitate: sporul de demnitate pe care epoca modernă l-a inchinat omului.

Documentele de partid au subliniat, in numeroase rinduri, rolul pe care artistul il are in România de azi. Cinstirea artei adevărate, cea care slujește cu adevărat edificării morale a lumii noastre, a patriei noastre, e ridicată la rang de principiu politic. Niciodată cultura nu s-a bucurat de o stimă mai inaltă decît azi.

Iată de ce nu vom putea fi indiferenți față de timpii morți provocați de simulacrul creației, față de ideile trucate, imbrăcate țipător in haina searbădă a prostului gust. Goana după succese rapide atrage după sine combinații dezagreabile, și folclorul nostru a suferit, de atitea ori, din cauza intrușilor. Maimuțărind vreo modă poetică, autori ce ar fi putut crea in spirit popular, imbogățind numărul rapsozilor, apar în librării în haina peticită a ambițiilor originalității. Și în locul rodnicului (și al respectabilului) anonimat care i-ar fi așteptat astfel, apare celălalt, jalnicul anonimat al raftului de librărie. Cine suportă pierderile, de data aceasta nu numai financiare?

Arta este a tuturor și este, fără părtinire, pentru toți. Vrem să trăim in legea frumosului: acest frumos pentru toți, acest frumos al tuturora. Fie că se cheamă oraș, grădină, spectacol, poezie sau muzică El insuși e o formă de participare a noastră la lumea pe care o construim. El reprezintă o formă a dialogului nostru cu această lume. Și dacă accesul la frumos reprezintă una din cuceririle noastre cele mai de preț, calitatea participării la infăptuirea lui, participare generală, ni se pare nu mai puțin importantă.

Cine ne oferă pentru innobilarea locuințelor, tablouri minjite anapoda, iepurași de teracotă fabricate in serie de persoane care n-au nimic de-a face cu arta? Sau spectacole vulgare, sau filme penibile? Cine dă, ne intrebăm, apă la moara prostului gust? Cine, ne intrebăm, tulbură cu sunete stridente armoniile spre care năzuim? Departe de noi ideea unei atitudini negativiste. Ne propunem un dialog constructiv, în numele adevărurilor marxiste ale epocii noastre, ale țării noastre, ale societății noastre. Revista noastră vă invită, prin acest număr al ei, la acest dialog, convinși că aceste intrebări sint în egală măsură și ale dumneavoastră. Și mai ales, convinși fiind, că in timpul de azi al țării, trebuie să facem totul pentru eliminarea timpilor morți ai existenței intru frumos.

ORIZONT

În acest număr semnează:

Şerban Cioculescu, Al. Piru, Gh. Achiţei, Tadeusz Pavlowsky, Eduard Pamfil, Gillo Dorfles, Paul Cornel Chitic, Mircea Lăzărescu, Ion Maxim, M. Herivan ş.a.

ANCHETA REVISTEI ORIZONT:
Al. Paleologu, Sabin Bălaşa, A. Petringenaru, Anca Arghir

Număr special despre fenomenul Kitsch

La umbra cărților în floare

Ne întrebăm adesea de ce critica – ori istoria literară, ori eseul – se ocupă atît de puțin de literatura polițistă, de biografiile romanțate, de literatura satirică ocolind astfel, cu intolerabilă neglijență, cărți editate în tiraje-mamut, iubite cu prisosință de un foarte larg public ? Oare numai critica să fie de vină sau și calitatea acestor cărți tipărite, acum, pe bandă rulantă ? Sau poate că, într-adevăr, vina criticii să fie aceea de a nu fi atras atenția, cu insistență asupra calității submediocre a unora dintre ele ? Să încercăm, în cele ce urmează, o scurtă incursiune, pe teritoriul cărților de supertiraj.

1 **Polițiste.** Pentru înnobilarea genului, unii l-au așezat între strămoși pe Eschil și au apelat la numele sacre ale lui Shakespeare și Dostoievski, ba un june critic și la Eminescu (cu **Făt-Frumos din lacrimă** !). Ca oriunde, rafinații au inventat fastuoase coroane genealogice, aberante în ultimă instanță, adevărat fiind însă că policier-ul a stîrnit investiții geniale prin Poe și pasiune unor inteligențe subtile (de pildă) prin Chesterton. Celebritățile de azi ale genului sînt mari scriitori, autori de literatură nu minoră, nici mediocră, chiar dacă factura de serial și de foileton vestejește ideea creației, propunînd manufactura inteligentă. Protestele lui Camil Petrescu, ironia lui G. Călinescu nu vizau esența, ci artificiul și mecanismele uzate (prin repetare) ale produselor. Un Nicolae Mărgeanu, (prin **Cercul magic**) a dat, cu cîțiva ani în urmă (de exemplu) o carte care va rămîne tocmai prin evitarea schemelor consacrate. Răsfoim un vraf de cărți apărute în ultima vreme (colecții **Aventura, Scorpionul,** etc.) și rămînem uimiți de joasa calitate literară a textelor ca și, în atîtea cazuri, de dezinteresul pentru elementul educativ (înțeles anapoda). Producția e de serie ; numele de pe copertă s-ar putea schimba, fără pagubă, între ele. Din raft tragem (la întîmplare) **Abis** de Adrian Cernescu și recitim cartea uimiți de cantitatea de limonadă revărsată peste un subiect grav.

Incapacitatea autorului, de a construi personaje exemplare e evidentă, incapacitatea de a crea literatură monumentală, idilismul e în floare, și dacă în locul eroului pozitiv X ar apărea Badea Gheorghe, mînuitor de ghioagă, substituția ar trece neobservată. Eroi „pozitivi" deci, mereu veseli și mereu zîmbitori și mereu atotștiutori și mereu amenințători (cu degetul, ca la grădiniță), eroi „negativi" atît de încurcați în meandrele propriilor lor gafe încît par proaspeți evadați dintr-un institut de debili mintali, iată „personajele" unui, să zicem așa, roman. Între acestea, fraza gîfîită, situațiile copiate după modele de cea mai dubioasă calitate :

„Lupta se încinse ca o scînteie rea, sălbatică, pustiitoare. Păreau două fiare dezlănțuite rupîndu-se cu ghiarele și cu dinții. Se urmăreau rostogolindu-se pe jos ca doi șerpi încolăciți, conștienți că unul va trebui să-l înghită pe celălalt ca să poată supraviețui", sau „Otilia venise după ofițer în goană. Simțise că Valentin e în ghiarele monstrului. Intră în odaie odată cu plutonierul major Stoichiță. Privi în toate părțile cu ochii largi de temeri. Își zări logodnicul prăbușit pe podele. Se nărui alături de el strîngîndu-i capul la sîn. Un geamăt de necuprinsă deznădejde îi sfîșie pieptul. Lacrimile îi încremeniseră în colțul ochilor."

Tot ceea ce a cîștigat proza românească cu prețul a vreo o sută de ani de eforturi e aruncat în neant. Sugerăm, pe viitor, lui Adrian Cernescu folosirea rotacismului, pentru dreapta plasare a prozei sale în timp.

După cum sugerăm editurilor, atît de interesate în producția de roman polițist, o selecție mult mai riguroasă a titlurilor și a autorilor, căci nimic nu ni se pare mai jenant decît supraabundența de maculatură polițistă. Și pentru **publicul** ei, cu efect mai nociv.

2. **Fișe personale.** Foarte la modă cărțile de interviuri, dovadă peremptorie că literatura actuală a atras în jurul ei un cerc larg de cititori, amatori de confesiune și explicație. Mai greu, mai ușor, scriitorii devin vedete și cuvîntul lor gustat de un public uneori mai numeros decît al literaturii lor. Dintre aparițiile ultimului moment (numeroase și semnate de nume de pe acum prestigioase : Ilie Purcaru, Ana Blandiana, Romulus Rusan, etc.) extragem interesantele **Biografii posibile** (autori : Ileana Corbea, Nicolae Florescu – un nou cuplu ?), carte necesară istoricului literaturii actuale, inteligentă și vie, elegantă prin calitatea întrebării și mereu interesantă prin transcripția răspunsului și a documentului inedit, smuls intervievatului. Actualitatea literară trăiește din plin, și noi ne vom mulțumi (aici) să punctăm răspunsurile, să zicem așa, mai inedite.

Relațiile dintre Beniuc și Blaga, aflăm, erau „destul de bune", scrisori (una reprodusă) mărturisind prietenia și dragostea autorului „Poemelor luminii" pentru autorul „Mărului de lîngă drum". Supărarea a ieșit dintr-o rea lectură a romanului „Pe muche de cuțit", care nu este un roman autobiografic, ci „este un roman". Sergiu Dan se afla în raporturi foarte bune cu G. Călinescu „ca vecini de... mahala ce eram" și a avut cinstea de a-i fi oaspete la sindrofiile pe care marele scriitor le oferea prietenilor. Admirația lui Sergiu Dan pentru G. Călinescu „e poate singura care nu cunoaște limite". Lucia Demetrius a fost îndrumată spre literatură de Camil Petrescu și nu crede că „despărțirea asta pe sexe" în artă e valabilă. Ion Dongorozi, bucurîndu-se protocolar de vigoarea maestrului Arghezi, e temperat de acesta printr-o replică eminamente argheziană : „Dragă Dongorozi, uite ce este : niciodată să nu te uiți în vitrină, una vezi în vitrină și alta este marfa". Profira Sadoveanu scrie tot așa de ușor ca Mihail Sadoveanu (O piesă de teatru, **Jungla** cca. 100 pg. de mașină a fost scrisă în nouă zile) și a visat să-și scrie, să-și regizeze și să-și joace singură piesele. La întrebarea reporterului (De ce n-ați făcut-o ?) Profira Sadoveanu răspunde : „Din păcate sînt prea timidă și prea emotivă (...) Căci pînă la urmă sînt un poet îndrăgostit pînă peste urechi de natură". Virgil Teodorescu crede că „Al Piru este opac la orice inovație în artă" și că „poezia este **realul absolut**". Pentru N. Țațomir „poezia este... un mod de a respira"...

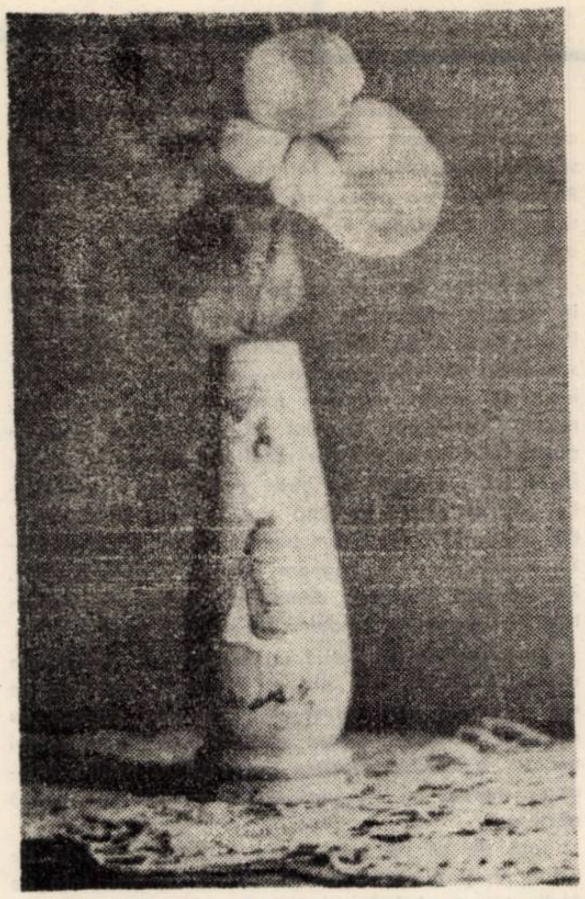

Bacău 1970, Suvenir

Excelentă carte de publicistică, **Biografiile** acestea **posibile.** De la acestea, pînă la „biografiile" scriitorilor, (și ele fac furori – unele încă cum – în rîndul publicului) nu e decît un pas. Relativ recenta **„Veronica Micle"** de George Sanda ar fi trebuit și ea să atragă atenția. Cartea nu e a unei absolute amatoare și stima noastră pentru sîrguința cu care autoarea iubește arhivele, bibliotecile, corespondețele. Nimic nu lipsește din bibliografie (234 trimiteri pe 148 de pagini) : nici Augustin Z. N. Pop, nici E. Lovinescu, nici Cezar Petrescu, Octav Minar sau G. Călinescu. În plus, autoarea încearcă a descifra condiția femeii-scriitor, apelînd la Constant Ionescu (Colette și opera sa literară. Adevărul literar și artistic din 22 martie 1925), Sigmund Freud, Otilia Cazimir, Karl Gustav Jung, Otto Weininger, apoi condiția „iubitei celebre", (și ea cu ajutorul unei ample bibliografii din care nu lipsesc Paul Bourget, Sacha Quitry), apoi condiția poetului modern, ca meșteșugar al cuvîntului (citați : Macedonski, Nichita Stănescu, Lucian Blaga). După cum la Adrian Cernescu, autor de roman polițist, capacitatea de a aduna locuri comune ale romanului polițist era monumentală, și capacitatea autoarei în cauză de a juxtapune citate e monumentală. George Sanda știe tot (din bibliografie) despre Veronica Micle și nu ezită să înfățișeze, pe larg, cititorului concluziile : cum a fost (adevărul) cu [illegible] poetei, cu amorurile ei licite sau ilicite, cum au iubit alte femei celebre în comparație cu Veronica Micle, și toate cu răceala unei gospodine care împachetează sărmăluțe. Dacă n-ar fi monstruos, ar fi ridicol și poate că totul n-ar fi decît ridicol dacă, în toate acestea nu ar fi implicat numele lui Eminescu. Să nu se înțeleagă că George Sanda ar reprezenta un unicat : nu, prin intermediul ei ne permitem să semnalăm o anumită „tradiție" a biografiei, a exhumației documentului intim, a transformării scriitorului în cobaiul istoricului literar. O „tradiție" nedemnă, cu rezultate penibile. Să tragem un semnal de alarmă.

3 **În fine, literatura satirică și umoristică :** regretăm că nu sîntem primii care semnalează apariția unui excelent roman, **Eternitate locală** (autor : Eugen Seceleanu). Tehnica e din **Clochermerle,** vigoarea parodiei e a lui Eugen Seceleanu. Erou principal e Ionel Taflan, pensionar și poet și romanul e, în mare, al creației artistice într-un oraș de provincie. Ionel Taflan e un îndrăgostit și își afișează versurile de dragoste (se exprimă în versuri) pe stîlpii din urbe, urmărit de nemiloasa „Asociație a pensionarilor de lîngă Olt". Poetul semnează Jak: iubita se cheamă Aneta, versurile de amor fiind : „În cîmpul verde de trifoi / Ne-am iubit fierbinte : noi 2 / S-aruncăm privirile înapoi / Și să regretăm puternic : noi 2 / Putem să fim fericiți amîndoi / Dar așa ce sîntem ? Noi 2". Poetul și iubita sa pleacă în deltă, scandalos episod, întrucît pensionarul are soție și fiică (Consuela). În acțiune intră profesorul pensionar Mateescu, care, împreună cu ajutorul său, Sonu, pun la cale un plan de recuperare morală, pe puncte. Sonu o iubește pe Consuela, dar Consuela este amanta artistului Ludovic Domșa, Silvius după numele său de artist. Totul are loc între artiști, deci, dacă punem la socoteală că **Asociația pensionarilor** are un rol pozitiv în viața artistică, după cum **Societatea de recuperare** formată din profesorul Mateescu și discipolii săi tot de artiști se ocupă. În deltă poeta se îndrăgostește de gestionarul Savencu, iar poetul de Mașenka – excursionista, căreia Ionel Taflan îi este prezentat în felul următor :

„– Delta noastră, doamnă Hredcova, are mari și nenumărate bogății. În ultimul timp acest teritoriu a cunoscut o dezvoltare considerabilă. Numărul speciilor, ca să vă dau un singur exemplu, s-a dublat. Dar această dezvoltare nu poate fi înțeleasă dacă ignorăm un element ce poate fi întîlnit numai pe aceste meleaguri. Este vorba de rapsozii populari. Cine sînt aceștia și ce vor ? Sînt descendenții vechilor poeți de factură populară. La noi, doamnă Mașenka, a avut loc o puternică dezvoltare a culturii din cele mai vechi timpuri. Fiecare comună și-a avut oamenii săi de cultură. Soarta poeților a fost însă ingrată : izgoniți pentru slabul lor randament în munca fizică, s-au constituit în așa-numitele comitete pentru versuri proprii. Ionel Taflan este un urmaș al lor, unul dintre puținii independenți. A scris 10.014 poezii".

Pînă la urmă, toate se încheie cu bine : Ionel Taflan se întoarce la soție și devine celebru. Sonu se căsătorește cu Consuela, artistul Ludovic Domșa-Silvius pleacă pe alte meleaguri, iar profesorul Mateescu moare cu conștiința datoriei împlinite. De la înmormîntare eroii se întorc cîntînd o romanță de Ionel Taflan :

„Grupul astfel constituit ajunge la benzinăria din capul orașului tocmai la versul final, acela în care autorul afirmă pentru groparì : „Și munții Himalaia așterne-i peste mine !"

Nici unul nu crede însă nimic. Ce Himalaia ? Iată munții noștri, se văd clar și precis. Munții județeni, îi știm doar cu toții. Iei o raniță la spinare, îndeși in ea pîine, slănină, ceapă, rachiu alb, un jerseu, că e cam răcoare, și îi dai bătaie. Asta-i viața !".

Excepțional talent satiric acest Eugen Seceleanu.

C. UNGUREANU

diagrame

● În numărul din 10 martie, „Luceafărul" continuă cu patru intervenții discuția despre **Biografie și operă.** Al. Săndulescu exprimă aici două puncte de vedere, cu totul și cu totul demne de a fi reproduse : „Dacă am fi indiferenți față de biografie, considerind-o inutilă în definirea valorii artistice, am ajunge la concluzia uniformizatoare că oricine altcineva, (desigur, avînd talent), ar fi fost capabil să scrie, spre exemplu **O noapte furtunoasă".** Și : „Dar de unde știm că Homer, caz tipic, nu și-a descris propriul său timp (ipoteză cel puțin în parte confirmată) și că n-a pus în sufletul lui Ulisse ceva din propriul său suflet ?". De unde ?

● Ne întrebăm (cu justificată nedumerire, credem) ce va putea stăvili invazia unor „studii", cu precădere asupra poeziei, care inventariază teme, motive, stări, obiecte, viețuitoare, ba chiar personaje și acțiuni, după mai vechiul model „ce cîntă poetul în poezia sa", e drept, cu o mult mai avansată știință a construirii frazelor. Iată, în **România literară,** nr. 11, un copios articol despre **Poezia lui Zaharia Stancu,** semnat de Ov. Ghidirmic, exemplu tipic de tautologie a discursului poetic, de descriptivism util poate, doar manualelor școlare. Așadar o frază despre delicatețe și duioșie – citat, o frază despre ierburi și viețățile cîmpului și cirezile agreste – citat, ironia la adresa sensibilității maladive – citat, temperamentul viguros – citat : „Temperamental, poetul e un aprins, simte flăcări în vene : „Focul din sînge de unde a venit ? Cine a înnebunit cu foc sîngele"?

● Bună proza lui Val Condurache din **Cronica** nr. 12 : „Orizontul e la cincizeci de kilometri." Aferim !

ANCHETA ORIZONT

CRITICĂ ŞI ACTUALITATE

1. Ce cărţi apărute în ultima vreme au scăpat din atenţia criticii ?
2. Care au fost supralicitate ?

Şerban Cioculescu

— Ce cărţi de valoare au scăpat din vedere, după opinia Dvs. din atenţia criticii literare ?

— Trebuie să mărturisesc că nu mai sînt in curent cu toate apariţiile, iar cel care, profesional, nu e obligat să citească totul nu e in măsură să răspundă, documentat şi conştiincios, la această intrebare. Deci prima condiţie, pentru a fi la curent cu ultimele apariţii şi pentru a putea face un triaj sever, dar just al valorilor literare, este aceea de a deţine o cronică literară permanentă de proză sau poezie.

Din 1928 pînă în 1947, cînd am deţinut la **Adevărul** o rubrică permanentă de critică literară, nu cred că mi s-ar fi putut imputa omiterea vreunei cărţi valoroase. Consider că azi, cînd diviziunea muncii (mă gîndesc la faptul că au apărut critici, exclusiv, de poezie, de proză) reduce obligativitatea volumului de muncă, un critic nu-şi exercită plăcuta profesiune mai greu ca in trecut. Deci cu atît mai mult, nici azi cărţile valoroase nu ar trebui să rămînă neobservate. Omiterea unei cărţi, intr-adevăr bune, poate fi impietată lipsei de gust literar sau de conştiinţă literară, cînd motive de ordin subiectiv împiedică pe cronicar să-şi exprime adevăratul sentiment estetic faţă de o carte bună. **Acest gest e mult mai condamnabil ca lipsa de gust literar.**

— Ce false valori au fost promovate de critica literară ?

— Nici la această intrebare n-aş putea răspunde satisfăcător, dar aş releva un alt fenomen. Critica tînără, siderată de prestigiul unui prozator sau poet care şi-a făcut deja, un nume, nu mai indrăzneşte să-i cenzureze denivelările. De aceea, probabil, a izbit pe mulţi curajul cu care **Al. Paleologu** a îndrăznit să afirme, de curind, despre scăderea de nivel relevată de ultimele culegeri ale lui **Nichita Stănescu.** Eu v-aş cita doar 7 versuri : (poezia **Rămînere de pietre,** publicată in revista **Argeş** din octombrie 1972) : **„Rămin pietrele după ce se face seară, / rămin oasele de după ceară, / de după singele acesta vărsat ca un aer / in care nu zboară nimeni. / Urcă tu spre trista catedrală, / du-te tu prin gangul acela verde al vinei / şi spune-i tu, să nu mai răsară.** De ce i se cere cititorului (cînd zic **cititor** mă refer la amatorul de poezie, la cititorul cultivat) să-şi răsucească capul pe strungul bizar al inspiraţiei lui N. Stănescu ?

În acelaş număr al revistei **Argeş** s-a publicat încă o poezie a lui N. Stănescu : **Pină la patru.** Primele 4 versuri **(Vom rupe rînd pe rînd / cite un picior al ciinelui /ca să învăţăm sîngeroasa numărătoare / pînă la patru /)** — **e o** proză simplă. De ce era nevoie ca această proză perfect prozaică să fie transcrisă în 4 versuri care nu au nici, cel puţin, ritm sau rimă ? De ce sîntem obligaţi să numărăm pînă la patru cu oase rupte ? Din următoarele 4 versuri rezultă că dacă am avea pleoape la urechi nu am fi ... auzit murmurul mării... N. Stănescu dă dovadă şi de o logică bolnavă atunci cînd afirmă că : **Ce păcat că se smulge din noi / milul cuvintelor murdare...** căci, în realitate, ar trebui să ne bucurăm cînd scăpăm de cuvinte murdare.

Iată o poezie în care ordinea strofelor e pur arbitrară şi care nu-ţi dă impresia de **unitate organică,** pe care ţi-o dă poemul. Se susţine că poezia nu e rezumabilă. **Dar nici incoerenţa nu e legea fundamentală a poeziei.** Faptul că N. Stănescu işi chinuie mintea cu asemenea versuri, constituie o pagubă serioasă atît pentru el, dar şi pentru literatura română, deoarece nu e un poet mediocru. Dar toate aceste observaţii s-ar cuveni să le facă un critic tînăr şi nu eu. Dar tinerii critici greşit consideră că N. Stănescu e în progres. Poate pentru că nu-l mai inţeleg nici ei pe acest poet care e convins, înşelindu-se pînă şi pe sine, că scrie versuri mult mai bune ca in trecut.

Dar mulţi tineri critici nu au curajul să-l critice şi datorită faptului că se confundă datoria criticilor cu **solidaritatea de generaţie,** greşit înţeleasă, deoarece mai presus de toate există o solidaritate de breaslă, care nu ar trebui să ţină cont de vîrstă. Dacă tinerii cred că noi, bătrinii, nu-i citim suficient n-au decît să se citească între ei. **Dar să ştie că solidaritatea de generaţie nu foloseşte nimănui.**

Menţionind că nu confund **logica poetică** cu cea **filozofică** sint de acord că **poezia poate exprima orice, cu condiţia ca să aibă însă logică internă.**

— Ce probleme adevărate şi ce false probleme au fost ridicate, în ultimul timp, de critica literară ?

— Altă dată, dar sint mulţi ani de atunci, după cum ştiţi a dominat un sociologism vulgar (ca să nu spunem proletcultism). Îmi amintesc că au fost chiar condamnate public două poezii, foarte frumoase, tot atît de frumoase ca sentimentul pe care le exprima, ale **Mariei Banuş** pentru notele de intimism (sentimentalism conjugal de dragoste pentru primele fire albe din părul soţului).

Evident că azi n-ar mai fi posibil ca asemenea poezii să fie condamnate, iar autorul lor să-şi facă autocritica. Versurile lui N. Stănescu, pe care le-am citat mai sus, sînt o dovadă pentru a nu se spune, nici măcar în şoaptă că nu există un climat de libertate a creaţiei.

Cred că principala problemă a criticii, nu este aceea de a-i imputa că ridică **probleme false,** ci aceea de a nu-şi pune probleme, de a fi indiferentă la orice probleme. Răsfoiţi ziarele şi revistele şi veţi putea observa absenţa totală a unei problematici literare. Doar ecourile din periodicele străine mai ridică probleme... Mi-ar plăcea să văd la tinerele generaţii interesul pentru ideile literare, pentru problemele estetice contemporane care preocupă un cerc de specialişti, e adevărat, dar nu cuprinde pe adevăraţii sau pe pretinşii creatori.

Subiectivitatea îi este fiecăruia legea proprie. În poezie lucrul acesta nu e rău, dar ar fi şi mai bine ca el să-şi găsească şi expresia teoretică.

Al. Piru

— Ce cărţi de valoare au scăpat din vedere, după opinia Dvs., din atenţia criticii literare ?

— Ar fi foarte interesant de făcut un inventar de erori ale criticii. De fapt însă nu e totdeauna vorba de erori, ci adesea de deficienţe şi carenţe. **Ce folos că se scrie despre o carte, dacă nu se scrie ce trebuie şi de cine trebuie.** Mă lasă rece opiniile recenzenţilor de revistă de tipul **Dobre Alexandrescu, Iorgu Mirciulescu, Niţă Mihăescu** şi alţii care, terminîndu-şi cu chiu cu vai studiile, dau lecţii şi răspunsuri tardive celor care i-au învăţat. Ce să mai zicem de cei care nu posedă decit bacalaureatul şi vor să facă praf Academia ! **Constat cu tristeţe că acum este la modă demolarea valorilor,** îndeosebi a lui **George Călinescu.** Aş intreba la rîndul meu-: ce critici au fost atenţi în 1953 la apariţia romanului Bietul Ioanide şi în 1960 la apariţia romanului Scrinul negru ? Aceste opere fundamentale ale literaturii române contemporane au fost în chip brutal negate la apariţie şi continuă să fie minimalizate de oameni fără cultură şi răspundere. Au scăpat şi scapă din atenţia criticii literare plachetele de versuri ale lui **Tudor Arghezi** din ultimii şapte ani de viaţă, apărute de curind într-o ediţie completă, sub titlul Poeme noi, în editura **Scrisul românesc.** Critica literară nu a fost destul de atentă cu operele lui **Marin Preda** : Risipitorii (despre care s-a scris mult şi rău), Moromeţii, volumul al II-lea (violent negat la apariţie, deşi este un roman capital al literaturii noi), Intrusul. Nu a fost suficient comentat romanul Şatra de Zaharia Stancu, scriere, după opinia mea, superioară superficialului roman al lui **Joseph Kessel** Cavalerii. Scapă atenţiei criticii chiar cel mai bun roman al anului 1972, Marele singuratic de Marin Preda şi cel mai bun volum de versuri din 1972, Hannibal de **Eugen Jebeleanu.**

Nu s-a vorbit suficient despre ultimul volum de versuri al lui **Emil Botta,** Vineri, publicat pentru prima dată împreună cu volumele anterioare în 1971.

— Ce false valori au fost promovate de critica literară ?

— Nu cred că există false valori promovate de critică drept valori, pentru că

mistificaţia nu duce niciodată la nimic şi mai de vreme sau mai tirziu **pseudovalorile amuţesc prin ele insele.** Cine mai citeşte astăzi pe **Mircea Dem. Rădulescu, Vasile Militaru, Rădulescu-Niger, Cluceru Dinu ?** Au existat totuşi încercări de a impune scriitori fără valoare, critici care supralicitează incă scrieri fără acoperire artistică, precum versurile lui **Ion Bănuţă** şi **Haralambie Ţugui,** romanele şi nuvelele lui **Ion Lăncrănjan** şi **Alecu Ivan Ghilia,** poeziile lui **Ion Gheorghe** şi **Marin Sorescu,** articole critice ale lui **Alexandru George** şi **M. Niţescu.** Mai ales aceştia doi din urmă infestează cu opiniile lor literare intempestive atmosfera literară, unde **accesul mediocrităţii şi al imposturii ar trebui totuşi limitat, dacă nu barat.** Dacă unele teribilisme ale lui Marin Sorescu sau unele enormităţi ale lui Ion Gheorghe ne pot dispune, absurdităţile şi calomniile la adresa marilor scriitori defuncţi, din criticele lui Alexandru George şi M. Niţescu ne îngrijorează. Pînă cînd se va abuza de răbdarea noastră ?

— Ce probleme adevărate şi ce false probleme au fost ridicate, în ultimul timp, de critica literară ?

— Critica literară a repus de citeva ori pe ordinea de zi problema realismului, fără a se ajunge, cred, la vreo concluzie.

O problemă la fel de importantă, adusă vag în discuţie, este aceea a limbajului literaturii. **Se va ermetiza poezia pînă la tăierea oricărei posibilităţi de comunicare cu publicul ? Va deveni romanul insuşi, după tehnica romanului nou francez ieşită la sursă din uz, ininteligibil ?** Dacă şi aşa poezia se citeşte puţin, atunci cine să mai citească romanele lui **Mircea Ciobanu** sau **Aurel Dragoş Munteanu ?** S-a discutat odată despre proza scurtă. Problema reală era nu dacă scurtăm sau lungim proza, ci dacă facem literatură sau scriitură în scopuri experimentale. O falsă problemă a fost şi este aceea a reportajului. Ceea ce era evident era nu că nu ar trebui să se facă reportaj, ci că nu trebuie să se confunde literatura cu reportajul, obiectivele fiind diferite : reportajul consemnează accidentalul, iar literatura generalul ; reportajul se ocupă de particular, iar literatura de universal ; reportajul reproduce realitatea aşa cum e, iar literatura transfigurează sau imaginează (introducînd o idee sau ridicînd-o la o semnificaţie). Se discută fals despre debutul literar al tinerilor care, natural, trebuie publicaţi şi eventual premiaţi, dar numai dacă au talent. Se discută fals despre metodologie în critică, mijloc prin care pătrund in cimpul literelor veleitari fără vocaţie. Am putea discuta fals la infinit, aşa că e mai bine să ne oprim.

Anchetă realizată de
VIRGIL OANCEA

N. R. Publicind aceste răspunsuri la ancheta noastră, redacţia precizează că nu-şi însuşeşte intru totul punctele de vedere exprimate.

KITSCH sau scuză și pretext pentru eșecuri

Dialog cu:

1. GHEORGHE ACHIȚEI

2. TADEUSZ PAVLOWSKY

Spiritul critic al marxistului de bună credință cere o imperioasă analiză a tot ceea ce este aberant și perturbator în realitatea aflată în cea mai vizibilă mișcare, convulsie, devenire : realitatea socială.

Ce se va intimpla miine ? Se întreabă pe bună dreptate esteticianul GHEORGHE ACHIȚEI aflat în fața fenomenului numit artă contemporană, occidentală și care este departe de a fi liniștit și liniștitor. Citiți cartea ! Veți simți ca și mine, probabil, cum se ordonează printre literele și cuvintele altei întrebări, cel puțin ale unei singure întrebări : ce se va intimpla cu arta miine, în socialism ? Este un firesc semn de întrebare al celor care trăiesc, construiesc societatea noastră și care se află în miezul problemelor noastre nu numai pentru a arunca priviri aspre către tot ce se întîmplă oriunde în altă parte.

Sigur, poate mai înțelept ar fi să ne întrebăm despre ce se întîmplă azi, dar, ca orice lucru care se consumă odată cu noi, prezentul se definește mai mult prin interesele noastre reale sau imaginare, firești sau nu, și mai puțin printr-o viziune globală, despre ce va fi dincolo de granițele propriilor noastre înțelegeri.

Întrebările interviului luat esteticianului GHEORGHE ACHIȚEI conțin nedumeririle mele, și poate nu numai ale mele, nedumeriri ale prezentului — ca o trăsătură de unire între **ceea ce a fost ieri și ce poate fi miine.**

Autorul își începe discursul în cartea sa cu precizări teoretice asupra ideologiei ; am preluat termenul său metodologic, căci, așa cum se va vedea și din lectura cărții și din interviu, ideologia poate determina fenomenul artistic, și poate fi generată de operele de artă. Oricît ar părea de divers direcționate întrebările, ele nu își pierd scopul strict al interviului nostru : publicul consumator de artă și malformația care se naște din erori de gust și educație : KITSCHUL.

1. Gh. Achițel

— La pagina 3, în capitolul „A ști" — „a crede", „a presupune" scrieți : „A crede" ar reprezenta domeniul ideal a ceea ce se definește în principiu ca ideologic. Lenin folosește termenul de „ideologie științifică" posedind o atare accepțiune, de sistem de reprezentări deformate ale unei clase progresiste, reprezentări ce aspiră la condiția de exactitate, obiectivitate, luciditate. Vă întreb care sint acele deformări ?

— Să pornim de la o imagine cinematografică. În „Cu miinile curate", apare lozinca : „în socialism nu se va mai fura". Realitatea, după cum știm, conține foarte multe aberații de la idealitate : căci nu putem spune că furtul a fost stirpit.

Marx, în „Capitalul", analizează societatea capitalistă, dar, după cum spune chiar el, a făcut abstracție de cîteva elemente : clasele intermediare, mica producție de mărfuri, deci a făcut o reducție la idealizație a societății.

În plan estetic noi reprezentăm societatea noastră făcînd abstracție de prostul gust. Dar nu putem nega apariția unor contradicții între artă și public, între oameni cu vederi înaintate și preferințele lor estetice scăzute.

— Aceste reprezentări deformate se manifestă coercitiv, sau numai ca o direcționare preferențială ?

— Se manifestă și sub o formă și sub alta ; în sens ideal se manifestă doar ca direcționare preferențială, dar în măsura în care se ajunge la o conștiință teoretică fundamentată științific, chiar o atare direcționare preferențială comportă modificări, în sensul întoarcerii la realitate, a conformării exigențelor la real ; dar se poate manifesta și coercitiv. Este cazul cunoscut sub numele de proletcultism ; fenomen care, în numele unui sistem de prejudecăți atribuit clasei muncitoare, dar proprii numai unor oameni care pretindeau cu bună credință că reprezintă clasa muncitoare, a avut rolul nefast pe care-l cunoaștem, asupra dezvoltării culturii socialiste într-o anume perioadă istorică.

Teoretic, clasa muncitoare respinge prostul gust, așa cum respinge, refuză mizeria. Revoluția socialistă se desfășoară în numele unei posibilități de acces a individului la o condiție spirituală superioară și incompatibilă cu fenomenele care stau sub semnul prostului gust, a ceea ce este anestetic. În practică însă, noi venim fiecare, în funcție de mediul social care ne-a generat, cu foarte multe prejudecăți. Faptul că un grup social — mai mare sau mai mic — n-a avut acces, sau a avut numai la un anumit tip de artă, se răsfrînge pe planul gustului. Ajungem, în atari condiții, să fim pîndiți de spectrul unui anume conservatorism estetic, care se traduce prin tentația de a identifica arta numai prin ceea ce cunoaștem sau recunoaștem ca fiind artă.

Nu odată, din acest punct de vedere, am fost în situația unor atitudini estetice negative față de anumite valori consacrate ale culturii, pentru a căror înțelegere va fi necesar un anumit timp.

În anumite cazuri, moștenirea estetică nefastă sau balastul estetic moștenit din vechea societate de către oarecari grupuri sociale proliferează infectînd chiar zone noi. E cazul pasiunii pentru surogat, e cazul lipsei de criterii estetice ferme în selecția valorilor — de unde și cantitatea de prost gust sau de lipsă de gust, care stăruie

Kitsch se traduce rudimentar prin lipsa de gust, iar pe un plan ceva mai complicat, prin surogat estetic, adică înlocuitor al obiectului estetic autentic ; în locul unei opere de artă, pentru a cărei vizionare trebuie să ne deplasăm la muzeu — preferăm reproducerea ei miniaturală în material plastic.

Ce-i interesant în fenomenul Kitsch este că satisfacția încercată în fața surogatului estetic, nu mai poate fi deosebită de satisfacția autentică în fața obiectului de artă.

— Deci un comportament deformat ! În capitolul „Noi mituri noi rituri" scrieți : comportamentul deformat față de un obiect, văzut altceva decît este el în realitate, se numește rit. Ritul desemnează prin urmare, comportamentul nostru deformat față de reprezentarea deformată a uunui lucru, a unei situații, a unui fenomen. Mit și rit se definesc ca termeni corelativi, determinîndu-se reciproc". Apoi adăugați : „Din perspectiva filozofiei marxiste, mitizarea s-ar defini drept mijloc de integrare individuală și colectivă în realul aflat permanent în sens de transformare, de cunoaștere, de apropiere de către om. Obiectului reprezentat fiindu-i atribuite sensuri pe care înainte nu le avea, mitul va constitui întotdeauna o imagine a realului „deformat pozitiv". Deci mitul ca deformare pozitivă, va ignora schimbările din realitate care îl contestă, care îl neagă ?

— Da. Depinde la ce categorie de mituri ne referim : mitul unui automobil sau moda, fenomenul stelelor de cinema. Și dacă ne referim la alte mituri ele ignoră, practic întotdeauna, schimbările din realitate, fie ele contemporane, anterioare, sau ulterioare lor, și se constituie ca o lume în sine și pentru sine, fără conștiința efemerității pe care o presupune condiția noastră existențială pe toate planurile.

— Nu este oare mitul o anume formă a fabulației, o formă de rupere de real cu transfer în imaginar ?

— Întotdeauna se întîmplă așa. Mitul reprezintă o formă de rupere parțială de real și de transfer în plan imaginar. Toți cei care trăiesc în mit realizează această ruptură.

— Ce schimbări trebuie să se petreacă în real pentru ca mitul să se schimbe ?

— Mitul nu se transformă. Dispare și este înlocuit de altul. Nu poți prescrie o rețetă a apariției și dispariției miturilor, indiferent de natura lor.

— În societatea noastră ce mituri s-au format sau sint în curs de formare ?

— Mituri facile, efemere : muzica ușoară, fotbalismul, mituri literare, artistice ; să încercăm o sumară radiografie. În perioada '50—'53, literatura lui Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Aurel Mihale ; în '56 apar „Moromeții" lui Marin Preda care schimbă radical conștiința literaturii ; tot în '56 apare și mitul Labiș, mit care stăruie în generația de scriitori '60. În perioada '60—'70 apar miturile lui Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Ion Alexandru, Ana Blandiana, Marin Sorescu. După Marin Preda, apar preferințe și pentru Eugen Barbu. Apoi apar miturile unor tehnici literare, a unor idei și teme literare : absurdul, onirismul. În categoria miturilor sociale, e posibilă o aceiași catalogare istorică, așa cum am făcut-o în literatură. Eforturile depuse de clasa muncitoare erau șablonizate, linearizate, simplificate simplist. Momentul nostru prezent reprezintă o incontestabilă depășire a acestor limite istorice, economice, sociale ; astfel că a fost posibilă o apariție prestigioasă a României pe plan mondial.

— Există deci mituri culturale și mituri sociale. Mitul, spune Gheorghe Aehiței, este indestructibil legat de rit, de ritualuri. Kitschul poate fi considerat drept ritualul apropierii de artă, de cultură, dar printr-o aberație a procedurii ; în locul efortului de ridicare a înțelegerii pînă la nivelul artei, are loc coborîrea prin vulgarizare a artei pînă la comodele limite ale perceperii și utilizării, a culturii reproduse industrial. Balzac redus la 20—30 de pagini, digestis, Turnul Eiffel — transformat în rîșniță de cafea. L-am întrebat pe esteticianul GHEORGHE ACHIȚEI care este raportul între ideologie — în sens leninist și mit?

— Ideologia posedă o dialectică proprie, determinată de transformările ce survin în planul realității materiale. Miturile — de orice natură ar fi ele — se pot constitui și ele într-un sistem. Acest sistem, după părerea mea, rămîne înghețat. Dacă se distruge, se distruge sistemul ca atare. E cazul **miturilor de generație.**

— Vorbiți despre mituri ca fiind mituri normale și mituri aberante. Iar miturile aberante le disociați în mituri (literare, artistice) fetișizante și mituri (literare, artistice) mumificante. Dar de ce despre mit se vorbește în zilele noastre mult mai mult decît acum 40—60 de ani ?

— Datorită unei serii de fenomene noi, asupra cărora abia în momentul de față am ajuns să stăruim mai mult. Iată : problema timpului liber, a răgazului („Loisirul") pe care îl avem într-o zi de lucru și alta, între o săptămînă și alta, timp liber, liber care se traduce într-un timp pe care îl avem **aparent** la dispoziție, neconstrînși de nimeni și nimic să-l utilizăm într-un fel sau altul. Timpul liber — RĂGAZUL — este azi mai mare ca în trecut. Ce facem cu acest timp, cum îl umplem ? Consumînd mituri facile, încîntîndu-ne cu muzica ușoară, în fața televizoarelor, sau înghesuiți în scaunele teatrelor de estradă ; deci consumînd spectacole ludice generatoare de mituri. Dar îl putem utiliza și consumînd valori estetice autentice. Sînt interesați să ne ocupe timpul liber, cîteodată fără să fie conștienți de acest fapt, oamenii cinematografiei — de la actori pînă la personalul de întreținere a studioului — sportivii și organizatorii de spectacole sportive, artiștii plastici, scriitorii, comercianții, oameni de diferite generații — bătrînii care ne țin de vorbă, tinerii care ne obligă să le admirăm spectacolul — inclusiv cel de pe stradă. PRACTIC TOȚI SÎNTEM INTERESAȚI ÎN A NE OCUPA UNII ALTORA TIMPUL LIBER PRIN INTERMEDIUL MITURILOR.

— Vorbiți de faptul că răgazul se consumă în diverse forme particulare în „MASSĂ". Încercați vă rog să definiți „massa" în societatea noastră.

— Se confundă de obicei termenii : „massă", „public" și „mulțime". Cîteodată sînt utilizați alternativ din considerente

stilistice. După părerea mea, fiecare din ei desemnează o realitate de sine stătătoare. PUBLICUL înseamnă grupul de indivizi care participă nemijlocit la o experiență culturală, interesat, din perspectiva unor valori determinate, la realizarea experienței culturale intr-un anumit fel. Condiția principală a omului din public mi se pare a fi aceea de a fi cunoscut o valoare culturală oarecare. La acesta funcționează discernămîntul critic. Opinia celorlalți are valoare în măsura în care vine să confirme experiențele trăite de el. În cazul publicului, esențială apare participarea la respectiva experiență culturală, indiferent de timp și loc. În cazul MULȚIMII apare condiția timpului și locului. În cazul MASSEI, timpul și locul trec pe plan secundar, dar împreună și cu ceea ce e esențial în cazul publicului — participarea nemijlocită la o experiență nemijlocit dată. În cazul MASSEI apare operatorul, comentatorul, intermediarul care operează selecția și care dă calificativele ; intermediar căruia massa îi acordă tot creditul. Deci, dispare spiritul critic.

— Televiziunea se numără și ea printre intermediarii de care ați vorbit ?

— Televiziunea se raportează la cei care o urmăresc din două perspective : telespectatorii se pot raporta la o emisiune sau alta a televiziunii în sine, încercînd și satisfacții și insatisfacții. În acest caz ei reprezintă **publicul** televiziunii ; telespectatorii pot lua cunoștință, prin intermediul televiziunii, de apariția unei cărți, a unei expoziții, a unei inaugurări etc, despre care comentatorul face afirmații definitive : cartea a fost bună sau proastă etc. Telespectatorii formează în acest caz **massa** de telespectatori : ei nu au nici o opinie.

— Dar această massă de oameni, nu este și consumatoare de Kitsch ?

— Apariția mass-mediei a ridicat în mod acut problema. În măsura în care Radioul, televiziunea și chiar cinematograful nu solicită, nu incită la depășirea condiției estetice inferioare a unor anumite categorii de spectatori, ele facilitează apariția și dezvoltarea Kitschului. De pildă Kitschul filmic, mijloacele mass media par a prezenta această ciudată proprietate prin însăși condiția lor existențială și tehnică : se dovedesc a fi permanent generatoare de Kitsch. Căci pentru a satisface diferite categorii, grupuri sociale, deci diferite nivele estetice, e necesar să găsești un numitor comun, un produs care să placă și celor cu o cultură estetică mai dezvoltată, dar și celor cu o slabă cultură estetică. Se folosește, în acest caz, arta de divertisment. E necesar să se pună, deci, accent pe producția cu un înalt coeficient de luciditate. Sînt și anumite considerente de ordin tehnic care fac ca mass-media să acorde concesii destul de mari Kitschului. Imaginea filmică sau de tv neputînd reda întotdeauna și sub diferitele aspecte întreg dramatismul devenirii noastre, pentru care pictorul cheltuiește ani de zile, face concesii efectului plastic facil : apare deci problema pitorescului, a pășunismului, a rudimentarismului, a extazului exaltat laudativ, a primitivismului biologic etc.

— Și atunci, în condițiile societății noastre, putem vorbi de o posibilă „societate de masă" ?

— În condițiile societății noastre, ne referim atît la termenul de public cît și la cel de **mulțime** și **massă**, conștienți atît de efectele negative cît și de cele pozitive ale **stării de massă**. Despre efectele negative am vorbit ; despre efectele pozitive, mă simt dator să spun cîteva cuvinte. La nivelul masei, valorile culturale pot pătrunde uniform ; se realizează astfel o mai mare sudură între membrii societății, un mai mare grad de comunicare între oameni cu situații sociale diferite ; o cultură devine astfel mai omogenă, limba devine mai omogenă (dispar graiurile și dialectele). Oameni de condiție culturală inferioară sînt solicitați, cu toate concesiile făcute, la o depășire a propriului lor „statu-quo" estetic. Efectele negative ale stării de masă în societatea socialistă sînt contracarate printr-o politică desfășurată la nivel guvernamental de difuzare a valorilor artistice, estetice superioare : politica muzeelor, a cărții, a concertelor, sistemul universităților populare etc.

— Așadar Kitschul nu este un fenomen izolat, arbitrar apărut în existența omului și societății contemporane. Departe de a-i fi aplaudată prezența, el este o problemă de o gravă acuitate care devine, în măsura în care poate fi controlat, problemă a politicii culturale. Kitschul — adică reproducerea industrializată a celor cîteva obiecte vag și intuitiv preferate de individ, deci pretext pentru inventarea și multiplicarea unor alte obiecte cerute de vadul comercial, și scuză pentru cei care, în numele răspîndirii culturii inventează și alimentează dezorientarea gusturilor, alterarea preferințelor, comoditatea ignoranței față de cultură. Și totuși față de numărul celor care acum 40—60 de ani auziseră și văzuseră Gioconda lui Leonardo da Vinci, numărul celor care azi recunosc imaginea capodoperei este uriaș ; chiar dacă imaginea „color" au întîlnit-o pe ambalaje de produse cosmetice, sau de linjerie fină. Este acesta un fapt cultural ? STATISTIC ESTE ! Din punct de vedere cultural — estetic se pare că nu. Dar la drept vorbind, cîți din cei care pot recunoaște o sută de imagini din muzeul imaginar al artei, au alt discernămînt critic decît cel transmis tradițional, printr-un intermediar sau altul ? Cîți dintre cei care au aflat de „impresionism" în pictură, sau de „lettrism" în literatură, au intuit și climatul ideologiei culturale care a generat respectivele „curente" sau „școli" ? Cîți dintre indivizii cu o cultură artistică constatabilă au trecut cu preferințele lor dincolo de pragul „impresionismului" sau, în cel mai bun caz, dincolo de „expresionismul" picturii germane ? Sau cîți dintre entuziaștii susținători ai ultimelor „furii" și „explozii" artistice pot distinge exhibiția de autentica valoare artistică ? Ne aflăm deci, în fața a două extreme.

Interviu realizat de
PAUL CORNEL CHITIC

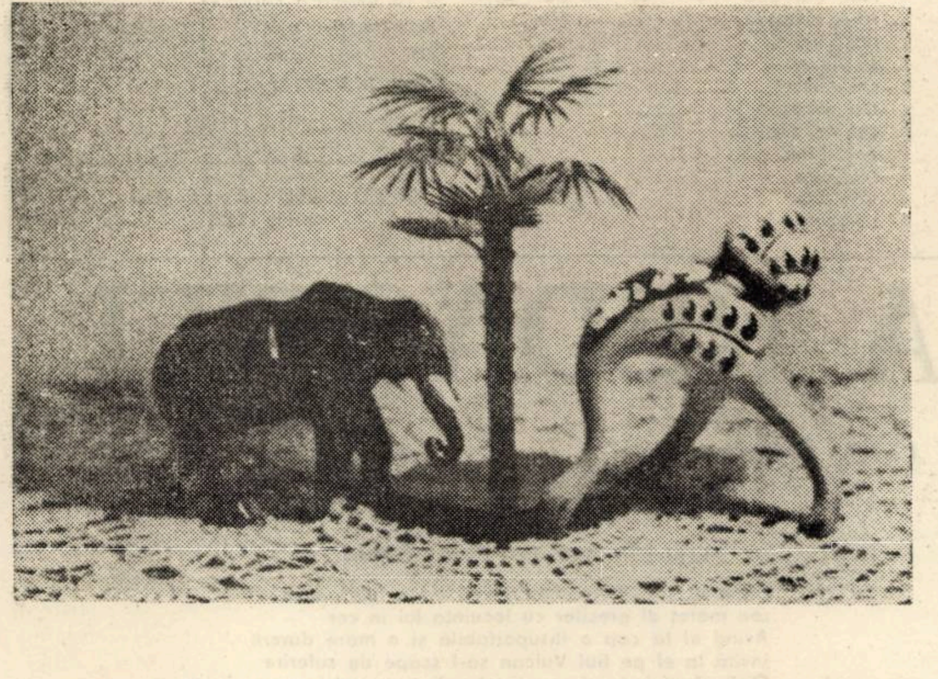

Grup exotic

2. Tadeusz Pavlowsky

— Cum explicați apariția fenomenului kitsch în artă ? Poate fi el considerat rezultatul unei crize a procedeelor de creație sau ca o criză a capacității de evaluare a actului creator ?

— Nu. Cred că o astfel de înțelegere ar simplifica problema kitsch-ului. Orice fenomen apărut în artă este foarte dificil de explicat pentru că are antecedente istorice care-l condiționează și care își pun amprenta asupra întregului moment cultural ca sistem (cadru de referință). Psihologii consideră că în ființa umană există o nevoie adîncă de kitsch, întemeiată pe sentimentul necesității omului de reîntoarcere la originile primitive. Este teoria lui Jung. Nu știu dacă această teorie este adevărată, dar cred că cercetătorii nu au destule cunoștințe pentru a explica fenomenul cultural. Cred de asemenei că există, fără îndoială, explicații exacte ale oricărui fenomen, dar acestea nu pot fi găsite în științele culturale. Științele culturale nu au ajuns încă la acea treaptă de dezvoltare care să le permită o explicație globală a fenomenului cultural.

— În care domeniu al artei credeți că se poate semnala mai ușor „diversiunea" kitsch ?

— Fără îndoială că în film, și mai ales în acele filme care reprezintă adaptări după romane. Mai întotdeauna, în adaptări, conținutul este simplificat.

— În ce sens ?

— În primul rînd sfîrșitul este întotdeauna făcut să fie happy, iar dacă avem de a face cu o poveste de dragoste, ea este mult îndulcită.

— Bine, dar cei care nu cunosc romanul nu-și pot da seama de exagerările de un fel sau altul pe care le operează filmul.

— Este adevărat, dar există un anume procedeu, al simulării pe care-l utilizează mai toate filmele de acest gen și care îndeobște este receptat ca atare. Astfel, personajele au o comportare nedeterminată. Înlănțuirea acțiunilor acestor personaje în narațiune pare logică, dar comportamentul lor în cadrul acestei înlănțuiri este atît de exagerat încît sugerează ideea că sentimentele prezentate nu sînt reale, că nu pot fi reale, că sînt confecționate.

— Dar cum personajele într-un film sau într-o piesă de teatru nu pot exista în afara unui context social, înseamnă că se falsifică însuși acest context ?

— Dacă sînt numai două personaje cu un astfel de comportament putem spune că avem deja un context social, deci și el falsificat. În același timp aș adăuga că însuși studiul asupra unor contexte sociale de margine în care are loc acțiunea personajelor poate servi ca indicator al falsității în fapt a personajelor. De asemeni, există exemple de situații în care însuși contextul social falsifică sentimentele.

— Este kitschul o modă sau un mod de creație ?

— În general este o cale, un mod de a crea atunci cînd se referă la aplicarea unor procedee specifice în crearea unei opere, dar poate fi înțeles și ca modă atunci cînd devine procedeu folosit în comercializare, aplicat, de exemplu la obiectele „design".

— Cum se explică răspîndirea largă a kitschului ?

— Arta bună, de valoare este de obicei greu de înțeles. Pentru a aprecia o operă de artă valoroasă este necesară o educație făcută în acest sens. o educație făcută în școli speciale ca și una practicată în afara școlii : citirea de romane bune, mersul la concert, vizitarea expozițiilor, mersul la teatru sînt acțiuni indispensabile pentru discernerea a ceea ce este autentic și adevărat, de ceea ce este contrafacere, fals. Pe scurt, se poate explica răspîndirea artei kitsch prin cererea care se manifestă la nivelul consumatorului.

— Pentru că afirmați că există o cerere de astfel de artă, aș vrea să vă întreb ce influență poate avea acest fenomen asupra mersului viitor al gîndirii artistice ?

— Consider că fenomenul kitsch este ceva care ar putea fi evitat în artă. Oamenii ar trebui educați astfel, încît să nu accepte kitsch-ul nici în artă și nici în viață. Dar asta nu este o poziție general acceptată. Există anumiți cercetători și teoreticieni ai kitsch-ului care-l consideră mijloc de înțelegere al academismului în artă și deschizător de drumuri noi. Un autor polonez, Crerwinski, îl consideră a fi un factor al progresului în artă și în societate. Este însă adevărat că astfel de păreri sînt rare.

— Poate kitsch-ul să înghită adevărata artă ?

— Să sperăm că nu ! Dar s-ar putea ca el să fie acel rău necesar.

SILVIA UNGUREAN

---

psyché

Intre creație și manufactură

Pornind de la premiza că obiectul artei e „omul ca ansamblu al relațiilor sociale" (Karl Marx) ajungem implicit, în deslușirea motivației psihologice de adîncime a creatorului, cît și a consumatorului de artă — la problema personalității, a conceptului de personalitate înțeles ca o „organizare dinamică a aspectelor cognitive, afective, conative, fiziologice și morfologice ale individului" (Sheldon și Allport). Omul, ca personalitate, reprezintă, de fapt, un sistem deschis, capabil de noi achiziții, de restructurări, de îmbogățiri, de treceri calitativ noi în structuri care, deși păstrează matricea originară, devin calitativ noi — e un lucru știut.

Lucrurile artei operează în cîmpul acestei autodepășiri. Exemplicit, sensul (sensurile) artistic semnifică un anume tip de asociație, de coordonare psihică care, prin interpolarea operei, este transpus altui tip de asociație, etc. Aceasta se realizează, va spune V. Pavelcu, prin calitatea personalității de a fi dinamică, de a se supune unui „ritm necontenit . . . de polarizare și depolarizare pe linia subiect-obiect, individ-mediu, eu-lume" (Invitație la cunoașterea de sine, Editura științifică, 1970, p. 68). Sensul operei este acela care imprimă acesteia calitatea de a fi unitară, care îi dă individualitatea, sens, care „derivă atît din scopul inițial al creatorului cît și din funcția afectivă a produsului său" (I. Pascadi : „Nivele estetice, pag. 33)

. . . Și am ajuns la creatorul kitsch. Psihologic vorbind, vrem a-i descoperi acestuia mobilurile, intențiile — la nivelul obiectului de artă asupra căruia se exercită și pe care, din păcate, îl face public, căci, nu-i așa ?, arta nu poate ființa fără un public, cum spunea M. Ralea. opinioman, care să sancționeze pozitiv sau negativ lucrarea — interesul — ca gust, acționînd pe o arie dată, socio-ideologică de ansamblu — într-un cuvînt, motivația actului său care, uneori, cel puțin într-o fază inițială, poate fi și artistic.

Reluînd punctele de vedere expuse mai sus vom spune că, în primul rînd, creatorul kitsch e deficita. în „organizarea dinamică" a propriei personalități sub aspectul cognitiv. Se poate remarca o incapacitate de asimilare, de sintetizare (ordonare) a faptului de artă. Problema se complică prin absența aptitudinilor și deprinderilor artistice, iar atunci cînd acestea există, ele se manifestă printr-o slabă specializare de finețe și nuanțare, etc., printr-o serializare excesivă, automatizare a motivelor (spre deosebire de actul artistic cult care presupune, la creator, printre altele și o accentuată mobilitate psihică, capacitate de selecție, de esențializare, tendință manifestă către un echilibru ideal între structurile formale și cele de adîncime, etc.) o tipizare a lor, o formalizare excesivă a modelelor inițiale. Creatorul kitsch nu e încă, (ori suficient de) desprins de obiectul pe care-l produce, motivația de ideal e prea slabă pentru a declanșa reacția de răspuns a entuziasmului creației, (mecanism special de declanșare a energiilor creatoare). E deficitar, deci. sub raportul conștientizării de obiectul profan al adorației sale. (Cînd nu cumva e vorba doar de o nevoie elementar-pecuniară). Iar receptorul, intrînd în rezonanță pe aceeași frecvență a motivației, sfîrșește prin a deveni posesorul falsului obiect de cult pe care. desigur, îl va adora.

Sarcina educației estetice rămîne de a oferi, în cîmpul socio-ideologic de ansamblu, criterii sigure de selecție clădite pe idealurile societății noasre.

ION DUMITRU TEODORESCU

Grafomania

— Mulţi scriu sub semnul literaturii şi mulţi scriu mult. Să fie aceasta o cauză a răspîndirii artei mediocre ?

— Neastimpăratul om, minat de demonul lui **a fi a face**, trăind de citeva secole sub semnul individuaţiei nominaliste, este chinuit inconştient de panica nerealizării. A fi, nu inseamnă topirea in transcendental sau in iubire şi nici participarea anonimă la mari opere colective. A fi, inseamnă a mă impune prin originalitatea mea productiv-creatoare. Această mentalitate iniţiată de Renaştere şi atingindu-şi culmea in stilul burghez contemporan, s-a infiltrat prin mii de căi in psihologia omului, potenţindu-i orgoliul de a se manifesta ca individualitate. Discursul interior meditativo-filozofic sau montările emotive nu mai rămin trăiri ale zonei intime a persoanei, ale „Umbrei"; individul doritor de valorizare le va pune imediat sub semnul literaturii al publicităţii, al vizibilului, al „Persoanei". EU trebuie să fiu audiat şi astfel mulţi scriu.

— Faptul că mulţi scriu are de-a face cu prostul gust artistic ?

— Prostul gust artistic are de a face in primul rind cu o psihologie a consumului, a receptării şi nu a creaţiei. Dacă pe piaţă se cere multă marfă mediocră, proastă, ea e produsă in cantităţi corespunzătoare. Faptul că mulţi scriu are, dimpotrivă, ceva valoros ; e o şansă de realizare şi diversificare. Valorizarea unei creaţii depăşeşte individul creator. Gustul artistic şi promovarea operelor, ierarhizarea lor ţin de structura „Criticii Literare" a cărei epistemologie s-ar cere elaborată. „Critica Literară" e un sistem functionind ca o condiţie de posibilitate a unor tipuri de afirmări şi prevalente in cimpul literaturii. Ar trebui elucidat : Cine sint criticii şi cum se formează ei ? Pe ce principii se bazează ei şi care e provenienta şi geneza acestora ? In ce raport se plasează criticii cu universul ştiinţei in sens larg ? Ce rol joacă o anumită angajare etică sau politică in „functionarea" corpului criticii şi in promovarea anumitor tipuri de opere ? La ce sint sensibili, ce-i poate influenţa şi — mai ales — ce putere efectivă au criticii intr-un context cultural dat ? Studii in această direcţie ar insemna o luare de conştiinţă importantă şi un semnificativ pas inainte.

— Dar marile valori nu răzbat oare dincolo de orice sistem de critică ?

— Desigur. Dar marile valori nu se nasc din senin şi nu cresc in gol. Totdeauna există un sol şi o vegetatie care intretin şi inconjoară o mare valoare artistică, in planul culturii. In ansamblul publicatiilor literare, să spunem de poezie şi de proză sint — intr-un interval de timp dat — opere excepţionale, opere foarte bune, bune, mediocre şi proaste. Marile realizări se detaşează uneori cu greu de restul producţiilor. Atunci cind privim retrospectiv, ignorăm deliberat aproape tot ce inconjoară o mare operă, detaşind-o pregnant pe un fond monoton. In realitatea nemijlocită nu e insă aşa. Scriitorii care şi-au dovedit talentul pot produce ulterior cărţi mediocre sau de simplă repetitie, care sint suportate de aureola autorului. Există şi autori lansaţi, valoroşi, dar nu de mare talent, care pot fi foarte productivi, scriind şi publicind fără intrerupere un număr imens de pagini. Şi, la fel, cu aceeaşi formulă, scriitori puţin talentaţi dar lansaţi şi gustaţi intr-un context dat ; precum şi...

— Aceasta nu inseamnă oare că mulţi scriu prea mult ?

— Aceasta este o problemă de psihologie caracterială şi de psihosociologie. Un artist are in mod natural impulsul de a crea, de a repeta la infinit actul creaţiei, in nenumărate ipostaze. In plus, el poate să aibe o mare energie şi să fie un expansiv, după cum poate fi şi un astenic sau un meditativ puţin expresiv. Problema care se pune este „nu cit scrie", ci cit consimte să facă public din ceea ce scrie ; adică, cit consideră opera finită. Acesta este actul său de cultură. Cultura inseamnă sinteză şi selecţie. Dar, cite determinisme nu intervin in plus ! Un om poate scrie şi publica mult pentru că aceasta i se plăteşte; sau, pentru că nu este dublat — aşa cum s-ar cuveni — de un spirit critic fin ; sau pentru că ceea ce scrie se cere. Piata artistică — o instituţie evident capitalistă — a indus şi o pseudodemocraţie de tip burghez, după care, ceea ce se cere mai mult, trebuie şi produs mai mult ; deci, este mai bun. Şi astfel, arta mediocră se răspindeşte; ea nu este nici o emanare a structurii umane, nici a faptului că mulţi scriu şi nici a faptului că se scrie mult.

MIRCEA LAZARESCU

Antologia Kitsch

Fireşte, puteam găsi pentru antologia noastră şi alte texte. Fiecare revistă (inclusiv **Orizont**) a făcut rabat poeziei-kitsch. Fiecare editură poate număra (şi încă cum!) volume de poezie-kitsch. Această alegere poate fi înţeleasă. altfel, şi ca o suavă autocritică, în pragul lui aprilie.

Născut din flori

Cintare ţie celui
născut din flori,
voinic al iubirii ascunse
mamă din petale
deschise intii,
om de floare,
cel mai slab om !

În noaptea asta
s-au năpustit bondari
în cringuri
mă grăbesc să-mi iau
fata de mină,
se culcă intre flori
să vină Făt Frumos rău

Şi slava noilor oameni
ce coboară încet pe tulpini
de flori
şi ajung la pămint
cu floarea aplecată
şi se fac mari,

viaţa lor
intru cositul şi strinsul finului
nimeni ca ei
nu e mai bun de iubit,
taie flori şi pling,
taie flori şi pling...

Aş putea

Aş putea după
o matură chibzuială
să nu fiu de acord
cu naşterea mea
din fecioară.
Aştept intrebarea
care imi va descuia
această căpăţină
de bostan
cu luminarea in el
stinsă.
Hai, întreabă
să-ţi răspund
dacă voi
să fiu eu
cel născut
din fecioară,
cel ce zboară
pe fluturi
şi poate
cind vrea
să moară !

Urc oile, oi

Urc oile, oi,
A la loi loi,
măi albastre,
măi.

Se iau frunzele după mine
roi şi fugă,
care tufă din tufă,
tot nemişcate înşeală
marea mea greşeală,
că m-am gindit
că mor
şi n-am prieteni
de linişte mare
şi ulcior.
Merg oile sfinte
miori
cu cozile inainte
şi mă leagă cu ochi
neştiutori
de destinele lor.

Să nu mai murim
acum
cind copacii se iau
să coboare
în tîrguri
să se facă poduri
şi să treacă-n cirduri
fără umeri,
rași
înalţi şi trufaşi !

● SILVIU RUSU : Rost (Ed. „Junimea", 1972)

POŞTA REDACŢIEI

(De 1 aprilie)

Stimată redactie,

Incă din primele mele rinduri doresc intregului colectiv al revistei literare „ORIZONT", fericire, sănătate, noroc şi spor la muncă. Stimaţi tovarăşi ai redactiei ziarului respectiv veţi putea afla că sint un nou corespondent dacă imi este ingăduit să mă exprim astfel şi faptul care m-a determinat să vă scriu această scrisoare este următorul : fiind un mare pasionist al literaturii şi îndrăgind foarte mult „Poezia" şi operele de mare valoare ale scriitorilor şi poeţilor români şi străini m-am gindit să incerc să compun şi eu poezii, văzind că reuşesc să compun am incercat zi de zi să compun cit mai multe poezii şi la fel este şi faptul care m-a determinat să vă scriu această scrisoare să vă trimit pentru inceput dacă-mi ingăduiţi, două poezii care sper că o să vă impresioneze şi tot odată sper că veţi fi de acord de a vă trimite şi alte poezii. Iată acum una din cele două poezii :

Prezent. — Trecut şi viitor

Tu să bagi bine de seamă
Cum codrul pe mine mă cheamă
Şi-mi şopteşte la ureche
Că-n lume nu am pereche.

Şi-mi şopteşte-ncetişor.
Să nu-l uit pină cind mor.
Cu piriuri şi izvoare
Şi cu ape călătoare.

Cu Dunărea şi cu Jiu,
Să nu le uit cit sint viu.
Ca Dunărea la cazane
Să răsune mai cu jale.

Cu jale şi cu amor
Eu nu vă uit pină mor.
Pe cei care-aţi suferit
Luptind pin-la infinit.

Sper că voi primi răspuns in luna aprilie despre aceste două poezii sau dacă nu vă rog să-mi scrieţi răspunsul pe adresa ·

Udrea Gheorghiţă

CULEGERE DIN MITOLOGIE

Zeiţa Minerva sau Palas Atena

Minerva sau Palas Atena fică ea a lui Jupiter
zeu măreţ al grecilor cu locuinţa lui in cer
Avind el la cap o insuportabilă şi o mare durere
invită la el pe fiul Vulcan să-l scape de suferire
Ordonă să-i despice capu imediat cu a lui mare ciocan
şi Vulcan executindu-se ieşi Minerva inarmată cu elan.

Şi această ficţiune după a oamenilor cugetare
arată simbolul înţelepciunii viu şi grav atare.
Căci creerul este sediul înţelepciunii vii omeneşti
Sediul facultăţilor de cugetare, cu calităţi cereşti.
Minerva proteguitoare artelor şi a industriei oricind
e zeitate ce a prezidat şi luptele bune cu viu avînt.

Ea s-a distins in lupta mare contra giganţilor
fiind pentru toţi eroii proteguitoare vie a lor
A ajutat ea pe Belerofon să distrugă cea Chimeră
a însoţit ea pe Argonauţi să ia ei lîna de aur
A condus ea pe Perseu să ucidă a Meduzei fitil
dîndu-i cel coif, să fie tot timpul el invizibil.

Afară de aceasta Minerva inventă meşteşuguri femenine
ca cea ţesătură sau cele cusături ample şi tot ele fine
Era uneori ea şi o zeitate in apucături puţin geloasă
exemplu cînd Paris a dat măru de aur Venerei frumoasă
De aceea consecinţile războiului cu cei mari troeni
a fost trist pentru ăşti luptători vii ei pămînteni.

Palas Atena era adorată ea la greci foarte mult
ridicindu-i-se tot multe temple, tot cu mult tumult
Dintre care cel mai frumos era el cel dela Atena
aşa zis el templu mare viu din antichitate, Partenon
Statuia celebră a zeiţei este făcută ea de cel Fidias
tot aici este statuia ei din lemn de măslin din cer.

Statui această zeiţă are şi la Sparta tot ele multe
şi la Roma are ea tot temple tare mari şi ele vestite
Se făceau jocuri mari şi lupte vii de întrecere oricind
la cele serbări zise ele Panateneie neintrecute pe pămint
La aceste jocuri învingătorii purtau ei ramuri de măslin
iar la Roma aceste serbări de cinci zile se zice Quingvatori.

Atena cind purta numele de Palas era a păcei protectoare
şi a tuturor artelor frumoase în toate viu proteguitoare
Ea inspira pe artişti, pe sculptori, pe arhitecţi, pe muzicieni
personificind înţelepciunea şi inteligenţa la cei pămînteni.
E prezentată ca o tînără cu cască, cu scut, cu lance, cu chirasă
însoţită ea de cocoş, de buhă, de sficx a ei atribute aleasă.

E. L.

Lumea formelor

Filozofarea despre categorii a implicat o imaginară „golire" a universului de toate obiectele posibile.

Evident, nimeni n-a dus la capăt un asemenea experiment demiurgic. Nici chiar altele mai simple, cum ar fi geneza geometrică și derivativă a formelor abstracte.

Cine ar fi văzut cum, din mișcarea unui punct adimensional rezultă continuitatea monodimensională a unei linii ? Sau, cum, translația paralelă a unui plan pătrat, lasă în urma sa volumul progresiv al unui cub. Paradoxul gnoseologic constă din inevitabila noastră amestecare în această lume plină de obiecte care ne cuprinde, ne înconjoară, ni se oferă sau ne provoacă. Înțelegerea realității nu se poate extinde printre obiecte ci numai în nesfîrșita lor asociere, constatare și insușire. Și așa, ultima concluzie a oricărui act de inteligență este asocierea noastră posesivă sau existențială la această galaxie de lucruri pe care le denumim generic, obiecte sau forme.

Ele ne așteaptă atunci cînd ne deschidem — prin cîmpul de conștiință. Ne determină în existență prin număr și frecvență, ne sufocă sau ne lipsesc. Ne sînt date sau luate. Pot fi gratuit prezente.

Prin acest ultim mod, se instituie marele joc al formelor din care germinează apoi, frumosul sau antifrumosul, prestigiul creației sau parada simulatoare a pseudo-valorilor. În acest teritoriu se naște Arta ca funcție de inserare și sudură între subiectivitatea proiectelor expresive și universul fenomenologic al comunicării și comunității de conștiință.

Imaginația va disemina pe vastul cîmp al fenomenelor posibile, o replică a lumii care l-a produs în chip evolutiv pe om și-n care el se reintoarce ca existent.

Încet, încet, realitatea (săracă !) a obiectelor și formelor date va fi dislocată de aceea a creației umane, de o nesecată bogăție și innoire.

Primele vor rămîne doar arhetipuri, monumente comemorative ale originii cosmice a omului (pietre, valuri, lemne, flori, stele . . .).

În schimbul acestora se instalează universul comunicării noastre care se întinde de la actul primitiv al co-laborării (în sens elementar) pînă la limbaj, și de la acesta la mesajul afectiv al artei care este, peste tot o comuniune afectivă în marginea, sau, cu un pretext de cunoaștere.

Sigur că omul află despre posibilitatea frumosului atunci cînd găsește pentru prima dată vehicolul emoției vectorul transpunerii gestice a trăirilor prin sentimente, simboluri care sînt primite ca niște ambasadori ai sensibilității și reprezentanți solidari ai ființei angajate axiologic.

Descoperit la joncțiunea dintre lucruri și **reflectarea** lor intelectivă, frumosul se distribuie ca herald de adevăr și funcționează ca sistem de legătură generoasă între ființe.

Dacă ne gîndim bine, Arta este în mare, o morfologie a formelor acestora care cumulează în ele dialogul despre frumos pe care-l poartă omenirea de la originea ei pînă azi.

Dar în această infinită constelație de lucruri „făcute și desfăcute" de mîna omenească, și care constituie scena vieții pentru miliarde crescînde de indivizi, s-a instalat de la început germenele periculos al urîțeniei, sămînța tristă, negatoare și generatoare de singurătate a Urîtului Greu de definit această decădere din lumina creației în decorul monoton și cenușiu în care moartea își așează cortul.

Ceea ce nu ne va jena prea tare în discuție, fiindcă ne propunem să găsim o soluție programatică pentru combaterea acestui flagel latent, care se manifestă printr-o pasivă toleranță omenească la invazia insidioasă a sluțeniei în lumea fraților și copiilor noștri neanimați, care se numesc lucruri, unelte, obiecte, decoruri, zidiri, ornamente, haine, opere de artă, semne și simboluri, jocuri, etc. etc . . .

Aici se deschide poarta largă a formelor degradate (decăzute din frumusețe), a obiectelor urîte prin naștere și proiect, a banalității prin uscarea și zbîrcirea expresivității, prin pierderea mesajului generos și înlocuirea lui printr-o simplistă convenție de vicariere a frumosului.

Neinspirata denumire a „prostului-gust" este în fond inexistența înțelegerii pentru faptul și actul de artă.

Așa cum ignoranța nu se cheamă proastă-știință, răutatea nu trebuie numită proastă-bunătate. Gustul urîtului este prost prin demisia comodă — prea comodă — de la valori de cultură și cunoaștere, prin înlocuirea lor cu niște impersonale inovații fără nici un mesaj etic, fără vîrstă istorică și fără înrudire existențială.

Eroica investigație realistă în vederea descoperirii surselor urîtului a fost revelatoare.

Noi știm astăzi că el (urîtul) se naște tot atît de ușor la nivelul utilului ca și al gratuitului, al muncii ca și al odihnei, al uneltelor ca și al simbolurilor, al sportului ca și al Muzicii . . .

Se poate face **orice** în chip urît. Această imensă și decăzută umbră a ființei-om, îl însoțește ca un rebut ontologic și-l cheamă încontinuu înspre depersonalizare și alienare.

De aceea cred că sociologia kitsch-ului (citește kici) este de fapt o pagină de psihologie transculturală. Ea deține articulațiile fundamentale în care putem identifica drumul urmat de-o pseudo-informație estetică, pînă cînd se așează definitiv între două categorii de oameni și opinii :

— acei care socotesc că lumea ne-frumuseților, banalității și vulgarității poate fi convențional ridicată și proclamată ca valabilă din punct de vedere cultural,

— și acei care intuiesc impostura fără să dețină algoritmul demascării și demontării ei.

Bătălia pentru și contra kitsch-ului nu se bucură de noblețea victoriei și a concluziei tranșante. Și consumatorii profitori, ca și criticii acestui cosmos al urîtului, nu sînt în nici un fel esteticieni, ci doar ne-avizați și ne-informați despre cel mai mare, important și uman corectiv al efortului adaptativ existențial, care ar trebui să fie frumosul difuzat pe toată aria realității utile sau chiar supra-ordonată pragmaticului.

Secolul și deceniile noastre mai știu în plus, că tehnologia care s-a născut cu masca pregnantă a urîțeniei impuse de sobrietatea asexuată și mașinistă a obiectelor mecanice și transformatoare de energie, a suferit o lentă și miraculoasă transmutație spre frumos prin intremediul unei vaste metamorfoze, denumită generic proiectarea industrială, design sau estetica produselor de serie.

Neașteptată ricoșare sociologică a unui mecanism care se consacrase în contrariu. Seriile repetitive, copiile, replicile servile etc . . . au însemnat pînă în era industrială, o inevitabilă decădere a potențialului sau coeficientului estetic al tuturor obiectelor care erau supuse unui asemenea tratament.

Dar proiectarea industrială, derivată din proiectarea individuală a arhitecților a adus o irezistibilă contribuție de bine și frumusețe în universul util al lucrurilor fabricate, a netezit inegalitatea usturătoare între posesorii de obiecte manufacturate și cei care nu puteau trece de zidul mărfurilor „de duzină".

Design-ul, moment eroic în istoria culturii, mută definiția uzului aristocratic al esteticului pe tărîmul de receptare și bucurie al celor foarte mulți.

După aceste schițate repere ale unei discuții posibile, cenușa fierbinte a nedumeririi se depozitează în niște straturi interogative.

— Ce probabilitate de a bîntui lumea mai are funcția străveche a urîțeniei ? Răspunsul este legat de condițiile multiple ale culturii, educației, disciplinei morale și solidarității omenești. Spre deosebire de morile lui Don Quijote, aceea a urîtului nu poate fi distrusă decît prin foc !

— Ce forme compensatorii pot juca un rol de înlocuire pentru cei care nu dispun de rezonanțe pentru estetic ?

În nici un caz urîtul ! În nici un caz formele iresponsabile ale mărfurilor pseudoculturale și ale vechiturilor tocite și demonetizate, uzate moral și decolorate expresiv.

— E de încurajat confruntarea comparativă între lumea estropiată a lucrurilor slute și planul de ordine și claritate al frumuseții ?

Această luptă nu e de admis și de purtat decît indirect prin lungul drum al educației și al informației.

Urîțenia și funcția sa corespunzătoare socio-afectivă, nu este contradicția dialectică a frumuseții, ci aceea a devărului și comunicării oblative, a generozității și binelui.

Urîțenia înseamnă răutate și e ușor sesizabil în obiectele urîte (ale kitsch-ului și altele) cît sînt de agresive și fără milă.

— Coeficientul de ornare a vieții, de așezare a existenței pe un fundal estetic este o apoteoză. Ea rămîne valoroasă chiar dacă se va demonstra pînă la urmă a fi unul din visurile de aur ale omenescului.

EDUARD PAMFIL

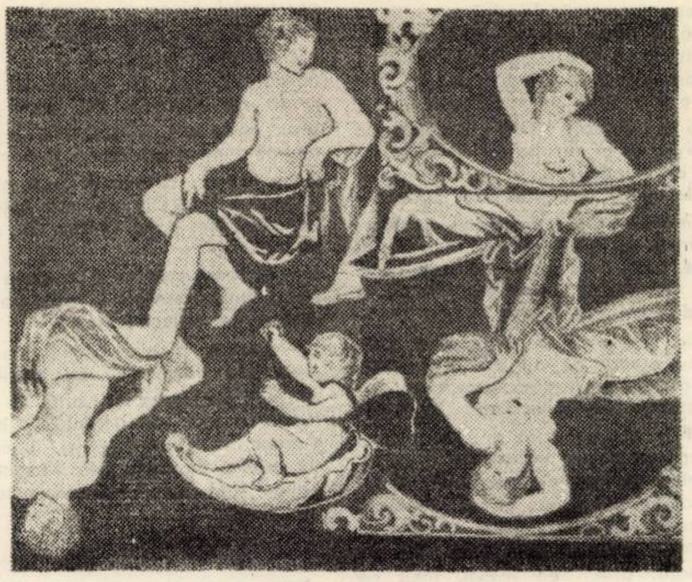

Despre impostură

Este ușor sesizabilă în epoca noastră ofensiva vizualului. Chiar dacă formula „civilizației imaginii" este exagerat vehiculată (Mc. Luhan, R. Huyghe), parțial ea este expresia unei realități existente, verificabile, în perimetrul căreia arta plastică se inserează cu autonomia și servituțile ei. Paralel, problema valorilor contemporane din acest domeniu preocupă tot mai numeroși esteți, critici, istorici, sociologi sau filologi. Este o necesitate impusă deseori de prezența abundentă a non valorilor deghizate în kitsch. Termen de proveniență germană, el acoperă sensul produsului para-, pseudo —, sub — artistic care se îmbracă în aparențele și pretențiile artei autentice. Este pe scurt prostul gust inconștient, periculos prin inocența, ofensiva și extensia lui. A existat probabil dintotdeauna ; este citat frecvent exemplul perioadei alexandrine. Dar cu ce altceva s-ar fi putut confrunta valoarea, autenticul artei în propria sa evoluție ? Am devenit însă conștienți de prezența kitschului acum mai bine de un secol, cînd în aria socio-culturală a imperiului habsburgic se observă compromiterea unor reale valori prin intermediul spiritului de operetă. Vîrsta fenomenului kitsch are cred vîrsta fenomenului artistic creator. Coborînd însă spre începuturi, dificultatea de a-l surprinde este crescîndă, el cîștigînd pentru noi cel puțin valoarea unui **document istoric.** Ce altceva este o statuetă de bronz romană din secolul III, care ilustrează printre altele capitolul de artă al perioadei respective ? Dar cine poate refuza acesteia valoarea sa de document ?

Era modernă, era revoluției industriale a proliferat kitsch-ul în domeniul imaginii. Nu l-a creat. Greșeala de a-l tolera teoretic este însă mai veche și are cel puțin vîrsta de 250 de ani a istoriei artei ca știință, de cînd, în tomurile istoriei de artă sînt comentate prin optica proprie unei epoci sau alta opere sau perioade care se situează în afara filonului creator și poate tocmai prin aceasta **în chiar procesul împlinirii artei.** Efectul unei asemenea atitudini a factorului teoretic socializator de valori are astfel un rol esențial în formarea conștiinței estetice a consumatorului de artă, înlesnindu-i apropierea de non valori ,de ipostazele academice înțelese ca ipostaze ale „elitei artistice". Pe căile de apropiere ale receptorului artistic de opera de artă autentică, novatoare, angajată, conștiința sa estetică impune informație, educație, sensibilitate. Ritmul mutațiilor estetice în conștiința creatorului devansează cel mai ades pe cele ale conștiinței receptorului. „Olympia" lui Manet — azi o pînză clasică — fusese ieri amenințată de lama pumnalului. În secolul nostru situația a generat confuzie în două direcții De acest handicap al receptorului profită impostorul care pătrunde pe piața publică cu o producție de avangardă și cu aerul „creatorului neînțeles". Și, pe de altă parte, consumatorul de artă optează pentru apropierea de formule artistice accesibile nivelului său informațional în schimbul angajării în cursa de urmărire și discernere a valorilor. Atomizarea curentelor, ismelor și genurilor artistice a determinat proliferarea în fața căreia individul cu posibilitățiile sale de informație este evident depășit. Situatia se repercutează în planul criticii ca element de transmisie pe canalul creator-receptor, confuziile sale teoretice stimulînd și amplificînd astfel confuzia generală În această atmosferă epigonismul, impostura își găsesc mediul lor propice.

Există idei care susțin că impostura reprezintă o formulă subtilă a kitsch-ului. Nocivitatea imposturii este evidentă ca și de altfel iminența ei. Dar nuanțele pe care aceasta le atinge au dus pînă în imediata apropiere a operei de artă și surprinderea ei este aproape imposibilă fără o detașare spațio-temporală. Fără a nega prezența unor nivele de interferență a imposturii și kitsch-ului, cred că impostura înseamnă ceva deosebit de kitsch, tocmai prin subtilitatea și rafinamentul care lipsesc acestuia din urmă. Impostura este mai dificil de surprins, dar chiar și pe intrări lăturalnice ea mijlocește contactul consumatorului cu spiritul și libertățile artei moderne sau cel puțin contactul cu realitățile fizice ale operei de artă, cu formulele sale tehnice. Kitsch-ul care oferă în schimb mai direct posibilitatea comparației valorii cu nonvaloarea, îmbracă aspectul degradării chiar fizice a obiectului de artă, mijlocind eventual contactul cu informația literală a acestui obiect. Este citat în acest sens leit — motivul Giocondei, maltratate pe cutii de colonie sau ambalaje de săpun, ori a coloanei lui Brâncuși cu care am îmbîcsit scenografia spectacolelor folclorice și vitrinele magazinelor alimentare.

În societatea noastră se petrec modificări structurale importante între care, cele ce privesc relația sat-oraș sînt esențiale. În acest context, individul și masa de oameni proveniți din mediul rural iau contact cu forme de cultură ale orașului, care determină modificări în optica și gustul lor artistic. În acest impact, creatorul și receptorul, obligați la schimbări de concepție foarte rapide au optat uneori pentru surogatul artistic care are pentru ei același nivel de accesibilitate și comunicabilitate. Cealaltă filieră prin care kitsch-ul pătrunde chiar fără suflu este cea a artei academice cu rădăcini în special în pictura interbelică. Este tabloul de interior cu odalisce languroase și naturi moarte (din toate punctele de vedere).

Așadar, dacă în cadrul imposturii subtile, categoria autenticului a cedat locul categoriei interesantului, în cazul kitsch-ului devine preponderentă categoria accesibilului gratuit, stabilit tacit între creator și consumator. Sînt, în fond, două direcții confluente prin situarea lor în afara artei.

CORIOLAN BABEȚI

colocvii

AL. PALEOLOGU:

„Kitschul este o formă de bovarism la scară socială

— Ce credeți că este prostul gust ?

— A defini un fenomen este o intreprindere foarte imprudentă. Nu știu să spun ce este **bunul gust ;** cu atît mai puțin știu să spun ce este **prostul gust.** Am impresia că nu greșesc atunci cînd subsumez un obiect oarecare prostului gust, dar pe el nu-l pot defini.

— Atunci prin ce se definește sistemul dv. de percepere prin care considerați un obiect ca fiind, sau nu, de prost gust ?

— Ar fi foarte simplu să-ți răspund că acest sistem de percepere este rezultatul educației. Acum, firește că educații similare în această materie, pot da la indivizi diferiți rezultate diferite. Trebuie să ai și un talent al perceperii obiectului de artă, care s-ar numi bun gust. Situația contemplatorului este similară cu cea a omului de artă, care numai cu talentul său nu va creea opere de artă.

— Și dincolo de virtuțile privitorului, problema prostului gust este a esteticii sau a sociologiei ?

— Firește că problema gustului ca atare este o problemă de estetică, dar bunul gust cuprinde o zonă mai restrînsă a speculațiilor teoretice în materie de estetică și ține mai mult de critica artistică decît de cea teoretică. Fiindcă presupune o judecată a posteriori. În ceea ce privește prostul gust, așa cum il intilnim cred că este precumpănitor, dacă nu în primul rînd, o problemă de sociologie.

— Faceți o precizare ! Din afirmațiile pe care le-ați făcut ar rezulta că obiectul de cercetare al esteticii ar fi altul decît obiectul (de artă) receptat de colectivitate, de individ. Or, esteticienii contemporani afirmă că perceperea, receptarea operei de artă, nu este altceva decît „ecranul" civilizației, schema uzuală a societății de evaluare a artei.

— Trebuie să repet o mărturisire personală ; nu numai că nu sînt estetician, dar că în genere privesc cu scepticism domeniul esteticii ca speculație teoretică distinctă. Mi-amintesc, sînt ani de atunci, vroind să citesc cîteva tratate de estetică, am pus mîna pe voluminoasa carte a lui Max Dessoir, și-am ajuns la un moment dat la pasajul în care spune că speculația teoretică asupra artei este atît de satisfăcătoare, prin ea insăși, incît ne putem lipsi chiar de însăși opera de artă. Formulez foarte sumar și poate nu tocmai exact din memorie și după o lectură de mult timp începută și, chiar din acest motiv, deliberat întreruptă. Nu pot lua în serios aceste mult prea serioase speculațiuni. Acum firește, nu uit că orice mare sistem filosofic cuprinde explicit sau implicit și o estetică.

Am nu numai cea mai mare stimă pentru estetica lui Kant, sau cea a lui Hegel, dar mult mai puțină stimă pentru acele estetici ce nu decurg din sisteme de filosofie generală. Închid paranteza și remarc că însuși termenul de estetică înseamnă literal — o teorie a percepției. Firește, luată atît de strict, asta ne-ar duce la o accepție exactă dar nu obișnuită a termenului, ca de pildă în capitolul de estetică transcendentală din „Critica rațiunii pure", unde nu e vorba de artă ci de funcția cognitivă „a priori" a sensibilității.

Dar bineînțelese, problema perceperii individuale sau colective este în primul rînd o problemă de estetică în sensul obișnuit al termenului.

Ca să revin la intrebarea dumitale, este evident că anumite cristalizări ale societății imprimă manifestărilor — așa-zis de suprastructură — un anumit stil. Stilul acesta este stilul bunului gust al acelei epoci și, dincolo de perceperea individuală a obiectului de artă, el își imprimă marca pe toate reprezentările eidetice ce ni le facem asupra acelei societăți. De pildă „guatro-cento"-ul florentin, lumea elisabethană, marele secol francez etc. Cred că prostul gust nu este străin în geneza, structura și funcționalitatea lui de elementele ce determină bunul gust.

Prostul gust pretinde a fi bun gust : și el rezultă dintr-o eronată emulație pe care bunul gust o provoacă. Căci nu este prost gust indiferența la frumusețe, ci o dorință de frumusețe cu obiect neadecvat.

— Deci Kitschul nu este producția de obiecte aflate în afara artei, ci suma produselor care formează obiectul inadecvat al dorinței de frumos ?

— Kitschul este o formă de bovarism la scară socială ; de aceea zic că interesează mai degrabă sociologia.

— Și totuși, Kitschul nu poate fi considerat ca treaptă inevitabilă către o educație artistică, o educație a gustului la scară socială ?

— In măsura in care este clar că răspunde unei nevoi de frumusețe, cred că inseamnă o asemenea treaptă. Insă reprezintă o deformație atît de adincă încît convertirea la Bunul Gust mi se pare mult mai dificilă și mai problematică decît a indiferenților.

Constat însă că este o modă a oamenilor de gust să colecționeze „Kitschuri" ; fenomenul nu e chiar atît de nou, întrucît Goethe în „Italienische Reise" descrie personajul bizar al prințului Palagonia, posesorul unui palat și al unui parc încărcat de niște ciudățenii destul de asemănătoare cu cea ce numim azi Kitsch. Colecția de Kitschuri îmi pare a avea un sens polemic ; a acumula în casă asemenea lucruri inseamnă în fond, a le expune intr-un climat de bun gust, implicit — a le ucide. Dar nu mai puțin polemica aceasta imi pare tăiată de un virus al perversității.

— In fond, care ar fi la urma urmei diferența fundamentală intre un obiect de artă și un obiect Kitsch ?

— Teodor Mazilu spune foarte bine in „Ipocrizia disperării" că marii artiști nu își pun problema de artă, ci problemele fundamentale ale umanității, în vreme ce mediocritatea artistică își pune probleme de artă și de frumusețe. Kitschul este artă pentru artă, iar Arta mare este artă pentru adevăr.

SABIN BĂLAȘA:

„Priza la public care însoțește arta mea și priza care generează Kitschul au o cu totul altă cauză"

— Sinteți artistul ale cărui lucrări se bucură de o largă accesibilitate în publicul larg. Oare acest fapt — sincer vorbind, jinduit de orice artist — nu este și un prag secret și nerostit cu glas tare intre ceea ce faceți și ceea ce ați fi putut face dacă nu erați atît de repede accesibil ?

— Accesibilitatea este bănuită de un spirit concesiv, conștient sau inconștient. N-am devenit repede accesibil. Lupta a fost între mine și mine ; nu mă gîndeam la public. Marea lume, în mintea mea, ocupă însă un loc foarte important. Adică aveam sentimentul culpabilității față de „El", deoarece lupta care se dă între mine și mine dura, iar eu știam că de rezultatul acestei incleștări depindea valoarea lucrărilor mele. Am avut fără efort, intotdeauna, ceea ce se cheamă discernămînt. M-am ingrijit de acuratețea mea spirituală, dar nemulțumit total de ceea ce realizam în perioada încleștării. Eram atit de dur, de sever cu mine și automat, în plan uman, particular, concesiv cu lumea. Pînă la urmă nu ne iubesc decit cei pe care îi iubim, iar dacă noi ne înșelăm că-i iubim, ei nu se inșeală.

— Deci, sinteți tiranic cu tot ceea ce se află in propria dumneavoastră persoană, și excesiv — iubitor cu toți cei care nu impart cu dv. aceeași ființă. Dar cit din mesajul conținut de lucrările dv. credeți că ajunge la celălalt, la privitor ?

— Am fost tiranic. Tiranic este bine spus, cu mine, dar și cu abstracțiunile : am privit cu suspiciune toată arta lumii, care este atît de diversă. Am fost opozantul tuturor curentelor artistice, mai ales, al celor contemporane. Era firesc : nici viața, nici arta nu se înscriu în rețete. Curentele moderne — de fapt și ele niște rețete — nu m-au interesat. Eu trebuia să ajung la ființa mea. A fi concesiv nu înseamnă refuzul unei rețete în favoarea [illegible]. M-am convins că mesajul nu ajunge imediat și integral, și nici nu va ajunge curind. Mulțimea, ca și timpul sînt oceane care au un ritm al lor. Ele săvîrșesc totul în planuri foarte largi ; eu am vrut ca arta mea să aibă aceleași ritmuri vaste. Un lucru însă merge direct — și este esențial pentru lucrările mele ; se realizează aproape o electrizare a publicului — prin stările lui afective. Fac o artă terapeutică.

— Sabin Bălașa, știi ce este Kitschul ?

— Știu prea bine ce este Kitschul.

— Vă solicit interviul, din două motive : primul, pentru că sinteți pictorul cu cea mai largă priză la public ; și al doilea — pentru preferința și predilecția publicului către lucrările dv. — Ambele sînt fenomene psiho-sociale care insoțesc și generează Kitschul. Nu vă neliniștește ?

— NU ! Dar priza la public care insoțește arta mea și priza care generează Kitschul, au o cu totul altă cauză. In capitala Italiei, cea mai mare populație o găsim în bazarele de Kitsch — criză de spiritualitate și în Capela Sixtină a lui Michelangelo. Galeriile centrale sînt ocolite. Kitschul este făcut pentru uzul comun al fiecărui individ din mulțime, pe cînd arta mare, il include pe acest individ. Am observat că sînt aproape singurul iubit de public — observînd totodată că sînt singurul care, după un veac de artă intimist-burgheză, includ cu manifest, cu program, ca în timpul marilor renașteri — marea lume în opera mea. Lumea pătrunde in pictura mea ca într-un locaș al ei pe care-l simte construit pentru ea și unde regăsește elogiul adus ei, elogiu de care are atîta nevoie și care este foarte meritat. Sînt singurul în epoca asta, care reiau programatic, canonul de idealitate biologică — un nou canon constituit de mine, după proporțiile fizice și spirituale ale lumii actuale, care include și aspirațiile ei. Exclud naturalismul pe care mulțimea l-a exclus și care a pierit tocmai datorită mulțimii. Oamenii nu se recunosc într-o imagine care reproduce exteriorul și superficialul lor.

— Și totuși, mulțimea de care vorbiți, există ca societate, și evoluează prin convulsiile contradicțiilor. Ele, contradicțiile nu există pentru dvs. ?

— In pictură nu au cum să fie traduse. Pictura mea ritualizează certitudinile.

— Infățișarea idealizată a acestei mulțimi pe care o iubiți, nu este de fapt o falsificare a imaginii pe care mulțimea și-o face despre ea insăși, recunoscinduse in lucrările dv. ?

— Eu operez întîi o selecție, și abia apoi o idealizare. Termenul de idealizare este impropriu, deoarece prototipul extras din realitate include noțiuni și intuiții ale evoluției biologice — deci o aspirație — toate pornind și poposind în aspirația socială. Refuz psihologizarea ; Trăsăturile fizice sînt undeva echivalente trăsăturilor morale. Eu aduc un elogiu speciei umane.

ANCA ARGHIR:

„ Kitschul continuă să fie produs și tolerat"

Nu văd utilitatea unei asemenea discuții ! Problema kitschului nu e ignorată, așa că sint sceptică asupra eficienței a incă unui discurs mai mult sau mai puțin teoretic, mai mult sau mai puțin statistic ... In ciuda acumulării de date și recomandări pe această temă, kitschul continuă să fie produs și tolerat și asta pentru că organismele sociale ca și indivizii producători de obiecte ale gustului acuză și recuză uitîndu-se consecvent numai și numai in grădina vecinului. Incît definiția bunului gust, prin uzanță, ar putea deveni „ceea ce-i lipsește intotdeauna celuilalt". Exemplu caracteristic : producția de obiecte decorative de ambianță casnică (obiectul care determină clipă de clipă și in proporție de masă gustul bun sau rău) semnată de intreprinderile tip „Arta aplicată" — cu magazine veșnic asaltate de consumatori — pun in circulație kitschul de tipul cel mai pur, cel mai conform cu simptomatologia stabilită de analizele unor sociologi sau esteticieni ca Moles, Geisz, Dorfles etc. Acest fapt e deseori criticat de critici și artiști — dar in același timp nenumărate producții de artist sau promovate de comisii compuse și din artiști — nu se pot deosebi cu nimic de variantele kitsch cărora pretind să li se opună. Poate, chiar au un caracter mai grav, datorită „deliberării" profesionale ; e un kitsch autorizat, cu diplomă și garanții.

Acest prost gust a apărut prin confuzie in aprecierea funcțiilor pe care le are obiectul în mediul înconjurător. Se spune de obicei — ca panaceu teoretic — că prostul gust este definibil prin cantitate — exces de ornament, exces de culori. E o explicație simplistă, cită vreme se dovedește că, sub patronajul unei anumite structuri a fanteziei — in art nouveau de exemplu — „excesul" insuși devine purtător de stil. Aceasta in cazurile in care excesul este el insuși funcțional in raport cu obiectul, cu viziunea și tehnica lui. Deci nu cantitatea, ci inadvertența pune problema prostului gust. De pildă, in mediul rustic arhaic, abundența ornamentului nu generează niciodată prostul gust pentru că este dictată de un raport logic intre funcție și formă și intre funcție și ornament. De altfel, acolo nu există kitsch, din pricina solidarității organice intre producție și consum, fapt care asigură funcționalitatea practică și morală a lucrurilor.

Istoricește privit (dar istoria, nu-i așa, este neintreruptă), prostul gust apare fie la nivelul producătorului, fie la nivelul consumatorului, dar dihotomia aceasta e arbitrară, căci de fapt factorul determinant — vehicularea kitschului — apare la nivelul și prin acțiunea practică a intermediarului (fie pe treapta managerului, fie pe treapta merceologului), pentru că acest intermediar e prin definiție insul care nu mai simte nevoia umană nici a creației, nici a consumului : este elementul amorf al procesului producție-consum. Incercind totuși să fim cit de cit de folos în spinoasa problemă a gustului, să conchidem pe acest teren, că una din primele urgențe sociale este educația profesională și morală a sus-numitului intermediar.

ADRIAN PETRINGENARU:

„Surogatul artistic nu este vinovat de toate cîte i se impută"

La cruciada împotriva „prostului gust" toată lumea e oricînd gata să participe la primul semn care s-ar face. Chiar dacă din acești „toți", unii ar consimți numai din grija de a nu fi bănuiți ei înșiși de acest păcat.

Îndrăznesc să spun că eu nu văd răul în faptul că mulți oameni cunosc „Mona Lisa" numai de pe capacele ambalajelor — să zicem — de dulciuri. Dimpotrivă, această minimă cunoaștere e un cîștig. Răul e acela al insuficienței. Și anume: dacă nu se fac pașii următori pe scara receptării; dacă privitorul crede că văzînd imaginea a văzut **totul,** opera deci, și nu doar **ceva** din ea, și anume, reproducerea ei formală. Căci în cazul „Mona Lisei" — marcă de automobil sau de bomboană fondantă — imaginea nu sugerează valoarea operei ci voga produsului.

Dar de RĂUL acesta nu e vinovat KITSCHUL (sau dacă vreți surogatul de artă). Tot atît de rău, ba chiar cu mult mai rău este cînd îți închipui că văzînd originalul — la o trecere fulgerată turistic prin muzee — ai văzut cu adevărat Gioconda (sau oricare altă operă de mare artă).

Oricît de scandaloasă ar părea afirmația pe care o fac, mi se par tot atît de utile, ca **trepte de inițiere și tot atît de insuficiente** pentru o adevărată comunicare cu arta, pe cît este hulita ipostază de Kitsch, și respectabila vizionare a originalului în — vai! — atît de frecventele cîteva clipe.

Produsul de tip Kitsch (surogatul artistic) nu este vinovat de toate cîte i se impută. Nu vreau să-l absolv de nici unul din păcatele sale. Atrag doar atenția că nu are numai defecte.

Decît peretele gol — mai bine un tablou de gang. E o treaptă mică, intermediară, către pictura academică — pictură de gen, portretele unor voluptoase în care ghicești o ingenuă ftizie pornind candid un evantai și de aici, poate către o creație modernă. Locul ocupat pe perete de pictura de gang, e oricum rezervat unui obiect de artă; chiar dacă pictura de gang va fi detronată abia peste o generație! Nu spun asta numai din dorința de teoretizare, ci pornind de la observații făcute asupra unor oameni pe care îi cunosc și al căror gust l-am observat evoluînd sub ochii mei, în cîțiva ani.

Într-o, altă ordine de idei, dacă producția Kitsch este apreciată în cunoștință de cauză, luată drept ceea ce este — surogat de artă — poate fi considerată fie drept act de documentare, fie drept sursă de amuzament, de umor. Repet — în cunoștiință de cauză!

Ce vreau să spun cu aceasta? Că, în fond, întreaga problemă de tip Kitsch — păcatele sale — rezidă în existența unei receptivitățíi de tip Kitsch. Iar această „recepție-Kitsch" ocupă o arie, din păcate, mult mai extinsă decît cea imediat vizibilă a celor care consumă în mod curent Kitschul.

Opriți pășunatul abuziv

Să trecem în această arie toate soiurile de pseudo-competență, începînd cu cel care iese dintr-un muzeu răsuflînd ușurat că a mai bifat o obligație culturală de pe agendă, și terminînd cu cel în stare să-ți înșiruie cu exactitate nume de artiști și opere, dar nu recunoaște nici una în absența semnăturii, sau a manualului. Probabil — categoria celor care urmează cursurile de estetică, în care primează nu opera, ci comentariul celui care semnează cursul.

PAUL CORNEL CHITIC

„Kitschul este refuzul de a-și consuma existența într-o permanentă semnificație"

Kitschul nu este nici obiect al civilizației noastre, nici „obiect de civilizație", — în sensul de obiect prin care se instituie și în jurul căruia se sistematizează o societate; căci obiectul Kitsch nu este mijloc de modelare a individului, a colectivității.

El nu acționează decît „secundar" asupra individului — fie el ori producător ori creator de bunuri ale societății — ci îl aliniază la o tehnică „eclectică" de compunere a interiorului său habitual „inviolabil".

Kitschul apare drept mijlocul de deconexare a individului din rețeaua funcțiilor și semnificațiilor sociale. El pare a fi efectul abuzului obiectiv de semnificare cu orice preț a fiecărui act ori acțiune a insului social.

Kitschul este refuzul, practicat inconștient de om, de a funcționa, de a-și consuma existența într-o permanentă semnificație.

De aici izvorăște și „foamea" de obiecte auxiliare ale unor societăți dispărute și „consumul" atitor obiecte care prin anexele „civilizante" amintește de o epocă față de care insul nu are nici o „obligație".

Obiectele Kitsch sînt obiecte manevrabile și care, aparent, nu-l mai manevrează pe posesorul lor.

Iată de ce obiectul de maximă neutralitate, de indiferență față de societate, față de om are semnificația, este simbolul frumosului. Căci socialmente vorbind, acest fel de obiect poate funcționa drept **frumos posedabil.**

Un obiect Kitsch este multiplicat la infinit; el apare ca preferință, gust comun al unei colectivități pentru că este modelul comun de evadare în zone fără semnificație, în zone fără responsabilități. Raiul biblic se bucură de aceeași splendoare în imaginația bigotului. Acesta se pare a fi și mecanismul de acționare imaginativă a conceptului de FRUMOS.

Căci Kitschul impune, sau este purtătorul unor norme sociale, culturale atît de uzuale, încît ele aparțin obișnuinței și atunci Kitschul în fiecare epocă, în fiecare civilizație semnalează pragul de la care încep și trebuiesc produse mutațiile.

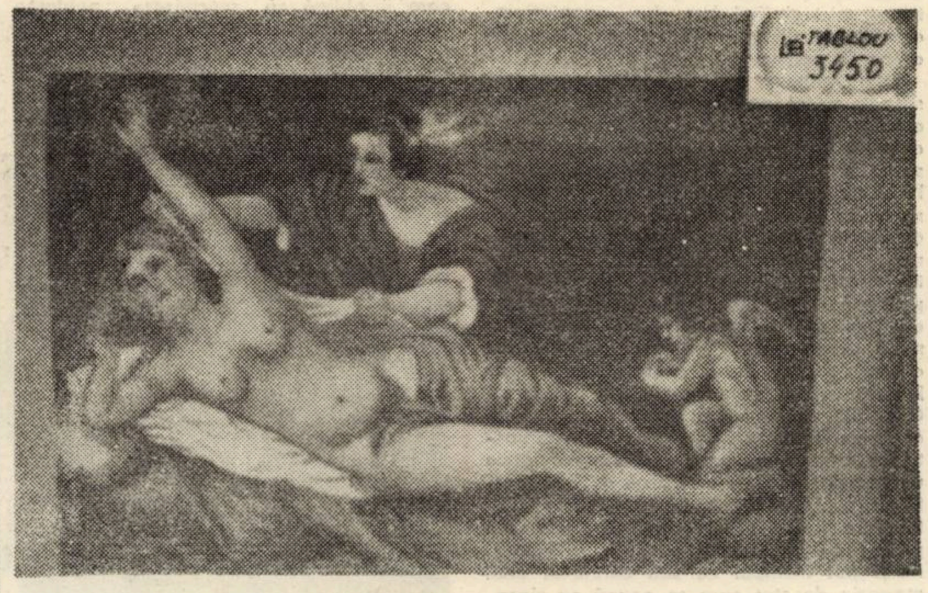

Tablou. Lei 3450 (trei mii patru sute cincizeci lei)

Tele-record de erudiție?

Prin grația Editurii muzicale a Uniunii Compozitorilor au mai văzut lumina tiparului la noi „Vedetele muzicii ușoare" (1967) de Jacques Marny și Parada muzicii ușoare românești" (1968) de Edmond Deda. Un titlu atît de răsunător — „Telerecording XX" — promitea, desigur, o analiză a fenomenului muzical contemporan și o temeinică informare asupra elementelor sale specifice, novatoare; dezamăgirea noastră provine nu numai din faptul că M. Ștefănescu nu ne împărtășește nici o noutate, că tot ceea ce spune au mai spus-o și alții și au spus-o mai bine, ci din faptul că ne derutează: nu e „Telerecording" cartea d-sale și, cu atît mai puțin, XX. S-ar fi potrivit titlului cărții o incursiune documentată temeinic în tot ceea ce aduce nou în muzica ușoară vremea noastră, mai cu seamă ultimul deceniu, dar „eseurile" lui M. Ștefănescu nu satisfac curiozitatea îndreptățită a cititorului. Bibliografia consemnată de autor ne expediază la începutul veacului trecut, în textele lui Anton Pann, Negruzi și Alecsandri, ba chiar și dincolo de ei. Cu cîțiva ani în urmă, George Sbîrcea a publicat de fapt în ziarul „Munca" o serie întreagă de articole legate de începuturile muzicii ușoare românești și recunoaștem în „Telerecording" multe din ideile susținute acolo. Nici interviurile luate compozitorilor noștri nu aduc prea multe elemente noi și interesante.

Prin lumea muzicii ușoare, M. Ștefănescu se plimbă cu o dezinvoltură demnă de locuri mai bine cunoscute autorului. Devin supărătoare nu numai sentințele și tonul didacticist, nu numai necunoașterea temei tratate, stîngăcia cu care se vorbește despre muzică lăsîndu-se la o parte numele de rezonanță ale genului și vorbindu-se excesiv despre cei neînsemnați, nu numai greșelile pe care autorul le face în chiar transcrierea numelor cîntăreților — dar și siguranța lui M. Ștefănescu că nimeni pe lume n-ar mai cunoaște aceste lucruri („Puțini mai sînt astăzi care să știe că autorul acestui vals — „Valurile Dunării" — este un român...."; sau: „Mulți dintre cei care au îndrăgit motivul muzical principal din filmul „Vă place Brahms?" poate nici nu știu că nu era cîtuși de puțin o melodie originală ci, pur și simplu, un fragment din Simfonia a IV-a a marelui compozitor..."; sau: „Cine să mai știe apoi că una dintre melodiile de mare succes din repertoriul formației Ray Connif — și dacă știe, cu atît mai bine! — nu este decît un fragment — celebru, de altfel — din baletul „Lacul lebedelor?!?..." într-adevăr, cine să mai știe?...).

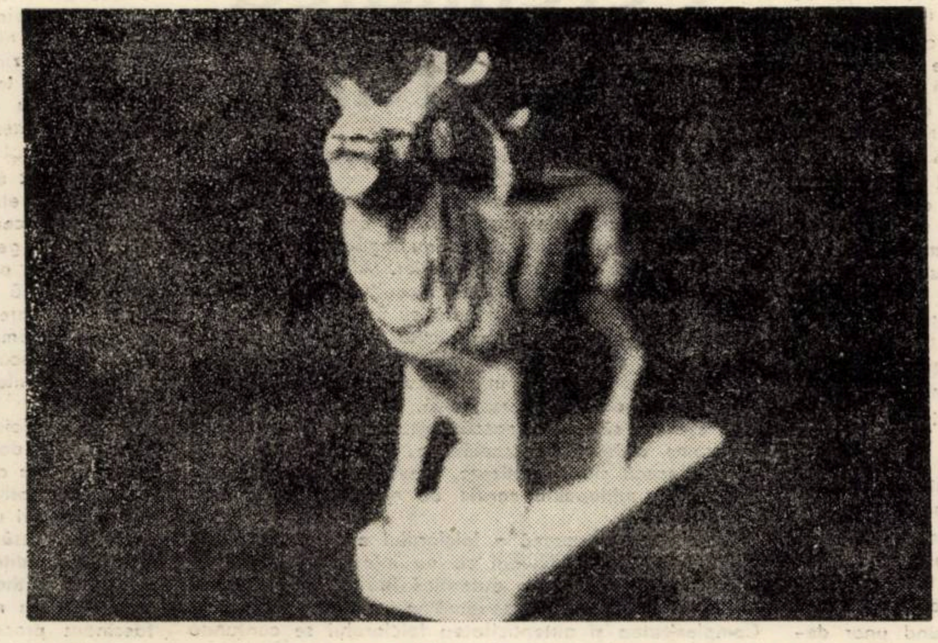

Nașterea tragediei

Aflăm multe amănunte noi despre **actul creației** („Creația este ceea ce exprimăm cu generozitate" — p. 29), despre **„istoria recentă a muzicii ușoare"** (aceasta „înseamnă însuși mănunchiul noilor condiții în care se manifestă interpetul, realitate în care și scena și publicul au căpătat dimensiuni neașteptate, multiplicarea energiilor cerute de barierele ce trebuie trecute fiind, în consecință, un dat obiectiv..." p. 37), despre **filme** („Sînt filme bune și filme proaste, sînt filme foarte bune și foarte proaste; fiecare realizator ne spune atît cît înțelege el din viață, după cum ni se adresează numai în limitele îndemînării pe care o are..." p. 89), și sîntem perfect de acord cu M. Ștefănescu cînd exclamă: „Trebuie să știm însă că, fie și în muzica ușoară, cultura dobîndită nesistematic are destule puncte nevralgice, și aceasta deoarece evită pur și simplu premizele reale ale problemei." (p. 89).

Fără îndoială, din acest punct de vedere, adică al aberațiilor de tot soiul, cartea este inepuizabilă.

PETRU UMANSCHI

Dubla nocivitate a „artei de gang“

O cunoscută revistă săptăminală de cultură inserează de citva timp in paginile sale o cronică a consignației in care aflăm despre prezența in această lume de umbre și povești trecute a unor grațioase saloane Louis XV sau „empire", a unor delicate porțelanuri chinezești sau a unei lucrături in fildeș indiene, alături de un desen in tuș semnat Petrașcu sau chiar de un pastel al lui Luchian. Ispitit de evocările cronicarului monden sau pur și simplu pentru că mi-era in drum și purtam undeva in sertarele memoriei contrarierea unei trecute vizite de loc plăcute, iată-mă in incinta aceluiași for comercial cu lăudat profil artistic.

Privesc pereții supraincărcați cu tablouri in căutarea semnăturilor ilustre sau chiar a unor lucrări mai modeste de artă care să inlocuiască oribilele produse cu struguri, trandafiri și case de țară care imi incitaseră cu un an in urmă un revoltat „quosque tantem" la rubrica „accente" a unui cotidian de mare tiraj. Semnături nu prea intilnesc... Dar ceva imi amintește (ca intr-un coșmar insă) ciobănași de sorginte grigoresciană, maltratați trist și fără har, dar anunțați indecent pe eticheta alăturată : „după Nicolae Grigorescu".

Lingă mine o pereche de proaspăt căsătoriți și tot de atit timp mutați intr-un apartament nou. (Aflu amănuntele din discuția lor al căror martor involuntar sint). In campania de amenajare a noului lor ambiant familial includ și cumpărarea citorva tablouri. Și cumpără, in ciuda intervenției mele jenate de imixtiunea intr-o discuție personală, două dintre aceste copii executate de nechemați, pentru că imaginile le sint vag familiare din cărțile de școală. (Aici deschid o nouă paranteză și exclam cutremurat : ați văzut cum arată reproducerile unor lucrări plastice in manualele școlare ? Cele alb-negru inecate in cerneală, cele color cu intreaga „gamă" virată — albastrul e verde, galbenul — cărămiziu, fețele umane sint singerii de parcă au fost martelate...) Mă intorc la tinerii cumpărători. Se decid să-și mențină alegerea pentru că le impune eticheta „după" și nu-și pot inchipui că sub emblema unui magazin de stat care se ocupă cu vinzarea „obiectelor de artă" și ar trebui să-și garanteze produsele, se pot petrece, la lumina zilei, acțiuni ce contravin flagrant nu numai bunului gust ci și cinstei elementare.

Pe de altă parte, această plevușcă de copiști nechemați dar incurajați intr-o practică de poluare culturală și care, in același timp, frolează codul penal este incurajată de inerția editorială ; deși editurile specializate cunosc de ani și ani de zile faptul că un procent insemnat din publicul nostru manifestă preferințe pentru reproducerile din clasici, nu intreprind aproape nimic pentru a lărgi gama și a îmbunătăți calitatea execuției poligrafice a acestor reproduceri.

Scriam cu un an in urmă despre oribilele „flori" și peisaje „cu fintină și pod", veritabile mostre de creație oligofrenă, dar pe care nu un inapoiat mintal, ci un grup de șarlatani le produc și le comercializează. Deși redacția primise, ca urmare a articolului, citeva scrisori parafate prin care se promiteau măsuri, revoltătoarele „opere" de acest gen, continuu atentat la bunul gust, sint prezentate și acum, bine mersi ! in vitrinele cooperativelor de rame, oglinzi și geamuri.

Citam, tot in articolul amintit mai sus, cuvintele de protest sincer ale unor proiectanți — creatori și tehnicieni ai fabricii de sticlă și ceramică din Sighișoara față de obtuzitatea comenzilor reinnoite de ani și ani de zile de cițiva merceologi, care ii obligă să martirizeze noblețea porțelanului producind in serie oribile figurine gen „cățel rinjitor" sau „minz scărpinindu-și greabănul de un ciot". E drept, au apărut de atunci o gamă de obiecte de interior demne de strălucitorul blazon al porțelanului și de perfecțiunea transparentă a cristalului ; dar majoritatea „bibelourilor" continuă să fie străine de orice vibrație artistică, vestiții cățel rinjesc mai departe, cu miile, in vitrine și in rafturile magazinelor. In plus, prin zonele turistice și prin piețele marilor orașe s-au inmulțit „artizanii" (de fapt majoritatea sint simpli speculanți care comercializează lucrul altora), ale căror obiecte ceramice de bilci ating zonele monstruosului. Dar, in această privință, să-i dăm cezarului ce-i al cezarului : proliferarea aceasta nu este străină de „gustul estetic" al unor pseudocritici de artă care, nu cu mult timp in urmă, se aprindeau de plăcere in fața acestor subproducții și iși insoțeau entuziasmul falsificator cu imagini policrome ale acestei denumite de ei „interesante manifestări de artă naivă".

Sint, desigur, stimabile studiile specialiștilor in estetică despre evoluția semantică a Kitsch-ului. Nu este de loc lipsit de interes faptul că termenul acesta a apărut la noi incă din 1939, intr-un studiu de Blaga, dar cu semnificația de frumusețe deplasată și că sensul de surogat artistic, de subproducție cu pretenții de artă i l-a dat eseistul Gillo Dorfles. Mi se pare insă că lasă in umbră, sau trec prea mult pe seama psiho-sociologilor dublul impact negativ. sau ca să-i spunem mai pe nume, imoralitatea dublă pe care o include Kitsch-ul (deși prefer in limba noastră plasticitatea expresiei „artă de gang").

Dar, mai intii, care sint domeniile de extindere a kitsch-ului ? Deși se insistă in special asupra obiectelor plastice și pseudo-utilitare, sfera acestei creații subartistice devine ingrijorător de extinsă in domeniul vizualului : reviste ilustrate și plastică publicitară violent erotică, benzi desenate dar, mai ales, o serie de emisiuni televizate. Pentru că e mai ușor să vezi paiul din ochiul altuia, aș aminti drept reprezentativ in acest sens serialul „Pierduți in spațiu" in care incapacitatea anticipării științifico-tehnice, totala lipsă de imaginație și de vocație artistică a realizatorilor au reușit să transforme galaxia intr-un uriaș circ periferic.

Există, neindoielnic, un kitsch muzical, reprezentat de contrafacerea in serie a unor melodii de muzică ușoară, dar nefiind un inițiat al temei mă abțin să depășesc limitele acestei afirmații...

O serie de lecturi „deconectante", de citit in trenurile navetiștilor se situează in zona tangentă sau chiar de-a binelea secantă a kitsch-ului literar, iar unele tipărituri apărute sub egida anumitor case de indrumare a creației amatorilor sint ancorate profund in domeniul subliteraturii. (Se impune găsită o garanție de mai inaltă competență in avizarea calității literare a acestor producții).

Ce se ascunde in spatele kitsch-ului ? In Occident o veritabilă industrie, cu o cifră de afaceri de ordinul miliardelor de dolari anual. La noi — sursa de ciștiguri a citorva afaceriști, operind in marginea codului penal in cazul lucrărilor pseudo-artistice de uz casnic, rodul degenerat sau fetid al atrofierii exigențelor artistice manifestate de cițiva din cei investiți să facă parte din „juriile" insărcinate să asigure puritatea atmosferei noastre culturale.

Principiul, punctul nostru de vedere, concepția esteticii marxiste se află in opoziție tranșantă cu părerile acelor psihosociologi occidentali care afirmă că acest tip de producție subartistică a proliferat din condiționări obiective, cu alte cuvinte că arta kitsch corespunde unui public kitsch. Nu, intreg acest „art-gang" (ca să compunem și noi un cuvint scientist), reprezintă cea mai gravă și mai detestabilă — prin amploarea impactului — abdicare a artei, a esteticii de la misiunea lor educativă. Kitsch-ul este incercarea de a rătăci, intr-o fundătură plină de gunoaie, un public care ar trebui condus pe căile ințelegerii și apropierii de arta adevărată.

Inițial, am vrut să intitulez aceste insemnări bomba cu explozie intirziată. Mi s-a părut oarecum melodramatic. Dar pe plan psihologic se poate vorbi de o asemenea bombă. Să ducem, cu toate mijloacele de care dispunem, o acțiune hotărită pentru deminarea cimpului culturii noastre. Să dezamorsăm bombele cu explozie intirziată și să astupăm hrubele unde acesta ia naștere.

MIRCEA HERIVAN

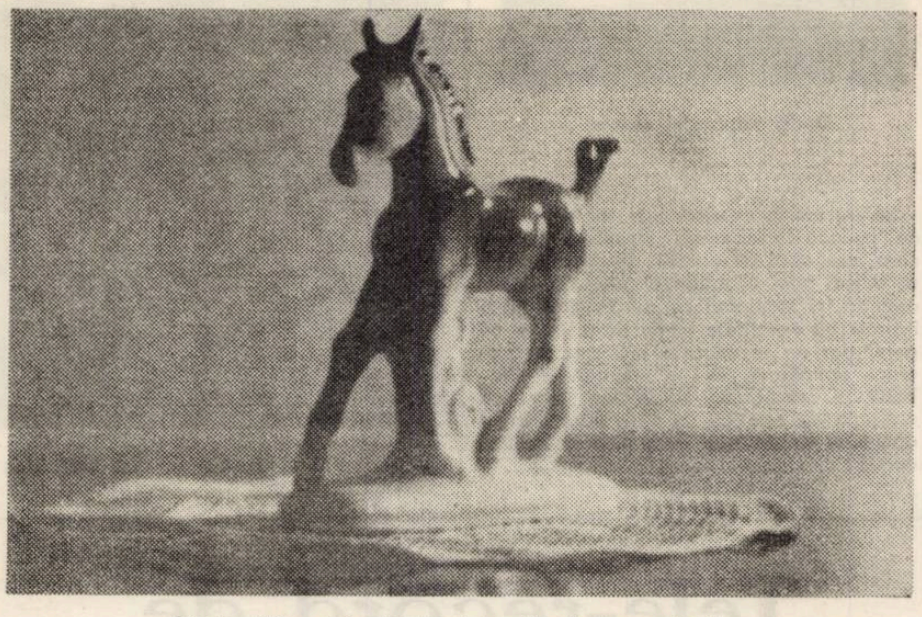

Citat : „Minz scărpinindu-și greabănul de-un ciot."

Perenitatea folclorului

Se vorbește azi atit de mult de condiția și ipostazele funcționale ale folclorului contemporan, incit am impresia că, nu de puține ori, se cade intr-un fel de logoreism perpetuu care se istovește la nivelul sugestiilor năstrușnice. Ba, mai mult, cred că in ultima vreme s-au ivit peste noapte și o serie de „specialiști" care depling intrarea folclorului in artificialitate fără să ințeleagă cum se cuvine sensul exact al conceptului de **autenticitate** circumscris perimetrului folcloric

Se aud de asemenea „voci" care, tot mai frecvent, bocesc metaforic dispariția integrală a culturii populare, dispariție determinată de contactul violent al acestui tip de cultură cu civilizația standardizată a secolului XX. Citeodată sint priviți cu suspiciune chiar făuritorii contemporani ai culturii noastre folclorice, reproșindu-li-se prea marea lor receptivitate față de elementele culturii contemporane scrise in detrimentul celei oral-tradiționale. Ca o contra-reacție, au apărut și „specialiștii" apologetici. După opiniile acestora, folclorul ființează in contemporaneitate intact și suficient sieși, păstrindu-și toate atributele fundamentale precum și toate rosturile sale străvechi. Cu alte cuvinte, folclorul ar rămine definitiv **paraistoric,** stăruind și azi cu seninătate in structurile sale arhetipale.

Adevărul e că adincile primeniri petrecute în viața socială a țării și, implicit, serioasele mutații in planul conștiinței au determinat, cum era și firesc, o certă restructurare a culturii folclorice. Toate faptele de cultură tradițională care nu mai corespund unor deziderate umane esențiale au intrat in **memoria pasivă** a membrilor colectivității. Pentru că, ințeleasă adecvat, **cultura folclorică nu este doar un simplu inventar al momentelor sărbătorești insoțite de gest, cuvint și muzică, ci un mod de viață ordonat pe citeva realități ideatice definitorii.**

De asemenea, cultura populară a unui popor, ca și limba lui, este **un organism viu,** care funcționează după anumite legi interne ce nu ingăduie o „redirecționare" a lor venită din exterior. Aflindu-se intr-un real proces de **adaptare istorică,** cultura folclorică trebuie urmărită atent și stimulată cu finețe. Acest obiectiv major al etapei actuale solicită, pentru indeplinirea lui, oameni cu o maximă calificare profesională și care să trăiască acolo, in mijlocul acelor realități folclorice. Din această perspectivă, activistul cultural nu este chemat să convertească cultura folclorică in fade programe artistice spectaculoase și grandilocvente, ci să gindească și să realizeze aceste programe **in spiritul și cu mijloacele cerute de specificitatea culturii folclorice.**

„Urcarea" pe scenă a folclorului a devenit actualmente o realitate. Numai că nu intotdeauna această „urcare" semnifică și o autentică **inălțare** a lui, ci adesea o **coborire** in desuetudine și melodramatic. Complexitatea și autenticitatea folclorului se confundă in repetate cazuri cu o ciudată foame cantitativă, neglijindu-se totalmente calitatea. Sintem puși in situația de a asculta sumedenie de cintece lirice hibride care se sprijină pe structuri melodice vechi și pe texte incropite de oameni fără har sau de diverși indivizi care „fabrică" in serie versuri poticnite și fără nici o virtute artistică. Rezultatul este bine cunoscut : colectivitatea căreia i se oferă un asemenea spectacol nu aderă la el nici psihologic nici artistic răminind indiferentă ori zimbind ironic. Și cauza unei asemenea reacții este tot atit de bine cunoscută : respectivul spectacol **nu comunică nimic** acelor oameni, intrucit limbajul și mesajul său sint artificioase și neconvingătoare.

Același **iz de serie,** de inautentic il degajă și destule obiecte etnografice de artizanat. Se preiau in pripă, fără discernămint, din exemplare originale motive fitomorfe și geometrice, care apoi se amestecă, printr-un soi de procedeu parcă de alchimie, generind in cele din urmă produse aparent „pitorești", dar fără valoare. O atare practică anulează, prin cultul pentru detaliul nesemnificativ, esența artei etnografice. E ca și cum Brâncuși ar fi fost robul literei și nu adeptul spiritului arhitecturii populare românești, al esențialității ei.

Fără indoială că observațiile noastre ar putea viza și alte domenii ale culturii materiale și spirituale populare. Ne oprim aici, nu însă inainte de a reaminti un adevăr arhicunoscut, dar poate pe punctul de a fi neglijat ori uitat : **cultura populară românească este incă viguroasă și profund funcțională. Drumul ei firesc, in condițiile istorice contemporane, duce dinspre magie și mithos spre logos, spre integrarea organică in istorie.** Ea nu se află așadar **in agonie,** ci intr-un fascinant proces de restructurare și adaptare. Dacă vrem să-i fim buni prieteni, atunci să-i binecuvintăm rădăcinile cu apă proaspătă nu cu poncife.

VASILE CREȚU

Ghici cine cîntă kitsch ?

„Ochișorii de mărgele, / Vorba dulce ca un cint, / În cartier oricine o iubea. / Florentina, puf de vată, / A crescut lingă părinți". (Din spectacolul KITSCH „Trăsnitul meu drag" al Teatrului „C. Tănase").

E ușor să stabilești delimitări. Există și in muzica pop mult comerț, de la formația „Mondial" și pină la „Savoy", ca să nu se creadă cumva că facem caz doar in jurul șlagărelor lui A. Andreescu. Mai nou, toate orchestrele și-au adoptat instrumente electrice pentru a se salva din vetustețe. Dar aceste de altfel oneste orchestre de acompaniat vedete, fără să strălucească prin doi-trei compozitori adevărați, se păstrează în limitele a ceea ce le este dat. Și textieri și compozitori profesioniști lipsiți de har hrănesc uneori televiziunea și scenele într-un decor luxuriant, de cartoane si cabluri Este drept ca „Păpușa" lui M. Constantinescu să fie atit de des programată ? În acest timp cițiva tineri compun creații in genul uneia care a și fost uitată : poemul „Vremuri" de P. Magdin, in vers liber, care spune ceva. Cine se face răspunzător de această lipsă de atenție față de public, care uneori este astfel ignorat de către cei ce manevrează benzile din fonoteci ? Șlagărele sint un exemplu de stereotipie, de ticuri melodice și de limbaj. Ele se pot numi „adormirea exigenței noastre". Acestui soi de divertisment ar trebui să-i preferăm tăcerea. Topurile sint o expresie a testării gusturilor. Dar cine scrie scrisori celor ce le intocmesc ? Mai ales liceeni, care au timp mai mult sau vor să apară cu numele tipărit. La radio vin scrisori care cer cam așa : „transmiteți-mi orice melodie, dar să-mi spuneți neapărat și numele". Cine scrie aceste scrisori și pentru cine intocmim programele de muzică la cerere ? Dacă ar fi să se răspundă celor ce-și aniversează ziua, s-ar transmite non-stop melodia „Felicitări".

Periculoase mi se par imitațiile tot mai dese ale unor succese pop reale. Orchestrația modernizată, ritm alert, text sub orice critică. Vedeți, par a spune vedetele reciclate astfel, fac și eu pop. nu numai „Phoenix". Și nu fac decit comerț și un public veșnic prea politicos aplaudă de circumstanță.

Iată cel mai mare teatru de revistă din țară reinvie o tradiție care nu se mai caută de mult, cu foarte multe melodii în stilul periferiei de dinainte de războaie, cintate electric și cu unele urme de umor picant, încit mirare cum nu roșește măcar orchestra. Mă gindesc, ce veselă este viața celor inutili și neartiști, in timp ce „Rosu și Negru" a trudit ani in șir pină să apară un mic single.

Atenție sporită în privința lansării de formații sistem „Azur", care compromit muzica pop de bună calitate. Ele n-au nimic de spus artei, se adresează unui public exclusivist, care, din dorința de a asculta doar pop le acceptă și așa. Formații apărute peste noapte, a căror difuzare compromite munca de ani a unui „Chromatic".

Publicul numeros la aceste spectacole KITSCH nu este o garanție a succesului, a necesității reeditării spectacolului. Publicul este avizat abia la ieșire. El nu va repeta greșeala, cu toate că e curios. Și zi de zi, parcă te obișnuiești și cu „Marinarul cind iubește e ca valul înspumat pe furtună", încit nu-ți mai creează dureri. Șlagărul este un fel de pauză între două piese reușite. Este amnezia pe care ți-o inoculează spectacolul sincretic, de cabluri, butoane, culori, costume, care-ți impune agresiv false vedete și false valori, o falsă existență, un domeniu roz, artificial și vicios. Să nu mai rostim : ah, e doar un biet șlagăr inofensiv astăzi, cind arta noastră are atitea biruințe. El este autenticul genelor false agățate manechinelor de vitrină, atit de predispuse oricăror schimbări vestimentare.

LUCIAN BURERIU

Show . . .

Domnul și doamna Kitsch

Doamna Kitsch are orice virstă din momentul in care s-a hotărit să devină doamnă. Înainte de aceasta ea a fost Domnișoara Kitsch. Pe atunci purta părul permanent, cu cirlionții degajindu-i urechile și cerceii din plastic în formă de margarete sau din sticlă colorată in formă de trandafiri. Purta cu mare plăcere o rochie roz, crem sau verde mazăre, bine pensată, cu minecă scurtă și guler baby din dantelă neagră. În ocazii festive îmbrăca o rochie de lamé, căreia ii adăuga, indiferent de culoare, o pereche de mineci lungi, bufante, din nylon mov. În ambele ocazii stringea bine de toartă o poșetă de lac negru sau roșu, arunca des cite o privire ceasului fixat la încheietură cu o curea lată maro, purta ciorapi albi, pantofi albi cu toc ascuțit, cu vîrf ascuțit și fundă lată.

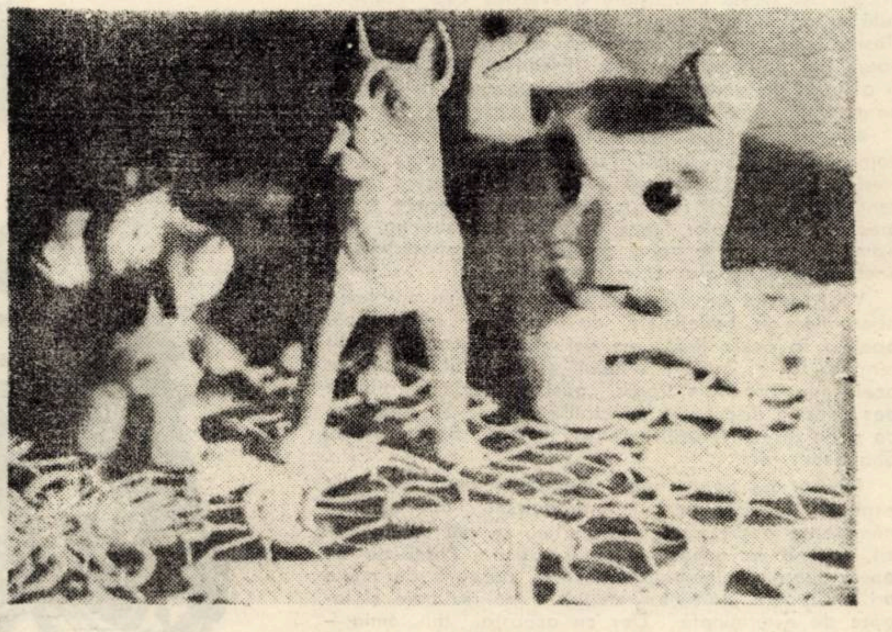

. . . și iar șo !

În momentul în care s-a hotărit să devină doamnă, ea își face un coc din aprox. 20—22 de bucle-sărmăluțe, bine intărite cu lac. Își fixează în cele două urechi, indiferent de momentul zilei, două candelabre din sticlă cu reflexe aurii. Ele clincăie plăcut ori de cite ori e nevoie. În aceleași momente mai pot fi contemplate cele citeva inele din aur masiv, înfățișind o piramidă, un sfinx și un palmier, sau, in ultima vreme, o monedă antică. Rochia nu și-a schimbat întotdeauna culoarea, dar se remarcă mineca lungă, prinsă intr-o manșetă mare, sub care se poate ghici un superb cesuleț de aur cu o curea folclorică. La git nu se mai poate purta guler baby, ci jabou vaporos din nylon alb cu o mărgică, perlă sau paietă, iar dacă cerceii au fost cumpărați cu garnitură, se poartă varianta colier a candelabrului din franjuri de sticlă. Dacă garnitura a fost completă, deasupra cocului se înfige diadema. Nu se mai poartă pantofi albi, ci pantofi negri de lac, cărora nu le lipsește însă funda. Poșeta s-a rafinat. E tot ca o cutie, dar pînă și minerul e din fișii de lac impletite. Unghiile sint lungi, bine date cu pastă roz sau roșie. Pentru a creea o impresie de desăvirșită armonie cu intreg ansamblul, buzele sint date cu ruj sidefiu cyclamen.

Dar pentru a ajunge astfel, ea a trebuit să se intilnească cu un domn care s-o facă doamnă, iar cum fericirea unui cămin nu se poate intemeia decit pe gusturi și idealuri comune, d-na Kitsch nu s-a putut intilni (și lua) decit cu dl. Kitsch. Astfel s-a întemeiat familia Kitsch. Evenimentul a fost consfințit printr-o verighetă, de cele mai multe ori cu incrustații florale sau geometrice și chiar cu pietricele prețioase.

Înainte de aceasta, domnul Kitsch a fost domnișorul Kitsch.

În acea etapă el era exact ca in prezent. Dacă ar fi să fie domnișor acuma, el ar purta blue-jeans foarte evazați, strinși în talie cu o curea ingustă, pentru a permite o ușoară pliere a materialului. Le aceasta el ar asorta o cămașă din nylon alb cu două șiruri de broderie, sau după împrejurări, o helancă albă, pantofi negri ascuțiți, șosete vișinii cu model verde și in mod obligatoriu un sacou foarte pensat. Pentru că acum este un domn, el poartă numai costume uni sau cu tot felul de modele. Pantalonii și-au păstrat linia din tinerețe in talie, dar spre manșetă se remarcă o vizibilă ingustare, care permite evidențierea aceleiași interesante îmbinări dintre culoarea amintită a costumului, pantoful negru ascuțit și șoseta vișinie cu model verde.

Familia Kitsch locuiește intr-o casă kitsch, despre care nu putem spune acum decit că are ca semne distinctive citeva obiecte din cristal așezate pe scoarțe cu motiv popular și alături, ceramică neagră, pe macrameuri. În aceeași ambianță mai pot fi observate bibelouri din porțelan înfățișind o vastă gamă de cățel, porumbei, căprioare, elefanți, balerine, alte păsărele, urși, tigri (n. r. elementul cîine tigru și leoaică poate fi intilnit și in variante mobile și imobile în spatele mașinii, dacă este cazul). Pe pereți se pot observa reproduceri de artă (?). (dar acest sector iese din competența noastră), felinare din fier forjat, aplice din aramă bătută înfățișind un ciobănel, un indian sau chiar pe Beethoven cu două sfeșnice ieșindu-i din urechi. Nelipsiții trandafiri, clopoței, crizanteme, garoafe și fructe exotice din plastic intregesc in mod fericit ambianța, pe masa din sufragerie.

Astfel arată (doar pe dinafară) familia Kitsch ajunsă la virsta implinirilor.

Cele de mai sus au fost scrise exact cu trei zile inainte de 1 aprilie de către

COCOȘANEL

Indecizia gustului

Orice s-ar spune, gustul e o noțiune labilă și nedecisă. E greu de stabilit și de categorisit precis, fiindcă el e diferit in accepții diferite și cu infinite definiții care vin din nehotărirea aprecierii omenești, de la felul individului și pină la dispoziția de moment.

Există bun-gust și prost-gust. Există artă autentică și impostură (intr-o delimitare violentă). Există mare artă și artă modestă. Și arta modestă cea zilnică și pentru toată lumea, in tramvaie, după servici și oricind, poate fi corectă și fără pretenții, adică de bun gust, sau poate fi de prost gust.

A apărut o expresie care servește în aceeași măsură și autenticilor și snobilor **Kitsch-ul.** Kitsch e ceva ce ține de prost gust intr-o explicație neglijentă și incompletă de-a mea. Am văzut însă o poză subliniată „cuplu kitsch — pe fundal kitsch" care numai asta nu era, ci un fel de cadră, cu o inegalabilă poezie a desuetului. Asupra kitsch-ului se operează cu cea mai crasă subiectivitate și cuvintul ca și noțiunea devin uneori periculoase prin pronuntare și ca intenție și ca finalitate.

Industrializarea lumii în secolul ăsta, a produs o invazie a kitsch-ului in obiecte (industria nu e făcută de artiști) și kitsch-ul ține de prost gust și mai ține și de multiplicare, fiindcă industria fabrică in serie și ce poate fi mai terorizant decit prostul gust multiplicat. (A nu se generaliza. Aprecierile sint făcute nu exhaustiv ci numai asupra ceea ce se inscrie intre granițele prostului gust).

Cinematograful e o artă industrială și industrializată. Dacă e să găsim kitsch, găsim de la titluri („D-lui profesor cu dragoste" „Ghici cine vine la cină ?", „Fredy și cintecul preerie"), afișe („Vedere de pe pod", a se citi „Vedere de pe vedere pod"), generice („Împușcături pe portativ", de altfel în totalitatea kitsch-film capodoperă, cu superkitsch vedeta, Margareta Pislaru), și se poate trece apoi în substanță, vorbind direct despre filme și implicația kitsch-ului in ele, aici fiind însă necesară măcar o vagă clasificare, dat fiind varietatea cazurilor : **super-kitsch** — „Angelicele", filmele lui Giuliano Gemma, filmele de genul „Păcatul dragostei" și in general, spaniolelile Saritei Montiel ; **melodrama** — „Femeia necunoscută" și apoi un șir fără sfirșit de filme ; **kitsch-ul idiotizant** — filme polițiste cu 64 de răufăcători, 37 de colaboratori ai lor, 89 de detectivi și o lume intreagă nevinovată, inclusiv spectatorii ; **kitsch-ul istoric** — „Bătălie pentru Roma", cu o acțiune dramatică ce scutură de ris sălile și cu amănunte de neuitat, apoi „Haiducii lui Șaptecai", „Zestrea domniței Ralu" și „Răpirea fecioarelor", unde risul iți ingheață deja pe buze ; **kitsch-ul eroic** — „Cinci pentru infern" și „Marea evadare" (film cu actori extraordinari insă) și kitsch-ul la care unii zic da, alții nu — „Love story", „Anonimul venețian", „Un loc pentru îndrăgostiți". Se spune da și nu în măsura in care unii acceptă iar alții refuză ceea ce după anumiți critici ar fi „implicațiile sociologice importante ale dragostei pure in societatea modernă". Evident, exemplele au fost alese intimplător dintre atitea altele și poate nu sint cele mai caracteristice la fel cum și clasificarea e departe de a fi completă. Există și un kitsch al obiectelor de film diversificat pină la exasperare de la cel mai gros pină la cel mai rafinat cu putință.

Kitsch-ul a devenit diurn și aproape indispensabil, a apărut spaima de a nu cădea în el și nehotărirea în fața obiectelor, fiindcă azi nu poți ști niciodată sigur dacă un obiect e kitsch sau nu. Noțiunea e labilă după cum convine snobilor, semi-snobilor, spoitilor, rasaților, ori rafinaților. Autenticii nu intră in discuție, fiindcă sint dincolo de kitsch sau neraportabili la el.

Vis-á-vis de artă, kitsch-ul e la fel de periculos ca și față de cotidian. În viață poate periclita ambianța, in artă poate altera esteticul, ori verosimilitatea, la fel cum de altfel tot in artă poate sluji esteticul dacă are intenționalitate.

Nehotărirea rămine declarată.

Iată o intrebare : „Binecuvintați animalele și copiii" e un film kitsch ?

ANDREI UJICĂ

Gillo Dorfles

VALORIFICAREA ABERANTĂ A ARTEI

Citind o notă despre efectele muzicii asupra sufletului omenesc – făcută de Tolstoi în „Sonata Kreutzer" – unde romancierul acuză muzica de a fi condus de multe ori la o falsificare a sentimentelor autentice, Giesz afirmă că această idee coincide cu acea fenomenologie a kitscherleben elaborată de el : „die unfreimachende Faszination, d. h. die Unpersönlichung durch wahre Gefühlssurogate".

Nota, acceptia in care pot fi intelese frazele personajului, sint clare (si este probabil ca Tolstoi să fi exprimat prin intermediul personajului în cauză, propriile convingeri), astfel că se poate formula ușor ipoteza că Tolstoi insuși, in ce privește muzica, se situează in zona prostului gust. Cu alte cuvinte : de ce să nu admitem eventualitatea folosirii Kitsch a unei arte, în sectorul altei arte ? Această observație mă determină să fac o propunere artiștilor contemporani : prezenta atit de frecventă a interpretărilor cvasicomplete asupra unei arte care nu-ti este proprie sau, mai rău, situarea pe o poziție a „prostului gust" vizavi de ea, din cauza neintelegerii formelor de avangardă (in sensul cel mai bun al termenului) necesită neapărat o „punere la punct" a artiștilor în sectorul lor. (Revenind, să ne gindim la cazurile de neințelegere din partea artiștilor, a unor arte diferite de a lor : ne amintim cu toții de nota de acuzare a lui Huysmans la Turnul Eiffel). Ca să numai vorbim de interpreții de muzică, a căror excelentă cunoaștere si execuție este recunoscută si aplaudată atunci cînd este vorba de muzica clasică, dar care sint incapabili să inteleagă, uneori, opera de artă contemporană. (Exemplul lui Toscanini și a lipsei de aprehensiune in fata operei lui Schönberg, Webern).

Aceste cazuri imi par definitiv intrate in acea fenomenologie a prostului gust de care discutam și nu cred să poată fi rezolvate altfel decît invocînd prezența unei sciziuni intre modurile de ințelegere și apreciere a diverselor forme artistice, fenomen pe care l-am definit prin termenul generic de Kitscherlebnis – limitare la un singur sector artistic.

Va fi destul de simplu să abordăm acum problema aberațiilor de beneficiere, de consum, in estetică, apelînd la acele fenomene definite și explicate prin termeni ca : „gust al urîtului" și „gust al răului", la acel sadomasochism tragic, „gust al cruzimii", atît de des adus in discutie in principiile sale de Sf. Augustin, ca și de diverși filozofi empiriști englezi : Burke, Hume, Shaftesbury etc.

Nimeni nu poate nega importanța unor astfel de explicații in cîmp etic și antropologic, mai ales că numeroase opere contemporane nu se pot studia decît apelind la această problematică. Producția de opere literare, cinematografice, se bazează de multe ori pe oroare, cruzime, vampirism, pe războaie și lagăre de exterminare. Dar cu aceasta, dihotomia – bine-rău, bun și prost gust – care in artă se numește Kitsch, nu este incă definită : toți știm că există opere ale argumentului macabru și sadic care țin de o artă „mai bună" (de la Poe la Wedekind, de la Vampirul lui Dreyer, la Diabolicii lui Cluzot, de la Nakend Lunch a lui Burroughs, la Marchizul de Sade, etc.) alături de altele : filme de duzină bazate pe vampirism, romane polițiste „vomitive", broșuri cu povestiri ilustrate amenințătoare, crude, sadice, care aparțin, negreșit, cîmpului opus : kitsch-ului.

Iată așadar, de ce mi se pare adesea mai riscant să faci o judecată discriminatorie intre artă și kitsch pornind de la o argumentație etică, deși nu se poate nega că foarte ades atitudinea etică implică și o atitudine estetică. Așa zisa „ascultare distrată", „neatentă" conducind la acea ințelegere sentimentalistă, care inseamnă acceptarea necritică, a orice. In același timp, nu vei putea avea distorsiuni ale sensibilității umane respectind circumstanțele dureroase și tragice ale vieții. Exemple sint destule, dacă ne gindim la o serie de secvențe cinematografice unde reprezentarea scenelor dureroase este sfîșietoare, mai ales cînd sînt incărcate de „autentic" (create nu numai pentru spectacol, pentru convingerea spectatorului).

★

Nu va fi ușor, după cele spuse pină acum, să ajungem la o concluzie in ce privește problema bunului și prostului gust, cu pretenția de a delimita aria și granițele celor două teritorii care ne interesează. Voi incerca să mă limitez la citeva considerații care privesc, inainte de toate, problema alterării intenționalității in folosirea, aprecierea operei de artă. Căci se pare că ceea ce numim „intenționalitate" este alterată, in procesul de „apreciere", care capătă un caracter aberant. Putem spune, mai intîi, că in acest caz, specifica „distanțare estetică" este în mod deliberat uitată, acest fapt ducînd la exacerbarea sentimentalismului. Opera de artă nu mai este ințeleasă ca vehicol al unei „valori", ca un element, in mod axiologic relevant, ci ca stimul al emoției în sine ; dezinteresul pentru elementul de valoare fiind în mod sigur total la acei consumatori, beneficiari, care folosesc arta in mod exclusiv „senzorial". Se pot deci delimita cîteva caracteristici ale kitsch-ului : absenta „distanțării estetice, imanența sentimentalului, falsificarea intenționată, din care derivă „Unwahrhaftigkeit des Kitsch", lipsa de autentic, de veridic. Cercetătorul german Holthusen ne atrage atentia, intr-o exegeză asupra „acidului kitsch-ului" scrisă in 1950, supra acestei lipse de autentic, ca fiind una dintre caracteristicile specifice kitsch-ului.

Cu siguranță că una dintre diferentierile cele mai operante, intre adevăratii cunoscători de artă și consumatorii „utilitariști", pleacă de la capacitatea acestora de a pune o distanță între sine și operă, de a o observa cu participare conștientă și nu în virtutea bunului plac.

Se cuvine în sfîrșit, să revenim la situația actuală a producției de opere de prost gust și la succesul lor de public. Discutînd această problemă vom ajunge din nou la anostele probleme, atit de des abordate de diverși cercetători, dintre care mulți pot fi găsiti în mult citata antologie americană asupra culturii de masă ; specifica hipersensibilitate a elitei culturale la arta kitsch denotă un fenomen de fetișizare, de „inălțare" in imperiul elitelor a multor produse triviale – și prin aceasta demne de dispreț – semnifică (cum a arătat foarte bine Harold Rosenberg in „Tradition of the New") lipsa de opinie a artistului de avangardă care creează de multe ori ceea ce disprețuiește.

Pe de altă parte, se observă cu destulă ușurință în ultima vreme, că produsele destinate inițial elitei culturale devin, din nefericire, fapte de modă, din cauza prețului ridicat, a snobismului, fiind accesibile numai acelei elite exclusiv economice, care corespunde din punct de vedere cultural punctului celui mai de jos al curbei lowbrow-ului (umilul, înapoiatul, vulgarul, ieftinul). Această stare de fapt mi se pare prea puțin adusă in discuție de sociologi in considerarea problemei artei și culturii de masă : necoincidența dintre elita economico-financiară – mondenă cu elita culturală, și de aici frecvența incompetenței, a acelei raționalități care acceptă in formă orice artă care a devenit „la modă" și astfel, costisitoare.

In acest sens se poate face o disociere între progresivismul cultural și cel politic. E trist să constați că dreapta economică se asociază cu înălțimea politică tocmai in numele unei bilaterale și totale neințelegeri a artei.

Eu nu sînt pesimist și vreau să spun in paginile acestui volum că nu incerc să reduc problema valorii la gustul maselor, ci că atrag atenția că și arta destinată elitelor trebuie făcută să fie accesibilă maselor : este incă prea devreme ca muzica, poezia, pictura de avangardă să iasă total din canoanele inițiale. Cred că intr-un viitor nu prea indepărtat se va produce o universalizare a gusturilor care va determina o regresie a elementului kitsch și o generalizare a autenticului artistic. Primele semne ale acestei eventualități fericite se pot deja constata in unele forme artistice ca : arhitectură, cinema, desen industrial etc.

Și atunci va fi posibil să considerăm kitschul ca o conotație a rafinamentului etic (sau socio-etic) lăsînd să intre în cîmpul esteticii o mare parte din acele opere care azi sînt silite, constrînse la autoexcludere.

Frumusețe deplasată

In considerațiile sale asupra filozofiei artei, Lucian Blaga incearcă stabilirea unei rinduieli estetice după care structurile frumosului natural nu pot fi transpuse în artă – fără a-și pierde acolo calitățile inițiale – după cum cele ale frumosului artistic nu pot fi strămutate in natură fără o pierdere asemănătoare. Totuși atiția artiști sau pseudoartiști nu respectă această autonomie structurală de unde rezultatele hibride și in afara sferei esteticului. Acestor structuri **deplasate**, Blaga le dă denumirea de „para-estetice" **(para-kalie)**. Expresiei propusă de ginditorul român i se subsumează și kitsch-ul, termen german intraductibil care arată însă un pretins frumos ce stirnește totuși unora anumite reacții pozitive deși în mod normal acest frumos deplasat ar trebui respins. Kitsch-ul operează deci în conștiințele lipsite de gust sau cu gust indoielnic.

Fără indoială legea non-transponibilității, stabilită de Blaga, oferă o bază largă de discuție a structurilor estetice deplasate in perspectiva unui sistem ce-și are însă amăgirile și dezamăgirile lui. Dar făcînd abstracție de temeiurile lui limitate și în mare parte inacceptabile, construcția oferă multe idei fecunde care, cu luciditate pot fi preluate și puse în discuție. Blaga pornește in considerațiile sale de la o relativă autonomie a frumosului artistic. Nu elimină structurile estetice naturale dar socotește criteriile lor operante doar acolo, după cum cele ale structurilor artistice nu pot opera aiurea. Pentru el cele două planuri răspund unor ordini ontologice diferite. Imixtiunea nu poate duce, după el, decit la **para-kalie** sau **para-estetic**, termeni ce nu s-au incetățenit in limbă deși acoperă exact și barbarismul kitsch, folosit in critica artistică sau in conversația de fiecare zi.

Dacă la Blaga găsim o fundamentare teoretică precisă, cu trimiteri la un Guido Reni, Murillo, Klimt, Max Klinger, în ordinea artelor plastice, la anumiți compozitori italieni, mai ales, sau la o bună parte din arta și literatura sămănătoristă de la noi, termenul kitsch necesită anumite precizări, în primul rind fixarea coordonatelor caracteristice structurilor artistice autentice, ca apoi prin contrast să se sublinieze falsa artă, arta de prost gust și alterarea gustului.

Arta are un caracter „cosmotic", adică este un univers cu semnificații, legi și finalitate proprie. In clipa în care semnificațiile social-umane adinci lipsesc sau atunci cind sînt exploatate doar anumite caractere ce țin de periferie, simțuri sau de anumite înclinații mergind pină la melodramă și vulgaritate, trebuie să concedem că ne aflăm în fața unor produse ce nu pot primi calificativul „artistice". Din păcate lipsa de gust și o falsă educație a lui a dus, mai ales de la industrializarea unei producții de „artă" sau artizanat, la acest fenomen îngrijorător al para-esteticului. O întreagă industrie plastică ce satisface doar retina – conformă concepției „cópiilor" după natură – piese de teatru bulevardiere menite să stoarcă lacrimi, operete, opere chiar, filme nenumărate, ajustarea cu dezinvoltură a rădăcinilor pentru a confecționa obiecte de artizanat și o întreagă literatură în care erotismul, sentimentalismul sau simpla joacă incearcă să se substituie valorilor artistice autentice, vehiculează tot felul de surogate artistice în magazine specializate sau pe tarabele din stațiile balneo-climatice. Această degradare a artei a dus în final și la o degradare de gust, sau invers, incît se poate vorbi azi de un public și de un gust para-estetic.

In această perspectivă esteticul se află in inferioritate față de para-estetic. Asistăm azi in unele domenii la o invazie de prost gust, vulgaritate și contrafacere, imposibil de stăvilit deoarece e incurajată comercial și pe măsura unui public pestriț, lipsit de cea mai elementară conștiință artistică. Fenomenul pare cu atît mai îngrijorător cu cit există școli specializate de plastică, muzică, coregrafie (mai demult și de literatură) in care deși educația gustului este pe întîiul plan totuși alunecările dovedesc labilitatea criteriilor și greutatea închegării unei viziuni in care arta să se constituie ca un cosmos. Dar fără această ințelegere despre artă este imposibil de făcut demarcația dintre cele două planuri ce par atît de aproape și sînt în realitate la o depărtare de mii de ani lumină.

ION MAXIM

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

FABRICA DE ÎNCĂLŢĂMINTE TIMIŞOARA

BANATUL

II. STRADA ŞTEFAN CEL MARE Nr. 58

Vă oferă:

ÎNCALŢAMINTE DIN PIELE ŞI ÎNLOCUITORI

într-o gamă variată de

modele şi culori

pentru

BARBAŢI ŞI COPII

Produsele de încălţăminte ale fabricii se vînd prin magazinele specializate ale comerţului de stat şi prin magazinele proprii de prezentare şi desfacere din oraşele: Timişoara, Lugoj, Reşiţa, Jimbolia, Caransebeş, Hunedoara, Petroşeni, Tîrgu Jiu, Orşova.

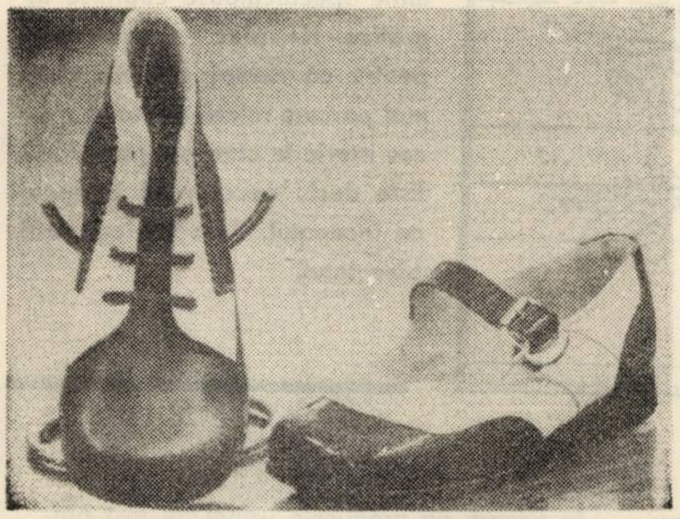

- ELEGANT
- DURABIL
- PRACTIC
- COMOD

Reţineţi marca fabricii „BANATUL"

COMBINATUL DE INDUSTRIALIZAREA LEMNULUI

CIL ARAD

ARAD, CALEA AUREL VLAICU NR. 14, TELEFON 1-60-20

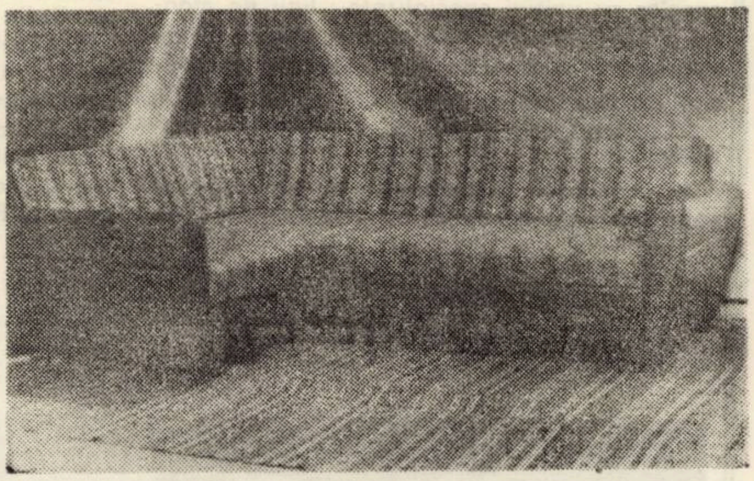

Canapea colţ. Extensibilă „BUICO"
(prin extindere – pat de 2 persoane)

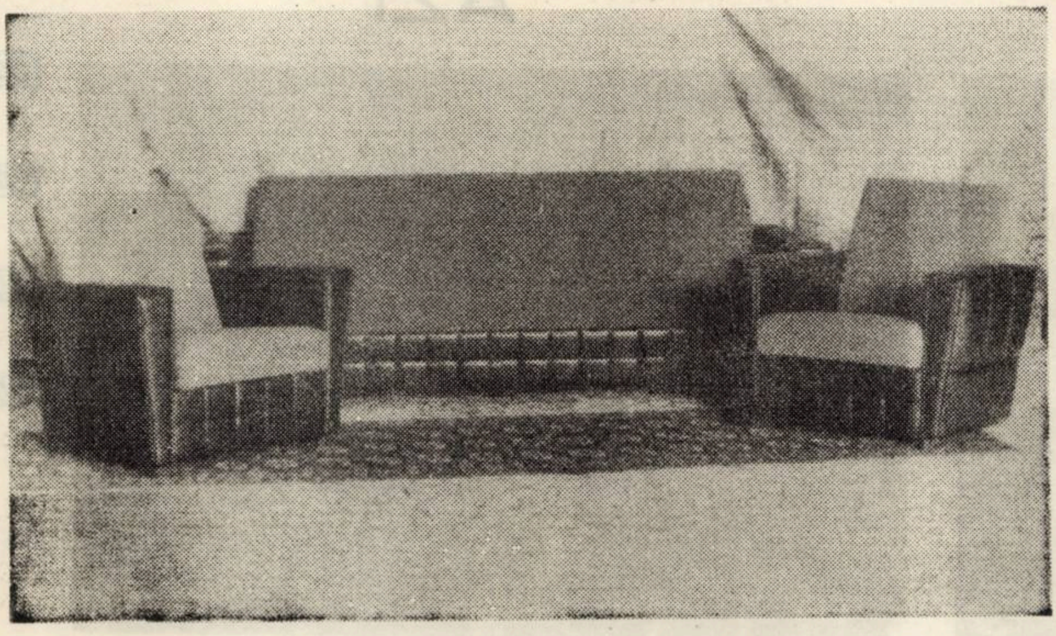

Hol „CORINA" (Canapea extensibilă)

Combinatul cu vechi traditii care duce faima mobilei arădene în lume.

Produse elegante, de stil şi moderne, de calitate superioară, executată cu furnire exotice, stofe deosebite cu desene şi în culori, moderne, foarte solicitate pe piaţa externă şi internă.

ELECTROMOTOR

TIMIȘOARA

Cel care face astăzi cunoștință cu ELECTROMOTOR-ul poate fi entuziasmat, uimit, mîndru și, bineințeles, lucrul acesta satisface orgoliul „electromotoriștilor". Ei, muncitorii de aici, știu, își dau seama perfect de ceea ce reprezintă uzina, de importanța pe care o are ea în peisajul economiei naționale și mai ales de locul pe care il ocupă în viața lor. Dar, dacă situația existentă astăzi nu este raportată la nimic, omul din afara uzinei nu va reuși să înțeleagă tocmai esențialul, Și esențialul poate fi găsit numai privind in timp, comparind.

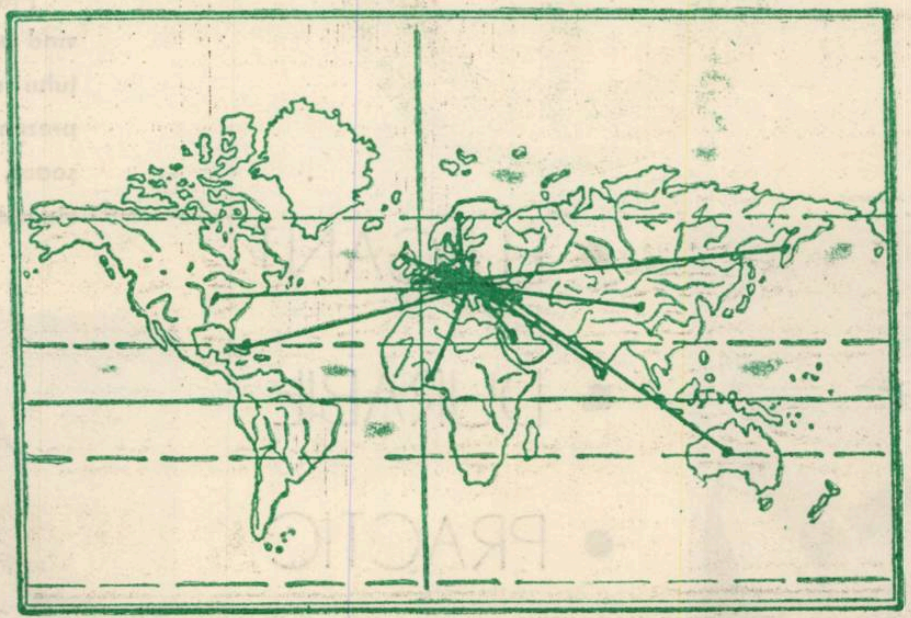

Ne plac comparațiile nu de dragul de a ne juca gratuit cu niște cifre sau de a urmări salturile spectaculoase cuprinse in grafice. Ne plac comparațiile pentru că numai prin ele drumul parcurs relevă uluitorul proces istoric la care am participat. Este deci necesar să incepem cu inceputul. Vom ințelege mai bine totul.

CE SE INTIMPLĂ ASTAZI AICI ?

In momentul de față uzina se transformă „în mers". Un șantier imens profilează din ce în ce mai pregnant fața „Electromotor"-ului viitor. Și acest viitor nu este prea îndepărtat. Noi hale se ridică pe nesimțite (asta nu înseamnă că fără efort), fiecare miine aduce ceva în plus nou și mai bun. Astăzi „Electromotor"-ul produce într-o zi cît în tot anul 1948.

Procesul de producție se desfășoară în condiții superioare de fabricație, cu instalații noi moderne și anume : linii de prelucrare a carcaselor cu unități specializate ; linii de montaj și bobinaj pe banda cu tact ; instalații de impregnare automatizată ; instalație de vopsire pe transportor mecanizat cu uscarea la cald ; ștand de probă pe bandă transportoare.

In asimilarea și punerea in fabricație de serie de noi produse Uzina „Electromotor" Timișoara a jucat un rol de pionier de o deosebită importanță pentru dezvoltarea industriei electrotehnice în țara noastră.

In anii de după naționalizare au fost asimilate și puse în fabricație, pentru prima dată în țară : echipament electric auto și tractor (generator plus releu); un sortiment variat de micromotoare ; sortimentul de mașini și aparate electrice de uz casnic : aspiratoare de praf, ventilatoare de masă, ventilatoare de geam, radiatoare cu ventilator ; motoarele electrice asincrone trifazate cu puteri de la 0,25 kw pînă la 1,1 kw și de la 3 kw la 37 kw; servomotorul ferorezonant și ampliconul — medaliate cu medalia de aur la salonul de invenții din Viena.

Realizate la un nivel tehnic, motoarele electrice asincrone trifazate au fost și sînt exportate într-un mare număr de țări : U.R.S.S., R.S. Cehoslovacia, R.F. a Germaniei, Franța, Italia, Belgia, R.D. Germană, Danemarca, Olanda, Iran, Turcia, Venezuela, Australia, Singapore, Pakistan, R.A.U., Liban, Israel etc.

In fiecare an produsele uzinei au fost prezentate la expoziții și tîrguri internaționale, unde s-au bucurat de o bună apreciere, fapt confirmat prin comenzile care au urmat.

In anul acesta produsele uzinei vor fi expuse la : Tripoli, Leipzig, Milano, Hanovra, Budapesta, Izmir, Viena, Alger, Salonic, Zagreb, Casablanca, Bruxelles, Plovdiv, Helsinki, Buenos-Aires, Kualalumpur, Nairobi, Dar-Es-Salam, Lima, Karakas.

Mai mult de jumătate din cantitatea de motoare electrice fabricate în uzina noastră sînt destinate beneficiarilor externi.

Creșterea de la an la an a producției de motoare electrice și alte produse destinate exportului, precum și comenzile sporite din partea beneficiarilor interni pentru motoarele electrice cît și pentru produse electrocasnice, confirmă bunul renume al mărcii uzinei „Electromotor" Timișoara atît pe piața internă cît și pe piața mondială.

L. BOBLEANȚA

IERI

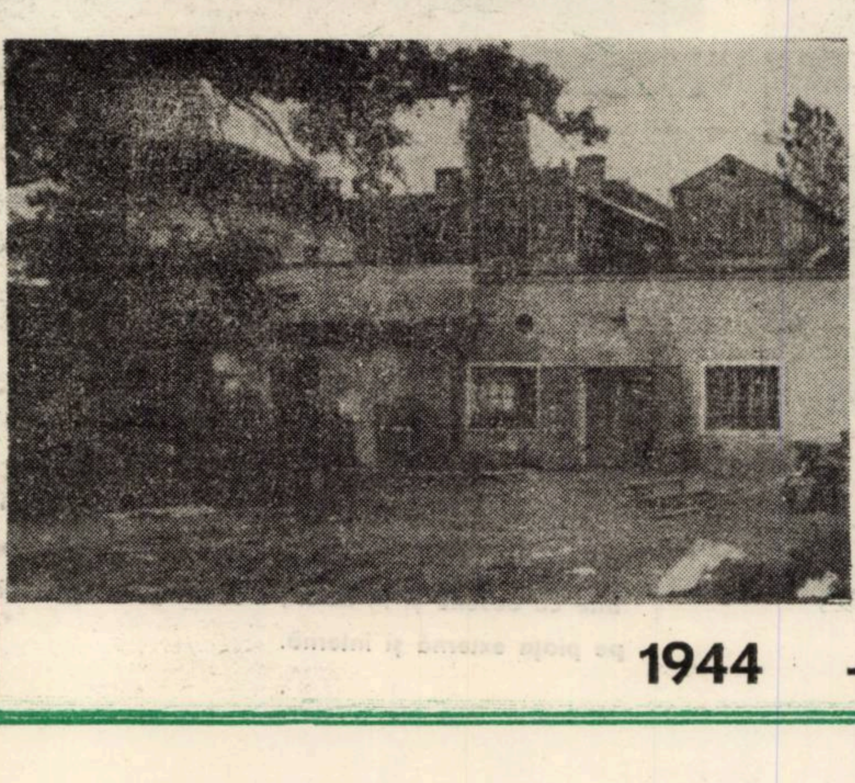

AZI

1944 — 1973

OCUPAȚI-VA DE CREȘTEREA

Viermilor de mătase

ȘI VEȚI REALIZA VENITURI MARI !
CONTRACTAȚI TOATA PRODUCȚIA DE LINĂ
DE PE OI, CU PREȚURI AVANTAJOASE, PRIN :

Intreprinderea de industrializare și achiziții

TIMIȘOARA, CALEA BUZIAȘULUI Nr. 4
precum și prin toate unitățile din județul Timiș

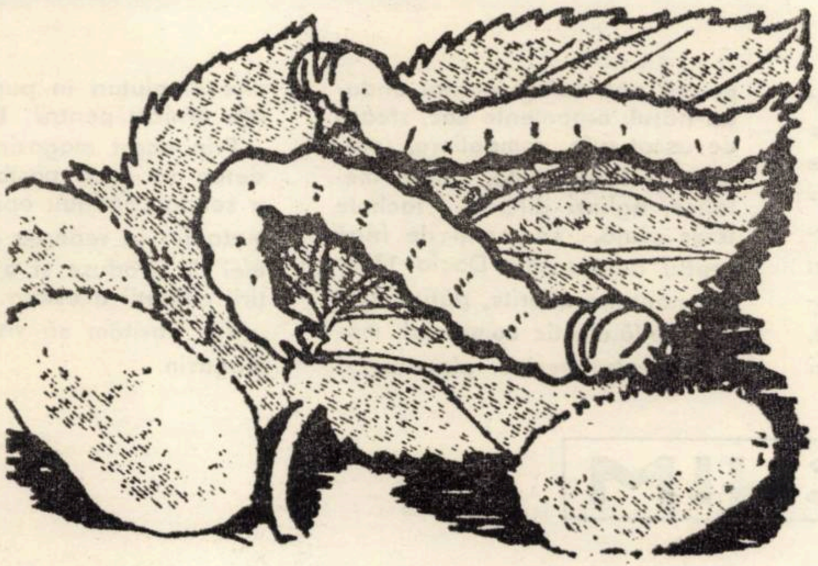

Crescători de oi!

Contractind
toată
producția de lînă
cu întreprinderea
D. C. A.
din Timișoara
Calea Buziașului Nr. 4
precum și prin
unitățile
din județul Timiș

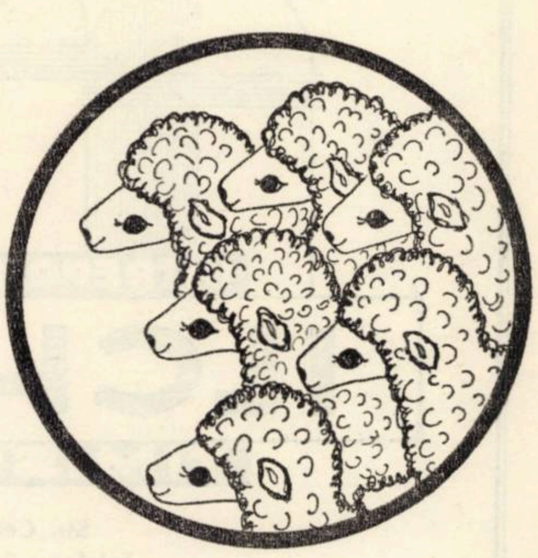

Obțineți !

- PREȚURI AVANTAJOASE
- IMPRUMUTURI PINĂ LA 45% din valoarea contractului.
- SCUTIRE DE COTA OBLIGATORIE,

ADRESAȚI-VĂ CU INCREDERE :

— la unitățile D. C. A.

— ACHIZITORII COMUNALI și mandatarii acestora prin comisiile de impunere.

UZINA DE DETERGENȚI TIMIȘOARA

produce :

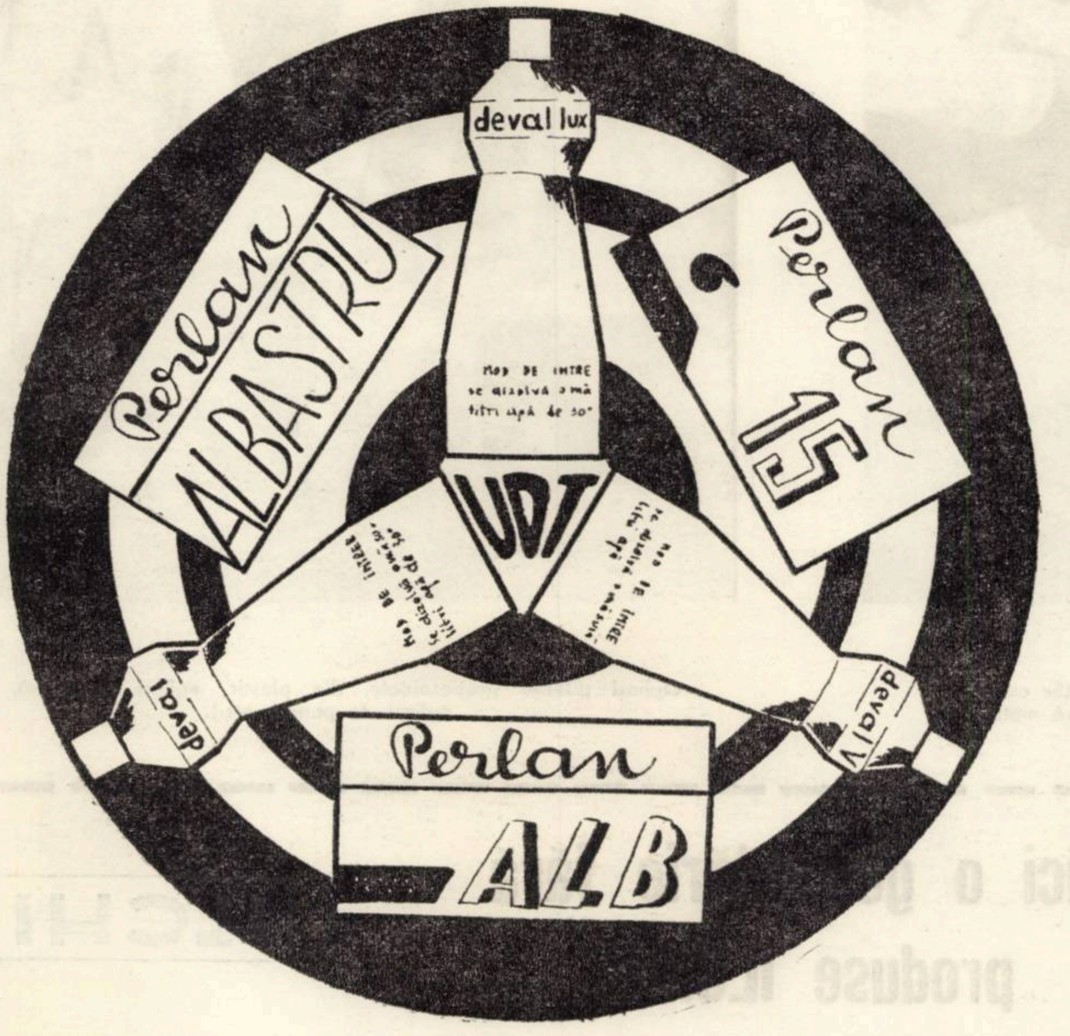

DEVAL

Universal — pentru spălarea țesăturilor de orice natură

Lux — pentru spălarea articolelor fine de lînă, mătasă, fibre sintetice

V - pentru spălarea veselei

PERLAN

Albastru — și **15** — pentru spălarea articolelor din bumbac, in și cînepă

Alb — pentru spălarea articolelor fine din lînă, mătasă, fibre sintetice

INTREPRINDEREA

ILCHIM

TIMIȘOARA

Str. Cermena nr. 1
Telefon : 2-23-45, 2-23-46,
2-23-47, 2-23-48. Interurban 30.

ILCHIM
MAGAZIN DE DESFACERE ȘI PREZENTARE

Intreprinderea ILCHIM Timișoara, inființată în anul 1972 și-a propus să satisfacă exigențele consumatorilor prin realizarea unor produse, bunuri de larg consum la nivelul calitativ al pieții mondiale.

Ca intreprindere nouă, colectivul de muncă în dorința de a satisface necesitățile mereu crescinde ale populației, a deschis în Timișoara I str. Vasile Alecsandri nr. 7, un magazin de prezentare cu vinzare a diferitelor produse mai noi : chimico-cosmetice pentru uz casnic sau industrial, pahare diferite, glastre pentru flori, unelte bucătărie, jucării, șurubelnițe, bigudiuri pentru păr, soluții pentru ondulat părul, ornamente coc, sfoară de uscat rufe, compotiere, revelator și fixator foto, chituri metalice, oglinzi diferite, rachete tenis plajă, segmenți de frînă pentru autoturisme Dacia 1300, geamantane diferite, pături, stofă mobilă,elastic comercial, melană pentru perine, plapome și alte umpluturi în pungi plastic, ață arniciu pentru brodat, etc.

Prin acest magazin intreprinderea va avea posibilitatea de a sonda continuu opinia consumatorilor în vederea lărgirii gamei de produse și a imbunătățirii calității acestora.

Vă invităm să vizitați noul magazin.

ILCHIM

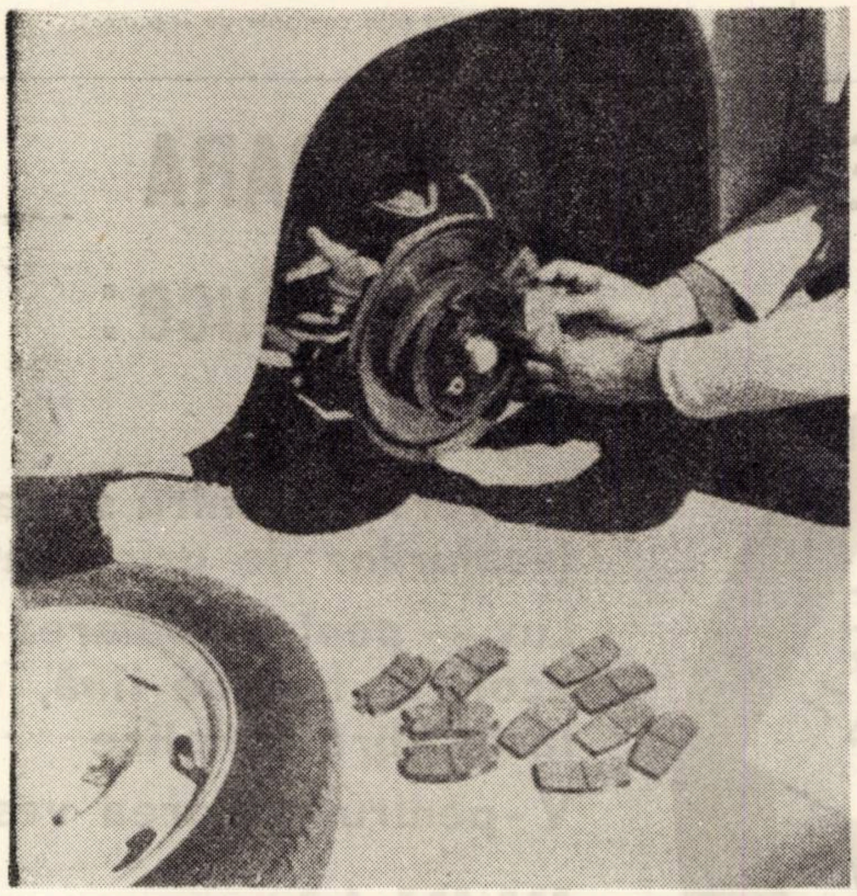

Segmenți de frînă din mase plastice pentru autoturisme. (Se execută din mase plastice aglomerate cu sau fără armătură metalică, în funcție de tipul autovehiculului).

Oglinzi diferite (trapezoidale, din plastic, oglinzi de masă, oglinzi de perete, etc.).

ILCHIM

Nici o gospodărie fără produse ILCHIM

ILCHIM

Fabrica DERMATINA Timişoara

Calea Şagului nr. 100, telefon : 2 18 14

DERMATINA **PRODUCE**

- ☐ Covoare din PVC fără suport textil, într-o gamă variată de culori şi modele, practice şi rezistente,
- ☐ Tetine – biberoane din cauciuc natural,
- ☐ Mănuşi industriale de protecţie contra acizilor, bazelor şi produselor petroliere, precum şi
- ☐ Mănuşi electroizolante de joasă şi înaltă tensiune.

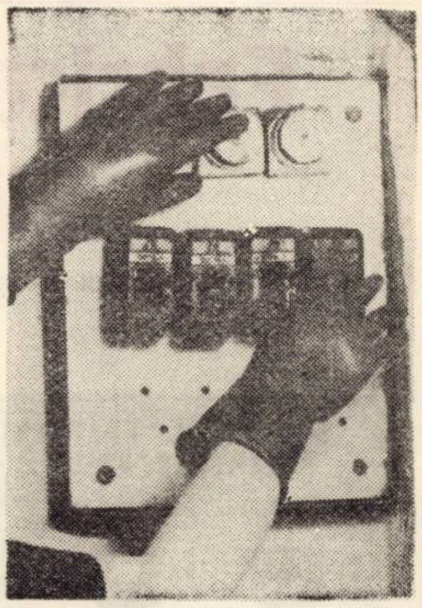

(132)

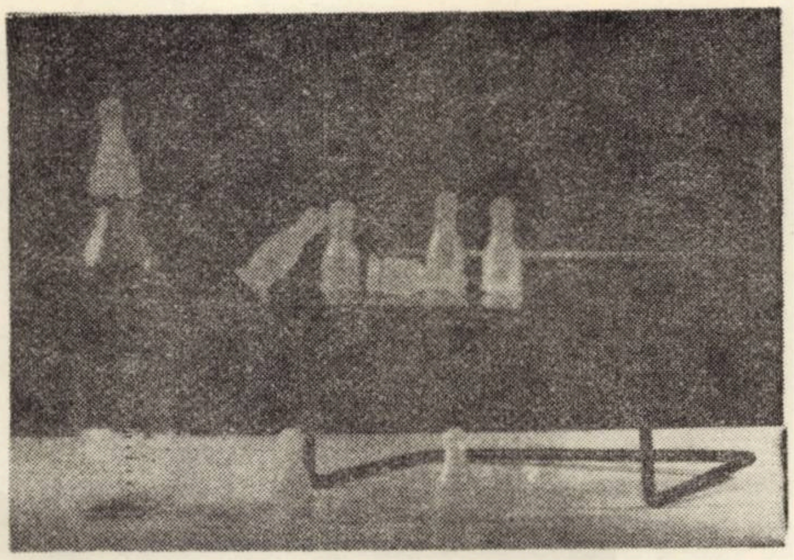

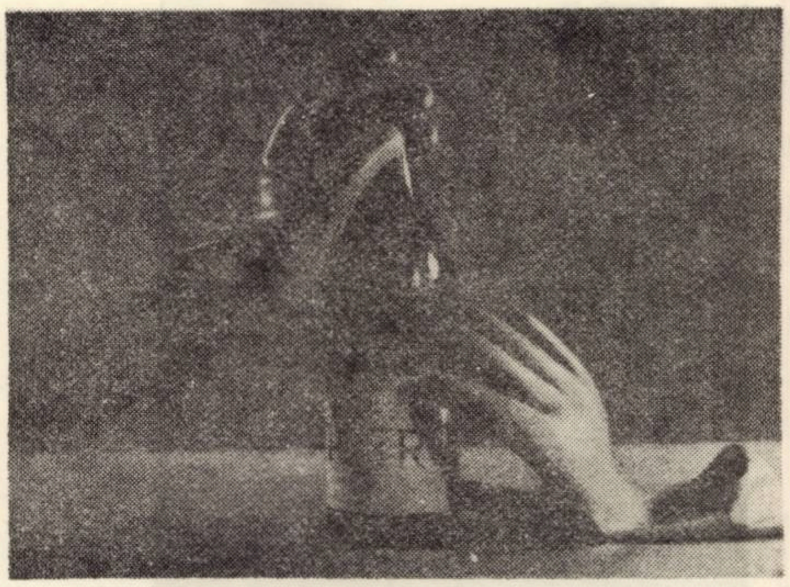

Combinatul de exploatare şi industrializarea lemnului

SIBIU

STR RÎULUI NR 23 tel 20060

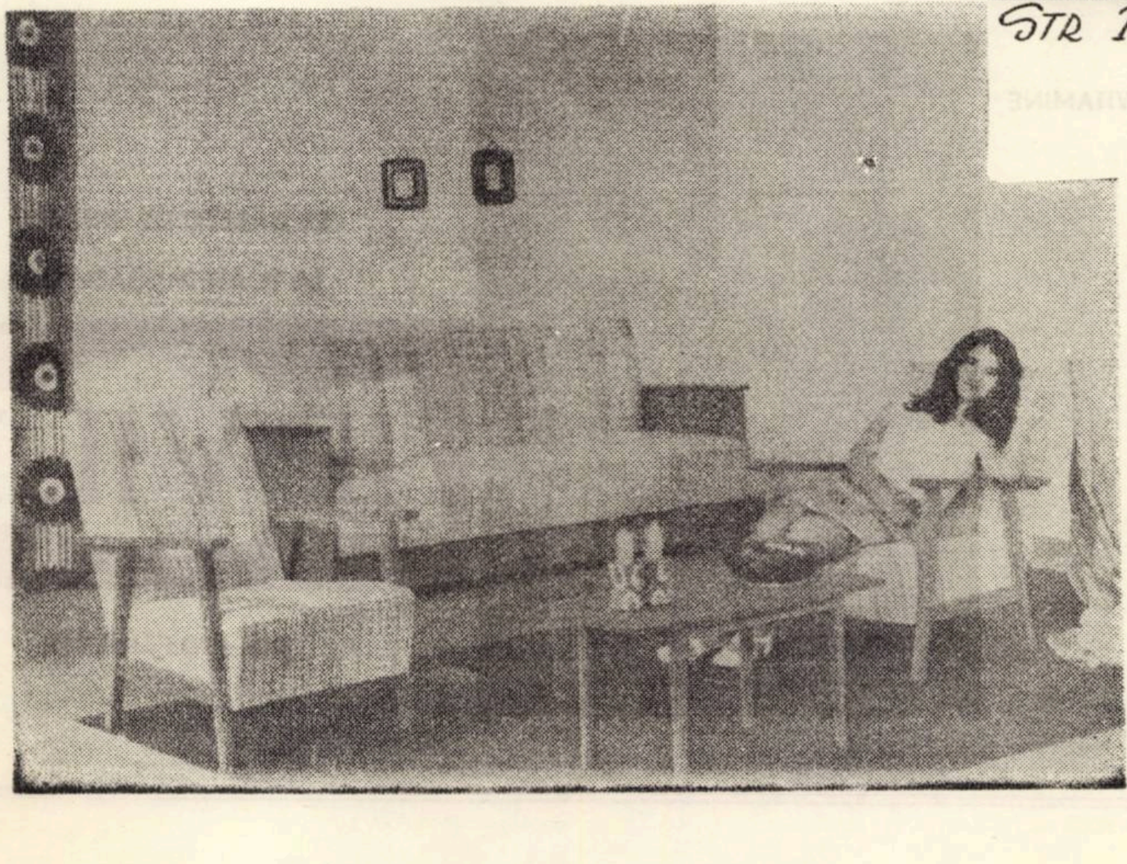

PRODUCE ŞI LIVREAZĂ

pe bază de contracte

game diversificate de

MOBILA, RECHIZITE ŞCOLARE,

CREIOANE COLORATE

in diferite culori, de calitate superioară, precum şi

CREIOANE CHIMICE ŞI DE DESEN

Fabrica de nasturi JIMBOLIA

STR. MOŢILOR NR. 17 TELEFON 244 JUDEŢUL TIMIŞ

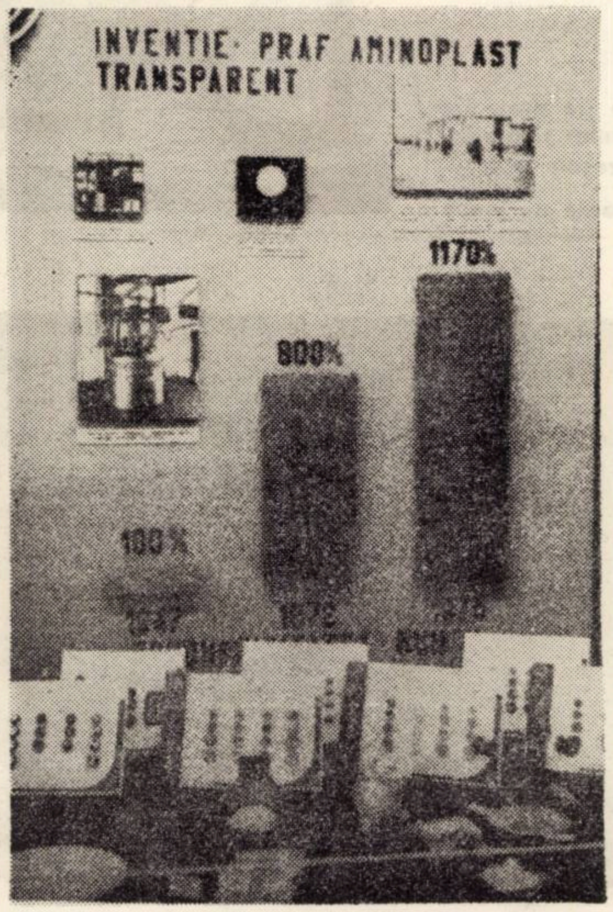

– DIFERITE BUNURI DE LARG CONSUM din AMINOPLAST

– ARTICOLE TEHNICE din BACHELITA NEAGRĂ şi PALATINOL precum şi articole tehnice injectate din TERMOPLAST

– PLĂCI STIPLEX SIDEFATE

– NASTURI PENTRU FEMEI din POLIESTERI intr-o gamă şi culori variate.

– NASTURI ŞI CATARAME din stiplex sidefate pentru femei

– NASTURI BĂRBAŢI din POLIESTERI şi din AMINOPLAST, imitaţie de corn, intr-o largă gamă de culori, modele şi mărimi.

În secţia de matriţerie se execută MATRIŢE de cea mai bună calitate.

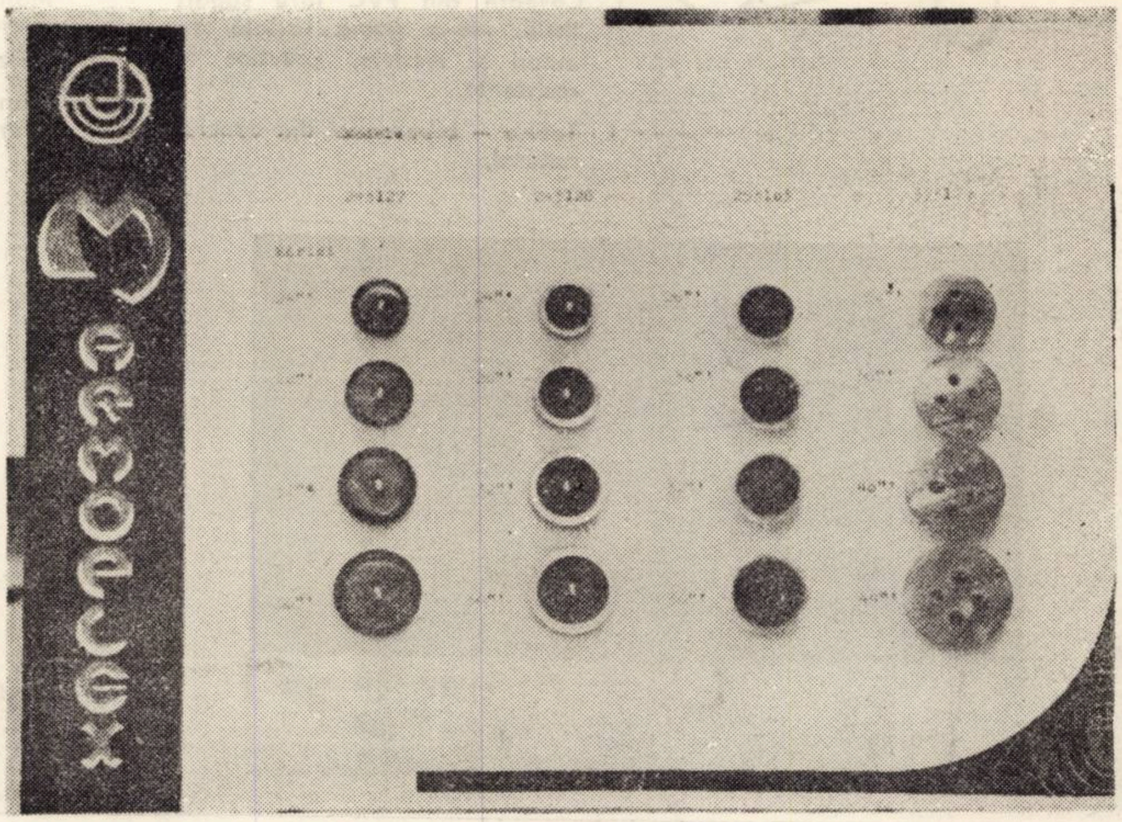

IPVILF

Întreprinderea pentru producţia, valorificarea şi industrializarea legumelo şi fructelor — Timişoara

Consumatori!

COMPLETAŢI-VĂ NECESARUL ORGANISMULUI CU VITAMINE

PE CALE NATURALĂ, CONSUMIND :

Legume şi fructe

ŞI

CONSERVE DE LEGUME ŞI FRUCTE

ce se pot procura în cantităţi suficiente

şi de calitate.

SE GĂSESC DE VÎNZARE

LA TOATE MAGAZINELE

IPVILF

DIN JUDEŢUL TIMIŞ

Fabrica de încălţăminte JIMBOLIA

Record JIMBOLIA

Produce o gamă bogată de

Încălţăminte pentru bărbaţi şi copii

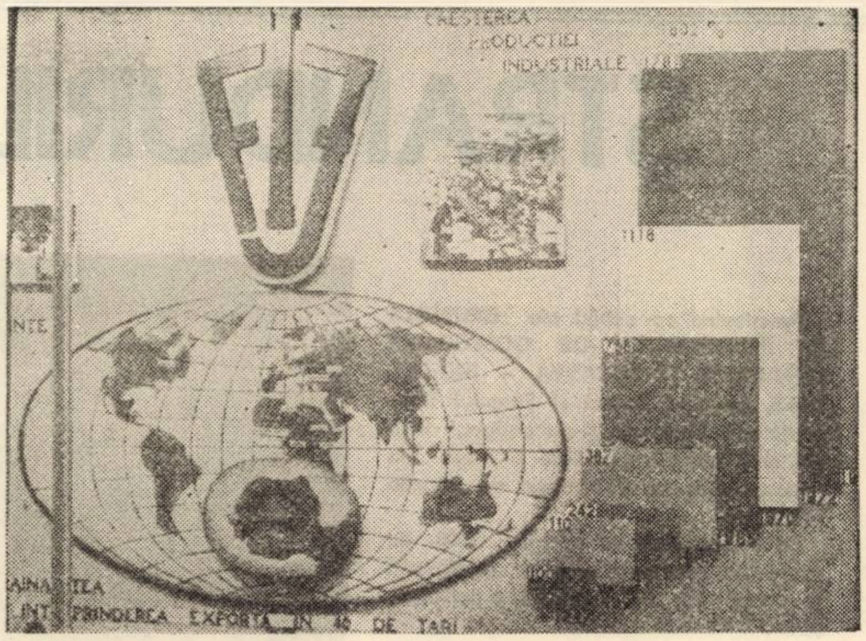
CREȘTEREA PRODUCȚIEI INDUSTRIALE
ÎNTREPRINDEREA EXPORTĂ ÎN 40 DE ȚĂRI

Noile modele, elegante, din piei naturale, in culori variate şi plăcute vă stau la dispoziţie.

FABRICA DE ÎNCALŢAMINTE

JIMBOLIA

produce încălţăminte

COMODA, MODERNA, DURABILA

şi de CALITATE SUPERIOARA

FABRICA DE ÎNCALŢAMINTE
JIMBOLIA
exportă produsele sale în peste 40 de ţări
Încălţămintea cu marca

Record JIMBOLIA

este solicitată în toată ţara, în toate anotimpurile şi pentru toate ocaziile.

EXECUTA ŞI LIVREAZA :

Corpuri de iluminat cu tuburi fluorescente, lămpi cu vapori de mercur, pentru interioare industriale, instituţii, clădiri publice şi particulare, precum şi pentru iluminatul exterior.

SE ASEAMANA CU LUMINA ZILEI,
LINIE MODERNA,
RANDAMENT RIDICAT,
DURABILITATE MARE.

ELBA

PRODUCE : lanterne, elemente galvanice, dulii, capace şi socluri pentru siguranţe, pile electrice, corp luminat casnice şi industriale cu tub neon pentru băi şi holuri, bucătării etc.

I.I.S. ELECTROBANAT TIMIŞOARA

Str. Gării nr. 1

Telefon : 1 15 90.
Telex : 01 32 08.

ŞTRANDURILE TIMIŞORENE

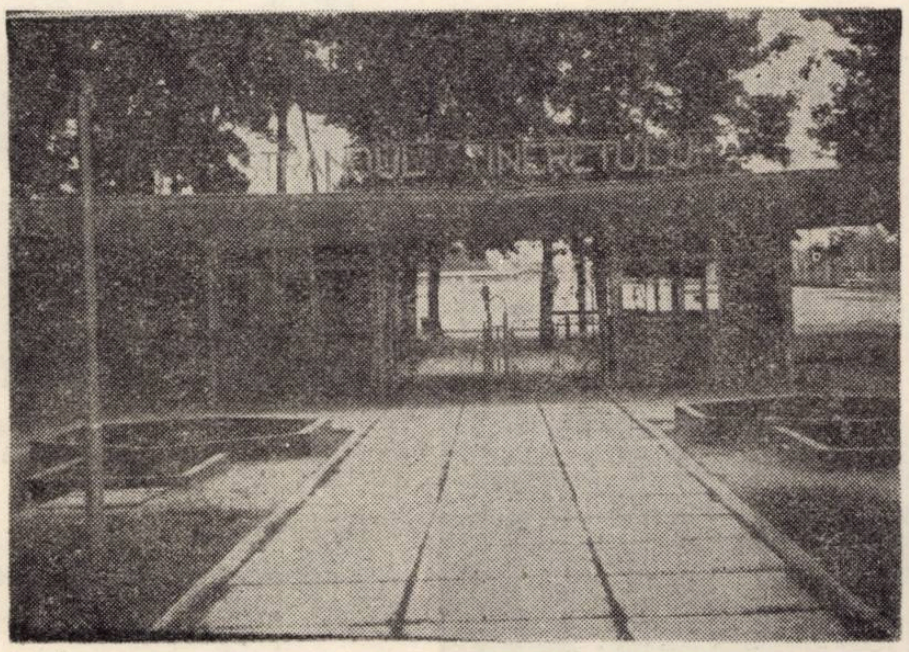

Funcţionind ca unităţi ale **GRUPULUI DE INTREPRINDERI DE GOSPODARIE COMUNALA ŞI LOCATIVA – JUDEŢUL TIMIŞ,** Ştrandul Termal şi Ştrandul Tineretului din Timişoara şi-au cîştigat, încă din anii trecuţi, dreptul de a primi din partea publicului calificativul de „Gazdă primitoare".

Cu o capacitate zilnică de 3.000 de locuri (iar prin rotaţie, ce se realizează în cursul unei zile – 6.000 de persoane, Ştrandul Termal constituie un real punct de atracţie pentru timişoreni, ca de altfel şi pentru numeroşii turişti din ţară şi străinătate, care poposesc în oraşul de pe Bega.

Aflat în plină zonă centrală a municipiului Timişoara, Ştrandul Termal a fost şi este căutat şi în acest an cu încredere şi interes de cei dornici să profite, fie chiar şi numai pentru cîteva ore, de puterea miraculoasă a apelor ce izvorăsc din adîncuri. Pentru cei interesaţi, administraţia ştrandului pune la dispoziţie material informativ-documentar asupra compoziţiei apei termale şi a valorii terapeutice a acesteia.

Bazinul cu apă termală are un volum de peste 1.000 metri cubi, apă primenită integral de două ori pe săptămînă, ceea ce – împreună cu controlul igienic sistematic – asigură o stare sanitară corespunzătoare. La rîndul lor, bazinele de vară pentru adulţi şi copii beneficiază săptămînal de trei schimburi ale apei.

Tot la „termal" există posibilitatea de-a face plajă. Pentru a ajunge aici, din majoritatea punctelor oraşului, ne sînt necesare 10–15 minute. Noul sezon a fost întîmpinat de către personalul unităţii, cu pregătiri corespunzătoare, care să satisfacă pe deplin exigenţele justificate ale cetăţenilor. In afara măsurilor igenico-sanitare amintite, la terenul de joacă şi plajă pentru copii a fost adus nisip proaspăt din albia rîului Timiş ; cabinele, mobilierul şi instalaţiile au fost vopsite şi igenizate integral, iar personalul de deservire temeinic instruit asupra sarcinilor ce-i revin.

Personalul calificat al Cooperativei „Igiena" stă zilnic la dispoziţia publicului, cu prestaţii de coafură, frizerie, pedichiură şi masaj, ceea ce constituie materializarea unor propuneri avansate în sezonul trecut de către marele public ce vizitează ştrandul.

Bufetul cu terasă dispune de o bucătărie aleasă, din care se remarcă mititeii şi grătarul. Şi tot aici putem găsi în fiecare zi bere la gheaţă şi alte băuturi preferate.

Cu aceeaşi solicitudine şi amabilitate este primit timişoreanul şi la Ştrandul Tineretului, situat – după cum bine se ştie – într-un cadru natural deosebit de atractiv. Cunoscînd că beneficiază de condiţii de baie şi plajă dintre cele mai bune, în zilele de „vîrf" vin aici 15.000 şi chiar 20.000 de persoane !

– Cifra aceasta – declară tovarăşul **Ioan Grădinaru,** şeful unităţii băi–ştranduri din cadrul Grupului de intreprinderi de gospodărie comunală şi locativă al Judeţului Timiş – vorbeşte de la sine despre marele interes al populaţiei faţă de ştrand. In definitiv, ce poate fi mai plăcut şi folositor decît să-ţi petreci cîteva ore în mijlocul naturii, sub razele fierbinţi ale soarelui ! Personalul nostru s-a străduit să pregătească aşa cum se cuvine noul sezon. Avem datoria să nu dezamăgim încrederea publicului, care s-a simţit întotdeauna bine aici.

Aflăm că, la fel ca şi la „termal", la Ştrandul Tineretului s-a adus nisip proaspăt de la Timiş (circa 150 mc), lacurile au fost curăţate din timp, ceea ce se poate spune şi despre terenurile din jur, despre amenajările cu caracter gospodăresc. De asemenea, au fost revizuite şi reparate instalaţiile de duş, Instalaţiile de joacă pentru copii – compuse din balansoare, huţuluş, vîrtelniţă, tobogan din care nimereşti direct în bazin.

La restaurant se poate servi mîncare după gust – grătar, mititei, minuturi etc. Nu-i zi în care să lipsească berea, sucurile, alte băuturi căutate.

La ambele ştranduri există chioşcuri cu articole de plajă, pot fi cumpărate ziare şi reviste, articole de tutungerie etc.

Şi, pentru a nu mai lungi vorba, vă dăm întîlnire la Ştrandul Termal sau la Ştrandul Tineretului, unde vă dorim ore plăcute !

AUREL CHISALIŢĂ

● **RECONFORTARE,**

● **AGREMENT,**

● **FORTIFICAREA SANATAŢII**

☐ **La ŞTRANDUL TINERETULUI şi la ŞTRANDUL TERMAL**

vă stau la dispoziţie în fiecare zi:

● **BAZINE CU APA PRIMENITĂ CONTINUU**

● **PLAJE CU NISIP RECENT ADUS DE LA TIMIŞ**

● unităţi de alimentaţie publică bine aprovizionate cu : grătar şi mititei, bere la ghiaţă şi alte băuturi, răcoritoare servite în sortimente bogate, fabricate din esenţă de sucuri naturale.

● chioşcuri cu articole de plajă, ziare şi reviste.

☐ **LA ŞTRANDUL TERMAL, PERSONAL CALIFICAT AL COOPERATIVEI „IGIENA" VA STA LA LA DISPOZIŢIE CU PRESTAŢII DE COAFURA, FRIZERIE ŞI MASAJ.**

● **Bazine cu apă, terenuri şi instalaţii de joacă pentru copii**

Iată doar cîteva dintre motivele pentru care vă sfătuim să nu pierdeţi prilejul de a merge la ştrand, pe o zi însorită !

1848-1973
TIMIŞOARA
FABRICA DE ŢIGARETE

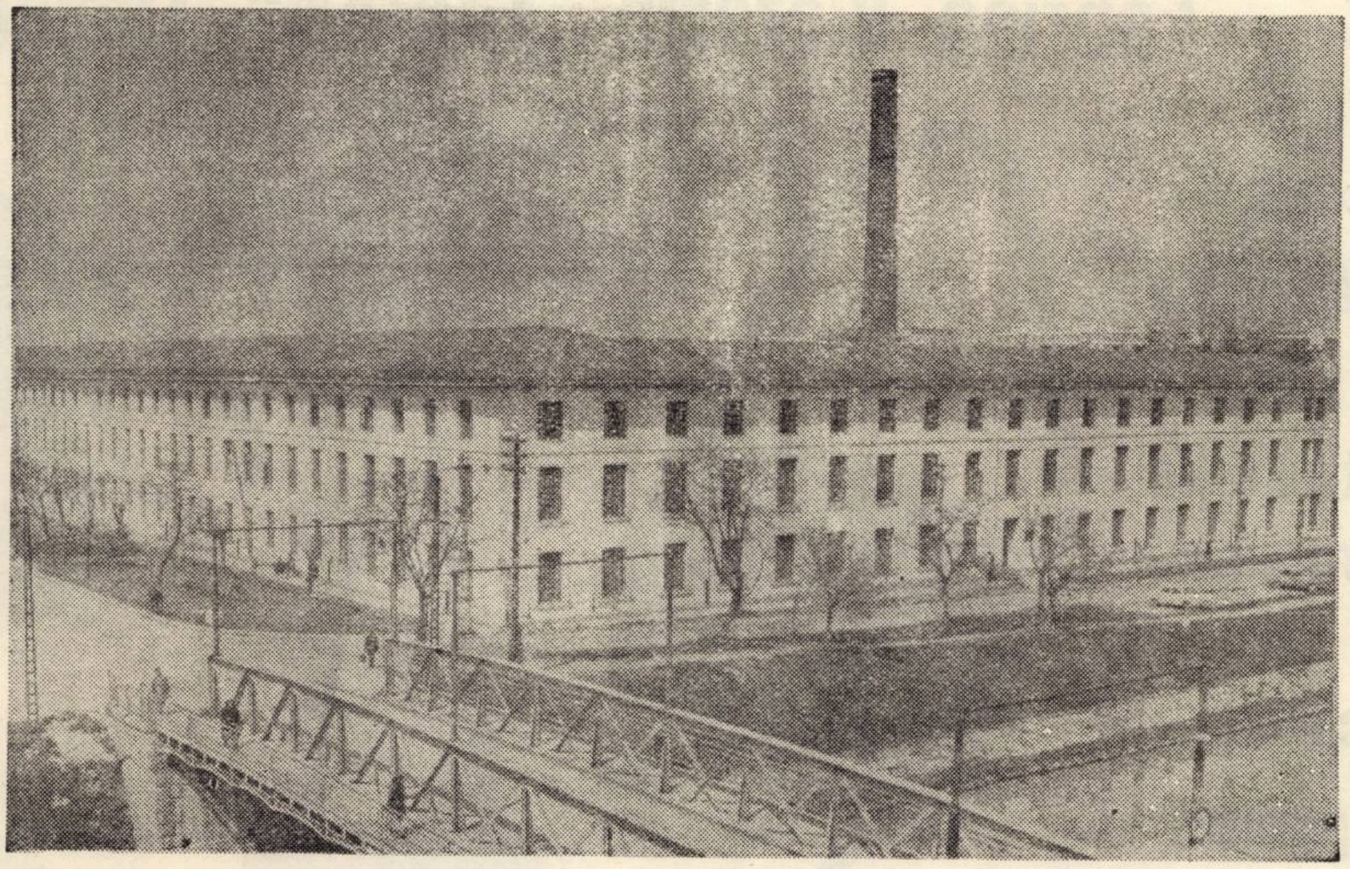

Fabrica de ţigarete Timişoara

la 125 de ani de existenţă

Infiinţată in anul 1848, pe locul unde funcţionează astăzi, ca o mică moară... de măcinat tutun, Fabrica de ţigarete din Timişoara avea să străbată un drum lung şi prestigios, ca atîtea alte unităţi industriale din judeţul Timiş. La numai trei ani de la infiinţare, ea este preluată de către stat, devenind curind o puternică manufactură, in care lucrau de-acum peste 1.900 de salariaţi, ceea ce ne apare ca foarte mult pentru acea vreme cînd, in mod obişnuit, fabricile abia dacă ajungeau la citeva sute de muncitori.

De la producţia prafului de prizat şi prepararea tutunului pentru fumat cu pipă s-a trecut, treptat, la fabricarea ţigărilor de foi, apoi la fabricarea ţigaretelor. Incepind din anul 1962 s-a trecut la un stadiu calitativ superior, respectiv la fabricarea ţigaretelor cu filtru, unanim apreciate de către cumpărători, sortiment care deţinea ponderea in totalul producţiei.

Fireşte, diferenţa de la manufactura existentă la mijlocul secolului trecut şi puternica fabrică de azi, este foarte mare. Tehnologiile de fabricaţie sint mereu mai moderne, iar operaţiunile de mecanizare şi automatizare a proceselor de lucru capătă un tot mai mare accent. Concomitent s-au imbunătăţit substanţial condiţiile de muncă ale intregului personal, productivitatea muncii cunoscind o curbă continuu ascendentă. Este suficient să amintim in acest sens că la ora actuală productivitatea muncii este de trei ori mai ridicată, decît cea din 1955.

Astăzi, sfera de activitate a fabricii de ţigarete este tot mai complexă, dat fiind că ei ii revine sarcina nu numai de organizare a producţiei din interior, ci şi indrumarea activităţii la cultura tutunului in judeţul Timiş şi Caraş-Severin, fermentarea industrială a tutunului şi, desigur, fabricarea propriu-zisă. Se află in producţia curentă 12 sortimente de ţigarete cu filtru, precum şi sortimente de ţigări de foi şi tutun de pipă. La această aniversare, colectivul fabricii timişorene se prezintă cu remarcabile realizări şi in ce priveşte calitatea producţiei, ţigaretele şi celelalte sortimente intrunind calităţi ce le fac să se bucure de căutare şi apreciere atît in ţară cit şi peste hotare. Este ştiut, in acest sens, că tutunul fermentat industrial, varietatea „Banat" işi are numeroşi beneficiari in Europa. Concomitent, există o preocupare neslăbită pentru diversificarea producţiei, asimilarea de noi sortimente cu calităţi superioare, creşterea eficienţei intregii activităţi economice.

Sub conducerea organizaţiei de partid, factorii de conducere din fabrică, comitetul sindicatului se ocupă zi de zi şi de soluţionarea favorabilă a problemelor de ordin social, crearea unor condiţii de muncă din ce în ce mai bune. Intreprinderea are o creşă şi un cămin pentru copiii salariaţilor, unităţi in care schimbul de miine are la indemină tot ceea ce este necesar.

După cum ne informează tovarăşii ing. Margareta Luca, directoarea fabricii, ing. Tiberiu Moţiu, director adjunct, şi ing. Viorica Stănişor, inginer şef, in anii următori intreprinderea va cunoaşte noi cote ale dezvoltării sale. Se are in vedere atît sporirea capacităţii, cit şi modernizarea intregului proces tehnologic ceea ce, conjugat cu destoinicia muncitorilor şi tehnicienilor de aici, cu priceperea şi abnegaţia lor in activitatea zilnică asigură indeplinirea şi depăşirea sarcinilor din planul de stat, a angajamentelor asumate in intrecerea socialistă.

In preajma jubileului de 125 de ani, dorim harnicului colectiv de muncă al Fabricii de ţigarete din Timişoara noi şi noi succese de prestigiu.

Fabrica Victoria „GUBAN“ Timişoara

execută

încălţăminte
şi
articole de
marochinărie
de
calitate
superioară

comoditate
rezistenţă
eleganţă

Cititori!

REINNOIŢI-VĂ ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale şi difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului:
pentru 3 luni 13 lei
pentru 6 luni 26 lei
pentru 1 an 52 lei
Preţul unui exemplar 1 leu

În atenţia unităţilor socialiste!

Primim spre publicare în revista noastră:

- Material publicitar
- Reclamă comercială
- Angajări
- Concursuri diferite
- Anunţuri şcolare etc.

Folosiţi în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

şi vă veţi convinge de eficacitatea publicităţii

INDUSTRIA LÎNII TIMIŞOARA

Cumpărați produsele de înaltă calitate și de veche tradiție a fabricii „INDUSTRIA LÎNII' TIMIȘOARA, ce se găsesc de vînzare la magazinele de prezentare „EXPOTEX" din Timișoara I. strada Engels nr. 7 și la magazinul cu „PREȚ REDUS" din Timișoara II, strada Dacilor nr. 2.

Se găsesc în sortimente variate țesături de lînă pură, tergale și lînă în amestec, în desenele cele mai noi și moderne creații, unicate pe piața mondială !

PRODUCTIA DE FIRE A ANULUI 1949 SE REALIZEAZA IN 31 ZILE IAR IN '75 SE VA REALIZA IN 28 DE ZILE

STOFE CU PREȚ REDUS

Magazinul de prezentare „EXPOTEX" Timişoara I. strada Engels nr. 7. Aici se găsesc de vînzare cele mai moderne creaţii ale fabricii „Industria Lînii" Timişoara

Magazinul „PREȚ REDUS" Timişoara II strada Dacilor nr. 2 Ţesăturile din lînă le găsiţi cu mari reduceri de preţuri la magazinul „PREȚ REDUS".

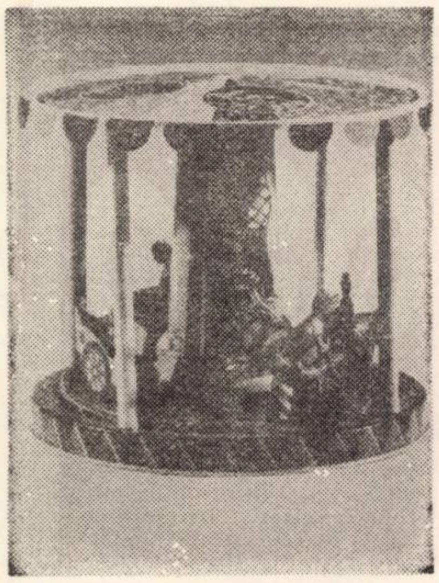

80 1892 1972 ANI AMBALAJUL METALIC TIMIŞOARA

Ambalajul metalic
TIMIŞOARA

AGATEX

Bd. 6 Martie nr. 43 — telefon 13732

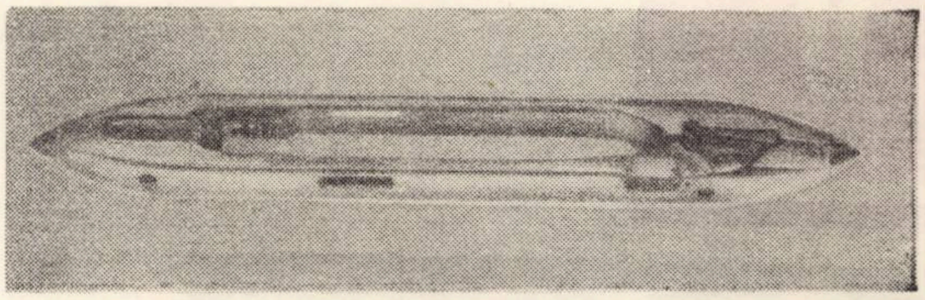

De la infiinţarea modestului atelier de tinichigerie, ne spune tov. director, ing. Goldmann Gheorghe, au trecut 80 de ani. Astăzi in intreprinderea din bd. 6 Martie se fabrică : ambalaje, jucării, accesorii gospodăreşti, etc. Unitatea s-a extins şi pe Calea Buziaşului nr. 28, unde in incăperi moderne se fabrică accesorii industriale şi textile ca : suveici automate şi mecanice, rame pentru maşini cu iţe, canete, săbii de bătaie din lemn stratificat şi densificat etc.

De aceea nu este de mirare ca produsele de inaltă calitate, la un nivel cu cele mai moderne produse mondiale, satisface cele mai pretenţioase exigenţe şi sint foarte solicitate in ţară şi peste hotare.

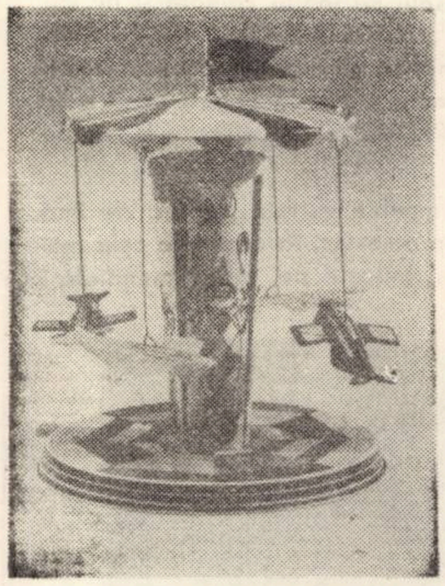

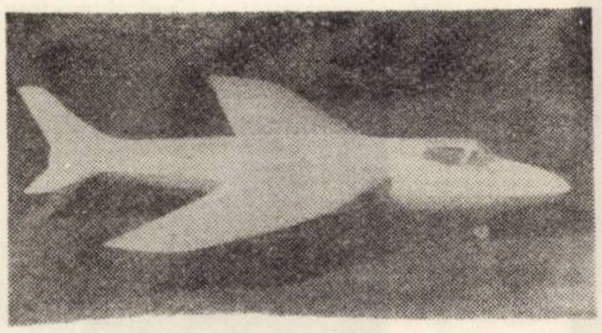

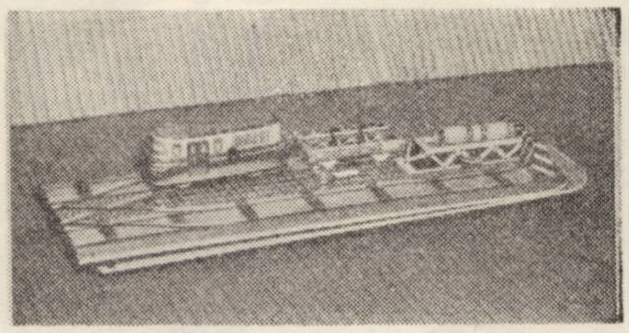

Cititori!

REINNOIŢI-VĂ ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale şi difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului:
pentru 3 luni 13 lei
pentru 6 luni 26 lei
pentru 1 an 52 lei
Preţul unui exemplar 1 leu

În atenţia unităţilor socialiste!

Primim spre publicare în revista noastră :

- Material publicitar
- Reclamă comercială
- Angajări
- Concursuri diferite
- Anunţuri şcolare etc.

Folosiţi în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

şi vă veţi convinge de eficacitatea publicităţii

Fabrica de încălţăminte JIMBOLIA

Record Jimbolia

Produce o gamă bogată de încălţăminte pentru bărbaţi şi copii

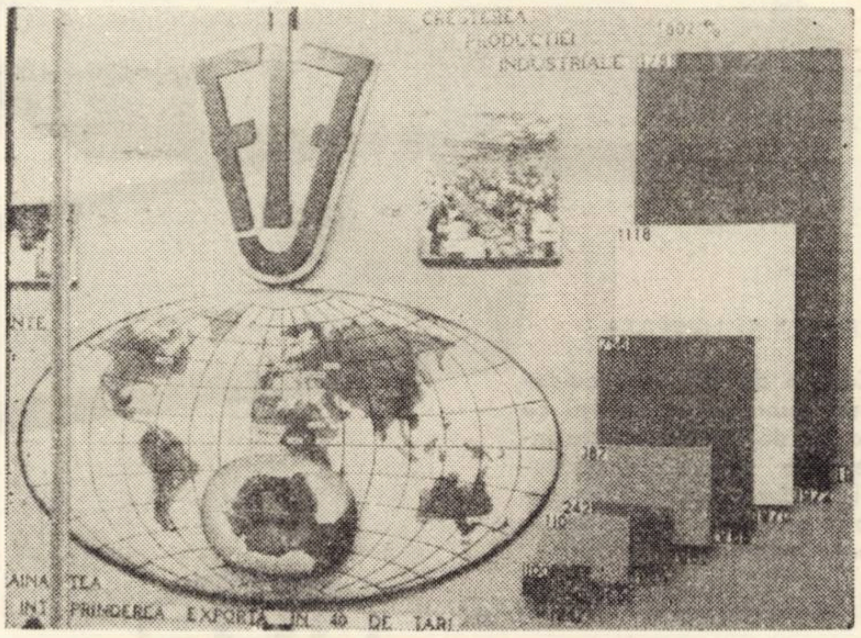
CREŞTEREA PRODUCŢIEI INDUSTRIALE
1118
754
387
242
110
ÎNTREPRINDEREA EXPORTĂ ÎN 40 DE ŢĂRI

FABRICA DE ÎNCALŢAMINTE
JIMBOLIA

produce încălţăminte

COMODA, MODERNA, DURABILA

şi de CALITATE SUPERIOARA

FABRICA DE ÎNCALŢAMINTE
JIMBOLIA
exportă produsele sale în peste
40 de ţări
Încălţămintea cu marca

Record Jimbolia

este solicitată în toată ţara,
în toate anotimpurile şi
pentru toate ocaziile.

Combinatul de exploatare şi industrializarea lemnului

SIBIUL

STR. RIULUI NR. 23 tel. 20060

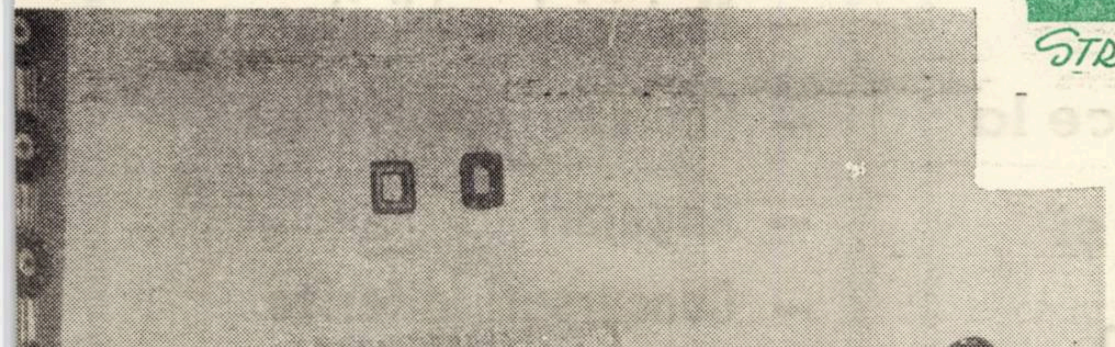

PRODUCE ŞI LIVREAZA

pe bază de contracte

game diversificate de

MOBILA, RECHIZITE ŞCOLARE,
CREIOANE COLORATE

în diferite culori, de calitate superioară, precum şi

CREIOANE CHIMICE ŞI DE DESEN

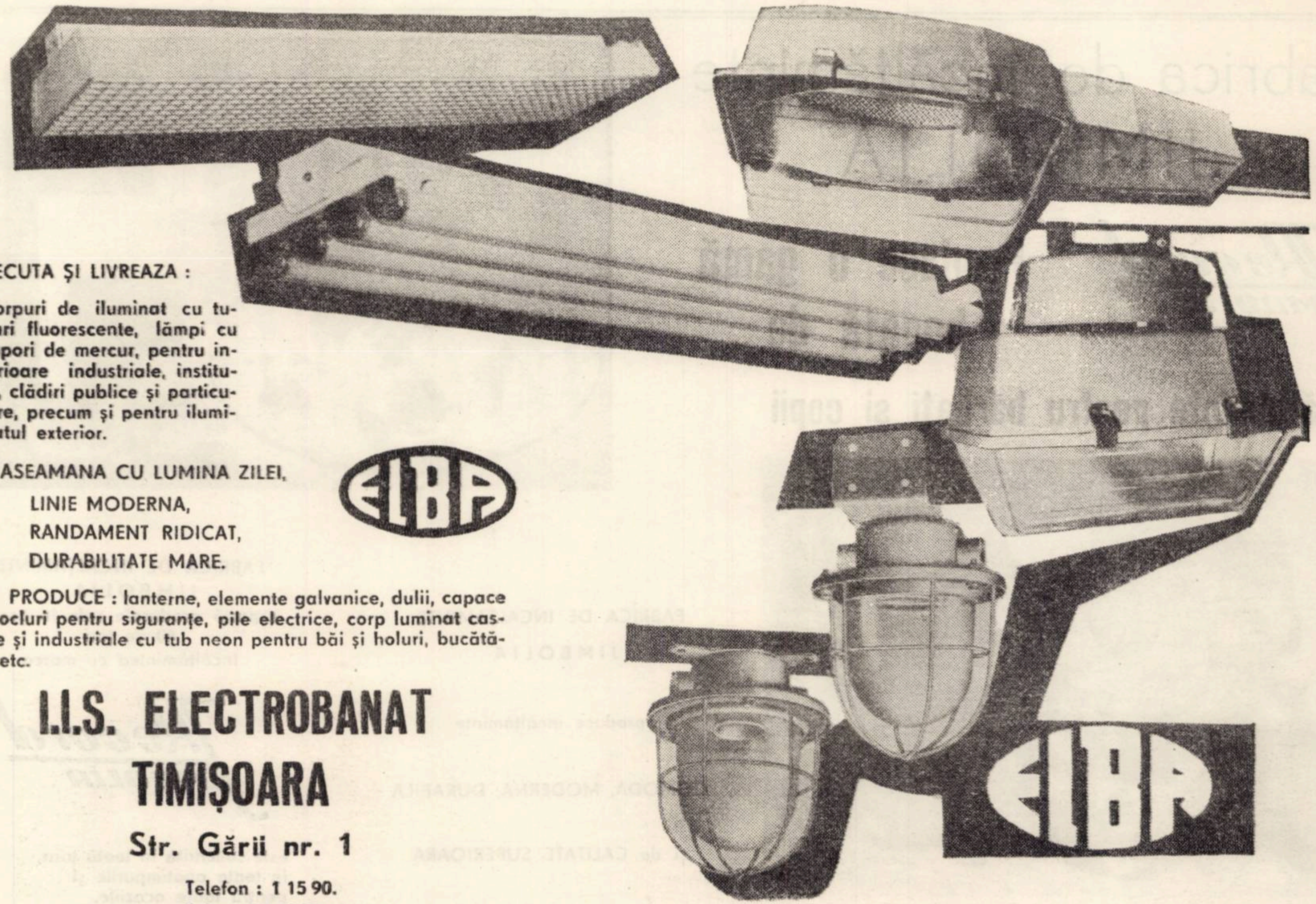

EXECUTA ŞI LIVREAZA :

Corpuri de iluminat cu tuburi fluorescente, lămpi cu vapori de mercur, pentru interioare industriale, instituţii, clădiri publice şi particulare, precum şi pentru iluminatul exterior.

SE ASEAMANA CU LUMINA ZILEI,
LINIE MODERNA,
RANDAMENT RIDICAT,
DURABILITATE MARE.

ELBA

PRODUCE : lanterne, elemente galvanice, dulii, capace şi socluri pentru siguranţe, pile electrice, corp luminat casnice şi industriale cu tub neon pentru băi şi holuri, bucătării etc.

I.I.S. ELECTROBANAT
TIMIŞOARA

Str. Gării nr. 1

Telefon : 1 15 90.
Telex : 01 32 08.

Cititori !

REINNOIŢI-VĂ ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale şi difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului:
pentru 3 luni 13 lei
pentru 6 luni 26 lei
pentru 1 an 52 lei
Preţul unui exemplar 1 leu

În atenţia unităţilor socialiste !

Primim spre publicare în revista noastră :

- Material publicitar
- Reclamă comercială
- Angajări
- Concursuri diferite
- Anunţuri şcolare etc.

Folosiţi în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

şi vă veţi convinge de eficacitatea publicităţii

NUL VIITOR UZINA VA ÎMPLINI 75 DE ANI ! O
frumoasă, se spune. Şi totuşi ELECTROMOTOR-ul
o întreprindere tînără. Secretul... nu-i un secret.
uzinei se împarte în două părţi distincte.
1899 ia fiinţă aici un atelier de turnătorie de
Ce înregistrează istoria ? Spicuim : în 1921, în
unei greve de 14 zile, muncitorii care au un pro-
de lucru de 14 ore zilnic, obţin deocamdată
u ucenici cele 8 ore pentru care omenirea mun-
re a luptat atîta. De notat : ucenicii erau obli-
ca după program să transporte deşeurile, să facă
e şi curăţenie, fapt ce reprezenta încă 2 ore de
ă... 1943 : beneficii de 111.000 lei. Adevărata
re a beneficiilor e ascunsă în suma de 5.300.000
lebitori în credit) şi în fondul de 5.300.000 pentru
tizarea investiţiilor. (Fond exagerat de mare dacă
im că valoarea totală a instalaţiilor şi maşinilor
le 15.200.000 lei)... 1948. „Industria fierului" S.A.
ul nume al întreprinderii (fabrică de maşini şi
torie de fontă) – produce utilaj de morărit, val-
instalaţii de fabricat ulei, făcea reparaţii de ma-
Producţia înregistra 50–60 de bucăţi maşini de
rit anual. Fuzionînd cu „Britania" (motoare elec-
compresoare mici, pentru vopsitorie duco, sirene,
ale pentru vopsit duco, mărunţişuri la comandă)
producea 150–200 bucăţi motoare electrice anual,
ca are în momentul crucial al naţionalizării 153
alariaţi (70 de calfe, 65 de muncitori necalificaţi
enici, 3 ingineri, 5 tehnicieni etc.) care îşi desfă-

şoară activitatea în cîteva clădiri improvizate şi o hală de turnătorie (spaţiu 1.400 m.p.).

Odată cu 11 iunie 1948 începe a doua vîrstă. De fapt o renaştere, pe baze noi. Ne face plăcere să ne amintim numele înscrise în documentele epocii ai primilor fruntaşi în munca de reconstrucţie : Fenyvesi Adalbert, Ghenciu Marin, Palocz Alexandru, Pop Vasile, Vacsi Ioan, Moţ Nicolae.

Pînă la 23 august 1949 în numai o sută de zile muncitorii ridică prin muncă voluntară o nouă hală de producţie. Sînt zile de trudă şi de entuziasm. Producţia planificată în primul an al cincinalului 1951–1955 e realizată în opt luni. Luînd punct de reper anul 1944 vom încerca să dăm o imagine succintă a salturilor spectaculoase produse la „Electromotor".

Producţia globală în procente : 1944 – 100% ; 1948 – 111% ; 1949 – 360% ; 1950 : 1.060% ;

Productivitatea : (la motorul electric cu rotor în scurt circuit) : 1944 – 328 ore/prod.; 1950 – de 3,7 ori mai mare.

Graficele alăturate arată comparativ ce s-a întîmplat la „Electromotor". Cifrele sînt sugestive prin ele însele şi orice comentariu ar fi de prisos. O eventuală monografie a uzinei ar desfăşura pe larg întreaga evoluţie a acestei unităţi socialiste. Bineînţeles că „Electromotor"-ul nu este un unicat. Viaţa lui se aseamănă uluitor cu viaţa sutelor de uzine din România socialistă.

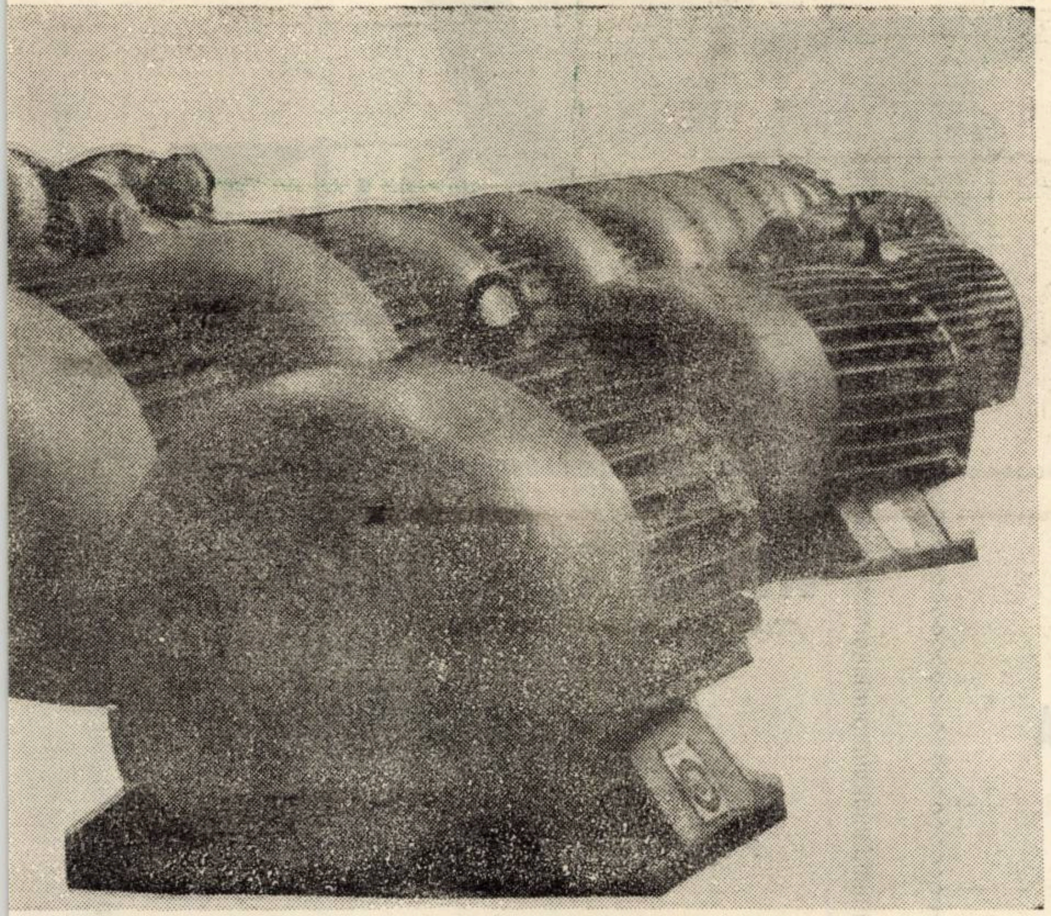

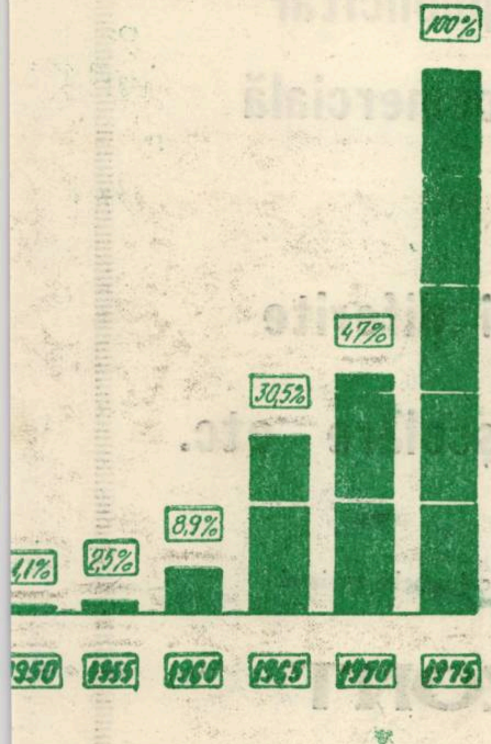

VALOAREA PRODUCTIEI

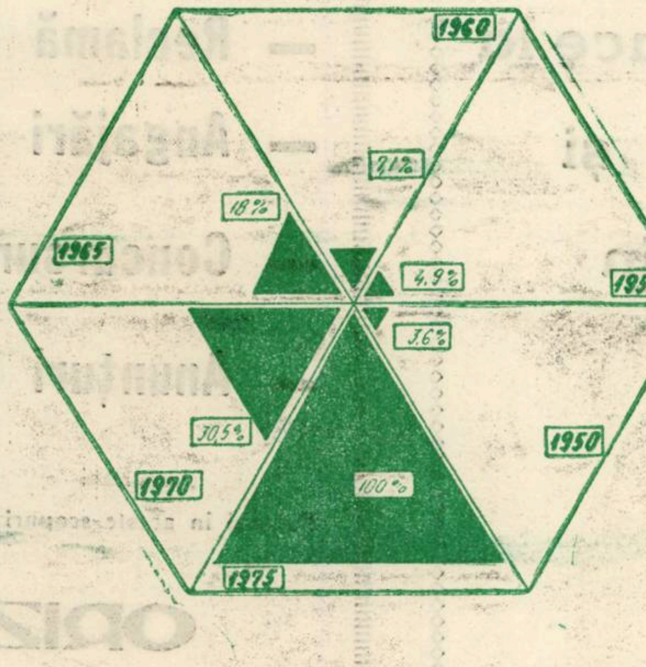

VALOAREA INVESTITIILOR

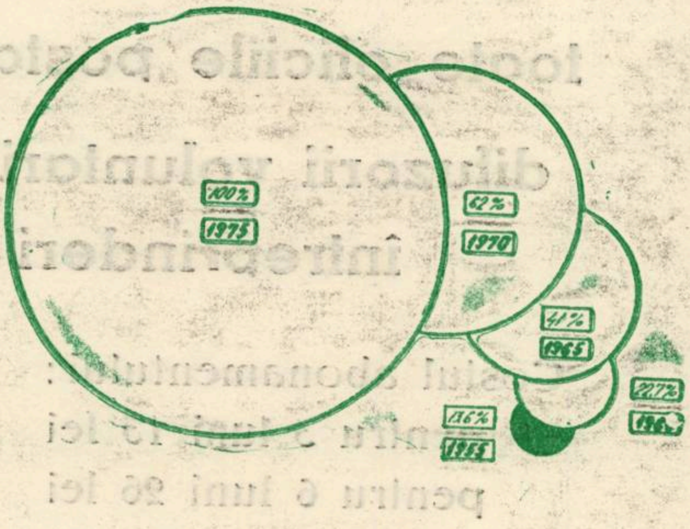

VALOAREA EXPORTULUI

EXECUTA ŞI LIVREAZA :

Corpuri de iluminat cu tuburi fluorescente, lămpi cu vapori de mercur, pentru interioare industriale, instituţii, clădiri publice şi particulare, precum şi pentru iluminatul exterior.

SE ASEAMANA CU LUMINA ZILEI,
LINIE MODERNA,
RANDAMENT RIDICAT,
DURABILITATE MARE.

PRODUCE : lanterne, elemente galvanice, dulii, capace şi socluri pentru siguranţe, pile electrice, corp luminat casnice şi industriale cu tub neon pentru băi şi holuri, bucătării etc.

I.I.S. ELECTROBANAT
TIMIŞOARA
Str. Gării nr. 1
Telefon : 1 15 90.
Telex : 01 32 08.

Cititori!

REINNOIŢI-VĂ ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale şi difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului :
pentru 3 luni 13 lei
pentru 6 luni 26 lei
pentru 1 an 52 lei
Preţul unui exemplar 1 leu

În atenţia unităţilor socialiste!

Primim spre publicare în revista noastră :

- Material publicitar
- Reclamă comercială
- Angajări
- Concursuri diferite
- Anunţuri şcolare etc.

Folosiţi în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

şi vă veţi convinge de eficacitatea publicităţii

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 5 APRILIE ● 1973 ● NR. 14 (267) ● 12 PAG. 1 LEU ●

convorbiri

Aurel Rău:

„SCRISUL ESTE SAU TREBUIE SĂ RAMÎNA ACT SPIRITUAL ÎNALT".

– Stimate Aurel Rău, cind ați compus întiia poezie și cind ați publicat întiia poezie ?

– Fiind un om care și-a inceput viața într-un mediu al tradiției, trebuie să spun că începuturile poetice se confundă cu ceea ce într-un asemenea univers este tradiție, cu tipare și cu structuri vechi ale creației orale. Nu păstrez, întimplător, nimic din incercările ce au precedat instruirea prin intermediul istoriei literaturii. Citeva versuri de început, găsite prin caiete și dosare mai ingălbenite, datează din anii '47–'48 și m-au tentat să le inserez în culegeri de poezii intrucit sînt semnificative pentru o alegere, cred eu, timpurie, a unui drum poetic modern, respectiv cunoștinței de cauză despre ceea ce a insemnat aportul poeților dintre cele două războaie la triumful lirismului. În aceste poezii de adolescență predomină un cadru al naturii caracteristice unei anumite părți din județul Bistrița și o disponibilitate spre metafizic, spre marile întrebări.

Am tipărit prima dată o poezie, la suplimentul din 1949 al ziarului **Lupta Ardealului** din Cluj. Versurile au o amprentă programatică și socială. Cu alte citeva titluri găzduite apoi in paginile aceluiași supliment, poezia practicată de mine pe atunci a ciștigat in claritate dar a devenit adesea gazetărească, în sensul că trebuia să-și propună obiective ce puteau fi realizate și cu alte mijloace decît ale ei. Dar aici ar trebui să vorbim de o întreagă zodie puțin generoasă cu inspirația degajată și foarte cotropită de confuzii în planul esteticului.

– Prima poezie, chiar tipărită intr-o revistă literară, nu e intotdeauna un **debut** în literatură. Poezia Dvs. a fost, chiar publicată intr-un ziar. În acest sens ziarele au avut de multe ori un rol destul de serios. Și totuși prima poezie, poate prima plachetă, ține mai mult de **amintirea** unor momente de activitate, desigur revelatoare. Debutul e marcat de o mișcare și de o limvpezire interioară ale poetului. Deși prima apariție editorială a fost placheta **Mesteacănul** (1953), Victor Felea, in **Poezie și critică,** afirmă că volumul de poezii **Focurile sacre** (1956) este adevăratul volum de debut al Dvs. Sînteți de acord ? Dacă sînteți, ce înseamnă pentru Dvs. primul debut și adevăratul debut ?

– **Focurile sacre** constituie adevăratul debut editorial, zic și alții, zic și eu. Adevăratul debut în sensul că e mai emancipat, este o regăsire a lirismului, deși în tehnici poetice clasicizante. Totuși unele titluri din acest volum care a beneficiat de premiul Academiei continuă să-mi fie apropiate, păstrează emoții, imagini, intuiții, pătrunse de viață, autentice.

– Ca să exprimi cit mai **autentic** această **viață** se cere o anumită vocație. Și nu numai una ci mai multe. În vitrinele librăriilor și în paginile revistelor literare sînteți mereu prezent cu poezii, eseuri, traduceri, reportaje. însemnări, iar la chioșcuri găsim de două ori pe lună revista **Steaua,** condusă de Dvs. Vă propuneți această varietate ?

– În intrebare sunt referiri la diverse modalități literare devenite pasionante pentru mulți poeți. Satisfacțiile cele mai mari ți le dau versurile despre care crezi că sînt aproape de ceea ce ai crezut că poți atinge. Dar împărtășesc opinia că, indiferent de domenii sau genuri scrisul, ca să nu spun scrierea, este sau trebuie să rămînă act spiritual înalt.

OLIMPIU NUȘFELEAN

(Continuare în pag. 8)

Pomi peste pămînturi

O „Săptămînă a sădirii pomilor" ! Ce poate fi mai impresionant ! Ea înseamnă o sărbătoare a naturii. Înseamnă o îmbogățire a patrimoniului național de mare valoare, pe care il reprezintă pomii, pomicultura.

Trebuie să ne purtăm cu grijă cu aceste vlăstare delicate. Ele sînt fragile forme de viață care, miine, ne vor ocroti și ne vor face daruri. Prin ei combatem eroziunea. Prin ei nu lăsăm să lunece coastele golașe peste sate. Prin ei umplem cu verdeața frunzișului și cu ghiarele rădăcinilor atitea rîpi sterpe și pămînturi sărace, nefolosite.

Nu întimplător în documentele de partid se reflectă preocuparea pentru zonarea pomilor. Țara are nevoie de mai mult ozon, de mai mult oxigen. Sintem printre statele care luptă cel mai eficace împotriva poluării. Ei bine, un pom e un soldat pus in linia intii de luptă impotriva poluării atmosferei țării.

Bănățeanul a iubit intotdeauna livezile, pomii.

Știți cite mere se pot obține la un hectar ? 100–150 tone. Știți cite calorii conține un kg de nuci ? Pînă la 6.000 calorii. Viața planetei, aerul țării sint legate de clorofilă. Fără arbori, fără flori, fără pomi, pămîntul, nu mai este pămînt. Un pom îl tai in minute. Dar el crește în ani. Oamenii satelor bănățene s-au legat să muncească astfel incît să doneze statului, la sărbătoarea de toamnă a culesului, peste douăzeci de mii de tone de fructe. O adevărată avuție de sucuri, parfumuri și vitamine. De aceea, a planta, în aceste zile, și pe cîmpia timișeană acești puieți este ca și cum am reintineri pămîntul. Și noi odată cu el.

ORIZONT

Manifestul

Imensul prestigiu de care se bucură „Manifestul Partidului Comunist", actualitatea lui și acum la 125 de ani de la apariție, își găsește explicația in triumful ideilor conținute în el, în valabilitatea universală a metodei de analiză materialist dialectică și istorică pe care Marx și Engels au descoperit-o și folosit-o în elaborarea acestei opere de căpătîi a socialismului științific.

În „această mică cărticică", care după cum spunea Lenin „valorează cit volume intregi" 1), au fost puse bazele teoriei care a determinat transformarea sociologiei, politicii, filozofiei, istoriei etc. in știință, marcînd începutul procesului de smulgere a oamenilor muncii de sub influența ideologiei burgheze, și constituind, totodată, primul program științific de acțiune al clasei muncitoare. Toate generațiile de marxiști și luptători comuniști în ultimii 125 de ani au fost formate pe baza înțelegerii ideilor fundamentale ale „Manifestului Partidului Comunist".

„Manifestul" care, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost cunoscut la scurtă vreme de la apariția ca de către „partea inaintată a proletariatului român, militanții sociali de frunte ai poporului" 2). a avut o puternică influență asupra mișcării muncitorești revoluționare din țara noastră iar principiile sale de bază au călăuzit Partidul Comunist Român în intreaga lui activitate teoretică și practică. Putem spune că rezultatele de peste jumătate de secol ale luptei partidului nostru in fruntea clasei muncitoare și a celorlalți oameni ai muncii din România, constituie o vie confirmare a justeții tezelor esențiale ale marxismului, expuse clar pentru prima dată în „Manifestul Partidului Comunist", dar in același timp in roadele acestei munci uriașe desfășurate de P.C.R. sînt surprinse valoroase contribuții la îmbogățirea tezaurului gîndirii și experienței revoluționare muncitorești.

Trăinicia „Manifestului" nu e rezultatul unei reclame întreținute timp de un secol și un sfert, ci al elocvenței cu care mișcarea socială a confirmat principalele sale afirmații. Azi mai mult ca oricind nu poate fi contestată sau ignorată uriașa contribuție a acestei lucrări marxiste la explicarea științifică a mecanismului intern și intim al dezvoltării sociale, căci de la un capăt la altul prin ea trece ca un fir roșu concepția materialist dialectică și istorică despre rolul determinant al modului de producție, al faptului că „socialismul – după cum spunea Lenin – nu este născocirea unui visător, ci scopul final și rezultatul necesar al dezvoltării forțelor de producție..." 3) Cine ar putea nega că și pînă la 1848, ca și după apariția „Manifestului Comunist" istoria omenirii este o succesiune a modurilor de producție că schimbarea unei societăți inferioare cu una superioară este în ultimă instanță o legitate, că, prin urmare, însăși capitalismul va trebui să cedeze locul în mod inevitabil unei societăți care instaurează relații corespunzătoare noului caracter, social al forțelor de producție. „Manifestul" constituie și azi un model de analiză corectă a realității și de apreciere principială a rolului diferitelor forțe sociale. Vorbind de comunism ca o negare necesară a capitalismului, Marx și Engels n-au precedat să sublinieze rolul societății burgheze in dezvoltarea progresistă a lumii, arătînd că „burghezia a creat, in cursul dominației ei de clasă... mai multe și mai uriașe forțe de producție decît toate generație trecute laolaltă." 4) Convingerea lor in victoria unei orînduiri sociale noi, bazate pe proprietatea socialistă s-a intemeiat pe intelegerea incapacității capitalismului de a-și depăși contradicțiile pe care le-a născut, în primul rînd contradicția sa fundamentală intre caracterul tot mai social al producției și tot mai privat al insușirii, al repartiției, pățind ca „vrăjitorul care nu mai poate stăpînii puterile intunericului pe care le-a dezlănțuit". De aceea clasicii marxismului nu au recurs la nici un fel de denaturări cu privire la posibilitățile și rezervele pe care le mai are încă orînduirea capitalistă. Și într-adevăr, cu toate rezervele de care dispune capitalismul și în secolul XX, nici o forță din lume n-a putut opri desfășurarea ireversibilă a istoriei în

ILIE LUCA

(Continuare în pag. 5)

LECTOR

Radu Boureanu:

„Funia de nisip"

(Editura Cartea Românească 1972)

Sub acest titlu şi-a adunat Radu Boureanu textele de publicistică risipite în diferite publicaţii într-o perioadă îndelungată (1934–1969), fapt ce dovedeşte o integrare permanentă în discuţia şi atitudinea faţă de principalele probleme de interes general în domeniul politicii şi artei ori a literaturii. Este evident că publicistica trebuie raportată la condiţiile sociale ale timpului pe care îl oglindeşte, avînd de multe ori tonul şi construcţia articolelor la zi. Multe articole făceau, „oficiul de cronică, uneori cu caracter de instantaneu, surprinzînd grăbit, cu economie verbală, faptul şi semnificaţia momentului istoric". Volumul este împărţit pe capitole pentru a putea delimita sfera preocupărilor şi a detaşa articolele de dată mai recentă, cu caracter de analiză, tinzînd spre caracteristicile eseului: **Bufniţele negre, Faţetele scrisului, Condiţia de viaţă a scriitorului, Poezia şi epocile negre ale omenirii, Semnalări, Siluete, Argumente şi Meridiane.** Pe linia luminii – ca să ne mărginim în limitele unei caracteristici enuntate de un prestigios critic asupra poeziei lui Radu Boureanu – se dezvoltă şi articolele de publicistică, în sensul unei viziuni şi interpretări mereu progresiste, răspunzînd unor imperative ale normelor umanismului. După textele ce discută viaţa politică, din prima secţiune a cărţii, urmează în **Faţetele scrisului** tablete cu caracter eterogen ca problematică. **(Reportaj pe masa mea de scris; Drumuri brîncoveneşti; Despre stil şi mişcările sufletului: Despre patrie; Literatură-socială).** Preocupat de condiţia de viaţă a scriitorului Radu Boureanu pledează pentru o mai largă difuzare internaţională a literaturii române, pentru cunoaşterea şi recunoaşterea ei în cît mai multe ţări. Cîteva articole de dată mai apropiată cuprind consideraţii asupra folclorului, a noii generaţii de scriitori ori asupra artelor plastice. **(Despre balade; A fi modern înseamnă a consemna datele noi ale vieţii; Luchian; Falsul conflict între generaţii; Iarna în plastica românească; Florile în arta românească).** Aprecieri interesante face Radu Boureanu în eseul **Folclor şi poezie modernă românească,** urmînd linia raportului poezie folclorică – poezie cultă într-o filiaţie care ajunge pînă la poezia contemporană. După o explicare şi ilustrare a modurilor de poezie populară, de cîntec popular se exemplifică creaţia poeţilor consideraţi cu accentuată tangenţă la tradiţia folclorică – Ion Pillat, Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Ion Barbu, Adrian Maniu. Radu Boureanu este convins de rolul regenerator al folclorului pentru poezie, îndemnînd mereu reîntoarcerea spre izvorul folcloric. („Să ne aşezăm tîmpla străbătută de viziunile şi semnele vieţii în mers, la stratul subţire care ne desparte de aceste comori din adînc. Sîngele imaterial al strămoşilor poate fi salvatoarea transfuzie pentru o viaţă şi o culoare autentică a poeziei unui popor").

Retrospectiva unei vaste activităţi publicistice **Funia de nisip** oferă imaginea unui scriitor preocupat intens de viaţa socială, culturală ori artistică

ALEXANDRU RUJA

Alături de poezia filozofică, lirica de dragoste rămîne şi în acest volum cîntarea sa cea mai aleasă, un adevărat mister în acest secol al tehnicizării. Dintre toate, voi alege una singură, în care sentimentul uman se îmbină cu elementul cosmic, într-o frăţie eternă: „Septembrie e aproape / şi ce spaime leagănă steaua . . . iată, mult nu / mai e şi lacrimi vor şiroi pe obrajii / subţiaţi, şi stană de piatră ori de / lemn voi rămîne în prag, fără cuvînt, / privindu-ne îndelung. / Ce frumoasă, o, ce frumoasă va fi / pălăria de soare ce ţi-o voi aduna de pe jos" (**Ce frumoasă va fi pălăria de soare).**

Secretul păstrării acestei sensibilităţi nealterate, îl aflăm în izvorul copilăriei la care poetul se întoarce mereu, ca la „o sorginte mereu neuitată". Dar, dincolo de această prezenţă pură, întoarcerea la locurile natale are tăria unei ape vii: „Desprins de tine / n-aş îndura zarea / în plină zi / n-aş afla cărarea **(Ţărm natal).**

Ca un corolar al actului poetic săvîrşit, poetul ne închină recunoscător şi statornic acestui pămînt care l-a zămislit: **„Românie, floare cuvîntului, Biografii contemporane, Mîine, cînd griu peste pămînt:** „Încerc zborul păsării nevăzute, pasării / măiastre, să ştiu durerile noastre şi / fericirea de a fi în spaţii o stea / ce veghează şi luminează Carpaţii".

IOAN POPA

Mara Nicoară:

„Cuvintele, frumoase flori"

(Editura Dacia, 1972)

Volumul de debut al poetei Mara Nicoară – „Cuvintele, frumoase flori" – aduce în atmosfera placidă a atîtor debuturi incolore ţipătul pur al unei nemimate frenezii vitaliste, demersul liric neliniştit al unei sensibilităţi fruste, de o eruptivă seismică intimă.

Farmecul aparte al celor mai reprezentative versuri semnate de Mara Nicoară îl dă amestecul straniu de ingenuitate primară şi răvăşire neistovită a sîngelui, „fiară hăituită" de neliniştile erotice ale vîrstei („Ogarii mei adulmeră alt cer").

Cadenţele au relief afectiv pregnant, gestica poetică armonizează exultanţa senzorială cu delicateţea „Lăsaţi-mă, am să vă pun lumînări de iarbă verde", „Vor veni păsări imense, trăgînd căruţe cu muguri", „Pămîntul se-nvîrtea în jurul unei lacrimi / Şi şerpi cuminţi pe degete m-au lins". „. . . cum trece luna prin trupul meu / şi mă lasă biserică pentru păsări albe", etc.

Ne-ar fi greu să transcriem în întregime poezii, versuri memorabile se întîlnesc, însă, adesea, graţie unei neobişnuite capacităţi asociative, unei evidente familiarizări cu tainele sugestiei poetice, fapt ce o face pe Mara Nicoară susceptibilă de evoluţii viitoare la altitudini remarcabile ale lirismului de autentică vibraţie: „E în noi bucuria / Peştilor cucerind continente", „Tu eşti în sîngele meu / cum este timpul în pietre", etc.

Sub semnul Eros şi Cronos „înmuguresc", ca să folosim un cuvînt – obsesie a poetei realele disponibilităţi lirice ale Marei Nicoară.

Fiorii erotici sînt transcrişi la diapazonul acut al striaătului existenţial: „Păturile muşcă coapsele fecioarelor", „Disperarea în ochii icoanelor. Singură. / Groaza aleargă copitele cailor Doare. / Făină stîncă să fiu linişte, Secundă / arsă a zilei a doua".

Aşteptarea, aşteptarea răvăşitoare, torturantă, este ipostaza predilectă a unei asemenea structuri sufleteşti vulcanice: „Mereu te aştept în pragul casei / Lumina îmbătrîneşte cu fiecare zi / Umbra mea scade treptat în buruieni / Cămăşile mele nu mai au peste ce se rotunzi" . . . sau: „Sînt amintirile nişte sirene / Dar sîngele cu funii mi-l leg / Sînt încuiată-n strigăt fără trup / Cui să plătesc blestemul să-l dezleg ?".

Acuitatea percepţiei curgerii inexorabile a timpului îi prilejuieşte poetei, de asemenea, sugestii poetice de rară fineţe şi încărcătură emoţională: „Plîng anii vînduţi. / Zadarnic. / Mai degrabă renasc din nisipuri / piramidele cu timp putred în vine decît posibilă / reîntoarcerea la gestul cu miros de lapte. / Pentru fiecare creşte un copac în pădure".

De aici şi o continuă nostalgie a purităţii dintîi, pierdută: „Nu mai ştim să ne uităm în faţa unei flori", „Timpul pîndeşte cu ochii ieşiţi din ţărînă, / dar eu sînt fericită că exişti / Şi te doresc cum doresc ninsoarea".

Uneori gestica este excesivă şi versurile alunecă în grandilocvenţă şi declarativism plat: „Pentru tine-am cules toată lumina acestei toamne / M-aş preface în ţărîna de sub paşii tăi, să pot".

Ieftine, de un gust îndoielnic şi unele accente de bravadă boemă: „Eu îmi pun brăţări la glezne şi pe umeri văluri rare / După muzici orientale dansez zvelt printre pahare".

După cum este evidentă şi căutarea unor poante finale care să salveze întregul („Lumina albă", de pildă), conjugată cu elaborarea mecanică a unor poezii întregi, pornindu-se de la un procedeu formal care se repetă, (şi s-ar putea repeta desigur, la nesfîrşit) în sintagme de o supărătoare analogie: „Vreau să trăiesc" şi „Nu ţi-am cerut" . . .

Dincolo de aceste scăderi, volumul de versuri „Cuvintele, frumoase flori" marchează un debut ce se cere, cu îndreptăţire, reţinut.

VICTOR RUSU

Svetomir Raikov:

„Rîul nu mai curge pe unde a curs"

(Ed. Kriterion, 1972)

Svetomir Raikov, scriitor de limba sîrbă din Timişoara, a cultivat mult timp numai proza scurtă, obţinînd în acest gen, de-a lungul unei activităţi bogate, succese remarcabile. Se părea, la un moment dat, că nici nu-l preocupă alt gen decît schiţa şi povestirea. Dar iată că, la scurt timp după primul, a apărut acum şi al doilea roman, care confirmă posibilităţile sale de romancier, ajuns la un înaintat stadiu de realizare.

Şi-n această carte Svetomir Raikov continuă să fie ceea ce a fost tot timpul, încă de la începuturile sale literare: cronicar atent şi fidel al realităţii satelor noastre. Aşa cum indică de la bun început însuşi titlul, noua carte a lui Svetomir Raikov, **Rîul nu mai curge pe unde a curs,** este romanul unei transformări profunde, al unui nou făgaş deschis în zilele noastre.

Acţiunea cărţii se desfăşoară pe două planuri. Pe de o parte asistăm la o activitate intensă pentru întărirea continuă a unei cooperative agricole de producţie şi, totodată, pentru modernizarea satului sub aspect edilitar-gospodăresc, iar pe de altă parte asistăm la un profund proces de conştiinţă etică. Fiecare om, oricît de multe merite ar avea în societate, de oricît prestigiu s-ar bucura printre cei în rîndurile cărora îşi desfăşoară activitatea, poate să aibă – sugerează autorul – slăbiciuni şi păcate, ascunse în el fără să-şi dea seama, sau tăinuite de el, din laşitate ori din insuficientă tărie sufletească şi morală de a se debarasa de ele.

În această ipostază, de luptă a omului cu el însuşi, pus în faţa unui puternic proces de conştiinţă, este înfăţişat Pavle, preşedintele cooperativei agricole de producţie, eroul principal al romanului. Demnitatea sa de comunist, prestigiul său de bun gospodar al unităţii agricole, respectul de care se bucură în rîndurile consătenilor săi, încrederea pe care aceştia i-o acordă, în sfîrşit, toată preţuirea cu care este înconjurat începe să se năruie din cauza unui păcat, un timp tăinuit, dar pînă la urmă ieşit la iveală: relaţiile sale extraconjugale cu Mara, iubita lui de odinioară, acum însă femeie măritată. Pavle este puternic zguduit de ecoul pe care-l are fapta lui printre consătenii săi. De aici, un dureros proces de conştiinţă şi o înverşunată înfruntare cu el însuşi.

Problema procesului de conştiinţă, de-altminteri frecventă în scrierile lui Svetomir Raikov, apare şi în alte episoade ale romanului. Şi alte personaje (secretarul organizaţiei de bază Cristian, tractoristul Joska, veterinarul Sándor ş. a.) trec prin procese de conştiinţă, mai mult sau mai puţin dramatice, autorul sugerînd prin aceasta că „rîul nu mai curge pe unde a curs" nu numai în privinţa transformării, satelor noastre sub aspect economic, cultural, social şi edilitar-gospodăresc, ci şi în privinţa conştiinţei oamenilor, care-şi cîntăresc singuri faptele, cu o judecată dreaptă şi sănătoasă, atunci cînd îşi dau seama că faptele lor sînt în contradicţie cu concepţiile etice ale societăţii noastre socialiste

G. BULIC

Iv Martinovici:

„Ochii şi ploile"

(Ed. Cartea Românească, 1972)

Din volumele anterioare ale poetului, **Cercul de aur** şi **Ca să fie stea,** a mai rămas filonul meditativ. De astă dată, însă, atmosfera versurilor introspective atinge profunzimi tulburătoare, ale căror sensuri pot scăpa la o lectură neavizată, dar care te seacheazǎ atunci cînd te apleci adînc asupra lor.

Faţa în faţă cu nişte întrebări esenţiale, poetul încearcă să ne răspundă prin tribulaţiile sufletului său zbuciumat pînă la arderea de sine, în travaliul vieţii căreia îi rămîne mereu statornic: „Eu nu mă retrag dinaintea valului / chiar dacă purtători de bronz îşi agită / săbiile – dar deseori îmi ascult zodia – **(Copilărie, cea mai statornică dragoste).**

Dincolo de apropieri şi influenţe posibile, Iv. Martinovici este el însuşi un poet matur, plin de originalitate, iar cartea de faţă este, cred, un apogeu al creaţiei sale.

Cîteva poeme ale volumului, distincte prin idei şi perfecţiune stilistică, adevărate pietre de încercare, ar putea fi citate în întregime. Dintre acestea: **Maică pădure, jivinele, Trei păsări năpădite de lumină,** dar mai ales **Din ce în ce mai lungi despărţirile** („Din ce în ce mai lungi sînt acum / despărţirile – nevestele ne rămân pe ţărm . . . Fiul cel mare / e bărbat de acum şi-n curînd va porni / în prima călătorie, care de fapt ni-l smulge / definitiv . . .") şi **Dacă sămînţa nu va muri,** unicate prin expresie şi conţinut

---

Liviu Călin:

„Portrete şi opinii literare"

(Editura Albatros, 1972)

Situîndu-se între memorialistică şi excurs critic („Memorialistica, uneori aparţine criticii artistice", susţine autorul) cartea lui Liviu Călin ne oferă douăzeci de „întîlniri" cu scriitori contemporani dintre cei mai diferiţi: I. Arghezi, G. Bacovia, Ion Barbu, Elena Farago, alături de G. Călinescu, Camil Petrescu, Eugen Barbu, Marin Preda sau T. Vianu, Al. Rosetti, Şerban Cioculescu, Vl. Streinu etc. Întîlniri accidentale, dirijate de întîmplare ? Aşa s-ar părea. Lectura dezminte, însă, această impresie şi dezvăluie firul secret care uneşte personalităţi şi opere atît de deosebite ca temperament şi factură. Fiindcă, derogînd de la gen Liviu Călin se fixează nu în exteriorul vieţii literare, ci în interioritatea ei. În acest fel, ceea ce leagă portretele este o anume ambianţă spirituală în care scriitorii se întîlnesc printr-o atitudine similară faţă de fenomenul cultural. Este acea gravitate şi răspundere care defineşte spiritele înalte, însoţită de o mare deschidere spre tinerele talente. Prin aceasta, cartea lui Liviu Călin se realizează, poate în primul rînd, ca un manual de etică artistică; personalităţile, chiar dacă sînt surprinse fulgurant, se relevă din perspectiva conduitei lor exemplare.

Intenţiile autorului depăşesc, însă, simpla evocare; faptul de viaţă rămîne un pretext care prilejuieşte comentarii asupra operei .

Mici expuneri biografice (**Ion Barbu,** p. 46–47) sau pasaje de critică eseistică, alternează cu creionări fugare, de multe ori impresioniste, în care individualitatea scriitorului creşte din ambianţa: Arghezi, fixat într-un decor agrest, „virgilian" („Aprinşi sub povara roadelor, cireşii aşteptau culesul. Caprele, cîinii şi alte orătănii fraternizau în iarba înaltă. Via, intrîndul adumbrit, liniştea neobişnuită, totul mi-a relevat atunci cel mai pur peisaj virgilian" – **Tudor Arghezi,** p. 14–15); G. Călinescu, desprins din cadrul auster al camerei de lucru („Am intrat într-un mic hol şi apoi, la dreapta, în biroul profesorului, a cărui tapiserie o constituia biblioteca. Mobilă stil, atmosferă de carte. M-a surprins masa de benedictin, couppapier-ul cu efigia lui Napoleon, clopoţelul şi, mai cu seamă, o pagină acoperită pînă la jumătate de scrisul său ascendent, caligrafic." – **G. Călinescu,** p. 99).

Portretele, construite adesea doar din cîteva tuşe, sînt de mare forţă sugestivă, reuşind, ca acela al lui Bacovia, să reconstituie întreaga atmosferă a operei. Mîna poetului „o frunză fără clorofilă", „ochii stişi, prăbuşiţi în orbite, expresia macerată", „prezenţa oarecum iluzorie", care „îţi lasă impresia stranie a singurătăţii" ne transpun în zonele cele mai intime ale poeziei bacoviene.

Volumul lui Liviu Călin s-a născut dintr-o îndelungată şi diversă experienţă. Urmările ei se topesc firesc în textul expunerilor. Şi chiar dacă, pe alocuri, puterea de selecţie a autorului nu a reuşit să reţină doar esenţa (ne referim, mai ales, la pasajele critice, nu îndeajuns de epurate, după opinia noastră de ceea ce se cunoaşte deja), cartea ne relevă o fină intuiţie susţinută de talentul construcţiei sugestive.

OLIMPIA ŞERBAN

---

diagrame

Consemnăm apariţia Caietului de literatură, artă şi cultură al cenaclului literar **Semenicul** din Reşiţa. Un număr inteligent structurat (Politica, Atitudini, Documentar, Cărţile Reşitei, Proză, Poezie, Critică, Istorie literară, Literatură universală etc., bune pagini de critică semnate de Gheorghe Jurma şi Timotei Iuricǎ, un Romul Ladea inedit, vervă publicistică, poezie şi proză exigent selectată din creaţia cenaclului (Olga Neagu, Iosif Imbri, Nicolae Irimia, Gh. Zincescu etc.), colaborări de prestigiu (Ana Blandiana, Marin Sorescu, Toma George Maiorescu), în fine, o remarcabilă ţinută grafică şi tipografică, toate acestea invită la o lectură atentă

● Citind nişte semnificative fragmente din declaraţiile lui Ştefan Augustin Doinaş şi Taşcu Gheorghiu apărute în Orizont, Anca Papadopol cugetă pe spese proprii în numărul 3 din **Amfiteatru**: „Cred că actul traducerii este unul de cultură şi el trebuie înţeles ca circumscris perfect culturii româneşti contemporane. Iar la conceptul de „traducere" trebuie de reflectat". Critică, critică . . . o ştim şi noi cînd e cazul. Acum însă am recomanda un minim simţ al ridicolului. Atît

● Primim de la Tîrgovişte o culegere a cenaclurilor literare dedicată aniversării Republicii. **Creneluri** selectează proză, poezie, creaţie populară. Am reţinut: George Coandă, Toma Biolan, George Buzinovski, Emil Albişor, Lucian Grigorescu, Aurelian Trandafir ş.a. Am mai reţinut şi excelenta hîrtie pe care ar invidia-o, credem, orice editură.

● Două reviste studenţeşti . **Forum** a Universităţii din Timişoara şi **Echinox,** care e de mult şi în mod constant una din cele mai serioase reviste de cultură din România. Din prima am reţinut mult îmbunătăţita condiţie grafică, interviul cu Marin Sorescu, Ancheta cu cei trei participanţi la Congresul internaţional de estetică (profesor dr. Victor Iancu, conf. dr. Ion Iliescu, conf. dr. Ignat Bociort) şi traducerea din Heinrich Böll. Ca de obicei din Echinox am reţinut aproape totul. Încă odată, toată admiraţia noastră pentru grupul condus de Ioan Pop

● Reproducem un fragment din interviul acordat de prof. Florin Anghel revistei Astra (nr. 3), în legătură cu o nouă metodă de predare a literaturii: reconstituirea textului. „Procedeul constă în citirea textului de către profesor. Elevii, neavîndu-l sub ochi, sînt obligaţi să-l asculte. Printr-o serie de întrebări, care solicită un răspuns precis, elevul este condus să descopere structurile textului, apoi să le reproducă, să le „reconstituie", ceea ce duce la „impregnarea auditivă", la formarea educaţiei fonetice, la dezvoltarea exprimării spontane şi la trezirea gustului pentru frumuseţea stilului. Altfel spus, reconstituirea duce la înţelegerea faptului că „între limba curentă şi limba literară nu există ruptură, ci metamorfoză". Dar reconstituirea nu se reduce la simpla repetare mecanică a unor fraze, ci se are un pronunţat caracter formativ, ajutînd elevul să participe la procesul intim al elaborării operei literare, – într-un cuvînt să re-creeze textul literar". Interesant !

CRITICĂ ŞI ACTUALITATE

1. Ce cărţi apărute în ultimul an vi se pare că au fost prea puţin solicitate de critică ?
2. Ce cărţi au fost în schimb supralicitate ?

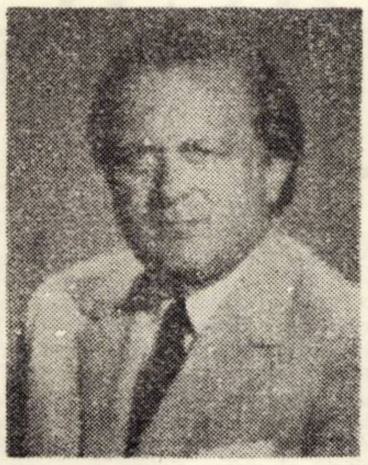

De la început trebuie să recunoaştem apariţiile editoriale în avalanşe, că numărul foarte mare de titluri, îl pun pe critic în imposibilitatea de **a citi** totul. Eugen Barbu îmi mărturisea de curînd că e speriat de cantitatea scrierilor literare pe care cu onestitate profesională şi cu vicioasă preocupare le cumpără, scrieri pentru care nu mai descoperă posibilităţi spaţiale de conservare în bibliotecă. Aproape fiecare din noi ne găsim în situaţia lui Eugen Barbu. Şi atunci, criticul e obligat mai întîi să selecţioneze şi apoi să citească. Această selecţie apriorică e paradoxală, dar e singura soluţie, singura posibilitate fizică funcţională a criticii de a exista.

Dintre cărţile excepţionale pe care aproape toată critica românească le-a ignorat, citez **Fauna bufonă** a lui Romulus Dianu. Cartea a apărut în editura Albatros, într-o prezentare grafică superlativă. Publicul, poate cel mai **îndrăzneţ** critic de azi, a apreciat-o. Cartea s-a epuizat imediat. Autorul a activat mai mult ca ziarist, iar opera sa epică, discutată şi comentată de un G. Călinescu sau Pompiliu Constantinescu, nu s-a reeditat. **Fauna bufonă,** scrisă în 1942 şi rescrisă **în** 1957 e altceva decît romanele care l-au consacrat, între cele două războaie, pe Romulus Dianu. E o culegere de tablete, cu personaje din lumea animalelor, scrise cu un rafinament de moralist francez din epoca lui Motensquieu. O carte plină de spirit şi cu adresă precisă la moravurile literare şi artistice de ieri şi de azi, **Fauna bufonă** oferă o lectură seducătoare.

Mai există o modalitate critică prin care se ocoleşte esenţialul, prin care un autor e amînat din discuţia cronicarilor ; de exemplu mai toţi criticii îşi încep cronicele la cărţile lui Ion Caraion, şi el un autor nu prea solicitat, cu acuza : „Nimeni nu s-a ocupat încă în adîncime de poezia lui Ion Caraion". Dar nimeni nu o face, deşi toţi o enunţă. Noi intenţionăm să publicăm un studiu de cca 100 de pagini asupra poeziei lui Ion Caraion, poet pe care-l considerăm, fără rezerve, extrem de original.

Socotesc în mod sincer că discutarea operelor literare contemporane nu a atins pînă acum la noi nivelul supralicitării, vorbim de discutarea operelor şi nu de simpla lor descriere rezumativă. S-ar putea face o interesantă cercetare asupra moravurilor literare dacă s-ar publica într-o culegere toate cronicele scrise pentru cărţile unui scriitor cu o mare funcţie, decăzut la un moment dat din demnitatea sa administrativă. S-ar putea observa diferenţa de ton critic şi de interes sentimental **inainte** şi **după cădere.** Spunînd acest lucru nu insinuez nici-o acuză la adresa cuiva şi nici ideea că în funcţiunile administrative din domeniul culturii nu se întîmplă să fie şi scriitori talentaţi. Ideea preconcepută de ecarisaj literar a unora mă deranjează ca şi amabilitatea de recensămînt (nu de recenzămînt) a altora.

EMIL MANU

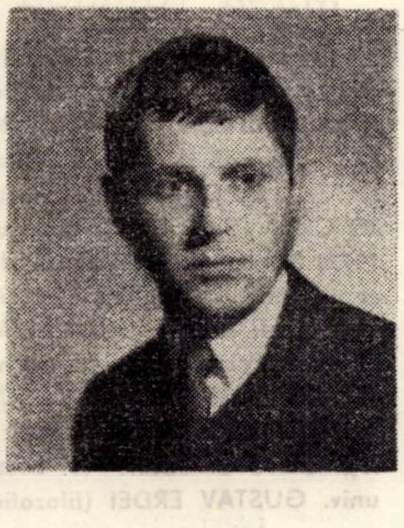

Sua habent fata libelli. „Destinul" cărţilor nu se dezvăluie, aşa cum afirmă dictonul latin, decît atunci cînd beneficiază de o perspectivă temporal amplă, „definitivă", coincidentă cu valoarea ce li se recunoaşte. Acest destin e însă alcătuit din însumarea tuturor reacţiilor personale, „subiective", aşadar, care pot deruta la un moment dat, fiind semnificative doar prin integrare. O carte poate călători imens înainte de a i se sancţiona semnificaţia, după cum se poate bucura din capul locului de o consideraţie mai mult ori mai puţin vremelnică. În orice caz, dacă luăm în considerare o unitate limitată de timp, de pildă un an ori un deceniu, inegalitatea de tratament la care sînt supuse volumele apărute în acest interval poate fi grăitoare în privinţa unor prejudecăţi pe care nu e atît de greu a le întrevedea în jocul critic curent. O cauzalitate diversă, dar concrescută pe cîteva motive, duce mai întîi la supralicitări. Nu numai situaţia administrativă privilegiată transpare aci (acesta e încă un caz benign, uşor detaşabil ca atare), ci în egală măsură contagiunea opiniei favorabile, sugestia ce pluteşte în aer, moda care devine la rîndul său o tiranie. E neînchipuit de greu ca un autor situat pe o anume treaptă a consideraţiei – consideraţia funcţionînd ca un element de context – să fie revizuit fără a se schimba contextul însuşi. Fiecare carte a lui Nichita Stănescu, spre a da un exemplu, sper, îndeajuns de elocvent, are parte de o desfăşurare exegetică ce derivă, evident, în cea mai mare măsură dintr-un mecanism pus în funcţiune la un moment dat şi ale cărui reacţii sînt previzibile. Dar lăsîndu-l la o parte pe autorul „Necuvintelor" pe care avem cuvinte a-l taxa drept un caz straniu de iluzionare cvasiunanimă în sfera criticii, să ne oprim la ul alt poet de succes, Ion Gheorghe. Dacă sîntem de acord de la început a-l situa deasupra lui Nichita Stănescu, ni se pare nu mai puţin că plăteşte tribut inegalului şi prolixului – minereu bogat, dar insuficient prelucrat, într-o mohorîtă masivitate pur geologică. Ei bine, oricare din volumele sale concentrează o atenţie mai mult sau mai puţin artificială, considerabil revărsată totuşi în spaţiul publicistic, jalonînd o poziţie. Autorul „Megaliticelor" nu se schimbă de la una la alta din numeroasele sale culegeri, nu incită în oricare moment al său la prospecţiuni exegetice revelatoare – şi e de observat sforţarea unor cronicari de a găsi, în ciuda acestui fapt, o nuanţă inedită, repetîndu-se ori pierzîndu-se într-un mil verbigerant. Deşi tot mai multe voci lucide îl readuc pe Marin Sorescu la dimensiunile sale reale, de reprezentant major al unei tradiţii minore – un Topîrceanu al anilor noştri – i se atribuie uriaşe parcele de spaţiu critic, demne de o cauză mai bună. Într-adevăr, cărţi cărora le presupunem o rază cu mult mai mare, rămîn din princina aceasta în umbră, o umbră transparentă, dar nu mai puţin ingrată : „Alte versuri" de Mircea Ivănescu, „Lampa lui Aladin" de I. Negoiţescu, „Migdalul înflorit a doua oară" şi „Întîlniri cu scriitori italieni" de Dragoş Vrânceanu.

GH. GRIGURCU

N. R. Publicînd aceste răspunsuri la ancheta noastră, redacţia precizează că nu-şi însuşeşte întru totul punctele de vedere exprimate.

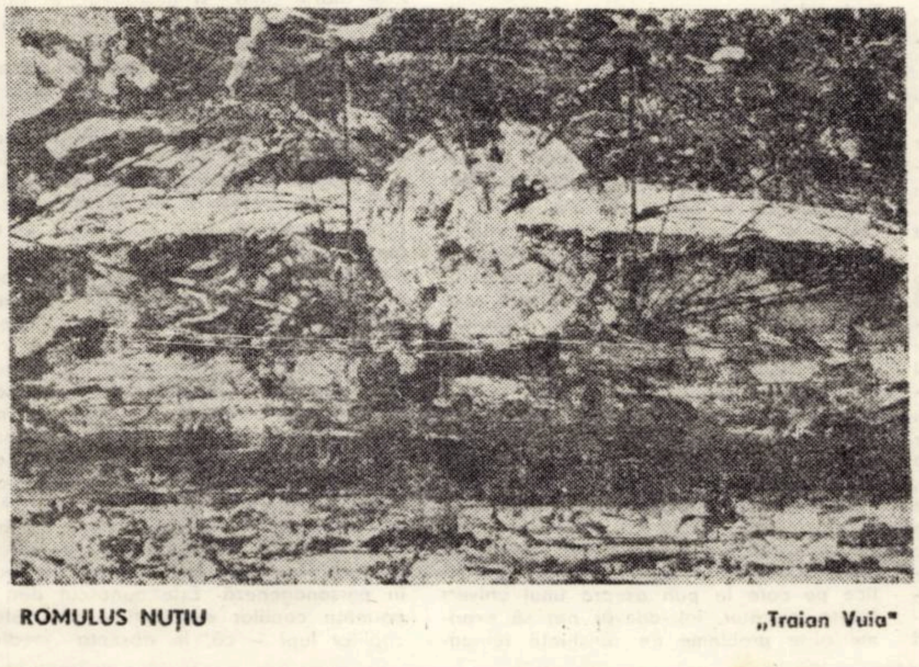

ROMULUS NUŢIU „Traian Vuia"

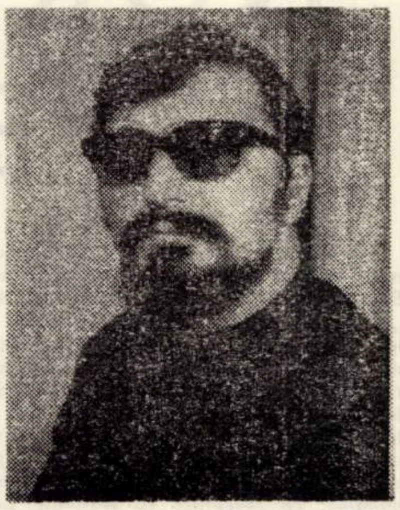

Propuneţi o dezbatere foarte bine venită asupra modului cum se face critică literară la noi. Este de la sine înţeles, critica literară trebuie să se situeze în actualitate, chiar şi atunci cînd, aparent, literatura propriu-zisă încearcă evaziunea. Scrii despre o carte din simpatie pentru ideile puse în circulaţie, pentru frumuseţea ei, pentru adaosul de lumină încredinţat vieţii noastre de zi cu zi. Mai scrii să-i mai încurajezi pe unii şi, destul de rar, să-i descurajezi pe alţii. Intr-o anchetă similară – la „Convorbiri literare" – mă sileam să fiu crezut pe cuvînt că visul oricărui cronicar, care îşi ia rolul în serios, este o carte ideală fără autor, care să nu angajeze decît idei şi simboluri pure, dincolo de omeneştile noastre umori. Dar, prin forţa lucrurilor, trebuie să ne consolăm cu gîndul la un ideal om viitor, care să dea tot mai puţină bătaie de cap semenilor. În fond se scrie cîte ceva despre toată producţia literară curentă, cu calităţile, logica şi editorii săi. Exerciţiul criticului apare astfel precis determinat şi delimitat. Poetul, probatorul apare (cum, nu interesează) cu cărţi pe piaţă. „Aventura" cărţii abia începe. Cîtă vreme în textul propus este căutat spiritul, literaritatea, esteticul, criticul autentic îşi face datoria faţă de sine şi faţă de cititor. Mi-e teamă că n-am să pot numi cărţile despre care s-a scris cu prea multă îngăduinţă sau pe cele despre care s-a licitat mai puţin ! Dacă, spre pildă, voi opina că despre cărţile tuturor redactorilor şefi (pe care îi stimez) ai revistelor noastre de cultură, despre apariţiile funcţionarilor de pe la edituri, şi ai tuturora asemenea, se vorbeşte excesiv de benevolent pretutindeni, nu voi greşi oare ?! Fac bine, mă întreb, cînd spun că despre cartea unui mare poet – Ben. Corlaciu, **Starea de urgenţă** – se întîrzie (10 III. 1973, data de referinţă) inexplicabil cu analizele adevărate, în vreme ce autori fără vreo valoare deosebită, se bucură de prea mulţi cuadraţi revuistici ?! Am impresia că despre **Marele singuratic** s-a făcut prea mult caz, dar pe drept s-a „supralicitat" **Imposibila întoarcere.** Accentele puse pe **Fără visle** de Bujor Nedelcovici, nu sînt cele mai relevante. Este şi situaţia volumului **Non Possumus** de Marcel Gafton. Prea multă cerneală s-a vărsat, cred, pentru **Patima** lui Mircea Micu.

Aş fi vrut să nu dau nici un fel de răspuns, nu pentru că, după o zicală alogenă, „tăcerea e de aur"; tăcerea nu mai spune nimic într-un veac afirmativ, prin excelenţă. Cărţile mari vor rămîne, prin ele însele, cel mai bun comentariu. Există un critic care nu iartă, dar răspunde la anchete ceva mai tîrziu : istoria. Criticul-om care se teme de capodoperă, preferind a glosa tern în jurul maculaturii inerente dintr-o literatură, încetează a fi actual. Unele cărţi şi unii autori de valoare, îşi încep cariera cu oarecare discreţie, chiar postum, şi din vina criticii nu întotdeauna dispusă a face efortul normal de înţelegere a textului literar în raport cu o epocă dată. Aţi sugerat să mă refer la „cărţi apărute în ultimul timp"; nereuşind să desluşesc cît înseamnă „ultimul timp", n-am putut imprima rigoare cronologică intervenţiei. Şi, apoi, am umplut o filă şi jumătate de manuscris, la exacta şi amabila solicitare a „Orizontului" într-o chestiune, repet, de sensibilă stringenţă : **Critica în actualitate,** formulă axiomatică în legătură cu care mai multe nu am a spune.

CALISTRAT COSTIN

NORMALITATE PSIHICĂ, BOALA, LIMBAJ

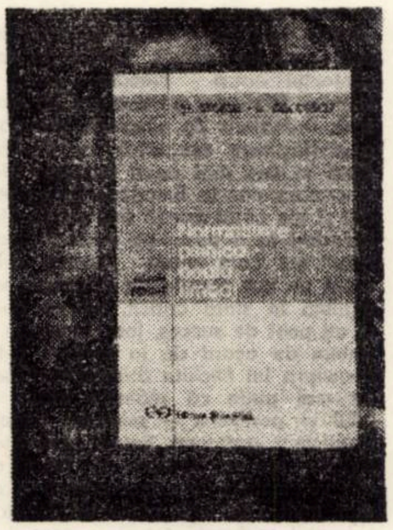

Masă rotundă

organizată de revista ORIZONT pe marginea lucrării „NORMALITATE PSIHICA, BOALA, LIMBAJ" de conf. dr. Ştefan Stössel şi dr. D. Ogodescu, Colecţia PSYCHE, Edit. Ştiinţifică, Buc. 1972. Participanţi : Prof. dr. docent EDUARD PAMFIL (psihiatru), Conf. dr. (lingvistică) IVAN EVSEEV, Lector univ. dr. (ştiinţe medicale), MIRCEA LAZARESCU, Lector univ. dr. (ştiinţe medicale), SERGIU LEVIN şi Lector univ. GUSTAV ERDEI (filozofie).

REDACŢIA : În contextul vieţii culturale timişorene cartea conf- dr. Ştefan Stössel şi dr- Doru Ogodescu, intitulată „Normalitate psihică, boală, limbaj" se înscrie nu numai ca un eveniment editorial dar, în acelaşi timp, şi ca un remarcabil eveniment ştiinţific. Iată motivul pentru care revista „ORIZONT" a iniţiat astăzi o masă rotundă cu scopul de a discuta conţinutul ideatic al cărţii, precum şi ceea ce aduce ea nou la nivel ştiinţific, ca cercetare cu rezultate practice, ca traducere a intenţiilor autorilor la nivelul textului scris, a lucrării discutate . . .

E. PAMFIL : În general şi cea mai puţin riscantă abordare a unei cărţi, este prin titlu. Uneori, este aşa de puţin riscată această abordare încît cei care citesc cartea, se opresc la titlu. Dar, titlul poate fi abordat şi ca o formulă pilot. Dacă a avut o fază de gestare şi de opţiune suficient de maturizată, în momentul cînd titlul se înscrie, el devine manifest şi devine un ultim şi suprem rezumat al cărţii. O carte care apare cu titlul **Normalitate psihică, boală şi limbaj,** ar putea să provoace lectorului, la început, o întrebare : de ce nu **Normalitate psihică, limbaj şi boală.** Cred că interpunerea între normalitate psihică şi limbaj (amîndouă noţiuni care nu implică suferinţă, separate între ele de un ic) de un intrus noţional, acela de boală, devine o schemă pe care autorii au păstrat-o toată vremea, şi care le-a servit la organizarea laboratorului lor. „Boală" stă între normalitate psihică şi limbaj din cauză că cercetarea lor, în opera de gîndire şi de scriere a acestei cărţi, a folosit doi piloni, două puncte de sprijin, prin esenţă stabilite. Normalitate, care are stabilitatea noţiunii definită tuturor noţiunilor, este o deschidere şi o metodă într-un raport universal posibil între cunoaştere şi existenţă, **limbajul** fiind celălalt punct de sprijin, celălalt pilon, sau cealaltă suprafaţă de aterizare, de asemenea avînd valabilitatea generală a celui mai general şi complex sistem de semne şi boală intervenind aici nu ca un mediator, ci ca un criteriu de identificare a drumurilor posibile, a accidentelor, incidentelor, eficienţei şi fiabilităţii, cum se spune în limbaj modern, celor care îşi conduc curiozitatea fenomenelor de limbă între ceea ce este psihismul uman ca marea matrice a fenomenului lingvistic ; între limbaj, care este unul din aspectele cele mai universale ale fenomenului de comunicare ; între fenomenul de comunicare, modurile comunicării, şi boală, care este un teritoriu între normalitate psihică şi limbaj, ca devianţă faţă de legea aceasta universală, misterioasă, care se numeşte normalitate, şi care se întîlneşte în univers într-o singură formă şi într-o singură dată, păstrînd peste tot marca fabricii, un „U" adică Univers. Autorii aşa m-au provocat şi aşa cred ei că pot să provoace ; cantitatea de înţelepciune cu care este dăruită cartea e semnalabilă şi detectabilă chiar din titlu.

REDACŢIA : Să continuăm, deci, pentru a descifra structura cărţii, cu împărţirea în capitole, pornind chiar de la titlurile lor ca puncte minime de referinţă.

I. EVSEEV : Dacă îmi permiteţi voi începe cu un titlu la care s-a referit prof. Eduard Pamfil. Într-adevăr, o carte începe prin lectura unui titlu şi, în ultimă instanţă, se termină prin acest titlu. Titlul acestei cărţi este, de fapt, un titlu triadic. Motivele alegerii acestei triade au fost deja expuse, dar cred că această structură, ca orice altă structură, va avea o anumită ierarhie în funcţie de lectorul cărţii şi eu pot identifica cel puţin trei categorii principale de cititori, cărora le este adresată această carte. În primul rînd, **este adresată celor care se preocupă de problemele antropologiei,** poate, mai exact, celor care se ocupă de problemele de **psihologie** şi acest lector va căuta în primul rînd, în această carte, să descifreze legătura care există între normalitate şi limbaj. A doua categorie de cititori, vor fi probabil **psihiatrii**, care vor încerca să surprindă în această triadă punctul cel mai important, adică boala psihică pe care o vor raporta la limbaj. A treia categorie de cititori vor fi desigur **lingviştii** (în sensul larg al acestui cuvînt, **semanticienii)** care vor studia, probabil plecînd de la al treilea membru al acestei triade şi anume limba. Limbajul îi va interesa în primul rînd raportat la normalitate sau la boală. Deci aş putea spune că, în cadrul acstei triade, punctul de reper, de fiecare dată, rămîne limbajul. Şi pentru mine, lingvist, în primul rînd latura aceasta, lingvistică desigur, este esenţială în această carte căci dezvăluie o perspectivă nouă asupra unor modalităţi de analiză a limbajului şi unele modalităţi de a aplica analiza limbajului la definirea unor entităţi. Desigur, personalitatea umană e definită în normalitate şi destructurarea acestei personalităţi, în boală. De aceea, repet, că acest titlu reprezintă o structură în care, de fiecare dată, accentele pentru cele trei elemente constituiente ale titlului, se vor pune altfel pentru diferiţi lectori.

M. LĂZĂRESCU : Vreau să adaug ceva în legătură cu universul de lector al acestei cărţi. Ea nu este o expunere sistematică a unor date din literatură sau a unor date cunoscute asupra limbajului, ci **este o cercetare inedită** şi aceasta chiar şi fără multe referiri bibliografice la lucrări de acelaşi tip din lingvistica aplicată psihopatologiei sau psihologiei. De aici un aspect puţin particular al cărţii care, aparent, se adresează unui mare număr de oameni, este accesibilă, plăcută de citit, mai ales formula în care se află, dar profitorii vor fi în număr restrîns — profitorii nemijlociţi — cei cărora lectura cărţii le va asigura idei deosebite sau dezvoltarea acestor idei deosebite care, încă o dată, sînt cele axate pe analiza limbajului.

S. LEVIN : Astăzi s-a vorbit despre categoriile de lectori care ar putea profita de pe urma acestei cărţi. Dacă Baudelaire vorbea despre „L'hipocrit lecteur" în cazul acestei cărţi ar fi mai corect să vorbim despre „permeable lecteur". Personal, am citit cartea cu viu interes, chiar cu o dramă a lecturii, părîndu-mi-se că sesizez o dialectică foarte pasionantă a luptei cu adevărul şi o încercare deosebit de curajoasă, în contextul literaturii ştiinţifice de specialitate, de formalizare consecventă a unor relaţii puţin studiate pînă acum. Plecînd de la ideea lansată de Dr. Lăzărescu, a profitului neprofesional, cred că interesul acestei cărţi rezultă **din incitarea intelectuală de a gîndi esenţializat,** efect la care poate că autorii nici nu s-au gîndit. Din această rigurozitate, la un moment dat, intervin exclamări patetice, patetism intelectual de o bună calitate al autorilor, care se întreabă în ce măsură aceste grile, grătare, aceste formalizări, aceste modele semantice pe care la pun asupra unui univers foarte mişcător, într-adevăr pot să exprime nişte probleme de conştiinţă semantică, şi nu de semnificaţie semantică. Stiva direcţiilor spre care această carte te îndeamnă să mergi este practic imposibilă, dar două direcţii pe care le-am sesizat eu, doresc să le dezvălui. Una din căi ar fi **distorsionarea de către boală a modelelor exprimate** dar, ne putem întreba, în ce măsură aceste hiperanalize, cîteodată obositoare, făcute pe aceste texte, se apropie nu de tipurile clasice de aberaţie, de alienaţie, ci **în ce măsură aceste grile pot explica stadii ale aceluiaşi proces,** de măsura în care, aplicarea grilei la o realitate ontică, în timp, are valoare pentru acea realitate ontică.

A doua problemă pe care autorii o „efleurează" în final, în capitolul „Prognoză, grile semantice, limbajul poetic, comun şi ştiinţific" este **problema interferenţei între diversele modalităţi expresive ale limbajului.** În capitolul amintit, autorii fac o foarte riguroasă apropiere între schizofrenie şi limbajul poetic. Poate că ar fi util să discutăm — pentru că revista care găzduieşte această discuţie are un caracter literar, cultural, ştiinţific — şi acest tărîm de interferenţă, să vedem în ce măsură, la limbajul poetic, analiza e posibilă plecînd de la patologic în spre normalitate şi nu invers.

REDACŢIA : S-a subliniat în discuţiile de pînă acum marea rigurozitate şi concentrare a cărţii, s-au desprins cîteva direcţii, cîteva probleme mari pe care e structurată cartea. Vă invit să intrăm în intimitatea acestor probleme printr-o analiză atentă a lor.

G. ERDEI : M-am apropiat de această carte cu ochiul lucrătorului în domeniul filozofiei. Din acest punct de vedere ea este foarte utilă şi filozofului, în sensul că o serie de probleme ale filozofiei îşi găsesc o multitudine de explicitări. Să luăm **problema personalităţii umane,** care nu a cunoscut prea multe cercetări concrete, dovadă că în filozofie, cît şi în sociologie, problema personalităţii umane după cîte cunosc eu, nu şi-a găsit încă o rezolvare, în sensul că nu se cunosc încă precis factorii şi mecanismul în care aceşti factori îşi aduc contribuţia la formarea personalităţii umane. Consider că, din acest punct de vedere, cartea pusă în discuţie astăzi, aduce un binevenit aport prin modul în care relevă influenţa limbajului ca unul din factorii care contureză personalitatea, cu un rol hotărîtor, în conturarea normalităţii. În acest sens, titlul primului capitol „Contagiunea normalităţii" nu e simplă butadă. Folosind o butadă proprie, agentul „sanogen" este limbajul. Consider această idee de o valoare deosebită şi datele experimentale evocate în această carte o susţin în mod fericit, şi aprofundează modalitatea în care structurile sociale intervin decisiv în personogeneză. Este cunoscut din experienţa copiilor **expulzaţi — vezi istoria** copiilor lupi — că, în absenţa mediului lingvistic, personalitatea nu se formează. Eu aş sublinia şi o altă idee pe care mi-a confirmat-o această carte, chiar depăşind poate unele intenţii exprimate sau neexprimate ale autorilor. Mi se pare că un aport foarte valoros pe care cartea îl aduce este prin înţelegerea limbajului ca atare. Sîntem tributari încă teoriei limbajului văzut numai în perspectiva sa ca cel de al doilea sistem de semnalizare, teorie care descrie destul de simplist rolul şi esenţa limbajului. Limbajul însă, ca expresie a unei realităţi psihice, deci a unei codificări de ordinul al doilea în creierul uman, relevă mult mai corect raportul adevărat al limbajului faţă de realitate. Poate că această afirmaţie ar necesita o explicitare. Evident că însăşi actul percepţiei este posibil datorită existenţei unor structuri neuro-dinamice existente în creierul uman. Se pare însă — şi că dincolo de această codificare care se formează în contactul direct cu realitatea, ar putea să mai existe şi o a doua codificare a universului exterior care ar corespunde — să spunem conceptelor — spre deosebire de percepţiile din prima codificare. Semantemele amintite în această carte ar fi corespondentele acestei a doua codificări şi existenţa acestor semanteme pare întrucîtva să rezolve şi problema care este atît de tulburătoare şi anume dacă există gîndire fără limbaj, sau nu există. Evident că, aşa cum concepem astăzi gîndirea, gîndirea fără limbaj nu poate exista. Dar pe undeva acest proces de formare a limbajului trebuie să-şi fi avut un punct de pornire acolo unde există necesitatea de-a comunica ceva, primeşte haina verbalizării.

M. LĂZĂRESCU : Aş vrea să intru mai la obiect în comentariul cărţii subliniind ceea ce şi autorii subliniază la început : cartea are părţi scrise eseistic şi părţi scrise sub formula cercetării. Dar vreau să subliniez un lucru pe care autorii, de asemenea, îl spun şi anume că nu este vorba despre limbaj în general în această carte. În această carte iese din discuţie problema limbajului ca şi comunicare între sisteme, iese din discuţie problema limbajului în perspectiva biologicului, foarte vastă de altfel. Chiar din limbajul în planul antropologic, sectorul care este decupat şi analizat în amănunţime şi cu mare seriozitate şi consecvenţă este limitat, deoarece, în cadrul antropologiei, universul comunicării, (ceea ce nu e chiar tot una cu limbajul), foloseşte, să zicem, modele de limbaj, variate.

REDACŢIA : În ce măsură, pentru psihiatru, limbajul poate servi în delimitarea graniţei dintre normalitate şi boală ?

M. LĂZĂRESCU : Fără ca să uit cele ce vreau să spun voi răspunde la această întrebare. Psihopatologia este pentru antropologie, cum spunea prof. Pamfil, un experiment natural şi acest experiment oferă posibilitatea unor sublinieri, a unor potenţialităţi umane. Pe cazuri patologice patente, grosolane, materialul obţinut este distinct de realitate şi într-un fel caracterologic acestui domeniu. Cercetarea făcută este utilă în acest sens dar desigur, încă neexploatată, nestandardizată pentru că însăşi cercetarea făcută e o deschidere de drum. Cei care am stat în preajma cercetătorilor ştim că pot să pună nu un diagnostic precis de boală, pentru că nu e vorba atît de boli, ci mai ales de modalităţi psihopatologice ale omului ; cine cunoaşte metoda şi a lucrat cu ea deseori, va putea să spună, şi ulterior să-şi confirme prin analiza făcută, că este vorba, de exemplu, de textul unui depresiv. Acest lucru însă, pentru a deveni un instrument clinic, necesită perfecţionări ulterioare. Drumul deschis este însă interesant şi am impresia că el va fi utilizabil în acest sens.

I. EVSEEV : Autorii afirmă şi confirmă că personajul central al cărţii este persoana comunicantă. De aceea cred că nu este vorba de limbaj în textul obişnuit, în sensul standardizat al acestui termen prin care se consideră capacitatea omului de a se exprima verbal ci, **ceea ce în lingvistică se numeşte vorbire. A-**

ceasta este de fapt zona de investigație a autorilor. Se pleacă de la o ipoteză care în final devine pentru lector o certitudine, că limbajul...

E. PAMFIL : Ceea ce in lingvistică se numește vorbire și ceea ce inseamnă starea de limbaj și nu structura de a fi o ființă care vorbește.

I. EVSEEV : In primul capitol, **Contagiunea normalității** de fapt este vorba de limbaj pentru că arată că limbajul, capacitatea aceasta de a produce sensuri care definește omul in primul rind ca **homo significans** este lanțul care leagă insul de alteritate, și-l incadrează in social. De aceea și sub aspectul ontogenezei și filogenezei limbajul este un instrument al devenirii. Dar pentru autori este interesantă cealaltă ipostază, de data aceasta a vorbirii, care este un ecran proiectiv al personalității umane. Și aceasta presupune, că în limbaj, omul, un **ins,** cum il definesc autorii, ca o prezență complexă și fără replică în univers, își găsește totuși o replică, și anume in complexitatea limbajului. De aceea omul își dezvăluie toate creațiile lui cel mai bine prin limbaj. Această presupunere s-a făcut mai de mult. Desigur, încercarea de a găsi caracteristicile persoanei, caracteristica de stiluri, diversitatea persoanei plecind de la limbaj s-a bizuit pe limbaj. Dar ceea ce s-a luat în considerare a fost ceea ce se numește în carte „structura de suprafață”, deci niște lucruri care nu vizează profunzimea limbajului. De exemplu, în **afazie** au fost studiate devierile de la normalitate vizind numai unii componenți în cadrul acestei structuri de suprafață. De exemplu dispariția verbului, sau a altei structuri gramaticale, inexistența unor functori metasemantici care leagă discursul. Lucrurile acestea s-au făcut fără ca să aibă o grilă. Și autorii au plecat spre limbaj considerind, pe bună dreptate, că în limbaj se poate găsi descifrarea personalității.

Autorii s-au adresat în primul rind lingvisticii. Dar ce au găsit in lingvistică ? In lingvistică au găsit, au analizat tocmai mesajul sub aspectul lui formal...„ căci lingvistica pină acuma s-a dezvoltat pe această coordonată principală : limbă în sine și pentru sine. Și descrierea s-a făcut prin categoriile formale, prin care orice discurs este considerat ca o entitate imuabilă, dată o dată și pentru totdeauna, și poate fi analizată fără proiectarea acestui mesaj spre insul uman și persoana care comunică, spre adresant, persoana căreia i se comunică, fără reperul acesta al momentului concret în care decurge comunicarea. De aceea modelele existenței lingvistice nu au putut satisface autorii. Și aci, cred că cel mai mare efort și o realizare extraordinară a autorilor este aceea că au incercat să construiască un model, de fapt inexistent pină în prezent. In semantică, pentru că se apelează la semantică si modelul este semantic în primul rind, in semantica actuală s-a studiat inainte ceea ce am denumit mesaj imuabil. S-a încercat să se descrie matricea fiecărui cuvint în parte. S-au încercat, în primul rind, clasificările de ordin paradigmatic a unităților mesajului. Abia in ultimul deceniu se fac primele încercări de a inaugura o semantică sintagmatică, o semantică a întîlnirilor dintre cuvinte, o semantică a tensiunilor care se creează în limbaj, o dinamică. Deci, dacă în domeniul semanticii lucrul acesta abia se pune în prezent, ca o perspectivă, **autorii deja realizează, după mine, ceea ce este o grilă care surprinde tocmai dinamica mesajului,** deci lucrarea este inedită și șocantă și pentru lingviști. Și, probabil, că, din acest punct de vedere, mi se pare foarte interesant faptul că autorii pleacă in construirea acestei grile semantice pe principiul ontico-structural. Și o sugestie, faptul că mesajul în profunzimea lui reflectă o anumită structură a onticului, căci probabil această ipoteză a izomorfismului dintre personalitatea umană, psihic, dintre limbaj și realitate în parte este confirmată in această carte, este o presupunere foarte interesantă cu niște perspective extrem de interesante atît pentru lingvistică, cît și pentru psihologie și epistemologie ; lucrul acesta va da lingviștilor un model, model creat de autori, eventual amplificat, va da posibilitatea creării unor invarianți pentru o grilă de analiză comparativă, de o analiză semantică a limbajului, de o analiză care poate servi ca punct de plecare pentru tipologia limbilor. Căci, consider că acele elemente esențiale pe care autorii le descifrează în structura semantică a mesajului — **autor, act, obiect, instrument** și **scop** — sînt categorii universale, valabile pentru orice limbă. Nu întîmplător, în tipologia lingvistică, fără a se face o încercare de a explicita aceste lucruri, aceste categorii au fost recunoscute și studiate și unii tipologi care au avut posibilitatea să cunoască mai multe tipuri de limbi au considerat că cel puțin trei din acești cinci factori luați in considerare de autori pot servi ca bază de plecare în cercetările tipologice. Și anume necesitatea ca, in orice discurs, să fie un autor, act și un obiect semantic și la care, desigur, se adaugă categoriile de scop și instrument semantic. Foarte multe sugestii pentru un lingvist, **acapararea instrumentului in act,** de exemplu, este a trăsătură tipologică ; **care este caracteristică limbilor mai evoluate intr-un studiu evoluat** de pildă, pentru că există limbaje concrete în care instrumentul este de fiecare dată explicitat.

REDACȚIA : Ca lingvist, nu v-a interesat cum arată aceste modele analizate la normali ?

I. EVSEEV : Cred că grilele folosite pentru a găsi boala pot fi folosite și pentru descrierea limbajului normal. In parte am încercat să o verific. Ce mi se pare mie în cadrul acestui model lucrul care ar îngreuna aplicarea lui este că nu s-a găsit o punte între structura de profunzime și structura de suprafață. Această punte este sugerată, căci se pleacă, de fiecare dată, de la o formă și se analizează conținutul. Dar nu sînt deocamdată ordonate intr-un fel de dicționar al corespondențelor dintre structurile de profunzime și cele de suprafață.

E. PAMFIL : Cind analiza de suprafață imi demonstrează alterațiuni de structură, raportul acesta — structură de profunzime structură de suprafață — care devine solidar, sau care apare solidar, îmi demonstrează că aș fi, în condițiile limbajului normal, că aș fi, în condițiile normale, atita timp cit aș constata solidaritatea. Dar, din cauză că în limbajul normal nu putem avea alterarea structurii de profunzime, nu pot să fac experimentul acestui paralelism pe care il deduc din jumătatea elementelor care-l constituie, adică modificarea de profunzime e evident un paradox, dar fără acest paradox fără această consimțire la metoda eșantionului nu se putea. Altfel, o carte cu un asemenea titlu, ajungea un tratat perpetuu de vorbire omenească. Autorii, din acest punct de vedere, de loc de plins, ci de invidiat, pentru că sînt într-o situație „armstrongică”, sînt pe lună pe un corp de un volum apreciabil și în loc să o încarce în geamantane, au adus mostre de roci pe care încep să le analizeze. Jocul nu este un joc nici pe scară cosmică, nici cosmic, nici cu obiecte cosmice în decor cosmic, nici în respectarea aparentului și a structuralului **în sensul că din aparență nu se face structară decît dacă consimț la o funcționalitate a aparențelor ca expresiv** asta fac ei. (...)

Nu-mi cer iertare că am intrat în laboratorul secret al acestor doi fauști și las undeva discuția să meargă...

ORGANIZATOR :
ION DUMITRU TEODORESCU

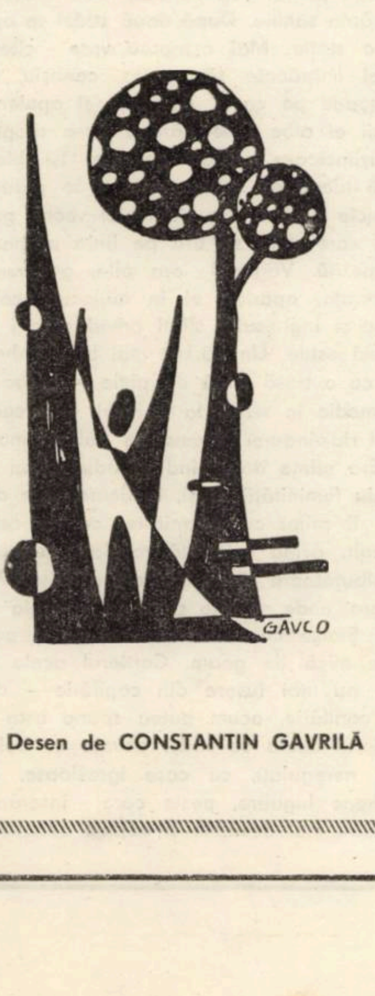

Desen de CONSTANTIN GAVRILĂ

întrevederi

Estetica, un mod de acțiune

Ce se va intimpla mine ? (Editura Albatros) este titlul une masive cărți de estetică semnată de Gh. Achiței, rectorul Institutului de arte plastice „Nicolae Grigorescu” și redactor-șef ale revistei „Amfiteatru”.

Întrebarea primește răspuns de la insuși autorul ei prin opiniile exprimate, în paginile volumului, despre destinul esteticii în lumea contemporană. Așadar, la intrebarea **ce se va intimpla miine** în domeniul artelor, Gh. Achiței răspunde prin ceea **ce se intimplă astăzi.**

Din dorința de a ne apropia mai mult de factorii interogației puse de Gh. Achiței în titlu, i-am solicitat un scurt dialog.

— V-aș ruga, stimate tovarășe Achiței, să definiți care este mobilul intim ce v-a determinat să aminați apariția acestei cărți la care ați lucrat încă din timpul cind eram colegi la „Luceafărul” ?

— Mi-am pus deseori intrebarea : pe ce se bazează ideile pe care le avem fiecare despre fenomenul denumit artă ? Evident ,pe alte idei deja existente. Prea puțin se ține totuși seama, chiar astăzi, de ceea ce poate să însemne experiența concretă și individuală în materie de artă. Există un însemnat coeficient de speculație propriu tuturor studiilor ce apar. O lume în permanentă împlinire și definire e forțată, întotdeauna, să intre în niște tipare estetice mai mult ori mai puțin încăpătoare. De aceea astăzi mai mult decît oricînd, estetica se dovedește neputincioasă. Cine are nevoie de niște idei nefolositoare ?

— Ce înțelegeți prin idei folositoare în estetică ?

— Consider că estetica devine o știință eficientă doar atunci cind pornește de la o realitate artistică dată, ține seama de această realitate și se referă în primul rînd la ea. A nu fi „de acord” cu Croce sau Hartmann ni se pare o aberație. La ce folosește un asemenea dezacord, formulat, de obicei, pe sute de pagini ? Fără îndoială, la nimic. Croce sau Hartmann s-au referit la o stare de lucruri care, cu vremea a comportat substanțiale modificații. Astăzi, respectiva realitate e complet altceva decît era „la vremea ei”.

— Pledați, cu alte cuvinte, pentru o estetică angajată, activă pentru opțiuni categorice. Cum își respectă atunci estetica specificitatea ?

— O teorie a domeniului estetic implicată în acțiune, difuzată în marile prefaceri ce au loc azi, o teorie estetică menită a se confunda, în același timp cu practica artei, fără a se identifica totuși cu ea, cred că rămîne singura ce trebuie luată în considerare. Mai ales „din punct de vedere marxist”. Pentru că marxismul e, înainte de orice, **practică, intervenție in real, efort de a modifica realul** potrivit nevoilor omului.

Ceea ce mi se pare paradoxal pentru estetica marxistă contemporană este seducția ideilor și a teoriilor, în vreme ce fenomenul viu al artei rămîne ignorat. „Nu sînt de acord cu X fiindcă sursa teoretică la care se referă nu a fost citată ori interpretată corect. Iată care e adevărul”... Cam așa se procedează de cele mai multe ori. Dar asta e o activitate complet sterilă și are tot atît de puțin comun cu marxismul cît au și scolasticii evului mediu.

Nu văd posibilă o adevărată estetică marxistă decît in nemijlocită acțiune culturală contemporană, ca sistem de reflecție și inițiativă în legătură cu o realitate dată. Conștiința relativității principiilor și teoriilor și a eșecului de care ele sînt pasibile, atunci cînd nu țin seama de un context cultural concret, reprezintă pentru mine, prima lecție învățată de la Marx. Mă văd angajat, astfel, permanent la o expeiență de cultură ale cărei principii nu pot fi universal descrise, în măsură în care ea poartă girul autenticității devine, prin forța imprejurărilor, o sursă de sugestii și pentru alte experiențe.

— Experiențe personale, firește, de ordin intelectual ?

— Ca mărturisire, ca relatare, ca destăinuire a unui moment trăit, o atare experiență e posibilă de „introdus” intr-o carte.

O experiență imprumutată nu are nici un rost să fie relatată.

M. N. RUSU

Manifestul

(Urmare din pag. 1)

sensul preconizat de autorii „Manifestului” : socialismul a invins în 14 țări, iar alte popoare se pronunță pentru o dezvoltare socialistă.

Printre legitățile confirmate de istorie, această carte cuprinde și pe aceea referitoare la necesitatea unui partid de avangardă al clasei muncitoare, ai cărui membri., comuniștii sînt „din punct de vedere practic, partea cea mai hotărîtă a partidelor muncitorești... partea care impinge mereu înainte”.[5]) Perioada care s-a scurs de atunci și pină în prezent se caracterizează printr-o afirmare puternică a mișcării comuniste, atit cantitativ — aproape în toate țările au fost create partide comuniste, iar unele dintre ele joacă deja un rol deosebit în viața social-politică a țării respective —, cît și calitativ, în sensul că mișcarea comunistă a devenit cea mai influentă forță politică a contemporaneității. Este dovedit de mersul istoriei că fără un partid marxist-leninist nu poate avea loc eliberarea completă națională și socială a unui popor.

Lucrarea elaborată de Marx și Engels cu 125 de ani in urmă este atît de profundă și inepuizabilă incît numai cine n-o ințelege sau nu-i respectă conținutul genial, ar putea pretinde la o prezentare completă a bogăției sale de idei dintr-o dată și în cîteva rînduri. Nu numai că orice nouă citire a paragrafelor sale ne face să descoperim de fiecare dată noi semnificații, mai adînci, mai cuprinzătoare dar cu orice pas înainte al procesului revoluționar mondial, „această cărticică” primește valoarea a noi și noi volume.

La aniversarea „Manifestului Partidului Comunist”, comuniștii români, întregul nostru popor se simt angajați prin cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu rostite la Plenara C.C. al P.C.R. din 28 februarie — 2 martie 1973, să acționeze și in viitor în spiritul concepției revoluționare elaborate de Marx și Engels, să militeze pentru victoria comunismului în patria noastră, să lupte neobosit pentru înfăptuirea hotăririlor Congresului al X-lea și ale Conferinței Naționale „pentru victoria cauzei socialismului in lume, pentru progres social, pentru pace și prietenie între toate națiunile planetei noastre”.

NOTE :

1. **V. I. Lenin, Op. compl. vol. 2, Ed. Pol. Buc. 1960 (Ed. a II-a) p. 10**
2. **Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la încheierea Plenarei C.C. al P.C.R. din 28 febr. — 2 martie 1973 („Scinteia”, 3 martie 1973)**
3. **V. I. Lenin, op. cit. p. 5**
4. **Marx, Engels, Opere vol. 4, Ed. Pol. Buc. 1958, p. 470**
5. **Marx, Engels, Op. cit. p. 478**

RADU CIOBANU

La cofetăria „LUX"

„Mă sufoc, mă apasă tavanul jos, pereţii, aerul ăsta încremenit, de cărţi înghesuite..." Se ridică brusc, încheindu-şi paltonul :

– Haide să ieşim, să mergem undeva, nu putem sta aici...

– De ce ? făcu el nedumerit.

– Pentru că vreau să stăm de vorbă... nu pot aici...

Nu-i putea spune că se sufocă în casa lui. Dar el păru a bănui ceva. Se sculă cu un aer dezamăgit şi resemnat.

– Da desigur. murmură, căutîndu-şi haina. Nici n-ar fi trebuit... tu aici... să intri... nu ştiu unde mi-a fost capul... Se îmbrăcase şi se opri în faţa ei în aşteptare : Şi... unde vrei să mergem ?

– Nu ştiu. Du-mă undeva. Oriunde. Pe aici nu există vreo cofetărie ?

În ochii lui pîlpîi panica.

– Ba da, este. dar... ştii... nu te supăra, n-am nici un ban. Abia mîine ia tata salariul...

Aerul lui nenorocit o înduioşă. Reuşi să-l convingă că ea îl invitase. N-avea rost să-şi facă probleme. Între ei se puteau doar petrece şi asemenea lucruri.

Mergeau alături, de-a lungul gardurilor, sub ninsoarea care se înteţise. Cărarea era strîmtă. Li se atingeau umerii. Păşeau încet. Tăcuţi.

– Au s-o înnebunească vecinii pe mama cu întrebările. Trebuie să-ţi mărturisesc că sînt mîndru să fiu văzut alături de tine.

Ea zîmbi. Avea un aer rezervat.

– Unde zici că e cofetăria aia ?

– Aici, la colţ.

Era o mică piaţă, un fel de centru comercial al mahalalei. O băcănie-coloniale şi delicatese, o brutărie, un restaurant suspect. un frizer cu talgere de alamă deasupra intrării. Cofetăria avea firma „Extra-Lux" şi expunea în vitrina înaltă şi îngustă un porc de zahăr ars înconjurat de flori şi fructe din marţipan pe care se depusese un strat cenuşiu de praf. Înăuntru nu se aflau decît două mese rotunde de tablă cu vopseaua sărită. Cofetarul, un bătrîn chel, cu o mustaţă stufoasă, albă, le recomandă rulada Martha pe care ei o acceptară pentru că n-aveau de ales, toate prăjiturile avînd aceeaşi înfăţişare stridentă, a dulciurilor de bîlci. Se aşezară în faţa farfurioarelor cu rulada galbenă ca şofranul, umplută din plin cu o cremă roz care mirosea a ojă şi se priviră iar, ca şi cînd fiecare ar fi aşteptat de la celălalt ceva. Bătrînul se retrase pe o uşă din spate acoperită cu o perdea de stambă înflorată, de unde răzbea un miros de ciorbă de varză. În spatele lui Adrian, prins în pioneze ruginite de perete, un afiş pătat de muşte. Roxana îl citi cu conştiinciozitate : **Casa de Păstrare şi Banca de Credit Soc. An. Piaţa Unirei No. 7, Capital social 85 milioane lei. Sucursale : Dej, Sînmărtin, Alba-Iulia, Tg. Mureş, Oradea.** Îşi pironi apoi ochii în ochii lui Adrian. Spuse brusc :

– Te-am căutat ca să te rog să-l ierţi pe Alexandru şi să vii deseară la noi. Avem mai mulţi invitaţi, ca de obicei, în cinstea întoarcerii lui Tiberiu. E şi un fel de vernisaj : va putea fi văzut şi tabloul care i-a fost premiat la Paris. E primul lui mare succes. Eu l-am găsit foarte bun, sînt curios ce ai să zici tu.

El o ascultă liniştit. cu un zîmbet puţin trist şi îngăduitor. Îi părea dintr-o dată matur şi sigur pe el, cum niciodată nu-l văzuse şi asta o făcu să-şi piardă ea siguranţa şi să simtă un fel de ciudă amestecată cu disperare. Ultimele cuvinte le rosti cu ochii înlăcrimaţi şi trebui să-şi plece fruntea, prefăcîndu-se că se pregăteşte să guste din prăjitură.

– Pe Alexandru nu pot să-l iert, spuse el grav şi cu un ton de o fermitate la care ea niciodată nu s-ar fi aşteptat din partea lui. O asemenea jignire nu se poate ierta Singurul lucru pe care pot să-l fac pentru tine este să-l ignor, adică să-l ucid pe Alexandru cel din sufletul meu. Asta am şi făcut încă de aseară şi pentru mine el nu mai există. Aşa că de iertare nu poate fi vorba pentru că e un nonsens Are rost să ierţi un om viu, dar la ce-i poate folosi unui cadavru că l-ai iertat sau nu ?

Roxana se îngrozi. Arăta zgribulită, cu umerii strînşi şi cu capul aplecat asupra farfuriei. Venise încoace dintr-o pornire sentimentală cu contururi destul de imprecise. fără să ştie limpede ce voia, fără să ştie exact ce îi va spune, bazîndu-se pe bunul ei simţ şi pe intuiţii de moment, la faţa locului, fiind sigură că şi pe el îl va găsi la fel de nepregătit pentru o asemenea întîlnire. Dar iată. se înşelase, se afla în faţa unui Adrian care meditase asupra celor întîmplate – era şi normal, cum de nu-şi închipuise ea asta ? ! – probabil toată noaptea se gîndise la ele. un Adrian lucid. care nu rostea propoziţii la întîmplare, ci lucruri care, se vedea bine, erau dinainte gîndite şi sunau ca nişte sentinţe. Un Adrian care dobîndise pe neaşteptate curajul şi fermitatea de neclintit a timizilor exasperaţi, din cauza căruia ea avea acum un sentiment de resemnare şi de zădărnicie a prezenţei ei aici. Începu să mănînce încet. mecanic din prăjitura de care n-avusese intenţia să se atingă. Nu-i simţea însă gustul, nici nu-şi dădea seama că mănîncă şi întrebă în şoaptă, cu teamă, fără să-l privească :

– Măcar de n-ai crede ce ţi-a spus despre mine.

– Mi-a spus că eşti cochetă, că îţi place să flirtezi... Prostii. Fireşte că nu cred.

– Numai asta ţi-a spus ?

– Da Adică mi-a mai spus că nu eşti de nasul meu.

Se mai însenină. Aşadar Alexandru o minţise ca s-o sperie : nu-i spusese lucrul acela oribil. Prinse curaj.

– Astea-s prostii. Fumuri de-ale lui Alexandru. E îngîmfat şi prost. Şi Tibi i-a spus-o. Şi Tavi. Nu trebuie să-l iei în seamă, nu pune la inimă. Şi vino, te rog, deseară. Dacă nu de altceva, măcar pentru mine. Aici se opri o clipă privindu-l rugătoare, după care adăugă precipitat : De dragul meu, Adrian. Te rog.

Îi întîlni din nou zîmbetul acela îndepărtat şi îngăduitor, care o îngheţa.

– Nu, Roxana nu eşti de nasul meu, a avut dreptate Alexandru, e poate că singurul lucru adevărat pe care l-a spus cînd şi-a pus în gînd să mă jignească.

– Nu-i adevărat, de ce vorbeşti aşa ? !

– Pentru că e adevărat totuşi. Nu trebuie să-ţi închipui că-ţi reproşez ceva. E o simplă constatare. Asta e adevărul : tu faci parte dintr-o lume, eu din alta. Sînt două lumi ireconciliabile, Roxana, se dă între ele o luptă surdă şi una va sfîrşi prin a nimici pe cealaltă, n-are rost să idilizăm. Tu n-ai văzut că abia ai rezistat zece minute în mizeria din casa noastră, era să te sufoci, ai simţit nevoia de spaţiu şi de aer... Nu protesta pentru că cel mai cinstit lucru e să fim sinceri. Ne-o datorăm unul altuia. Sper să n-ai venit pînă în Mahalaua Grădinarilor ca să ne spunem minciuni. Mi-am făcut şi eu iluzii prosteşti, mai ales ieri, cînd te-am simţit... ei bine... în sanie... ştii tu... şi cînd ţi-am simţit mîna în mîna mea... dar eram şi puţin ameţiţi, totul era ieşit din comun... În stare de deplină luciditate însă n-avem voie să batem cîmpii în felul ăsta. N-are nici un rost să reedităm povestea cu Romeo şi Julieta. Şi apoi sînt sigur că nici nu te-ai gîndit măcar la consecinţele pe care le-ar avea... în sfîrşit... cum să zic ?... pe care le-ar avea dragostea noastră. Spune sincer : te-ai gîndit ?

Nu, nu se gîndise. Negă tăcută din cap.

– Vezi ? Şi e foarte probabil că dacă te vei gîndi bine, bine de tot, cînd eşti singură, numai tu cu tine însăţi, ai să constaţi că în fond nici nu... cum să zic... nici nu ţii la mine chiar atît, te-ai aflat mai mult sub nişte impresii de moment, cred că ţi-a impus faptul că mă pricep la matematică... Nu-i aşa ? Spune drept

Nu-i răspunse. Constată cu stupoare, în forurile ei cele mai adînci, că pe măsură ce el vorbea, în sufletul ei se insinua un ciudat sentiment de uşurare. Ca şi cum ar fi fost supusă de către el unui ritual de dezlegare, prin care ar fi eliberat-o de o misiune grea, prea împovărătoare pentru umerii ei.

– Cred că am făcut rău venind la tine, spuse ea încet.

– Nu. E drept că nu mă mai aşteptam să te văd decît cine ştie cînd, întîmplător, pe stradă Dar n-ai făcut rău. M-ai convins că nu eşti la fel cu Alexandru şi cu ceilalţi, pentru că toţi sînt la fel, ai tăi. Tu eşti deosebită. Mi-ai făcut o bucurie.

Tăcură iar. Ea isprăvi de mîncat cu acelaşi aer absent şi puse jos linguriţa. „Oare ce trebuie să mai spun, ce să spun şi ce să fac acum, ce să mai spun, ce să mai spun..." În cele din urmă îşi luă curaj :

– Ştii ce, Adrian ? Cred că e mai bine să-ţi las banii şi s-o iau înainte. Nu te superi, nu ?

– Nu. De ce m-aş supăra. E mai bine aşa...

Scotoci în manşon. Îi întinse banii. El îi luă cu o crispare bruscă. Un val de roşeaţă îi năvăli în obrajii supţi şi cu cearcăne. „E ultima umilinţă, ţipă deznădăjduit gîndul ei, iartă-mă, iartă-mă iartă-mă..." Îşi aşeză mîna peste mîna lui prelungă şi rece

– La revedere, Adrian.

Ieşi în grabă. apucînd spre centru. Se simţea nemernică şi liberă. O parte din sufletul ei rămăsese acolo, în faţa lui, la masa veche, o altă parte o luase înainte, se afla acasă, hălăduia bezmetică din încăpere în încăpere în căutarea lui Tiberiu. Iar ea aici, între ei, singură pe aceste străzi sărace, străine, înzăpezite. Descoperi că îi era frig, stătuse cu paltonul pe ea şi la el în casă şi în cofetărie, apoi ieşise în ger şi nu se vedea nici o sanie, aici locuiau oameni săraci, care umblau pe jos sau cu tramvaiul, n-aveau ce căuta săniile. După două străzi se opri într-o staţie. Mai aşteptau vreo cîteva femei îmbrăcate sărăcăcios, cenuşiu, cu broboade pe cap. Eleganţa şi opulenţa blănii ei albe i se păreau de-a dreptul necuviincioase alături de ele. Îşi blestemă ideea de a veni aici. I se păru o veşnicie pînă apăru tramvaiul vechi, galben, care abia se tîra pe linia aproape înzăpezită. Vagonul era plin, geamurile îngheţate, apariţia ei în mijlocul acelei sărăcimi înghesuite stîrni priviri care i se părură ostile. Un bărbat mai bine îmbrăcat cu o trusă mică de piele – probabil un medic în vizită la bolnavi – îi cedă locul ridicîndu-şi ceremonios pălăria moale. Era prima dată cînd se aducea un omagiu feminităţii ei şi, înclinînd uşor din cap, îl primi cu demnitate, ca pe ceva cuvenit, avînd totodată revelaţia secretă şi tulburătoare că nu mai era o fetiţă. Dar ce era, unde se afla şi ce se întîmpla cu ea ? Şterse cu mîna înmănuşată o porţiune mică de geam. Cartierul acela în care nu mai fusese din copilărie – da, din copilărie, acum putea spune asta – cartierul acela cu străzi pavate cu bolovani neregulaţi, cu case igrasioase, cu dughene lugubre, peste care înserările coborau mai devreme şi nopţile erau mai lungi o înspăimînta azi, era ca dintr-o altă ţară, necunoscută şi rece. În vagon mirosea apăsător a umezeală încropită şi haine purtate prea mult şi o gheară îi încleştă deodată măruntaiele dîndu-i o senzaţie acută de greaţă. Se întrebă cu remuşcare şi spaimă de cînd se sensibilizase aşa de nu mai putea suporta un interior sărac şi strîmt sau oamenii înghesuiţi în tramvai. Casa de la Săliştioara n-o uitase doar, tot săracă era şi aceea, dar totuşi mai largă, mai austeră, dominată de obiecte din lemn, n-avusese acolo niciodată sentimentul de sufocare. Era o sărăcie oarecum sobră, nu-i sugera ideea de sordid şi promiscuu ca aceste mahalale. Dar cine era de vină, ce vină aveau mahalalele, ce vină aveau oamenii aceştia mulţi, flămînzi şi precar îmbrăcaţi, ce vină avea Adrian, ce vină avea ea că se îngrozea de ceea ce vedea aici şi-şi simţea răscolite măruntaiele ? Dumnezeule mare, ce haos, ce păienjeniş capabil să-ţi sucească mintea ! S-ar fi bucurat să-l mai poată auzi pe Mircea Pretorian, logica lui calmă şi implacabilă, i-ar fi făcut bine ca un pahar de coniac cînd eşti îngheţat şi obosit. Şi ce era acum Adrian, ce rămăsese în sufletul ei din el ? Şi cum să apară ea seara, în starea în care se afla, în mijlocul acelei sindrofii ? Mirosul acesta de încălţări de pe care se topea zăpada devenea totuşi de nesuportat. Coborî cu două staţii mai devreme şi inspiră cu voluptate aerul pur, atît de îngheţat încît îndurera nările. Ajunse acasă înfrigurată şi se strecură peste tot cu precauţie. Nu voia să se întîlnească cu nimeni, avea nevoie încă de linişte, de singurătate şi reculegere. Se furişă în sufrageria pustie, deschise bufetul masiv cu furnirul interior lăcuit în roşu, în care mirosea a mirodenii şi băuturi rare. Îşi umplu un păhărel cu rom de Martinica dintr-o sticlă învăluită în fibre colorate de palmier. În cristalul filigranat, licoarea azvîrli scurt scăpărări de rugină şi sînge. O bău dintr-o răsuflare şi închise ochii, simţind cum i se împrăştie văpaia în tot trupul, pînă în vîrfurile degetelor. Avea senzaţia purificării prin foc. Puse totul la loc, ieşi pe vîrfuri şi intră la ea. Se ghemui pe pat, se acoperi cu o pătură de un galben stins din păr de cămilă şi luă albumul Van Gogh. Din casă se auzeau, estompate prin uşile închise, pregătirile pentru primirea musafirilor.

Fragment din romanul „Treptele Diotimei"

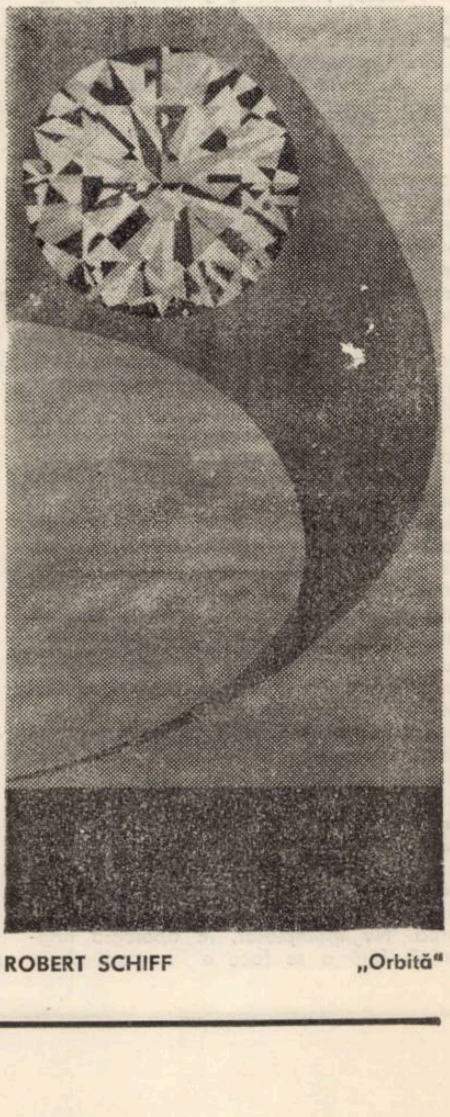

ROBERT SCHIFF **„Orbită"**

Dim. Rachici

Caligrafiind o distanță

Caligrafiind o distanță în zbor pescărușii
pe aripi cu marea și cerul
simt iarăși în oase
chemarea instinctivă-a uscatului –
iarăși inima bate
pentru puii rămași,
pentru stînca golașă și trainică
în care orice talaz se sfarmă.

Limpezind necuprinsul în ochii copiilor,
c-un creion invizibil
descriindu-și marile lupte –
pescărușii cei albi, batiste fidele.

Rîuri îndrăgostite

Rîuri îndrăgostite de propriile albii,
voi – sentimente contradictorii ale pămîntului
exteriorizîndu-se :
limpezi sau tulburi,
mînioase sau calme.
Cu o religiozitate de veacuri șlefuind stîncile,
visînd drumul cel mai scurt
dintre două puncte.
Ieșirea voastră din matcă –
o supremă negație
a îngustelor limite.
Între mine și femeia mea
de cîte ori interpuse ? –
între mine și idealuri,
între mine și semeni.
Poduri și punți ;
construcții durabile
sau efemere.
Rîuri devotate propriilor albii
fără de care
nu s-ar cunoaște drumul spre mare.

Cetini de brad întrebate de lună

Cetini de brad întrebate seara de razele lunii
cît e ora pămîntului, femei de frig
venind să danseze-n flăcări verzi
înteţindu-se –
adevăr neumbrit de minciună, culoare
și-n moarte statornică.

Ofrandă v-aduc ochii mei
luminați de aurul văilor,
ofrandă larma orașelor în pori cuibărită
și puțina mea nemurire.

Între voi,
sînt îndrăgostitul de-o cetină-mamă, de femeia
hrănită cu seva
celui mai sfînt din pămînturi –
întrebată seară de seară de lună
pînă unde se-ntinde
nehotarul iubirii

Al. Jebeleanu

Semănat-am grîu

Sînt din acest sat aruncat în cîmpie,
Între văi și rîuri uscate, aruncat
De puhoaie, de sălbăticiuni, de răzmerițe.
Ființa mea întreagă e întoarsă spre harfa lui.

În Șipetul cu salcîmi și fluturi,
Cu grădini de pruni și cuiburi de rîndunici
Mi se-așezară în straturi descîntecele,
Bulgării soarelui binecuvîntat.

La apropierea zorilor parcă disting
Între stele măcieșii din margini
Și sclipirile fîntînilor. Cerul statornic
Cu lanul de trifoi îmi seamănă și cu foiomfiul.

Grîu și greieri semănat-am
Pe cărările satului, prin țarinile neîmblînzite.
Mă rețin legendele ? Mă reține copilăria
Să-i mai ascult glasul de rosmarin ?

Desen

Ai brațele atît de ușoare ca norii
Și pîlpîirea ta fulgurie împrospătează
Ca un peisaj cu iarbă și căprioare.

Cînd sînt absent (ceasuri sau ani)
Sînt prezent lîngă tine, doamnă tristă,
Cu tăcerea mea de curcubeu.

Francois Villon

Cu giuvaerile sufletului roase adînc de cocleala
păcatelor
François Villon lăcrimase deasupra filelor stropite
de-azur,
Mîinile sale pătate care spărgeau lacătele palatelor
Tremurau pentru o rimă sonoră, pentru un freamăt mai
pur.

Beat de clocotul viselor, amenințat pretutindeni de
spînzurători
Nepăsător cînta poetul, biciuindu-și clipele spre ziua
de mîine.
Domnițele fugăreau în baladele lui nădejdi și fiori,
François se tîra prin cîrciumi obosit, pîndind o bucată
de pîine.

Dar despre François Villon, prințul nopților, poetul
frumoasei
Care tînjea după piscurile stelelor strălucitoare și
neajunse,
Știu mai mult drumurile lungi și noroioase
Decît oglinzile versului meu, tulburate de aripi ascunse.

R. Dăscălescu

Carusel

Rotund și sunător ca o tipsie
Pămîntul s-a născut din ape
Acum de mii de ori o mie
De ani sau încă mai aproape.

Apoi și-a împodobit spinarea
Cu munți și arbori seculari
De-a întrecut în înălțime marea
Cum din părinți copiii cresc mai mari.

Cînd mii de ani au mai trecut
Că singură jivina fu și pomul,
Pe dobitoace, ca mai priceput,
S-a proclamat stăpîn pe toate Omul.

De-atunci, din rodul lui bogat
De mămăligă și de pîine
Pămîntul, ca din basme, împărat,
Împarte tuturor și-i mai rămîne.

Dar pîn' la urmă tatăl nostru bun
Ce ne-a crescut cu iarbă și urzică,
Pămîntul, se arată căpcăun :
Ne-nghite în adîncu-i și ne strică.

Da-i pare rău de ce-a făcut :
Însămînțați pe altă rădăcină
Ca și la primul început
Ne scoate iarăși la lumină.

Apoi ne-nghite iar cu lăcomie
Și iar se-ntîmplă rău că [illegible]
De ani de mii de ori o mie
Fără încetare.

Cîntec de pahar

Cînd vinu-l sorb din cana pămîntie
Sau din cleștar cu-anume grații
În lutul cizelat cu fantezie
Simt izul multor alte generații.

Bunicul meu și-al altora ca mine
Pulverizat în oalele de lut
Sau în cristalele cele mai fine
Îl simt pe buze, rece, și-l sărut.

Cînd amețit de vin și fantezie
Paharul saltă-n mîini transfigurat
Te văd pe tine pămîntie
În lutul transparent și cizelat.

În orele cînd zorii albi apar,
Cînd ochiul reîncepe a cunoaște
În oalele de lut și de cleștar
Întrezăresc copiii ce s-or naște.

---

creion

MÎNDRIE

În recreația mare, băiatul se apropie de grupul colegilor săi și-i ascultă atent cum discutau despre calitățile părinților lor. Unul avea un tată inventator, ceea ce nu-i puțin lucru, fiindcă, vedeți, a cucerit cîteva medalii de aur. Altul spunea că tatăl său, ca inginer, a văzut nenumărate țări. Dovada ? Iată că i-a adus de-acolo mărci poștale nemaivăzute. Cineva atrase atenția asupra părintelui său, autor al cîtorva cărți și care apăruse chiar la televizor într-o emisiune. O fetiță vorbi despre părinții ei arhitecți, ca despre proiectanții unor clădiri unice din orașul lor, pe care ei toți le cunosc, iar altcineva spuse că tatăl său este unul din cei mai binecunoscuți strungari din țară luînd și în acest an un premiu vestit.

Băiatul îi asculta atent și fiindcă cîțiva colegi priviră scrutător spre el, deși nu avuse intenția să spună nimic despre părinții săi, după un moment de tăcere și reculegere zise și el, cu o mîndrie pură, că mama lui, să afle și ei, e socotită drept una dintre cele mai perfecte telefoniste care se cunosc pe-aici prin împrejurimi. Da, da, accentuă el, oarecum vehement, fără să fi fost nevoie, ea este cea mai bună, cea dintîi...

Nu se știe de ce anume, dar urmă un moment de stupefacție între copii, după aceste cuvinte. Posibil ca ei să nu poată vedea cu aceiași ochi meseria de inginer cu aceea a unei telefoniste ? Sau îi șocase modul absolut, fără drept de replică, al colegului lor de a-și prezenta mama ? Sigur este că, după o tăcere stînjenitoare, ei izbucniră într-un rîs sonor, copilăresc, iar cîțiva îl ironizară pe băiat, refuzară să accepte, în ochii lor, pentru o simplă telefonistă, un piedestal atît de înalt ca cel ridicat de colegul lor.

Grupul se sparse și, fără vreo altă dispută, trecură astfel cîteva zile, în care băiatul cu pricina putea fi văzut oarecum izolat de ai săi. După încă o zi însă, tot în pauza mare, pe cînd același grup se găsea la taifas, băiatul intră cu putere între colegii săi, avînd mîinile pline cu tot felul de medalii, decorații, insigne. Le ținea cu o gingășie aparte în palmele sale mici de copil și metalele lucitoare, albe sau galbene, cu panglicile lor colorate, păreau o comoară ciudată pentru un copil ca el. „Acuma credeți ? strigă el cu disperare și reproș spre colegii săi, Credeți că mama mea e cea mai bună dintre toate ? Credeți?!".

După această întîmplare, mama băiatului fu chemată la școală. În ziua în care se pregătea să plece, ea se gîndi cu inima strînsă la vreo poznă de-a fiului, sau la unele note sub limită, primite fără ca ea să fi fost încunoștințată. Din această pricină și ca să se liniștească oarecum, ca să fie apărată de o surpriză, îl rugă pe fiu să-i spună cu ce anume a greșit, pentru ca ea să cunoască de pe-acum motivul chemării sale acolo. La toate întrebările și rugămințile ei copilul rămase însă mut.

La școală, femeia fu invitată de îndată la directoare. În jur, în marea sală, se mai găseau cîteva profesoare și ea, privindu-le, își simți inima grea. Pe masă, puteau fi văzute niște cutiuțe știute, cu pluș, care conțineau de obicei medalii, decorații, insigne. Dar parcă ar fi chiar medaliile ei, nu? se înspăimîntă ea. Dar cum ajunseră aici ? Abia în acel moment ea află întîmplarea. Șocul o orbi, dar apoi se liniști. Totul reintră în normal și inima ei răvășită se potoli pe încetul. După o tăcere, una din profesoare zise : „Știți, am lăcrimat toate aici, gîndindu-ne ce iubire poate ascunde acest copil. Și v-am invidiat". „Și ce mîndrie poate ascunde el" completă altcineva. Femeia sta dreaptă. Le asculta. Le răsplătea cuvintele cu un surîs bun, apoi culese de pe masă medaliile aduse de fiul ei. Medaliile care-i încoronaseră munca ei îndelungată de zi și de noapte, și, mulțumind tuturora, părăsi încăperea școlii. Abia cînd ajunse în stradă simți cum o cuprinde o sfîrșeală turbure. Se rezemă de un gard și acolo o podidiră lacrimile.

ION ARIEȘANU

Investigarea matematică a fenomenului muzical

Ceea ce caracterizează epoca postbelică pe planul gîndirii umane este afluxul științelor matematice în mai toate domeniile de activitate, de la biologie la lingvistică, de la strategia militară la viața economică. Această desfășurare de forțe nu era posibilă fără o cotitură fundamentală în gîndirea matematică, care începe încă în secolul trecut și se stabilizează în zilele noastre, luînd înfățișări ca : teoria mulțimilor, teoria probabilităților, statistica matematică, cercetarea operațională, teoria sistemelor ; toate, de o importanță capitală în studiul celor mai complexe fenomene. Împletirea gîndirii matematice cu fizica modernă fundamentează imaginea pe care ne-o facem azi despre univers și oferă, totodată, instrumentele de penetrare în secretele adînci ale naturii, în general și naturii umane, în special.

Legătura acestor considerații cu muzica se va vedea imediat. Vechii maeștrii puteau să ignoreze liniștiți speculațiile extramuzicale, avînd ferma convingere că muzica lor se reazemă pe un suport natural. Conștient sau nu, ei apelau de fapt, la fundamentul pitagorian al teoriei muzicale, de nezdruncinat pînă azi. Mai mult, ne asigură un distins fizician contemporan (Feymann) de la Pitagora încoace nu s-au făcut progrese remarcabile în înțelegerea bazelor fizico-matematice ale fenomenului muzical. De altfel, discrepanța funciară între muzică și natura umană este o problemă controversată poate ; în orice caz, nu aparține epocii monodiei și armoniei tradiționale.

Dacă Wagner recurge la argumentul teoretic-estetic, pentru a-și justifica opera o face totuși ca muzician. Schönberg, insuși, rămîne muzician atunci cînd caută să descopere legile generale ale atonalismului. Dificultățile problemei propuse explică insuccesul dar și disperarea sa. Serialismul, ca metodă de compoziție, este consecința unei asemenea atitudini. Ideea de matematizare a muzicii începe să se acrediteze, deși nu vedem în compoziția serială vreo ipostază matematică demnă de acest nume. Trecînd de la seria de înălțimi la serialismul integral, Pierre Boulez nu depășește nici el această fază empirică.

Cel care calcă realmente teritoriul matematic în gîndirea muzicală este Iannis Xenakis. Tînărul inginer grec, fiind la Paris în această perioadă de răscruce a avut intuiția meritorie să observe că serialismul generalizat conduce la o repartiție stohastică a sunetelor în cadrul discursului muzical („La crise de la musique sérielle", 1953). Adoptarea noțiunii de entropie în arta muzicală este urmarea firească a acestei constatări. Sîntem, imediat după 1950, cînd C.E. Shannon (S.U.A.) publicase celebra sa lucrare „Teoria matematică a comunicațiilor". În această operă fundamentală, Shannon dă o interpretare genială unei noțiuni din termodinamică, creînd conceptul de entropie informațională, care s-a dovedit, ulterior extrem, de fecund pînă și în estetică.

Cu toată frumusețea asociației de idei, aplicarea noțiunii de entropie în creația muzicală, ca și a altor obiecte matematice utilizate de Xenakis, a rămas formală. Pastele sonore rezultate pe această cale putînd fi obținute — fără prea mari deosebiri pentru structurile în sine, ușurînd, în schimb, sarcina muzicianului — printr-o anume grafică. Ceea ce s-a și întîmplat.

Deducem că abordarea obiectelor matematice în scopul de a produce muzică este eronată, cel puțin atîta timp cît fenomenul muzical rămîne necunoscut în esența sa. Numai după investigarea de fond a relației muzică-natură umană cu ajutorul aparaturii matematice, se vor putea trage concluzii în ceea ce privește creația propriu zisă. Trebuie, totuși, plătit un tribut de admirație lui Xenakis, pentru a fi conjugat, măcar în intenție, gîndirea muzicală cu adevărata gîndire matematică.

OVIDIU MANOLE

„Scrisul este sau trebuie să rămînă act spiritual înalt"

(Urmare din pag. 1)

— Satisfacțiile date de versuri poetului sînt în consens și cu rolul ce i-l atribuie societatea ? Are el un rol special ? Cum trebuie și cum reușește poetul să fie și un om politic ?

— Este tot mai marcată în ultima vreme, pretutindeni, tendința de a accentua apartenența și deci rolul social ale poetului. Dacă poetul poate și trebuie să spună adevărul atunci poezia lui trebuie să fie și o expresie a problematicii sociale, în modurile răspicate sau transfigurate dictate de structura sa personală. Poetul reușește să fie un om politic prin diversele angajări ale lui, dincolo de scris, cum poate îndeplini această condiție prin scris. Exemple de poezie politică reușită avem destule. Spun la întîmplare : Eminescu, Beniuc și recent Jebeleanu și Păunescu. Evident, nu trebuie să pretindem ca această temă să ocupe exclusiv toate corzile harfei, dacă nu este vorba cumva de o vocație strictă, cu foarte mari acuități pentru concret și imediat, ca în versurile lui Maiakovski.

— Ce înseamnă pentru Dvs. o nouă carte de poezie ?... V-a apărut de curînd un nou volum. **Zeii asediați.**

— De regulă, o nouă carte de poezie trebuie să însemne pentru autor și o nouă etapă, confirmată de critică. Mă gîndesc la poeții evolutivi de tipul Arghezi, Blaga. Culegerile cantitative, la un an-doi, a ce s-a întîmplat să scrii între timp, nu mi se par de natură a cultiva excesiv interesul cititorului pentru autorul în cauză.

Întîmplător,**Zeii asediați** propune nu o nouă etapă, ci un fragmentar examen de sine. Inedite, poeziile urcă din anii începuturilor (se află aici poezia mea cea mai veche din cît am păstrat), pe la anii tuturor volumelor mele publicate anterior și adaugă cărții penultime, **Turn cu ceas,** un grupaj de poezii de ultimă dată, versuri care dintr-un motiv sau altul n-au apărut cînd au fost scrise și în care am avut impresia că mai găsesc cîte ceva din întrebări, tentative și emoții precis determinate, reale.

— Cum vi se par cei mai tineri poeți de azi ?

— S-au exprimat și se exprimă mereu opinii, în ultima vreme, despre fizionomia și tendințele celor mai recente apariții. Între manierism și o viziune proprie, revistele trasează noi și noi semne de talent, de posibile dezvoltări viitoare. Poezia tinerilor se resimte fericit de ceea ce a cucerit în imponderabilitate, substanță și dezinvoltură poezia generațiilor azi mai vîrstnice.

— Spuneți cîteva cuvinte despre ceea ce a fost și ce este **Steaua,** una dintre cele mai bune reviste literare din țară, care a știut și în consecință a reușit să se impună în conștiințele adevăraților iubitori ai literaturii actuale.

— Ea s-a reprofilat, cum știți, în funcție de noul său ritm de apariție : bilunar. N-a renunțat la principiile ce au călăuzit-o în a-și dobîndi locul important în revuistica românească a ultimului sfert de veac : exigență, pasiune pentru nou, spirit critic deschis etc. A adăugat o preocupare aparte pentru eseu și pentru proza scurtă, fără să diminueze interesul pentru lirica românească și străină, interes ce i-a determinat pe unii comentatori s-o considere adesea o revistă de poezie. Nu uităm că avantajului experienței trebuie să-i fie complementar spiritul invenției și că scriitorii aici grupați pun în această activitate paralelă ceva din ființa lor.

— Numiți poeți pe care i-a descoperit revista **Steaua**. A fost grea „descoperirea" lor ?

— Au debutat — sau au fost prezenți din primii lor ani — mulți autori deveniți azi cunoscuți. Într-un fel Petre Stoica, Nichita Stănescu, Mircea Ivănescu, Anghel Dumbrăveanu, Ioan Alexandru, critici ca Mircea Tomuș și Virgil Ardeleanu, prozatori ca D.R. Popescu, recent poeții Dinu Flămând și Adrian Popescu. S-au dezvoltat, cîndva ca tineri scriitori, împărțindu-se zi cu zi între munca de redactori la revista din Cluj și întîrzierile nocturne la masa de scris, A. E. Baconsky, Aurel Gurghianu, Mircea Zaciu, Victor Felea, Ion Vlad iar azi se află în afirmare tineri ca Petru Poantă ș.a.

Evident, nu trebuie uitat că și-au făcut din **Steaua,** urmare comportamentului acesteia, un loc de colaborare predilect, devenindu-ne foarte apropiați sufletește, într-o epocă, Blaga, Perpessicius, Arghezi, Vinea, Agârbiceanu, Adrian Maniu.

— E mai greu să apari cu un ciclu de versuri într-o revistă decît să tipărești o carte ?

— Uneori da, spre lauda revistelor. Deși la adăpostul unui nume format își găsesc locul, din păcate, nu o dată, grupaje mari de versuri numai pasabile, faptul că se manifestă zgîrcenie constantă și suspiciune față de noile condeie nu e un semn rău. Evident, trebuie să condamnăm mereu opacitatea, rutina, ploconirea, în țesătura relațiilor și intereselor de breaslă, în fața numelor cu certificat de bună trecere. E de observat însă că în unele edituri sînt strecurate adesea, cu mărinimie, cantități mari de poezie ce n-ar fi putut întruni, poate aprobarea unui comitet redacțional de revistă. E bine însă să fie pentru tineret toate drumurile și toate ușile deschise.

— Ce înseamnă pentru Dumneavoastră problematica poeziei ardelene și cum vă definiți în raport cu ea ?

— Socială și contingentă, temperamentală, prin Goga, Emil Isac, și Beniuc (în continuarea unui filon venind din 48-ul revoluționar și din condiția protestatară a românilor din această parte a țării), de aplecare asupra problemelor existenței, ale ființei și universului, prin Blaga și, tot prin acesta și Emil Isac, sincronizată cu evoluțiile moderne impuse conștiințelor lirice de la simbolism încoace — poezia ardelenească e un interesant punct de sprijin între altele ale creației poetice românești. Cum Blaga a pus pe gînduri versuitori din toate meleagurile patriei, poeți ardeleni actuali ca Ioan Alexandru, Blandiana, Doinaș, găsesc mai puțin, observ, tentații în descripțiile ambiantului și cîntecului de tribună, se vor mai mult privitori în fîntîni sau în tainele cuvîntului. Poeți ca Ion Brad, Ion Horea, Tiberiu Utan, Andrițoiu, sînt cu frumoase rezultate receptivi la glasurile cetății, ale culorilor naturii, le vine mai la îndemînă comunicarea unor conținuturi sufletești. Ar putea fi numiți apoi evoluanți între aceste două extreme (postura aceasta fiind valabilă deopotrivă și pentru unele creații ale autorilor citați de o parte sau de alta). De bună seamă asemenea reflecții trebuiesc mai complicat controlate dacă ai avea răgazul unui studiu asupra acestei probleme. Formulînd în treacăt, nu ești scutit de simplificări sau generalizări ce pot nemulțumi.

— Ați fost încununat cu premiul Uniunii Scriitorilor pentru traducerea atît de reușită a versurilor lui Kavafis. Cum ați descoperit traducerile și ce importanță le acordați într-o literatură ?

— Mă gîndesc la versul lui Blaga : „Traduc, traduc în limba românească"..., cînd sunt tentat să cred că între actul de a inventa într-o poezie proprie și actul de a inventa echivalențe românești în activitatea de transpunere a unui alt poet în limba țării tale nu există contradicție. Am în memorie, lîngă suflet, cîteva isprăvi de traducere care sunt valori nu mai mici decît titluri bune ale poeziei originale : unele traduceri din Baudelaire și din Hölderlin ale lui Philippide, din Esenin ale lui Stancu și Lesnea, din Rilke ale Mariei Banuș, din Edgar Poe ale lui Emil Gulian, „Anabasis" în transpunerea lui Ion Pillat ș. a. „Odă la o urnă grecească", „Caprifoliul", „Balada doamnelor de odinioară". și alte cîteva piese aflate în volumul **Din lirica universală** suntem nevoiți să le punem alături de poezii memorabile, proprii, ale lui Blaga. La fel tălmăcirile lui Arghezi sunt anexări ale poeziilor lui. Recent apăruta **Panorama poeziei universale** semnată de A. E. Baconsky e un eveniment literar.

— Ați făcut cîteva călătorii în străinătate — Mongolia, Japonia, Grecia... Cum este văzută România de către cei cărora le-ați fost oaspete ?

— Călătorind în străinătate, ești între cele mai interesante lecturi și căutări de sine. În diverse țări, chiar îndepărtate, ești surprins plăcut să vezi viu interesul pentru România. Cuvîntul însuși are de fiecare dată rezonanțe noi care te fac să înțelegi cît de mult îți este implicat în el destinul.

— Ce șanse are literatura română să fie cunoscută de alte popoare ?

— Toată lumea e curioasă de ceea ce se întîmplă în toată lumea ; suntem și noi în aceasta o părticică. Depinde mult de felul cum știm să ne promovăm valorile dar mai ales de felul cum vom ști să facem totul din interior pentru a se ivi valori noi în măsură să exercite și singure atracție.

— Accelerarea ritmului vieții moderne, de care se vorbește mereu, nu-i va permite individului să întîrzie prea mult deasupra unui roman sau să se pregătească pentru drumul dificil al „înțelegerii" unei poezii ? Cu alte cuvinte, viitorul e al prozei sau al poeziei ?

— Oricît de grăbit ar fi secolul, viitorul e al cărților, cred, „încet gîndite, gingaș cumpănite". Poezie, proză.

— În încheiere, spuneți cîteva cuvinte despre cărțile aflate pe masa de lucru.

— Uneori e frumos cînd nu le ai exact pe masa de lucru, dar te trezești că din ce ai pe masă poți trimite la tipar o carte. Sunt perioade bune ale poeziei spontane, ascuns asistată de îndoială și limpeziri teoretice noi. Din păcate însă semnalizează cărți cu un profil precis pe care ți l-ai impus, pentru care te-ai pregătit. Sau din fericire, fiindcă atunci munca este mai ordonată. Vreau să „scap" de o proză de călătorii, se rotunjește o carte cu eseuri ; un nou volum de versuri, pregătit de fapt prin mai mulți ani, ar putea fi și el în curînd o realitate.

„ÎNTILNIRE ÎNTRE ARTE“

Un „Studio de arte“

● Cu Alexandru Mirodan

— M-ar interesa foarte mult părerea D-voastră, ca om de cultură, despre expozițiile de pictură, reorganizate de noi cu ocazia împlinirii a 100 de ani de activitate muzeală la Timișoara.

— Colecția de pictură italiană — și îndeosebi lucrările aparținînd școlii venețiene din sec. al XVI-lea mi se par de tot remarcabile. Într-adevăr dacă pereții muzeului D-voastră nu găzduiesc nume „mari" (deși nu oriunde poți vedea o pictură de Donato Veneziano), în schimb ei au reușit să înfățișeza o anumită omogenitate, permițînd căutătorului a recepta o imagine unitară, un fel de „monadă" venețiană. O calitate mare pentru un muzeu mic.

— Dar celelalte exponate ? mă refer la colecția de pictură flamandă, și olandeză, la arta decorativă, la colecția de miniaturi, incadrate în expunerea de artă universală.

— Pictura flamandă e de calitate bună, meritînd a figura în orice muzeu cu pretenții. Notabile sînt deasemeni colecțiile de miniaturi și de artă decorativă și în special, e o părere, iertați-mă, cam fixă, în călătoriile mele prin universurile plastice, mi-a plăcut la dv. cadrul oferit amintitelor colecții. Alegerea spațiilor de prezentare, vitrinele aerate și în genere cadrul anti-rece, cam la gura sobii mi-au plăcut. Pentru că acest cadru — poate problema numărul unu a muzeului contemporan — reprezintă pentru pictură ceva în genul regiei și decorului pentru piesa de teatru. Eu văd muzeul de azi în chip de scenă unde exponatele — angajate în funcție de actori — joacă un spectacol de forme și culori.

— Ați privit cu interes și colecția noastră de artă românească, remarcînd prezența unor frumoase opere ale lui Tonitza, Pallady, Dărăscu, dar ați avut și unele obiecții ?

— În primul rînd pentru că, dacă la capitolul internațional e absurd să ceri unui asemenea muzeu Rembrand,... Renoir.. Chagall, în schimb mi se pare normal ca operele autohtone să fie la nivelul tradiției de civilizație și a forței actuale a Timișoarei, care după cîte știu din copilărie", e fruncea". Ori acest mare oraș din vest a fost întrecut nu numai de către București ci și de orașe care-au pornit mai tîrziu și cu resurse mai modeste în „cursa" artistică. Am în vedere de pildă Constanța, muzeul litoralului prezintă lucrări românești majore, la fel Oradea, Galați, etc.

În al doilea rînd mi se pare ciudat că evoluția plasticii contemporane se oprește cam la anii 1950. Or, în condițiile orașelor care nu prezintă muzee distincte de artă contemporană, prezența generațiilor „la zi" este necesară, așa cum un teatru deși Național (deci cu aer clasicizant) nu se poate opri cu actul de selecție la valori consacrate academic ci e sincronizat epocii, propunînd, cu binecunoscutele riscuri de rigoare — creațiile momentului.

Eu văd în ideea de muzeu nu numai un teren pentru conservarea valorilor vechi, ci și un teren pentru lansarea și cultivarea valorilor noi. Mi-ar place să aud din cînd în cînd expresia „iată un muzeu îndrăzneț" și, într-adevăr iată-l. Mi-a plăcut expoziția de pictură din Banat. E o tentativă plină de reușită de a aduce o contribuție proprie la patrimoniul **general**.

— De ce ați considerat-o o realizare deosebită ?

— Ce m-a impresionat în realizarea acestei expoziții ? Nu numai efortul firesc de a aduna aici în Banat arta Banatului ci voința de a depăși „adunarea" de opere și de a elabora o istorie a plasticii locale, prezentată evolutiv. Ei bine, cred, dacă discutăm despre lupta pentru construirea personalității muzeistice, că în această direcție ar trebui concentrate forțele : colecționarea pieselor capitale ale artelor plastice din Banat și, la capătul cîtorva ani de sacrificii monomane, înfăptuirea unui centru, a unei surse de referință obligatorie pentru oricine dorește să cunoască date despre arta bănățeană ; un mic monopol estetic. O adresă mondială.

— Un ultim popas aș dori să-l facem la „Studio Arte" un nou spațiu dat în circuitul expozițional al Muzeului, respectiv al secției de artă. Actualmente găzduiește o expoziție de tapiserie și ceramică contemporană, creații ale artiștilor timișoreni. Vă surprinde ambianța ?

— Da, mă surprinde. Ceea ce inseamnă foarte mult pentru un privitor deoarece, din păcate, muzeele-tip nu sînt îndeobște furnizoare de surpriză. Al treilea muzeu văzut într-o săptămînă seamănă cu al doilea, iar pe-al cincilea îl confunzi de-a binelea cu precedentul. În plus surpriza despre care vorbesc este plăcută, mai mult decît plăcută : importantă, cred.

Scopul studioului și cele dintii manifestări despre care mi-ați povestit **răspund** unei vechi preocupări ale mele : am în vedere construirea muzeului **viu.** Am în vedere transformarea muzeului din spațiu static, în spațiu dinamic. Am în vedere preschimbarea muzeului contemporan dintr-un loc unde nu se întîmplă nimic, într-un loc unde se **întîmplă ceva.** Un loc care găzduiește și determină acțiuni. Bineînțeles, acțiuni pornite nu arbitrar ci de la adevărurile muzeului, de la valorile muzeului, de la oamenii de muzeu. Important este a scoate arta plastică din pasivitate și izolare, a-i facilita întîlniri cu alte arte, așa cum ați făcut D-voastră, a o așeza într-o echipă de spirite : colaborarea astfel gîndită va fi reciproc avantajoasă.

— Mă bucură mult că sînteți de acord cu intențiile noastre. Întrevedeți viabilitatea acestui „Studio Arte" în orașul Timișoara ?

— Într-un oraș care posedă scriitorii, actorii, regizorii, muzicienii Timișoarei resursele pentru organizarea acestui tip de activitate mi se pare mai mult decît posibilă.

STELA RADU

Decor-plasticitate

● Cu pictorul scenograf Grigore Gorduz

— Stimate Grigore Gorduz, am găsit nimerit să vă invităm la un schimb de păreri în cadrul rubricii „Întîlnirea între arte" pentru că scenograful împlinește dezideratul artistului complex, întrucît crearea scenică a spectacolului cuprinde elemente de arhitectură, sculptură, grafică.

Cum vedeți dumneavoastră în cadrul spectacolului de operă întrepătrunderea între cele două arte : muzica și pictura ?

— Răspunsul la această întrebare implică anumite precizări.

Pînă de curînd sarcina scenografului de operă se reducea la ilustrarea picturală a muzicii, a ambianței, a epocii, fără a evidenția ideile pe care compozitorul și le-a expus în muzică, — mă refer mai ales la aspectele social-politice pe care opera le conține, căci este știut faptul că nici un gen de artă nu a trăit atîta timp cît nu a ilustrat idealurile sociale ale epocii în care a fost creată.

Scenografia actuală își propune tocmai evidențierea ideilor progresiste ale muzicii și libretului operei, astfel încît atît decorul cît și machiajul și costumația să redea veridic spiritul epocii, dar în același timp să împlinească dezideratul contemporaneității.

— Realizarea grafică a unui spectacol de operă, este deci un act de creație ?

— Desigur. Noi nu copiem o epocă, un stil, ci ilustrăm epoca sau stilul în funcție de viziunea noastră. În scenografia modernă s-a renunțat la ideea creării în spectacolul de operă a unui decor fastuos, greoi, artificial, care obosește atît pe interpret cît și pe spectator. Noi dorim să sugerăm sintetic o operă, stilizînd elementele ei caracteristice.

— Cred că ați adus acum în discuție problema colaborării cu regizorul. Cum vedeți o colaborare ideală între scenograf și regizor ?

— La această întrebare voi răspunde din punctul de vedere al scenografului. Ideal este ca atît regizorul cît și scenograful să aibă o viziune comună asupra spectacolului, urmărind tocmai evidențierea mesajului operei.

În cazul operei contemporane, mai ales a celei autohtone, atît scenograful cît și regizorul au datoria de a reliefa frămîntările omului contemporan, avînd permanent în vedere redarea specificului național. Regizorul este directorul plin al spectacolului. El trebuie să creeze un spectacol unitar, prin evidențierea ideii fundamentale a operei muzicale și a libretului, iar scenograful este dator să ilustreze vizual și chiar să accentueze această idee.

— În cei 7 ani de experiență scenografică, ați întîlnit cazul unei colaborări ideale?

— „Răscoala" de Gheorghe Dumitrescu, în regia Marinei Emandi. În acest spectacol s-a mers pe linia sugerării ideilor prin elemente simple de decor. Astfel ideea de oprimare, de constrîngere morală și fizică a țărănimii, a fost exprimată printr-un gard care încercuia grupul de țărani.

— Scenografia, reprezintă pentru d-ta o împlinire ca artist plastic ?

— Categoric că este o împlinire cu atît mai mult cu cît scenografia reprezintă o armonioasă împletire a tuturor genurilor artei plastice, iar fiind vorba de spectacolul de operă, la toate acestea se adaugă muzica și poezia.

— Mai aveți și alte pasiuni ?

— Mă interesează toate genurile artei și pot spune că fiecare dintre ele mă ajută în munca de creare scenică. Una din pasiunile mele este filatelia, unde găsesc de multe ori material iconografic foarte interesant, chiar inedit, privind anumite elemente etnice ale altor popoare.

— Știu că vă place teatrul de păpuși. Ați lucrat vreodată la montarea unor spectacole cu păpuși ?

— Cu teatrul de păpuși mi-am început de fapt cariera de scenograf. După absolvirea facultății am lucrat la Teatrul de păpuși din Brăila. Ceea ce mi se pare mai tentant în teatrul de păpuși, este faptul că aici scenograful își creează singur și actorul, avînd posibilitatea astfel să accentueze încă o dată viziunea sa asupra spectacolului. Mulți consideră teatrul de păpuși un gen minor, care se adresează doar copiilor. Părerea mea este însă că în teatrul de păpuși fantezia și talentul scenografului pot crea spectacole de cea mai înaltă ținută artistică.

— La opera timișoreană, ce spectacole pregătiți în anul 1973 ?

— Lucrez la spectacolul „Capra cu trei iezi" de Mihai Zira, iar în cadrul studioului de operă „La serva padrona" de Cimarosa și „Directorul de scenă" de Mozart.

— La „Capra cu trei iezi", cred că veți folosi experiența din teatrul de păpuși.

— Doresc să creez scenic din „Capra cu trei iezi" un spectacol care se adresează în aceeași măsură celor mici ca și celor mari. Am acum posibilitatea de a valorifica folclorul național, bazîndu-mă pe măștile populare și tradițiile sărbătorilor de iarnă din nordul Moldovei. De mult doream să creez un spectacol în care să scot în evidență comorile folclorice ale poporului nostru, nevalorificate încă îndeajuns în spectacolul de operă.

— La interesul d-tale pentru arta plastică, literatură, muzică, putem adăuga deci pasiunea pentru folclor ?

— Sînt un pasionat cercetător al plasticii populare.

De altfel, spectacolul modern de operă nu văd cum se poate realiza fără o deplină comuniune între arte. Cred chiar că și experiențele tehnice ale secolului nostru, pot contribui la realizarea unei maxime sugestii plastice în spectacolul contemporan de operă.

Interviu consemnat de
ARISTIDA TURCUȘ

De ce pictați numai portrete de actori ?

● Cu Maria Goian

— De ce tocmai actorii, Maria Goian, își găsesc oglindirea în culorile dv. ?

— Desigur, să alergi în artă doar după o idee, poate să pară bizar, dar iată-mă confesindu-mă. Am urmărit cu mai mult decît pasiune evoluția unor personalități ale scenei și obsesia aceasta am încercat s-o redau picturii. Un Emil Botta sau George Constantin, Zenaida Pally și ar putea continua șirul, sînt subiectul multor pînze, multor crochiuri. Stau în culise, în cabinele actorilor, le urmăresc fiecare gest, le surprind tăcerile și expresivitatea sau încerc doar să le surprind.

— De unde a pornit izvorul acestei pasiuni ?

— La început trebuie să spun că mă consider un mare rob al lecturii, îndeosebi al celei dramatice. De aici am pornit să înțeleg puntea textului, legătura sau distanța dintre autori și actori. Sînt de-o bolnăvicioasă curiozitate. Cum prinde viață, ce interpretare poate primi un text dramatic, o lume care se urcă din pagini pe scenă.

— Prin intermediul actorilor . . .

— Da, actorii sînt copiii vitregi ai autorului dramatic, dar, de multe ori, ei pot deveni copii naturali în așa măsură se dăruiesc rolului încredințat. Pentru că un rol e interpretat diferit de actori diferiți, pentru că, altfel, unde-ar mai fi personalitățile lor distincte ? Emil Botta în Ion din „Năpasta" adîncește întratît rolul încît Caragiale însuși l-ar aplauda.

— Am sesizat în unele portrete de actori și o latură cald ironică.

— Încerc, mai ales, la actorii foarte buni, o îngroșare a trăsăturii caracteristice, încît tonurile și nuanțele se-mbină într-un focar șarjat, dar nu caricatural. Din milioanele de fețe pe care le îmbracă actorul în diverse roluri și stări de spirit, eu caut însă în mod special căldura afectivă, strălucirea din comoara omeniei.

— Ce legătură considerați că există între pictură și teatru ?

— Mișcarea, grandiosul fir al mișcării. Și de aici aș porni la invitația ca artele să fie mai solidare, să vedem recitaluri și întîlniri emoționante la care să participe cu toată dăruirea pictori, poeți, muzicieni și actori, să dăm prin aceasta și o mai puternică strălucire crezului nostru artistic.

Interviu realizat de
DAMIAN URECHE

De ce se despart oamenii?

— File dintr-un posibil jurnal al divorțurilor —

Anchetă realizată de VALENTINA DIMA

Am fost la tribunal o zi, două, trei. Același du-te vino caracteristic, același val eterogen de oameni veșnic in alertă care parcă ar alerga după ultimul tren. Judecători și grefieri, reclamanți și piriți, martori și avocați — un univers sui generis — o intreagă lume unită prin văzute și nevăzute fire. Voiam să stiu de ce se despart oamenii ? De ce călătoria aceasta in doi, incepută cu flori și imbrățișări la oficiul stării civile, sfirșește adesea in lungi lamentări si acuze, aici in sala pașilor pierduți ?

Președintele Judecătoriei, Vasile Moldovan, avea in acea zi obișnuitele concilieri de dinaintea judecării in fond a proceselor de divorț. Stau pe scaunul procurorului și mă simt nițel stinjenită. In incăpere, o tinără și prezentabilă pereche. Sint intrebați, pe rind, de ce vor să divorțeze Răspunde soțul. El a intentat actiune :

— Pentru că soția a plecat de-acasă și nu m-a ingrijit.

— Copii aveți ?

— O fetiță.

— La cine stă ?

— La soție.

— Dv. ce spuneți ?

— E adevărat că am plecat, dar nu de bună voie. Să spună el de ce. E sofer și toată ziua-i pe drumuri. La Lugoj are o prietenă, la București alta, prin Timișoara vreo două. Am locuit impreună la părinții mei. Intr-o zi, primesc un telefon la serviciu și mă anunță că se mută la gazdă. Bine, dar unde ? il intreb. Lasă că și-așa nu te duc cu mine, imi răspunde. N-are decit să-și continuie viața lui.

— Totuși, eu zic să mai reflectați. Aveți un copil și poate nu-s adevărate toate cite se-aud.

— Eu l-aș ierta, tovarășe președinte, și m-aș impăca, dar el nu dorește și nu-l pot obliga.

— Vă dau termen de gindire un an

Soțul, vehement :

— M-a vorbit peste tot, m-a făcut de ris. Chiar dacă rămin singur in Europa, cu ființa asta nu mă impac !

Sint chemați alții.

Soțul, in haine de deținut, însoțit de milițian, soția, de o eleganță ostentativă, poartă un mantou de blană negru.

— V-ați căsătorit in '65.

— Da, și ne-am despărțit in '67.

— De ce așa curind ?

— Fiindcă bărbatu-meu a schimbat mereu serviciul.

— Ce meseria ai ?

— Niciuna.

— Cum așa ? Atunci de ce te-ai mai căsătorit ?

— Ce, asta-i o condiție ?

— Desigur, cind te hotărăști să intemeiezi o familie, trebuie să fii pe picioarele tale. Să-i poți purta de grijă.

— Eh, am greșit și noi. Nu ne-am pus problema.

— Acum, cel puțin, ți-o pui ?

— Ce să mi-o mai pun ? Acum divorțez (și ride).

— Pentru ce ești condamnat?

— Pentru furt.

— Dumneata ce spui ? (către soție).

— Nu mă pot impăca cu el. El stă tot prin inchisori, nici măcar la intreținerea copilului nu poate contribui.

— Ținta mea e desfacerea căsătoriei, că poate și ea s-a săturat . . .

Apare un cetățean in haină de piele, singur.

— Unde e soția ?

— A făcut o criză de nervi și n-a putut veni.

— Bine, dar dv. ați implinit douăzeci de ani de căsnicie. De ce ați ajuns la noi ?

— Din cauza imoralității soției. Sintem pentru a treia oară in divorț. Știți, s-a ales cu boala asta a restaurantelor și-a prieteniilor.

— Aveți și copii ?

— Doi. Pe fiică-mea, minoră incă, o educă tot in stilul ei. S-o vedeți cum arată. Rimelată, machiată, rujată. Pentru că mi-am permis să le fac observație, au aruncat după mine cu o vază. Și eu sint pensionar de boală, am nevoie de liniște, de ingrijire.

— Data viitoare să veniți și cu soția. Deocamdată, vă dau termen de gindire pină in martie 1974.

Intră o pereche care se oprește in mijlocul incăperii.

— Haideți, veniți mai aproape. Aici scrie că sinteți căsătoriți de puțină vreme. De ce nu vă ințelegeți ?

— Noi n-am stat aproape deloc impreună, zice soția.

— Da, pentru că ea a plecat, completează soțul. Și eu am mers de mai multe ori după ea și i-am zis să vină inapoi, că doar nu ne-am căsătorit numai pentru o zi, două.

— E-adevărat ce spune soțul? De ce n-ai vrut să te intorci acasă ?

— Eu sint coafeză și cind m-am căsătorit, m-am mutat la o unitate nouă și n-am prea avut clienți. Și părinții lui tot intr-una mă intrebau de ce n-aduc mai mult ciubuc ? N-am mai putut răbda.

— Și-acuma unde locuiești ?

— La gazdă. Am o cameră singură și plătesc 500 de lei pe lună

— Vă sfătuiesc să vă mai gindiți. Sinteți tineri, sănătoși, frumoși. Nu e păcat să vă despărțiți ? Mai veniți peste un an.

Doi oameni, soți și soție, de virstă medie. El, frămintat, trist, ea, cu o vădită intenție de-a face impresie bună.

— Sinteți căsătoriți din 1955. Și văd că aveți și un băiat de 16 ani. Ce s-a intimplat ? Răspunde soția :

— Știți, eu am plecat de acasă . . .

— V-ați părăsit căminul pentru un alt bărbat ?

— Dv. ca soț ce spuneți ?

— Așa este. A plecat după atiția ani. Fiul nostru a crescut mare și ne judecă. Omul acela e mult mai tînăr ca ea, are o soție

— Ce spuneți !

— I-am cerut soțului să mă lase in pace. Dar el nu și nu, vine peste tot după mine. Dar să știți că eu mi-am găsit fericirea și cu dinsul nu mă mai impac sub nici o formă.

— Aveți timp un an să vă răzgindiți.

Doi tineri apar in cadrul ușii. El, brunet, ea, cu batic verde pe cap.

— Ce este, ce s-a intimplat ? Vorbește soțul :

— Eu sint tinichigiu. Ea, croitoreasă. Și nu voia să meargă la lucru. Mamă-sa i-a cumpărat o păpușă și toată ziua se juca cu ea

— Ei lasă că nu mă jucam.

— Ba da. A venit taică-meu la noi și a găsit-o cu păpușa. Rufele stăteau murdare. Și intr-o zi cind m-am intors acasă mi-a lăsat un bilet pe care mi-a scris să nu mai vin inapoi. Și eu m-am dus și mi-am găsit alta.

— Așa de repede ?

— Fiecare om iși caută fericirea, ce era să fac ?

— Vă mai gindiți șase luni și după aceea veniți din nou aici.

In fața noastră stau doi tineri, după toate aparențele intelectuali, afectind și cu nonșalanță, unul față de celălalt, o totală indiferență. Ea, surizătoare, cu o pelerină neagră, lucrată la Arta populară; el, cu plete și-o barbă roșie.

— Eram studenți cind ne-am căsătorit. A fost o dragoste fulgerătoare.

— Ii reproșați ceva soției ?

Pauză.

— Dar, dv. soțului ?

Pauză.

— Atunci ?

— Vedeți, noi in fapt trăim despărțiți incă de la căsătorie Unul la Botoșani, celălalt aici.

— Acum că v-ați intilnit, poate vă hotăriți să vă stabiliți amindoi in același loc.

— In definitiv, cred că vă dați seama că e o căsnicie pierdută, zice soțul.

— De ce vorbiți așa ? Nu doriți să vă refaceți familia, să aveți copii ?

— Ar fi bine — zice el.

— Ar fi frumos — consimte ea. Dar, vedeți, fiecare cu relațiile lui.

— S-au intimplat multe lucruri.

— Să nu forțăm nota.

— Am ințeles, zice președintele, totuși vă dau timp de reflecție.

Și chiar nimeni nu se impacă ? doresc să știu. Președintele mă asigură că mai sint și dintre aceia, ce-i drept puțini la număr, care vin să-și retragă acțiunea. Inainte sau după conciliere. Unii cer amănunte pină a se hotări să acționeze in justiție. Chiar cu o zi inainte avusese o astfel de vizită. I-a primit, deși legea nu prevede concilieri in afara procesului — și bine ar fi să le prevadă ! — e de părere omul dreptății. Au venit tinerii, insoțiți de părinți. Voiau să știe cum se procedează la împărțirea bunurilor comune. „Nu știu dacă am reușit, dar m-am străduit să-i conving să nu ajungă la divorț. Mergeți acasă și veniți peste o lună". Mi-au promis că, oricum, vor veni să-mi spună ce au hotărit.

De ce se despart oamenii ?

Slăbiciuni omenești, lipsa de deliberare etică, răbufnirea unor vechi instincte refulate, superficialitatea se intilnesc deseori in conflictele acestea, care de cele mai multe ori afectează ființe nevinovate, copiii.

De ce se despart oamenii ?

Un caz puțin obișnuit. O căsătorie care datează din 25 iulie 1935. Rețineți : 1935 ! Doi copii, ea casnică ; el, un foarte bun profesor ! Aproape patru decenii de cind sint impreună și au rămas și azi doi străini, doi necunoscuți. „Pirita s-a căsătorit cu mine numai din interes meschin . . . Aștepta ca intotdeauna intreg salariul să-l depun plocon la picioarele sale, Măria sa femeia !

Memorii, intimpinări, proteste.

In biroul președintelui intră cineva. Un bărbat de virstă medie, invirtind pălăria in mină.

— Știți, incepe jenat, am venit să retrag acțiunea de divorț. Vorbesc și in numele soției, că ea-i la serviciu. Am stat o vreme despărțiți. Ea, la părinți, eu, la părinți. Dacă nu era mamă-sa și soră-sa n-ajungeam aici. Dar acum o să locuim numai noi, că ne-am construit un apartament. Și-o să fie bine. De ce să divorțăm ? Că noi doi ne ințelegem !

— Veniți cu mine, să facem formele, ii spune președintele și se depărtează inviorat, poate și pentru că am găsit un final, ca să nu zic un happy-end, la ancheta mea din sala pașilor pierduți . . .

Premiere în tehnica sudurii

● Centrul timișorean de sudură și incercări la oboseală după 3 ani de existență.

In 1973 se implinesc 20 de ani de la inființarea secției de sudură a fostului Centru de cercetări tehnice din Timișoara al Academiei R.S.R. și 39 de ani de la inființarea Centrului pentru incurajarea sudurii, unitate ce a ființat pină in 1947. De asemenea, la 9 februarie 1973, colectivul Centrului de sudură și incercări la oboseală, — CSIO — Timișoara, 3 ani de existență a Centrului.

In cei 3 ani de existență personalul CSIO a crescut de aproape 4 ori, iar producția vîndută și incasată anual a crescut de 5 ori In primele zile ale lunii ianuarie a.c. lucrările de construcții au inceput. In curind locuitorii orașului Timișoara vor intrezări silueta clădirii CSIO la colțul dintre bulevardul Mihai Viteazul și strada Șoimoș. Concepută modern, clădirea ce va fi edificată cu sprijinul Ministerului Industriei Construcției de Mașini Grele și a organelor județene de partid și de stat, se compune dintr-un parter desfășurat pe intreg colțul și destinat laboratoarelor cu echipamente grele, dominat de un turn cilindric cu șapte nivele. Structura din beton armat și sticlă va da un plus de perspectivă marelui bulevard și va oferi cercetătorilor locuri de muncă suficiente, adăpostind totodată laboratoarele cu echipament ușor, biblioteca și sălile de lectură și de conferințe. Soluția arhitecturală, elaborată de arhitecta Adelina Iojica, satisface intr-un mod funcțional și armonios necesitățile CSIO.

Temele executate se grupează in mai multe direcții principale : Cercetări fundamental orientate cu domeniu larg de aplicare, in cadrul cărora s-au elaborat procedee și echipamente aferente, destinate a grăbi mersul inainte intr-o serie de uzine. Amintim cercetările privind generarea microplasmei și realizarea prototipului unei instalații pentru sudare și tăiere cu microplasmă. Procedeul permite efectuarea unor lucrări pe piese subțiri și de mare finețe din industria constructoare de mașini, industria electrotehnică și electronică. Două uzine timișorene s-au arătat odată in plus receptive la nou, colaborind cu CSIO in vederea aplicării microplasmei in producția lor curentă. Este vorba de Electromotor și Electro-Timiș. Un alt exemplu il constituie sudarea gravitațională, procedeu destinat a mări productivitatea sudorilor de 3 . . . 5 ori la realizarea sudurilor de colț.

In cadrul cercetărilor de tehnologii noi, modernizări de tehnologii și optimizări, s-au elaborat procedee și procese de sudare la temperaturi scăzute.

O serie de cercetări menționate au constituit „premiere" pentru industria națională. Dintre acestea menționăm: introducerea sudării prin frecare la fabricația de scule, instalația de sudare și tăiere cu microplasmă, instalație pentru incercarea oțelurilor criogenice la temperaturi foarte scăzute sudarea dintr-o singură parte a tablelor groase și foarte groase, introducerea sudării cu arcul electric in mediu de bioxid de carbon la imbinarea conductelor industriale din oțeluri obișnuite și termorezistente și altele.

Colaborarea CSIO cu unitățile industriale și institute de cercetări și proiectări se dezvoltă continuu, acoperind din ce in ce mai bine cererile de cercetare în domeniul sudurii și incercărilor structurilor sudate ale industriei naționale. In același timp, CSIO are relații bune de colaborare cu institutele similare din toate țările socialiste și, ca reprezentant al R. S. România la Institutul Internațional de Sudură, intreține relații reciproc avantajoase cu multe institute de profil din S.U.A., Japonia, Franța, Anglia, Italia, R. F. a Germaniei, Suedia și altele.

Progresind continuu in direcțiile trasate de Partidul Comunist Român, in infăptuirea indicațiilor date de secretarul general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, colectivul CSIO este hotărît să-și aducă contribuția sa la realizarea țelului intregului nostru popor : infăptuirea planului cincinal inainte de termen.

TRAIAN SALAGEAN

epigrama

mică antologie

George Zarafu

George Zarafu, redactor la Editura „Ion Creangă", s-a născut la 5 mai 1933 în comuna Oarja, județul Argeș. A colaborat cu epigrame la România literară, Argeș, Astra, Orizont, Albina, Cronica, la ziare, radio și televiziune. A publicat (împreună cu Victor Crăciun) o ediție critică din opera lui Cincinat Pavelescu, Editura Minerva. 1972.

Prefață

Frumoasă-i epigrama ! Ca un nufăr,
Cînd roiuri de albine-i dau ocol ;
Dar nu uitați, o scriu fiindcă sufăr
Că poanta-și trage seva din nămol !

Unui revizor de inventare

Cînd a prins în deficit
Un gestionar odată,
Într-atît l-a săpunit,
Că l-a scos basma curată !

Geometrie

Nu-i decît o frază
Înălțimea-n viață ;
Cînd nu ai o **bază,**
N-ai nici **suprafață** !

Concept . . . filozofic

Domnul Y cu nesațiu
Vrea s-ajungă în Olimp ;
Editura i-a dat **spațiu,**
Cine însă-i va da **timp** ?

Unor poeți

Pe piața literară cea mai 'naltă,
Poeții par un sortiment ciudat :
Ei se **mănîncă** dacă-s laolaltă,
Dar se **consumă** separat !

Lui Mihail Șerban, la apariția romanului „Fete bătrîne".

Zării **Fetele bătrîne**
În vitrină stînd la rînd ;
Le-am făcut discret cu ochiul,
Dar mi au spus că nu se vînd !

Ioan I. Cristescu

Ioan I. Cristescu, s-a născut în 1912 la Caracal. Poet și epigramist. Editoriale : Poezia anotimpurilor (versuri, 1936), Epigrame și Primăvara (1939), Unde din mare liniște (poezii și cugetări, 1942), Epigrame (1947). A colaborat la Jurnalul literar, Epigrama, Nastratin, Gluma, Adevărul literar și artistic, Universul literar etc.

În loc de motto

Mulți știu să citească,
Dar puțini să scrie –
Ca să-i răsfoiască
Unul la o mie !

Unui scriitor mercantil

Se constată cu plăcere,
Cum că ai făcut avere
De cînd scrisul dumitale
Nu mai face . . . cinci parale !

Romanul „Coborînd" de Paul Georgescu e primul volum din cele șase proiectate

Că titlu-acesta autorul
L-a dat cu gînduri înțelepte,
A se convinge, cititorul,
Sărind, nu poate șase trepte.

Unui actor care vrea să joace numai roluri principale

Dacă-n rolul principal
N-ai fost așa genial,
Caută-ți un rol mai mic –
Ca să ai succes un pic !

Unor epigramiști

Disperarea lor e mare
Și se luptă ca doi zmei,
Dar ne-avînd nici unul sare
Nu se pot mînca-ntre ei !

Unei cîntărețe – șterse la radio, proeminente la televizor

La radio cînd o asculți
N-ai da pe vocea ei bani mulți ;
Văzînd-o la televizor,
Dai totul și rămîi . . . dator !

motouri

Cînd tac, mă gîndesc la ce-aș putea spune

(Edward Mc Nursey)

Am gustat din plăcintă și deodată m-am întrebat : Ce e mai important, bunul meu gust sau bunul gust al plăcintei ?

(Jean-Auguste Petitclou)

N-am fost niciodată inteligent, însă am știut să mă prefac că sînt.

(Juan Felippe Jonja)

Înainte de a striga „ajutor", m-am interesat dacă mă aude cineva.

(Franz Mutterlied)

Cîntăreața se mișca foarte artistic și nu-mi dau seama dacă avea voce.

(Eulalie Carotte)

Reputatul critic a scris o operă obiectivă : „Cromatism și realitate". Apoi a încercat să se vindece de daltonism.

(Pierre du Bleubouton)

N-am scris pentru masă, ci pentru birou. De-aia rămîn jumătate în raft, jumătate în sertar.

(O. van Cook)

Avea o rochie atît de țipătoare, că toată lumea a amuțit.

(Gino Poverini)

e v r i k a!

- S-a născut la răscruce de veacuri ; nici azi nu știe încotro s-o apuce.
- Amatorul merge înaintea profesionistului și-i spune : „Vezi pe unde calci !".
- Ajax Amsterdam nu l-a cunoscut pe Herodot, dar a marcat multe goluri în Istoria sa.
- Toată viața a dezlegat cuvinte încrucișate ; azi nu mai poți lega două vorbe cu el.
- Ăștia soți : nu s-au despărțit nici după divorț.
- Prefer să nu renasc din propria-mi cenușă, ca pasărea Phoenix.
- Era o fată bine crescută, adică avea cei 17 ani de-acasă.
- Cei doi savanți au descoperit Steaua polară în același timp : cînd au deschis ochii.
- Din două idei am făcut una singură, dar cu nod.
- Era o dactilografă excepțională : bătea și cu mîinile, și cu picioarele. Cîteodată.
- În mînă spuse omul : „Fericirea e pe pămînt ! "

ION VELICAN

Bolovan și diamant

(Fabulă)

Un bolovan adus de vituri
Prin șanțuri, cu mai multe cotituri,
Prinzînd un luciu oarecum ciudat,
Cerea să fie selecționat
Ca piatră rară, într-un vechi muzeu.

Cum pentru bolovani nu este greu
Să vrea mai mult, dorea, interesant,
Să stea alături de un diamant,
Fără să știe, prostul, că așa
Deși, oricum, el tot nu strălucea,
Umbrit, va izbuti pe drept cuvînt
Să demonstreze cît e de . . . pămînt !

Pămînt, pămînt, dar foarte bătăios,
Umblînd la chei și ușile din dos,
A căutat o groapă și apoi
A dat cu diamantul la gunoi,
Sperînd, bineînțeles, că-a doua zi,
Rămas fără rival, va străluci.

Evenimentul astfel consumat
Privit în profunzime a costat.

Întîi, că, în muzeu, un bolovan
Nu se vedea nici cît un loc viran
Și-apoi că, diamantul aruncat,
(Aici ar fi mai mult de discutat
Deși e fenomen mai rar la noi)
A strălucit și-n groapa de gunoi.

Că l-au văzut experții și l-au dus
La locul lui și poate chiar mai sus
În alt muzeu, e foarte adevărat ! . . :
De fapt și bolovanu-a fost luat
Și . . . cine știe ce s-a mai făcut,
Fără muzeu . . . eroul meu din lut.

GHEORGHE VÎLCEANU

Arthur Rimbaud - poetul blestemat

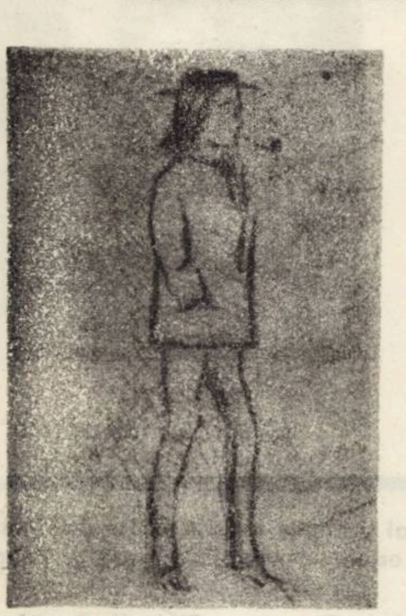

RIMBAUD – DUPĂ UN DESEN DE VERLAINE

Dar, lui Rimbaud, de data aceasta, Parisul nu-i mai spunea nimic. Orașul acesta nu mai era locul în care ar fi putut descoperi **Formula ;** nimic nu-l mai lega de acest „oraș al luminilor". Ei bine, va pleca și de aici ! Oriunde ; va cerceta alte locuri, va căuta noi posibilități. Dar nu va fi singur, își va lua prietenul, singurul lui prieten . . . Verlaine va povesti mai tîrziu următoarele cu privire la acea zi, din iulie 1872 :

„În ziua aceea, soția mea nu s-a simțit prea bine, avea un fel de răceală. Mi-a spus : „Du-te la farmacie, ia-mi ceva. Un fel de ceai, am uitat de care. Mi-am îndesat pălăria în cap, mi-am luat bastonul și am ieșit. Abia mă depărtasem de casă și-l văzui pe Rimbaud venind înspre mine. În mînă avea o scrisoare adresată mie.

– La tine vin. M-am săturat de Paris. Mi-e lehamite de tot. Plec în Belgia, dar nu singur : vii și tu cu mine.

– Dar eu . . :

– Nu ! Vreau să vii și tu. Nu te las, vii imediat.

– Dar . . . soția mi-e bolnavă . . . trebuie să-i iau un ceai de la farmacie.

– Nu mă bate la cap cu soția ! Vino îți spun. Plecăm. Și bineînțeles, m-am dus cu el.

UN „CUPLU" CIUDAT

O porniră înspre gară și se instalară în tren. Dar avură ghinionul că în ziua aceea să plece de două ori din Paris. Și anume : cînd trenul ajunse la Arras, coborîră să ia ceva la bufetul gării. Aici întîrziară la un vin bun, ba încercară să mai glumească pe socoteala unui burghez cumsecade, care ședea alături. Întrecură măsura și începură să se prostească. Făceau pe niște răufăcători și cetățeanul de alături se sperie. Începură să-i tremure genunchii. Cei doi arătau exact ca niște răufăcători. Cetățeanul reuși să o șteargă și să anunțe poliția. La asta nu se așteptau poeții noștri. Veni un inspector de poliție și începu să-i interogheze. Poeți ! Așa arată niște poeți ? Pentru orice eventualitate o să-i trimită sub escortă la Paris, și acolo se vor lămuri lucrurile.

Într-adevăr, la Paris lucrurile se lămuriră și cei doi o porniră spre Belgia. Oare începuse marea călătorie înspre **o altă viață** a poetului Rimbaud ? Poate. În orice caz de-acum înainte el nu va mai avea un loc al său. Atît pentru el cît și pentru Verlaine perioada aceasta a constituit o prestigioasă activitate poetică. Verlaine era în faza compunerii **Peisajelor belgiene** și a **Romanțelor fără cuvinte** – în care parcă intenționat „uită cuvintele", unde un rol preponderent îl are linia melodică. Rimbaud dă cuvintelor o totală libertate, pentru a prinde ritmul vieții, o succesiune rapidă a imaginilor prin fața ochilor, zgomotul străzii, susurul frunzelor.

Așa trecură două luni de excepționale trăiri ale celor doi poeți și prieteni.

Dar să-i urmăm mai departe. La 4 septembrie ei ajung la Londra. Aici se află departe de bîrfa pariziană, pot lucra în liniște, pot învăța englezește. Ca să trăiască dau ore de franceză. Aici se află și comunarzii expulzați, iar printre ei și Eugen Vermersch care se căsătorise cu fiica lui Karl Marx. El le oferă celor doi poeți o cameră în Howland street 34–35.

La Londra însă ei vor afla ce înseamnă cu adevărat mizeria într-un oraș ca acesta. Iată cum descrie Verlaine o toamnă tristă londoneză:

„De o sută de ori mai urît decît mi-l închipuiam și infinit de caraghios, afară de urîțenia și impozanța lui, de formidabila lui activitate comercială . . . fără vreun fel de monumente, afară de docurile sale uriașe . . . mici case întunecate . . . Niciodată n-am văzut ceva mai sărac și prost întreținut ca birturile de aici, tutunul mucegăit, băutura îngrozitoare . . .".

Dar în orașul acesta va începe declinul prieteniei dintre cei doi poeți. „Cuplul caraghios" nu va mai putea să reziste. Poate din cauza mizeriei, poate datorită atîtor nopți pierdute în birturi infecte, adeseori îmbătîndu-se pînă la nesimțire. Experiența „vizionarismului" dăduse greș. Rimbaud se retrăgea tot mai mult în propria-i singurătate, indiferent la toate . . . În decembrie 1872 el îl părăsește pe Verlaine și se reîntoarce la Charleville.

Dar „sărmanul Lelian" nu s-a lăsat bătut. Trimite scrisori disperate – e bolnav, e pe moarte, părăsit . . . Rimbaud vine. Verlaine e salvat „din criza care mi-ar fi putut fi mortală, dacă aș fi fost singur".

Dar Rimbaud nu mai era cel de dinainte, Irascibil, tot mai răuvoitor cu vechiul său prieten, cinic din cale afară, într-un cuvînt, devine de nesuportat pentru disperatul Verlaine.

La 11 aprilie îl părăsește din nou pe acesta și pleacă la Roche – domeniul familiei – unde va scrie „Un răstimp în infern".

„Am primit în piept loviturile harului. Ah, n-o prevăzusem ! N-am săvîrșit răul. Zilele se vor scurge ușoare, voi fi scutit de pocăință. Nu voi cunoaște frămîntările sufletului pierdut aproape pentru Bine, în care răzbate iarăși o lumină severă precum făcliile funerare. Soarta fiului de familie, coșciug prematur acoperit de lacrimi limpezi. Fără îndoială că dezmățul este idiot, viciul stupid, putreziciunea trebuie zvîrlită la o parte (. .) înțelepciunea mea s-a născut. Lumea e bună. Voi binecuvînta viața. Îmi voi iubi frații".

(Va urma)

TEL QUEL

Jaloane teoretice

Un anumit contratimp informaţional şi o anumită înţelepciune, excesiv de prudentă, ne fac de multe ori să preţuim unele fenomene artistice sau ştiinţifice contemporane abia atunci cînd, de fapt, nu mai sînt active în locurile lor de origine. Aşa s-a întîmplat — sînt ani buni de atunci — cu gîndirea lui Camus, aşa, ceva mai tîrziu, cu teatrul absurdului, cu noul roman, cu noua critică şi cu structuralismul. Poate că a venit timpul să ni se întîmple la fel şi cu mişcarea iscată în 1960 în jurul revistei pariziene „Tel Quel".

Nimic mai diferit decît ideologia suprarealismului şi cea de la „Tel Quel" şi totuşi sînt importante apropierile ce se pot face între cele două mişcări, altfel distanţate în timp. Ca şi suprarealiştii, scriitorii de la „Tel Quel" au un adevărat geniu al provocării contestatare ; ca şi ei, sînt la rîndul lor contestaţi cu patimă şi mai ales pentru ce au mai bun, ca şi ei, în sfîrşit, nu sînt lipsiţi, cred, de laturi cu adevărat contestabile. Nu le lipseşte nici un papă — e Philippe Sollers —, ceea ce aduce după sine repetate excomunicări. Cea mai spectaculoasă a fost aceea a romancierului Jean-Pierre Faye care s-a soldat cu înfiinţarea unui grup disident, pe lîngă revista „Change", la care continuă să se ralieze transfugi cum ar fi, în vremea din urmă, alt remarcabil romancier, Maurice Roche. De curînd s-au despărţit cu zgomot şi de cunoscutul teoretician al noului roman, Jean Ricardou. Poate chiar faptul că acesta nu observă o distincţie netă între noul roman şi literatura de la „Tel Quel" i-a adus sentinţa.

Ce e drept, dacă e adevărat că „noii romancieri" au oferit mai tinerilor lor concurenţi principii constructive şi încearcă la rîndul lor să-şi însuşească unele pe care cei din urmă le-au iniţiat, nu e mai puţin adevărat că principiul indiferenţei sociale, prin care noul roman vrea să obţină autonomie artistică faţă de orice ideologie, nu poate fi acceptat la „Tel Quel". Departe de a se voi numai literaţi, scriitorii la care mă refer participă activ la cele mai aprigi dezbateri ideologice ale vremii noastre.

Sînt numeroşi scriitorii francezi moderni — Mallarmé, Valéry, Proust, Sartre, Nathalie Sarraute, Robbe-Grillet — care au ştiut să extragă din literatura lor — mai înainte ca s-o facă exegeţii — principii teoretice ferme ,însă grupul „Tel Quel" este cel dintîi a-şi propune să realizeze un ansamblu funcţional cuprinzînd teorie şi practică sau, altfel spus, în a voi să realizeze fuziunea practicii teoretice şi a practicii literare. Iată pentru ce mi se pare potrivită o prezentare a jaloanelor teoretice ale grupului. Şi ar mai fi un motiv. Cred — şi evoc în felul acesta încă o asemănare cu suprarealismul — că obiectivul arătat nu este atins, în sensul că dacă aportul grupului la gîndirea contemporană este însemnat, în schimb, e probabil că numărul textelor literare importante scrise la „Tel Quel" nu va fi mare.

Principalul punct de sprijin al ideologiei grupului este marxismul. Concepţia scriitorilor prezentaţi este aproape, din acest punct de vedere, de gîndirea lui Althusser, deşi nu se identifică cu ea. Althusser este structuralist şi prin urmare dă cea mai mare pondere ideii de sistem, întreprinzînd un studiu precumpănitor sincronic al vieţii sociale, în timp ce la „Tel Quel" se cercetează mai ales, dintr-o perspectivă diacronică, transformările socialului. În schimb, ca şi Althusser, aceşti scriitori-teoreticieni văd în teorie o ipostază a practicii revoluţionare şi sînt convinşi că nu există activitate culturală şi artistică liberă de orice ideologie. Se străduiesc să ia în stăpînire conştientă propria lor ideologie, cu scopul de a-i da astfel caracter ştiinţific.

Necesitatea de a înţelege mecanismele inconştiente care determină, în parte, activitatea indivizilor şi a grupurilor sociale aruncă o punte între gîndirea marxistă a scriitorilor de la „Tel Quel" şi psihanaliză, în varianta ei lacaniană. Însemnătatea teoriei lui Lacan pentru cercetarea literară este evidentă pentru cine citeşte studiile cuprinse în volumul Ecrits (1966). Într-adevăr, dacă putem avea îndoieli referitoare la folosul pe care, cel mai adesea, îl oferă consideraţiile psihanalitice pentru înţelegerea unei opere anume, în schimb, teoria semnificantului elaborată de J. Lacan este fără îndoială importantă, fiind mai aptă decît cea a lui Saussure să conducă la înţelegerea funcţionării textului literar Modelul saussurian al semnului prezintă mare interes pentru cercetarea literară pentru că el interzice separarea conţinutului de formă, raportul dintre semnificant şi semnificat fiind aidoma aceluia dintre feţele unei foi de hîrtie. În schimb, faptul că sensul apare totuşi ca depozitar al unui sens (semnificat) stabil, nu e de natură să favorizeze elucidarea productivităţii literare a cuvîntului. Pentru Lacan, semnificantul este un lanţ cu nivele multiple şi el nu transportă, nu reprezintă semnificatul, ci îl produce. Sensul discursului este, potrivit acestei concepţii, transformarea care se întîmplă în cititor pe măsură ce observă deplasarea semnificantului. În totalitatea lui. textul este un semnificant global şi dinamic, alcătuit din impulsuri semnificatoare care se formează şi se înlocuiesc unele pe altele ca şi literele unei reclame luminoase. Nu este format dintr-un număr de semnificanţi cărora le-ar corespunde, fiecăruia, cîte un sens, ci este o unitate în mişcare, căreia îi corespunde procesul transformării cititorului.

Teoria lacaniană a semnificantului a fost dezvoltată dintr-un punct de vedere semiotic de către Julia Kristeva, membră activă a grupului „Tel Quel", deşi, spre deosebire de majoritatea celorlalţi membri, ea nu este scriitoare, ci exclusiv cercetătoare.

Semiotica (sau semiologia) care la alţi cercetători, mai ales englezi şi americani, este un studiu cel mai adesea tehnicist şi chiar pozitivist al statutului diferitelor semne la care recurg oamenii în procesul de comunicare, devine la J. Kristeva o ştiinţă complexă care face apel la matematica modernă, la logică, la psihanaliză şi la lingvistică (în special la gramatica generativă) şi care se vrea o disciplină ştiinţifică marxistă. Îşi propune să studieze diferitele practici semnificatoare în calitatea lor de travaliu specific al omului. Pe această cale, a ajuns la mai multe principii dintre care unele interesează direct cercetarea literară. Mă voi referi la cîteva.

Textul literar nu este, socoteşte Kristeva, depozitarul unor sensuri — el se produce pe sine ca sens. Semnul literar nu se divide în semnificant şi semnificat, ci constituie o unitate semnificatoare indestructibilă formată din paragrame, adică din elemente semantico-sintactice mai mici decît cuvîntul. Combătîndu-se între ele conform unei logici comparabile cu cea a inconştientului, paragramele generează textul. Acesta comportă două niveluri : genotextul, adică totalitatea operaţiilor productive, punere în acţiune a unor reguli ale textului care se nasc odată cu el, transformare a unor texte anterioare, şi feno-textul, care este rezultanta lingvistică a procesului transformator. Postularea acestui cuplu textual dovedeşte înrudirea dintre semiotică şi gramatica generativă. Totuşi, e de observat că J. Kristeva nu se reclamă de la concepţia lui Chomski, ci de la aceea a lingviştilor sovietici Saumjan şi Soboleva. Îi reproşează lui Chomski mentalismul său şi faptul că lingvistica sa nu studiază subiectul real al discursului, ci un subiect vid, abstract, subiectul cartezian. Cît despre subiectul real, acesta nu este anterior elaborării textului ; formîndu-se în decursul actului de limbaj, el este identic cu activitatea generatoare de limbaj.

Dintre toate modalităţile acestei activităţi, literatura este aceea care angajează cel mai intens subiectul. Înţelegînd literatura, omul se cunoaşte pe sine în ipostaza lui esenţială de producător de limbaj. Iată de ce studiul literaturii tinde să devină, în concepţia Juliei Kristeva, domeniul central al lingvisticii. Ea nu admite teoria abaterii, potrivit căreia limbajul literar ar fi o variantă particulară a limbajului general care ar rezulta din abaterea de la normele limbajului comun. Dimpotrivă, ea consideră că literatura revelează funcţionarea limbajului în general, fiind zona lui cea mai activă. În schimb, limbajul comun nu este autorevelator, pentru că el concentrează atenţia asupra informaţiei transmise.

Un concept introdus de Kristeva este acela de intertextualitate. Ea respinge ideea de operă rotunjită şi oferită contemplării ca valoare (capital). O înlocuieşte cu textul care este lipsit de centru şi de ierarhie între elemente şi care întreţine relaţii orizontale şi verticale cu alte texte. Relaţiile orizontale se stabilesc între texte literare contemporane sau din epoci diferite, iar cele verticale au loc între textul literar şi alte „texte", printre care în primul rînd cu cel social, adică cu viaţa socială.

Relaţia intertextuală implică transformare reciprocă. Astfel înţeleasă, literatura nu mai e subordonată lumii, ca reprezentare, sau vieţii interioare, ca expresie. Ea nu se află în serviciul unei ideologii deja constituite, dar participă la formarea unei noi ideologii sau contribuie la înnoirea unei ideologii şi astfel acţionează asupra lumii.

Oricît de sumară ar fi această prezentare, ea nu-l poate ocoli pe filozoful Jacques Derrida, care deşi nu face parte efectivă din grup, publică adesea în „Tel Quel" Principalele concepte ale acestui gînditor sînt cele pe care le anunţă unul din titlurile volumelor sale, şi anume scrisul (l'écriture) şi diferenţa. În timp ce cuvîntul vorbit (la parole) exprimă subiectivitatea locutorului, scrisul — căruia Derrida nu-i dă sensul obişnuit, ci pe acela de folosire de un anumit tip a limbii — este acea ipostază a limbajului care nu exprimă interioritatea, nu reprezintă lumea şi nu conţine sens, nefiind decît urma vizibilă a procesului care-l generează, urma vizibilă a unei activităţi umane impersonale. Deoarece procesul generator este gîndirea, iar gîndirea e irepetabilă, înseamnă că scrisul trebuie să se diferenţieze tot timpul de el însuşi, trebuie să fie în orice moment replica transformatoare a momentului său precedent. Scrisul se şterge pe măsură ce se produce, el nu se acumulează şi nu formează structuri şi opere. Astfel, gîndirea lui Derrida nu este structuralistă, pentru că e exclusiv diacronică. De vreme ce scrisul este diferenţă prin natura sa, rezultă că el nu are origine, căci presupune întotdeauna o etapă a sa anterioară de care s-a diferenţiat. Orice sistem intelectual care postulează o origine fundamentală a lucrurilor şi care face din scris doar un ecou sau un instrument al unui sens fundamental este metafizic şi ca atare inacceptabil pentru Derrida.

Intensul efort teoretic, abia sugerat aici, se completează la „Tel Quel" cu o vastă acţiune de recitire a unor mari autori din trecut. Aşa cum Althusser îl reciteşte pe Marx, Lacan pe Freud şi Derrida, pe Platon, pe Nietzsche ori pe Heidegger, membrii grupului „Tel Quel" recitesc scriitori ca Dante, Sade, Mallarmé, Raymond Roussel, Antonin Artaud, Georges Bataille etc.

Chiar dacă n-ar avea decît meritul de a-i fi pus într-o nouă lumină pe Lautréamont (Marcelin Playnet, Philippe Sollers), Rimbaud (Jean-Louis Baudry), Raymond Roussel (Julia Kristeva) şi Antonin Artaud (Sollers) şi încă s-ar putea afirma că activitatea grupului este remarcabilă. Ei înşişi scriitori, noii exegeţi pornesc de la un de netăgăduit simţ al textului modern la care adaugă o forţă analitică cel mai adesea de admirat. Se constată cu această ocazie că unul dintre principalele merite ale teoriei lor este acela de a fi în măsură să asigure o lectură fructuoasă a autorilor moderni şi să satisfacă exigenţa pe care istoria culturii o manifestă faţă de fiecare nouă generaţie, şi anume pe aceea de a reîmprospăta cu priviri noi marile opere din trecut.

Dat fiind că revista „Tel Quel" este încă destul de puţin cunoscută la noi, am optat pentru o prezentare sumară a poziţiilor ei teoretice. Însă interesant ar fi de discutat, eventual într-un spirit polemic, despre convingerea pe care scriitorii de la această revistă o au că reprezintă, prin textele lor propriu-zis literare, un moment cu totul deosebit în sine şi la temelia unei epoci noi, al istoriei literaturii europene. De fapt, discuţia e în curs de mai mult timp în Franţa şi în alte părţi. Ea se poartă cu pasiune dusă uneori pînă la forme extreme. Nu rareori autorii de la „Tel Quel" sînt trataţi ca terorişti intelectuali, neputincioşi din punct de vedere artistic. Nu rareori răspunsurile lor sînt violente şi vulgare Şi totuşi, chiar cu asemenea înfăţişări, discuţia e mai interesantă şi în toate privinţele preferabilă încercărilor didactice — printre care se numără, din păcate dar şi prin forţa împrejurărilor, şi cea de faţă — de a situa o mişcare vie, inteligentă şi animată de o reală forţă teoretică, într-o ordine de curente ca într-o căsuţă dinainte pregătită pe care ar fi venit s-o ocupe la momentul predestinat. Cu un nou prilej, voi încerca să fac o introducere în această discuţie şi să formulez cîteva opinii în favoarea şi împotriva ambelor părţi.

LIVIUS CIOCARLIE

Sculptură de ION TOLAN

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia — Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 12 APRILIE ● 1973 ● NR.15 (268) ● 12 PAG. 1 LEU ●

convorbiri

CU AUREL STROE

Succesele internaționale obținute de muzica lui Aurel Stroe constituie momente de bucurie și mîndrie deplină pentru creația românească contemporană. Deschiderea stagiunii Operei din Kassel (1971), Festivalul de la Royan-Franța (1972) sînt citeva etape de recunoaștere și apreciere demne de o notare cu majuscule. Conținutul muzical profund elaborat, original, măiestria expunerii in forme convingătoare, tematica inspirată din probleme de bază ale existenței umane din toate timpurile și locurile au constituit tot atitea preocupări creatoare ale compozitorului Aurel Stroe, toate fiind ingrijite doct și modest de o conștiință permanent demnă. **„Arcade"**, **„Muzică de concert pentru pian, alămuri și percuție"**, **„Laude I și II"**, **„Muzică pentru Oedip la Colona"**, **„Canto I și II"**, opera **„Ça n'aura jamais le prix Nobel"**, pe un libret in limba franceză de Paul Sterian sînt exemple concludente.

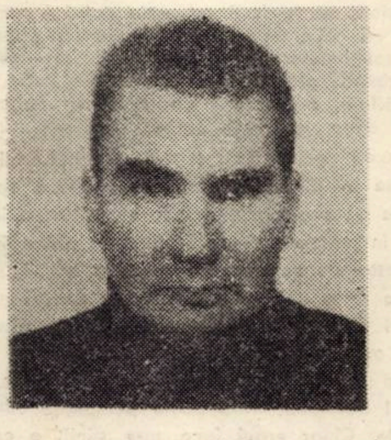

– Cum apreciați originalitatea creației, stimate Aurel Stroe ?

– Forța de creație mi se pare un termen mai potrivit pentru a desemna ceea ce dumneavoastră numiți originalitatea. Intr-un cimp deschis creației, cum este compoziția muzicală, forța de creație este prima (ca să nu spun singura) calitate care ne interesează la un compozitor. Și ne interesează numai acei compozitori care o au din belșug, din păcate nu prea mulți. Ceilalți se refugiază in tot felul de formule comode.

– Cum credeți că se pot atinge parametrii de originalitate ai muzicii contemporane ?

– Astăzi e nevoie mai mult ca oricînd de forțe creatoare și muzica poate fi privită ca un larg cimp deschis unui tip specific de investigație. Niciodată forța de imaginare a omului nu a fost mai mult solicitată, in muzică, ca in zilele noastre. De aceea, muzicianul-compozitor este adeseori pus in situația de a se ajuta cu mijloacele pe care i le pun la dispoziție alte discipline. Fizica, matematica, incep să fie din ce in ce mai solicitate de muzicieni. S-au născut domenii noi, cum ar fi muzica electronică, muzica scrisă cu calculatori electronici, care pun probleme in fața compozitorului, nebănuite pină nu de mult.

– Stimate maestre, „Canto II", lucrarea prezentată la Festivalul de la Royan, se pare că a incheiat un ciclu de preocupări creatoare. La ce lucrați in prezent ?

– După **„Canto II"**, am inceput să lucrez o operă comică, **„Ce n'était qu'Aristofan"** (Era doar Aristofan), după piesa **„Pacea"** de Aristofan, lucrare solicitată de un teatru parizian de operă. Libretul pornește de la textul lui Aristofan, pe care-l reconstruiesc însă după necesitățile omului contemporan și după viziunea muzicală care stă la baza piesei.

ANTON DOGARU

(Continuare in pag. 8)

DESPRE DEMNITATE

Ca o consecință firească a ansamblului progresiv al condițiilor materiale și spirituale pe care societatea noastră le creează in vederea realizării morale a omului socialist, dezbaterile problematicii demnității morale își sporesc ponderea în cadrul procesului de cunoaștere și comunicare socio-morală, în activitatea concretă de reproducție lărgită a societății socialiste și a personalității comuniste. Se poate observa frecvența mărită cu care intervine termenul de „demnitate" în limbajul moral, în discuțiile neorganizate, în formele instuționalizate ale opiniei publice, cu prilejul aprecierii comportamentelor adoptate in toate domeniile vieții sociale.

Judecățile care vizează demnitatea sint mereu mai funcționale cognitiv și practic pe măsura ridicării nivelului de cunoaștere al maselor de oameni ai muncii, al perfecționării relațiilor sociale.

Succesele cotidiene obținute de poporul nostru sub conducerea P.C.R. în realizarea inainte de termen a sarcinilor cincinalului actual sint temeiuri reale ale redimensionării demnității fiecărui cetățean al patriei noastre, al demnității și prestigiului României pe plan mondial. Desființarea revoluționară a societății capitaliste semnifică pe de o parte dispariția condițiilor social-polico burgheze de dominație, represiune și abuz, de injosire a demnității umane, iar pe de altă parte deschiderea procesului socialist de regindire continuă a semnificației noi a demnității personalității umane și de realizare adecvată a acesteia. Desființarea proprietății privat-capitaliste și a burgheziei ca clasă socială pune capăt existenței dihotomice, fundamental contradictorii, a demnității, personalității, criteriilor burgheze ale valorii personalității, viziunii mecanicist-exclusiviste conform căreia „suma de bani" și deci simpla apartenență la clasa dominantă este singura posibilitate și deci garanția dobindirii demnității. Se demonstrează falsitatea reală a mitului capitalist după care demnitatea burgheză ar fi echivalentă cu demnitatea **umană.**

Trecerea la construcția societății socialiste inseamnă inceputul unei noi ere in istoria omeniriii cind dorința legitimă de realizare a demnității umane poate să fie implinită. Trebuie subliniat că nici simpla ființare in societatea socialistă nu inseamnă automat dobindirea demnității comuniste. Demnitatea comunistă nu este un dat, ceva ce-i vine din exterior individului, ci ea se realizează în cadrul unui proces de cunoaștere a existenței socialiste, a modelului personalității comuniste, de interiorizare a normelor și valorilor comuniste, **de integrare activă in dinamica nouă de construcție socială.**

Demnitatea comunistului, a fiecărui om al societății noastre, rezultă din confruntarea gnoseologică a ceea ce este valoarea personalității lor în fiecare moment, cu ceea ce trebuie să fie, cu idealul, modelul comunistului și din sancționarea de către societate a valorii personalității individului. Se observă că componentele demnității reale sint dinamice. A aprecia pe cineva ca demn înseamnă în mod esențial a evidenția disponibilitatea acestuia la o preocupare conștientă de dobindire, păstrare și dezvoltare a demnității și nu marcarea unui exemplu contingent, spontan, „din cind în cind" ca atitudine demnă.

Demnitatea comunistă este în contradicție cu atitudinea nihilistă, cu indiferența față de activitatea de formare și dezvoltare a conștiinței teoretice științifice socio-morale socialiste și comuniste, cu atitudinea conservatoare de mulțumire cu atingerea unui nivel „acceptabil" sau „suficient" al cunoașterii modelului social și etic comunist al cunoașterii de sine, al vieții socio-morale reale, a sarcinilor etapei socialiste pe care o construim.

Demnitatea comunistului exprimă **atitudinea lucidă de examinare și apreciere** a bagajului său de cunoștințe de specialitate, științifice și culturale generale, a naturii deprinderilor, a conținutului afectelor și inclinațiilor, **nemulțumirea** de sine cu privire la volumul și calitatea cunoștințelor deținute, **nevoia de reluare critică** permanentă a acțiunii cognitive, de sporire a capacității de a discerne noul și de a-l recepta corect și profund, **angajarea reală** de satisfacere a acestei nevoi conform cunoașterii capacităților pe care le are fiecare.

Imaginea pe care și-o face individul despre valoarea sa ca subiect receptor este doar un mijloc, un impuls pentru activitatea de aplicare practică, de realizare a cunoașterii sale. Conform concepției partidului nostru, oricit de prestigios ar fi conținutul cunoașterii omului : filozofia marxist-leninistă, documentele P.C.R. asupra omului și societății socialiste, etc., nu este suficient pentru a desemna pe cineva ca personalitate comunistă autentică și demnă. Demnitatea comunistului semnifică atitudinea lui față de sine ca **efector socio-moral** și anume preocuparea permanentă pentru stabilirea concordanței comportamentului său cu normele socio-morale socialiste – pe baza unei selecții – intemeiate rațional, a faptelor, acțiunilor proprii și ale celorlalți ; de judecare critică a acestei selecții și concordanțe în activitatea sa și a celorlalți, de consecvență a criticii valorii obiectivării sale teoretice și practice.

Pentru ca demnitatea individului să fie reală este esențial necesar ca obiectivarea teoretică sau practică să fie validată de către grupul social, de societate, ca valoroasă, după cum activitatea omului se inscrie în procesul revoluționar de realizare a societății socialiste multilateral dezvoltate, a idealului etic comunist. Demnitatea reală a omului societății noastre este unitatea dinamică a acestor elemente.

Demnitatea fiecărui om se realizează în procesul insuși al descifrării ,al cunoașterii și recunoașterii expresiilor demnității comuniste, al realizării ei conștiente și active, consecvente și creatoare, astfel incît demnitatea este atit scop cît și mijloc într-o interacțiune dialectică. **Trăirea** de către fiecare cetățean al patriei noastre **în** spiritul politicii științifice a P.C.R., **militantismul activ și consecvent** pentru afirmarea reală a principiilor socialismului și comunismului ale eticii comuniste în toate domenile vieții morale, sînt coordonatele autentice, dinamice ale demnității comuniste.

NICOLAE STANCIU

Inima țării

V-am spus : frumos vom cinta, prieteni,
urcind soarele tot mai aprins
pe-acest orizont de legendă al patriei,
lingă aceste izvoare visind ale patriei.

Și am cintat și cintăm cu privirile
mereu inflorite de zborul augur
al vulturilor pururea tineri
străjuind limpezimea Carpaților.

Vă spun : ridicați steagurile in azur și veți vedea
cit de inalte și clare ni-s inimele !
Miinile dindu-ne-n hora cea sacră, auzi-vom
cum singele trece, neinvins, din cetate-n cetate.

Aici ne infrățim sub rotitoarele lumii stele ;
aici ne incununăm pămintul cu bucurii ...
Iar inima Țării vine cu noi pretutindeni,
totdeauna mai tare in lumina Carpaților.

HARALAMBIE ȚUGUI

CRONICA LITERARA

Corneliu Ștefanache:

„ZIUA UITĂRII"

(Editura Eminescu, 1972)

Ziua uitării este unul din puținele romane care își asumă riscul de a privi actualitatea „imediată", și nu neapărat prin raportarea dramatică la deceniile premergătoare sau din punctul de vedere al unei generații de mijloc, care și-a făcut debutul istoric în primii ani ai revoluției, ci din punctul de vedere al unei generații care abia acum se constituie. Personajul predilect al lui C. Ștefanache este **contemporanul,** omul de la „mică depărtare", cum spune undeva Norman Manea.

Intreprinderea este riscantă pentru că scriitorul, cu sau fără voie, este solidar pînă la confundare cu generația sa ; ca atare, încercarea de a introduce o perspectivă critică, de a lua în stăpînire realitatea și a o interpreta artistic va reuși numai în parte, romanul rămînind pe alocuri o cronică apăsată de prestigiul „vremilor".

Autorul pare să-și fi luat unele măsuri de prevedere : **prezentul** nu este consemnat în acest roman ca un decor exterior (șantierul, pe care se petrec majoritatea evenimentelor, rămîne mai mult un fundal chiar dacă este dezvăluit în cîteva instantanee „obiective", ce refuză literaturizarea), ci ca o **proiecție** în conștiința eroilor, ca o realitate **morală.** C. Ștefanache nu scrie un roman politic, în sensul curent al cuvîntului, (deși temele sale sînt preponderent politice : situarea personajelor față de imperativele necesității istorice, conflictul între generații, care este un conflict al mentalităților, etc.) ci un roman al introspecției și analizei morale.

Ca și în cărțile anterioare, spiritul justițiar al autorului supune personajele unui rechizitoriu grav, unei morale intransigente, ce face din toți eroii purtătorii unei vini sociale ; dar unghiul confruntării s-a schimbat: personajele nu mai sînt apăsate în bună parte de o fatidică necesitate exterioară, ele poartă întreaga responsabilitate a unor eșecuri, autorul răpindu-le postura comodă de „victime" ale unor împrejurări „tulburi". Se depășește în felul acesta acea umbră de **fatalism** cu care fusese privită uneori relația individ-istorie, determinismul social prea rigid ; nu este mai puțin adevărat însă că un asemenea unghi de vedere fragmentează perspectiva socială, transformînd dramele personajelor în niște drame mărunte ce își găsesc prea repede explicația în constituția firavă, contradictorie a eroilor, în argumentele unui **psihologism** exagerat.

Intregul roman pare a fi scris pentru a **conștientiza,** a explicita, prin reconstituirea pas cu pas a evenimentelor premergătoare a unei „vinovății" pe care eroul, inginerul stagiar Matei Petrina, o trăiește sub forma unui sentiment incert în momentele ce urmează catastrofa inundației de pe un șantier moldovean. Eroul purcede la o lungă spovedanie pentru a scoate la iveală rațiunile acestui sentiment obsesiv, descoperind retroactiv nu numai că împarte și el răspunderea accidentului, supunîndu-se din lașitate și indiferență hotărîrii inginerului șef, Dobrin. de a continua activitatea pe șantier, cu toată amenințarea inundației, dar și o vinovăție mai mare : aceea de a fi dus o existență inautentică, superficială, plină de compromisuri.

Eroul se hărțuiește, se autoscrutează, transformînd spovedania sa dintr-un monolog subiectiv, așa cum ar fi fost mai firesc, într-un gen de narațiune rece, detașată, căreia i s-ar fi potrivit mai bine persoana a treia a „autorului". Căci biografia lui Petrina, un ins mediu, măcinat de scrupule și slăbiciuni, propunîndu-și să trăiască generos, să se utilizeze „la cele mai înalte cote umane", potrivit unui **proiect moral ideal,** repede compromis însă de propriile-i reacții contradictorii, autorul regizînd de la distanță monologul eroului spre demonstrarea unui destin exemplar. Pe de altă parte, Petrina manifestă inconsecvența, labilitatea de caracter obișnuită a (și oarecum exagerată) eroilor lui C. Ștefanache, copleșiți deseori de evenimente, pradă unor emoții histrionice. De aceea, el nu va putea opune o rezistență reală celor cu care vine în conflict, îndeosebi lui Dobrin, poate cel mai realizat personaj al romanului, un „pătimaș" al puterii și autorității necontestate. In înfruntarea cunoscută dintre cele două tipuri sociale, Matei dă dovadă de o nepermisă slăbiciune, recurgînd la subterfugii și retrageri lașe.

Eroul intuiește totuși că acest conflict are rațiuni mai adînci : o confruntare între două generații, fiecare cu concepția și strategia ei politică. Biografia celei dintîi, o generație de tranziție, care și-a sacrificat individualitatea pentru imperativele „momentului", care și-a făcut din renunțare un ideal (idealul **anonimatului)** este rezumată cu exactitate de Dobrin. Mai tîrziu, această generație a încercat să impună urmașilor experiența ei de viață, despotismul renunțării, să îi transmită respectul pragmatic pentru imperativele momentului, pentru „ordinea ultimului cuvînt", ordinea „piramidei sociale", așa cum o gîndește bătrînul secretar de partid al întreprinderii, aflat în pragul pensionării.

Impotriva acestei ordini intangibile, înghețate, Petrina încearcă să opună virtuțile unui **nou umanism** care să deplaseze în chip firesc atenția de la valorile teoretice la cele umane. Confruntarea de mentalități este pusă în termeni clari, romanul urmărind cu predilecție niște opoziții între personaje (Dobrin – Petrina și mai puțin Dobrin – Loghin sau Datcu – Petrina), ce sintetizează un virtual conflict între generații. Totuși acest conflict este parțial compromis datorită destinelor prin care autorul ilustrează generația actuală : Petrina Datcu, directorul întreprinderii, un om care ascunde sub falsa sobrietate a celui neînvățat cu compromisurile și înfățișarea virilă, un caracter slab, lipsit de vigoare ; în fine Loghin, tînărul secretar de partid al șantierului, exponent al noului umanism și a unei înțelegeri superioare a relațiilor sociale dar care mai manifestă încă o exagerată îngăduință față de habitudinile sociale create de vechea mentalitate. Intr-un sens, noua generație mai este încă tutelată de predecesoarea ei, este constrînsă să își facă educația politică prin intermediul ei, ea nebeneficiind de o autentică ucenicie în vîrtejul evenimentelor. Ni se pare că C. Ștefanache reproșează tinerei generații (pe urmele lui Petru Popescu) nehotărîrea, eclectismul (în fond nici nu poate fi vorba încă de o „generație", membri ei acționînd încă individual și confuz). Intreg romanul lui Matei Petrina este o dramatică alternare a spovedaniei sociale cu cea sentimentală, erosul impunînd mai cu seamă în partea a doua a cărții un patos liric și o formulă destul de cunoscută de roman analitic (scurta biografie a dragostei pentru Irina urmează știutele fluctuații și stări cețoase dintr-un roman holbanian).

Cartea marchează un progres sub raportul tipologiei, evitînd „tipurile", mai vechiul realism „senzațional", pitoresc, al autorului, introducînd personaje complexe, imprevizibile. Chiar eroul face spre sfîrșit o concesie realității vii, proteice, recunoscînd neputința sa de a descifra adevărul pînă la capăt în privința lui Dobrin, faptul că fiecare personaj are în ultimă instanță un „adevăr al său", inconfundabil.

Scriind romanul unei generații dinamice, în plin proces de constituire, autorul evită anticipările sau o prognoză clară asupra perspectivelor ei. Este și unul din riscurile romanului de strictă actualitate – căci nu putem să credem decît în parte în rosturile literaturii care se mărginește să transcrie fidel dramul de „literatură" din viață, să își întemeieze prestigiul pe autoritatea evenimentelor.

MARCEL POP CORNIȘ

Nicolae Ioana:

„MONOLOGUL ALB"

(Editura Eminescu, 1972)

1. Nicolae Ioana a debutat în 1967 (cu volumul **Templu sub apă**), coleg de debut fiind cu Dan Laurențiu, Ileana Mălăncioiu, Dumitru M. Ion, Teohar Mihadaș, Marcel Mihalaș, Petre Ghelmez, Al. I. Zăinescu, Grigore Arbore, Miron Chiropol, George Suru, precum și cu alții, pe care doar o memorie bine pusă la punct îi mai poate reține : Irina Talpoș, Victoria Raicev, Marta Bărbulescu, Lucian Rădan, Damian Necula, Constantin Săbăreanu, precum, nu mă îndoiesc, și alții. Această simplă enumerare (partea întîi a ei) ne poate convinge că debuturile anului '67 reprezintă un reper posibil al criticului literar în literatura deceniului șapte : un plus de reflexivitate ar caracteriza, în ansamblu, acest moment, un plus de adîncime, de siguranță. Am spune un neadevăr dacă am afirma că **Templu sub apă** ar însemna, pentru autorul ei, o carte de rezistență. E un debut în care viitorul autorului e greu descifrabil ; nimic distinct, ieșit din comun nu putea oferi criticului portretul unui poet. Nicolae Ioana se raliază tonului generației sale abia prin cărțile ulterioare.

2. Adevăratul debut al lui Nicolae Ioana este **Moartea lui Socrate** (1969). Poezia este adîncă și gravă, (am spune filosofică, dacă suprafața cuvîntului nu ar fi prea mare), autorul are un program al său, simbolurile au subterane surprinzătoare. E începutul unei poezii – dezbatere, în care amplitudinea discursului liric cuprinde „o cazuistică poetică completă" (Marian Popa). **Monologul alb** pare o continuare directă a volumului anterior. Programul de lucru al poetului continuă în virtutea acelorași **lecturi esențiale.** Ca în cazul oricărei poezii de acest gen, există o conversație a poetului cu textele fundamentale ale culturii, pe care criticul le poate bănui ușor, dar nu aceasta, e, cred, important : importantă e tensiunea continuă a poeziei, gravitatea, vigoarea suflului poetic. Poezia e lipsită de metafore, întregul volum țintind într-adevăr **monologul alb,** rostirea și confesiunea fără înfloritură, de o admirabilă curățenie stilistică : „In miezul iernii mai văd păsări / și cai, iar uneori, într-o grădină / Cobor să rup o floare. / Incă mai trec dintre toate rudele mele / singura mea rudă, încă mai cred / că noaptea mișcă crengile la geamuri / cineva necunoscut care îmi privește miinile / și mă apleacă spre firul roșu al nopții nu mă mir (...)

Monologul alb reprezintă drumul spre idee al poetului pe acest itinerar al simplității fundamentale. In sensul vechi al cuvîntului, sînt cîntate : (titluri) Liliacul, Umbra dealului, Grădina, Lanul, Mînjii, Alergătorul, Lanul. Două poeme programatice (spuneam că Nicolae Ioana scrie în virtutea unui **program**, fără ca să dăm acestui termen rigiditatea sa conică), închid „temele dezbaterii" : **Moartea dansatorului** (Douăzeci de cînturi despre dans și dansatori) și **Mic tratat despre stil.** Ultimul conține cîteva explicații citabile, chiar dacă o grațioasă alură teribilistă poate falsifica (prin fragmentare) impresia asupra restului.

Monologul alb este un volum despre rosturile poeziei și ale poetului, dar mai ales ale artistului. Raportarea trebuie făcută la textele foarte vechi de poezie, cele necorupte de vreun alexandrinism. Poezia demarează greoi, discursul e lent, întrebările se intercalează mereu în „dezbatere", dar fără afectare. „Violența" din explicația finală e unica pe care și-o permite Nicolae Ioana, poet echilibrat, cu stea bine plasată într-o zodie poetică.

Cele douăzeci de cînturi despre dans și dansatori vin în întîmpinarea imaginii lui Zarathustra (printr-o ciudată polemică) sau, fără incifrări (la nivelul expresiei poetice) a lui Valery (cel din Degas, dans, desen) comentariul pe marginea poemului mobilizînd largi contexte de cultură, excepțională ocazie (pentru eseist) de comparații. filiații, construcții de idei : „Cum se pierde dansul decît în dans / iar dansatorul acum în dans ca într-o /iubită. Decît dansatorul plîngînd / după dans ca după o pierderea grea / Cum se pierde dansatorul decît în propriul / lui dans. Dar cum se pierde dansul? / El nu se pierde, el e numai pierdere Dansul / există și fără dansatori, dar numai dansatorii / sînt acei ce dibuie dansul, noaptea / în cimitir sau în sala de spectacole / după ce publicul a plecat. Dansatorul / calcă peste o ruină. Imită razele / căzute. Imită iarba de-afară. și / sunetul gongului, atunci cînd toți au / părăsit sala și moartea intră în scenă".

Inainte de a fi un volum independent, **Monologul alb** reprezintă o descindere dintr-o zonă a speculației teoretice. Interpretarea lui, incitantă, cere parcurgerea inversă a drumului, șansa poeziei lui Nicolae Ioana fiind legată de numeroasele relații pe care eseistul le poate stabili : cu alte cuvinte, de încrederea în ea ca **literatură finită,** capabilă de a suporta orice demers al exegezei.

C. UNGUREANU

---

diagrame

■ A apărut zilele acestea al 25-lea titlu al editurii „Facla" : **T. Toro, Fizică modernă și filozofie.** Din prezentarea de pe banderolă, semnată de Călina Mare : „O imagine competentă, limpede și succintă, a situației actuale în fizica microcosmosului și 'n domeniul generalizării cosmologice". Incă o carte de prestigiu se adaugă realizărilor de pînă acum ale tinerei edituri timișorene.

■ „Tribuna", 5 aprilie a. c. publică un amplu grupaj al poeților cenaclului din Tîrgoviște. Incă puțin și ajung la rînd cenaclurile bucureștene, de care și așa nu se ocupă nici o revistă de cultură.

■ Sub titlul „Năuceală continuă" revista **Luceafărul din 7 IV. a. c.** face praf cîteva articole apărute în revista studențească **Echinox.** Să se mai spună că revista Luceafărul nu se ocupă de tineri !

■ La ședința de cenaclu de joi, 5 aprilie a citit un fragment de roman Octavian Popa. Au participat la discuții Mircea Șerbănescu, C. Ungureanu, Andrei A. Lillin, N. D. Pârvu, I. D. Teodorescu Vorbitorii au remarcat preocupările prozatorului pentru o proză realistă, inspirată din viața de fiecare zi, subliniind în același timp unele curente ale textului supus discuției.

■ Societatea de limbă română din P. S. A. Voivodina a organizat la sfîrșitul lunii martie la Vîrșeț, cea de-a doua Sesiune științifică dedicată **Istoriei culturale a românilor din Voivodina.** Din partea Asociației scriitorilor din Timișoara au participat la lucrările sesiunii Ion Arieșanu, Damian Ureche și Ion Dumitru Teodorescu.

■ Consiliul județean Caraș-Severin al Organizației pionierilor anunță un inedit concurs de artă plastică : la „Nuferii Dunării" participă pionieri și școlari din județele limitrofe Dunării: Tulcea, Galați, Brăila, Constanța, Ialomița, Ilfov, Teleorman, Olt, Dolj, Mehedinți și Caraș-Severin. Felicitări pentru inițiativă reșițenilor !

■ La Drobeta-Turnu Severin, o întîlnire cu cititorii au susținut Ion Arieșanu, Valentina Utma, Simion Dima și Laurențiu Cerneț. Scriitorii amintiți și-au prezentat cărțile urmînd un dialog viu pe marginea dimensiunilor literaturii contemporane.

■ O fructuoasă documentare a scriitorilor și lucrătorilor din presa timișoreană la Lovrin și Tomnatic. S-au vizitat complexul de sere și alte obiective agro-zootehnice, a avut loc un fructuos dialog în cadrul căruia oamenii scrisului au fost puși la curent cu problemele muncii în acest domeniu.

■ La Filarmonică, un concert cu forțe locale, sub bagheta lui Carol Litvin. In program, Alexandra Guțu (violoncel), Iosif Kocsis (vioară), Alla Popa (pian). Pe cînd și alte concerte, atît de mult așteptate și discutate de timișoreni ?

Ancheta Orizont

Critica și actualitatea literară

C. STĂNESCU

– Ce cărți de valoare credeți că au scăpat din vedere, din atenția criticii literare? Ce false valori au fost promovate de critica literară ?

– Contrar unei obișnuințe obediente, care mai este și foarte convenabilă, pentru că acoperă fuga de răspundere, nu cred că s-ar putea vorbi de un asemenea fenomen : critica n-a omis dintre cărțile anului operele importante. Se poate pune însă întrebarea : în ce măsură neomisiunea înseamnă promovare și afirmare de valori și, bineînțeles, dacă au apărut cu adevărat opere importante ? S-ar zice că unele dintre operele importante ale acestui interval atît de scurt, doar un an, au fost scrise în urmă cu 10–15 ani : ce altă semnificație ar avea altminteri reeditarea unor scrieri fără valoare din acea perioadă, lucrări care nu știu dacă măcar contemporanilor lor le-au produs satisfacții deosebite ? Din fericire (sau nefericire ?!) critica nu a consemnat ca pe un fenomen al anului 1972 această aproape resurecție a unor neîmplinite scrieri de ieri aduse în mod nejustificat sub ochii cititorului de azi. **Acest an ne apare ca neobișnuit numai dacă avem în vedere mulțimea de cărți slabe care au apărut.** „Problema" lui nu este atît apariția unor cărți valoroase, ignorate de critică, ci neputința criticii de a avea eficiență socială. În parte, ea însăși este vinovată de o asemenea infirmitate. Ignorînd sau tratînd cu insuficientă fermitate falsele valori, ea a contribuit indirect la menținerea unui **consens** a cărui necesitate îmi apare încă obscură, dar în care imperativul categoric „trebuie" (să facem o statistică a articolelor intitulate, cu mici variațiuni, („Literatura care ne trebuie") a fost adesea confundat cu o realitate deja existentă. Prea adesea **avem** ceea ce **dorim** să avem.

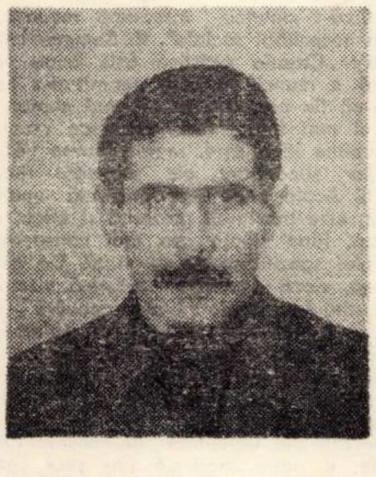

– Ce probleme adevărate și ce false probleme au fost ridicate, în ultimul timp, de critica literară ?

– Înainte de a înșira un număr de preocupări mai generale ale criticii, aș vrea să semnalez ceea ce mi se pare a fi o notă caracteristică a acestui an : mulțimea discuțiilor care nu duc, și nu au dus, nicăieri. Să deschidem colecțiile revistelor, în special, și ne vor izbi „dezbaterile" creatoare de aparențe, născute parcă peste noapte. S-a discutat, de exemplu, iarăși despre realism, dar cu cărțile rămase în rafturi.

Dar „evenimentul" anului rămîne, desigur, **incapacitatea de a recepta excepțiile,** fapt profund semnificativ : cazul Imposibilei întoarceri de **Marin Preda,** ca și consemnările de o penibilă reticiență, în jurul Marelui singuratic. Ca să nu mai vorbesc de tendința de a crea o atmosferă a „revizuirilor" restrictive, de către bursa opiniilor literare, asupra operei acestui mare scriitor. Insist asupra contextului care nu e în stare să-și includă excepțiile, acordîndu-le un tratament ciudat cînd nu de-a dreptul ostil, **La antipod,** se pot remarca **tendințe ondulatorii,** tot atît de nepotrivite unui organism sănătos, care funcționează normal. Cînd literați sobri ajung să jure, în public cu mîna pe operă, ca pe o icoană, trimițînd spre cer norii groși de tămîie ai evlavioasei lor admirații, ceva nu este în regulă. Principala problemă, ar fi, deci, nu legată de „problemele" adevărate sau false, pe care le-a ridicat critica în acest an care, sperăm, a trecut.

Probleme false ? Desigur : interminabila discuție (dispută ?!) rural-urban, în proza românească ; „persoana I-a în roman", cu corolarul său „antibalzacianismul"; problema „contestatarilor" și a contestatărilor, etc. Aceasta din urmă apare falsă întrucît este rău pusă. Principalul ei animator a fost, spre regretul nostru, un eminent scriitor, el însuși profund nedreptățit, contestat, comentat, cu parcimonie acră. Oare de aceea nu suferim, sub nici o formă, ideea contestării, pentru ca să netezim calea oricărei forme de adulare ? Ceva nu este, într-adevăr, în regulă.

Critica n-a fost suficient de receptivă la fenomenul literar al „provinciei", unde au apărut cîteva cărți remarcabile: Patimile după Bacovia de **Ov. Genaru,** Provinciale (aceasta în 1971) de **Valentin Șerbu** și, de asemenea, excepționalul „jurnal", Un leagăn sub cer, de **Sütö András.** Critica a rămas pasivă : la „fenomenul" plurivalenței lui **Ion Caraion** (poezie și critică), la disputa ce se profilează între reportaj și „literatura-document", cu mari șanse ca aceasta din urmă să se impună (în special după Romane trăite de **Mihai Stoian,** recent apărută la **Cartea românească ;** piesa de rezistență (Absența bărbatului), la etapele maturității unui poet actual de primă însemnătate, **Ion Gheorghe** (Avatara, Megalitice), deși despre poezia politică se discută mult și în general. În sfîrșit, un mic fenomen deosebit de semnificativ îl constituie cărțile pentru copii (sau falsele cărți pentru copii) scrise în special de tineri poeți, ca să nu mai vorbesc despre trecerea sub tăcere (cu cîteva excepții, pentru că tăcerea să fie și mai profundă) a unei cărți rare cum este Antologia inocenței de **Iordan Chimet.** Incapacitatea sau insensibilitatea de a recepta, cu o anume inocență, o asemenea carte de excepție o socotesc aproape reprezentativă. Încolo, totul se desfășoară cu bine, concluziile fiind puse, adesea, în premize. Critica și-a făcut **datoria** de a nu tulbura prea tare apele.

Anchetă realizată de
VIRGIL OANCEA

Virtuțile artistice ale poemului

Poeziile din acest volum – GEORGE SURU : „SEMNUL DE TAINĂ" **(Editura** FACLA **– 1972) stau sub semnul sondării posibilităților comunicative și virtuților expresive ale poemului. Lui George Suru îi convine** liricizarea prin poem **pentru larghețea oferită meditației poetice și posibilitatea desfășurării mai ample a artificiului stilistic. Poetul venit din „dulcea pacoste a basmului" își urmează drumul ce se întregește din secvențele de gînd poetic revărsat cu generozitate asupra momentelor existenței. În poemele lui George Suru sensibilitatea emotivă se îmbină cu tendința rațională a gîndirii poetice, luciditatea meditației cu spontaneitatea zvîcnirii sentimentale.**

George Suru își ordonează poemele în Semnul de taină **pornind de la o ipotetică atingere a unui** liman, **loc al echilibrului și împlinirii, practic imposibil de ajuns pentru că „semințele netrăite" își cer dreptul la existență ca virtuale izvoare ale unei viitoare viețuiri. Atmosfera poemelor lui George Suru se creează prin aderența la spiritualitatea rurală. Cadrul este cel al peisajului rural, cu predilecție silvestru încadrat des de „ferigi", „brazi", „molizi", „stejari", „aluni" etc. Poetul rămîne mereu în „marginea pădurii" învăluit în atmosfera cîte unui mit ori basm. Cu toată integrarea într-un asemenea context existețial, George Suru nu recreează acest univers în sensul sensibilității naive, adică populare, ci mai degrabă, al unei sensibilități raționalizate. Disociația poate fi aplicată la mai toate poemele. Ipostazarea poetului este diferită, predilecția mergînd spre lumea vegetală. Într-o imagine a propriei aspirații din** Contur singur **tendința este, prima dată, a apropierii de anorganic, primită cu ostilitate de regn** (Și iată mă apropii de-o piatră în colțuri de stea / Pentru a o avea ca pe-o mireasă de foc în vatra mea arsă, / Dar piatra se întinde în praștiile ierbii și-mi lovește inima / Și mă însîngeră o noapte cu cerbii ieșiți din păcate . . .), **apoi, printr-o intermediară încercare, în ape, pentru ca să primească, în final o traiectorie a tendinței spre celest într-o indestructibilă legătură cu vegetalul** (Și mă ridic atunci către stele pe un brad tînăr înfipt în umăr, / Și focul lor pur mi-l pun de-a curmezișul și jur împrejur). **În** Elegie **pădurile apasă tot mai mult pămîntul iar ploile îl îndoaie ca un ram, spre un sfîrșit care se confundă cu invazia mărilor ce acoperă** „crestele cu scoici și meduze". **Regresiunea în natural este surprinsă în** Asemeni unui clopot **printr-o integrare și secretă comunicare** (Și cum ne vom ascunde în case de șarpe, / În floare, în ram, în pietre de rîu, / În firul de grîu cu boabe-n spic de șapte, / Și-n rodul de castan cum vom mai pătrunde, / Odată într-un an ! . . .) **Depărtarea de natural este resimțită cu durere, de aceea apare imaginea restrîngerii „în sine", în conformitate cu o** Lege primordială, **cînd** simburii și semințele, **deci, izvoarele posibile unei noi evoluții, vor fi „noua lege a pămîntului". Atunci** „brazii vor intra în conuri fierbinți, / Stejarii în ghindă, alunii în alune, casele-n grindă, / Cocorii în sămînță de zbor, privighetorile-n sămînță de dor, / Lupii în canini, moartea în crini, șerpii în venin". **Totul se va retrage spre primordial, într-o uluitoare mișcare a materiei și schimbare a existenței, într-o diformitate de transformare ce amintește viziunea expresionismului (**„Izvoarele vor curge înapoi, fructele vor reintra în altoi, / Iarba în ploi, ploile-n strigătul de apoi din noi, / Și trupul tău de fată va reintra în geamăt, odată și odată, / Ca într-un fagure, singur să se bucure, singur să se sature, / Singur să se scuture, aripă de fluture"). **Desprinderea de natural este resimțită ca o distanțare de sentimente și de pierdere a candorii. George Suru se alătură în cîteva poeme atitudinii altor poeți – Mihai Beniuc, Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, care au elegiat masacrul cailor, asociindu-l unei violente rupturi de o îndelungată tradiție, sau, mai exact, de o anumită treaptă a existenței în evoluția socială, ca în** Vînt de pămînt (Gorgane fără crez cu medalii de suflet, cu arme de vis, / În iarbă s-au circumscris pe cînd / Caii încă galopau și cetatea din inimă / Își cerea dreptatea. / Trebuia să se întîmple : o floare de candoare / Să zboare din tîmple / Și nicidecum trupul ca un plop în șuierul vîntului / Să ridice toată deznădejdea pămîntului . . . / Se pierde iarba veche în iarba nouă și vîntul plouă vînt, / Și ploaia plouă vînt, / Și cad ultimii cai în genunchi și-n nările lor, / Ca într-un nai mut, te chem durut, trunchi numai trunchi, / Cu armele sparte-n gorganele uitate pînă și de șoapte" . . .). **Să mai amintim că în poemele lui George Suru apar în structuri metaforice cîteva motive statornice, simbolizate prin „luntrea albă", „vița de vie", „sămînța", „șarpele" s. a.**

Erosul apare în Semnul de taină **într-o poezie de dragoste ce exprimă sentimentul unei intense trăiri a iubirii. Citām, fragmentar, din** Ruga de dragoste – I : – „Să topești arama la focul mîinilor, la jarul sînilor, / În ea, clocotindă, să arunci stamine și ghindă, / Alune și portocale, nuci de la răscruci, / În aburul ei să jertfești primii miei cu ochi înlăcrimați, / Să o biciuiești, lichidă, cu aripi și inimă de vulturiță, / Să o frămînți și să o descînți cu ciomag de piatră de vatră, / Să-i aduci binecuvîntare amestecînd-o cu legendare fiare, / Cu drum de balaur, cu chin de centaur, să o ocrotești apoi / Cu pîine și sare de ploi ce pot s-o stingă, / Să topești în ea o grindă și să o presari cu cenușă de ușă / Atunci cînd se răcește pe torsul tău și ia forma ceaunului").

Remarcînd profunzimea meditației din poemele incluse în Semnul de taină, **observăm și tendința spre stilizarea versurilor. Poemul pare să fie receptat auditiv cu voluptate, printr-o muzicală ritmică interioară** (Își ciocneau în jocul cu zeii și mieii, cerceii, cerceii" ; **ori** „Ce închide izvorul, atotdătătorul, șuierătorul, neiertătorul de vină . . ." **etc.) Tălmăcirea stărilor interioare revărsate în substanța poemelor nu este întotdeauna la îndemînă și faptul indică o reală vocație a adevăratei poezii, înțeleasă drept creație ce trebuie să existe, în parte, sub semnul tainei. George Suru recunoaște dificultatea drumului poetic dar și-l alege într-o sinceră deliberare, preferindu-l altor tentații, convins de chemarea zborului peste pămînt și ape în apropierea constelațiilor.**

ALEXANDRU RUJA

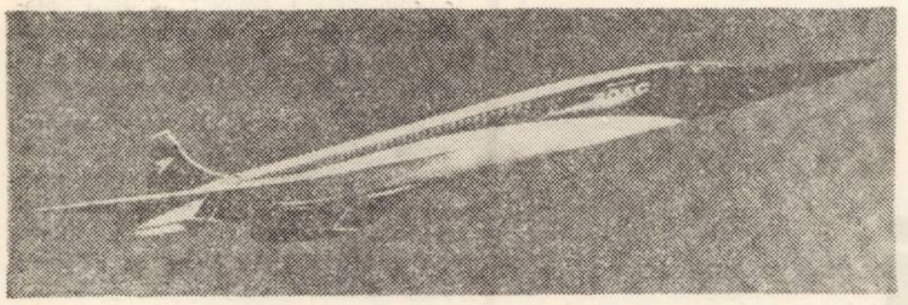

Omul față în față cu zgomotul

Bangul sonic și zgomotul, produse de avioanele a căror viteză depășește viteza sunetului constituie elemente de dată relativ recentă care vin să se adauge uneia din problemele fundamentale ale omenirii : exploatarea rațională și conservarea mediului de viață în care trăiește și își asigură mijloacele de subzistență.

Dar paradoxal, subliniind necesitatea adoptării unor măsuri în vederea reducerii poluării sonore, specialiștii constată abia acum că în ciuda vechimii sale (în antichitate Roma era considerată un oraș prea zgomotos, iar în secolul XVII Boileau făcea aprecieri asemănătoare în legătură cu Parisul), cunoștințele privind fenomenul „zgomot" și mai ales efectele sale negative asupra omului sînt nesatisfăcătoare și, în consecință, măsurile de protecție împotriva lor sînt insuficiente. Sînt constatări ale unui prestigios colocviu organizat anul trecut la Roany (Franța) sub egida Asociației pentru dezvoltarea dreptului mondial și la care au participat oameni de știință, sociologi, profesori și juriști din 14 țări.

Tema este acută, în special acum, cînd supersonicele se află în probe avansate de încercare iar inaugurarea curselor regulate de serviciu se anunță a fi iminentă. Mult mai sigur pentru sovieticul „TU-144" (7.300 km fără escală, viteza de croazieră 2.200 de kilometri pe oră – 2 Mach –, capacitate de transport 120 de pasageri) care se construiește în exemplare de serie la uzinele din Voronej și mai improbabil pentru anglo-francezul „Concorde", a cărui existență – după o naștere chinuită – este din nou amenințată. Pericolele sînt multiple, deoarece deși implicațiile ecologice sînt invocate drept obstacol principal, alte incidente, de ordin comercial și politic nu pot fi ignorate (a nu vorbi decît despre apriga dispută pentru supremația dintre marile societăți producătoare de avioane).

Așadar, bangul sonic și zgomotul. Problema specifică ce o ridică zborul supersonic este deflagrația care însoțește spargerea zidului sunetului, așa-numitul bang sonic și undele de șoc astfel produse, care mătură o arie de cel puțin 80 de kilometri. În momentul trecerii la viteza subsonică, se produce o deflagrație asemănătoare dar mai redusă. Undele sonore pot afecta persoanele, provocîndu-le insomnii, tulburări nervoase, hipertensiune, ulcere și alte tulburări fizice și mintale. Zidurile clădirilor pot crăpa și în unele cazuri undele de șoc pot provoca prăbușirea unor construcții.

Intensitatea sonoră a unui zgomot se măsoară în decibeli dB (a zecea parte dintr-un Bell). În raport cu pragul de percepție a urechii umane, reprezentat prin O decibel, o conversație normală se situează spre 40 dB, iar pragul durerii spre 150 dB. Dar această estimare a zgomotului, în funcție doar de puterea sonoră măsurată de aparate, este în prezent prea sumară pentru a evalua efectul cauzat. În adevăr, urechea umană are o sensibilitate maximă la un sunet cu frecvența de 4.000 de herți ; dimpotrivă, ea nu aude infrasunetele și ultrasunetele. v,

Mai mult, pentru a fi mai exacți, trebuie luați în considerare și alți factori : durata de expunere a zgomotului ,iar pe de altă parte rezultatul unui zgomot de o anumită frecvență. Spre exemplu, o sirenă producînd un sunet de frecvență dată, este mai dăunătoare decît zgomotul extins pe o gamă largă de frecvențe. Astfel s-a adus un nou corectiv unității utilizate : se vorbește acum de EPNdB (sau Efective PNdB) ceea ce într-un anumit fel este nivelul efectiv al zgomotului recepționat de om.

Dacă se știe că vacarmul produs de avioanele subsonice nu este suficient a duce la pierderea acuității auditive, în afară de cazul în care urechea este supusă unui zgomot intens și permanent pe parcursul a cîtorva ore, se cunoaște încă puțin referitor la alte efecte ale zgomotului. Studii aprofundate efectuate în U.R.S.S., prin examinarea a 145.000 de persoane, au evidențiat o creștere a maladiilor sistemului auditiv, nervoase, cardio-vasculare și gastro-intestinale la locuitorii pe o rază de 6 km în jurul aeroporturilor. Un zgomot cu o presiune acustică de 90 decibeli (dB) provoacă contracția vaselor sanguine și o modificare a activității electrice a creierului. Un astfel de nivel sonor este considerat ca limită tolerabilă în zonele locuite.

Cînd Agenția federală de aeronautică a Statelor Unite a fixat în 1969 primele norme de zgomot pentru obținerea certificatelor (autorizații internaționale de zbor) de către avioanele subsonice , ea a decis că aparatele cu o greutate mai mare de 300 de tone – cum sînt avioanele de mare capacitate Boeing – 747, DC-10 și Tristar – nu trebuie să producă un zgomot care să depășească 108 EPNdB la aterizare, pe pistă și la decolare. Normele sînt mai severe pentru avioanele mai puțin grele. Or, „Concorde" depășește toate normele stabilite de F.A.A. Și deși reglementările citate vizează numai avioanele subsonice, este puțin probabil că autoritățile din S.U.A. vor tolera ca avioanele supersonice să depășească marjele stabilite, mai cu seamă după ce au abandonat propriul avion supersonic în 1971.

Iată dilema „Concorde"-ului, ale cărui motoare au fost proiectate cu mai mult de 10 ani în urmă, într-o epocă cînd tehnicienii se preocupau prea puțin de zgomot. Cum el ar urma să fie exploatat un număr relativ îndelungat de ani, cînd zgomotul avioanelor subsonice va scădea cu mult, iar normele maxime admise vor fi din ce în ce mai severe, dificultățile ce se aștern în fața controversatului supersonic anglo-francez apar în toată amploarea lor. Firește, constructorii englezi și francezi nu au stat impasibili în întreaga această perioadă. Eforturile de îmbunătățire a performanțelor tehnice au fost însoțite de ample cercetări urmărind reducerea zgomotului. Adăugîndu-se materiale absorbante s-a ajuns la creșterea greutății avionului și deci la un consum sporit de carburanți pe întreaga durată a zborului. Se caută deci febril un compromis favorabil între atenuarea zborului și incidența sa economică. Cert este însă că „Concorde" rămîne încă cel mai zgomotos dintre avioanele în funcțiune.

Pentru a nu ajunge la faliment – a scris revista italiană „Tempo" – „Concorde" trebuie să conteze pe vînzarea a cel puțin 400 de aparate. El nu va avea însă calea liberă pe care o așteaptă dacă lipsesc vînzările americane ; or, după cum s-a văzut, se întrevede situația destul de probabilă a interzicerii zborurilor supersonice deasupra teritoriului american. Succesul nu va fi asigurat nici dacă se va admite în ultimă instanță o aterizare pentru „Concorde" la o sută de mile de New-York. Dar singur New-York nu înseamnă America. În 1971, în California s-au fixat norme limitînd cantitatea maximă de zgomot admisibilă pe parcursul unei zile. Sînt însumate zgomotele fiecărui avion, multiplicîndu-se cu zece zgomotele între orele 22–7 și cu 3 cele între 19–22, stabilindu-se o nouă unitate de măsură CNEL (Community Noise Eguivalent Level). S-a extins de asemeni aria pe care este interzisă construcția locuințelor în jurul aeroporturilor.

Se vede așadar că exploatarea în serviciu a supersonicelor rămîne o problemă deschisă. Zgomotul produs de „Concorde" și cel produs în jurul lui este încă prea mare.

PAUL STERESCU

Aportul eticului la definirea artei

„Arta este un tribut adus umanitățiii omului."

HERBERT READ

Definiția artei ca „tribut adus umanității omului", aparținînd criticului de artă de înaltă autoritate, poate servi la definirea culturii în general și a eticii în mod special, întrucît, cultura, arta și etica pot fi considerate ca tribute aduse umanității omului

Demn de reținut de la Herbert Read mai este definiția integralității artei. drept : „O intransigentă concentrare asupra unității formale și vitalității stilistice, în scopul ca arta să slujească evoluției conștiinței umane în efortul total de a stabili o lume umană în mijlocul unui univers indiferent" [1]). Avem de constatat o nouă identitate între artă și etică pe linia finalității de : „a stabili o lume umană" Dacă, „arta slujește evoluției conștiinței umane", respectiv factorului principal al valorilor morale, evident că nu este de conceput un mai perfect paralelism decît cel dintre artă și morală, apărînd nu ca frați gemeni ci ca frați siamezi, într-un corp spiritual comun.

Mai constatăm cu acest prilej că eticismul în artă nu contravine cu nimic esteticului. Din contră, impune și pretinde : „unitatea formală și vitalitatea stilistică". Ce prăpastie grozavă între o astfel de opinie și temere a celor ce văd falimentul artei în situația în care promovează valorile morale !

Din bibliografia străină, nu putem trece cu vedere popularul dicton al lui Oscar Wilde : „În fața operei de artă nu înveți ceva ci devii ceva", ceea ce presupune acțiune de influențare, apropiere și realizare a idealului etic de continuă perfecționare umană.

Apropriindu-se de tezaurul gîndirii naționale, ne oprim la două din considerațiile marelui geniu al artei poetice despre cultură. Ținem cont, din ansamblul contribuției, că Mihai Eminescu aprecia arta ca făcînd corp comun cu cultura. Cele două considerații sînt : 1. „Cultura omenirii înseamnă grămădirea unui capitol intelectual și moral", capitolul intelectual fiind meritul științei, iar cel moral provenind de la artă, și 2 : „Cu deosebire cerem de la om cult împlinirea celora ce pretinde morala de la om ; cultura e privită ca un izvor deosebit al moralității și ca motiv propriu al simțămintelor (convincțiunilor), totodată însă ea cere multe în privirea împlinirei chemării noastre omenești" [2]). Într-o astfel de viziune a culturii, evident că o artă care s-a îndepărtat de etică, adică ar refuza o contribuție în favoarea valorilor morale, s-ar îndepărta de cultură ; în loc de o ramură a culturii, arta ar deveni un factor anticultură.

Dacă ar fi să urmărim firul evolutiv al gîndirii naționale, am avea prilejul să verificăm un tot mai mare interes și apropiere de etic. În zilele noastre, de glorioasă dezvoltare a culturii socialiste, participarea eticului ca factor de definire a artei se conturează în modul cel mai categoric și mai clar posibil, fapt ce ne scutește de largi comentarii. Din contribuții recente apărute în periodice, reținem din partea lui Ion Pascadi, forță axiologică reprezentativă : „Arta a fost din totdeauna considerată ca un mijloc de educație, de formare a conștiințelor, de transmitere a unor convingeri și de modelare a unor atitudini" [3]). O a doua valoroasă contribuție aparține criticului de autoritate N. Balotă : „Opera literară se împlinește și se justifică prin valorile estetice și social-etice pe care le descoperă" [4]).

Demn de a reține este deasemeni contribuția lui Radu Sommer, căruia trebuie să-i recunoaștem meritul că prin : .Automanie și responsabilitate în artă" a organizat o bogată documentare și o prețioasă argumentare în sensul demonstrării funcției sociale a artei și implicit strînsa ei corelație cu etica. În alți termeni, aș putea spune că a reușit să dovedească legitimitatea eticului în artă. După mențiunea că : „munca înseamnă recunoașterea necesității sociale", R. Sommer continuă : „Creația artistică este acea variantă a muncii în care umanitatea trebuie să fie prezentă în cel mai plenar și la cel mai înalt nivel, deoarece creația presupune idealizare, reprezentarea necesităților superioare ale societății umane" [5]). Acolo unde este prezentă umanitatea, este inevitabil prezentă și etica, aceasta, fiind știința cea mai consacrată modului specific-uman de viață. De asemenea, dacă creația artistică vizează „necesitățile superioare ale societății", ea își dă implicit o contribuție la reglementarea și soluționarea acestor necesități, adică va reflecta norme și principii morale, sau cel puțin elemente de stimulare și de consolidare a lor.

Fiecare din definițiile și considerațiile citate, o parte modestă din șirul celor posibile, se constituie ca argumente în sprijinul consacrării eticului ca element esențial în definirea artei, ca postulat fundamental al creației și al finalității artistice. În concluzie, este evident faptul că nu se poate concepe și defini arta ca factor de cultură, ca act de creație specific umană și cu finalitate socială, în afara principialității etice și a valorilor morale.

VICTOR ISAC

---

[1]) Herbert Read, **Semnificația artei,** Editura Meridiane, Buc. 1969, p. 19

[2]) Mihai Eminescu, **Despre cultură și artă,** Editura Junimea, Iași 1970, p. 16 și 275.

[3]) **Transilvania,** nr. 1/1972

[4]) **Astra,** nr. 6/1972

[5]) Radu Sommer, **Autonomie și responsabilitate în artă,** Editura Politică, Buc. 1967, p. 162.

Contribuții românești

Ce este logica ?, **întrebare deloc nouă, a atras și interesul unor cugetători români contemporani,** literatura de specialitate reținînd răspunsurile încercate de Ath. Joja (Quid sit logica ? **în Studii de logică, vol. II, 1966), prof. Petre Botezatu** (Schiță a unei logici naturale, **1969), prof. Gh. Enescu** (Logică și adevăr, **1967), (Logica** simbolică. **1971).**

Însă dimensiunile filozofice și demersul științific, în sensul matematic-formalist, nu și-au găsit încă privirea de sinteză care să ofere o reprezentare a structurii interne a logicii, atît ca viziune noetică, cît și ca expresie formal deductivă. Cunoscutul logician român Anton Dumitriu încearcă, într-un amplu studiu publicat de revista americană Notre Dame Journal of formal logic **(vol. XII, nr. 4), o redefinire a logicii moderne. Este vorba de studiul** Le science de la logique, **în care autorul examinează structura internă a logicii, în momentele cele mai reprezentative ale istoriei sale, finalizîndu-și cercetarea în cîteva concluzii care, credem noi, solicită atenția atît a filozofiior cît și a oamenilor de știință.**

Studiul comportă nouă paragrafe, de-a lungul a 21 de pagini, autorul expunînd, pe rînd, concepția lui Frege (logica este un sistem formal sau un sistem deductiv), concepția lui Hilber (logica teoretică sau matematică analoagă ca metodă metodei calculatorii a matematicilor, gîndirea fiind transformată într-un calcul algebric), concepția lui Aristotel (logica nu este o știință deductivă, este știința deducției, este organon-ul științei), concepția scolasticilor (logica este modus scientiarum, nu face parte din filozofie), concepția lui Wittgenstein (logica este teorie deductivă ca reflectare a naturii), oprindu-se apoi la concepția lui Waismann, Gentzen și Russel. Anton Dumitriu se oprește pe larg asupra întrebărilor ridicate de statutul logic al teoremelor, dacă acestea sînt legi logice – deci adevăruri logice – sau aceleași legi logice servesc întotdeauna la demonstrarea altor adevăruri ? Care este așadar statutul lor efectiv ? Sînt ele adevăruri sau reguli de deducție ?

Pentru logicianul român teoremele logice reprezintă reguli de deducție și de aceea nu se poate susține caracterul absolut axiomatic al logicii. Logica, scrie A. Dumitriu, nu are nici axiome nici teoreme

Desigur, logica este formală, dar formalismul logicii clasice nu poate fi construit doar pe cale axiomatică, ci și prin alte

LA TIMIŞOARA :

Un mic muzeu al originii omului

Expoziţia permanentă „Originea şi evoluţia omului" din cadrul secţiei de ştiinţe naturale a Muzeului Banatului oferă satisfacţii de ordin estetic şi ştiinţific publicului larg căruia îi este adresată.

Eficienţa rezultatelor se explică prin girul ştiinţific oferit de către antropologul Dr. Cantemir Rişcuţia de la Institutul de antropologie „Dr. V. Babeş" din Bucureşti care a colaborat şi la realizarea sculpturilor de hominizi fosili şi a mulajelor. După schiţe executate conform celui mai actual material documentar existent pe plan internaţional, întocmite ca urmare a celor mai recente cercetări şi sinteze, pictoriţa Ina Rişcuţia a reuşit să redea într-o cromatică vie, sensibilă şi, totodată, de o manieră captivantă, etapele esenţiale necesare tematicii.

Din punct de vedere expoziţional, muzeografic, se impun cîteva caracteristici pozitive ale acestei expoziţii : lipsa textelor lungi, greoaie, şi greu asimilabile de către public, accesibilitatea, firul logic al expunerii, coloritul atrăgător şi iluminarea corespunzătoare, indicarea surselor ştiinţifice folosite şi, mai ales, actualitatea lor, posibilitatea de reîmprospătare a materialului expus.

Fondul expunerii trece prin etapele prezentării punctelor de pe mapamond în care au fost descoperite principalele resturi fosile de hominizi, care reconstituite (la noi sub forma de mulaje-basorelief) au putut da indicii exacte despre treptele antropogenezei, apoi o suită de 12 statuete prezentate pe un fond de pictură pe sticlă care redau cronologic evoluţia înfăţişării fizice a hominizilor, adoptarea progresivă a poziţiei erecte şi a mersului biped, creşterea taliei, cîteva elemente de cultură materială ; pe un panou uriaş este prezentată cu ajutorul decupajelor din pictură pe plastic genealogia primatelor şi hominienilor fosili, speciile de primate şi rasele actuale de oameni precum şi „focul viu" al păienjenişului evoluţiei care are drept rezultat final — OMUL.

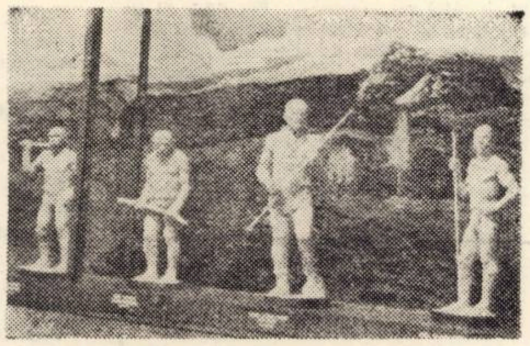

Un fragment din „Evoluţia înfăţişării fizice a hominizilor".

Un element inedit îl constituie o peşteră în miniatură pe pereţii căreia omul paleoliticului superior îşi încearcă măiestria într-o artă ale cărei urme s-au descoperit în peşteri din Franţa şi Spania. Panoul cu reproducerea acestor desene asemănător coloritului original şi păstrat pînă la noi, dovedeşte inteligenţa şi simţul artistic al strămoşilor noştri.

Sînt prezentate, de asemenea, elemente de anatomie comparată la primate şi om cu dovezi de necontestat ale antropogenezei.

Organizarea, prezentarea şi realizarea acestei expoziţii, unică prin formă şi conţinut în muzeele de ştiinţe naturale din ţara noastră, utilă învăţămîntului de toate gradele, educativă şi instructivă pentru publicul larg vizitator este, după aprecierea specialiştilor, una din reuşitele de prestigiu ale muzeografiei bănăţene.

ELENA STRATUL

Arta rupestră franco-cantabrică

în ştiinţa logicii

metode. Logicianul român distinge trei tehnici formale şi anume metoda axiomatică, logica cu scheme şi logica combinatorie, subliniind posibilitatea unei logici cu scheme-proiect prezentat iniţial de S. Jaskowski şi dezvoltat de G. Gentzen, apreciind că „logica lui Gentzen corespunde mult mai natural procesului real deductiv" (p. 399), şi de aici denumirea de „deducţie naturală".

Întemeiat pe aceste consideraţii, A. Dumitriu îşi propune să edifice principiul schemelor de deducţie (p. 399—404), pentru a conchide, în final, asupra următoarelor caracteristici ale ştiinţei logicii : — logica nu este o ştiinţă cu acelaşi titlu ca geometria sau mecanica ; logica nu este o ştiinţă, ci principiul sau modul ştiinţei ; aşa-zisele teoreme (tautologii) ale sistemului formal al logicii exprimă doar scheme de deducţie şi nu adevăruri logice, prin urmare, adaugă A. Dumitriu, nu este vorba de principii diverse de deducţie care ar fi reprezentate prin aceste scheme, ci de un singur principiu de deducţie, care este principiul contradicţiei, pe baza căruia toate aceste scheme sînt construite ca expresii mai mult sau mai puţin complicate ;

O altă revistă de peste hotare — de data aceasta din Italia — şi anume revista Scientia din Milano, publică în două numere consecutive ampla sinteză asupra dezvoltării logicii — în versiune engleză A History of Logic şi în versiune franceză Une Histoire de la Logique — semnată de acelaşi cunoscut logician român de care vorbirăm mai sus.

Desigur, această sinteză reproduce, în liniile sale esenţiale, capitolele şi perioadele din cunoscuta ediţie românească Istoria logicii (Editura didactică şi pedagogică, 1969), însă autorul adaugă co 'eraţii noi ideilor sale anterioare. Merită să fie menţionat drept o contribuţie relevantă în această sinteză apărută în Scientia, faptul că Anton Dumitriu, ţinînd seama de cele mai recente cercetări asupra neoaristotelismului în Renaştere (Cf. Cl. Tsourkas, C. Noica, Valeriu Streinu), introduce ca moment al logicii în Renaştere şcoala corydaleană. O altă contribuţie este relevarea aportului logicienilor români — în deosebi din perioada contemporană (Ath. Joja, Gr. C. Moisil, O. Onicescu, Petre Botezatu, M. Târnoveanu), la constituirea logicii moderne.

VALERIU STREINU

N. BAGDASAR, gînditorul

Concepţia filozofică a lui Nicolae Bagdasar se poate desprinde din raportarea ei la multiplele domenii ale filozofiei în care şi-a adus contribuţia, începînd cu istoria filozofiei şi filozofia istoriei, şi terminînd cu teoria cunoaşterii şi filozofia culturii sau cu teoria civilizaţiei. A fost un spirit sintetic, cuprinzător, probînd o temeinică cunoaştere în diversele probleme ale filozofiei, fiind influenţat în gîndirea sa de idealismul lui Im. Kant, a neokantienilor şi a şcolii fenomenologice, situîndu-se de la începutul activităţii sale pe poziţii raţionaliste.

Lucrările sale, printr-o simplă enumerare, propun dezbateri şi soluţii de o reală valoare filozofică. Amintim : Filozofia contemporană a istoriei **(1930)**, Din problemele culturii europene **(1931)**, Teoria cunoştinţei **(2 volume, 1941—1942)**, Filozofia românească de la origini pînă astăzi **(1941)**.

Alături de aceste lucrări se înscriu valoroase comentarii asupra filozofiei lui Conta, studiile publicate în diferitele reviste ale vremii, la Iaşi şi Bucureşti, lucrări recente despre unii teoreticieni ai civilizaţiei, ca şi pertinentele traduceri din filozofi străini, cuprinse în Antologie filozofică **(1934)** şi culminînd cu traducerea „Criticii raţiunii pure" **(1969)**, a lui Kant.

Aşadar, gînditorul N. Bagdasar, iniţiază, am zice, un sistem de referinţă asupra celor mai importante probleme ale filozofiei din prima jumătate a acestui veac în ţara noastră. El încearcă disocieri în curentele de gîndire ale epocii, stabileşte conexiunile ideatice ale unor doctrine, impunînd de fiecare dată o reprivire istorico-filozofică asupra fenomenului discutat. Aşa se explică atenţia pe care a acordat-o culturii moderne. Dacă criza acestei culturi era considerată iminentă în primele trei decenii ale secolului nostru, îmbrăţişînd totalitatea vieţii spirituale, obiectivată de acum în valori, N. Bagdasar consideră că asistăm totuşi la un proces de reificare a culturii. În termenii cei mai clari, el subliniază că „crizele spirituale sînt, în genere, nu semne de decadenţă, ci faza de regrupare a forţelor sufleteşti pentru a porni la descoperirea de noi domenii spirituale, indicii că mai curînd sau mai tîrziu se va produce iarăşi o nouă sinteză a culturii".

Filozofia istoriei avea să-i ofere gînditorului român argumente în explicarea culturii din perspectiva istoristă pe care o adoptă. N. Bagdasar reuşeşte să depăşească impasul teoretic la care ajunseseră mulţi gînditori europeni în problemele culturii. Lucrarea „Filozofia contemporană a istoriei" a îndeplinit acest scop, prin caracterizările făcute asupra lui Dilthey sau Simmel, asupra neokantienilor Windelband şi Rickert, asupra lui Xenopol şi Iorga, ultimii aparţinînd gîndirii teoretice autohtone. După N. Bagdasar, înţelegerea evoluţiei istorice, a faptului istoric, era posibilă numai prin referire la unitatea vieţii istorice, la sintezele acesteia, în care diversitatea unor factori şi particularităţile specifice de viaţă îşi găsesc deplina lor valoare. O contribuţie de seamă în direcţia de mai sus ar fi avut-o Xenopol căci, pentru N. Bagdasar, „La théorie de l'histoire" constituie cea mai temeinică cercetare filozofică a fundamentelor istorice pe care a dat-o vreodată un istoric". Cu Cu aceeaşi siguranţă semnalează gînditorul român, contribuţia lui Iorga la explicarea fenomenului istoric, a cărui „operă ştiinţifică şi întreaga lui activitate prodigioasă nu pot fi înţelese fără anumite presupoziţii filozofice, care formează punctul de sprijin a tot ceea ce el a întreprins".

Cu aceşti gînditori, N. Bagdasar a deschis calea către cercetarea fenomenului filozofic românesc, aşa cum îl vom găsi elaborat în vasta lucrare Filozofia românească de la origini pînă astăzi. Ea constituie prima sinteză a gîndirii filozofice, în care găsim sistematizate epocile de creaţie filozofică, tendinţele, teoriile, şi sistemele, în ţesătura lor specifică pe domenii, de la filozofia pură şi estetică, la filozofia istoriei, a culturii şi a dreptului etc. Ne aflăm în faţa unui imens travaliu, în care confruntările ideatice, motivele de gîndire, de la D. Cantemir şi Lucian Blaga sînt puse în lumină. N. Bagdasar analizează fenomenul filozofic românesc în continuitatea sa, subliniind anume „rosturi istorice", condiţii vitrege de existenţă, care au stînjenit procesul de afirmare şi consolidare a spiritualităţii româneşti. Ne întîlnim aici cu acelaşi istorism în evaluarea şi înţelegerea etapelor de afirmare a gîndirii noastre filozofice, cu analiza riguroasă asupra operelor, asupra terminologiei filozofice folosite, îmbogăţite de la o etapă la alta. În acest sens, sînt îndreptate cercetările privitoare la T. Maiorescu, V. Conta, C. Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu, L. Blaga, Mircea Florian, E. Sperantia, D. D. Roşca, V. Băncilă, D. Bădărău. Începuturile esteticii, prin acelaşi Maiorescu, apoi M. Dragomirescu, Blaga, T. Vianu, sau ale filozofiei istoriei, cu Alex. Haşdeu, B. P. Haşdeu, Xenopol, Pârvan, Iorga, Drăghicescu, etc., sînt semnalate în contextul epocii şi în strînsa lor corelaţie cu condiţiile reale de viaţă, cu procesul de formare al culturii noastre în ansamblu.

Evident, munca de pionierat întreprinsă de N. Bagdasar în elaborarea istoriei filozofiei româneşti a avut limitele ei inerente, apreciind, de exemplu, doar existenţa sporadică a unor preocupări filozofice de la Cantemir la Maiorescu.

În ultimii ani ai vieţii, N. Bagdasar, împreună cu Elena Moisiuc, a fost preocupat de traducerea CRITICII RAŢIUNII PURE, a lui I. Kant, în limba română, care a apărut în 1969 la Editura Ştiinţifică, însoţită de un studiu introductiv, de un glosar kantian şi indice de nume proprii. Avem, aşadar, una din cele mai bune traduceri de pînă acum a operei fundamentale a filozofului german, întrucît actuala versiune românească ne dezvăluie orizontul filozofic, stilul şi terminologia specifică lucrării amintite. Glosarul kantian, atît de bine întocmit, e un îndemn pentru cercetarea teoretică actuală ca şi un motiv în plus de a se încerca, similar, elaborarea unor lucrări de terminologie filozofică, aparţinînd literaturii noastre filozofice.

N. Bagdasar a avut o activitate permanentă în cadrul Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice, al cărui membru a fost ales, participînd la sesiunile acestei instituţii, cu referate şi comunicări în care face disocieri noi asupra unor filozofi români. Cu studiile sale despre filozofia lui Berdeaev, Jaspers, şi alţi teoreticieni ai culturii şi civilizaţiei, Bagdasar înscrie în actualitate problemele filozofice ale omului, în legătura lor directă cu dezvoltarea ştiinţei şi tehnicii, care completează universul spiritualităţii umane.

Nu va trebui uitat nici Bagdasar — omul, cu optimismul său viguros, prin care a sădit întotdeauna rosturi şi idealuri în rîndul generaţiilor ce se formau, întărind convingeri şi năzuinţi, demne de urmat. Pe parcursul unei vieţi — s-a născut la 5 februarie 1896 în comuna Roşieşti, fostul judeţ Fălciu, şi a murit la 21 aprilie 1971, în Bucureşti — N. Bagdasar a contribuit la îmbogăţirea şi dezvoltarea progresistă a gîndirii noastre filozofice.

VASILE VETIŞANU

LAURENȚIU CERNEȚ

Zidul

Dialog între

PAVEL (43 de ani)

și

MONICA (38 de ani)

Într-un birou de Consiliu municipal.

PAVEL : (secretarei care se află in ușă) Mai este cineva ?

SECRETARA : Da. O doamnă... Intr-o chestiune personală.

PAVEL : (consultă ceasul) Poftește-o ! (Secretara iese. Imediat intră MONICA. Ușa se închide in urma ei).

MONICA : Bună seara.

PAVEL · (se ridică Privire fugară) Bună seara. doamnă Luați loc.

MONICA : Mulțumesc (se așază intr-un fotoliu. Este vădit emoționată. Nu indrăznește să-l privească).

PAVEL : (profesional) Cu ce vă pot fi de folos ?

MONICA : Nu mă recunoașteți ? (cu teama de a nu fi intr adevăr recunoscută) Sint Monica, Pavele

PAVEL : (surpriză nedisimulată) Monica ! (se ridică, face cîțiva pași spre ea, ocolind masa, apoi se oprește și in sfirșit se reîntoarce la locul său Incă nu și-a revenit) Da·.. Monica... Bine ai... De unde vii ? (ea il privește avid. Nu răspunde) Iartă-mă, n-aveam de unde să ·. Ce mai faci ?

MONICA : Oh ! Ne vedem după douăzeci de ani și mă intrebi ce mai fac... Parcă aș putea să-ți răspund in cîteva cuvinte... Am avut niște treburi in oraș și intimplător am auzit că acum lucrezi aici. Și... m-am gindit că n-o să-ți displacă să mă vezi · Eram obosită, insă... Mi-a fost și puțină teamă să nu fie vorba de-o potrivire de nume. Să știi că te-ai schimbat foarte puțin... Eu, in schimb am... Ba mint ! Am citit o dată in ziar despre tine, însă n-am fost convinsă că de tine scria... E foarte cald aici, la tine.· (tot timpul, PAVEL o privește năuc. MONICA scotocește in poșetă și scoate un pachet de țigări. Caută chibriturile) Știi... fumez. Imi dai un foc ? Nu, mulțumesc, am găsit ! (își aprinde țigara. E surescitată. Pufăie nervos) Nu te așteptai să fiu eu. E normal... Sint douăzeci de ani, nu ? Și închipuiește-ți că locuim atît de aproape ! La doi pași ! In Vălureni·.. Da... Acolo stau.. Te uiți la mine ca la o stafie.. Am imbătrinit chiar așa de rău ? Am fost și la cosmetică de dimineață... Am stat mult la indoială·.. Mă gindeam că tu mă urăști și că nici n-o să vrei să mă vezi... Atunci doar n-ai acceptat nici o explicație... Deși trebuia să-ți explic... Ți-am și scris· Sint convinsă că nici n-ai citit scrisorile mele...

PAVEL : (brusc. Ca trezit din somn. Constatativ) Scrisoarea.

MONICA : Scrisoarea ? Nu ți-am scris mai multe ?

PAVEL : Nu. Una singură...· Și am citit-o.

MONICA : N-ai citit-o ! Altfel m-ai fi înțeles.

PAVEL : (obosit) Te-am înțeles. De aceea nu te-am căutat.

MONICA : N-ai înțeles nimic. Eu iți spuneam...

PAVEL : Ce să mai dezgropăm.·. Au trecut douăzeci de ani. N-are nici un rost să..

MONICA : Ba are. Nu vreau să mă crezi mai vinovată decît am fost.

PAVEL : Nu-i nimeni vinovat. Eu nu-ți reproșez nimic.

MONICA : Minți, Pavele. Și încă mă mai iubești Altfel te-ai fi căsătorit și tu pînă acum Recunoaște !

PAVEL : De unde știi că nu m-am căsătorit ?

MONICA : Căsnicia ta n-a fost căsnicie·.. Citeva luni... E incă o dovadă că..

PAVEL : (nerăbdător, dar politicos) Îmi pare bine că te văd. (fără trecere) Ai vreun necaz ? Te pot ajuta cu ceva ?

MONICA : Cu alte cuvinte : ai venit, spune ce te doare și pleacă ! Înțeleg. Ai uitat tot, Pavele

PAVEL : E un reproș ?

MONICA : Bine-nțeles ! Altădată credeam c-o să dureze o veșnicie.

PAVEL : Și eu credeam.

MONICA : Dacă nu-mi dai voie să-ți explic ··

PAVEL : (resemnat) Bine... Explică... Dar nu știu ce rost ar mai avea să...

MONICA : Te aperi ! Are rost, fiindcă acum mă simt în stare să repar ce am...

PAVEL : Nu-i nimic de reparat· Și de altfel e cam tîrziu.

MONICA : Niciodată nu-i prea tirziu. Pavele. tu nu știi... Oh, aveam atîtea să-ți spun și acum nu pot. Mă simt și puțin ridicolă, deși nu-mi pasă că mă umilesc. O femeie trebuie intotdeauna să se umilească puțin. mai ales dacă... Te rețin, nu ? Poate ai vreo obligație... Dacă n-ai avea, te-aș invita să mergem undeva, in alt cadru· Aici e o atmosferă care mă copleșește. Aș vrea să mă asculți numai ca om, nu și ca... Unde vrei tu. Eventual la un restaurant. Tot e tirziu. Trebuie să și cinezi, nu ? Mi-inchipui că nu cinezi acasă, singur... La „Central", unde te duci de obicei. Adică, vreau să spun că acolo cred c-ar fi pe gustul tău.·. Trebuie să-ți vorbesc, Pavele.

PAVEL : (apasă pe butonul soneriei. Intră Secretara) Fii drăguță și fă două cafele. După aceea poți să te duci acasă.

SECRETARA : Da. Imediat. (iese)

MONICA : Nu vrei... Iți mulțumesc că măcar o să mă asculți.

PAVEL : (fără ironie) Asta mi-e meseria : să ascult.

MONICA : Pavel poți să glumești ? Ești in stare să glumești ?

PAVEL : Cu tine n-am glumit niciodată·

MONICA : Iartă-mă... (işi șterge nasul. Apoi își aprinde o țigară) Nu știu cum să incep... (izbucnește in plîns) Eu te-am iubit, Pavele ! (El este afectat de plînsul ei, dar se stăpînește) O să mi se topească rimelul .. (Zîmbet chinuit. Batista. Oglinda) Am mințit· N am aflat intîmplător de tine. Te-am urmărit tot timpul. De zece ani te urmăresc pas cu pas, de cind ai revenit în oraș. Știu totul despre tine. Dar niciodată n-am avut curajul să-ți ies in cale... Acum insă n-am mai... De zeci de ori am fost la un pas de tine...· N-am indrăznit să... (plinge. Țigară. Batistă. Oglindă) Atunci n-am putut să... Nu toți oamenii pot fi tari.·. Aveam optsprezece ani .. Nici n-am avut timp să judec, să mă împotrivesc, că m-am și trezit căsătorită... M-au incintat cu titlul lui... Era doctor, era cineva .· Pentru tata nu conta că erau de aceeași vîrstă. Avea ginere doctor, nu un impiegat de mișcare, sau magaziner ca el... Înțelegi ? N-am putut să mă rup de ei (aproape țipăt), n-am putut să vin după tine ! Mi-era și frică de necunoscut... Mă gindeam... Tata își spunea că ești un exaltat pentru care eu nu insemn nimic, numai politica insemna pentru tine ceva. și-or să te omoare bandiții prin coclaurii pe unde umblai·.. (intră Secretara. Așează ceștile in fața fiecăruia) Mulțumesc.

PAVEL : Mulțumesc.

SECRETARA : Cu plăcere... Mai aveți nevoie de mine ?... Atunci eu plec. La revedere Bună seara.

PAVEL : La revedere. (Secretara iese) (Pauză. Pavel soarbe încet din ceașcă. Caută în sertar și scoate o țigară)

MONICA : Ia de la mine un Kent.

PAVEL : Nu. nu le schimb. (aprinde. Ginditor) Nu mi-ai spus nimic nou. Toate astea le știam incă de atunci.

MONICA : Dacă ai știut, de ce nu te-ai luptat ? De ce nu te-ai bătut ? Dacă mă iubeai, de ce nu m-ai luat cu forța ?

PAVEL : Împotriva dorinței tale ?

MONICA : Dar n-a fost dorința mea ! Eram un copil... M-au dus de nas·

PAVEL : De acord. Însă te-ai complăcut să-ți joci rolul. Douăzeci de ani. O viață de om...

MONICA : Eram nevoită. Aveam un copil. Trebuia să-mi cresc copilul. Eram obligată·.. Acum însă...

PAVEL : Acum ?

MONICA : Acum sint în stare să repar... Să indrept... Te-am iubit tot timpul și vin să... mă ofer. Dacă ai mai avea nevoie de mine.·. În orice condiții, Pavele. Soție, amantă, cum vrei tu... Menajeră chiar... Intr-alt fel nu mai înțeleg, nu mai accept viața. Or lingă tine — ori lingă nimeni ! Nu mai suport să stau cu el. Numai eu știu cum am trăit douăzeci de ani.· E scirbos, Pavele, e libidinos... (groază) Oh !

PAVEL : Poate de cîțiva ani incoace...

MONICA : (iute) Și inainte ! Din totdeauna ! (pauză. Cafeaua ei a rămas neatinsă. Ia ceașca și-o bea ca pe apă. Aprinde o nouă țigară)

PAVEL : Vezi tu, anii ăștia, douăzeci, au ridicat intre noi un zid. Sau eu l-am ridicat, incetul cu incetul·.. Nu neg, în unele momente am visat o intilnire cu tine, o reintilnire... Insă mi-a trecut... Tu, atunci, m-ai părăsit in clipa cind pentru mine începuse o perioadă foarte grea. M-ai părăsit la greu... Ai ales drumul neted : un soț care ciștiga bine, casă mare, nume. Eu n-aveam decît drumurile și nopțile, truda și·.. Eu nu-ti puteam oferi o viață tihnită... M-a durut, dar te-am înțeles. Și-am ridicat zidul. Ca să uit.

MONICA : Și n-ai uitat ! N-ai uitat, Pavele !... Și zidul ăsta il poți dărima cu o singură vorbă. · Am plătit destul în douăzeci de ani. Nu este drept să plătesc de mai multe ori pentru aceeași greșeală.

PAVEL : Uneori plătim toată viața.

MONICA : Am plătit... Spune un singur cuvint și las tot. Repet : în orice condiții !...· Te iubesc, Pavele !

PAVEL : (incurcat) Nu știu...

MONICA : Prima iubire nu poate fi ștearsă niciodată din suflet. Nu-i numai o vorbă. E un adevăr. Eu l-am verificat. Și dacă tu ai fi acum sincer cu mine și cu tine insuți, ai spune la fel.·. Ți-am stricat și ție viața. mi-am stricat-o și pe-a mea. Să salvăm măcar anii aceștia, cîți or mai fi .

PAVEL : (slab) Ața innodată nu este totuși intreagă.

MONICA : Ințelepciunea asta bătrinească de care mi-e silă ! Care ață ? Care nod ? Reluăm totul de la capăt !

PAVEL : Și copilul ?

MONICA : Care copil ?

PAVEL : Copilul tău.

MONICA : Copilul **lui** !... E mare acum· Are douăzeci de ani. El nu ne poate împiedica. N-are cum s-o facă. Sînt stăpină pe mine. Și mi-ar da dreptate, m-ar aproba .. Oh, Pavele, nu te simți jenat că mă lași să te rog atita ?

PAVEL : Nu-mi place să fiu rugat. Tu insiști...· Vezi tu, m-am gindit de multe ori cum ar fi dacă ar fi·.. Ca un joc... Dar era un joc atît de ireal, încît nu mai avea nici o legătură cu tine. Nu știu cum să spun... Era ca o.·..

MONICA : Înțeleg. Sint bătrînă.

PAVEL : Nu-i vorba de asta...

MONICA : Ba da, ba da !... Ai primi-o pe Monica cealaltă, fata de optsprezece ani.·. Oh, Pavele, nici nu-ți inchipui ce tinără pot fi ! Aș intineri lingă tine, de dragul tău, pentru tine... Sint sănătoasă, să știi. Am făcut și-un control medical. Imi trebuie numai liniște. Mulțumire sufletească. Și mulțumirea asta numai tu mi-o poți da... (zîmbet trist) Să te mai rog ?

PAVEL : N-are rost...· Ar trebui să fiu fericit că te-ai intors... Că dorești să te-ntorci la mine... Și nu sînt. Tu spui că poți întineri. Eu — nu. Și m-am obișnuit așa, singur. De fapt nici n-am timp ca să-mi dau seama că sint singur. Doar citeodată, seara, tirziu· Dar sint obosit, adorm și uit. (Ea se ridică și alunecă spre el. Se oprește în spatele scaunului și întinde mina pentru a-l mingiia. Gestul rămîne la jumătate. Nu îndrăznește)... Aș vrea să lăum totul de la capăt, însă nu mă simt în stare....

MONICA : Nu vrei ! Ești mîndru. Și pentru mîndria asta a ta, iți sacrifici viața.

PAVEL : Nu e mîndrie·.. Și nu sacrific nimic... Am spus că nu mă simt in stare... Este un fel de neincredere... în mine

MONICA : (a revenit la loc) Ești bun..: De fapt, neincrederea ta e față de mine· Cine a trădat o dată... Nu ?

PAVEL : E tirziu... Cum o să ajungi acasă ?

MONICA : Sînt cu mașina... (pauză) Trebuie să înțeleg că mă refuzi categoric ?

PAVEL : Să ne vedem fiecare de-ale noastre, Monica. E tirziu.

MONICA : (disperare) Nu știu cum de-am putut spera...·

PAVEL : (se ridică și vine lingă ea. O mingiie pe păr, aerian) Lasă...

MONICA : (îi prinde mîna și-și lipește obrazul de ea Printre suspine) Iartă-mă..: dacă . te-am tulburat cu·..

PAVEL : Lasă... (se retrage cu delicatețe)

MONICA : (încordată, fără să mai plîngă) Măcar ajută-mă... Tu ai posibilitatea să mă ajuți... Îl cunoști pe Corbeanu.·.

PAVEL : Corbeanu ? Ce-i cu Corbeanu ?

MONICA : (plîns) Procurorul... Sînteți prieteni . Numai o vorbă...

PAVEL : (pe pămint !) În legătură cu ce anume ?

MONICA : Bebe·.. Băiatul meu... O adevărată tragedie... Copil fără minte... Anturajul...

PAVEL : Ce-a făcut ?

MONICA : N-a făcut nimic ! Însă e arestat.

PAVEL : Degeaba ?

MONICA : Iți jur că degeaba ! Ceilalți or fi furat, dar Bebe avea tot ce-i trebuie... El n-avea nevoie·..

PAVEL : (se plimbă prin incăpere) Și ce ajutor să-ți dau eu ?

MONICA : Să vorbești cu Corbeanu, să-i dea drumul... E un copil bun și cuminte... Nici să înjure nu știe...

PAVEL : Taci !

MONICA : N-avea nici un motiv să.·.

PAVEL : Taci ! !

MONICA : Voiam să-ți explic, să-ți faci o idee.

PAVEL : Asta te durea ! Restul... Și-ai avut răbdare să vorbești atîta despre un lucru care nu te interesa ?

MONICA : Nu te-am mințit, Pavele !

PAVEL : (se stăpînește) Îmi ceri să vorbesc cu Corbeanu. Bine. (formează un număr la telefon) Tu ești, Corbene ? Salut. Pavel... Bine, cu treburi..· Da... Da..: Am o... Da .. Voiam să...· Ascultă-mă : cunoști un caz, ceva cu un furt, niște tineri..

MONICA : (în picioare. Ii șoptește) Bebe Istrate !

PAVEL : Da. Înțeleg.·. Și unul... Bebe Istrate ?... Da... E fiul... unei (nu găsește cuvîntul) .. vechi·.. cunoștințe...

MONICA : (rugă și reproș) Puteai să spui „prietenă" !

PAVEL : Da ? Deci așa stă situația..: Bine, mulțumesc... Voiam doar să..: Bine.·. Noapte bună ! (închide)

MONICA : Ce e ? Ce s-a-ntîmplat ? Ii dă drumul ?

PAVEL : Sînt dovezi clare. De altfel, Bebe al tău a și mărturisit.

MONICA : Nu se poate ! N-avea ce mărturisi ! (îngenunchează) Te rog ! Te rog ca pe Dumnezeu ! Vorbește cu Corbeanu!

PAVEL : Am vorbit.

MONICA : Nu așa ! Să facă ceva ! Să-l scape ! Plătesc oricît ! Cît cere ! Am bani la mine. Soțul meu e jos, în mașină.

PAVEL : (dur) Ieși !

MONICA : Pavele ! Amintește-ți că te-am iubit !

PAVEL : Ieși ! !

MONICA : De ce să te răzbuni pe el ? Răzbună-te pe mine ! Om fără inimă ce ești ! (PAVEL se întoarce cu spatele și privește fereastra întunecată, fără un cuvînt. MONICA își dă seama că orice vorbă e de prisos și iese. PAVEL se lasă în scaun și-și prinde capul in palme. Rămîne așa, in timp ce cade

CORTINA

noiembrie 1972

Damian Ureche

Efigii pe argilă de Horezu

Înspumată vine ziua repetindu-ne,
Lecția neatirnării e săpată-n nervii ploii
Și rămii cu tălpi de stincă, Brincovene Constantine,
În tiparniță la Vilcea plumbul dă în muguri graiul,
Brincovene Constantine
Cu pecețile lăsate moștenire pe hrisoave
Au rodit încă odată zări cu fresca bizantină,
Numai ploaia și-a mutat rădăcinile în cer,
Noi rămînem mult aproape și-ndelung înfășurați
În acele datini simple cu ecou de marmură,
Pînă un apus de soare se apleacă pe troițe,
Din pămîntul de sub hore naște neastîmpărul,
Dar ulcioare de Horezu, dar o frunte de Horezu,
Plămădind in mlădiosul gînd o trudă,
El, adinc născocitorul dă țărinii alb virtej,
Jar de flori pe rănile istoriei
Constantine Brîncovene
Parcă am tăia o rază și ar curge infinitul,
Dacă se deschide vîntul pentru doamna copilandră,
Cind pămintul se încheie cu-ntuneric.

•

Răsfoind letopisețe, mîna mult mă crede,
Dezvelind tăcerea pietrei, ochiul mut mă crede,
Brîncovene Constantine sîngele mă crede.
Cine nu-și face pămîntul să cînte,
În roata nunții, în setea olarilor,
Nu i-a-nvățat pe de rost furtunile.
Dar așa vorbea de-o viață inima,
Dar așa hotărăște cascada,
Oamenii închiși în lut, ultimul lor joc
Scapără-n argila de Horezu,
Ori se uită-napoi săgețile,
Sau trunchiuri de pădure cer umbra
Ce le-a fost luată-n seama vijeliei,
Doar pe stinca dornică se culcă fruntea,
Înrămind acolo urma soarelui,
Și comorile săltînd o flacără-morgană,
Nu au leac de-atita ardere,
Pînă cind n-o să ducă pe tulpina apei
Stea înlăcrimată pînă la pustiu,
Ca o luntre care se-nchează din valuri,
La o adiere de țară.

•

Să ne pătrundă licărul comorilor
Cum pe faleză brizele mistuie,
Și vine o seară dospind halucinant,
Flaut de calcar irosindu-se,
Și-ngîndurate lespezi de laur în odihnă,
Prinos pentru o zestre invizibilă,
După foșnirea aștrilor cunoscînd torentul de vis,
Și încă luminile prea repede spuse,
Cu avalanșa în voia doinelor,
Într-o continuă învoire cu tăișul de iarbă,
Dar de ce întindem aerul în lume,
Cum respirăm sub copacii izvorînd pe lună,
Abia simțim gleznele trecînd roua,
În cine mă reazim la uitarea basmelor,
Altui ger înlesnind așezarea,
Rînd pe rînd șuieră piscul sub căprioare,
Să nu moară amurgul prin brazi,
Urcat acolo de-un secol, plătindu-și tainele,
Pentru tîrziul din noi. lacăt de-ntoarcere,
Uscîndu-se pe viața argilei crestate cu floare,
Dar numai ideea de frunză, părerea de fluier
În care încape rana cerbului.

•

Și vine din cearcănul anilor pasărea-liră,
Pasăre, și cîntă din crengi de țărînă
Aici unde-s duși sub clopot Brîncoveni,
Din viță de viață înaltă căzuți
La ceasul cînd mîna rămîne-ncleștată pe stea,
Și murmurul cerului bate izvoare,
Constantine Brîncovene mă auzi,
Ți-am adus dintre roadele noastre tăria,
Focul vărsat în pămîntul numit al dorului.
Să dai la o parte eșarfa cea neagră,
Să sune din goarne gorunii grăind
Aici odihnim neodihna de glie,
O tainiță legănînd oasele plînse de cîntec,
Constantine Brîncovene ce avem mai bun
Prin casele noastre rămase cu fața spre tine,
Nu stingem, brazii răscoliți în aur,
Nici genele în care nu e somn,
Și un pahar de nemurire închinăm
Pe literele-n care te-ai ascuns
La lege și la zodie de cununie dreaptă,
Pămîntul cînd aruncă afară fărdelegea.

•

Dar ne suim acolo-n pulbere de piscuri.
Piatra și durabila credință,
Unde legămîntul șerpuind sub daltă
Face încă mai durabil pasul,
Să zidim pe suflet ne-ntinată slovă,
Pentru cuib de frig, pasărea martiră,
Cu belșug de iarnă și belșug de balade,
Neînfrîntă coama unui glas aduce
Soarele de care mai avem nevoie.
Și argila recunoaște rana de culori,
Cînd mai dulci le face aerul din guri de rai,
O vestire să ne-aducă din adîncul clipei,
Pentru care jertfă se adaugă,
Și întoarcem locul de flacără
Spre nădejdea ce împiedică un asfințit,
Cum prin rămurișuri cade blind argint,
Sfîrșiind această trenă a uitării,
Cînd argila naște cloști cu pui de aur,
Și-un cuvînt ajunge să se facă ziuă
După răsucirea trupului prin veacuri!

Florin Dan Medeleț

De toamnă

Destăinuim în faguri nesăvîrșiți culoarea
cum scoicile încarcă din somn în somn nisipul
cu vise reci de lună răsfrîntă ;
coajă grea, se leagănă-n lumină neliniștea
cu arborii răstălmăciți de toamne
și pești flămînzi de stele...

E poate doar un cîntec lăsat în noi de păsări
această toamnă roșie cu peștii-ascunși în stele
și scoici dormind la lună...

Cîntec

Hei, caii mei, împlătoșați în cer,
cum risipiți potcoavele de fier
pe munți și ape, la răscruci,
umbrite de străbunii mei în cruci!

Cum coamele adastă să necheze
cerul pribeag în care să-nopteze,
lăsînd pe țărmuri limpezi, părăsite
pulberi de aur, sparte sub copite!

Hei, caii mei, cu stepele fugare
fără de cumpănă sau de cărare,
mușcînd în goană țița lunii,
ajunge-mi-ți cîndva, pe drum, străbunii?

Gesturile și sentimentele firești

Pentru că mi-era teamă de tine,
te-am privit în ochi.
Apoi, cu un sărut, te-am ucis :
de teamă.

Cu un ceas mai devreme, îmi pare,
te văzusem cum îți puneai în orbite
două poiene de toamnă
cu flori albe și copaci îngălbeniți...

Eu nu fur : le-am pus înapoi, la locul lor
și le-am lăsat să moară de frig.

remember

Preambul la o călătorie în Cuba

„O boală-nvinsă este orice carte", zice Blaga, iar acest lucru mi l-am amintit din nou, cumva fără rost, în ziua aceea cînd plecam în Cuba. Era un început de ianuarie, o ceață subțire stăruia în întunericul dimineții, eram obosit, noaptea trecuse greu, mai mult în nesomn sau cu vise ciudate, curmate brusc și reluate altfel, dar acum trecuse totul, mașina rula liniștit spre aeroport, rar schimbam cîte o vorbă cu prietenul meu, vorbele se retezau nefiresc, pentru că fiecare își urma gîndul propriu, și neliniștea. Așadar urma să trecem oceanul, iar acest fapt primea dimensiuni de ritual și de început, fără să-nțelegem prea bine ce însemna acest ritual și acest început. Îmi aminteam versul lui Blaga în clipa aceea tulbure și zîmbisem, ușor speriat, ușor fericit și c-un sentiment, ce se înfiripa, de libertate și mă gîndeam că drumul acesta poate fi ca o carte pe care o visezi, eziți mult timp s-o scrii, întîrzii cît se poate începutul, într-un fel de pregătire specială, și că, o dată începută, ea se va scrie firesc, cu bucurie și cu durere, într-o tensiune a căutării, într-o neliniște iluminată. Totul lua dimensiunea unei șanse, poate irepetabilă, acest lucru îmi era foarte clar și, de aceea, chinuitor.

Și totul a început, cum mi se întîmplă adesea, sub semnul grabei și al măruntelor evenimente neprevăzute.

Eram, ca să spun astfel, năucit, dar nu atît de lucrurile la care participam, cît de cele depozitate în mine, ca niște presimțiri vag conturate. Mai întîi acele minute stînjenitoare cînd sînt așteptați cei ce mai întîrzie pe la ghișee sau în restaurante, strigați insistent și solemn, aproape ultimativ, în megafoanele dispuse pretutindeni în marele palat al zborurilor, de la Otopeni, ceea ce dă o impresie de act ceremonial și ești stăpînit de o forță străină de tine, obsesivă, de care nu te mai poți desprinde. Sînt acele minute în care grupul constituit se observă în tăcere, cu discreție dar cu o curiozitate nedisimulată. Europeni și americani, albi și negri și mulatri, singuri sau, rar, cîte doi, sîntem de-acum o comunitate constituită, nu încă aceea care va traversa oceanul, pentru că avionul nostru se va opri la Praga, urmînd ca abia acolo grupul să se configureze definitiv.

Mi se spusese că bagajul, de care mă eliberasem, îl voi mai vedea la Havana, ceea ce mă impresionase acut. Nu-mi luasem nici măcar o carte sau cîteva reviste la un drum care știam că va fi aproape fabulos. Singurul sprijin în această aventură mirifică urma să-mi fie numai prietenul de drum, cald și fermecător, Mircea Radu Iacoban.

Și astfel, avionul decolează prin aerul albastru al dimineții, stewardesele trec printre noi în liniște, ne aduc ziare, ne furnizează informații, iar deasupra Carpaților ni se aduce micul dejun. Nici nu avem timp să ne dăm seama că am ajuns la Budapesta, iar apoi la Praga. E abia ora 10 dimineața, iar avionul de Cuba va pleca noaptea, tîrziu. Ne gospodărim repede cu monedele locale, un autobuz ieșit din cursă (al companiei cehoslovace de aviație) ne duce pînă în centrul orașului și pornim pe străzile Pragăi de aur, pe itinerarii parcurse cu alte ocazii. Revedem piețe vechi, de-o frumusețe cumpănită cu o artă mereu fascinantă, cafenele cu parfum de demult, interioare patinate de vreme, cîteva muzee, agitația străzii mereu schimbată de orele zilei, ne-amintim de prieteni cu care am fost prin aceste locuri. Apoi Vltava între maluri betonate, podurile masive, catedrale imense și reci, bistrouri îngrijite, berării animate sub bolți gotice. Apoi ziua mohorîtă, parcă-nvelită într-o cergă senină, trece ușor pe sub marele candelabru al serii pragheze și rătăcim îndelung, revenind în locuri care ne chemau prin splendori arhitecturale, și-n cele din urmă, obosiți, ne-ntoarcem la aeroport, cum ne-am fi întors, seara, acasă, cu sentimentul că viața noastră depinde acum foarte mult de avioane și aeroporturi.

Vom cina și vom intra în nesfîrșita noapte intercontinentală, plonjînd mereu spre apus, împotriva cursului soarelui, astfel încît dimineața avea să ne iasă înainte abia în marginea cealaltă a Atlanticului.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

banatica

Un român participant la Războiul american de secesiune: generalul George Pomuț

Printre voluntarii români cunoscuți ca luptători în războiul de secesiune american (1861–1865), figura lui George Pomuț se detașează în mod deosebit. S-a născut în anul 1828 la Bekes-Csaba. Familia îi este originară din Banat, tatăl său fiind în ultima parte a vieții în serviciul pădurilor statului pe lingă Deta, urmași colaterali mai existînd și azi prin satele Șoșdea, Cadar și altele. Pomuț a primit o educație aleasă. A făcut studii de drept și a absolvit Academiile militare din Viena și St. Etienne (Franța).

În anul 1848 este ofițer la Viena. Dorind să se căsătorească cu o fată de origine nobilă și părinții opunindu-se, logodnicii trec în Ungaria, Pomuț înrolindu-se în armata revoluționară maghiară, convins, ca și alții, că Ludovic Kossuth își va ține promisiunea de a lupta pentru libertatea tuturor popoarelor din Ungaria.

În armata revoluționară cîștigă rangul de căpitan și apoi de adjutant al generalului Ujházi, comandatul fortăreței Komarom. După căderea cetății, Pomuț și logodnica sa pleacă la Paris, unde se și căsătoresc și de aici pleacă în Statele Unite. După un popas de cîteva luni la New York, migrează spre Vest spre a-și cîștiga o existență. Se așează colonist (settlemen) la Keokuk și apoi în New-Buda, la cîțiva km mai departe, într-o așezare a refugiaților din Ungaria. Aci un conflict cu foștii săi camarazi de arme îi pricinuiește multe necazuri ; își pierde averea agonisită, căminul i se destramă. Intoleranța națională e la originea tuturor încercărilor a căror victimă a căzut. Dar, ca și în Austria, și aici el a ales calea luptei pentru libertate, contra sclaviei ; se înrolează voluntar în armata Uniunii imediat după declanșarea ostilităților cu sudiștii. Este repartizat cu gradul de căpitan, în al 15-lea regiment de veterani voluntari de infanterie, IOWA ajutînd pe colonelul Reid, primul comandant al regimentului, la organizarea unității. Calitățile sale deosebite au făcut ca regimentul să fie dat ca exemplu de bună organizare pe armată.

După expresia multor comandanți ai săi, ofițerul originar din meleaguri îndepărtate, a fost unul dintre cei mai străluciți și viteji ai Uniunii și despre faptele sale eroice se povestea la focurile bivuacurilor.

În cei patru ani de război a trecut prin toate marile bătălii, care s-au dat în Vestul și centrul frontului, sub comanda generalilor Grant și Sherman. Este rănit în bătălia de la Shiloh, îl vedem apoi pe rînd la Corinth, Vicksburg, Monund City, Atheus, Cairo, Yhutsville, Alabama, Atlanta și Savanah.

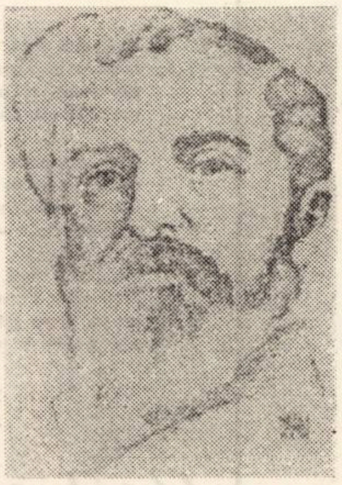

La Corinth, colonelul Belknap, noul comandant al regimentului 15 IOWA îl citează pentru merite deosebite. La Vicksburg, ca maior, este trimis de generalul Grant cu un detașament de infanterie și artilerie ca să țină în loc pe generalul sudist Pemberton pe Black-River pînă la sosirea grosului diviziei și el îl ține în loc în zilele de 1–4 iulie 1863, zi în care Grant cucerind Vicksburgul repurtează una din victoriile hotărîtoare ale războiului civil.

La 1 august 1864, lui Pomuț i se încredințează conducerea regimentului 15 th IOWA și este avansat lt. colonel. Regimentul său este trecut totodată, în armata din Tennessee la dispoziția generalului Sherman și ia poziție în fața Atlantei. După relatarea generalului Sherman regimentul comandat de ofițerul de origine română (al cărui nume era acum ortografiat Pomutz) a stat sub foc în fața Atlantei 81 zile, din care 17 zile în atac împotriva inamicului.

După terminarea războiului civil, în zilele de 23 și 24 mai 1865, președintele Johnson și generalul Grant primeau defilarea armatei victorioase la Washington. În 24 mai trece prin fața șefului statului și comandantul șef al armatei, armata din Tennessee comandată de generalul Sherman, coloana fiind deschisă de regimentul 15 th IOWA, în frunte cu colonelul George Pomutz.

La 4 iulie 1865 generalul Sherman trecînd regimentul în revistă, înainte de demobilizare, îl califică „perla" armatei sale. În august regimentul este demobilizat la Louisville. Din cei 1763 de oameni cu cîți regimentul a intrat în foc 1.061 au căzut pe cîmpurile de luptă pentru cauza Uniunii.

„For gallant and meritorious services during the war", colonelul George Pomutz este avansat de președintele Johnson, general de brigadă la 19 mai 1866, iar încă de la 19 februarie 1866 el a fost numit consul al Statelor Unite la St. Petersburg și Kronstadt. Ulterior președintele Grant îl avansează consul general la St. Petersburg.

În 1878 la uneltirile „prietenilor" din New Buda, președintele Hayes îl eliberează din această funcție, dar Pomuț rămîne în Rusia unde și încetează din viață la 12 octombrie 1882.

Foștii săi camarazi din războiul civil și prietenii din Statele Unite au contribuit la crearea unui fond din care să i se împodobească mormîntul în fiecare an la „Decoration Day".

În anul 1913, senatorul Albert Baird Cummins, propune și Senatul adoptă Billul 775, prin care Congresul urma să dispună ca rămășițele pămîntești ale generalului George Pomutz să fie aduse și înmormîntate la cimitirul Arlington, dar izbucnirea războiului mondial a împiedicat acest ultim act de recunoștință din partea patriei sale adoptive. Dar amintirea ostașului viteaz de origine română se păstrează vie în Statele Unite, ca a unui neînfricat luptător pentru libertate împotriva prejudecăților rasiale și naționale.

AUREL RUFFU

---

plastică

IULIU PODLIPNY — la 75 de ani

Se împlinesc 75 de ani de la nașterea lui Iuliu Podlipny, unul din veteranii plasticii din Banat. Universul preocupărilor sale artistice l-a constituit în perioada dintre cele două războaie mondiale, oamenii umili, dezmoșteniții soartei. Este realitatea înconjurătoare a artistului din anii tinereții, realitate care i s-a întipărit adînc în conștiință, invadîndu-i opera.

Pictorul s-a născut la 12 aprilie 1898 la Bratislava. De copil este supus unor traumatisme psihice (își pierde într-un accident brațul drept, rămîne orfan de tată) evenimente care și-au pus amprenta asupra evoluției psihice a tînărului. După o copilărie plină de privațiuni, trăită la Bratislava și Budapesta, Iuliu Podlipny se înscrie în anul 1917 la Academia de Arte Frumoase din Budapesta. Din primul an de studenție este distins cu premiul I pentru calitățile artistice etalate. Ca student, participă deja la Saloanele Naționale din Budapesta (1919–1923) obținînd în ultimul an de academie unul din înaltele distincții ale Salonului.

Artistul vine în România în anul 1926, stabilindu-se la Timișoara. Lucrează în atelierul pictorului Varga Adalbert. Acest atelier devine ani în șir locul frămîntărilor creatoare ale lui Podlipny, care se vor materializa în creația plastică a anilor 30.

Încă din acele vremi, pictorul este adînc legat de mișcarea muncitorească, intrînd și activînd în partidul comuniștilor încă înainte de 23 August.

Primele expoziții organizate de artist la Timișoara (1927, 1928) au surprins publicul prin viziunea sa, prin mijloacele exprimării plastice. Ioachim Miloia, atunci director al Muzeului Banatului, a fost unul din oamenii de cultură ai orașului care l-au susținut pe I. Podlipny. Comentînd expoziția sa din 1928 notează : „ceea ce îi aduce sufletul în vibrație este lumea celor mici, celor umili, celor nenorociți. Pe aceștia îi îmbrățișează cu simpatie de frate".

Această epopee a dramei condiției umane dintr-o societate nedreaptă ne-o dezvăluie opera lui Podlipny în lucrări de măreție spirituală rezonantă. Fără lamentații sau tînguiri romantice, aspru, de o duritate frizînd brutalul, izvorît din spiritul biciuit de revoltă, lucrările lui se impun atenției publice. Ideea este ajutată la artist de individualitatea mijloacelor de exprimare plastică pe care le vehiculează.

Nota lui personală, deși mînuiește uleiul cu aceeași facilitate ca și pastelul sau cărbunele, o realizează în cărbune. Valorațiile pe care le obține din mînuirea desăvîrșită a acestei tehnici îl duc spre subtile armonii de tonuri. interferate în ritmuri plastice de mare virtuozitate.

Maturitatea pictorului, pregătită îndelung de o activitate susținută supusă în permanență propriilor exigențe, ajunsă proverbială, a creat o suită de autoportrete. Ele au constituit pentru artist mijloace de verificare a propriilor posibilități. o autoscrutare a „eului" descifrat în succesiunea cronologică a lor.

Opera ultimelor două decenii de activitate creatoare cunoaște o ancorare în problematica contemporană. Și acum omul va constitui centrul preocupărilor artistului, dar în locul omului înjosit, trăindu-și drama existenței, Iuliu Podlipny conturează omul zilelor noastre prestant, privindu-și împlinirile. Peisajele acestei etape sînt mai luminoase, înseninate de însuși înseninarea artistului, acea înseninare sufletească care emană în prezent din întreaga ființă a maestrului Podlipny, după o viață plină de frămîntări închinată artei și prin artă omenirii.

STELA RADU

La cei 75 de ani, colectivul revistei „Orizont" urează maestrului Iuliu Podlipny sănătate, viață lungă și putere creatoare pusă în slujba unei arte militante și angajate.

(Urmare din pag. 1)

Cu Aurel Stroe

— Am sesizat și în opera prezentată la Kassel intenția de practicare a unei sinteze teatru-muzică. În prezenta operă cît este teatru, cît muzică ?

— De obicei, compozitorii de operă își fac un libret în funcție de care construiesc opera. Metoda pe care am încercat-o eu a fost să alcătuiesc concomitent libretul și muzica, pornind de la o structură comună care se exprimă pe măsura desfășurării acțiunii muzicii și cuvîntului. Pe aceeași linie, teatrul muzical practicat impune faptul prin care înșiși instrumentiștii sînt personaje în operă.

— Am remarcat, de-a lungul creației dv.. două sensuri distincte : creația destinată genului instrumental simfonic și cea destinată scenei. Ne puteți spune ce diferență le separă și ce asemănări le apropie ?

— Lucrările mele simfonice, începînd cu : **„Arcade"** și terminînd cu **„Canto II"**, secondate de muzica electronică, constituie un teritoriu de creație distinct, iar celălalt a început cu **„Ça n'aura pas le prix Nobel"** și continuă cu **„Ce n'átait qu'Aristofan"**. În muzica dramatică consider că acționează două elemente noi : acțiunea și integrarea textului. În plus, caracterul general nu mai este al unei muzici experimentale. Trebuie avută în vedere adeziunea largă a publicului. Nivelul de accesibilitate cred că trebuie gîndit în funcție de acest fapt, nu cu concesii însă !

— Recunoscută dv. preocupare permanentă pentru introducerea noului, pe cale lucidă, logică, în creația muzicală, probabil că vă sugerează anumite situații didactice pe care le considerați indispensabile acestui proces de modernizare. V-aș ruga să ni le comunicați.

— Avînd în vedere că astăzi cunoștințele științifice ale elevilor s-au lărgit foarte mult, cred că profesorii de muzică ar trebui să fie capabili să pună în legătură achizițiile gîndirii omenești, în domeniul acestor științe, cu evoluția muzicală. Cred că predarea cu ajutorul unor modele formalizate a ceea ce aș numi eu **muzica fundamentată** ar fi foarte bine venită

— Ce înțelegeți prin mulțimea acestor legi ?

— În ultimele decenii, s-au observat niște aspecte, cu un caracter de invarianți, la diferite muzici, născute la diferite stadii de civilizație, în trecuturi mai apropiate sau mai îndepărtate și în diverse locuri ale globului. Cîteva personalități puternice ale muzicii contemporane (Iannis Xenakis, Pierre Barbout, Lejearen Hiller) au arătat structurile logice și matematice care modelează fenomenele muzicale cele mai simple și cele mai răspîndite. De aici s-a construit un edificiu teoretic care statornicește fundamentele unei muzici generale, dincolo de stiluri și de amprente ale personalităților componistice. Această forță teoretică e numită astăzi, de către mulți tocmai **fundamentele muzicii.**

— Ați obținut recent o invitație oferită de Academia de Arte din Berlin. Am dori să ne spuneți ce lucrări proiectați pentru perioada șederii la Berlin ?

— Pe plan componistic, doresc să-mi termin opera de care ți-am vorbit, iar pe planul cercetărilor teoretice încerc să continui investigațiile privind comportarea formei muzicale în cadrul clasei de compoziții, a cărei discuție am început-o în seminarul de la Conservator.

— Profit de prezența dv. temporară în țară, la ora acestei discuții a noastre, și vă întreb, acum la începutul lui 1973, care este stadiul șantierului dv. componistic ?

— Am terminat recent, la Berlin, un cvartet de coarde destinat unei formații berlineze. Este prima lucrare pe care o scriu în acest gen. Am realizat o muzică pentru patru instrumente de coarde, nu în genul tradițional, care durează 12 minute. Prima audiție este programată pentru 21 martie 1973, în interpretarea formației care mi-a comandat-o. În altă ordine de idei, continui lucrul la opera **„Pacea"** după Aristofan (actul II). Încerc de asemenea o problemă de formalizare a conținutului, în continuarea preocupărilor de dezvoltare a teoriei claselor de compoziții.

muzică

„BORIS GODUNOV" la Opera timişoreană

Inscenarea acestei drame muzicale a pus de la inceput probleme ; poate de aceea există şi atitea variante, ca aceea a lui Rimski-Korsakov sau a lui Şostakovici din 1939/40, la care se adaugă o serie de omisiuni, adăugiri şi inversări aduse de fiecare nouă montare.

Opera de Stat din Timişoara s-a ghidat in cea mai mare parte după varianta lui Rimski-Korsakov, dar a omis şi a schimbat succesiunea unor tablouri. S-a optat pentru renunţarea la actul III, la cele două tablouri poloneze, cu riscul unei mai slabe conturări a falsului Dimitrie şi s-a ciştigat o economie de timp a intregului spectacol. Dar am fi preferat scenele poloneze deselor pauze prelungite dintre tablouri.

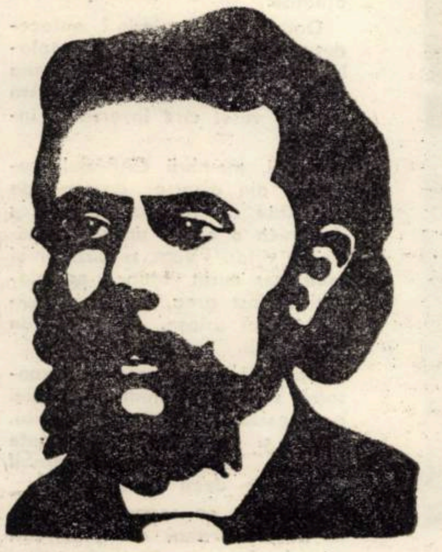

Inversarea ultimelor două tablouri duce la indepărtarea operei de la drama populară la drama individuală a ţarului. Nu moartea lui Boris reprezintă esenţa operei, ci scena revoltei poporului. Aici, desigur, regia ar fi trebuit să respecte voinţa compozitorului, care a văzut in scena nebunului sfirşitul. O dispunere nefavorabilă a corului impietează asupra acusticii. (Scena aclamării ţarului Boris).

In privinţa decorurilor (scenografia Dumitru Popescu) apreciem acele turle specifice suspendate, dar platformele hexagonale, mereu puse in alte poziţii, ocupau spaţiul redus al scenei. Unele scene erau apoi prea incărcate, altele prea simpliste. O singură discordanţă, costumul călugărului Pimen din ultimul tablou.

Dintre interpreţi remarcăm in primul rind pe Francisc Kadar in rolul titular, in una din cele mai bune creaţii ale sale şi in special in cele două monologuri din tabloul V. In celelalte roluri, pe Nicolae Popescu in Varlaam, care a realizat un memorabil tablou, acela al circiumei. Apoi trebuie relevată contribuţia lui Nicolae Zaharie in rolul lui Şuiski, a lui Iuliu Mare in Scelcalov, datorită interpretărilor şi a cintului sugestiv.

Aportul cel mai substanţial la realizarea spectacolului l-a avut orchestra dirijată de Cornelia Voina, apoi corul a cărui partitură este deosebit de simplă dar şi pretenţioasă.

In general, acompaniamentul orchestrei a fost discret, lăsind nestingherită evoluţia soliştilor. Dirijorul a reuşit o interpretare plină de precizie şi acurateţe.

Prezentarea operei „Boris Godunov" este o realizare a colectivului operei timişorene care merită să-şi indrepte mai des privirea spre astfel de lucrări şi să le păstreze permanent in repertoriu.

DAMIAN VULPE

MODEST MUSORGSKI creator şi precursor

Musorgski este una din figurile cele mai originale ale muzicii, atit ca apariţie cit şi ca activitate creatoare. Cu greu ar putea biograful să toarcă firul acestei vieţi de artist după canoanele obişnuite. Nici vocaţie precoce pregnantă, nici studii sistematice, nici măcar o carieră muzicală propriu-zisă. Doar o forţă ascunsă in inima sa, care-i va mistui intreaga-i fiinţă. Focul acesta interior a fost insăşi cauza operei ruse. Conştient de sarcina sa, Musorgski capătă simţul istoriei. Nesiguranţa, tracasările, boala, mizeria au doborit pină la urmă omul. A invins artistul.

Baza morală şi materială a uriaşei intreprinderi propuse a fost grupul său de prieteni, muzicieni autodidacţi de geniu. Rămine uimitoare aventura creatoare a acestor talente native, de profesie ofiţeri, medici, literaţi, care vor intra in istoria muzicii sub denumirea sugestivă, de „mănunchiul puternic". Dintre ei, Rimski Korsakov intruchipează calităţile unui şef de şcoală. Perioada in care Musorgski şi R. Korsakov au locuit impreună constituie un model de amiciţie creatoare, despre care Borodin relatează astfel : „De cind locuiesc in aceeaşi cameră, Modiuka şi Korsinka au făcut mari progrese. Calităţile şi procedeele lor muzicale sint diametral opuse ; unul il completează pe celălalt. Influenţa lor reciprocă a fost foarte rodnică. Modest a imbunătăţit latura recitativă şi declamatorie la Korsinka ; acesta la rindul său l-a făcut pe Modest să se dezbare de inclinaţia spre originalitate cu orice preţ şi a atenuat la el unele asperităţi in armonie, in orchestraţie, prea afectată, in lipsa de logică in structura formelor muzicale intr-un cuvint, a făcut in aşa fel incit bucăţile lui Modest să devină mai muzicale". Borodin adaugă, in numele grupului : „Şi in toate relaţiile noastre nici urmă de invidie, de orgoliu, de indiferenţă ; fiecare se bucură sincer de cel mai mic succes al celuilalt".

In acea vreme, Musorgski lucra „Boris Godunov" căreia posteritatea i-a acordat cununa marilor valori spirituale. Nu mai puţin, Rimski Korsakov poate fi socotit părintele orchestraţiei moderne. Reflectind asupra esenţei fenomenului conturat prin activitatea celor doi iluştri exponenţi ai muzicii ruse, ne dăm seama că ceea ce la Musorgski e substanţa muzicală in sine, la Rimski Korsakov e strălucirea exprimării orchestrale ; aşa fel incit pe plan teoretic, devin deschizători de drumuri, unul in armonie altul in orchestraţie. Dacă ar fi să evaluăm consecinţele acestei duble şi oarecum restrictive formulări, trebuie să găsim aici germenii pentru două din liniile muzicii moderne : una care duce de la Musorgski la Claude Debussy şi alta de la Rismski Korsakov la Igor Stravinski. La Paris, acest transport de substanţă şi culoare – atit de firesc la sursă – a provocat şocul ce inaugurează muzica secolului nostru.

OVIDIU MANOLE

Cupole şi MUSORGSKI

Uneori, dincolo de deficienţe şi dificultăţi pe plan local, semnificaţia unei puneri in scenă transpare cu putere. Opera noastră a făcut o alegere curajoasă, pe măsura justificatelor ei ambiţii ; dincolo de Verdi şi de operete, s-au montat lucrări de Beethoven, Mozart, Wagner. Acum, o capodoperă greu de interpretat, muzică de mare frumuseţe şi dramatism.

In acţiune, intră o orchestră mare şi o aripă vocală intinsă : aproape intregul colectiv. O femeie la pupitru, Cornelia Voina, degajind precizie şi autoritate, realizind un echilibru intre intensitatea sonoră a vocilor şi aceea a orchestrei, instrumentele devenind fie acompaniator discret, fie erou central.

Vocile au avut tensiunea şi mobilitatea necesară devenirilor psihologice ale unor personaje specifice dramelor muzicale. Atmosferă completată de costume şi decoruri, ingenios utilizate in diverse posturi sugestive, fastul fiind prezent nu ca strălucire exterioară, ci in calitate de creator al apăsătoarelor stări de spirit ale epocii.

Corul şi soliştii au fost aranjaţi ca prezenţe statuare, tocmai pentru a da impresia de oratoriu, mişcările avind mai mult un caracter sobru, de procesiune şi ritual. In general, spectacolul se prezintă ca o conlucrare a tradiţionalului cu modernul ; probabil o viziune unitară aici ar fi căzut intr-un riscant extremism, in detrimentul muzicii. Intervenţiile in succesiunea tablourilor slujesc concepţiei asupra ansamblului, iar acelea in ce priveşte prescurtările nu impietează asupra muzicii in general, ci contribuie la esenţializare, accentuind drama ţarului.

Eveniment artistic de primă mărime, aşadar, elaborat cu seriozitate şi răspundere. Spectacolul operistic cu „Boris Godunov" ne face să credem că in momentul actual este posibilă montarea unor dificile creaţii aparţinind epocilor romantice sau contemporaneităţii.

LUCIAN BURERIU

teatru

„FETELE DIDINEI"

de Victor Eftimiu,

in premieră la Teatrul Naţional din Timisoara

Cit timp şi ce anume va rămine din intinsa producţie dramatică a recent dispărutului Victor Eftimiu ? Fără indoială basmul românesc Inşir-te mărgărite, tiradele splendide din Cocoşul negru, umorul suculent din Omul care a văzut moartea. Fetele Didinei, ultima piesă scrisă nu cu mult inaintea morţii lui Eftimiu – şi jucată recent, in premieră – de Naţionalul timişorean, are unele din calităţile care amintesc cunoscuta artă a dramaturgului. Comedia e scrisă cu dibăcie, situaţiile hilare abundă, intriga e insăilată iscusit. In nici un caz nu credem că se poate spune despre această piesă că este „o comedioară" care nu stirneşte interesul aşa cum afirmă I. M. Almăjan intr-o recentă cronică. Mai puţin realizat e conflictul dramatic al piesei care s-ar dori o expresie a luptei intre vechi şi nou.

Acţiunea se petrece in timpurile noastre. Sintem in preajma naţionalizării proprietăţii imobiliare. Asistăm la tribulaţiile Didinei, pe cale să devină o „fostă" proprietară a unei vile in „Parcul Filipescu". Prin faţa noastră defilează, pe scenă, un „fost" colonel, acum ramolit, un „fost" primar, sub papucul unei neveste inăcrite, un ginere cu vocaţia tapeurului, două din fetele Didinei, reprezentind, fiecare, in felul ei, o faţetă a burgheziei rapace şi parazitară ; la polul opus, un personaj pozitiv a treia fată a Didinei, Pica, insufleţită de idei inaintate. Inscriind-o in registrul comic, Eftimiu surprinde deruta unei familii de burghezi căpătuiţi in faţa unui important moment istoric care le răpeşte privilegiile, moment a cărui semnificaţie ii depăşeşte şi pe care nu sint in stare să-l inţeleagă.

Piesă cu evidente calităţi comice, exploatind situaţiile hilare, in pofida unui pirpiriu fond ideatic. Fetele Didinei, a prilejuit un spectacol remarcabil. Regia artistică aparţine lui Ştefan Iordănescu, artist emerit. Reprezentaţia a fost concepută ca un recital actoricesc, atenţia căzind, cu osebire, asupra compoziţiei rolurilor, pe ingroşarea momentelor comice, pe ritmul alert al spectacolului. Eforturile indreptate in această direcţie, au fost incununate de reuşită.

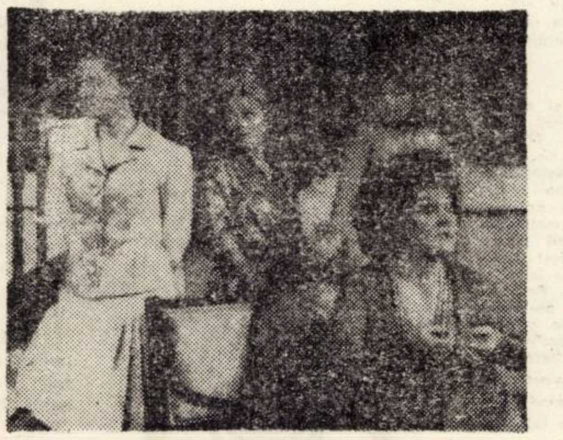

Scenă din spectacol

Elena Simionescu ne-a incredinţat, odată mai mult, de evidenta ei inzestrare pentru rolurile de comedie. Didina, in creaţia actriţei, e o apariţie memorabilă. Elena Simionescu joacă cu dezinvoltură, cu naturaleţe, subliniază, cu indeminare, aspectele caraghioase ale Didinei, foloseşte cu iscusinţă gama largă a umorului de replică cu care autorul şi-a inzestrat personajul. Didina rămine astfel una din bunele creaţii actoriceşti ale Elenei Simionescu. Ea işi găseşte un partener nimerit in Ştefan Iordănescu (colonelul pensionar Sache Alboteanu). Ştefan Iordănescu a avut o inspiraţie fericită. El a accentuat cu osebire, in compoziţia rolului, trăsătura principală a personajului, aceea care a fost, de altminteri, chiar a autorului : bonomia.

O plăcută surpriză a fost interpretarea dată Zoiei de Mihaela Murgu, actriţă pe care o ştiam atrasă mai mult de roluri dramatice. Interpretarea dată Zoiei, ţifnoasă, circotaşă, in realitate bintuită de complexe, a scos in relief posibilităţile latente ale rolului. Lucia Doroftei a creionat cu indeminare imaginea unei femeiuşti frivole, nelipsită insă de indeminarea de a se „descurca" in viaţă. Radu Avram, in Fănică, a intuit puţinătatea intelectuală a personajului. Miron Neţea, in State, ne-a infăţişat cu aplomb o licheluţă dispusă să trăiască pe spinarea părinţilor soţiei şi să inchidă ochii in faţa aventurilor extraconjugale (profitabile) ale consoartei.

Scenografia spectacolului, un interior somptuos, dovedind bun gust (dar poate bunul gust e o caracteristică a Didinei ?) ii aparţine talentatului pictor scenograf Virgil Miloia, creatorul unui decor adecvat pentru această agreabilă reprezentaţie a unei comedii pe scena Teatrului Naţional din Timişoara.

TRAIAN LIVIU BIRAESCU

Arborii și vocația frumosului

Viața noastră e legată de aceea a pomilor și arborilor. Nu numai că există o tradiție din moși-strămoși, plantatul, ca trunchiul să rămînă o foșnitoare, grăitoare amintire : gorunul lui Horia, teiul lui Eminescu. Nu numai că deseori asemuim șirurile de plopi tineri cu excursiile tinerelor vlăstare umane deschise luminii, în bătaia sinceră a vîntului.

Dincolo de poezie, imperioase trebuințe contemporane și, de ce să nu spunem că destinele viitorimii depind în mare măsură de înțelepciunea noastră. acum. azi. Decenii întregi odinioară se exploatau abuziv pădurile, într-un ritm neconform cu re-plantările regeneratoare. Consecințele au fost dezastruoase.

Longevitatea noastră și a pămîntului nostru depind de biosfera verde, dătătoare de ozon și îngrășăminte, de climă blîndă și umbră, de materie primă și revelații estetice, cînd intervine mîna artistului.

Decenii întregi, neam de neamul meu a umblat pădurile bănățene tăindu-le și trăind sufleteste fiecare nouă plantare, veghind pacea verde și dobîndind realitate ori spirit neschimbător.

Oare nu sînt ei, copacii și pomii, frații noștri cei mai apropiați ?

Cînd furtuna le sfărîmă membrele și-i dezrădăcinează, suferința este a noastră. Cînd oamenii sădesc mlădițe firave acest fapt reprezintă un act de creație, înscris în programul omenirii care se încăpățînează să-și păstreze planeta în nuanța verde-albăstrui, emblema civilizației și omeniei noastre.

(Dealuri sterpe, șosele neînsoțite de arbori, pradă gazului de eșapament, parcul acela cu arbori bătrîni, uscați, printre ei tufișuri crescînd anarhic . . .)

Încă din toamnă locuitorii orașului Buziaș au luat măsuri ca această stare de fapt să înceteze.

(Nu pot să nu scriu aici despre masacrarea pomilor fructiferi din satul Nemeșești de lîngă Margina. Aici au intrat tractoarele și nu se vor mai pîrgui fructele. Și toată lumea știe că, de fapt, pe acele dealuri merg mai bine livezile decît lanurile, lucrul a fost demonstrat din bătrîni. O scrisoare nedumerită, revoltată ne-a sosit la redacție).

Pe lîngă plopii fără soț . . .

La Buziaș, actualele măsuri există într-un context de însemnate fapte în domeniul edilitar-gospodăresc, urmărind ridicarea orașului-stațiune la nivelul pe care-l merita· Și nu poate exista sistematizare fără copaci. Vegetația înseamnă viață.

Mai e ceva : la prima vedere, parcul acesta, din mijlocul căruia țîșnesc izvoarele tămăduitoare, pare o modestă adunare de copaci, menită să țină umbră promenadei.

Dar ar putea fi posibil ca aceste izvoare să nu existe fără plantele existente aici. S-au făcut studii care demonstrează de exemplu că frunza de platan lansează prin putrezire, în sol, substanțele chimice necesare.

Există, așadar, un microclimat geologic pe care îl întrețin plantele. Modificarea condițiilor naturale actuale fie și cu o nuanță ar însemna o greșeală.

Abia atunci ne dăm seama de importanța măsurilor de protecție pe care le-au luat gospodarii din oraș : nu vor planta numai arbori ornamentali. Există aici mulți copaci bătrîni ; indiferent de soi, ei vor fi înlocuiți. Acolo unde a trăit o specie va trăi aceeași specie. Regenerarea parcului este o acțiune uriașă, solicitînd nu numai brațele cetățenilor, ci și mintea specialistului, îmi spune tehnicianul horticol Teofil Kott.

În paralel, curățirea parcului, delimitarea strictă a ceea ce este pădure și ceea ce este alee. Dărnicia naturii va fi răsplătită prin înțelepciunea prezentului, prin generozitatea acestor brațe de toate vîrstele·

Nu de parte de Buziaș, filatura de mătase din Lugoj. Un mare consum de frunze de dud. Și doar n-o să aducem aceste frunze tocmai din Slatina acestei unice în țară filaturi de mătase naturală.

Dealurile Silagiului sînt expuse eroziunii, poate și alunecărilor de teren. Salcîmii și arțarii devin prietenii acestor dealuri, rădăcinile lor sînt liant și siguranță.

Nu sînt neglijați arbuștii ornamentali, îmi spune tovarășul vicepreședinte Ion Iancu· Noi, aici, la Buziaș, preferăm trandafirii. Niciodată ei nu sînt prea mulți. Ei sensibilizează, precum însăși muzica, dragostea . . . Mai adăugați, vă rog, două noi parcuri pe care le vom amenaja în centru. Și apoi, nu uitați, putem să dăm doritorilor cît mai mult puiet divers pentru sădit, oriunde.

Oare se vor prinde ? antecedentele arată că 98% din totalul arboretului sădit în toamna trecută înseamnă la această oră un vesel cîrd înverzit și înflorit.

Copiii, membrii CAP-ului, cetățenii din diverse domenii de activitate au realizat mai ales duminica o operă uriașă, înscrisă în viitor. Vom respira mai mult aer curat. Munca pe alocuri a fost grea, duzii necesitînd gropi uriașe, de cîte un metru cub.

Dar noi avem vocația frumosului și în domeniul vegetației nu există frumusețe gratuită. Există și răsplată, o utilitate precisă, uneori incomparabil mai mare decît putem gîndi·

Și ceea ce spuneam acum, în aceste rînduri de lucru sînt ecouri ale unor fapte în mers. Inițiative curg aproape zilnic, din vocația generozității tuturor.

Într-o zi vedeam din tren un cîrd de căprioare ieșite din arboretul tînăr al unei pădurici de cîmpie. Și departe de a se speria, vietățile au rămas pe loc privindu-ne cu o catifelată curiozitate. Uite, văzînd oameni n-au mai rupt-o la fugă. Înseamnă pur și simplu că nu sîntem periculoși, nu-i așa ?

LUCIAN BURERIU

breviar cultural

■ Recent, ziarul timișorean „Drapelul Roșu" a publicat în paginile sale o discuție despre cărțile scriitorilor din această zonă a țării, editate în anul 1972. Apreciind inițiativa, ca și un anumit efort de a releva unele succese în domeniul luat în discuție, trebuie să observăm caracterul dezlînat al colocviului, cum și faptul că redacția nu a propus unele criterii, eventual unele jaloane directoare, care să decidă o dezbatere în profunzime, la obiect, cu valoare orientativă, în sensul pe care partidul nostru îl dă muncii literare.

Astfel, participanții la această discuție — scriitori, critici sau amatori preocupați de problemele literaturii — au reușit în mică măsură să sesizeze și să evalueze, cu obiectivitate și cu o intimă înțelegere, realitățile literare observate. De unde — sentimentul de insatisfacție produs de faptul că unele cărți au fost ocolite (cum ar fi romanul „Zilele" de Radu Ciobanu sau volumul de poezii „Transparențe" de Al. Jebeleanu, ca să nu mai amintim volume de exegeză ca „Eminescu" de Eugen Todoran, sau „Poezia lui Ion Vinea" de Simion Mioc), ori amintite în treacăt, deși valoarea lor depășea cu mult alte screri, cărora li s-au adus, cu bunăvoință sentimentală, elogii călduțe. Ne miră că despre una și aceeași carte, de pildă, unii participanți la discuție spun că „excelează în recrearea spațiului sătesc", iar alții se întreabă „despre ce fel de lume rurală" e vorba, cînd, în fond, „este o lume a minerilor".

Această „cunoștință de cauză" se asociază cu o provincială exacerbare a unor calități cînd e vorba de cărți despre care critica s-a exprimat cu serioase rezerve. Sîntem astfel surprinși să aflăm că unui asemenea tînăr autor i se descoperă o „acuitate de investigație social-psihologică" care „se aliază cu știința și talentul găsirii detaliului exact «care spune adevărul»", adică tocmai dezideratul eminescian, citat după ureche.

Ce să ne mai mirăm, în această situație, că un june cenaclier șterge cu buretele toată poezia acestui ținut, reținînd în schimb cîteva debuturi poetice. Un asemenea exclusivism, un asemenea ton subiectiv și uneori superficial evidențiază și mai mult organizarea precară a acestei mese rotunde care, în intenție, rămîne, repetăm, lăudabilă.

■ Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș a organizat în ziua de 6. IV. 1973 în comuna Făget, un schimb de experiență între directorii căminelor culturale și bibliotecarii comunali din zona Făgetului, Lugojului și Buziașului, care a avut drept scop metodologia planificării și organizării științifice a muncii culturale. A fost astfel supus dezbaterii planul unitar local al căminului cultural din Făget. Pe marginea planului de muncă prezentat privind acțiunile care trebuie organizate pe linie cultural-educativă, în funcție de necesitățile diferitelor categorii de vîrstă, sex și socio-profesionale ale oamenilor, de sarcinile generale și specifice ce stau în fața fiecărei localități și organizații de masă și obștești în parte, la a căror rezolvare sînt chemate să-și aducă contribuția căminele culturale, bibliotecile, cinematografele, centrele de radioficare, univ. populare etc. concretizîndu-se totodată formele și metodele cele mai adecvate, menite să explice oamenilor muncii coordonatele politicii interne și externe a partidului nostru, generalizarea experienței pozitive și însușirea noului în cadrul unităților agricole, formarea conștiinței socialiste și cultivarea răspunderii pentru dezvoltarea proprietății obștești, educația patriotică, moral cetățenească și ateist-științifică, educația estetică, prin valorificarea elementelor de artă autohtonă și, totodată, prin infuzarea pe scară mai largă în viața spirituală a satului, a valorilor autentice ale artei culte.

În final, pentru a urmări modul cum trebuie organizate anumite acțiuni educative, participanților la schimbul de experiență, li s-a oferit prilejul de a participa la o discuție la masa rotundă, organizată cu tineretul din comuna Făget pe tema : „Muncă, cinste corectitudine, comportare în societate", la un jurnal vorbit prezentat în fața salariaților de la autobaza de transporturi auto din Făget, la o expunere pe tema „Sectele religioase". organizată la Spitalul Unificat din Făget, la o activitate practică a cercului de folclor al căminului cultural din Făget și la un recital de versuri patriotice.

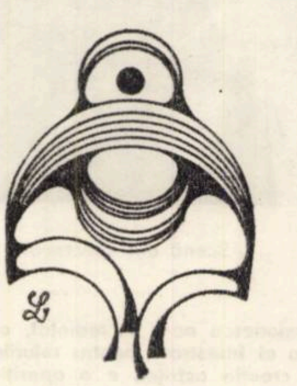

■ Liceul nr. 4 din Timișoara invită la **SESIUNEA DE COMUNICARI PE TEME FOLCLORICE** din 9–10 iunie 1973, pe toți elevii dispuși să prezinte asemenea comunicări.

Rezumatele comunicărilor, dactilografiate la 2 rînduri, fotografiile elevilor ce prezintă comunicările, precum și o situație din care să rezulte clasa pe care o frecventează, școala la care sînt înscriși și cadrul didactic care i-a îndrumat, se vor înainta Liceului nr. 4 din Timișoara, bulevardul Lenin nr. 2 pînă la 15 aprilie 1973.

■ Expoziția de pictură a medicilor s-a deschis în holul Spitalului de copii din Timișoara. Se remarcă Valentin Boțiu cu „Portret de copil" și „Flori"; Ovidiu Grivu cu „Sacre Coeur", și „Apus de soare pe Sena"; Rodica Hristea cu „Maci" și „Dana" și Ștefan Nagy cu „Gamă în gri" și „Pe malul Jiului"".

La deschidere a vorbit prof. dr. docent Pius Brânzeu, rectorul Facultății de medicină din Timișoara.

■ Fază județeană de concurs al amatorilor la Lugoj. Formații de teatru, montaje, folclor, muzică populară și ușoară. Un program care vădește seriozitatea cu care s-au pregătit și au fost pregătiți artiștii. O notă mică însă acordată mobilizării publicului la un spectacol care a ținut de la ora nouă pînă seara.

■ Constituirea celei de a doua societăți culturale din județul Timiș, după aceea de la Comloșul-Mare are loc la Gătaia, în prezența membrilor Biroului comitetului județean de partid. Cu acest prilej, expunerea unei bogate agende de activități, un colorat program artistic.

■ Întîlnirea elevilor timișoreni cu P. Umanschi și L. Bureriu în problemele muzicii ușoare contemporane. Un dialog viu și exemplificări.

■ „Alaiul primăverii reșițene" cuprinde în această ediție „Obiceiurile de primăvară", simpozion, parada costumelor populare cu concursul unor ansambluri folclorice din județ, „Carnavalul primăverii". Acțiune inspirată, cu puternice tente de științific și pitoresc.

■ Facultatea de filologie a Universității timișorene a organizat și în acest an Sesiunea de comunicări științifice a cadrelor didactice. În cadrul a șapte secții au putut fi audiate aproape 90 de comunicări.

Poşta redacţiei

LAURENŢIU CIBERARI, Timişoara : Poezia dv., încărcată abuziv de entuziasm, mă copleşeşte. Tonul care îmbărbătează la fruntăşenie sportivă e captivant. Dar să vă cităm : „Noi cunoaştem ce pute-ţi . . ." şi, în continuare, tot un citat din poezia dv., semnificativ pentru autor : „Toate depinde de voi."

GEORGE SCHINTEIE : Ne sfătuiţi să ne luăm la hartă cu veşnicia, dar reuşita e puţin probabilă. Poeziile dv. nu ne prea ajută.

C. A. DRILEA, Movilita-Vrancea : Dar să vedem rezultatul . . . încheiaţi scrisoarea dv., către **ziarul Orizont.** Să ştiţi însă că noi nu sîntem ziar, ci revistă. „În ziua a şaptea / mestecenii visează / copilul sugînd lumina". (Inscripţie pe cruce) . . . V-aţi pus-o singur . . .

EUSEBIU CAMIAR, Roman: Razele laser au fost avangardiste în ştiinţă, iar dv. în poezie le zăgăzuiţi pînă la oboseală. Păcat că insistaţi.

PAIC NICOLAE : Vedeţi dv., oricît am fi autori de licenţe poetice, nu prea consună : „O, Michael-Angel !" Nu ne lasă cupola sixtină !

RODIAN VASILACHE, Timişoara : Aveţi imagini sclipitoare, poate şi unele strofe, dar unde-i unitatea ? se cere, se impune, se vrea ! Sînt şi şanse de publicare.

FLAVIA MARCU, Timişoara : Consideraţi că aliajul liric face ireversibilă calea dintre viaţă şi artă. „Pietrele crescute din soare" promit. Noi am prefera căldura.

ATEUS ANTON, Tinca-Bihor : „Călare pe un melc" nu ajungi prea departe.

CONSTANTIN STOENESCU : Să ne împăcăm cu imaginea : „Pulsează sînge cald în mecanism ? ". Deocamdată e greu. Ne vor umbri roboţii !

MODEST BUCEVSCHI, Gătaia : Psihiatria ne place, e pe urmele poeziei, cîteodată. Dar pe dv. vă însoţesc prea des agramatismele. Poezia nu prea.

PETRE NODIŞ, Coşteni-Maramureş : Să ştiţi că poezia dv. e aproape publicabilă, de n-ar fi rămurişurile de imagini ce încarcă inutil un veritabil puls poetic. Dar ne alăturăm întrutotul suferinţei dv.

TUDOSE ICAR, Sibiu : Despre singurătatea lui Brâncuşi s-a scris, s-au afirmat opinii interesante. Nu aduceţi nimic în plus, mai ales în poezie.

VASILE BOTTA, Constanţa ; **MIREL MĂRESCU,** Ploieşti ; **VASILE CRUCERU,** Sibiu ; **SMARAMARY,** Craiova ; **EMILIAN LUNCAŞU,** Ploieşti ; **VASILE ŞIŞU,** Argeş ; **EMERIC BESZÉDES,** Timişoara ; **PETRE NEGRU,** Gîrlişte-Caraş-Severin ; **CUCU M. MURGU,** Berzovia ; **EUGEN PELIN,** Piteşti ; **VALERIU BÎRGĂU,** Hunedoara : Abia am descifrat scrisul şi poeziile dv. şi cu atît mai greu bănuitul fior liric. Mai multă lectură poetică, mai multă autoexigenţă n-ar strica, cu bunăvoinţa dv.

DAMIAN URECHE

epigrama

mică antologie

Ion Vladimir

Ion Vladimir s-a născut în municipiul Bîrlad la 6 ianuarie 1909. Membru al Clubului epigramiştilor „Cincinat Pavelescu" din Bucureşti. A publicat în culegeri colective, ziare şi reviste. Are în pregătire un volum de epigrame.

Epitaf pentru un soţ

I-a ridicat nevasta-n rate
Un bust în piatră dăltuit ;
Măcar acuma după moarte
Să fie, cît de cît, cioplit !

Demnitatea unui nedemn

„Prefer să-mi scoată un rărunchi,
Decît nedemn capul să-mi plec !"
Şi a plecat acest zevzec
Cu capul sus, dar în genunchi !

Unuia

Ai conştiinţa nepătată
Şi nu ţi-e greu s-o dovedeşti:
De teamă să n-o murdăreşti
N-ai folosit-o niciodată !

Unor tineri bărboşi

Bărboşii noştri stau să fiarbă,
Că ieri au fost chemaţi la stînă
Să pună barbă de la barbă
Şi să predea cota de lînă.

Unui pseudo-inventator

Spunea într-una tuturor
C-a fost şi e inventator.
Un lucru doar n-a precizat :
Că tot ce-a spus e inventat !

Constatare tardivă

Distinsa ei mînă măruntă,
Cînd i-a cerut-o la şosea,
N-a bănuit că după nuntă
Va fi o palmă-atît de grea.

Gabriel Teodorescu

Gabriel Teodorescu, s-a născut în Bucureşti la 1 septembrie 1922. A publicat volumele de epigrame : O cupă cu venin (1942), Săgeţi otrăvite (1945), Le corbeau (1946). Colaborează la revistele : Argeş, Orizont, Astra, Urzica şi altele. Are în pregătire un volum de versuri satirice.

Unui aşa-zis scriitor

În largul mării avîntat,
Văzînd un critic dînd din coate,
Îşi spune un poet : păcat !...
Păcat că ştie să înoate !

Anchetă la OCL

Magazinul, aşadar,
E-nchis pentru inventar
Responsabilul, precis,
După inventar e-nchis.

Despre critică

Critica e un supliciu.
(E părerea mea umilă)
Atunci cînd e „de serviciu",
Ştiu precis că e... servilă.

Epitaf unui servil

Cocoşat şi abătut,
Stă în criptă fără chef
Şi e trist că n-a putut
Ca să moară după şef !

Epitaf unui salariat

În viaţa lui, cît a lucrat,
Prin multe părţi s-a transferat.
Acuma a ajuns la cer –
Acesta-i ultimul transfer.

Autoepitaf

Eu m-am stins ca şi o faclă,
Punînd capăt unei drame.
Trupul îl găsiţi în raclă,
Spiritul în epigrame.

evrika!

● Am fost predestinat să nu cred în soartă.

● Printre oaspeţii de vază sosiţi la Tribunal eram şi eu. Cu soţia.

● Ce ciudat ! pe umerii unora cerul se sprijină, pe ai altora apasă . . .

● Nici un scriitor n-a ajuns campion la categoria „pană"!

● După secolul luminilor era firesc să descoperim becul.

● Ne-au încolţit atîtea idei pe pămînt încît am purces spre stele.

● Să păstrăm proporţiile ! Care proporţii ?

● Am fugit de pe domeniul lui şi m-am specializat în domeniul meu.

● N-aş da un viţel de aur nici pentru un cal, nici pentru un regat.

● Are discernămînt : ştie să-şi aleagă oamenii după gustul şefului.

● L-am plătit bine, ca să nu ceară prea mult.

● Mi-a luat prenumele în nume de rău şi mi-a dat un pseudonim.

ION VELICAN

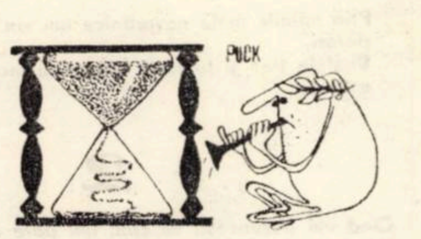

Arthur Rimbaud-poetul blestemat

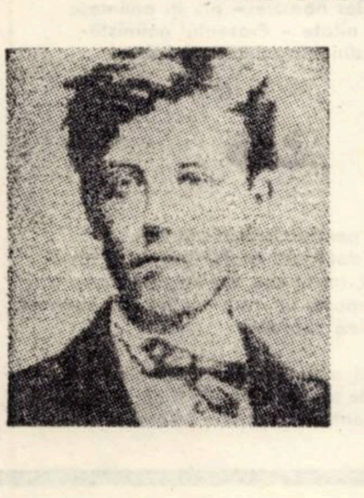

ÎN INFERN

Cei doi poeţi mai hălăduiră un timp prin Londra, dar certurile acum deveniră tot mai dese, în care Rimbaud juca rolul „mucenicului" iar în Velaine se trezi sentimentul mîndriei. Iată ce povesteşte acesta despre ultimele lor clipe la Londra :

„În ziua aceea eram eu la rînd să aduc de mîncare. M-am dus. M-am întors ducînd într-o mînă conserva iar în cealaltă o sticlă cu ulei. Le ţineam în mînă aşa cum trebuie, nu văd ce ar fi putut să mi se reproşeze ? Cînd m-am apropiat de casă l-am văzut pe Rimbaud în geam ultindu-se la mine şi rîzînd, deşi n-avea nici un motiv să rîdă de mine. Am urcat în locuinţă.

– Arăţi caraghios cu sticla aia de ulei într-o mînă şi cu conserva în cealaltă . . ."

Începu cearta care l-a dus pe Verlaine la hotărîrea de a pleca din Londra. Şi într-adevăr acesta pleacă lăsîndu-l pe Rimbaud fără nici un ban.

În capul lui Verlaine se născură tot felul de gînduri negre. Ar vrea acum să se împace cu soţia sa, dar îşi cumpără un revolver cu care are de gînd să se sinucidă. Renunţă apoi pentru că are posibilitatea să intre în rîndurile voluntarilor din detaşamentele republicane spaniole. Drept pentru care şi trimite o scrisoare lui Matuzsiewitz comunardul exilat la Londra, întrebîndu-l şi de soarta lui Rimbaud. Acesta îi scrie o scrisoare în care spune : „Numai cu mine poţi fi într-adevăr liber, şi îţi jur că de acum înainte voi fi bun cu tine, îmi pare foarte rău de ce-am făcut, spiritul mi s-a limpezit de-acum".

La 8 iulie Verlaine îi trimite lui Rimbaud o telegramă : „Voluntar Spania. Vino, hotel Liege". La 10 iulie 1873 Rimbaud dă următoarea declaraţie comisarului de poliţie din Bruxelles : „De un an locuiesc cu domnul Verlaine la Londra. Trimiteam articole la ziare şi dădeam ore de franceză. Întrucît compania lui mi-a devenit imposibilă, mi-am exprimat dorinţa de a mă întoarce la Paris.

În urmă cu patru zile el m-a părăsit plecînd la Bruxelles, şi mi-a trimis o telegramă prin care mă cheamă la el. Am venit acum două zile şi am tras la el . . . Eu i-am spus că vreau să mă întorc la Paris. El mi-a răspuns : „N-ai decît, dar o să vezi tu".

Azi dimineaţă s-a dus să cumpere un revolver . . . pe care mi l-a arătat cînd a venit acasă. Ne-am dus apoi la berărie (. . .) unde am continuat discuţia despre plecarea mea. Cînd ne-am întors, pe la două după masă, el a încuiat uşa şi s-a postat în faţa mea ; atunci şi-a încărcat revolverul şi a tras în mine două gloanţe strigînd :

„Aşa-ţi trebuie ! Îţi arăt eu cine pleacă !"

Gloanţele au fost trase de la o distanţă de trei metri ; primul m-a atins la mîna stîngă, el doilea nu m-a nimerit. Mama lui a fost de faţă şi mi-a dat primul ajutor. Apoi m-am dus la spitalul Saint-Jean, unde mi-au pansat rana. Verlaine împreună cu mama sa m-au condus. După ce m-au pansat am pornit-o toţi trei către casă. Verlaine mă ruga tot timpul să nu-l părăsesc ; dar eu nu vroiam să accept, aşa că pe la şapte seara am plecat. Verlaine m-a urmărit pas cu pas şi la un moment dat şi-a vîrît mîna în buzunar după revolver ; m-am întors . . . (. . .) Dacă m-ar fi lăsat să plec n-aş fi dat această declaraţie . . ."

Pe baza acestei declaraţii, tribunalul belgian l-a condamnat pe Verlaine la doi ani închisoare. N-a mai ajutat nici depoziţia ulterioară a lui Rimbaud care arăta că în fapta lui Verlaine n-a fost nimic „premeditat-criminal" şi că el, Rimbaud, renunţă la „orice fel de procedură penală, de corecţie şi cetăţenească". Dar autorităţile nu vroiau să-şi arate clemenţa pentru un fost comunard . . .

Pentru Rimbaud lucrul acesta era de natura să-i zdruncine întreaga existenţă, o adevărată catastrofă, ireparabilă, o brutală trezire la realitate, imposibilitatea de a mai duce la capăt întreprinderea „metafizică" a luptătorului pentru o altă viaţă. El, Arthur Rimbaud, **negrul,** revoltatul incoruptibil împotriva ordinii burgheze, şi-a sacrificat acum singurul prieten, însoţitorul de neînlocuit în căutarea înfrigurată a altei vieţi.

Iată ce scrie Rimbaud în „Un răstimp în infern :

„Eu ! eu care mă socoteam mag ori înger, putîndu-mă lipsi de orice soi de morală, iată-mă-napoiat pămîntului, iată-mă nevoit să-mi caut îndatoriri, şi să-mbrăţişez aspra realitate ! Ţăran !

Sînt oare-nşelat ? îndurarea, pentru mine, este sora cu moartea ?

În sfîrşit, voi cere iertare, deoarece m-am hrănit cu minciuni ! Deci haidem !

Dar nu văd nici o mînă prietenească ! şi unde voi afla ajutorul ?

El nu se mai recunoaşte pe sine şi nu mai poate discerne legătura dintre lumea cea necunoscută de el şi cel care vorbeş . .

„Voi care pretindeţi că dobitoacele hohotesc de plîns, că bolnavii îşi pierd nădejdea, că morţii au visuri urîte, cercaţi să povestiţi căderea mea şi somnul meu. Eu nu le pot desluşi nici cît un cerşetor rostind Pater şi Ave Maria. NU MAI ŞTIU SĂ VORBESC !

(Va urma)

Rabindranath TAGORE

în prezentarea și traducerea lui

IV MARTINOVICI

De un poet mare, cred eu, trebuie să te apropii pe aceleași căi pe care el vine spre tine. Pentru a realiza aceasta, de bună seamă, trebuie să le fi cunoscut, numai astfel îți este accesibilă intr o măsură mai mare sau mai mică, lumea mirifică a poeziei sale.

Opera pe care a lăsat-o Rabindranath Tagore nu este decit parțial cunoscută la noi. Viața și opera celui mai de seamă poet al Indiei sint însă una. E o complinire armonioasă intre omul de acțiune, politic, patriot și înțelept (citește inițiat) și poet.

Tagore s-a născut la Calcutta, in 7 mai 1861, dintr-o familie de brahmani. A trăit 80 de ani, răstimp atotcuprinzător in evenimente sociale și politice care au zguduit lumea — și India — din temelii.

Poet, prozator, dramaturg, compozitor, pictor, actor, regizor, filolog, publicist, pedagog, „filosof" acestea sunt canalele de manifestare ale geniului său. A fost omul care a acoperit cu silueta sa spirituală nu numai India, dar și nesfirșitul continent asiatic și alte pămînturi. Viziunea sa a depășit contemporaneitatea, ideile sale umanitare, politice, sociale devenind un bun al timpului nostru.

Viața lui Tagore a fost o continuă ardere mistuitoare realizind sinteza majoră a omului de acțiune cu meditația inițiatului. Jawaharlal Nehru scrie, in „Descoperirea Indiei", cu legitimă prețuire și recunoștință : „in parte, sub influența lui s-a format nu numai limba bengali, in care a scris, dar și celelalte limbi naționale ale Indiei".

Alături de Mahatma Gandhi, a fost unul din factorii de trezire ai conștiinței politice a continentului indian.

A scris zeci de volume de poezii, romane, piese de teatru, eseuri, studii literare, estetice, religioase, politice, etc. Dacă in opera lui recunoaștem India in tot ce are mai specific — in peisaj, obiceiuri, concepții despre lume și viață (și prin aceasta el este cel mai mare poet indian), se poate afirma cu aceeași certitudine că, prin profunzimea, varietatea și bogăția de sentimente și idei, prin umanismul plin de substanță și poezie, care curge in lirica sa cu grandoarea, dar și cu mulcomirea Gangelui său sfînt, prin sentimentul **unității lumii** și atașamentul de toate **formele vieții**, Rabindranath Tagore este un bun al umanității.

Prin inființarea Universității de la Santiniketan (lăcașul păcii) Tagore a dat o excepțională pildă pentru apropierea omului, indiferent de barierele impuse de rasă, castă, religie, etc., instituție care a jucat un rol atit de important in viața spirituală și artistică a Indiei moderne.

Descriindu-i portretul de senectute, marele său admirator, Romain Rolland il prezenta astfel : „înfățișarea de poet-profet, invăluită în mister, ale cărui cuvinte calme, mișcări armonioase, lumină a ochilor căprui adumbriți de gene lungi răspindesc o seninătate majestuoasă ... Veți putea simți, sub echilibrul și muzica liniilor, tristețile dominante, privirea fără iluzie, inteligența bărbatului care infruntă cu hotărire luptele vieții, fără ca spiritul să consimtă a se lăsa tulburat de acestea" ...

In România, opera lui Tagore incepe să fie cunoscută încă din 1913, odată cu decernarea premiului Nobel pentru cartea sa de poeme Gitanjali (Ofrandă lirică). Au urmat apoi o serie de traduceri, destul de modeste, pină la cele apărute in 1961, cind s-au sărbătorit pe plan mondial 100 de ani de la nașterea poetului.

Într-una din scrisorile sale, Tagore se confiază astfel : „Freamătul vieții din afară imi pătrunde in suflet in valuri verzi și năvalnice, iar lumina, mireasma și vibrația lor se transformă in imaginația mea". A fost un cunoscător, cum rar intilnești, al tainelor cele mai invăluite ale sufletului omenesc.

Krishna Kripalani, omul care a trăit in ultimii ani ai lui Tagore alături de el, și care i-a fost in același timp și discipol — scrie aceste cuvinte revelatorii : „Intocmai ca soarele, al cărui nume il purta („Rabi" inseamnă soare) răspindea lumină și căldură asupra intregii sale epoci, germina terenul intelectual și moral al țării sale, dezvăluia noi orizonturi ale gindirii și strălucea de-asupra arcadei care desparte Răsăritul de Apus ... El a dat poporului său, in cursul unei singure vieți de om, ceea ce altor popoare le-au trebuit secole".

Și pentru a sublinia penetrația operei sale in rindul sutelor de milioane de indieni, același discipol afirmă : „Dintre toti scriitorii moderni ai Indiei, el este singurul apreciat in aceeași măsură, atit de cei mai rafinați intelectuali și de cei mai savanți profesori universitari, cît și de cei mai simpli oameni din aglomeratele străzi ale Calcuttei, sau din cele mai indepărtate sate ale Bengalului". Acolo, in Bengal, multe dintre poeziile și cintecele sale au devenit azi „populare" Ce omagiu sublim mai poate visa un poet ?

Din cartea GITANJALI

1

Fără de moarte m-ai făcut, asemeni bucuriei tale,
Vasul acesta plăpind tu il golești iarăși și iarăși și
necontenit il umpli cu viață neincepută.
Flautul acesta mic de trestie l-ai purtat peste munți
și văi și din el ai izvodit cintece nepieritoare.
La atingerea nemuritoare a miinilor tale, inima mea
firavă își pierde țărmurile in bucurie și naște cuvintul
de negrăit.

Prin miinile mele nevrednice imi vin nesfirșitele tale
daruri.
Virstele trec și tu torni mereu, și încă să umpli mai
este loc.

2

Cind imi poruncești să cint, imi pare că mi se fringe
inima de mindrie ; privesc spre chipul tău și lacrimile
mă podidesc.
Tot ceea ce in viața mea este colțuros ori fals, se topește
intr-o dulce armonie, iar iubirea mea iși desfășoară
aripi asemeni unei păsări amețite de bucurie in zborul
său de-asupra mării.
Știu că mi-e primit cintecul. Știu că numai ca un
izvoditor de vers vin dinaintea ta.
Cu marginea aripei larg desfășurate, a cintului meu,
ți-ating piciorul pe care altcum nicicind nu l-aș putea
ajunge.
Beat de bucuria cintecului, uit de mine insumi și te
numesc prieten, pe tine care ești stăpinul meu.

4

Viață din viața mea, voi incerca intotdeauna
să-mi păstrez trupul pur, știind că
suflarea ta vie o simt de-asupra tuturor
țărmurilor mele.

Voi incerca intotdeauna să țin departe de
gindurile mele orice neadevăr știind că tu
ești acel adevăr care a luminat spiritul
meu.

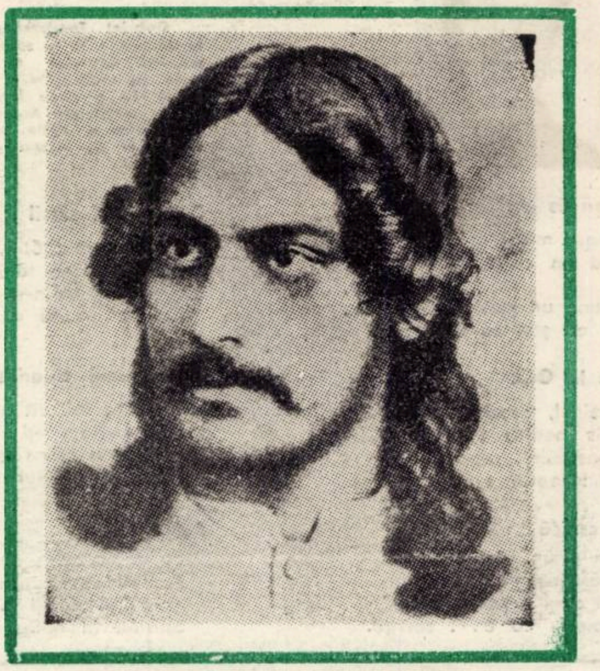

Nu voi osteni să indepărtez necontenit tot
ce e dăunător din inima mea și să-mi
păstrez dragostea in floare, știind că tu
iți ai lăcașul in cel mai tainic altar
al inimii mele.

Și va fi strădania mea să te fac cunoscut
prin faptele mele, știind că puterea ta imi dă
tăria să exist.

7

Cintecul meu și-a lepădat podoabele —
E adevărat, el nu se bucură de mindria straielor alese —

Toate acestea ne-ar tulbura,
zorzoanele s-ar strecura intre tine și mine
și ar inăbuși murmurul.

Orgoliul meu de poet se destramă rușinat
dinaintea apariției tale. O, izvor al poeziei,
m-am așezat la picioarele tale.
Ingăduie-mi doar să-mi fac viața simplă și
dreaptă ca un flaut de trestie in care tu
să-ți reverși cintecele.

Din cartea NĂLUCA

8

Mă simt una cu pulberea pe care merge Prea Iubitul
meu, cu apele lacului in care se scaldă.

O, Sakhi, iubirea mea trece peste insemnele morții
pentru

a se avinta in cale-i.

Sunt una cu oglinda care ii răsfringe chipul, cu aerul
care abea il atinge cind își inclină evantaiul.

Govindadas spune : tu ești inelul de aur, tinără
femeie ; smaraldul este el.

23

Timp fără de inceputuri, — desvăluie-mi-te,
Veacurile rostogolesc către tine murmuitoare valuri,
dar ele își pierd orice sens și tot tremurul, cufundindu-se in intunecata și neteda ta imensitate.
Tu nu ești mort, Timp Trecut, ascuns rămii.
Am simțit in ființa mea alunecind mirabilii
tăi pași — și in inima unor ore te-am aflat.
Din tot ceea ce a fost, nimic nu pierzi.
Urmele celor morți tu le incrustezi pe foile
inefabile ale vieților noastre — ele iți amintesc
de nume de mult uitate — Prezentul neliniștit
vorbește cu tine din pragul tăcerii tale.

26

Nu cer răsplată pentru cintecele mele.
Voi fi mulțumită dacă ele nu vor trăi decit de-a
lungul unei nopți, iar in zori vor dispărea asemeni
stelelor, turmă supusă, pe care o păstoriță speriată
[illegible] ferește din calea soarelui.

Dar tu, o, Poetul meu, care cind și cind mi-ai
murmurat versurile tale, amintește-ți că auzindu-le
mi-am pierdut pentru totdeauna inima. —

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația — Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTE A „ RA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 19 APRILIE ● 1973 ● NR. 16 (269) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Solie de pace

Remarcabila contribuție la aprofundarea relațiilor bilaterale româno-olandeze, dar și la înfăptuirea securității și înțelegerii internaționale, vizita oficială întreprinsă în Olanda de președintele Consiliului de Stat al României, Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, a constituit un moment de adînci semnificații pe calea ascendentă – dar nu lipsită de greutăți – a cauzei generale a păcii și cooperării în lume. Poate că nici un alt eveniment similar nu putea simboliza mai autentic cursul și natura transformărilor ce au loc pe continentul european și nu numai pe acesta.

Încă odată, în mod strălucit, a fost dovedit că nici distanțele, nici caracterul diferit al orînduirilor sociale, nu pot constitui obstacole pentru ca țări și popoare să colaboreze, să-și unească eforturile pentru a crea o lume fără arme, în care rolul precumpănitor să-l joace inteligența, știința și cultura.

Odată mai mult, s-a confirmat importanța deosebită a contactelor la cel mai înalt nivel, a schimbului de opinii în spiritul egalității și a respectului reciproc, în spiritul coexistenței pașnice, pentru a cărei instăpînire România își aduce larg și neobosit contribuția.

Așezate la gurile de vărsare ale unor mari fluvii europene, popoarele român și olandez, cărora le sînt caracteristice hărnicia, dragostea de muncă, năzuința spre libertate și progres social și-au reafirmat nu numai hotărîrea de a conlucra activ pe planuri multiple, în vederea amplificării legăturilor reciproce, dar și atașamentul fundamental pentru cauza păcii, a destinderii în Europa și în lume.

La Congresul al X-lea și la Conferința Națională a Partidului Comunist Român au fost afirmate principiile noi, de relații internaționale, pentru care militează România. Dar meritul incontestabil al politicii externe a partidului și statului nostru constă în acțiunea neobosită pentru transpunerea lor în viață. Vizita în Olanda a constituit un alt minunat exemplu de concordanță între declarații și acțiuni, de consecvență în aplicarea în practică a liniilor directoare ale activității noastre externe.

Noua prezență pe arena internațională a ilustrat dar a și sporit considerația și prestigiul internațional a României socialiste, a personalității prodigioase a conducătorului ei, a politicii externe dinamice și constructive, promovată de țara noastră, consacrată instaurării păcii în lume, bunei înțelegeri între popoare.

Sînt, toate, motive de justificată mîndrie pentru poporul nostru, care aprobă pe deplin și salută cu profundă satisfacție vizita efectuată de șeful statului român în Olanda, văzînd în ea o solie de prietenie și colaborare, o contribuție de mare importanță pentru edificarea unui climat de pace și securitate pe continent și în întreaga lume.

PAUL STERESCU

convorbiri

Cu prof. dr. doc. AL. DIMA

– S-a discutat în ultima vreme despre „provincia literară". Ce părere aveți despre acest aspect? Se poate oare face în mod justificat o disociere între capitală și provincie în ceea ce privește activitatea de creație și de cercetare literară?

– Despre „provincia literară" a început să se discute la noi abia din perioada sămănătoristă. Atunci din „trunchiul" **Sămănătorului,** cum se spunea chiar pe acea vreme, s-au desprins o seamă de „ramuri", care au apărut în diferite orașe provinciale, ca „Luceafărul", „Făt-Frumos", „Junimea literară", „Ramuri", „Neamul românesc literar". O a doua perioadă înfloritoare a „provinciei literare" s-a produs mai tîrziu, în epoca dintre cele două războaie, cînd apăreau în diferite orașe ale țării „Gîndirea" „Gînd românesc", „Datina", „Provincia literară" (după cum vedeți cu titlul temei noastre de discuție) „Sibiul literar", „Lanuri", „Pagini literare", „Cele trei Crișuri", „Familia" și desigur încă altele, care probabil îmi scapă. În această perioadă „provincia literară" începe să devină... o **problemă,** presa politică și suplimentele ei literare încep a discuta. În genere, în vremea sămănătorismului amintitele reviste erau, în mare măsură, dependente de centrul lor solar, care era capitala, în cazul de față de periodicul care dăduse numele său curentului. În răstimpul dintre cele două războaie, cînd începe și discuția cu privire la „provincia literară", se desprinde tot mai pregnant tendința accentuată de independență și, pe alocuri, se schițează chiar polemici între revistele din capitală și cele din provincie. Cele din urmă își propun să devină mai independente, ceea ce și izbutesc ca, de pildă, „Gînd românesc", „Pagini literare" sau „Familia". Revistele „provinciale" încep a deveni reviste din provincie; procesul acesta se desăvîrșește abia în zilele noastre. În perioada dintre cele două războaie se simte chiar nevoia unei teoretizări a noii situații și să-mi fie îngăduit să amintesc că cel care răspunde acum întrebărilor dv. a publicat în acea epocă un fel de **manifest** pe care-l intitulase al **localismului creator** și care constituise pe atunci obiectul unei discuții (această discuție a fost pomenită și în ultimii noștri ani). Opinia pe care o reprezenta în acea perioadă o susțin convins și în zilele acestea. Nu o **„provincie literară"**, ci o „literatură din provincie", cu aspectele ei particulare, reflectînd tradițiile istorico-sociale și literare ale diferitelor colțuri ale țării, și cultivînd, cu solicitudine, talentele locale. N-am putut și nu pot subscrie nici azi la ideea uniformizării provinciei cu activitatea locală din capitală, la inundarea periodicelor din provincie cu numele oricît de ilustre ale capitalei.

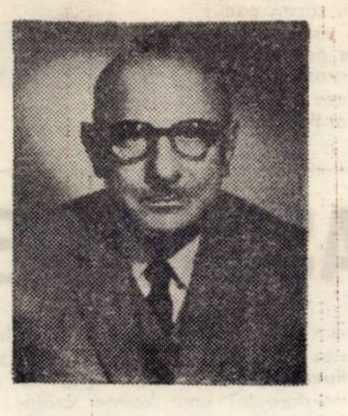

– În altă ordine de idei, v-aș ruga să vă rostiți opiniile în legătură cu modul în care are loc editarea lucrărilor de critică și de istorie literară. Ce părere aveți, de exemplu, despre foarte numeroasele culegeri de articole, ce au apărut în ultimii ani?

– Într-adevăr, în ultimii ani au apărut în volume numeroase, mult prea numeroase, culegeri de articole. Cronicarii literari sau unii autori de simple recenzii năzuiesc cu aviditate spre **volum.** Dificultatea nu constă în tendința publicării, care mi se pare firească, ci în lipsa selectării materialelor. Nu orice efemerită își are loc într-un volum, nu orice consemnare fugară a unui fenomen literar merită a fi reprodusă într-o carte, nu orice opinie se cere numaidecît... eternizată. Să evocăm exemplele elocvente ale trecutului. Să ne amintim de micul număr de volume de **critice** în care Maiorescu, Gherea sau Ibrăileanu și-au adunat articolele și studiile lor. Dacă cineva, așa cum s-a și încercat, ar aduna întregul material publicat de Ibrăileanu în „Viața românească", numărul volumelor s-ar ridica de la 7 (nu cuprindem aici broșurile) poate la 14. Să conchidem deci: culegerile de articole și mai ales de studii sînt necesare, dar numai respectînd **principiul selecției,** atît din punctul de vedere al autorului, cît și din cel obiectiv al problemelor, cărților și scriitorilor ce ar putea interesa.

– Care credeți că trebuie să fie raportul dintre publicistică și cercetare în istoria și critica literară?

– Evident că nu se poate face confuzie între publicistică și cercetarea critică și istorico-literară, mai cu seamă, cele două discipline din urmă cuprinzînd unele tendințe științifice vădite. Ceea ce nu înseamnă că publicistica trebuie disprețuită, ci numai așezată ca și critica și istoria literară, fiecare la locul potrivit, ce o caracterizează. Publicistica este legată mai mult de efemer, de jurnalistică în genere, ca fond și stil. Critica și istoria literară cuprind perspective mai largi, tinzînd spre depășirea momentului imediat. Firește, publicistica poate constitui și constituie uneori, o primă etapă spre critica și istoria literară. Repetăm: să nu le confundăm însă.

INTERLOCUTOR

Drumurile patriei

Atîtea drumuri trec prin tine țară,
Cîți muguri se aprind în primăvară;
De parcă urcă-n cîntece o floare
De pe pămîntul lui Ștefan cel Mare.

Și despre-atîtea drumuri cîte-au fost
Istoria ne-nvață pe de rost,
Dar noi, venind cu alte frunți sub soare
Deschidem țării drumuri viitoare.

MARCEL PETRE DINU

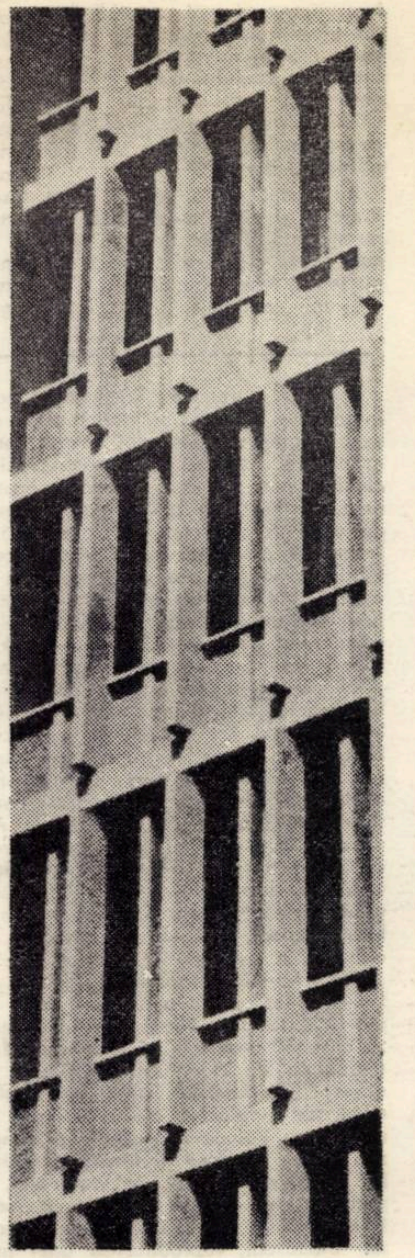

GEOMETRIE

Foto:

Rudolf Șandor

COMEMORARE
V. VOICULESCU
(la 10 ani de la moarte)

Amintiri cu V. Voiculescu

Primăvara anului 1941, printr-o împrejurare neplăcută care mă adusese în Braşov, mi-a făcut cunoştinţă cu Ionel Teodoreanu.

Venisem aici, trimes de tatăl meu, ca să însoţesc o rudă, ce trebuia să fie operată de doctorul Liviu Câmpeanu – socotit pe atunci un inovator în chirurgie.

Într-una din zile, la vizita obişnuită, în afară de medicii cunoscuţi, doctorul a intrat în rezerva noastră, însoţit de un bărbat, la care m-a frapat capul cam mare, şi bogăţia părului ondulat. Aşa mi s-a prezentat scriitorul, celebru pe atunci, autorul „Medelenilor" şi al „Uliţei copilăriei" – cărţi care încîntaseră copilăria noastră.

Plin de vervă şi tinereţe, el ne-a dat să înţelegem că era bun prieten cu acel prestidigitator al bisturiului, care, pe de-o parte era înjurat şi declarat şarlatan, iar cealaltă parte, şi mult mai mare, îl socotea un mare chirurg din acea vreme. Voiculescu se număra printre cei din partida a doua.

Au trecut cîţiva ani, în care războiul şi viaţa m-au făcut să nu mă mai gîndesc decît la felul cum să-mi cîştig existenţa, şi să uit tot ce fusese înainte.

L-am reîntîlnit pe Ionel Teodoreanu în casa tatălui meu şi m-am bucurat. Nu ştiu cît de prieteni fuseseră înainte, dar acum se vizitau regulat.

Primele nuvele, Voiculescu şi le-a citit, cum spune chiar el, în „Chef la mănăstire", ... „la Ionel Teodoreanu, în casa aceea mare, vetust de solemnă şi îngheţată, aşezată parcă pe hrube şi ameninţînd asemeni casei Usher a ruină"

Între timp, doctorul Câmpeanu se instalase în Bucureşti, şi începuse să se întîlnească mai des cu tatăl meu, care avea o mare admiraţie pentru el, ca medic şi ca om, în tot acel straniu mod de viaţă, pe care o ducea.

S-au scurs aşa cîţiva ani. Prietenia celor trei devenea din ce în ce mai strînsă ; cînd într-o zi, venind să-l văd pe tata, îl găsesc amărît şi foarte îngrijat. Fusese înaintea mea Ionel Teodoreanu şi îi adusese vestea morţii soţiei doctorului Câmpeanu. Asta ar fi fost un fapt divers, dar Ionel avea undeva o teamă a unei nenorociri ce urma să se abată şi asupra prietenului lor, şi venise să ceară sfatul şi sprijinul celui mai bătrîn şi înţelept :

... De mult, doctorul Câmpeanu îi povestise că pe el, în tinereţe, îl impresionase o legendă germană, unde era vorba despre doi îndrăgostiţi pe care îi desparte moartea, dar cel rămas în viaţă, se omoară, şi se prefac – mi se pare – amîndoi într-un copac ... Atunci îşi jurase, că dacă soarta va face ca soţia lui să-i plece înainte, el se va sinucide, ca să poată fi puşi amîndoi în aceeaşi groapă, odată.

Lui Ionel Teodoreanu îi era teamă ca nu cumva să-şi aducă aminte de acel jurămînt. Ba, mai mult : presupunea şi modul în care şi-ar lua viaţa, căci discutînd cu doctorul Câmpeanu despre unul din eroii unui roman proiectat, erou care urma să se sinucidă, acesta îi spusese că dacă el ar fi nevoit să facă gestul renunţării la viaţă, şi-ar administra o injecţie combinată din nişte substanţe – amestecate cu o doză de morfină ... şi nimeni nu l-ar mai putea salva, căci nu ar cunoaşte toată acea combinaţie, şi nici antidotul, pe care îl ştie doar el. Şi i l-a spus.

În situaţia creată, ca să se prevină o nenorocire, trebuia acţionat repede şi cu competenţă. Cine o putea face mai bine şi fără să fi dat nimic de bănuit, decît prietenul Voiculescu ?

Complotul salvării a fost bine pus la punct : tata a procurat imediat antidotul de la un spital, şi tot de acolo, a strecurat, neobservată, în casă, o infirmieră, pregătită pentru ajutorul imediat.

Spre liniştea lor, cel bănuit de sinucidere nu părea prea abătut şi nici nu lăsa impresia unui om care se pregătea să sfîrşească cu viaţa. Au stat de vorbă pînă noaptea tîrziu. Cînd nimic nu ar fi dat de bănuit... Şi totul părea o falsă alarmă pornită dintr-o imaginaţie fecundă, a unui scriitor fecund, doctorul Câmpeanu i-a rugat să-l lase singur cîteva minute cu soţia, ca să-şi ia rămas bun, pentru că dorea să se ducă la culcare.

L-au crezut. Dar după minutele scurse, nu se auzea nici o mişcare în odaia de alături. Au deschis uşa, şi au înmărmurit : doctorul Câmpeanu zăcea nemişcat pe o canapea, vînăt – iar pe jos căzută, seringa pe care o avusese ascunsă. Intrase în comă. Au strigat infirmiera : i s-a administrat imediat antidotul şi au telefonat la salvare, care l-a ridicat, aproape mort.

După ce s-a zbătut mai mult de o lună, între viaţă şi moarte, timp în care Voiculescu alerga şi el, între casă şi spital, s-a întors – convalescent acasă.

Îl întrebam pe tata, ce spune? Îi certa că l-au salvat ? Nu. Părea mulţumit şi cu dor de viaţă. Cînd s-a simţit în puteri, a dat o masă, un fel de banchet al învierii, cu vinuri alese, curcan, şi alte bunătăţi. Şi totul părea uitat.

Între timp îşi reluase activitatea, şi se vedea cu aceeaşi plăcere, ca înainte ... Dar, după un an, cînd nimeni nu se mai aştepta la aşa ceva, s-a sinucis din nou ... şi a murit.

Ionel Teodoreanu venea mai des pe la bătrînul lui prieten. Îşi citeau, făceau proiecte ... şi părea că nimic nu-i va despărţi curînd ... cînd s-a deslănţuit năprasnicul viscol din 1954 şi l-a răpus, în plină forţă, ca pe un falnic stejar, pe Ionel – cel care pînă atunci nu suferise de nimic.

Pierderea atît de neaşteptată şi dramatică a bunului prieten, l-a zguduit pe Voiculescu, şi nu-i venea să creadă că nu-l va mai întîlni. Într-una din serile aducerilor aminte, i-a dedicat :

STELA FUNERARĂ

Nu mă căutaţi aici în fundul gliei
Eu n-am fost pradă viermilor vicleni
Trăiesc în uliţa copilăriei
Şi mă găsiţi cînd vreţi la Medeleni.
Nu vă opriţi cu gîndul la sicriu
La pulberea ce şi-a cernut noianul
Deschideţi cartea cînd v-a prins aleanul
Vă-ntîmpină fermecător de viu
Poetul Ionel Teodoreanu.

Înainte mai scrisese şi nuvela „Viscolul" – care, după cum îmi declarase, fusese inspirată din înfrîngerea fizică a prietenului şi supravieţuirea numai a spiritului, în luptă cu forţele dezlănţuite ale naturii.

Cînd în anul 1963, o boală necruţătoare îl făcea să sufere cumplit, Voiculescu, bătrîn, dar dîrz, şi-a grăbit sfîrşitul, renunţînd la mîncare – dealtfel – singurul bun ce-i mai rămăsese pe lume – după cum îmi spunea el.

Aceşti trei mari oameni au fost prieteni în viaţă, şi uniţi prin morţi ieşite din comun.

Închei aceste amintiri cu o dedicaţie scrisă de Voiculescu unui prieten pe o carte, dăruită în „spital 12 noembrie 1955" :

DEDICAŢIE PE UN VOLUM

Zac aici vechi stihuri moarte
Cine astăzi mai cunoaşte
Viaţa lor de patimi grele ?

Cînd deschizi sicriul – carte
Se resfiră-ncet din ele
Un bătrîn miros de moarte.

ION VOICULESCU

V. VOICULESCU bolnav (noiembrie 1962)

SEMNUL FASCINAŢIEI

Legendă şi realitate, ficţiune şi adevăr, fantastic şi obişnuit sînt termeni ce sintetizează esenţa universului **Povestirilor** voiculesciene, atît de surprinzătoare şi fascinante cum s-a spus de nenumărate ori deja, tocmai prin ambiguitatea generată de această antinomie fundamentală.

Întîlnim în proza lui V. Voiculescu, situaţii psihologice de o factură cu totul aparte, înscrise sub semnul excepţionalului **(Sakuntala, Iubire magică).** Neprevăzutul se declanşează dintr-odată, sub forma unei pasiuni care transformă cu totul personalitatea eroului, divulgînd latenţe nebănuite şi convertind pasivitatea în febrilitate iar indiferenţa în exaltare. Intensitatea sentimentului este explicabilă (în măsura în care afectele pot fi explicitate) în limitele datelor realului furnizate de autor. Pe un fond de relativă stabilitate psihică se suprapun redescoperirea afectivă a unei creaţii **(Sakuntala)** sau obsesia recreării unei figuri literare celebre într-o viziune proprie **(Iubire magică),** urmate de revelaţia zguduitoare a regăsirii lor în realitate.

Venit la moşia vărului său Dionis, pentru a se reface în urma unei boli, eroul din Sakuntala reciteşte versiunea engleză a vechii drame a lui Kalidassa, descoperind în ea frumuseţi nebănuite pînă atunci : **„Şi deodată, vrăjit, am uitat de mine, de neplăceri, de misteriosul Dionis. M-am adîncit în poienile şi bungeturile Indiei, am trăit în tovărăşia fecioarelor sacre, am sfătuit cu brahmanii, am plîns cu eroii şi am triumfat cu zeii ... M-am întors apoi şi i-am migălit începutul. Îndeosebi, reproducerea unei miniaturi înfăţişînd o fată de o frumuseţe fericitoare, cu ochii mari codaţi, în sombrul oval al chipului ... Am adormit tîrziu, cu cartea sub căpătîi. Splendoarea ei m-a urmat dincolo în somn. Şi m-am deşteptat fericit".** Şocul emoţional produs de recunoaşterea Sakuntalei într-o făptură trăitoare, în Rada ţiganca, este intensificat prin descifrarea impresiei exercitate de apariţia ei asupra vărului său : **„Am intuit, adică am ştiut fără caznă, dintr-odată totul. În el, ca în oglindă, fără să mă întorc, măsuram înapoia mea minunea aşteptată, frumuseţea care-şi trimitea către el crainicii de departe. Emoţia lui mă prinse ca o contagiune subită ... Eu întorsei capul. Venea călcînd poiana, prin mijirea serii, fecioara sacră din miniatura indiană. Aidoma. Acelaşi mers ondulat în cîntec, aceeaşi statură cu formele pure, aceeaşi mîndră gingăşie, pletele cu reflexe albastre, încadrînd sombrul oval al chipului covîrşit de ochii magici ...".**

Răsunetul afectiv trezit de această viziune ce-i cutremură pînă în străfunduri **duhul, stihia, alcătuitoare** prilejuieşte eroului o experienţă unică, Sakuntala fiind identificată cu forţa **însufleţitoare,** cu însăşi Viaţa : **„Atunci, şi acolo, am făcut, autentic şi pentru unica oară, experienţa acută a sufletului. Nu de-a dreptul. Simţindu-i lipsa".**

Gustul sălbatic de viaţă, beţia telurică, forţa demonică de care este cuprins îi dezvăluie eroului un nou **eu,** nebănuit şi neaşteptat, ce a irumpt dintr-odată la lumină din tainiţele unde stătea pînă atunci ascuns. Febrilitatea acţiunilor menite să fie răsplătite printr-o singură privire a acestei noi Sakuntale, încordarea forţelor pînă dincolo de limitele fireşti, exacerbarea voinţei, toate tind spre **„culegerea aurului etern din nisipul vremii".** Obsesia aurului nu-l mai părăseşte pe erou în încercarea sa de a reconstitui întreaga existenţă a Sakuntalei pînă în clipa cînd şi-a **fulgerat** frumuseţea în preajmă-i.

Intensitatea sentimentului este şi o cauză a sfîrşitului său brusc : **„Unde era Sakuntala ? O ştiam undeva. A, da se micşorase. Intrase la loc în miniatura indiană din cartea pătrată în buzunar..."** Nu are loc o stingere sau o potolire ci mai degrabă o **trezire** din exaltare, privită acum doar ca **rezultat al unor influenţe** (în sens etimologic) din afară, al interferenţei unor voinţe străine, deci ca un „fals" sentiment. Explicaţiile date de Dionis vărului său că el a fost doar **mandatarul** său, că simţirea i-a fost străină şi impusă, sînt acceptate în linişte de erou, pentru care Sakuntala deja **„rămăsese departe în urmă adormită ca o Ariadnă pe ţărmuri pustii".**

Aceasta este explicaţia unuia dintre eroi, dar nu a autorului şi, poate, sau mai degrabă, sigur, nici a cititorului. Acel **spirit nou** care îl însufleţea acel **altul** care parcă sălăşluia în erou, era voinţa lui Dionis, impusă din exterior sau era doar o faţă ascunsă a personalităţii sale, dezvăluită în condiţii excepţionale, în care el reedita experienţa vărului său ? Iar **fascinaţia** exercitată asupra lui este un rezultat al **vrajei** (în sens concret de practică mahică) invocate de Kiva sau **al vrajei** (în sens abstract, ca formă a iubirii) emanate din **ochii magici** ai Radei, al cărei destin actualiza povestea Sakuntalei, fecioara sacră ?

Fascinaţie afectivă sau vrajă magică ? (vraja fiind privită ca manifestarea unei voinţe puternice). Întrebarea stăruie în conştiinţa eroilor puşi în situaţii psihologice cu totul neobişnuite într-un mediu arhaic unde mai sînt păstrate încă urme ale gîndirii magice. Cumpăna dintre ele nu ni se dezvăluie, sensurile povestirii nu se limpezesc pînă la urmă, deoarece perspectiva asupra întîmplărilor rămîne doar cea a eroilor. Şi în această ambiguitate găsim una din explicaţiile farmecului atît de inedit al multora din povestirile voiculesciene.

O situaţie psihologică neobişnuită întîlnim şi în acel basm pur care este **Lostriţa.** În împărăţia apelor dezlănţuite unde **talazurile năboiesc furioase,** sau fierb în **genuni fără fund,** unde **şuvoaiele şi bulboanele, vîrtejurile şi viiturile** hotărăsc uneori destinul oamenilor, unde vremea poate **trece ameţitoare ca o Bistriţă umflată de fericiri** este firesc ca un simbol atît de tulburător, cum este acela al goanei după desăvîrşit *), să ia forma unei **lostriţe, „cu cap bucălat de somn, trup şui de şalău, şi pielea pestriţată auriu, cu bobiţe roşii-ruginii, ca a păstrăvului".**

Din rîndul flăcăilor **neştiutori,** şi alergînd **nebuni pe urmele ei,** se alege Aliman pentru care, orbit de **strălucirea şi frumuseţea ei fără împotrivire,** lostriţa nu mai este **o ştimă vicleană, peştele naibei, cursă, fiara apelor, prădalnică, nesătulă, de carne de om, lostriţă vrăjită şi blestemată,** ci ea este **vestita lostriţă, mlădie şi întru totul minunată, frumoasă, şuie şi ademenitoare, fermecătoare, năzdrăvana, lostriţa rîvnită".**

Trecerea lui de la starea de indiferenţă la cea de febrilitate, cînd **„... vămuia** apele, prefira vîrtejurile, cerceta sorbu**rile ca un nebun. Alerga, mînca, dormea, trăia, numai pe prundiş şi în apă",** apoi de la cea de **tînjire** şi **boală** la acea de **împlinire** a tot ceea ce **rîvnise** pînă atunci, odată cu întîlnirea fetei **sălbatice,** dar **pline de ascunzişuri şi taine** şi în sfîrşit prăbuşirea în indiferenţă totală faţă de tot ceea ce îl înconjura la dispariţia ei, culminînd cu moartea sa, converg spre înfiriparea unui simbol al dragostei unice, absolute dar irealizabile, întruchipat prin lostriţă, această sirenă autohtonă, ieşită în calea flăcăilor **„aprinşi şi fără minte".**

FELICIA GIURGIU

---

*) Apropierile, în această privinţă, între povestirea lui V. Voiculescu şi **Miron şi frumoasa fără corp,** sugerate de V. Ardeleanu **(Proza lui V. Voiculescu,** „Steaua", 1967, nr. 7, p. 83), ni se par a fi deosebit de grăitoare.

V.Voiculescu

-INEDITE-

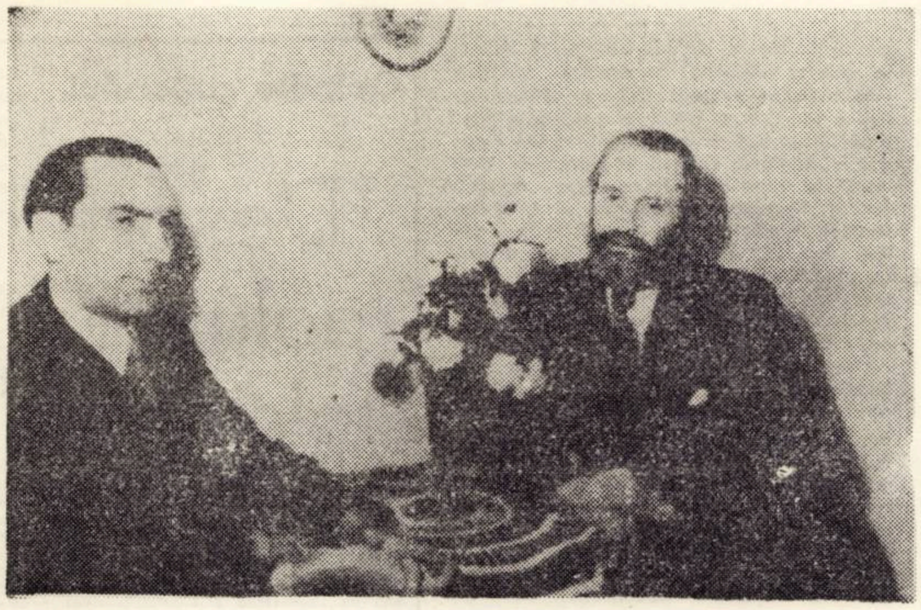

V. VOICULESCU ŞI N. I. HERESCU (1941)

Anton Pann

Cu prilejul unei comemorări muzicale

Pentru Pann nu credeam că trebuie numaidecît puterea unui talaz de 100 de ani, ca să izbutească să-l salte din adîncimile uitării, o clipă, sus pe creastă, în bătaia luminii noastre.

El nu este din aceia, cari, recăzuţi în prăpastia dintre valurile comemorărilor, trebuie să aştepte din nou o altă sută de ani, ca un alt talaz să-i ridice în ochii posterităţii, o altă clipă, şi mai fugară, ca pe nişte spectre de înecaţi, departe în largul trecutului. Pentru el, aceste „aduceri la suprafaţă", ritmice, arta seculară, plutirea îndoielnică între două ape, mai deşartă decît uitarea adevărată, în care balotează atîţia morţi iluştri, nu are nici un înţeles. Căci pentru amintirea lui nu e nevoie de nici o casnă, şi pentru evocarea lui, de nici un chin, cum a dovedit-o comemorarea cu care s-a cinstit asociaţia cîntăreţilor bisericeşti, deunăzi la teatrul liric. Omul despre care s-a vorbit acolo, din operile căruia s-a cîntat, nu era un strein şi un necunoscut nimănui. Cei de faţă nu ascultau pasivi, ci întregeau sărbătoarea, alcătuind, înţelegători, cu sufletele lor, din amintirile stîrnite, chipul etern al blîndului muzicant şi isteţ scriitor.

Anton Pann dăinuieşte cu adevărat, viu, în tot cuprinsul sufletesc al poporului românesc, pe gustul şi înţelesul căruia a scris şi a cîntat ca nimeni altul. Scriitorul Anton Pann, mai ales, nu poate fi despărţit niciodată de cultura populară, în slujba căreia a făcut unul din cei dintîi paşi. Opera lui s-a plămădit în această cultură, ca un ciment pe care-l găseşti de la temelie şi pînă sus la acoperiş.

Povestea vorbii, Călătoriile lui Moş Alb, sînt alături de Alexandria, cele mai dragi şi mai citite cărţi ale poporului, nelipsite din nici un sat. Dreapta înţelepciune populară, cu tăietura ei adînc originală, bunul simţ şi pătrunderea filozofic practicată a unui neam, nu şi-au găsit încă un bard mai potrivit, simplu şi iscoditor totodată, ironist cu măsură şi duhliu cu şart, ca meşterul Pann. Muza populară se poate recunoaşte întreagă în el. Dar el nu e numai un folclorist, e un creator. Şi am avut mare noroc, că s-a născut cînd neamul avea mai aprigă nevoie de tutori şi povăţuitori. El a fost cea din urmă minte luminată, prin care cultura orientală s-a filtrat la noi (. . .)

Aşezat la confluenţa destinelor, el a cules cu mîna sigură, multe, pe care le-a prefăcut şi le-a turnat apoi cu suflet fierbinte, ca să ne lase o comoară.

Pe Anton Pann, toate comemorările, sigur, îl vor găsi întotdeauna viu. Aducerea lui aminte trezeşte în toţi, de la copilul de şcoală, pînă la cărturarul subţire, nu o imagine vagă, ci o operă vie, palpitînd clară şi precisă, într-un ager vers.

11 aprilie 1927

Doctrina culturii

Cultura a fost întotdeauna o forţă, recunoscută, pe care s-a rezemat societatea. Ea a dat popoarelor ce au avut-o, un prestigiu şi o autoritate pe care nu le-a egalat forţa războinică.

Astăzi şi mai mult : nu numai nevoia de Stat, şi patriotismul cer ca massa să se împărtăşească cît mai mult din cultură, dar tot altruismul modern se încheagă în zelul de a cultiva mulţimea, de a da cultură celor lipsiţi de această pîine spirituală. Asistenţa culturală este una din formele carităţii moderne.

Diferenţa de nivel cultural între noi şi celelalte ţări, a trezit în societatea noastră marea grijă a culturii obşteşti : Poporului trebuie să i se dea cultură, massa trebuie ridicată. Şi o întreagă mişcare s-a pornit pentru luminarea mulţimei, în afară de şcoală.

În fiecare cătun, în orice mahala, trebuie să se ridice un sanctuar cultural.

Nu e de mirare, şi nu e vina nimănui, că apostoli culturali pripiţi, propagandişti nepregătiţi, se improvizează pretutindeni. Toţi chemaţii aleargă să propovăduiască noua evanghelie, cultura, şi nu e nimeni să aleagă numai pe cei aleşi.

O mişcare socială atita de adîncă nu poate fi lăsată pe mîinile empirismului, cum a fost lăsată politica.

Ce-ar fi dacă la cîrma orientării culturale s-ar perinda partidele potrivnice, unele anihilînd ceea ce au făcut altele ?

Pregătirea culturală ca şi cea a apărării naţionale, trebuie să fie unitară, nesupusă nici întreruperilor nici sicîielilor. Ţara nu poate fi un cîmp de experienţă fără ordine şi fără norme. Noţiunile trebuiesc lămurite, rezultatele grupate şi un corp de doctrină constituit ştiinţificeşte ca o pedagogie a culturii sociale.

Confuzia între conceptele civilizaţiei şi cultură, introduce greşeli ce pot falsifica şi biata cultură ce avem pînă acuma. Civilizaţia care ar fi pentru un popor ceea ce este intelectul pentru individ, nu trebuie confundată cu cultura, care ar fi efectul caracterului, cu un cuvînt, instinctul şi voinţa.

Din toate încercările şi din toată truda de pînă acuma, trebuie să răsară o pedagogie metodică şi raţională în cultivarea acestui domeniu afectiv, temelia sufletului popular.

Nu cu tehnica civilizaţiei vom face propagandă culturală : apa de colonie, ciorapi de mătase, telefonul, gramafonul, dansurile moderne, etc.... nu vor aduce mulţimei nici un strop de cultură, ba din potrivă, şi doar sînt elemente de civilizaţie. Cultura propriu-zisă se adresează caracterului şi sentimentului, ea umanizează, ceea ce nu face civilizaţia.

În haosul de azi, crearea unei şcoli libere de ştiinţă a culturii sociale, ar însemna un punct de sprijin în care Arhimedele politic ar putea mişca pîrghia Statului.

O mişcare spre o doctrină teoretică şi practică a culturii, păstrînd relaţiile cu toate celelalte doctrine sociale, economică, politică, ştiinţifică, cu o tehnică raţională, care să dozeze, după situaţia folosinţei, material străin, adaos la cel al culturii autohtone, caută să se determine.

Acţiunile în vastul cîmp al culturii populare, experienţele căpătate pînă acum, vor fi însemnate în aceste pagini şi puse în discuţia dreaptă şi sinceră a tuturor.

Fenomenul creşterei noastre culturale va fi notat şi urmărit ca un fenomen biologic, măsurat şi cîntărit. Astfel credem că se va grăbi cristalizarea unei doctrine sociale a culturii, la noi, mai ales pentru cultura poporului, de teamă să nu ne încurcăm pe noi înşine, şi mulţimea, în atîtea fire culturale cu care se împînzeşte ţara, căci mrejele cu care trebuie să se prindă pasărea sălbatică, sufletul poporului, nu cumva, rău aşezate, să-l rănească şi să-l sugrume.

7 iunie 1926

Arta și naționalitatea

E netăgăduit că arta aspiră după o circulaţie mondială. Ca orice valoare adevărată ea are un curs universal. Ea e monedă sufletească, mult mai scumpă decît aurul, cu care un neam poate cumpăra lumea toată ; căci înainte de a fi un grup etnic, înainte de a fi naţională, arta este a colectivului suflet uman, şi ca tendinţe şi ca realizare. De aceea o găsim în timpurile primitive circulînd sub aceeaşi formă, la toate popoarele, cum fără deosebire unul de altul, erau drugii de aur cu care făceau schimbul. Frumosul prea era de faţă, ca să nu fie comun: soarele, cerul cu norii, aurora şi noaptea, pămîntul cu apele, imensa poezie a naturii, pe care o culegeau toţi, ca nişte copii uimiţi . . . fără să se ostenească.

Aceleaşi mituri şi alegorii călătoreau din India pînă la Olt, ca să treacă prin nu ştiu ce căi misterioase, la Pieile Roşii. Din etapă, în etapă, pe urmele artei greceşti culte, ne ducem pînă în Egipt şi Asiria, ca şi cu arta Etruscă. Nu poate fi vorba numai de un împrumut : e ca o floare dintr-un fond comun. Pînă şi astăzi, mitologia, folclorul şi toată arta populară alcătuiesc un fond comun omenirei. O frăţie sufletească uluitoare leagă toate popoarele, din punct de vedere folcloric.

Cu timpul, fiecare neam şi-a sporit conştiinţa de sine şi avuţia sufletească, agonisindu-şi noi puteri spirituale, descoperiri proprii de frumuseţe, sau aplicaţii originale ale fondului comun. Frumosul a început să fie căutat în adîncime, în suflet, cu casnă. Un soi de zestre lăsată din generaţie în generaţie, printr-o lege a economiei care stăpîneşte orice efort, s-a constituit : tradiţia.

În sufletul moale de copil, al popoarelor primitive, tradiţia şi-a înfiripat scheletu-i nevăzut, sub carnea pururi schimbătoare a vremilor, ca să dea o statură şi o individualitate fiecărui neam vrednic de viaţă.

Schimbul sufletesc între oameni a început să-şi tragă vămile. Aurul artei care circula pînă atunci în bucăţi informe şi comune, a pornit să fie bătut în monezi proprii.

Din marile turnătorii interioare unde clocoteşte metalul nobil, materialul artistic, unul şi acelaş, ori unde e sufletul omenesc, acum ies monede deosebite, mai grele sau mai uşoare, mai curate sau mai cu mult aliaj, pe care zîmbesc însă efigiile raselor.

Arta care a urmat toate aventurile sufletului omenesc, trebuie să ajungă odată cu acesta, şi artă naţională, autohtonă. Dar asta nu o împiedică să aibă circulaţia mondială pe care i-o dă valoarea ei intrinsecă, puritatea şi varietatea frumosului din care e turnată. Nu trebuie să împrumutăm aur strein plătind dobînzi sleitoare, pentru vanitatea de a imita.

Dar dacă totuşi, cu propriile noastre puteri, adunăm aur mult din toată lumea, pe care l-am făcut al nostru acum, să nu ne sfiim să batem monedă proprie, cu efigia noastră.

Aurul artei e veşnicul suflet uman, cu dorul de frumos ; efigia unei naţiuni imprimată oricît de adînc pe el, nu-l poate stingheri întru nimic, de la circulaţia mondială, la care e chemat prin însăşi esenţa lui.

9 iulie 1926

CONSTANTIN DIMITRESCU IAŞI — NECUNOSCUTUL

Ginditorul român C. Dimitrescu Iaşi, de la a cărui moarte se împlinesc luna aceasta 50 de ani, a participat cu o strălucită activitate filozofică la viaţa intelectuală şi ştiinţifică din spaţiul celei de a doua jumătăţi a secolului al XIX-lea. Dimitrescu Iaşi are meritul de a fi susţinut prima teză de doctorat în estetică prin lucrarea **Der Schönheitsbegriff** (conceptul frumosului) şi de a fi imprimat esteticii un spirit sistematic şi critic, realist şi lucid. El a fost apoi cel dintîi ginditor care a predat un curs de sociologie prin care s-a apropiat şi mai mult de concepţia materialistă asupra societăţii. Ca profesor de filozofie la Iaşi şi cadru de elită al Universităţii din Bucureşti a predat psihologia imprimindu-i o direcţie socială şi experimentală, pedagogia pusă în slujba vieţii şi a cerinţelor din epocă, etica ancorată şi ea în realităţile sociale, istoria filozofiei, logica metafizică etc. demonstrînd astfel forţa pe care o are gîndirea filozofică atunci cînd aceasta este fondată pe datele ştiinţei, are o orientare materialistă şi este pusă în slujba idealurilor democratice. Sub influenţa mişcării socialiste, pe baza concepţiei monist-mecaniciste, Dimitrescu Iaşi a criticat exploatarea, a militat pentru dezvoltarea economică şi industrială a ţării, a susţinut un învăţămînt realist care să fie legat de nevoile patriei noastre. Întrucît există încă destule aspecte insuficient cunoscute din activitatea şi operele sale vom atrage atenţia asupra citorva probleme care merită o investigaţie mai conştiincioasă.

Citeam cîndva în **Istoria filozofiei moderne,** vol. V că Dimitrescu Iaşi nu şi-a publicat cursurile „încît nu putem şti precis care au fost ideile sociologice profesate de el" p. 517. Mai recent în volumul **Gîndirea sociologică din România,** Buc. 1973, C. Dimitrescu Iaşi este considerat „primul sociolog de catedră" dar se subliniază şi aici că „nu sînt cunoscute textele prelegerilor" p. 54. Le vom face cunoscute prin prezentele rînduri în care relatăm doar atît că aceste cursuri s-au deschis în 1896 şi că în bună parte conţinutul lor a fost publicat într-o suită de articole din **Lumea nouă** începînd cu numărul 696 din 15 XI. 1896. Z. Cobuz care semnează aceste articole menţiona corect că lui Dimitrescu Iaşi i-a revenit cinstea „de a introduce şi începe la noi acest curs atît de important". Prelegerile sînt publicate sub titlul generic „Sociologia la Universitate" fiind continuate şi în numerile din 1897 (vezi de ex. nr. 799 din 7 III). Nu putem arăta aici, pe larg, conţinutul valoros al acestor prelegeri. Am sublinia doar faptul că Dimitrescu Iaşi pune în relaţie sociologia cu toate ştiinţele sociale inclusiv cu socialismul ştiinţific.

Este bine cunoscut faptul că teza de doctorat a lui C. Dimitrescu Iaşi a fost tipărită la Leipzig în 1877 dar nu se ştie că autorul ei a valorificat şi dezvoltat conţinutul acestei lucrări în cursurile de estetică ţinute de el la Iaşi şi Bucureşti. Întrucît aceste cursuri nu au fost multiplicate nu se poate face cu temei comparaţia cu textul tezei. Cursurile de la Iaşi pot fi însă reconstituite deoarece ele au fost rezumate de un fost student al său G. Arbore, într-o carte intitulată **Stilistica precească de logică, estetică şi poezie,** Galaţi. 1877. G. Arbore n-a făcut altceva decît să prezinte prescurtat cursurile foştilor săi profesori dar fără să mărturisească aceasta. Cercetările noastre şi relatările critice din presa timpului privitoare la cartea lui Arbore ne arată clar că partea de estetică a lucrării amintite „e rezumatul cursului de estetică ce dl. Dimitrescu îl face la Universitatea din Iaşi". Noi am pus în paralel conţinutul, structura şi concepţia tezei de doctorat şi a problemelor cărţii şi ne-am convins definitiv că G. Arbore face prin acest act necugetat un bun serviciu esteticianului ieşean încît astăzi putem cunoaşte cu aproximaţie cursul său de estetică. Întrebarea se pune însă dacă teza de doctorat în sine a fost cunoscută de contemporani întrucît ea a avut un tiraj mic, a fost tipărită în limba germană şi a putut fi găsită în foarte puţine exemplare numai la marile biblioteci. În această privinţă este utilă precizarea că însuşi Dimitrescu Iaşi a tălmăcit şi publicat o parte a conţinutului ei sub forma unor articole tipărite în **România literară şi ştiinţifică,** 1895–1896 şi anume : **Frumuseţea mişcării** (nr. 2), **Frumosul muzical** (nr. 3, 4, 5) **Instinctul frumosului** (nr. 9), **Frumosul naturii** (nr. 10), **Arta şi frumuseţea artistică** (nr. 11). **Clasificarea artelor** (nr. 12), **Factorii frumuseţii plastice** (nr. 15), **Frumosul poetic** (nr. 17) etc. Chiar şi din simpla enumerare a acestor titluri ne convingem de vigoarea şi substanţa ideatică pe care Dimitrescu Iaşi a dat-o disciplinei şi ca atare de necesitatea tălmăcirii acestei opere apreciată în epocă dar necunoscută cititorilor de azi. Dacă acesteia s-ar alinia articolele publicate în presă socială şi semnate cu pseudonimele Faust, Don Diego, De la Cozla, De la Molna, Dr. Ben Khair, sau eseurile **Spiritul democratic în literatură, artă şi ştiinţă, Arta naţională, Recenzentul** etc., atunci am avea o imagine mai clară a esteticianului Dimitrescu Iaşi.

Cei care l-au cunoscut îndeaproape au afirmat că C. Dimitrescu Iaşi nu şi-a tipărit cursurile. C. Rădulescu Motru era categoric atunci cînd afirma că „C. Dimitrescu Iaşi nu a avut deprinderea să tipărească ceea ce împărtăşea auditorilor săi. Lecţiile lui ţinute timp de aproape 30 de ani se cunosc numai din tradiţia orală a celor care le-au ascultat". Sîntem în măsură să aducem o anumită rectificare şi pentru această afirmaţie deoarece deţinem un curs litografiat al lui Dimitrescu Iaşi intitulat **Istoria filozofiei din evul de mijloc,** note stenografice din 1909–1910. Această lucrare ne dezvăluie un istoric al filozofiei cu calităţi de interpretare unice la noi.

Existenţa acestui curs pînă acum total necunoscut îmbogăţeşte informaţia noastră privitoare la concepţia şi metodologia filozofului Dimitrescu Iaşi. În această ordine de idei semnalăm şi faptul că Dimitrescu Iaşi a ţinut pentru prima dată un **Curs de filozofie comparată.** Prin prelegerile sale Dimitrescu Iaşi urmărea să realizeze la studenţi „înmulţirea cunoştinţelor şi dezvoltarea spiritului critic", pretinzînd la seminarii unele „încercări originale", astfel că prin C. Dimitrescu Iaşi s-au dezbătut asemenea referate cum ar fi **Antagonismul social cauza progresului, Filozofia socialismului,** sau subiecte cum ar fi **Morala şi sociologia** apoi **Arta şi morala** etc.

Pledînd pentru cercetarea mai profundă a lui C. Dimitrescu necunoscutul, concludem asupra lui Dimitrescu Iaşi care ne rămîne cunoscut şi recunoscut pentru concepţia materialistă şi spiritul realist, pentru modul analitic ascuţit şi entuziasmul său faţă de progres, pentru idealurile nobile ale poporului nostru şi înţelegerea dialectică a vieţii sociale, pentru diversitatea domeniilor în care a căutat cu pasiune adevărul şi verva scînteietoare a comunicării, pentru spiritul militant şi mobilizator al întregii sale activităţi.

ION ILIESCU

Opiniile cititorului

Despre poluarea folclorului

Aspiraţia către frumos a fost dintotdeauna un atribut al fiinţei superioare, care este omul. Îmbinat cu utilul, frumosul a creat monumente ale culturii spirituale la toate popoarele lumii. Cred că este suficient să amintim de „Mioriţa", de ciopliturile în lemn din Maramureş sau Gorj, de Voroneţ sau de frumuseţea cîntecului popular pentru a ne da seama cîtă sensibilitate artistică emană spiritul unui popor ca al nostru. În România contemporană arta adevărată se bucură de o preţuire unanimă şi documentele de partid au evidenţiat în repetate rînduri rolul ei în formarea omului de tip nou, cu o înaltă conştiinţă socialistă. Cu atît mai curios ne apare în acest context fenomenul pe care am îndrăznit să-l intitulăm, cu un termen care nu ne aparţine, poluarea folclorului. Mijloacele mass-media au o importanţă hotărîtoare în formarea şi cultivarea gustului estetic al maselor largi de oameni, dar de la o vreme unii dintre redactorii emisiunilor de televiziune care cunosc satul probabil numai din lecturile operelor lui Sadoveanu sau Coşbuc, în goană după originalitate, caută cu orice preţ stilizări care în loc să servească folclorului, îi aduc imense prejudicii. Recent am urmărit la televiziune un recital susţinut de tînăra solistă de muzică populară Elena Munteanu, proaspătă cîştigătoare a trofeului „Floarea din grădină". O voce caldă, frumoasă, un repertoriu autentic. Iartă-mi-se ignoranţa, dar nu pricep de ce redactorii de la televiziune au găsit de cuviinţă ca tînăra solistă să apară în una din secvenţe cîntînd cu un... dovleac în cap, e drept numai coaja. Să fie ultima modă în materie, nu cred.

O altă problemă o constituie repertoriul formaţiilor de dansuri populare. Urmăriţi cu atenţie o suită de dansuri populare ale unui ansamblu amator, fie profesionist, şi veţi ajunge la concluzia că peste 90 la sută din aceste dansuri nu sînt autentice, adică nu se joacă la horă în sat şi nici nu s-au jucat vreodată. Ele sînt invenţia unui maestru coregraf care se vrea cu orice preţ original şi care nu reuşeşte în ultimă instanţă decît să ne prezinte un spectacol de marionete, foarte departe de dansul popular românesc autentic. Problema pusă în discuţie la începutul acestor însemnări are implicaţii în mai toate manifestările folclorului. Ultima problemă despre care vrem să discutăm este aceea a aşa-ziselor obiecte de artizanat fabricate în serie de oameni în goană după cîştig, cărora le lipseşte în general noţiunea de artă şi aceea de frumos. Întîlnim frecvent în ultimul timp nu numai la bîlciuri, dar şi în casele ţărăneşti un soi de carpete care conţin expresii de-a dreptul hilare ; nu mai vorbim de ortografia acestor „maxime", cusute pe pînză după desenul şi textul „artizanatului". Am întîlnit recent într-o casă de gospodar şi cu bun simţ de altminteri, o asemenea pînză care reprezenta cu aproximaţie un bărbat şi o femeie şi cu un text care mi-a derutat toate cunoştinţele lingvistice : „Came es moară să bane ca bărbatul meu cui mame", ceea ce în traducere ar trebui să însemne „Cine e mai fericit şi bine ca bărbatul meu cu mine".

În încheierea acestor scurte însemnări ne permitem să subliniem deosebita importanţă a fenomenului pus în discuţie de revista „Orizont" şi să ne exprimăm convingerea că prin opiniile şi prin activitatea lor, cei ce răspund în mod direct de fenomenul folcloric vor lupta pentru promovarea frumosului autentic şi pentru înlăturarea pastişei.

LAURENŢIU SANATESCU

Susani-un nume nou pe harta arheologică

Susani : un sat aparţinător comunei Traian Vuia, judeţul Timiş. Pînă la acea campanie de cercetări şi săpături arheologice, numele său nu spunea nimic oamenilor de ştiinţă. Acum cîţiva ani într-un iulie fierbinte, în împrejurimile sale, săpăturile au scos la iveală o grămadă de oale în mal. În peretele de nord, la răzuirea şanţului am dat peste cîteva strachine de mici dimensiuni şi o ceşcuţă, în cea mai mare parte întregi, crăpate doar.

Imediat am delimitat la suprafaţă o casetă şi mare mi-a fost surpriza, cînd la numai 0,80 m adîncime, am găsit o groapă ce conţinea o cantitate apreciabilă de grîu carbonizat, aproximativ 200 kg. Pe marginea gropii, în partea de est, o strachină mare, iar în jurul ei mai multe vase ceramice de mici dimensiuni – ceşti şi ceşcuţe – ce păreau grupate cu torţile în sus, spre a fi legate. După ce am curăţat bine pămîntul de pe obiectiv, am constatat că în total erau 65 de ceşti şi 9 străchinuţe, dintre care multe întregi.

Toate vasele, erau aranjate într-un anumit fel, potrivit unor norme prescrise de ritual, alcătuind o „ofrandă", una din cele mai spectaculoase, descoperite în ţara noastră, pînă la ora actuală.

Studierea lor in situ şi apoi în laborator, ne-a permis să tragem concluzii ştiinţifice, asupra modului de practicare a ritualurilor cu caracter funerar, în perioada hallstattului timpuriu.

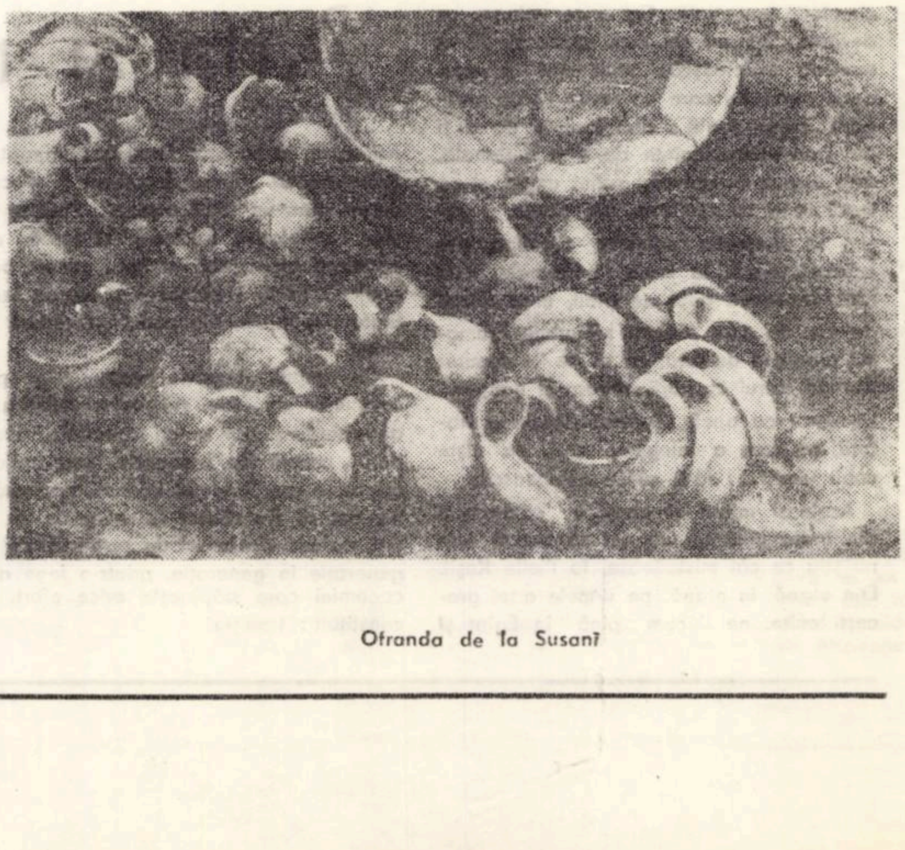

Ofranda de la Susani

documentar internațional

Unele tendințe în sociologia politică americană contemporană

Dezvoltarea istorică contemporană constituie o dovadă incontestabilă a triumfului ideilor comunismului științific, ceea ce se exprimă, in modul cel mai pregnant, in faptul că evoluția social-politică din zilele noastre se produce in direcția intrevăzută de clasicii marxism-leninismului. Pe fondul ascuțirii contradicțiilor sociale se observă creșterea influenței marxismului asupra unor filozofi, sociologi, politologi occidentali din zilele noastre, ceea ce se reflectă in noi delimitări și mutații in rindurile lor.

Astfel, in sociologia americană și in cea occidentală, in genere, un loc distinct il ocupă opera lui C. Wright Mills. Acesta este un sociolog american de orientare democrată, influențat de marxism. In „Elita puterii"[1], el intreprinde o critică deosebit de ascuțită la adresa cercurilor conducătoare americane. Mills argumentează amplu modul in care „elita puterii" (alcătuită din proprietarii corporațiilor, șefii militari și conducătorii politici), prin existența și funcționarea ei, contestă democrația politică și socială in societatea americană contemporană.

Apreciată drept „una din foarte puținele cărți care strălucesc" in peisajul sociologiei americane contemporane, cartea lui Mills a provocat incă din momentul apariției un val de critici, indeosebi de pe poziții de dreapta. Este semnificativă in această privință scrierea lui Arnold M. Rose „Structura puterii. Procesele politice in societatea americană",[2] a cărei elaborare a fost sprijinită de fundația Rockefeller.

Recunoscind puternica influență a operei lui C. Wright Mills asupra unor sectoare ale opiniei publice și asupra cercetărilor academice din Statele Unite ale Americii, faptul că „Elita puterii" „a devenit aproape o biblie pentru generația mai tinără a „noii stingi",[3] care este captivată de „imaginea marxist-populistă" asupra societății americane pe care ea o oferă, Rose este ingrijorat de faptul că influența cărții lui Mills „este tot atit de puternică astăzi cit era cu un decenin in urmă".[4])

Influențat de marxism, Mills nu este totuși un sociolog marxist. Astfel, deși nu-i era străină teoria marxistă a claselor și a luptei de clasă, autorul „Elitei puterii" nu a folosit-o ca instrument de analiză. Exponent al păturilor mijlocii, el impărtășea concepția cidlle-class care a viciat viziunea sa sociologică asupra societății capitaliste moderne, ceea ce s-a exprimat indeosebit in ignorarea clasei muncitoare, a mișcării muncitorești, ca singura forță in stare să conducă lupta pentru transformarea profundă a societății americane contemporane.

Nu mai puțin controversată este creația unui alt reprezentant al sociologiei americane contemporane : Herbert Marcuse. Una din cele mai cunoscute scrieri ale acestuia : „Omul unidimensional"[5] a fost intimpinată cu entuziasm de unele grupări contestatare, indeosebi din rindurile tineretului din țările occidentale, opera celebrului ginditor germano-american cuprinde o vehementă critică a unor aspecte ale societății americane contemporane, ale „societății de consum" in genere. Autorul „Omului unidimensional" iși indreaptă atenția principală asupra unidimensionalității, fenomen in care vede expresia sintetică a alienării in etapa actuala a societății capitaliste.

Deși pretinde a fi un exponent al exigențelor dezvoltării contemporane a marxismului, Marcuse nu este și nu poate fi considerat un ginditor marxist. Concepțiile sale depășesc o serie de coordonate ale gindirii burgheze ; el intreprinde o critică incisvă a unor aspecte ale „societății de consum" și a proceselor de alienare pe care aceasta le generează, dar nu se situează pe poziția clasei muncitoare, pe poziția unei ideologii marxiste autentice.

Aceasta reiese in modul cel mai evident din analiza atitudinii sociologului american față de problema schimbării ordinii existente și a forțelor motrice in stare s-o săvirșeacă. Realitatea infirmă tezele lui Marcuse despre „integrarea" clasei muncitoare in societatea capitalistă contemporană și preluarea inițiativei revoluționare de alte categorii sociale, despre transformarea unor pături de margine ale societății in forțe de șoc ale procesului revoluționar

Limitele amintite, utopismul și, in genere, caracterul eronat al modului de a concepe perspectiva unei schimbări istorice in societatea occidentală contemporană plasează gindirea politică a lui Marcuse pe poziții deosebite sau chiar opuse concepției marxiste in această chestiune, servind in mod obiectiv tocmai acelor forțe din societatea capitalistă contemporană care sint interesate in menținerea statuquo-ului.

Elementele demne de reținut din creația lui Mills și Marcuse ii incadrează totuși in categoria acelor autori burghezi contemporani care privesc critic societatea occidentală din zilele noastre, care sesizează o serie de contradicții ale acesteia și manifestă preocupare pentru dezvăluirea căilor unei viitoare dezvoltări.

Preluarea elementelor valoroase din creația unor ginditori occidentali, care dezvoltă o viziune critică asupra societății capitaliste contemporane, alături de respingerea fermă a tot ce este retrograd in sociologia nemarxistă contemporană, reprezintă cerințe necesare ale promovării unui dialog științific cu unele curente nemarxiste contemporane, o direcție importantă a activității noastre ideologice.

GH. COMLOȘAN

---

1) C. Wright Mills, The Power Elite. New York, Oxford University Press, 1957.

2) Arnold M. Rose, The Power Structure. Political process in american society. New York, Oxford University Press, 1967.

3) Ibidem, pag. XVII.

4) Ibidem, pag. XIII.

5) Herbert Marcuse, L'Homme unidimensionel. Essai sur l'idéologie de la société industrielle avancée. Editions de Minuit, Paris, (1968).

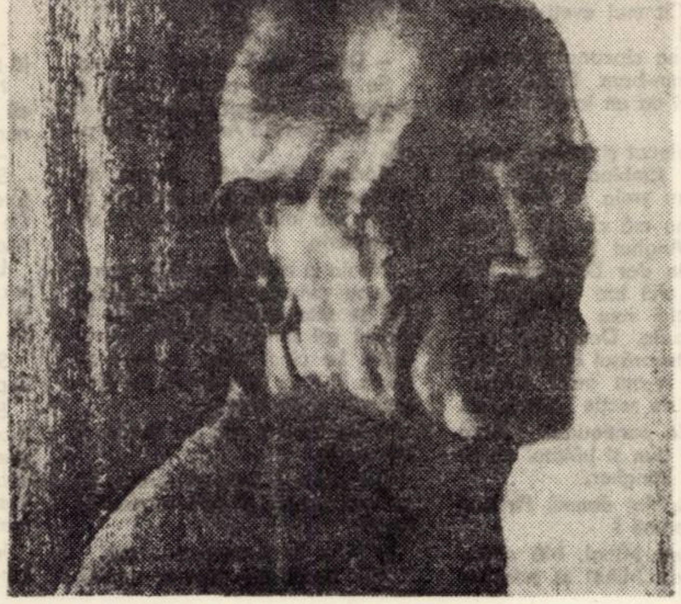

IULIU PODLIPNY **Autoportret**

Omul epicurian - o aspirație

Reintoarcerea in timp săvirșită de Gheorghe Vlăduțescu la o epocă de tinerețe a omenirii și la un discurs filozofic, multă vreme pus sub semnul hedonismului vulgar, își are fără îndoială motivația ei. Pe de o parte pentru că „epicureismul atinge acea zonă care este a unei permanențe umane", apoi pentru că „există unele analogii intre lumea căreia i-a răspuns gindirea lui Epicur și cea a noastră" și în fine pentru că gestul rememorării, al scoboririi in „galeria erorilor rațiunii" antice, cum îi plăcea să spună lui Hegel, se face așa de rar în filozofia noastră contemporană și cu atîta timiditate, încît fenomenul poate să ne pară îngrijorător

Iată de ce cartea lui Gh. Vlăduțescu, de o aleasă factură comprehensivă, răspunde de fapt unei necesităţi și unui interes mult mai larg pe care cititorii de azi il poartă filozofiei antice și in special celei ce s-a plămădit în leagănul vechii Elade, germen și obîrşie tuturor filozofiilor de mai tîrziu. Din acest punct de vedere „Etica lui Epicur" stă cu cinste alături de lucrările mai vechi şi mai noi ale lui Ion Banu (Heraclit din Efes, Platon-Heraclitul) chiar dacă, după cum ne indică și titlul, ea nu-și propune o tratare exhaustivă a întregii filozofii elaborată de gînditorul din Samos.

Din punct de vedere etic, Epicur este un demn urmaş al lui Socrate primul, dacă ar fi să punem temei pe cuvintele lui Cicero, care a cutezat să coboare filozofia din cer pe pămînt. Firește, nu trebuie înțeles prin aceasta că Epicur se îndepărtează de problemele cosmogonice, rămine indiferent dimensiunii ontologice. Ba, dimpotrivă etica sa ne apare ca o consecință a viziunii sale atomiste, preluată de la Democrit abderitul, dar în același timp aducîndu-i esențiale corective prin admiterea deviației (clinamen) factor care dă contingență structurilor materiale și libertate individului.

Că la baza eticii sale stă conceptul de plăcere o dovedește însuși avertismentul îmbietor săpat pe frontispiciul grădinii din Atena, parvenit nouă prin intermediul lui Seneca : „Hospes, hic bene menebis ; hic summum bonum voluptas est" (Oaspete, aici te vei simți bine, aici rezidă plăcerea, binele suprem). Numai că fericirea pentru care opina Epicur, fericirea ridicată la rangul de scop suprem și condițiile de existență a omului nu trebuie înțelese îngust, așa cum de atîtea ori s-a estimat, ci ca o opțiune care implică angajarea totală, pasională și rațională a individului.

Așadar, epicureismul nu poate fi rupt de un umanism robust, pentru că fericirea insului presupune fericirea semenilor, cum nu poate fi rupt de un optimism sănătos atît de necesar unui eon cu o structură atît de complexă, ca cel elenistic, zguduit de războaie și lupte de clasă. Sau, cum spune autorul cărții, „omul epicurian este o aspirație, de aceea și este absorbit de istoria luptelor omului pentru împlinirea sa, de aceea îl simțim apropiat nouă. De aceea, aplecarea asupra filozofiei epicuriene echivalează cu aducerea aminte a unui moment de seamă al devenirii umanismului și nu, de loc, cu expunerea sa ca o piesă intr-un muzeu. Ajutînd omului să-și sporească umanitatea, Epicur va fi întotdeauna actual pentru că este al omului și al luptelor acestuia".

Subliniind gestul rar și importanța cărții lui Gh. Vlăduțescu în literatura noastră filozofică actuală, gîndul ne duce mai departe, opinînd pentru așezarea marilor personalități ale gîndirii universale într-o colecție distinctă, asemeni celei ce ființează pe lîngă „Editions Seghers", **philosophes de tout les temps,** în care să fie prezenți Socrate, Marcuse, Confucius, Marx, Sartre, Vasile Conta etc. Este nu numai o chestiune de vanitate pentru școala filozofică românească dar și o imperioasă necesitate pentru conturarea profilului intelectual al generațiilor actuale a căror aspirație esențială este multilateralitatea.

IONEL NECULA

Vasele ceramice, confecționate din lut, ornamentate cu forme spiralate, lustruite cu grafit, de o finețe remarcabilă, scot în evidență măiestria și iscusința meșterilor olari din acea epocă, în modelarea lutului.

Populația din așezare aparținea triburilor trace, strămoșii geto-dacilor, care populau pe atunci ținuturile noastre.

Întregul material ceramic se încadrează în timp, în epoca de început a fierului (1100–1150 i.e.n.), iar obiectivul arheologic se confirmă a fi un sanctuar, pentru practici rituale, care face parte din aceeași epocă.

Descoperirea este de mare importanță științifică. Bogăția, varietatea tipologică și ornamentică a materialului ceramic aduc prețioase precizări la încadrarea hallstattului timpuriu în țara noastră.

După opiniile unor cercetători de peste hotare, între care și dr. Bernhard Hänsel, Historisches Institut – Universität Bochum Ruhr, R. F. Germania, care ne-au vizitat și au văzut materialul și însemnările de șantier, descoperirea noastră de la Susani, nu ar avea analogii în Europa, și nici în altă parte, fiind cel mai spectaculos obiectiv arheologic, din această epocă, cunoscută pînă la ora actuală.

IOAN STRATAN

---

psyché

Iubirea — un sentiment sintetic (V)

Dar, iată: spre sfirșitul secolului al XVI-lea, Montaigne vine cu ideea relativizării posibilităților de cunoaștere prin simțuri, prin rațiune. A filolzofa inseamnă a te indoi, spune el, indoială care, in problema de față, inseamnă neincrederea in caracterul veșnic, fix, fetișizant al iubirii, neincrederea in mistica sentimentului și increderea in ceea ce am numi azi dialectica sentimentului, a capacității acestuia de transformare.

In sfirșit, in Spania, genul pastoral, sub haina sa de idealitate presimte, ca să spunem așa, brutalitatea noilor relații de producție burgheze. Eroii pastoralelor se refugiază in discursuri frumoase dar neconvingătoare.

Shakespeare e un capitol aparte ; ardentă și definită, iubirea e patetică și mistuitoare, e un angajament pe care doar moartea – dimensiunea metafizică a iubirii – il mai poate zdrobi ; dar și după moarte iubirea va dăinui, genul poetic avind menirea de a o perpetua : „Cit ochi vor fi și guri vor răsufla, / El va trăi și viața va să-i dea. (Sonetul – din – XVIII).

Formele de exprimare ale iubirii, in epoca burgheză, comportă multiple diversificări, mistificări ... astfel incit, alături de iubirea fizică intilnim iubirea-pasiune, iubirea-interes, iubirea-refugiu, iubirea-eliberare, iubirea-echilibru, iubirea-vanitate, iubirea-gust etc. – tot atitea forme legate prin mii de fire de condiția socială, de clasă, politică, intelectuală, morală, de mentalitate a partenerilor ... Sentimentul iubirii este mistificat de elemente străine care-l modifică radical.

•

Socialismul creează nu numai baza dezvoltării libere a individului dar și climatul favorabil acestei dezvoltări ; lipsindu-i caracterul de clasă legat de proprietatea privată, sentimentul iubirii se poate dezvolta și se dezvoltă in adevăr, liber, axat pe valorile pe care le promovează clasa muncitoare : cinste, devotament, muncă, spirit de sacrificiu, sentiment al colectivismului ... In acest sens, familia socialistă, ca formă de exprimare ideală a iubirii, este legată de valorile sociale promovate de societate, astfel incit iubirea insăși va fi determinată de ideologia nouă, socialistă. Se ințelege lesne acum de ce in socialism iubirea se „moralizează", se „democratizează", capătă adică un caracter de masă, in stare să stimuleze energiile, se instituționalizează in sensul intereselor individului. Numai prin iubire – care are un puternic caracter de expansiune, de răsfringere, poț fi create marile valori umane – valorile pe care le făurim astăzi.

I. D. TEODORESCU

Aurel Gruşevschi

BRE, MEŞTERE

O hală de fabrică, lungă şi nu prea înaltă, cu unul din pereţi aproape numai geamuri, cu zgomot de unelte şi din cînd în cînd, peste zgomotul uniform de gară sau piaţă începea să duduie şi să zgilţiie totul un ciocan pneumatic. Bam bam bam, apoi o pufăială lungă şi tăcea din nou, acum părea linişte.

— Bă Silee ! Adă lampa !

Sile ducea probabil lampa sus pe o mătăraie de ţevi montate ca o cupolă şi totul se amesteca la prima vedere ca într-un Turn Babel. Nu mai era vară, şi geamurile acelea enorme odată cu lumina primeau şi frigul iar oamenii erau în pufoaice ori pulovere pe sub salopeta subţire din doc.

— Ce dracu' face Anghel ăla că nu mai vine cu şaibele ? !

— Nu ştiu, bre !? Să mă duc după el !

— Lasă nu te mai duce.

Şi arată cu capul în lungul unui culoar între rîndurile de cupole şi cuburi construite de ţeavă montată.

— Uite-l.

Secţia de montaj a unei uzine de cuptoare pentru centrale termice. Anghel venea cu o pungă de şaibe şi zîmbea ca după o snoavă bună.

— Auzi, bre meştere !

Era mic de statură dar legat, cu gîtul gros şi maxilarul se termina într-o bărbie ascuţită. Asta-i dădea un aer de şmecher. Şi ochii îi avea tot de şmecher. Vioi rotunzi, negri şi cînd privea la cineva nu întorcea faţa complet ci doar ochii trăgeau tare într-o parte parcă a pîndă.

— Auzi, bre meştere ! Ne vine un ucenic. Un ăla pletos.

Fusese la magazie să ia şaibe apoi a trecut pe la birouri să întrebe de o adeverinţă şi acolo l-a văzut pe băiat. Îi făceau angajarea şi funcţionarul i l-a arătat.

— Spune-i tovarăşului Codre că vă vine un ucenic.

Codre era şeful lor de echipă căruia îi spuneau „bre meştere", iar băiatul avea poate nouăsprezece ani, subţirel şi înalt cu degete nervoase şi ochii luminoşi de copil încrezut. Avea şi plete dar nu foarte mari. Îşi lăsase părul să-i crească peste urechi şi acum le avea cam acoperite.

„Bre meştere", adică Codre Ion, a zis că „Bine ne trebuia un ucenic" şi s-au apucat de lucru dar trăgea cu coada ochiului în lungul culoarelor. Aştepta să vină „ăla pletos".

A venit după aproape o oră cu şeful secţiei.

Codre, bărbat ciolănos, care părea slab, oasele fiindu-i foarte mari, şi-a şters mîinile cu o bucată de bumbac, şi i-a întîmpinat zîmbind.

— Ştiu. O să fie ucenic în echipa noastră.

Apoi vorbele obişnuite ale şefului de secţie.

— Dacă-ţi dai silinţa în şase luni, ajungi un bun meseriaş. Ai de la cine învăţa. Echipa e fruntaşă de cinci ani şi tovarăşul Codre e...

— Gata ! Om vedea noi.

Codre l-a întrerupt cam brutal dar zîmbind şi se-nţelegea bine cu şeful de secţie pentru că acesta a zîmbit şi el.

— Bine. Cît mai aveţi la cuptorul ăsta ?

Iar începea ciocanul pneumatic. Bam-bam-bam. Pufăia lung între lovituri ca un icnet. Hhhî — pfff —.

Şeful a plecat şi băiatul se ţinea drept, zîmbind puţin stingher dar nu vroia să arate.

— Pe mine mă cheamă Codre Ion. El e Anghel Vasile, iar el e tot Vasile dar Dănescu. Mie poţi să-mi zici bre meştere, lui poţi să-i zici nea Anghel, iar lui nea Vasile. Dacă vrei poţi să ne zici tovarăşul cutare. Asta pentru că te-am auzit spunîndu-i şefului de secţie „domnule".

Zîmbea în continuare. Avea faţă de om bun şi băiatul nu se mai simţea stingher.

— Aici nu sînt domni. Pe tine cum te cheamă ?

— Vasilescu Mihai. Mă cheamă Vasilescu Mihai şi prietenii îmi spun Maic. Se scrie Mike.

Anghel care pînă atunci îl privise ţinînd capul întors doar pe jumătate spre el, tresare şi întreabă cu o voce care se subţia spre mirare şi rîs.

— Cum mă ? !

Urma să-l ia în rîs dacă Codre nu l-ar fi ţintuit repede şi parcă supărat.

— Ssst. Îl cheamă Vasilescu Mihai şi i se spune Maic ! Ce n-ai auzit ? Bine Maic ! Să-ţi dăm o salopetă şi la treabă.

Prima zi de lucru a lui Vasilescu Mihai, absolvent al liceului, respins după examenul de admitere la facultate.

Prima zi a fost de fapt o jumătate de zi, strîngea şuruburile în găurile pe care i le arătaseră ceilalţi apoi acasă în timp ce mînca, îi povestea mamei cum arată fabrica, cum arată Codre, Anghel, Dănescu, povestea bine dispus şi maică-sa îl privea mulţumită. Fusese necăjită cînd nu intrase la facultate, mai era şi acuma, dar cel mai necăjită fusese timp de patru luni cît l-a văzut pe Maic al ei culcîndu-se noaptea tîrziu, venind nu ştia de unde şi-i era frică pentru băiatul ăsta care-l crescuse pe lîngă fusta ei şi care începuse să vină cu bani acasă fără să muncească.

— De unde ai Maic banii ăştia ?

— I-am cîştigat la poker.

Îi cîştiga într-adevăr la poker şi ei nu-i plăcea treaba asta şi-i era frică să nu fie şi mai rău, doamne fereşte, băiatul putea s-o mintă.

— Du-te mamă de te angajează într-o fabrică, du-te să munceşti ceva că nu toată viaţa poţi juca poker.

S-a ţinut de capul lui şi el nu era un băiat rău, nu-l interesa să muncească, vroia să dea din nou la o facultate, dar a ascultat-o pe maică-sa.

★

— După masă a ieşit în oraş. Se pornise o ploaie lungă şi subţire ca la sfîrşit de toamnă.

— Ba-i iarnă ! Ar trebui să ningă.

Vorbea cîteodată singur, se gîndea la ploaie şi la toamnă, la iarnă, era într-adevăr început de decembrie.

Ploaia şi norii, ziua fără soare, topeau culorile şi oraşul părea gri, se uita mereu la ceas şi în oraşul gri timpul trecea foarte încet. La cinci avea întîlnire cu Lucia, o fată care arăta nu tocmai rău şi pe care...

— Nu tocmai rău pe dracu. E minunată.

Lucia era o fată minunată, cu un nas subţire şi ochi frumoşi şi veseli.

— Mda. N arată tocmai rău.

Să-i vadă cum mor de necaz. Adică pentru el să fie prieten cu o fată ca Lucia era un lucru obişnuit.

Îi bătea inima şi-i spunea c-o iubeşte şi-o săruta, apoi făceau planuri de căsătorie, se lipeau în braţe şi ploua cenuşiu şi subţire. Toate astea erau în gînd, ei nu-i spusese c-o iubeşte şi nici n-o sărutase vreodată. Îi era frică ca ea să nu se supere, părea timidă.

— Pe dracu timidă. Eu sînt timid şi fac pe marele şarpte în faţa băieţilor. De ce să se supere mă ?

„Mă" era tot el pentru că vorbea singur şi aştepta să vină Lucia.

Cînd a venit s-au dus la film. Au mîncat alune şi o îngheţată într-o cofetărie, apoi o condusese acasă.

— Avem un profesor haios care ţine capul aplecat pe un umăr şi ăia mai mari l-au poreclit şase fără cinci. Serios. Cînd îl vezi din faţă chiar aşa arată. Picioarele arată ora şase şi capul o limbă mică, care arată — fără cinci. E un tip ironic şi pare împuţit da' ăia mai mari zic că nu e. Vouă vi s-a stabilit programul?

Stătuse ploaia.

— Nu ! Nouă nu ni s-a stabilit programul. Ni-l schimbă în fiecare săptămînă.

— Şi nouă.

Ea stătea într-o stradă mai întunecoasă. Ar trebui să-şi ia odată cu el o mapă cu cîteva caiete. Era întunecoasă şi acolo ar putea s-o sărute. Nu mai era mult pînă acolo.

Stătuse ploaia şi n-au luat autobuzul. Mergeau încet ţinîndu-se de mînă, tăceau, lui începuse să-i bată inima mai tare şi parcă se moleşise gîndindu-se la strada ei care era întunecoasă şi acolo putea s-o sărute. Trebuia s-o sărute, altfel ar fi zis că e un prost şi un papă lapte. Se cunoşteau de aproape o lună.

★

— Hai Maic, scoală-te ! Scoală-te că trebuie să pleci la lucru.

Nu era obişnuit să se trezească aşa devreme, afară era întuneric şi în casă frig.

— Scoală-te Maic !

S-a sculat greu, îi venea să înjure şi nici n-a putut să mănînce. De obicei nu prea mînca dimineaţa, nu mînca pînă la prînz.

La asta se gîndise timp de patru luni, cît îl tot bătu maică-sa la cap să se angajeze undeva. La sculatul dimineaţa.

Să ştie o socoteală de la început. Nu-i calul lor de bătaie.

Bam. Hhî-pfff. Bam. Hhî-pfff. Începuse ciocanul să bată şi Anghel n-a mai răspuns deşi deschisese gura. Acum era inutil. Peste zgomotul ciocanului nu se mai auzea nimic.

Începuseră un cuptor nou, îmbinau ţevile, apoi sudau ori prindeau în buloane. După ce-a tăcut ciocanul, Codre a început să vorbească vîrît pe jumătate într-o conductă.

— Auzi Maic ?! Într-o zi mi-a căzut patentul în closet. Era un patent nou. Aă ? Asta era pe vremea cînd construiam fabrica asta şi closetul era o gaură în pămînt. Nici nu prea aveam scule. Mai dă-mi un bulon. Nu d'ăsta. De şaispe. Ce zici ?

— Poftim bulon de şaispe.

— Nu d'ăsta te întrebam.

Ştia şi el că nu asta întreabă, Dar ce să-i răspundă ?

— Auzi Maic ?! Cînd l-am învăţat pe Anghel meserie tot aşa scăpa sculele din mînă şi io-i ziceam să şi le lege. Cînd am învăţat eu meserie, meşterul meu îmi dădea şi cîte una după ceafă că tot aşa le scăpam. Aă ?

A ieşit afară din conductă transpirat şi zîmbind ironic dar prietenos.

— Tu n-oi fi buricul pămîntului !?

— Nu sînt.

— Atunci e bine. Să ştii că după ce am scăpat patentul în closet, m-am lungit pe jos şi am băgat mîna după el.

Parcă era altfel decît îşi închipuise. Stăteau cîteodată de vorbă, la cofetării sau cînd se adunau acasă la vreun prieten să asculte muzică şi să danseze. Vorbeau de cîte în lună şi-n stele şi cîteodată vorbeau despre cei care lucrau în fabrici. Despre muncitori. Şi-i închipuia altfel. Oricum altfel decît „bre meştere" căruia nu se putea hotărî să-i spună aşa, altfel decît nea Anghel care nu părea prea supărat că-i răspunsese obraznic. Nu ştie cum şi-i închipuia, dar altfel. În orice caz mai proşti şi mai puţin subtili. Să-i facă morală ca într-o zi să nu-i scape cheia în privată. Ei nu chiar aşa, dar să nu-i cadă undeva de unde să n-o poată scoate.

Bam. Hhî-pfff. Bam. Hhî-pfff.

La zece jumătate a-nceput să urle o sirenă cu glas subţire ca o locomotivă. După asta s-a făcut linişte. Linişte ca-ntr-o gară pustie. Oamenii vorbeau şi mai trînteau cîte ceva dar toate motoarele acelea multe de la unelte, fuseseră oprite şi glasurile oamenilor păreau în surdină.

— Şi zici că tu nu mănînci pînă la prînz ?

Îi era atît de foame încît îl durea stomacul. Parcă era zgîriat pe dinăuntru.

— Eu zic să mănînci totuşi cu noi.

— Mersi.

Ar fi vrut să refuze dar nu era în stare. Şi apoi — se gîndea, — mîine — şi în continuare ar trebui să nu mănînce dacă ar vrea s-o ţină pe a lui.

— Mersi. Mi s-a făcut foame. De obicei la ora asta abia mă sculam

ILIE MĂDUŢA

Nucii

Nucii amari din Balta Sărată
încă puternici de vis mi se-arată,
nu-şi pleacă coroanele scîrţîind de
vreme.

Timpul, în noi, desenează trireme.
Veghează valea, secundează dealul,
arinii şi sălciile — pregătind balul
anotimpurilor, dintotdeauna.
Regizori de scenă : luceafărul, luna.

Soarele

Pe deal, pe muncel,
roteşte un inel,
da' nu-i aurul, balaurul,
ci soarele, marele.

O, cobori cu-a ta harfă clară,
plină de flori de primăvară,
şi-mi descîntă văile,
şi-mi deschide căile.

Pîrîiaşul

Pîrîiaşul strălucitor şi verde
din durerea zăpezilor de pe deal
susură-n urechea rece a broaştei,
în piatra strivindu-l în mal.

Din deal voios se aruncă
spre valea cu unda-ncordată şi verde,
nici o clipă nu se opreşte
ca sufletul meu să-l dezmierde.

Amintirea

Voi găsi amintirea mereu
veveriţă, ronţăind la alune,
soare sfînt, scînteietor în cristale,
tufişuri cu bărbile brune.

Voi găsi frumuseţea mereu
în ocnele de diamant ale copilăriei.
Nu voi fi sărac niciodată
în imperiul seninătăţii şi bucuriei.

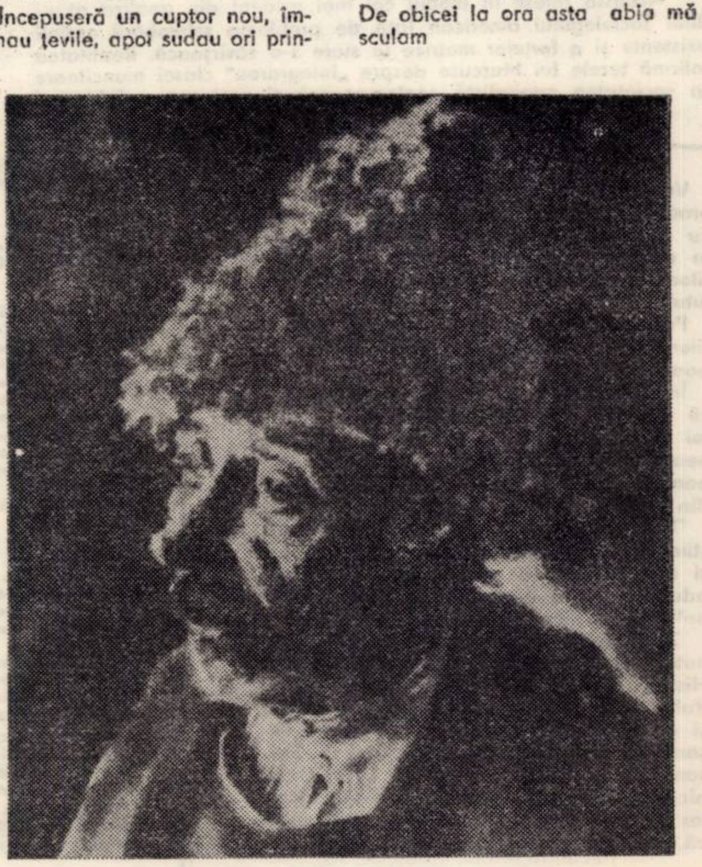

IULIU PODLIPNY Portret de ţăran

TINERI POEȚI

Serenadă

Cîntam la ghitară
sub ferestrele iubitelor
în acest timp
creșteau pe case
ierburi și copaci
pînze de aur întindeau
paianjenii între trupurile noastre
și ploi de stele
se opreau în ele,
ne umpleam pe sub haine
ca niște baloane
de atîta cîntec
ne înălțam pînă la geamuri
spărgîndu-le cu mere de aur
și coboram înapoi,
ele apăreau întrebătoare
și noi ne înșurubam în pămînt
fericiți
privindu-le chipul frumos
ce devenea din ce în ce
mai mult în rama ferestrei
fotografie.

TUDOR CERNAUȚEANU

Doinele Banatului

Declam versuri despre doinele Banatului
Unda durerii nețărmurita tristețe a doinei bănățene.

Taragotul cel cu glas de om trimite semnale întunecate
Sunetul vine de sub harapnicul turcului și pantoful
aurit al habsburgului.

De aceea doina noastră sfîntă țipă
De aceea sîngele strigă cuvinte inimii
Și pieptul ni se cutremură de jale.

Declam versuri despre doinele Banatului
Despre cîntecul șerpuitor sensibilizînd pietrele și
arborii.

Acest cîntec de pe steiurile robuste și prietene
Dintre poienele cu pruni albaștri și struguri cerești
Cîntecul greu curgător între oameni melancolici
Și femei rumene pregătind ciorbe puternice din găini.

Lăsați-mă totdeauna lîngă aceste strămoșești bucate
lîngă taragotul lăcrimînd povești demult uitate.

SABIN OPREANU

De ziua mea

De ziua mea dați-mi o bucățică de hîrtie ;
albă ca imensitatea sufletului,
ca haina martirilor.
albă ca întinsul zăpezilor veșnice.
De ziua mea dați-mi o foaie sinceră,
o foaie pe care să torn o părticică
din suflet,
o foaie unde să curgă plăceri,
amestecate cu lacrimi,
o foaie în care să sap gînduri,
o foaie . . .

ION CHICHERE

Spațiul

Departe, departe dincolo de zări,
am văzut cîntecul luminii în care
eu te așteptam.
Acea ciudată și slabă depărtare venită
din apele vechi ale gîndurilor.
Și, deodată, îmi amintesc
că doar gîndurile sînt vechi.
Și reînnoiesc depărtările venind
totuși spre tine.
Cîndva îmi plăcea să mă ascund
după depărtarea ta.
Poate am învățat să mă gîndesc la ea.
În fiecare stins de glas, în ceea ce
sărutul clipelor contopește gîndul
cu fapta. Fapta nouă a prezentului.

LUCIAN PETRESCU

Inima mea

Inima mea – deltă
ascunziș înveșmîntat cu rochii de trestii fremătînde
pardosit cu dale de nisip ; ostroave plutitoare
de mușchi și frunze tinere.
Inima mea – deltă deschisă spre mare,
unde se statornicesc, numai pentru o vară,
cîrduri lungi de cocori
albi,
veniți dinspre sud,
aducînd în pene frînturi de vise
și iarbă și apă, de pe alte pămînturi.
Inima mea, adăpost blînd
pentru trupurile lor,
pentru trupurile cocorilor,
obosite.

ION CALINESCU

Cîntec pentru noi

Vom fi în noapte
două stele ce se caută spre Pămînt
vom fi-n același gînd,
același vis de șoapte . . .
Vom fi în ape,
două valuri ce se mint,
vom fi nisip pe grind
cu soarele-aproape . . .
Vom fi apoi,
tot infinitul fără nor,
vei spune-ncet : – „Mi-e dor"
vom fi noi doi,
aceeași urmă
în iarba care ne-a veghiat lumina,
căci dragostea e vina
ce-n noi se curmă . . .

FLAVIU DAN ȘURIANU

creion

Momentul

Nu văzusem fluviul de mult și m-a cuprins un dor nebun de el. Eram de baștină de lîngă munți, dar din cînd în cînd simțeam nevoia să văd fluviul. M-a invitat, pe deasupra, și un prieten bun, care se născuse chiar pe țărmul fluviului, așa încît am luat amîndoi un vehicul și am plecat grabnic să ne întîlnim cu apa aceea măreață.

În după amiaza și seara respectivă am tot privit cu nesaț fluviul. Nu ne mai săturam să-i admirăm imensitatea ce se vălurea sub vîntul răcoros și continuu. Dar, a doua zi, de dimineață, cînd urma să plecăm, fluviul își pierduse pentru mine o parte din interes și culoare. În seara dinaintea plecării cunoscusem un tînăr și cred că datorită acestei întîmplări se petrecu schimbarea dispoziției sufletești.

Era un tînăr robust, cu un aer sportiv, poate îngrășat puțin, de unde deduceam că nu mai practica în ultima vreme vreun sport de performanță O fizionomie deschisă, netă, cu gesturi firești, neinhibate. O fire fără ascunzișuri. În seara respectivă se întîmplă însă că, în cîteva minute, aerul acela al lui, optimist și senin, se răsturnă și descoperii altceva. Sta lîngă mine, în grupul de prieteni adunați ad-hoc, și fuma oarecum absent, țigară după țigară. Nu era cumva băut dinainte și acum trecea printr-un fel de inhibiție ? Nu ! Nicidecum ! Consuma prima sticlă de bere deschisă în față. După un timp relativ scurt, un timp ca pentru încălzirea unui performer, se întoarse spre mine cu un fel de foame de destăinuire, cu o forță autoironică distrugătoare și ceea ce urmă . . .

„. . . Eram un fotbalist de rasă. Asta eram, aici în oraș. Eram elev într-a zecea și fotbalistul cel mai bun din echipa orașului, categoria B. Asta eram ! Vă dați seama ce putea însemna acest lucru pentru un copil de șaptesprezece ani ? Mă adula orașul. Mi se ducea și geanta. Era chiar un oarecare profesor și el îmi ducea geanta. Geanta geniului fotbalului din oraș. Mi se suflau adeseori și unele teme la teze, sau înainte de examene. Vă dați seama pînă unde se mergea ? Mi se vorbea ca unui om mare Și eu eram un puști imbecil care nu știa decît să dea bine în minge. Eram venerat. Ținut pe palme. Trecut la toate materiile, fără să-mi mișc limba în gură. Eram admirat pentru picioarele mele care reușiseră să se afirme în categoria B de fotbal. Ei bine, atunci a venit dezastrul ! O dublă fractură la ambele gambe. Și, bineînțeles, îndepărtarea rapidă și totală și pe totdeauna din echipă. Eu știu ce înseamnă să se spună : cade cerul peste tine ! Eu, care am trăi numai pe pămînt ! Ei bine, stam după cîteva luni ca un biet mic animal, abia vindecat, rezemat de un arbore (care mai există !) din curtea școlii și poate mă gîndeam tocmai la nenorocirea mea, al cărei înțeles nu-l pătrundeam încă pe deplin, cînd apăru în fața mea colegul acela pirpiriu, cu limba lui veșnic acidă. băiatul acela, rău de inteligent ce era, fiul unei profesoare. El, care, la vîrsta mea înghițise o bibliotecă și umbla prin toate culturile și eu, alături, care mă simțeam ca un biet mic animal ignorant. Se plimba prin fața mea, cu surîsul lui sarcastic, și mă privea printre gene de parcă eram o muscă. „Nu mai poți da din picioare, ai ? Atît ai știut. Să dai din picioare ! Dar în viață trebuie mai mult decît asta, imbecilule ! Să vii după masă pe la mine, auzi ! Dacă vrei, nenorocitule ! Să vii să vezi ceva ! Și să-ți dau ceva !"

A fost pentru mine momentul. Eu zic : pentru fiecare, într-o clipă, poate sosi momentul ! Momentul cînd puteam să rămîn un zero, un nimic, o gînganie, sau, prin biblioteca acelui coleg, în care intram în acea seară, să ajung în vecinătatea minții. Și în doi ani am înghițit biblioteca lui. Eu, care nu citeam pînă atunci nimic. Acum citeam pe nesăturate. În doi ani, după acel moment, am uitat de picioarele mele și de ce putea să mi se întîmple din pricina lor. După doi ani, intram în zona de lumină a lucrurilor adevărate ale lumii în care îmi era dat și mie să trăiesc. În doi ani . . ."

Dimineața, cînd plecam, deși fluviul era lîngă mine, n-am mai putut privi cu același nesaț spre el, ca la venire. Și nu știu dece, fiindcă, în fond, tot ce auzisem aseară fusese o simplă poveste. Dar poate că timpul bucuriei pentru fluviu trecuse și se năștea acum în mine timpul bucuriei care pornea de la enigma dezlegată a unui destin. Așa să fie ?

ION ARIEȘANU

Unele plecări

Rămîn cele două capete
Ale distanței dintre noi
Descoperite în așteptare
Ca două floarea soarelui
De dimineață.
Noi stăm ca două oglinzi
Care se văd una-n alta
De la mare depărtare
Seara cînd ecoul dintre noi
Crește în așteptare
Cu fața spre inimă
Strigîndu-ne din urmă
Și dinainte.
În rest, o priveliște
Pe unde nu ajunge luna
Deocamdată.
Noi și distanța aceasta
Care ne unește.

STELA CORA

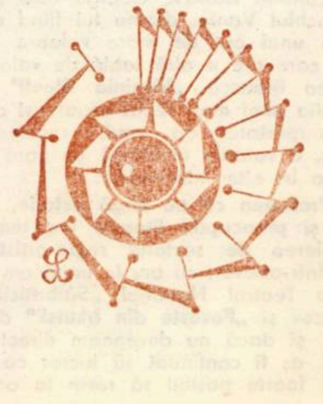

banatica

VINCENŢIU BABEŞ ŞI EVENIMENTELE DE LA 1848

Cu prilejul aniversării implinirii a 125 de ani de la revoluţia burghezo-democratică de la 1848, eveniment important in istoria poporului român, vom arăta felul în care Vincenţiu Babeş a evocat evenimentele din Banat in gazeta „Amicul Poporului", organul românesc al revoluţiei, apărut la Pesta.

În martie 1848, Babeş era secretar-practicant la curtea de apel şi profesor suplinitor la Preporandia din Arad, alăturindu-se de la inceput mişcării revoluţionare.

După ce a lansat şi răspindit impreună cu avocatul Ion Arcoşi „Apelul către românii din Ungaria şi Banat", prin care cerea alegerea unei delegaţii care să prezinte guvernului revoluţiei doleanţele româneşti, pentru „a dovedi şi noi românii (că) ne-am deşteptat din letargicul somn în care ne-a aruncat despotismul veacurilor", s-a declarat partizan al ideilor revoluţionare, militant pentru obiectivele de ordin social şi economic ale revoluţionarilor şi in special a celor politice, cu privire la unitatea şi independenţa naţională.

În cele cinci luni de apariţie a gazetei „Amicul Poporului" (iunie–octombrie 1848) Babeş a colaborat cu poezii, reportaie şi articole valoroase prin bogăţia ideilor şi stilul popular, fiind scrise pentru a sprijini cauza revoluţiei româneşti.

În reportajul parlamentar „O şedinţă a casei reprezentanţilor", pe lingă relatarea problemei învăţămîntului şi a naţionalităţilor, Babeş pledează şi pentru dreptul poporului român la unitatea sa politică. Citām : „... dreptul la împreunare a toate mădularele strins laolaltă şi a forma o naţiune şi o naţionalitate politică, chiar dacă poziţia geografică, împrejurările politice, neajunsurile fizice sau morale şi altele ar impiedica o atare împreunare, naţiunea are dreptul a se insoţi pentru acest scop".

Despre starea de spirit a populaţiei aduce amănuntul că un bătrîn cărunt din Chelmac a participat la două ciocniri cu trupele imperiale.

În altă corespondenţă, dă amănunte despre situaţia revoluţiei la Arad, unde trupele colonelului Blomberg, care se retrăgeau spre Austria, s-au ciocnit cu populaţia oraşului. Cetăţenii din Arad erau „însufleţiţi pentru libertatea constituţională, dar au nevoie de ajutoare".

Babeş a rămas credincios acestor idei şi in primăvara anului 1849, cind a fost numit de guvernul revoluţionar maghiar în funcţia de director districtual al şcoalelor din Banat, cu sediul la Lugoj. Cu acest prilej, a difuzat învăţătorilor bănăţeni un număr de cinci circulare prin care a popularizat ideile revoluţiei. „Acum este timpul, acum şi niciodată, să ne scuturăm ceaţa de pe ochi, să resfirăm intunericul deprinjuru-ne să ne scăpăm de robia moştenită" scria el învăţătorilor.

„Să nu cruţăm ostenelele, să scăpăm poporul de robie !"

Cercetările recente in arhivele vieneze cu privire la revoluţia de la 1848–49 aduc date noi cu privire la activitatea lui Babeş.

După cum arată cercetătorii, imputernicitul din Arad al administraţiei imperiale, la cererea comisiei de anchetă de la Viena, confirma faptul că Vincenţiu Babeş, în timpul revoluţiei, a distrus insemnele regale de pe sigiliile oficiale (ale Curţii de apel din Arad n.n.) şi a fost in legătură cu „Partida lui Gheorghe Magheru din Principatul Valahiei, partidă ce urmărea infiinţarea unui imperiu daco-român".

După revoluţie, Vincenţiu Babeş, ca deputat in dieta de la Pesta şi director al gazetei „Albina", s-a apropiat de mişcarea muncitorească internaţională popularizind Internaţionala I, sprijinind Comuna din Paris, militind pentru drepturile sociale şi politice ale popoarelor asuprite din monarhia austro-ungară, luptind pentru introducerea votului universal.

Pentru tactul şi priceperea de a trata cu oamenii politici ai timpului său, pentru realismul in gîndire şi acţiune Vincenţiu Babeş, timp de o jumătate de veac, a fost conducătorul românilor bănăţeni.

Înaintaşul nostru Vincenţiu Babeş, făcind parte din generaţia paşoptistă, a luptat pentru propăşirea şi dezvoltarea instituţiilor democratice.

OCTAVIAN METEA

întrevederi

Cu artistul poporului RADU BELIGAN

– Faceţi parte din familia acelor artişti a căror prezenţă este oricind şi oriunde tulburătoare, despre a căror personalitate, stil, mijloace, unelte actoriceşti s-a discutat deosebit de mult, dar niciodată suficient pentru publicul spectator.

– Spre deosebire de majoritatea actorilor contemporani, care asediază studiourile de cinema şi televiziune, neglijînd scena eu rămîn un fidel obstinat al teatrului, care este modul meu predilect de expresie. Nimic nu poate inlocui magia, miracolul unei seri de teatru. Eu am nevoie să dialoghez şi să mă controlez în fiecare seară. Nici un rol al meu n-a fost gata în seara premierei. Adevărata muncă de creaţie începe odată cu prezenţa publicului cu care pot stabili lungimea de undă exactă a rolului şi pot elimina toţi paraziţii, care întunecă o emisie de o inaltă fidelitate. Sint un actor care crede în puterea magică a teatrului şi în poezia lui. Îmi cereţi să mă definesc... Nu ştiu exact ce fel de actor sint, dacă e vorba de o categorie anume. Cînd joc un personaj comic îi caut trăsături tragice şi vice-versa.

– Aţi prezentat la Timişoara impreună cu artista emerită Marcela Rusu, Valeria Seciu şi Costel Constantin piesa lui Albee, „CUI I-E FRICĂ DE VIRGINIA WOOLF". V-aş invita să ne mărturisiţi modalităţile intime de apropiere, de realizare a unui astfel de rol.

– „Apropiat" este cuvîntul cel mai potrivit pentru că după 150 de reprezentaţii continui să sondez acest personaj extrem de complex. Am avut prilejul să cunosc viaţa universitară americană şi radiografia pe care Albee o face acestei vieţi este de un adevăr şi de o forţă care face din această piesă una dintre capodoperele teatrului modern. Pe alt plan şi in alte condiţii istorice, George este un fel de unchiul Vania, drama lui fiind drama ratării unui om de mare valoare, intr-o lume care are o altă tablă de valori decît cea firească „**Virginia Woolf**" este tragedia unei mari iubiri eşuate şi această interpretare dă, cred, spectacolului nostru, o valoare umanistă pe care n-am găsit-o în alte interpretări.

– Presupun că pe lingă actorie, directorat şi preocupări literare v-a tentat şi apropierea de sectorul regie-artistică..

– Într-adevăr, cu ani în urmă am montat la Teatrul Naţional „**Sălbaticii**" de Mihalcov şi „**Poveste din Irkutsk**" de Arbuzov şi dacă nu deveneam director de teatru, aş fi continuat să lucrez ca regizor. E foarte posibil să revin la această postură cu prilejul unei noi montări a „**Scrisorii pierdute**" la Teatrul Naţional din Bucureşti. Am făgăduit Teatrului Naţional din Craiova să inscenez „**Unchiul Vania**" de Cehov, pe care l-am montat la radio intr-o distribuţie antologică.

– În calitatea dv. de director al primei scene a ţării acordaţi o deosebită atenţie piesei originale. Care sint criteriile care vă orientează includerea creaţiilor originale în repertoriul naţionalului bucureştean ?

– În esenţă, două puncte de vedere se înfruntă. Unul apără renumele instituţiei, cerînd un plus de severitate faţă de programul altor ansambluri, mai mult, reprezentarea numai acelor piese prin care teatrul se afirmă răspicat ca una din vocile reprezentative şi de prim rang ale culturii noastre. Celălalt socoteşte că o astfel de poziţie reprezintă un risc fatal de separaţie faţă de ceea ce e viu, dinamic, în mişcarea artistică şi că e infinit mai puţin grav să greşeşti în selecţie, decît să te indepărtezi de la menirea fundamentală a Naţionalului şi anume, acela de a fi căminul talentelor şi mesagerul lor. Noi vom incerca să ne situăm pe poziţia marelui public, a acelui public care respinge din cel mai sănătos instinct atitudinile ţepene, inspirate de o imagine convenţională, asociind acest principiu cu acela de a primi din repertoriul străin numai operele de mărimea întii..

– Ce opiniaţi despre tinăra generaţie de actori ?

– Necesitatea alianţei cu tînăra generaţie talentată, bineinţeles, nu mai are nevoie de argumente. Un bun director înfăptuindu-şi programul prezent, trebuie să aibă ca o preocupare esenţială grija pentru schimbul de miine. Naţionalul bucureştean a avut in urmă cu două decenii o pleiadă unică de mari actori care a obnubilat intr-atita pe cei ce conduceau destinele lui, incit n-au prevăzut că legile biologiei ne vor lipsi de ei la un moment dat. Preocuparea mea prezentă este să regrupez cele mai bune forţe ale acestei generaţii între 30 – 40 de ani, care din fericire sint numeroase şi să selectez un contingent de foarte tineri actori, care să crească la şcoala acestui stil regal de teatru. Cea mai mare satisfacţie a mea este de a fi reuşit să impun admiraţiei publice citeva mari talente şi unica mea preocupare este să creez valorilor autentice un climat favorabil de dezvoltare.

– Teatrul românesc se află în faţa unui eveniment cultural de o deosebită importanţă : inaugurarea noii clădirii a Teatrului Naţional. Care este părerea dv. despre funcţionalitatea noii scene ?

– Neavînd nici un merit în crearea acestui extraordinar instrument, viitoarea clădire, pot afirma în linişte, că este poate cea mai bună clădire de teatru din lume. Dacă asupra formulei arhitectonice pot exista deosebiri de păreri, în ceea ce priveşte funcţionalitatea, nu cred că se poate visa la mai mult. Un adevărat complex teatral cu trei scene : una monumentală, una transformabilă şi un laborator care îngăduie orice fantezie regizorală şi care îngăduie unui teatru cu un trecut glorios să-şi realizeze şi un viitor.

– În încheiere – **V-aş ruga să-mi permiteţi să vă pun citeva intrebări fulger :**

– Ce preferinţe aveţi ?

– Viaţa de familie.

– Scriitorul dv. preferat ?

– Tolstoi.

– Dar dramaturgul ?

– Shakespeare.

– De ce vă este frică ?

– De „Virginia Woolf".

– De ce aveţi neapărată nevoie ?

– De iubire

– De care probabil nu duceţi lipsă...

– Am o soţie incîntătoare şi 4 copii, unul mai frumos şi mai deştept ca altul.

– Este vre-un cuvint sau vre-o expresie pe care o folosiţi mai des ?

– N-am ticuri verbale.

– Vă place vre-un sport ?

– Tenisul.

DOINA POPA

Viorel Cosma — o viaţă dedicată creaţiei

De curînd s-a întors dintr-o călătorie de studii în R.F. Germania, muzicologul şi profesorul universitar Viorel Cosma de la catedra de istorie a muzicii a conservatorului „**Ciprian Porumbescu**" din Bucureşti. Această revenire a coincis cu aniversarea a 50 de ani de viaţă a eruditului muzician, fiu al Banatului, care şi-a dedicat aproape 30 de ani de activitate cercetării ştiinţifice a documentelor şi fenomenelor muzicii româneşti.

Născut la Timişoara în 1923, Viorel Cosma şi-a început educaţia muzicală la Conservatorul municipal din Timişoara sub îndrumarea a doi muzicieni de frunte al ţării : Sabin Drăgoi şi Eugen Cuteanu, continuindu-şi studiile muzicale la Bucureşti cu pedagogi nu mai puţin renumiţi (Paul Constantinescu, Leon Klepper. George Georgescu şi alţii).

A debutat în 1944 ca dirijor, debutul propriu-zis în critica muzicală fiind în 1944. De altfel, la o privire mai atentă asupra activităţii distinsului muzician, observăm încă de la început trei linii directoare care se intrepătrund şi vor fi continuate de-a lungul prestigioasei sale cariere – critic, muzicolog şi pedagog – fiecare onorate cu rezultate remarcabile. Numeroasele sale articole şi studii, aducînd totdeauna un punct de vedere propriu, sau un element inedit, au fost publicate în aproape toate periodicele româneşti de cultură, în revistele de specialitate de peste hotare.

Analizind activitatea de cercetare, materializată în nu mai puţin numeroase cărţi de specialitate, desprindem cîteva caracteristici esenţiale : orientarea pe trecutul istoriei muzicii româneşti, bazată pe documentul autentic, capacitatea de evidenţiere a tuturor nuanţelor pe care le oferă acesta, sublinierea interferenţelor dintre cultura românească şi străină. A întocmit şi o lucrare de referinţă pentru istoria muzicii româneşti, lexiconul „**Muzicieni români**" – compozitori şi muzicologi – prima din ciclul „**Enciclopedia muzicii româneşti**", care va cuprinde şase volume. Volumul al doilea „**Interpreţi români**" se află în lucru. Această bogată şi multilaterală activitate i-a adus consacrarea pe plan internaţional, fiind cooptat ca membru în numeroase societăţi de specialitate cu vechi tradiţii.

Profesor de istorie a muzicii la Conservatorul „**Alberto della Pergolla**" din Bucureşti (1945–1947), la liceele de muzică nr. 1 şi 2 din Capitală şi apoi la Conservatorul „**C. Porumbescu**" unde activează în prezent, Viorel Cosma a căutat să insufle totdeauna elevilor săi respectul faţă de document, de cercetarea asiduă.

În acest an sub semnătura sa vor apare „**Istoria ilustrată a muzicii româneşti**", „**Izvoarele muzicii româneşti**", ediţiile critice „**Teodor Burada**" – opere alese – şi „**Ion Vidu**" – scrieri alese. Această scurtă trecere în revistă, se vrea numai un modest omagiu adus activităţii unui dintre cei mai distinşi muzicieni ai noştri – Viorel Cosma.

IANCA STAICOVICI

teatru

Premiere la :

Teatrul maghiar de stat din Timișoara

În primele luni ale anului curent, Teatrul maghiar din Timișoara a dat dovadă de o prodigioasă activitate, prezentînd trei spectacole în premieră, dintre care o piesă de un scriitor clasic maghiar Csiky Gergely, „Ingyenélők" (Paraziții), „Richard II" de Shakespeare – un spectacol reușit, de prestigiu – și comedia „Adam și Eva" de Aurel Baranga.

O statistică a spectacolelor ne mărturisește că Aurel Baranga este autorul cel mai mult jucat pe scena acestui teatru. Piesele „Mielul turbat", „Fii cuminte Cristofor", „Opinia publică", „Sfîntu Mitică Blajinu" au totalizat în cursul anilor peste 150 de spectacole.

Reintîlnirea cu eroii autorului, cu figurile caracteristice teatrului său, satirizarea și demascarea indivizilor „cu musca mai slabă sau mai grasă pe căciulă" au o influență tonică asupra publicului, intărindu-i convingerea în căderea inevitabilă a persoanelor care intră în conflict cu morala și legitatea socialistă.

Regia a exploatat posibilitățile actoricești de comedie ale protagoniștilor Izso Johanna, Bokor Ildiko, Székely Rozsa, Köfalvi István, Szabo Károly, Puhala Ernö, pentru a sublinia ideea de bază a piesei, împrumutînd în același timp note individuale figurilor mai vitregite, neînzestrate cu trăsături personale diferențiate. Figura complexă a actorului bătrîn – care este puțin și naratorul și raisonneurul piesei – a fost redată cu multă finețe elastică de Laczó Gusztáv. Vértes Jozsef și Gáspár Marietta nu au fost totdeauna la înălțimea pretinsă de rolurile conturate mai mult în intențiile autorului, dar s-au străduit să le dea viață și greutate.

Spectacolul – judecînd după impresia generală – este o realizare de calitate.

ANAVI ADAM

Teatrul german de stat

Mai poate prezenta piesa **Vassa Jelesnova** un interes deosebit pentru o societate socialistă a anilor '70 din secolul XX ? Sau ne trezește interesul numai faptul că Gorki este un dramaturg al cărui nume este rostit intr-o singură suflare împreună cu Shakespeare, G.B. Shaw și O' Neill ? Azi, cînd sîntem preocupați de „frumusețea" vieții, nu putem trece cu vederea și „sluțenia" vieții de ieri. În acest sens considerăm realizarea piesei **Vassa Jelesnova** nu un document istoric, ci o discuție contemporană, vie despre fericire. Acestea sînt cîteva păreri ale regizorului Dan Radu Ionescu.

Piesa a fost scrisă în anul 1910 și reluată de autor 26 de ani mai tîrziu.

Vassa Jelesnova (jelezo=în lb. rusă „fier"), o femeie de 40 de ani, cu o voință și aproape cu o inimă de fier, stă în apogeul puterii, ca și intreprinderea ei de navigație de pe Volga. Prin corupție și intrigi ea caută să-și mărească necontenit averea. Cu tărie și cu toată energia ei își imprimă tuturor voința și dorințele ei. Privită subiectiv, viața ei e consacrată muncii. Dar analizîndu-i obiectiv comportarea, ies la iveală absurditatea țelurilor și goliciunea sufletească. Actrița Margot Göttlinger, în rolul Vassei, a realizat un frumos și meritat succes, a reușit o interpretare nuanțată, convingătoare. În scurta sa apariție pe scenă, Peter Schuch, în rolul lui Serghei Petrovici, soțul Vassei, a impresionat prin interpretarea lui la nivelul obișnuit.

O mențiune specială pentru Rudolf Bellgrasch și Karin Decker. Primul, în rolul lui Prohor Borisovici Hrapov, fratele Vassei, a realizat un personaj pe măsura talentului său, iar Decker, în rolul Ludmilei, fiica Vassei, a reușit o interpretare fermecătoare, poate puțin prea naivă. Hadamut Becker, în rolul lui Rachel Tapaz, a avut o apariție sigură, reținută ; comunista Rachel luptă cu toate forțele pentru pregătirea revoluției, nu abdică la ideile sale nici cu prețul pierderii copilului. Conflictul Vassa – Rachel nu reprezintă numai un simplu conflict de familie, ci oglindește contradicția dintre clasa care moare și clasa care va prelua în viitor puterea. Un joc bun, deosebit de nuanțat îl face Johanna Brunner în rolul dificil al Nataliei. Au mai interpretat : Alice Szabo (Ana Onoșencova), Gustav Morawetz (Melnicov), Hans Jakobi (Evgheni), Josef Jochum (Krotkin), Tatjana Fulda (Lisa), Helga Sandhof (Polia), Raimund Binder (Pitiorkin). Prin această piesă ansamblul german timișorean și-a demonstrat calitățile reale de care dispune. Această ultimă premieră a stagiunii a fost și prima realizare a unei piese de Maxim Gorki pe scena germană din municipiul Timișoara.

Trebuie subliniat efortul colectivului teatral care, avînd de înfruntat dificultățile textului, a izbutit un spectacol meritoriu.

Punerea în scenă a piesei – relevantă prin spiritul său militant, constituie un act de cultură, încadrat în decada dramaturgiei sovietice.

ANTON PALFI

NOTĂ : Fraza începînd cu „În nici un caz . . ." și sfîrșind cu „. . . intr-o recentă cronică", din articolul semnat T.L. Birăescu, în nr. 15 al revistei, referitor la piesa „Fetele Didinei" de V. Eftimiu, nu aparține autorului, ci redacției.

plastică

Condiția „experimentului" plastic*)

Experimentul – în sine – este metafora curiozității noastre existențiale, expresia spiritului nostru interogativ, vis-a-vis de oricare domeniu al concretului, sau inefabilului.

1. Experimentul – determinat și determinant istoric – este suport pentru inovație. Inovația de rezistență este întotdeauna organic ancorată pe un teren verificat valoric. Secolul nostru a lansat moda inovației abrupte gratuite. Innoirea reală, ca împlinire pe fondul tradiției sau aparent în afara ei conține valoare creativă.

2. Experimentul se vrea – în semantica actuală – opțiunea deliberată pentru inovație.

3. Condiția experimentului – apreciată prin dimensiunea cronologicului – suferă modificări care țin de viteză și ritm. Ritmul succesiunii momentelor sale pe verticala timpului se corelează cu ritmul accelerației generale a fenomenului creator (în sfera căruia experimentul se inserează). Există decalaje firești de ritm pe orizontala etnică, geografică.

4. Condiția experimentului se modifică azi prin deplasarea accentului dinspre inedit – ca necesitate interioară – înspre insolitul „avangardist" șocant. Experimentul a acumulat și sensul extravaganței care nu se poate sustrage modei.

Se ascunde în această opinie și o iluzie generată de abundența multidirecțională a curentelor, genurilor, tehnologiilor artistice. Este firesc. Libertățile artei secolului XX au dat naștere libertinajului.

5. Deplasarea accentelor în condiția experimentului are loc dinspre intuitiv, empiric, afectiv spre studiul tuturor posibilităților, spre rațional.

6. Azi noutatea pe care o vizează experimentul s-a atenuat în zona reacției existențiale a creatorului.

Condiția experimentului contemporan se structurează în schimb pe investigarea în formule estetizante a disponibilităților tehnologice puse la dispoziție artistului de cuceririle civilizației.

7. Experimentul se orientează azi spre procesul sintezei genurilor, a marii sinteze plastice. El aprofundează interesul pentru o personalitate a ambientului în perimetrul căruia plasticianul cercetează armoniile funcționalului, esteticului, expresivului, decorativului, reprezentativului etc.

★

Lucrările expuse se centrează în jurul a trei formule distincte (cu oarecare efort) prin nivelul și domeniul experimentului. (culoare, gest, destinație, gen, material, tehnică).

Se fructifică cercetări pe linia acurateței tehnice, urmărindu-se pe temeiul ei exercițiul ideației de sorginte metafizică (Vasile Pintea) sau decorativ-simbolică (Xenia Eraclide – Vreme, Zoltan Molnar, Gabriel Kazinczy). Se experimentează „situațiile materialului" – sonoritatea gravă a unor reziduri metalice innobilate de intervenții cromatice (Adalbert Luca), – sau iluzia lui în texturile minerale (Hildegard Kremper – Fackner, Ion Mihăescu). Mai puțin vizibil în acuarelele lui Diodor Dure, în tușurile Deliei Dumitrașcu, experimentul se poate traduce ca o desfășurare stilistică cu plus de dezinvoltură structurindu-se pe o evoluție stilistică și sensibitate (re)cunoscute. Pe filonul investigațiilor morfologice, tehnice, anterioare, fără „ruperi" și „deschideri" spre noi soluții se dispun lucrările Inei Popescu (sculptură cu accente de sinteză expresionistă), Aurel Breilean (cu note de artizanal), Bata Marianov (urmărind exprimări eliptice ale formei), Iuliu Podlipny (reintîlnire cu o viziune clasică solidă), Vreme Leon (exploatînd „gestul" și materia picturală în contextul „obiectului") Friedrich Schreiber (compoziții suprarealiste cu mesaj relativ criptic).

Se detașează din enumerarea noastră intr-o a doua categorie lucrările artiștilor Adalbert Luca și Zoltan Molnar, care beneficiază evident de calitatea transpunerilor monumentale. Li se adaugă cu plusul de valență al modelării spațiului proiectele lui Petru Iecza, (modul de serie industrială lucrat în două compoziții) și Gabriel Kazinczy.

Romulus Nuțiu cercetează proiecția unor forme culori pe un obiect tridimensional studiind modificările de senzații rezultate din mișcarea unghiurilor de percepție și obținerea unui punct optimal în această percepție. Gabriel Popa vizează intr-un joc al suprapunerilor de planuri transparente forța de seducție a culorii pure conduse pe traiecte curbilinii ce-și revendică în tensiunea sau relaxarea lor valori de stări sufletești.

Un proiect complex de concepție ambientală ne propune Ștefan Bertalan. Desfășurarea spațială a formelor mixate intr-un limbaj polisemic, conotativ, analitic, cu zone de incifrări ar putea constitui terenul unor interesante sinteze de perspectivă. Este un salon pe care cu rezerve îl putem califica experimental. Este mai degrabă un salon al ultimei ore din laboratoarele plasticienilor în care cele cîteva „deschideri" spre soluții novatoare pot angrena intervenții utile în proiectarea mediului nostru.

CORIOLAN BABEȚI

---

*) Note pe marginea recentei expoziții deschise la Galeriile de artă din Timișoara.

muzică

Cu Aurelian Andreescu

– Unde consideri că se află specificul muzicii ușoare românești ?

– Toți caută acest specific în muzica ușoară lucrînd pe nuanțe populare. Eu nu găsesc că în aceste prelucrări folclorice ar sta specificul muzicii noastre ușoare. Ca să dobîndești o personalitate în gen trebuie să ai niște ani vechime, experiență. Prelucrările acestea sînt o scuză. Un tertip.

– Există un secret special al succesului?

– Categoric.

– Dar șlagăre perene ?

– Există. La noi, muzica lui Vasilescu.

– Ce iți spune muzica pop ?

– E moartea mea. Sînt innebunit după muzica pop.

– Cum colaborezi cu formațiile vocal-instrumentale ?

– E foarte greu să colaborezi cu ei, cu toate că pop-ul înseamnă foarte mult. Ei trag cenușă pe turta lor.

– Trăim o perioadă a vocalismului sau a instrumentalismului ?

– Trăim o perioadă de toate felurile. De altfel, cred că nu există o formație de instrumentiști foarte buni fără un solist vocal foarte bun. Sau invers. Ghitariștii aceia, doi-trei, care trebuie să existe acolo trebuie să fie foarte buni. Și exemple sînt o groază.

– Ce iți convine și ce nu la aceste formații ?

– Nu lucrez zilnic cu formații pop. N-am un repertoriu doar în acest sens. Mai ales că muzica pop are o priză destul de redusă . . .

– Pe-asta n-o mai cred ! . . .

– Mă refer la masa oamenilor. Dintr-un public de 6.000, dacă 500 gustă popul e mare lucru.

– Iți plac festivalurile de muzică ușoară ?

– Festivalurile da, dar nu concursurile. Adică mie nu-mi place să risc, în general.

– „Electrecordul ?"

– Electrecordul lucrează foarte în urmă. Pe unde pot ii acuz. Apar în film anul trecut, în ianuarie, discul apare în septembrie . . . Cred că-i o muncă inutilă asta.

– Ai împlinit . . .

– . . . treizeci de ani anul trecut.

– Și ce părere ai de „Phoenix".

– Îmi plac la nebunie, dar ii prefer pe „Roșu și Negru".

– Perfect !

LUCIAN BURERIU

Publicul n-are nici o vină

Reportaj–anchetă de
LAURENŢIU CERNEŢ

Ridic receptorul, vine tonul, formez numărul... Alo ! Simplu şi practic, telefonul a intrat în viaţa noastră în asemenea măsură încît nici nu ne trece prin minte întrebarea : Ce s-ar intîmpla dacă n-ar exista ? Bineînţeles că gestul a intrat în reflex (Ridic receptorul, formez numărul...), e ceva firesc. Habar n-avem cum funcţionează aparatul, chiar dacă ne amintim nişte noţiuni de electromagnetism învăţate în şcoală. Şi, desigur, cine o să-şi aducă aminte că, peste trei ani, telefonia va împlini o vîrstă rotundă, o sută de ani de la realizarea primei legături telefonice. (Pentru curioşi, data exactă : 10 martie 1876) ?

Ce mare lucru un telefon – ca să nu mă îndepărtez de subiect –, ia, un aparat, nişte sirmă... gata ! A, mai e centrala ! Telefoanele ! Formezi 03 şi sună mereu ocupat. Şi dacă nu-i ocupat, ţi se răspunde prea puţin amabil. Nu întotdeauna, dar noi reţinem mai ales excepţiile de la regulă... Şi de ce nu vine tonul ? De ce apar „deranjamente"? Ce fac „ăia" de la Telefoane, pentru ce sînt acolo ?... Şi de ce trebuie să plătesc convorbiri pe care nu le-am efectuat ?... Şi aşa mai departe.

Am fost într-o zi, şi-n altă zi, şi-n altă zi, la Telefoane, din curiozitate de reporter. Ce am văzut – e greu de comunicat în puţinul spaţiu tipografic de care dispun. Oricum, încerc să transcriu cîteva impresii... În primul rînd, centrala manuală. Am văzut în filme şirul de telefoniste, fiecare vorbind cu alt abonat, stabilind legături cu alte oraşe, dar ecranul nu-mi dădea senzaţia de tensiune continuă pe care am simţit-o acolo, pe viu. Muncă intensă trei ore. Ce echilibru psihic trebuie să aibă fetele din centrală, pentru a rezista trei ore ! Ca un profan, am fost uimit de... 03. De patru ori pe minut, cineva cere să i se comunice un număr de telefon. De patru ori pe minut, răspunsul e dat prompt. Cîte numere ştie tovarăşa aceea ? Trei ore în şir. Şi alte trei. Mii de cifre înmagazinate în creier. Parcă nu mai îmi vine să mă supăr că răspunsul n-a sunat cald şi gingaş.

Sau **„Pentaconta"**-urban. Aşa-i zice ! O centrală automată. Încăpere largă, luminoasă, curată mai ca o farmacie. Zecile de panouri, ridicate pînă-n plafon, miile de aparate electronice ascunse de capace metalice, becuri mici, roşii, indicînd nu ştiu ce într-un dans ameţitor. Şi, tot acolo, un acvarium cu rost estetic, dar şi funcţional : pentru asigurarea umidităţii necesare bunei funcţionări a aparatajului. Şi, ce este mai important, o echipă tînără (un simbol : tehnică tînără, tehnicieni tineri), toţi sub 30 de ani, despre care aud numai vorbe de laudă. Însemn cîteva nume : Ing. Aurel Scurei, şefii de tură Victor Neacşu şi Coriolan Ban, electromecanicii Ioan Dincă, Valdemar Mathias, Ioan Mihalca...

Mi-am notat cîteva răspunsuri pe care mi le-au dat tovarăşii Pompiliu Bîrlan, director adjunct al Direcţiei judeţene de poştă şi telecomunicaţii Timiş (întîlnit întîmplător la Oficiul de telefoane. N.B. Dînsul nu se afla acolo întîmplător, ci cu treburi).şi ing. Neboişa Rosici, şeful Oficiului de telefon Timişoara.

– Ce reprezintă pentru dumneavoastră telefoanele ?

– „Un mijloc foarte eficace pentru rezolvarea unor probleme pe care le implică viaţa oamenilor şi activitatea economică în general. Telefonia, pentru noi cei care muncim aici, este sectorul cel mai important. Dacă sectoarele celelalte sînt oarecum stabilizate, avînd o organizare verificată în timp, introducerea tehnicii noi în telefonie, tocmai din cauza importanţei sale pentru economie şi pentru nevoile marelui public, face din telefonie un sector relativ tînăr, dar care constituie pentru noi activitatea de bază. Toate forţele noastre sînt concentrate spre aceasta, ca spre un ţel vital. În dosul unor convorbiri telefonice stau bucurii, suferinţe, probleme de importanţă naţională... În condiţiile actuale, telefonia este un nerv principal din organismul social şi economic" (P. Bîrlan).

„Eu aş răspunde în dublă calitate. Ca abonat, telefoanele sînt o necesitate ; ca inginer – o profesie". (N. Rosici).

– Cu ce vă puteţi lăuda în activitatea Dv ?

– „Cred că este bine spus : ne putem lăuda cu un pas important, introducerea telefoniei interurbane". (N. Rosici).

„Ca meseriaşi, este îmbucurător faptul că putem satisface cerinţele mari sau mici. De fapt, pentru noi, nu există cerinţe mari şi cerinţe mici. Toate sînt importante). (P. Bîrlan).

„Pe plan local, echipamentul instalat e tînăr, fabricat în ţară, la Electromagnetica Bucureşti Cu tehnicienii pe care-i avem am reuşit să ne apropiem de parametrii echipamentelor similare din străinătate. Se subînţeleg şi deficienţele inerente începutului". (N. Rosici).

„Ne dăm seama că e nevoie de mai mult şi mai bine. (P. Bîrlan).

– Cu ce nu vă puteţi lăuda ?

– „Cu promptitudinea remedierii deranjamentelor. Problemele sînt foarte complexe. Există sute de kilometri de cabluri, zeci de mii de kilometri de circuite...". (N. Rosici).

„Este problema numărul 1. Căutăm metode noi, experimentăm... E vorba şi de calificarea unor oameni. Există o fluctuaţie a cadrelor. Munca e grea la noi". (P. Bîrlan).

„La deranjamente concură mai mulţi factori. Un factor obiectiv : datorită ritmului de dezvoltare a oraşului, se fac lucrări permanente. Acestea produc perturbaţii în reţea. Un factor subiectiv : oamenii noştri lucrează în mod izolat, în echipe de 1–2. Ei nu pot fi controlaţi, fiind răspîndiţi în tot oraşul. În acest caz, conştiinţa fiecăruia e determinantă. De aceea, formarea simţului de răspundere este un imperativ". (N. Rosici).

„La telefoniste se pune problema unei mai bune educaţii De fapt noi punem accentul foarte mult pe educaţie şi mai puţin pe sancţiuni. Educaţia dă rezultate mai sigure, însă, din nefericire, ele nu se văd imediat". (P. Bîrlan).

– În ce măsură puteţi sau nu puteţi satisface toate cererile ?

– „Dezvoltarea implică mari cheltuieli. Partidul şi statul prevăd o alocare armonioasă a fondurilor. În această mare bătălie a edificării socialiste, telefoanele au pornit avînd în faţă un handicap serios. Ştim că, înainte de „era noastră", telefoanele au fost proprietatea unei societăţi străine. După retragerea specialiştilor societăţii, sectorul nostru a rămas fără tehnicieni de înaltă calificare. N-am avut fabrici producătoare de echipament tehnic. Refacerea reţelei a necesitat un efort foarte mare, care a provocat o stagnare în dezvoltare. Vă rog să notaţi că pînă în 1961 nu s-a instalat nici un echipament nou în telefonia urbană la Timişoara. Pînă în 1957, în toată fosta regiune Banat existau doar 4 ingineri în specialitate. Odată cu creşterea gradului de tehnicitate se impun noi realităţi. În cadrul oficiului municipal, 95% din totalul salariaţilor sînt tehnicieni cu pregătire medie. Dar problemele sînt noi şi cerinţele, cîteodată, ne depăşesc capacitatea de muncă. Numai crearea unui nou sector economic într-o parte a oraşului presupune şi pentru noi eforturi mari, pentru a răspunde necesităţilor legate de specificul nostru. Ne străduim să facem faţă acestui ritm". (N. Rosici).

– Auzim că aveţi necazuri cu abonaţii...

– „Vă referiţi la adiţionale ? Da, am primit multe reclamaţii. Să iau un exemplu. Abonatul X nu recunoaşte sumele taxate în plus pentru convorbiri efectuate peste limita celor 200 (locale) incluse în taxa de abonament. Ar exista două cauze. 1.: O defecţiune existentă în linii şi echipament. 2.: abonatul nu are cunoştinţă că la telefonul său s-au efectuat convorbiri în plus, mai ales interurbane (care se taxează după timpul scurs şi nu după numărul convorbirilor). Sînt situaţii foarte neplăcute. Noi am provocat oamenilor multe supărări, i-am pus pe drumuri prin amînarea rezolvării, autoritatea întreprinderii a fost lezată, însă, pînă la urmă, neavînd posibilitatea de a verifica cine este vinovat (echipamentul nostru sau abonatul), tot abonatul a avut dreptate. O defecţiune în instalaţie, nedepistată la timpul potrivit şi dispărută între timp, nu se mai poate controla după 30 de zile. Dar nici buna sau reaua credinţă a abonatului.

Nu putem spune că am rezolvat problema, însă încercăm o nouă metodă. Acordăm mai multă încredere publicului, avem mai multe pretenţii faţă de sinceritatea lui şi mai multă exigenţă faţă de noi. Încadrîndu-ne în instrucţiuni, cu un oarecare risc, totuşi, am dispus ca, la afirmaţia abonatului că nu recunoaşte convorbirile adiţionale taxate în avizul de plată, salariaţii de la ghişet au obligaţia de a încasa numai abonamentul. Dacă la verificarea amănunţită făcută în prealabil în sectorul tehnic nu s-au constatat defecţiuni care exclud de la început posibilitatea taxării suplimentare, abonatul va fi luat în evidenţă, oficiul dispunînd de mijloace tehnice necesare pentru a verifica în continuare dacă abonatul face convorbiri loco sau interurbane care duc la taxări adiţionale. În cazul în care abonatul continuă să reclame pe nedrept, postul telefonic va fi desfiinţat... Deja rezultatele se văd. Am mizat pe factorul educaţie şi pe factorul psihologic. Abonatul se va controla singur. E drept că multe reclamaţii se datoresc necunoaşterea instrucţiunilor noastre, deşi sînt scrise în cartea de telefon. Ar trebui poate organizate nişte discuţii cu publicul..." (N. Rosici).

– Deci publicul...

– „N-are nici o vină".

P. S. – **Aş dori şi eu un telefon...**

– „E greu... Aveţi cerere?"

– Da.

– „De cînd?"

– Din 1963.

! ?

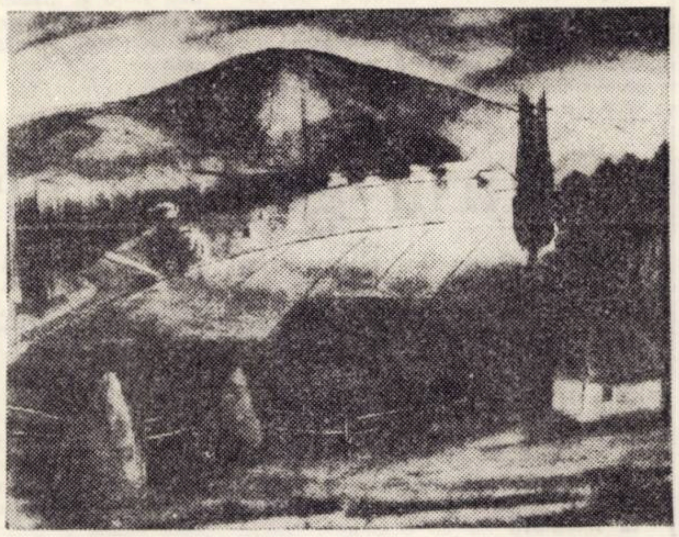

IULIU PODLIPNY Peisaj la Gărina

breviar cultural

■ COMITETUL PENTRU CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ AL JUDEŢULUI TIMIŞ ŞI EDITURA „FACLA", organizează la Librăria „Eminescu" din Timişoara între 23–26 aprilie a.c., zilele „Editurii Facla". Dintre manifestările zilelor Editurii amintim cuvîntul inaugural al preşedintelui Comitetului pentru cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş, Dumitru Preda, lansarea volumului „La iarba albastră" de Ion Băieşu şi „Fizica modernă şi filosofia" de Tiberiu Toro (cărţile vor fi prezentate de Simion Dima, directorul editurii), ziua cărţii ştiinţifice (prezentatori ai volumelor editurii Facla vor fi Traian Bunescu, V. Ţîrcovnicu, I. Fişteag), precum şi ziua cărţii de poezie. Festivităţile vor avea loc în zilele de luni 23 aprilie ora 18,00, marţi 24 aprilie ora 18,00, şi miercuri 25 aprilie la aceeaşi oră, la librăria sus amintită.

■ SCHIMB DE EXPERIENŢĂ LA ŞAG, al patrulea de acest fel, organizat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş. Au participat directori de cămine culturale şi biblioteci din 12 comune, activişti culturali, lucrători de la Întreprinderea cinematografică, activişti obşteşti, reprezentanţi ai presei. Cu acest prilej, au fost susţinute referate metodice vizînd modalităţile de organizare a activităţii cultural-educative, un simpozion, o consultaţie ştiinţifică, s-au ţinut largi dezbateri pe marginea unor planuri de activitate şi a problemelor eficienţei filmelor la sate.

„Cea de a şaptea artă are mai mult succes decît o conferinţă slabă", a remarcat tovarăşul DUMITRU PREDA, membru al Biroului comitetului judeţean de partid, preşedintele Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă. Gazdele, au remarcat vorbitorii, au realizat prezentări care nu s-au situat la nivelul dorit, lipsind elementul noutate, nu au folosit cele mai eficace modalităţi de transmitere a cunoştinţelor. Se face necesară dezbaterea politică de actualitatea, testarea preferinţelor localnicilor, realizarea unor întîlniri cu oamenii de ştiinţă, cultură şi artă. Activităţile culturale din cadrul căminelor nu trebuie să aibe, ca în cazul de faţă, aspectul de campanie, ci să existe ritmic şi folosind toate mijloacele vizuale pentru influenţarea politico-ideologică.

■ S-A DESCHIS O NOUĂ DISCOTECĂ a studenţilor timişoreni : discoteca Universităţii. Reţinem din programul inteligent dozat pe întregul parcurs al săptămînii : seri de audiţie liberă, jazz-club, clubul artelor, seara suporterilor etc.

■ AU APĂRUT LA EDITURA „FACLA" volumele George Drumur „Însemnele anilor" („Scrisul lui se aseamănă, în ce are semnificativ, cu acea legendară „poartă de lemn încrustată" pe care o evocă într-un loc şi în ale cărei semne „pîlpîie gîndurile înşirate de-o daltă". Şi o inimă bîntuită de nelinişti..." – **G. Muntean – din prefaţa volumului) şi** Vladimir Ciocov „Chemările luminii" **(în limba sîrbă). Noua carte de poezii a lui Vladimir Ciocov cuprinde poeme inspirate din viaţa omului contemporan.**

■ TURNEUL ANSAMBLULUI DE CÎNTECE ŞI DANSURI „MAXIM GORKI" din oraşul Borovo – R.S.F. Iugoslavia ne-a oferit o feerică manifestare a măiestriei populare în domeniul artei. Dansurile ne-au captivat prin varietatea mişcărilor şi coloritul viu al costumelor. Orchestra s-a distins prin calitatea sa interpretativă.

■ VIOLONISTUL VEST-GERMAN ULF HOELSCHER a cîntat concertul de Brahms, acompaniat de Filarmonica timişoreană dirijată de N. Boboc. O prezenţă care s-a impus spectatorilor, printr-o elevată ţinută artistică, o virtuozitate ieşită din comun, un temperament vulcanic.

■ Pictorul timişorean Panait Stănescu este invitat pentru a treia oară să expună la Galerie des artistes indépendants, **Grand Palais, Paris.**

■ 95 DE CORIŞTI AI REDUTABILEI FORMAŢII „ION VIDU" DIN LUGOJ AU OBŢINUT 100 DE PUNCTE LA „PATRIUM CARMEN". Au fost prezentate piesele „Republică, mîndria noastră" de Mircea Neagu şi „Creaţa" de Sabin Drăgoi, deosebit de dificile din punct de vedere interpretativ. Tînărul dirijor Remus Taşcău a ştiut să valorifice cu precizie calităţile acestui ansamblu realizînd tensiuni emoţionale şi sudînd monolitic grupurile de voci. În special s-a remarcat strălucirea vibrantă a vocilor feminine, interpretînd plin şi totodată marcat de individualitate. Nu a fost un succes-surpriză, ci unul pregătit temeinic.

■ La sediul Casei de creaţie a Filialei U.A.P. Timişoara a avut loc sărbătorirea artistului plastic Iuliu Podlipny. Cu acest prilej au evocat personalitatea artistului, Traian Sencu, preşedinte al Comitetului Municipal de Cultură şi Educaţie Socialistă şi Romulus Nuţiu preşedintele Filialei U.A.P. Timişoara.

■ În şedinţa din 12 aprilie a cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, Ovidiu Şurianu a citit „o glumă ştiinţifico-fantastică : „Mesajul". Au luat cuvîntul Nicolae Ţirioi, Sofia Arcan, Alexandra Indrieş, Vasile Ranga-Versavia, Marcel Luca, Adriana Derlea, Andrei Lillin, Anavi Adam, Anghel Dumbrăveanu, Mircea Şerbănescu.

Poşta redacţiei

VASILE COBAN, Moneasa. Oricită bunăvoinţă am avea, poezia trimisă nu intruneşte exigenţele publicării. Poate veţi avea mai multe şanse in epigramă.

MARIA DEMETER, Timişoara. Prea neaoşist tonul din poeziile dv. Nu credeţi in posibilitatea unei primeniri a mijloacelor poetice ?

MIHAI PEREŞ, Timişoara. Un cenaclu literar v-ar fi de mare folos. Nu-l evitaţi. Apoi, după o indelungată ucenicie, mai căutaţi-ne !

AUREL POPA, Lugoj. Cu totul nesemnificative compunerile trimise. Mai gindiţi-vă şi dv. Şi mai scrieţi.

FORTUNA LORIN, Timişoara. Versificaţia corectă, şi cam atit. Cu toate acestea, se pare că licăreşte ceva. Atunci, multă, multă muncă pe manuscris. Multă lectură.

ENE MINU, Ploieşti. Ne bucură că scrieţi despre Timişoara intr-unul din romanele proiectate de dv. Despre partea „vocaţiei poetice". să ne iertaţi, nu prea este.

VIVE NICOLAS PENIUC, Bucureşti. Aerul morbid din versuri nu compensează absenţa harului. Vedeţi şi dv. „Singe aspru şi nemernic / De jivină carnivoră".

G. M. BULDUS. Arad. Ar fi ceva. Convorbirile noastre insă pot incepe la nivel mai inalt, cind veţi ridica şi dv. stacheta calităţii. De-acord ?

MIHAI PASĂRE, Suceava. Este nobil că nu cereţi nimic pe poezii, şi că nu solicitaţi neapărat publicarea. Dar văd că acum ne trimiteţi un caiet intreg de versuri. Nu credeţi că e prea mult, din moment ce ne-am exprimat opinia asupra versurilor dv. considerindu-le, deocamdată, departe de a vedea lumina tiparului ?!?

CEZAR STEGARU, Birlad. Dacă şi dv. veţi selecta cu mai multă exigenţă, puteţi spera intr-un viitor start poetic.

D. DRAGAN, Buftea ; DAN MINDRU, Vrancea. Poeziile trimise au semnul talentului, dar nu şi al deplinei stăpiniri a tehnicii poetice. Continuaţi !

EL. IRIMESCU, Iaşi. Să ştiţi că poezia dv., apărută de 1 aprilie in revista noastră, era dată model negativ.

GH. OGRIN, Timişoara. Chiar dacă aţi apărut in unele plachete sindicale, tipărite pe plan local, nu putem să vă dăm un răspuns pozitiv la poeziile trimise.

DOINA POPA, Buziaş. Vă felicităm pentru grupajul de poezii trimise, oferindu-vă spaţiu in acest număr al revistei noastre pentru primul start. Excelsior !

DAMIAN URECHE

START

Doina Popa

ATUNCI

M-aş fi rotit intr-un măr auriu
Intr-o toamnă-nsorită, pe-un ram,
Ca să-mi ascund plinsul tirziu
Pentru o dragoste ce nu o mai am.

Şină de tren m-aş fi vrut,
Ca să simt duruitul pe case.
O singură apă odat'm-a durut
Furase din mine ceva. Ce furase ?

GREIERI

Mă voi prăbuşi ca o ciocirlie
trecută prin roţile soarelui
in intuneric şi gol. dacă pleci.
Cred in tine, pentru că ţi-am văzut
fintinile domoale ale lacrimilor.
N-am ucis nimic din tot ce mi-ai dat.
Urmele trestiei le port in palmă,
ca păsări murdare pe lanuri inocente.
„Cred in tine, mi-eşti dragă !"
Ah, cuvintele tale albastre,
greieri ai verii striviţi.

ADUN PROBE

Rămine mereu aproape de noi hotarul
din poveste !
Odată la virstele mele de argint, voi şti
totul.
Minunate vor deveni faptele şi cintecele-mi
simple de-acum
Adun probe !
Despre limpezimea apelor, despre aurul
holdelor,
Despre miinile oamenilor.
Numai pe tinereţea mea,
Pot să jur !
Adun probe !
Despre limpezimea apelor, despre aurul
holdelor,
Despre miinile oamenilor.
Rămine mereu aproape de noi hotarul
din poveste . . .
Odată, la virstele mele de-argint, voi şti
totul
Minunate vor deveni faptele şi cintecele-mi
simple,
De-acum.

evrika!

● Cind zicem „Păstraţi distanţa legală !" ne gindim numai la cei din faţă, nu şi la cei din spate.

● N-aş vrea să fiu în pielea ta ! Zise acul.

● Mintea lumii, toată la un loc şi nu-l ajută pe cel sărac cu duhul.

● Un cavaler ori se poartă frumos cu tine, ori se dă jos de pe cal.

● Dacă m-am născut din intimplare de ce n-aş fi şi nemuritor tot din intimplare ? Se pare că naşterea mea a fost necesară.

● Dacă cei cărora le vorbesc uneori ar avea urechile mele, m-aş face că nu aud.

● Copacul ar ieşi din anonimat dacă ar creşte la umbra noastră.

● Cind piatra iese din hotarele stincii face universul praf.

ION VELICAN

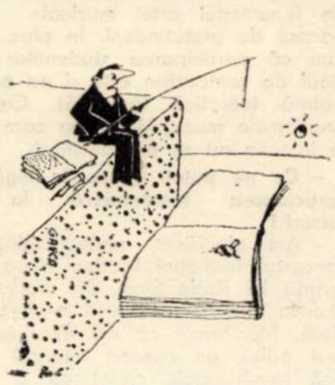

CONST. GAVRILĂ

epigrama
mică antologie

Gabriel Ţepelea

Gabriel Ţepelea, profesor universitar, născut la 6 februarie 1916 in com. Borod, judeţul Bihor. A publicat următoarele volume : Instantanee (epigrame, Cluj. 1937), Plugarii condeieri din Banat, (Bucureşti, 1943), Nuvele, (Ed. Fundaţiilor, 1944), Momente in evoluţia limbii române literare (1969), Curs de istoria limbii române, (1970 ; 6), Curs de literatură franceză (epoca veche, renaşterea, clasicismul, (1971), Studii de istorie şi limbă literară (Ed. Minerva, 1970).

Rugă improvizată la banchetul Asociaţiei Scriitorilor din Ardeal
Vă văzui aici la masă
Şi-nălţai o rugă-adincă ;
Doamne, fă ca ardelenii,
Toţi să scrie cum mănincă !

La un anticar am dat de piesa „Cleopatra" a lui N. Iorga, cu foile netăiate incă
Virtuoasă, fără seamăn,
A fost falnica regină
Cind s-au scurs atitea veacuri
Şi ea totuşi e . . . virgină.

Maestrului N. Crevedia
Mai multă lume m-a-ntrebat
De-am auzit de Crevedia
Eu am răspuns că-n România
E-un nume cunoscut... **ca sat.**

Revistei „Luceafărul"
Aţi lansat atitea fete
Incit spun gurile rele
Că lumina de **luceafăr**
N-o mai vezi . . . de-atitea
stele.

Tinerilor „modernişti"
Se cred inovatori in artă
Izbesc in epigoni pitici
. . . De-ar mai citi, ar şti **că**
poartă
Veşminte noi . . . de la bunici.

Teodor Maricaru

Teodor Maricaru **născut in Cimpulung Moldovenesc, licenţiat in drept. A infiinţat şi condus** „Cafeneaua Epigramiştilor **din Bucureşti in primii ani de existenţă. Colaborator la Urzica, Vatra, Ateneu, Munca, Lupta CER etc. A editat volumul de epigrame :** „Un strănut la iarbă verde".

Căsnicie
Contractului ei se supun
La muncă, la menaj, in toate.
Şi somnul chiar le e comun,
Doar visurile-s . . . separate.

Unui medic
Medicul, vă dau cuvintul,
Are-o şansă colosală,
Că la el orice greşeală
O acoperă . . . pămintul.

Poetului Ion Th. Ilea
Prins de-o sete arzătoare
Nici un strop de vin nu-i
scapă
Spun amicii : Ilea-i tare,
N-a ajuns incă la . . . apă !

Unei poete
Cu toporul işi ciopleşte
Versurile de-avangardă.
Nu mă mir : le nimereşte,
Că-i de meserie . . bardă.

Unui absolvent al agronomiei
Nu prea uită ce-a-nvăţat
Şi o face cu alai,
Căci, de cind a terminat,
Bea-n local numai din . . . pai.

Arthur Rimbaud-poetul blestemat

Dacă luăm totul in considerare, aventura lui Rimbaud este destul de jalnică. Şi ani de zile, in Harar, ce este el altceva decit un negustor străin locuind intr-o haltă pentru caravane ? Reaua lui dispoziţie, aversiunea faţă de băştinaşi, irascibilitatea şi agitaţia lui in treburile negustoreşti, provin din nesiguranţa şi neplăcerile situaţiei in care se află. El duce o viaţă ciinească (şi intr-adevăr se bate cu ciinii care vin să-şi pună labele pe sacii lui de cafea). Munca pe care o face, şi mai ales felul cum o face, sint departe de a-i inlesni o cit de firavă legătură cu vreo clasă privilegiată. Trăind dintr-o negustorie istovitoare, el nu mai face parte din popor. E un instrăinat. Un exilat. Dar distanţa ce-l desparte pe tinărul comunard din 1871 de negustorul din Harar e numai aparentă. Faptul că el se află in Etiopia, printre oale şi ulcioare pline cu miere, nu este decit urmarea unei perfide proscripţii. Autorul **Iluminărilor**, şi indiferent al oricărei alte cărţi de acest gen, nu-şi poate afla un loc pe potrivă in societatea franceză. Cel mult, el poate să-şi găsească vreo slujbă de birou, plictisitoare şi plină de compromisuri. Talentul său ? Năzuinţa lui către libertate ? Setea lui de absolut ? Ah, nu ! Vorbim de lucruri serioase. Deci : biroul, sinuciderea sau vaporul. Rimbaud alege vaporul. Restul : negustorie măruntă, trafic aşişderea, aproape că nu are nici o importanţă. Oricum trebuie să trăiască, nu ? Metamorfozindu-se in negustor, Rimbaud nu intră in rindurile burtăverzimii burgheze şi, paralel cu aceasta, in sistemul economic de care, la prima vedere, se pare că il leagă activitatea lui negustorească. El acţionează, sau incearcă să acţioneze, dar nu gindeşte ca un negustor. Nici o urmă la el, din principiile, din conformismele care caracterizează pătura negustorilor In scrisorile sale de afaceri, el ia peste picior, indată ce i se iveşte prilejul, autorităţile de stat, fie ele franceze, engleze, italiene sau etiopiene – dacă se poate vorbi de aşa ceva in Etiopia acelor vremuri. El trăieşte o aventură, o aventură personală şi puţin importă, pe lingă toate celelalte, că ea imprumută o parte din aspectele sale din negustoria pe care o practică.

Numindu-l pe Rimbaud „omul cu tălpile-n vint". Verlain ca poet a dat dovadă de mai mult gust pentru invenţie decit pentru adevăr. Fără indoială, Rimbaud a călătorit mult, dar asta o făcea aproape intotdeauna sub presiunea unor nevoi materiale. Totul in el, construcţia sa morfologică. greutatea sa, sind dovada unui atavism ţărănesc, a unei inclinaţii naturale către inrădăcinare.. El este omul din Nord. Visul lui despre Orient e curată spiritualitate, refugiere in simboluri. Nostalgia clarviziunii nu aparţine mediteranienilor, sudicilor ; geografia romantismului (Germania, Anglia) şi a iluminismului (din nou Germania, Scandinavia lui Svedenborg. autumnalul Ile-de-France al lui Nerval s.a.), cărora li se alătură osteneala rimbaudiană, ne vorbesc suficient despre aceasta. Asta inseamnă că omul regiunilor septentrionale se „iluminează" cu un soare interior şi nu e indiferent că intreruperea activităţilor literare la Rimbaud coincide cu expatrierea sa. Ardenii rămin totuşi patria sa. Şi cum ar putea fi altfel la un om atit de puternic legat de propria sa copilărie ! Iată o dovadă elocventă a faptului că el, de fapt, n-a suferit nici un fel de „metamorfoză". Altminteri de ce-ar fi supravieţuit in el acest unic simţămint ? Nostalgia pentru copilărie determină prin insăşi existenţa sa atitudinea fiinţei faţă de lumea inconjurătoare. In cazul acesta ea inseamnă un refuz care priveşte intreaga personalitate a lui Rimbaud. Greaţa metafizică, nevoia de puritate (dar criteriile acestei purităţi rămin inexprimabile), căutarea absolutului, toate aceste forme ale neadaptării, ale imaturităţii, care-l determină pe ins să-şi sublimeze inconştient copilăria, pot duce la agresivitate. Aceasta, la Rimbaud, după douăzeci de de ani de la revolta adolescentului, rămine la fel de puternică. El nu incetează să se revolte pe lumea care i se pune in calea iubirii. Nu există nici o indoială că, după reintoarcerea in Franţa, Rimbaud işi va revărsa ura asupra acelora pe care i-a mai avut odată in vedere, dar care, in răstimpul absenţei etiopiene s-au ascuns in spatele acelora care erau mai aproape de ţinta sa.

Refuzul lumii ca atare, la Rimbaud, sau refuzul societăţii pe care au intemeiat-o oamenii ? Amindouă se suprapun de obicei. Nu putem separa năzuinţele revoluţionare de nemulţumirile vieţii care sint, in definitiv motorul creaţiei. Dreptatea, egalitatea extinse pentru intreaga omenire, nu sint numai foloase, dar şi speranţă intr-o viaţă superioară, intr-o realitate mai bogată, căci lucrurile evoluează numai dacă se pun de acord unele cu altele. Rimbaud, invalidul fără un picior, care se induioşează in faţa priveliştilor tinereţii sale, a rămas un revoluţionar. Principiile sale politice nu s-au schimbat Despre asta stau mărturie aluziile sarcastice care-i impinzesc corespondenţa. In Ardeni, unde-şi regăseşte din nou emoţiile, copacii şi apele copilăriei, „sălbatecul infirm, reintors din ţările calde" nu va pregeta să biciuiască. El n-a iertat nimic. Inocenţa nu iartă. Copilăria nu iartă. Nu e intimplător că imaginaţia religioasă reprezintă pe heruvimi inarmaţi cu paloşe. Dar, incăodată, la Rimbaud nu este importantă exprimarea directă a simţămintelor politice. El le reduce la o formă esenţială, absolvindu-le de ecoul lor ascuns, pe care ele il află şi in creaţia sa care e, se pare, cit se poate de bine epurată de orice grijă de demonstraţie. Rimbaud, reintors din Etiopia, sălbatecul infirm, este oare purtătorul acelui ferment in care inocenţa lui sălbăticie, expriesie a iubirii, se va putea dezvolta in deplinătatea forţelor sale prin poezie ? Nu preget să răspund afirmativ. Şi imediat ne inundă imaginile : reintoarcerea in Ardeni este pentru poet o adevărată renaştere. El bea din izvorul dătător de viaţă. Ne gindim, de asemenea, la fiul risipitor al poeziei : la ospăţul la care se adună tot ceea ce casa părintească are mai bun (sintem in luna august, in peisajul ardenit, un fel de corn al abundenţei), el va afla din nou aici putere şi entuziasm. Da, dar faptele ? Ele se rezumă in discursurile pe care Rimbaud le ţine la sanatoriul din Marsilia, unde, după o temporară vindecare, este nevoit din nou să se interneze. Ele, de fapt, constituie cheia a ceea ce s-a numit taina lui Rimbaud şi, din păcate, Isabela Rimbaud nu le-a notat pentru a ni le oferi şi a cunoaşte astfel mai bine continutul lor. Dar s-o ascultăm : „Citeodată (Arthur) intreabă pe medici dacă ei văd cumva diferite obiecte ciudate pe care el le observă, şi le vorbeşte şi le povesteşte cu blindeţe şi cu formulări pe care n-aş putea să le reproduc, impresiile sale. Medicii il privesc in ochi, ochii lui care n-au fost niciodată atit de frumoşi, dar nici atit de inteligenţi, şi discută intre ei : de neinţeles, ciudat. Există ceva de neinţeles in cazul lui Arthur".

Rimbaud care-şi continuă opera pină in clipa morţii sale sau, sperind intr-o viaţă lungă, reluind-o din nou, după reintoarcerea din Etiopia, era, chiar dacă ţinem seama de temperarea entuziasmului care insoţeşte maturitatea, un element contradictoriu. Rimbaud nu aduce nici un fel de filozofie (vizionarismul e numai o disciplină), aici o explicare a lumii, un realism eliberator al poeziei. Ordinei, valorilor inventate, poezia le opune ceea ce există, cu adevărat. Imaginea are o putere mai mare ca gindurile. Ea „aşează lumea la locul ei, reinnoieşte evidenţa". Asta apropo de umanitarismul lui Rimbaud. Revelatoare operă. Poate nu există o altă in lume care să-ţi dea un sentiment al eliberării atit de mare. Epurată de orice principiu, de orice intelectualism, ea ne oferă „un alt aer", acela care ar putea învălui lumea dacă în el nu s-ar dezvolta atitea tare morale, sociale şi de dezbinare intre naţionalităţi. Prin aceasta opera lui Rimbaud devine vocea cea mai profundă a Comunei, a evenimentului istoric pe care cei de dreapta il privesc atit de unilateral. Comuna a fost un zguduitor preludiu al unei noi civilizaţii; un fantastic fulger al conştiinţei, cu un cuvint, o revoluţie adevărată care, ca toate revoluţiile reale, şi-a depăşit propriile ţeluri.

Opera lui Rimbaud, deşi aparent puţin politică, semnifică această posibilitate a depăşirii, fără de care istoria ar fi strict inrobită de faptele care o constituie. Numai poezia este aceea care poate da emoţiei şi sensibilităţii omeneşti adevărata lor dimensiune.

PIERRE GASCAR

(Traducere de **Duşan Petrovici**)

colocvii internaționale „Orizont"

Cu muzicologul Ernst Thomas

Directorul Institutului muzical internațional din Darmstadt

Institutul municipal, specializat în muzică contemporană, a fost înființat în 1947 de către Wolfgang Steinecke, ca bază instituțională pentru „Cursurile internaționale de vară, dedicate muzicii noi", organizate din anul 1946 de către orașul Darmstadt (denumirea sa între 1949 și 1962 era Kranichsteiner Musikinstitut). Începînd cu anul 1963, instituția a devenit de asemenea. „Centru de informare pentru muzica contemporană"

Biblioteca Institutului cuprinde 14.000 partituri, 3.000 volume și 170 periodice iar arhiva sonoră este alcătuită din 1.800 de benzi magnetice și 850 discuri Institutul mai are și o arhivă a presei, o secție documentară și un studio acustic. Ca membru al M.I.C. (Music Information Centres din Centrul International de muzică — I.M.Z Viena) și al A.I.B.M. (Asociatia Internatională a Bibliotecilor Muzicale) Institutul are sarcini speciale : organizarea cursurilor internaționale de vară dedicate muzicii noi, extensia instalațiilor institutului, o nouă ediție a catalogului bibliotecii, cu suplimente 1966—1970, în cinci volume, împrumutul international al partiturilor și cărtilor, informatii asupra tuturor domeniilor muzicii contemporane, alcătuirea publicatiei „Darmstädter Beiträge für Neuen Musik" (editura B Schott's Mayence) și conducerea lucrărilor destinate volumului enciclopedic „Darmstädter Enzyklopëdie zur Neuen Musik nach 1945".

*

M-am adresat muzicologului Ernst Thomas, directorul Institutului, cu intenția de a cunoaște cîteva din preocupările cele mai recente ale organizației, și de asemenea, realizările și contribuția adusă de cursurile școlii din Darmstadt la arta muzicală contemporană.

— Stimate D-le Director, cum apreciați realizările cursurilor — ediția 1972 ?

— Au existat două puncte de vedere. Pînă la urmă s-a hotărît o frecvență cu o periodicitate de doi ani. De aceea, timpul afectat acestor preocupări a devenit mai lung, oferind ocazia unui contact mai trainic între tineri compozitori și tineri interpreți. Astăzi există două modalități de a face compoziție : una în sine și alta cu autorul improvizației. În cazul celei de a doua modalități, interpreții au primit alte sarcini, pe care le rezolvă numai dacă colaborează cu compozitorul. Am căutat să creăm condiții cît mai bune pentru aceste metode de creație modernă, organizînd cursurile după principii asemănătoare cu cele practicate la Institutul din Marlboro (S.U.A.), unde predau mari personalități din toată lumea, interpretează și analizează cele mai reprezentative lucrări ale componisticii contemporane.

— Ce gînduri vă însoțesc pregătirea viitoarelor cursuri (1974) de la Darmstadt ?

— Trebuie, în primul rînd, să ne gîndim la experiența acumulată, să o valorificăm. Mă preocupă existența paralelă a Studioului de Compoziție și a Studioului Instrumental. Prevedem, în acest sens, o serie de transformări, dictate chiar de rezultatele ediției prezente. Colaborarea intimă a celor două sectoare de activitate cred că, în ediția din 1974, va fi realizată pe un plan superior.

— Istoria muzicii contemporane a găsit deja un loc clar definit pentru școala de compoziție de la Darmstadt. V-aș ruga să ne apreciați această contribuție, prin prisma, în special, a contribuțiilor didactice care s-au perindat în cadrul ei.

— Din 1949, Olivier Messiaen a compus studiile seriale pentru pian, care au deschis o nouă perspectivă creației. Faptul că se vorbește mult de stilul școlii de la Darmstadt nu ne bucură fiindcă pe aici se perindă personalități de pretutindeni care vin, predau și apoi pleacă. Din nou vreau să mă refer la acea colaborarea intimă, pe care am proiectat-o, între cele două studiouri, de compoziție și interpretare, care credem că va sta la baza unor relații de mai lungă durată.

Inițial am început aceste cursuri cu personalități care au venit foarte des, dar apoi acest ritm s-a schimbat. Dintre profesorii ultimilor 10 ani pot mentiona, ca cei mai statornici, pe Karlheinz Stockhausen, Günther Becker, Vinko Globokar, Heinz Holliger, Eduard Karkoschka. Siegfried Palm vine să predea cu o regularitate impresionantă. De asemenea, el perseverează în păstrarea anumitor „cuceriri", dînd sugestii și relații utile compozitorilor Numai astfel se poate asigura regularitatea cursurilor.

— Un loc important, în cadrul cursurilor, am observat că-l ocupă comunicările de muzicologie. Se profilează cumva constituirea unei secții stabile de lucru, care să-și dedice cercetările acestui domeniu ?

— Și anul trecut am avut planificați un număr de profesori conferențiari (printre care și românul Radu Stan), care aveau de făcut diferinte comunicări legate de fenomenul artei muzicale contemporane de pretutindeni. În plus, ne gîndim că participarea studenților la studioul de compoziție este și ea parțial de natură teoretică (estetică). Creația și problemele muzicologice pe care aceasta le impune nu se pot despărți.

— Ce ne puteți spune în legătură cu participarea românească la aceste cursuri ?

— Am planificat, pentru ediția 1972, concertul formației Musica Nova și conferința lui Radu Stan, din dorința de a acorda muzicii românești o atenție specială. Mă bucur că am ascultat, cu acest prilej, un concert integral de muzică românească, cîntat de o formație de români (auzisem și apreciam de mai mult timp ansamblul Musica Nova și pe compozitoarea Hilda Jerea) și sper că și pe viitor vom avea ocazia unor experimente asemănătoare.

— V-aș ruga, stimate D-le Director, să ne comunicați în încheiere și cîteva preocupări personale.

— În afara coordonării muncii de conducere a Institutului, care activează tot anul și care are servicii deosebit de complexe, dintre care împrumuturi de cărți și note pe plan internațional, din Noua Zeelandă pînă în Brazilia, America de Nord și de Sud etc., cu un rol informativ extrem de important (primim zilnic multe cereri de adrese, nume de autori, lucrări etc....), mă preocupă literatura muzicală și muzicologia modernă. În anul 1961, în urma morții fostului director al Institutului, Dr. Wolfgang Steinecke, am fost numit director al acestei școli. Darmstadt-ul era orașul meu natal. În plus, străbunicul meu a fost capelmaistru aici în timpul lui Ludovic I. Paralel cu această funcție, am fost și conducător al redacției muzicale din cadrul publicației **Frankfurter Allgemeine Zeitung** — De asemenea, în cadrul Radiodifuziunii, am lucrat la peste 135 de emisiuni legate de fenomenul artei muzicale contemporane. În prezent, sînt editor al noii reviste de muzică — **Neue Zeitschrift für Musik.** Aș menționa, tot în acest sens, prezentarea concertelor Musica Viva (în colaborare cu prof. Dr. W. Vortner).

În ultimii doi ani nu am mai scris pe măsura dorințelor, fiind preocupat cu problemele Institutului și cu îndeplinirea sarcinilor pe care le am în acest cadru. Doresc și sper că am să pot să-mi realizez dorințele restante și să-mi îndeplinesc planurile pe care mi le-am propus.

Convorbire realizată de
ANTON DOGARU

Teatru pentru ce? Teatru pentru cine?

(Idei pe marginea problemei crizei teatrului occidental)

Se vorbește despre o criză a teatrului de mai bine de 20 de ani și teatrul e mai viu și mai diversificat ca niciodată. Dar ceea ce e interesant constă în faptul că toate soluțiile pentru ieșirea din criză au căzut unele după altele : „Noul teatru" al anilor '50 era fondat pe o scriitură poetică (Audiberti, Vautier, Ghelderode, Pichette, Shéadé, Genêt) sau pe o dramaturgie a absurdului (Beckett, Adamov, Ionesco, Pinter, Albee). Ceilalți participanți la aventura teatrală (regizori, autori, scenografi etc.) se mulțumeau să rămînă în postura unor apărători ai repertoriului.

Problematica anilor care au urmat se situează la un cu totul alt nivel : „Pentru creatorii pătrunzători teatrul se socializează. Noua estetică nu mai e deci separabilă de noul public" (Vilar). „Punerea în scenă devine responsabilă și creatoare ; un nou uzaj al clasicilor maschează absența unui repertoriu de aici și de acum ; cițiva dintre cei mai lucizi îl descoperă pe Brecht și, prin el, calea unui teatru al erei științifice. Pentru Planchon, Brook sau Strehler, avangarda (expresia s-a devalorizat între timp) face corp comun cu tentativa de a instaura un teatru popular și public, în întregime susținut de Cetate" (H. Vaume).

Mai tîrziu, mai 1968 a dat naștere unui teatru care confunda teatrul și viața (Livingul era una din anticipările sale profetice), un teatru pentru a schimba omul în imediatitatea evenimentului teatral. Cine mai crede încă astăzi în acest teatru Happening ? Această falsă participare a publicului, acest vis al unei fuziuni regresive scenă-sală... Nimeni în afară de adepții trupelor — comunități, în căutarea acelui „village global" — profetizat de Mac Luhan.

Artaud sau Brecht ? În stadiul actual al societății și al teatrului (începînd de la condițiile politice și economice ale existenței sale) unui sau altul (și poate unul și altul) propun o critică radicală a practicii teatrale, pe care o reiau în maniere personale creatorii de azi. Dar nu soluții posibile la această oră.

Atunci cînd toate soluțiile se eschivează, totul se petrece ca și cum creatorii din Anglia, R.F. Germania, Elveția, Belgia, Italia sau Franța, n-ar putea să creeze fără a-și pune mai întîi interbarea despre rațiunea de a fi a teatrului și a publicului căruia i se adresează. Peter Brook, Strehler, Chereau, în ultimele lor spectacole, Rosner, în cursul unei dezbateri care a avut loc în toamnă la Liège, declară că ceea ce este mai important pentru ei se află în interogațiile lor. Astfel, ei se întîlnesc cu experiența lui Jerzy Grotowsky de la Odin Théatre, pentru care teatrul își devine propriu subiect de abordare.

Ce trebuie reținut din această forfotă ? Cum se poate răspunde la două întrebări esențiale : Teatru pentru ce ? Teatru pentru cine ?

Descentralizarea teatrală, începută acum douăzeci de ani, a avut ca scop împărțirea bogățiilor patrimoniului cultural unui număr cît mai mare cu putință de persoane. Acest patrimoniu rămăsese mult timp în Franța apanajul parizienilor și al cîtorva privilegiați ai marilor orașe de provincie. Oamenii de teatru au plecat primii la cucerirea a ceea ce se chema „deșertul cultural francez". Descoperirea lentă, pe dibuite a fost cîteodată fructuoasă, cel mai adesea, însă, decepționată. Anii trecînd și implicațiile politice devenind din ce în ce mai importante, responsabilii acestei descentralizări s-au găsit în fața unei alegeri : o programare artistică elclectică sau un repertoriu cultural activ, pornind de la cea mai acută actualitate.

André Steiger a fost unul din cei care au fost nevoiți să aleagă. Căutind fără încetare, el a pus problema în alți termeni, grație unei experiențe recente realizate la Teatrul din Bourgogne. Trupa s-a stabilit pentru 15 zile într-un sat cu 500 de locuitori. Prima parte a activității a fost consacrată unei anchete de tip sociologic, făcută printre locuitori, care au acceptat la rîndul lor să-i intervieveze pe alții cu ajutorul magnetofonului și magnetoscopului. Întreaga informație care a fost reținută s-a constituit în material de bază care permitea captarea unității minime a teatrului : imaginea dramatică. Această imagine a fost apoi prelucrată de echipa de actori pentru o reprezentație scurtă (aproximativ 45 minute) care, în general, era urmată de o dezbatere. Iată, deci, un tip de teatru direct : reflex al preocupărilor imediate ale populației căreia i se adresează.

E interesant de remarcat că un public destul de puțin cultivat și avertizat asupra actului teatral solicita, după contactul cu teatrul direct, un teatru indirect sau de repertoriu. Ceea ce evidențiază problema receptării și deci a codului de semnificații folosit de spectacol.

Sigur că teatrul nu are influența televiziunii sau a radioului în a condiționa cotidianul, dar teatrul îl poate subversiona din interior. Ceea ce este la fel de productiv.

Dar, fie că teatrul e jucat într-o sală de prestigiu, fie pe stradă, el rămîne întotdeauna o practică semnificantă a scenei prin actor. Fără actor, teatrul nu există, de unde o nouă speranță : aceea de a rezolva criza teatrală prin actor. Cum ? În măsura în care actorul e liber și stăpîn al propriilor capacități creatoare, el e capabil să reflecte, printr-o improvizație individuală sau colectivă, problemele care traversează o colectivitate. Aceasta e calea pe care s-a angajat deja Le Théâtre Création de Lausanne, sub conducerea lui Alain Knapp. Un nume de reținut pentru istoria teatrului viitor.

PHILIPPE GANTIER

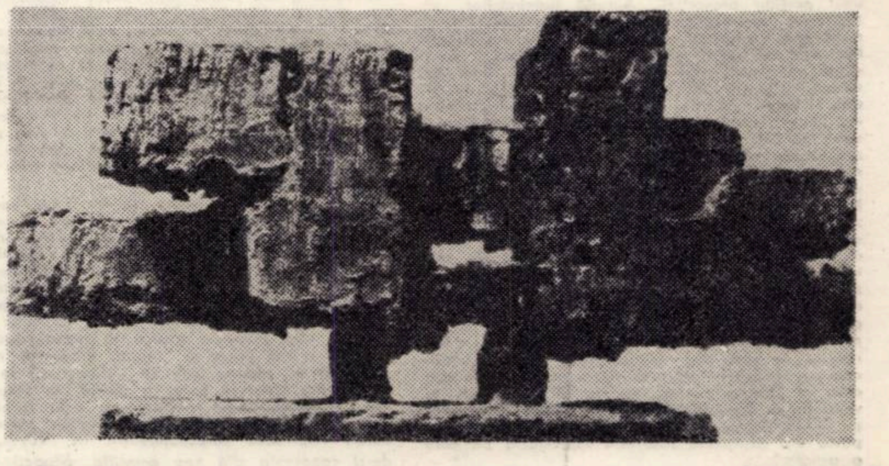

Bata Marianov : ÎMBRĂȚIȘARE

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația — Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 26 APRILIE ● 1973 ● NR. 17 (270) ● 12 PAG. 1 LEU ●

Simbol al solidarității

De peste opt decenii, 1 Mai, născut din năzuință și încredere, din luciditate istorică și optimism revoluționar, a concentrat în el sensuri din cele mai adînci, pe care deceniile le-au îmbogățit prin transformarea atîtor și atîtor aspirații în certitudini istorice. Ziua de 1 Mai s-a înscris definitiv în conștiința popoarelor lumii ca o sărbătoare a forțelor creatoare ale umanității.

Nobilele idealuri pe care le-a simbolizat din totdeauna 1 Mai s-au întruchipat în realitățile vii ale socialismului. Prin socialism și însuflețiți de idealurile sale, oamenii muncii de pe pămîntul patriei noastre conduși de Partidul Comunist Român au schimbat fundamental chipul țării. În numele aspirațiilor de dreptate socială și națională, pe care fiii acestui popor le-au conservat de-a lungul secolelor, transmițîndu-le sacru din generație în generație, forțele progresiste ale societății românești, în frunte cu clasa muncitoare și partidul ei comunist, au intronat pe pămîntul țării dreptatea, echitatea, bunăstarea și progresul, au transformat România într-un stat socialist, independent și suveran.

În spiritul unității dialectice dintre politica internă și cea externă, Partidul Comunist Român desfășoară o temeinică și rodnică activitate de construire a societății socialiste în România – contribuție de seamă la întărirea forțelor mondiale ale socialismului – și în același timp își aduce întreaga sa contribuție internaționalistă la întărirea unității și solidarității de luptă a partidelor comuniste și muncitorești, a întregului front antiimperialist.

Solidaritatea cu toate forțele ce militează pentru progres social și eliberare națională, internaționalismul consecvent al partidului și statului nostru se manifestă concret, în fapte, prin nenumărate acțiuni de politică externă desfășurate pînă la nivelul cel mai înalt, România socialistă cîștigîndu-și pe bună dreptate renumele de detașament activ și de nădejde al forțelor socialismului, al frontului antiimperialist contemporan.

În centrul activității sale internaționale, România situează în mod ferm întărirea prieteniei, colaborarea multilaterală și alianța frățească cu toate țările socialiste – de care sîntem legați prin comunitatea de orînduire, de ideologie, de țeluri și aspirații. În același timp, țara noastră promovează cooperarea cu toate țările lumii, fără deosebire de orînduire socială.

Prin marile sale realizări în făurirea unei uriașe opere constructive, poporul român întregește fructuosul bilanț al succeselor socialismului, păcii și progresului în lume pe care îl prilejuiește Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc, întărindu-se în acest mod fundalul sentimentelor de speranță și încredere ale oamenilor muncii de pretutindeni, ale tuturor ce cinstesc și slujesc semnificațiile marii sărbători.

ORIZONT

Prag de Mai

**De zboruri să vorbim în luna Mai,
De raza cea de aur ce ne-adună
În sărbătoare – verdele ei crai
Ne află iarăși împreună.**

**Trăim mirarea de lut pînă la capăt
Zăpada am frînt-o din aspra ei pîine
Ție, stăpîn al cîmpiei cu verde hlamidă
Ziua noastră de astăzi, ziua noastră de mîine**

**Se-aude adînc pămîntul cum renaște,
Cum bate în glie un ritm de baladă
E clipa, e ora ca-n palmele noastre-nsetate
O ploaie de stele, o rază de aur să cadă.**

DUȘAN PETROVICI

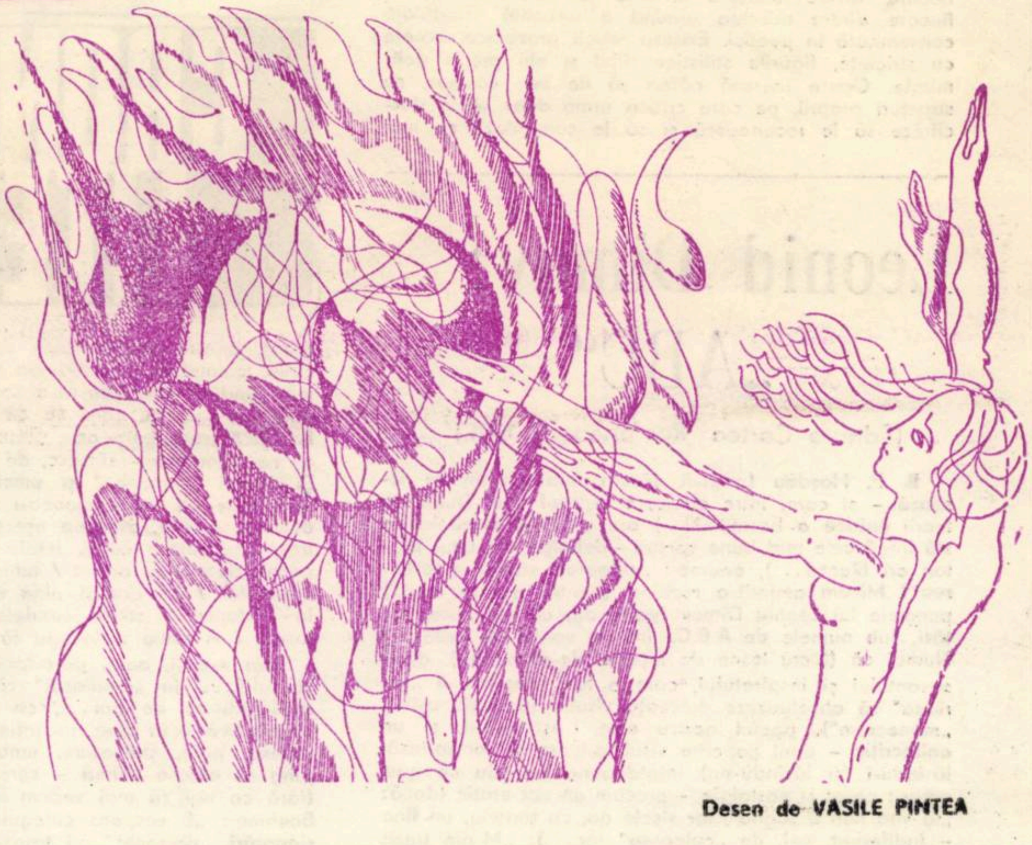

Desen de VASILE PINTEA

convorbiri

Cu Al. Paleologu

– Vă place, de fapt, literatura ? Sau o parcurgeți doar pentru a descoperi justificări ale unora dintre ideile Dvs., filozofice ?

– Cred că îmi place literatura în sine, dacă e să judec după viciul meu, favorizat de lene, de a sta mereu cu cîte o carte deschisă în fața mea, și nu știu dacă am ceea ce numiți dumneavoastră : „idei filozofice" ; și admițînd că aș avea așa ceva, ceea ce poate au în fond toți oamenii într-un fel sau altul, nu știu cît este de interesant să le găsești puncte de incidență s-au de divergență cu idei exprimate sau implicate în cărți. Cred că mai toți facem asta. E adevărat că există un anumit tip mental (o anumită structură sufletească) pentru care gustul literaturii vine din plăcerea pentru poveste. Gustul pentru poveste, pentru fabulație, nu cred că îl am foarte pronunțat. Planul imaginarului, adică al ficțiunii, nu mă seduce prea mult prin latura fabulatorie și în genere nu prea rețin din romane intriga sau rețeaua întîmplărilor. E adevărat, cînd se întîmplă să deshid o carte ca **1.001 de nopți** cedez farmecului poveștii ca atare, dar mai ales rețin aspectul propriu-zis de „halima", adică atmosfera și climatul uman.

– Ce este literatura ?

– Știu prea bine ce e literatura și tocmai de aceea n-aș putea-o defini sumar. „Ce este literatura?" este o întrebare ca și

„ce e viața?": nu se definește ci se trăiește. Poate că e o patimă, un viciu (un viciu nu cu totul nepedepsit), dar dacă ar fi doar viciu ar însemna că o viață normală ar fi una fără literatură, ceea ce nu cred. De fapt, la întrebarea aceasta răspundem, mai mult sau mai puțin, toți cei care „ ne ocupăm" cu literatura. Răspunsurile acestea diferă, după cum diferă temperamentele, inteligențele și talentele noastre. Dar în total contribuim cu toții, după puteri, la constituirea acelei luări de conștiință a lumii despre sine care e literatura și fără de care nu-mi închipui că poate exista o societate omenească. Asta, într-un fel, mă trimite la prima dumneavoastră întrebare, în legătură cu „ideile filozofice": în nici un caz nu cred că literatura are rostul de a ilustra sau de a vehicula idei filozofice, dar cred că ea implică în mod esențial o filozofie. În tot cazul, constat că nici o mare operă nu pleacă de la o idee filozofică prea interesantă ; cea mai insipidă și de neparcurs pînă la capăt carte a lui Sartre, **Les Chemins de la Liberté,** a cărei lectură am abandonat-o aproape de la început, vrea să fie o ilustrare a filozofiei existențialiste, dar e mai interesant să citești, dacă e vorba așa, operele filozofice propriu-zise.

– Cărțile Dvs. se disting și printr-o deosebită proprietate a termenilor, printr-o atenție constantă acordată acurateței discursului critic. Cum explicați acest aspect, avînd în vedere formația Dvs.?

– Așa cum am mai spus-o de mai multe ori, fără să fiu totdeauna crezut pe cuvînt, nu cred că ceea ce scriu eu este critică, în orice caz nu critică literară în mod foarte propriu. Deși, e adevărat, am scris destul de mult despre cărți și despre autori. Dar nu mă interesează cunoașterea literaturii, ci cunoașterea **prin** literatură. Totuși, atitudinea **critică** îmi pare decisivă pentru cine e obsedat de cunoaștere, adică de înțelegere. Poate că am un oarecare simț critic și un gust al discuției și al controversei, ceea ce implică o anumită disciplină, ce trebuie numită „critică". Etimologic, cuvîntul „critică" are aceeași rădăcină cu „criză" și înseamnă : discernămînt, judecată, hotărîre. Formația mea „universitară" nu este nici filologică, nici filozofică, ci juridică. Am fost chiar ironizat pentru aceasta și mai mult sau mai puțin „recuzat" de către filologi (în unele polemici orale). Cu toată modestia, și numai în măsura în care **Parva licet componere**... trebuie să menționez că aceeași formație nu avut-o și Valéry, Goethe, Montaigne, Descartes, Kafka și alții. Pasionat de filozofie, n-am urmat filozofia la facultate, ci dreptul, asta și dintr-o tradiție de familie, dar mai ales din oroarea pe care mi-o inspira și mi-o inspiră speculația verbală și euforia filozofantă. Formația juridică

INTERLOCUTOR

(Continuare în pag. 8)

CRONICA LITERARA

Ion Maxim: „ATITUDINI CRITICE“

(Editura Facla, 1972)

Poet, prozator, dramaturg, autor de traduceri şi eseu filozofic, istoric literar, o vreme cronicar literar al revistei **Orizont** (seria veche), cronicar teatral (cu intermitenţe) Ion Maxim se mişcă cu o uşurinţă demnă de invidiat în toate planurile de cultură. Apărute în reviste de provincie, articolele sale, de pronunţată originalitate, precum şi cărţile sale, apărute în colecţii din principiu ocolite de critică, au atras prea puţin atenţia. Tentaţia originarului e vizibilă în toată activitatea literară şi de interpretare a lui Ion Maxim. O teză de doctorat consacrată filozofiei greceşti e în curs de apariţie la editura **Univers.** Prin reviste scriitorul a publicat traduceri din Empedocle şi Pitagora şi micro-eseuri consacrate tragicilor greci. O carieră critică aparte, putem constata din început, semnul originarului creînd perspectiva sintezei.

O sinteză asupra criticii actuale o constituie **Atitudini critice.** Prima frază a introducerii ilustrează afirmaţia de mai sus: „Şi criticul, asemenea oricărui creator de literatură, trăieşte – fie o spune direct, fie lasă doar să se înţeleagă – sentimentul unui început absolut". Fără să credem în adevărul ei, nu putem să nu consemnăm nostalgia, în cartea lui Ion Maxim „a frumoaselor vremuri de odinioară" ale literaturii. „Cîndva, scrie criticul în preambul, literatura cunoştea o anumită ordine. Operele se clasificau după genuri, fiecare dintre acestea urmînd o anumită ordine. Operele se clasificau după genuri, fiecare dintre acestea urmînd o anumită ordine. fiecare dintre acestea urmînd o anumită rînduială consemnată în poetici. Existau reguli prozodice urmate cu stricteţe, figurile stilistice fiind şi ele precis delimitate. Opera literară părea să fie un cosmos, cu structuri proprii, pe care critica urma doar să le descifreze să le recunoască şi să le comenteze cu mai multă sau mai puţină strălucire. (...) Fericite timpuri ce-au cunoscut o disciplină interioară şi o responsabilitate faţă de rînduieli statornice". S-ar putea ridica aici obiecţie că în acele fericite vremuri critica literară încă nu se născuse şi că tocmai nedisciplinaţii au rămas în istoria literaturii.

Cartea are ca subiect „opera critică" văzută ca atitudine critică şi ea reprezintă, cu toate limitările ei (fatale, scrie autorul în acelaşi preambul) prima carte în care ni se oferă o sinteză (fie şi parţială, fie şi cu puncte de vedere discutabile) asupra criticii literare actuale. Marele merit al lui Ion Maxim este acela al începutului şi mai ales, al opţiunii. Criticul se ocupă de majoritatea criticilor „în vogă" ai momentului literar actual: Nicolae Manolescu, Alexandru George, Al. Piru, Virgil Ardeleanu, Marian Popa, Cornel Regman, Al. Paleologu, Al. Philippide, Ilie Constantin, Mihai Ungheanu, Victor Felea, Dumitru Micu, Nicolae Balotă, Ion Negoiţescu. Cu puţine excepţii, sînt prezenţi deci cei mai comentaţi (şi ascultaţi) critici, unii polemişti energici, sarea şi piperul revistelor literare. Faţă de alţi comentatori, detaşaţi şi calmi, protocolari în bunăvoinţă, zgîrciţi în negaţie, amabili cu îndărătnicie, Ion Maxim este un critic mai degrabă al contestării. Furia clasicizantului, obişnuit cu lucrurile clare şi aşezate ale „fericitelor vremuri" se revarsă darnică asupra inconsecvenţei logice, asupra lacunei biografice, ocolind calităţile unor cărţi de altfel meritorii. E drept că Ion Maxim nu e primul care „execută" cărţile lui Alexandru George, Marian Popa, Al. Piru, Virgil Ardeleanu (ş.a.m.d.), nu e nici măcar primul care scoate la iveală citate şi fraze păguboase (ele puteau fi găsite uşor prin diverse reviste) fiind însă primul care dă un tablou în alb-negru asupra criticii literare actuale. Tot ce s-a scris „în negru" despre autorii negaţi de Ion Maxim se concentrează în pagină.

Pentru cititorul înarmat cu bun simţ, multe rezerve aparţin şicanei pure. A vedea în literatura de după 23 August grupările **Revista Fundaţiilor** şi **Viaţa Românească** şi a reproşa aceste absenţe „Panoramei..." lui Marian Popa, a scrie despre **Luceafărul** ca grupare („ de care chiar scrierile criticului sînt contaminate"), ţin de un program al şicanei. Recunoaştem că o seamă din cărţile avute în vedere de Ion Maxim sînt lacunare ,dar între acest adevăr (semnalat de toată lumea) şi adevărurile lui Ion Maxim vibrează o coardă subiectivă care dă cărţii o anumită notă de „cruzime critică". Pamfletul, cu tot arsenalul său de procedee, folosită altădată de Cornel Regman, (Observaţiile lui Mircea Iorgulescu din **Luceafărul,** 31. III. 1973, pe marginea cărţii sînt exacte) e reluat de Ion Maxim, care, mai puţin artist, este înarmat cu o logică mai strînsă, mai „rece".

Ironiile, şicanele se unesc cu o anumită superioritate „de principiu". Căutător al originarului, Ion Maxim priveşte critica de la asemenea înălţimi, încît activităţile celor mai mulţi dintre confraţi par o joacă de elevi ieşiţi în recreaţie, ca şi în „Oameni în alb", tonul lui Ion Maxim e profesor. Elevii sînt chestionaţi cu familiaritate, trimişi în bancă, mustraţi, lăudaţi, textul autorului asumîndu-şi comentariul didactic-familiar al exigenţei în cancelaria profesorală:

„Din păcate, Ardeleanu se face a nu înţelege spusele lui Manolescu (dacă despre el este vorba), probabil pentru a avea prilej să-şi audă glasul, jubilînd că şi-a putut înfige cît de cît colţii şi într-un critic..." Precizăm, pentru cititor, că N. Manolescu face parte din corpul de „inspectori". Sau: „Cel mai jumulit dintre toţi iese Valeriu Cristea, pentru penele căruia ne-ar trebui cîteva pagini", Precizăm că şi C. Regman, jumulitorul, face parte din corpul de „inspectori". Sau: „Să fie Al. Piru „singurul" şi cel mai „autentic" urmaş al lui G. Călinescu, aşa cum umblă vestea-n ţară?" (Al. Piru fiind un elev cu protecţii) sau, la clasă: „Trebuie să ai o nepăsare de notar ca să nu-ţi permiţi să faci nici o asociaţie de idei, nici un comentariu, să nu-ţi permiţi nici o trimitere, mărginindu-te la consemnarea evenimentului, care, chiar dacă spune într-un fel totul, nu spune nimic" (Cel trimis în bancă, cu nota doi pe teză. e tot Al. Piru) .

Am mai putea continua astfel. Critica lui Ion Maxim inflexibilă, tiranică, maliţioasă, nu odată nedreaptă, are darul de a stimula opinii. Maiorescian, Ion Maxim promovează, pînă în pînzele albe, maiorescianul „în lături". Dar numai cu N. Manolescu şi cu Cercul de la Sibiu nu se face o critică literară, şi numai cu Philippide o tradiţie a criticii româneşti. Distanţa şi detaşarea autorului sînt prea mari, subiectivismul prea direct transcris, pentru a cuprinde, la adevărata dimensiune, problemele criticii actuale. Cartea lui Ion Maxim este o carte de pionerat, şi, de acum înainte, un punct de referinţă, bine fixat, al oricărei viitoare sinteze.

C. UNGUREANU

Leonid Dimov: „ABC“

(Editura Cartea Românească 1972)

B. P. Haşdeu (potrivit căruia, plantele însele **visează** – şi care, între altele, e autorul unei frumoase teorii **onirice** a basmului...) are o vorbă (vrednică a sta lîngă cele mai bune versuri – definiţie ale unui Breton ori Éluard...), anume: „culoarea visului e **fericirea**"! Mi-am amintit-o recitind (pentru a cîta oară?) poemele lui Leonid Dimov (parte din ele adunate, astăzi, sub numele de **A.B.C.,** într-un volum de gală...) Numai că (lucru lesne de înţeles, de-altminteri), dacă savantului şi inspiratului, care a fost Haşdeu, îi „surîdea" să absolutizeze dulceaţa visului (devenit, astfel, „monocrom"), poetul nostru este, aşa-zicînd, şi un **onirocritic** – unul pe care visul, oricum, îl contrariază, lăsîndu-i (şi lăsîndu-ne) întotdeauna nu ştiu ce gust **amar**: nesaţ şi nostalgie – precum un act erotic (dacă: „la vita non è sogno", iar visele au, cu toatele, un **fine** – indiferent, vai, de „culoarea" lor...): „M-am trezit singur lîngă fîntînă / C-un cărăbuş elegant adormindu-mi în mînă"...

...De unde, poate că şi **paradoxul** poeziei acesteia care. fiindu-ne nu se poate **mai aproape,** mai „**intimă**" şi mai **a noastră** (pînă-ntr-acolo că ne-nchipuim noi înşine „visînd-o" şi prin urmare – de ce nu? – scriind-o...), ne e, deopotrivă, **străină şi...** „ostilă" – săpîndu-ne, de fiecare dată (ironică şi... cu metodă), printre degete (cum se spune); iar toate fericirile, calmul şi plenitudinea (poemele lui Leonid Dimov fiind ca un „corn al abundenţei" şi ca o „floare-a darurilor"...) cu care ea ne copleşea – ca şi acea benefică senzaţie: de „handgreifliche Wirklichkeit", ce ne-o inculcă – sfîrşesc, de obicei, printr-un **eşec...** Şi numai „bonomia" şi **umorul** (specific dimoviene), ori poate că înţelepciunea-i („bătrînească"), mai îndulcesc, cumva, tristeţea eşecurilor sale (ale... noastre): „Furişate-n curte, fetele din Corint / încălecară pe bicicletele de argint / fulgerînd din pulpele o clipă dezvelite. / Le urmări pînă dădură colţul. Se-nchină la Trisfetite, / stinse candelele. Aprinse opaiţele cu iască. / A doua zi începu să spoiască".

Dar n-o fi, oare, paradoxul ăsta – în însăşi firea visului?..., în „amniosul" căruia ne regăsim – înstrăinîndu-ne de noi..., ca şi în stările de reverie singuratică – în care, un infinit de chipuri **fără nume**: reflexe, pete, străvezimi, umbre ori nebuloase... ajung să aibe-o **noimă** – spre a şi-o... pierde iarăşi (fără ca noi să mai vedem într-însele – cu Jacob Boehme: „E vespera colegului cizmar..." – tainice **signatùri,** „prezenţe" ori trans-semnificante...), tot visul fiind şi o creaţie mereu **ratată**: „O, n-am să uit vreodată cum s-a stins / Ochiul cel verde, s-a zgîrcit, s-a strîns: / O boabă fără ape, fără duh, / Rămasă la-ntîmplare prin văzduh. / Cînd l-am cules, uşor, pe-un deget mic / N-a mai rămas dintr-însul mai nimic, / Decît o ştearsă pulbere neutră: / O mai păstrez într-un carton de pudră".

Ratată – dar creaţie.

Construcţie ...

...Şi Leonid Dimov nu-şi povesteşte, desigur, visele visate – nu (numai) visele visate (precum nici Dante nu avea, pesemne, „mirabile visiuni" la el în pat...), nu face nici chiar **oniromancie** (cum, după G. Călinescu, fac... femeile, şi un asemenea final de „vis": „...Carne roşie fragedă, carne de foc, / Însemnînd de-o visezi, maladii atroce" – e sarcastic...), iar poezia-i – prea puţin **lirică** ori „subiectivă", ba mai mult: cu alură şi, cîteodată, şi regim de proză..., cu nu ştiu ce de „etern homeric" – este (mai trebuie s-o spunem?) un **constructum,** o... scriitură, ba chiar o **Chiffernschrift...** Şi dacă nu trecem la „descifrarea" azbuchiei, **ABC**-ului secret, care e ea (complăcîndu-ne în a nota „impresii"...), e nu fiindcă e sigur că, oricum, tot n-am accede la – ceea ce Freud numeşte: „ombilicul viselor" (lui Leonid Dimov), dar fiindcă interesul nostru înclină, astăzi, spre **umanitatea** acestei poezii..., am zice chiar – spre **bunătatea** ei, căci: „În bunătatea noastră nencăpută / Sta tigrul adormit pe lîngă ciută..."!

Or, poate că e însăşi această „bunătate ne-ncăpută" (de început, paradisiacă), sufletul inefabil – „ombilicul" – poemelor lui Leonid Dimov..., efectul **prim** al căreia, e **mila.** O milă fără exultanţa (şi, ca atare, nici giocositatea) misericordiei Sfîntului din Assisi, presupunînd – aceea – înfrăţirea „con tutte le / Tue / creature", văzute – ele – în „divinitatea" (ori, la Esenin, în „umanitatea" – de unde: sentimentalismul...) lor... E vorba de o milă fără speranţă care – ca şi a lui Ion Barbu (al cărui „cîine Fox", să zicem, era deplins tocmai în inocenta lui **animalitate...**), însingurează şi „răpune" lent – cu-atît mai mult cu cît e fără obiect precis, vizînd – întreagă – fiinţa (condiţia căreia, desigur, nu e visul – ci un eşec necontenit al lui...).

ŞERBAN FOARŢĂ

aniversări

Endre Károly – jubiliar

Opt decenii dintr-o viaţă, din care şase închinate cu devotament şi dăruire deplină poeziei. Un debut strălucit, în plină efervescenţă a lirismului european – debut aplaudat de Kosztolányi şi Schöpflin – urmat de decenii de intensă muncă asupra cuvîntului. Iar rezultatele?

Endre Károly este din fire modest şi discret. Viaţa sa nu cunoaşte evenimente spectaculoase. Astfel creaţia sa literară rămîne în sine şi prin sine martorul cel mai de seamă al valorii sale ca om şi artist.

Într-o înşirare pe volume şi ani, iată desfăşurarea muncii sale creatoare:

Omul sub stele **(1947),** Versuri alese **(1957),** Elegii şi rapsodii **(1962),** Cîntecele toamnei mele tîrzii **(1972), iar printre ele, ca mici giuvaeruri finisate cu grijă şi atent selectate, volumaşul din seria** Cele mai frumoase poezii **(versiunea maghiară) din 1964. Dar să nu întrerupem înşirarea operelor sale aici. Anul 1965 ne-a prilejuit o reîntîlnire sărbătorească cu creaţia lirică a lui Endre Károly la apariţia marelui volum** Poeme **în care, pe lîngă creaţia debutantului din 1922, bogată în trăiri nuanţate, încopciate într-un limbaj artistic de mare putere sugestivă, el a ştiut să ne ofere într-o versiune atent finisată, tot ce de pe urma procesului său de creaţie adînc frămîntat i s-a cristalizat mai convingător ca valoare şi expresie:** Poemele genezei **şi** Recviem pentru Gorki, **mai departe, magistralele** Elegii de la Gorizia, 3 Rapsodii **şi ciclul de sonete despre Michelagniolo, intitulat** Balul de iarnă. **Şi tot în acest din urmă deceniu, Endre Károly a mai definitivat şi marea sa tragedie în versuri** Korinth, cuib de vultur **(care îşi aşteaptă încă editarea), iar în prezent el lucrează la o nouă dramă** Cicero, **închinată geniului politic al Romei eterne.**

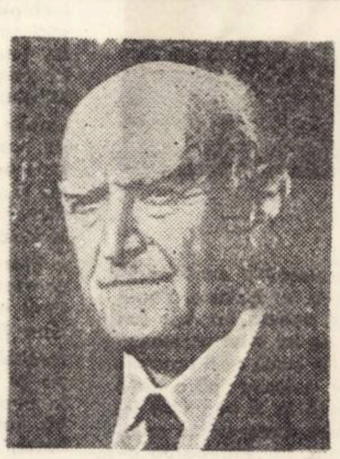

Fire meditativă, înclinată spre introspecţie şi control de sine, poezia lui Endre Károly are o pronunţată notă reflexivă. Frumuseţea formei şi expresiei devine simbol al interiorizării iar versul este totdeauna de mare muzicalitate, atingînd pe alocurea registrele patosului cornelian. Dialectica interioară a metaforei condiţionează versului său căutări febrile şi nu o dată cotituri bruşte şi imprevizibile.

Destinul întunecat al generaţiei maturizate pe cîmpurile de luptă ale primului război mondial, datele autobiografiei sale ca martorul frămîntatei perioade interbelice, cu numeroase căderi şi jertfe dureroase, mai apoi al anilor de redresare morală de după eliberare, răzbat din plin în creaţia sa lirică-meditativă, ancorînd-o adînc în realităţile sociale şi etice ale contemporaneităţii. Să mai adăugăm oare că printre poeţii de limbă maghiară, Endre Károly este cel mai legat de peisajul fizic şi moral al municipiului nostru? În felul acesta valoroasei sale opere lirice, fără afectare şi găteală barocă, îi este particulară tendinţa de a elucida şi clarifica marile pasiuni istorice ale Banatului, supunîndu-le cenzurii bunului-gust. Sau în formarea poetului: „Creatorii mei: Ploile, Vînturile / Care-mi permit să fiu / Şi mă spală curat. / Puterea voastră e eternă. / Pîn'ce ajungeţi la ţintă, / Neobosit eu muncesc şi lucrez asupra altora. / Astfel se construieşte lumea tuturor, / Lumea mai dreaptă, mai frumoasă".

În sensul acestei mărturii, funcţia operei octogenarului este şi rămîne mereu pozitivă.

ANDREI A. LILLIN

Ancheta Orizont

CRITICA ȘI ACTUALITATEA LITERARĂ

TEODOR MAZILU

— Ce cărți de valoare au scăpat din vedere, după opinia Dvs. din atenția criticii literare ?

— Eu nu cred că în literatura noastră contemporană se poate vorbi de **mari nedreptăți.** Desigur că sint mulți scriitori care se pling că nu sint apreciați la justa lor valoare de către critică. Jalbe fără nici o valoare, deoarece **un scriitor se impune prin valoarea operei sale,** iar criticii nu-i revine decit rolul de a omologa și a explica această realitate.

Au apărut așa zișii **critici duri,** care sperau că exercițiile lor publice il vor salva de la fireasca ignoranță. **Virgil Ardeleanu** a crezut că „executarea" romanului lui **Marin Preda** — Marele singuratic — ii va aduce autoritate A fost, insă, o vanitate copilărească Marin Preda a rămas tot un mare scriitor, iar Virgil Ardeleanu tot .. Virgil Ardeleanu. Prin tot felul de atitudini scandaloase acești băieți curajoși credeau că pot să apropie distanța dintre ei și rațiune. Au greșit punîndu-și prea multe speranțe in ignoranța lor **Curajul nu poate fi confundat cu scandalul.** Poți să-l iei peste picior și pe **Cervantes,** poți să-l ignorezi superior și pe **Shakespeare.** Și au fost asemenea cazuri, dar asemenea gesturi nu știrbesc cu nimic valorile autentice.

Prima datorie a criticii este : explicarea valorilor autentice și nu negația, care e o operațiune foarte simplă. De ce oare nici un critic nu și-a cheltuit energia ca să demonstreze că un poet minor era un... poet minor ? M-a uimit, de aceea, indărătnicia cu care academicianul **Șerban Cioculescu** s-a agățat de poezia, intr-adevăr mai slabă a lui **Nichita Stănescu,** cînd nu s-a pronunțat despre ce este valoros în opera acestui poet. Și nu cred că ți trebuie o mare vocație ca să-ți dai seama că Nichita Stănescu e un poet de prim rang. E o notă de acreală și de suficiență în izbucnirea temperamentală a acad. Șerban Cioculescu, rămînind, incă, de neințeles inverșunarea cu care se îndreaptă spre o poezie mai puțin reușită. Desigur că nu e vorba aici de o solidaritate pe bază de generație. **Această solidaritate** cred și eu că e **primejdioasă ;** in literatură singura solidaritate rezonabilă fiind cea a valorilor.

Virsta inaintată nu conferă nimănui, in literatură, nici competență și nici autoritate iar **subiectivitatea** se poate manifesta pină la adincă bătrinețe.

— Ce false valori au fost promovate de critica literară ?

— Eu nu cred că Nichita Stănescu a promovat false valori, ci cred că **aceste false valori s-au promovat de la sine.** Impostura poate ajunge la anumite progrese, ca să le zic așa, organizatorice. Falsa valoare are imediat lingă scriitor, inafară de nevasta sa care crede cu emoție, **o seamă de critici,** care ii asigură aprioric succesul.

La noi se poate face ușor un asemenea succes. Apar articole elogioase, pe urmă impostorul incepe să creadă in valoarea adjectivelor. El se crede cu adevărat un scriitor, incepe să i se facă silă de mediocritate, cere o artă mare ș.a.m.d. Marea nenorocire este că un scriitor astfel instalat in această ierarhie arbitrară va rămine acolo pină cind ii cad dinții. **O parte a criticii literare** (fiindcă spre cinstea ei critica a protestat adesea impotriva imposturii) **are pe conștiință trecerea in panteonul culturii a unor asemenea scriitori.**

Consider că erorile pe care critica literară le-a făcut de-a lungul timpului constituie un fenomen aproape firesc. **Saint-Beuve,** de exemplu, a avut indoieli asupra valorii lui **Baudelaire, Balzac,** dar asta nu l-a impiedicat să fie un mare critic. Erorile lui veneau mai din percepte morale și nu din lipsă de gust artistic. Dar, vai, să nu confundăm erorile lui Saint-Beuve cu cele ale lui Virgil Ardeleanu. Dar dorind să arate că prima datorie a unui critic constă in ignorarea valorii, criticii actuali aduc mereu în discuție numele lui Saint-Beuve. Nu chiar așa ! Autoritatea criticii franceze a fost impusă de un scriitor — Baudelaire — care a fost la timpul său poate cel mai sensibil critic literar, muzical și plastic. El a intuit inaintea multor specialiști valoarea lui **Balzac, Chopin, Wagner** și **Flaubert.** O mare datorie a criticii e aceea de a **intui valoarea,** căci de negat, poate să nege oricine.

— Ce probleme adevărate și ce false probleme au fost ridicate in ultimul timp, de critica literară ?

— Există cred eu, un fenomen curios, dar adevărat: **primejdia ca critica să se situeze inafara literaturii.** Critica ajunge să fie victima nevoii ei de independență. Astfel s-a ajuns ca literatura să aibe problemele ei, iar critica .. problemele ei. Din efortul excesiv și confuz de independență, critica a ajuns să se indepărteze de literatura care a născut-o. Criticii de prim ordin nu ridică probleme, mulțumindu-se, doar, să se aplece cu modestie asupra cărților care apar. Insă mulți dintre criticii noștri și-au pierdut această modestie față de literatură și aș indrăzni să spun că și față de scriitori. Mulți și-au luat un aer de superioritate pe care atrocea ignoranță nu-l pătează cu nimic. Mulți dintre critici nici nu iubesc literatura și pe mulți nici nu-i interesează.

Se intimplă chiar să nu citească cărțile pe care le laudă sau le injură. Dacă criticii nu iubesc literatura, care-și are și păcatele ei, de ce nu-și aleg altă meserie ? E neplăcut să vezi că paginile revistelor sint ghiftuite de un regretabil amestec de acreală și ignoranță. Complexe administrative, psihice se transformă in exigențe critice. **Criticul trebuie să fie un om curat și echilibrat.** In istoria culturii noastre aportul fundamental l-au adus tocmai critici ca : Titu Maiorescu, Pompiliu Constantinescu, George Călinescu pentru care **literatura era iubirea și rațiunea existenței.** De aceea exigența posacă și inoportună a lui Șerban Cioculescu m-a intristat.

Acreala confuză și flască nu trebuie să ne răpească tot timpul liber. Mai trebuie să rezervăm puțin timp și pentru impunerea valorilor autentice, dacă înțelegem aceste valori. Dar, cu tristețe constat, că de multe ori nu e vorba de rea credință ci de o suavă incompetență.

N. R. Precizăm că redacția nu-și insușește intrutotul punctele de vedere exprimate in răsounsurile la această anchetă. De asemenea, redacția ține să precizeze că orice opinii asupra anchetei sint binevenite. Le așteptăm.

GEORGE GIBESCU

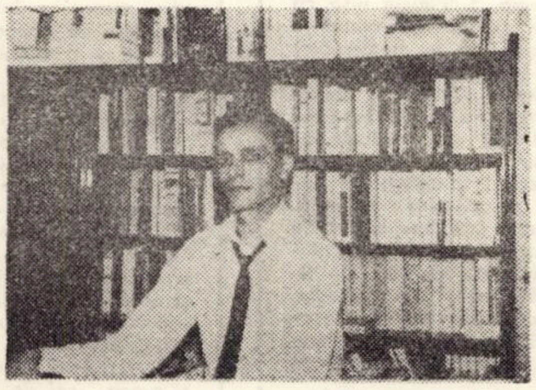

— Ce cărți de valoare credeți că au scăpat din vedere, din atenția criticii literare ? Ce false valori au fost promovate de critica literară ?

— Cum critica literară reprezintă construcția unei literaturi, iar statutul ei ontologic ține de recunoașterea valorilor, cred că se poate răspunde compact la cele două întrebări. Orice fel de critică, inclusiv cea artistică, și de susținere, rămine valabilă în măsura in care include judecata de valoare. A te opri la stadiul pur al descrierii fără ca opera să fie subsumată unei serii similare, sau apropiate, ca structură, izolată și judecată din perspectiva istorică inseamnă a practica o critică fragmentaristă. **Critica precumpănitor curentă trebuie să detecteze straturile operei, proiectînd-o social, psihologic, filozofic și estetic, să aibă in vedere specificul ei ireductibil, să stabilească filiații, structuri artistice și să formuleze judecăți de valoare.**

Critica noastră din ultimii ani s-a emancipat recăpătindu-și funcțiile ei dintotdeauna, irizate acum de filozofia materialist-dialectică. Nu se poate nega, e adevărat, existența unei critici care exaltă lucrări mediocre și submediocre **(Rodica Sfințescu — „Joc viclean", Corina Cristea — „Scadența", „Eternitatea după colț"),** sau care ocolește valorile prin tăcere și obstrucție **(Ștefan Augustin Doinaș, Ion Caraion, Mircea Ciobanu).** Prea puțin se scrie despre un poet contemporan, Alexandru Philippide, destin literar de excepție nu numai în cadrul strict al literaturii române, ci și in plan universal, insuficient prizat sub acest aspect. Am alcătuit o antologie de comentarii și referințe critice „Al. Philippide interpretat de"... (Ed. Eminescu, 1972) cu scopul de a atrage atenția asupra unui scriitor prin care, vorba lui Ion Barbu, **redevenirăm conetmporani cu Eminescu.** N-a fost suficient relevată valoarea unor cărți precum „Teritoriu liric" de **Gheorghe Grigurcu** (de departe unul din cei mai avizați critici de poezie, cu o fervoare a scrisului și un stil aplicat), „Monolog alb" de **Nicolae Ioana** și „Armura lui Thomas" de **Mircea Ciobanu.** Dacă într-o anumită perioadă erau supralicitați oniricii (D. Țepeneag, Vintilă Ivănceanu, Iulian Neacșu), laude nejustificate se aduc, acum, lui : **Emil Brumaru,** simplu caligraf ce recapitulează pe Ion Pillat și Ilarie Voronca, **Alexandru George,** violent și în „Semne și repere", epigon al lui Barbey d'Aurevilly și Villiers de L'Isle-Adam în „Simple intimplări cu sensul la urmă" și „Clepsidra cu venin", **Teodor Mazilu** proclamat peste noapte geniu în poezie, proză și eseistică, **Virgil Duda** cu „Anchetatorul apatic" ale cărui modeste calități de analiză nu justifică delirul criticilor.

Incepe să prolifereze pe un trup sănătos maculatura față de care critica nu a luat intotdeauna atitudine fermă. Dacă nu avem încă un Maiorescu ar trebui să-l inventăm, pentru a asana literatura. Mari speranțe s-au pus în debutul lui **Daniel Turcea** și **Mircea Dinescu,** deși aceștia n-au onorat promisiunile.

Despre un debutant aproape remarcabil, **George Virgil Stoenescu** („Cercuri la Elsinore", Editura Eminescu, 1972), nu și-a spus încă cuvintul : Nicolae Manolescu, Gheorghe Grigurcu, ca să numesc cițiva critici în opinia cărora cred și care ar putea consacra. O situație ambiguă continuă să aibă **Marin Sorescu,** autor, în ultimul timp, a două volume de versuri — „Tușiți", „Suflete, bun la toate" — destul de slabe. O parte a poeziei noastre contemporane — dependentă prea mult de jocurile grațioase ale maeștrilor — **Nichita Stănescu** („Măreția frigului") și **Marin Sorescu** — incepe să se sterilizeze de sentiment și să devină **poezie de limbaj.** Critica nu trebuie să uite adevărul că marii poeți nu sint cei care pedalează excesiv pe tehnica literară, ci Blaga, Arghezi, Philippide, la care se observă **drama.** E un fapt imbucurător că in spațiul uniform și manierist al poeziei s-a făcut auzită vocea lui **Eugen Jebeleanu.** („Hanibal"), **Ion Gheorghe** („Megalitice") și **Adrian Păunescu** („Istoria unei secunde", mari conștiințe ale epocii noastre. Începe să capete tot mai pregnant teren proza politică prin romanele semnate de **Romulus Guga, Corneliu Ștefanache, Platon Pardău.**

— Ce probleme adevărate și ce false probleme au fost ridicate, în ultimul timp, de critica literară ?

— Critica literară nu „ridică" probleme, ci le **inventă** în funcție de obiect. E, dacă vreți, însăși condiția ei ontologică. Evazionismul, realismul, autoritatea criticii, accesibilitatea, poezia patriotică, romanul politic, simplitatea — iată citeva din problemele discutate de critică. Dacă aș face un repros e că s-a teoretizat cam simplist inafara **realității literare.**

S-a mers pină acolo incit s-a negat rolul criticii de directie și utilitatea programului critic. Spiritul critic românesc s-a constituit de-a lungul evolutiei literaturii noastre în funcție de citeva deziderate — reflectarea specificului național, citadinizarea și psihologizarea literaturii, etc. — Eliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Dobrogeanu Gherea, G. Ibrăileanu. Lovinescu, G Călinescu, au avut un program critic pentru care au militat și l-au respectat în practică. Fără program, criticul ar fi orb. Mai clar s-a evidențiat necesitatea autonomiei criticii față de scriitor. **Șerban Cioculescu,** intrebat de secretarul unei redacții dacă laudă sau înjură, își permitea luxul de a răspunde invariabil : **recenzez.** Iată nostalgia și una din problemele adevărate ale criticii.

Să vedem insă reversul medaliei — modul in care se finalizează o problemă a criticii — **reactualizarea valorilor constituite.** Inacceptabilă mi se pare, in acest dialog cu clasicii, tendința de a restringe cimpul valorilor, admițind doar pe Ion Barbu și Matei Caragiale. Asistăm la incercarea unora de a demola statuia lui George Călinescu, in fraze pline de insanități verbale, acuzat ca istoric literar că ar fi intreprins o acțiune de nivelare „făcind un deserviciu literaturii, că ar fi dat sentințe" în stilul unui neosemănătorist de provincie, intolerant și obtuz", iar ca scriitor, prin „Bietul Ioanide și Scrinul negru", că ar fi perseverat in erori flagrante.

Anchetă realizată de
VIRGIL OANCEA

mişcarea literară din Banat

O scriere inovatoare

In 1937, cind apăruse – in editura autorului – romanul lui Ilie Ienea, cu un titlu bizar și de o sonoritate particulară. „Ard luminile-n Vitol", intelectualitatea progresistă din Timișoara, conștientă de pericolul fascismului și obscurantismului care ne amenința țara. incerca să folosească și arma de protest a literaturii, deși proza nu depășise aici tradiția moralizatoare a evocărilor Redactor responsabil al publicației de stinga **Țărănismul bănățean,** Ilie Ienea scrisese acest roman de fantezie creatoare prefigurind călătoriile interplanetare ale navelor cosmice, fără să părăsească totuși rampa de lansare a cunoașterii realului.

Romanul își plasa subiectul intr-o lume hipercivilizată de Atlantidă cosmică și devansează mai mult pe plan intelectual posibilitățile reale ale omului, altfel deplin posibil pe plan fictiv. spațiul creator al Vitolului este doar un cadru de stimulare a setei de dreptate și libertate socială intr-o epocă istorică greu incercată. Ilie Ienea apără in paginile operei sale valorile umane degradate de fascism. frumusețea civilizației fără exploatare a omului fată de om și a progresului științific văzute in lumina creatoare a literaturii ca artă lucidă a cuvintului.

Nota polemică a romanului – provocată de condițiile istorice și politice in care a fost scris – dispersează oarecum grija de construire romanescă a narațiunii, in schimb nu și cea poetică – de născocire a unor forme noi de expresie. Valoarea literară a cărții lui Ilie Ienea depășea in mod paradoxal publicul cititor la care, in condiții provinciale, ajunsese și care era format in lectura episoadelor melodramatice și foarte anecdotice ale romanelor de atunci. Suflul

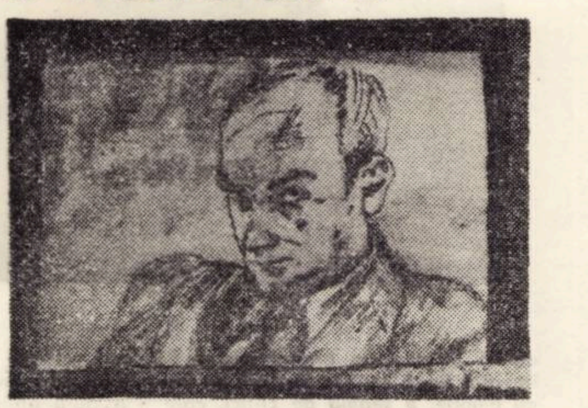

ILIE IENEA, VAZUT DE CATUL BOGDAN

epic sublimat şi calitatea muzicală a stilului lui Ilie Ienea au fost remarcate de mai mulți, iar Petru Comarnescu il considera printre cei mai importanți stiliști ai Transilvaniei : „Puţini minuiesc ca dinsul frazele lungi, incordindu-le de ințelesuri și construindu-le intr-o armonioasă arhitectură muzicalizată de un suflu ritmat". căci – afirmă tot el – „Ilie Ienea, poet intelectualizat... caută metafore şi expresii inedite pentru lumea-i albă şi evoluată, unde viaţa se schematizează, atmosfera se construieşte din ritmul ideilor şi suflul imaginilor, iar epica devine eseu muzicalizat" (Petru Comarnescu, **O fantezie cu perspective milenare,** – Timpul, 17 I. 1943)

Ilie Ienea utilizează tehnica fabulei, a simbolului și alegoriei ca mijloace antianecdotice, menite să promoveze pe plan imaginativ o viziune nediscursivă, ivită ca un răsad al exploarării spațiului interior. **Ard luminile-n Vitol** este, in ultima analiză, o pledoarie pentru poezie, adică pentru transfigurarea datelor naturii in creuzetul arderii interne. Disprețul pentru tot ceea ce imită, copiază sau reproduce – fără nevoia saltului in virtualitate și perspectivă de sensuri noi, exultante, – deși ridică o barieră exagerată intre cunoaștere şi creaţie. dă poeziei accepţia de fenomen originar, de expansiune proteică spiritului uman, de curent muzical proiectat spre un orizont inepuizabil de forme și esențe nerepetate. Graiul insuși aici, comprimat intr-un supralimbaj (cu ințelesuri mai largi decît intinderea textului) incearcă mereu sensuri explozive „descătușate de scandalurile inteligenței". Puterea creatoare a imaginației omului, simbolizată cu un soare, ar fi generatoarea unui spațiu cu tonuri de curcubeu ale razelor acestui soare, in lumina – nu in flacăra – artei.

Dacă a fost explicabilă inaccesibilitatea cărții lui Ilie Ienea in momentul cind a apărut, ea stirnind pasionate și defăimătoare comentarii, caracterul inovator al acestei scrieri literare s-ar fi cuvenit să fie fost apreciat mai tirziu altfel. Cartea lui Ilie Ienea prin stilul ei cu totul personal rămine precursoare, in construcția sa, unor incercări ulterioare din literatura occidentală care s-au bucurat in anii din urmă de o neobişnuită vilvă, in tendința de a renova formula romanului de pină acum.

Mesajul vibrației atribuit creației artistice face ca romanul lui Ilie Ienea să accentueze caracterul de fluență și nuanță al obiectelor folosite ca material de combustiune, intr-o subtilă și barocă arhitectură de radiații și tonuri. Toate acestea au fost necesare pentru a da, atunci cind a apărut, expresie meşteşugită unui incomparabil pamflet intelectual, fascinat de măreţia şi puritatea umană.

NICOLAE ŢIRIOI

Teoria cunoaşterii

Cartea lui C. Popa „Teoria cunoașterii" (Editura șt. Buc. 1972), ieșită la lumina zilei nu mult după „Teoria definiției", a aceluiași, este, in raport cu lucrările publicate anterior de autor, o sinteză care aduce o lărgire a problematicii, de la chestiuni circumscrise ca speciale, la abordarea unui intreg al filozofiei.

C. Popa nu s-a gîndit să epuizeze modurile de abordare filozofică a cunoașterii, lucru ce ar fi fost prea temerar, ci a specificat incă prin subtitlu că abordarea cunoașterii va fi făcută în perspectivă semiotico-gnoseologică. Această perspectivă, odată aleasă, i-a permis autorului o prezentare lipsită de prețiozitate a cuceririlor gîndirii filozofice contemporane privind cunoașterea, in legătura ei indisolubilă cu limbajul și acțiunea umană.

Sint aduse, in mod progresiv, in fața cititorului, probleme ca aceea a legăturii acțiunii umane și a cunoașterii, a legăturii senzorialului cu empiricul și a acestora cu raționalul și cu limbajul. De asemenea sint tratate cu atenție, deși pe scurt, problemele privind geneza limbajului, insușirea limbajului, in procesul de instruire, rolul definițiilor ostensive in statornicirea funcționării semnelor limbii ca și rolul și funcțiile linbajului în cunoașterea umană în general. O deosebită importanță este acordată limbii ca sistem de semne și operațiilor logico-matematice și logico-semantice la diverse nivele (nominal, propozițional, interlingvistic), raportului dintre limba naturală și limbajele artificiale ale unor științe sau alte sisteme de semne artificiale cum ar fi de exemplu codurile.

C. Popa a construit de asemenea un model semiotic al insușirii și comunicării cunoștințelor noi, bazindu-se pe studiile actuale in această problemă.

Ideea pe care autorul o apără este că limba ca și cunoașterea discursiv rațională al cărei instrument este, se prezintă ca un fenomen supraindividual, in sensul că existența ei istorică depășește limitele temporale ale existenței individului. Un alt aspect a acestei caracteristici a limbii este că individul, folosindu-se de limbă, comunică nu ceva strict individual, ci dimpotrivă, ceva care se incadrează in universalitate. Cu toate că limba și cunoașterea discursiv-rațională sint supraindividuale, nu trebuie considerat că lumea adevărurilor științifice este o lume aparte, o „a treia lume" independentă de om și realitatea obiectivă. Autorul subliniază acest lucru, detașindu-se de poziția filozofului K.R. Popper. Cunoașterea și limba, deși supraindividuale, nu există în afara activității practice de cunoaștere a indivizilor concreți care sint agenți reali ai acestor activități. In capitolul consacrat teoriei adevărului, C. Popa aduce mai puține innoiri în prezentarea problemelor ; acest lucru reflectă starea de fapt a teoriei adevărului în literatura filozofică mondială.

De o stringentă actualitate sint problemele prezentate in capitolul V al cărții, intitulat „Teorie și experiment". Aici, autorul se ocupă de probleme in care și-a mai expus punctul de vedere și în rezolvarea cărora a adus nuanțări care ii aparțin. Sesizăm aici montarea definiției teoriei științifice la notele căreia C. Popa mai adaugă două, detașindu-se de definiția altor filozofi cum ar fi K. B. Madsen (vezi p. 165). Pe linia preocupărilor sale anterioare este și problema funcțiilor teoriei științifice și altele.

Ultimul capitol al cărții se ocupă de raporturile științei cu societatea, în mod deosebit de corelația – cercetare, producție invățămint. Sint expuse concis idei care au devenit un bun al gindirii filozofice din țara noastră.

Ceea ce deosebește „Teoria cunoașterii" de toate celelalte lucrări nu este noutatea problematicii și soluțiilor (care, subliniem, este prezentă in unele capitole), ci caracterul de sinteză, al ei. Am sublinia caracterul de „sinteză accesibilă", ceea ce este un merit al cărții.

Există, desigur, pe parcursul unor pagini (nu multe), formulări care par prea tranșante sau formulări care nu ajung la problemă. Subliniem insă că ele sint puține (intr-o semnalare a cărții nu este cazul să le menționăm) căci C. Popa a lucrat cu atenție la această carte reușită. Autorul a renunțat la prezentarea critică a părerilor intr-o problemă sau alta, evitînd polemica și rezumindu-se la o prezentare conclusivă a teoriei filozofice a cunoașterii din perspectiva amintită. Cartea lui C. Popa este bun model de prezentare critic-constructivă a produselor gindirii nemarxiste de către un filozof marxist. Ea este, prin aceasta, o dovadă a maturizării gindirii filozofice marxiste din țara noastră și una din cărțile de filozofie bune apărute la noi.

CORNEL HĂRĂNGUŞ

Voluptatea limbajului ştiinţific

Este cunoscută stupefacția profanului în fața textului științific scris sau oral. Limbajul folosit de aceste texte, cel științific il oripilează prin ermetism și aparențe de esoterism, limbajul textelor scrise impingindu-l la alexie iar cel al textelor orale la afazie ; reacții stîrnite de incapacitatea recepționării mesajului, incapacitate condiționată, la rindul ei, de ignorarea limbajului științific.

Prin limbaj științific ințelegem mulțimea tuturor relațiilor coerente intre semne. Semnele sint elementele generice ale unei alte mulțimi : universul semnelor. Intre semne, elemente ale universului semnelor și obiecte, elemente ale universului material se stabilesc relații de corespondență denumite relații de reprezentare. In limbajul științific, spre deosebire de limbajul natural, relațiile de reprezentare sînt univalente : unui anume obiect ii corespunde un anume semn și invers. Vom distinge în universul material două submulțimi cu funcții distincte : mulțimea receptoare și mulțimea emițătoare de mesaje. Prin mesaj ințelegem o clasă (mulțime de mulțimi) coerentă de relații coerente. Relația dintre mulțimea emițătoare și mulțimea receptoare este o relație de comunicare din spre prima spre a doua. Relația dintre universul material și mulțimea emițătoare este o relație cognitivă : descriptiv-cognitivă sau științific-cognitivă. Relațiile de comunicare și cele cognitive se realizează prin limbaje. Limbajul unei relații de comunicare este un limbaj natural. Limbajul unei relații științific-cognitive este in suficientă măsură un limbaj natural pentru a face mesajul inteligibil celor profani dar insuficient de științific pentru a inzestra mulțimea receptoare cu capacitatea de a investiga, de a crea. Limbajul științific-cognitiv este propriu științelor iar limbajul științific-descriptiv este propriu vulgarizării științei. Mulțimea oamenilor de știință aparține mulțimii emițătoare. Ea stabilește relații științific-cognitive fie in mod direct cercetind universul material fie indirect prin relații cu mulțimi emițătoare aparținînd istoriei științei realizind, astfel, in sens invers o relație intre mulțimea emițătoare contemporană și universul material cercetat intr-un anumit moment aparținind istoriei.

Limbajul științific este exact, riguros și precis ; cel de vulgarizare a științei e descriptiv, vag și taxonomic. Limbajul științific este, în același timp, un instrument specializat de comunicare între oamenii de știință aparținind diverselor mulțimi emițătoare, un instrument de cunoaștere, investigare și creație. Limbajul științific frapează, in detaliu, prin stereotipie și uniformitate, condiții indispensabile unui mesaj coerent și scutit de ambiguități, seduce și fascinează prin efectul de ansamblu. Textul științific, spre deosebire de cel de vulgarizare a științei, este incompatibil cu simpla enunțare, descriere și apoi comentare a unor rezultate, el are structura, grația și armonia procesului de creație : formulează problema fixînd astfel obiectul cercetării, și al creației, enunță condițiile creației prin intermediul ipotezelor, il face pe cititor părtaș la procesul creației prin intermediul demonstrației și, in final, părtaș la momentul sublim al desăvirșirii acestui proces prin formularea unei soluții pentru problema propusă, soluție concretizată intr-un mesaj.

In raport cu limbajul științific ca instrument de creație, afirmațiile de forma : omul de știință X are meritul de a ști să îmbrace rezultatele cercetărilor sale într-o haină matematică adecvată sau modernă" sau, de asemenea, „totul în cercetare constă în arta de a încadra un fenomen într-o ecuație", sint hazardate, deconcertante și rizibile. Cercetarea științifică nu poate conduce la rezultate care așteaptă, in final. să fie supuse unei operații de matematizare. Matematizarea aparține procesului de creație și pin aceasta rezultatul este structural, intrinsec matematic iar operația de drapare sau fardare matematică are exact același succes ca draparea și fardarea la propriu in efortul de juvenilizare a unei octogenare.

Descoperirea unui fenomen presupune realizarea unei relații intre mulțimea emițătoare și universul material. Relația conduce la un mesaj in termenii unui limbaj. Dacă limbajul folosit este limbajul științific atunci mesajul reprezintă un model matematic al acestui fenomen. Descoperirea unui nou fenomen presupune cunoașterea temeinică a limbajului științific și multă dezinvoltură in folosirea lui ca instrument de cunoaștere și investigare. Colocviul cu natura este apanajul celor inițiați în arta cunoașterii și a creației științifice, a celor receptivi la armoniile universului.

OCTAVIAN POPA

Ipostazele de AUTOR ale personajului

> **Este deosebit de sugestiv să-l surprinzi pe Dostoievski în vicleana sa comportare față de cititor.**
>
> JOSÉ ORTEGA Y GASSET

În concepția unui „roman polifonic", M. Bahtin atribuie personajului dostoievskian un „cuvînt monologic" **(Problemele poeticii lui Dostoievski,** trad. rom., p. 334 și urm.). Spre deosebire de **cuvîntul narațiunii,** acest **cuvînt monologic** ar fi **univoc.** Pornind de la analiza critică a concepțiilor lui Bahtin, Iulia Kristeva remarcă faptul că existența **univocității** sau a **obiectivității**, în sens bahtinian, **„nu rezistă analizei psihanalitice și semantice a limbajului" (Simeiotihi,** 1969, p. 155). **Narațiunea** este studiată de Kristeva **ca un dialog între subiectul narațiunii (S) și destinatarul (D), altul** (156). Ambii termeni constituie însă diode, **„sisteme de cod".** În statutul **„personajului (a „caracterului"),** J. K. distinge un **subiect al enunțării** (Sa), de **subiectul enunțului** (Se). **Genul** narațiunii este definit de J. K. pe axa **S–D,** pe cînd **variantele genului** pe axa **Sa – Se.** Nu ne **interesează** aici conținutul analizei lui J. K., doctă, dar nu și infailibilă, ci faptul că ajunge la aceeași poziții bahtiniene în definirea variantei de **Icherzellung** (în care a fost mereu încadrată prima carte dostoievskiană – romanul epistolar **Oameni sărmani).** Astfel, naratiunea la persoana I este definită de J. K. drept **„o coincidență dintre subiectul enunțului (Se) și subiectul enunțării (Sa)"** (p 171) Or, această definiție este departe de a fi operantă, de vreme ce însăși **J. K.**, în **alte** studii, remarcase posibilitatea **subiectului** de a se dedubla în „autor" și „actor", al cărui **enunț (l'énoncé)** poate fi **referențial,** ca în **narațiune,** dar și **premiză textuală, „o citare" („la citation"); „une parole attribuée à un autre et dont celui qui s'ecrit comme acteur – auteur subit l'autorité" (Id.,** p. 124). Iar într-un spațiu intertextual", J. K., bazîndu-se pe **Anagramele** lui Saussure, redefinește **enunțul poetic** ca **„subansamblu"** într-un **„ansamblu de texte străine".** Particularitatea „fundamentală" a limbajului poetic **(paragramatismul)** este definită de Jü K. drept **„l'absorbtion d'une multiplicité de textes (de sens) dans le message poétique qui par ailleur SE PRESENTE comme centré PAR UN SENS** (cursiv în text, – I. G.)" (Id.).

Unele principii deduse din analiza limbajului poetic „modern" au fost amintite cu mult înainte de J. K. de către cercetătorii creației lui Pușkin sau Gogol. Într-o lucrare celebră, B. Eihenbaum demonstrase existența în nuvela lui Gogol **Mantaua** a unui **„skaz pur comic (skaz** – intraductibil, am putea spune „limbaj de mim", mai degrabă decît „mimetic". – n.n., I. G.), **cu toate acele procedee ale jocului lingvistic, proprii lui Gogol, care este corelat cu declarația patetică ce formează un fel de al doilea nivel (Skvoz, literaturu,** L. 1926, p. 177). Și, în opoziție cu o critică tradițională, care vedea „în acest al doilea nivel „baza" exegetică a nuvelei", E. considera că tocmai **skazul** comic reprezintă **„tonul personal al autorului"** – Gogol.

În fond E. descoperise **doi autori : autorul** unui text **sentimentalist** („tînărul") și autorul unui text satiric, al **skazului** („naratorul"). **Textul** nuvelei apare astăzi ca rezultat al **compoziției** sau **stilizării,** realizate de un al **treilea autor** – „subiect". În acest caz nu există „absorbția" (J. K.) unui „text" de către celălalt. Ele rămîn la „paritate". Iar orice judecată, care va considera textul nuvelei doar ca satiră (Eihenbaum), sau doar ca „declarație patetică" (loc comun), va fi **unilaterală.**

Mai interesante sînt cercetările lui V. Vinogradov cu privire la nuvela lui Pușkin **Căpitanul de poștă.** Pornind de la constatări de ordin stilistic, V. V. descoperă în nuvela pușkiniană **patru autori** : în „povestea" lui **Virin, (1)** căpitanul de poștă, este apoi narată de către **consilierul titular A. G. N., (2)** care este totodată și personaj episodic, această „narațiune" este „redată" de către „autorul" ciclului de nuvele, **Belkin,** (3) ciclu „stilizat" și „tipărit" de către **„editorul" Pușkin. (4) Figura lui Belkin** – spune V. V. – **se manifestă în alegerea povestitorului (...) în relevarea poziției sale, dar îndeosebi – în formele redării stilului acestuia, în amestecul și asocierea acestui stil cu cel al autorului. Consilierul titular A.G.N.** – subliniază V. V. – **se relevează ca tip al funcționarului mărunt, democrat, plin de înțelegere față de „oamenii sărmani", cel ce retrăiește în profunzime nedreptatea și inegalitatea socială (Stil Pușkina,** M., 1941, p 570).

Am reprodus acest lung citat deoarece atît nuvela lui Gogol, cît și cea pușkiniană, analizată de Vinogradov, constituie două dintre multiplele „coduri" ale primului roman dostoievskian. Să rezumăm. La Gogol : **textul satiric** cu privire la un **om** decăzut în **automat** („cazul" lui nu este prezentat în „skaz" drept **tipic,** deoarece A. A. Bașmacikin apare **astfel** și față de alți „mici funcționari", colegii lui de slujbă) va fi „contrapunctat" de **textul patetic,** în care, potrivit canoanelor sentimentaliste, „particularul" este prezentat ca „general" (comp.: Karamzin „Și țărăncile știu să iubească" cu „tînărul" lui Gogol : „Și el este un om"). La Pușkin : fiecare „autor-personaj" („Virin" și „consilierul titular A.G.N.") redau **despre sine** doar ceea ce **le convine.** Se disimulează „egoismul" primului și **„mîndria"** celui de al doilea de a fi găsit niște „personaje" (el este conștient că **„discută cu amabilii cititori"!),** față de care se distanțează și social și intelectual. Acesta apare în plus și ca **„erou galant".** N.B.: Amintirile consilierului **titular** au reținut cîteva „obiecte" din casa lui Virin : „ghivece de balsamine și un pat cu perdele pestrițe". Aceste „obiecte" sînt apoi corelate cu „amintirea unui sărut" primit din partea „sărmanei Dunia", fiica lui Virin. Pe lîngă alte **„detalii",** le vom reintîlni și pe acestea în **Oameni sărmani.**

În acest roman, cele două personaje, Makar Devușkin și tînăra orfană Varenka Dobroselova, **apar în punctele de intersecție a ipostazelor lor de autori.** Personajele dostoievskiene sînt **autori literari** de „texte" și „personaje" **autori morali** și **autori ai lecturii** (pentru celelalte personaje și pentru cititorii externi). Din punct de vedere „literar" ei sînt „actori-autori" (în terminologia lui J. Kristeva). Primele patru scrisori ale romanului prezintă **codul** întregului roman.

În **prima scrisoare** (Devușkin, 8 aprilie) – se pot distinge **trei autori** și **trei personaje :**

1) Devușkin – **autor al unor pastișe** de natură **sentimentalist-romantică.** În original am putut delimita „enunțuri", ai căror **adevărați autori** au fost Karamzin, Jukovski, Pușkin (parafraza unui vers celebru din **Elegia** lui), apoi „epigonii" și autorii de versuri „ușoare". **Parțial,** aceste „pastișe" sînt recunoscute de către „autorul" lor („le-am luat dintr-o carte") dar nu și de către exegeții romanului (din păcate, nici de către V. Vinogradov). **Personajul** acestui **autor** este **„galant",** el „reamintește" Varenkăi de „o sărutare" (v. situația pușkiniană citată mai sus). Pentru ca asemănarea să fie mai evidentă (deși, în afara Varenkăi, n-a remarcat-o nimeni !), „personajul" îi trimite fetei **„două** ghivece cu balsamine" (aflăm de la V. că acestea au fost trimise de la **el,** spre deosebire de „o mușcată" dăruită la sugestia **ei).**

2) D. – **autor al unor pastișe – fiziologice.** În descrierea „vizuinei" (fapt remarcat de Grigorovici, mai nou de către V V.) se recunoaște maniera gogoliană și fiziologia lui Nekrasov **(Unghețele din Petersburg). Personajul** acestei „fiziologii" stă într-o „bucătărie". D. promite „să descrie în scrisoarea viitoare la modul satiric", adică tocmai așa cum a făcut-o Gogol în **Mantaua** (dar necesități de ordin „strategic" îl vor face mai tîrziu să renunțe).

3) Al treilea **autor,** dar **primul** în ordinea importanței, este cel al **primei scrieri, dintr-un „roman epistolar", conceput de către el,** și totodată **autorul unui personaj.** Deși se cunoșteau **dinainte,** „romanul" celor două personaje debutează abia atunci cînd **nu mai are nici o motivare.** În afara **absenței interdicțiilor spațiale, familiale sau sociale** (ce constituiau motivarea și chiar „intriga" romanelor epistolare), aici există, **în stare activă** (lucru niciodată îndeajuns subliniat), toate celelalte modalități de comunicare. D. privește **direct** în camera **Varenkăi,** aflată dincolo de o curte îngustă (iată „enigma" **bucătăriei, a„ferestrei"** ce oferea... **„comoditate"** etc.), această poziție „cheie" îi permite lui D. să descifreze **gesturi,** să vadă **semnale.** Există apoi **mesajul verbal** prin **intermediari. Mesaje zvonuri. Mesaje** ca produs al unor **investigații. Mesaje-cadouri** (v. „bomboanele și chemarea la o „lectură indulgentă", „mai dulce". 8 aprilie și 26 iunie). Culmea „gratuității" o prezintă scrisorile concepute **imediat după** sau **imediat înainte** de vizita lui D la V. (comunicare **„prin viu grai")** etc. **Personajul** acestui **„autor"** este deocamdată contradictoriu : e sărac, dar are bani. În orice caz este „binefăcătorul", „cel ce se jertfește" pentru V., dar și „umilul" funcționar, căruia îi este teamă pînă și de umbra lui etc.

A doua scrisoare (V., 8 aprilie). Varenka demască pe „autorul nr. 1), persiflîndu-i „personajul". Aflăm că prima scrisoare a fost scrisă în decursul a mai multor ceasuri de noapte. V. nu-l vede pe „autorul nr. 2". Recunoaște însă meritele de „binefăcător" ale „personajului nr. 3"

A treia scrisoare. „Autorul nr. 1" este abandonat. Lecția („Critica literară") este pentru D. prea amară. Speranțe însă rămîn : „autorul nr. 2" n-a fost descoperit. Acum el va „crea" copiindu-l fără milă pe Gogol (Grigorovici numărase peste 90 de replici și scene în întregul roman care au „modele" gogoliene). Al „treilea autor" declară că **„nu are stil, și pace",** dorind să mascheze „pastișele" ca fiind „adevăruri despre sine". „Personajul nr. 3" este obligat să sublinieze „jertfele" pe care le-a făcut. Și totuși nu prea mult, nu care cumva, printr-o disproporție, să pară „suspecte". Acest **personaj** îi reamintește lui V. că ea are un anumit „rol", o „datorie", o transformă în „personaj" deoarece

A patra scrisoare este a unui **personaj** pur. **Autoarea** „criticii literare" a dispărut. Rămîne doar cea care trebuie să dea dovadă de „recunoștință". Amintirea sănătății șubrezite pune însă sub amenințare „autorul nr. 3" și însuși „romanul epistolar" (v. alte asemenea „amenințări" pe parcursul romanului tocmai cînd **D. o sărută prin ceva pe V,)** Aici V. apare drept „creatura" „autorului nr. 3" (absenți și una și altul din scrisoarea precedentă a fetei)

Singurele „obiecte" ale lui Dostoievski sînt „subiecții". Devușkin este primul. Un „consilier titular" dorește să scape de servitutea socială la care îl condamnă meseria de **scrib** (copist, cel ce **transcrie).** Are „ambiția" de a deveni din creatură – creator (cel ce **scrie).** În locul **scrisorilor oficiale** el va concepe **scrisori particulare.** Romanele epistolare, citise D., sînt alcătuite din „documente" ale unei **„corespondențe** reale". Pentru realizarea **ambiției",** D. o aservește pe **orfana V.,** fată cultă, căreia îi știe „secretul" **(„un trecut fără pată",** V. Sklovski), aproape că o „cumpără" Dorește să o transforme într-o „creatură" a sa (citește „personaj"). Îl ia de model pe „consilierul titular A.G.N." din nuvela pușkiniană (ascunzînd, ca și multe altele, faptul că ar fi citit-o înainte de a o primi de la V.). Aflînd că V. este o „fostă autoare" (după ce-i citește „jurnalul", în care V. **„scria ca un literat profesionist",** V. Sklovski), **D.** vrea să surprindă **pe viu** „procesul de creație" a lui V. O invită în afara orașului, spionîndu-i gesturile, apoi va fi nemulțumit de rezultatul acestui „șantier de creație", notînd totuși cam la ce s-ar fi așteptat el (citiți scrisorile din 11, resp. 12 iunie). Dar D. „joacă un joc dublu". „Produsele" romanului „său" caută să le valorifice, prematur, în „cenaclul" scriitorului și colocatarului său – Ratazeaev (și nimeni n-a remarcat șarja pe care i-o face Dostoievski aici colocatarului de atunci – Grigoriev).

Personajele lui Dostoievski nu se prea împacă cu „rolul" de „creatură". Deci nici Varenka. Și ea își va disimula o „ambiție". Aceea de a-l ajuta pe D. să-și găsească „stilul propriu", devenind **astfel autoarea** unui „scriitor". Toate încercările lui D. de a-l impune pe Ratapeaev vor primi din partea lui V. replici prompte. Șantajîndu-l cu plecarea (deci întreruperea „romanului", a „șantierului literar"), declarîndu-i dragoste (recunoașterea meritului de „autor", falsa autorecunoaștere în postura de material **pentru** „creatură" etc), V. îl va **readuce** mereu pe D. în sfera ei de influență și **gust** (pușkinian). Finalul romanului „se joacă" ca în nuevla lui Pușkin – V. „interpretează" rolul Duniei pînă la capăt. Abia în absența „învățătorului" și a „modelelor" sale. D. creează un text **cu totul personal.** Ultimele pagini sînt **fără dată, fără semnătură.** Nu mai există scrisori, **ci** doar o „voce" care **și-a găsit stilul.** Cei ce vor citi romanul, acordîndu-i crezare lui Dostoievski, atunci cînd acesta declara : „n-are nici un cuvînt în plus", atunci cînd **datarea scrisorilor,** motivarea „tăcerilor" și toate acele „convenționalisme epistolare" (conținutul „epistolariilor" – cunoscute de „scribi"), cărora V. Sklovski refuza să le acorde semnificație (v. **Povesti o proze,** II, M., 1966, p. 179) se vor dovedi, în pofida lui, pline de miez, și lectorul romanului va descoperi în **Oameni sărmani** romane noi, din care am prezentat, în mod grosier, doar cîteva sensuri

ILIE GYURCSIK

---

creion

Copilărește-te !

Lîngă bordură, cu tot frigul, răsăriseră flori, aproape neobservate în iarbă. Se însera și copiii care culegeau asemenea flori smulgeau odată cu ele și smocurile de iarbă. Făceau buchete verzi, în care abia se distingeau florile firave. Atunci, lîngă micii copii, apărură cîțiva copii mai mari, care îi întrebară ce culeg ei așa de preocupați ?

– Flori ! răspunse un pitic.

– Așa ! spuse băiatul mai mare, amuzîndu-se cu superioritate, și văzînd bine că în mînuța copilului erau mai multe smocuri de iarbă decît flori. Și cui le duci tu ?

– Le duc la mama ! spuse copilul.

– Așa ! O să se bucure, se amuză cel mai mare, privind cu aceeași superioritate ironică la prietenii din jur

Și asta fu tot. Copilul, într-adevăr, zvîcni dintre ceilalți și, cu smocul de iarbă în mînă, în care abia pîlpîiau două-trei flori, se îndreptă victorios spre casă. Iar ceilalți, mai mari, în urma lui, amuzați, rîdeau copios și ironizau : „El a cules flori. L-ați văzut ? El duce acum flori mamei sale".

Eu, unul, trecînd pe-acolo, am avut încredere că tot ce a spus copilul era adevărat. Copilul, prin iarbă, a văzut florile LUI. De ce nu ? Între smocurile verzi, copilul a descoperit și a cules florile LUI. Pe ele le va înfățișa victorios mamei.

Copilărește-te, chiar dacă se va găsi întotdeauna lîngă tine unul să se amuze de asta. Copilărește-te, și, din inima ta, chiar de va fi frig, vor răsări flori !

ION ARIEȘANU

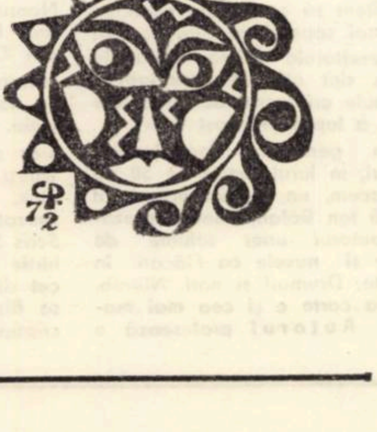

Scriitori de limbă

Tradiţie şi modernitate

In literatura de limbă română din R.S.F. Iugoslavia

Prea puţin cunoscuţi la noi, scriitorii de limbă română din R.S.F. Iugoslavia oferă criticului nu numai prilejul unor constatări omagiale, cu caracter informativ, ci un teren de lucru extraordinar de fertil, prin multitudinea de aspecte ale fenomenului. Spiritul rector e indiscutabil Radu Flora, personalitate enciclopedică. om de știință, poet, romancier dar mai ales critic literar, filolog, istoric, personaj a cărui cuprindere vizează tot ceea ce poate insemna educație culturală.

Păstrind proporțiile. Radu Flora e un Maiorescu al unui spațiu bilingv in care păstrarea tra**diției culturale reclamă o acțiune polivalentă, ramificată in toate planurile definirii spirituale. Incepător (numărul 9-10/ al revistei** Lumina **i-a fost consacrat in intregime, ca semn al unor merite excepționale) aproape in toate ramurile literare, de cercetare dialectală, filologică etc. Radu Flora reprezintă o** tradiție **și o ipostază a definiției elementului tradițional românesc : „Am tăiat, in răzoare pămintul / și-am apăsat, din instinct, paloșu-adinc / cu toată mîhnirea, cu-ntreg avintul / și-am infipt din răsputeri pintecu-n oblinc // Nu, fraților, nu din ură / și nu din spaimă. nici slăbiciune / am insemnat crestătură cu crestătură, / Direle se-nscriu in diagonale / Pe zigzagurile albăstruielor cimpii / și fruntea-mi era parcă la pămint inclinată. / Și propriu-mi suflet nicovală // Nu fraților, nu din ură . . ."** (Răboj).

Literatura română din Voivodina. Panorama unui **sfert de veac, (Ed.** Libertatea, **Panciova, 1971) a lui Radu Flora e nu numai un ghid pentru cititor, o „microistorie literară a expresiei de limbă română din R.S.F. Iugoslavia" ci și mărturisirea unui program de lucru, o judecată lucidă și, pe drept cuvint, optimistă, asupra prezentului : „In orice caz, actul de naștere (al literaturii de expresie română din R.S.F. Iugoslavia, n.n.) nu numai sub raport cronologic, dar, in bună parte, și, calitativ, credem că este marcat in acești douăzeci și cinci de ani. Și acesta este. credem, un lucru(...) excepțional : a genera ceva, a face, a iniția. Generațiile de acum au această mare cinste de a fi cele ce au germinat această sevă bogată și frumoasă. Generațiile care vor veni – sintem siguri de aceasta – vor ști să ducă mai departe acest inceput frumos și totuși, cu atitea abnegații obținut.**

Făcind o ultimă sinteză, ne permitem să constatăm ceea ce am mai spus și cu altă ocazie: nu rezultatele ultime, ciștigurile finale sint atit de importante ; de mule ori lucrul de căpetenie e de a lupta in acest sens".

Din generația incepătorilor **literari, in jurul virstei de 50 de ani acum, un loc important il ocupă Ion Bălan, poet și prozator, autorul unor volume de schițe și nuvele ca** Flăcări in noapte, Drumuri și nori, Ninalb. **Ultima carte e și cea mai matură. Autorul profesează o literatură a descripției lumii rurale realismul său fiind liric : desenul e alb-negru, simplitatea fiind calitatea esențială a acestei proze. suav melancolic. ale cărei repere le-ar putea constitui, probabil, ramificațiile semănătoriste ale deceniului al II-lea. Proza lui Ion Bălan are valoarea unui document (presupunind o confesiune indărătul nuvelelor) fiind in același timp și diagrama unei sensibilități de excepție. Un spațiu lara (tot pe acest prag al incepătorilor) se cere atribuit lui Mihai Avramescu, prozator și poet. mai cunoscut decit ceilalți publicului din țara noastră datorită unor binevenite studii semnate de St. Aug. Doinaș și Al. Andrițoiu, scriitori cu care, de altfel, poetul Mihai Avramescu se inrudește. Poezia e a unui clasicizant (scrie exact Al. Andrițoiu). al unui insetat de armonii Autorul e un spirit meditativ, nu lipsit de articulații polemice. programul său poetic „Ce-o fi-nsemnind nevoia de cerc ? / Se zice că-i simbolul perfecțiunii / Eu unul insă nu vreau să incerc / Să mă deștept din somnul rațiunii. / Imi place de minune-acest confort / In care mă scufund ca un asmatic / Și nu vreau, inălțind un contrafort / Să evadez din „sommul meu dogmatic.**

Modernitatea poeziei lui Mihai Avramescu își găsește un filon prețios in neoclasicismul poeziei românești interbelice. Intrebările melancolice alternează cu altele puse dur, versul cristalin cu discursul vinjos. Elementul reflexiv dă adincime poeziei lui Mihai Avramescu, in ultimă instanță spirit dilematic, capabil de adincimi, poet nobil prin aceeași transcripție a existenței dilematice : „Minciună e somnul rațiunii / ar naște monștri. / Monștrii ne pindesc / pe treptele singurătății. / Și le simți intr-una / cum gonesc / alăturea de noi / pe scara-ngustă. / Le auzim adincul răsuflării / precum un șuier surd / venit din hăuri. / Și le zărim doar umbra profilată / pe alte umbre / ce se-nvălmășesc / fără să știm / de urcă sau coboară, / fără să știm / nici dacă umbra noastră / nu e amestecată / cu a lor / O vai ! pe treptele singurătății, / nu poți fi singur / niciodată".

Dintre cei tineri, o reală surpriză este Slavko Almăjan. Poet de factură suprarealistă, tumultuos, ironic, emul al lui Vasko Popa, Slavko Almăjan este autorul unui excepțional roman Noaptea de hirtie **(Ed. Libertatea, Panciova, 1971). Motto-ul din Claude Simon dar și arhitectura cărții ar indica o relație cu noul roman francez. Comparația. nu intocmai de suprafață, s-ar cere completată cu precizarea că epigonismul e exclus, Slavko Almăjan fiind un prozator cu o vocație puternică. Scris la persoana I,** Noaptea de hirtie **e un monolog sacadat. făcut din secvențe, in care realul se filtrează prin poezie : descripția minuțioasă e făcută conform canonului, dar energia „rostirii", vitalitatea narațiunii este a lui Slavko Almăjan. Stilul este eliptic .totul este condensat la maximum, propozițiile sună ca niște rafale de mitralieră, onomatopeile rup textul, „biografia" vibrind cu intensitate rară sub nervii intinși ai autorului Vom scrie altădată pe larg, despre romanul lui Slavko Almăjan, al cărui context este foarte larg, o rețea de nume fiind necesară pentru sublinierea implicațiilor sale intime. Dintre acestea, proza suprarealistă noul roman francez, Freud, etc. cu intersecțiile pe care acestea le presupun. Literatura lui Slavko Almăjan reprezintă un punct inaintat al drumului literaturii române din R.S.F. Iugoslavia in modernitate. Ea marchează, deocamdată, probabil, cel mai evident. presiunea unor modele literare, existente intr-un spațiu bilingv, dar și pasiunea actualității literare, a căutării formale.**

Dintre cei tineri, in linia unui fond riguros-tradiționalistă se situează Miodrag Miloș : „Din inima omului / oricind / pot răsări flori – / dacă sint semănate / pe-ogorul rațiunii", notabil ca poet pentru cei mici. O foarte interesantă poetă este Felicia Marina-Munteanu. autoare de poeme de violentă senzualitate in volumul Peste nisipuri mișcătoare **(Ed. Libertatea, Panciova, 1973). Un ciclu (Eroticon) cuprinde citeva poeme antologice. „Hai să ne cunoaștem acum. / Luminările brațelor mele se sting in tăcere, / Scoică aruncată departe de mal. / Bucată ruptă din miezul trupului meu, / Luminările brațelor mele se sting in tăcere. / Aici păsările rostesc in jurul curcubeelor după ploaie, / Vintul se-oprește brusc la colțuri de stradă. / Copilăria devine din ce in ce mai ingustă. / Aici femeile-și desfac coapsele albe / Pentru noaptea care vine vuind ca riurile revărsate. / Hai să ne cunoaștem acum"** (Hai să ne cunoaștem).

Poeți in toată puterea cuvintului sint Petru Cirdu, Ion Flora, Olimpiu Baloș, incă implintați in obsesiile virstei, dar incă de pe acum scriitori deplini, in al căror viitor credem.

N-am scris nimic incă de un om cu mari merite de animator, Aurel Gavrilov, despre un foarte bun cunoscător al literaturii române, Mihai Condali, n-am scris despre activitatea de traducători ai celor de mai sus. contribuție de prim ordin la dezvoltarea relațiilor dintre două popoare vecine și prietene. Fenomenul se cere studiat in amănunțime, și noi vom reveni asupra lui. Rostul acestui articol, dincolo de forma oarecum oficioasă este acela de a prezenta realitatea unei literaturi, angajată in dubla bătălie a apărării tradiției ca și a cuceririi modernității, cu scriitori, mai importanți sau mai puțin importanți, dar legați intre ei in aceeași nobilă acțiune culturală. **Acțiune culturală semnificativă in cadrul generos al Iugoslaviei socialiste.**

V. GANEA

Plecarea

Trenul inghite distanțele și-n ritmul monoton al uruitului roților neobosite – aleargă, aleargă .. Gările-și schimbă pe rind firmele și călătorii urcă și coboară. Graba se măsoară cu nervi incordați și șuierul locomotivei se face stăpin al opririlor și al plecărilor. Iar peisajele își filfiie varietatea multicoloră pe lingă ferestrele intredeschise ale compartimentelor in care unii dormitează sau își șoptesc grijile și bucuriile, alții caută ceva prin valize, privesc in gol sau se lasă furați de tremurul nerăbdării . . .

Undeva, in lungul trenului ce taie cu zvircolirile-i de șarpe de-oțel spații mereu noi, un cintec se-nfiripă Din neastimpărul clapelor acordeonului iau naștere valuri de note care inchegă cu incetul o melodie tărăgănată, caldă, plină de taina dorului nemărturisit. Zeci de voci pornesc să insoțească melodia și-n murmurul lor lin – aceasta se furișează prin compartimentele invecinate, ca o dîră molipsitoare de lumină zimbitoare. Liane invizibile leagă și imbină in aceeași albie tresăltările tinerești ale simțurilor nezăgăzuite De pe buze își ia zborul șirag de cuvinte ce dau sens viu cintecului erupt spontan . . .

– Iată-mă și pe mine in brigadă. Nici nu-mi vine a crede. Dar s-a făcut și asta. Am plecat de acasă. Mama m-a petrecut la gară. Soră-mea n-a putut să vină cu mama. A avut de lucru la școală Da, mama m-a imbrățișat. Și mi-a spus să le scriu mai des . . .

– Pe mine nu m-a petrecut nimeni. Ai mei sint ocupați cu lucrul cimpului. Dar a fost mai bine așa. De la ei mi-am luat rămas bun incă azi dimineață. Le-am strins mina și le-am spus că voi avea grijă să nu-i fac de rușine . . .

Amindoi s-au așezat lingă fereastră in timp ce toți cei din compartiment cintă și acordeonul își picură melodia in surdină, ei își spun unul altuia cele mai proaspete noutăți. Din cind in cind își aruncă privirile spre peisajele care rămin in urmă. . .

– Aseară te-am văzut la dans. Erai impreună cu ea. Ce a zis cind a auzit că pleci ? I-ai spus la despărțire ?

– Se putea să nu-i spun ? N-a zis nimic. Am incercat s-o descos. Să-și spună părerea. Să mă conving. Dar nu s-a putut. Părea incopciată. Așa cum o știi și tu. Iar pe fruntea-i ingindurată am băgat de seamă niște cute care mă ingrijorează. . .

– O lună de zile trece repede. Te culci și te scoli de treizeci de ori. Te dezbraci și te imbraci de treizeci de ori. Prinzești tot de treizeci de ori. Și gata Te pomenești in trenul care te aduce indărăt . . .

– Asta ar fi cam așa, dar totuși nu mă pot dumiri pe deplin. C-o știi și tu. Atit de bine o cunoști. Nu ți-i in zadar soră. Niciodată nu m-am putut impăca cu incăpățînarea de care adesea dă dovadă. Asta ii strică mult. De atitea ori voiam să-i spun unele lucruri. Dar nu se lasă convinsă nicidecum . . .

„Sint frați și atit de mult se deosebesc. Cu el sint coleg de bancă. Ea e ceva mai tinără ca noi. Și atit de ciudată. De cind o știu . . .".

E un an de atunci . . .

A venit la liceul din orașul acesta. După ce timp de doi ani dădea examene ca elev particlar. Și a reușit să capete primele două certificate. Ce-i drept, a fost cam greu. De aceea s-a hotărit să frecventeze regulat cursurile.

Astfel a făcut cunoștință cu colegul de bancă, fratele ei. Si s-au imprietenit. Parc-ar fi doi frați. Nimic nu făcea unul să nu știe și celălalt.

Se ducea deseori pe la ei. Intotdeauna putea să lege fir de discuție și cu ea. Dar n-o prea lua in seamă pe la inceput. Căci era zgircită la vorbă. Și părea cam sperioasă

Intr-o seară de sfirșit de martie, s-a dus iarăși pe la ei. Ca de obicei. După un caiet. Să transcrie niște notițe la istorie. Și colegul, cel ce-i stă acum in față și se uită pe fereastră, nu era acasă. Nici mama lui. Astfel că l-a primit ea. Și, minune. i-a zimbit. Era bucuroasă ! Și, mai vorbitoare ca alte dăți ! Da, mai vorbitoare, incit nici n-au observat cum a trecut timpul. Colegul l-a găsit tot acolo. Stind de vorbă cu ea. Și s-a mirat și el. E cu putință ! L-a intrebat acesta cind au ieșit in stradă – Nici nu bănuiam că soră-me să trăncănească atitea Căci o știu altfel. Și nu in stare să ciripească verzi și uscate, ca celelalte fete.

A doua oară s-au intilnit la dans, la școală. Și seara intreagă au dansat impreună . . :

„Să-i spun și lui ce mă frămintă ? .. Ori să tac ? . . .".

– La ce te gindești ? Hai, să cintăm și noi cu ceilalți !

– Mă gindeam dacă e bine să-ți spun ori să trec peste aceea ce mă neliniștește . . .

– Dă-i drumul și nu te mai necăji.

– A fost așa :

Dansul era organizat pentru noi. In fața plecării la acțiunile de muncă. Ne-am dus impreună. Am intilnit-o la colțul străzii. Tu ai fost plecat pe undeva. In drum spre școală i-am spus că plec și eu. I-am spus că medicul mi-a aprobat plecarea in ultimul moment Si ea, tot timpul, tăcea. Atunci am băgat de seamă cutele de pe fruntea ei ingindurată. Și un fior rece imi trecu prin inimă. Am intrebat-o dacă e supărată. N-a răspuns. La școală. am dansat impreună tot timpul. Dar simțeam că evită să vorbească despre plecarea mea. Cind ne-am despărțit mi-a dat un plic și m-a rugat să nu-l deschid pină nu pleacă trenul. Și acum nu știu ce să fac. Să-l deschid ? Să nu-l deschid ?

„Crezi că n-am știut ? Mi-a spus fratele totul. De ce trebuia să ascunzi adevărul ? De ce nu m-ai făcut și pe mine părtașa bucuriei tale incă de la inceput. Iți doresc succes mult... Ai grijă să nu te imbolnăvești... Scrie-mi.. ".

– Ai văzut ?

Zimbetul a improșcat cu raze de soare fețele amindurora.

Trenul inghite mereu distanțele ce-i stau in față și-n ritmul monoton al uruitului roților neobosite – aleargă,aleargă...

ION BĂLAN

română din Iugoslavia

Mihai Avramescu

Zbor

Să nu vă opriţi niciodată din mers
Riscaţi să vă incremenească picioarele
Să se implinte adinc in pămint,
Şi n-o să mai puteţi niciodată zbura.
Ştiţi prea bine că omul e făcut pentru zbor,

El este aeroplanul in stare pură
Fără cirmă, fără motoare, fără elice,
Dar mai ales fără pasageri.
Adevărata noastră elice e nasul
Cu el adulmecăm nesfirşirea.
Iar ochii-aripi se lungesc citeodată
Pină dincolo de urechi.
Atunci se spune că urechile văd şi ochii aud.

Vorbe de şagă, nu le daţi crezare !
Omul vede şi aude cu toate mădularele,
Dar numai in timpul zborului :
Cind aterizează incepe să simtă
Cum toate se intorc la locul lor.
Ochii se retrag, umiliţi,
Iar urechile atirnă clăpăuge.

Dacă nu vreţi să vă insuşiţi acest adevăr
Nu vă lăsaţi ochii să plece din orbite,
Căci s-ar putea să se răzbune
Să nu se mai intoarcă niciodată.

Evocare

> De cind iţi legi sandala,
> s-au dezlegat milenii.
> **Ion Pillat „Friză"**

Iubita mea, iţi mai aduci aminte
Albastrul stins al timpului pierdut ?
Degeaba-ncerc să-nghesui in cuvinte,
Miraju-ncremenit intr-un sărut
Pe marginea abisului fierbinte.

Alunecam printre măslinii-n floare
Strinşi unul lingă altul, in apus,
Vorbeam doar despre lucruri trecătoare
Şi mai aveam doar un cuvint de spus
O, gol al umbrei, albă depărtare !

Atunci am inceput să inţeleg
Pe cind cădea pe trupul tău petala
Florii de foc ce n-am vrut s-o culeg,
Că-n timp ce tu plecată-ţi legi sandala,
Eu rostul vieţii mele il dezleg.

Singurătatea

Uneori te opreşti
la o răscruce.
Duci mina la ochi,
şi scrutezi depărtarea.
Nu poţi nici să pleci
nu poţi nici să rămii.
Stai singur cu tine,
singur cu alţii,
singur cu propria-ţi răscruce.

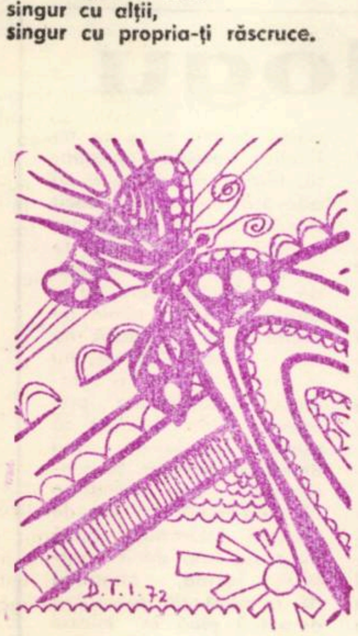

Cornel Bălică

De dragul

De dragul mării
Se umflă-n albii riurile
De dragul soarelui
Se deşteaptă florile
De dragul zilei
Rumenesc zorile
De dragul pămintului
Cerul plinge
De dragul depărtărilor
Rătăcesc privirile
De dragul lunii
Se aprinde soarele
De dragul vieţii
Se naşte moartea
De dragul inimii
Se naşte iubirea
De dragul jignirilor
Mor neindreptăţiţii.

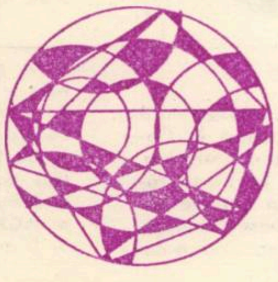

Să-mi aleg o stea

Plec cu Carul Mic
Pe Calea Laptelui
Printre aştri şi stele
Să dau de galaxia
Copilăriei mele
Iată un oraş cu sălcii
Pitit sub dealuri
Iată un oraş cu sălcii
Şi-un izvor sub dilmă
Cu apă bună de fasole
Iată o borugă
Cu un ostrov verde
Şi cu soreni de-argint
O ceată de copii
Jucindu-se de-a lotrii
Iată o uliţă
Cu duzi şi cu băgrini
Şi-o casă din birnă
Un tată amărit
Cu palme noduroase
O mamă necăjită
Palidă-n obraji
Iată şi-un ţintirim
Cu cruci strimbe de prun
O humă fără flori
Sub care zace mama
Şi-o groapă mare neagră
Săpată pentru tata
Să mă cobor din aştri
Să pup ţărina sfintă
Ori să-mi aleg o stea
Să cad cu tot cu ea
In veşnicia vremii.

Ion Flora

Clipă

Cind vei privi prin geamul meu
poate nu vei vedea nimic.
Poate nu vei auzi nici şoaptele scaunului,
nici risul cernelurilor,
nici cintecul fumului, nici iarba
care asemenea unei umbre
dispare la nechezatul faptului chel.
Poate nu vei simţi nici trotuarul,
nici ploaia
şi nici insăşi prezenţa ta.

Miodrag Miloş

Culori bănăţene

Nici o pasăre
nu are astfel de aripi
pestriţe !
Nici unui fluture
nu-i sint aripile
pudrate
cu astfel de culori.
Nici o carte
nu are pagini
aşa viu colorate
ca aripile tale
veşnic intinse,
ca paginile tale
cu seminţe scrise.
Eşti semena curcubeului,
cimpie bănăţeană !
Palma aceluia
care te impodobeşte
este veşnic de-o culoare :
neagră şi tare.

Şaptesprezece

Şaptesprezece muguri,
şaptesprezece stele,
şaptesprezece cununi
din şaptesprezece viorele.
Şaptesprezece poezii legănate
pe-aripi de stele.
o durere mare
Şaptesprezece zboruri spre soare,
o durere mare
pierdută in şaptesprezece orizonturi.

Porumbeii

Lasă porumbeii să zboare

şi inima-ţi va creşte de dor.

Nu le-mpiedica văpaia tremurindă.

Ochii mei

sint mereu pe urmele lor.

Lasă porumbeii

să salte pină vor,

să zboare de lingă inimă.

Ionel Baba

Reminiscenţă

Bulevardele vor vorbi despre intilnirea noastră

Şi vintului vor povesti
Despre ale rindunelelor lacrimi după noi.
Dacă vom reveni iubirii
Se vor trezi şi trandafirii din pămint,
Reminescenţa aripi va primi,
Viaţa isi va deschide filele
In formă de labirint
Şi-un chip de fată, din soare rupt,
Stinci va cutremura,
Felinarele stinse se vor aprinde-n miez de zi,

Iar intunericul tristeţii
Va curge-n riuri largi de poezie.

Slavco Almăjan

Zboară drumurile

Nu zboară păsările
Zboară drumurile
Drumurile au aripi
Au cuiburi
Şi cite o cometă de verdeaţă
Care-şi stinge coada
In pomul de ceaţă
Drumul e dragostea mea
De miine
E coajă sărată de piine
Văd bine
Drumul mă inşeală
C-un zimbet şi-o petală
Cu o roată ireală
Drumul bob de cafea
Dimineaţă te voi bea
Cu mătuşa Pasărea

Fiinţa poeziei

Eu o invit să intre
Ea mă invită să intru
Şi stăm privindu-ne amindoi
Ziduri de carne şi vise
Iar ploile adorm
Ascunse in noi

Felicia Marina Munteanu

Nu-ntreba

Nu-ntreba niciodată ciţi ani am
Cind mă găseşti rătăcită in ploaia de frunze
Şi nu aştepta să te chem atunci cind simţi
Că pe buzele nopţii doar numele tău are sens.
Nu-ntreba niciodată cine sint
Cind ascult cum toamna-mi se scurge in singe
Obosită, ca un instrument vechi,
Şi nu-ncerca să treci dincolo
De peisajele cuvintelor infipte-n noi.
Nu-ntreba niciodată nimic, niciodată nimic,
Dacă vrei să reţii intre palme pasărea speranţei mute.

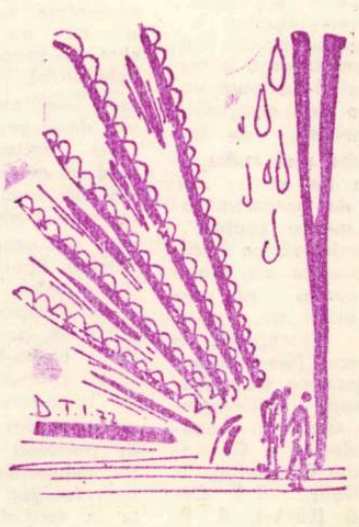

Vignete de **DORINA TEREZA ILIEŞIU**
şi **GABRIELA IZSAK**

ȘTEFAN PLAVĂȚ — o viață eroică, o moarte eroică

Născut în aprilie 1913, dintr-o familie de țărani săraci, Ștefan Plavăț avea să cunoască, încă din fragedă copilărie, greutățile vieții. Rămas de mic orfan, Ștefan Plavăț știa de părinții lui atît cît ii povesteau rudele apropiate. Știa că au fost țărani săraci, care au luptat din greu cu sărăcia, că, pînă la urmă, ea i-a învins, că din cauza mizeriei și a bolilor ei au murit.

Crescut de un unchi, cu suflet bun și cu dragoste pentru nepot, Ștefan Plavăț a putut, pe cît i-a fost posibil, să guste din bucuria descifrării tainelor ascunse de cărți. Lipsurile pe care le-a cunoscut în anii de internat la liceul din Timisoara, dispretul cu care domnișorii de bani gata îl priveau au sădit în sufletul tînărului licean ura împotriva celor bogați.

Taxele mari de internat și școlarizare, scumpețea l-au obligat pe unchiul său să nu-l mai poată întreține la liceu. De aceea, Ștefan Plavăț a fost nevoit să intre ucenic la Atelierele Mari C.F.R. din Timișoara. Aici a cunoscut adevăratele aspecte ale exploatării capitaliste. Bruscat, bătut uneori, Ștefan Plavăț a fost nevoit, ca atîția alți ucenici, să „fure" meseria. Anii de ucenicie au fost însă și anii de călire revolutionară, de formare politică și ideologică. Tot mai des isi punea întrebări : **de ce există inegalitatea socială, cine e de vină, împotriva cui trebui să lupte pentru introducerea unei echități sociale ?** Răspunsurile aveau să prindă contur și claritate abia mai tîrziu.

Devenit muncitor tîmplar, Ștefan Plavăț se încadrează în mișcarea sindicală. Situîndu-se întotdeauna pe poziția apărării intereselor muncitorilor, Ștefan Plavăț cîștigă încrederea și stima tovarășilor de muncă. Este cooptat în Comitetul sindical. Activitatea sa trezește ura poliției și siguranței care îl pun în urmărire. Neavînd dovezi, siguranța nu-l poate aresta. Aranjează însă mutarea lui, ca „nedesciplinat" la Atelierele de zonă din Oravita, oraș care era socotit de autoritățile de represiune burghezo-moșierești drept un loc de exil. Menținînd legătura cu conducerea sindicală din Timișoara, Plavăț își continuă pe mai departe activitatea sa de revoluționar.

După cîțiva ani, cînd i se dă voie să se reîntoarcă la Timișoara Plavăț își înzecește eforturile pentru organizarea luptei muncitorilor sindicali. Era în vara anului 1939, cînd, deasupra țării, se adunau norii amenințători ai fascismului. În aceste momente grele

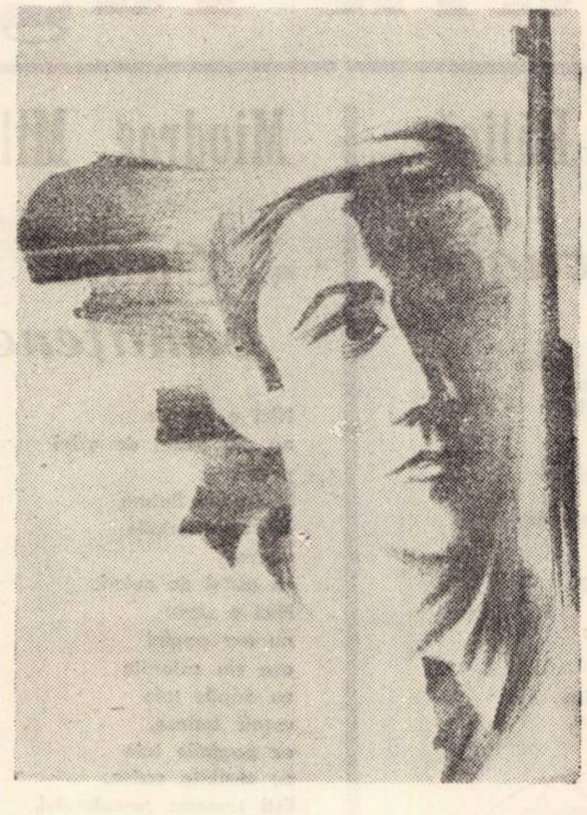

Desen de Ion Sulea Gorj

pentru poporul român, muncitorul Ștefan Plavăț intră în rîndurile P.C.R. La puțin timp, este cooptat în Comitetul de partid de la Atelierele C.F.R. din Timișoara.

Țara trăia momente grele. Dictatul de la Viena răpise României Ardealul de Nord. Întreaga națiune română era indignată. În întreaga țară, masele muncitoare au ieșit în stradă, cerînd anularea odiosului dictat. La propunerea Comitetului regional Banat al P.C.R., Comitetul de partid de la Atelierele C.F.R. Timișoara organizează în ziua de 2 septembrie 1940 o puternică demonstrație împotriva Dictatului de la Viena. Printre organizatori se evidențiază și Ștefan Plavăț.

Instaurarea, la 6 septembrie 1940, a dictaturii legionaro-fasciste antonesciene a însemnat începutul celei mai întunecate perioade din istoria României. Țara a fost transformată într-un imens lagăr, în care au fost închiși cei mai buni fii ai poporului român : comuniștii. Cu toate acestea, partidul trăia, comuniștii luptau, organizau sabotajul activ.

Ținînd seama de experiența luptelor de partizani, ce se duceau în statele vremelnic ocupate de Germania hitleristă, P.C.R. a trecut în primăvara anului 1944, la organizarea luptei de partizani în România. Hotărîrea Biroului Comitetului regional Banat al P.C.R., de a organiza în munții Semenicului un grup de partizani, a fost primită cu multă bucurie de comunistul Ștefan Plavăț, căruia i s-a încredințat sarcina de comandant politic. Depărtîndu-se greu de soție și fetița din leagăn, Ștefan Plavăț ia drumul spre locul de întîlnire cu grupul de partizani. Ajuns la izvoarele Bîrzavei, Plavăț surprinde în ochii comandantului, locotenentul Pavel Popa, o îngrijorare : ordonanța, Francisc Van, trimis să cumpere alimente, întîrzia. Plavăț coboară pentru a-l întîmpina pe cel așteptat. În locul lui au apărut însă jandarmii. Lupta a fost inegală. Plavăț cade ca un erou. Jertfa sa și a miilor de comuniști căzuți în lupta cu fasciștii n-a fost zadarnică.

Liber pe destinele sale, poporul român, înfrățit cu naționalitățile conlocuitoare, își făurește astăzi societatea socialistă pentru care acum 29 de ani a căzut eroic comunistul timisorean **ȘTEFAN PLAVĂȚ.**

GH. OANCEA

---

1) W. Marin, Gh. I. Oancea, Mișcarea antifascistă și revoluționară în Banat, Timișoara, 1971

2 W. Marin, Gh. I Oancea, Alarmă în Munții Banatului, în Magazin istoric, nr. 12/1971

3) Dr. Traian Bunescu, Lupta poporului român împotriva Dictatului fascist de la Viena (august 1940), București, 1971

4) Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R. nr. 2/1958, p. 141–143

5) Dicționarul Enciclopedic, vol. III, K–P, București, 1965

SITULA DE LA REMETEA MARE

Rîndurile de față ne sînt prilejuite de o recentă descoperire preistorică de mare importanță, făcută la Remetea Mare, în apropiere de Timișoara *) Este vorba de un vas de bronz de dimensiuni relativ mari, păstrat aproape întreg și care, prin caracteristicile sale de fabricare și prin ornamentica sa, se încadrează în grupul de tip Hajdúböszörmény, așa cum este el definit în studiile unor cercetători de renume ai preistoriei europene, dintre care îi amintim pe Gordon Childe, Georg Kossack, H. Müller Karpe, G. von Merhart și alții

Pînă în prezent, se cunosc în Europa 20 de astfel de situle. Centrul de industrie meșteșugărească a bronzului care le va fi produs exista acum aproximativ 3000 de ani, adică în secolul X-lea, î. e. n. și majoritatea cercetătorilor, inclusiv autorul acestor rînduri, îl amplasează în bazinul Tisei Superioare unde, pe o arie geografică relativ redusă, au fost descoperite mai multe exemplare de acest fel. Dincolo de perimetrul acestui „nucleu central", care marchează pe hărțile arheologice un foarte posibil centru de producție, astfel de situle au fost descoperite în Danemarca (Siem-Jutlanda), Republica Democrată Germană (Osternienburg și Granzin), Republica Federală a Germaniei (Unter-Glauheim), Italia (Rivoli), R.S. Cehoslovacă (Lucky), R. P. Polonă (Biernacice și Niedzieliska) și în țara noastră (Oradea — piesă descoperită în 1904 și aflată în Muzeul Național din Budapesta și Remetea Mare — piesă descoperită în toamna anului 1972 și aflată în Muzeul Banatului din Timișoara.

Aceste mari distanțe la care se răspîndesc situlele de acest tip se subordonează, ca fenomen istoric, legăturilor comerciale și economice ce uneau bazinul Carpatic de restul Europei, în primul rînd de zonele producătoare de chihlimbar și cositor.

Fenomenul nu poate fi redus însă numai la faptele economice presupuse de însăși producerea pieselor respective, ci presupunem, în aceeași măsură, un fapt de spiritualitate. În acest sens, este elocvent registrul ornamental prezent pe situla de la Remetea Mare și caracteristic tuturor situlelor de acest tip, cu excepția celei descoperite la Oradea. Scena, reprezentată cu eleganță și cu un remarcabil simț al proporțiilor și al echilibrului, redă, pe fiecare jumătate a situlei, cîte două perechi de protome ornitomorfe flancînd un motiv central format din cercuri concentrice care simboliza, în lumea din această zonă la sfîrșitul epocii bronzului, discul solar. Ea reprezintă o transpunere în spațiul mitic, populat de credințe urano-solare al acestor grupuri de populație indo-europeană, cuprinse astăzi sub numele de purtători ai civilizației cîmpurilor de urne, a unor realități omniprezente în mediul natural înconjurător, dependente de ciclul iarnă-vară, caracteristic zonei temperate, de sosirea în fiecare primăvară a stolurilor de lebede, cocori și alte păsări migratoare, care coincideau cu începerea unui nou ciclu al vegetației etc. Nu este exclus ca asemenea vase să fi fost folosite la practici magice generate tocmai de reînvierea naturii și ca simbolistica acestor situle să semnifice carul solar tras de lebede.

În ultima vreme, unii cercetători, pornind de la existența unor mici diferențe în realizarea motivelor de ornamentare de pe situlele de acest tip, au încercat să conteste existența unui singur centru de industrie meșteșugărească a bronzului, în care el să fie produs, lansînd ipoteza existenței unui al doilea centru amplasat, ipotetic, pe versantele Carpaților Nordici. Credem însă că ipoteza aceasta nu poate fi acceptată deoarece elementele comune tuturor situlelor de acest tip sînt mult mai numeroase și au o însemnătate de fapt economic și meșteșugăresc mult mai mare decît elementele de detaliu ornamental care diferențiază o situlă de alta. Ni se pare mult mai plauzibil să ne gîndim la ipoteza existenței unor meșteri itineranți. Ei vor fi transportat cu ei doar marile foi de tablă de bronz a căror laminare era dificilă și toartele necesare vasului, făurind situla propriu zisă și ornamentînd-o la locul de desfacere, în fața cumpărătorului.

În temeiul tuturor acestor date, certe sau ipotetice, putem socoti situla de la Remetea Mare drept o piesă importantă în Banat din bazinul Tisei Superioare, unde ea a fost produsă. Ea a fost folosită aici de către un șef de trib sau de uniune tribală (uniuni tribale ce sînt atestate în Banat chiar pentru această epocă de cercetările efectuate la Cruceni de către prof. Marius Moga), în practica unor ritualuri despre care știm mult prea puțin, șef de trib care, pe lîngă prerogativele sale militare și politice le va fi avut și pe cele religioase. Situla de la Remetea Mare a fost îngropată la un moment dat în mod ritual (ca un semn al întemeierii poate ?) la baza unei așezări datînd din acea epocă pe care am descoperit-o la Remetea Mare. Alături de situla de la Szentes (R. P. Ungară) și de o alta, descoperită pe țărmul sudic al Dunării tot în R. P. Ungaria, situla de la Remetea Mare pare să indice o posibilă cale de legături economice și spirituale cu lumea villanoviană a Italiei de nord, unde a fost descoperită situla de la Rivoli, cea care, urmînd probabil cursul Savei, ajungea pe coasta de nord a Adriaticei legînd bazinul Carpatic de lumea mediteraniană.

FLORIN MEDELEȚ

***) Descoperirea situlei mi-a fost semnalată de tov. I. Frujină, directorul căminului cultural din Remetea Mare și de către prof. Ioan Bușe, cărora le mulțumesc și pe această cale.**

Cu Al. Paleologu

(Urmare din pag. 1)

dă spiritului, poate, o anumită uscăciune, dar îi dă gustul rigorii și al abstracției adică al generalizării precise și responsabile ce nu pierde din vedere rațiunea de a fi a faptului real. „Stilul codului civil" pe care-l preconiza Stendhal îmi pare un deziderat primordial al expresiei gîndirii lucide. Studiul dreptului roman și al dreptului civil este nu numai o disciplină de aceeași virtute formativă cu geometria euclidiană, dar oferă diagrama exactă a vieții omenești, adică a societății, adică a civilizației, așa cum se vădește ea, de pildă, în **Comedia umană,** în Montaigne și în **Discurs asupra metodei.** Nu socotesc formația juridică una privilegiată, sau superioară altora, dar cred că pentru ca filozofia să nu se piardă în speculații vane și în tautologii verbale, ea trebuie să se întemeieze pe o disciplină exterioară ei, unde să existe sancțiunea obiectului, sau cum spunea un cărturar de-al nostru „supunerea la obiect". Spuneam mai înainte că nu cred că literatura ilustrează sau popularizează o filozofie, dar cred că implică neapărat una întrucît e un fenomen uman, condiționat de societate, recte civilizație.

— Ce opinie aveți despre relația dintre adevărurile morale și literatură?

— Hegel a spus o vorbă care îmi place foarte mult : Die Philosophie soll sich hütten erbaulich sein zu wollen". (Filozofia să se ferească de a voi să fie edificatoare). Același lucru trebuie spus și despre literatură și e limpede că cele mai mari opere nu și-au propus să fie moralizatoare (sau, în orice caz, nu pentru aceasta le iubim noi). Dar cred că nu ne putem pasiona efectiv decît pentru ceea ce are consecințe morale, adică pentru ceea ce ne implică irezistibil conștiința. Nici o operă nu e cu adevărat frumoasă decît dacă implică o valoare morală, fie că e vorba de o simfonie, de o mobilă, de o pictură, sau de o tapiserie. Adică nimic nu poate avea stil dacă nu are o morală ; firește, nu în mod direct și programatic, ci totdeauna prin esență. Gide spunea că bunele sentimente dau literatură proastă. Și sentimentele rele pot da o literatură tot atît de proastă. Literatura bună nu o dă însă decît conștiința lucidă, capabilă de a pătrunde realitatea empirică pînă în miezul ei de adevăr.

teatru

„O FATĂ IMPOSIBILĂ“

la Teatrul Național din Timișoara

Reprezentată în premieră pe țară cu un an in urmă la Botoșani, piesa lui Virgil Stoenescu „O fată imposibilă", oferă publicului și teatrului timișorean prilejul confruntării cu un univers ideatic și sentimental contemporan. Încercarea autorului de a descifra resorturile intime ale reacțiilor unor tipuri de personaje familiare publicului, incercarea de investigare a vieții spirituale a tineretului nostru este fără indoială meritorie.

Chiar dacă pe alocuri demonstrația progresează insuficient argumentată, chiar dacă în replică personajele sînt deseori didacticiste și în esență nu ies dintr-un anume tipar (directorul de școală cu concepții învechite definitiv compromis, tinerii — chiar și cei puțintel excentrici — irevocabil pozitivi, președintele Consiliului popular care știe totul fără cercetări, o fetișcană hazlie — nota autorului — etc.) trebuie să dăm dovadă de obiectivitate și să recunoaștem că publicul primește cu aplauze multe momente ale spectacolului. Iar aceste reușite nu sint numai ale interpreților.

Fiindcă. totuși. distribuția este cea care menține sau desființează un asemenea gen de piesă in care nu se ambiționează nici sondarea in profunzimile comicului nici nu se acordă o deosebită gravitate situațiilor dramatice. Și, fără indoială, actorii Vladimir Jurăscu, Lucia Doroftei, Victoria Suchici-Codricel, Traian Buzoianu reușesc să confere personajelor interpretate atita viață cită era necesară pentru a trece rampa, nu numai la propriu. În proporție egală toți ceilalți interpreți se achită onorabil de rol, in măsura in care rolul însuși le-o permite. Credem că scenografia ar fi putut întregi efortul colectiv, printr-un decor mai plin de personalitate, mai interesant. Nu i se poate diagnostica scenografiei „o greșită concepere a mediului ambiant" dar — potențiali spectatori — imaginați-vă aceeași reprezentație lipsită de îmbinare de elemente prezente pe scenă și veți înțelege că dispariția lor n-ar afecta desfășurarea, sau atmosfera, sau... ci dimpotrivă. Această lipsă de prezență este ceea ce reproșăm scenografiei.

Nu ne aflăm, la acest spectacol, în prezența unor „mari creații actoricești", nici piesa nu oferă partituri pentru așa ceva. Dar, onestitatea și corectitudinea punerii in scenă datorată Mariettei Sadova, consecvența cu care interpreții sînt menținuți in limitele caracterologice ale personajelor, lipsa de ostentație caracteristică intregului spectacol, ne determină să recomandăm publicului timișorean o seară în compania acestei „fete imposibile". În numele acestui public ne permitem încă o întrebare : la a cîta reprezentație vom avea satisfacția de a asculta replicile din gura interpreților și nu din cea a sufleurului ?

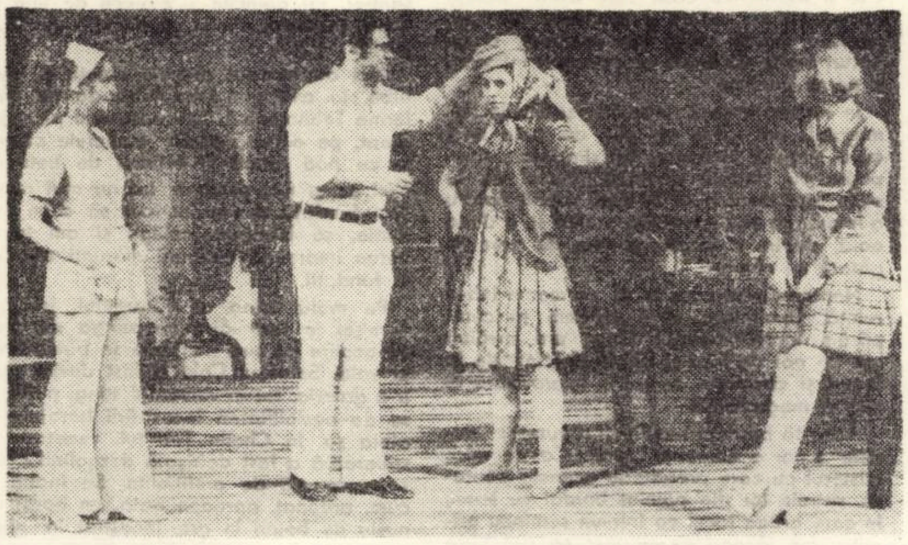

„O fată imposibilă" Scenă din spectacol

„GEORGE DANDIN“

la Teatrul de stat din Arad

În seara de 7 aprilie a.c., Teatrul de Stat din Arad s-a înscris în traiectoria **TRICENTENARULUI MOLIÈRE** cu transpunerea scenică a piesei „George Dandin" sau soțul păcălit" (după o traducere datorată lui Tudor Arghezi).

Prezența în sală a unei delegații a A.T.M., condusă de Dina Cocea, și o alocuțiune — prefață, rostită de Ion Zamfirescu, au conferit premierei dimensiunile unui eveniment cultural, in spiritul unor mai vechi deziderate ale direcțiunii acestui teatru.

Există, cind se abordează opera clasicului francez, două modalități de înțelegere a resorturilor și consecințelor comicului său. Personajele lui Molière sint ele însele niște acide caricaturizări, de care spectatorul din noi se dezice cu malițiozitate și desferecătoare veselie ? Ori îmbinarea de vitalitate și ridicol ne ingustează nevinovăția și proporțiile zîmbetului și ne determină, să ne foim o clipă stingheriți în confortabilul nostru fotoliu ?

Sămința de dramă nu încolțește niciodată și situațiile voit conduse spre grotesc contrabalansează acea adiere de tristețe care umbrește personajele. Fără îndoială, George Dandin sau Don Juan nu sînt tipice personaje de comedie, ci tipuri molierești. Poate că Molière n-a avut siguranța perfectibilității naturii umane și că n-a ambiționat decît să avertizeze. Aceasta ar fi linia pe care s-a înscris în viziune regizorală și Gheorghe Miletineanu concepție la care subscriem.

Dar o mai pregnantă pronunțare in spectacol a acestor gînduri ar fi fost binevenită Fiindcă reprezentația, începută și sfîrșită prin prezentarea la rampă a trupei, contează, in spiritul considerațiilor enumerate mai sus, doar pe efortul singular al interpretului lui Dandin (Iulian Copacea) și pe gestul final al acestuia (sinuciderea), gest sugerat in desfășurarea evenimentelor, gest nefinalizat, gestsemn de întrebare, așa cum bine a intuit regizorul că trebuie să rezolve personajul și spectacolul.

Scenografia (Eva Györffy) și costumele ni s-au părut frumos concepute și armonizate, servind creării atmosferei și conturării personajelor piesei.

Din distribuție, remarcăm, în afara interpretului rolului principal, pe Ștefan Neagrău (Colin) care, a contribuit (pe o partitură rezumată de autor la citeva replici) la sublinierea nefirescului situației in care se găsește Dandin, cu umor, ridicînd rolul la dimensiunea celorlalte.

Conchidem prin a explica motivul insistenței asupra tarelor spectacolului prin credința că am asistat la un posibil succes, prin regretul de a vedea nefinalizate intuițiile și gîndurile regizorului lansăm publicului arădean chemarea de a urmări spectacolul cu interesul cu care colectivul de actori și regizori s-au apropiat de o atît de dificilă misiune : Molière în 1973 și pentru omul lui 1973.

ANTOANETA C. IORDACHE

muzică

Margareta se confesează...

— Există un secret al succesului, Margareta Pislaru ?

— Dacă ar exista o rețetă, toată lumea ar folosi-o. N-am aflat de existența unui secret special. Poate publicul simte că eu il iubesc foarte mult, există această reciprocitate. Asta e misiunea mea pe pămînt și nu mă refer doar la muzica ușoară. deoarece mai am multe de spus și din păcate nu mi s-a oferit prilejul. Ah, cite-aș face, cite-aș face — E foarte ușor să facem demagogie ; ar trebui să facem să dregem. Să vină el, gazetarul, o singură zi printre noi. Cite lacrimi se varsă pentru un vers, pentru o piesă, pentru o rochie, o coafură ! Pe urmă să scrieți ce și cum. Nici publicul nu știe prin cite trecem ca să apărem în fața lui.

— Există șlagăre perene ?

— Omul are nevoie de o deconectare de moment. Firește, există șlagăre care rămîn, dar pentru aceasta e nevoie să ai timp să le diseci în suflet, să le interpretezi, să-ți atingă sufletul și creierul. Avem nevoie și de unele și de altele, genurile nu se exclud. Varietatea nu poate decit să ajute. Altfel lumea s-ar plictisi.

— De muzica pop ce părere ai ?

— Bună. Bună. Din păcate, de cînd s-a lansat această metodă nu mai există formații de acompaniament. Foarte greu ei își iau un solist. Soliștii fac rotație, se schimbă. Pentru noi, cei care am apucat celelalte forme de muzică e foarte trist. Aici formația în sine e vedetă, solistă. Nu am cu cine lucra. Caut cu înverșunare să găsesc o formație de oameni dornici, pasionați de acompaniament.

— Compozițiile tale...

— Destui gazetari fac caz în jurul cite unui străin : a cintat lucrări proprii, s-a acompaniat singur. Ce grozav e ăsta, vai! Dar dacă venim și noi, la scara noastră, cu așa ceva, se zice : ei, uite la ea, le vrea pe toate ! Simt nevoia să mă eliberez de obsesii, bucurii, dureri, să spun și altora ceea ce simt. Nu le-aș numi „compoziții". Sint niște confesiuni. Nu păstrez nici rimă, mi se reproșează asta mereu. Dar nici nu am nevoie. Eu vreau să spun ceva cu ajutorul muzicii, asta e tot.

— Personalitatea distinctă a muzicii noastre ușoare...

— Mai avem pină la a dobindi o personalitate tipic românească, mai bine-zis, pînă la recunoașterea de către alții a acestei personalități. Sigur, nu trebuie să ne furăm singuri căciula și să strigăm tare : este ! Încă nu este așa cum am dori noi. Dar și aici reclama e în mare parte de vină. Noi îi ascultăm zilnic pe marii noștri sacri. Departe de noi gîndul să ne comparăm cu ei. Dar ei ne aud pe noi odată ? Noi sîntem dați la alte posturi de radio în lumea largă ? Aude cineva muzică ușoară românească ? Populară da. Și atunci cum vrem noi să ne afirmăm ? Nu se vinde un disc. (In țările socialiste, e drept, da). Excepție face Maria Tănase „Ciocirlia" și cam atit. Acum un an eu n-am avut nici afiș cînd mă duceam în străinătate. Nici afiș n-aveam, ca să nu mai vorbim de discuri. Nici o popularizare.

— Ce înseamnă prost-gust in muzica ușoară ?

— Totul e in funcție de sensibilitate, de cultura celor care ascultă. La sportivi sint mai obiective criteriile de apreciere. Pe cind în artă... Cineva e socotit în același timp genial și execrabil. Diferențe fantastice de păreri. Care e criteriul de clasificare a valorilor ?

MELOMAN

Note de concert

BRAZILIANUL FERNANDO LOPEZ il iubește în special pe Brahms. Un om masiv, dar foarte mobil, trădind temperament sudic, dar temperîndu-se exact cît o cere romanticul german. Clapele sînt tratate cu tușeuri energice, unghiul trupului cu instrumentul este acela pe care-l vedem deobicei la interpreții care-și fac pasiunile vădite chiar și prin modul de a minui pianul. Lopez a cintat vibrant, electric, pianul a avut sonoritățile unei orchestre, cu atît mai adecvat sudîndu-se cu impulsurile orchestrei mari. Și nu suavități romanțioase, ci dramatism energic, brahmsian ; asta nu inseamnă că interpretul nu a folosit larg toate nuanțele și tempourile, în limitele concepțiilor compozitorului. Dacă au existat momente de debordantă pasionalitate, nu au lipsit cele de tensionată luciditate — vă amintiți acele acorduri generoase, temporar stagnate de un dubito pentru a-și continua fluiditatea... Împletire între spiritul nordic și cel sudic... Fernando Lopez este brazilian, dar se intîlnește cu Brahms in datele comune, ale temperamentului și reflexivității, și din nou aflăm că în materie de afinități elective epocile și meridianele nu contează.

SOVIETICUL MIHAIL HOMITZER, vrăjitor și scamator al violoncelului, se află in posesia unei tehnici spumoase, vădit spirit fantezist și precizie. Se adaugă sonoritățile excelente ale instrumentului, pe un registru intins. Și de altfel nimic profund într-o piesă ca „Variațiunile pe o temă rococo" de Ceaikovski ; doar posibilități de virtuozitate, de largi valorificări ale instrumentului solist, cu o ingroșată linie a acompaniamentului orchestrei. Există multă spectaculozitate de bun augur in acest artist, temperamental este un sentimental cu trăiri sincere, nu de „concert", sau cel puțin ne poate imprima această impresie. Finețe și energie, adică o finețe masculină in manevrarea arcușului, o egală degajare la orice tempo, părindu-se că totul ii este posibil.

DIN PARTEA UNUI TÎNĂR așteptăm intotdeauna mai mult. Poate că de aceea n-am văzut prea multă CONCEPȚIE la vest-germanul ULF HOELSCHER in concertul pentru vioară de Brahms. Piesa e o concesie făcută unei anumite sanquinități sudice și e nevoie de soliști care trebuie să înțeleagă temperamental acest lucru, adică totuși tonurile se vor filtra prin rațiune. Hoelscher e și un spectacol video, prin mișcările trupului ; ar fi în stare să umble pe scenă cintind, dacă ar fi spațiu. De altfel, a alternat, precum concertul insuși, intre impetuozitate și calm. Sonoritățile instrumentului său au fost aproape neașteptat de clare, de ce nu, impecabile. Virtuozul german a sesizat atent diferențele de culoare din partitură trăindu-le senin și exuberant. Și orchestra noastră a fost erou principal, dat fiind și caracterul simfonic al concertului, acompaniamentul realizat sub bagheta artistului emerit Nicolae Boboc fiind ingrijit și deferent în raport cu interpretul.

LUCIAN BURERIU

GEOLOG ÎN APUSENI

Insemnări de IRINA DIACONU

Piecînd din București, în iarna anului 1963 aveam să ne stabilim în sătucul Someșul Cald pe malul drept al apei cu același nume. Sătucul număra pe atunci circa 100 case, acoperite cu cușme de zăpadă și cu țurțuri la streșini. La aceleași streșini, vara aveau să vină pițigoii să ciugulească caș din săculeții agățați de grinzi.

Locuiam într-o casă de bîrne, într-o cămăruță cu sobă de fontă și lampă cu petrol, agățată de tavan cu ajutorul unui cîrlig. La 8 seara, tot satul se cufunda în liniște și beznă, numai în casele cu copii sugari se vedeau la ferestre luminile difuze ale lămpilor cu fitilul tras.

Chiar în preajma satului, lucra o sondă, dar nimeni nu credea că va veni o zi cînd se vor începe construcțiile hidroenergetice. Iarna lui '63 a fost deosebit de aspră cu multă zăpadă, și firul Someșului, înghețat bocnă.

La circa 6 km. amonte de sat, pe valea Rișca, erau în lucru 4 galerii de mic metraj. Îmi amintesc de primul drum parcurs la aceste galerii, într-o sanie cu tălpici late de lemn, în care încăpeau pe un cojoc numai 2 persoane. Un cal alb arunca de sub potcoave, peste noi, o pulbere de zăpadă sclipitoare, care ni se topea pe față. Sania aluneca chiar pe firul apei înghețate. Peste arinii și sălciile care străjuiau firul apei erau aruncate voaluri albe, dantelate de chiciură. Mi s-a părut un drum de basm, urmărind curbele Someșului, cu versanții împăduriți cu fagi și arbuști copleșiți parcă de zăpadă.

Cînd s-a desprimăvărat și Someșul s-a desghețat, o altă dantelă albă și parfumată s-a așternut pe versanții din jurul satului și hăt departe în susul apei : erau eflorescențele albe de păducel. Chiar lîngă apă, arinii răspîndeau un parfum de migdale amare.

Începuse un punct de lucru la circa 10 km. de sat — galeria „IJAR" — o galerie cu profil mic, pe care abia intra un vagonet obișnuit, iar sus, la circa 400 m. diferență de nivel, un foraj care a avansat tot atîția metri în versant.

Drumul de care din Someșul Cald se sfîrșea pe neobservate în Cheile Tarniței, la cîțiva km. de sat, avînd pe latura stîngă lanurile sătenilor, iar în dreapta, firul apei.

In Cheile Tarniței, versanții își arătau privirilor stîncile cenușii numai spre creste, pînă acolo fiind împăduriți cu arbori și arbuști de fag, corn, păducel, soc și măcieș, care coborau pînă deasupra apei, ca niște candelabre. Apa forma aici o bulboană verde-albăstruie în care se vedeau păstrăvi iar sub stînci își aveau vizuinele, vidrele. Spre creste, întîlneai culcușurile căprioarelor și mistreților.

Odată cu formarea știuleților de porumb pe lanurile din apropiere, fiecare proprietar își ducea acolo o cușcă din scînduri iar, în fiecare seară, cineva din familie, de obicei bărbatul sau adolescenții — își luau sub braț un țol sau un cojoc, în mînă un felinar și cîinele de lanț și plecau să păzească recolta de invazia mistreților. Seara se vedeau focurile mocnite și se auzeau țipetele lor asemănătoare gonașilor de la vînătoare, însoțite de lovituri în obiecte metalice.

In pădure te urmăreau gaițele cu țipetele lor de alarmă. Puteai să mergi dezbrăcat prin soare ; nu te întîlneai decît foarte rar cu o ființă omenească. Peste Someș, la Ijar, era o punte de scînduri, legate transversal pe două cabluri ancorate de arbori, ca o pasarelă de liane în junglă. Imediat din preajma galeriei urca poteca, șerpuind spre foraj. Aici puteai să vezi cum mor arborii în picioare . . .

Din cauza desișului, neavînd cum să se culce la pămînt, se închinau și rămîneau sprijiniți de copacii din jur urmînd ca lichenii și ploile să-i macine încetul cu încetul.

Fiind un foraj adînc el era prevăzut și cu probe speciale la care trebuia să asist și drumul fiind lung, nu avea sens să plec și să revin a doua zi pe jos. Îmi amintesc de o noapte petrecută la această sondă :

In preajma ei, era o baracă mică de scînduri, în care era amenajat un pat în stilul celor care se construiesc la stînă și care ocupa un perete întreg. Nu exista în afară de pat, decît o sobă metalică improvizată dintr-un butoi de carbid.

Era o noapte rece și neagră ca smoala, accentuată și de desimea pădurii. În bărăcuță ardea o lampă cu carbid și pe grinzile de sus alergau nestînjeniți șoarecii roșcați de pădure, cu codițe stufoase, ca niște veverițe în miniatură. Noroc că nu mă tem de șoareci !

Erau 8 sondori care s-au înghesuit într-o jumătate de pat „murind" de căldură, iar în cealaltă jumătate de pat, eu nu știam cum să mă strîng mai tare ghem, așa mi-era de frig ! Pe la miezul nopții, cînd nici focul nu mai troznea, în liniștea care în pădure pare firească, a început brusc în preajma noastră să țipe un huhurez : Hu ! Hu ! și m-au trecut fiorii.

Dar, curînd, schimbîndu-se varianta de proiectare, toate aceste lucrări au rămas ca material de studiu și au început galerii și foraje, mai sus pe firul apei, în cătunul „Roșești", dispărut azi de pe harta locală : în Cheile Someșului Cald, la Beliș — actualul „Fîntînele" — și pe captările secundare, unde fagul cedează locul bradului. Și cu trecerea timpului au început să se prelungească și drumurile forestiere.

In Cheile Someșului — loc deosebit de pitoresc cu pante abrupte, stînci și păduri de brad — sondorii s-au transformat în adevărați cascadori.

Pe brazi, curățați de coajă și așezați paralel, se coborau cu macaraua sondei, piesele mai grele, care se ancorau cu cabluri de arbori din jur și erau lăsate ușor să alunece pe pantă.

Pe măsură ce coborau, cablurile tăiau în trunchiurile de ancorare, șanțuri pe care mai tîrziu avea să se prelingă, rășina. Aici se dormea în luncă, în cort și în sac de dormit ; dimineața, din cauza umezelii din preajma Someșului, sacul de dormit era aproape ud.

In amplasamentul barajului „Fîntînele" la circa 7 km. aval de localitatea Beliș, nu exista decît o baracă finlandeză, cu o sobă de tablă așezată în mijloc, iar paturile erau dispuse circular în jurul ei. Aici am avut parte de nopțile cele mai bogate în purici cînd n-am reușit să dorm, iar ziua umblam amețită de soare și nesomn.

Captările secundare fiind cele mai îndepărtate de casă, erau urmărite parcurgînd o parte din drum într-un camion al șantierului care ducea și materiale. Camionul aducea materialele și oamenii pînă la un anumit punct și revenea după două-trei zile să ne ia. Pentru lucrările de studii din firul Someșului Rece se dormea pe platoul Măguri. Comuna Măguri, e formată din pîlcuri de case din bîrne de lemn căptușite cu șindrilă la exterior sau și la exterior și în interior, suspendate pe niște praguri de piatră, aerul circulînd în voie pe sub ele. Acoperișurile sînt și ele din șindrilă, rar din țiglă. Am dormit adesea în cîte o asemenea casă care avea pereții împodobiți cu farfurii și prosoape brodate, covoare țesută chiar de localnici, și cu paturi înalte de lemn, cu cuverturi înflorate și perne brodate.

In vechiul Roșești, între Ijar și Cheile Someșului, am găsit un pîlc de case mici cu o singură încăpere, tot din lemn, acoperite cu șindrilă afumată. Fumul de la sobe este lăsat liber în pod, odată pentru a impregna șița împotriva ploilor și, a doua oară, pentru a afuma carnea de porc agățată de căpriori.

Neputîndu-ne caza la ei, dormeam într-o rulotă. Dimineața, cînd veneam să cumpărăm lapte, întregul cătun era învăluit într-un nor de fum și aburi albicioși de la focuri și cazanele de țuică improvizate în cîte o magazioară.

Această băutură localnicii o numesc „mîriște" ; noi o numeam „fuxi". Casele mici, misterul cu care pregăteau această băutură, vetrele lor din pămînt bordat cu lemn, în care ardea focul ca într-un șemineu primitiv, mă făceau să gîndesc ca sînt niște vrăjitori pașnici.

Foarte aproape de ei a început săparea unui puț dreptunghiular, adînc de 1000 m. care trebuia să exploreze la bază cu ajutorul unei galerii de 200 m. — caverna centralei subterane.

Puțul avea 2 secțiuni : una de circulație pentru oameni cu scări și poduri de odihnă iar alta, pentru chiblă — un fel de găleată mare cu ajutorul căreia se scotea roca dislocată de la baza lui și apa ce se aduna pe talpă, într-o groapă. Ambele secțiuni erau armate cu bîrne și scînduri. În paralel cu el, curgînd un pîrîu, apa se infiltra pe fisuri, în puț. Obligatorie este circulația pe scări, dar pe măsură ce puțul avansa, se înmulțeau și treptele și, fiind destul de obositor, coboram cu chibla. Cît dura coborîrea, după ceafă îmi picurau stropi de apă, reci ca gheața. Puțul avansa pe tronsoane de 4 m. în rocă și, înainte de bandajarea lui în lemn, montarea scărilor și ghidajelor pentru chiblă, trebuia să faci releveul lui. Acest releveu este un desen al rocei cu fisurile și pozițiile măsurate cu busola. Seamănă cu un fel de „electrocardiogramă" a rocei. Pentru a ajunge de pe ultimul pod de scînduri pe vatră, situat la 4 m., coboram cu brațele agățate de un cablu și cu picioarele sprijinite de perete, ca în alpinism. La revenirea la suprafață, în rulotă, făceai un duș cu apă ruginită din rezervorul sobei.

Intr-o iarnă, hazardîndu-mă să vin pe jos peste platoul Mărișelului de la Beliș prin zăpadă în care te scufundai pînă la brîu și fiind foarte obosită, ajungînd pe creastă, deasupra puțului, am văzut stîlpii cu lumină electrică de la grupul local, am zărit rulota și mi s-a părut că văd o lume de paradis și nu punctul nostru modest de lucru.

În februarie 1970 au apărut pe Someș primii constructori și apărea pentru mine prima tangență cu execuția. Primele furgoane încărcate cu panouri de prefabricate au poposit pe loturile de pămînt de lîngă Tarnița.

Profitînd de iarna blîndă, au început montarea barăcilor, plecînd de la niște mici țăruși de lemn așezați dreptunghiular și legați cu sfori pentru orizontalizare cu nivele. În mijlocul lor erau clădiți bolovanii de rîu sau rocă dislocată din Cheile Tarniței iar peste ele se așeza podeaua.

În primăvară de sub paturi, răsăreau lăstarii de salcie, care parcă nu se îndurau să renunțe așa de ușor la lunca lor. Incetul cu încetul s-a ridicat colonia. A apărut lumina electrică și încălzirea centrală. În Someșul Cald s-au aprins primele becuri. Cei mai mulți s-au angajat pe șantier, iar opincile și ciorecii de lînă de acum zece ani aveau să dispară cu desăvîrșire.

Aici au început primele emoții și nopți albe, la avizarea fundațiilor de pe Platforma Tehnologică. Se construiau pe malul drept, pe o mică luncă, atelierele centrale cu pod rulant și fabrica de betoane. Nici eu și nici șeful de lot nu mai avizasem fundații și am început să citim manuale, să întrebăm colegii și am turnat beton împreună cu bani mărunți aruncați în fundații.

Pe malul stîng al Someșului, în zona Tarniței, a fost tăiat pe stînga un drum de ocolire pe sus, pentru a se putea lucra în vale. Someșul Cald a fost deviat printr-o galerie, tot în versantul stîng, pentru a se da posibilitatea încastrării barajului în albia sa. În Cheile Tarniței, vegetația exuberantă a fost defrișată dezgolind 2 versanți cenușii de amfibolite. Se înaltă acum, ordonat, aproape gata, un baraj cenușiu de beton în arc, încastrat în umerii stîncoși ai Tarniței.

Azi am în memorie puzderie de amintiri din vremea pioneratului, cu peripețiile și greutățile lui. Azi le compar cu aceste oaze de civilizație, în mijlocul pădurii, cu lumină electrică și încălzire centrală. Azi văd cum va dispare localitatea forestieră Beliș și în locul ei cum a și răsărit noua localitate de pe culme, cu căsuțe — vile în mijlocul pădurii de brad pe al căror frontispiciu scrie 1972, — și poate că nu regret că viața mea a curs în aceste singurătăți montane, frustrată de distracțiile de serie, fiindcă viața aceasta a intrat în acest mare miraj al creației contemporane care are loc și din acești arhaici munți transilvani.

breviar cultural

■ Recent la sediul Universității populare din Timișoara a avut loc, din inițiativa Consiliului județean al Frontului unității socialiste și al Comisiei pentru răspîndirea cunoștințelor cultural-științifice, o consfătuire de lucru privind funcționalitatea și rolul universităților populare, la care au participat președinții comitetelor municipale și orășenești de cultură și educație socialistă, directori de cămine culturale care au organizat astfel de instituții de cultură, directori de universități populare din județ, reprezentanți ai C.J.C.E.S. Timiș ai consiliului județean al sindicatelor, Comitetului județean U.T.C. și Uniunii județene a Coop. meșteșugărești.

In cadrul consultării a avut loc un larg schimb de opinii privind structura și conținutul activității univ. populare pe anul 1972-73, luîndu-se totodată în dezbatere profilarea acestora pe anul de învățămînt următor.

■ Comisia de răspîndire a cunoștințelor cultural-științifice a Frontului Unității Socialiste Timiș a organizat în ultima săptămînă un număr de 6 deplasări ale brigăzilor științifice care au dat răspuns întrebărilor puse de cetățenii localităților Bazoșu-Nou, Bucovăț, Sintești Margina, Tomești, Firdea, pe diverse teme din domeniul agricol, medical, ateist științific etc.

■ La căminele culturale din Sînandrei, Călacea, Clubul Igiena din Timișoara, Casa de cultură Deta și Clubul Tehnolemn din Timișoara, a fost ținută expunerea „125 de ani de la revoluția burghezo-democratică din țările române".

■ La Casa prieteniei româno-sovietice din Timișoara a avut loc expunerea : „Poziția României în principalele probleme ale politicii internaționale".

■ In ședința din 19 aprilie a cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara, Marian Drumur a citit două proze. Au luat cuvîntul Cornel Ungureanu, Andrei A. Lillin, Al. Ruja, I. D. Teodorescu și alții.

■ Duminică, studenții timișoreni, redactori ai revistelor studențești Forum, Scalpelu, Micron și Agraria, membrii ai cenaclurilor literare, s-au întîlnit cu redacția revistei Orizont într-un fructuos schimb de experiență.

■ Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Caraș-Severin, Casa Corpului didactic al Județului Caraș-Severin anunță deschiderea unei expoziții de artă plastică. Expun Aglaia Jurma Corneanu, Petru Galiș, Petru Comisarschi, Petru Kreip, Helmut Scheibling. Această expoziție o urmează pe cea a pictorilor timișoreni Lidia Ciolac, Aurel Breileanu și Xenia Eraclide Vreme, organizată tot la Reșița.

■ Editura „Facla" își aniversează primul an de activitate. Cu acest prilej cititorii ei sînt informați că numărul total de apariții al editurii timișorene se ridică pînă în prezent la 34 de cărți, publicate într-un tiraj de 282.285 de exemplare, dintre care 26 sînt cărți de literatură beletristică cuprinzînd 7 volume de debut editorial, 4 de tematică social-politică și 4 cărți de știință și tehnică. Amintim printre acestea 3 apariții în limba germană, 2 cărți de versuri din limba maghiară,, volumul omagial Luceafărul în ediție trilingvă și un volum de poezie în limba sîrbă.

Luni, 23 aprilie a avut loc lansarea volumelor „La iarbă albastră" de Ion Băieșu și „Fizica modernă în filozofie" de Tiberiu Toro. Marți, ziua cărții științifice. Au fost prezentate cărți de A. Țintă și V. Papeangă. Miercuri a fost ziua dedicată cărții de poezie, în cadrul căreia s-au prezentat cărți semnate de George Drumur, Vladimir Ciocov, Ilie Măduță George Suru. Astăzi, în cadrul serii dedicate prozei, cărți de Ion Arieșanu, Gh. Schwartz, și Ion Frumosu. Cărțile lansate de către editura „Facla" din Timișoara au fost prezentate de către Simion Dima, Traian Bunescu, Vasile Țîrcovnicu, Endre Karoly, Traian Liviu Birăescu. Revista noastră urează redactorilor „Fecliei" LA MAI MARE !

■ Duminică, 22. IV. 1973 pe scena căminului cultural din Sînandrei, în prezența a peste 300 spectatori, s-au întrecut în cîntec și joc formațiile artistice ale căminului cultural-gazdă și ale celor din comunele Orțișoara și Sînandrei, acțiunea închinată fruntașilor în producție din comuna Sînandrei.

Acest schimb de experiență programat să se desfășoare în 3 etape, va fi reluat duminică, 29. IV. 7973 în comuna Satchinez și în 6 mai la Orțișoara.

Din evoluția formațiilor artistice, de duminică 22. IV. 1973, evidențiem orchestra de muzică ușoară din Orțișoara „sorocarii" din Seceani, formația de dansuri populare bătrînești din Satchinez, brigada artistică de agitație din Orțișoara, dansurile populare românești și germane din Sînandrei. Momente de mari satisfacții spirituale a creat și duminica cultural-sportivă din Dudeștii-Vechi în cadrul căreia au avut loc întreceri sportive organizate de liceul din localitate. Un dialog pe această scenă la care și-au adus contribuția formațiile artistice ale căminelor culturale din Dudeștii Vechi și Cenad a completat programul manifestărilor din acea zi.

Aurel Baranga

FABULE

Fabula elocvenței

Zise vulpoiul in adunare :
— „Vreau să pun o intrebare :
Cit timp o să mai fiu defăimat,
Acuzat
De lăcomie,
Perfidie
Și de crudă felonie,
Cind este știut
Cunoscut
Și demonstrat
Că m-am reabilitat ?
Nu mai umblu la cotețe,
Nu mai sar peste ostrețe,
Nu dau iama prin vecini,
Am renunțat la găini,
Am făcut chiar un plan :
Să devin vegetarian . . . "
Și vorbea cu atita inocență
Și elocvență
C-ar fi ciștigat sala
Dacă nu se răzbuna
MORALA :
Vrind să explice prea multe și tot,
S-a văzut că are fulgi pe bot.

Fabulă didactică

Lupul dascăl de MORALA
zise mielului la școală :
— „Ai o lipsă : ești timid,
Nu-ndeajuns de intrepid,
N-ai destulă indrăzneală
Și curaj in fața sorții . . . "
Ii răspunse mielul : — „Colții
Ți se văd, și am memorie . . . "
Și trecură la
ISTORIE.

Fabulă acustică

Spuse goarna mare
Către violină
— „Te depling, surată, te depling, vecină,
Cele patru coarde cu al lor căluș
Sint condiționate, toate, de arcuș
Ai o voce mică, abia presimțită
Pe cind eu, ajunge ca să fiu stirnită,
Și se aude tare in intreaga sală ! "
Zise violina : — „Nu-i un lucru nou :
Tinicheaua sună și-are și ecou".
Fenomen acustic ! Lecție de
MORALA :
Cred că amindouă, in măsură egală.

Fabula ingratitudinii

Cucul leneș și hain
Pune ou-n cuib strein
Și se vaită in aprilie
C-a rămas fără familie,
Și se plinge ca netotul
Că l-a părăsit nepotul.
Țipă, urlă : „cu-cu, cu-cu"
Și e „fără" ca năucu
Singur-cuc, pustiu, stingher,
Ce
MORALA
să-i mai cer ?

evrika!

- S-a intrecut pe sine insuși, pentru că pe alții n-a putut să-i intreacă.

- Bate fierul cit e cald. Dacă ai o voință de fier, bate-l și rece.

- Sintem atit de jos, incit oricite stele ar cădea, nu ajung pină la noi.

- Cind modelul incepe să-ți semene, nu te mai inchini.

- La inceput domnea Haosul, dar nu in curtea intreprinderii.

- S-a bucurat molecula aflind că atomul e mai mic, dar s-a intristat cind a aflat că face parte din ea.

- Mulți ani au trebuit să se scurgă pină să mi se poată spune „Tinere".

- Pe scenă, ca și pe cer, steaua „o vedem, dar nu e".

- Vai de tine ! Ai ajuns să te cerți și cu dușmanii..

- După 20 de ani de economisiri și-a cumpărat „mașina timpului".

- Să scriu pe-nțelesul celor mulți, sau pe-nțelesul tuturor ?

ION VELICAN

Poșta redacției

MIHAI ATANASIU, Baia Mare. Acele crochiuri poetice dau semnalul unui poet, dar de ce atita atmosferă sumbră, cu „cimitir cețos de ploi" și „inexistenta primăvară ?".

UDREA GHEORGHIȚA, Greoni, Caraș-Severin. Din moment ce sinteți convins că poezia ce v-a apărut era „o păcăleală de 1 aprilie", de ce mai insistați, cerind amănunte ? „Compoziția poeziilor" dv. e și agramată și apoetică.

CORNEL CERB-LAZAR, Timișoara, Nu prea ajungi la poezie cu versuri ca acestea : „Se spune că omul sui din maimuță". E bine să frecventați un cenaclu literar.

EM. NESTOR, București. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Chiar dacă ne-ați trimis fotocopia după afiș care confirmă parciciparea dv. la șezători literare in capitală, aceasta nu e o dovadă a valorii poeziilor dv. Multă maculatură, mult discurs, puțină poezie.

ELEONORA STANCA, Arad. Se intrevăd sclipiri de poezie. Iată una : „Lumina indrăznește, / Își caută mereu / Prin bolțile de ceață / Imaculatul zeu". Mai incercați. Poate ajungenți la „START".

GABRIEL VARAȘCANU, Caransebeș. Sint captivante motivele cosmice, minus invadatorii. In poezia „Indemn" aveți un vers : „decit ele insăși" . . . se pare că ar fi corect decit ele insele . . . Cum vreți să imbogățiți limba română cu asemenea „perle "?

GEORGETA URICARU-PROCA, Timișoara. Poezia dv. erotică prefigurează un autentic fior poetic. Rămine să vă amplificați in continuare mijloacele artistice. Deocamdată o lansare la „START"

DAMIAN URECHE

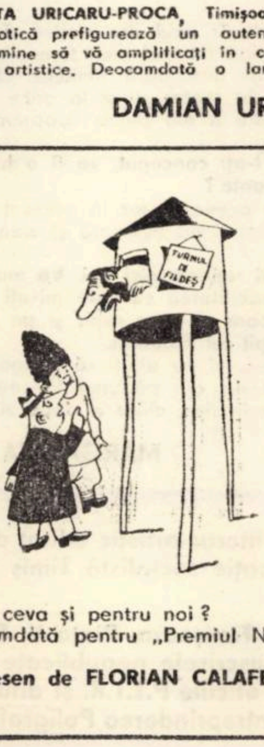

— Scrieți ceva și pentru noi ?
— Deocamdată pentru „Premiul Nobel" !

Desen de FLORIAN CALAFETEANU

START

Georgeta Uricaru Proca

Poem pentru Cel mult iubit

Pe drumul intoarcerii mele către tine
tot ce e viață pare să mă cheme.
Nu mă opresc,
e fără capăt drumul.
Tu umbra-mi ești,
copleșitoare umbră —
mă vei primi in palma unei frunze ?
La fel de mult te caut.
Și teamă n-am. Iubirea-mi dă putere,
iubirea-mi dă credință și tu.
De ce atunci să mă opresc ?
Tu, dimineața mea, fără de rouă
tu, noaptea mea, fără de taine.

Cu toamnă și cu ploi mă-ndrept spre tine,
mi-e dor și nu mi-e dor să fiu iubită,
mă pierd cu fiecare clipă care trece,
mă pierd cu fiecare clipă nou venită.
Mi-e drumul lung și tu rămii departe.
Te cheamă vintul răsfoind o carte . . .

Drumul acesta duce spre tine,
spre cel iubit prea mult iubit.
De nicăieri m-am regăsit in tine
și de niciunde spre tine am venit.
taci dar, nu-mi tulbura amiaza
iubirii mele pentru tine,
nu-nchide ochii și oprește-ți pasul.
Nu-mi tulbura amiaza
că te-am regăsit,
și nu-i tirziu, acum se naște raza.

Mă reintorc la tine
cu tot atitea semne de-ntrebare.
Pe buze, ca și cum
tu mi-ai putea răspunde —
nedumeriri sub pleoape-mi
s-au adunat tăcute.
Și-n tremurul din gene
inchid iertări trecute
și ochii sorb lumina
și nu mai văd, de-atita lumină.

epigrama

mică antologie

Ion Maxim

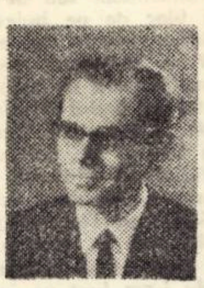

Ion Maxim, membru al Asociației Scriitorilor din Timișoara, s-a născut la 1 iulie 1925 in comuna Tihău, județul Sălaj. Studiază filozofia și literele la Sibiu și Cluj. Volume publicate : Interferențe și Insemnări pe scut, versuri; Simfonia neterminată și Frumusețe amară, nuvele; Atitudini critice etc.

Ion Arieșanu : „O complicată stare de fericire", roman
Fericirea-i lucru mare
Și adesea complicat ;
Atingind această stare
Cartea cind s-a . . . terminat.

Anghel Dumbrăveanu : „Iluminările mării", versuri
Rimbaud contemplă din
mormint
Iluminarea mării,
Gindind : acolo pe pămint
Nu-s dat de tot uitării.

Damian Ureche : „Invitație la vis", versuri
Invitația la vis
Ne produce bucurie ;
Dar dorim, o spun deschis :
Să inviți la poezie . . .

Sorin Titel : „Reintoarcerea posibilă", microroman
Orișiunde ai ajuns
Să te-ntorci este posibil
Doar un singur neajuns :
Să-l citești e. . . imposibil.

Nicolae Ciobanu : „Nuvela și povestirea contemporană", volum de critică
Confrații ce i-ai criticat
Își spun in șoaptă gindul,
Privind volumul așteptat :
Ii vine și lui rindul. . .

C. Trandafir

C. Trandafir s-a născut in anul 1939 in comuna Grivița, județul Galați. Profesor de literatură română la un liceu din Cimpina. Activitate publicistică la revistele : Ateneu, Tomis, Convorbiri literare, Cronica, România literară, Amfiteatru, Astra, Tribuna, Orizont.

Lui Dan Deșliu
O stea cu numele sonor
Pe care n-o vedem cum suie;
Iar astăzi (la televizor)
Noi o vedem, dar steaua . . .
nu e !

Ședințomanie
Am discutat opt ore și un
sfert
Această chestiune arzătoare
Și-acum să trecem la ceva
concret :
Să pregătim ședința viitoare !

Personalitate
Omul ăsta ține cu tot zorul
Să exprime puncte de vedere
Și-și citează antevorbitorul
Care n-a avut nici o părere !

Unui poet oniric
Visul poate, cum se știe,
Să conțină poezie
Dumnealui se conformează :
Doarme, doarme și . . .
semnează !

Lui N. Manolescu, pentru cartea „Contradicția lui Maiorescu"
Autorul cărții s-a ales cu
Mari necazuri pentru opul
scris ;
Fiindcă el, nu Titu Maiorescu,
A fost și mai este . . .
contrazis !

colocvii internaționale „Orizont"

CU JEAN-PAUL SARTRE

de la „Sechestrații din Altona" la Teatrul din pădurea Vincennes

— Nu, domnule Sartre. Deși știu că mi-ați putea spune o mulțime de lucruri interesante despre teatrul lui Genet, care v-a preocupat vreme indelungată. Aș vrea insă să scriu despre teatrul lui Jean-Paul Sartre.

Cu Michel Contat și Michel Rybalko, eminenți cercetători ai creației sartriene, autorii unei lucrări bibliografice de proporții impresionante, „Les Ecrits de Sartre" (Gallimard, 1970) stătusem deja de vorbă în ajun. Fusese un fel de inițiere ; îmi spuseseră că Sartre este un om de o amabilitate și generozitate ieșite din comun, că dă dovadă de o răbdare impresionantă față de cei care se perindă fără încetare solicitindu-i interviuri, convorbiri, păreri în problemele cele mai diverse, că modestia și sinceritatea sa favorizează angajarea unui dialog de la om la om, dincolo de conveniențe. Ni se repetase un lucru pe care-l știam de mult : că Sartre a fost și continuă să fie prezent în mijlocul evenimentelor, al Istoriei, pretutindeni unde oamenii — francezi sau din orice alt colț al lumii, — intelectuali, studenți, muncitori au ceva de revendicat.

Știam deci toate acestea cind am sunat la ușa apartamentului său de la etajul zece (și ultimul) al unui bloc de pe bulevardul Raspail, nu departe de cartierul-generat al existențialiștilor, Saint-Germain de Près. Și tocmai pentru că le știam, am incercat o emoție greu de stăpinit în fața omului cu privirea uimitor de tinără și plină de vioiciune care, ridicindu-se de la masa de lucru, ne-a ieșit în intimpinare și ne-a condus in sanctuarul său. O bibliotecă, două fotolii pentru vizitatori, masa de lucru cu nelipsitul manuscris, de data aceasta „Idiotul familiei", vastul studiu despre Flaubert ,cărți, cărți, cărți, atitea cite pot umple pină la refuz o cameră de la etajul zece al unui bloc de pe bulevardul Raspail.

Nu i-am luat un interviu. Doream doar să-i solicităm citeva păreri și precizări în legătură cu teatrul său, cu teatrul contemporan, cu TEATRUL. Căutam răspuns la citeva intrebări. Deși, ce altceva este o discuție cu un mare scriitor decit o proliferare a intrebărilor ? Căci fiecare răspuns generează noi intrebări, rostite sau nerostite. Să le rostim deci :

— Domnule Sartre, teatrul dumneavoastră este în general interpretat ca o ilustrare a unui sistem filozofic, ca o afirmare pregnantă a unor idei enunțate în lucrările dumneavoastră teoretice. Considerați justificată o astfel de interpretare unilaterală.

— Intr-adevăr, teatrul meu a fost și este considerat ca o incercare de exprimare literară a sistemului meu filozofic, a ideilor mele politice. Critica l-a condamnat sau l-a aprobat, dar argumentele aduse au fost aproape exclusiv nu de ordin estetic, ci ideologic. După cite știu, nu există nici un studiu în Franța care să se fi preocupat în egală măsură atit de semnificațiile ideologice ale pieselor mele, cit și de problemele estetice pe care desigur le ridică, ca opere literare și ca spectacol teatral. E drept că atunci cind scriam o piesă, eram preocupat în primul rind de ideile pe care voiam să le comunic, deoarece geneza fiecăreia din piesele mele a fost legată de un moment istoric precis, de evenimente și intrebări care i-au preocupat indeaproape pe cei din generația mea. Această dorință, de a-i pune pe oameni față în față cu problemele cele mai grave ale momentului și de a-i convinge de adevărul metafizic, etic sau politic pe care-l enunțam, a trecut înaintea preocupării pentru aspectul estetic. De aceea, aspectul ideologic a fost cel care i-a interesat în primul rind pe critici, iar aceștia l-au transformat intr-un fel de criteriu unic de apreciere al valorii dramaturgiei mele. Intenția mea nu a fost însă doar să arăt și să conving, ci și să emoționez.

— Există în ultimii ani citeva incercări, e drept sporadice, de a depăși acest stadiu al criticii aproape exclusiv ideologice a dramaturgiei sartriene și de a scoate în evidență valoarea estetică a teatrului dumneavoastră, structura sa dramatică specifică. Ne gindim în primul rind la studiul lui René Girard („A propos de Jean Paul Sartre, rupture et création littéraire") care descoperă un intreg sistem foarte interesant de opoziții în structura teatrului dumneavoastră și ajunge la concluzii originale privind valoarea sa estetică. Am dori ca, la rindul nostru, în lucrarea pe care o intreprindem asupra dramaturgiei sartriene, să nu ne limităm la problemele ideologice și să demonstrăm că teatrul dumneavoastră nu este doar un slujitor al filozofiei, ci are o relativă autonomie, o anumită valoare ca text literar și ca spectacol teatral. Ce părere aveți despre o astfel de posibilitate de analiză a teatrului dumneavoastră ?

— Cred că o astfel de lucrare critică, interesată atit de dimensiunea ideologică cit și de cea estetică a operei literare, este singura în măsură să ofere cititorului o analiză adecvată obiectului ei. O operă literară nu se reduce la ideile autorului, la intențiile sale. Majoritatea criticilor n-au făcut pină în prezent decit să-mi analizeze intențiile și gradul în care am reușit să le realizez. Cum spuneam însă și cu altă ocazie, nu mă satisfac criticii care-mi prezintă o imagine despre mine însumi cit mai familiară, mai cunoscută, în care să mă pot cu ușurință recunoaște. Citesc însă cu interes lucrările critice care-mi dau o imagine destul de „străină" despre mine însumi, astfel incit să mă pot distanța de ea și să mă pot judeca. Aceștia sint în special criticii — mai puțini la număr — care nu s-au mulțumit să-mi analizeze ideile, intențiile, demonstrațiile, ci mi-au dezvăluit aspecte „străine", pe care nu le bănuiam, și-n primul rind aspecte estetice. Este cazul lui René Girard de care pomeneați.

— S-ar putea însă ca unele aspecte descoperite printr-o astfel de analiză să contrazică intențiile dumneavoastră declarate. Același René Girard descoperă în structura dramaturgiei sartriene o anumită dinamică a opozițiilor și identităților care contravine tendinței dumneavoastră de a vă construi piesele pe baza unor opoziții nete, precis delimitate. Sinteți de acord ca „instrăinarea" imaginii dumneavoastră să meargă atit de departe ?

— Da. Nu mă voi supăra dacă cercetătorii vor descoperi în piesele mele elemente care să nu corespundă intențiilor mele declarate, sau chiar să li se opună. Este dreptul lor să o facă, dacă au argumentele necesare pentru a convinge. Ați găsit astfel de elemente ?

— Nu ,deocamdată. Am găsit însă anumite raporturi intre personaje care ar putea fi interpretate și dintr-un punct de vedere estetic, ceea ce ar imbogăți posibilitățile de lectură ale piesei respective.

— La ce raporturi vă referiți ?

— La raporturi de tipul celor existente în „Muștele", de exemplu, intre Oreste și Pedagogul său. Raporturile acestea au fost pină acum interpretate, așa cum ați sugerat și dumneavoastră, cu ajutorul unor categorii metafizice și etice. Numeroase elemente din structura piesei ne permit însă să afirmăm că raportul Oreste—Pedagog poate fi interpretat și cu ajutorul unor categorii estetice, ca fiind un raport intre creator (Pedagogul) și creația sa (Oreste), intre autor și operă. Apare astfel o nouă posibilitate de lectură, care urmărește problemele estetice implicate în operă.

— Da, văd la ce vă referiți și cred că aveți dreptate. Raportul estetic despre care vorbiți poate fi prezent în piesă, chiar dacă eu nu am fost conștient de acest lucru in timp ce am scris-o. Și probabil că nu am fost. Analiza poate intr-adevăr descoperi aspecte inedite, interesante, care să-i apară ca atare autorului insuși. Iar acest lucru atrage bineînțeles atenția asupra valorii estetice a piesei ca text scris. Fiind însă vorba de teatru, mai apare o problemă : cea a spectacolului, a textului jucat, a publicului.

— Intr-adevăr. Am urmărit frecvența spectacolelor cu piesele dumneavoastră și am constatat că sint reprezentate mai rar in ultimul timp, în ciuda succesului de care s-au bucurat nu numai la vremea lor, dar și atunci cind au fost reluate ulterior. În România am văzut chiar un foarte bun spectacol pentru Televiziune cu „Troienele".

— E un lucru bine cunoscut că teatrul existențialist și-a pierdut audiența largă de altădată. Poate tocmai pentru că publicul s-a obișnuit să vadă în el numai ilustrarea unor idei filozofice. Există astăzi forme de teatru care ii interesează în mai mare măsură pe contemporanii noștri. Pe de altă parte, nici una dintre piesele mele n-a avut norocul să încapă pe miinile unuia din marii oameni de teatru contemporani, care să conceapă pentru ea o punere în scenă innoitoare. În Franța, teatrul meu a fost prea mult reprezentat ca teatru de bulevard, sau, în cel mai bun caz, ca teatru tradițional, burghez, pentru intelectuali burghezi.

— În acest sens, imi amintesc de un bătrin parizian, mare amator de teatru, care imi spunea că asistă cu aceeași plăcere la un spectacol al Comediei franceze sau la un spectacol cu una din piesele dumneavoastră. Prefera totuși „Huis clos". Credeți însă că mai există și alte cauze ale indepărtării publicului de Teatrul existențialist ?

— Da. Cred că astăzi însăși formula de teatru de autor, creație a unui singur dramaturg, este depășită. Teatrul existențialist, al lui Camus, al meu, reflectă prea pregnant propriile noastre probleme și pe cele ale generației noastre. Este un teatru al valorilor individuale, al sechestrării. Or omul contemporan încearcă să fugă de individualism, să se reintegreze în societate, și de aceea vrea să regăsească în teatru valorile colectivității.

— Iar pentru aceasta, toate mijloacele sint bune : am văzut recent pe unul din pereții clădirii, care adăpostește biblioteca Sorbonei, o lozincă scrisă cu litere mari, negre : „A bas le moi" (Jos eul !).

— Da, omul contemporan nu mai vrea să fie singur și caută solidaritatea umană.

— Așa cum o caută și eroii unora din piesele dumneavoastră.

— Eu însă n-am reușit să prezint decit eșecul acestei tentative. De aceea, cred că formula care corespunde cel mai bine momentului actual nu este teatrul creat de un autor, ci teatrul ca spectacol colectiv, rod al unei munci de creație colective. Publicul nu mai este interesat de problemele unui autor sau ale altuia. Iată, teatrul lui Eugen Ionescu, de pildă. Îmi plac piesele sale, care dovedesc un talent remarcabil de a mînui limbajul. Știți probabil că două din capodoperele sale, „Cintăreața cheală" și „Lecția" se joacă de vreo cincisprezece ani, fără încetare, la Teatrul Huchette din Cartierul Latin. Nu cred însă că ultima sa piesă, „Macbeth", creată anul acesta (1972, n.n.) va avea o soartă asemănătoare : ideea pe care o urmărește este prea evidentă, devine obsesie, teză. Dacă însă, în loc de un autor, textul este creat de întregul colectiv care-l va interpreta, apar dintr-odată probleme noi, specifice unei comunități umane în procesul muncii, problemele creației colective, ale comunicării. Tot atitea probleme care interesează publicul în cel mai înalt grad.

— Aveți in vedere vreun spectacol anume ?

— Da, un excelent spectacol cu piesa „1789", realizat de un teatru cu totul aparte și pe care vi-l recomand în mod special, le Théâtre du Soleil. Instalată nu într-un teatru, ci într-un fost depozit de muniții (la Cartoucherie) din pădurea Vincennes, trupa condusă de regizoarea Ariane Mnouchkine joacă fără texte scrise de autori profesioniști. Se alege o temă — în cazul ultimelor două spectacole ale teatrului, cu piesele „1789" și „1793", documentat foarte serios asupra epocii pe care o joacă, regizorul coordonează și din efortul colectiv rezultă un spectacol creat în intregime de interpreții săi. Aceasta este, după părerea mea, formula teatrală care se va impune.

— Să fie acesta unul din motivele mult discutatei dumneavoastră renunțări la activitatea de autor dramatic ?

— Este intr-adevăr unul din motive. Teatrul — creație colectivă ciștigă tot mai mult teren, in timp ce teatrul de autor își descoperă limitele. De fapt, n-am renunțat numai la teatru, ci și la orice altă activitate de creație, pentru a mă putea consacra eseului despre Flaubert.

— Așa cum l-ați conceput, va fi o lucrare de proporții impresionante ?

— Da, și de aceea lucrez în prezent numai la această carte. Timpul nu așteaptă și vreau s-o pot termina.

— Nu vă mai reținem nici noi. Vă mulțumesc foarte mult pentru amabilitatea cu care mi-ați răspuns, pentru timpul pe care vi l-am răpit și pe care dumneavoastră l-ați răpit lui Flaubert.

— La revedere, și nu uitați să mergeți neapărat la spectacolul teatrului din pădurea Vincennes.

Am fost, bineînțeles, chiar a doua zi.

MARGARETA GYURCSIK

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația — Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 3 MAI ● 1973 ● NR 18 (271) ● 12 PAG. 1 LEU ●

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

eveniment

Victoria independenței

I-a fost dat poporului român ca în aceeași zi de calendar, la o distanță de trei sferturi de veac, să-și implinească o unică și inălțătoare aspirație, de a trăi in libertate, de a-și făuri destinul potrivit propriilor imperative naționale, de a se angaja viguros pe calea unei evoluții de progres și prosperitate Căci 9 Mai 1877 și 9 mai 1945 au pentru români o dimensiune comună, a independenței și libertății.

Actul din mai 1877, descătușind izvoarele unor nebănuite potențe naționale deschidea calea devenirii moderne a României, a infăptuirii statului național unitar, dădea impuls vital tuturor forțelor creatoare ale societății românești. In deceniile următoare, insă independența cucerită cu mari jertfe a fost treptat dar constant afectată de cercurile reacționare din țară, în colaborare cu puterile străine.

Declanșarea celui de-al doilea război mondial a marcat de fapt completa aservire a țării noastre față de Germania hitleristă. Singurul obstacol real in calea politicii de infeudare a țării l-a constituit mișcarea revoluționară și progresistă din România și, inainte de toate, lupta clasei muncitoare. Iar cel care, incă de la crearea sa, a dus o neobosită luptă pentru dreptate socială și independentă națională care a unit in jurul său cele mai largi forțe democratice și patriotice, care a organizat rezistența antifascistă, a organizat și condus insurecția din August 1944, a fost Partidul Comunist Român. De numele său se leagă redobîndirea și consolidarea independenței naționale.

Pentru victoria de la 9 Mai 1945, impotriva fascismului, armata română, luptind alături de armata sovietică și de celelalte forțe ale coaliției antihitleriste și-a adus o contribuție de marcantă importanță la încheierea unuia din cele mai negre capitole ale istoriei continentului nostru.

După aproape trei decenii de la victorioasa insurecție din August 1944 și de la infringerea Germaniei fasciste, România oferă imaginea unei țări socialiste în plină afirmare, a unei angajări active și dinamice pe calea deschizătoare de noi perspective istorice a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

Alături de celelalte state socialiste, de alte state iubitoare de pace și libertate, România desfășoară o amplă activitate internațională, marcată de o inaltă principialitate, consecvență și fermitate, contribuind viguros la realizarea aspirațiilor generale de pace, securitate, cooperare, justiție, progres și prosperitate ale popoarelor.

Cinstind ziua de 9 Mai, poporul român ridică la cel mai inalt loc de cinste pe toți acei patrioți, pe toți cei care, dind pilda unui devotament fără margini față de destinele poporului nostru, au contribuit prin fapta și jertfa lor la făurirea României libere, independente și suverane de astăzi

ORIZONT

convorbiri

CU DUMITRU PREDA

Președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Timiș despre „TEATRUL ȘI CULTURA"

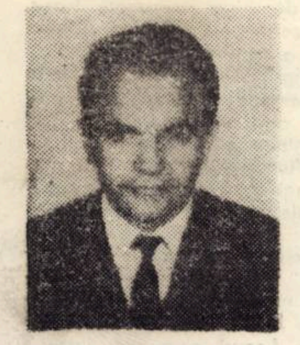

– Cum motivați, tovarășe președinte, prezența acestei manifestări in peisajul spiritual al municipiului Timișoara ?

– Inaugurată in anul 1969, sesiunea de comunicări „Teatrul și cultura" se află acum la a V-a ediție ce se va desfășura in zilele de 5–6 mai. Experiența celor patru ediții anterioare credem că este edificatoare asupra utilității prezenței unei asemenea manifestări in Timișoara care numără atitea instituții de teatru : ea creează cadrul unor fructuoase dezbateri, schimburi de idei și de experiență privitoare la problemele majore ale teatrului contemporan in general și ale modalităților in care teatrul românesc iși poate aduce aportul la implinirea bogatului program ideologic al partidului nostru consacrat formării și dezvoltării conștiinței socialiste și cetățenești a maselor. In acest sens e de remarcat că in comunicările și dezbaterile din sesiunile trecute s-au abordat aspecte dintre cele mai concrete din viața complexă a teatrelor, relația teatru-public și altele, toate vizînd finalitatea socială a actului creator teatral, ca tribună ideologică, mesager al ideilor umanismului și spiritualității noastre socialiste.

Așadar, sesiunea „Teatrul și cultura" are menirea de a-și aduce un aport la instaurarea unui climat propice pentru afirmarea gindirii creatoare in teatrele noastre, la imbogățirea orizontului teoretic și profesional al slujitorilor scenei, la sporirea responsabilității lor sociale, a poziției militante in promovarea ideilor inaintate ale epocii noastre.

– Ce temă abordează această sesiune ? Puteți anticipa ideile care vor jalona dezbaterile actualei sesiuni ?

– Actuala ediție a sesiunii abordează o temă esențială care constituie subiect de discuție permanentă in viața teatrului : „Arta spectacolului și dramaturgia".

Comunicările anunțate pină in prezent din partea multor participanți din țară intenționează să dezbată in ce termeni se pune această relație, care sînt obligațiile și libertățile ce și le poate asuma un regizor in transpunerea pe scenă a unui text dramatic, și chiar ce statut valoric trebuie să indeplinească un text pentru a putea deveni suport de creație scenică.

Probabil ideile se vor concentra – nuanțat, bineințeles, in jurul a trei aspecte : – textul dramatic ca pretext, ca structură modelabilă prin toate componentele sale, textul ca element fix în transpunerea scenică și, in fine, formula medie a celor două extreme. Un loc însemnat în comunicări și discuții il vor ocupa de asemenea problemele dramaturgiei origi-

REPORTER

(Continuare în pag. 5)

Mai 1848

● ADUNAREA NAȚIONALĂ DE LA BLAJ

Revoluția de la 1848 marchează un moment de mare insemnătate in istoria României. Ea „a deschis drumul unor mari prefaceri și transformări in structura societății, al infăptuirii unor idealuri fundamentale ale poporului nostru. Ea a aprins flacăra spiritului revoluționar în țările române, a dezvoltat și mai puternic conștiința de sine a poporului român, convingerea locuitorilor celor trei state românești asupra necesității unității naționale ..."[1]

In Transilvania avintul revoluționar ce se manifesta in intreaga Europă, cuprindea cu repeziciune masele largi populare. In conștiința poporului român revoluția urma să ducă la scuturarea servituților feudale și la cucerirea garanției unei vieți naționale libere. Intrucit in principatul Transilvaniei burghezia era puțin dezvoltată, conducerea nobiliară se opune categoric oricăror transformări pe linia burghezo-democratică, iar națiunii române îi refuză recunoașterea drepturilor legitime. Pentru a conveni asupra politicii de urmat in condițiile create, intelectualii revoluționari legați de popor, la inițiativa lui Simion Bărnuțiu, Avram Iancu, Al. Papiu-Ilarian, consideră oportună convocarea unei adunări a maselor populare.

Întrunită la 3/15 mai 1848, Adunarea națională de la Blaj s-a desfășurat inițial in piața din fața catedralei. Mulțimea însă era imensă, ajungînd la cca. 40.000 de oameni, ceea ce a determinat desfășurarea in continuare a adunării pe un întins cimp de lingă Tîrnava Mare, loc ce se va numi de atunci Cîmpia Libertății.

Participanții la adunare, după ce au ascultat proiectul de program expus de Bărnuțiu, au depus jurămîntul în numele și pentru întreaga națiune română din Transilvania : „Eu ... jur.. că voi susține totdeauna națiunea noastră română pe calea dreaptă și legitimă și o voi apăra cu toate puterile, în contra oricărui atac și asupriri. Nu voi lucra niciodată în contra drepturilor și a intereselor națiunii române, precum și libertatea, egalitatea și frățietatea. Pe aceste principii voi respecta toate națiunile ardelene, poftind egală respectare de la dinsele. Nu voi încerca să asupresc pe nimeni, dar nici nu voi suferi să ne asuprească nimeni. Voi lucra după putință la desființarea iobăgiei ... la inaintea binelui umanității, al națiunii române și al patriei noastre".[2]

În a doua zi a adunării (4/16 mai) se va da citire petiției naționale ce urma a fi inaintată Dietei din Cluj și curții de la Viena. În principalele puncte ale petiției erau înscrise cererile privind asigurarea egalității in drepturi a națiunii române cu celelalte națiuni din Transilvania, desființarea iobăgiei fără nici o despăgubire din partea țăranilor iobagi și dreptul la libera constituire (in sensul autodeterminării) a națiunii române.

Mulțimea, care asculta adinc mișcată glasul conducătorilor săi, oferea o imagine grandioasă. Orînduită temeinic, ea avea forma unei stele uriașe, al cărui centru era format, se pare din cetele celor 10.000 de munteni conduși de tribunii Avram Iancu, P. Dobra, I. Buteanu ș.a. Asupra observatorilor străini Adunarea națională de la Blaj a produs o impresie puternică. Cit privește aspectul exterior al acestei mărețe adunări populare – **nota istoricul Mészarós Karoly** – așa ceva n-a prea văzut Europa. Masa populară oferea spectatorului în tumultul sălbatic, tălăzuitor al patimilor politice, un tablou extraordinar de interesant și zguduitor"[3], „Măreț era spectacolul ce se desfășura în fața noastră" **scria istoricul maghiar Iakab Elek. Aceleași impresii le-au avut și reprezentanții sașilor în frunte cu Stephan Ludwig Roth.**

La Blaj au fost prezenți și revoluționari din Moldova și Țara Românească, ceea ce a contribuit la cristalizarea conștiinței unității românilor de pretutindeni. Ideea unirii țărilor române intr-un singur stat a fost formulată răspicat și concis în strigătul țăranilor adunați la Blaj : „Vrem să ne unim cu Țara".

Literatura vremii se face ecoul acestei influențe a Adunării asupra conștiinței comunității de neam. Poetul Unirii, Vasile Alecsandri scria Hora Ardealului, parte din această poezie fiind apoi incorporată in Hora Unirii. Andrei Mureșanu va scrie, cu poezia „Deșteaptă-te române", un inălțător-indemn la lupta pentru unire : „Pe voi vă nimiciră a pismei răutate / Și oarba neunire la Milcov și Carpați ! / Dar noi pătrunși la suflet de sfînta libertate / Jurăm că vom da mina, să fim pururea frați !".

Adunarea națională de la Blaj a insuflat generației de la 1848 și celor viitoare un puternic imbold patriotic, spirit de abnegație și sacrificiu în lupta pentru eliberarea socială și națională a poporului român.

PETRU TOADERE

---

[1] Nicolae Ceaușescu, „120 de ani de la revoluția din 1848," București, Editura politică, 1968, pag. 15

[2] Din Istoria Transilvaniei, vol. II. ediția a II-a, Ed. Academiei R.P.R., 1963, pag. 46

[3] Istoria României, vol. IV, București, Editura Academiei, 1964, pag. 133

CRONICA LITERARA

Al. Philippide, POEZII

Editura Minerva, 1973

Recenta antologie, judicios alcătuită şi temeinic comentată într-o **Postfaţă** de George Gibescu, reproduce piesele cele mai reprezentative din volumele **Azur sterp** (1922), **Stînci fulgerate** (1930), **Visuri în vuietul vremii** (1939) şi **Monolog în Babilon** (1967).

În finalul analizei sale, George Gibescu susţine că „unitatea de structură şi de expresie a poeziei lui Philippide e asigurată de aspiraţia constantă de cuprindere a absolutului". Observaţie întemeiată, după opinia noastră, chiar dacă, în ce priveşte încadrarea categorică a poetului între spiritele romantice, ne-am putea exprima unele rezerve. Apropierile dintre Philippide şi Blaga (poezia ambilor fiind „profund marcată de categoria sufletului") se susţin, de asemenea, doar pînă la un punct şi rămîn, oarecum, exterioare. Într-adevăr, în ciuda unor obsesii comune, Philippide şi Blaga dau formă „absolutului" din perspective poetice opuse.

Structura semantică a imaginii ne dezvăluie în Blaga un spirit heraclitean, înţelegînd timpul ca „spaţiu în veşnică trecere" **(Se cheamă Jaleş rîul, rîul timp)** şi dovedind un puternic instinct piric (existenţa este **ardere,** jertfele timpului sînt **cenuşă, scrum** etc.). Mai mult, metafora **ceas** (sprijinită în măsură variabilă pe sensul de „spaţiu" şi pe cel de „timp": **Văd al ceasului străfund / Aer curge / Suntem prund** etc.) atestă o „confuzie" poetică cu totul străină creaţiei lui Philippide.

Fiindcă acesta, în intimitatea viziunii sale, este un poet de tip eleat, înclinat către cuprinderea în tipare echilibrate a realităţilor evanescente şi vădind o constantă preocupare pentru „formă", în accepţiunea ontologică a termenului : **Un cîmp uscat de-un vînt de foc ; o zare / De diamant albastru împrejur ; / Văzduhul încleştat în căngi de soare ; / Şi-n mijlocul acestei cuşti de-azur, / Un soi de poartă cît un turn de mare.**

Universul întreg (numit în altă parte **imensa schelărie a haosului negru)** este văzut tot ca o organizare, impresionînd, deci, nu prin nedeterminare, ci doar prin întindere. Rezistenţa la haos este o trăsătură clasică. Atîta numai că încercările sale de a fixa în linii ferme neîntrerupta curgere, de a schimba haosul în cosmos, trebuie reluate de fiecare dată. Cosmosul rămîne o permanentă ţintă, nicicînd supusă pe de-a-ntregul. De aceea, eleatismul lui Al. Philippide este un eleatism dinamic, capabil să deruteze în cel mai înalt grad şi oferind posibilitatea unor opinii contradictorii.

Nostalgia Eladei, însoţită de conştiinţa măcinării valorilor (ca şi la Hölderlin) este una din sursele dramatismului, decent şi superior, al poeziei lui Al. Philippide. Aspiraţia nedesluşită spre o „altă lume", sentimentul inactualului, pot fi privite ca stări romantice.

Rezolvarea lor în expresie, modul de cuprindere în sine şi în limbaj a „stărilor" de orice fel îl aşează, însă, pe Philippide în orizontul clasicităţii. Pentru el, poezia este un mijloc de a cunoaşte şi de a face cunoscute evenimentele eterne ale timpului clasic.

Există în primul volum, mai mult decît în celelalte, o anumită candoare romantică (constanta aplecare spre vis), altoită pe un fond dinamic-eleat. De aici, probabil, şi reacţia criticii, deşi opacitatea iritată a unor personalităţi ca Ovid Densuşianu sau Camil Petrescu (vezi şi culegerea **Al. Philippide – interpretat de . . .,** Editura Eminescu, 1972, întocmită de acelaşi George Gibescu) este, totuşi, incalificabilă.

Elanul poetic al lui Al. Philippide oscilează, aşadar, între statismul dorit şi efemer obţinut prin creaţie şi zbuciumul ce-o precedă. Efortul său vizează, consecvent, refacerea ordinii distruse. **Mi-e sufletul o năruire de statui,** exclamă poetul, adăugînd, apoi, într-o senină, pentru moment, coborîre la Stix : **Pe urmă am umblat pe ţărm haihui ; / Dar cum pe-acele locuri vreme nu-i, / Nu ştiu, trecut-au clipe sau milenii. / Iar cînd pierir aceste ciudăţenii, / Făcui şi eu spre lume cale-ntoarsă. // De nici un fulger fruntea mea nu-i arsă.**

Călătoriile şi popasurile sale, cu deosebire în poeziile de maturitate, se retrag în spaţiile culturilor vechi, devenite acum un fel de mitologie personală. O emoţie subtilă, un aer de crepuscul îi însoţesc peregrinările : **Călătorind odată prin Virgil / Am poposit la vrednicul Evandru. / Acoperişul lui umil / Se desluşea din tufe de dafini şi oleandru. / La uşă hămăia un căţelandru. / Un fum sărac pe creastă se subţia tiptil. // Bătrînul îmi ieşi-nainte. / Purta străvechea lui încălţăminte / Legată cu curele cîte şase ; / Dar pielea de panteră o lăsase / Prinzîndu-şi strîns la umăr, cu-o fibulă hlamida. / Cu sabia, de-asemeni, nu mai avea ce face ; / Era de multă vreme pe-acele locuri pace. / Feciorul îi murise demult, în Eneida . . .**

EUGEN DORCESCU

Corina Cristea, SCADENŢA

Editura Cartea Românească, 1972

1. Să recunoaştem că există în acest roman atîtea elemente ce ar putea stîrni suspiciunea criticului, încît negaţia lui, chiar la modul dur în care s-a făcut undeva, ar părea în firea lucrurilor. **Scadenţa** înseamnă, fireşte, **scadenţa destinului,** ca în romanele de altădată, traduse cu toptanul de trustul Giurgea şi aruncate pe piaţă cu nemiluita de abilul combinagiu Delafras. **Dulcile zorzoane** (din Castanii roşii, parfumaţi şi naivi) sînt zorzoane în regulă, scoase la defilare cu fanfară şi tambur major. Personajele se cheamă Luli, Lulu, Tupa, Catelia, Charlie, Călin, Reli şi aşa mai departe (gîgîiala l-ului sugerînd imposibila moliciune). Printre amantele părăsite ale cărţii se plimbă amantul fatal Pop, graţioasă întruchipare a farmecului adolescentin de excepţie. Poate că ar ajunge atîtea ca lectura, superficială a cărţii să dea impresia că autoarea a dat iama, cu personaje şi metafore, în daurita grădină a Medelenilor. Nu vrem să spunem că toate acestea n-ar fi adevărate, şi nici că faţă de **Castanii roşii, parfumaţi şi naivi, Scadenţa** n-ar reprezenta în general un pas înapoi. În contextul prozei actuale, **Scadenţa** nu face figură mizerabilă, ba, mai mult, pune în mişcare tipuri care trebuie să solicite atenţia criticului.

2. Din cărţile precedente ale Corinei Cristea trec în **Scadenţa** „băietanele" emancipate, de familie cu fason şi pretenţii. Luli (nume de căţel, cum însăşi autoarea recunoaşte) provine dintr-o familie de acest gen, cu tatăl crai şi mama grasă, frumoasă, adulterină, cămătăreasă şi moartă prematur. Ca şi în cărţile anterioare, atmosfera de familie (burghezia de altădată a noastră) e infectă şi cuplul fraţilor e lăsat de autoare, orfan pentru a se întrema moral. După toate frumuseţile de dulceţuri (titlu, onomastică) exista şi perspectiva unui roman cu orfelini. Ori talentul autoarei (în care noi credem cu stăruinţă) e acela de a scoate harabaua la liman tocmai atunci cînd lungile digresiuni ne tăiaseră orice speranţă. Corina Cristea este o prozatoare a vitalităţii, chiar dacă încearcă, prin toate mijloacele posibile şi imposibile să ne convingă de contrariu. Corina Cristea este o prozatoare a psihologiei feminine, a erosului subtil, chiar dacă toate eroinele fac, prin intermediul autoarei, un tur de forţă spre a demonstra că respectiva psihologie ar fi neantul pur. Pînă la un punct, portretele de femei sînt excepţionale, ratarea lor (artistică) provenind tocmai din efortul de a le plasa în schemele „scadenţei destinului".

3. Emancipatele Corinei Cristea suferă din incapacitatea de a-şi finaliza erotic emanciparea. O sculptoriţă se retrage la ţară unde îşi aduce sezonier bărbaţi, spre a evita fixarea. La vîrsta critică, femeia se cramponează de un Vlad Brezoianu, superfrumuseţe masculină, electronist eminent, descendent de familie veche, vînzător ş.a.m.d. Zorzoanele amintite. Vlad ispăşeşte o convalescenţă sentimentală (tot romanul e un spital al amorului), părăsit fiind de Catelia şi îndrăgostit eteric de Luli, adolescentă şi orfană. Romanul e al Cateliei şi al lui Luli, iubite şi trădate de acelaşi Pop, scriitor, Vlad reprezentînd anexa amoroasă, partitura educaţiei sentimentale.

Aşadar, retras la ţară (ca un nobil din Turgheniev, mai alert într-ale sentimentelor) Vlad Brezoianu o pregăteşte pe Luli de viaţă şi coabitează silnic cu sculptoriţa, relatînd adolescentei poveşti despre miraculoasa feminitate a infidelei. Partea întîi ar fi a adolescenţei (Titlu : **Plecări suave, frunze),** partea a doua e a **Cateliei : Fragment dintr-o puritate,** se cheamă şi aflăm, aci, pe larg, cum stau lucrurile cu miraculoasa Catelia. Lucrurile stau mult mai prost decît şi-ar închipui cititorul, Catelia (în mare măsură variantă matură şi frigidă a d-şoarei Luli) trăind cum nu se poate mai inaristocratic, chiriaşă în locuinţe imunde. În treacăt (romanul a apărut în 1972) e atinsă şi problema chiriilor. Eroina plăteşte 400 de lei pe lună pentru o cameră îngrozitoare, pe care o mai împarte cu o Reli, nefericită în căsnicie şi prostituată cu intermitenţe. Gazda e o bătrînă care fură rom. În camerele vecine, închiriate, locuiesc alte femei de aceeaşi condiţie (de condiţia lui Reli) în fond camarade bune, care vor să corupă juna. Catelia rezistă (fără indignare) fiind şi ea fată bună. În realitate, cu toate calităţile fizice invidia nu e atrasă de farmecul masculin, atitudinea faţă de ceilalţi fiind a unei răceli amabile.

4. Admirabil e în roman cuplul **Luli–Lulu** (orfelinii!). Prozatoare a sentimentelor deschise, exprimate franc, direct, fără împovărătoare ceremonii, Corina Cristea este, tot aici, o prozatoare a sentimentului fratern, a „naşterii tuturor sentimentelor". Dacă în **Scadenţa** există cîteva foarte bune romane rău încheiate (era să spun ratate) unul dintre cele mai interesante este acesta. Radiografia sentimentelor e de cea mai bună calitate, necesitînd poate, altundeva, analize mai ample. Ceea ce ar fi de adăugat e că autoarea, pornind pe nişte drumuri care sînt ale ei, cade în cîteva capcane ale „modei" prozelor anilor" '70. Nu numai emanciparea, expresia directă a sentimentelor, chiar măruntul cinism al eroilor, lipsa de prejudecăţi – toate aparţinînd arsenalului unei autoare a unui timp – fac parte din astea, ci şi **locurile devenite comune** ale prozei acestei generaţii. Locuri comune, întrucît alţii – să spunem aşa – au dat pregnanţă şi adîncime superioare celor romanului Corinei Cristea. Dintre acestea, amintitele petreceri, filmate destul de stîngaci, băiatul bun care le organizează escapadele prin baruri, călătoriile cu iubitul la mare, cum se întîmplă cu dragostea pe malul mării, cît de fericit sau de nefericit se simte acolo îndrăgostitul, ş.a.m.d. Prozatoare citadină, cu nostalgia liniştii provinciale, a bunicilor îngropaţi în tradiţie dar şi ei fără prea multe prejudecăţi, Corina Cristea este şi o prozatoare a „citadinizării". Problemele puse de autoare sînt acele ale actualităţii, ale unei actualităţi imediat palpabile. Şi dacă exigenţa critică ar putea înşira, pe un număr substanţial de pagini, posibilele defecte ale cărţii, ea ar mai trebui să adauge că în roman pulsează, pe atîtea pagini, liniştile şi neliniştile omului modern. Sub această zodie plasat, romanul se citeşte, cu toate lungimile lui, cu sufletul la gură. După **Scadenţa,** Corina Cristea e, în proza actuală un nume, oricîte rezerve am emite asupra cărţii. Toată descripţia senzaţiilor, atît de prezentă în proza feminină (cu toate protestele admirabilelor Doamne ale scrisului românesc, există o proză feminină) cu toată melancolia rococo, exclamaţii şi superlativ, capătă în cartea Corinei Cristea, un sunet nou de cea mai pură calitate.

C. UNGUREANU

---

diagrame

■ La fel de interesant ca şi celelalte, nr. 7 din 15 aprilie al **Convorbirilor literare.** Se detaşează iniţiativa revistei de a comenta pe larg „Evenimentul literar". În numărul de faţă, M. Ungheanu – **Marin Preda – Vocaţie şi aspiraţie.**

■ Din confesiunile lui C. Abăluţă (C. L. 7/1973) „Aş menţiona îndeosebi influenţele exercitate asupra mea de deopotrivă covîrşitoarele texte ale lui Beckett şi Dylan Thomas".

■ Din **Contemporanul** (avem în faţă nr. 17 din 20 aprilie 1973) a dispărut cu desăvîrşire cronica literară semnată de Laurenţiu Ulici, una dintre cele mai interesante rubrici ale revistei. Păcat.

■ Ultimul număr al revistei **Tribuna** popularizează creaţia cenaclului din Tulcea. Ultimele ştiri anunţă pregătiri pe litoral în vederea sezonului de vară.

■ Un nou număr **Forum.** Revista studenţilor de la Universitate se anunţă tot mai interesantă. Bune paginile de reportaj, anchetă, dezbatere despre viaţă universitară şi asociaţie, bun interviul cu Ana Blandiana, bune şi paginile de critică literară, poezie, traduceri. Am reţinut numele studenţilor Ion Viorel Boldureanu, Rodica Iacob, Ioan Someşan, Ion Căliman, Petru Meinardt, Marlene Heckmann, Georgeta Micota, Emil Şerban, Azota Iorga, Elena Parpală, Emilian Petrovici şi alţii.

■ **A APARUT NR. 3 (APRILIE, 1973) AL SUPLIMENTULUI SOCIAL-POLITIC ŞI CULTURAL ŞTIINŢIFIC AL ZIARULUI „FLAMURA" INTITULAT „CARAŞ-SEVERINUL". Structurat pe articole de ţinută ştiinţifică, precum cele semnate de Ion Grăsoi, Trifon Cioată, Ilie Cristescu sau altele, inspirate din domenii social-economice, politice, ca cele sub semnătura lui Zoltan Bogati sau Timotei Jurjică, un bine documentat eseu asupra** Manifestului, **acest număr anunţă, prin tematica sa diversă, prin maniera de abordare jurnalistică, realităţi culturale de interes major nu numai pentru Caraş, ci şi pentru întreaga mişcare spirituală a ţării. Semnalăm paginile literare, unde publicarea unor poeţi ca Gheorghe Azap şi Ioana Cioancăş, revelaţii pentru poezia tînără cărăşană, lasă o splendidă impresie. Un număr divers, inteligent pus în pagină, care merită a fi reţinut de cititori.**

■ **A APARUT „TIBISCUS", EDITAT DE MUZEUL BANATULUI DIN TIMIŞOARA. Volumul cuprinde studii şi comunicări ştiinţifice, materiale de arhivă şi recenzii ale unor cărţi de specialitate. Sumarul acestei cărţi relevă activitatea de cercetare ştiinţifică a personalului muzeului, a colaboratorilor privind arheologia, istoria, etnografia, natura şi arta Banatului.**

■ **CERCETAREA ŞTIINŢIFICA STUDENŢEASCA la înălţime ! Douăzeci şi trei de secţii, peste 300 de comunicări. Iată bilanţul sesiunii cercurilor ştiinţifice studenţeşti de la Universitatea timişoreană.**

■ Teatrul Naţional anunţă la capitolul „dramaturgie originală" **„Ştii cum se taie un fir de iarbă"** de Sergiu Levin. Un fragment a fost citit recent în cadrul cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara.

■ **O SEARA LITERARA PETOFI IN LIMBA LUI EMINESCU.** Cenaclul „Semenicul" din Reşiţa a închinat poetului maghiar, luptător revoluţionar al anului 1848, o seară literară. Expunerea prezentată de Marton Francisc de la cenaclul literar „Victor Eftimiu" din Timişoara, recitalul poetic Petöfi susţinut de membrii cenaclului, au conferit o atmosferă sărbătorească serii.

■ **Continuînd şirul manifestărilor legate de împlinirea a 125 de ani de la revoluţia burghezo-democratică de la 1848 din ţările române, la clubul tineretului din Lugoj a avut loc simpozionul „Anul revoluţionar 1848 – moment de seamă din lupta poporului român pentru libertate socială şi naţională" ; la întreprinderea balneară din Buziaş, Casa de Cultură din localitate a fost prezentat montajul diasonor „Anul 1848 – glorioasă epopee în istoria patriei", iar clubul tineretului din Sînnicolaul Mare a organizat o dezbatere interesantă pe tema „Revoluţia de la 1848 în imagini".**

Mircea Iorgulescu

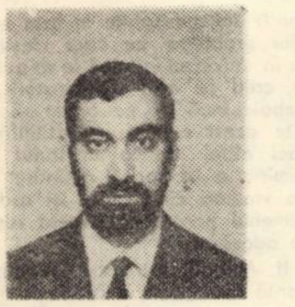

CRITICA SI ACTUALITATEA LITERARA

Fiind adresate criticilor, întrebările formulate sint de o suspectă perfidie : fiindcă într-un mod tacit criticii sint invitați la o dare de seamă asupra propriei activități, autocritică prin însăși tendențiozitatea chestionarului (de unde se știe că unele cărți au fost ignorate iar altele supralicitate ?!), fie la o deloc blindă judecată asupra colegilor de profesiune. În mod obișnuit, asemenea discuții sint purtate de către scriitori, care găsesc în ele un prilej nimerit pentru a-și expune nemulțumirile, justificate sau nu, dar totdeauna firești. Schimbarea de adresă operată nu este însă un produs al hazardului și nici nu denotă o ascunsă dorință de a face farse, după cum nu poate fi considerată nici urmarea unei subtile cabale anti-critice: faptul reflectă o situație reală, constind în tot mai insistenta punere la îndoială a criticii. Citeva exemple vor fi, sper, concludente. După ce în „Radicalitate și valoare" (ed. Eminescu, 1972, p. 245) Alexandru Ivasiuc, făcuse o afirmație singeroasă („Critica noastră, pe lingă fenomenele accentuate de cinism, de mercenariat, de lipsă de respect pentru adevăr, care otrăvesc climatul literar, mai este și fără busolă în marea majoritate a cazurilor"), în primul număr din acest an al revistei „România literară" scrie: „unele publicații nu mai au cronicari de prestigiu, înlocuiți fiind de modești condeieri sau, și mai rău, de sărmani îmbătați cu cuvinte, palavragii literari, lipsiți de rigoare, criterii și cultură, nestăpîni nici pe înțelesul propriu de dicționar al cuvintelor".

În revista ieșeană „Cronica", cineva care semnează N. Barbu dă săptăminal sfaturi despre modul în care „trebuie" și nu „trebuie" să fie critica. Același subiect este dezbătut cu tenacitate la Radio și la Televiziune. În fiecare săptămînă, apar cel puțin două-trei articole „teoretice" – înțelegînd prin aceasta formularea de fraze generale! – despre critică.

În același timp : opiniile criticilor care urmăresc literatura „la zi" sint complet ignorate de Edituri ; din juriile constituite pentru decernarea premiilor literare sunt sistematic absenți tocmai cei care au comentat – la fel de sistematic – literatura curentă ; revistele sunt conduse în exclusivitate de scriitori, poeți (Steaua, Luceafărul, Argeș, Viața Românească, Familia), prozatori (Tribuna, Convorbiri literare, Vatra, Orizont, Ramuri – căci singura scriere originală a lui Al. Piru este romanul Cearta), dramaturgi (Astra), rareori de istorici literari și publiciști (Ateneu, România literară, Tomis).

Nu este greu de observat apoi că imensa majoritate a celor care dau sfaturi criticei fie că ei înșiși nu sunt critici fie că au renunțat de multă vreme la această profesiune, încît ar trebui să ne întrebăm dacă nu cumva însăși această abundență de consilieri este una dintre cauzele unei atit de mari nemulțumiri în contra criticei...

Acceptînd riscul de a trivializa, e totuși cazul să vedem în ce măsură știuta zicală din folclorul nou „cinci cu mapa, doi cu sapa" poate fi extinsă și în spațiul criticei literare ! Fiindcă există acum o adevărată modă a revoltei „anti-critice" și cea mai bună dovadă este apariția unor profesioniști ai genului, în felul amintitului N. Barbu, care, fără a scrie un singur comentariu critic, menționabil ca atare, dă imperturbabil „lecții" de critică, „împărtășindu-și" o experiență inexistentă. Fenomenul cel mai frapant, în privința criticii de astăzi, mi se pare a fi tocmai această agonică vioiciune a unor persoane, foarte onorabile de altfel, dar secătuite de resurse (dacă le-au avut vreodată !), vioiciune manifestată exclusiv prin lansarea periodică a unor „semnale de alarmă". Mi se pare absolut aberant ca un critic să-și înceapă articolele prin a spune „Critica nu a...": respectivul ori se consideră un fel de super-critic, ori se consideră în afara criticii. Paralel, prin diverse locuri, se aud și voci teribil de autorizate care declară cu o lipsă de logică și de bun simț aiuritoare „critica de specialitate nu a...", evident cetățeanul în chestiune permițîndu-și să facă reproșuri cu toată competența presupusă de condiția lui de nespecialist !

Pe scurt : problema criticii este o problemă de profesionalizare și de competență. Condiția criticii amatoare este un anacronism cu efecte novice pentru evoluția literaturii contemporane ; nu este o simplă întîmplare că scrierile ignorate – anul trecut și mai înainte – sunt cele care aparțin unor autori clasici sau oarecum clasicizați. Adevărate evenimente editoriale, de felul retipăririi unor lucrări de N. Iorga (O viață de om, așa cum a fost ; Peisagii ; România cum era pînă la 1918), E. Lovinescu (Istoria civilizației române moderne; T. Maiorescu), G. Ibrăileanu (Spre roman, antologie de M. Ungheanu), I.L. Caragiale (Scrieri alese, antologie de Marin Preda), C. Dobrogeanu-Ghera (Corespondență), întreaga colecție de Restituiri" a editurii Dacia, fericit pusă sub coordonarea lui Mircea Zaciu, toate acestea și altele încă au trecut neobservate.

Sînt ignorate apoi cărțile, noi sau reeditate în ediții „nec varietur", aparținînd autorilor care și-au început cariera literară în jurul anului 1940, de la Cella Serghi, Anișoara Odeanu, Romulus Dianu pînă la Radu Tudoran și Ben. Colaciu. Nu altă explicație găsesc pentru evitarea unor analize riguroase, lipsite de așa frecventul aer conjunctural, a volumelor de Scrieri alcătuite de Maria Banuș, Mihai Beniuc, Radu Boureanu etc.

Conjuncturalismul este semnul amatorismului funciar al criticii – iar acceptarea unor opinii recunoscute ca parțiale, grăbite, chiar neîntemeiate, ale „autorităților", nu are altă proveniență. Se știe, de pildă, că judecățile lui G. Călinescu asupra literaturii de după 1930 sunt în bună parte insuficiente ; cu toate acestea, investigațiile în această zonă sunt extrem de rare, aproape excepționale (este cu totul lăudabilă, în acest sens, tentativa lui D. Micu de a prezenta opera unui mare prozator român ignorat, cum este Victor Papilian). Literatura deceniilor '40–50 și '50–61 este infinit mai puțin cunoscută decît de exemplu, epoca 1900–1930 ; în schimb, pentru agramata compunere a crainicului sportiv Aristide Buhoiu, în două cotidiene centrale – România liberă și Scînteia tineretului – – s-a găsit loc pentru scrierea unor recenzii foarte laudative, evident semnate de „critici amatori" (un poet și un dramaturg). Asta în vreme ce tot acolo se dau, cu multă gravitate, sfaturi criticii...

Împămîntenirea obiceiului ca un deținător de rubrică să fie schimbat fără nici o explicație, căutarea de cronicari „flexibili", „ascultători", reacția violentă, mergînd pînă la amenințarea cu pedepse administrative, a unor autori care în viața de fiecare zi au posibilitatea socială de a dispune de existența literară și materială a confraților, toate acestea țin de aceeași concepție, a criticii ca îndeletnicire de rang secund, la îndemîna oricărui amator, așadar lipsită de responsabilitate ; fiindcă unui amator nu i se poate imputa nimic, nici măcar nepriceperea.

Excursionistului amator nu i se poate reproșa lipsa de performanțe alpinistice. Dacă au existat într-adevăr cărți ignorate și cărți supralicitate important este nu să le enumerăm, să facem adică „bilanțuri de consolare" și „liste de false glorii", ci să ne întrebăm pentru care motiv unele cărți sunt ocolite iar altele sunt înconjurate de nori groși de fum aromat.

profiluri

VASILE NICOLESCU, poet al arderilor autodevoratoare

Metafora focului incendiază lirismul existențial al lui Vasile Nicolescu ca un seism autodevorator. O asemenea obsesie fundamentează cerebral dar și intuitiv suprafața lirică a unui poet de mari resurse. Element primordial, stînd la sorgintea cosmologică, focul ce face să transceandă poemele lui Vasile Nicolescu nu-i cel empedoclean (cum lasă a se înțelege un comentator), ci, este focul lui Heraclit, entitatea cu rost de sinteză între celelalte elemente. Focul heraclitian apare simbolic în poezie, semnificînd mai multe ipostaze ale existenței și devenirii ; el este substanța materială, izvorul tuturor întruchipărilor firii ; este esența permanentă a acestor lucruri și este principiul activ ce urnește universul făcîndu-l dinamic.

Poetul închină și el un imn soarelui, înfrigurat de invazia posibilă a teratologicului peste conștiința ultragiată, în lipsa razelor astrului vital. O zbatere faustică, între apocalipsa terifiantă și viziunea liniștit uraniană, identifică un lirism dual, pendulînd obsedant pe marginea „vulvorilor" integratoare. Apolinicul vine să lumineze intermitent flacăra dionisiacă a unui suflet frămîntat între tentațiile supreme ale umanului, dizolvînd timbrul potolit clasicist în contracții expresioniste.

După asemenea viziuni angoasante, cu efect terapeutic, contradicțiile eului liric se potolesc, peisajul se muzicalizează dirijînd toate imboldurile afective spre o bucurie tonică luminoasă. Muzica apare ca o formă sublimată a focului, împietrire a ideilor dure în sonuri eleate. Muzica e curgere de emulsii solare peste orizontul uman, dăruire a liniștii interioare dorite :

„Ramură de timp înflorit, tu, voce a soarelui / din inima mărilor răsărind Dulce lumină / a începutului de zi, sfîntă înmugurire a pădurilor, / muzică a sufletelor noastre care se caută...".

Poemul cu cea mai adîncă deschidere vizionară este însă „Unicornul". Animal straniu, simbolizînd salvarea de fenomenal prin depășirea stării de materie la care, damnat, unicornul concentrează valențele transcenderii prin aventură dinamică a cunoașterii. Drumul său prin marea de materie luminează hyperionian universul, poetul găsind aici un limbaj adecvat, prin captarea farmecului esoteric de incantație folclorică. Imperfectul cu valoare de rimă, precum și a-ul accentuat final creează o atmosferă halucinantă de un dramatism subteran :

„Ah, unicornul cum înota, / soarele-n mări scăpăta, / vîntul pe mări vîjiia, / ploaia ca plumbul bătea, / noaptea urlînd se surpa. / Și unicornul cînd înota, / gura-i în val sîngera, / inima-i, clopot, bătea, / clopot ce-n val se spărgea, / ochiul de mări se-albăstrea, / trupul de spume se-albea, / coama de nori ne-nnegrea. / Ah, unicornul cum înota, / plută de carne plutea, / plută-a făpturii era".

Poet modern de descendență heliadescă, în iluminările vizionare, Vasile Nicolescu alterează suavitatea cu grotescul, angelicul cu demonicul, strînsoarea vocației date torturîndu-l neîncetat precum „cămașa lui Nessus". Această figurare simbolică transfigurează demonia lirică dezvăluind arderile interioare de maximă intensitate ce concură la nașterea poemului. Un foc misterios stă la originea impulsului creator, dezlănțuind dezastrul ființei poetice pînă la înnobilarea extincției. Cenușa astrală a arderilor cosmice se depun mîngîietoare peste calvarul celui bîntuit de chipul numirii poetice :

„Cînd marea nu te mai privește în ochi și umbra / vorbind cu tine se uită-n altă parte / și șoapta se întoarce în țipăt, / zăpada în noroiul aburind / și zorile-n faldul de cenușă al nopții, / cînd fluturii negri ai stelelor roiesc în jurul unui / cadavru știut doar de tine, / la capătul drumului, ca o ispășire, / semnul focului te așteaptă, / ca o tainică și răsturnată țintă, / întoarcerea în tine însuți, remușcarea, / tărîm de piatră / și uitare, / neodihnitul duh al focului / să te zidească de viu, / să te zidească-n cămașa de aer, / să te zidească-ncet, cu necruțare, / să te adulmece, să te cearnă, / să rîdă cu silabe de scîntei pe buzele tale / înșelător să te-adoarmă, / în oastea lui de suliți să te-arunce / și să te zbați hipnotizat de flăcări / acolo e Oeta, / ci brațele de fum înmugurind".

„Duhul focului", cu dialectica-i reintegratoare este nelipsit în poezia lui V. Nicolescu și exploziile lui infraroșii devoră reprezentările universului întreg purificîndu-le sau vitalizîndu-le. Flacăra este starea supremă a firii, prag al distrugerii, dar și al învierii, simbolul latent al devenirilor și metamorfozelor necunoscute. În flacără se află tragedia neizbăvită a efemerității, dar și măreția trăirii nimicitoare, astfel că iubirea umană nu-și poate găsi un simbol mai complet. Iubirea e o flacără pură mistuind identitățile cuplului pînă la contopirea în unitatea originară :

„Oh, și te pierzi în muzica aceasta care ești tu / să auzi columbele cum intră pîlpîind în cer / suită-abia, rostită de vocale, / să te pierzi / într-o singură flacără, / în temnița unei flăcări, / în libertatea unei flăcări".

Reveria interioară fundamentală a lui Vasile Nicolescu, în accepția unui Bachelard, ar fi deci focul. El purghează ipostaza inițială a poetului, esențializînd-o în maximum. Prin intermediul arderii, eul liric condensează filigranat imboldurile gnosice originare inaugurînd gravitatea unei aventuri de cunoaștere. Zborul liric este cînd expansionist, pînă la desenul unui Hyeronimus Bosch, cînd lin răsfirat în undele diafanizate ale unei suave muzicalități. Chiar atunci cînd în unives au loc fermentații latente ,spre o revitalizare demonică a regnurilor, expresia nu devine agresivă, ci stilizată precum în etapa cvasiparnasiană a lui Ion Barbu. O glacialitate conceptuală oprește dezlănțuirile tulburi, conducînd șuvoiul poetic în albia unor măsurate cadențe.

Găsim versuri care amintesc și de elanurile voiculesciene, se simte pulsînd în fiecare o energie colosală, strunită să se reverse haotic prin autocenzurarea îndelungată. Altfel, poetul posedă toate mijloacele disponibile pentru conturarea unor ample viziuni pe care le-am relevat mai înainte. Dar o lumină selenară ciudată presară vagul peste promontoriul liric al lui Vasile Nicolescu. Sursa ei se găsește în crepusculul rafinat al reveriei poetice, în starea de dispersie muzicală ce aburește blînd peste focul vulcanilor. Focul, înlănțuit de o muzică pură, topește contururile prea dense, dîndu-le o răsfrîngere hieratică și împietrindu-le ca să rămînă. Lirismul lui Vasile Nicolescu e un tumult existențial redus la o proiecție gnosică, fără gesturi brutale de orgoliu, filtrîndu-se difuz ca ochiul extatic al unui vitraliu.

MARIN MINCU

PROZA ŞI „REALISMUL NECESAR“

I. Consideraţi că există un „realism necesar" al prozei româneşti contemporane ? Cum explicaţi legitatea acestui fenomen ?

II. Care ar fi după opinia Dvs. raportul dintre realism, actualitate şi diversitate de stiluri ?

III. Cum aţi incadra creaţia Dvs. in proză in acest curent de realism ca fenomen de confruntare cu marile probleme ale lumii de azi ? Dar faţă de transformările prozei moderne ?

IV. In ce măsură lucrările teoretice actuale asupra fenomenului literar vă pot oferi elemente de perspectivă in creaţia Dvs. ?

Eugen Barbu

In primul rind cred că ar trebui să facem un scurt istoric al realismului. Intre cele două războaie mondiale noi am avut o proză realistă foarte bună, in afară de cea clasică. A existat la noi, din păcate, şi un realism care a degenerat intr-un **realism de paradă.** Azi avem un **realism exotic,** care e corcit cu onirismul. Intre aceste culoare se zbat şi oamenii care mai incearcă să facă o reconstituire a actualităţii, in literatura noastră. In măsura in care acest lucru e făcut cu sinceritate am putea vorbi de un realism care se aseamănă, oarecum, cu cel **clasic.** Se pare că **realismul magic** e cel mai interesant, deoarece e bazat pe o stilistică mai sofisticată, pe unele influenţe folclorice şi schiar pe unele ritualuri magice. Nu se recomandă idealizarea subiectului şi caricaturizarea lui, ca o formă de manifestare a realismului in zilele noastre.

Cei mai mulţi prozatori cad ori intr-o literatură umoristică. prin naivitate, ori bombastică prin ambiţiile exacerbate şi lipsa posibilităţilor reale descrise.

Evident că dezbateri au fost şi vor mai fi. Dar se pare că cei ce le intrebuinţează sint tocmai oamenii mai puţin pregătiţi, cei ce n-au scris nimic şi fac doar teorie de dragul teoriei. Am intilnit mulţi tineri care. citind tot felul de dicţionare pină la virsta de 22 ani, au aerul unui om de 80 de ani, de un rafinament artistic deosebit. Aceşti indivizi suspecţi din punct de vedere al culturii şi care se autodecretează critici ş.a.m.d., vorbesc, insă, cu dezinvoltură despre psihanaliză, despre fizică atomică, despre Kant. Dezbaterile pot fi interesante numai in măsura in care cei ce le susţin au o practică literară şi pot dezvălui cititorilor unele lucruri atractive in legătură cu scrisul.

Sincer vorbind, felul cum se face literatura e inexplicabil. Mă gindesc la cărţile mele şi... nu-mi dau seama cum le-am scris. Nu e nici o butadă, căci eu am avut, mereu, alte proiecte decit ceea ce am reuşit să scriu. In general cei ce scriu nu vorbesc mult despre scris, vorbesc cei ce nu scriu...

Romulus Guga

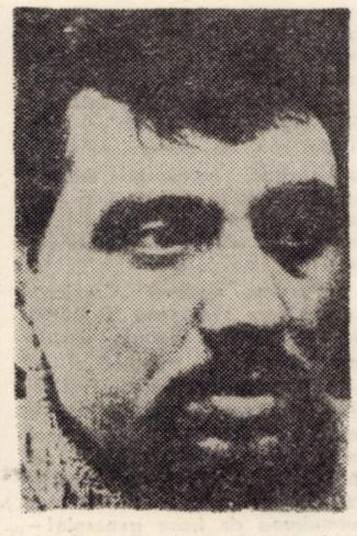

I. „Realism necesar", îmi place formula deşi cred că există de cind lumea. Altfel de ce-ar mai fi fost inventată arta ? Doar ea a fost şi trebuie să rămină una din metodele de lărgire continuă a sferei cunoaşterii, fie că o face in trecutul, prezentul. viitorul, fie că o face inăuntrul sau in afara fiinţei umane. In acest sens toate experimentele şi curentele ce au monopolizat, o clipă sau un veac, crezurile artistice, au fost şi rămin in preocupările constante, necesare pentru continua lărgire, atit pe orizontală cit şi in profunzime, a ariei realismului, a cunoaşterii. Azi, materialitatea şi determinantele visului sint dovedite ; dar arta, să nu uităm, a fost aceea care a atras intiia oară atenţia asupra acestei „vieţi de a doua" ca să zic aşa, din existenţa umană. Aşa incit cred că problema constă in care din metodele de investigaţie a realului renunţăm, căci toate işi trăiesc odată traiul, ce adăugăm şi ce preluăm pentru a continua această investigaţie, datorie fără de care arta se autoexclude nu numai din civilizaţia viitorului, dar şi din cea a prezentului. Cred că omul de miine nu va reţine din tot trecutul speciei sale decit acele coordonate ale existenţei care-i vor fi indispensabile in faţa marilor probleme pe care ieşirea sa in universul infinit i le va pune. Şi, cred că arta şi creatorii ei trebuie încă de pe acum să nu uite acest aspect al utilităţii, căci altfel munca artistului va rămine o frumoasă amintire de pe vremea cind omul îşi ardea semenul pentru că acesta rostise adevărul.

II. Actualitatea este o componentă intrinsecă a artei şi cind spun aceasta nu inseamnă c-am descoperit America ci repet un lucru care chiar dacă pare la prima vedere un loc comun, trebuie să fie mereu în atenţia creatorului. Chiar dacă interpretează o problemă a altui secol, artistul adevărat o face pentru a atrage atenţia asupra unor aspecte mărețe sau josnice, căci fără ele nu există autentic şi viaţă, ale vremii sale. Altfel, la ce să scrii, dacă nu eşti profund implicat ? Iar a te implica înseamnă primul pas către artă, către arta adevărată. Cred însă că mulţi se opresc în interpretare la suprafaţa lucrurilor, fără să caute să vadă de ce un scriitor s-a oprit la cutare sau cutare formulă literară, pentru a-şi expune concluziile într-un aspect al vieţii şi de ce, asumindu-şi riscul reproşurilor ce i le-ar putea aduce critica momentului, a incercat totuşi spargerea unui tipar cunoscut pentru ca viaţa cea cu v mare să-şi găsească locul în istoria culturii. Sigur, ar fi fost mult mai comod şi este mai comod să te incadrezi în perimetrul ce ţi-l oferă moda zilei, pentru că laudele vor veni atunci cu siguranţă şi scumpele noastre vanităţi se vor umfla de bucurie. Dar aceasta nu înseamnă actualitate, nu înseamnă artă adevărată, ci pur şi simplu acest fel de muncă se inscrie la capitolul **auxiliare cotidiene.**

III. O proză în zilele noastre nu poate neglija, pentru a fi o imagine completă a omului, nici nopţile, nici zilele, căci după părerea mea măreţia contemporanului nostru constă tocmai în faptul că el a ajuns la acea u-

Creaţia artistică în estetica lui Liviu Rusu

Apărut recent, într-o nouă ediţie, **Essai sur la création artistique** (ediţia I-a, Paris, Alcan, 1935, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers, 1972) poate prilejui o oportună privire de ansamblu asupra concepţiei estetice a profesorului Liviu Rusu. Ceea ce explică, de la inceput, interesul pe care l-au stirnit opiniile lui Liviu Rusu este punctul de plecare al esteticei sale Majoritatea esteticienilor contemporani işi indreaptă, în primul rind, atenţia asupra contemplării operei de artă. Obiectul contemplării, opera de artă, apare îndeobşte ca un dat existent prin el insuşi. În estetica lui Liviu Rusu centrul de greutate se deplasează de la contemplarea operei de artă, la zămislirea acestei opere, la procesul de creaţie artistică. Cu o remarcabilă coerenţă această perspectivă este afirmată în **Essai sur la création artistique,** teză de doctorat susţinută la Sorbona ; acest punct de vedere este reluat, dezvoltindu-i-se unele implicaţii, în alte lucrări ale esteticianului român ca **Estetica poeziei lirice** şi **Logica frumosului.**

Procesul de creaţie artistică este privit de Liviu Rusu ca problema esenţială a esteticii. Artistul incepe prin a avea o atitudine creatoare ; aceasta e felul său de a-şi manifesta existenţa" **(Essai...,** II-a, p. 13). Ceea ce incearcă Liviu Rusu e să pătrundă, prin mijlocirea unei analize estetice, în tainiţele procesului de creaţie. O astfel de analiză nu poate avea sorţi de izbîndă dacă nu ţine seama de specificul creaţiei artistice ca atitudine existenţială. De aici, ca o consecintă logică, efortul pe care il intilnim in **Essai...** in direcţia unei scrutări a datelor originale ale procesului de creaţie. Datele originale pot fi descoperite in potenţialităţile eului artistic. Ideea eului creator joacă, in estetica lui Rusu, rolul unui nucleu central. O astfel de abordare a problemei ar putea comporta, ca o primejdie latentă, psihologismul. Conştient de această primejdie Liviu Rusu işi precizează, in egală măsură, atit concepţia asupra eului creator, cit şi perspectiva prin mijlocirea căreia abordează problema eului creator. Eul creator „originar" nu este privit ca un dat psihologic, ci ca un dat fenomenologic. Ceea ce il interesează pe estetician nu este psihologia actului de creaţie ; creaţia este privită ca o revelare a esenţei şi valorii operei de artă. Eul originar apare astfel intr-o viziune fenomenologică. În **Estetica poeziei lirice** Liviu Rusu revine asupra acestei probleme. Eul originar, numit aici şi eu poetic, este considerat ca o potenţialitate dinamică originară. Ca şi Husserl, pe care il şi citează, Liviu Rusu scoate in relief „trăirea intenţională" a eului **(Estetica poeziei lirice,** ediţia II-a, p. 83).

Teoria eului originar poate fi considerată, alături de aceea a intiietăţii analizei procesului de creaţie artistică, ca o cheie de boltă a sistemului estetic clădit de Liviu Rusu. Intre aceste două teorii există o legătură strinsă ; una o implică pe cealaltă. În **Logica frumosului** e scoasă in evidenţă trăsătura specifică a atitudinii estetice : dominaţia eului originar in procesul creaţiei artistice (Op. cit., ediţia II-a, p. 70). Recent, intr-o comunicare susţinută in faţa Congresului de literatură comparată şi sociologie literară de la Bordeaux : **Le moi créateur comme source de la communication poétique et de la sociologie littéraire (Revista de istorie şi teorie literară** nr. 3/1970) Liviu Rusu accentuează, din nou, pluralitatea structurilor eului, existenţa eului creator. Impingind analiza mai departe profesorul nostru se străduieşte să scoată în relief corelaţia care există între straturile cele mai intime ale eului şi natura sa socială, „trebuie să subliniem – scrie Liviu Rusu – că eul, chiar prin imanenţele sale e îndreptat spre restul lumii şi al vieţii... El este o stare intenţională (ein intentionel Erlebnis) cum il numeşte, cu îndreptăţire, Husserl. Prin originile sale chiar el are raporturi şi este îndreptat spre raporturi cu restul existenţei... El nu işi este îndestulător sieşi. În aceasta rezidă germenul sociabilităţii" (Op. cit., p. 362). Să observăm deci, in concepţia estetică a lui Liviu Rusu, dacă nu ca un punct de ajungere, atunci fără îndoială, ca unul foarte important, sublinierea raportului indisolubil care există între creatorul operei de artă, intre eul intim al acestui creator şi coordonatele de natură socială ale creaţiei artistice.

În cercetarea literară Liviu Rusu aduce aceeaşi năzuinţă de a judeca opera literară prin mijlocirea unor idei călăuzitoare, idei care raportează, la domeniul literaturii, principiile esteticii dinamce. Perspectiva profunzimii, aplicată în studiul influenţei literare (cf. **Eminescu şi Schopenhauer),** trimite spre aceeaşi luare în considerare a eului artistic originar. Nicolae Balotă a observat, cu pătrundere, într-un studiu de exegeză pe marginea esteticei lui Liviu Rusu **(Creaţie şi poezie in estetica lui Liviu Rusu** în **Euphorion,** p. 368), sugestia goetheană a Ur-phaenomenului, fenomenul originar. De aici tendinţa, constantă în intrega operă a lui Liviu Rusu, de a conduce cercetarea spre cauzele ultime şi esenţiale. Fundamentele estetice ale acestei metode apar în **Eseul despre creaţia artistică.** Aici se urmăresc datele esenţiale ale creaţiei artistice, fuziunea – în actul de creaţie artistică – între conştient şi inconştient, datele trans-subiective ale procesului de creaţie (Liviu Rusu face observaţii subtile privind viziunea despre lume a artistului creator). Tendinţa spre cercetarea profunzimilor ne întîmpină şi in **Logica frumosului.** Ceea ce se subliniază aici e dinamismul eului originar, fondul care vibrează, aşa numitul logodynamos, dinamism căruia i se adaugă, ca o necesară corelaţie, perspectiva axiologică.

Astfel, fie că privim estetica lui Liviu Rusu in construcţia sa teoretică, fie că cercetăm implicaţiile acestei estetici in cercetarea literară, ea rămine, în estetica românească o importantă sursă de referinţă, un rodnic punct de plecare. Împrejurarea că, la apariţia sa, **Essai sur la création artistique** s-a bucurat de aprecieri elogioase, justifică fericita iniţiativă a editurii **Univers** de a retipări, într-o limbă de mare circulaţie (în care de altminteri a fost şi redactată) această compactă sinteză a principalelor idei estetice ale lui Liviu Rusu.

TRAIAN LIVIU BIRAESCU

riașă luciditate prin care poate în singurătate să-și trăiască regretul inevitabilei dispariții biologice, dar în același timp să lase pe această planetă, ca o pildă, pecetea sa de eroism și sacrificiu. Niciodată omul n-a atins aceste culmi ca-n epoca noastră și pentru asta l-au ajutat știința, dar să nu uităm, și arta. Proza pe care o scriu n-ar exista fără convingerea pe care am expus-o mai sus. Cit privește incadrarea ei intr-un curent sau altul, prefer să o las pe seama viitorului, care, sint sigur că fără cruțare, va așeza pe toată lumea acolo unde-i locul, fie la capitolul insecte, fie la cel al marilor zburătoare. Acum „curentul" te poate imbolnăvi pe multă vreme și personal imi repugnă ideea, cum imi repugnă „feudele", „grupările", căci „sănătatea" se alterează, deci implicit adevărurile și obiectivitatea. Iar dacă totuși cineva vrea el asa să mă „catalogheze" undeva n-are decit s-o facă, pentru că pe lingă creatorul propriu-zis, azi mai mult ca niciodată, există destui birocrați literari care trebuie să-și mănince piinea.

IV. Nu există asa ceva. Toată lumea scrie despre morți, căci acolo treburile sint sigure și pensia vine cu regularitate. A te ocupa de scriitorul de azi implică riscuri și cei ce se aventurează in acest domeniu sint din păcate foarte puțini, restul preferind locul călduț și fără probleme. Doar lăzile clasicilor sint inepuizabile, iar scriitorii străini comentați și răscomentați nu știu românește, așa incit ocupindu-te de aceste două inepuizabile surse mai ciupești și tu ceva din prestigiul lor. Pentru că, vedeți nu-mi amintesc să se fi scris in ultimii 25 de ani vreo „broșurică" cel puțin, despre un prozator de azi (fie el autor de trei sau cinci romane) și e păcat. Dacă s-ar face așa ceva – știu eu o colecție a scriitorului de azi, existentă aiurea, ar fi atit in folosul scriitorului cit și a artei, dar și a publicului. E drept, se mai găsește ici-colo un articolaș ce se vrea de sinteză, dar și acela de obicei e dedicat scriitorului de peste 50 de ani. Așa incit nu ne rămine decit a ne aștepta batrinețea cind vom afla și noi ce-am fi putut face mai bine sau mai rău. In rest mișună de recenzenți, de copilași teribili porniți in vremuri de pace pe mari războaie, dar cu toată stima pe care o port efortului lor, ei nu urmăresc nimic altceva decit ușoare cariere literare, uitind că atunci cind vapoarele se scufundă șobolanii mor primii. Singurul meu regret e că sint contemporan cu o serie de mari critici, cărora le port o deosebită stimă, dar ce păcat că ori eu ori ei nu vom mai fi pe lumea asta cind se va considera in lumea noastră literară, c-a sosit momentul să se scrie monografii sau studii despre munca unui scriitor. Ce să-i faci asta e!

Petru Popescu

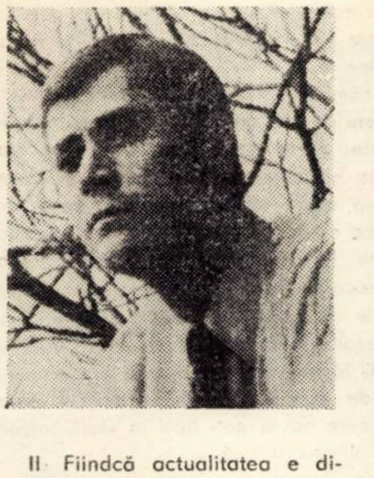

II. Fiindcă actualitatea e diversă, normal ar fi ca ea să se impună in chip diferit unor conștiințe artistice diferite. Lipsa de autenticitate, ca și aceea de diversitate stilistică, se datoresc necunoașterii și chiar disprețuirii realității. În clipa de față peisajul prozei românești e monoton, afară de binecunoscutele excepții, pentrucă lipsa de cunoaștere a realității e destul de răspindită. De aici vine și tonul extrem de desuet, care compromite uneori teme relativ interesante. Realismul, fiindcă indrumă spre realitate, ar fi după mine cheia diversificării stilistice.

IV. Regret că trebuie să fac o afirmație care probabil va suna extrem de vanitos, însă in lucrările teoretice actuale nu am găsit nici-o idee pe care să n-o fi practicat și eu, atunci cind am incercat să scriu critică ori eseu, ba chiar forma in care le-am intilnit e uneori mai limitată decit aceea pe care am întrezărit-o eu. Cit despre citadinism, realism, modernitate stilistică, motive la care eu revin des, și care, in scrisul meu, sint esențiale, forma in care circulă ele actualmente in conștiința literară mi se datorește mie in bună măsură. Cel puțin citadinismul il revendic integral. In ce mă privește pe mine, acțiunea criticii, conștientă ori inconștientă, nu a fost aceea de a deschide perspective unui scriitor care se anunță fecund și frămintat de adevărul vieții, ci de a șubrezi convingerile – adesea elementar de exacte – ale unui tinăr prea sigur pe sine, și care nu înțelege să joace comedia timidității. Aș fi gata să accept orice perspectivă, dar numai una care să corespundă posibilităților mele, fiindcă cele ce mi-au fost sugerate pină acum (uneori cu ipocrizie) erau net sub capacitatea mea de muncă.

Radu Ciobanu

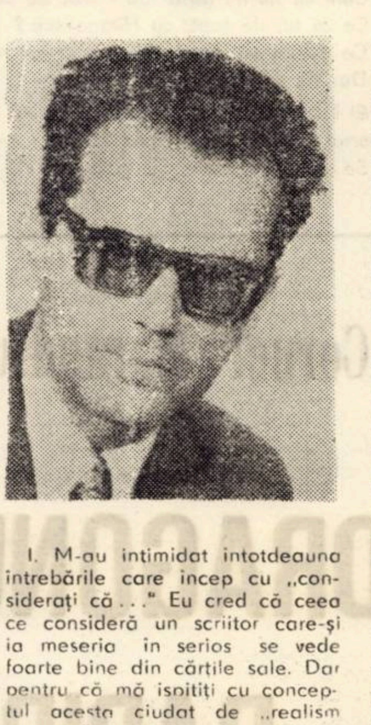

I. M-au intimidat intotdeauna intrebările care incep cu „considerați că . . ." Eu cred că ceea ce consideră un scriitor care-și ia meseria in serios se vede foarte bine din cărțile sale. Dar pentru că mă ispitiți cu conceptul acesta ciudat de „realism necesar" iată, mă duc cu gindul inapoi și, pe oriunde umblu, constat prezența realismului de unde deduc că, de la Homer pină azi, el a fost intotdeauna necesar. E o aserțiune al cărei adevăr dacă nu mai trebuie demonstrat, e bine să fie totuși nuanțat. Astfel, cred că e foarte sănătos să ținem seama mereu de faptul că **necesar** nu înseamnă **obligatoriu.** Asta ne ferește de dogmatism și intolerantă. Tocmai permanența realismului, care-ți dovedește și necesitatea, mă determină să privesc cu adversitate orice tentativă de exclusivism artistic. Originea intoleranței estetice și a polemicilor pe teme normative se află probabil în sentimentul de impotrivire – semnalat de Tudor Vianu – care se naște in conștiința artiștilor de tip diferit ce se confruntă în interiorul aceleași epoci. În ceea ce mă privește, inclin tot mai mult să socotesc realismul nu un curent și nu o metodă, ci o atitudine a cărei esență este întotdeauna aceeași, dar care poate îmbrăca foarte diverse aparențe. Atit de diverse încit am asistat cu toții nu o dată și nu de mult la situația stranie în care o literatură net onirică sau banal evazionistă încerca să-și demonstreze apartenența la realism. Dar, cu toată diversitatea ipostazelor realismului (din care decurge de altfel și necesitatea obiectivă a diversității stilurilor), există o limită: el reprezintă, cred, acea atitudine în fața lumii care implică obligatoriu și angajarea. Realism și angajare sint pentru mine două noțiuni inseparabile.

În a doua parte a intrebării dv. imi cereți să explic „legitatea acestui fenomen". Adică de ce există un realism necesar? Nu știu. Aștept să mi-o explice și mie alții, dar pină atunci presupun că realismul reprezintă in momentul de față atitudinea care permite confruntarea cea mai complexă cu „marile probleme ale lumii de azi".

II. Sint trei noțiuni care cred că se implică reciproc. Aș adăuga însă la aceste păreri două precizări. Prima: actualitatea nu cred că inseamnă atit a scrie **despre** azi, cit mai ales a scrie **pentru** azi. Insist asupra acestui aspect deoarece se intimplă ca, de pildă, dacă intenționezi să scrii o carte a cărei acțiune să fie plasată, să zicem, in epoca lui Rareș, să intimpini rezerva editurilor care iți pun politicos în vedere că au nevoie de „literatură de actualitate". Dar o creație de inspirație istorică poate să fie de o mie de ori mai actuală decit o compunere tembelă a cărei acțiune se derulează intr-un modern bar de azi, cu personaje despre care nu-i chip să afli cine sint, ce spun, de ce spun și de ce sint. S-a gindit in schimb cineva să conteste actualitatea unei piese ca **Petru Rareș** a lui Horia Lovinescu sau a unui roman ca **Piatra filozofică** a Marguaritei Yourcenar? (Sint primele exemple care-mi vin în minte, dar se află desigur și destule altele). Așadar o mai generoasă accepțiune a noțiunii de actualitate cred că n-ar putea fi decit profitabilă pentru toată lumea. Și a doua precizare: am convingerea că tot așa după cum „realism necesar" nu înseamnă „realism obligatoriu", nici „diversitatea de stiluri" nu trebuie să devină vreodată un cal troian prin care să se insinueze în literatură o ideologie străină țelurilor noastre . . .

III. Niciodată nu m-am gindit să-mi încadrez eu însumi propriile scrieri intr-un anumit context, operație care presupune ori un orgoliu excesiv ori o modestie neobișnuită. Nici una nu mă caracterizează. Cit privește considerarea prozei mele față de transformările prozei moderne, asta e altceva. Aici vă rog să-mi îngăduiți să intreb și eu: despre care transformări e vorba? Despre desființarea personajului? Sau a substanței epice? Sau a limbajului inteligibil și coerent? Dar desființarea, dacă nu e urmată de o înființare, nu înseamnă transformare, ci mutilare. Aceste cărți – de ce sa n-o spunem? – nu sint citite decit de proprii lor autori și de cițiva critici pe care-i obligă profesiunea. Niciodată n-am avut ambiția să scriu o asemenea proză. Dacă vorbim despre celelalte transformări, adevăratele transformări, acelea care vizează adincirea analizei, rafinarea compoziției și a viziunii asupra subiectului, oricine va fi de acord cred, că ele sint „moderne" cam de multișor.

IV. Intr-o măsură destul de modestă deoarece se lasă cam mult așteptate niște lucrări de sinteză fundamentale pentru cultura românească, elaborate pe baza celor mai noi contribuții ale ideologiei marxist-leniniste. Una dintre acestea ar putea elucida de pildă, tocmai conceptul de realism cu toate implicațiile sale despre care vorbim foarte mult, dar depășind foarte rar un anume nivel publicistic de conjunctură. Fără indoială însă că subiecte de meditație fertilă poate oferi orice lucrare teoretică, chiar dacă nu e neapărat un tratat sau o capodoperă a genului. Dintre cărțile teoretice ale ultimului an (includ aici și istoria literară și eseul) mi se par cu deosebire remarcabile cele semnate de Mircea Zaciu, Al. Paleologu, Dumitru Ghișe, Șt. Aug. Doinaș, iar dintre traduceri Philippe van Tieghem și Pierre de Boisdeffre, enumerare absolut arbitrară, deoarece, firește, n-am citit totul, dar bănuiesc că dv. nu urmăriți să verificați lecturile interlocutorilor. De vreme însă ce cărțile de mai sus au răspuns primele la apel, inseamnă că ele vor avea mai curind sau mai tirziu un anume efect și asupra creației mele. Dar perspectiva largă asupra vieții – aceea de care are nevoie in primul rind creația – n-o poate da decit însăși viața.

De vorbă cu Dumitru Preda

(Urmare din pag. 1)

nale ca principala sursă de innoire a actului teatral.

– Pe ce participare contați? – Menționați citeva din comunicările participanților anunțați:

– La toate sesiunile de pină acum alături de specialiști și de actori din Timișoara ne-am bucurat de participarea fructuoasă a unor instituții de cercetare și reprezentanți ai teatrelor din țară. Și de data aceasta am lansat invitații de participare in toată țara și se anunță o prezență bogată in comunicări, atit din Timișoara cit și din alte centre, inclusiv București. Contăm pe circa 30 de comunicări, cu care s-au anunțat teoreticieni și practicieni din cimpul activității teatrale. Dintre aceștia amintim citeva nume: regizorul conferențiar univ. Mihai Dimiu, de la Institutul de artă teatrală și cinematografică „I.L. Caragiale" București, cu comunicarea „Regizorul in dialog cu dialogul autorului", Florin Tornea, redactor șef adjunct al revistei „Teatrul" cu „Valențele scenice ale scrisului dramatic". Simion Alterescu, șeful sectorului de cercetări teatrale al Academiei de științe sociale și politice cu „Ideea de trupă și ansamblu în teatrul interbelic", Constantin Dinischiotu, director al teatrului „Al. Davilla" Pitești cu „Teatrul românesc ca artă de responsabilitate colectivă". Vor fi prezente cu comunicări cadre universitare din Timișoara, facultatea de filologie: prof. univ. dr. Alfred Heinrich, decanul facultății, cu „Textul dramatic și limitele dramaturgiei", lectorul univ. Deliu Petroiu cu „Relația text-regie" in spectacolul „Coroană pentru Doja", lector univ. Traian Liviu Birăescu cu „Regia artistică în spectacolele Teatrului Național din Timișoara" ș.a. Fapt de la sine înțeles, vor face comunicări regizori și actori ai teatrelor timișorene: Ioan Taub, Raimund Binder, Kora Ilona, Gheorghe Stana și alții.

– Ce aduce nou, cel puțin sub aspect organizatoric această a V-a ediție?

– Noul este asigurat în primul rind de tema sesiunii, iar sub aspect organizatoric vom încerca, spre deosebire de anii trecuți, să punem un accent mai mare pe dezbaterea liberă a problemelor, considerind comunicările mai degrabă un suport pentru discuții. În programul primei zile a Sesiunii va figura și un spectacol al Teatrului Național, „Coroană pentru Doja", considerind că elementul concret – piesa jucată – poate constitui și el un teren propice dezbaterilor de a doua zi. Dorim și sperăm să antrenăm, de asemenea, in lucrările sesiunii pe toți cei care se dedică prin profilul meseriei lor teatrului, față de care sintem obligați mereu la un spor de calitate artistică. Nu mai puțin dorim ca la această sesiune să avem prezenți toți actorii timișoreni, care au și o obligație morală in plus să onoreze activ această manifestare și, de asemenea, să ne bucurăm de participarea cit mai multor iubitori ai teatrului din rindul publicului.

– Bine, dar un om care vorbește astfel...

– Da, da... un om care..., cînd am început eu era altfel poate. Altfel..., vreau să spun că ai făcut aviație, ai zburat pentru că altfel ai fi murit, mă! Ai fi murit dacă n-o făceai!..., pentru că au venit oameni al căror suflet, ființă din așa ceva era plămădită, din otrava aceasta afurisită a zborului, a desprinderii, și astfel oamenii aceștia nu puteau fi răi, ori prefăcuți, pentru că lîngă această minunată frumusețe nu mai putea încăpea sta, nu se putea alătura urîtenia, gunoi..., dă binoclul – !... Da, „Dragon" ! – De unde Dumnezeu l-or fi scos?

– Dragonul?

– Dragonul Rapid, da. Oh n-am mai văzut „Dragon Rapid" de înainte de război...!

– L-ai zburat?

– Da..., l-am zburat. „Dragonul" a fost un avion..., un avion pe care nu-l vei putea uita niciodată, așa cum nu-ți poți uita tineretea, întîia femeie...

– Deci l-am avut și noi?

– Da, au fost cîteva..., ultimul l-au rupt la Craiova, în patruzeci și...

– L-au rupt...

Era acum mare, aproape, se legăna rupînd aerul cu aripile-i largi și zvelte, detunatul potolit al motoarelor aducîndu-l ca pe o lebădă, nu grăbită, dornică însă de repaus, un trup de argint înegrit, un argint pătat și ars de vreme, un argint obosit și nepretențios ce aluneca spre cenușiul mare și bun al pămîntului gata oricînd să primească alte culori venite de departe ori de sus, gata să le îmbrățișeze, să le amestece cu propria-i culoare și lipsă de culoare, într-un fel de liniște, de repaus, de tăcere...

Era încă mai aproape acum Dragonul acesta „Rapid", acest emisar acest sol al unor îndepărtați ani, al unei aviații care nu a murit ci doar a rămas undeva, undeva în amintirea oamenilor, în muzeele marilor uzine ori companii de aviație, un sol, un martor al acelor ani cînd aviația era încă un slab adversar al distanțelor, al oceanelor, al condițiilor meteo „grele"..., un martor al unor înfrîngeri dar și biruințe, izbînzi, un martor al priceperii omenești împinse, atunci, pînă la un fel de perfecțiune crezută, poate, de neegalat, nedepășit. Și era nu numai un sol și un martor al acelor minunați ani de cutezanță, era „Dragon"-ul și o ființă vie, dureros de reală și aproape, alunecînd spre această aterizare, o ființă ce încă trăia, se zbătea, cu inimă și glas, cerînd să rămînă aproape de mîinile și inimile oamenilor, aproape de pămîntul acesta din care s-a născut și unde-și avea odihna, aproape de acel cer albastru, imens, peste care trecea, sub care aluneca, din care rupea bucăți ciudate, ușoare și transparente spre a se hrăni cu ele, aproape de acest cer ce-i mîngîia fața și trupul, în culoarea și adîncul căruia se pierdea, unde rătăcea chemînd din motoare, ademenind din aripi, plîngînd din elici... El era o ființă vie, un trup și un suflet, călător și unul și altul, venind și plecînd, trecînd, rătăcind, căutînd în acest ocean al tuturor și al nimănui, era cu adevărat un fluture cu o viață scurtă, efemeră, pentru care ziua a fost mai lungă poate decît pentru alții și care, în legănarea sa plină de bucurie, de beatitudine, dar și de durere, și-a legat de aripi inimi și mîini de oameni cărora le-a fărămițat bucuria...

– Da, l-au rupt..., să știi însă, Dragonul a fost un avion deosebit...

– Știu.

– Știi..., de unde poți ști? Tu nu l-ai apucat...

– Simt...

– Ei, iar începi..., gata, iată-l...

Uriaș parcă, legănîndu-se în pendularea celor două rînduri de aripi, înegrit, acum mai puțin strălucitor, stropit cu ulei sub motoare și aruncînd fluierat și țipăt de aer, rupt cu montanții și corzile de oțel, Dragonul venea încordat, strîns pe ultimii zeci de metri, apoi motoarele oțelite, fierbinți, gîtuite parcă, plesniră reducîndu-se brusc în clipă de așteptare. Flamă de aer mătură iarbă și oameni și cu un zvîcnet scurt bimotorul prinse, cu brațele, într-o tăcută bucurie pămîntul, betonul...

– 83, Turnule, la...

– Confirmă Turnul, 83. Punctele, vă informez, „83" a fost ultimul participant așteptat. Terminat, recepție...

– Punctul confirmă, venim, terminat.

– Haide mă, lăsăm totul aici pînă ne întoarcem. Dăm o mînă de ajutor la vize că ăștia după alimentare și viză decolează imediat.

– Haide...

– Dragonul..., a degajat din pistă, rulează și el spre aerogară...

– Unde naiba îl mai așează? Hai s-o luăm printre ele...

– Cine știe ce aiuriți, ce inși ce n-or fi avut bani destui, l-or fi cules din vreun cimitir de avioane și s-au aventurat cu el pe drumul acesta albastru și ars de soare și vînt, al cerului...

– Probabil.

– Ascultă, mă...

Dragonul venea pe o buclă largă căutîndu-și loc de staționare printre zecile de aparate aliniate în șiruri paralele, alimentatoarele de benzină se tîrau prudent printre aripile avioanelor.

– Fluturi..., fluturi!

– De Amazon, da?

– Exact, de Amazon... De ce mă ironizezi?

– Ascultă, mă... ți-ar părea rău să pleci de aici?

– Cum să nu-mi pară rău? Dar de ce să plec?

– Ce ai tu, de fapt, cu Himnoescu?

– Ce naiba să am? N-am absolut nimic.

– Dar el, ce are cu tine?

– El? Nu știu... În prima zi, cînd am venit pe aeroportul acesta, mi-a spus că nu-i plac ochii mei.

– Se poate, chestie de gust, și?

Cornel Marandiuc

DRAGONUL „RAPID"

– Mai tîrziu mi-a spus că sînt un „tip" dubios, că nu am spirit de colectiv, mă izolez...

– Cum adică?

– Că nu particip la discuțiile lor, la glumele lor...

– Ei vezi?!

– La ce naiba discuții și glume să particip?

– Tocmai, tocmai, ce-ți spuneam... femei, fotbal, bîrfe la adresa colegilor, cărți, poker, „66"..., ce fac ei aici în turele de noapte, și după amiaza..., concurs de... toate porcăriile mă, trebuie să participi pentru că altfel ești dubios, suspect. Fără discuții de aviație că, cel mult laude despre vitejiile lor – incontrolabile de altfel – fără cărți, reviste, fără machete și fotografii de avioane mă, fără chestii din acestea, clar? Cu problemele de serviciu?

– Perfect. Sector citat prin circulară de către Direcție...

– Și totuși, ai grijă..., e un om periculos. Știi, dintr-un pîrlit de radio-telegrafist a ajuns ce-a ajuns, așa, trecînd peste oameni, urcînd... Și pentru că n-a putut să se impună profesional, a luat-o altfel... Și, fii atent, ăștia de-aici nu-s în fabrică, mă să știe trage tare la strung, la baros și, tot așa tare, să dea cu pumnul în masă cînd unul incapabil, un perfid unul rău mă se înfige... Și apoi, odată ajuns, n-au nici curaj să-l demaște ori să i se împotrivească, fiindcă le e teamă..., sînt oameni proveniți din aviație..., dacă mai pleacă odată din aviație unde naiba se duc, ce fac? Pentru că e greu, și nu le poate conveni, la vîrsta lor, s-o ia de la capăt cu o meserie... Plus că au salarii de directori aici... Și atunci tac, tac lipiți, plecați pe posturi, sudați în schemă și nu-și vor risca situația deschizînd gura pentru nedreptățirea cuiva... înțelegi? Și ăsta, dacă a spus că te zboară, te zboară! Fii atent numai...

– Ție nu ți-e teamă?

– De ce să-mi fie? Și, ce pierd? Azi mîine mă pensionez. Corect sînt, prin viață am trecut, războiul l-am făcut și am scăpat, deși am venit jos de trei ori minge de foc... Dar tu ești tînăr, îți strică viața, viitorul – aceasta e crima în asemenea cazuri! Pentru că zici că iubești aviația aceasta, avioanele, aeroportul... Mă, nu e om aici pe care să nu-l fi pipăit ăsta..., doar, doar și-o mai face o treaptă de merit dintr-unul doborît. Deși, treaba asta cu „doborîtul" altora s-a cam terminat, nu se mai poartă chiar așa... Mă, ăsta cînd s-a căsătorit, prima nevastă, da, îi sucise capul mucoasei ăleia, tînără și prostuță, și aia a știut că se căsătorește cu un căpitan de aviație... știi cum sînt fetele – trag la fotbaliști, la zburători și la ingineri. Cînd i-a venit hîrtie omului să plece în armată, recrut, la pifănie, că nu făcuse încă armata, fata l-a întrebat cu stupoare cum e cu „căpitănia"...

– Extraordinar, n-am știut..., și?

– Și, așa gravidă cum era – apoi acel copil, după ce s-a născut a murit, tot din cauza lui... dar aceasta e o altă poveste – tipul i-a cîrpit două perechi de palme și discuția s-a încheiat. Iți spun toate acestea ca să vezi cine e...

Pășeau încet, cămășile lor albastre, un albastru deschis ca un perete de cer ori ca un iris neîntinat de adolescentă cuminte, peste două ființe poate nu mai bune, nu mai rele ca celelalte dar, în care, acum, în creuzetele cărora acum tocmai se măcinase și arsese o substanță ce nu trebuie niciodată arsă, tocmai pentru că aparține ființei, poate tocmai încrederea, poate tocmai încrederea în ceilalți oameni, o substanță organică, vie de neprețuit și neînlocuit, o combustie ce lăsase acolo, în acele creuzete rezistente la nenumărate arderi, lăsase acolo, un gust și de mînie și de neputință, de cunoaștere însă, un gust amar totuși un gust de care nu te poți lipsi în viață uneori, nu-l poți evita, nu îl dorești însă...

Cessna, Piper, Beechraft, Zlin-uri, Dornier, Wilga..., culori, culori, motoare, elici, aripi, aparate de bord, roți, oameni, oameni ce zboară... tineri, veseli, gălăgioși... Drapele – culori și aici..., cămăși albastre, epoleți, trese, aripi în fir, zîmbete, creuzete înnegrite de fumul perdelei ce a ars, perdea ce desparte realitatea aceasta a culorilor și a aparenței, de azi, o desparte de realitatea unor zile și nopți în care o mînă de oameni uită culorile și zîmbetul, dragostea și frumusețea, aruncîndu-se în rutina, în automatismul unui serviciu ce pare ca oricare altul.

– Deci Gipsy Six, 205 cai!

– Da bătrîne, o știai de fapt...

– Da, o știam, pentru că l-am zburat... Și tu o știi pentru că le iubești și ai o afurisită de bibliotecă acasă, un depozit de hîrțoage vechi în care răsfoiești și cauți, închizi în cap, în inimă, în memorie, apoi ciopleşti în lemn... ființe mici, vii..., le așezi pe masă și privești pînă ce poate pornesc, se desprind, zboară... Tu le vezi, le auzi bubuind și cîntînd pe sus..., e adevărat?

– ...e, e adevărat...

– Totul din dragoste! Dragostea de avioane...!

Ajunși, se opriră în fața Dragonului exact în clipa cînd ușa acestuia se deschise. Întîi coborî cel fără o mînă, apoi cel ce în locul ochiului drept purta un postav negru și încet, proptindu-și cîrjele, al treilea pilot, al treilea din echipaj, cel fără un picior. Aveau pe fețe un zîmbet bun și cald, de bun venit iar părul lor, albit poate prea mult, era un amestec din cenușiul pămîntului și sarea norilor de sus. Dragonul Rapid strălucea în soare și acolo sus, în soare, Amazonul se rostogolea cu o nemaivăzută sălbăticie tîrînd trupuri sfărîmate de fluturi...

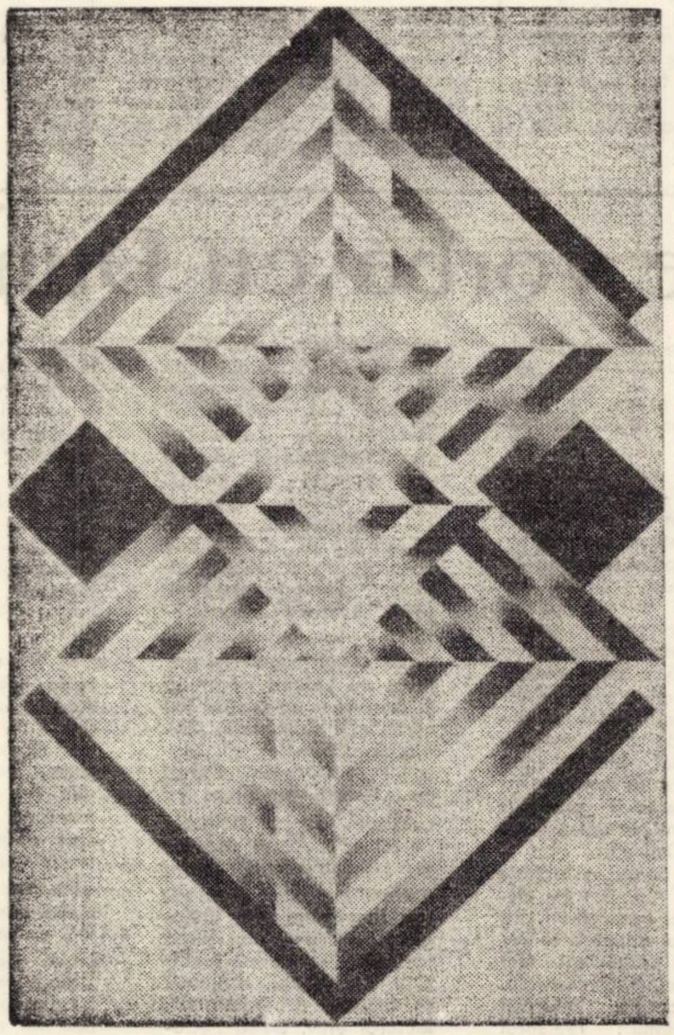

ZOLTAN MOLNAR Structuri

Vasile Zamfir

Subiect de romanță

Nu mai e timp să-ți povestesc de toate,
Nici nu mai pot să-ți spun de te iubesc.
Că teamă mi-i că serile uitate
Vor năvăli într-un delir grotesc.

Să fi venit în seri de iarnă, cînd
Se înăsprise fără milă gerul,
Să fi venit în taină ascultînd,
Cum-ți-mpleteam din vorbe colierul.

Acum nu mai veni. Pe orice ram,
Pulsează-n frunze-o fragedă nervură,
— Și cît te-am așteptat. Năpraznic te-am
cerut, acelor zile ce demult trecură.

Acum, nu mai veni și-așa-i tîrziu ;
— E stinsă-n sobă jariștea rămasă,
Iar florile din vasul azuriu,
S-au veștejit de așteptări pe masă.

Drumuri

Drumuri prin lanuri
prin arșița verii,
drumuri pe ape,
din valuri și spume,
drum prin văzduh
cu bătăi de aripă,
drumuri pe munți,
prin păduri și poiene,
drumuri pe străzi,
fără rost,fără țintă,
drum de bărbat
căutînd o femeie,
drum de regrete,
de gol și tristețe,
drum de speranță
mereu înnoită,
căi fără număr,
de viață și moarte,
de mult cunoscute,
zadarnic bătute.
O rază de soare,
un zîmbet de-o clipă,
o punte spre suflet,
puțină uimire.
Descopăr o lume
crezută uitată.

Și fericit...

Greieri vestesc grăbiți sorocul
și-un vînt de seve lucioase.
Magnolii mor cu-ncetul în sînge,
așteptarea se prelungește, iar
dulcele glas
nu cunoaște-ndurare :
„Iubite — îmi spui — seara asta
va fi fără tine".

Dar fericit - îți voi spune — e cel ce
adoarme
pe stînci la Măcin, în timp
ce glasuri de îngeri și-o argintie
pasăre urcă-n-scîrțîit-prelung-de-șindrilă...

Fericit — îți voi spune — e cel ce, întors
după Steaua Polară pe aceste meleaguri
paște iarba cea lungă,
rarele gesturi ce-au fost
printre pietre știute cu deamănuntul
de costelivele, negrele capre . . .

Și fericit — îți voi spune — iată și ziua
rezistînd între trestii prin larma
de gesturi, culori și-ncete căderi de
metale,
între galbene ceruri ce pier de odihna
unui lătrat . . .

I. D. Teodorescu

Numai că drumul,
da, drumul, platina care se scurge
aspre muzici de calcar,
iată,
mi te ivește duioasa, cu vîntul
saturat de miresme de santal,
de izmă și amaruri peline.

Astfel, între stînci...

Era ca un zvon ce se pierdea cu-ncetul
printre aromele de sare, de ierburi marine
și scoici macerate,
printre algele sîngerii ale somnului
ivind țestoase enorme
alunecînd pe șenile către munți
încă în cețuri,
în zori.

Iar picioarele mele
— dacă aceasta-i doar o poveste
înainte ca răul să se întîmple —
picioarele mele murmurau înfricoșate :
„Pămîntul e-un trup de femeie
cum să-l dezmierzi ?".

Și totuși, lumina aceasta tremurătoare
care se cheamă dragoste.
Și totuși, vîntul acesta
prea rumen încă din zori . . .

Atunci, deodată, țiparul,
șarpele de apă drept ca o funie
într-un balans disperat
la capăt — luna
— atît de repede că aproape nu se
mișca —
rotindu-se pe cînd miluri,
ierburi,
paseri ca-ntr-un alint
suiau dintr-un spațiu într-
altul.

Era ca un zvon, ca un zumzet
fumegos de egrete,
muget ajunse apoi
ca și cînd dintr-o prăbușire într-
alta,
latele, solzoasele valuri
grăbeau să ivească
semnul de pace-n sidef al cărnii . . .

Astfel,
între stînci și rotunjitele piscuri de sare
gîndit-am la tine.

Mihai Buracu

Patria

Sub stemă solară
trec anotimpurile-n galop peste țară
ca niște roți
cu spițele-n lumină.
Sîntem un car cu oiștea divină
în care-am încărcat de-a valma
pămîntul istovit de noi cu palma,
cu lacrimile noastre și cu gîndul,
și stelele aprinse-n nopți de-a rîndul...

Interior cu scoarță

Vița de vie. În scoarță țesut
păunul nunta și-o țipă.
Moare pădurea la cîntecul lui.
Tu îl privești fericită.

Moale, tăcerea cade în noi
și se preface ruină.
Înnoptăm sub un foșnet de maci
secerați.
Sub ei ne trezim la lumină.

Pune-ți pe umeri zîmbetul meu,
cînd intri-n amurgul ce moare.
Ia-mi somnul cu tine și visele și
fă-le pe toate culoare.

Sens interzis

Repede, repede anilor, dii ! . . .
Copiii se-ntorc în părinți
pînă la glezne, la țîțe și
pînă la dinți.

Numai eu n-am putut,
temător și visînd,
să trec de-un sărut,
să trec de-un cuvînt.

Femeia - liră

Jumătate ești aur, rotund, sunător,
pe lespedea nopților mele,
jumătate — lumină filtrată prin
suflet
ca prin vitralii severe.
Și eu sînt doar apa cea vie
adusă din munți cu primejdii
și curg peste partea lumină,
apoi peste partea de cîntec,
restituindu-te-n forma
pururi și pururi visată.

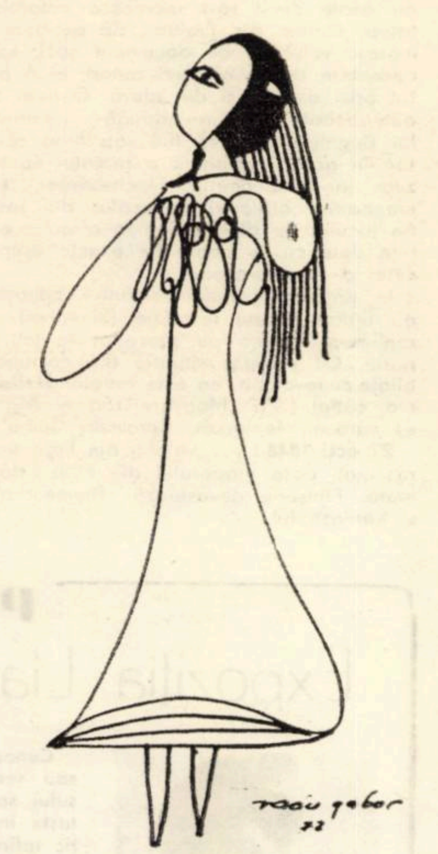

Desene de **RADU GABOR**

remember

Drumul spre ocean

Sîntem într-un avion imens al companiei **Cuba de aviacion,** urmează să parcurgem peste zece mii de kilometri, peste Europa de apus, traversînd Atlanticul, pînă în țara pe care o știm mai mult din harta legendelor. Aparatul cvadrimotor se desprinde încet de sol, face un viraj calm deasupra capitalei cehoslovace, privim o clipă spuza ei de lumini, ca o constelație necunoscută, și-n liniștea aceea neprevăzută, în care nimeni nu vorbește cu nimeni, ne dăm seama de propria noastră oboseală. E aproape de miezul nopții și sîntem într-un întuneric care va dura încă douăsprezece ore. Ne luăm și noi pături și perne pentru frigul somnului și ne retragem spre locurile goale din spatele navei, dar surescitarea avea să ne țină mult timp în ploaia de meteoriți a feluritelor și insistentelor gînduri.

Curînd sîntem anunțați că vom ateriza la Madrid, încercăm să distingem ceva prin hublouri, în sfîrșit — marile flori electrice ale capitalei iberice. asociații livrești ce pot sugera atmosfera insulei spre care călătorim. Noaptea de iarnă a Spaniei, fără zăpadă, un vînt călduț, luna ca o felie de cantalup, suspendată pe orizont parcă anume pentru venirea noastră, apoi aeroportul cu impresionanta lui gamă a navelor de zbor, holurile vaste, o agitație surprinzătoare pentru această oră tîrzie, megafoanele anunță continuu curse care vin sau pleacă spre orașe îndepărtate cu nume exotice — Sao Paolo, Caracas, Santiago de Chile, Buenos Aires. Intră și ies grupuri de călători, aviatori și stewardese în lungi paltoane negre, cu pălării mari și drepte. Privim galantarele înghesuite de-a lungul pereților, aglomerări colorate de tot felul de obiecte, parcă o recuzită de operetă : săbii și pumnale, costume de toreador, pălării, mărgele ieftine, inele, broșe, cercei, nimicuri metalice cu motive maure, țigări, păpuși înzorzonate, cărți de joc, sfeșnice de alamă, obiecte rituale, un amestec pestriț și inepuizabil. Saturați de această ocazională culoare locală, ne reluăm zborul, dar foarte curînd sîntem treziți de vestea Azorelor.

Coborînd pe aeroportul Sao Miguel, din insula Santa Maria, sînt înfășurat într-un vînt cald și umed și împins cu agilitate înapoi. Mă surprind surîzînd cu dezinvoltura unui călător obișnuit de mult cu asemenea întîmplări și reușesc însfîrșit să ies pe betonul aeroportului. Aerul are miros de mare, pare ușor lasciv, dar răsuflarea oceanului trimite mereu rafale de vînt, impregnate, ca să zicem așa, de o mare cantitate de vapori de apă încît avem impresia că respirăm o bură agitată de nesfîrșitele larguri.

Intrăm în modesta clădire a aerogării, e aproape pustiu, ni se dau relații despre acest teritoriu portughez, aflăm că insula Santa Maria, unde am aterizat, n-are nici 100 km. p. Cei aproape 14.000 locuitori sînt agricultori, însă resursele teritoriului par a veni din turism. Cele cîteva așezări balneare, între munți și ocean, se arată (în pliante și afișe de reclamă) pitorești și-mi închipui că vacanțele aici trebuie să ofere multă liniște și un farmec al singurătății în pustietatea Atlanticului.

Urmează un moment de un inedit cuceritor : aterizează un avion din Africa de vest, în drum spre Europa. Aeroportul este literalmente invadat de o mulțime intens colorată. Tineri, bătrîni, copii, albi și negri și mulatri. Îmbrăcămintea lor e bălțată și arată că vin dintr-o climă în care nu se cunoaște ideea de palton sau de fular, sau de mănuși. Observ îndelung, cu plăcere și complicitate, o familie așezată pe băncile din fața mea. Bărbatul e blond, pare inginer sau așa ceva ; femeia, o mulatră, de o distincție și de o frumusețe durabilă ; cei doi copii, ce n-au vîrsta școlarizării, sînt gemeni, au priviri inteligente, de un negru intens, iscodesc totul c-o anumită reticență.

Pornim din nou, cu regretul de a fi făcut acest popas în Azore în plină noapte. Mă las o clipă răsfățat de vîntul acestui meridian, ascult și mi se pare că presimt zbaterea oceanului care avea să ni se arate mult mai tîrziu, în apropiere de coastele Cubei.

ANGHEL DUMBRAVEANU

banatica

Aspecte bănățene ale revoluției de la 1848

În privința frontului revoluționar timișorean materialul documentar existent este imens. De data aceasta ne referim la patru caiete cu însemnări zilnice, două scrise de autori anonimi, al treilea de către Karl Hirschfeld, iar al patrulea de Bogma István de Neboișa.

Două dintre jurnale sînt scrise de pe poziții contrarevoluționare, iar două în spirit patriotic-revoluționar maghiar. Trei dintre autori au domiciliat în timpul asediului de 107 zile în cetatea Timișorii, iar Bogma – în locuința sa din cartierul Iosefin, apoi de la 18 iunie 1849 în Freidorf. Jurnalul lui Bogma cuprinde intervalurile 10 oct. – 28 dec. 1848 și 26 aprilie – 10 august 1849, adică de la începutul și pînă la sfîrșitul asediului.

Comparat cu celelalte trei jurnale, al lui Bogma este aproape identic cu ele în privința evenimentelor principale, ceea ce nu poate decît să-i sporească autenticitatea. Datele din Freidorf de asemeni îi măresc valoarea de document căci, spre deosebire de ceilalți trei autori, el a putut privi asediul și din afară. O notă de autenticitate în plus adaugă jurnalului lui Bogma faptul că fiul său fiind căpitan în garda națională a armatei honvezilor, iar locotenentul Flachsberger, comandantul artileriei honvezilor din Iosefin locuind la dînsul, Bogma a putut obține date cît se poate de exacte asupra celor ce se petreceau.

În părțile Vîrșețului românii bănățeni au luptat pentru revoluție (Sînmihai). În regiunea minieră au procedat la fel, în parte. Cît privește situația din comunele aliate cu revoluția, ea este redată de Bogma, astfel (vezi „Magyarország vármegyei és városai, Temesvár, Borovszky Samu") :

27 oct. 1848 : . . . „valahii din Fibiș s-au răsculat, casa moșierului din Fibiș dărîmată. Fibișenii devastează Blumenthalul și Königshoful . . .".

29 oct.: . . . „Lugojul dezarmat cu ajutorul valahilor din Belinț și Chizătău, de asemeni cu al altor valahi, în număr total de trei mii . . ."

9 nov. : . . . valahii năvălesc cu duiumul să depună jurămîntul (ca voluntari în favoarea imperialilor, cum procedaseră, de altfel în Ardeal, și luptătorii de sub comanda lui Iancu n.n.).

11 nov.: „. . . cu drapel galben-negru, Papházy a condus în oraș un foarte mare număr de căruțe, încărcate cu valahi ;".

13 nov.: „. . . noi trupe valahe ca **landsturmeri . . .**".

18 nov.: „. . . în Sacoșul Turcesc valahii s-au răsculat . . .".

19 nov.: „. . . moșierul Tormássy Jozsef ucis de valahii cu care își lucra pămîntul . . .".

Motivul trecerii unor români bănățeni din părțile Timișorii la imperiali, trebuie căutat în refuzul de a li se da arme, cu toate că Murgu le-a cerut în ședințele de la 27 iunie, 26 august și 17 noiembrie, ale parlamentului revoluției. Prof. univ. Cherestesiu, director al Institutului de Istorie al Academiei R.S.R. precizează motivele absurdului refuz : prim-ministrul guvernului revoluționar i-a mărturisit fără ocol lui N. Bălcescu – trecut dincoace să sprijine revoluția – că se urmărește cu hotărîre asimilarea românilor, încît nu e nicidecum cazul să li se ofere prilej de luptă revoluționară, ca apoi să vină cu pretenții la autodeterminare ! (Studii – Revista de istorie, Buc., nr. 1, ian-febr. 1956, p. 65–85).

Greșelile guvernului revoluției de la vest de Carpați îl vor determina pe marele patriot, poet și revoluționar maghiar să rostească acuzații de o incredibilă violență. Le reproducem din cartea unui comunist maghiar, Révay Jozsef. Cităm : „Ideile de libertate, egalitate, fraternitate n-au devenit realitate!" el adaugă apoi că e nevoie de „o nouă revoluție", dar de „una cumplită" și că toți miniștrii guvernului „trebuie atîrnați de o uriașă spînzurătoare". Și, în sfîrșit, referindu-se direct la persoana conducătorului, completează : „Nu patria, dar nici cîinele nu mi l-aș da pe mîinile lui".

Firește că acestea sînt cuvinte rostite într-un moment de mînie. Petőfi va lupta mai departe sub drapelul revoluției, căzînd eroic în lupta de la Sighișoara.

Întocmai ca Petőfi va proceda și Murgu, care, fără a se lăsa influențat de trecerea unora dintre bănățenii săi la imperiali, continuă pînă la capăt lupta revoluționară.

Spre a se evita interpretările simpliste nu trebuie scăpat din vedere complexul acestui moment crucial al revoluției europene de la 1848 :

1. Forța armată revoluționară a Ungariei acestui timp este mai puternică decît a oricărui alt popor din Europa participant la revoluție.

OCTAVIAN MAXIM : Bălcescu

2. Bălcescu, Iancu și Murgu conștienți și de acest lucru, nu numai de dreptatea cauzei, militează în sensul ca prin adeziunea românilor de dincolo și de dincoace de munți, forțele revoluționare ale Ungariei și implicit ale celorlalte țări europene, să-și sporească șansele de izbîndă.

3. Convingîndu-se apoi Iancu și Bălcescu că promisiunile celor înfierați de Petőfi sînt simple amăgiri în privința recunoașterii de drepturi naționalităților, dar avînd promisiunea imperialilor că, în caz de izbîndă, naționalităților li se vor acorda drepturile cerute, vor prefera, împreună cu celelalte naționalități să se alăture imperialilor.

Aceste circumstanțe în aparență nebuloase, s-ar putea sintetiza astfel :

a) În cadrul revoluției maghiare, deviată de la scopurile ei nobile de către presiunile claselor dominante asupra conducătorilor oficiali ai revoluției, se făcea „revoluție" numai în interesul aristocrației maghiare, detestată de popor, față de naționalități, ca și față de omul simplu maghiar, practicîndu-se o atitudine contrarevoluționară ;

b) Românilor și celorlalte naționalități nu le mai rămăsese altă posibilitate, decît să încerce a-și face revoluția chiar în cadrul acțiunii contrarevoluționare a imperialilor. (Situația românilor este identică cu a cehilor, apreciată de către Marx, în **Anul Revoluționar 1848 :** „funestă fatalitate").

4. Singur Murgu nu retrage încă creditul său moral revoluției nici în momentul în care însuși conducătorul acțiunii maghiare, părăsește lupta și țara, cu un scurt popas în localitatea bănățeană Teregova și la Orsova unde îngroapă coroana Ungariei, spre a nu ajunge ca trofeu în mîna imperialilor învingători. E Murgu aleargă la generalul Bem, comandantul armatei revoluționare, al cărui cartier general era în localitatea bănățeană Făget, în casa cetățeanului Iuraschek, cerîndu-i să reziste, angajîndu-se să mobilizeze Banatul, căci, după cum arată A.G. Golescu într-o scrisoare către Bălcescu: „el are curat zece mii de oameni armați din Banat", iar mai departe: „acești zece mii de oameni nu de mult și într-o săptămînă numai, se armară"

5. Ca azi, Bem i-a cerut lui Murgu ca a doua zi să vie pentru ca în colaborare să hotărască cele necesare. A doua zi însă Bem n-a mai fost de găsit. Plecase și el în refugiu.

Așa dar aici în Banat a avut loc amurgul revoluției europene de la 1848, bănățenii lui Murgu fiind ultimii care s-au retras de pe baricadele ei.

LIVIU JURCHESCU

plastică

Expoziția Lia Cott

Selecția de lucrări (linogravură colorată plus tehnică mixtă), prezentate de artista Lia Cott la Galeria arădeană „Alfa", constituie rezultatul unei ireversibile necesități interioare de valorificare a tradiționalelor canoane specifice graficii.

Reluînd uzitate sisteme circulare dinamice, simetrice sau asimetrice, Lia Cott reușește prin reprezentări figurate de sinteză, nelipsite de simțul acut al decorativului, elaborări esențiale ale unor imagini complexe, cum ar fi revelațiile planetare din lucrările „Structuri terestre", „Din adînc", „Triumful zilei", sau cosmogonice din „Văzduh" sau „Peisaj cosmic".

Cunoașterea intuitivă sau senzorială a universului sensibil se convertește într-un limbaj plastic rafinat, marcat de virtuozitatea alternanțelor linie-pată, în ritmuri descinse dintr-o exigență ordonată, dictată de o rigoare metodică care cîștigă în amplitudinea transmiterii emoției inițiale.

Însoțite de o muzicalitate discretă, lucrările determinate de elemente structurale („Volute", „Echilibrul cupolelor", „Ritm în alb și negru") impun puritatea mlădioasă a liniei glaciale care închide spații decorative construite după o informare prealabilă. În opoziție, trecerea de la forma vegetală figurativă la cea abstractizată furnizează „subiectul imaginii" descătușat de geometria iconoclastă, permițînd caligrafii baroce care exultă fantazări uneori de valoare experimentală.

Temperamental, metoda de investigare a spațiului compozițional se execută prin contrastul suprafețelor antagoniste, de factură intimistă, pornite de la senzații naturale, de la percepții, prin stilizare sau schematizare, care necesită titluri explicative. Claviatura cromatică, reductibilă la armonii de finețe, se subordonează vocabularului plastic întregind atmosfera compozițională, asocierea dintre formă și culoare realizîndu-se corect.

Expoziția cristalizează un drum ce vitalizează valoarea interogației în fața vieții, făcîndu-ne să credem în dreptul la artă pentru toate formele de exprimare care se impun prin sinceritate și profesionalism.

RADU MELNIC

Graficiana

Plină de avînt, dar fără grandilocvență și lipsită de „literatură", arta Liei Cott are o capacitate remarcabilă de sugestie datorită exclusiv mijloacelor expresive specifice graficii. Ideea și sentimentul sînt incorporate în volutele liniei, în desfășurarea ritmică a compoziției, în elanul interior al formelor sau sînt transmise de forța de iradiere a cromaticii. Linia, în cazul lucrărilor în alb și negru, pune în valoare albul, îi conferă consistență plastică, și îl potențează ca lumină.

În concepția Liei Cott, lumina, mai precis raportul dintre lumină și umbră, primește un rost adînc și subtil expresiv. Acest raport este conceput de Lia Cott ca un conflict dramatic. Nu totul este neted și lin. Viața și creația sînt o succesiune de „da" și „nu". Important este sensul mereu ascendent al lucrurilor. Concluzia sugerată plastic de Lia Cott este totdeauna optimistă. Chiar și în lucrările în care umbra se întinde în zone compacte și ample, încleștînd lumina, impresia care ni se fixează este aceea de triumf al luminii. Nu întîmplător una din lucrările ei cele mai reprezentative este intitulată „Triumful zilei". Dramatismul din lucrările Liei Cott rămîne însă întotdeauna imanent formelor și nu sfarmă organizarea rațională și echilibrul acestora. Motivele și formele se înalță pe verticală dar se ordonează riguros într-o structură compozițională care revelează o fantezie orientată de luciditate. Această luciditate nu ucide sentimentul, ci îl ferește de stridență și îl purifică. Dramatismul interior din lucrările Liei Cott se convertește astfel în spirit apolinic, convertire pornită din convingerea că omul își domină destinul prin rațiune. Sentimentul care străbate creația Liei Cott este bucuria izvorîtă din triumful meditației asupra tendințelor centrifuge și a dezordinei.

Grafica Liei Cott ne îndeamnă să reflectăm la armoniile universului și asupra unor tîlcuri umane tulburătoare.

HORIA MEDELEANU

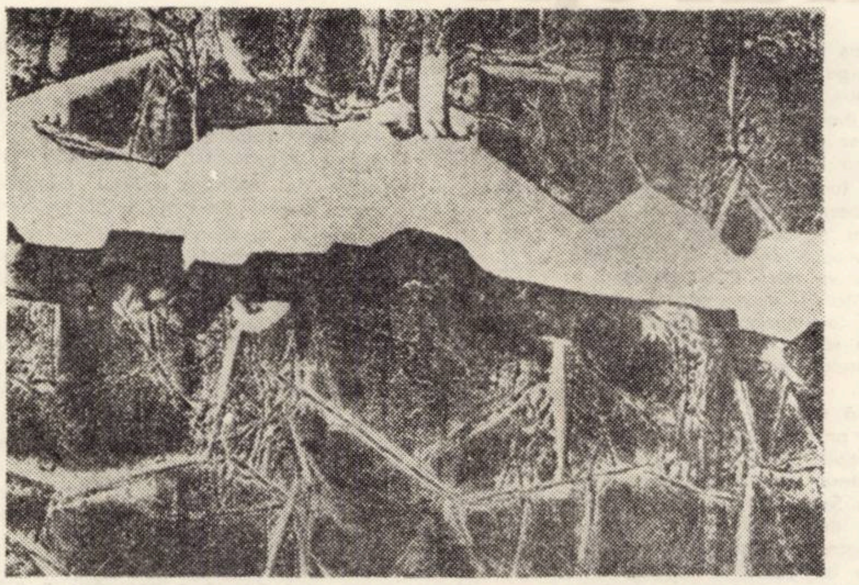

Structuri terestre (tehnică mixtă)

muzică

Cu compozitorul Doru Popovici

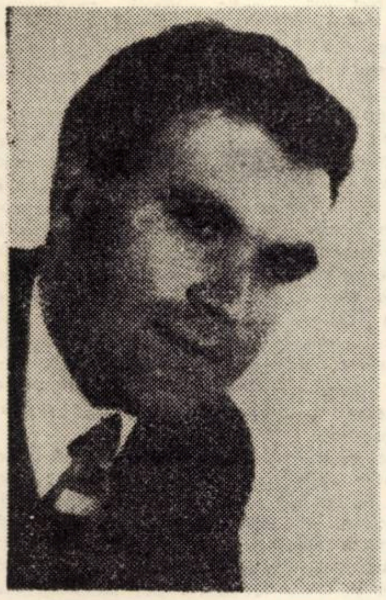

— În ce stadiu vă aflaţi cu lucrul la Simfonia a IV-a ?

— Recent am predat **SIMFONIA A IV-A,** lucrare scrisă în memoria lui Nicolae Iorga. Continui aici preocupările mele de a îmbina tehnica serialismului dodecafonic cu modurile cromatice populare, de proveniență orientală. Același lucru l-am încercat și în primele două simfonii. Dacă **SIMFONIA A III-A „BIZANTINA"** apela la o lume diatonică, valorificînd imnuri străvechi bizantine din secolele XI–XII, **SIMFONIA A IV-A** și-a propus ca asemenea imnuri diatonice, de un nobil hieratism, să fie incluse în dualismul serialo-modal.

— Ne puteţi oferi citeva amănunte ?

— Simfonia începe cu o formă de sonată, meditativă, încadrată în forma passacaglia-sonată. Pe un bas grav se suprapun variaţiuni de o tristețe reținută, după care urmează o temă secundă, cantabilă, de o nuanță elegiacă, visătoare. După o dezvoltare dramatică urmează o repriză inversă. Prima parte se încheie calm, cu un limbaj ușor înseninat. Partea a doua are un vădit caracter ritmic, nelipsit de unele momente grotești. În ultima parte intră și corul, intonînd un madrigal pe un text propriu : **Nicolae Iorga înaintea morţii.** În această secțiune am introdus și un vechi imn bizantin ; am preferat sonoritatea corului mut, în concordanță cu specificul interiorizat al poeziei, unde eroul privește moartea cu seninătate, știind că și-a făcut datoria față de țară. Din documentele cercetate mi-am dat seama că Iorga presimțea acest sfîrșit funest și deși a fost sfătuit să părăsească țara a ținut, ca și Miron Costin, să stea alături de popor în acele vremuri de bejenie.. În coda simfoniei am introdus culori luminoase, neostentative, reliefînd în chip simbolic trimful binelui și frumusețea morală a acestui om.

— În ultimii ani ne-aţi obișnuit cu valoroase studii și eseuri închinate fenomenului muzical românesc și universal. Ne puteți înfățișa stadiul actual al problemelor care vă preocupă în acest domeniu ?

— Aștept publicarea cărții mele **Corespondențe spirituale.** Ea cuprinde trei secțiuni : „Simboluri" (eseuri despre mari compozitori), „Evocări" (povestiri și evocări despre muzicienii generației enesciene care, în majoritate, au fost profesorii mei), „Nuanțe" (puncte de vedere asupra esteticii muzicale). Tot în acest an voi preda romanul-eseu **Brigitte Mathieu;** fragmente din acest roman au fost publicate de Alexandru Piru în revista **Ramuri.** Desigur că de atunci l-am mai revăzut și acum îi dau forma definitivă. Conținutul este raportat la o teză mai veche care mă frămîntă : renașterea artei în sud-estul european, în Asia și Africa și crepusculul artei occidentale. Am încercat să privesc cît mai obiectiv fenomenele, iar ca formă am utilizat dialogul dintre mine și un muzician francez. Desigur că, pe lîngă problemele estetice dezbătute, există și un aspect literar propriu-zis : călătoriile mele în țările cu o veche cultură.

— Și în privința preocupărilor muzicologice ?

— Mai lucrez la cartea **Arta trubadurilor,** care va apărea în acest an. Am primit o documentație excelentă. La aceasta. mai adaug elaborarea unui amplu eseu despre Aca de Barbu, marea noastră soprană care a jucat un rol hotărîtor în viața muzicală a Banatului.

Aduc un omagiu Banatului prin amplul eseu **Simfonia Banatului,** în curs de apariție, urmînd ca în revistele literare să prezint medalioane despre muzicieni din această minunată regiune a țării. Îmi vine să cînt, ca și rapsodul popular : „mîndră țară e Banatul, / Că la noi cîntă tăt natul". Mă simt strîns legat de Banat. m-am născut la Reșița și m-am format ca muzician la colegiul „Loga" și la Conservatorul Comunal din Timișoara, datorită unor profesori minunați ca : Liviu Rusu, Nicolae Ursu, Vasile Ijac, Adelaida Iancovici și bineînțeles marele Sabin Drăgoi. Cantabilitatea folclorului bănățean rămîne pentru mine un simbol nobil și mă va inspira, prin ramificațiile sale fecunde, „ca niște arbori lungi de șoapte".

ANTON DOGARU

teatru

La Teatrul de stat din Reșița:

„Sosesc deseară"

de T. Mușatescu

Apetența pentru comedie a teatrului reșițean nu se dezminte nici prin cea din urmă premieră a sa, ce invită de astă dată la o intîlnire cu T. Mușatescu prin **Sosesc deseară,** cea dintîi din seria succeselor sale dramatice care, așa cum socotea criticul Eugen Lovinescu, „prefigurează maniera și talentul scriitorului în a combina situații comice, firește arbitrare, împănate cu vorbe de spirit de toate gusturile și calitățile".

Comedia este construită pe o devenită clasică contradicție : cea dintre generații. **Pe de-o parte,** Olimpiu, „un om de șaizeci de ani cu ticuri și cu redingotă", un naiv ce speră într-o primenire morală a mediului social, prin constituirea așa-ziselor „ligi" împotriva alcoolului, a fumatului, a jocului de cărți și a altor „vicii" inadmisibile traiului provincial, pe care el însuși le inițiază și al cărui superb președinte este, cu binecunoscuta-i reputație de „om cu scaun la cap". **De cealaltă,** Puiu, superficial și monden, proaspăt sosit de la Paris, cu gîndul nestrămutat de a obține rîvnita sumă de bani atît de necesară pentru achitarea stringentelor datorii sentimentale.

Bătălia dintre Olimpiu și Puiu este superficială, autorul nepropunînd spectaculoase răsturnări de situații sau dezvăluirea unui intens conflict dintre generații, greutatea căzînd asupra replicii, savuroasă, scînteietoare de cele mai multe ori, asupra dialogului, ca și a situațiilor înseși, de o mobilitate extraordinară, de o construcție abilă ce dezvăluie un simț scenic desăvîrșit...

Între cei doi se făcea simțită prezența unui „arbiter" și Mușatescu l-a găsit prin Adelaida, o domnișoară de cincizeci de ani, mîndră de educațiunea căpătată la celebrul pension Borck din... Pitești, care se dovedește a nu fi prea receptivă la austerele principii de viață ale vărului ei Olimpiu Ea va jubila sincer, spre satisfacția inocentului spectator, atunci cînd „bravul" Puiu se va căpătui cu serafica Anișoara.

Spectacolul reșițean este foarte aproape de autentic, de știutul spirit mușatescian. Îi lipsește însă unitatea ce creează impresia că actorii se lasă uneori furați de amețitorul vîrtej al vorbelor și nu sînt suficient de uniți într-un angrenaj. Cît îi privește pe interpreți, ei fac în general „casă bună" cu autorul ; îi pomenesc în ordinea indicată de acesta.

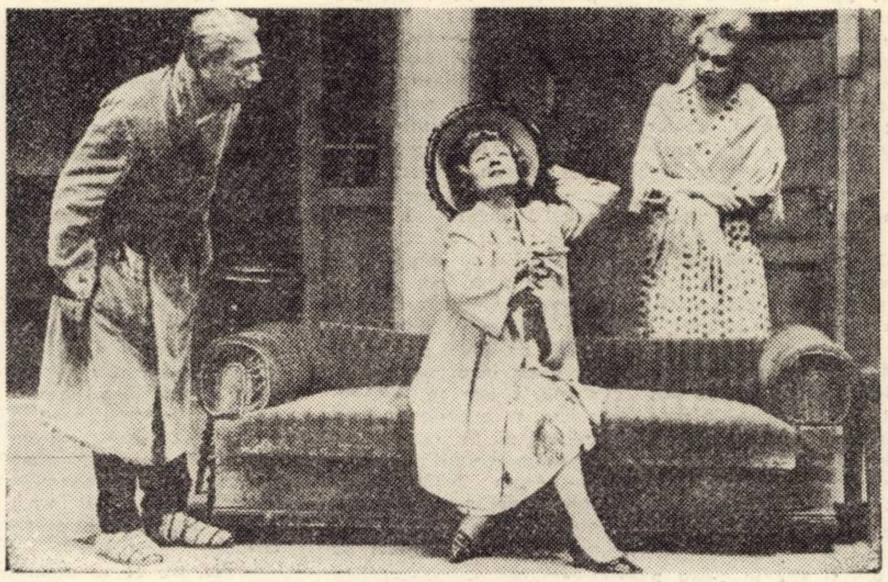

Scenă din spectacol

Olimpiu, conservatorul prezident și tată, „omul potolit" care „vorbește larg cu gesturi încete de orator în ralanti" și-a găsit în CRISTIAN PÎRVULESCU realizatorul nuanțat și voluptuos ce creionează în linii precise un personaj ce se reține.

Prietenul său Sache, obsedantul „dulceții cu vișine" este excelent întrupat de CORNEL MANOLESCU ce-și dezvăluie intiia dată disponibilități pentru comedie, reușind să puncteze detaliul comic într-un rol de mare pitoresc.

Regizoarea spectacolului, IOANA OTTESCU, se metamorfozează dezinvolt în Adelaida, pe care o parodiază, comunicînd cu sala și introducînd inspirate momente muzicale ce amintesc de încîntătoarele cînticele comice ale Bardului de la Mircești.

Anișoara este ratată aproape integral de ECATERINA TOTH CRISTEA, în legătură cu care remarcam și cu alte prilejuri că reprezintă o prezență agreabilă, delicată dar îi lipsește suflul necesar conducerii personajului cu siguranță, vădind o stîngăcie adeseori supărătoare și un timbru, ce-i drept plăcut, dar care contrazice uneori structura intimă a personajului.

Cît îl privește pe **Puiu,** el și-a găsit în FLORIN MIHAIL MIRON nonșalanță și aplomb, o ușoară și salutară persiflare a sentimentalismului devenit desuet dar a fost vitregit de vitalitate, de temperament. Poștașul, nu cel împrumutat de la PTTR, cum malițios sugera autorul, ci realizat de ZENO BALINT confirmă din nou știutul fapt că și micile roluri pot deveni pagini antologice cînd se găsesc în „grija" unui talent viguros.

Spectacolul este, credem, păgubit de scenografia (Ion Bobeică) seacă, lipsită de fantezie și culoare. În concluzie : pe scena reșițeană, un text de bună comedie, interpretat în apropierea adevărului, necuprins poate, datorită solicitării parțiale a disponibilităților pe care teatrul în discuție, cu certitudine le posedă.

LIZICA MIUȚA

appassionata

Muzica și legile întîmplării

Ritmul, melodia, ca elemente de bază ale muzicii, precum și combinațiile polifonice, pot constitui, în sine, o cale de cunoaștere, dacă explorarea e dirijată spre secretele adînci ale naturii, refuzînd iluzia unei aparente complexități, artificial creată. Este cert că marile legi ale naturii tind către simplitatea exprimării pe măsură ce semnificația lor crește. Nu știm însă, dacă, în aceeași măsură, complicațiile grafice la care s-a ajuns în reprezentările muzicale au avut drept consecință o modelare asemănătoare a substanței muzicale.

După cum a observat, cu vreo douăzeci de ani în urmă, tînărul inginer Iannis Xenakis, citind partiturile serial-integrale ale lui Pierre Boulez, alt muzician cu pregătire matematică – reprezentarea sunetelor pe portative conduce mai de grabă la o abordare stohastică a creației muzicale, decît la o laborioasă elaborare aritmetică. Ceea ce Xenakis, și alții după el, au căutat să demonstreze cu prisosință. Or, așa stînd lucrurile, o dificultate fundamentală poate fi evidențiată.

Admițînd ca just punctul de vedere al lui Xenakis, asupra tranziției muzicii seriale, la limită, în muzica stohastică, ar trebui să ne aflăm în miezul unui fenomen muzical guvernat de legile întîmplării. Acțiunea acestor legi – așa cum se prezintă în gîndirea matematică și fizică modernă – explică comportarea globală a unei mulțimi de stări sau evenimente elementare și ne învață că trebuie să ne resemnăm a nu surprinde cu exactitate detaliile. Un exemplu în acest sens îl furnizează un gaz ale cărui particule se găsesc în continuă agitație termică, avînd ca rezultat global temperatura și presiunea gazului într-un recipient. Așadar, caracteristica gazului pe care o putem determina se referă la macrostarea sa, iar poziția incertă a fiecărei particule constituie o microstare. Observăm însă, permanent, gazul în totalitatea sa.

Paralela muzicală impune a considera un macroeveniment sonor cu particulele sale, sunetele muzicale. Întrebarea este de a ști dacă un asemenea macroeveniment sonor poate fi realizat. Răspunsul nu e afirmativ decît în anumite condiții. De exemplu, dacă toate sunetele muzicale luate în considerare sînt emise simultan iar stările lor (înălțime, durată, intensitate, timbru) se modifică în mod aleator, am obținut un cadru general sonor supus legilor întîmplării (legi probabiliste și statistice). E ușor de sesizat că rezultatul global auditiv e sărăcit, comparativ cu bogăția frămîntărilor particulare care-l constituie. Se evidențiază, astfel, limitele acestei modalități. Prin specificul ei, muzica ne oferă pas cu pas tocmai acele evenimente sonore particulare, care se epuizează succesiv, producînd trăiri sufletești de o infinită varietate, în contrast cu sărăcia imaginii globale pe care vizual ne-o sugerează o partitură muzicală în ansamblul său. De unde deosebirea între a auzi sau a vedea muzica, între a trăi evenimentul sonor sau a fetișiza hîrtia cu note.

Putem trage concluzia că prudența nu a consiliat întotdeauna pe acei compozitori care au cultivat în creația lor muzica numită aleatoare. Privind o rolă cu bandă de magnetofon, ne găsim în fața unui macroeveniment ale cărui microevenimente sonore se pot dispune pe lungimea benzii după legile întîmplării. Ar fi interesant să putem asculta dintr-odată întreaga bandă magnetică, așa după cum o vedem.

OVIDIU MANOLE

Nu prea mic pentru o gospodărie atît de mare

— Reportaj-anchetă realizat de **ADRIANA SIMLOVICI** —

În săptămîna dintre 14 și 19 aprilie comuna Ciacova a realizat o performanță cu totul ieșită din comun : a înregistrat cea mai mare densitate de președinți pe metru pătrat. Inspectoratul școlar județean Timiș și Consiliul județean Timiș al Organizației pionierilor au convocat la sediul Liceului agricol din Ciacova peste 120 de pionieri și elevi, între 12 și 15 ani, președinți de micro-C.A.P.-uri, într-o tabără de instructaj. **ADRIANA SIMLOVICI**, redactor al revistei **ORIZONT**, a pus întrebări pentru șase președinți și le-a transcris cu cea mai mare fidelitate răspunsurile.

– Eu sînt **FAUR DORU**, vice – la C.A.P., pardon, micro-C.A.P. Margina. Am 12 ani și sînt în clasa a V-a :

– **KOCHENBURGER WALTER**, președinte, micro-C.A.P. Ghizela, 14 ani, clasa a VII-a.

– Eu sînt cel mai mic grad, adică numai sefă de echipă, dar pot să spun ceva, chiar dacă nu sînt președinte. Numele meu este **COVĂSALĂ CORNELIA**, am 13 ani și aparțin de micro-C.A.P.-ul din Becicherecul Mic.

– Mă cheamă **PETCU ANA**, sînt de 14 ani și sînt președintă la Sînmihaiul Român de C.A.P.... de micro-C.A.P.

– Sînt contabilă. Adică nu, acuma sînt brigadieră. Anul trecut am fost contabilă. Mă iertați... eu cu capu' meu de contabilă... da, sînt **RUSU CORNELIA**, în clasa a VIII-a din Periam.

– **MOCAN CECILIA**. Am 14 ani, sînt în clasa a VII-a și am fost aleasă președintă de micro-CAP-ul din Variaș.

REPORTER : Bun. Acuma v-aș ruga să-mi răspundeți la cîteva întrebări, exact în ordinea în care v-ați prezentat. Vorbiți-mi despre gospodăriile voastre. Prezentați-le!

– Despre gospodăria noastră puteți să scrieți că are 5 ha. cu pomi fructiferi, cu legume și cereale și că are 120 de membri cooperatori, adică noi, care am strîns vreo 8.000 de lei, pentru că nu avem încă un an vechime. E clar că fără vechime și experiența care trebuie să fie nu puteam să avem venituri mai mari.

– Avem 5,37 ha. cu sorg, porumb, legume, cartofi și sector zootehnic. Venitul a fost de 15.500 lei.

– Noi dispunem de 9,5 ha., împărțite în cultură mare, legumicultură, floricultură, pomicultură și un sector zootehnic. Dacă mi-amintesc bine, avem un venit de aproximativ 11.000 lei.

– Noi avem 5 ha. pe care punem porumb, floarea soarelui, sfeclă și am strîns 4.032 lei.

– Noi avem 14 ha, pe care însămînțăm porumb, culturi succesive de cartofi și fasole, mai avem și sere și un sector zootehnic. În total, venitul se ridică la 65.000 lei.

– Gospodăria noastră are 10 ha. cu porumb, ceapă, viță, pomi fructiferi, legume. Avem și un sector zootehnic cu o vacă, 2 cai, 2 porci, 79 de păsări, 13 oi și 3 familii de albine. Avem peste 25.000 lei.

REPORTER : Și ce-ați făcut cu banii ăștia ?

– I-am investit în materiale școlare, în dotarea atelierelor, am făcut o excursie la Timișoara și acum proiectăm o expediție.

– Am dotat atelierele și am făcut o excursie de o săptămînă prin țară.

– Tot așa, plus materiale sportive și încălzire centrală în școală.

– Noi am cumpărat o trusă de disecție, farfurioare pentru flori și... farfurioare pentru flori.

– Cu acești bani noi am introdus încălzire centrală în școală și sere.

– Am construit încă o seră de 209 m.p., ne-am cumpărat materiale sportive și pentru ateliere.

REPORTER : Dar voi, colegii voștri, ați primit ceva ?

– Nu. De ce să primim fiecare. Totul e comun.

– Nu.

– Nuuu. Nici n-am fi primit. Chiar dacă ne-ar fi dat.

– Să căpătăm bani ? Nu.

– N-avea rost să primim fiecare cîțiva lei. Muncim toți și-i folosim tot noi toți.

– Noi am primit, dar clasa. Adică banii pe a șasea zi lucrătoare i-a luat fiecare clasă. Noi ne-am abonat toți la Cutezătorii și Scînteia tineretului, am făcut drumeții...

REPORTER : Spuneți-mi, de cînd ați fost aleși aveți gînduri în plus, vă gîndiți mai mult la ceva? La ce ?

– La ce mă gîndesc mai mult ? Păi la responsabilitate. Adică ceva mă apasă așa tot timpul cînd trebuie să mă gîndesc sau să fac ceva. Totdeauna mă gîndesc bine și mai mult, înainte de a lua o hotărîre, deși sînt o fire cam nervoasă. Știu că nu trebuie să-i dezi... deziluzionez pe cei care m-au ales.

– Noi ne gîndim să lucrăm cu sîrguință, să obținem rezultate bune în acest an.

– Eu mă gîndesc tot timpul să fiu exemplu pentru ceilalți, mai ales pentru cei mici.

– Deoarece colegii mei m-au ales aș dori să-i reprezint bine peste tot și să nu fie dezamăgiți de mine.

REPORTER : Ce avantaje și dezavantaje vi se pare că are funcția voastră ? E greu, e ușor ? Cum lucrați ?

– Ca președinte sînt și obligații în plus, dar și autoritate mai multă. Fiindcă autoritatea este avantaj. Este, pentru că nu e totuna să spui ceva și să-ți rîdă în nas sau să spui ceva și să te asculte. Pe mine cînd m-au ales... adică eu mi-am văzut înainte numele pe o listă în cancelarie și la adunarea generală n-am fost prezent... dar tot m-au ales. Acuma, unii colegi îmi acordă multă simpatie. Alții nu m-ascultă, mă împiedică în funcție. Nici eu nu sînt un exemplu, pentru că eu cînd eram mai mic am făcut ceva și mi s-a scăzut nota la purtare și mi-am pierdut tot prestigiul. Să nu scrieți ce-am făcut, că n-aș vrea să se știe în presă. Acuma, dacă sînt vicepreședinte, aș vrea să fac puțină ordine în clasă. Unii-și bat joc de mine, iar eu atunci iau o atitudine mai dură, adică îi cert, îi spun la tovarășu' profesor, dar cei mai mulți lucrează cu mare plăcere. Avem doar vreo doi-trei chiulangii pe care nu-i putem încă stîrpi.

– N-am nici un avantaj. Lucrez în rînd cu ceilalți. E greu să lucrezi cu toți. Ai răspundere mare. Se poate întîmpla ceva, să nu lucreze bine, sau ceva... și tu răspunzi.

– Deși nu sînt președinte, am să încerc să gîndesc ca un președinte. Cred că nu trebuie să fie avantaje. El trebuie să muncească în rînd cu ceilalți. E și el elev ca ei și trebuie să muncească. Al nostru nu face pe grozavu'. De-aia l-am și reales. E dezavantaj că dacă unii nu lucrează trebuie să intri în conflict cu ei, să-i cerți. Atunci ei se supără și te disprețuiesc, pentru că nu înțeleg că tu le vrei binele.

– Un președinte cînd vorbește cu ceilalți elevi și ceilalți elevi nu vor să asculte, președintele nu trebuie să fie fălos de ceilalți elevi, să nu spună că acuma sînt președinte și nu vorbesc cu voi că sînt mai mare. Eu simt în mine că elevii care m-au ales nu trebuie să mă urască, ci să mă iubească și fac ce pot să mă asculte elevii, cu vorba bună.

– Nu sînt președinte nici eu, dar cred că el nu are nici un avantaj. Ca să-l iubească toți el trebuie să fie cu noi. Dacă unul greșește, la noi, nu-l spune la profesori, ci îi explică chiar dacă se supără. Dacă se supără o să-i treacă. Președintele nostru le explică după ore de ce i-a certat, nu să-și ceară scuze, ci să priceapă ei mai bine. De aceea toți ținem la el și-l apreciem. El se numește Cosma Dan și este în clasa a VII-a.

– Nu trebuie să cred că în acel moment cînd m-au ales ei s-au gîndit că am să-i conduc și că am să pot să exagerez cu asta. Cînd se întîmplă ceva nu pot să strig. Nu trebuie să profit de faptul că am fost aleasă. După alegere am observat că nu s-a schimbat ceva, ei nu-s mai respectuoși, mai lingușitori ci ne înțelegem ca înainte. Cam așa este cu noi...

Desen de Vasile Pintea

breviar cultural

■ **S-AU ANUNȚAT PREMIILE CONCURSULUI ORGANIZAT DE U.A.S.C. Timișoara, ediția 1973 la secțiile de literatură, artă plastică, film, artă fotografică. Felicitări studenților Ion Căliman (premiul I poezie), Ion Ciotănescu (Premiul II proză), Titel Bădoi (premiul I grafică), Ioan Someșan (premiul I pictură), Alexandru Raito (premiul I sculptură), Vasile Moise și Georghe Teodose (premiul I film), Gabriel Sienkievici (premiul I artă fotografică).**

■ **Perfecționarea muncii de propagandă.** Plenara Comitetului orășenesc de partid din Jimbolia a dezbătut modalitățile de perfecționare a propagandei de partid, în sensul măsurilor preconizate de documentele de partid elaborate în urma Plenarei C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971.

■ **Noi mesageri ai artei timișorene peste hotare.** La sfîrșitul lunii aprilie colectivul Teatrului de păpuși din Timișoara a plecat într-un turneu de aproape o lună în Italia.

Duminică a avut loc la Bastionul Cetății vernisajul expoziției ,,MUNCI – DESTINDERE – FRUMUSEȚE" al doilea salon anual de artă plastică a amatorilor din municipiul Timișoara.

Cu același prilej s-a deschis și expoziția personală de pictură a lui Ștefan Ilca din Lugoj.

■ **Activitatea Catedrelor de științe sociale a fost supusă unei ample analize în cadrul Plenarei Comitetului de partid pe Centru Universitar. Cu acest prilej s-a adoptat în urma discuțiilor, un plan de măsuri privind îmbunătățirea predării științelor sociale în lumina orientării date de Cuvîntarea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu la întîlnirea cu cadrele care predau științele sociale.**

■ **EVENIMENTUL TEATRAL ȘI MUZICAL : turneul orchestrei de alămuri ,,Armonia" din București, turneul Teatrului Național din Cluj cu ,,Subiectul era trandafirii" și ,,O femeie oarecare". La Filarmonică dirijează Luigi Sagrestabo (R.F.G.) și la violoncel solist e Aurel Niculescu ; în program, Wagner (,,Preludiu" și ,,Moartea Isoldei",) Boccherini, Schubert.**

■ **În cinstea marii sărbători a oamenilor muncii, la așezămintele de cultură din județ, cluburi, întreprinderi, instituții, au avut loc expuneri pe tema ,,1 mai – ziua solidarității internaționale a oamenilor muncii".**

■ **Asemenea manifestări au mai avut loc la Industria Linii, Fabrica de ciorapi, Uzinele textile, Grupul școlar textil, Clubul Constructorul din Timișoara, precum și la uzinele ,,Ciocanul" din Nădrag, căminele culturale din Periam, Pesac, Biled și la alte așezăminte culturale din județ.**

■ **Tot în această perioadă au avut loc o serie de manifestări științifice, dintre care relevăm expunerea ,,Originea și evoluția omului", ținută la grupul școlar textil din Timișoara; seara științifică de la Clubul Constructorul din Timișoara, pe tema ,,Zborul omului în cosmos", simpozionul ,,știință, religie, societate" care a avut loc la casa de cultură a municipiului Timișoara și altele.**

■ **ÎNCEPÎND CU 5 MAI, holul teatrului de Comedie din București găzduiește expoziția de pictură a doi artiști plastici lugojeni, Florica Orăvițan și Nicolae Lazăr.**

■ **În ziua de 27 aprilie 1973 membrii cenaclului literar din comuna Gătaia s-au întîlnit cu un grup de scriitori din Timișoara, cu care prilej a avut loc un interesant și util schimb de păreri privind creația literară contemporană. Scriitorii timișoreni au făcut recomandări prețioase pe marginea lucrărilor originale prezentate de membrii cenaclului.**

Poşta redacţiei

ANA MARIA, Ineu. De ce nu vă semnaţi poeziile ? Nu e suficientă pecetea autorului pe plic. Poeziile „Caisele verzi" şi „Refugiu" au o uşoară transformare din Magda Isanos, prin căldură şi tragism discret. Continuaţi spre mai mult autentic.

CUCU M. MURGU, Berzovia. Are rigoare poezia dv., deşi nu stăpiniţi îndeajuns mijloacele poetice. Versul „harul rece al strănutului plăcut" nu e vers. Cunoaşteţi însă mişcarea şi respiraţia ideilor şi ar trebui să insistaţi în acest sens.

PANAITE E. ENACHE, Bacău. Poezia „Farmecul nopţii" abundă de agramatisme, însoţite de absenţa harului liric.

COSTI NEGOIŢĂ, Bucureşti. E salutară ideea că scrieţi, dar, pînă acum, n-am întrezărit decît o vagă disponibilitate pentru versificaţie. Pînă la poezie, e un drum lung. Succes în străbaterea lui.

APOSTOL NECULAI, Calea Şagului. De ce nu participaţi la un cenaclu literar ? Naivismul versurilor dv. poate fi vindecat prin încrîncenarea talentului şi prin lectură.

IOSIF C. ION, Caraş-Severin. Nu sîntem editură. Ne-aţi trimis un volum întreg de poezii. Dar dacă scrieţi că „strada e plină de necredinţa frunzelor", înseamnă că aveţi ceva poetic de spus. Oricum, dacă vă mai eliberaţi de influenţa unor poeţi contemporani, dintre care cea a lui George Suru e prea vizibilă, aveţi şanse de publicare.

ELEV THARC, Timişoara. Deşi sînteţi la început, nu umblaţi stingaci prin teritoriul poeziei. Vă recomand să participaţi la un cenaclu literar, unde versurile dv. vor putea fi supuse unei discuţii mai largi.

DOBRE ION, Sibiu. Poezia de scurtă respiraţie are savoarea ei, dacă e făcută cu multă concentraţie, cu multă idee. Esenţele sînt, de obicei, rare. Poezia dv. „Cimp nins", pe care o citez în întregime, „Iubito, îmbracă-te toată în alb", nu ne vorbeşte încă de-o maximă concentrare, nici de-un aforism. Mai concentraţi-vă !

BUZEA MANOLE, Timişoara. Poezia nu prea se face cu „pietricele", adică nu cu diminutive, Deşi poetul de mare forţă face chiar şi din diminutive poezie. Iată, de exemplu, o poezie despre un erou anonim al cărei autor, un mare poet, aşteptăm să-l recunoaşteţi. Un om mititel, / Cu un solar tot aşa, mititel, / Într-o zi a primit un petec de hîrtie mititel / Pentru a pleca la un război nu prea mititel. / A primit o armă mititică / Şi o manta nu prea mititică, / Şi cînd a murit, / Toată marmura lumii / N-a putut să-i facă o statuie. Şi, totuşi, continuaţi să scrieţi cu multă gravitate.

FLORA PETRESCU, Timişoara. Se deduce că trebuie să iubiţi, să cultivaţi şi poezia. Şi multă lectură poetică, şi multe participări la cenacluri literare, pentru că, vorba dv. : Viaţa nu-i doar o umbră călătoare".

PETRE PAULESCU, Bucureşti : Deocamdată la rubrica **START.** Dezvoltarea ulterioară depinde de dv.

DAMIAN URECHE

START

Petre Paulescu

Dezvoltare

Ai o ţară dedesupt
cu destin neintrerupt,
de tribuni şi de eroi.
Suie — flacără — în noi.

Ai o ţară în prezent
cu destin incandescent
lingă piatră şi cuvint.
Dă-i un zilnic jurămint.

Şi deasupra ai un zbor
unic şi tulburător
şlefuit în tari idei.
Este, sigur, zborul ei.

În fantasticu-i contur,
printre lespezi de azur
dai de ea, fulgerător,
din trecut spre viitor.

Primăvara

Cine
descarcă doar panere pline
de petale ?

Cine sună sandale
pe nisip
pentru fiecare chip
şi măsură ?

Cine e pură,
cu inceputuri
de fluturi
şi de altă mişcare ?

Cine tresare
in carte
şi vrea mereu mai departe ?

Cine-i diafană
in geană ?

Cine vine din cer
cu aripi de prier ?

Măi drăcie frumoasă
aşează-te la masă !

Secunda

O secundă
mă inundă.
E fecundă !

O adun
şi o depun,
în intenţii de lăstun.

Sau degrabă o trimit
către zenit.
Are zări de cucerit.

Străvezie,
trece vie
printr-un fir de bucurie.

epigrama

mică antologie

Florin Iordăchescu

Născut in Bucureşti, la 4 aprilie 1899. Inginer silvic. A colaborat la revistele şi ziarele : „Vremea", „Universul", „Semnalul", „Informaţia Bucureştiului", „Epigrama", „Urzica", „Albina", „Femeia", etc. Lucrări apărute: „Epigrame" (1932), „La Paşa vine un oltean" — parodii (cinci ediţii epuizate), „Epigrame" (1932), „Cînta un greier într-o vară" (1940, versuri), „Patru scinduri" (1944, epitafuri), „Puf de păpădie" (1944, versuri), „Versuri umoristice" — 1970.

Alpinism

Pe colţurate cărărui
Sint paşii tot mai mici, mai grei;
Ea poartă toată grija lui,
El poartă şi rucsacul ei.

Snobul

Admiră, pasionat, frumosul
Şi numai sus, pe munţi ar sta,
Dar de-aci da oricit i-ai da,
Tot n-ar sui pe Păduchiosul.

Berbeci

Ciobane Bucur, dacă prin hazard
Ar fi, prin Bucureşti, ca să mai
treci,
Nu ai veni-n zadar : pe bulevard
Ai mai avea de tuns citiva berbeci.

Unei soacre

Lespedea masivă
E de circumstanţă
Şi decorativă
Şi ca siguranţă.

Unui fotbalist

Zace-aicea la subsol
Centru-naintaş Costel.
Lipsa lui marchează-un gol . . .
Primul gol marcat de el.

Unui scriitor

Stai trecătorule grăbit,
Că-n viaţă tot nu m-ai citit . . .
De pe mormint îmi şterge praful
Măcar citeşte-mi epitaful.

Mihail Ecovoiu Doreanu

Publicistul Mihail Ecovoiu Doreanu, s-a născut la 14 martie 1932, în satul Racoviţa, jud. Gorj. Colaborează la : Tînărul scriitor, Scînteia tineretului, Munca, Albina Flacăra, Contemporanul, Tribuna, Argeş, Ramuri, Tribuna şcolii, Amfiteatru, cît şi la multe ziare judeţene.

Epitaful unui fost şef de-al meu

Cit ai fost tare — (şi şef al meu),
— în viaţă,
Pe mine m-ai „înmormîntat" de viu;
Acum e rîndul tău să mergi în faţă
Iar eu doar epitaful să ţi-l scriu...

Criticului literar Simion Dima, director al Editurii „Facla"

Spre focul epigramei m-a-ndemnat
M-a uns cu mir şi apoi m-a uitat.
Dar astăzi cind citindu-mă, îi trec
fiorii,
Pe Dima n-or să-l uite cititorii.

Revistei „Argeş"

Argeşul ne trase clapa,
Ca se scurge pe sprinceană
Din revistă numai apa
Mai rămase argeşeană . . .

Unui poet care n-a produs nimic cit a trăit, dar se credea mare

Cit ai produs o ştim cu toţi prea
bine ;
Talentul tău a fost doar vînt ;
Dar eu găsii o floare şi la tine...
. . . pe mormint.

Unui coleg care se supraapreciază ignorind pe alţii

Intre noi, stimate june,
Sint două diferenţe mici . . .
Cind eu apun ca-nţelepciune,
Tu te ridici ca măscărici . . .

De vorbă cu Felician Fărcaşu

— De cind şi de ce cintaţi ?

— Din copilărie şi dintr-un impuls alimentat ca un foc de cintecele alor mei, în duminici şi sărbători, la şezători sau pe uliţa cu cîntăreţii şi şodomanii ei, într-un spaţiu carpatin ardelenesc, cu tradiţii folclorice în care doina, jiana, învirtita, haţegana, bocetul, cintecul de uliţă, cătănie, nuntă şi-au păstrat valenţele lor tradiţionale. ca şi costumele populare, albe, cusute cu negru în forme florale stilizate.

— Ce înseamnă a fi autentic în folclor ?

— Din copilărie m-am străduit să respect autenticitatea, să preiau cu maximă fidelitate cîntecul de la înaintaşi. Bunica mea, ţăranca Ana Fărcaşu, fratele ei, Petru Muntean, ca şi mătuşa, Savela Popa, cei mai iubiţi dascăli ai mei, mi-au cultivat gustul spre cîntecul arhaic şi apreciez valoarea şi perenitatea lui chiar dacă era considerat de unii ca vetust. Această ştafetă a generaţiilor se axează pe respectarea autenticului, ca la primirea cu sfinţenie a unei moşteniri. Nealterarea autenticului este cea mai mare calitate a moştenirii spirituale folclorice. Am ştiut acest lucru de la început, avînd sentimentul că numai aşa voi fi la înălţimea dorinţelor înaintaşilor şi numai aşa voi putea cuceri aplauze meritate din partea stăpînilor acestui tezaur. În ceea ce mă priveşte, socotesc cîntecul popular împărţit în două grupe : în tempo rubato, sau cîntece lirice, epice, dramatice şi rituale ; şi în tempo giusto-mişcat, jocurile cu şi fără strigături. Apreciez şi iubesc deopotrivă toate aceste cîntece. Am urmărit şi insuşit genurile de strigăt din Transilvania constatînd că în acea zonă folclorică există diferenţieri de la sat la sat. E adevărat că mulţi cîntăreţi, pentru un succes ieftin, scandează strigături fără nici o noimă şi stil, aducînd prejudicii originalităţii. Dar există şi cîntăreţi care vin cu strigături pe autentic.

— Arta spectacolului pretinde şi un mod deosebit de a dialoga cu oamenii. Ce simţiţi fiind pe scenă ?

— Folclorul arhaic este prezentat pe scenă de rapsozi. Socotesc că un interpret trebuie să fie rapsod, cîntăreţ şi actor. O dau ca exemplu pe Maria Tănase, interpretă ce întrunea toate aceste condiţii. Dar, în viaţa poporului se mai nasc Mării Tănase şi un exemplu recent îl văd în Elena Munteanu, tînăra olteancă de la emisiunea TV „Floarea din grădină". Interiorizarea textului şi melodiei printr-o interpretare de la inimă la inimă îi va face pe spectatori să trăiască emoţia artistică, cu mare participare. Acesta este dialogul cu oamenii. Cînd sînt pe scenă simt că trebuie să fiu sincer, să expun din inimă ceea ce interpretez. indiferent că voi cînta la sat sau la oraş, la 5 sau la 5.000 de spectatori. Şi pînă acum am avut satisfacţia să fiu înţeles şi simţit de toţi.

— Cum priviţi succesele lui Gheorghe Zamfir ?

— Personal nu l-am cunoscut, dar taragotistul timişorean Dorin Ciubariu mi-a relatat că într-o discuţie cu componenţii formaţiei sale, Gheorghe Zamfir şi-a exprimat dorinţa de a mă cunoaşte personal şi că este un admirator al felului meu de a cînta. Deoarece şi eu sînt un admirator al lui, mi-am exprimat această dorinţă în scris şi însoţită de o poezie pe care i-am dedicat-o. Mi-a răspuns din Belgia, trimiţîndu-mi şi o fotografie : „Lui Felician Fărcăşiu — Din toată inima unui vestit cîntăreţ al Ardealului şi cu mulţumiri pentru a putea iubi atît de mult arta". Socotesc că Gheorghe Zamfir a săltat cu măiestria şi sensibilitatea lui arta interpretativă a naiului de la plafonul virtuozităţii lăutăreşti la remarcabile înălţimi, cucerind sufragiile unanime ale unor critici de artă din ţări ca Franţa, Belgia, Elveţia, U.R.S.S., Anglia, S.U.A., unde concertează şi cu acompaniament de orgă, primind discuri de aur şi aprecieri admirative de la mari muzicieni.

Interviu realizat de
T. OZAN

evrika!

- Opera e atît de consistentă, încît ne-am săturat de ea.
- Cînd am ieşit din strimtoare nu mai eram în largul meu, eram în largul mării.
- Am însămînţat un hectar de trifoi cu patru foi, dar l-au mîncat vitele.
- Una e să scrii de toate şi alta e să semnezi orice.
- Cel ce mă poate convinge că mirosul de ceapă e mai plăcut decît mirosul florilor de liliac, nu e un om de rînd
- Cineva a ascuns o comoară într-un orologiu stricat, zicîndu-şi : „Să fie într-un ceas bun !".
- A şti să închei un discurs echivalează cu a şti să începi o carieră.
- Eliberarea femeii s-a produs cu preţul multor bărbaţi. Astfel am ajuns să fim egali.
- Liniştit pot să mor în orice clipă. M-am asigurat pe veci.
- Esteticianul îl iubeşte şi pe cel ce înjură frumos.

ION VELICAN

ELEGIE de Goethe

În prezentarea și traducerea lui
GRIGORE TĂNĂSESCU

Elogiul muncii

„Labor improbus omnia vincit"
Vergiliu

Munca ! Suportul și sensul existenței – falǎ a Umanității laborioase – ea a inspirat pe marii poeți ai lumii care au inchinat ditirambe frenetice binefacerilor ei, incărcate de roade.

In sudoarea frunții s-a „umanizat" omul, făurar al tuturor splendorilor lumii

Scutul de falǎ al lui Ahile, pe care **Homer** ni-l descrie cu incomparabila sa artă, avea zugrăvite pe fețele lui pămintul și marea și cerul, dăltuite de meșterii făurari – fără nume – ai lui Vulcan, trudind in măruntaiele pămintului, văduvite de lumina Soarelui-părinte.

„Ponoasele" muncii ni le înșiră **Hesiod** in vestitul calendar al lucrărilor cimpului, in poemul inchinat „Muncii și Zilelor" oamenilor, ale celor ce trudeau, cu milenii in urmă, pe ogoarele Beoției, chezășuind inflorirea splendidei civilizații grecești.

Stihul vergilian, de profundă rezonanță umanistă, ales de noi ca motto : „Labor improbus omnia vincit" – suavul Vergiliu gravind astfel pe frontispiciul Umanității triumfătoare cuvintele ce exprimă destinul cel cu două fețe, dar cu un singur înțeles, al condiției umane : Munca cea roditoare și zvîcnirile germinatoare ale Iubirii.

Goethe, psihagog incomparabil și herald al biruinței Omului nu putea, ca și Dante, Shakespeare, Hugo, Eminescu, Arghezi și toată ceata celor aleși dintre aleși – să lipsească din corul mistagogilor care au preamărit „ponoasele" Omului.

Ingemănind „Arta și Durerea", să-l ascultăm in stihurile ce urmează, cinstindu-l așa cum se cuvine și cum numai EL știa s-o facă – pe modestul meșteșugar care a fost **Mieding**. mașinist, decorator și peruchier al Teatrului din Weimar, sub directoratul Titanului, Goethe, **Mieding,** prietenul „flămînzilor" actori și autori, răpus de crunta ftizie, cu zîmbetul pe buze, in viforita iarnă a anului 1782.

Ce vuiet umple casa Thaliei – cumplit ?
Ce-aleargă acum norodul răvășit ?
Răsună scinduri de ciocan izbite –
Duminică nu e ; nici nopți tihnite.
Ce spiritul tăcut a iscodit –
Intruchipează zgomotos dulgherul ponosit.
Il văd pe Hauenschild – mereu ingindurat :
E-un turc, e un păgin ce trebuie-costumat ?
Și Schumann, vesel, parcă-a luat simbria –
Pictează incolo-incoa cu pană și mistria
Pe Thiele il zăresc – cu posu-i măsurat ;
Glumește intr-una că ne-a ajustat
Aleargă Elkan cu-un cupon – el sare.
E fierbere, e totu-n sărbătoare !

Pe meseriași, pe mulți eu i-am numit.
Doar unul nu : pe omul nelipsit –
Ingenios și săritor, cu pieptul șubrezit.
Știa să prindă-n cuie tot-meșteșugit.
Dar iată, schela ce-o insuflețea
Acum zace-moartă pe podea !
Spuneți-mi. unde-i el ? El Arta o iubea !
Că nici colita, tusea nu-l oprea . . .
„E suferind, i-e rău cum n-a mai fost".
Amici, mă doare ! Simt – nu fără rost
Pericol. Boala de l-a țintuit –
El nu-i bolnav, copii ! El a murit !

Cum ? Mieding mort ? Răsună pină sus
In teatrul gol un geamăt de nespus.
Ințepeniți sint toți, li-e mina grea.
A inghețat și cleiul pe podea.
Incremeniți stau toți la locul lor –
Doar grija de spectacol le dă zor.

Da, Mieding – mort ! Stați lingă oseminte –
Cu toți solemn – cu luare-aminte
Coșciugul i-l lăsați deschis ,pășiți incoace.
Oricine-i plins cind a trăit ca El !
In fața lui durerea noastră tace –
La groapa lui să nu bociți defel.

O, Weimar ! cum e soarta ta –
Ca Betleemul, falnic și meschin, așa !
E faima ta in largul Europei lăudată –
Dar și prostia-ți luată-n ris e citeodată.
Un ințelept pricepe-ușor-pe nesimțite –
Extremele cit sint de infrățite.
Deschide-ți pieptu-induioșerii-acum –
Căci binele tu știi să-l prețuiești – oricum !

Și tu, o Muză, strigă-n lung și-n lat
Pe nume – Omul care ne-a inălțat !
Norocul face ca pe bun sau rău –
Să nu-l inghită nesfîrșitul hău.
Pe Mieding ni-l păstrează glorios –
Pe firmament lucească luminos !
Cind lumea de dispute sau de artă insetată –
Crezind că soarta e de partea ei,
Vrea roata vremii – fără de temei –
S-o invirte, să se-mbete inșelată.
Cind omul chinul sie-și iscodește –
La cel din preajmă nici că se gindește.
Cu mintea zboară dus, in altă parte,
Destinul cu străinul și-l imparte.
Rostește, Muză, tare-n-lumea intreagă :
Cind unul cade, toți să inteleagă !

Tu, om de stat, pășește-aici, privește :
Ca tine Mieding n-a fost mai prejos !
Iubea lucrarea, nu cîștig-negustorește.
Și schela o mișca cu sufletu-i duios.
Decorul se – invirtea – incintător.
Iar El – in spate sta – umilul vrăjitor.
Trebăluia cinstit, fără precupețire –
Oricit vreun autor, artist era de miniat,
Apoi, cind lucrul socotea că-i terminat –
Lăsa s-atirne piesa de un fir subțire.

. . . .

De-ajuns să-i lauzi mina nu se poate –
Măiastră – ea din sirmă răsucea :
Un arc, cartoane-n urmă pe podea
Calești zburau din mina lui pe roate –
Din tinichea, hirtii și sticlă – toate.
Apoi, zimbind la lucrul lui – se desfăta.

Meșteșugar neobosit și credincios ca el –
Eroi, păstori, ah ! Mieding – cum crea !
Tot ce-i menit să miște intr-un fel –
El imita cu zel, meșteșugea :
Verdeața din livezi, argint de ape cu scintei –
Și tril de păsări. bubuit de nori ;
Umbrare, luna cu splendoarea ei.
Nici monștrii groaznici nu-i dădeau fiori.

Precum natura forțe – invrăjmășite
Le leagă – plăzmuind tot corpuri ce se bat –
Așa năștea din miini meșteșugite
O lume ce poetul a creat.
– Director al Naturii – Muza l-a numit ;
Pe drept să fie Mieding proslăvit !

. . . . ;

Surori, voi umpleți carul ca Thespis altă dată,
Tirit doar de catiri și-nconjurat de gloată.
Flămînde uneori, adesea defăimate
Din sat in sat vă vindeți arta – voi, surate !
Vă bucurați și de favoruri – poate –
Cind exaltați mulțimi infiorate.
Actrițele ca voi sint milostive.
Veniți, coroane-i dăruiți lui Mieding – stive.
Durerea voastră o – inălțați in cor :
O, cit lui Mieding Teatrul e dator !

. . . . ;

Prieteni. loc ! Vă dați puțin de-o parte.
Uitați ! Pășește Ea – nu vine de departe.
E Ea – prea bună, ca o soră, mingiioasă –
De Muză – acum lui Mieding e trimeasă
Ca floarea Ea mulțimii se arată.

. . . . ;

Cu mina blîndă, gingaș inălțată,
Coroana i-o așază indurerată.
Zărești in ea duiosul trandafir –
Și-o viorea, narcize cîte-un fir ;
Garoafe vii, lalele ce pălesc
Culese de un suflet ingeresc.
Și mirtul blînd le-acoperă pe toate :
– E Arta și Durerea – ingemănate !
Prin vălul trist – legat ușor din spate –
Vezi laurul – cunună cum răzbate.
Poporul a tăcut. Artista – cu fața luminată –
Aruncă atunci lui Mieding cununa meritată.

. . . . ;

Apoi grăiește : „daruri și răsplată"
Iți dăm – prinosul pentru truda toată.
Și buni și răi se canonesc de zor –
Dar, vai ! se pierde-n zare ținta lor.
Un zeu ți-a hărăzit cununa Vredniciei –
Pasiunea, Arta – simbolul Veciei.
Pasiunea – ea te-a legănat în clipe-ndurerate,
Cu ea ai răzbătut – ca un copil – prin toate ;
Ea zimbetul pe buze ți l-a dat :
Adormi la sinul Artei – mingiiat !"

. . . . ;

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 10 MAI ● 1973 ● NR. 19 (272) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Teatrul și cultura

Timp de două zile, Comitetul de cultură și educație socialistă Timiș și A.T.M. Filiala Timișoara, au organizat și condus o dezbatere teoretică axată pe relația „Arta spectacolului și dramaturgia". La inchiderea unei sesiuni ajunsă la a cincea sa ediție, o incercare de sinteză a ideilor emise e binevenită.

Peste douăzeci de comunicări. majoritatea aflate la un bun nivel științific și-au propus să abordeze din diverse unghiuri relația artei-spectacolului cu textul dramatic. Chiar dacă au fost avansate opinii destul de tranșante in legătură cu primordialitatea unuia sau altuia dintre cele două elemente ale relației, cele mai multe comunicări și intervenții verbale au pledat pentru un raport funcțional, adecvat specificității spectacolului teatral : „Regizorul in dialog cu dialogul autorului" (Conf. Mihai Dimiu, regizor), „Importanța legilor artei spectacolului" (Ioan Taub, regizor), , Despre funcționalitatea in spectacol a operei dramatice" (Dinu Kivu, critic teatral), „Viziune dramatică și univers scenic" (Ion Cazaban, cercetător), „Valențele scenice ale scrisului dramatic" (Cornel Ungureanu, critic literar), „Virtuțile spectaculare ale fantasticului" (asist, Vasile Crețu), „Prolegomene la o teorie științifică a spectacolului" (Gheorghe Stana, actor). Nu e lipsit de semnificație faptul că o bună parte din lucrări și-au așezat demonstrația sub semnul unor foarte riguroase metode științifice (semiotică lingvistică. matematică, sociologică, antropologică etc.), ceea ce a conferit un spor de calitate sesiunii, permițind o reală comunicare intre practicienii și teoreticienii actului teatral. Comunicări adiacente temei colocviului : „Spirit contemporan in piesa istorică românească" (lector Mihai Vasiliu), „Ideea de ansamblu in teatrul românesc interbelic" (Dr. Simion Alterescu), „Arta spectacolului, dramaturgia și tineretul" (prof. Dorina Mărgineanțu), opiniile despre teatrul studențesc ale lui Diogene Bihoi și Cristian Furnică – au intregit in mod izbutit problematica propusă. Din intervențiile verbale formulate de Dumitru Preda, președintele Comitetului de cultură și educație socialistă Timiș, Mihai Vasiliu, conf. dr. Cezar Apreotesei, Ioan Taub, Bruno Würtz, D. R. Ionescu, Vasile Crețu ș. a. au putut fi reținute opiniile legate de perfectarea activității teatrelor timișorene. o excelentă inițiativă : crearea CENTRULUI TEATRAL DE COPII ȘI ADOLESCENȚI, propuneri pentru desfășurarea viitoarelor lucrări.

Dezbaterea științifică a uneia din cele mai semnificative probleme pe care le ridică arta spectacolului a situat actuala sesiune „Teatrul și cultura" in zona autenticelor acte de cultură.

ORIZONT

convorbiri

Cu academicianul ȘTEFAN PASCU

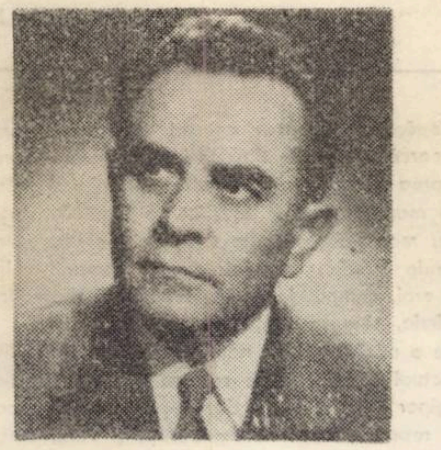

– Gindindu-ne la inceputurile activității Dv. aș dori să ne spuneți dacă ele poartă, in primul rind, amprenta unui entuziasm tineresc sau, mai degrabă, girul unui conștient program, elaborat matur chiar de la inceput, pus in slujba nobilei cauze a poporului românesc ?

– Intrebarea dv. mi se pare că ar cuprinde. in sine, o antiteză intre pasiunea tinerească și conturarea unui program, dinainte gindit pentru ani indelungați, sau pentru o viață intreagă de cercetare. Poate fi și această idee o realitate, după cum nu se exclud nici cele două idei, chiar de la inceputul activității de cercetare a unui om.

In ce mă privește, și azi, cind mi se oferă prilejul de a reflecta asupra acestui inceput, și cind răspunsul scris va putea fi cunoscut și judecat de un număr de cititori, mai virstnici sau mai tineri, nu mă voi feri să spun adevărul : inceputurile cercetării proprii in domeniul istoriei se inscriu in anul III de studii, cind profesorii mei, Ioan Lupaș și Al. Lapedatu, mi-au oferit dovezi de incredere foarte măgulitoare pentru un tinăr și foarte incurajatoare pentru un cercetător : funcția de bibliotecar al Institutului de Istorie Națională, in care calitate imi revenea cu deosebire obligația de a cunoaște cit mai bine cuprinsul bibliotecii. In același timp, am căutat să răsplătesc increderea maeștrilor mei printr-o **activitate concretă de cercetare,** incepătoare fără indoială, dar **corectă.** Rezultatele acestei munci au constituit-o citeva articole in presa cotidiană și cea săptăminală, clujană și la facultatea de drept **(intrucit pe acad. Ștefan Pascu il preocupa incă de atunci problema instituțiilor de stat și de drept, domnia sa, a studiat și dreptul, paralel cu istoria. n.a.).**

Pasiunea tinerească de la inceputul activității de cercetare științifică a fost indreptată spre un domeniu pe care nu l-am părăsit de atunci și pină azi: **istoria Transilvaniei.** Opțiunea pentru istoria Transilvaniei a fost izvorită din atașamentul pe care l-am avut tot timpul față de **trecutul dramatic și eroic al acestei provincii românești.** Mă simt dator, totodată, cu un supliment de explicație, cu privire la accepțiunea domeniului de cercetare despre care vorbeam : istoria Transilvaniei, in ințelesul ei larg, pină la hotarele de azi ale României și in ințelesul unei problematici complexe. Pentru a inlătura orice echivoc, trebuie să mai fac o precizare : istoria Transilvaniei, in cadrul istoriei intregii țări, cu legăturile sale numeroase, neintrerupte, complexe, pe care această țară le-a avut cu celelalte două țări românești, de la sud și est de Carpati.

Această realitate de integrare a istoriei acestei provincii in istoria poporului român, in intregimea sa, intuită in anii tinereții și demonstrată ulterior, are la temelie o unitate și o comunitate etnică, o comunitate de limbă și cultură, de obiceiuri și aspirații, o comunitate economică și psihică, o unitate in tendințele, străduințele, stăruințele și lupta pentru emanciparea socială și națională a intregului popor român, fie că trăia pe un versant sau altul al Carpaților. Am scris lucrări și cu privire la Țara Românească, lucrări ce cuprind probleme identice din toate provinciile istorice

O pasiune și un domeniu care m-a urmărit și pe care le-am cinstit, după puterile mele, vreme de trei decenii și jumătate, pasiune și domenii de cercetare care sper să mai continue incă atiția ani ciți vor fi necesari pentru elucidarea problemelor fundamentale cu privire la : **voievodatul Transilvaniei, principatul Transilvaniei, marele principat al Transilvaniei, răscoala lui Horea, revoluția din 1848, Barițiu și contemporanii săi.** Ultimele trei lucrări vor constitui corpusuri de izvoare, insumind, fiecare dintre ele, mai mult de zece volume.

In ultimii zece ani a apărut intre preocupările mele, o problemă nouă, socotită in lumea contemporană de o valoare deosebită : problema populației. Preocuparea pentru această problemă fiind rezultatul unei meditații cu privire la rolul populației in dezvoltarea societății, la rolul factorului demografic, in creearea bunurilor materiale și spirituale.

– Apropiindu-ne de o problemă actuală. am dori să vă cunoaștem opinia cu privire la cauzele revoluțiilor din 1848, din țările române, la caracterul lor național și social și la insemnătatea lor, in cadrul revoluțiilor europene din acel an.

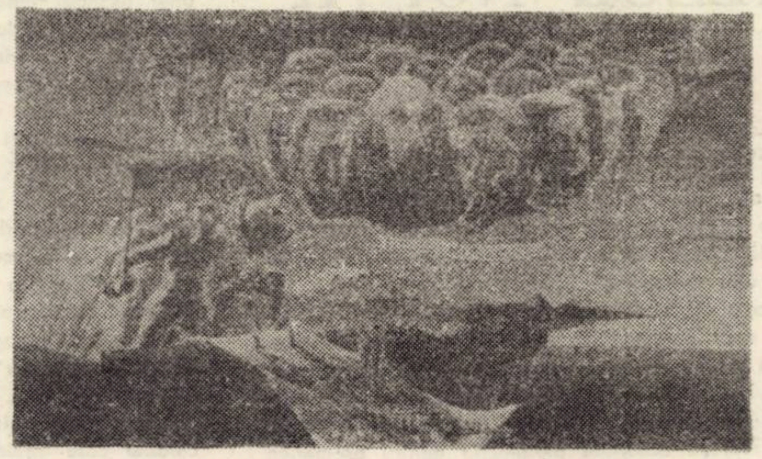

ION SULEA GORJ Proiect frescă al secco (fragment)

– Socotesc justificată dorința cititorilor revistei **Orizont,** deoarece acest eveniment este, azi, sărbătorit de intregul popor român, de la orașe și sate, in felurite forme. Sint convins că numeroși cititori cunosc diverse lucrări despre revoluțiile din 1848, lucrări care s-au ocupat cu diferite aspecte, momente. Nu aș indrăzni să neg valoarea acestor lucrări, mai vechi sau mai noi, valoarea lor informativă sau de analiză. Nu subscriu insă concepției cu privire la mai multe revoluții românești, ale anului 1848, in Transilvania, Țara Românească și Moldova. **Socotesc că a fost o singură revoluție,** in sensul că aceleași cauze de căpetenie, aceleași programe și obiective, au fost comune tuturor celor trei țări românești.

Nu trebuie, insă, uitate nici particularitățile care se adaugă aspectelor comune, particularități izvorite din situații istorice concrete ale celor trei provincii. Este explicația ponderii deosebite a caracterului social și național in cadrul revoluției unice și unitare. In Transilvania, de pildă, in timp ce marea majoritate a țărănimii

Convorbire realizată de
VIRGIL OANCEA

(Continuare in pag. a 4-a)

„TIMIȘOARA MUZICALĂ"

EDIȚIA A III-a, 12–27 MAI

FESTIVAL DE MUZICĂ SIMFONICĂ, VOCAL SIMFONICĂ, CORALA, DE CAMERĂ, DE OPERĂ ȘI BALET

(Urmăriți interviurile și programul în pag. IX).

CRONICA LITERARA

G. Călinescu : „LITERATURA NOUĂ"

(Ed. „Scrisul românesc", 1972)

„Volumul de față, scrie Al. Piru în prefața cărții cătuită de Domnia-sa) nu a fost proiectat de G. linescu și nu știm dacă, întocmindu-l, am fi obținut robarea lui. Dat fiind caracterul lui fragmentar, la autor cu năzuința permanentă a întregului, mai obabil nu . ."

Desigur **nu**, fără îndoială că nu, dar aceasta este arta marilor scriitori : să dea seamă pentru fiecare vînt scris, articol, ciornă, dedicație. Fără îndoială G. Călinescu nu ar fi acceptat acest volum, dar ntem iarăși în afara îndoielii că acest volum trebuia, ai devreme sau mai tîrziu, să apară. Impietatea e ar aparentă ; marile personalități reprezintă foaia temperatură a unei epoci, vibrația unui timp și nu mai vocea unui testament literar. Ne interesează ci tot ceea ce a scris G. Călinescu : un mare scrir e mare nu numai prin victoriile sale, ci și prin ăbiciuni, grandios fiind și în eroare.

Dar **literatura nouă** nu e o **carte a erorii,** ci mai obabil, a unor vagi, uneori trucate, inconsecvențe. piniile despre literatură de aici sînt mai degrabă oniile lui Ioanide decît ale lui G. Călinescu, ale lui anide din **Scrinul negru** artistul deplinei conștiințe a niului său. Nu ni se pare deci întîmplător că **Literatura nouă** se deschide prin **„Comentarii la Șun – oblemă de istorie literară**. Articolul din acest volum, blicat în Vremea, 2 iulie 1944, poate fi comparat, folos pentru cititor, cu **„Cuvîntul înainte"** la **Șun** diția Espla, 1953 – reprodus fără modificări în G. linescu, Opere, vol. IX, ed. Minerva, 1971). În acest **uvînt înainte,** G. Călinescu precizează, în esență :

– Șun a fost scris în 1943 și este o meditație asua călăuzitorilor de popoare, în spirit progresist.

– Șun „era o imagine încă neînchegată a ceea ce trebuie să fie călăuzitorul de noroade în spirit progresist popular". În articolul din **Vremea,** înscris în replică față de o cercetare a lui Adrian Marino :

– Șun „a fost conceput și obiectiv încheiat de mine în 1938"

– Corespondenții lui Șun în România sînt Creangă, Anton Pann, Eminescu din Glossă, sentențiosul.

Nu ar fi fost inutilă și reproducerea „Cuvîntului înainte" din 1953. Inconsecvențele, flagrante la prima vedere, pot reprezenta formula unei atitudini. Scris și „obiectiv încheiat" în 1938, **Șun** poate să aparțină anului 1943, gestul editorial definind, în fapt, momentul său literar. Recitindu-și opera, în 1953 (peste zece ani de la apariție) scriitorul, uimit și el probabil de consecvența opiniilor sale progresiste, încearcă să explice, pe înțelesul tuturor, ceea ce la o primă vedere apărea ermetic, greu accesibil publicului larg. **Literatura nouă** nu-i decît o continuare în explicație, uimire, autolămurire și lămurire. Scriind despre Veronica Porumbacu, Ion Bănuță, Maria Banuș, Bihai Beniuc, ș.a.m.d., G. Călinescu își „popularizează" unele idei mai vechi, în interiorul articolelor trăind, uneori, o viață independentă, microeseuri despre poezie. Citite atent, observăm că ele sînt făcute mai ales din negații, care, puse cap la cap, pot da impresia unui comentariu înțelegător, oarecum favorabil.

„D. George Pajiște nu are rutină poetică și mă feresc chiar a spune că are talent. Însă d-sa are o mică ingenuitate prin care semnalează ideea poetică cuprinsă într-o materie considerată de obicei vulgară". Trebuie văzute eufemismele, îndulcirea sistematică a refuzului, foarte clar pentru cititorul experimentat, mai greu vizibil pentru profan. „Mică ingeniozitate", „materie considerată de obicei vulgară" sînt capcane după care urmează paranteza cu lecția de estetică: „am zic mică ingenuitate fiindcă, marea candoare este poezia însăși". Paranteza închisă, criticul intră direct în analiza pe text"

„Astfel în **Ion Acarul** mi se pare cu totul remarcabilă sugestia (nu și poezia) monstrului de fier căruia acarul îi aține calea la canton". Tehnica e aceeași, întorsătura de condei mai rapidă. Urmează citat, și din nou :

„De asemeni munca minerilor pe care poeții de altădată au relevat-o cu tot miraculosul ei, e redescoperită :

„Ciocane bat, scîntei clipiră :
În bezna minelor jilave
Minerii – umbre șerpuinde
Mănîncă rocile bolnave",

Urmează comentariul călinescian : „Bineînțeles, nu văd pentru ce rocile trebuie să fie bolnave și bolnave fiind să le mănînce minerii". Ingenuitate călinesciană (similară aceleia din **Brezaia,** cu Chițimia și Vrabia eroi) dar un mic spectacol didactic despre „arta naivă". În final, profesorul trece la catedră spre a-și încheia, așa cum se cuvine, lecția. Partea I, tema de casă :

„Consiliez pe autor să studieze monumentele universale de poezie (dacă este în măsură) pentru a-și da seama, nu numai intuitiv de latențele unor teme pe nedrept desconsiderate de esteți".

Partea a II-a, cîteva indicații sumare pentru tratarea ei :

„Cînd mă gîndesc că Virgil a cîntat muncile agrare și că minele de sare au fost în epoca romantică un subiect predilect, cînd totodată accept ca o temă canonică sforțarea vislașului pe galeră ori a cavalerului tournoi, nu văd de ce mecanicul n-ar deveni un nou Odiseu și țăranul pe tractor măcar un Delille".

În opiniile de mai tîrziu, G. Călinescu va mai presăra dulcețuri peste rezerve, va mai prelungi citatele, va vorbi mai pe larg despre frumusețea muncii și a efortului uman, va mai adăuga epitete (aceleași ca ale eroilor din **Scrinul negru : eminent** are frecvența cea mai ridicată) dar va rămîne, în general, în tonul analizei de mai sus. Pentru G. Călinescu literatura nouă trebuie să întrebuințeze limbajul lui Virgiliu, cel care cînta muncile cîmpului, al unui „Virgil modern".

În articolele despre literatură ale anilor '50-'60 consacrate marilor subiecte ale literelor române, Sadoveanu și Arghezi, G. Călinescu este retoric la modul genial, entuziast, răscolitor de superlative, incandescent. Scriitorul vibrează sentimental, și sentimentele acestui uriaș iubitor de literatură sînt pe măsura sa.

Literatura nouă reprezintă jurnalul unor pasiuni și a unei eroice încercări de punere în acord cu scrisul epocii. Jurnalul unui profesor de literatură, uneori, poate intimidat de verva elevilor săi.

C. UNGUREANU

on Lăncrănjan: „PLOAIA DE LA MIEZUL NOPȚII"

(Editura „Dacia", 1973)

Ion Lăncrănjan scrie o literatură de o autenticitate obișnuită, de o densitate narativă și profunzime a uiției sociale ce depășește multe din romanele „poce" ale ultimului deceniu. Și totuși critica noastră pă o inițială explozie de entuziasm, a devenit mai udentă (dovadă și consemnările, sporadice încă, pe ama ultimului volum).

Aproape toate nuvelele lui Ion Lăncrănjan stăruie upra unor momente de cumpănă, momente ale conntării dramatice cu o conștiință **inertă,** cu o menitate atavică ce se lasă greu atinsă de noile transmări prin care trece satul. Nu vedem așadar de ce s-ar reproșa autorului predilecția pentru asemenea rsonaje nedecise, contradictorii. Din acest nct de vedere proza lui I. Lăncrăjan are un promțat caracter politic, care își are totuși rădăcinile în confruntările pe planul conștiinței morale. Și chiar a **„subconștiinței",** în ciocnirile, instinctuale, dintre orgolii, ambiții, patimi necontrolate ce iau adesea forme brutale, ca în microromanul **Eclipsa de soare** (de aici și abundența unor scene senzaționale, a unor deznodăminturi melodramatice, chiar dacă autorul încearcă să le travestească în metafore și alegorii în genul acelei vînători-carnagiu din proza amintită). Iosif Ciorfoiu, președintele colectivei, un personaj autoritar, afirmă cu cinism conservarea pe mai departe a unei mentalități acaparatoare, despotice, a cărui principal exponent este cu bună știință.

Dar formele pe care le ia această mentalitate în noile condiții istorice sînt substanțial schimbate. Lupta nu se mai duce pentru pămînt, pentru avere : **„Acum altele-s la rînd : răspunderile și cîrmuielile puterile !** Și oamenii nu mai umblă cu cuțitele și bitele la ei, cu ghioagele . . . Acum o sucesc din vorbe : astea-s armele lor". Aspirația la putere merge de la patima netăinuită, aproape zoologică a lui Ciorfoiu, sau mașinațiile celor de teapa lui Achim Velea, fost chiabur care înțelege să intre în colectivă pentru a fi și el de față la „împărțeala" răspunderilor, a puterilor, la formele mai subtile, sociale, la acea „încrengătură" de relații camuflate ce mențin o structură de mult depășită. Împotriva acestei „țesături" complicate încearcă să lupte tînărul inginer Pavel Bora. Conflictul prea demonstrativ dintre Ciorfoiu și Bora pare la un moment dat un conflict ce implică două generații cu mentalități diferite (chiar și pe plan sentimental, unde asistăm la o interesantă competiție între cei doi eroi, competiție ce ia forme mai dramatice în **Arșiță tîrzie,** singura tentativă, parțial reușită, a autorului de a părăsi mediul rural, unde eroii sînt Iuliu, tînăr intelectual purces de la sat, activist de partid, bătrînul inginer Precup, onest dar depășit la toate capitolele de reprezentantul noii generații și Ana, enigmatica – ca să nu spunem frivola sa soție – pe de o parte generația unei epoci de tranziție, proclamînd principiul expedientului („noi facem socialismul cu oamenii pe care îi avem. Și unii sînt așa cum sînt ! Iar alții sînt altfel . . ."), pe de altă parte cea a lui Pavel Bora, ieșită de curînd de pe băncile institutului, purtătoare a unui ideal superior de activism, dar nu rareori dezavantajată în confruntările viclene cu vechiul, de idealismul ei excesiv.

Dar cele mai spectaculoase, mai dramatice personaje sînt acelea care, dintr-un motiv sau altul, nu își găsesc locul potrivit în cadrul noilor relații sociale, fiind sacrificați fie unei gîndiri politice șablonarde, ce împarte oamenii în **categorii** abstracte, intangibile.

În acest fel satul, spațiul unor confruntări și antagonisme sociale, etice, familiale, este investit cu un dramatism și o dinamică interioară fără precedent, loc de convergență al tuturor sentimentelor și atitudinilor umane, topografie în mișcare al unei întregi societăți.

MARCEL POP CORNIȘ

diagrame

■ **CASA DE CULTURA A STUDENȚILOR din Centrul Universitar imișoara, cenaclul S.F. „H.G. WELS" organizează la sediul Casei de ultură a studenților a treia consfăuire a Cenaclului de literatură științifico-fantastică. Programul consfăuirii : 1. Vineri, 11 mai 1973, sala 03. Orele 16–19.30 : Deschiderea uărilor consfătuirii. Simpozion : VAORI ALE ETICII SOCIALISTE PROMOVATE PRIN LITERATURA STIINȚICO-FANTASTICA. Participă : Ion obana, Sergiu Fărcășan, Adrian Rooz, Vladimir Colin, Ovidiu Șurianu, ndrei Lillin, Mircea Șerbănescu. omunicări asupra activității de la ltima consfătuire făcute de reprentanții cenaclurilor din București, raiova, Timișoara, clubul de anticiație din Arad.**

Orele 20,30–23, sala de spectale : Vizionarea de filme științificontastice din Arhiva Națională de lme. 2. Sîmbătă, 12 mai 1973, sala 103. Orele 10–14 : Discuții pe marginea comunicărilor prezentate. Orele 16–20 : Prezentarea lucrărilor literare ale membrilor participanți. Orele 21–24 : Reuniune cu dans. 3. Duminică, 13 mai 1973, sala 103. Orele 10–14 : Discuții pe marginea lucrărilor literare ale participanților.

■ **CAIET UMORISTIC „RIDENDO",** editat de Centrul de îndrumare a artei amatoare al județului Timiș. Redactor de carte : Sergiu Siharu. Tehnoredactor : Damian Ureche. Caricaturi : Dan Radu Ionescu. Dacă facem o evaluare a materialelor umoristice publicate, remarcăm drept excelente parodiile semnate de Damian Ureche, S. Siharu, Marius Munteanu. Autorii intuiesc deja maniera și elementul „manieristic" ale autorilor vizați. Cîteva epigrame semnate de Ioan Martin, Virgil Șchiopescu poartă marca unor creatori autentici. Mai amintim și epigrame de Drinovan, Vărădeanu, Gorșcovăț. Reușite apar și unele cronici rimate sau fabule și două-trei schițe satirice. Ceea ce conferă însă acestui prim volum o notă originală sînt savuroasele caricaturi semnate de regizorul Dan Radu Ionescu. Ele dau culoare, descoperă psihologii, devin veritabile atitudini. Sînt, în acest caiet, care s-a vrut o sinteză a cenaclului „Ridendo", și piese de umplutură. Dar ele, chiar firave ca filon satiric, au totuși o adresă. Cartea ar fi meritat poate să fie structurată pe autori sau pe teme. Așa cum arată pare un amalgam, ceva eteroclit, piesele forte și autorii prestigioși distingîndu-se prea puțin în masa mare de lucrări. Oricum, un bun pas spre continuarea unei atmosfere propice satirei și umorului în Banat unde, se pare, există un climat vechi care merită să fie reîntinerit. E ceea ce vrea să dovedească acest caiet „Ridendo".

■ **„LA COTA FIERBINTE".** Astfel sună titlul unei culegeri de versuri a cenaclurilor literare, editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Caraș Severin. Ceea ce conferă distincție acestei plachete este, în primul rînd, modalitatea în care ea a fost tipărită. Finețea copertei, punerea în pagină. Nedepășind un număr de 18 poeți, dintre care unii, ca Nichifor Mihuță, Olga Neagu, Stela Cora Vona Șerban, C. Brindușoiu ne sînt cunoscuți și din alte culegeri, din volume proprii, sau din aparițiile în reviste, plachete ni-i redescoperă pe Gheorghe Azop, un inspirat cîntăreț al vieții rustice, pe poetul țăran cărășan Ion Frumosu și pe tînăra poetă și profesoară Ioana Cioancăș. Cartea constituie un modest dar vibrant omagiu adus țării, poporului, partidului, așa cum inspirat o spune poetul țăran Frumosu : „Cînd zic Partid, rostesc dintr-un cuvînt / dreptate, măreție și avînt". Felicitări profesorului entuziast Petre Oallde pentru această apariție ce denotă finețe și gust.

■ **IN NUMARUL 3 (MARTIE) AL REVISTEI „ECHINOX"** citim un fragment de roman, **Sentimentul nopții,** semnat Augustin Buzura. Impresionează tensiunea scenelor, dar mai cu seamă modalitatea analitică dusă în straturi adînci ale unei conștiințe severe cu ea însăși. Eroul caută în zonele de puritate pierdută reazem pentru eșecurile și deziluzia unei existențe indiferente. Chiar și în stadiul de fragment, această proză tensională, scrisă cu un fior patetic de autenticitate artistică, convinge, irumpînd dintr-o conștiință sinceră de scriitor-cetățean.

TREI TRADUCERI

- **SÜTÖ ANDRÁS : Un leagăn pe cer**
- **BÁLINT TIBOR : Maimuța plîngăreață**
- **KOCSIS ISTVÁN : Facerea bucuriei**

Trei traduceri apărute în 1972 ilustrează convingător nivelul deosebit la care se află literatura de expresie maghiară de la noi. Scrise în anii din urmă, aceste trei cărți folosesc modalități cu totul deosebite, ceea ce le apropie fiind însă o valoare literară incontestabilă.

Cartea lui Sütö András, pe care, pe bună dreptate, prefațatorul ei, Titus Popovici o denumește „un moment important al întregii noastre literaturi" nu poate fi încadrată cu ușurință într-o specie literară. Autorul o subintitulează „Pagini de jurnal", ea ar putea fi însă încadrată și în categoria reportajelor, dar și în cea a eseurilor. Ceea ce impresionează în primul rînd la această carte este sinceritatea totală a autorului, apoi modul său inedit de a constata întîmplările, mai bune sau mai rele, cu un permanent zîmbet ironic, cu o falsă detașare ce face întregul să vibreze cu atît mai mult. Rezultă din folosirea acestei atitudini foarte moderne o scriere profund originală ce nu are nici un moment aerul că include vreo ficțiune. Autorul, aflat într-o prelungită vacanță în satul părinților săi, rememorează o serie de fapte întîmplate în anii de după Eliberare, constată cu aerul său de permanentă detașare, că acele fapte în care a fost implicat și tatăl său au pornit adesea din decizii nedrepte, meditează asupra modului în care curgerea istoriei nivelează totul, readucînd irevocabil la suprafață valorile. Meritul lui Sütö András este că acele vechi nedreptăți precum și unele defecțiuni administrative mai noi nu sînt prezentate cu un ton paseist. Umorul sănătos, ce se face în permanență simțit, învăluie chiar și unele întîmplări atroce într-o lumină robustă, caracteristică unei mentalități populare autentice.

Foarte tentantă este apropierea ce se poate face între **Un leagăn pe cer** și cel de al doilea volum al romanului **Moromeții** de Marin Preda. Deși modalitățile sînt diferite, faptul că evenimentele prezentate coincid din punct de pedere istoric, precum și existența unei înalte conștiințe artistice și cetățenești la cei doi autori fac ca rezultatele literare să fie asociabile. Și paginile de jurnal ale lui Sütö András și romanul lui Marin Preda prezintă un trecut apropiat din punct de vedere istoric prin prisma unor personaje care au trăit acel trecut atunci cînd erau tinere, care au față de acel trecut legături afective de nezdruncinat. În ambele cazuri înțelegerea pe care autorii o arată față de tribulațiile celor din generația vîrstnică este exemplară prin luciditate, prin refuzul oricărei autoiluzionări și puneri la adăpostul unor cuvinte bine alcătuite, dar goale, găunoase. Din aceste motive cartea lui Sütö András se înscrie printre scrierile cele mai importante ale epocii literare, acea epocă în interiorul căreia a apărut **Intrusul** de Marin Preda, **Îngerul a strigat** de Fănuș Neagu, romanul **F** și o serie de piese de teatru ale lui D. R. Popescu, romanele lui Corneliu Ștefanache — cărți ale responsabilității politice și umane.

Numai un stilist și un autor cu o reală capacitate de a creiona caractere și de a le angrena în situații semnificative mai poate recurge în anii noștri la un roman de o formulă balzaciană. Este cazul lui Bálint Tibor cu **Maimuța plîngăreață,** roman de mari dimensiuni, care la apariția sa în 1969 a obținut un succes deosebit, fiind distins cu premiul Uniunii Scriitorilor din R.S. România. Recurgerea la unele procedee ce țin nemijlocit de proza modernă, ca, de pildă, intercalarea unor titluri din ziarele vremii (și pe care prefațatorul Eugen Barbu le socotește provenite din Dos Passos) este soldată cu rezultate interesante, semnificațiile unor texte întîmplător alăturate amplificînd efectul literar al unor pagini în care narațiunea curge cu lentoarea specifică prozei clasice.

Subiectul romanului, foarte obișnuit pentru romanele de mari dimensiuni scrise la modul clasic, este prezentarea nuanțată a unei umanități, a unor oameni legați între ei prin nenumărate relații, oameni care trec printr-o viață de privațiuni cu fruntea sus, fără ca umorul să-i părăsească, păstrîndu-și intactă cinstea. Fără să recurgă la divagații eseistice spre a întări forța de convingere a romanului său, Bálint Tibor reușește prin caractere și prin conflicte să pledeze convingător și la un nivel artistic remarcabil pentru umanitate, pentru păstrarea demnității umane, oricîte privațiuni ar implica aceasta.

Cel de al treilea volum de care ne vom ocupa aparține mai tînărului Kocsis István. Sub titlul **Facerea bucuriei** sînt reunite schițe și piese de teatru de o factură diversă, unite însă printr-o înclinație moralistă pe care autorul o manifestă în repetate rînduri, recurgînd uneori și la procedee ce țin de literatura absurdului. Mai interesante sînt cele trei drame pe care volumul le conține, piese scrise mai mult pentru citit și mai puțin pentru o reprezentație scenică. **Amurgul lui Bolyay János** este piesa de rezistență a volumului. Ea îl prezintă pe marele matematician maghiar spre sfîrșitul vieții sale, cînd nerecunoașterea operei sale îi pricinuiește amare reflecții. În esență, drama îl opune pe Bolyay lui Gauss un alt important matematician, cel care a căutat în decursul vieții sale să tragă cît mai multe foloase de pe urma descoperirilor sale. Este opus în felul acesta creatorul autentic cel care trăiește pentru ceva, celui care trăiește din ceva și își comercializează realizările. Interesantă este și drama **Marele jucător** în care personajul principal, Martinovics Ignác se dovedește un patriot ascuns cu abilitate sub horbota verbală a unui sofist. În linia generală a pieselor se înscriu și schițele, ce formează prima parte a cărții. Ele evidențiază un tip de erou pur, ce caută echivalențe sociale predispozițiilor sale. Și în schițe predispoziția moralistă despre care pomeneam este evidentă, coexistînd în chip notabil cu unele procedee literare de ultimă oră.

Reala diversitate a celor trei cărți trecute în revistă mai sus este în general bine slujită de către traducători. Astfel, Romulus Guga reușește, după toate aparențele, să dea o variantă convingătoare a romanului lui Sütö András (exceptînd unele exprimări excesiv neologistice, neconforme în nici un caz cu graiul unor țărani), Paul Drumaru transpune fidel, realizînd fraze fluente, romanul lui Bálint Tibor, iar Adela — Rodica Sălăgianu reușește deasemenea o traducere acceptabilă.

VOICU BUGARIU

Ancheta „Orizont"

Critica și actualitatea literară

Z. Sângeorzan

1—2. Înainte de a răspunde la aceste întrebări binevenite, de actualitate și de mare interes în preajma decernării premiilor literare pe anul 1972, aș vrea să punem o alta, credem, tot așa de importantă : ce condiții și ce spațiu i se acordă criticii și istoriei literare în revistele de azi ? S-o spunem de la bun început : extrem de redus și de loc constant. Nu există încă **o revistă de critică** condusă de o mare personalitate, o indiscutabilă autoritate morală și estetică. Avem nostalgia unui E. Lovinescu contemporan ! Există critici de valoare, de un real prestigiu care ar putea colabora la o astfel de revistă. Mă gîndesc la Al. Piru, Dumitru Micu, Adrian Marino, Nicolae Balotă, Eugen Simion, Ion Vlad, Mircea Zaciu, Paul Cornea, Mihai Ungheanu, Lucian Raicu ș.a. care ar putea face o revistă vie, polemică, de idei, cu o largă circulație și audiență în public, **Revista de istorie și teorie literară,** cu toate că în jurul ei s-au grupat forțe critice remarcabile (Nicolae Balotă, Al. Săndulescu, Dinu Pillat, George Muntean, Marin Bucur, I. Oprișan, Marcel Duță, Mioara Apolzan, Cornelia Ștefănescu, Rodica Florea, Adriana Mitescu, Roxana Sorescu, Emil Manu ș.a. rămîne, prin modul cum e concepută, prin „anonimatul" apariției, o publicație necitită, fără circulație și fără o reală prestanță. Această revistă condusă de Al. Piru sau Mircea Zaciu, excelenți critici și istorici literari ai contemporaneității, transformată într-o revistă săptămînală de critică, ar aduce un serviciu substanțial literaturii noastre de astăzi, esteticii marxiste, ar oferi, credem cu toată sinceritatea, o tribună teoretică și practică a criticii și istoriei noastre literare actuale. În paginile ei — și într-o deplină obiectivitate — s-ar vedea pulsația fenomenului literar românesc și străin, cota reală a valorilor.

Cărți puțin solicitate de critică ? N-am să fac un inventar complet, dar am să semnalez cîteva exemple. Editura „Minerva" scoate o colecție excepțională : **Scriitori români,** consacrată, după cum se știe, valorificării clasicilor. Cine comentează aceste apariții ? Foarte puțină lume și, dacă se face, se face superficial, de mîntuială. Excepții : Mircea Zaciu în **Manuscriptum** și, în anii trecuți, în **Steaua,** Geo Șerban care, inexplicabil, a renunțat ! Editorului de texte clasice i se acordă o foarte mică atenție cu toate că fiecare dintre noi cunoaștem în cît timp și cu cîte strădanii, sacrificii se întocmește o ediție critică ! Și, cu toate acestea, revistele neglijează analiza reeditărilor din clasicii români. Tot la Minerva apare și colecția **Universitas,** foarte utilă, căutată de public, dar insuficient comentată. O lucrare de excepție ca **Povestirea** de Ion Vlad nu prea s-a bucurat de o critică la zi dispusă să recepteze o metodă modernă de interpretare a literaturii epice. De curînd, în **Tribuna,** Mircea Zaciu a început, într-o rubrică permanentă, să se ocupe cu seriozitate de această colecție. Nici **Momente și sinteze** nu se bucură de discuții critice mai largi. Aici au apărut **Clasicismul românesc** (D. Păcurariu), **Romantismul românesc** (Paul Cornea), **Poporanismul** (Z. Ornea), lucrări fundamentale care meritau mese rotunde, prezentări pe măsura valorii lor. O vină o are și **televiziunea** care, în loc să prezinte astfel de cărți, cu adevărat valoroase, se ocupă de ultimul detractor al lui G. Călinescu, M. Nițescu ! Televiziunii îi revine sarcina de a informa, discutînd pe larg operele cele mai reprezentative ale actualității noastre literare.

PANAIT STĂNESCU „Peisaj italian"

O altă problemă deloc minoră : sînt cărți care după o recenzie-două „dispar", despre care nu se mai vorbește deloc. Critica ar trebui să revină din cînd în cînd asupra lor, să le scoată din uitare. Un roman bun nu e creat numai pentru un an calendaristic sau pentru o săptămînă editorială ! El trebuie mereu actualizat, valorificat. Mircea Micu a scos anul trecut un excepțional roman și aproape toată critica l-a primit — pe merit — cu aplauze. **Patima** e un roman care a consacrat un romancier de mîna întîi, și de premiat oricînd de cel mai sever juriu. Asupra valorii lui nu s-a mai revenit. Scriitorul, mai ales cel tînăr, are nevoie să fie încurajat, discutat. Cărțile de critică nu au nici ele un regim de receptare mai adecvat. Cîteva exemple : **Varia** lui Al. Piru nu a fost încă comentată de **Contemporanul** și **România literară !** Cînd unui volum remarcabil și aparținînd unui critic foarte apreciat și foarte cunoscut nu i se acordă atenția cuvenită, atunci ce să mai vorbim de un debutant în critică ? Alte volume, luate la întîmplare, pot fi și de acum înainte luate în dezbatere de o critică fără prejudecăți : Al. Rosetti : **Cîteva precizări asupra literaturii române,** Șerban Cioculescu : **Aspecte literare contemporane,** A.E. Baconsky : **Panorama poeziei universale contemporane,** Al. Săndulescu : **Literatura epistolară,** Al. Paleologu : **Bunul simț ca paradox,** Ion Omescu : **Semnul ironiei,** Irina Mavrodin : **Spațiul continuu,** I. Negoițescu : **Lampa lui Aladin,** N. Tertulian : **Critică, estetică, filozofie,** Eugen Luca : **Sadoveanu sau elogiul rațiunii,** Dan Zamfirescu : **Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie,** Florin Mihăilescu : **Antinomiile critici,** Nicolae Lascu : **Ovidiu,** Matei Călinescu : **Fragmentarium,** Nicolae Ciobanu : **Panoramic,** D. Popovici : **Studii literare,** Tudor Vianu: **Fragmente moderne** ș.a.

Suprasolicitări ? Nu cunosc roman sau eseu asupra căruia critica să întîrzie prea mult sau să revină cu insistență; dar să nu absolutizăm : să urmărim ce presă și ce succes de public va avea **Dicționarul de idei literare** al lui Adrian Marino. Sînt curios să aflu care sînt reacțiile criticilor români în fața unei masive antologii de **Poetică și stilistică** apărută de curînd la Editura **Univers.**

125 de ani de la Revoluţia din 1848

Revoluţionarul Eftimie Murgu

Aniversarea a 125 de ani de la revoluţia burghezo-democratică din 1848 aduce în actualitate şi măreţia figurii lui Eftimie Murgu, alături de a lui Nicolae Bălcescu, Avram Iancu, Simion Bărnuţiu şi a celorlalţi patrioţi şi fruntaşi ai revoluţiei.

Eftimie Murgu s-a născut şi s-a format în mijlocul grănicerilor bănăţeni, oameni de cremene care au deprins gustul libertăţii. Incepind cu vîrsta de 25 de ani, cînd părăsea băncile universităţii cu două diplome : licenţiat în filozofie şi doctor în drept, Murgu s-a încadrat în cadenţa evenimentelor istorice care pregăteau procesul de destrămare al orînduirii feudale.

Anul 1830 a fost anul afirmării sale plenare. A apărut în limbile germană şi română lucrarea „Combaterea dizertaţiei" prin care răsturna cu argumente puternice susţinerile lui Sava Tököly cu privire la continuitatea poporului român pe teritoriul Daciei. Murgu a enunţat atunci teze valabile pînă în zilele noastre între care conceptul unităţii poporului român şi teoria circulaţiei cuvintelor.

A plecat la Iaşi la chemarea Eforiei şcoalelor din Moldova şi a pus temelia învăţămîntului filozofic.

In activitatea revoluţionară a lui Murgu se remarcă folosirea legilor conspiraţiei, păstrarea secretului şi valoarea scopurilor politice – unitatea politică a tuturor românilor – prin revendicări de ordin cultural cum erau pe atunci unitatea limbii şi literaturii române.

In manifestul lansat la 17 iunie 1848 Murgu spunea : „Fraţilor români bănăţeni ! Ţara noastră se află în primejdie. Am găsit de cuviinţă a ne aduna în oraşul Lugoj spre a ne sfătui împreună despre mijloacele trebuitoare pentru asigurarea ţării".

In această adunare la 15/27 iunie 1848, cei peste zece mii de participanţi au cerut : autonomia politică şi religioasă a Banatului, recunoaşterea naţiunii şi limbii române, înarmarea poporului proclamîndu-l pe Murgu „Căpitan al Banatului", eliberarea ţăranilor închişi pentru răzvrătire împotriva nemeşilor şi proprietarilor de pămînt. Ultimele două puncte lipsesc din revendicările formulate la Blaj de transilvăneni.

După înfrîngerea revoluţiei, cu prilejul judecării procesului, împotriva lui Murgu s-au ridicat patru capete de acuzare şi anume : a luat parte la lucrările dietei revoluţionare, a votat înlăturarea monarhiei habsburgice, a instigat pe grănicerii din Caransebeş la revoluţie şi în 31 august 1949, a conferit cu Generalul Bem, la Făget, pentru unirea forţelor revoluţionare româno-maghiare. Se ştie că Murgu a fost condamnat la moarte prin spînzurătoare, dar pedeapsa a fost schimbată în patru ani de temniţă grea, pedeapsă pe care a executat-o.

Om politic cu vederi largi, Eftimie Murgu cerea contemporanilor săi să părăsească căile de luptă bătătorite şi să înarmeze poporul. Această idee este cuprinsă în scrisoarea din 8/20 iulie 1848 trimisă din Pesta lui Nicolae Bălcescu, în care spunea : „M-am bucurat din inimă văzînd programa şi alte acte din care am putut vedea că aţi izbutit a apuca cîrma ţării şi că libertatea a triumfat în ţară (. . .). Cea dintîi grijă fraţilor să vă fie arma. Armată cît mai în grabă (...). Fiţi cu inimă şi staţi cu toţii pentru libertate (. . .). Voi să vin să ne vedem că mii dor de fraţii mei".

Alături de ceilalţi fruntaşi ai revoluţiei Eftimie Murgu „a aprins flacăra spiritului revoluţionar în ţările române, a dezvoltat şi mai puternic conştiinţa de sine a poporului român, convingerea locuitorilor celor trei state româneşti asupra necesităţii unităţii naţionale în cadrul frontierelor aceluiaşi stat", sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu în cuvîntarea rostită cu prilejul aniversării a 120 de ani de la revoluţia din 1848.

OCTAVIAN METEA

Cu acad. ŞTEFAN PASCU

(Urmare din pag. 1)

era alcătuită de români, marea majoritate a nobilimii era maghiară iar cei mai mulţi burghezi erau maghiari şi saşi. Iată de ce revoluţia din **Transilvania** a fost **naţională şi socială**. În **Ţara Românească şi Moldova** clasele stăpînitoare erau formate din boieri care, ca şi ţăranii, erau români. De aceea revoluţia care s-a desfăşurat în aceste două ţări, e **socială şi naţională.** Se adeverea, întrutotul, concepţia lui N. Bălcescu şi S. Bărnuţiu, care susţinea interdependenţa dintre caracterul social şi naţional al revoluţiei, subliniind că **nu există libertate socială fără naţională şi naţională fără socială**.

Aceste realităţi, care sînt şi cauzele generatoare ale revoluţiei, explică şi raportul dintre revoluţia poporului român şi revoluţia europeană, fără a-i nega influenţa. Nu poate fi, însă, vorba de un import de revoluţie. Nu numai fiindcă a afirmat N. Bălcescu că „adevăratele cauze ale revoluţiei sînt veacuri de exploatare şi de nedreptate ce apăsau poporul" şi că „revoluţia din Transilvania nu e altceva decît o continuare, pe o treaptă superioară, a răscoalei lui Horia, iar cea din Ţara Românească a mişcării revoluţionare a lui Tudor Vladimirescu", dar fiindcă revoluţia a fost pregătită din interior, de numeroase mişcări cu caracter social şi naţional, în toate cele trei ţări române, prin obiectivele principale urmărite de revoluţionarii români : „dreptate, egalitate, libertate, frăţietate", prin revendicările de ordin social, revoluţia română face parte integrantă din revoluţia europeană. Au subliniat şi contemporanii acest lucru, au dovedit-o şi istoricii care s-au ocupat de aceste evenimente de atunci şi pînă azi. Cu drept cuvînt Karl Marx afirma că **revoluţia de la 1848 s-a întins de la Atlantic pînă la Carpaţi.**

– Aţi afirmat că în ziua de 30 aprilie 1848, la adunarea de la Blaj, „pentru întîia oară în istoria sa milenară, poporul român era întrebat şi chemat să-şi hotărască singur soarta". De ce nu şi-a putut hotărî poporul nostru pînă atunci, singur, soarta ?

– Intr-adevăr, învingînd piedici, înfruntînd ameninţări, în ziua respectivă s-au adunat, la Blaj, ca urmare a unei hotărîri a tineretului şi a profesorilor din acest frumos oraş ardelenesc, mai multe mii de oameni. Aceştia **au pretins,** la sfaturile tribunilor, dinainte şi din timpul adunării, **eliberarea socială şi naţională,** afirmînd că o vor realiza cu voia, ori fără voia sau chiar peste voia „domnilor". Era un vechi gînd purtat în minţile şi inimile acestor oameni, veacuri de-a rîndul, dar care n-a putut fi nici măcar rostit, pînă atunci, deoarece vicisitudinile vremurilor şi răutatea oamenilor au privat poporul român de la dreptul de întrunire. De la constituirea acelei uniuni, a celor trei naţiuni de la **Căpîlna** (1437) – adică unirea nobililor maghari cu fruntaşii secui şi saşi – poporul român n-a mai participat la adunările „reprezentative", unde se discutau problemele Transilvaniei, iar mai tîrziu, constituţiile Transilvaniei Aprobatele şi Compilatele i-au socotit pe români doar toleraţi, lipsiţi de drepturi.

Împotriva acestor legiuiri nedrepte poporul român, din Transilvania, s-a manifestat deseori în felurite forme : numeroase mişcări sociale şi naţionale. Răscoala lui Horia, în fond, urmărea anularea acestor legiuiri şi redobîndirea drepturilor, cotropite prin silnicie, iar cunoscutul **„Supplex Libellus, Liberus Valachorum"** formulează aceleaşi revendicări şi deminstrează dreptul naţiunii române la egalitate cu celelalte naţionalităţi. Împăratul din Viena, însă, a preferat să înăzuşe răscoala lui Horea cu ajutorul tunurilor şi să trimită suplexul unei diete alcătuită din duşmanii poporului român, nobilii vremii.

– Intrucît majoritatea revoluţionarilor de la 1848 nu împliniseră nici 30 de ani, vă rugăm să ne spuneţi care dintre conducătorii revoluţiei au fost mai maturi şi care au fost mai entuziaşti ?

– Răspunsul nu e uşor de formulat, mai ales cînd el este nevoit să se mulţumească mai mult cu enunţul şi concluziile şi mai puţin se fac apel la demonstraţii. Chiar în această situaţie se poate afirma, cu deplină certitudine, **că toţi au fost entuziaşti**.

Revoluţia din 1848 a fost condusă, ca orice revoluţie, de anumite personalităţi, care s-au identificat cu obiectivele principale ale revoluţiei, cu idealurile şi aspiraţiile poporului, fapt pentru care au şi fost recunoscuţi drept conducători. Fireşte, însemnătatea lor nu e aceeaşi. Dar o **revoluţie nu poate fi organizată, îndrumată şi condusă decît de entuziaşti** şi, în mod deosebit, revoluţia română de la 1848 a fost condusă de entuziaşti. Erau entuziaşti şi datorită vîrstei lor şi fiindcă erau conştienţi de răspunderea faptelor şi gîndurilor lor, de răspunderea faţă de soarta poporului pe care l-au ridicat şi l-au îndrumat în revoluţie. Şi **Simion Bărnuţiu** era un entuziast, cu toate că era unul din cei mai vîrstnici. Era vorba, însă, de un entuziasm întemeiat pe o analiză, raţională a problemelor vremii. **Avram Iancu** pe de altă parte – unul dintre cei mai tineri conducători ai revoluţiei (avea doar 24 de ani) – era un entuziast temperamental. **Nicolae Bălcescu** întrunea, în mare măsură, şi calităţile care precumpăneau la Bărnuţiu şi acelea prezente la Avram Iancu. În plus, Bălcescu era mai romantic în comparaţie cu Bărnuţiu sau Iancu, mai realist în judecarea complexităţii situaţiei naţiunii române şi a altor popoare şi naţiuni.

În ce măsură au fost maturi aceşti conducători de revoluţie la o vîrstă la care, în vremurile obişnuite, oamenii nu ajung la împlinirea integrală ? **Evenimentele mari, deosebite, creează oameni mari, deosebiţi.** Vîrsta în asemenea situaţii nu mai joacă nici un rol, ci numai identificarea dintre aspiraţiile poporului şi ale conducătorilor este hotărîtoare. Şi cum adevăraţii conducători s-au identificat cu interesele celor pe care-i conduceau la revoluţie, ei s-au maturizat la o vîrstă tînără. Deosebirile (cînd existau) dintre conducătorii revoluţiei erau doar în probleme tactice ,secundare, fapt ce nu îndreptăţeşte gruparea conducătorilor revoluţiei în felurite categorii.

– Cum se explică atitudinea contradictorie a lui Avram Iancu faţă de împăratul de la Viena ?

– Pentru Iancu şi ceilalţi revoluţionari din Transilvania se punea problema alegerii unui drum în complicata situaţie din Imperiul Habsburgic. O colaborare cu conducătorii revoluţionari maghiari, care refuzau recunoaşterea egalităţii, îndreptăţite, a naţiunii române, sau o colaborare cu Curtea din Viena, care promitea împlinirea revendicărilor poporului român. A fost aleasă ultima cale, socotită de Iancu, şi de ceilalţi, mai potrivită, în acele împrejurări, cu interesele poporului român. Mereu, dar mai ales în momentele de tensiune maximă, Iancu şi ceilalţi n-au pregetat să sublinieze că ei nu se luptă pentru interesele Curţii din Viena, că sînt gata să-şi facă singuri dreptate, dacă „aliatul" se dovedea nerecunoscător. Cît privesc raporturile lui Iancu cu împăratul Francisc Iosif, ele au fost opuse ori de cîte ori s-au întîlnit la Viena.

Explicaţia atitudiniii lui Iancu, din vara anului 1852, cu prilejul vizitei împăratului în munţii Apuseni, se cuvine căutată în credinţa, intimă, a Craiului munţilor că împăratul nu-şi va îndeplini făgăduielile de a respecta drepturile pretinse de poporul român. Insistenţele lui Iancu de a modifica itinerariul vizitei împăratului, în Transilvania, izvorau din aceeaşi **îndîrjire care l-a caracterizat pe Iancu în toate acţiunile sale temerare :** anume de a demonstra legătura dintre oameni şi locuri, hotărîrea acestor minunaţi oameni, din munţi, de a-şi face dreptate cu jertfa supremă, de a demonstra **caracterul dîrz al moţilor,** neînfrîngerea lor chiar atunci cînd nedreptatea era evidentă. De aceea Iancu s-a ocupat, pînă în cele mai mici amănunte, de pregătirea vizitei, dar a refuzat, cu îndîrjire, o înfăţişare cu împăratul, înfăţişare care s-ar fi soldat cu o discuţie contradictorie, aşa cum au fost şi cele de la Viena.

Nemulţumirea lui Iancu, care exprima şi de data aceasta sentimentul poporului român, era rezultatul nedreptăţii evidente care se făcea poporului român, „răsplata" sacrificiului din timpul revoluţiei, care n-a beneficiat nici măcar de drepturile acordate celor care au luptat împotriva Curţii din Viena.

– Timpul şi perspectiva judecării evenimentelor istorice . . .

– În judecarea faptelor şi proceselor istorice, timpul are un rol important, fără îndoială. Pe de o parte, îţi oferă, după un număr de ani de la săvîrşirea evenimentului istoric, o perspectivă de judecare mai obiectivă, a lucrurlior şi întîmplărilor, îmbogăţindu-se, în acelaşi timp, şi informaţia, iar pe de altă parte, trecerea anilor ştirbeşte din intensitatea trăirilor evenimentelor sau proceselor istorice. Pentru a rezolva o asemenea situaţie, în aparentă contradictorie, cel ce se încumetă să judece evenimentul istoric se cuvine să întrunească cîteva calităţi, absolut necesare : să fie posesorul informaţiei fundamentale, să fie capabil să discearnă esenţialul din amănuntul nesemnificativ, să fie în stare de o judecată ştiinţifică obiectivă şi, în plus, să înţeleagă starea de spirit a oamenilor pe care-i judecă, psihologia mulţimilor, căci ele făuresc, în fond, istoria. Fără a pătrunde aceste resorturi ascunse ale stărilor de spirit şi psihologice, un cercetător **poate informa, dar nu poate explica convingător.** Numai întrunind toate aceste calităţi, amintite, cercetătorul respectiv va reconstitui tabloul istoric, cît mai aproape de veridicitate.

– Vă rugăm să ne spuneţi care e însemnătatea istoriei, azi, şi, în acest context, însemnătatea adunării de la Blaj, din 13 mai 1973.

– Din antichitate şi pînă azi, **istoria** a fost socotită învăţătoarea vieţii **(„magistra vitae)".** O învăţătoare cu privire la strădaniile necontenite ale oamenilor spre mai bine. Pe de altă parte, istoria a fost şi este socotită un mijloc esenţial în educare a oamenilor, pentru a-şi iubi ţara, poporul, înaintaşii, de a se iubi oamenii între ei şi popoarele între ele. Înseamnă, deci, că istoria oferă unul dintre cele mai eficiente mijloace de educaţie patriotică şi internaţionalistă. **Cu cît un popor îşi cunoaşte mai bine trecutul, cu atît va putea alege mai sigur, calea cea mai bună, a dezvoltării sale în viitor.** De aceea se cuvine ca toţi cetăţenii R. S. România să cunoască istoria patriei, cu trecutul său de luptă şi jertfă, de împliniri şi realizări, pentru a găsi un sprijin moral din efortul solicitat de construirea unei societăţi mai drepte, aşa cum este societatea socialistă.

– Cum împletiţi dv. activitatea de rector, profesor şi om de ştiinţă ?

– Activităţile de profesor şi om de ştinţă se împletesc armonios. **Nu poţi să fii profesor adevărat dacă nu poţi comunica studenţilor rezultatele propriei activităţi,** dacă nu poţi introduce pe studenţi în tainele cercetării prin propria experienţă, dacă nu ţi-ai format, prin propriul exemplu, colaboratori şi succesori.

Cît privesc îndatoririle de rector, al unei instituţii de educaţie, cultură şi ştiinţă, sînt organic legate de acelea de profesor, căci conducătorul unei astfel de instituţii trebuie să deţină o experienţă proprie în educaţie, cercetare, învăţămînt, fiindcă un rector nu trebuie să fie conducătorul „administrativ" al instituţiei respective, ci trebuie să fie un OM cu experienţă multilaterală, în domeniul cultivat de instituţia respectivă. Dacă reuşeşti a armoniza, în mod just această relaţie (profesor – om de ştiinţă – conducător al activităţii educative şi ştiinţifice) şi în măsura în care reuşeşti, beneficiază şi instituţia şi persoana în cauză, prin îmbunătăţirea experienţei sale şi prin satisfacţiile rezultatelor strădaniilor sale.

Fireşte, **satisfacţiile tuturor acestor îndatoriri înseamnă eforturi în plus, zile şi nopţi de strădanii, de căutări şi de răspunsuri la întrebări foarte complexe şi multiple.** Satisfacţiile îndatoririlor împlinite conştiincios răsplătesc eforturile mai intense şi mai numeroase, în raport cu ale acelora care se mărginesc la două sau chiar la una din îndatoririle amintite.

O importantă scrisoare a lui Eftimie Murgu către Nicolae Bălcescu

Dintre personalitățile române ale revoluției de la 1848 face parte alături de Bălcescu sau Iancu și Eftimie Murgu, fiu de locotenent din granița militară a Banatului cu studii temeinice juridice, cu activitate de profesorat la Iași și București, cu o bogată activitate revoluționară.

Din corespondența lui E. Murgu păstrată, de unde printre altele ne este cunoscută și activitatea sa revoluționară, precum și relațiile pe care le întreținea în permanență cu capii revoluției din Țara Românească, am reținut celebra scrisoare din 8/20 iulie adresată lui N. Bălcescu. Cu toate că această scrisoare este citată de toți istoricii care s-au ocupat de viața și activitatea lui Eftimie Murgu, merită să accentuăm importanța ei deoarece ne dezvăluie ideea centrală a lui Murgu de a încadra lupta pentru libertate a poporului român în lupta popoarelor Europei.

În scrisoare ne sînt dezvăluite în cîteva fraze acțiunile imediate ce trebuiesc înfăptuite pentru salvarea revoluției, sfaturi pe care le dădea cu cea mai mare grabă fostului său elev N. Bălcescu — teoretician militar de neîntrecut al revoluției. Conținutul epistolei ni-l prezintă pe Murgu nu numai un eminent teoretician, dar în același timp tot atît de dîrz și perseverent om de acțiune care știa să cîntărească atît succesele cît și piedicile enorme ce se iveau și se puneau de-a curmezișul revoluției.

„M-am bucurat din inimă văzînd programa și alte acte, din care am putut vedea că ați izbutit a apuca cîrma țării și că libertatea a triumfat în țară — își începea Murgu scrisoarea. **Bine ar fi numai cît se poate să vă feriți deocamdată de numirea de republică că și așa tiranii se uită cu pizmă la starea libertății de acum și prejurul nostru este cu mult mai critic, decît să ne putem lăsa numai în seama oarbei întîmplări. Cea dintîi grijă să vă fie fraților, arma ! Armată cît mai în grabă să aveți — ca să puteți cel puțin cea dintîi năvală să o întîmpinați cu bună ispravă : apoi, de aci încolo va fi grija noastră și mai pre urmă grija Europei".[1]).**

Dragostea pentru libertate și ura împotriva „tiranilor" pătrunde ca un fir incandescent în fiecare cuvînt din scrisoare, iar concepția că națiunile nu se pot dezvolta decît sub un regim de libertate și că o națiune pentru a-și asigura viitorul, trebuie să servească programul general și nu forțele reacționare. Această concepție îl așează pe Murgu în rîndul gînditorilor cu cele mai înaintate idei și de aspirații ale timpului.

În acest sens, sînt grăitoare următoarele afirmații din scrisoare : **„Almintre fraților, fiți cu inimă și stați toți cu toții pentru libertate. Dumnezeul libertății s-a deșteptat — el priveghează peste soartea popoarelor — nu trebuie decît numai obșteasca voință, și tiranii vor rămînea rușinați ; și noi frățioare, care știi că am fost jertfa miniei tiranilor, acum vremea este să ne izbindim" ... [2]).**

Murgu nu-și putea încheia scrisoarea fără a-și manifesta din nou bucuria pentru succesele temporale ale revoluției din Țara Românească spunînd : **„Eu frate ! să știi că am plîns cu bucurie, cînd am luat știrea despre triunful libertății în România ; — și cu nerăbdare aștept ca eu, carele după cum știi, ca rob ieșind din acea țară pentrucă i-am vrut desrobirea și**

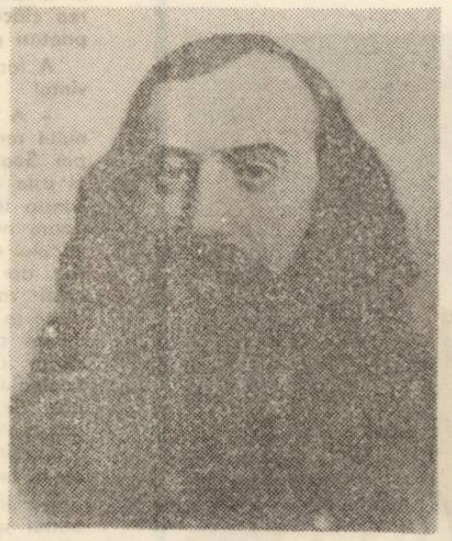

carele tot din pricina aceasta iarăși am **picat în robie amară, acum ca om slobod să văd România slobodă și să mă bucur de fericirea fraților mei, cari mai de mult ar fi meritat această soartă" [3]).**

Cînd ne referim la patriotismul lui Eftimie Murgu trebuie să avem în vedere poziția lui socială care i-ar fi permis o viață tihnită, fără griji, avînd în vedere studiile și capacitatea profesională, postul înalt de magistrat în cadrul tribunalului suprem a acelui timp, și la faptul că pentru ideile sale înaintate a fost hăituit, prigonit și a suferit închisoarea; numai atunci putem aprecia patriotismul său fierbinte și dorința pentru „slobozenia" poporului român din robie, înflăcărarea cu care a propagat toată viața solidaritatea națiunii române, lupta dusă pentru libertatea țăranilor din Banat.

FLORIAN MOLDOVAN

---

[1] E. Murgu, Scrieri, Buc. Editura pentru literatură, 1969, p. 451—452.

[2] Ibidem 452.

[3] E. Murgu, op. cit. p. 452.

Fondul Iancu

Ideea ridicării unui monument funerar pe mormîntul eroului de rang legendar al '48-ului transilvănean, Avram Iancu, a încolțit fără doar și poate după moartea sa, în mintea și inima multor fruntași ai românilor din Transilvania. O acțiune cu caracter popular în acest sens se va concretiza abia în anul 1894, cînd Transilvania trăia dureroasele zile ale procesului de condamnare a memorandiștilor, constituind una din formele de protest ale națiunii române față de robia națională care în acest an se manifesta cu deosebită brutalitate.

Cel care a inițiat această acțiune patriotică, cu profunde semnificații politice, a fost Ioan Russu-Șirianu (1864-1909), cunoscut publicist, om politic, istoric și scriitor ardelean. Fiind închis la Seghedin în 1894 pentru propaganda făcută în favoarea memorandiștilor prin ziarul întemeiat de el la Sibiu „Foaia poporului", primește de la consăteanul său Nicolae Lăzărescu, suma de 30 de florini, strînsă prin colectă.

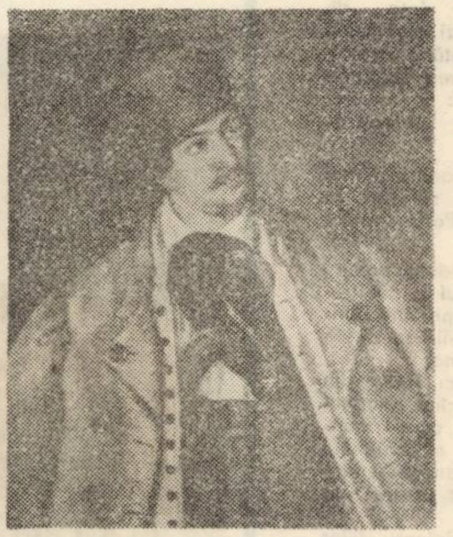

„Cînd prietenul său Șirianu ajunge în închisoarea de la Seghedin pentru agitație în jurul Memorandului, de-acolo, de la Șiria, N. Lăzărescu iniția o colectă printre șirienii lui și trimitea celui în temniță 30 de florini".[1] Mișcat de gestul consăteanului său, însoțitor și el al delegației memorandiștilor, I. Russu-Șirianu nu a cheltuit suma ci a mai dat de la el încă 30 de florini, inițiind fondul pentru monumentul funerar a lui Iancu, așa numitul mai tîrziu „Fond Iancu".

„... 30 de florini ... Nu erau bani mulți, dar era mare dragostea cu cari fuseseră strînși". „Am fost deci bogat răsplătit pentru cîte am îndurat. Bani nu i-am primit, ci am mai dat și eu tot atîta, și astfel s-a înfiripat Fondul Iancu", scrie I. Russu-Șirianu în „Tribuna", — An. VIII, Nr. 229 din 4/17 dec. 1904.

La apelul lansat apoi prin presă de către I. Russu-Șirianu, au răspuns trimițînd bani românii din Transilvania, Banat, România, și chiar din America.

Suma pentru monument s-a ridicat în martie 1895 la 9.402,80 coroane.

Dar această acțiune patriotică, parte a luptei naționale a românilor a stîrnit repede opoziția guvernului patronat de cercurile naționaliste maghiare ; la martie 1895, prin ordinul ministerial 426 suma a fost confiscată, folosindu pretextul că păstrătorul sumei, Liviu Al ni, ar fi folosit împreună cu inițiato „Fondului" o parte din bani pentru în meierea unei noi reviste românești, itoarea „Tribuna poporului" — întemeir de I. Russu-Șirianu mai tîrziu. Liviu Alb a fost aruncat în închisoare unde a f ținut nejudecat, 14 luni, pe acest mo Cele 9.402,80 coroane, au fost lăsate guvern spre păstrare băncii „Victori din Arad unde ele fuseseră depuse îna te de confiscare.

La sfîrșitul anului 1904, primul minis Tisza, vrînd că creeze o breșă în rînc rile P.N.R., să-și asigure un oarecc sprijind din partea românilor în veder noilor alegeri din 1905 (P.N.R. se ma festă tot mai evident pentru abordar „noului activism"), precum și în ur protestelor românilor din partidul libe maghiar față de odiosul proiect de le școlară a lui Berzeviezy, înaintea viitoa vizite ce urma a o face în Transilvan prin ordinul ministerial nr. 863 din 5 d 1904 a dispus ca suma „Fondul Iancu" fie acordată — cu dobînda cuvenită partea băncii — ASTREI, care să o ch tuiască în folosul școlii române de fe din Sibiu.

Această „binecuvîntătoare" dispozi care însemna în ultima instanță interd ția definitivă a ridicării monumentu funerar pe mormîntul lui Iancu, a stîr puternice reacții în rîndurile fruntașilor poporului român.

„Tribuna" din 2/15 dec. 1904, An. V nr. 228 scrie : „Chipul acesta de rezol re a afacerii Fondului Iancu, nu e ni decît mai cinstit, decît ucazul care pus nedrept mîna pe acești bani, adunați creițarul și sărutați, căci era tributul și celui mai sărac pentru o datorie sfînt cruce la căpătîiu să-i ridicăm obștește lui mai mare, mai nobil și mai vit român" (p. 2). (Articolul deși nesemn aparține lui I. Russu-Șirianu, fapt ce poate vedea clar din art. „Fondu Ianc — semnat de el în nr. 229 din 4/17 dec „Tribunei" din același an, unde scri „... dorul nostru al tuturora rămâne ridicăm pe mormîntul de la Cebea Țebea — o cruce care să mărturisea de dragostea tuturor românilor pen Iancu" (p. 1).

Hotărîrea guvernului rămîne nestrăm tată, ASTRA, pentru ca suma să nu fie luată de guvern, a primit-o, folosin după indicația guvernului, în folosul ș lii de fete din Sibiu, în scopuri nu p culturale (pavaje, canalizări, ziduri e fapt ce a stîrnit unele critici în presă.

Înăbușirea cu duritate a acestei e mentare aspirații a românilor opresați a putut împiedica ca gîndurile a mili ne de români să se îndrepte, odată mult, spre eroul lor, Iancu.

Căci „... nu e putere în lume care ne poată opri ca în sufletul nostru, zil să nu aducem închinare Iancului ma scria în „Tribuna" An. IX Nr. 102, 1 din 14 iunie/1 iulie, probabil tot fon torul sumei „Fondului Iancu", I. Rus Șirianu.

PAVEL COCIU

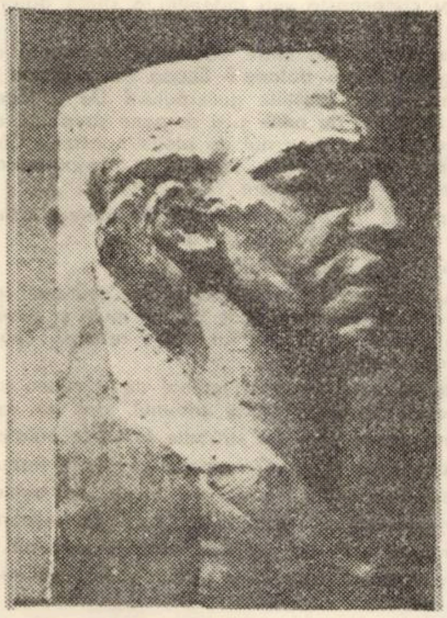

OCTAVIAN MAXIM : Studiu

„Neci singurul Imperatulu nu au căpătatu atîta onore din partea poporului"

Publicăm mai jos un fragment din scrisoarea teologului Ștefan Paris către parohul Nicolae Manu din Sibiu. Există în fondul de manuscrise al Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj. Expediată din Vîrșeț, la 11/23 iunie 1848, ea se referă la evenimentele din etapa de început a acțiunii lui Murgu, mai precis din timpul turneului electoral pe care acesta îl întreprinde, la cîteva zile după sosirea la Lugoj. Rîndurile teologului din Vîrșeț confirmă popularitatea și audiența largă a revoluționarului bănățean în rîndurile populației românești din această provincie Reținem din fragmentul publicat invitația adresată ardelenilor de a trimite „vro cîțiva bărbați inteligenți" la adunarea de la Lugoj, pentru a-și face cunoscute reciproc planurile și mijloacele de acțiune și ideea de unitate, acțiune comună, care îl frămîntă pe tînărul teolog din Vîrșeț.

NICOLAE BOCȘAN

... Este o septemînă de cîndu d. Murgu au venit la Lugoșiu. Pompa și simțiemintele cu care l-au întîmpinatu românimea noastră cumu amu înțelesu de la Temișiora încoace, dar mai alesu Logosienii aci nu se pote descrie, ci speru că se va descrie prin aceia cari au luat parte la tote în gazettă. Atîtta numai zic după spusele altora, că de cîndu e Banatulu unu românu, ba neci singuru Imperatulu nu au căpătatu atîtta onore din partea poporului, cîttă d. Murgu. Domnia sea îndată au și-nceput a îmbla din satu în satu și prin orașele com. Crașovei, totu cu aceia pompă din partea poporului ca unu Principe. Congresulu nu se va ține, ci în 15 iunie se vorbesce a se ține la Logosiu Adunanția naționale conformă celei din Blasiu, în care atîttu celle bisericesci, cîttu și cele politice de cumva tristele împrejurări ... necăjesc pe românii noștri Bănățieni, zicu în acea adunația națiunale de la Logosiu se vor în dezbatere lucruri seriose. Bine a forte decă aru pote vro cîțiva băr intelligenți de-acolo a ne cerceta spr se consulta de-aproape despre com noastră sorte, din tote părțile atîttu amenințată.

Pasiunile domniilor vostre sînt gigant ne-au umplutu pe toți de o nespusă curie. Foia nr. 22, respunsu la proc mațiunea românilor unguariani, au f mare impresione și au nascutu alte s țieminte și idei în cetitorii ei. Totu r ce ne-apoiadze și ne pote aduce m stricațione, ba și totala perițione e n țellegerea românilor noștri din tote vințiile Daciei ca unu locu pentru v riulu întregei naționi române din Dacia ...

EMANUEL COPĂCIANU

„Noi de la Rîm ne tragem" *)

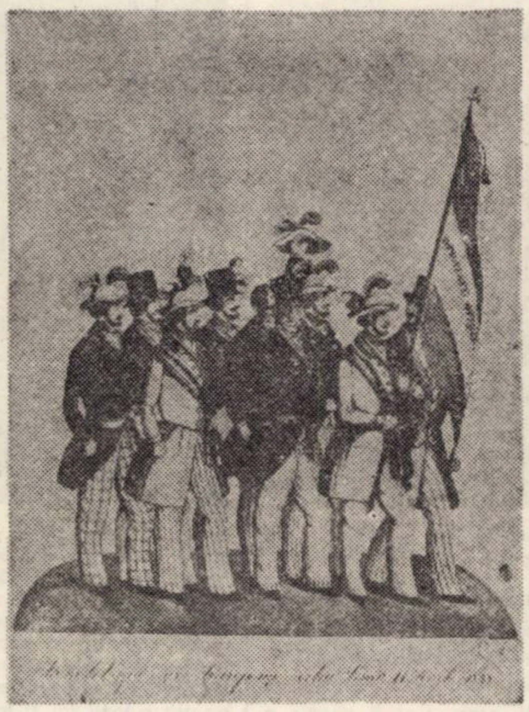

Conacul Goleștilor arsese, căci îi puseseră foc turcii și-i răvășiseră toate acareturile, dar boierul Golescu îi dase acum o înfățișare nouă impodobindu-l după moda țărilor prin care umblase, dar păstrind cerdacul după obiceiul locului de care era legat din neam in neam. Și plăcea acest cerdac căci din el putea privi linia argintie și șerpuitoare a Argeșului.

Acum conacul era in fierbere. Era vremea culesului strugurilor și vremea asta ii adusese acasă pe feciorii bătrinului Golescu. Și nu veniseră singuri căci aveau feciorii Golescului prieteni și la Iași și in părțile Blajului nu numai la Bucureștii care fierbeau in viltorile nestinse ale revoluției speriind guvernul și băgind spaimă in domni ca și in caimacani.

Dincolo de biserica mică de peste drum de conacul Golescului, biserică ridicată intr-un alt veac de către boierul Leordeanu și zugrăvită cu sfinți și cuvioși pe dinafară se găseau, la margine de vii, trei odăi mari in care feciorii Golescului se retrăseseră cu prietenii lor, la vorbă de taină cu pastramă și must dulce.

Boier Golescu privea peste cimp, de dincolo, de sus din foișorul de pază de la poarta conacului, prins de ginduri. Gindea la cele ce, cu mai bine un sfert de veac in urmă, Tudor din Vladimirii Olteniei ii vorbise aici in ajunul prinderii sale, de arnăuții lui Ipsilante căci ii vorbise pandurul de viața de mizerie a românilor, de nădejdea intr-o zi mai bună pentru toată țara și de asuprirea nedreaptă a străinilor ce sug vlaga și trupul bietei țări. Și avea pandurul o vorbă care i se părea a-i fi mai dragă :

– Dacă vrei să cunoști viitorul țării, privește în trecut.

Ii rămăsese in minte vorba asta pe care n-o mai uita și de care le vorbea adeseori alor săi aici, la conac, sau in scrisorile ce le trimitea la Paris copiilor plecați pentru invățătură.

Gindea și acum așa cum gindise altădată boierul Golescu la vorbele ințelepte ale pandurului și din trecutul acela atit de zbuciumat invia, rind pe rind, chipul lui Alexandru cel Bun, al bătrinului Mircea de la Cozia, și al lui Ștefan cel Mare de la Putna.

– Așa, boier Golescule, spusese atunci Tudor din Vladimiri, ține minte că va veni o vreme cind românul din țara asta va fi stăpin pe pămintul pe care-l muncește și rodul lui, al lui va fi, iar nu al străinului care ne suge acum. Atunci eu o să fiu cenușă și umbră iar țara n-o să uite că noi am luptat pentru ziua aceea.

Despre ziua aceea vorbise bătrinul Golescu fiilor săi și tot despre ea vorbiseră și ei prietenilor lor veniți de la Iași și București și de dincolo de Brașov, de cu seară și pină-n zori, in odaia mare, de sus, a conacului. Acum discutau acolo in taina celor trei odăi sau in umbra celor doi stejari veniți și ei iarăși din veacul boierului Leordeanu.

– Da, domnii mei dragi, continua Ion Buteanu, tribunul lui Avram Iancu. Ceea ce a fost acolo la Blaj, pe cimpia pe care noi am numit-o a libertății, țara nu o să uite niciodată. Patruzeci de mii de români din Transilvania și Banat din Maramureș și din Țara Crișului au cerut dreptate și drepturi, ducind mai departe ceea ce n-au putut sfirși Horia, Cloșca și Crișan la Alba Iulia. Patruzeci de mii de români au hotărit libertatea și independența națiunii române și au cerut să se șteargă starea de iobăgie și să se stingă ura dintre români și unguri. Acolo, pe Cimpia Libertății, națiunea română s-a proclamat națiune stătătoare și de parte intregitoare a Transilvaniei pe temeiul libertății și egalității.

Vorbind despre ziua aceea pe care Alecu Russo o văzuse și o trăise, el avea să scrie :

„. . . se ivi la 1848 o zi frumoasă pe un cimp intins, unde patruzeci de mii de români sta să asculte sub aripile unui steag in trei culori, cuvintarea inteligenței ardelene. Moldovenii și muntenii pribegi . . . priveau cu bătaia de inimă adunarea oștită grămadă cu grămadă, după satele și ținuturile de unde veniseră oamenii. Un popor intreg de același port și aceeași limbă ca și a poporului nostru (din Principate) sta măreț in lumina soarelui și printre sumane se vedeau amestecate multe surtuce ; aceste surtuce acopereau pepturile tineretului de frunte ieșit din Blaj și din școalele Ardealului, tineret cu mare curagiu și mare iubire de neamul românesc !"

Iar Eminescu avea să scrie la rindul său :

„. . . In creierii impietriți ai munților și in aerul lor rece trăia libertatea Transilvaniei. Intr-o noapte am văzut un spectacol măreț. In culmile munților de pe frunțile lor de piatră care de care mai inălțate, se aprindeau unul cite unul focuri mari – părea că munții inșiși se aprinsese. Imprejurul focurilor vedeai șezind cete intregi de oameni și lăncile culcate pe umere străluceau in aer... lănci de coase, care in urmă erau să devie spaima inimicilor. Din crestele munților românii slobozeau roți infășurate in paie și aprinse, care se rostogoleau cu o repejune demonică, pină se pierdeau hăulind in prăpastiile adinci, in inima pămintului. Buciumele sunau din virfuri, astfel incit ți se părea că sufletele de aramă ale munților se trezise și sunau a moarte lumii. Culme de culme ardea, atiția uriași ochi roșii, cite unul pe o frunte de deal. Codrii bătrini trosneau amorțiți de iarnă, stelele și luna erau mai palide in cer, cerul insuși părea mai sur. Era unul din acele spectacole mărețe din acele tablouri uriașe pe care numai Dumnezeu le poate zugrăvi pe tabla intinsă a lumii, inaintea ochilor uimiți și a inimii infrinte"

Apoi tribunul, cu glas domol, dar hotărit, continuă :

– Nu vrem să asuprim pe nimeni, dar nici alții să nu ne asuprească pe noi. Dragul nostru Avram Iancu, pe care românii l-au numit Craiul Munților, poftește acum ca in numele națiunii române, să ceară dietei o nouă constituție.

– Grea treabă domnule Buteanu, observă Eliade.

– Noi știm asta, domnule Eliade, și tocmai de aceea nu vom da indărăt.

– Guvernul va promite și vă va minți iarăși, așa cum a făcut și in trecut.

– Și asta știm, domnule Tell, dar noi nu vrem să ne batem pentru drepturile noastre, decit dacă va fi nevoie.

– Și nevoie să ne batem va fi, domnule Buteanu... eu am stat de vorbă cu Batthiany și cu Kossuth, interveni Nicolae Bălcescu cu chipul supt de boală și cu o voce scăzută, tărăgănată și intreruptă din cind in cind de o tuse seacă. Am văzut cu ochii mei revoluția dumneavoastră. Intr-adevăr, Avram Iancu e marea nădejde a românilor a idealului lor, e Dumnezeul lor, e crezul lor intr-o soartă mai bună. Dar impăratul și grofii il urăsc și stau de-a curmezișul.

– Da, domnule dragă, mulți au pătimit din pricina lui Bem cel fără de inimă, dar asuprirea lui dovedește că el are puterea, iar noi avem dreptatea . . și vine o zi cind puterea scade, dar dreptatea rămine.

– Bunul simț și rațiunea omului ne spun că așa sint rinduite lucrurile chiar dacă guvernul lor a spus una și a făcut alta. La Paris altceva au făgăduit ei și acum cele intimplate acolo ne intristează.

– Firește domnii mei, vremea impilărilor și asupririlor a trecut. Revoluția a trezit Europa spre o altă lume și lumea asta mai devreme sau mai tirziu va veni. Libertatea individuală nu este de ajuns, națiunile au nevoie de libertate națională și dreptul la naționalitate nu poate fi luat nici unui popor.

– La nevoie, domnule Buteanu, acest drept poate fi ciștigat și cu arma in mină, sublinie Ghica la rindul său.

– Mai curind sau mai tirziu așa va fi, domnilor, reluă liniștit Bălcescu. Stind de vorbă cu contele Batthiany, am rămas surprins auzindu-l că scopul lor este acela de a asimila pe românii din Transilvania și Banat.

Auzindu-l vorbind astfel, Alexandru Cuza i-a spus :

– Nu domnule conte, nu acesta este mersul istoriei și nu acesta este dreptul istoric . . și aceasta, sper, o știi și domnia ta tot atit de bine.

– Așa o fi, interveni Ion Ghica, dar contele se pricepe prea puțin in treburile politice, iar in cele istorice și mai puțin. De aceea, ceea ce românii au subscris și au votat acolo pe Cimpia Libertății, e drept, e cinstit, și e potrivit cu dreptul naționalităților. E ceea ce și noi, la rindul nostru, am subscris și am proclamat la Izlaz.

– Știu, domnii mei, știu, pentru asemenea idei nu luptăm numai noi, luptă Europa intreagă . . aș fi avut plăcerea să-l cunosc pe popa Radu Șapcă, dar timpul nu-mi ingăduie.

A intervenit Eliade Rădulescu, informindu-l pe tribun despre cele ce s-au petrecut la Izlaz.

– Il aud și acum pe popa Șapcă, grăind, după ce ne-a sfințit steagurile revoluției . . timpul mintuirii noastre a venit, poporul român se deșteaptă la glasul trimbiței ingerului mintuirii și își cunoaște dreptul său de suveran. Poporul român se scoală, se armează . . . toți sintem fii ai patriei . sularea aceasta e pentru binele, pentru fericirea tuturor stărilor societății, fără paguba vreuneia . . hotărirea poporului e sfintă și el decretă ca prisosul veniturilor mînăstirești să fie ale țării, spre dezrobirea și ajutorul celor sărasi, și reclamă rea clăcașilor, și pămint pentru țărani.

– Da, domnilor dragi, cunoaștem situația din Moldova și Valahia, principate in care călugării greci au avut privilegii speciale . . dar mai cunoaștem și faptul trist și neomenos cu care ei l-au răsplătit pe căpitanul pandurilor care a fost tăiat in bucăți tocmai in preajma acestor locuri unde ne găsim acum.

– Cu un cuvint, domnule Buteanu, reluă Eliade, acolo, la Izlaz, poporul a cerut și a votat o egalitate in drepturi și indatoriri, neatirnarea țării, emanciparea clăcașilor și pămint pentru țărani, devenind proprietari prin despăgubire.

A fost rindul lui Nicolae Golescu să-și spună cuvintul.

– A venit vremea să ne gindim și la soarta țăranului român, așa cum au făcut toate guvernele Europei. Soarta lui e una din cele mai necăjită din lume. El este incă omul nimănui și robul tuturor. E drept, soarta țăranilor de aici e ceva mai bună, dar cu o floare nu se face primăvară. Intr-una din odăile conacului nostru se află o școală și pentru copiii de țăran, dar ceea ce am făcut noi, e prea puțin. Țăranii noștri zac in intuneric și in mizerie și nimeni nu gindește la soarta lor, iar cei care gindesc intimpină dușmănia celor puternici. De aceea n-ar trebui să ne mirăm că uneori țăranii noștri rămin surzi la glasul domnului lor și devin vrăjmașii boierilor pe care-i slujesc. Se cunosc cazuri, cind țăranul român, sătul de atitea indatoriri și datorii, a luat calea codrului. Nu-i așa, domnule Bălcescu ? Te intreb, pentru că știm toți că te preocupă mult starea țăranului român.

– Da, domnilor așa este, o problemă ca asta ar trebui să preocupe pe toți cei care, intr-un fel sau altul, au puterea in mină. Pe țăranul român trebuie să-l ajutăm, nu să-l jelim ; lacrimile nu țin de cald nimănui. Fără eliberarea lui din starea de robie, fără improprietărirea clăcașilor dar mai ales fără o fărimă de ridicare culturală, niciodată nu vom progresa, ci ne vom găsi printre cele mai inapoiate națiuni din lume. Acesta e crezul meu, domnule Buteanu.

– De acord, domnule Bălcescu. Și eu cred asta și cred că lumea spre asta se indreaptă.

– E ceea ce și noi am cerut in proclamația de la Izlaz. Dacă revoluția n-a izbutit – continuă Golescu – este că n-a sosit vremea. Și guvernul caută pe toate căile ca vremea asta să intirzie spre folosul lui. Dorobanții și acum umblă prin sate să arestuiască oamenii ; unii au fugit in Transilvania și s-au amestecat cu oamenii lui Iancu. Iată, am aici ordinul pe care Bibescu Vodă l-a dat zapciului de județ.

– Citește-l, domnia ta, domnule Eliade . . . și nu uita, imită-l pe Bibescu și ifosele lui.

Eliade Rădulescu luă hirtia in mină, își drese glasul și, lăsindu-și puțin capul pe spate, incepu să citească rar și apăsat :

„. . . Vina la cunoștință că niște oameni pierduți și care nădăjduiesc a și face stare din tulburările ce ar putea aduce in țară .

– Așa dar, il intrerupse Tell, noi sintem niște oameni pierduți . eu zic, domnule Bibescu Vodă, să nu aștepți ca niște oameni ca noi să-și piardă răbdarea, dar lasă, continuă Eliade . . .

– Auziți ce scrie mai departe măria sa :

„. . . Povățuim dar pe toți și poruncim ca la intimplare de a se arăta in mijlocul vostru asemenea oameni, numai decit să-i prindeți și să-i aduceți la cirmuirea județului, precum și orice hirtie s-ar imprăștia de dinșii și cu aceasta veți indeplini o sfintă datorie către țară și către oblăduire"

– „O sfintă datorie către oblăduire" – repetă cu ironie Magheru. Care datorie ? Aceea de a răbda și de a inghite toate prostiile guvernului ? De a tăcea cind ți se ia codrul de piine și ți se pune ștreangul de git ? De ce se teme guvernul de ideile noastre ? Căci noi nu cerem răsturnarea guvernului ci numai schimbarea sistemului de guvernare.

– Din păcate se mai tem și alții de ideile noastre, nu numai slăvitul guvern . . . și Poarta . . .

– . . . și Viena, adăugă tribunul.

– N-au decit să se teamă, dar mai devreme sau mai tirziu aceste idei vor prinde pe cei mulți și guvernul va da inapoi . . nu va mai putea rezista, spuse Eliade la rindul său.

– Poate că noi vom pieri inainte de a vedea implinite aceste doleanțe, stărui tribunul, dar va veni vremea cind aceste idei vor străbate in toate palatele lumii și domnii cei mari vor ințelege că altele trebuie să fie rinduielile omului și ale vieții. Și ne vom bucura de aceste rinduieli toți, căci zidul care ne desparte, Carpații, nu ne este nici vrăjmaș, nici de netrecut . . . căci de la Rim ne tragem și una sintem, cum zice cronicarul.

***) Fragment de roman.**

Nicolae Dolângă

La chipul ţării

Pe-aceste lespezi mari de sunet, păşesc
încet –
Tot drumul pînă la sfîrşit e un cuvînt.
Te gîndesc şi se-aşterne argint peste
lucruri,
Umbra tăcerii-ascunzînd-o în aripi.
Între flăcări de muguri şi culorile toate
Lumina se scurge pe drumuri,
Pe braţele oamenilor…
Vocale nu sînt, ci o trecere numai
Oprită-argintiu peste lucruri,
Peste inima care adînc te cutreieră.

Datină

Sună molcom carul printre oi,
Sub ciubere drumul serii latră –
Te ţesuse maica în război,
Ori eşti luminiş tăiat în piatră?

…Cînd aprilul ia cîmpia-n poală
Şi mi-e greu de muguri să respir,
Fug invers pe blînda mea greşală
Spre acel tăiat în stîncă fir.

Boii sînt bătrîni sau poate nu-s,
Se făcură noapte întru zel.
Hei, tăicuţă, – ajunse carul sus,
Sau mai pot să trag şi eu la el.

Vasile Versavia

Scoica

Marea dezvoltă foşnet sărat
şi valuri înfricoşătoare,
în norii de sus
se mai zbate o mare;
pămînte, pămînte
auzi în adînc
frunzişul de peşte
cu oasele frînte;
marea-şi dezvoltă
mînia eternă,
scoica-ntre valuri
îşi lucră perla internă.

Aurel Turcuş

Trecem

În fiecare an
trecem
sub cupola de ramuri
a pomului Arminden,
răsărit, crescut, înflorit
în zori,
deasupra porţii vieţii.
Trecem
prin verde nimb
ca printr-o purificare vegetală,
trecem
cu pruncii-n braţe,
inseninînd zenitul
peste lung şir de umbre –
părinţii şi străbunii
care se-mbucură acum
prin trupurile noastre,
ca fluviu-n maree,
de însoţirea lunii.

Cireşii

Florile cireşilor sălbatici
cheamă mierla
din noaptea pădurii.
Amîndoi
ne facem palmele căuş –
cuib pentru cîntecul mierlei.
Întindem mîinile
spre cîntecul de-aproape,
o, degetele noastre-s muguri,
mîinile ramuri
şi cireşii –
lebede albe
pe verzi ape.

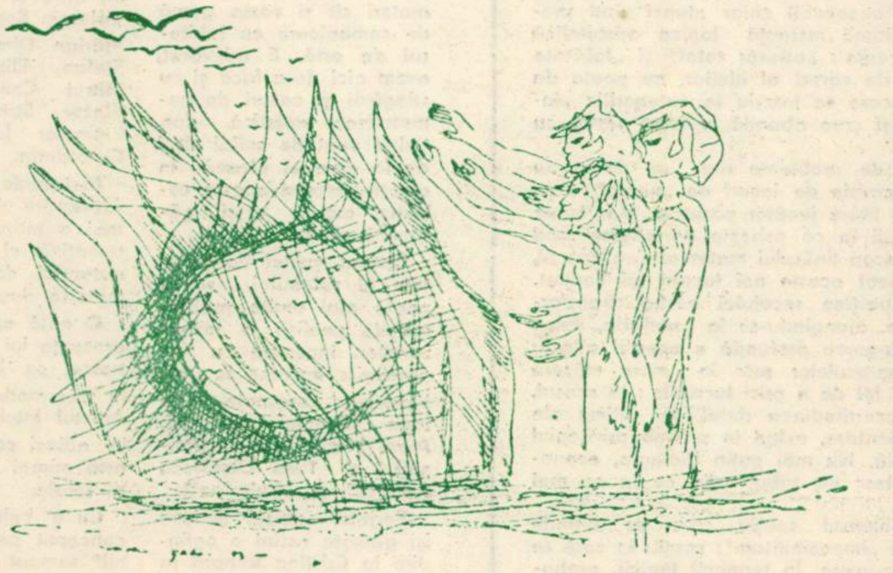

Desen de **RADU GABOR**

Nicolae Bădilescu

Refuz

Căderi libere, mereu altele,
nicăieri vre-o urmă de-ndoială,
refuzul rămas locului
adăugînd şi scăzînd întîmplări
pe albul sonor.
Nicăieri vre-o urmă de-ndoială

şi tăcerea, evadată în larg,
cum îşi apără trofeele inexistente.

Cîntec

Plîng la cripta unei flori
lepădarea de sine,
naiva-i faimă.

şi lovitura scurtă a dălţii,
întrecînd răbdarea pietrei
şi picătură fină,
căzută în capcana pe care o ştii.

Sonia Teofan

Eşti

Eşti aceea care mereu oferă
Culcuş hrănitor seminţelor de grîu
Şi albii generoase apelor născute
De zbuciumul fierbinte al pămîntului.
Eşti aceea care oferă lumină
Cernută printr-un văzduh legănat
De brazi, ce cunosc elixirul tinereţii
veşnice.
Eşti aceea care hrăneşte
Poporul acesta bogat în bucurie.
Eşti aceea care se-nfiripă
În ochii copiilor
Ca un imens leagăn de fericire,
Eşti aceea care trece din om în om
Ca o ştafetă de nemurire.

O cărare

Aprilie, fii medicul meu.
Topeşte zăpada ce-mi căzu la tîmple
De cînd am mai luptat cu-o iarnă.
Slobozeşte visul seminţelor şi fă-l
Neliniştit şi verde ogor de bucurie,
Încălzeşte-mi munţii de zgură
Şi văile orbite de brumă.
Poate mai găseşti o cărare
Spre inima mea, pentru soare
Aprilie, fii medicul meu.
Cuvîntul se zbate, mă doare.

Şcoală

Te-am învăţat de la mama,
În serile cînd coborau poveştile
Spre setea mea de miracole.
Te-am învăţat la şcoală,
Cît eşti de mare, cît eşti de bogată
Şi cu ce te-au înzestrat fiii
Pentru toate nunţile ce vor veni.
Te-am învăţat, vorbind cu petale,
Limba ta curată ca un umblet de
fecioară.
Te-am învăţat, pămînt,
Cu fiecare pîine primită în dar;
Te-am învăţat, izvor,
Cu fiecare sete potolită;
Te-am învăţat, popor,
În jertfă,
Putere
Şi har.

---

creion

Buna

Buna mea tace. Alerg de la gară într-un suflet, ajung la poartă, dau buzna în curtea năpădită de iarbă şi ochii iscoditori ai Bunei nu mă ţintesc din verandă, nici gura ei voioasă nu-mi spune bine ai venit. Uşa de la poartă culcă iarba care se ridică din nou după trecerea mea. Numai iarba mă întîmpină fiindcă Buna tace.

Din verandă simt mireasma de seu ars a luminărilor. Cînd treceam pragul, altădată mă aplecam, ca de obicei. Şi acuma fac la fel. „Cum ai mai crescut" auzeam glasul Bunei, cînd mă vedea intrînd serile, în scurtele vacanţe petrecute acasă. Mă săruta pe obraz şi gura ei era întotdeauna rece ca o marmură. Îmi ştergea cu şorţul ei un scaun şi îmi aducea, cît trăia moşul şi prăseau albine, faguri aurii de miere într-o farfurie şi un pahar cu apă. Apoi mă întreba dacă prin lumea străină în care mă aflu mi-i bine. Aşa ca printre străini, Bună, spuneam eu dar dumneata cum o mai duci? Muncesc de dimineaţă pînă noaptea mă, copile, dar nu mă plîng, spunea ea sărutîndu-mă pe tîmplă.

Dar acuma Buna tace. Catafalcul pare măreţ pentru odaia ei scundă. Şi sicriul prea lung pentru trupul ei micşorat. Numai mîinile bătrînei par exagerat de mari, parcă ar fi străine de ea, odihnind pe pieptul ei scobit. Mîinile se ţin una pe alta, încleştate, parcă ele singure ar fi cutreierate încă de viaţă şi ar vrea să pornească iute la roboteală. Încolo, faţa Bunei e de nerecunoscut. Buzele, care mă sărutau, abia se mai întrezăresc, iar ochii ei fără saţ în a fi blînzi nu ştiu acum după ce pereţi de piele se ascund de mine.

Noaptea nu au rămas decît luminările singure lîngă Buna şi două-trei babe care au zăbovit pe scaune, aţipite, pînă spre ziuă. Ziua, însă, curtea s-a umplut de oameni. Sicriul cu Buna a fost pus pe o năsălie de lemn ale cărei picioare odihnesc în iarba înaltă, de nimeni cosită. La capul Bunei stau cele două fete, singurul fecior, un ginere, cîteva rude mai depărtate şi, la picioarele ei, eu, nepotul. Una din fete, cea mai mare, e şi ea bolnavă şi nu tînără. şi, privind acum la chipul alb al mamei sale şi-o aminteşte pe Buna de pe vremea „războiului mare", cînd, singură, ea, cu patru copii, că moşul era pe front, în Galiţia, fugise după un roi de albine cocoţat pe vîrful unui pom din grădină. Scuturase Buna pomul şi roiul, în loc să pice în coşniţă, picase pe ea. Ca să nu moară, fata cea mai mare o vîrîse repede într-o butie plină de apă. Şi Buna scăpase. În partea stîngă, tot la capul Bunei, stă fata mai mică. Ea are un chip împietrit şi nepăsător. Ea n-a putut fi niciodată, din toţi copiii, înduioşată de Buna. Ea şi-a făcut viaţa singură de capul ei, cum a vrut, şi acum singură a şi rămas. Între surori stă şi plînge feciorul Bunei, un om înalt, blînd, încă neînsurat, care, din blîndeţe şi-a făcut o armă nu întotdeauna bună pentru un bărbat. El e singurul fecior din trei cîţi a născut bătrîna. Ceilalţi doi au murit, unul sfîrtecat de obuz în Cehia, în vreme ce întindea sîrmele, ca transmisionist, altul, acasă, răpus de tifos exantematic. Ginerele Bunei e şi el acum un om bătrîn, cam iute la fire, dar altfel omenos. Cînd bătrîna era gata-gata să orbească, ginerele a dus-o de mînă pe la doctori de-au doftorit-o şi, deşi venise tîrziu, ei au reuşit s-o facă pe Buna să vadă ca prin sită şi s-o ferească de orbire totală.

La picioarele Bunei stau eu, nepotul, venit dintr-un oraş îndepărtat. Ea are patru nepoţi, dar numai eu am ajuns să vin s-o văd pe Buna în aceste ceasuri. În spatele nostru, în jur, în curtea însorită, alte rude mai depărtate şi vecinii de pe strada Bunei.

Ce zi frumoasă are Buna pentru a fi dusă de-a lungul uliţei noastre pînă sus în cimitirul înverzit. Ce zi cu soare, aşa cum îi plăcea ei, în ultimul timp, cînd ieşea de se plimba cu frică, avînd picioarele betege, prin grădina înfrunzită, unde umblase şi ca tînără soţie, cînd trăia moşul şi primul ei copil îi gîngurea la piept.

În aer plutesc funigei sau mi se pare că însuşi aerul, tot, e alcătuit din argint blînd ca s-o ferească pe Buna de dureri. Fiicele şi feciorul Bunei şi rudele, şi vecinii plîng în jurul căpătîiului ei. Numai eu nu pot plînge. Privesc peste case, peste grădini, privesc peste oameni şi ştiu că bunătatea Bunei n-a putut pleca odată cu ea, ci a rămas scrisă pe toate acestea: în aceste flori tîrzielnice, în firele ierbii, mişcate de vînt, în pereţii bătrîni ai casei şi, mai cu seamă, în inima mea, cînd, încă de copil, mă topeam la blîndeţea ei nemaiîntîlnită. Pentru Buna nu se cade să plîng. Nu i-a plăcut să mă vadă niciodată plîngînd ea, care, din dureri, a făcut întotdeauna prilejuri de bucurie. Atunci, spuneţi-mi, cum să plîng? Ce-ar zice Buna de m-ar vedea, om mare, făcînd un asemenea lucru?

ION ARIEŞANU

Elogiul probabilității

Facultatea de a gindi este definitorie pentru specia umană, iar după Descartes, cugetarea condiționează existența insăși. O intreagă preistorie a fost străbătută pas cu pas de creierul omenesc pe drumul ce conduce spre acea extraordinară operă a naturii, pe care singur o numește homo sapiens. Cind insă a simțit nevoia de a face ordine in propria-i gindire, omul ciștigă o nouă trăsătură specifică : capacitatea de reflecție. Sintem la izvoarele filozofiei.

Antichitatea greacă a pus bazele gindirii logice care a guvernat nezdruncinată imensele desfășurări ulterioare ale spiritului omenesc. Aristotel a condus raționamentul la o inegalabilă rigoare, formalizind treptele procesului de gindire logică. Și astfel, din noianul haotic de idei ce ne bintuie mintea, se toarce cu o splendidă suplețe, firul ce leagă premizele de concluzie. Pornind de la citeva adevăruri, pe care le așează la baza sistemului său, Euclid iși clădește geometria, ridicind-o la rangul de știință. Acest model de gindire reprezintă ceea ce numim astăzi logica clasică și putem spune, că nu a avut rival timp de multe secole.

Dar, neliniștile spiritului omenesc au inceput să arunce umbre de indoială asupra obsedantului raționament clasic. S-au găsit matematicieni (Lobacevski, Bolyai) care să nege postulatele lui Euclid și să fundeze o nouă geometrie zisă neeuclidiană. Refuzului imediat al realității, ii succede, in epoca einsteiniană acreditarea acestei geometrii in cadrul unei noi viziuni asupra legilor naturii. S-a observat, că remarcabil in logica clasică este valabilitatea concluziei a cărei valoare depinde de valoarea premizelor. Cu alte cuvinte, mecanismul rațional funcționează impecabil chiar atunci cind premizele furnizează concluzii absurde. In ultimă instanță logica aristotelică polarizează gindirea in jurul a două concepte : „adevăr total" și „falsitate totală". Acest schematism, devenit un fel de corset al ideilor, nu poate da nici o soluție unor probleme de gindire. care se inscriu in categoriile „incomplet adevărate" sau „incomplet false" și care abundă in jurul nostru cu mențiunea de plauzibile, probabile.

Curios, orientarea gindirii spre astfel de probleme are un debut nu tocmai onorabil. Pe la mijlocul sec. XVII casele de jocuri de „noroc", erau infloritoare la Paris. Un anume cavaler de Méré jucător pasionat, dar minte iscoditoare, căuta răspuns propriilor indoieli in ce privește un anume mod de a arunca zarurile. S-a adresat in acest scop tinărului matematician Pascal, care a dat soluția problemei și a comunicat aceste noi lucruri lui Fermat. S-a născut astfel teoria probabilității. Aparține secolului nostru, transformarea acestei teorii intr-un mod de gindire, ajungindu-se la concluzia, deloc intuitivă, că intimplarea are legile ei. Ințelegerea profundă a acestui adevăr a generat gindirea probalistică. Fizica particulelor este in mare măsură autoarea și principala beneficiară a noului fel de a privi lucrurile ; in sensul, că trebuie să ne resemnăm a accepta incertitudinea detaliilor ultime ale unei mulțimi de stări sau evenimente elementare, avind in schimb privilegiul de a observa și controla starea lor globală. Nu mai puțin biologia, economia, teoria informației și chiar artele plătesc un tribut din ce in ce mai sporit legilor probabiliste.

Gindirea probabilistă vine să umple imensul spațiu care se intinde intre evenimentele limită de „certitudine" și „imposibilitate"; spațiu in care se incadrează de fapt, majoritatea acțiunilor noastre. In termenii logicii, probabilitatea se situează intre „adevărat" și „fals", completind astfel, un imens teritoriu de gindire, inabordabil logicii clasice. Concepția care ne-o facem astăzi despre lumea fizică este profund probabilistă. De aceea, marele fizician Max Born afirmă, fără echivoc : „Cred că intimplarea este o concepție mai fundamentală decit cauzalitatea".

OVIDIU MANOLE

plastică

Muncă, destindere, frumusețe

Salonul amatorilor...

La Bastionul Cetății s-a deschis Salonul anual de artă plastică al amatorilor. Dind cimp liber de afirmare diverselor genuri ale plasticii, (pictură, sculptură, grafică, metalo-plastie, intarsie, ceramică etc.) și diferitelor temperamente artistice (naivi, realiști, constructiviști, clasiciști etc.) această expoziție confirmă incăodată larga participare a plasticienilor amatori cit și vasta gamă de comunicare cu iubitorul de artă. E adevărat, avem aici de-a face și cu stingăcii și cazuri de nematurizare artistică, dar, ținind cont de suflul vital de la care el pleacă in creație, efortul acesta colectiv merită să-și găsească ecoul.

Pictura, genul de greutate al salonului, ridică poate mai multe probleme de analiză a expozanților, incepind cu aprecierile maxime la tablourilor semnate de Ioan Panciu (Petunii), Aurel Martin Bologa (Peisaj), și Paul Ursulescu („Jertfa" și „Balerina").

Bogatul peisaj timișan iși găsește astfel o oglindire la Cristina Renard in „Flori", „Bega", in „Peisaj"-ul lui Mircea Opriș și in tablourile Ersiliei Oniga. Diversitatea compozițională, preocupările multiple ale fiecărui artist de a se exprima printr-un limbaj plastic cit mai personal, mulțimea expozanților și exponatelor demonstrează cit de efervescent se dezvoltă arta plastică amatoare, cite disponibilități și talente se afirmă sub flacăra contemporaneității.

In semnăturile autorilor plastici stă pecetea celor mai diverse stiluri : Simion Cindea, Szekesi Ion, Valentin Boțiu, Al Danciu, Marian Dimitrie, Dumitru Ștefan, Elias Dezideriu, Mitruț Constantin, Iosif Vincze, Sanda Lăzărescu, Kremmer Iosif, Cornelia Constantin.

Metaloplastiile lui Merle Alexandru denotă nu numai o intinsă preocupare tematică, ci și căutările autorului de a supune materia dură.

O notă aparte primește prezența lui Panait Stănescu, cu binecunoscutele sale motive ale pădurii. Artistul ințelege că trăirile adinci capătă ecou in artă numai in fața dăruirii totale.

Cu o caldă ironie este conceput portretul „Poetul" semnat de Zorica Ferenți. Constantin Murgu expune și de această dată călătorii colorate din universul naiv, cu o reală forță de expresie. O mențiune poate primi și cercul plastic al Școlii generale din Ianova, condus de Lazi Reva.

Cu o mai vastă experiență, cu un plus de stăpinire a limbajului plastic, sint create intarsiile lui Robert Schiff, „Flori" de Ioan Coclici, „Din lupta poporului român" de Corneliu I. Pop, „Compoziție" de Ana Schmidt și „Autoportret", „Peisaj de primăvară" de Elias Victor.

Sculpturile expuse de I. Varga, Mircea Belei, Aurel Bejenaru și Radu Balea completează armonios ideea și titlul Salonul amatorilor, prin sugestiva lui menire : Muncă, destindere, frumusețe".

Intr-o sală alăturată a Bastionului, o expoziție personală a medicului lugojan Ștefan Ilca. Reușind mai puțin in compoziție, Ștefan Ilca rămine un bun colorist, un portretist și peisagist. Din lucrările expuse se remarcă in mod deosebit ,Traian Vuia", „Portret de țăran", „Cintăreț", „Nud" și foarte bogatul ciclu al florilor.

Larga mișcare și afirmare a creației amatorilor ne oferă din nou posibilitatea contemplării unui incintător și rodnic florilegiu.

DAN UDREA

banatica

Folclorul — pasiune și durată

Cu IOAN OCOLIȘAN, profesor de limba română la liceul nr. 4 din Timișoara

– Stimate tovarășe profesor, după cite știm, Cercul dv. de etnografie și folclor a lansat un apel pe țară elevilor cu preocupări folclorice, pentru Colocviul Național de Folclor al elevilor pe anul 1973. Ce ne puteți spune in acest sens ?

– Sub egida Liceului nr. 4 din Timișoara cu sprijinul Inspectoratului Școlar al județului Timiș, Casei Corpului Didactic, Societății de Științe Filologice – Filiala Timișoara și al Colectivului de Etnologie din Timișoara, afiliat Secției de Antropologie și Etnologie de pe lingă Academia R.S.R., se va organiza in zilele de 9–10 iunie a.c. in frumosul nostru oraș acțiunea republicană pe care ați amintit-o.

– Care sint principalele obiective ale acestei acțiuni, dimensionate la nivelul elevilor ?

– Scopul nobil al acestei acțiuni este acela de a traduce in viață indicațiile partidului nostru in direcția culegerii și valorificării tezaurului folcloric din toate zonele țării. Această acțiune și-a propus ca principale obiective, pentru prima etapă, gruparea entuziaștilor folcloriști din toate genurile de școli, schimbul de experiență in direcția perfecționării metodologiei de lucru in teren, familiarizarea participanților cu direcțiile preocupărilor folcloristicii contemporane, și in ultimă instanță, cu crearea posibilităților nemijlocite ale schimbului de experiență intre centrele folcloristice frecventate de elevii din toată țara. Evident că un obiectiv ce nu poate scăpa comitetului de organizare este acela al cimentării prieteniei dintre tinerii folcloriști care sacrifică zilele vacanțelor și clipele libere folclorului românesc, care a uimit intreaga lume.

– Totul rămine la nivelul elevilor ?

– Intenția noastră discretă este aceea de a crea, paralel cu intilnirea folcloriștilor din rindul elevilor, și o masă rotundă cu conducătorii cercurilor folclorice din țară, in cadrul căreia să ne facem cunoscute preocupările pentru a doua etapă.

– Sinteți unul din conducătorii cercurilor de etnografie și folclor, care implică intoarcerea privirii spre tradiție . . . Dar, in acelaş timp, sinteți un partizan al modernului, dovadă fiind cabinetul, unic in felul său, de literatură română, pe care l-ați creat in cadrul școlii. Cum reușiți să realizați armonia dintre tradiție și inovație ?

– In general, despre preocupările legate de modernizarea predării literaturii, cadrele didactice de specialitate din județ, și grație I.I.P.C.D.-ului, și din județele Caraș-Severin, Arad și Hunedoara, cunosc direcțiile activității noastre. Aparent, e dificil să răspunzi primei laturi a intrebării. Răminem deci partizanii cuceririlor științei și tehnicii contemporane și in direcția consemnării elementelor trecutului . . . La intenția noastră discretă de a angaja intr-o masă rotundă cadrele didactice antrenate in activitatea folclorică, se adaugă dorința de a racorda eforturile noastre la dimensionările folcloristicii mondiale. In acest scop, mulțumită permanentului sprijin acordat de către Catedra de literatură a Universității din Timișoara, prin tov. prof. dr. Eugen Todoran, șeful catedrei de literatură română, lector Gabriel Manolescu, lector Ioan Popa, asistent Vasile Crețu și catedra de pedagogie, prin tov. lector Ioan Drăgan, ne propunem să preluăm linia discuțiilor din cadrul **mesei rotunde** organizate de Universitatea din Timișoara, cu participarea unora din cele mai marcante personalități ale folclorului mondial, din rindul cărora menționăm pe tov. prof. dr. Mihai Pop, directorul Institutului de Etnografie și Folclor București, președintele Societății Europene de Folclor, Dr. Adrian Fochi, G. Eretescu, dr. conf. Vrabie Gh. etc.

–Ce părere aveți despre „poluarea folclorului"?

–– Desfășurindu-mi activitatea intr-o zonă puternic industrializată, intr-o zonă, in care din punct de vedere etnografic, asemeni celor mai competente surse de informare, constat o continuă mutație de la trecut la prezent, de la folclorul „nenominalizat" la folclorul poetic „dialectalizat". Răspunsul la intrebarea dv. afectează in mod direct autorii lăudabilelor incercări de a contemporaniza pe Victor Vlad Delamarina, Tata Oancea și pe mulți alții, prin care renaște, in ultima instanță, in mod discret, suflul „bardului de la Hordou".

Și eu, ca dv., privind in zilele de sărbătoare, constat dispariția mult-lăudatelor porturi sătești. Dacă asistăm la procesul dispariției lente a acestor minunate comori folclorice, care au uimit in timpul țișnirilor bănățene, prin centre de rezonanță națională ca Lugoj, Chizătău și multe alte focare de etalare a nenumăratelor valențe ale folclorului bănățean, savurat in anii trecuți de Ciprian Porumbescu și sintetizat magistral de Filaret Barbu, Sabin Drăgoi, Nicolae Ursu, ne dăm seama de seva și vigoarea lirică care perpetuează dialectic, intr-un spectaculos ciclu inviorător, laturile folclorului bănățean.

– Cercul dv. incheie al III-lea an de activitate. Care sint numele pe care doriți să le evidențiați din rindul componenților cercului ?

– Sint un dascăl din categoria acelora care au lucrat pe tărim folcloric ca unele din cele mai reușite prototipuri ale tineretului de azi. Din acest punct de vedere mă simt obligat a exprima profunda mea recunoștință unor elevi ca : Mirza Virginica, responsabila cercului, Ban Clara, secretara cercului, Ardelean Stelian, Fort Mariana, Hamaliuc Maria, Gorea Marcela, Pacepa Elisabeta, Lafleur Helga, Sefer Rodica, Meilă Gheorghe. Molnar Ghizela, Zăgănescu Adriana, Rădulescu Carmen, Negoiu Carmen, Iliescu Diana și alții care s-au inscris realmente in rindul folcloriștilor zilei de azi.

– Spre ce năzuiți in continuare ?

– Aș dori ca generațiile ce ne urmează să prețuiască la adevărata dimensiune patriotică tezaurul datinilor strămoșești, care in alte țări au dispărut, să-și iubească prezentul printr-un spirit lucid cu gindul ancorat in ziua de miine. Noi, vizionari fiind, să transmitem torța pasiunii noastre nobile, cu incredere folcloriștilor tineri ce-și dau intilnire in orașul florilor. Astfel ne achităm de elementara datorie a unui cetățean onest al pămintului Mioriței.

Interviu realizat de
DAMIAN URECHE

Convorbire cu NICOLAE BOBOC

directorul Operei timişorene

– Să incepem cu posibilul inedit al acestei ediţii.

– Spre deosebire de ediţiile precedente, actuala aduce citeva elemente noi. In primul rind ar fi char durata : de la 12-27 mai Cu această ocazie, vor fi prezentate şi citeva lucrări în primă audiţie. E vorba de lucrări româneşti, pentru că una din caracteristicile acestei ediţii este accentuarea acestei laturi autohtone. Putem cita opera lui Cornel Ţăranu **„Secretul lui Don Giovanni"**, care este o primă audiţie, apoi tot la Operă baletul **„Primăvara"** de Cornel Trăilescu.

– Aveţi şi citeva semnificative prezenţe locale.

– Cvartetul Cocora, recent constituit, va apărea cu acest prilej pentru prima dată în Timişoara, formaţie ale cărei cadre sînt recrutate chiar din rindul instrumentiştilor Filarmonicii. Apoi orchestra de cameră, care a dat concerte şi în ediţiile precedente, avind ca membri cîţiva distincţi instrumentişti ; în plus faţă de ediţiile precedente avem şi interpreţi străini de primă mărime.

– Există un specific al Festivalului timişorean ?

– In primul rind lucrările româneşti, care sînt multe, fixează caracteristica unui Festival ce face in acest fel un serviciu culturii ţării. Valorificarea unor interpreţi care au prilejul strălucit de a se afirma in faţa unui public exigent, iată un alt act cultural de importanţă.

– Prin ce aderă Festivalul la ideile muzicii contemporane ?

– Pentru cei de la Operă, abordarea unui spectacol ca acela al operei lui Ţăranu, complet modernă şi ca regie şi ca factură muzicală, este o adevărată piatră de incercare. Prin această lucrare sintem la zi in ce priveşte preocupările noastre reinnoitoare. Este posibilitate pentru interpreţi să-şi pună şi să rezolve noi probleme. Atonalismul acestei opere, spre exemplu, presupune un anume mod de a-ţi însuşi o melodie sau ritm. Se pun aici probleme de interpretare în genul muzicii „sincopate", de swing, chiar de shake, ceea ce trebuie totuşi rezolvat pe linia cîntăreţului de operă şi nu a aceluia de muzică lejeră.

Timişoara muzicală

Din programul FESTIVALULUI

● Simbătă, 12 mai, in sala Modern ora 19, **Festivitatea de deschidere şi Concert simfonic extraordinar.** Dirijor : **Remus Georgescu,** solist **Viktor Tretiakov** (U.R.S.S.). In program : D. Popovici (Simfonia a IV-a cu cor, primă audiţie absolută integrală) ; Ceaicovski (Concert pentru vioară şi orchestră); Mahler (Simfonia I).

● Duminică, 13 mai, ora 20, in sala Operei; **Boris Godunov,** dramă muzicală populară de Modest Musorgski.

● Luni, 14 mai, ora 19, seară dedicată oaspeţilor Festivalului (Studioul Liceului de muzică); orchestra **„Bach-Solisten" din Leipzig,** cu un program Bach.

● Marţi, 15 mai, ora 19, la studioul Liceului de muzică, recital de vioară susţinut de **Viktor Tretiakov** (U.R.S.S.).

● Miercuri, 16 mai, ora 19,30 în sala Operei, **Primăvara** (premieră), balet in două acte de Cornel Trăilescu.

● Joi, 17 mai, ora 19, la studioul Liceului de muzică are loc un **Concert de muzică de cameră** susţinut de orchestra Filarmonicii **„Banatul".**

● Vineri, 18 mai, ora 19,30, la Operă **Aida** de Verdi.

● Simbătă, 19 mai, ora 19 şi duminică, 20 mai, ora 11 la sala Modern **Concert simfonic extraordinar.** Dirijor : **Nicolae Boboc,** Artist emerit. Soiist : **Ken Yasuda** (Japonia).

● Duminică, 20 mai, ora 19, la studioul Liceului de muzică un **Concert de muzică de cameră,** susţinut de formaţia **Musica Nova.** In program : Haydn, Mozart, A. Copland şi T. Olah.

Convorbire cu ION ROMÂNU

director al Filarmonicii „Banatul"

– Cum vedeţi actuala ediţie a acestui prestigios festival de muzică ?

– Festivalul timişorean este aflat la cea de a treia ediţie a sa. De astă dată se detaşează net prezenţa unor lucrări care vor suna pentru prima oară, nu numai aici, pentru noi, ci şi pentru întreaga ţară. E vorba de piese din repertoriul românesc şi universal pe care le-am inclus în programul manifestărilor.

In al doilea rind, un mare număr de colaboratori, fie că e vorba de interpreţi sau ansambluri de mare prestigiu din ţară şi de peste hotare.

– Ce elemente noi semnalaţi în această ediţie ?

– Unul inedit : cuprinderea mai multor localităţi, cum ar fi Lugojul, cel de al doilea municipiu al judeţului .Apoi, vechiul cor al plugarilor din Chizătău are ocazia unei întîlniri cu corul „Madrigal". Şi Reşiţa e cuprinsă în programul manifestărilor festivalului.

Demn de subliniat este coincidenţa cu alte două însemnate evenimente din ţară şi de peste hotare : **„Zilele culturii din R.D. Germană"** vor fi marcate şi la noi in festival (participarea formaţiei din Leipzig şi alţi interpreţi germani). Apoi „Madrigalul" işi serbează zece ani de activitate, tocmai in cadrul acestei deplasări la festival.

– Despre concertele Filarmonicii . . .

– Filarmonica va avea 15 concerte la sediu şi în deplasări cu muzică aparţinind tuturor genurilor, inclusiv opera-concert **„Cosi fan tutte".** Pentru noi este un mare eveniment şi execuţia in primă audiţie absolută a **„simfoniei a IV-a"** de Doru Popovici, a **„Invocaţiilor"** de Tiberiu Olah.

Cred că varietatea programului, prestigiul colaboratorilor vor constitui semne de bun augur pentru viaţa muzicală a oraşului nostru. Încercăm să imprimăm festivalului trăsături tot mai distincte, lucru care se va realiza şi prin execuţia creaţiei localnicilor, apoi a muzicii româneşti contemporane in general. Cu acest prilej se imbogăţeşte şi repertoriul Filarmonicii şi aria de cunoştinţe a melomanilor.

LUCIAN BURERIU

---

teatru

„IVANOV" de A. P. Cehov

La Teatrul Maghiar de Stat Timişoara

Aducind pe scena Teatrului Maghiar de Stat din Timişoara piesa **Ivanov de A.P.** Cehov, regizorul **Ioan Taub** ne oferă, într-un răstimp destul de scurt, un al treilea spectacol original, de o deosebită ţinută artistică (după „Fidelitate" de Győző Hajdu, tot la Teatrul Maghiar şi „Coroană pentru Doja" de A. Gh. Ardeleanu la Teatrul Naţional).

Ceea ce remarcăm şi la această a treia reuşită, este intervenţia substanţială a regizorului în transpunerea pe scenă a unui text cu mai puţin evidente calităţi dramatice. El reuşeşete pe deplin valorificarea intenţiilor sale realizind un spectacol autentic cehovian.

Personajele în frunte cu Ivanov, Ana Petrovna (Sarah) doctorul Lvov, Saşa, Lebegyev, Sabelski interpretate magistral de **Károly Sinka, Gabriella Koszta, Adám Rajhona, Irén Bányai, Ferenc Fábian, István Köfalvy, László Tarr,** trăiesc adevărate drame ale insingurării, rezultat al unui mod de viaţă lipsit de perspectivă. Spectacolul reuşeşte să ne ofere pe tot parcursul situaţii scenice in care morbidul se realizează de fapt prin **false** ciocniri dramatice între personaje. False, zicem, deoarece credem că unul dintre izvoarele tensiunii interioare a piesei lui Cehov (şi acest lucru ocupă un loc de prim rang şi în concepţia regizorului) e tocmai faptul că un personaj nu ajunge niciodată să împărtăşească drama sufletească a celuilalt. Monologurile adesea disperate ale acestor oameni care trăiesc (vegetează) paralel fără să poată stabili veritabile contacte sufleteşti, se consumă în conflicte interioare izolate, compuse la rindul lor de stări sufleteşti discontinue. In final piesa-spectacol. nu rezolvă de fapt nimic, nimeni nu este scuzat sau condamnat. Considerăm că tocmai prin această abordare, regizorul a ciştigat partida cu inerţia interpretărilor „lineare" date teatrului cehovian, reduse adesea la text, costume de epocă, scenografie adecvată, şi reverie à la Cehov. Rezultatul este că piesa **Ivanov,** scrisă in prima perioadă de creaţie şi care nu e citată printre marile opere ale autorului (nu întîmplător fiind abia de curînd tradusă în limba română) s-a dovedit totuşi capabilă a stabili un excelent dialog artă-public, cu nimic mai prejos de capodoperele cehoviene.

Se cuvine a aminti printre procedeele regizorale bine motivate din punct de vedere al economiei spectacolului, reducerea substanţială a situaţiilor melodramatice frecvente in textul piesei ca un ecou al procedeelor dramatice ale timpului. Reprezentaţia timişoreană scoate in evidenţă aproape pînă la grotesc motivele interioare ale dramei care-l transformă pe Ivanov, tinăr entuziast, optimist, economist cu mari ambiţii, soţ tandru, într-o deplorabilă epavă umană, dezgustat de el însuşi la numai 35 de ani : oboseala morală, plictiseala, conştiinţa crimei, singurătatea. La conacul său, oamenii ce-l înconjoară sînt fie beţivi, fie cartofori, fie ca medicul de lîngă el, cinstiţi. dar obsedaţi de o imaginară chemare mesianică. Toate aceste simptome care-l împing pe Ivanov la sinucidere capătă relief prin cîteva procedee scenice, mai mult sau mai puţin originale, dar intotdeauna adecvate scopului. Ne gîndim la ritualul scaunelor din actul I şi IV, la finalul aproape diabolic al nunţii, dar şi la cîteva personaje figurante (Jegoruşka mujicul – **János Tóth,** Gavrila, maestrul de ceremonii – **László Mátray),** de un deosebit efect dramatic. Remarcăm însă că aceste sublinieri ingroşate nu sînt lipsite de risc. Spleenul pîndeşte pe spectator in special în primele acte, dar creşterea tensiunii dramatice reuşeşte să aducă contrabalansul necesar.

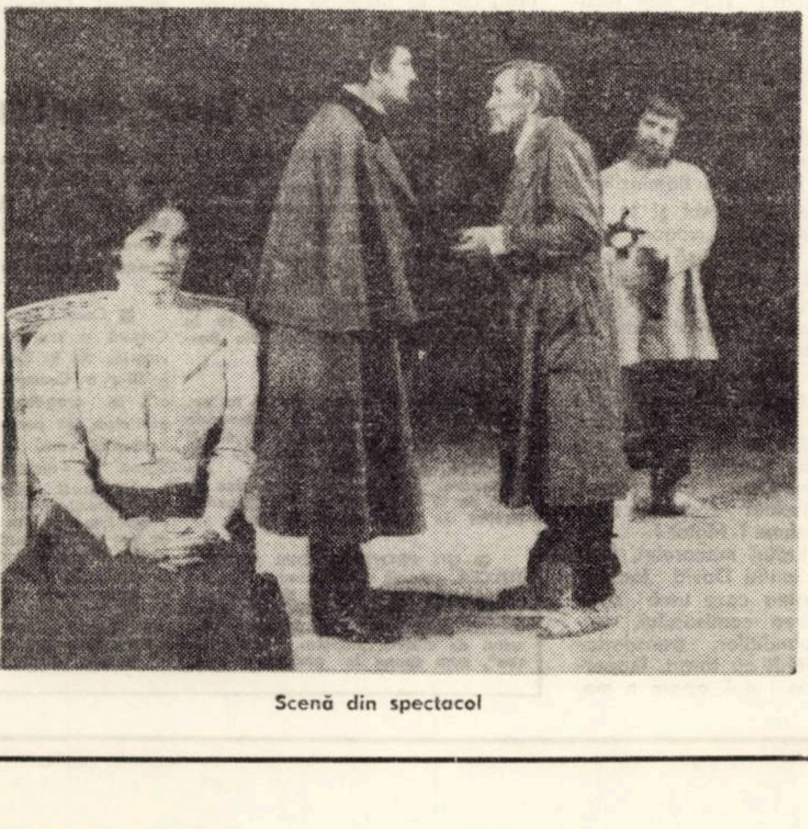

Scenă din spectacol

Considerăm că această ultimă premieră in care intenţiile regizorului şi arta lui Cehov sînt susţinute, pe parcursul spectacolului, cu entuziasm şi pricepere de toţi membrii colectivului artistic, inclusiv de scenograf **(Virgil Miloia),** reprezintă o adevărată piatră de hotar şi un salt calitativ în istoria Teatrului Maghiar de Stat din Timişoara. Ea este, în acelaşi timp (alături de piesele lui Csky Gergely – **Paraziţii** şi W. Shakespeare – **Richard al II-lea** – regizor Gyula Cseresnyés), un simbol al maturizării, fericită încununare a unei activităţi teatrale care împlineşte în această stagiune 20 de ani de existenţă.

ALEXANDRU VAJDA

O zi cu SERGIU NICOLAESCU

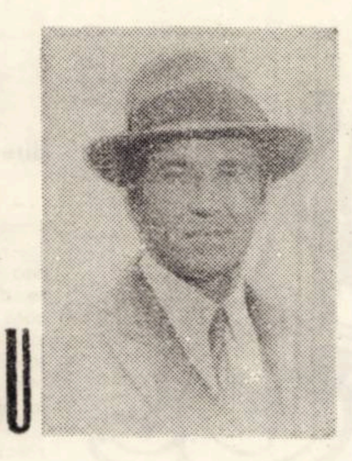

„VOI TRAGE ULTIMUL..."

— Ne vedem miine la unsprezece la ACIN !

...Şi la ora fixată în holul Asociaţiei Cineaştilor intră un bărbat îmbrăcat într-o salopetă verde, stropită cu mari buline galbene, părînd a fi mai degrabă pregătit pentru o grea misiune undeva în junglă, decît pentru o zi obişnuită de filmare. Îl privesc nedumerit.

— Eşti cam subţire îmbrăcat, tovarăşe reporter !

— Rezist, sînt de la munte.

Urcăm într-un jeep de teren şi după cîteva manevre ne înscriem în fluxul bulevardului. La ora prînzului, străzi aglomerate, pietoni grăbiţi şi maşini nervoase. S. Nicolaescu conduce cu dexteritate.

— Aş vrea să continuăm o discuţie mai veche despre filmul politic.

—Nu cred că există film care, într-un fel sau altul, să nu fie politic. Indiferent de gen, dacă se adresează milioanelor de spectatori şi dacă aceştia îl acceptă, el devine un „mesaj" politic. Aşadar, poţi face politică nu numai într-un film de actualitate, ci şi într-un film istoric, sau chiar într-o comedie muzicală. În acest sens, aş spune că **„Puterea şi Adevărul"** este un film pentru critici despre politică, iar **„Mihai Viteazul"** este un film actual şi politic. Contează mai ales forma, pentru că ea determină împlinirea scopului propus.

— Dacă vreţi să fiţi mai explicit.

— Există filme de azi care nu reuşesc să fie actuale. Am văzut filme care puteau la fel de bine să fie făcute în 1958, 1968 sau 1973. Prea adeseori colegii mei uită că într-o scenă de dragoste nu faci un curs despre morală şi nici o lecţie de filozofie. Orice temă de film are o soluţie de realizare foarte bună. Rămîne doar să o depistezi şi să o susţii cu tărie, fiindcă pătrunderea pe piaţa internaţională nu o poţi face decît dacă găseşti o formă şi o formulă originală.

— Ce calităţi i se cer unui regizor şi de care factori depinde reuşita unui film ?

— Meseria de regizor este aceea de a gîndi şi a povesti în imagini. Aceasta în primul rînd.

— Şi în al doilea rînd ?

— În al doilea rînd, în al treilea şi factorul „n" de care depinde reuşita unui film urmează să le descoperi d-ta astăzi pe platou, sau poate, cine ştie, cîndva, mult mai tîrziu.

Ajungem la gara C.F.R.-Triaj. Traversăm o adevărată încrengătură de linii pînă cînd ne oprim lîngă un şir de vagoane de marfă cu inscripţii albe : Jos Maniu ! Trăiască alianta muncitorilor cu ţăranii ! Alimente pentru sinistraţii din Moldova ! Trăiască P.C.R. !

La locul filmării, întreaga echipă de la **„Ultimul cartuş"** îşi aşteaptă regizorul. Mai întîi Sergiu Nicolaescu se consultă cu scenaristul Titus Popovici, aflat deja pe platou. Discută amănunte ale secvenţelor ce urmează a fi turnate, „naturalizează" replici. Curînd scriitorul părăseşte terenul de luptă, lăsînd regizorului posibilitatea să se desfăşoare.

Operatorul Alexandru David constant colaborator, se plînge că are prea mult soare pentru a filma o scenă de zori de zi. Poate intră totuşi în nori. Pînă se pune lumina pînă Sandu îşi dispune „sorii" îl interpelez pe comisarul Roman, alias Ilarion Ciobanu :

— Ce faceţi azi ?

— Arestez. De, ca la poliţie.

Dar iată că peste puţin timp se dă semnalul începerii unui joc frumos şi greu, un joc de-a hoţii şi de-a vardiştii.

— Filmăm secvenţa cu arestarea banditilor. Aici aş vrea să fac discuţia lui Roman cu prizonierii, urcarea în maşină şi demararea. Plecăm de la un detaliu şi pe măsură ce roteşti, deschizi.

— Nu pot să manevrez.

— Dacă ai zoom, e în regulă. Mie nu mi-ar displace să fac un plan general al gării. Îţi bag şi nişte fumigene.

Adriana, să vină toate maşinile. Repetăm.

Pe platou soseşte Dumitru Fernoagă, directorul Casei de filme nr. 4, însoţit de producătorul delegat, Cornel Cristian. În spatele meu aud o replică : „Mă, ce moacă are ăsta. Mă ce moacă !"

„Ăsta" e studentul la actorie, pictor, caricaturist, poet şi cascador, Ion Anestin. Dar directorul şi producătorul nu pot asista la filmare ; probabil au alte treburi mult mai importante.

— Ce-ai făcut cu Papaiani ?

— Excelent ! Nu-l mai recunoşti ! E un ţăran venit de pe front.

— Banditii la locuri ! Cînd s-a spus acţiune, voi părăsiţi cadrul. Cei doi brancardieri în pas alergător. Poliţiştii la locuri! Doina, textul : „Alimentele mă mîncarea şi hainele flămînzilor".

Ilarioane, te plimbi şi te uiţi la el. Scrisneşti : „vagon, tren, alimente". Trebuie să te hotărăşti dacă îi împuşti sau nu.

Comisarul ripostează : — Cred că fără replici. Armez doar. Se înţelege gestul.

— Bine. Să accentuezi... Dar domnilor, aveţi o ţinută de bal !

Fără să-şi mai dea jos cătuşele, banditii se rostogolesc, iar poliţiştii iau poziţie de tragere

Clacheta : Cadrul 6/35 turnat. Răsună răspicat comanda : Atenţie ! Acţiune ! Motor !

De pe braţul macaralei, Arriflexul lui Sandu David înregistrează maşina care urcă rambleul, sosirea comisarului, escortarea banditilor, transportarea unui rănit cu targa. Inoportun, în planul doi, apare o modernă locomotivă Diesel electrică.

— Nu-i nimic. Reluăm!

Abia la dubla a patra, filmată totuşi pe soare, regizorul se arată mulţumit de această secvenţă lungă (cca 27 m).

— Papaiani la cadru !

Actorul a dezbrăcat de cîteva zile costumul lui Păcală pentru a deveni Oarcă.

6/36 — 1 — Treci pe lîngă convoi. D-ta comisare îl îmbrînceşti. S-a înţeles ? Nimic mai simplu decît un cadru „de serviciu" tras corect şi repede.

6/37 — 1 — Atenţie ! Tragem un cadru suplimentar, racord cu scena de noaptea trecută. Papaiani, te trezeşti pe soare în vagon şi cobori precipitat.

La 6/38 — 1 — Nicolaescu trece la aparat.

— Schimbaţi locurile. Miinile mai jos, să-ţi văd cătuşele !

Mă apropii şi eu.

— Observi, întotdeauna nu numai îmi compun cadrul, ci îl şi controlez. Faptul că am fost cîndva inginer şi operator, îmi conferă avantajul de a „subiectiviza" aparatul. El trebuie, în acelaşi timp să înregistreze fragmente de spectacol şi să povestească coerent o acţiune...

— Repede deplasarea dincolo de gară. Facem scena cu ziaristul !

În rolul ziaristului îl descopăr pe reporterul televiziunii, Emanoil Valeriu, transformat astăzi în artist de cinema.

— Opreşti pentru o clipă maşina. Soliciţi un interviu, sau doar o relatie (spune-mi ce s-a întîmplat. Roman) apoi porneşti mai departe... Încă o dată. L-ai blocat prea mult. E un fel de şef de-al d-tale.

Se aude iarăşi comanda cunoscută şi peste cîteva minute ziua de filmare a actorului E. Valeriu ia sfîrşit. Îl solicit colegial :

— Iartă-mă că nu pot. După ce m-a refuzat- comisarul Roman alerg pentru o anchetă pînă la Sighişoara.

— Totuşi, o singură întrebare : care meserie e mai grea, cea de reporter sau de actor ?

— În mod sigur cea de reporter, mai ales cînd o exerciţi pînă şi în film...

— Luăm o pauză pînă la 16. Vii cu mine în oraş, sau rămîi cu echipa ?

— Prefer să vă însoţesc. Urc din nou în jeep, alături de regizor.

— Observ că lucraţi fără scenariu

— Da, fără un scenariu strict. Replicile le ajustez pe platou în funcţie de situaţia creată. Pînă acum nu mi s-a întîmplat ca scenaristul să nu fie de acord.

— V-ar tenta un film western?

— Şi încă cum. Titus Popovici mi-a povestit un subiect cu un boier transilvan şi un paznic de vînătoare care, în urma unui incident, părăsesc ţara şi se fac căutători de aur în America.

— Cred că există medii româneşti care se pretează la acţiuni deosebite. Mă gîndesc la viaţa moţilor, a oşenilor, a ţapinarilor, a...

— Aştept un scenariu interesant, inspirat din aceste realităţi.

O masă frugală şi apoi revenim pe platou. Seara intră în scenă : Stavru, Gruşevschi, Menelas, Păun, Albu, Zelea, Ştefănescu, Crăciun, Tolea, Manea, Lazarovici şi alţi băieţi minunaţi, împreună cu armele lor pocnitoare. Pînă noaptea tîrziu, banditi şi comisari au tras „ca la nuntă", au urcat în tren din mers, au căzut de pe vagoane, au fost striviţi de locomotivă, au „murit" şi au „înviat" rînd pe rînd.

— La început ne încălzim cu o scenă mai uşoară : urcarea lui Ilarion pe locomotivă. În aşteptarea luminii, actorul ne vinde un pont : „Pe bulevard trecea un vagabond flămînd. La colţ întîlneste un copil care mînca un covrig. Păi aşa se mănîncă covrigul, aşa se mănîncă. Stai să-ţi arăt eu".

— Gata comisare ! Poftim la cadru !

Şi din nou răsună peste linii comanda : Atenţie ! Acţiune ! Motor !

— Prea încet locomotiva. Accelerează d-le. Accelerează ! Niţu Vasile, operatorul „împrumutat" de la Sahia, filmează cu aparatul în miini. Unghi la sol. Rotatie. Figură de cascador.

— Pregătiţi accidentul, vă rog!

Un accident pregătit !

— Oho ! Şi încă cum ! Toată lumea cinci linii mai încolo ! Inclusiv tovarăşul ziarist.

Maistrul artificier (poreclit nu se ştie de ce „Baronul") pregăteşte explosibilul.

— Iată scena : Cornele, te urci în locomotivă şi urmăreşti la cîţiva metri maşina pînă se tamponează de garnitură. Intri cu toată viteza. La volan o să fie Stavru.

Cascadorul îşi pregăteşte numărul. Controlează cu minuţie fiecare metru de teren. Aici va avea loc coliziunea, apoi rostogolirea pe ridicătură. Îndepărtează cu grijă fiecare piatră.

— N-am putea mai încolo ?

— Ar trebui să mutăm lumina

— Bine, rămînem aici.

De lîngă un stîlp de telegraf ridică un manechin — colegul de aventură. Ca pe un invalid îl introduce în maşină şi îl aşează pe locul din faţă. Porneşte. Cum o mai fi mergînd rabla asta ? Reface de cîteva ori traseul. Peste gară se aşterne o linişte grea. C.F.R.-iştii au devenit şi ei spectatori. La ce s-o fi gîndit cascadorul ? Dacă voi avea o pană şi mă va strivi fără a fi în cadru, dacă explozia vagonului nu va fi sincronică şi se va rata secvenţa, dacă la rostogolire voi fi prins în lumina reflectorului şi în obiectivul aparatului ; dar dacă se va bloca uşa şi nu voi putea ieşi din maşină, dacă... Fără nici un dacă ! Opreşte... Tovarăşă garderobieră ! O pereche de mănuşi. Colegul purta mănuşi.

— Gata ?

— Da —

— Demarează Stavrule ! Atenţie ! Acţiune ! Motor !

Se filmează „verité" cu trei aparate fiindcă la această secventă nu se poate trage nici o dublă. Urmărită de locomotivă, maşina parcurge zeci de metri în viteză pînă cînd se loveşte de garnitură. Aproape simultan locomotiva întregeşte carambolul. O explozie puternică. Flăcări, multe flăcări ; şi din Mercedesul model 1940 nu mai rămîne decît o neagră armonică de tablă fumegîndă. Unde o fi cascadorul ? Spre locul „incidentului" goneşte Salvarea. S-a întîmplat cu adevărat un accident ? Nu. Din spatele unui vagon, abia schiţînd un zîmbet, apare cascadorul. Ce-aş putea să-l mai întreb pe omul acesta care în urmă cu zece minute şi-a riscat viaţa, pentru ca la vizionare să avem cîteva momente de tensiune confortabilă. Murmur o întrebare stupidă : — Merită riscul ? — Nu există risc pe care să nu-l merite spectatorii.

— Foarte bine Stavrule ! Pentru mai tîrziu, gîndeşte-te la o moarte frumoasă, o răsucire de 180° în aer şi o cădere de efect.

„Jocul" continuă. E rîndul celorlalţi cascadori. Lazarovici „împuşcat" pe vagon, cade lîngă cartoane. Gruşa apare de printre osii cu un sac de grenade (mai respiră greu ca şi cum ar fi alergat mult. Nu uita replica. Deştept te-a mai făcut măta).

Se împuşcă mult şi aproape fără întrerupere. Alternativ rafale lungi, rafale scurte. Stavru îşi face din nou numărul. Se filmează „în serie" cadre scurte, aşa-numitele cadre de acţiune. Poate de aceea, formula de comandă la Sergiu Nicolaescu e uşor modificată Nu „Atenţie, **Liniste.** Motor" ci „Atenţie ! **Acţiune !** Motor !". Acţiune fiindcă pentru Sergiu Nicolaescu, filmul este în primul rînd o acţiune vizuală. Banditi şi comisari, hoţi şi vardişti se vor mai urmări încă multe zile pînă cînd li se vor termina gloanţele si, totodată, secvenţele de la **„Ultimul cartuş".**

— Încă o explozie şi am terminat pentru astăzi !

E o secvenţă care nu ridică nici-un fel de probleme.

— Gata ! Mulţumesc băieţi ! Ne vedem miine la tribunal.

Mă apropii de protagonistul filmului, Ilarion Ciobanu :

— Pe cînd „Ultimul cartuş"?

— Probabil în această lună : dar te asigur că şi **ultimul cartuş** îl voi trage **cu miinile curate !**

Doina, secretara de platou face bilanţul zilei. S-au filmat 10 cadre, 57 de metri utili. Alături de regizor şi de echipa sa au participat patru actori, şase neprofesionişti, zece figuranţi şi un spectator reporter...

EMIL CILANU

breviar cultural

■ **BIBLIOTECA MUNICIPALA TIMIŞOARA, SALONUL LITERAR-ŞTIINŢIFIC susţine un simpozion COPERNIC, prin participarea lectorului univ. EUGEN BERCEI, cu expunerea „Viaţa şi opera lui COPERNIC" şi a conf. univ. TIBERIU TORO, membru al Comisiei naţionale UNESCO, cu expunerea „Influenţa lui COPERNIC asupra dezvoltării fizicii". Acţiunea are loc în ziua de 15 V. 1973 ora 18. în sediul Secţiei de împrumut din Bastion.**

■ **Aceeaşi instituţie invită la expunerea : „100 de ani de la moartea domnitorului ALEXANDRU IOAN CUZA" , susţinut de conf. dr. GH. OANCEA de la Universitatea din Timişoara. Acţiunea va avea loc în ziua de 11 mai 1973, ora 18, la sediul Secţiei de împrumut din Bastion.**

■ **UN PROFESOR DIN JUDEŢUL TULCEA, Aurel Munteanu, urmînd meleagurile ţinutului de lîngă Pontul Euxin şi Danubiu, a ştiut să poposească pretutindeni în preajma izvorului de cîntec „popular contemporan", cum spune în prefaţa volumului „Flori de nufăr" Dr. Al. I. Amzulescu. Cartea este sectorizată în Poezia obiceiurilor, Epice, Lirice, Ghicitori. Merită menţionată şi maniera expresivă, în care a fost tipărită această culegere de folclor dobrogean.**

■ Corul „Ion Vidu", al Casei de Cultură a municipiului Lugoj, întors victorios de la Bucureşti, de la etapa a III-a a Concursului „Cîntare patriei", se pregăteşte intens pentru a participa, în perioada 16–21 mai, la Festivalul coral internaţional „Mai — Varna '73" organizat în R.P. Bulgaria.

La acest eveniment de prestigiu corul prezintă un larg repertoriu. Pe lîngă lucrările din cadrul Festivalului, se vor mai prezenta şi cîteva concerte în alte oraşe din ţara vecină şi prietenă, R. P. Bulgaria. Considerăm că şi cu acest prilej corul lugojean va afirma, aşa cum se cuvine, valorile muzicii corale româneşti, peste hotare, sub bagheta inspiratului dirijor Remus Taşcău.

■ La iniţiativa C.U.A.S.C. din Institutul Politehnic timişorean, concursul „Traian Lalescu", o reeditare a olimpiadelor cu acelaşi nume, s-a generalizat pe ţară. Faza locală a avut loc între 5–6 mai la toate institutele tehnice de pe cuprinsul patriei. În zilele de 12–13 mai se va desfăşura la Timişoara faza pe ţară.

■ În Amfiteatrul 1 al Facultăţii de agronomie din Timişoara a avut loc marţi 8 mai, o sesiune de comunicări ştiinţifice a cercurilor ştiinţifice studenţeşti.

■ Sesiunea de comunicări a cercurilor ştiinţifice studenţeşti din Institutul de medicină timişorean a reunit 37 de cercuri reprezentate cu peste 60 de comunicări. Lucrările au fost deschise de prof. dr. doc. Pius Brînzeu, rectorul institutului. La sesiune au luat parte, pe lîngă studenţi timişoreni, colegi ai lor de la institutele medico-farmaceutice, din Cluj, Iaşi şi Tg. Mureş.

Poşta redacţiei

G.M. BULDUŞ, Arad. Dacă v-am dat cîteva speranţe în răspunsul anterior, înseamnă că avem încredere în evoluţia dv. ulterioară, nicidecum în graba cu care ne trimiteţi plic după plic. În privinţa măiestriei artistice mai aveţi încă mult de făcut.

„AER", Hunedoara. Fiindcă ne-aţi rugat să vă răspundem la acest pseudonim, nu vă lăsăm în „aer", şi vă rugăm să ne credeţi că, deşi sînteţi în pragul publicării, noi avem prea puţin spaţiu pentru literatură ca să vă dăm o certitudine.

IONEL IACOB, Timişoara. N-ar fi exclus faptul ca pe vremea cînd eram colegi de liceu să se fi întîmplat o contaminare. Talentul are misterele lui. În ce priveşte epigramele, dacă generozitatea rubricii de epigrame nu va fi la înălţimea dv., sper să vă fructificăm lucrările într-o polemică a epigramei, într-un viitor număr cu umorul.

R.D., Timişoara. Nu ştiu dacă poezia se poate hrăni din versuri ca „Uite, dragă, curcubeul !"

MARIAN BODEA, Tîrgovişte. Nici cînd „văile se iubesc cu munţii" nu ne prea încîntă. Scăpaţi de teribilisme şi hazarduri asociative, spre binele literelor dv. viitoare.

SOARE STELIAN PIATRA, Timişoara. De n-ar fi prea retorică, poezia, seva versurilor dv., ar începe să-şi găsească albia. Însă temele cu turci şi haremuri nu vi se par puţin desuete ? De aici şi aerul de încropire bătrînicioasă a cuvintelor. Încolo, versificaţie corectă.

CUCU M. MURGU, Berzovia. Iar insistaţi cu versuri inodore. Nu prea citiţi poezie contemporană, ori nu o prea iubiţi, şi e totuna. Cum vedeţi ieşirea din impas ? Nu prea se întrevede.

VASILE ION TATU, Petroşani. Mai întîi dv. trebuie să vă „sortaţi" poeziile, pentru o soartă mai bună. Este atîtea peisaj funebru în poeziile trimise . . . Moarte, bufniţă, sicriu, copită, candelă,spînzurat etc., nu prea servesc atmosferei poetice, repetîndu-le pînă la oboseală. Întrebaţi-vă lira dacă nu poate să cînte şi altfel, pentru că ştie.

SAMO EMIN, Cîmpulung Muscel. . „Vedeam cadavrele venind spre mine" parcă ar fi un vers al confratelui dv. de mai sus. Mai înseninaţi-vă !

MARIA DRAGHICI, Mehedinţi. Scuturaţi-vă de proză, pentru că aveţi suflu liric.

CONSTANTIN POENARU, Vîlcea. Cititorii nu se vor supăra pe dv. dacă scrieţi bine. Începutul există. „Se poate ca vîntul / Să-şi fi uitat copilăria". Continuaţi-vă ucenicia la templul muzelor.

ZIVOJNOVIC ALEXANDRU, Bocşa. Aveţi dreptate, poeziile dv. nu întrunesc exigenţele publicării. Vedeţi şi dv. „Eşti supărată foc pe mine / Şi vrei uitării să mă dai".

GH. OGRIN, Timişoara. Poeziile de 1 Mai sînt meritorii, dar ne-au sosit tîrziu.

VALERIA SILVANA, Sebeş. Citez din scrisoarea dv. „mă voi strădui în viitor să devin mai criptic, mai abscons, mai modern". Noi nu sîntem de acord ; continuaţi în sensul poeziilor trimise şi va fi bine.

EL. IRIMESCU. Iaşi. Nu ne mai trimiteţi compuneri şugubeţe.

TUDOSE ICAR, Sibiu, TUDEANU MERIŞOR, Turnu Măgurele, VALERIU BÎRGĂU, Hunedoara, MIRCIUS MACAVEI, Baia de Arieş, A.C. DOBREA, Baia Mare. Aveţi pecetea harului liric, dar de ce atîta grabă ? Multă, multă trudă pe manuscris.

GHEORGHE NICHIFOR, Timişoara. Semne bune. Continuaţi !

MIHAI MORARU, Lugoj. Deocamdată o lansare la START. Rămîne să nu insistaţi prea mult pe ritualul şi retorica motivelor poetice, pe metafora exterioară, ci pe esenţele grave, adînci ale existenţei umane.

CELSIUS

START

Mihai Moraru

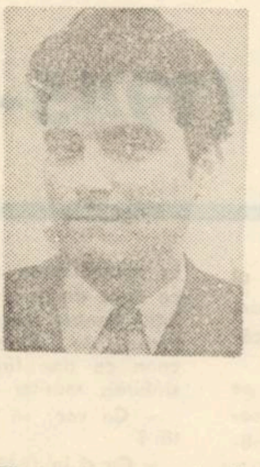

Elegia poetului

Nu-l cunoaşte nimeni pe poet
Toate curg în spaimă şi-n neştire
Noaptea s-a lăsat încet, încet
Stelele-au tăcut în amorţire
Pînze de lumină îi vorbesc
Pînze albe-n umedul decor
Pentru o clipă aripile cresc
Invocînd luminile de zbor
Aripile-aceste preacuminţi
Prinse în năvoade de-nserare
Nesorbite-n ploile fierbinţi
Despicînd luminile de mare.

Patria mea

Sub coviltirul de milenii pline
Străbunii orii coboară istoria la mare,
Din verdele de aur şesuri carpatine,
O vrajă transhumantă legînd zare de zare.
Fîntîna mea răsărită sub soare
Deasupra cîmpiei de flori
Şi de miei
Sufletul meu cu tine nu moare
Inima mea îşi găseşte
Un temei
Fîntîna mea – Patria mea
Cu tine ardem
Stea lîngă stea.

Sensuri estetice în proverbele lumii*)

(I)

MOTTO : Proverbele reprezintă bunul-simţ al omenirii, exprimarea filozofiei practice, compendiul adevărurilor umane, cartea de aur a popoarelor. Aplicaţi însă nu atît pilda, cît meditarea ei.

Greşelile înţelepţilor – bucuria nerozilor. Autorii mediocri se mîngîie că şi scriitorii geniali au rebuturi ; ei îi privesc mereu „din acest punct de vedere". Îşi justifică turpitudinile din scrierile lor prin faptul că acestea pot fi întîlnite şi la cîţiva autori geniali din trecut, – iar ei ţin să-i imite chiar şi în felul cum aceştia scuipau şi înjurau

*

Scriitor „neangajat" – vînător din pervazul ferestrei, pescar ce nu-şi udă picioarele, corăbier ce nu cunoaşte furtuna. Evitînd toate primejdiile, ştie cel mult să bată pe umăr lumea care ară, seamănă, doboară copaci, desţeleneşte cîmpii, se luptă cu stihiile. Cînd obştea îi cere metereze, „creează" în chinuri un gărduleţ ridicul, peste care sar toţi căţeii. Munca lui e să toarcă în mănuşi de mătase, virtuozitatea lui – a face la pian exerciţii în gol.

A scrie pentru cineva nedeterminat este o formă a lipsei de iubire pentru oameni şi pentru formele mai înalte de organizare a lucrurilor.

*

Te ajută mai mult cartea care cuprinde mai multă gîndire. O, cîtă meditaţie se ascunde într-o mare comedie ! Unii cred însă că sînt comici dacă umblă să potcovească gîştele ori să ia lînă de pe măgar, – şi filozofii dacă aprind făclia să ne arate soarele. Arta nu e frumoasă fără înţelepciune.

*

Corăbierul vorbeşte de furtuni, plugarul – de tauri, ostaşul – de lupte, păstorul – de oi. Toţi transmit strategii. Despre ce vorbeşte scriitorul acesta ? Oamenii ar dori ca cei ce vorbesc să fie pricepuţi în lucruri ce le sînt lor de folos. Homer şi Virgiliu sînt pricepuţi în întîmplări uimitoare şi personaje alese, Dante şi Cervantes în mari alegorii istorice, Shakespeare în pasiuni, fantezie şi cugetare, Balzac şi Tolstoi în sinteze de relaţii sociale, Dostoievski în caractere complexe, Eminescu şi Sadoveanu în reacţiile conştiinţei noastre naţionale şi populare. Despre ce vorbeşte scriitorul pe care mi-l recomanzi ? Şi cu cîtă pricepere ?

*

Din cele trăite intens de tine şi ai tăi izvorăşte arta. Dacă n-ai plîns şi n-ai rîs, în zadar te acompaniezi de chitară. Nu e vînător oricine suflă în corn. Dincolo de contingent căutăm pasiunea şi ideea.

Nu luaţi scriitorului şansa de a fi Stan Păţitul, căci rămîne naiv. Viaţa îi dă esenţialul : îl învaţă utilul şi necesarul ; îi dă chiar înţelepciunea de a nu fi mai înţelept decît trebuie, îl învaţă să privească unde se cere, nu în toate părţile şi cît vede cu ochii. Inspiraţia şi avîntul înlocuiesc banal experienţa. Nu e nevoie numai de opinci uşoare ca să poţi juca.

*

Marii creatori scriu în apărarea necesarului. Cine scrie „ce vrea" nu scrie totdeauna ceea ce trebuie. Numai „trebuie" este raţional, şi e mai bine să dai greş acţionînd raţional decît să izbuteşti printr-o acţiune fără noimă ; în primul caz te găseşti într-un sistem eficient de gîndire, care te va face să izbîndeşti mai tîrziu, pe cînd întîmplarea nu se repetă de două ori. Personalităţile cred numai în lanţul cauzal, prin care explică, în cele din urmă, şi întîmplarea. Creatorii gîndesc funcţional, pe cînd orbii nu creează : ei nimeresc o dată numai dacă trag toată ziua la ţintă.

I. FLORIAN

---

*)Pe marginea volumului **Munca reflectată în proverbele lumii,** culegere de Mircea M. Duduleanu, vol. I, Colecţia cogito, Ed. Albatros, 1972, 424 p. În cele ce urmează ar trebui să citez la tot pasul ; dar nimic din cele gîndite de alţii nu ne este cu totul străin. Mereu calitate a bunurilor culturale ale popoarelor este că sînt bunuri comune.

---

ev
ri
ca

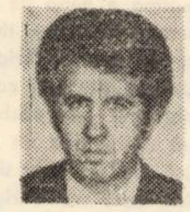

- Cine învaţă bunele maniere din cărţi nu observă greşelile de tipar.
- N-am timp pentru atîta spaţiu, dar nici spaţiu pentru atîta timp.
- Formidabilă ideea de a ascunde gogoşile de mătase într-un baston, dar şi mai grozav e atunci cînd cineva îşi ascunde inteligenţa în el.
- Sofiştii au pus cei dintîi problema cunoaşterii. La scriitori se pune problema re-cunoaşterii.
- Norii au acuzat un atac de... Concord.
- Florile din cununa premiantului se ofilesc mai iute decît spinii din grădina repetentului.
- Îmi cunosc limitele : plus şi minus infinit.
- Grecii plecau în călătorie însoţiţi de un sclav ; uneori sclavii se întorceau însoţiţi de cîte un grec.
- Ni s-au dat asigurări că zborul nu e sigur şi atunci am luat avionul.
- M-au păscut nevoile că şi ele sînt rumegătoare.
- Lope de Vega a mărturisit odată că i-a fost imposibil să înţeleagă unul din propriile-i sonete. Astăzi Lope de Vega are mulţi discipoli.

ION VELICAN

---

epigrama

mică antologie

Octav Sargeţiu

Octav Sargeţiu, s-a născut la 23 octombrie 1908 în comuna Vlad Ţepeş, judeţul Ialomiţa. Colaborări la : Revista Fundaţiilor, Gîndirea, Convorbiri literare, Viaţa Românească, Universul literar. Epigrama, Tomis, Steaua etc. A editat : Cîntece în singurătate (poezii, 1942) – volum premiat de Societatea scriitorilor români şi de Editura Cugetarea. Membru al Clubului epigramiştilor „Cincinat Pavelescu" din Bucureşti.

Umorul

Este clar că nu există
Un umor azi gratuit,
Dar fac constatarea tristă :
Nu-l văd nici pe cel . . . plătit !

Revista Orizont a fost asaltată de epigramiştii bucureşteni

Ce mai caut în năvala
Ce-şi aşteaptă-n pagini rîndul,
C-a dat buzna Capitala.
„Orizontu-ntunecîndu-l !"

Unui tînăr hippie

Trece strada cătinel,
Printre pietoni grăbiţi,
Dar mai să nu-l văd de fel,
Că-i blocat de . . . favoriţi.

Un club feminin şi-a inaugurat activitatea cu secţia de cosmetică

Porniră pe-acţiuni majore . . .
Altminteri nici n-ar fi fost cazul –
Că se cultivă ora, ore
În clubul dumnealor . . . obrazul.

Actorului I. Damian, care a scenarizat „Pupăza din tei"

Un zvon prelung ca de talangă
Străbate-al sălii-nalt elan :
Scăpat-a pupăza de Creangă
Şi-o Iumuleşte Damian.

Unuia care contestă epigramei legătura cu literatura

Eu îi aflu-o legătură :
Ce scrii tu c-o pană boantă
Şi numeşti literatură,
Îi dă epigramei poantă !

Petre Stănescu

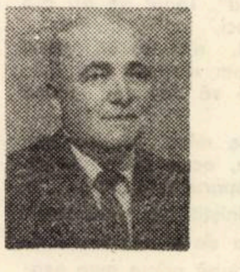

Profesorul Petre Stănescu, s-a născut la 5 noiembrie 1904, în Amărăştii de Jos, judeţul Dolj. În prezent, redactor principal la Editura didactică şi pedagogică. A publicat volumele : „Epigrame" (1939). „Ace" (1935).

De la un Muzeu s-au furat cîteva tablouri

Susţin că hoţul are scuze
Şi nu din cele mai banale.
Cum poate omul să refuze
Cînd broasca îl invită : „Ya-le"!

Unui epigramist plagiator

Volumul nu-i complet amice,
Spun criticii documentaţi,
Căci îi lipseşte tocmai lista
Cu-autorii ‚consultaţi"!

Dactilografelor rebusiste în orele de serviciu

Cu-asemenea preocupare
Desigur nu e de mirare
Că scot lucrări aşa-ncurcate
De par cuvinte-ncrucişate.

Unei soacre (supărată că ginerele el vrea să divorţeze)

De fata ta, deşi frumoasă,
Va divorţa de bună-seamă.
Cînd s-au luat, acum o lună,
Ea l-a minţit că n-are mamă !

Lui Constantin Stuparu, profesor de matematici excesiv de exigent

Ca om, ca nume, e-o plăcere
Ce-ţi lasă în gură gust de miere.
Elevii însă strigă-n pace :
Păcat de-un stup cu-atîtea ace !

Unui epigramist

Printre fleacuri am găsit
Doar o strofă inspirată.
Editorul, mucalit,
A trecut-o la : „Erată"!

André Malraux

ANTIMEMORII

(1945—1965)

Locuiam la Boulogne intr-o casă mare in stil olandez unde, mai tirziu, micuța Delphine Renard era cit pe ce să fie orbită de explozivele O.A.S.-ului. Fără îndoială trecuse de nouă, căci seara de vară se preschimba în noapte sub o gheretă-fortăreață construită de nemți in colțul grădinii. Telefonul sună :

– Am să vă transmit o comunicare importantă, spuse unul din interlocutorii mei obișnuiți. Puteți să mă primiți intr-o oră. două ?

– Ș-a făcut.

– Am să trec pe la unșpe.

La ora unsprezece, masina militară a celui care-mi telefonase se opri in fața casei. Am mers să-i deschid. Eram singuri. Nu trecu pragul vastului atelier încă prost luminat.

– Generalul de Gaulle vă întreabă, in numele Franței, dacă vreti să-l ajutați.

Fraza era neobișnuită. Cu toate acestea. la Londra unul din primele discursuri ale generalului către ofițeri fusese asemănător : „Domnilor, știți unde vă e datoria". Tonul de azi era cel de atunci.

– Evident, nici nu se pune problema, am răspuns eu.

– Am să vă comunic miine ora.

Îmi strinse mina. Mașina care intorsese, ocoli mica fortăreață și disparu spre Sena.

Eram neliniștit. Nu prea mult: am tendința de a mă crede util... Dar după prima mea evadare, în noiembrie 1940, ii scrisesem generalului de Gaulle ; cei din F.F.L. nu dispuneau, fără indoială, de aviatori de prisos. Niciun răspuns. Cum se spunea că l-ar fi indepărtat pe Pierre Cot, am presupus că din pricina războiului din Spania, participarea mea nu i se părea oportună ; nici o supărare, căci mai tîrziu maquisarzii noștri au găsit intotdeauna o mină de ajutor la generalul Koenig – deci la el, inainte de crearea brigăzii Alascia-Lorena. Am fost convocat la ministerul de război. În anticameră am intilnit un vizitator cordial. de un bun simț rafinat și civil, care mă intriga, pentru că, in ciuda costumului, ghiceam în el un militar. În curind fu chemat : era mareșalul Juin.

În fostul birou al contelui Daru, stil Empire maiestuos, lucra acum Palewski. De cealaltă parte a scării monumentale, un birou de așteptare in care se aflau aghiotanții, il preceda pe cel al generalului de Gaulle. „Nu ne-am aranjat nici pe departe", imi spuse unul dintre ei, prieten de-al meu. Era acolo ceva solemn și tăcut care mă făcea să visez la locurile unde erau așteptați conducătorii romani. Apelul sună in aceeași clipă cu ceasul. Am fost introdus intr-o incăpere căreia marile hărți de stat major ii dădeau o atmosferă de lucru. Generalul imi făcu semn să mă așez in dreapta biroului.

Păstrasem o amintire precisă a chipului său : prin 1943, Ravanel, pe atunci comandant al grupurilor franceze, imi arătase fotografia sa care fusese parașutată. Era bust ; noi nici nu știam că generalul de Gaulle e foarte inalt. M-am gindit la delegații celui de-al Treilea Stat, stupefiați cind l-au văzut pentru prima dată pe Louis al XVI-lea ; pină in 1943, noi n-am cunoscut chipul omului in al cărui nume luptam.

Acum nu-l descopeream pe el ; descopeream prin ce nu semăna cu pozele sale. În realitate gura era puțin mai mică, mustața puțin mai neagră. Chiar cinematograful, care surprinde nenumărate nuanțe ale expresiei, nu i-a redat decit o singură dată privirea densă și apăsătoare : mult mai tirziu, atunci, cind intr-o intrevedere cu Michel Droit, el privește aparatul și pare că se uită la fiecare dintre spectatori.

– Mai intii, trecutul, imi spuse el.

– Surprinzătoare introducere.

– E destul de simplu, am răspuns eu. M-am angajat intr-o luptă pentru, să zicem, dreptate socială. Poate, mai exact : pentru a le da oamenilor sansa... Am fost președintele Comitetului mondial antifascist impreună cu Romain Rolland si. impreună cu Gide am fost la Hitler – care nu ne-a primit – să-i prezentăm protestul impotriva procesului lui Dimitrov și al altor așa-ziși incendiatori ai Reichstag-ului. Apoi a izbucnit războiul din Spania și am mers să lupt in Spania. Nu in Brigăzile internaționale, care nu existau incă și cărora noi le-am dat timpul să reziste : partidul comunist se gindea... Apoi, a izbucnit războiul, cel adevărat. În sfirșit, a inceput apărarea și, ca mulți alții. am fost al Franței. În domeniul istoriei, pentru mine, intiiul fapt capital al ultimilor douăzeci de ani, este primatul națiunii. Diferit de ceea ce a fost naționalismul : particularitatea, nu superioritatea. Marx, Victor Hugo, Michelet (Michelet care a scris „Franța este o persoană !") credeau in Statele Unite ale Europei. (...) Astăzi comunismul ar fi cel care ar profita cel mai bine de faptul revoluționar, de care, pe vremuri a profitat Revoluția franceză...

– Ce ințelegi prin fapt revoluționar ?

– Forma provizorie pe care o ia revendicarea dreptății : ceea ce duce de la jacquerii la revoluții. Pentru secolul nostru, e vorba de dreptatea socială, ceea ce ține fără indoială de slăbirea marilor religii. (...).

– Ce vor să facă tovarășii tăi ?

– Ca și in 1848, ca si in 1871, să joace o piesă eroică cu numele Revoluție (...) Rezistența avea un scop : să contribuie la eliberarea Franței. Rezistenții, au fost in mare, patrioți liberali. Liberalismul nu e o realitate politică, este un sentiment și un sentiment care poate exista in mai multe partide, dar care nu poate fonda unul. La congresul M.C.N.-ului am descoperit că drama actuală a Rezistenței e acolo. Membrii săi nu sint impotriva comunismului. Ca doctrină economică. 50% dintre ei il preferă (...) Ceea ce-i fascinează in comunism este energia pusă in sluiba dreptății sociale; ceea ce ii separă de comunisti sint miiloacele acestei energii. Liberalism, nu moarte. Membrii de partid erau destul de puțini in Franța si ceea ce am cunoscut din Eliberare, este atmosfera unui Front Popular triumfător. Dar Frontul Popular nu și-a făcut nici revoluția. nici partidul unic (si cu atit mai mult nici adversarii). Ceea ce am numit privitor la Spania ,iluzia lirică", nu duce la o adevărată formațiune politică. (...).

– Să nu te inseli. Franța nu mai vrea Revoluția. A trecut ceasul.

Am fost izbit de neutralitatea tonului – aceeași cu care ar fi vorbit despre Imperiul roman. Intelectualii noștri trăiau cu pasiune o mitologie politică și armatele comunismului și fascismului se infruntau incă. Pentru prima dată, vedeam cum valorile supreme ale atitor altora, dintre care mulți nu ii erau dușmani, deveneau pentru el neinsemnate. De curind, răspunsese distrat referatului făcut de ministrul Aprovizionării in legătură cu specula care teroriza Parisul : „Ar fi bine ca francezii să se hotărască a se ocupa și de altceva decit de poveștile lor cu heringi afumați...". Nu era Marie-Antoinette vorbind despre cozonaci. „A trecut ceasul", fusese spus cu tonul cu care un mistic vorbește despre pasiuni. Dar misticii nu cred niciodată in Istorie...

– Manșeta de la Combat, spusei eu, e incă : De la Rezistență la Revoluție.

– Care e tirajul lui Combat ? (...) Ceea ce Palewski mi-a raportat despre conversația voastră cu privire la propagandă m-a interesat. Unde sint intelectualii ? Nu vreau să spun, referitor la propagandă, ci așa .. În ansamblu.

– Sint cei pe care Rezistența i-a impins spre romantismul istoric și pe care această epocă ar trebui să-i satisfacă. Cei pe care ea i-a îndreptat sau care s-au îndreptat singuri spre romantismul revoluționar, care constă în a confunda acțiunea politică cu teatrul. Nu vorbesc de cei care sint gata să lupte pentru a intemeia soviete ; nu vorbesc de actori. ci de spectatori. Din secolul 18 există in Franța o școală a „sufletelor sensibile". În care femeile de litere joacă. de altfel, un rol destul de constant.

– Dar nu ca infirmiere.

– Literatura e plină de suflete sensibile pentru care proletarii sint bunii sălbatici. Dar nu e ușor să ințelegi cum a putut Diderot să creadă că Ecaterina a II-a semăna cu Libertatea...

– Voltaire făcea epigrame despre bătălia de la Rossbach... Dar e păcat...

– Situația intelectualilor serioși e grea. Politica franceză a avut nevoie de scriitori, de la Voltaire la Victor Hugo. Ei au jucat un rol important in afacerea Dreyfus. Au crezut că-și vor redobindi acest rol in timpul Frontului Popular (...) Dar după 1936, ce fac acești intelectuali care n-au incetat să se considere oameni de acțiune, nu ca Montesquieu ? Petiții. (...).

– Știu, a spus el trist, eu... Ce te-a izbit regăsind Parisul ?

– Minciuna.

Aghiotantul a deschis ușa și generalul m-a condus.

– Îți mulțumesc, mi-a spus el. (...) Citeva zile mai tirziu eram numit consilier tehnic la cabinetul său (. .). Din aprilie pînă in august, muriseră Roosvelt, Mussolini și Hitler, Churchill plecase, Germania capitulase, bomba atomică explodase la Hiroșima. La 21 octombrie alegerile trimiteau in Adunare 302 deputați comuniști și socialiști. Generalul, ales șef al guvernului in unanimitate de voturi, își forma ministerul, in care eu aveam să devin ministrul Informației.

În românește de

ADRIANA S. BRĂDEANU

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 17 MAI ● 1973 ● NR. 20 (273) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

O cuprinzătoare imagine a Revoluţiei din 1848

A-ţi aminti mereu ceea ce ţine de tradiţia revoluţionară a poporului tău este un act profund politic. Îndreptate într-un unic şi nobil sens, generaţiile actuale trebuie să afle, trebuie să aibă un contact continuu cu gloriosul trecut al neamului, cu marile sale conexiuni la sensul general al întregii omeniri.

„REVOLUŢIA DE LA 1848 ÎN ŢĂRILE ROMÂNE" este titlul unei expoziţii prin care cinstim cei 125 de ani de la evenimentul de mare importanţă istorică pentru patria noastră, pe care o găzduieşte Muzeul Banatului din Timişoara.

La vernisaj au participat tovarăşii MIHAI TELESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim secretar al Comitetului Judeţean Timiş al P.C.R., ION ILIESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., secretar al Comitetului judeţean Timiş al P.C.R., RADU BĂLAN, membru al Biroului Comitetului judeţean de partid, şeful secţiei de propagandă a Comitetului judeţean, GEORGE MICOTA, membru al Biroului Comitetului judeţean de partid, prim secretar al Comitetului municipal de partid, primarul municipiului, DUMITRU PREDA, membru al Biroului Comitetului judeţean de partid, preşedintele Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă, reprezentanţi ai organizaţiilor de masă şi obşteşti, activişti de partid şi de stat, oameni de ştiinţă, artă şi cultură, reprezentanţi ai presei.

, Exponatele sint documente ale luptei revoluţionarilor paşoptişti, a maselor populare, pentru eliberare socială şi naţională. Panouri cu fotografii şi documente autentice, vitrine cu obiecte, hărţi şi explicaţii succinte, sugestive : răscoala lui Horea, Cloşca şi Crişan, evenimentele revoluţionare din 1848 din Moldova şi Muntenia, luptele din Ardeal, conduse de Avram Iancu. Găsim în expoziţie şi spaţii ample rezervate contribuţiei bănăţene la această mişcare revoluţionară : de la jalbele locuitorilor pină la luptele lui Eftimie Murgu şi mişcările ţărăneşti din Semlac ,Dragomireşti, Honorici, Visaa, Herendeşti, adunările de la Lugoj, oraş în care amintirea lui Murgu este adinc săpată, o convorbire a generalului Bem înscrisă pe coala unui raport.

Se mai află aici însuşi „Manifestul naţiunii române către fraţii unguri, secui şi saşi", o scrisoare a lui Bălcescu, un extras al Proclamaţiei de la Islaz. Celelalte săli oferă vizitatorilor continuări fireşti ale actului revoluţionar de la 1848 : făurirea statului naţional român (1859) şi războiul pentru independenţă (1877), crearea partidului politic al clasei muncitoare (1893), insurecţia armată (1944) şi instaurarea Republicii, glorioasa activitate revoluţionară a Partidului Comunist Român din zilele noastre. Într-o vitrină, opere ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretar general al partidului.

Referindu-se la expoziţie, într-o discuţie cu cercetătorii Muzeului tovarăşul MIHAI TELESCU a dat o frumoasă apreciere semnificaţiei expoziţiei menţionind că vizionarea ei de către locuitorii judeţului şi chiar ai celor învecinate, de către tineri în special, va constitui un act de reală importanţă în activitatea de educare patriotică.

ORIZONT

convorbiri

Cu prof. dr. Ştefan Munteanu

„În arta literară nu există un teritoriu plasat deasupra şi deci în afara realităţii"

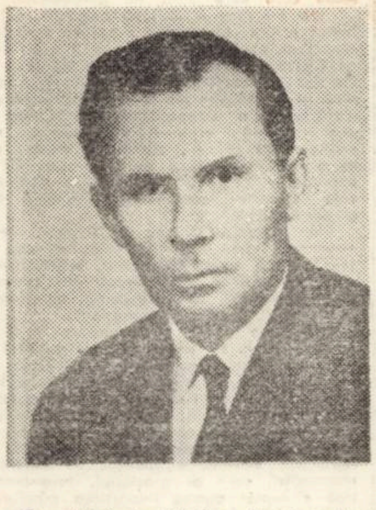

– Considerind stilistica drept o disciplină „de graniţă", zonă intermediară între lingvistică şi ştiinţa literaturii, care ar fi raporturile ei cu domeniul istoriei literaturii, în cazul în care consideraţi că există asemenea raporturi şi ce surpriză ar constitui descoperirea lor ?

– Dacă acceptăm situarea stilistică între lingvistică şi ştiinţa literaturii (şi nu văd ce loc mai potrivit i s-ar găsi), atunci raporturile acestei ramuri a filologiei cu istoria literaturii au ca punct de plecare faptul că opera literară cercetată fie sincronic, fie diacronic, este **artă prin limbaj**, că actul literar este un **act verbalizat** şi că el nu se poate sustrage acestei condiţii prin care există şi ni se adresează ca fenomen artistic. Istoria literaturii studiază fenomenul literar în succesiunea şi interdepenţa lui numai atunci cînd materialul supus investigaţiei a fost consacrat şi prin ceea ce se numeşte în general **formă artistică**. Or, forma este în artă modul de existenţă şi de manifestare a conţinutului, aşadar o categorie implicată în conţinut pe care ea îl defineşte, îl individualizează, şi nu o însuşire exterioară continutului adăugată şi facultativă. O poezie bună scrisă într-o „formă" proastă este un nonsens. Cercetarea literară presupune prezenţa formei, căreia îi acordă de obicei un loc subsidiar, reducind-o eventual, la o problemă de „tehnică". **Stilistica încearcă să păşească mai departe,** plecind de la ideea că semnificaţia unui text poetic are rădăcini mai adinci care pot fi descoperite coborind în stratul propriu-zis, filologic, al operei, în organizarea mijloacelor ei de exprimare lingvistică, de unde se degajă şi vine spre noi funcţia plurisemantică. sugestivă a cuvîntului.

În cazul cînd istoria literaturii este şi o istorie a formelor de expresie artistică, şi nu un inventar de date sau un tablou tematic vag, ea poate beneficia de pe urma concursului analizei stilistice ca ştiinţă a mijloacelor specifice de individualizare şi realizare artistică a operei literare

– De ce şanse s-ar bucura o istorie a stilului poetic ?

– O istorie a stilului poetic (mai exact, a categoriilor stilului poetic) ar duce la înţelegerea mai clară a modului cum gîndirea artistică îşi găseşte formele de expresie care fac din literatură o artă a cuvintului. Este ceea ce a făcut, pentru proza românească, Tudor Vianu, în lucrarea devenită clasică, **Arta prozatorilor români**. Dintr-o tratare monografică a istoriei literare, unitatea în diversitate a evoluţiei unei literaturi nu se încheagă, cred, într-o imagine distinctă sub aspect stilistic.

– Ce vă spune sub aspect stilistic imaginea poetică suprarealistă ?

– Imaginea poetică suprarealistă ? Mărturisesc că înţeleg prea puţin din ea şi deci nu sint chemat să mă pronunţ în legătură cu poezia suprarealistă ca artă a cuvintului. Desigur că această rezervă vine şi dintr-o lipsă de afinitate personală faţă de formula artistică a suprarealismului Aş putea spune doar că, după mine, în arta literară nu există un teritoriu plasat deasupra şi deci în afara realităţii. Chiar cînd pare că există pentru poet un asemenea imperiu extramundan, el ia naştere din înfăţişarea subiectivă a unei realităţi **privite şi trăite altfel** decit ne-am aştepta. Este un mod de a reacţiona faţă de formele constituite ale inerţiei în gîndire şi ale clişeului în exprimare– atitudine la care ader ca cititor cită

PETRU M. HAŞ

(Continuare în pag. a 9-a)

ALEXANDRU IOAN CUZA

– 100 DE ANI DE LA MOARTE –

Printre martorii impunătoarei Adunări naţionale de la Blaj din 3/15 mai 1848 se număra şi tînărul revoluţionar Alexandru Ioan Cuza, refugiat în Transilvania în urma înfrîngerii mişcării din Moldova, la care participase în primele rinduri. Desfăşurarea manifestaţiei de pe Cîmpia Libertăţii i-a întărit şi mai mult credinţa în destinele poporului român, în succesul luptei pentru realizarea aspiraţiilor sale.

Întors în Moldova sub domnia lui Grigore Ghica partizan şi acesta al Unirii, Cuza va ocupa diferite funcţii în aparatul de stat. Cinstea şi corectitudinea sa exemplară, profunda înţelegere faţă de soarta imensei majorităţi a populaţiei – ţărănimea, ideile sale înaintate definesc de pe acum personalitatea viitorului erou al legendei poporului român legată de numele său.

La încercările reacţiunii de a şi-l ataşa (printr-o rapidă avansare la gradul de maior), Cuza va răspunde cu o senzaţională demisie din funcţia de pîrcălab al Galaţiului, atrăgind astfel atenţia Puterilor Europene Garante asupra falsificării alegerilor din Moldova pentru Divanul ad-hoc.

Calităţile personale vor fi hotăritoare pentru coalizarea în jurul său a tuturor partizanilor Unirii la 5 şi 24 ianuarie 1859.

După alegere, Domnul Unirii se va dovedi, avînd sprijinul masiv al poporului român, o personalitate de prim rang a politicii europene. Datorită tactului şi abilităţii în relaţiile cu Puterile Garante, a poziţiei sale intransigente şi demne în raporturile cu Poarta, Cuza va reuşi să impună întîi recunoaşterea dublei sale alegeri şi apoi a realizării depline a unităţii celor două ţări româneşti. Aducînd la cunoştinţa naţiunii, în 15 decembrie 1861, actul unirii celor două ţări sub denumirea de România, Alexandru Ioan Cuza sublinia că el reprezintă opera poporului român şi nu un dar al puterilor străine. Cit priveşte clauza Porţii, la sugestia Austriei, că unirea deplină va

MARIA TOADERE ŢIPLEA

(continuare pag. a 9-a)

„Timişoara Muzicală"

EDIŢIA A III-a, 12–27 MAI
FESTIVAL DE MUZICĂ SIMFONICĂ, VOCAL SIMFONICĂ,
CORALĂ, DE CAMERĂ, DE OPERĂ ŞI BALET

LECTOR

Victor Vlad Delamarina
„AL MAI TARE OM DIN LUME"
Ed. „Facla", 1972

Volumul tipărit de editura **Facla**, îngrijit şi prefaţat de Simion Dima, nu este numai un act de restituţie — la 70 de ani de la apariţia versurilor în volum ale lui Victor Vlad Delamarina — ci, prin studiul critic introductiv şi prin reproducerea pentru prima oară a scrierilor autobiografice „Cartea vieţii mele" şi „O nimica toată", este o contribuţie însemnată la valorificarea critică a operei scriitorului bănăţean. Aş putea afirma chiar că este prezentarea lui Victor Vlad Delamarina într-o lumină nouă, mai justă decît exagerările făcute pînă în prezent fie pe latura patriotismului local, fie pe aceea, negativă, a contestării neîndreptăţite.

Scriitorul bănăţean, stins prematur, înainte de a-şi fi putut afirma în mod deplin talentul său literar incontestabil, este în literatura română creatorul poeziei scrise în grai regional şi, indiferent de aprecierile exprimate illo tempore de Titu Maiorescu şi mai tîrziu de Mihail Dragomirescu, este un fenomen care nu putea fi nesocotit de istoria literară. Factura dialectică a versurilor sale nu trebuie privită doar ca un aspect fortuit şi nesemnificativ sau minor al producţiei noastre literare culte, întrucît nu este subordonat unei preocupări anestetice de exploatare a pitorescului, ci este un efort creator grav, de a revela în mod artistic valori omeneşti profunde, tipuri umane şi urmărea provocarea nesovăielnică a unui necesar sentiment estetic. Poetul bănăţean avea un simţ artistic sigur, deci un discernămînt creator care-l ferea de cabotinaj şi de conformism ieftin, chiar dacă n-a fost egal în realizarea intenţiilor sale artistice. Meritul lui S. Dima este că ştie să sublinieze „suculentele trăsături de umor popular", înrîurirea în proză satirică a lui Caragiale, notele particulare, insolite şi fără ascendente literare evidente, dar mai ales baza estetică a opţiunii sale dialectale şi implicaţiile ei sociale „incluse în realităţile momentului istoric". Deşi „periferic", fenomenul Delamarina nu poate rămîne neglijabil în istoria literaturii române de la sfîrşitul sec. al XIX-lea şi începutul celui de al XX-lea.

Subtil mi se pare considerentul, de altfel îndreptăţit, al lui Simion Dima în privinţa aspectului dilematic de trecere de la faza etică la cea artistică a literaturii transilvănene din acea vreme şi pentru care V. V. Delamarina reprezintă, prin efortul ultim al receptării, un succes creator de valorificare estetică a elementelor moralizatoare folosit de el.

Explicaţia „militantismului demofil", prin natura artistică a opticei sale populare, dată de S. Dima eticismului şi combativităţii literare ale lui V. Vlad-Delamarina este ingenioasă, în măsura în care „discursurile" acestuia fiind de cele mai multe ori transfigurate se pot încadra fără îndoială „printre speciile modeste (ale poeziei) în vecinătatea fabulei" iar nu repudiate ca inestetice. Încă mai valoroasă mi se pare contribuţia lui S. Dima în problema delimitării specificului formal al poeziilor lui Delamarina care, în afară de folosirea fonetismului bănăţean, a găsit de cuviinţă să recurgă totuşi la puţini termeni locali propriu-zişi — şi aceştia de altminteri în conţinut uşor de recunoscut. Analiza aspectelor lingvistice şi fonetice este meritorie în efortul de întocmire şi actualizare a operei scriitorului bănăţean.

Includerea fragmentelor în proză autobiografică, pînă acum inedită, este o fericită argumentare în sprijinul demonstrării unui talent robust dar rămas neîmplinit. Observaţiile şi fineţea reprezentării plastice a comportării oamenilor cunoscuţi în diferite împrejurări de copilul inteligent şi chinuit de metodele greşite de educaţie şi de sănătatea celor mari nu denotă numai talentul literar al lui Victor Vlad Delamarina ci şi superiorul lui bun simţ natural, racilele societăţii şi prejudecăţile în mijlocul cărora i s-a desfăşurat scurta şi impetuoasa sa viaţă.

NICOLAE ŢIRIOI

Gheorghe Suciu
„LUCRĂRI ŞI ZILE DIN VIAŢA LUI NICK"
(Ed. Eminescu, 1972)

După culegerile de povestiri „Oul", „Antrenorul şi zeul", după microromanul „Soarele neterminat", scriitorul Gheorghe Suciu, vine în faţa cititorului, prin „Lucrări şi zile din viaţa lui Nick", cu un roman în adevăratul sens al cuvîntului. Avem a face, cum se vede şi din titlu, cu un roman al personajului, model introdus în literatura noastră modernă de Liviu Rebreanu şi cultivat astăzi de Petru Popescu, Corneliu Ştefanache şi alţii.

Acţiunea este construită pe opoziţia vocaţie-nonvocaţie. Nick, personajul principal al romanului, e un om de certă vocaţie, în opoziţie cu inginerul Manu care îşi face „numai datoria" iar în rest e sufocat de rîcul de cărţi (tabinet). Încă din fragedă tinereţe, Nick e un nonconformist, cu rigori ce nu sînt de esenţă. El face studii superioare dar nu profesează în baza unei diplome pe care o avea, ci se ocupă cu totul de alte profesii pentru care atracţia e mai mare: crescător de albine, ceasornicar, viticultor. Deci personajul simte că, înainte de a se ocupa de adevărata-i profesie, e necesar să cunoască universul înconjurător, să-i descopere şi redescopere o serie de taine. El se autointitulează inginer şi primul care-l acceptă pe deplin cu acest titlu este chiar inginerul Manu. Nick e omul inspiraţiilor, şi previziunilor, trăsături ce-i lipsesc complet lui Manu: „Nick prevedea deci cu o zi-două, chiar trei înainte roirea unui stup"... „Pentru cineva care se ocupă serios de cultivarea stupilor, spune Nick, zumzetul diurn al albinelor e o muzică impecabilă, executată după o partitură foarte precisă". Cînd se întîmplă o nenorocire cu stupii (îi invadează şoarecii), Nick refuză şi de data aceasta ajutorul profesionistului Manu: — Acum nu mă poţi ajuta cu nimic. Îmi pare rău că nu mă poţi ajuta cu nimic, dar nu am ce face. Acum trebuie să fiu numai eu singur, de ce ar fi nevoie să mai întristăm şi spectatorii?" Nick este un magician al universului, un om al investigaţiilor, convins întotdeauna că orice aspiraţie se împlineşte cu sacrificiile şi renunţările necesare.

Un capitol erotic, în care scriitorul se aşterne deplin în relatări şi comentarii, fără a pierde din vedere dozarea faptelor, este cel de al IV-lea, cînd Nick o reîntîlneşte pe Mona, fosta sa iubită. Alături şi de altele, este capitolul poate cel mai frumos din roman.

Nick rămîne în cea mai mare măsură enigmatic pentru cei din jur. Chiar cînd se mută în Bucureşti şi plantează acei butuci de vie lîngă bloc, acoperind verandele de viţă bogată cu struguri mari, oamenii, care află că e consilier într-un minister, toţi sînt convinşi că e vorba de cel al agriculturii. Surprinderea lor e destul de mare cînd află că de fapt este vorba de Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului. Nick e romantic prin aspiraţiile lui spre tehnica agricolă sau a ceasornicăriei, dar e, în aceeaşi măsură, realist, convins că un om rupt de practica vieţii trăieşte cu adevărat degeaba. E o idee pedagogică, umană, bine transfigurată artistic, cu excepţia unor stridenţe de limbaj, pe care le-am mai semnalat şi cu altă ocazie. De asemenea, finalul, cărţii pare mai puţin concludent, Dar cartea, în ansamblu, ne determină să-l aşteptăm pe Gheorghe Suciu şi cu viitoarele sale lucrări.

GHEORGHE ANDREI

George Ghidrigan
„MIŞCAREA BROWNIANĂ"
(Ed. Eminescu)

Apărut recent la editura Eminescu, acest volum de proze aparţinînd lui George Ghidrigan, mi-a adus aminte de un anunţ pe care îl citisem cu cîtva timp în urmă, şi pe care editorul volumului, Bogdan Bădulescu, inspirat, l-a aşezat pe ultima copertă: „Rog pe autorul schiţelor „Clinchet", „Ură" şi „Vertical" să treacă pe la redacţie. Bucăţile sînt excelent scrise, vrem să le publicăm dar nu cunoaştem cine le-a aşternut pe hîrtie".

Desigur că este meritul celui care ne-a dat printre altele valorosul „Îngerul a strigat", de a fi descoperit un tînăr prozator pe care l-a publicat în revista „Luceafărul", şi căruia ulterior revistele Familia, Ramuri, Ateneu, Tribuna i-au acordat cu generozitate spaţiul pentru publicare.

Cred însă că un merit deosebit la apariţia acestei cărţi o are şi editorul citat mai sus, pentru faptul de a fi semnat o carte valoroasă şi de a nu fi lăsat în volum proze, care, deşi apărute în presa literară, în volum nu-şi mai aveau semnificaţia dorită.

Volumul se susţine prin cîteva piese de rezistenţă şi am cita mai întîi — în ordinea în care apar în sumar — „Friguri", „Vertical", „Dimineaţa vorbelor", care reconstituite cîteva momente de tensiune dramatică din activitatea comuniştilor în ilegalitate: torturile îndurate la anchetă, momentul opţiunii între glasul dragostei şi misiunea socială ce impune aspre exigenţe, în sfîrşit, acţiunile de sabotare a producţiei în timpul ocupaţiei germane. Alte cîteva par a prefigura un ciclu cu subtext autobiografic, un succint roman de formaţie, pulverizat în episoade independente: descoperirea lumii cu ochii copilului şi adolescentului („Mere căzînd"), zbuciumul contradictoriu al pasiunii („Ne vom întîlni"), dilema tînărului absolvent care, pentru a se prezenta la postul ce i-a fost repartizat în provincie, trebuie să se despartă de logodnica sa („Pragul"). Ultima nuvelă reţine îndeosebi atenţia printr-un convingător portret psihologic al tînărului din zilele noastre, pentru care comandamentele sociale ale epocii, au cîştig de cauză în concurenţă cu interesele şi problemele strict personale.

Volumul de debut al lui George Ghidrigan se numără printre cele în care semnele dotaţiei nu lipsesc. Dovezile sînt la îndemînă. Dar ceea ce mai trebuie relevat este şi altceva: responsabilitatea lansării unui autor, a cărţii prime, care nu mă îndoiesc a fost gîndită în perspectiva viitoarelor volume ale aceluiaşi autor.

ARISTIDE POPESCU

Octavian Simu
„SPAŢIILE ALTORA"
(Ed. Cartea Românească, 1972)

Un povestitor neindentificat realizează o incursiune în spaţiile altora. În universul de existenţă al altora, prin intermediul unei forţe de imaginaţie aproape maladivă. De remarcat imediat că această imaginaţie nu surprinde printr-un inedit al desfăşurării epice, cît prin violenţa trecerii de la un plan la altul, prin lianţe scurte şi abrupte între diferite spaţii de existenţă. Povestirea rămîne mereu în atmosfera cotidianului, a dramelor şi întîlnirilor mărunte, ridicate la valoare de mare semnificaţie în viaţa oamenilor mediocri, suficienţi pe toate dimensiunile vieţii lor. Povestitorul, care pînă în sfîrşit rămîne, totuşi, personajul cel mai agreabil literar, este un asemenea tip suficient sieşi, pornit să dezlege o crimă ipotetică, dar mare timid şi incapabil de acţiuni îndrăzneţe şi mai ales hotărîte, ferme, limitat în ideal şi sentimente, pasiunea lui cea mai apropiată confundîndu-se cu afecţiunea, cam difuză, pentru Marta.

Pretextul literar îl oferă dezlegarea misterului unui obiect găsit, convenţie literară des utilizată, respectiv a unei sacoşe cu un conţinut dubios, ce trezeşte suspiciuni în imaginaţia febrilă a povestitorului. Prima relaţie se face cu Miron, fost coleg de şcoală, posibil posesor al sacoşei în care acesta a ascuns hainele pătate de sînge, ce vor putea forma dovada unei necugetate răzbunări asupra Martei. Se rememorează ani de şcoală fixîndu-se trăsături, fizice ori de caracter, se imaginează actuala căsnicie a lui Miron. Sacoşa devine aproape un personaj, totul se desfăşoară în funcţie de acest obiect devenit dominant. „Plin de aceste amintiri care cu o precizie stranie îmi readuceau înaintea ochilor întîmplări de odinioară, mi-am dat seama destul de tîrziu spre a mai da înapoi, că părăsisem banca luînd cu mine sacoşa, legănînd-o aşa cum presupuneam că face Miron, ba mai mult, călcăm agale, cu mişcări încetinite şi leneşe, clătinîndu-mă într-o parte şi alta, aproape intrînd în pielea fostului meu coleg".

În romanul lui Octavian Simu personajele sînt şterse ca pondere în acţiune, aderenţa autorului la tehnica noului roman (mai este nou?) fiind uşor de observat. Astfel sînt Miron, Marta, medicul chirurg, — ca să amintim pe cele la care referinţele sînt mai dese. În sensul aceleeaşi adeziuni, trebuiesc amintite schimbările rapide şi neprevăzute ale desfăşurării epice, pentru a evita logica unei acţiuni comode şi uşor previzibile. Faptul se produce cu tributul unor neglijenţe stilistice, îndeosebi inutile repetiţii. Fără să se reţină prin problematică, Spaţiile altora este notabil prin formula romanescă.

ALEXANDRU RUJA

Mihai Novicov
„SCRIITORI RUŞI"
(Ed. Univers, 1972)

Autor al mai multor cărţi şi studii de istorie şi critică literară, Mihai Novicov este un bun cunoscător al literaturii ruse, fiind dublat de un competent teoretician şi ideolog în probleme de estetică. Ultima sa carte reuneşte opt studii despre scriitori şi poeţi reprezentativi ai literaturii ruse din ultimul veac şi jumătate. Cercetările întreprinse se înscriu pe linia ascendentă a unor preocupări mai vechi ale istoricului literar şi constituie, în acelaşi timp, o încercare concludentă de a rediscuta, dintr-un nou unghi de vedere, o problematică generoasă.

Doritor de afirmaţii şi concluzii clare, fără să uzeze de un aparat critic exagerat, dar de care ţine totdeauna seama la discutarea operei literare, cercetătorul caută şi reuşeşte să-şi susţină punctul de vedere, chiar atunci cînd prin aceasta ajunge în dezacord cu unele teorii canonizate. Relevante, din acest punct de vedere, sînt cele două studii care se referă la creaţia literară a lui Puşkin şi Lermontov. Spre deosebire de alţi cercetători, Mihai Novicov nu găseşte la Puşkin acea apetenţă, ce i-a fost atribuită, pentru mijloacele realiste de transfigurare artistică a vieţii. Prin întreaga sa operă, autorul lui „Evgheni Oneghin" este considerat un romantic, dublat de un clasic, deoarece chiar „negînd romantismul, Puşkin reabilitează virtuţile clasicismului".

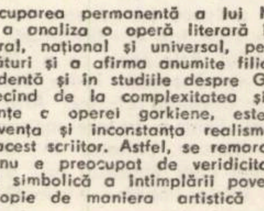

La Lermontov se pleacă de la poziţia estetică a scriitorului şi de la specificul ideatic a romantismului şi realismului; pe această bază, cercetătorul ajunge la concluzia că întreaga creaţie lermontoviană se găseşte sub semnul romantismului. Afirmaţiile sînt şi aici lipsite de echivoc. Se arată că romanul „Un erou al timpului nostru" reprezintă „o culme a acestui curent literar". În sprijinul celor afirmate este adus un material concludent şi care impune prin rigurozitate şi spirit iconoclast, îndemnînd la meditaţie.

Preocuparea permanentă a lui Mihai Novicov de a analiza o operă literară în contextul ei general, naţional şi universal, pentru a stabili legături şi a afirma anumite filiaţii literare, este evidentă şi în studiile despre Gorki şi Cehov. Plecînd de la complexitatea şi varietatea de nuanţe a operei gorkiene, este subliniată inconsecvenţa şi inconstanţa realismului practicat de acest scriitor. Astfel, se remarcă faptul că Gorki „nu e preocupat de veridicitatea, ci de valoarea simbolică a întîmplării povestite", ceea ce-l apropie de maniera artistică a lui Dostoievski.

Interesantă este şi problematica dezbătută în studiile despre Esenin şi Dostoievski. Atenţia cercetătorului se îndreaptă către maniera artistică a lui Esenin, către acele elemente care îi conferă originalitate şi-l consacră ca poet tragic. La Dostoievski convinge marea sa capacitate de a prelucra artistic „faptele vieţii şi ideile epocii", talentul său inegalabil în „a crea" viaţa „întocmai unui demiurg, lăsînd îndemnurile enigmatice din străfunduri să ţîşnească cu o forţă irezistibilă la suprafaţă".

Cîteodată, însă, („Stilul lui Herzen", „Goncearov şi Oblomov") afinitatea spirituală a cercetătorului faţă de domeniul cercetat este mai puţin pregnantă, ceea ce apare şi în înlocuirea, pe alocuri, a analizei la obiect prin descriere. Deşi nu lipsesc nici aici observaţiile pertinente (discutarea problemei „caracterului" în opera lui Herzen, sau interesul pentru cotidian, specific pentru scrierile lui Goncearov), totuşi nu sînt epuizate toate posibilităţile pe care ni le poate oferi analiza literară folosită în celelalte studii.

Cartea lui Mihai Novicov este o lucrare necesară pentru o mai bună cunoaştere a literaturii ruse. Scrisă cu talent, bazată pe o erudită cunoaştere a faptelor literare, ea constituie un eveniment ştiinţific important în domeniul de specialitate, dar se adresează şi publicului larg de cititori, atrăgînd atenţia prin claritate şi expunere logică.

ALFRED HEINRICH

Titus Andronic
„MEMORIA TOAMNEI"
(Ed. Dacia, 1972)

Căutînd substanţa acestui volum, dai de tristeţe. Un acut sentiment al timpului care devine trecut şi preschimbă viaţa în trecere. Iarba de primăvară, care revine în cîteva poezii, nu e decît barba morţilor, a geţilor sau a zeului Zamolxis. Poetul e o memorie a toamnei care caută „semne şi silabe" pentru ochii topiţi în argilă, „Ca-ntr-o carte fără de-nceput". (Excelentă metaforă a pămîntului — carte, în care viaţa se scrie (naşte) şi se stinge (şterge), carte fără început).

Din perspectiva trecerii, spune poetul, „Şi eu / Şi noi / Multiplicăm cenuşă / Şi oasele strămoşilor ne rod. / Prin rădăcini ei se mai pot întoarce, / Copacii pregătindu-ni-i de rod. / Ce frumoasă minciună e aceasta că morţii nu sînt morţi de-a binelea ci, în pămînt, pregătesc pomii pentru rod! Dacă nu te grăbeşti şi reciteşti cu convingere cîteva poezii, le găseşti excelente; fără să fi avut acest sentiment la prima lectură. Rup cîteva versuri dintr-o asemenea poezie: „Pe un ochi de-al tău / îmi leagăn ţărîna"; — „calc pe genunchii tăi — / doar anotimp / şi nu auzi seminţele / nici lanul / semănătorul meu cel fără chip". (Treceri, p. 41).

Iată ce e iarba, din perspectiva celui ce e conştient de trecere: „... iarba e numai / verde redută / casa / de unde / nu pot să te chem / privighetoare pierdută". (p. 34). Este esenţial ca, citind un volum de versuri, să intuieşti omul care stă dincolo de el.

Ca expresie poetică, domină discreţia, minimalizatoare însă. Expresia poetică e mai prejos de tumultul afectiv. Dorinţa de perfecţiune cenzurează şi suprimă. Şi mai ai impresia că cel care scrie şi-a găsit „limbajul" prin lecturi (livresc) nu inventînd un limbaj pe cont propriu. Cine e timid în expresie ucide substanţa, în timp ce alţii, descumînţind limbajul, cuceresc parcă substanţă.

VASILE VERSAVIA

Ion Frumosu
„OAMENI DINTRE APELE DOINELOR"
Ed. „Facla", 1972

Fenomenul „plugarilor-condeieri", semnalat în Banat între cele două războaie, a popularizat numele poetului ţăran Ion Frumosu din Ciuchici, lansat în mai 1939 de către revista „Fruncea". Debutul său editorial, cu o carte de „povestiri din Caraş", mărturiseşte statornicia înclinaţiei sale literare după mai bine de trei decenii, precum şi seriozitatea acestei îndeletniciri de permanentă autodescoperire a personalităţii creatoare care cere efort nu întotdeauna răsplătit.

Ion Frumosu este, fără îndoială, cel mai talentat scriitor ţăran dintre cei ce s-au manifestat atunci şi poate cel care a citit mai multe cărţi de literatură, fapt evident prin tot ceea ce scrie. Luciditatea travaliului său literar, uşor de sesizat pînă şi în construcţia frazelor şi folosirea neologismelor şi a regionalismelor selectate după un gust personal, care îi accentuează caracterul artificios al stilului, contrazice nevoia de imitare a folclorului, deşi nu şi aceea de achiziţie mai puţin „minoră" a tradiţiei cărturăreşti locale, specifice etalării unui anumit fond etic şi sentimental.

Ion Frumosu dă de la început semnificaţii metaforice cadrului geografic în care îşi plasează eroii povestirilor sale, oameni mai puţin năzdrăvani decît cei evocaţi de prozatorii cărăşeni înaintaşi, cu umor temperat şi mai posaci în mentalitatea lor circumspectă.

Structura lirică a autorului îi diminuează, cred, puterea de pătrundere în sufletul personajelor, în genere incapabile de trăirea unui moment excepţional care să le reliefeze latura ascunsă a caracterului, nota lor pitorească, temperamentul neobişnuit. Ion Frumosu este un prozator moralist, un observator realist al moravurilor şi ambiţiilor omeneşti. Povestirea cea mai realizată, **Vrajba**, oglindeşte cu autenticitate şi remarcabil simţ al gradaţiei, tensiunea dramatică a luptei pentru împărţirea pămîntului moştenit de doi fraţi după moartea tatălui lor. Motivele psihologice dar mai cu seamă pătimaşa încleştare a dorinţei de proprietate sub zodia tragic persiflantă a morţii, exprimă calităţile literare de factură realistă ale lui Ion Frumosu, al cărui registru epic de altfel se manifestă în acest volum, fără să se repete în procedee sau tematică, de la pledoaria bunului simţ al onestităţii din **Zile fără mălai**, la evocarea discret admiratoare a unui trecut sentimentalizat din **La coliba Uichii Pătru**, pînă la umorul cuviincios al cunoscătorului de mici slăbiciuni omeneşti din **Pieptarul doichii Lena**.

În afara unor descrieri de interesantă fervoare lirică pînă chiar şi în aprecierea ţărănească a naturii, atribuită unui suflet orbit de setea de îmbogăţire, experienţa literară a scriitorului se face observată în folosirea unor cuvinte pitoreşti (ca pomăit, vineţime, atît de neunul ca altul, zmăruntare, tontoroseală, turveneală, blăguit, împăreri, molan, lipsoşă, răsplin, etc.) şi, bine înţeles în limpezimea şi echilibrul exprimării. Editura timişoreană **Facla** înlesnind acest debut în proză al unui poet-ţăran demonstrează că autenticitatea trăirii artistice poate sfida impostura snobă şi modelele experimentale, iar talentul poate fi întotdeauna o calitate a omului din popor.

NICOLAE ŢIRIOI

LECTOR

aniversări

Urîtul sacru în poezia lui ARGHEZI

AUREL MARTIN BOLOGA „Peisaj"

Opus lui V. Pârvan, in ințelegerea **sublimului,** este T. Arghezi. Dacă pentru Pârvan, **ginditorul,** secretul artei este **Tăcerea,** pentru Arghezi, **poetul,** este **Cuvintul,** cum el insemna in **Scrisoare cu tibișirul (Lumea, 1924, 8)** : „Vocabularul e harta prescurtată și esențială a naturii. Și omul poate crea din cuvinte, din simbole, toată natura din nou, creată din materiale in spațiu și o poate schimba ... Miracolul cuvintului se implinește cu miracolul inflăcărării lui. Prin cuvinte trec lămpile cu raze divergente ale talentului de a le reconstrui"

Cel mai mare poet al **cuvintului,** de la Eminescu incoace, a dat expresiei artistice vigoarea demiurgică a „Cuvintelor potrivite" explicate de el insuși in „arta poetică" a binecunoscutului **Testament.**

Poetul este un magician care își alcătuește universul intr-o viziune tristă, decadentă, de groază, de ciocnire apocaliptică, de frinare și neputință : „Imaginația lui T. Arghezi cind reconstituie universul il prezintă condus de semne misterioase, de puteri nevăzute. El are senzația directă a haosului universal, al devenirii eterne, a descompunerii, a destinului misterios ,a forțelor oarbe sau perfide care ne veghează ori ne pindesc. Marea, norii devin forțe infricoșătoare. Are viziunea religioasă, sau mai degrabă, cum spuneam mai sus, pe aceea magică, fiindcă religia presupune nu numai o anumită explicație a firii și o intuiție a infinității și enigmei sale, dar și sentimentul pietății, al adorării, al venerației, care mi se pare că lipsesc lui Arghezi. Imaginea sa despre lume e a unui păgin infricoșat. Psalmii săi sint dezolați dar reci. Sufletul lor caută mintuirea, dar e uscat, nu mai iubește. Strigătul lor e tocmai neputința credinței. In evul mediu T. Arghezi ar fi fost ars de viu. El e mai aproape de Doctorul Faust decit de Saint Francois d'Assise".[1])

La această foarte precisă filigrană a operei lui Arghezi, fixată în contextul simbolismului european, un contur definitiv nu se poate intregi decit deschizindu-se, dincolo de faptul psihologic, o anumită structură unitară a operei, privită pînă in ultimul ei strat, așa cum critica fenomenologică o preconizează pentru definirea „lumii" poetului prin categorii ca : **sublimul, tragicul, teribilul, sacrul.** Pentru poezia lui T. Arghezi adăugăm **uritul,** pentru că încă din anii copilăriei, cind poetul compune **Agat enegre,** cum spune Ș. Cioculescu, „fizionomiei sale individuale îi aparține acel cuplaj al macabrului cu suavitatea, al violentei verbale cu idealismul, care constituie intiiul aspect al lui **homo duplex** de mai tirziu".[2]) Un amestec de **sublim** și **urit** este propriu stilului poetic al lui Arghezi, în secțiunea stratului poetic central urîtul fiind pragul de jos al elanului spre înălțimile sublimului, în viziunea poetică a **uritului sacru.** Deci sensul acestuia trebuie căutat, ca limită intre Tăcere și Cuvînt, în stilul poetic, cum poetul singur își zugrăvește portretul în zarea lumii sale **(Miez de noapte)** :

Eu sint acel pe care l-am visat,
L-am căutat și-am vrut să-l născocesc.
Ca prin gunoiul meu cel omenesc
Să treacă rază, ager și curat.

„Urîtul" a fost definit multă vreme în artă ca opusul „frumosului", acceptat însă in epoca modernă ca factor pozitiv în experiențe poetice. Odată cu iritarea împotriva banalului și tradiționalului, anormalitatea se anunță, prin Baudelaire, ca un principiu al poeziei moderne, prin includerea urîtului, în forma oribilului împletit cu bufonescul, ca echivalent al misterului ce trebuia din nou abordat, locul de evadare pentru înălțarea în idealitate: din urît poetul va face să se nască un farmec nou.[3]) Ideea de urît, după H. Read, dacă nu poate fi reconciliată cu plăcerea frumuseții, nu exclude sublimul, și în această formă ea poate insemna o înălțare a spiritului prin folosirea unor anumite modalități de expresie care au ca efect sublimarea obiectului reprezentat, modalități numite de Aristotel „stil poetic", adică ceea ce creeaza o „distanță" estetică între realitatea brută și organele noastre de percepție. De unde și distincția între urîtul pe care artistul il găsește în natură și-l salvează prin arta sa, și urîtul pe care el îl creează prin diformarea realității, acceptat ca factor pozitiv în experiența estetică. Și aici trebuie căutată tendința artei moderne de a accepta formele urîte în locul celor frumoase : arta modernă evită în mod invariabil formele frumoase și le caută pe cele urîte, dar prin aceasta ea nu e nicidecum artă. Psihologic vorbind, ea se bazează pe fascinația infricoșătorului, precum în arta primitivă adorația divinului era exprimată printr-o anumită deformare a reprezentării lui concrete, intărind sentimentul de teamă, printr-o includere a uritului în ordinea sacrului : lumea primitivă a artei e dominată de teroare și frică și fiecare operă de artă este urîtă intr-un chip sublim.[4])

In acest fel este și Arghezi un „primitiv", in stilul artei „moderne", din urît el făcind să se nască un farmec nou, dind umanului strălucirea divinului. Frumusețea care coincide cu urîtul este o față deformată a lucrurilor după un „imperativ estetic", care devine „stil poetic" în ceea ce a fost numit „magia" cuvîntului in expresivitatea lui poetică. Stilul poetic transformă lucrurile urite într-o operă de artă frumoasă, in așa fel că cititorul nu reacționează la oroarea subiectului însuși, ci la valoarea estetică pe care el o primește prin distanța intre **realitate** și **deformarea** ei, in semnificația imaginii poetice

Ca și la Baudelaire[5]), la Arghezi se disting două categorii de cuvinte, ce aparent nu se pot confrunta ; pe de o parte : bube, mucegai, sudoare, noroi, putregai, putoare, păduchi, scuipat, coptură, mocirlă etc., iar pe de altă parte : psalm, icoane, cer, rugăciune, Dumnezeu, har, taină etc., – cuvinte cheie care traduc obsesia poetului, îmbinate în aceeași figură, ca expresie a disonanței intre **urît și idealitate :** „cer mucegăit", „stele putrede", „zări care put", „dumnezeu mai ieftin ca tărițea" – expresii prin care, cum Baudelaire ar spune, „poetul face să se nască un farmec nou". Dar mai rezultă din această nouă frumusețe care coincide cu urîtul o modalitate de gîndire a omului sfîșiat între profan și sacru, intre satanism și idealitate, a unui **homo duplex** care trebuie să-și satisfacă polul satanic pentru a-l simți pe cel ceresc, în ceea ce am numi **uritul sacru.**

Într-o dialectică interioară care alternează valorile și răstoarnă semnificațiile, urîtul sacru este o paradoxală „coincidență a contrariilor" în sufletul încordat al omului care măsoară inălțimea lumii **de sus** după adincimea beznei **de jos.** Față de **Cuvinte potrivite,** care mențin semnul **de sus** al universului poeziei argheziene. cu multe întrebări ale spiritului, **Flori de mucigai** il arată pe cel **de jos.** În stilul poetic al lui Arghezi așadar „Cuvintele potrivite" își implinesc sensul in boltirea metaforică a „florilor de mucigai", care păstrează în sucul lor esența „Florilor răului" Nu e vorba astfel de o „vulgaritate" a expresiei, chiar cînd cuvintele sînt încărcate de „seva" naturală, căci în stilul poetic, ca **distanță** intre „vulgaritate" și „azur", cuvîntul este, cum tot poetul va spune, o „urzeală" în țesătura unui trandafir, pentru noi izvoade, intr-o poveste ce, sfirșindu-se, e abia la inceput **(Crezi basmul ...)** :

Povestea mare mi-am făcut-o mică.
Am deșertat Tăria c-o ulcică.
Din Calea Robilor am luat prundiș,
Suind in cer cărarea pe furiș.
Spinarea imi rămase minjită de făină,
Cărind in saci pe umăr țărină de lumină.

Și le-am intors poveștile-ndărăt ...
Și numai ca să-ți mai arăt
Că din scintei sleite și surcele
Poți intocmi din nou un cer cu stele.
S-a spart oglinda și-am suflat-o-n foc
Și s-au făcut oglinzile la loc.

În această „intoarcere" a poveștii despre facerea lumii, prin includerea urîtului in ordinea sacrului, urîtul ia forma **sublimului** cînd e asociat cu trăsături ce stîrnesc o puternică teamă, pentru că urîțenia a insemnat totdeauna o insușire ce provoacă groază, teroare, suferință – cum argumentează H. Read în comentarul lui asupra lucrării filozofului iluminist Ed. Burke : **Cercetări, asupra originii ideilor noastre despre sublim și frumusețe.**[6]) Ed. Burke susține că groza și sublimul sint concomitente, deși urîțenia in ea însăși nu este o idee sublimă, ci numai asociată cu sentimentul de groază : „ideea de suferință fizică de orice fel și pe toate treptele de trudă, durere, chin, tortură, este producătoare de sublim și în acest sens nimic altceva nu-l poate produce". Și completează comentatorul : „Începem să ințelegem cum ideea de urît poate fi reconciliată nu cu plăcerea frumuseții, ci cu încîntările sublimului. Urîțenia este aspectul fizic al unor lucruri de groază, care inspiră frică și groază dacă sînt reale și incintare cînd sînt iminente".[7]) Aceasta este punctul de intîlnire al urîtului cu tragicul, în ideea sublimului, prin sentimentul de frică și groază, pe care stilul poetic, ca expresie a sublimării obiectului reprezentat, il implică. Și dacă urîtul e totdeuna prezent in artă, arta modernă în acest sens a moștenit „stilizarea" din arta omului primitiv, pentru care „deformarea" artistică avea ca scop să provoace groaza sau admirația în riturile inchinate zeităților, cu alte cuvinte „transcendența" din **profan** in **sacru,** din **relativ** în **absolut.** Însă cum năzuința spre absolut a omului modern răspunde unei necesități de alt ordin, ca urmare a dezgolirii „imitației" de sensul ei religios, „stilizarea" este o includere a urîtului în ordinea sacrului printr-o demitizare a tragicului, intr-o „transcendență" fără „obiect". Cu alte cuvinte, cum spune H. Read, dacă lumea primitivă a artei e dominată de teroare și de frică, în așa fel că fiecare operă de artă este urîtă într-un chip sublim, în sublimul artei moderne omul nu este iluminat de strălucirea sacrului, ci inspăimîntat de absența lui. Căci nu numai „neințelesul" sau „obscurul", ci toate „absențele" sînt înspăimîntătoare : Vacuitatea, Întunerecul, Singurătatea și Tăcerea – cum susține Ed. Burke – și acest sentiment al „divinității ascunse", **deus otiosus,** din mentalitatea arhaică, este substratul metafizic al tragicului modern, in dialectica relativului cu absolutul, fie în direcția ontologică a potențării existenței umane, ca în viziunea „transcendentului care coboară" în condiția „organicului", cum filozofia lui Blaga o susține în literatura română, fie în direcția instrăinării omului de propria sa condiție de existență, cum poezia lui Arghezi o menține ca idealitate goală, după spiritul baudelairean al unui „creștinism în ruină".

În acest fel, și cu un astfel de înțeles al tragicului uman, este T. Arghezi un poet religios. Religiozitatea lui Arghezi cercetată în cuprinsul **Psalmilor,** este identificată de criticul citat cu „lupta interioară. între dorința aprigă de a crede și necredința pustietoare".[8]) Aceeași idee o susține și Pompiliu Constantinescu : „Imaginea liricei argheziene, după o cercetare atentă a ciclurilor ei interioare, ni se impune ca o suprapunere dialectică de straturi sufletești, eul arghezian se exprimă ca o succesivă dezbatere înăuntrul ideii de absolut și al stării mai generale de misticitate. Conștiința sa dubitativă nu-l impinge nici la scepticism, nici la agnosticism ; o necontenită febră ii dezvăluie noi luminișuri, ii creează intermitente stări contemplative, poetul se indoiește în punctul inițial al dramei lui sufletești, ca să creeze, ca să intrezărească și să afle un adevăr spiritual, în a cărui dureroasă dobîndire a plecat. Mai interesant este că aceste straturi dialectice, ale ciclurilor interioare. ființează, la rîndul lor pe alte straturi dialectice, de nuanțe mai bogate, mai adîncite, făcind vizibil, in orice stadiu, caracterul dramatic al liricei argheziene".[9])

EUGEN TODORAN

---

[1]) M. Ralea, **Perspective,** Ed. Casa Șc., 1928,
[2]) Ș. Cioculescu, **Introducere in poezia lui T. Arghezi,** Ed. Minerva, p. 103.
[3]) H. Friedrich, **Structura liricii moderne,** E.L.U., p. 41.
[4]) H. Read, **Originile formei in artă,** Ed. Univers, 1971, p. 51–53.
[5]) H. Friedrich, **op. cit.** p. 43.
[6]) H. Read, **ap. cit.** p. 42.
[7]) **Ib.** ibid., p. 47.
[8]) S. Cioculescu, **Introducere in poezia lui T. Arghezi,** 1946, p. 98.
[9]) P. Constantinescu, **T. Arghezi,** p. 56–57.

Intr-un scut anume

Ca ochiul veșnic treaz, am spus numele poetului,
Veghează la rădăcini in ape subterane,
Respirația pămintului ii ridică flori in mijlocul pieptului,
Iar peștele ce rotește lumea trece prin apele calme.

Pădurile acestea curate, am numit brațele poetului,
Nasc viori și luntre și grinzi pentru orele zilei,
Și toate sint aici pentru ființa binelui și-a dreptului
Născută din arșița griului, din răcoarea izvorului și dorul clorofilei.

Cerul cu stele, am numit visul pur de poet,
Coboară cu ploi neintinate și se aude cum tresaltă cimpia,
Între iarbă și stele plutește un aer blind și ințelept
În care rodește nourul alb, vulturul, albina și ciocirlia ...

Pămintul cu străbuni, am numit făptura inaltă de poet,
Se ridică pe inimile vii și o zare necuprinsă se arată,
Un cuvint o străbate, Partid – singe de libertate,
Și iubim trainic și alert,
Cum iubim sarea și piinea, apa și vintul și voievozii coboriți pe spadă ...

Intr-un scut anume, alături in lume,
Poetul și Țara,
O floare de stincă și o stincă cu Nume !

GEORGE SURU

CANTEMIR

Dimitrie Cantemir şi începuturile prozei artistice româneşti

Despre Dimitrie Cantemir s-a spus că este „incontestabil, una dintre cele mai puternice conştiinţe artistice din întreaga literatură română" (D. Popovici, **Primele manifestări de teorie literară în cultura romînă, în Cercetări de literatură română**, Sibiu, 1944, p. 172). Obesrvaţia, raportată, mai ales, la vocaţia de teoretician a învăţatului român – sînt cunoscute referirile la poetică şi retorică din cuprinsul celor două opere literare, **Divanul sau gîlceava înţeleptului cu lumea** şi **Istoria ieroglifică** – se reactualizează prin analiza stilistică a scrierilor artistice. Arta lui Dimitrie Cantemir vădeşte, aşa cum s-a mai menţionat, de altfel, preocuparea de a demonstra că şi în limba română sînt practicabile canoanele clasice ale frazării.

Aluziile mitologice, stufoasa paremiologie, compoziţia savantă, perioadele ample sau distribuirea simetrică a determinărilor sînt cîteva elemente socotite îndeobşte procedee literare menite să împodobească textul cu „ritoricesc meşteşug" Pornind, deci, de la ideea, comună în concepţia estetică a timpului, că opera artistică are drept scop să slujească retorica. Dimitrie Cantemir apelează la „forme convenţionale" care „nu sînt, însă, exterioare ci sie-şi impuse" (Ş. Cioculescu,**Despre stilul lui Dimitrie Cantemir,** Tribuna, 1958, nr. 35, p 7). Cerute, de cele mai multe ori, de logica interioară a textului, elementele în discuţie întruchipează „idealul de expresie" al lui Dimitrie Cantemir, concepţia sa despre **stilul** artistic. Imanenţa lor este argumentată de un semnificativ pasaj al **Istoriei ieroglifice.** Ridicînd problema antinomiei **meşteşug-fire** („artificial-natural"), autorul pledează pentru cea din urmă, în numele simplităţii şi al adevărului : „cuvîntul drept din gura proastă („simplă") ieşind. pre cuvîntul cu meşteşug din gura ritorului scos astupă" (**Istoria...**, I, p. 198).

Preocupat constant de aspectele teoretice ale literaturii, învăţatul român face, în scrierea sa, alături de cîteva tentative de interpretare a problemelor retoricii şi poeticii, referiri la puterea de seducţie a frazei meşteşugite şi a poeziei. Găsim astfel o definiţie a tropilor („chipuri, mijloace, lesniri, împodobiri ritoriceşti"), distincţia dintre **viers** şi **vers** (adică dintre versul spus şi cel cîntat), dintre retorică şi poetică etc., sau numeroase aluzii la **poezie–stihul,** creaţie a **stihotvorţilor.** Poeziei i se acordă o mare însemnătate nu numai în păstrarea faptelor ilustre, ci şi pentru puterea ei persuasivă Aceste timide teoretizări se alătură unor încercări similare aparţinînd Mitropolitului Dosoftei (**Cuvîntul către cititor** care deschide **Psaltirea în versuri**) sau lui Miron Costin, autorul acelui sumar „tratat de versificaţie" ce însoţeşte **Predoslovia** la **Viaţa lumii.** Necesare în momentul apariţiei conştiinţei poetice pentru a clarifica legile versificaţiei, preocupările de prozodie sînt, însă, mult sub nivelul creaţiilor originale. Înafara producţiei folclorice a cărei valoare artistică e indiscutabilă, literatura noastră cunoştea şi versul cult, încă din secolul al XVII-lea, prin aşa zisele „stihuri politiceşti", compuneri panegirice închinate domnului „tipăritor de cărţi sau stemei ţării". Ele cuprind vădite tendinţe de înnoire şi diversificare a ritmului şi rimei, prin emanciparea faţă de modelele slave, adoptarea unor tipare metrice noi şi folosirea unor rime mai complexe (noncategoriale, compuse, cu nume proprii) (L. Gáldi, **Introducerea în istoria versului românesc,** Bucureşti, 1971, p. 73-77).

Autor el însuşi al unui astfel de stih politicesc – **Stihuri pe herbul ţărăi** – Dimitrie Cantemir acordă versului un rol aparte în **Istoria ieroglifică,** integrîndu-l printre mijloacele menite să confere stilului narativ valoare artistică. Astfel, pe alocuri, subiectul este susţinut de mici compuneri versificate amintind, fie ritmurile poezie populare, fie atmosfera barocă şi imagismul oriental.

Mai puţin cercetată a rămas ritmica frazei lui Dimitrie Cantemir, deşi, importanţa ei în particularizarea stilului **Istoriei ieroglifice** a fost sesizată : „Într-o însemnată măsură, proza **Istoriei ieroglifice** are o muzicalitate internă... Procedeul nu este o inovaţie a lui Cantemir ; îl intîlnim deseori la povestitorii populari, la care epica devine melodică, tocmai prin „potrivirile" de cuvinte" (P.P. Panaitescu, I. Verdeş. **Introducere** la ediţia citată, p. XCI).

Începuturile prozei ritmice româneşti au fost fixate intr-o perioadă anterioară lui Dimitrie Cantemir. Ritmul sintactic al unor texte vechi (**Cronograful** lui Mihoil Moxa sau scrierile lui Varlaam şi Udrişte Năsturel) atestă foarte timpuriu în literatura noastră grija pentru expresia armonioasă iar epica populară şi cea de curte exploatează. cum se ştie, de altfel, sursele expresive ale muzicalităţii din sfera ritmului, asonanţei sau rimei.

Cu rare excepţii, **Istoria ieroglifică** a fost socotită, din punct de vedere estetic, în cea mai întinsă parte a ei, o scriere nerealizată, adoptarea modului stilistic retoric schema frazei, parantezele şi digresiunile multiple dînd atenţia, însă, (studiul citat, p. XCII) că „forma greoaie a frazei lui Cantemir este în general aparentă". În cele ce urmează vom încerca să relevăm faptul că scriitorul, atît de dornic să stabilească norme artistice limbii literare româneşti, a fost deopotrivă sensibil la nuanţele ei expresive şi că sursa acestora o găsea mai ales în mijloacele prozei ritmice. Dacă, în general, fraza lui Cantemir, urmînd schema unor modele străine, latină şi turcă (perioadele ample şi topica verbului, cf. Lazăr Şăineanu, **Influenţa orientală asupra limbii şi culturii române,** I, Bucureşti, 1900, p. LXXXVI), denotă o anumită tendinţă spre stereotipie a compoziţiei, mişcarea ei ritmică o salvează de monotonie şi crează în intimitate o permanentă muzică cu neaşteptate varietăţi de ton. Folosind unităţi în metri diferiţi, după natura pasajului, Dimitrie Cantemir încearcă să nuanţeze registrele frazării ; povestirea, în mare parte ritmată, se modulează cu elasticitate în organizări metrice cerute de conţinut iar impresiei ritmice i se adaugă. aproape întotdeauna, şi alte efecte ale poeziei (rimă, aliteraţie, repetiţii) precum şi mijloace ale sintaxei expresive.

Iată, de pildă, pasajul care relatează convocarea adunării generale a ţării (**Istoria...,** I, p. 34-26). Textul este fragmentabil în segmente ritmate iar partea finală a propoziţiilor (cuprinzînd, de cele mai multe ori, verbul), organizată în unităţi identice cu clausula, realizează vîrfuri melodice reluate ritmic ; impresia de periodicitate, de armonie, fiind subliniată şi prin rime parţiale, construcţii binare sau repetiţii expresive. Reliefîndu-se prin aceste particularităţi, fragmentul în discuţie, mai alert, mai „muzical" redă mişcarea vie a momentului.

Legate de diversele intenţii ale comunicării artistice, elementele puse în discuţie denotă un deosebit simţ lingvistic. Cantemir depăşeşte, astfel, schema convenţiei sau, oricum, reuşeşte, în limitele ei, să mlădieze expresia în aşa fel încît canonul ia înfăţişarea spontaneităţii.

OLIMPIA ŞERBAN

Istoriograf şi iatrofilosof preiluminist

Dimitrie Cantemir (1673–1723) – „erudit de faimă europeană, voievod moldovean, academician berlinez, prinţ moscovit, un Lorenzo de Medici al nostru" – cum avea să-l caracterizeze G. Călinescu, poate fi considerat şi un precursor cu mari şi deosebite merite în istoriografia medicală românească. Format la şcoala culturii de tip umanist, în timpul studiilor sale de la Constantinopol a urmat şi unele expuneri pe teme medicale predate printre alţii şi de Alexandru Mavrocordat Exaporitul, doctor în medicină de la Bologna, autorul unei mult apreciate teze cu privire la circulaţia sîngelui – epocala descoperire a lui William Harvey.

Preocupările enciclopedice ale acestui prinţ moldovean, dar şi al spiritului umanist, aveau să se adauge în timp şi cele de filozofie a medicinii. Admirator al savantului belgian – medic, filosof, chimist, botanist – J.B. Van Helmont, adoptă poziţia polemică a acestuia faţă de scolastica vremii

Anticipîndu-l pe Jean Jacques Rousseau, D. Cantemir – combate în „Loca obscura in Catechisi", concepţia predeterministă, de inspiraţie calvinistă, susţinută pe vremea aceea de prelatul rus F. Prokopovici, în lucrarea sa „Prima învăţătură a copiilor" – insistînd asupra rolului ambianţei sociale în formarea caracterului şi a deprinderilor morale ale individului, precum şi a necesităţii unor norme sănătoase de educaţie şi instrucţie.

În celebra „Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae" – Descrierea situaţiei din trecut şi de astăzi a Moldovei – (1717), prima monografie de acest gen la noi în ţară, bucurîndu-se de aceleaşi privilegii şi în ierarhia valorilor culturii europene (scrisă, după cum avea să afirme autorul la îndemnul Academiei de Ştiinţe din Berlin, printre membrii căreia se număra) sînt cuprinse pe lîngă multiple informaţii din domeniile istoriei şi geografiei, sociologiei sau etnografiei şi numeroase referiri la starea de sănătate. Printre altele sînt semnalate influenţa climatului şi a aşezării geografice asupra acesteia, sînt menţionate frigurile de baltă, considerate un adevărat flagel, ciuma („lipicioasa boală") adusă la Galaţi de corăbiile venite de la Constantinopol şi Egipt. Neculce, în cronicile sale, pomeneşte despre ravagiile făcute de variolă în 1652, epidemie asupra căreia stăruie şi D Cantemir. În afara datelor referitoare la molimele ce bîntuie Moldova, consemnăm şi pe cele privitoare la folclorul medical, la rolul presupus tămăduitor al căluşarilor, la descîntece şi farmece.

În „Historia incrementorum atque decremtntorum Aulae Othomanicae" – Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului otoman – apărută în traducere engleză, franceză germană – eruditul cărturar preiluminist, face printre altele şi unele observaţii cu privire la diverse cazuri patologice, relatează cu lux de amănunte din practica medicală a vremii o operaţie de hernie efectuată secretarului său de către un meşter chirurg popular albanez, în incinta propriului palat de pe malurile Bosforului.

Reala cultură medicală, mai vastă decît s-a apreciat uneori, ne este relevată şi de faptul că profesorul Edouard Jeanselme (Paris) în lucrările sale cu privire la medicina bizantină îl citează de nenumărate ori pe Dimitrie Cantemir.

Din cele mai vechi timpuri, etnoiatria (medicina poporului), plecînd de la simpla observaţie empirică, neştiinţifică, a cunoscut multiple rezolvări practice terapeutice. Despre leacurile tămăduitoare pentru oftică, ohtică şi hectică (termeni folosiţi pentru tuberculoză) aminteşte pentru prima dată în literatura noastră medicală – Dimitrie Cantemir în a sa „Istorie hieroglifică" (1709). Ftizia era considerată contagioasă, „vătămătoare la obşte". De altfel şi una dintre fiicele sale ar fi suferit de această boală. Lucrarea amintită, conţine şi numeroase elemente de larg interes pentru iatroistoriografie. În afara glosarului de noţiuni din toate domeniile ştiinţei, peste 70 de termeni sînt medicali (agonie. apotecariu, boală hronică. laringă, pilulă, hipohondrie, orfanotrofion etc.) maxime şi cugetări medico-filozofice. D. Cantemir încearcă să creeze o terminologie românească, pornind de la fondul lexical latino-elenist, cu intenţia de a lărgi astfel aria de exprimare a limbii noastre şi în domeniul filosofiei ştiinţei medicale.

În „Viaţa lui Constantin Cantemir" (1719) pe lîngă unele descrieri de „cazuri" clinice, cum ar fi spre exemplu moartea tatălui său Constantin, cu observaţii amănunţite privind instalarea unui ramolisment cerebral, ne oferă şi o succintă panoramă a concepţiilor terapeutice dominante ale vremii.

Precursor al dialogurilor filosofice de mai tîrziu ale lui Leopardi, Dimitrie Cantemir în „Divanul sau gîlceava înţeleptului cu lumea, sau gîndeţul sufletului cu trupul" – scrisă în greceşte şi româneşte, tipărită la tiparniţa domnească de la Iaşi (1698) – preconizează valoroase idei pe plan educativ – moral, precum şi pe cel al biologiei vîrstelor, atunci cînd imparte viaţa în „pruncie" (am spune astăzi mica copilărie), „copilărie" (vîrsta şcolarităţii), „catarigie" (pubertatea), „voinicie" (adolescenţă cu nestatornicia ei), „bărbăţie", „cărunţelele", „bătrîneţe".

„Hronicul vechimii Romăno-Moldo-Vlahilor" – rămîne, fără îndoială, în cultura românească drept o sinteză a originii şi continuităţii neamului, dar şi ca o lucrare unde dincolo de patosul conştiinţei sale patriotice – autorul – punîndu-şi în evidenţă marea capacitate şi putere de cuprindere intelectuală, teoretizează o seamă de elemente fundamentale pentru istoria poporului român. Dar, opera sa ne oferă şi preţioase informaţii cu privire la medicii din antichitate, dpuă cum, ne familiarizează şi cu medicii curţilor domneşti : Andrei Likinios „doftorul cel lăudat", supranumit şi „akestor" (tămăduitor), gresul Ioan Comnen etc.

Astrul cantemirian s-a menţinut pe firmamentul culturii româneşti cu o strălucire mereu reinnoită, iar prin aportul de necontestată valoare şi pe acest tărîm – al iatroistoriografiei şi iatrofilosofiei – cu toate limitele inerente stadiului cunoaşterii la acea vreme, figura ilustrului cărturar moldovean se impune simbolic şi dincolo de fruntariile ţării, în conclavul spiritual al umanităţii.

NICOLAE OSTIN

La început de toamnă a anului 1697, se dădea o luptă în smircurile Tisei de la Zenta. Armata imperială, condusă de Eugeniu de Savoia, înfrunta o puternică oaste turcă, condusă de sultanul Mustafa, care, la rîndul său, era asistat de marele vizir Elmas – „Diamantul" și de Djafer pașa, comandantul cetății din Timișoara. Se dădea o luptă hotărîtoare, după o confruntare de-a lungul a 14 ani între Imperiul otoman și cel austriac, în care victoriile au alternat cu înfrîngerile, în defavoarea turcilor. Armata turcă a fost zdrobită, lăsînd pe cîmpul de luptă peste 30.000 de morți, dintre care 10.000 de înecați în mlaștini, alte cîteva mii de prizonieri, o imensă cantitate de provizii și muniții, tezaurul sultanului, marele sigil al său, și o colecție de cadîne din haremul marilor demnitari. Insuși „Diamantul" zăcea pe cîmpul de luptă

Participant la memorabila bătălie era și Dimitrie Cantemir, viitorul domn al Moldovei și erudit cronicar. Impresia care i-a produs înfrîngerea catastrofală a turcilor a fost dintre cele mai puternice, insuflîndu-i ideea despre inevitabila descreștere a puterii turcești, a imensului și temutului imperiu tricontinental, idee care s-a concretizat în celebra sa lucrare istorică cu titlul „Incrementa atque decrementa Aulae Otomanicae". Observațiile sale prefigurau începuturile unei ere noi în istoria sud-estului european.

Sultanul reuși să se sustragă din încleștarea de pe cîmpul de luptă și fugi în goana calului la Timișoara, însoțit de o escortă de spahii și fără a se opri pe un drum de cîteva zeci de mile. O dată ce se văzu la adăpostul zidurilor își descărcă supărarea și mînia, „sub niște groaznice blesteme, pe care le profera, plîngînd și făcînd niște lucruri, care erau foarte mult, sub demnitatea sa", notează Cantemir. Trei zile a stat în cameră, spune în continuare cronicarul nostru, și numai după aceea s-a arătat trupelor.

La Timișoara

Dimitrie Cantemir venise la Timișoara, însoțind jalnicul convoi de refugiați din trupele turcești decimate. Drumul parcurs a fost descris plastic, evocînd imaginea Banatului de altă dată, a pustei fără margini, pîrjolită de arșiță. Cîmpia întinsă, peste care dogorea soarele fierbinte, era transformată într-un pustiu, presărat de leșuri de oameni și vite ; nicăieri nu se zărea un pom, o umbră, un adăpost. .

Șederea lui Cantemir la Timișoara a fost însoțită de unele peripeții, care erau să-l coste viața. In mijlocul anarhiei care domnea acolo, provocată de sosirea în debandadă a armatei turcești în retragere, lihnită de foame și de sete, Cantemir avu șansa să descopere o fîntînă. Dar să-l lăsăm pe marele cronicar să relateze singur cele întîmplate

„După ce am scăpat și eu cum am putut, m-am dus cu celelalte trupe la Timișoara și mi-am pus cortul cu tot bagajul într-o vie. Din întîmplare am dat aci de un puț acoperit cu pămînt. Mi-am mutat cortul de-asupra puțului ; l-am curățat și astfel avea apă proaspătă și curată pentru mine, pentru oamenii mei și caii mei. Într-o dimineață, pe cînd se revărsa ziua, am trimis prin servitorul meu o oală de apă la bucătarul meu. Pe cale îl vede un soldat, îi ia oala și bea apa ; apoi, îl amenință cu moartea, dacă nu-i va spune de unde are apa aceea și-i pune sabia în piept. Bietul băiat, tremurînd de frică, spune soldatului că eu am un puț sub cortul meu. Soldatul fuge îndată la camarazii săi și le spune ceea ce auzise. La moment pleacă cu toții ținînd într-o mînă sabia goală și într-alta un vas, întrebînd în toate părțile unde este cortul. Eu am văzut numai decît că nu este nici un mijloc de a mai ascunde lucrul. Mi-am mutat cortul și am lăsat puțul liber. Pentru a mă scuza, le-am spus că a fost un om mort în puț și l-am ascuns, deoarece m-am temut că cineva ars de sete ar putea să bea din el înainte de a-l curăți și prin aceasta ar putea să-și spurce sufletul. Minciuna aceasta inocentă, dar necesară în acele împrejurări m-a scăpat de sabia acelor barbari, ba încă mi-au și mulțumit pentru serserviciul bun ce l-am făcut".

Pasajul citat este din „Istoria imperiului otoman", operă capitală a lui Dimitrie Cantemir, iar informația din el are un caracter biografic și este mai puțin cunoscută.

La împlinirea celor 250 de ani de la moartea lui Dimitrie Cantemir am semnalat prezența lui pe meleagurile bănățene, datorită unor împrejurări neprevăzute.

THEODOR N. TRĂPCEA

Ctitor literar

Opera de vaste proporții a lui D. Cantemir a constituit o problemă dificilă pentru cultura românească. Așa se explică asimilarea în etape a ei, ca să devină un bun comun. De altfel, socotim că procesul încă nu s-a încheiat. Într-o primă confruntare cu publicul, opera istorică a cîștigat sufragiul. Gînditorul Cantemir avea să trezească interesul și simpatia abia în intervalul dintre cele două războaie mondiale, iar literatul își făcea loc printre confrații săi abia datorită intuiției și gestului perspicace al lui G. Călinescu.

Recent, lucrarea, cu veleități de monografie, a lui M. Tănăsescu, **Despre istoria ieroglifică** dezvoltă, nu fără contribuții personale importante, sugestiile călinesciene, relevînd în principal calitățile de stil ale lucrării. Întreprinderea își are meritul incontestabil, fiind o primă lucrare de mai mare amploare care își propune să exploreze latura literar-artistică a uneia din cele mai interesante creații ale literaturii noastre. Considerăm, însă, că insistînd exagerat asupra elementelor baroce ale operei (din dorința de a o integra spiritului contemporan momentului cînd a fost elaborată), se îndepărtează pur și simplu de caracterul propriu al ei. Pentru că trebuie să stabilim un pricipiu ferm : valoarea, pentru cultura noastră, a creației cantemiriene în genere nu stă numai în cantitatea informativă a ei, în numărul, varietatea problemelor și domeniile multiple în care s-a manifestat. Important este, pentru noi, că el sesizează forțele proaspăt intrate în funcție, care vor devenii factorii decisivi în perspectiva de viitor a societății umane. În activitatea de zi cu zi ,omul trebuie să-și angajeze întreaga ființă pentru a îndruma societatea pe alte temeiuri, folosind și mijloace pînă atunci necunoscute. Aceste forțe – potrivit convingerii gînditorului nostru – ca să realizeze cultura care să răspundă timpului nou, era necesar să fuzioneze cu componentele de permanență ale spiritualității răsăritene, așa cum ele se definiseră în cultura antic-greacă și bizantină. Adept al unui atare ideal, Cantemir descoperea poporul român, indicîndu-i totodată și misiunea istorică. (E de reținut ca un fapt de importanță deosebită : **aceasta se petrecea înaintea luminiștilor și romanticilor germani, ca și a slavofililor ruși).** Dacă **Hronicul** își propune să demonstreze, în lumina celor de mai sus, rolul istoric rezervat poporului său, **Istoria ieroglifică** întruchipează modalitatea de expresie literar-artistică a unei atare viziuni.

Tentativa de a încadra această operă într-o specie literară creează dificultăți, fiindcă, potrivit opiniei lui M. Tănăsescu, „ea este și roman, și epopee, și pamflet, dar și eseu, poem, spectacol cu măști. Singularitatea ei sperie pe cercetător". În fapt, numai cîtă vreme ținem seamă de anumite canoane de ordinul tradițional didactic în privința genurilor și speciilor literare, opera cantemiriană provoacă neliniștea de a te afla în fața necunoscutului. Altfel, urmărind evoluția spirituală a Răsăritului european, ni se dezvăluie taina, **Istoria ieroglifică** impunîndu-se drept purtătoarea – într-o sinteză personală măiastră – a tradițiilor scriitoricești locale, la care s-a adăugat perspectiva apusean-modernă. Între toate, dominanta este nota tragic-carnavalescă. Autorul conduce astfel acțiunea, încît personajele lui se situează, în tot ce fac și gîndesc, la intersecția a două planuri : cel al lumii lor, dar și în **lumina** necruțătoare a valorilor universal-umane. Este o tragedie pentru că dezacordul dintre patimile dezlănțuite și lumea valorilor rămîne constant. Atmosfera de burlesc și carnaval este prezentă de la un capăt la celălalt al lucrării, pentru că „jigăniile" cantemiriene, deși conștiente că evoluează pe o „scenă", supuse unei iradiații puternic luminoase, că viața este o dramă, îndeosebi pentru ele, întrucît sînt hotărîte să se sustragă procesului de încadrare în orizontul universal-uman, au credința fermă că, în baza „meșteșugului" lor, a facultăților cu care sînt dotate, vor reuși să contrafacă lucrurile, să răstoarne ierarhia valorilor, încît în cele din urmă să instaureze un regim pe potriva năzuințelor și a facturii lor.

În bună parte **Istoria ieroglifică** este o înlănțuire de cuvîntări, unele mai abile ca celelalte. E și firesc, pentru că opera este o teribilă dramă – încleștarea dintre insul veleitar, recunoscîndu-și ființa de sine, și lumina orbitoare a conștiinței generale, care îi pretinde – nimic altceva – decît renunțarea la sinele propriu, ca să devină **valoare.** De aici ardoarea luptei, ascuțimea minții acestor jivine, măiestria cuvîntului lor, abilitatea jocului prestat. Fiecare dintre ele, în cuvîntul rostit, încearcă să se supună unei înverșunate legi a ipocriziei, a sofisticii și a diplomației. Ținta le e ca, sub paravanul vorbelor și al silogismelor, să dirijeze astfel evenimentele încît să găsească drum de a se afirma individual. Drama îmbracă haină comică, fiindcă ia sens invers intențiilor, pînă la urmă descifrate. De aici grija autorului de a le aduce – în orice împrejurare – în fața a ceea ce – potrivit conștiinței comune – ele ar fi trebuit să îndeplinească, și modul cum ar fi fost necesar să procedeze. Tehnica aceasta are un efect dublu : de o parte, lumea jigăniilor prinde contur tot mai clar definit ; iar, de alta, se profilează, la antipodul acestei colectivități animaliere, universul luminos al înțelepciunii. Acest univers capătă consistență, devine realitate palpabilă, din întîlnirea lui cu capacitatea de vibrare a omului. În cazul de față, intervine **muzicalitatea,** expresia în timp a universalității, așa cum aceasta din urmă se reflectă în temperamentul autorului. Limba, sub pana lui D. Cantemir, redobîndește virtuțile ce-i sînt proprii, reafirmîndu-și valoarea și finalitatea. Prin **Istoria ieroglifică,** literatura noastră își găsea, în liniile ei mari, făgașul de evoluție.

M. CAZACU

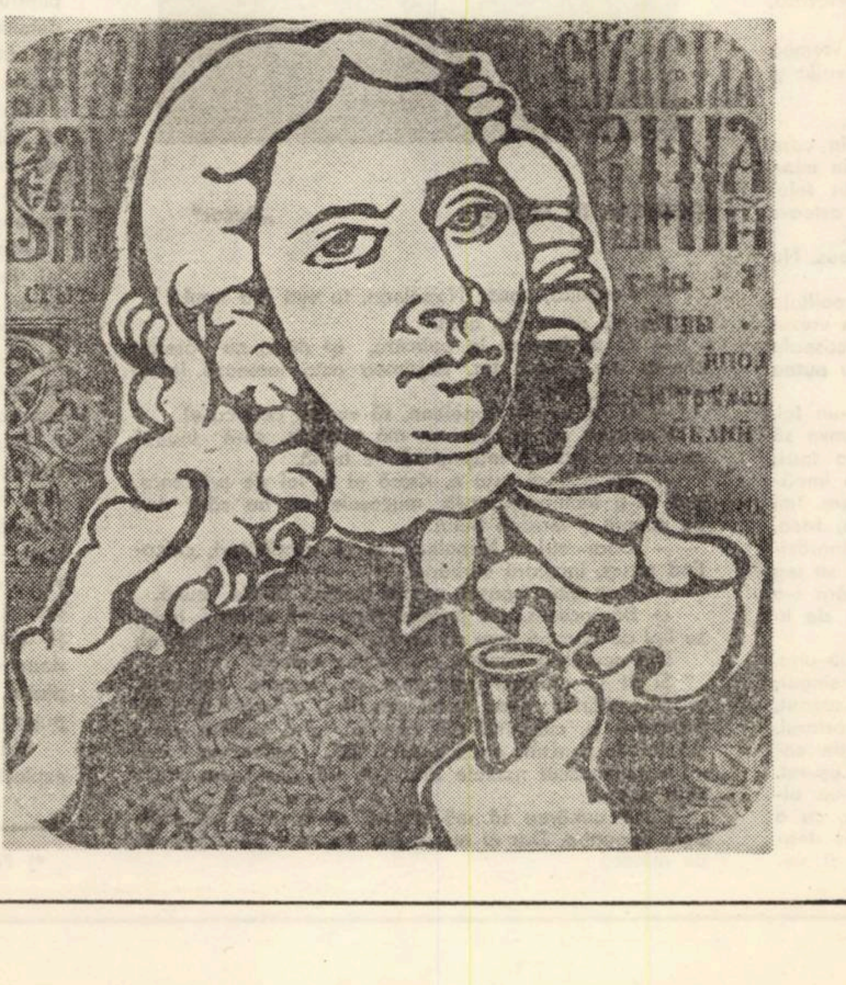

Spirit cu largă deschidere către multe și variate cîmpuri ale gîndirii umane, minte organizată, dar în permanentă neliniște și căutare, talent de excepție, Dimitrie Cantemir este socotit, după cum adesea se afirmă, nu numai ca primul nostru istoric în accepțiunea modernă a termenului dar și ca unul dintre cei dintîi enciclopediști europeni. (C. Giurescu). Printre multiplele sale preocupări umaniste, muzica a avut o pondere importantă, dar din păcate muzicologia noastră pînă în prezent nu a investit eforturi demne de apreciere spre a așeza la locul cuvenit ceea ce odată strălucise cu putere, poate nu atît prin valoarea intrinsecă a lucrului finit cît pentru efortul suprem de desprindere din anonimat, cu o admirabilă eficiență, a obiceiului, datinei, jocului și cîntecului românesc. Marea tragedie a Cantemirilor a fost că prin forța împrejurărilor o însemnată parte a vieții lor au trebuit să o trăiască departe de țară și că din voie și nevoie le-au fost dislocate din împletitura gîndirii lor creatoare destule fire care în alte condiții ar fi rodit cu siguranță altfel. Păstrînd însă nealterată dragostea față de patrie, față de pămîntul și neamul din care au descins, pentru ceea ce ne-au lăsat moștenire nouă astăzi, Cantemirilor trebuie să le aducem prinosul nostru de recunoștință.

Referitor la muzica românească de acum trei secole aflăm în „Descriptio Moldaviae" a lui Dimitrie Cantemir date prețioase despre folclorul nostru muzical, despre cîntecele rituale, ceremoniale, despre doină, despre repertoriul de nuntă, despre jocul călușarilor. Unele obiceiuri naționale cum ar fi nunta sau drăgaica, obiceiuri însoțite de muzică sînt descrise și comentate. „Jocurile sînt la moldoveni – scrie Dimitrie Cantemir – cu totul altfel decît la celelalte neamuri. Cînd se prind unul pe altul de mînă și joacă roată, mergînd de la drepata spre stînga cu aceeași pași potriviți atunci zic că joacă hora. Cînd stau însă într-un șir lung și se țin de mîini, așa fel că fruntea și coada șirului rămîne slobode și merg împrejur făcînd felurite întorsături atunci aceasta se numește dans".

Preocupările muzicale

După cum se știe Dimitrie Cantemir stătuse mulți ani la Constantinopol mai întîi ca ostatec apoi ca ambasador perioadă în care se inițiase printre altele și în tainele muzicii. Cînta la ney și tambour cu o virtuozitate ce a atras atenția contemporanilor săi. Mai tîrziu devenise și profesor de muzică și ca o consecință firească a elaborat și cîteva lucrări printre care amintim : „Cartea cîntecelor după gustul muzicii turcești" o colecție de pestade ișpreșrevuri (compoziții proprii) rămasă în manuscris, „Tarifu ilmi musiki ala vegni maksus" (explicația științei muzicale într-un chip mai amănunțit) de fapt un tratat de teorie a muzicii turcești, și un manuscris în limba română „Introducerea în muzica turcească".

Fiind spirit inventiv Dimitrie Cantemir a realizat o notație specială pentru muzica orientală folosind litere echivalente pentru 33 de sunete, indicînd durata lor cu cifre așezate sub semne. (P. Brâncuși). În corespondența dintre fiul său, Antioh Cantemir și Voltaire aflăm : „Semnele de notație pe care tatăl meu le-a inventat pentru muzica turcească, seamănă mai degrabă cu cele grecești decît cu acele care se folosesc în Franța. Am la Moscova o carte întreagă cu privire la muzica scrisă cu asemenea semne și compusă de tatăl meu, dar din nefericire nu sînt în stare a vă da cheia lor. Rușii chiar înainte de introducerea notației italiene se serveau de alte semne pentru muzică și mai există oameni care știu a cînta pe acest fel de note". (O.L. Cosma)

Pentru strădaniile sale în domeniul muzicii Dimitrie Cantemir a fost elogiat atît în lumea orientală cît și în cea apuseană Sedettin Bey scria : „. . . Dovedește un adevărat geniu artistic. Frumusețea și forța operelor sale care ne-au rămas de la el sînt izbitoare". Iată ce scria și un italian care îi cunoscuse lucrările, Gianbatistta Toderini : „Acele arii se aud întotdeauna cu plăcere și se numesc ariile lui Cantemir".

IOAN TOMI

ALEXANDRU DEAL

DRUMUL*)

Lui N. Prelipceanu

... Ce căutase Maria în ziua în care o cunoscusem, în casa doctorului Igor – n-aveam s-o știu prea bine, probabil, niciodată. Trecuse aproape o lună de cînd, absolvent, mă întorsesem de la școala de șoferi profesioniști din L. În dimineața cu puțin soare deasupra orașului poleind acoperișurile în timp ce eu urcam strada spre autobază, pentru angajare, o femeie ieși de sub o poartă boltită rece și frumos, ieși la cîțiva pași înaintea meu, nici măcar privindu-mă, habar n'-avînd de mine, de stradă și de soarele ce tînjea poleind în neștire acoperișuri și ferestre, ea călca rece și frumos într-un fel care te îngheța, oricine înțelegea că acelei femei străine prea puțin îi pasă de dimineață, de poleirea ei, indiferentă și dăruită sieși, călca în picioare caldarîmul în trecere mută și interiorizată cu ceafa licărind blînd sub părul retezat scurt, intră sub viaduct : în timp ce o urmam supus.

Desigur ea, Maria, gîndea frenetic, sub lumina dimineții ; la cîțiva pași în fața mea lumina, eu și gîndurile mele, emoția mea, actele mele, acolo scria ce și cum era cu mine, cu gîndurile mele, și în gîndurile mele scria ce era cu mine, mult mai exact decît în acte, mult mai exact decît pe fața și hainele mele. Maria – o urmam prin lumina ce ardea : atunci, în dimineața de care nu mă voi desprinde. De lumina de care nu mă voi desprinde, de gîndurile de care nu mă voi desprinde. Atunci am strigat-o cu sentimentul că se va opri pămîntul : Oh, nu, planeta își văzu mai departe de treabă, măcinînd vieți și vieți, alunecînd în teaca de nimic și frig și albastru abstract.

Cînd se întoarse spre mine am înțeles că nu mă recunoaște : cu mine lucrurile stau așa și așa, i-am spus. Igor și Valer, i-am spus. Rudele alea, cumva – ziceam îngrozit de privirile ce treceau alături de mine, verzui și umbrite ușor Și nici un pic de interes nu deslușeam în ochii ei Pe care, ce e drept, îi vedem cu adevărat abia acum

— A, da, Valer, a exclamat și numai atît.

— Da, eu, Valer Septembriu, am spus precipitat pe dată, recunoscător pentru faptul că ea nu-l amintea pe Igor, nu amintea nimic din împrejurarea aia îngrozitoare în care mă cunoscuse și, pășind ușor lîngă mine, eram gata, în naivitatea și recunoștința mea ce-mi înecau, cred, obrazul și privirile, să țip de bucurie, și, la rîndul ei mirată, dar ce zic, aproape uluită, mă privea cum ardeam, mă privea amuzată, îngrijorată aproape, spuse :

— E o vreme minunată — ca și cum atunci vremea aia frumoasă intrase în ea, îi deschisese privirile și respirația și tot ce putea închide în ea.

M-a întrebat, politicoasă, unde mă duceam.

Am început să-i vorbesc, atent la felul în care pășea, deși un gînd mă pisa, cum că alături de mine mersul ei se transformase într-altul, nimic din felul în care mergea singură, apoi mi-am zis că astea-s prostii, în tot cazul fără prea multă importanță.

Probabil că după amiază o să plouă, am spus. Nu văd nici un motiv, domnule Valer, a spus.

Și m-a întrebat, încă odată, cu aceeași politețe detașată, sunînd de astă dată puțin teatral, am crezut o clipă, astfel încerca ea să-și ascundă plictiseala sau indiferența, dar privind-o am înteles că nu putea fi vorba de așa ceva.

I-am explicat cum că mă angajam, și, într-un fel, să mă ierte dar mă cam grăbeam : dar nu cumva să înțeleagă greșit lucrul ăsta. Maria a surîs și a spus, cred că era puțin ironică, să fiu liniștit, să fiu împăcat, dar nici nu-i trecea prin minte să se supere. Îmi venea să mă iau la palme, pentru timiditatea, frica, toate la un loc, pentru faptul că mă simțeam îngrozitor de stupid, pentru faptul că nu eram capabil să leg două cuvinte mai de doamne ajută și atunci, fără s-o vreau, i-am spus cu brutalitate, că, în genere, de la un șofer să nu se aștepte la altceva.

Atunci ea s-a oprit și mi-a întins, surîzînd într-una, mîna. Pînă să mă dezmeticesc, rămăsesem singur, stupid, în fața autobazei. Din cușca lui vopsită savant, mă privea, îmi închipuiam eu, batjocoritor, portarul. Am mormăit o înjurătură, specialitatea școlii de șoferi profesioniști, și, lucru minunat, m-am simțit ușurat.

Șeful personalului, un oarecare Istrate, într-un birou mohorît, cu trei rafturi înecate de hîrțoage, cu o dactilografă ce plutea rece cu ochii ei albaștri deasupra ființei mele, îngropîndu-mă în anonimat și neîncredere, îmi spuse după ce-mi alcătui dosarul, după ce mă întrebă bănuitoare dacă am două fotografii, și dacă în fotografii apar cu cravată : voi șoferii sînteți o pacoste.

Din fericire nimeni nu se poate lipsi de noi, șoferii.

— Sper, băiete, că n-ai să te pui pe băut, spuse Istrate, ștergîndu-și atent lentilele ochelarilor de mîneca halatului, în timp ce dactilografa chicotea cu un nou venit extrem de spilcuit, cu un inel uriaș mocnind focuri gălbui pe degetul mic. Sper, tinere, că ai să te apuci de treabă

Am trecut pe la protecția muncii, am trecut — încă odată – pe la dispensar și, cu foaia de repartiție fîlfîind în mînă m-am îndreptat spre parcul de mașini. Era un pietriș grozav acolo cu mari pete de ulei, pietricele albe și cafenii cîntau familiar sub tălpile mele : tipul acela spilcuit din biroul personalului răsări în fața mea și, cu o voce neutră, absolut inflexibilă, îmi spuse că n-ar fi rău să-l caut pe șeful transporturilor ; că ăsta era și șeful parcului de mașini ; că la ăsta trebuia să mă duc și cum de nu-mi spusese de la bun început Istrate chestia asta Vocea lui precis îmi plăcu pe dată, îmi impunea liniște și seriozitate, de ce să mint, îmi plăcea și costumul lui Rămase destul de surprins, în același timp ușor jenat de faptul că-l priveam – nu puteam să nu – cu insistentă atenție în vreme ce-mi promiteam cu entuziasm în mine, să-mi dăruiesc, să spunem, de sfînta dreptate, din primele salarii, un asemenea costum de star.

Am spus foarte mulțumesc, am ridicat a salut palma

Treceam pe lîngă un grup de șoferi, loc de fumat, cutiuțe cu nisip un stingător strălucind ferches lîngă cîteva lopeți și tîrnăcoape, apoi un afiș în care pictorul desenase o țigare uriașă ce amintea de o torpilă, și un sfat la mintea cocoșului, cam de genul celora pe care le întîlnești prin sălile de așteptare Șoferii erau mult mai vîrstnici decît mine, zece – cincisprezece douăzeci de ani — le tăiam binișor vîrsta cu fața mea radioasă și ei m-au privit mirați, au schimbat cîteva cuvinte nedeslușite pentru mine, apoi unul mi-a strigat:

— Băi, acesta

I-am spus numele meu.

Pe el îl chema Napoleon, desigur, o poreclă nevinovată pentru că, ceilalți, izbucniră în rîsete mici si plăcute, aproape prietenoase

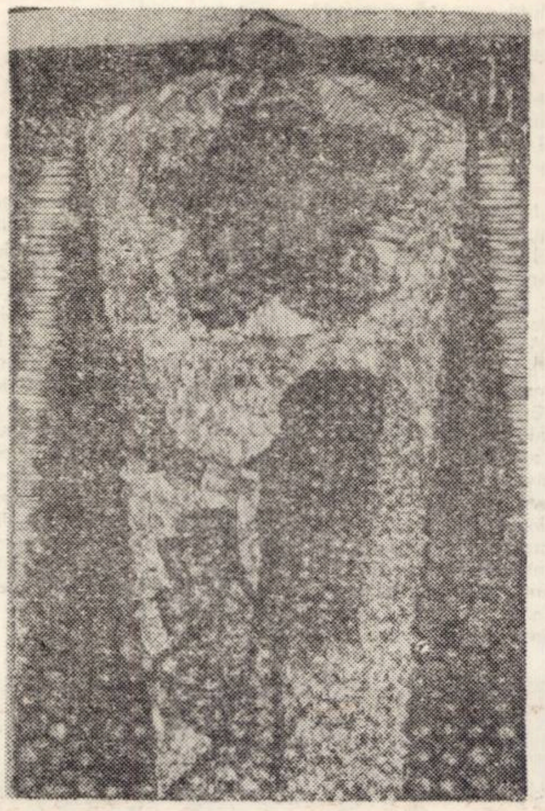

CONSTANTIN MITRUȚ **„Decor"**

— I-ascultă, spuse Napoleon, tu ești ăla noul ?

Da, eu eram ăla noul.

— O să lucreze la balastru, își dădu cu părerea cineva din grupul lor, puștimea asta lucrează întotdeauna la balastru.

– Gura, strigă Napoleon, să vedem ce-i cu el.

Am spus că în ceea ce mă privește, mi-e indiferent la ce lucrez : mașina să fie bună.

— Păi tocmai asta e, rîseră ei la fel de prietenos, n-o să-ți închipui cumva, mucosule, că au să-ți dea pe minuțe o mașină bună.

- Gura, strigă Napoleon, și ei, ascultători, chicotind totuși, încetară vorbăria.

— Prea bine, spusei, numai mașină să fie bună.

— Băi acesta, mă preveni Napoleon și asta, gata, se lipi de obrazul meu ca un nume. Băi, acesta, ușurel.

Din nou i-am amintit cum mă cheamă.

Și el se prefăcu preocupat, se apropie de mine țopăind mărunt, avea nasul ascuțit și o față destul de frumoasă și, clătinînd din cap cu falsă tristețe, abia stăpînindu-și rîsul, spuse : iartă-mă, **Băiacesta,** dar mi-e necunoscut numele tău. Știi, **Băiacesta,** eu citesc cam puțin.

Dacă urmărea să mă scoată din pepeni, se străduia degeaba. Dar el merse mai departe prinzîndu-mă de mînecă :

– Uite ce e, sper că n-ai făcut pușcărie.

– Nici pomeneală, am zis. Vă rog să fiți liniștit domnule : la viața mea n-am făcut decît rujeolă. Dar și aia a fost tare de demult.

Mi-am tras mîneca din pumnul lui negricios și, liniștit l-am întrebat de șeful parcului de mașini.

– O să te surprindă, spuse, dar eu sînt șeful pe care îl cauți. Și, cu autoritate necunoscută mie, îmi ceru fișa de repartiție : ești cam obraznic, Septembriule, și asta n-o să-ți aducă decît necazuri.

Împături actul și-l ascunse în buzunarul de la piept : haida de, spuse, în sfîrșit cu blîndețe, fii cuminte ca-nainte, nu fii prost cum ai fost ! Ai înțeles ?

– Am.

N-aveam chef s-o întind prea mult. A doua zi, înainte de șapte trebuia să fiu repartizat pe una din mașinile abia ieșite din reparație. Soarele își topea gemînd puterile într-un parbriz, în parbrizul adînc ca oglinzile cerului, eram, de-acum încolo, al drumului și al cerului de deasupra.

... Cînd am părăsit autobaza se apropiase binișor de douăsprezece N-aș fi putut spune despre mine, pe vremea aceea, că muream din curaj, că el, curajul, ar fi fost cea mai solidă însușire a mea. Ce e drept, e drept : oricît m-ar fi speriat ceva sau cineva deasupra mea nu se clintea nimic. Treaba asta tot specialitatea școlii de șoferi profesioniști era. Dar cînd am văzut-o pe Maria așteptîndu-mă, căci ce altceva putea căuta ea acolo ieșită din aerul auriu, ca un semn fraged de blîndețe și feminitate, așa cum aștepta, arsă de lumini secrete, am avut frica bătîndu-mă adînc în torace și momentul în care ea părăsea starea de așteptare, consumînd micul gest de complicitate cu mine, cel ce veneam prin ridicarea nehotărîtă a antebrațului, ceasul brățară strîngîndu-se sub manșeta pardesiului, alt semn ascuns al feminității ei : momentul în care mă vedeam sărman școlar silitor pus să citească literele impenetrabile ale unor femei ce tulbură, schimbă, încearcă drumul bărbaților de început – așa cum eram eu unul întîmpinat de Maria.

Am trecut prin lumina de ceară a parcului, cu respirația minată de izul frunzelor mocnind putreziciune și sfîrșit de an, veneau sărbătorile iernii, albe și fericite și încărcate cu rîs, veneau darurile anului ce urma, o viață, și încă, și, albe și orbitoare și gîlgîind de rîs și speranțe, daruri între oameni, oameni erau și cei ce se întrebau neștiutori și acoperiți de rîs și daruri (în aerul alb și orbitor) despre sfîrșitul lor, dar noi nu bănuiam încă zăpada, frumusețea de zăpadă ce ni se pregătea pe buzele anului ce murea, despicam lumina de miere, și respirația toamnei.

Și canalul cu apă verzuie, în curgerea lui topită rotind roțile unui ceasornic secret, măcinîndu-ne timpul, roți și ceasornice de apă întoarse de curgerea planetei, universul tot, întors, și dincolo...

Mi-a fost foame abia spre seară.

La buzunarul meu nu-mi puteam permite excentrica fantezie de a o invita la un local. De altfel, mă îndoiesc că s-ar fi repezit să primească. Tot ceea ce înțelegeam din ea striga asta. Astfel că atunci cînd i-am strîns mîna încordată, rece, asta vedeam eu la mîna ei, ieșind din crispare, destins, m-am simțit îngrozitor de obosit și lipsit de chef, așa că am hotărît să trag un somn cît mai repede cu putință. Drumul spre casă, tramvaiele alunecînd galben, cu încărcătura lor umană, vitrinele, reclamele, o grămadă de lucruri golite de sens, încărcînd în neștire o noapte banală pînă la grotesc.

Am urcat somnolent treptele spre odaia pe care mi-o închiriase domnișoara Gertrude, un soi de rudă îndepărtată, enigmatică, a formidabilei noastre familii. Închiria fiind, bineînțeles, un termen de compromis, pentru că biata domnișoară, la anii ei avea inspirata demnitate de a nu primi bani de la o rudă, zice-se, scăpătată. Dar nici despre pensia ei nu se putea spune că o arunca în brațele desfriului.

O iubeam liniștit, compătimitor, jurîndu-mi în taină că voi face pe dracu-n patru, ca fiica mea, dacă o voi avea vreodată, să n-ajungă o asemenea domnișoară cumsecade, copleșită de manii prietenoase și inofensive. Nici un preț nu era prea mic în acest sens.

Mirosul ciudat de bătrînețe singură, mirosul mobilei, lemn bătrîn și descleiat pe la încheieturi, așternuturi singure și învechite, viață topită prin colțuri, bucătării, și, din cînd în cînd, astăzi mai des pentru Gertrude, viață pusă pe coate descărnate, pe pervaz, la spectacolul lumii mici, spectacolul străzii – fereastra.

Dar eu eram acolo cu sîngele meu proaspăt și strălucitor biciuind vremea de dincolo de mine, înviam morții din ramă, domni și doamne distinse, rigidizați sub lacul fotografic, închideam în mine, în inima mea, corabie nouă, lemn verde și mustind de vigoare, îi închideam privindu-i distinși și rigizi și demni, invitați la valsul vieții mele, un bănuț rotund și lucios pentru puntea corăbiei mele, toții pe rînd, doamnelor și domnilor, de dincolo de mine, asta e plata, ce naiba, nici un bănuț mai mult sau mai puțin !

Mă gîndeam la mașina mea, la drumurile mele explodînd în culori incredibile și mă bucuram. Existam.

---

*) Fragment din romanul **„ANOTIMP STRĂIN"**.

George Ciudan

Poate că într-o zi...

Poate că intr-o zi voi pleca departe, departe,
fără intoarceri pe ţărm.
Atunci, in ceasul plecării, voi fura.
Voi fi hoţul cel mai ciudat
pe care l-a cunoscut pămintul
vreodată.
Am să-ţi fur infinitul albastru,
dulcea nelinişte a ochilor de minză arabă
ca să-mi fie călăuză şi stea
pe marele, necunoscutul drum
de-a lungul pămintului.
Am să fur intunericul de lungi,
şerpuitoare mătăsuri,
din părui in care s-a odihnit
privirea mea ostenită
şi-l voi aşterne la căpătii
să-mi răcorească fruntea
bătută de vise
in nopţile de grea insomnie.
Am să fur gustul fraged
de lapte şi floare al pielii tale
să fie fintină buzelor mele
arse de obsesia desăvirşirii.
Poate că intr-o zi voi pleca departe, departe,
fără intoarceri pe ţărm.
Atunci voi striga s-audă lumea intreagă :
ea, fata cu ochii de minză arabă,
m-a făcut, neiubindu-mă,
omul cel mai bogat
de pe faţa pămintului.

Numai o dragoste

Numai o dragoste
din cite cunosc
mă topeşte ca o mie de sori,
numai un dor năpraznic şi pur
ţişneşte din inima mea
de douăzeci de milioane de ori

Numai o dragoste
o cint mereu,
eternă şi neinşelătoare,
din tot ce in lume-am pierdut
e visul meu ce nu moare.

Numai o dragoste
mă va face nemuritor
chiar dacă strunele mele
n-au cunoscut gloria :
dragostea pentru ţara aceasta
a mea
care uimeşte istoria.

Glasul pădurilor

Aplecaţi-vă urechea la pădurile lumii
şi ascultaţi :

Alei, cine ne omoară
Şi nu vrea să fim vioară ?

Nu plingeţi, nu vă arde minia
cind gem de durere copacii,
cind singerează pădurile
cind vin tăietori cu securile
şi innebunesc de groază veveriţele
că le sint răvăşite cuiburile
şi visele ?
Oameni, nu vă arde minia
cind brazilor li se doboară
cintul şi fălnicia ?
Nu plingeţi, nu auziţi strigătul ?

Alei, cine ne omoară
Şi nu vrea să fim vioară ?

Am plecat urechea la rădăcina pădurilor
şi copacii au gemut
că se vor fringe de durere şi dor
pină cind vor renaşte in fluiere şi viori
că nu vor avea clipă de bucurie
pină cind din inima lor
se vor face sicrie.
Aplecaţi-vă urechea la pădurile lumii
şi ascultaţi :

Alei, cine ne omoară
Şi nu vrea să fim vioară ?

Dorian Grozdan

Mai cîntă ciocîrlia inimii

Suie-n zare tinereţea ca o stea,
dungi de promoroacă-au inflorit pe timpla mea,
inima-i indrăgostită incă, floare-aprinsă,
sufletu-i fintină larg deschisă...

S-adapă-n mine ciuta primăverii,
zburdă iezii vremii prin grădina-mi inflorită,
peste ierburi se revarsă ciutura tăcerii,
ciocirlia inimii cintă incă, cintă...

Suie-n zare tinereţea ca o stea,
eu rămin cu ochii după ea...

Inima a-nflorit din nou

Urcă seva din pămînturi, singe verde, crud,
plesnesc la soare mugurii-n băgrini şi-n dud,
ce păianjeni toarce cerul peste vii,
destrămare lentă, fulgi de păpădii ?

Sus pe dealuri brazdele de tină
infloresc beteală de lumină,
şi mustesc izvoarele la soare
unduind pe ţărmuri straturi de răcoare...

Mustul suie-n fructe crude,
clocotesc pămînturile ude,
urcă seve înspre soare, drept,
clopotul din mine cintă-a bucurie-n piept.

Dor ascuns

Ce dor mi-e de tine, tinereţe minz buiestru,
cum de nu te-am ţinut mai strins de căpăstru,
să nu-ţi fi dat drumul să zburzi ca o zăludă,
iar azi, cind te chem, nimeni să nu mă audă ?

Pe unde-i fi rătăcind, fugară şi crudă,
cind grădina inimii lacrimi o udă
pe unde-i fi zăbovind, nălucă şi stea,
tinereţe hoinară, dragostea mea ?

Te-o fi cuprins minia cerului, turbată,
să te sfişie ca pe-o ciută-nsetată.
te-or fi-nconjurat balauri cu ochii de foc
să-ţi joci copitele şi coama pe loc ?

Ţi-o fi sete ling-o fintină cu stobori aplecaţi,
te-i fi jeluind şi tu după anii sfărimaţi,
o, ce dor mi-e de tine, tinereţe buiastră,
că te-aştept seară de seară să-mi baţi la fereastră !

Dorito fugară, pierdută apă zglobie,
abia acuma-nţeleg că tot ce-a trecut n-o să mai vie...

Primăvara

Din fuga săniilor nebune
clopoţeii cruzi şi albi incep să sune,
s-aprind pe zări curcubee multicolor,
înfloreşte ţara ca un bujor...

Primăvara şi-a lepădat cojocu-n zori
şi zburdă nebună pe covoare de flori,
din aburii humei cresc holdele-ntinse,
rid voioase pămînturi aprinse...

S-a topit şi ultimul sloi :
ţara-nfloreşte cu noi...

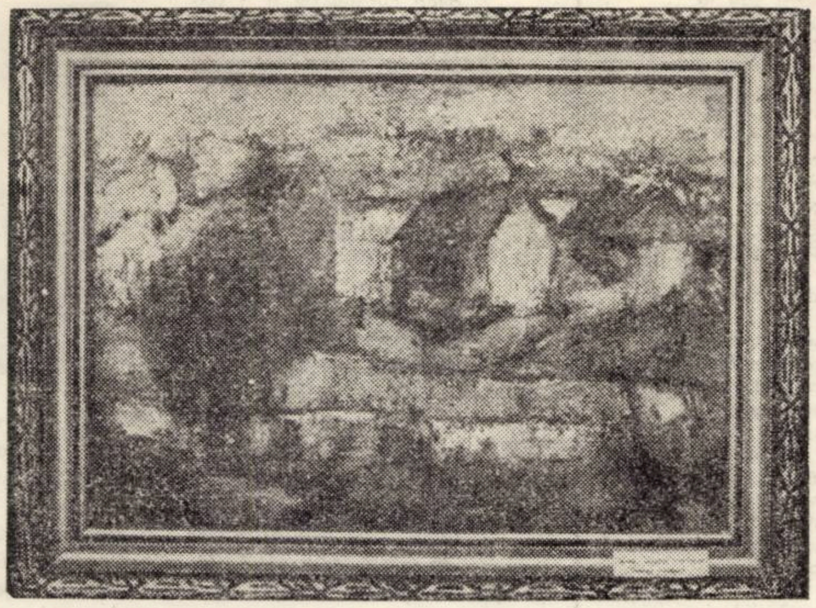

AUREL MARTIN BOLOGA „Peisaj"

remember

Plouă la tropice

Avionul care traversează oceanul zboară la foarte mare inlăţime, cu mult deasupra norilor, asfel incît sub noi sint nesfirşite cimpuri de alb, un fel de stepe troienite pe care vinturile au inchipuit desene fantastice. Sintem in zori, iar cerul se colorează uşor in nuanţe de mov. Urmează să răsară soarele, iar acest moment e pregătit îndelung, culorile se schimbă mereu, trecind printr-o infinită gamă de nuanţe infinitezimale, o risipă de fantezie în care albastrul bolţii trece în fiecare clipă prin nevăzute băi de lumină, de la vibraţia petalei de trandafir, la violaceul intens şi de la verdele edulcorat la intensităţi de smaralde pulverizate în difuziuni ameţitoare Se produc spărturi singerii acolo unde calota albastră se sprijină pe intinsurile de nea ale norilor albi şi avem spectacolul unei lave vulcanice pe a cărei crustă cenuşie se văd vinele de foc ale puterilor incandescente, iar apoi, cind astrul iese din necunoscutele tărimuri, ca o muchie de iatagan arzător, universul se inflamează şi se aprinde orbitor, in timp ce persistă o impresie că nava insăşi va fi mistuită de flăcările acestui efort general al elementelor în care plutim.

Curind se face ziuă, cei ce se trezesc abia acum par a regreta c-au fost frustraţi de ceremoniile răsăritului, intrăm in cursul normal al vieţii, ni se aduce micul dejun, cafele, ţigări cubaneze in pachete minuscule şi elegante, avionul pierde din înălţime, norii trec acum in arhipelaguri uşoare şi sub noi se vede Atlanticul. Plutim o vreme într-o nacelă albastră, de parcă bolţile cerului se oglindesc sub noi, ca-ntr-o iluzie la care am visat îndelung. Apoi — pămîntul. Sîntem deasupra Antilelor. Survolăm o vreme de-a lungul coastelor, vedem insule liliputane, un relief ciudat, lucrat cu migala celor ce inchipuie din chibrituri construcţii şi peisaje. Coborîm mereu, iată ţărmul Cubei, întinsurile savanei. arbori rari ce curind se arată a fi palmieri, ne pregătim de aterizare, stăpîniţi de o emoţie nedecantată, stăruitoare, tot mai intensă.

Sîntem pe aeroportul José Marti, sîntem la Havana! Ne luăm paltoanele şi celelalte dotaţii ale iernii şi cînd ies din avion am impresia că am intrat într-o cameră de baie, cu aer cald, impregnat de aburi. Parcă-mi ingheaţă picioarele — îmi dau seama că e o senzaţie produsă de marele decalaj de temperatură. E o lumină intensă, totul e verde. De lîngă aeroport, se-ntind plantaţiile de canya, omniprezenta trestie de zahăr. În dreapta. palmieri înalţi, bananieri, o casă lîngă care işi face vînt, cu enormele evantaie ale urechilor, un elefant şi am falsa impresie că uriaşii pachidermi ne vor intîmpina pretutindeni în insulă. Sînt nevoit să-mi deschid tunica şi vesta, hainele îmi devin o povară.

Intrăm în aeroport, e o atmosferă de răcoare plăcută, intreţinută de instalaţiile de aer condiţionat, am impresia că totul e umed, urmează formalităţile vamale, sîntem poftiţi într-o cameră de oaspeţi, ni se aduc cafele în ceşcuţe minuscule, lichidul e foarte concentrat şi foarte dulce, un compatriot de la ambasadă ne recomandă, foarte amabil, să fim rezervaţi cu consumul plăcutei şi atît de frecventatei otrăvi, nu-i urmez sfatul, şi, cînd sorb cîteva asemenea degetare de cafea, simt o stare de albă şi electrică luciditate, aproape o aprindere de nervi.

Cînd ieşim, ne întîmpină o ploaie tropicală, o calmă şi abundentă revărsare de ape ; urcăm în maşină şi pornim spre centrul Havanei. Ceea ce văd nu voi putea uita niciodată. impresia aceea va rămine pură şi vie mereu. Aş spune că am parcurs cei ciţiva kilometri pînă la hotelul „Habana libre" ca într-un vis de flori, irepetabil, pentru că toate zilele cîte au urmat, cu excesul de vegetaţie opulentă, nu pot egala acea primă călătorie într-o mirifică lume de plante şi arbori exotici. Regretam viteza maşinii, priveam lacom la acea depănare de imagini fantastice, cu arbori ciudaţi, cu flori mari roşii şi galbene, piersăcii sau albe, o erupţie de culori ardente, cum nu mai văzusem. Şi nesfirşita peregrinare a vilelor, cu acoperişele lor plate, cu luxuria coloanelor înnecate în verdele copacilor, şi acea defilare a palmierilor, siluetele lor albe şi înalte, de un farmec indicibil sub ropotul cald al ploii de tropice.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Timişoara muzicală

STARTUL CELOR CINCISPREZECE ZILE DE MUZICĂ ALE FESTIVALULUI TIMIŞOREAN se situează pe o treaptă superioară faţă de ediţiile anterioare, prin concertul extraordinar susţinut de orchestra şi corul Filarmonicii „Banatul". Progres evident nu numai prin calitatea sporită a unei impresionante cantităţi de muzică bună cît şi prin renumele tînărului violonist sovietic Viktor Tretiakov, apoi prin coordonata nouă pe care o deschide în perspectiva festivalului prezentarea în primă audiţie integrală a simfoniei a patra de Doru Popovici.

Remus Georgescu, aflat la pupitrul concertului inaugural, a dat tonul manifestărilor festivalului printr-un program de dimensiuni neobişnuite. Două simfonii, opuse prin epocă şi stil, dar nu atît prin limbaj. Întîia de Gustav Mahler şi a patra de Doru Popovici, încadrînd concertul pentru vioară de Ceaikovski au angajat maturitatea artistică a dirijorului şi a ansamblului. Prefaţarea unui progrm cu prima audiţie a lucrării româneşti a fost un act de cutezanţă lucidă şi discernămînt. Doru Popovici este fără îndoială unul din cele mai autentice glasuri în muzica românească. Creaţia sa, prin originalitatea şi profesionalismul limbajului, forînd în neatinse filoane româneşti, vizează sfera universalului. Continuînd o preocupare deja mărturisită, Doru Popovici foloseşte în simfonia a patra „IN MEMORIAM NICOLAE IORGA" imnuri bizantine. Rezonanţele arhaice ale acestora, prin care corul în final fixează sacrificiul marelui istoric patriot, ca şi modalismul – serial al primelor două părţi au fost traduse de Remus Georgescu prin atmosfera de gravă meditaţie (a passacagliei-sonată, spre exemplu), prin asimilarea trepidaţiei ritmice şi a surprizelor de tehnică orchestrală din partea secundă ca şi prin aportul corului.

Strălucirea concertului a fost dată şi de colaborarea cu Viktor Tretiakov. Deşi nu a împlinit 27 de ani, violonistul, speranţă a artei interpretative sovietice a devenit unul dintre marcanţii violonişti contemporani. Dacă David Oistrah aprecia în 1965 că la „vîrsta de 20 de ani nu mai are dificultăţi tehnice", la Timisoara evoluţa solistului în „CONCERTUL ÎN RE MAJOR" de Ceaikovski a condus spre suma unor strălucite particularităţi solistice : substanţa tonului, de o acurateţe impecabilă, arcuşul continuu în elaborarea frazării, controlul raţional al unui temperament ardent.

Tot acest prim concert al festivalului ne-a prilejuit bucuria audierii primei simfonii de Gustav Mahler, pe nedrept şi inexplicabil un compozitor mai rar cîntat. Reticenţele dirijorilor faţă de simfoniile sale nu sînt justificate. Dimensiunile acestora întrec imaginaţia clasică, oceanele sonore mahleriene conţin năzuinţe care coincid cu spiritul contemporan. „SIMFONIA ÎNTÎI" a electrizat pe cei de faţă şi a impus un suflu proaspăt programului. Dirijorului şi orchestrei le datorăm cele 60 de minute de muzică autentică din care spiritul mahlerian ne-a convins prin sinceritatea melodiilor, pitorescul şi bogăţia orchestraţiei, coloritul armonic şi arta sa contrapunctică ori prin individualizarea picturală a instrumentelor.

OVIDIU GIULVEZAN

Siluete la pupitru

Ambianţa vieţii muzicale a unui mare oraş creează acele siluete ţîşnite din penumbra sălii de spectacol a căror pasiune se exteriorizează sub ochii noştri. Căci venim la concert sau la operă ca la o seară în familie, venim precum veneau străbunicii noştri, cu aceeaşi pietate, privim cu dor instrumentele elegante şi avem senzaţia că la ele s-au perindat şi Liszt şi Paganini şi Chopin, venim să-l vedem pe Berlioz în faţa giganticei sale orchestre, la pupitru... Pupitrul este un loc vrăjit, oricît ar ascunde un adevăr matematic, într-un amestec de computer şi rutină. Asistăm deci la jocul întîmplării programate, care este muzica bună, încercînd să reconstituim întotdeauna şi sufletul omului care minuieşte, bagheta, coborînd în felul acesta printre noi partitura, intimizînd ceea ce e veşnic. Am ascultat primul meu concert sub bagheta artistului emerit NICOLAE BOBOC şi Beethoven a însemnat atunci pentru mine tălmăcirea care i s-a dat. De atunci am fost mai atent la omul de lîngă noi, preferînd sala aceea vie oricărei audiţi pe disc.

Un spectator compune, din elemente, din frînturi, portretul unui dirijor aşa cum şi-l doreşte şi după propria imaginaţie, fără multă ştiinţă. Atunci vom spune că Nicolae Boboc are o gestică largă, molatecă adesea, de om bun, totul însă îmbinat cu precizie şi adesea o perfectă cunoaştere a piesei, în absenţa partiturii. Apoi, acea politeţe cu care tratează oamenii aparatului orchestral la repetiţii, acceptînd personalitatea fiecăruia, dar cerînd tuturor rigurozitatea cu care el însuşi îşi concepe interpretările. Compozitor şi director al Operei (să menţionăm aici turneele în străinătate sau dirijatul la Bucureşti) două noţiuni care nu se exclud, artistul participînd cu spor la viaţa social-artistică a cetăţii.

Noi îi observăm pe dirijorii noştri în amănunt ; pînă şi lovitura călcîiului în podium în momentele de fortissimo, ori momentele în care par a cînta cu orchestra. Un alt artist semnificativ, dintr-un grup existent la Timişoara este şi REMUS GEORGESCU. Poate l-aş compara cu Mircea Basarab ca apariţie. Se pricepe să confere adesea o concepţie proprie, uneori asistăm la un tempo mai puţin obişnuit, alteori iese în relief un instrument pe care nu l-am auzit altădată în aceeaşi piesă. Gestica e aceea a unui lucid, cu energii şi temperări în funcţie de necesitate. Nu un temperament vulcanic, care ar face poate risipă de braţe peste orchestră ; numic nu e în plus cînd dirijează Remus Georgescu

Sînt două dintre personalităţile distincte şi distinse ale urbei noastre, cu care ne întîlnim în fiecare săptămînă. Şi de fiecare dată aşteptăm cu emoţie : oare cum va face acest „Richard Strauss", oare de ce a ales tocmai „a opta" de Bruckner, oare cum va concepe el tempo-urile din „Variaţiunile lui Brahms pe-o temă de Haydn ..." .

Siluete în lumina reflectoarelor. Serile noastre ca în familie, la lumina sacră a muzicii

LUCIAN BURERIU

A FI DIRIJOR

Continuator al ideaţiei compozitorului

– Ce înseamnă a fi dirijor, VICTOR GOLESCU ?

– A fi muzician în sensul cel mai larg al cuvîntului, a avea capacitatea de a perfora adîncimi a avea curajul de a fi sincer, de a înţelege, a-ţi asuma niste resposabilităţi, atît faţă de partitură, de spiritul ei, ceea ce înseamnă epoci de creaţie, stiluri, genuri, cît şi faţă de publicul care receptează muzica.

– Între partitură – muzică în stare latentă, potenţială – şi producţie – muzică în fapt, dirijorul nu se situează ca un simplu intermediar.

– Desigur dirijorul este un continuator al ideaţiei compozitorului. O partitură este autentică şi reală faţă de publicul din sală atunci cînd este tălmăcită „în viaţă", prin actul interpretării. Această „operaţie" de transformare a semnelor scrise în sunete este foarte complexă şi presupune o muncă imensă. Nu este uşor să descifrezi o lume sonoră în care tu, ca dirijor, în calitatea ta de mesager al ideilor şi sentimentelor compozitorului, trebuie să participi cu propria-ţi sensibilitate şi cultură la realizarea actului artistic.

– Se spune şi pe bună dreptate, că dirijorul este totodată şi un necontenit dascăl.

– Este adevărat. Dirijorul în munca sa trebuie să fie şi pedagog. Marea diversitate de genuri şi

forme, dar mai ales marea diversitate de problematică te obligă la o dublă muncă de învăţare şi de transmitere.

– Aţi activat mai mulţi ani ca dirijor de orchestră simfonică. Din această stagiune aţi optat pentru operă aici, la Timişoara. Există o diferenţă din punctul de vedere al dirijorului ?

– Nu. Muzica în măsura în care este artă nu poate şi nu trebuie să cunoască discriminări în privinţa genurilor. Dar prin specificul ei muzica de operă este mai complexă fiindcă se înscrie într-un **fenomen de sincretism** ce are capacitatea de a se adresa mult mai eficient şi mai direct sensibilităţii publicului. Un dirijor ideal trebuie să aibă resurse şi valenţe egale atît pentru genul simfonic cît şi pentru operă.

– Ce credit acordaţi muzicii contemporane ?

– Dirijorul nu poate rămîne prin definiţie în afara problemelor contemporaneităţii. Datoria lui este să fie receptiv şi interesant, atît faţă de înaintaşi, dar şi faţă de cei din opera sa. Astăzi mai mult ca oricînd dirijorul întîmpină greutăţi destul de serioase în promovarea şi popularizarea a ceea ce este adevărat artă şi nu impostură. Nu pentru că nu ar avea capacitatea de a discerne, ci pentru că producţia artistică este imensă. **NU SÎNT DE ACORD CĂ NUMAI TIMPUL POATE SEPARA CEEA CE ESTE CU ADEVĂRAT SAU NU ARTĂ.** Noi ne dăm bine seama de acest lucru fiindcă întotdeauna adevărata artă a fost, este şi va fi aceea care incumbă un potenţial de sensibilitate care poate fi transmis oamenilor, poate să le declanşeze emoţii şi trăiri artistice. Acest lucru nu angajează neapărat genuri sau stiluri deja consacrate.

I. T.

Noi şi actul de cultură

Pe dirijorul LUCIAN SURLAŞIU nu l-am mai găsit la Operă. Retras pentru moment din cariera dirijorală, se dedică unei opere pedagogice, la Facultatea de muzică. Şi pentru că eram sentimental legat de prima mea seară de operă, în care, instalat la galerie cu alţi studenţi, încercam emoţia muzicii mari am simţit nevoia să aduc discuţia despre „Wagnerul" de atunci. Nu numai că omul se simte legat sufleteşte de cei ce dau glas partiturii favorite : pentru că wagnerianismul rămîne un act de cultură de prim-rang, iar oamenii care cutează să-l insceneze sînt artişti adevăraţi. Şi în Timişoara avem asemenea artişti adevăraţi.

– Montarea operelor lui Wagner...

– ...înseamnă un act de cultură. Deosebit de eficace şi necesar tuturor culturilor popoarelor. Pentru dezvoltarea operei dramatice în ţara noastră. Dovada : toţi compozitorii care au merite deosebite la noi nu s-au ferit să aprofundeze fenomenul wagnerian. Enescu în primul rînd, Sabin Drăgoi, care l-a studiat şi el amănunţit, Popovici-Bayreuth, care a cîntat la Bayreuth marile opere wagneriene. Şi a favorizat montarea unor importante lucrări în ţara noastră, arătînd totodată un model de interpretare. El a fost un Telramund de rară forţă la festivalurile din Bayreuth.

– Aţi dirijat Wagner ?

– Am avut noroc să am concursul regretatului maestru de scenă Panait Cotescu, care cunoştea montările curentelor contemporane. Cîntăreţii timişoreni nu erau edificaţi cu stilul wagnerian, ci mai ales cu cel italian, din păcate. Piedicile au fost numeroase.

– Au putut interpreţii să treacă dincolo de stilul italian ? E totuşi vorba de „Vasul-fantomă".

– Da. Au putut. Asta a fost în 1961. Azi Opera nu mai are în Timişoara acele voci. Mulţi interpreţi s-au pensionat.

– Aţi depus eforturi pedagogice...

– Evident. Am analizat împreună opera, am realizat audiţii.

– Cum a primit publicul această operă ?

– La început cu bunăvoinţă. Pe urmă spectatorii s-au rărit. Dacă s-ar pune mai multe opere de Wagner în Timişoara s-ar educa şi un public de elită. De aici s-a renunţat la efortul depus în trecut, în detrimentul operelor de mare valoare, în favoarea operetelor, care au pătruns într-o prea mare măsură, din nişte interese comerciale. Nu s-au mai putut relua „Vasul-fantomă" şi „Lohengrin", în schimb ne invadează operetele, care nu înseamnă cultură muzicală.

– Credeţi că e suficient ca Wagner să trăiască numai prin Filarmonică pentru public ?

– Wagner înseamnă operă dramatică. Şi în special „Tetralogia" sa, la care nu trebuie să se renunţe, fiind o culme a creaţiei muzicale.

– Se aud voci printre muzicologi care susţin că pe Wagner l-ar reprezenta mai mult simfonismul, în dauna vocilor.

– Dimpotrivă. Este opera de artă completă, în care el face fuziunea dintre domeniile de creaţie, latura specifică a dramei muzicale.

– Sînteţi bănăţean ? Vă întreb asta pentru că desprind din discuţie efortul Dvs. pe care l-aţi depus pentru a realiza în acest colţ de ţară o Operă de înaltă cultură.

– Sînt de lîngă Timişoara, din Jebel.

REPORTER

teatru

De vorbă cu regizorul Dan Alecsandrescu

despre credința în actor, dramaturgia originală și... ANTIGONA

Cu citeva zeci de minute înaintea premierei discutăm cu regizorul care a lansat piese ca „Iertarea" de I. Băieșu, „Camuflajul" de Al. Mirodan, „Opinia publică" de Baranga, cu omul care și-a făcut din promovarea piesei originale o profesiune de credință.

– Pentru mine a primi o piesă românească, o piesă contemporană, constituie de fiecare dată un eveniment. Acord încredere egală tuturor dramaturgilor care vin să ofere colectivului nostru prilejul confruntării cu probleme și tipuri ale acestui timp istoric.

– Nu de mult Paul Everac răspundea în „Contemporanul" unei opinii privind o presupusă tendință de barare a drumului tinerilor care aspiră la o reprezentare scenică...

– Cunosc această intervenție. Cred că nu poate fi vorba de așa ceva, personal nu cunosc exemple. Consider că unicul criteriu rămîne cel al valorii și presupun că și alți conducători de instituții teatrale gîndesc ca mine.

– Ar trebui totuși să-mi precizați în ce măsură este vorba în ceea ce vă privește de devotament și credință...

– Acestea înseamnă pentru mine: drama originală, text, actor.

– Sînt cele trei chei ale întregii dv. cariere regizorale. Am avut prilejul să confrunt opiniile cîtorva actori care au jucat sau mai joacă sub directa dv. îndrumare (Ad. Mărtinuș, S. Gheorghiu, Agatha Nicolau, Larisa Mureșan, V. Varganici) și toți fără nici o excepție mi-au vorbit în termeni elogioși despre vocația dv. de pedagog. De altfel la aceste mărturii aș putea subscrie.

– N-aș vrea să sune definitiv dar nu înțeleg relația regizor–actor decît ca pe o colaborare, nu uit nici o clipă că pe lingă regizor sînt și om și că lucrez cu oameni.

– Care ar fi, să-i zicem, principiul pe care l-ați avut mereu în minte ?

– „Încet dar sigur" căci, lecturindu-l pe Blaga viața te face să te-ntorci înapoi la orice treaptă sărită.

– Vă feriți de loviturile spectaculoase...

– Mă feresc.

– Să înțeleg că nu vă place riscul ?

– Îmi place și riscul dar pornesc întotdeauna cu o doză de șansă în gînd. Altfel nu pot porni.

– Să-ncercăm să vorbim și despre ceea ce știu că iubiți : PUBLICUL.

– Fără prezența lui ceea ce facem noi, această artă a clipei, nu poate trăi.

– Pot exista regizori, actori „neînțeleși" pe care doar posteritatea îi va urca pe înaltul podium al aprecierii ?

– Unii pot crede asta. E un miraj care nu conține doza necesară de gîndire limpede. Fiindcă și mirajele pot fi justificate.

– În schimb presupune lașitate. La urma urmelor trebuie să încercăm să ne privim pe noi înșine fără sentimentalism și fără concesii.

– Mai ales cînd este vorba de noi (regizori, actori, scenografi etc.) cei care nu trăim decît prin ceea ce sîntem în stare să probăm în cele cîteva puține ore cît durează spectacolul. Nu posteritatea ne poate reabilita pe noi.

– Sîntem înaintea primului gong la „Antigona" lui Sofocle...

– O piesă care se abordează odată în viață, un spectacol care sper că va vorbi mai elocvent decît aș putea-o face eu...

Am fi continuat, dar ultimele pregătiri reclamau prezența dv. Am văzut în holul teatrului o suită de „aspecte din spectacol" excelent surprinse de nouă membrii ai „Clubului Foto" Arad. Nu mai erau „pozele" cu care fuseserăm obișnuiți. Am aflat de spiritul de echipă născut în cadrul colectivului arădean odată cu munca la acest spectacol.

– „Despre toate acestea am mai fi vorbit, desigur" – mi-ați fi putut replica.

– Un lucru pe care însă nu-l știți. În seara premierei, pe partea stîngă a străzii (A. France) ce pleacă la cinci metri de clădirea teatrului, în cele două „spații de afișaj", trecătorul putea să vadă contrariat cum de sub un maldăr de afișe vechi și noi, invitînd la circ, expoziții, filarmonică .. într-un fel de colaj lugubru, doi ochi priveau disperat și dojenitor. Erau ai Antigonei încercînd să iasă la suprafață. Probabil că între timp au fost acoperiți de un alt afiș.

Transmitem această privire dojenitoare celor chemați să contribuie la popularizarea vieții cultural-artistice a Aradului.

ANTOANETA C. IORDACHE

„...doi ochi priveau disperat și dojenitor. Erau ai Antigonei..."

Cu prof. dr. Ștefan Munteanu

(Urmare din pag. 1)

vreme mă regăsesc sau mă pot regăsi și pe mine într-o astfel de ipostază a viziunii poetului. Dacă nu...

Am totuși sentimentul că nu am ajuns, de fapt, la capătul cunoașterii imaginii „realiste", așa încît îmi vine greu să trec dincolo de hotarele ei pentru a păși într-o zonă extrarealistă, cu atît mai mult cu cît nici nu sînt sigur dacă există în adevăr așa ceva.

– În timpul studenției apare și se im**pune prin forța exemplului un ideal de urmărit, concretizat în figura unui savant, a unui artist etc. Bănuind că ați fi dispus la o rememorare, cine a fost, nu idolul, ci omul de știință a cărui imagine a constituit un exemplu și un stimulent pentru activitatea dumneavoastră ?**

– Păstrez o mare și nesfîrșită stimă regretatului meu profesor Th. Simenschy de la Universitatea din Iași. Preda lingvistica indo-europeană, o disciplină aridă care ne-a cucerit fiindcă ea era pentru profesorul nostru un prilej de a face largi incursiuni în istoria culturii, a filozofiei, a literaturii universale. A fost un profesor de o aleasă erudiție și un om de o rară distincție umană. Nu cred că am lipsit la vreunul din cursurile lui, și nu-mi amintesc să fi lipsit el vreodată ori să fi întîrziat... A căutat să insufle studenților săi pasiunea pentru cunoaștere și cultul valorilor umaniste. Cred că nu sînt singurul dintre foștii săi studenți care-i port o adîncă recunoștință.

– Care este ponderea imaginației în cadrul analizei stilistice lingvistice ?

– Imaginația ocupă în analiza stilistică locul pe care-l deține și în alte științe, dacă prin această facultate a intelectului înțelegem nu numai calitatea de a inventa, ci și puterea de asociere a ideilor pentru a face să vorbească faptele. În cazul special al stilisticii lingvistice, avîntul imaginației trebuie nu oprit, ci temperat și ținut mai aproape de pămînt, adică de obiectul investigației întemeiate pe observație și interpretarea strictă. Aș zice că imaginația trebuie lăsată să se declanșeze numai atunci cînd faptele ne autorizează să procedăm astfel, dar e nevoie să fie înfrîntă cînd se încumetă să meargă prea departe. Între **a se duce, a se căra,** și **a purcede** e nevoie de observație și analiză, iar nu de prea multă fantezie ca să ți dai seama că cele trei verbe spun același lucru, dar fiecare altfel, adică reflectînd o altă atitudine a vorbitorului și constituindu-se prin aceasta în valori. Din păcate, limba se studiază foarte puțin din această perspectivă a posibilităților ei de expresie.

– Ce rezonanță au problemele în discuție printre studenții dumneavoastră ?

– La această întrebare prefer să răspundă studenții, eventual foștii studenți.

– Vi se pare utilă o profilare mai distinctă, în funcții de înclinații, a studenților de la filologie pe unul dintre cele două domenii : lingvistică și literatură ?

– Și da și nu. Da, în măsura în care un student își descoperă așazicînd din vreme înclinația spre o anumită ramură a filologiei și se consacră ei. Nu, întrucît după 1–2 ani de studii este greu să te decizi pentru o direcție sau alta – aceasta mai ales în cazul filologiei, unde disciplinele de lingvistică sînt foarte diverse, iar unele din ele se predau abia în ultimii ani. Am convingerea că un filolog e bine să aibă un orizont larg, format din cunoștințe temeinice de literatură și de lingvistică. Asta nu numai pentru motivul că va preda în școală atît literatura cît și limba, dar și pentru că interferența dintre fenomenul literar și cel lingvistic reprezintă astăzi unul din principiile metodologice ale cercetării operei poetice.

– În momentele de deconectare, cînd încercați să uitați pentru cîteva ore că sînteți profesor, lingvist, ce vă pasionează ?

– Ore de deconectare ? În aceste ore, atîtea cîte există, căutînd să uit că sînt profesor, mă văd silit să-mi amintesc mereu că sînt... Și mă gîndesc cu strîngere de inimă la ceea ce n-am izbutit să fac pînă atunci, și cu oarecare stenică neliniște la ce voi face. Apoi, fac planuri amănunțite, pe hărți și pe zile, pentru săptămînile de vacanță, cînd îmi propun să colind țara. Uneori se întîmplă să mă și țin de cuvînt...

ALEXANDRU IOAN CUZA

(Urmare din pag. 1)

fi recunoscută doar pe timpul domniei sale, Cuza arată că **„Unirea va fi așa precum România o va dori".**

O importantă realizare a domnului și a sfetnicilor săi credincioși a fost secularizarea averilor mînăstirești. Prin această măsură se urmărea în special trecerea în patrimoniul statului a averilor mînăstirilor închinate marilor mînăstiri și patriarhii din Balcani și Asia Mică, înspre care se scurgea cea mai mare parte a veniturilor realizate de pe o suprafață ce reprezenta peste 25 la sută din teritoriul țării. Anul 1863 ales de Cuza pentru secularizare s-a caracterizat prin grave contradicții între Puterile Garante, astfel că prevederile Tratatului și Convenției de la Paris, conform cărora pentru a interveni în Principate trebuia o hotărîre unanimă, erau imposibil de îndeplinit.

Pentru înfăptuirea reformei electorale și a reformei agrare, Cuza s-a văzut nevoit să recurgă la lovitura de stat din 2/14 mai 1864, întrucît, preciza el, dorința sa „de a duce România pe calea propășirii" s-a izbit mereu de opoziția oligarhiei tulburătoare. Plebiscitul – real și nu formal, organizat în legătură cu lovitura de stat indica sprijinul imens al opiniei publice față de domnitor : cca. 89,8 la sută au răspuns da, 0,2 la sută nu și 10 la sută s-au abținut. Este sancționat astfel Statutul lui Cuza – noua Constituție a țării și legea electorală.

Înfăptuirea apoi a reformei agrare (cu toate limitele ei), prin care se desființau servituțile feudale și-i instăpînea pe țărani asupra pămîntului lucrat de ei, a contribuit la dezvoltarea mai accelerată a României.

Meritele lui Cuza sînt cu atît mai mari cu cît în întreaga sa activitate s-a izbit în permanență de obstrucția unor țări ca Turcia și Austria și de opoziția puternică a reacțiunii interne.

Prevalîndu-se de hotărîrile Divanurilor ad hoc, care la punctul trei prevedeau alegerea unui prinț străin, monstruoasa coaliție burghezo-moșierească își va coordona eforturile pentru înlăturarea celui care îndrăznise a se atinge de privilegiile sale și care punea interesele națiunii mai presus de interesele particulare.

Reacțiunea a prezentat actul de la 11/23 februarie 1866 prin care Alexandru I. Cuza era obligat să abdice, ca o „mare realizare", expresie a „voinței poporului", „act sublim". „Marea realizare" s-a produs însă noaptea, iar cele două rînduri de soldați printre care era condus Cuza, erau întorși cu spatele, atît de mare era teama că la vederea domnului armata va reacționa împotriva ordinelor comandanților trădători.[1]

Luînd drumul exilului, un ultim popas printre români îl va face Cuza la Timișoara, stîrnind mare vîlvă printre locuitorii orașului, de altfel ziarele de aici informaseră mereu cititorii despre reformele ce se înfăptuiau dincolo de Carpați sub conducerea lui Cuza Vodă.[2]

Aflat departe de țară, continuă să fie mereu prezent în memoria poporului său. Astfel, la alegerile parlamentare din anul 1870 colegiul al IV-lea din districtul Mehedinți alege ca deputat pe Măria Sa Cuza Vodă, iar apoi Colegiul II din Turnu Severin îl va alege ca senator.[3]

Față de insistențele partizanilor săi de a se reîntoarce în țară, Cuza va da dovada nemărginitei dragoste de țară, refuzul său fiind motivat de grija ca întoarcerea sa să nu provoace perturbări care ar putea dăuna „fericirii și dăinuirii României".

În mai 1873, Alexandru I. Cuza se găsea la Heidelberg. Starea sănătății lui se înrăutățește brusc. În noaptea de 15 mai 1873, la ora unu și jumătate a încetat să bată inima unuia dintre cei mai mari patrioți, a cărui viață simbolizează în conștiința tuturor renașterea neamului românesc.

În perspectiva istoriei realizările înfăptuite de Alexandru Ioan Cuza se înscriu ca esențiale pentru făurirea României moderne.

---

[1] Constantin C. Giurescu, Viața și opera lui Cuza Vodă, Editura Științifică, București, 1966, pag. 375–376

[2] Vezi „Magazin istoric", nr. 5/1973, pag. 9

[3] Vezi „Magazin istoric", nr. 2/1967, pag. 63–64.

Un motor monofazat, o tricicletă și puțin absurd

☐ Convorbire cu VALERIU BORUGĂ, contabil șef la „Electromotor" Timișoara

— Stimate tovarășe Boruga, obiectul discuției noastre fiind birocratismul v-aș ruga să-i dati o definiție.

- Credeți că pot spune eu mai mult decit scrie in Dicționarul limbii române moderne ?

— Nu mai mult, dar mai „pe viu"

– Să incerc. Birocratismul este o modalitate prin care unii oamenii folosindu-se de unelte de lucru de tip birou, scaun, creion, gumă, și altele actionează conștient sau mai puțin conștient asupra unor obiecte ale muncii, de tip hirtie, indigo, etc. in vederea incurcării lucrurilor sau, in cel mai bun caz, nici un rost.

— Dacă n-ați fi definit birocratismul, v-ar fi venit mai greu in activitatea Dv. ?

– Cu sau fără definiție, mă lovesc de el. Teoretizările ar transforma dialogul nostru intr-o poveste plicticoasă. Ar trebui să caut **causa causarum** a acestui fenomen, mi-aș aminti de Flaubert . .

— Flaubert a fost birocrat ?

– Nu Propusese municipalității să i se permită ridicarea unui monument inchinat prostiei.

— Dacă ar exista un asemenea monument, l-aș dărima. E descurajant... Dar nu văd legătura.

– Voiam să spun că și prostia. dar nu numai prostia generează faptul birocratic. Și incompetența, și arivismul, și lașitatea . . .

— E trist...

– Citeodată e comic. Sau tragicomic. Sint multe cadre in economie care se situează pe o poziție fermă impotriva birocratismului și cu toate acestea, prin natura atributiilor lor, prin dependenta activității lor de nivele administrative superioare, sint tirite impotriva vointei lor in mrejele birocratismului. Cu toată lupta acerbă a oamenilor de bun simț, birocratismul se manifestă destul de nestingherit.

— Pesimist ?

– Dimpotrivă. Impotriva acestui flagel s-a deschis un front larg Eforturile societății concretizate in recentele măsuri de restructurare a aparatelor TESA din economie sint un motiv de incredere și de optimism... Se știe că funcția creează insă atitea organe, incit acestea, la rindul lor au creat niste funcții. La un moment dat existau funcții paralele, neeficiente și inutile, care iși exercitau acțiunea intr-un labirint intortocheat... Nu ridicați o sprinceană ! **Intortocheat** este superlativul labirintului.

— Spuneați că există multe cadre care sint impotriva birocratismului și totuși...

– Firește. Un contabil din serviciile pe care le conduc n-o să-mi propună niciodată complicarea inutilă a unei situații. El simte pe pielea lui fenomenul birocratic.

— Deci Dv....

– .. ii cer ce mi se cere. In activitatea mea sint nevoit, măcar că acest lucru imi repugnă și ori de cite ori am ocazia să-mi spun părerea mi-o spun deschis, să mă confrunt cu lucrări dispuse de eșalonare administrative superioare față de care nu am decit dreptul de a executa.

— Mi-amintesc de o poveste nostimă cu drumurile pe care le face un anumit fel de tablă...

– O fi nostimă pentru cel care află că treaba asta se intimplă in insula Koko din arhipelagul Nu-Știu-Care. Cămașa ne este insă mai aproape de piele.

— Totuși Vă știu om de spirit. E imposibil să nu faceți haz.

– De necaz da ! Doriți o poveste nostimă ? O s-o aveți ! Dar vă rog să n-o comprimați. Altfel iși pierde hazul. Și utilitatea. Fiindcă nu discutăm doar să ne pierdem timpul, ci pentru că sint convins de puterea de convingere a presei.

— Probabil că vă dă multă bătaie de cap „povestea" asta.

– N-o faceți pe naivul ! Personal, m-aș descurca. Bătaia asta de cap insă aduce pagube statului. Sper că nu e nevoie să vă explic că birocratismul generează pagube materiale și morale... Deci :

Potrivit instrucțiunilor in vigoare, pentru obținerea aprobării unui preț de vinzare la un produs fabricat in scopul livrării către populație, intreprinderea producătoare trebuie să intocmească documentația respectivă in 6 (șase) exemplare. Fiecare exemplar, indosariat separat, cuprinde 12 documente, din care doar 3-4 sint de dimensiunile unei singure pagini. Celelalte sint mai voluminoase... Și-acum incepe povestea !

Oprim un dosar la noi. Restul (5 bucăți) le trimitem, insoțite de o scrisoare de inaintare, la Centrală. Centrala verifică... Dacă nu e de acord, ni le expediază insoțite de o scrisoare și de observațiile și indicațiile pentru modificare. Noi ne insușim criticile și sugestiile, refacem documentația și procedăm ca mai sus.

Dacă insă Centrala este de acord, reține un dosar, iar restul (4 bucăți), cu un referat și c-o adresă, le inaintează Ministerului tutelar. Ministerul studiază și verifică documentația și dacă nu e de acord, remite Centralei . . .

— Cu o scrisoare . . .

– Iar Centrala . . . Ați ințeles. Dar să zicem că Ministerul nu are nimic impotrivă. Atunci reține un dosar, iar restul (3 bucăți), cu trei adrese și trei referate, le trimite la Ministerul Finanțelor, Ministerul Comerțului Interior și Comitetului de Stat pentru Prețuri. Cele trei foruri analizează și dacă au obiecțiuni .

— Vă rog ! Să admitem că nu există nici o obiecție.

– Ministerul Finanțelor se pronunță asupra cuantumului acumulărilor. Ministerul Comerțului Interior asupra prețului cu amănuntul, Comitetul de Stat pentru Prețuri verifică modul in care celelalte compartimente și-au exercitat atribuțiile și convoacă periodic delegați ai Ministerului de Finanțe, Ministerului Comerțului Interior și Ministerul tutelar intr-o comisie in care delegații respectivi se pun de acord. Dacă prețul nu se aprobă. documentația e trimisă inapoi pe filiera : Ministerul tutelar – Centrală – Intreprindere, impreună cu motivele respingerii consemnate intr-un act. Dacă prețul e aprobat – e bine. Circuitul acesta poate insă dura și luni, timp in care produsul s-ar fi putut realiza la fabrica producătoare, dar conform altor instrucțiuni el nu poate fi lansat in fabricație decit după aprobarea prețului. E ușor de ințeles că, odată produsul realizat și gata de vinzare, poate intimpina greutăți de valorificare, ieșind din modă, din sezon. La produsele pentru export, pierderea e și mai mare, fiindcă după atita timp pierdut produsul e depășit pe piața internațională

— Povestea nu mi se pare comică, mai ales că ați vorbit „la general". E o situație posibilă, dar . . .

– O situație reală ? Da. In 14 II, uzina noastră a trimis in circuitul arătat mai sus documentația pentru obținerea prețului de livrare a unor motoare monofazate destinate exportului. Firește in acest caz, Ministerul Comerțului Interior nu e necesar să se pronunțe. Deci e vorba de o verigă mai puțin, și cu toate acestea, pină azi (n.n. 23 IV), incă n-am primit aprobarea prețului.

Interesat fiind, in calitatea ce o am in uzină, am făcut demersuri prin telefon, ca să dau de urma documentației respective. Cu această ocazie am aflat că de problemele legate de aprobarea prețului se ocupă, la unele verigi din cele arătate mai sus, niște specialiști de altă specialitate decit aceea a construcției de mașini electrice rotative din gama cărora face parte motorul monofazat in cauză. Unul dintre aceștia nu ințelegea (din documentație rezulta insă absolut clar) de ce motorul monofazat e mai scump decit cel trifazat, deși acesta din urmă are trei faze. Mi-am dat seama că omul nu-i de meserie și, ca să-l determin să priceapă mai ușor, i-am sugerat o comparație : bicicleta este mai scumpă decit tricicleta, deși are numai două roți. Amindouă folosesc aceluiași scop – transport de persoane, pe roți... Omul meu a dat semne că de-acum incepe să priceapă cum devine chestiunea cu motorul monofazat.

— Ca-n Caragiale !

– Curat !... Există soluții. Am și făcut propuneri in acest sens.

— Oricum, m-ați dezamăgit, tovarășe Boruga. N-am putut deloc să fac haz !

– Parcă poți ?!

LAURENȚIU CERNEȚ

breviar cultural

■ **IN CADRUL ACORDULUI CULTURAL DINTRE ROMÂNIA ȘI FRANȚA,** la Institutul de medicină din Timișoara a avut loc deschiderea unei expoziții de carte medicală. Cu acest prilej, Francis Levasseur, ambasadorul Franței la București și prof. dr. Alexandru Șofletea, prorector al Institutului de medicină au rostit scurte alocuțiuni.

Expoziția va rămine deschisă pină la data de 25 mai.

■ **MARTI 15 MAI IN AULA UNIVERSITĂȚII DIN TIMIȘOARA** a avut loc un simpozion inchinat implinirii a o sută de ani de la moartea lui Alexandru Ioan Cuza. Cu acest prilej, conf. dr. Aurel Țintea a evocat figura marelui luptător, patriot și reformator in fața cadrelor didactice și studenților de la Universitate. Simpozionul a fost organizat de comitetul de partid pe centru universitar in colaborare cu Universitatea din Timișoara

■ **JOI, 10 MAI, A AVUT LOC PLENARA LARGITĂ A ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA** in care au fost dezbătute „Probleme ale criticii literare in etapa actuală". După referatul criticului Cornel Ungureanu au luat cuvintul : Alexandra Indrieș, Vladimir Ciocov, N.D. Pârvu, Nicolae Țirioi, Laurențiu Cerneț, Andrei A. Lillin, C. Miu-Lerca, Ovidiu Cotruș, Șerban Foarță, Grigore Popiți. Lucrările plenarei au fost conduse de poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației. Vom reveni.

■ **IN ZILELE DE 11 ȘI 12 MAI, UN GRUP DE SCRIITORI DIN CADRUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA** s-a deplasat in centrul muncitoresc Nădrag, in vederea unei documentări literare. Cu această ocazie tov. ing. Mircea Bodeanu, directorul uzinei „Ciocanul" a făcut o interesantă expunere privind activitatea și dezvoltarea uzinei. După vizitarea uzinei, la căminul cultural din localitate a avut loc o intilnire cu cititorii. Au participat scriitorii : Ion Arieșanu, Sofia Arcan, Anavi Adam, Lucian Bureriu, Laurențiu Cerneț, Anghel Dumbrăveanu, Alexandru Deal, George Drumur, C.Miu-Lerca, Octavian Metea, Neboișa Popovici, Dușan Petrovici, Mircea Șerbănescu, Aurel Turcuș, Ion Stoia-Udrea, Damian Ureche, Ion Velican.

■ **IN PLINA DESFĂȘURARE, „PRIMAVARA ARADEANĂ",** amplă și prestigioasă manifestare culturală. Participă la manifestare orchestra Filarmonicii, coruri, orchestra populară a Filarmonicii, formații folclorice din Arad și județ, formații ale cluburilor, echipe de teatru profesionist și amator, cenacluri literare și de artă plastică, apoi conferințe, simpozioane, expoziții, mese rotunde in plină actualitate. Invitați numeroși, in special din Cluj și București și invitații de onoare : Marin Preda, Nicolae Herlea. Constantin Zaharia, Mircea Neagu, Dina Cocea, Paul Everac, Valeriu Râpeanu, Franz Liebhard, Andrei Lillin. Acțiuni care au loc și in Lipova, Sintana, Nădlac, Seleuș, Curtici, Pincota si altele.

■ **PE UN PODIUM DIN BUCUREȘTI, am admirat măiestria, incontestabilă, a lui Ion Românu. Ne-a infățișat capodopere de Ion Vidu și Sabin V. Drăgoi. Puritatea folclorului, alchimizat de acești doi mari trubaduri bănățeni, ne-au făcut să ințelegem mai bine semnificația cintecului : „Mindră țară e Banatul / acolo cintă tot natul !".**

Ce puțini știu că medicii i-au interzis lui Ion Românu să mai dirijeze și că de doi ani nu a mai apărut in fața publicului . . .

Ion Românu a dirijat cu o noblețe emoționantă, păstrind tot timpul privirea de o limpezime marmoreeană, in consonanță cu temperamentul său reținut, apolinic.

In aceste două seri a triumfat marea muzică. Inefabilul ei.

■ **IN CADRUL UNIVERSITĂȚII DIN TIMIȘOARA – Facultatea de Muzică – s-a tipărit primul tratat de dirijat de cor și cint coral din țara noastră. Acest amplu studiu, conceput in două volume a fost creat cu originalitate și in chip convingător de către dirijorul ION ROMANU. Primul volum a fost realizat in colaborare cu Damian Vulpe.**

Ocupindu-se de tehnica tactării, ca factor de expresie muzicală, de probleme de metodologie corală, de aspecte legate de soliști vocali, de multiplele probleme pe care le ridică dirijorul de cor in fața orchestrei, autorul generează un studiu care poate fi socotit extrem de util atit pentru dirijor cit și pentru marea masă a melomanilor.

Totodată, Ion Românu este profund ancorat in contemporaneitate cind susține că in zilele noastre „muzica corală ia parte oficială la toate festivalurile și indeplinește o funcție socială tot așa de importantă ca și literatura. Ea este integrată și in invățămint, ramificindu-se intr-o serie de discipline.

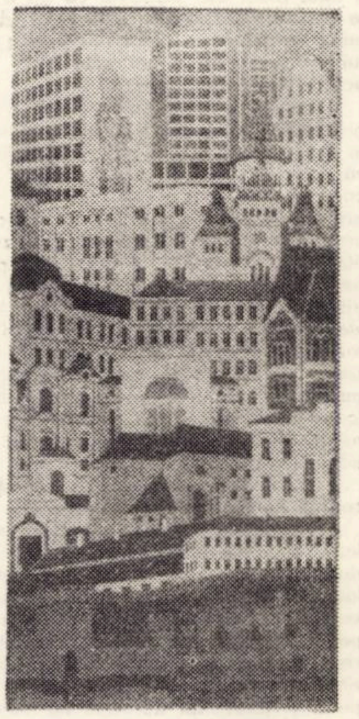

ROBERT SCHIFF „Timișoara 700"

Poşta poeziei

ION ŞERBAN DRINCEA, Bucureşti. O să apăreţi intr-unul din numerele viitoare ale revistei.

MIHAI BABEI, Botoşani. Înţeleg că aţi publicat la alte reviste, dar nu aveţi conturată încă o personalitate poetică distinctă.

MARIAN SUREA – Timişoara. E bună poezia „Născare", deşi „Geneză" ar fi sunat, se pare, mai bine. Celelalte dovedesc înclinaţie spre miniatural, şi, cred, nu aceasta vă caracterizează. Mai multă stăpînire a lucrurilor grave, să nu scape în juvenil şi teribilism.

PETRE PAULESCU – Bucureşti. Sîntem foarte punctuali în ceea ce priveşte răspunsul la lucrările dv., păcat că după ce v-am oferit cu generozitate spaţiu, insistaţi atît de obositor

FIBIŞAN TITUS MIRCEA – Timişoara. Slab, amice, nu avem ce face. Unde nu e har, căldura unei expresii nu ne mai ajută.

DAN IGNAT – Bucureşti. Cînd un poet nu e poet, vorba dv. „În urma lui păreri de rău se tes".

MARIA MAREŞ MOHONEA – Ruschiţa. Nu e bine că aţi rămas la unelte învechite. Puţină flacără există, dar nu arde în contemporaneitate.

D. AUG. RIIMAN – Drobeta Tr. Severin. Descripţie, şi iar descripţie. Unde-i sugestia ?

ALEXANDRA HORESCU – Timişoara. O poezie naivă, neconfruntată cu valorile lirice contemporane.

ION ALEX. ANGHELUŞ – Vaslui. Încercaţi o ieşire din obsesii.

MALU CORNEL – Caraş Severin. Nu ştiu de ce doriţi răspuns urgent — Nu arde prea tare poezia dv. Pînă la incandescenţă mai aveţi multe căutări.

PETRU MAGHEŢI – Lugoj. Ar fi ceva. De nu ar fi atît de străvezii cheltuielile dv. în gol.

MIHAI ATANASIU – Baia Mare. De ce nu vă separaţi de Bacovia ? Altel nu vă putem dibui.

EMILIA RĂDULESCU, Loco. Epigrama ce mi-aţi dedicat-o nu m-a înduioşat. Aforismele, nici atît. Sonetul parcă promite.

DOREL SIBII – Arad. Nu încercaţi o vizită la redacţie ? Ar fi foarte utilă.

GEORGE VIRGIL VISARION – Focsani ; ELEV THARC – Reşiţa ; PETRE VLAD – Bucureşti ; MARCEL SĂMINŢĂ – Timişoara ; PETRU N. – Caraş Severin. Mai multă exigenţă, şi dacă se poate, grăbiţi-vă încet, chiar dacă „ars longo, vita brevis".

DAMIAN URECHE

START

Cristea Sandu Timoc

Autorul unei culegeri prestigioase de folclor, prefaţată de Tudor Arghezi, dar, cu mult înainte, semnind un volum de folclor literar cu prefaţă de acad. Nicolae Cartojan şi o prezentare în presă de Perpessicius, avînd în domeniul folclorului mai multe lucrări în proză, cultivă cu discreţie poezia autentică, inspirată din folclor şi trecutul istoric. Deşi nu s-a afirmat pînă acum în teritoriul liric, aducem prin această rubrică surpriza pe care Cristea Sandu Timoc o modelează de mulţi ani, cu discreţie şi modestie.

Dimensiuni

În stropul ăsta-ncape tot !
Încape ziua,
Încape noaptea.
Încape prima zi din zi
Şi prima stea pe cer rotat,
Încape tot ce s-a creat !
Numai o seară de-ncăpea,
Nu rătăceam. Nici eu, nici ea !

Doar iarba o să crească

Tu crezi că firul ierbii, pe care dormi de-aseară,
E pernă de mătasă, sub chipul tău de ceară?
Să dormi pe ea topită, în dragoste păgînă,
Doar iarba o să crească şi visul în ţărînă.

Leagă florile

Florile leagă poeme din izvoare,
Leagă stelele-n potire de cireşi
Şi ochii ei de mure cu măceşi.

Florile, leagă noaptea cu mătase,
Leagă-n taină mugurii pe ramuri,
Cu sărutul soarelui pe lanuri.

Dorul drumului de mîine,
L-adună florile din meri şi lilieci,
Peste fructele iubirii ce-o petreci.

Florile, ne leagă de cer şi curcubeu,
Ce-l boltiră peste-a visului fîntînă,
Cu lumina cîntului din mînă.

Sensuri estetice în proverbele lumii*) (II)

Poţi părăsi caravana cînd vezi satul şi ştii un drum mai drept (ia seama, scurtătura e adesea cu zăbavă !), dar are rost a sădi zambile în nisip ? Cînd experimentul devine o simplă aventură literară, activitatea artistului pare un fel de lipsă de ocupaţie. Sîntem cîte ceva din tot ce întîlnim în viaţă, în ştiinţe şi arte. Scriitorule, cînd, de dorul nemaivăzutului, ne oferi arătări care au, poate, ghete lustruite, dar încolo sînt fără surtuc şi nădragi, ne întrebăm pe cine-ţi slujeşte condeiul.

Din trei pagini cunoşti valoarea scriitorului. Fiecare îşi arată priceperea de îndată ce apucă unealta. Nu numai leul se cunoaşte după gheară, ci şi ursul, şoarecele, cîrtiţa . . . Filistinul se cunoaşte după aceea că vrea să-ţi ofere, într-un sac plin, două grăunţe. Ştie că nu poate cultiva cu ele ogoarele lumii, dar e gata să culeagă din belşug. Idealul lui este să vîndă cu cîntar strîmb şi preţ dublu marfă stricată

Nu pămîntul leneveşte, ci plugarul. Eşecul se ţine de artistul care seamănă la întîmplare, într-un ogor năpădit de buruieni, arat rău şi la suprafaţă. Neisprăvit omul, neisprăvită opera — abia o schiţă, material brut ; înalţii musafiri se aşteaptă la o catedrală, şi li se arată o colibă suferă dacă publicul nu ştie fără tencuială. Arta majoră să fluiere.

*

Operele mari au nevoie de pregătiri. În primul rînd de „nobila înţelepciune", care nu vine înainte de anii săi. Nu grăbiţi tineretul să scrie. Nu e vina tînărului dacă din cîteva pietre nu poate construi fortăreaţa. Fără material trainic, sădeşte bostani, nu cedri şi stejari. O dată ce şi-a văzut numele în revistă, pierde din răbdare, dar binele şi frumosul se fac pe îndelete. Graba este, şi în artă, o femeie uşuratică : seacă, flecară, infidelă, în relaţii cu vînzarea. Societatea este superior interesată să promoveze arta, nu pe toţi veleitarii ei.

*

Un criteriu al înţelepciunii artistului : caută mereu, cu ajutorul ştiinţei, al experienţei artistice, al confruntării cu publicul ; cînd e pe deplin convins că a găsit adevărul, îl slujeşte cu cel mai adînc devotament, lăsînd pe „confraţi" să spună ce vor — este treaba lor, nu a lui. Căci — trebuie să recunoaştem — dacă prostia ar durea, s-ar auzi destule vaete şi în Parnas.

*

Goethe este altfel decît Dante nu pentru că este mai mare decît el, ci pentru că este altfel decît oamenii vremii acesteia. Specificul oricărei epoci este apt a constitui esenţa unor capodopere. Sarcina este să te informezi aşadar despre toate idealurile estetice, dar să slujeşti o singură ideologie, să promovezi capodopere în spiritul acestei ideologii. Abia atunci îţi slujeşti epoca şi concretizezi, specificul vremii tale şi ţie, general-umanul.

*

Artistul construieşte „lîngă drum", şi are mulţi sfătuitori. Poate că unii se ridică dincolo de sandală, poate că alţii sînt circotaşi, unii au obiceiul să facă şicane, alţii au interes să tăgăduiască. Aceasta să nu-l îndemne a nu asculta pe nimeni. El este dator să-i asculte pe toţi, dar nu să-i mulţumească pe toţi. Cînd cei de bună-credinţă nu-l înţeleg, este o dovadă că el nu-i cunoaşte şi nu-i înţelege şi abia atunci are cuvînt să se întristeze : nu numai geniile sînt, cîteodată, neînţelese, ci şi cei cu anumite beteşuguri de vorbire.

I. FLORIAN

---

*) Pe marginea volumului **Munca reflectată în proverbele lumii**, culegere de Mircea M. Duduleanu, vol. I, Colecţia cogito, Ed. Albatros, 1972, 474 p. În cele ce urmează ar trebui să citez la tot pasul : dar nimic din cele gîndite de alţii nu ne este cu totul străin. Marea calitate a bunurilor culturale ale popoarelor este că sînt bunuri comune.

ev ri ka

- ● A crescut numărul dascălilor de matematică, dar şi al problemelor . . .
- ● Soarele ne încălzeşte trupul, nu şi spiritul !
- ● A scăpat un strop de talent pe hîrtia fertilă şi i-a încolţit o ambiţie.
- ● Graurul a luat cuvîntul în stol şi a ajuns sus.
- ● De la un trecut precar la un viitor strălucit e un prezent veşnic.
- ● Nu mă pot pierde, pentru că mă regăsesc în tot ce mă înconjoară.
- ● El stătea în picioare şi opera pe scaun. Era obosită.
- ● Dacă natura e leagănul perfecţiunii, omul e un copil care se joacă cu vorbele.
- ● Cei ce au visat eternitatea au renunţat la bătrîneţe.
- ● Nu e prost cel ce ştie să-şi ascundă prostia.
- ● Ca să-şi cînte măreţia, natura l-a creat pe om.

ION VELICAN

epigrama

mică antologie

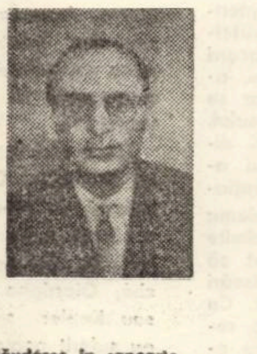

V. D. Popa

V. D. POPA, născut în Bucureşti la 20 mai 1924. În prezent redactor la revista Urzica şi colaborator la diverse publicaţii din Bucureşti şi din ţară.

Unui lăudăros în rapoarte

Dacă vrei să scoţi o carte
De copii, n-o să greşeşti,
Doar din mapa cu rapoarte
Văd ce bine scrii poveşti !

Retrogradului

Te-aş asemui cu racul.
Mergi 'napoi ca el, fireşte ;
Crustaceul în schimb, săracul,
Pîn-la urmă se-nroşeşte !

Unui cheltuitor

Seara-ntr-una cu soţia,
Prin localuri îţi faci ruta.
Astfel, unde merge Mia,
Implicit se duce suta !

Lui H. Tecuceanu pentru „Căpitanul Apostolescu intervine"

Dacă este iscusit
Sus-numitul căpitan,
Cum de n-a intervenit
Să nu scoţi acest roman ?

Soţiei

Înainte în portiţă
Îţi ceream să-mi dai guriţă.
Astăzi însă, ce n-aş da
Să mă scap de gura ta !

Unei mondene

Ţi-ai vopsit păru-n culoare
Blond „cendre", o garanţie
Să te vadă fiecare
Cu materie cenuşie !

Traian Gărduş

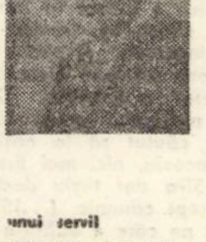

TRAIAN GĂRDUŞ, s-a născut la 26 mai 1939 în comuna Luncani, judeţul Cluj. În prezent profesor de engleză la Liceul „Nicolae Bălcescu" din Piteşti. Colaborări la : Argeş, Astra, Orizont, Tribuna, Urzica etc.

În loc de prefaţă

Că epigrama nu s-a stins
Din a literelor viaţă,
Azi oricine e convins ;
Eu o spun aici . . . pre-faţă !

Revistei Orizont (serie nouă)

Nu vă fie cu bănat,
Am şi eu ceva de spus :
Orizontu- am constatat,
E din ce în ce mai sus !

Unui poet instabil în dragoste

Cu poetul de renume
Adevărul ăsta este :
Dînsul nu are volume
Cîte . . . neveste !

Epitaful unui servil

O problemă-l preocupă,
Dus pe ultimul său drum ;
Cîte n-ar da să cedeze
Locul şefului şi-acum !

Bahică

„Îmi fuse dat amar destin —
O viaţă-ntreagă tot pelin ;
Acum, moarte, stai puţin,
Să beau o ţuică şi-apoi... vin !".

Mie însumi

Unii sînt celebri-n viaţă,
Alţii sînt după ce mor.
Eu aş vrea, o spun pe faţă,
Să am soarta ambilor.

„Sarmaticus astronomus qui movet terram et figit solem“

Copernic

Cuvintele titlului acestui articol, care azi trimite la esenţa revoluţiei declanşate de Copernic, au fost scrise in octombrie 1541, intr-o scrisoare a lui Melanchton şi nu e nici o indoială că autorul a vrut să le confere un sens diametral opus: ele trebuiau să exprime imensitatea ironiei sale dispreţuitoare.

Cele cinci secole care ne despart de naşterea lui Copernic abundă in paradoxuri din momentul in care incercăm să cunoaştem omul şi opera sa. In ciuda totalei sale simplităţi şi a extremei logici care se degajă din ea, atunci cind e studiată in detaliu, biografia lui Copernic e invăluită intr-un nobil mister. Deşi ştia să deseneze şi chiar şi-a executat un autoportret, nu avem de la el decit o singură efigie demnă de incredere; numeroasele sale portrete par false sau denotă o imaginaţie debordantă.

Numeroşi scriitori au incercat să contureze un portret psihologic al acestei frumoase figuri, dar fiecare n-a dat decit o imagine, fără indoială incompletă, căci era, se pare, un om a cărui personalitate nu putea să se exprime intreagă in scrierile pe care le-a lăsat. Cu toată siguranţa sufletelor drepte şi a savanţilor oneşti i s-a intimplat totuşi odată, numai odată, dar intr-un moment capital al vieţii, să dea dovadă nu de timiditate, ci de o veritabilă teamă: el ştia că observaţiile sale sint juste şi calculele exacte. dar nu-şi divulga teoria de teamă să nu stirnească risetele mediocrilor (e drept că avusese o asemenea experienţă !), pentru că i se reproşa „absurditatem opinionis".

A lucrat douăzeci de ani, aproape pină la sfirşitul vieţii, la perfecţionarea operei; şi-a dus munca la bun sfirşit, dar n-a avut timp să revizuiască redactarea la De Revolutionibus, care trebuia să iasă de sub tipar, căci o boală, din care nu-şi va mai reveni, l-a ţintuit la pat.

Se considera filozof in bunul inţeles al cuvintului, pentru că iubea inţelepciunea şi căuta adevărul; era un bun cunoscător al operei lui Aristotel. Dar n-a dorit niciodată grade ştiinţifice, n-a căutat să le obţină nici la Cracovia, nici mai tirziu, in Italia. Şi-a dat tirziu doctoratul in drept canonic. (...)Singura carte pe care a editat-o in plenitudinea forţelor şi pentru că il atrăgea a fost tulburătorul studiu literar al unui umanist modern care il hotărise să-şi aprofundeze cunoştinţele de greacă: o traducere latină a Scrisorilor istoricului bizantin din secolul VII, Theofylacte Simocatta. El considera astronomia ca „o ştiinţă mai mult divină decit umană", dar pe pămint, printre oameni, era de o mare luciditate; a inţeles cu totul şi cu totul modern politica internaţională şi a ştiut să apere interesele ţării sale.

Fără a se sustrage obligaţiilor mari sau cotidiene, Copernic a evitat, fără indoială cu multă ştiinţă, toate tentaţiile a ceea ce se cheamă carieră. Singur, el a acceptat ca protecţia puternicului său unchi să-l facă independent din punct de vedere material pe tot parcursul lungilor sale studii in universităţile celebre, apoi ca ea să-i asigure pină la moarte o existenţă relativ liniştită şi foarte liberă. Nu avea nevoie de alte bogăţii. Avea puţini prieteni, dar de calitate. Numai lor le-a mărturisit descoperirea făcută şi numai la incurajările lor a cedat, puţin cite puţin, invingindu-se, pentru că nu admitea decit cu greu ideea de a publica rezultatele anilor de cercetări.

Paradoxurile vieţii şi creaţiei lui Copernic au exercitat o asemenea forţă de atracţie asupra savanţilor avizi să le descifreze enigmele, incit s-a putut reconstitui cu precizie insăşi istoria descoperirii şi diferitele moduri in care ea a fost primită. Din necesitate, să alegem sumar faptele demne de a fi reamintite cu ocazia unei aniversări atit de solemne.

Copernic insuşi ar fi fost primul care s-ar fi mirat dacă ar fi ştiut că originea sa va ridica mai tirziu atitea controverse. După tată şi mamă, el descindea din Silezia. Tatăl, negustor din Cracovia, apoi la Torun, era un personaj activ şi intreprinzător; judecindu-l după portretul funerar, se imbrăca asemeni unui nobil, el işi lăsa copiii orfani de timpuriu (1482) căci nu se căsătorise decit pe la 40 de ani, iar Nicolaus se născuse cind el se apropia de 50.

Nu se ştie prea mult despre primii ani din viaţa lui Copernic. Ultimele cercetări ne fac să credem că a fost elevul unei şcoli din Torun cu un bun nivel in epocă şi in care predau maeştri eminenţi, capabili să mulţumească curiozitatea infantilă a unui spirit deosebit de strălucitor, prin care Copernic s-a distins foarte repede. Nu e in schimb nici o indoială că pentru un adolescent care se interesa de astronomie (şi de astrologie – care ii era pe atunci inseparabilă) nu exista in epocă decit o singură cale posibilă: Cracovia (...) Atunci cind „Nicolaus Nicolai de Thorunia" s-a inscris in registru pentru semestrul universitar 1491/1492, catedra permanentă de astronomie cunoştea (după 1475) o strălucită perioadă de inflorire; Cracovia va continua să-şi asume rolul de centru internaţional al ştiinţei astronomice şi astrologice pină prin jurul lui 1510. In ciuda unei comunicări destul de demne de incredere, datată din 1542 şi citind cuvintele lui Copernic, după care el işi „datorează intreaga devenire academiei" din Cracovia, nu acolo şi-a dobindit marele astronom gradul ştiinţific. Nu lipseau savanţii eminenţi, dar cel mai versat in ştiinţele astronomice, Adalbert de Brudzewo, era pe atunci la catedra unde se comentau operele lui Aristotel. Nu s-a stabilit sub a cui indrumare şi-a făcut Copernic studiile. (...) Nu s-a elucidat nici informaţia după care Copernic ar fi urmat cursurile unor universităţi germane. Studiile nu ii sint autentificate decit incepind cu 1496, la Bologna. Copernic datorează mult acestei excelente universităţi şi umanismului care se năştea in Italia. El a urmat cursurile unor profesori celebri, cum ar fi latinistul Filippo Beroaldo, elenistul Antonio Urceo (zis Codro), medicul Giovanni Gazzoni şi filozoful Alessandro Achillini. Totuşi, cea mai mare recunoştinţă Copernic i-o poartă lui Domenico Maria Novara (1454-1504), astrolog şi astronom din Bologna.

După o scurtă şedere la Warmia, spre mijlocul anului 1501, Copernic s-a reintors in Italia, de data aceasta pentru a se perfecţiona in medicină. A ales Padova (...) dar n-a putut să studieze medicina decit pentru practica curentă.

Din 1503 pină la moarte, adică timp de 40 de ani, Copernic a trăit in Polonia, impărţit intre datoriile publice, meditaţiile şi calculele sale. Decizia de a părăsi castelul Lidzbark (1510), pentru a locui in apropierea catedralei din Frombork, apare ca o renunţare voluntară la marea carieră ecleziastică (şi politică) pe care unchiul său, episcopul, i-a pregătit-o cu stăruinţă. Copernic ştia că pentru cercetările pe care le proiecta ii trebuiau ani lungi de muncă.

Istoria realizărilor lui Copernic e bine cunoscută; soarta s-a indurat de principalele documente privind gindirea sa creatoare. In lumina acestor documente se constată că geneza concepţiei expuse in De Revolutionibus a cunoscut trei faze: mai intii Copernic face o critică pur teoretică a sistemului in vigoare pină atunci, mai ales sub aspectul logicii raţionamentului şi calculelor astronomice; apoi se apleacă asupra izvoarelor istorice, pentru a vedea cum s-au născut contradicţiile predecesorilor săi; in sfirşit, se consacră observaţiilor personale, dar mai ales creează un nou sistem şi calculează din nou toate datele luate in considerare. In ce priveşte opera vieţii sale, elaborarea ei a cunoscut, de asemenea, mai multe stadii şi versiuni profund diferite unele faţă de altele.

Inaintea lui Copernic, comentatorii lui Aristotel, ca şi discipolii lui Ptolemeu, erau de acord cel puţin asupra unui lucru, anume că pămintul nemişcat se găseşte in centrul universului. Dimpotrivă, ei aveau opinii diferite asupra unor principii apriorice ale lui Platon, esenţiale pentru acest sistem. Axioma lui Platon consta in a admite că mişcările planetelor pot să ducă la o combinare de mişcări uniforme in jurul unui cerc. Cu scopul de a se proteja de reproşurile la care ii expunea eclipsa de soare, odată totală şi altădată in formă de inel (ceea ce voia să spună că distanţa dintre Pămint şi Soare nu e intotdeauna aceeaşi), astronomii au introdus sistemul excentricelor şi al epiciclurilor. Se crea astfel o ruptură intre axiomă şi manifestarea sa practică. Circulau ecourile scepticismului peripateticienilor şi se ştia, de asemenea cu siguranţă, că profesorii cracovieni nu ignorau defectele „şcolii de astronomie". Fapt rămine, insă, că nu se făcea caz de aceste indoieli care se ridicau in surdină. Din primele studii Copernic, partizan al unui raţionament corect, a bănuit că intregul sistem ar trebui pus sub semnul indoielii, pentru că, matematic, el nu se putea susţine pină la capăt. Au urmat studiile ulterioare, (intre altele cele in greacă) in cursul cărora, reflexiile teoretice, imbogăţite de practica experienţelor, au demonstrat că teoria geocentrică nu era nici pe departe atit de evidentă, chiar şi pentru cei care apărau principiul unei percepţii strict senzoriale.

Cunoaştem data exactă a experienţei decisive: 9 martie 1497, ziua in care Luna ascunde în primul său pătrar Aldebaran, steaua cea mai clară din constelaţia Taurului. Observaţia confirmă indoielile. In viaţa lui Copernic ia sfirşit perioada negării. Anii cercetărilor creatoare incep. Şi dacă, părăsind Cracovia, Coperinc se indoia de justeţea teoriilor contemporane, el revine din Italia cu ferma convingere că o reconstruire ştiinţifică a sistemului ar consta in a refuza Pămintului un loc central in univers. Nu mai rămânea decit un lucru: să demonstreze această afirmaţie. Copernic a făcut personal peste şaizeci de observaţii. A lucrat la manuscris pină la sfirşitul vieţii.

Epoca nu era favorabilă noii teorii. E suficient să ne amintim citeva date caracteristice: 1517 – ruptura lui Luther de biserica romană; 1538 – excomunicarea lui Henric VIII de către papă; 1542 – crearea Sfintului Oficiu ! Spiritul sagace al lui Copernic a prevăzut piedicile atunci cînd ezita să-şi divulge opera. Aceasta a durat ani de zile, dar odată decis, el s-a opus cu mindrie propunerii de a consimţi să facă unele compromisuri.

Nu e aici locul să ne amintim că teoria lui Copernic a fost reluată de mari spirite, deşi ea a rămas puţin timp în forma sa iniţială. Oameni ca Tycho Braché, Giordano Bruno, Galileu sau Kepler s-au entuziasmat, au suferit pentru ea şi au continuat-o.

ANDRZEJ BIERNACKI

COLEGIUL DE REDACŢIE:
Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.
Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 24 MAI ● 1973 ● NR. 21 (274) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

„Construit de România"

In timp ce exportul de produse româneşti se afirmă tot mai mult pe piaţa mondială şi mărfurile cu inscripţia „Made in Romania" pătrund in numeroase ţări de pe cele cinci continente, un nou gen de activitate creatoare face cunoscute in lume talentul şi priceperea poporului nostru: construcţiile. De pe acum, in peste 20 de ţări, in marmoră şi ciment, sint dăltuite insemne simple, dar purtătoare, pentru noi, a unor inalte simboluri : „BUILT BY ROMANIA" — „CONSTRUIT DE ROMÂNIA".

Dincolo de valoarea măsurată prin noţiuni economice, nu este oare simbolică acţiunea, peste hotare, a arhitecţilor, a zidarilor, a betoniştilor, mecanizatorilor şi decoratorilor români, a tuturor acestor urmaşi ai meşterului Manole, care intruchipează in ciment, metal şi sticlă ceea ce exprimă, in modul cel mai viguros, creaţia paşnică a unui popor ?

Faptul că, in confruntări severe, uneori aspre, proiectanţi şi constructori români au fost preferaţi altora, cunoscuţi de vreme mai indelungată, reprezintă o recunoaştere a dezvoltării pe care o aduce economia noastră naţională in ansamblu, a posibilităţilor instituţiilor specializate şi a mijloacelor concrete de transpunere in practică, la nivelul cel mai inalt, a unor proiecte indrăzneţe.

In R.F. Germania, Austria, R.S. Cehoslovacă, Turcia, R.A. Egipt, India, Iran, Irak şi in altele, constructorii români au trecut examene remarcabile, ridicind uzine şi fabrici, clădiri pentru locuinţe, şcoli, spitale, hoteluri, mărturii de durată, notate prin calificative inalte, ce constituie totodată pentru noi prilejuri de justificată mindrie. Cu riscul de a repeta, trebuie să amintim că, la Travemünde, pe ţărmul Mării Nordului, românii au edificat cea mai inaltă clădire civilă din R.F. Germania, Hotelul „Maritim", cu 42 de niveluri.

Incununarea muncii desfăşurate pină acum de constructorii români, peste graniţele ţării, a prilejuit-o nu de mult decernarea, de către Institutul internaţional de promovare şi prestigiu de la Geneva, Antreprizei Române de Construcţii-montaj (ARCOM), a Premiului de promovare internaţională — construcţii şi asistenţă tehnică pe anul 1972.

Inalta distincţie a confirmat dar a şi ridicat la o cotă superioară prestigiul cucerit de constructorii români peste hotare. Juriul, ce a reunit personalităţii de seamă ale vieţii ştiinţifice, economice şi politice şi-a motivat alegerea, subliniind dezvoltarea rapidă, impetuoasă, pe plan internaţional, a ARCOM, calitatea bună a lucrărilor, utilizarea tehnicii avansate, dorinţa de a dobindi un bun renume, asociată cu un profund spirit de colaborare internaţională.

Nici că se putea o apreciere mai bună a politicii economice a României, o dorinţă de colaborare şi cooperare cu toate statele, de promovare consecventă a păcii şi prieteniei intre toate ţările.

ORIZONT

Marxism — leninismul şi societatea noastră socialistă

> „Dialectica istoriei este de aşa natură, incit izbinda teoretică a marxismului sileşte pe duşmanii lui să se deghizeze in marxişti"1)
>
> **V. I. LENIN**

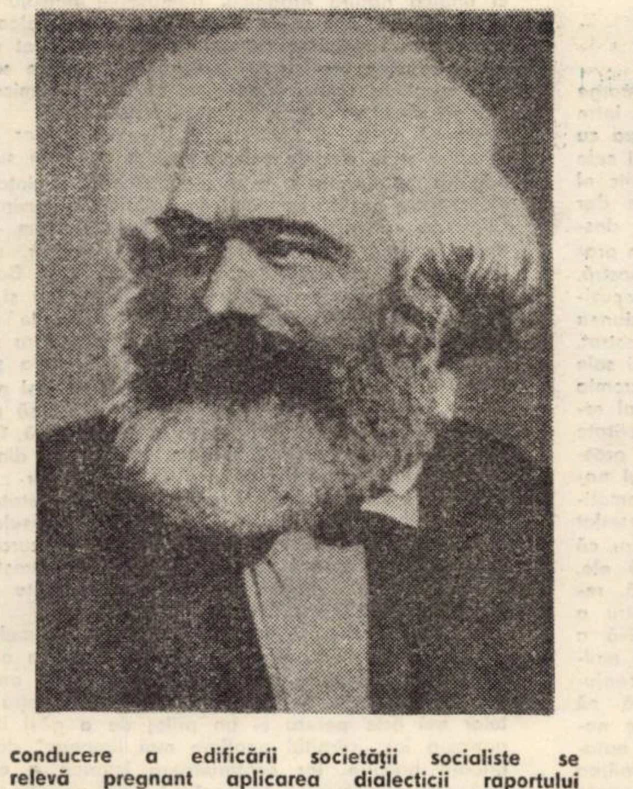

Referirile şi raportările pe care le fac reprezentanţii ideologiei burgheze, şi nu numai ei, la adresa marxismului, a victoriilor lui materializate in edificarea hotărită a orinduirii socialiste şi comuniste intr-un important număr de ţări, analizate cu atenţie nu fac decit să confirme in plus viabilitatea ideilor socialismului ştiinţific. Comunismul nu numai că a incetat de mult să fie o „stafie" imaterială, şi că s-a concretizat cu vigoare in guvernarea a 14 partide marxist-leniniste, dar realizările uriaşe şi rapide in domeniile fundamentale ale vieţii sociale, economic, politic, cultural-ştiinţific — obţinute de lumea socialistă evidenţiază cu pregnanţă superioritatea noii orinduiri faţă de capitalism.

Trebuie spus că pentru marxism a fost intotdeauna clară necesitatea transformării revoluţionare a capitalismului in socialism, dar nu intr-o viziune schematizantă, care n-ar fi fost in măsură să explice ştiinţific procesele revoluţionare ce-au avut loc. Clasicii marxismului nu s-au legat de miini in a defini fizionomia noii societăţi. „Pentru noi — **spuneau Marx şi Engels** — comunismul nu este o stare care trebuie creată, un ideal căruia va trebui să i se conformeze realitatea. Noi numim comunism mişcarea reală care suprimă starea actuală".2)

Pentru marxism comunismul inseamnă realizarea intereselor fundamentale „de durată", ale clasei muncitoare : lichidarea proprietăţii private asupra mijloacelor de producţie şi realizarea bunăstării generale a lucrătorilor uniţi şi liberi de orice exploatare, nimicirea oricărei forme de instrăinare. Inţelegind acest conţinut al teoriei şi practicii comunismului, partidului nostru ii e străină aplicarea mecanică a legilor generale ale socialismului ştiinţific. In intreaga sa activitate de conducere a edificării societăţii socialiste se relevă pregnant aplicarea dialecticii raportului intre general şi particular a ceea ce inseamnă „in ultimă instanţă" servirea intereselor celor ce muncesc : „In revoluţia şi construcţia socialistă — **arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu** — noi am pornit de la faptul că intre general şi particular există o unitate dialectică inseparabilă, că generalul se realizează prin particular ; pină la urmă, practica, viaţa sint aceléa care verifică, confirmă sau infirmă valabilitatea adevărurilor generale. Tocmai pornind de la realitatea obiectivă, partidul nostru se pronunţă impotriva explicării rigide, automate a unor legităţi generale. De fapt, experienţa socială, viaţa practică sint factori care determină insăşi formarea şi totodată inţelegerea legităţilor generale. După cum se ştie, legile generale au un rol hotăritor asupra cursului vieţii sociale. Dar, la rindul lor, legităţile se transformă ele, insele, in funcţie de schimbările apărute in existenţa socială, evoluează corespunzător dezvoltării societăţii".3)

Ce poate fi mai semnificativ pentru demonstrarea clară a superiorităţii socialismului, a capacităţii de conducere a partidului comunist, ca faptul că România intr-un timp scurt, cu toate condiţiile nemaipomenit de grele in care se găsea după război, nevoită să reclădească prin eforturi supraomeneşti din temelii intreaga ţară, a reuşit să treacă „de pe calul costeliv al ţăranului" după expresia lui Lenin „pe calul marii industrii mecanizate, al electrificării. . .".4) **La bilanţul unui sfert de secol de republică, secretarul general al partidului sublinia că dezvoltarea noastră in aceşti ani intr-un ritm mediu anual de 14%, a dus la o producţie industrială de 28 de ori şi un produs social de 12 ori mai mare in 1972 decit in 1947. Dacă mai adăugăm că in aceeaşi perioadă producţia globală agricolă a crescut de aproape 3,5 ori şi venitul naţional de 11 ori rezultă cu evidenţă profunzimea marilor transformări determinate de victoria revoluţiei socialiste.**

ILIE LUCA

(Continuare in pag. a 8-a)

In acest număr semnează:

Ion Dodu Bălan, Vasile Constantinescu, Nicolae Copoiu, Ilie Luca, Nicolae Niculescu, Vasile Popescu, Ion Răceanu, Ecaterina Timişan, Radu Tomoioagă, Tiberiu Trutzer ş. a.

DIN CUPRINS :

● MARX ŞI EDUCAŢIA TINEREI GENERAŢII ● MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST ŞI MIŞCAREA MUNCITOREASCĂ DIN ROMÂNIA ● MARX ŞI REALIZAREA UMANĂ ● ECONOMIE ŞI FILOZOFIE ● MARX — SOCIOLOG ● RECITINDU-L PE GHEREA ● KARL MARX ŞI ETICA MARXISTĂ ş. a.

ION ARIEŞANU: „Amintiri de pe planeta Pămînt“

(Editura Eminescu, 1973)

1. Literatura mai veche (romanele **O complicată stare de fericire, Vraja**) a lui Ion Arieşanu presupunea, ca treaptă a realizării, documentare, faptul descoperit pe teren, scriitorul realizîndu-se în cadrul unui „program de cercetare" al faptului cotidian. Transfigurarea lui se alcătuia în perspectiva devenirii sentimentelor ; nuanţa moralistă. pledoaria pentru ceea ce e trainic, sănătos, viguros, omenesc, cazuistica, aventura literară, trăiau în numele faptului concret. Nici în această carte lucrurile nu stau cu totul altfel ; pagina duduie, supraîncărcată, de nume, date, evenimente, fapte exemplare, biografii exemplare, termeni tehnici, cifre, autorul ambiţionînd să cuprindă **totul,** să umple cadrul informaţiei cu cel mai mic amănunt ce i-ar sluji eroii, ce i-ar face într-adevăr excepţionali, deosebiţi, mari iubitori ai binelui. Eroii sînt nemaipomeniţi, munca devine spectacol iar subiectul solistul contemplat de autor. „E o încîntare să-i urmăreşti mişcările sigure (..) degetele sale de prestidigitator" ni se spune despre cineva, un erou fireşte numit imediat ; elogiatul este urmărit patern, cu grijulie stăruinţă, cu camaraderească participare şi curiozitate : „Aş vrea să schimb un cuvînt cu Lică, să-i aud glasul, să-i văd culoarea ochilor, dar ritmul acesta mă dezarmează". Eroul se numeşte Seleşan Pantelimon, dar reporterul îi spune Lică, precum tovarăşii săi de lucru pentru a consfinţi apropierea. Cu toate sentimentele de simpatie în alertă autorul îşi urmăreşte eroul prin meandrele unei complicate, dar mereu exemplare biografii. Un frate al eroului se cheamă Seleşan Gheorghe, e gravor şi e, între oameni formidabili, formidabil şi el : „Am în faţă o vază de flori în care sînt gravate scene cinegetice, fuga unui lup după un cerb. Conturul animalului, senzaţia fugii, a fricii cerbului hăituit şi a lăcomiei lupului masiv din urma lui sînt imprimate în carnea roşie a sticlei cu o artă desăvîrşită". Totul se desfăşoară între lucruri ale simplităţii absolute. Dragostea, fericirea eroilor lui Ion Arieşanu sînt, în majoritatea cazurilor, certitudini ; eroii nu despică firul în patru şi la rîndul lui nici autorul, totul trebuie să fie curat şi înălţător, durabil întru bucuria zilei de mîine.

Oamenii sînt robuşti, viguroşi şi mereu însoţiţi de elogiu, optimişti, foarte bine înşurubaţi în viaţă. Impasurile sînt trecătoare, cărările fiind netulburate de vreo complicaţie psihologică, de vreo nostalgie îndepărtată de necesităţile imediate ale actualităţii.

2. **Amintirile de pe planeta Pămînt** sînt amintirile reporterului dar şi ale scriitorului, ultimul asigurînd cadrul liric al întemeierii detaliului concret. Substanţa adîncă a **faptului,** literatura lui, a fost absorbită de alte cărţi **(Anii adolescenţei, Trenul albastru, O complicată stare de fericire, Vară tîrzie, Vraja)** aşa că **Amintirile** reprezintă în altă ordine de idei, o cercetare preliminară, în care, autorul nu omite nimic, adunînd sub condei toate propoziţiile „practice", ale laboratorului său de lucru. Reportajele sînt monografice, bune şi pentru istoric, foarte necesare curiozităţii neofitului în ale locului. Pentru ilustrarea celor de mai sus, exemplar e reportajul consacrat Reşiţei. Mottoul (motto-urile reprezintă adeziunile teoretice, dar şi sentimentale, ale lui Ion Arieşanu : în acest volum, ele sînt extrase din Iuliu Haţeganu, Maxim Gorki, Saint-Exupery, etc., deci ilustrînd un crez umanitar) programează traseul opţiunilor decurgînd şi ele din literatura anterioară a autorului : „Omul se simte satisfăcut cînd reuşeşte să se ridice la nivelul timpului în care trăieşte". Începutul e de istoric, autorul devenind, pentru şase pagini, istoric. Citat e Griselini (orice istoric al Banatului „modern" începe cu Griselini), apoi, pentru sec. XX, presa progresistă : Viaţa muncitoare, Deşteptarea, Societatea de mîine. Cu insistenţă sînt ilustrate condiţia muncitorului, avîntul revoluţionar al proletariatului : nici un artificiu literar nu încarcă relatarea directă, nici o anecdotă „istorică" nu opreşte impetuozitatea partinică a autorului. Sistematică monografie ; prezentarea geografiei locurilor urmează firesc, în acelaşi stil sec şi cu aceeaşi supunere faţă de necesităţile absolute ale informaţiei. Superlativele, în erupţie, ne întîmpină în momentul în care scriitorul intră în miezul problemei : „O şarjă este o minune nu numai din punct de vedere strict al unei admirabile imagini vizuale, dar ea este mai ales, o minune a tehnicii la care s-a ajuns azi în privinţa creării fontei". Dacă ignorăm programul umanitar şi sentimental al cărţii, afirmaţiile autorului ar apare exagerate ; cititorul va înţelege, însă din fraza următoare, că „minunile" sînt laude ale efortului uman, nimic nefiind lăsat de autor în seama hazardului interpretativ : „Acest efort uman este dirijat, în fond, încă de la începuturi, pe întreg lanţul elaborării fontei, de un altul, primordial, de fapt un efort fundamental, al unor mecanisme subtile, ale unor automate al acestor creiere electronice care dirijează un proces complex şi delicat ca naşterea fontei".

Fraza nu e pentru spiritul subtil, autorul trăind o adevărată autoflagelare a explicaţiei. Cuvintele „se explică", se prelungesc unele într-altele, se reiau, se repetă, se adăugesc, totul trebuie lămurit pînă la capăt, chiar prin sacrificiul (total) al lustrului frazei ; enumerările, atributivele, revenirile, insistenţele, superlativele, ţin de munca de lămurire şi de convingere pe care o practică reporterul. Ele fac parte din arsenalul său din metoda sa, din stilul său de acţiune.

3. Căci trebuie să vorbim de un stil de acţiune atunci cînd scriem despre reportaj. Reportajul presupune, ca o coordonată a sa, esenţială coordonată, acţiunea, atacul direct al cotidianului. Reportajul presupune efemerul, clipa, elogiul, lauda, superlativul, participarea subiectivă, informaţia, determinante ale acţiunii sale şi determinate ale necesităţii sale de a acţiona, de a participa nemijlocit în cadrul efemerului la momentul istoric trăit de către subiectul său. El presupune, în sensul foarte larg al cuvîntului, efemerul, imediatul, clipa, dar presupune în aceeaşi măsură documentul sentimental, capabil să creeze participarea şi lauda

Amintirile de pe planeta Pămînt sînt amintirile clipei ale cotidianului, dar şi ale scriitorului conştient de necesitatea de a se integra pentru sine şi semenii săi unei datorii fundamentale : aceea a acţunii.

C. UNGUREANU

CRONICA LITERARA

G. DRUMUR: „Insemnele anilor“

(Editura Facla, 1973)

Culegerea selectivă **Insemnele anilor** de George Drumur, reproducînd versuri din volumele editate între cele două războaie **(Solstiţii, Suflete în azur, Vatra cu stele)** alături de cele apărute apoi în periodice şi cele inedite scrise pînă în 1970, conturează profilul liric al unui poet cu o cultivată receptivitate creatoare dar consecvent cu propriile-i motive de inspiraţie şi deschis sufleteşte unor rezonanţe profund ancorate în procesul schimbărilor sociale trăite în vremea noastră.

Deşi tributar unor modalităţi de expresie şi recuzitei lirice a poeţilor interbelici, asimilaţi cu tensiunea emotivă a unui temperament distinct şi cert înzestrat, poetul a izbutit să dea expresie personală viziunii sale inedite despre un univers puternic altoit pe policromia aspectelor peisagiste şi pe farmecul tradiţional al reminiscenţelor folclorice. G. Drumur cîntă, cu sinceritate şi convingere meditativă, bucuria frumuseţilor şi prospeţimilor pe care le descoperă mereu în mijlocul naturii şi al vieţii. Fire reflexivă care-şi cenzurează emoţiile strict subiective, G. Drumur se mărturiseşte obsedat de culori (şi mai puţin de sunete), dar nu pentru că acestea el le-ar savura senzorial, ci pentru că ele, convertite în idei, conservează bucuria cerebrală, repetabilă, a unei stări sufleteşti reevocate, pentru a înlesni eului său creator valorificarea imaginativă a plinătăţii roadelor şi surpriza-i nelîncezită în faţa multitudinii de aspecte încîntătoare ale mediului înconjurător. De aceea el mărturiseşte cu dezinvoltură, că există „culori caste". „colinele privirilor", „linişte nevoită", „azurate versante" etc. Fraternizarea cu natura în versurile lui se resimte permanent în construirea metaforelor, natura fiind considerată ca o comunitate de viaţă, dar şi istorie, unde voievozii pot fi „duşi după ploaie" iar „sufletul pur ca o baladă". G. Drumur îşi generalizează originea ţărănească în toată multitudinea formelor naturii, căci „ţăranii străjuie-n plante". Voievozii lu G. Drumur sînt fiinţe mitice – un fel de duhuri ale naturii – expresie simbolică a unui sentiment de solidaritate eternă cu pămîntul patriei. Ei unifică natura organică, frumuseţile peisajului, cu însăşi istoria oamenilor care trăiesc pe meleagurile noastre. În zugrăvirea aspectelor alese de poet pentru a-şi comunica sentimentul, de obicei poemele se sfîrşesc cu strofe scurte folosite ca modalităţi ritmice menite să sugereze stările sufleteşti, obsesiile.

Universul stenic al liricii lui G. Drumur e clar resimţit chiar şi în elegiile sale, pentru a nu mai sublinia bogăţia metaforelor şi a comparaţiilor întrebuinţate de el pentru a realiza „poemul de haiducie al cuvintelor". Copilăria – nostalgie prezentă în fiecare poem – este rezervorul mitologic al imaginilor lui Drumur, un fel de „izvor ascuns" al bucuriilor senine de artă. Basmele conservează – afirmă poetul – copilăriile ca şi culorile în păduri. Copilăria e legendară şi de aceea moartea – dispariţia noastră – nu este pentru poetul acesta, al cărui univers are ca poli legenda şi pămîntul – decît o reîntoarcere mioritică în sînul naturii. Numai natura este pentru el etern capabilă să primenească unele forme naturale de altfel de viaţă, fiindcă legenda, deşi e nefiinţă, moarte, nu dispare din conştiinţa celor ce se simt legaţi de locurile lor dragi. Chiar şi atunci cînd G. Drumur îşi alege cetatea ca izvor de inspiraţie, el surprinde atmosfera oraşului sub clar de lună într-o halucinantă noapte spînzurată de acoperişuri şi turnuri cu medievale şi copilăreşti slăbiciuni pentru naturile nordice, restructurate într-o lumină nouă, pur estetică.

În ultima parte a volumului, deci în poemele publicate numai în reviste sau inedite, legătura organic simţită cu natura şi cu peisajul familiar al amintirilor din copilărie se accentuează. Contemplaţia fructelor noi este pentru el un prilej de a găsi în frăgezimea lor „stîrnitul anotimp mai limpede" decît în oricare bucurie iar continuitatea istorică a obîrşiei ţărăneşti e primenită la nesfîrşit prin apariţia generaţiilor de muncitori care-i dă un nou sens de viaţă **(Trec unele zile).** Acest sentiment de prezenţă şi de înrodire perpetuă transpus în sfera preocupărilor de artă dă poetului certitudinea că : **„În lumea nevăzută a sunetelor / Cuvintele devin limpezi ulcioare, / Sunind de durerile şi de lucrurile anotimpului. / Cînd sunetul se stinge şi cuvîntul moare""** **(Lumea sunetelor).**

Chiar nostalgia anilor din tinereţe cu evocările ei agreste este pentru George Drumur consolare pentru că astfel el poate răspunde întrebărilor neliniştitoare ale minţii în singurătatea adîncită de declinul vîrstei **(Presimţiri).** La dînsul această înţelepciune folclorică, de solidaritate cu reprezentările muncilor sezoniere ţărăneşti, dobîndeşte o semnificaţie tradiţională pentru noile trăsături ale eului, în care orice transformare este primită, nu cu resemnare, ci cu seninătate şi chiar cu bucurie, fiindcă poetul le descoperă un tîlc profund şi înfrămător şi o frumuseţe reconfortantă şi firească, neînvinsă şi mereu reîncepută ca însăşi viaţa. Astfel el întîmpină, cu ceremonii de sacerdot al pămîntului, atît anotimpul „livezilor tinere" dintr-un „pastel primăvăratic", cînd în clipa-mperecherii „florile-şi ridică braţele fierbinţi", cît şi pe acela al ninsorilor, cînd „o să cadă vertebrele luminii – desfăcute – toate cîte sînt, spre inima seminţei adormite sub pămînt". În aplecarea spre glie a copacilor cărunţi e intuită topirea inimilor în „seva lor vie". Această simbolică frustă a unei străvechi concepţii materialiste despre viaţă şi fenomenele naturii, cîntate şi evocate cu neobişnuită puritate sufletească de G. Drumur, atribuie calităţi de bunătate umană unor imagini de altfel destul de reci, nesentimentalizate, ca unor taine ancestrale, păstrate în cele mai neîndoielnice şi familiare aspecte ale energiei vitale.

Prozodia şi stilul versurilor lui G. Drumur îl ajută în genere să realizeze poezii remarcabile, dintre care cele mai reuşite mi se par **Presimţiri, Ciuta, Apa băută din palmele tale. În livada cu alune,** deci acelea care de-a lungul anilor dovedesc deplina stăpînire a meşteşugului poetic, o mai pronunţată muzicalitate şi sugestie expresivă, în care comparaţiile nu sînt greoaie, nici în cazul dublării **(Stihuri pentru tine).** Rimele sînt folosite cu grijă şi cu tendinţe vădite de inovaţie (perechile : nefireşti – fereşti ; amurg – scurge ; în vişin – privi şi-n ; ascunde-va – undeva ; mereu – nereu ; aste – năpaste ; colindele – lin de le ; verdele – pier de le etc.)

NICOLAE ŢIRIOI

diagrame

„Era socialistă“, nr. 8, 1973

Probleme de o acută actualitate, cuprinzînd o informatică prodigioasă, articole cu nerv polemic şi de un incontestabil nivel ideologic, iată doar, sumar conţinutul acestui număr al prestigioasei reviste.

Cunoscutul estetician, Gheorghe Achiţei, pledează în articolul său „Estetica în învăţămîntul superior" pentru abordarea cu mai multă abnegaţie a unor fenomene de cultură contemporană, în speţă a familiarizării studenţilor, mai ales a celor de formaţie umanistă, cu unele probleme ale esteticii contemporane.

Arătind că pînă la ora actuală nu avem nici măcar un curs de estetică, autorul dă sugestii preţioase celor care sînt chemaţi a oferi studenţilor o astfel de lucrare, căci, „se face simţită necesitatea unei atitudini ideologice ferme faţă, mai ales, de acele aspecte ale vieţii culturale, ale artei şi literaturii care însoţesc evoluţia specifică a societăţii capitaliste contemporane". Studenţii noştri, deci, trebuie „înarmaţi" „cu principalele poziţii ale filozofiei marxiste în raport cu unele sau altele dintre manifestările vieţii literar-artistice contemporane".

Un articol care ne-a atras în mod deosebit atenţia este acela al lui N. Tertulian, intitulat „Despre Heidegger, marxism şi aventura unor „prolegomene" (II), în care, cunoscutul eseist, de solidă formaţie filozofică face o necesară punere la punct a lucrării lui Mihail Grădinaru, **Prolegoneme la o poietică marxistă,** de fapt un plagiat gros, demonstrat „pe viu' după filozoful german Martin Heidegger. Hazardîndu-se în tot felul de speculaţii, compilînd virtos, M. Grădinaru aduce **Firea** la o înţelegere esoterică, mistică şi în afara categoriilor dialecticii marxiste. Demonstrînd incompatibilitatea filozofiei marxiste cu cea heideggeriană, N. Tertulian conchide : „Marxismul este o filozofie cu o coerenţă şi o stringenţă lăuntrică prea evidentă pentru a admite „transfuzia" în cîmpul lui a unui mod de gîndire aparţinînd antiraţionalismului programatic şi „revoluţiilor conservatoare" de tipul celei heideggeriene.

Interesante sînt şi articolele semnate de Marcel Sîrbu „Valorificarea inteligenţei tehnice proprii". George Cinci „Învăţămînt – cercetare – producţie în viziune sistemică, precum şi cele semnate de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Andrei Silard, Mihai Florescu, pe care doar lipsa de spaţiu nu ne permite a le consemna mai pe larg.

întrevederi

CU ION DODU BĂLAN

„Treptat pretioasele documente de partid devin substanța opereior mai reprezentative din perioada actuală".

– Stimate tovarășe Ion Dodu Bălan, v-am ruga să aveți amabilitatea să ne spuneți ce rol au avut ultimele documente de partid asupra activității scriitorilor din țara noastră ?

– Prin caracterul profund științific, prin analiza temeinică a structurii societății noastre, prin perspectivele de dezvoltare pe care le deschid, prin grija față de om și fată de împlinirea personalității umane. **documentele de partid înlesnesc scriitorilor o apropiere mai eficientă de realitatea contemporană, de problematica ei spirituală specifică, lărgind orizontul tematic al creației.** Tovarășul Nicolae Ceaușescu amintea la Adunarea generală a Scriitorilor : „Pentru a putea sluji aspirațiile și idealurile maselor, pentru a satisface cerințele spirituale ale omului muncii eliberat de exploatare, scriitorul trebuie să trăiască cu maximum de intensitate. comandamentele supreme ale societății noastre de azi, să înțeleagă tendințele ei de dezvoltare, să se confunde cu dorințele și voința poporului în mijlocul căruia s-a născut și trăiește. Pentru a-și dedica opera oamenilor, scriitorii trebuie să știe ce doresc, la ce visează ei, care sînt interesele și idealurile lor, ei trebuie să pătrundă adînc în conștiința maselor, să cunoască marile deplasări pe care le-a determinat în gîndirea și sensibilitatea lor socialismul. Astfel, poeziile, romanele, piesele de teatru vor putea exercita o puternică influență asupra minții și inimii omului de azi, vor putea deveni purtătoare de mesaj ale celei mai înalte etici – umanismul socialist. Societatea noastră are nevoie de o literatură militantă, care să cheme masele la o tot mai bogată activitate creatoare, conștientă, să mobilizeze conștiințele, să contribuie la întărirea unității moral-politice a întregului popor". Totodată aceste documente de partid, îmbogățind și mai mult problematica morală țintesc spre triumful, incontestabil, al eticii comuniste, al echității. Ele au darul de a surprinde, deosebit de sugestiv, dialectica luptei dintre vechi și nou, dintre experiență și rutină, definind, indirect, marile coordonate tematice, conflicte autentice, gînduri și sentimente ce pot determina o infuzie de realism în universul creației.

Aceste documente au definit și mai riguros cîmpul ideologic al activității noastre literare, deschizînd larg porțile pentru tot ce e nou, progresist și umanist și barînd, în același timp, drumul confuziilor ideologice, al eclectismului, al oricărei forme de evazionism, dezbătute pe larg în adunări și în presa de specialitate. **Treptat, prețioasele documente de partid devin substanța operelor mai reprezentative din perioada actuală,** care sînt chemate, nu să ilustreze principii, ci să le încorporeze în minunate imagini artistice de mare valoare, care să aibă un puternic rol educativ.

– Secretarul general al partidului și președintele Consiliului de Stat, tovarășul Nicolae Ceaușescu, declara : „Critica de artă are un rol de mare însemnătate, atît în promovarea creației artistice cu un înalt conținut educativ, cît și în educarea estetică a maselor populare. Pentru a răspunde acestor cerințe, critica de artă trebuie să acționeze întotdeauna în spiritul principiilor marxist-leniniste".

Vă rugăm, tovarășe Ion Dodu Bălan, să ne vorbiți despre însemnătatea filozofiei marxiste și a dialecticii materialiste pentru activitatea criticii și a istoriei noastre literare.

– Critica reprezintă conștiința de sine a unei culturi. **Întrucît cultura noastră este socialistă, critica nu poate fi decît o critică bazată pe principiile filozofiei marxist-leniniste, pe contribuția teoretică și practică, atît de bogată, a partidului nostru.** Ea trebuie să îndrume creația și să educe gustul estetic al cititorilor. Datoria criticii e de a transforma fiecare operă de artă într-un fructuos prilej de dezbatere despre om, umanism, relații sociale. În același timp, ea trebuie să se pronunțe, clar și răspicat, bazată pe criterii științifice, atunci cînd trebuie să distingă valoarea de nonvaloare, experimentul de importanță, ce e cu adevărat nou de ceea ce e simulacru, **avînd,** însă, **în primul rînd în vedere mesajul operei.** E foarte dăunătoare poziția tolerantă, lipsită de exigență, a unor critici care, mergînd pe principiul „nu știi de unde sare iepurele", acceptă orice.

Critica trebuie să fie principială, judecînd opera și nu persoana, să reliefeze ce este valoros, original, inedit, să veștejească – fără a jigni, însă, ci bazată pe argumente estetice imbatabile, obiective – tot ce e lipsit de valoare și dăunător. Nu ar putea exista o judecată critică adevărată, compleră și profundă, dacă s-ar face disocieri arbitrare **între estetic și ideologic, căci nu există nici o discrepanță** între aceste două elemente, ele condiționîndu-se reciproc. Critica marxistă e datoare să apere ideologia clasei muncitoare, să folosească orice prilej pentru a duce o luptă împotriva idealismului, a formelor antiumane, care se mai manifestă într-o parte a artei din țările capitaliste.

Dar, în același timp, **criticul trebuie să ajute cititorul să cunoască lucrările progresiste, umaniste din cultura altor popoare,** lucrări în care se reflectă critic modul de viață burghez, lipsit de idealuri, alienat, tarat, strivit. **Criticul trebuie să aibe,** în primul rînd, **o orientare ideologică fermă, ce nu poate fi decît ideologia marxist-leninistă,** care, după cum se știe, e foarte receptivă la toate cuceririle științei și la întregul progres spiritual al umanității. Un critic marxist e dator să cunoască toată multitudinea modalităților critice din trecut și pînă azi. El trebuie să-și încorporeze în activitatea sa, cuceririle criticii psihologice lingvistice, psihanalitice, dar fără a le confunda cu ideologia marxistă, care trebuie să rămînă trăsătura dominantă a gîndirii sale și a metodelor sale de investigație.

Pe lîngă pregătirea de specialitate, **criticul trebuie să aibă o ținută morală exemplară, care** să-l facă intransigent atît cu sine însuși, cît și cu alții. Un critic de autoritate e incompetent cu ideologia de grup, de biserică literară, cu timorarea și cu aranjamentele de culise. Opinia lui trebuie să se exprime argumentat, logic și fără prejudecăți. El trebuie să fie stăpînit de permanenta sete de cunoaștere a vieții, a gîndirii și a culturii umane. Superficialitatea și ignoranța agresivă duc la subiectivitatea criticului, la acte nocive pentru cultură. Criticul trebuie să fie conștient de marea răspundere ideologică și patriotică pe care i-o conferă nobila sa profesiune.

Pentru a avea, cu adevărat, **autoritate critica nu trebuie să se oprească la debutanți,** la scriitorii mai puțin cunoscuți, ci să cuprindă, în cîmpul ei de preocupări, toate personalitățile active. Criticii nu-i este permis, să neglijeze îndrumarea tinerilor scriitori, educarea lor în spiritul moralei comuniste, al patriotismului socialist.

– Sîntem curioși să cunoaștem punctul dv. de vedere în legătură cu moștenirea noastră culturală. Ce credeți că a rămas nevalorificat, încă, pentru noi, oameni ai României socialiste ?

– Zestrea spirituală lăsată de strămoșii noștri, prin caracterul ei profund uman, patriotic și progresist, **face parte integrantă din cultura noastră socialistă.** În efortul lor, statornic, de a-și cuceri viitorul, oamenii recuceresc, cu fiecare clipă a existenței lor, și trecutul, cu toate valorile lui durabile, pe care le încorporează în clipa prezentă, ca un aliat prețios. **Deci problema moștenirii culturale trebuie privită ca o chestiune de alianță a trecutului.** De aceea pe noi, ca marxiști, nu ne pot interesa orice opere din trecut, ci numai acelea care au sintetizat, în ele, idealurile, frămîntările și lupta poporului în diverse etape istorice. Mai ales, în ultimii ani, am avut, alături de noi, toate spiritele mari din trecutul cultural al omenirii, toate valorile creatoare ale neamului nostru. Azi nu mai există nici un curent sau personalitate artistică, cu adevărat autentice, nestudiate, nereceptate și neintegrate în fluxul spiritual al contemporaneității.

Evitînd viziunile simpliste, dogmatice, istoricii noștri literari au valorificat umanismul din operele cronicarilor, iluminismul Școlii Ardelene, preromantismul și romantismul românesc, marile valori realiste ale culturii noastre și toate mișcările literare care și-au adus o contribuție reală la dezvoltarea culturală.

Din păcate s-au manifestat, în ultima vreme, și atitudini neștiințifice, exclusiviste, bazate pe un dogmatism estetizant, care tindeau să defirmeze mesajul operei unor mari scriitori, să înlocuiască valorile certe cu simple exerciții de experiment facil. Numai astfel a fost posibil să se exprime opiniile puerile și nocive, care au stîrnit indignarea adevăratilor iubitori ai literaturii, în legătură cu marile noastre valori : Eminescu, Alecsandri, Rebreanu, Coșbuc, Călinescu, Vianu. Asemenea gesturi regretabile, iresponsabile, nu au ce căuta într-o cultură temeinic constituită. Desigur că orice valoare creată poate fi discutată, interpretată, cu exigență critică, dar e inadmisibil să procedezi cu obrăznicie numai și numai dintr-o periculoasă sete de orginalitate.

În politica noastră culturală, clasicii culturii universale și române ocupă un loc central. Tocmai de aceea editurile și-au alcătuit planul de perspectivă pe zece ani, cu scopul precis : realizarea unui corpus organic al trecutului nostru cultural.

– Amintind de edituri, vreau să subliniez că, în acest domeniu, s-au realizat succese indiscutabile. Dar se pare că mai sînt de înlăturat unele carențe...

– Într-adevăr, **sistemul editorial din țara noastră,** în ultimii ani, **a cunoscut succese atît din punct de vedere organizatoric cît și al eficienței activității lui,** care s-au desfășurat după un plan bine stabilit, cu scopuri precise, cum ar fi : valorificarea tuturor talentelor active, în ale căror opere se reflectă realități stringente ale epocii socialiste. O mare importanță s-a acordat, de asemenea valorificării clasicilor români și străini : dezvoltării literaturii enciplopedice și de informație care va trebui să țină pasul cu explozia informatică din întreaga lume ; alcătuirea unor planuri de perspectivă pe bază de comenzi bine gîndite.

Cu toate aceste succese, în activitatea sistemului nostru editorial, se mai manifestă, din păcate, unele carențe, dintre care aș aminti : insuficienta exigență față de ținuta ideologică și artistică, a unor lucrări, tolerarea mediocrității, încurajarea unor experimente facile, publicarea fără discernămînt a unor lucrări de critică de o falsă îndrăzneală, fără un suport ideologic mai temeinic ce dau tribut impresionismului, subiectivismului, spiritului de grup.

A fi editor înseamnă să ai curajul să promovezi ce e cu adevărat valoros, durabil și să respingi, în același timp, ce e nociv și nonvaloare. **A fi editor,** zic, **înseamnă să porți o grijă și o răspundere patriotică** față de destinele culturii noastre, față de puritatea ideologică a lucrărilor publicate.

– În încheiere, v-aș ruga să ne spuneți dacă avem suficiente analize ale fenomenului artistic din ultimii treizeci de ani, văzut în contextul său.

– Din păcate ne lipsește, **încă,** o istorie, temeinică, a literaturii noastre contemporane, ne lipsesc studii de sinteză, capabile să valorifice, superior, valorile literaturii socialiste din ultimii treizeci de ani. Avem, încă, prea multe lucrări încropite din recenzii și cronici, care nu au un fir director și o ideologie centrală. În schimb, ne lipsesc monografii pe genuri și specii literare, cît și monografiile unor mari personalități afirmate în aceste trei decenii.

Am bucuria să anunț că editura „Eminescu" a întreprins un bogat plan de comenzi, care va răspunde prompt unor asemenea nevoi, realizînd panorame ale prozei, dramaturgiei, poeziei, criticii și istoriei literare care să răspundă acestor necesități. Astfel, se vor iniția monografii despre **Zaharia Stancu, Marin Preda, Eugen Barbu, Eugen Jebeleanu, Aurel Baranga, George Călinescu, Tudor Vianu** ș.a.

VIRGIL OANCEA

breviar

● Comitetul de cultură și educație socialistă al Județului Timiș și Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă – Timiș, organizează în pitoreasca zonă muntoasă „Valea lui Liman" – Tomești, în ziua de 27 mai 1973, între orele 10–17, „Sărbătoarea cîntecului și jocului popular de pe Valea Begheiului", la care își dau concursul orchestre de muzică populară, echipe de dansuri, ansambluri folclorice, rapsozi populari, soliști vocali și instrumentiști din localitățile de pe valea Begheiului.

● Corul MADRIGAL își sărbătorește zece ani de activitate. Astăzi el va da un concert la Studioul liceului de muzică, în cadrul „Timișorii muzicale", sub bagheta lui Marin Constantin, artist emerit. în program, muzică preclasică și românească.

● În zilele de 11, 12 și 13 mai 1973 a avut loc la Timișoara „A III-a consfătuire pe țară a cenaclurilor de literatură științifico-fantastică". Membrii cenaclului „H.G. Weles" s-au întîlnit cu colegii lor din alte centre universitare, în prezența unor scriitori de gen, pe tema : „Valori ale eticii socialiste promovate prin literatura științifico-fantastică". Programul bogat al întîlnirii a trezit interesul participanților, care, prin fervoarea și competența opiniilor exprimate, au demonstrat oportunitatea unei asemenea manifestări.

● Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara își sărbătorește, în aceste zile 20 de ani de fructuoasă activitate. Înființat la 15 ianuarie 1953 ca secție a teatrului din orașul nostru, devine în 1959 instituție de sine stătătoare. Din cele 155 de spectacole prezentate de acest colectiv, peste $^1/_3$ au avut la bază texte din dramaturgia autohtonă. Ultimul dintre cele trei spectacole aniversare este și el o premieră absolută, piesa „Fluierașul fermecat" a autorului timișorean de origine, Csavossy György.

Timişoara
muzicală

Marginalii

Sint toate semnele pentru a crede in frumuseţea cu totul aparte a acestei primăveri muzicale, inceputā in sălile de concert şi de spectacole pline pină la refuz de melomani de toate virstele şi formaţiile. Un univers sonor in mozaic a luat fiinţă in numai patru zile.

La Filarmonică, simfonia a IV-a a lui Doru Popovici, una din cele mai bune realizări ale compozitorului bănăţean şi probabil cea mai bună. redată de orchestră şi cor sub bagheta lui Remus Georgescu cu toate sensurile ei meditative. dramatice

Doru Popovici, folosind, după propria-i mărturisire. melosul bizantin şi intonaţii folclorice arhaice, redă elaborat. sugestiv şi impresionant mesajul unui luptător pentru libertate fără teamă şi fără prihană. Faptul că lucrarea a sunat pentru prima oară aci. a Timişoara şi că reacţia publicului a fost spontan entuziastă se va inscrie la loc de onoare in cronica festivalului timişorean.

Opera reia drama lui Boris Godunov, intruchipat impresionant şi veridic de Vladimir Kiniaev de la Teatrul liric „KIROV" din Leningrad, intr-o armonioasă conlucrare cu artiştii timişoreni şi cu Cornelia Voina la pupitru. Calităţile timbrale ale vocii lui Kiniaev, ca şi arderile lăuntrice ale actului interpretativ, ni-l aduc in minte pe Feodor Saliapin, uriaşul său inaintaş.

Două din suitele lui Bach, atit de rar cintate la noi, au fost inscrise in programul ansamblului cameral de la Gewandhaus din Leipzig. Ele ne-au adus prospeţimea perenă a dansurilor originale cu fugi spumoase, cu atitea alte flori ale barocului.

Meritul profesorului Gerhard Bosse, in funcţia sa, rar intilnită astăzi, de dirijor — concertmaestru, constă nu numai in reglarea ireproşabilă a acestui ansamblu cameral prestigios, ci şi in măiestria cu care ţese marea polifonie pe linia tradiţiei care nu-l impiedică să adopte şi unele innoiri in dinamica şi arhitectonica lucrărilor.

Viziunea tinărului maestru Victor Tretiakov asupra concertului de Ceaikovski, dar mai ales recitalul oferit marţi seara au confirmat aşteptările noastre. Deasupra oricărei indoieli, recitalul său poate fi apreciat ca unul din cele mai desăvirşite creaţii interpretative ale genului in ultimele decenii ale vieţii artistice timişorene. Pe un evantai desfăşurat larg, de la Tartini pină la Prokofiev, Viktor Tretiakov a etalat totul : sensibilitate, meditaţie, virtuozitate stilistică, cultură.

Ne vom aduce aminte multă vreme de jocul de timbre al allegro-ului con brio din sonata nr. 7 a lui Beethoven, de profunzimea gindirii cu care a fost redat adagio cantabile din aceeaşi sonată, de alternanţa limpezimilor de cristal cu dureri inăbuşite şi cu avinturile spre inălţimi a acestei capodopere prokofieviene care este sonata nr. 1, sau de uşurinţa cu care biruie dificultăţile enorme de ordin tehnic ale cadenţei din sonata in sol minor a lui Tartini.

Atit deocamdată.

ION ROMANU

Oaspeţii

SOLII UNUI ALT FESTIVAL CULTURAL, acela din R.D. Germană şi-au adus inaltul prestigiu de pe podiumul istoric al GEWANDHAUS-ului ZU LEIPZIG. Intilnire emoţionantă pentru cei pentru care Bach inseamnă mult. Seara oferită de BACH-SOLISTEN, avindu-l in frunte pe maestrul Gerhard Bosse, a fost cu adevărat una „de lucru", adică nu numai de emoţii, ci şi de indirectă dezbatere cu publicul, oferindu-ni-se uneori unghiuri şi sonorităţi noi, după insăşi mărturisirea dirijorului concertmaestru. Mai toţi orchestranţii stăteau in picioare, ca intr-un ritual Sonorităţile au fost deseori simfonice, de orchestră mare. Şi nimic rece : viorile in speţă au fost afectuoase. Nimic de filă ingălbenită şi reconstituire mecanică ; Bach a devenit in concert un izvor de energii reconfortante, emanind trăiri intelectuale şi emoţii elevate. O oarecare prioritate corzilor (firească, de altfel), ceea ce nu a exclus indrăzneţe reliefări ale suflătorilor din suita a treia. Nuanţe de mare rafinament in „Arie", tempo-uri accelerate cu efecte in „Badinerie", energice momente de trio. trădind intreaga vigurozitate care există real in această muzică de un lirism bărbătesc. S-a dirijat strict necesar, fără eleganţă. Pianul a punctat romantic in locul clavecinului.

Gewandhaus
zu Leipzig

TRETIAKOV IN RECITAL este un pasional, la timp strunit de o remarcabilă luciditate şi tehnică. Stilul este evident romantic, nu insă de factură germană sau italiană ; in vinele sale pulsează sufletul fără hotar al stepei, pe care uneori artistul insuşi nu-l poate cunoaşte in intregime. Temperamental, şi-a ales şi un repertoriu adecvat ; observăm că tinărul artist tinde spre virtuozitate totală, nu insă tehnicizantă. Vitalist prin excelenţă, (scenic acest lucru se traduce printr-un fascinant joc al efectului), el işi propune să „trăiască" intr-una şi epuizant. Pe celălalt plan arta lui Tretiakov e o continuă investigaţie in arta viorii, părind că descoperă la fiecare pas unghiuri noi. Un registru emoţional aproape nepermis de intins, de la fluiditate nepăsătoare la lacrimogen şi turmentare a simţurilor. Violonist programatic lipsit de detaşare, care se implică in orice piesă, mai mult sau mai puţin adecvată lui. Dar ce este şi ce nu este „adecvat" ? Sunetul mat al instrumentului, dur şi frenetic in acelaşi timp, ne-a ţinut mereu pe pămint, in această viaţă puternică şi proteică, fără să ne poarte pe false şi parnasiene culmi de incantaţie gratuită.

LUCIAN BURERIU

Orchestră de cameră

În anul 1968, un grup de entuziaşti instrumentişti, în majoritate tineri, membri ai orchestrei simfonice a Filarmonicii timişorene au răspuns chemării unui coleg de a încerca înjghebarea unei orchestre de cameră. Contrabasistul de atunci, Modest Cichirdan (astăzi dirijor al orchestrei din Botoşani) şi-a procurat o serie de partituri de muzică veche şi a inceput repetiţiile. Puţini, chiar dintre membrii ansamblului, işi puneau speranţele într-un viitor, să zicem rezonabil, al formaţiei şi iată că in curind işi anunţă debutul în faţa publicului din Arad, cu un program Vivaldi — Corelli, iar mai apoi şi in faţa celui timişorean.

O etapă nouă in viaţa orchestrei incepe insă in momentul in care işi îndreaptă atenţia spre ea dirijorii permanenţi, Nicolae Boboc şi Remus Georgescu, care prin experienţa, energia şi dragostea lor pentru valenţele genului cameral îi cultivă cu răbdare şi tenacitate valoarea.

La cea de a treia ediţie „Timişoara muzicală", orchestra de cameră s-a înscris în agenda concertelor de real interes. . Evoluţia ei a reafirmat şi consolidat bunul nume pe care il deţine deja în viaţa noastră muzicală, a sprijinit încă o dată ideea că asemenea ansambluri create pe lingă orchestre simfonice din rindul celor mai talentaţi componenţi ai acestora, pot obţine rezultate artistice remarcabile, pot conduce spre o creştere valorică a înseşi orchestrelor simfonice din care s-au injghebat, pot să cuprindă un repertoriu foarte variat, specific genului, din cele mai diverse epoci de creaţie.

Actualmente orchestra include în repertoriu cu preferenţialitate lucrări preclasice şi contemporane, în special româneşti, dar disponibilităţile ei interpretative sint şi pentru oricare altă perioadă a istoriei muzicii.

În concertul recent, am audiat lucrări de Vivaldi, Couperin, Purcell, Respighi şi Remus Georgescu. Judecind concertul după criteriul unei înalte exigenţe dat fiindcă a făcut parte dintr-un prestigios festival, socotim evoluţia orchestrei de cameră timişorene drept o reuşită certă. Soliştii serii· violoncelista Alexandra Guţu, şi violonceliştii Dragoş Cocora şi Alfons Vezoc s-au impus printr-o revelatoare conduită interpretativă, valorificind fără rezerve potenţialul lor artistic.

Sperăm că aceşti instrumentişti işi vor continua şi desăvirşi activitatea. Şi să-i ascultăm intr-o microstagiune a lor.

IOAN TOMI

„Primăvara"

Cornel Trăilescu a scris puţine lucrări, dar fiecare dintre ele se caracterizează printr-un meşteşug stăpinit cu fermitate şi cu o concizie meridională. Dacă suita pentru pian şi cvartetul pentru coarde reliefau anumite influenţe ale fostului său profesor (Andricu), opera pentru copii „Motanul incălţat" se caracterizează printr-un plus de personalitate ; un limbaj tainic, in concordanţă cu ceea ce numim lumea feerică a copiilor. Baletul „Domnişoara Nastasia" atrage prin tente expresioniste armonic integrate intr-un folclor orăşenesc. Mai putem cita lieduri, coruri, o lucrare pentru suflători, de cantabilitate expresivă şi accesibilă. „Primăvara" lui Trăilescu (născut la Timişoara) este inspirată din lupta in ilegalitate a partidului ; un limbaj voit simplu, incit auditorul să poată pătrunde discursul muzical la primul contact. O remarcabilă cantabilitate lirică, unele contraste dramatice, orchestraţie eficientă. armonie simplă. unele nuanţe viu colorate. O strinsă corelaţie intre subiect şi muzică, in sensul că prima secţiune şi centrala ne apar mai sumbru colorate. lăsind ca in final totul să se limpezească, tălmăcindu-se cu sensibilitate şi fior poetic. Intre muzică şi scenă se creează o tainică armonie. Apreciem conducerea muzicală a lui V. Golescu, sugestiva coregrafie semnată V. Marcu, contibuţia lui E. Weiser, M. Bardizian. C. Cazacu. Din grupul de balerini, neapărat R. Murgu, F. Walkay. C. Lupu.

Ceea ce e important e că muzica nu trebuie analizată separat. Iar acest gen de lucrări accesibile e binevenit mai ales cind cerem lucrări în care compozitorul să nu fie preocupat de speculaţii de limbaj. Şi apoi, noul climat coregrafic timişorean a progresat şi se poate afirma sincer. că in multe privinţe există un semn de egalitate cu capitala. Baletul a fost în concordanţă cu primăvara muzicală timişoreană un festival de ţinută demnă de o nobilă preţuire.

DORU POPOVICI

O femeie la pupitru

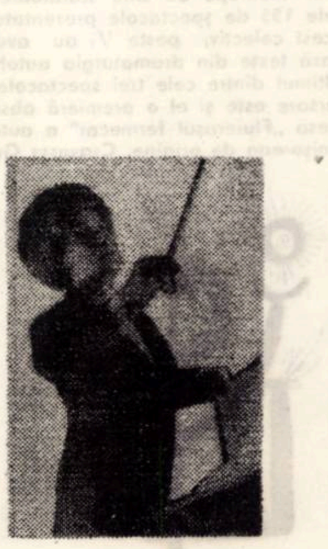

Interviu luat unicei femei — dirijor din ţara noastră, Cornelia Voina :

Trecutul : 18 ani de carieră artistică. Inceputurile la Conservatorul din Timişoara, unde dorea cu orice preţ să se dedice pianisticii.

— Aţi părăsit claviatura.

— După terminarea Conservatorului, am condus ani de zile Filarmonica din Botoşani, fără ca vre-unul din colegii sau profesorii mei să-şi aducă aminte de mine.

— Nici măcar Parisul n-a văzut o femeie dirijor, pină nu de mult, la apariţia de la pupitru a Catherinei Comet. Astăzi aveţi colege in Bulgaria . . .

— Da . . . in Polonia şi Uniunea Sovietică.

— Pentru prezentul de aici de la Timişoara a trebuit un trecut de energie, de dăruire plină de concentrare şi seriozitate.

— Să ştiţi că o femeie dirijor dăruieşte intensiv şi cantitativ mult mai mult decit un coleg în aceeaşi meserie. Gindiţi-vă că un singur gest poate răsturna un spectacol. Şi apoi, unei artiste i se cer zece spectacole bune, ca în finalul celui de-al unsprezecelea să i se smulgă criticii un cuvint de apreciere.

Muncesc continuu, cu o perseverenţă diabolică, dacă vreţi. Nu vreau să fiu descoperită în nici un plan, nu vreau să nu fiu in stare să răspund la vreo întrebare . . . La o femeie se apreciază mai mult talentul intuitiv, dar numai un „dirijor" adevărat poate să atingă culmile creaţiei artistice . . .

— Să inţeleg că e dificil postul de şef de orchestră ?

— În primul rind, acesta te obligă la o viaţă bine gîndită, organizată sever.

— Preferinţele dv. muzicale . . .

— Prefer operele-concert, poate pentru prima înclinaţie spre simfonic, peste care s-au suprapus marile iubiri în muzica de operă : Verdi şi Puccini ; am un cult special pentru Mozart, Wagner şi Richard Strauss. iar despre Enescu, fără intenţia de a fi originală. susţin că „OEDIP" este opera care ne reprezintă pe noi, românii. cel mai bine pe plan internaţional.

— Ţineţi la amintiri ?

— Am să vă răspund concis, bărbăteşte : nu. Sint un om care trăieşte mai mult in viitor.

— Despre „Timişoara muzicală", citeva impresii.

— Am pregătit pentru acest festival una din preferinţele exprimate cu ocazia acestui interviu. Opera-concert „COSI FAN TUTTE" de Mozart. Cred că lucrarea a reuşit. Am pregătit-o, împreună cu soliştii, cu exigenţă şi dăruire. Pentru că muzica se face mai ales cu multă, multă pasiune. De altfel, vă spun un mic secret : începutul repetiţiilor s-a făcut la mine acasă, in faţa iubirii mele mai vechi : pianul.

Tot o lucrare sub formă de concert, „SAKUNTALA", am dirijat şi la Viena. Itinerariul turneelor mele a mai cuprins Weimarul şi mai multe oraşe din Cehoslovacia.

Paradoxal pentru mine mi se pare faptul că am dirijat pe citeva scene din străinătate, dar încă n-am ridicat bagheta într-o sală de spectacole din capitala ţării noastre.

— Mulţumesc, Cornelia Voina, şi să sperăm, împreună cu dv., că viitorul vă va aduce o asemenea invitaţie.

— O doresc cu atît mai mult cu cît adevăratele momente de creaţie răsplătesc pe deplin efortul pentru realizarea unui spectacol bun.

VICTORIA BOBESCU

TEATRUL ŞI CULTURA

Sesiunea de comunicări ştiinţifice „Teatrul şi cultura", desfăşurată la Timişoara, despre care revista noastră a mai avut ocazia să scrie, a prilejuit fructuoase intîlniri cu cîţiva dintre participanţi. Lector univ. MIHAI VASILIU (I.A.T.C.), criticul teatral DINU KIVU, dramaturgul DUMITRU SOLOMON şi regizoarea NICOLETA TOIA au avut amabilitatea să răspundă cîtorva întrebări axate pe tema dezbaterii din acest an : „Arta spectacolului şi dramaturgia".

Toia Kivu Vasiliu Solomon

LECTOR UNIV. MIHAI VASILIU

– Pledaţi pentru autonomia spectacolului teatral ?

– A înţelege teatrul ca o artă de sine stătătoare nu înseamnă a-l opune literaturii dramatice, ci a-i recunoaşte întreaga răspundere în valorificarea textului destinat scenei. Cei care văd aici o jignire adusă dramei scrise, ignoră nu numai specificul acesteia, dar şi o mare superioritate a ei faţă de alte genuri literare. Ea are proprietatea de a include o diversitate potenţială – practic infinită – de imagini ale vieţii. Marile creaţii ale scenei, indiferent de epoca şi de şcoala căreia îi aparţineau, au contopit într-o sinteză originală viaţa şi poezia, existenţa umană şi meditaţia pe marginea ei. Teatrul modern s-a născut sub semnul depăşirii individualului, al subordonării fragmentarului faţă de întreg, particularului faţă de social.

– Ce ar presupune ca teatrul să meargă în pas cu vremea lui ? Să reproducă aspectele concrete ale noii realităţi sau, poate, în anumite condiţii, să le nege şi chiar să le ocolească în mod deliberat ?

– Poate că cel mai cuminte răspuns ar fi să constatăm că diverse tendinţe pot împlini fiecare o nevoie a spiritului uman, fără ca vreuna să satisfacă plenar şi definitiv. De de altă parte, spre a transmite în mod eficient un mesaj social, teatrul trebuie să ocolească pericolul didacticismului şi al plictiselii moralizatoare. Chiar şi în cadrul ideii de sesiune de comunicări, observaţia rămîne valabilă. Ar fi fost de dorit, de pildă, o sesiune „pe viu". Să presupunem, analizarea unui întreg repertoriu al unui teatru, de ce nu, al Naţionalului timişorean. Sau discutarea sectorizată a problemelor teatrale. Vastitatea titlului împiedică regăsirea comunităţii spirituale între reprezentanţii tuturor ramurilor teatrale. Apropierea de idei, precum şi discutarea acestora prin demontare, se poate face doar pe un perimetru restrîns. Respiraţia largă a temei nu exclude apariţia comunicărilor astmatice, sufocate de argumentaţia abstractă şi neconcludentă.

Cît despre rolul teatrului în reproducerea aspectelor concrete ale noii realităţi, jocul cu convenţia mi se pare că începe să devină un fenomen vechi pentru noi ; el ne poate împinge uşor spre un teatral decorativ, destul de sărac, deci, foarte amabil. Cunoscînd-o bine, putem mînui astăzi convenţia cu toată libertatea şi fără nici o restricţie formală, reducînd-o la rostul ei firesc, adică aplicarea ei ca mijloc, nu ca scop.

DINU KIVU

– Care ar fi aportul conştiinţei critice în afirmarea specificului artei spectacolului ?

– După părerea mea, critica noastră teatrală are merite în semnalarea şi generalizarea cuceririlor gîndirii regizorale din ultimii ani. Prin condeiul criticii de teatru, o concepţie modernă asupra realismului scenic şi-a făcut loc tot mai limpede în conştiinţa opiniei publice. Se poate spune că, datorită în bună parte aceleiaşi activităţi critice, s-a creat un climat de înţelegere şi receptivitate faţă de eforturile înnoitoare în arta regizorală. Susţinînd spectacolele de valoare ale lui Ciulei, Pintilie, Penciulescu sau Esrig, partea cea mai importantă a presei şi criticii s-a situat într-o polemică permanentă, cu tendinţele dăunătoare, de exclusivism, de intoleranţă faţă de stilurile cariate, tendinţe care jigneau şi etichetau fără argumente. Ce-i drept, critica obtuză, în absenţa autorităţii argumentelor, miza pe zgomot şi agresivitate ; o asemenea critică nu poate decît să inhibe oamenii de artă, în loc să le stimuleze spiritul creator.

– În ce priveşte dramaturgia...

– În ce priveşte dramaturgia, lucrurile stau cam aşa. Există la noi două categorii de autori dramatici slabi. Cei care nu au nici o legătură, dar nici una cu ceea ce se cheamă teatru. Ei vin dintr-o aşa zisă literatură şi scriu mereu nişte texte literare (slabe şi ele). Ceilalţi ştiu ceva despre teatru, adică ştiu cum e corect să funcţioneze un mecanism al scenei, dar dacă află că azi se vînd bine chibriturile Plic, ei mîine au şi predat o piesă despre chibriturile Plic. Care piesă...

– Aţi început activitatea de cronicar dramatic la o revistă studenţească, aţi avut de multe ori în vedere teatrul studenţesc. Ce s-ar putea face pentru propagarea autenticului şi originalului din acest gen de teatru ?

– Da, ideea, de teatru studenţesc, mi-a fost şi îmi este o idee dragă. De ce nu mai este prea des comentat ? Pentru că este foarte greu să te menţii în contact cu fenomenul teatrului studenţesc. Legile lui nu sînt cele ale teatrului profesionist. Studenţimea este o categorie de o mare densitate culturală, deschisă la nou, şi care se pretează perfect oricărui fenomen de analiză. Şi puterea de selecţie a pieselor este diferenţiată de cea a teatrului profesionist. Studentul va alege mai ales evenimentul spontan şi prezent, exclude, prin piesa document pe care o practică, indiferentismul spiritual. Spectacolul studenţesc, prin calitatea publicului format tot dintre studenţi, neagă raportul formal, neesenţial şi întîmplător, dintre scenă şi sală. Teatrul studenţesc, asigură participarea spirituală colectivă. Publicul studenţesc are „bună voinţa", de a conferi existenţă universului scenic (condiţionat desigur, de calitatea dramatică a textului şi a interpretării).

Studentul actor nu cunoaşte uzanţele prescrise de lecţiile de regie. El nu ştie că o replică trebuie dată neapărat cu faţa la sală, că locheul intră într-un anume fel, sau alte amănunte de bucătărie teatrală. Spontaneitatea este marca prin excelenţă a teatrului de amatori. Bineînţeles, studenţimea practică forma cea mai înaltă a amatorismului teatral. Frate'meu de pildă, deşi la facultatea de matematică, activează într-o trupă care mă uimeşte prin seriozitatea cu care lucrează, prin noutatea titlurilor pe care vor să le pună în scenă.

– Am intîlnit în multe lucrări de critică teatrală nostalgia reclamei în teatru. În ce mod vedeţi utilitatea ei, cum este ea servită actualmente ?

– N-am intîlnit niciodată, spre exemplu, pe şoseaua ce duce la Ploieşti, vreo reclamă despre teatrul din Ploieşti. Despre restaurante şi încă bine colorate, despre magazine – da, despre produsele locale la fel. Teatrul, ca produs local al unei urbe, nu este niciodată popularizat prin grandioase panouri, pe răspîntiile drumurilor. Afişe modeste, cu distribuţia caligrafiată alfabetic, păstrînd aerul cuminte al catalogului, iată tot ce foloseşte drept reclamă teatrelor noastre, chiar bucureştene. Spectacolele mari sînt de cele mai multe ori popularizate prin sistemul „telefonului fără fir". „Ai auzit că..." sau „mi-a spus Georgescu, cînd stăteam după pepsi, că ar fi la...". Arta popularizării prin reclamă cere o altă scenografie, de data aceasta în vederea regizării publicului, un public mai grăbit, mai nervos şi mai sceptic. Televiziunea, cinematograful, afişul şi reclama luminoasă îi impun omului de azi un alt mod de receptare a lumii înconjurătoare.

DUMITRU SOLOMON

– Cum realizaţi, ca dramaturg, raportul textului dramatic cu spectacolul ?

– Ca autor dramatic, trebuie să fiu un apărător al textului scris, şi fixist, poate că nu e termenul cel mai potrivit, adică e uşor compromis, al operei dramatice în spectacol. Textul dramatic este acea ideologie a sensurilor filozofice, artistice, etice ale operei ; cînd spun operă, mă refer la întreg ansamblul, la fuziunea între ceea ce este scris şi ce se vede, deci consider că spectacolul are obligaţia să păstreze aceste structuri care implică filozofia şi specificul artistic al operei scrise.

Sigur că au fost discuţii cam lungi în decursul timpului, despre aceste relaţii, s-a afirmat cînd primatul textului, cînd primatul regiei, după părerea mea, problema este soluţionată istoriceşte şi practic, concret, prin experienţa teatrului. Cîştigul teatrului este unitatea ideologică şi artistică între text şi montarea operei dramatice pe scenă.

– În dramaturgia românească, în ce sens s-ar putea vorbi de un acord între regia contemporană şi opera dramatică contemporană ?

– Cred că se poate folosi termenul acord, fiindcă acesta presupune consecinţa unor lupte şi într-adevăr există o dialectică a unei fuziuni, care presupune conflicte destul de serioase. E firesc ca opera scrisă să aibă nişte rigidităţi ale ei, care ţin de un lucru gata scris, gata construit şi, de cealaltă parte, gîndirea regizorală care, de asemeni, este operă de creaţie. Cînd se întîlnesc doi creatori e firesc să sară scîntei. Dar, cred eu, dincolo de întîmplare, au fost montate texte slabe. Unele dintre ele au fost ridicate prin regie, este un lucru ştiut. Nu vreau să dau exemple ca să nu-mi jignesc confraţii. Alte texte nu au ajuns la adevărata lor valoare din cauza sublinierilor regiei. Cred că, în momentul de faţă, spiritul cel mai frecvent în viaţa teatrului nostru este acela al unei colaborări creatoare între regizor şi autor sau între regizor şi opera autorului.

– Care este locul dramaturgiei româneşti în contextul contemporan ?

– Locul teatrului este un loc de primă mînă. Nu vreau să fac aprecieri categorice, nu vreau să aduc elogii infatuate teatrului nostru, pe care-l iubesc foarte mult, dar teatrul românesc, mai ales prin calităţile cu totul excepţionale ale unor animatori (nu avem mulţi, dar e bine că-i avem), deasemeni, prin calităţile cu totul excepţionale ale unor actori, are garanţia afirmării. Nu ştiu dacă, totuşi, s-a făcut destul pentru cunoaşterea sa în acest context european şi mondial.

NICOLETA TOIA

– Cum apreciaţi poziţia textului : ca bază sau ca pretext pentru spectacolul teatral ?

– Textul ca pretext e un pretext de demonstraţie. Nu există text ca pretext. Există text viabil dramatic sau text fals. Regizorul adevărat nu are prea mult de ales. Un spectacol trebuie să afirme ceva. El nu poate comunica atunci cînd textul nu are nimic de spus. Nu împărtăşesc nici ideea că regizorul trebuie să fie un sclav supus şi invizibil al textului. Regizorul nu se supune, ci devine independent şi totuşi de acord. O asemenea poziţie devine posibilă numai vis-a-vis de nişte piese realmente produse culturale. Dramaturgia românească trebuie discutată fatalmente din două unghiuri : text clasic şi text contemporan. Opiniile noastre sînt mai autorizate, mai ferme faţă de cele contemporane, care nu au încă soliditatea primelor. Pe de altă parte, teatrul contemporan abordează probleme care ele însele sînt fluctuante, perisabile şi pasibile de puncte de vedere deosebite. Dramaturgia noastră actuală ar înlesni reale dezbateri dacă asupra ei s-ar exercita mai puţine prejudecăţi de gîndire, cărora regizorul trebuie să li se supună.

– Poate regizorul să salveze din mediocritate un text dramatic ?

– Oho, poate foarte bine. Din păcate, la noi s-a instituit practica, total reprobabilă după părerea mea, de a se promova unele texte ale unor dramaturgi care cunosc extrem de puţin specificul limbajului teatral. Avem multe texte care ar face figură bună ca articole, eseuri. Regizorul e pus în situaţia de a vehicula idei, vorbe, generoase ca mesaj, dar fără viabilitate dramatică. Acum cîţiva ani au făcut mare vogă piesele lui Paul Anghel, care e un foarte subtil gazetar, dar care e, după părerea mea, în foarte mică măsură dramaturg. Piesele nu au avut succes, pentru că acele idei foarte frumoase nu aveau substanţă teatrală. Din păcate, la noi, criteriile de promovare a dramaturgiei originale ţin destul de puţin cont de valoarea teatrală şi mai curînd de o valoare a principiilor afirmate. Şi din această cauză, regizorul, care este un creator, e pus uneori în situaţia de a nu putea sluji foarte bine, cu mijloacele specifice artei sale, aceste idei generoase, gîndite să rămînă pe hîrtie şi nu pe scenă

Convorbiri realizate de
ANGELA LAZĂR

MARX și educația tinerei generații

Marxismul ca teorie revoluționară a emancipării omului are și o componentă pedagogică implicită, care imbină cercetarea sociologică a invățămintului cu critica filozofică a naturii și a scopurilor omului, cu rezolvarea unor opțiuni pedagogice fundamentale. Consideratiunile cu caracter pedagogic, făcute de Marx in multe din lucrările sale, constituie in ansamblul lor un sistem inchegat, model de aplicare a dialecticii marxiste in tratarea unor probleme de educație cărora pedagogia nemarxistă nu le-a putut da răspuns din cauza caracterului vicios al bazelor metodologice și a limitelor sale de clasă.

Componenta pedagogică este prezentă nu numai, — așa cum au considerat unii — in perioada inițială a activității lui Marx, caracterizată prin interesul accentuat pentru antropologie, dar și in perioada maturității lucide a elaborării criticii economiei politice și a polemicii antipozitiviste. Ea se dezvoltă neintrerupt, ca parte integrantă a cercetărilor marxiste contemporane.

In concepția lui Marx educația este un factor al progresului social, al dezvoltării omului, ea insăși fiind insă condiționată de o serie intreagă de aspecte ale vieții sociale : starea forțelor de producție, diviziunea socială a muncii, interesele claselor sociale, nivelul culturii și al științei etc. In anumite condiții istorice și in funcție de clasa care o infăptuiește, educația poate contribui la frinarea dezvoltării vieții sociale sau la sprijinirea progresului social.

In metodologia marxistă a cercetării fenomenelor educative un loc deosebit il ocupă raportul dintre diviziunea socială a muncii a unei anumite societăți date, intr-un anumit stadiu al dezvoltării acesteia, și educația. Diviziunea socială a muncii, una dintre principalele forțe ale progresului social, este in același timp originea celor mai profunde contradicții : il fărâmițează pe om, constituind baza obiectivă, izvorul ingustimii, unilateralitățiii acestuia. Omul se divide și el, odată cu diviziunea muncii. Atit muncitorul manual cit și cel intelectual se dezvoltă unilateral și incomplet. Diviziunea socială a muncii, in condițiile scindării societății in clase vrăjmașe și a exploatării, imbracă forma instrăinării omului de anumite funcții vitale, proprii esenței umane. Omul pierde cea mai importantă trăsătură a esenței sale : stabilirea conștientă a unor scopuri și realizarea lor prin muncă, iar munca iși pierde caracterul de expresie a necesității interioare de a crea, de manifestare a talentului, a capacităților omului. Intr-un cuvint, este vorba de un regim al omului unilateral, dezumanizat, atrofiat, care exclude omul universal dezvoltat. In aceste condiții Marx a considerat important să evidențieze premizele care vor permite realizarea „omului universal", „multilateral dezvoltat", căutind răspuns la intrebări ca : este posibilă inlăturarea sau lichidarea influențelor negative exercitate de diviziunea socială a muncii asupra dezvoltării personalității. In ce condiții este posibilă dezvoltarea multilaterală, armonioasă, a personalității ? In acest context el atribuie activității educative un rol important in reintegrarea omului prin muncă, in opoziție cu munca care l-a divizat.

Este deosebit de semnificativ că Marx a descoperit in insăși producția materială, in dezvoltarea științei și a tehnicii, tendințele care contracarează influența exercitată de diviziunea socială a muncii : premizele lichidării caracterului unilateral al dezvoltării, cerințele mobilității profesionale fac necesară inlocuirea muncitorului parțial specializat „simplu purtător al unei funcțiuni sociale de detaliu, cu individul dezvoltat in toate privințele, pentru care diferitele funcțiuni saciale sint feluri de activități care iși iau locul unul altuia" (Capitolul, vol. I, E.P.L.P., p. 499).

Existența unui muncitor dezvoltat multilateral, care posedă capacitatea generală de a munci, ințelegerea proceselor muncii devine o cerință obiectivă, impunindu-se totodată necesitatea de a adopta „imprejurările" la realizarea normală a acestei cerințe, adică abolirea formei capitaliste a marei industrii, lichidarea relațiilor de producție capitaliste, realizarea societății comuniste.

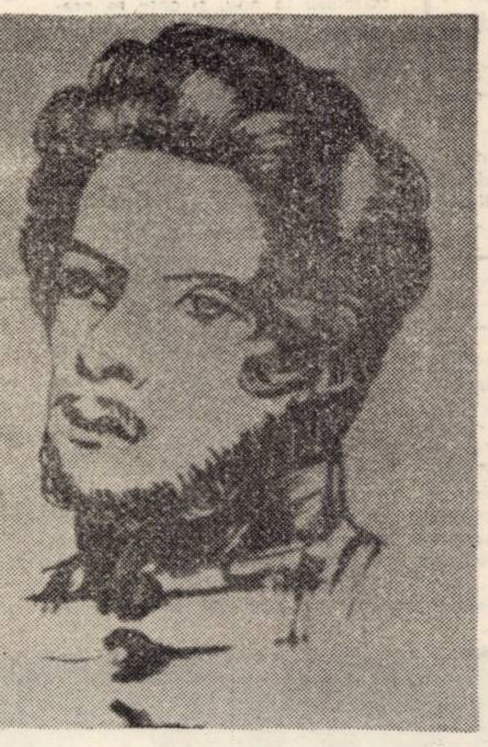
Karl Marx student
(Bonn 1836)

Dacă, in 1847, Engels in „Principiile comunismului" evidențiază cu prioritate aspectul mobilității profesionale, educația avind rolul să contribuie la crearea unei disponibilități crescinde a muncitorului, capabil să-și insușească rapid intregul sistem de producție, in 1866, in cunoscutele „Instrucțiuni pentru delegații Consiliului Central Provizoriu in legătură cu diferite probleme", elaborate cu ocazia primului congres al Internaționalei I-a de la Geneva și cu un an mai tirziu in „Capitalul" (1867), Marx evidențiază necesitatea unui proces educativ complex ale cărui componente le definește astfel : „Prin educație ințelegem trei lucruri. In primul rind educația spirituală : („mental education"), educația fizică („bodil education"), ... și in al treilea rind pregătirea tehnologică („technological training"), care oferă principiile generale ale tuturor proceselor de producție, inițiindu-l in același timp pe copil și pe tinăr in folosirea practică și minuirea instrumentelor elementare din toate ocupațiile". Cursul gradat și progresiv de formare spirituală, de gimnastică și de pregătire tehnologică trebuie să corespundă periodizării pe virste a tineretului muncitor.

Semnificativ este faptul că in această caracterizare Marx concepe „pregătirea tehnologică teoretică și practică" impreună și pe același plan cu instrucția intelectuală și fizică, in raport cu cerințele pe care le impune nivelul de dezvoltare al științei și tehnicii. In viziunea lui Marx educația viitorului este aceea care va imbina, pentru toți copiii trecuți de o anumită virstă, munca productivă cu invățămintul și cu gimnastica, nu numai ca metodă pentru mărirea producției sociale, ci ca singura metodă pentru formarea unor oameni dezvoltați din toate punctele de vedere. Tehnologia aplică datele științei la procesele de producție, introduce o unitate in aceste procese, trecindu-se de la empirism la fundamentarea științifică a producției. Deși la mijlocul secolului al XIX-lea, știința nu a depășit incă rolul de auxiliar al producției, Marx acordă acestui fenomen o deosebită atenție. Engels nu a ezitat să sublinieze acest interes intr-un moment solemn cum a fost acela al funeraliilor marelui său prieten. Marx a prevăzut că acest fenomen incă excepțional, prezent atunci mai ales in marea industrie din Anglia, va deveni unul general.

Astfel evidențiind in „Capitalul" ca un fapt pozitiv acordarea, in cadrul școlilor profesionale, a unor cunoștințe tehnologice, chiar in doze „homeopatice", nu pierde din vedere să remarce „... nu incape nici o indoială că prin inevitabila cucerire a puterii politice de către clasa muncitoare va cuceri și invățămintul tehnologic teoretic și practic locul ce i se cuvine in școlile muncitorești" („Capitalul", vol. I, E.S.P.L.P., 1959, p. 499).

Marx a combătut toate incercările de a simplifica sau de a sărăci conținutul educației. Aceasta va apare deosebit de evident in dezbaterile privind educația din cadrul Congreselor Internaționalei I-a. Astfel, la Congresul de la Bruxelles (1868), sub directa indrumare a lui Marx au fost formulate astfel scopurile și conținutul educației :

„Cunoașterea marilor legi ale științei, a modalităților de investigare care au dus la descoperirea acestora, a principiilor generale ale industriei și ale procedeelor sale moderne ; studiul teoretic și practic a principalelor mijloace de producție ; dezvoltarea sensibilității față de artă ; insușirea practică a principiilor de justiție (socială) in relațiile umane... Obișnuiți-l pe om din timp să cucerească o mare superioritate intr-una sau mai multe domenii de activitate...".

Acestea sint numai citeva aspecte esențiale ale concepției lui Marx despre educație. Ele și-au păstrat intreaga lor actualitate in lupta pe care forțele progresiste in frunte cu clasa muncitoare o desfășoară pentru un invățămint democratic și științific și in complexa acțiune de educare socialistă a tinerei generații.

TIBERIU TRUTZER

Manifestul Partidului Comunist și

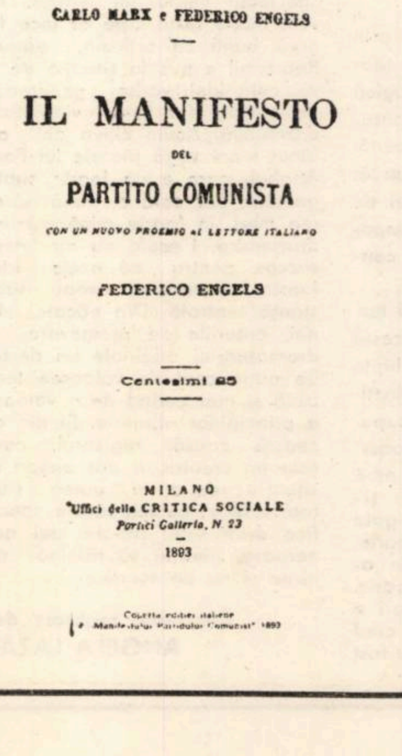
CARLO MARX e FEDERICO ENGELS

IL MANIFESTO
DEL
PARTITO COMUNISTA
CON UN NUOVO PROEMIO AL LETTORE ITALIANO
FEDERICO ENGELS

Centesimi 25

MILANO
Uffici della CRITICA SOCIALE
Portici Galleria, N. 23
1893

Coperta ediției italiene a „Manifestului Partidului Comunist" 1893

S-au implinit, anul acesta, in luna februarie, 125 de ani de la apariția Manifestului Partidului Comunist, document de excepțională insemnătate in istoria mișcării muncitorești internaționale, elaborat de Karl Marx și Friedrich Engels, din insărcinarea Ligii Comuniștilor, primul partid de clasă, muncitoresc, din istorie. Ca și oamenii celebri, cărora societatea le aniversează anul și ziua de naștere, și data apariției cărților celebre se bucură de o atenție asemănătoare.

Cind Marx și Engels au elaborat Manifestul Comunist, proletariatul era o clasă tinără, viguroasă, dar aproape ignorată in mai toate țările. Ea avea nevoie, de aceea, să se afirme, să se prezinte pe arena istoriei. Geniul autorilor Manifestului Comunist constă in găsirea celor mai sugestive și pregnante caracterizări a noii clase sociale și a rolului ei in viitor

Insemnătatea istorică a Manifestului Partidului Comunist nu decurge numai din conținutul său — se știe că Marx și Engels au dezvoltat ideile din Manifest mult mai complet in alte lucrări ale lor — ci și din răspindirea și popularitatea de care s-a bucurat zeci de ani. După cum remarca Engels, in prefața ediției din 1890 a Manifestului, istoria răspindirii acestuia a oglindit, intr-a oarecare măsură, insăși dezvoltarea mișcării muncitorești din diferite țări.

Socialiștii români, mișcarea muncitorească din țara noastră, s-au considerat constant parte componentă a marelui front european de luptă al proletariatului impotriva burgheziei. La originea acestei solidarități internaționaliste a muncitorilor organizați din România se aflau mai mulți factori, intre care, in primul rind, trebuie menționată adeziunea proletariatului român la teoria socialismului științific, adeziune exprimată practic in preluarea și inscrierea in propriile lor programe a principiului fundamental — acela al luptei pentru transformarea societății capitaliste in societate socialistă, prin socializarea mijloacelor de producție.

Cit de mult erau cunoscute ideile Manifestului Comunist in România deceniului al IX-lea rezultă din modul cum aceste idei au fost incluse in lucrarea „Ce vor socialiștii români" scrisă de C. Dobrogeanu-Gherea și tipărită in „Revista socială", un adevărat program teoretic, ideologic și practic al mișcării muncitorești și socialiste din România.

Citind un fragment din „vestitul Manifest Comunist" — cum il aprecia Gherea, autorul programului socialiștilor români sublinia faptul că această lucrare „cu toate că a fost scrisă in 1848... nu numai că și-a păstrat toată puterea, ci chiar acești 40 de ani ii dau și mai mare sprijin și arată cit de adinc au ințeles Marx și Engels incotro merge era burgheză".

Anii premergători creării partidului clasei muncitoare din România in 1893 s-au caracterizat printr-o susținută acțiune de clarificare ideologică, in cadrul căreia s-au inscris atit prelucrarea in numeroase studii, alcătuite de socialiștii români, a ideilor fundamentale cuprinse in Manifest, cit și traducerea și tipărirea acestuia in limba română, in 1892. In acest spirit, pătruns de o incredere nestrămutată in principiile socialismului științific, era scris editorialul gazetei „Munca", din 22 aprilie 1890, sub titlul „Unirea proletarilor", o adevărată pagină de antologie a socialismului românesc, privitoare la moștenirea teoretică și ideologică a Manifestului Partidului Comunist : „Sint patruzeci și doi de ani de cind intemeietorii

MARX şi realizarea umană

Pentru antropologia filosofică marxistă, realizarea umană semnifică unitatea dintre un anume grad al evoluţiei omenirii şi o anume modalitate specifică, concret-istorică, de exprimare a sa. Realizarea individului este privită astfel nu numai ca un mod particular de structurare a personalităţii sale, dar şi ca dinamică orientată spre permanenta **armonizare** a relaţiei dintre existenţa sa concretă şi esenţa umană.

Viziunea în cadrul căreia realizarea umană capătă accepţiunea majoră de co-participare a existenţei şi esenţei umane se inspiră din concepţia lui Marx asupra forţelor umane esenţiale şi a modalităţilor concrete de înfăptuire a lor.

Teoria forţelor umane esenţiale nu a constituit pentru Marx un simplu „hobby" de tinereţe sau produsul teoretic al unei faze necritice. Dimpotrivă, ea a reprezentat de-a lungul întregii gîndiri marxiste instrumentul teoretic şi critic de analiză a situaţiei umane în condiţiile permise de vremea şi societatea sa. În numele forţelor esenţiale ale omului a luptat Marx pentru înlăturarea acelor aspecte ale existenţei care, prin neadecvarea lor, făceau imposibilă afirmarea umanului din om, condiţii şi împrejurări ce transformau viaţa omului într-o existenţă incapabilă să-i confirme esenţa.

Realizarea forţelor umane esenţiale stă tocmai în măsura în care individul, ca existenţă concretă, ştie să-şi fructifice esenţa în plan istoric, în incandescenţa cu care se angajează pe calea căutării unei soluţii optime de viaţă, în condiţii de timp şi spaţiu sever determinate. „Universal-valabilul" din noi se repetă, dar numai în contemporaneitate capătă el contur şi consistenţă particulară, manifestîndu-se deci ca funcţie a participării unui om anume la un timp anume, a unui rost unic la rostul umanităţii în care este cuprins.

Afirmarea forţelor umane esenţiale este atît de corelată cu cadrul de existenţă încît în „Ideologia germană". Marx echivalează forţele personale cu relaţiile : „personlichen Mächte" (Verhältnisse). Rezultă de aici că ceea ce este conceput ca forţă umană esenţială este conceput şi ca **mijloc** prin care omul află despre lume şi interacţionează cu ea. Forţele esenţiale ale omului devin astfel „vehicule" purtătoare ale unei influenţe reciproce între individ şi obiectul său, ambele modificîndu-se în mod corespunzător. Iar formele concrete ale acestei interacţiuni reciproce sînt tot atîtea forme ale realizării umane, în cadrul diferitelor epoci istorice şi clase sociale, tot atîtea posibilităţi de realizare în viitor a omului-om. În felul acesta teoria marxistă a esenţei umane, devenită teorie a raportării omului la lume, se transformă în continuare în teorie a realizării umane concrete, actuale şi potenţiale.

Raportarea omului la lume este tratată de Marx sub forma unui proces complex, cu aspecte şi rezultate diferite. Noi vom insista doar asupra **„aproprierii"** sau înstăpînirii ca moment central al realizării forţelor umane. În sensul cel mai general, aproprierea înseamnă a folosi în mod constructiv, a construi prin încorporare. **Individul işi însuşeşte obiectul** pe care îl percepe şi spre care s-a orientat, **făcîndu-l parte din el însuşi, oricare ar fi influenţa pe care această încorporare o are asupra capacităţilor şi orientării sale viitoare.** Modul în care îşi apropríe lumea se identifică cu modul de realizare economică a potenţialităţilor sale umane reale.

Din expunerea lui Marx asupra procesului de luare în stăpînire, vom desprinde cîteva elemente cărora le acordăm semnificaţia de criterii şi în funcţie de care putem aprecia în cadrul analizei concrete gradul şi modalitatea realizării umane concret-istorice. Un prim element îl constituie precizarea (făcută de Marx) conform căreia **fiecare forţă umană esenţială se caracterizează prin posibilităţile sale unice de a se raporta şi de a intra în contact cu lumea înconjurătoare,** cu alte cuvinte ea se defineşte printr-un mod distinctiv de apropiere sau înstrăinare. Felul în care obiectele devin ale noastre depinde nu numai de proprietăţile obiectelor, dar şi de specificitatea forţei esenţiale corespunzătoare. Şi tocmai precizarea sau determinarea acestei relaţionări dă formă particularului şi individualului, afirmă modalitatea reală a împlinirii sale.

Jenny Marx
(Fotografie din tinereţe)

Un al doilea moment al înstăpînirii omului, cu semnificaţie de criteriu al realizării sale concrete, îl constituie relaţia de atestare reciprocă dintre obiect şi forţa ce-i corespunde. **Obiect al unei forţe umane esenţiale este doar cel ce o confirmă ;** obiect pentru om este numai acel ce face ca forţa esenţială să fie prezentă pentru ea însăşi ca o capacitate subiectivă. Urmează că nu simpla prezenţă a unui obiect, ce poate atesta o capacitate umană, o şi realizează. Simpla existenţă a obiectului nu se transformă automat în mijloc de afirmare a forţei, care, prin specificitatea sa, se orientează spre el, i se adresează în mod **potenţial.** Dacă într-un cadru concret de viaţă există un anumit tip de relaţii sociale, culturale, politice etc., nu înseamnă că doar apariţia lor este dătătoare de seamă pentru gradul şi nivelul realizării omului ce trăieşte în cadrul respectiv. Decurge de aici că, în programul unei acţiuni sociale eficiente, se cuvine să avem în vedere nu numai crearea unor condiţii superioare de viaţă, ci şi crearea omului capabil să le asimileze, apt să se realizeze şi să se definească prin ele : **O revoluţionare a societăţii precum şi a omului, în numele căruia se înfăptuieşte revoluţia ; o înnoire a omului pentru a putea atesta noua stare a lucrurilor.**

Relaţia de confirmare reciprocă dintre obiect şi forţa ce i se adresează se dovedeşte a fi unul dintre criteriile cele mai subtile de apreciere a gradului şi modalităţii de realizare umană corespunzătoare unei societăţi şi epoci anumite. Ea ne arată că nu este suficient ca societatea să recunoască individului drepturile omului. Îi mai datorează şi formarea capacităţii individuale subiective de a le utiliza. Căci nu s-a făcut totul pentru om dacă i se acordă individului doar dreptul să-şi spună cuvîntul în problemele de politică internă şi externă, în cele de politică economică sau culturală. Mai trebuie ca individul să **aibă** un cuvînt de spus, mai trebuie ca societatea să fie **aptă să dispună** să ia în consideraţie cuvîntul său în soluţionarea problemelor respective.

Un alt element ce poate fi menţionat în calitate de criteriu apreciativ al realizării omului este **sincronismul acţiunii forţelor umane esenţale.** Marx arăta că, datorită intercorelării lor, capacităţile omului au tendinţa de a funcţiona în grupuri şi chiar toate deodată. Ceva mai mult, o forţă reacţionează în mod obişnuit la o alta, iar aceasta din urmă ajunge la noi realizări, posibile numai datorită relaţiei cu prima.

Numărul şi complexitatea relaţiilor dintre om şi lumea sa fac ca nici o forţă să nu ajungă la dezvoltarea deplină atît timp cît celelalte stagnează. Capacităţile umane „avansează" de obicei împreună, fiecare forţă trezeşte şi limitează pe toate celelalte. Este însă important să ne amintim această teză astăzi, cînd specializarea îşi pune pecetea nu numai pe educaţie, dar şi pe spiritul omului contemporan. Fie şi numai în vederea unei specializări eficiente este nevoie să ştim că, pentru a afirma o parte din noi înşine, trebuie să stimulăm şi să dezvoltăm întregul omenesc cuprins în noi, chiar dacă acest întreg se dezvoltă pentru a afirma numai o singură parte a sa.

ION RĂCEANU

mişcarea muncitorească din România

socialismului ştiinţific au tipărit vestitul lor „Manifest Comunist", care se mîntuie cu mult vestita îndemnare : „Proletari din toată lumea, uniţi-vă !". În acel manifest Marx şi Engels, cercetînd tot traiul societăţii... arată că din societatea aceasta se va naşte altă societate, adică societatea socialistă... Niciodată nu s-a mai văzut asemenea prevedere genială!".

Un pătrunzător studiu intitulat „Sociologia burgheză faţă cu teoria luptei de clasă", semnat de R. Ionescu-Rion în 1891, pornea în argumentaţia sa de la tezele Manifestului Comunist. „Toate clădirile sărmanilor sociologi se spulberă, scria Rion, cînd explică societatea omenească şi evoluţia ei, printr-o teorie dată la iveală de întemeietorii socialismului modern, Marx şi Engels, în Manifestul Comunist din 1848".

În acest cadru de dezbateri creatoare, a fost tradus şi tipărit Manifestul Comunist, în noiembrie 1892. Publicarea Manifestului, după cum reiese din prefaţa traducătorului, Panait Muşoiu, avea drept scop să contribuie la clarificarea ideologică în vederea căreia „în timpul din urmă s-au încins discuţii serioase asupra socialismului" şi de la care „o lume întreagă aşteaptă lămuriri, vrea să se dumirească". După părerea lui Muşoiu, care a realizat o traducere corectă, „pentru noi (adică pentru socialiştii români) Manifestul îşi păstrează aproape cu totul neştirbită valoarea lui de obîrşie". Gazeta „Munca", anunţînd apariţia „Manifestului Socialist", „cu portretul autorilor", atrăgea atenţia că „acesta este prima broşură editată de partidul social-democrat din România", voind să sublinieze prin aceste cuvinte orientarea marxistă a partidului de curînd înfiinţat.

Asupra locului pe care l-a ocupat traducerea şi tipărirea „Manifestului Comunist" în limba română, în pregătirea ideologică a socialiştilor români în perioada de constituire a partidului, ne dă o indicaţie Panait Muşoiu, în scrisoarea sa adresată lui Engels, în februarie 1894, în care se spunea că „Manifestul Comunist" şi „Dezvoltarea socialismului de la utopie la ştiinţă" „reprezintă chintesenţa socialismului şi... au servit ca bază aproape întregii noastre literaturi socialiste".

Presa muncitorească şi socialistă din România a publicat în anii următori numeroase articole în care se regăseau idei şi principii din Manifestul Comunist. Cu prilejul aniversării unei jumătăţi de veac de la apariţia Manifestului, „Lumea nouă" a publicat mai multe articole de evocare în care, printre altele, se sublinia faptul că Manifestul a dat socialiştilor „... un fir conducător, pentru ca în învălmăşeala evenimentelor vieţii politice să recunoască întotdeauna condiţiile mişcării economice".

Cu toate că existau două traduceri, în limba română, Ion Sion a realizat o nouă versiune românească a Manifestului în anul 1913. Şi de data aceasta traducătorul, el însuşi un gînditor şi pubilcist socialist talentat, a ţinut să sublinieze într-un „Cuvînt înainte" locul istoric al Manifestului Comunist şi concepţia socialiştilor români cu privire la principiile fundamentale cuprinse în el. Scurtul „Cuvînt înainte", semnat de traducător, atrăgea atenţia, în încheiere, că Manifestul „trebuie deci răspîndit cît mai mult, citit şi studiat".

Marx şi Engels recunoşteau, în prefeţele succesive pe care le-au scris la principalele ediţii tipărite în timpul vieţii lor, caracterul depăşit al unor exemplificări din Manifest. Prin aceasta, fondatorii socialismului ştiinţific au sugerat discipolilor cum trebuie interpretată o scriere, prin raportarea ei permanentă atît la împrejurările istorice în care ea a fost gîndită şi scrisă, cît şi la noile împrejurări care au apărut ulterior.

„Manifestul Comunist", arăta recent tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Plenara C.C. al P.C.R. de la începutul lunii martie, demonstrează însemnătatea deosebită pe care au acordat-o Marx şi Engels studierii nu numai a istoriei, ci şi a relaţiilor obiective ale epocii în care au trăit, a particularităţilor şi caracteristicilor relaţiilor de clasă din acea etapă. Prin întregul său conţinut, această operă genială se dovedeşte a fi expresia cunoaşterii aprofundate a cerinţelor vieţii sociale concrete, precum şi a necesităţilor şi tendinţelor de înnoire şi transformare revoluţionară a societăţii omeneşti".

În acest spirit. după 125 de ani de la apariţie, această „cărticică" care „valorează cît tomuri întregi", cum o aprecia V.I. Lenin, continuă să fie studiată, contribuind, prin conţinutul său la formarea conştiinţei revoluţionare, comuniste a generaţiilor care construiesc socialismul în ţara noastră.

NICOLAE COPOIU

MARX – SOCIOLOG

Pentru sociologia contemporană aplecarea asupra operei lui Marx este intotdeauna răsplătită deoarece oferă prilejul de a descoperi aici nenumărate aspecte care sint actualmente în atenția științei. Este adevărat că Marx nu folosește cuvintul „sociologie", dar acest lucru nu impiedică nicidecum posibilitatea decantării din cadrul intregului analizei lui Marx a elementulu sociologic și a valențelor sociologice ale analizei inseși.

Atingerea unor aspecte sociologice era, de fapt, aproape inevitabilă pentru cel care descoperise caracterul determinant al legilor economice și își propune ca scop final al „Capitalului" dezvăluirea legii economice a societății moderne. Își propunea adică, să arate raportul dintre legile economice și societate. Dezvoltind consecințele unor legități economice pentru ansamblul social, Marx iese din cadrele economicului pentru a le contura pe cele ale sociologicului.

Ca urmare, economicul nu putea fi decît rareori studiat în calitatea sa pură. În momentul abordării relației economico-social, explicitarea economicului în existența sa concretă. reală, este reliefată pe terenul societății globale ceea ce duce la relevarea consecințelor sociale ale fenomenelor economice. Multe fenomene studiate de economia politică de pînă la el, într-un cadru mai larg sau mai restrins, sint analizate de Marx printr-o prismă care o depășește cu mult pe cea economică. Diviziunea muncii este un proces studiat prin mijloacele economiei politice, dar acolo unde Marx relevă legătura dintre diviziunea concretă a muncii și perfecționarea mașinismului, concurență, capital, muncă salariată, formarea claselor sociale și ascuțirea contradicțiilor, analizează aspectele sociologice ale unor procese economice.

Problema claselor a fost pentru Marx obiectul unei triple abordări : studiu teoretic, analiză concretă a istoriei și practică revoluționară. Este interesant de urmărit, fie și sumar, modul în care se inlănțuie și se dezvoltă teoria claselor și a luptei de clasă de-a lungul evoluției in timp a concepției lui Marx.

Atunci cind în 1848 Marx și Engels acreditau în „Manifestul Partidului Comunist" ideea că istoria societăților este, in realitate, istoria luptei de clasă, ei afirmau în mod deductiv, un adevăr general care imbrățișa cu generozitate planul istoriei intregi. Abstracția juca un rol puternic. Datele și studiile istorice erau puține. La vremea aceea o serie de studii hotăritoare pentru înțelegerea existenței sociale lipseau. În „Manifest", problema claselor antagoniste și a luptei de clasă este **pusă** în forma sa cea mai generală, la nivelul unei constatări de ansamblu, sprijinită numai pe studierea istoriei scrise a diverselor societăți. Clasele sociale, se spune în „Manifest", au existat, **există** și **se găsesc în luptă**. Acest adevăr afirmat trebuia confirmat.

Paralel cu laborioasele sale studii economice, Marx urmărește realitatea istorică a epocii. Evenimentele din Franța, revoluția franceză și lovitura de stat a lui Ludovic Bonaparte îi creează posibilitatea, pe care Marx a știut să o folosească așa cum nu a știut nimeni, de a analiza pe baza unor fapte concrete, reale și în desfășurare, rolul claselor sociale și al luptei de clasă într-o societate. „Luptele de clasă în Franța" și „18 Brumar al lui Ludovic Bonaparte" sint mărturiile sintezei istorice și sociologice asupra unor evenimente în curs, a căror explozie le masca sensul și a căror prezentare de către istoricii burghezi le denatura conținutul. În aceste două lucrări, Marx pune în evidență cu ascuțime manifestarea concretă a claselor, a luptei de clasă, a inlănțuirilor cauzale a fenomenelor prin care trecea epoca. Studiind concret fenomenul, Marx releva **cum** se manifestă clasele și lupta de clasă.

Afirmarea existenței claselor și dovedirea luptei de clasă și a diverselor manifestări ale acestor clase reprezintă numai premisele teoriei claselor. Lipseau încă elementele concrete de susținere, explicația cauzală.

Marx se oprește asupra studiului societății capitaliste. Descoperă plusvaloarea. Atenția sa se concentrează asupra celor două clase antagoniste ale societății capitaliste : burghezia și proletariatul. Inlăturind cu argumente apologia capitalului pe care o făceau predecesorii săi și cu o analiză obiectivă suspinele celor care deplingeau situația mizeră a proletariatului, Marx dezvăluie de ce există clasă capitalistă și clasă proletară, cum au apărut ele, de ce capitalul produce muncă salariată și munca salariată capital, ce inseamnă exploatare și de ce acestea sint procese sociale obiective

Teoria claselor era elaborată și definită. Pentru formularea ei a fost nevoie de studiul experienței istorice și de înțelegerea legilor sociale.

Concluzia acestei analize este noua teorie a luptei de clasă, este ceea ce Marx singur consideră a fi descoperirea sa : dezvăluirea adevărului că existența claselor nu este veșnică, iar societatea capitalistă nu este imuabilă.

Punerea pertinentă, dar generală a problemei claselor în „Manifest", reprezintă o deducție bazată pe studiul istoriei trecute. Teoreticianul introduce abstracția. Îndată însă, această abstracție este folosită, și se dovedește rodnică, pentru studierea concretă a fenomenelor emergente în epocă. Sinteza experiențelor epocii și descoperirea legităților sociale au dus, în „Capitalul", la elaborarea teoriei generale a claselor existente în societatea capitalistă contemporană lui Marx.

Forțind puțin termenii în sensul unei modernizări nu lipsită de temei, se poate spune că ideile din „Manifest" constitue ipotezele cercetării din „Luptele de clasă în Franța" și „18 Brumar al lui Ludovic Bonaparte", în timp ce „Capitalul" oferă teoria elaborată a unei teme de sociologie generală.

Această teorie, la rindul ei, a creat posibilitatea predicției, dovedind adevărul ei nu numai la nivelul teoretic, dar și la cel practic.

ECATERINA TIMISAN

Marxism-leninismul și societatea noastră socialistă

(Urmare din pag. 1)

Realizările socialismului în țara noastră devin și mai pregnante dacă amintim că pe plan mondial România stă pe primele locuri în lume în domeniul dinamicii venitului național și că dublarea producției globale industriale la noi se face într-o perioadă de 2-3 ori mai scurtă decît cea cunoscută pe plan mondial. În această lumină perspectiva ce ne-o deschid documentele de partid cu privire la situarea României în următoarele decenii in rindul țărilor cu economie dezvoltată este pe deplin realizabilă.

Ar putea să se pună întrebarea, dacă nu există contradicții între faptul că în țara noastră a fost construită economia socialistă unitară și aprecierea că România continuă să fie o țară în curs de dezvoltare.[5] Într-un fel problema aceasta s-a mai pus și în timpul vieții lui Lenin, care nu s-a sfiit să spună în 1920 că „după victoria revoluției proletare și numai în una din țările înaintate, se va produce după toate probabilitățile o schimbare radicală, și anume: curînd după aceea Rusia va înceta de a mai fi o țară model și va deveni din nou o țară înapoiată (din punct de vedere „sovietic" și socialist".[6]) **El pornea de la realitatea că revoluția socialistă invinsese într-o țară înapoiată din punct de vedere economic, fără să considere** „că asemenea modificări ale ordinii istorice obișnuite sînt imposibile sau inadmisibile"[7])

Ca și pe timpul lui Lenin, și în prezent, desigur, revoluția socialistă într-o țară foarte dezvoltată din punct de vedere economic, industrial ar pune în termeni noi problema superiorității socialismului. Dar cu toate acestea inafara reformiștilor, rămași la nivelul dogmatismului Internaționalei a II-a, care n-au înțeles nicicdată spiritul lui Marx, nimeni n-ar îndrăzni să pună la indoială avantajele și superioritatea relațiilor socialiste în orice țară, indiferent de nivelul ei economic, dacă ansamblul contradicțiilor sociale duc la izbucnirea și victoria revoluției proletare. Răspunzind celor care, ca și Suhanov, pretindeau pentru socialism un nivel de dezvoltare economică, „un anumit nivel de cultură", Lenin în ultimele sale articole (1923) spunea : de ce n-am putea începe mai intîi cu cucerirea pe cale revoluționară, a premizelor necesare acestui anumit nivel, urmînd ca apoi, pe baza puterii de stat muncitorești-țărănești și a orînduirii sovietice, să ne punem în mișcare pentru a ajunge cît mai repede celelalte popoare".[8]) **Istoria a confirmat pe deplin teza lui Lenin. Și în România, ca de altfel și în celelalte țări socialiste care au moștenit o economie înapoiată, cucerirea puterii politice ,lichidarea proprietății private și a claselor exploatatoare au creat cele mai bune condiții tocmai pentru o rapidă dezvoltare social-economică și culturală a acestor popoare.**

In abordarea acestor probleme e greu să stabilim un limbaj comun cu cei care nu pricep semnificația marilor noastre succese obținute într-un sfert de secol și nu vor să-și amintească datele elementare ale istoriei care vorbesc de cîteva secole de experiență capitalistă. Nu-i lipsit de interes să spunem că în anii celui de-al doilea război mondial S.U.A. și-a mărit venitul național cu 100 miliarde de dolari și Norber Wiener avea condiții pentru inventarea ciberneticii, în timp ce România își pierdea bugetul țării pe zece ani.

Reflectind asupra acestor condiții în care s-a desfășurat mișcarea noastră revoluționară și mai mult ar trebui subliniată responsabilitatea uriașă pe care și-a asumat-o partidul comunist de-a guverna într-o țară în care se cereau eforturi supraomenești pentru scoaterea României din înapoierea economică agravată catastrofal de război și de sabotajul reacțiunii. Construirea socialismului în condițiile unei țări cu slabă dezvoltare economică, cum, de altfel, remarca și Lenin, devine mai grea decît însuși actul cuceririi puterii politice. Între nivelul scăzut al forțelor de producție și relațiile noi, socialiste de producție a apărut o nouă contradicție, care s-a atenuat treptat, ca urmare a politicii de industrializare promovate de partid, dar care se resimte și azi.[9]) **Înțelegerea acestei situații, o problemă și a teoriei, dar mai ales a practicii, pune în adevărată lumină nu numai realizările de pînă acum ale socialismului, ci îndeosebi perspectivele realizării superiorității absolute ale noii orînduiri asupra capitalismului într-un viitor nu prea îndepărtat.**

În mod obiectiv, cu tot stadiul său de țară nedezvoltată economic și înapoiată „din punct de vedere capitalist", România, în perioada istorică ce-a urmat celui de-al doilea război mondial, nu mai putea păși inainte decît spre socialism. Partidului nostru îi revine meritul – și nici o altă forță politică, nici un alt partid nu poate fi amintit aici – că s-a situat în fruntea procesului de „suprimare" a stării burghezo-moșierești și a condus masele care nu se „temeau", după cum spunea Lenin, să meargă spre comunism, militînd pentru interesele lor de durată, realizînd dezvoltarea României pe linia progresului. A spune, deci, că „poporul român s-a convins, pe baza propriei sale experiențe, că programul elaborat de partid corespunde pe deplin intereselor fundamentale ale națiunii noastre că Partidul Comunist Român are un conducător încercat, care nu cunoaște datorii și aspirații mai înalte decît asigurarea progresului și înfloririi întregii națiuni",[10]) **inseamnă nu a mistifica... ci a recunoaște desfășurarea reală a evenimentelor din țara noastră, pe care nimeni în afara partidului și poporului nostru, și nici cum altfel, decît prin revoluție socialistă nu le-ar fi putut face în folosul maselor de oameni ai muncii. Ceea ce s-a întîmplat la noi n-a fost altceva decît realizarea socialismului, acea „suprimare" de care vorbeau Marx și Engels, evident, în condiții specifice pe care nu le-au cunoscut și nici nu le-au bănuit niciunul din clasicii marxism-leninismului. Nu a pierde vreme și energie cu privire la o falsă problemă despre „autenticitatea" socialismului se impune, înțelegerea limitelor istorice și grăbirea dezvoltării pentru ajungerea din urmă a celor mai dezvoltate țări din punct de vedere economic și pentru evidențierea superiorității absolute a noii orînduiri comuniste asupra celei burgheze.**

Dar greutățile cu care s-au înfăptuit socialismul trebuie să fie cunoscute, mai ales de tineret. O serie de greutăți obiective – starea de înapoiere de la care am pornit, ostilitatea claselor exploatatoare și a rămășițelor lor față de procesul revoluționar pe care l-am străbătut, lipsa de experiență a cadrelor noastre etc. – au fost însoțite de greșeli, manifestări de subiectivism, tendințe contrare eticii și echității socialiste și chiar abuzuri grave de încălcare a legalității socialiste, pe care partidul nostru a știut să le dezvăluie și să întreprindă măsurile necesare pentru ca ele să nu se mai repete. Desigur amploarea operei pe care am înfăptuit-o, fără precedent în istoria milenară a poporului nostru nu putea ocoli o serie de greutăți și greșeli. „Pentru politică și partide – **spune Lenin** – este valabil, cu schimbările corespunzătoare, ceea ce este valabil pentru individ. A fi inteligent nu înseamnă a nu face greșeli. Asemenea oameni nu există și nici nu pot exista. Inteligent este acela care nu face greșeli prea importante și care știe să le îndrepte repede și cu ușurință".[11]) **Este o realitate că toate aceste neajunsuri nu au alterat esența societății socialiste, lipsită de exploatare și realizată spre bunăstarea efectivă a maselor largi. De aceea, preocupările partidului pentru** dezvoltarea democrației socialiste, pentru înlăturarea defecțiunilor în desfășurarea ritmică a producției, indisciplinei, a metodelor birocratice de muncă ce mai persistă, a soluționării problemelor de organizare"[12]) **etc., care înseamnă și o recunoaștere a unor neajunsuri pe care le avem și azi, dar creează, în ceea ce ne privește, după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională, condiții ca în următorii 15-20 de ani să realizăm tranformări de importanță istorică în dezvoltarea forțelor de prodcuție, a relațiilor de producție, a democrației socialiste, în conștiința oamenilor, sînt menite să dea o și mai puternică viabilitate socialismului. Încă Lenin sublinia că** „niciun socialist cu judecată" nu poate pretinde „că noi am putea, după vreo rețetă dată dinainte să făurim dintr-o dată și să alcătuim dintr-o singură lovitură formele de organizare ale noii societăți".[13]) **Și dacă în practica revoluțiilor socialiste, în literatura marxistă au existat în trecut asemenea pretenții și propuneri simple de rețete de construcție ușoară a socialismului (de care și acum amintesc reprezentanții propagandei burgheze), aceasta s-a întîmplat nu din vina marxism-leninismului, ci ca urmare a abaterilor de la el, au fost manifestări subiectiviste pe care viața le-a corectat și le corectează ducînd la o nouă înflorire și confirmare a inivincibilității socialismului științific.**

---

[1] V.I. Lenin, opere complete, vol. 23, p. 3

[2] Marx, Engels, Opere, vol. 3, p. 36

[3] Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 4, Editura politică Buc, 1970, p. 784

[4] V.I. Lenin, opere complete, vol. 45, p. 427

[5] Nicolae Ceaușescu, op. cit. vol. 7, p. 546

[6] V.I. Lenin, opere complete, vol. 41, p. 3–4

[7] V.I. Lenin, opere alese, vol. 3, p. 794

[8] Ibidem, p. 793

[9] „Era socialistă", nr. 2/1973, p. 3–4

[10] Nicolae Ceaușescu, op. cit. vol. 7, p. 966

[11] V.I. Lenin, opere complete, vol. 41, p. 18

[12] Nicolae Ceaușescu, opere cit. vol. 7, p .873, 895

[13] V.I. Lenin, op. complete vol. 36, p. 401

[14] Nicolae Ceaușescu, op. cit. vol. 4, p. 766

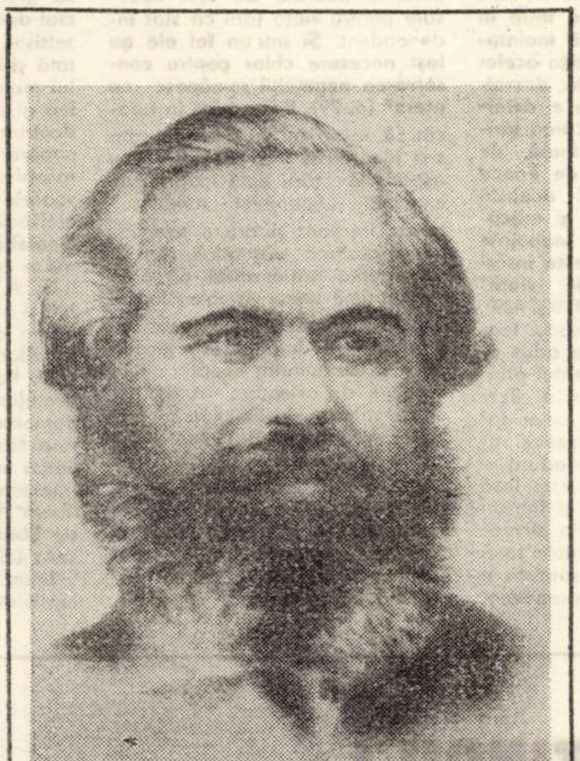

KARL MARX ȘI ETICA MARXISTĂ

Este greu ca intr-un spațiu relativ limitat să se analizeze totalitatea contribuțiilor majore ale lui Karl Marx in transformarea eticii, dintr-o disciplină pur filozofică, anexă contemplativă a diverselor concepții idealiste despre viața socială, într-o teorie filozofică **și** științifică : filozofică, depășindu-se contemplația, „bunavoința", preceptul supranatural sau idealul utopic atins prin educație în favoarea caracterului **angajat,** a surprinderii **determinărilor material-obiective,** a înțelegerii raportului moral ca **practică** morală ; științifică, deoarece pentru prima dată s-a realizat posibilitatea reunirii armonioase a **descrierii, explicării** și **experimentul** s-au integrat, în forme specifice, in arsenalul „tehnic" al cercetătorului aplecat spre investigarea teritoriului ethosului

Pentru majoritatea specialiștilor occidentali faptul că Marx nu și-a expus in lucrări separate concepția sa despre etică constituie unul din motivele quasiignorării sau, in cel mai bun caz, a referirii accidentale, nesemnificative. Fără îndoială, nici Marx, nici Engels sau V. I. Lenin n-au elaborat tratate de etică, nu și-au formulat distinct sistemul categoriilor, principiilor și normelor. O singură lucrare din tinerețe a lui Marx (este virba de **Manuscrisele economico-filozofice din 1844)** pare a fi centrată mai mult pe problematica morală : dar cu aceeași îndreptățire un economist, un estetician sau un antropolog etc. pot să se refere la această lucrare ca la un studiu privind domeniul disciplinei proprii. Și totuși, pentru orice cercetător sau cititor familiarizat cu opera lui Karl Marx, este evident faptul că, mijlocită sau nemijlocită, dimensiunea etică este prezentă in toate articolele, studiile sau lucrările sale de mai mare amploare, indiferent de scopurile teoretice principale urmărite : de la **Reflexiile unui tinăr la alegerea profesiunii –** surprinzătoare maturitatea gindirii tinărului de 17 ani, in curs de absolvire a gimnaziului din Trier – la monumentala operă a **Capitalului** sau la observațiile pertinente din **Critica Programului de la Gotha** – lucrare pe care astăzi am atașa-o fără ezitare celor mai reușite și mai intemeiate studii de prognoză socială.

Încercînd o sistematizare și sumarizare a ideilor etice esențiale ale lui Karl Farx ,sîntem convinși de la început de dificultatea alegerii celor mai bune linii directoare ; totuși, credem că analiza ar trebui subordonată demonstrării faptului că etica marxistă nu se constituie doar **după** Marx, reținînd numai spiritul gîndirii sale, ci **începe** cu Marx și începe **fundamental.** Argumentarea ar evidenția pe scurt următoarele teze :

1. O dată cu Marx, abordarea teoretică a fenomenului moral se schimbă calitativ, fiind subsumată și apărînd ca o **particularizare a abordării materialist dialectice a vieții sociale.** Aici avem de-a face cu două elemente distincte din punctul de vedere al analizei, dar aflate intr-o interacțiune indisolubilă : a) elementul metodologic și b) conținutul etic propriu-zis. Astfel, in primul rînd, dialectica devine pentru etica științifică instrumentul metodologic definitoriu : interpretarea categorială (de pildă, soluționarea teoretică și practică a conflictului dintre existența și esența omului, dintre libertate și necesitate etc., realizată in **Manuscrisele economico-filozofice . . .)** sau analiza doctrinelor etice ale trecutului (vezi observațiile despre Aristotel, Kant, Hegel, materialiștii francezi, Feuerbach in **Sfinta familie, Ideologia germană, Tezele asupra lui Feuerbach, Capitalul** etc.) sau, in sfirșit, analiza relațiilor morale practice (in **Optsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte)** constituie modele de construire a eticii intr-o viziune dialectică. In al doilea rind, aplicarea dialecticii **materialiste** la domeniul moralei permite să se răspundă pentru prima oară fundamentat la problemele tradiționale : originea moralei, virtutea și fericirea (vezi, de pildă, analiza hedonismului), binele și răul, liberul arbitru, esența umană și altele.

2. Ca directă consecință a poziției general-filozofice, gindirea etică a lui Marx se inscrie în netă opoziție cu teoriile de autonomizare a moralei (platonice, kantiene etc.), diferențiindu-se în același timp de critica tradițională a acestei autonomizări (aristotelică sau hegeliană) : relațiile morale sînt relații practice, principiile și normele etice se constituie în practica social-istorică, conținutul valorilor unei epoci sau unei clase depinde de interesele fundamentale ale acestora. În acest sens, realitatea morală nu numai că nu se contrapune realității empirice, cotidiene ci, parte integrantă a ei, se subordonează intr-un mod specific raporturilor sociale fundamentale ; idealul, norma și realul nu se mai contrapun absolut, ci devin momente ale **practicii** moralității, intr-o determinare necesară și obiectivă. „Desființarea moralei" – ideie frecvent intîlnită în **Manuscrise..., in Ideologia germană** sau in **Manifestul partidului comunist** – se referă tocmai la desființarea teoriei autonomiei morale și a ipocriziei moralei practice : este refuzul unei morale duplicitare, a rupturii dintre „este" și „trebuie", dintre morav și „morală", dintre real și ideal în favoarea exprimării teoretice și realizării practice a unei morale revoluționare, transformatoare, tensional-critică și prospectiv-angajantă. Determinarea socială a moralei inseamnă, oare, renunțarea la specificul ei? Neautonomia moralei duce la fluidizarea obiectului și la „topirea" teritoriului eticului intr-un cîmp indistinct al socialului ? Fără indoială că nu ! Este deajuns, pe de o parte, să se recitească paginile **Ideologiei germane** sau Prefața la cartea **„Contribuții la critica economiei politice"** pentru a observa că, in viziunea lui Marx, morala, determinată social, își păstrează domeniul său de referință ; pe de altă parte, potrivit metodei dialectice, determinarea cauzală implică totodată și influența inversă : morala, deci, determinată economic, va influența și ea, intr-un mod specific și cu pondere variabilă, dezvoltarea fenomenului care o determină.

3. Deosebit de importante pentru stabilirea ierarhiei valorilor morale și a normelor etice sînt tezele lui Marx privind diviziunea muncii, înstrăinarea muncii, conținutul și rolul activității direct productive. Problemele teoretice pe care le fundamentează Marx în ce privește munca depășesc, prin implicațiile lor, cu mult teritoriul eticii profesionale, referindu-se la ansamblul fenomenului moral : munca, „aptitudine naturală" a omului constituie acea activitate prin care transformarea naturii este paralelă cu insăși transformarea naturii umane ; de aici, valoarea moral-formativă a muncii, apariția mai intii în teritoriul activității productive a unor valori și norme morale care apoi își vor extinde influența și asupra celorlalte zone ale moralității individuale și colective. Fără îndoială, procesul este deosebit de complex : în orinduirile bazate pe exploatare apare și se dezvoltă fenomenul instrăinării ; munca forțată determină pe plan moral atitudini individuale negative ; nici socialismul, în primele sale faze, nu lichidează complet alienarea și sentimentul de alienare. Astfel, deși în societatea noastră omul muncii are o dublă calitate – de **producător** și de **proprietar** –, ințelegerea naturii acesteia pe plan subiectiv nu este întrutotul realizată : angajarea responsabilă a individului ca proprietar, ca stăpîn se găsește, relativ, pe nivele incă inferioare angajării sale ca producător. În consecință, contradicții particulare, manifeste sau latente, în interiorul moralei individuale, contradicții care se cer imperios depășite pentru realizarea progresului ethosului socialist.

4. Tezele etice ale lui Marx se impun astăzi și prin **contemporaneitatea** lor, prin faptul că datoria pe care au conturat-o este vie, actuală, singura adecvată pentru încadrarea și intelegerea fenomenelor morale proprii societății noastre. Programul de activitate ideologică și educație socialistă, aprobat de către Plenara din 3–5 noiembrie 1971 și de către Conferința Națională a partidului preia, dezvoltînd într-un mod creator, multe dintre tezele fundamentale ale eticii marxiste. Dacă ne referim, de pildă, la sublinierea elementului de interacțiune între existența socială și conștiința socială, vom găsi implicații imediate în abordarea dialectică a fenomenului moral : conștiința socială și conștiința morală în particular au o importanță deosebită în realizarea plenară a participării maselor la procesul de construire a noii orinduiri ; concepția **justificării** tuturor fenomenelor negative prin referirea la o „rămînere fatală în urmă" a conștiinței frînează lupta **organizată** pentru promovarea noului, consideră, în ultimă instanță, inerente greșelile, nepăsarea sau chiar incompetența.

Prin aceasta însăși baza obiectivă a **responsabilității morale** ar fi compromisă : dacă conștiința rămine automat in urmă, ce pretenții s-ar mai putea avea de la individ, ce mai rămîne din răspunderea lui personală pentru acțiunile indeplinite ? Astfel, caracterul activ al moralei socialiste presupune lupta pentru **accelerarea** dezvoltării existenței sociale însăși : nu numai realizările la un moment dat, ci și **perspectivele** sînt în functie directă de nivelul conștiinței maselor, de **angajarea lor personală.** Procesul educației morale își găsește, deci, o fundamentare teoretică obiectivă.

În sfîrșit, etica marxistă pune în centrul său **omul concret,** cu nevoile și aspirațiile lui. Realizarea practică a acestei teze teoretice o constituie apariția și dezvoltarea societății socialiste. După cum arăta secretarul general al partidului la Conferința Națională, „sarcinile stabilite în domeniul activității ideologico-educative deschid perspective minunate pentru afirmarea personalității umane, pentru dezvoltarea umanismului și democrației socialiste. În centrul lor se află omul, făurirea omului înaintat, înarmat cu cele mai noi cuceriri ale științei și culturii, a omului societății celei mai drepte și umane – societatea socialistă multilateral dezvoltată, societatea comunistă". În acest sens, etica devine un instrument principal în realizarea personalității umane : teoria etică, parafrazînd celebra teză a lui Marx, își pierde în socialism caracterul său contemplativ, constituindu-se ca disciplina a **transformării** relațiilor morale, a **acțiunii practice conștiente.**

VASILE POPESCU

Economie și filozofie

Opera fundamentală a lui Marx **Capitalul,** este nu numai o lucrare de economie politică, ci și de filosofie socială, iar totalitatea aspectelor de filozofie și de economie politică, prin semnificațiile lor vitale, converg în problematica omului.

Saltul de la ideile utopice ale socialismului la esența socialismului științific, pe care-l înfăptuiește marxismul, a implicat, în chip firesc, în contextul gîndirii lui Marx, insuși saltul filozofie de la utopie la știință. În caracterizarea acestei filozofii științifice, Marx s-a sprijinit pe economia politică. Tocmai acest fapt a făcut posibilă, pe temeiul cunoașterii istoriei, societății și omulu, ridicarea tuturor problemelor – de ordin economic, social, politic etc. intr-o adevărată semnificație filozofică, precum și ridicarea filozofiei însăși într-o autentică semnificație umană.

Acest spirit viu al concepției marxist-leniniste, privind ințelegerea a ceea ce inseamnă socialismul, il regăsim in expresia adevărată a purității sale in documentele partidului nostru comunist, documente ce definesc principial, teoretic și practic, etapa actuală a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltată în patria noastră.

Conceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată – fundamentat la cel de-al X-lea Congres al partidului și reluat in toate documentele de partid elaborate ulterior, Raportul la Plenara C.C. al P.C.R. din 3–5 noiembrie 1971, Expunerea la colocviul privind problemele conducerii societății, precum și Raportul la Conferința Națională a partidului din iulie 1972 – relevă, în esența sa, prin semnificațiile de ordin politic, economic, social, ideologic, cultural, științific etc. o autentică dimensiune filozofică. În lumina unității dintre teoretic și practic in construcția socialismului, acest concept are totodată o valoare strategică, oferind căile, mijloacele, metodologiile și tehnologiile concrete, într-un cuvînt instrumentația necesară realizării modelului de societate elaborat pe baza cunoașterii legității istorice. Caracterul de legitate al rolului determinant al economicului – temelia întregului proces istoric – se corelează organic în orînduirea noastră cu faptul, el însuși cu caracter de legitate, că dezvoltarea economico-socială de ansamblu, în totalitatea laturilor sale, implică in mod imanent valoarea fundamentală și definitorie a umanismului. Conceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată, prin semnificațiile sale teoretice și practice, ne luminează mai amplu, mai clar și mai nuanțat, intreaga noastră ințelegere și viziune asupra istoriei, societății și omului. **„Noi considerăm și am considerat intotdeauna** – relevă tovarășul **Nicolae Ceaușescu** in Expu-

NICOLAE NICULESCU
VASILE CONSTANTINESCU

(Continuare în pag. 10)

RECITINDU-L PE GHEREA

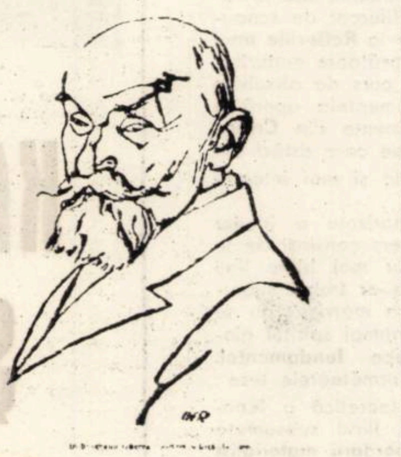

În rîndurile de față ne propunem să facem cîteva comentarii pe marginea **Neoiobăgiei,** capodopera sociologică a celui mai de seamă ctitor și ideolog al social-democrației românești. Mentionăm că un studiu amplu și competent asupra concepției social-politice a lui Gherea și a evoluției acesteia a fost elaborat de Damian Hurezeanu (C. Dobrogeanu-Gherea, **Scrieri social-politice.** Editura politică. 1968, p. 5–62). Pe un spațiu mai restrîns. doctrina social-politică a lui Gherea a fost analizată și valorificată pozitiv de Radu Pantazi în volumul I al tratatului **Istoria filozofiei românesti** (Editura Academiei R.S.R., 1972).

Ceea ce apare impresionant în **Neoiobăgia,** este osmoza perfectă dintre text și subtext. Construit **more geometrico** si sprijinit pe un puternic eșafodaj logic, **textul** descrie și stigmatizează fenomenul neoiobăgiei, ivit la noi imediat după reforma agrară din 1864 și caracterizat de Gherea prin trei trăsături : legarea țăranimii de pămînt, munca silită și tributurile în natură (nu în bani) către moșieri și arendasi (vezi **Neoiobăgia,** Bucuresti. Editura Socec, 1910, p. 72–88 : cf. si o altă caracterizare prin patru trăsături la p. 369–370). Omniprezent, **subtextul** rezidă în teoria „formelor fără fond". Citeodată, ideea dominantă a subtextului răzbate explicit și in textul cărții. „Prin urmare – scrie autorul –, iată două stări sociale – una economico-socială, alta politico-socială – cari amîndouă au fost necesarmente impuse țării noastre in raporturile agrare : **instituțiile politico-sociale burgheze și relațiile de producție semifeudale : două stări sociale cari nu numai că nu concordă între ele, dar își sint profund antagonice, se exclud una pe alta.** Realitatea vieții sociale știe să creeze monstruozități pe cari fantezia cea mai bogată nu și le-ar putea inchipui" **(Ibidem, p. 68)** Formele statale noi trebuiau să fie puse in concordanță cu un fond nou, creat anume pentru ele și care nu putea fi altul decît acela al unor relatii agrare moderne capitaliste". Soluția aceasta, care reiese din toată lucrarea noastră, aproape din fiecare pagină, – sustine Gherea – este : **desființarea totală, completă, neintîrziată a acestui regim nefast, regimul neoiobag.** (p. 371).

Îmbrățișînd teoria formelor fără fond, preconizată de Titu Maiorescu, de Mihai Eminescu, de junimiști în genere, și anticipată înainte de 1848 de Ion Maiorescu și Ion Eliade Rădulescu, Gherea formulează, înaintea lui E. Lovinescu, la inceputul perioadei interbelice, o teorie a **sincronismului social-cultural.** El reproduce esența acestei teorii din articolul său **Cuvinte uitate** (1907) : **„Țările rămase in urmă intră în orbita țărilor capitaliste inaintate ; ele se mișcă in orbita acelor țări și intreaga lor viață, dezvoltare și mișcare socială e determinată de viața și mișcarea țărilor inaintate, e determinată de epoca in care trăim, de epoca burghezo-capitalistă. Și această determinațiune a vieții și mișcării sociale a țărilor inapoiate prin cele inaintate le este însăși condiția necesară de viață"** (p. 31 ; cf. și p. 39, 40, 410 și 489). In varianta lui E. Lovinescu, teoriei sincronismului i s-a adus obiecția că ar pune accentul principal pe factorii externi ai dezvoltării, in detrimentul celor interni. Prin analogie, aceeași obiectie ar putea să fie adusă și lui Gherea. Întrebarea este însă cît ar fi de intemeiată și intr-un caz și in celălalt. Teoria sincronismului, in toate variantele sale, incepînd cu cea prepașoptistă a lui Eliade Rădulescu, propunea, pentru a fi preluat și asimilat creator, un model avansat de cultură și civilizatie occidentală. Toți exponentii teoriei știau însă foarte bine că un asemenea model nu ar fi putut să fie adoptat dacă factorii interni ai dezvoltării nu ar fi convers in aceeași directie. Că Gherea nu ignora factorii interni ai dezvoltării rezultă cum nu se poate mai limpede din pasajul următor :

„Dacă vechii conservatori și mai ales junimiștii, care au numărat printre ei inteligențe și talente briliante, în loc de a se opri la suprafață, ar fi căutat adincile forțe sociale cari au impus transformarea (burgheză a țării – n.n.), ei ar fi înțeles că tinerimea liberală de la 48 a fost numai exprimătoare și mijlocitoarea acestor forțe" (p. 30–31). Justificînd pașoptismul revoluționar muntean, Gherea afirmă : „instituțiile liberale au fost necesare pentru viața țării ca stat independent. **Și intr un fel ele au fost necesare chiar pentru conservarea neamului românesc ca atare"** (p. 39). Remarcăm în treacăt că, in scrisul lui Gherea, care s-a identificat trup și suflet cu aspirațiile țării sale adoptive, expresia „neamului romînesc" apare frecvent și are o semnificație profund patriotică, lipsită de nuanța naționalistă pe care i-o imprimă uneori Nicolae Iorga.

Lui Gherea i s-a reproșat și o altă vină imaginară : aceea de a fi împrumutat necritic de la ideologi de orientare romantic-conservatoare însăși teoria formelor fără fond. Nu contestăm că la unii exponenți ai ei, de pildă Eminescu, teoria n-ar fi străină de un anumit paseism romantic. Dar acest paseism este de ordin secundar și nu împiedică nicidecum ațintirea privirii lui Eminescu spre viitor. Părerea noastră este că, departe de a insemna o scădere sau o greseală a sa, integrarea organică a teoriei formelor fără fond în dezbaterile ideologice alt social-democrației române constituie unul dintre cele mai mari merite ale lui Gherea. Fără această integrare, social-democrația noastră nu s-ar fi putut intercala în miezul dezbaterilor referitoare la destinele societății și culturii românești. Ea ar fi fost într-adevăr, asa cum pretindea poporanistul C. Stere, o „plantă exotică" menită să se ofilească.

Pe drept cuvînt a fost adeseori relevată legătura de continuitate nemijlocită dintre pașoptism și social-democrația română, care a devenit executorul său testamentar. În stabilirea acestei filiații istorice, meritele lui Gherea sînt incomensurabile. Cu un deosebit simț politic, el a știut să grefeze, în tinerețea sa, social-democrația noastră pe rosettism, singura rămășiță înaintată și încă viabilă a liberalismului muntean în deceniul al optulea al secolului trecut. Alături de doctrina lui Marx și Engels și de poporanismul rus (narodnicismul), rosettismul se numără printre izvoarele teoretice ale gîndirii social-politice a lui Gherea. În **Neoiobăgia** se intîlnesc numeroase cuvinte de laudă la adresa lui C.A. Rosetti, „acest suflet nobil și mare" (p. 85), dar și tot atîtea critici ale limitelor și ale laturilor utopice ale ideologiei sale. Pe cît de firească era însă evoluția de la rosettism la social-democratism la liberalism. Înfierînd trădarea „generoșilor", trecerea in corpore, la 1900, a unor intelectuali socialiști in partidul liberal, Gherea arată că notiunea de **liberal socialist** este un nonsens (cf. p. 328).

Imun față de orice fel de exclusivism sectar stingist, Gherea a înțeles perfect că tînăra social-democrație română trebuie să colaboreze cu păturile cele mai inaintate ale burgheziei și să se alieze cu ele în lupta pentru dobîndirea sufragiului universal și pentru înfăptuirea unei noi reforme agrare. Denunțînd manevrele diversioniste ale falșilor poporaniști, el i-a criticat și pe poporaniștii sinceri. Idealului utopic al unui stat țărănesc, el i-a opus pledoaria strîns argumentată pentru industrializarea intensă a țării. Cu obiectivitatea care îl caracteriza, Gherea a recunoscut meritele lucrărilor lui Radu Rosetti, C. Garoflid sau V. M. Kogălniceanu în chestiunea agrară și a criticat în același timp lipsurile lor, lipsuri care țineau în special de propunerea unor soluții neadecvate. În capitolul „Soluția problemei agrare" (p. 367–421), nici Gherea nu a găsit întrutotul cele mai bune procedee tactice care ar fi putut și ar fi trebuit să fie aplicate după tragedia din 1907. Nemulțumit, el a revenit în anii următori asupra lor, aducîndu-le o serie de completări și corective. Totuși, de la bun început, Gherea n-a pierdut din vedere măsura esențială : strîngerea alianței clasei muncitoare cu proletarii agricoli și organizarea acestora în sindicate, „în scopul de a le îmbunătăți starea din toate punctele de vedere și a-i face să-și priceapă rolul istoric de clasă proletară" (p. 379). El credea nestrămutat în potențialul revoluționar al țărănimii române și punea preț pe predispoziția ei spre jacherie. Într-un pasaj sugestiv este surprins contrastul dintre spiritul de revoltă al țărănimii române și inerția obtuză a țărănimii din unele țări occidentale : „Pînă și social-democrația germană, atît de puternică și penetrantă, a desperat de acel **Bauernschädel** al țăranului german, refractar la orice inovație și la orice idee îndrăzneață. Și la noi, dimpotrivă, acest balast al ordinei sociale se preface în elemente de răsturnare și, cînd îi vine la îndemînă, ia ciomagul și se năpustește să dărîme conacul boieresc" (p. 173).

Printre acuzațiile absurde ce s-au adus într-o vreme **Neoiobăgiei** și autorului ei, a fost și aceea de antileninism. **Neoiobăgia nu a** fost și nu putea să fie o lucrare **anti**-leninistă, pentru simplul motiv că este o lucrare **pre**-leninistă, concepută în spiritul vechii ipoteze a lui Marx și Engels despre victoria simultană a revoluției socialiste într-un șir de țări capitaliste înaintate. Ipoteza despre victoria inițială a revoluției socialiste într-o singură țară, și încă într-una înapoiată, a fost schițată pentru întîia oară de Lenin abia la cinci ani după publicarea **Neoiobăgiei.** Se pare că Gherea nu a cunoscut prima lucrare fundamentală a lui Lenin, **Dezvoltarea capitalismului în Rusia** (1899). Chiar dacă ar fi cunoscut-o, ea nu i-ar fi putut servi direct la interpretarea realităților sociale românești, care – abstracție făcînd de unele asemănări – aveau un alt specific în raport cu cele din Rusia țaristă.

Pierdută printre rînduri, nebăgată poate în seamă de nimeni, în **Neoiobăgia** există o definiție a omului. În ciuda decepțiilor repetate mereu, oamenii continuă să spere, fiindcă speranța are un efect stenic.

RADU TOMOIOAGĂ

Economie și filozofie

(Urmare din pag. 9)

nerea la Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 – **că menirea istorică a socialismului este nu numai de a elibera omul de asuprire, de a asigura bunăstarea lui materială, ci și de a făuri O CIVILIZAȚIE MATERIALĂ SUPERIOARĂ . . ."** (s.n.). Înțelegem, astfel, în spiritul concepției marxist-leniniste a partidului nostru, faptul că socialismul înseamnă făurirea revoluționară a unei noi civilizații materiale și spirituale în istorie, o civilizație revoluționară, pe principii comuniste în înseși bazele ei, cînd istoria este realizată pe temeiul științei și cînd știința istoriei implică problematica reală a unei autentice filosofii a omului.

O reală semnificație filozofică implică astfel economicul însuși, în această perspectivă a înțelegerii sale ca fenomen social realizat în numele omului. **„Partidul nostru,** – precizează tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în Raportul la cel de-al X-lea Congres al partidului – **pornește de la concepția că socialismul trebuie să fie societatea totalei împliniri a personalității umane, în care fiecare cetățean să se simtă stăpîn pe destinul său, să poată gîndi și acționa nestingherit în folosul progresului societății".** Acest fapt al identității de esență dintre socialism și umanism, deopotrivă țel politic și proiect social, se realizează practic pe calea dezvoltării multilaterale și perfecționării societății în ansamblu și în totalitatea laturilor sale. Există astfel în contextul societății noastre o legătură indestructibilă între latura dezvoltării economico-sociale, a conducerii planificate a întregii societăți, care are în vedere stabilirea științifică și realizarea exemplară a planurilor cincinale, anuale și de perspectivă, și în același timp latura perfecționării vieții sociale, a așezării relațiilor interumane pe principiile socialismului științific, a formării omului pe baza principiilor eticii și echității socialiste, în vederea afirmării plenare a umanismului.

Între programul de dezvoltare economico-socială și programul ideologic al partidului există o unitate care vizează însăși esența socialismului multilateral dezvoltat. Din această perspectivă, societatea socialistă înseamnă atît un nou tip de civilizație materială, și spirituală revoluționară în înseși bazele ei, precum și ideal moral al societății și criteriu al moralei pentru toți membrii noii societăți. Politica partidului nostru vizează, astfel, în spiritul marxism-leninismului, dezvoltarea și perfecționarea societății în sens total ; procesul revoluționar ridică societatea, prin actul suveranității naționale, în adevăratul imperiu al libertății, precum și omul, prin manifestarea reală a democrației socialiste, la libertatea adevăratei sale afirmări creatoare, la condiția de personalitate umană.

Societatea socialistă instituie, așadar, în ce privește esența umană, o dimensiune istorică de neconfundat : valoarea de om, omul ca valoare – scop. Totalitatea obiectivelor în plan economic, social, cultural, etc. realizarea lor nu reprezintă cîtuși de puțin scopuri în și prin ele însele, ci presupun omul în calitatea de scop ; dezvoltarea economiei, a industriei și agriculturii, perfecționarea vieții sociale și politice, dezvoltarea științei și tehnicii, înflorirea culturii, învățămîntului și educației etc. au menirea să slujească celui mai înalt scop în societate – omul. Acest om nou făuritor de istorie și modelator al propriei personalități.

Poşta poeziei

DOINA STOIŢA, Arad. Temperamentul dv. vulcanic ia cu sine în torentul liric şi idei interesante şi moloz verbal. Îmbogăţiţi-vă uneltele artistice.

ION MIHALCA, Timişoara. Ne-a sosit bogatul transport de poezii. Aveţi o adevărată şi sigură putere de muncă în elaborarea poeziei. Se simte însă cam mult făcutul. Le-am dori mai inspirate. De fapt, cu mult înaintea naşterii rubricii noastre, v-am spus părerea asupra unui întreg volum de poezii, care aveau metehnele semnalate şi acum.

VUIA F., Lugoj. Ici, colo, mici oaze lirice, lugojenii au un cerc literar, după cîte ştim. Nu-l frecventaţi ? Aveţi nevoie de confruntări mai exigente şi continue.

MIRCEA POPP, Timişoara. Sînt ceva speranţe. Mai trimiteţi-ne.

ION SIMILIE, Hunedoara. Trei motive spuneţi că vă determină să încercaţi publicarea poeziilor trimise : dureroasa despărţire de iubită, să-i faceţi o bucurie mamei şi să vă faceţi un nume. Nici unul din aceste motive n-ar îndreptăţi publicarea, dacă n-aţi avee har. Mai trimiteţi-ne poezii şi o poză, şi-o să fie bine. În privinţa despărţirii de iubită, n-o luaţi chiar în tragic. S-ar zice că mai sînt ceva fete pe lume, şi poeţii merită să fie iubiţi.

MONICA ROHAN, Timişoara. Sclipiri promiţătoare. Treceţi pe la redacţie, pentru perfectarea unui viitor **START.**

CUCU F. MURGU, Berzovia. Sînteţi unul dintre veşnicii invitaţi ai **POŞTEI REDACŢIEI** la autoexigenţă, la multă trudă pe manuscris. Faceţi progrese „Mă-ntorc la femeia arsă de secetă / ca seceta mea . . .".

I. SAVU, Beba Veche. Nu e de datoria mea să depistez numele care se ascund în pseudonime. Dar 'n acest caz cred că I. Savu este acelaşi cu **ION VASIU**, tînăr poet pe care revista noastră l-a publicat. Aşa că nu vă mai ascundeţi în pseudonime, în jocul de-a „baba oarba", pentru că poezia dv., meritorie de altfel, solicită un alt tratament.

MIRCIUS MACAVEI, Dumbrăveni. Atenţie, mai e puţin pînă la START, dar nu ne fixaţi dv. termene !

FIZES ADRIAN, Timişoara, „. . . Prima bucată de pîine /Mi-a întins tata de sub bluza albastră" Generoasă idee, dar argumentaţi-o poetic.

DRAGILA PEPI, Reşiţa. O să vă ajutăm, bineînţeles, dar ajutaţi-ne şi dv. în ce priveşte nivelul artistic al versurilor trimise.

IANA RUJA URSU-PĂCURARIU, Caraş Severin. Descripţie, peisagism de suprafaţă, locuri comune. Încercaţi o încărcătură mai mare de semnificaţii lirice.

MIRCEA BIRSILĂ, Jimbolia. „Şi mai fur un pic de moarte / Din acest imens inel", anunţă prezenţa unui poet. Îl aşteptăm

DAMIAN URECHE

START

Nicolae Popa

O poezie condesată, o gîndire poetică. Autorul vorbeşte din interior, într-un abia perceptibil clocot şoptit. Ar putea încerca însă o pornire spre amplitudinea stărilor de spirit, spre dezbateri problematice de mai largă respiraţie.

Secvenţe

întrerupeţi cerul
şi nu mă lăsaţi în zadar
să mă pierd încărcat
de timp frumos
voi uita uneori
ce viaţă să iau
pe un preţ de nimic.

*

chiar şi harul
aş spune
vai cum aş spune
că-i indiscutabil mai scump
decît floarea de grîu
dar cum aş putea să mă lepăd
de aceste cumintenii
fără capăt
cînd toţi am trecut
printr-o bucată de nimb

*

e prea mult alb
în această zi
laconică
şi fiinţa
va stingheri veşnicia
dacă nu înfiinţaţi bogăţii
şi cuvinte
să mă cumpere

*

un ceas acut
lîngă iarba lumii
în singurătate
şi seva se va scumpi
cînd lucruri mari
vor întoarce rădăcinile
din neştire

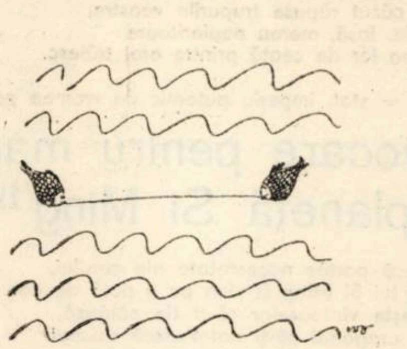

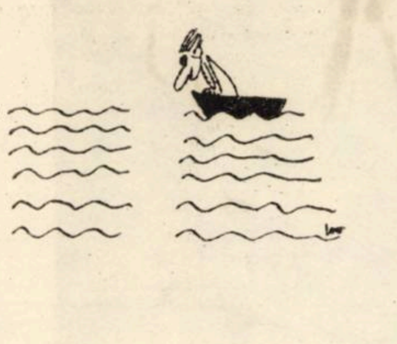

Caricaturi de IVO STAN

evrika

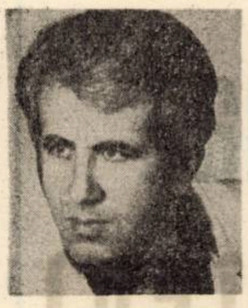

- Dacă „supraomul: s-ar privi în oglindă, ar vedea că nu e singur.
- Cartea asta e bună de legat.
- I s-a dus vestea pe apa Sîmbetei . . .
- Cînd nu va mai trebui să mişti nici un deget ca să trăieşti, va fi prea tîrziu.
- Orbecăind prin labirintul creaţiei sale am văzut cît e de luminat.
- A fost totdeauna un om **judecat,** de aceea mulţi îl condamnă.
- Nu ajunge să-ţi apară cartea ; trebuie să-ţi şi dispară.
- Unii aleg drumurile bătătorite în speranţa că vor deveni clasici.
- Ori în gura lumii, ori pe buzele tuturor.
- Mi-am luat angajamentul ca să nu mi-l ia alţii.
- Trîntorul e mereu în luna de miere.
- A băut coniacul şi i-au rămas cinci stele în cerul gurii.
- Distanţa cea mai scurtă dintre două puncte este drumul cel bun.
- După unii numai morţii au prezenţă de spirit.
- Am ajuns la capătul drumului, nu la sfîrşitul lui.

ION VELICAN

Sensuri estetice în proverbele lumii *)

(III)

Cioplind lemne nu devii cărămidar, nu devii pescar ridicînd case, dar scriitor devii făcîndu-ţi ucenicia în toate meseriile lumii, pentru că trebuie să te mişti pe firele nevăzute ce le leagă. Marii artişti au realizat în mod spontan idealul modern al activităţii interdisciplinare, cu deschideri în toate direcţiile.

Eroarea cea mai răspîndită printre tinerii scriitori : subaprecierea învăţării. Mulţi înţeleg să fie maeştri fără ucenicie, să cînte simfonii fără a fi rupt coarde învăţînd să mînuiască arcuşul. Sînt înclinaţi să refuze tot ce e dincolo de propria minte, precum ar refuza un pui hrana dincolo de propria găoace. Are ca elev un prost doctorul ce îşi este singurul magistru. Cel înţelept de unul singur va ajunge să îngraşe cu paie găina. **Poeta doctus** are sub hlamidă focul lui Prometeu.

*

Istoria literară ne oferă adeseori mai mult şi mai puţin decît este necesar : ştim mai puţin despre adîncimea inimii şi a minţii scriitorului, despre elementele perene ale operei sale decît despre întîmplările cele mai banale ale vieţii – cunoştiinţe pe care, dacă le-ai şti, ar trebui să le uiţi. Interesează cîte furnici are vara ? Adevăratul scop al cunoaşterii este acţiunea.

•

În critica literară curajul este totul, nu metoda. Criticul ar trebui să comunice autorului opinia tot atît de sincer ca şi cum s-ar găsi împreună cu el pe o corabie în primejdie de a se scufunda. Dar şi cititorului : viaţa e prea scurtă pentru a citi cărţi proaste. Ca şi prietenii, cărţile trebuie bine alese. Adeseori este un dar al cărţii sufletul cel frumos. Cartea ce stă închisă este un obstacol.

Dacă îi lipseşte criticului curajul, metoda e de prea puţin folos : nu ciocanul, ci fierul bate fierul, precizia, nu săgeata, îl face pe arcaş. Tot căutînd metode, criticii vor să ne convingă că au nevoie de sabie, alteori de ac şi că fără instrumente eficiente şi adecvate nu se poate; pînă cînd băgăm de seamă că umblă să ucidă muşte cu suliţa şi să tragă cu rachete după ciori . . . Criticul trebuie să cerceteze, să conchidă, să determine efecte pe planul practicii, altfel nu-l luăm în serios ; să ne spună simplu şi adevărat ce se află în grădină, chiar dacă el refuză să mănînce.

Ceea ce mai e de adăugat : poate că trebuie distrus fetişul originalităţii absolute în artă. Că acest mit este o nălucă, ştie oricine ; va mai trebui demonstrat că reprezintă un factor de regres artistic. Cultura omenirii nu trebuie privită ca o sumă de individualităţi, ci ca un sistem dinamic de cuceriri treptate. Cei ce au realizat aceste cuceriri ar fi trişti ştiind că în artă, poate numai în artă, sînt condamnate a deveni fosile, cînd ei le-au înţeles, ca şi în ştiinţă, etape într-un proces unic. Negaţia dialectică este în mai mare măsură sinteză şi dialectică decît negaţia. Trebuie să valorificăm, nu în istoria literară, ci în producţia artistică vie şi actuală, experienţa valoroasă a omenirii. Un Molière modern, dacă este într-adevăr un Molière, va şti să nu fie Molière, după cum acesta n-a fost Plaut sau Terenţiu. Formula succesului au arătat-o alţii : talentul superior, care slujeşte o direcţie artistică majoră. Singura direcţie artistică în care cred este modernitatea clasică.

I. FLORIAN

---

*) Pe marginea volumului **Munca reflectată în proverbele lumii,** culegere de Mircea M. Duduleanu, vol. I, Colecţia **cogito,** Ed. Albatros, 1972, 474 p. În cele ce urmează ar trebui să citez la tot pasul ; dar nimic din cele gîndite de alţii nu ne este cu totul străin. Marea calitate a bunurilor culturale ale popoarelor este că sînt bunuri comune.

epigrama

mică antologie

I. Berg

Născut la Iaşi, 1907.

A colaborat la : „Scînteia", „Libertatea", „România liberă", „Scînteia tineretului", „Presa noastră", „Urzica", „Magazin", Lumea umoristică", „Opinia", „Lumea", „Adevărul", „Dimineaţa", radio şi televiziune. Autor a numeroase spectacole satirice.

A tipărit : volumul de versuri „Abecedarul dragostei" (1946) şi „Dicţionarul de cuvinte, expresii şi citate celebre" (Editura Ştiinţifică, 1968).

Unui chefliu.

Pe la orele tîrzii,
Cînd prea tare te dispui,
Mai întîi spui tot ce ştii
Şi-apoi nu mai ştii ce spui.

Unei domnişoare.

Tu, de curînd, ne-ai spus din nou
Că te măriţi doar c-un erou.
Dreptatea e de partea ta :
Doar un erou te va lua.

Unui chiulangiu.

Cînd concediul s-a sfîrşit,
Spui că nu te-ai odihnit.
Te vei odihni din nou,
Cînd vii iarăşi la birou.

Unui critic.

Lumea ne-a dat
Rol diferit :
Tu eşti citat,
Eu sînt citit !

Unei doamne.

La vîrsta ce şi-a stabilit
E-o cale-atît de lungă,
Că 60 ani i-au trebuit
La . . . 40 s-ajungă !

Grigore Ţepeş

Născut la Iaşi în anul 1900. Colaborări la publicaţii de cultură, de umor şi pentru copii (Rampa, Veselia, Epi grama, Comedia, Gluma etc.), precum şi la : România literară, Tomis, Argeş, Orizont, Vatra, Urzica şi la emisiunile radio pentru copii.

Volume apărute : „Luşa Viţeluşa" (Ed. Tineretului 1956). În pregătire şi predate la editură : Un volum de versuri şi proză satirico-umoristice şi unul de povestiri pentru copii.

Unui cavaler tomnatec.

Că eşti galant, ca orice crai,
O dovedeşti cu plin avînt :
Tu-i dăruieşti un evantai,
Dar ea, în schimb, . . . îţi face vînt !

Lui Stelian Filip la apariţia volumului „Fabule dintr-un degetar".

Esop şi La Fontaine şi Donici
Creat-au fabule cu har
Din capul lor (cum scrie-n cronici) . . .
Iar dînsul, doar din . . . degetar.

Epitaf unui iluzionist.

Pe scenă, dispărea fictiv
Şi revenea în toată graba ;
Acum, îl aşteptaţi degeaba :
A dispărut . . . definitiv !

Unui medic dermatolog care pretinde „onorarii" grase.

Păcatele i-s grele
după fapte :
Îţi vindecă o piele
şi-ţi ia . . . şapte.

Unui student certat cu frecvenţa

În felul tău, poate-ai şi tu dreptate ;
Într-o interpretare cam naivă,
Credeai că dacă-i zice FACULTATE
Frecvenţa e, precis, FACULTATIVĂ . . .

Qu Yuan

(340–278 î.e.n.)

Traducere din limba chineză de
ILEANA HOGEA și
IV. MARTINOVICI

Undeva, pe pămîntul chinezesc, acolo unde Fluviul Albastru în drumul său către mare mai desenează încă o volută impresurată de ochiuri cu apă și iazuri mici, unite în faimosul lac Dongting (provincia Hubei, localitatea Wuhan), în lotuși și mandarini, sub umbra siluetelor palatelor miniaturale, care amintesc de anii îndepărtați cu legende despre eroii timpurilor străvechi și ai vremurilor mai noi, lingă foișoare și pagode mîngiiate de o climă dulce, se află mormîntul lui Qu Yuan.

În anul 278 i.e.n., cînd istoricii consemnează căderea capitalei Țării Chu în miinile imperiului Qin, reconciliat cu propria istorie națională, poetul Qu Yuan își găsește sfirșitul aruncîndu-se în apele riului Miluo, din apropierea Dongting-ului. De atunci și pînă astăzi, an de an, în ziua de 5 mai – presupusa dată a morții poetului – țăranii chinezi împînzesc cu bărcile lor apele în căutarea trupului lui Qu Yuan. Căutindu-l mai bine de două mii de ani, fără putința de a-l găsi, în resemnarea lor aruncă în ape „zhongzi", un fel de colțunași cu orez, drept hrană peștilor și dragonilor, ademeniți astfel să nu se atingă de trupul poetului. Este acesta un impresionant spectacol popular cu semnificații multiple, prin care, topindu-se veacuri, se aduce aproape de noi exemplul unui om iubitor de țară, **care a fost cel dintii poet al Chinei.** ,

Devenit de multă vreme un nume cunoscut aproape în toată lumea prin identitatea sa cu spiritualitatea chineză, în care se recunoaște spiritualitatea unui popor cu o mare apetență istorică, Qu Yuan își păstrează peste veacuri actualitatea și grandoarea.

Drama poetului chinez evocă un alt destin similar, petrecut pe țărmul Pontului Euxin. Deși Qu Yuan trăieste într-o vreme cind literatura latină de-abia începea să se afirme, apropierile dintre poezia sa și aceea a mult mai tînărului Ovidiu sînt revelatoare, ajutîndu-ne să înțelegem mai ușor destinul său evoluat atit de departe de noi, în timp și spațiu.

Ca și poetul latin, Qu Yuan descinde dintr-o veche familie aristocrată, mediu prielnic pentru o educație tradițională temeinică. Adolescent fiind intră în grațiile împăratului Chu Huai al Țării Chu, devenind curînd unul din principalii săi sfetnici și favoriți. Lui Qu Yuan i-a fost dat să traverseze o epocă dintre cele mai zbuciumate din trecutul istoric : sfîrșitul existenței „Țărilor combatante" – epocă de război, în care imperiul Qin năzuia să unifice China. Statul Qin devenise astfel de temut pentru țările feudale mici, între care se afla și patria lui Qu Yuan. Ajuns demnitar la curtea lui Chu Huai-wang, Qu Yuan avea să intervină în măsurile autoritariste ale împăratului – precum Ovidiu la curtea lui August – pentru promovarea unei politici interne lucide și de amiciție pe plan extern cu țările mici și, mai ales, cu înfloritoarea Țară Ji, alături de care putea să reziste amenințărilor venite din partea puternicului stat Qin.

Spirit vizionar, Qu Yuan cerea împăratului să dea întreg creditul său cărturarilor luminați, animați de idei naționale novatoare și pătrunși de virtuțile străbune. Qu Yuan își atrăgea încet, dar sigur, antipatia demnitarilor apatici și corupți, care lîncezeau lîngă Chu Huai-wang, din ce în ce mai înfricoșat de uluitoarea ascendență a imperiului. Qin Regizind un plan de compromitere iremediabilă a poetului – lipsa de condescendență față de împărăteasă – ei reușesc să clatine încrederea totală de care se bucura Qu Yuan în ochii lui Chu Huai-wang. Prea ușuratici ca să deslege scopul uneltirilor și lipsiți de abilitate politică, împăratul Chu Huai și prințul Qing Xiang au renunțat pentru totdeauna de serviciile lui Qu Yuan, pedepsindu-l cu exilul.

Ca și Ovidiu, poetul chinez exilat cultivă genul elegiac compunînd „Cele nou elegii" – **Jiu Zhang** și în loc de „Tristele" lui Ovidiu, un poem construit magistral în 373 de versuri și 2.490 de hieroglife intitulat : „M-a ajuns întristarea" – **Li Sao.** Atras de farmecul miturilor și legendelor, al datinilor, ceremoniilor religioase, serbărilor populare cunoscute în Țara Chu, Qu Yuan avea să scrie „Cele nouă ode" – **Jiu Ge,** amintind și de această dată de „Fastele" poetului latin și intrînd astfel în veșnicie în ziua de 5 mai al acelui îndepărtat an 278, dinainte de era noastră.

Invocație pentru planeta mică Si Ming 1)

Magnoliile de toamnă și aromele mixandrei
Au crescut puzderii-n grădina acestui templu.
Frunzele lor verzui și invoaltele petale
Mă-mbată de rara și dulcea lor mireasmă.
Nu-i om să nu iubească un suflet de copil.
De ce să fii tot tristă, prea buna mea zeiță ?
Privește în jur :
Pe frunze verde, crud, corole de azur.
S-au adunat în templu suavii tăi supuși.
Asupra lor revarsă a ta mărinimie.
Tăcută ai venit și pleci fără cuvînt –
Trecînd curenți albaștri, înalți un steag din nouri.
Știu că despărțirea durere mută înseamnă
Știu, iubirea dusă înseamnă reverie.
În flori de nufăr ești toată îmbrăcată
Eupatorium ți-ai prins la cingătoare –
Așa vii tu și tot astfel ne lași,
Noaptea ți-o petreci în necuprinsul negru –
Lingă cine, pe sub bolți, tu stărui ?
În ochi de cer albastru cu tine m-aș scălda
Și-n zori sfînt soare să-ți svinte părul ud.
Zeiță fără seamăn, de cînd tot te aștept
Suspinele-mi adînci le pradă vînturi mari.
Să vii-n caretă scumpă de aripi de păun ;
Din fulg de pescăruș să-nalți firavul steag.
Peste nouă trepte bolta s-o cutreieri,
Drumul limpezească-l sclipătul din stele.
În mîna dreptă ține spada ta de flăcări
Și apără stăpînii pămîntului de mîine,
Zeița nenuntită, al oamenilor reazem.

1) Planeta mică Si Ming stăpînește destinele copiilor și este imaginată ca o zeiță feminină.

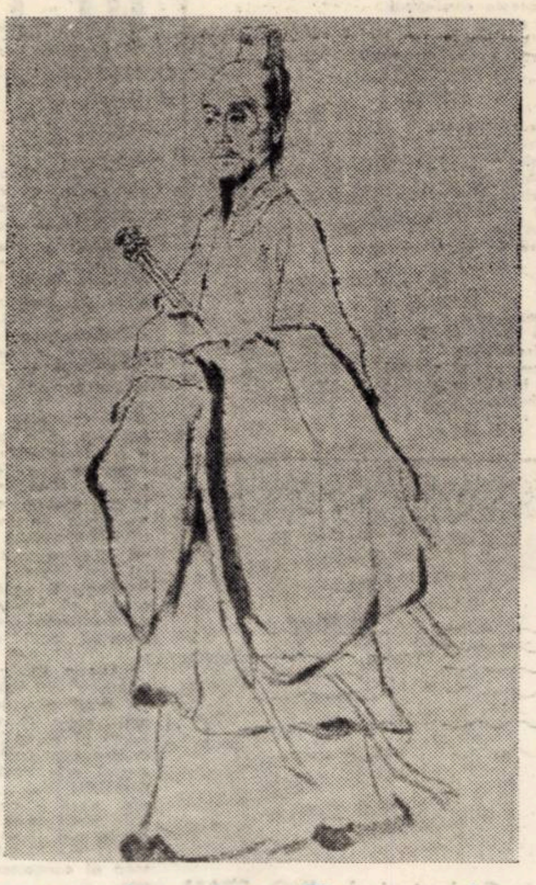

Invocație lui Dong Jun, zeul soarelui

Magnifica ta rază din răsărit s-a ivit
Frunzișul arborelui fu sang1) îl străpunge și
cade peste parmalicul casei mele.
Să te intîmpin am dat pinteni calului și-am
zburat înainte-ți
Noaptea își pierde culoarea și, iată, raza ta caldă
apare.
O, Dong Jun – tu ,zeu al soarelui ! Din careta
dragon strivești detunetul,
Steagurile tale, din nori împletite, flutură.
în depărtare.
Ci nu-ți poți reține un prelung suspin
Că-n urmă îți lași vatra și urci pe
arcul bolții –
O, măreț e susurul luminii tale care trezește-n oameni
cîntul,
Din patru zări ochii te privesc și uită
omul că are un drum.
Ascultă ! – Superb e glasul balalaicilor cînd
prindem a ne-ntrece cu tunetul,
Sunetul cavalului și al jadului aninat de tobe
Și cît de dulce-i cîntecul din fluier.
Frumoase, iată, sunt dansatoarele noastre –
Cînd iuți flutură largile mîneci, sunt
pescărușul cu aripi deschise.
O, viață torni, mărite zeu, în cîntecele noastre,
Ca omenirea toată să simtă ritmul tainic.
O, Dong Jun – tu, zeu al soarelui, fîntînă de lumină,
Toți zeii-n cale s-ar fi prosternat
De nu i-ar fi învăluit orbitoarea-ți rază.

1) fu sana=arbore fabulos

Cîntecul soarelui aflat pe boltă

Pe umeri îmi flutură nori plumburii
Și-n culorile curcubeului mi-e straiul,
Cu uriașă săgeată străpung lupul cerului1)
Și culeg Ursa Mare, din care pocal îmi voi face.
Licori din flori de scorțișor2) inmiresmat să sorb.
Cu telegarii strașnic stăpîniți mă-ndrept spre
alte bolți din zări
Și-ncet cobor din nou spre răsărit.

1) Lupul cerului=personaj mitologic
2) Flori de scorțișor=potrivit credinței că pe lună ar exista un arbore de scorțișoară, ce acoperă cu umbra sa fața lunii. De aceea apar petele din lună.

Cei căzuți pentru țară

Ținem în miini scutul să ne apere pieptul,
Veșmînt din piele de rinocer ne acoperă trupurile,
Roțile carelor noastre de război ating carele
dușmanului
Și paloșele ni se încrucișează.
Steagurile întunecă soarele.
Năvălesc dușmanii ca norii cei negri, în vreme ce
Săgețile izbesc pămîntul după ce au spintecat cerul.
Ei ne-au năpădit tabăra
Și rîndurile noastre au fost învălmășite,
Caii lăturași au murit
Iar cel din dreapta abia se mai ține –
Roțile carului, pînă la butuc, zac în pămînt,
Ceilalți patru cai au rămas locului, împietriți,
Sunetul trîmbițelor și tobelor s-a întețit.
Acum cerul s-a întunecat de parcă ar vrea să cadă,
Chiar și duhurile stau în preajmă și în durere.
Dușmanul să-l ucidem, să nu rămînă niciunul,
Iar stîrvul lui în cîmpuri sălbatice să-l aruncăm.
Pe poarta țării voastre voi nu veți mai intra.
Plecați pe totdeauna ostașii voștri sunt –
Fără sfîrșit se-arată cîmpul de bătaie
Și drumul într-acolo fără de capăt e.
Iată-i, la șold cu iatagane, purtînd sub braț
Arcuri lucrate-n renumitul Qin. 1
Inimi de bărbați nu au păreri de rău.
Voi sunteți voinici între voinici,
Puternici sunteți, de invidiat...
De-au căzut răpuse trupurile voastre,
Sufletele, însă, mereu nepieritoare
În lumea lor de ceață printre eroi trăiesc.

1) Qin = stat, imperiu puternic pe vremea poetului.

Invocare pentru marea planetă Si Ming 1)

Desferecă porțile necercetate ale cerului,
Duh al lui Si Ming și vino pe o pală de nor
Poruncește vîntoaselor să-ți fie călăuză,
Trimite uraganul să-ți netezească drumul
Și te coboară cînd în vîrtej, cînd lin.
În Muntele Despădurit am să te intîmpin.
– O, lume fără margini din zare pînă-n zare,
De ce destinul tău să-l stăpînească el ? –
Pe sub înalta boltă plutești tu liniștit,
Alunecînd ușor pe reci șuvoi de aer.
O, Si Ming, cu tine m-aș întrece, apoi
În munți, pe Tay Yi să-l aștept
În strai zeesc eu m-am înveșmîntat
La cingătoare mi-am prins mărgăritar și jad.
Între viață și moarte respir –
Nimeni nu mai știe ce se petrece.
Am cules flori ca jadul cel alb, dătătoare de viață,
Un dar celei rămase departe.
De o vrea să-mi vină, să se zorească.
Vremea se grăbește și noi îmbătrînim.
Si Ming, caleașca ta „ting ting" se tot aude
Cum către larga boltă se îndreaptă acum.
În mînă, iată, țin ramură de tei
Și de tot uimit, te urmăresc
Și admirîndu-te mă întristez.
Dar celui trist – se știe – nimic nu-i stă-n putință.
Fără prihană, totuși, îmi vreau simțirea mea.
Știu, de bună seamă, destinul are un drum,
Dar cine hărăzește : de cine să te-apropii,
De cine te desparți ?

1) Marea planetă stăpînește destinele oamenilor ; puterile sale sînt nelimitate, încît poate să-și reverse mila, ori neîndurarea.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 31 MAI ● 1973 NR. 22 (275) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

vizite istorice

Recent încheiate vizitele întreprinse în Italia și San Marino de președintele Consiliului de Stat, tovarășul Nicolae Ceaușescu și de tovarășa Elena Ceaușescu se înscriu ca momente de referință istorică în evoluția relațiilor româno-italiene și româno-sanmarineze.

Multiple împrejurări și elemente au conferit acestor acte politice o încărcătură de înalte semnificații, marcîndu-le cu o importanță ce depășește cu mult sfera relațiilor bilaterale. Italia a fost vizitată pentru prima oară de un șef de stat român, iar întîlnirile la cel mai înalt nivel au stimulat impetuos dezvoltarea multilaterală a relațiilor dintre România și Italia, care au cunoscut deja în ultimii ani o evoluție pozitivă pe multiple planuri. Dar, în evocarea momentului politic în care s-a desfășurat, caracterizat prin încordarea eforturilor de consolidare a destinderii și cooperării, vizita în Italia se ridică la valoarea unui act de contribuție majoră la întărirea securității în Europa, la apărarea păcii pe continent și în întreaga lume.

Un eveniment istoric l-a constituit și vizita președintelui Consiliului de Stat al României în cea mai veche republică a lumii, San Marino, prima vizită a unui șef de stat, în afară de cel al Italiei, în această țară. Pe vîrful muntelui Titano au fost confirmate vocația țărilor mici și mijlocii pentru libertate și independență, rolul pe care sînt chemate a-l avea în înfăptuirea idealurilor de colaborare și pace.

Strălucitoarea primire făcută oaspeților români în Italia și San Marino, atenția și căldura cu care au fost înconjurați, atmosfera de cordialitate, care a caracterizat convorbirile și profundul interes cu care cercurile oficiale și opinia publică italiană, sanmarineză și internațională au urmărit toate momentele vizitelor, a demonstrat o dată mai mult stima și înaltul prestigiu de care se bucură România socialistă și conducătorul său. realizările poporului român și a prilejuit o nouă recunoaștere a contribuției pe care partidul și statul nostru o aduc la cauza nobilă a progresului, înțelegerii și prieteniei.

A fost dovedit ca fiind pe deplin posibil ca țări cu orînduiri social-politice diferite să găsească – în baza respectării neabătute a normelor dreptului internațional – o platformă comună. mijloace de colaborare strînsă în dezvoltarea relațiilor interstatale, dar și posibilități de amplificare a eforturilor comune spre asigurarea unui climat propice instaurării unei păci durabile în lume.

Vizitele întreprinse și rezultatele lor vor marca o influență pozitivă asupra relațiilor dintre România și Italia și România și San Marino, constituind, în același timp, factori de stimulare în vasta operă de așezare între state a unor rapoturi noi, în concordanță cu tendințele evoluției contemporane.

PAUL STERESCU

din cuprins :

- POEME DE ION IOVAN, ION CĂLIMAN ETC.
- PROZĂ DE TEANA ȘERBANESCU ȘI ION CIOLANESCU
- ESEU : DUBLA FUNCȚIONALITATE A IMAGINII DE ION VIOREL BOLDUREANU.
- CRONICA LITERARA – TIMIȘOARA MUZICALĂ
- NEOAVANGARDA ÎN POEZIA ITALIANĂ

studenții

Nu cu multă vreme în urmă, am poposit într-un sat din partea sud-vestică a Banatului. Acolo, printre întîmplări și copaci, am întîlnit un bătrîn. Nu aducea nici cu înțelepții sadovenieni nici cu bărboșii înclinați spre sfat ai lui Brătescu-Voinești. Descindea mai degrabă din mucalita umanitate antonpannescă. Întîi m-a privit cu o oarecare circumspecție, apoi, după ce a aflat de unde sînt și ce caut prin satul lui, m-a întrebat într-o doară : „Spune-mi, rogu-te, ce lucru al lumii ăsteia socotești că nu îmbătrînește niciodată ?". M-am străduit să-i răspund, înșirîndu-i o sumedenie de metafore ostenite : pădurea, eroii poveștilor, rîurile etc. Încercam, de fapt, să găsesc un răspuns care, credeam eu, să se circumscrie, firesc spațiului legendar familiar lui. Bătrînul a primit toate aceste răspunsuri cu bunăvoință și ironie. Cum era duminică, m-a poftit, nicidecum ceremonial, spre mijlocul satului. Ajunși acolo, am asistat împreună la obișnuita petrecere a sătenilor. Aproape uitasem de întrebarea buclucașă cînd bătrînul, privind spre horă, a remarcat : „Vezi, lucrul ăla care nu îmbătrînește niciodată îi hora asta. Eu așa am pomenit-o, totdeauna tînără. Prin ea au trecut bunicii și părinții mei. Prin ea am trecut și eu și frații mei. Și copiii și nepoții mei. Noi toți am trecut prin ea, dar ea a rămas tot tînără..."

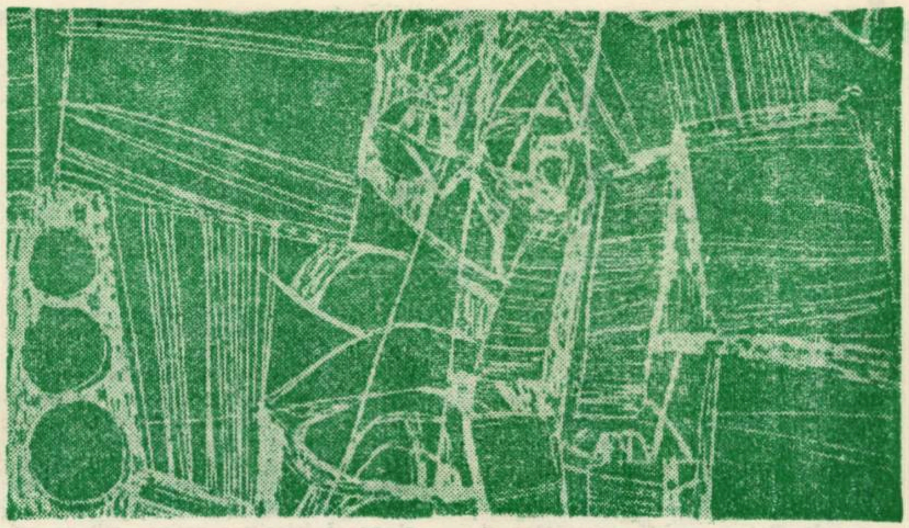

Atunci am rămas profund surprins de verosimilitatea observației bătrînului. Acum, scriind aceste rînduri, mă gîndesc că aceeași tinerețe perenă caracterizează și studenția. Prin această nemaipomenită horă a spiritului trec într-una generații. Hora este o inițiere în viața lumii. Universitatea și, implicit, vîrsta studenției, o inițiere în viața ideilor și-a idealurilor adevărate. Hora nu îngăduie comoditatea sufletească și aberantul. Studenția nu îngăduie spiritul bătrînicios și minciuna.

Perenitatea amîndurora stăruie în dăruire. Cînd spun dăruire, mă gîndesc înainte de toate la generozitatea și entuziasmul studenților. Ei sînt copacii tineri ai țării. Datoria noastră este să le stimulăm cu onestitate creșterea. Și-această stimulare există. Ei nu sînt doar studenții noștri, ci și prietenii noștri. Și ce bucurie mai mare pot trăi acești colegi mai tineri, azi și aici decît atunci cînd ori de cîte ori vorbește despre ei și rosturile lor însăși secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, li se adresează cald și apropiat : „Dragi prieteni !"

Dar această prietenie obligă. Și studenții sînt conștienți de semnificația gestului. Ei mulțumesc prin fapte. Mulțumesc prin franchețea atitudinii.

VASILE CREȚU

P.S Studenții mulțumesc sincer și revistei ORIZONT pentru frumosul gest de a le încredința în numărul de azi spațiul revistei.

Număr realizat cu concursul centrului studențesc Timișoara

Constantin Daicoviciu

A murit Constantin Daicoviciu.

A murit înconjurat de legendele lui, el însuși om descins din legende, precum toate marile personalități ale culturii noastre.

A fost unul din marii luptători, unul din străluciții luptători pentru adevărurile noastre politice, sociale, culturale. Legendele lui sînt legendele luptei și legendele muncii sale. A fost, prin istorie, disciplină căreia i s-a închinat, om al istoriei. Știința sa a devenit argumentul unei luptei neobosite, pe care România sec. XX o va reține : Daicoviciu a fost unul dintre eroii săi adevărați, unul din creatorii săi iluștri.

Constantin Daicoviciu a fost una dintre figurile cele mai importante pe care Banatul le-a dat țării. El este una din personalitățile-sinteză, în care rivna a zeci și zeci de cărturari ai locului, quasi-anonimi, înghesuiți în catastifele accesibile doar specialistului, se adună spre a rosti adevăruri fundamentale, rămînînd, nu mai puțin, la înălțimea gloriei sale, continuator al unor tradiții ale Banatului.

Și dacă legenda lui Daicoviciu va însoți în eternitate numele său, ea va fi, nu mai puțin, legenda descoperitorului. Descoperirile lui Daicoviciu, azi printre bunurile conștiinței culturale europene, aparțin nu numai unei țări, nu numai unei zone a țării, ci aparțin azi umanității. Ele fac parte dintre tot ceea ce constituie azi mîndria națională : parte integrantă a ei. Arheologul Constantin Daicoviciu a recuperat prin exemplara sa dăruire, prin munca sa neobosită, prin geniul său, dovezi inestimabile ale existenței noastre pe acest pămînt. El a prelungit prin munca sa adevărul în spațiul sacru al științei.

Fiu al Banatului, Constantin Daicoviciu intră în conștiința europeană a veacului XX ca un admirabil. strălucit om de cultură. Profesorul Constantin Daicoviciu va rămîne în istoria școlii românești un profesor eminent, un creator de școală, un creator de oameni de știință.

Omul Constantin Daicoviciu a plecat dintre noi ; rămîn legendele lui, nenumăratele sale legende, legende care au însoțit și vor însoți mereu existența și ceea ce rămîne dincolo de existență, a descoperitorilor, a întemeietorilor, a oamenilor care au făcut parte din cinstea, mîndria și gloria unei țări.

ORIZONT

virgil nemoianu: „utilul și plăcutul"

(Editura Eminescu, 1972)

Mai nimeni nu s-a ocupat serios de cărțile lui Virgil Nemoianu. **Structuralismul** (1968), **Simptome** (1969), **Calmul valorilor** (1971) cărți care puteau da imaginea unui eseist modern (repetăm, după lectura ultimei cărți : printre cei mai interesanți din literatura actuală) cu o solidă pregătire de specialitate, format în tradiția lui Tudor Vianu, dacă prin **tradiția Vianu** înțelegem densitatea paginii, onestitatea și eleganța intelectuală a comentariului, sobrietatea științifică a argumentării, oroarea de jonglerie metaforizantă, de propoziție împănată cu dichisuri sentimentale.

Un preambul la cronica volumului de față îl poate constitui o trecere în revistă, fie și succintă, a unor „teme" ale precedentei cărți, **Calmul valorilor.** Volumul se alcătuiește sub protecția unor definiții exacte, stabilite de autor încă din primul eseu. **(Cîteva rosturi ale literaturii)**, „Într-un cuvînt, scrie Virgil Nemoianu, tocmai din valabilitatea generală a unei opere decurge și, ca să folosim o noțiune atît de importantă pentru omul modern, eficiența ei practică".

Critica lui Virgil Nemoianu oscilează între acești poli : 1) stabilirea „valabilității generale" a operei și 2) eficiența practică. Prin prima parte, ea tinde către filosofia culturii, printr-a doua către o integrare a operei într-un șir de manifestări ale spiritului modern. Oricum, ea constituie o pledoarie pentru **cultură,** pentru formația culturală a scriitorului : pentru erudiție și complexitate. Dacă Tudor Vianu este modelul originar al unei asemenea critici, Lucian Blaga, dar mai ales **Cercul de la Sibiu** pot fi luate drept repere ale formării ideilor criticului. Virgil Nemoianu pledează (încă odată, pledează : cuvîntul ni se pare exact) pentru raționalism, pentru o „organizare rațională" a literaturii, sub semnul tradițiilor umaniste ale culturii. În alte condiții, Virgil Nemoianu ar putea fi un excelent critic de **direcție,** propunînd nu numai **modele,** ci și o **orientare culturală.** Criticul solicită (cu anume „trufie", dar nu fără o argumentație bine întocmită) **livrescul,** erudiția adică raportarea rațională la o cultură definitivă.

2. Calmul valorilor complinește **Utilul și plăcutul;** volumele se cer a fi comentate împreună întrucît, în esență, al doilea nu face altceva decît să nuanțeze. în luări de poziție (unele ocazionale) textele programatice ale primului. Cu precizarea că dacă în **Calmul valorilor** greutatea cade pe definirea clasicității termenilor în **Utilul și plăcutul** accentul cade pe **actualitatea** și **modernitatea** lor. În **Calmul valorilor,** propozițiile teoretice (exprimate în eseuri cu titluri de o cuceritoare modestie : Cîteva rosturi ale literaturii, Despre varietatea poeziei, Două note despre critica literară, Despre specificul regional, Observații despre traducere și critica ei) erau exemplificate în subtile articole de analiză (Critica lui Ion Pillat, Critica lui Cornel Regman, Armonie și tensiune la Ștefan Aug. Doinaș, Patru trepte ale Baladei), precum și în ample comentarii asupra unor scriitori germani sau de limbă engleză. „Comentariul culturii" se sprijinea pe formația comparatistului. În **Utilul și plăcutul** Virgil Nemoianu nuanțează, analizele, prin articole mai incisive. Indeterminarea de titluri dispare, teoreticianul devenind moralist. Ceea ce reprezenta în **Calmul valorilor** cadrul senin al unor propuneri, este în **Ultilul și plăcutul** gest profesoral.

Un eseu **(Mai multă metonimie !)** poate fi regăsit, în esență (ca și altele) în „Calmul valorilor:, dar fără exclamativul participării. Ca și în precedentul volum, Virgil Nemoianu vizează cîteva dintre problemele modernizării culturii românești. În eseul mai sus citat, una dintre acestea ar fi a abuzului de metaforă de care se face vinovată literatura, autorul propunînd **metonimia,** adică rigoarea cercetării, excluderea divagației lirice. Observația o făcuse altădată, într-un context accentuat polemic, Marin Preda, originalitatea lui Virgil Nemoianu provenind din structura eșafodajului teoretic, precum și din fixarea, clară, a unui program. Găsesc, în generalitățile lui Virgil Nemoianu o febră a participării, dar (în acest volum) și un anumit orgoliu (sănătos) al omului de cultură.

În fine, în **Utilul și plăcutul** moralistul (timid în **Calmul valorilor)** intră în ofensivă. Ofensivă, dacă se poate spune așa, cam pe toate fronturile contemporaneității culturale. Un articol despre Radu Stanca (prelungire a unor idei schițate altundeva) se numește **Curajul lui Radu Stanca.** Formula de teatru abordată de Radu Stanca (despre ea e vorba) este expresia unui „curaj" a unei lupte pentru afirmarea „valorilor etice mîntuitoare", piesele fiind un „imn al ethosului". De fapt, problema **curajului** la Radu Stanca e, după părerea noastră, îndeajuns de laterală, dar subtilitatea eseistico-polemică a autorului e fermecătoare. **Simionescu și posibilul** este intitulat alt articol, subiectul lui fiind, totuși, Mircea Horia Simionescu. Cea mai politicoasă (și probabil cea mai serioasă de pînă acum) analiză a „Ingeniosului bine temperat" începe chiar prin citarea autorului ca implicat al procesului eroilor săi. O secțiune a cărții e intitulată, fără travestiri, **Sfaturi către editori,** și se înscrie într-o operațune mai largă de **educare culturală.** Un întreg capitol **(Note americane)** poate da o idee mai exactă asupra caracterului „ofensiv" polemic dacă vreți) al cărții. Reportaj cultural de bună ținută (gingașele locuri comune se estompează sub ploaia de informații) ele sînt îndeajuns de departe de nobilele plecăciuni — se mai poartă — față de ceea ce se întîmplă aiurea.

Într-un stil de maximă concentrație, Virgil Nemoianu plasează numeroase **subtexte polemice, ironice,** ofensive, defensive. El este, în final, un om de știință, păstrînd între observații fundamentale, nu numai nostalgia literaturii, ci și a ordinii între lucrurile mărunte, care alcătuiesc cadrul intim al cotidianului.

Între ofensiva modernității și defensiva micului confort cultural, Virgil Nemoianu alege calea clasicității : toate frazele se întorc pînă la urmă, în interiorul actului de cultură, el reprezentînd, ca și pentru Tudor Vianu, o **formă de viață.**

C. UNGUREANU

sorin titel: „mi-am amintit de zăpadă"

(Editura Eminescu, 1973)

Judecind după titlu, autorul trebuie că va fi simțit impulsul sentimental de a-și rememora scrierile de debut (volumele **Copacul,** 1963 și **Valsuri nobile și sentimentale,** 1967 — este lăsat deoparte cel mai izbutit volum de proză scurtă de pînă acum. **Noaptea inocenților,** 1970), dar semnificația acestui volum selectiv nu se oprește aici. Pentru a ne surprinde, scriitorul plasează la capătul volumului un fragment de roman publicat nu de mult în **România literară** („Frumoasele zile de vară") și o versiune fantezistă a **Coanei Chirița.**

Autorul cultivă o proză de notație, analitică dar și impresionist-lirică, ca în cele cîteva schițe ce înregistrează fie suferința femeii ajunsă la vîrsta iubirilor tîrzii, imposibile **(Iarna fierbinte)** fie suferința adolescentului pentru care erosul este încă un vis intangibil **(Onomastica unui adolescent, Convorbire telefonică, Gerul, Trei tineri pe malul lacului** — în ultima ideea dragostei platonice, inofensive, fără efort, e plasticizată cu o surprinzătoare simplitate de mijloace în imaginea binoclului). Totuși i se poate reproșa autorului o grijă exagerată uneori pentru „autenticitate" (tentața de a reproduce jurnalier comportamentul sau limbajul adolescenților), epicul uneori prea anecdotic sau sfîrșitul sentențios, demonstrativ. În schimb capacitatea de observație, finețea psihologică în prospectarea unor stări difuze, momentane realismului miniatural, cehovian, sînt calități certe într-o proză ca **Durerea** unde autorul urmărește evoluția unei stări de criză sufletească (cauzată de moartea soției), momentul în care apare prima fisură în zidul opac al durerii și trezirea treptată a reflexelor vieții de dinainte, ce salvează eroul din abulia sa la capătul unui proces stenic de purificare prin durere.

În majoritatea povestirilor (mai cu seamă cele care înregistrează reacția personajelor în fața morții) există un dramatism nedisimulat, un patos liric ce prefigurează absurdul tragi-grotesc din cărțile de mai tîrziu (schița **Căldura)** în care ne-a fost destul de greu să vedem „o atmosferă de tinhă și încredere", „o poezie aproape senină aproape împăcată cu neprevăzutul, neliniștea sublimîndu-se într-o reflexivitate cu iz folcloric", cum s-a spus.

O similară modificare, aproape răsturnare de optică suferă și **modalitatea narativă : de la** supralicitarea prozei de evocare sau analiză, autorul trece la o atitudine oarecum opusă, de neîncredere în capacitatea memoriei de a suplini toate golurile, de a recupera inefabilul realității. Incertitudinea narațiunii, distanțarea prudentă a scriitorului, fără a fi încă atît de radicale ca în romanele de mai tîrziu, produc substanțiale modificări și sub raport stilistic, în ceea ce, cu deosebire la Sorin Titel, se poate numi „scriitură". Schitele de început par să trăiască sub un regim al sincerității **totale** (potentarea simbolică „subtextul: dincolo de logica clară a faptelor sau gesturilor, este aproape inexistent). Candoarea este prezentă peste tot: în stil, în scriitură, în atitudinea scriitorului față de eroii săi (de care se apropie cu simpatie nedisimulată și chiar cu familiarism — adoptînd deseori postura unui membru al familiei) sau față de **cititor,** căruia îi solicită întreaga partcipare afectivă. Această sinceritate fundamentală se materializează în observația de o mare fidelitate, în înregistrarea exactă a faptului mărunt (chiar dacă în tentativa de a surprinde neobișnuitul obișnuitului lui, scriitorul innobilează cotidianul, conferindu-i dimensiuni epopeice sau baladești), uneori chiar într-un gen de „neorealism" suficient sieși. dar într-o variantă colorată sentimental, pacificată, un neorealism al mediului familial, intimist. Treptat însă S. Titel renunță la povestirea univocă, la „obiectivismul simpatetic", cum spunea cineva, adoptînd fie o perspectivă narativă mai complicată, pe planuri suprapuse sau simultane **(Mi-am amintit de zăpadă, Frumoasele zile de vară).** fie monologul la persoana I, ce restringe simțitor „cuprinderea" nartivă, substituind posturii omnisciente a scriitorului, o viziune parțială, limitată la experiența subiectivă a eroului. De aici și pînă la realismul „vederii : din cărțile de mai tîrziu, adică la transformarea eroului narator dintr-o conștiință cu identitate clară într-o simplă „voce" sau „ochi" ce înregistrează neutru, rece, frînturi ale existenței, nu mai e decît un pas. În locul patosului demonstrativ, a candorii stilistice, a participării afective a scriitorului, luăm cunoștință cu tonul ușor persiflator. cu atitudinea detașată a prozatorului, neîncrederea în virtuțile prozei „tradiționale: (ce merge pînă la ironizarea propriului stil de evocare lirică, romanțioasă în **Frumoasele zile de vară),** cu apelul copios la procedeele parodiei și patosului. Semnificația deselor schimbări de tonalitate și perspectivă narativă în acest fragment de roman depășesc simplul exercițiu de virtuozitate formală : ele sînt subordonate temei ce privește inițierea ritualică a copilului în subtextul social al lucrurilor, destrămarea treptată a universului său intim în anii războiului. Prin alternarea episodului burlesc (furtul covorului) transformat de imaginația copilului într-un „tablou vivant", o parodie a melodramei domestice, cu episoadele tragice din satul postbelic. scriitorului oferă eroului său prilejul de a-și clarifica judecata social, de a-și dezvolta spirit de discernămînt în aprecierea adevăratului dramatism. În fine **Coana Chirița,** pe lîngă ilustrarea convingătoare a acelui gen de ficțiune relativizantă ce transformă realitatea într-o variantă ipotetică, neverificabilă, este și o fantezie ironică, o parodie a ideii de ficțiune în sine.

Se poate susține așadar că proza lui S. Titel a urmat un proces evolutiv firesc, spre o substanțială maturizare a viziunii artistice, ce a modificat calitativ nu numai concepția de ansamblu a prozatonului, dar și semnificația intervenției sale în textul narațiunii. De aceea este oarecum tardiv să i se ceară scriitorului să se reîntoarcă la direcția prozei sale de început (așa cu face Valeriu Cristea în **România literară**), directie care, în ciuda calităților ei certe, se rezuma la un gen de notațe fragmentară, miniaturală, în fond la un realism minor.

MARCEL POP CORNIȘ

Faptul că presa literară a consemnat, și situația este departe de a se fi schimbat, nivelul scăzut al cărților unor debutanți, uitînd cu condescendență prea adeseori să aplice același tratament unor volume de versuri semnate de autori cu oarecare state de serviciu în literatură, a condus, cel puțin în anul trecut, la o situație oarecum paradoxală. În vreme ce cărțile nesemnificative ale unor autori mai mult sau mai puțin cunoscuți, unele dintre acestea aflate aproape de limita inferioară a artei, au continuat să apară constant pe piața literară, volumele debutanților, mult reduse la număr, nu au prezentat nici ele o sensibilă creștere valorică. Și aceasta în ciuda prezentărilor constant elogioase ale editorilor și a „cuvintelor de bun venit" ale unor confrați literatori așezate, de circumstanță – moda a revenit –, în loc de prefață.

Campania de presă, pentru că realmente așa ceva a fost, care s-a dus împotriva literaturii mediocre, a avut un rezultat cu totul diferit de cel scontat. Limitarea numărului debuturilor și, în general, al cărților de beletristică, paralel cu creșterea spațiului acordat criticii literare, departe de a ridica nivelul literaturii publicate, a condus mai degrabă la efectul contrar.

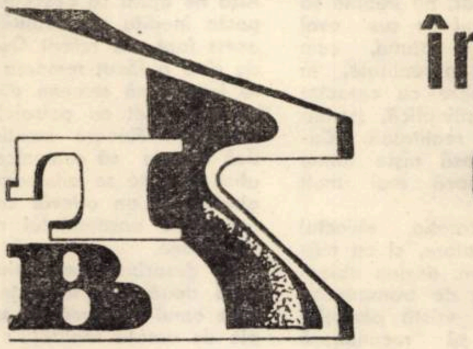

însemnări despre debut

Ceea ce se impune este, și despre aceasta s-a vorbit iarăși îndeajuns fără ca lucrurile să se îmbunătățească prea mult, o mai atentă și fermă selectare a cărților, ținîndu-se seama în primul rînd de calitățile lor literare și nu de rațiuni extraestetice care, din păcate, încă mai prevalează atunci cînd se stabilesc planurile editoriale. Afirmăm aceasta pentru că poeți al căror nume, teoretic, pare să prezinte garanția unui succes de public (și aici ar fi de discutat calitatea acestuia, pentru că există un public snob care nu odată a dus la ivirea, fie și efemeră, a unor false „glorii"), au ajuns să apară în fiecare an,uneori cu cîte două sau trei cărți slabe, în vreme ce în sertarele editurilor stau ani la rînd volume cu mult superioare, fără a găsi pe cineva să le publice. Avem în vedere, aici, faptul că în 1972, an pe care l-am numi al debuturilor tardive, au apărut, după o îndelungată așteptare, poeți ca Dușan Petrovici, Traian Dorgoșan, Valeriu Pantazi, dintre care cel puțin primul, alături de Dan Verona și George Virgil Stoenescu, justifică, dacă mai este necesar un astfel de lucru, interesul pentru poezia mai tînără. În acest context, ni se pare cel puțin binevenită inițiativa Editurii Eminescu de a organiza, anual, un concurs de debut.

S-a vorbit și se mai vorbește încă mult despre diversificarea stilistică din poezia actuală. În sine, simplul fapt al existenței unor tendințe și revendicări formale atît de diverse, ca să nu spunem incompatibile, nu ar fi decît pozitiv și stimulator pentru climatul nostru literar. Aceasta însă dacă situația s-ar prezenta într-adevăr în acest mod. Pentru lectorul de poezie cît de cît constant însă nu mai este de mult un secret că acest mozaic, în aparență multicolor și variat, care este poezia românească contemporană, poate fi redus la cîteva tonuri fundamentale, restul nefiind decît nuanțe parazitare proliferînd monstruos în jurul unor nuclee amorfe. Pentru că, dacă în urmă cu un deceniu, se mai putea spune că unul sau altul dintre poeți descinde din Barbu, Blaga etc., ori din cutare școală poetică autohtonă, tradiționalistă sau de avangardă, astăzi lucrurile se prezintă într-un mod cu totul diferit. Receptarea mai mult sau mai puțin superficială a unor vîrfuri ale poeziei noastre – aceasta mai ales la nivel stilistic pentru că de o receptare în profunzime, cu unele rare excepții nu poate fi vorba – ca să nu mai vorbim despre imitarea lor servilă, au dus, în timp și datorită unei grăbite și insuficient controlate masificări a valorilor, la o anume canonizare spontană și liber acceptată a mijloacelor formale, la constituirea unor retorici ad hoc, în care locul comun și ticul verbal se constituie în rețetă poetică. Dacă din tot acest proces putem nota, totuși, ca pozitivă, ridicarea mediei valorice a poeziei publicate de debutanți, comparativ cu alți ani, nu este mai puțin adevărat că aceasta s-a realizat cu prețul uniformizării și despersonalizării conștiințelor poetice. Fenomenul, prezent în ansamblul liricii actuale (încă o dată, o spunem, nu vorcărților de debut. Despre cutare poet se spune că „mitizează", despre altul bim despre excepții), apare cu atît mai simptomatic la o trecere în revistă a că „barbizează" ori că manifestă o atitudine negativă față de limbajul tradițional, și despre mai toți la un loc s-ar putea afirma că „filizofează", dezinvolt și superficial, în marginea unor teme solicitate pînă la banalizare.

Exemplele pe care le vom da în continuare, luate din cărțile de debut ale anului trecut, au mai mult scopul de a ilustra cele afirmate mai sus și mai puțin de a exprima, global, o judecată de valoare asupra fiecărei cărți în parte, deși exemplele, în mai toate cazurile, sînt reprezentative pentru tonul general al respectivelor volume.

Se scrie, cum am arătat, o poezie programatic „mitizantă", de regulă aceasta însemnînd că autorul respectiv parafrazează cu suficiență motive folclorice : „Urma femeii cuib de păsări ostenite / vei afla-o mai departe / înoptatul / te găsim mergînd de-a latul / chemînd jertfele păcatul / zorii te găsiră-n zbor / cu trup jumătate nor / jumătate de fecior / văi și mări – șapte la număr / călătorule le-au dus / cînd la șold / și cînd la umăr". (Florin Costinescu, **Adierea tărîmului,** p. 48), aceasta atunci cînd nu versifică gratuit, urmînd sonurile modelului popular : „Cît a fost noaptea de mare / m-am iubit cu alba floare / ne-am iubit fără iubire, ea mireasă și eu mire // îmi duceam mîna spre sîn, / să uit zile, săptămîni ; / lumina prin poala hainii / să uit lunile și anii. // Trebui doar o privire, / brîul să i se desfire. / Avea-n vîrful firului, / căzînd, steaua mirelui" (Aurel Turcuș, **Umbra rîului,** p. 32), sau : „Păpădie, die, / spune-mi numai mie / cît o să mai ție / clipa străvezie ; / spune-mi mie, noapte, / cît o să mă coste / clipele albastre, etc. (Anamaria Pop, **Castelul din siclame albe,** p. 32).

Versificării, uneori poticnite și prozaismului, îi plătește tribut și Radu Anton Roman, poet altfel nelipsit de unele calități : „Semințele acestea sînt liniște / întinsă pe osia văzduhului alb. / O parte a trupului meu are-n mijloc / amurgul, în sine o mare de alb... / Și păsări se varsă din ochi de la vînt / limpezi mi-ajung cu cenușa la piept. / Eu sînt jumătatea trupului lor / cuprinsăntr-o apă ascunsă în taină, / pe umărul meu răstignitul și drept" etc. (**Ohaba, țara asta,** p. 97).

Și iată acum, în final, și o mostră de poezie în care gesticulația retorică și prozaismul pretențios își revendică virtuți filozofice : „Strigam : luați-mă de aici, eu sînt orb / de cuvintele care mă caută // . . . / – Iubesc : strigam – poate că nu există timp / doar fericirea, o veșnicie împrejur / numai atunci cînd sărutul devoră / spații de o mare transparență". (Valeriu Pantazi, **Estimp,** p.58)

Evident, lista acestor eșecuri ar putea fi îmbogățită la nesfîrșit – și cu exemple luate nu numai din cărțile debutanților – fără ca prin aceasta să se rezolve ceva. O literatură mediocră și submediocră a existat și poate va exista întotdeauna. Important este în primul rînd ca ea să fie cît mai puțină și să trezească cît mai puțin interes. Și aici este necesar să acționeze, și nu numai printr-o afirmare de principii, critica literară.

L. G. BLAGA

CAMIL PETRESCU

SAU DESPRE EXEMPLARITATEA UNEI VIEȚI

Toată creația lui Camil Petrescu (poetică, romanescă, dramaturgică și filozofică) este un strigăt împotriva absurdității și a imposturii. Este, de fapt, un triumf al lucidității. Opera lui se întemeiază și se ordonează pe o existență umană exemplară, pe o experiență istorică și morală într-o fundamentală contradicție cu comoditatea socială și camelionismul etic. Căci, după propria-i mărturisire, „nimeni nu poate trăi fără unitate interioară. Fără sfînta împăcare lăuntrică între conștiință și fapte. Numai că aici se pot realiza două soluții cu totul opuse. Unii își pun faptele de acord cu conștiința. Alții, cei mai mulți, își pun conștiința de acord cu faptele. „(Teze și antiteze, **pg. 300).**

Această „unitate interioară" (născută prin punerea faptelor de acord cu conștiința și nu invers !) a constituit permanentul filon paradigmatic al vieții sale. Rigoarea principiilor scriitorului nu l-au transformat însă într-un Robespierre fanatic și, implicit, inuman ci l-au menținut statornic în sfera eticii și a muncii de creație, a fascinantelor căutări artistice. Prin intransigența sa față de compromisuri și de atitudinile cancaniere, prin spiritul său pătrunzător și caustic, a devenit, mai ales în epoca interbelică, un scriitor „dificil" și adesea contestat de unii confrați dogmatici și fără har. Războiul lui Camil cu adversarii (cu cîteva excepții) a fost profund nedrept. Armele lui au fost luciditatea, informația culturală și respectul față de adevăr ; ale adversarilor, insinuarea și neprincipialitatea. El cerea o înfruntare de idei pentru că, așa cum singur preciza într-un eseu, „polemicile nu se duc pentru distracția celor mulți. (. . .) Polemica este o necesitate pentru că ea este de fapt o manifestare vitală a literaturii. O idee se definește printr-o serie de delimitări. O delimitare presupune întotdeauna o negație. Viața este o contrazicere și luptă cu moartea:. Nu puțini dintre adversarii săi, în schimb, recurgeau fără jenă la afirmații apodictice, care vizau persoana și nu opera acestuia.

În intervențiile și polemicile sale, Camil Petrescu apăra, în fond, demnitatea actului creator, și, implicit, a creatorului de valori autentice. Revistele la care a colaborat (Cronica, Letopiseți, Banatul, Banatul românesc, Tara, Gîndirea, Contimporanul, Rampa, România literară, Adevărul literar și artistic, Revista Fundațiilor, **etc.) precum și cele editate de autor** (Săptămîna muncii intelectuale și artistice, Cetatea literară, Limba română – **apărută la Timișoara) au găzduit în paginile lor nenumărate eseuri ale scriitorului pledînd pentru libertatea ideilor și moralitatea lor. Prin Camil Petrescu proza noastră fuziona firesc, pe planul structurii, cu proza europeană. În calitate de teoretician al romanului** (vezi Noua structură și opera lui Marcel Proust, Modalitatea și tehnica romanului polițist. De ce nu avem roman, Galeria sufletului românesc, Spiritul timpului **etc.), autorul** Patului lui Procust **descoperea cu finețe și claritate drumul complex al prozei moderne spre esențialitate și „durata temporală concretă". Chiar dacă în aceste exegeze se întîlnesc accente din fenomenologia husserliană și neopsihologismul european, gîndirea lui Camil Petrescu poartă puternic amprenta originalității, a unui sistem estetic coerent și în bună măsură de certă actualitate. Perenitatea acestor idei stăruie, înainte de toate, în impresionanta probitate științifică a exegetului întrucît „nici cumințenia, nici înțelepciunea, nici erudiția, nici verva strălucitoare, nici cultul frumuseții, nici devotamentul fanatic, nici sfințenia nu pot înlocui probitatea cunoașterii" (Op. cit. p. 301). Cultul metodei adecvate de cercetare și, simultan, al probității cunoașterii i l-au insuflat, desigur, și dascălii săi. Dintre aceștia, filozoful și esteticianul român P. P. Negulescu a însemnat un adevărat model intelectual pentru Camil Petrescu. De aceea va recunoaște singur : „Profesorul și gînditorul P. P. Negulescu a influențat compoziția mea spirituală"** (vezi eseul Profesorul și gînditorul P. P. Negulescu).

Paginile lui Camil Petrescu degajă încă adevăruri fierbinți. Ele nu sînt simple pagini, ci sînt opțiunile și delimitările unui scriitor care nu a scris ca să trăiască, ci a trăit ca să scrie. Lectura lor presupune descifrarea unei biografii spirituale complexe și contradictorii. De aceea, amintindu-ne cu emoție de constatarea lui Tudor Vianu din mai 1957 : „Ce om viu a dispărut dintre noi . . .", am putea adăuga acum, în mai 1973 : "Ce operă vie trăiește durabil printre noi".

VASILE ROMAN

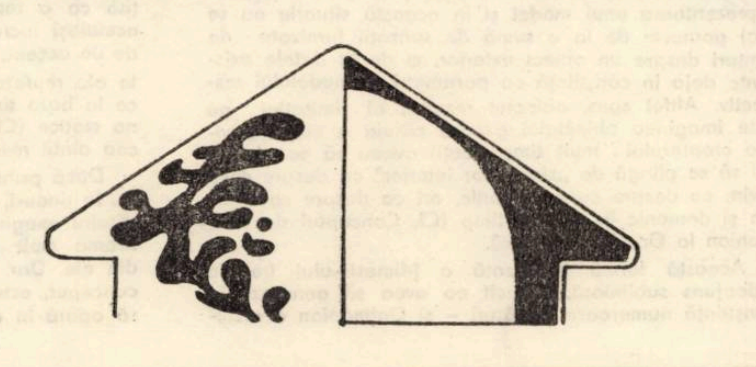

Ştiinţa şi arta reprezintă două componente fundamentale ale culturii, între care există multiple relaţii de asemănare, deosebire şi influenţe reciproce. Dezvăluirea măcar a unora dintre ele întăreşte ideea caracterului integral al culturii şi infirmă concepţiile care statuează o opoziţie netă între ele.

Obiectele şi structurile obiective ale lumii obiectuale există înainte de a fi descoperite şi transpuse în gîndire de om, există independente de noi, dar ele nu sînt descoperite aşa cum a descoperit Columb America, nu le putem descoperi decît reconstruindu-le, aproximîndu-le din ce în ce mai exact (Piaget). Noi reconstruim concretul cu ajutorul conceptelor, legilor generale ; abstracţiile nu există ca atare în realitate, ele sînt doar mijloace ideale cu care noi reconstruim mintal concretul.

Observaţia şi experimentul, folosite pe scară largă în cunoaşterea ştiinţifică nu sînt acte de cunoaştere exclusiv senzoriale ; observaţia e precondiţionată de experienţa cognitivă anterioară, ceea ce l-a determinat pe Goethe să afirme că „vedem doar ceea ce cunoaştem". De fapt, prin observaţie noi vedem obiectul aşa cum apare din interacţiunea inevitabilă cu aparatul pe care-l folosim. Pentru a efectua un experiment trebuie să folosim anumite concepte teoretice, deci nu există un moment pur experimental în cunoaştere. Altfel experimentul respectiv poate să nu comunice nici o informaţie, să nu aibă nici o semnificaţie (unui nespecialist, urmele lăsate pe o placă fotografică de nişte particule elementare nu-i comunică nimic despre parametrii particulei, el nu vede decît un desen geometric). Invers, deducerea pe cale teoretică a unor adevăruri se bazează în ultimă instanţă pe rezultatele practicii, concentrate în simboluri, în legile logicii. Există deci o unitate şi o complementaritate a teoriei cu practica în cunoaşterea ştiinţifică ; cunoaşterea nu se poate întemeia doar pe una din aceste două aspecte ale sale.

Atît ştiinţa cît şi arta reflectă esenţa realităţii ; nu primează nici una deoarece fiecare relevă anumite aspecte ale realităţii care prin mijloacele celelalte nu poate fi relevată. Acelaşi obiect apare altfel într-o imagine artistică decît într-o teorie ştiinţifică, i se relevă alte aspecte, însă în ultimă instanţă, tot cele legate de interacţiunea sa cu omul. După cum obiectul ochiului este altul decît cel ştiinţific. Obiectul specific al cunoaşterii artistice este realitatea umanizată prin raportarea ei la omul social, nu prin prezenţa lui fizică (exemplu: „La Steaua", de Eminescu (Marcel Breazu).

Viaţa în societate creează anumite raporturi sociale, anumite valori umane, care fac insuficientă cunoaşterea teoretică a realităţii[1]). Tocmai prezenţa permanentă a acestei valorificări, care e însăşi raţiunea de a fi a artei, o deosebeşte de ştiinţă.

Arta restructurează realitatea dată, ne oferă alta, care depăşeşte originalul prin raţionalitate şi semnificaţiile ei umane, prin unitatea ei[2]). Această raţionalitate constă în selectarea şi recombinarea elementelor realităţii, într-un mod mult mai grăitor decît se află ele risipite în realitate, prin care artistul descoperă şi transmite semnificaţiile umane ale realului[3]). Prin arta sa, artistul veritabil răspunde unei cerinţe profunde a naturii umane exprimată sugestiv de Paul Valéry : „spiritul uman e făcut dintr-o dezordine căreia i s-a adăugat nevoia de a crea ordine". Prin transfigurare, imaginea artistică veritabilă se distanţează de faptul real, obiectiv, pentru a se apropia însă de esenţa lui[4]). Raţionalitatea acestei transfigurări nu este artificială, creată doar după chipul şi asemănarea omului, deoarece prin ea artistul caută să descopere şi să redea însăşi pulsaţia fundamentală a întregii existenţe. Reflectarea realităţii în artă are deci două laturi : în primul rînd ea se supune legilor impuse de realitatea obiectivă, în al doilea rînd, omul îi impune legile lui, care depind de idealurile estetice şi modalităţile expresive ale operei, de natura de comunicare a artei. Cunoaşterea artistică, asemeni celei ştiinţifice, nu este predeterminată nici în structurile subiectului (Kant), nici în cele ale obiectului cunoaşterii (empirismul).

Există o logică sui generis, o logică estetică, a restructurării realităţii în artă. Datele senzoriale, care oglindesc în conştiinţă fenomenalul, accidentalul, individualul, care vorbesc simţurilor şi care există doar în obiectele individuale, pot căpăta, prin intermediul creaţiei artistice, capacitatea de a oglindi esenţialul, necesarul şi generalul din realitate, şi în asta constă funcţia cognitivă a intuiţiei senzoriale. (Doar individualul este emoţionant, fiind sensibil, generalul e doar informatic pentru că e doar inteligibil). (Henri Wald). Rezultă că abstracţia artistică (şi arta abstractizează, adică stilizează, neglijează laturile neesenţiale) se deosebeşte de cea ştiinţifică prin forma sa sensibilă, faţă de forma ideală a celei ştiinţifice, şi prin conţinutul său uman. Cubismul susţine că pentru a picta un vas circular, nu trebuie să desenăm conturul de sus oval cum îl vedem, ci rotund, cum ştim că este el în realitate, în urma unei analize cu caracter de observaţie ştiinţifică, pentru a nu denatura realitatea. Cubiştii alătură însă nişte forme care se adresează mai mult gîndirii.

În actul de creaţie, obiectul nu e privit ca atare, ci ca mijloc de exprimare, devine obiectul unui proces de transcendere[5]). De aceea există pericolul ca receptorul să recunoască doar asemănările cu realitatea uzuală, fără a recepţiona mesajul artistic. Culorile şi formele unui tablou nu copiază realitatea, ci exprimă atitudinea artistului faţă de ea, modul în care şi-o însuşeşte. Imaginea creează amănunte care nu există în realitate pentru a releva o esenţă care există. La fel, cînd privim un tablou trebuie să ne emoţioneze mesajul, nu reactualizarea unor trăiri anterioare, altfel nu am putea cunoaşte nimic nou, inedit pentru noi. Omul îmbogăţeşte realitatea prin activitatea sa artistică şi ştiinţifică, îi redă obiectele, raportate însă la om, umanizate. Obiectul nu are doar calităţile sale intrinseci, ci şi alte calităţi, potenţe, ce se pot releva doar prin contactul său cu omul. Tocmai acestea sînt calităţile relevate de artă. La rîndul său, omul se descoperă şi se îmbogăţeşte pe sine în procesul cunoaşterii artistice, al practicii sociale. Imaginaţia creatoare este deci un mijloc de investigare a realităţii, asemeni observaţiei ştiinţifice. Arta ne ajută să descoperim aspecte inedite ale realităţii. La acest fapt s-a referit Oscar Wilde cînd a făcut remarca „Natura începe să semene din ce în ce mai mult cu peisajele d-lui Whistler". Fiecare creaţie artistică trebuie să comunice nu o abstracţie ce se adresează doar gîndirii, ci un adevăr care să vorbească ansamblului conştiinţei umane.

Se desprinde concluzia că există două căi, tendinţe, prin care omul încearcă să se apropie de esenţa realităţii : cea de a reduce cunoaşterea la cunoaşterea senzorială, şi cea de a descompune cunoaşterea în abstracţii. Prin ambele aceste tendinţe, conştiinţa încearcă să sesizeze obiectul cunoaşterii, concretul, cu structurile şi semnificaţiile sale, care poate fi sesizat din ce în ce mai exact prin cooperarea artei cu ştiinţa.

---

[1]), [2]), [3]), [4]), [5])—vezi **Conceptul de realitate în artă**, Editura „Meridiane". Bucureşti, 1972

• cunoaştere ştiinţifică şi cunoaştere artistică • gabriel sălăgeanu •

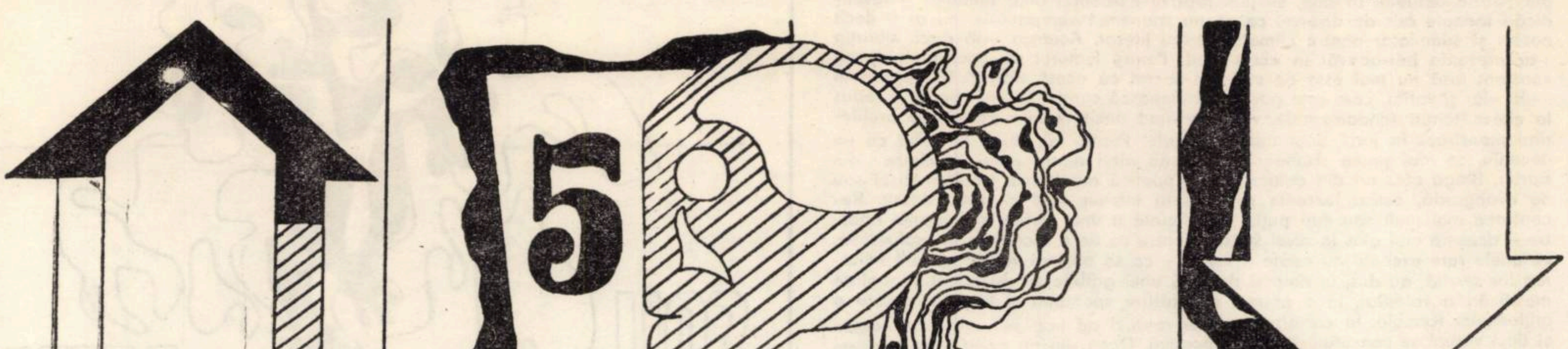

• dubla funcţionalitate a imaginii artistice • ion viorel boldureanu •

Adesea se vorbeşte despre treapta actuală a civilizaţiei ca despre o civilizaţie a imaginii ; în plin cîmp de afirmare a artei plastice non-figurative se înregistrează, aproape neaşteptată, reapariţia imginii ; marii apărători din vremea noastră ai artei realiste îşi propun fie o restabilire şi o reacreditare a virtuţilor mimesisului (Georg Lukács, **Estetica, Specificul literaturii şi al esteticului** ; Erich Auerbach, **Mimesis**) fie o nouă punere în discuţie a formei înţeleasă ca structurare dinamică virtual nelimitată, neconstrînsă, ca o emanaţie plurivalentă, din interior, a ideii (Herbert Read, **Imagine şi idee, Originea formei în artă** ; John Gassner, **Formă şi idee în teatrul actual**).

Pentru cel care vrea să-şi apropie, prin contemplarea operei de artă, ideea tulburătoare a genezei artei, o primă întrebare ar fi dacă a existat sau poate fi concepută măcar existenţa unui mod de gîndire exclusiv prin imagini.

Cele mai simple forme de activitate omenească au la bază **imitaţia.** Aceasta presupune raporturi dintre mişcare şi reprezentare, în sensul că mişcarea este direcţionată spre înfăptuirea unui model (Cf. Henri Wallon. **De la act la gîndire,** pag. 142 şi ur.).

La nivelul conştiinţei, imitaţia presupune aşadar **reprezentarea unui model** şi în această situaţie nu se mai porneşte de la o sumă de senzaţii furnizate de simţuri despre un obiect exterior, ci de la datele existente deja în conştiinţă ca parametri ai modelului respectiv. Altfel spus, obiectul rezultat al imitaţiei nu este imaginea obiectului asupra căruia a căzut privirea creatorului ; mult timp poeţii aveau să se laude ori să se plîngă de „simţul lor interior" ca despre ceva divin, ca despre ceva demonic, ori ca despre ceva divin şi demonic în acelaşi timp (Cf. Conceptul de Daimonion la Goethe şi Blaga).

Această formă incipientă a Mimesis-ului trebuie îndeajuns subliniată, întrucît ea avea să genereze în conştiinţă numeroase trăsături — şi Daimonion e rezultatul uneia de acest fel, — trăsături ce vor avea să pară moduri de gîndire iraţionale.

Vom urmări cîteva dintre presupusele căi. cu convingerea că Mimesis-ul, printr-o mai dreaptă judecare a sa şi a imaginii artistice, printr-o înţelegere ferită de îngustime, vor arăta convingător pentru toată lumea care este adevăratul temei dintotdeauna al marii arte. Nu întîmplător un estetician precum G. Lukács consacră în jur de 500 de pagini din volumul I al **Esteticii** problemelor Mimesis-ului. Revenind, este de presupus că procesul de constituire a modelului putea să prilejuiască un anume gen de confuzie, modelul putea să se edifice prin perceperi succesive ale aceluiaşi obiect, ori prin perceperi repetate de obiecte. În primul caz este vorba de **o revenire a modelului,** în al doilea, de **o revenire a obiectului.** Această alternanţă avea să fie un obstacol în calea perceperii obiectelor în ordine spaţială. Nefiind diferenţiate prin această ordine, **obiectele puteau fi gîndite simultan,** fără implicarea unui etalon al comparaţiei.

Gîndirea se mişcă mereu între reprezentare şi obiect ; confruntarea obiect-reprezentare aducea cu necesitate **accentul.** Accentul putea fi sesizat ca realitate psihică, întrucît fiecare nouă confruntare era simţită ca o **redescoperire** mereu şi mereu repetată a **aceluiaşi** lucru. Orice reprezentare, aşadar. se însoţea de un accent, iar **modelul,** în chip firesc, însuma accentele ale reprezentărilor. Numai aşa se poate explica de ce la baza tuturor imaginilor se află **modele ritmice** şi nu statice (Cf. H. Read, **op. cit.**). Nu mişcarea a fost cea dintîi revelată conştiinţei, ci **ritmul.**

Dacă psihicul ar fi funcţionat perfect şi dacă natura, la rîndu-i, nu ar fi oferit incidente, mecanismul constituirii imaginilor ar fi rămas neschimbat şi, de bună seamă mult mai fidel obiectelor şi modelului izvorît din ele. Dar. cum astfel de „perfecţiuni" sînt de neconceput, este uşor de presupus ce deviaţii au putut să apară în acest proces. Psihicul, conştiinţa au fost întotdeauna compensatorii şi revendicative, în consecinţă, reprezentarea modelului, imaginea puteau fi **întregite** prin compensaţie şi apoi i se cerea naturii să se ajusteze după acestea. Aici par să-şi afle sursa psihică fantasticul şi magia, ambele fiind, în ultimă analiză. modalităţi de salvare a ritmului. (Şi cît de mare pare că este totuşi distanţa dintre Mimesis şi imaginile magico-fantastice !)

După teoria lui Meinong, urmată de Tudor Vianu, conştiinţa are patru feluri de acte şi patru feluri de obiecte (Tudor Vianu, **Introducere în teoria valorilor,** 1942, p. 16-18). Deci conştiinţa, manifestîndu-se prin actul reprezentării bunăoară, are posibilitatea de a atinge **într-un grad oarecare** oricare dintre obiectele conştiinţei. Numărul de variante rezultat din combinaţie matematică deşi destul de mare este totuşi limitat.

Dacă înfăptuirea variantelor se realizează astfel şi apar în artă ca într-un produs de obiectivare a conştiinţei creatoare, contemplatorul va întîmpina dificultăţi în receptarea valorii estetice, deoarece sensibilitatea nu poate funcţiona între asemenea limite. Produsul conştiinţei creatoare nu va fi resubiectivat, deci nu se va manifesta ca fiinţînd estetic.

De aceea, frapantă din punct de vedere al urmăririi consecinţei estetice nu este alegerea unor anumite variante, ci aspectul calitativ ingenios adică intensitatea de un anumit grad a **apropierii şi cuprinderii oricărui obiect al conştiinţei prin oricare act** al conştiinţei. Gradual, variantele sînt ilimitate ca număr. Imaginea în artă ca expresie plastică oferă tocmai emoţia şi tensiunea acestei cuprinderi, iar sub acest aspect şi posibilităţile imaginii şi implicit ale artei, devin, teoretic şi practic, **nelimitate.**

Întreaga istorie a artei realiste vine să confirme că aici avem de-a face nu cu un optimism îmbietor, ci cu unul convingător, un optimism despre viitorul artei celei mai înalt adecvate firii şi destinului omului : arta realistă ! !

călătoriile noastre de mîine

Omul veşnic grăbit al civilizaţiei noastre nu este satisfăcut de nici unul dintre mijloacele de transport ce-i stau la dispoziţie. Tehnica contemporană – pe cale de a perfecta circulaţia spre alte planete – nu a reuşit pînă acum să realizeze mijloace de transport foarte rapide, de mare capacitate, ieftine şi care să nu fie stinjenite de aglomeraţia marilor oraşe.

Astăzi, în cadrul aceleiaşi categorii statistice, reprezentată de oraşe mai mari de 20.000 locuitori, trăiesc 750 milioane, dintre care 200 milioane numai în Europa, oraşe tot aşa de nepregătite ca cele de odinioară, pe străzile cărora circulă totuşi 250 milioane (!) de automobile. Cum circulă ? Din nefericire o ştim prea bine.

Supravegherea electronică a străzii reprezintă o soluţie, însă în nici un caz un remediu de fond. Experimentările în acest sens se fac la Tokyo, ca şi în alte metropole. Pentru moment, ameliorarea circulaţiei rutiere se face prin intermediul semnalelor radio sau telefonice, ca şi prin intermediul elicopterului. Acelaşi lucru se încearcă prin construcţia de autostrăzi suspendate, aeriene, uneori multinivelate, care au apărut în marile aglomerări urbane. Ele au un dublu rol : pe de o parte, fluidizarea circulaţiei prin evitarea sistemului de străzi (uneori foarte întortocheat şi presărat cu intersecţii mai mult decît periculoase), iar pe de altă parte, redarea acestor străzi într-o formă nepericuloasă, pietonilor.

Un alt remediu ar fi intensificarea circulaţiei subterane. Pare incredibil, dar pînă la ora actuală numai 38 de oraşe din lumea noastră dispun de metrouri.

Se mai experimentează în acest scop noi tipuri de autovehicule, mai ales pe liniile de transport în comun. Unele dintre acestea vor circula pe grinzi suspendate, altele pe şine de beton în formă de T răsturnat etc.

În cîteva oraşe au şi intrat în funcţiune, deocamdată cu titlu de experiment, cîteva astfel de vehicole : trenul monoşină Alweg la Tokyo (100 km/h), trenul suspendat Safege la Chateauneuf sur Loir în Franţa (100 km/h), trenul pe pernă de aer Urba (80 km/h), care a funcţionat la Tîrgul Internaţional de la Lyon 1970.

Considerind în domeniul transporturilor feroviare exemplul etalon al eficacităţii maxime pe care acest mijloc de transport în comun îl poate oferi, „Expresul Tokaydo", care parcurge 500 km în 3 ore, se poate constata că pentru nevoile de transport ale începutului mileniului al III-lea aceste realizări sînt încă în fazele de încercări insuficiente. Şi să nu uităm că această cale ferată este una dintre cele mai rapide din lume la ora actuală.

Se pare că transporturile viitorului se vor baza pe utilizarea combinată şi coordonarea diferitelor mijloace de transport, în care un rol important îl vor juca aşa numitele transporturi „neconvenţionale".

Unul dintre concurenţii cei mai puternici în această categorie este transportul pe pernă de aer, în multiple variante la care se adaugă şi alte idei îndrăzneţe, dar pe deplin realizabile : şine magnetice, trotuare rulante, trenuri suspendate sau plutitoare, de mare viteză şi capacitate, acţionate de motoare electrice liniare.

Un domeniu care în ultimii ani a avut o evoluţie spectaculoasă îl constituie fără îndoială acest copil minune al transporturilor moderne : hovercraftul, care s-a dezvoltat sub privirile noastre de la o idee la un mijloc de transport competitiv cu transportul convenţional cu feryboatul, transportul feroviar şi de ce nu, chiar cu cel aerian.

În acest domeniu, cercetările s-au orientat pe două direcţii diferite : În prima categorie am putea încadra cercetările şi realizările în domeniul hovercrafturilor „tout – terain", capabile să evolueze la fel de bine pe terenuri mlăştinoase, nisipoase, în stepă, pe ghiaţă şi zăpadă afinată, pe uscat sau pe apă. Aplicaţiile unor astfel de aparate-raportate la posibilităţi, nu mai trebuiesc relevate. O remarcă trebuie totuşi făcută. Aceste aparate nu sînt destinate a înlocui mijloacele de transport clasice, ci de a oferi o gamă cît mai mare de posibilităţi transporturilor, spre exemplu în regiunile mai greu accesibile.

În ceea ce priveşte viteza de deplasare pe apă, care încă de pe acum depăşeşte viteza celor mai rapide transatlantice, se poate întrevedea că realizarea unor hovercrafturi de mare deplasament – capabile să deservească rute transoceanice – ar putea constitui un element hotăritor în disputa avion-vapor. Hovercraftul ar cumula atît marea calitate a avionului – viteza – cît şi pe cea a vaporului – confortul.

O a doua direcţie de cercetări o constituie aplicarea principiului hovercraftului la transportul terestru de mare viteză. Hovercraftul ghidat oferă avantaje în raport cu transportul convenţional cu şine şi roţi. Linia de beton se poate realiza mai ieftin decît calea ferată.

Vehiculele înseşi nu sînt supuse sarcinilor concentrate şi vibraţiilor care apar în vagoanele pe roţi. Propulsia se poate realiza fie cu o elice supraînălţată sau cu un motor cu reacţie, care pot imprima uşor 400 km/h, fie cu ajutorul motoarelor electrice liniare, care ar putea permite atingerea unor viteze de 5–700 km/h. De altfel, trebuie relevat faptul că soluţiile tehnice adoptate în acest domeniu sînt de mare rafinament tehnic. Este vorba de aplicarea teoriei supraconductibilităţii, pentru rezolvarea problemei transportului energiei, de folosirea unor sisteme inerţiale aplicate doar în aeronautică, ghidarea se efectuează prin înlocuirea girscopului clasic cu senzori electrici, comenzile sînt complet automatizate şi supravegheate în permanenţă automat, iar una din cele mai spinoase probleme, aceea a alimentării cu energie, pare a fi rezolvată într-un viitor puţin mai îndepărtat prin intermediul plasmei sau a unor sisteme cu gaz conductor.

Evident costul unei astfel de linii este mare. Calculele preliminarii ale unui proiect de astfel de linie, la care însă sustentaţia să se realizeze pe cale electromagnetică, între Hamburg şi München, arată un preţ cuprins între 16–28 milioane de mărci, ceea ce echivalează, prin raportare pe cap de locuitor, costul programului Apollo : „Omul pe Lună".

Totuşi aceste calcule mai arată că un km de cale lublă pentru aerotren costă de 15–20 de ori mai puţin decît un km de cale dublă pentru aerotren mare viteză cum este linia Osaka – Tokyo ; iar dacă ne gîndim că aceasta din urmă construcţie s-a amortizat în 7 ani, concluziile sînt evidente.

Pentru moment, viteza a fost limitată la 400 km/h, nu numai din considerente de siguranţă, ci şi din considerente psihologice. Siguranţa în circulaţie a aerotrenurilor este însă desăvîrşită ; şina centrală face imposibilă deraierea. Cercetările de ultimă oră au dus la apariţia primelor trenuri care se vor deplasa prin sustenţie şi ghidare magnetică graţie unor motoare liniare. Viteza de regim de 500 km/h este practic egală cu a unui avion.

Aerotrenul cu sustentaţie pe pernă de aer sau electromagnetică va fi un concurent serios al avionului pe distanţe mici şi mijlocii ; el îşi va lua pasagerii chiar din inima oraşelor, din gările centrale, va anula necesitatea marilor şi zgomotoaselor aeroporturi şi va traversa în mare viteză şi mult mai silenţios marile aglomerări urbane decît trenurile sau metrourile actuale.

Iată deci încă un domeniu în care viitorul ne poate rezerva surprize plăcute.

CRISTIAN BĂDESCU

---

contemporanii viitorului

Mai mult decît în orice domeniu al activităţii umane, asigurarea viitorului prin perpetuarea valorilor sale, în cazul acesta a însăşi omenirii prin totalitatea măsurilor aplicate populaţiei de copii – pediatria depăşeşte astăzi nivelul unui studiu orientativ, prin noile sale implicaţii în relaţiile unei colectivităţi devenind o ştiinţă activă. Înalta sa funcţionalitate este conferită de creşterea capacităţii de rezolvare nu numai a unor complexe probleme de patologie statică – organ, organism – ci şi a înţelegerii celei de a treia dimensiuni care, formind împreună trăsătura definitorie a medicinei actuale şi de perspectivă – tridimensionalitatea – determină o apreciere dinamică a fenomenelor de morbiditate şi, implicit, o creştere a eficienţei atitudinii terapeutice generată de o astfel de orientare.

Este marele merit al profesorilor, medicilor, studenţilor în medicină de a şti să reflecte, mergind aci la accepţiunea interdisciplinară a gîndirii ştiinţifice, la multitudinea factorilor care contribuie la restabilirea echilibrului individual al copilului, a homeostaziei aflate în multiple conexiuni cu determinante sociale, economice, ecologice şi psiho-emoţionale. În aceasta constă meritul gîndirii clinice novatoare a cursului de pediatrie universitar al conf. dr. Valeria Barna Săbăduş, desfăşurat cu studenţii institutului de medicină, în cadrul clinicii de pediatrie Timişoara. Inedit ca orientare şi modalitate de sensibilizare a viitorilor medici la varietatea factorilor care condiţionează menţinerea stării de sănătate, ca şi redobîndirea ei, prin păstrarea vigorii capitalului biologic şi genetic al individului, la obîrşia fiecărui gest al acestui profesor de sănătate a contemporanilor viitorului – copiii ; intuim o dragoste mare, însoţită mereu de probitatea profesională a omului de ştiinţă, impecabil în raţionamentale definitorii care stau la baza exercitării actului medical, de puterea de comunicare a cărei pregnanţă în prezentarea aspectelor de patologie a copilului viitorilor medici – studenţii de astăzi – este menită să deschidă noi orizonturi spirituale şi de cunoaştere. Această viziune nouă, profund ancorată în realitatea imediată a profesiunii noastre, cîştigă importanţă socială prin faptul că o atare gîndire medicală este menită să se adreseze la peste o treime din populaţie, care o reprezintă copii, omenirea de mîine. România are astăzi nevoie de medici buni ; are nevoie, pretutindeni, de oameni destoinici şi sănătoşi în gîndire şi faptă. Iar grija pentru generaţiile viitoare, în medicină, se concretizează prin însăşi creşterea competenţei în îngrijirea copilului.

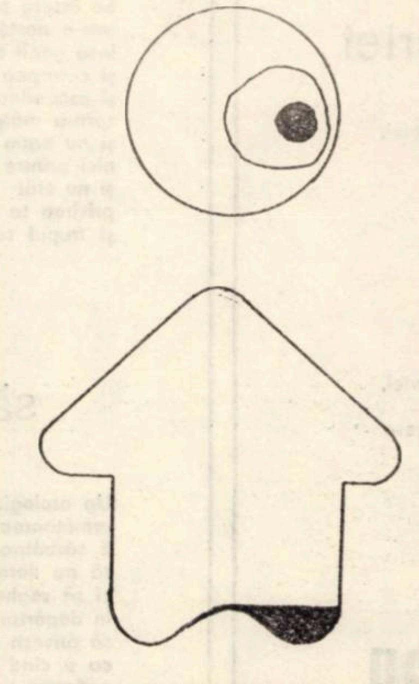

Dar avem astăzi nevoie nu numai de buni „tehnicieni" în medicină, ci de spirite deschise noului, de o gîndire medicală capabilă să înţeleagă sensul evoluţiei viitoare a medicinei – profilaxia, noţiune investită astăzi cu accepţiuni de ordin filozofic, date fiind multiplele domenii în care i se conturează o din ce în ce mai mare însemnătate.

În acest sens, stabilirea factorilor cauzali şi favorizanţi ai menţinerii stării de sănătate, sanogeneza, această adevărată orientare nouă a medicinei mondiale şi româneşti, se impune ca o necesitatea imediată a sfîrşitului de secol XX, o medicină integrată, poate una dintre cele mai valoroase cuceriri ale contemporaneităţii în arta vindecării. De aceea, ni se pare justificată mîndria de a remarca cu căldură recomandarea făcută, implicit, de a ne înţelege menirea ca medici prin pătrundenea sensurilor adînci ale relaţiei om–mediu social, economic, biologic, determinînd analize structural-sintetice. Înţelegem şi ne însuşim întrutotul puterea de a gîndi mereu dialectic, refuzind aşa numitul antiumanism necesar al medicinei, după cum toţi cei care servesc cauzei celei mai umane dintre profesiuni au datoria s-o facă.

Învăţăm să credem din ce în ce mai mult în acest „homo politikon" în evoluţie, în autenticitatea şi puterea de a-l reprezenta a creaţiilor sale spirituale, conturîndu-se din ce în ce mai viguroasă relaţia ce se stabileşte astăzi între creativitate, gîndire şi creşterea biologică a copilului. Unitatea somato-psihică şi socială a tînărului cunoaşte în epoca noastră o perioadă de formare mai lungă, fenomen cunoscut sub numele de proces al acceleraţiei seculare, determinat de complexitatea structurală a societăţii umane, aflate într-o rapidă evoluţie, de variabilitatea factorilor ecologici, aflaţi sub directa influenţă a activităţii umane ; şi, nu odată realitatea ne-a demonstrat că neînţelegerea acestor interacţiuni se repercutează disarmonic, în planul conştiinţei individuale, privind maturarea socială a tînărului. Pe de altă parte, şi aici întîlnim cu satisfacţie caracterul prospectiv al pediatriei, înţeleasă în acest mod atît de profund expus studenţilor în medicină, această încetinire a maturării sociale, determinate de fenomenul inerent civilizaţiei secolului nostru, care implică necesitatea luării unor măsuri eficiente din partea atît a unor ramuri deosebite ale medicinei, cum ar fi medicina internă a adultului, geriatria, psihiatria, cît şi a factorilor educaţionali răspunzători de menţinerea capitalului uman productiv între parametrii necesităţii sociale.

Dar prevenirea dispariţiei institnctului de conservare al speciei umane, adesea concretizat prin numeroase manifestări de infidelitate ale omului faţă de natură : deprecierea mediului ambiant, neglijarea comandamentelor majore, morale şi fizice, ale însăşi existenţei umane, se conturează, permiţînd perspective optimiste în cazul în care omul va şti, ca şi de atîtea ori în decursul evoluţiei sale, să păstreze nealterat echilibrul firesc al raportului instinct-raţiune. Acestei înţelepciuni îi sîntem tributari, ca medici şi oameni, în afecţiunea purtată copilului, stare de spirit atît de necesară în exercitarea actului medical. „Multi doctores, pauci docti", era o realitate cîndva, căreia realizările civilizaţiei noastre sînt menite a-i aduce amendamentul fundamental al înţelegerii şi acţiunii, pentru salvgardarea stării de sănătate a capitalului celui mai de preţ al omenirii – copilul.

A ne însuşi, tinerii de astăzi, viitorii medici ai ţării, o astfel de gîndire în exercitarea profesiunii medicale devine patriotism, costituind chezăşia înaltei noastre responsabilităţi pe care însăşi viaţa ne-o cere.

HORIA JURCA

cu sufletul spre țară

Mi-e sufletul intors din lungi călătorii
și-i țara umăr inspre lunecare
sau tril inalt de ciocirlii
deasupra cimpiei rotitoare
Mi-e sufletul in jur aproape o fintină
privire scursă a imbrățișare
așa cum porumbeilor din mină
le-ntinzi fărimituri de soare
Mi-e sufletul secundă inmiită
in unde omenești prin țară
de-aceea in privirea mea uimită
cuprind atita primăvară.

patria în intimitate

Adesea
în partea solară a inimii mele
vin cerbi
  mirosind a pădure și stele
Adesea
în pragul uimirii ca-n rouă
coboară cerul
albastră fintină a țării.
Și așa
ca-ntr-o oglindă cu ape limpezi
patria mea
mă caută
în partea solară a inimii.

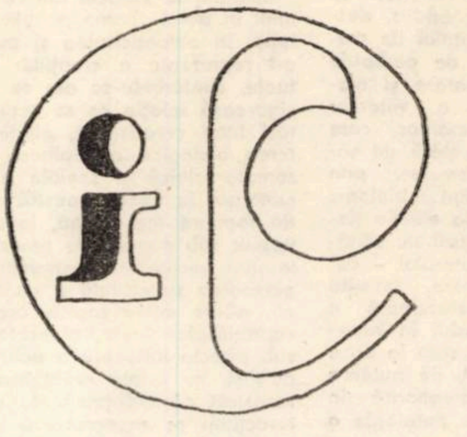

pecețile victoriei

Deasupra mea, culorile patriei,
pecețile victoriei,
suprapuse ca un nimb
în cunună solară.
Orele calme
ieșite la marginea timpului
devin iluminări
în miezul istoriei.
Deodată acest buchet
în care infloresc faptele
devine pură sărbătoare
Deasupra mea, culorile patriei,
curcubeu neasfințit
în care oamenii se contopesc
în efigii de aur.

ion căliman

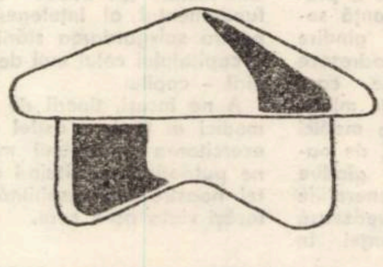

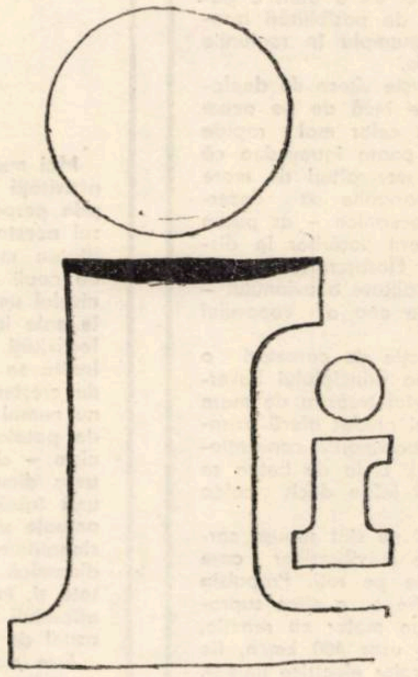

era de aur

Timpul își filfiie aripile
și rece și surd
dar noi i-am smuls o pană
din aripa stingă
am șters cu ea zarea
am contopit anotimpurile
am cules depărtările țării
păstra diagonal
urmele pașilor noștri – era de aur –
și pana există in inimile noastre
timpul nu știe că ii lipsește o pană
și zboară mai departe
zboară

amurg

Se insera privirea ta peste cetate
intr-o nestăpinită inflorire de copaci
insă gonit din sud văzduhul
și cotropea
și ascundea că n-am destulă umbră
spre-a mărgini plecările din jur
și nu eram prea sigur printre fluturi
nici printre clopote
și nu erai
privirea ta era amurg și cint
și trupul se muta din violet

sărbătoare

Un orologiu hotărăște
următoarea oră.
E sărbătoare să privești
să nu dormi noaptea,
ci să veghezi răsăritul stelelor,
în depărtare,
să privești orașul,
ca și cind ai ascunde in palmă
o floare de cimp,
să asculți cum freamătă
pădurile țării,
cind hotărăște orologiul
următoarea zi.

ion iovan

ziua în care

    Și
iată ziua in care poetul cintă
neasemuita intoarcere către lumină,
    tăcuta intoarcere din intuneric –
vinele străluminate-ale florii de mirt
    ii imprejmuie fruntea
    Și cintă și
trece cintind, il urmează
macii intunecați, augusta fioră
    a bolții
    și
    umbra ei,
blinda solie a zorilor
cu zimbet portocaliu –
    și cintă și
trece cintind către mare,
    inaltă in palme
    meduze și crabi,
    cochilii de scoici,
ascultă viața scrișnind
    cind le sfarmă.
    O,
    iată
aceasta e ziua in care
    poetul
    cintă
firul de sare și singele
    mustindu-i
    in
    palme,
    aceasta
    e
    ziua
în care vestește
    zăpezile
fiicele inmiresmate ale himerei.

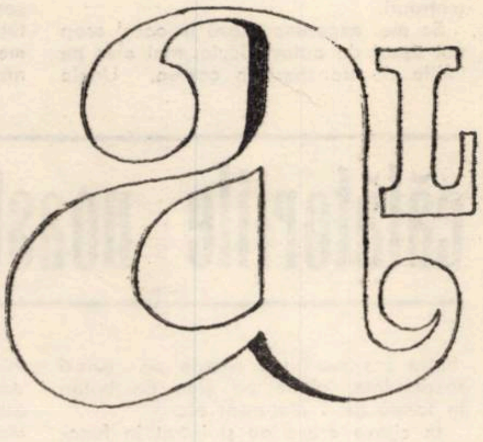

lucian alexiu

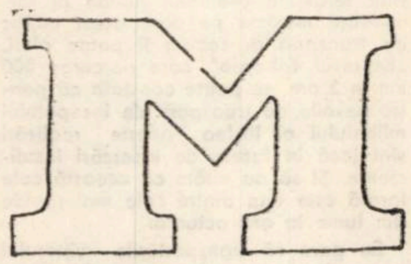

poet și lebădă

M-am născut dintr-o lebădă albă,
plutind pe ape de poezie,
și in mine urca un cintec,
murmurat de izvorul cu apă vie.
Respirația florilor imi parfuma ființa,
coborind in largi volute rotitoare,
pe brațe-mi curgeau frunzele cuvintelor,
cu care imi impodobeam gindurile,
descompunind visările.
Și-am invățat să discern,
in adincul respirației ideilor,
transpirind bunătate,
pe potecile ființei poetului.

ion mihalca

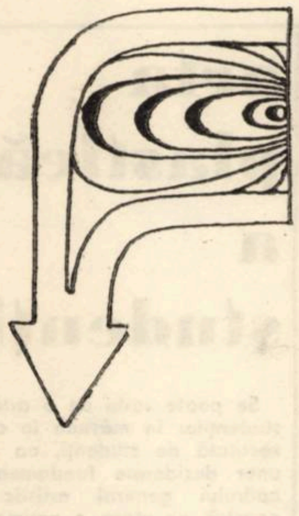

teana şerbănescu

remember

De la o vreme numai de gafe am parte. Se plimbă cu paşi rari prin anticamera lui Stănoiu şi aşteaptă ca secretara roşcată şi plictisită să iasă şi să o cheme înăuntru. Dar uşa rămine inchisă şi pe marginea de sus citeşte pentru a nu ştiu cita oară tăbliţa pe care scrie cu litere roşii : „Director". I se face somn şi, ca să se mai dezmorţească, se duce la fereastră. Jos, ca un făcut, il vede din nou pe Mişu, soţul Adelei cu o tinără, şatenă de data aceasta. Nu poate distinge dacă este aceeaşi de săptămina trecută sau alta. O uşă se izbeşte in spatele ei. Nu se intoarce, aşteaptă să audă glasul fără nici o modulaţie care s-o poftească să intre, dar acesta intirzie. Curioasă deodată intoarce capul şi pe unul din scaune zăreşte silueta bondoacă a unei femei blonde. O priveşte cum stă chircită pe scaun, cu capul intors spre uşă in aşa fel incit nu i se vede nimic din faţă. Părul auriu i se revarsă pe umeri şi o face mai zveltă. Poate că e şi frumoasă. De fapt, o femeie cu un păr atit de strălucitor nici nu poate fi urită. O aude smiorcăindu-se incet, iar acum nu mai arată bondoacă.

Pe neaşteptate, uşa se deschide incet şi un cap se strecoară prudent inăuntru, apoi un trup deşirat de adolescent năvăleşte in incăpere. Se repede la blonda ce plinge mereu şi, in şoaptă, să nu inţeleagă ea, necunoscuta vădit curioasă, incearcă s-o convingă că e mai bine că ... Nu aude totul. Deduce că pe femeie o cheamă Coca şi că tinărul o roagă să plece cu el, n-ar avea nici un rost să-i facă vreun rău Lui (nu reieşea ce i-a făcut omul acela adolescentei de pe scaun). Pină la urmă au plecat, iar ea nu s-a putut abţine să nu privească in urma lor. Jos, tinărul a luat-o de mină pe Coca şi, impăcaţi, au pornit-o spre parcul de peste drum. Se revăzu acum o săptămină alături de Emil şi o cuprinse o bucurie nostalgică. Primele lor amintiri comune o inundau acum fără să le fi chemat. Uşa capitonată n-o mai interesa de loc. „Ce poate fi mai nefiresc decit dimineaţa ? Se rupe din noaptea ce zace in trupul nostru prima zvicnire a certitudinii. Bună dimineaţa, dragul meu, ce ochi albaştri ai acum, pe neaşteptate. Se mişcă plopul alene şi printre frunzele şovăielnice se scurg visurile noastre din intunericul trecut. Şi cit de incet se luminează in jurul obrazului tău ! Sonorităţile semeţe iau locul tăcerilor dintre noi şi avem senzaţia uitată a cintecului de cocoş. Poate că te plictisesc buzele mele care s-au desprins prea brusc din somn. Ferestrele inmagazinează absente semnalele insistente ale veşnicului răsărit. Dar e tirziu, iubitule, şi ai miinile reci. Se macină ultimele impotriviri ale mormanelor de umbre care zac apoi răpuse de-a lungul gindurilor noastre. De pereţi ni s-au agăţat privirile şi dimineaţa a inceput să prindă contur. Cu toate acestea obrazul iţi arde şi eşti mai palid decit altădată. Ţi-e frică de noi ? Liniştea se furişează prin spaţiul din ce in ce mai restrins dintre două uşi izbite. Se pare că nu va ajunge departe : acum se va ciocni de dimineaţa copilului de la parter. Nu cred că te doare capul, dar iţi zăresc nişte increţituri uşoare pe frunte. Valuri de paşi se năpustesc de pretutindeni şi se izbesc de trotuare in dezordine. Nu te supără atita mişcare ? Soarele este forţă dinamică acum şi nimeni nu se mai dă inapoi din faţa lui. Nu inchide ochii tăi albaştri, iubitule, e prea devreme : nu te-a văzut bine soarele. Ramurile ezitante de lună se chircesc pe fondul albăstrui al dimineţii şi pe pămint picură necontenit lumină şi alb, alb din ce in ce mai agasant. Nu te depărta că nouă lumina ne-a făcut intotdeauna bine. Vindecă nepăsarea şi tristetea, dragul meu. E timpul să eliberăm şi ferestrele. Să le lăsăm să răsufle. Neliniştitele capete de soare se agită prin colţuri după o biată bucată de intuneric. N-a mai rămas nimic din mormăitul vintului de azi-noapte. Nu-nţeleg de ce surizi atit de vag, dragul meu, doar s-a făcut dimineaţă. Pe primele acoperişuri au şi inflorit strălucirile zilei de azi şi se preling susurind obişnuitele pregătiri cotidiene. Parcă te-ar uimi această revărsare de azi ? Răminem numai noi şi numai dimineaţa este mai importantă decit noi. Limpezimile cerului dau atita incredere in oameni, incit seninul nu se poate compara cu apusul. Bună dimineaţa, dragul meu, ce ochi albaştri ai acum, in cea mai sensibilă dimineaţă."

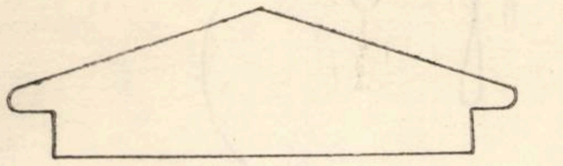

---

tramvaiul

Cobori din tren cu două geamantane mari de piele, roase la colţuri, al căror aspect păstra parcă ceva din intunericul podului prăfuit in care zăcuseră multă vreme laolaltă cu tot felul de obiecte vechi abandonate cu nepăsare, uitate fără remuşcări şi in cele din urmă ignorate şi părăsite cu cel mai adinc dispreţ.

Se indreptă spre staţia de tramvai amestecindu-se cu mulţimea grăbită a peronului şi se gindi la fratele său pe care nu-l mai văzuse de cinci ani şi patru luni. „La cei douăzeci şi sase de ani pe care-i are acum trebuie să arate mai implinit şi mai bărbat" işi spuse

Totuşi fratele său se bucura incă de fericirea aceasta adincă de a fi tinăr şi in aceasta consta totul, i-o spusese şi el in repetate rinduri.

De abia aştepta să-l stringă-n braţe şi să-l sărute.

Toate acestea ii treceau invălmăşite prin cap şi inima lui tresărea pradă unei bucurii adinci.

Se alătură mulţimii din staţie care-l primi cu promptitudine şi discreţie.

Aşeză valizele in stinga şi dreapta sa şi incepu să aştepte.

După un timp il cunoscu pe domnul din faţa lui, care părea foarte distins şi avea un baston negru cu măciulie de fildeş. Il aşteptau acasă trei copii şi din multe lucruri pe care acesta i le povesti işi dădu seama că domnul acela distins ţine foarte mult la ei.

Tramvaiul nu sosi, dar o cunoscu pe doamna aceea scundă din spatele lui, care la inceput nu părea de loc vorbăreaţă, dar intr-un tirziu, neintrebată de nimeni şi ca din senin, incepuse cu o voce cind aspră, cind catifelată, să povestească despre iubirile ei trecute şi aproape uitate.

I se făcu de citeva ori foame şi chiar somn.

Mincă in picioare, la colţul străzii, gogoşi calde, magiun, piine.

Bău lapte proaspăt, cu toate că prefera iaurtul şi se imprieteni la toartă cu vinzătorul de la aparate optice.

Fu destul de surprins să afle la intoarcere că domnul cu baston negru se căsătorise cu doamna scundă, ii felicită şi simţindu-se singur deveni mai tăcut şi inchis in sine.

Se dedică lecturii. Citi cu patimă mereu acolo, in picioare, intre cele două valize vechi, grele, roase la colţuri.

Se simţi inţelept cind ii cunoscu pe antici, plinse mult şi nestăpinit cind ii inţelese pe romantici, deveni increzător in iluminişti, angoasat la moderni.

Se gindi la tramvai şi la fratele său.

Işi cumpără o cămaşă, un pardesiu, un palton cu guler de blană.

Colecţiona chibrite, umbrele, coifuri.

Minca seminţe.

Işi puse ochelari.

Fuma pipă de multă vreme, dar pe nesimţite se dedică trabucului in care găsi o plăcere nouă şi ascuţită.

Ajunse in sfirşit la banalele ţigări obişnuite care-i produceau totuşi o satisfacţie inefabilă, căreia greu ii putea găsi vreo explicaţie.

Vaţa i se păru mai frumoasă cind se certă pe neaşteptate cu cei doi căsătoriţi care-i reproşară intr-un tirziu că nu le-a făcut nici un cadou de nuntă.

Sosi tramvaiul.

Urcă in grabă şi, in ciuda valizelor grele, se simţi totuşi uşurat.

Călători citeva staţii, cobori.

Bătu la o uşă. Aşteptă cu sufletul la gură.

Auzi paşi tirşiiţi prin curte şi cind uşa se dădu in lături văzu un moşneag blind, cu o barbă albă şi-ngrijită.

După ochi şi aluniţa din obrazul sting il recunoscu.

Era fratele său.

Plinse.

ion ciolănescu

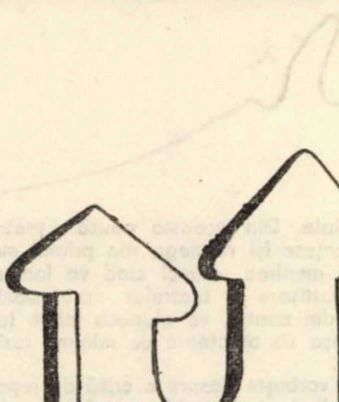

---

fîntînile

Cine mă cheamă ?

La mine sint fintinile, sub pleoape.

Tăcerile de bucurie sau de teamă

mă vor aproape ?

Cine mă cheamă,

nu ştie,

fintinile-s adinci

şi veşnicie ?

Cine mă cheamă ?

La mine sint fintinile, sub pleoape.

Aleargă depărtările să scape :

i-e teamă...

rodica cojocaru

---

constantin stana

eu aparţin acestui popor

Eu aparţin acestui popor cu zodii calde ;
Nici dorul nu mă vinde, nici munţii nu mă iartă.
Eu aparţin acestui popor cu zodii calde :
Iubirea din drapele mă cere şi mă ceartă.

Mă ceartă din cuvintul ce incă nu l-am spus :
Că visul e mai mare, că zborul e mai sus,
Că rana e mai pură şi cintecul mai clar,
Că mă-nfrăţesc cu dorul in orice calendar,

Că văd nemaivăzute, şi mă miră.
Că murmurul acesta-i mai mult decit o liră.
Că setea neştiută-i mai mult decit o sete.
Că port prea multe virste in aurul din plete.

Că moştenesc Carpaţii, şi soarele, şi viţa,
Că, din bătrini, coboară prin mine Mioriţa,
Că m-am certat cu ploaia şi cu gerul,
Că simt, peste credinţă, cum se clădeşte fierul,

Că mă imbăt cu plaiuri şi născocesc furnale,
Că sint ceva din toate iubirile totale,
Că las cuvint de ţară prin vene să se scalde,
Că aparţin acestui popor cu zodii calde.

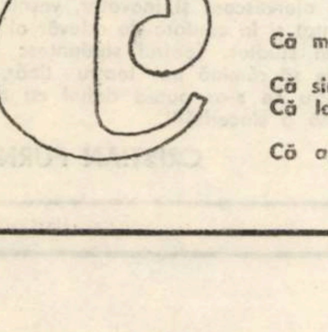

teatrul studenţesc — tribună a sincerităţii

Dincolo de orice împărţire mai mult sau mai puţin arbitrară în : treatru profesionist, amator popular sau studenţesc, finalitatea muncii de creaţie este una singură : spectacolul care poate fi bun sau prost. In acest sens, înţelegem noţiunea de profesionalism pe care o cerem teatrului studenţesc şi nu putem acorda circumstanţe atenuante unui spectacol de un nivel artistic mediocru, doar datorită faptului că realizatorii lui nu sînt salarizaţi pentru a desfăşura această activitate.

Fac această afirmaţie cu toată responsabilitatea şi în deplină cunoştinţă de cauză, bazîndu-mă pe o serie de spectacole cu un înalt nivel artistic, realizat în ultimii ani de trupele de teatru studenţesc din Bucureşti, Cluj, Tg. Mureş şi Timişoara.

Susţinînd cu tărie necesitatea creşterii gradului de profesionalism al teatrului studenţesc, credem că aducem un real omagiu mişcării teatrale româneşti, în contextul căreia teatrul studenţesc, trebuie privit ca teatru al unei generaţii, ca mijloc de expresie al acesteia, şi în acelaşi timp ca o verigă importantă în procesul de educaţie al studentului. Dacă teatrul profesionist şi cel popular se adresează unui public în bună parte eterogen, noi ne adresăm tînărului în plină formare, în plină pubertate intelectuală, ce solicită răspuns la miile de probleme care-l frămîntă. In acest proces, pe lîngă celelalte forme de manifestare artistică la care tînărul are acces deplin, teatrul studenţesc este chemat să umple acea breşă a formării sale ca intelectual, acea breşă pe care vrem să o numim arta realităţii sale imediate. Din această cauză teatrul studenţesc îşi va nega din primul moment menirea, atunci cînd va încerca o pastişare a teatrului profesionist sau, din contră, va aluneca într-o formă aşa zis amatoare de minimă rezistenţă.

Se vorbeşte despre o criză de repertoriu în teatrul studenţesc. Am convingerea că în această privinţă avem de a face mai degrabă cu o slăbiciune a creatorilor de teatru studenţesc decît cu o adevărată criză. Ca orice formă artistică pe deplin conturată, şi teatrul studenţesc va trebui să-şi găsească propriile mijloace, deci şi propriul repertoriu. Nu facem prin aceasta un act de excomunicare a literaturii dramatice clasice şi contemporane din cadrul scenei studenţeşti. Realitatea însă ne impune să filtrăm această literatură prin prisma creatorului student, prin prisma a ceea ce publicul nostru aşteaptă. Nu este suficient să montăm spectacole în care personajele să aibă o anumită vîrstă. Nu este suficientă nici o discuţie scenică mai mult sau mai puţin teoretică despre tineret. Ni se cere ca scena studenţească să aducă în dezbatere problemele şi frămîntările acestui tineret. Iar în clipa cînd vom reuşi să realizăm acest deziderat, vom putea afirma cu certitudine şi pe bază de fapte că teatrul studenţesc a devenit o viguroasă tribună politică.

In contextul celor afirmate se relevă însă un alt pericol, pericolul importului de problematici, doar datorită sonorităţii lor aşa zis moderne ; problematici străine ideologiei noastre, dar şi mai grav străine spiritului şi năzuinţelor publicului nostru. Nu este suficient, pentru a da epitetul de politic unui spectacol studenţesc, doar dacă el se revoltă împotriva haşişului sau a atrocităţilor din Indochina. Caracterul politic se va naşte atunci cînd aceste realităţi vor fi filtrate în mod selectiv prin prisma sensibilităţii şi raţiunii tînărului de la noi, spectacolul trebuie să manifeste pregnant amprenta opticii noastre.

Vom prefera întotdeauna un spectacol prezentînd un moment de victorie, sau, de ce nu, un eşec, un moment încărcat de adînci semnificaţii pentru fiecare dintre tinerii acestei ţări, decît un spectacol ce-mi va prezenta tarele unui capitalism pe care fiecare dintre noi îl cunoaşte mai mult sau mai puţin teoretic. Bineînţeles făcînd această afirmaţie mă refer la scena studenţească şi la problematica pe care ea este chemată să o abordeze. Nu putem accepta ca teatrul studenţesc să se transforme, dintr-o tribună a adevărului şi necesităţii de expresie a unei generaţii, într-un teatru de găselniţe ieftine, menite să epateze ochiul mai puţin avizat al aceluia ce se vrea cu orice preţ modern. Nu avem nevoie de asemenea adulatori; şi să nu uităm diferenţa specifică dintre termenii de modern şi modernist. Or, de multe ori, asistăm la această confuzie ce se poate transforma, dintr-o simplă nerecunoaştere de termeni, într-o gravă malformaţie a conformaţiei spirituale.

Făcînd această afirmaţie nu ne postăm pe poziţia negării necesităţii permanente de innoire, dimpotrivă, ţinem cu toate acestea, să o repetăm tuturor creatorilor de teatru studenţesc, că singurul drum care nu contravine generoasei noţiuni de teatru studenţesc este acela de a aşeza pe prim plan problematica tinerei noastre generaţii, iar inovaţia scenică să fie chemată spre a sluji drept modalitate de relevare şi reliefare a acestei problematici.

Deşi am făcut unele referiri la repertoriul teatrului studenţesc, nu am indicat nici o direcţie şi ar fi şi dificil să enunţăm o asemenea direcţie de orientare repertorială. Credem că formula de spectacol-colaj prezintă multiple avantaje şi posibilităţi de dezvoltare pe viitor. Să nu se înţeleagă însă că, prin aceasta, încercăm să absolutizăm această formulă. Dacă încercăm totuşi o anticipare, credem că pe viitor teatrul studenţesc va prezenta un repertoriu în care se va face mai intens simţită prezenţa tinerelor condeie ce vor realiza, dacă nu piese în adevăratul înţeles al cuvîntului, cel puţin un număr din ce în ce mai mare de scenarii dramatice, scenarii care în caz că vor reuşi să întrunească baremul de creaţie artistică, vor putea fi preluate şi de alte trupe studenţeşti, în afara acelora cărora le-au fost destinate iniţial.

Dacă spectacolul de teatru, prin specificul său, este o creaţie efemeră, în cadrul teatrului studenţesc acest caracter se răsfrînge şi asupra trupelor, şi credem că acest fapt nu trebuie privit ca un fenomen negativ. Teatrul studenţesc este legat organic de persoana creatorului, a animatorului, care, fiind amator, îşi încheie activitatea odată cu studiile universitare ; dar teatrul studenţesc îşi poate asigura perenitatea prin însuşi spiritul veşnic efervescent şi inovator, veşnic frămîntat şi în căutare de adevăr al tînărului studios. Teatrul studenţesc trebuie să rămînă un teatru tînăr, un teatru ce s-ar putea defini ca o tribună a sincerităţii.

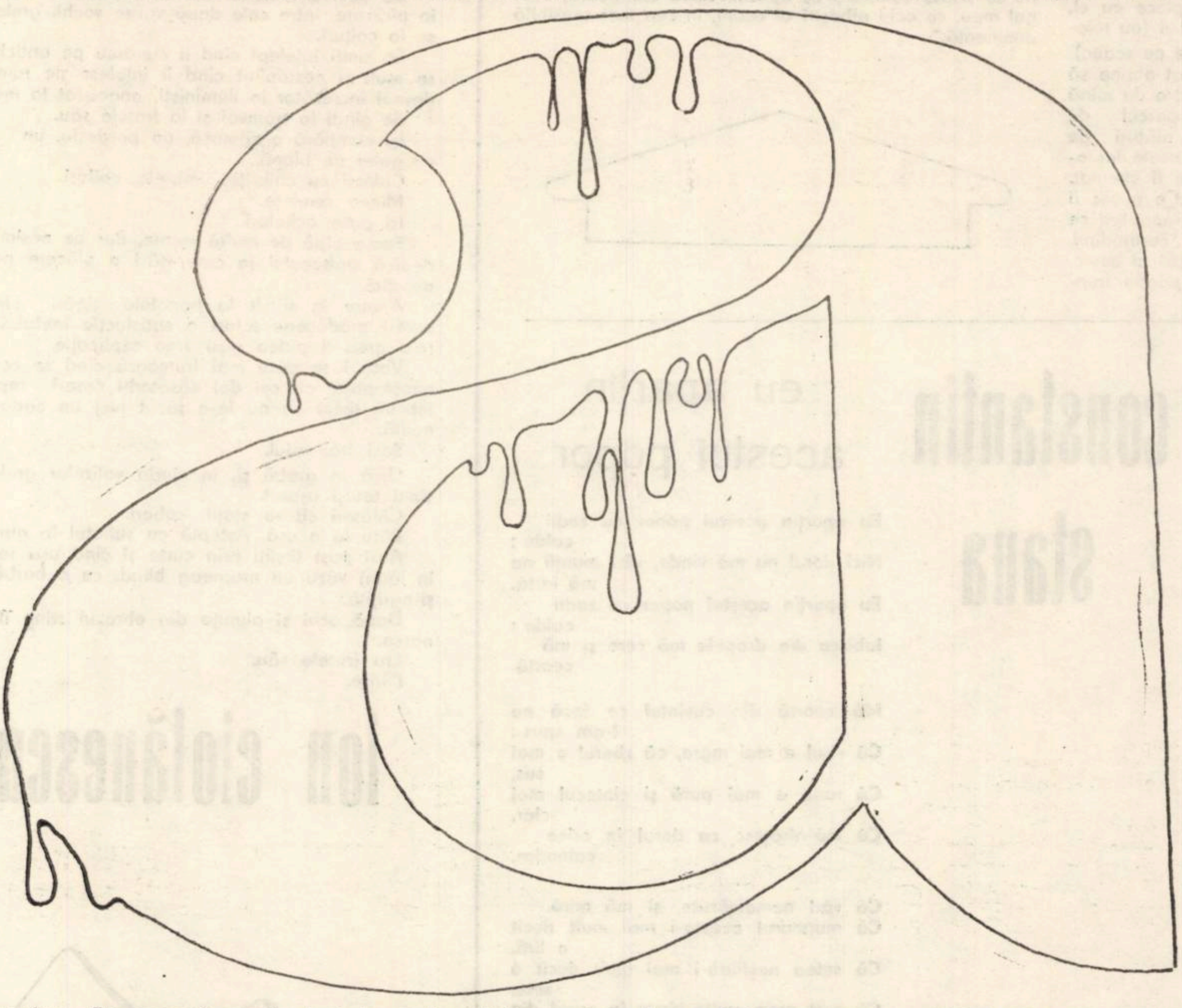

CRISTIAN FURNICĂ

---

arta plastică a studenţilor

Se poate vorbi de o artă plastică a studenţilor în măsuna în care este executată de studenţi, ea răspunzînd unor deziderate fundamentale proprii cadrului general artistic din ţara noastră, ca atare, o anume specificitate este posibilă în zonalităţi cauzale şi particulare.

Studentul, în general, este un om în devenire, permeabil noului, situat mereu în mijlocul unor căutări înfrigurate. Artistic, desigur, nu poate fi afirmată o fixare definitivă într-o formulă sau alta, dar acest lucru nu exclude posibilitatea unor lucrări de real interes valoric.

O situare fenomenologică a artei studenţeşti se face dincolo de arta numită amatoare, în vecinătatea celei profesionalizate, de bună seamă ce este a unor viitori profesori de desen şi pictură. Cotarea rămîne valabilă atît din punct de vedere al sferei de preocupări cît şi axiologic.

Studenţii din Timişoara, ai facultăţii de desen mai ales, posedă o activitate de creaţie care se bucură de succes în participările expoziţionale de circuit naţional. În acest sens şi-au cîştigat un loc definitiv prin cîteva aspecte proprii care se referă la formula artistico-plastică de comunicare, la o anumită preferinţă problematică.

Pictura, ca soluţionare plastică, aspiră către un figurativ analitic, utilizînd o abstracţie negolită de conţinutul fizic iniţial şi pe care îl conţine mai puţin formal, ci îndeosebi ca o esenţă. Linia, forma, culoarea, urmărindu-se esenţializarea, sensibilizarea lor, sînt elaborate în contextul unor relaţii structurale, uşor decorative. Am cunoscut în Timişoara activitatea GRUPULUI 5 caracterizată prin o serie de posibilităţi de a se manifesta şi în continuare.

La expoziţia din luna mai a anului în curs, din cadrul Festivalului naţional al institutelor de artă, grafica prezentată (gravură, peniţă, tehnici combinate) a obţinut două titluri de laureat, reprezentînd o justificată recunoaştere a resurselor artistice de care dispun Sücsy Sofia şi Kuttesch Rudolph.

Lucrările de sculptură, axate pe studierea relaţiilor posibile dintre formă şi spaţiu, au ajuns la un nivel care le-a permis cîteva premiere la expoziţia de artă studenţească care a avut loc la Bucureşti în cinstea aniversării Republicii la sfîrşitul anului trecut. Ne referim la sculpturile în lemn executate de Truţă Nicolae şi Raita Alexandru.

Exemplificările făcute sînt minime şi incongruente faţă de caracteristica esenţială a artei studenţeşti, aceea de a fi un tot, o operă colectivă, angajată, cu strictă finalitate socială. Şi dacă toate forţele răspunzătoare de acest lucru ar avea un punct convergent, rezultatele ar putea fi sensibil influenţate în bine.

DANIEL VASILE

Înţelegînd prin Universitate ansamblul tuturor formelor de învăţămînt superior din Timişoara, am invitat, în cadrul unei discuţii, studenţi ai diferitelor facultăţi : filologie, mecanică, medicină, arte plastice, construcţii, acum, cînd studenţimea întregii ţări reprezintă o forţă în viaţa socială şi spirituală a ţării noastre şi în cadrul ei, cei 11.000 de studenţi timişoreni doresc, în nobilul ţel al desăvîrşirii, să-şi facă simţită prezenţa în oraşul nostru.

La această discuţie participă şi redactorii şefi a trei reviste, organe ale Consiliului Uniunii Asociaţiilor Studenţilor Comunişti din Universitate, Institutul Politehnic şi Institutul de Medicină, studenţi a căror experienţă şi al căror contact permanent cu manifestările culturale şi ştiinţifice studenţeşti le-a permis o mai justă cunoaştere şi apreciere a tinerilor, în vederea valorificării posibilităţilor încadrării acestora în contextul vieţii spirituale a oraşului.

?

ancheta

universitatea

forum cultural

1. Înţelegeţi şi acceptaţi Universitatea drept o simplă instituţie de învăţămînt sau un focar de cultură ?

2. În ce măsură Universitatea e o instituţie culturală deschisă spre viaţa spirituală a oraşului ? S-au fundamentat relaţii fertile de colaborare între Universitate şi celelalte foruri de cultură ?

3. Între structura academică a formelor de cultură din Universitate şi dezideratele unei anumite tinereţi spirituale, refractare schematismului, există o organică punere de acord ?

4. Ce socotiţi depăşit perimat şi nefuncţional în viaţa culturală a oraşului ?

	horia crişan	dan dubina	ion iovan	lidia mocanu	ludovic zudor
1	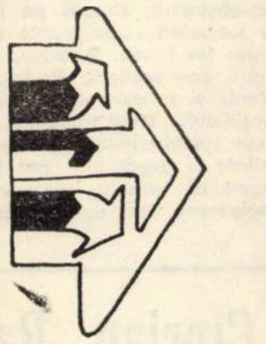	„O instituţie de învăţămînt superior nu poate include calificativul de „simplu". Complexitatea fenomenelor şi profunzimea climatului ce se instaurează într-un atare lăcaş de formare a unor cadre cu o înaltă pregătire profesională determină, prin însăşi finalitatea lor, existenţa implicită a unor multiple meniri educative, profesionale, social-obşteşti, cultural-artistice".	„În învăţămîntul nostru are loc pe plan superior desăvîrşirea individului ca specialist, dar se continuă formarea lui şi ca om de cultură, pregătirea pentru a se încadra organic civilizaţiei".	„Universitatea nu are numai menirea de a forma cadre. Ea trebuie să creeze, în primul rînd, un climat de o înaltă ţinută culturală. Pentru aceasta, e nevoie de dorinţă, e nevoie de crez, e nevoie ca dorinţa să se mistuie cu luciditatea fiecărui student şi atunci Universitatea nu ar mai fi o instituţie, ci o inimă. Dar... cu acest „dar" trebuie luptat".	„Mie îmi sugerează cuvîntul Universitatea acel univers sau mai bine zis un fel de adaus la universal. Cuvîntul are un înţeles larg, generalizator, atotcuprinzător, căruia ar trebui să i se suprapună o aceeaşi modalitate de pregătire a cadrelor : pregătirea multilaterală prealabilă defalcării pe secţii.
2	„Nici o universitate din lume nu poate şi nici nu face abstracţie de viaţa spirituală a oraşului care o găzduieşte. Dimpotrivă.	„Practic, nu văd o situaţie în care Universitatea şi-ar putea închide porţile în faţa celor din exterior. Virtual, ele rămîn închise atunci cînd ceea ce se face în spatele lor nu răzbate în afară. De modul în care instituţia, prin membrii săi, maeştri şi discipoli, reuşeşte să intre în rezonanţă cu pulsul cultural al oraşului, depinde şi gradul de accesibilitate şi receptare a valorilor pe care le posedă".	„În mod firesc, Universitatea e o instituţie de cultură deschisă, dar rămîne închisă atîta timp cît colaborarea dintre Universitate şi oamenii de cultură ai celorlalte instituţii, este la nivelul unor relaţii fragile, întîmplătoare. Dinspre Universitate, există posibilitatea împrospătării climatului cultural, artistic timişorean. Şi dacă nu este întîmpinat întotdeauna acest deziderat, faptul se datorează unei exagerate circumspecţii.	„Deocamdată nu atît cît ar trebui. Şi e păcat, pentru că noi ne putem dărui cu sinceritate gîndurile şi faptele. Avem muzicieni, avem pictori, avem poeţi, avem „savanţii" noştri. Vedeţi de cîte ori am spus şi am repetat avem ? Dar se pare că există ceva care ne opreşte la jumătatea drumului. Cum să vă spun ? Sîntem priviţi printr-un geam mat. Ceea ce e mai rău, şi aici aş vrea să ajung, că privim la rîndul nostru prin acelaşi obiectiv. Nu putem face nimic, cred eu, atîta timp cît cochetăm cu letargia".	„Da şi nu. Cred că vina trebuie căutată în primul rînd în noi înşine. S-ar putea să nu fie vorba nici de inerţie, nici de comoditate, nici de subiectivism. S-ar putea să nu fim destul de bine pregătiţi pentru a recepta formele noi, moderne. De ce să ne întrebăm dacă Universitatea e o formă deschisă, cînd în cadrul ei, porţile Filologiei, unde cursurile de literatură universală, Istoria artei, ar atrage numeroşi studenţi, sînt închise politehniştilor. Şi e păcat, pentru că sîntem la doi paşi".
3	„Nu cunosc cît sînt de academice aceste forme culturale, de care aminteşti, după cum nu cred că numai unei anumite tinereţi spirituale îi este caracteristic aspectul de refractar faţă de un anumit schematism. Studenţii rămîn studenţi, iar în ultima instanţă contează doar actul de cultură care nu cunoaşte extreme şi uneşte academicienii şi studenţii".	„Îmi place să afirm că spiritul academic, la fel ca tinereţea spirituală, nu au nimic comun cu schematicul. Îmi imaginez academia asemeni unei lentile convergente, care concentrează într-un fascicol energiile spiritului uman, pentru a focaliza mereu în viitor spre nou, spre progres, toate aceste energii. Aşadar, unda luminoasă, tinereţea poate să lumineze numai alimentată de tradiţie. Nu, nici vorbă, principial nu se poate vorbi de o contradicţie ; instituţional, nu s-a ajuns la perfectibilitatea punerii de acord, dar se va ajunge. Cît de curînd".	„Nu găsesc „academice" în totalitatea lor manifestările culturale ale Universităţii. Desigur, încă nu sînt puse în valoarea cuvenită entuziasmului, dorinţa de acţiune a studenţilor. Am văzut că dintr-o asemenea zonă s-au ivit Ana Blandiana, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru. Procesul acesta e clar pentru toată lumea, nu s-a încheiat cu această generaţie, sînt altele la rînd ; se reclamă, însă, creditul necesar şi bine înţeles".	„Nu întotdeauna. Să nu uităm că oraşul nostru nu este frumos numai prin aşezare, ci este minunat prin tinereţe. Universitatea noastră este alcătuită din cadre universitare, cu o medie de vîrstă ce cumpăneşte spre tinereţe. Concordanţa de care vorbeşti se va putea perfect realiza în momentul în care se va elimina orice prejudecată, dar şi acea doză de snobism prezentă mai ales la noi, cei ce ne numim tineri".	**Anchetă realizată de** **RODICA DRĂGHICI**
4		„Cred că ar trebui să se dea mai multă importanţă fondului decît formei şi mai mult calităţii decît cantităţii. Să fim mai exigenţi cu noi înşine şi să nu uităm că avem datoria de a da oameni mari neamului românesc ; pentru aceasta trebuie să respingem orice producţie culturală care nu le-ar face cinste".	„De vreme ce ai pus asemenea întrebare, înseamnă că există ceva depăşit în viaţa culturală a oraşului nostru. Cred că se impune o suficientă promovare a tinerilor şi permanentizarea unor relaţii cu oamenii de cultură şi artă bănăţeni, care-şi desfăşoară activitatea în capitală".	„Egocentrismul, capacitatea de „autocontemplare", retrospectivă a performanţelor intelectuale de odinioară. Lipsa unui studiu meticulos, sistematic, afirmaţie valabilă pentru noi studenţii, cărora ne place cîteodată să fim superficiali. Vezi, nu poţi iubi toate obiectele studiate în amfiteatre. Dar există încă mulţi care nu iubesc nimic. Totul îi plictiseşte".	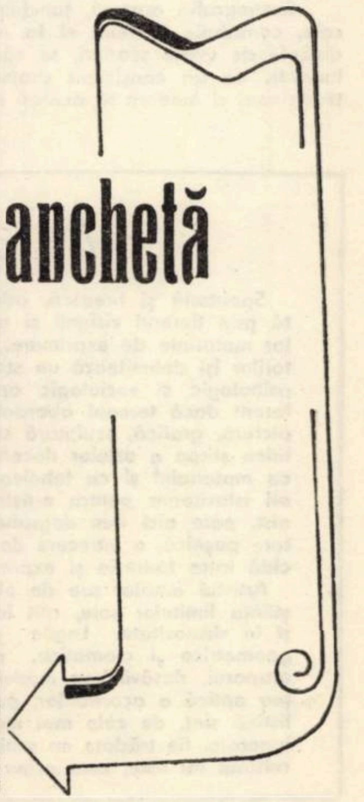 anchetă

teatru

La Teatrul de stat din Arad

„Antigona"

A reprezenta „Antigona", celebra lucrare a lui Sofocle, „model desăvîrșit de tragedie" cum o numea Hegel, presupune un risc : acela al montării, strict tradiționale, păstrîndu-se nealterată sobrietatea, austeritatea și marea respirație a textului antic, sau, dimpotrivă, unul ce stă în reluarea lui prin „vizorul" contemporaneității, tălmăcindu-l și răstălmăcindu-l potrivit sensibilității și modului nostru de gîndire. Sînt modalități posibile de „realizare", ce păcătuiesc prin unilateralitate, frustrîndu-l deopotrivă pe elenist ca și pe spectatorul modern. Un raționament ce probabil a stat în intenția regizorului arădean Dan Alecsandrescu (trecut prin „focul" dramaturgiei originale românești) ambițios să măsoare de data aceasta disponibilitățile teatrului său potrivit etalonului eternei clasicități, într-un spectacol sui-generis, tradițional și modern în același timp.

O oră și patruzecișicinci de minute sîntem martorii nu atît ai înfruntării dintre două puternice forțe incompatibile, cît mai ales ai unui strigăt al omeniei la fel de tulburător azi ca acum mai bine de două mii de ani. Interesant este gîndit spectacolul ca un imn de slavă adus omului socotit de Sofocle „mai presus de mari minuni", căutătorul tainelor naturii, geniul creator, truditorul harnic, ce dorește să modifice fața pămîntului. Un om supus unei severe „radiografii" spre a se dezvălui cu biruințele și căderile lui, deopotrivă. dîrz și neînfricat (Antigona), inflexibil și destoinic (Creon), fanatic și vaticinator (Tiresias), lucid și indecis (Ismena).

Aceasta fiind viziunea regizorală, imaginile scenice „rulate" cinematografic capătă un contur sobru și sugestiv printr-o exprimare francă, limpede, de o mare acuratețe și poezie, de un lirism de bună factură. „Recitalurile" celor două mari puteri (Antigona și Creon) se topesc într-o magmă, într-un cor puternic personalizat prin individualități distincte, dar care manifestă preferință pentru o singură notă. devenită laitmotiv al unui arpegiu închinat omului. Și pentru că am pomenit de cor, credem că nu comitem o impietate, socotindu-l „personajul" forte al spectacolului. Este adevărat, unele dintre tonalitățile lui au sunat uneori fals, sonoritățile-i nu au fost mereu splendide, dar căldura, umanitatea lui, ardoarea interioară au fost întotdeauna autentice. Felicitări celor zece actori care îl compun, și în mod special Marilenei Taraș și lui Teodor Vușcan.

Antigona, curajoasa fiică a lui Oedip, care nesocotește dispoziția severă a temutului Creon, îngropîndu-și fratele (Polinike) potrivit legii morale încetățenite în conștiința cetății, în interpretarea nuanțată și tensivă a Larsei Stase Mureșan, devine un simbol al sentimentelor frumoase, al datoriei umane, o întruchipare a marilor principii etice ale omului, așa cum poate a dorit-o Sofocle.

Interpreta realizează integral unele scene, dar o simțim uneori mai puțin aproape de adevăr, și nu suficient de interiorizată. Constantin Adamovici demonstrează un real temperament dramatic întrupîndu-l pe Creon, masivul tiran absolut, a cărui vorbă capătă valoare de lege, dar care încearcă și momente de cumpănă (om fiind !) oscilînd între autoritate glacială și nesiguranță, între infailibilitate și ascunsă teamă față de sinistrele preziceri ale profetului Tiresias (Gelu Bogdan Ivașcu). fanatic și inflexibil, simbol al adevărului transformat în dogmă.

Ismena, în interpretarea Marianei Stere, este mai puțin convingătoare fiind vitregită de o drămuire a nuanțelor. Da, Ismena refuză cîrdășia cu Antigona, (poate dintr-o excesivă luciditate) dar va avea curajul în fața regelui Tebei să-și recunoască complicitatea, voindu-se pasibilă de aceeași pedeapsă cu sora sa. Or, această scenă finală. bogată în subtextul ei, este ratată aproape total printr-o tratare prea violentă (cu supărătoare stridențe), cu o prea bruscă modificare de ritm a montării.

Sorin Postelnicu a transmis o bună parte din pasiunea sinceră și din înflăcărarea juvenilă a lui Hemon, interpretul știind să valorifice virtuțile emoționale ale textului ca de altfel și Liviu Mărtiniș în rolul „ingrat" al Paznicului.

Scenografia austeră, funcțională, pe măsura viziunii regizorale, contribuie în felul ei la realizarea unui spectacol care, dincolo de unele scăderi, se vădește a fi unitar (și nu e puțin lucru !), de un consistent dramatism, un spectacol — Sofocle, tradițional și modern în același timp.

LIZICA MIUȚĂ

La Teatrul de stat din Reșița

„Micii burghezi"

Ce sînt micii burghezi ? Aceasta a fost prima întrebare la care regizorul reșițean (Eugen Vancea) a încercat să răspundă. Mai întîi, un anumit climat, mult praf, printre mobile, pe chipurile și sufletele oamenilor, un filtru cenușiu prin care totul transpare estompat, și strigătul neînțelegerii și loviturile LUMII care vine mereu purtată pe brațe de ciocli, vine și îngroapă și duce în neființă zbaterile gîndurilor, trecut, prezent și viitor, vine mereu dinafară și nu contenește încă și încă să înăbușe acea altă lume pentru care mîine nu există, în care pendulele nu bat, sertarele închid acumulări inutile, răsărituri și apusuri de soare intrate ca o unghie subțire în casă și în aerul înăbușitor, găsind unic reflex și singur sprijin în albul feței de masă și în sticla albă a celor două lămpi, (scenografia Virgil Miloia).

Mai apoi, o litanie pornită de la Bessemenov (Mircea Ipate Mareș) ; cu scurte ecouri în vorba și mișcarea domoală a tuturor celor care mănîncă la masa aceea — A LUI —, înaintarea silențioasă a cioclilor, lait-motiv metaforă a spectacolului, în plînsul pianului vechi, din care doar Teterev (Bors Ciornei de la Teatrul Mic — București) îndrăznește să scoată sunete dezacordate și puternice și grele, dense sunete care pleacă din sufletul lui încărcat de tristețe răscolind dulcegăria, penetrînd — lama de cuțit — în mintea și în inima LOR și a NOASTRĂ. Teterev, încrîncenat, corbul totuși dinăuntru, pentru că învins, refuzat, căzut, mai are putere doar să spună ce gîndește, să îndemne dar să nu fugă el însuși, să scape, fiindcă și pe acolo pe unde va colinda, înainte de a adormi beat și înghețat la o margine de drum, va găsi același pustiu pe care va naviga cu aceeași durere, tot fără de casă, acordat cu sunete (ilustrația muzicală Petre Manzur) venite de undeva din viitorul în care noi, spectatorii, vom sta cu sufletul la gură să așteptăm ireparabilul. În urma lui va reîncepe un ciclu, un fiu (Ovidiu Cristea) și o fiică (Tanța Lake) nu se vor răzvrăti îndeajuns, cîțiva oameni „sărmani" vor mai crede în credința lor și a noastră și vor pune, poate, temelie unei adevărate vieți, noi știm că așa se va întîmpla, ei au doar speranța. Din vreme în vreme și pe acele alte drumuri ale lui Teterev va fi și un bătrîn Percihin (Dan Turbatu) ducînd în spinare ca pe o tolbă sau ca pe o cocoașă mica lui dragoste filozofată, micile lui îngenunchieri copilărește rostite și tot așa trecute cu vederea ; căci cine mai are vreme cînd puntea se rupe și torentul zvîcnește sub ea să mai prindă în ureche trilul ușor, pizzicato-ul păsărelelor din ramurile copacului cu rădăcina înfiptă în mal ? L-am întîlnit pe Gorki pe scena Teatrului reșițean, multă credință și multă dăruire. Nu vrem însă să se creadă că spectacolul nu are scăderile lui (Aura Rîmniceanu, Rodica Turbatu și Coca Mihalache, într-o măsură mai mică sau mai mare au momente de monotonie. Letiția Columb pierde din mînă personajul, neconvingîndu-se că a pătruns esența rolului, Dan Turbatu face concesii publicului...) dar cîte reprezentații perfecte ne este dat să vedem, nu vrem să le accentuăm fiindcă aceasta ar însemna că nu recunoaștem cît s-a apropiat întregul colectiv de ceea ce trebuie să fie această întîlnire cu universul gorkian. Așteptăm replica Naționalului Timișorean.

ANTOANETA C. IORDACHE

PS. Și mai așteptăm, cum o fac și slujitorii scenei reșițene, un local propriu dezvoltării activității lor, unul în care finalurile spectacolelor să nu fie perturbate de prea marele „avînt" al unor cetățeni gata să spargă uși ce nu duc decît spre scenă. nu era aceasta destinația lor, gata să intre în scenă obligînd interpreții să se oprească și să le ceară : „Întoarceți-vă și lăsați-ne să jucăm ! Mai avem cîteva replici ...". Întorceți-vă cu gîndul mereu spre această inadmisibilă situație și iertați-ne îndrăzneala de a fi consemnat-o aici. Scopul rămîne cel expus. Motivul nu ne aparține.

plastică

Autoprezentarea și justificarea teoretică înscrisă în paginile catalogului, ca un credo psihologic — confirmă ideea că artistul rămîne conștient de mecanica execuției dar mai puțin de spiritul și subtextele operei. Lucrările — însumate în ciclul „tranzițiilor" conțin doar evidenta afirmației că în ele se regăsește liantul așezat între brunurile dense — patinate de un solid sentiment al istoriei — și negația lor cuprinsă în paleta solară a ambientului de azi. Relația acestor două extreme este lizibilă și în afara ciclului intermediar — la nivelul reacției existențiale a artistului.

Pornind, așa cum el însuși ne mărturisește, de la arabescul oriental și ornamentica populară, eliberînd semnele de sensurile lor primare, încearcă să le confere prin adaptare la regimul rațional afectiv al receptorului, semnificația angajării noastre universale în găsirea unui limbaj (plastic) construit pe dispariția celui mitologic. Găsim în această stare de conștiință un racord al creației sale la particularitățile artei aformale, expresionist-abstracte, situată pe linia invenției de simboluri impregnante de magia propriilor lor forme. Aparent, fără a uza de reguli combinatorii, Radovan stabilește intuitiv și reflexiv rețelele relaționale ale conținutului traiect-culoare, urmărind prin jocul similitudinilor și disimilitudinilor o unitate a organizării pur formale și un suport al sensului simbolic. Accentul se deplasează deci de pe importanța și sensul semnului izolat spre semnificația configurației structurale a operei. În ce măsură însă aceste forme și structuri sînt arhetipale și deci semnificația lor profundă, cu rezonanță estetică la receptorul colectiv, este mai dificil de apreciat. Oricum, momentul și direcția creației sale atestă o stare de spirit fecundă, ale cărei excese pot pregăti ora unei sinteze artistice autentice. Intensitatea și seriozitatea preocupărilor s-au materializat în structura de mediu fizic în care și-a conceput expoziția vizînd contactul empatic, comunicația directă, exclamativă cu universul ideatic al operelor. Cred că artistul depășește stadiul șocului, ca scop declarat, cu acest ambient psihocrom, realizînd pentru receptor contextul unei meditații și decantări ulterioare, obsedante. Elanul său către mural demonstrează că fără a fi direct proporțional cu dimensiunea fizică a operei enunțul valorilor (chiar numai plastice) poate cîștiga în claritate. Fără a concepe integral acest mural, Radovan îl realizează virtual, prin forța iradiantă a culorii. „Macroatmosfera" vizează, cel puțin în intenție, mesajul explicit al unui univers și al unor unități plastice disparate. În intenție, deoarece operele expuse, corelate cum spuneam, de elementele gestului și „trompe-l'oeil"-ului obligă la discriminări pe planurile substanței poetice, capacității și calității expresiei. Contactul cu acest mediu psihocrom trimite la o cunoscută sentință a lui Klee, conform căreia important este nu să lucrăm după natură ci asemenea ei. Spirit eminamente reflexiv, Radovan descoperă în resursele antifigurativului, afirmarea acestei atitudini, convins că ea conține refuzul rigorii tehnologizante și imaginarea (subiectivă) a primordialului. Inserția noastră în ambientul propus de el conduce la decantări pe planul substanței poetice, decantări operate prin întîlnirea imaginii plastice cu alte imagini din memoria noastră. Astfel, proiecțiile sale, variații pe infinitele teme ale vitalismului, conțin trimiteri la viziuni fantastice (lucrări din ciclul „tranzițiilor") la formele în perpetuă osmoză și constantă metamorfoză ale biologicului, geologicului. Antrelacurile și ducturile de culoare cursiv ondulate, spontane sau dirijate aduc la expresie tumultoase fierberi ale materiei, conflicte dramatice ale maselor (seria „sugestiilor de peisaj") ponderate uneori de zone de acalmie țintind, în ultimă instanță, prefigurarea unor spații bulversate de energiile naturalului. Citim, dincolo de unitatea formală a acestor cîmpuri de încleștări dinamice, diferențe sesizabile sub aspectul precumpănirii uneori a senzației alteori a emoției, diferențe care certifică însă, prin prezența emoției estetice, existența durabilului în încercările și realizările lui Radovan.

Ciprian Radovan

CORIOLAN BABEȚI

Arta amatorilor

Spontană și firească, adesea inedită prin timbrul viziunii și al mijloacelor materiale de exprimare, arta amatorilor își delimitează un statut estetic, psihologic și sociologic aparte. Indiferent dacă terenul abordat bine de pictură, grafică, sculptură sau de prolifica stirpe a artelor decorative, lupta cu materialul și cu tehnica, de multe ori istovitoare pentru artistul profesionist, pare aici mai degrabă o înfruntare pașnică, o întrecere de natură lucidă între fantezie și expresie.

Artistul amator are de obicei conștiința limitelor sale, atît în teorie cît și în virtuozitate. Legile perspectivei geometrice și cromatice, scările de proporții, desăvîrșirea modelului, justețea optică a acordurilor, puritatea stilistică sînt, de cele mai multe ori, fie ignorate, fie trădate cu seninătate. Rezultatul nu este, cum pripit s-ar putea decreta ,kitsch (exceptînd, firește, ceea ce unele cazuri izolate ne obligă să exceptăm).

Opera unui „artist de duminică" — făuritor de artă în orele de răgaz, care nu are nici instrucția de specialitate solidă, capabilă să-l ferească de stîngăcii, nici siguranța selecției înrîuririlor și afinităților — se călăuzește după un simț, îndeobște bun, și această călăuză, în pofida primejdiilor ce o pîndesc la tot pasul, o scoate la liman. Ea vorbește, într-un limbaj dezarmant de simplu și cuceritor de sincer, despre oameni, fapte și lucruri, pentru autor de cea mai mare însemnătate, care într-un moment unic au descătușat zăgazurile imaginației și efluviile sensibilității.

Fără rost devin acum întrebările dacă, într-o scenă de luptă, formele corect rotunjite ale stindardelor romane nu distonează în ansamblul vitraliat, sau dacă cerul din fundalul unui peisaj nu este prea întunecat față de casele și vacile placide, în plină lumină, din planul întîi ; dacă mîinile de un galben-verzui Chagallian se acordă cu maniera de execuție a capului unui cobzar, reminiscență din Luchian, sau dacă grupul de dansatori (egali în înălțime deși diferit plasați față de ochiul privitorului) plutește în văzduh, undeva aproape de coama dealului, ori bate cu picioarele, drept și sigur, pajiștea înclinată a pantei. Au fost desigur în expoziția amatorilor și „lucrări de școală" sau altele care se situează, cu mai mult sau mai puțin har, în marginea artei profesioniste ; nu la acestea ne-am referit, ci, după cum lesne s-a putut observa, la cele ce fac pîinea și sarea artei amatorilor, îmbogățind, mereu născocitoare și diversificate, conceptul trainic de artă naivă.

DELIU PETROIU

Timișoara muzicală

La încheiere

Cea de a doua săptămînă trecu și ea încărcată de valori și revelații. Sînt multe, vom reveni și în numerele viitoare cu cronici și comentarii. L-am ascultat și pe tînărul violoncelist japonez **KEN YASUDA**, un liric de tip special, cîntînd cu nuanțări sensibile, abia perceptibile, concertul lui Dvorak. (Bine era dacă orchestra nu l-ar fi acoperit uneori.) Se confundă trupește cu propriul său instrument. Audiția, dată fiind eleganța interpretării, a devenit pentru noi o meditație continuă. Tînărul japonez vine la noi încununat de premii internaționale, de la Moscova și Köln.

Corul **MADRIGAL** și-a serbat zece ani de existență și în cadrul festivalului timișorean. Cu aceste minunate voci, maestrul Marin Constantin încearcă reușind : vocea poate și trebuie să devină un instrument. În acest sens, pînă și felul de articulare a cuvintelor va aminti, să zicem de vibrația prelungită ori strunită a unei corzi. Corul re-descoperă epoci, revitalizează emoții de atunci. El ne oferă în același timp un sunet nemaiauzit ; căci instrumentalizarea vocii ar putea fi realizată în detrimentul valorii ei omenești, prin depersonalizare. **MADRIGAL** cîntă însă instrumental și omenesc în același timp. Poemul Hiroșima ar fi reușit, desigur, și fără banda magnetică, sunînd defectuos prin difuzoarele prea mici.

În cadrul **ZILELOR MUZICII DIN R.D.G.**, l-am avut oaspete pe **ROBERT HANELL**, unul dintre cei mai prestigioși dirijori din patria sa. Seriozitate și sobrietate deosebită la pupitru. A dat aproape toate intrările dirijind amănunțit. Tempo-urile, ușor accelerate sau încetinite, au creat binevenite contraste sonore împrospătînd un repertoriu de altfel foarte cunoscut. A fost totuși o primă audiție : Hans-Georg Görner, „Ragtime — Sinfonietta, piesă fără profunzimi deosebite, dar strălucitoare, bogată în percuție și ritmuri dansante spectaculos orchestrate.

Concertul s-a bucurat de prezența maestrului Ion Voicu, cu siguranța sa imperturbabilă. În afara concertului de Bruch, o surpriză Tartini, destinată publicului, în cadrul căreia virtuosul violonist a fost acompaniat de formațiunea de coarde a Filarmonicii.

Alte evenimente, cum ar fi vizita formației bucureștene **MUZICA NOVA**, prezența lui Nicolae Herlea și-a Elenei Cernei, într-o serie de spectacole la Operă, debutul cvartetului Filarmonicii noastre, prezența unei opere pe un podium de concerte, „Cosi fan tutte" de Mozart merită consemnări mai pe larg.

LUCIAN BURERIU

Alt Don Giovanni

Autorii clujeni ai libretului și muzicii, Ilie Balea și Cornel Țăranu, își propun o farsă în genul „Commedia dell'arte", pe tema legendarului Don Juan.

În fața spectatorilor se prezintă două cupluri care se plictisesc de minune, dedicîndu-se astfel, bărbații — jocului de cărți, femeile — oftatului romanțios. În această situație, apariția presupusului Don Giovanni este salvatoare. Misteriosul personaj devine un fel de maestru de ceremonie, care regizează un fals adulter, lăsînd, pentru moment partenerilor, iluzia realității. Pînă la urmă totul e demontat piesă cu piesă constatîndu-se că, de fapt, nu se întîmplase nimic senzațional. Secretul lui Don Giovanni este doar un pretext.

Muzica lui Cornel Țăranu oscilează între ceea ce numim muzică de scenă și operă propriu-zisă. Orchestra, redusă la 15 instrumente — incluzînd orga electronică, saxofonul, basul electric — s-a dovedit capabilă să susțină pitorescul acțiunii. Compozitorul desfășoară o paletă sonoră ce se întinde de la muzica truverilor pînă la tehnica serială, agrementată din belșug cu elemente de madrigal și jazz.

Interpretarea solicită mai mult simțul actoricesc decît vocea. Din acest punct de vedere, aportul cîntărețelor Rodica Miloia și Iulia Marpozan a fost substanțial. Ioan Jung și Csaba Airizer au dat replica masculină, compunînd cu talent rolul soților. Emilia Rotundu, luînd figura așa-zisului Don Govanni și Nicolae Popescu pe cea a barmanului au amintit interpretarea lui Don Juan și Leporello din opera lui Mozart. Ioan Dracea și Virgil Balaban ca Arlecchino s-au rezumat la postura de comentatori ai acțiunii.

Regia lui Ilie Balea a creat un cadru scenic ușor ostentativ, dar de bun gust. Eleganța scenografiei aparține pictorului Grigore Gorduz. Conducerea muzicală a fost asumată de dirijorul Nicolae Boboc, cu competența și pasiunea sa cunoscută pentru partiturile contemporane.

OVIDIU MANOLE

Cvartetul de coarde

Venind în întîmpinarea unui mai vechi deziderat al timișorenilor, patru talentați tineri instrumentiști membri ai orchestrei simfonice a Filarmonicii „Banatul" s-au înjghebat într-un cvartet de coarde al cărui debut și l-au plasat în cadrul celei de a III-a ediții a Festivalului „Timișoara muzicală". Evident, opțiunea în favoarea unui atare moment pentru primul contact cu publicul a reclamat o responsabilitate sporită, atît în alegerea repertoriului, dar mai ales în ceea ce privește execuția lui. Înțelegînd cum se cuvine semnificația momentului, cvartetul de coarde timișorean alcătuit din Dragoș Cocora (vioara I), Florea Petru (vioara a II-a), Constantin Hațeg Turcuș (violă) și Alexandra Guțu (violoncel), a făcut dovada unui remarcabil efort de a-și contura o personalitate în tălmăcirea celor trei opusuri : Cvartetul de coarde nr. 1 de Theodor Rogalski, Cvartetul op. 59 în fa major de Beethoven și Cvartetul de coarde de Maurice Ravel. După cum lesne se poate observa, acest program nu a fost ușor. Dacă ne vom referi doar la aspectul stilistic al celor trei lucrări ne vom da seama că trebuia acoperită o experiență muzicală de mai bine de un secol și jumătate. Membrii formației, în pofida unor diferențe de temperament au găsit totuși căi suficiente și rezonabile de comunicare pentru a se situa pe o orbită interpretativă comună. Au existat fără îndoială și momente mai puțin realizate, insuficient cizelate, în special în privința omogenității, care s-au evidențiat mai cu seamă în lucrarea beethoveniană. Dar nu prin prisma acestor minusuri trebuie apreciată evoluția cvartetului pentru că, în fond, detaliile mai puțin șlefuite au fost contrabalansate de o interpretare de ansamblu generoasă și vibrantă care a oferit din belșug satsifacții artistice publicului.

IOAN TOMI

Un popor cu atîtea coruri

„Prezența corului MADRIGAL printre corurile de amatori din județul nostru este un act simbolic: ne-a vizitat perfecțiunea însăși". Sînt cuvinte pe care le-au spus redutabilii coriști lugojeni și membrii primului cor țărănesc din țară, artiștii de la Chizătău.

Am participat la o asemenea convorbire fraternă ; cea de la Chizătău. Oaspeții au fost primiți la intrarea în localitate, cu pîine și sare. După o scurtă vizită la sediul C.A.P., autobuzele s-au îndreptat spre căminul cultural din Belinț, în imediată apropiere.

Aici cele două formații au rostit toasturi prin reprezentanții lor. Madrigaliștii au ascultat cîntecele minunatului cor bănățean al celor ce trăiesc pe meleagurile în care „tăt natul cîntă". Cor de plugari, cu mîinile asprite de muncă și chipul înnobilat de soarele cîmpiei. Cor în care încap toate vîrstele, de la adolescenta firavă, la omul cu tîmplele cărunte.

În timp ce gazdele au coborît de pe scenă, madrigaliștii le-au aplaudat. Aproape că pe fiecare în parte. Și atunci, la rîndul lor, conduși de maestrul Marin Constantin, au oferit o mostră din ceea ce înseamnă celebritate și artă mare și profesionism. Nu, nu a fost o confruntare de la profesor la învățăcel ; artiștii amatori, se știe, rup din timpul liber, vin la repetiție, și asta de peste un secol, din instinct, din tradiție, tradiția pasiunii pentru frumos. A fost o înfrățire întru cîntec, cu un cor tînăr, care încearcă modalități noi în domeniul muzicii contemporane. Două semnificații însă au curs spre una și aceeași, legată de patrimoniul de aur lăsat de strămoși, de talentul excepțional pe care aceste plaiuri le-au sădit în oamenii lor.

Un popor cu atîtea coruri ! Asta înseamnă și omenesc, omenescul cultivării vocii, instrumentul complet. Omenescul soborului, familiei și viețuirii în colectiv. Omul își poartă cu sine arta.

REPORTER

Operă-concert

A devenit uzuală în ultimul timp, practica audierii lucrărilor lirice sub formă concertantă. Avantajele gravitează spre zona plusului de pedanterie muzicală, compensînd firesc dispensarea de efortul jocului de scenă.

Lucrarea aleasă figurează în șirul opurilor ieșite de sub pana maestrului de la Salzburg, pentru care timișorenii au vădit de timpuriu o afecțiune deosebită. Azi nu putem cota decît cu legitimă mîndrie, ambiția bunicilor noștri, care ținuseră să asculte sub zidurile Timișoarei, la ei acasă, capodoperele lui Mozart, adesea înaintea unor capitale de pretenții. Lunga listă a creațiilor scenice audiate aici s-a completat cu încă una : COSI FAN TUTTE. Muzica a însuflețit — ca și în atîtea altă dăți — segmentele unui libret inconsistent, prin magica sa putere de comunicare. Factura lucrării nu diferă de ceea ce cunoaștem din literatura dramatică a lui Mozart, în paginile ei recunoscînd adesea similitudini cu muzica „Flautului fermecat", ori cu cea din „Don Juan". Noutatea acestei muzici o constituie, paradoxal, capacitatea ei de a zbura exuberantă pe aceleași poteci fulgurante admirînd darurile inventivității sale melodice.

Și Mozart ne-a convins de această realitate pe parcursul celor aproape două ore de muzică, în care i-am urmărit eleganța traiectoriei estetice. Meritul revine în mod egal celor două instituții surori, Opera și Filarmonica. Dacă prima a furnizat realizatorul — în persoana dirijoarei Cornelia Voina, cîțiva aleși instrumentiști și garnitura solistică, Filarmonica în postură de gazdă a completat cu interpreții, orchestra și corul necesar. Mixtura aceasta a dat satisfacții plenare, atît în ce privește elementul tehnic de strict profesionalism, cît și acela mai delicat, privind cadrul preceptelor stilistice. Meritul revine prioritar dirijorului, care-și completează astfel lista succeselor sale notabile. E de presupus că și meritul solicitării și pregătirii celor mai adecvați soliști îi poate fi atribuit. Elena Brănișteriu-Vasile și Ștefan Vasile, Ana Stan-Slusar Mihaela Grama-Ștefan, Vasile Nicola și Gheorghe Sara au reliefat în cîntul lor, dincolo de respectarea riguroasă a partiturii aceea descătușată bucurie de a face muzică, acel fior emoțional ilustrativ pentru interpretul de vocație. Am fi preferat din partea unora o mai subliniată vervă, comunicare a spiritului buf prezent între portativele lucrării, acel umor scăldat deopotrivă în farsă și feerie. De un excelent bun gust ne-au apărut în acest sens intervențiile baritonului Ștefan Vasile. Se cuvine consemnată și precizia, eficiența celor două replici ale corului instruit de Diodor Nicoară, cît și aceea a orchestrei, acomodată perfect cu tactarea înaltă a dirijoarei.

Ne permitem o sugestie. Așa cum se obișnuiește după audierea unei opere-concert, primită cu succesul acesteia, conducerea operei se cuvine a răsplăti efortul, invitînd scenograful și regizorul să dea viață și celuilalt spectacol — VIZUALULUI. S-ar restitui astfel dimensiunea exactă, sintetică a celui care a gîndit opera COSI FAN TUTTE.

DORU MURGU

Conferința Națională a Uniunii Artiștilor Plastici

Tezele emise de Biroul Executiv al Uniunii Artiștilor Plastici în colaborare cu artiști și critici angajați nemijlocit, în realitățile acestui domeniu, teze care se anunță suport al unor fecunde dezbateri ale Conferinței Naționale a U.A.P. au declanșat în filiala timișoreană procesul unei ample analize retrospective și de perspectivă a activității și problemelor care compun acest sector al creației.

Fundamentate în lumina ideilor directoare ale documentelor de partid elaborate de Congresul al X-lea, plenara din noiembrie 1971 și Conferința Națională, tezele abordează aspecte esențiale ale angajării energiilor creatoare în amplul program de construcție a edificiului spiritual al societății noastre socialiste multilateral dezvoltate.

În cadrul avîntului general al societății noastre, artele plastice — se arată în aceste documente — au cunoscut o continuă creștere cantitativă și calitativă, reviriment în care se înscrie și contribuția artiștilor plastici timișoreni, contribuție menționată cu ocazia a numeroase expoziții, organizate pe plan național și internațional. În cadrul politicii de recunoaștere și promovare a valorilor, de dezvoltare armonioasă, economică și culturală a tuturor zonelor țării, se face remarcată înființarea cenaclului U.A.P. în municipiul Lugoj (în anul 1969) și sporirea considerabilă a numărului de membri U.A.P. în filiala Timișoara.

Tezele dezbat în continuare aspecte pozitive ale progresului sensibil din acest domeniu — integrarea organică a artelor plastice în mediul nostru ambiant, efortul artiștilor de a depăși simplismul, rutina, șablonul, dorința de a reda în limbajul și spiritul contemporaneității mari teme sociale și politice. Această imagine a progresului general nu este însă lipsită de fisuri de concepție, abandonuri de calitate, divagații și experimente gratuite. „Trebuie să eliberăm terenul de improvizație, de superficialitate, de lenea spiritului care se manifestă în destule cazuri în domeniul artelor plastice. De asemenea, atitudinea intransigentă a factorilor responsabili, orientarea justă a actului critic socializator, ar fi putut preveni multe din asemenea manifestări în cîmpul artelor plastice. Decantările pe care critica este obligată să le opereze în aria valorilor și non-valorilor nu au fost întotdeauna întreprinse cu suficientă responsabilitate. În principal însă, angajarea artistului pe linia unei arte militante este singura cale care atestă prezența durabilului în arta sa, singura cale firească, aptă să facă din creator un adevărat slujitor al frumosului și omului nou. Înnoirea în arta sa trebuie să-și găsească izvorul în înnoirile vieții, în idealurile ei.

„Artele monumentale cărora li se acordă azi o atenție deosebită" pot contribui la remodelarea estetică a spațiului, potențîndu-l cu semnificații majore, înzestrîndu-l cu valențe emoționale, conferindu-i o autentică personalitate. Se abordează în continuare probleme ale artei monumental-decorative, domeniu în care au proliferat realizările de gust submediocru, sînt supuse analizei relațiile care se pot stabili între diversele domenii ale industriei și creatorii plastici.

Avem convingerea că pregătite cu seriozitate, adoptate la condițiile de lucru existente în fiecare filială, tezele elaborate în vederea Conferinței Naționale a U.A.P. vor putea, să constituie cadrul unor profunde dezbateri ale activității de perspectivă ale artiștilor plastici din întreaga țară.

C. B.

Neoavangarda în poezia italiană

Evoluția poeziei italiene din ultimii zece-cincisprezece ani a fost profund marcată de o pluralitate de tendințe novatoare pe care critica literară le-a sintetizat sub numele de **neoavangardă.** De fapt e vorba de o etichetă pe care nu toți poeții vizați sînt dispuși s-o accepte, mulți dintre ei polemizînd cu adepții declarați ai neoavangardei (E. Sanguineti, C. Porta, etc.) și încercînd astfel să-și delimiteze propriile poziții, cum au făcut-o experimentaliștii (Guglielmi, de pildă). Dar, în pofida unor reale aspecte ce-i separă, se poate totuși susține că în esență, pe acești poeți îi unește tendința comună de a răsturna valorile „clasicizate" (citește „sclerozate" !) prin tradiție, valori care, în concepția lor, ar reprezenta un mod de viață depășit, intrat într-o fază de criză, ce crease o situație de incompatibilitate între realitatea minată de mari contradicții lăuntrice, și un anume limbaj instituționalizat, care încearcă să mențină încă imaginea falsă a unei lumi perfect echilibrate. Avangarda se constituie deci ca o formă de protest social, ea pune în cauză – așa cum precizează E. Sanguineti – întreaga structură a raporturilor sociale ; e un fenomen care reprezintă „în mod specific critica unei manifestări sociale, dintr-un punct de vedere social, într-o societate dată..." (E. Pagliarani).

Lămuririle aduse de întemeietorii înșiși ai noului curent sînt indispensabile pentru înțelegerea poeziei ce a violentat atît de profund sensibilitatea și gustul cititorului contemporan, prin delirul verbal pe care îl cultivă în mod programatic, schizomorfismul gramatical și, în genere, iraționalitatea împinsă pînă la proclamarea non-sensului ca substanță și scop al artei.

Non-sensul – observă Giuliani – a devenit un material iconografic ca și madonele și îngerii vechilor Bune-Vestiri, iar „întoarcerea la dezordine" nu corespunde unui capriciu al poeților și nici ambiției lor de originalitate cu orice preț, ci unei necesități impuse de însăși rațiunea de-a fi a artei, care este **adevărul și contemporaneitatea.** Într-un moment de criză a capitalismului contemporan, cînd „vechea ordine nu mai funcționează în mod evident, iar ordinea cea nouă, la fel, nu funcționează încă", întoarcerea la dezordine este pe deplin justificată (E. Sanguineti, **Ideologia e linguaggio,** 1965), căci arta nu se poate servi, într-o lume alienată, de forme și structuri „veriste", ce acreditează ideea greșită a unei realități ordonate și cognoscibile (U. Eco, apud B. Anglani, **Contributo ad una archeologia della neoavanguardia,** în „Problemi", nr. 25/26, 1971).

Așadar, răsturnarea modalităților poetice la neoavangardiștii italieni, departe de a reprezenta o simplă modă literară, se vrea un fel de „revoluție" care însă se limitează la limbaj, întrucît poeții vedeau în limbaj expresia esențializată a realității înseși. Mai cu seamă în perioadele de criză, notează Giuliani (în prefața la antologia **I Novissimi,** 1961) **modul de a face** poezia coincide aproape cu **semnificatul** ei, forma se substitue conținutului, iar cum această formă, în cazul poeziei, se identifică cu limbajul, investigația poetică se confundă cu explorarea acestuia. Într-o asemenea interpretare poezia în loc să se ofere ca o metaforă a realului, se constituie „ca un alt pol al acestui univers lingvistic pe care toți îl scriem, trăindu-l". (Giuliani, **Loc. cit.**). Pornind de la o observație a lui Sanguineti, potrivit căreia orice operație ideologică este simultan verificabilă în limbaj, unii discipoli ajung la concluzii care vor deveni simptomatice pentru declinul neoavangardei, pentru mutațiile profunde în ideologia sa. Protestul social, afirmat cu atita vigoare la început, se va converti treptat într-o „contestație lingvistică" de vreme ce, după opinia unuia dintre teoreticienii curentului, „orice contestație lingvistică înseamnă revoluție ideologică, iar certificatul de revoluționar se acordă oricăruia care răstoarnă regulile sensului comun, sintaxa și gramatica inclusiv". (F. Curi, **Ordine e disordine,** 1965). Firește, o asemenea orientare nu e străină de noile achiziții ale semioticii și lingvisticii moderne, ideea artei ca limbaj devenind un loc comun în ultima vreme, dar, cum se va vedea cu alt prilej, tratamentul ei comportă semnificații particulare în neoavangarda italiană.

Deocamdată să vedem în ce constă succesul mișcării avangardiste, de unde caracterul ei efemer și în ce raport se află ea cu avangardele „istorice". Răspunsul la primele două întrebări îl dă E. Sanguineti, nu numai unul din principalii fondatori ai mișcării, dar poate că și interpretul ei cel mai lucid. După părerea sa, secretul marelui succes al avangardei constă în noutatea produsului pe care aceasta îl oferă, „o marfă pentru care nu există nici o cerere recunoscută". Garanția estetică a produsului este dată tocmai de „absența oricărei relații formale cu produsele recunoscute pe piața contemporană" ; inesteticitatea mercantilă a formei sale – conclude Sanguineti – reprezintă „semnul irefutabil al îndepărtării (...) de piața curentă". (Op. cit.). Printr-o dialectică însă destul de curioasă, în însăși mobilul acestui succes rezidă și germenul fatalei sale dispariții : „Avangarda se ridică, structuralmente vorbind, împotriva comercializării estetice, dar, la sfîrșit, (...) îi cade victimă : la nivel suprastructural, ea își are dușmanul declarat în muzeul care, în cele din urmă, (...) o devorează încet." (Idem). Această amară, dar adevărată constatare în legătură cu destinul avangardei sugerează și natura raporturilor ei cu avangardele „istorice", iar cînd e vorba de poezia italiană, ar trebui să ținem seama de mișcarea futuristă în primul rînd, căci niciodată fobia „consacrării" prin muzeu și bibliotecă n-a suscitat reacții mai furibunde ca la reprezentanții acestui curent. În manifestul-program al futurismului, Marinetti declara în acest sens : „Noi vrem să distrugem muzeele, bibliotecile, academiile de orice fel..." și în continuare își îndemna frenetic discipolii : „dați foc la rafturile bibliotecilor !... Deviați cursul canalelor, pentru a inunda muzeele !..." (**I Manifesti del futurismo,** 1914).

Acest anarhism ideologic, deși atenuat în neoavangarda contemporană, își păstrează esența, cîtă vreme societatea capitalistă îl menține pe scriitor la marginea procesului productiv, privîndu-l de funcțiile sale tradiționale (U. Eco).

I. CHEIE-PANTEA

Cesare Pavese

(1908 – 1950)

În anul 1936, la Brancaleone, unde se afla exilat pentru simpatii antifasciste manifestate în cercul literar torinez Ginzgburg (scriitorii Natalia și Leone Ginzburg), Pavese primea exemplarele din „Lavorare Stanca". Scriind lui Tullio Pinelli care se îngrijise de supravegherea tehnică a ediției îi nota satisfacția risipită în solitară amărăciune „Lacrimi, bucurii, toasturi ; toate de unul singur". Cu „Munca obosește", Pavese debuta ca scriitor original după ce v-a imprima traduceri din autorii contemporani de literatură nord-americană.

Din opera lui Pavese, care interesează mult și constant la peste douăzeci de ani de la tragica-i expiere, rămîn trei cărți deosebite care-s trei direcții, trei chei, trei introduceri în Pavese : poemele din „Lavorare stanca", acel insolit jurnal de creație și aspră observație „Meseria de-a trăi" și romanesca trilogie de-o crepusculară voluptate „O vară frumoasă".

Mările Sudului sînt poemul program al cărții, liric, deschis, nespus de pavesian, indice al simbolurilor sale. E logosul unei bărbății lucide (fără virilități scenice), deopotrivă analitice și contemplatoare. Prin suflu rapsodic reținut evocă kennaingar-ul celt. Este o obsesie a dăinuirii, a comunicării și comuniunii umane. Viabilă încrîncenare" puterea smulsă mării, / îndepărtatelor pămînturi, statorniciei și tăcerii" // ... Semnul decisiv al unei ascuțimi ce s-a făcut mai rar auzite în literatura italiană a secolului nostru. Abordarea lui Pavese fără de cunoașterea acestei cărți (Munca obosește) și-a acestui poem ni se pare gest sezonier și comod.

În fine, am aminti un proaspăt val de recrudescență pavesiană ce se face tot mai simțit în Italia. A apărut la finele anului trecut un jurnal insolit (urmat în apendice de-o duzină de poeme). Este vorba de cartea scriitorului de orientare marxistă Egidio Ferrero, dăruit si liber emul al lui Cesare Pavese.

Mările sudului

**Umblam într-o seară împrejurul unei măgure,
în tăcere. Și-n umbra crepusculului tardiv
vărul meu părea un gigant îmbrăcat în alb,
cu mișcări potolite, rumenit și taciturn.
Tăcerea este virtutea noastră. Vreun străbun
trebuie că va fi fost grozav de singur
– uriaș între nătîngi sau un amărît de nebun –,
de-i va fi-nvățat pe-ai săi atîta amar de tăcere.
Văr'miu a vorbit în seara asta. M-a-ntrebat dacă vreau
să urc cu el. Din vîrf, în nopțile de liniște,
se vede curgînd depărtatul far de la Torino.
„Tu, care stai la Torino..." a spus, „dar ai dreptate,
Viața trebuie petrecută departe de sat : să trăiești cu adevărat
și apoi, cînd te-ntorci, cum sînt eu de patruj' de ani
totul este nou. Langhe nu dispare."
Toate astea mi le spunea și nu-n italiană ;
folosea cu grijă dialectul care, asemeni pietrelor
acestei coline, este atît de aspru că
douăzeci de ani, timp idiomatic, și felurite oceane
nu l-au putut zgiria. Și vărul coboară
cu privirea lăsată, așa cum de mic i-am văzut coborînd pe țăranii obosiți.**

**Douăj' de ani a colindat lumea.
Plecă și-l crezură mort pe cînd eram copil dus de mînă.
Auzii, apoi, vorbind femeile ca-n vechea poveste, o dată;
numai bărbații, mai serioși, îl uitară.
Iarna, pe adresa părintelui meu, sosi un cartonaș
ornat cu-n timbru verzui plin de navele adunate-ntr-un port
și urări de culesul viilor. Fu mare mirare,
dar copilul, isteț, își dădu seama că
biletul sosea din insula zisă Tasmania,
înconjurată de cea mai albastră mare, plină de rechini,
în Pacific, la sud de Australia. Și conchise că văr'su
cu siguranță pescuia perle. Și desprinse timbrul.
Toți își dădură cu presupusul, dar cu toții ziceau că
de n-a murit încă, tot avea să moară.
După asta îl uitară și mult timp trecu.**

……

**Văr-miu are o față brăzdată. Cumpără parterul unei locuințe
din sat și își aranjă un garaj de beton cu
rezervorul dinainte, unde să vîndă benzina, și, pe pod
o reclamă, la curbă. Înăuntru angajă un mecanic care să încaseze
pe cînd el colinda prin Langhe fumînd.
Între timp se și însură, aici la țară. Alese o fată
subțire și blondă avînd ceva din
străinele pe care le-ntîlnise departe.
Însă tot singur ieșea. În alb,
cu mîinile la spate, arămiu la chip
dimineața colinda tîrgurile și cu-n aer viclean
număra caii. Pe urmă, cînd văzu că nu merge, mi s-a-ncredințat :
planul lui era să radă toate animalele de prin acele locuri
astfel obligînd lumea să-i cumpere motoarele.
„Dar animalul cel mai mare spunea, eu am fost că
m-am gîndit la așa ceva. Trebuie să-mi fi dat seama că boi și
oameni sînt o apă și-un pămînt".**

……

**Spune numai că a fost în cutare și-n cutare loc și
numai la motoare i-e gîndul. Doar un vis îi persistă-n sînge :
fochist pe o corabie olandeză de pescuit, a văzut un cetaceu
ș-a văzut harpoane îngreuiate zburînd
contra cărora trebuie să se lupte cu lăncile, să le urmărească.
Mai adaugă ceva, în treacăt. Iar cînd îi amintesc că
se poate număra printre norocoșii care au văzut
aurora din cele mai frumoase insule ale pămîntului irupînd ;
odată cu amintirea zîmbește răspunzînd cum că soarele
se-arăta pe cînd ziua sa era bătrînă.**

În românește de
DAN CIACHIR

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 7 IUNIE 1973 ● NR. 23 (276) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Stăpîni pe propriul destin

Ziua de 11 iunie 1948 se inscrie ca o dată memorabilă in procesul revoluționar care a făcut posibilă devenirea României socialiste de astăzi.

Exproprierea expropriatorilor, deviza și idealul care au inflăcărat pe toți cei ce desfășurau activitate revoluționară a devenit in acea zi realitate. Cu calm, in ordine, dar fermi și hotăriți, muncitorii au inlăturat patronii din intreprinderi și și-au asumat sarcina de a conduce fabricile ce deveniseră ale poporului. Planul de acțiune minuțios elaborat de partid a fost exemplar indeplinit.

După ce a smuls din miinile claselor exploatatoare, prin ample bătălii sociale, pozițiile de conducere politică și a fost instaurată puterea revoluționar-democratică a muncitorilor și țăranilor, clasa muncitoare in frunte cu partidul comunist s-a aflat in fața sarcinii istorice de a prelua puterea economică aflată in cea mai mare parte in miinile burgheziei. Și s-a trecut la naționalizare, cerință vitală a progresului economic și social.

Naționalizarea a fost un act fundamental și care a avut un rol hotăritor in desfășurarea revoluției socialiste. Marea burghezie industrială și financiară a fost lichidată definitiv. S-a creat un puternic sector socialist de stat in economie. S-au infăptuit condițiile pentru trecerea la conducerea planificată a economiei naționale.

Muncitorii și-au demonstrat uriașa capacitate organizatorică, au arătat că știu să conducă și să gospodărească. Sub conducerea partidului ei au creat o puternică industrie, la un nivel tehnic ridicat, repartizată armonios pe teritoriul țării. România a căpătat o nouă infățișare economică, devenind o participantă activă la circuitul mondial de valori.

La vechea calitate de producători, muncitorii și-au adăugat de la naționalizare pe aceea de proprietari. Ei au devenit beneficiarii muncii lor, ceea ce a insuflat un și mai puternic suflu revoluționar, un mai mare sentiment de răspundere pentru bunul mers al fabricilor și uzinelor. Vechilor sarcini le-au luat locul altele, ținind de conducerea superioară a gestiunii intreprinderilor, organizarea științifică a producției și a muncii, ridicarea calității produselor, o inaltă disciplină socialistă a muncii, combaterea risipei. Sint sarcini pe care clasa muncitoare le-a indeplinit și le indeplinește cu cinste.

Inspiratoare de satisfacție și mindrie, succeselor de pină acum li se adaugă perspectivele industriei noastre, care se dezvoltă in ritmuri rapide și care va asigura ridicarea țării noastre pe inaltele culmi ale civilizației.

Producătorii – proprietari care acum 25 ani au infăptuit un act revoluționar de mare insemnătate istorică, sint stăpinii propriului lor destin.

PAUL STERESCU

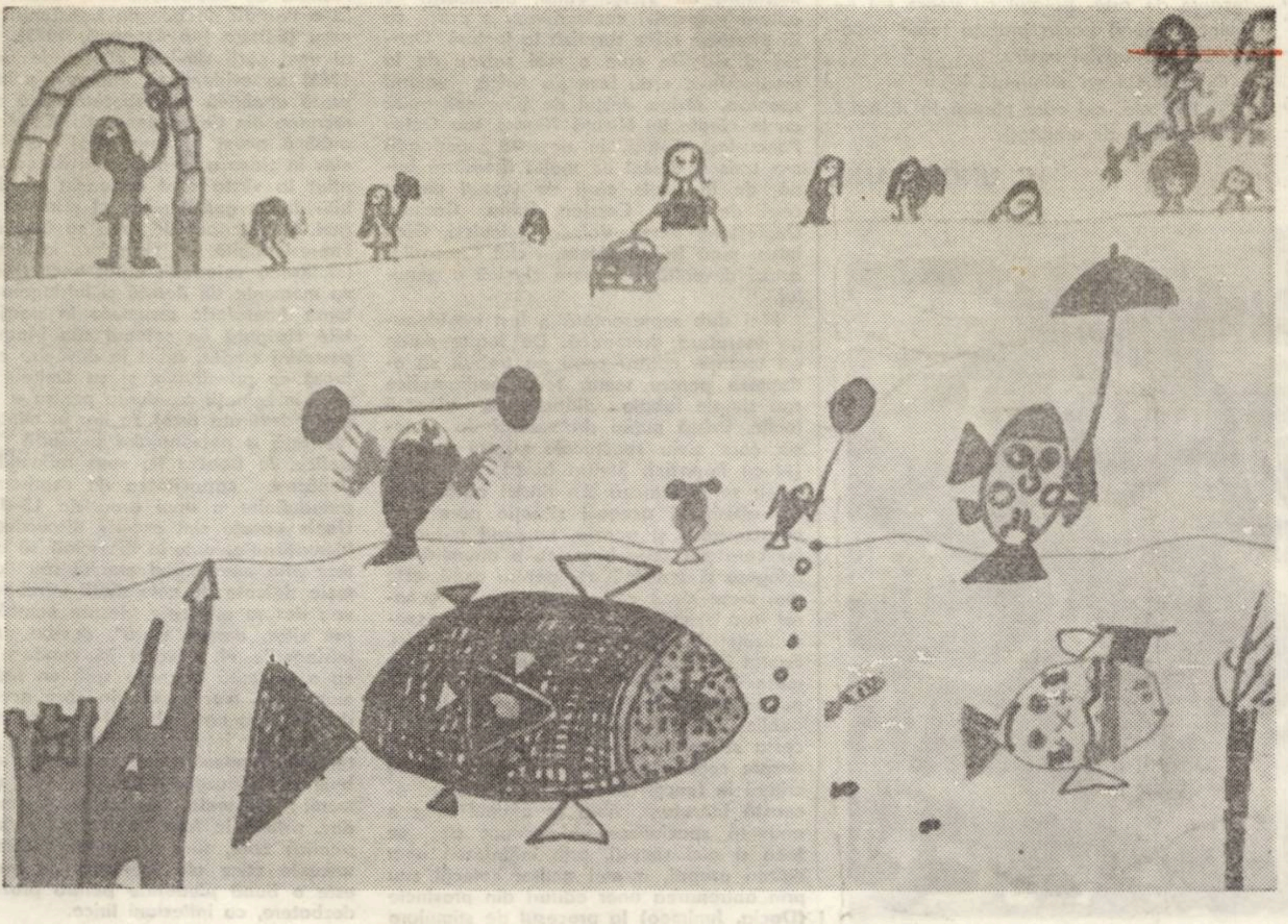

SIMONA NUȚIU, clasa I-a, Școala generală 16, Timișoara, „Spectacol de ziua mamei" (detaliu)

COPIII

Copiii au fost intrebați : „Ce este un copil ?". Unul dintre ei a răspuns : „Un copil este o ființă omenească mai mică de care oamenii au grijă să crească mare".

Atunci, articolul de fond al numărului special pe care o revistă il dedică in exclusivitate copiilor și lumii lor se poate scrie in atit de multe feluri, incit s-ar putea alcătui o carte a articolelor de fond despre copii. S-ar afla in ea cuvinte despre puritatea unei vîrste in care locuiesc neräul, neminciuna și neurîtul, cuvinte despre cuvintele, sunetele, gesturile, imaginile și sentimentele acestei lumi. S-ar mai putea scrie in acele articole despre bucuria și tristețea oamenilor care rămin sau trec dincolo de copilărie prin simțire și faptă.

Dar ar trebui să se mai scrie și altfel, cu o altă poezie, una a gestului politic, care tot aici își găsește unul din primele rosturi. Acela al creșterii. Căci creșterea e artă asemeni poeziei angajate.

Cînd de la cele mai inalte tribune ale țării grija creșterii copiilor e ridicată la rang de politică de stat in numele noului umanism, numărul special pe care o revistă il dedică in exclusivitate copiilor și lumii lor, se transformă, măcar in intenție, in act militant pentru spiritul acestei politici.

ORIZONT

In acest număr scriu despre copilărie, în exclusivitate pentru „ORIZONT":

EDMOND NICOLAU, HARI BRAUNER, EDUARD PAMFIL, VIRGILIU RADULIAN, TIBERIU UTAN, MIHAI NEGULESCU, URSULA ȘCHIOPU, IORDAN CHIMET, NICOLAE APOSTOLESCU, PLAUȚIUS ANDRONESCU, DAN TEODORESCU, ȘTEFAN AUG. DOINAȘ ȘI ALȚII ● „JOCURI" DE NINA CASSIAN ● „PENTRU COPII ȘI PENTRU RAFINAȚI" IN TRADUCEREA LUI ȘERBAN FOARȚĂ ● HOMO LUDENS ● PATROCLE PLEACA LA RAZBOI

Patrocle pleacă la război

Literatură „pentru copii" nu există, **Micul Prinț, Amintiri din copilărie, Morcoveață, Robinson Crusoe** fiind cărți ale istoriei literare. Sintagma e un artificiu verbal (și de calcul), un argument pentru „salvarea" impostorilor. **Domnu' Goe** sau **Vizita** pot fi studiate de cercetător, pe zeci de pagini, ca și **Cartea cu jucării** a lui Tudor Arghezi. Recitim **Cireșarii** lui Constantin Chiriță sau **Toate pînzele sus** de Radu Tudoran cu convingerea că aceste romane reprezintă momente ale emancipării prozei noastre. **O aripă și-un picior** (Marin Sorescu) e, fără rabat, carte de excepțională poezie, analizabilă de orice interesat al tabloului liricii noastre actuale.

Literatura „pentru copii" începe prin existența literaturii, a operelor majore, și nu prin coborîrea ștachetei, contrafacerea limbajului, bîlbîiala onomatopeică. Ea este rezultatul unui proces de esențializare, cucerindu-și dreptul de a fi „și a copiilor" abia atunci cînd victoria simplității (și nu a simplismului) devine o certitudine. Ea este, cu alte cuvinte, o **operă clasică** în sensul cel mai adînc al cuvîntului, „clasicizată" prin talentul de excepție al autorului, prin capacitatea acestuia de a se supune unor **legi** ale clasicității, rămînînd, el însuși, **creator.** Toate operele adevărate ale literaturii **„pentru copii"** își leagă existența de **arhetipuri.** O lectură comparată a lor ne poate oferi cele mai fantastice surprize și G. Călinescu, într-o fastuoasă speculație, ajungea prin Niculăiță Minciună și Domnu' Goe, la Faust.

Nu trebuie să confundăm literatura „pentru copii" cu textele pentru copii. Cele din urmă sînt foarte necesare, și n-au nevoie de eticheta de „literatură" pentru a-și justifica atît de necesara existență.

În copilărie citeam cu sufletul la gură **Tabăra din munți** de Gellu Naum (a admirabilului scriitor Gellu Naum), colaj agreabil de texte idilice din alte literaturi, precum și un reportaj ultraidilic **(Cantemireștii)** de Cella Serghi, supranumit roman. Nici **Nică fără frică** de Nina Cassian (altundeva exemplară autoare de literatură pentru copii) nu era altceva (decît colaj și reportaj idilic), foarte folositor unei anume vîrste. La urma urmei, tot e mai bine ca aceste colaje, făcute după rețetă, să aparțină scriitorilor adevărați și nu intrușilor, chiar dacă lîngă ele ne încearcă, exasperant, semnul mirării.

Dar textele pentru copii rămîn texte pentru copii ; ele fac parte din literatura comestibilă (necesară), ilustrativă, explicativă, grațios-efemeră. Ele neagă autorul, fiind anonime nu atît prin suprapunere, cît prin destinatie. Alături de Broscuța Oac, elefantul Bimbo și cățelul Picki (în rivalitate cu dulcea pisicuță Pusi) autorlicul e lipsit de umor. Broscuța Oac trebuie lăsată în pace : marea aventură a ei poate începe abia cu literatura adevărată, cu clasicismul literaturii.

Recitim **Dumbrava minunată :** ea este, în vîrsta eternă a copilăriei noastre, prefața **Iliadei,** prima lectură a **Odiseii.** Patrocle e un erou formidabil, cu nimic mai prejos (la vîrsta de mai tîrziu) cu eroul lui Homer. E un luptător teribil, un erou de mică epopee a copilăriei. Drumul lui Lizuca prin **Dumbrava minunată** e o ispravă asemănătoare călătoriei lui Ulise, pe rînd protejat și amenințat de zei. Toată literatura vîrstelor viitoare se închide în drumul fabulos al Lizucăi, și trebuie să avem curajul unei lecturi a vîrstei noastre de azi pentru a descoperi, aici (și aici) geniul scriitorului. Metafora (a noastră, sau a vîrstei noastre) adună inestimabile tezaure de artă. Băiatul cu floare (al lui Saint Exupéry) poate prefața toate capodoperele secolului nostru.

Dar Dumbrava minunată ?

Și Patrocle, cel care pleacă la război ?

Un subiect de meditație.

C. UNGUREANU

WESSELY ANA, clasa a VII-a, Școala generală Chișoda, „Măști"

ARCADIA TRĂDATĂ?

Se scrie la noi în momentul de față relativ multă literatură de copii ce acoperă în general toate genurile și toate vîrstele. Cea mai bine reprezentată este poezia, chiar dacă producțiile nu depășesc uneori stadiul simplelor alăturări de cuvinte, mici fabule moralizatoare, ce se înscriu în acel gen de „infantilism liric" demascat de Tudor Vianu, dar care atunci cînd se adresează copiilor își găsește poate pe nedrept, circumstanțe atenuante. În lipsa unei critici care să privească mai îndeaproape fenomenul literaturii pentru copii este destul de ușor ca o serie de stihuitori să se refugieze cu minime riscuri în producția de cărți versificate pentru „cei mici". Calitatea acestei literaturi se trădează încă din titlu : Eugen Frunză, publicist, Cîte două cuvinte de ținut minte (1970), Ion Crînguleanu, o carte cu titlul Un cățel ca vai de el (1968), după ce a încercat mai multe volume de poezie declamativă, sentențioasă, pe un fond tradiționalist-rural ; Tudor Măinescu un poet de oarecare spontaneitate și umor dar care nu a considerat niciodată poezia mai mult decît un divertisment a publicat deopotrivă epigrame, fabule, cronici rimate și cărți vesele pentru copii. Cam aceeași pare să fie și situatia prozei : foarte mulți autori se dedică literaturii pentru copii și tineret după ce au încercat să-și cîștige un nume în proza socială cu vădite tendințe analitice și moralizatoare.

Într-un trecut nu prea îndepărtat, transferind aceleași cusururi și poncife ale momentului literar respectiv la nivelul literaturii pentru copii (stilul jurnalier, ilustrativismul facil, tipologia schematică care încearcă să transforme biografia micilor eroi într-un proces moral, într-o demonstrație a tipului de școlar „nou" — ca în literatura lui Victor Vîntu, bunăoară, —) autorii respectivi confecționau o proză ce își pierduse orice surpriză la lectură. Ocazional virtuțile care o mai salvau de la mediocritate erau invenția epică, umorul spontan, intriga destul de bine construită ca în cărțile lui Nicuță Tănase sau Octav Pancu-Iași. Totuși, în această perioadă s-a scris și destul de multă literatură bună, de la unele cărți de versuri pentru copii de Nina Cassian, Otilia Cazimir, Demostene Botez, Valeria Boiculesi, Gica Iuteș, pînă la, să zicem, ciclul Cireșarilor astăzi devenită o lucrare clasică a genului.

Mai slab reprezentată a fost întotdeauna literatura dramatică. De foarte multe ori teatrele pentru copii au trebuit să adapteze pentru scenă texte nedramatice sau simple fabule didacticiste, alegorii facile. Există puțini dramaturgi de profesie care scriu spectacole pentru copii, (Alecu Popovici, Ștefan Iureș), și majoritatea se recrutează din rîndul autoarelor. De altminteri aceeași situație pare să caracterizeze și poezia, numărul autoarelor care pot scrie bine, cu o anumită înțelegere și sensibilitate, pentru copii, este mai mare decît cel al autorilor. În general însă există foarte puțini scriitori „specializați" în literatura pentru cei mici. Faptul în sine ar putea să nu aibă prea mare importanță, un scriitor pentru adulți putînd la fel de bine scrie și pentru un public „minor", dar mă tem că în felul acesta se ignoră specificul artei pentru și despre copii. De altfel există prea puține criterii în funcție de care se apreciază această literatură. Abia în ultimul timp o anumită specializare a început să se facă și aici simțită, prin înființarea unei edituri proprii, a mai multor colecții sau prin antrenarea unor edituri din provincie (Dacia, Junimea) la procesul de stimulare a literaturii pentru copii.

De curînd și literatura pentru copii a trecut printr-un proces firesc de maturizare și precizare a propriului statut. Ea s-a orientat spre problemele actualității, autorii căutînd, totodată, să îmbunătățească nivelul ei artistic propunînd adeseori puncte de vedere personale, o viziune originală. Experimentele formale, preocupările de ordin stilistic nu mai sînt evitate pe motiv că prin supralicitarea virtuților poetice această literatură nu ar mai fi accesibilă cititorilor ei. Se petrece totodată un proces curios de complicare, ezoterizare a acestei literaturi ce o conduce tocmai spre polul opus : literatura devine un insolit experiment lingvistic (Gabriela Melinescu Bobinocarii, Irina Grigorescu Robinson și inocenții), comparabil cu realizările similare în literatura universală, (să zicem literatura lui Lewis Carroll), dar efectul este destul de deconcertant pentru tinerii cititori. Căci în ultimă instanță autorii privesc universul infantil mai mult ca un pretext pentru adoptarea unor complicate tehnici narative, a unor viziuni existențiale profunde la limita dintre realitate și ficțiune, dintre adevăr și fabulație lirică. Inaccesibilă adeseori această literatură obscură, metaforizantă, se adresează mai mult adulților lăsînd un gol în literatura de copii, neacoperit decît de producțiile clasice sau de literatura mediocră, indigenă, care continuă să apară în cantitate apreciabilă. Mai lăudabile sînt eforturile acelor scriitori care nefăcînd concesii gustului încă neevoluat al tinerilor cititori, încearcă totuși să-i cîștige pentru adevărata literatură vorbind într-un limbaj inteligibil și despre problemele care îi interesează cu adevărat : Florența Albu, Constanța și Cîmpia soarelui, Gheorghe Tomozei Mirandoniz, o biografie eminesciană pentru copii, Iuliu Rațiu Planetă de adolescent sau, recent apăruta o Partidă de bile de Constantin Mateescu (Editura Ion Creangă, 1973). Autor al unei cărți similare Zborul de probă — 1968) se evidențiază interesul pentru o proză analitică și dezbatere etică cu eroi recrutați din tînăra generație. C. Mateescu publică acum romanul unui adolescent, elev în clasa a VI-a a școlii de coregrafie, aflat la vîrsta cînd cunoaște marile ambiții dar și gustul amar al primelor înfrîngeri. Handicapat de firea sa fragilă, ușor impresionabilă, de încredere în sine și în loialitatea celorlalți, eroul trece prin cîteva momente de derută și înfrîngere umilitoare (metaforic rezumate în partida de bile cîștigată de colegul său Matei, un personaj ciudat, artist în devenire care se luptă cu privațiunile și cu limitele propriei imaginații creatoare pentru a descoperi adevărata artă) ce iau în mintea surescitată a personajului proporții catastrofice. În treacăt fie spus reflecțiile lui depășesc capacitatea de exprimare și autodefinire a unui erou de 13—14 ani. Unele pasaje sînt excesiv discursive, problematizante, autorul încercînd să comenteze prin intermediul eroului său „problemele ridicate de cele dintîi întrebări grave : despre prietenie, despre muncă, despre vitor, despre viață", despre artă și înfrîngerile ei. Autorul își conduce eroul cu o anumită discreție spre un final demonstrativ, moralizator, în care acesta va deprinde la capătul unui proces anevoios de inițiere, înțelepciunea răbdării, a așteptării și adevăratelor sentimente ce trebuie să călăuzească relațiile sale cu oamenii : prietenie, respect, umanism. Așadar, sîntem în fața unui reușit roman de analiză care, fără a neglija comandamentele etice ale literaturii pentru copii este o bună pledoarie pentru proza de dezbatere, cu inflexiuni lirice.

MARCEL POP-CORNIȘ

diagrame

Măcar acum (urmează frază sincer autocritică) trebuie să se scrie, cu o seriozitate similară celei cu care se recenzează un număr din **România literară,** despre publicațiile dedicate copiilor. Căci indiferența cu care e (nu e) citită această literatură de către critică poate fi mai nocivă decît omiterea cutărui poetastru. În acei ani ai primelor citiri se poate naște sau poate muri un viitor amător al cuvîntului scris. Nu încercăm acum să acoperim de circumstanță niște spații albe, ci să ne transformăm gestul într-un prim și foarte firesc act critic.

CUTEZĂTORII

Ne oprim asupra ultimului număr din **Cutezătorii** (31 mai), săptămînal ilustrat și, deducem, social-politic, cultural-artistic, editat de Consiliul Național al Organizației pionierilor. Statut egal, adică, cu cel al multor săptămînale. Așadar actualitate politică o convorbire matură, angajată, a pionierilor cu tinerii uteciști, două bune pagini de știință, rubrici de divertisment bine dozate. Ceea ce ne interesează în mod special, însă e literatura propriu-zisă publicată în acest număr. Am reținut pentru alertețea stilului și inteligența construcției proza Mihaelei Monoranu, **Leonida cel bun.** Un jurnal de lectură, semnat de Sorin Movileanu, impresionează prin seriozitatea și pertinența observațiilor. Mai puțin realizate sub aspectul calității estetice a textelor și uneori a graficii ne apar cele două benzi desenate de inspirație istorică. Sînt însă absente, chiar în numărul din preziua lui 1 Iunie creațiile literare ale copiilor, poeziile, prozele și chiar comentariile lor critice, fapt care ne îndreptățește, credem, să afirmăm că o revistă literară consacrată literaturii și artei copiilor ar fi necesară.

LUMINIȚA

Adevărată revelație pentru lectorul matur care nu o parcurge în mod curent, ultimul număr al **Luminiței** se distinge prin ținuta grafică, dar mai ales prin calitatea literaturii publicate. Prezența într-un singur număr a numelor lui Eugen Barbu, Iordan Chimet, Ioan Grigorescu, Al. Andrițoiu, Ion Crînguleanu. Octav Pancu-Iași, Ion Grecea, Petre Luscalov, Alecu Popovici este pe deplin edificatoare. Mai mult decît atît. Numărul se distinge și prin modul exemplar în care se realizează educația estetică, politică, etică a copiilor. Iată, de pildă, excelenta pagină de atlas consacrată ocrotirii naturii, pe care o semnează Ioan Grigorescu sau prozele dedicate aniversării lui Al. I. Cuza și luptei de eliberare de sub jugul fascist. Remarcabil apare și efortul de a cultiva în rîndul celor mici dragostea pentru carte, prin inițierea unei rubrici Ex libris.

Nici în această revistă însă copiii nu scriu nimic. Întrebare pentru posibilii specialiști în psihologia lecturii infantile. Ar citi copiii cu același interes o literatură făcută de copii ?

„Un copil este o ființă omenească mai mică de care oamenii au grijă să crească mare“

Virgiliu Radulian,

președintele Consiliului Național al Organizației Pionierilor

— Stimate tovarășe Virgiliu Radulian, vă rugăm să ne spuneți ce măsuri noi, concrete — în lumina ultimelor documente de partid — a luat Consiliul Național al Organizației Pionierilor, pentru a pregăti omul de miine, multilateral dezvoltat.

— O primă preocupare importantă a Organizației a fost intensificarea educației politico-moral-civice a copiilor, cultivarea in rîndul lor a năzuințelor de a înfăptui, în mod exemplar, minunatele sarcini incredințate de partidul nostru prin însuși glasul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la a doua Conferință Națională a pionierilor, din noiembrie 1971. Pe linia acestor preocupări fundamentale s-au inscris următoarele acțiuni : sporirea contribuției organizației în sprijinirea școlii, în vederea ridicării neintrerupte a nivelului de pregătire al copiilor pentru o atitudine inaintată față de învățătură și muncă, concretizată, în acest an școlar, cu rezultate cît mai bune la invățătură ; integrarea activă a copiilor in viața social-politică a țării, in participarea lor la numeroase acțiuni de înfrumusețare și bună gospodărire a școlilor, satelor și orașelor. Semnificative sint insuflețirea și seriozitatea cu care au participat pionierii la acțiuni de strîngerea recoltei in toamna anului 1972. Amintind de participarea entuziastă la plantarea pomilor fructiferi și ornamentali vreau să subliniez amploarea acțiunii **„Fiecare pionier, un pom, o floare"**, cu o valoare educativă deaosebită, în privința dezvoltării și imbogățirii activității lor în micro C.A.P.-uri și, în general, pentru ocrotirea naturii, a dezvoltării spațiilor verzi și construirii terenurilor de joacă și sport. Au un puternic ecou, în rîndul copiilor : **expedițiile „Cutezătorii", „Drumețiile în ospeție" sau „Ambasadorii prieteniei pionierești"**, din timpul vacanțelor școlare. Cea de-a treia ediție a „Ambasadorilor prieteniei pionierești" se va desfășura in acest an la Timișoara. Semnificative pentru preocupările noastre pe linia îmbunătățirii și modernizării educației copiilor sînt cele două acțiuni internaționale, din vara acestui an : stagiunea internațională de perfecționare pe tema „Ocrotirea naturii și a resurselor sale", care va avea loc între 16 și 23 iulie, în orașul Victoria (jud. Brașov) și simpozionul internațional „Rolul social al jocurilor copiilor", care va avea loc la București, între 28 august și 2 septembrie, în colaborare cu asociația internațională de sociologie.

— Sînteți de părere că există o anumită notă de formalism și birocrație, în munca cu pionierii ?

— Există, fără indoială, pe alocuri, manifestări de formalism și didacticism, iar cea mai răspindită formă de manifestare a acestor neajunsuri e dădăcirea copiilor. De multe ori prea formal se iau in considerare inițiativele, aptitudinile și interesele copiilor, ceea ce face ca activitatea pionierilor să fie caracterizată, citeodată, ca obositoare, plicticoasă, gîndită pentru alte vîrste, cu tendințe de a transforma adunările de detașament în ședințe asemănătoare cu ale oamenilor maturi, transferînd metode și practici inadecvate activității curente a organizației. Regretabil, dar nu peste tot se înțelege că activitățile sportive, culturale, tehnico-aplicative trebuie să aibă caracter de masă.

„Atita timp cit ne păstrăm prospețimea, receptivitatea și sinceritatea în raport cu copiii, rămînem și stăpîni ai tinereții".

— În momentul de față Consiliul Național al Organizației Pionierilor folosește cele mai potrivite metode, pentru educarea copiilor ?

— În momentul de față ne preocupă să adincim caracterul revoluționar al organizației și al activității pionierilor, în sensul cultivării și stimulării la copii, a ambiției de a progresa cît mai repede ; a dezvoltării spiritului critic, sănătos ; a combaterii automulțumirii. În acest sens, cu ajutorul revistei **Cutezătorii,** am introdus în unități, un nou tip de gazetă **Semaforul** — o gazetă de atitudine.

— Considerați că avem o suficientă literatură și presă pentru copii ?

— Presa dispune de suficiente mijloace, întrucît se editează șase reviste pentru pionieri și școlari, și una pentru comandanții instructori. Această presă aduce o importantă contribuție la munca de educare a copiilor în spirit comunist și la mobilizarea pionierilor în indeplinirea sarcinilor organizației. Trebuie, însă, să facem mai mult pentru îmbogățirea conținutului acestor reviste, să reflectăm mai conștiincioși la creația proprie a copiilor,

Cu literatura stăm mai puțin bine. Avem prea puține romane sau volume de poezii sau teatru, care să reflecte orizontul spiritual al acestei generații și să sprijine munca de educație, în spiritul ideologiei partidului nostru. De ce nu avem mai mulți **Cireșari,** pe care copiii să-i răsfoiască, zi de zi, iar eroii lor să fie preluați ca modele de comportare și activitate ? În acest sens îndemnul secretarului general al partidului către scriitori, la a II-a Conferință Națională a organizațiilor pionierilor, sperăm să fie urmat de roade mai bogate, în anii următori.

Intenționăm să edităm, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor și U.T.C.-ul, o revistă literară pentru pionieri și școlari, căreia dorim să-i dăm și o denumire adecvată : **„Pasărea măiastră".**

— Ați fost pionier ?

— Nu am fost pionier, ci numai instructor de pionieri. Chiar din anul 1949, adică din primul an de existență al organizației. Pentru mine, pionieria, a însemnat un puternic izvor de pasiune și romantism revoluționar, o ucenicie în frumoasa și nobila muncă de educație, care a influențat întreaga mea evoluție ulterioară, atit pe plan profesional (domnia sa a absolvit pedagogia, n.n.) cit și pe planul structurii sufletești a personalității.

Tiberiu Utan,

directorul Editurii „Ion Creangă"

— În urmă cu patru ani s-a înființat editura „Ion Creangă"...

—... prima editură de carte pentru copii, din țara noastră. Tot atunci s-a trasat, foarte clar și profilul ei. Nu inseamnă, însă, că acest domeniu a fost neglijat, fapt confirmat de cele **196.000.000 de exemplare,** reprezentînd **4.000 de titluri** cite s-au tipărit in cei 20 de ani dinaintea apariției editurii noastre. În cei aproape patru ani de existență editura „Creangă" a publicat **15.000.000 de exemplare,** reprezentînd **600 de titluri.** O pondere însemnată a cărții pe care o tipărim este scrisă în limbile naționalităților conlocuitoare. Iar pe parcurs am tipărit o serie de titluri, concomitent în limbile română, maghiară și germană.

Ne bucură faptul că și alte citeva edituri publică o seamă de cărți pentru copii, mult mai puține, e adevărat, dar cu un real aport pentru cititori. Mă gîndesc că probabil și colegii de la „Facla", care au la indemină o foarte bună tipografie cu care, de altfel, noi lucrăm de mai mulți ani— nu vor rezista tentației de a tipări și carte pentru copii.

De cinci ani se desfășoară, cu regularitate, între 1 și 20 iunie **Zilele cărții pentru copii.** În acest an, în afara unor acțiuni în librării vor avea loc peste 20 de întilniri cu școlarii, pedagogii și părinții, atît în capitală cît și în numeroase județe ale țării.

Anatole France zicea : „Autorii care-i obligă pe copii să rămînă intr-o lume strimtă, să contemple propria lor copilărie, ii plictisesc cumplit". Autorii copii sînt totuși copii...

— Noi am tipărit și vom mai tipări lucrări literare sau desene ale copiilor. De exemplu, in colecția **Preludii** au apărut două cărți : **Copii poeți** și **Vasul ce plutea pe mare** (o poveste ștafetă, cu caracter științifico-fantastic), iar de curînd Veronica Porumbacu ne-a predat un volum de poezii scrise de pionieri. Pentru cea de-a XXX-a aniversare a eliberării patriei, pregătim, împreună cu revista **Cutezătorii** o carte — **Anul 2000 văzut de copiii României** — care, ținind cont numai de miile de colaborări primite se anunță foarte interesantă.

„Ca să poți povesti copiilor trebuie să-i iubești"

Fără îndoială că rostul editurii **Ion Creangă** nu e numai acela de a tipări numai lucrările copiilor, profilul ei fiind mai complex. Eu l-aș împărți in mod convențional in trei resorturi : **cartea tradițională** (clasicii, basmul popular). **beletristica autorilor contemporani,** deosebit de înzestrați mulți dintre ei, fapt atestat de marea audientă pe care o au în țară și de impresionantele tiraje comandate chiar de țări cu o foarte veche tradiție în domeniul cărții pentru copii : Italia, Belgia, Anglia ș.a. Acesta este de altfel modestul aport al editurii noastre în activitatea generală desfășurată de țara noastră pentru a ne face cunoscută cultura peste hotare. Iar al treilea resort ar fi, ceea ce mie îmi place să numesc, **știința pe înțelesul copiilor.**

Cită dreptate avea **George Coșbuc** cînd spunea : **Ca să poți povesti copiilor trebuie să-i iubești, să cauți a le pricepe firea și lumea aparte în care trăiesc, să știi să cobori pînă la nivelul personalității lor, considerîndu-i ca și pe oamenii mari. Trebuie să iei parte, împreună cu dînșii, la toate manifestările lor sufletești, intr-un cuvînt : rămînind om mare, să fii cit se poate de copil.**

— Adevăruri reale atit pentru scriitor cît și pentru editor...

Mihai Negulescu,

redactor șef al revistei „Cutezătorii"

— E un moment foarte potrivit, dar atit de riscant, să vorbim de literatura pentru copii. Riscant pentru că, să recunoaștem, prea puțin se preocupă presa noastră culturală de acest important domeniu in tot timpul anului. Oricum, 1 Iunie a venit implacabil și aș dori să aflăm, de la „Cutezătorii", de la dv., citeva din punctele de vedere privind interferența literaturii noastre actuale cu sensibilitatea tinerilor cititor, a copiilor.

— Ați intuit exact preocuparea noastră. Dorim, într-adevăr, ca paginile revistei **Cutezătorii** să fie deschise unor interferențe continue ale valorilor literaturii actuale cu sensibilitatea, cu aspirația spre frumos cu cutezanța de vis și tenacitatea de faptă a cititorilor noștri, a celor mai tineri fii ai României. Ne preocupă continuu aflarea unor modalități optime de transmitere către cititorul tînăr a unor coordonate capabile să-l implice pe acesta în lectura, asimilarea, în ultimă instanță, îmbogățirea literaturii actuale destinate tineretului. Spun **să-l implice** în dezvoltarea acestei literaturi, întrucît am in vedere rezonanța patriotică ce o are totdeauna succesul receptării asupra stimulării valorilor reale. E drept, spațiul ne este limitat și **resimțim absența unei publicații de profil vizînd in general artele și indeosebi literatura,** avînd ca arie de cuprindere cititori între 12–16 ani. Consider această perioadă, a preadolescenței, drept cea mai fertilă pentru formarea bagajului de lectură al unui om. Anchetele sociologice confirmă acest lucru. Cel mai mult se citește la **această vîrstă** și tirajele editurilor sînt cele mai mari, pe ansamblu, la **„Creangă"** și **„Albatros".** Intervine însă, in mod necesar, procesul de selecție, obligația ce o avem împreună cu dv., cu celelalte publicații, de a ne pronunța asupra a ceea ce se publică, de a descuraja nonvaloarea, de a atrage scriitorii buni în înțelegerea necesităților estetice și etice ale acestei vîrste.

Ne bucurăm să știm că paginile **Cutezătorilor** și ale similarei noastre, în limba maghiară, „Jo barát" au fost onorate de cele mai prestigioase personalități ale culturii noastre de azi. **Petre Constantinescu-Iași, Zaharia Stancu, Franyó Zoltán, Alexandru Philippide, Geo Bogza, George Macovescu, Marin Preda, Eugen Barbu, Nagy István, Mihnea Gheorghiu** sînt scriitori familiari cititorilor noștri.

„1 Iunie e o dată în an, dar copiii se nasc în fiecare zi".

Oricum, mîndrindu-ne cu suplimentul nostru tehnico-științific și de modelism **„Racheta cutezătorilor",** ce și-a dobindit o bună audiență, avem nostalgia, împreună cu cititorii noștri, a unei publicații similare dedicate familiarizării marii vîrste a copilăriei cu lumea celor „șapte arte". O asemenea publicație, al cărei titlu de lucru, de vis și poate de certitudine apropiată este **„Pasărea măiastră",** ar veni realmente să umple un gol in cîmpul educațional, in aria de aleasă sensibilitate a unei vîrste avide de lectură, avidă de eroi exemplari, avidă de frumusețe și omenie.

Dar pînă atunci ne preocupă îmbunătățirea rubricilor revistei noastre dedicate culturii și literaturii, ne preocupă accentuarea funcției critice în cadrul cîmpului editorial, cinematografic, teatral, ce caută să acopere interesele tinerei generații. Ori, in acest sens, prin anchete, jurnale critice, prin dezbateri, prin reflectarea opiniei cititorilor și a unor critici competenți, dorim să facem in așa fel încît **domeniul literaturii pentru copii și tineret să nu se confunde cu o arie în care poate încăpea orice și oricît,** pentru a nu mutila cu nimic marile disponibilități afective și raționale ale cititorului de miine, ale omului matur de miine. Poate, mai înainte chiar de a ne pune speranțele într-o publicație nouă, trebuie să discutăm deschis cu noi înșine — în cadrul asociațiilor scriitorilor, de pildă — despre aceea că **„1 Iunie" e o dată in an, dar copii se nasc în fiecare zi.** După părerea mea, la fel și **dezbaterea problemelor literaturii pentru copii și schițele, povestirile nuvelele noastre inspirate de copilărie și dedicate copilăriei, trebuie să se nască în tot timpul anului.**

Interviuri realizate de VIRGIL OANCEA

Note pentru o poetică a „jocurilor de copii“

„Copilul rîde :
Înțelepciunea și iubirea mea e jocul !"
(Lucian Blaga, **Trei fețe**)

Pentru un gînditor ca J. Huizinga (în HOMO LUDENS, Versuch einer Bestimmung des Spielelements in der Kultur, Köln, 1938), să te ocupi de joc, este să faci „Erkenntnistheorie" – conștiința omului, la toate treptele-i, fiind rezultatul exersării funcției ludice. Și, în măsura-n care jocul e o „explozie" a eului, psihologia copilului – ea însăși – are să vadă, în această funcție, modul (prim) de cunoaștere propriu copilăriei – grație căruia copilul „... ghicește și anticipează conduitele superioare" (J. Chateau, COPILUL ȘI JOCUL, București, 1971). De unde, caracterul de experiență – și de „experiment" total – al jocului, printr-însul încercîndu-se, în întregime, gama comportamentelor sociale (nu mai puțin acelea : lingvistic și estetic ...) care și face din aceasta o veritabilă („veselă", însă) școală pentru „homo algoritmicus" de mai tîrziu.

Ceea ce surprinde intr-un joc e, mai cu seamă, faptul că el opune (și neutralizează) : o mare libertate (în sensul liberei participări la joc), nu știu ce aventură și hazard, grația „și nebunia" ce-i sînt proprii ... – unei anume gravități „profesionale" (pentru copil, jocul e o „profesie", o intreprindere serioasă, nu o ... joacă), supunerii la reguli („crivda" e totdeauna sancționată ca o abatere de la „etica" jocului). conformismului (celui mai benign ...), tot jocul fiind – cu un cuvînt de Ev Mediu tîrziu – „folie et sens". Grație acestei opoziții – definitorii, după noi – jocul devine un sistem semiotic de sine stătător, semnificația căruia este o funcție, pe care o numim mimesis ludic ..., o funcție ce implică conștiința dedublării și confiența în ficțiune – concretizate, la nivel verbal, în cunoscutele formule : „a se juca de-a ...", „a se face ...", „să zicem că ...", „eu eram X, tu erai X ..." etc. Formulele acestea rezumă o semnificație care privește, însă, un reazem material de o natură alta decît ludicul pur și simplu, am zice : o „materie" generală, luată-n totalitate și constrînsă a deveni semnificant (după R. Barthes – în ELEMENTI DI SEMIOTICA, Torino, 1966 – semnificantul unui sistem semiotic este, totdeauna, „un 'unica e medesima materia"), așadar : o materie abstractă și fictivă – copiii jucîndu-se de-a : „pui-a-gaia", „uliul și găinile", „capra", „trenu'", „calul și călărețul", „hoțul și vardiștii", ; în genere, de-a ... orice. Mimesisul ludic este, deci, o funcție – nu biologică, în primul rînd, ci culturală și socială – care pretinde cel puțin o convenție : „de-a", prin care se măsoară toată distanța dintre „de-adevăratelea" și joc, acoperindu-se – intr-astfel – spațiul unui sistem de semne deosebit de toate celelalte.

Cea mai interesantă – pentru noi – expresie a acestei convenționalități sînt jocurile cu formule canonice și text, așa-numitele de toată lumea : „cîntece și jocuri de copii". Substanța lor este limbajul care, deși este el însuși un sistem (constituit, specializat) semiotic, devine, grație jocului, „materie primă" – emancipîndu-se, deci, de propriu-i statut și ascultînd de alte legi decît acelea ce-l guvernează îndeobște. Semnul lingvistic împrumută, astfel, un sens extralingvistic – sensul ludic, – prin care-i încetează și opoziția inițială semnificat / semnificant (și în parte, caracteru-i însuși nemotivat și arbitrar). Nu alta e situația lui în poezie – fără ca, prin aceasta, să facem din copii (la care competența lingvistică, de altfel, e redusă) niște poeți conștienți ! Cîntecelor lor (mai cu seamă : numărătorile și-acele texte criptice în care vedem creația exclusiv infantilă – nu „poezioarele", cu oarecare circulație, ce par mai mult „căderi", în mediile copilărești, a unor piese de folclor adult, fie el și străvechi ..., dacă nu chiar duioase contrafaceri ...) sînt poezie printr-un accident. În realitate, ele sînt un soi de „jocuri de-a limbajul", canonul cărora e, mai cu seamă, ritmul. Prin ritm, desigur, se semnifică, instaurîndu-se, deopotrivă, un timp și-un spațiu aparte : timpul și spațiul jocului – pe care ritmul (jocului ..., ori jocul însuși ...) le consacră. Această ritmică a copiilor (cf. studiul omonim al lui C-tin Brăiloiu, în Studii de muzicologie. vol. I București, 1965) e nu numai un fenomen imemorial (cu vorbele lui Leo Frobenius : „der Mensch spielt die Ordnung der Natur ..."), dar și de arie universală. E vorba, în esență, de-un ritm vocal – de speța ritmului din poezie (aduce cu scandarea de-altădată), nu din muzică – bazîndu-se pe durate (și îmbinări ale acestora) care alcătuiesc o serie – versul –, cea mai frecventă fiind aceea de opt (durate), grupîndu-se (îmbinîndu-se) binar, îngăduind rupturi (sau regrupări) după multiplii lui 2 – cu consecințele pline de interes lingvistic. Silabele (și, deci, cuvintele) își pierd ritmul firesc, dînd ascultare ritmicii celei noi (impuse, stricte, ca de metronom), ceea ce face ca aceste „cîntece" să se constituie intr-un discurs al ritmului. Alterările corpului fonic al cuvîntului n-au să întîrzie să se repercuteze-n plan semantic. Căci respectarea cu strictețe a ritmului (și-a consecințelor lui formale : rime și asonanțe, repetiții și analogii sonore ...), constrîngerea aceasta e, deopotrivă, o „eliberare" a cuvîntului de sub imperiul sensului – ca și, desigur, sursa invențiilor verbale celor mai năstrușnice ... Discursul ritmic își reface, astfel, sensul – un alt sens : sensul ludic. Acest simbolism fonetic (datorat ritmului, în primul rînd) al cîntecelor devine principiu-al textului în întregul său – mai ales în numărători, unde cadența însăși a silabelor se vrea – și e – un soi de „suspens" magic, pînă-n clipa căderii sorților pe unul din jucători, intr-un accelerando culminînd cu „exeat"-ul de rigoare : „Dau / miau / dau / piau / dau / sugu / sugulan / sultan / și mi-l fă mocan (ieși !)", „Unca / doica / treica / paica / cinca / șaica / șapca / opca / nouca / zeica !" ; „Bunule / oile / împăratule / mîncile / mesile / șerpele / scoptule / ouăle / berbecele ! ...". Alteori, se mimează schemele pure ale limbajului (ale limbii înseși, ca structură), precum intr-o faimoasă ghicitoare (Coțofana pe porc), joc lingvistic apăsînd pe dichotomia : diminutiv / augmentativ / (ca și pe aceea – pe care-o subsumează – feminin / masculin) : „Titirișca / trișca / sare / pe țînțoiu / bînțoiu / dar țînțoiu / bînțoiu / nu sare / pe titirișca / trișca" ; „Mic / pestric /șade / pe moc / mondoc / dar ..." ; „Danța / manța / șade / pe dănțoiu / mănțoiu / dar ..." ; „Gîrza / bîrza / șade / pe gîrzoiu / bîrzoiu / dar ..." etc. Dada, letrismul – sînt prin apropiere ! Numai că formalismul „jocurilor de copii" este (mai) necesar – din perspectivă ludică, desigur – ritualitatea jocului, ea însăși, presupunînd și impunînd un limbaj criptic – ceva între text sacru și argou. E vorba, deci, de o specializare a limbajului (pe care-o practică, de altfel, toate poeticile – pînă la un punct), care, în cazul nostru, va duce, între altele, la contrafacerea unor limbi străine (de predilecție – a celei țigănești), lucrîndu-se, firește, cu material lingvistic indigen. Astfel, această frază românească : „Car nou, par nou, soc ardea, și o șa rea, și un ac bun" – dă o numărătoare demnă de Țiganiada : „Carno / parno / socardea / șoșarea / șunacbun ! ...", după cum – singură – intervertirea silabelor în seria : „Nu mă doa-re, nu mă le-gu, nu mă mîn-că, nu mă fre-cu ; de m-ar doa-re, m-aș lega ; de m-ar mîn-ca, m-aș fre-ca" – se soldează cu un rezultat nu mai puțin exotic : „Nu mă redoa / nu mă gule / nu mă cămin / nu mă cufre ; / de m-ar redoa / m-aș gulé ; / de m-ar cămin / m-aș cufré !" ... O limită a formalismului acestuia o reprezintă așa-numitele „frămîntări de limbă" (practicate, pare-se, și de actori – în anii lor de ucenicie), veritabile pietre de încercare ale dexterității articulatorii – generînd texte fără noimă (în care se respectă doar „gramaticalitatea") : „Capra calcă piatra, piatra crapă-n patru / crape capul caprei în patru / cum a crăpat piatra-n patru". Nu mai puțin o performanță, dar una de aspect – aș zice – „grafic", ar fi vestitul „Cîntec al cocoșului", reprezentabil chiar printr-o „formulă" – (A)+(A+B+C)+(A+B+C+D)+(A+B+C+D+n ...) :„Și era un moș / Ș-avea un cucoș (refren) ; Și era o vulpe/ Ș-a mîncat cucoșu (refren) : Și era un cîne / Ș-a mîncat pe vulpe / Vulpea pe cucoș (refren) ; Și era un lup / Ș-a mîncat pe cîne / Cînele pe vulpe / Vulpea pe cucoș (refren) ; Și era ...".

MARIA FOARȚĂ

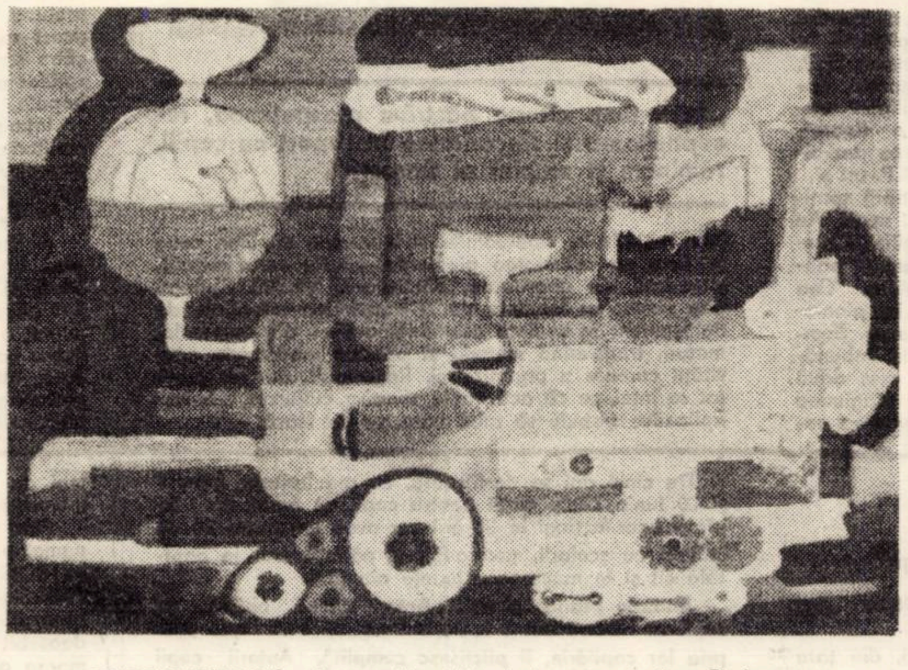

CODRUȚ BĂDUNĂ, clasa a VI-a, Liceul de arte plastice, Timișoara, „Mecanism extraterestru"

Homo ludens

Față de haotic, omul a manifestat întotdeauna o profundă repulsie. Pentru că **haoticul**, în accepția culturilor străvechi, echivala cu absența **sensului**, cu un **im–perimetru**, deci un spațiu al aberației în care nimic nu se circumscrie **logicului**. Iar nevoia de cosmotic, de armonizare a realului, a determinat colectivitățile arhaice să încerce – printr-o gamă de practici rituale cu valoare strategică – o organică punere de acord cu „legile" și ritmurile cosmice. Toate aceste practici rituale, fundamentîndu-se pe structuri arhetipale, erau, la obîrșie, modalități esențiale de descifrare și, implicit. de „lectură" a tainelor universului. De luare în posesie a tuturor ipostazelor realului. Dar noțiunea de „ritual" presupune – din perspectivă psihologică – **implicare,** participare. Prin urmare, între actantul ritualului și obiectul sau fenomenul asupra căruia se acționa nu se instaurau relații mediate, funcția mediatoare suplinind-o însuși arhetipul care solicita, pentru eficiența actului, reactualizarea lui. O atare realitate etnologică ne obligă să recunoaștem că practicile rituale sînt, de fapt, autentice **jocuri** simbolice, cu multiple funcții semnificante întrucît „cultura în fazele ei primitive este jucată. Ea nu se naște **din** joc, ca fruct viu care se separă de planta mamă, ea se desfășoară **în** joc și **ca** joc"[1]. Jocul simbolic nu este însă o „joacă" gratuită (de altfel, se știe că latinii făceau distincție netă între **ludus** și **jocus**), ci o atitudine culturală față de real, jocul fiind „cea mai deplină manifestare a nemulțumirii omului față de ce-i oferă natura și a eforturilor sale de a o completa cu cultură"[2] sau, cum ar spune, la rîndu-i, Claude Levy Strauss, jocul este o treaptă definitorie a trecerii omului natural spre omul cultural.

Dacă admitem că practicile rituale pot fi înțelese, ținînd seama de natura lor, drept jocuri simbolice, atunci trebuie să admitem că funcția lor primordială este **aceea de inițiere.** Aceste virtuți inițiatice amintesc de logica și funcționalitatea jocurilor simbolice în general. Astfel că, între culturile primitive și simbolismul ludic există o certă apropiere de structură, adesea chiar interferențe și suprapuneri. Actantul ritualului, ca și copilul în pragul adolescenței, „în loc să regîndească pur și simplu un eveniment interesant sau impresionant(...), are nevoie de un simbolism mai direct, care să-i permită să retrăiască acest eveniment, în loc să recurgă la o evocare mintală"[3]. Totuși, spre deosebire de atitudinea infantilă, în care un rol covîrșitor îl are fantezia și spontaneitatea, atitudinea omului din colectivitățile arhaice, și, mai tîrziu, folclorice față de eveniment se sprijinea și pe memoria arhetipală, avînd nostalgia lui illo tempore, nu numai pe imaginație și convenție. Scopul însă era același : de a se integra organic în toate nivelele realului și, implicit, în viața socială a societății, în „istoria" lucrurilor și ciclurilor cosmice.

Culturile folclorice, preluînd coordonatele fundamentale ale celor arhaice, au adăugat, cum era și firesc, sensuri și ipostaze noi modelelor umane comportamentale. De asemenea, s-au petrecut și o serie de restructurări semnificative în substanța ideatică a manifestărilor rituale. Demn de remarcat este faptul că nu puține momente rituale au devenit, printr-un proces normal de demagizare, ceremonii complexe în care domină elementul spectacular. Emoția jocului simbolic precum și funcțiile sale de inițiere au rămas. Ceremoniile care însoțesc momentele importante ale existenței umane (nașterea, căsătoria, moartea) au menirea de a investi cu sens și valoare viața și, simultan, de a o ritma. Odată cu înfăptuirea lor, omul își păstrează una dintre facultățile sale caracteristice : **aceea de a se bucura.** Iar bucuria presupune spontaneitate psihică și intelectuală. Tocmai aceste atribute ale culturii folclorice l-au îndemnat pe Lucian Blaga să categorisească drept „infantilă"[4] această cultură. Gînditorul român a avut în vedere în primul rînd ritmul spectacular și exuberanța unui asemenea tip de manifestări culturale, perpetua **tinerețe** a acestora și capacitatea de improvizație a făuritorului lor. Ideea de joc simbolic, integrată culturii folclorice, se conjugă cu cea de maximă participare. Sensul denotat al ceremoniilor este bucuria. Valorile lor conotative însă sugerează nevoia de **firesc** a omului. Jocul simbolic este, așadar, o formă a libertății umane, a luptei omului cu nefirescul și aberația. Chiar și în fața unor evenimente tragice, omul încearcă **fie să-și amîne** însușirea sensului grav, fie să restabilească prin rit și ceremonie ordinea și logica vieții universului. Intr-o atare circumstanță, dialogul omului cu elementele cosmice (zorile, vîntul, luna, soarele etc.) se transformă într-o veritabilă comunicare familiară. Nefirescului i se opune o solidaritate universală. Jocul devine **limbaj** și izbăvire. Devine atitudine. Ciobanul mioritic se despovărează de sentimentul aberației care-i amenința propria existență printr-o circumscriere integrală intr-o ceremonie cosmică. Testamentul lui nu este rezultatul unei atitudini pasive, al unei acceptări cuminți a ilogicului, ci un gest firesc de revoltă al omului **cultural** aflat într-o virtuală situație aberantă. De aceea versurile : „Că la nunta mea / A căzut o stea / Soarele și luna / mi-au ținut cununa" pot fi înțelese drept un joc simbolic. O atitudine fundamentală prin care se pot citi semnificațiile unei culturi milenare.

VASILE CREȚU

---

1) Jan Huizinga, **Homo Ludens,** Paris, Gallimard, 1951, p. 280.
2) Henri Wald, **Homo significans,** București, 1970, p. 17.
3) Jean Piaget, Bärbel Inhelder, **Psihologia copilului,** Editura didactică și pedagogică, p. 52.
4) Lucian Blaga, **Geneza metaforei și sensul culturii,** București, 1937, p. 350.

Miraculosul spaţiu al jocului

sau despre psihosociologia activităţilor ludice

Există în principiu două mijloace de a crea eficienţă în domeniul atît de complex al educaţiei şi instruirii. Primul constă în adaptarea copilului şi tînărului la procesul de instruire (prin gradare şi stratificare de cunoştinţe şi deprinderi operative intelectuale) concomitent cu adaptarea procesului de instruire la caracteristicile copilului şi tînărului, iar al doilea constă în apropierea şcolii (şi actului de instruire) de viaţă, de aspectele ce se cer construite. Pe traseul acestor mari cerinţe ale optimizării procesului de educaţie ne intîlnim discret, dar persistent cu problemele activităţilor ludice (jocul şi distracţiile), ca activităţi energizatoare, complementare ale activităţilor incluse în orarii, manuale şi programe de învăţămînt sau de activităţi extraşcolare, practice, civice etc.

Există laturi psihologice, sociale, pedagogico-educative, bio-medicale ale activităţilor ludice ce pot fi urmărite în decursul întregii istorii a umanităţii. Nu este vorba numai de copil ori de tînăr în această situaţie, ci de „oameni" în genere. Este foarte adevărat că jocul are funcţii diferite, psihologice, sociale şi educative în decursul vieţii umane.

Dacă în copilărie jocul este activitatea prin care se cucereşte adaptarea la infinitele ipostaze ale lumii şi vieţii, în anii tinereţii şi cei ai muncii, activităţile ludice au funcţii complementare muncii.

Complementaritatea activităţilor ludice (jocul şi distracţiile) faţă de muncă a fost intuită empiric în viaţa socială şi a căpătat dimensiuni experimentale ample prin studiile multilaterale care arată că „relaxarea" măreşte tonusul şi capacitatea de lucru, că randamentul muncii creşte impresionant şi neaşteptat dacă se constituie un stil de viaţă în care activităţile distractive şi sportive capătă un loc important în programul zilnic, destensionîndu-se astfel activitatea nervoasă şi psihică şi echilibrîndu-se consumurile energetice diminuate prin sedentarismul, monotonia şi concentrarea implicate în activităţile obişnuite. Această cotă parte de contribuţie se poate măsura şi traduce în valori economice derivate din creşterea randamentului şi a productivităţii. Poate că psihologii viitorului vor alcătui graficele de sinteză ale acestui aport.

Dinspre domeniile educaţiei s-au impus observaţii consistente care arată că atunci cînd cadrul psihologic al unui act de instruire capătă forme de antrenare ca cele din timpul jocului, creşte evident randamentul memoriei, al activităţilor intelectuale în genere. Şi aceasta din cauză că se constituie o schimbare substanţială a motivaţiei. Şcoala activă, care a adus la ordinea zilei acestă observaţie, a lăsat urme importante în pedagogia modernă a vîrstelor mici.

Dinspre versantul psihologiei s-a constituit domeniul foarte vast al „psihodiagnozei", care utilizează numeroase tehnici ce au structuri asemănătoare cu cele ale jocurilor. Tot psihologia aplicată a dezvoltat domeniile „psihoterapiei ludice" (prin joc) cu o mare varietate de tehnici care au funcţii importante şi care se află într-o perioadă de intensă dezvoltare.

Toate aceste numeroase aspecte reţin atenţia asupra rolului şi funcţiilor multilaterale ale jocurilor şi distracţiilor.

Oricît ar părea de ciudat, jocul şi distracţiile şi-au cîştigat loc întîi în viaţa socială. Tradiţiile au conservat, iar progresul social a multiplicat şi difuzat prin timp un statut social important al activităţilor ludice. Marea majoritate a domeniilor artistice au debutat sub formă de joc. Şi azi se conservă în multe limbi expresii ce evocă acest fenomen: „to play the piano", se spune în engleză. Există corespondenţe şi în alte limbi pentru această expresie. Termenii „joc dramatic" sau „joc" — dans atestă acelaşi fenomen.

De altfel, ideea cuprinsă în expresia „panem et circenses" este valabilă şi în epoca şi societatea modernă ca sens, după cum, moderne şi de maximum interes rămîn marile Olimpiade, cu gama lor variată de tipuri de jocuri sportive.

Şi toate acestea pentru că activităţile ludice fac parte din natura umană, din sfera ei competitiv socială nealienată. Aceasta a fost şi unul din motivele pentru care dreptul la distracţie, timp liber şi concediu plătit au rămas domenii revendicative importante ale epocilor sociale trecute, culminînd cu perioada de sfîrşit a secolului al XIX-lea cînd s-au formulat ca laturi ale drepturilor omului în efervescenţa de idei legate de instatuarea zilei de lucru de 8 ore (Boston).

De altfel, teoria jocului se află pe un teren interdisciplinar foarte complex, constituit în timp prin convergenţe de preocupări dinspre diferite discipline umanistice şi biologico-medicale.

Istoria jocurilor este înscrisă în straturile primitoare ale pămîntului.

În străvechile aşezări umane, mai ales în mormintele din diferite părţi ale lumii, fie că se află în India sau în Egipt, în apropierea Anzilor Cordilieri sau în Europa, se găsesc adeseori jucării ce constau mai ales în miniaturizări de obiecte şi de animale. Uneltele muncii, uneltele jocului şi podoabele constituie adevărate muzee nedeschise ale timpului, în care se conservă, alături de istoria jocurilor şi a jucăriilor, istoria gustului artizanal, aceea a progresului profesiunilor şi sentimentelor umane. Există însă şi o conservare socială deschisă a jucăriei şi jocurile prin tradiţii. Există jocuri foarte vechi şi jocuri mai noi care coexistă.

Ofiţerul din marina americană, Samuel Pryor, a avut năstruşnica idee de a face o interesantă colecţie în urma faptului că a primit printr-un testament 300 păpuşi. Astăzi, colecţia sa trece de 8.000 de piese. Unele, unicate ale colecţiei, au respectabila vîrstă de 3.500 de ani şi provin din Egipt. În colecţie figurează istoria vestimentară profesională şi de clasă a unei părţi a omenirii. Există însă şi altceva interesant în această colecţie. Printre altele, colecţia conţine o „păpuşă a durerii" care avea o importantă sarcină socială în trecutul îndepărtat al ţării sale de origine, China. Prin legi şi moravuri, femeilor le era interzis în epocile vechi consultul medical. „Păpuşa durerii" transmitea medicilor vremii localizări ale durerii şi aceştia trimiteau indicii cu privire la tratament.

Există însă, muzee ale jucăriilor de altă factură. La Muzeul Pedagogic din Paris există un sector al jucăriei copilului. La Casa Memorială Froebel de asemenea.

În 1967 a fost deschis un pavilion cu tema „Omul şi jocul", „timpul liber" în cadrul expoziţiei internaţionale de la Montreal (Canada), pavilion în care au fost expuse cele mai moderne forme de distraţii şi jocuri.

Jucăria a parcurs un foarte lung drum. În zilele noastre, revoluţia tehnică a introdus în proporţie de masă jucăria tehnică-mecanică şi, fireşte, prin aceasta primele lecţii de mecanică pentru copii. Astfel, jucăriile — extrem de variate şi uneori complicate — rafinează cunoaşterea lumii şi vieţii în copilărie. Ea prilejuieşte un contact mai încărcat de înţelegere şi apropiere de formele de strategie implicate în concepţia omului modern, greu accesibile pe alte căi. Jocurile de construcţie, materialele de construcţie pentru astfel de jocuri au devenit de o mare varietate şi răspîndire datorită faptului că includ cerinţe de creaţie şi construcţie, atribute atît de consubstanţiale omului modern.

Există preocupări permanente de a inventa noi jucării şi de a le face cît mai interesante şi atrăgătoare. Printre altele, a început practicarea de impregnare cu mirosuri specifice sau plăcute a jucăriilor. Există aproximativ 20 mirosuri cu care se impregnează automobilele jucării, materialele de construcţii de lemn, jucăriile, păpuşile etc. Această invenţie are la bază cercetări ale unor psihologi care au constatat că există o foarte mare atracţie a copiilor (între 2—12 ani) faţă de obiectele aromate (mirositoare).

În multe ţări s-au creat comisii de studii privind jucăriile. Şi în ţara noastră funcţionează o astfel de comisie. Aceasta pentru că nu se poate rămîne indiferent faţă de jucării, aceste materii prime ale atenţiei şi dragostei oamenilor adulţi faţă de copii, aceste instrumente de flexionare şi antrenare a inteligenţei şi imaginaţiei copiilor în timpul jocului. Jucăria incorporează în confecţionarea ei munca, inteligenţa, creaţia, aptitudini şi experienţă umană, concepţie şi contemporaneitate dinspre direcţia creatorilor ei. Astfel de atribute se reactivează discret prin jocul copiilor cu jucăria respectivă. Ca atare, jucăria transmite în mod condensat atribute umanitare, contribuind la actul multidimensionat al educaţiei (de cu totul altă factură decît procesul de instruire şcolară). Şi pe această cale jocul integrează sau, cel puţin, creează condiţii de integrare a copilului în viaţa socială, în acel context insesizabil al ei ce constituie un fel de ţesut conjunctiv prin care se alimentează atributele de bază ale mentalităţilor, atitudinilor. Concomitent, jucăria alimentează lumea simbolurilor şi a operaţiilor cu acestea, lumea ficţiunii cu orizonturile ei miraculoase.

Învăţarea aceasta multivalentă include cerinţa reproducerii de gesturi şi comportamente ale vieţii, roluri şi profesii, activităţi şi aspiraţii.

De aceea, îndreptarea atenţiei spre miraculosul şi feericul domeniu al jocului şi jucăriei nu este lipsit de interes. Fără îndoială, nu putem ignora faptul că un consem abuziv de joc şi distracţii în alţi ani decît aceia ai vîrstelor copilăriei creează în urma ludofagiilor, obezităţi spirituale, minări ale superbului edificiu care este personalitatea umană.

URSULA ŞCHIOPU

În exclusivitate pentru revista Orizont

ACAD. EDMOND NICOLAU

„Fiecare copil este un univers, iar în adîncul privirii copiilor, oamenii adulţi pot descifra sensuri extraordinare, încredere, speranţă, lipsă de vicleşug. Fericirea copiilor poate fi fericirea noastră. Să fim fericiţi alături de toţi copiii."

HARI BRAUNER

„Atunci cînd, la o vîrstă înaintată, îţi poţi spune, cu toată sinceritatea, că visele şi idealurile de muncă ale copilăriei ţi-au călăuzit întreaga viaţă, fără să te fi dezamăgit vreodată, cred că te poţi socoti un om fericit. Astfel mă socot eu".

DR. EDUARD PAMFIL

„Conştiinţa mea de copil adăpostea o intensă şi continuă dorinţă : aceea de a nu deveni niciodată adult. Îi priveam pe aceştia, iar incapacitatea lor de a se juca mi se părea o înfricoşătoare însingurare.

La celălalt capăt al vieţii îmi dau seama că fascinanta putere a copiilor de a înţelege fără să gîndească, ţine de o trăsătură fundamentală a inteligenţei lor, care e înrudită cu aceea a geniului. Ulterior ea îşi accentuează progresiv această spontană strălucire şi se termină în maturitate, cu inteligenţa tuturor, adică cu mediocritatea."

ŞTEFAN AUG. DOINAŞ

„Pentru mine, copilăria nu este numai o vîrstă de aur pierdută, ci un permanent rezervor de puritate şi energie creatoare, o privire constant candidă îndreptată spre lume şi oameni".

ING. DAN TEODORESCU

„În măsura în care sînt autentici, inventatorii, ca şi poeţii, ştiu să prelungească permanent universul copilăriei. Bătrîneţea începe în punctul în care se sfîrşeşte curiozitatea."

Prof. univ. NICOLAE APOSTOLESCU, membru al Academiei de ştiinţe sociale şi politice a R.S.R.

„Copiii sînt florile umanităţii din care va creşte rodul civilizaţiilor viitoare. Să-i îngrijim ca pe flori dar să avem permanent în vedere rodul lor, creînd climatul necesar de dragoste şi angajare".

ALEXANDRINA CORNEANU, preşedinta Consiliului judeţean Timiş al femeilor

„Ocrotim copiii ca pe purtătorii speranţelor noastre, ai încrederii în binele şi fericirea socială a lumii. Copilăria este, poate de aceea, vîrsta care ne solicită în cel mai mare grad seriozitate şi dragoste".

Prof. emerit dr. doc. ing. PLAUTIUS ANDRONESCU

„Încă de la vîrsta copilăriei trebuie cultivată dragostea şi înţelegerea faţă de muncă, pasiunea pentru ceea ce faci. Cu vîrsta îţi dai seama că nu e uşor să trăieşti oricum, ci numai şi numai prin muncă".

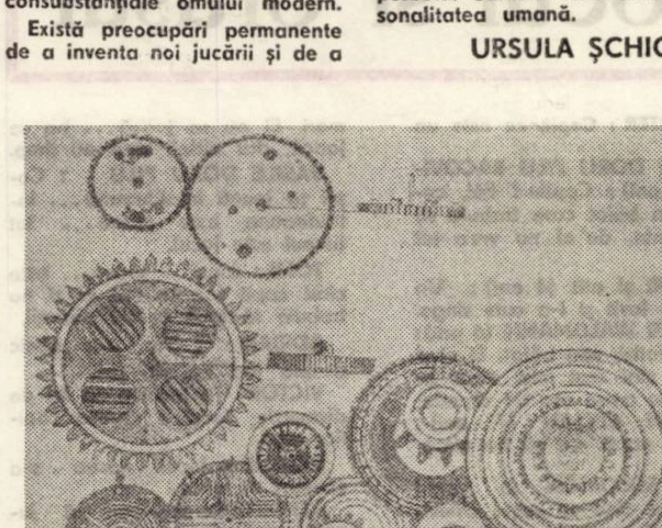

ADRIANA ANDREI, clasa a VI-a, Liceul de arte plastice, Timişoara, „Angrenaje"

NINA CASSIAN

– jocuri –

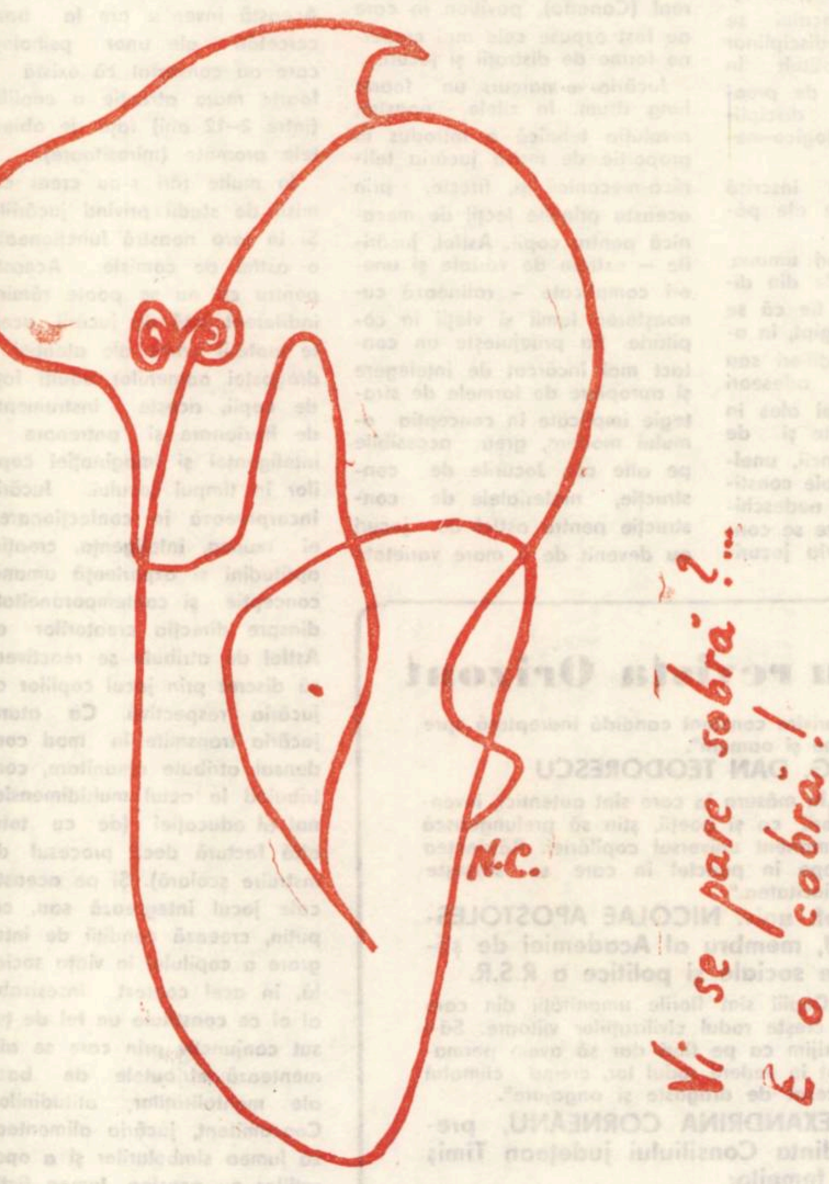
N.C.
Vi se pare sobră ?
E o cobră !

Migrația zilelor

Luni,
se agită huni ;
marți,
verzii longobarzi ;
de miercuri
(pe iceberguri)
și pină joi
(pe-un sloi),
ca să ajungă, vineri
la noi :
vikingii tineri...

...la care te strimbi (strimbă-te)
astăzi și-n alte simbete
spre
duminică :
o zi fără migrații și
cam cinică.

Lied

– Nu mai zimbi,
zambilă !
...Că vine Flă-
minzilă,
văr bun cu Soar-
be-zeamă,
să-i zici : „Bonsoir,
mi-e teamă !" ;
dar ți se fa-
ce silă...

– Tot mai zimbești,
zambilă ?

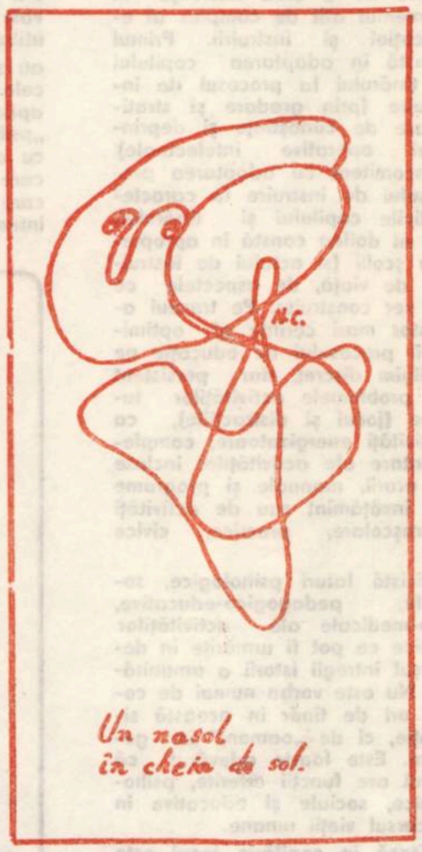

De toamnă

Toamna îmbrăcată-n verde
se numește doamna Gerde ;
toamna îmbrăcată-n mov
e o pictoriță „fauve" ;
nu ne merită reproșul
toamna îmbrăcată-n roșu ;
pe cind cea-mbrăcată-n roz
doarme dusă ca Booz
(vezi eroul lui Hugo
dintr-o toamnă indigo)

...Unde-o să ajungem, Doamne,
cu atiția domni și toamne ?

---

6 copii plus 1 arhitect plus 1 reporter egal jocul si orașul

REPORTER : Copii, ce este un copil ?

VASILE DORU PILU RACOVIȚAN (6 ani) : Copilu ? Păi, copilu e un băiat care trebuie să fie cuminte, da' el nu vrea tot timpul.

MUGUR și atit (4 ani) : Un copil s-a lovit și i-a curs singe.

WALTER WALDMANN (6 ani): Copil e fetiță sau băiat. Ei cind se nasc sint mai mici decit acum și nu cresc așa de repede.

ADRIAN CRIȘAN (7 ani) : Copilu e copil. Ce să fie altceva ?

TOMI SOLOMON (6 ani) : Copil este cind se naște cineva și pe urmă crește și se face om

VICTOR SCALEȚCHI (9 ani) : Un copil este o ființă omenească mai mică de care oamenii au grijă să crească mare.

REPORTER : Da' jocu ce-i ?

WALTER : Jocul este pentru copiii mici și mari. Nu oamenii mari Ei nu se joacă... ba se joacă dar altfel, cind au timp.

VASILE DORU PILU : Copii se joacă intotdeauna... întotdeauna este joaca.. tot timpul este jocul.

TOMI : Jocul... joaca... este cind copiii fac ce vor ei și nu trebuie să facă ce zic părinții.

ADRIAN : Nu știu nimic despre joc. Eu mă joc.

VICTOR : Jocul e un fel de distracție. Jocul e munca copiilor mici.

MUGUR : Jocul nostru s-a chemat nicrofon.

REPORTER : Voi cum vă jucați ?

TOMI : Eu mă joc cu creionul, adică desenez.

DORU PILU : Eu tot desenez în mod deosebit... eu desenez la copii, că dacă nu mai am loc pe foile mele mă duc la un prieten și il rog, mă lași să desenez la tine și atuncea poate ii fac o furnică și asta-i tot.

VICTOR : Eu sînt in echipa de fotbal de la școală. Alt joc decit sportul nu-mi place.

ADRIAN : Mă joc din cind în cind cu mașinile.

MUGUR : Io mă duc cu tata pe o potecă cu iarbă să culeg melci

WALTER : Eu mă joc mai mult cu Combino care e un fel de jucărie cu care se lipște o casă. Cind am timp mă joc și de-a scunsa.

REPORTER : Și atunci ziceți ceva ? Cintați, vă numărați ? Ce spuneți cind vă jucați ?

Mugur : Cind mă joc spun o poezie „Țara mea" sau „Mamă, de la primul pas al tău"

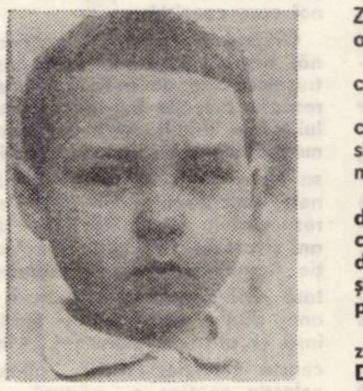

„Jocu nostru s-a chemat nicrofon"

REPORTER : Nu cred. Nu ziceți ceva cu ala-bala-portocala?

WALTER : Ba da. Ala, bala portocala... mai departe nu mai știu. Atita-i.

DORU : Eu știu : Etica, betica, țacato be / efte, befte, dona, ne / Enț, penț, pena tu / Trica sina u... Și am ieșit.

TOMI : Si eu zic... În oceanul Pacific / A ieșit un pește mic / Și pe coada lui scria / Ieși afară dumneata".

WALTER : Acum știu și io una cu tramvaiul. Da : Pe capu nostru trece un tramvai / In ce direcție merge-acest tramvai și atunci un copil zice-o țară și iese. Mai este și cu sora : Antan-tenus / So-ra-catenus / Sora. ca-tica-taca / Bim. bam, buf...

MUGUR : Uite elefantul !!!

REPORTER : Care elefant ? Am vorbit noi despre elefant ? Ai tu ceva cu el ?

MUGUR : Nu, da-i pe dulap.

REPORTER : Aha, și ce-i cu el ? E elefant de-adevărat ?

DORU : El nu știe că e mic. Zic eu. E elefant de jucărie că are roți.

Mugur : Și nenea care a vecu tanti are roți la mașină.

DORU : Păi, nu. Este de jucărie că n-are inimă și n-are singe. El este din paie și nu se mișcă decit cind vrem noi.

REPORTER : Bun. Acum o să discutăm despre ceva care cred că o să vă placă. O să stăm de vorbă despre orașul nostru și despre joaca voastră, împreună cu nenea de lingă mine.

DAN CHINDA : Să mă prezint și eu. Pe mine mă cheamă Dan Chinda, am 29 de ani și sint arhitect Am zis bine ? Ei știu ce e ăla arhitect ?

REPORTER : Nu știu, intreabă-i.

DAN : Copii, voi știți ce e ăla un arhitect ?

COR : Nuuuuu...

MUGUR : Io știu. Un ar... ar .. este un nenea care tot vine la grădiniță cu nicrofonu și ne intreabă...

DAN : Asta face tanti de la ziar. Eu știam cind eram ca voi că vreau să mă fac arhitect... nu știam ce inseamnă, da-mi plăcea cum sună. Și asta m-am făcut. Un arhitect, copii, face... adică gindește și desenează un oraș cu case, școli, grădinițe, fabrici și chiar locuri de joacă

„Că ce să te joci toată ziua"

„Pe capu nostru trece un tramvai"

... „și cresc în țara frumoasă"

POEZIE

Cărțile citesc
Și blocul se-nerează
Cerul scrie-n cer
Tabloul se pictează
Florile se trezesc in ploaie
Și cresc in țara frumoasă.

ALINA CODRUȚA TURCUȘ,
5 ani
Timișoara

NUMARATOAREA

Nicu merge la grădină.
Cite păsări vrea să prindă ?
Una, două, trei,
Afară să fii !

Un om vrea să facă casă.
Cite cuie-i trebuiesc ?
Unu, doi, trei,
Afară să fii !

Ana, Dana, uite-n jur !
Vin jandarmii și mă fur.
Doi mă leagă
Doi mă-ntreabă :
– Ce-ai făcut c-o iapă neagră ?
– Am vindut-o la trei hoți,
Scoate-o, drace, dacă poți !

Dur, dur, dur,
Pod vă dur,
Trage pielea de pe drum
Și o pune pe lopată
Și o-nghite toată – odată.

Culeasă de HEDEȘAN OTILIA
cl. I-a
Liceul Pecica

VIS DE IARNĂ

M-am trezit in noapte
Scinteia o brumă
De părea că șapte
Picură din lună.

Arborii – coloane –
Flori purtau in salbe
Casele – fantome
De omături albe.

Lung, covorul moale
Inunda grădina.
De pe crengi, cristale
Răsfringeau lumina.

Omul de zăpadă
Majordom, semnalul îl dădu :
„Indată să înceapă balul"

De pe strada largă
De pe bulevarde
Vin domnițe multe
Cavaleri cu arcul.

Feți-frumoși de gheață
Micuții pitici,
Și cu mingiierea-n gene
Blinde cosinzene.

Salcia – copilă
S-a-nvelit in ciucuri
Colo un gerilă
Face giumbușlucuri.

Stelele veghează
Luminind pămintul
Trei brăduți dansează
Chiar in fața porții.

Insă vremea-i lungă
Nu pier dansatorii
Pină nu-i alungă
Cu trompete, zorii,

Visul mi se curmă
Curtea-i goală, albă
Nu e nici o urmă
In grădina goală.

Dar, ca niciodată
Obosit se pare
Omul de zăpadă
Doarme din picioare.

CARMEN ILIE
cl. a V-a A
Șc. gen. nr. 5 Timișoara

NUMARATOAREA

Lună, bună
vărgălună,
Ieși afară cu lumină,
și ia fata lui Cercel !...

Lună, lună
taie pita-n două :
mie jumătate,
ție jumătate,
lui a treia parte ...

Cioară, cioară
mindrioară,
na-ți un dinte de os,
dă-mi un dinte de fier !...

Culeasă de COLF MONICA
cl. a V-a
Șc. gen. Covăsinț

STROP-DE-ROUĂ

Se povestește că în noaptea Sinzienelor totul îmbracă straie de sărbătoare iar luna și vintul și razele și adierea lor dau măreție frumuseții.

In anul acela, poiana de la marginea satului fremăta de nerăbdarea așteptării zinelor. Toată suflarea naturii participa la dansul nebunaticelor drăgaici.

Florile își poleiseră petalele cu raze de lună iar gizele prinseseră pe aripi paiete din beteala riurilor.

La marginea unui lan de griu, aproape de gura unui șanț, o floare își plecase capul de durere. Trecind pe acolo, vintul se opri. Cum niciodată nu văzuse tristețe pe chipul vreunei flori în ajun de Sinziene, îi ridică ușor capul, se uită în ochii albaștri ai gingașei flori și-i înțelese durerea : cineva îi slutise chipul, rupindu-i citeva petale. Mingiind-o cu adierea sa, neștiind ce să-și spună, vintul se îndepărtă.

Veni seara și toate florile plecară în poiana Sinzienelor.

Pe marginea șanțului albăstrița își plingea durerea. Adormi plingind iar genele-i păstrară din lacrimi un strop de rouă.

In a doua jumătate a nopții cerul era ca o vatră de jăratec vestind sosirea soarelui. Sărbătoarea Sinzienelor trecu.

Din globul de foc al soarelui se desprinse o rază și ajungind pe pămint își oglindi frumusețea în lacrima albăstriței. Îi plăcu atit de mult stropul de rouă încit se gindi să-l ia pentru sine și să-l poarte, ca un bob de mărgăritar, pe frunte. Cu miinile fierbinți desprinse stropul de rouă de pe genele albăstriței și porni cu el spre înălțimi. Dar cu cit înainta lacrima se micșora. După un timp dispăru.

Uimită, raza nu înțelese. Nu mai văzu stropul de rouă dar simți pe obraz aburul unei suflări ce se întorcea spre pămint, spre albăstriță.

FERCHE ATALIA NOEMI
Cl. a V-a A
Lic. Alexandru Moghioroși
Oradea

CĂPRIOARA

Peste vadul de la moară
A trecut o căprioară
Și-am strigat-o din cărare
Să nu fugă-așa de tare,
Că nu-s lup și nici dulău
Ca să-i fac cumva vreun rău.

Ea de mine nu se teme,
Dar mi-a spus
Că n-are vreme,
Că-n pădure lingă tei
O așteaptă puiul ei ...

ION SOFIA
cl. a VI-a
Șc. generală Curtea

TINEREȚE

Am mușcat dintr-o floare
și i-am simțit gingășia
curgindu-mi
prin toate vinele.
Am mușcat dintr-un măr ...
Și i-am simțit
dulceața
curgindu-mi în suflet.
Am mușcat dintr-o vară
Și i-am simțit căldura
în ochii mei.
Am mușcat din fructul tinereții
și am simțit în singele meu
căldura verilor ...
dulceața merelor,
gingășia florilor.

PETRESCU SORIN
cl. a VII-a
Liceul de muzică Ion Vidu
Timișoara

IMN

Românie, tărim de vis
Rostit solemn în dimineața,
Cind ciocirlii îmbrățișează cerul
Și flori sărută lumina.
O vatră cu soare și grine,
O lacrimă caldă,
Un zbor de fluturi,
Spre purpuriul macilor,
Un cintec și-o speranță,
O cetină solemnă,
O fluturare de falduri
Tricolore – Românie !

AMBRUȘ CAMELIA
cl. a VII-a A
Liceul Eftimie Murgu
Timișoara

---

pentru voi. Eu vreau să vă pun vouă citeva întrebări. Mai întii, aș vrea să-mi spuneți unde vă jucați ? În casă, în curte, pe stradă ? Unde vă place mai mult ?

ADRIAN : Mi-ar place mai mult pe cimp, da' dacă nu este mă joc în curte și pe stradă. Acolo nu e așa bine. E praf, vin mașini și putem face accidente.

DORU : Eu mă joc acasă în curte cu Diki care are un sac plin de jucării. Diki este un prieten al meu. Mai sint și Laci, Bruno și Günthi. Ghünthi e fratele lui Bruno și atuncea, copii ăia mari s-au gîndit să-și facă praștii să tragă în vrăbiile care vin și atuncea Bruno i-a spus lui tata lui să-i facă o praștie.

TOMI : Eu am o curte mare și mă joc cu ea.

VICTOR : Mie îmi place pe un teren de fotbal ... mi-ar place unul neted cu iarbă măruntă ..

WALTER : Eu cînd mă plictisesc de lecții ies pe stradă și mă car cu pițica.

REPORTER : N-am înțeles. Cum te cari cu pisica ?

WALTER : Pe șiț, dacă vreau. Cu bițicla !

REPORTER : Aha.

WALTER : Și cînd mă plictisesc și mai mult mă uit la televizor.

MUGUR : Mie îmi place în curte ... și în curte ... da n-am curte.

DAN : Tu stai la bloc și ai vrea puțină curte, nu ?

MUGUR : Da. Io mă joc în cameră.

DAN : Și atunci, în cameră, nu te gîndești, așa, la copaci, la iarbă ?

MUGUR : Ba da, mă gîndesc și atunci cînd mă gîndesc foarte tare îi spun la tata să mă-mbrace să mergem pe poteca cu iarbă și să găsesc și mai mulți melci. El mă duce acolo.

„Eu am o curte și mă joc cu ea"

DAN: Spuneți-mi, ce-ați vrea sà construiesc eu pentru fiecare din voi ? Pentru joacă.

WALTER : Eu vreau să-mi construiți dumneavoastră un tunel să meargă mașinile și un bloc să mă uit de sus la tunel... pentru joacă ... iii ... nu știu.

DORU : Mie-mi place să-mi construiți o casă din lemne, un gard din lemne, o ușiță din lemne și o masă din lemne și un cuptor din fier.

REPORTER : Da' de ce să fie toate din lemne ?

DORU : Că miroase ca pomii.

MUGUR : Mie să-mi construiți o curte și o casă frumoasă. Eu n-am curte. Acolo să fie o cușcă ... și o cușcă pentru purceluși și o cușcă pentru pisică. Curtea s-o faceți rotundă și cam puțin mai mare să am unde să mă joc.

TOMI : Mi-e să-mi faceți un parc cu multe jocuri.

„Cuburile să fie rotunde"

DAN : In Timișoara sint citeva parcuri pentru copii. Ați fost acolo ? Vă plac ?

WALTER : Eu am fost în Parcu pionierilor și m-am jucat, da aș mai vrea ceva.

DAN : Uite, să zicem că eu ar trebui să fac un parc nou pentru voi. Cum ați vrea să fie?

DORU : Parcu să aibă roți multe și ceva care se învirte foarte repede ... poate un ringhișpil cu motor.

TOMI : Să fie nisip mult ca la mare și ceva electric de ciocnit mașinile.

ADRIAN : Să fie un teren mare, moale. Cu saltele sau perne să nu ne lovim. Ar fi interesant să fie și niște jucării, da' nu peste tot, numa' la margine și o căsuță unde să se vîndă cărți, că ce să te joci toată ziua ?

VICTOR : Ar fi bine să se facă un parc de ăsta, da' nu cred că s-ar putea face pentru că sînt prea multe spații verzi.

REPORTER: Și nu-ți plac spațiile verzi ?

„Timișoara nu e așa de poluată"

VICTOR : Ba da. Este foarte sănătos în parcuri căci copacii respiră CO_2. Mie de-asta îmi place Timișoara, că nu este așa de poluată.

ADRIAN : Tu vorbești și nici nu știi ce e aia poluare și spui de ea.

VICTOR : Ba. Poluare e cînd nu mai poți să respiri de la fumu din fabrici și de la mașini.

DAN : Așa e. Dar ce-ați zice voi de niște cuburi mari, colorate. Nu v-ar place ?

MUGUR : Da și eu mai vreau un pic de elefant și o trompă mare care stă în junglă și mănîncă toată rădăcina și din cuburi aș vrea să fac o girafă cu două cocoși.

WALTER : Măăă ... Nu girafa are cocoși. Cămila are cocoși.

MUGUR : Îhiii ... Cocoșcamila.

TOMI : Cuburile să fie făcute din lemn ...

DORU : Și să fie rotunde.

WALTER : Da. Să n-aibă colțuri. Ba nu. Să fie patrate să putem construi case.

DAN : Da' un labirint ați vrea să aveți ?

COR : Daaa ...

DAN : Știți ce e un labirint ?

COR : Nuuu ...

DAN : Atunci de ce spuneți că vreți cînd nu știți ce e ?

WALTER : Că așa vrem.

DAN : Mă. Un labirint are foarte multe coridoare, uși, găuri în care te pierzi. Un labirint acoperit, din plastic.

MUGUR : Și o casă mare, o curte și iepurași care aduc copii și frățiori și o potecă, așa pe unde merg melcii, melcii mici și melcii mari.

REPORTER : Pentru că tu iubești mult melcii, aș vrea să te întreb ceva. O fetiță cît ține de mare i-a spus cuiva, cînd a apăsat cu degetul coarnele melcului „vai, s-au stins". Ce zici, îți place ?

MUGUR : Nu. El nu se stinge, melcul. Lumina se stinge. Coarnele se ascund de mine. Atuncea eu îl țin în palmă și cînt melc, melc, codobelc, scoate coarne ..

REPORTER: Și el îți răspunde?

MUGUR : Nu. El nu vrea să-mi răscundă totdeauna. Cîteodată îmi spune că vrea la iarbă și la baltă.

REPORTER : Și tu ce-i spui ?

MUGUR : Că vin și io cu el și să mă aștepte acolo.

ADRIANA SIMLOVICI
BRĂDEANU

TEATRUL DE PĂPUȘI — ARTĂ A COPILĂRIEI

Nu-mi amintesc ca in vreuna din discuțiile purtate la noi, dar și in alte părți – ceea ce poate fi o consolare – privind artele destinate copiilor, să se fi discutat și despre teatrul de păpuși – și iată o primă omisiune regretabilă. De altfel, această absență a devenit tradițională și in dezbaterile mai serioase rezervate artelor care ni se adresează nouă, maturilor, conferind astfel, prin consens aproape unanim, acestui fenomen artistic de mare noblețe spirituală rolul, de fapt de invidiat, de cenușăreasă.

Desigur, o explicație și chiar mai multe există ; și toate adevărate. S-a scris puțin și s-a văzut puțin. Festivalurile internaționale de la București care puteau da măsura, tensiunea și originalitatea unei extraordinare aventuri poetice a ultimului sfert de veac, n-au putut fi cunoscute decit de prea puțini. Din păcate, cu puține excepții, pictorii și poeții nu s-au avintat in geografia sa, plină de surprize și revelații. Și astfel, cu explicații și fără, nouă ne lipsesc experiența și termenii de comparație privind o mare artă, nu strict a copilului, cit a copilăriei. Și dacă acest lucru este adevărat – și este adevărat – teatrul de păpuși ne va oferi, probabil mai tirziu, acea superbă șansă de „a redescoperi izvoarele simțirii omenești", cum spunea, cindva, Miró !

Măreția sau, dacă vreți, destinul acestei arte necunoscute care este teatrul de păpuși, este de a fi incercat să creeze un alt tip de artă dramatică, de a-i dărui un alt cer și un aer mai pur. Vocația pe care și-a mărturisit-o in atitea din incercările care au avut loc in lume a fost de a aduce nou mesaj omului zilelor noastre. Drumul teatrului de păpuși nu este unic. Temperamente și personalități artistice de prim plan, au căutat in toate artele contemporane, compunerea unei lumi poetice, similare cu cea organizată in jurul păpușii.

Poate că prima sursă din care s-a alimentat poetica teatrului de păpuși, provine inainte de toate, dintr-o teribilă necesitate a vremii noastre de a-și redescoperi inocența, de a-și redobindi candoarea, de a atinge, incă odată, limanul purității. Și pentru că această vocație a inocenței este in chipul cel mai adinc legată de copilărie, de fantasmele, privilegiile și capacitatea sa uimitoare de transformare lirică a existenței, de a adăuga realității in modul cel mai firesc continua metamorfozare a visului, atunci era de la sine ințeles că intr-una din artele legate de copilărie ar putea renaște idealul, pierdut, al inocenței.

Nu a pus Brâncuși pe unul din desenele sale cuvintele profetice : „Quand nous ne sommes plus enfants, nous sommes déjà morts?" Ingăduiți-mi să repet ceea ce am mai spus intr-un „Cuvint inainte" la o antologie dedicată inocenței – și să observăm impreună că la prima vedere, nicicind puritatea, ingenuitatea, candoarea nu au apărut, uneori și cit de des, ciudate, prăfuite și desuete, ca in acest veac, totuși, al minunilor. Inteligența creatoare, luciditatea, au devenit o povară atunci cind au incercat să domnească singure și orgolioase, dispensindu-se in viața comună ca și in artă de aportul sensibilității.

Și cu toate acestea... nicicind ca in vremea noastră, puritatea nu a insemnat pentru artist un ideal mai plin de noblețe și mai necesar ; candoarea nu a conținut ca acum magia unei frumuseți secrete care nu se dezvăluie decit celor aleși, nicicind inocența nu s-a mărturisit, ca in acest veac tulburat, drept starea de har care tilcuiește rosturile lumii și deschide, poate, porțile fericirii.

Și astfel, in artă am putut intrezări tot mai des, pe cel care cintă, fratele nostru dintotdeauna, renunțind la onorurile și ispitele timpului, scriindu-și testamentul cu cuvintele simple ale lui Brâncuși, pe nisipul spălat de valurile mării. Aceasta este, poate, și forma eternității.

Dacă arta păpușărească nu ar fi existat, ar fi trebuit inventată. Dar există – și atunci misiunea poetului a fost de a săpa adinc, și de a duce la suprafața scenei, ca și la suprafața vieții, rezervele sale tainice de lirism, de nimeni folosite pină atunci.

Pe lingă redescoperirea inocenței, in poetica păpușărească ni se pare a intrezări o vocație mitologică.

Ar trebui să ne intrebăm dacă umanitatea nu va avea mereu nevoie de acea pulbere poetică pe care o creează creația mitologică. Spiritul care a născut vechile mituri nu a dispărut odată cu creațiile sale. El continuă să creeze, adaptindu-se unei noi virste a umanității. Chesterton, unul din spiritele cele mai originale ale secolului, a apărat acest adevăr : „Dacă vom reuși intr-o zi să ne imaginăm pămintul așa cum este in realitate, ne vom afla pe un tărîm al minunilor, vom descoperi o nouă planetă privind-o pe a noastră. Multe lucruri stranii au uitat oamenii, dar cea mai universală și mai catastrofală lipsă de memorie este de a fi uitat că trăiesc pe o stea".

Din acest izvor a luat spiritul poetic păpușăresc, convingerea că totul trăiește și trebuie adorat. O puternică radiație a dragostei pătrunde in toate straturile universului și de fapt, nu există nici o zonă opacă, fără viață, fără semnificație. Singurătatea este abolită, intotdeauna ideea unor prezențe apropiate se insinuează in noi.

Mitologicul artei păpușărești nu va aborda monstruosul, teratologicul infernal sau nocturn, ipostaza tragică. El va prefera numai zonele diafane ale viziunii mitologice, grațiosul vegetal și animal, grația veselă a zeităților mici : spiridușii și elfii, spiritele domestice ale pădurii, geniile pădurii. Miracolul poetic pe care ni-l oferă păpușa in asemenea momente este privilegiul de a deschide ochii asupra lumii necunoscute in care trăim, cu o sută de ochi in același timp.

Insă această poezie mitică cultivind excesiv grațiosul riscă, in trecerea timpului, să se uzeze, iși destăinuie fragilitatea. Arta plastică contemporană a incercat să realizeze spectacole ale purității, să atingă fondul genuin al sufletului omenesc, cu o indrăzneală și libertate pe care slujitorii păpușii nu le-au folosit incă. Kandinsky participă in opera sa la ceremoniile secrete ale unor forme de viață necunoscute. Circuitele experienței sint arse de mult și eliberate de automatismele de gindire, neofitul se avintă intr-un fel de sabat plastic in sinul naturii misterioase și infinite. La Miró, o mișcare perpetuă deplasează obiectele și personajele desfigurate de viteză, stabilite intr-un spațiu fantastic. Klee intuiește misterul lumii și, la rindul lui, il provoacă sau il amplifică, asociind scenele de magie pură – cind recreează totul din nimic sau din cioburi inexpresive care primesc un suflet străin, expediindu-le apoi spre destinații necunoscute – cu momentele de revenire in spațiul terestru, cind visul este irigat de amintirile vieții reale.

In fine, al treilea caracter poetic important il prezintă păpușa in relațiile și convingerile ei cu lumea lucrurilor.

Cu abilitate, tăcute, pe căi obscure, obiectele au escamotat natura, soarele, stelele. I-au decupat pe om din mediul său firesc, l-au indepărtat de izvoarele sale vitale. S-au strecurat in sufletul său, l-au supus unei funeste forțe de atracție, s-au metamorfozat in idealuri.

Dar spiritul poetic oferă o șansă de salvare, de impăcare, de recuperare a materiei.

Cuvintul nu este uzat in arta păpușărească. El, intors la origini, este pe această scenă, dispus să viseze. Are aci sinceritatea cintecului păsărilor, se poate mișca, nu foarte vizibil e drept, totuși, diafan și transparent, el iși poate executa baletul. Lucrurile nu sint adversarele omului pe acest pămînt al nimănui, unde spaima este abolită. Ele demonstrează aci că nu toate punțile intre cele două lumi au fost rupte, că o impăcare a omului cu creațiile sale este posibilă, că realitatea concretă trebuie privită cu inocență și atunci iși va desvălui tainele ascunse. Mesajul poetic pe care il dăruieste această artă lumii este nu de a fi descoperit că păpușa are un suflet, ci că omul are suflet. Că există o punte care leagă pămintul de cer, cum spune Thorton Wilder, și această punte este dragostea, așadar poezia.

IORDAN CHIMET

Teatrul de păpuși din Timișoara la Modena cu „Fetele din măr"

Cîți ani îți trebuie să ajungi un mare păpușar ?

● Teatrul de păpuși din Timișoara s-a intors de curind dintr-un turneu in Italia. In 19 zile, păpușarii noștri au prezentat 31 de spectacole in școli și grădinițe, teatre și cinematografe...

Spicuim dintr-o convorbire cu directoarea Teatrului, tovarășa Florica Teodoru.

● Ceea ce m-a impresionat a fost tocmai contactul direct cu copiii – adevăratul spectator. Copii care ne așteptau in poartă, cu steaguri românești, care au căutat pe hartă unde e România, Timișoara. Ridicau brațele, parcă doreau să intre in scenă, să pipăie păpușile, ne-au pus zeci de intrebări la care abia pridideam să răspundem. Imediat după spectacol au inceput să deseneze pe coli albe, mici și mari, pe caldarim, dorind să ne arate cum au văzut ei păpușile noastre, pe noi, spectacolul nostru. Atita culoare n-am mai văzut, poate, decit in picturile lui Țuculescu.

● Cìți ani imi trebuie să ajung un mare păpușar ?

● In Italia nu există un teatru de păpuși stabil, doar un bătrin Burattino care colindă școlile, nici nu le-a venit să creadă că noi avem o dramaturgie, douăzeci de instituții.

● Unità din 6 mai 1973. Un titlu la pagina 10 : „Viul succes al a păpușilor, faptul că păpușarii noștri fac din copii protagoniști activi ai scenei și spectacolului.

● La ultimul spectacol dat la Modena in sala comunală, pe o scenă enormă, in lojile aurite erau buchete multicolore de micuți, cei prezenți au urmărit cu sufletul la gură reprezentația noastră, au bătut cu palmele lor mititele ritmul muzicii lui N. Boboc. A fost emoționant.

● Unità din 6 mai 1974. Un titlu la pagina 10: „Viul succes al păpușarilor din Timișoara..."

● Deși a fost greu să dăm cite două spectacole pe zi, faptul că fiecare școală ne ruga să n-o ocolim fiindcă toți copiii ar fi triști, ne-a ajutat să nu simțim oboseala, ne-au trecut zilele montind și demontind. Acolo unde exista o curte, o grădină, ne-am dat spectacolul in plin aer folosind decorul natural. După ce ne stringeam lucrurile, copiii priveau cu nostalgie locul rămas gol, ca și cum le-am fi luat ceva din ceea ce le aparținea lor.

Ni s-a cerut să ne reintoarcem.

Pentru noi care am trăit in condițiile cunoscute a fost tulburător, aflindu-ne in Modena – regiunea Roșie – să cunoaștem efortul oamenilor de acolo de a-și impune ideile, lupta lor pentru idealuri ce sint pentru noi realitate, desigur, citisem, auzisem dar contactul cu lupta comuniștilor și socialiștilor din regiune, lupta aceea legală și ilegală in același timp, a fost pur și simplu tulburător. Nu găsesc alt termen.

● Unità din 19 mai 1973 consemnează incheierea campaniei de subscripții pentru construirea unei școli in Vietnam, pentru reconstrucție. Spectacolul prezentat de păpușarii timișoreni a incheiat acea zi festivă.

La această școală am pus și noi o cărămidă.

Dacă stăteai pe o bancă, venea un om și te intreba : Cum e la voi? Știu multe despre România, tovarășul Nicolae Ceaușescu era cunoscut, ideile sale le regăseam in gindurile acelor oameni.

Ne-am intors cintind, am ajuns acasă intr-un timp record. După două zile, colectivul teatrului a plecat intr-un turneu de zece zile prin țară, eu voi fi peste citeva zile in R.D.G. să montez „Punguța cu doi bani" de Ion Creangă.

Vă dorim succes !

Mă iertați că vă vorbesc nepregătită, poate de aceea tot ce vă spun e mai intii emoție...

Vă iertăm și vă mulțumim Florica Teodoru, dv. și colectivului pe care-l conduceți. Vă mulțumim pentru sărbătoarea oferită copiilor italieni și ne permitem să incheiem cu cuvintul cu care presa, chiar dacă nu de specialitate, v-a intimpinat acolo: „Vivat!"

ANTOANETA C. IORDACHE

plastică

Artiştii şi publicul de mîine sînt încă la grădiniţă

Se aud mereu termenii „educaţie artistică", „educaţie estetică". Desigur, există zone de interferenţă, aş putea spune absolut necesare, dar există şi diferenţieri. Plasîndu-ne într-un punct de graniţă aş vrea să stabilim precis aceste diferenţe şi să fim pentru puţin timp „martorii" acestui proces educativ. Stau de vorbă cu graficianul **J. Ed. Krämer**, unul din animatorii educaţiei plastice a copiilor din Timişoara :

– Dacă se consideră desenul, una din activităţile de început, ca joc (ca manifestare a „distracţiei" în stare pură) este necesară încă de aici intervenţia educatorului în sensul precizării finalităţii acţiunii, a determinării scopului ei ?

– Să nu ne limităm numai la desen. Se ştie că la copiii mici modelajul şi mînuirea culorilor au o inriurire esenţială asupra evoluţiei intelectuale şi afective de mai tîrziu.

Deci finalitatea pragmatică trebuie să o aibă în vedere educatorul. La copil, scopurile acţiunii se creionează abia la o anumită vîrstă, înainte de care este dominantă latura ludică. Totuşi, consider că atmosfera, ambianţa în care se desfăşoară jocul influenţează hotărîtor starea psihică a participanţilor. Este foarte necesar să se insiste asupra creării acestui spaţiu de joc într-un mod deosebit, care să transporte copilul într-o lume aparte, capabilă să-i stimuleze imaginaţia şi sensibilitatea. (Scenografii şi arhitecţii ar putea colabora la decorarea interioarelor de grădiniţă, la confecţionarea mobilierului, a obiectelor şi ansamblurilor de obiecte de joc, la pregătirea eclerajului etc. . . .). In acest sens am organizat o anchetă cu elevii şi am făcut un film cu locurile de joacă timişorene, de unde reiese clar că în acest sens interesul edililor este mult sub nivelul aceluia care are în vedere locurile de parcare auto. Proiecte realizate chiar de copii au demonstrat la recenta expoziţie de la Bastion cîte se pot realiza cu cheltuieli minime, dar cu multă imaginaţie.

– Ce este de fapt lumea jocului şi cît avem dreptul să intervenim în această lume pentru ca ea să fie cît mai utilă în dezvoltarea persoanei de mai tîrziu ?

– Lumea jocului este o lume deschisă chiar şi celor mici. Din păcate, în jocurile celor mari prevalează cu preponderenţă logica şi detaşarea. În jocurile de copii, preponderent este ceea ce Herbert Read denumeşte „empatie" – adică puterea de integrare în lumea jocului. Rutina, prejudecăţile, ideile preconcepute duc la detaşare şi la un permanent control logic al evidenţelor. Majoritatea spadasinilor aşazisului „bun simţ" în artă se baricadează în spatele acestei logici formale pe care vor cu tot dinadinsul s-o impună în mod fortuit chiar şi la nivelul universului copilăriei, neţinînd cont de una din regulile de bază ale jocului : sinceritatea spontană a participării.

Bunul simţ autentic este înlocuit de multe ori cu preluarea neasimilată a unor şabloane uzate şi lipsite de problematică care asigură un simulacru de educaţie estetică.

– Unde duce aceasta ?

– De obicei, optica deformată a educatorului chiar bine intenţionat, dar incapabil de a sincroniza propria sa formaţie estetică cu dialectica fenomenului la zi, transmite copilului un sistem de referinţe care îl dezorientează în contact cu fenomenul artistic real.

– Se poate spune „ARTĂ plastică a copiilor" ? Am accentuat „artă".

– Există mai multe interpretări referitoare la producţia plastică a copiilor. Unii o consideră mai apropiată dicteului automat (din punct de vedere psihologic), alţii o cataloghează în rînd cu arta naivă . . . În orice caz, există diferenţe mari între scopurile realizării plastice la nivele diferite de vîrstă. Expresivitatea spontană de la început este treptat înlocuită de compoziţia elaborată, iar simbolul abstract devine în timp narativism figurativ. Copiii mai mari au inclinaţie spre decorativismul geometric abstract, dar şi spre narativismul cu teme de anticipaţie – unul din cîmpurile cele mai fertile ale imaginaţiei. De exemplu, coperta nr. 44 din broşura Povestiri ştiinţifico-fantastice aparţine unui elev din Timişoara. La acest nivel putem discuta cu certitudine despre artă. Există şi excepţii. Educatorului de artă îi revine datoria morală de a crea climatul propice pentru depistarea, urmărirea, îndrumarea şi finalizarea lor (organizarea concursurilor, expoziţiilor, publicarea de reproduceri etc.).

– De pe poziţia acestui tip de educator de artă, cum apare relaţia dintre educaţia estetică şi celelalte laturi ale educaţiei socialiste ? Conservatorismul estetic nu este o vină a programelor şcolare ?

– Programa şcolară este un ghid care trebuie tradus în viaţă în mod creator. O dovadă a creativităţii de care nu se uzează prea des este concepţia sincretică. Istoria culturilor, filozofia, psihologia, literatura naţională şi universală, limbile străine, geografia, ştiinţele naturale, ştiinţele exacte pot contribui în diferite grade la crearea imaginii de ansamblu asupra realităţii. Aceasta este, de fapt, şi cerinţa programelor şcolare.

– Dar în învăţămintul din Timişoara ? Ce s-a făcut şi ce mai trebuie încă făcut pentru educaţia estetică a copiilor şi adolescenţilor ?

– În învăţămintul din Timişoara se caută pe cît posibil crearea unei continuităţi la toate nivelele a interesului faţă de educaţia estetico-artistică, mobilizînd în acest scop toţi factorii implicaţi (educatori, învăţători, profesori). Un exemplu în acest sens este şi contribuţia Casei Corpului didactic şi a Consiliului judeţean al pionierilor, care a înregistrat un prim succes la nivelul municipiului : la expoziţia copiilor din acest an au fost prezenţi şi preşcolarii. Şi încă o realizare : două schimburi de expoziţii cu Iugoslavia şi cu R.D. Germană.

Obiectivul imediat următor ar fi să ne concentrăm interesul spre producţia artistică şi cultura plastică a adolescenţilor care, pînă acum, este lăsată aproape la voia întîmplării. De la clasa a VIII-a în sus nu există în şcolile de cultură generală şi specialitate ore care să cultive gustul pentru arta plastică. Aşa prevede programa. Desenul tehnic care se predă îşi are rostul său, dar el nu poate compensa totuşi o cultură plastică. Nici măcar la liceele pedagogice programa nu prevede asemenea ore. Cred că e culmea ca pentru un viitor educator domeniul artei plastice să rămînă o terra incognita. Faţă de încurajarea creaţiei literare sau muzicale, elevii cu înclinaţie spre arta plastică sînt mult handicapaţi. Aş vrea să notaţi în încheiere o recentă propunere făcută împreună cu colegii mei : un muzeu permanent al copilului şi al desenelor lui, la Timişoara. Unul asemănător, devenit celebru, există deja la San Francisco. Vedeţi, s-ar putea face lucruri formidabile la Timişoara. Condiţii există, copii sînt foarte talentaţi şi nici de profesori inimoşi nu ducem lipsă. Vultureştii sînt pretutindeni în România . . .

IOANA MOGA-MAGERIU

teatru

Teatrul „INSIEME" – la Timişoara

Căutind locul lui Flaminio Scala în evoluţia Teatrului italian Vito Pandolfi notează : „Lectura scenariilor culese de Scala . . . nu trezeşte prin ea însăşi nici o emoţie artistică . . . Sîntem ca în faţa unei partituri muzicale, care nu poate spune nimic dacă nu este interpretată de un instrument şi care nu poate trăi fără acesta . . . Este necesară o vastă experienţă teatrală pentru a-ţi „crea" din scenarii, în propria imaginaţie, o adevărată reprezentaţie".

Spectacolul prezentat de trupa italiană ne convinge că există şanse ca instrumentul de care vorbea Pandolfi să nu se fi pierdut. Pe o canava extrem de săracă în semnificaţii, căci ce ne oferă „Norocoasa Isabella" decît o înşiruire de situaţii şi cîteva tipuri care vor deveni exponente ale Commediei dell'Arte, actorii compun cu vervă o reprezentaţie ce captează atenţia publicului, făcîndu-l participant la farandola scenică. Într-un ritm îndrăcit, imaginile se succed fiecare dintre ele avînd o compoziţie de sine stătătoare, asistăm la o succesiune de tablouri vivante, gesturile şi mimica actorilor (cît se poate ghici de sub mască, la cei care o poartă) sînt parcă reproduceri ale mărturiilor existente .Podiumul pare şi el atunci alcătuit, idee care se accentuează la piesa lui Goldoni, comedianţii circulă cu lejeritate dar şi cu multă economie. Comentariile făcute în timpul jocului prin replică, gest, mimică, muzică etc. adresate publicului de pe scenă sau celui din sală sînt savuroase, respectînd cu stricteţe spiritul spectacolului programat. Tipurile comice trăiesc în adevărul caracterelor istoriceşte cunoscute, cele mai reuşite întruchipări ni s-au părut Franceschina, (Anita Laurenzi), Graziano (Vincenzo De Toma) şi Pedrolino (Alfredo Piano). Arlecchino (Renzo Fabris) ne-a demonstrat o amănunţită construire a personajului. Întregul spectacol a stat, de altfel sub semnul unei minuţioase compoziţii şi al unei temeinice gîndiri plastice. Trecerea de la Commedia dell'Arte la Goldoni ne face cunoscute alte cîteva trăsături importante ale istoriei spectacolului italian. Există textul, dar urmărit undeva la marginea scenei şi încă mai intervin comentarii ale actorilor. „L'amante militare" (1751) nu mai aparţine fazei numită de Pandolfi „cea mai liberă" în creaţia goldoniană, fază în care autorul nu dorea decît să înregistreze „natura" nu să o judece. Dimpotrivă, „analiza socială capătă un relief special şi se înrudeşte prin consideraţiile sale cu unele teme tipic iluministe". Aici „se ascund germenii cei mai interesanţi ai conştiinţei **lui Goldoni, luminată uneori de o pătrunzătoare înţelegere a momentului istoric şi orientîndu-se către noi concepte de etică socială". Iată justificarea teoretică a tuturor „adnotărilor regizorale" prezente în spectacol. Cunoscînd ca una dintre intenţiile acestei trupe, pe cea de a reda circuitului universal marile valori ale dramaturgiei italiene în forma lor cea mai autentică, notăm cu plăcere reuşita deplină a spectacolului prezentat de Teatrul Insieme, un spectacol – fie-ne permis transferul de semnificaţie – dell'Arte.**

AIC

film

Cu Veronica - Lulu Mihăescu

„Chiar aşa mult au avut de lucru regizorii că nici nu s-au putut gîndi la copii ?"

Într-o locuinţă de pe strada Aurel Vlaicu nr. 27, din Bucureşti, o fetiţă frumoasă, care „am 5 ani şi 6 luni căci m-am născut la 15 noiembrie 1967", mă întreabă :

– Nene, ce ştii dumneata să faci din plastelină ?

– Nimic. Da tu, ce ştii tu să desenezi ?

– Ştiu să desenez de toate frunzele.

– Dintre toate frunzele care-ţi plac ţie, cel mai mult ?

– Frunzele de vie, fiindcă îmi plac atît de mult strugurii ! . . . Avem şi noi, în curte, trei vii de struguri. De cîte ori nu m-am gîndit la ele, în timp ce filmam . . . Din cauza lor nu eram atît de atentă, cît îmi cerea tanti Zizi (Elisabeta Bostan n.a.). Şi fiindcă nu eram cuminte dînsa mă certa. Dar nu mă supăram pe dînsa fiindcă noi ne certam, noi ne împăcam. O iubesc foarte mult iar în zilele cînd nu ne întîlneam şi duceam dorul filmărilor îi telefonam de mai multe ori pe zi.

– Dar cu ceilalţi copii cum te-ai împăcat ?

– Nu mă supăram nici cînd ei, în loc să se odihnească şi să doarmă, între filmări, aşa cum ne spunea tanti Zizi şi cum făceam eu în cabina 80 de la etajul V, ţipau şi alergau. Tot pentru ei era mai greu la repetiţie, căci erau mai obosiţi. Dar cînd învăţam, în cabină, cu bunelul, textele pe care mi le aducea tanti Edith (Mandel, n.a.) le ceream să facă linişte, ca să pot învăţa cît mai bine rolul. Şi atunci ei mă ascultau.

– Dintre actorii mai mari care te iubeşte cel mai mult ?

– Toţi. Şi eu îi iubesc pe toţi, la fel. Îmi aduc aminte că în timpul filmărilor de la Moscova, după ce i-am articulat una în frunte Bibanului, el tot îmi zicea „Fiaro, mai du-te şi la Vulpe (la Vasilica Tastaman, n.a.) că pe mine m-ai cotonogit destul. Gata ! Gata !"

– Mi-a spus o vrăbiuţă că ai vrea să joci într-un film despre „Scufiţa roşie".

– Da ! Aş vrea să fiu iedul cel mic care s-a ascuns în sobă, ca să nu-l prindă lupul. Dar nene, crezi că sînt atît de mică, ca să-mi pui aşa întrebări uşoare, despre poveşti şi . . . ? Dacă am fi discutat despre decoruri îţi spuneam că cel mai mult mi-a plăcut cele de la Otopeni, în care filmau furnicile, fluturii şi o albină sau dacă discutam de regizori vroiam să te întreb eu, pe dumneata, nene, care eşti mai bătrîn şi cunoşti mai mulţi regizori de filme : ce au făcut ceilalţi regizori, în afară de tanti Zizi ? **Chiar aşa mult au avut de lucru că nici nu s-au putut gîndi la copii ?**

V. O

VACANŢA, VACANŢA !

La Casa pionierilor din Timişoara

Reportaj de **LAURENŢIU CERNEŢ**

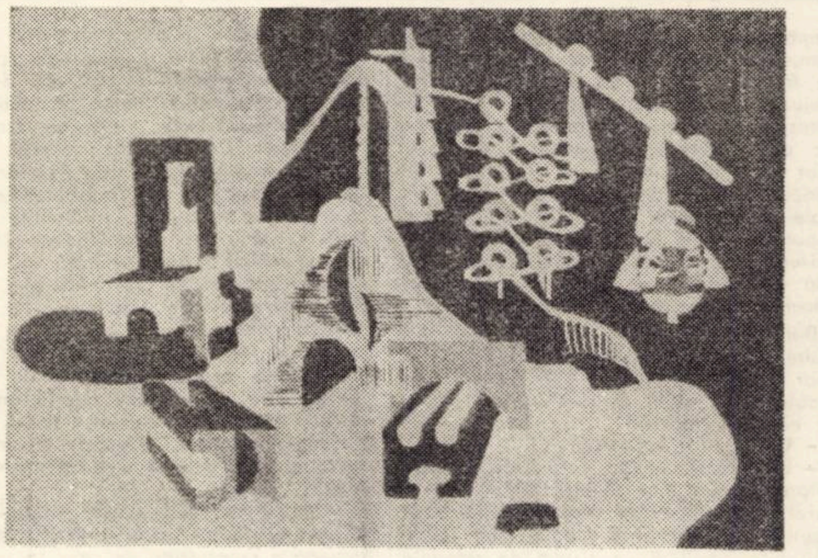

CORINA CACIUC, clasa a VIII-a, Liceul de arte plastice, Timişoara, „Loc de joacă"

Nu ştiu cîţi din locuitorii oraşului nostru, trecuţi de o anumită vîrstă, au intrat vreodată pe poarta Casei pionierilor. Eu, mărturisesc, zilele trecute am fost acolo pentru prima oară. Ştiam cîte ceva despre activitatea depusă în cadrul acestei instituţii, ca orice om, adică generalităţi. Deşi dorim mereu să fim tineri, deşi amintirea copilăriei ne prilejuieşte un zimbet cald şi un regret discret, de multe ori se întîmplă ca distanţa dintre vîrste, anii scurşi, cîteodată mulţi la număr, să estompeze în memorie simţămintele trăite **atunci,** la primii paşi în viaţă ; se mai întîmplă să uităm că fiecare copil e un univers întreg şi să fim tentaţi să-l privim **de sus,** de la înălţimea experienţei şi maturităţii noastre, să-i apreciem elanurile cu o vagă condescendenţă ; şi iar se mai întîmplă să nu credem în puterile lui nebănuite şi, cînd ne uimeşte, să exclamăm : Extraordinar ! Un copil a făcut asta ?

Rîndurile de mai sus aş dori să fie înţelese în spiritul lor autocritic. Şi poate că uimirea noastră este cel mai frumos omagiu pe care putem să-l aducem pionierilor, educatorilor lor şi, mai ales şi în primul rînd, celui care a iniţiat, a organizat şi a făcut posibile starturile nevisate de copiii altor vremuri, spre frumos, util şi plăcut.

★

Am nimerit într-o perioadă agitată, explozivă, în febra pregătirilor pentru vacanţă. Bănuiesc că vacanţa înseamnă... vacanţă, adică un concediu.

Casa pionierilor intră în vacanţă ! Nu mă prinde naivitatea afişată cu voită candoare. Pentru Casa pionierilor vacanţă înseamnă cu totul altceva. Simt o jenă cumplită că trebuie să răpesc din timpul unor oameni foarte ocupaţi, dar n-am încotro. N-am intenţionat să iau interviuri, însă cum s-o scot la capăt cu zecile de încăperi care, după uşile închise, ascund cine ştie ce frumoase mistere ?

Profesoara **Mariana Petraşcu,** directoarea Casei, se împarte între o discuţie cu un colaborator, o informaţie dată unui bărbat, care vrea să-şi înscrie puştiul la concursul de triciclete, telefonul insistent şi întrebările mele. Nimic afectat, nimic expediat şi totuşi îi ghicesc în glas un fel de nerăbdare a cărei explicaţie o voi deduce pe parcurs. Cu toate întreruperile, reia calm fraza de unde a lăsat-o şi mă mir că nu repetă nici un cuvînt. Îşi ştie prea bine treburile ca să nu expună organizat şi concis, dar uneori şi cu o secretă încîntare.

– Încă din ianuarie ne pregătim pentru încheierea anului şcolar şi pentru organizarea vacanţei. Printre multele acţiuni preconizate două sînt acum pe primul plan. Prima este satul de vacanţă, un lucru gîndit şi aprobat de Biroul judeţean de partid. A fost ales un loc splendid între pădurea Cheveres şi Timiş. Trei minute de mers între plajă şi pădure. Pionierii din municipiul Timişoara vor petrece acolo cîte o săptămînă, în 12 serii a o sută de copii. Cazarea va fi asigurată în căsuţe-camping. Aceste căsuţe au fost date pentru proiectare studenţilor de la Facultatea de Arhitectură, ca temă de concurs. Dintr-o sută de proiecte, adunate într-o expoziţie, au fost alese 6 tipuri. Întreprinderile din oraş au contribuit fiecare, după specificul ei, prin muncă patriotică la realizarea căsuţelor. Căsuţele sînt de patru locuri, cu măsuţă scăunele, nişe pentru bagaje. O.N.T. a oferit 19 căsuţe de cîte 2 locuri. Avem la dispoziţie şi Cabana vînătorilor şi pescarilor. I.G.O.T. răspunde de grupul social. A şi forat o fîntînă. Vom avea un complex sportiv... Ce să vă mai spun ?

– Nimic. Renunţ la vîrsta pe care o am şi vă rog să mă înscrieţi şi pe mine printre cei care vor intra în satul de vacanţă...

– Cea de-a doua acţiune este de amploare republicană şi organizată sub îndrumarea Consiliului judeţean al pionierilor. Noi sîntem gazdele. Este vorba de „PRIMIREA AMBASADORILOR PRIETENIEI". Floarea pionieriei din România (cîte 8 pionieri din fiecare judeţ al ţării, cei mai buni din cei mai buni) va fi prezentă aici în zilele de 17, 18, 19 iunie. Manifestările organizate cu această ocazie sînt impresionante. Cel puţin aşa au fost la ultima întîlnire care a avut loc la Brăila.

– Ar fi interesant de ştiut programul, în mare, pentru cititorii revistei noastre.

– În prima zi va avea loc în Parcul Central un ceremonial urmat de demonstraţia a cîtorva mii de pionieri, care se va încheia cu o horă uriaşă în piaţa Operei. În faţa Casei pionierilor vor aştepta 15 autobuze care vor transporta la Şag oaspeţii şi pionierii membri ai cercurilor noastre – gazde ai **ambasadorilor prieteniei.** Acolo, 300 de copii vor participa la acţiuni cu caracter sportiv, dintre care cele mai importante vor constitui un fel de repetiţii generale pentru **„Echipajele Cutezătorii", „Ştafetele iscusinţei" şi „Căutătorii de comori".**

La ora 18,30 se vor înapoia la Timişoara, în Parcul Central, de unde, după coborîrea drapelului, vor participa la un spectacol dat de pionieri la Parcul Rozelor. Trebuie să vă destăinui un secret : compozitorul Sava Ilin a compus un cîntec dedicat **ambasadorilor prieteniei.**

Într-a doua zi – adunarea în faţa Casei. Turul oraşului în autobuze. Apoi, spre tabăra de la Cheveres, unde tovarăşul VIRGILIU RADULIAN, preşedintele Consiliului Naţional al Organizaţiei Pionierilor, se va întîlni cu pionierii. Moment emoţionant care va rămîne în sufletul copiilor ca o amintire de neşters. Vor avea loc demonstraţii ale copiilor din cercuri, concursuri de construcţii în nisip, „locuinţe ale viitorului", demonstraţii cu nave şi aeromodele teleghidate, demonstraţii de judo, un concurs al mîncăcioşilor, discuţii, schimburi de păreri, un meci de fotbal între selecţionata ambasadorilor şi selecţionata pionierilor din judeţul Timiş – totul încheindu-se cu un foc de tabără, la care cîntecele, dansurile, recitările, ghicitorile şi anecdotele vor fi puncte de atracţie.

În ziua a treia, **ambasadorii prieteniei** vor vizita Staţiunea micilor naturalişti, expoziţia Casei pionierilor, şi Muzeul Banatului. •

La prînz – despărţirea.

– Apropo de expoziţie. Cînd va fi deschisă ?

– În 7 iunie şi va dura toată vara, pentru grupurile de vizitatori. Ea conţine realizările pionierilor din cercurile noastre. Veţi vedea ce fel de lucrări sînt.

– Acum v-aş ruga să-mi daţi cîteva cifre. Cîţi pionieri activează aici ?

– Aproape 4.200.

– În cîte cercuri ?

– În 38.

– Care este cercul cel mai solicitat ?

– Cel de dansuri populare. Are 400 de copii.

– Care e secretul ?

– Nu-i nici un secret. E vorba de pasiunea de care dă dovadă conducătorul cercului. În cazul acesta, tovarăşul Ciprian Cipu.

★

Este o oră la care membrii cercului nu sînt aici. Pentru a mă familiariza cu atmosfera Casei pionierilor, intru în fiecare încăpere. Bineînţeles, în unele locuri nu am mare lucru de văzut. Un pian. Un pian închis nu-mi spune nimic. Sau îmi spune totuşi. Văd aievea degetele subţiri de copil, alergînd pe clape...

La cercul de aeromodelism – linişte. Pe una din mese o hîrtie pusă la vedere : „Nu atingeţi !" E clar. „Nava" nu are încă uscate încheieturile abia încleiate. Pe aripi – inscripţii : **„marca** autorului, a constructorului. UHU. BAU-BAU. O.Z.N.... Tare aş vrea să-l cunosc pe constructorul acestui BAU-BAU. Mi-l închipui micuţ, blond şi pistruiat. Dar dacă o fi înalt şi brunet ?...

Parchet ceruit, oglinzi. Cercul de balet şi gimnastică modernă.

Vitrine pline de cusături şi broderii.

Mirosul specific atît de familiar al tipografiei. Deci şi tipografie.. .

Trec şi pe la bucătărie. Aici se învaţă cum se face mîncarea, cum se aranjează masa şi parcă numai asta ?

Nu are rost să continui. Trebuie să-i văd pe copii. Altfel...

✶

A doua zi, dimineaţa.

Refac traseul de ieri, dar nu pot cuprinde totul.

La cercul de sculptură, traforaj şi tîmplărie artistică, opt pionieri în plină activitate. Sînt elevi la şcoala generală nr. 22, în clasele V şi VI, şi lucrează la nişte suporturi de şerveţele. N-am văzut în comerţ suporturi mai frumoase.

Tovarăşul Toth Elemer, conducătorul cercului, nu poate să evidenţieze pe nici unul dintre copii : toţi au merite aici. (Grîu Cezar, Dinescu Marius, Rincea Ion, Faur Gabriel, Istodor Claudiu, Ştefan Florin, Resinger Rudolf, Kwits Ion, Bogos Gheorghe). Încăperea e ticsită de obiecte dintre cele mai diverse. Într-o sală alăturată, altele.

Nu e vorba aici numai de faptul că elevii îşi dezvoltă aptitudinile artistice, ci şi de un alt aspect al activităţii lor : factorul instructiv şi de educaţie. Sub îndrumarea tovarăşului Toth, ei au realizat o serie de machete : monumente istorice celebre, (cele 7 minuni ale lumii), un fel de muzeu al satului (case caracteristice tuturor regiunilor ţării), case din toate părţile lumii, locuinţele viitorului etc. Apoi capiteluri în toate stilurile, domnitori, scriitori, personalităţi ale istoriei (bust sau basorelief), lumea basmelor, animale preistorice, măşti pentru carnaval...

Tovarăşul Antoniu Neuhold, care lucrează aici de 17 ani, îmi vorbeşte despre cercul de **Foto** condus de dînsul.

– La noi e o problemă în discuţie. Cercul este **artistic,** aşa se zice. Dar înainte de toate, în realitate, este tehnic. Copiii învaţă partea tehnică – lucru ce le va servi toată viaţa. Ca să faci însă fotografie artistică mai este necesar şi talentul. Din sute de copii, dacă dovedesc talent 4–5 Cunoştinţele asimilate vor rămîne. Şi asta este important în primul rînd

– Cum de-aţi rămas aici atîţia ani ?

– E o chestune de pasiune. Aici nu rămîne un cadru căruia nu-i place specificul activităţii.

Alături, o repetiţie a brigăzii de agitaţie. Tovarăşa **Stela Gemescu,** şefa comisiei cultural-artistice din cadrul Consiliului judeţean al pionierilor, a venit să vadă la faţa locului cum merge treaba. De fapt, am întîlnit-o şi ieri. Îmi vorbeşte de satisfacţii, dar şi de tensiunea din ajunul concursurilor. E mulţumită de felul cum se desfăşoară relaţiile (colegiale) cu cadrele de la Casa pionierilor.

★

Nu mai ajung la pictură şi artizanat. Eram curios să-l cunosc pe tovarăşul Bartha Ştefan. La aeromodele nici atît. Tovarăşul Ion Petraşcu este plecat la Cheveres, unde organizează tabăra de vacanţă.

În schimb (şi iarăşi cu regretul că nu am nimerit la ora potrivită pentru a sta de vorbă şi cu pionierii), îl găsesc pe tovarăşul Ştefan David, conducătorul cercului Radio-TV.

– Copiii învaţă noţiuni teoretice de radiotehnică şi electronică, apoi trec la lucrări practice. La început, mînuirea sculelor, exerciţii de lipire, recunoaşterea pieselor. După aceea, construirea unui receptor simplu. Avansaţii îşi aleg singuri schema, fac lista de materiale, proiectează lucrarea, după care o execută.

Nu uitaţi că sînt nişte copii. Un specialist însă are ce discuta cu ei şi încă la un nivel destul de ridicat.

Am lăsat la urmă cercul de ceramică, pentru că, subiectiv, ce am văzut acolo m-a impresionat cel mai mult. (Tovarăşul Neuhold observa că unele activităţi nu sînt... spectaculoase, asta însă fără să însemne că nu sînt utile).

O pasionată cum este tovarăşa Maria Radula, şi cum sînt copiii care lucrează sub îndrumarea dînsei, se recomandă fără vorbe. Sînt o mulţime de obiecte lucrate cu gust şi fantezie (păcat că unele culori „se ard" în cuptor), care ar rivaliza cu lucrări semnate de profesionişti. Am admirat „Caii" lui Marius Mateaş, elev în clasa VI-a la Şcoala generală nr. 3, şi un vas de flori alcătuit din două capete de bour, stilizate.

– Aş vrea să urmez liceul militar, îmi spune el.

Adina Cotei (clasa VI-a) ar dori să devină medic. Gerda Filips (cl. VII-a) se gîndeşte la Artele plastice. Carmen Schipper cîntă la vioară şi modelează. Sînt cei mai talentaţi din această grupă. În cadrul cercului au fost confecţionate stemele tuturor judeţelor din ţară, care vor fi înmînate **ambasadorilor prieteniei.**

✶

Plec de la Casa pionierilor din Timişoara cu gîndul că mă voi întoarce curînd. Aş dori să asist la un concurs de... gospodine şi să **văd** şi cercurile care, prin forţa împrejurărilor, acum mi-au scăpat.

Oricum, de ce nu m-ar încerca şi la vîrsta mea, regretul că nu sînt pionier ?

DIN AGENDA LUI 1 IUNIE

Omagiu. Sub titlul „Copilăria noastră-i partidului datoare" s-au organizat în Timişoara, Lugoj, Sinnicolaul Mare, Deta, Jimbolia, Buziaş, Biled, Periam, Lovrin, Recaş, Cărpiniş, Variaş, Gătaia şi Ciacova, expoziţii de fotografii şi lucrări ale copiilor realizate în cadrul grădiniţelor.

Bucuria părinţilor. În majoritatea localităţilor amintite mai sus precum şi în Făget, Dudeştii Vechi şi Lenauheim, Comitetul judeţean al femeilor, Inspectoratul şcolar şi Consiliul judeţean al Organizaţiei pionierilor au iniţiat acţiuni de muncă patriotică pentru amenajarea locurilor de joacă ale copiilor.

Şi bucuria copiilor. Ziua de 1 Iunie a fost sărbătorită printr-o paradă sportivă şi o serie de competiţii ca : jocuri sportive, minifotbal, minihandbal, minibaschet, alergări „Primul din zece:, concursuri de biciclete, triciclete, trotinete, jocuri distractive. Un bogat program artistic dedicat evenimentului a putut fi vizionat în Parcul Rozelor. Protagoniştii : membrii Casei Pionierilor din Timişoara.

Elevi cuprinşi în ciclul 1 al şcolilor generale din municipiile Timişoara şi Lugoj s-au întrecut într-un original concurs de desene pe asfalt. **Reproducerea interzisă.**

ERATA

1. În articolul Recitindu-l pe Gherea, de Radu Tomoioagă, din nr. 21 al revistei noastre, la pagina 10, col. 4 sus, se va citi : Pe cît de firească era însă evoluţia de la rosetism la social-democratism pe atît de monstruoasă era, în schimb, involuţia de la social-democratism la liberalism.

2. Printr-o regretabilă eroare, numele tovarăşei **Ileana Răceanu,** a fost cules, în paginile 1 şi 7 ale aceluiaşi număr, **Ion Răceanu.**

DE LA DOI...

– Vînătorului îi trebuie cîini ca să nu-l atace iepurii.

★

– Unei fetițe de patru ani și jumătate i-au citit: „Povestea pescarului și a peștișorului de aur".
– Vai ce bătrîn prost – s-a-nfuriat fetița, – a cerut cînd o casă nouă, cînd un car nou. Mai bine-ar fi cerut de la bun început o babă nouă.

★

– Îmi place usturoiul: miroase a cîrnat.

★

– Cum ai dormit? Ce-ai văzut în vis?
– Ei, de parcă puteai să mai vezi ceva în întunericul ăla?

★

Vitea Varșavski, băiețelul de patru ani al unui inginer, a desenat un om, iar alături, separat: un nas, urechi, ochi,. degete, spunînd, cu aerul unui cunoscător:
– Piese de rezervă.

– ...și atunci baba-cloanța a aterizat.

★

Fiul unui scriitor la un carusel:
– Tată, întreabă-l pe redactorul caruselului ăsta, dacă pot și eu, în sfîrșit, să mă dau în el.

★

Fetița unor savanți despre pisica ei, așezată între niște cărți și caiete:
– Pisica își scrie disertația.

★

Mama:
– Doamne, cu tine omul poate să-și piardă capul!
– Cu mine – răspunde puștiul – n-o să-l pierzi: îl voi găsi și-l voi ridica.

★

– Cine-i mai frumos: tata sau mama?
– Nu vă spun, nu vreau s-o jignesc pe mama.

★

– N-o să mă-nsor niciodată. Ce, parcă am eu chef să mă cert cît îi ziua de lungă?

★

Bunicul recunoaște că nu se pricepe la înfășatul noilor născuți.
– Dar atunci cum o înfășai pe bunica atunci cînd era mică?

– Băieții sînt născuți de mămici. Atunci ce nevoie mai e de tați?

★

Amenințare:
– Uice, o să plec la Rostov, o să nasc un copilaș și nu vă voi scrie cum îl cheamă

★

Puștiul desenase o floare și în jurul ei o mulțime de puncte.
– Ce-s astea? Muște?
– Nu, mireasma florilor.

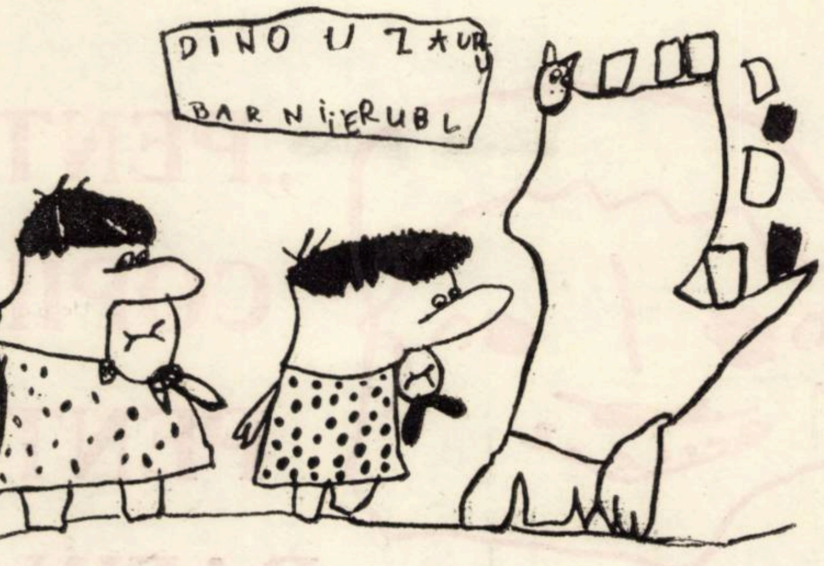

ANCA ISAC, grădinița nr. 29, Timișoara, grupa mare, „Personaje din serial TV"

HORIA EMIL POPA

de 4 ani și două luni

Casa portocaliu mai departe...

– TRANSCRIERE DUPĂ BANDA DE MAGNETOFON –

O fost odată un zial s-un copil. Copilu ăla dormea toată ziua și zialu il scula și atunci copilu o dat foc la zial si pe urmă tăticu i-o tras o mamă de bătaie pin-o zburat pe geam. Si pe urmă, si pe urmă. Si pe urmă... Da' nu mai lide! Si pe urmă o dat de perete si pînă i-o dat cu capu, s-o aprins cu capu lamba. Si atuncea s-o băgat iel și o zburat iel in lampă, in loc de bec o zburat iel in lampă. Si, si atunci, si atunci, s-atunci s-o spart aia albă de la lampă și el in loc să cadă zos, o căzut in lampă. Si pe urmă, pe urmă o dat, o dat toate cărțile zos vintu, pin-odată i-o... i-o spart pă fotoliu, s-o făcut fotoliu din fotoliu Uriasului si i-o spart ălălalt fotoliu: poc! S-o făcut fotoliu din fotoliu Uriasului. Si pă urmă Uriasu nu mai avea nici pat, nimic, s-atunci l-o luat magnetofonul să doarmă... si dormea... si dormea in magnetofon, Uriasu. Si pă urmă, pe urmă, pe urmă i-o dat cu fereastra-n cap... i-o dat cu fereastra-n cap, s-o făcut pălărie din fereastră. Si pe urmă... pe urmă iarăși i-o dat... i-o dat cu bolovanu-n pălărie și pă urmă i s-o spart pălăria și s-o făcut pălărie din... din zial. Si pe urmă... pe urmă i-o spart toate cărțile s-o făcut... și pe urmă... pe urmă s-o făcut dulap din cărți. Si pe urmă i-o dat in televizor cu... cu caise si cu cireșe pînă i-o minzit televizoru si i-o dat televizoru la Urias... si pe urmă i-o dat magnetofonu la Urias și Uriasu dormea-n magnetofon. Pe urmă, si pe urmă o dat de usă. Poc! usa se sparge, dă cu piersici in usă, poc! cu bunătăți in usă ,poc! poc! și pe urmă pînă să sparge usa de tot. Pe urmă is face usă din usa Uriașului. Pe urmă iară să sparge, poc! Si... si ia toate usile deodată; sparge o usă, poc! alta poc! alta poc! si o usă nu mai s-o spart. Pe urmă dă cu bună... dă cu bunătatea-n ea, dă cu cărți in ea poc! și cărțile se rup: poc! poc! cu toate cărțile și cărțile se rup: poc! poc! Uriasu cu cărți in ușă poc! ca să se spargă ușa s-o ieie. Poc! si nu să sparge. Pă urmă dă cu bara de fier: poc! si tot nu să sparge: ușa era de fier. Poc! Si... si pă urmă își face din perete, își face – o ușă. Pă urmă și face haine din hainele Uriasului, pă Urias il acoperă cu cearceaful si Uriasu cin... cind să trezeste, vede că nu mai are haine. Și pă urmă caută hainele lui si nu le găsește. Pe urmă vine Uriasu: nu știa in care casă stau eu... Eu stau in casa portocaliu mai departe. Tiu! tup! tup! umblă Uriasu pînă la casa portocalie s-o vede zos in prăpastie, o vede pe casa portocalie. Si pă urmă... pe urmă s-o fă... i-o spart casa la Urias s-o făcut casă din fier. Si pă urmă...

Reproducerile desenelor pionierilor au fost puse la dispoziția revistei de Fototeca laboratorului de materiale audio-vizuale al Casei Corpului didactic din județul Timiș. Versurile pionierilor au fost selectate din culegerile „Noi licăriri timișene" și „Cu tot ce am... Cu tot ce simt... Eu cînt!". editate de Consiliul județean Timiș al Organizației pionierilor și din antologia „De pe plaiuri arădene", editată de Consiliul județului Arad al Organizației pionierilor.

– Cum de-ai căzut din pat?
– Noaptea am dormit ce-am dormit și nu m-am uitat la mine, pe urmă m-am uitat la pat și-am văzut că nu-s acolo.

★

– Mămicuțo, puneți capul la mine pe pernă; să ne uităm împreună la visul meu.

★

– Marea-i atunci cînd are un singur mal, rîu – cînd are două.

★

– Strutul e o girafă. Doar că-i pasăre.

★

Văzînd pe Nevski Prospekt un uriaș termometru:
– Uite, s-a-mbolnăvit stada.

★

Explicație despre primăvară:
– Iernii i s-a făcut frig și a fugit undeva.

★

Întrebare filozofică:
– Cînd dorm, mie mi se pare că nu-s niciunde: nici în pat, nici chiar în cameră. Unde sînt eu atunci, mămico?

★

– A fost odată ca niciodată, Scufița-Roșie. Și ea s-a dus. A deschis ușa. Atît. Mai departe nu știu.
– Dar lupul?
– Fără lup. Mi-e frică de el.

★

– Nene, tu știi că dacă mori este ceva foarte rău. E pentru toată viața.

★

– Bunicuța mea nu va muri niciodată. Bunicul a murit – și cu asta ajunge.

★

– Oamenii bătrîni sînt îngropați – adică sînt semănați, iar din ei vor răsări alții micuți, ca florile.

– Azi am căzut și m-am lovit foarte rău.
– Ai plîns?
– Nu.
– De ce?
– N-aveam cui.

★

Noaptea, fetița o trezește pe mămica ei obosită:
– Mamă, mamă, dacă un leu bun întîlnește o girafă cunoscută, ei o va mînca sau nu?

★

Unui puști:
– Oare tu nu știi că toți oamenii se trag din maimuțe: și eu și mămica ta.
– Dumneavoastră cum doriți. Mămica mea însă nu!

★

Bunica stă la fereastră și-i arată nepoțelului de doi anișori un automobil, gîngurindu-i:
– Tiu-tiu! Seriojca, asta-i tiu-tiu!
Nepotul se uită la ea cu dispreț:
– Nu-i tiu-tiu, e „pobedă".

★

– E devărat că-n America toate scaunele-s electrice?

★

– Pușkin a fost ucis în duel...
– Dar milițianul, unde era?

★

„Darwinism":
– Bunicuțo, tu ai fost înainte maimuță?
– Nu, n-am fost niciodată.
– Dar mama ta?
– Nici mama.
– Dar cine a fost maimuță? Bunicul?
– Da de unde. Nici bunicul n-a fost.
– Așa.. Atunci numai cealaltă bunică trebuie să fi fost.

...LA CINCI

din Cornei Ciukovski, DE LA DOI LA CINCI, vol. I, Moscova, 1968, traducere de Ș. G.

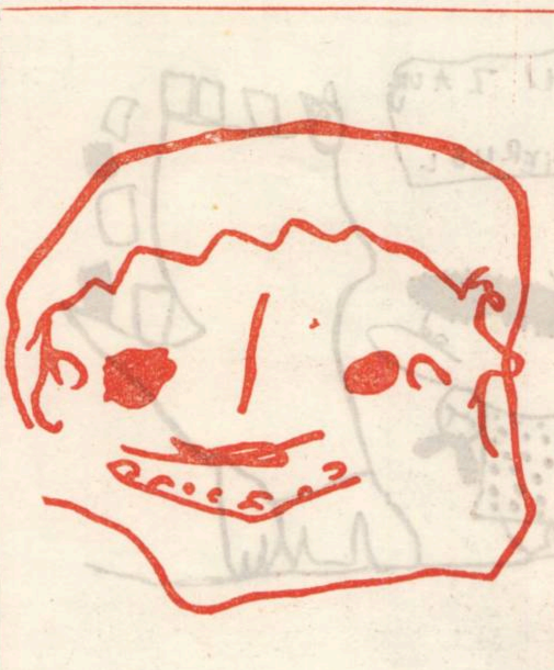

„PENTRU COPII ȘI PENTRU RAFINAȚI"

în traducerea lui Șerban Foarță, cu un desen de Bogdi (patru ani)

Max Jacob

Pentru copii și pentru rafinați

La Neverde
Pe-un cal verde
'N Issoire-burg
Pe un cal murg
La Paris pe un cal
Mai pal
Ah ! ce bine e ! ce bine !
Ah ! ce bine !
Diii !

Dau trei clopote zvon
Pentru fata Yvonne.
Cine-a răposat la Londra ?
Strănepoata lu'dom-contra-amiral. Și mai incolo ?
Străbunica lu'dom'colonel. Și-n fața Kentului ?
Fiica reghimentului.
Diii !

Dar la Paris, acolo ce-ai
Să-mi dai, tăticule, ziceai ?

Eu, de ziua ta, o
Să-ți dau un șal bordò
O poșetă de-atlaz
O umbrelă de soare
Cu ceaprazuri, cum azi
Se văd la domnișoare
Un topaz
un safir
Niște ghete lila
Și o rochie din fir
Să ți-o pui numai la
Zile mari ; și cutii
Cu muzică
Diii !

Dau trei clopote zvon
Pentru fata Yvonne !
La Paris clopotul care
Ne poftește la culcare
La Nogent un clopot dulce
Și pe tata să mi-l culce
(Nu de-altă părere e
Și cel clopot din Givet)

Ah ! nu
încă nu !
Aș mai vrea să-mi cumperi tu
Un cupeu cu mult tupeu
Să ridice nori în juru-i (nori de
praf) aș mai vrea eu !
- Sus bariera !
Trece fata
Fata mea Yvonne cu tata
Gata !

Raymond Queneau

Mielul și lupul

Intr-o pădure-mi paște
un lup, un lup de soi
mai bind el și din apa
pîriului curat

cind trece-un miel pe-acolo
un miel de soi : Da' bine
cumetre, zice, 'mi tulburi
piriul meu curat ? !

ah, lupul ce-ar mai lua-o
la sănătoasa dar
te pui tu cu jupinul
piriului curat

un fir de singe curge
din lup el fuge mielul
se spurcă-n H_2O-ul
piriului curat

s-au scris acestea-n umbra
unei păduri stind cu
picioarele in unda
piriului curat

Jean Cocteau

Hoții de copii

Dind buzna (goală, poți să zici)
Dintre ciulini, dintre urzici,
Pentru la circ, de la părinți,
Țiganca-mi fur'un fiu de prinți.

Cit – numai țipete și-ocări –
Pe-alee-i mama, are
(La circ, in virful unei scări)
Să-nvețe să furzboare

Odrasla ei… Poți să furzbori
La orice virstă. Circul
E-un zmeu de pinză și cu sfori
Pe care hoții circul'.

Zborfași și furzburați : ei toți
La noapte or să aibe
Aripi… Că nici n-ai să mai
poți
S-auzi pe mama : Haide,

Copile drag, 'napoi ! Cumplit
Mi-i dor de tine ! Aibi milă !
Ci el mincă dintr-un blid
Cu hoții (nu in silă).

Iar somnu-i taie gitul cu
Trei guri de vin – amare ;
A patra, lingă blid, făcu
Să-i cadă capu-n mare…

Să furvolezi, inveți in vis.
Copilul ce-mi visează-n vis ?
– O stàtuă (urîtă e !)
Sfurind, la drum, cu miinile.

Paul Claudel

La negustorul de nisip

(epistolă Mariei-Sygne)

Fata mea, zăvoarele
Trase-au fost ; covoarele,

Strinse ; și e un pustiu !…
Dar eu, ce-i pe-acolo, știu.

În ureche-am un cri-cri
Care-mi spune ce-ți voi scri :

I-am vindut lu' negustorul
De nisip castelul…, storul

Căruia s-a tras… E toamnă.
Nu poftiți 'năuntru, doamnă ?

Doamnă șoricel, bonjur !
Domnu' șoarec, te conjur !

Dar să nu-mi mai rozi : cranț-
cranț
Prăpăditul meu de branț ;

Parcă n-ai avea ausweis
Pentru pivniță și șpaiz !

Umblă zvonul de-un mezel
Învechindu-se-n de el…
… Lunii-i curge, pe culoare,
Ochiul (galben la culoare).

E și-un ăla… (Oare ce
Are cu-un biet șoarece ?)

E și-un preoțel de mir,
Biciclist, și nu mă mir

Că și-un colonel mai e,
Care-mi stoarce sticlele.

Pe cind macină, 'n dugheana
Lui, păianjenul la moara
De cafea…

… E d-șoara,
Care bate-n ușă : Ana.

Rochia mi s-a rupt in coate.
Sunteți croitoreasă, poate…

D-șoară, v-aș ruga
S-o cirpiți – pentr-o nugà !

Ah, dar còlo in hambar
Ce cavaf fără habar,

Tot dregind, dregindu-și, of,
Sărăcia de pantof !

COLEGIUL DE REDACȚIE :
Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 14 IUNIE 1973 ● NR. 24 (277) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

La forumul plasticienilor

Timp de trei zile Capitala a concentrat din nou atenția tuturor oamenilor de cultură din țară spre cel mai inalt for al artiștilor plastici – Conferința națională. Întrunită pentru a analiza stadiul actual al artelor plastice și al criticii de specialitate in țara noastră, problematica majoră care se impune atenției artiștilor, Conferința prin dezbaterile mature și responsabile care au avut loc a marcat un important pas spre apropierea artei de popor, de trecutul său glorios, de năzuințele lui.

Intîlnirea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu participanții la Conferința națională a Uniunii artiștilor plastici. prilejuită de vizitarea expoziției „125 de ani de la revoluția din 1848 în România" a constituit un eveniment de o deosebită valoare și semnificație în viața intregii culturi românești.

Desfășurată într-un cadru sărbătoresc, pe unul din domeniile de definiție ale artelor plastice, intîlnirea a fost, marcată de cuvintarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, important document politic care ialonează drumul pe mai departe al artelor plastice și al culturii noastre socialiste.

Sintetizind impresiile lăsate de expoziție, act de cultură reprezentativ pentru stadiul actual al artei plastice din România, conducătorul partidului și statului nostru sublinia : „Ceea ce constituie caracteristica generală a expoziției, caracteristică ce corespunde orientărilor date de Congresul al X-lea și de Conferința națională a partidului este că, folosindu-se stiluri și maniere diferite de expresii, s-au realizat lucrări bune, cu un conținut menit să servească educația poporului."

Referindu-se la activitatea de viitor. la problematica și mai legată de omul zilelor noastre de evenimentele din viața poporului și a umanității care vor trebui să-și găsească loc in creația artiștilor plastici, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Am dori ca, așa cum ați reușit acum să prezentați in această expoziție momente din trecutul mai indepărtat al patriei noastre, să realizați în anii următori noi expoziții în care să fie oglindite momente din istoria de astăzi a poporului nostru, din prezentul vieții și muncii sale, imaginea felului în care se realizează programul partidului nostru. Totodată, să redați succesele popoarelor în lupta ce se duce astăzi pentru o lume mai bună, mai dreaptă, pentru destindere și pace pe plan internațional."

Venită în finalul lucrărilor Conferinței naționale a Uniunii artiștilor plastici intîlnirea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu artiștii plastici și cuvintarea ținută cu acest prilej au încununat zilele de efervescente dezbateri care au analizat cu răspundere dinamica vieții artistice, exigența în activitatea de creație și analiză a operei de artă, rolul artei în societate.

PAUL E. BANCIU

Artistul - un participant la viață socială

Ori de cite ori descoperim sau contemplăm opera de artă a unui artist, ne putem și pune intrebarea legitimă : „la să vedem prin ce te deosebești tu de artiștii dinaintea ta ? la să vedem ce idei noi ne aduci în privința felului cum trebuie privită viața ? Ce dezvăluiri revelatoare vei aduce asupra ei?". Or, la asemenea intrebări, va putea răspunde artistul contemporan, literatul, scriitorul, numai dacă el va fi și un sincer participant la viața socială, un ins frămintat de nobile năzuințe.

Arta, ca manifestare a vieții noastre spirituale, trebuie să fie întotdeauna o artă contemporană, o artă a epocii trăite, principalul ei țel fiind acela de a spune adevărul despre sufletul omenesc, de a destăinui lucruri, adevăruri, nuanțe care nu pot fi rostite în cuvinte obișnuite. Îndreptînd asupra propriului său eu cunoașterea, scormonind ascunzișurile sale, artistul va dezvălui, implicit, ascunzișuri comune atitor oameni din jurul său. Fiind o ascuțită trăire subiectivă. in care sufletul autorului devine primordial, arta devine, în același timp, o ștafetă trimisă spre conștiința comună, spre sufletul colectiv, spre comunitate, trăind în comunitate.

A promova la o revistă de cultură, cu numeroase sarcini, o artă autentică. nu este un lucru superfluu, care poate fi făcut de mintuială. Asociația scriitorilor timișoreni a descoperit, in decursul anilor, numeroase tinere talente. Unele însă au fost abandonate pe drum sau ele însele s-au abandonat. Altele reprezintă, azi, in frontul literar timișorean, nume, promisiuni. Revista noastră, prin redactorii săi, nu a reușit însă, in acest an de cînd există, să promoveze întotdeauna cele mai valoroase creații ale acestora. Sau n-a reușit să îndrume atent evoluția lor. Mai cu seamă la problema îndrumării și selectării acestor creații ale unor tineri merită să medităm și să acționăm prompt în continuare. Credem că scriitorii maturi au obligația moral-cetățenească nu numai de a descoperi tinere talente, ci de a le supraveghea mai departe, cu grijă, creația, de-a alcătui, in cadrul discuțiilor din cenacluri, din revistă, opinii ferme impotriva scrierilor fără adresă, lucrări fără substanță, în care travaliul artistic este minim, in care ideea generoasă este obnubilată de un limbaj incifrat și păsăresc, sau de o precară, ca să nu zicem totală, incultură.

Locul artistului în viața socială a fost menit nu de azi de ieri, ci din totdeauna, și veritabilii artiști și-au dedicat odată cu arta lor și propria lor viață progresului uman. Cu atît mai acut se pune problema azi a unui spirit militant în arta noastră, a unei nobile aspirații spre progres, cînd partidul nostru poporul nostru cer artei să devină o atitudine in viața

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 3)

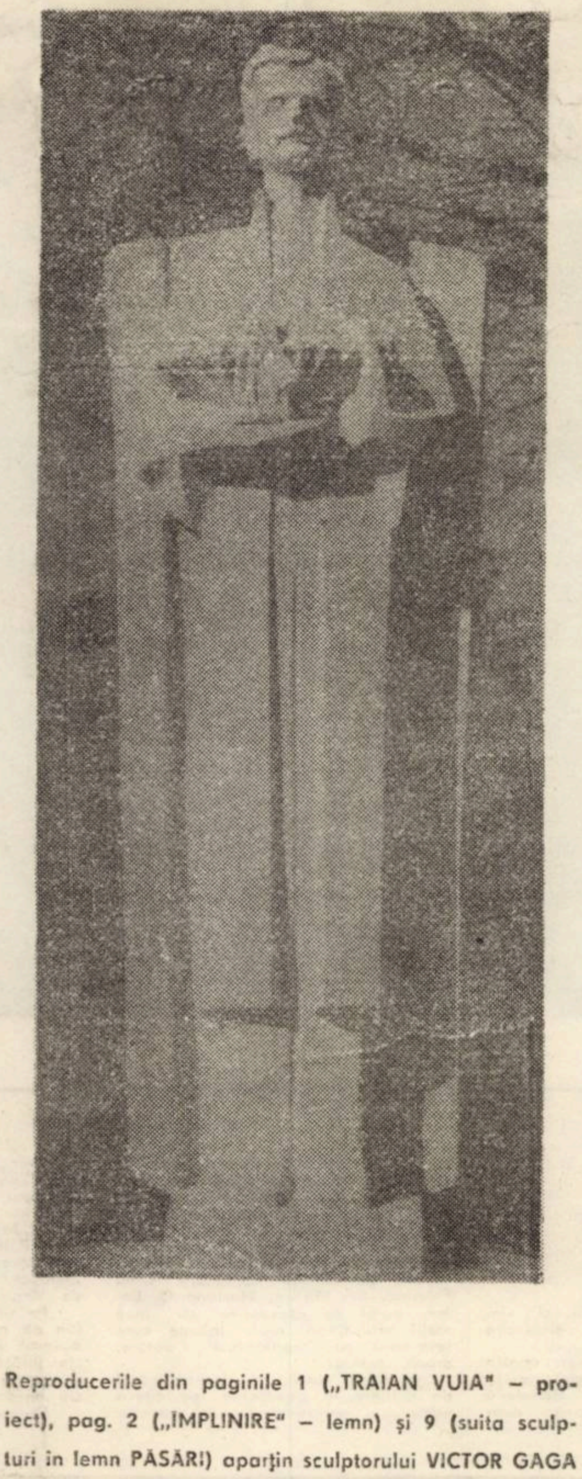

Reproducerile din paginile 1 („TRAIAN VUIA" – proiect), pag. 2 („ÎMPLINIRE" – lemn) și 9 (suita sculpturi in lemn PĂSĂRI) aparțin sculptorului VICTOR GAGA

convorbiri

Cu N. Manolescu

– Veți fi de acord, cred, că in cariera unui critic sosește o vreme cînd sentimentul tuturor posibilităților se atenuează, aproape dispare. În locul său se instalează o anumită neliniște. Voi putea să scriu tot ce mi-am propus ? Voi avea puterea, norocul, sănătatea pentru a scrie cărțile la care am visat ? Trecînd peste banalitatea patetică a acestor intrebări, ce s-ar putea spune despre vîrstele criticului ? În Contradicția lui Maiorescu **se află un fel de lamento pentru puterile limitate ale criticului. Acest lamento este, de altfel, laitmotivul cărții și ideea sa centrală. Criticul nu poate citi toate cărțile lumii, nici măcar pe cele scrise intr-o singură limbă. El nu poate nici să scrie tot ce ar voi. Ce îi rămine atunci ? După ce criterii își alege el drumurile literare pe care va păși ?**

– De unde știi ? Ești prea tînăr ca să-ți pui problema asta ; iar eu, prea tînăr ca să-ți răspund. S-ar putea ca în **Contradicția lui Maiorescu** să existe acel lamento pentru puterile limitate ale criticului de care vorbești. Însă recitindu-mi de curînd cartea, în vederea unei noi ediții, m-a surprins „tinerețea" ei, în sensul unui entuziasm prea vizibil pentru personajul propus și chiar al unei oarecari emfaze stilistice pe care m-am străduit s-o atenuez. Astăzi (adică după șapte ani de cind am conceput-o) aș scrie-o cu totul altfel, dacă aș mai scrie-o (ceea ce nu sînt sigur de loc) : mai sobru, mai rece, cu mai multă ironie. Or, dacă ideea centrală a cărții se leagă, cum spui, de plîngerea pentru puterile noastre prea măsurate, înseamnă că această ideee n-are nimic a face cu oboseala criticului. Ea este mai degrabă expresia unei vitalități care refuză să se lase înfrînată. În prima tinerețe, proiectele noastre sînt extraordinare, ca și convingerea că le vom realiza cîndva. Atunci credem că nici o limită eternă nu ne oprește, după vorba lui Maiorescu ; abia mai tîrziu ne plîngem de fărîmițarea zilnică a timpului ,cînd simțim în noi o forță secretă capabilă să ne susțină în cele mai neobișnuite aventuri ale spiritului ? Vezi, deci, că plîngerea se explică prin contrazicerea resurselor de energie care își caută forma și nu prin atenuarea sentimentului tuturor posibilităților. Pe aceasta n-am cunoscut-o încă și aș fi fericit să mor fără a o cunoaște.

Ce-i drept experiența ne învață multe. Cînd eram în liceu îmi amintesc că mărturiseam unui prieten (poet, pe atunci, ca și mine, împreună cu care conduceam un cenaclu și plănuisem o revistă) că am de gînd să citesc toate cărțile care s-au scris vreodată în lume. Nu, nu glumeam ! Și tocmai seriozitatea pe care o puneam într-o promisiune atît de greu (cum să mă exprim altfel ?) de respectat arată că naivitatea e prielnică zborurilor celor mai înalte ale imaginației. Cum să nu mă fi socotit în stare de așa ceva cînd descoperisem că pot citi mai multe cărți pe zi, că pot renunța la masă, la somn, și la orice fel de distracție ca să isprăvesc mai repede **Război și pace ?** Calculul

INTERLOCUTOR

(Continuare în pag. 10)

ancheta „ORIZONT“

CRITICA SI ACTUALITATEA LITERARĂ

valentin tașcu

1. 2. În general revistele literare au încercat și încearcă în continuare să cuprindă în vederile lor cea mai mare parte a unui extrem de bogat program editorial (în creștere de la an la an). N-aș putea crede că există cărți neglijate de critică. Poate doar unele a căror valoare contrazice evident precaritatea observațiilor ; am mai vorbit în acest sens despre romanele Cellei Serghi sau ale lui Ion Dumitru Teodorescu. Întrebarea se pune în ce mod se produce această solicitare și prin ce mijloace ?

Cronica literară, deținătoarea de drept a oficiului critic la zi, se ocupă mai cu seamă de cărțile considerate valabile încă înainte de apariție. Cu alte cuvinte, ea, care beneficiază de toate armele, se predă de obicei fără luptă. Mai rar am avut plăcerea să citesc cronici nepreferențiale sau în afara „delicatului“ atac la persoană. Aș remarca totuși, prin excepție, tonul mai incisiv al cronicilor de la Steaua, Vatra, Convorbiri literare (și de ce nu ?) ... de la Orizont. În rest, majoritatea cronicarilor comit acte de complezență, mai mult sau mai puțin mascate. De altfel, pentru a respecta o tacită paritate, mai toate cronicile literare se ocupă cam de aceleași cărți, într-un număr destul de restrîns.

De aceea marea masă a producției literare rămîne în sarcina recenzenților. Necazul este că numai la puține reviste recenzia începe să devină o treabă serioasă, cam cum era între cele două războaie (sub semnătura unor Ibrăileanu, Iorga, Lovinescu, Călinescu, Pompiliu Constantinescu, Perpessicius etc.). Recenzia este privită, în mod cu totul eronat, drept o formă de debut, un exercițiu al studenților de la litere sau al lectorilor amatori. Nu numai calitativ, dar și ca posibilitate de interesare a publicului, ea este în acest fel nulă. De aceea, să spunem, 8-9 recenzii la volumele excelentului poet Mihai Ursachi, spre pildă, nu trag în balanță nici măcar cît o cronică (slabă) la un volum de Bujor Nedelcovici. Sînt, în consecință, pentru reabilitarea recenziei, pentru executarea ei într-o formă care să nu lase loc efemerului. În acest fel, critica ar putea cuprinde în mod echitabil (nu numai cantitativ) producția de carte cotidiană.

Revenind la cronica literară, aș crede de cuviință că nu e obligatoriu ca toate (dar absolut toate) revistele să scrie despre cîte o carte, decît atunci cînd au de emis o părere personală, în bunul gust al polemicii fără substrat și fără consecințe. Dar acest lucru se întîmplă, din păcate, foarte rar, cronica literară concertată fiindu-ne oferită ca un spectacol duminical.

Semne bune sînt totuși : o generație de tineri critici vine tot mai pregnant să-și exercite un drept nu rareori neglijat : dreptul la critică. Fără exemple (veșnica noastră eschivă de la ceva ce știe toată lumea), numai ca o doleanță a felului în care critica ar trebui să fie solicitată (și să solicite în același timp), sper să fi răspuns la întrebările anchetei dvs.

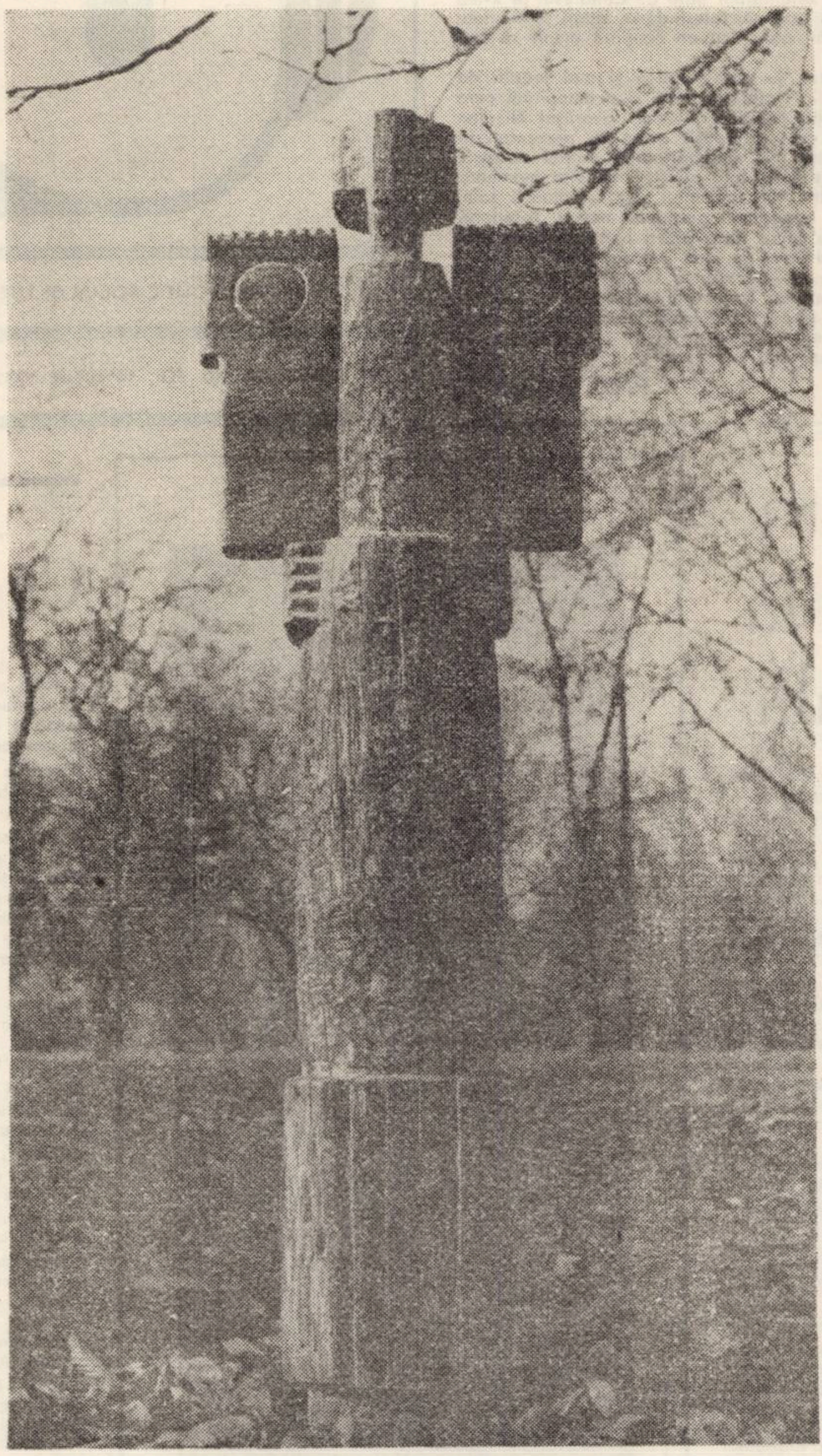

ion marcoș

I se poate reproșa criticii, în ultimul timp o anume indiferență față de cartea de proză. E adevărat, anul 1972 a aparținut în primul rînd criticii și poeziei, mai puțin prozei sau teatrului. Se publică astăzi la noi mult mai multă poezie și critică decît proză. Comparativ cu „inflația" de plachete de versuri, aparițiile de proză sînt relativ puține. Maldăre de cărți de poezie ticsesc vitrinele librăriilor, în timp ce editările de romane, culegeri de povestiri sau nuvele, nu tulbură liniștea criticului. Considerînd aceasta o situație **de facto,** nu e greu de sesizat aici și un viciu de procedură. Registratura aparițiilor editoriale impune cîteva imperative greu evitabile. Ritmul publicisticii săptămînale forțează un tempo rapid al lecturii, operativitate și promptitudine. Criticul comod preferă cartea subțire, volumașul de poezie (asta nu înseamnă că orice critic de poezie e neapărat comod), pe care-l parcurge într-un timp record și-l poate recenza onorabil, fără eforturi deosebite. Fapt semnificativ : rubricile de recenzii din revistele noastre literare sînt alimentate preponderent cu volume de poezie ; cartea de poezie este mult mai prompt, mai rapid semnalată decît proza, teatrul sau critica.

Impresia că n-ar fi apărut, în ultima vreme, volume de proză notabile, nu rezistă chiar unui examen sumar. Au fost trecute cu vederea, insuficient apreciate sau minimalizate cărți de valoare : **Ploaia de la miezul nopții,** de Ion Lăncrănjan, Maria Luiza Cristescu **(Castelul vrăjitoarelor),** Dana Dumitriu **(Masa Zarafului), Fără visle**. al lui Bujor Nedelcovici, Octavian Simu (**Spațiile altora),** Radu Mareș **(Anna sau pasărea paradisului),** Mihai Sin **(Așteptînd în liniște).** Asta, la capitolul proză. Nu s-ar putea spune că au fost îndeajuns „solicitate" unele cărți de poezie ; între altele, **Lebede ale puterii** a lui Dușan Petrovici, **Eu port această ființă** (antologie de debutanți apărută la **Dacia), Moartea unui contabil** de Ion Negoițescu, **Alte poezii** (M. Ivănescu) sau **Versurile** lui Doinaș. Ar mai fi de amintit aici A.E Baconsky cu impresionanta sa **Panoramă a poeziei universale** și ediția lui Sașa Pană din poezia lui Ilarie Voronca menționată sporadic, în orice caz nu așa cum s-ar fi cuvenit, în presa literară, La critică au fost supraevaluate volume comune de foiletonistică, în dauna cîtorva lucrări de excepție : **Eminescu** de Eugen Todoran, **Geneza ideilor estetice în cultura românească,** P. Cornea, **Originile romantismului românesc, Ion Agârbiceanu** de Mircea Zaciu. Neglijate de critici, subestimate ori comentate sumar, superficial, sînt la noi cărțile de estetică și teorie literară. Au apărut anul trecut în românește, fără să angajeze dezbateri substanțiale, **Poezia** lui Croce, **Estetica** lui Lukács și **Știința nouă** a lui G. Vico. O situație care face de prisos orice comentarii ...

---

diagrame

Echinox nr. 3

Seria „Echinox-ului" clujean continuă să se mențină la un nivel elevat, de tinerească și esențială spiritualitate, pe care grupul de entuziaști condeieri strînși în jurul acestei reviste i-l conferă cu generozitate și abnegație. O revistă cu **program,** dar nu rigidă, ci vie, polemică, de pregnantă strălucire dialectică.

Și dacă, în acest număr, poezia lui Ovidiu Mureșan se menține în limitele unui lirism de monotonă glosare, exanguu, pe alocuri doar cu „țîșniri" surprinzătoare (ex : **Te** aprinzi, goană de blînd animal) prin văile unui corn de argint. / Privirile fiului / coboară din munții copilăriei/ precum o vînătoare cu șoimi / în palma luminărilor de sînge). Nu trebuie să uităm că această revistă i-a descoperit pe Adrian Popescu, Dinu Flămînd, Ion Mircea, Mariana O. Bojan, poeți de execepție, și încă mulți alți tineri, reale talente care semnează cu regularitate poezie, proză, critică.

În acest număr nu lipsește eseul de calitate în abordarea, pe cîteva pagini, a manierismului în literatură. Deci, un număr tematic, cu articole despre **baroc,** cu titlurile : „Barocul și avangardismul de Vincențiu Iluțiu și Valentin Lepădatu, „Michelangelo Buonarroti" de Ion Pulbere, „Funcțiile semantice ale barocului" de Victor Ivanovici „Impactul baroc în America Latină" de Virgil Mihai.

Pe ultima pagină Werner Söllner (un alt poet interesant), (v. „Eu port această ființă" – antologie de poezie tînără, Ed. Dacia, Cluj, 1972) semnează o bună traducere din poezia barocă germană.

Despre proza lui Augustin Buzura „Sentimentul nopții", numai vorbe bune. Sigur pe sine, analiticul lucid, de o ironie cu cantilenă melancolică, apreciatul prozator îl pune pe erou — un scriitor pe cît se pare —, „profilat pe suferință" să vorbească și **să se vorbească** (pe sine) în mijlocul **celorlalți,** printre care se scurge viața sa. O proză de acută actualitate problematică.

Cronica literară semnată de Constantin Hîrlav și Nicolae Oprea, precum și un Bogdan Amaru inedit întregesc acest număr.

adrian isac

1.) Aş pune şi eu o intrebare pentru a putea răspunde : cine reprezintă critica literară ? În cine credem ? Mircea Iorgulescu acordă in Luceafărul cinci rinduri unui volum căruia, recenzenţii revistelor din Moldova, indignaţi de „superficialitatea" cu care a fost tratat „poetul sucevean", ii acordă cite trei-patru file pline de amabilităţi circumstante. Şi situaţia aceasta se repetă in nenumărate cazuri. Nu avem deci de-a face cu erori intimplătoare, ci cu susţinerea sistematică, fără mustrări de conştiinţă, a unor inşi din judeţul in care apare revista. Problema cred că trebuie privită (şi rezolvată) in acest fel. A face inventarul falselor valori cultivate e lipsit de eficienţă, atita timp cit nu se dezbat cauzele acestei stări de lucruri. Or, adevărul este că fiecare revistă işi cultivă in primul rind partizanii ei : dacă o carte e slabă, ea devine bună, dacă e bună, ea se transformă in excepţională. Urmează apoi executarea, mai dură sau mai fină a duşmanilor. Sau pur şi simplu ignorarea lor, ceea ce este regretabil în cazurile in care aceşti „duşmani" nu sint şi ai literaturii. După această operaţie, singura in legătură cu care se poate vorbi despre „voluptatea" actului critic, mai intervine şi obiectivitatea.

2.) Critica noastră are un talent special : pune probleme adevărate, dar le rezolvă fals, ceea ce vrea să spună că nu le rezolvă. Să luăm, spre ilustrare, două exemple.

a) s-a pledat „energic" la un moment dat pentru polemică, pamflet chiar, demonstrindu-se la nesfirşit necesitatea lor, dar amuzant era in tot acest joc de-a pledoaria şi de-a afirmaţiile, că nici unul dintre vitejii combatanţi, n-a intrat nici atunci, nici de-atunci, in vreo polemică adevărată, nu a provocat, acceptat sau antrenat vreo discuţie de idei, consistentă valoric şi sfirşind intr-un cişţig ideatic valoros. În ce mă priveşte, mă întrebam cu naivitate, cui de fapt se pretindea să facă polemică, cit timp majoritatea celor care o cereau erau tocmai cei care trebuiau s-o practice ? Era o contradicţie evidentă intre pledoaria teoretică pentru polemică, pe de o parte şi refuzul de a o practica, pe de altă parte, dar duplicitatea fiind cvasi-unanimă „tactica" devenea posibilă, putind să ne minţim că, optind pentru polemică, putem suplini lipsa polemicii.

b) să incercăm să dezbatem şi modul in care se dezbate problema socialului in literatură, punct de rezistenţă mai ales al editorialelor. Pină acum „sensul" discuţiilor asupra socialismului în literatură a mers pină la arhidemonstrarea faptului că există o indubitabilă legătură intre social şi literatură, că există o literatură politică etc., lucruri inutil de dovedit, cit timp chestiunile sint azi de domeniul evidenţei şi au fost demonstrate mult şi bine nu de un X sau Y într-un articol ocazional, ci de personalităţi ale culturii mondiale care şi-au inchinat intreaga viaţă studierii lor. Adevărata problemă e de a şti cum analizăm „nucleul" social al operei in practica analizei critice. Literatura pune uneori cu acuitate probleme. Cum analizăm aceste probleme ? A le neglija practic, in acelaşi timp in care le susţii teoretic importanţa, e o probă de demagogie critică. Evidenţa celor de mai sus mie imi pare fără echivoc. Niciuna din discuţiile pe această temă nu pleacă de la necesitatea problematizării unei realităţi estetice şi nu ajunge la problematizarea amplă a vreunei cărţi din literatura noastră actuală aşa cum se proclamă teoretic.

Nu vreau să se facă o regretabilă confuzie, aşa că precizez că pentru mine n-are nici o importanţă constatarea existenţei problematicii sociale în romanul X, eventual chiar enunţarea problemelor, atita timp cit ele nu sint dezbătute, ca probleme ale romanului şi in acelaşi timp ca probleme ale noastre.

In concluzie, important e nu ce probleme se pun, ci modul cum ele sint dezbătute.

marcel pop-corniş

1.–2. Prima întrebare, cu privire la cărţile valoroase care au scăpat atenţiei critice s-ar putea să fie o simplă întrebare cazuistică căci răspunsul nu poate fi, atita timp cit se respectă adevărul, decit negativ : cărţile valoroase nu pot trece neobservate acum cind critica curentă şi-a făcut un obicei din a consemna cu conştiinciozitate toate apariţiile săptăminale în cele 13, 14 reviste literare ce menţin o rubrică permanentă pentru cronici şi recenzii. Dimpotrivă, s-ar putea spune că nu trec, din nefericire, neconsemnate nici cărţile a căror singur cititor este adeseori recenzentul.

Problema este după opinia noastră alta : scriind cu atita aplomb despre toate cărţile care apar, critica noastră nu mai are adesea răgazul de a-şi trage răsuflarea şi a se opri mai pe îndelete asupra operelor cu adevărat meritorii, pentru a le salva de la anonimatul în care le cufundă însuşi exerciţiul săptăminal al recenziei. Muzica criticii curente a devenit prea monocordă, eventualele deosebiri de „ton" de la revistă la revistă se estompează repede în melodia îngînată, monotonă a criticii de „întîmpinare". Nici un cronicar nu vrea să-şi mai asume riscul unor opinii răspicate, sau atunci cînd o face, acestea sînt repede neutralizate de opiniile contrare. Evaluările atit de opuse uneori, mergînd de la entuziasmul necontrolat la malițiozitate şi încruntare, se anulează reciproc, după o cunoscută lege a fizicii, încît pînă la urmă se ajunge la o nedorită nivelare a valorilor. Atunci cărţile „de excepţie" nu mai au răgazul să producă înviorarea climatului literar, ele sînt repede înghiţite de afluxul cărţilor mediocre sau pasabile a căror unic merit este adeseori faptul că se întîmplă să apară la interval de o săptămînă şi prin urmare să reclame automat atenţia recenzenţilor. Acest fapt nu ar fi prea îngrijorător dacă pe lîngă critica de „întîmpinare" ce cade vrînd nevrînd în rutină ar funcţiona la fel de eficace şi o critică **retrospectivă,** de interpretare şi evaluare selectivă a literaturii contemporane. Ori spre deosebire de generaţia anilor '60, care a beneficiat de o adevărată campanie retrospectivă de impunere a unor valori, de discutare sistematică a unor probleme şi tendinţe literare ce se vădeau dincolo de o singură carte, generaţia mai nouă nu preocupă încă îndeajuns pe cronicarii noştri care, în afara unor consemnări la apariţie, nu au întreprins aproape nimic pentru a saluta pe „noii veniţi". S-ar părea că de la supralicitarea debutului pînă nu de mult, critica noastră a trecut la o prudenţă exagerată şi la încruntare dăscălească preferînd ca în locul sforţărilor pe care le făcea odinioară de a inventa cu tot dinadinsul debutanţi de „excepţie" (dintr-un neînţeles sentiment de culpă atunci cînd se afla în faţa bilanţurilor de sfîrşit de an) să se pronunţe echivoc asupra cărţilor de debut. În orice caz, a atrage atenţia doar asupra lui Dan Verona, dintre poeţi şi Mircea Micu, dintre prozatori. este o dovadă de bătrinicoasă prudenţă atunci cînd la o rapidă enumerare am putea adăuga pe Marius Robescu, Duşan Petrovici, Traian Dorgoşan, Gheorghe Virgil Stoenescu. Gheorghe Schwartz, Valentin Sălăjan adică doar cîţiva care ar fi meritat mult mai multă atenţie.

Aceeaşi precauţie şi distanţare circumspectă a făcut să nu fie remarcate îndeajuns o serie de fenomene îmbucurătoare care au marcat un spor de maturitate în literatura din ultima perioadă. În ceea ce ne priveşte, prin selectarea cărţilor pe care le-am discutat în cadrul cronicii şi prin cîteva articole de „sinteză", am căutat să atragem atenţia asupra amploarei deosebite pe care a luat-o la noi **romanul politic** care îşi găseşte acum audienţă la toate generaţiile de scriitori (chiar şi la cei abia de curînd impuşi atenţiei, ca de pildă Romulus Guga sau Platon Pardău sau la debutanţi : Gheorghe Schwartz şi Valentin Sălăjan). Romanul politic ilustrează elocvent efortul tot mai pronunţat de socializare, de radicalizare a prozei noastre : renunţînd la factologie, la linia „minimei rezistenţe", el a avansat hotărîtor, atît sub raport tipologic (recuperînd zone ale existenţei sociale şi tipuri de personaje privite cu oarecare timiditate pînă nu demult cît şi istoric, apropiindu-se treptat de realităţile ultimilor ani putînd fi numit de astă dată, fără nici o ezitare, roman al „actualităţii". Chiar dacă aceste încercări se opresc adeseori la jumătatea drumului, la o simplă „decupare" a unor episode semnificative din existenţa socială, fără a le interpreta din unghiul unei viziuni artistice unitare (nu lipsesc nici excepţiile : romanele lui Platon Pardău, Valentin Sălăjan, Gh. Schwartz se remarcă tocmai prin încercarea de a privi existenţa socială sub semnul unor metafore atotcuprinzătoare, a unor simboluri şi parabole ce le dau coerenţă artistică) considerăm că s-a exagerat în reţinerea cu care s-a comentat valoarea artistică a acestor cărţi, criticii împiedicîndu-se în „curiozităţile" formale ale unora, sau în neglijenţele stilistice ale altora (simptomatice sînt reproşurile aduse în privinţa construcţiei unor cărţi ca **Marele singuratic** sau **Coborînd spre nord-vest).** Prea puţin comentat a fost şi volumul de nuvele al lui Ion Lăncrănjan deşi, abia retrospectiv, în noul context literar, a apărut pregnant semnificaţia acestei literaturi de o neobişnuită autenticitate, de o densitate şi profunzime a observaţiei sociale ce o aşează deasupra multor încercări ale confraţilor săi ce abordează romanul politic al oraşului.

alexandru ruja

Deşi întrebările ce doresc clarificarea problemei raportului sau poziţiei criticii faţă de fenomenul literar actual (printr-o largă participare a criticilor) sînt extrem de clar şi limpede formulate cîteva răspunsuri rigide. tranşante între „da" şi „nu" n-ar face decît să tulbure şi mai mult atmosfera literară şi aşa insuficient de limpede. chiar cînd este vorba de valori consacrate. Amintind în această intervenţie cărţi ce mi se par de valoare in contextul literaturii actuale şi care n-au fost suficient discutate nu avem pretenţia că am epuizat lista omisiunilor. Remarcînd că în general critica a consemnat şi discutat apariţiile remarcabile (în ciuda părerii unora, mereu „circotaşi" cu critica şi mai puţin cu propriul har artistic) nu se poate trece pe lîngă faptul că opinia critică n-a fost suficient de receptivă la apariţiile editoriale, prin care unii poeţi şi-au cuprins retrospectiv activitatea literară. Este suficient să numim creaţia lui Mihai Beniuc, Radu Boureanu, Ben. Corlaciu, Ştefan Aug. Doinaş, Virgil Teodorescu pentru a observa cîteva regretabile omisiuni. Consemnarea într-o cronică (caz fericit !) sau recenzie (şi acesta sporadic, în puţine publicaţii) a simplei apariţii editoriale nu înseamnă atenţie acordată unei opere literare, mai ales în cazul scriitorilor citaţi (şi nu sînt singurii dar pentru a-i numi pe toţi ar fi fost necesară o exactă inventariere pornită de la începutul lui 1972) pentru motivul că aceste cărţi cuprind cvasi-majoritatea poeziilor în selecţie de autor, şi trebuie să reprezinte baza de pe care se va realiza adevărata exegeză critică. Insuficient s-a preocupat critica de unele „reeditări" (în special din colecţia „romane de ieri şi de azi") facilitînd prin tăcere reapariţii a căror justificare rămîne pentru mulţi obscură. Argumentul cel mai plauzibil pentru cei care au reeditat aceste cărţi (ne referim la cele care nu şi-au justificat valoarea nici la prima apariţie) este panorama, oferită de rafturile librăriilor. Un timp criticul Mircea Iorgulescu susţinea o cronică a reeditărilor, dar s-a renunţat la idee. Ar fi interesant ca revistele să discute şi reapariţiile editoriale care nu fac. în unele cazuri. decît să invadeze, fără rost, piaţa literară. S-ar preveni în acest fel un fenomen şi, probabil, s-ar reduce substanţial sectorul „cărţi cu preţ redus". Să mai amintim că a fost puţin discutată poezia lui Ion Gheorghe în special din **Megalitice.** În loc să se pornească analiza de la existenţa de fapt a poeziei lui Ion Gheorghe i se impută mereu poetului tocmai ceea ce-i este caracteristic încă de la debut – cultivarea poemului de largă extindere, cu largi liricizări în context poematic. Această tendinţă a criticii de a strînge în anumite jaloane creaţia artistică precum şi refuzul (deliberat ori din ignoranţă) de a observa caracterul specific al unui scriitor, şi a-l discuta pornind de aici, se mai întîlneşte şi în cazul altora. Mai ar fi de observat mica atenţie ori temerea de care au fost înconjurate unele cărţi de debut (inclusiv cele apărute la editura **Facla).**

Dar critica n-a receptat la adevăratul merit nici operele critice de valoare. Aş exemplifica numai cu două cărţi : Ion Vlad **Povestirea. Destinul unei structuri epice,** studiu insolit prin structură şi concepţie şi Eugen Todoran **Eminescu.** Exceptînd o discuţie organizată de revista **Orizont** acestei cărţi de exegeză eminesciană, datorată unuia dintre cei mai pertinenţi şi profunzi interpreţi ai operei lui Eminescu nu i s-a acordat atenţia cuvenită. Cartea lui Eugen Todoran, rod al unei îndelungate şi statornice pasiuni, rămîne punct solid de referinţă între operele critice dedicate lui Eminescu.

Nu ştiu cît de exact termenul de „false probleme" denumeşte preocupările periferice ale criticii literare, exterioare lucrului esenţial, dar cert că ele există. Unele consumă, inutil, energii, demne de o cauză mai bună, polarizează simpatii, creează animozităţi. Printre cele mai false dintre „falsele probleme" se numără contestările fără sens şi finalitate, adresate, în special, unor valori consacrate. Totul porneşte de la o eroare uitîndu-se că şi contestarea este la fel de neavenită ca şi adularea fără limite. Mai cu folos ar fi analize realiste, clare şi adecvate obiectului în studiu. Alte „false probleme" ale criticii, sau mai precis inutile, au fost amintite în intervenţii anterioare ale anchetei şi nu mai este necesară repetarea.

Artistul - un participant la viaţa socială

(Urmare din pag. 1)

socială, să devină un ghid moral şi artistic superior în existenţa umană.

Cunoscînd toate acestea, dar mai ales aplicîndu-le în viaţa de zi cu zi a muncii noastre artistice şi din cadrul revistei noastre, vom fi întotdeauna de acord cu îndemnurile şi ideile desprinse dintr-un recent articol apărut în Scînteia privind **Promovarea valorii autentice în literatură şi artă.** În finalul acestui articol se afirmă : „Creşterea răspunderii fiecărui activist pe tărîmul culturii – fie director de editură, revistă, fie simplu redactor – a fiecărui creator faţă de ecoul operei de artă în conştiinţe, o mai fermă atitudine critică faţă de lucrările fără valoare vor duce, fără îndoială, la îmbogăţirea în continuare a artei noastre noi, la sporirea operelor de valoare, de real folos, oamenilor muncii, creaţiilor demne de prestigioasa tradiţie a culturii noastre".

Creatorii noştri din această parte de ţară, revista noastră, redactorii săi nu pot decît să folosească din plin, cu un înalt profit, pentru munca lor viitoare, aceste idei luminate de o pregnantă gîndire comunistă, asupra menirii artei şi artistului în viaţa socială.

O biografie a luminii

Această primăvară de zînă cu picioarele desculţe la Porţile de Fier coboară şi bea apă din lacul de acumulare. De din sus de coama carpată şi balcană cerul e lăsat pe-o parte, se uită prezbit la acest spaţiu monumental şi frumos ca o auroră unde soarele nu are a asfinţi, nu trece pe cealaltă parte a pămîntului unde nordul ţipă după o rază. Aici sînt numai raze.

Numai metafore teribile aici la Porţi, numai poezie tare ca zidurile, ca oamenii, respirînd maiestuos printre crăpăturile duioase ale tainei de veacuri şi în chip de fluviu.

Sus la baraj şi deasupra cetăţii e linişte. Peste poarta de 1.000 tone a ecluzei (cea mai mare şi mai grea poartă din lume) trece un om ca un fluture. Pe „Podul prieteniei" soldaţii se uită după păsări ca după scrisori. Trec pe aici şi caut un om să-mi mai spună cîte ceva chiar şi despre această primăvară cum a venit ea şi cum nu seamănă cu celelalte din cei opt ani. Dar ea e atît de simplă şi pură încît alte cuvinte nu sînt. Atît de simplă, încît mă trezesc vorbind tot despre cetate, baraj, ecluză, oameni. Despre lumină.

Prin staţia de 400 Kw lumina mişună ca o pădure de albine. Atît se aude : o pădure de albine.

Hidrocentrala este, ceea ce nu s-a mai văzut pe Dunăre, o revelaţie a ineditului construit puternic din colonade de beton să frîngă Dunărea în două şi să-i strîngă malurile printr-un pod care se cheamă al prieteniei şi frăţiei, al păcii şi puterii, al iubirii de lumină.

Sus la baraj şi deasupra cetăţii e linişte. Numai **înăuntru** trebuie să fie ceea ce sporeşte taina milenară a fluviului. acum un fel de cădere grea şi rotire întru naşterea luminii, înţelegînd pur şi simplu doar atît că aici Dunărea izbeşte aripi grele de timp, de bronz, învîrteşte turbogeneratoare şi dintr-odată, irezistibil, doresc să aflu dimensiuni palpabile, forţa unică şi nedisimulată a fluviului european.

Cifrele pe care le aflu mi se par reci şi abrupte. Acestea încărcate de putere mă cheamă în miezul lor, acolo în adînc de unde vine toată rotirea teribilă. Cobor scări translucide cu miros umed de raze, la dreapta, la stînga, în jos, se deschid obsedant artere largi, sistemul nervos al luminii, prea complicat ochiului, neterminîndu-se, într-un spaţiu complex, străpuns şi închegat prin fibrele captive ale sistemului, prin laboratoarele şi întreaga încrengătură a sistemului adînc şi înalt de 75 m, comunicînd şi „plimbîndu-se" pe sub Dunăre, prin baraj, prin ecluze, kilometri întregi, neterminîndu-se.

Ajungînd acolo unde e frig, un frig insinuant, unde nu se deschide uşa decît înafară, înăuntru este furtuna, o furtună închisă într-un spaţiu indescifrabil care se roteşte odată cu acel monstru obsedant-oxial-osia luminii, rotindu-se spulberător. Aceasta e Dunărea care cade întîi ca să poată apoi vibra fără precedent prin cablurile acestui secol de invazie a luminii şi puterii.

Ciudat este să vorbim acum, amintindu-ne din timpul muncii construirii grandiosului Sistem al luminii de la Porţile de Fier, despre acele amintiri care s-au sedimentat zi de zi, secundă de secundă, trecînd cum cercurile în trunchiul unui arbore crescut şi înfrunzit văzînd cu ochii şi simţindu-l cu fiinţa noastră fizică, cu fiinţa noastră spirituală. Este într-adevăr ciudat să încerci o punere cap la cap a ceea ce reprezintă trupul şi biografia luminii care a început cu o piatră fundamentală, cu un simbol, spre a se parcurge 2.880 de zile şi nopţi prăvălite în cel mai frenetic magnetism al muncii omului, pînă în primăvara anului trecut, în acel miez de mai eflorescent cînd cei doi mari bărbaţi de stat, tovarăşii Nicolae Ceauşescu şi Iosip Broz Tito, pe malul românesc într-o vibrantă manifestare a victoriei şi prieteniei, au inaugurat Sistemul hidroenergetic şi de navigaţie Porţile de Fier.

Biografia luminii de aici nu este o amintire afectivă, de vreme ce ea rămîne total şi veşnic o prezenţă. Căci lumina făcută de oameni este puternică şi bună ca soarele, care este total şi veşnic prezent.

Ceea ce rămîne la această coloană vertebrală a lumii este memoria : memoria faptelor de gîndire şi muncă fără precedent, strălucind pe trepte de anvergură mondială.

O viziune retrospectivă aici este o memorie care începe cu ... acel nor de praf unic deasupra fluviului, care se risipea greu incitînd voinţa omului, orgoliul său, lucrurile sale pentru a deveni memorie, căci memoria este un cumul, o avere, Dunărea dată mai la o parte, acei stabilopozi-coloşi de beton în greutate de 22 tone, ciudate piese construite aici la Porţi, deveniţi simbol de putere şi frumos, îndeajuns de straniu stăvilind mersul cosmic şi tulbure al fluviului, oameni şi maşini grele încrustîndu-se în memoria însăşi a fluviului spre a-l înnobila.

Biografia luminii de aici nu va fi o amintire afectivă. Ar trebui să uităm mai întîi ca să putem a ne aminti. Totul rămîne de lumină. O lumină nici tînără, nici bătrînă, o prezenţă de veacuri. Numai istoria în sine, fizică, geografică, dimensională este revolută. A durat atît, ţine de aici pînă aici. **Este o istorie a eroismului. Au muncit şi au învăţat aici mii de oameni cu pruncii şi femeilor lor, s-au** spart munţii, s-au strămutat aşezări omeneşti cu amintirile, casele, monumentele şi istoria lor. O sută zece uzine româneşti au participat la construirea Sistemului, bastion al luminii, operă de edificare a socialismului în România, victorie a internaţionalismului socialist, arc de triumf al gîndrii şi cutezanţei omului. Iată ce se poate spune despre noua istorie a Porţilor de Fier, ce se poate cuprinde în grai despre aceasta.

În ce se numără, în ce se măsoară această istorie epopeică ? Comparaţiile la modă nu mai sînt cu trecutul. Anul inaugurării hidrocentralei, anul 1972 a subliniat acest adevăr. Hidrocentrala a pulsat în sistemul energetic naţional peste cinci miliarde kwh exprimînd realizarea cu un an mai devreme a parametrilor proiectaţi, o certitudine prezentă de amplu viitor. Iar cinci miliarde kwh=60 milioane becuri arzînd zi şi noapte un an întreg= asigurarea funcţionării de-a lungul a 333 de ani a hidrocentralei însăşi, aceste echivalente putînd fi analogate altor comparaţii sui-generis : munca constructorilor Sistemului hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier=mutarea unui munte de mărimea Parîngului, cantitatea de beton turnată în zidurile cetăţii şi a celorlalte construcţii fortificatoare din zona Porţilor abia ar încăpea într-o garnitură de tren care ar depăşi de 20 de ori distanţa Bucureşti – Gura Văii ...

A vorbi despre „Porţile de Fier" acum cînd Dunărea vibrează unic prin cablurile secolului 20 ca o pădure de albine, înseamnă a vorbi de această istorie epopeică în care toate triumfurile şi jertfele noastre sînt înăuntru, profund în pîntecele luminii, ca un stîlp de argint, nestăvilită dorinţă de regăsire în înalt, tot ce rămîne fiind această lumină.

ILEANA ROMAN

„Prin dimensiunile, forţa productivă şi gradul ei pentru a asigura dezvoltarea accelerată a forţelor de înaltă tehnicitate, Hidrocentrala de la Porţile de Fier poate fi considerată una dintre cele mai mari construcţii de acest gen ridicate pînă acum în Europa. Zăgăzuirea apelor Dunării şi transformarea forţei lor în energie şi lumină constituie o minunată demonstraţie a capacităţii creatoare a omului, a uriaşelor resurse de care dispune societatea socialistă pentru a asigura dezvoltarea accelerată a forţelor de producţie, progresul omenirii, ridicarea gradului de civilizaţie şi bunăstare al popoarelor".

(Din cuvîntarea tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU rostită la inaugurarea Sistemului hidroenergetic şi de navigaţie „Porţile de Fier").

Milenii de istorie

● MUZEUL „PORŢILE-DE-FIER", DIN DROBETA TURNU-SEVERIN

(DIN CARTEA DE ONOARE A MUZEULUI)

„Am vizitat cu multă plăcere Muzeul „Porţile de Fier", în care sînt înmănuncheate emoţionante vestigii ale culturii materiale, înflorite pe aceste meleaguri, mărturii ale străvechii civilizaţii daco-romane, ale bogăţiei şi originalităţii creaţiei populare româneşti. Felicit colectivul muzeului pentru această realizare, pentru reuşita prezentare a bogatului tezaur de valori materiale create, descoperite şi conservate în zona Turnu Severin şi îi urez succese cît mai mari în activitatea sa consacrată operei de educare patriotică a poporului".

NICOLAE CEAUŞESCU

Oraş dunărean, aflat acolo unde Carpaţii îşi dau mîna cu Balcanii, învolburînd apele cristaline ale bătrînului Danubius, Drobeta Turnu Severin înfruntă cu fermitate mileniile, păşind victorios alături de gloria vestigiilor sale. Pe aici, pe la Drobeta Turnu Severin, pe podul marelui arhitect Apolodor din Damasc, s-au năpustit legiunile Romei asupra pămînturilor dacice, în căutare de bogăţii. Oraşul de la capătul nordic al Podului a fost, aşa cum spunea un savant, „poarta de pătrundere a romanităţii la nord de Dunăre". De aici porneau două drumuri romane unul spre nord, altul paralel cu apele fluviului, prin Dierna, spre a se întîlni în inima Daciei – la Sarmizegetuza. Mai tîrziu. cînd Podul care adusese gloria imperiului a fost dărîmat, iar oştile şi stăpînitorii romani s-au retras, lăsînd timpul să plămădească o nouă limbă şi un nou popor, pe aceste meleaguri se cristalizează o primă formaţiune statală, căreia prin veacul al XIII-lea, documentele îi spuneau Tara Severinului. Despre ea aminteşte şi Diploma cavalerilor ioaniţi din 1247, iar Mircea cel Bătrîn vedea un semn de mîndrie numindu-se : „şi al Banatului de Severin domn". Veniră vremurile aspre cînd locuitorii din vechea vatră a Drobetei se mutară pe locurile unde astăzi este satul Cerneţi, lăsînd ruinele Podului şi ale Castrului pradă timpului şi furiei năvălitorilor. Se reintorc reintemeind o aşezare în-

La confluența tradiției cu inovația

● Interviu cu profesorul ELEODOR POPESCU, președinte al Comitetului județean de cultură și educație socialistă Mehedinți

– Ce accente calitative au adus imperativele subliniate de Plenara C.C. al P.C.R. din 3–5 noiembrie 1971 in activitatea ideologică și cultural-educativă desfășurată in spațiul spiritual al Mehedințiului ?

– Accentele calitative inregistrate își au temeiul într-o fericită nuanțare a opticii asupra fenomenului cultural-artistic de masă din această perioadă. Conform structuralelor innoiri ale opticii in discuție, activitatea cultural-politică de masă este concepută in strinsă legătură cu cerințele imediate ale vieții, este axată tematic pe direcții de larg interes actual. S-a conturat, deci, in linii ferme necesitatea racordări oricărei manifestări cultural-artistice la datele specifice, definitorii, ale colectivității căreia i se adresează. la modul ei de a gindi și acționa.

Iată aici și o altă mutație esențială de ordin metodologic : transferul de ințelegeri și sensibilitate nu mai cunoaște doar traiectul activist cultural–auditoriu, ci capătă tot mai mult caracterul de dezbatere, de dialog intre marele public și oamenii de cultură, care sint investiți cu responsabila menire de a-și organiza demersul instructiv-educativ in sensul liniilor de forță ale universului problematic de stringentă actualitate al maselor.

– Cu ce noi atribute și responsabilități este investită, așadar, munca activistului cultural in etapa actuală?

– După cum ușor se subințelege din insăși enunțarea imperativelor de mai sus, in contextul etapei actuale a muncii ideologice și cultural-educative, menirea activistului cultural a ciștigat negindit de mult in complexitate, precum și in ce privește ineditul și subtilitatea formelor sale de manifestare. De vreme ce formulăm cu atita acuitate necesitatea unei depline comuniuni intre specificul local și manifestările cultural-artistice de masă organizate și desfășurate, e limpede că din activitatea noastră, a activiștilor culturali, formalismul. nota rutinieră, șablonul trebuie excluse cu desăvirșire

– Mehedințiul se poate mindri, fără indoială, cu strălucite tradiții cultural-artistice. Mi se pare de un real interes reliefarea de către dumneavoastră a modului in care este valorificată de către așezămintele de cultură această zestre spirituală inestimabilă.

– Un asemenea fond tradițional de o perenă strălucire și forță de seducție se constituie pentru noi într-un izvor de o mereu proaspătă vigoare și prospețime, intr-un admirabil soclu valoric pe care ne intemeiem inițiativele.

Cele mai interesante manifestări artistice ale forurilor și instituțiilor de cultură mehedințene se situează, cu rezultate de prestigiu, la confluența tradiției cu inovația.

Un loc aparte in amplul proces de valorificare a moștenirii spirituale il ocupă acțiunile susținute de depistare a unor creații folclorice și etnografice de un farmec arhaic aparte și de infuzare a inepuizabilelor lor virtuții artistice in climatul spiritual contemporan.

In acest sens noi am organizat o seamă de festivaluri ale cintecului și jocului mehedințean, expoziții de artă populară, am cules și editat prin Centrul de îndrumare al mișcării artistice de amatori citeva culegeri de folclor de o certă ținută : „Doina mea pe codru-i scrisă", „De la Severin la vale", două volume de „Jocuri populare din Mehedinți" etc.

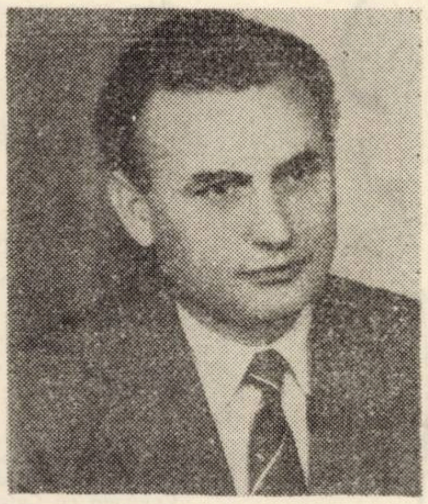

Acum avem in pregătire alte lucrări, care se vor bucura, neindoios, de același interes atit din partea iubitorilor de frumos, cit și a specialiștilor : „Arta populară din Mehedinți", „Legende și snoave" și „Cintece din Mehedinți"

– Amintеați in răspunsul anterior de citeva festivaluri folclorice inițiate și găzduite de județul Mehedinți, cu un puternic ecou in viața spirituală a intregii țări. V-am ruga să ne precizați care sint aceste festivaluri, după cite sintem informați cu o desfășurare ciclică, intrate intr-o nouă și salutară tradiție și să subliniați, totodată, sfera lor de cuprindere a unor zone folclorice diverse.

– Despre aceste festivaluri și caracterul lor de admirabile sărbători ale spiritului s-ar putea vorbi, desigur, mult. Mă limitez, insă, la a le marca lapidar însemnătatea. Festivalul folcloric „Cintec nou in Mehedinți", ajuns la a patra ediție, a chemat, la ultima confruntare, intr-un pasionant dialog scenic pe cei mai inzestrați soli ai artei interpretative amatoare din 22 de județe ale țării ; „Festivalul instrumentelor populare" (șase ediții pină acum) și Festivalul „Hercules" (trei ediții) sint, deasemenea, două manifestări cultural-artistice de aceeași elevată factură și amploare.

Adăugați la acestea „Sărbătoarea liliacului de la Ponoarele" și „Sărbătoarea teiului de la Biltanele", ambele inregistrind o afluență de mii de turiști de pe toate meleagurile țării și participarea insuflețită a unora dintre cele mai valoroase formații artistice din zonele folclorice ale patriei și veți avea imaginea, departe de a fi completă, a unui nou, bogat calendar al sărbătorilor cultural-artistice ce nuanțează puternic afectiv viața Mehedințiului.

– Ce inițiative și manifestări cultural-artistice deosebite își propun forurile și instituțiile de cultură mehedințiene in perioada imediat următoare ?

– Un act cultural care merită să fie reținut este sărbătorirea, in acest an, a implinirii unui secol de activitate teatrală susținută de artiști amatori și a unui deceniu de la inființarea Teatrului popular din Drobeta Turnu-Severin. Cu acest prilej organizăm și desfășurăm o decadă a teatrului severinean, cu prezentarea unor valoroase piese jucate de artiștii Casei municipale de cultură și cu participarea teatrelor populare din țară : Lugoj, Rimnicul Vilcea, Mediaș, Buzău etc.

In momentul de față se intocmește tematica expoziției documentare jubiliare, care atestă vechimea, continuitatea și vigoarea mișcării teatrale din milenarul nostru municipiu. Tot acestui eveniment ii dedicăm un simpozion de referate și comunicări, cu aportul unor personalități de seamă ale culturii și artei românești.

R. SEVERINEANU

---

floritoare, care, de acum, va crește mereu, pe măsura gloriei trecutului său.

In a doua jumătate a veacului trecut, orașul Turnu Severin se afla printre primele din țară în care, prin grija locuitorilor săi și a unui grup de inimoși intelectuali, se luase inițiativa înființării unui așezămînt muzeistic.

Zona Porțile-de-Fier, prin specificul ei geologic, floristico-faunistic și etnografic a atras atenția a numeroși specialiști, care și-au manifestat dorința reunirii unor exponate specifice, într-un așezămînt muzeistic. Impunătoarele fenomene carstice, interferența dintre elementele floristico-faunistice sudice, mediteraniene, cu cele continentale, constituie premise pentru o investigare amănunțită, într-un cadru adecvat. Imperativele acestea au dinamizat energiile zecilor de istorici, arheologi, constructori, arhitecți, naturaliști etc., care au trudit ca acest lăcaș de cultură și știință, căruia ne-am obișnuit să-i spunem Muzeul „Porțile-de-Fier", să fie deschis în ziua cînd municipiul Drobeta Turnu Severin își aniversa 1850 de ani de existență.

★

Nu este eveniment din istoria țării noastre care să nu fi avut rezonanțe și pe aceste meleaguri. De aceea, secția de istorie a Muzeului „Porțile-de-Fier" este o retrospectivă plină de patos și măreție în istoria patriei, în istoria zonei sud-vestice, căreia, într-un limbaj obișnuit, îi spunem „Porțile-de-Fier". Aflăm aici o istorie a vieții economice, desfășurată în perimetrul Porților-de-Fier, începînd cu îndepărtata epocă a pietrei cioplite, despre care ne vorbesc harpoanele, undițele, străpungătoarele, uneltele mărunte din silex (microlitele), și continuînd cu meșteșugul prelucrării metalelor, lemnului sau pămîntului, pînă în zilele noastre, cînd colosul de la Porțile-de-Fier se inalță din ape ca un simbol al triumfului geniului uman.

Viața politică, desfășurată în dependență organică de cea economică și socială, e prezentă prin marile momente din istoria țării noastre : formarea statului dac, cucerirea romană, alcătuirea primelor formațiuni statale, relațiile cu vecinii, momentul Unirii, Războiul de independență, desăvîrșirea procesului de formare a statului național român, insurecția națională antifascistă armată, pașii viguroși pe drumul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate. Cele nouă săli ale secției de istorie sînt, totodată, și o retrospectivă în planul creației spirituale, de-a lungul timpului, începînd cu vestigiile aparținînd culturilor materiale cunoscute sub numele de Criș, Vinca, Sălcuța, Coțofeni, Vatina etc., pînă în zilele noastre.

Cele peste 38.000 de piese de arheologie, la care se adaugă cîteva sute de documente sau reconstituiri grafice și în relief redau o imagine sintetică și evocatoare a trecutului meleagurilor noastre, un trecut integrat in marea istorie națională.

★

Vizitînd secția de științe naturale, faci cunoștință, realmente, cu zona Porțile-de-Fier, prin ceea ce are ea mai reprezentativ în peisaj, climă, sol, viața animală și vegetală. Cele patru săli ale secției reunesc peste 65 de specii faunistice, cu un număr total de aproape 200 de exemplare și peste 50 specii din flora acestei zone.

Prima sală realizează, prin stampe de epocă, reconstituiri grafice, hărți, fragmente din minerale, o imagine amplă și în același timp veridică a geografiei și geologiei zonei Porțile-de-Fier. In elaborarea concepției de expunere s-a tinut seama de importanța turistică a acestei zone și, în acest sens, s-au scos în evidență tipurile de peisaje și formele carstice intîlnite.

In sălile următoare, prin diorame și biogrupe, sînt înfățișate cele mai reprezentative specii din flora și fauna acestei zone, penetrația elementelor sudice – laleaua de cazane, năpirca, broasca țestoasă, lăstunul de stîncă etc.

O bogată reprezentare își află aspectele de ihtiologie a zonei, ilustrate prin bioramele acvatice sau subacvatice prn reprezentări grafice, intre care merită să consemnăm importanța deosebit de instructivă a unei clasificări ecologice a peștior, realizată pe un larg spațiu în sala a III-a a secției. Tot aici sînt reprezentate exemplare din speciile de păsări a căror viață este legată de bazinul dunărean : stirci, egrete, pelicani etc.

Ultima sală a secției este rezervată uneia din cele mai vechi îndeletniciri – pescuitul. În afara uneltelor tradiționale, sînt prezentate hrisoave și documente străvechi, care atestă existența îndelungată a acestei îndeletniciri pe meleagurile noastre.

Ca o completare a acestei secții, acvariul, amenajat la subsolul clădirii, prin 32 de bazine, reunește 65 de specii de pești dunăreni și exotici. Concepția modernă de prezentare se remarcă prin impresia de mediu acvatic prin care realizatorii au reușit să o creeze, ceea ce facilitează perceperea de către vizitator a bogăției cromatice, a faunei și a elementelor de floră acvatică.

Prin secția de științe ale naturii a Muzeului Porțile-de-Fier s-a realizat, o fericită completare prestigioasei instituții, s-au împlinit dezideratele valorificării științifice, într-un cadru adecvat, a bogăției elementelor de geografie, geologie, floră și faună din această zonă.

Muzeul „Porțile-de-Fier", prin ceea ce înmagazinează în colecțiile sale, prin concepția modernă, științifică de prezentare și valorificare, se înscrie în rîndul instituțiilor prestigioase de știință și cultură din patria noastră.

ANDRONIE VISAN

Condeie mehedințene

Victor Rusu

Aer de tulnice

Fără singele mării
Meduza-i un văl străveziu.

Ce-i fără aer o aripă ?
Ce-i fără ape o vislă ?
Fără abur de inimă,
Ce e un fluier ?

Ce-aş mai putea însemna
Fără cerul strălimpede
Respirat de pădurea de tulnice,

Clătinată pe creste,
O iubire de țară,
De munții noştri cu DOR ?

Migrație

Presimțindu-ți zările noi,
Cetatea de scaun a singelui meu
Şi-a deschis cele patru ecluze
Şi-i izbucniră-n exod delirant
Să te caute
Păsările roşii,
Păsările albe . . .
Vai, ce străveziu mi-e profilul
Fără tresărirea lor euritmică . . .
Dar vor găsi undeva vor găsi
Arborele singelui tău
Veşnic aplecat in nelinişti
Şi pe ramurile lui nestatornice,
Păsările tale roşii,
Păsările tale albe
Le vor face loc
Învinselor de distanțe şi arderi,
Recunoscindu-le . . .
O, lasă-le să-şi spună-ndelung odiseea
Şi cutremură-te de atita neimplinire,
Alungindu-le spre secatele mele ecluze
Ca pe o generoasă transfuzie
Într-un nou anotimp al iubirii.

De înălțime

Mă rog cu silabe de verde cosit
De fluturi să năvădească lumina,
De lumină să aromească petale ;
Mă rog cu foşnet de aripă frintă
De inălțime să ințeleagă adinc
Toate tresăririle zborului,
De zbor să se petreacă prin tilcul,
Abia bănuit, al inaltului . . .

Nicolae Bocşe

Poarta destinului

Ne creşte undeva in adincuri
O foame de adevăr, de lumină,
Ard mugurii gîndurilor
Miresmele aşteaptă să vină.

Cind se cern peste timple
Ninsori de rănite petale,
Tristețile colindă grădina.
Izvoarele se-ntoarnă din cale.

In urmă-i un leagăn, in față
Un domn in negrul său frac,
Dăm mina pe ultima treaptă
Şi-atunci . . . şi tăcerile tac . . .

Columna

Străvechi hrisov, săpat in albul pietrii,
pe verticala-ncremenită-n zbor,
logodnă sfint-a cerului şi-a vetrei
cu aripa străbunului cocor.

Atitea chipuri nemuriră-n stei,
destinul nostru-n clipa suspendată,
că-mi pot căta străbunii printre cei
ingenunchiați pe vatra singerată.

Urcăm in zbor fantastica spirală,
cu primăvara noastră-ntinerită,
sudind in armătura ancestrală
Columna cu Coloana infinită.

Bulgăr de pămînt

În taina fiecărui bulgăr de pămint,
trecutu-a zăvorit fărimi de rod,
o lacrimă arzind pe-un legămint,
sau slova unui os de voievod.

Dacă-l săruți, se infierbintă
semănătura milenară,
ca prinse-n horă țarini le cintă
sfințitul imn al dragostei de țară.

Iar de-l aşezi pe inimă, puternic
zvicneşte al relicvelor plămadă ;
acelaşi ritm in inimă şi-n bulgăr,
ca-n strofele surori dintr-o baladă.

Romulus Cojocaru

Dor

Iar mi-i dor de tine şi mă arde
Vintu-şi mină mii de coarde.
Tu de mine nu mai ştii
Dragoste şi iar nu-mi vii.

Poate ai uitat şi plingi şi taci.
Dorul se răsfringe prin copaci
Şi de aceea chipul tău mă doare
Ca un plins de lebădă sub soare.

Constantin Cită

Certitudini

Nu mai cunosc intoarcerile
Către copilărie . . .
Toate s-au rostogolit in alte drumuri !
Şi simt că amintirile
Înfloresc peste imensități.
Lumina se desface ca în floare,
Lumina miroase a floare,
Lumina trece praguri,
Neschimbată !
Numai că părinții
Cărora le strig numele
Au trecut in neuitare . . .

Dialectica

Urc pe cercuri deschise
Şi ascult
vorbele albelor fintini
ascunse-n adincuri
țesute de-o lume
fără odihnă ; —
rămin nepămintean
sub stincile care ard in flăcări
Ca să trec mai tinăr
dincolo de nemurire.

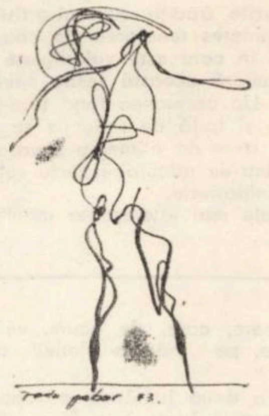

De la Egeta la Pontes

Un ginditor arab de pe la sfirşitul sec. al XI-lea, spunea, infruntind ironia unora, că „toate lucrurile din lume se tem de timp dar timpul se teme de piramide".

Şi iată-ne intrați pină la briu in timp şi obligați să recunoaştem acest adevăr Sint peregrinul dintotdeauna la intimplările poporului meu şi chiar dacă aici la Turnu Severin nu a mai rămas din cetatea romană Drobeta decit tăcerea unor ziduri ingenunchiate de timp, ele fac pentru mine mai mult decit o piramidă trecută in mit. Sint cicatricele unui neam trecut prin foc şi sabie Aceste ziduri vin de dincolo de naşterea noastră şi asta inseamnă totul. Inseamnă obirşia şi incuviințarea unui popor, cu dreptul la pămint, la riu şi la ram.

Mişcindu-te in austeritatea acelor pietre, ai cumplita senzație că păşeşti pe o planetă părăsită in grabă, şi nu ai nevoie decit de puțină tihnă pentru a auzi arcaşii cohortei intiia aruncind săgeți otrăvite. Izvoarele spun că pe la sfirşitul secolului al III-lea au venit goții. Au distrus cetatea şi oraşul. Un val de nemernicii şi osinde au brăzdat destinele cetății. Pietrele au arsuri pe pintece, dovada cea mai de preț a pirjolului sau blazonul barbarilor, dacă vreți. Mă supun fără să vreau nostalgiei acestui „ținut" in care amintirea unor versuri de Geo Bogza, incheagă voluptatea atrocităților intr-un spațiu subit :

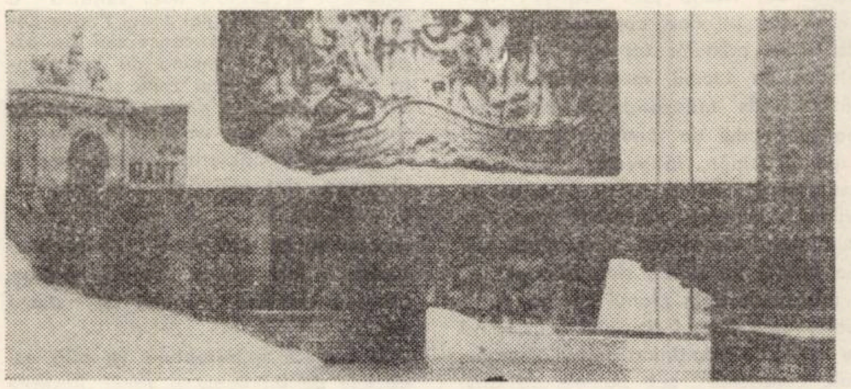

„Cine a mîncat carne de sub şa
Va mai minca,
O, goților, goților sălbatici.
Cine a băut din tidve de om
Va mai bea . . ."

Dar au mai venit şi alte popoare : hunii şi tătarii, carpii şi avarii, oameni cu pohta aurului şi-a singelui, cum ar scrie cronicarul. Şi-au intilnit pe daci şi pe romani la Dunăre. Unii erau invățați cu coarnele plugului iar alții ştiau să strivească zeii pe harpă :

„Şi nu voi să mă laud, nici că voi să te-nspăimint
Cum veniră se făcură toți o apă şi-un pămint" . . .

Pe Dunăre ard corăbii de smalț. De la Egeta la Pontes trec cruciații plingind spre Nicopole Trece insuşi regele Sigismund lăcrimind in căuşul palmelor. In poarta pretoriană şed stăpinii lumii şi privesc cum Apollodor se roagă in murmure sacre.

Am avut credință şi căpătii pe-aceste pămînturi. Atit că, din lacrimile străbunilor, am făcut opaițe cu care ne luminăm datina. De la ei ne-a rămas nostalgia cosmică a morții, patima vinului şi a visării. De la ei ne-au rămas doine şi colinde, o gură de rai şi o gură de plai şi Ana lui Manole.

Ştiu că lacrimile poporului meu n-au lunecat pe jgheaburi de os niciodată şi mai ştiu că n-a stins nimeni cu ele focuri albe de mirodenii. Lacrimile străbunilor s-au topit în fluiere de soc şi n-au cîntat că le-a zis cineva, şi-au cîntat, aşa, ca să vadă cum e cind nu freamătă codrul şi cind izvoarele nu-s.

Aici in cetate stă sufletul arcaşilor pe iarbă, ruginit. E ca o urmă de potcoavă lăsată pe vînt sau ca o lance înfiptă intr-un animal fugărit. Dar eu cred că seamănă mai mult cu un ochi de blestem in care cresc nuferii, fiindcă, in castru, trăieşti o perpetuă scufundare in timp ca şi cind pietrele ar intra in istorie, aidoma nisipurilor mişcătoare.

VALERIU ARMEANU

Ion Marin Bistriţa

Răsfrîngeri în potecile palmei

Făceam odinioară
Dumnezei din lut,
Şi-i învăţam să meargă
Agăţaţi cu mîna
De buza soarelui
Ca de o clanţă
A pămîntului.

Îi uitam după o vreme
În drum,
Nevinovaţi în calea tuturora,
Pînă odată,
După rugi şi rugi
Se milostivea şi ploaia
Să-i reîntoarcă.

Uitam şi iarăşi le dam viaţă
Ca apoi nopţi de-a rîndul
Să nu dorm,
Jelind ascuns sub pleoape,
De unul singur.
Sensul prea-nţeles.

Ion Şerban Drincea

Arc de cerc

Suflet alb hexagonal
În copaci de muguri frînt
Mi-a rămas curgînd în sînge
Cercul marelui pămînt

Şi s-a dus spre poli privirea
Peste mine adunată
Mîna-mi dreaptă, arc de cerc,
N-o să tacă niciodată

E. Dunăreanu

Lăutarul

Cine aştepta cu sufletul cutremurat de mai multe nelinişti prima săgeată sonoră trimisă de dincolo de orizontul rotunjit pe dunga dealului, de trîmbiţa lui Nelă, care venea cu banda lui de lăutari să cînte la horă în fiecare duminică ?

Copiii ? Ei ştiau că odată cu lăutarii vine şi bombonarul Cioringă, cu butoiaşul său de îngheţată, cu pătrăţele cafenii de susan, cu acadele răsucite, cu cocoşei de zahăr ars. O săptămînă întreagă încercau, deci, buzunarele celor mari din casă, cînd cu rugăminţi, cînd cu naive şiretlicuri, o săptămînă întreagă „dijmuiau" cuibarele...

Bătrînii ? Pentru ei hora era un minunat prilej de a-şi desfăşura, adunaţi grupuri, grupuri, verva scăpărătoare a sfătoşeniei, un moment emoţionant de învăluitoare aducere aminte.

Tinerii satului ? Cîte întrebări mute se topeau înainte de începerea horei în apele oglinzii aburite, din cînd în cînd, de respiraţia lor fierbinte ! O, sfîntă candoare a dinţilor înveliţi, „ca la boieri", cu foiţe de staniol ?

„Văruicile" se adunau în casa cu oglindă mai mare şi se găteau îndelung una pe cealaltă, în mirosul tare de naftalină ce se împrăştia pretutindeni, de sub capacul ridicat al lăzilor de zestre. Aproape de chindie, de departe, trîmbiţa lui Nelă învolbura neliniştite aşteptări cu sunetul ei tremurat a chemare.

„Garanţii", flăcăii cei mai de seamă ai satului care îi arvuniseră de toamna pe porumb, grîu şi, mai puţini, bani, îi întîmpinau pe lăutari la marginea satului. De aici, pînă în faţa primăriei, unde avea loc hora, lăutarii cîntau cele mai frumoase cîntece pe care le ştiau. Şi hora se împletea spontan din braţe şi suflete şi vitalitatea dezlănţuită scria cercuri focoase pe ţărîna proaspăt stropită. Iile şi opregele îşi scînteiau fluturii în snopi de lumină, căciulile erau trase „hoţeşte", pe-o sprînceană, sau împinse către şerpii cefelor asudate.

Se adunau ciopor copiii în jurul lăutarilor lui Nelă şi le urmăreau fiecare gest cu multă admiraţie. Nelă, un bărbat ce nu trecuse dincolo de pragul primei tinereţi, în mijlocul lăutarilor săi, îşi rotea trîmbiţa în aer, dominînd cu jocul clapelor ei cerul de sunete boltit peste sat.

Cine era mai rugat decît Nelă duminica ? A lua o horă înainte era pentru fiecare flăcău, bărbat, un moment al afirmării sale în ochii întregului sat. Şi, mai ales, prilejul ca iubita să se prindă lîngă el, în fruntea horii... În pauzele dintre hore, foarte scurte, polii boţiţi căutau a rugăminte buzunarul lui Nelă. Nelă cînta hora cui îi dădea mai mulţi poli, sau cui voia el, şi nimeni nu îndrăznea să-i adreseze vreun reproş.

Trîmbiţa dădea semnalul de începere şi lăutarii se urneau toţi după cel care lua hora înainte şi îi cîntau tot timpul aproape, „la ureche", să-i bucure fermecătorul orgoliu de conducător al unui joc.

Într-o duminică, cele mai multe hore le-a cîntat Nelă pentru Ion al lui Bolovan şi nimeni nu ştia de ce.

— Lasă-l, mă, că a venit şi el, săracu, în permisie cîteva zile. Să se distreze şi el... Să-şi mai joace femeia.

Şi femeia lui Bolovan, militarul, avea boiul înalt şi în loc de ochi — două frunze crude de liliac ce se zbăteau deasupra rugului lăuntric. Şi Nelă, pentru prima oară, dădea ocol horei cu lăutarii după el, nu pentru poli soioşi, ci pentru frunze pure, ca de liliac.

Către scăpătatul soarelui, Nelă mutase prea mult o sîrbă în rugăciune de dragoste şi coborîse prea mult pleoapele peste volbura din spatele lor, ca să mai fi putut vedea sclipătul şişului lui Bolovan, cel venit în permisie.

...Şi a căzut trîmbiţa lui Nelă în ţărîna răvăşită de paşi...

Peste ani, la o horă, la care cînta un alt lăutar tînăr şi o altă trîmbiţă, bătrînii de pe margine, ca de obicei, scormoneau nostalgic prin amintiri...

— Ei, ce vremuri şi hori erau odată...

— Vă mai aduceţi aminte de Nelă de la Izvor ?

— Ce mai lăutar...

— Un an de zile a cîntat, singură, trîmbiţa lui sub căpătîiul patului. Îi rămăsese sufletul în ea, dincolo de moarte, şi, pînă nu au chemat rudele lui nouă popi să citească, a tot cîntat sîrbe şi alunele...

...Absurdă li se păruse oamenilor moartea lui Nelă, absurd sfîrşitul cîntecului trîmbiţei lucioase. Şi au trecut lăutarul şi trîmbiţa în legendă, să cînte...

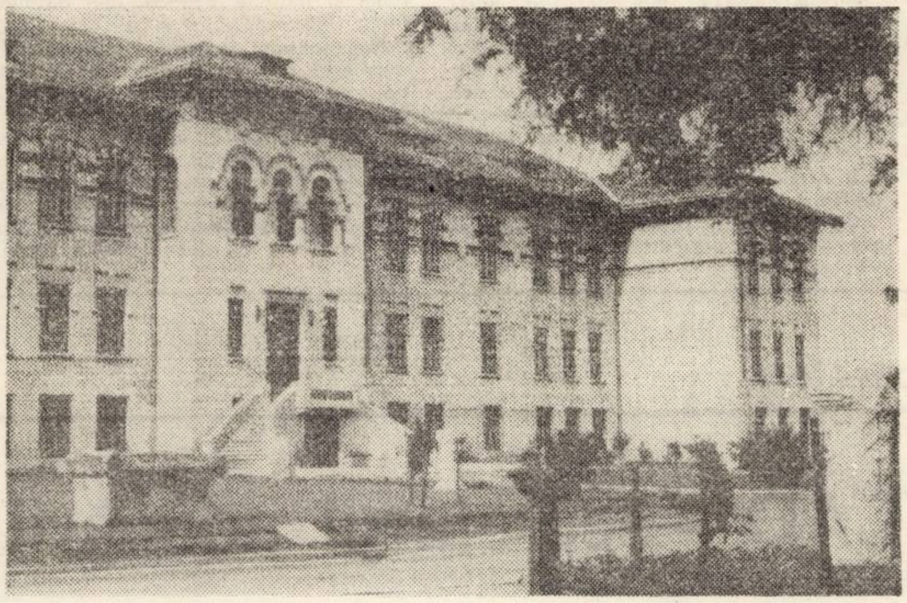

În mai 1972, în prezenţa tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi a altor conducători de partid şi de stat a fost inaugurat Muzeul Regiunii Porţile de Fier, din Drobeta Turnu-Severin.

În foto : Clădirea Muzeului Porţile de Fier.

breviar mehedinţean

■ Odată cu oraşul, Orşova Nouă şi-a ridicat şi edificiile de cultură şi astfel la 14 aprilie a.c. a avut loc inaugurarea Casei de cultură a sindicatelor din Orşova. Printre numeroasele activităţi care marchează prezenţa acestei instituţii în viaţa oraşului, amintim şi expoziţia de pirogravură şi metaloplastie a artistului amator G. Aldea. Tot aici Arhivele Statului din Drobeta Tr. Severin, vor deschide o expoziţie închinată anului revoluţionar 1848 în Ţările Române.

■ Anul acesta corul „Doina" a sărbătorit împlinirea a 75 de ani de existenţă. Înainte de primul război mondial, corul a contribuit la strîngerea legăturilor sufleteşti cu românii din Banat prin concerte prezentate la Orşova, Caransebeş, Lugoj, Reşiţa, Oraviţa, Moldova, Mehadia. Printre menţiunile şi distincţiile recent obţinute amintim Menţiunea la Concursul al IX-lea al Formaţiilor de amatori pe ţară, Ordinul Meritul Cultural clasa II-a (1968) şi participarea încununată de succes la cele trei etape ale concursului televizat „Cîntare Patriei".

■ Într-un istoric al periodicelor mehedinţene ar trebui arătat că primul ziar severinean a fost Gazeta Severinului apărut în 1871 şi a avut o viaţă relativ lungă (1871—1876). Cea dintîi revistă literară a fost VIITORIUL şi a apărut în 1887, dar cea mai valoroasă publicaţie a fost DATINA, de orientare semănătoristă.

■ Ansamblul IZVORAŞUL Mehedinţi, înfiinţat în 1969 a repus în drepturi străvechile dansuri şi cîntece populare ale acestor meleaguri. Printre participările de prestigiu ale acestui ansamblu amintim : Festivalul DANUBIUS, la toate cele cinci ediţii (Brăila, Mehedinţi, Tulcea, Teleorman, Ilfov), Festivalul HERCULES, organizat de cele două judeţe limitrofe Mehedinţi şi Caraş Severin care a ajuns la a patra ediţie, Festivalul CĂLUŞULUI de la Hunedoara şi Slatina şi Concursul al IX-lea şi al X-lea faza republicană. La acestea se adaugă participarea peste hotare la Festivalul SMEDEREVO (R.S.F. Iugoslavia), toamna 1970, EISENSTARDT (Austria) iulie 1972, LIMASOL (Cipru) iulie 1973. Printre interpreţii remarcabili ai acestui ansamblu s-a impus : Angelica Stoican din Prejna, căreia televiziunea i-a consacrat un Medalion T.V., Birău Gheorghe, Valeriu Sfetcu, Const. Milu, Ileana Ciuculete. Un alt ansamblu valoros este şi DANUBIUS al Consiliului judeţean al sindicatelor cu numeroase participări la manifestări interjudeţene.

■ În toamna acestui an sînt preconizate o serie de manifestări consacrate sărbătoririi a 100 de ani de activitate teatrală de amatori şi 10 ani de la crearea Teatrului popular. Printre invitaţi se află numeroşi oameni de cultură mehedinţeni : Şerban Cioculescu, Alex. Dima, Ion Zamfirescu, Emil Manu, D. R. Popescu, Geo Saizescu precum şi actorii Ileana Stana Ionescu (Teatrul Naţional Bucureşti), Virgil Ogăşeanu (Teatrul Lucia Sturza Bulandra), Ilie Gheorghe (Teatrul Naţional Craiova).

■ Anual, judeţul Mehedinţi este gazda unor festivaluri prestigioase. Festivalul HERCULES a fost organizat prima dată în 1970 din iniţiativa judeţelor vecine Caraş Severin şi Mehedinţi. În prima decadă a lunii mai a fost organizată sărbătoarea liliacului de la Ponoare. Serbarea este un prilej de valorificare a folclorului local. Primul festival cu caracter reprezentativ consacrat cîntecului popular din viaţa nouă este „Cîntec nou în Mehedinţi". Creat în 1971 a ajuns în acest an la ediţia a III-a. Anual are loc şi un Festival al interpreţilor populari.

■ Revista IZVORAŞUL a apărut în comuna Bistriţa. Din iniţiativa şi sub conducerea lui Gh. Dumitrescu — Bistriţa, IZVORAŞUL a fost, după ŞEZĂTOAREA lui Artur Gorovei, revista de folclor poetic şi muzical cu cea mai lungă existenţă (1919—1940).

■ Viaţa artistică şi literară a municipiului pulsează în cenaclurile literare Al. Vlahuţă al Casei de Cultură şi PORŢILE DE FIER al Consiliului judeţean al sindicatelor şi într-un cenaclu al artiştilor plastici. Plasticienii Mercea Ion, prezent zilele acestea în viaţa artistică a Capitalei cu o expoziţie personală, Ilie Mucioniu, Ion Florea, Doru Brătianu, Mariana Micu, Barath St. şi sculptorul Benedek Ştefan s-au impus deja fie cu ocazia unor expoziţii de grup, fie prin participarea la expoziţiile anuale interjudeţene din Craiova şi Timişoara.

■ Încă de acum se fac pregătiri pentru a da strălucire unei aniversări culturale cu o dublă semnificaţie. În 1974 se vor împlini 50 de ani de la inaugurarea Palatului Culturii şi a Bibliotecii I.G. Bibicescu. Edificiul monumental care a găzduit de la început cele două instituţii (şi altele) concepute ca focare de cultură românească, domină şi azi peisajul urbanistic al municipiului, fiind printre cele mai frumoase construcţii de acest fel din perioada interbelică.

■ Culegerea literară — „Ard înalt apele Dunării", apărută sub egida Consiliului judeţean al sindicatelor Mehedinţi, subliniază odată în plus, efervescenţa climatului de creaţie statornicit în rîndul tinerilor severineni.

De o marcantă unitate tematică, noua culegere este concepută ca un singur poem, vibrant, dedicat partidului, patriei socialiste, sufletului adînc înnoitor ce-i restructurează valoric peisajul economic, înaltului umanism al epocii pe care o trăim. O poezie, deci, cu o pronunţată, largă deschidere către aerul tonic al contemporaneităţii, o poezie cu bogate implicaţii sociale şi partinice.

Această generoasă opţiune tematică prilejuieşte poeţilor Valeriu Armeanu, Ileana Roman, Romulus Cojocaru, Ion Şerban, Constantin Chiciulescu, Ion Marin Bistriţa, şi alţii, versuri cu reale reverberaţii emoţionale.

Valeriu Armeanu mulează cu sensibilitate şi rafinament stilistic „frumuseţi şi preţuri noi" în matricea prozodică a liricii populare.

În poemul „Viţa de vie" Ileana Roman face apel, cu rezultate notabile, la modulaţiile de expresie ale reportajului liric, propunîndu-ne o nuanţată „biografie a luminii" de la Porţile de Fier. Notă aparte fac poeziile erotice semnate de Romulus Cojocaru, caligrafiate cu delicateţe şi inflexiuni uşor elegiace : „Te aştept. Îmi tremură fereastra de ninsoare"...

Poemele în proză, reportajele şi povestirile autorilor Aron Buciumeanu, Dumitru Enache, Ion Stroe-Oancea şi Sofia Drăghici se înscriu cotelor valorice ale culegerii.

Pașoptiștii și filosofia

De ce nu se puteau dispensa pașoptiștii de filosofie ? De ce resimțeau o nevoie a ei atît de acută ? Era oare această nevoie ceva **specific** lor sau ceva **comun** tuturor mișcărilor de reformă socială radicală și indeosebi revoluțiilor social-politice ? Inclinăm fără nici o șovăială spre cel de-al doilea răspuns, deoarece istoria stă martoră că, încă din antichitate, toate mișcările populare protestatare, toate răscoalele antisclavagiste, iar mai tirziu cele antifeudale și-au sprijinit revendicările lor social-politice pe o platformă filosofică. Nu are nici o importanță că această platformă era extrem de rudimentară și ascunsă sub un inveliș religios, bineînțeles unul „eretic", indreptat ca atare impotriva religiei oficiale, aliată cu statul opresor. Esențial este că o asemenea platformă filosofică a existat intotdeauna. In ce privește mișcările antifeudale, despre care s-au păstrat mai multe documente, ea poate fi observată foarte bine atit in cazul bogomilismului (sec. X–XIII), al catarilor (sec. XI–XIII), al jacheriei (1358), al războiului țărănesc condus de Gheorghe Doja (1514), al războiului țărănesc german (1524–1525), al mișcării **bhakti** din India (sec. XVI–XVIII), al marii răscoale din Rusia taristă condusă de Emelian Pugaciov (1773–1775) etc.

In scrierile utopiștilor, incepind cu Thomas Morus și Tommaso Campanella, platforma filosofică a luat o amploare din ce in ce mai mare, culminind in operele socialiștilor utopici din sec. XIX, precursori nemijlociți ai lui Marx și Engels. Ideea subordonării obligatorii a unui program de reforme sociale față de un sistem filosofic a fost formulată pregnant de Saint-Simon : „Orice regim social este aplicarea unui sistem filosofic și în consecință este imposibil să se instituie un regim nou fără ca să se stabilească mai inainte un nou sistem filosofic căruia el trebuie să-i corespundă" (**La Physiologie sociale. Oeuvres choisies**. Paris, 1965, p. 14).

Izvor teoretic al gîndirii lui Eliade Rădulescu și al altor pașoptiști munteni, se găsește in concepțiile filosofice ale lui Saint-Simon și Fourier. Definind filosofia sa ca „filosofie a gravitației", Saint-Simon a voit să pună in concordanță societatea umană cu marea armonie a universului, guvernată de legea atracției universale, descoperită de Newton. Concepția lui Fourier despre legile echilibrului pasional și despre atracția pasională, care trebuie să domnească inlăuntrul falansterelor, reprezintă un pas inainte in aceeași direcție Dezvoltind premise saint-simoniene și mai ales fourieriste, Henri Lecouturier, autorul cărții **La Cosmosophie ou le Socialisme universel** (Paris, 1850) – din care, fără să indice sursa, așa cum se obișnuia la noi in epocă, Eliade Rădulescu s-a inspirat masiv in partea a III-a a **Echilibrului între antiteze** – a conceput socialismul, in modul cel mai explicit cu putință, ca transpunerea armoniei universale în societatea umană.

Ca și la marii socialiști utopici, gîndirea filosofică pașoptistă s-a născut din năzuința de a racorda societatea la ordinea cosmică. Sub acest raport, ea nu a fost însă numai mistică, ci și **profund raționalistă**. Apărută la liniile de contact ale culturii noastre premoderne cu cultura occidentală, ea a reflectat adecvat cerințele legice ale dezvoltării noastre interne și s-a ridicat pînă la înălțimea celor mai inaintate poziții ideologice europene de dinaintea marxismului. Firește, nu toți pașoptiștii au ajuns la o concepție filosofică proprie in sensul riguros al termenului, dar absolut toți au fost adepții și promotorii filosofiei celei mai potrivite cu spiritul timpului și cu misiunea lor istorică : **filosofia luminilor.** Pașoptiștii au preluat creator cele mai bune tradiții luministe de la corifeii Școlii ardelene, în Transilvania, de la Gheorghe Lazăr, Eufrosin Poteca (ambii profesori de filosofie) și Dinicu Golescu, in Țara Românească, de la Gheorghe Asachi, în Moldova.

Faptul că gindirea filosofică pașoptistă era **pragmatică,** indreptată nemijlocit spre acțiune explică orientarea ei preferențială spre filosofia istoriei, domeniu în care au excelat Mihail Kogălniceanu și Nicolae Bălcescu și au înscris contribuții remarcabile Georae Barițiu și frații Dumitru și Ion C. Brătianu. Pornind de la o concepție de filosofie a istoriei, dar depășind mult aria ei, Ion Eliade Rădulescu a reușit să abordeze aproape toate problemele de bază ale filosofiei, apropiindu-se sensibil de un sistem filosofic propriu zis Domeniul în care toți pașoptiștii și-au spus însă cel mai răspicat cuvînt a fost acela al filosofiei sociale și politice, în care, pe lingă cei numiți mai sus, s-au distins C.A. Rosetti, Ion Ghica, Cezar Bolliac, Al. G. Golescu-Negru, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Simion Bărnuțiu, August Treboniu Laurian, Timotei Cipariu, Avram Iancu, Balyai János, Stephan Ludwig Rot și mulți alții. Mentori ai lor îndepărtați în timp au fost Tudor Vladimirescu, in Țara Românească, Ionică Tăutu, în Moldova, corifeii Școlii ardelene in frunte cu Samuil Micu, în Transilvania. La George Barițiu, gînditor reprezentativ prin multilateralitatea sa, trebuie consemnate, pe lingă idei de filosofie a istoriei și filosofie politică, idei de filosofie a culturii.

Raționalismul generației pașoptiste se manifestă prin insăși deschiderea ei largă spre problematica filosofică. C.A. Rosetti și Cezar Bolliac au cochetat, in tinerețe cel putin, cu ateismul. La Bălcescu, limbajul adeseori religios și invocarea providenței sint convenționale, incapabile să altereze esența raționalistă a concepției sale de filosofie a istoriei. Atracția irezistibilă a raționalismului poate fi constantă la fel de bine atit în cazul canonicului Timotei Cipariu, cît și în acela al teologului fără sutană care a fost Eliade Rădulescu. Direcția raționalistă a gindirii este foarte pronunțată la Eftimie Murgu, A.T. Laurian și S. Bărnuțiu, tustrei profesori de filosofie și adepți, ca și Gheorghe Lazăr, ai kantianismului. Cît despre **mesianismul** pașoptiștilor, trebuie să ne dăm seama că nu avem de-a face cu un mesianism religios, ci cu unul complet transfigurat politic.

Prin întreaga sa orientare, filosofia pașoptistă reprezintă un **umanism.** Este neîndoios că intelectualitatea prepașoptistă și pașoptistă nutrea un viu interes pentru filosofie Numai prin existența unui asemenea interes se poate explica faptul că, în catalogul **Bibliotecii universale** pe care a proiectat-o („Curierul românesc", nr. 26, 1846), Eliade a prevăzut tălmăcirea în limba română a operelor principale ale lui Platon, Aristotel, Bacon, Descartes, Spinoza, Locke, Leibniz, Berkeley, Hume, Kant, Fichte, Hegel și Schelling.

Neconsolidată îndeajuns, plăpîndă, condamnată fatal la diletantism sau la didacticism, filosofia pașoptistilor nu putea să evite **eclectismul,** care, departe de a constitui în ochii lor un defect, era dimpotrivă un titlu de mîndrie. Împărtășind părerea că orice concepție filosofică personală trebuie să fie eclectică, Eliade mărturisea semnificativ : „Filosofînd asupra filosofiei, ne vom forma eclectismul nostru avînd totdeauna de bază Treismul: (**Filosofie. Încheiere la cele zise,** în „Curierul de ambe sexe", perioada III, 1840-1842, p. 389). Dacă, în pofida multor bizarerii, construcțiile eclectice ale lui Eliade sînt impunătoare, exercițiile școlărești ale lui Dimitrie Bolintineanu, care nu avea un cap de filosof, ne apar astăzi simpliste, ele sînt totuși scuzabile. D. Popovici avea dreptate cînd nota despre cartea **Cugetări filosofice și politice in raport cu starea actuală a României** (1869) a poetului patriot : „Lucrarea este scrisă grăbit, adeseori în fraze necusute și cu o sinteză epileptică, cu deducțiuni naive de rațicnament ; ea se impune însă atenției prin faptul că urmărește să dea un fundament filosofic agitației spirituale ce a luat naștere în țările române o dată cu revoluția de la 1848" (D. Bolintineanu, **Scrieri alese,** Craiova, Scrisul românesc, 1941, **Prefață,** p. 28–29).

Pașoptiștii au extins substanțial sfera preocupărilor filosofice și au inscris în istoria gindirii românești, după Școala ardeleană, pagini incandescente de filosofie politică angajată, militantă.

RADU TOMOIAGĂ

Figuri de pașoptiști bănățeni

ALOISIU VLAD – secretarul adunării de la Lugoj

Printre adepții lui Murgu, cei mai numeroși de altfel, se afla și democrat-revoluționarul Aloisiu Vlad, unul dintre cei mai energici deputați în parlamentul din Budapesta care luptau pentru revendicările țăranilor români, precum și pentru colaborarea revoluționarilor români și unguri in lupta impotriva absolutismului. Aloisiu Vlad a fost membru al organizației „Liga egalității" în care activa și poetul Petőfi Șandor, iar in evenimentele revoluționare avusese un rol important fiind ales secretarul adunării populare din 15/27 iunie 1848 de la Lugoj. Despre acest interesant revoluționar român s-a scris mai puțin. Figura impozantă, mîndră, dar nu trufașă, a revoluționarului bănățean imbrăcat in frumosul său costum național la una din dietele ținute la Budapesta, l-a impresionat pe Iosif Vulcan care ne-a lăsat înșiruite informațiile pe care le deținem in revista Familia.

S-a născut la 24 februarie 1812 in comitatul Bihor, tatăl Daniel a fost preot iar mama sa Eva, născută Crianu, era fiica fiscalului Consistorial la Blaj. Familia Vlad era nobilă și regele Matei Corvin încă la 1346 ii donase comuna Seliște din Maramureș „fidelium nostrarium valachorum Ioannis Vlad".

A studiat la Oradea, apoi a ocupat funcțiile de notar la tabla regească, in 1844, iar în 1845 aceea de avocat în Giulvăz, Timișoara și in urmă la Lugoj. In cercul lui electoral, Zorlențul Mare, s-a bucurat de multă popularitate fiind ales deputat în patru rinduri : la 1848, 1861, 1865 și 1869. Cariera de jurist și-a incheiat-o ca jude la tabla regească din Budapesta unde a murit in anul 1888. A publicat lucrări privitoare la poporul român, la originea familiei sale, iar în 1865 publică la Lugoj „Cuvîntările dietale" care conțin amănunte interesante privitoare la revoluția de la 1848.

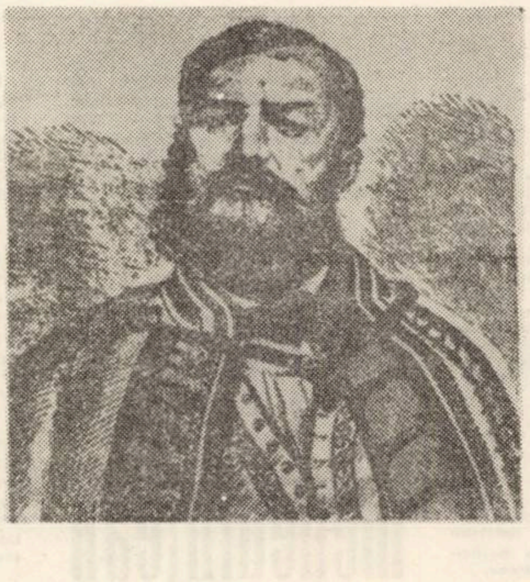

Aloisiu Vlad a fost colaboratorul și susținătorul cel mai apropiat, in toate acțiunile revoluționare intreprinse, de Eftimie Murgu. În acest sens este grăitoare activitatea sa in parlament și acea replică prin care deputații români din Dietă răspund atacurilor baronului Iojica, care-i făcea pe români rebeli. Răspunsul intocmit de Murgu, Vlad și alți deputați români este de o excepțională insemnătate pentru politica de conviețuire pașnică intre cele două popoare – români și maghiari – care stătea la baza concepțiilor revoluționarilor români din parlament.

Personalitatea lui Aloisiu Vlad se afirmă însă la pregătirea și desfășurarea adunării populare de la Lugoj, din 15/27 iunie 1848, măreț eveniment in istoria poporului român unde au participat mii de țărani, majoritatea intelectualilor bănățeni precum și trei revoluționari moldoveni, Manolache Costache Epureanu, Lascăr Rosetti și Alecu Russo. Aici, sub președinția lui Eftimie Murgu avîndu-i secretari pe Aloisiu Vlad și Ștefan Ioanescu marele forum hotărăște acele „punturi" prin care se cerea in primul rind inarmarea poporului și să se restituie armele care „în foarte mare număr au fost confiscate poporului de guvernul vamoșesc" arme prin care poporul să-și ciștige libertatea.

După inăbușirea revoluției Aloisiu Vlad suferă mult timp in inchisorile din Lugoj, Timișoara, Pesta și este despuiat de dreptul de a exercita avocatura.

FLORIAN MOLDOVAN

plastică

SCULPTORUL VICTOR GAGA — un mod personal de înțelegere a spiritualității românești

Personalitatea sculptorului timișorean Victor Gaga, aflat la stadiul maturității artistice, este cunoscută ca definind un artist ce a ajuns la soluții stilistice proprii, cu implicații ideatice specifice.

Preocupările sculptorului, în diversificarea lor aparentă. au vizat și vizează în continuare un punct final de convergență. Dinamica evoluției formelor și a motivelor creației sale poate fi privită ca o inseriere de elemente ce s-au interferat și s-au autopurificat prin eliminări parțiale, și succesive, ca o tentativă neintreruptă de unificare a tuturor resurselor sensibile într-o rezonanță de sinteză. Paralel cu sporirea densității expresive, artistul a explorat și posibilitatea convertirii monumentalului la scara umanului. Animat de dorința firească de a fi un exponent al spiritualității noastre, Victor Gaga pornește de la concepția, concordantă realității istorice, că arta noastră populară, cît și arhitectura medievală românească (de care se simte atașat) nu strivesc omul prin supradimensionare sau printr-o austeritate rece, distanțatoare. Dimpotrivă, ele intră firesc, prin dimensiuni, raporturi și printr-o căldură a soluționărilor plastice, prin echilibrul persistent și armonia componentelor. în lumea omului acestui pămînt. Zidurile, casele, porțile, stilpii, obiectele, modul de concepere și de „înfrumusețare" a lor sînt foarte apropiate de dimensiunile „afective" și „concrete" ale omului prin doza de uman insuflată. Iată de ce sculptura lui Victor Gaga, care se vrea legată de tradiția milenară a artei noastre, nu trădează această moștenire spirituală ci urmărește să-i pătrundă sensurile.

După o perioadă de tranziții inerente spre noi formule de exprimare, ultimii ani marchează definirea mai completă a crezului artistic și concretizarea sa într-o serie de lucrări caracteristice. Scoaterea în evidență a acestei ultime perioade, pentru care sînt riguros aplicabile considerațiile de mai sus, necesită însă o trecere în revistă a fazelor anterioare, privite ca etape de fundamentare, posedînd și puncte marcante, prin realizări demne de reținut. Fazele anterioare, ca și cea mai recentă de altfel, reflectă o evoluție a activității de monumentalist, mînă în mînă cu cea de sculptor „de interior", laturi ale creației ce devin suportul reușitelor de pînă acum și al exprimărilor viitoare. O suită de portrete în piatră și lemn, urmărind tipizarea unor caractere și sinteze ale formei, au pregătit terenul pentru abordarea curajoasă a monumentalului. Astfel, în anul 1963, Victor Gaga elaborează o lucrare complexă și de mari dimensiuni „Victoria". In legătură cu ea, subliniind că autorul face proba unui veritabil monumentalist, Petru Comarnescu scria : „Femeia, simbol ce întruchipează „Victoria", are o desfășurare spațială plină de tensiune și avînt, iar construcția lucrării pe verticală cuprinde viguroase planuri interioare, modelaje ușor geometrizate, cu accente ritmice sau sublinieri ce-i dau viață și dinamism. Peste cîțiva ani, artistul realizează monumentul lui Eftimie Murgu, amplasat în formă definitivă în orașul Lugoj, despre care alăturîndu-l „Victoriei", de asemeni, Petru Comarnescu scria : „Mai simplă în poziție, mai curînd statică, dar tot cu tensiune interioară, și cu un chip expresiv, sugerînd meditația și hotărîrea la acțiune a cărturarului, figura statuară a lui Eftimie Murgu are măreție, fără nimic grandilocvent sau declamatoriu". Între aceste două lucrări se situează încă cîteva compoziții monumentale dintre care cea mai reprezentativă este cea cu titlul „Prietenie", o femeie oferind o floare, monument plasat la frontiera Stamora-Moravița. Pentru această lucrare, în anul 1966, lui Victor Gaga i se decernează unul din premiile Uniunii Artiștilor Plastici. Preocupările de monumentalist sînt continuate în două lucrări recente, deocamdată aflate doar în fază de proiecte, concepute ca ansambluri monumentale dedicate lui Mihai Viteazul și Traian Vuia. Ideea pentru realizarea unui obelisc dedicat luptelor lui Mihai Viteazul la Guraslău îl preocupă pe sculptor de cîțiva ani. Din multiplele variante imaginate au rămas ca proiecte finale două. Mă opresc asupra celei mai reprezentative variante pentru care optează și autorul. Ea este preconizată să fie transmisă la dimensiuni de 20 de metri, pe o colină, spre a aminti poporului vremuri de lupte eroice. Un paloș stilizat, gîndit arhitectonic și simbol al demnității și luptei pentru unire. O săgeată țîșnind din pămînt, lamă și pumn, indisolubil tot, trunchi mîndru și drept, evocînd un moment de mare semnificație din istoria acestui pămînt.

Proiectul pentru monumentul dedicat lui Traian Vuia (preconizat pentru Timișoara) evocă personalitatea savantului bănățean. El marchează un salt semnificativ al ipostazei de monumentalist, mai ales prin faptul că structurarea sa exprimă poate cel mai bine ceea ce a extras artistul din etapele parcurse. Figura lui Traian Vuia, stenică și austeră, degajă încrederea neclintită în triumful ideii zborului. Verticalele figurii, completate de un accesoriu vestimentar ce sugerează o geneză a aripilor, își găsesc amplificarea în cele două aripi fundal, sumă de paralele care pornesc din pămînt și diverg în evantai spre cer. Aparatul de zbor al lui Vuia, pasăre minusculă aflată în brațele savantului, simbolizează ofranda dedicată cu sacrificiu și privațiune oamenilor, de ilustrul deschizător de drumri.

Maturitatea concepției, reflectată de ultimele proiecte de monument, economia de mijloace și amplificarea concomitentă a semnificațiilor, axată aproape în exclusivitate pe eficacitatea limbajului plastic, sînt un rezultat firesc al muncii sistematice efectuate în ultimii ani. Acest travaliu sistematic, provenit din dorința intuitivă, dar și conștientă de a explora la maxim capacitățile expresive ale lemnului, în scopul autodefinirii unui stil, l-au dus pe artist la o suită de o deosebită omogenitate a viziunii. Deși există în lucrările din această categorie unele trimiteri directe la folclor, lecția folclorului s-a înțeles nu ca o copiere, ci mai mult ca una de formă și metodologie. Asimilarea unor elemente din folclor a decurs firesc, Victor Gaga fiind legat sincer de familia motivelor folosite, de simbolurile și miturile spiritualității noastre. Acest lucru a fost remarcat și apreciat și de diverși critici străini, cu ocazia expozițiilor sale (Torino, Novi Sad, Belgrad, Vulpera, Berna, Lucerna, Morges, Kriens) care, în tentativa de a sublinia universalitatea viziunii sculptorului, concomitent cu particularitatea sa, fac și unele trimiteri la arta Maya. Aprecierile elogioase, referindu-se la „transpunerea contemporană a artei populare vechi", rețin caracterul de „rusticitate și forță" și exprimă interesul stîrnit de lucrările expuse. O caracterizare foarte exactă a fost relevată și de cuvintele criticului Deliu Petroiu (în 1971) : „În plăsmuirile mai recente, realizate cu precădere în lemn, ca „Zburător", „Legenda lui Manole", „Mireasa", „Ana lui Manole", „Stîlpul casei", „Pasărea" etc. V. Gaga caută să pătrundă în adîncimile cele mai tainice ale ființei spirituale a poporului nostru, surprinzîndu-i ceva din aspirația statornică spre lumină, spre echilibru și demnitate", și de criticul Cornel Radu Constantinescu (în 1970), care referindu-se la maturitatea creației sculptorului, preciza că Victor Gaga folosește „un univers de forme tradiționale", fiind „preocupat de a figura mituri fundamentale ale spiritualității românești".

Fără teamă de monotonie sau manieră, urmărind mai degrabă un studiu al formei, motivele sale sculpturale sînt reluate mereu în noi variante scopul fiind stabilirea unor raporturi optimale între elementele componente. Sculptorul nu este un declarativ al involburărilor existențiale și e departe de orice extravaganțe. Soluționările sale, preferențial simetrice ușor totemice și în general calmul plenar pe care-l degajă toate lucrările, independent de etapă, corespund unei exprimări cumpătate, echilibrate. Un simț al măsurii nativ și o credință necontrafăcută în motivul figural, chiar atunci cînd acesta este redus la schemă, constituie trăsături caracterologice pentru drumul ales spre ajungerea la esențializări. Victor Gaga este stăpîn pe modelaj și pe cioplitul în piatră și lemn, dar predilecția sculptorului pentru lemn este evidentă, acesta fiindu-l afectiv cel mai apropiat. Lemnul este acel material căruia Victor Gaga îi smulge candori primitive, printr-o tratare frustă, dar caldă, cu discrete vibrații carnale, refuzînd finisarea excesivă sau artizanală. Formele masive, de obicei simple, sînt asamblate după relații care urmăresc montarea spațială. Deși predomină structuri monolit succesive, uneori ele se alternează cu structuri aeriene și cu unele perforații sau părți constituiente rabatabile. Capacitatea expresivă a ansamblurilor (structuri) este completată de unele aplicații grafice. Aplicațiile grafice (reliefuri sau adîncituri) uneori cu funcții narative („Legenda lui Manole") depășesc de obicei caracterul de decorație. Prin ele, sculptorul consideră că realizează un plus de lirism, o și mai mare apropiere de scara umorului. Într-adevăr aceste accesorii, gîndite în spiritul formelor primordiale, aureolează elementele fruste, constituind puncte de reper, puncte de oprire sau trasee pentru lumina care învăluie carnea masivă a suporturilor.

Numărul mare de lucrări din ultima perioadă, cea a sculpturilor în lemn, se poate grupa în cîteva familii : cea începută de „Stîlpul casei" în prima sa variantă, alcătuită din trei elemente geometrice care se dezvoltă progresiv, cu zone de trecere diferit dimensionate, sugerind o figură stilizată de țăran și continuată de „Laudă soarelui", în care trimiterea la figura umană este și mai evidentă, cea a „Zburătorilor", („Zburător", „Legenda lui Manole" în mai multe variante, „Vestitorul") apoi suita de siluete feminine, prezențe stenice, simboluri ale împletirii sau ale maternității și suita păsărilor („Pajură", „Primul zbor", „Icoană" ș.a.). Suita păsărilor, derulată pe cu totul alte coordonate decît ilustrele exemple ale marelui Brâncuși, îmbină sentimentul zborului cu cel al legării de pămînt. Ele se constituie ca și componente ale unei viziuni iconoclaste, simbolizînd mai degrabă omul decît pasărea, omul peren impregnat de seva pămîntului, pămînt de care e legat, dar visînd fără încetare necuprinsul înălțimilor.

Perseverența și tenacitatea, definirea unui crez, lăsînd la o parte unele oscilații impuse de factori obiectivi, l-au adus pe sculptor la explorarea unor forme cu bogate implicații spirituale. Maturitatea lui Victor Gaga poate fi privită ca maturitatea unui artist dornic de continuă autodepășire. Ea implică cunoaștere și sete de adîncire. Ea implică și dorința fructificării propriilor aspirații în lucrări definitive care, prin amplasarea lor în spații oferite de mediul natural, să exprime un mod (personal) de înțelegere contemporană a spiritualității românești.

CIPRIAN RADOVAN

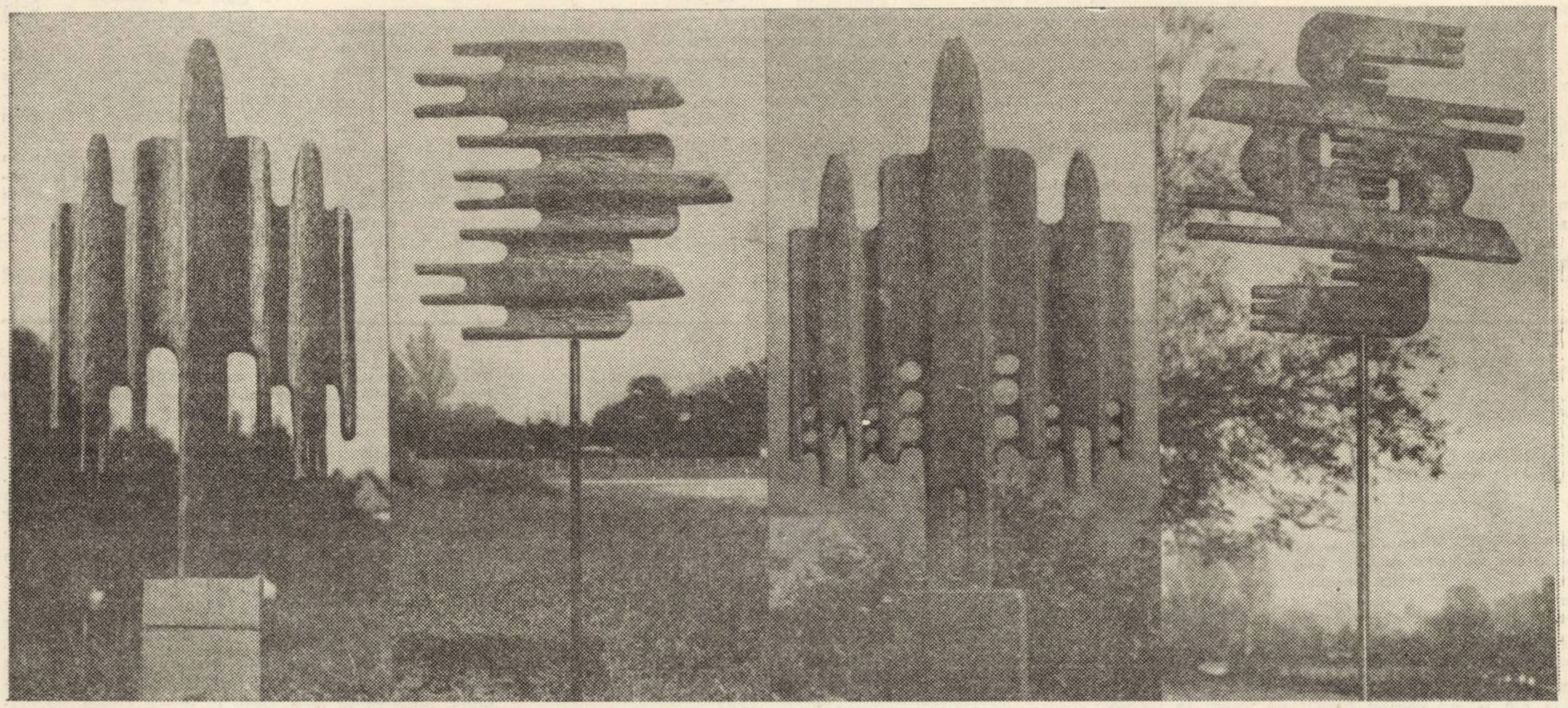

Spiritualitatea mehedințeană: vechime, vigoare, permanență

Interviu cu profesor Mite Măneanu, de la Arhivele Statului Mehedinți

— Dincolo de părelnica banalitate a unor dosare și fișiere, v-am ruga, tovarăşe Mite Măneanu, să ne faceți părtașii revelațiilor pe care vi le-a prilejuit contactul cu fondurile de documente din Arhivele Statului Mehedinți, referitoare la spiritualitatea acestor meleaguri.

— Arhivele reprezintă memoria scrisă a colectivităților umane, răboiul înnobilat de însemnele virtuților omenești care au particularizat, la scara timpului zestrea de fapt și simțirea aleasă prin care fiecare generație și-a marcat trecerea către viitorime.

Inainte de toate, pentru cei abandonați prejudecății că în cercetarea trecutului, elementul inedit constituie un veritabil eveniment țin să mărturisesc că intimitatea documentelor din Arhivele statului Mehedinți mi-a adus-o în calitate de tînăr cercetător înțelegerea stenică a faptului că zone intinse ale istoriei acestor locuri se substituie unor spații albe care așteaptă în continuare febra analitică a cercetătorului, forța lui de pătrundere și interpretare.

Din această bogăție de documente o bună parte se referă la fenomenul cultural-artistic, la spiritualitatea mehedințeană, aducînd mărturii elocvente despre vechimea, vigoarea, permanența sa.

— Ce filoane ale fenomenului în discuție sînt mai bine reprezentate documentar ?

— Numeroase documente sînt consacrate activității de răspîndirea științei și culturii în mase, prin intermediul diferitelor societăți culturale, înființate începînd cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Substanțial reprezentate sînt le asemenea, fenomenul teatral, muzical, de cercetare istorică, etc.

— Formularea „răspîndire a cunoștințelor științifice și culturale in mase" mi-a dat pentru o clipă senzația că interviul nostru nu are drept obiect trecutul, ci se plasează ferm în contemporaneitate . . .

— Rosteam mai înainte, și nu întîmplător, cuvintele vechime, vigoare, continuitate. Ca orice fenomen, cel cultural-artistic evoluează dialectic în prelungirea unei tradiții. Cu alte cuvinte, și aici, nimic nu se clădește pe vid spiritual.

In ce privește activitatea de răspîndire a cunoștințelor cultural-științifice, ce cunoaște o asemenea intensitate în zilele noastre, mărturiile documentare atestă o veche tradiție în zona Mehedințiului. Din totdeauna, documentele o confirmă, intelectualii acestui colț de țară au simțit nevoia irepresibilă de-a face transferuri de înțelegere și simțire celor din jur, colectivităților în care trăiau. Concretizînd aserțiunea de mai sus, una dintre cele mai vechi forme, quasiorganizate, de răspîndire a cunoștiințelor a constituit-o **șezătoarea.** Documentele aflate în posesia Arhivelor Statului — Mehedinți menționează că în preajma anului 1900 (de fapt ele sînt forme mult mai vechi) se desfășurau șezători în 48 de comune ale județului nostru, cifră care vorbește elocvent despre un veritabil fenomen de masă. Astfel, șezători cu un real ecou în epocă aveau loc, în perioada amintită, în localitățile : Cujmir, Bîlvănești, Cloșani, Devesel, Iablanița, Izimșa și multe altele.

In mediul urban, în speță municipiul Drobeta Turnu Severin, erau uzitate alte forme de răspîndire a cunoștințelor cultural-științifice : **societățile și cluburile.** Astfel, prin anul 1885 e atestată „Societatea Progresistă", devenită mai tîrziu „Junimea Progresistă", o societate care avea în preocupările sale și organizarea unor manifestări cultural-artistice de largă audiență. In deceniile următoare apar alte societăți și cluburi : Ateneul român din Turnu Severin, clubul „Severinul:, societățile culturale „Casa Luminii", „Mihail Eminescu", „Teatrul orașului Turnu Severin", „Biblioteca I. G. Bibicescu" etc. In cadrul activității acestora, pe lîngă prestigioși intelectuali severineni (Ștefan Bodiu, C. D. Ionescu, I. Șt. Paulian, Petre Severin și alții), erau invitate să conferențieze personalități marcante ale științei și culturii românești.

— Ați publicat pînă acum cîteva contribuții, care ne-au surprins la data apariției lor, prin inedit și rigoarea argumentației, cu privire la primele forme ale activității teatrale și la viața muzicală a Mehedințului. Cum sîntem informați că ați continuat forarea acestor două filoane ale trecutului cultural-artistic mehedințean, vă rugăm să faceți, cu acest prilej, noi precizări.

— Acestea sînt domeniile care mi-au procurat, poate cele mai mari satisfacții, prin descoperirea unor documente inedite de o remarcabilă valoare pentru istoria teatrului românesc. Lucrările de specialitate de pînă acum omit la unison prezența în viața culturală mehedințeană a uneia dintre vechile instituții teatrale ale țării noastre. Este vorba despre teatrul din Turnu Severin, înființat în anul 1867 de către cunoscutul actor și animator Costache Serghie, și care a funcționat sub conducerea acestuia pînă în anul 1871. De remarcat faptul că în această perioadă teatrul severinean a purtat și titulatura de „Teatrul național din Turnu Severin". Și în anii următori au funcționat diferite instituții și formații teatrale : trupa lui Z. Burienescu și cea a lui Iosif Știber în anul 1879, diferite trupe de varietăți în perioada 1907–1914 etc. Un loc aparte în mișcarea teatrală a Mehedințiului ocupă activitatea „Teatrului german din Turnu Severin", menționat în cîteva documente, total necunoscute, în perioada 1889–1891 teatru animat de populația de origine germană.

De o reală importanță pentru cunoașterea evoluției teatrului românesc ni se par a fi informațiile documentare despre dezvoltarea teatrului popular sătesc în Mehedințiul anilor de sfîrșit ai secolului al XIX-lea și de început ai secolului nostru. Cercetările de pînă acum mi-au relevat faptul că în peste 48 de sate aveau loc spectacole teatrale. Comunele : Pluta, Crăguiești, Orevița, Bălăcița etc. se înscriu în rîndul localităților în care fenomenul teatral traversa o fertilă perioadă de pionerat.

La fel de pasionantă rămîne pentru noi cercetarea bogatului trecut al vieții muzicale severinene. Pînă nu demult în acest domeniu era desemnat drept punct inițial înființarea, în anul 1897 a formației corale „Doina", despre activitatea căreia, amintim în treacăt, că, deși s-a scris atîta, există încă numeroase documente inedite.

— Cum vor fi finalizate în plan publicistic cercetările de pînă acum ?

— Un colectiv de cercetători (Nicolae Chipurici, Pavel Ciobanu și Emil Popescu Balaban) lucrează la o monografie a teatrului severinean, care sperăm să vadă lumina tiparului anul acesta. In faza avansată se află, de asemenea, cercetările privind trecutul vieții muzicale și al școlii mehedințene.

REPORTER

Cu N. Manolescu

(Urmare din pag. 1)

meu era simplu, aritmetic aproape. Niciodată după aceea n-am mai citit cu atîta plăcere și folos. Imi consacram, s-ar zice, viața lecturii. Cîtiva ani mai tîrziu, l-am regăsit pe prietenul meu la Botoșani. Țin minte că nu ne revăzusem între timp și, deodată, mă pomenesc cu el. Și ce crezi că mă întreabă după ce ne strîngem mîinile și ne îmbrățișăm ? Dacă n-am uitat de angajamentul pe care mi-l luasem ca să citesc toate cărțile din lume ! Ne-am așezat pe iarbă, la umbră, și am reluat discuția. „Am zis că voi citi **toate** cărțile ? m-am mirat eu. Sper că mă refeream numai la cele de literatură". Nici cu această precizare angajamentul nu devenea mai realist, așa că am adăugat numaidecit : „Și era vorba de literatura clasică, adică verificată din punct de vedere al valorii ; apar astăzi în lume atîtea cărți încît nu poți ține pasul. Trebuie să te oprești undeva, dacă vrei să-ți realizezi un astfel de plan. Lectura înseamnă selecție și, deci renunțare". Și așa mai departe, prin corijări succesive, proiectul de odinioară se modifica, devenea rezonabil. Mă simțeam matur și responsabil față de cuvintele mele (rezervînd în sinea mea un surîs ironic ambițiilor prea tinerești ale liceului). Era cald, îngrozitor de cald, mirosea a iarbă încinsă și a praf ; ședeam, cum îți spuneam, întins pe jos ca să-mi refac puterile. Nu era chiar această economie de forțe semnul că începeam să-mi dozez energia în vederea unor întreprinderi mai puțin avîntate, dar mai raționale ?

Dar să nu exagerez, prea bine n-am știut niciodată ce e măsura. De cîte ori, mi-am propus să scriu o carte m-am entuziasmat de subiect, de personaje, mi-am pierdut așa zicînd spiritul critic. Desigur, scriind-o, am pus, unde am putut, accentele critice, surdina necesară, dar momentul inițial de simpatie n-a rămas fără consecințe. Am scris de cinci ori **Contradicția lui Maiorescu,** cu excepția a două capitole, pe carte despre Sadoveanu ; crezi că am învățat ceva din și azi, cînd recitesc, diferența de ton. Scriu acum o carte despre Sadoveanu-; crezi că am învățat ceva din experiența precedentei ? Cad din nou la început într-un entuziasm cam facil, pe care încerc să-l atenuez apoi. Fiecare rînd, fiecare pagină, fiecare capitol conține această contradicție dintre un elan absolut, fără spirit critic, în care autorul și opera lui se „eroizează", primesc dimensiuni mitice, și spiritul critic cel mai ascuțit, care întoarce efuziunea lirică în sarcasm și retează aripile imaginației. N-am să ascund că e la mijloc și o anume tehnică sau rutină, dobîndită în cursul timpului ; este însă și o nevoie primară a spiritului meu de a alterna spontaneitatea cu rațiunea. Ceea ce dovedește că nu sînt nici spontan pe de-a-ntregul ,nici lucid ; îndrept efectele exagerate ale spontaneității prin cenzură lucidă și mă scutesc de ariditate prin prelungirea elanului de la început. De asta nici n-am vreo bucurie adevărată pentru ce scriu decît cînd scriu ; după aceea mi se pare sau prea emfatic sau prea sec, sau prea juvenil sau prea bătrînesc. Și atît emfaza cît și reticența le simt artificiale. Nu sînt niciodată deci în poziția cea mai favorabilă de a-mi critica propriile critici. Dau dreptate pe față și celor care mă acceptă și celor care mă neagă, dar în sinea mea mă îndoiesc și de unii și de alții.

— Cred că în critica Dvs. se află și o altă contradicție : pe de o parte, aspirația spre scrierea unor texte de extremă rezistență, pe de alta, tentația foiletonului, a acelui text efemer, prin care critica își strigă în fiecare clipă existența și prin care își dovedește sieși, la nesfîrșit, că există, că este palpabilă. Ce părere aveți despre această ipoteză ?

— Nu, e destul o contradicție ! Intre tentația foiletonului și a cărților propriu-zise e doar o diferență exterioară. Foiletoanele au constituit mereu materia primă a cărților. N-am alcătuit un volum de cronici, asta da, și probabil n-am să public niciodată unul ; dar am folosit cronicile și în **Lecturi infidele,** și în **Metamorfozele poeziei,** ca să nu mai vorbesc de **Literatura română de azi.** O rubrică săptămînală nu-i cea mai mare nenorocire pentru un critic Din contra : ea ține atenția trează și mîna, încordată. Ce e rău în asta ? G. Călinescu observa că stilul lui E. Lovinescu, format pe dimensiunea fixă a foiletonului, a fost la început sacadat și nervos, devenind, cînd volumele i-au acordat un spațiu fără limită, abundent și obez. Cred că, de dragul demonstrației, G. Călinescu forțează lucrurile : stil nervos n-a avut E. Lovinescu niciodată. Aceasta este și defectul **Criticelor,** unde calofilia provine din lipsa tensiunii. G. Ibrăileanu scria neglijent, dar (de exemplu în **Spiritul critic**) fraza lui avea nerv. Și ca să revin : fiecare critic are (dacă are !) un stil, răspunzînd, desigur, temperamentului. Foiletonul creează suma de deprinderi de exprimare (o iuțeală și o decizie a ideii, lapidaritate), dar un critic adevărat nu-și datorează la drept vorbind stilul faptului că a făcut cronică sau că a scris, odată la zece ani, o monografie. Invers, stilul înnăscut l-a împins spre una ori spre alta. Exercițiul consolidează, nu creează însușiri critice.

Și apoi, de ce socotești foiletonul efemer ? Un tratat sau un studiu universitar sînt, în principiu, durabile, iar o cronică la o carte actuală efemeră ? Efemer, în critică, e doar ce nu se sprijină pe talent. Un cronicar talentat e un critic, în vreme ce un autor fără vocație de studii docte nu e. Sainte-Beuve n-a fost oare un foiletonist ? Sînt efemere **Les Lundis ?** Prin unele aspecte, orice text critic se învechește, de pildă, prin metodă. O monografie ca și un articol ocazional își pot pierde, după cincizeci de ani, din această cauză, interesul. De aici nu rezultă însă decît că trebuie să ne ferim de metodele prea precise. Ai să vezi, de altfel, dacă ai să te gîndești la istoria criticii, că metodele trecînd, criticii au rămas. Despre Flaubert nu citesc pe nu știu ce comentator de azi numai pentru că folosește o metodă modernă, ci pe Emile Faguet, care-mi relevă ceea ce e universal valabil în arta prozatorului francez. Și mă interesează prea puțin că tehnica prin care Ch. Tolnay interpretează **Sfinta Familie** a lui Rafael este **iconografică** iar a lui Dominique Fernandez **psychobiografică :** important este că ambele interpretări (deși se opun) sînt convingătoare. Am scris mult, acum șase-șapte ani, despre metoda în critică, pentru că treceam printr-un moment în care critica lua din nou act de sine (ca și poezia, de altfel, lucru pe care nu-l înțeleg contestatarii de azi ai lui Nichita Stănescu ; poezia lui ține de un moment în care poezia, luînd act de sine, se făcea pe sine ; am părut chiar că absolutizez, că resping orice altă metodă decît pe aceea proprie. Uneori se va fi întîmplat să absolutizez. Păcat de tinerețe ! In fond, însă, metoda pe care o teoretizăm era mai curînd o anti-metodă ; infidelitatea nu limita formele lecturii, ci le deschidea cel mai liber cîmp de exercitare. A fi creator în critică nu înseamnă decît a admite pentru această disciplină un statut propriu, a face din lectură un mijloc de atitudine intelectuală. N-am susținut niciodată că lectura infidelă ar echivala cu lipsa rigorii, cu superficialitatea și inaplicația la text. Nu opera se cere trădată de critic, ci o anume imagine a ei, convențională, nu esența, ci schema. Invenție în critică, dar și critică în invenție. Și a pretinde că un text critic bun se poate citi ca un poem este totuna cu a admite că interesul nostru poate fi la fel de viu pentru imaginile poetului ca și pentru ideile criticului, indiferent de expresia lor specifică.

Poşta poeziei

COPIL TEOFIL (Felnac) – Arad : N-aţi ieşit încă din atmosfera eminesciană. Şi, apoi, prea multă lamentaţie. Elegiile (chiar şi elegiile) au şi ele nevoie de puţină discreţie.

GABRIEL VOILAV – Timişoara : Bine că vă displace tonul adulator faţă de un tînăr poet Cînd poezia dv. se îneacă în prozaism, nu pot să vă răspund decît la modul pe care-l preferaţi. Muncă intensă, deci !

EUSEBIU CAMIAR – Roman. Nu vă puteţi lua alt pseudonim ? Dacă aţi mai avea o literă, aţi da de Eusebiu Camilar. Pentru că. cu asemenea versuri. „şi iar o închid himer /în pumn încetinel", nu prea facem cinste literelor.

TUDEANU MERIŞOR – Teleorman. N-aţi evoluat prea mult de la prima scrisoare. Nu vă agitaţi. O să vină şi vremea STARTULUI.

LAURA FĂUREANU – Timişoara. „Păstrează, de poţi, iubirea mea" e în tonul celorlalte versuri trimise. Nu încercaţi o gîndire în imagini ?, fiindcă trăire există.

CORNEL BOGDAN – Gătaia. Versificaţi bine. Dar, dacă nu ştiţi, nu asta, ori nu numai asta înseamnă poezie. Îngrămădirile de imagini rimate nu dezvăluie un poet.

DORU BUCUR – Deva. Promiţător. Dar mai în profunzime !

ION DIACONU – Timişoara. Pentru 15 ani e ceva. Dar nu mai continuaţi la modul romanţă : „Într-un sat de munte doi tineri se iubeau / Şi părinţii nu-i înţelegeau"

MARIAN SUREA – Timişoara, **ION CHICHERE** – Gătaia, **ANA MARIA** – Arad, **MIRCEA M. POP** – Sîntana, **LIUBA CONSTANTIN** – Caraş Severin. Cuvintele nu vă ajută prea mult pentru a face din ele bijuterii lirice. Poezia adevărată cere ani de muncă şi apoi afirmarea.

C. BRANDUŞOIU – Reşiţa. Ne bucurăm că aţi luat iniţiativa să ne avertizaţi că în versurile unei tinere autoare ar fi vorba de un plagiat. Dar, vedeţi dv, versurile care-i aparţin sînt mai frumoase decît cele după care s-ar părea a fi plagiat, după o carte apărută la „Litera". Am verificat şi eu. Să ştiţi că v-aţi alarmat prea tare. Nu e grav. Adunaţi, mai bine, probe pentru talentul dv.

A.C. DOBRA – Baia Mare. „Testamentul" e una din poeziile ce suie către START. Dar încă n-avem ceva pe deplin concludent.

DAMIAN URECHE

START

Rodica Laţcu

O poezie a candorii, ferită de naivismul feminin. Se observă un flux continuu, un aer vital care-i coordonează zborul. A publicat în „Drapelul roşu" şi în placheta de versuri „Monumentul iubirii". Elevă la Liceul industrial de construcţii, tînăra poetă încearcă o conturare artistică deocamdată a limbajului, apoi a ideilor. Un temperament care îşi poate stăpîni năvala în albia sugestiei, lucru pe care i-l sugerăm şi noi.

Ceasul

Cînd am să fug în frunze
am să iau cu mine un ceas
şi-n locul bunului rămas
voi lăsa o oră.
Cînd am să fug în frunze
ce singură-am s-o fac,
din anticul tic tac
Îmi voi clădi un vis.
Cînd am să fug în ierbi
voi scoate-un arc din ceas
ca-n locul lui să las
Doar viscole de cerbi.

La margini de cer

Sparg muntele cu-o daltă
Noapte şi zi
Cu spatele gri !
Sub bolta înaltă
Zorii tresaltă
şi zgomotul creşte
Simfonie de Bach
Partida de şah
mă ţine-n tensiune
iar mîinile mele nebune
sparg
Sparg muntele cu-o daltă
ore în şir
cu frunţi în delir !
sub bolta înaltă
amiaza tresaltă
Albatros împietrit
rimat de Beaudelaire.
la margini de cer
ecou ancorează
iar mîinile mele lucrează :
sparg
Sparg muntele cu-o daltă
zile la rînd
cu trupul vibrînd
sub bolta înaltă
înserarea e-o haltă
sădesc flori în piatră
Un cîntec să spun
căci vreau să cunun
Mirii la horă . . .
şi oră de oră
sparg.

epigrama

mică antologie

Taisia Puşcaşu

Taisia Puşcaşu s-a născut în anul 1924, luna noiembrie, ziua 28. În prezent e directoarea Bibliotecii orăşeneşti din Hîrşova. A colaborat la revistele Astra, Tomis, precum şi la ziarele Dobrogea Nouă. Informaţia Bucureştiului, Litoral.

Un poet la mare

A încercat să se-adapteze
Dar pin' la urmă-a găsit scuze
Că n-a putut ca să creeze.
Îl inspirau prea multe . . . „muze" !

Unui „epigramist"

În glumă dacă i-am şoptit
Că-l copie pe Cincinat,
El îmi răspunse ofensat :
„De ăsta, nici n-am auzit !"

Unor femei care-şi ascund vîrsta

Să le urăm acestor doamne
La anii care nu i-au spus,
Să aibă cît mai multe „toamne" . . :
Că „primăverile" . . . s-au dus !

Unui pompier ars de soare pe plajă

De atunci nu-şi află locul
Căci nu poate să priceapă,
Cum putu să-l ardă focul,
Lîngă el cu-atîta apă !

Unui constănţean

De prieteni tare-i îndrăgit ;
Sosesc din orice colţ de ţară.
Iar la plecare îi promit
Că n-au să-l uite nici la vară !

Antonian Marinescu-Nour

Născut la Piteşti la 14 octombrie 1894. Laureat al Universităţii din Florenţa, 1918. Premii : Academia „Dei Lincei": — Roma, 1918 pentru lucrarea „Lingua e poesia di Dante". Academia Română – „Marele premiu Vasile Pârvan", 1942. Colaborator la numeroase reviste. Autor a trei volume de epigrame. În manuscris – „Despre alţii . . . numai bine" (epigrame).

Tuturor

„Românul e născut poet",
Din neam în neam şi get-beget,
Un lucru însă-i foarte trist,
Că rar se naşte-epigramist.

Veselului amic Mihai

O, ce ironică fu soarta
Cu tine, prietene Mihai ;
Îţi fuse dat ca toată viaţa
Să-ţi faci de cap, dar să nu-l ai.

Unui avocat pledant

„Dreptatea e-o zeiţă oarbă",
E nedreptatea cea mai vie ;
Cînd vii ca să pledezi la bară
Mai bine surdă-ar vrea să fie !

Dramaturgie

În calitatea mea de spectator
Să-mi spun părerea, zău, mi-e jenă ;
De-o piesă „vie" mi-ar fi dor
Cînd văd „murind" atîtea-n scenă !

Epigramistului George Corbu

Rosturi noi se întrupează
Moşule Adame :
„Vrabia, mălai visează,
Corbu' epigrame !"

CURIER

VASILE TACU (Bucureşti) : Sperăm că toţi epigramiştii vă vor preţui catrenul : „Din nord la Euxinul Pont / Trecui revistele-n revistă / Să văd, speranţe mai există ? / Zării ceva la . . . Orizont !". Sînteţi în atenţia noastră. Reveniţi. **ION TEODORESCU (Bucureşti) :** Ceea ce ne-aţi trimis Dv. (mici poeme în proză, aforisme sau simple însemnări de jurnal) se înscriu în aria bunului simţ, a duioşiei, a sensibilităţii chiar. Unele sînt sclipitoare. De pildă : „Drumul ne mai păstrează urmele paşilor ; poate că vreodată copiii noştri vor vrea să rătăcească şi nu vor şti pe unde s-o ia . . .". Mai trimiteţi. . . şi nu uitaţi să însoţiţi scrisoarea de cîteva date personale şi adresa. **AUREL POPA (Lovrin) :** Nici epigramele şi nici fabula nu se ridică la nivelul Staţiunii experimentale din comuna Dv **AUREL TRAIAN FURNEA (Luduş) :** Pentru că îl felicitaţi pe Const. Gavrilă pentru progresul realizat în domeniul caricaturii, vă felicităm şi noi pentru acelaşi lucru Dintre epigrame una singură (deocamdată) ne-a descreţit frunţile. Aceasta : Despre filmul „Cu mîinile curate : „S-a aflat în lumea toată / Despre faima filmului / Şi-am luat şi noi odată / „Premiul sanepidului". **OTILIA TURCU-MORŢUN (Bucureşti) :** Scrieţi versuri zglobii, cu care într-un mod foarte plăcut se poate urca un munte, dar la propriu, nu la figurat. Cu epigramele da. Sinteţi „planificată". **CORNEL POPA (Mediaş), DUMITRU CUZUBAN (Deta), VASILE NAŞCU (Baia Mare):** Mai trimiteţi. **TASE DUMITRU (Brăila) :** Vom publica probabil cîteva din farsele brăilene ale lui Cincinat Pavelescu, care se datorează amintirilor Dv. **ION GEORGE SEITAN (Caransebeş) :** Scrieţi poezie în continuare. Epigramele sînt mult sub nivelul lor. **NICOLAE GHIURCA (Cluj) :** Remarcăm stilul Dv. îngrijit, prozodia, dar cam lipseşte . . . duhul. Mai trimiteţi. **NICOLAE GHIŢESCU (Bucureşti) :** Se pare că aţi reuşit. Totuşi mai trimiteţi cîteva. **G. MARTINIUC (Iaşi).** Acelaşi răspuns. **ION GRIGORE (Ploieşti), MIRCEA TRIFU, CONSTANT PETRESCU (Bucuresti), ION ALEX ANGHELUŞ (Huşi) :** Sinteţi în dosarul „Micii noastre antologii a epigramei". De la tovarăşul Grigore aşteptăm şi acele epigrame ce gravitează în jurul matematicii, a profesorilor de matematică. **HORIA IONESCU (Craiova) :** Deocamdată nu. **C.N. VLADESCU (Bucureşti) :** Din ce în ce mai bine. **VASILE FULGEANU (Bucureşti) :** În fond opiniile Dv. referitoare la „soarta" umoriştilor de profesie, ca să spunem aşa, sînt în mare parte îndreptăţite. S-ar putea vorbi mult pe această temă.

CASSIUS

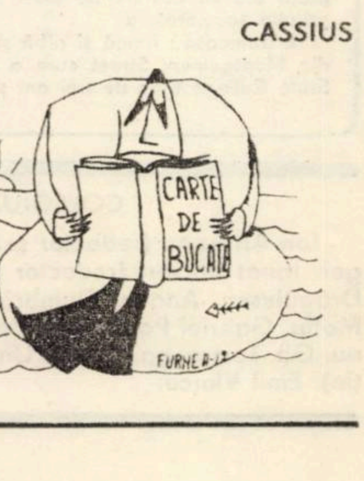

evrika

- Trebuie să ai multă fantezie ca să îţi închipui că pe partea cealaltă a soarelui e întuneric.
- Întîmplarea descoperă pretutindeni mîinile soarelui. Necesitatea le retează în lanul uriaş de secară.
- Dacă centrul lumii e oriunde, nu vom scăpa niciodată de periferia ei
- Ca să realizezi imposibilul nu e o condiţie să ratezi tot ce e posibil.
- Natura a creat nu numai cristale, flori şi privighetori, ci şi mlaştini, putregaiuri şi pustiuri. Atenţie cum imitaţi natura, artişti !
- Cu un singur ochi încă se pot spune lucrurilor pe nume.
- Am căutat în cartea de telefon şi mi-am găsit naşul !
- Am descoperit vidul, ca să demonstrăm că nu există.
- Aş vrea să mă cunosc pe mine însumi, dar n-are cine să mă prezinte.
- Pe muntele de aur florile n-au crescut niciodată.
- Au pus lupul de mare cioban, ca să povestească oilor cum se paşte peste mări şi oceane.
- Aud tot mai des cuvinte formate cu prefixul **anti :** antimemorii, antiroman, antimaterie, antijurnal etc. Spiritul de contradicţie nu duce cumva la . . . **antispirit ?**

ION VELICAN

RICHARD BRAUTIGAN

Timp de un deceniu, creația sa a trecut neobservată. S-a afirmat brusc în 1967 cu volumul „Trout Fishing in America" („Pescuitul păstrăvilor în America"), care i-a adus celebritatea.

În vîrstă de 37 de ani, Richard Brautigan, care are deja la activul său peste o duzină de volume, este unul dintre cei mai semnificativi scriitori contemporani. El este considerat în primul rînd un umorist, unul dintre cei mai fini, dintre cei mai subtili din literatura scrisă în limba engleză ; dar trăsătura fundamentală a creației sale rămîne lirismul, care de cele mai multe ori maschează o problematică neașteptat de gravă – problematica omului contemporan

parteneri

Îmi place să stau în sălile de cinema de mîna a doua din America unde oamenii trăiesc și mor cu maniere elisabetane în timp ce vizionează un film. Jos pe Market Street e un cinematograf unde cu un dolar pot vedea patru filme. Nu-mi pasă cîtuși de puțin cît de bune sînt. Nu sînt un critic. Pur și simplu îmi place să văd filme. Simpla lor prezență pe ecran mă mulțumește.

Sala e plină de negri, hippy, cetățeni onorabili, soldați, marinari și oameni inocenți care vorbesc cu filmele, pentru că ele sînt la fel de reale ca orice lucru care li s-a întîmplat vreodată.

„Nu ! Nu ! Suie-te înapoi în mașină, Clyde ! Oh, Dumnezeule, o omoară pe Bonnie !"

Sînt poetul oficial al acestor săli, dar nu intenționez să primesc un Guggenheim pentru asta.

Odată am intrat într-o astfel de sală la ora 6 după masă și am ieșit la 1 dimineața. La șapte am început să stau picior peste picior și-am stat așa pînă la 10 și nu m-am ridicat nici măcar o dată.

Cu alte cuvinte, nu sînt un amator de filme de artă. Nu țin să-mi fie gîdilat simțul estetic într-o sală sofisticată, înconjurat de un public îmbibat cu parfumul plin de sine al culturii. Nu-mi pot permite așa ceva

Luna trecută stăteam într-un cinematograf „două-filme pentru-șaptezeci-și cinci-de-cenți" din North Beach, numit „The Times", unde rula un film de desene animate despre o găină și un cîine.

Cîinele încerca să tragă un pui de somn și găina nu-l lăsa să doarmă și au urmat o serie de aventuri care se termină de fiecare dată cu o mutilare hazlie.

Era un om care stătea chiar lîngă mine.

Era ALBALBALB, gras, în jur de cincizeci de ani cu început de chelie și o figură lipsită de orice trăsătură umană.

Hainele sale largi atîrnau pe el ca drapelul unei țări învinse și arăta de parcă toată viața n-ar fi găsit în cutia poștală decît note de plată.

Chiar atunci cîinele de pe ecran slobozi un căscat cît toate zilele, căci găina nu voia să-l lase să doarmă în pace, și pînă să termine cîinele de căscat, omul de lîngă mine începu și el să caște, astfel încît cîinele din filmul de desene animate și omul, această ființă umană, căscau împreună, parteneri în America.

california în septembrie

22 septembrie înseamnă că ea stă întinsă pe plajă într-un costum de baie negru și-și ia foarte grijulie temperatura.

E frumoasă : lungă și albă și evident o secretară din Montgomery Street care a fost la San Jose State College timp de trei ani și acum nu este pentru prima oară că își ia temperatura pe plajă, într-un costum de baie negru.

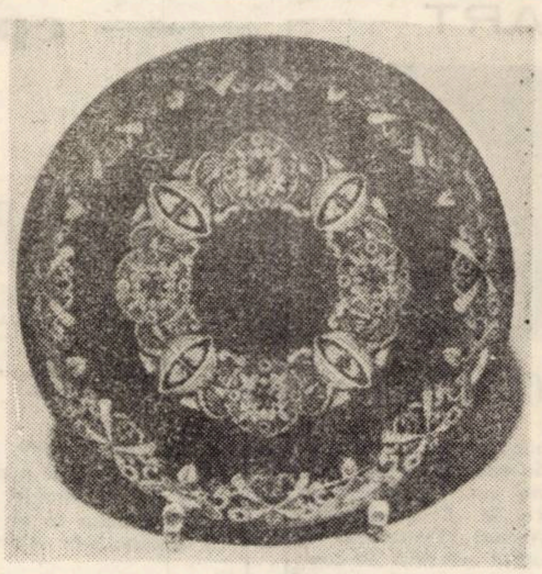

Pare că se distrează de minune și nu-mi pot lua ochii de pe ea. Deasupra termometrului este un vapor care iese din golful San Francisco, îndreptîndu-se spre orașe din cealaltă parte a lumii, locurile acelea...

Părul ei are aceeași culoare ca și vaporul. Aproape că-l pot vedea pe căpitan. Îi spune ceva unui membru al echipajului.

Acum își scoate termometrul din gură, se uită la el, zîmbește, totul e în regulă, și-l pune deoparte într-un tubuleț liliachiu.

Marinarul nu înțelege ce i-a spus căpitanul, și acesta trebuie s-o ia de la început.

amintirea unei fete

Nu mă pot uita la clădirea Fireman's Fund Insurance Company fără să mă gîndesc la sînii ei. Clădirea se află la intersecția dintre Presidio Street și California Street din San Francisco. E o clădire albastră, din sticlă și cărămidă roșie, care arată ca o filozofie de mîna a n-șpea aterizată exact în locul în care a fost odată unul din cele mai faimoase cimitire din California :

LAUDEL HILL CEMETERY
1854–1946

Unsprezece senatori ai Statelor Unite au fost îngropați acolo.

Ei, și toți ceilalți s-au mutat de acolo, dar au mai rămas cîțiva chiparoși înalți care străjuiesc compania de asigurări. Acești copaci și-au aruncat odată umbra peste morminte. Au fost o parte integrantă din plînsul și jelitul diurn, și din liniștea nocturnă – abstracție făcînd de vînt.

Sînt curios dacă-și pun întrebări de genul : Unde s-au dus toți cei care erau morți ? Unde i-au dus ? Și unde sînt cei care veneau aici să-i viziteze ? De ce nu ne-au luat și pe noi ?

Aceste întrebări sînt probabil prea poetice. Ar fi poate mai bine să se spună doar atît : undeva în California, lîngă o companie de asigurări sînt patru copaci.

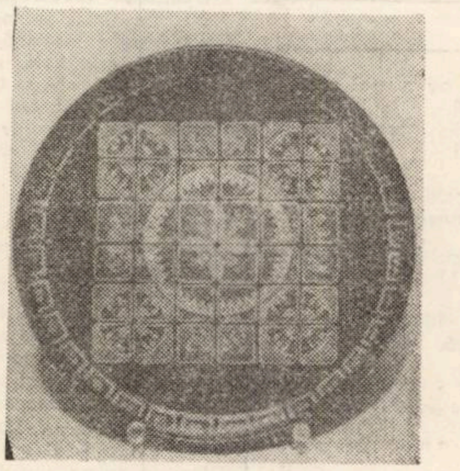

nevoia de grădini

Cînd am ajuns acolo, îngropau din nou leul în curtea din dos. Ca de obicei, era o groapă nu îndeajuns de încăpătoare pentru un leu, săpată fără prea multă chibzuință și cu maximum de incompetență și ei încercau să îngroape leul într-o gropiță murdară.

Ca de obicei, leul suporta toată afacerea cu stoicism. Tot fiind îngropat de cel puțin cinzeci de ori în ultimii doi ani, el se obișnuise cu îngropatul în curtea din dos.

Mi-aduc aminte cum a fost cînd l-au îngropat prima oară. Nu știa ce se întîmplă. Pe vremea aceea era un leu mai tînăr și era speriat și zăpăcit, dar acum știa ce se întîmplă pentru că era un leu mai în vîrstă și fusese îngropat de atît de multe ori.

Părea vag plictisit cînd îi încrucișară labele pe piept și începură să-i arunce noroi pe față.

Era din capul locului inutil. Leul nu ar fi încăput niciodată în groapa aceea. Nu încăpuse niciodată într-o groapă din curtea din dos și nici nu avea să încapă vreodată. Pur și simplu nu erau în stare să sape o groapă destul de mare în care să bage leul acela.

„Salut" spusei. „Groapa e prea mică".

„Salut" răspunseră. „Nu, nu e prea mică".

Acesta era salutul nostru standard de doi ani de zile.

Am stat acolo și am urmărit timp de o oră, sau așa ceva, cum făceau eforturi disperate ca să îngroape leul, dar nu au fost în stare să îngroape decît 1/4 din el înainte de a renunța dezgustați și de a sta în jurul lui încercînd să arunce vina unul pe altul pentru că nu făcuseră groapa destul de mare.

„Ce-ar fi să aranjați aici o grădină anul viitor ?" le-am spus. „În pămîntul ăsta se pare că ar putea crește niște morcovi bunicei".

Nu li s-a părut că asta era foarte nostim.

Prezentare și traducere

IOAN BÎTEA

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

TCIT

Cînd oamenii se redescoperă pe ei înșiși!

Colectivul de muncă al Trustului de construcții industriale Timișoara pe drumul afirmării depline a capacității sale creatoare

- Eforturi stăruitoare pentru executarea la termen și punerea in funcțiune a noilor capacități de producție
- Un exemplu deosebit de grăitor : circa 80 la sută din totalul lucrărilor se execută după tehnologii de tip industrial
- Generalizarea metodei de lucru in acord global – o problemă de stringentă actualitate și de mare eficiență economică
- Rezultate concludente pentru potențialul creator al trustului. Practic, rezervele și resursele interne sint insă inepuizabile !

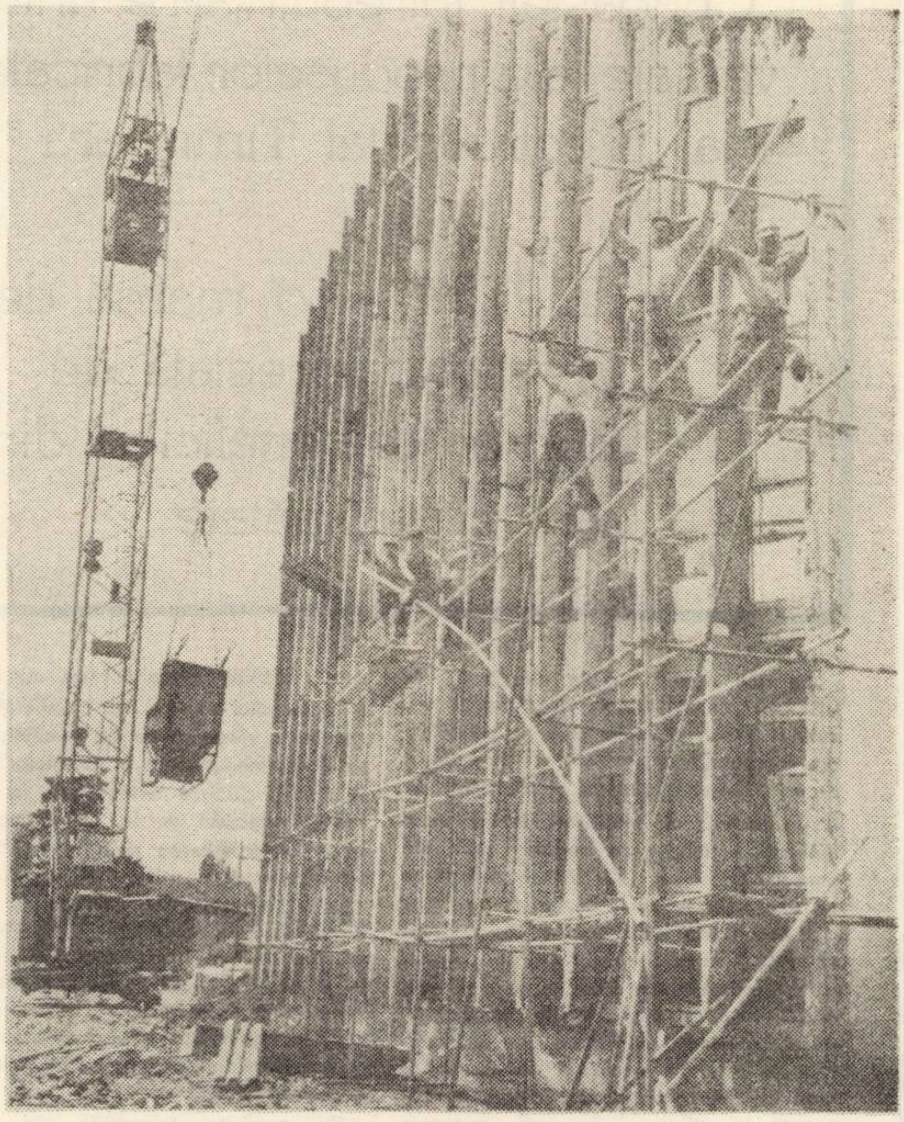

Pe măsură ce ne apropiem de mijlocul anului, harnicul colectiv de muncă al Trustului de construcții industriale Timișoara depune eforturi tot mai susținute pentru finalizarea obiectivelor al căror termen de punere in funcțiune este sfirșitul trimestrului doi al anului in curs. In primele cinci luni, planul producției finite a fost indeplinit și depășit, actualmente executindu-se ultimele operații de punere in operă și de finisaj la un important număr de obiective a căror dată scadentă se apropie.

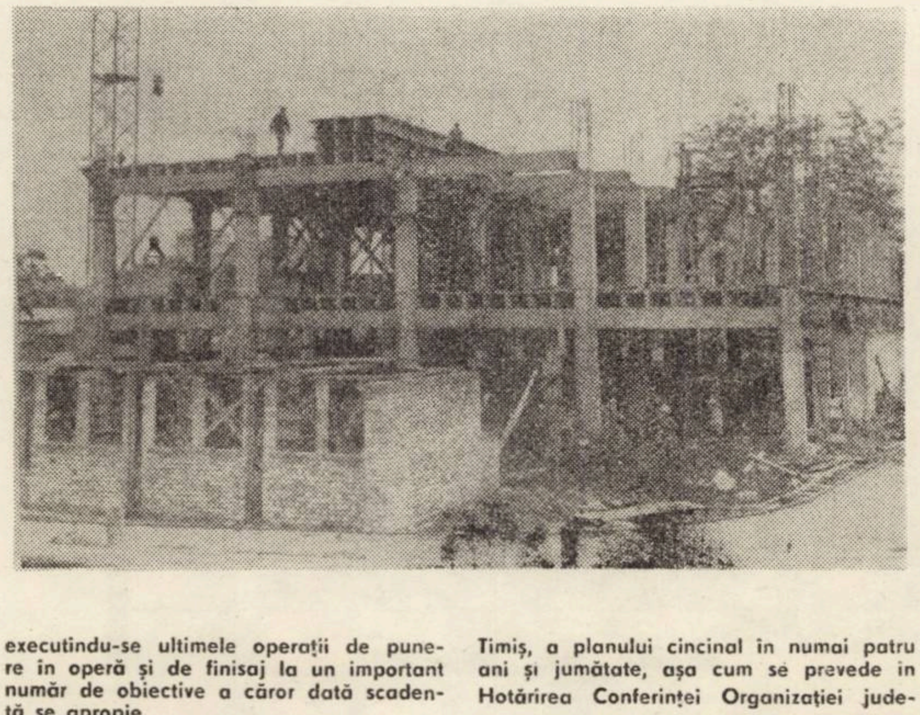

Dacă facem o privire retrospectivă asupra activității din 1973, constatăm cu satisfacția pe care ți-o dă munca implinită, că acest an este cel mai bogat in realizări. Punind tot mai hotărît capăt unor neajunsuri manifestate altădată in activitatea șantierelor și a atelierelor de producție secundară, colectivul trustului, in frunte cu comuniștii, se simte mobilizat cu intreaga-i pricepere și capacitate de muncă in activitatea de indeplinire a sarcinilor de răspundere ce-i revin, pentru a contribui, pe măsura forțelor sale, la realizarea de către economia județului Timiș, a planului cincinal în numai patru ani și jumătate, așa cum se prevede in Hotărirea Conferinței Organizației județene de partid, ținută la inceputul anului 1972. Căutăm, intr-o discuție avută cu factorii de conducere ai trustului, să aflăm cîteva din „secretele" redescoperirii de sine, a autodepășirii – fenomen ieșit anul acesta cu pregnanță in activitatea celor mai multe dintre șantiere.

– Nu este vorba de nici un secret – opiniază tovarășul ing. Gheorghe Moldt, directorul trustului. Mai degrabă se poate vorbi despre o accentuare a răspunderii colectivului nostru de muncă, despre adincirea acesteia pe verticală, adică de la cadrele de conducere ale trustului și pină la ultimul betonist, zidar, fierar-betonist, electrician sau șofer. A continuat să se desfășoare o susținută muncă politico-educativă, pentru ca fiecare să fie conștient de insemnătatea indeplinirii exemplare a sarcinilor ce ne-au fost incredințate prin planul de stat, cit și a propriilor noastre angajamente. Ce a fost a trecut. Cert este că acum ne aflăm pe un drum bun, care ne dă dreptul să privim cu optimism obiectivele și rezultatele pe care ni le-am propus spre realizare in 1973, ca și in următorii doi ani ai cincinalului. Cred insă că va trebui să manifestăm și mai multă exigență in activitatea de zi cu zi, să facem tot ceea ce ne stă in putință pentru ca nimeni să nu rămină in afara preocupărilor de a efectua numai lucrări de cea mai bună calitate, de a respecta și scurta termenele de execuție. Biroul Comitetului județean de partid ne-a acordat un sprijin de real folos. In urma măsurilor intreprinse activitatea de pe șantiere a fost mai bine organizată. Organizația de partid, comuniștii, intreaga masă a salariaților trustului sint angajați responsabil în aplicarea consecventă a măsurilor amintite.

Ni se pun la indemină date, cifre și fapte care probează convingător că roadele introducerii tehnologiilor avansate de lucru nu intirzie să apară. Astfel, se poate menționa – inainte de toate realizarea și depășirea planului pe intervalul ianuarie – mai 1973, ca și in perspectivă, pe intreg semestrul. Acest lucru este foarte important, dacă avem in vedere că, in fiecare caz in parte, este vorba de unități cu caracter productiv, unități chemate să se alăture efortului general al industriei și, in general, al economiei timișene, de a da neabătut viață politicii economice a partidului și statului nostru.

Actualmente aproximativ 80 la sută din volumul total al operațiunilor tehnologice se realizează prin tehnologii de tip industrial. A crescut considerabil folosirea elementelor prefabricate la structura de rezistență a noilor construcții, care ocupă in jurul a 85 la sută din totalul volumului de elemente. Prepararea betoanelor in stații centralizate, formează un alt capitol important al activității pe care o desfășurăm în direcția creșterii productivității muncii, reducerea consumurilor specifice, ridicarea calității producției.

Obiectivele aflate in stadiu de finisaj și cu a căror ridicare colectivul Trustului de construcții industriale Timișoara se poate mindri pe drept cuvînt :

– Dezvoltarea filaturii de vigonie la Uzinele textile Timișoara ;

– Fabrica de prefabricate din beton ;

– Noi capacități la Fabrica de bere din Timișoara ;

– Secția memorii – calculatoare electronice ;

– Noi capacități la Fabrica de aparate electrice de măsurat – Timișoara ;

– Electro-Timiș – Timișoara ;

– Complexul de porcine Pădureni ;

– Complexul uzinei „Tehnometal" Timișoara ;

– Liceul de chimie și Școala profesională Timișoara.

Cițiva dintre cei mai destoinici constructori :

Eugen Flonta și Petre Tonța – maiștri, șefii de echipe Nicolae Lupu și Gheorghe Sonei – fierari betoniști, Trifu Brîncaci și Iosif Weilland – zidari, Iacob Britt și Dumitru Bărdăcel – dulgheri, apoi Constantin Dina – lăcătuș, Valer Bîrcea – sudor, Ioan Matei – șef de echipă la atelierul de reparații de utilaje.

ELECTRO

Cunoaşteţi întrebuinţări'e universale ale produselor fabricate la „Electrometal Timişoara

„EL-TIM" – o marcă de prestigiu, apreciată de numeroşi beneficiari din ţară şi străinătate

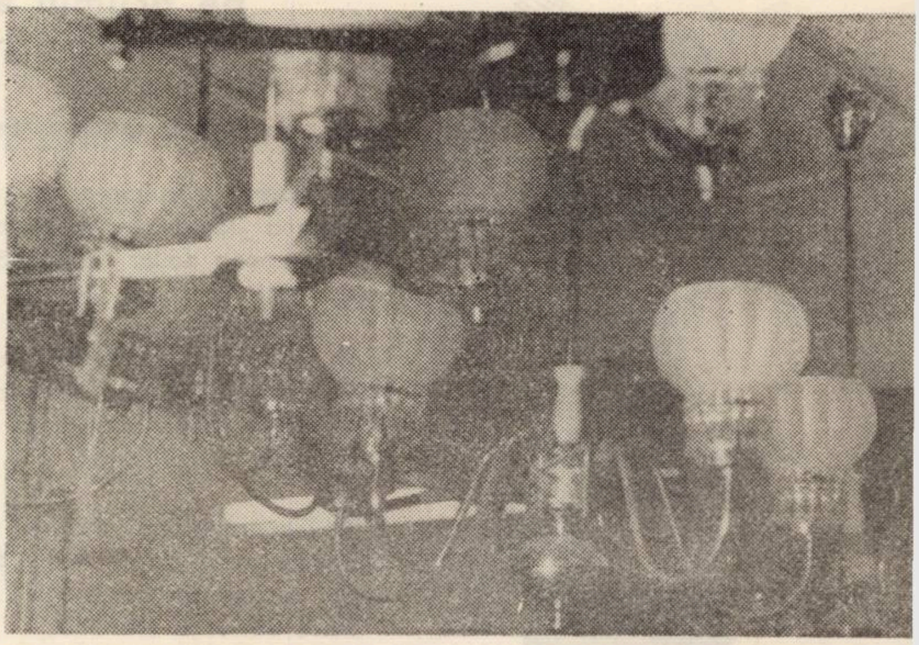

Ca una dintre verigile principale ale Grupului întreprinderilor de industrie locală al judeţului Timiş, grup recent înfiinţat, fabrica „Electrometal" – Timişoara a devenit, datorită hărniciei şi priceperii colectivului său de muncitori, tehnicieni şi ingineri, o unitate cu bogată activitate productivă, marca „EL-TIM" bucurîndu-se tot mai mult de un binemeritat prestigiu, atît în ţară cît şi în străinătate. Se realizează aici, în condiţii de tehnicitate ridicată, o întreagă gamă de produse cu destinaţie diversificată, în rîndul cărora se numără un mare număr de bunuri casnice, aparate şi instalaţii electrice necesare în casă şi gospodărie, în instituţii şi unităţi economice, utilaje şi instalaţii necesare întreprinderilor republicane şi, în general, economiei naţionale.

În condiţiile dezvoltării tot mai ample a construcţiei de locuinţe proprietate personală, a clădirilor de tip familial, a cerinţei de modernizare a sistemelor de încălzire în clădirile neracordate la termoficare, colectivul de la „Electrometal" a trecut la asimilarea şi fabricarea radiatorului electric cu ulei – conceput şi realizat în patru modele – avînd 10, 12, 15, respectiv, 20 de elemenţi, ceea ce, practic, îl face utilizabil pentru orice încăpere, el satisfăcînd pe deplin cele mai înalte exigenţe. Randamentul, utilizarea facilă, economicitatea îl fac deosebit de căutat, iar întreprinderea este în măsură să satisfacă orice comandă.

De aprecieri favorabile din partea cumpărătorilor se bucură, de asemenea, aparatele electrice încălzitoare de apă. Acestea sînt realizate, după capacitate, în trei variante : de 5, 15 şi 85 litri. La

Hidroforul electric de uz casnic este un alt produs introdus, la cerinţa cumpărătorilor, în fabricaţia de serie, exprimată cu prilejul expoziţiilor judeţene şi republicane, precum şi în alte întreprinderi, cum ar fi sondajele de opinii întreprinse în anii trecuţi. Hidrofoarele respective sînt destinate să servească nevoilor la imobilele familiale şi gospodării în care nu există introdusă alimentaţia cu apă potabilă în sistem centralizat.

Din seria articolelor electro-casnice mai fac parte :

- Corpurile de iluminat pentru uz curent **(candelabre)** ;

- Oale pentru fiert lapte, **prevăzute cu pereţi dubli şi avertizor, fapt pentru care îşi găsesc o insistentă căutare din partea gospodinelor ;**

- Autosifoane, **concepute şi realizate într-un număr de modele şi variante îmbunătăţite, avînd fiecare caracteristici superioare calitative ;**

- Polonice **de aluminiu ;**

- Antene de televizor **(pentru cameră şi aeriene) ;**

- Ciocane electrice de lipit ;

- Sonerii pentru biciclete.

Prin calităţile şi utilitatea lor, reţin atenţia utilajele destinate dotării şi echipării unităţilor de alimentaţie publică, cantinelor-restaurant, cămine, creşe, unităţi spitaliceşti etc. Este vorba de :

- Robotul universal de bucătărie-cofetărie, **avînd anexe pentru efectuarea celor mai diverse operaţiuni ;**

- Maşina de tocat carne ;

- Maşina de spălat pahare ;

- Uscător de mîini ;

- Maşina de curăţat cartofi ;

- Maşina de dopuit sticle.

Acelaşi interes major există şi în jurul utilajelor şi instalaţiilor construite pentru echiparea diferitelor unităţi industriale, utilaje din rîndul cărora amintim :

- Alimentatorul pentru presa de cărămizi, presa propriu-zisă **şi** masa automată pentru tăiat cărămizi crude ;

- Presă pentru îndoit profile, **de 75 tone forţă ;**

- Foarfecă ghilotină **(de 5×2.000 mm) ;**

- **Maşină pentru şlefuit canturi, destinată unităţilor de fabricarea mobilei ;**

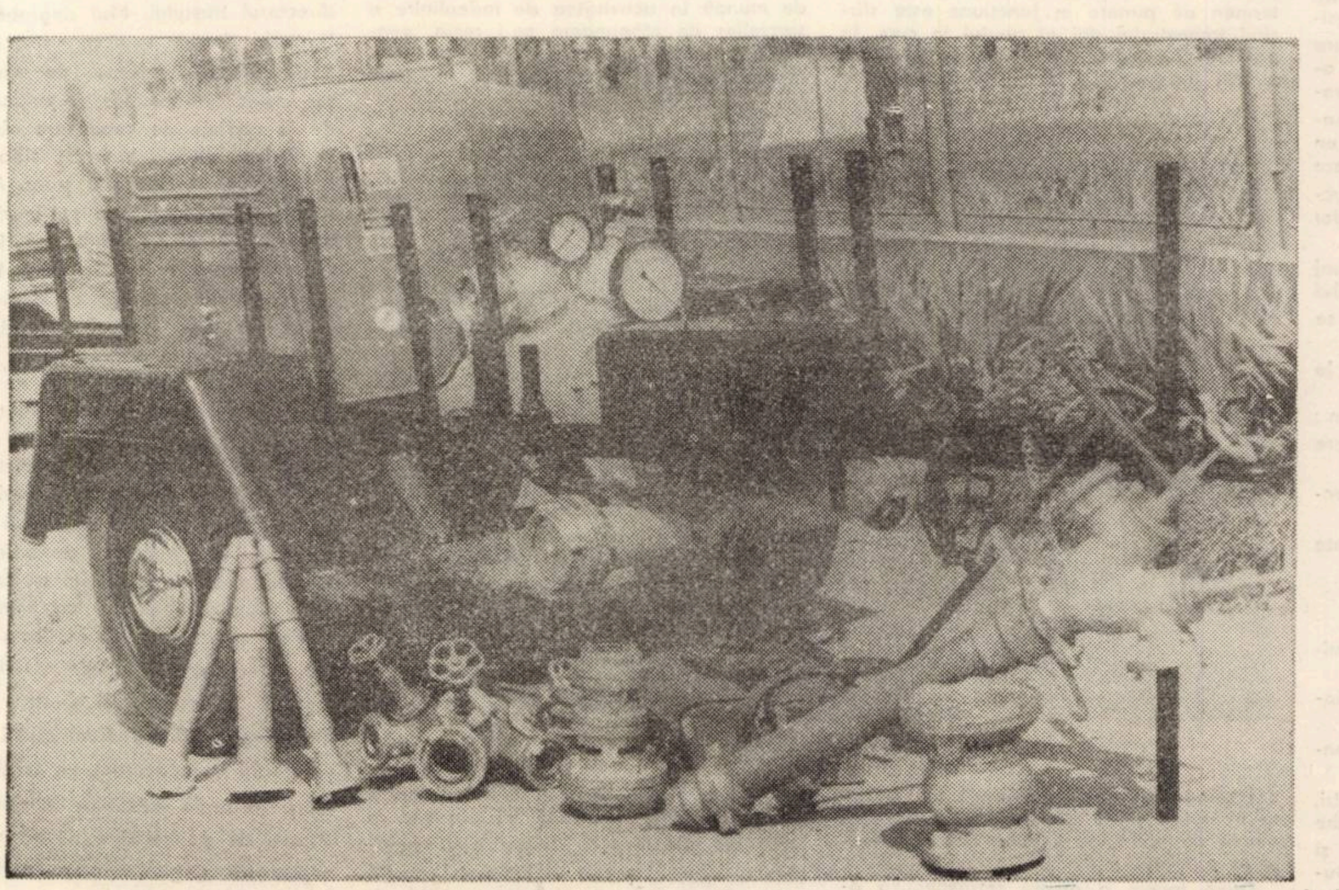

Ministerul Industriei construcţiilor de maşini grele

ŞCOALA PROFESIONALĂ A UZINEI MECANICE TIMIŞOARA

Bv. 23 August nr. 15

primeşte inscrieri pentru concursul de admitere în anul şcolar 1973/1974 pînă în ziua de 3 iulie 1973.

Şcoala pregăteşte muncitori calificaţi în meseriile :

- STRUNGARI
- SCULERI-MATRIŢERI
- MODELIERI pentru turnătorie
- FREZORI-RABOTORI-MORTEZORI
- LĂCATUŞI MECANICI pentru industria constructoare de maşini
- SUDORI (durata de şcolarizare de 2 ani)

UCENICIE LA LOCUL DE MUNCĂ

- STRUNGARI
- TURNĂTORI-FORMATORI (2 ani)
- TERMIŞTI-TRATAMENTIŞTI

Condiţii :

absolvenţi ai şcolii generale de 8 şi 10 ani, în vîrsta de 15–18 ani împliniţi pînă la data de 31 decembrie 1973.

Candidaţii admişi la vizita medicală vor suţine probe scrise şi orale la matematică şi fizică (partea I-a mecanică şi căldura) în perioada 6–14 iulie 1973.

Informaţii suplimentare se pot primi zilnic la secretariatul şcolii – telefon 3 41 03

Grupul şcolar de construcţii Timişoara

B-dul Tinereţii nr. 11

RECRUTEAZĂ

din toate judeţele tineri între 15–18 ani, absolvenţi ai şcolii generale de 8 sau 10 ani, pentru şcoala profesională, la meseriile :

- lăcătuşi mecanici
- instalaţii încălziri centrale
- instalaţii tehnico-sanitare şi gaze
- dulgheri-tîmplari-parchetari
- tîmplari-universali
- tîmplari mobilă
- operator pentru industria prefabricatelor
- lăcătuş mecanic auto-moto
- electrician în construcţii şi instalaţii industriale
- electrician auto-reţele şi agregate
- zidar betonist – mozaicar
- zugrav-vopsitor-tapetar

Înscrierile se fac în perioada 15 iunie – 4 iulie 1973.

Examenul de admitere are loc între 6–14 iulie 1973.

Elevilor reuşiţi la examenul de admitere li se vor asigura întreţinerea şi cazarea gratuită.

Informaţii suplimentare se pot primi la secretariatul şcolii în scris sau prin telefon 1 18 95.

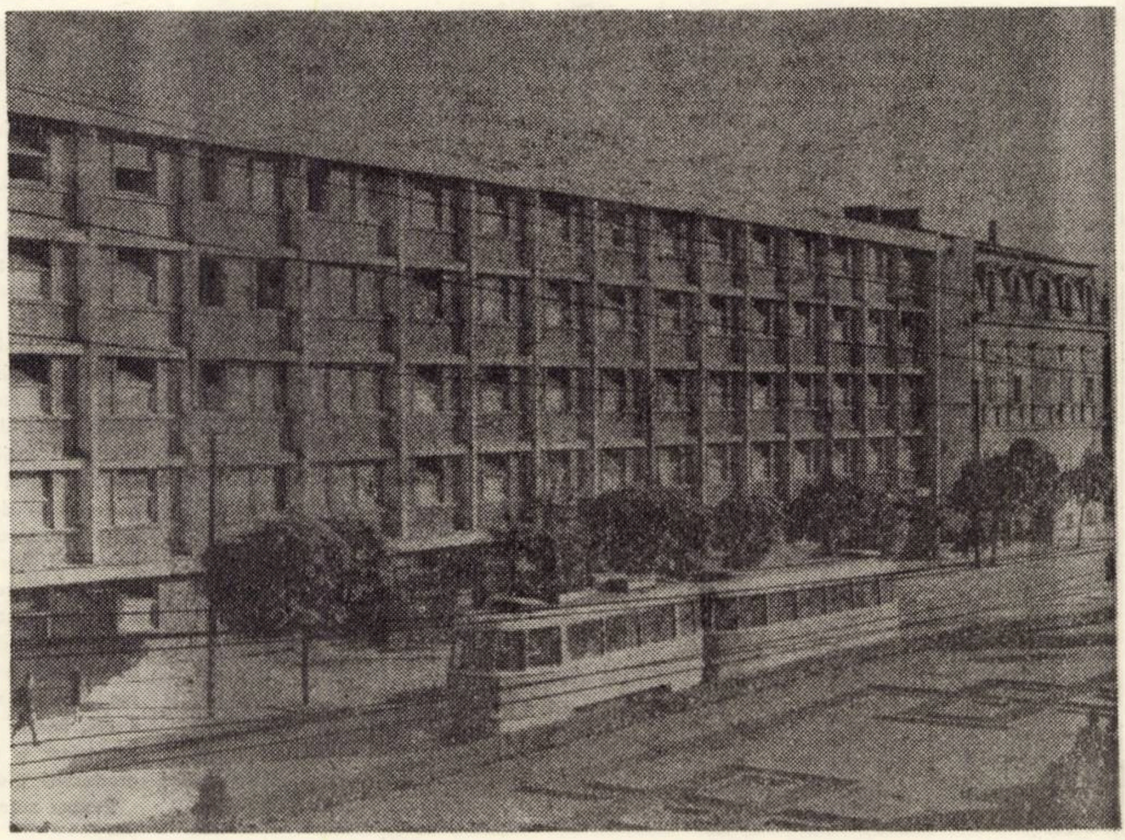

MECANICE
UZINELE UMT TIMIŞOARA
TIMIŞOARA 11. CALEA C.F.R. Nr. 1

Uzina mecanică tim a indust

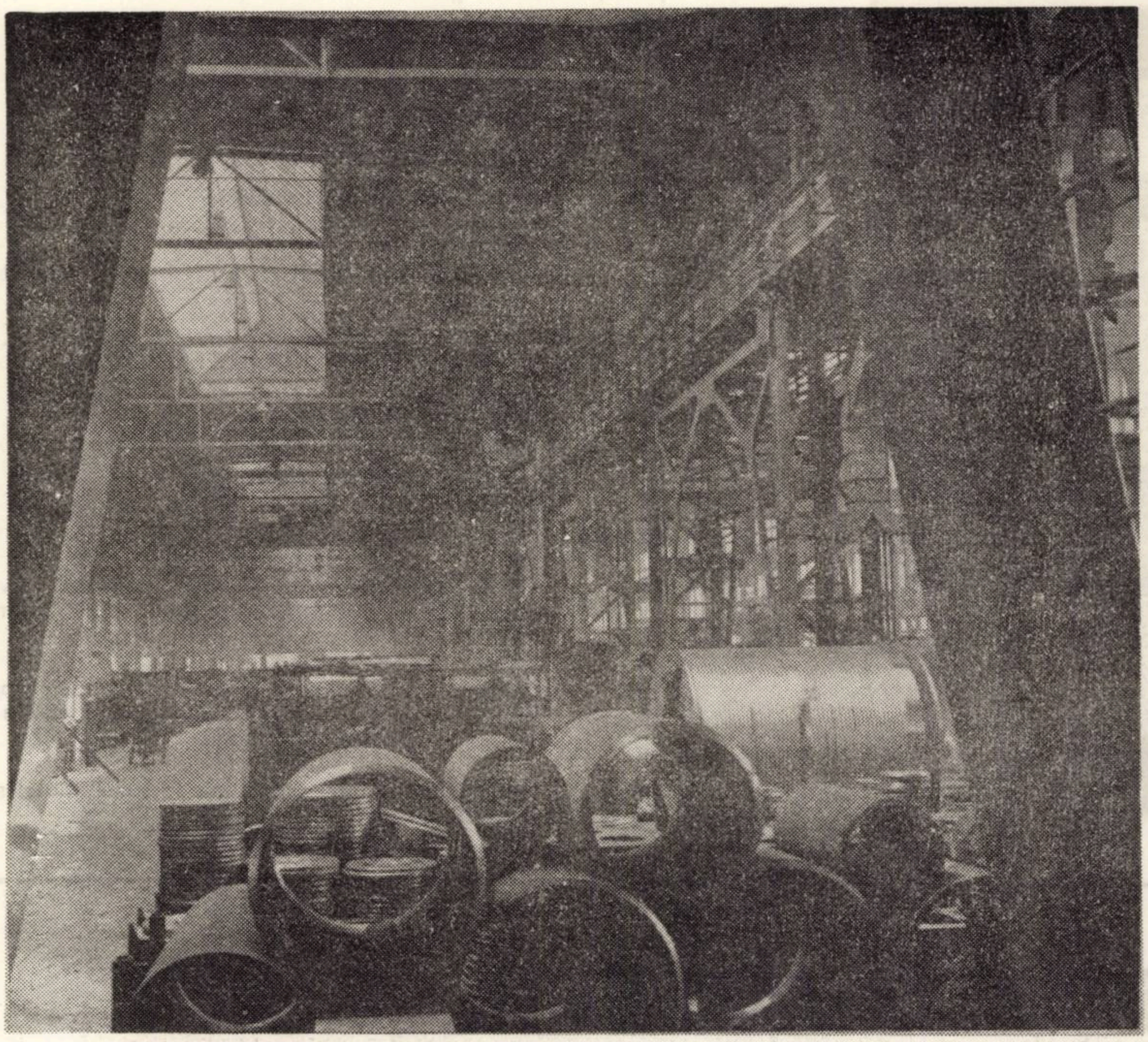

Prin dimensiunile sale, impunătoare în planul ariilor geometrice spaţiale, Uzina mecanică Timişoara face parte din pivoţii de primă mărime ai industriei socialiste din această parte a ţării. Aici în aceste spaţii tehnice, se finalizează importante agregate de ridicat şi transportat, în care investitura de inteligenţă şi muncă calificată capătă valenţe preponderente ce conferă produselor uzinei dreptul de etalon în producţia românească de maşini de ridicat şi transportat.

Biografia uzinei începe cu mai bine de un deceniu în urmă, cînd pe locurile scunde s-au înălţat primele hale industriale, constructorii şi montorii au legat la priza timpului, prezent şi viitor, tăria oţelului şi betonului cu gingăşia florilor multicolore de pe aleile din incinta uzinei.

Între pereţii înalţi ai halelor, în care s-au aliniat sute de maşini-unelte, şi, şi mai multe, sute de strungari, frezori, sudori, turnători, forjori şi de alte meserii, s-a produs în scurtă vreme, din mers, joncţiunea generaţiilor de ieri şi de astăzi de modelatori ai metalului, formînd o mare şi puternică familie de muncitori, tehnicieni şi ingineri, ce poartă cu mîndrie pe hainele de lucru emblema uzinei. În aceşti ani de rodnică activitate în care dinamica industrială a uzinei a urcat mereu mai sus, producţia globală a sporit de peste 8 ori, indice care în viitorul apropiat va consemna o nouă dublare a volumului producţiei globale.

Pentru aceasta, încă de pe acum au fost conectate la circuitul productiv — cu un an mai devreme decît era stabilit iniţial, aceasta graţie conjugării eforturilor constructorilor şi a colectivului uzinei — noi şi moderne capacităţi tehnico-productive, la care se vor adăuga şi alte spaţii industriale, aferente sectoarelor de prelucrări mecanice la rece şi la cald.

Cît priveşte nomenclatorul de fabricaţie al uzinei, acesta a consemnat în medie, peste 30 de produse noi pe an, majoritatea concretizate în maşini de ridicat şi transportat, realizate pe baza proiectelor elaborate de specialiştii institutului de profil din localitate

În anii actualului cincinal, colectivul uzinei, care prin hărnicie şi pricepere, s-a prins într-o amplă competiţie cu timpul şi cu tehnica a trecut la asimilarea în producţie a primelor poduri rulante de 125 tone fabricate în ţara noastră, la executarea unei game lărgite de poduri rulante electrice, macarale-portal şi portuare, macarale-tun, automacarale, grinzi rulante suspendate, motostivuitoare cu furci laterale şi alte utilaje complexe de ridicat şi transportat.

Se poate afirma, fără nici un fel de exagerare, că nu există mare uzină sau şantier din ţară care să nu folosească în procesul muncii utilajele mecanice ce poartă marca „U.M.T.".

Supuse unei permanente înnoiri de către proiectanţii din cercertare şi de specialiştii din producţie, produsele uzinei mecanice Timişoara, ating performanţe tehnico-constructive şi funcţionale tot mai ridicate, la o greutate specifică tot mai redusă. Macaralele-portal şi podurile rulante pînă la 35 tone/forţă capacitate, sînt în prezent mai uşoare, consumul de metal pe fiecare produs este acum cu aproape 15 la sută mai mic faţă de anul 1971. În acelaşi timp, au fost aduse o serie de îmbunătăţiri sistemelor de translaţie, aparatajului de ridicare şi rulare, de oprire şi pornire, fapt ce a contribuit ca tot mai multe maşini de ridicat şi transportat să fie solicitate atît în ţară, cît şi peste hotare. În 1973 de pildă, — an în care producţia marfă înregistrează o creştere de peste 25 la sută faţă de 1972 — uzina mecanică Timişoara livrează la export, o producţie marfă a cărei valoare depăşeşte de peste 4 ori pe cea de anul trecut, produsele sale fiind printre mesagerii economiei noastre naţionale în U.R.S.S. şi în Brazilia, în R. P. Chineză şi în Iran, precum şi în alte ţări din Europa, Asia, Africa şi America Latină.

Spaţiile de productie şi tehnologiile industriale de care dispune la ora actuală uzina, ca şi gradul tot mai ridicat de pregătire profesională şi tehnico-ştiinţifică a tuturor eşaloanelor de muncitori, tehnicieni şi ingineri, creează condiţii tot mai bune de realizare a unui volum sporit de produse, într-un timp mai scurt decît era prevăzut. Aşa se face că de la începutul anului şi pînă acum, uzina a livrat în avans, aproape 60 de agregate de ridicat şi transportat, automacarale hidraulice de 2,5 tone capacitate, macarale-portal speciale, poduri rulante electrice sub 5 tone/forţă şi altele în valoare de peste 15 milioane lei.

Odată cu dezvoltarea vertiginoasă a capacităţilor productive ale uzinei a crescut şi marea familie a metalurgiştilor timişoreni. Sute de tineri s-au calificat la locurile de muncă, în şcoli profesionale şi în licee de specialitate. Un mare număr de ingineri şi tehnicieni au trecut din activităţi neproductive, direct în sectoare de producţie. Pe fluxurile tehnologice din principalele hale industriale au început să lucreze o serie de noi agregate şi instalaţii, concepute şi realizate prin autoutilare.

Îmbunătăţirea condiţiilor de muncă a fost precedată de o serie de îmbunătăţiri de ordin social. În incinta uzinei au fost construite şi date în folosinţă mai multe cămine pentru tinerii muncitori, o modernă cantină-restaurant, o bază sportivă şi altele.

Antrenat plenar în marea întrecere socialistă pentru înfăptuirea cincinalului înainte de termen, colectivul uzinei mecanice Timişoara şi-a înscris ca deviză a angajamentului său reînnoit, îndeplinirea cincinalului în numai 4 ani şi 4 luni.

VICTOR MUREŞAN

FABRICA VICTORIA SIBIU

Str. Nicolae Teclu nr. 39

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ

o diversificată gamă de dulciuri, napolitane etc., bogate în vitamine și zaharuri, cu diferite creme de fructe și aromă plăcută.

Cereți produsele
„VICTORIA" SIBIU
pentru a vă convinge și dvs. de calitatea lor superioară.

Piscoturi Deseri
futi
DESERT
DESERT

GRUPUL INTREPRINDERILOR DE INDUSTRIE LOCALA
TIMIŞOARA

a contractat cu Industriile locale din alte județe diferite produse metalo-chimice, mobilier etc., pe care le pune la dispoziția clientelei prin

MAGAZIN DE PREZENTARE

Noul magazin de prezentare din Timiş

Str. Ceahlău nr. 7

● etajeră baie, măsuțe fantezii, diferite cuiere de hol cu oglinzi, lăzi pantofi, jucării copii, absorbție aburi aragaz, covoare pentru autoturisme, ştergător picioare, etc.

● mai enumerăm din gama largă, produsele :

autosifoane tip nou tronconice, fiere călcat electrice, oale fiert lapte cu pereți dubli şi avertizor,

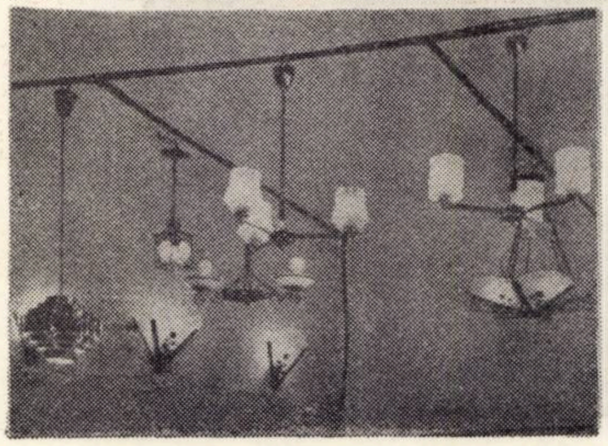

● precum şi diferite produ
melana derăcită, pături şi d
duse de marochinărie, maşini
ultramoderne, stropitori grădine
cote lux, greutăți pentru bala
ne diferite casnice şi indust
teracotă electrice, găleți zincat
rite capacități,

● diferite produse cosmetic
mentol, lac unghii, creion de
diferite oglinzi

FABRICA „1 Iunie"

FABRICA DE TRICOTAJE „1 IUNIE" - TIMIŞOARA

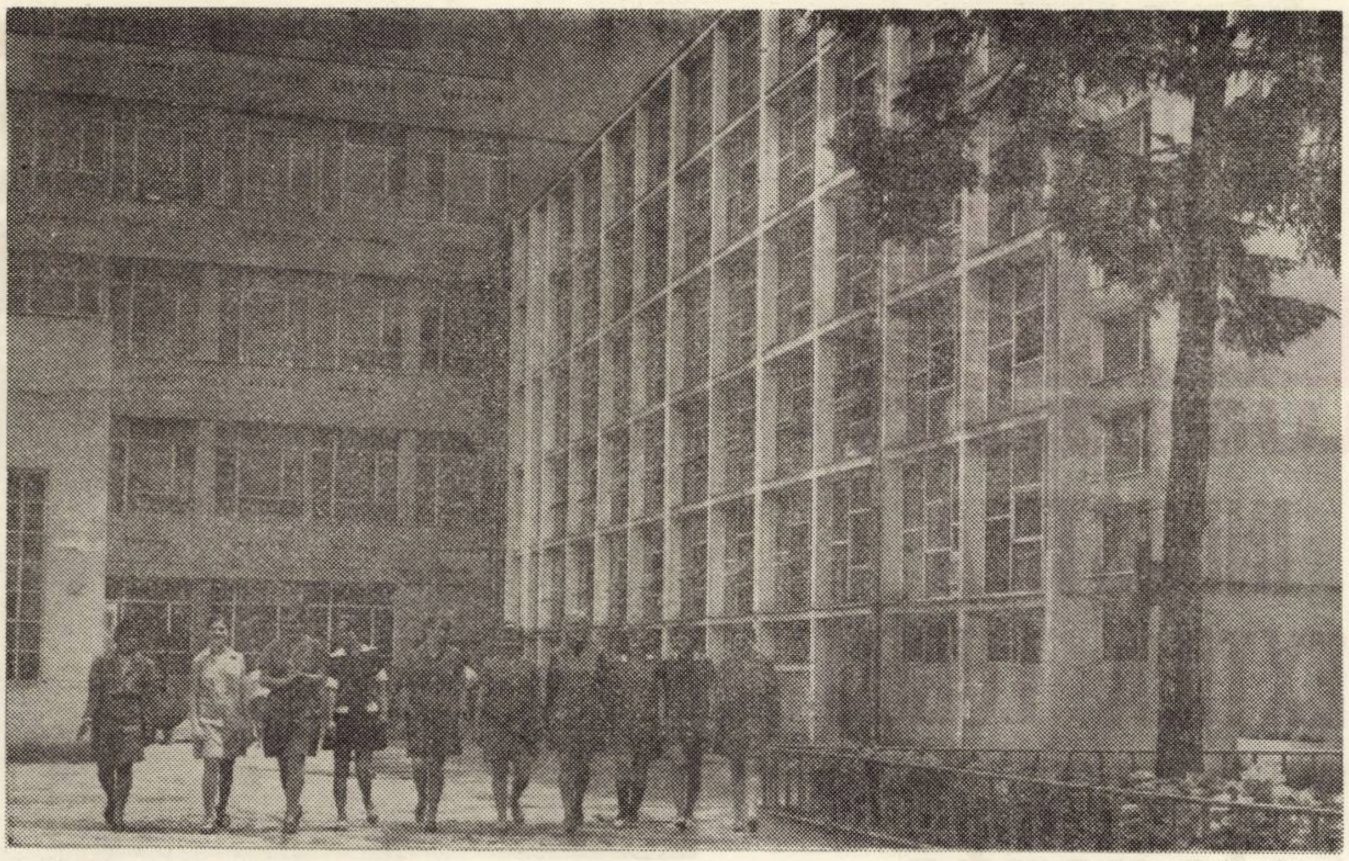

In orice sezon Fabrica „1 Iunie" oferă un bogat sortiment de tricotaje pentru copii. Caracteristicile superioare şi culorile fine şi elegante ale produselor, în concordanţă cu cerinţele pieţii interne şi externe satisfac exigenţele tuturor beneficiarilor. Pentru a veni în întîmpinarea gustului unui cît mai variat public cumpărător recent a fost deschisă în Timişoara o expoziţie de prezentare care a întrunit o apreciere unanimă din partea cumpărătorilor.

Pentru viitor, avînd în vedere cerinţele sporite şi exigenţele cumpărătorilor fabrica timişoreană se va prezenta cu o gamă variată de produse din fire sintetice şi bumbac, în culori vii şi cu o rezistenţă deosebită la spălare, cu aplicaţii şi ornamente noi şi moderne.

Aşadar nu uitaţi :

Fabrica „1 Iunie" oferă pentru acest sezon şi pentru zilele de toamnă pentru copiii dumneavoastră lenjerie comodă, practică şi cochetă.

- MAIOURI – CHILOŢI – FLANELUŢE – CAMAŞUŢE
- COSTUMAŞE – PANTALONI – PIEPTARAŞE
- URSULEŢI DIN BUMBAC – JACHETELE CU BONETE – BOTOŞEI – IMBRACAMINTE DIN MATLASATE – pentru zilele mai răcoroase.

- JACHETELE CU BONETE
- VESTE CU PANTALONI
- CAPOADE
- PARDESII
- BONETE
- PELERINE CU GLUGA

REŢINETI :

TOATE DIN MATLASATE

lenjerie şi îmbrăcăminte din tricot, din fire de bumbac, într-un bogat sortiment. Produsele se disting prin aspectul lor atrăgător, modele variate, coloristică reuşită, calitate superioară.

- ● confecţii de calitate pentru toţi copiii noştrii . . .
- ● vara sau iarna pentru băieţi şi fete cel mai frumos cadou . . .

REŢINEŢI ADRESA : Magazinul de prezentare al fabricii „1 Iunie" – Tritex – Timişoara str. Engels nr. 5.

LUGOJTEXT

INDUSTRIA TEXTILA LUGOJ

Drumul Buziaşului nr. 31 tel 1340

eleganţă modernă calitate linie

LUGOJTEX – o carte de vizită prestigioasă în toată ţara, în fiecare magazin textil puteţi găsi ţesăturile utile celor mai diverse articole de îmbrăcăminte :

– ţesături TERONCEL, BANAT, ANDREEA, ARTEMISA, LEBADA etc.

Lenjerie de pat în diverse desene, confortabilă, vaporoasă şi plăcută este oferită de aceeaşi firmă LUGOJTEX

INLET – tot un produs al fabricii textile Lugoj se poate utiliza la confecţionarea saltelelor şi plapomelor.

Industria textilă Lugoj vă oferă o gamă variată de ţesături pentru lenjerie de corp, într-o variată gamă coloristică cu desene moderne în culori pastel, medii şi intense :

– TEROCEL VULTUR
– PIONIER
– GIULIA
– OXFORD
– POSTAVARUL
– VERA
– ANDREEA
– ZEFIR LIRUS
– POPLIN SATURN
– ORION
– ORIENT
– LIANA
– ZENIT

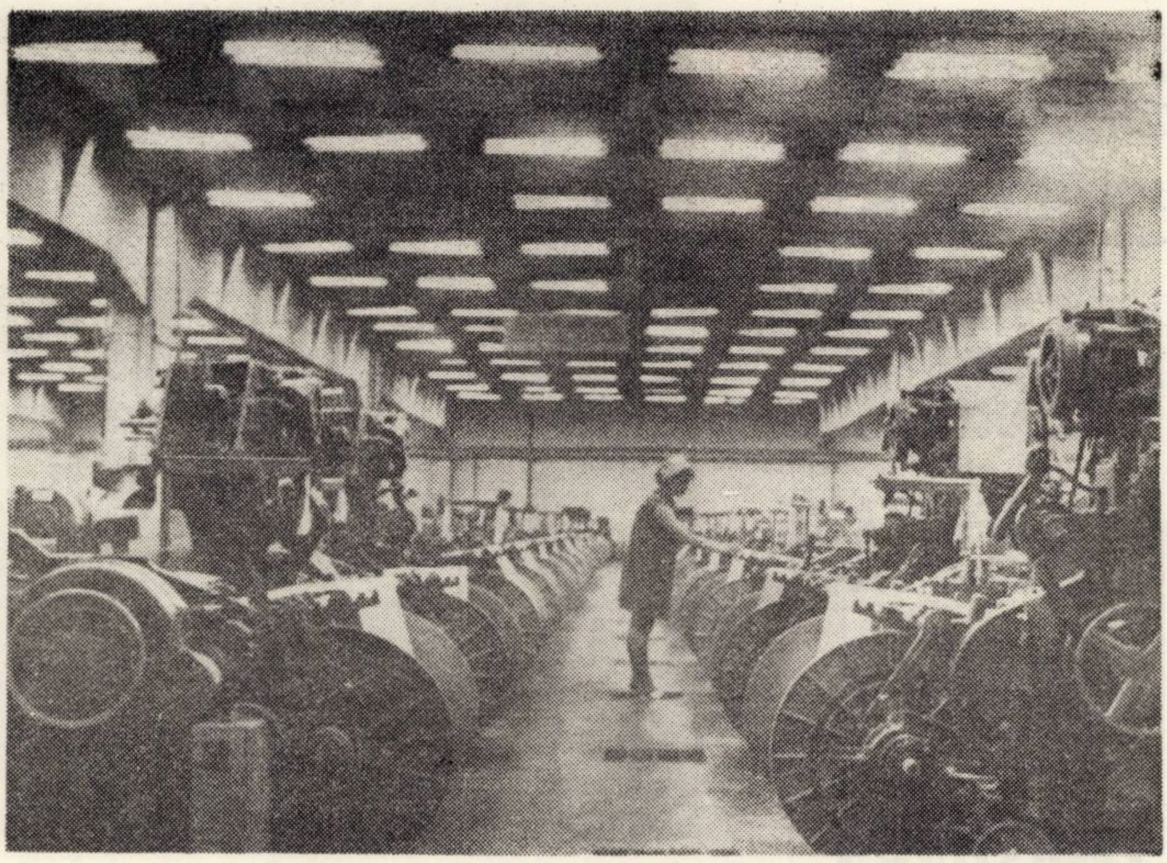

PENTRU TOATE VIRSTELE, PENTRU TOATE GUSTURILE – TESATURILE LUGOJTEX se pot procura de la toate magazinele din ţară.

– Produce şi oferă în lăţimi de 80 şi 90 cm :

a) Ţesături pentru lenjerie de pat :

– PINZA NEALBITA ŞI ALBITA
– GRADEL ATLAS
– ŞIFON P.B.
– RACHITA
– INDIAN P.B.
– OLANDINA
– TEROCEL INLET

b) Ţesături pentru lenjerie de corp în carouri, dungi şi uniuri, în desene variate, culori pastel, medii şi intense :

– TEROCEL VULTUR
– TEROCEL PIONIER
– TEROCEL GIULIA
– TEROCEL OXFORD
– TEROCEL POSTAVARUL
– TEROCEL VERA
– TEROCEL LEBADA
– TEROCEL ANDREEA
– TEROCEL ZEFIR LIRUS
– TEROCEL POPLIN SATURN
– TEROCEL ORION
– TEROCEL ZENITH
– FINET ORIENT
– PICHET LIANA

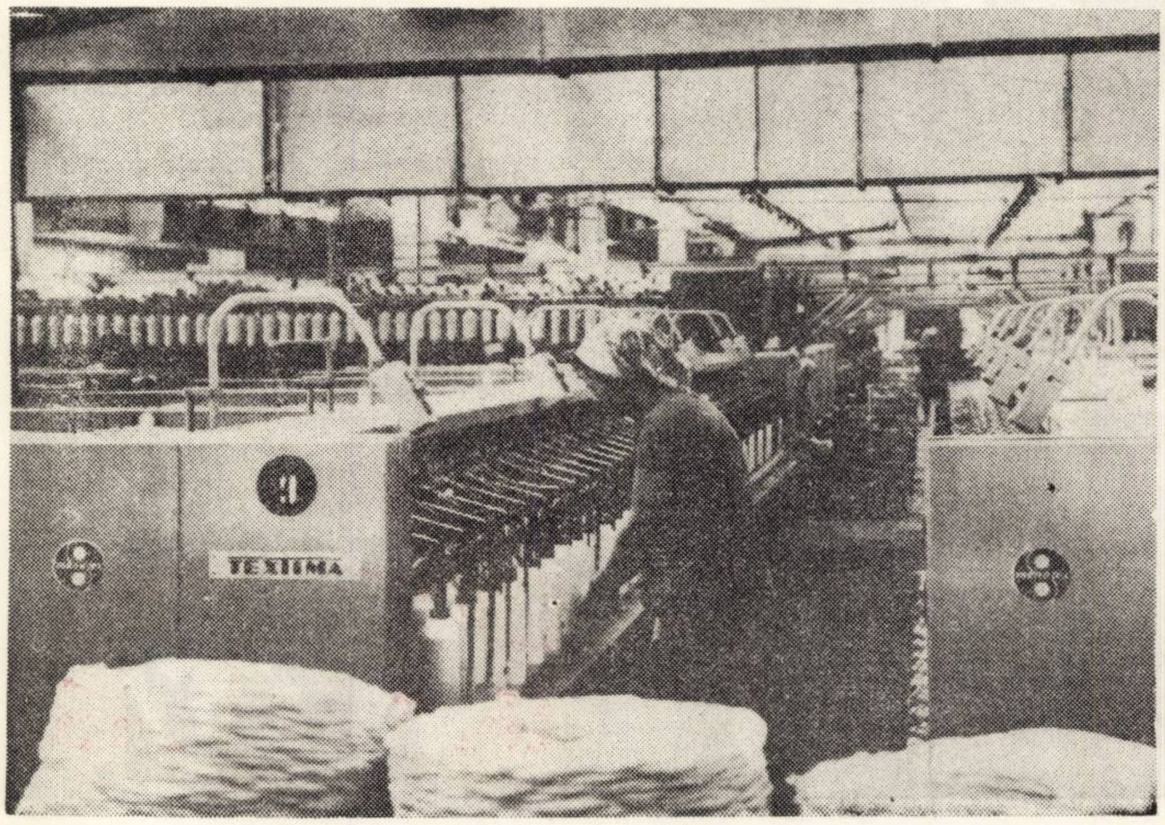

Stocurile de cupoane şi mărfuri se livrează prompt pe bază de comenzi.

Magazinul de prezentare şi desfacere stă la dispoziţia consumatorilor pentru edificare sortimentală şi calitativă din Piaţa Republicii nr. 5, Lugoj.

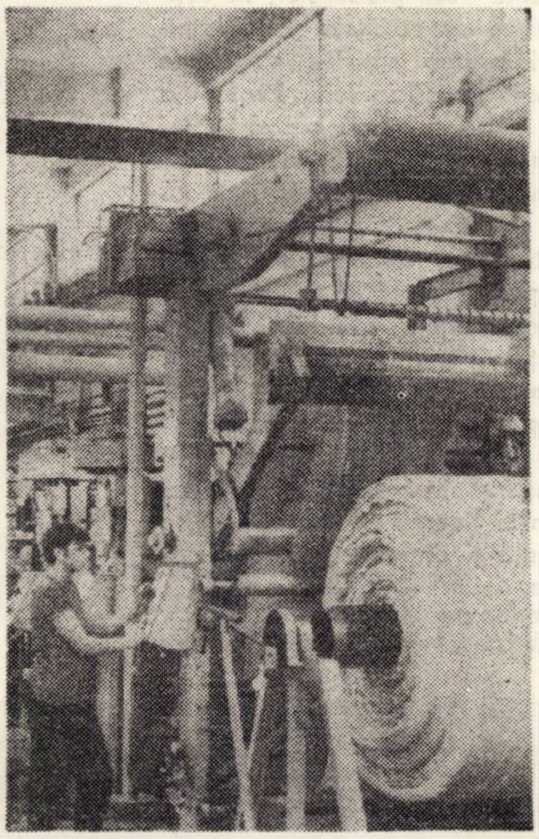

REŢINEŢI

produsele LUGOJTEX
sînt expuse la
MAGAZINUL
DE PREZENTARE,
LUGOJ,
PIAŢA REPUBLICII 5

ELBA

I.I.S. ELECTROBANAT

str. Gării nr. 1 tel. 11590 Timișoara

Recunoscute oriunde pentru superioritatea produselor inițialele EL-BA constituie oricînd pentru cumpărătorii din țară și străinătate o marcă de prestigiu cu produse garantate. Cerințele tot mai mari ale modernizării urbane, atît în ceea ce privește iluminatul străzilor și a interioarelor, cît și cerințele diferitelor ramuri industriale, la nivelul tehnic mondial au determinat lărgirea gamei produselor Electrobanat pe mai multe grupe : Astfel, produsele se împart în : 1) corpuri de iluminat industrial ; 2) faruri și lămpi pentru autovehicule ; 3) elemente galvanice.

Oricind, o trecere în revistă a principalelor produse constituie un prilej de satisfacții pentru cei care le produc, pentru numele întreprinderii timișorene.

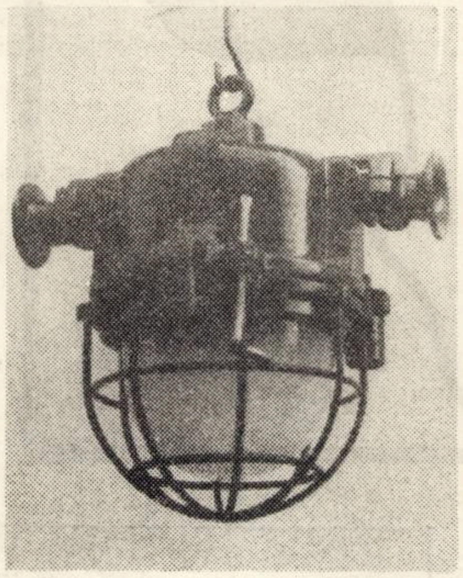

Iată principalele produse ale întreprinderii care i-au dus faima peste hotare, precum și ultimele produse intrate în producție, pe grupe, în ordinea menționată mai sus :

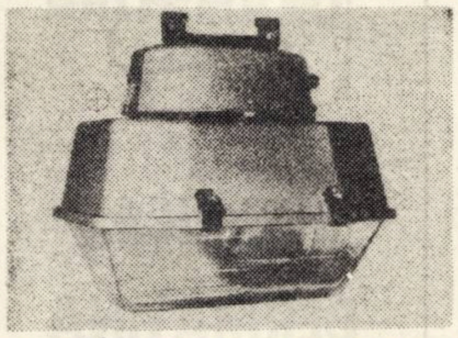

I. 1) CORPURI DE ILUMINAT CU LAMPI FLUORESCENTE PENTRU INTERIOR ȘI EXTERIOR pentru o mare diversitate constructivă :
- cu montaj îngropat, aparent, aplice sau suspendat

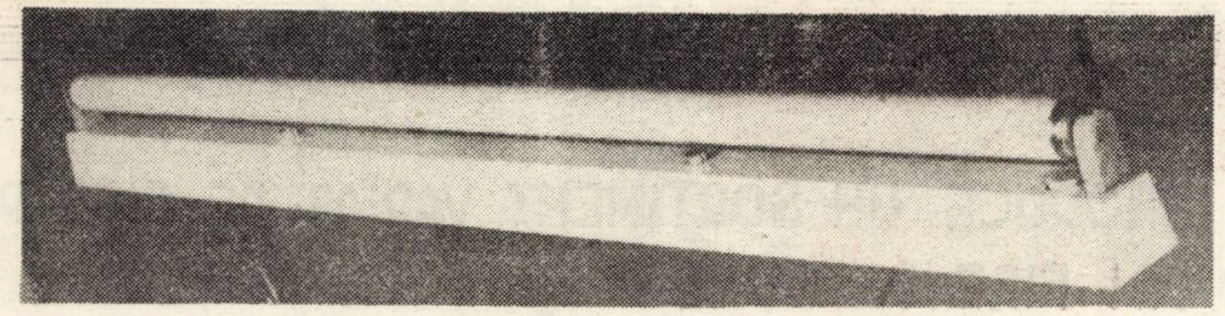

- cu reflector, cu grătar de protecție împotriva strălucirii sau dispersor etc.

Acestea toate pentru a se aplica multiplelor necesități de ordin arhitectural.

2 – CORPURI DE ILUMINAT CU VAPORI DE MERCUR PENTRU INTERIOR ȘI EXTERIOR

– în curs de proiectare : corpuri de iluminat cu VAPORI DE SODIU

3 – CORPURI DE ILUMINAT INCANDESCENTE PENTRU MAȘINI-UNELTE, PANOURI DE COMANDA, CONSTRUCȚII etc.

4 – CORPURI DE ILUMINAT ANTIEXPLOZIVE ȘI ANTIGRISUTRASE PENTRU INDUSTRIA MINIERA ȘI PETROLIERA.

BATERIE
ELBA
3R12 – 4,5 V

5 – LANTERNE FOCUS, LUX, VINATORESC, SPORT etc.

II. 1. CORPURI DE ILUMINAT ȘI SEMNALIZARE OPTICA PENTRU AUTOVEHICULE ȘI AUTOTRACTOARE
- Faruri de ceață cu halogen F C H-2 tip, și F P H-2 tip
- Far proiector cu halogen,
- Faruri pentru iluminat asimetric
- Lămpi de iluminat și semnalizare
- Lămpi de serviciu etc.

In curind un nou produs : lămpile de semnalizare pentru autocamioanele DAC – azi în fază experimentală.

LOCOMOTIVELE ELECTRICE ȘI DIESEL

2 – CORPURI DE ILUMINAT PENTRU ELECTRICE, VAGOANE, VAPOARE etc.

III – PILE ȘI BATERII GALVANICE PENTRU ILUMINAT, APARATE RADIO CU TRANZISTOARE ȘI TELECOMUNICAȚIE.

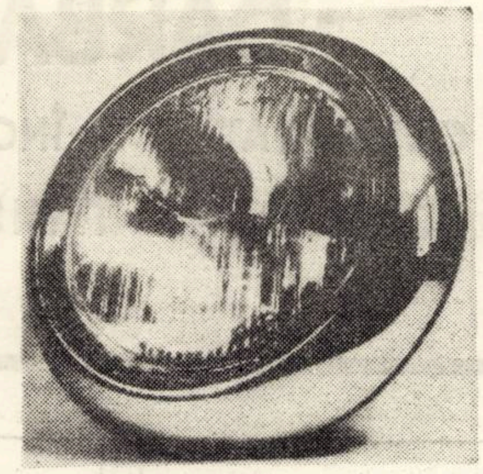

Grija pentru ca aceste produse să fie calitativ ireproșabil moderne, în competiție pe piața internă și internațională se manifestă printr-o intensă activitate de documentare, cercetare și experimentare atît în domeniul proiectării produselor, cît și a tehnologiilor și fluxurilor de fabricație. In acest sens, întreprinderea dispune de laboratoare cu un înalt nivel de dotare tehnică și de personal com-

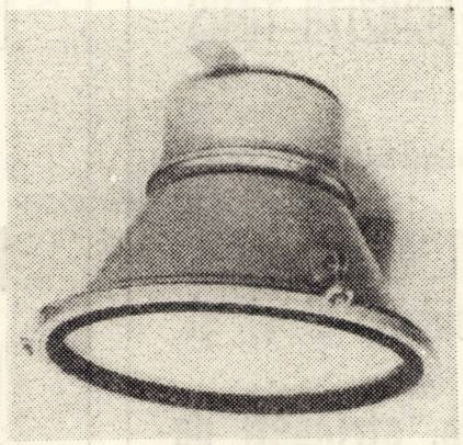

petent specilizat asigurind. in acest sens, dezvoltarea tehnicii de iluminat la nivelul cerut pe plan mondial.

Electrobanat este astăzi o intreprindere modernă cu prestigiu atît în țară cît și peste hotare numărindu-se printre cele mai mari întreprinderi producătoare și exportatoare de corpuri de iluminat și baterii din cadrul țărilor socialiste.

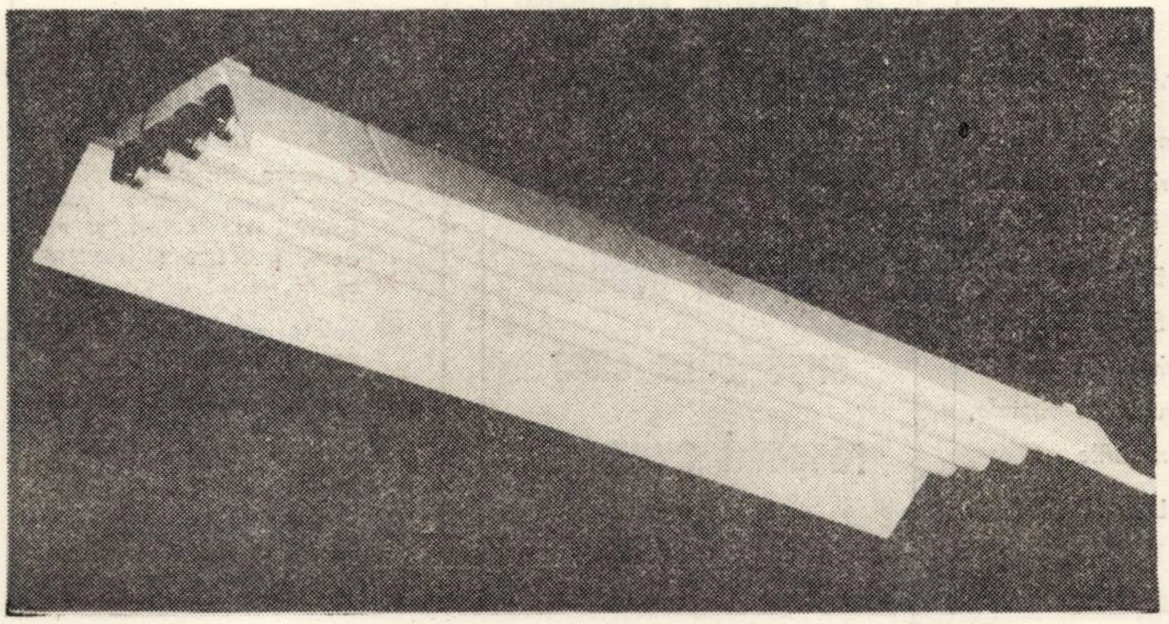

ELBA

Fabrica de ciorapi TIMIȘOARA

PRODUCE UN SORTIMENT VARIAT DE CIORAPI DIN FIRE DE BUMBAC ȘI SUPRAELASTICE

Pentru

Copii Femei Barbați

CUMPĂRAȚI CU ÎNCREDERE PRODUSELE FABRICII DE CIORAPI TIMISOARA

INTREPRINDEREA DE PREINDUSTRIALIZARE ȘI ACHIZIȚII TIMIȘ

str. Buziașului nr. 4 Timișoara
Tel. 1 48 35

Pionieri, elevi și eleve, strîngeți deșeuri de hîrtie și textile și predați-le la I.P.A. (fost D.C.A.) veți obține un venit avantajos

---

B

FABRICA BUMBACUL TIMIȘOARA

str. Mangalia nr. 39 Tel. 1 50 57

Cumpărați cu incredere articolele intreprinderii „Bumbacul" Timișoara.

– ȚESATURI DIN FIRE DE BUMBAC ȘI SINTETICE, într-o gamă variată de modele și culori pentru toate vîrstele, ocaziile și anotimpurile.

REZISTENTE LA SPALAT ȘI LUMINA.

FABRICA DE ȚIGARETE TIMIȘOARA

Imbinarea armonioasă și finețea tutunului fac din țigaretele Fabricii de țigarete Timișoara produse superioare care răspund exigenței fumătorilor

---

DERMATINA

FABRICA DERMATINA TIMIȘOARA

Calea Șagului nr. 100,
tel. 2 18 14

PRODUCE

- Covoare din PVC fără suport textil, intr-o gamă variată de culori și modele, practice și rezistente,
- Tetine – biberoane din cauciucul natural,
- Mănuși industriale de protecție contra acizilor, bazelor și produselor petroliere, precum și
- Mănuși electroizolante de joasă și înaltă tensiune.

Grupul întreprinderilor de gospodărie comunală și locativă
a județului Timiș, Timișoara
str. V. Roaită 1
Timpul liber perfect organizat
LA
ȘTRANDUL TERMAL
str. Dr. V. Pîrvan
SAU LA ACELA AL
TINERETULUI
calea Recașului

IPVILF

Întreprinderea pentru producția, valorificarea și industrializarea legumelor și fructelor — Timișoara

Consumatori!

COMPLETAȚI-VĂ NECESARUL
ORGANISMULUI CU VITAMINE
PE CALE NATURALA, CONSUMÎND :

Legume și fructe

ȘI

CONSERVE DE LEGUME ȘI FRUCTE

ce se pot procura în cantități suficiente

și de calitate.

SE GĂSESC DE VÎNZARE

LA TOATE MAGAZINELE

IPVILF

DIN JUDEȚUL TIMIȘ

Intreprinderea pentru livrarea produselor petroliere Timișoara

Benzină-ulei

- Stațiunile „PECO" sint intotdeauna foarte bine asortate cu toate produsele petroliere de cea mai superioară calitate și in cantități indestulătoare !
- Se servește direct din rezervor iar pentru populație, cu pompe mecanizate.
- Deservire perfectă și rapidă la toate stațiile de alimentare auto „PECO".

STOP
Aragaz
STOP
STOP
COMERCIALIZAREA
PECO
PROD. PETROLIERE
Benzină - ulei

Aragaz

- Orice defecțiune constatată va fi remediată prin cooperativa „Dinamo".
- Verificarea instalației de aragaz se face de către salariații intreprinderii noastre in mod gratuit.
- Salariații noștri nu au voie să efectueze nici un fel de reparații.
- Permiteți verificarea aragazului numai pe bază de legitimație eliberată de intreprinderea noastră.

Cititori!

REINNOIȚI-VĂ ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale și difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului:
pentru 3 luni 13 lei
pentru 6 luni 26 lei
pentru 1 an 52 lei
Prețul unui exemplar 1 leu

In atenția unităților socialiste!

Primim spre publicare în revista noastră:

- **Material publicitar**
- **Reclamă comercială**
- **Angajări**
- **Concursuri diferite**
- **Anunțuri școlare etc.**

Folosiți în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

și vă veți convinge de eficacitatea publicității

oreană — o prezenţă de prestigiu ei socialiste româneşti

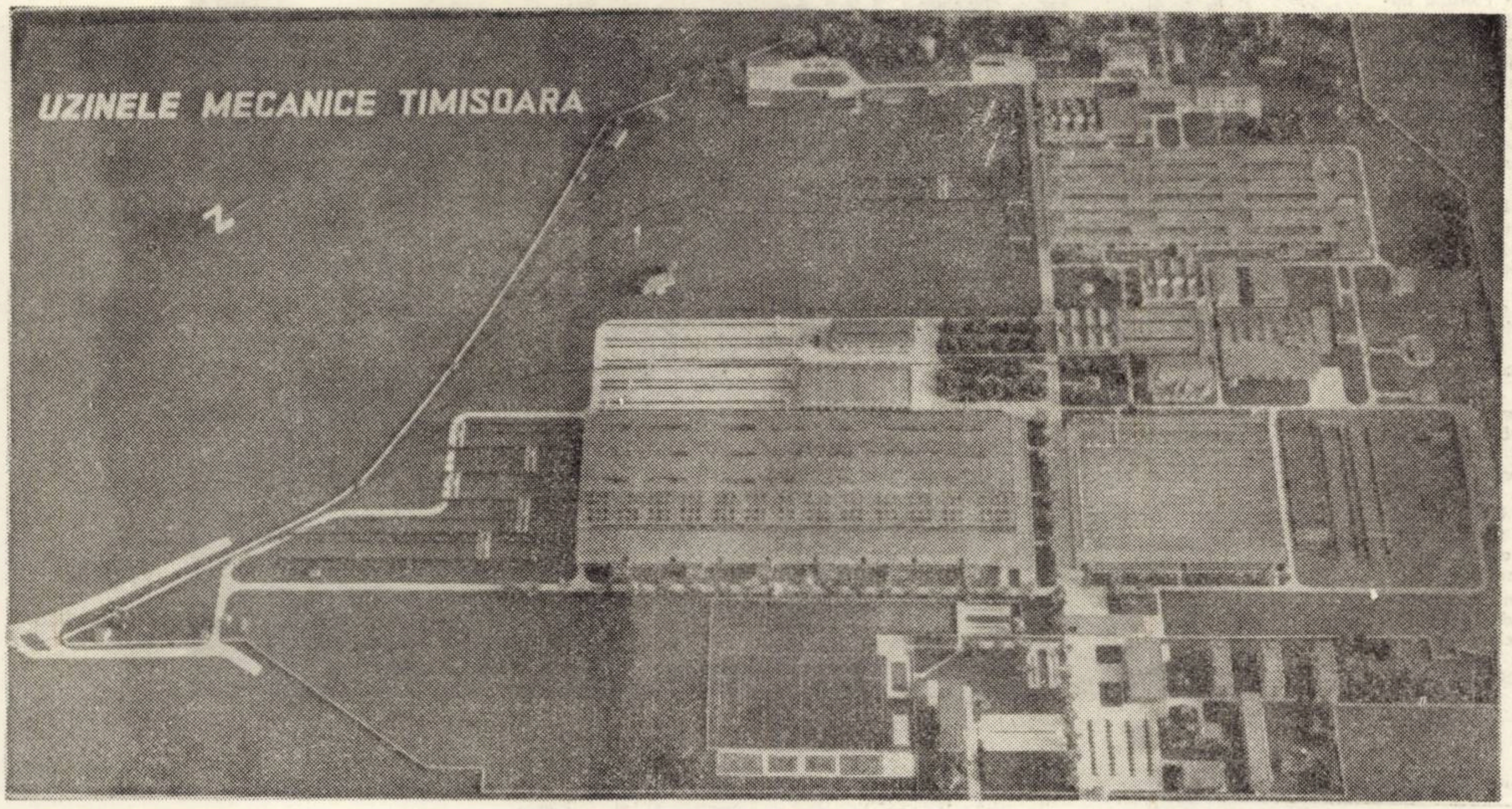
UZINELE MECANICE TIMISOARA

TRĂIASCĂ PARTIDUL COMUNIST ROMÂN

Mobsy – fratele lui FLIPPER este la Timişoara

Inteligent şi sociabil, delfinul este prieten de nădejde al omului şi un partener ideal de joc pentru copii – serialul T.V. „Flipper" ne-a demonstrat acest lucru.

Delfinul aparţine marii familii a cetaceelor, este mamifer, se hrăneşte cu peşte.

Delfinul este neobosit in joacă, sărituri şi exhibiţii, inoată cu un consum minim de energie, atingind viteze de 80 km/oră, plonjează pină la adincimi de 200–300 m, rezistă sub apă fără respiraţie cca. 10 minute, are o vedere foarte bună, in apele tulburi se orientează cu ajutorul unui „sistem de radiolocaţie", care funcţionează in cadrul aparatului auditiv, foloseşte un „limbaj" propriu, nedescifrat incă de om.

„Artistul" nostru, delfinul MOBSY, este originar din insulele Bahamas, are virsta de şase ani, cintăreşte 300 kg, are o lungime de 3 metri. MOBSY işi susţine recitalul acvatic timp de o oră, intr-un bazin special de 200 000 l apă, in care se toarnă 9 tone săruri marine ; apa are o temperatură constantă de 22 grade, cu instalaţie specială de purificare şi oxigenare permanentă.

Delfinul MOBSY, frate bun cu delfinul Flipper, dansează twist, joacă fotbal, sare la inălţime cu siguranţă şi dezinvoltură, realizind adevărate performanţe. Spre deosebire de delfinii amatori, din delfinariul de pe litoral, delfinul MOBSY este un „profesionist", o mare vedetă, care trebuie neapărat văzută şi aplaudată de spectatorii intre 7 şi 80 de ani.

Nu pierdeţi această ocazie ! MOBSY dă zilnic două reprezentaţii de cite o oră, simbătă trei, şi duminică cinci in chapiteaul cu bazin instalat in piaţa „Timişoara 700", INCEPIND DE SIMBĂTĂ, 23 IUNIE a.c.

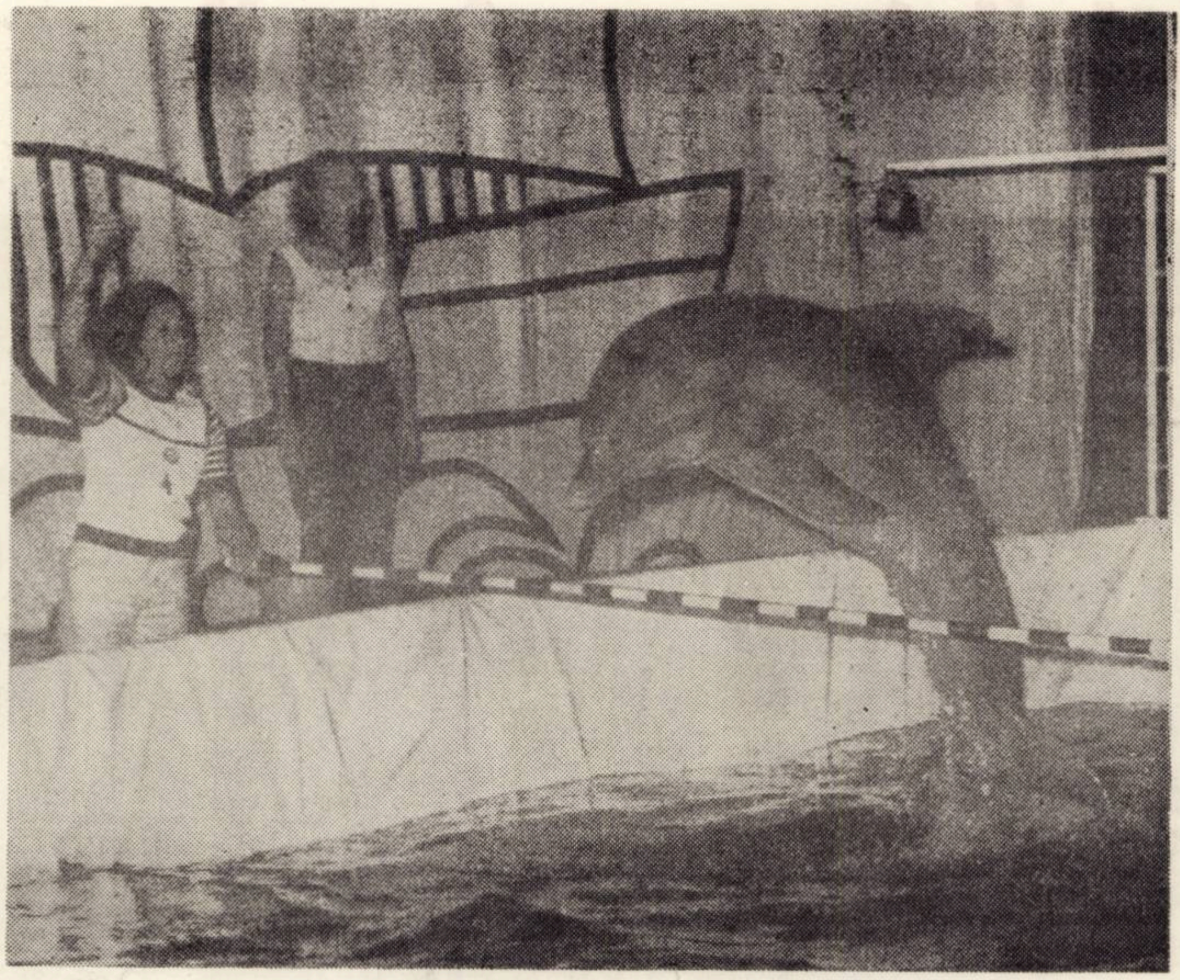

Centrul şcolar pentru Industria Chimică

Timişoara Splaiul Peneş Curcanul nr. 3–5 Telefon 3 37 43

PROSPECT

recrutează candidaţi pentru concursul de admitere pentru anul şcolar 1973–1974, pentru tipurile de şcoală şi meseriile de mai jos :

I. ŞCOALĂ PROFESIONALĂ (curs de zi)

1. Electrician de intreţinere şi reparaţii. Durata de şcolarizare 3 ani, pentru uzina „AZUR", „SOLVENTUL" şi fabrica „DETERGENŢI" Timişoara.
   - se primesc promovaţii clasei a 8-a a şcolii generale, in virsta de cel mult 18 ani la 31 decembrie 1973.
2. Operator la fabricarea medicamentelor şi reactivilor. Durata de şcolarizare 3 ani, pentru uzina „SINTEZA" Oradea.
3. Operator la chimizarea produselor de rafinării. Durata de şcolarizare 3 ani, pentru fabrica „SOLVENTUL" şi „DETERGENT" Timişoara.
4. Operator la fabricarea lacurilor, vopselelor şi uleiurilor. Durata de şcolarizare 2 ani, pentru uzina „AZUR" şi „SOLVENTUL" Timişoara.

– Concursul de admitere se ţine in localul şcolii, pentru toate meseriile.

– Data examenului : 6–14 iulie 1973 şi va consta din următoarele probe :

- matematică scris şi oral, pentru toate meseriile,
- fizică partea II (electricitatea), scris şi oral, pentru electricieni,
- chimie scris şi oral, pentru toate meseriile de operator.

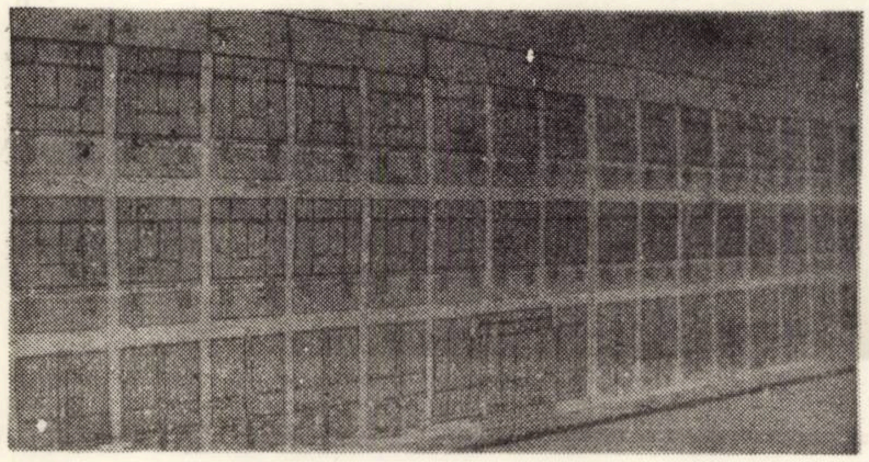

INSCRIERILE se fac la secretariatul şcolii, pină la 4 iulie 1973. Pe tot timpul şcolarizării, elevii şcolii profesionale primesc cazare, masă la cantină, echipament, rechizite.

II. UCENICIE LA LOCUL DE MUNCĂ

Lăcătuş mecanic pentru industria chimică. Durata de şcolarizare 3 ani. Ucenicia se face la uzina „Azur", Fabrica „Detergenţi" şi „Solventul". La aceleaşi unităţi se va face şi repartizarea, după absolvirea şcolii. Pe timpul practicii, elevii sint salarizaţi de intreprindere. Pe durata cursurilor teoretice elevii primesc bursă, la fel ca elevii de la cursurile de zi ai şcolii profesionale.

– Se primesc promovaţi ai clasei a 8--a ai şcolii generale, in virstă de maximum 18 ani impliniţi pină la 31 decembrie 1973.

METAL TIMIȘOARA

— Caracteristica principală (și generală) a produselor purtînd marca „EL-TIM": utilitate largă, calitate ireproșabilă !

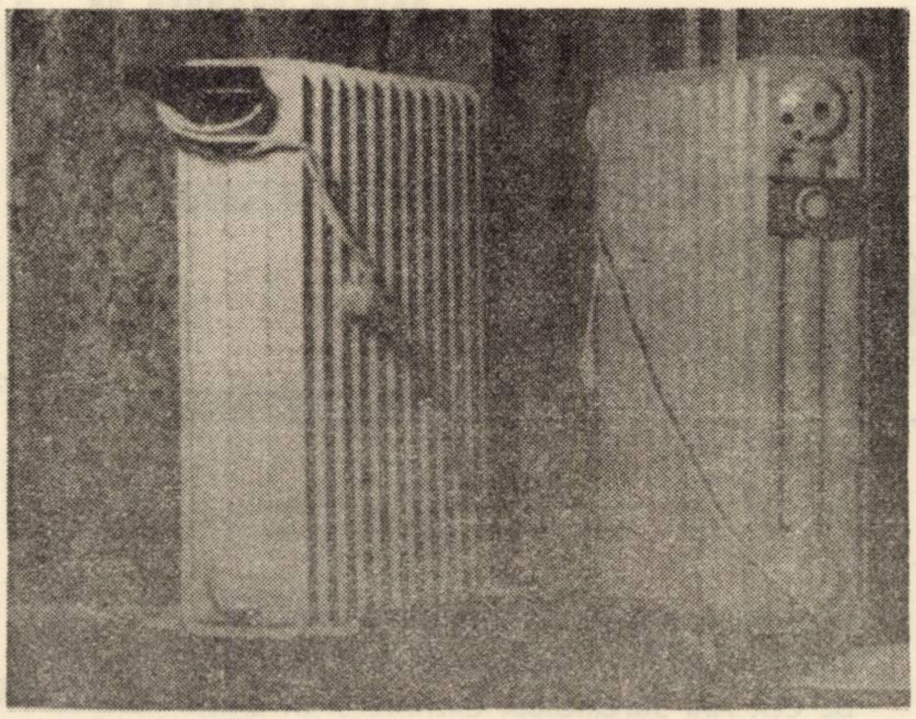

De reținut, in același timp, că tot la „Electrometal" Timișoara se fabrică echipament pentru formațiile P.C.I., din rîndul cărora amintim motopompa de 1.200 litri pe minut, apoi racordurile din aluminiu, de diferite dimensuni.

În discuția avută cu tovarășul inginer Ioan Staicu, directorul general al Grupului întreprinderilor de industrie locală din județul Timiș, am aflat cîteva din preocupările de viitor ale colectivului de la „Electrometal" Timișoara. Domnia-sa ne-a vorbit cu amabilitate despre preocuparea care există in direcția diversificării in și mai mare măsură a gamei de produse electrocasnice, care să satisfacă cele mai exigente pretenții, fiind concepute și realizate la nivelul produselor fabricate in țări cu veche tradiție industrială. În rîndul acestor produse se află : sobe electrice cu ventilator, fier electric de călcat (simplu și cu termostat), plită electrică, corpuri de iluminat, concepute in variante îmbunătățite simțitor, variante perfecționate de ciocane electrice de lipit etc.

De asemenea , se are in vedere fabricarea unor motopompe, pentru formațiile P.C.I., avind capacitatea de 800, respectiv 400 litri pe minut, precum și introducerea in producția de serie a unui generator cu spumă destinat, de asemenea, formațiunilor P.C.I. În același timp, vor fi fabricate unele tipuri de mobilier metalic pentru spitale, utilaje perfecționate pentru magazinele cu autoservire etc.

Pe aceleași coordonate, stabilite de Congresul al X-lea și Conferinta Națională a partidului, se inscriu și eforturile – mereu mai susținute – pentru introducerea rapidă a progresului tehnic in producția curentă, automatizarea și mecanizarea unor produse tehnologice, a unor operații de inaltă productivitate. O activitate rodnică desfășoară colectivul de muncă pentru construcția de noi mașini și utilaje, in cadrul programului de autoutilare.

Rezultate bune obținute pînă acum in indeplinirea planului de producție îndreptățesc muncitorii, tehnicienii și inginerii de la „Electrometal", ca de altfel și pe celelalte colective ale Grupului de intreprinderi de industrie locală din județul Timiș, să fie optimiști, ei fiind hotărîți să facă totul pentru realizarea cincinalului in patru ani și jumătate.

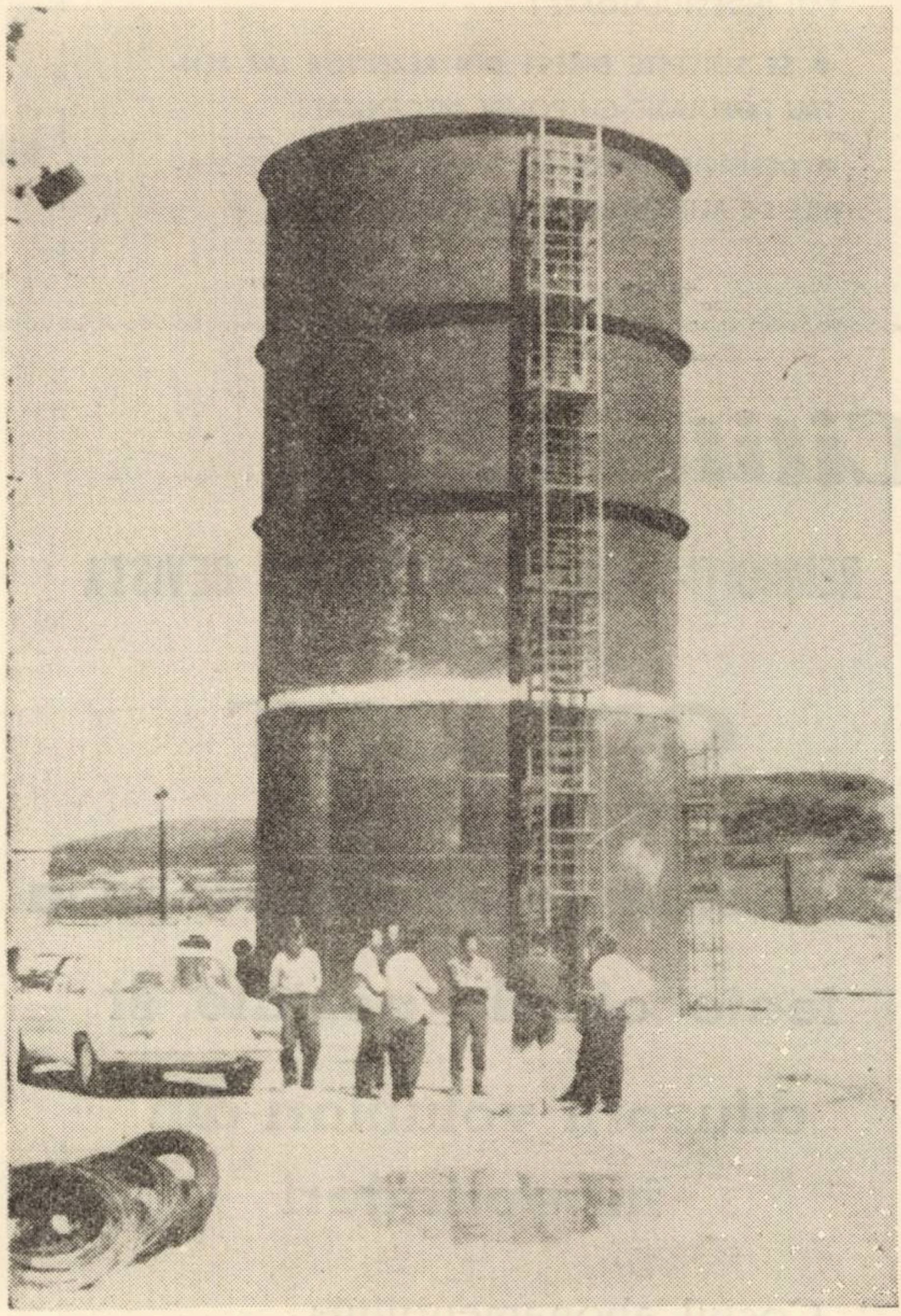

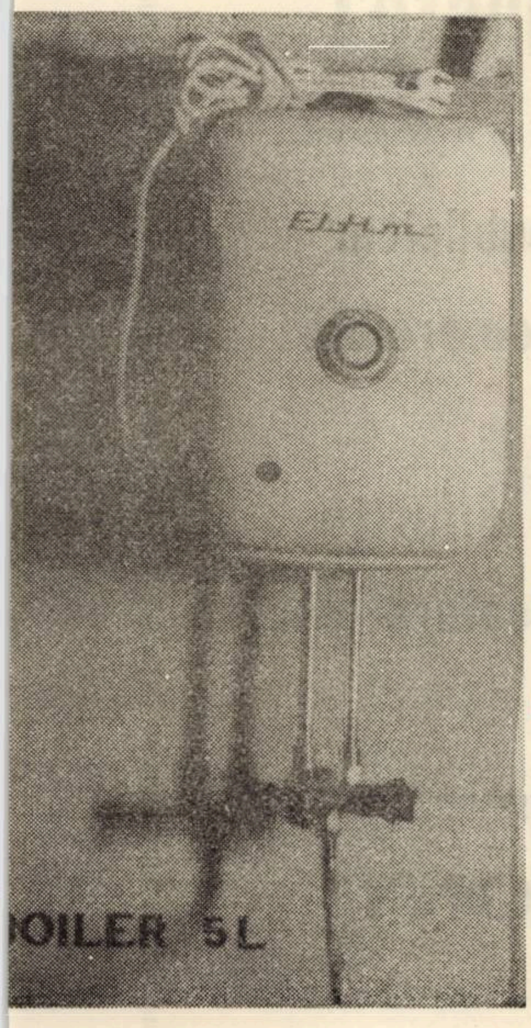

Nici o casă
fără produse
fabricate la

ELECTROMETAL

Bunul gospodar
cere din magazin
produse purtînd
marca „EL-TIM"

Intreprinderea pentru livrarea produselor petroliere Timişoara

COMERCIALIZAREA
PECO
PROD PETROLIERE

Benzină - ulei

- STAȚIILE NOASTRE SINT INTOTDEAUNA FOARTE BINE ASORTATE CU TOATE PRODUSELE PETROLIERE DE CEA MAI SUPERIOARA CALITATE ŞI IN CANTITAȚI INDESTULATOARE !
- SE SERVEŞTE DIRECT DIN REZERVOR IAR PENTRU POPULAȚIE CU POMPE MECANIZATE.
- DESERVIRE PERFECTA ŞI RAPIDA LA TOATE STAȚIILE DE ALIMENTARE AUTO PECO.

- VERIFICAREA INSTALAȚIEI DE ARAGAZ SE FACE DE CATRE SALARIAȚII INTREPRINDERII NOASTRE IN MOD GRATUIT.
- ORICE DEFECȚIUNE CONSTATATA VA FI REMEDIATA PRIN COOPERATIVA „DINAMO".
- SALARIAȚII NOŞTRI NU AU VOIE SA EFECTUEZE NICI UN FEL DE REPARAȚII.
- PERMITEȚI VERIFICAREA ARAGAZULUI NUMAI PE BAZĂ DE LEGITIMAȚIE ELIBERATA DE INTREPRINDEREA NOASTRA.

Aragaz

COMERCIALIZAREA
PECO
PROD PETROLIERE

Cititori!

REINNOIȚI-VĂ ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale şi difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului:
pentru 3 luni 13 lei
pentru 6 luni 26 lei
pentru 1 an 52 lei
Prețul unui exemplar 1 leu

In atenţia unităţilor socialiste!

Primim spre publicare în revista noastră:

- Material publicitar
- Reclamă comercială
- Angajări
- Concursuri diferite
- Anunțuri şcolare etc.

Folosiți în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

şi vă veți convinge de eficacitatea publicității

BIBL[illegible] A„ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 21 IUNIE 1973 ● NR. 25 (278) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Voință și țel

Știind că o bombă de o putere relativ mică din arsenalul nuclear modern este de cincizeci de ori mai distrugătoare decit cea aruncată la Hiroșima, cum ar putea fi liniștită omenirea ? Știind că sint stocate atitea arme nucleare incit explozii zilnice nu ar conteni o sută cincizeci de ani, cum ar putea fi indiferentă omenirea ? Și cum ar putea să se resemneze popoarele cu risipirea absurdă a unor uriașe resurse umane, financiare, economice, in timp ce numeroase populații ale globului sint lipsite de condiții elementare de viață ? Numai intr-un singur an bugetele militare ale tuturor statelor insumează peste 200 miliarde dolari, adică de două ori și jumătate mai mult decit pentru asistență medicală, de o dată și jumătate mai mult decit pentru invățămint și de 30 de ori mai mult decit totalul ajutorului economic oficial acordat țărilor in curs de dezvoltare. Și se pune atunci o firească intrebare : omenirea incotro ?

Aceste constatări și semne de intrebare au revenit in actualitate o dată cu anunțarea incheierii ultimei runde de negocieri in cadrul Comitetului pentru dezarmare de la Geneva. Din nou, așteptările popoarelor au rămas neimplinite. Negocierile au decurs lent, problemele vitale, esențiale, ale dezarmării și in primul rind ale dezarmării nucleare nu au fost abordate, s-a bătut pasul pe loc așa cum se intimplă de mulți ani. Insatisfacția este cu atit mai mare, cu cit au fost avansate idei și propuneri valoroase pentru depășirea actualului punct mort, pentru realizarea unui reviriment in tratativele de dezarmare.

Contribuția delegației țării noastre la lucrările comitetului a fost deosebit de importantă. Ea a prezentat un program de măsuri ample și concrete vizind incetarea cursei inarmărilor și infăptuirea dezarmării, formulate in Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a partidului. Numeroase aprecieri au subliniat caracterul realist, util și oportun, constructiv și convingător al propunerilor românești.

România, in acord cu marile obiective ce și le-a propus in politica sa internă, s-a afirmat din nou, ca promotoare a unor inalte idealuri de pace și ințelegere intre popoare. Ea rămine la convingerea neabătută că voința popoarelor de a fi inlăturat definitiv spectrul unui război nuclear, de a fi eliberate de sub povara grea a cheltuielilor militare va triumfa. Pentru atingerea acestor nobile țeluri ea va face tot este necesar și posibil.

Dar este necesară asumarea răspunderii tuturor statelor lumii și trecindu-se de la vorbe la fapte să se infăptuiască dezideratul vital al omenirii, dezarmarea.

ORIZONT

convorbiri

CU AUREL BARANGA

„INTRE INTELECT ȘI EMOȚIE"

– Ne incadrăm și noi, prin comediile contemporanilor, in procesul general de purificare a răului din lume. Ce loc și-a cucerit teatrul românesc al rîsului in Europa ?

– Comedia s-a definit, de la apariția ei și mă refer in primul rind la comedia teatrului, ilustrului teatru antic, ca o armă dintre cele mai ascuțite impotriva omului, impotriva a tot ce era subuman in el. Mi se pare că este, deși nu-mi aparține mie, definiția cea mai completă și cea mai adecvată.

Istoricul comediei românești e un istoric de glorie, pentru că. de la inceputurile ei cele mai modeste, mă refer la „Cintecelele" lui Alecsandri, comedia română a avut o adresă dintre cele mai percutante in conștiință. „Cintecelele comice" ale lui Alecsandri, deși erau modelate după niște stasuri ale unor comedii fără glorie, apusene, comedii de amuzament absolut, comedii hedonice, fără pretenții, totuși „Cintecelele" s-au incărcat, grație geniului lui Alecsandri cu o percuție morală dintre cele mai eficiente, incit astăzi comediile lui au mai mult decit o valoare documentară, au valoare etică, verificabilă. Trei decenii după el asistăm la explozia absolut fascinantă a teatrului lui Caragiale, care este un teatru de un ecarisaj moral dintre cele mai puternice, dintre cele mai ilustre din istoria literaturii lumii. Teatrul pe care l-au făcut scriitorii români intre cele două războaie mondiale, spre cinstea lor, (mă refer la comedia lui Camil Petrescu, Sebastian, Kirițescu și atîția alții), in continuare a fost un teatru politic, un teatru de sancțiune morală a tot ceea ce reprezintă tare etice verificate, și iată de ce este firesc ca literatura pe care o facem noi astăzi să beneficieze de o asemenea moștenire și de o asemenea obligație.

Fixarea, determinarea teatrului nostru in context european este o intrebare nițeluș cam derutantă, pentru că nu se poate vorbi de un teatru unic, global și nedeterminat european. Există teatrul care se face in țările capitaliste și teatrul țărilor socialiste, nu este o impărțire dogmatică, de ordin sectant, este o realitate. Bineințeles, comedia din teatrul occidental se subimparte in două, conform culturilor care se dezvoltă in această societate : un teatru de amuzament absolut, un teatru de bulevard și un teatru de adresă politică. Sigur că nu se poate și nu va putea nimeni un semn de egalitate intre comedia lui Fr. Dürrenmatt și aceea a nu știu cărui autor de comedie de bulevard. Prin „Vizita bătrinei doamne" se face un teatru de ecarisaj etic necruțător. Același lucru pentru Beckett, pentru cea mai mare parte a pieselor lui Ionesco, a unor autori de avangardă care insă nu practică avangarda in sine, ci pentru a o incărca de o adresă anticapitalistă, anticonvențională. Alături se dezvoltă teatrul comercial, de amuzament total. Teatrul nostru, departe de a fi comercial este un teatru de incărcătură morală, de sancțiune a părții subumane din om, a tot ce orinduielile trecute ne-au lăsat. Comedia noastră se folosește de intreaga zestre lăsată de literatura clasică română, in contact cu noile achiziții pe plan internațional, face o comedie ce poartă pecetea timpului nostru. reușite indubitabile, datoare, firește, cererilor pe care ni le formulează spectatorii noștrii.

– Credeți că tenta moralizatoare, didactică s-a demonstrat in arta dramatică a zilelor noastre ?

– Sint adversarul artei didactice și pedagogice. Arta nu e pedagogie, și mai puțin decit orice, demagogie. Este artă, intelect și emoție. In timp ce o parte a teatrului occidental nu se sfiește să practice o artă didactică deschisă, noi am inceput să ne ferim de pedagogie ca de ciumă, confundind uneori pedagogia și didacticismul cu mesajul. Una este didacticismul plat, cenușiu, dădăceala inferioară și alta este mesajul, care nu se confundă cu pedagogia. Mesajul este expresia dorinței autorului de a comunica oamenilor o teză implicită operei de artă, explicită sub raportul cauzalității și determinării sale.

Așa cum Bergson definește risul ca gestul neprevenit, neașteptat, surprinzător și insolent (accident deci), in domeniul mecanismelor deranjate, cred că adevărații comediografi își trag izvoarele risului din mecanismele moralei deranjate. (Cind un om face pe seriosul și nu e de fapt așa etc.). Risul e o nepotrivire dintre concepția pe care ți-ai format-o despre lume și eforturile oamenilor de a păstra altceva decit sint in concepția ta.

– Fiecare epocă e cu ticurile ei verbale, ca expresie a unor stări de lucru. Ce ne puteți spune despre cele contemporane ?

– Ticul verbal este o expresie a vidului verbal. Cind un individ nu are ce spune sau vrea să spună, cu pretenție de profunditate o mare banalitate, el își pregătește incursiunea cu „nu știu dacă mă-nțelegi", „nu-i așa" etc. Astea-s automatisme care incearcă să disimuleze vidul. In genere, locul comun e o locuțiune de pretenții intelectuale care camuflează acest vid. Sint și ele intre esență și aparență intre chipul adevărat și mască. Dacă le știi pune in valoare, sint de mare efect.

– Deci, comedia e o armă teribilă. Ea poate fi insă folosită in fel și chip : din dragoste de oameni, naivă, sau dintr-o mică răfuială cu răutatea lor. Cert este că orice problemă, așa-zis personală la prima vedere, se incarcă pe parcurs de o tentă generalizatoare ...

– Nu numai comedia, intreaga artă e conjugarea a două laturi dialectice : dragoste de oameni și mizantropie. Un scriitor care iubește nediferențiat duce la umanitarism. Se ivesc așadar scriitorii umanitariști, lacrimogeni. Scriitorii exclusiv mizentropi vor duce la opere gen „Marchizul de Sade".

Adevăratul scriitor e și una și alta in același timp. Comedia se naște tocmai din dragoste de oameni și simultan din mizantropie declarată. Pare curios ca un scriitor să vorbească despre mizantropie, dar eu nu pot să iubesc nedefinit și abstract.

In ceea ce privește generalizarea, un scriitor adevărat este și un profet.

– Aveți un mare succes. Care e cauza ? Există un ris facil, unul profund ?

– La comedia mea foarte puțini oameni știu că e vorba de ei Toată lumea crede că e vorba de altcineva. Toți rid. Aș vrea să ajung la performanța unei săli in care jumătate să tacă și numai trei să ridă. Cind oamenii la o comedie foarte ilariantă se vor simți atit de tare vizați incit să nu ridă.

– Sinteți mentor al comediei noastre contemporane ...

– Ce inseamnă mentor ? Mă străduiesc să fac și eu. vorba lui Iorga, puțintel bine pentru nație. Să fac oamenii cinstiți să ridă de păcatele celor necinstiți. Nu-s mentor. Ce obligații simt ? Covirșitoare. Uneori mă și opresc din scris. se ivesc atitea sarcini și atitea piedici imi pun eu insumi, apoi răspunderi incit e din ce in ce mai greu de scris o comedie care nu numai să amuze. Comedia trebuie să avertizeze și să consoleze totodată. Iată marele ei țel.

REPORTER

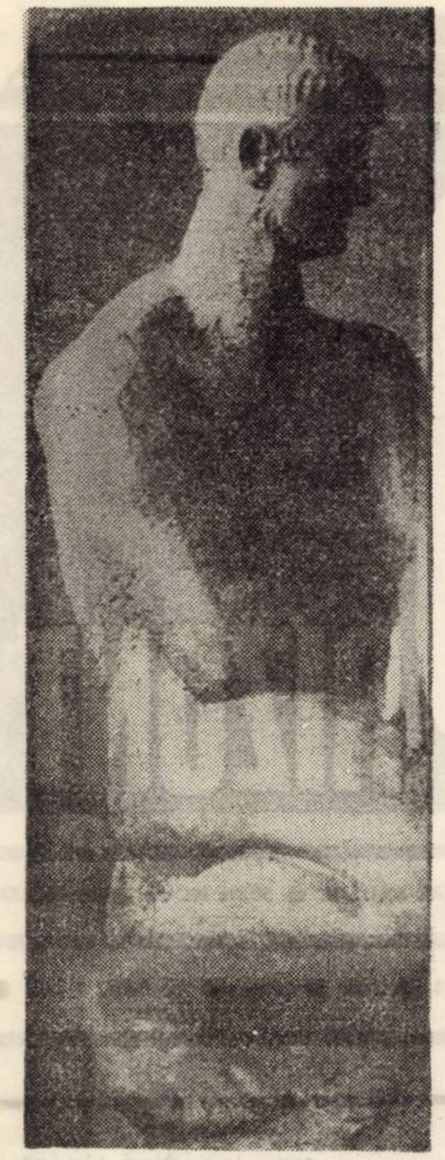

Octavian Maxim : Sportiv odihnindu-se

PREMIILE

1. Dacă Afrodita, prima premiată a literaturii universale, a contribuit la dezlănțuirea războiului troian, inaugurînd cu grație intrigile necesare prosperității frumosului, premiile de mai tîrziu, menite și ele propășirii bravelor fapte artistice, n-au făcut decît să reia o bine întocmită tradiție. Nimeni nu ar îndrăzni să afirme că premiile, oricum și oricare ar fi ele, nu sînt (vorba lui Pangloss) cele mai bune cu putință. Valoarea lor trăiește în absolut ; citim în pace și liniște lista învingătorilor, a laureaților slăvind bucuria performanței. În afara oricăror patimi lumești, inspirînd aerul curat al tribunei, aplaudăm finișul, cursa de onoare a învingătorilor.

Căci oricare ar fi premiile, ele sînt mereu împărțite perfect : contestarea lor mi s-ar părea lipsită de umor, faptă nevrednică de bărbăție. precum cea a lui Menelaos, cel trădat, după cum bine se știe, de premiul de frumusețe al zeiței.

2. Un premiu reprezintă cel mai democratic contact al publicului cu scriitorul și opera sa. În cursa făcută cu fața spre tribune, publicul se simte părtaș, și el, la spectacolul victoriei. În alte părți, unde premiile au tradiție și renume, premiatul e însoțit de o propagandă acută, tiraje mamut (cu banderolă), spectacol de presă. Publicul își întîlnește favoritul în librărie, ziare, reviste literare, neliterare. E dreptul lui, drept cultivat cu insistență nu numai de mai marii trebilor culturii, ci, mai ales, de cei interesați în plasamentul cultural.

La noi premiile sînt urmate (după festivitățile de rigoare) de o tăcere jenantă. Despre nu prea îndepărtatele premii ale U.T.C.-ului nu a scris nici măcar Luceafărul, revistă care are prin statt misiunea de a se ocupa de literatura tînără. Premiile Academiei, cele din partea literară, se bucură de un anonimat pe care doar anonimatul premiilor clubului Ex libris din Timișoara l-ar mai putea concura. De unde indiferentismul acesta în fața premiilor, a cărților premiate, mană de aur pentru comerțul cu cartea ? E drept că învingătorii pot suporta, cu stoicism, orice afront al indiferenței, confraterne, dar, trecînd peste patimile conjuncturale, peste alura de comparație, peste umorul sau lipsa de umor al contestărilor, trebuie găsit, aici, cîștigătorul unic : publicul literaturii. Or tocmai acest public este privat de surlele, trîmbițele și uralele care ar trebui să creeze atmosfera propice interesului său.

Premiile ar fi momentul sărbătorii cărții, ar trebui să însemne o sărbătoare a publicului de carte, ziua, poate nu a bilanțurilor, ci a fericitelor derogări de la legile îndoielii noastre. Sărbătorim literatura prin premiații ei.

Din fericire (sau din păcate) aceste sărbători trebuie să existe : să le dăm cuvenita atenție. Să dăm marelui public ce i se cuvine.

3. Premiile Uniunii Scriitorilor au ținut să onoreze cîțiva dintre clasicii în viață ai literaturii noastre. Șerban Cioculescu, Eugen Jebeleanu, Marin Preda sînt nume a căror simplă prezență într-un palmars ridică. cîteva trepte mai sus, rangul co-premiaților. vecinătatea constituind, ea însăși, un premiu. Ne vom aminti, așadar, că pentru 1972, premiații au fost Șerban Cioculescu și Mihai Drăgan, Marin Preda și Corneliu Ștefanache, Eugen Jebeleanu și Ben. Corlaciu.

Ne vom aminti că anul literar a fost marcat de cărțile lui Nichita Stănescu, ale lui Ion Vlad, ale Constanței Buzea. Ne vom aminti, mai ales ,că pentru anul 1972 au fost premiați debutanții Al. Călinescu, Dușan Petrovici, Dan Verona, valori certe încă azi, mari speranțe ale criticii sau ale poeziei de mîine. După cum ne vom aminti și de alte cărți nenumite aici, premiate sau nepremiate, istoria literară încăpățînîndu-se, după cum se știe, să mai ocolească, din cînd în cînd, verdictele juriilor.

Ele rămîn în bilanțul nostru sentimental de iubitori de literatură, de iubitori înnărăviți, dintre aceia care, pe ploaie sau lapoviță, merg la stadion să-și vadă favoriții în arenă.

4. În bilanțul nostru sentimental al anului '72 rămîne și amintirea premiaților timișoreni, Alexandru Jebeleanu și Mircea Șerbănescu. Înainte de valoarea cărților, aș numi, aici, meritele deosebite ale celor doi scriitori în contextul vieții literare timișorene, a unei munci ce înseamnează trei decenii de activitate literară și organizatorică.

5. Revista **Orizont** a scris despre aproape toate cărțile premiate. Ancheta revistei „Orizont" („Critică și actualitate") s-a încheiat și ea, odată cu verdictele juriilor. Ea a urmărit să dea atît o imagine de ansamblu a anului literar 1972, cît și o imagine a subiectivismului critic, purgatoriu al opțiunii și al valorilor literare.

Un juriu, întocmit ad-hoc, de critici literari, de cititori consecvenți ai literaturii. Simpatiile (pe generații, „școli" literare) și-au spus cu prisosință cuvîntul. O anchetă de acest gen face ea însăși parte dintr-un sistem premial ; iritările (anumite) cu care a fost întîmpinată ancheta revistei „Orizont" au mărturisit, după părerea noastră, o ciudată lipsă de seninătate în fața opiniilor unor critici care aveau dreptul la aceste opinii.

Sîntem datori marelui public. Sîntem datori să fim, mereu, cu gîndul la el.

C. UNGUREANU

PREMIUL UNIUNII SCRIITORILOR PENTRU DEBUT (POEZIE)

despre tinerețea poeziei

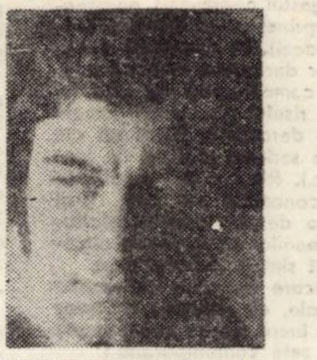

DUȘAN PETROVICI : „Lebede ale puterii"

— Nu știu cum se face un interviu cu un premiat. Cu un coleg premiat. Ce se întreabă de obicei ?

— N-am de unde să știu. Asta e primul interviu care mi se ia și nu știu ce să zic... Mi-e și foarte greu să mă concentrez acum. Sînt foarte obosit.

— De premiu ?

— Poate și de premiu. Eu sînt un sentimental, un afectiv, așa că premiul m-a atins puternic.

— Nu te așteptai să-l iei ?

— Nu. Și tocmai pentru că nu mă așteptam să-l iau, pentru mine tot ce-a fost atunci și după seamănă cu un soi de stress, care-mi accentuează neliniștea. Fiind numit premiant pe '72, mă simt enorm de implicat. Mai ales că sînt într-o perioadă de căutări. Îmi dau seama că trebuie să scriu altfel decît pînă acum. Îmi trebuie o altă carte în care să mă regăsesc. Știi că Lebedele... au fost scrise acum 6–7 ani. Asta înseamnă că eu trebuie să debutez din nou. Altfel. Asta a fost și părerea unor critici. De pildă, Dinu Flămînd îmi atrăgea atenția că poezia mea e depășită.

— Avea dreptate ?

— Poate că avea dreptate. El zicea, îmi amintesc exact, că poezia mergea cu ani în urmă, de la stil la viață. Lucrurile se petrec acum invers. Se presupune că poeții și-au găsit uneltele și acum sondează viața, cum se zice. Și Manolescu spunea că sînt excesiv în maniera pe care mi-am ales-o.

— Cum ți se pare că s-a scris despre „Lebede ale puterii" ?

— Cred că s-a scris în general bine. Nu știu însă de ce mulți m-au acuzat că aș cocheta cu suprarealismul. Eu personal mă consider un poet de factură expresionistă. M-a dezamăgit și faptul că mulți m-au apropiat de Nichita Stănescu, poate pentru că i-am dedicat o poezie. M-a dezamăgit pentru că el e un poet uluitor. Tocmai de aceea... cum să spun... cum să spun... În fond ce se poate scrie despe o carte ca asta... Mai pune o întrebare.

— Nu știu dacă iți amintești, odată, prin iarnă mi-ai spus că n-o să mai scrii poezie.

— Am spus pentru că atunci nu simțeam nevoia să scriu poezie. Acum simt și înseamnă că e un chin și mai mare. Eu știu... poetul e un posedat Poate că eu scriu pentru că nu pot să scriu. Simt că după fiecare poezie pe care o termin n-o să mai pot scrie alta. Ciclul unei viitoare cărți începe cu „Eu nu cunosc puterea..." Puterea de a scrie. Și, totuși, poezia e modul meu de exprimare. Chiar dacă ar trebui să scriu despre poezie, tot poezie aș face.

— Îmi dau seama din ce în ce mai mult că interviul cu tine e imposibil. N-ar fi trebuit să te întreb nimic.

— Așa e. Un poet nu trebuie întrebat, ci lăsat să facă poezie. Ce poveste... am ajuns să dau interviuri... Dar înțelege că mă îndoiesc tot timpul. Uneori, cred că i-am înșelat pe toți, că ce fac eu nu e poezie... Că nici nu poate exista poezie. Dar iar mă gîndesc că avem poeți formidabili. Acum sînt foarte fericit și nefericit și tu ești o fată foarte drăguță și asta contează mult. Iți multumesc.

ADRIANA S. BRĂDEANU

PREMIILE ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

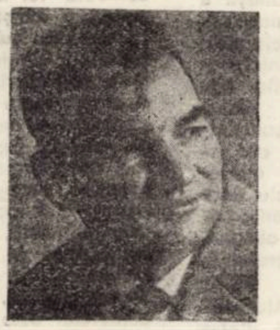

AL. JEBELEANU : „Transparențe" (poezii)

MIRCEA ȘERBĂNESCU : „Misterioasa sirenă" (proză)

---

diagrame

TRANSILVANIA,

Nr. 5/1973

Aceeași ținută elegantă, reproduceri de calitate, poze color, tipar îngrijit. literă frumoasă, ca și în celelalte numere. Aceleași colaborări externe prețioase (Romul Munteanu și, de data aceasta, N. Manolescu), aceeași Revistă a revistelor, scrisă cu nerv. bătăioasă, incisivă și original structurată. Și același aer de senectute și de provincialism, ca și în numerele precedente.

Versuri, deci, semnează în revista (în eleganta revistă) sibiană Ion Rahoveanu. Nicolae Petru, Mira Preda, George Popa, Christian Maurer. Lidia Stăniloae, Flor Streinicu, George Nimigeanu, Irina Mavrodin. Calpe, fără har, răscoapte în spuza modelor. Mira Preda cîntă singurătățile, Lidia Stăniloae pasărea Phoenix („Începutul și sfîrșitul într-un praf de secundă / Neînceput, Nesfîrșit în ea să se ascundă"), Flor Streinicu cimitirele („Pleacă-mă, aripă, lin / Crucilor mele să mă închin") etc.

Nici sectorul de critică al revistei, dincolo de colaborările externe amintite, nu trece mai sus de bătrînețea cuvîntului găunos, lățit impudic în pagină. Un așa-zis eseu despre poezia lui Șt. Augustin Doinaș publică un anume Ilie Guțan, autor de fraze de acest tip : „Poetul are vocația ideilor generale, ale umanității dintotdeauna, pe care le transpune în viziuni și situații pilduitoare pentru condiția omului. Întîmplării obișnuite i se neglijează straniul fenomenal preferindu-i-se semnificația de ordin categorial și ideatic", și „Intelectualizarea se petrece prin refulări parțiale, prin înghețul fluidului emoțional ce umezește continuu straturile joase ale imaginii". După cum se vede (după crucile lui Flor Streinicu, Neînceputul Lidiei Stăniloae) revista cultivă programatic misterul și limbajul cifrat.

Nici cronica literară a revistei nu ține să se coboare din înaltele ei ceruri în problemele actualității literare. Cum nu e locul să facem inventarul (aici) al tuturor cronicilor literare apărute în Transilvania (o statistică ar fi pilduitoare) ne oprim doar asupra ultimei : Ion Bănuță, Panorama focului albastru. Iată ce scrie Titu Popescu despre Ion Bănuță : „Simbolul diavolului, departe de a fi antrenat într-o demonstrație vulgarizatoare, este reconsiderat, printr-o proiecție inversă, semnificînd durata epică a unui Mefistofel antimalefic, reîntors la beatitudinea păgînă a Cultului Soarelui. regăsindu-și deci condiția originară. predamnată" sau „Prima, Panoramă în dansuri, înseamnă, de fapt, o certificare a prefacerilor transfigurative, celebrînd preeminența stării de poezie, tincturînd necunoscutul. Ca atare, se avansează o înțeleaptă superioritate a eului interogativ, poematic, într-o stilistică a retoricii filozofice" și „Ideea lirică a heliocentrismului, îmbibată de un umanism imediat, cotidian și activ, iradiază procedeele superlativului fizic" și, în final : „Astfel încît, se observă cu satisfacție că poetul Ion Bărnuță a dus pe o pistă particulară, devenită miraculos ales cu busturi, poemul ideologic, realizînd, asemeni în special lui Eugen Jebeleanu, o condiție artistică necesară exortației incendiare".

Renunțăm la orice fel de comentarii. Și ne întrebăm dacă pentru toate aceste aberații este necesar un spațiu atît de întins. Și ne mai întrebăm de unde aerul de exilați, de pustnici, de bătători de mătănii, al respectivilor semnatari de poezie, proză și critică literară, de unde acest crîncen refuz al actualității literare ?

Și rămînem în admirația prezentării grafice a revistei.

profiluri

Poetul și starea de urgență

Este într-adevăr uimitoare urgența instituită în fiecare gest și fapt care marchează trecerea prin exigență. Intitulîndu-și volumul selectiv **Starea de urgență** (Editura Cartea Românească, 1972). Ben. Corlaciu pare să fi intuit o trăsătură definitorie a vieții omului contemporan, alerta continuă, pe de o parte, iar pe de alta după propria mărturisire „în tot ceea ce fac de la un timp incoace, sunt guvernat de sentimentul urgenței (dublat de acela al definitivatului), căci mă aflu, vrînd-nevrînd, la minimă distanță de ora bilanțului cu lumea, la dispoziția căreia pun și celelalte sensuri : fiecăruia, după sine." La vîrsta bilanțurilor, ordonarea și selectarea creației de o viață apare ca un act normal și justificat pentru a oferi posibilitatea obțiunii autorului asupra propriei creații.

Starea de urgență este un volum ce cuprinde majoritatea poeziilor scrise între anii 1941–1971. Multe dintre poezii sînt inedite, iar altele selectate din cărți mai vechi **Tavernele** (1941), **Pelerinul Serilor** (1942), **Arhipelag** (1943), **Manifest liric** (1945), și **Poezii** (1969). Ordonarea poeziilor în acest volum cu excepția ciclului **Poeme fără carte** urmează cronologia inversă 1971–1941. Poemele într-o asemenea cronologie au fost incluse și într-o culegere anterioară **Poeme florivore** (1972), Versuri ilustrate de Benedict Gănescu.

Ben(edict) Corlaciu se încadrează generației care și-a început activitatea în timpul războiului (debut editorial în 1941 cu volumul **Tavernele)** și acum, dintr-o aproximativ suficientă distanțare în timp putem constata multe trăsături comune poeților acestei generații încă insuficient discutată de critică și ierarhizată în istoria literaturii. Ar fi de amintit revolta lirică de cele mai multe ori prin viziunea boemei ori suculența inteligenței revărsată în poezie. O poezie elaborată la mulți după un program al revoltei împotriva unor stări intolerabile. (Se înscriu acestei generații Ion Caraion, Geo Dumitrescu, Ion Negoițescu, Ștefan Popescu, Dimitrie Stelaru, Virgil Teodorescu, Constant Tonegaru, poeți care au debutat la date apropiate.)

În volumul de debut Ben. Corlaciu scrie o poezie de tavernă (fondul protestatar este evident), de o viziune sumbră, neagră, „trupul bubos" fiind cu nepăsare călcat de „toți oamenii Cetății", iar singurătatea devastatoare rupînd „din răni fîșii de carne crudă"; „urechile rîioase" sînt sărutate doar cu „cîte-o-njurătură" ce răscolește „durerile" din oase iar pe poet mereu neauzit și neînțeles de oameni doar cîinii îl „spălau pe cîte-o rană" : doar cîinii mă spălau pe cîte-o rană / mormăind neînțeles, prea încet ; / doar cîinii, cîinii bietule poet, / chemați de puturosul meu miros. /Și nimeni nu voia să mă audă, / să audă vaietele mele, desperate / Ah, oamenii aceia din cetate/. Sînt evocate atmosfera și peisajul specific mediului de tavernă cu o „cîrciumă scundă", vinuri ce curgeau „ca un cîntec de moarte", bețivi, mahalaua murdară, pustie, o țigancă florăreasă care zîmbea absent/ bețivilor atrofiați- ce trist zîmbea / într-un decor de fum și dans de Orient,/ c-un coșuleț pe brațul gol la masa mea/. **(Obsesie ; Robul soarelui ; Sfîrșitul veghilor ; Florăreasa ; Regăsire ; Nesfîrșirea ; Roaba depărtărilor).** Printr-un final de ciclu în **Îndepărtare** se prefigurează o violentă desprindere de această lume a poetului care „adormit cu capul pe-o stea" va urma „fantastice călătorii lunare" : Sfărmați paharele astea murdare, / prietenii mei, prietenii bețiilor, / noaptea asta-i a călătoriilor, / fantastice călătorii lunare. / Alungați țiganii, mesele frîngeți, / îmbrățișați o altă Giocondă/ cu inima voastră vagabondă / și-n loc să mai cîntați, să plîngeți. / Prietenul nostru sfîșiat de boală, / pe umerii frunzelor e dus departe, spre tainele negre din carte, / spre trista toamnă tavernală. / Prietenul nostru, Regele Nopții, / prietenul meu, Poetul, / A scuipat în ochii supți ai morții. /

Cu **Pelerinul Serilor** Ben. Corlaciu își apropie motive poetice de largă circulație, mult prea exploatate în epocă pentru a putea configura o structură personală. Este de reținut imaginea permanentei peregrinări în special într-un peisaj selenar (mereu călătorul Benedict) motiv ce se dovedește constant. (Eram pelerin pe drumul milei, / Genunchii mei sărutau bolovanii, / însîngerînd și praful și anii, / ca soarele coapsele zilei. / Un biet pelerin eram, dramatizat, / hilar dramatizat de priviri uscate. / Baccilii rîsului purtînd în spate, / depărtări striveam, nesăturate, / La mii de brațe, noaptea, svîrleam pumnii, / așteptînd întoarcerea din bezne. / Gîdilați nerușinat sub glezne, / brațele îmi ronțăiau nebunii. / În schimb prin **Arhipelag** și **Manifest liric,** menținîndu-se nota de ironică privire a lumii, de rîs sarcastic se observă o evidentă schimbare spre maturizare. Poetul este și acum un damnat, un fiu al mlaștinei, substituit (altă dată aliat) lui Lucifer : Eu sunt poetul Ben. Corlaciu, / al doilea drac și cel mai puternic, / umblu cu tălpile pline de smoală, / mereu ursuz și nemernic. / Eu sunt poetul Ben. Corlaciu, / care-am crescut prin mlaștini clocite, / cer am avut un fund de apă răscolit de trestii prea învechite. / Există în **Arhipelag** o tendință a egolatriei, a hiperbolizării eului, nu numai prin frecventa apariție a numelui cît mai ales prin prezentarea unei evoluții individuale. **Cimpoierul albastru ; Fiul mlaștinei ; Balada corectorilor ; Trecere alegorică ; Prezicere ; Demență.)** **Manifest liric** este un manifest sau o artă poetică în măsura în care se constituie ca un corolar al unei atitudini poetice și în primul rînd de demitizare și desacralizare. Catrenul care deschide volumul – **Ciocul** – este de o neagră ironie. (Cînd vom ajunge să avem cîteva zeci de ani / și cînd vom fi întocmai ca o mumie, / vom renunța la viața asta de golan / și vom fi prezidenți la Academie./ Cu aceeași atitudine – **Cîteva rînduri despre viața de ieri ; Kilometrul nouă ; Testamentul 200 ; Invitație pentru nimeni ;**. Ciclurile de **Postume** (1967–1945) și **Explozia sertar** (1971–1955) nu schimbă în structură imaginea conturată de creație anterioară, dar îi atașează noi dimensiuni valorice. O poezie eterogenă, cu același vers tăios și prozodie curioasă. Subiectivitatea se păstrează, eul se impresionează și înregistrează totul, de la aventura erotică la ordinea socială, ori simplul crochiu al unei peisaj. Poezia este mai calmă, mult mai puțin insurgentă. Sînt multe poezii citabile (este clar că acest volum selectiv propune un profil literar, pe care de altfel intenționăm să-l realizăm în viitor) ne mărginim la **Partenogeneza albă** expresie a metamorfozării poeziei prin om și a omului prin poezie spre veșnicie : Un bici se scutură de sus / literă cu literă, silabă cu silabă, / și astfel din ninsoare devenim cuvînt, / apoi încet, încet ne-nchipuim că suntem oameni/. Venim de sus, aprinși din pleazna de mătase / a biciului. Și jos cădem în oameni de zăpadă / literă cu literă, silabă cu silabă, fulgi / înfășurați pe ochiul magic al pămîntului./ /La urmă, pleoapa soarelui. Pe drumul invers, / de la cuvînt la literă, ne transformăm / în camera de prins vederi din alte lumi topindu-ne în ochii celor ce vor ninge după noi. /

AL. RUJA

Colocviu de analiză contrastivă de la Universitatea din Timișoara

● **CU DR. SANDA GOLOPENȚIA-ERETESCU,** cercetător principal la Centrul de cercetări fonetice și dialectale al Academiei R.S.R.

— După ce am ascultat expunerea dv. interesantă, la recentul colocviu de analiză contrastivă a limbilor română și engleză, prima concluzie ce pare a se desprinde este că e foarte riscant să conversezi (și în limba maternă ?) cu un specialist în gramatică contrastivă : a analizat atît de atent procesul de conversație, îi cunoaște atît de bine strategia, încît interlocutorul își dezvăluie diferitele tipuri de lacune în cunoașterea limbii – chiar înainte de a începe, propriu-zis, să vorbească...

— Lăsînd la o parte cuvintele mult prea bune pe care mi le adresați și pentru care vă mulțumesc, m-ar bucura dacă am reușit să conturez un concept — central, cred, pentru o situație de contrast lingvistic —, și anume conceptul de **risc lingvistic.** Ideea de la care am pornit este că, spre deosebire de conversația între doi vorbitori nativi ai aceleiași limbi, cu alte cuvinte, între doi vorbitori a căror experiență lingvistică s-a acumulat în mod natural, prin deprinderea progresivă a „jocurilor lingvistice" ale limbii natale, toate conversațiile care antrenează cel puțin un vorbitor nonnativ, cu alte cuvinte un vorbitor a cărui experiență s-a acumulat forțat, prin „învățarea" jocurilor lingvistice ale unei limbi străine, sînt **conversații riscante** în raport cu care vorbitorii adoptă strategii și atitudini specifice.

După cum vedeți, **riscul lingvistic** pe care îl am în vedere nu s-ar putea niciodată infiltra în conversația dintre doi vorbitori de limbă română, oricît de rebarbativ sau (din vina lui) bizar specializat ar părea, la prima vedere, vreunul dintre ei.

— Este o asigurare liniștitoare, pentru moment, dar ea dezvăluie un aspect nou al condițiilor de inegalitate în care se află în mod fatal vorbitorii limbilor de circulație mai restrînsă atunci cînd poartă o conversație cu vorbitorii nativi ai limbilor de mare circulație, denumite în ultimul timp, chiar în documente didactice, „limbi moderne"... Dar aceasta este o chestiune pe care dezbătînd-o aci, ne-am îndepărta, poate, de la subiect. V-aș ruga să ne arătați care este locul gramaticii contrastive în lingvistica actuală ?

— Cred că examinarea situațiilor de contrast lingvistic este una dintre marile posibilități de experiment natural care se oferă lingvistului teoretician. Pe baza ei, multe dintre conceptele cu care operăm vor putea fi considerabil adîncite. Pe de altă parte, prin contactul – pe care îl impune – cu psiholingvistica, pragmatica, semiotica, pedagogia, lingvistica contrastivă accelerează un proces general de integrare inter- și transdisciplinară, definitoriu pentru gîndirea umanistă contemporană.

Lingvistica contrastivă poate deveni un auxiliar prețios în predarea limbilor străine. Pe de o parte, examinarea contrastivă a două sisteme lingvistice X și Y permite lingvistului să prezică **zonele grele** în deprinderea de către un vorbitor nativ de limbă X a limbii străine Y. Pe de altă parte, examinarea psiholingvistică și pragmatică a unor elemente cum ar fi **învățarea, riscul lingvistic, interacțiunea lingvistică** permite o cunoaștere mai adîncită a strategiilor semiotice general umane.

În momentul de față, cel puțin la catedrele de limba engleză din București, Cluj, Timișoara, a căror activitate am avut prilejul s-o cunosc direct, perspectiva contrastivă este definitorie pentru modul în care se desfășoară, atît activitatea de predare cît și activitatea de cercetare științifică.

— Cum apreciați lucrurile recentei sesiuni de la Timișoara ?

— Cea de a VI-a sesiune a Proiectului de analiză contrastivă a limbilor română și engleză, desfășurată la Timișoara în luna mai 1973, a marcat, după cum a subliniat-o în concluziile d-sale Prof. dr. D. Chițoran, Director al acestui Proiect, un progres important pentru convergența interesului mai multor specialiști asupra unor teme cum ar fi : grupul verbal în limbile română și engleză, strategia conversației în limbile română și engleză. În afară de membrii catedrelor de limba engleză din București, Cluj, Sibiu, Timișoara și de cercetători de la Centrul de cercetări fonetice și dialectale din București al Academiei R.S.R., la sesiune au participat reprezentanți ai Centrului de lingvistică aplicată din Washington, reprezentanți ai Proiectului de analiză contrastivă a limbilor sîrbo-croată și engleză. Confruntarea de opinii a cîștigat, astfel, o amploare și o utilitate pe care țin în mod deosebit să le reliefez. În sfîrșit, ospitalitatea eficientă a colegilor timișoreni a asigurat un cadru desăvîrșit pentru lucrul în comun.

— Am aflat cu multă satisfacție despre apariția de curînd, în Anglia, a lucrării dv., scrisă în colaborare cu Prof. Dr. Em. Vasiliu, Sintaxa transformațională a limbii române. Pot să vă informez că, în urmă cu cîteva luni, mi-a fost cerută în mod special de colegii din Budapesta de la secția de interlingvistică și esperantologie de la Universitatea ELTE. Sînt, desigur, noi confirmări ale valorii acestei lucrări unanim apreciate. Vă mărturisim că originea dv. bănățeană ne sporește bucuria... Ce probleme cuprinde planul dv. actual de cercetare științifică ?

— În momentul de față mă ocup mult de probleme ținînd de pragmatica limbilor naturale. Mă interesează cum se „înfiripă" o conversație, ce caracterizează conversația „memorabilă", care sînt strategiile implicite la care pot fi raportate actele de salut, atribuite de nume, prezentare etc.

— Vă mulțumesc !

Dialog realizat de I. FLORIAN

Recitindu-l pe Murgu

În ansamblul ideologiei române de la începutul veacului al XIX-lea, preocupările pentru evidențierea unei individualități a românilor, agitat de renaşterea popoarelor la o viață națională proprie, conferă ideii daco-românismului sensuri și valențe superioare. Curentul luminilor a cultivat ideea națională în toate manifestările lui culturale, oprindu-se însă la tema originilor, pe care o subordonează problematicii naționale

Este meritul romantismului de a transforma ideea națională [1] și în primul rînd ideea de unitate națională într-o forță dinamică mobilizatoare, căreia i se subordonează toate manifestările pe planul ideologiei [2].

În acest context sînt interesante enunțurile lui Murgu despre națiune și național ,presărate în cunoscuta **„Widerlegung der Abhandlung ..."**, Buda, 1830, scriere polemică în care combate teoriile lui Sava Tököly despre originea românilor. Spunem în acest context, pentru că în ciuda prezenței unui fond de idei luministe în gîndirea lui Murgu, fond ce poartă amprenta personalității lui Petru Maior, descifrăm în construcțiile lui teoretice o serie de idei de factură romantică, motiv ce ne îndreptățește să-l plasăm pe Murgu în atmosfera preromantică, care domină în deceniul al treilea cultura română din Transilvania.

Textele de ordin filozofic, atîtea cîte sînt în lucrarea amintită și care nu formează un sistem închegat, fiind subordonate ideii inițiale de a dovedi romanitatea poporului român, latinitatea limbii și continuitatea de viață românească în teritoriul locuit de români, vădesc influența lui Krug asupra formației sale filozofice, influență prezentă în întreaga gîndire filozofică transilvăneană a vremii.

„Oamenii, luați ca indivizi – scria Murgu – **sînt în anumite privințe și persoane morale, iar printre acestea națiunea nu este cea mai neînsemnată".** Pornind de la această afirmație de inspirație krugiană, Murgu schițează o adevărată teorie a națiunii [3], în care principalele asertiuni amintesc de un alt gînditor german – Herder.

Plusul calitativ pe care-l aduce Murgu în doctrina ideologică românească, pe urmele lui Herder, este accentuarea unui specific național, atribut al unei națiuni văzută și definită deja în termeni moderni altfel decît acel **natio medieval.** În întreaga construcție teoretică Murgu face distincție netă între națiune și popor, între națiune și religie. Urmărind trăsăturile caracteristice ale conceptului pe care și-l propune să-l definească, scop pentru care recurge la argumente lingvistice, etnografice, folclorice, istorice, etnice sau geografice, învățatul bănățean relevă **„trainica legătură națională"** care caracterizează pe români, în ciuda vitregiilor la care i-a expus istoria, **„legătură"** ce a constituit o permanență în spațiul românesc și în același timp o garanție a viabilității românismului.

În ansamblul argumentelor în favoarea romanității, Murgu distinge o serie de **„caractere naționale",** portul, felul de viață, religia, obiceiurile, dansurile, limba, toate reprezentînd **„tot atîtea facsimile ale celor romane".** Ideea o afirmase și Bojincă în cunoscuta carte **Anticile romanilor** fără a depăși prea mult crezul luminist, așa cum o face Murgu. Aceste **„caractere naționale"** aparțin specificului național de care vorbeam mai sus și circumscriu individualitatea românească în ansamblul națiunilor lumii. Tot pe urmele lui Herder, învățatul bănățean semnala **„un gust național",** exprimat de dansurile și cîntările naționale, fiind primul care a lăsat melodii populare cu o notație apuseană [4]. În alt loc Murgu vorbește de **„ospitalitatea și dărnicia națiunii române".**

Reliefînd atributele conceptului modern de națiune, Murgu evidențiază necesitatea cunoașterii acestuia de fiecare **„național",** care cunoaștere **„începe de la obîrșia națiunii, iar obîrșia națiunii formează temelia edificiului de cunoaștere".** În acest sens își construiește argumentația în favoarea romanității, depășind evident interpretările generației anterioare la tema originilor.

Alături de descendență, una din **„caracteristicile naționalității"** căreia îi atribuie o mare pondere și putere de mobilizare, Murgu accentuează în mod deosebit **„spiritul național specific oricărei națiuni".** Chiar dacă celelalte pot fi ocolite, aceasta persistă transmițîndu-se printr-o anumită ereditate. **„Această particularitate a fiecărei națiuni – spune el – s-ar numi poate caracterul național, sau spiritul național [5].**

Considerațiile destul de intense pe marginea limbii, care amintesc din nou de Herder, se rezumă în final în ideea potrivit căreia **„limba și națiunea sînt legate într-olaltă în modul cel mai intim",** ideea care explică interesul și entuziasmul manifestat pentru limba populară, pentru purificare (fără exagerare., pentru cultivarea limbii prin toate mijloacele de care dispune acțiunea de luminare. Murgu anticipa în acest fel orientarea de mai tîrziu din mișcarea națională românească, cînd apărarea limbii s-a identificat cu existența națională.

În sfîrșit se cuvine să menționăm faptul că afirmațiile de ordin teoretic și-au găsit o strălucită concretizare în argumentele folcloristice și etnografice, aparținînd aceluiași specific național, în demonstrațiile filologice, în investigațiile istorice, în viziunea unitară în care a prezentat ideea de civilizație romană, în considerațiile referitoare la ideea de unitate care domină manifestările culturale românești, în daco-romanismul a cărui obîrșie pornește tot de la tema originilor.

Considerațiile pe tema naționalului se încadrează în mod strălucit în strădaniile generației romanice de a servi programul politic românesc cu o nouă argumentare, în care ideea națională ocupă un loc central. Spiritul democrat, progresist al lui Murgu îmbină într-o manieră fericită viziunea socială cu cea națională, angajînd în mișcarea națională a vremii una din personalitățile remarcabile, cu un larg orizont european, de un profund democratism, un militant activ pentru cauza românilor.

NICOLAE BOCȘAN

NOTE

1. **Ideologia generației române de la 1848 din Transilvania.** București, Editura politică, 1968, p. 37.
2. Dumitru Ghișe. Pompiliu Teodor, **Fragmentarium iluminist.** Cluj, Editura Dacia, 1972, p. 200.
3. **Ideologia generației române . . . .,** p. 52.
4. Ion Toloș, **Începuturile interesului pentru folclorul românesc în Banat,** în „Studii de istorie literară și folclor", Cluj, 1964, p. 210.
5. **Murgu Eftimie, Scrieri,** București, Editura pentru literatură, 1969, p. 249.

Figuri de pașoptiști bănățeni

Vasile Maniu

(1824—1901)

Flacăra revoluției dela 1848 a încălzit spiritele cele mai curate ale epocii și a grupat în jurul său pe toți patrioții care doreau afirmarea națională și socială a poporului român. Printre atîția tineri care și-au înscris numele cu litere de aur, în istoria neamului se numără și, Vasile Maniu, revoluționar, om politic, scriitor și patriot român.

Născut la Lugoj în anul 1824, studiază la Caransebeș, Arad și Budapesta unde termină filozofia și dreptul. Este atras încă din tinerețe către litere și arte iar după întoarcerea în orașul natal se atașează trupei teatrale de sub conducerea lui George Seracin. Urmînd exemplul multor tineri din Banat, el trece cu trupa lui Seracin în Țara Românească unde începe o fructuoasă activitate literară, întreruptă de evenimentele din iunie 1848 la București, la care participă, ocupînd, printre altele, funcția de comisar guvernal în Craiova.

O relatare din „Pruncul român" despre felul cum Vasile Maniu alături de alți reprezentanți lupta pentru apărarea revoluției este elocventă. „Joi seara – **se consemna într-un articol** – răspîndindu-se știrea în capitală că trupele otomane sînt a intra în țară. se făcu o numeroasă adunare de patrioți în sala Teatrului. Dl. I. C. Brăteanu expuse adunării starea lucrurilor printr-un cuvînt plin de energie ; veni apoi dl. Pereți, dl. Manu, dl. Herelescu și alții cari prin cuvintele lor, aprinseră inimile astfel încît deodată din gurile a 300 de români ca din gura unui singur se auzi : Jur că voi jertfi toată starea și chiar viața încă la sfînta cauză a poporului, că toate minutele vieții mele le voi consacra patriei și că nu voi odihni capul pînă cînd România nu va fi liberă și fericită" [1].

„Legătura între Murgu și Bălcescu a făcut-o Maniu" – **fiind și el adeptul apropierii și acționării în comun a forțelor revoluționare române și maghiare din Transilvania, iar după unele documente se crede** „că V. Maniu a fost acela care în primele zile ale lunii iulie i-a adus lui Murgu misiva revoluționarilor bucureșteni" [2].

Nerecunoașterea de către capii revoluției maghiare a drepturilor naționale ale poporului român îl fac pe Maniu să scrie un articol în care face un „paralelism" – așa cum singur o spune – între revoluția română și cea maghiară. În articol arată cum naționalitățile din Ungaria au primit cu bucurie ziua de 15 martie 1848, cînd „din toate unghiurile țării răsuna ecoul libertății și fraternității" – **dar guvernanții maghiari** „uitîndu-și de respectul cu care erau datori celorlalte nații de care era impopulată Ungaria în număr preponderent, sugrumară toate naționalitățile, se încercară a sustrage orice drept a compatrioților săi. Să împărțiți egal libertățile cu compatrioții voștri" [3] – **conchidea Maniu.**

După revoluție se retrage în Banat unde ocupă mai multe funcții administrative. Activitatea bogată desfășurată în tinerețe în rîndurile revoluției, o continuă și mai tîrziu, în timpul absolutismului, cu condeiul în mînă, dovedind originea poporului român și ea, departe de a fi zdrobită de vicisitudinile timpurilor, își reclamă drepturile imprescriptibile pe pămîntul strămoșesc. În lucrarea „Disertațiune istorică-critică" a sintetizat tot ce s-a scris pentru dovedirea originii noastre, dînd în același timp și prima istorie critică a românilor din Dacia-Traiană, drept pentru care Valeriu Braniște nota în memoriile sale, „că a fost un brav luptător pentru neamul său, a fost un bărbat activ, neobosit pînă la moartea sa, și a fost primul istoric de mare valoare pentru Banat" [4].

Vasile Maniu face o analiză științifică a importanței scrierii istoriei naționale unde își arată speranța în înfăptuirea unității statale a poporului român, spunînd : „Istoria română, a unui popor brav . . . majestatic chiar, de un trecut istoric clasic, de virtute și tărie neînvincibile, de un viitor splendid, așezat într-o patrie concentrată, fructiferă . . . are de acum înainte să se compună" **(Disertație . . .). Eruditul cărturar își manifestă deschis încrederea că :** „Românimea are să se bucure de viitor și de viața națională . . . Ea va exista în toată eternitatea, ca națiune cu limbă melodioasă, cu datinile și tradițiile ei" **(Disertație).**

În scrierile sale de început pe teren istoric Vasile Maniu era un latinist convins și susține originea curat romană a poporului român, teorie bine cunoscută a școlii latiniste din acea perioadă. El este unul dintre adepții introducerii literelor latine în scrierea românească și în acest scop scrie un „Răspuns replicator", la lucrarea lui Meletie Dreghici din Timișoara care pleda pentru menținerea literelor chirilice. Lucrarea se intitulează „Răspuns replicativu la broșiura d-lui protopresvitern Meletie Dreghici intitulată „Care suntu literile romane ?", apărută la Timișoara în 1856".

Activitatea literară și-o desfășoară pe tărîm dramatic scriind cîteva piese de teatru prin care răscolește cu scop vădit trecutul istoric românesc ele fiind jucate printre primele pe scenele românești.

Prieten bun cu B. P. Hașdeu el colaborează la „Columna lui Traian" **ocupîndu-se în această revistă ca și în** „Buciumul", „Trompeta" **și** „Românul" **de situația politică a românilor transilvăneni unde lipsea echitatea și dreptatea.**

Pentru meritele sale Vasile Maniu a fost ales membru al Academiei Române secția istorie la 12 septembrie 1876. În această calitate și aceea de secretar al Academiei, el întocmește lucrări care s-au bucurat de succes ca : „Mișcarea literaturii istorice în România și în străinătate cu referința la românii în anul 1879", **raport către Academia Română, București, 1880 și** „Românii în literatura străină". **Studiu istorico-critic și etnografic cu un memoriu asupra mișcării literaturii istorice în străinătate și la noi urmată în decursul anilor 1880–1881, București, 1883.**

FLORIAN MOLDOVAN

---

1) Pruncul român nr. 17, 22 iulie 1848, citat după anul 1848 în Principatele Române, București, Ist. de arte grafice „Carol Göte", p. 668–669.

2) Anul 1848 în principatele române, III, p. 131 și I. D. Suciu „Revoluția de la 1848–1849 în Banat", Buc., Editura Academiei R.S.R., 1968, p. 157.

3) Maniu, România și Ungaria. Poporul Suveran, nr. 19, 16 aug. 1848, p. 75, după I. D. Suciu, op. cit. p. 161.

4) Drapelul, Lugoj, 1, nr. 25, 24 martie (6 aprilie) 1901, p. 3.

5) V. Cherestesiu, Adunarea Națională de la Blaj, Buc. 1966, p. 102.

Avram Iancu văzut de Vasile Goldiş

Fiu de moţ, care cunoştea fără indoială abuzurile stăpinirii, la care fusese martor sau pe care le ştia de la tatăl său ca şi de la ţăranii inşişi, Avram Iancu, era convins de necesitatea luptei ca singura cale pentru dobindirea eliberării sociale şi naţionale a românilor transilvăneni. Ne-o spune el insuşi in cuvintele rămase memorabile, după ce ascultase, impreună cu alţii in 1847, dezbaterile aprinse ale dietei din Cluj : „Nu cu argumente filozofice şi umanitare se pot convinge tiranii, ci doar cu lancea lui Horea". **Atunci el descifra profundele consecinţe pe care lupta revoluţionară trebuia să le ducă la infăptuirea unor profunde transformări burghezo-democratice. După părerea lui Iancu, argumentul suprem care trebuia să tragă mai greu in cumpănă decit toate demonstraţiile filozofice, era fără indoială lancea lui Horea.**

Refuzul dietei provinciale de a recunoaşte drepturile naţiunii române, l-au indirjit şi mai mult pe tinărul revoluţionar. Tremurind de indignare, tulburat pină la rădăcina fiinţei şi dind glas hotăririi ce stăruise şi se plămădise in mintea şi inima sa, Iancu işi rosteşte crezul vieţii sale prin cuvintele : „Aerul de prin case era stricat şi eu am venit ca un uragan să le curăţesc". **Şi istoria ne-a confirmat acest crez al său, căci el, cu o generozitate lipsită de orice egoism şi ambiţie deşartă s-a dăruit fără precupeţire pentru naţiunea română, pentru fericirea ei.**

Frumos şi adevărat scrie in această privinţă Vasile Goldiş, preşedintele Astrei din 1924, iniţiatorul şi organizatorul centenarului naşterii lui Avram Iancu : „Intr-o zi de primăvară din anul 1848, se sfătuiau domnii români la Sibiu. Se apropia clipa fatală care trebuia să hotărască incă odată destinul neamului românesc robit (...) jug ori libertate. Un flăcău subţirel, cu părul bălai şi ochii Număuita, abia de vreo 23 de ani, retras in fundul săiii, privea la unul, privea la altul, ascultase fără vorbă ceasuri intregi. Deodată sala tresare. Tinărul cu ochii lui mari, in flăcări, sări deodată peste patru bănci să şi facă drum. La uşe, se intoarse spre cei rămaşi şi zise : „Sfătuiţi-vă, eu plec să făptuiesc". Abia două luni au trecut şi vijiie codrii moţilor de arme, de tropotul cailor. Legiuni inchegate prin o disciplină de fier răsărise ca din pămint. Nici o adunare, nici o sfătuire. Nici umbră de concurenţă a ambiţiilor deşarte. A inceput revoluţia moţilor (românilor). Căpitanul era flăcăul de 24 de ani, cu părul bălai şi ochii Număuita. Lumea ii zicea Craiul Munţilor. Minunea nici pină astăzi nu a fost desluşită. L-a trimis destinul. Tăcut, ginditor, solitar, iubind libertatea şi dreptatea. In viaţa lui n-a ţinut nici un discurs. Un farmec tainic ii dăduse puteri fără seamăn. Legiunile rinduite de plecare, spre supremul sacrificiu, se cutremurau cind el se ivea dinaintea lor.

– Gata, mă ?

– Gata !...

– No, hai !...

Şi moţii au plecat totdeauna la izbindă. In revoluţia din 1848 şi 1849 (...) singur Avram Iancu a rămas invingător cu moţii lui. El nu s-a dus la impăratul, a venit impăratul la el in munţi Iancu nu l-a primit, fiindcă jertfa morţilor a fost zadarnică. Libertatea românească tot vis a rămas. Cu sufletul intunecat Craiul Munţilor şi-a cintat jalea din fluier, a murit sufleteşte, o dată, şi a murit a doua oară, trupeşte, neştiut de nimeni, intr-o noapte rece, pe prispa unui creştin din Baia de Criş (...).

In alte lucrări ale sale Vasile Goldiş il consideră pe Avram Iancu un „ginditor social şi revoluţionar de talie europeană", **o figură ilustră a istoriei naţionale care ne indeamnă peste veac la cinstire şi recunoştinţă. Numele său, arată Goldiş, va rămine inscris cu litere de aur pentru totdeauna in analele patriei. El s-a evidenţiat in cursul vieţii sale ca un patriot luminat, ca un militant revoluţionar neinfricat pentru făurirea României moderne.**

Aşa l-au văzut contemporanii, aşa trebuie să-l vadă generaţiile de azi şi cele ce vor urma.

Avram Iancu şi generaţia sa de la 1848 au deschis o epocă nouă plină de reforme mărete pentru dezvoltarea viitoare a României ; căci inălţarea măreţului edificiu al socialismului in Româna işi are temelia solidă şi trainică in tot ce-a fost mai bun, mai curat, mai luminat şi mai indrăzneţ in trecutul zbuciumat şi dramatic, temerar şi eroic al poporului român, care sub conducerea incercată a Partidului Comunist Român a ridicat România socialistă pe noi culmi, pe culmile spre care tinde şi de care este vrednică.

GHEORGHE ŞORA

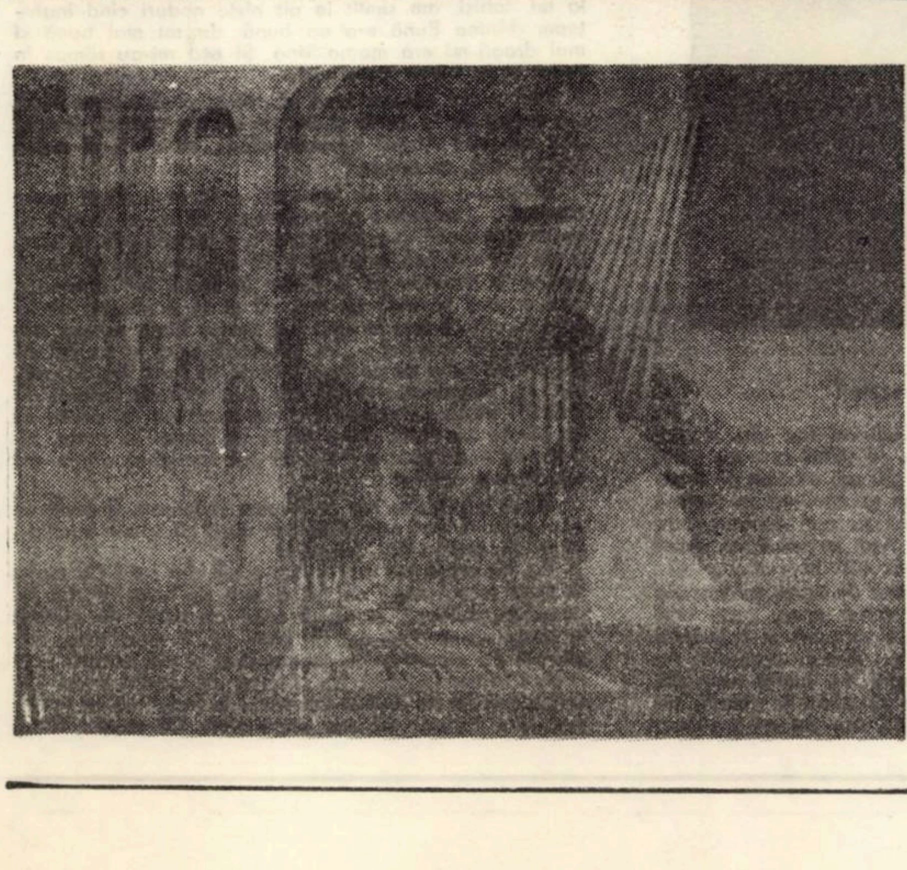

întrevederi

Cu istoricul literar Al. Oprea

● LA MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

După ce rătăceşti cîteva zile prin Bucureşti vei spune că Bucureştii sînt un oraş în trepte, o piramidă a istoriei, muzeu şi şantier, oraş-problemă şi literatură. Desigur că pasionaţii de istorie literară i-au găsit mai ales farmecul ce satisface punctul lor de vedere. Farmecul acesta însă devine artă, preocupare de fiecare oră, la Muzeul literaturii române. Aici, în expoziţiile muzeului, reînvie, unul după altul, secolii literaturii române, în cele mai variate documente, într-o casă comună, în care pasiuni şi idei au încheiat un auster armistiţiu.

În urma vizitării muzeului, cu sentimentul că pelerinajul acesta trebuie mereu reluat, am făcut o vizită istoricului literar Al. Oprea, directorul Muzeului literaturii române şi al revistei Manuscriptum, pentru a ne satisface curiozitatea asupra viitorului acestui muzeu, despre ale cărui şanse de extindere şi dezvoltare am auzit.

Cabinetul său oferă imagini din diverse expoziţii ale muzeului în ţară şi străinatate. O frumoasă tapiserie pe un motiv miltoman, aparţinînd lui D. Anghel, alături, portretul lui Sadoveanu de A. Băieşu. Trei imagini ale ctitorului Perpessicius : un bust de sculptorul Vlasiu, un portret pictat de sculptorul Onofrei şi un tablou fotografic.

Interlocutorul este deosebit de amabil, dar mă previne că, dată fiind preocuparea d-sale, din ultimii ani, în exclusivitate pentru probleme de istorie literară, n-ar fi dispus să se pronunţe asupra chestiunilor legate de viaţa literară contemporană. Foarte bine :

— Ce-nseamnă pentru dumneavoastră Muzeul literaturii române ?

— În orice caz, nu o simplă magazie în care sînt adunate, chiar cu evlavie, vestigii ale literaturii naţionale, ci o instituţie vie, care să valorifice prin variate forme tezaurul existent.

— În afară de editarea revistei „Manuscriptum", ce alte acţiuni întreprinde muzeul ?

— În afara editării revistei „Manuscriptum", edităm şi alte volume : „Dosarul procesului Caion—Caragiale"... Ar trebui să mai amintesc dezbaterile ştiinţifice organizate la muzeu, ca şi expoziţiile. Şi... în sfîrşit TEATRUL MANUSCRIPTUM, care a avut pînă în prezent trei premiere, prima cu piesele lui George Călinescu, interpretate de istoricii literari de la Institutul „George Călinescu". A doua premieră, spectacolul lui Tudor Gheorghe, POEZIE ROMÂNEASCĂ CÎNTATĂ ŞI CITITĂ — ACOLO UNDE-S NALŢI STEJARII". A treia fiind EURITMIC I, versuri de Marin Sorescu, ilustrate prin improvizaţii de pantomimă, şi piesa lui Eusebiu Camilar, „Confraţii Mus", cu săgeţi la adresa moravurilor literare, în lectura unor scriitori contemporani, precum şi poezii citite de Tudor Arghezi, Lucian Blaga, M. Sadoveanu ş.a., pe un fond muzical realizat de compozitorul Tiberiu Olah şi în interpretarea coregrafică a unei balerine.

— Totuşi, care sînt problemele de perspectivă ale elegantei reviste „Manuscriptum" ?

— Să prezentăm în continuare cu aceeaşi eleganţă şi, totodată, îmi permit să spun, într-un spirit de totală veridicitate istorică, documente inedite, de importanţă majoră pentru înţelegerea istoriei literaturii române.

— Pentru că tot veni vorba despre problema veridicităţii în practica istoricilor literari, ce părere aveţi despre discuţiile recente din presa literară, pe marginea unor interpretări, studii „ieşite din comun", la adresa unor figuri ilustre ale literaturii române ?

— Nu-mi plac „teribilismele" decît în creaţia poeţilor debutanţi. Istoria literară cere o anumită cumpănire şi, vai, chiar înţelepciune în interpretarea problemelor celor mai discutabile ale literaturii. De altfel, tendinţelor inconoclaste le-aş vedea rostul mai degrabă în critica curentă decît în istoria literară. Cît de utilă ar fi bunăoară demolarea unora dintre miturile, create peste noapte, în legătură cu unul sau cu altul dintre autorii ce au la activ doar cîteva schiţe sau poezii, şi acelea cunoscute doar în cercurile lor de amici.

Aş dori, însă, ca poziţia mea să fie bine înţeleasă. Nu sînt de acord nici cu tendinţa contrarie, din păcate mai răspîndită şi mai tenace decît cea discutată, care tinde să transforme într-un obiect de cult operele şi activitatea scriitorilor decedaţi. Prea de multe ori articolele închinate unuia sau altuia dintre scriitorii importanţi ai perioadei interbelice se mulţumesc să repete docil părerile exprimate de iluştri critici din epocă, fără a se încerca o confruntare sinceră cu experienţa umană şi artistică a generaţiilor actuale.

— Iată că, totuşi, revenim în actualitate. Ce opinează istoricul, pasionat de inedituI istoriei literaturii române, despre istoria vie, prezentă, a literaturii noastre ?

— Aşa cum am declarat din capul locului, nu vreau să dau aprecieri asupra operelor literare ce apar în prezent, între altele şi pentru că le cunosc nu îndeajuns de bine. Totuşi, dacă vreţi, o simplă impresie. Sînt încă puţine cărţile care să aibă bătaie lungă, care să ambiţioneze a fi nu doar expresia unor exerciţii în turnirul dobîndirii de premii literare, ci opere durabile, clădite cu trudă de ani şi ani de zile, capabile să se compare cu titlurile celebre înscrise în perioada interbelică.

— Panait Istrati este o pasiune continuă ?

— Anul viitor, cînd se împlinesc 90 de ani de la naşterea lui Panait Istrati, sper să pot publica la una dintre editurile bucureştene o ediţie revăzută şi întregită a monografiei mele publicate în urmă cu opt ani.

— Ce promiteţi vizitatorului de mîine al Muzeului literaturii române ?

— Muzeul nostru este în plină activitate de constituire a structurii sale ca muzeu modern. Chiar şi din punctul de vedere al structurii arhitectonice. În momentul de faţă, se reconstruieşte o aripă a clădirii. Între altele, avem în vedere crearea unei săli în care să fie expuse obiecte personale ale scriitorilor. În ce priveşte concepţia generală asupra resturilor muzeului, noi dorim să realizăm visul creatorului muzeului literaturii române, regretatul Academician Perpessicius, care spunea : „Înainte de a deveni acel institut de cercetări ştiinţifice pe care viitorul îl ascunde încă în scutecele lui, Muzeul literaturii române caută să fie altarul pe care flacăra verbului românesc, întrupat în cele mai frumoase opere ale scriitorilor, să continue să ardă, să lumineze şi să încălzească..."

PETRU M. HAŞ

piatra de la fîntînă

Povestire de Mihail Glăja

Omul din fața mea părea că nu-mi ia in seamă cuvintele. Continua să mă cintărească din ochi, să-și poată da seama cu cine are de-a face, cite parale plătesc Mă și gindeam că o să-mi spună că nu-i el cel pe care-l căutam și pentru care am călătorit, schimbind două trenuri, zgilțiindu-mă și un camion, pină am ajuns in așezarea asta pe care oamenii o numesc Mindru Loc Mă gindeam că m-am grăbit cu explicația venirii mele tocmai la el cu intrebările.. Tăcerea lui prelungită m-a pus in incurcătură Mă privește drept in ochi, cu ochii lui de culoarea brazdei după fierul plugului, își trece mina prin părul aspru și, cu glas intrebător, innoadă fir de vorbă, aducindu-mi speranța indeplinirii indatoririi pentru care am venit atita drum Pe măsură ce vorbele se legau și curgeau ca un fir de izvor, intrebările mele imi păreau palide, umbrite de cuvintele omului, și de aceea m-am hotărit să nu le mai scriu, să-i las numai povestirea spusă de omul căruia ii rămin dator cu o reintoarcere ca ucenic la vorba și fapta lui și a semenilor lui din Mindru Loc.

.....

Va să zică așaa..;

.....

Că nu ai venit la intimplare, pricep eu, doar văd că știi unde stau, cum mă cheamă...

.....

Zici că vrei să scrii despre mine?

.....

Povestea vieții mele?

.....

Numai vezi, tinere, că viața mea nu este poveste, este cum să-ți spun... istorie sau dacă vrei izvor de roman.

.....

Nu! Nu m-am supărat că doar nu ai de unde mă cunoaste și ești tinerel.

.....

Vrei să-ncep cu copilăria?

.....

Incep atunci cu dragostea mea cea mare.

.....

Nu te mira că, intr-un fel, aici este inceputul vieții mele. In sat avem o fintină. Ai văzut-o.

.....

Aceea, da, cu cumpănă, din inima satului.

De cite ori trec pe la fintina asta o privesc indelung, mirat, de parcă ar fi răsărit acolo peste noapte. Uneori mă opresc, scot o găleată cu apă, sorb o inghițitură și o deșart pe o lespede mare de piatră cenușie. Intr-o zi dispare lespedea. Un gospodar a dus-o acasă și a pus-o in fața pridvorului. I-am dat de urmă, m-am cătrănit pe gospodar și acesta n-a avut incotro, a urcat lespedea in car și o aduse inapoi la fintină De atunci, stă neclintită la marginea fintinii, o spală ploile, o spăl din cind in cind și eu.

.....

– De ce țin atit de mult la lespedea de piatră?

– Cum să nu țin. Mi-a fost leagăn, mi-a dat puterea ei.

.....

– Nu crezi? Judecă de-ți spun povești. Eu zic că este istorie. Cind aveam doar citeva zile, mă duce tata la fintină și mă așează pe lespedea de piatră. Mă lasă acolo și se chitește după un plop bătrin Plopul răcorește și azi cu umbra lui apa fintinii.

.....

– De ce m-au așezat pe piatră? Iți răspund. Mai bine zis, iți spun ceea ce am aflat de la tata, cind implinisem anii de școală M-am născut intr-o zi a lunii lui florar Femeia, care era să-mi fie nănașă, și care se ințelesese doar cu mama inainte de a-i veni sorocul să mă aducă pe lume, se răzgindise Zicea că se aștepta să fiu fată, că are destul fini băieți. Imi spunea tata că a bătut la porțile citorva gospodari și toți s-au tinguit că sint bătrini și nu apucă să fie nănași și la cununie, că sint destui in sat dornici să aibă fini. Ce ți-e și cu nănașii! Unde vin plocoane, nu stau pe ginduri. De la tata n-aveau ce aștepta. Și nănașilor trebuie să le dai miel sau giscă indopată de ziua lor, masă la tăiatul moțului copilului. La casa tatii, sărăcie. Negăsind tata nănaș, mă duce la fintină și mă pune la vedere pe lespedea de piatră.

De ce? Nu de frumos ce eram. Așa era obiceiul. A pierit și nu-i nici o pagubă. Cine venea primul la fintină, trebuia să ia copilul să-l ducă la el acasă, și acela era nănașul Era mare rușine pentru femeia sau bărbatul care venea după apă și se făcea că nu vede puiul de om. Imi povestea tata că abia se chitise după plop și vine după apă una Ioana, poreclită „a zgirciului" Nu mă vede colo pe piatră Scoate apă, își umple căldările. Cind să plece, eu pe piatră incep să pling, sau, vezi colo, să-i spun: mă, găzdăriță, te vreau nănașă! Femeia a luat-o la picior de a stirnit colbul de pe drum, iar apa din căldări i-a spălat poalele. Tata, șugubăț de felul lui, ii strigă: „Mă Ioană, mă! Mai cu zor acasă, că ți-a fătat berbecul!"

Nu trece timp cit ți-ai răsuci o țigară și vine la fintină, cintind de mama focului, una Veta. Intr-o mină ducea căldarea, cu mina cealaltă trăgea un plod de vreo doi ani Cind o vede tata, i s-a tăiat răsuflarea Imi spunea că se ruga de mine să nu pling doar nu m-o vedea. Dar eu, nu. Ginguresc, mă vede, uită și de apă, mă ia in brațe și mă duce la bordeiul ei. Tata, foc.

.....

De ce? Ai răbdare și ascultă. După ce că era sărac, mai avea și o poreclă care-l frămința: acum era ca și incuscrit cu o țigancă Veta era, iarna, vara, neagră ca tuciul Incolo... harnică. Trăiește. O mai poți vedea. Ingrijește de curcile obstei

Să-și stimpere necazul, tata merge la crîșmă Bea de unul singur și intr-un tirziu se duce la soacră-sa, să o roage să meargă după copil la Veta. Cu greu s-a lăsat induplecată soacra, minioasă că in neamul lor intră o poroditură de țigan. Dar nu mai avea incotro De aici incepe necazul cel mare cu numele.

.....

Ei, așa-i că nu ți-am spus. Ascultă Cătrănit afumat, tata merge cu Veta la primărie să-mi anunțe nașterea. Potracărul era și el afumat.

---

fetita din urzici — Povestire de Ion Ștefan Suciu

Un povestitor simplu, un povestitor popular, in tonul povestirilor vechi ardelenești, este Ion Ștefan Suciu. Evocările sale aduc culoarea satului patriarhal, cu atmosfera sa, cu figurile din casa părintească, in care a viețuit. Situate intre amintiri și evocare, aceste povestiri au savoarea și naturalețea unor povești, in care hazul popular merge mină in mină cu farmecul poeziei naturii și al pămintului natal.

De la un timp incoace, in casa noastră se petrece ceva neobișnuit. Ce anume? Am aflat eu mai tirziu. Destul că mama nu mai mergea la lucru, nici la Doamna Waxman la lucru, iar la noi in casă a inceput să vină altă femeie, inaltă și zdravănă, căreia ii spunem „Moașa lui Gyuri"

Soră-mea Maricica locuia de vreo două săptămini la moșu și la mama bună. Uneori mama mă intreba:

– Ionucule, dragul mamei, tu vrei să locuiești la moșu?

– Vreau ..

– De la mama bună?

– Ba. Da cine-i mama-bună?

– Păi cine să fie? Mama lui tată-to...

– Dar... „tată-to" cine-i?

– Mă, da prostuț mai ești „Tată-to" este tatăl tău, pentru care te rogi tu in fiecare seară, să-l ajute Dumnezeu să vină acasă de la bătaie...

– Și vine și Dumnezeu cu el? intrebam eu cu nevinovăție.

La o astfel de intrebare, mama o lăsa incurcată, dindu-și seama că nu prea are cu cine să discute.

Primăvara s-a instalat in satul nostru cu toate drepturile-i cuvenite. Caisul era plin de flori, iar cireșul și mărul cel dulce incă se pregăteau să-și imbrace veșmintele de primăvară Iar după masă, așa cam pe la ojină, cărăbușii galbeni zburau incoace și-ncolo ca niște besmetici. Rindunelele, care au plecat anul trecut nu știu unde, iar s-au reintors la cuibul lor de sub streașina casei, iar pe acoperișul grajdului, o barză și un berzoi aduceau vreascuri pentru a-și face cuib. Imi plăceau aceste giște cu picioare și ciocurile lungi, că uneori incepeau să scoată din ciocul lor niste sunete, de parcă suna o moriscă de speriat păsările, insămințată in grădină

Intr-o bună dimineață, numai ce văd că intră in casă la noi mătușa Ana, sora lui tata.

– Ioncule, vii la noi? Știi, că o fătat Fedi cinci cățel așa de frumoși? Și unul ți-l dau ție. Și-ți mai dau și un miel, pe care l-o fătat Oacăra.

– Și-mi dai și un „vicel"?

– Păi sigur că-ți dau. Dacă vrei tu, iți dau și berbec, cu coarnele incirligate

– Da la mama-i dai un „vicel" mic?

– Ii dau și lui mamă-ta, numai hai să ne ducem, că altcum ți-i ia Măricica pe toti.

Am cuprins-o pe mama de git, am sărutat-o și-am plecat cu mătușa Ana la casa lui moșu și mama bună. Mătușa Ana m-a luat de mină și, urcind pe cărarea din grădina noastră, am ajuns la ograda și la grajdurile lui Doamna Waxman. Cind am ajuns la grajduri, pentru a ieși in drumul de cară, care ne ducea pină la casa moșului, in „Vii", numai ce ne iese in cale o haită de cini – erau ciinii lui Waxman – tot lătrind la noi. Eu, de frică, m-am strins lingă mătușa Ana și am inceput să pling. Noroc că mătușa ii cunoștea, ba le zicea chiar și pe nume, și după ce a inceput să-i probozească, cinii au plecat parcă rușinați de fapta lor.

– Ți-o fost frică de cini, Ionucule?

– Mi-o fost frică...

– Păi, să nu-ți mai fie! Cinii nu fac rău, numai la oamenii răi la ce-i buni nu. Ai văzut cum au venit la noi? Și știi de ce-au venit? Să mă intrebe pe mine că cine-i băiatul acesta frumos și cuminte pe case-l țin de mină Eu le-am spus că tu ești nepotul meu și că vii să locuiești la noi. Așa le-am spus. Apoi cinii au plerat Că doar i-ai văzut și tu....

După ce am parcurs și drumul de cară, ce șerpuia printre niște salcimi inalți cit două case, puse una peste alta, am ajuns la ograda moșului și a mamei bune Casa era o casă mare, cu tărnaț, acoperită cu trestie. Și care acum era neagră de fumul ieșit din tindă. Tot pe ograda lui moșu se aflau o poiată, un coteț de porci și unul de găini, dar ce mi-a plăcut mie mai mult a fost stupina, unde moșu creștea stupi. Iar din stupină ieșeau albinele, multe, multe, ca muștele. Unde mai pui că moșu avea o livadă de pomi, cit vedeai cu ochii, livadă pe care am explorat-o in intregime, insoțit fiind de moșu, de mătușa Ana, sau mătușa Susana, iar uneori, de sora mea Maricica și de ciinii Burcus, Bălan și cățelușa Mindra.

Cind am intrat in casă mama Bună tocmai răsturna pe cărpătorul din mijlocul mesei o mămăligă mare cit o rotiță de plug, iar moșu, o tăia cu „firu" in calupi aurii.

– Ați sosit? intreabă deodată moșu și mama Bună. Noa, hai măi nepoate, zice moșu, să vedem citu-i de bună mămăliguța asta și pe urmă ne ducem cu caru după otavă

Mama Bună mi-a pus și mie in blid lapte cu mămăligă și m-a așezat la masă pe un scaun, dar fiindcă eu nu prea ajungeam cum trebuie la masă, mama Bună repede m-a luat și m-a pus să minc pe colțul vetrii, pe un scăunel. „Tu să stai acolo, pînă-i mai crește" se răsti ea la mine. Ce era să fac? Aici eram la străini. Nu eram acasă la noi, cu mama, mama Tina și tușa Anucă, care mă țineau pe brațe in timpul mesei. N-am să uit ofensa aceea niciodată. Si, in ciuda faptului că mămăliga era așa bună și laptele la fel, totuși, am simtit in git niste noduri cind inghițeam Mama Bună era ea bună, da tot mai bună si mai dragă-mi era mama Tina. Și așa mi-au rămas in suflet și in inimă toată viața.

Nici n-am apucat bine să minc, cind mama Bună s-a sculat de la masă și, tot pe un ton apăsat, a spus „Ați mincat? Atunci bărbații afară, cu ciinii, și muierile in casă, cu mițele!"

Moșu s-a sculat de la masă, a făcut o sfintă cruce spunind: „Doamne! Iți multumesc că mi-ai rinduit să avem ce minca", și-a luat pălăria și ținindu-mă de mină a zis: „Noa, hai, nepoate! Să mergem noi la lucrul nostru. Și muierile să le lăsăm la lucrul lor" Maricica incă a vrut să vină cu noi, că și ei ii plăcea să se deie in căruță sau in car, dar mama Bună repede s-a răstit la ea spunind: „Tu, Măricică, treci la sucală de fă țevi, să aibe cu ce țesă mătușă-ta Ana. Tu, Susană, treci la pieptănat, iar eu mă duc să spăl hainele la fintină" Biata Măricica! De necaz că ea nu poate să se căruțe cu carul, mi-a trintit un pumn in spate, zicindu-mi: „Măgarule! Las-că tot eu mi-oi alege cel mai frumos cățel!"

Moșu a prins la jug pe Florica și Joiana, și după ce m-a urcat in car, numai ce am auzit că spune vacilor: „Cea, Florică! Hăis, Joiană!"

Eu, eu eram cel mai fericit copil din sat! Cu moșu și lingă moșu uitam de tot ce era pe lume. Vorba lui domoală, duioasă, și parcă unsă cu miere de albine, te făcea să te simți atit de bine, că, in scurt timp, am uitat și de mama și de mama Tina și de mătușa Ana și de Cristina si Frida, ba chiar și de cățelul Bodri Cit timp s-a scurs de cind m-am mutat la moșu, nu-mi amintesc, dar trebuie că s-a scurs mult. Că mama Bună

– Cum îi pui numele Măfoame ? bolborosi omul primăriei.

– Traian, Traian, se grăbi să răspundă nănașa. Așa-l chema pe bărbatul ei.

Potrăcărul scrie Măfoame Traian, adică porecla în loc de nume. Tata nu se uită pe certificat. Il pune în laiță și tîrziu de tot, la vremea școlii, află că pe mine mă cheamă Măfoame. A făcut scrisoare, s-a certat cu potracărul nou, cel bătrîn murise, dar fără rezultat.

. . . . .

De unde porecla asta a tatii ? De la oameni, de la viață. Cînd era copil mărunt, stîlcea vorbele, așa ca toți copiii. Il întrebau oamenii ce mai face, iar el, prea des cu burta goală, le răspundea „mă foame"

L-am purtat numele ăsta ani mulți. Acum nu-mi mai zice așa nimeni. Numai pietrii de la fîntînă, numai ei îi zic oamenii piatra – sau – leagănul lui Măfoame. Uite așa a intrat piatra asta în viața mea Cît a trăit tata, mai și rîdea de întîmplarea cu mine. Il auzeai numai :

– Măi, Traiane, ar trebui să te așezi cu ograda în satul Flămînzi. Ți se potrivește numele cu satul. Și tot tata îmi spunea :

– Ai, măi, o dușmănie pe mîncare de ți-o prins frica și fuge de tine. Mă mir cum de ai crescut așa mare – că mă vezi cît sînt de voinic Și tot tata :

– Pe semne, ai luat puterea pietrei pe care te-am înfățișat țigăncii.

Acum mă bate un gînd. Să iau piatra de la fîntînă, să o pun pe un butuc în casă așa, ca să fie masă. Mă răzbun pe poreclă, pe numele de altădată mîncînd la masa de piatră pui fript cu mujdei, închinînd cu ai mei, cu oaspeții, vin din podgoriile noastre care le-ai văzut cum coboară pînă la drum . . .

Sau poate o fi mai bine să fac piatra masă la loc de popas, la capătul satului, să dăltuiesc pe fața ei un chip de copil, crîmpei de necaz din vremuri vechi. Așa, ca să nu se uite . . .

pavel petroman

Nostalgie

Caut gîndurile,
Feți frumoși înaripați.
Caut zilele de primăvară
Cînd, intr-o doară,
Am cerut mamei soarele.
Caut lacrimile
Ce-au stropit pămîntul
De-au răsărit florile
Stelele ce-mpodobesc lumea.
Caut copilăria.

Impromtu

Florile-și scuturau stelele.
Petalele,
Bătute-n fire de lumină,
Acopereau trupul pămîntului
Beat de parfum
Și adieri divine.
Ploua cu stele,
Soarele se spăla cu ele
Pe fața-i de soare,
Lumină.
Ploua
Și oamenii
Ieșiți la promenadă
Călcau pe lumina cascadă.
Atît.
Și treceau mai departe.

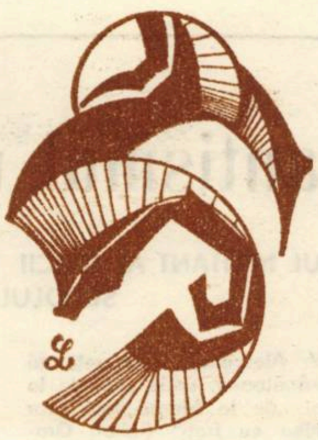

adrian munțiu

Imn

Dar fluierul n-a învățat să moară,
Sună umbra lui de piatră prin păduri
Și pe toate buzele coboară
Fluiere. Și lutul arde prin securi.

E un foc ce trece sub pămînt și, poate,
Dincolo de suflet, flux al nesfîrșirii
Care ne unește pînă-n morți în toate
Și ne întregește una cu martirii.

Cu ochi bolnavi pămîntul îl caută-n strîmtoare
Prin mii de gropi pe Iancu, dar trupul în răscoală
A devenit lumină și semn și încordare
Și crește-acum cu iarba țipînd din piatră goală.

Glasul din munți e clopot, mîna din morți pădure,
Pielea din umeri arsă, pămîntul greu arat,
Cerul din slavă însăși e chipul pus să jure
Credință doar luminii care l-a deșteptat.

In fiecare umbră, în fiecare chip,
Nisipul este piatră, iarba este nisip
Cît muntele și, poate, cît sufletul din cei
Ce mai trăiau cu țara ce s-a născut în ei,

Pentru că fiecare în tot ce-avea mai bun
Vedea o vatră, una, din lemn sau din vîlvoare
Bucata lui de pîine era un chin străbun
Ce îi lega-ntr-o rană și-i înălța-ntr-un soare.

Lăsați pentru osîndă tăcerile uitate.
In fiecare brazdă în care-un plug ia foc,
In tulnice vin ape de sînge repetate
Și vuietul lor umple munții de guri de foc.

și mătușile mă tot întrebau : „Măi, Ionucule nu ți-i dor de casă ?"

– Nu !

– Da, de mumă-ta ?

– Nici de mama.

– Apăi, dacă nu ți-e dor, cred că nici la mumă-ta nu i-i dor, nici de tine, nici de Măricica. Că mi se pare mie că și-o cumpărat ea un alt copil, mai frumos și mai bun ca voi. Ei, ce ziceți la una ca asta ?

– Ne ducem la mama, a fost răspunsul nostru. Ne ducem acasă ! Sigur că ne era ciudă numai la gîndul că mama, în lipsa noastră, și-ar fi putut cumpăra alt copil

In ziua următoare, ne-am dus la alunul din gard și eu și sora Măricica și ne-am făcut cîte o joardă, cu care să-l batem pe copilul cumpărat de mama. „Și-l batem cu bota, am spus noi rîzînd. Il batem pînă se duce de la noi. Oare ce caută el, copilul ăsta străin, în casa noastră ? Să se ducă în tîrgul de unde a fost cumpărat !"

In casă, cînd ne-a văzut mama Bună cu nuielele în mînă imediat ne-a luat la întrebări :

– Da voi ce faceți cu nuielele acelea ? De ce le-ați rupt din alun ?

– Să batem pe copilu ăla mic pe care l-a cumpărat mama ! am răspuns noi.

– Ce să faceți ? Ei ! . . . Las-că vă dau eu bătaie ! Dați încoace joardele. Mama Bună ne-a smuls joardele din mînă le-a rupt și le-a băgat pe foc. Ce era să facem ? Cînd ești mic și slab n-ai nici un drept.

In duminica ce-a urmat, după ce am prînzit am plecat toată familia, împreună cu moșu, mama Bună, mătușa Ana și Susana, acasă la mama, să vedem și noi pe copilul cumpărat.

După ce am intrat în casă, n-am văzut nici un copil.

– Da unde-i copilu ? am întrebat eu cu Măricica, bucurîndu-ne că nu vedem nici un suflet străin în casă. Mama ne-a luat de mînă, ne-a dus lîngă patul de lîngă ușă și ne-a arătat o mogîldeață înfășurată în scutece. Era o fetiță cît o păpușă, cu pielea de pe obraz trandafirie și un nas mic, mic.

După aceea, mama ne-a povestit cum moașa lui Gyuri a găsit o fetiță în urzici și, făcîndu-i-se milă de ea, a luat-o și ne-a adus-o nouă. Sărăcuța de ea, zicea mama, dacă n-o găsea moașa, o mînca oarece cîni sau niște mițe.

– Vedeți, că mama n-a cumpărat copilul de la tîrg ? le-am reproșat noi, mamei Bune și mătușii Ana, că l-a adus moașa lui Gyuri. Vedeți ?

Și de atunci moașa lui Gyuri, tot la cîte doi ani, găsea ba un băiețel, ba cîte o fetiță, pe care i-i aducea mamei Asta pînă ce în casa noastră am ajuns să fim patru frați și cinci surori. Pe urmă moașa lui Gyuri i-a dus surioarei mele Maria patru fetițe, iar Anei, patru feciori, Rozaliei trei, Virginiei, două fetițe, iar lui Floarea, șase : cinci feciori și o fetiță. Numai fratelui Gheorghe și Onisiei nu le-a adus nimic. Se vede că moșu nu-i iubea. Seara, eu m-am reîntors cu moșu și mama Bună, la casa lor, Maricica, fiind mai mărișoară, a rămas acasă la noi, să legene fetița găsită în urzici.

---

remember

Incepe săptămîna havaneză

La Havana, cel dintîi drum îl dedicăm oceanului. Il văzusem din avion, ni se arătase – din goana mașinii – printre cedri și palmieri, îl privisem îndelung, hipnotizați, din balconul apartamentului de la etajul 17 al hotelului „Habana Libre", iar acum pornisem, prin bura caldă a după-amiezii, ca la o întîlnire așteptată de mult. Coborîm o pantă ușoară, pe lîngă construcția circulară a unui mare cinematograf, pe lîngă agenția cubaneză de transporturi aeriene, casele par înecate în vegetația tropicală, mulți palmieri și cocotieri, areca și hicacos, înaintăm lent într-o liniște care înseamnă uimire și fascinație și-n cele din urmă – deschiderea largă a Maleconului, o arteră lată de beton care încinge Havana, de-a lungul oceanului. Sîntem în zona marilor construcții, blocuri înalte și zvelte, înfipte în albastrul cerului, un fel de zgîrie nori, exclamații albe la marginea Atlanticului.

Stăm multă vreme acolo, pe țărm, cu ochii pierduți în nesfîrșirea de ape, mari formații de valuri vin necontenit din fundul zării. Atlanticul respiră talaze albastre, iar ceea ce mi se pare cu totul inedit este nu atît imensitatea neodihnitelor tărîmuri acvatice, cît forța impresionantă a oceanului. Am senzația materială că mă aflu lîngă o ființă de mit, o prezență tutelară, neîmblînzită, care nu doarme nicicînd, un fel de răscoală a elementelor și că totul în jur se află în relație cu acest podiș mișcător de grele metale, sursă de vînturi cu aripi care cutremură văzduhul, iar această impresie avea să mi se confirme obsedant și chinuitor, în acele nopți în care expirația amețitoare a Atlanticului, acele deplasări de aer electrizat, erupînd din vintrele de infern ale largurilor, treceau într-un galop nestînjenit, într-o dezlănțuire astenizantă, lovind copacii și casele, care rezonau torturant, de parcă imense haite de fiare sălbatice se-ncăierau într-un joc neînțeles.

E cald și umed, respirația, neobișnuită cu aerul de tropice, e dificilă: rămînem totuși acolo, în căderea de tunete, subjugați de beția acelui spectacol, la care aveam să revenim mereu, ca la o permanență, privind nenumărații pescari așezați pe stînci, sperînd în tăcere prada care întîrzie.

Apoi drumu-napoi. Apoi ceasurile serii, panorama Havanei în lumina crepusculară, orele albe cînd orașul pare iluminat și calm, visînd ziua de mîine. Și, brusc, filtrele gri ale apusului, cînd se aprind instalațiile electrice la stadionul de lîngă universitate, iar noi vom porni pe străzile plutind într-un aer nostalgic, cu trecători calmi, care se mișcă lent și tăcut în briza răcoroasă și bună.

A doua zi a vizitei noastre. Sîntem așteptați la Uniunea scriitorilor și artiștilor din Cuba. Cartierul Vedádo, vile în stil neocolonial, așezate în grădini copleșite de verdeața tropicelor, o persistentă senzație de odihnă într-o stațiune climaterică, soarele izbucnește toropitor, mașina intră într-o curte cu alei trasate riguros, cu arboret ornamental, ordonat din foarfece în forme geometrice încîntătoare.

Trebuie să așteptăm într-un hol cu afișiere și lucrări de artă plastică, toate ușile sînt deschise, spre bibliotecă, spre sălile de întruniri, spre cele două redacții literare.

Sîntem primiți de Nicolas Guillen. Marele poet ne iese înainte jovial, cu o cuceritoare simplitate, tratîndu-ne ca pe niște vechi prieteni. Discuția începe cu întrebările sale despre România, pe care a vizitat-o cu ani în urmă și despre care păstrează amintiri care-l fură pentru o clipă și parcă privirile sale devin mai nostalgice. Cunoaște mulți poeți români, îi numește pe rînd, începînd cu Eugen Jebeleanu, se interesează ce cărți au tipărit în ultima vreme, în conversație intervin și alți scriitori – Fayad Jamis, Luis Mare, Desiderio Navarro, – observ că Guillen e apelat, simplu, Nicolas ; între timp, acesta ne scrie dedicații pe ultimele sale volume de versuri, sîntem întrebați ce dorim să vedem în Cuba, primim asigurarea că ni se va da tot concursul pentru a ne simți cît mai bine în țara lor și-n cele din urmă sîntem preluați, cu atenție și delicatețe, de Bienvenuto Suarez împreună cu care imaginăm itinerarul nostru prin cinci din cele șase provincii ale insulei. Se rostesc toponimice care ne tulbură prin sonoritatea și exotismul lor – Camagüey, Matanzas, Santa Clara, Ciego de Avila, Varadero, Pinar del Rio – dar deocamdată programul nostru prevede o săptămînă havaneză.

ANGHEL DUMBRAVEANU

banatica

Romantismul unei generaţii

● SENSUL MILITANT AL LIRICII BANAŢENE DE LA JUMATATEA SECOLULUI TRECUT

Statutul literar reprezentativ in spiritul Banatului la 1850 se recunoaşte intr-un deziderat extraliterar, aşa cum apare fixat pe frontispiciul ziarului **Albina,** apărut la Viena, şi apoi la Pesta, din iniţiativa lui Vincenţiu Babeş : „Dacoromânie moralč, culturală, una şi indivizibilă".

Dacă, in limitele de mai sus, se poate vorbi de o lirică a bănăţenilor, in spiritul militant al epocii, pină la I.P. Bănăţeanul nu se poate vorbi de poeţi bănăţeni. In contextul spiritual efervescent, după erupţia de energie spirituală de la 1848, şi vizionarismul generat de voința inchegării unui stat politic, cultura se manifestă prin organele ei vii şi militante, fără momente şi personalităţi izolate. Explozia de enciclopedism care determină in intregul spirit românesc după 1821 elanul creării cit mai rapide a ceea ce ne-ar fi justificat o egalare cu Europa, işi găseşte corespondenţe in multilateralitatea preocupărilor generaţiei de după 1848 a bănăţenilor. Poezia, la 1850, este una din componentele militantismului multilateral. Un Iulian Grozescu, At. M. Marinescu, Elie Trăilă, Pavel Vasici, Simion Mangiuca, Andrei Mocioni, Vincenţiu Babeş au fost rind pe rind sau in acelaşi timp politicieni, ziarişti, editori, traducători, culegători de folclor, autori de proze şi versuri. Poezia se circumscrie unei izbucniri de energie şi vizionarism manifestat şi pe planuri extraliterare. Din perspectiva evoluţiei poeziei româneşti ea se defineşte ca un fenomen global, un gest aproape anonim şi generos, ca o creaţie a unui singur poet, pentru care frumosul rămine, in afara militantismului o valoare nulă.

Cum romantismul, ca stare de spirit definitorie veacului naţiunilor, se nuanţează de la un popor la celălalt, e o inerenţă procesul de identificare a liricii bănăţene cu cea ardeleană, şi, mai departe, implicarea ei in varietatea intregului literaturii naţionale. Bunăoară, imaginea poetică a miinilor unite, aşa cum o popularizează pentru totdeauna **Hora Unirii** a lui V. Alecsandri, este reţinută şi de poezia bănăţeană, unde „cei de la Carpaţi" şi cei „de la Marea lată" vor da cindva „mina cu fraţi" (Iulian Grozescu **Românul).**

Căile subterane, suportul social, istoric şi filozofic, ce alimentează ideea naţională in Banat, se diferenţiază de cel din principate. Iluminismul francez şi cel german se grefează pe fundalul unei istorii trăite mult mai dramatic aici. Literatura, ca expresie a unor frustraţii apăsătoare, dobindeşte accente patetice in exprimarea ideii naţionale. I. H. Rădulescu, bunăoară, in spiritul raţionalismului francez, exprimă ideea unui mit cosmopolit. Lirica bănăţenilor reţine ca idee politică dar şi ca imagine poetică exact contrariul, dreptul individual al omului şi al fiecărui popor de a se determina. De aceea imaginea simbol a lui Mihai Viteazul este evocată alături de un motto din Pelimon. „Fu liber născut omul" (Iulian Grozescu **Intrarea lui Mihai Bravul in Alba Iulia).**

Ideea dreptului natural generează o serie de imagini artistice in reprezentări apropiate de cele ale folclorului. Lumea este văzută ca o grădină, intr-o organizare similară cu cea a naturii. De aici şi ţara e reprezentată ca o grădină ale cărei plante sint fiinţele umane. Comparaţiile sus citate creează afinităţi cu metafora folclorică a uscăturii din pădure : „Mi se pare că naia şi mai mult se va ruşina de aşa plantă, că se născu in sinul aceia ! şi după ce ii supse laptele se lepădă cu totul..." (Petru Lupulov **Omul povăţuit la minte).**

Generozitatea ideii dreptului natural absolvă poezia, in gustul cititorilor veacului trecut, de lipsa meşteşugului poetic şi explică transformarea imaginilor „grădină", „viaţă", „gintă" in leit-motive. Intr-o simplitate dezarmantă („Ţară mindră şi măreaţă / Şi-mprejur cu munţi / Ca grădina-n fortăreaţă" – spune At. M. Marinescu) poeziile circulă in epocă. La 1850, apar semne ale unui romantism vizionar, caracterizind limbajul poeziilor cu expresii contrastante : intunerec – lumină, stea – beznă.

Spiritul romantic hrănit de Volksgeist, iluminismul german, intreţine credinţa in destinul naţiei. In condiţiile romantismului vizionar, ideea de destin nu determină resemnare ci sprijină elanul ca atitudine lirică a unei poezii hrănite de idealul redeşteptării. Renaşterea naţională devine un mit in epocă. Cum redeşteptarea nu echivalează cu reorganizarea străvechilor drepturi şi cu o restituire a lor, poezia militantă exprimă sentimentul redeşteptării implantat in tema evocării trecutului de mare glorie. Trecutul se evocă intr-o tonalitate avintată şi reţinută totodată, conform cu solemnitatea restituirii in prezent a ceea ce aparţine eternului. Incă la 1893, intr-un ziar timişorean, (primul, de altfel), **Luminătorul,** Georgiu Popa se exprimă cu demnitate : „Sintem un popor vechi. Avem să ispitim in trecutul lung, oare părinţii, moşii şi străbunii noştri, cum au trăit...".

Cheia de boltă a plăsmuirii culturii noastre moderne, ideea naţională s-a strimtat sau s-a lărgit, de la o epocă la alta, ca conţinut, in funcţie de conceptul de naţiune, definit de Blaga, ca un „concept deschis". Fireşte, valorificarea folclorului sau mimarea lui răspunde, pe lingă cultul istoriei şi elogiul limbii, tezelor militantismului epocii. După ce Şcoala Ardeleană se referise la folclor in scopul „surupării superstiţiilor norodului", secolul al XIX-lea dă nuanţe noi interesului pentru creaţia populară. Dincolo de sursele herderiene ale ideii de cunoaştere a vocilor popoarelor, in Transilvania şi Banat, intoarcerea spre folclor reprezintă şi o compensaţie a cărturarilor pentru umilinţele prezentului. Culegerile lui At. M. Marinescu, elogiile făcute la tot pasul poeziei populare sint, in prelungirea spiritului Şcolii Ardelene, semne ale sfidării adresate oprimanţilor, reprezintă o reacţie la mimetism a cărturarilor iniţiaţi in cultura Europei prin porţile Vienei şi Pestei.

Ca un apanaj al mindriei naţionale ,geniul poporului descoperindu-se pe sine insuşi in folclor, se va egala cu Europa in conştiinţa originalităţii lui. De aceea, o culegere de folclor bănăţean, tradus in limba maghiară, precum **Roman népdalok,** Budapest, 1878, in editura societăţii Kisfaludy, alcătuită de Gh. Ember, Iosif Vulcan şi I. Grozescu semnifică incă o dată integrarea Banatului in spiritul general al romantisfului naţional. Spiritul se contemplă pe sine insuşi şi se etalează, cu conştiinţa valorii, in faţa Europei.

Poezia militantă a bănăţenilor de la mijlocul veacului trecut se constituie prin convertirea artistică a ideologiei Şcolii Ardelene prelungite in spiritul romantic al veacului naţionalităţilor, pe un fond de incordată oprimare naţională şi luptă politică. Ea reprezintă implicarea bănăţenilor in procesul de osmoză spirituală a culturii româneşti.

STELA MIREL

plastică

„E cineva la capătul firului, au ba ?..."

Şi va trebui să recunosc că, de fapt, chiar şi aşa, cu cele citeva intervenţii ale mele, in faţa dumneavoastră va rula doar un monolog, al cărui protagonist e sculptorul PETRE JUCU, pentru că eu, captat pină la incintare de interlocutor, am uitat că sint reporter şi că, din cind in cind, mai trebuie să pun şi intrebări, şi m-am pomenit ascultind, pur şi simplu.

— Tovarăşe sculptor Petre Jucu, aş incepe prin a vă...

— De fapt – şi nu v-o spun cu modestie, ci cu mindrie !...

NU SINT SCULPTOR, SINT CIOPLITOR !

...şi, asta, nu intimplător ; sint urmaş al cioplitorilor din Munţii Apuseni, din Ţara Zărandului unde m-am născut şi...

— Şi vreţi să vă păstraţi ca atare !...

— Da... mă consider cioplitor, fiindcă cioplesc direct piatra, lemnul, fără schiţă, fără nimic... Majoritatea sculptorilor profesionişti sint modelori, modelează lutul, pe urmă... fazele ipsos, negativ, pină la pantograf şi aşa mai departe...

— Revin la pasul iniţial – pină acum ce păminturi au sărutat „călciiele albe" ale lucrărilor dumneavoastră ?

— Am expus in peste douăzeci de oraşe din ţară, am participat cu lucrări la expoziţii internaţionale : la Dijon, in Franţa, la Belgrad, la Zagreb, la Montreal, in Canada, şi la muzeul „Metropolitan" din Tokio.

— Aveţi vreo lucrare la care ţineţi in mod deosebit ?

— Ţin la toţi „copiii" mei !... Aşa sint părinţii !

— Aveţi o „familie" foarte numeroasă!

— Da. peste patruzeci de lucrări din ciclul „Eminescu", apoi sint in lucru, sau in fază de proiect, ciclurile tematice : „Blaga", „Arghezi", „Bacovia"...

— Sculptorul francez Rodin spunea, definea – mai in glumă mai in serios ! – astfel sculptura : este ceea ce rămine dintr-un bloc, după inlăturarea părţilor nefolositoare. Cum aţi defini dumneavoastră sculptura ?

– Sculptura e tăietură directă, e mesajul, e receptare... **e cineva la capătul firului, au ba ?...** *aceasta e intrebarea !* Dacă găseşti dialogul direct cu tine insuţi – prin piatră ! – ai găsit şi dialogul cu semenii !... Totul aici e luptă...

LUPTA ACEASTA M-A ATRAS

...pentru aceasta mi-am ales sculptura !

— Fără indoială, vă leagă amintiri de acest „dialog" al dumneavoastră !

— Da.. Ca orice tinăr trecut prin două universităţi – Istoria arheologiei, la Cluj şi Filozofie-ziaristică, la Bucureşti – mi-am căutat calea şi, ani de zile, n-am găsit-o, pină spre 35 de ani, cind mi-am aflat un drumuşor al meu. Calea a fost destul de dură.. Am ales Bărăganul tocmai pentru că e o zonă fără tradiţie in piatră şi lemn... Ani de zile am cioplit acolo, impreună cu copiii de la şcolile speciale de reeducare, unde, intre freamătul lăuntric şi zborul gindului, a prevalat sudoarea... Am reuşit să-i impămintenesc ? – nu ştiu, eu insumi...

NU ERAM DECIT UCENIC !...

...eram dascăl doar la catedră, dar asudam cu toţii in aşa-zisele ateliere, incropite de noi... Ca să avem in ce ciopli, adunam totul... pietre de hotar... dulmaci, ce veneau pe Ialomiţa, pive... Am reuşit să-i reţin pe copiii aceştia de la hăulit de la stradă, de la alte tentaţii... In aceste ateliere, s-au deprins cu munca, lucru esenţial. Desigur că au fost ele şi intilniri mai puţin imbucurătoare, cu diverşi metodişti, care-mi spuneau : „Ce oboseşti dumneata copii, tovarăşe Petre Jucu, cu pietroaiele astea, pentru că, in definitiv, treaba asta nici măcar nu e prevăzută de programa analitică !" Prin copii m-am intilnit cu mine insumi, prin generozitatea lor, prin căldura lor, cu toate năzbitiile lor... Partea cu expoziţii, cu cronici, cu celelalte... sint mai puţin *importante, important e actul creaţiei,* al transmiterii mesajului şi, pentru mine – actul impămintenirii unui om care, mult timp, nu şi-a găsit calea... pentru că eu insumi...

ERAM O PIATRĂ NEINŢELEASĂ

Mulţi dintre tinerii de-atunci sint azi incadraţi in colective omogene, puternic sudate, muncitoreşti, din capitală, din imprejurimile capitalei, din Ialomiţa, din Slobozia. Călăraşi... iar unii dintre ei, care, in mod fericit, au perseverat, sint azi la şcoli de artă, sau absolvenţi... dintre ei, unul este student la Facultatea de desen din Bucureşti.

— Iar Apusenii !?...

— Da... cele mai plăcute amintiri sint, legate de tata, cioplitor in Munţii Apuseni. Porţi ardeleneşti,... piatră, lemn... a lucrat intr-un timp şi la carierele de piatră... Şi apoi, nu-i de mirare !... In Apuseni, toată lumea ciopleşte, toată lumea... aşa, cu o vocaţie lăuntrică, stenică, telurică... Mi-amintesc că m-apucasem – copil fiind ! – m-apucasem de cioplit, şi tata m-a simţit, m-a văzut... „– Cu ce te munceşti acolo, fătu meu ?... Cioplești, iţi faci păpuşi !... Imi strici sculele !..." Da zic : „– Ce să fac tată !...". „Apoi, dacă tot te munceşte şi tot nu te lasă, apăi, atunci, fă roţi, ca mine !" – că el e şi dulgher şi rotar... Mi-amintesc perfect dialogul... „– De ce să fac şi eu roţi, tată ?". „Pentru că astea se invirtesc, mă !". Zic : „Las', c-o să se intoarcă şi roata mea odată ş-odată"

— De aici s-a pornit totul, probabil!...

— Da .. Zic : ,Te-aş intreba, dumneata de ce faci păpuşi pe porţile ardeleneşti, flori, paseri !?...". Şi aici mi-a răspuns părinteşte, dar tare, necruţător : „Păi, vezi, fătu meu, şcoli ai multe, da tot n-ai inţeles... Apăi, lemnu, in pădure, singur ii !?... nu-i singur ! N-are lumea lui de păsări, de flori !?... are !... **Păi, cum ii fi vrind să-l aduc** in bătătură, să-l cioplesc fără lumea lui de păsări, de flori !?..." .Aşa a motivat el

— Spuneţi-mi, piatra... sufletul pietrei suportă uşor „vopseaua" modei ?

— Vedeţi, şi artele, toate artele – şi e un lucru firesc ! – se supun acestui trecător „gest", care e moda ! Dar asta e doar faţada, important e mesajul ! Repet: sintem glas in pustiu, dacă nu-i nimeni la capătul firului, să recepteze – in piatră, in lemn ! – bucuria noastră, inălţarea noastră, micimea noastră – intr-un cuvint ! – firescul vieţii.

— Cind vedeţi un bloc de piatră, de marmoră, un trunchi de copac... ce tentaţii vă dau tircoale ?

— ...Să-mi spun gindul in el, frămintul...

SĂ-MI SPUN SPUSA...

...da cit mai direct, mai sincer, fără alambicuri, fără contorsiuni. Sigur că nu intotdeauna rezultatele sint pe măsura gindului, a intenţiilor...

— Nici n-ar fi lupta luptă, dacă aţi fi sigur de victorie de la bun inceput !

— Aşa e !... Există invrăjbirea asta, setea asta de a supune piatra, lemnul, prin lovituri de măiuş şi prin lovituri de daltă.

— Şi la ce lucrări mai osteneşte acum sculptorul Petre Jucu ?

— ...Cioplitorul Petre Jucu !...La grupul inchinat eroilor de la Şcoala de subofiţeri din Radna, eroilor de la Păuliş, de la Cladova... lucrări inchinate eroilor mei consăteni, Ionel Giurchi şi Lazăr Blejnari din Troaşi, de pe Valea Troaşului...

— Şi pentru că arta inseamnă – spuneaţi dumneavoastră ! „E cineva la capătul firului, au ba !" deci – mesaj ! – vă urăm ca la celălalt pol al fiecăreia dintre spusele dumneavoastră – memorate de piatră, de lemn ! – să fie mulţi cei care să vă asculte, să vă inţeleagă.

DANIEL TEI

Omenesc și artistic

Incă nu apăruseră marile traume psihice care in compozițiile dodecafonice aveau să se revolte impotriva morții absurde, a războaielor. Drama omului modern se putea contura nestingherită sub zodia dualismului culturii europene. Nimeni nu sesizează cu mai multă acuitate decît Thomas Mann asceza și senzualismul, luciditatea și turmentarea simțurilor, omenescul și artisticul din creația wagneriană. Scriitorul, prin afinitatea sa electivă realiza liantul dintre gloriosul crepuscul al veacului trecut și ceea ce reprezintă azi consecința directă a acelui amurg al zeilor.

Omul putea cere orice din partea vieții ; puritanii se inspăimintă și astăzi in fața valurilor de senzualism dezlănțuit care aveau să zguduie eșafodajul armoniilor clasice și intreg jocul perlelor de sticlă. Poetul Wagner duce la paroxism cultul dorinței sincronizate purității, Tristan fiind o operă despre moarte care dă ideii de viață cel mai inalt impuls moral. Foarte aproape de modul modern de a simți, platoșa rece la care te obligă rezervele, prejudecățile, faptele zilei neizbutind să sufoce același cald filon al omenescului, care, in fine, declanșat, ne inundă, prin compensație, intreaga ființă. Tannhäuser era, ca și azi, tragic personaj situat între hedonism și pocăință, neizbutind să devină conciliant, precum Goethe, poate. Doar Parsifal, mai supra-uman decît Siegfried sau Lohengrin nu se va mai intoarce din puritate ; și asta înseamnă sfirșitul, deorece dincolo de omenesc se ajunge la ideal. Tot un extrem este Alberich, dar monstrul cere avuție in timp ce va renunța la iubire. Această degradare a valorilor trebuie să aducă amurgul fără intoarcere al zeilor. Chiar și Aschenbach, corespondentul său din acest secol se va intoarce intr-un fel la sentiment. Această lume nu e bolnavă din vina ei. Această muzică nu e bolnavă din vina ei, și dacă ar fi fost așa, ea ar fi murit, precum prezicea un Ceaikovski, nu s-ar fi continuat in zilele noastre prin toți porii curentelor și personalităților. Consecințele ei le avem azi și asta pentru că nu e vorba de un fenomen lăuntric, ci de înșiruirea intr-o tradiție, germană, europeană. Muzica insinuează strecurindu-se sub text și, dincolo de ceea ce se spune, sugerează subconștientul sau gindul ascuns sau o prejudecată, care este leitmotivul. Muzica prefigurează descompunerea unei ere in timp ce-și construiește propriul progres, ținind de limbaj. Muzica ne poate, in fine, spune că destinul celui de pe scenă e pecetluit , in timp ce el insuși nu știe. Muzica wagneriană are nemaipomenita ambiție de a ne spune totul despre om, mai mult chiar decît poate afla despre sine acest om. Ne mișcă, neajutorați, pe un fundal deja construit, deja existent, am vrea să mai trăim cînd acesta știe momentul in care totul se termină. Muzica nu mai insoțește pas cu pas și cu acompaniament. Ea e psihologie și morală. Cei ce spun că Wagner e doar un simfonist rămin la tegumentul sonor al lucrurilor. Cuvintul e necesar pentru a se demonstra incapacitatea lui, de fapt, inutilitatea lui, dar drama muzicală nu poate exista decît ca rezultanta celor două elemente. Poate de aceea spunea Thomas Mann că textul și muzica au, luate separat, ceva diletant, că doar laolaltă . . .

Inocența muzicii ca joc in sine este pierdută prin această umanizare bruscă ; inocența ei e pierdută date fiind prospectările adincurilor omenești și fixarea lor prin mit. Muzica n-a mai fugit inainte, ca un far călăuzitor și model de constructivism și matematici ; ea e consecința dezvoltării unui mod de a gindi al unui veac și a revoluției produse in conceptul despre om. Iarăși s-a copt problema dualismului său, a libertății sale de a se dezvolta nestingherit. Forma se dezvoltă și ea nestingherită și se va ajunge la atonalism. (Din cind in cind, o privire critică : parodiile respectuoase din „Maeștrii cintăreți"). Și in mijlocul ingraților antiwagnerieni compozitorul era nevoit să creeze de la inceput o pavăză pentru noua sa artă, punind la respect prin folosirea mitologiei. Și cit de mult a reușit să ne trimită astfel in general-uman. Și iubirea cea de toate zilele, cu aspectele ei s-a ridicat ca emblemă a tuturor timpurilor.

LUCIAN BURERIU

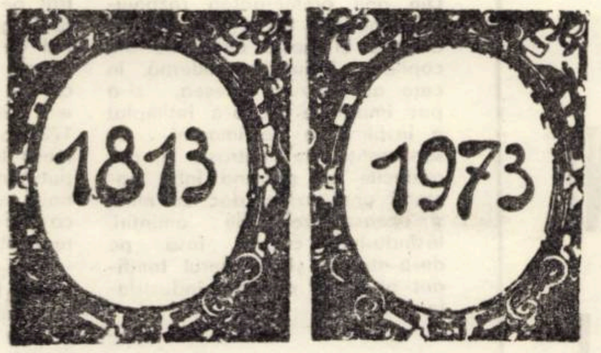

WAGNER

■ IN ULTIMELE DECENII LA Operă s-au montat „Valsul-fantomă" și „Lohengrin", sub bagheta lui L. Surlașiu și C. Voina.

■ LA FILARMONICA, preludii la „Lohengrin" și „Preludiu și moartea Isoldei" („Tristan"), uverturi la „Valsul-fantomă", „Tannhäuser", „Maeștrii cintăreți din Nürnberg", „Rienzi", fragmente orchestrale sau vocal-simfonice (arii) din „Walkyria", „Lohengrin" (Visul Elsei"), „Tannhäuser" („Intrarea cavalerilor oaspeți"), „Siegfried". Apoi, „Lieduri pentru soprană și orchestră".

■ Mai palid prezente la Filarmonică fragmente din „Tetralogie", absente cele din „Parsifal". Opera a pus in scenă lucrări de popularitate, nu și cele mai semnificative. Pe cind un „Tristan", de exemplu ?

■ Unele festivaluri-Wagner, sporadic. Se pare că absența vocilor și a unui colectiv orchestral mai bogat, apoi un public mai puțin obișnuit cu lucrări de asemenea anvergură sînt cauzele unei insuficiente reprezentări a compozitorului-titan la nivelul preocupărilor wagneriene de cel mai bun gust și de inalt nivel de care dau dovadă oamenii muzicii din orașul nostru.

Am fost la Bayreuth

In general este răspîndită părerea că operei lui Wagner îi corespunde mai mult vocea dramatică. In această privință, dacă s-ar face o anchetă s-ar adeveri că un cîntăreț distribuit într-o operă a lui Wagner trebuie să aibă o voce „mare". Cine a fost la Bayreuth se poate convinge că părerea general răspîndită nu corespunde adevărului. Dar și fără să fi fost la Bayreuth, o simpă analiză poate dovedi contrariul. Luăm de exemplu „Lohengrin", o operă pur lirică. Cine aude prologul transparent din actul doi trebuie să fie de acord că după acest sunet lin nu mai poate urma un cînt puternic și dur. Acest legendar cavaler ar părea un „urlatore" îndrăgostit, parcă prăbușit din cadru, el insă apare din lumea mitului, din țara soarelui și bunătății. Deci trebuie să aibă o apariție caldă, a cărei dragoste se angajează în sunete seducătoare. Și mireasa lui, Elsa de Brabant întruchipează puritatea desăvîrșită. Ar putea ea primi atunci cererea lui Lohengrin dacă ea s-ar rosti cu o voce brutală ? Nu prea. S-ar produce o rupere de stil care ar avea un efect dăunător. Dar să nu rămînem la această pereche legendară, ci să o privim pe acea opusă, Ortrud și Telramund. Și aici vocea lirică este la locul ei. Nici unul nici altul nu este brutal sau puternic în ura sa. Ce îi deosebește de Elsa și Lohengrin este culoarea vocii care se respectă foarte mult la Bayreuth. Această culoare este închisă, exprimată în tonuri subtile : aurul și brunul parcă se intîlnesc, se întretaie, se amestecă, rămîn însă moi și liric pline de poezie. Înfățișarea regelui Heinrich, răspîndind demnitate, bunătate, dreptate închide cadrul acestor două perechi avînd un efect de echilibru. Și la el vocea dramatică nu este la locul ei. Cine analizează textul rugăciunii sale se convinge că regele Heinrich nu întrebuințează o voce dură aici, ci imploră smerit.

Lirismul vocii nu are voie să distrugă orchestra în nici un fel. Orchestra din Bayreuth este mai mult **un peisaj** în care acționează eroii operei pe scenă. Wagner însuși a plasat-o sub scenă pentru a nu suprasolicita cîntăreții.

Dar nu numai în „Lohengrin" ci și în „Tannhäuser", „Rienzi" și „Meistersinger" nu sînt necesare voci „mari". Să ne gîndim la Hans Sachs sau Walter von Stolzing. Cine și-i poate închipui cu voci supradimensionate ? Hans Sachs, care cîntă monologul liliacului și cîntecul de încheiere „nu-mi disprețuiți maeștrii" . . . exprimă înțelepciune domoală. Face acest lucru o voce stridentă ?

In definitiv, ca și în fiecare operă și la Wagner relațiile umane nu pot fi lăsate în afară. Impresia greșită care a dominat mult timp că opera lui Wagner poate fi prezentată numai cu voci mari este astăzi definitiv revizuită. Poate doar în „Tetralogie" se folosește vocea eroică pentru a contura un Wotan, Hagen, Siegfierd, cu măreția lor mitologică. In „Tristan și Isolda" și „Parsifal" nu mai e cazul.

Și acum încă ceva, o înscenare „Tannhäuser" din 1972 care a produs senzație în lumea muzicală. Prin regizorul de la Opera Comică din Berlin, Götz Friedrich, a dat operei o interpretare deosebită. Friedrich este un reprezentant al teatrului muzical realist și nu înțelege opera ca pe o baladă a păcatului și pocăinței unui om indus în eroare ; el vede în cîntărețul Tannhäuser un artist care se izbește mereu de limitele pe care i le impune lumea înconjurătoare. Societatea „Wartburg", cu garda de onoare costumată în haine negre de piele. Ultima scenă a fost simțită ca provocare socială : Friedrich nu prezintă aici corul în costumație de pelerinaj, ci în costume moderne, de lucru. Majoritatea criticilor acceptă această concepție a regizorului. Discuția în jurul noului Tannhäuser încă nu este terminată. Mulți critici văd meritul de bază a acestei înscenări în stimularea gîndirii. „A fost timpul ca Bayreuth să devină iar ceea ce a fost, festivalul în care opera lui Wagner primește continuu o nouă înfățișare și o interpretare progresistă. „E părerea lui William Mann în „The Times".

HANS MOKKA

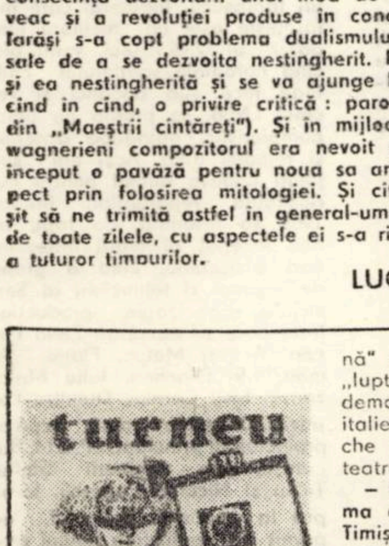

Secretarul general al Asociației Teatrelor din Emilia Romagna, Maria Cadalora, a avut amabilitatea să ne împărtășească cîteva dintre gîndurile cu care componenții „Teatrului impreună" au pornit pe drumul „luptei pentru reinnoirea democratică a societății italiene", de la acea veche tribună care rămîne teatrul.

– Ne aflăm pentru prima oară, in România, in Timișoara, vom mai prezenta spectacolul nostru in alte cinci orașe din țara dv. apoi in Iugoslavia.

– Care au fost criteriile ce au determinat includerea in repertoriul celei de-a treia stagiuni a Asociației pe care o conduceți, a lui Goldoni ? Și de ce tocmai „Amantul militar" ?

– „Teatro insieme" – este o cooperativă care a ales autogestiunea și care nu urmărește profitul ci doar exercițiul, acțiunea teatrală. Are un program bine definit și pe care luptă să nu-l trădeze : reprezentarea critică a marilor clasici ; reprezentarea textelor special create in jurul temelor, civile, politice și istorice din viața națională ; texte necesare pentru cercetări și experiențe stilistice. Colaborarea cu regiunea Emilia Romagna permite acestei trupe să traducă in fapte punctele acestui program. Noi, italienii, am intirziat foarte mult să ne afirmăm talentul teatral. În timp ce englezii, de exemplu, au avut un teatru național foarte de timpuriu. Eduardo de Fillipo și Goldoni sint cele două nume cu care noi, cu siguranță, ne integrăm in universal (in planul pe care-l discutăm). Eduardo este atit de al nostru incit nu-i mai spunem „de Filippo", asupra teatrului său nu putem face comentarii. Numai el știe să-l facă să trăiască cu adevărat. Teatrul lui Goldoni este de-acum un patrimoniu național, a fost reprezentat in diferite epoci istorice, epoca marelui actor, epoca lui Streher care i-a redat o serie de valori. După război oamenii de cultură și teatru italieni au luptat să restabilească, să reamintească lumii, valorile cele mai autentice. Mișcarea muncitorească a cunoscut un nou avint. Doresc să subliniez că oamenii de teatru și cultură de la noi au fost in foarte mare parte progresiști și aparțin ca idee lumii care luptă in țara noastră pentru socialism. Goldoni trebuie înțeles in ansamblul acestei viziuni. Opera lui oferă o analiză interesantă a modului de a trăi, a mizeriei și bogăției italiene, a relației dintre burghezie și popor. Goldoni a menținut măștile și deci e posibil să joci pe textele lui păstrind vii personajele Commediei dell'Arte. „Teatro insieme" montind Goldoni, și-a adus contribuția sa deosebită la acest proces, contribuție reținută de critică datorită unui nou mod de tratare a textului goldonian. Ironiile, adresate chiar lui Goldoni, nu-l minimalizează pe acesta. Dacă vreți, ele sint destinate mai mult celor care l-au ințeles greșit.

– Se discută mult in întreaga lume despre o criză a teatrului, se caută soluții . . .

– Noi sîntem in plină criză. Societatea noastră e in criză iar teatrul este o oglindă a realității. Teatrul nostru reflectă această criză, ne aflăm cu toții pe poziții de luptă. „Teatro insieme" este un moment al acestei lupte. Dacă n-ar avea sprijinul provinciei in care joacă, in care totul e administrat de comuniști și socialiști, n-ar putea supraviețui, fiindcă guvernul acordă mici subvenții pe niște considerente discriminatorii. Trupa aceasta e stabilă in regiunea noastră, are săli pentru repetitii și reprezentații și nici o constringere. Cinematograful și televiziunea sint două importante concurente.

De aceea luptind pentru (și prin) teatru, noi luptăm pentru existență. Pentru un statut, la care considerăm că avem dreptul, in cadrul marii comunități omenești. Turneul nostru dorim să fie un punct. Unul ciștigat.

– Vă mulțumim și vă asigurăm că vom urmări cu interes destinul acestei trupe. Nu facem, de altfel, decît să răspundem apelului lansat chiar prin titulatură. Căci urmărind spectacolul prezentat la Timișoara, ne-am convins că „insieme" ne include și pe noi, spectatorii.

ANTOANETA C. IORDACHE

CEI SIMPLI ŞI BUNI, ÎN PLINĂ LUMINĂ!

Reportaj de
ION ARIEȘANU

„MĂ SIMT ŞI EU UNUL DE-AL LOR"

Treceam pe o stradelă îngustă, înghițită de umbră și de suculența primăverii. După un gard scund, am zărit vechi ateliere cenușii, uriașe focuri de forjerii arzînd în interior și grămezi de cocs răsturnate în curte. Prin ferestruicile translucide, profilate pe lumina dinăuntru, zăream mișcîndu-se trupuri omenești. Atunci, observînd direcția privirilor mele, bunul și vechiul prieten ce mă însoțea pe acea stradelă anonimă, pierdută în marele oraș, mi-a spus: „Te uiți la oamenii pe care îi cunoști și pe care îi iubești? Despre ei îți place cu adevărat să scrii, nu-i așa?". L-am privit cu un fel de blîndă uimire, ca și cum mi-ar fi descoperit o taină, și nu mai știu dacă i-am răspuns ceva, în timp ce ne îndepărtam în tăcere. Gîndindu-mă acum la ceea ce afirmase prietenul meu, știu bine că este așa: celor simpli și buni, din lumea cărora mă trag și eu, le-am dăruit întotdeauna calma mea afecțiune, plăcîndu-mi nebunește să mă pierd printre ei, să mă simt unul de-al lor, să mă las iubirii și camaraderiei lor aspre, dar cinstite.

Printre minerii orășelului meu, printre micii meseriași ai tîrgului, printre ceferiștii unei cunoscute stații din Cîmpia Transilvaniei, unde și tatăl meu își dăduse jumătate din viață, mă simțeam ca printre ai mei, de o spontaneitate cuceritoare; timiditatea mea dispărea, inima devenea limpede, ca și cum ar fi străbătut-o veșnic un cîntec. Cît de adînc mă putea desfăta venirea moșului de la ocna de sare din orășel, clinchetul vesel al fiarelor de tăiat sare, purtate de el într-o străițucă pe umăr. Cît de mult îmi plăcea să inspir aerul sărat al hainelor sale, cînd, uneori, rar, mă îmbrățișa la pieptul său. Cîtă bucurie neprefăcută cînd mă trimitea mama, uneori cu sufertașul, în care aburea supa caldă, peste o cîmpie plină de taine (pentru copilul de atunci) din Lunca Mureșului, pînă la stația pe care o străbăteau multe linii de fier, unde trudea tata. Cum îmi mai plăcea să-i urmăresc muncind și apoi mîncînd pe tovarășii săi, lăcătușii de trenuri, în hainele lor sărace și uleiate, privind cum mîinile mari și aspre duceau încet lingurile cu supă la gură, ca și cum s-ar fi săvîrșit totul într-un ritual la care mi se dădea și mie voie să asist.

Mai tîrziu, cînd suprafața mea de cunoaștere cu lumea s-a extins, am fost fericit să intru în cît mai varii medii de muncă și fiecare nouă meserie, prin detaliile, prin armonia lor, mă captau, îmi aminteau de marea mea uimire copilărească, îmi dădeau bucurii secrete și de neuitat, îmi fertilizau imaginația. Mi-a plăcut și cred că aș fi putut să învăț oricare din meseriile iubite, fiindcă tata zicea: „Încă de copil, dovedeai aptitudini pentru meserii!". Și dacă n-am făcut-o, aceasta a fost o pură întîmplare, însă sufletul meu este încă tot de meseriaș, de artizan, și mor de curiozitate oridecîte ori intru în teritoriul tăinuit al unei munci.

Cunoscîndu-i și scriind despre mineri, pînă la urmă, era ca și cum secretul meseriei lor mi s-ar fi inoculat și mie. Cîte ceasuri în adînc, cîte zile, săptămîni! Cîte cunoștințe de care eram mîndru că le puteam pătrunde și eu, ignorantul. Dar între oțelari, cît de intim mă simțeam legat de arzătoarea lor muncă. Mă apropiam de flăcările șarjei într-atît, încît și ei moderau curiozitatea mea, temîndu-se de cine știe ce incident nefericit. De meseria sticlarilor am fost literalmente îndrăgostit. Bățul lor găurit, la capătul căreia se dilata para arzîndă de sticlă topită, nu însemna, oare, bățul unor veritabili prestidigitatori creatori ai farmecului cristalin și sunător? Blănari, pantofari, țesători, strungari, chimiști, unde să fi fost o meserie despre care să nu mă interesez! De fiecare dată știam însă că mica mea călătorie prin imperiul activității lor nu va putea să redea niciodată sacrificiul și efortul lor întreg, depuse de ei la rădăcina tuturor acelor lucruri. Știam că, din tot ceea ce vedeam, înregistram, pipăiam, doar o infimă parte voi putea s-o dau cunoașterii celorlalți și să-i fac astfel și pe ei să intre în zona de discuții a lumii.

Poate că am uneori nostalgii pentru anume figuri de muncitori vechi, pe care-i văd plantați în aerul vetust al unor vechi ateliere. Muncitori despre care încă nu s-a scris cum trebuie, mai ales că ei sînt cei care au ridicat schelăria industriei românești moderne. Nostalgiile mele se îndreaptă spre ei și fiindcă, știu, nu am scris încă o carte a acestor vechi muncitori. Am tot amînat. Deși această carte ar ocupa patru decenii din viața clasei muncitoare. Din anii premergători războiului, pînă mai tîrziu. Dar am tot amînat. Și peste imaginea din copilărie, industria modernă, în care am pătruns adesea, și-a pus imaginile ei. S-a întîmplat o învălmășire de imagini, de sentimente, de contraste și, azi, oridecîte ori pătrund între oamenii unei uzine, duc cu mine și această trenă de amintiri, lăsîndu-mă cucerit însă pe de-a-ntregul și de aerul tonifiant al noilor citadele industriale.

„U.M.T-UL – MODERNĂ CITADELĂ INDUSTRIALĂ"

Sînt unii care urmăresc uzinele doar de la distanță. Sau au pentru ele un fel de curiozitate spăimoasă. Nici nu ar putea bănui ce vieți, ce destine se consumă acolo, ce efort uriaș curge spre o finalizare. În ce mă privește, intru între muncitori ca într-un mediu familiar. În marginea orașului meu, o asemenea uzină care visează să devină un gigant al industriei constructoare de mașini, U.M.T.-ul. Între ziduri de beton, sticlă, oțel, ale imensei hale noi, o comunitate muncitorească de prestigiu, dintre care 75% sînt muncitori tineri. Atmosfera de încordată activitate o încerc chiar din incinta uzinei. Ce erau pe aici înainte decît suprafețe de pămînt arid, și ce aer modern aduc acum aceste construcții! Incinta uzinei, cimentată, autoturismele aliniate, zonele florale care țîșnesc ici-colo, ca niște exuberante bucurii ale naturii, pe care peisajul industrial nu le ucide, ci le înglobează, complexul sportiv, aerata cantină, liniile suple ale halei de sport, creșa, situată într-o zonă calmă, totul, aici, sau aproape totul, concură la imaginea tonifiantă a unei industrii superioare, în care accesoriile grupurilor sociale, introduse în însuși perimetrul uzinal, conferă acestei cetăți industriale atmosfera complexă a unei industrii moderne, prestigioase.

Cît de apropiat mă simt în ambianța acestui om deschis, Ioniță Bagiu. Parcă n-aș sta la masă cu directorul arhiocupat și preocupat de destinele unității sale industriale, care aduce economiei timișene și românești produse de multe zeci de milioane. Ce colorată și plastică este limba sa, de om trecut de mic prin mediul muncitoresc. Mi se pare că, de pe atunci încă, de la Reșița, visa să ajungă el inginer. Și viața de muncă încordată i-a dat această satisfacție. Aici, la U.M.T., a poposit ca inginer șef, apoi a fost numit director tehnic, iar azi, director al uzinei. A venit aici în urmă cu zece ani, pentru că, prin experiența sa cunoscută, trebuia să miște inițiativa, să deschidă zăgazurile și ambițiile celor care constituiseră, pe vestigiile vechilor ateliere C.F.R., noua unitate industrială.

Ilustrațiile de la pag. 1, 3, 5, 6, 10 reprezintă fragmente din proiectul de frescă „Mari personalități bănățene" al pictorului Ion Sulea-Gorj.

Din acel an 1964, de cînd a intrat pe porțile U.M.T.-ului, Ioniță Bagiu a ținut un fel de jurnal de bord, în care și-a notat mersul vieții uzinei, pulsul ei cotidian. Din 1964, el a consumat 122 de caiete, iar cel de-al 122-lea caiet stă și acum pe masa lui. În cele 113 luni, el a putut nota cu satisfacție în jurnalul său de activitate faptul că planul întreprinderii sale s-a realizat lună de lună.

Ce a învățat inginerul – director Bagiu în acești ani? Că, în primul rînd, un conducător trebuie să lucreze permanent cu elanul omului. Să-i canalizeze pasiunea. Să-i scoată la iveală greșelile, dar să-i aprecieze și victoriile. Să aibă încredere în tinerețea lui sufletească și să-i descopere inventivitatea, să-i direcționeze ambițiile și temperamentul, uneori prea meridional.

În acest deceniu, directorul Bagiu a putut aduce de fiecare dată vestea, în fața organelor județene de partid, a secretarului general al partidului, cînd acesta a poposit în uzină, că producția a crescut de șase-șapte ori. O cifră simplu de exprimat, nu, dar în spatele ei stau miile de ore de activitate intensă, de laborioasă dăruire, de elan muncitoresc.

Am încercat să descifrez în acest om modul cum a reușit el să mențină un echilibru nobil în masa de oameni pe care îi conduce. Tot cifre simple culeg și cînd vine vorba de oameni: cîteva mii de muncitori azi. În 1980: dublu. Dar pot ști bine că această cifră ascunde tot atîtea mii de vieți, destine, temperamente, doleanțe, probleme, contraste. Cum a reușit, de pildă, conducerea U.M.T.-ului, să stabilizeze muncitorul de pe aici, să-l lege de uzină? S-a căutat mecanizarea unor munci, a unor sectoare, ca depozitarea, transportul. Se va mecaniza montajul. Se va ajunge astfel la dispariția noțiunii de muncitor necalificat, iar dacă ei mai reprezintă azi încă un număr de 700 inși, în 1975, numărul va fi de 300, la o producție dublă, iar salariul lor de la 1.100 va urca totodată spre 1.500.

Dar stavila fluctuației a fost pusă și se va continua acest proces și prin realizarea unui sector social demn de o mare uzină: cantina, căminele, dispensarul, sala de sport, viitorul complex sportiv, căminul de copii, acțiuni care să lege oamenii între ei și de uzină, căsătorii, nunți în cadrul acestei mari familii, excursii, reuniuni, întîlniri. Directorul Bagiu are credința că numai legînd destinul omului de destinul uzinei, numai știind cel din stînga că cel din dreapta e alături de el, va reuși să se creeze și o statornicie a muncitorilor săi la uzina iubită. Și, se pare, începutul acestei statornicii este făcut.

Inginerul – director știe bine că, pentru el, și pentru mulți muncitori atașați, uzina aceasta reprezintă o veritabilă a doua familie și jumătate din timpul vieții este dedicat ei. El tinde să instaureze aici sentimentul nobil ca munca să corespundă cu însăși noțiunea de iubire. Tot ce se face aici să se facă din inimă și cu mare drag. Omul să-și ridice prestigiul prin prestigiul uzinei. Cînd se va zice: „Eu sînt de la U.M.T.!" să se știe că această noțiune reprezintă o emblemă de cinste, de mîndrie muncitorească. 1973 va încheia cu un an mai devreme investițiile. Cincinalul, la U.M.T., se va încheia, de asemenea, în numai patru ani și patru luni. La ce visează directorul Bagiu? La viitorul acestei citadele, în care, în jurul anilor 1980, vor intra mii și mii de muncitori, cînd sirena îi va chema. Viitorul cincinal va determina și dezafectarea școlii, în care se pregătesc viitorii muncitori, și trecerea ei chiar în uzină. Să fie aduși copiii aici, să învețe, să trăiască, să lucreze de la început aici, să se familiarizeze cu acest mediu, să se dedice în întregime vieții uzinei. Sînt vise de care acest om simplu în gesturi, de o rară modestie și abnegație, poate fi mîndru.

„INGINERUL, UN OM AL ACȚIUNII IMEDIATE"

De sus, unde mă găsesc, nu departe de biroul Serviciului organizării producției, hala gigantică se deschide privirii mele cu totul. Doresc să rămîn și cu această imagine de ansamblu în amintire, înainte de a bate cu piciorul fiecare porțiune din acest teren industrial, în care om și mașină reprezintă o unică forță. Mă însoțește inginerul Andrei Motoc, adjunctul Serviciului organizării producției.

Coborîm jos în hală. Urmărim traseul pe care intră materialul amorf, metalul neprelucrat, pînă la devenirea lui, sub imperiul metamorfozei mașinii și forței umane, în mașini de ridicat și transportat, poduri rulante, macarale turn, macarale pentru transport transversal.

La Debitare, ghilotinele retează, după semnele trasate, metalul netrebuitor. Aparatele de oxigaze intră în carnea tablei dure lăsînd urma lor arzîndă. Alături, văd aceste colivii ale podurilor rulante, ca niște nacele aeriene. Sudurile orbitoare țîșnesc pretutindeni, iar loviturile în metal primesc ecouri fantastice. Inginerul care mă însoțește este un „membru fondator" al U.M.T.-ului, venit aici cînd noroaiele șantierului chifteau încă sub bocanci și vechiul I.M.B. se profila pe utilaj pompieristic, autodube izoterme și remorci auto. Acei ani sînt ținuți undeva numai pentru curiozitatea reporterilor, fiindcă 1969 va însemna, de fapt, un nou început al marii întreprinderi timișorene, cînd o grupă de ingineri și tehnicieni ai Serviciului organizarea producției, între care se numărau Zeno Pircea, Andrei Motoc, Florin Aman, Ion Diaconu, Iuliu Malczanek, Iosif Cornici, Dumitru Popovici, Dragomir Roman, după ce proiectantul principal, I.P.C.M. București, prin inginerii Ștefan Tîrziu și Nicolae Popescu, le-au pus la dispoziție proiectul, au pornit la realizarea noului profil al uzinei, acela de producător de poduri rulante, macarale, motostivuitoare, boghiuri, macarale portuare. Hala vetustă, moștenită de la Atelierele C.F.R., era ineficientă pentru asemenea produse uriașe, unicate în țară. Ce a însemnat pentru inginerii U.M.T.-ului această realizare? Un veritabil examen tehnic și unul de înaltă conștiință cetățenească. Hala nouă urma să înglobeze parametrii generali ai altor hale din alte țări. Un nivel înalt. O tehnologie adecvată care a cerut o documentare severă și îndelungă.

Ce sentiment a încercat inginerul Motoc, pus, alături de colegii lui, să realizeze acest proiect îndrăzneț? Poate o stare de imponderabil. Se întreba cum se va materializa totul. Au fost găsite oare soluţiile optime? Era o nouă hală, o nouă uzină, certitudinile se uneau cu nesiguranţa şi această dualitate de sentimente îl mîna permanent pe teren, urmărind constructorii, urmărind ridicarea pe un pămînt gol a acestui edificiu ce avea să adăpostească viitorul loc de muncă al atîtor muncitori.

Anul 1972 a devansat lucrările. Constructorii au fost împinşi literalmente afară din hală şi jumătate din ea a fost dată în folosinţă şi, pe măsură ce inainta producţia, constructorii s-au retras cu totul afară. Hala primea noile contingente de maşini şi muncitori, înainte cu un an de data fixată.

Inginerul Andrei Motoc reprezintă pentru mine idealul inginerului format în focul activităţii productive, care, după ani de experienţe, de activitate directă alături de muncitori, poate acum să gîndească lucid, să gîndească tehnic, la organizarea producţiei uzinei sale. Inginerul, din producţia directă, după opinia lui, trebuie să fie omul acţiunii imediate, al hotărîrilor rapide. El este presat de timp şi de aceea el trebuie să înveţe să facă faţă la orice întreprindere neprevăzută. De aici, el se îmbogăţeşte cu elasticitate în gîndire şi aportul său în cadrul unei secţii devine substantial.

Copilărit pe la Oraviţa, student la Timişoara, de unde a rămas cu nostalgia unor figuri de dascăli de renume, ca regretaţii Alaci sau Nădăşan, el a intrat în şcoala aspră a uzinei, nu fără o oarecare dezorientare proprie vîrstei. Munca de adaptare a fost anevoioasă, deoarece între „visurile de student", plutind într-un ideal abstract, şi realitatea uzinală, se ivea permanent un decalaj periculos. Dar el a învăţat în toţi aceşti ani că, cercetîndu-se pe sine, perseverînd în cunoaşterea golurilor proprii, a trebuit implicit să înveţe modul de-a trata oamenii lîngă care muncea. A învăţat ce înseamnă încrederea în om, în sacrificiul şi demnitatea muncii lui. A învăţat că omul angrenat în atmosfera de muncă nu are nevoie de promisiuni sforăitoare, ci de acţiuni directe. El are nevoie nu de un inginer transmiţător de ordine, ci de un ajutor efectiv, material şi moral. A învăţat acestea toate şi multe altele şi azi, între oamenii uzinei, inginerul meu este recunoscut pentru demnitatea ţinutei sale profesionale, pentru aerul său degajat şi tonul de confident al muncitorului simplu, lîngă care a crescut, a muncit, s-a format şi el ca om şi inginer.

„OMUL, ACEASTĂ FIINŢA CARE IZBUTEŞTE UNEORI SĂ SEMENE CU EA ÎNSĂŞI"

Am parcurs, în cunoaşterea uzinei, îndrăzneaţă producătoare de maşini de elevată tehnicitate, am parcurs, zic, hale construite după ultimul tip, utilate modern, dar şi ateliere vechi, ca hala turnătoriei de fontă, unde, deşi condiţiile mediului, deocamdată, nu sînt de invidiat, totuşi, activitatea înaintează după înalte principii ale meseriei de turnător. Peste hala împînzită de fum, tresăreau scînteile vesele ale cuptorului în care fonta colcăia, incandescentă. Aceste torsuri goale de muncitori, aplecate peste formele făcute de mîinile lor abile, aceste feţe transpirate, aceste tipare inteligent construite, după arhitectura fiecărui produs cerut, nu-mi aduceau oare în suflet dorinţa caldă de-a fi alături cu scrisul, cu inima, de efortul depus aici? Ochii aceştia curioşi nu aveam ascunzişuri de prisos. Ei priveau limpede, direct, aşa cum şi munca lor se făcea în deplină dăruire spre umanitate. Aici vedeam muncitori destoinici, turnători de-o viaţă, ca acest Weiss Wilhelm, sau ca Drăgulescu şi Nătuşan, ucenici odată ai bătrînului Weiss, iar ,azi, ajunşi ei înşişi turnători de primă mînă. Dar Hala maşinilor de transportat la sol, unde Institutul de proiectări, cu sediul în uzină, îşi va constitui atelierul său propriu de prototipuri, cu bancurile de încercare, cu meseriaşii de înaltă calificare? Deocamdată, se toarnă aici betonul fundaţiei şi vechea hală va primi acest veştmînt nou, iar eu încerc sentimentul că ea va putea, mîine, materializa ideile care vor prinde viaţă aici. Dar sera uzinei? Ioan Sava, azi pensionar, alături de Nicolae Szeghedi, a pus bazele acestei viitoare şcoli a florilor, constituită din trandafiri, gladiole, tuberoze, dalii şi lalele. Sute de mii de flori, crescute în răsadniţe, aclimatizate şi apoi plantate în acest perimetru întins şi rigid industrial, pentru a aduce în această atmosferă severă, de beton şi fier, verdele curat al plantei, parfumul şi explozia unor culori care atacă plăcut privirea şi înviorează sufletul.

M-am oprit în preajma atîtor oameni şi secţii, dar o bucurie neaşteptată pentru mine a însemnat întîlnirea cu acel muncitor strungar, şef de echipă la Secţia mecanică I, Nicolae Manea. În timpul petrecut alături de el, în hală sau în biroul tehnic în care am intrat, am avut revelaţia unui caracter ferm de muncitor îndrăzneţ, format în aceşti din urmă zece-cincisprezece ani, un temperament sudic, un autentic conducător de echipă, spirit ascuţit şi ironic, bun pedagog şi părinte al băieţilor săi, tineri strungari. Limba sa este acidă, dar nici umorul nu-i lipseşte şi nici culoarea în care ştie să învăluie relatarea, destăinuirea, care devin în gura sa de-a dreptul fermecătoare. S-a calificat strungar, om matur fiind. După doi ani este numit eşf de echipă. Sta, în acei ani grei, de pătrundere a meseriei de strungar, aici în atelier, pînă pe la ore tîrzii de seară. Ştefan Nedelcu, un excelent instructor, i-a dat şi lui, om matur, ca şi celor tineri, „tot ce am bun în mine", secretele meseriei sale. Atunci a primit vestea că va întemeia o echipă. Ceea ce nu a fost un lucru simplu. Dar el a intrat în noul angrenaj omenesc al echipei fără să se încreadă în nimic altceva decît în puterea convingerii. A raţiunii. A exemplului. A comuniunii. El a făcut, pînă azi, din unii muncitori tineri ai echipei sale, nişte aşi în meserie. Ei conduc azi, la rîndul lor, alte echipe, aşa ca Ioan Popa, Ion Zogoreanu sau Paul Jianu, sau au devenit muncitori de elită ca Valer Secoşan, Victor Aioanei, Franz Erwin, Nicolae Radula. Pentru Nicolae Manea echipa sa trebuie să devină o unitate umană cu legături indestructibile, cu afecţiuni, legată de la om la om, cu puterea criticii la nevoie. E o zi onomastică a unui component? Iată, bucuria e a tuturora! Şi atenţiile se îndreaptă spre cel fericit. Nu pot ei oare să consume împreună, mai bine, o bere, în bucuria frumoasă a întîlnirii, în loc ca unul din echipă să lunece, solitar, în baruri obscure, care să-i înghită banii şi tinereţea?

„Sînt tare multe de făcut în modelarea acestor băieţi, se confesează Nicolae Manea. Unul a vrut să-şi abandoneze echipa. S-a însurat, a făcut şcoala de maiştri, a fi luat o nevastă care-l bătea la cap cu alte mentalităţi şi iată că el voia să fugă. Vine la mine cu un certificat, cică ar fi... nebun. Un munte de băiat şi el nebun! Auzi ce gugumănie! „Nu face pe nebunul, mă! îi zic eu. Nu te gîndeşti la secţie, vrei să domneşti acum? Te-am ales din nouă sute de băieţi şi te-am trimis la şcoala de maiştri. Am semnat şi eu pentru tine, să mergi, nu! M-ai convins că trebuie să mergi şi acum dai bir cu fugiţii? Nebun la 27 de ani? Nevasta te bate la cap că dacă ai ajuns maistru asta înseamnă domnie?" Aşa l-am luat, să ştiţi. Şi acum face treabă bună, i-au ieşit gîrgăunii nebuniei, educă şi el alţi tineri. Tineretul nu e rău. Mai e cîte un ţap într-o turmă, dar nu e un tineret rău. Să-l păzim însă bine. Să-l ajutăm cu fapta, nu cu vorba. Uite, aşa ca pe Nicolae Crăciun, care, într-o bună zi, îmi dispare din echipă. Vine unul şi mă anunţă: se însoară! Mă, ce chestie! El încă face liceul, armata îl aşteaptă şi dumnealui se însoară. La Reşiţa îl agăţase cineva. Dau eu o telegramă: „Te prezinţi aici. E ceva grav. Iscăleşte Nicolae Manea". Vine el grabnic. „Ce-i cu tine? zic. Vrei să te însori? Dar părinţii tăi ştiu?" Nu! zice el. Ei, atunci, cum o faci? Mă-ta e bolnavă. Dacă află şi asta, că nu o asculţi, ştii ce se poate întîmpla? Liceul l-ai terminat? Nu, aşa-i? Armata ai făcut-o? Nu, aşa-i! Şi tu te însori. Cu ce? Cu un apartament? Ţi-au promis socrii că te mută într-un apartament şi tu dai la o parte bucuria meseriei tale pentru asta?". A trecut totul ca o ploaie de iunie şi, uite, azi el îmi mulţumeşte. Merge pe drumul lui bun şi frumos, nu ca un biet animal, fără gîndire, ci ca un suflet stăpîn pe mintea şi inima sa...".

Sînt încă tare multe de făcut pe pămîntu' acesta, aş parafraza şi eu pe Nicolae Manea, dar atîta timp cît există, în uzinele româneşti, aşa ca la U.M.T.-ul timişorean, asemenea modelatori umani, poţi avea deplină încredere că teribilul aliaj care e omul, supus atîtor încercări, sub impulsul istoriei şi al propriului temperament, omul acesta, „fiinţa care izbuteşte uneori să semene cu ea însăşi", poate fi modelat cu supunere şi răbdare, cu elan şi duioşie, pentru a-şi sluji pămîntul şi lumina lumii noastre.

---

epigrama

mică antologie

Caten Popescu

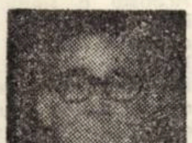

Caten Popescu s-a născut la Craiova în 2 aprilie 1912. A debutat la „Bilete de papagal" în 1927 şi a colaborat, publicînd şi sub pseudonimul Cosma Damian, la revistele: Adevărul literar şi artistic, Viaţa literară, Universul literar, Reporter, Caravana etc. A fost prim redactor, împreună cu poeţii Const. Nisipeanu şi Numa Cartianu, la revista „Radical" din Craiova. A publicat volumul de epigrame „Florete butonate" la Editura „Cartea Românească" (1943).

Lui V. Bucuroiu, autorul volumului de epigrame „Floreta de argint"

Titlul, materialul,
Mi-au impus atenţia —
Nobil e materialul!
Nobilă intenţia

Unui speculant (epitaf)

Dîndu-şi sufletul, un gînd
L-a chinuit în mod funest:
A fost prima oară cînd
Nu şi-a putut opri şi-un rest!

Lui Al. Clenciu, care a publicat un volum de Epigrame la Editura „Litera"

Nu că vreau să fiu sarcastic,
Dar Clenciu nu-i de loc avar;
Ia banii de la Fondul Plastic
Şi-i dă la Fondul Literar!

Lui Mircea Pavelescu, nepotul marelui Cincinat (epitaf)

Şade lîngă Cincinat
Mircea-n fine, împăcat
Că-i acum şi dumnealui
La nivelul unchiului.

Mircea Trifu

Născut la Iaşi la 24 februarie 1925. Colaborează la emisiuni de radio şi televiziune, la diferite publicaţii. Are în pregătire un volum de epigrame şi unul de sonete. Preşedinte al Clubului epigramiştilor „Cincinat Pavelescu" din Bucureşti.

Epigrama

E un monstru vesel, care
Îşi înhaţă prada-n cleşte
Şi — proptit în trei picioare —
Cu al patrulea loveşte!

Epigramistului Ion Martin, profesor al facultăţii de agronomie Timişoara

Mi-a spus un tînăr despre el
Că n-a pierdut nici un duel
Şi a adăugat, prudent:
— Cînd adversaru-a fost student...

Femeia

Femeia e un alfabet
Pe care îl înveţi încet
Şi-l uiţi — deşi nu-ţi pare bine —
Tocmai cînd îl cunoşti mai bine!

Bărbatul

Bărbatul e un foc de paie
Ce arde ca o vîlvătaie
Dar nu e ameninţător:
Se stinge fără ajutor...

Instantaneu în Luvru

Venus — toată numai graţii —
Mîini nu are, şi-i păcat:
Ascultînd ce spun bărbaţii,
Ce de palme le-ar fi dat!

---

evrika!

● Cîndva se găseau manuscrise în sticle. Acum se găsesc tot mai des sticle în manuscrise.

● Accesibilitatea operei de artă e uneori atît de desăvîrşită, încît privind un tablou, de pildă, putem înţelege orice.

● Pentru că au o mulţime de păpuşi, fetele nu se joacă cu viaţa.

● În cîmpul artelor plastice au crescut buruieni...

● Rapid, de calitate şi ieftin! O reclamă scumpă tuturor.

● Am crescut în ochii lui de cînd i-a crescut numărul de dioptrii.

● S-a pierdut o vulpe. Cine o găseşte să anunţe găinile.

● Realizările voastre sînt vizibile numai la lumina rampei.

● America l-a descoperit pe Columb; altfel n-am şti de el.

● Cine a spus că G. e nerecunoscătoare? M-a recunoscut de la prima vedere.

● Epigrama e ca o problemă de aritmetică: ţi se pare uşoară pentru că se învaţă în clasa a patra, dar n-o poţi rezolva.

● Zadarnic numeri zilele, dacă anilor le pierzi socoteala.

● Nici gloria, nici pămîntul nu ţin de cald, cînd ne acoperă.

ION VELICAN

„CLENCIURI"

Caricaturistul Al. Clenciu, unul din antologaţii paginii noastre, a tipărit recent la Editura „Litera" un volum de epigrame, în regia sa. Trecînd peste virtuţiile peniţei sale, trebuie să recunoaştem că şi „pana" sa e la fel de vioaie şi prolifică. Cele cinci capitole ale cărţii (Petarde, Antibarbopletice, Sportive, Mozaic şi Dueluri) atestă o arie largă de elevare a spiritului. În obiectivul ironiei sale sînt cuprinşi literaţi, artişti, tineri extravaganţi, ca şi eternele caractere ce au oferit teren fertil satirei: slugarnicul, lacomul, servilul, bacşişomanul etc. O carte, care, sîntem siguri, nu va zace în librării. O carte al cărei tiraj minuscul (750) îl regretăm. Şi pentru că într-un capitol întreg Al. Clenciu se războieşte cu cei cu barbă şi plete, îi dedicăm şi noi următorul catren:

Ne-am convins pe
îndelete
Că n-ai barbă,
n-ai nici plete;
Altfel spus, într-adevăr,
Poantele... le tragi
de păr!

I. V.

Martin Walser

Dintre scriitorii din R.F.G. care fac parte, realmente sau numai virtual, din „Grupul 47" Martin Walser are cele mai multe puncte comune, prin tematica abordată şi expresia literară, prin reuşitele şi limitele artei sale, cu Günther Grass. Născuţi în acelaşi an (1927), amîndoi cultivă nonconformismul, romanul contestatar al epocii contemporane, al realităţilor vestgermane, amîndoi vădesc o acută conştiinţă a limbajului, un stil picaresc şi o capacitate de asociere şi autonomizare a cuvîntului dusă uneori pînă la gratuitate, amîndoi recurg cu predilecţie la tehnica narării la persoana întîi, după cum pe amîndoi îi caracterizează nihilismul, pesimismul şi, deşi demască, nu se declară răspicat pentru o anumită ideologie, nu lasă să se întrevadă vreo perspectivă clară.

Opera lui M. Walser se compune din povestiri (UN AVION DEASUPRA CASEI, POVESTIRI MINCINOASE), un ciclu de piese care dezbat problema responsabilităţii individuale pentru crimele comise de nazişti (cum ar fi LEBĂDA NEAGRĂ), dar mai cu seamă din romane (printre care : CĂSNICII DIN PHILIPPSBURG, REPRIZA, STEJAR ŞI ANGORA, UNICORNUL etc.).

Ultimul roman al său, BOALA LUI GALLISTL (1972), este o suită de radiografii, de secvenţe, de decupări din existenţa unui mic-burghez, care, cu toate că se pot citi autonom, numai luate laolaltă se constituie într-o veritabilă anamneză a maladiei unei întregi clase sociale. Boala lui Gallistl este boala neputinţei, a oscilării micii burghezii între parazitism şi veleitarismul social-cultural. Zbătîndu-se prins în propriile sale capcane, abandonîndu-se lîncezelii şi vegetării, personajul central al cărţii trăieşte drama alienării şi descompunerii umane a lui Gregor Samsa, eroul lui Kafka, din care, fără îndoială, descinde proza lui Martin Walser. Acelaşi spirit de observaţie, aceeaşi grijă pentru detaliu, acelaşi amestec de luciditate, logic şi absurd, de umor, sarcasm şi grotesc, şi în ultimă instanţă aceeaşi aspiraţie spre umanism, iată numai cîteva trăsături prin care se înrudesc cei doi scriitori.

Boala lui Gallistl

— Fragmente —

De fapt, în clasa mijlocie încă domneşte concurenţa, aici încă se dă lupta pentru supravieţuire. Pe de altă parte, clasa mijlocie este singura zonă a acestei societăţi în care lirica mai este posibilă. In rîndurile proletariatului are trecere epicul sau dramaticul. Capitaliştii se dedică mai cu seamă muzicii şi artelor plastice. Eu sînt împotriva unei redactări estetice a luptei mele. Asta probabil unde lupta mea pentru supravieţuire mă costă de pe-acum toate puterile, încît pentru redactare nu-mi mai rămîne nimic.

*

Lucrurile mai stau şi astfel : nu mai pot citi, adică, de fapt, pot citi cuvînt cu cuvînt, dar dacă am citit un cuvînt şi apoi îl citesc pe următorul, cuvîntul citit mai întîi se estompează şi cînd ajung la al treilea, pe primul l-am şi uitat. Aşa se face că nu mai sînt în stare să ţin minte vreodată propoziţii întregi sau măcar semnificaţiile propoziţiilor. Doar dacă nu-i vorba cumva de propoziţii de felul : A plouat toată noaptea. E limpede că acum prefer asemenea propoziţii. Indată aud cum plouă. Toată noaptea ascult. Apoi abia către ziuă citesc mai departe. Şi, din fericire, propoziţia următoare sună : A început o zi cenuşie.

*

Treaba e doar să spui totul în cîteva propoziţii. Toţi încearcă lucrul acesta. Inainte de a-ţi zdrobi ţeasta de calorifer, în culmea furiei, trebuie să-ţi schimbi viaţa, adică : să îmbrăţişezi o meserie practică. Cu un ciocan în mînă, altfel de idei ţi-ar trece prin cap. Să n-ai chiar nimic în mînă e neplăcut. Dacă reflectezi serios la ce ai în cap, eşti nevoit să caşti, ochii ţi se umezesc, te freci la ei pînă ţi se uscă, apoi te poţi gîndi mai departe la ceea ce ai în cap; îndată după aceea iar trebuie să caşti, ochii ţi se umezesc, şi te freci la ei pînă ţi se usucă, după care te gîndeşti mai departe.

*

Nu mai lucrez. Absolut nimic. Chiar după micul dejun nu mai pot. Indată mă simt obosit. Cel mai mult mi-ar conveni să mă culc, dar nu îndrăznesc. Soţia. Şi mai cu seamă ea. Aşa că stau la un fel de masă de scris şi scriu: nu mai lucrez. Cine mă vede, probabil socoteşte că lucrez. Din cînd în cînd, capul mi-e gata-gata să cadă pe masă. E un adevărat chin să-l ridic din nou. Şi cu ultimele puteri scriu iarăşi numaidecît: nu mai lucrez. Absolut nimic.

*

Dimineaţa mă trezesc şi nu mă pot urni din loc. cu toate că statul în pat îmi provoacă dureri. Nu mă interesează nimic. Eventual, dacă se constată în sfîrşit tulburări motorii localizate. Dar nu-i cazul. Trebuie să mă scol.

*

Invaliditate. Nu vreau să jignesc pe nimeni, însă mă consider invalid. N-oi fi cumva un simulant ? Posibil, fără s-o ştiu. In orice caz, nu mai există nici un fel de muncă în care să mă încred. Un nou loc de muncă l-aş privi ca pe-o închisoare. Dacă ar duhni mai puţin în celulele închisorii, aş fi privit viitorul mai liniştit. Din moment ce eu recunosc că sînt un impostor, simt că mulţi ar trebui să depună împreună cu mine această mărturie; cît timp mărturisesc de unul singur, mă nedreptăţesc. Imi face impresia că situaţia de fapt ar ţine de apartenenţa de clasă. Nu-i exclus să fiu unul dintre cei mai răi impostori în sînul clasei mele. Dar totuşi nu sînt decît vîrful unui aisberg. Şi totuşi chiar vîrful. De mi-ar sta în putinţă, m-aş reteza. Chiar ştiind că am numai asemenea dorinţe, fiindcă nu mi le împlinesc, îmi iau îndrăzneala să le amintesc. Non plus ultra, alo, domnişoară, plata, vă rog, tună, domnişoară, de mult ar fi trebuit să plec, ce-i de făcut.

*

Astăzi nu m-a chemat nimeni la telefon. Către ora cinci l-am chemat eu pe A. In cazul în care ar fi răspuns, aş fi lăsat receptorul la loc fără să scot vreun cuvînt. Dar el n-a fost acasă.

*

A. mi-a demonstrat recent că nu sînt snob. Cînd B. a zis că sînt snob, am ripostat. Cînd A. s-a arătat de acord cu mine şi a demonstrat foarte clar de ce nu sînt snob, m-am străduit să ascund cît am fost de jignit. Spunea anume că sînt contrariul a ceea ce este un snob. L-am întrebat ce înţelege prin contrariul unui snob. Lucrul acesta nu-l ştia. Un snob, a zis, are o cu totul altă figură. Eu n-am mai spus nimic. N-am arătat că aproape sînt mai mare decît A.

De aceea mă socoteşte probabil mai gras decît el. Că el însuşi se consideră snob, asta o ştie oricine dintre noi. Dar eu n-am să-i spun niciodată că e snob. Probabil că numai asta aşteaptă şi mi-a spus acum că sînt snob, numai fiindcă tot timpul nu l-am numit o singură dată snob. De-acum nici nu va mai auzi cîndva lucrul acesta de la mine. Niciodată.

*

Doar propria mea persoană mă mai interesează. Faptul acesta a izbucnit. a crescut extrem de repede. V-aţi putea lipsi de mine. Am impresia că mi se pretinde într-una prea mult interes pentru alţii. M-am prăbuşit sub povara acestui interes reclamat de la mine. Şi-ndată zvîcneşte interesul pentru propria mea persoană. Nu că nu m-aş fi interesat înainte de propria mea persoană. Dar interesul pentru propria mea persoană a crescut în aşa măsură, încît acum mă copleşeşte pînă la sufocare. Sînt neputincios în faţa interesului pentru propria mea persoană. De-aici teama. Cine se teme vrea să şi răspîndească spaima, asta-i clar.

*

Acum nu mai fumez. Din ură faţă de A., B., C., D., E. şi F. Care mai fumează. De 6 zile n-am mai fumat o ţigară. Plămînii mi s-au şi curăţat, sînt convins. Imi simt plămînii ca nava unui dom gotic la răsăritul soarelui. Se face ziuă în mine. Cînd mă aflu printre ei, am să fiu puternic, o să-mi înghit scuipatul, îmi voi muşca buzele, îmi voi clănţăni dinţii, îmi voi mişca degetele, mă voi uita la ei, o dată şi mai o dată, la toţi aceşti fumători, voi clătina din cap şi voi rîde, cîini timpiţi, vă urăsc, aceasta-mi dă puterea să nu mai fumez. Vreau să fiu altfel decît voi. Mai pur. Mai puternic. Mai rezistent. Mai de temut. Trec cu vederea peste toate, numai să mă deosebesc prin asta de voi. Nu ştiu dacă-l urăsc mai mult pe A. sau pe B., dar pe A. şi pe B. îi urăsc mai mult decît pe E. şi pe F. Pe C. şi pe D. îi urăsc şi mai mult decît pe E. şi pe F., dar mai puţin decît pe A. şi pe B. In noaptea aceasta voi coborî în pivniţă şi voi sta o jumătate de oră în genunchi pe beton. De-acum în fiecare noapte am să cobor în pivniţă şi am să mă antrenez pentru statul în genunchi, pînă voi reuşi să stau 2 sau 3 ore în genunchi pe beton. Aceste ore vreau să le petrec într-o ură netulburată. Voi strînge bani ca să-mi pot permite ura. Ura mă încălzeşte. Foarte plăcut. In sfîrşit.

*

Uite. cineva lucrează pentru mine. Mă feresc să aflu mai exact. M-aş bucura în mod deosebit să ştiu că multă lume lucrează pentru mine ar lucra numai un pic pentru mine. Dar, din păcate, cred că mai cu seamă Mimi lucrează pentru mine. Dacă multă vreme n-aud nimic de ea şi n-o văd, sînt nevoit să presupun că se află în oraş şi lucrează pentru mine. Mai mult, trebuie să presupun că face lucru de mînă. Altceva n-a învăţat. Asta nu-i vina mea. Dar, fireşte, nu se răsfrînge favorabil asupra dispoziţiei mele faptul că stau aici, cufundat în mine, şi mă gîndesc : Mimi face acum lucru de mînă. Seara, adesea, bate ca apucată la maşina de scris. După ce culcă copiii. Trebuie că-i teribil de epuizant pentru Mimi, asta-i clar. Uneori nu-mi mai pot imagina, pur şi sumplu, cum suportă lucrul acesta. Căci Mimi nu este un monstru. Nu-i vine uşor să mă întreţină. Acum în decembrie tot îmi mai vîră pe uşă, ca supliment, un suc pe care ea însăşi îl obţine din morcovi, sfeclă roşie, ţelină şi mere. Desigur cuvîntul **a obţine** redă numai foarte aproximativ procedeul prin care ajunge ea la acest suc.

Uite, de curînd am avut ideea să-mi ridic în camera mea un turn numai din cărţi. Patru lexicoane ca fundament pătrat. Peste ele, strat după strat, în mod uniform de solid. Apoi m-am urcat pe un scaun, apoi am pus un scăunel pe masă, aproape de tavan m-am oprit. Voiam ca turnul să se susţină singur. Cînd m-am aşezat apoi din nou la masă şi m-am uitat pe fereastră, m-am simţit bine, ştiind că turnul e în spatele meu. Era chiar palpitant. Va ţine ? M-am străduit din răsputeri să nu mă uit înapoi. Deodată a alunecat, se prăbuşi, bubui înapoia mea. O bucată de vreme după aceea n-am putut să mă mişc. De spaimă. Nici acum nu mă pot răsuci. Seara a intrat Mimi la mine, a început să-şi croiască un drum. Acum, în fiecare zi, aşează cîteva cărţi la loc în raft. Eu nu sînt în stare. Pur şi simplu nu sînt în stare. Nu sînt aşa mobil. Ca şi cînd spaima îmi stăruie încă prea adînc în mădulare. Braţele-mi îngheaţă. Cînd nu mă mişc, simt prea puţin lucrul acesta. Cînd mă mişc, mă doare fiecare loc unde îmbrăcămintea atinge pielea care îngheaţă. Inainte de toate, pur şi simplu nu mai am voie să mă mişc. Nici măcar în capul meu nu mai trebuie să se mişte ceva. Din această cauză sînt şi nevoit să mă feresc de-a reflecta din cale-afară de meticulos la ce face Mimi, asta-i clar. La scară mondială am o justificare. Nu fumez, nu conduc maşina, nu reţin vreun loc pentru avion, adică, prin totala mea lipsă de mişcare şi prin respiraţia mea, care, date fiind împrejurările, devine tot mai dificilă, în mod sigur consum mai puţin oxigen decît oricare alt om. Şi lumea noastră nu piere de nimic altceva ca de lipsa de oxigen. Prin urmare, nu din cauza mea.

*

Miros. Nu ştiu a ce. Dar mai nou mă remarc prin miros. Poate am avut întotdeauna mirosul acesta în mine, numai că nu l-am băgat în seamă, fiindcă niciodată nu mi-a căzut aşa de mult capul în piept. Mai nou, tot mai adesea îmi cade capul în piept aşa de mult, încît aproape că mi se lipeşte nasul de corp. De-atunci mă miros. Şi trebuie să mărturisesc că nu miros plăcut. Şi trebuie să mărturisesc că nu miros cu plăcere mirosul acesta. Are ceva de zarzavat şi putregai.

*

Dacă nu se dă astăzi ceva la televiziune ! doamne, ar fi o adevărată catastrofă. Dacă nu se dă astăzi ceva palpitant, dacă nu se dă astăzi vreun film poliţist, în culori şi cu femei, şi nu doar aşa o urmare dintr-un serial. Mă rog, o acţiune amănunţită. Construită riguros. Captivantă. Cu urmăriri pe scări, în sus şi în jos. Şi curse de maşini. Dacă nu se dă astăzi ceva asemănător. Nici nu mă pot gîndi la asemenea lucru. De pildă, dacă pur şi simplu s-ar da un film despre perspectivele sumbre ale tinerilor de cincisprezece ani pe piaţa braţelor de muncă. Un film documentar, doamne, ar fi groaznic. Sau ceva despre planificarea educaţiei. De neînchipuit. M-aş putea duce la cinema ? In nici un caz. Nu pot. Absolut imposibil. Asta nu mai e ca la mine acasă. Trebuie să-nceapă ceva la televizor. Aceasta e singura posibilitate încă. Bineînţeles, acum mă pot apuca să mănînc. 2, 3, 3 ore şi jumătate. Apoi se termină asta. Mai mult de 3 ore şi jumătate nu pot mînca. Atunci de-abia e ora opt. Apoi stau ghemuit. Acum trebuie să dea şi ceva la televiziune. Pînă pe la opt şi un sfert aş mai putea prelungi masa. Insă după aceea se termină şi cu asta. Atunci trebuie să-nceapă ceva şi la televizor. De altfel, pur şi simplu nu mai ştiu cum e în continuare. Şi în plus, am sentimentul că în seara aceasta va zăcea un mort în locuinţa noastră. O moartă. Slabă şi dreaptă, cu mîinile pe lîngă corp. O vom aşeza numaidecît în cămăruţă, lîngă uşa de sticlă. Bine. Dar dacă după aceea nu se dă nimic la televiziune. Doamne. Intr-adevăr, nu ştiu ce se va întîmpla după aceea. Doamne Dumnezeule, te rog, ascultă-mi rugăciunea, fă ca în seara aceasta să se dea ceva la televiziune, ceva palpitant, rogu-te.

In româneşte de
SIMION DĂNILA

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Motiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia — Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 28 IUNIE 1973 ● NR. 26 (279) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

CONFERINȚA

La 3 iulie 1973 este convocată în capitala Finlandei Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, în prima ei etapă la nivelul miniștrilor de externe.

Au fost necesari șapte ani de eforturi strălucitoare din partea statelor socialiste și a altor state iubitoare de pace pentru ca propunerile țărilor socialiste europene privind înfăptuirea unei securități trainice în Europa, propuneri expuse pentru prima oară în cunoscuta Declarație de la București din iulie 1966, să prindă viață.

S-a realizat un prim mare succes al cauzei păcii în Europa și în lume, s-a confirmat posibilitatea de a se instaura noi relații între state.

Se impune acum, în preajma deschiderii conferinței, a releva rolul hotăritor pe care l-au avut în amplul și dificilul proces de pregătire, lupta popoarelor, forțele sociale înaintate, democratice, parlamentele, partidele politice și opinia publică progresistă, care au militat cu convingere și fermitate pentru ideea convocării conferinței general-europene, pentru obiectivele ce aceasta urmează să le înfăptuiască.

Pentru poporul român, succesul consultărilor multilaterale pregătitoare are o dublă semnificație : izbinda ideilor generoase de destindere și cooperare pentru care România militează cu atita energie, precum și încununarea eforturilor depuse de reprezentanții țării noastre pentru pregătirea temeinică, convocarea și asigurarea succesului deplin conferinței europene.

Partidul și statul nostru, personal tovarășul Nicolae Ceaușescu, au adus o contribuție dintre cele mai valoroase, pe multiple planuri la crearea climatului necesar, care să facă posibil reunirea prestigiosului forum european. România a desfășurat o intensă activitate de normalizare a raporturilor politico-diplomatice, de dezvoltare a relațiilor economice cu toate statele europene, de stabilire a numeroase contacte cu factorii de răspundere din aproape toate țările continentului. În fiecare din aceste prilejuri, la loc central au fost situate problemele securității europene, au fost afirmate principiile noi de relații inter-statale.

Delegația română la consultările multilaterale de la Helsinki, în baza mandatului primit din partea conducerii de partid și de stat, s-a manifestat dinamic și constructiv. Ea a prezentat numeroase propuneri, a elaborat concepții și a oferit sugestii, care se regăsesc în măsură însemnată în ordinea de zi, în recomandările pentru comisii, în ansamblul documentului final. Este o nouă și strălucită confirmare a justeței și caracterului constructiv ale politicii externe a României socialiste.

La conferința general-europeană, România se prezintă hotărîtă a-și aduce întreaga contribuție la asigurarea unui viitor pașnic bătrînului continent.

ORIZONT

Adunarea de pe Cîmpul Libertății-27 iunie 1848

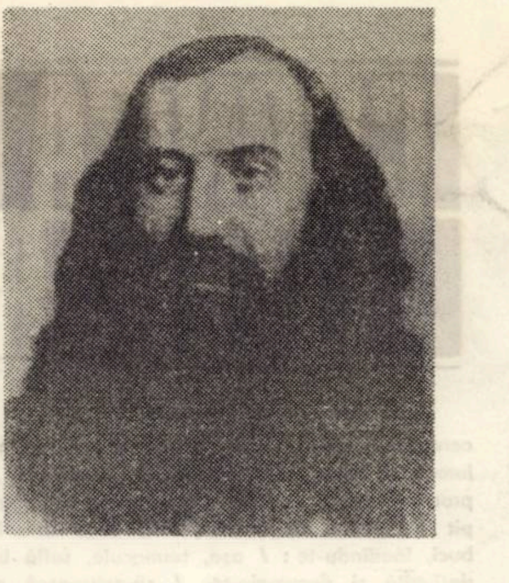

Eftimie Murgu.

În ziua însorită de vară de atunci, pe cîmpia netedă de la poalele Dealului Viilor, acum 125 de ani, tumultoase mase revoluționare și-au spus cuvîntul lor răspicat : **„Jos despotismul ! Trăiască libertatea !".** Vestea revoluției de la 1848 a fost primită cu mult entuziasm de populația orașului Lugoj, așa cum glăsuiesc documentele vremii. **„Oamenii citeau, iar alții ascultau proclamația afișată pe zidurile localului «Cei trei trandafiri»"** (Dacia). De fapt Lugojul era un centru cultural și revoluționar al românilor ; existența încă în 1830 a unei societăți conspirative „Constituția", activitatea asociației secrete „Amicii poporului", care milita pentru Republica Română Unită, precum și prezența unei pleiade de cărturari bănățeni care au ținut trează conștiința națională, sădind adînc în sufletul poporului ideea unității de neam, de limbă, de libertate în luptă împotriva tiraniei, este relevator în acest sens.

La Lugoj activase militantul revoluționar Eftimie Murgu care a fost arestat în 1845, fiind acuzat de autoritățile comitatului pentru **„crimă de a agita poporul de jos în secret și în public împotriva stăpînilor pe pămînt".**

Din capitala Ungariei, E. Murgu a lansat un manifest către români, din care cităm : **„Fraților cetățeni români! Veți cunoaște fraților români ai noștri concetățeni că acel pămînt pentru care veacuri luptîndu-ne, ne-am vărsat sîngele ... acum este veșnică și netăgăduită moșia noastră ... robotele, dijmele și dăjdiile au încetat pentru totdeauna. Veți înțelege că acum sîntem slobozi deopotrivă, toți avem același drept."**

La 20 martie s-a alcătuit un comitet revoluționar hotărîndu-se suprimarea titulaturilor aducîndu-se la cunoștință populației ștergerea urbariului și suprimarea pedepselor corporale. Gazeta de Transilvania menționează că în ziua de 3/15 mai a avut loc la Lugoj o mare adunare la care au participat cca. 1 000 de oameni, țărani, meșteșugari și intelectuali reprezentînd pe românii din comitatul Caraș, unde s-au formulat punctele de vedere ale revoluționarilor bănățeni. Seara orașul a luat o înfățișare de sărbătoare, un desen iluminat înfățișa pe un maghiar ținînd lîngă sine de mîna dreaptă pe un român bănățean.

DAN POPESCU

(Continuare în pag. 5)

convorbiri

Cu prof. dr. MIRCEA ANCUȘA

Absolvent al Facultății de Medicină din Cluj, a avut ca maeștri pe iluștrii profesori Iuliu Hațieganu, Iuliu Moldovan și Ion Goia. Bănățean din Văliug, a rămas legat de aceste meleaguri pe care le-a străbătut ca nimeni altul cunoscînd aproape fiecare circumscripție sanitară rurală, împărtășind peste tot generos din experiența sa unică în problemele de sănătate publică. Din 1963 a fost conferențiar, iar în 1970 a fost investit ca profesor universitar și șef al catedrei de Medicină socială și igienă.

Profesorul dr. Mircea Ancușa face parte din acei dascăli care au cucerit definitiv inimile generațiilor de studenți ce-i poartă stimă și recunoștință. Caracter integru și demn, om de aleasă cultură, al cărui spirit domină în zonele cele mai elevate, profesorul Ancușa este înainte de toate o autoritate științifică în domeniul Medicinei sociale, pe plan de țară.

Figură distinsă de pedagog, sensibil la nou, deschis spre viitorime, profesorul Ancușa este în esență o personalitate complexă și captivantă care se înscrie prestigios pe frontispiciul medicinei timișorene și românești.

– Mult stimate tovarășe profesor, ați avut prilejul de a vă forma la flacăra unor mari figuri ale medicinei românești. Dacă ați vrea să ne vorbiți puțin despre maeștrii dv.

– Pot să afirm că o bună parte din formarea mea profesională, dar mai ales moral-socială, le datoresc personalităților Clujului, studenției mele. La focul sacru al unor dascăli, ca regretații profesori I. Hațeganu, I. Moldovan, I. Goia, V. Papilian, E. Racoviță era imposibil să nu te fi format într-un spirit de înaltă etică profesională, de probitate științifică și de profund umanism De la asemenea dascăli era greu să nu înveți că sănătatea sau boala, departe de a fi fenomene pur biologice, sînt în primul rînd complexe reflectări ale mediului social, economic, cultural și fizic, în care omul, această ființă într-o continuă transformare, își duce viața.

– Încă de pe băncile facultății ne-ați transmis unele concluzii personale, referitoare la complexitatea aspectelor de demografie. Recent, a avut loc Sesiunea Consiliul popular județean Timiș, care a dezbătut tocmai această problemă, devenită azi acută. Ca un bun cunoscător al acestui colț de țară, ca un pasionat al problemelor sociale și demografice, ce ne puteți actualiza în acest sens ?

– Cu riscul repetării, ca fiu al acestui colț de țară, susțin că pentru mine fenomenele demografice nu sînt simple fenomene biologice, ci sînt fenomene cu adînci implicații sociale. Din păcate, Banatul cîntecelor și al jocurilor frumoase, Banatul lui Babeș și Vuia a fost și Banatul celor cu puțini copii, în care egocentrismul celor avuți a dus la instalarea denatalității, încă din deceniul al 3-lea al acestui secol. De aceea, recenta Sesiune a Consiliului popular al județului Timiș, avînd la ordinea de zi probleme demografice, o consider bine venită, reflectînd preocupările conducerii noastre de partid și de stat în acest sens.

Îmi este dificil ca, într-un spațiu restrîns, să fac aprecieri mai largi, să emit concluzii sau soluții. Cred însă că principala cauză și în același timp soluția rezolvării denatalității rezidă în factorul mentalitate, în concepția în care o are familia despre obligațiile ei față de ea însăși și față de colectivitatea din care face parte. Aș fi foarte onorat dacă, în coloanele rezistei Orizont, mi s-ar îngădui să public un articol asupra denatalității.

– Sînt convins că și revista va fi onorată, deci vă așteptăm. Deși predați o materie în aparență aridă,la cursurile dv. este afluență, aveți o mare putere de captivare asupra studenților. Care e secretul ?

– Răspunsul nu mi se pare ușor, fiindcă implică o doză oarecare de subiectivism. Pentru oricare dintre noi specialitatea sa este cea mai importantă. Secretul predării constă tocmai în a nu încerca să „impui" studentului acest punct de vedere. Pe de altă parte, un curs devine atractiv cînd îi relevi studentului partea practică a disciplinei predate, cînd îi însoțești fenomenele expuse teoretic prin exemple din realitatea concretă și mai ales să-i permiți a concluziona singur asupra oportunității și necesității celor pe care le învață. Mai cred că atributul de „arid" dat disciplinei de Medicină Socială începe să se perimeze, deoarece în medicina contemporană raportul de odinioară, medic-bolnav, tinde a fi înlocuit cu cel de medic-societate, în care subiectul este societatea.

– Mi-ați fost un adevărat părinte spiritual și, în această ca-

Convorbire realizată de
IOAN POPA

(Continuare în pag. 10)

CRONICA LITERARA

M. UNGHEANU: „Pădurea de simboluri“

(Editura Cartea Românească, 1973)

1. Dintre criticii relativ tineri (dacă tînăr spune într-adevăr ceva în materie de critică literară) M. Ungheanu mi se pare într-adevăr obsedat de demonul construcției. Două cărți apărute simultan **(Marin Preda, vocație și aspirație** și **Pădurea de simboluri)** continuă programul enunțat în **Campanii** și subliniază energic rostul director al criticii literare. Prima este o carte de analiză (adîncă) asupra unuia dintre constructorii literaturii de azi, deci carte care definește o **clasicitate,** a doua ar stabili sensurile clasicității. Nu altceva, în alt timp, (păstrînd distanțele) făcuse Maiorescu.

În **Pădurea de simboluri, Mihai Ungheanu** oficiază critica de **cultură.** Oficiază e termenul exact. Mai puțin interesat de analize ample, autorul stabilește o sumă de relații subtile care, conferind unitate culturii noastre, ridică autorii la gradul de simbol al devenirii spiritului românesc. Interpretarea e forțată (prin sentimente) asociațiile și comparațiile sînt și ele, nu odată, forțate, dar tocmai această **constringere** ridică numele la rangul de simbol. Sub necruțătoarea (și uneori dura) obiectivitate, aparent inflexibilă obiectivitate, bate inima unei subectivități acaparatoare. **Pădurea de simboluri** este o carte profund sentimentală, o carte a **sentimentului național** al culturii, care supune opera nu unei deformări, ci unei **participări sentimentale.** Uneori însăși **opera** trece în planul al doilea, înaintea cititorului rămînînd autorul, ca simbol nu al unei definiții estetice, ci al participării la definiție spirituală a unui neam. În sensul restrîns al cuvîntului, **Pădurea de simboluri** nu e o carte despre literatura română, ci despre felul în care literatura, absorbind valorile unui popor, definește geografia sa interioară, forțind, la rîndul nostru, adevărul, am putea afirma că **Pădurea de simboluri** este un roman care are ca subiect cultura națională. Originalitatea cărții constă tocmai în abordarea, din acest unghi, violent subiectiv (dar cît de aproape de adevăr totuși) a problemelor culturii noastre, valoarea cărții e legată de calitatea și ritmul imprevizibil al asociațiilor, de capacitatea, nu numai de construcție, ci și de invenție a criticului. Redescoperind izvoare uitate, note critice depășite de vreme, reluînd dosarele clasate ale clasicismului românesc, M. Ungheanu redeschide **procese** în numele constructorilor de cultură. Mi se pare semnificativ faptul că volumul se deschide cu **Controversa Hașdeu.**

La drept vorbind, pentru literatul de azi, Hașdeu e unul dintre capitolele încheiate : depus în manualul școlar, literatul Hașdeu nu a căzut, cel puțin din unghiul de vedere al exegezei, în cursa nedreptățiților actualității. Dar „pretențiile" lui M. Ungheanu sînt mai mari, Hașdeu fiind primul dintre **simbolurile** sale :

„Hașdeu era un constructor din mers, el avea în vedere ansamblul și acolo unde izvoarele nu-i ofereau date, nu se oprea, ci căuta o explicație cît mai plauzibilă prin datele avute, adică o ipoteză pentru a putea merge mai departe. Pentru a judeca corect, trebuie să avem în vedere scopul".

Păstrînd, din nou, distanțele, frazele se pot aplica și cărții lui M. Ungheanu. Dar să cităm mai departe, pentru a sublinia asociația surprinzătoare, urmînd, la modul serial, reabilitarea uitaților constructori : „E de înțeles, deci, de ce îl iubea pe Hașdeu Ov. Densușianu, el însuși un autor de ipoteze îndrăznețe neinfirmate, dar trecute sub tăcere, de unde se vede că nepotul păstra, în ciuda inhibitoarelor recomandări procedurale ale științei timpului, ceva din sufletul ardent al unchiului, vizionarul excepționalei, totuși, **Dacii preistorice".** Constructor (în sensul maiorescean) M. Ungheanu polemizează (nu numai în subtext) cu critica de formație maioresciană. Pentru prima dată, în critica din ultimii ani, această polemică este dusă „pînă la capăt". Să fim bine înțeleși : prin Lovinescu, apoi prin Pompiliu Constantinescu, G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu critica estetică și-a cîștigat teritorii aproape inexpugnabile. Pentru ele, cuvîntul maiorescian devenise lege. Aproape nimeni nu a îndrăznit să se apropie de anatemizații lui Maiorescu. Nimeni (aproape nimeni) n-a îndrăznit să pronunțe, altfel decît între zîmbetele ironice, numele lui Nicolae Densușianu. Cerînd reabilitarea (integrală) a lui Hașdeu, M. Ungheanu propune nu numai redeschiderea unor procese, ci și redeschiderea unor polemici, în numele constructorilor de cultură, împotriva liniei de valorificare strict estetică.

Semnificativ e capitolul imediat următor, cel consacrat lui Maiorescu. **Fratele fiului risipitor** e eseu-cheie pentru înțelegerea intențiilor autorului. Primul pas e dislocarea maiorescianismului prin biografia maioresciană.

Pentru cercetător, prea puține noutăți biografice; după monografia lui E. Lovinescu și mai ales a **Jurnalelor.** N. Manolescu încercase (Contradicția lui Maiorescu, cap. **Par lui-même)** o interpretare a datelor : Maiorescu, scrie în esență, N. Manolescu, era un om modern, trăind într-un ritm infernal, prefigurînd, prin acest ritm, el, întemeietorul, omul de azi. Pentru N. Manolescu, maiorescianul, Maiorescu era unicul, întemeietorul, precursorul absolut. Pentru M. Ungheanu Maiorescu e un **simbol** între altele. Ideea demonstrației lui M. Ungheanu (de sugestie călinesciană, cu o informație din Iorga) e că „recele și distinsul personaj de lume bună era țăran". Se trece la o definiție (prin C. Noica) a țăranului și (tot prin Noica) a țăranului-Cain („mă gîndesc – noi repetăm citatul lui C. Noica – la cele două suflete românești : sufletul pastoral și sufletul agrar. Tot ceea ce e nostalgie și libertate, tot ceea ce e sentiment artistic, tot ceea ce e sete de zări noi, spun unii, ține la noi de sufletul păstorului. Dar a trecut peste el sufletul stătător al plugarului și l-a pustiit". Demonstrația lui M. Ungheanu e fascinantă, cum sînt și asociațiile, drumul spre simbol al autorului, strălucitor prin capacitatea speculației. Definiția lui Maiorescu **ca simbol** al freneziei (și rezistenței) tradiției e exemplară **(pentru scopul urmărit de autor.** M. Ungheanu e un constructor și critica lui poate produce emuli. Pentru cercetător, însă, în cele mai multe cazuri, (cu tot șirul de sugestii de cea mai bună calitate) dosarele sînt incomplete, iar spiritul speculativ insuficient. „Țărănismul" lui Maiorescu e un sofism, dacă privim lucrurile serios, și, așa cum se cade, lîngă hîrtiile cele de trebuință. Maiorescu declara în Parlament că e nepot de țăran, dar asta era oratorie curată. **Maiorescu,** scria Iorga, **era țerian ardelean,** dar **țerian ardelean** nu înseamnă țăran. **Țerian ardelean** e tot o figură de stil, de data asta nu în spiritul oratoriei parlamentare, ci a oratoriei istorico-enciclopedice. Ca să încheiem paranteza, precizăm că, acceptînd (fie !) teoria cu **țerianul,** Badea Cîrțan nu e Moromete și **țerianul ardelean** cam de tot altceva decît țerianul din Muntenia.

Acesta este stilul general al cărții. Eroii ei se numesc, în continuare, I. L. Caragiale, Duiliu Zamfirescu, N. Iorga, G. Ibrăileanu, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, E. Lovinescu, Camil Petrescu, Perpessicius, G. Călinescu, Șerban Cioculescu, V. Voiculescu, Geo Bogza, Marin Preda, simboluri ale eroismului constructiv al culturii române. Polemici deschise, reabilitări de idei, precum și idei surprinzătoare fac din recenta carte a lui M. Ungheanu o carte într-adevăr de excepție. Dacă istoricul literar rămîne, de atîtea ori, în jenă, nemulțumit de siluirile științei sale, criticul literar găsește aci un subiect de meditație asupra posibilităților acțiunii sale.

C. UNGUREANU

ION GHEORGHE: „Megalitice“

(Editura Cartea Românească, 1973)

Dacă tot (sau aproape tot) ce a scris Ion Gheorghe pînă acum a fost o pregătire (și noi așa credem că a fost) a volumului **Megalitice,** la fel de adevărat este (sau pare a fi) că această carte atinge punctul de sus și închide, totodată, traiectoria unei „expediții" poetice. Pornit la drum cu zestrea bogată și dramatic încropită a biografiei sale „țărănești", Ion Gheorghe ajunge, în final, la izvoarele mitologice ale tuturor actelor legate de viața rurală românească.

Unirea sa cu „pămîntul" este declarată răspicat, fără ocolișuri și poetizări, ca o moștenire intăritoare, e adevărat, dar, în ce-l privește, în aceeași măsură, poate, nefastă : **Sînt născut din dragostea pentru pămînt străin / ce-o nutrea Anton D. Gheorghe, însurat / c-o săteancă, Filofteia D, Marin / căreia atîția ani de flori i-a scuturat.**

Aceste precizări de document oficial, cu punctarea riguroasă și încrîncenată a detaliilor, anunță un temperament poetic cu totul străin de idilism. Ca urmare, Ion Gheorghe cultivă, în general, o poezie lipsită de „răsfăț", pedanterie și bijuterii metaforice. Modelele par a fi-formal vorbind-colindele și baladele românești, al căror tipar, îmbogățit cu sugestii cronicărești și din vechile cărți de cult, este implicat în intinsele și muzicalele exerciții ale **Zoosofiei.** Ca și cînd poetul își punea la încercare uneltele, presimțind proba dificilă a **Megaliticelor.**

Fericit ales acest titlu, etichetînd o suită de poeme impresionante, cioplite dur, bolovănos, ca niște colosale statui romane nocturne. Prin ele abia descoperă autorul stihiile pămîntului, uriașa încordare a principiilor germinative, înțelesurile simple, dar adesea mascate, ale îndeletnicirilor obișnuite. Caracteristică poeziei lui Ion Gheorghe este, așadar, o anumită franchețe a expresiei, mimînd lipsa de artificiu a vorbirii țărănești. Poetul este, însă, un rafinat al acestei exprimări, cunoscîndu-i bine „simplitatea", resursele și virtuțile : **și te-ai întins de ți-au cirîit oasele de plăcere / dăduși vînt, de zburară frunzele prin coșar, / lumea se-mpuți de mireasmă și zeamă / de iarba proaspăt cosită, băligău de ambrozie și nectar, / dospit în chivotul de aramă ; / te bătu Zîna Mumă pe buci, lăudîndu-te : / așa, turmacule, suflă bine, / te dezumflă și dezumple-te- / să-nvîrtească vîntul tău morile pe coline ; (Descîntec,** p. 40).

Megalitice este, cum s-a observat, un fel de **Munci și zile,** cu aplicare la spațiul rural românesc, dar valabile, în definitiv, oriunde, avînd ca eroi **țărani neguroși de viață și veșnice, ctitori ai unui templu veșnic și nespurcat** (98). **(Descîntec de frămîntat pîinea, Asupra plămadei, Tigvele, Sămința de ceapă, De prins roiurile, De plantarea viei, Descîntec de casă nouă, La povarnă** etc.).

Poemele se aseamănă cu acele încrucișări, grefări, împletiri de forme sculpturile ce populează, în India, stînci și versante întregi, împinse, parcă, dinlăuntru, de o imensă forță organică, sfidînd simetria și economia de spațiu. Poetul nu investește evenimentele reale, după bunul său plac și păstrînd o liniștitoare măsură, cu amploarea și sensul tulbure ale unor forțe primordiale. Dimpotrivă, avem senzația că tot ce face el este să stîrnească aceste forțe. Uriașa zămislire nu e contemplată cu încîntare. Deasupra erupțiilor vegetale, a **zolurilor,** a **smircului,** a imperecherilor rituale, plutește o ceață primordială ; misterul formelor se păstrează întreg. Aceste balade fantastice, care aduc o justificare cosmică evenimentelor rurale, ascund în subtext o anumită teroare a colosalului. Neliniștea în fața primordialului arată o cunoștiință modernă, de nuanță expresionistă, ca și hipertrofia terifiantă și însuflețită a anorganicului fertil. **Machina, La povarnă** sînt net marcate de o asemenea trăire.

Poetul reface, mitizînd, ingenuitatea unui mod străvechi de a gîndi. Și, totuși, este evidentă, pe alocuri, detașarea sa, hiperbolizarea conștientă (În această privință, Ion Gheorghe pare un Rabelais liric, nu satiric, un Rabelais care nu „glumește"). Pe alocuri, doar ; fiindcă hiperbola, modalitatea principală a comunicării poetice, nu este, în marea majoritate a cazurilor, o convenție, ci urmarea unui mod real de a vedea. Lucrurile sînt percepute de un ochi care mărește și dimensiunile și semnificațiile.

Iată un fragment dintr-o asemenet geneză „grozavă" : **Precum ființele vii s-au născut din nămol / fecundat de sămința sufletului din haos, – / așa zicea înțelept și domol / Archelaos… / Crește fără grabă, fără grabă cade / pieptul legănat de respirație al zmircului copil, / nedesprins din zolul numeroaselor plămade / fierte în retorta oceanului fosil ; / hleiuri mucede, nerupte paste, / tremurînd pleacă din matcă, se ridică, fug / și din nou le trage-n scorburile-i vaste / Marea Mărilor, arsă de rug ; (Asupra plămadei,** p. 12). În centrul acestor înfloriri de forme străjuiește **Marea Mumă, Muma Zeiță, pururea virgină,** cea care orînduiește apropierile și desprinderile. „Încolțirea" este condiționată de participarea **stelelor,** ele însele încărcate cu suflu vital. Așa se întîmplă în **Sămința de ceapă,** în **Țăranii mucenici** sau chiar în **Vasilica,** unde privirea **Mumei** este asociată **stelei : vine deasupra-i, își fîlfîie pleoapele, / steaua vederii,/ …** (pag. 7).

Se află în volum cîteva piese antologice : **Descîntec, Descîntecul cartofilor,** și, mai ales, **La căpătîiul gigantului.** O mitologie locală, tenebroasă, suculentă, întemeiată pe analizări și personificări gigantice. Aidoma făpturilor ce populează cartea, „vorbele" se așează în vers cu claritate, și se urnesc greu unele spre altele. Încetineala mișcării, apanaj al masivității, se sprijină firesc, pe angrenajul mai puțin sprinten al limbii vechi și al celei populare, care preferă perifrazele în locul neologismului, mai direct, dar și mai firav, mai necolorat. Viziunea „primară" a poetului, puternicul simț al organicului pretind cuvinte „materiale", cărnoase, neșlefuite de o îndelungată cetățenie artistică.

Mai mult, continuînd durităţile de limbaj ale lui Tudor Arghezi, Ion Gheorghe introduce în poezie cuvinte tabu, termeni respinși de simțul estetic comun, dar „salvați", ba chiar ceruți de candoarea mitului. Același lucru se întîmplă cu lexicul prozaic prin definiție **(pompă de bicicletă, motorină** etc.), înnobilat în ambianța întregului.

Unele poeme se abat de la această (dacă o putem numi așa) didactică mitologic-poetică. **Mioara,** de pildă, traduce nostalgia copilăriei, în timp ce **Mutul** sau **La căpătîiul gigantului** alunecă spre alegorii. În aceasta din urmă, gigantul defunct este, probabil, un simbol al structurilor agrare depășite de cursul înnoitor al vieții. Imaginea poetului se dezlănțuie cu impetuozitate, construind, fără „dulceți artificiale", un imn închinat pămîntului, potrivit credinței că **moartea e sămința altei nașteri** (p. 56).

EUGEN DORCESCU

Pentru o „nouă critică"

CRITICA IDEILOR LITERARE

„Old things in a new way" („Lucruri vechi în formă nouă"). Citatul din Samuel Johnson, pe care il găsim, ca epigraf, pe pagina de gardă a **Dicționarului...** lui Adrian Marino, lămurește, cred, de minune, țelurile pe care le urmărește autorul. Adrian Marino e convins de noutatea relativă a întreprinderii sale. Întreprindere care nu este, prin această relativă noutate, mai puțin necesară. Articolul pe care il comentăm, **Pentru o „nouă critică" : critica ideilor literare** învederează tocmai această necesitate. E un articol programatic, un articol pilot, care definește principiile călăuzitoare ale lucrării ; e, în cele din urmă, un articol pledoarie pentru aceste principii și, în nu mai mică măsură, o polemică cu cei care, direct sau indirect, le încalcă.

Articolul programatic. **Pentru o „nouă critică": critica ideilor literare**, subliniază necesitatea unei atitudini teoretice în critică. Autorul schițează un sistem de critică a ideilor literare și definește ideea literară ca fiind : „o denumire convențională pentru totalitatea „fondului" sau conținutului teoretic (explicit sau latent) al literaturii" (p. 37). Definiția cuprinzătoare, ca și comentariile marginale care se fac, în legătură cu această definiție, nu reușesc să rezolve însă două chestiuni, importante, după noi, pentru viabilitatea sistemului critic pe care il propune Adrian Marino. Prima chestiune, rezolvată insuficient după părerea noastră, este aceea a relației între critica ideilor literare și critica literară propriu zisă. Problema e discutată în **Dicționar** (pp. 76–80). S-ar părea că autorul înclină spre două opinii divergente : Adrian Marino consideră critica ideilor literare, cînd ca o modalitate independentă a criticii („în locul operei literare, noi criticăm ideei literare"), cînd ca un gen al criticii literare propriu zise. A doua chestiune pe care, se pare, articolul pe care il comentăm o eludează, este aceea a ideii literare și „idee" ca un concept epistemologic. Derivînd din această chestiune apare o altă problemă care ar fi solicitat discuția, aceea a legăturilor între ideea literară și cea filozofică, estetică, socială. „Istoria ideilor" astfel cum o discută comparatismul, dar și cercetători americani ca A. O. Lovejoy **(Essays in the History of Ideas)** se cuvenea a fi amintită, în acest capitol, fie pentru a se sublinia apropierile, fie deosebirile, între ea și „critica ideilor literare" preconizată de Adrian Marino.

Lacunele amintite s-ar cere, poate, înlăturate într-o viitoare ediție a **Dicționarului.** Ele nu știrbesc însă, cu nimic, caracterul de operă de excepție pe care, fără îndoială, il are cartea lui Adrian Marino. Bine venit e, cu osebire, în articolul pe care il comentăm, schițarea cadrului teoretic al problematicei, sublinierea necesității unei discuții teoretice pe margnea ideilor literare. Critică nu se poate face, arată cu îndreptățire autorul, „decît prin raportare la concepte, într-o perspectivă inestetică infuză sau explicită" (p. 31). Mai mult – și această afirmație e, cum se poate, mai adevărată – literatura contemporană merge tocmai spre o sporire a conținutului ideatic. Erudiția și competența recunoscută a autorului **Dicționarului...** transformă articolul comentat și într-o convingătoare pledoarie în favoarea unei asemenea perspective teoretice. **Dicționarul...** apare, în sfîrșit, ca un util și necesar instrument de lucru. Este adevărat că Marino ne previne asupra ispitei de a-l considera, întîi, un astfel de instrument. Dicționarul său, afirmă autorul, „nu este un Larousse literar" (p. 77). Ciudata și relativ autonoma viață a cărților face însă ca, dată fiind penuria reală a unor asemenea prețioase instrumente de lucru (un Dicționar de critică literară se află la **Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu"**, încă în faza elaborării), **Dicționarul de idei literare** să fie folosit, în primul rînd, ca izvor de informație ; el aduce, în această calitate, evidente foloase.

Articolul pilot **Pentru o nouă critică, cronica ideilor literare** năzuiește să se înscrie în largul circuit de valori vehiculate de critica literară românească contemporană. E, poate, meritul de căpetenie al cărții lui Marino care vestește un înalt nivel teoretic. Exigent cu el însuși, autorul, e în nu mai mică măsură, exigent cu tovarășii săi de breaslă. Preocupările cărții sale, ne previne Marino, sînt raportate „la tendințele criticii române actuale" (p. 80). Acestei tendințe i se subordonează și enciclopedismul necesar și de bună calitate pe care il propagă Dicționarul, efortul de „despicare" a conceptelor, de „scrutare" a genezei interne și a istoriei „ideii literare". Se învederează astfel, în acest articol programatic, rudimentele unui adevărat sistem de critică a ideilor literare. Care ar fi, surprinse în stare genuină, articulațiile acestui sistem ? Întîi gustul pentru erudiție, capacitatea de disociere, simțul nuanțelor, dar și ispita sintezei. Metoda recomandată, în cadrul acestui sistem prefigurat, e aceea a modelării. Adrian Marino pomenește „vocația modelatoare" (p. 39) a criticii ideilor literare, în funcție de modelele arhetipale. Exemple, în această direcție, nu ar fi fost de prisos ; cu osebire ne-ar fi interesat rolul modelator al istoriei reale, istorie literară și generală asupra ideilor literare, arhetipurile fiind, la Jung sau la Platon, eterne și deci în afara istoriei.

În finalul articolului, în întregul articol, ca și în nenumărate locuri în Dicționar, autorul se lasă tîrît de tendința polemicei. Revin adesea, prea adesea, diatribe la adresa „superficialității", „precipitării", „pseodoeseismului dubios și compilativ". Toate aceste cusururi sînt reale ; le intîlnim în critica noastră literară. Întrebarea care se pune este însă aceea dacă un **Dicționar de idei literare** este locul cel mai nimerit pentru a se lua autorul la harță cu asemenea metehne ? Nu credem. Mai importantă decît vocația polemică, prezentă în **Dicționar...** este orizontul larg, informația aproape exhaustivă, impozanta construcție teoretică care legitimează necesitatea și foloasele criticii ideilor literare.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

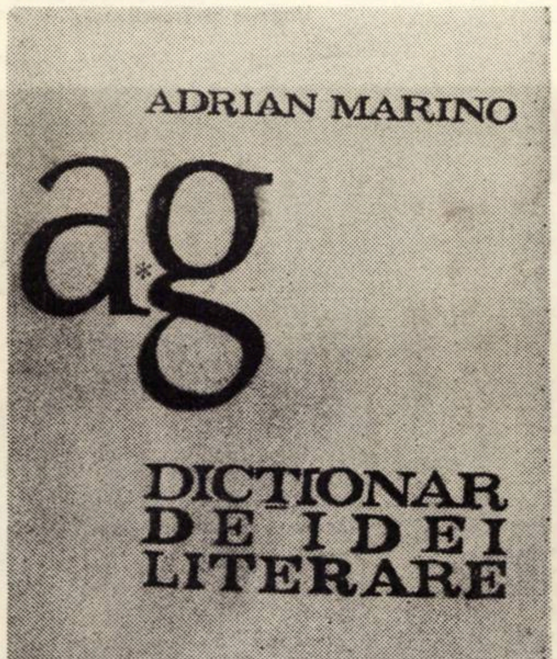

LITERATURĂ—ANTILITERATURĂ

Deloc întîmplător, capitolul despre **Antiliteratură** ocupă cel mai întins spațiu din cuprinsul **Dicționarului** lui Adrian Marino. În absența unor anterioare sinteze asupra conceptului în cauză, capitolul „Antiliteratură" își cîștigă ușor statut de posibil volum autonom, autorul asumîndu-și, nu fără oarecari riscuri, dar și cu șansele primilor sosiți, condiția pionieratului. Dar despre această condiție, a autorului, a capitolului și a întregului dicționar, s-a scris, într-un fel sau altul, îndestulător. Opțiunea pentru lectura critică a „Antiliteraturii" va argumenta, credem, aprecierea că acest capitol este cel mai incitant din volum.

Caracterul aparte al capitolului în discuție derivă în primul rînd dintr-o tensiune a absenței și prezenței sensurilor. Sfera semantică a majorității conceptelor cu care autorul vehiculează rămîne, fatalmente, nedeterminată, lectorului oferindu-i-se în acest prim volum, desfășurările semantice a doar 28 de idei (concepte) literare. Inevitabil, deci, nimic despre ironie, lectură, limbaj, mit, paradox ,poezie, proză, scriitură, semnificație, structură, text și altele. Dar ceea ce transformă acest text în cea mai pasionantă lectură a volumului e absența determinării sensurilor termenului fundamental, cel care suportă negarea și intră astfel într-un joc dialectic cu „umbra" sa negativă : **literatura** (anunțată pentru volumul al doilea și completată de o **Biografie a ideii de literatură)**. Cititorul se află astfel în fața unui întins text despre antiliteratură, fără o prealabilă lectură a unui exercițiu hermeneutic întreprins asupra ideii de literatură și a celorlalte idei care o însoțesc, fapt care imprimă capitolului un anume caracter criptic. Presupunînd însă că cel care-l frecventează e un lector relativ avizat, relația acestuia cu textul se transformă într-o lectură foarte bogată, antrenînd posibile lecturi anterioare. Ele au menirea de a reconstitui inevitabilele absențe, de a completa spațiile deschise, umplîndu-le cu un sens sau altul, căci ceea ce face specificul tuturor conceptelor amintite e polisemia. Textului „propriu – scris" i se suprapun, la fiecare lectură, noi texte care tind să-l reconstituie în întregime, rezultat al opțiunii lectorului pentru un anume sens al ideii literare respective.

Cele două idei literare, literatura și antiliteratura, intră într-un raport dialectic în care se pot citi afirmația, negația și acel al treilea, care e negarea negației, nu de puține ori așezat sub semnul paradoxului. Demontarea mecanismului acestui raport e practicată de către A. M. în spiritul metodei inițial anunțate : o hermeneutică de tip special, cicloidal-dialectică, atacînd sfera semantică a conceptului de antiliteratură în cercuri concentrice, pe nivele din ce în ce mai înalte. Ca act negator al literaturii, conceptul de antiliteratură desfășoară după A. M. patru sensuri fundamentale, care se deschid în urma deplasării valorice a conotației conceptului de literatură. Negării polemice, de factură avangardistă îi sînt relevate șansele, dar și riscul de a se constitui într-o literatură a antiliteraturii. Tentativa de apărare și restaurare a esenței literaturii „coruptă" de **excesul** sau de **lipsa** de artă literară este așezată de A. M. sub semnul acțiunii negatoare, cu valoare eminamente pozitivă. (Acest al doilea sens se bucură de o descifrare și argumentare exemplară). Ultimele două sensuri – negarea obiectivă a literaturii **(nonliteratura și subliteratura)** și negarea „esențială", „adevărată" a literaturii **(paraliteratura)** sînt supuse unui riguros examen critic cu numeroase accente polemice. Spațiul pe care-l descriu cele patru (posibile) sensuri este un spațiu strategic, teritoriu al intersecției și al conflictelor sensurilor contrarii, sfera semantică a antiliteraturii fiind extinsă aproape la limită.

Între textul **scris** de A. M. și acest contradictoriu spațiu intern al sensurilor antiliteraturii se stabilește – după o frecventă și de loc întîmplătoare expresie a autorului – un „ciudat dar explicabil" raport analogic. Intersecția și contradicția sensurilor pe care ciclul hermeneutic le eliberează se manifestă, implicit, și la nivelul construcției pe care A. M. o întreprinde. Iată, de pildă, o paradoxală afirmare a caracterului paradoxal al unui proces, după ce în prealabil întreg mecanismul acestuia fusese demontat și supus unei legități dialectice : „Dincolo de aceste sofisme și iluzii, întreaga teorie a antiliteraturii stă pe un **enorm paradox de esență** (s. n.). Imensa voință de negare a literaturii nu reușește decît să **substituie o literatură prin alta.** (s. a)" (p. 152–153). Afirmația urmează unor pagini consacrate demontării mecanismului acestei dialectici a simultaneī afirmări și negări, a transformării absenței în prezență, a tăcerii în limbaj, a antiliteraturii într-o „simili-literatură". Se mai pot cita paradoxurile enunțate la **pag. 116, 143,** 149 ș. a. Mai rămîne însă deschisă o problemă care poate suscita controverse, cu atît mai mult cu cît ea vizează însăși esența metodei propuse de A. M.: o hermeneutică cicloidal-dialectică. Deși autorul se protejează în „Pentru o nouă critică...", recunoscînd deschis limitele viziunii ciclice, următoarele afirmații – una inițială și alta spre final, (în spațiul dintre ele practicîndu-se însă o viziune dialectică) rămîn deschise : „În realitete, ne eflăm – ca și în cazul avangardei – în fața unei **ultime** (s. n.) faze (ce-i drept, cea mai bine conturată) dintr-un lung **proces istoric** (s. a)" (p. 100) și „Această învîrtire oarecum „în loc" a literaturii, reîntoarsă periodic la punctul de plecare, oricît de stranie, nu poate să surprindă : antiliteratura repetă situația ciclică a ideilor literare, care revin mereu la altă rotire a spiralei, după o serie de reformulări și negări, la poziția „ideală", „inițială." **(p. 149).**

Existența acestor paradoxuri se dezvoltă pe fondul unui permanent balans, al unei îndoieli interne, care permite autorului o anume detașare de cele două planuri (al adevărului și al falsului) și descrie un al treilea spațiu, pătruns el însuși de paradox. Conștiința „comiterii" paradoxului favorizează o atitudine, care depășește la A. M. limitele stilului și se transformă în metodă de lucru : ironia, spiritul polemic.

Departe de a stîrni anume suspiciuni cu privire la punerea de acord a unor afirmații din **Dicționar**, paradoxurile semnalate în construcția lui A. M., marchează acea tensiune aparte a lecturii care transformă capitolul despre antiliteratură în cel mai incitant text al prezentului volum. Căci, se spune într-o carte de excepție despre paradoxuri : „Paradoxul nu numai că nu constituie o eroare, nu numai că nu reprezintă temutul pericol mortal pentru gîndire, (...) ci mai mult, constituie un raționament corect, reprezentînd structura logică abstractă a creației noului anti-univers, fiind elementul dătător de viață nouă, (...) Paradoxul apare în mod spontan peste tot unde are loc **creația noului".**

ADRIANA S. BRĂDEANU

Lupta pentru unirea forţelor revoluţionare în Revoluţia din 1848–1849

Revoluţia română din 1848 face parte integrantă din revoluţia generală care a zguduit aproape întreaga Europă. Din ianuarie pînă în iunie 1848, valul insurecţiilor revoluţionare a cuprins treptat o vastă zonă de la Oceanul Atlantic pînă la Dunărea de jos. Pe drept a fost numită – „primăvara popoarelor" – această luminoasă perioadă de ofensivă revoluţionară.

Prezentînd acest proces înnoitor, care inspira cele mai îndrăzneţe speranţe, „Pruncul român", gazetă democrat-revoluţionară românească din Bucureşti, exprima profundul ei patriotism ce se îmbina armonios cu calda simpatie manifestată faţă de celelalte popoare care înălţaseră drapelul revoluţiei.

Nicolae Bălcescu care participase la asaltul palatului Tuilleries în timpul revoluţiei burghezo-democratice din Franţa în februarie 1848 exprimă sentimente asemănătoare într-o scrisoare adresată lui Vasile Alecsandri.

Izbucnită în numeroase ţări aproape simultan, revoluţia din 1848 a avut sub acest aspect un caracter european. Totodată însă în diferitele ţări cuprinse de valul revoluţionar existau situaţii economice, sociale şi politice variate şi ca atare problemele ce urmau să fie soluţionate prezentau o mare diversitate. În vreme ce revoluţia burghezo-democratică din Franţa, cea mai evoluată în 1848, punea sarcini ce vizau lărgirea în sens democratic a regimului constituţional burghez existent, celelalte revoluţii europene aveau de îndeplinit sarcini social-agrare privind lichidarea relaţiilor de dependenţă feudală iar pe plan politic sarcini de eliberare naţională inclusiv în mai multe cazuri a înfăptuirii unităţii statale naţionale (Germania, Italia, România ş.a.)

Generată de contradicţiile economice şi social-politice ale perioadei de tranziţie de la feudalism la capitalism, Revoluţia română din 1848 constituie atît o continuare firească a luptelor social-politice anterioare, mai ales a mişcării revoluţionare din 1821 cît şi o componentă a marelui efort de înnoire revoluţionară a popoarelor care a cuprins Europa la sfîrşitul primei jumătăţi a secolului al XIX-lea.

În anul 1848 Ţara Românească şi Moldova se aflau încă sub suzeranitatea Imperiului otoman şi sub protectoratul Rusiei ţariste. Transilvania şi Banatul se aflau sub dominaţia Imperiului habsburgic. Stăpînirea străină constituia un puternic sprijin pentru reacţiunea feudală de aceea lupta de eliberare socială trebuia să se îmbine în mod necesar cu cea de eliberare naţională.

Este cunoscut faptul că în prima jumătate a secolului al XIX-lea şi mai ales în anii 1848–1849 s-au ridicat la luptă de eliberare naţională numeroase popoare. Marx şi Engels analizînd caracterul acestor mişcări nu le-au considerat în mod izolat unele de altele ci le-au studiat ca părţi ale problemei generale ale revoluţiei din Europa. Pornind de la criteriul : căror interese serveşte mişcarea naţională a cutărui sau cutărui popor, al cui instrument obiectiv este această mişcare, ei împărţeau mişcările naţionale ale popoarelor în revoluţionare şi contrarevoluţionare. Astfel, în vara anului 1848, Marx şi Engels au avut o atitudine de caldă simpatie faţă de mişcarea naţională a cehilor, şi mai cu seamă faţă de insurecţia din Praga din iunie 1848. După înăbuşirea acestei revolte, în mişcarea naţională a cehilor au căpătat preponderenţe elementele liberal-moderate care se pronunţau pentru găsirea unei soluţii politice în cadrul monarhiei habsburgice. Datorită acestui fapt Curtea de la Viena şi ţarismul au putut să se folosească de mişcarea cehilor din acea vreme pentru a lupta contra revoluţiei din Germania şi Ungaria.

Printre mişcările naţionale considerate revoluţionare şi studiate cu atenţie de către Marx şi Engels a fost şi aceea din Ţara Românească. Clasicii marxismului s-au ocupat şi de mişcarea revoluţionară din Moldova. Într-un articol publicat în gazeta „New-York Daily Tribune" la 7 aprilie 1853 Marx aprecia : „Spiritul revoluţionar a pătruns şi în aceste Principate, aşa cum a dovedit-o revoluţia din 1848".[2] Engels, la rîndul său, în lucrarea „Care va fi soarta Turciei europene" considera Bucureştiul ca unul din avanposturile revoluţiei europene.[3].

În anii 1848–1849 forţele contrarevoluţionare au reuşit să se unească împotriva mişcărilor progresiste de eliberare socială şi naţională. La 26 aprilie / 8 mai 1949 Nicolae Bălcescu îi scria lui Ion Ghica : „Nu mai este îndoială că toate guvernele din Europa s-au înţeles ca să înfrîneze dorinţele naţiilor ce vor a se ridica şi a se constitua".[4] Se ştie că trupele Imperiului otoman şi cele ale Rusiei ţariste au avut rolul decisiv în înăbuşirea revoluţiei din ţara Românească. Ţarul Nicolae I şi-a trimis trupele şi în ajutorul împăratului austriac Francisc Iosif. În mai 1849 o armată de peste 100 000 de oameni a pătruns în Ungaria sub comanda feldmareşalului Paşchievici, iar 38 000 de soldaţi ai armatei ţariste au pătruns în Transilvania. În scrisorile sale către Paşchievici, Nicolae I dezvăluie cu cinism adevăratele scopuri ale expediţiei sale, temîndu-se mai ales de posibilitatea unei noi răscoale în Polonia.

În faţa forţelor unite ale contrarevoluţiei europene, care acţionau fără îndurare, numai rezistenţa comună a tuturor mişcărilor revoluţionare putea avea succes. Această necesitate obiectivă a fost înţeleasă de cei mai clarvăzători dintre militanţii revoluţionari ca Nicolae Bălcescu. Eftimie Murgu, Iosif Bem, Cezar Bolliac şi alţii.

Se poate pune întrebarea : de ce n-au reuşit să se unească, în anii 1848–1849, mişcările naţionale revoluţionare din centrul şi răsăritul Europei împotriva duşmanilor comuni – marile imperii reacţionare. Căutînd răspunsul la această problemă vom constata că principalii factori de decizie ai unor popoare revoluţionare n-au manifestat o atitudine consecvent democratică în chestiunea naţională. De pildă, guvernul Kamphausen-Hansemann, venit la putere în Prusia după revoluţia din martie 1848 n-a admis să respecte aspiraţiile de eliberare naţională ale polonezilor înăbuşind mişcarea acestora cu tunurile. Asemănător, a căutat să procedeze guvernul revoluţionar maghiar condus, mai întîi, de Battyány iar apoi de Kossuth, faţă de mişcarea naţională a românilor şi aceea a sîrbilor. Luptînd pentru eliberarea naţională a propriei naţiuni aceşti lideri revoluţionari n-au înţeles însă să admită acelaşi drept şi pentru alte naţiuni. Battyány şi Kossuth afirmau în mod greşit că pe teritoriul Ungariei există o singură naţiune politică şi anume acea maghiară. Nu se ţinea seama de faptul că teritoriul Ungariei feudale cuprindea şi alte popoare. Pe bună dreptate observa Marx că „teritoriul locuit exclusiv de maghiari nu reprezintă nici a treia parte din întreaga Ungarie şi Transilvanie".[5]

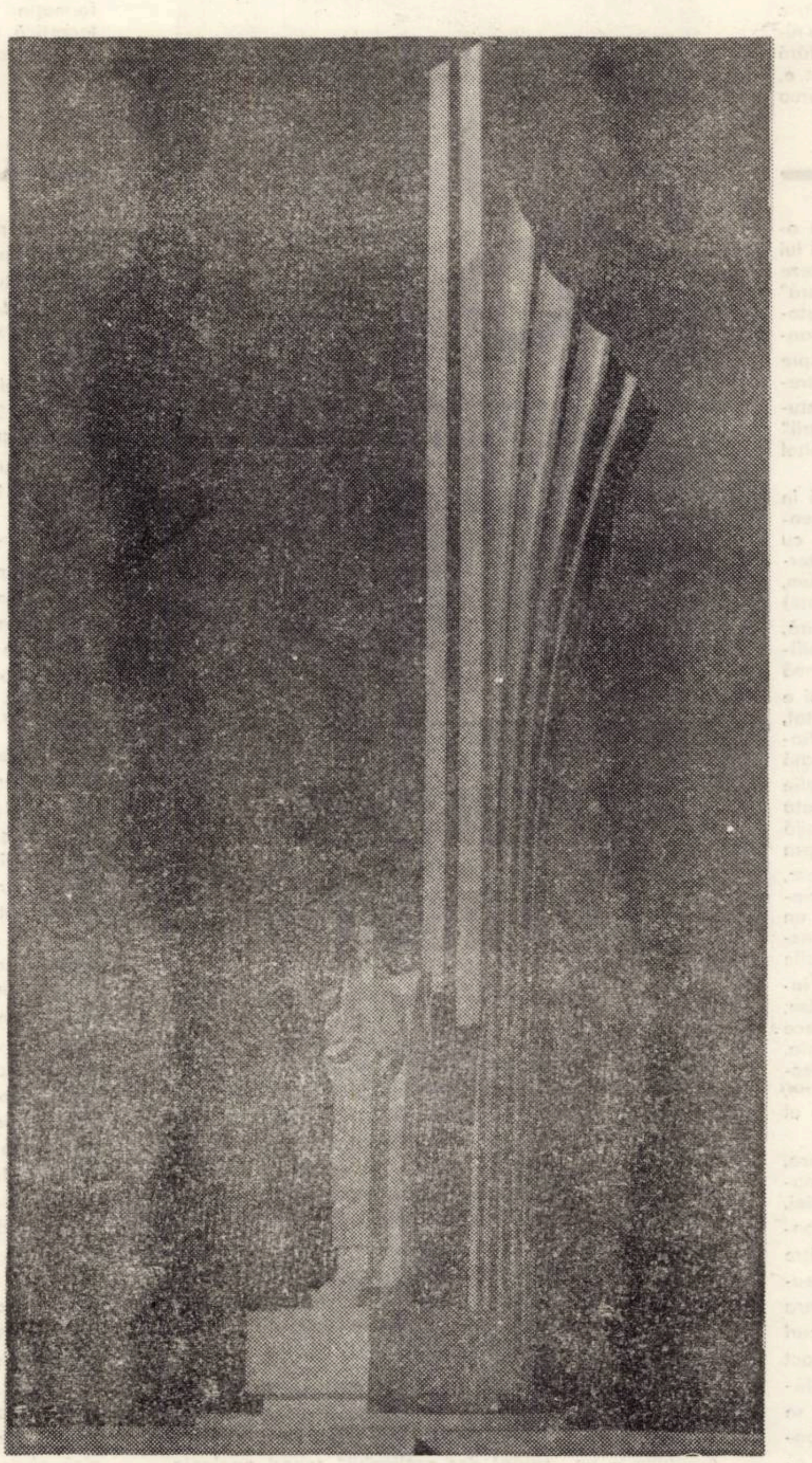

„Traian Vuia" – proiect – de Victor Gaga.

Cum se explică limitele poziţiei politice adoptate de aceşti conducători din 1848 ? Desigur, în primul rînd prin poziţia lor de clasă. Guvernul Kamphausen-Hansemann reprezenta interesele burgheziei prusace iar cel condus de Battyány iar apoi de Kossuth pe moşierii îmburgheziţi şi burgezia. Dar trebuie ţinut seama şi de un alt aspect comun germanilor şi ungurilor în acea vreme. Ambele naţiuni avînd sarcini de eliberare naţională se găseau totodată în situaţia că clasele lor exploatatoare asupreau la rîndul lor alte naţiuni. Aşa se explică şi poziţia nobilimii maghiare din Transilvania faţă de revoluţie. Ei erau de acord să sprijine unele aspiraţii naţionale, dar nu acceptau să renunţe la situaţia lor privilegiată din Transilvania şi, în consecinţă, nu admiteau năzuinţele de eliberare naţională şi socială a românilor care formau imensa majoritate în acest teritoriu.

Cînd analizăm desfăşurarea evenimentelor din Transilvania trebuie să ţinem seama şi de nivelul gîndirii sociale din acea vreme în problema naţională. În anii 1848–1849 chiar poziţia clasei muncitoare în problema naţională era departe de a fi pe deplin elaborată. Desigur Marx şi Engels au formulat încă în acea vreme o serie de idei foarte înaintate, între care şi aceea că : „Nu poate fi liber un popor care exploatează alte popoare".

Merită în această ordine de idei să relevăm faptul că marele nostru revoluţionar democrat Nicolae Bălcescu scria : „Orice naţie ... are o misie a înplini în omenire"[6]. Militînd pentru unirea în luptă a forţelor revoluţionare ale poporului romîn, maghiar şi polonez, Bălcescu a cerut ca aceasta să se înfăptuiască pe baza recunoaşterii drepturilor legitime ale fiecărei naţiuni.

Generalizarea experienţei revoluţiilor din anii 1848–1849 va permite gîndirii sociale progresiste, şi în primul rînd celei marxiste să tragă o serie de învăţăminte preţioase iar prin lupta clasei muncitoare cauza eliberării naţionale şi sociale a unui şir întreg de popoare va triumfa pe deplin.

„Să nu uităm niciodată învăţămintele istoriei, care arată că numai în strînsă unitate, muncind şi luptînd cot la cot, oamenii muncii fără deosebire de naţionalitate, îşi pot făuri viaţa în mod conştient, liber, aşa cum o doresc. Vremurile s-au schimbat în interesul şi spre binele popoarelor. Aici în această parte a Europei, unde îşi exercita dominaţia imperiul habsburgic, există astăzi state socialiste vecine şi prietene între care nu mai sînt motive de animozităţi şi vrajbă, ale căror popoare păşesc umăr la umăr, în strînsă unire, pe calea edificării socialismului şi comunismului".[7]

WILLIAM MARIN

---

1) V. I. Lenin : „Opere", vol. 22, ed. P.M.R., 1952, p. 145.

2) Apud K. Marx, Însemnări despre români, (Manuscrise inedite) publicate de acad. A. Oţetea şi S. Schwann, Editura Academiei R.P.R., 1964, p. 22.

3) F. Engels, Care va fi soarta Turciei europene ?, in K. Marx, F. Engels, Opere vol. 9, Editura politică, 1959, p. 35.

4) Nicolae Bălcescu, Op. cit. p. 161.

5) Karl Marx, Friedrich Engels, Opere, vol. VI, Buc. 1959, p. 191.

6) Nicolae Bălcescu, Opere, vol. 2, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1953, p. 10

7) Nicolae Ceauşescu, Cuvîntare la adunarea populară de pe Cîmpia Libertăţii de la Blaj consacrată aniversării revoluţiei de la 1848, Editura politică, 1973, p. 24–25.

„OMAGIU 1848“ la Lugoj

■ Înscrisă în şirul acţiunilor consacrate aniversării a 125 de ani de la revoluţia burghezo-democratică din Ţările Române — 1848, Expoziţia omagială deschisă la Muzeul municipal de istorie din Lugoj, este o veritabilă sinteză a momentelor Revoluţiei de la 1848, a înscrierii Banatului în evenimentul care a cuprins întreaga naţiune.

Se reţin din această expoziţie bogăţia şi diversitatea unor materiale ilustrative şi informative privind evenimentele revoluţionare. Sînt expuse texte şi documente originale, fotografii şi stampe care prezintă momente de luptă din perioada anterioară revoluţiei. Documente ale vremii reflectă activitatea societăţii revoluţionare bănăţene „Constituţia“ din 1830, condusă de Damaschin Nedelcu. Pereţii sălilor sînt dominaţi de tablourile conducătorilor paşoptişti şi ale cărturarilor revoluţionari. Într-o sală special amenajată, o serie de documente vorbesc despre revoluţia de la 1848 în Banat.

Un loc de seamă între exponate îl deţin documentele privitoare la marea adunare populară ţinută la Lugoj, la 27 iunie 1848, 12.000 de participanţi.

■ Marţi, 26 iunie 1973, în Sala sindicatelor din municipiul Lugoj a avut loc Sesiunea de comunicări ştiinţifice consacrată aniversării a „125 de ani de la revoluţia burghezo-democratică din Ţările Române — 1848“ sub egida Comitetului de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş, Universitatea Timişoara şi Centrul de ştiinţe sociale Timişoara.

În cadrul sesiunii şi-au adus contribuţia cîţiva dintre intelectualii municipiului Timişoara, Lugoj şi Bucureşti, prezentînd momente importante ale actului revoluţionar 1848, prin comunicările susţinute de Maria Toadere, Ispas Moţiu, Aurel Tintă, Mihalache Turtoi, Wiliam Marin, Gheorghe Oancea, Corneliu Popeţi, Lucia Jucu-Atanasiu, Dan Popescu, Al. Porţeanu.

■ Casa de cultură a municipiului Lugoj în colaborare cu celelalte instituţii de cultură din oraş a organizat o suită de manifestări închinate Aniversării a 125 de ani de la Revoluţia din 1848.

S-a bucurat de un interes deosebit concursul „Anul revoluţionar 1848“ organizat de Casa de cultură în colaborare cu Comitetul municipal U.T.C. Participanţii, fiind elevi ai anilor IV de la cele două licee. Concurenţilor le-au fost înmînate premii.

■ Societatea de ştiinţe istorice şi filologice în colaborare cu Casa de cultură a organizat în sala Teatrului popular din localitate simpozionul „125 de ani de la revoluţia din 1848“. La acest simpozion şi-au dat concursul prof. emerit Dan Popescu, prof. Gh. Luchescu, prof. Ion Georgescu. După prezentarea comunicărilor a urmat un recital de versuri din lirica patriotică, susţinut de actori ai Teatrului popular din localitate.

■ Expuneri legate de anul revoluţionar 1848 au mai fost prezentate pentru elevii şcolii profesionale textile şi pentru lucrătorii cooperativei „Munca“. Asemenea expuneri au fost însoţite de diapozitive.

■ Ieri s-a desfăşurat pe „Cîmpia libertăţii“ din Lugoj o mare adunare populară, amintind de aceea care a avut loc tot aici la 27 iunie 1848. Cu acest prilej, un poem evocativ a constituit un adevărat „remember '48“ ; tablouri vii şi sugestive au reconstituit evenimente începînd cu anul revoluţionar şi pînă în zilele noastre, pe un ton sărbătoresc şi de cinstire a faptelor strămoşeşti, a contribuţiei lor preţioase la naşterea vremurilor noi.

O uriaşă alegorie la reuşita căreia au contribuit actori ai Teatrului Naţional, ai teatrelor maghiar şi german din Timişoara, ai Teatrului popular din Lugoj, artişti din corpul de balet de la Opera timişoreană, corişti ai redutabilului cor de amatori „Ion Vidu“.

Un reportaj oglindind pe larg evenimentul va apare în numărul nostru viitor.

Entuziasmul artiştilor amatori din Nădrag

— două aniversări : fanfara 100, corul 50 —

Fanfara din comuna Nădrag, judeţul Timiş, înfiinţată în 1873 şi-a sărbătorit duminică jubileul, împreună cu corul, înfiinţat în 1923, în prezenţa tovarăşului Ion Iliescu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., secretar al Comitetului judeţean P.C.R., vicepreşedinte al Consiliului popular judeţean Timiş. Au mai fost prezenţi activişti de partid şi de stat, ai organizaţiilor obşteşti, reprezentanţi ai presei centrale şi judeţene, invitaţi din alte judeţe învecinate, artişti amatori şi profesionişti, un numeros public.

Au existat pe plaiurile acestei localităţi, care datează din secolul al XIV-lea, vechi tradiţii muncitoreşti şi artistice ; semnificativ este faptul că aici s-a cîntat „Internaţionala“ în acest început de secol.

De-a lungul anilor artiştii amatori din Nădrag au cîntat pe numeroase scene cîntece patriotice mobilizatoare, piese folclorice sau din repertoriul clasic românesc şi universal.

Fanfara a obţinut numeroase premii la faza judeţeană, şi-a format cadre competente şi inimoase, de-ar fi să-l amintim doar pe dirijorul — lăcătuş Haralambie Lăzărescu. Timp de o sută de ani tonul sărbătoresc al alămurilor a însoţit viaţa locuitorilor de aici la festivităţi sau la promenade, educînd gustul pentru muzică şi venind în întîmpinarea unui anumit fel de preferinţe muzicale. La rîndul său corul, actualmente condus de profesorul Octavian Bacău, a abordat cu curaj un repertoriu uneori profesionist, a creat o emulaţie în rîndul tuturor generaţiilor.

Şi iată-i azi pe scenă pe oamenii care şi-au consumat timpul liber într-un mod atît de fertil.

În cuvîntul său tovarăşul Ion Iliescu a relevat meritoria permanenţă a activităţii artistice din Nădrag transmiţînd cele mai calde aprecieri de stimă şi consideraţie pentru conţinutul acesteia, adresînd şi urări de prosperitate vieţii şi activităţii locuitorilor.

Tovarăşul Miroslav Blagoev, secretar al Comitetului Executiv al Consiliului popular al judeţului Timiş, a dat citire decretului Consiliului de Stat al R.S.R., prin care s-a oferit fanfarei din Nădrag Ordinul „Meritul cultural clasa I“. Tovarăşul Ion Iliescu a mai înmînat cîtorva dirijori şi membri ai acestei orchestre Ordinul „Meritul cultural clasa a IV-a“.

Din partea Consiliului Central al U.G.S.R. a fost decernată fanfarei diploma „100 de ani de activitate continuă“ şi o cupă. Insigna de fruntaş în munca artistică au primit numeroşi membri din cor şi fanfară.

Reprezentanţii unor oraşe ca Reşiţa, Timişoara, Lugoj au transmis felicitări, cuvinte calde, elogioase sărbătoriţilor.

Spicuim din mesajul membrilor corului „Ion Vidu“ din Lugoj, transmise de dirijorul formaţiei Remus Taşcău :

„Formaţia corală din Nădrag este o înfrăţire nu numai de vîrste, dar şi de profesii : muncitori, tehnicieni, ingineri, profesori.

Rezultatele şi succesele obţinute de coriştii şi instrumentiştii din Nădrag au fost posibile, numai datorită unei permanente şi neobosite munci pe care au depus-o cu toată dragostea, încredinţaţi fiind că numai aşa pot contribui la ridicarea mişcării artistice de amatori pe trepte tot mai înalte“.

Iosif Pascu, membru al fanfarei a vorbit despre muncitoreasca disciplină care a imprimat muncii artistice un nivel calitativ ridicat. Ea este transmisă aici din generaţie în generaţie ; actualmente chiar şi pensionarii continuă să activeze în aceste formaţii, alături de cei tineri.

Formaţiile sărbătorite au adresat o telegramă Comitetului Central al P.C.R., personal tovarăşului Nicolae Ceauşescu.

Un vast program artistic a fost apoi oferit de gazde şi de numeroşi oaspeţi sosiţi de pe cuprinsul meleagurilor timişene.

Cei prezenţi la aceste manifestări au vizitat o preţioasă expoziţie cuprinzînd fotografii şi documente autentice care oglindesc o activitate seculară emoţionantă prin continuitatea ei, pentru semnificaţiile ei profunde.

REPORTER

Cîmpul Libertăţii - 27 iunie 1848

(Urmare din pag. 1)

În ziua de 8 iunie a sosit la Lugoj Eftimie Murgu, care a desfăşurat o activitate febrilă pentru mobilizarea tuturor forţelor româneşti în direcţia organizării revoluţiei. La 17 iunie Murgu lansează un manifest către românii bănăţeni : **Fraţilor români bănăţeni ! ... ţara noastră se află în primejdie ... am găsit de cuviinţă a ne aduna în oraşul Lugoj spre a ne sfătui împreună despre mijloacele trebuitoare pentru asigurarea ţării ... pentru aceia dar alerg a chema pe toate comunităţile şi pe toţi patrioţii acestei ţări a Banatului, să aibă dragoste a veni spre a ne sfătui cu toţii în treaba această. Ziua adunării o hotărîm pe 27 iunie 1848."** Murgu a cutreierat satele Banatului căutînd să îndemne şi să însufleţească poporul, concentrîndu-şi atenţia de a cîştiga de partea revoluţiei şi populaţia confiniului militar.

La 27 iunie 1848 s-au adunat în frumoasa cetate a Lugojului, veche metropolă românească a vieţii sociale şi culturale a Banatului, peste 10 000 de oameni. Era un răspuns concludent la chemarea lui Murgu făcută anterior. Dimitrie Popovici participant la această adunare relata, într-o scrisoare publicată în foiletonul „Albinei", următoarele : **„Mii de bănăţeni chipeşi, în portul lor de sărbătoare forfoteau pe străzile oraşului"**, iar Traian Topliceanu consemna : **„Fiind m-are mulţime de oameni s-a hotărît că adunarea să se ţină la marginea oraşului, sub poalele Dealului Viilor, pe locul (ce se numea atunci) «Balta Lată»".** Un martor ocular Vasile Onea relata momente înălţătoare despre această adunare : **„Garda naţională în frunte cu fanfara a deschis impozantul convoi a miilor de români. La mijloc venea Eftimie Murgu în batar deschis, de la care se desprinseră caii, mulţimea îl trăgea. Glasuri detunătoare se auzeau pretutindeni, iar sunetele clopotelor de la toate bisericile chemau poporul la adunare."**

La această adunare au participat, după cum ne informează corespondentul din Lugoj al ziarului „Pesti Hirlap", Lascăr Roseti, Manolache Costache Epureanu şi Alecu Russo emigraţi din principate. La strădania de libertate în suflet de fiecare participant, „Balta Lată", după cum aminteşte Mihail Gaşpar în „Curierul Banatului" a primit numele de „Cîmpia Libertăţii", rămînînd astfel loc de cinstire pentru acei care au ridicat stindardul luptei revoluţionare pentru libertate naţională şi dreptate socială.

Materialele de arhivă ne ajută să recunoaştem ce s-a discutat şi ce s-a hotărît la adunarea de la Lugoj. După multe cuvîntări fierbinţi s-a ales, prin aclamaţii, comitetul pentru alcătuirea unei moţiuni. Ca preşedinte al adunării, mulţimea a desemnat pe Eftimie Murgu, iar ca secretar pe Aloise Vlad. S-a votat, de asemenea o moţiune care cuprindea : **„Înarmarea poporului român în răstimp de 6 zile, armele confiscate de către oficianţii de stat să se redee poporului ; se alege căpitan suprem al Banatului Eftimie Murgu ; introducerea limbii române în toate dregătoriile, cu excepţia corespondenţei purtate cu ministerul, care să fie în limba maghiară ; recunoaşterea naţionalităţii române : poporul depune jurămînt pentru frăţietate, patrie şi naţionalitate română."**

Potrivit hotărîrii luate prezidiul adunării a comunicat moţiunea guvernului revoluţionar de la Pesta. Se ştie că în vara anului 1848 pe întreg teritoriul Transilvaniei şi al Banatului au avut loc alegeri, care urmăreau să desemneze pe noii reprezentanţi în parlamentul de la Pesta. În comitatul Caraş datorită popularităţii de care se bucura Eftimie Murgu a fost posibil ca bătălia electorală să fie cîştigată de democraţii revoluţionari. Astfel în cele 6 circumscripţii electorale au fost aleşi reprezentanţi ai românilor, Murgu fiind confirmat deputat la Făget, Lugoj şi Oraviţa, contracarînd pe această cale maşinaţiunile vechilor politicieni burghezi. De altfel oficiosul guvernului „Pesti Hirlap" sublinia că alegerile din Caraş **„au fost dominate de voinţa lui Murgu".** La Caransebeş conform instrucţiunilor, locuitorii din raza regimentului de graniţă trebuiau să aleagă un deputat în parlament. În acest sens Vukovics în ziua de 1 iulie s-a deplasat la Caransebeş cerînd comandamentului regimentului să procedeze de urgenţă pentru alegerea deputatului, fiind stabilită ziua de 5 iulie. Dintr-un raport al căpitanului Asboth, reiese că, datorită împotrivirii unor grăniceri şi chiar a unor ofiţeri nu s-au desfăşurat alegerile, circumscripţia respectivă neputînd trimite nici un deputat în parlament. Era şi aceasta o dovadă a impunerii voinţei revoluţionare a maselor.

Nimic n-a putut opri furtuna ridicată de revoluţie, anii s-au scurs greu, cu multe oprelişti, dar sufletul şi conştiinţa poporului n-a putut fi îngenunchiată nici de asupririle feroce, nici de temniţele înfricoşătoare, nici de condamnările abuzive. S-a incubat încet, dar aprig, ura împotriva exploatatorilor, tenacitatea a crescut, virtuţile poporului român s-au îmbogăţit cu noi atribute şi ziua bucuriei a sosit prin sacrificiile celor mai buni fii ai ţării.

Amintirea tradiţiilor glorioase de luptă ale maselor populare din această parte a ţării, a principalelor momente ale revoluţiei de la 1848 desfăşurate şi pe frumoasele meleaguri bănăţene, constituie, pentru fiecare dintre noi un minunat îndemn de a munci cu însufleţire pentru înflorirea patriei, pentru făurirea acelui „falnic viitor" al României pe care l-au întrezărit şi pentru care au luptat cei mai înflăcăraţi fii ai poporului, şi pe care noi sub conducerea înţeleaptă a partidului îl durăm cu pricepere şi pasiune.

Cei ce au realizat aceste biruinţe ale poporului prin eforturile şi sacrificiile lor au trecut în eternitate, filele documentelor care le-au înscris poartă pecetea vremii, dar opera lor trăieşte şi va trăi mereu în conştiinţa poporului nostru.

Ceea ce face dragostea preţioasă

Povestire de Mircea Şerbănescu

Bine măcar că Jeni adormise. Cit va fi noapte, cel puţin, va uita. Intocmai ca şi „dincolo", mai potrivi o dată pătura pe trupuşorul destins, intorcind pe urmă faţa spre camera slab luminată de lampadarul din colţ ; nici o deosebire, fiecare mobilă fiind la locul ştiut, bibelourile, broderiile, vazele intimpinind-o cu simpla familiaritate obişnuită. Şi-ar fi putut inchipui că miine de dimineaţă va pleca aceeaşi dintotdeauna, proaspăt spălată, curată, cu părul pieptănat indelung, impărtăşindu-se din plin cu lumina pură a răsăritului ! Pas viu şi saluturi nuanţate, cu prieteni şi cunoştinţe. Ca şi cind ar fi văzut totul aevea, de departe, cu nerăbdare : bărbatul ca un svicnet de lumină, bărbatul care insemna atit de mult pentru ea. Către el ochiul ei interior se orienta şăgalnic, in taină, la fel şi zimbetul fericit şi victorios. Lui ii adresa in gind, cu glasul din sine cel mai gingaş şi mai tandru : Bună dimineaţa, omule !

Intilnirea de dimineaţă a lor aducea a romantism şi-a adolescenţă ; ea, cel puţin, aşa o simţea de fiecare dată, devenind conştientă de prospeţimea şi frumuseţea inceputului de zi sub aureola răsăritului de amplă strălucire – bărbatul iubit. Nu primea de la el decit o vagă clipire a ochilor, un minuscul semn de recunoaştere, care accentua nota de misterios dintre ei in plină lumină de zi. Ii era destul şi atit, continuind limpede ca o bucurie copilărească, intrind in biroul, sărac ca de obicei in lumină, şi comportindu-se in el ca şi cind ar fi fost in cel mai distins cabinet de lucru. Evocindu-l, nu-l mai retrăia ca un fel de triumf strălucitor al ei faţă de mediocritatea apăsătoare din jur, ci – paradoxal – aşa cum era in realitate : lustruit, neluminos, incomod şi morocănos. Totuşi ceea ce revedea de **aici** şi de **acum,** se transforma in exuberanţă, uneori cu note tăioase de exaltare. Ii intilnea cu plăcere pe modeştii colegi lingă care lucra, chiar şi pe cei mai nesuferiţi sau mai anoşti. Ajungea să acopere cu un nimb de lumină pină şi necazurile cotidiene, chiar şi cele absolut insuportabile, ah, inclusiv cearceafurile formularistice in care cuprindea cifric, cu atentă migală, ceea ce culegea sirguincios şi cu preţul efortului susţinut a nenumărate convorbiri telefonice.

Sigur că da, telefonul !

Tresărind, privi in jur ca prinsă de frig. Işi adună umerii cu un gest de ingrijorare. Dacă mai amină, renunţă. Dar n-am să renunţ, işi repetă, tresărind de parcă vorbise tare. N-ar fi avut rost să mai tulbure somnul aşa de trudnic adunat de Jeni. Trecu in cealaltă cameră. Aci, inţepenită in fotoliul vechi – şi aici toate erau cum au mai fost – bătrina moţăia cu ochelarii căzuţi caraghios şi induioşător spre virful nasului, ceea ce altădată i-ar fi iscat o ţandără de suris, ştiind şi ce-o să urmeze. In adevăr, incă de la primul zgomot, bătrina tresări, ridicind automat miinile in dreptul luminii. Clipea des din ochi, zăpăcită de somnul care-o furase citeva clipe, dar străduindu-se concentrată să bage aţă in ac. Ce faci acolo ? o intrebă, străbătind din ciţiva paşi spaţiul de la uşă la fotoliu. Sub o surdă pornire, ii luă acul şi il privi in zarea de lumină. Ar fi ris, dacă n-ar fi fost dominată de incordare : maică-sa ţinea acul invers, aşa cum i se intimpla de cele mai multe ori. Ochii nu o mai ajutau să vadă cum era normal. Să faci bine să te duci la culcare ! Abia iţi mai ţii ochii deschişi.

Bătrina se uită mijit, ridicind privirea mioapă.

Ii zise din nou, aspru : Nu ţi-e somn, dar pici de somn. Ce naiba, mamă, ne-am spetit azi destul, mai e şi miine o zi. Ce mai vrei acum ? Suspinind – ştia să suspine, din adincul pieptului scirţiitor, ca o creangă in timp de iarnă – bătrina mormăi : Ţi-e greu, Mărioară, văd eu... Şi-şi aruncă, cu un gest obişnuit, mecanic, ochelarii in sus. Ce-i zis ? O intrebă Mărioara ; nimic, nimic. Tu nu te culci, fata mea ?

Dar Mărioara auzise. Şi dacă se ştia urmărită in fiecare mişcare, fie cit de mică, nu mai avea cum să-i fie uşor. Lasă-mă in pace, mamă, că dacă nu-s povară nimănui, nici pagubă nu vreau să fiu. Şi făcu paşii necesari ca să treacă de bătrină spre uşa ce da afară. Miinile i se şi adunaseră la piept, ca şi cind apucaseră capetele şalului cel mare aşezat pe umeri. Era din nou tot ca „dincolo" şi ca „altădată", pe cind işi lua din cuiul de după uşă şalul cenuşiu, pe care doar il presimţise cu puţin inainte ; umerii ii erau bine acoperiţi şi ciucurii ii jucau pe lingă braţe. Cit ţi-e de greu, gindea şi parcă era vocea mamei, spre care privi fără să se dumirească. A zis ceva ? o intrebă, sau numai voi să intrebe ; bătrinei ii căzuseră din nou ochelarii şi ea insăşi, Mărioara, incă, nu se putea elibera din spaţiul restrins care-o ţinea captivă prin tot ce spunea el despre ieri şi azi.

Dacă ar fi reuşit să se ţină departe de uşă...

★

Aerul nopţii de februarie o trezi ca o cafea tare, dar rece. Absorbind cu nesaţ, i se păru că-i şuieră surd pe traheea arzătoare. Nu era o grădină, ci o curte spre uliţă. Loc străin. Numai şalul ii cuprindea spinarea cu familiaritatea pe care şi-o dorea. Făcu ciţiva paşi spre poartă. Din colţul casei desluşi in depărtare un bec licărind palid. Intr-acolo era telefonul. O chema irezistibil. Cu toate acestea nu se grăbea. Părea mai intii preocupată să străbată imaginar drumul necunoscut pină acolo, dar mai degrabă arăta ca cineva care trage intens cu urechea, ascultind cev ascuns in pieptul uriaş al nopţii. Satul adormit respira la fel de lin ca şi cartierul lăsat **dincolo**, stringindu-şi şalul mai bine, străbătea, fără să se audă, potecuţa spre bărbatul iubit. Nu era o luminiţă ca aici. Era ca un soare ! Nu o chemare. O certitudine. Dincolo era el, braţele lui, şoaptele lui ; aici – telefonul. Un aparat negru in care depărtarea vuieşte ca un avertisment. Ca şi cind ar vrea să-i mai accentuieze o dată cită distanţă s-a clădit din senin intre ei doi.

„Nicolaus Lenau" – proiect pictură monumentală –de Ion Sulea – Gorj.

Noaptea o imprejmuia cu foşnete tainice : pe cind dinspre grădini şi de mai departe, de pe cimp, adiau aromele tari ale pămintului umed, pregătit să rodească. Mirosea ciudat a soare şi-a dragoste, şi nările ii tremurară puternic. Nu mai avea puterea să fie lucidă. Telefonul o chema, o atrăgea ca un magnet. Dincolo de el era omul cu care neapărat trebuia să schimbe o vorbă cum, după ce hotăriseră de comun acord unica posibilitate – despărţirea. Porni inainte, mirindu-se de limba străină in care-i vorbea portiţa, sunindu-şi dramatic şi prelung ţiţina. Nu ii ura noroc la drum. Ii spunea altceva, de rău augur, ceva ce ea nu voi să priceapă in acea stare in care inainta. Drumul ii răpea prea lacom paşii şi, cu toate că nu-l cunoştea, i se păru familiar tocmai prin lăcomia lui atit de promiţătoare.

Curind, aproape că atinse hotarul dintre cercul de lumină al becului agăţat deasupra uliţei şi intunericul. Balansul uşor cu care o ameninţa işi atinse scopul – o ameţi. Cit pe-aci să-şi piardă echilibrul. Dar e singură, şi-n jur linişte. Găseşte in sine puterea de care are nevoie ca să intre sub raza palidă a globului electric. Şi imediat ii iese inainte o voce ingroşată de ani şi de fum de mahorcă : Cine-i ac'lo ?

Răspunde mecanic şi stupid : Eu.

Care io ?

Dintr-un ungher al porţii boltite işi face apariţia o matahală păroasă, greoaie, după toate semnele paznicului, nu atit mare şi spătos, cit ingroşat şi impăroşat de cojocul intors pe dos, pus simplu pe umăr. Recunoscind-o, o lasă să intre. Dar nu-i nima ; precizarea lui e de prisos, la fel şi explicaţia ei – trebuia să dea un telefon. După care ajunge in camera mirosind a var proaspăt, o pretenţie a ei de a avea biroul zugrăvit din nou. Pe mese sint risipite ziare pătate cu var. Pipăie, in căutarea telefonului şi foile foşnesc prea tare, cu sonorităţi de ceartă.

Puţin mai era pină să ridice receptorul, să invirtă manivela cu luciu slab in intunericul subţire şi să ceară centralistei oraşul, un număr anumit şi-un loc către care inima ei va bate la unison cu fiecare apel... Şi apoi : Eu sint, omule, eu ! Şoptea in neştire şi-şi amintea indurerată cum făcea el haz cind ii spunea „omule". Da, sigur, că **da, omule,** nu mi-aş fi inchipuit că-mi va fi aşa de greu departe de tine şi... Nu, nu, nu-mi spune incă nimic... Mi-e dor, mi-e dor...

★

Dacă n-ar fi fost tăcerea aceea insuportabilă ! Nu cea de-acum, ci de-atunci, cind a incercat să-l facă să inţeleagă că fusese peste puterile ei, nu indurase, pur şi simplu ! Vorbind in faţa furiei lui dezlănţuite, care-o bucura in aceeaşi măsură in care o jignea. Dacă nu mai putuse ! Dacă presiunea aceea interioară o impinsese inainet cu forţa unui reactor ! Implacabil ! Nu avusese cum să se opună, văzind cum el aşteaptă şi toţi ceilalţi tac. Pentru mine, orice vorbă de-a ta e ca un soare ! Şi-ai vorbit aşa de frumos, de puternic, nu aveam cum să tac ! Trebuia să mă ridic şi să spun... Pe cind el dădea din miini şi stropea cu saliză, incapabil să se stăpinească. Să fi stat nemişcată, să nu se bage, căci nu pentru ea vorbise, nu pentru ea, ci pentru alţii. Repezindu-se, stricase tot !

– Dar te iubesc !

Strigăt şi geamăt. **Atunci** – strigase. Astăzi ce putea face altceva ? Gemea, prăbuşindu-se in sine. Pentru că el ii luase in răspăr declaraţia. Mă iubeşti ? Aşa, in felul acesta ? Se sufoca de minie. Dacă l-ar fi iubit, n-ar fi făcut gestul inconştient, care insemnase despărţirea lor. Tocmai pentru că il iubea, tocmai de-aceea. De ce amesteca dragostea cu despărţirea ? Insemna totul pentru ea ; nu avea altă bucurie şi speranţă. De-aceea se ridicase la apelul lui. In clipa cind tăcerea semăna cu o criză şi impresia fusese că impasul era al lui, al nimănui altcuiva decit **al lui,** ceea ce ea nu putuse suporta. Şi se gindise puţin mai inainte ce-ar insemna dacă s-ar ridica. N-o făcuse decit după ce implorase cu privirea in stinga şi-n dreapta, cerind celorlalţi să impărtăşească idealurile despre care el vorbise avintat, cu elan, convingător, vibrant. Ii rugase să fie la inălţimea unei chemări de acest fel, mai inainte de a se hotări ea insăşi.

A fost un moment de suspensie intre tăcerea de piatră a sălii şi aşteptarea impasabilă din prezidiu. Balansul o ameţise. Nu putuse proceda altfel. Nimic nu mai fusese de ales. Fusese peste puterile ei să intoarcă spatele idealului sublim care formase miezul chemării lui ; nu se gindise la nimic, nu judecase, nu cintărise urmările, convinsă că singură fusese in stare să inţeleagă deplin şi profund totul. Il cunoştea prea bine, ca să-şi dea seama cit de stupefiat rămăsese ; o şi avertizase in felul lui, incercind s-o oprească. Tovarăşa se inscrie la cuvint ? Ia să vedem... Intrebarea lui cădea rece, după ce ea apucase să spună aproape totul. Era incă in plin extaz. Se inălţase pe neaşteptate spre idealul care ani şi ani la rind se pregătise in ea. Cel care conducea de la prezidiu rostise alb : Are cuvintul tovarăşa inginer... Şi ea continuase să zboare mai sus, urmărită de innegurata lui privire... Nu, s-o lase să vorbească, să spună tot, fie că era pentru ultima dată. Prima lui reacţie a fost s-o oprească. Nu mai avea nevoie de „explicaţii", susţinea el ; n-o pricepea, pur şi simplu, de parcă ii vorbea in altă limbă. Ceea ce face dragostea preţioasă, puternică, ii dă luminozitaea nemărginirii... Da, omule, luminozitatea nemărginirii... Da, omule, luminocapacitatea, forţa ei de a se exprima prin fapte deosebite, de a se implini prin realizări generoase, atoatecuprinzătoare...

★

Şi, deodată, aparatul pe care-l incălzeşte la piept i se pare greu ca o piatră de moară. Ii inchide un drum, sau o apasă de sus ca o povară peste puterile ei... Dincolo, e el. Zăvorit in sine, cu şapte zăvoare. Ei i-a urzit aşteptarea. Să-l aştepte, adică, pină ce **va găsi o soluţie.** Se debarasează de cutia colţuroasă a telefonului. El n-ar admite incă o nebunie a ei care să-i dea in vileag sentimentele. Dragostea la el e o captivă, o ţine la marele secret ; o piatră preţioasă ce nu poate ajunge in gura birfitoare a telefonistelor, şoferilor, ospătarilor... Avertisment să nu incerce nici un telefon măcar. Deşi nu i-ar striga decit atit, dar ar face-o, invinsă, dăruindu-i-se lui, prizonieră : Vino, omule, şi ia-mă de AICI ! Ia-mă inapoi ! Lingă tine !

Strigătul se potrivea aşa de bine cu gura ei, cu buzele, cu muşchii feţei, cu mintea ei ; il purtase in sine, incă de-atunci, de cind se emoţionase şi-şi luase zborul ca din colivie. Indepărtind de sine telefonul putea calcula in chipul cel mai concret cu putinţă cită distanţă o despărţea de tot ce-a fost simplu şi omenesc intre ei doi, de-o frumuseţe atit de strălucitoare ! Totul era bine potrivit pentru noi, sau noi potriviţi pentru tot, şi numai cind acest echilibru ideal s-a rupt, a devenit de inţeles cite fuseseră imperfecte intre ei, cite adevăruri nu-şi spuseseră, deşi se socoteau aceeaşi fiinţă ! Prea multe mai rămăseseră de rostit, dacă ar fi fost să aibă curajul acestei din urmă convorbiri telefonice. Atrage din nou spre sine aparatul, il apucă in braţe şi incearcă să-şi dea seama cum ar decurge totul.

Ar face din ghiocul de ebonită parte integrantă cu fiinţa ei ; ascultind cum se topesc, fişiind, depărtările. Alo, alo, cine e ? ar intreba el ; şi ea ar răspunde : Eu seşte, tovarăşă, ce doriţi ?

– Alo, alo, nu se aude nimic. Cine ? Ah, da. Şi ce doreşte tovarăşa ? Vorbiţi mai tare, vă rog. Alo, nu se aude. Da, da, acum parcă inţeleg cite ceva. Ce vă lipseşte, tovarăşa, ce doriţi ?

Atit e tot. Un joc al imaginaţiei. După care lasă telefonul, ii intoarce spatele şi caută drumul spre uşă. Atita e. Fişiitul insuportabil al ziarelor văruite, vocea din urmă, ingroşată de ani şi de fum de tutun, a paznicului, drumul spre casă, drumul acela nou, incepind să-i vorbească in acelaşi glas cu paşii ei, lacrimile rătăcite pe obraji şi coborite din nou ca un alt val care ingheţa invariabil, şi şalul care-i stringea umerii la fel de bătrini ca şi el, şi casa, şi restul nopţii, şi toate celelalte nopţi, şi bătrina tresărind şi privind in lumină acul in care trebuia să pună un nou fir de aţă şi...

Vladimir Ciocov

Atotputernica iubire

Dacă iubirea — neastîmpărată zburătoare —
va incerca din nou
in inimă un gingaş cuib să-şi facă,
să nu te temi şi nicidecum
să nu o respingi,
să n-o opreşti precum anul trecut,
cu gindul vechi că iarăşi
cind toamna se va ivi, multicoloră,
ea te va părăsi, ingindurată, tristă
zburînd spre soarele altor ţărmuri.
Ci las-o, las-o să-şi clădească
de-această dată
un cuib mai primitor şi mai frumos
decit au fost cele de mai nainte.
Şi nu uita ca ramul
cel alb al sufletului tău
să-l lege cu pricepere, in trăinicie
de creanga cu prisos de raze
ce-n limpedele-albastru e indrăgostită.

Şi iubirea-pasăre iţi va
lumina chipul cu privirea ;
şi iubirea-oaspe iţi va
incălzi inima cu aripile ei ;
şi-n cintecul de dor chemat iubitul, seara —
cu glasul ei i-l va aduce luna.
Iar cind iubirea — pasăre in cuib
va scoate pui cu puful auriu
vedea-vei ce in stare e să facă
iubirea pură ce-o numim păcat,
pămintului dind viaţă şi lumea innoind mereu —
această iubire-pasăre, această iubire-joc,
această iubire-cintec, această iubire-soare
ce pentru toţi de fapt inseamnă viaţa
care iţi va şopti şi ţie
un cuib să impleteşti şi-n el
asemeni păsării, sau mai altcum, —
in ziua lumii, albă ca o mamă să aduci
spre bucuria ta şi a pămintului,
ori chiar a cosmosului nesfirşit —
un om mai bun,
un om mai luminos,
nu sfint, nici semizeu
dar mai curat şi-ngemănat cu stelele,
purtindu-şi numele cu cinste
prin spaţiul cel terestru,
prin spaţiul sideral,
om — fiu al dragostei curate.

Poetului nemuritor

I-a fost uşor — se spune — chiar să moară
ştiind, pe cind încă trăia
că prin solara lui cintare
a biruit insăşi puterea morţii,
ingenunchind-o umilită şi inlăcrimată,
legindu-i miinile scheletice, terifiante —
convins că doar această viaţă
va-ncepe să trăiască-n veşnicie.
Plecind, nu i-a fost dat să piardă
decit un simplu lest, citeva fibre cenuşii.
Iar viaţa ce-o primi murind
deşi cu totul alta, glacială
e cea de mulţi rivnită
şi-n zadar visată,
cea din severul chip de marmură
veghind intr-una,
de cine ştie cind veghind . . .
I-a fost uşor — se spune — chiar să moară,
păşind precum invingătorii
tandru şi triumfal sub arcul porţii
ce se deschide larg in nesfirşire.

În româneşte de H. ŢUGUI

Ca steaua ce apune-ntr-o clipită

De necrezut ce scurtă-i clipa revelării
şi ca un vis ce nu se mai intoarce-şi spulberă conturul.
Şi totuşi — oare nu ne inşelăm ? Chiar nimic
să nu ne mai rămină, chiar nimic,
din ceea ce fiinţare fuse ieri şi astăzi viaţă este ?
Eu cred că nu e zi in lume ca ceva să nu moară,
ca un apus frumos şi, totuşi, mai departe să
trăiască in ochii noştri,
mocnind in inimile noastre incă suflarea clipei scurse.
Şi, iată, intrebarea :
oare intr-adevăr
ochiul şi simţirea mea nu se inşeală ?
O intimplare minunată a vieţii mele este
clipa revelării, ca steaua ce apune, dilatindu-şi
strălucirea
pe cerul inimilor noastre, viaţa ei ni-i bucurie.

Ucigaşul florilor

El inspre seară merse ca de obicei
intr-o grădină de cu primăvară inflorită
şi o singură dorinţă il duse intr-acolo
o groaznică dorinţă şi nebună de a rupe, de a ucide
albe flori, fragile flori,
ca un damnat să profaneze tot ce-i floare.
Dar pentru ce ?
Nimeni nu ştie şi el tot intr-acolo se ducea
fără măcar o floare să culeagă pentru sine,
ci doar să rupă numai, să calce in picioare.
Zic unii
că o tainică dorinţă l-ar mina
să stingă viaţa a tot ceea ce-i frumos şi tandru,
atît de inutil in lume se credea, retras in sine pină la
ură ;
deşi prea bine el ştia ce ademenitoare sint culorile-ntr-o
floare,
miresmele ce minunat balsam sint sufletului nostru,
dar el străin era acum la toate,
nedemn frumosului să-i fie frate
se cufunda mereu tot mai adinc,
in tulbure mocirlă el cădea,
o decădere grea şi vinovată
ucigaş al florilor, al frumosului in lume,
el, inrăitul purtător de nenoroc şi gol in suflet,
pe jumătate om pe jumătate şarpe,
călău al florilor, nedrept şi crud.

În româneşte de DUŞAN PETROVICI

Ioana Cioancăş

Aşa cum ai fost

Aşa cum ai fost nu mai ştie nimeni,
Nici nuanţele vocii nu le mai regăseşti in jur ;
Numai riurile subterane,
Peste care ai trecut vorbind,
Răspund in fiecare primăvară cucului.
Aşa cum ai trecut
Nu mai ştie nimeni ;
Numai soarele
Se uită inapoi din pragul asfinţitului, căutind
Pină cind nu se mai vede pămintul.
Aşa cum a fost dragostea noastră
Nu ştie nimeni,
Dar, de atunci,
Lucrurile ce ne-au văzut trecind de mină
Se infioară
La fiecare răsărit de soare.

Profil de comunist

Oricit din lumina ştiinţei
Îmi va deveni împărăţie,
Oricit voi vedea de departe
Ca de pe un pisc,
Eu nu mă voi simţi Eu
Decit avind certitudinea
Că sint un fir de iarbă
Ca celelalte din jurul meu
Şi mi-e cald singele
Fiindcă cei de alături au ochii limpezi
Şi fruntea senină.
Vreau să rămin Eu
Un eu ca fragii codrilor
Sau brazii inălţimilor
Care-şi trec unul altuia limpezimea zorilor
Şi albăstrimea cerului
Ca pe o cupă la mijloc de cale,
Îşi string miinile să ţină in hora lor
Cit mai mult neliniştea şi armonia vintului
Crezind fiecare
Că din cel de alături
Timpul ar putea să-şi făurească vioară.

---

creion

BĂTRÎNUL ŞI LULEAUA

Fiecare ţară e bine să aibă bătrinii ei. Ba eu zic că fiecare oraş, fiecare cartier, fiecare casă e bine să aibă bătrinii ei. Bătrînul de care aveam noi nevoie s-a mutat in blocul nostru nu de mult. E un om frumos şi drept la anii lui, cu părul complet alb şi mustaţa albă. Datorită picioarelor slăbite (fiindcă nu e bătrîneţe fără o boală !) el ar trebui mai mult să zacă decît să mişte, dar vezi că nu e aşa cu bătrînul nostru. Iarba din faţa blocului, pînă la sosirea lui, era călcată de picioare şi pipernicită, iar cei doi brăduleţi de lingă bordură, ofiliţi. Bătrînul, mişcind încet-încet, a săpat „grădiniţa" din faţă, a semănat iarbă tînără chiar sub ferestre şi, sub duşurile zilnice, firele au răsărit şi au format o adevărată perie verde, iar brăduţii s-au întremat. Bătrînul are şi o veche motoretă, pentru drumurile mai lungi. O vedeam, de un timp, nu pusă la adăpost sub balcon, ci în plin soare şi în ploaie. „De ce o ţineţi acolo ?" l-am întrebat. „Să poată creşte iarba, mi-a spus el, să nu stea în calea ierbii".

În subsolul blocului s-au adunat, de-a lungul anilor, din neatenţia noastră, sumedenie de obiecte vechi şi necurăţenii. Noi sîntem unii mult mai tineri, dar bătrînul tot ne-a luat-o înainte şi, coborînd sub fundament, a curăţit locul.

Cînd copiii se joacă, el, care locuieşte la parter, urmăreşte cu un interes viaţa fiecărui copil şi ştie cum ar trebui să ne purtăm noi, cei mari, cu cei mai mici. Observaţiile sale sînt calme. Îndemnurile sale au blînd bun simţ încît ai crede, într-adevăr, că el este bunicul tuturor acestor copii ai noştri.

Alteori, priveşte spre nişte pomişori plantaţi în toamna trecută care, din neatenţia noastră a tuturor, s-au uscat sau nu dovedesc că o duc bine acolo unde au fost puşi. Atunci bătrînul oftează şi spune : „Numai să vină vremea nimerită şi o să punem noi alţi pomi şi o să-i ud eu toată ziua, să se prindă, şi să îmbogăţim cu ei curtea noastră".

Uneori îl văd tăcut şi căzut pe gînduri pe bătrîn. Stă nemişcat la intrarea scărilor sau la geam, cu luleaua lui nestinsă în gură, şi tace, tace. Lîngă el, ca o bună tovarăşă de drum, e motoreta sa albastră care-l ajută să străbată căile prea lungi pentru picioarele sale. Nu ştiu la ce se gîndeşte bătrînul în asemenea momente, dar ştiu, în schimb, că, în orice rea dispoziţie am fi noi, ceilalţi, cînd venim acasă, el ne întîmpină pe toţi cu un surîs voios şi cu lumina albă a părului său care-i aureolează întreaga fiinţă, despre care ştiu bine că n-a făcut pămîntului umbră degeaba nici pînă acum, nici de-aici înainte.

ION ARIEŞANU

plastică

Pictoriţa americană - Cornelia Damian-Tait

Am cunoscut-o pe **CORNELIA DAMIAN TAIT** cu prilejul expoziţiei personale de la Galeriile Fondului Plastic din Timişoara. Şi m-am apropiat de dinsă cu temătoarea îndoială a stabilirii unor contacte spirituale de moment.

Despre creaţia Corneliei Damian Tait nu se poate vorbi decit avînd în vedere multiplele domenii de manifestare artistică. **Aş dori să vă întreb care a fost punctul de plecare ?**

— Pentru mine, inceputul ca şi dezvoltarea de mai tirziu se găseşte în acelaşi loc, mai precis în muncă. Am lucrat intotdeauna mult şi aceasta a fost şi este cea mai mare satisfacţie pe care o am.

— Ştiu că v-aţi ocupat de sculptură (o moştenire preluată de la tatăl dv., desigur, care era lemnar şi sculptor in lemn) că aţi făcut gravură, litografie, că aţi lucrat bijuterii in argint, că aţi făcut restaurări de tablouri şi mobilier antic, decoraţie de interior, scenografie şi costume de teatru, că v-aţi ocupat de pictura murală şi disain. Acum vă cunoaştem în postura pictorului care îmbină arta figurativă cu nonfigurativul. Cum este posibilă această veritabilă performanţă artistică ?

— Iubesc diversitatea, de aceea nu am reuşit să mă fixez la un anumit fel de exprimare. Am o deosebită atracţie pentru materialul brut, pentru tot ceea ce este natural. După cum natura se manifestă atît de variat, tot astfel am încercat şi eu să mă exprim în ipostazele cele mai diferite.

— În ceea ce priveşte pictura dv., credeţi că abstractizarea este o formă mai evoluată în comunicarea plastică ?

— Pentru mine, nu există o graniţă delimitatoare între figurativ şi nonfigurativ. Iubesc natura, dar realismul nu îl înţeleg deloc ca pe o copie a ei. Realitatea devine pentru mine o transfigurare în esenţă, ori această esenţializare este şi punctul de plecare al creaţiei abstracte. Sînt subiecte care primesc un plus de forţă şi expresivitate atunci cînd sînt abordate intr-o manieră figurativă după cum sînt altele, care devin mai vii (ca, de exemplu, cele preluate din muzică), într-un sistem de compoziţie abstractă.

— Am observat în lucrările dv. un sistem compoziţional foarte închegat, chiar lucrările de dimensiuni mici au prestanţa unori picturi murale. Care este explicaţia pe care mi-o puteţi da în acest sens ?

— Pentru mine, lucrările lipsite de un anumit suport arhitectural nu se proiectează prea departe. Într-adevăr, structura compoziţională este o dominantă valorică, pe care o completează culoarea pentru a-i conferi un plus de armonie.

— Care este preocuprarea dominantă a ultimilor ani in plastica S.U.A. ?

— Există o multitudine de preocupări şi o mare diversitate de stiluri. Aş putea aminti totuşi locul tot mai important pe care-l cunoaşte ceea ce noi numim „hardt age skull", iar, ca idee, sugerarea cosmică. Desigur, monotonia şi lipsa de sinceritate se intîlnesc şi ele, dar pornind de la o artă superficială, bazată mai mult pe ideea „spectacolului" şi care nu poate avea durabilitate. La noi, există pericolul de a ridica nonvaloarea — spectacularul — la nivel de valoare, dar arta îşi are principiile ei şi lipsa efortului creator nu poate sta în acelaşi loc cu adevărul.

— Ce impresie v-a făcut România şi in special Timişoara ?

— M-am obişnuit într-atît aici încît mă simt ca acasă. Îmi plac oamenii pe care i-am întîlnit şi aş dori să-i cunosc mai bine. Timişoara m-a impresionat prin frumuseţea ei — este o adevărată grădină de flori — după cum m-a impresionat căldura cu care m-au primit, m-au apreciat şi încurajat locuitorii ei.

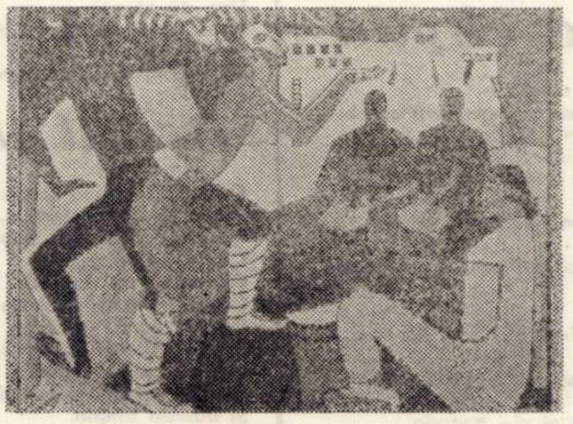

Damian — Teit : „Indieni americani"

IOANA M. MAGERIU

Din trecutul publicisticii bănăţene

● REVISTA „GEMINA"

La 6 ianuarie 1922, „Societatea bănăţeană istorică pentru muzeu", într-o adunare convocată de Emanoil Ungureanu, ia hotărirea ca patrimoniul muzeal să treacă în proprietatea oraşului Timişoara. Prin hotărîrea emisă în 6 mai 1922, se „recunoaşte luarea în primire faptică a muzeului" de către Consiliul Comunal şi ca urmare se deschide de către serviciul contabilităţii un fond nou, cu titlul „Fondul Muzeului Comunal", creindu-se prin aceasta posibilitatea de a se îmbogăţi, prin achiziţii, patrimoniul muzeal şi de a exista mijloace materiale pentru publicarea unui buletin al muzeului.

După demisionarea din anul 1922 a profesorului Dionisie Linţia, din postul de director al muzeului, conducerea instituţiei este încredinţată lui George Postelnicu, funcţionar al Primăriei din Timişoara. Acesta ia iniţiativa de a publica în anul 1923 revista „Gemina", primul buletin în limba română al muzeului din Timişoara. În „Cuvînt Înainte", G. Postelnicu arată că în paginile noii publicaţii se va publica material privind istoria Banatului „şi tot ce se raportă asupra obiceiurilor, graiului şi legendelor poporului nostru" (Gemina — Revista Muzeului Banaţean, an. I, nr. 1, iunie 1923). Mai departe, în entuziastul „Cuvînt Înainte", directorul muzeului îşi exprimă nădejdea „că în acest colţ de ţară, Banatul, cu tradiţie de muncă şi de jertfă, se vor găsi încă destui care să contribuie cu vorba şi cu fapta la statornicia unei publicaţii care să fie oglinda prezentului şi trecutului nostru, atît pentru cei de astăzi cît şi pentru generaţiile următoare".

Nădejde neîntemeiată, intrucît următoarele numere ale buletinului n-au putut fi tipărite lunar, ci apar, cu mari greutăţi, din două în două luni, numere duble, de 30—40 pagini fiecare.

Publicaţia apare pînă la sfirşitul anului (nr. 1. pe luna iunie ; nr. 2—3 iulie—august ; 4—5 septembrie—octombrie ; 6—7 noiembrie—decembrie) însumînd 140 de pagini. Au apărut deci 7 numere în 4 fascicole, şi nu „abia trei numere". după cum susţinea bibliograful Alexandru Rusu, în prefaţa indicelui bibliografic al „Analelor Banatului", (publicate de Universitatea din Timişoara, Biblioteca Centrală, serviciul de bibliografie, pag. 1, 1967). Rectificarea se cuvine cu atît mai mult cu cît revista respectivă a devenit o raritate pentru cercetătorii vieţii culturale interbelice din Banat.

Primul număr al buletinului a fost scris, cu excepţia unui raport arheologic al lui M. Roşca, în întregime de George Postelnicu, şi cuprinde material referitor la istoricul muzeului şi la colecţiile acestuia. În celelalte numere, arheologul clujan M. Roşca îşi continua publicarea raportului săptăminilor arheologice de la Periam, alături de un alt serial, „Drumuri şi cetăţi romane în Banat", al lui Tr. Simu. George Postelnicu continuă să publice articole în fiecare număr al revistei, avîndu-i colaboratori ai buletinului îndeosebi pe George Birăescu şi Nicolae Bolocan, cu articole de istorie.

O încercare de a lărgi profilul revistei conform dezideratului exprimat în amintitul „Cuvînt Înainte" este publicarea articolului lui R. S. Molin : „Hore Voiniceşti" din Banat, în nr. 6—7. Se pare că R. S. Molin intenţiona să susţină un serial de balade din Banat — text şi interpretare — întrucît afirmă în textul care precede balada „Ginăraru Vitoranu" : „Vom face deci să apară o seamă de balade poporale — sau „Cîntece bătrîneşti", cum le zice Vasile Alecsandri — din Banat, sub numirea de hore voiniceşti, căci aşa le numeşte bănăţeanu aceste poezii epice". (Gemina, pg. 120). Balada aceasta, pe lîngă faptul că reprezintă una din cele mai interesante piese ale eposului antiotoman, are o deosebită însemnătate, pentru că este „culeasă de protopopul N. Tincu Velea pe la anii 50 din veacul trecut la Secaşiu — Oraviţa în Caraşiu" (Gemina, p. 121), fiind astfel un document preţios privind activitatea folcloristică atît de puţin cunoscută a istoricului bănăţean Nicolae Tincu Velea.

În anul 1924, din lipsă de mijloace materiale, nu mai poate continua tipărirea revistei „Gemina".

Revista Gemina, cu toate că a apărut numai în perioada iunie — decembrie 1923, constituie o serioasă contribuţie în dezvoltarea revuisticii din Banat, în primii ani după primul război mondial, cînd exista din partea celor luminaţi cărturari din acest ţinut, dorinţa de a consolida premisele unei bogate dezvoltări culturale.

AUREL TURCUŞ

banatica

Ţăranul scriitor Octavian Marga din Ramna

Cazul ţăranului Octavian Marga din Ramna, judeţul Caraş-Severin, constituie un exemplu grăitor şi interesant de pătrundere a ideologiei clasei muncitoare în rîndurile ţărănimii bănăţene, prin revistele „Bluze albastre" şi „Veac nou" ,conduse de scriitorul Al. Sahia, din însărcinarea P.C.R. (1932).

În „Bluze albastre", care apare în 1932 (4 numere) şi-a publicat Al. Sahia nuvelele sale, pe care le-a citit tînărul ţăran Octavian Marga, pe atunci în vîrstă de 20 de ani. I le-a adus vărul său, Coriolan Achim, student la Bucureşti, pasionat cititor al tuturor revistelor şi ziarelor vremii, mort, ca ofiţer de rezervă, în septembrie 1944, lingă Tirgu-Mureş, în luptele pentru eliberarea Ardealului.

Piesa lui Octavian Marga, „Lupta pentru piine" (apărută în 1933 la Editura Anca din Cluj) este evident influenţată de nuvela „Uzina vie" a lui Sahia. Octavian Marga a cunoscut şi lucrarea lui Al. Sahia : „U.R.S.S. azi" (1934), care i-a insuflat dragoste faţă de U.R.S.S. Prietenul şi colegul său de şcoală, Achim Adam Bălu, din Ramna, declară că Octavian Marga vorbea mereu cu simpatie despre U.R.S.S. şi, atunci cînd se pregătea războiul împotriva Ţării Socialismului, el spunea : „U.R.S.S. este o ţară mare, o forţă, cu un popor care luptă pentru o viaţă nouă şi noi nu trebuie să luptăm împotriva ei. „Marga citise şi romanul „Război şi pace" şi cunoştea din romanul lui Tolstoi înfrîngerea lui Napoleon în campania din Rusia, în 1812.

Între ţăranii condeieri bănăţeni dintre cele două războaie mondiale, alături de ţăranul compozitor şi instructor-dirijor de fanfară, Achim Adam, tot din Ramna, Octavian Marga a fost figura cea mai proeminentă, fala satului. A dirijat corul din sat, de la vîrsta de 17 ani, pînă la moarte.

Îmi amintesc cu cîtă nerăbdare mă aştepta să sosesc în vacanţe, întrebînd mereu pe mama mea de venirea mea, ca să-i mai dau cărţi de citit. Îndată ce soseam, alerga la mine şi mă copleşea cu întrebări. Comanda cărţi de la multe edituri. Cît am fost student la Cluj (1929—1933), îmi dădea misiuni pentru Editura Anca, care i-a publicat cele două piese de teatru pentru popor : „Vama păcatului" (1931), jucată la Ramna, şi „Lupta pentru piine" (1933).

Tema piesei „Lupta pentru piine" o constituie lupta muncitorilor dintr-o fabrică împotriva patronului exploatator. Asemănarea cu nuvela lui Sahia este izbitoare. Acţiunea se petrece într-un oraş industrial, în 1929. Piesa are 2 acte şi un tablou. Oraşul este, desigur, Reşiţa.

În piesa „Vama păcatului" (3 acte) autorul biciuieşte păcatele acelora care sint porniţi să facă rău altora, cu ajutorul vrăjitoarelor. După ce arată cum a fost distrusă o gospodărie înfloritoare, pe această cale, se arată că toţi cei ce comit astfel de păcate plătesc vamă grea : îşi pierd sufletul.

Piesa are un caracter evident moralizator şi de combatere a superstiţiilor. Pe prima pagină a piesei, autorul scrie că e prima sa lucrare.

NICOLAE A. ROŞU

THÉRÈSE DUSSAUT:

„Publicul român îmi place“

— Ce împrejurări au dictat activitatea Dv. de interpret ?

— Nu pot spune exact care a fost primul meu concert. Integrarea mea în manifestările muzicale, succesele, toate au venit treptat, de la sine. Îmi amintesc că am concertat la unsprezece ani. Voiau să mă prezinte drept copil-minune. Consacrarea mi-a adus-o concursul de la München cînd am obţinut premiul I. După aceea concertele, succesele sau succedat inerent, natural.

— Totuşi, cum aţi devenit pianistă ? Trebuie să existe antecedente...

— Părinţii mei au fost muzicieni. Am avut un tată compozitor şi o mamă care se ocupa cu armonia şi contrapunctul... De copil mă jucam imitîndu-i. Avînd pian în casă îmi făcea plăcere să mă distrez cu clapele sale. Studiul pianului a fost tot ceva natural, se contopea cu copilăria.

— Pianul vă e singura specialitate ? Compuneţi cumva ?

— Da, pianul este singura mea specialitate. Într-o anumită împrejurare m-am simţit săracă, atunci cînd m-am comparat cu o persoană care pe lîngă pian ştia şi matematică şi pictură...

— Cît de departe trebuie să meargă un interpret cu concepţia sa personală despre partitură ?

— Desigur, fiecare interpret are o manieră personală, însă trebuie să-ţi schimbi această manieră în funcţie de compozitor, de piesa interpretată. Aş adăuga că există o diferenţă mare între muzica secolelor trecute şi cea contemporană, se implică modalităţi diferite de interpretare, în sensul că un Chopin romantic se poate cînta doar romantic. Altă tehnică o impune contemporaneitatea. Deci maniera aşa – personală, diferă, diferă !

— Aţi mai fost în ţara noastră ?

— Fac numeroase turnee. În România am mai fost acum opt ani. În Timişoara vin pentru a doua oară. Am concertat aproape în toate oraşele mari ale ţării Dv. Şi sper s-o mai fac.

— Ce spuneţi despre muzica secolului nostru ?

— N-aş vrea să nu fiu de părerea muzicologilor. Cred că se scriu lucrări bune, care rămîn, şi altele de umplutură, care nu rezistă timpului. Fireşte, amprenta prezentului este pregnantă în muzică azi, ea se manifestă prin tehnica nouă, instrumente şi genuri noi. Eu sînt pianistă, dar nu cred că pianul este instrumetul viitorului.

— Care este muzica pe care o cîntaţi cu cea mai mare plăcere ? Aveţi preferinţe ?

— E cea mai grea întrebare. O poate spune fiecare artist. Nici în literatură nu te poţi pronunţa pentru un autor preferat. O personalitate spunea (şi subscriu) că îi place mai mult ceea ce interpretează în momentul respectiv. Preferinţele diferă după vîrstă, stare sufletească... Sînt o romantică, dar interpretez totul ; cunoscînd totul, îmi place totul.

— Timişorenii sînt un public muzical. E şi părerea Dv. ?

— În general publicul român îmi place. La Timişoara, la primul meu concert sala era plină pînă la refuz. Şi ce m-a impresionat mai mult în timpul unui concert la Bucureşti (cîntam Ravel) priveam un program de sală şi m-a uimit pentru felul în care se făcea prezentarea părţilor concertului. Exista o parte afectată biografiei lui Ravel, cu activitatea sa muzicală, alta cu citate ale autorului sau critici asupra compoziţiilor sale.

Mi-a plăcut că publicul român e bine informat cultural. În Franţa (greşind în presupunerea că publicul cunoaşte date destule) în afara părţilor concertului, există în programuri diverse reclame neavînd nimic comun cu muzica. Aceste caiete sînt de aruncat după ce le-ai parcurs. La dv. ele se pot păstra într-o colecţie de care te poţi servi peste ani, în care poţi găsi date exacte privitoare la un eveniment muzical.

MARIANA DIACONU

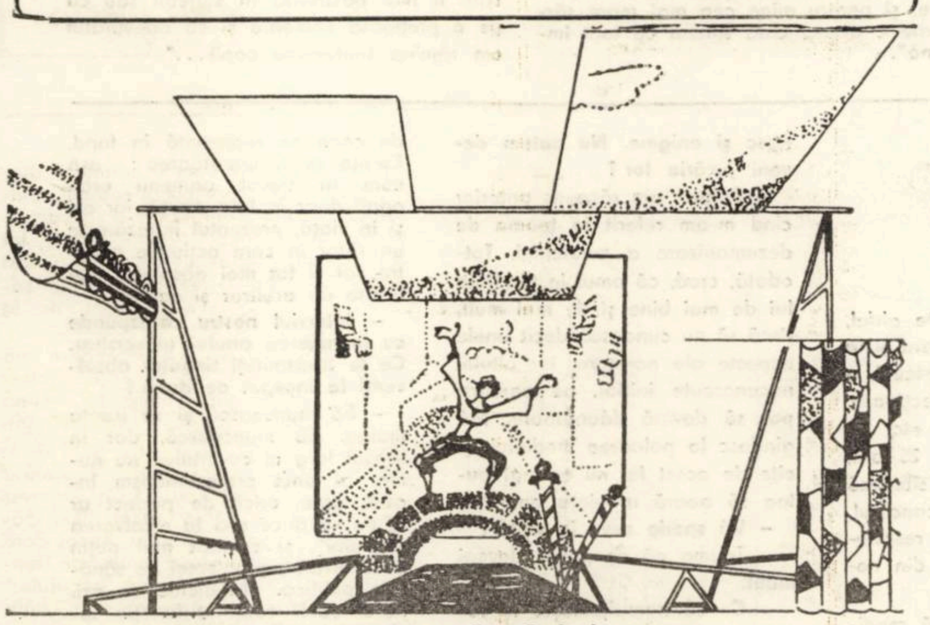

Schiţă de decor de Dan Radu Ionescu.

teatru
MUZICA

ION MARINESCU

● **Debut.** Cînd am fost angajat la Teatrul Naţional din Craiova, ca elev de ansamblu, nu împlinisem încă şaptesprezece ani. E foarte greu de stabilit ce înseamnă un debut, pentru că unii îl consideră primul rol principal, dar eu pot să spun că la mine a fost o simplă figuraţie. Starea mea de exaltare pentru plăcerea de a fi pe scenă, n-ar fi fost mai mare nici dacă aş fi jucat Hamlet. ● **De fapt n-aţi fost niciodată Hamlet.** Nu. Nici nu mi-am dorit vreodată. Fără să micşorez valoarea formidabilă a lui Shakespeare ca autor al tuturor pieselor sale, există – cred cu tărie – în dramaturgia universală roluri mult mai interesante şi mai complexe. Nu cred nici că Gioconda e tabloul „cel mai..." din cîte au fost pictate. ● **Reuşite.** Nu pot da un răspuns precis. Nu tot ceea ce am considerat eu reuşit a fost privit ca atare şi, fireşte, nu toate rolurile pe care publicul, şi presa le-au apreciat, au fost astfel socotite şi de mine. S-a întîmplat să iubesc foarte tare un rol anonim şi de mică pondere în economia unui spectacol, rol ce nu mi-a adus elogii, dar cu care să fiu în acord. Sau să nu mă intereseze roluri ce au trecut drept izbînzi. ● **Decepţii.** Da. Dar ele se referă mai mult la mediul în care îmi practic profesiunea. Şi cînd spun asta să nu înţelegeţi doar o serie întreagă de actori, ci o bună parte din această lume care gravitează în jurul nostru : esteţi, critici, regizori... Meseria de actor e foarte dependentă. Poate că meserii independente nici nu există, dar există unele mai puţin dependente. De aceste lucruri mi-am legat decepţiile, chiar dacă, pentru mine, ele au fost experienţe. ● **Cinematografie, TV.** Lucrez sîrguincios, mult la TV, puţin film şi nu pot spune că îl fac cu plăcere deosebită dar, cred, că-l fac cu profesionalitate. ● **Proiecte...** La TV, dramatizarea unui roman de Ion Brad si o comedie. Titlurile n-au fost încă stabilite. ● **...Nerealizate.** Nu, pentru simplul motiv că n-am dorit un rol anume, în schimb, pe altele, nu le-aş fi jucat. Din diverse motive. ● **Autoportret.** Caracteristica mea de bază nu este talentul ci seriozitatea. ● **N-aţi lua-o de la inceput ?** Nu, nu sînt mulţumit c-am devenit actor. La început mi s-a părut că meseria asta e tot ce poate fi mai potrivit pentru temperamentul meu şi pentru feleul meu de-a fi. De mltă vreme nu mai cred acest lucru. ● **Dar...** M-am gîndit, „ce altceva", să vă mărturisesc acest lucru. Din pudoare, dacă vreţi. Se va afla în momentul în care, poate, mă voi hotărî s-o şi fac.

ANTOANETA C. IORDACHE

CUTEZANŢA UNUI TEATRU DE AMATORI

Cu „Slugă la doi stăpîni" de Goldoni Teatrul popular din Lugoj face commedia dell'arte. Sînt inserate citate de viaţă contemporană şi referiri directe la treburile locale, ale urbei, la care publicul reacţionează prompt. Actorii nu pot fi, ce e drept, învinovăţiţi de iniţiative personale ; ei însă se dovedesc un receptor sensibil la arlechinadele fanteziei regizorale. Dan Radu Ionescu de la Naţionalul timişorean a lucrat de multă vreme cu echipa : totuşi sînt şi cîteva elemente nou venite care se pot numi descoperiri aproape ad-hoc (timpul de repetiţie fiind doar de o lună).

Ca la orice premieră, ritmul n-a fost mereu debordant ; apoi, unii actori n-au intrat total în tonul grotescului pre-individualist, cerut de epocă, de regizor. În rest, s-a jucat cu plăcere, cu virtuozitate chiar. Reuşita lugojenilor reprezintă mai ales portretul unui regizor care se dedică instruirii amatorilor cu o rară dăruire, care a imprimat în cîţiva ani un stil de lucru formaţiei. (Şi aici nu intră numai vizionarea colectivă de către lugojeni a piesei jucată de italieni la Timişoara). Credem că a fost găsită o modalitate pe care teatrul popular o poate aplica fără grijă : există acordul firii deschise şi fără prejudecăţi a amatorului şi acela al publicului căruia el i se adresează. Căci dincolo de cutezanţa abordării unui spectacol profesionist, lugojenii se descoperă, de fapt, pe ei înşişi ajutaţi de intuiţia exactă a personalităţii regizorului.

L. B.

Agendă teatrală timişoreană

● „Poate acesta e secretul" de S. Levin ne este oferită de Teatrul Naţional la încheierea stagiunii. Mai aşteptăm şi „Micii burghezi", cu credinţa că, dacă există o semnificaţie în această succesiune, ea ne va dezvălui că „politica repertorială" nu este un secret pentru teatrul amintit. Propunerile de repertoriu pentru anul următor, pe care intenţionăm să le aducem cît de curînd la cunoştinţa publicului, ne îndreptăţesc să afirmăm că o anume părticică din Teterev, cea cu judecata, a coborît şi în culise... Şi încă sîntem în repetiţii.

● Cu din ce în ce mai mult mister ne răspunde Teatrul maghiar de stat la solicitările noastre privind repertoriul viitoarei stagiuni. Dorim ca dezvăluirea să fie şi revelaţie.

● Teatrul german de stat îşi pregăteşte de pe acum viitoarele premiere. Deocamdată Binder Raimund repetă „Între noi n-a fost decît tăcere" de Lia Crişan. Să fie... aceea proverbială ?

● În rest turnee, turnee... Adică publicul din alte judeţe va putea vedea ceea ce publicul timişorean cunoaşte.

AIC

Sfîrşit de stagiune

Cîteva concerte mai obosite (să nu uităm maratonul „Timişorii muzicale"). Revelaţiile însă n-au lipsit deoarece n-a lipsit noul. Toată percuţia a intrat pe podium, toţi suflătorii au fost valorificaţi într-o „Simfonie întîi" de Mircea Hoinic, piesă puţin lungită, dar de impresionante sonorităţi, frizînd fantasticul şi zonele încă nelocuite, simfonie guvernată de o deosebită ştiinţă a armonizării şi instrumentaţiei. Apoi acea „Ecouri de jazz" a lui Bughici, (de jazz vechi), o primă audiţie ce diversifică lumea noastră sonoră fără să ne poarte în profunzimi, curcubeu de ritmuri colorate, uneori uşor intelectualizate. Dirijorii, Nicolae Boboc şi Remus Georgescu au condus cu evidentă pasiune această paletă sonoră mereu mobilă, cu surprize ; în fine, puţin Wagner, prea puţin Wagner, uvertura la „Maeştrii cîntăreţi", monumental realizată de o orchestră care îl cultivă uneori şi pe Bruckner ori Mahler.

Zguduitorul „Concert nr. 1" de Brahms l-a avut ca interpret pe pianistul francez Yurii Bukov. O realizare fără strălucirea cerută de această piesă în care conciliază lirismul cald cu tensiunea intelectuală, rezultînd un puternic dramatism. Orchestra l-a urmat supusă pe pianistul care s-a integrat în adevărata atmosferă brahmsiană probabil abia în partea a treia.

Către sfîrşitul stagiunii, cîţiva oaspeţi. Dirijorul vest-german Luigi Sagrestano, un calofil al gesticii, virtuoz al baghetei. Tempourile din „Preludiul" la „Tristan" de Wagner accelerate newagnerian, răpind din monumentalitate, asta în special la „Moartea Isoldei". Ca la Operă, cînd există un număr restrîns de instrumente ! Dirijorul a dat aproape toate intrările folosind o foarte variată gamă de gesturi, o demonstraţie.

Dirijorul polonez Zbigniev Chwedczuk, o prezenţă impunătoare, a dovedit o deosebită rigurozitate, de stil clasic, colaborînd intim cu orchestra, fără spectaculozităţi inutile.

Şi o pianistă, Thérèse Dussaut, ne-a condus cu fineţe printr-o piesă a romantismului realizînd un Chopin cu unele incredibile pianissimo-uri şi o fluenţă vădind o tehnică perfect pusă în slujba afectivităţii.

Sînt cîteva mostre din seriozitatea cu care a fost conceput programul şi au fost aleşi interpreţii.

Piese româneşti, chiar autohtone ne-au adus sonorităţi şi idei noi, fără ca avangarda propriu-zisă să fie prezentă pe podium. Echilibru şi accesibilitate. Nume pe care le-am fi dorit mai prezente : Wagner, Bruckner, Mahler, Richard Strauss, Schönberg, Berg, Webern... Pentru că există mari lucrări care fac orchestra să se ridice la adevărata ei valoare, o fac să sune în primul rînd pentru sine mai nou, să descopere mereu acele filoane de care epoca noastră e mai legată decît se crede.

Sîntem convinşi că unui asemenea aparat orchestral cum e acela al Filarmonicii noastre i se pot încredinţa şi piese mult mai dificile, fiind dovedită priceperea instrumentiştilor, sirgul şi personalitatea adevărată a dirijorilor noştri.

LUCIAN BURERIU

Copiii – bucuria zilei de mîine

Reportaj-anchetă de VALENTINA DIMA

O casă familială bine îngrijită, într-un cartier liniştit din Timişoara. Curtea, năpădită de verdeaţă, în acest anotimp al florilor ; uşa larg deschisă a garajului lasă să se vadă o splendidă Dacia 1300.

În interiorul locuinţei, numeroase încăperi, spaţioase, luminoase. Privirea îmi alunecă pe parchetul ca oglinda, pe covoarele grele, moi, pe mobilierul stil, oprindu-se la pianul la care nimeni nu cîntă. Perdelele albe tremură uşor în adierea vîntului şi salcîmii din faţa geamului încep să-şi scuture florile. Amfitrionii – soţ şi soţie – trecuţi bine de prima tinereţe, mă îmbie cu licheur, cafea şi prăjituri.

– E foarte frumos la dv.

Un licăr de mîndrie se aprinde în ochii lor, dar iute şi dispare :

– Da, dar sîntem singuri.

– De ce aţi rămas astfel ?

Vorbeşte soţia.

– Cît am fost tineri ne-au plăcut distracţiile. Şi ştiţi că un copil încurcă. Am amînat mereu. Şi anii treceau fără să ne dăm seama.

Intervine şi soţul :

- Da, şi ne plăceau mult călătoriile. Ce am fi făcut cu copilul ?

Îmi arătaseră albumele lor „micile suveniruri", achiziţionate cu prilejul repetatelor voiaje. Toate aranjate într-o ordine perfectă, păstrate cu evlavie. Şi-i linişte şi pustiu şi ei care păşesc abia auzit să nu strice ceva şi eu contaminîndu-mă, abia mişcîndu-mă într-o atmosferă lipsită parcă de viaţă.

– Casa ne e îndestulată, îmi spun la despărţire, sîntem sănătoşi, dar ... ne lipseşte totuşi ceva. Începe să fie trist.

Le string mîna, încercînd sentimentul penibil al celui ce, neputincios, asistă la o dramă.

*
* *

De ce nu aveţi copii ? e o întrebare pe care am adresat-o mai multor cupluri. Cîteva răspunsuri merită, cred, a fi transcrise : „nu am vrut să ne complicăm viaţa", „mi-era teamă că-mi stric silueta", „dacă aveam copii, nu mă puteam lăuda cu garderoba mea compusă din 150 de rochii", „din comoditate", „mama s-a sacrificat pentru mine şi nu doresc să-i urmez exemplul", „nu ne plac copiii ..."

Iată răspunsul unei femei care de curînd şi-a pierdut soţul : „O, tare aş fi dorit să am copii ! Din cauza asta voi plînge toată viaţa. Dar nu s-a putut. Am consultat medici, am urmat tratamente. Absenţa copiilor am resimţit-o şi mai acut cînd, în apartamentul vecin, s-a mutat o familie cu un băiat. M-am ataşat foarte mult de el, îl îngrijeam, îl hrăneam. Cînd era dus la bunici, abia aşteptam clipa întoarcerii lui acasă. Am suferit groaznic cînd, peste cîţiva ani, au primit o locuinţă mai mare şi s-au mutat. Mi-s dragi copiii şi, oricît de ostenită, de mîhnită aş fi, cînd văd un copil mă înseninez. Am fost opt la părinţi şi nu cred că există bucurie mai mare decît aceea de-a fi mamă".

... Cînd scriu aceste rînduri mă gîndesc la Samson. E un copil abandonat, fără date civile. Are un an şi jumătate şi stă în ţarc la Leagănul timişorean de copii. „Noi l-am botezat, îmi spune dr. Elena Vasiloschi, directoarea instituţiei. Unele mame sînt lipsite de orice sentimet uman. Aduc pe lume copii şi nici nu vor să mai audă de ei. În zece ani de cînd lucrez aici n-a veni măcar un singur părinte să se intereseze de copilul pe care l-a lăsat la noi. Să mă întrebe măcar ce face, dacă e sănătos, dacă a murit. Au venit în schimb unii dintre foştii copii, ajunşi la vîrsta majoratului, copii înfiaţi, să întrebe cine-a fost adevărata lor mamă, dacă n-au cumva fraţi".

Pe adresa directoarei sosesc scrisori din toată ţara, cu un conţinut asemănător : „avem condiţii bune de viaţă, o locuinţă corespunzătoare, un cămin bine închegat, dar ne lipseşte căldura unui copil. Vă rugăm să ne ajutaţi să înfiem un băiat sau o fetiţă".

Şi sînt destule cazuri de înfiere. Pe ceilalţi, îi ocroteşte statul. Samson e unul din ei, pentru că nu poţi înfia un copil despre care nu se ştie nimic, dar absolut nimic, în afară de faptul că o femeie fără simţire l-a abandonat, bolnav, în voia soartei.

Stăteam de vorbă, între două consultaţii, cu un prestigios specialist, prof. dr. doc. Louis Ţurcanu, şeful Clinicii timişorene de pediatrie.

„Eu cred că multe femei şi-ar schimba optica dacă ar şti că prezenţa copilului asigură condiţia de sănătate fizică şi psihică a familiei. Femeia mamă are un echilibru neuro-endocrin mai solid. Se pare că la mamele cu mai mulţi copii scade şi frecvenţa bolilor şi-ndeosebi a cancerului. E un lucru cert, dovedit, că azi, la noi, un copil se creşte în condiţii mult mai uşoare ca în trecut. Statul nostru investeşte enorm în domeniul ocrotirii copilului, al asistenţei medico-sanitare infantile. Şi-apoi, ştiţi zicala : „un copil se creşte greu, doi se cresc mai uşor, iar trei-patru, aproape singuri". Tristul adevăr este însă că mulţi soţi nu doresc copii pentru că aceştia i-ar incomoda. Vor neapărat maşini, sînt dornici de călătorii, îşi pregătesc o viaţă uşoară, lipsită de griji. Foarte bine, dar toate cu măsură. Condiţiile de civilizaţie, confortul nu trebuie să constituie scop în sine, ele însele nu oferă satisfacţia supremă a omului care trebuie să poarte amprenta omeniei. Şi nici nu pot fi motive de amînare a procreării".

Într-o dimineaţă însorită de mai am vizitat-o pe Elisabeta P. la locul de muncă. Dînsei, nu i-am putut adresa întrebarea din titlu, ci alta : de ce aveţi patru copii ?

„Pentru că fără copii viaţa şi casa mi-ar fi fost pustii. La părinţi eram numai doi. Simţeam nevoia mai multor fraţi şi mi-am spus mereu : la mine va fi altfel. Am avut noroc că şi soţul iubeşte copiii. Ei au fost tot patru".

Stăteam de vorbă şi, de sub sticla de pe birou, mă priveau patru chipuri surîzătoare, fotografiile celor două fete şi doi băieţi. Ştiu, mamei lor le-a fost greu adeseori. Soţul lucra pe şantiere, mama şi soacra, bolnăvicioase. Ei erau mici, ea a trebuit să rămînă acasă. Îi lipsea profesia pentru care s-a pregătit. A înţeles însă că trebuie să renunţe. A avut şi ani foarte grei, dar n-a disperat. Apoi ei au crescut şi au început s-o ajute. Fiecare cu atribuţiile lui. Cînd unul dintre ei dădea examen – era scutit de orice pentru a se putea dedica învăţăturii. Au plecat la studii în alte localităţi, au început serviciul. Ea însăşi s-a întors – cînd ei au crescut – la profesie. „Le-am dat diplome fiecăruia, îmi spune, şi pentru mine cea mai mare sărbătoare e atunci cînd sîntem cu toţii împreună".

Uneori nu e însă suficient să ai copii, ci e necesar să te simţi în aceeaşi măsură şi răspunzător de destinul lor. Un om al legii, judecătorul Mircea Ogrin, mi-a vorbit cu patos despre copii : „Ei sînt viitorul ţării şi ar trebui ca toţi să-i iubească. Să le dedicăm cea mai mare parte a timpului nostru liber. Să-i învăţăm să îndrăgească munca, patria, familia. Copiii – pentru mulţi – sînt un liant trainic. Avem familii care se destramă uşor din pricină că nu există copii. Dar ce dureros e atunci cînd părinţii se despart şi nu mai vor să ştie de proprii lor copii ! Mulţi nu au inimă ; copilul devine pentru ei o minge aruncată de la mama la tata şi invers. Apoi, asişti la acele penibile procese pentru achitarea pensiei de întreţinere, a alocaţiei de stat, pentru stabilirea şi tăgada paternităţii. Mame care trăiesc în concubinaj, taţi care vin acasă în stare de ebrietate şi-şi maltratează familia. Nu se gîndesc că pentru copii, cel dintîi exemplu îl constituie ei, părinţii. Prin decretul 153, statul ocroteşte mama şi copilul, sancţionîndu-i pe vinovaţi. Şi dacă statul nostru depune atîtea eforturi materiale pentru a crea celor mici o copilărie fericită, condiţii optime de creştere şi instruire, cu atît mai mult sînt chemaţi să le poarte de grijă cei ce i-au adus pe lume !"

Aş vrea să închei acest reportaj-anchetă cu cîteva opinii ale unui psiholog, lectorul universitar Ion Drăgan.

„Nimeni şi nimic nu exprimă mai mult şi mai convingător ideea de continuitate şi de progres decît copilul. Familiile în care există copii se caracterizează printr-o stare dispoziţională pozitivă, stenică. Ei aduc bucuriile cotidiene, dar produc, mai ales, bucuria zilei de mîine. Prin copii, familia trăieşte sentimentul perenităţii, al tinereţii fără bătrîneţe, al vieţii fără de moarte Sînt trăiri şi stări pe care cu greu le pot înţelege cei care nu au copii. Îndeobşte, cînd se vorbeşte despre educaţie, ea este privită ca o influenţă cu sens unic, de la generaţia adultă spre copii. În realitate, însă, educaţia face parte din procedeele reversibile, cu acţiune inversă, căci şi copiii exercită o puternică influenţă asupra părinţilor. Conduita şi atitudinea părinţilor se „reglează", nu odată, de către copil. Nu numai în „interior", ci şi în „exterior" părinţii se manifestă cu gîndul la copii. În general, în „constelaţia" familiei copilul ocupă locul central, influenţînd evoluţia şi mişcarea vieţii acesteia.

În una din lucrările moderne de psihologie a copilului se afirmă că omul nu valorează decît prin restul de copilărie pe care îl mai păstrează în sufletul său ca pe o preţioasă comoară şi că adevăratul om rămîne totdeauna copil ..."

Cu prof. dr. Mircea Ancuşa

(Urmare din pag. 1)

litate, îmi permit să vă întreb dacă rănile morale pot fi compensate cu ceva ?

– Sînt sigur că pot fi lecuite prin muncă şi perseverenţă. Totul e să nu renunţi şi să nu te laşi înfrînt. Dacă pot fi compensate ? Ştii la fel de bine ca şi mine că **NU.** Dar, – aşa cum spunea Călinescu – „viaţa e mereu lupta între contrarii şi nimeni nu este desăvîrşit, fiind însă pasibil de progres".

Nu întotdeauna valorile se impun uşor. Se menţin încă unele tare. Ca secretar de partid ce remedii preconizaţi ?

Omului îi este dat să lupte şi să creadă constant în victoria adevărului. Cred că dacă faptele se discută sincer, deschis, într-o atmosferă de principialitate, avîndu-se în vedere interesul comun, multe greşeli şi răni morale ar putea fi evitate. De aceea crearea unei opinii de masă şi a unei conştiinţe cetăţeneşti de un înalt nivel ar constitui elemente de mare ajutor, în acest sens.

– În lungile noastre convorbiri v-aţi pasionat adeseori de artă şi filozofie. Aţi vrea să numiţi scriitorul preferat ?

– Coşbuc şi Blaga. Şi nu întîmplător, pentru că ambii sînt poeţi ai satului şi ai ţărănimii, fiecare în felul său cîntă filosofia ţăranului român, iar pentru mine satul, în evoluţia oricărui popor, dar mai ales a poporului român, a constituit sute de ani rezervorul social şi biologic.

– De ce mor oamenii ? Vă întreb nu în sens filosofic, ci medical, ca pe un mare pasionat al problemelor de ocrotire a sănătăţii omului.

– Lapidar, aş spune de boli banale, nu de cazuri rare. Iar dacă aş privi de pe poziţiile medicinei sociale, răspunsul ar fi mai complex. Pe măsură ce societatea evoluează şi condiţiile de trai şi de muncă devin tot mai optime, patologia se modifică : de la una dominată de boli acute intercurente, se trece treptat la una dominată de boli cronice, degenerative. De altfel, acest fenomen este evident şi la noi, de la incidenţa crescută a deceselor prin boli infecţioase, pneumonii, tuberculoză, etc. de acum nu mai mult de 25 ani, azi, pe primul plan, se situează bolile cardio-vasculare, cancerul, bolile cronice digestive, respiratorii, şi, bine înţeles, – din nefericire – accidentele.

– Încotro se îndreaptă medicina viitorului ?

– Evoluţia extrem de rapidă a tehnicii şi ştiinţei o îndreaptă spre cunoaşterea tot mai aprofundată a materiei vii. Îi va permite fără doar şi poate să cunoască etiologia încă necunoscută a unor boli azi de largă răspîndire, să controleze genetic fiinţa umană, să facă intervenţii chirurgicale de mare spectaculozitate. Cred că tot ceea ce tehnica şi ştiinţa ne va pune la dispoziţie vor trebui să fie mijloace, iar nu scop în sine, căci altfel pericolul dezumanizării medicinei mi se pare de neînlăturat.

– Sub paşii progresului se nasc şi enigme. Nu putem deveni jucăria lor ?

– Parţial, am răspuns anterior cînd m-am referit la teama de dezumanizare a medicinei. Totodată, cred, că omul în tendinţa lui de mai bine şi de mai mult, riscă să nu cunoască decît unele aspecte ale acestora, iar altele, necunoscute iniţial, pe parcurs, pot să devină dăunătoare. Mă gîndesc la poluarea mediului, şi cîte de acest fel nu ar mai putea să apară în viaţa omenirii.

– Vă sperie ceva în viaţă ?

– Teama că aş putea deveni inutil.

– Ce vă nemulţumeşte în relaţiile de zi cu zi ?

– Lipsa de omenie sau fuga de răspundere a unora.

– Oare numai în faţa sfîrşitului inexorabil sîntem absoluţi ?

– În ce sens absolut ?

– În totul, în gînd, în sentimente, în tot ceea ce se opune relativismului existenţial.

– Întrebarea e dificilă şi vastă. Viaţa omului e constituită din nişte fenomene fundamentale. Între ele aş numi naşterea şi moartea, prietenia şi dragostea. Cred că din toate aceste ipostaze putem fi absoluţi. De fapt, cu cît omul se maturizează, evit a spune „îmbătrîneşte", noţiunea de absolut îmi pare mai bine conturată şi mai apropiată de ceea ce reprezintă în fond. Esenţa ar fi următoarea : aşa cum în trecut oamenii erau egali doar în faţa morţii, iar azi şi în viaţă, prezentul întrezăreşte un viitor în care acţiunile noastre vor fi tot mai absolute, mai lipsite de arbitrar şi echivoc.

– Interviul nostru corespunde cu încheierea anului universitar. Ce le transmiteţi tinerilor absolvenţi la început de drum ?

– Să muncească şi să înveţe mereu. Să muncească, dar în sensul larg al cuvîntului, nu numai al unui profesionalism îngust, care, oricît de perfect ar fi, nu va duce nici la rezolvarea „cazului", şi cu atît mai puţin la rezolvarea problemei de sănătate publică. Medicina de azi, în al cărei conţinut funcţia social-educativă cuprinde un loc tot mai central, obligă pe medic să se integreze total în viaţa socială a colectivităţii pe care o deserveşte. Şi aceasta cu atît mai mult cu cît marea majoritate a absolvenţilor noştri merg trei ani în mediul rural. Ei nu trebuie să uite că, aproape toţi, dacă nu prima generaţie, dar dintr-a doua sigur, sînt născuţi la sat şi, în consecinţă, datorează măcar trei ani acestui mediu, de care în trecut păturile conducătoare s-au ocupat aşa de puţin. Să înveţe mereu, pentru că ştiinţa evoluează cu paşi atît de giganţi încît ţinerea măcar a contactului cu ceea ce apare nou este o condiţie fără de care medicul nu poate face faţă numeroaselor probleme care i se pun zi de zi.

Poșta poeziei

PORUMB GHEORGHE BOTEZ – CÎMPULUNG – ARGEȘ : Vă plimbați cu ușurință prin spațiul cuvintelor, dar nu le înfiorați suficient. Poezia cere nuanțări pe care nu le aveți și răsfrîngeri lirice pe care nu le stăpîniți încă.

MARIAN BODEA – TÎRGOVIȘTE : Un comentariu vag al stărilor de spirit, și cam atît. Fluidul liric, care să dea vigoare și atmosferă poeziei, e cam anemic.

GRIGORE IONAȘ – BUCUREȘTI : Există multă lumină, dar și prea mult patetism în versurile dv. Mai multă interiorizare.

ILEANA ROSENBERG – LUGOJ : Tonul romantic nu prea are acoperire artistică. Sentimentul sufocă, torențial cum este, și, mai mult, deranjează dantelăria în gol.

TIPA G. – ARAD : Cu o singură poezie nu se face o impresie. Așteptăm ceva mai concludent.

CUCU M.-MURGU – BERZOVIA : Sînteți unul dintre tinerii cei mai insistenți. N-ar fi rău să puneți mai mult accent pe exigență și răbdare.

ION LAZA – BIHOR : Scuze pentru incidentul de a fi publicat o strofă de-a dv. pe numele lui Mihai Moraru. S-au încurcat în tipografie. N-au plecat din redacție așa. Ne vom întîlni cum trebuie la un viitor START.

AL. CIOC – BUZIAȘ : Poeziile trimise, deși au un aer vetust, lasă să se întrevadă o pîlpîire lirică. Cultivați-o cu multă migală.

ELENA CORINA PĂCUC – CHIȘINĂU-CRIȘ : E bine că urmăriți cu interes revista noastră. Nu-i exclus ca într-un viitor anume să publicați și dv. Depinde de evoluția talentului, care deocamdată nu-i materializat decît în cîteva scînteieri.

VESA AURELIA – ALBA-IULIA : Se pare că vă aflați în pragul maturității artistice, dacă n-ați cădea în manierism. Mai trimiteți.

CRIMENA ACAUPA – ARAD : Declarații, și numai declarații. Nu ieșiți din cercul vorbirii curente. Poetul trebuie să fie un demiurg al cuvintelor. Încercați.

MIHAI ERES – BUCUREȘTI, MIRCIUS MACAVEI – SIBIU, LUCIAN MADU – BLAJ, DAN MÎNDRU – VRANCEA, MIHAI SÎRBU – CARAȘ-SEVERIN, ION ALEX. ANGHELUȘ – VASLUI, JEAN IONESCU – MEDIAȘ, NICOLAE S. IORGA – BUCUREȘTI, MIHAI ATANASIU – BAIA MARE, H. BODESCU – GORJ, IOAN PURDELEA – TECUCI : Nimic concludent în ceea ce ne-ați trimis.

PETRU MAGHEȚI – LUGOJ : Nici metaforele singure nu fac poezie, deși nu mergeți pe un drum rău. Dozați-vă imaginile !

B. STANCIU – CRAIOVA : Arhitectura e frumoasă, dați-i și-un interior dens !

CIBERARI LAURENȚIU – TIMIȘOARA : Poezia dv. „Pentru echipa „Poli" ne umple de mîndrie în imaginație, dar și de regretul că e plină de agramatisme. Cum se poate să se încerce un pas în literatură cînd nu se cunoaște limba română ?

ANEMARIE VLAVA – BÎRLAD : Prea romanțioasă poezia dv. Pe cînd ceva mai grav ?

MIOARA LETIȚESCU – TIMIȘOARA : Citind revista liceului dv. am întîlnit colegi mai talentați. Poeziile trimise promit, dar multă, multă trudă.

GRAUR VIOREL – SIBIU : Poeziile trimise sînt superficiale, deși unele ar putea trăi numai prin tonul ironic.

MIHAIL VLAD – DÎMBOVIȚA : Descrieți lucrurile și ideile, dar nu le înnobilați artistic.

DORU CHINEZU – LUGOJ : Poeziile dv. încearcă, deși cam prozaic, să vă exprime. Mai mult curaj al dezvăluirilor.

CONSTANTIN BĂBȚAN – SIBIU, MARIA SURE – TIMIȘOARA, M. TĂRCĂRANU – GH.GHEORGHIU-DEJ : O poezie cuminte, care nu aduce nimic nou, deși versificației nu i se poate reproșa nimic.

P. S. : Rugăm colaboratorii rubricii noastre să ne trimită adresa exactă, vîrsta, locul de muncă, și amănunte despre stadiul creației. Poeziile să fie dactilografiate. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

CELSIUS

START

Romulus Mitu-Meria

O poezie a nostalgiilor prime, un cîntec desfășurindu-se în arpegii elegiace. Bibliotecarul Romulus Mitu-Meria aspiră spre poezia de atmosferă, spre rezonanțele pure ale sentimentului. Poate i-ar fi necesar un plus de dramatism, un pas mai ferm spre densitate.

De n-ai veni

Sub lespezi clorofila nopții zace,
Aud cum strînge și desface
Lumina sub bolțile cărunte.
De n-ai veni, să curmi tăcerea
În mugurii fierbinți,
Și geana cerului s-o sfarmi.
De n-ai veni, în zodia iubirii
Să-nalți, cu zăpezile pe umăr,
un zîmbet în colțul dimineții,
oglinda apelor s-o țeși în ochi
și vălul tulbure să-l storci în suflet.
De n-ai veni, eu tot te-aștept !

Popas

De-o fi să plec în amurg,
să pregătiți primele-mi
vorbe,
să sparg cerul
Cu strigătul meu ;
Numai așa ploile
or să rodească
în adîncul semințelor
pe care ziditorii cetății
Le aruncă în mirajul
De taină al nopții.

Cîntec de seară

Ți-am lăsat acolo-n murmur tic-tacul
trudit la inserările noastre.
Ce șoaptă !
Vicleană se îngînă-n sîngele meu
căderea apelor în stînci,
Și trec în nopți cîntece vii.
Proaspete zori !
Să luăm de acolo popasul uitat
în umbra șoaptelor serii,
sub coroane de brazi.
Tăcuți, să nu despletim primăvara
de solzi aurii.
Ce clar ! Arde-n adîncul nestins
izvorul săpat de străbuni,
izvor neculcs. Nesfîrșit.
Vino !
Strînge lumina la piept — Curge spre tine.
deschide larg inima
în șoaptele serii
Tăcuți, să nu despletim primăvara
de solzii aurii.

epigrama

mică antologie

Gheorghe Chirilă

Născut la 21 septembrie 1926 în comuna Slatina – Nera, jud. Caraș-Severin. Contabil la Studioul Cinematografic Buftea. A publicat la Urzica, Rebus și la Caietul Săgeata. Membru al Clubului epigramiștilor „Cincinat Pavelescu".

Unui sculptor

N-am să pricep niciodată
Cum sculptura – vorba-aceea –
E cu două mîini lucrată
Și-a ieșit de mîna-a treia.

Unui parazit

De-ar trăi s-ar minuna
(Și-i de necrezut firește)
E purtat, dar nu trăiește
Pe spinarea altora.

Unui bețiv integru

Am să mă las de băutură
Să redevin om cumsecade
Și a făcut o cotitură
De trei sute șaizeci de grade.

Unui bețiv incorigibil

Înmănunchind morala-n gînduri
I-am scris aceste patru rînduri
Deși e-n stare orișicînd
Să-mi ceară pentru ele-un rînd.

Unui servil

Cînd a trăit a fost un om celebru
Prin servilism. Umil, de șale-adus
În fața tuturor stătea supus.
Doar astăzi în sicriul lui funebru
Stă pentru prima dat'cu fruntea sus.

Unui „stilist"

Amicul meu este poet. Creează
De toate ; și sonete și rondele,
Dar deși scrisu-i plin de „floricele"
El totuși nu-i un scriitor de „vază".

Dimitrie Bălan

Ziarist la „Crișana" din Oradea, născut la 22 octombrie 1936, în Cernăuți. Colaborator al revistelor „Orizont", „Familia", „Urzica", precum și al unor organe de presă centrale și locale. Autor al unor piese pentru păpuși. În manuscris, un volum de parodii și unul de schițe și foiletoane satirice.

Unui barman care diluează băuturile

Desigur, cînd botezi la bar coniacul
Gîndind să îl ferești de cele rele,
Romantic, tu dorești a-ți face veacul
Visîndu-te . . . culegător de stele.

Unui dramaturg tipărit și încă niciodată jucat

Grav e sentimentul,
Și mai gravă moartea,
Tot pîndind momentul
Cînd să-ți joci tu . . . cartea.

Lui Dan Radu Ionescu, regizor și caricaturist

În grafică e excelent,
Ionescu – bunul regizor ;
Și-n teatru-a dovedit talent,
Ionescu – ca desenator . . .

Lăudărosului

A pescuit el un nisetru,
Ne-a spus-o pe cuvînt de-onoare,
De-o dimensiune-așa de mare,
Că marea a scăzut cu-n . . . metru.

Unui plagiator

Puțin de ici, puțin de colo,
Cam de la toți cîte un pic,
De-aceea-n opera matale,
N-ai reușit să spui nimic . . .

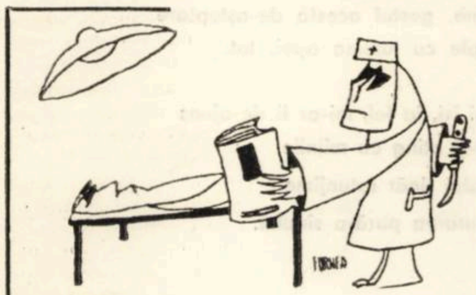

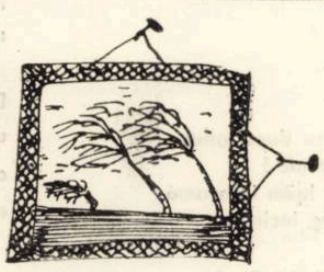

e v r i k a !

● Dacă norii ar fi de vînzare, cerul nostru ar fi mereu senin.

● Prin sita timpului numai cei mici se cern . . .

● Ar trebui să ne facem cu toții cosmonauți, ca să nu mai trăim pe spinarea pămîntului.

● Cînd moartea își arată dinții, îți surîde . . .

● Bărbatul care are o mînă de fier afirmă adeseori că-și bagă mîna în foc pentru nevastă-sa.

● Soarele a dat naștere crinilor ca să ne adoarmă spiritul.

● Iubea viața cu disperare : a ieșit din rîu pe ambele maluri deodată.

● Cine bîjbîie la început, la sfîrșit rătăcește.

● Victoria de la Samotrake a ajuns pînă la noi datorită aripilor.

● Munții și cîmpiile s-au plîns oceanelor de lacrimile uscatului.

● Am privit în ochiul fîntînii și am văzut pe cer un singur nor : chipul meu.

● La poarta universului a crescut o pînză de păianjen, pe care noi țesem în voie o altă pînză.

ION VELICAN

diagrame

ROMÂNIA LITERARĂ –25–

Aflăm din **România literară** (nr. 25/1973), grație lui Alexandru Ivasiuc (a cărui fixă rubrică își justifică, în fine, titlul), că Al. Paleologu este un „slujnicar" **(de mahala** – cum zice Filimon ? . . .), în perspectivă – „slujnicarul" – de-a deveni iobag . . ., că sus numitul – „slujnicar", ca „eseist de virgule și paranteze", a acceptat un premiu de debut la 50 (cincizeci) ani (pe care nu știm dacă, la 45, Al. Iv. o să-l refuze . . . ;) că „slujnicarul" e tot **slujnicar** – fie și după buchisirea din doască-n doască a bibliotecilor ilustre . . ., precum și alte novitale de acestea (în chip de-adînci salam-alecuri și gingășii **pro domo . . .**).

Aceeași „Românie literară" ne-asigură și că :

1) cele 16 (șasesprezece) rînduri dispuse-n formă de catrene – 4 (patru) catrene în total –, semnate Dohotaru (Adrian), formează un . . . **Poem ;**

2) mult-jucatul-și-de-toată-lumea-aplaudatul Aurel Baranga e (zice criticul Radu Popescu) nu (chiar așa) „necunoscut" („În ultimă instanță, opera lui Baranga e ca acele femei frumoase care circulă pretutindeni, care fac senzație totdeauna, pe care le știe lumea, dar nu le cunoaște nimeni . . . !") ;

3) profesorul (de ce „profesorul ?") Haddock nu știe (da : NU ȘTIE) ce-i aia **predicație . . .**

. . . Cît despre poetesa Mureșanu (mai exact : Ana Mureșanu), n-am vrea să i se-ntîmple ca în poema **Somn :** „Mă adoarmă această clipă, / mă alină, mă alunge / înspre liniștea cîmpiei . . . // miezul ei de soare nou / prin mine în ape, / tîmpla mea o clatine . . . // nevăzută / de cel cu o mie de ochi, / de cel cu o mie de brațe, / de cel cu o mie de guri, / de fiecare dată învins / cînd vin zorii."

Vorba lui Tudor Vasiliu (de pe troianu-i – troienitul – pegas) : „Din nefericire, aceeași necesitate de a cheltui te obligă să muncești și pe bani, și pe glorie."

P. S.

În ceea ce privește **predicația,** „ignoranța" prof.-ului Haddock e, totuși, **ignoranță . . .** Baremi pe Jean Cohen să-l fi citit **(Structure du langage poétique),** și nici baremi pe el în franțuzește, de vreme ce un capitol al cărții lui : **Nivelul semantic : predicația** se află reprodus (pe românește) în : **Poetică și stilistică,** Editura „Univers", 1972, pp 325–344 !

HAPPY

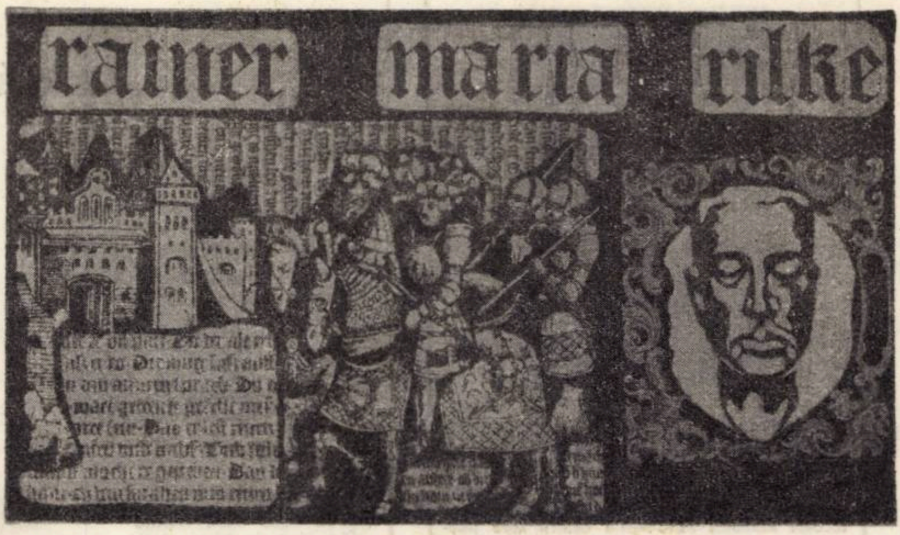

în prezentarea şi traducerea lui DAN CONSTANTINESCU

La 29 decembrie 1973 se vor împlini 47 de ani de la stingerea, intrată curînd în zodia fabulaţiei şi a legendei (s-a spus că împunsătura unui ghimpe de trandafir i-ar fi pricinuit moartea), a poetului Elegiilor duineze care, născîndu-se în 1875, anul morţii lui Mőrike, avea să preia, în felul său şi cu toate cuceririle modernistului, torţa cu flacăra genuină a marilor romantici germani : Brentano, Novalis, Hőlderlin, Mőrike.

Într-adevăr, ca şi aceştia, Rilke a simţit şi a trăit deplin consonanţa profundă dintre creaţie şi viaţă şi a înţeles să le suprapună pînă la identificare, pînă la transfigurarea şi creşterea în inefabil a personalităţii sale, ajunsă în ultimii ani, după mărturia multora, întruparea însăşi a spiritului poeziei. Pentru Rilke, cum observă, pe drept cuvînt, un exeget francez al său, Robert Pitrou, „a crea înseamnă, în primul rînd, a se crea". Fiecare vers al lui are, în consecinţă, acoperire şi sunet autentic, fiecare presupune o stratificare şi decantare îndelungată de experienţe şi deschideri lăuntrice, fiecare ni se înfăţişează ca o destăinuire necesară, dincolo de orice gratuitate, a configuraţiei realului, a structurii cu încheieturi extrem de fine, de complexe, de mirabile, ascunsă îndeobşte sensibilităţii rutiniere ori artificioase.

Gîndirea poetică a lui Rilke, poet-filosof prin excelenţă, nu este lesne de descifrat şi comentatorii săi rămîn adeseori descumpăniţi în faţa multitudinii de sensuri şi plurivalenţe simbolice pe care urmărirea în amănunt a viziunii sale le îmbie, aşa încît afirmaţia lui Adrian Robinet de Clery : „natura acestei gîndiri este, de fapt, de a rămîne fluidă", pare să-şi afle suficientă justificare.

Un fir roşu, de-a lungul întregii sale opere, şi mai cu seamă după experienţa descumpănitoare a Însemnărilor lui Malte Laurids Brigge, revin, luminate din diferite unghiuri, anumite „concepte" existenţiale antinomice, polarizate în jurul a ceea ce el numeşte „die Schwere, das Schwersein", greul, a fi împovărat, şi „das Offene, Weltinnenraum-ul", deschisul, spaţiul interior al lumii. „Viaţa-i mai grea decît greul tuturor lucrurilor" conchide Rilke, dar, în acelaşi timp ne previne, scriind despre „Însemnări", unde ne oferă un concentrat de suferinţă umană acut trăită că, pentru a fi utilă, îmbucurătoare, lectura trebuie făcută într-un sens „împotriva curentului". Acceptarea greului, asimilarea lui, în fibrele cele mai intime ale fiinţei tale, fără revoltă stearpă şi evadări inutile, gratuite, duce la limpezirea acelui raport pur (der reine Bezug) şi la „tîlcuirea existenţei umane din ultimile sale adîncuri".

Acest raport pur, ţîşnit dintr-o îndelungată răbdare („Geduld ist alles") şi „recîştigarea tăcerii", înseamnă deopotrivă dăruire deplină preschimbării, flăcării ei mistuitoare şi descoperirea permanenţei, nu drept continuitate a schimbării, ceea ce este o evidenţă ineluctabilă, ci drept temeiul ei imuabil. „Deschisul", „Spaţiul interior al lumii" înseamnă atunci, paradoxal, o modalitate de aderare la viaţă, în care deosebirea dintre interior şi exterior dispare şi lucrurile, evenimentale, circumstanţele, ni se îmbie într-o nouă lumină mai pură şi mai autentică.

Numai astfel „vechea duşmănie dintre viaţă şi munca mare" e cu putinţă să fie biruită şi slăvirea şi preamărirea (preisen und rühmen), menirea oricărui poet de sînge şi har, devine o realitate concretă, eficientă şi utilă întregii omeniri, dîndu-ne, aşa cum a izbutit Rainer Maria Rilke, „o nouă revelaţie a vieţii" (C. Fr. Bollnow) Numai astfel „nimicitorul devine lume, floare", căci numai simţind deplin, numai trăind „deschis" şi receptiv la toate „contururile" nesfîrşit palpitînde ale realului „întreaga pură primejduire a lumii . . . se preschimbă în pavăză".

Edmond Jaloux, în numărul omagial intitulat „Reconnaissance à Rilke" din Les Cahiers du Moi, 1926, nr. 23/24, conturează just poziţia filozofică şi existenţială a marelui poet : „Rilke ne arată un nou idealism, tot atît de complet pe cît de hotărît. Nu este nici un idealism metafizic, nici un misticism spiritualist. Este un mod de a simţi universal, atît de intens, de larg şi atît de extins încît el se desfăşoară dincolo de limitele timpului şi ale spaţiului şi pare să răstoarne toate concepţiile obişnuite asupra realităţ.i". (pag. 98).

Nu putem încheia această scurtă prezentare fără să semnalăm un fapt, îndeobşte puţin cunoscut. Calitatea şi rezonanţa operei lui Rainer Maria Rilke, hrănită deopotrivă în fond, în pofida, uneori, a unor aparenţe contrarii, cu valenţele unui umanism vibrînd intens. deşi nemilitant social, pentru „umiliţii şi obidiţii, lumii, se desprinde pregnant şi din constatarea, subliniată de C. F. Bollnow, că bibliografia închinată vieţii şi creaţiei sale întrece cu mult pe oricare alta, suscitată de vreun poet modern, egalînd chiar, surprinzător, într-un timp relativ scurt de la moartea lui, pe aceea dedicată lui Dante

Oră gravă

Cine acum undeva în lume plînge,
fără temei în lume plînge,
mă plînge pe mine.

Cine acum undeva în noapte rîde,
fără temei în noapte rîde,
rîde de mine.

Cine acum undeva în lume-i pribeag,
fără temei în lume-i pribeag,
pribegeşte spre mine.

Cine acum undeva în lume moare,
fără temei în lume moare,
cată la mine.

Poarta

Oricine-ai fi : păşeşte-n înserare,
odaia părăseşte ce-atît de bine-o ştii ;
ultima, casa-ţi stă în depărtare,
oricine-ai fi.
Cu ochii tăi, cuprinşi de-un greu nămet,
ce pragul ros abia îl dau uitării,
înalţi un arbor negru, -ncet, încet,
svelt, singur îl aşezi pe faţa zării.
Şi lumea-i făurit. Şi ea e mare.
Ca un cuvînt ce încă-n linişti creşte.
Şi tîlcul ei cum ţi se limpezeşte,
blînd ochii-o lasă-n lină lunecare . . .

Cavalerul

Călăreşte cavalerul în platoşa-i neagră
în largul lumii clocotitoare.

Şi-afară e totul : ziua şi zarea,
prietenul, duşmanul, ospăţul şi Gralul
şi Dumnezeu însuşi, înmiit,
pe toate drumurile — sărbătoare.

Totuşi sub zaua groasă,
în încleştarea cumplită,
adastă moartea, gîndeşte, tînjeşte
după-o altă ursită :
cînd o să sară
încuietoarea armurii de-oţel
lovită de spada străină,
mîntuitoarea,
ca să mă scoată din închisoarea
unde, fără noroc,
zile şi zile gîrbovite petrec, —
ca în sfîrşit să m-avînt
să joc
şi să cînt.

* * *

Însimte-mă, te-ndeamnă un lucru după altul,
din fiece schimbare adie : ia aminte !
O zi ce-am străbătut-o fără s-o luăm în seamă
se-ncheagă-n viitor prinos să ne încinte.

Cine ne-nseamnă cîştigul pe răboj ? Şi cine
de anii vechi care s-au dus ne-nstrăinează ?
Ce-am cunoscut din începutul începutului
că-n altceva mereu ne-aflăm o ipostază ?

Că nepăsarea însăşi de noi se înfierbîntă ?
O ! Casă, pajişte pe deal, înclinul sării blînd,
pe negîndite le apropii obraz lîngă obraz
şi le-mplineşti în tine îmbrăţişate-mbrăţişînd.

Prin tot ce fiinţează străbate spaţiul unic :
Spaţiul-de-adînc-al-lumii. Zburătoarele zbor lin
prin noi lunecînd. O, eu, care vreau nalt să cresc
cat înspre larg. Şi-n mine creşte-acel arbor plin.

Mă-ngrijorez şi-n mine se-aţine casa-ntreagă
şi mă păzesc şi-n mine pază e tot cuprinsul.
Răsplin iubit mă simt : în mine se-odihneşte
icoana mîndrei Faceri şi-şi plînge-ncet tot plînsul.

* * *

Pe drumul prieten cu soarele,
în trunchiul scobit de ani şi ani,
în sine însuşi lin împrospătînd
un cuib de apă, îmi stîmpăr setea :
seninul şi obîrşia undei
în mine prefirînd cu-alintul mîinii.
Să beau mi-ar fi prea mult, prea lămurit ;
în schimb, gestul acesta de-aşteptare
mă umple cu lumina apei, tot.

De te-ai ivi, la fel, mi-ar fi de-ajuns
doar să-ţi ating cu mîinile
a umărului tînăr rotunjime
ori volburarea pură-a sînului.

Final

Moartea e mare.
Şi rîzătoare
gura, este a ei.
Cînd viaţa ne-o credem clocotitoare,
să plîngă cutează
în noi, ursitoarea.

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia — Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBL A„ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL SI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 5 IULIE 1973 ● NR. 27 (280) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Dunărea și Rinul

Acum șase ani, mai inainte ca excavatoarele să fi inceput a mușca pămintul pe traseul ce va deveni canalul Rin – Dunăre, politica ințeleaptă a României socialiste stabilea cu curaj o primă punte de legătură intre Marea Neagră și Marea Nordului. In vara călduroasă a acelui an, gheața ce despărțea incă Europa incepea să se topească cu repeziciune. Era un act de bogată semnificație, de reală maturitate politică. Și istoria, scurta istorie de atunci, a confirmat justețea politicii noastre externe.

Cu reală satisfacție putem spune acum că prin stabilirea de relații diplomatice intre România și Republica Federală Germania, țara noastră a făcut un lucru important pentru apropierea și instaurarea perioadei de colaborare ce se dezvoltă astăzi in Europa. S-a confirmat din nou justețea politicii externe științifice a României, desfășurată cu consecvență și fermitate pe linia principiilor de bază ale partidului și statului nostru.

In urmă cu șase ani, pe malurile Mării Negre, tovarășul Nicolae Ceaușescu, impreună cu Willy Brandt, pe atunci ministrul afacerilor externe, stabileau căile pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale intre România și Republica Federală Germania și preconizau măsuri care să contribuie la crearea condițiilor de destindere și pace in Europa.

Acum citeva zile, pe malurile Rinului, tovarășul Nicolae Ceaușescu impreună cu președintele Gustav Heinemann și cu cancelarul Willy Brandt au făcut bilanțul rodnic al etapei parcurse și au realizat alți pași importanți in direcția dezvoltării și mai fructuoase a colaborării multiple intre România și Republica Federală Germania. S-a stabilit o deplină intelegere pentru o conlucrare activă și in viitor in vederea infăptuirii securității europene. pentru soluționarea altor probleme din Europa, inclusiv problemele dezarmării, pentru o colaborare strinsă in cadrul Organizației Națiunilor Unite.

Puntea de legătură făurită in anul 1967 a fost lărgită și consolidată, devenind in prezent un adevărat simbol pentru ceea ce reprezintă dorință de cooperare pașnică. Este rezultatul strălucit al unei vizite, care, in actualul context european, depășește cu mult cadrul obișnuit al contactelor la nivel inalt.

Miini harnice de muncitori vor termina in viitorii ani canalul Rin-Dunăre. Vase cu pasageri și mărfuri vor circula fără intrerupere intre Marea Nordului și Marea Neagră. Dar o altă cale, fără pulbere, de dimensiuni și mai mari, a și fost realizată. I s-au pus temeliile acum șase ani, a fost intărită acum, va fi consolidată in viitor. Va fi spre folosul intregii Europe, spre folosul păcii in lume.

ORIZONT

convorbiri

Cu NICOLAE BALOTĂ

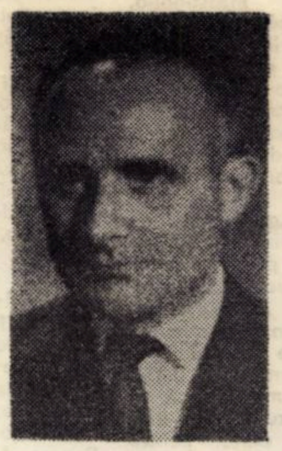

– EUPHORION a insemnat o apologie a eseului. Acum, după patru ani, ați mai recurge la aceleași argumente ?

– **EUPHORION** a insemnat pentru mine o carte-program. Îmi propuneam să urmez anumite direcții și incercam, totodată, să inaintez în acele direcții. Textul cu care se deschidea acel volum era o apologie a eseului. Desigur, argumentele pe care le foloseam atunci sint pentru mine și astăzi valabile. Dar intre timp, li s-au adăugat altele. Eseul nu este o specie fixă (de altfel, nu mai există în literatura modernă genuri, specii, forme fixe). Orice operă, orice lucrare este un șantier deschis. Știa aceasta chiar și strămoșul eseiștilor, Montaigne. În încăperea cu grinzi afumate din turnul său, în celebra **librairie,** el înnegrea cu scrierea sa marginile late, albe, ale tipăriturilor sale. De aceea fiecare ediție a **Eseurilor** sale se înbogățea nu numai cu texte noi, ci și prin afluxul însemnărilor, amendamentelor care îngroșau corpul celor existente. Pentru un om a cărui viață este, înainte de toate, aceea a cuvintelor, a scrie înseamnă a reîncepe totul de fiecare dată, de la început.

– V-a apărut de curind cartea intitulată UMANITĂȚI, o culegere de eseuri. Pornind de la această apariție, ce opinie aveți despre relația dintre eseu și ritmul neiertătător al unei susținute activități publicistice?

– Întrucit vorbeam despre Montaigne, trebuie să vă spun că între activitatea eseistului, așa cum o concepeau seniorii acestei modalități a discursului și activitatea publicistului modern pare să existe o incompatibilitate. Cea dintii presupunea răgazul meditațiilor tihnite, cea de a doua febrilitatea răspunsurilor prompte la întrebările zilei. Această deosebire, printre altele. Dar tocmai secolul nostru, al seismelor care au zguduit condiția umană, secol al mutațiilor pe atitea planuri, a determinat, în același timp, o eflorescență a eseului și a diverselor forme publicistice. Scriitorul de profesie, începind cu ideologul din Secolul Luminilor, a practicat deopotrivă eseul și jurnalistica. Tot astfel, criticul literar modern, începind cu patriarhul Saint-Beuve. Printre altele, publicistica îți impune o disciplină a scrisului zilnic : **nulla dies sine linea.** Dar, desigur, e necesară reculegerea, îndeosebi atunci cind intreprinzi o lucrare de mai lungă respirație. Cred

INTERLOCUTOR

(Continuare în pag. 5)

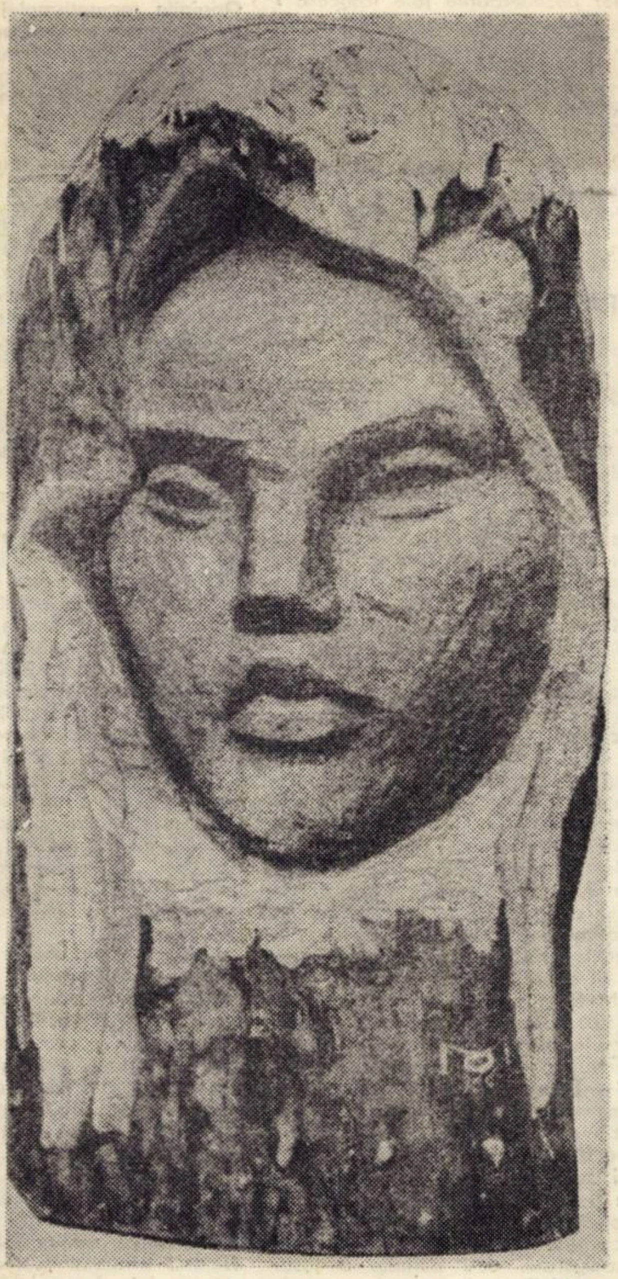

Sculptură de OCTAVIAN MAXIM

125 DE ANI DE LA REVOLUȚIA DIN 1848

Vibrantul omagiu

Peste 15 000 de oameni ai muncii au participat la MAREA ADUNARE POPULARĂ DE PE CÎMPUL LIBERTĂȚII de la Lugoj. Se adunaseră, în 1848, 10 000, tot la 27 iunie. Un vibrant omagiu adus celor care au luptat împotriva exploatării feudale, împotriva jugului otoman și habsburgic, încadrîndu-se ansamblului mișcării revoluționare europene. Vibrant omagiu, de pe aceste tribune ale biruinței și libertății care înveșmintează timpurile noastre pe aceste plaiuri. Oamenii muncii au venit cu emoția strămoșilor pe acest cîmp care este fratele celui de la Blaj. Cu emoția actului simbolic care se încarcă de semnificația profundelor biruințe ale brațelor noastre de azi. O adunare cu scopul rememorării marilor evenimente revoluționare de la 1848, intr-o zi simbolic de luminoasă, precum insăși existența noastră.

Au participat tovarășii MIHAI TELESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., ION ILIESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C al P.C.R., secretar al Comitetului județean de partid, ILIE MORODAN, secretar al Comitetului județean de partid, membri ai Biroului Comitetului județean de partid, ai Comitetului Executiv al Consiliului popular județean, reprezentanți ai organelor de partid și de stat din municipiile Lugoj și Timișoara, din alte localități din județele Timiș și Caraș-Severin, ai organizațiilor de masă și obștești, membri de partid cu stagiu în ilegalitate, muncitori, țărani și intelectuali – români, germani, maghiari, sîrbi și de alte naționalități – din județ.

Adunarea populară a fost deschisă de tovarășul PAVEL FIȘTEAG, prim secretar al Comitetului municipal Lugoj al P.C.R., primarul muncipiului. Au luat apoi cuvîntul tovarășii ELENA UDREA, muncitoare la „Industria textilă" Lugoj, ION OPREA, vicepreședintele cooperativei de producție din Găvojdia, DAN POPESCU, profesor emerit din Lugoj.

Într-o atmosferă de puternică însuflețire a luat apoi cuvîntul tovarășul MIHAI TELESCU.

Vorbitorul a evocat semnificațiile și rolul evenimentelor din 1848, tradițiile revoluționare ale poporului nostru, contribuția maselor populare din Banat în lupta pentru libertate, egalitate, fraternitate, figurile luminoase ale personalităților care s-au situat în fruntea evenimentelor. Tovarășul MIHAI TELESCU a marcat apoi principalele evenimente care se leagă organic de 1848.

REPORTER

(Continuare în pag. a 10-a)

LECTOR

PETRE GHELMEZ :

„LYNXUL"

(Ed. Eminescu)

Lirica lui Petre Ghelmez se află la intersecţia poeziei de tip simbolic cu poezia – text, inclinind, evident, spre cea dintii. Pe de o parte, deci, poemul „pune în scenă" un sens preexistent, ceva dinafara şi dinaintea sa (acest „ceva" fiind, de cele mai multe ori, tot un simbol : **Lynxul**) ; pe de altă parte, versul are o independenţă producătoare de sens incontestabilă, ascunzînd virtualităţi multiple, inviate la lectură şi redevenind virtualităţi la capătul ei.

Aceste poezii care comunică, prefăcîndu-se, măcar pe alocuri, că nu comunică ci că se mulţumesc cu o permanentă întoarcere în sine, care refuză expunerea directă dar şi absenţa oricărei transcendenţe (în sensul strict etimologic al termenului) se constituie ca o suită de alegorii, cu o structură oarecum aparte. „Termenul de referinţă, implicat în ţesătura figurată a textului poetic, este decodabil ; intenţiile autorului se lasă, cu generozitate, descifrate. Poeziile (în majoritate) sînt urmarea înfruntării dintre eroul liric şi **Lynx**, metaforă a puterii destructive a timpului, a unei forţe ostile, uneori străine de conştiinţa noastră (dar care sălăşluieşte, totuşi, în noi), ale cărei ţeluri nu le pricepem clar. Tonul elegiac în esenţă este camuflat, însă, cu discreţie, astfel încit numai o recuperare intelectuală (alături de cea intuitivă) ne lămureşte „secretul" poemelor. Alegoria este limpede în **Arenă** : **Astfel lupta porneşte, / mai mult în joacă la început, / mai mult în silă, / fiindcă Lynxul e plictisit / de prea multe victorii / şi-ar dori să se mai odihnească puţin, / o partidă măcar să mai piardă** ; alteori, însă, **(Cămilele)**, raporturile se tulbură, textul înregistrînd (totodată, un apreciabil spor emoţional şi estetic) : **Abur e pămîntul, / abur sînt podurile mari / peste care cămilele / trec nerăbdător / de la un ţărmure la celălalt // Dar cămilele / trec răbdător / ignorind că Lynxul / pîndeşte-n lumina / istovitoare / dincolo de dună**. Dar cea mai impresionantă prezenţă a **Lynxului** este surprinsă în **Dealul**, poezie în care (ca şi în **Lacuri de munte**) stăruie, parcă, în surdină, cadenţe din Blaga : **Pe dealul acela / Ila-Copila // Unde înlăcrimau / ciocîrliile lumina ; / unde cîrtiţa sfredelea / întunericul de moarte ; / unde dospeau ţărînile / sucuri amare / şi spicul griului / nu era prea departe ; / pe dealul acela – mereu, / unde Lynxul ne privea / neliniştit / cu ochi rău, / deasupra satului / fulgerat de marele, / de seninul, / de nesfîrşitul albastru ... / Ce risipă de suflet / şi-acum, / ce dezastru !**

Convieţuirea cu **Lynxul** îi dă poetului o anumită linişte înfrigurată în virtutea unui pact inevitabil cu acest alter-ego duşmănos **(Fii fără teamă ! / Lynxul s-arată tiptil / la mijlocul punţilor)**, precum şi senzaţia de claustrare sumbră (frumoasa poezie **Logodnă**). Impresia generală nu este, însă, de acceptare resemnată a dominaţiei **Lynxului**, ci aceea a unei revolte perpetue, deşi nesigure.

Finalul cărţii, **Supunerea Lynxului**, din această nelinişte se naşte. Avem a face cu o victorie asupra propriilor limite, asupra timpului, în cele din urmă. Este o viguroasă alegorie a supunerii timpului prin artă, prin efort creator mereu neîmplinit.

În acest poem-epilog poetul vorbeşte, aşadar, cu precădere, în numele său : **Doar o singură teamă mai fîlfîie-n / jur. Mort e trupul Lynxului şi putred / de-acum. Dar ochii-i mai scapără încă, / pînă la soare-apune, pin' la om fără nume. / Scapără ochii, ca stîncile fulgerate / de limbile fierului. Scînteiază prin / nori, prin frunze, prin vîrtejuri / de aer fierbinte, incendiind pădurile / amestecate cu păsări lungi şi vulpi / speriate. .. / Semn că din arcul meu dureros n-a zburat / încă, ultima, nebiruitoarea săgeată.**

Interesul estetic al unei asemenea dezbateri lirice este, după opinia noastră, indiscutabil.

EUGEN DORCESCU

VASILE ZAMFIR :

„BUCURII COTIDIENE"

(Ed. Eminescu)

Este, incontestabil, volumul cel mai reprezentativ, din cele patru publicate pînă acum de Vasile Zamfir. Pe frontispiciul său ar putea sta drept motto două versuri din poemul liminar ce împrumută, de altfel, şi titlul cărţii : „Ah, sfinte bucurii cotidiene, / Măreaţă fericire de-a trăi" ; pentru că bucuriile de fiecare zi ale poetului (bucurii simple şi mari cit lumea) – bucuria de a vedea „răsărind soarele sau firul de iarbă", de „a sta de vorbă cu fiecare copac", de a-l „ierta pe-acela ce-şi bea în cîntec vinul", bucuria de a „privi icoana ţării, pretutindeni" şi altele atît de omeneşti – sînt cuprinse în existenţa noastră cotidiană, a tuturor, căreia îi conferă acea aureolă de inefabilă poezie şi frumuseţe fără de care viaţa ar deveni un deşert.

Este o poezie directă, poezia senzaţiilor imediate, dialogînd, perpetuu, cu natura într-o continuă transformare şi reliefind, prin aceasta, plăcerea de-a trăi. Tonul ei, de cele mai multe ori, e estompat, uşor elegic, fără stridenţe ; concentraţia atinge, în unele cazuri, cote maxime, amintind de poezia japoneză (din care Vasile Zamfir a şi tradus în urmă cu cîţiva ani) : „Noaptea, / fiecare floare / e o stea adormită. / Liniştea / bate din palme de frunze. / Cu vîrful degetelor / pipăii mireasma grădinii" („Linişte") ; sau sugestivul poem de numai cinci versuri, „La rădăcina pădurii" : „Din crengile pădurii / noaptea smulge mărturiile / frunzelor. / Eu ascult şi-aştept / anii căzuţi la rădăcina pădurii".

Alteori, efemerul din natură se conjugă armonic cu sentimentul erotic, ca în poemul „Prima brumă" : „A căzut bruma ... / Sfişietoare / e agonia plantelor ! / Dacă-aş putea, / le-aş acoperi / cu o mantie călduroasă / ruptă din sufletul meu, / să le ocrotesc de această ucidere.) În dimineţile reci, / îmi simt în piept inima de plumb, /iar dezmierdările tale rătăcesc / cu plantele moarte în braţe / pe aleile toinei"...

Se cuvine subliniată, de asemenea, în noua carte a lui Vasile Zamfir, prezenţa citorva frumoase poeme patriotice, sincere şi de intensă vibraţie.

DIM. RACHICI

AUREL RĂU :

„FALSE PROZE"

(Ed. Eminescu)

În ce măsură aceste proze sînt false este inutil de apreciat. Titlul rămîne convenţional ca în orice altă împrejurare. Aurel Rău ne-a obişnuit pînă acum cu o poezie de substanţă şi cu o activitate de traducător încununată de succese. Aceste **„False proze"** îl înfăţişează într-o altă ipostază : aceea de comentator al faptului literar ori artistic, de evocator al unor convorbiri cu mari scriitori ori a unor locuri de intîlnire a poeziei de pretutindeni. Sîntem în prezenţa unui avizat comentator, cu opinii clare – alimentate de o largă cultură – dublat de afectivitatea poetului, care apropie mereu prin sentiment omul sau momentul evocat. Într-o sumară notiţă Aurel Rău motivează alcătuirea volumului „Ce justifică alcătuirea prezentă, nici autorul nu ştie exact. Bănuieşte doar : modul relativ liber, oricum impur de tratare a subiectelor, ezitarea între eseul critic şi acticolul de opinie, între tentaţia de a defini şi bucuria de a rosti, participarea la satisfacţia virtualului cititor al operei vizate – de unde ideea titlului : false proze". Textele cuprinse în volum sînt comentarii asupra unor evenimente ori oameni de cultură din veacul nostru, incluzînd aici şi eseul dedicat lui Hölderlin – **Turnul de pe Neckar** – fie şi numai din motivul largilor perspective pe care poezia sa le-a deschis.

Un eseu discută **condiţia intelectuală a scriitorului** subliniind necesitatea integrării sociale a acestuia, cunoaşterea profundă a istoriei care-i oferă puncte de reper în activitate precum şi a mişcării de idei contemporane ce-i permite o justă orientare a ideilor din propria operă. Condiţia intelectuală a scriitorului presupune o largă viziune a culturii, a desfăşurării mitologiilor şi civilizaţiilor, excluzînd „viziunea primitivistă despre un producător de frumos neumblat la cărţi, viersuitor cu metrul, replică vulgară a doinitorului sfînt de odinioară". Argumentele autorului trec apoi spre evidenţierea importanţei gîndirii artistice creatoare, spre creatorul de valori estetice şi preţuirea talentului în această „eră de doctorandizare acută". Pagini de rară delectare intelectuală şi emoţională ne oferă Aurel Rău în evocarea unei întîlniri cu Tudor Arghezi, refăcînd cu naturaleţe convorbirea cu marele poet. **Poezia de la Knokke-le-Zoute,** cu tot caracterul de jurnal la o intîlnire a poeziei, este mai întîi o consemnare a diverselor orientări ale poeziei sau ale aprecierilor asupra poeziei, fiind notate păsările lui Alain Bosquet, Michel Deguy, Denis Roche (de la Tel Quel), Paul de Vree, Jacques Charles ş.a. Cîteva reflecţii asupra artei lui Brâncuşi prilejuite de o retrospectivă, fac obiectul articolului **Meditaţie despre artă.** Aurel Rău discută artele plastice – **Th. Pallady – jurnal şi creaţie** şi **Scriitorii lui Romul Ladea** – frapează prin profunzimea intuiţiei. Cu relatarea vizitei la Ernst Junger, autorul romanului **Pe falezele de marmoră,** realizează într-adevăr **proză** prin alternanţa fragmentelor de roman şi a caracterizărilor „pe viu". **Falsele proze** sînt acumulate şi scrise în momente de odihnă ori tensiune a spiritului refăcînd un itinerar cultural divers dar atractiv.

ALEXANDRU RUJA

PAUL CORNEA :

„ORIGINILE ROMANTISMULUI ROMÂNESC"

(Ed. Minerva)

Romantismului românesc i s-au dedicat, în decursul timpului, lucrări diferite ca amploare, profunzime analitică şi perspectivă. Pot fi citaţi numeroşi autori (N. Iorga, G. Călinescu, T. Vianu, D. Popovici, Al. Dima, Vera Călin) care au încercat să-i reconstituie „configuraţia psihică", „mentalitatea sau starea de spirit", stilul şi componenţa. În amplul său studiu (peste 700 de pagini), Paul Cornea repune în discuţie, extinzînd investigaţia, **Originile romantismului românesc. Spiritul public, mişcarea ideilor şi literatura între 1780–1840.** Romantismul îi apare autorului ca un proces de creştere şi diversificare ale unei „celule germinative" (reţinem esenţa organicistă a metaforei), care, după o gestaţie de şase decenii, a dat naştere la „o floră exuberantă şi infinit diversă".

Dispusă în trei „cărţi", completate cu o bogată informaţie (**Referinţele bibliografice** însumează 100 de pagini), lucrarea lui Paul Cornea îşi propune să studieze rădăcinile romantismului românesc sub dublul aspect de „mentalitate şi curent", situîndu-se, astfel, „net pe terenul istoriei ideilor şi al istoriei literare" (p. 13). Adoptarea unei astfel de metodologii se justifică, după opinia autorului, mai ales în cazul literaturii române, care, pentru epoca în discuţie, nu-şi cîştigase încă „statutul de domeniu autonom" (p. 18) ; ca urmare, dinamica ei era dirijată de factori extraliterari, mentalitatea, la rîndu-i, „nefiind altceva decît răspunsul global, de coerenţă relativă, pe care oamenii îl dau provocărilor istoriei (p. 18). Autorul se menţine constant pe aceste coordonate şi urmăreşte atmosfera social-politică şi culturală în Muntenia şi Moldova (**Preliminarii. 1780–1821**) în care literatura „se străduieşte să-şi afirme un statut beletristic" (p. 77). Punîndu-şi întrebarea dacă scriitorii acestei perioade pot fi socotiţi exponenţi ai clasicismului, Paul Cornea conchide că „la noi clasicismul nu apare ca o directivă literară autonomă" (p. 85). Nici preromantismul, observă autorul, nu a cunoscut o manifstare deplină deşi „un preromantism potenţial" ar exista în tendinţele, tot mai evidente, de absolutizare a unei problematici individuale.

Cotitura spre modernizarea literaturii române este marcată de anul 1821. Aceasta se desăvîrşeşte printr-o perioadă de tranziţie (**Tranziţia.** 1821–1830), caracterizată prin „criza intelectulă şi morală" petrecută după 1821 şi „programul luminist al redării". Clasicismul este din ce în ce mai minat de invazia romantismului, astfel că cei mai mulţi scriitori au acum o dublă orientare : „Clasicismul lui Asachi, atît de solid şi de incontestabil, începe să sufere în deceniul al treilea presiunea tot mai insistentă a noului climat... Îl vedem pe scriitor folosind motive şi adoptînd atitudini preromantice" (p. 332) ; „Opera lui Iancu Văcărescu trădează „două straturi" : „unul neoanacreontic cu inflexiuni mitologice şi elemente arcadice, celălalt meditativ, elegiac cu veleităţi... romantice" (p. 345) etc.

Deplina conturare a romantismului are loc de-abia după 1830, cînd se pun „bazele regimului regulamentar" şi se face „o instituţionalizare a culturii" (**Emergenţa romantismului. 1830–1840**). Sînt puse în discuţie cîteva concepte ale curentului (naţiunea, conştiinţa naţională, istorismul, folclorul) pentru a se urmări evoluţia lui, în condiţiile unei literaturi existente „pentru sine", de la forme empirice la forme conştiente. Adevăratul romantism începe, pentru Paul Cornea, după **1840**, cînd „conceptualizarea diverselor modalităţi plauzibile de artă" conduce literatura spre estetizare („o literaturizare a literaturii").

Din bogăţia remarcabilă de date şi evenimente literar-istorice se desprind cîteva direcţii însemnate privind geneza şi tipologia romantismului românesc, precum şi o mai precisă evaluare a preromantismului. Utilă şi prin completările pe care le aduce – sînt reactualizaţi autori nediscutaţi pînă acum – studiul lui Paul Cornea constituie un preţios cîştig teoretic şi documentar al istoriei noastre literare.

OLIMPIA ŞERBAN

AL. POPESCU – NEGURĂ :

„ECOUL TĂCERII"

(Ed. Minerva)

După ani şi ani de tăcere, după ani şi ani de necomunicare, iată că într-o bună zi, graţie competenţei şi grijii conducerii Editurii Minerva, ne-am reintîlnit cu poetul Al. Negură în paginile elegante ale unui frumos volum de poezii, **„Ecoul tăcerii"**, realizat în ireproşabile condiţii de artă tipografică. Reintîlnirea a fost emoţionantă, şi cu atît mai emoţionantă cu cît „Ecoul tăcerii" ne înfăţişează întreaga activitate a lui Al. Popescu-Negură desfăşurată pe parcursul multor ani de osîrdie creatoare şi de neabătută fidelitate faţă de **poezie,** pe care a slujit-o cu răbdare şi pasiune de benedictin.

Prefaţa lui Victor Eftimiu şi fişa bio-bibliografică, ce însoţesc volumul, oferă cu limpezime şi căldură, cititorului datele cronologice necesare situării în epocă şi în spaţiul literar al vremii a activităţii de poet-cetăţean a lui Al. Popescu-Negură. Căci, nu trebuie uitat nici o clipă – spre cinstea şi lauda lui – că Al. Popescu-Negură a fost un militant de la primele sale manifestări publicistice, pînă la vîrsta sa octogenară.

Scrisul lui Al. Popescu-Negură, stilul inspirat de cîntăreţ al poporului, cadenţa de baladă închinată moţilor, lui Horea, lui Iancu, articolul combativ de gazetă şi pateticul apel pentru apărarea – în vremuri de cumpănă – a integrităţii teritoriale, independenţei şi suveranităţii naţionale, a fost o prezenţă remarcabilă.

Este adevărat, fapta lui de cultură şi nestinsele lui arderi întru duhul poeziei s-au consumat, în cea mai mare parte a vieţii sale, în vatra literară a Aradului.

Pe această linie de continuitate, Al. Popescu-Negură, cum prea bine remarcă Victor Eftimiu, a rămas credincios versului clasic, reuşind să încadreze în el imagini noi de multe ori îndrăzneţe, dovedind un autentic talent poetic.

Acest talent s-a dezvăluit, treaptă cu treaptă, în volumele : **Sărmanul pescar,** versuri, 1926 ; **Fulgi,** versuri, 1927 ; **Parodii adevărate,** 1930 ; **Răutăţi mici pentru oameni mari,** epigrame, 1932 ; **Ardealul,** versuri, 1941. Părţi din aceste volume, precum şi poeziile inedite, din anii 1941–1968 alcătuiesc **„Ecoul tăcerii"**, prin care Editura Minerva (1972) ni-l prezintă, sărbătoreşte, pe poetul Al. Popescu-Negură.

Cu profil selectiv, de florilegiu, **Ecoul tăcerii** pune în faţa cititorului de azi şi de miine risipa de suflet a unui poet angajat, cu toate fibrele fiinţei sale, pe drumul slujirii poporului său, de unde tonalitatea profetică a versului său înflorat : „Borangic bătut pe fir / Şi-ncrustat cu trandafir, / Firul să nu-ţi putrezeşti, / Floarea să nu-ţi ofileşti, / Şi, împăturat, aşteaptă / Ziua ta de vreme dreaptă. / Din tine vom face-atunci, / Cămăşi albe pentru munci, / Lungi năframe pentru fete, / Ochi flăcăilor la bete, / Şi-n lumina ce-o veni / Flamură de steag ni-i fi",

O flamură de adevăr a fost poezia patriotică de o viaţă întreagă a poetului Al. Popescu-Negură, pe care cititorul de astăzi o redescoperă cu reală satisfacţie.

GR. POPA

LECTOR

Florin Mugur: Convorbiri cu Marin Preda sau confesiunea provocată

O carte despre un mare scriitor poate înbrăca veșmintele celor mai diverse specii sau modalități literare : monografie, portret sau destin, exegeză a operei, cercetarea intențiilor, biografie, toate, cu riscurile lor, mai mult sau mai puțin exacte, științifice sau de ficțiune. Un poet de Rezonanța artistică a lui Florin Mugur a găsit tocmai ce se putea dori mai mult pentru a avea o carte mai autentică decît jurnalul unui mare scriitor, mai coerentă decît acesta, „confesiunea provocată", cum spune el, liberă deci, dar în fața unui interlocutor pe care îl stimezi, care ai dori să te înțeleagă și, mai ales, cu personalitatea-i proprie, te incită. Intr-un moment cînd interviul și convorbirile dintre scriitori au căpătat o tentă de exhibare a unor teorii, de preocuparea de a ridica valoarea cărților scrise de preopinenți prin explicații, prin apropieri cu mari creații, prin citarea de scriitori asemenea, într-un cuvînt, o încercare de a-și dicta destinul în lume a cărților lor, de a-și impune portretul moral și artistic dorit chiar în ciuda evidenței, cartea de convorbiri cu Marin Preda se citește ca o nouă și pasionantă carte de Marin Preda despre Marin Preda. Despre o asemenea carte nu poți, și cred eu nu trebuie scris folosindu-te de instrumente pur teoretice, ci, cu luciditatea dar și afectivitatea creatorului, nu încercînd cu apă tare valabilitatea unor spuneri, ci luîndu-le ca atare, ca aparținînd unui mare scriitor și, deci autentice și reale pentru el. Marin Preda nu se explică, nu-și justifică procedeele sau modalitatea adoptată într-un roman sau altul — aceasta este treaba criticilor — ci, gîndește despre sine ca artist ce modelează o lume numai a sa, ca om social alături de ceilalți care, implicit, poate fi atins de o catastrofă naturală ca și ei, dar acest lucru reverberînd în el mult mai adînc și mai general uman, căci se transformă în artă. „Convorbiri cu Marin Preda", ca apariție în sine e și semnul unui interes mai adînc față de personalitatea intrată ca atare în conștiința națională, personalitate al cărui mod de a gîndi reprezintă, clarifică, semnalează și combate fenomene sau simptome. Ceea ce mi se pare cu totul special și revelator pentru cunoașterea scriitorului este tonul grav, lipsa oricărui moment de frivolitate, de gratuit, de glumă. Marin Preda, părintele lui Ilie Moromete, nu știe pentru că nu poate sau, cum ar spune el, „nu-i vine" să rîdă, căci nu-i solicită atenția decît ceea ce îi atinge conștiința, ceea ce are o semnificație pentru lupta lui cu sine și cu un univers de existențe, fapte, idei. Cartea n-are nimic senin în sensul unei contemplații, ci e de o sinceritate dură, e mai degrabă forma de a stăpîni, prin tonul de jovialitate moromețiană, obsesia responsabilității față de întreaga lume prezentă, care apasă pe umerii scriitorului. O amintire din copilărie, o întîmplare din sat, un obicei al colectivității stinse, dar rămasă, ridicată prin cărțile sale la înălțimea artei care nu cunoaște apropiata moarte biologică a animalelor, oamenilor, vorbelor, mersului pe uliță, se transformă în meditație asupra condiției omului în genere, asupra momentului de viață al lumii în care tocmai ne găsim, asupra rostului omului pentru sine și umanitate și, mai ales, aspra căii celei mai drepte de urmat în conformitate cu morala omeniei, cu efortul de a-ți ajuta semenii de acum și de mai apoi. Destinul omului în genere, existența practică și factorii care o influențează, o modifică îl preocupă pe Marin Preda mai mult decît eventuale ierarhizări de nume în literatura noastră de astăzi. Ceea ce îl frămîntă și pentru care încearcă explicații este un anumit destin al culturii românești, regulile sau dezordinea care l-au însoțit. Scriitorul Marin Preda nu e „senin". Senină e **arta** lui, și nu materia ei, universul și faptele de viață care i se supun. Marin Preda povestește, se confesează într-o manieră care exclude faptul divers, interesul anecdotic pentru viața de zi cu zi a unei celebrități. A trăi, dar cum, a scrie dar în ce scop, a călători, dar pentru ce, a lupta, dar pentru care cauză, a ierta, dar pe cine și pentru care vini, iată problemele pe care și le pune scriitorul. In acest sens, „confesiunea provocată" a lui Marin Preda se configurează ca reflectarea directă a unei înalte conștiințe morale, a unui spirit răscolit de problemele esențiale ale existenței în lumea contemporană.

Celălalt aspect esențial al cărții, intersectat și nu despărțit de primul, este atitudinea estetică, discutarea poziției scriitorului din totdeauna, a mesajului său. Pentru Marin Preda sînt interesante cazurile marilor scriitori a căror operă și activitate îngemănate înseamnă nu numai o meditație dar și o luptă pentru om, înțeles în toată complexitatea problemelor lui interioare, legate de epoca istorică în care trăiește. Un manifest artistic preocupat numai de legile interne ale artei i se pare, pe bună dreptate, scriitorului implicat profund în problemele omului și epocii, ca marginal. A fi un mare scriitor presupune a-ți reprezenta epoca în adevăratele ei dimensiuni a nu-i ignora contradicțiile, ci prin chiar relevarea lor a contribui la rezolvare, la atenuare. Atitudinea expectativă, dulcea eludare a punctelor nevralgice, pitorescul evazionist nu poate satisface o înaltă conștiință artistică. Tonul convorbirilor cu Marin Preda are nu elocința discursului, ci scrîșnetul pledoariei, patetismul unui manifest uman. Este firesc pentru cunoscătorii operei scriitorului că ceea ce îl preocupă mai mult decît superba înflorire a unei fraze este rostul acesteia, semnificația, eficiența ei odată pornită în lume, spre cititori. In această privință, în convorbirile cu Florin Mugur, problema necesității literaturii și mai ales a cărui soi de literatură, este discutată cu o tulburătoare claritate. Literatura nu este un lux sau un joc, ci un act, un obiect fără de care nu se poate trăi. „Mă întrebai ce cărți îmi plac și mă gîndesc că-mi plac cărțile neapărat necesare. Cărțile fără care e greu sau e cu neputință să trăiești. Cu alte cuvinte cărțile pe care, după ce le citești, le închizi cu admirație și le pui în bibliotecă printre altele de preț ca și ele, și asupra cărora știi că dorești să mai revii, împins de o sete imperioasă. Numărul lor e mare și atracția pentru ele variabilă. Statornică rămîne neputința de a trăi fără ele". sau : „Bineînțeles, ființa umană nu s-a născut ca să scrie literatură, să picteze sau să facă muzică. Dar în mod bizar s-a descoperit cu timpul că fără artă omul trăiește urît, adică așa cum i se întîmplă lui Ivan Ilici din nuvela lui Tolstoi, își duce viața în întuneric și moare în întuneric". (p. 112)

Cartea de mare actualitate prin înalta ținută morală și estetică, „Convorbiri cu Marin Preda" de Florin Murgu îndeamnă și la un proces de clarificare a artistului în general, oferind o lecție umanistă scriitorului epocii noastre. Pagini de mare frumusețe, (călătoria în Asia,) de meditație profundă (fascinantul răspuns : „Nimic" la întrebarea „Ce face mama ?") sînt doar exemple, căci cartea ar trebui citată în întregime.

MARIA-LUIZA CRISTESCU

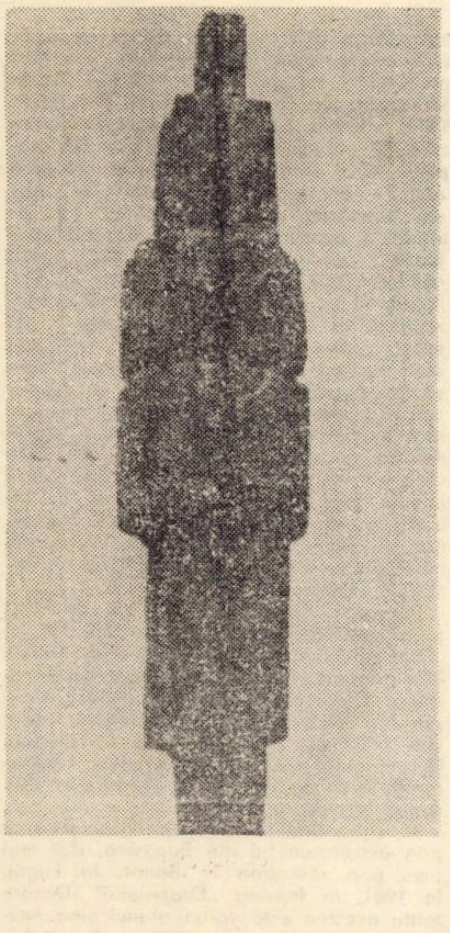

profiluri

GHEORGHE GRIGURCU

Gh. Grigurcu (critic dotat de poezie, cu un program personal) a fost minimalizat în latura sa de poet fără a fi analizat, respingerea fiind apriorică. Cineva a lansat o vorbă despre „poezia criticilor" și toată lumea s-a prins într-o capcană atît de ușor. De atunci idiosincrazii și ostilități vane.

Un critic de poezie va fi în ipostaza sa de poet (atunci cînd e un poet autentic) ceva mai închis. El se va divulga mai greu, în sensul că o structură lirică se cunoaște și nu e la îndemîna oricui. Poet-critic va încerca să umple un gol prin poezia sa, înțelegînd prin aceasta deliberare o vocație și nu mimetism. Sînt unii care confundă ușor aceste nuanțe capitale. Descinzînd din lirica aforistică blagiană. Grigurcu modernizează formula prin concentrare, devenind original în măsura în care orice poet este atunci cînd încearcă dinamizarea unei tradiții. Impersonalizarea actului poetic ajunge să însemne în cazul lui Grigurcu aproape un exclusivism formal. Concentrarea este marca nobilă a acestui rafinat. O rostire încordată caracterizează un lirism derutant prin ton, abrupt, fără a fi ermetic : „O pasăre o enormă dorință / O-mpreunare limpede a polilor nopții / Nu crapă nici unul din ouăle el / Cînd se simte pîndit. / /Nici un cîntec nu piere / cînd e indescifrabil./ /Nu se dărîmă nici un cuib/ cînd e un cuib adevărat".

E dificil de „descris" un asemenea mod poetic, sublimat pînă a nu fi decît o crustă înghețată a unei interiorizări extreme. Poetul se ascunde în abstracția verbului. Asociațiile metaforice rămîn mereu frapante, răsfrîngînd crispat durata interioară : „Luceferi absorbind căldura nopții / zeii ne-ngroapă ca niște insecte / odată cu stigmatele noastre. // Nimeni nu cîntă pulberea / cînd rămîne singur".

Solemnitatea adaugă toată gravitatea acestui lirism sentențios, nutrit din orgoliu. Cuvintele se topesc în sensuri, iar din cenușa lor rămîn în aer ușoare arome afective. Poezia este „incinerare" și autoincinerare interiorizată, palpare a azurului prin efemerul dat. Sentințele poetice sînt derulate monoton precum axiomele geometrice, concentrînd un fond adînc. Poetica lui Gh. Grigurcu sedimentează distilări intelectuale maxime, astfel că uneori lirismul sună abstract și rece. Un sentimentalism crepuscular filigranează rafinamentul formulei. Filtrări de esențe perpetue, potențare enigmatică a semnificațiilor, purgare de orice lest, această poezie rămîne permanent egală cu sine, comunicînd cu exclusivitate o experiență a spiritului : „Un trandafir învață matematica / în zona-n care codrul își explică umbrele / iar noi privim spectacolul uimiți. // Un trandafir ne-adună și se scade / doar cu sine însuși / necunoscîndu-se".

„Geometria" acestei poetice personale semnifică un gest negator față de bolboroseala necontrolată a unor debutanți nedumeriți perpetuu în fața actului liric. Aparent totul este impenetrabil dar poetul care încearcă să capteze misterul din „zona-n care codrul își explică umbrele" (un mod de a spune că poezia este popasul unic în spațiul originar al mumelor geotheene), se dezvăluie intens afectiv în unele notații pure unde sentimentul se dezvăluie nud sub vălul subțire al metaforei : „Altădată cînd septembrie / scobea-n pămînt înfățișările tale / pentru că nu erau / nicăieri / Ca o cochilie rochia ta / pe un umed cîmp negru".

Intelectul re-pune aici lumea într-o ecuație naivă, refăcîndu-i ingenuitatea. Grigurcu se oprește cu o altă privire asupra elementelor, retopindu-le „crusta" exterioară și dîndu-le răsfrîngeri surprinzătoare ; descoperind unghiuri inedite de abordare și înfăptuind prin aceasta o poezie de cunoaștere. Din niște adevăruri comune se pot lămuri sensuri surprinzătoare : „Noroiul crește-n foc orice va fi să fie / nebiruită rămîne carnea, pe trădători îi iartă, // le-adună mădularele acela care cîntă tare / și uneori zîmbim din slăbiciune. // O, adevărul seamănă atît / cu cei care l-au plăsmuit, nu-l mai distrugem / și pumnii strigă singuri : am învins / uitînd că bucuria este mereu comună"

Lirismul acesta de o duritate expresivă extremă nu suportă fragmentarismul critic. Ion Negoițescu a demonstrat cum poate fi cucerit și anume prin sondajul sintagmatic, continuat de la vers la vers. O poezie antologică, în care sensibilitatea fuzionează cu intelectul este solemnul „Imn vieții". Il cităm în întregime și pentru realizare, dar mai ales pentru „sinceritatea" sa. Aici poetul rămîne singur, trădîndu-se dincolo de orice apropieri și asociații rebarbotive, independent și superb, fără să mai fie apărat de criticul Grigurcu : „O, moarte, dezrobire prea-nceată / în diminețile mele încă tînjind / după dragoste ! // Adesea mă simt o relicvă / a unei glorii creîndu-și / din nevăzut o nouă viață umilă. // Un os într-un muzeu descriind / curbe de sînge în spațiu / O monedă ce n-a capitulat / nici în osînda trîndăviei. / O, moarte, dezaprobare tăcută / a tot ce am făcut / și totuși armonie, lucire / de plîns etern. // Zadarnic s-a umplut cimitirul / cu morți pe jumătate culcați / în alcovuri de piatră, / îngînînd cîntecul celor vii, / privighetori de tămîie. // Zadarnic mîinile lor de argint / alungă roua frunzelor / de pe fețe. // Netrebnici sînt morții solemni / morții sociali neîndurîndu-se / să se părăsească pe sine. // Dar tu, o, moarte, ești o simplă întoarcere a copului / o expirație calmă / a celui care trăind prea adînc / deodată uită viața".

Intonația imnică descătușează pe ins de teamă, și-i eliberează de atît de obsedanta extincție. Autentic în fibra intelectuală, vibrînd de sensibilități reținute la diapazonul poetic cel mai modern Grigurcu se impune cu distincție în orizontul acestei generații. Personalitatea poetului vine s-o completeze pe aceea a criticului remarcabil.

MARIN MINCU

Sculpturi de BATA MARIANOV

Valeriu Braniște la Timișoara

În conștiința publică a poporului român, numele doctorului Valeriu Braniște a rămas pe drept cuvînt indispensabil legat de Banat, deși era originar din Ardeal și a activat la Brașov și Sibiu, apoi la Bucovina. Faptul se explică prin însăși activitatea sa. cu frămîntările și năzuințele bănățene a fost deplină, ajungînd curînd a fi unul dintre cei mai autorizați exponenți ai acestora. În paginile memoriilor sale, pe care am avut fericitul privilegiu de a le îngriji, ediția și prefața în colaborare cu profesorul Miron Constantinescu, Valeriu Braniște reconstituie subiectiv imaginea și evoluția legăturilor sale cu Banatul ; alte documente întregesc sau retușează pe alocuri această imagine, iar cercetările ce vor urma o vor dezvolta. Timișoara a însemnat punctul de plecare al acestor relații care a lăsat urme fecunde nu numai în biografia personalității sale. ci mai ales în istoria poporului nostru.

Prima propunere făcută de bănățeni lui Braniște, de a veni la Timișoara pentru întemeierea unui nou organ politic, datează încă înainte de scurtul și agitatul său interludiu al prezenței lui Braniște în fruntea „Tribunei" de la Sibiu, încă din timpul activității sale profesionale la Brașov. Precizarea este importantă deoarece, îndeobște. se consideră în mod eronat că abia datorită meritelor de la „Tribuna" va fi chemat Braniște în Banat; or, el era deja cunoscut pentru talentul său gazetăresc (publică încă din liceu), dar mai ales pentru atitudinea sa politică curajoasă și în același timp clarvăzătoare – două calități esențiale, care erau necesare în mod deosebit viitorului organ de presă. Apoi, Braniște mai colaborase la „Rumänische Jahrbücher" al lui Diaconovici, încît se poate spune că nu era străin de problemele bănățene. După deznodămîntul nedrept al interludiului amintit, tînărul gazetar vine la Timișoara și întemeiază, împreună cu Diaconovici, cunoscutul ziar „Dreptatea", care începe să apară de la 1 ianuarie 1894.

„Banatul tresare de bucurie că și el se învrednicește de un organ național cotidian și nu va mai fi constrîns să trăiască numai din reflexul luminei izvorîte în depărtatul Ardeal" – se arăta în primul număr. Doctorul Valeriu Braniște publică zeci de articole politice consacrate situației tot mai șubrede a imperiului, mișcării de eliberare a românilor și a celorlalte popoare, situația învățămîntului românesc din Transilvania și Banat, evocă figuri de cărturari români și de luptători naționali ca și figuri progresiste din istoria maghiară – adepte ale apropierii între popoare, scrie numeroase contribuții de istorie, de istorie literară și de folclor bănățean. El introduce la „Dreptatea" un spirit nou, modern, de idei călăuzitoare de mare valoare politică și morală, un ton civilizat, urmărind perseverent obiectivul primordial – unitatea rîndurilor, combaterea regimului asupritor. Între coruri și fanfare, în Banatul visător și îmbelșugat, în lumea paurilor tihniți, el, tînărul din Ardeal, venea să aducă îndemnul la sacrificiu. Evocarea acelor ani nu ocolește unele incidente care, în gravitatea lor, aveau și o notă de... umor. A rămas astfel de pomină percheziția făcută în redacție pentru confiscarea unei broșuri de propagandă destinată străinătății (apreciată, între alții, și de cunoscutul publicist englez Fitz-Gerald), în cursul căreia corpul delict nu a putut fi găsit deoarece șeful expediției polițienești își depuse tocmai pe incriminata broșură... pălăria. Deosebit de interesantă este și mărturia potrivit căreia unul din redactorii „Dreptății" afișa „aliure socialiste". Nu sînt neglijate nici inovațiile tehnice – de exemplu corespondența telefonică. Ziarul, ca și suplimentul săptămînal „Foaia de Duminică", ajunge să aibe o răspîndire dintre cele mai considerabile. Braniște se simte bine în noul său mediu este primit cu brațele deschise peste tot, sprijinit și încurajat cu o atenție de-a dreptul măgulitoare. Toate acestea îi întrețin un moral ridicat, stenic, îi dau noi puteri Caracterul național al Timișoarei era mixt. Populația românească, majoritară, era în plină afirmare a năzuințelor sale naționale și sociale, într-un spirit de solidaritate exemplară De fapt, Timișoara polariza activitatea socială, politică, economică, și culturală a întregului Banat și astfel ajunge Braniște să cunoască această veche provincie românească în tot ce avea ea mai reprezentativ și valoros : impresia cea mai sensibilă i-o produce corul lui Vidu și cercul lugojan, ceea ce va înrîuri favorabil asupra viitoarei activități a lui Braniște în fruntea „Drapelului". Era epoca în care se organizau frecvente „conveniri sociale" – serbători cultural-artistice, însoțite de obicei de cîte o conferință și urmate de baluri, la care luau parte multe sute de persoane din toate părțile, înmănunchind adevărate buchete reprezentative ale vieții sociale și culturale bănățene ; ceea ce caracteriza aceste întruniri timișorene de altă dată era **însuflețirea** generală. Era exact mediul social și intelectual ce-l mai priincios pentru afirmarea unei personalități atît de polivalente în viața publică românească. Momentul definitoriu pentru atitudinea politică a „Dreptății" îl constituie procesul Memorandului. Nu este locul să insistăm aci asupra lui Braniște a fost apărător în faimosul proces de la Cluj și totodată transmitea permanent știri și ample comentarii pentru ziarul timișorean. Reflectarea procesului memorandist în coloanele „Dreptății" ar merita cercetată ca o temă distinctă, oferind – suntem siguri – noi date sugestive asupra acestui act. Consecința activității lui Braniște în fruntea „Dreptății", mai ales aceea în legătură cu procesul Memorandului, a fost procesul – nu mai puțin vestit – de la Timișoara, de la sfîrșitul lunii decembrie 1894, intentat lui Valeriu Braniște pentru cele 72 articole incriminate, caz de proporții fără precedent în istoria de pînă atunci a presei. Procesul a fost un adevărat spectacol politic, iar atitudinea acuzatului – de-a dreptul uluitoare pentru autorități. A urmat condamnarea și întemnițarea lui la Vaț, împreună cu o parte din fruntașii memorandiști. În articoul „La despărțire", el evocă „memoria eroilor noștri naționali care susține nealterat focul sfînt al conștiinței naționale". Este condus cu discursuri, cu alai și flori oferite la plecare spre orașul osîndei, și tot astfel este primit, ca un erou, la reîntoarcere. La banchet, un cor improvizat adaptează „Doina lui Lucaciu" pe numele său. La întoarcere, în gara Lugojului, este întîmpinat de corul lui Vidu și primit în triumf. Între timp, situația „Dreptății" se înrăutățește simțitor.

În vara anului 1896 are loc la Timișoara ședința comitetului de direcție al „Dreptății", care, prin echivocul hotărîrilor adoptate îl face pe Braniște să se retragă. Cu aceasta se termină faza timișoreană a biografiei lui Braniște, sau, mai bine zis, prima ei fază bănățeană. Dinamismul, neastîmpărul și chiar nesiguranța vieții de gazetar îi deveniseră elemente vitale, organice.

El își va împlini chemarea gazetărească prin activitatea lui din Bucovina, dar mai ales prin revenirea în Banat, la Lugoj, în 1901, în fruntea „Drapelului". Despre toate acestea este vorba atunci cînd nostalgia reînvie „vara caldă a Banatului, șesuri ce leagănă lanurile galbene de spicuri aurii, livezi și păduri umbroase și românul vioi și vesel, cu sufletul deschis ca luciul mării, cu cîntecele sale de dor și jale... Cum să rămîn eu rece față de voi ?"

Ar fi greșit însă să considerăm ca încheiate relațiile doctorului Valeriu Braniște cu orașul de pe malul Begheiului căci în paginile „Drapelului" a urmărit odată cu retragerea sa din fruntea „Dreptății" cu viu interes o serie întreagă de aspecte și probleme din trecutul sau prezentul de atunci al Timișorii : momente de la 1848, activitatea „Astrei", diferite procese și persecuții politice, acțiuni legale de trecerea la tactica „noului activism", serata etnografică din 1911 și altele, după 1918 Valentin Braniște de la înălțimea autorității ce și-a cîștigase prin anii de luptă, de suferințe și de împliniri, va publica în „Voința Banatului" din Timișoara și în „Universul" articole despre congresul din 1923 al „Astrei" de la Timișoara, despre Alexandru Mocioni (la comemorarea a 15 ani de la moartea acestui fruntaș a cărui activitate este încă insuficient cercetată de istorici) va ține – în decembrie 1925 – o interesantă conferință despre începuturile gazetăriei românești în Banat etc.

Dacă Brașovul a reprezentat pentru Braniște debutul în viața publică și putem spune unica sa experiență didactică, Timișoara a însemnat perioada de realizare deplină a marelui său talent publicistic, de afirmare plenară și curajoasă a militantului, cu deosebit ecou în contemporaneitate Prin activitatea sa atît de variată și intensă, desfășurată în colțuri diferite și îndepărtate ale pămîntului românesc, Braniște simbolizează și anticipă Unirea. El este și rămîne astfel un fiu iubit al întregului popor român.

AL. PORȚEANU

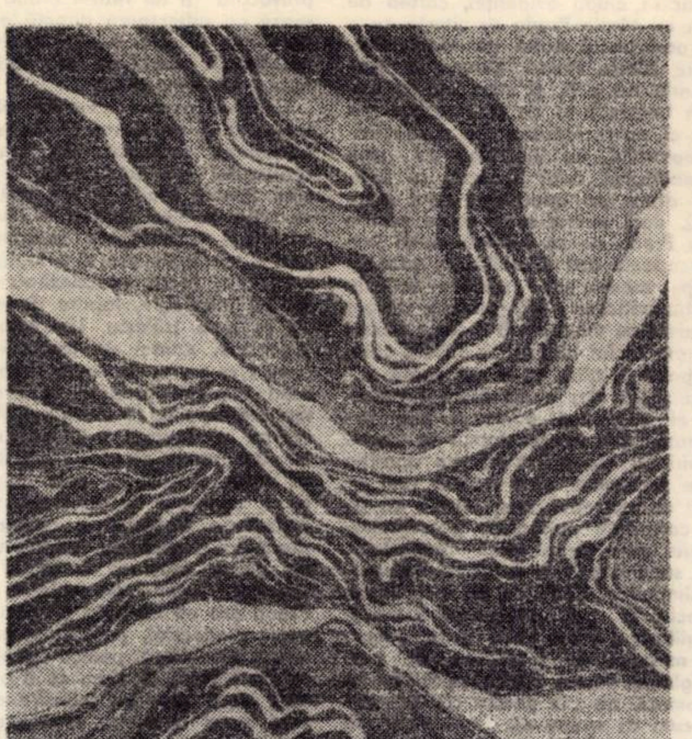

CIPRIAN RADOVAN Ambianță psihocromă

cartea științifică

Erich Jantsch: Prognoza tehnologică

Prognoza tehnologică este astăzi apreciată ca unul din ultimele vlăstare ale activității sistematice de prognoză care are, în scurt timp, mari posibilități să se transforme într-o veritabilă disciplină științifică. O amplă informare asupra stadiului problemei îl constituie masivul volum al lui Erich Jantsch, „Technological forecasting in perspective", tradus deja în multe limbi, între care și în românește („Prognoza tehnologică" de E. Jantsch, cu un „Cuvînt înainte" de Radu Negru, Editura științifică, București, 1972).

Concepută ca un raport minunțios asupra stadiului atins în activitatea tehnologică din țările membre ale Organizației pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (OCED), lucrarea depășește cu mult intențiile mărturisite ale autorului, îndeosebi prin considerațiile privind tendințele de viitor ale activității de prognoză tehnologică, prin observații profunde de ordin general, teoretic și metodologic. Ceea ce a contribuit însă în cea mai mare măsură la transformarea acestui simplu „raport" într-o importantă lucrare de referință este, fără îndoială, exhaustiva trecere în revistă a celor peste o sută de tehnici și metode de prognozare, cu toate variantele lor. Prezentarea și descrierea acestora este însoțită de pertinente indicații privind atît modalitatea folosirii lor, cît și domeniile în care pot fi utilizate cu rezultate optime.

De un interes cu totul aparte ni se pare capitolul în care autorul abordează problemele utilizării și ameliorării gîndirii intuitive. Convingerea lui Jantsch este că în scurt timp gîndirea intuitivă va deveni, cel puțin pentru domeniul investigațiilor sociale, o activitate „respectabilă", fără a putea substitui raționamentul sistematic, căruia nu i se opune ci îl potențează (gîndirea intuitivă – „un dar hărăzit de subconștient ca răsplată a activității anterioare a conștientului"). Tratată mai pe larg în lucrare, metoda „Delphi", ca principală metodă a gîndirii intuitive, oferă mari posibilități de adaptare în vederea utilizării ei cu succes în contextul realităților noastre sociale, ca și, de altfel, metoda „Brainstorming" care, pornind de la ipoteza că un număr mare de idei include totdeauna și cîteva idei bune.

Tendința de integrare dintre prognoza tehnologică și planificare de care se vorbește într-un alt capitol al lucrării nu poate viza desigur, decît planificarea pe care o preconizează diferiți autori occidentali. Cum remarcă și Radu Negru în „Cuvînt înainte", în planificarea socialistă prognoza se înscrie ca o fază pregătitoare a acesteia, ca una din părțile componente ale procesului de planificare cu care nu se poate niciodată identifica, pentru a putea vorbi de o dispariție a prognozei ca disciplină științifică. Cu toate acestea, considerăm că merită să fie reținută consecința pe care o trage în această premiză : tendința către integrare va favoriza o orientare a planificării mai curînd către funcțiuni decît către aspectele cantitative.

Există în această lucrare și alte numeroase idei interesante, fie ale autorului ei, fie ale unor prestigioși viitorologi cuprinși în această sinteză, puțin sau deloc cunoscuți la noi, multe considerații care stimulează reflecția în special în legătură cu dezvoltarea prospectivei ca urmare a perfecționărilor informaticii, a rolului în continuă creștere pe care îl vor avea prognozele în domeniile social-economic, precum și în spațiile interdisciplinare. Adăugînd la acestea precizarea că bibliografia cărții este de-a dreptul impresionantă, recomandăm cartea cititorului.

D. N. ZAHARIA

Protecţia mediului înconjurător

Intensificarea poluării mediului înconjurător din ultimul timp este rezultatul creşterii vertiginoase a populaţiei şi a nivelului de trai care nu poate fi conceput fără sporirea consumului de energie şi a producţiei industriale pe cap de locuitor, ceea ce atrage în mod inevitabil creşterea emisiunilor nocive în mediul nostru de viaţă. Catastrofa produsă de smogul londonez în decembrie 1952 a produs moartea a peste 4.000 de oameni. Aproape jumătate din cei 14.000 de locuitori ai orăşelului Donosa din Pensilvania (S.U.A.) s-au îmbolnăvit din cauza unui smog care a durat două zile. Cu tot tratamentul medical, 20 de bolnavi au decedat. Numeroase animale domestice au avut aceeaşi soartă.

Poluarea aerului datorită industriei, autovehiculelor şi a incălzirii locuinţelor a depăşit la Tokio de patru ori prescripţiile suportabile pentru om. La New-York, dacă din cauza calmului atmosferei şi a condiţiilor meteorologice speciale gazele evacuate de motoarele autovehiculelor, de fabrici şi de instalaţiile de încălzire nu pot fi îndepărtate prin efectul de ventilaţie naturală, se produc valuri de smog cu efecte de intoxicaţie mortale.

În ultimii zece ani cazurile de deces provocate de emfizem pulmonar au crescut la New-York de cinci ori, ca urmare a poluării atmosferei care acolo sporeşte în progresie geometrică, dublîndu-se după fiecare deceniu. Dintre ţările europene Republica Federală Germania are o poluare medie a aerului de şapte ori mai mare decît S.U.A., ea este, alături de Japonia, ţara cu gradul de poluare a atmosferei cel mai ridicat de pe suprafaţa pămîntului. Cu cele 8,7 tone de praf care se depun pe fiecare kilometru pătrat al centrului său, oraşul München depăşeşte cu mult Londra şi Tokio, metropolele cu atmosfera cea mai poluată.

Dar în afară de praf şi funingine, mai periculoase sînt gazele toxice ; 7 mil. tone monoxid de carbon, 5 mil. bioxid de sulf, 3 mil. tone hidrocarburi şi 2,5 mil. oxizi de azot poluează atmosfera din R.F.G. ; 40% din aceste substanţe sînt evacuate de cele 16 milioane de automobile, printre care 7.000 tone de plumb

În toate ţările cu o poluare intensă suferă solul, ca urmare a împrăştierii reziduurilor industriale şi menajere şi a folosirii neraţionale a pesticidelor şi ierbicidelor. Resturi de D.D.T. au fost găsite pe cercul polar în organismul eschimoşilor, urşilor albi şi al pinguinilor.

Folosirea pe plan mondial a detergenţilor pe bază de fosfaţi distruge echilibrul biologic al apelor prin favorizarea procesului de autrofizare sau a favorizării creşterii unor alge care determină scăderea rapidă a oxigenului din apă şi otrăvirea apei şi în final transformarea apelor în mediu lipsit de viaţă.

Terenurile situate de-a lungul autostrăzilor sînt otrăvite cu plumb ; ca urmare, conţinutul de plumb al salatei verzi depăşeşte de patru ori cantitatea admisibilă.

Poluarea s-a extins şi asupra oceanelor şi a mărilor.

Oceanul Atlantic este din ce în ce mai poluat cu petrol, cu mase plastice insolubile şi cu substanţe chimice nocive. Cercetările oamenilor de ştiinţă arată că de la Capul Cod pînă la Marea Caraibilor cel puţin 2 394 000 km² este puternic poluată, suprafeţe întinse ale Atlanticului sînt astfel periclitate să devină „mare moartă".

Prin industrializare şi progres tehnic nu se produce numai poluarea progresivă a aerului cu substanţe toxice, dar are loc şi un consum ascendent al elementului indispensabil existenţei vieţii, oxigenul.

Desigur, toate aceste nu pot conduce la părerea iraţională a opririi dezvoltării tehnicii. Este necesar însă ca tehnica să fie dezvoltată în interesul popoarelor prin tehnologii care să nu ducă la poluarea mediului.

Şi în ţara noastră există — deşi în mult mai mică măsură decît în ţările menţionate — factori de poluare ; după natura şi importanţa poluării, pe primul plan se află industria chimică, urmată de industria metalurgică, de termocentralele cu cărbuni şi de fabricile de ciment.

Pentru prevenirea şi combaterea creşterii gradului de poluare a aerului şi sonoră a devenit necesară ca, în paralel cu dezvoltarea economico-socială a ţării noastre să se aplice toate măsurile care să asigure un mediu ambiant corespunzător cerinţelor dezvoltării armonioase şi nestingherite a omului, a florei şi a faunei.

Respectarea unei etici ecologice în relaţia om—natură este în primul rînd determinată de a asigura existenţa umană. În acest sens, la Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român din iulie 1972, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului, spunea, referindu-se la această problemă, următoarele : „Ţinînd seama de ritmul înalt în care se dezvoltă industria, de introducere tot mai accentuată în viaţa societăţii a elementelor civilizaţiei moderne, o problemă vitală pentru naţiunea noastră este protejarea mediului înconjurător".

Asigurarea unui sprijin de înaltă competenţă ştiinţifică pentru rezolvarea principalelor probleme referitoare la combaterea poluării mediului, şi în special pentru promovarea activităţii ştiinţifice în această direcţie, s-a concretizat prin înfiinţarea, în anul 1969, a Comisiei pentru combaterea poluării mediului, care, pe lîngă rezolvarea unor lucrări de înalt nivel ştiinţific, a organizat cinci simpozioane cu tematici de profil, în care au fost prezentate principalele realizări tehnico-ştiinţifice în domeniul combaterii poluării.

În prezent, activitatea comisiei s-a extins prin înfiinţarea unor filiale regionale şi a comisiilor judeţne, dintre care face parte şi comisia pentru combaterea poluări mediului judeţean Timiş. Cu sprijinul şi îndrumarea permanentă a Academiei R.S.R. şi a organelor locale de partid şi de stat, comisia a realizat în aprilie 1972 un simpozion pe tema combaterii poluării atmosferei şi, recent, o masă rotundă privind combaterea poluării produse de autovehiculele în traficul rutier. Ambele manifestări au reflectat preocupările colective de cercetare din municipiul Timişoara şi din judeţ, în domeniul combaterii poluării mediului.

Din toate aceste aspecte prezentate în mod succint pe plan mondial şi naţional, rezultă că problema combaterii poluării mediului necesită eforturi însemnate din partea tuturor naţiunilor şi totodată o colaborare permanentă şi susţinută.

Există o limită a poluării mediului şi a atmosferei peste care dezvoltarea tehnică devine periculoasă, dacă nu este controlată.

Dacă în primele faze ale evoluţiei, viaţa omului s-a desfăşurat în strînsă legătură cu natura, prin procesul actual, i-am cauzat pierderi, ne-am îndepărtat de ea. Astăzi, în interesul nostru, trebuie să protejăm planeta pentru a asigura echilibrul just între dezvoltarea impetuasă a tehnicii şi mediul natural, cerinţă actuală a contemporaneităţii.

V. BERINDEAN

Psihanaliza şi intelectualul

Nu s-a insistat probabil îndeajuns asupra similitudinilor dintre psihanaliză şi magie. A desfăşura un ritual, cu intenţia declarată de a surprinde în canava cauzală imponderabilul, pentru o acţiune eficientă, iată un topos comun atît pentru prietenii lui Paracelsius cît şi pentru iniţiaţii lui Freud. S-a discutat însă, asupra asemănării dintre psihanaliză şi hermeneutică. Aceste două probleme nu sînt dezbătute în remarcabila carte a doctorilor V. Săhleanu şi I. Popescu Sibiu, „Introducere critică în psihanaliză" (Ed. Dacia, 1972). În schimb multe, foarte multe lucruri despre Freud şi psihanaliză sînt expuse cu claritate în acest text.

Autorii expun, cu multă claritate, biografia celebrului Doctor Freud : Studiile sale de medicină, domeniu care „nu l-a atras nici sub aspectul său practic, nici sub aspectul său umanitar" ; apoi, ambiţiile universitare, pasiunea pentru anatomie şi fiziologie, înclinaţia sa pentru munca de laborator, pentru poziţia de cercetător-observator ; doctorul Freud, acest om de ştiinţă „complet integrat în maniera de gîndire a sec. XIX", se evidenţiază în activitatea de neurolog şi ajunge destul de tîrziu la psihiatrie, în care descinde direct din anatomia patologică cerebrală, fără a fi la curent cu gîndirea psihologică a vremii sale. Poate, a fost condus spre psihiatrie şi de propria-i nevroză, de sufletul său chinuit, pasionat şi exclusivist, mereu cu sentimentul frustrării,mereu trăind cîte o ruptură afectivă cu „cel mai bun prieten". Dar, odată intrat pe făgaşul interpretării cauzale a „inconştientului", a lumii nebuloase a, visului şi imaginarului, nimic nu-l mai poate opri de la atitudini exclusive în interpretarea acestei „tera incognita". Autorii au un mare merit în expunerea parcursului diacron al gîndirii lui Freud ; ei sînt de o claritate maximă. Dar, tocmai aceasta face vizibil pentru orice lector cît de întortocheată şi neunitară a fost cercetarea lui Freud. Cel puţin trei perioade de viaţă teoretică cărora le corespund tot atîtea maniere de gîndire, de punere a problemei, de termeni şi interpretări. În opera proprie a lui Freud, nu găsim nimic asemănător unei doctrine închegate, unui sistem. Doctorul vienez se hazardează în sociologie şi teoria valorilor, comentează — foarte ciudat dacă nu fantezist — totemul şi tabu-ul, naşterea monoteismului, „instinctul vieţii" şi „instinctul morţii". Şi astfel, se va putea găsi oricînd un citat din Freud care să se refere la orice.

Întrerupînd expunerea cursului vieţii şi a teoriilor proprii ale lui Freud, cartea urmăreşte cu metodă destinul formidabil al psihanalizei. La început, e vorba de un grup restrîns de medici cu care Freud, inevitabil, se ceartă Apoi treptat şi independent de Freud — apare Doctrina. Şcolile psihanalitice se succed şi se metamorfozează, se conjugă cu gestaltismul şi behaviorismul cu fenomenologia sau structuralismul. Psihanaliza interesează pe etnologi şi sociologi, pe criticii literari şi psihologi, pe filozofi şi pedagogi. Autorii expun, pe lîngă „Discopoli, revizionişti şi reformişti", „Ecourile şi influenţele" şi cititorul deşi are în faţă un ultrarezumat, îşi dă seama că psihanaliza a fost şi este prezentă ca unul din marile curente de gîndire antropologică ale sec. XX. Astfel încît — conchid autorii — intelectualul antropolog al zilelor noastre nu poate duce o politică de struţ faţă de psihanaliză ; după cum, nici nu-şi poate nega condiţia, comentînd un domeniu asupra căruia nu e informat. Formularea unei atitudini, fie şi interioare, asupra psihanalizei, în cunoştiinţă de cauză, se impune ; abia apoi se poate trece la „Apologie sau denigrare".

Cartea se încheie — realizînd o frumoasă construcţie — cu revenirea la Freud, la ultimii săi ani de viaţă ; cu acordarea premiului Goethe pentru literatură, cu exilul şi moartea.

Oare psihanaliza s-a epuizat „din interior" terminîndu-şi programul potenţial ? A fost ea o „mare eroare", un scandal, o simplă propagandă sectară ? Autorii nu împărtăşesc aceste pucte de vedere. Psihanaliza a fost oricum o deschizătoare de drumuri, iar o parte din adevărurile sale sînt bunuri cîştigate definitiv, chiar dacă vor trebui rescrise în alt limbaj. Aceasta pare a fi concluzia care se degajă după exerciţiul intelectual a lecturii. Introducerea critică în psihanaliză, era o carte de mult timp necesară ; iar intelectualul antropolog care nu are răbdare să o citească (neparcurgînd nici alte cărţi similare străine) îşi refuză un domeniu de cunoaştere util cel puţin pentru propriile cristalizări interioare.

MIRCEA LAZARESCU

Cu Nicolae Balotă

(Urmare din pag. 1)

că nu e ispită mai mare pentru un scriitor ajuns la o anumită vîrstă a împlinirilor decît aceea de a construi o **summa,** o întinsă ţesătură în urzeala căreia să petreci fibrele cele mai intime ale propriei tale fiinţe.

— V-aş ruga să vorbiţi despre lucrările Dvs. aflate în diferite stadii editoriale. Ce urmează să vă apară în viitorul apropiat ? La ce lucraţi ?

— Ar trebui să apară o carte despre **Jakob Burckhardt,** pe care am conceput-o, sub primă formă, mai demult (un studiu despre Burckhardt şi problema Renaşterii a apărut, încă în 1969, ca prefaţă la **Cultura Renaşterii).** Dar cred că proxima lucrare care are să-mi apară este un eseu monografic închinat lui Al. Philippide. Mărturisesc că exegeza poeziei ultimului liric în viaţă din marea generaţie orfică m-a pasionat precum puţine comentarii critice la care am lucrat. În prezent înaintez (şi nu mă pot opri, deşi opul creşte ameninţător) într-o exploatare a prozei noastre dintre cele două războaie. De fapt, cum însuşi titlul cărţii o indică — **De la Ion la Ioanide** — spaţiul nu este doar acela al romanului interbelic. Studii ample privesc povestirile şi romanul lui V. Voiculescu scrise după ultimul război. Pe lîngă prozatorii îndeobşte trataţi în istoriile literare ale acestei perioade — Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu etc. — sînt cercetate operele unor prozatori fără voie — dacă se poate spune astfel — dintre care cel mai de seamă e, fără îndoială, Nicolae Iorga. În afara acestei lucrări, într-un stadiu înaintat se află o **Panoramă a literaturii germane în secolul XX.**

În timpul care îmi mai rămîne, în orele foarte matinale sau ceva mai tîrzii ale serii lucrez la o carte (căci tot o carte va fi pînă în cele din urmă) în care doresc să consemnez diferitele etape ale unui examen de conştiinţă. Examen, sau confesiune a unei vieţi.

— Aţi scris sau veţi scrie vreodată literatură propriu-zisă ?

— Da, dacă prin jurnalul meu pot socoti că scriu „literatură propriu-zisă". Însemnările zilnice, care includ uneori ficţiuni, alteori observaţii în spiritul moraliştilor, de cele mai multe ori crescînd eseistic, pornind însă întotdeauna de la întîmplări, fapte trăite, este cartea la care ţin cel mai mult. Şi-apoi, am ajuns la vîrsta memoriilor, cel puţin, la o vîrstă la care discursul literar se întoarce tot mai des asupra aceluia care îl pronunţă, ca şi asupra lumii acestuia, care nu este doar aceea a cărţilor, aşa cum o socotea cu o anumită ardoare tînărul cărturar care am fost altă dată. Am descoperit universul înaintînd prin culoarele unui labirint tapetat cu cărţi. Dar viaţa a avut grijă să îndepărteze şi uneori să smulgă iluziile prelivreşti ale viziunii juvenile. Labirintul nu este doar al cuvintelor.

Dar ca să răspund la întrebarea dacă am scris sau voi scrie literatură : ce altceva fac ?

DOUĂ PROZE de ARNOLD HAUSER

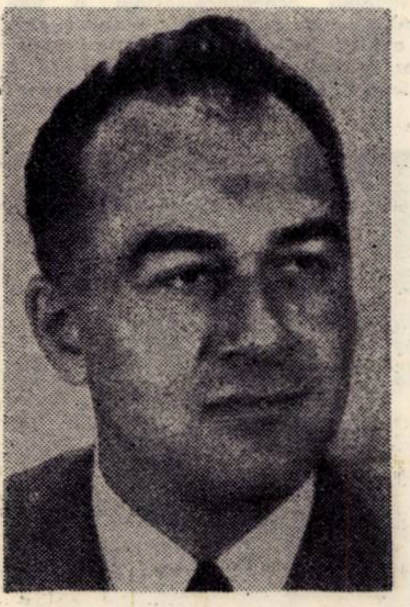

În româneşte de **MARIANA ŞORA**

Deşi era vară

Casa maică-si era pe uliţa mare din sat, plină de praf. În faţa casei se usca încetişor un fag doborît pe care şedeam adesea, dar niciodată numai noi doi. O chema Liesel şi purta cozi ; erau scurte şi negre. Iar ochii îi erau căprui, cu mii de steluţe jucăuşe, galbene ca aurul. Mie mi se păreau nenumărate ca şi stelele de pe cer. Avea o rană la braţ. O rană de nimica toată. Dar mă durea şi pe mine, mai ales că era tocmai la cot, şi braţele Liesei nu stăteau locului niciodată. De fapt nici picioarele. Cînd se-nvelea, îi rîdea toată faţa şi toată fiinţa. Nu se rîde aşa, nu, e nepermis să rîzi aşa... Îşi ridica genunchii de rîs, iar fusta de postav aspru aluneca în sus. Peste genunchi, coapsele erau albe...

Era o copilă, abia împlinise cincisprezece ani. Iar eu eram ceva mai mare. Văzusem mai multe decît ea, umblasem pe mai multe drumuri. Acum umblam în gînd din nou pe uliţe, iar lîngă mine sălta fata. Mîna Liesei era într-a mea. Şi cînd se oprea ca să-şi lege vreo panglică desfăcută la una din cozi, o sărutam. Dar şi asta numai în gînd...

Maică-sa era văduvă. Trăia retrasă şi numai pentru fetiţă. În vara aceea, pe cînd trupele germane se retrăgeau în fugă, o luă pe Liesel de mînă şi o conduse la notar. Acesta cunoştea fiecare pivniţă cu vin din sat, iar fetele îl ocoleau. Avea o casă cu trei camere. Într-una din ele urma să stea fata. Numai acolo va fi în siguranţă, căci soldaţii siluiau fetele. Aşa îi spusese mamei notarul însuşi, el, care era în măsură s-o ştie...

Puţin timp după aceea trecură trupe prin sat. Timp de o săptămînă, toată ziua şi toată noaptea. În casa notarului însă obloanele rămaseră trase... După aceea străzile erau ca brăzdate de plug. Atunci văduva o luă pe Liesel şi o duse acasă.

În seara aceea am aşteptat în zadar, poarta nu se deschise. Aşa că ne-am aşezat pe trunchiul de fag fără Liesel. Zărind-o mai tîrziu prin fereastră, i-am făcut semn să vină. Ea însă îşi scutură încetişor capul. Şi n-am mai putut descoperi nici o steluţă în ochii ei. În schimb aveau cearcăne vineţii.

Deodată mi se făcu frig, deşi era vară.

MĂRUL

Nu, nu e o recuzită de teatru, deşi mai adineauri atîrna încă, exagerat de mare şi cu vărgături roşii şi galbene, de o creangă. . . În orice caz, începutul povestirii ar putea suna şi astfel :

Cel care şedea pe craca de măr — să precizăm fără înconjur că asta se petrecea în Transilvania — şi îl şi scutura poate, se chema Misch, adică Mihai Bogeschdorfer, în felul acesta îi figura numele pe buletin... Dar asta n-are importanţă în contextul nostru, ar fi avut în schimb, dacă de pildă cel de sub pom n-ar fi fost din întîmplare Fieltsch, preşedintele, ci Ungureanu, cel care lucra în birourile primăriei. Acesta ar fi putut susţine bunăoară că Misch a făcut să cadă intenţionat cel mai greu dintre merele batule drept în creştetul lui, pentru a... Dar de ce să ne dedăm presupunerilor care s-ar putea să nu conţină decît o brumă de adevăr, o cantitate neglijabilă pentru toţi afară de cîţiva iniţiaţi... Toţi ceilalţi ar vedea în asemenea alegaţii doar nişte substituiri de sensuri făcute de Ungureanu, sau, în caz contrar, o ponegrire a lui Misch, căruia însă îi atribuim rolul de erou pozitiv. Dar nici prea pozitiv nu trebuie să iasă din zugrăvire, căci asta n-ar arunca asupra lui o lumină prea favorabilă, ba chiar mai de grabă o umbră, care de fapt în cazul nostru concret pare chiar să plutească peste persoana lui Misch. Aşa că îi venea uşor să rîdă numai într-o oarecare măsură, şi anume doar de mutra indignată şi arsă de soare a preşedintelui Fieltsch, pe care însă el n-o recunoscuse încă, în clipa în care acesta, frecîndu-şi creştetul, îşi vărsa focul, exprimîndu-şi mînia într-un mod corespunzător cu mediul bilingv în care trăia. Sigur că ceea ce ieşi din gura lui erau nişte expresii cam obscene care l-ar fi uimit pe Misch dacă nu le-ar fi întrebuinţat el însuşi uneori, lucru pe care-l pomenim doar în treacăt, deşi ţine de povestea acestui caz, sau, mai bine zis (mă încumet să-i zic aşa) a acestei căzături de măr.

Va să zică, în timp ce Honnes Fieltsch stătea, nicidecum mut, aşa cum l-am descris, frecîndu-şi creştetul cărunţit (de observat ar mai fi că la început de tot şezuse), lui Misch îi treceau prin cap (cel puţin aşa presupunem) nişte gînduri care se învîrteau poate în jurul merelor în general, sau în jurul acestui măr bine determinat şi deosebit de mare, — l-am putea numi şi mărul ispitei, dacă am fi dispuşi să admitem că tînărul nostru a aflat cîndva ceva despre acel fruct oprit. Asta nu se poate susţine însă cu deplină certitudine, deşi satul nostru avea poate un paroh care se pricepea să vorbească ocazional despre fructe oprite în aşa fel încît Misch să fi fost în stare să stabilească o legătură între ele şi cazul sau căderea mărului batul, care zăcea acum, în toată rotunjimea lui aproape perfectă, doar puţin lovit, lîngă cizma preşedintelui Honnes Fieltsch, în iarbă. Spre liniştirea cititorului fie spus că nici mărul, nici căţăratul în pomul din care căzuse scuturat fiind sau de la sine (lucru greu de clarificat astăzi, după atîta vreme) nu pot fi socotite chiar printre lucrurile interzise. Aşadar ele stăteau într-o legătură cu totul destrămată şi asta numai într-o oarecare măsură, cu Ispita, şi anume numai în măsura în care am fi siliţi să admitem că Misch a făcut să cadă mărul cu tot dinadinsul pe capul, ca să nu zicem aşa cum e uzual prin lucrurile acelea, pe dovleacul preşedintelui Fieltsch.

După ce Misch, sau mai de grabă Mihai Bogeschdorfer, cum sîntem siliţi să-i zicem cu respect, de vreme ce nu putem şi nici nu vrem să-l acuzăm de vreo faptă reprobabilă, după ce deci Mihai Bogeschdorfer se convinsese că cel ce stătea sub pom nu era, în pofida modului de exprimare oarecum înşelător de care se servise, decît tocmai preşedintele Honnes Fieltsch, îi zise ceva în dialectul săsesc uzitat în partea locului ; erau nişte cuvinte ce sunau foarte liniştitor, putem s-o afirmăm ca martori imparţiali ai acestei situaţii conflictuale datorate mărului şi scoase adineauri din buzunar, sau mai de grabă de pe cracă. Efectul cuvintelor fu în orice caz liniştitor asupra preşedintelui care se apucă să-şi şteargă sudoarea de pe frunte cu batista — avînd o suprafaţă de aproape un metru pătrat — mîrîind totodată în acelaş dialect ceva ce semăna aproximativ a răspuns şi suna cam ca pupă-mă undeva, spus cu un cuvînt care nu-şi prea are locul aici, dar se lasă cu greu ocolit. Spunînd vorba asta, ridică din iarbă mărul batul semănînd acum într-adevăr cu o recuzită de teatru, muşcă din el de-i curgea zeama din colţurile gurii, şi se îndreptă cu paşi mari şi energici spre sat.

Abia mai merită menţiune că, în timp ce clopotele din sat anunţau vecernia, Misch găsi un răspuns nu mai puţin zemos în modul de exprimare adineauri amintit, la fel de familiar şi lui, e drept că-l exteriorizează numai în gînd, de vreme ce .. dar asta reiese oarecum din cele relatate pînă aici.

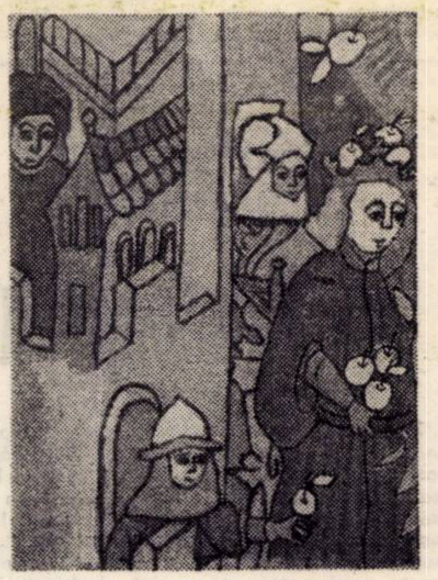

---

remember

Călătorind prin Havana

Călătorind prin Havana, am fost impresionaţi de mulţimea coloanelor, aceasta mai ales în Havana vieja, **aşadar în Havana veche, unde cele mai multe case sînt cu un singur etaj, avînd parterul împodobit cu şiruri de coloane. O lungă stradă a fost numită, de Carpentier, Calea coloanelor, dar acest nume ar putea fi atribuit, fără îndoială, multor altor străzi. Am adăuga că în toate oraşele cubaneze acest element este predominant şi el este folosit şi-n construcţiile mai recente, încît acele vile copleşite de flora tropicală, uneori cu scări şi balcoane, totdeauna cu ferestrele protejate de uşoare obloane transperante şi-ncheiate sus cu semicercuri în vitralii, aceste vile ce te întîmpină cu un surîs solar, par a-şi sprijini mîndria liniei lor elegante pe columnele suple de la intrare.**

Din nici o călătorie la Havana nu poate lipsi, fără îndoială, vizitarea unei fabrici de tutun. Ca mulţi alţii, eram şi noi curioşi să vedem unde şi în ce mod sînt elaborate renumitele havane, unul din sortimentele de bază, alături de zahăr, ale exportului cubanez.

Fabrica de tutun din Havana are o îndelungată şi strălucită tradiţie, muncitorii ei sînt posesorii unei inegalabile arte în producţia ţigărilor de foi. Tutunul cubanez se cultivă mai ales pe plantaţiile din provincia Pinar del Rio. El e adus în ambalaje din frunze de palmier regal, e păstrat aici în condiţii speciale, tratat după reţete proprii, trecut apoi prin ceea ce se cheamă despalillados, **adică „procesul prin care" — cum explica întotdeauna bunul prieten, criticul şi poetul fermecător Desiderio Navarro — frunza de tutun îşi pierde nervura centrală. După clasificări ce ţin de dimensiunea şi culoarea frunzei, cuţitul numit** chaveta **asigură forma necesară acelei răsuciri din care rezultă havana. Tot urmărind, fascinaţi, abilitatea cu care muncitorii desăvîrşesc parfumatul trabuc, ne auzim numele rostite la microfonul instalat pe un podium, unde un lector, angajat anume pentru buna şi instructiva întreţinere a muncitorilor în timpul lucrului, informa despre prezenţa noastră în fabrică. Au urmat un fel de aplauze cu** chaveta **lovită în mesele de lucru, un ropot lung şi emoţionant în întîmpinarea celor veniţi din îndepărtata noastră ţară socialistă.**

Aflăm apoi că lectorul citeşte, pe lîngă articole din Granma, **organ oficial al C.C. al Partidului Comunist din Cuba, romane şi poezii, că pe acel podium, în timpul lucrului, se dau recitaluri şi concerte şi că acest mod de muncă, educaţie şi instrucţie are o veche tradiţie în fabricile de tutun din Cuba.**

Aşadar, întorcîndu-ne la mesele unde se răsuceau havanele, am fost încîntaţi să vedem cîte forme şi dimensiuni şi ce nume atrăgătoare au ţigările produse aici. Iată havanele campana, **de formă conică,** ideales **— lungi şi subţiri,** dalia **sau** londres, **cum şi havanele** segnorita, **pentru femei, ce presupun o pricepere specială, pentru delicateţea lor, fapt ce face ca puţini muncitori să se priceapă la aşa lucru suav. Ţările arabe au comenzi speciale de havane** visibile inmenso, **pentru fumatul în colectiv, la un aparat cu mai multe „muştucuri", ţigări mai mari de o jumătate de metru, ambalate în hipertrofiate eprubete de sticlă, spre a-şi păstra rarele calităţi, atît de apreciate de cunoscători şi experţi ai nobilei îndeletniciri.**

Vom aminti că havanele se produc şi mecanic, însă cele de calitate superioară se înfăptuiesc prin migala şi răbdarea sutelor de tabacheros, **bărbaţi şi femei, care şi-au transmis secretele meseriei din generaţie în generaţie.**

Havanele, odată produse, sînt sortate, ţinute o vreme în locuri cu o temperatură anume, ambalate în cutii de cedru, în tuburi de metal sau de sticlă, decorate cu etichete atît de frumoase încît au putut fi întîlnite şi-n sălile muzeelor de artă ; aceste etichete au rămas neschimbate de multe decenii, unele din secolul trecut, perpetuînd mărcile fabricii, cunoscute şi omagiate de fumători din nenumărate ţări ale lumii.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Nichita Stănescu

Argintărie

Vă mai văd, nu vă mai văd
anilor sărind o mare, –
rîu albastru sub un pod,
sub un pod cu mult mai mare.

Lungi, prelunge animale
şi tu, arbore Irod,
voi ninsori şi Kalevale
vă mai văd, nu vă mai văd
Tandru liniştit prăpăd
stă sub chipuri mult ovale
şi mai văd şi nu mai văd
detronările regale :
noi, cînd furăm animale
şi apoi numai omăt,
un balans de vegetale
care-l văd şi nu îl mai văd,
spartul, lungul de exod
al iubirilor mortale
ce-l mai văd şi nu-l mai văd
mînă-n mînă dumitale.

La o răsărire

Te-aş alunga şi te-aş dispreţui
de n-ai fi eu, de n-ai fi însumi
Te-aş plînge argintiu şi gri
cu plînsu-mi

M-aş lepăda de tine ca de primăvară
fără de umbră m-aş lăsa
cu o putere ordinară
de animal în seama sa

Aş spune despre tine că eşti tu
timpule carne nemîncată
de n-ai fi verighetă acaju
la steaua măritată

De n-ai fi verighetă tu
la steaua măritată.

Piatră murind

Cum să orbească dacă n-a avut ochi
şi cum să surzească dacă n-a avut urechi

Vederea o considera numai pentru moarte
şi singură, a sa
cînd moare o piatră
sufletul ei
aidoma unui fluture fără zigzaguri
intră în gura căscată
a copiilor miraţi

Scoatere din minte

Rece, alb fulg de zăpadă
stins pe drumul supus roţilor

Degeaba ascuţim, prieteni, păsările, –
noi tot ne vom sufoca de aer

(Ninsoare neagră . . .
cu litere greceşti . . .)

Rece, alb fulg de zăpadă
tu te topeşti egal
peste mine
şi peste însumi

Promisiune

Aceste raze de la stea sunt schelete
Ochiul meu este trupul lor
Am fost despărţiţi unii de alţii altădată,
Cu promisiunea de a ne întîlni

Aflare

Plînsul fiinţelor de-a fi fiinţe
să nu mi-l dai în ochii mei
Gingaşul trei cel umilit de patru
să nu mi-l dai în unul meu.

Lasă-mă numai să-mi fie dor de tine
Lasă-mă în numai trădarea mea curată
şi uită-mi vina pe spinările stelelor
care mi-au plecat din ochi spre altădată.

Lasă-mă să fiu bîntuit de crima
foamei de a mînca
Inel de Saturn de logodnă la degetul
din stîngă mîna ta.

Scuturarea pomilor

– Scoală-te şi coboară-te de pe cracă ; –
urlă la mine luptătorul.
– Coboară cît mai iute cu putinţă ; –
şi ia-ţi şi cîntecul ; ia-ţi-l !
– Mai lasă-mă să dorm, mai lasă-mă ; –
l-am rugat, – mai lasă-mă
puţin
cît un vis ; – atît !
– Coboară ; – îmi spune luptătorul,
coboară şi vino să cînţi
luciul de roşu de soare
al săbiei mele cînd retează
gîtul duşmanilor acestui arbore !
– Coboară pînă nu tai stejarul
cu sabia. Coboară !
– Da. Cobor şi nu tăia
visul în care dorm.
Uite-mă ! M-am azvîrlit ! Da
şi din nou trezit din somn
martor al sîngelui vărsat e cîntecul.

Setea

Nu mai luceau ochi mari,
decît înlăuntru pentru naşterea altora.
Am ştiut că setea locuieşte caii.
Armăsarului i se făcuse sete de iepuri ;
gura albă a crinului ar fi băut un vultur ;
Ce beţie de carete
ar fi făcut şi ar face această şosea
sifonată cu praf ;
Mărului i s-a făcut sete de pere ;
Luceafărului i s-a făcut sete de Saturn ;
Mielului îi este sete de staul ;
Lui pasărea Arheopterix
i-e sete de viitor.
Stau cu gura şi cu limba de piatră
Mă arde pe gusturi răsărirea de stele,
Biserici de carne
Limba mea cînd linge aerul
Cred că mi-este sete
Spune-mi, o !, de cine îmi este mie sete,

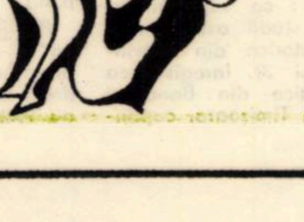

plastică

Marginalii la expoziția

IOANEI MOGA MAGERIU

In sala Facultății de Arhitectură (Bastionul cetății) au expus Ioana Moga Mageriu (pictură) și Constantin Grangure (sculptură). Cei doi tineri artiști, in mare măsură autodidacți, dovedesc o știință surprinzătoare in cunoașterea mijloacelor plastice și elaborarea unui registru ideatic propriu.

Pictura IOANEI MOGA MAGERIU se remarcă in primul rind prin susținuta preocupare de definire stilistică, prin sincretismul derulărilor grafice și cel al explorărilor cromatice. Amestec fertil de luciditate și invenție subiectivă, lumea pe care ne-o propune artista oscilează intre ecourile visului și concretețea transfigurată a realului. Ea se dezvoltă in contextul unor „fugi" grafice și cromatice, situate in pragul virtuozității. Se practică cu insistentă un principiu – soluție, ce poate fi considerat caracteristic pentru stilul Ioanei Moga Mageriu, și anume acela prin care suprafețele de culoare sint delimitate de contururi negre cu dimensiune variabilă. Rezultă de aici și o posibilă trimitere formală spre vitraliu sau arta icoanelor pe sticlă. Culoarea primește astfel transparență, intensificindu-se totodată, modalitate care permite realizarea unor spații interferate, cu stratificări și densități tensionale diferite. Evitind in general utilizarea unui singur centru de interes in cadrul suprafeței lucrării, artista optează pentru un sistem pluricentrat, dind iluzia unor suprafețe care se pot continua, depășind limitele cadrului.

Aflată la mijlocul drumului, intre gestul controlat și cel eliberat („automatism psihic"), creația sa denotă o inventivitate strunită de canoanele unui raționalism elastic. Calitățile picturii pe care o realizează Ioana Moga Mageriu se conturează cel mai cristalizat in lucrări ca : „Vegetația Somnului" (nuanțarea ritmului grafic, acorduri de alburi, griuri, albastruri, ocruri), „Inițiere" (viziune crepusculară, accente luminiscente, armonii inedite) „Invazie" (spațiu ascensional, ecou de vitraliu, albastruri și roșuri penetrante), „Fisură II" (bogăție cromatică, transparență) cit și in o serie de alte lucrări prezente in expoziție.

★

Sculptorul CONSTANTIN GRANGURE nu impresionează prin numărul de lucrări, ci prin robustețea formei și siguranța gestului plastic. Densitatea expresiei și evidenta profunzime a sculpturilor expuse transformă debutul său intr-un moment marcant, atit pentru autor, cit și penru cei receptivi la sculptură. Spre deosebire de alte genuri ale artei plastice, sculptura necesită un travaliu fizic suplimentar, care solicită la o concentrare de durată asupra ideii urmărite și la o intirziere a obținerii accentelor finale. Iată insă că tinărul artist a reușit cu bine să invingă aceste impedimente specifice și să realizeze o performantă neobișnuită in stăpinirea materialului. Pentru Constantin Grangure, lemnul devine docil. El nu se lasă furat de capriciile texturii sau conformația naturală a trunchiurilor folosite. Fermitatea și claritatea formei propuse este cea care domină. Mai mult, nu transpare efortul in execuție, dar nici facilitatea.

Dacă in „Torsiune" (spirale interferate, mișcări elicoidale, proces evolutiv) și in „Idol" (de fapt o maternitate), lucrări de tranziție, autorul urmărește și vibrația suprafeței paralel cu ritmarea, realizind o tratare carnală, cu urme vizibile de daltă, in cele trei lucrări din ciclul „Simetriilor", efectele de tratare a suprafețelor sint vizibil subordonate (pină la negare) primordialității construcției și conceptului. Aceste ultime lucrări (aducind vag a troițe și a siluete umane), păstrează reminiscențe constructive din arta neagră, iar pe detaliu ecouri ale unor ansambluri folclorice românești din lemn. Ele imbină sentimentul arhaic cu un mod contemporan de analiză a forțelor și energiilor care concură la definirea și expansiunea formelor in necontenită transformare. Lucrarea „Ritm" (replică, contemplată, la cea intitulată „Totem") insumează secvențe ale variațiilor energetice : cea statică, cea de acumulare și cea de inițiere dinamică. In „Mecanism arhaic", asemenea sugestii se amplifică, repartiția spațială și diversificarea formei in cadrul sistemului unitar de elemente dind un maxim de potențare expresivă. Componentele exprimă liniile directoare ale forțelor ce concură, relevind o ințelegere dialectică a luptei și unității contrariilor.

Lucrările sculptorului oferă mereu noi surprize asociative și posibilități de analiză, rezistind din unghiurile cele mai diverse.

CIPRIAN RADOVAN

---

teatru

„OMUL CARE..." de Horia Lovinescu

PE SCENA TEATRULUI ARĂDEAN

Prin problematica ei, piesa lui Horia Lovinescu **Omul care...** se situează in actualitatea cea mai stringentă. Intr-adevăr, problema secretului de stat și profesional devine o problemă a vieții de toate zilele. Pentru a trata această temă, in același timp politică și etică, Horia Lovinescu a ales modalitatea piesei polițiste. Așadar, intr-o intreprindere industrială, urmează să fie selecționate cadrele care vor pleca in străinătate pentru importante tratative cu o firmă străină. Șeful delegației urmează a fi tinărul inginer Matei Albu, tehnician priceput și capabil, dar funcționar cu prea multă personalitate și cam certat cu disciplina, sau cel puțin cu aspectele ei superficiale. Bucurindu-se de prețuirea superlativă a directorului și de acordul secretarului de partid, Albu pleacă in ciuda serioaselor rezerve ale directorului tehnic Pădureț. Rezervele par insă intemeiate pentru că, odată ajuns in străinătate, inginerul Albu se dovedește lipsit de vigilență, stabilește contacte compromițătoare cu persoane suspecte și, in cele din urmă se compromite definitiv pătrunzind intr-un cerc de depravați unde beat, sau poate drogat, nu se știe exact, face declarații ostile statului nostru și participă la o adevărată orgie. Șantajat cu documentele sonore și fotografice ale comportamentului său, inginerul Albu devine, in ciuda remușcărilor sale și a incercărilor de a rezista, agent al unui serviciu de spionaj străin, interesat in aflarea unor secrete industriale de la intreprinderea lui Albu. Incercind să obțină secretele care ii sint cerute, Albu devine suspect, pierzind, in cele din urmă, increderea prietenilor și a tovarășilor săi de muncă. Pină și soția lui il suspectează de legături extraconjugale. Inconjurat de spioni duri și cinici, care il amăgesc cu promisiuni mirifice dar evident false, Albu trăiește un coșmar și se indreaptă inevitabil spre catastrofă. Printr-o lovitură de teatru, insă, aproape de final, situația se schimbă fundamental : Albu nu este un spion străin, ci un strălucit agent al contraspionajului nostru care reușește să demaște o intreagă rețea de spionaj organizat pe teritoriul patriei noastre.

In acest punct acțiunea s-ar fi putut termina foarte bine cu un happy-end : eroul, reabilitat, pleacă acasă la brațul soției, căreia i-a recistigat increderea. Autorul a vrut insă să sublinieze seriozitatea problemei puse. Spionajul și contraspionajul sint activități grave și importante pe plan social, periculoase pe plan individual. Albu piere ucis de o spioană străină, singura care părea umană intr-o lume dezlănțuită.

Piesa este alcătuită din situații care se succed cu repeziciune, acțiunea fiind fragmentată intr-un număr de tablouri, intr-o manieră aproape cinematografică.

In ciuda acțiunii rapide a piesei, autorul are timpul de a creiona citeva tipuri reale – Paraponțu, prudent și reținut pină la oportunism și lașitate ; Corbunțu, demagog și ipocrit, cu certe aptitudini de delator ; Pădureț, mărginit și invidios etc. – ceea ce nu se poate spune despre agenții spionajului străin, cam convenționali și monotoni in duritatea și cinismul lor.

Prevalindu-se de calitățile piesei, spectacolul teatrului din Arad (regia Gheorghe Miletineanu) are ritm și, ca piesă polițistă se urmărește cu un cert interes. In acest sens, regia a fost ajutată de o distribuție omogenă in care sint greu de sesizat virfuri de interpretare dar, – și acesta nu e de loc un lucru lipsit de importantă – nu există nici note stridente. Se remarcă totuși Ion Petrache care se achită onorabil de rolul, destul de dificil prin complexitatea pe care o implică și pe care trebuie să o sugereze, al inginerului Albu. De un oarecare relief sint și rolurile create de Costel Atanasiu (Paraponțu), Teodor Vușcan (Corbuțu), Larisa Stase Mureșan (Eliza), ajutați probabil și de textul ceva mai generos. Un decor simplu și ingenios (scenografia Paul Salzberger), realizat prin dispunerea in diferite combinații ale unor panouri cu reflexe alb metalice a creat o atmosferă modernă, dar rece, ceea ce se potrivește numai cu unele din tablourile piesei. In ansamblu, un spectacol de rutină la un nivel decent.

N. CORBEANU

---

banatica

Din trecutul publicisticii bănățene (II)

Pină in anul 1928, cind Ioachim Miloia este numit in postul de director la Muzeul Bănățean, instituția aceasta n-a mai reușit să susțină apariția unui buletin. Tinărul director al muzeului reușește ca încă in anul 1928 să adune și să redacteze un material bogat pentru primul număr al noului buletin al instituției, numit „Analele Banatului". In „Cuvintul înainte". din primul număr (1928), care a apărut la 10 ianuarie 1929 se arată că buletinul acesta va cuprinde „darea de seamă asupra lucrărilor muzeului realizate in trei direcții : 1). Prelucrarea științifică a materialului din colecții ; 2). lucrări externe : ca săpături arheologice și studii asupra monumentelor istorice din provincia noastră și 3). inregistrarea mișcării artistice din Banat și în special din Timișoara, cuprinzind aici expozițiile de artă, monumente, sau alte realizări istorice".

Începind cu fascicola a II-a, publicația nu mai este un buletin exclusiv al muzeului, ci își lărgește profilul, fiind revistă „editată cu riscul propriu" de Ioachim Miloia, „dindu-se, însă, preferință și de aci înainte problemelor muzeului". La rubrica „Redacționale" (în loc de prefață), publicată in nr. 2 al Analelor Banatului (p. 132), Ioachim Miloia anunța : „Analele Banatului își va lărgi cadrele : **va publica tot ce este viață bănățeană din trecut și prezent, înfățișată in lumina documentelor** (sublinierea lui Ioachim Miloia – n. n.).

Publicația „Analele Banatului" și-a urmat cu consecvență programul anunțat in primele două numere. In revista aceasta, au fost publicate materiale privind istoria, arheologia, arta plastică, cultura populară, personalitățile de seamă din Banat și din țară, aspecte la care se adaugă dările de seamă ale activității muzeului, citeva răspunsuri la chestionarul istorico–arheologic, al muzeului, date demografice, recenzii, hărți, schițe, reproduceri după lucrările de artă din Banat și după stampe etc.

Incepind cu primul număr, revista a fost apreciată de o seamă de personalități ale vieții culturale românești. G. Călinescu saluta apariția „Analelor Banatului", spunind „că acestea prin bogăția materialului informativ, prin documentația serioasă și frumusețea reproducțiunilor(...) sint menite să ajungă miine izvor de documentație asupra Banatului" (G. Călinescu – „Un glas din Banat" – în „Viața literară", 2–16 feb. an. 1929, București). Emanoil Bucuța scria despre primul număr al revistei : „Răsfoiesc „Analele Banatului", cu atita material scump in cele 160 de pagini mari ale lui. E ca o plimbare pe un zid de cetate, lat cit al Babilonului lui Nabucodonosor. L-a ridicat mintea și cultura românească" (în „Ultima oră", an. 1, nr. 32).

Profesorii universitari Constantin Daicoviciu, Em. Panaitescu, V. Loichița, ii trimit scrisori * de felicitare lui Ioachim Miloia. In scrisoarea sa, poetul sămănătorist, bănățeanul V. Loichița, spunea : „Buletinul tău, ca și almanahul prietenului meu, R. Molin, sunt fapte culturale bănățene care rămin și se vor înălța luminoase deasupra tuturora nevredniciilor celor mai jalnice și mai jenate ale zilelor pe care le trăim – pentru posteritate"...

Dar, din păcate, de la număr la număr, revista intimpină tot mai mari greutăți materiale. Zbuciumul lui Ioachim Miloia, provocat de lipsa de fonduri necesare pentru tipărirea revistei, il intilnim exprimat atit în notele „Redacționale", publicate în Anale..., cit și în numeroase adrese, prin care solicită subvenții unor persoane suspuse.

Neprimind subvenții pentru tipărirea revistei, Ioachim Miloia este nevoit să sisteze apariția acesteia, în anul 1932, cind iese de sub tipar fascicola 9, pe anul 1931. Ultimul număr al revistei, „care cuprinde material ce trebuia să apară în alte trei fascicole mai mici", a putut fi tipărit doar în urma subvenționării cu suma de 22.716 lei din fondul „Comitetului de inițiativă și patronaj pentru ridicarea unui monument în Timișoara, marelui român Emanoil Ungureanu", intrucit numărul respectiv al Analelor Banatului a fost închinat memoriei lui E. Ungureanu, căruia Ioachim Miloia ii închinase și primul număr al revistei.

Așadar, vitregiile pecuniare au dus la întreruperea apariției revistei și nu „moartea prematură a directorului, dr. Ioachim Miloia, în 1932, cum afirmă Alexandru Rusu, în „Analele Banatului" – indice bibliografic, (editate la Timișoara, în 1967, de către Universitatea din Timișoara, Biblioteca Centrală, serv. de bibliografie). Ioachim Miloia a murit la 25 martie 1940.

Revista „Analele Banatului" are o mare însemnătate în dezvoltarea interesului pentru multiplele aspecte ale trecutului Banatului și totodată a stimulat dezvoltarea vieții cultural-artistice din Banat, în perioada apariției sale.

Prin competența științifică incontestabilă a lui Ioachim Miloia, publicația aceasta a fost, fără îndoială, in perioada interbelică, cea mai bună revistă din Banat, axată pe studii și cercetări din istoria și arta acestui ținut – profil menționat pe coperta interioară a celor nouă fascicole.

AUREL TURCUȘ

---

* Srisorile se găsesc în Arhiva Muzeului Banatului.

Nostalgia și vocea

Instrumentele au fost nevoite să se perfecționeze în rind cu tehnica folosirii lor. Instrumentul nu se mai complace în postura de acompaniator, a devansat vocea, obligind-o să-și iese din comoditate, din autoadulare.

Compozitorii paseiști o mai întrebuințează uneori așa cum era folosită în alte secole, așa cum pentru culoare introduci în orchestră un instrument arhaic. Vocea trebuia să enunțe o poveste, apoi i-a revenit menirea să reprezinte un caracter, să adauge o dimensiune sonoră unui complex instrumental. Uneori se merge spre depersonalizarea ei totală ; ruptă de cuvint, filtrată prin procedee electronice, programată în sintetizatoare, ea devine cel mai straniu și tulburător instrument, adăugîndu-se astfel note de specific al unui veac cu gigantice inovații sonore.

Vocea e uneori reținută în stare de tradiție de către lucrările cu tente folclorice. Nu este însă singurul ei drum posibil. Se spune că azi ea e silită să se subordoneze tehnicii muzicale mereu mai pretențioase ; semnale de alarmă inutile ne spun că noul val „dezumanizează" vocea. Dar au existat momente în care instrumentele imitau glasul omenesc, așa că există o reciprocă iubire, un echilibru. Dacă se poate, pe drept cuvînt, crede că glasul a trecut pe locul doi în această competiție, faptul se datorește lipsei de curaj în abordarea unui repertoriu care să oblige la descoperirea unor valențe inedite, a unor posibilități expresive într-un registru întins.

Avem o ureche mereu întoarsă spre ceea ce ne-a devenit familiar. Sînt necesare decenii pentru ca gustul să se formeze, pentru ca noile sonorități să ni se pară accesibile. Tocmai de aceea, programarea la infinit a clasicelor opere italiene, de pildă, nu e menită nici pe departe să stabilească climatul noului. Noua ipostază a vocii se conturează începînd cu drama muzicală wagneriană, care vine în plin secol al instrumentismului, într-o etapă dificilă pentru voce și îi restaurează demnitatea.

Nu de nostalgii avem nevoie, ci de voci : școală modernă de autoperfecționare și public dispus să asculte, deocamdată, lucruri care i se vor părea de domeniul experimentului. Și să nu uităm că sîntem țara în care cîntatul e la mare cinste, corurile fiind o expresie a marii sociabilități a românului. In aceste condiții, nu putem rămîne la formule tradiționale. O tînără generație de compozitori a obligat soliștii și corurile să cînte „muzica vorbită", aleatoric dodecafonic. Începe o nouă perioadă pentru vocea umană ? Probabil.

L. B.

In actualitate

Miraculoasa evoluție a speciei umane e presărată cu enigme a căror dezlegare e cu atît mai fascinată cu cît trebuie să o căutăm mai adînc pe verticala timpului. Ne punem deci întrebarea care rațiune determină apariția vocii umane, ca necesitate și moment, pe scara evolutivă filogenetică. Se pare că relația organ auditiv – organ fonator să fi impus un principiu fundamental formelor de existență superioară. Cu alte cuvinte, asemenea viețuitoare au fost dotate deopotrivă cu facultatea de a auzi și emite sunete, sau, în termeni științifici acreditați, ființele evoluate dispun de un sistem de comunicație complet, capabil să recepționeze și să emită unde sonore purtătoare de informație.

Este de presupus, ca sonoritatea incoerentă a laringelui ancestral să fi detașat, în paralel, sunetul vorbit și cel muzical ; un criteriu de prioritate nefiind nici esențial, nici ușor de stabilit. Oricum, conștiința vocii cîntate trebuie să fi apărut mai tîrziu. Experiența împlinită de natură asupra omului poate fi repetată, în condiții de laborator, asupra altor specii, desigur, la nivelul respectiv. Ceea ce s-a și făcut, luîndu-se ca obiect de studiu unele păsări cîntătoare. În cartea sa „Instinct și inteligență", omul de știință S. A. Barnett scrie : „La cinteză cîntecul se dezvoltă complet în cursul primelor 12 sau 13 luni de viață ; ea nu va mai putea cînta niciodată normal dacă a fost ținută pînă la vîrsta de un an într-o cameră insonorizată". Firește, Olivier Messiaen nu ar mai fi exclamat admirativ : „Ascultați păsările ; ele sînt mari maeștri". Din fericire, natura ferește individul de izolare. Fenomenul de învățare a caracteristicilor parentale de către animalele tinere – subliniind în cazul nostru, rolul de semnal social al cîntecului – a fost denumit **imprenting.** Așadar, s-ar putea trage concluzia că imprenting-ul stă la originea cîntecului și a jucat un rol important în dezvoltarea vocii umane.

Revenind asupra relației simț auditiv–voce umană, trebuie să remarcăm în formularea ei un fel de ordine cauzală. Se știe de mult, că absența auzului e însoțită, de obicei, de absența fonației. Cercetările lui A. Tomatis („Relation entre l-auditiv et la fonation", 1957) relevă însă aspecte inedite ale problemei. El a pus un subiect să cînte în fața unui microfon, aducînd în același timp, prin căști, la urechile cîntărețului propria voce. Rezultatele deveneau interesante de îndată ce vocea readusă artificial era modificată prin mijloace electronice, dovedind că vocea naturală suferă modificări asemănătoare. Tomatis a rezumat lapidar concluzia sa : „Vocea nu conține decît ceea ce urechea aude". Mai mult încă : „Dacă impun unui subiect o ureche carusiană eu îi confer, ipso facto, vocea lui Caruso".

O adevărată revoluție în explicarea acustico–fiziologică a fenomenului vocal o constituie teza savantului francez Raoul Husson. Sunetul vocal uman se produce prin modularea coloanei de aer expirator de către glotă, ale cărei deschideri și închideri sînt comandate de influxuri nervoase asupra mușchilor corzilor vocale. Se dovedește astfel că principiul modulării unei unde purtătoare era cunoscut și aplicat de natură, cu mult înaintea inventării radio-ului.

Ceea ce ar rămîne de argumentat încă este : de ce a ales natura această soluție complicată în raport cu cea a rezonanței corzilor vocale, în care s-a crezut pînă de curînd, tocmai datorită simplității ei ?

OVIDIU MANOLE

Cu Dumitru Botez

– Care este rolul muzicii corale în contextul actual ?

– Un element capabil să producă o eficientă educație muzicală este corul, cu atît mai mult astăzi, cînd afirmarea culturii românești cunoaște noi culmi. Deși avem un număr impresionant de orchestre, ele pot satisface educația muzicală doar pentru un public restrîns, așa încît corul și vocea umană rămîn elemente principale pentru educația estetică.

– Cum colaborează vocile cu muzica timpurilor noastre, eventual de avangardă ?

– Eu consider că și vocea umană a ajuns la o mare perspectivă în comparație cu alte epoci, încît și ea poate aborda astăzi cu destulă ușurință muzica acestor curente contemporane. Problema principală nu este aceasta, ci aceea de a se ști ce va rămîne din muzica de astăzi, lucru pe care nu-l poate decide decît viitorul. Fără îndoială că multe din experiențele contemporane vor rămîne.

– În contextul instrumentalismului azi nu este înlocuită vocea umană ?

– Asta nu se va putea întîmpla niciodată și niciunde. Întîi pentru că toată perfecționarea instrumentelor în tot decursul secolelor nu poate înlocui vocea, ea rămîne încă cel mai perfect instrument. În al doilea rînd, nu cred că atingem vreodată momentul cînd fiecare om va putea cînta la un instrument, dar din gură vor cînta oamenii mereu.

– Specificul românesc include corul ?

– Specificul românesc îl include pentru că noi avem o muzică de acest fel și am reușit să ajungem din urmă, să egalăm și să depășim, prin puterea de expresie specifică, muzica unor popoare cu vechi tradiții în acest domeniu.

– Care este poziția dv. în muzica românească ?

– Fiind pasionat cercetător al muzicii românești, m-am străduit să ridic arta corală românească la un nivel de la care pleacă acum dirijori tineri. Lucrez la formarea profesorilor de muzică și a dirijorilor și scriu lucrări corale de diferite genuri. În momentul de față prelucrez trei piese populare din județul Arad, pentru corul din Buteni.

– Ce părere aveți despre arta corală bănățeană ?

– Se știe că aici există o muzică foarte frumoasă, cu o fascinantă bogăție ritmică. Banatul a dat mari compozitori care au știut să prelucreze această muzică. În fața corului „Ion Vidu" se găsește un adevărat dirijor, Remus Tașcău, ale cărui calități îl vor ridica și pe el și vor ridica și corul pe frumoase culmi artistice.

ION SUBȚIRE

Cu Marin Constantin

– Cum s-a născut „Madrigalul" ?

– Gîndind să facem un cor cameral, am ales o serie de fete care urmau să intre la Conservator, încercînd să realizez un instrument care să corespundă formulei pe care o întrebuințau în această privință marii dirijori în epoca Renașterii, în care soprana și altul erau cor de copii, iar tenorii și bașii oameni maturi. Vocile nonvibratto ale sopranelor și alteistelor educate la corul de copii al RTV și cîteva de la corul Palatului Pionierilor corespundeau din acest punct de vedere. Am observat că în privința muzicii camerale noi avem un gol destul de serios și că era o datorie a noastră să împlinim acesta. Pe vremea lui Enescu și înainte, exista o tradiție, dar se produsese o oarecare ruptură.

Acum după 10 ani, trebuie să vă spun că încenc o mare satisfacție văzînd că au apărut un noian de formații camerale, atît în școli cît și în facultăți, la cămine culturale, la case de cultură. Apoi, chiar și în viața muzicală instrumentală. „Musica Nova" de exemplu.

– Scopul dv. este, în principal ...

– ... instrumentalizarea vocii pe fondul spiritual uman. E un fel de a răspunde unei dispute la ora actuală foarte serioasă, în legătură cu felurile de formații corale. Unii militează pentru formații camerale de tip preclasic ; alții pentru muzica contemporană sau cea preclasică, există o discrepanță.

Eu am plecat de la următoarea premiză : formația trebuie să fie un instrument care să poată cînta tot ceea ce se scrie pe acel instrument. Mi-e greu să cred că o vioară este construită numai pentru a cînta Paganini și nu și compozitori dintr-o altă epocă. Cred că și o formație corală – privită ca instrument – poate să cînte tot ce se scrie pentru ea. Adepții acestui punct de vedere, din fericire, cresc. Pentru că unde a fost marea greutate, bariera a fost trecută și „Madrigalul" a arătat lumii întregi că alături de Palestrina, care presupune o puritate de voce și un stil nonvibratto, se poate și o lucrare de Miriam Marbe, aleatorică, sau o lucrare heterofonică de Ștefan Niculescu sau una serială de Anatol Vieru, lucrări contemporane care folosesc cele mai actuale și moderne mijloace de expresie, în tehnica compoziției contemporane.

– Sigur, corul „Madrigal" a însemnat mult nu numai pentru noi.

– Un mare critic italian a afirmat că dacă muzica preclasică italiană a fost păstrată în datele ei esențiale, lucrul se datorește „Madrigalului" nostru (Il Mesagero). Cu toate astea, determinant în instalarea pe orbita internațională a fost climatul artistic din țara noastră. Conceptul de „Madrigal" este colectiv, nu-mi aparține doar mie. Gloria este a marelui anonim.

TEODOR BULZA

VOCII UMANE

Vibrantul omagiu

(Urmare din pag 1)

„Deşi infrîntă, Revoluţia de la 1848 a avut consecinţe profunde asupra evoluţiei ulterioare a poporului român. Ea a zdruncinat puternicul edificiu feudal, a dat impuls dezvoltării societăţii, a dus la afirmarea tot mai puternică a conştiinţei naţionale a românilor, a sădit adinc ideea că adevărata libertate se cucereşte prin luptă unită a tuturor asupriţilor, indiferent de naţionalitate."

Expunerea a mai constituit un bilanţ al rodniciei realizărilor noastre în procesul făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate, al infăptuirilor oamenilor muncii de pe cuprinsul judeţului Timiş, realizări care **„intruchipează forţa Organizaţiei judeţene Timiş a Partidului Comunist Român, entuziasmul, hotărirea şi abnegaţia oamenior muncii, indiferent de naţionalitate, care, sub conducerea organelor şi organizaţiilor de partid nu-şi precupeţesc eforturile pentru a infăptui cu cinste sarcinile rezultate din documentele celui de al X-lea Congres al PCR, ale Conferinţei Naţionale a partidului, ale plenarelor ulterioare ale CC al PCR."**

In incheiere, participanţii la adunarea au adresat o telegramă Comitetului Central al partidului, tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU.

A urmat un spectacol omagial realizat de către colectivele artistice de la cele 3 teatre timişorene, Filarmonica „Banatul", Opera, corul „Ion Vidu", echipe de dansuri şi numeroşi artişti amatori din municipiul Lugoj.

Spectacolul a fost conceput ca o mare frescă alegorică evocînd momentele centrale ale tradiţiilor revoluţionare ale poporului român. Apar figuri de seamă : Bălcescu, Murgu, Kogălniceanu, Alecsandri, Bărnuţiu. Pe un fundal sonor emoţionant, citate rămase istorice : **„Vrem să fim o naţie, una, puternică şi liberă prin dreptul şi datoria noastră, pentru binele nostru şi al celorlalte naţii, căci voim fericirea noastră şi avem o misie a implini in omenire . . ."**

Iată şi evocarea acelei adunări din 1848 de pe Cimpul Libertăţii de la Lugoj şi prezenţa lui Eftimie Murgu adresindu-se mulţimii. Pe tribuna sobră şi sugestivă, costumele de epocă şi machiajul ne redau personalităţile Revoluţiei. Se recită :

„Şi visul libertăţii l-a sfărimat puterea
Intunecind lumina şi ferecind-o-n fiare.
Pling cronicile lumii, dar neinfrintă-i vrerea
Şi neinfrintă-i forţa revoltei populare".

Momentul infrăţirii naţionalităţilor în vederea ţelului comun :

„Sintem mai multe naţii pe-acest străvechi pămint
Si niciodată armelor noi nu le-om da cuvint.
Să fim un singur cuget. unica noastră cale
In contra tiraniei şi erei feudale."

Momente coregrafice, torţe şi fîlfiiri de stindarde anunţă naşterea unui ev muncitoresc şi a partidului celor ce muncesc. momentul crucial al insurecţiei : **„Revolta seculară a invins şi August e simbolul noii ere."**

Un uriaş tricolor işi intinde aripa deasupra tribunei, costumele gărzilor patriotice, costumele naţionale, coregrafia graţioasă şi sugestivă intruchipează **„veacul generator de largi valori umane ce işi vădesc menirea . . ."** şi **„ . . . pasul nostru e-acum cant şi zbor."**

„Partidu-i farul unic şi spirit colectiv,
Vointă a luminii şi umanism deplin . . ."

Corul intonează frumoase cintece dedicate patriei şi partidului, fundal pentru vocea vibrantă a crainicului :

„Prezenţi, cu trup şi suflet alături de partid,
Alături de bărbatul ce-i vremilor catarg.
Ideile-i ca ample stindarde se deschid
Şi se transformă-n faptă, se dăruiesc spre larg."

Un uriaş portret al tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU este ridicat pe umeri şi incadrat de un ocean de drapele. Finalul — o apoteză :

„Cinstim din suflet fapte şi strămoşii
Inscrişi in timpul nostru şi in vers
Pe faldurile firii noastre roşii :
SINTEM O REVOLUŢIE IN MERS !"

Corul vorbit se ridică deasupra cimpului ca o replică dată trecutului ; sint voci solemne şi sărbătoreşti, izbucnesc aplauze şi urale, o mare intreagă de oameni ai muncii freamătă de entuziasmul şi măreţia acestei clipe de neuitat.

ADUNAREA POPULARĂ DE PE CIMPUL LIBERTĂŢII de la Lugoj, a fost un prilej de evocări, dar şi un bilanţ viu al faptelor unui popor cutezător şi harnic, demn continuator al luminoaselor noastre traditii revoluţionare.

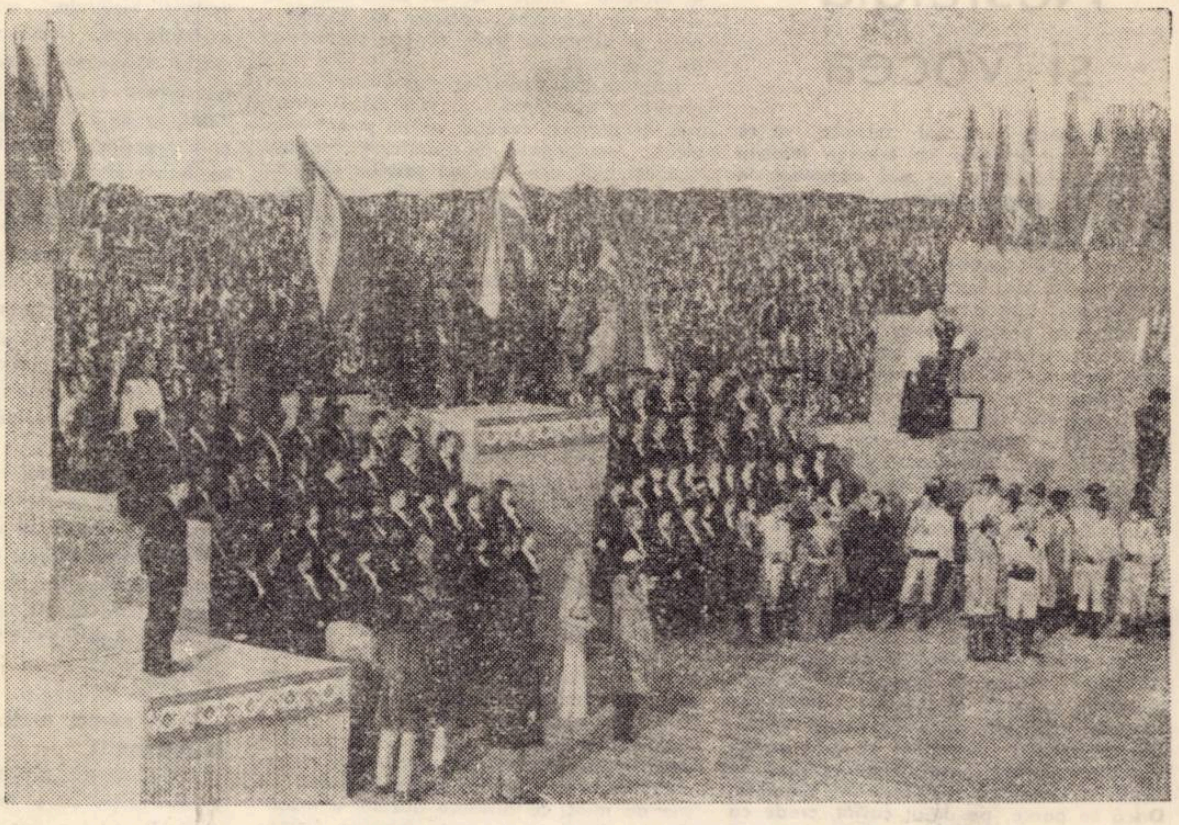

documentar

Înaltă recunoaştere

Universalitatea culturii noastre contemporane se verifică şi prin aprecierea crescindă de care reprezentanţii săi cei mai de seamă se bucură dincolo de graniţă. Indeosebi premiul „J. G. Herder," acordat de Senatul Universităţii din Viena in deceniul din urmă an de an unor fruntaşi ai poeziei româneşti ca T. Arghezi, Al. Philippide, Zaharia Stancu şi Eugen Jebeleanu este un pas hotărit in recunoaşterea contribuţiei literaturii noastre la marea „Weltliteratur" rîvnită intr-un ceas de nostalgică meditaţie despre viitorul poeziei de J. W. Goethe ca expresia universal valabilă a spiritului de umanitate.

Numărindu-se printre laureaţii premiului J. G. Herder, incă din 1970, scritorul Zoltán Frannyó, vestit maestru al artei traducerii, a fost sărbătorit recent, in cadru festiv, la Ambasada Republicii Federative Austria, inminindu-i-se Marea cruce de merit in aur a Austriei, insoţită de felicitările personale ale Preşedintelui federativ Dr. Franz Jonas. Cu această ocazie, Dr. Werner Sautter, ambasadorul Austriei, şi maestrul Zoltán Franyó au rostit scurte alocuţiuni. Printre oamenii de cultură, care prin prezenţa lor şi-au manifestat admiraţia faţă de apreciatul şi distinsul octogenar, s-au remarcat vechii prieteni ai culturii austriece ca Dr. Jean Livescu, Alfred Kittner, Andrei A. Lillin, Aurel Martin, Franz Storch şi alţii.

Transmitem şi pe această cale felicitările noastre călduroase neobositului nostru confrate, maestrului Zoltán Franyó, urindu-i şi pe mai departe numeroase succese in nobila sa operă de infrătire a popoarelor prin propagarea in bune traduceri a celor mai de seamă valori din literaturile lor.

Cuvîntul maestrului Zoltán Franyó

După minunatele cuvinte cu care Domnul ambasador mi-a apreciat activitatea literară n-aş vrea să fiu bănuit de individualism, dacă indrăznesc acum să incerc să stabilesc ponderea relaţiilor mele cu Austria şi indeosebi cu Viena în decursul a şaizeci şi cinci de ani. Soarta mi-a permis ca incepînd din 1907, in epoci legate de transformări, să mă pot simţi in ambianţa Vienei totdeauna înconjurat de dragoste.

Descinzînd ca tinăr poet la Viena, mi-am descoperit destinaţia nu numai in a înnoda relaţii prieteneşti cu unii scriitori austrieci ca Peter Altenberg, Hugo von Hofmannsthal, Stefan Zweig, Anton Wildgans şi, mai tîrziu, Felix Braun, Franz Werfel, Franz Theodor Csokor, Johann Gunert, ci să mă dedic cu entuziasm şi tălmăcirii creaţiei lor lirice în limba maghiară. In paralelă am elaborat treptat numeroase traduceri in limba germană din opera lui Petőfi Sándor, Ady Endre, Kassák Lajos, József Attila, iar in timpurile mai apropiate de noi, din Illyés Gyula, Weöres Sándor, Nagy Lazsló, la care, cu rîvna întregii mele vieţi, am putut adăuga tălmăcirile mele din opera genialului M. Eminescu, fost student acuma o sută de ani al Universităţii din Viena şi, mai departe, din creaţia lui Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Alexandru Philippide ca şi a multor talente mai tinere ale bogatei poezii lirice româneşti.

Capriciile sorţii m-au dus mereu din nou la Viena : în 1915, după ce am fost rănit pe frontul din Galiţia. Dîndu-mi seama de absurditatea şi barbaria războiului, mi-am descris trăirile în cartea **Bruder Feind** (Mi-e frate duşmanul) ca apoi, în timpul convalescenţei, să mă reintîlnesc la Arhivele de război. unde ne-am găsit un refugiu din urgia războiului, cu scriitorii Alfred Polgar, Stefan Zweig, Paul Ziffere, R. M. Rilke, Fr. Th. Csokor, Robert Musil, Oskar Maurus Fontana. Tot atunci am devenit părtaşul norocului inestimabil de a găsi în o tînără vieneză, artizană a vestitei „Wiener Werkstätte", pe consoarta vieţii mele care, timp de cincizeci şi sapte de ani, cu abnegaţie dar şi cu multă fineţe şi cu rar simţ critic, m-a însoţit fidel prin toate încercările vieţii, fiindu-mi totdeauna un sprijin real. Permiteţi-mi să vă atrag luarea aminte asupra prezenţei sale aci printre noi, la fel ca şi a fiicei mele, născută şi ea tot la Viena.

În timpul fundamentalelor zguduiri revoluţionare şi contrarevoluţionare care au urmat după primul război mondial, activitatea mea publicistică a găsit loc in coloanele ziarului muncitoresc „Arbeiterzeitung". În acelaşi timp am putut să urmez la Universitatea veşnic tînără a Vienei, vestita Alma Mater Rudolphina, cursurile de limbă şi literatură greacă şi de limbi orientale — indeosebi chineză, persană şi arabă — punînd în felul acesta bazele filologice necesare traducerilor mele de mai tîrziu din aceste literaturi. Faptul că în acei ani, Austria a trecut printr-o nemaipomenită criză materială şi financiară — la Viena a bîntuit foametea iar inflaţia a atins o curbă de nivel de-a dreptul fantastică — mi-a arătat că fără politica Partidului socialist populaţia Vienei şi-ar fi pierdut pentru totdeauna încrederea în dreptatea socială şi intr-un viitor mai luminos.

In felul acesta sînt şi rămîn pătruns faţă de Austria de sentimentul recunoştinţei. Austria s-a dezvoltat în anii vieţii mele spre un stat modern, înzestrat în centrul Europei cu o forţă coezivă a tot ce este valoros în cultura omenirii. Cu această Austrie de azi, ţara mea, R. S. România, întreţine în ciuda deosebirilor sociale, contacte multilaterale economice şi culturale, în continuă dezvoltare.

Resimt cu această ocazie festivă drept o datorie profund înrădăcinată în inima mea să-mi înclin fruntea în faţa şirului nesfirşit de scriitori-prieteni care între timp au decedat, ca şi al profesorilor mei de neuitat : arabistul Rudolf Geyer, sinologii Arthur v. Rotshorn şi Leopold Woitsch, mai departe al filozofilor şi istoricilor Gomperz, Kretschmer, Reininger, Ludwig Geiger şi Hüsing.

Nu pot să trec sub tăcere satisfacţia personală că din 1960 mi s-au creat condiţiile să pot ţine an de an la Viena şi în Austria conferinţe despre evoluţia literaturii din ţara noastră, slujind prin ele, atît cît îmi permit puterile, opera de apropiere prietenească între oamenii de cultură din ţările noastre.

Primind cu emoţie şi mulţumiri înalta decoraţie pe care Preşedintele federativ al Austriei, Dr. Franz Jonas, mi-o transmite prin Domnul ambasador Dr, Werner Sautter, doresc să subliniez că mă simt îndatorat să contribui mai departe la adîncirea continuă a relaţiilor culturale între R. S. România şi Austria.

evrika!

● Am căzut şi am mai rămas jumătate, m-am ridicat şi am mai rămas doar un sfert...

● Soţul ideal e un sclav care îşi domină soţia.

● Muntele trăieşte în epoca de piatră, iar litoralul în epoca de bronz.

● Am sădit un pom în craniul planetei şi am descoperit mitul creaţiei.

● Dacă aş bate recordul la suta de metri alergînd de-a-ndarătelea, încă aş fi numit campion.

● Sînt fericit : D. nu este duşmanul meu de moarte, ci de viaţă.

● A stat toată iarna pe cuptor şi acum a plecat la mare să se „prăjească".

● Milcovul — un rîu care în loc să despartă două ţări, le-a unit.

● Asta afacere : să dai mîna cu o sută de lei.

● Ştiu de ce nu seamănă omul cu ceasul : pentru că ceasul cînd se grăbeşte trebuie dus la reparat.

● Se uita la mine şi spunea că priveşte în gol.

● Pămîntule — călător, opreşte-mi rătăcirea !

ION VELICAN

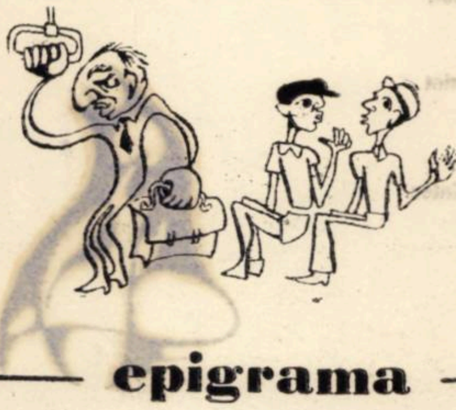

— Ce zici, cedăm locul bătrînului ?

— Lasă-l că „se ţine bine !

(Caricatură şi vignete în acest număr : LUCIAN BURERIU).

epigrama

mică antologie

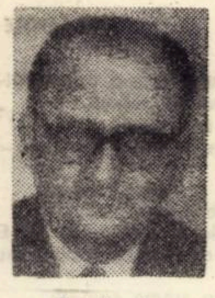

Virgil Şchiopescu

Născut în anul 1922, în Turnu Severin. Lector la Universitatea din Timişoara (şeful disciplinei Finanţe). Publică poezii în grai bănăţean, epigrame şi parodii. Colaborator la radio şi televiziune. Pregăteşte un volum de epigrame şi unul de poezii în grai bănăţean.

Autoironie
(poetul fiind şi dascăl de „Finanţe")

Poet cu speranţe,
Dar „talentul" ioc !
Dascăl de Finanţe,
Dar „talanţi" deloc !

Soţiei mele

Nevestica tot spunea,
Că ea-i jumătatea mea.
De aceea nu-nţeleg,
Dece-mi ia salaru-ntreg !

Unui mamoş, la revelion.

Anul nou ce naşte-n zare,
Pentru el se naşte-n van.
Prima naştere la care,
N-a „ciupit" şi el un ban !

Unui gripat,
care „s-a pus cu romul pe picioare".

A fost gripat nevoie mare
Şi ca să lase omul patu',
„S-a pus cu romul pe picioare",
Dar nu pe două, ci pe patru !

Ion P. Stoica

S-a născut în comuna Stoeneşti, judeţul Ilfov, la 20 februarie 1932. Colaborator al unor ziare judeţene. În pregătire un volum de epigrame.

Unui superstiţios.

Cînd strănuţi, în acea clipă
Speri „norocul" ca să-ţi vină ;
Semn că-i început de gripă
Şi noroc cu... aspirină !

Unui infumurat.

Ai făcut o constatare
Că în nori capul mi-e dus...
Însă văd că al matale
Nu-i nici jos, dar nu-i nici sus !...

Corida.

Într-o luptă de paradă
Cu abilul matador,
Taurul rănit de spadă
Muri-n pace şi... onor !.

Poetului Damian Ureche.

Iubit poet contemporan
Dorinţa mea e foarte veche :
Aştept ca-n fiecare an
Să cînţi cum ştii ; după... ureche !

POLI în divizia „A"

GAUDEAMUS

Poli din nou în divizia A !

E un fel de reintoarcere a fiului risipitor. Şapte ani de absenţă, şapte ani de amăgiri şi dezamăgiri...

Clubul sportiv „Politehnica" şi-a serbat în 1971, 50 de ani de la întemeiere. Echipa de fotbal a fost în toţi aceşti ani în centrul atenţiei marelui public. A cunoscut şi succesele şi insuccesele. Din 1948, cînd a promovat în prima divizie a ţării şi pînă în prezent au existat ani de urcuş şi de coborîş. Caracteristica principală a echipei a fost puterea de luptă, tinereţea, dar şi inconstanţa, inconsecvenţa. De pildă, în 1964 la interval de numai patru zile realiza 7–3 cu „Honved" Budapesta şi 1–1 cu „Recolta" Carei. Cucereşte „Cupa României" în 1958 şi cîştigă turneul de fotbal de la Erevan în 1967, participă cu succes la „Cupa Dunării" în anii 1958, 1959.

Să nu uităm : în 1971, într-o situaţie similară cu aceea din acest an, Poli pierdea pe teren propriu duelul cu Crişul (1–1), care smulgea un punct preţios, ce urma să-i aducă promovarea în A. Şi atunci, ca şi în recenta întîlnire, Poli a jucat mult timp în zece oameni, deoarece Rotaru a fost eliminat la sfîrşitul primei reprize.

Etern rivala de pe Criş, însă, în acest an a fost făcută K.O. în asistenţa celui mai sportiv şi mai numeros public din provincie — aproape 50 000 de oameni cu steaguri şi cu inimi înflăcărate. Astăzi Timişoara respiră atmosfera marilor stadione ale lumii. Un public excelent, plin de fantezie şi dăruire !

De la acel „Tempo Poli !" al anilor 1921, la „Haide Poli !" de astăzi, îndemn decis şi lapidar, scandat şi cîntat din zeci de mii de piepturi tinere a fost un drum lung.

Poli din nou în divizia A !

Aşteptăm cu încredere şi emoţie debutul în ediţia 1973–74 a diviziei A.

Un public cum n-aţi mai avut niciodată va fi mereu alături de voi, dragi sportivi. Şi mai nutrim o speranţă : că veţi lupta de la bun început nu pentru evitarea zonei retrogradării, ci pentru înscrierea în rîndul celor mai bune trei echipe din eşalonul divizionar. Pînă atunci, vacanţă plăcută !

GALERIA

Galeria studenţilor timişoreni este părtaşă la marea izbîndă a Politehnicii, fapt ştiut de antrenori, jucători, public şi... adversari. Galeria îşi spune „clubul suporterilor" nu pentru a uzita un eufemism (nici altfel nu suna rău), ci pentru că e un club, adică suporterii şi-au organizat intenţiile. Cînd „Poli" joacă acasă e sărbătoare, vorba unui şlagăr : „Zi cu soare / Fără soare / Noi la „Poli" tot venim / Să vedem meciul cel mare / Vocile să le unim"... Şi, în continuare, lait motivul „Poli, Poli luptă pentru noi, luptă pentru noi" !

Nu, nu cereţi nume din galerie ; identificată îşi pierde... identitatea. Sînt tineri, şi atît. Sînt studenţi, elevi, muncitori, nelipsiţi de la întîlnirile Politehnicii, acasă sau în deplasare, nu aceiaşi dar tot ei ! Lunea şi vinerea se întruneau, stabilind „tactica" meciului viitor, stabilind repertoriile, multe, diverse, plăcute. Le ştiţi, pentru că, oricum, se aud ! Această galerie ordonată — „Clubul suporterilor echipei Politehnica" — şi-a propus un statut în ianuarie a.c., dorind revitalizarea simpatiei pentru merituoasa echipă de studenţi. Prin ce ? — Prin cîntece, cu texte „autohtone", pe partituri ştiute, prin steaguri şi eşarfe cu culorile alb-vişinii ale clubului, trompete, clopote şi clopoţei, tobe, sirene, talăngi „Concertul", chiar cu instrumentele de mai sus, sună bine şi se aude, mai ales în teren. Pentru „Poli", pentru fotbal, pentru jucători şi antrenori. Acum, în finalul campionatului, pe care l-au cîştigat şi ei, suporterii, şi-au comandat tricouri la o fabrică din oraş — să se cunoască şi să se vadă. În număr limitat. Să zicem, 500 ! Intruşii — scandalagii, turburenţi, străini de „etica stadionului" — nu au ce căuta în club ; legitimaţiile se acordă pe criterii similare, astfel încît e o cinste (şi o obligaţie !) să fii purtătorul uneia dintre ele. „Şeful galeriei, Eugen Sărăcin, e un virtual inginer. În toamnă, probabil, nu va mai prinde „A"-ul la Timişoara. E trist... Cît a fost student „Poli" juca în „B". Au crescut şi au suferit împreună. Dar ce se aude ? Galeria îşi face „încălzirea" pentru divizia A : „Haide Polii" !

T. B.

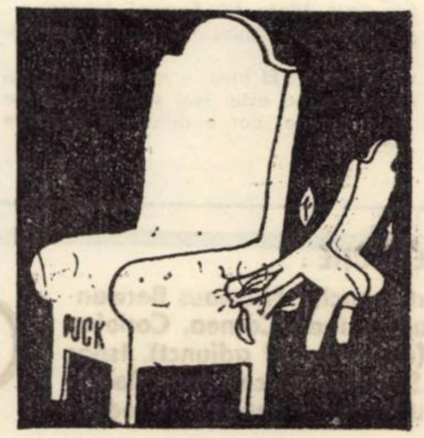

nr. inv. '431
PUCK

În exclusivitate pentru „ORIZONT"

Roy MacGregor-Hastie

TENDINȚE ACTUALE ÎN POEZIA BRITANICA

Una din primele dificultăți întîmpinate de exegetul poeziei engleze contemporane este aceea a identificării poeților ca atare. Poeții englezi sînt mai puțin susceptibili a forma grupuri sau „școli". Majoritatea nici măcar nu locuiesc la Londra – cei care locuiesc totuși, sînt legați de metropolă prin ocupațiile lor în domeniul presei, al radioului sau al Serviciului Public. Editorul ultimei antologii de poezie locuiește la Hull (Philip Larkin). Mulți dintre poeții mai tineri activează la Liverpool. Cîțiva din cei mai buni poeți ai generației de mijloc își au reședința în nord-est (Jon Silkin, Basin Bunting). Cornwall a fost prin tradiție un refugiu al poeților și pictorilor. Ca atare, este dificil să întîlnești undeva un compendiu exact și complet al poeziei engleze, iar antologiile reflectă prejudecățile personale ale autorilor. Antologia lui Larkin nu cuprinde nici una din poeziile mele, cea a profesorului Wesley Milgate nici un poem de Philip Larkin.

Date fiind aceste complicații, și altele similare, abia dacă este posibil să grupezi poeții englezi pe generații. Există cîțiva supraviețuitori ai generației de poeți angajați politic din anii 1930 – Auden și Spender mai activează, în timp ce Mac Niece și Cecil Day Lewis, reprezentanții mai degajați ai cvartetului de poezie socială, au decedat. Auden publică mult, Spender foarte puțin, doar niciunul nu mai are nici o influență asupra contemporanilor lor mai tineri. Soluțiile pe care le-au propus ei pentru tarele sociale și culturale erau prea simpliste, iar idealurile lor s-au dovedit a fi intangibile.

Deceniul al cincilea a produs generația lui Dylan Thomas. De la moartea lui D. Thomas, cîteva talente originale ale generației sale s-au făcut auzite și remarcate. Charles Thomlison este un poet admirabil sub raport formal, care recurge la mit ca la un subiect de gazetărie, un poet erudit și totuși foarte accesibil. Basil Bunting se bucură de popularitate în rîndul celor tineri, îndeosebi pentru poemul său de largă respirație, **Brigg Flats,** care adoptă „colțul" englez din panorama lumii a lui Ezra Pound și îi insuflă o viață artistică proprie (așa cum o persoană înzestrată cu sensibilitate ar izola un detaliu din **Nuntă țărănească** a lui Breugel și l-ar transforma într-un tablou independent). Se cuvine să remarcăm aici faptul că influența lui Ezra Pound abia a început să se facă simțită, și cred că ea va deveni influența cea mai pregnantă asupra viitoarei generații de poeți și critici.

Vernon Watkins și Charles Causeley, din sudul Țării Galilor și Cornwall, scriu o poezie pastorală în ton. În spatele unei fațade de evocare lirică a frumuseților cîmpenești și a personalității oamenilor ce-și au rădăcinile în ea, se detectează comentariul amar al dezintegrării instituțiilor rurale. Norman Nicholson, în Cumberland, este un alt poet pastoral, regionalist, a cărui operă își are admiratorii ei. Deceniul al șaselea a adus cu sine o reacție împotriva lirismului febril al lui Dylan Thomas și a poeziei pastorale regionaliste a contemporanilor săi. Un grup de poeți academici – printre ei Philip Larkin și David Holbrook – au inițiat ceea ce s-a numit „The Movement" („mișcarea") spre o disciplină a versificației și manierism. Ei au fost extrem de influenți, academici, riguroși din punct de vedere formal, rar spirituali. În prezent ei s-au retras în universități și au foarte puține contacte cu generațiile care i-au urmat.

Reacția împotriva „poeziei civice" din deceniul al șaselea a produs, la rîndul ei, o altă reacție. Sfîrșitul deceniului al șaselea a fost martorul intrării în arena literară a unor dramaturgi (John Osborne, Arnold Wesker), romancieri (Kingsley Amis, John Braine) și poeți fideli principiului că artele sînt un ingredient esențial al realității cotidiene. Cîțiva dintre poeți erau „politici" în sensul că ei profesau soluții politice la probleme sociale, economice sau culturale. Neîndoios, cel mai remarcabil dintre aceștia este Cristopher Logue. Alți poeți proveneau, împreună cu Beatleșii din zonele de depresiune din nord-vest și cultivau descrierea exactă a vieții contemporanilor și concetățenilor lor, fără a sugera vreo soluție economică sau politică. Cei mai buni între ei sînt Roger McGough, Brian Patten, Adrian Henri – lista întreagă a poeților minori ce alcătuiesc poezia „pop" se poate găsi în antologia lui Micheal Horovitz, **Children of Albion** (Copii ai Albionului). Acești poeți mai colindă și astăzi teatrele și Centrele artistice ale țării, cîntîndu-și poezia adesea cu acompaniament de ghitară. Ei sînt un fel de menestreli în buna tradiție a secolului al treisprezecelea.

La sfîrșitul deceniului al șaptelea, decizia politică de a integra Anglia Comunității economice europene a adus pe primul plan pe acei poeți care au beneficiat de o instruire europeană (e un fapt cunoscut că majoritatea englezilor, inclusiv intelectualii, cunosc mai bine Australia, Noua Zeelandă sau Statele Unite decît continentul căruia îi aparțin). Pentru prima dată în ultimele două sute de ani editorii au început să scoată la lumină cărți de poezie în traducere. S-a fondat și revista **Modern Poetry in Translation,** cu contribuția Consiliului Artelor. Michael Hamburger și Christopher Middleton (germană), Jon Silkin (germană, idiș), Christopher Logue (franceză și chiar latină), Anslem Hollo (scandinavă) și eu însumi (română) am fost în măsură să publicăm constant poezie europeană ce conține date relevante pentru condiția societății britanice. **Programul Unesco pentru traduceri,** sub egida căruia apare antologia mea, cuprinzînd cincizeci și doi de poeți români și traducerile mele din Eminescu, merită toate laudele pentru a fi reînviat o tradiție a tălmăcirilor ce purcede încă de la Chaucer, în Anglia. Ceea ce nu vrea să însemne că nu au existat traduceri pînă la începutul deceniului al șaptelea, ci doar că abia în ultima decadă acestea au apărut cu regularitate în revistele noastre cele mai importante.

Putem lesne numi aceste reviste. **The Poetry Review** este singura care afectează întreg spațiul publicării versurilor și a criticii de poezie. **Encounter** și **The London Magazine** sînt reviste literare cu un caracter mai general. **The Times Literary Supplement** este o revistă cu profil particular ce publică numai recenzii ale unor cărți curente de anume importanță și trei sau patru editoriale privind tendințe actuale în literatură.

Poate că cea mai mare dificultate ce apare în fața comentatorului european rezultă din refuzul tuturor poeților englezi de a publica manifeste literare. Noi sîntem înclinați să ne refugiem într-un citat din cunoscuta carte a lui Boswell, **Viața lui Samuel Johnson :**

„**Boswell :** Atunci, domnule, ce este poezia ?

Johnson : Ei bine, e mai ușor să spui ceea ce nu este. Noi **știm** cu toții ce este lumina, dar e dificil să **descriem** ce este."

R. S. THOMAS

(n. 1913, Țara Galilor)

PEISAJ GALEZ

A trăi în țara velșă înseamnă a percepe
În pragul serii sîngele scurs
Întru plămădirea cerului barbar,
Zugrăvind rîurile neprihănite
Pe toate cursurile lor.
Înseamnă a avea conștiință,
Dincolo de tractoarele lărmuitoare
Și huietul mașinilor,
De vrajba codrilor opintiți,
Vibrînd în iuțeala săgeților,
Aici nu-i chip să trăiești în prezent,
Cel puțin nu în Țara Galilor.
Te întîmpină limba, bunăoară,
Consoanele catifelate,
Străine auzului.
Ori țipetele în puterea nopții
Cînd cucuvae ripostează lunii,
Și pînda deasă a umbrelor,
Cumpănite la colțurile cîmpiei,
Nu există prezent în Țara Galilor,
Nici viitor ;
N-ai să afli decît trecutul,
Fragil de atîtea relicve,
Fortărețe și castele mușcate de vînt
Cu duhuri mincinoase ;
Cariere și mine năruite ;
Și o seminție infirmă,
Șubrezită de endogamie,
Tulburînd moaștele unui vechi cîntec.

THOM GUNN

n. 1929)

DESCOPERIND MELCUL

Melcul se opintește prin
noaptea verde, căci iarba e împovărat.
de apă și se arcuiește din nou
peste lustrul urmei sale, acolo unde ploaia
a întunecat opacitatea pămîntului. El
purcede printr-o pădure a ispitei,

antenele firave, abia tresărind
în vînătoarea sa. N-aș putea spune
ce forță lucrează în el, îmbibată
de voință, atot-neștiutoare.
Ce înseamnă patosul unui melc ? Mă
gîndesc doar că mai tîrziu,

dac-aș desface firele boltite
deasupra tunelului și aș afla
urma subțire frîntă în alb
peste vreascuri, nici nu mi-aș
închipui îndîrjirea domoală
a înaintării sale înțelepte.

PHILIP LARKIN

(n. 1922, Londra)

APĂ

De mi s-ar cere
Să întemeiez o religie
M-aș servi de apă.

Mersul la biserică
Ar echivala cu trecerea prin vad
A straielor sterpe, felurite.

Liturghia mea s-ar purta
Cu imagini ale scufundării,
O scaldă frenetică, pioasă.

Și aș ridica spre răsărit
Un pahar de apă
În care lumina infinitelor unghiuri
S-ar întruni la nesfîrșit.

TED HUGHES

(n. 1930)

TEOLOGIE

Nu, șarpele n-a ademenit-o
Pe Eva cu mărul.
Totul nu-i decît
O denaturare a faptelor.

Adam a înghițit mărul.
Eva pe Adam.
Șarpele a înghițit-o pe Eva.
Ceea ce explică spațiul intestin.

În care vreme șarpele
Își digera prînzul în paradis –
Zîmbind prin somn la auzul
Circotelilor lui Dumnezeu.

MICHAEL HAMBURGER

(n. 1924, Germania)

ÎN LOC DE MAREA CĂLĂTORIE

Rotește-te ca o sfîrlează ; răsucește-te
pe axa-ți colbuită
Pînă ce metalul va prinde iar lustru,
capul tău
Să zumzăie și pămîntul să accelereze,
Cazi atunci amețit
În acest fotoliu în care moțăi în fiecare zi.
Rămîi așa și veghează pereții ce-și
asumă iar interesul,
Platoul de porțelan ce-și revendică
desenul albastru,
Odaia renăscînd în vreme ce tu devii
nemișcat.
Apoi, după zborul și căderea-ți, pornește
spre grădină,
Ori gustă revenirea la fereastra deschisă ;
Vreme și anotimp, norii la hotarul
privirii tale,
Capriciile iubirii, adăpostul iubirii, și inima
De o roată domoală istovită, tocită
întru bucurie.

În românește de MARCEL POP-CORNIȘ

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIO … STRA"
SIBIU

BIBLIO A„ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 12 IULIE 1973 ● NR. 28 (281) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Ora Europei

În sala „Finlandia" din Helsinki s-a consumat un eveniment de covîrșitoare importanță: prima intîlnire a statelor din istoria continentului european, ilustrare a năzuinței popoarelor de a trăi în pace și securitate, condiții de bază ale muncii constructive, progresului și civilizației.

Pentru prima oară, au fost reprezentate în jurul aceleiași mese, state europene mici, mijlocii și mari, diferite ca orînduire socială și politică, ca putere economică, aparținind sau neaparținînd unor alianțe militare, cu scopul de a acționa în comun pentru crearea temeliilor unei Europe noi.

Dar nu numai prin caracterul reprezentativ s-a înscris conferința ca un moment nou în însăși istoria intîlnirilor internaționale. Normele de procedură, pornite de la recunoașterea egalității și suveranității statelor, adoptarea prin consens a hotărîrilor, ceea ce a asigurat respectarea intereselor și voinței tuturor participanților, s-au ridicat la valorea unor principii etice și practice, creînd posibitatea, ca spre deosebire de trecut, statele europene, indiferent de mărime să participe pe picior de egalitate la o conferință, care și-a propus drept țel înfăptuirea securității și cooperării pe întregul continent.

La Helsinki s-a auzit din nou, viguros, glasul României. În același spirit constructiv în care țara noastră a participat la desfășurarea consultărilor pregătitoare multilaterale, ministrul afacerilor externe, îndeplinind mandatul încredințat de partid și guvern, a expus cu claritate concepția României privind securiatea europeană, căile ei de înfăptuit, principiile ce trebuiesc așezate în relațiile dintre state.

Model de consecvență și principialitate, poziția reprezentantului român a demonstrat încă o dată caracterul realist, științific al politicii externe a țării noastre, capacitatea de a aborda problemele majore ale contemporaneității din punctul de vedere al intereselor generale ale umanității, ale păcii și progresului.

Mandatul dat delegației României la Helsinki, aprobat de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. în ședința sa din ziua de 2 iulie 1973 a fost îndeplinit în mod strălucit. Rezultatele obținute pînă acum în cadrul marelui dialog european se datorează și valoroasei contribuții – unanim recunoscută pe plan mondial – a României socialiste.

Primul mare pas în soluționarea problemelor vitale ale continentului, în întărirea cursului spre destindere, colaborare și pace în Europa și în lumea întreagă a fost făcut. Mai sînt însă multe alte acțiuni de întreprins și în primul rînd trecerea de la afirmarea principiilor relațiilor între state la aplicarea lor în practică.

Cu voința neclintită de a contribui la transformarea ideii securității și cooperării într-un monument durabil, România nu va precupeți nici un efort pentru a-și aduce aportul la îndeplinirea năzuințelor celor mai scumpe ale popoarelor europene.

ORIZONT

convorbiri

CU SILVIO GUARNIERI

Într-o scrisoare, prin care își exprima bucuria că un timișorean va descinde pentru o vreme la Pisa, Profesorul Guarnieri spunea, între altele, că România reprezintă pentru D-sa o a doua patrie. Adevărul acestor cuvinte l-am simțit, în toată profunzimea sa, atunci cînd, pentru prima dată, am trecut pragul apartamentului din Via dell'Aeroporto unde, întîmpinat de zîmbetul prietenos al Profesorului și-al soției sale, D-na Franca Guarnieri, m-am regăsit dintr-odată „acasă", în ambianța familiară scoarțelor oltenești și-a tablourilor semnate de maeștri români, ca și a rafturilor de cărți printre care, alături de clasicii italieni, stau poeziile lui Eminescu, Arghezi și Blaga, volumele lui Rebreanu sau Pavel Dan, **Istoria...** lui Călinescu, precum și maldăre de reviste românești

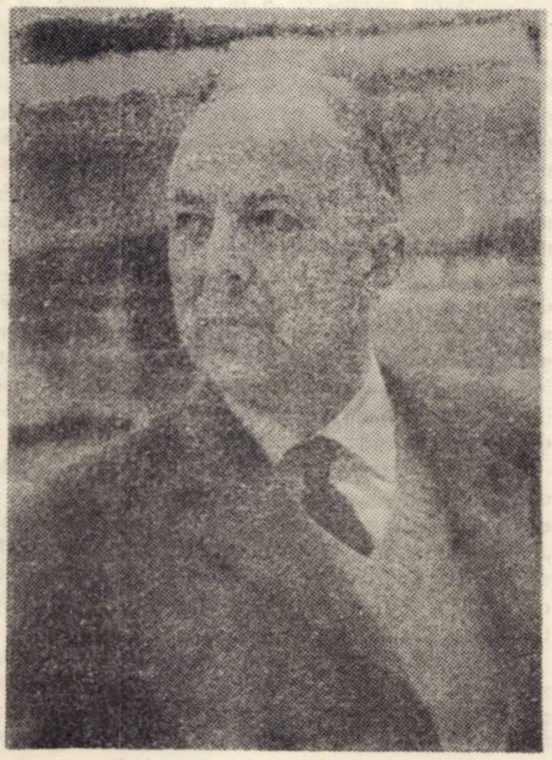

E într-adevăr emoționant și deosebit de plăcut să te regăsești în această „oază românească", unde nu ți se pare de loc straniu să auzi vorbindu-ți-se în limba ta maternă, după cum nu te surprinde nici întîlnirea cu atîția intelectuali români veniți în pelerinaj în patria lui Dante și Michelangelo. Cum nostalgiile timișorene alimentau în mod constant intîlnirile noastre duminicale, l-am solicitat Profesorului, pentru revista „Orizont", cîteva amintiri despre cei zece ani petrecuți în Timișoara. D-sa a acceptat cu deosebită plăcere, iar discuția a debutat, firește, cu o întrebare despre data și împrejurările în care a sosit pentru prima oară în România:

– Am sosit în România în februarie 1938, ca profesor de italiană la liceul „Loga" din Timișoara. Am ținut apoi și cursul de italiană de la Politehnică, iar mai tîrziu am înființat Institutul de italiană și o bibliotecă.

– Contactul cu mediul românesc v-a creat probleme de „adaptare"?

– De loc, m-am simțit imediat „acasă", cîștigat de ospitalitatea românilor printre care, de la început, mi-am făcut prietenii care durează și astăzi.

– Am auzit, într-adevăr, că mulți dintre intelectualii noștri de frunte v-au fost prieteni apropiați; ați putea evoca cîteva nume?

– Cu plăcere. Pe Dragoș Vrînceanu, care-și făcuse studiile la Florența, l-am cunoscut la București. el i-a scris lui Catul Bogdan și lui Romulus Ladea despre sosirea mea la Timișoara. Aici, în Timișoara, m-am împrietenit cu Ilie Murgulescu și Coriolan Drăgulescu, de la care am primit un mare sprijin la lărgirea cursului de italiană, cu Ion Stoia-Udrea, Virgil Birou, Zeno Vancea, Aurel Ciupe, Petru Sfetca...

– Ați citat pe cîțiva dintre artiștii noștri iluștri; posedați cumva lucrări de la ei?

– Desigur, Romulus Ladea mi-a făcut un portret, de asemenea Catul Bogdan ne-a pictat, soției și mie, cîte un portret. Recent, pictorii clujeni Paul Sima și Vasile Crișan mi-au dăruit lucrări personale...

– Pe lîngă activitatea de profesor la Timișoara ați colaborat, după cîte știu, și la unele ziare și reviste românești...

– Da, am colaborat cu articole și eseuri la **Luptătorul bănățean, Lupta patriotică,** revista **Vrerea și Fundațiilor.** Alături de Eminescu, Creangă etc., m-am simțit atras îndeosebi de opera lui Pavel Dan despre care am publicat unele lucrări în românește și italiană, de asemenea m-a fascinat figura legendară a lui Badea Cîrțan, pe care l-am evocat și în italiană, ca pe un simbol al afinităților dintre cele două popoare.

– Sînteți autorul mai multor volume de proză, eseuri literare și articole politice; în același timp, desfășurați o bogată activitate obștească și de partid; cum vedeți raportul între profesorul și scriitorul Guarnieri, pe de o parte, și activistul pe de alta?

– Este adevărat că, pe lîngă funcția de profesor la Universitate, mai sînt și membru în Comitetul provincial al Partidului Comunist Italian, precum și în Consiliul comunal, prin urmare sînt solicitat în multe direcții, dar, în ce mă privește, trebuie să spun că, mai cu seamă în Italia de azi, este absolut necesar ca intelectualul să se integreze în viața politică, deoarece aceasta este adevărata viață a oamenilor. Toate cărțile mele s-au născut din acest permanent contact cu lupta oamenilor pentru mai bine. Nu pot concepe în alt mod existența scriitorului.

– Activitatea D-voastră în mișcarea comunistă numără deja cîteva decenii, dar perioada cea mai grea ați desfășurat-o la Timișoara; ce ne-ați putea spune despre acei ani de debut revoluționar?

– Date fiind împrejurările prin care trecea Italia pe atunci eu n-am putut obține carnetul de partid în țară, așa că cel dintîi carnet de comunist l-am primit, pe baza recomandărilor lui Ilie Murgulescu și Coriolan Drăgulescu, la Timișoara. Tot acolo mi-am început și munca de activist.

– Pînă cînd ați rămas la Timișoara?

– Pînă în 1948, cînd am fost rechemat în țară.

– Cum s-a petrecut reluarea contactelor cu Rominia?

– Aceasta s-a întîmplat prin '56–'57, la o intîlnire cu o delegație de români, care a avut loc la Milano.

– Și apoi?

– După aceea contactele au început să devină tot mai frecvente, am aranjat apariția în Italia a **Antologiei poeziei românești contemporane,** am pregătit întîlnirea cu poeții români, de la Conegliano, unde au participat, între alții, Eugen Jebeleanu și Maria Banuș. În 1967 am fost invitat să țin o conferință la Universitatea din București; cu această ocazie am trecut și pe la Timișoara...

Interviu de **IOSIF CHEIE PANTEA**

(Continuare în pag. a 8-a)

In spațiile verbului

Exist prin graiul de două milenii al patriei,
Graiul mirositor a floare de cîmp.
Visul meu se spune în limba cea limpede
a pădurii carpatice,
în morfemele de argint și răcoare
aduse-n lumină de apele Oltului.
Cînd mi-e sete, pămîntul meu înțelege
înainte de a mă rosti
și-mi dăruiește adînci fîntîni înstelate,
iar cînd mi-e dor de femeia iubită,
pot zbura
după pilda acelor vulturi
ce-nsoțiră voievozii în lupte.
Dacă urc în satul meu de pe Cungrea,
sau în cetățile noi,
dacă visez în lanuri de grîu
și-n trezoreria de nestemate a viilor,
pămîntul mă împrumută legendelor
și mă-ntoarce cu fața spre soare,
să mă cuprind de sensul zilei de mîine.
Nu sînt decît un tulnic
din atîtea cîte țărina-mamă suie
în spațiile verbului
pe care-l rostim
în lauda țării.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Petru Popescu: „SFÎRŞITUL BAHIC“

(Editura Cartea Românească, 1973)

1. Petru Popescu e, după două romane, un prozator cu o enormă priză la public. Dintr-un instinct sigur al pieţei literare s-a născut **Sfirşitul bahic,** roman aproape la fel de inteligent ca şi anterioarele, mai incisiv decit acestea, alert scris, perfect construit de un meseriaş care ştie bine ce are de făcut, lipsit de bovarismul specific breslei ca şi de complexul „intelectualităţii". E un roman al anilor '50, foarte realist roman, cu un sculptor la modă în epocă, laureat al premiului de stat la virsta de 25 de ani. Toate par decupate dintr-un roman fantastic, realismul lui Petru Popescu devenind nolens-volens, ficţiune totală. Din paşnicul Bucureşti al plăcerilor estivale călătorim, ca Swift, în ţara Yahoo-ilor.

Contactul (priza) cu publicul se realizează tocmai prin această atmosferă de fantastic, de cariere fabuloase încropite peste noapte, ca în romanele (de altădată) cu miliardari americani proveniţi din lustragii. Contactul cu publicul se realizează prin doza de senzaţional (existentă şi în romanele precedente) a cărţii, senzaţional cultivat la fel de inteligent : cum a putut deci un pictor cretin, numit Marius, să ajungă o personalitate atit de importantă, cum a putut soţia individului, pictoriţă lipsită de talent, să-şi creeze o platformă artistică atit de solidă ,cum a putut superestetul profesor Vassilidi să ţină conferinţe superelogioase despre pînzele netalentatei şi aberantei fiinţe ? **Sfirşitul bahic** e un **roman senzaţional** (şi grotesc). Soţia pictorului (amintita Florenţa) e o destrăbălată, racolindu-şi amanţi de diverse categorii, pictorul e impotent, colonelul (fostul posesor al conacului de ţară – casă de creaţie) ţine un revolver ascuns, soţia adulterină e molestată sistematic de încornorat, pictorul (laureatul) îşi ucide rivalul într-un acces de demenţă ş.a.m.d.

Şi am mai putea adăuga (la capitolul „fapte senzaţionale") : naratorul, exclus din partid, se angajează la un cimitir evreiesc, se imprieteneşte cu spălătorii de cadavre (mediul e, pentru cititorul comun, şi nu numai pentru el, exotic), trage (cu revolverul colonelului) asupra rivalului în amor etc.

Romanul continuă în ton, **Prins** şi mai ales **Dulce ca mierea e glonţul patriei.** In proza românească actuală, Petru Popescu are structura cea mai acut muntenească (prozatorul o teoretizează în eseuri subtile), **Sfirşitul bahic** fiind, lingă momentul ei „eminescian" (cel al colonelului), o carte autentic caragialescă, profund caragialescă, prin intuiţia situaţiilor cit şi prin accentul pe replică (formidabile replici), prin alura pamfletară. **Marele singuratic,** recent premiatul roman al lui Marin Preda **(Sfirşitul bahic** e o replică ?) urma, în mare, cam acelaşi drum. Paralelismul celor două cărţi poate înainta suficient de mult, cu precizarea că Petru Popescu reduce proporţiile eroilor la – să spunem aşa – strictul necesar. Şi (mai ales) că fiecare dintre cei doi scriitori trăieşte în interiorul literaturii sale.

2. Proza lui Petru Popescu are obsesiile ei. Ideea de generaţie ar fi prima. Dragostea-miracol, alta (vezi **Prins,** vezi **Dulce ca mierea . . .**). Echilibrul Eros-Thanatos, alta. În **Sfirşitul bahic** aceste relaţii (sau obsesii) sînt întoarse pe dos, falsificate în numele unor farseuri care, dincolo de înţelegerea superficială sau de neînţelegerea relaţiilor noii societăţi încearcă, prin insuşirea unor forme să vorbească în numele ei. **Sfirşitul bahic** este un roman care, reluind mai vechile obsesii ale scriitorului transferă centrul de greutate asupra **falsurilor.** Dragostea pură din **Prins** şi **Dulce ca mierea . . .** devine dragoste animalică, impură. **Sfirşitul bahic** este un roman al impurităţii. Eroii, falsificaţi. se complac în relaţii imunde, imoralitatea fiind zodia sub care se întrupează. Celălalt termen al relaţiei, thanatos, se constituie ca parte a acestei lumi căzută în vulgaritate. Dacă în celelalte romane eroii se salvează de dezagregare biologică prin intrarea în interiorul pur al erosului, în **Sfirşitul bahic** moartea complineşte dezagregarea morală a eroilor : crima (moartea) devine un instrument al unei justiţii implacabile care consfinţeşte, metaforic, calitatea relaţiei morale a indivizilor.

3. Romanele lui Petru Popescu sint romanele unor adolescenţe crepusculare. Adolescenţi încă, eroii săi au de suportat contactul dur (şi, nu odată, neiertător) cu viaţa. Foamea de real, de senzaţii, „aventura" reprezintă adolescenţa în fierbere (sau în criză), măreţia, splendoarea şi mizeria ei. Faptul cotidian devine **evenimentul** acestei literaturi avide de real, de viaţă, dar şi de spectacol, de senzaţional. Corespondenţe subtile leagă literatura lui Petru Popescu de aceea a tuturor marilor adolescenţi ai literelor. Definindu-şi **temele,** autorul poate înainta, teoretic, la infinit, în descoperirea lumii eroilor săi. Legea foiletonului protejează drumul înainte, rezervele de inteligenţă ale autorului asigură calea spre un public **al literaturii,** ca şi prezenţa vie a autorului în contextul prozei actuale. Întotdeauna inedită, niciodată lipsită de curaj, literatura lui Petru Popescu asigură, cu baloane de oxigen, nu momentul resurecţiei romanului românesc, ci al realismlui de tip clasic. Petru Popescu este un scriitor reprezentativ pentru literatura de azi nu atit prin cărţile sale, cit prin direcţia pe care, cu ostentaţie, o cultivă.

C. UNGUREANU

CRONICA LITERARA

Petru Sfetca: “30 DE POEME“

(Editura Cartea Românească, 1973)

De la debutul său din 1940, cind i-a apărut placheta **Solii către lumină,** în permanentă căutare a unui mod original de expresie, Petru Sfetca a dat atenţie deosebită formei de cristal a versurilor, convins că poezia este o descoperire de sine cu ajutorul cuvintelor. Abia prin cunoaşterea poeţilor italieni moderni Ungaretti, Saba, Montale şi Quasimodo, din care avea să traducă între anii 1943–1946, dînd astfel cele dintii versiuni româneşti ale operelor acestora, poetul bănăţean avea să se înstrăineze tot mai mult de prozodia clasică şi să-şi însuşească modalităţi noi de exprimare lirică. Un rod al acestor preocupări sînt cele 30 de poeme tipărite în versuri libere şi cu mare economie de mijloace expresive, care pot chiar deruta pe cei ce au cunoscut creaţia mai veche a poetului.

Poezia cerebrală, în care caracterul ei senzorial s-a diminuat mult poezia lui Petru Sfetca din acest volum presupune un sentiment contemplativ destilat, în esenţa regenerată a cuvintului folosit de poet ca semnal sonor, în structura dinamică a unei conştiinţe neîndestulată de frumuseţe şi puritate. Din grija formală a poetului n-a dispărut eleganţa de cristal realizată de astădată printr-o expresie eliptică, dar încărcată cu o tensiune lirică mereu inedită, nerepetată.

Lirismul lui Petru Sfetca, în maturizarea lui cerebrală, constă în interiorizarea peisajului natural de care se simte ataşat afectiv. Pentru a deveni metaforă, imaginea acestui peisaj se spiritualizează prin semnificaţiile inedite descoperite în corespondenţele simbolice ale personalităţii lui lirice Revelator din acest punct de vedere mi se pare a fi **Crochiu de martie,** poezie ce începe chiar cu mărturisirea eliptică a faptului că niciodată arborii „de pe cîmpurile de veghe" nu sînt şi nu pot fi „ei înşişi" Reflecţiile şi exclamaţiile ce urmează stabilesc numai un fel de punte expresivă pentru a justifica oarecum nevoia poetului de a încorpora întregul univers în sistemul de corespondenţe intime, încă sensoriale, ale eului liric în perspectiva estetică a căruia apar : **„Pe cerul gurii, / solemni nori curaţi, / şi, nevătămate, furnicile / sub tălpile fierbinţi / ale reveriei".**

Originalitatea epitetelor lui Petru Sfetca îşi are sursa în acest sistem de asociaţii între datele exterioare, evocate de momentul existenţial stimulator de emoţii, de viziuni ale frumuseţii şi între simbolistica poetului, introvertită cu multă circumspecţie sau avariţie comunicativă.

Numai într-o ambianţă simbolică de trăiri subiective, purificate pînă la esenţa lor intuitivă, sînt posibile diferitele salturi imaginative cerute de îmbinarea derutantă a elementelor livreşti cu cele strict concrete ale acţiunii obişnuite, **În cird strînse rafalele / Prea devreme prada ! / Pe braţe, silabe puse la uscat / în mijlocul drumului".**

Concentrată la un minimum de mijloace expresive, gîndirea lirică îşi sprijină forţa de sugestie pe valoarea metaforică a fiecărui cuvînt al poemei şi de aceea, deşi par nepotrivite la prima vedere, în contextul celorlalte versuri unele cuceresc o virtute expresivă cu totul neaşteptată, dar necesară. Nu voi analiza aici astfel de versuri – deşi ele se găsesc şi în exemplele date – însă ţin să subliniez că pentru savurarea poeziilor lui Petru Sfetca din această plachetă e bine să nu limităm înţelesul cuvîntului numai la vecinătatea imediată a celorlalte din vers, ci să-l raportăm la întreaga poezie.

Stilul adoptat de poet exigenţelor lirice ale unor formule expresive contemporane, cultivate de poeţii traduşi uneori chiar de Petru Sfetca, nu l-a îndepărtat de o viziune personală, de propria lui evoluţie scriitoricească, în ciuda nebănuitelor sale vocaţii spre speculaţia abstractă a contemplaţiei şi spre gestul retoric al exclamaţiei, descărnat de orice limbuţie demonstrativă. Poet al adjectivului în sensul că epitetul predilect, care surprinde revelaţia fiorului liric, Sfetca scoate în relief însuşirile lucrurilor, calităţile rare ale fenomenelor conceptualizate. Evoluţia cerebrală a senzorialităţii şi chiar a senzualităţii de altădată **(Osmoze),** este sesizabilă poate tocmai în acest subterfugiu tehnic al schematizării care este epitetul. E ca şi cind simţurile blazate ar voi, acum la vîrsta maturităţii, să mai păstreze aura nealterată a frumuseţii ce s-a dezvoltat măcinată de timp.

Reintilnirea cu locurile natale, de pildă, în **Reintoarcerea** exprimă în modul cel mai clar această evoluţie a lirismului său. Analogia cu datele sigure ale concreteţei e conservată aici într-un „cuget uimit", pentru care zorii pot să aibă „picioare sigure", ca omul deplin trezit din somn. În peisajul familiar al Lipovei revăzute, orizonturile „străvechi" ocrotesc nenumărate „culori eterne", neschimbate de vreme. Din miturile copilăriei, pe uliţele somnolente încă, nu s-au deşteptat figurile venerate religios. Orgoliul de odinioară al copilului, acum încoronat de experienţa tăcută a vîrstei, regăseşte, în „dezmierdări închipuite", abisurile fermecate ale osindei de a se întări sufleteşte cu ajutorul visării. Conştiinţa aceasta, cu suris suav de „extaz mineral", curge în fluviul cald al existenţei ce lunecă spre povîrniş, iar melancolia dureroasă a singurătăţii aşteaptă binecuvîntarea irosită a celor ce au pierit demult. Strămoşii, în imaginaţia poetului, mai primesc cîteodată, noaptea, vreun strop de apă din „curbele cereşti", şi singele puţin al vieţii caută mîntuire, în timp ce, nepăsător, Mureşul „mestecă dulcele timp şi Lipova maiestos se retrage între dealuri".

Primind dimensiuni cosmice, viziunea se detaşează de orice tentă melodramatică a sensibilităţii strict personale, fiind proiectată într-un spaţiu de eternitate sugerat de epitete (ca : străvechi, mineral, somnolente, fermecate, închipuite, puternic, mineral, sublimă, maiestos) asociate cu aspectele concrete de prezenţă constatativă, menite să trezească evocări.

Alegorie, poema care încheie ciclul acestei plachete, mărturiseşte regretul celui ce nu găseşte nici în arta cuvîntului orgolios al poeziei puterea de a păstra „apa simplă şi neantul din cerul străbunilor". Incapabil să exprime sentimentele devorante ale vieţii, poetul constată că sînt „prea multe arhetipuri pe solul hieratic al inimii".

Chiar dacă „o geometrie coruptă le nesocoteşte" şi poezia nu poate trage toate vălurile cu care timpul şi rutina vieţii acoperă farmecul trecător al metamorfozelor realului, poetul credincios vocaţiei sale se străduieşe să prindă, în forme noi şi nepieritoare, cîteva din feţe revelatoare ale frumuseţii. Ceea ce, luptînd mereu să-şi depăşească maniera şi influenţele. Petru Sfetca izbuteşte, mi se pare, cu ultimile sale poeme să contrazică nu o singură dată amărăciunea creatorului nemulţumit de sine.

NICOLAE ŢIRIOI

dialoguri contemporane

Nicolae Motoc — Al. Protopopescu

POEZIA —

Relief şi valoare

N. M. – Să incercăm, stimate Al. Protopopescu, impreună, să desluşim formele de relief şi valorile liricii române contemporane. Avem mulţi poeţi şi diferiţi, atit de diferiţi, incit pare foarte greu de numit ceea ce le este comun. Şi totuşi aş indrăzni să afirm că una din obsesiile care ii stăpineşte deopotrivă este aceea de a capta „fiorul realului". Profitind de un joc de cuvinte inspirat de Mikel Dufrenne, să incepem prin a ne hărţui, prea puţin academic, cum ni s-a mai intimplat, in marginea formulei : poezia realităţii ca realitate a poeziei. O rezervă principală faţă de ea nu avem. In schimb, avem, in interiorul ei, de aşezat destule propoziţii, nu o dată ... adversative, despre felul cum urmează să alegem cărţile, să numim poeţii reprezentativi ai uneia sau alteia dintre tendinţe sau orientări, să-i legitimăm şi, eventual, să indicăm (să fixăm) locul pe care il ocupă in peisajul atît de accidentat al liricii noastre actuale.

Pe mine mă interesează, de pildă, dincolo de ceea ce ii deosebeste pe poeţii contemporani (avem VIZIONARI ca Philippide, Emil Botta, Eugen Jebeleanu, Doinaş sau Nichita, ALCHIMIŞTI ca Virgil Teodcrescu, Ion Negoiţescu, Al. Lungu, Liviu Călin, Mircea Ciobanu şi Gheorghe Grigurcu, CLASICIZANŢI ca Mihai Beniuc, Cicerone Teodorescu, Virgil Carianopol, Victor Tulbure, Tudor George, Romulus Vulpescu, Ion Brad, Al. Jebeleanu, Fl. Mihai Petrescu, Teodor Balş, Al. Andriţoiu, Ilie Constantin, Petre Ghelmez, Mihai Negulescu, Adi Cusin, Constanţa Buzea, Ilarie Hinoveanu sau Aurora Cornescu, PICTURALIŞTI ŞI IMAGIŞTI ca George Lesnea, Radu Boureanu, C. Nisipeanu, Damian Ureche, Adrian Beldeanu, sau Dan Mutaşcu, IRONICI ca Geo Dumitrescu, Gellu Naum (acesta şi alchimist ...), Ioanichie Olteanu, Dan Deşliu Ben. Corlaciu, Petre Stoica, Ovidiu Genaru, Marin Sorescu, N. Prelipceanu, Mihai Sabin, Virgil Mazilescu, Vasile Petre Fati, Ioanid Romanescu, sau Marcel Turcu, RUSTICI precum Zaharia Stancu, Dragoş Vrînceanu, Ion Horea, Ion Gheorghe, Ileana Mălăncioiu, Gheorghe Pitut, George Suru sau Gheorghe Istrate, EXPRESIONIŞTI ca Nicolae Ioana, George Alboiu, Ion Alexandru, A. I. Zăinescu, Marin Mincu, sau Duşan Petrovici, SENTIMENTALI ŞI SENZUALI ca Maria Banuş, Teodor Pică sau Mircea Dinescu, MEDITATIVI (elegiaci sau patetici) ca Vasile Nicolescu, Ion Caraion, Florin Mugur, Grigore Hagiu, Nicolae Dragoş, Cezar Baltag, Ana Blandiana, Adrian Păunescu, Crişu Dascălu, Ion Lotreanu, Mihai Duţescu, sau Lucian Bureriu, BALCANICI precum Leonid Dimov, Gheorghe Tomozei sau Emil Brumaru, MUZICALI ŞI LUDICI ca Nina Cassian, Dan Laurenţiu, Mircea Ivănescu, Gabriela Melinescu, Cezar Ivănescu sau Horia Zilieru, CEREMONIOŞI ŞI DESCRIPTIVI ca Ion Sofia Manolescu, A. E. Baconsky, Anghel Dumbrăveanu, Radu Cârneci, Aurel Rău, Dumitru Bălăeţ sau Mihai Ursachi etc.) mai ales ceea ce ii uneşte. Adică, folosindu-mă de o sugestie a criticului Mircea Iorgulescu, te intreb : prin ce sint aceşti poeţi, luaţi impreună, ai unei epoci şi nu ai alteia ?

AL. P. – N-aş spune că nu mă surprinde autoritatea cu care pui la cale dialogul nostru. Sper să nu mă şi intimidez, fiindcă nu-i de tot la locul ei imprejurarea cind poetul stă cu căpăstrul lingă critici pur singe, ai căror dirlogi, subţiaţi de bibliotecă, tremură de te-apucă mila. Dar nu-i cazul nostru ... Dacă inţeleg bine, tu vii cu un **atlas liric** al stilurilor actuale, intocmit in funcţie de acceptabila formulare : „poezia realităţii ca realitate a poeziei", pe care o propui ca teren al discuţiei. Dacă nu este exhaustivă, lista este oricum surprinzător de abundentă şi stimabilă prin lipsa oricărui parti-pris. Chiar dacă nu sint in intregime de acord cu categoriile (unele mi se par mai mult pitoreşti decit „călinesciene", de exemplu „alchimişti") nici cu toate incadrările (citezi poeţi care, după părerea mea, pot locui, datorită personalităţii lor flexibile, in orice casetă : Fl. Mihai Petrescu, Mihai Negulescu etc.), mica ta „panoramă" conţine ea insăşi o idee despre **relieful** unui anumit moment poetic. E vorba de o anumită deschidere spre poezia modernă pe care lirica actuală nu o mai trăieşte prin unul sau altul din reprezentanţii ei, ci „in corpore". Datorită unei dexterităţi (in unele cazuri măiestrie) a limbajului poetic, modern, elevat, tehnicizat chiar, dexteritate unanim insuşită, se poate, iată, intocmi o listă foarte imbelşugată, fără a prejudicia ideea de **profil** a unei literaturi.

M. M. – Morga cu care iei in seamă aşa zisul meu „atlas liric", te asigur, mă măguleşte. Numai că, din cite ştiu, un atlas nu se trece intre paranteze ; vreau să spun că am inghesuit acolo numele a peste 80 de poeţi atit de diferiţi numai cu scopul de a pregăti terenul discutiei noastre **despre ceea ce ii uneşte.** Haide să discutăm, şi prin aceasta să ajungem pe o cale deductivă la aspecte care privesc intreaga lirică de azi, concret despre doi poeţi reprezentativi. Toţi poeţii pe care i-am numit noi pină acum sint reprezentativi in sensul că nu pot incerca o incursiune in poezia de azi fără a vorbi, implicit dacă nu obligatoriu, şi despre ceea ce este mai caracteristic şi mai important in una sau alta din operele lor. Poeţii la care mă gindesc acum, pentru a ne continua dialogul, sunt Virgil Teodorescu şi Nichita Stănescu.Citeva ar fi, cred eu, aspectele definitorii care privind lirica lor privesc şi lirica de azi. Mai intîi trebuie să notăm, dincolo de ceea ce ii deosebeşte, triumful sentimentului libertăţii (şi nu cred că fără a fi de inteles aici si un ecou al unei anumite realităţi sociale), in sensul triumfului viului, al naturalului, al jocului liber al sentimentelor. S-au intimplat, adică, in spaţiul lor poetic, revărsări fermecate din prea plinul unei realităţi, acut receptate, care au spart crusta de gheată a structurilor conservate prin prestigiul tradiţiei. Nu triumful a ceea ce este estetic. Acesta este un moment nu numai spectaculos, ci şi extrem de fertil – vorbesc de Virgil Teodorescu şi Nichita Stănescu, dar ii am in vedere, de fapt, pe toţi poeţii importanţi de azi. Relativ la fel pot să vorbesc despre Eugen Jebeleanu, Geo Dumitrescu, Nina Cassian, Leonid Dimov, Ştefan Aug. Doinaş, Vasile Nicolescu, Mircea Ciobanu, Ion Gheorghe, Liviu Călin, Dan Laurenţiu, Anghel Dumbrăveanu, Gheorghe Tomozei, Dan Deşliu, Florin Murgu, Tudor George ş.a.m.d.

Al. P. – Sint gata să accept că **avangarda,** ca stare patetică de eliberare a poeziei, nu a inceput cu Virgil Teodorescu, deşi nu e puţin lucru ca la douăzeci de ani, adică prin 1932, intr-un port dobrogean, vestit pe atunci doar pentru bragă şi caicuri, să devii contemporan prin revista **Liceu** cu o intreagă epocă europeană de resurecţie innoitoare. Nu e puţin lucru ca de atunci şi pină azi să nu abdici de la responsabilitatea de poet revoluţionar in inţelesul in care noutatea nu te interesează ca noutate efemeră, ci ca permamenţă dialectică. Poezia lui Virgil Teodorescu nu este doar un mod individual de exprimare cit şi o **matrice** deschisă in care fulgerele succesive ale timpului apar recompuse intr-un foc continuu. In ceea ce-l priveşte pe Nichita Stănescu, el este inainte de orice şi va rămine, un criteriu de periodizare a poeziei postbelice. La el ia sfirşit un lung ceas de eupatie a liricii noastre şi reincepe să bată un altul, oprit in timpul rodnic al lui Ion Barbu. Eu nu-l socot pe Nichita Stănescu atit de **nou** cit de **necesar.** Cine l-a socotit mai mult nou decit necesar i-a devenit epigon şi intimplarea face ca nu o dată el insuşi să se numere printre aceştia. Fiindcă există, intr-adevăr, un Nichita Stănescu epigon al lui Nichita Stănescu. El a deverit un **climat** prin care, ehei, ciţi poeţi veritabili şi chiar mai „noi" decit el, nu s-au intors la casele lor. Din acest punct de vedere nu inţeleg de ce, Şt. Aug. Doinaş, intr-un recent interviu dat revistei **Cronica,** ii recunoaşte meritele, astfel apăsind asupra ordinii : Ion Gheorghe, Nichita Stănescu, Ioan Alexandru ... Nu, nu este aşa !

N. M. – Mai există şi un alt aspect care caracterizează poezia unei generaţii. Şi poate nu numai atit. Pentru că mă gindesc la A. Păunescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, dar şi la A. E. Baconsky, Maria Banuş şi alţii. Un duh pedepsitor, al metamorfozei, nu le ingăduie, de la o carte la alta să rămînă ei inşişi. Unul este poetul Nichita din „O viziune a sentimentelor", altul cel din „11 elegii" şi altul cel din „Necuvintele", sau din Măreţia frigului". Desigur citeva expresii sau ticuri verbale circulă de la o carte la alta, dar, in esenţă, mijloacele şi viziunea se schimbă mereu Ai impresia că asişti la un spectacol de carnaval in care unul şi acelaşi personaj işi schimbă mereu măştile pentru a nu fi descoperit, sau pentru simpla plăcere in sine a metamorfozei. Dorinţa aceasta de a fi mereu altceva sau altcineva este exprimată clar de Nichita intr-o poezie : „Vreau să fiu el. / El vrea să fie arbore. / Arborele vrea să fie ciine, / ciinele vrea să fie pasăre. / Pasărea vrea să fie piatră, / piatra vrea să fie peşte. / Peştele vrea să fie nor, / nourul vrea să fie cimpie. / Cimpia vrea să fie cal, / calul vrea să fie iarbă. / Vreau să fiu iarbă". In treacăt fie zis, in poezia aceasta şi **nourul,** ca vocabulă, vrea să fie şi nor. Să-ţi amintesc, de asemenea, că Adrian Păunescu din „Ultrasentimente" sau din „Mieii primi" nu mai e de găsit in „Istoria unei secunde".

Al. P. – Fireşte, există acest fenomen de **metamorfoză,** care insă, in cazurile de tot precare poate fi numit cu curaj „cameleonism", in altele mai mijlocii „progres" şi aşa mai departe. In privinţa exemplelor pe care le dai (abil sprijinit de bibliografie) am opinii aproape opuse. Ca poet, Marin Sorescu reprezintă tipul de inteligenţă dogmatică, care nu cred că-şi va părăsi dogma tocmai din inteligenţă. De altfel, in recentul **Suflete, bun la toate** e vădită intenţia de restaurare şi ingroşare a propriilor hotare, roase de fel de fel de agenţi externi ...

N.M. – Să revenim aspra formulei iniţiale. Ei bine, termenul de realitate mi se pare prea cuprinzător, prea abstract. Cred că mai de grabă trebuie să vorbim despre concreteţe, misterioasa, cosmica, magica concreteţe a lucrurilor, a fiinţei. Poetul adevărat este solidar cu lumea in intimitatea ei cea mai adincă. Baudelaire spunea că in anumite stări sufleteşti „profunzimea vieţii se relevă intreagă in privelişteo oricit de obişnuită, pe care o ai sub ochi. Ea devine simbol". Dă-mi un singur exemplu de poet care a pus cap la cap generalităţi, oricit de nobile in esenţa lor şi a ajuns să fie socotit cu adevărat reprezentativ, mare. Eu cred că poet este cel care „işi aduce aminte" că pentru a spune azi cu uşurinţă cit fac unu şi cu unu, la inceput cineva a privit două scoici sau două pietre. Poezia trăieşte cit timp trăiesc lucrurile pe care le numeşte Iată, eu ii socotesc mari poeţi contemporani pe Virgil Teodorescu, Geo Dumitrescu, Leonid Dimov şi Mircea Ciobanu tocmai pentru că, deşi atit de diferiţi, sint uniţi prin aceeaşi incredere in concretenţa universului poetic. Stau mărturie cărţile lor : „Ucenicul nicăieri zărit", „Nevoia de cercuri", „7 poeme" şi „Patimile".

Aş vrea să merg şi mai departe. S-a afirmat că poezia este ieşire din real. Nimic mai fals, după părerea mea. Poezia incepe, dimpotrivă, de unde are loc „o abandonare in existenţă" cum spune G. Călinescu. Nu o ieşire **din,** ci o coborire **in ;** misiune de scafandru, după cum ţi-am mai vorbit. De ce nu ne-ar interesa, tot in concreteţea lui fantastică şi interiorul lucrurilor ca şi acela al sunetelor sau cuvintelor care incearcă să-l facă să existe pentru noi ?

Al. P. – Poetul modern caută mereu atingerea cea mai imprevizibilă, cea mai tainică, cea mai „imposibilă" ca variantele posibile ale lumii materiale, in numele raţiunii ultime a existenţei sale. Faptul aşează dificultăţi mereu noi in calea cititorului, care e dator să se simtă astfel innobilat şi nu refractar. El trebuie să inţeleagă că rostul poetului nu este de a dovedi **veridicitatea** materiei, oricum implicită şi accesibilă, ci de a face din evidenţa lumii concrete un instrument de revelare a nevăzutului şi a necunoscutului. Ca să pui mina pe virful copacului nu e numai decit nevoie să tai copacul din rădăcini. Intorcindu-mă la acea „poezie a realităţii ca realitate a poeziei", acum, cred, putem corecta un automatism didactic ce vieţuieşte chiar şi prin unele opuri de specialitate critică. Nu este adevărat că poetul gindeşte in cuvinte realitatea ; in poezie realitatea este **cuvint gindit,** ştiut fiind că insuşi cuvîntul e rezultatul unei indelungi, aproape incomensurabile experienţe in real. Tu mi-ai numit patru „mari poeţi", poate par preferinţe alese de fapt in baza acestui criteriu. Şi Geo Dumitrescu, dar mai ales Dimov şi Mircea Ciobanu sint mari contemporani ai cuvintului regindit. In acest sens te asigur că **Epistolele** lui Mircea Ciobanu nu reprezintă o carte de proză, ci o poezie, poate chiar o artă poetică. Stăpinul obiectelor in poezia actuală se numeşte Virgil Teodorescu. Poezia sa e aproape un tablou de comandă al realului. Sint gata să sporesc lista. Cea mai frumoasă descriere a cuvîntului, ca rod al materiei, o găsesc in poezia lui Şt. Aug. Doinaş, după cum cred că valoarea poeziei fulgurante a lui Dan Laurenţiu stă tocmai in această putere cosmică de hipnotizare a detaliului material, de salvare dacă vrei a cotidianului umil.

N.M. – Tema dialogului nostru cere, mi se pare să ne oprim – in incheiere – şi asupra intrebării : care este scopul poeziei ? Evident, pentru a nu incurca lucrurile şi, poate, pentru a nu ne trezi cu nişte „statistici incomplete", precizez că e vorba de scopul **fundamental** al poeziei. Are el un caracter istoric, schimbător ca orice fenomen care ţine de suprastructură ? Cum poate fi definit scopul poeziei moderne ? Ţi-aş propune să plecăm de la o opinie a lui Herbert Read : „Fie că se prezintă ca o extindere a experienţei perceptuale, fie ca o realizare a sentimentului interior, scopul esenţial al artistului modern este statornicia fiinţei". Scopul poeziei ar fi nu de a ne „elibera" de realitate ci de a ne apropia de ea, de a ne determina să pătrundem in interiorul ei cu un interes mereu proaspăt, virgin, de a ne păstra sentimentul de incredere in lucruri şi de a le face să re-existe, fără riscul monotoniei, pentru noi. Poezia este cea care „reconciliază, dă lucrurilor un sens". Şi in aceasta stă umanismul ei. M-ar interesa părerea ta despre relaţia care pare să existe intre diferite criterii (de valoare sau de modernitate) şi felul cum inţeleg unii sau alţii dintre poeţii români contemporani scopul poeziei. Numeşte zece poeţi despre ale căror cărţi, la capătul deceniului pe care-l străbatem, se va putea zice oricind că „determină in modul cel mai nemijlocit ca fiinţa să dureze".

Al. P. – In legătură cu lista pe care mi-o ceri, vreau să-ţi cer ingăduinţa de a mă revizui ori de cite ori va fi nevoie : **Dan Laurenţiu, Ovidiu Genaru, Mircea Ciobanu, Nicolae Motoc, Virgil Mazilescu, Emil Brumaru, Adi Cusin, Dan Mutaşcu, Mihai Ursachi, Vasile Petre Fati, Cezar Ivănescu.** Am depăşit lista cu unul, Nu ştiu cu care ...

N. M. – Crezut sau nu pe cuvînt, trebuie să-ţi spun că lista ta riscă prea mult. Vreau să afirm că iţi ingustezi singur şansa de a da un pronostic cit de cit exact in faţa timpului. Ce s-ar fi intimplat dacă Titu Maiorescu ar fi ţinut seama numai de un „criteriu de generaţie", cum faci tu ? Care sint poeţii generaţiei lui ? (Intre Alecsandri şi Eminescu pe la 1872 era o diferenţă de circa 30 de ani !) Dar chiar şi in interiorul aceleiaşi generaţii nu cred să-i poţi scăpa din vedere pe Nichita Stănescu, Ion Gheorghe Tomozei, Anghel Dumbrăveanu, Florin Mugur, Ilie Constantin, Nicolae Ioana, Nicolae Dragoş, Mihai Ursachi, Gabriela Melinescu sau Adrian Păunescu. Ca să nu mai vorbim de faptul că sint de aşteptat in continuare cu interes cărţile celor mai tineri (Mircea Dinescu, Duşan Petrovici, Mara Nicoară, Dan Verona, Dinu Flămind ş.a.m.d.) ca şi cărţile unor poeţi, nu mai puţin tineri prin prospeţimea şi originalitatea poeziei lor, care au şi inceput să dea un contur aparte deceniului pe care il străbatem : Emil Botta, Virgil Teodorescu, Eugen Jebeleanu, Leonid Dimov, Ştefan Aug. Doinaş, Geo Dumitrescu, Ion Negoiţescu, Vasile Nicolescu, Gelu Naum, Liviu Călin, Aurel Gurghianu, Nina Cassian, Ion Caraion, ş. a. m. d.

Idealul unităţii naţionale în revista „Luceafărul" (1902—1914)

Cronicarii moldoveni şi munteni, Dimitrie Cantemir şi corifeii Şcolii ardelene au afirmat şi-au demonstrat originea latină, continuitatea în Dacia şi romanitatea limbii şi poporului nostru. De la Unirea Principatelor (1859) şi pînă la 1 Decembrie 1918, toate marile acţiuni politice şi culturale ale poporului nostru au avut ca ideal afirmarea şi realizarea unităţii naţionale. În această etapă, cauza unirii Transilvaniei cu România intră în curentul larg al marilor probleme naţionale europene. Idealul unirii s-a împletit cu lupta împotriva deznaţionalizării popoarelor, cu lupta pentru egalitatea lor politică.. Această luptă s-a purtat pe ambele versante ale Carpaţilor.

Un rol deosebit de important în accentuarea mişcării naţionale a românilor l-au avut asociaţiile şi societăţile cultural-artistice, aniversările şi comemorările de seamă ale poporului nostru, prin care s-a cultivat idealul naţional, s-a îmbogăţit arta şi literatura specific românească, s-a păstrat şi s-a dezvoltat limba română. Acestea şi-au găsit o amplă reflectare şi un mare sprijin în coloanele **Luceafărului.** Ivită între 1902 şi 1906, la Budapesta, şi 1906–1914, la Sibiu, **Luceafărul** a fost cea mai importantă publicaţie literară din Transilvania, de pînă la Unirea de la 1918, revistă care a continuat tradiţiile, idealurile şi preocupările **Foii pentru minte, inimă şi literatură,** ale **Familiei** şi ale **Tribunii.** Încă de la apariţie, **Luceafărul** a promovat ideea literaturii militante şi naţionale, s-a luptat pentru luminarea poporului, în direcţia idealurilor Şcolii ardelene şi ale generaţiei generoase şi luptătoare de la 1848. Dar scriitorii de la **Luceafărul** au depăşit ideea unităţii culturale şi au arborat steagul unităţii politice imediate. Unirea de la 1918 a consfinţit opera de pregătire culturală, literară şi ideologică pe care a realizat-o **Luceafărul.**

Evocînd figura lui G. Lazăr, ctitorul şcolii româneşti, **Luceafărul** sublinia, prin cuvintele învăţatului, că românii de pretutindeni, „noi toţi, cei de dincoace şi cei de dincolo, cu toţii laolaltă sîntem, cum atîtea membre laolaltă formează un trup. Între noi nu există graniţe. Munţi şi cîmpii, codri şi lanuri, depărtări necuprinse, în veci nu ne vor putea despărţi pănă ce un gînd ne uneşte." (Luceafărul, II (1903) nr. 16–17).

Comemorarea a 300 de ani de la moartea lui Mihai Viteazul, în 1901, a constituit un bun prilej de afirmare a idealului unităţii naţionale. N. Iorga ţine, în faţa studenţilor români din Budapesta, două conferinţe primite cu entuziasm. „Din această întîlnire de neuitat a ieşit, la scurt timp, revista **Luceafărul,** condusă de cei care-l ascultaseră pe Iorga cuvintînd despre Mihai Viteazul şi necesitatea de a reface ţara aşa cum a stăpînit-o pentru o clipă falnicul domn şi viteaz" (Barbu Theodorescu, **Nicolae Iorga,** Ed. Tineretului, 1968, p. 145).

Cînd, în 1904, are loc jubileul a 40 de ani de la apariţia revistei **Familia,** redactorii **Luceafărului** au participat la sărbătorire şi au scris în revista lor mai multe articole despre meritul publicaţiei lui Iosif Vulcan. Într-un editorial, redactorul şef Alex. Ciura scria că **„Familia** a fost hrana intelectuală a părinţilor noştri şi a noastră deopotrivă". Ea a fost purtătoare a steagului culturii naţionale şi a militat pentru unitate culturală ; vreme de 40 de ani s-a orientat spre România cu gîndul curajos la desăvîrşirea unirii. La moartea lui Iosif Vulcan, O. Goga îl numea „harnic muncitor al redeşteptării noastre, un precursor al unei mişcări literare şi naţionale" **(Luceafărul,** III (1904), nr. 9–11).

Tot în 1904 are loc comemorarea a 400 de ani de la moartea lui Ştefan cel Mare, care a constituit un moment remarcabil pentru dezvoltarea conştiinţei naţionale. Redactorii **Luceafărului** scot, în condiţii grafice excepţionale, un număr omagial ; această comemorare a constituit „una din cele mai mari şi însemnate aniversări istorice", deoarece marele voievod şi-a închinat întreaga viaţă neamului său, iar lupta sa a întîrziat cu peste două secole cucerirea Europei de către turci. Numărul este rezultatul colaborării multor autori români din toate provinciile.

Revista a acordat o mare atenţie actualizării idealurilor revoluţiei de la 1848. Dintre numeroasele articole, poezii şi scrieri, vom menţiona articolul lui O Goga, **3/15 mai, Ei şi noi.** Ei semnifică trecutul de glorie, **Noi** – prezentul care trebuie să ia exemplul marilor tribuni ai revoluţiei. „Cea mai frumoasă primăvară a trăit-o neamul nostru atunci ... la patru zeci şi opt, în luna florilor, pe Cîmpul Blajului ... cînd doina noastră n-a plîns, cînd jalea a încremenit nedumerită a sufletului românului, cînd năcazul s-a topit de căldura nădejdii" **(Luceafărul,** II (1909), nr. 10–11). **Ei** au săvîrşit munca de regenerare a conştiinţei noastre naţionale, au clădit temeiul unor aspiraţii mai frumoase, au reînviat tradiţia virtuţilor noastre stingherite de veacuri". Poetul recomanda un respect nemărginit faţă de trecutul de glorie şi îndemna la unitate naţională, în direcţiile glasului răspicat al mulţimii de pe Cîmpia Libertăţii : „ Noi vrem să ne unim cu Ţara". În 1911 are loc sărbătorirea a 50 de ani de la înfiinţarea **Astrei,** tot la Blaj, prilej de manifestare naţională de amploare, unde au venit peste 30 000 de ţărani şi 500 de delegaţi din Muntenia şi Moldova. Au fost prezenţi : I. L. Caragiale, G. Coşbuc, Şt. O. Iosif, N. Iorga, I. Bianu, Aurel Vlaicu, S. Mehedinţi, V. Eftimiu, V. Goldiş, I. Agârbiceanu. La aceste manifestări, O. Goga ţine o patetică cuvîntare – **Curente de idei în literatura ardeleană de la 1848 pînă în zilele noastre** care, în parte, a fost publicată în **Luceafărul.** N. Iorga atrăgea atenţia că asemenea comemorări patriotice sînt ocazii de „reculegere solemnă, de cugetare pioasă, de bucurie demnă, de recunoştinţe şi de speranţe". Eficienţa aniversărilor devine cu atît mai preţioasă, „cu cît un popor se încălzeşte mai adînc în masele sale de amintiri fixate astfel, cu cît poporul acesta are mai multă cunoştiinţă de sine".

Cu prilejul expoziţiei jubiliare din 1909 de la Bucureşti, **Luceafărul** apare în cuadruplu, cu o ţinută grafică extraordinară şi se deschide cu poezia lui Goga **În munţi,** la care se adaugă proze de M. Sadoveanu, I. Aghârbiceanu, articole de Iorga, Lupaş, Pârvan, G. Bogdan-Duică. În revistă se relatează că **Astra** aduce la expoziţie un album cusut cu motive naţionale de Minerva Cosma. Pe o pînză albă e cusută poezia lui Goga, **Aşteptare.** Poetul răzvrătit are credinţa că soarta vitregă a poporului său va fi biruită, iar cîntarea sa va sparge graniţele maştere : „O vitregă soartă, cu patima ei, / Pe-ntinsele culmi şi poene, / În vremuri pitice, iubirii de fraţi / Ziditu-i-a graniţi viclene ... / A pus miezuine şi stavile-a pus, / Rupîndu-vă creştetu-n două, / Cînd, Doamne, stăpîn şi pe pămînt şi pe cer, / Pe voi v-a dat, munţilor, nouă" ! **(În munţi).**

Nu o dată, **Luceafărul** a evidenţiat strădania **Astrei** de a promova idealul naţional : **Unirea.** Evocînd figura lui Timotei Cipariu, redactorii **Luceafărului** reamintesc cuvintele înflăcărate ale acestui mare cărturar susţinător ardent al unirii : „Dea cerul ca, precum toţi sîntem de un sînge, toţi ne-am îndulcit de la sînul mamei noastre cu aceleaşi cuvinte dulci, **toţi ne sîntem fraţi,** oricît ne despart munţii şi văile şi oricît ne împart stările politice şi confesiunile religioase, tot numai una o să fim : **o naţiune, o limbă, o literatură".**

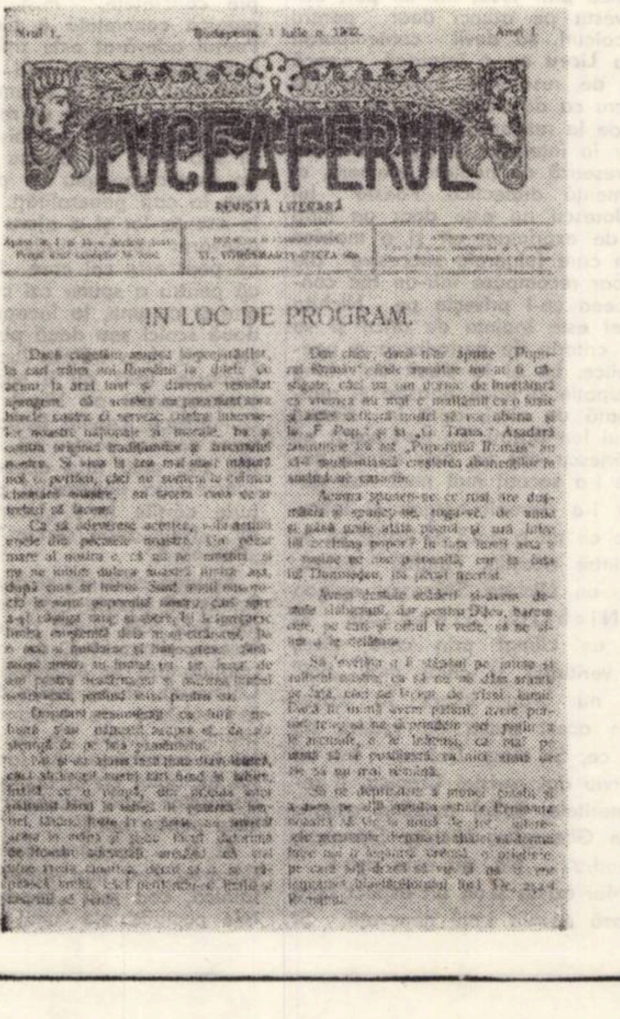

LUCEAFERUL

REVISTĂ LITERARĂ

IN LOC DE PROGRAM.

În **Luceafărul** şi-au găsit reflectarea toate manifestările **Astrei,** cu laude, dar şi cu aspre critici. O. C. Taslăuanu constată încetineală şi rutină în activitatea Astrei, la 1904, şi cerea ca activitatea să aibă „un caracter mai pronunţat naţional".

Pentru redactorii şi criticii **„Luceafărului, Astra** era „simbolul cel mai frumos al unităţii neamului nostru de dincolo de Carpaţi". **(Luceafărul,** III (1904), nr. 18). În statutul **Astrei** se preciza că scopul fundamental era să promoveze cultura poporului român prin studii, prin publicaţii literare, ştiinţifice şi artistice, prin biblioteci, muzee, colecţii de folclor – adică prin tot ce contribuie la progresul culturii naţionale. Aceste deziderate se vor realiza mai ales după alegerea lui Goga şi Tasiăuanu ca secretari ai **Astrei** în 1906, cînd şi revista se transferă de la Budapesta la Sibiu. Acum **Astra** ajută direct revista, iar **Luceafărul** va pune coloanele sale la dispoziţia marilor manifestări culturale iniţiate de **Astra.** Adunările generale ale **Astrei** şi ale **Societăţii pentru fond de teatru român** au avut o importanţă deosebită, deoarece constituiau modalităţi eficiente de unire a intelectualităţii pentru rezolvarea problemelor acute româneşti din Transilvania. Într-o conferinţă ţinută la **Astra** în 1908, O. C. Taslăuanu arată că literatura ardeleană s-a ivit sub influenţa lui G. Coşbuc şi sub influenţa studiului istoriei naţionale, deoarece mai ales istoria a contribuit la trezirea conştiinţei naţionale **(Luceafărul,** VII (1908), nr. 17).

Cele dintîi preocupări de teatru în Transilvania se confundă cu primele manifestări politice şi culturale în spirit naţional, în sensul că prin ele se realiza dezideratul de a cultiva limba română şi spiritul naţional românesc.

La 24 ianuarie 1906, Vasile Pârvan ţine la Berlin, în cadrul **Societăţii Academice Române,** conferinţa intitulată **Unirea.**

Proaspăt colaborator al revistei de la Budapesta, Vasile Pârvan trimite această conferinţă redacţiei care o publică la loc de cinste. Cu patetism, tînărul istoric elogiază patriotismul şi lupta străbunilor pentru libertate naţională. Amintind de măreţul act din **1859,** Vasile Pârvan pledează pentru continuarea, în noile condiţii istorice, a luptei pentru Unire. „Singura scăpare a noastră e idealul naţional, căci aceasta e ideea sfîntă pentru care au luptat fără să aibă conştiinţa lui străbunii noştri" **Luceafărul,** V, (1906), nr. 3). Conferinţa lui Pârvan a avut o puternică înrîurire asupra ideologiei **Luceafărului.**

Cînd, în 1909, s-a sărbătorit semicentenarul Unirii, **Luceafărul** a închinat acestui eveniment pagini străbătute de un cald patriotism. Într-un poem în proză, O. C. Taslăuanu face elogiul marelui act naţional care constituie premiza fundamentală a Unirii Transilvaniei cu ţara. Tot în acest număr găsim date semnificative despre Unire, despre cele mai importante personalităţi din epoca Unirii, cărora le reproduce portretul. Într-o evocare, Al. Vlahuţa scrie : „Lumina secolelor, cuvîntul neadormiţilor apostoli, cîntările poeţilor, toate pregăteau sărbătoarea Deşteptării noastre", adică Unirea **(Luceafărul,** VIII (1909), nr.4).

După expresia lui Vlahuţă, Unirea a fost opera poporului român întreg, dar şi urmarea activităţii şi operei lui G. Lazăr, G. Asachi, Eliade Rădulescu, N. Bălcescu, V. Alecsandri şi M. Kogălniceanu, cel mai de seamă luptător pentru Unire.

În acelaşi număr, redacţia publica medalionul lui V. Alecsandri şi **Hora Unirii.**

În multe numere din 1907 şi 1908, la solicitarea redacţiei, G. Murnu publică ample eseuri de artă cu un titlu semnificativ – **Monumente artistice din Roma,** despre care O. C. Tăslăuanu scria că ele răspund unei necesităţi sufleteşti, căci evidenţiază încă odată „conştiinţa originii romane", iar cunoaşterea acestor monumente întăreşte „sentimentele de mîndrie şi de demnitate în lupta grea ce o ducem pentru realizarea idealurilor mari şi visurilor îndrăzneţe" **Luceafărul, (VIII),** 1909, nr. 10).

Unirea naţională a fost o străveche şi arzătoare năzuinţă a tuturor românilor de pe cele două versante ale carpaţilor. Pe drept cuvînt, Secretarul general al PCR, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, aprecia Unirea Transilvaniei cu România ca „Una din cele mai glorioase pagini din istoria noastră naţională, o victorie strălucită dobîndită de poporul român pe drumul afirmării sale ca naţiune de sine stătătoare. Încununarea aspiraţiilor de veacuri ale poporului nostru pentru eliberarea naţională, rezultat al luptei duse de cele mai înaintate forţe social-politice ale vremii, în cadrul cărora rolul hotărîtor l-au avut masele populare. Unirea din 1918 a reprezentat o adevărată piatră de hotar în dezvoltarea României moderne."

ION NEAŢĂ

Militantismul comunist

„Oriunde trăiesc și muncesc, comuniștii trebuie să militeze activ pentru afirmarea în viață a concepției filozofice a partidului nostru, a principiilor eticii comuniste".

N. CEAUȘESCU

Pe măsură ce poporul nostru își însușește gîndirea revoluționară a partidului și-și unește cu abnegație tot mai mult forțele în jurul partidului în efortul măreț de construcție multilaterală socialistă, materială și spirituală, **comportamentul fiecărui comunist este, în mod firesc, mai adînc și mai exigent receptat și evaluat de către ceilalți oameni ai muncii.** Partidul nostru este ceea ce sînt toți membrii săi în comportamentul lor **„acolo unde trăiesc și muncesc".** Activitatea fiecărui comunist în cadrul grupurilor sociale care-l integrează semnifică prezența vie, directă, a partidului nostru, în acțiune. Întreaga viață a fiecărui comunist este pentru colectivele de oameni ai muncii o sursă de imagini, reprezentări, judecăți de valoare despre calitatea de membru al partidului, despre însuși partidul nostru ca prim factor conștient și detașament de avangardă. În acest sens se constituie responsabilitatea de propagator, imanentă fiecărui comunist indiferent de vîrstă și de funcția pe care o deține. Fiecare comunist trebuie să fie propagator convins, teoretic și practic al principiilor socialismului și comunismului. **Militantismul activ și conștient al celui care intră în partidul care se identifică cu interesele poporului nostru devine justificarea apartenenței sale politice, trăsătura fundamentală, expresia sintetică a personalității sale.** Cerința obiectivă formulată de către partid conform căreia orice comunist trebuie să fie și personal un model pozitiv, vizează condiția esențială a militantismului comunist și condițiile înfăptuirii crescînde a rolului conducător al partidului și concomitent al sporirii sensibilizării generale și participării maselor populare la înfăptuirea și conducerea vieții sociale a țări noastre. Situațiile de neconcordanță în viața oricărui comunist, oricine ar fi el, între comportamentul cerut de normele socialiste și cel realizat de acesta semnifică deprecierea calității de membru al partidului în exercitarea funcțiilor sale, diminuarea prestigiului, unității și autorității partidului, piedici reale în realizarea ascendentă de către partid a statutului său de forță politică conducătoare a societății noastre.

Influențarea politică activă și conștientă exercitată de fiecare comunist nu poate fi un aspect derivat, secundar, pasiv și contingent al vieții lui **ci o datorie ce trebuie conștientizată, interiorizată și îndeplinită în ritmul și la nivelul exigențelor actuale.** Numai trăirea reală și plenară a acestei datorii face din militantismul comunist o luptă permanentă, un proces valoros al afirmării cotidiene a principiilor comunismului în întreaga viață socială. Militantismul activ pentru cauza socialismului și comunismului deosebește clar comunistul devotat de orice alt individ care-și îndeplinește „liniștit" sarcinile care îi revin. Comunistul este un „neliniștit", mereu preocupat de valoarea activității sale și a celorlalți, disponibil și energic, consecvent și intransigent cu sine și cu ceilalți. Neliniștea, nemulțumirea comunistului înseamnă căutare, descifrare, cunoaștere și recunoaștere, dorință de realizare personală și socială, de ființare în pulsul vieții noastre cu problemele ei complexe. Militantismul comunist nu are nimic din liniștea călduță, conservatoare a conformismului plat, care-și lasă total existența în seama grupului sau a societății care trebuie să gîndească și să acționeze pentru buna lui viețuire ; neliniștea comunistului se distinge esențial și de grija formală și formalizatoare ca stare și limbaj proprii duplicității și ipocrizei ascunse care urmăresc atingerea intereselor personale în dauna celor generale, sociale, obiective. Atitudinea militantă activă conține negarea directă a inerției care se simte „jignită și deranjată" începînd chiar cu momentul descoperirii ei. Inerția intră în alertă și începe să se dinamizeze, se apără și dacă se bucură și de autoritate ea încearcă „să închidă socotelile", discuțiile „inconvenabile" sau „prea îndrăznețe".

Adeseori inerția se agită, face opoziție, abuz, țipă după vegetarea incontestabil pierdută. Neliniștea ei nu poate să rămînă în acești parametri întrucît este mereu solicitată la pozitivizare, la autoreglare și reconstrucție cu alte dimensiuni. Rutina ca „inerție activă" nu-și mai găsește nici ea locul, se simte subminată și atinsă în demnitatea" ei. Ea reclamă „drepturi vechi" se desparte greu de criteriile care au susținut-o și au valorizat-o. Îi vine greu să renunțe la mecanicismul deprinderii sale de acțiune teoretică și practică în favoarea unor noi obișnuințe de gîndire și activitate practică. Neliniștea creatoare a comunistului i se pare și este chiar desacralizatoare, demistificatoare.

În lupta cu astfel de atitudini negative, comunistul începe cu sine, cu aprecierea autocritică lucidă a responsabilității pe care și-a asumat-o intrînd în detașamentul de avangardă, care este P.C.R. Pentru ca militantismul său să fie eficient în realizarea politicii științifice a partidului nostru, fiecare comunist trebuie să fie primul care să pătrundă semnificațiile umaniste ale acestei politici, să înțeleagă valoarea reală a militantismului comunist, să facă din acesta propriul său mod de viață, să ajute pe alții să-și dimensioneze într-un atare spirit existența.

NICOLAE STANCIU

Teze despre semnificația și ipostazele libertății în artă (I)

1. Ca și în cazul dezbaterilor despre „cunoașterea artistică", consider necesară și aici aducerea discuției de pe planul general filozofic, metafizic și speculativ, pe cel **specific estetic** (al creației și organizării operei), abia aici putînd fi demonstrate și analizate mecanismele și resorturile **specifice** ale manifestărilor libertății în artă. Formula generală a „libertății ca necesitate înțeleasă", lămurește doar problemele condiționării sociale a **oricărui tip de activitate umană,** dar nu ne spune nimic despre posibilitățile, modalitățile și limitele activității creatoare libere **a artistului,** și nici despre elementele de necesitate intrinseci (și nu extrinseci) operei însăși.

2. Problema circumscrisă în mod general prin formula „libertate în artă" acoperă în fapt un fenomen complex, pluristratificat, cu forme diverse de manifestare în funcție de multiple nivele ale realității artistice. Problema nu poate fi rezolvată așadar printr-o abordare globală, ci prin **una de tip structuralist, operațional.** Aceasta presupune analiza semnificației și modului de manifestare a libertății pe mai multe **planuri** (cel social, cel filozofic, cel estetic) și la mai multe **nivele** (în cadrul perspectivei strict estetice : cel al creației, al operei, al receptării).

3. **Din perspectivă operațională, libertatea individului este văzută așadar ca posibilitate a acestuia de a alege o anumită alternativă de acțiune.** Aceasta deschide domeniul libertății abordărilor matematice (prin calculul probabilistic și teoria jocurilor) și teoriei informației (orice alegere între două sau mai multe alternative implică o anumită valoare informațională). În această abordare accentul este pus pe **conștientizarea condițiilor** concrete ale acțiunii (de unde importanța gradului de informare și de cultură a individului pentru gradul său de libertate), ca și pe cunoașterea cît mai precisă a obiectivelor de atins și a mijloacelor pe care le are la dispoziție. Putem spune așadar că activitatea individului este cu atît mai liberă, cu cît gradul de conștientizare a acestor coordonate ale acțiuni (condiții, scop, mijloc) este mai mare. Libertatea este în acest sens o funcție a acelor condiții ce lărgesc sau îmbogățesc seria alternativelor semnificative în materie de creație și de acțiune. Această perspectivă metodologică este deosebit de fructoasă pentru analiza fenomenelor de manifestare a libertății în cadrul procesului de creație artistică (mai ales cu privire la diferitele „momente" ale creației și receptării : spontaneitate, imaginație, inovație, originalitate, comunicabilitate, accesibilitate etc.).

Noutatea perspectivei constă în faptul că libertatea nu mai este privită ca o **entitate metafizică** abstractă, prezentă mai mult sau mai puțin difuz în diferite forme de manifestare umană, esența ei nefiind niciodată deplin sesizabilă și definibilă ca atare, ci în mod funcțional, ca **metodă. criteriu** și **scop** al acțiunii. Ca **metodă** întrucît îngăduie elaborarea condițiilor necesare unei deliberări eficiente și valide ; **criteriu,** cu ajutorul căruia determinăm **limitele necesare** ale propriului său domeniu de exercitare — în cazul nostru arta — dincolo de care aceasta încetează să mai existe ca atare, și **scop** în măsura în care „creația este eliberare", iar „arta eliberatoare".

4. **Discuțiile de orientare marxistă,** asupra libertății în artă, au vizat cu precădere aspectul moral-filozofic al raportului dintre conștiința estetică și cea socială sau morală a artistului. Aceasta reprezintă însă numai planul **an**-estetic, preliminar abordării propriu-zis estetice a problemei libertății, respectiv perioada deliberativă, anterioară de creație ca atare. Artistul este analizat aici nu atît în ipostaza sa de creator, cît mai ales în cea de persoană morală, angajată social-istoric, printr-un act de opțiune liberă. Este momentul pe care îl va analiza și explicita cu precădere filozofia culturii și a cărui cunoaștere este deosebit de importantă pentru politica social-culturală a unei țări. El este însă prea puțin relevator pentru modalitățile **specifice** de manifestare ale libertății în actul material de creație și receptare a operei.

5. Pe planul social al abordării libertății artistului, **necesitatea** apare extrinsecă artei, fiind reprezentată de limitări ce nu sînt dictate de structura estetică a operei, dar care nu devin prin aceasta mai puțin importante. Dimpotrivă, cînd abordăm libertatea în plan strict estetic, necesitatea la care se raportează este una **intrinsecă** artei. Aceasta întrucît normele și criteriile de care artistul trebuie să țină seama, la acest nivel, sînt ale operei înseși, vin din **interiorul** procesului de creație. O dovadă a acestui fapt o constituie însuși gradul diferit de libertate ce i se recunoaște (de fiecare dată în mod justificat) artistului, în funcție de raportarea activității sale la factori extrinseci (societate, națiune) sau intrinseci (artă, cultură) creației, cu alte cuvinte prin raportarea sa la sisteme de valori diferite. În cazul **creației** spirituale, și în special al artei, se interferează două serii de legități și de postulate, corespunzătoare lor : acelea care se referă la arta **per se** (deci cele specific estetice) și cele care se referă la funcția ei **în societate.** Ele sînt corelate, dar nu identic ; de aici confuziile și perturbațiile în abordarea problemei.

6. Mecanismele libertății la nivelul specific actului de creație sînt puse în evidență cu deosebită pregnanță de către **estetica informațională** în cadrul căreia procesul de „realizare estetică" este sinonim cu un proces de „producere a informației". Mărimea informației fiind măsurată în raport cu gradul de incertitudine înlăturat în urma unei **alegeri** între două sau mai multe alternative. Procesul de „realizare estetică" este privit, în această perspectivă, ca un proces de asemenea alegeri (decizii simultane) efectuate de autor asupra unui repertoriu finit de semne (sau elemente semnice) aflat la dispoziția sa. Reiese, chiar și numai de aici, că libertatea, concepută ca posibilitate de alegere într-o alternativă, constituie premisa indispensabilă a oricărui act de creație.

7. Procesul de creație (ca proces de introducere a ordinii în dezordine) pornește de la o stare de echiprobabilitate, fiecărui semn al repertoriului revenindu-i aceeași valoare a probabilității de a fi selectat. În cursul procesului de realizare estetică, probabilitatea cu care anumite semne pot fi alese devine tot mai mică, sfirșind prin a dispărea totul. Cînd pictorul își apropie cărbunele de cartonul imaculat pentru a începe o schiță, probabilitatea de apariție a oricărui semn (drepte, unghiuri, curbe, puncte etc.) este aceeași. Pe măsură însă ce tema prinde contur și se apropie de definitivare, devine evident că anumite semne nu mai pot apărea fără a contrazice logica internă a întregii construcții și deci efectul estetic. Observația este la fel de valabilă pentru muzică sau literatură.

VICTOR ERNEST MAȘEK

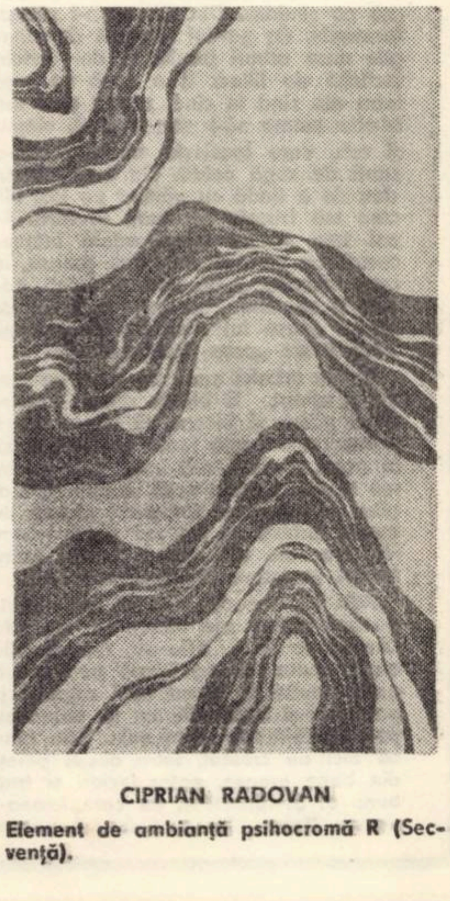

CIPRIAN RADOVAN

Element de ambianță psihocromă R (Secvență).

ANIȘOARA ODEANU

Nu evoc figura Anișoarei Odeanu cu inimă ușoară. Îmi este greu s-o cred dincolo de viață pe ea care a iubit-o atît de mult. A iubit-o cu pasiune, încercînd să-i surprindă coordonatele care o atestau și o justificau. Permanent neastîmpărată, lăuntric – neastîmpărul ei traducîndu-se în gesturi și acte, care uneori, surprindeau și contrariau pe cei mai mulți, – Anișoara Odeanu era totuși o romantică. O romantică în sensul bun și larg al cuvîntului. Iubea oamenii, cărora încerca să se dedice necondiționat, dar nu ezita să condamne tot ce considera a fi împotriva sensului real și adînc al lucrurilor. Protestul ei era, însă, nuanțat și prevenitor. Prietenoasă și atentă, convorbirile cu Anișoara Odeanu prilejuiau totdeauna reflecții, și cu toate că uneori lasă impresia improvizației, nu se hazarda în teme care nu le stăpînea.

Întrebată de un redactor al revistei „Orizont" despre Camil Petrescu pe care l-a cunoscut și admirat, și de a cărui prietenie s-a bucurat, Anișoara Odeanu a răspuns : „era un om de o căldură sufletească și o capacitate de duioșie și milă neîntîlnite, pe care și le ascundea din nevoia sa organică de discreție și decență". Parcă și-a creionat propriul său portret. Așa era Anișoara Odeanu : „de o căldură sufletească și o capacitate de duioșie . . ." rareori întîlnite. Adesea surprinzi la semenii de care te simți atrasă, atributele proprii.

*

Cu tatăl ei, Aurel E. Peteanu, distins profesor și publicist, am fost bun prieten. Profesorul Peteanu a fost, toată viața, un animator al Banatului cultural.

Am asistat cu Anișoara Odeanu, prin anii 1935—1936, la multe șezători literare în Banat, la Lugoj, Timișoara, Caransebeș și Arad, alături de Ion Minulescu, M. G Samarineanu, M. Ar. Dan, Volbură Poiană-Năsturaș, Mircea Șerbănescu, Al. Negură, C. Miu Lerca, Petru Sfetca, Romul Fabian, Zaharia Stancu etc.

Am întîlnit-o, deasemenea, la Eugen Lovinescu, la Eugen Ionescu și Camil Petrescu, în discuții situîndu-se într-o poziție constructivă și bine informată. Nenumărate sînt zilele petrecute în peregrinările mele la Lugoj, unde făceam plimbări prelungite, prin vii, în interminabile convorbiri literare. Era o povestitoare neîntrecută.

*

Debutul literar și l-a făcut la vîrsta de 17 ani, cu o nuvelă pentru care ia premiul I la un concurs al „Adevărului literar și artistic".

Apoi, în 1934, îi apare la editura „Adevărul" romanul „Într-un cămin de domnișoare". Cartea a născut discuții și succesul de librărie a fost astfel asigurat.

La scurt timp, în 1936, „Cultura națională" îi lansează o nouă carte „Călător în noaptea de ajun" (roman) ; pentru ca între anii 1936–1939, să publice trei volume de nuvele și două de versuri.

Anul 1969 o reactualizează cu retipărirea poemelor iar în 1970, sub titlul „Anotimpul pierdut", îi este reeditat romanul „Călător în noaptea de ajun". Mărturisea, în interviul citat mai sus, că lucra la o „literatură de scurt metraj".

*

Intelectuală roasă de neliniști, punînd și rezolvînd problemele realității în care trăiește, patetică și lucidă, și cu o demnitate a condiției de cărturară, nedesmințită. Prezentă, cel puțin emoțional, la „experiența grandioasă" – cum numește ea prefacerile adînci trăite de noi toți, participarea ei o mărturisește liric, ca o adiere peste frunțile îmbrobonate de sudoare ale celor mulți. Modestia n-o părăsește niciodată, iar dorința de cunoaștere o frămîntă întodeauna. Chiar în cele mai aparent neînsemnate atitudini, surprinzi capacitatea ei de iubire și tentativele permanente de descifrare a absconsului.

Mi-o amintesc în ipostaze diferite și inegale, afișate ochiului neavizat, încît se pot trage în mod pripit, concluzii care ar defavoriza-o pentru un moment.

Iat-o, de pildă, prin 1934–1935, anii cei mai frumoși (poate și cei mai fecunzi) ai vieții ei, lîngă Artur Enășescu îmbrăcat ca o haimana, cu fața descompusă, încălțat cu o gheată într-un picior și cu un șoșon zdrențuit în celălalt. Artur Enășescu cel din viața lui cea de a doua. Iscoditoare, căuta să-i smulgă amănunte ale vieții lui la Paris. Ne invită, pe Artur Enășescu și pe mine, alt nevrednic boem – la Caraiman, pe Cîmpeanu, în apropierea casei lui Eugen Lovinescu. Anișoara Odeanu te frapa printr-o ținută vestimentară cochetă, nedisprețuind uneori chiar frivolitatea, și printr-o frumusețe distinsă. Ochii mari copilăroși, amintindu-ți desenele lui Tonitza, gura arcuită de buzele care te îndemnau să-i ghicești senzualitatea, vorba domoală și mîinile catifelate ale unei păpuși. Cu Artur Enășescu vorbea franțuzește, stingherită însă de incapacitatea mea de a înțelege ceva:

– Ioane, îți explic eu . . .

Artur Enășescu, în mizera lui condiție, păstra, prin gesturile și reținerea lui, ceva din stilul și – aș zice – eleganța parizianului. Dizertau despre Paul Valéry, Elena Văcărescu (cu care nu s-a împăcat) și alți scriitori, în timpul peregrinărilor sale în Franța, dar și despre ceea ce constituie boema pariziană, viața de dolce farniente în care Artur Enășescu s-a complăcut – har domnului – cu frenezie.

Și deodată pagina se întoarce.

– „Știți ce ?" – își rotește ochii cu mirare – „nu vă supărați, am o poftă teribilă de o plimbare la șosea. Să luăm o mașină. Mergeți ?"

Artur Enășescu privește indiferent, iar eu scotocesc, de formă, buzunarele goale. N-avem lescaie. Între timp, discret, Anișoara Odeanu plătise. Artur Enășescu, avea momente de luciditate, și momente în care nu te puteai înțelege cu el, fără să facă rău nimănui. Cu doi-trei dinți îngălbeniți și ciuruiți de carii, mai mult șuera. Își trase paltonul, o sdreanță soioasă, și iată-ne aburind spre ceea ce bucureștenii considerau atunci, ca și acum, oaza de abandon și recreație : Șoseaua Kiseleff. Aici intrăm într-un local elegant („Pescăruș") în discordanță frapantă cu ținuta noastră – hai să-i spunem neglijentă – excepție făcînd de bună seamă Anișoara Odeanu, care părea în elementul ei. Veselă, într-o vervă aproape suspectă, poate mulțumită în acest refugiu desprinsă de conveniențe și formalități. Răsfățata Bucureștiului între cei doi „vagabonzi", într-un local de elită. „Protipendada", – rentieri și tiriie-brîu, jucători de bursă și trîntori lustruiți, priveau consternați apariția noastră.

– Vreau să petrec cu prietenii mei – se adresează chelnerului și comandă masa.

Chelnerul ne măsoară cu atenție, – intrigat desigur de frumusețea și eleganța femeii care este însoțită de doi boemi fără căpătîi.

Artur cu ochii pierduți și . . . impersonal – nu știu ce amănunt îl amintea, totuși, pe cel ce a fost.

Bunătățile sînt, curînd înșirate, inclusiv paharele și vinurile alese, pe care straniul și nefericitul Artur le-a degustct tăcut și indiferent.

Salonul este, însă, dintr-o dată surprins de apariția gălăgioasă și turbulentă a lui Stan Palanca. Rotește ochii să cuprindă dintr-o privire tot și îi fixează la masa noastră. Apoi, se adresează tuturor : „Voi care aveți moșii și palate, voi sînteți nimic, sînteți niște cadavre ambulante ; eu sînt cel mai mare proprietar din lume, sînt proprietar de creer. Creerul meu este cea mai mare proprietate a mea. Huo !"

La o masă alăturată : actorii Nae Făgădaru și Toma Dimitriu, Mihăilescu-Toscani și cîntărețul transilvănean Ionel Beraru. Imediat după perorația lui Stan Palanca, Ionel Beraru cîntă „Smaranda", spre surprinderea și pot zice și admirația tuturor (după cum este știut, Mihăilescu-Toscani este autorul muzicii). Stan Palanca se îndreaptă spre noi cu gesturi de exaltat, cum era întotdeauna, adresîndu-mi-se :

– Ioane ! (trăgînd un scaun la masă), – dă-mi voie să stau cu voi la masă

Apoi cu tonul schimbat :

– Am dreptul pentru că sînt regele șprițurilor.

Artur Enășescu amuțise de mult. Paltonul îi atîrna într-o parte, și-n colțul buzelor dormita un muc de țigară.

Ionel Beraru, recunoscîndu-l pe autorul versurilor, începe să cînte „Crucea albă de mesteacăn", apoi „E Rița, fecioara cu ochii sprințari . . ."

Artur, pierdut ca într-un coșmar, privește în jur și se ridică de pe scaun, stîngaci.

– Merçi Madame . . . și dispare, gesticulînd discret.

Se crapă de ziuă. Stan Palanca mai suduie odată și pleacă și el. Am rămas cu Anișoara Odeanu, Nae Făgădaru și Mihăilescu-Toscani. Anișoara Odeanu s-a întreținut cu noi într-o vervă neobișnuită toată noaptea. Dimineața a plecat și ea nedorind să fie condusă de nimeni.

'ON TH. ILEA

creion

Mică legendă

La cotitură, peste podețul de lemn, cum o ia spre dreapta și fuguța în jos ulița noastră, se ridică o casă acoperită cu șindrilă. Din drum nu-i zărești ferestrele, de gardul împînzit de crengile unor arbori bătrîni și de tufele încîlcite de liliac. E o casă în care intru din cînd în cînd, atunci cînd mă trimite mama să-i duc omului, singur și orb, care locuiește acolo, cîte-o cană de supă caldă. De cum intru, dau de o tindă cu pămînt pe jos, din care mă izbește răcoarea în față. Apoi trec pragul într-o odaie întunecoasă, cu tavanul din bîrne groase, în care miroase a busuioc. Noi toți, copiii, îi spunem acestei alcătuiri de lemn : „casa lui Boaca", iar oamenii mari îi zic „casa Ștefăneștilor".

Îi pun orbului cana cu supă pe masă și aștept. El bîjbîie după lingură după pîine, și începe să mînce. Eu îl privesc cum caută toate acestea, apoi, în acest răstimp, mă învîrt prin odaie, mă opresc în fața unei icoane și, mai ales, în fața unei fotografii pictate de muște, prinsă cu un cui lîngă geam, în care stau alăturați și țepeni patru feciori în haine țărănești îmbrăcați.

Aflu eu, repede aflu, că nu întotdeauna a fost așa tăcere în această căsulie de lemn. Aflu eu, repede aflu că în curte făceau larmă pe vremuri galițe multe și lătrau cîini păzitori și paragina și buruienile nu se întindeau pe-aici, lăfăindu-se în voie. Știu bine că aici au crescut, între acești pereți din bîrne groase, patru feciori și frați buni, ai Ștefăneștilor, pe care lumea-i numea Boaca, Țincu, Sinca, Augustin. Din ei patru nu mai viețuiește decît cel care ar fi trebuit să moară de mult primul, fiind și cel mai bătrîn, Boaca orbul, dar iată că el trăiește și ceilalți nu-s. Al doilea frate, Țincu, ocnar, trăiește el ce trăiește cu o nevastă, amîndoi singuri și fără copii, și apoi mor tot singuri, neștiuți de nimeni. Sinca, cel de al treilea frate, trăiește și el cu două neveste, apoi rămîne tot singur și fără copii. E un om slăbuț și arțăgos Sinca. Cîntă la fligerhorn. Pentru că cîntă bine la fligerhorn, i se face dispensă. Nu-l trimit pe front. Îl lasă acasă la Salină, la ocna de sare, așa că nu se duce în marele război. Cel mai mic din cei patru, Augustin, e luat însă și dus pe fronturi în Italia, în Galiția, de unde se întoarce rănit greu. Îl numesc sergent, pe-acolo, primește decorații, dar el este rănit greu. Atunci, după ce se face sănătos, nu mai pleacă la război, ci rămîne și el tăietor de sare la Salină, lîngă fratele său, Sinca. Și mai știu eu, știu cum, într-o bună zi, ieșind Augustin afară din ocnă, îl vede pe fratele său, pe Sinca, cum îl leagă la stîlp niște cătane. Îl dăduseră pe mîna cătanelor fiindcă fratele ăsta al său, Sinca, vezi bine, era arțăgos și nu făcea pe voia dregătorilor. Atunci, Augustin văzînd ce vor să-i facă fratelui său, adică să-l lege la stîlp pînă se va învineți și pînă va leșina acolo și pînă vor arunca găleți de apă peste el, ca peste un cîine, ca să-l trezească din leșinul morții, Augustin văzînd asta, se apropie de cătanele cu pene de cocoș la pălărie și le strigă de departe, le cere socoteală de ce fac ei cu fratele său. El, Augustin, luptase în război. El își vărsase sîngele pe cîmpul de bătaie. El fusese lăsat la vatră sergent și cu multe decorații și avea dreptul să știe de ce vor ei să-l batjocorească pe fratele său bun. „Îl legăm și-l pedepsim, au zis cătanele, că-i neascultător. Sau se lasă legat la stîlp pentru nesupunerea lui sau îl trimitem pe front". Cătanele erau sus pe rampa unde se descărcau vagonetele pline cu sarea scoasă cu liftul din ocnă. Augustin, atunci, vorbind așa către cătane, se și apropia de ele. Era un fecior voinic, frumos și în putere, chiar dacă i se scursese în pămînt străin parte din sîngele său. Se apropia încet, îi privește cu asprime pe aceia cu puștile și le spune frumos să-i lase slobod fratele. N-a făcut nimica rău fratele. Să-l deslege de la stîlp. Să nu-l umilească în fața oamenilor. Se apropie el astfel de aceia, avînd și legănînd încoace și încolo, în mîini, ciocanele de spart sare. Cătanele strigă atunci să nu mai înainteze, să nu se mai apropie și cum Augustin nu ține seamă de strigătele lor și înaintează liniștit, cu ciocanele legănate în mîini, ei dau foc și plumburile puștilor îl lovesc de moarte. Cade el cu fața la pămînt ca un copac retezat din mai multe părți cu topoarele și în curtea salinei se face liniște, numai fumul puștilor se mișcă deasupra cătanelor.

Știu și întîmplarea asta. Toate le știu. Și mai știu și ce se întîmplă cu Sinca, fratele batjocorit la stîlpul infamiei. Vine acasă Sinca, după moartea lui Augustin, și, la o vreme, oamenii nu-l mai recunosc și el rămîne cumva departe de oameni. Trăiește singur că nevestele-i mor, în spatele unei grădini părăsite, într-o casă de pămînt, în care își ridică patul sus, pe patru stîlpi, să-i fie mai cald, fiindcă, zice el, căldura se ridică sub plafon. Oamenii îi mai aud uneori fligerhornul, în sunete subțiri și văicărite de metal, și-l văd uneori clătinîndu-se și bombănind singur pe uliță. Ca să poată străbate puntea, spre casa din grădină, el, uneori, trece în patru labe prin șanț. Alteori, oamenii îl găsesc acolo căzut în șanț, fără să mai poată avea puterea a urca malul spre gard. Într-o dimineață, după multe zile, nimeni de pe uliță nemaiauzind fligerhornul lui, cineva l-a căutat în casa din grădină. A spart ușa închisă pe dinăuntru și l-a găsit rece. Înghețase în odaia în care focul nu mai încălzise soba de la începutul iernii.

Aceste lucruri le aflu. Dar nu mai știu de la cine le aflu. Poate le aflu de la tata. Poate le aflu de la lume. Boaca, orbul, ultimul frate al Ștefăneștilor, nu poate, nu știe să-mi spună nimic de toate acestea. El tace. Primește cana, în care supa trimisă de mama se păstrează caldă, dă din cap a mulțam, apoi soarbe cu o lingură de lemn supa călduță care uneori i se mai scurge și pe bărbie și pică pe masa de lemn, pic, pic. Ochii lui acoperiți de albeață au anumite zbateri ,fac anumite sforțări ca și cum ar vrea să arunce de-o parte pielița care le acoperă luminile. Dar asta e numai o părere, știu bine, fiindcă el închide apoi pleoapele obosit și cade în muțenia obișnuită. Iasă la soare în tîrnaț și păzește fîntîna cu cumpănă, să nu venim noi, copiii, să aruncăm pietre în ea.

Eu mă întorc de grabă acasă și iarăși îl întreb, a cîta oară, pe tata : „Spune-mi, tată, povestea uliței noastre. Cine i-a dat numele ei ?" Și tata nu stă să fie rugat de mai multe ori și, din nou, îmi spune povestea, atît de necrezut pentru mine, a unui fecior născut într-una din casele acestea de lemn și pămînt care, după ce-a pierit, și-a dăruit numele, de s-a făcut din el o mică legendă care umblă printre oameni.

ION ARIEȘANU

Crişu Dascălu

Consonanțe

Țărină bătrînă, carte de vise
Cu îndîrjire visate şi scrise.

Țarini, voi foi înnegrite,
De învățatele pluguri citite.

Țărani, de ani şi mai dinainte,
Albiți dinspre creste spre şesuri
cuvinte.

Țară de vară, timpul se schimbă,
Tu eşti aceeaşi statornică
limbă !

Dor şi rod

Se țărmuiască mari oglinde,
Cu tari pereți de alb argint,
Ne toarne-n peştera sa blîndă
Ariciul ornicului blînd.

Se țărmuiască mari oglinde
Spre fructu-nzăpezit în zi,
Mişcate de-o maree sfîntă,
Ca peşti, zbătînd în ea făclii.

Mişcate de-o maree sfîntă,
De jarul degetului nins,
Se țărmuiască mari oglinde,
Clocotitoare în oglinzi.

Incete ore

Iată, luminile descresc pe mare
Cu-un pas uitat în aer, turn,
Şi-adulmecîndu-ne prin
depărtare
Triumf culesului nocturn.

Se va zări, apoi, nespusa ceară
Asupra,-n cerul priincios,
Victorios steag alb în trecătoare
Tăcerii noastre de prisos.
Priveşte, a rămas oglinda goală,
Din unghiul serii triumvir,
Şi singuri vom rămîne-n
strîmpta sală
Umplută numai cu ieşiri.

Vis de seară

Pe-o vale vie, de oglinzi,
Spre turnul presărat cu steaguri,
De jarul degetului nins
Să îți aprinzi părul pe praguri.

De jarul degetului nins
Şi turnurile prind să ardă,
Pe-o vale vie, de oglinzi,
Pe-o margine de ceară, parcă.

Clocotitoare în oglinzi,
Lăsați-mi bărcile să pască,
Din turnul alb, de ceară nins,
Zburări de pasăre cerească.

Iosif Lupulescu

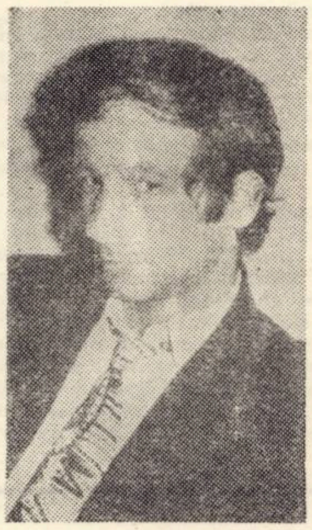

Moment

La fiecare adiere de vînt
Îți era teamă
Să nu plece primăvara,
Lăsînd crengile pustii.
Şi-ai plecat.
În urma ta
Le-am scuturat
De toate frumusețile . . .

Ameţitoarele ape

Zăpezile mele
Nesărutate încă,
Aşteptîndu-te,
Se-necau în lacrimi.

Primăverile
Trimiteau spre zări
Toate cărările,
Toate izvoarele.
Dar tu nu veneai.

Verile
Se pîrjoleau
De setea
Ameţitoarelor tale ape.
Urcau cu timpul pe frunze,
Pe aripi,
Se tăvăleau pe drumuri
Plecau pe cer
Să te caute.

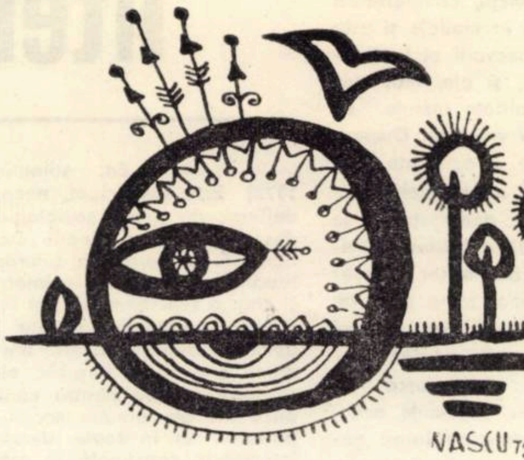

ILIE MADUȚA

Peisaj

Din romanițe galbene culegem
un vis încercănat cu alb,
la vale curge rîul şi în verde
de lin venin mă scald.

În clar adînc albastru risipeşte
vîntul un nor cu dungi de-argint,
îmi înfloreşte-n palmă primăvara
şi reci lăcuste-n ierbi surprind.

Ah, romanițele suave
pe răni de-argint le-aşezi,
un stol de porumbei în zare
e-o-nvolburare de amiezi.

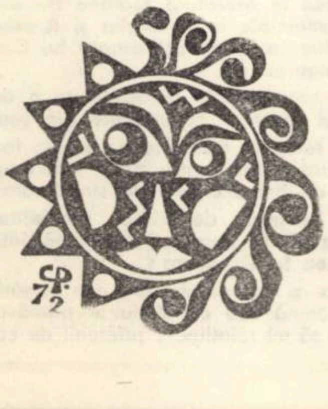

VIANA ŞERBAN

Imnul țării

Ador prezentul cu toate virtuţile lui,
Cu cîntecul nupţial al germinaţiei,
Cu sfiiciunea soarelui pierdut
Prin ierburi.
Şi sînt datoare neamului meu
Cu toate faptele şi cu ţărîna trupului,
Cu toate versurile care le-am învăţat
De la el.
Am crescut sub Coloana adusă de la
Roma,
Şi în poemul de suflete ce urcă spre vîrf.
Geţii şi Dacii ocolesc turnul purtînd
după ei
Obîrşia noastră. Cereşti duhuri
Ieşite din univers.
De aceea ne-am obişnuit cu coloşii
Iar lira din mîinile noastre
Nu e un trofeu care tremură melodii,
Ci crezul din care a crescut
Imnul ţării.

MIHAI MORARU

Confesiune

Constelaţii pe umbra trupului meu
Ca nişte fluvii chemate de mare
Şi leg în vîrstă douăzeci şi cinci de
toamne
Rodnicie unde steagurile roşii ard
Pe meterezele secundelor toride
Ale desfăşurărilor noastre de mîine. —

OVID CALEDONIU

Ţară

Din stepa timpului văd cerul de sticlă,
ce-ar fi să fac gaură cu piatra ?
Albastrul ar curge pe şesuri.
ne-am spăla faţa, mîinile de nopţi,
lumina ar tăia pe dinăuntru drum,
fiecare casă, în zare-un Voroneţ, —
cuvintele pe ziduri — nestemate.
Am grăi : galbenul — numai foşnet,
ca veveriţe pe coaste de copaci, —
să fim luceafăr o dată, vatră de
grîne, cei ce pîinea îşi cîntă în
jocul de foc al furnalelor, seceră
pentru verile ca fetele de-acasă
ce nu ştiu de ele cînd veşmintele
au sunete, ochi răzleţi de amurg
şi roşul e mare de inimi în grădină
şi toate un triptic în soare.

D. NICOLICIOIU

Urciorul

Vis al palmelor cu har
scris în cîntec de olar,
învăţăm pe cioburi sparte
cel mai sfînt abecedar.

Palme, lut şi bătături
doina din înflorituri
sting străbunii din urcior
focul însetatei guri,

căci pe-acest Pămînt străbun
veghetor la drumul bun
fiecare ciob în parte
e un os dintr-un străbun . . .

Lacrima ce-a fost să fie
la dureri şi bucurie
ne-au lăsat-o în izvoare
sufletului, Apă-Vie ! . . .

Şi cînd tragem pe răzor
negrul pletelor ogor
stăm de vorbă, cînd bem apă,
cu străbunii din urcior . . .

Conceptul de ştiinţă a literaturii, azi

1. Ni se pare evident decalajul ce s-a produs în ultimii ani între stadiul real atins de ştiinţele culturale şi reflectarea noilor cuceriri în conţinutul şi sfera conceptelor acestor ştiinţe. Îi revine cercetării teoretice obligaţia ca, păstrînd notele specifice diferitelor concepte privite ca expresii ale unui anumit stadiu al cunoaşterii, să reconsidere din etapă în etapă, aceste concepte, punîndu-le în concordanţă cu rezultatele certe ale cercetării. Desigur, o îmbogăţire a categoriilor ştiinţelor are loc şi în mod spontan, prin legăturile permanente ce există între teoretician şi practician, uniţi, adeseori, în aceeaşi persoană. Conceptele urmează cu relativă aproximaţie dinamica cercetării, respectiv a înţelegerii superioare a lumii, dar nu se poate spune că exprimă în mod necesar şi constant esenţa procesului ; ele exprimă doar ceea ce subiectul cunoscător consideră esenţial pentru acest proces ; or, la nivelul conceptualizării sînt posibile sinteze care să cuprindă doar caracteristici neesenţiale, mai mult sau mai puţin accidentale, ale unei clase de fenomene, ceea ce duce la fixarea unor pseudoinvariante ale clasei respective, iar pe plan comportamental la soluţii ineficiente sau parţial eficiente sau accidental eficiente. Cercetarea dintr-o perspectivă categorială implică totdeauna o anumită poziţie faţă de numeroasele căi posibile de evoluţie istorică a fenomenului, reprezentînd astfel o formă a intervenţiei omului în orientarea, potrivit anumitor scopuri, a teoriei şi practicii dintr-un domeniu sau altul. Analiza conceptelor corespunde astfel nevoii spirituale de conştientizare a tuturor etapelor acţiunilor noastre, începînd cu fazele conceperii lor mintale.

Se poate afirma că cercetarea literară, ca întreaga cercetare umanistă, de altfel, urmează, în epoca noastră, cîteva sugestii esenţiale ale ştiinţelor pozitive. Fenomenele sociale sînt privite ca sisteme orientate ascendent, datorită caracterului lor teleologic ; structurile acestor fenomene sînt raportate la funcţii, comportarea sistemelor este surprinsă în modele şi este cercetată în vederea adecvării ei la finalităţile umane, devenite, şi ele, mai clare. Ideea de funcţionalitate începe să facă lumină în universul valorilor. Dispare prăpastia dintre calitate şi cantitate, se relevă tot mai mult rolul informaţiei în organizarea de orice fel, demonstrîndu-se astfel caracterul raţional al atîtor activităţi învăluite altădată de mister. Cercetătorul umanist nu se mai teme azi de dezumanizarea prin tehnică ; nu se mai mulţumeşte să elogieze „din afară" progresele ştiinţelor exacte, ci încearcă să valorifice în mod specific sugestiile acestora, principiile şi metodele de largă generalitate ale ciberneticii, teoriei informaţiei, teoriei jocurilor etc. Cercetarea umanistă înregistrează astfel un progres incontestabil pe linia exactităţii şi a rigorii în gîndire şi expresie.

Condiţiile optime create în ţara noastră schimbului liber de opinii, confruntării de poziţii teoretice, au permis dezvoltarea calitativă şi cantitativă a cercetării în toate ramurile ştiinţei. În domeniul cercetării literare acţionează o întreagă armată de critici, istorici literari, comparatişti, teoreticieni ai diferitelor genuri, forme sau orientări artistice –, de la străvechile producţii folclorice pînă la cele mai recente manifestări ale fenomenului cultural universal. Această activitate, bogată şi rodnică, ar trebui secondată într-o mai mare măsură de sinteza teoretică a achiziţiilor realizate şi totodată de analiza atentă a diferitelor orientări ce se conturează, pornind de la ideea că întreaga activitate literară este o manifestare, sub diferite forme, a unui sistem ideologic coerent, care caută condiţiile tot mai înalte ale optimizării sale şi a întregii ierarhiei de sisteme sociale din care face parte. Totodată trebuie să pornim de la principiul, dacă nu de la constatarea, că o activitate cu cît este mai diversă cu atît cuprinde într-o mai mare măsură riscul de a se îndepărta, cel puţin sub anumite aspecte, de obiectivele sale esenţiale.

2. Evident, nu ne vom propune să realizăm noi, în cele ce urmează, atari sarcini de sinteză şi analiză, care reclamă de fapt eforturi colective. Ne vom îngădui să semnalăm doar unele aspecte care ni se par importante în cadrul valorificării critice a experienţei actuale a ştiinţei literare.

Conceptul de ştiinţă a literaturii depăşeşte azi, prin precizie şi extensiune, conceptul, devenit tradiţional, întîlnit în tratatele româneşti şi străine, de teorie a literaturii, de introducere în ştiinţa literaturii, în dicţionarele de terminologie literară etc. Dintr-o perspectivă praxiologică apare prea vagă, exterioară activităţii literare, procesului, definirea ştiinţei literaturii ca „ştiinţă socială avînd drept obiect fenomenul literar" (Dicţionar de terminologie literară, Ed. ştiinţifică, Bucureşti 1970). Este insuficient, neconcludent, să definim, de pildă, sociologia ca „ştiinţă despre societate". Teoria marxistă este orientată spre practică, ţelurile ei, opuse atitudinii ce se limita la interpretarea în fel şi chip a fenomenului, sînt intervenţia conştientă în dinamica acestui fenomen, modelarea realului potrivit unei finalităţi umane organizate ierarhic, elaborarea de strategii optime pentru confruntările de orice fel ale omului social, pentru comportarea sa în toate sferele praxisului. Intervenţie conştientă în artă ? Da. Sînt principial străine concepţiei noastre despre lume orientările estetice care privesc actul creaţiei literar-artistice ca un univers de mistere, inabordabil pe cale raţională şi neoptimabil prin concepţie şi metodă de creaţie, străin creşterilor calitative care asigură progresul tuturor celorlalte forme de activitate umană. Pentru noi este un non-sens o ştiinţă care nu-l învaţă nimic pe practician, oricît de ciudată poate să apară o atare teză din perspectiva „autonomiei esteticului". De aceea, conceptele ştiinţelor noastre sociale includ funcţiile transformatoare, praxiologice, ale acestor ştiinţe.

3. Vorbind despre componentele ştiinţei literaturii, tratatele indică istoria literaturii, critica literară şi teoria literaturii ca ramuri ale acestei ştiinţe. Evident, aceste discipline cuprind, în esenţă, sarcinile cercetării tradiţionale a fenomenului literar. În epoca noastră au apărut însă noi forme de cercetare, impuse de creşterea rolului cărţii literare în cadrul complexului de factori culturali ai societăţii moderne ; totodată procesul, mai general, de aprofundare a cunoaşterii diferitelor forme de activitate umană a dus la aprofundarea unor aspecte prea puţin cercetate anterior. Accentuarea, în societatea socialistă, a acţiunii educaţionale efectuate prin diversele mijloace de transmitere a informaţiei, o dată cu raţionalizarea energiei materiale şi spirituale a societăţii, au determinat, de asemenea, conturarea unor noi perspective în cercetarea literaturii şi a artei, precum şi orientarea într-o mai mare măsură a activităţii teoretice spre practica artistică. Componentele ştiinţei literare au devenit mai numeroase, iar conţinutul şi sarcinile componentelor tradiţionale s-au îmbogăţit. Ţinînd seama de cercetările privitoare la structura operei literare şi la psihologia creaţiei literare, la meşteşugul artistic al diferiţilor scriitori clasici sau contemporani, se conturează, în sfera cercetării practice, aspecte care depăşesc simţitor preocupările tradiţionale ale teoriei literaturii şi se deosebesc, prin caracterul lor mai practic, de actualul ei obiect, sugerînd constituirea lor într-o estetică literară, strîns legată de teoria literaturii, dar deosebită de aceasta. Dacă teoria literaturii ar rămîne teoria modelului abstract al operei literare, studiul raporturilor generale şi specifice ale acestora cu determinanţii istorici, ideologiei etc., studiul curentelor şi stilurilor artistice, al genurilor şi speciilor literare, al limbii poetice, al structurilor metrice şi prozodice, urmărind analiza sistematică a tuturor categoriilor cu care operează cercetătorul literar, fiind totodată şi o teorie a criticii şi a istoriei literare, estetica literară ar deveni studiul procesului de creaţie literară, cercetarea structurii funcţionale a operelor, analiza, din perspectiva practicii imediate, a rezultatelor concrete ale diferitelor metode care stau la baza elaborării structurilor literare, analiza funcţiilor diferiţilor constituenţi ai operei, căutarea regimului lor optim, studiul meşteşugului scriitoricesc prin valorificarea soluţiilor artistice date în cadrul experienţei literare problemelor ridicate de realizarea artistică a operei la diferitele sale nivele. Sarcinile esteticii literare, ca estetică particulară, ar urma să fie cele ale unui curs, predominant practic, de poetică, prozaistică şi teatrologie, mergînd de la dezvăluirea informaţiei structurale a marilor creaţii (ce spun creatorului din zilele noastre marile opere literare, capodoperele picturii, sculpturii, arhitecturii, ale filmului etc.) pînă la încercări proprii ale unor studenţi, de la analiza multilaterală a unui spectacol pînă la aplicaţii practice de dicţiune, lectură expresivă, regie şi scenografie, apelîndu-se, evident, şi la formele necesare de colaborare cu unele personalităţi ale vieţii literare sau teatrale, ale picturii, ale muzicii etc. În orice caz, actuala problematică a teoriei literaturii trebuie considerabil extinsă, chiar dacă n-am conveni asupra necesităţii de a o separa, terminologic, de estetica literară.

4. În ceea ce priveşte istoria literaturii şi critica literară, vom observa că, valorificînd ceea ce constituie achiziţie metodologică utilă a experienţei anterioare, trebuie incluse în preocupările celor două discipline unele perspective noi, menite să ridice eficienţa socială cercetării de acest gen. Istoria literaturii şi critica literară au devenit mai conştiente de sarcinile lor. Lecţia pe care cercetarea ştiinţifică, multilaterală, o învaţă din confruntările ce au avut loc în ultimele decenii constă în primul rînd în faptul că în studiul literaturii, ca şi în cercetarea de orice fel, trebuie să ne punem, de fapt, problemele omului, ale societăţii aflate într-un moment determinat al evoluţiei ei, şi abia în lumina acestor probleme să urmărim aspectele specifice obiectului nostru, altfel riscăm să rătăcim, întîrziind lîngă tot felul de lucruri fără importanţă. Cercetarea dezvoltă cunoaşterea numai dacă se hrăneşte din pasiunea constructorului, nu din aceea a sofistului sau a negustorului de mărunţişuri.

Apare evident astăzi că istoria literaturii nu poate fi o simplă colecţie de vestigii a ceea ce a existat în cultura trecutului ; sarcina principală a cercetării istorice a unui fenomen este studiul procesului evolutiv al structurii sale funcţionale, al dezvoltării sale interne. Informaţia biografică, socioculturală etc. este doar un fundal al raţionamentelor, nu un scop în sine. Tot aşa, critica literară, ţinînd seama de ierarhia de finalităţi existente în sfera literaturii, se orientează tot mai mult spre stabilirea gradului de adecvare a structurii artistice la scopul ei, fără a uita, desigur, că scopurile artei ca şi ale ştiinţei, reprezintă momente ale conexiunii inverse într-un sistem cu autoreglare şi, ca atare, aceste scopuri trebuie raportate mereu la idealurile societăţii. Totodată, critcul, indiferent dacă cercetează structura unei creaţii contemporane sau a uneia aparţinînd trecutului, se străduieşte să dezvăluie, dincolo de semnificaţia strict semantică a operei şi un alt tip de informaţie, care se adresează specialistului în crearea de structuri literare, scriitorului, şi că tocmai această informaţie se adaugă modelului abstract al diferitelor tipuri de creaţii literare dintr-o anumită epocă, negînd dialectic modelele anterioare, dezvoltînd arta, realizînd, fie şi sub aspecte foarte limitate şi concrete, progresul acesteia.

5. În sfîrşit, alături de extinderea sferelor de preocupări ale disciplinelor tradiţionale ale ştiinţei literaturii, conceptul de ştiinţă literară trebuie completat astăzi cu alte trei discipline, dezvoltate în ultimele decenii : didactica literaturii, sociologia literaturii şi literatura comparată (comparatistica). În esenţă, precum se ştie didactica literară sau metodica predării literaturii, cum i se spune de obicei, studiază principiile şi metodele după care se dezvăluie, în procesul de asimilare estetică a literaturii în şcoală, feluritele semnificaţii ale operei beletristice. Sociologia literaturii studiază complexul de relaţii al operelor literare cu un anumit public, cu mediul sociocultural în care apare sau în care urmează să se propage, iar comparatistica, studiind diferitele tipuri de relaţii în care operele literare sau alte sisteme, supraordonate acestora, intră unele cu altele prin intermediul factorilor care acţionează în conştiinţa literară a uneia sau a mai multor epoci, urmăreşte să arate funcţiile acestor relaţii în crearea modelelor abstracte sau a structurilor concrete de înaltă funcţionalitate întîlnite în experienţa literară a omenirii.

Teoria literaturii, estetica literară, critica literară, istoria literaturii, didactica literară, sociologia literaturii şi comparatistica studiază, în epoca noastră, diferitele aspecte ale sistemului artist-operă-public, îmbogăţesc esenţial problematica cercetării literare şi firesc este ca, dacă sistemul ştiinţă a literaturii a devenit mai bogat şi mai complex, noua situaţie să fie reflectată, corespunzător, şi în conceptul de ştiinţă a literaturii. Dacă, totuşi, conceptul va fi pe mai departe şi inevitabil mai sărac decît practica cercetării literare, avînd mereu de înlăturat un anumit decalaj, nu este mai puţin adevărat că şi practica, pîndită de toate riscurile diluării, are a se raporta mereu la esenţa asimilată teoretic.

IGNAT BOCIORT

Cu Silvio Guarnieri

(Urmare din pag. 1)

– ... unde aţi avut o întîlnire cu studenţii şi cadrele didactice de la Universitate.

– Da, aşa este, şi am rămas impresionat de ceea ce s-a făcut pentru studenţi ; mă gîndesc la noua clădire a Universităţii şi la modernul complex studenţesc.

– Sînteţi profesor de literatură italiană la Universitatea din Pisa, dar, paralel cu această specialitate, ţineţi şi un curs de literatură română şi, după cîte ştiu, fără să fiţi remunerat...

– Da, ţin acest curs din 1963, fără să fiu, cum spuneţi, plătit pentru asta. Am dorit să fac însă acest curs în semn de omagiu adus ţării şi poporului de care mă leagă atîtea lucruri. M-am străduit să impun prestigiul limbii române la nivelul celorlalte limbi străine ce se predau în Universitate.

– Şi sînteţi satisfăcut de rezultatele obţinute ?

– Sînt foarte mulţumit. Numărul studenţilor care se interesează de limba şi cultura română este în permanentă creşterea, iar rezultatele s-au şi concretizat în cîteva teze de licenţă pe teme româneşti, cum ar fi de exemplu : Realismul în literatura română de după război ; Legăturile comerciale între Anglia şi România în secolul trecut ; Influenţa lui Proust asupra lui Camil Petrescu şi H. P. Bengescu etc.

– Pentru această excepţională activitate ce o desfăşuraţi aveţi sprijinul forurilor competente din ţară ?

– Toate cărţile şi revistele solicitate ne sosesc foarte prompt de la Bucureşti, iar pentru studii mai ample studenţii beneficiază de burse oferite de statul român.

– Mulţumindu-vă pentru deosebita amabilitate, v-aş mai putea ruga să-mi permiteţi o ultimă întrebare : pe cînd din nou la Timişoara ?

– Dacă sănătatea şi obligaţiile îmi vor îngădui, atunci sper ca în toamnă sau cel tîrziu în primăvară să revăd Timişoara şi să-mi reîntîlnesc prietenii de care mi-e tare dor.

muzică

Premise şi coordonate ale monografiei Academiei Române

Intre 22–23 iunie 1973, a avut loc la Academia Republicii Socialiste România (Colectivul pentru elaborarea Istoriei Academiei Române) dezbaterea temei privind „Premisele istorice ale infiinţării Academiei Române'. In cadrul acestor dezbateri, profesorul şi muzicologul Viorel Cosma a susţinut comunicarea de mai jos, incredinţată revistei noastre spre publicare.

In expunerea de motive ale prestigioasei Societas Regia Berolinensis care in 1714 i-a deschis porţile consacrării mondiale lui D. Cantemir se spuneau – printre altele – următoarele : „Timp de 22 de ani a studiat limbile orientale şi a cultivat poezia şi muzica, pe care a alcătuit-o in ordine, inregistrind-o cu note". Aşadar muzica era privită ca o ştiinţă in veacul al XVIII-lea, demnă de a figura intr-un for superior, iar românul D. Cantemir a pătruns in Academia din Berlin prin contribuţiile sale excepţionale şi in domeniul acestei discipline. Reprezintă oare acest moment de afirmare al culturii româneşti in peisajul ştiinţific european un element al premizelor vieţii noastre academice ?

Am pornit de la acest exemplu concret, spre a vă supune dezbaterii preliminare a viitoarei monografii a Academiei Române ce inseamnă premize ale fondării instituţiei şi care ar fi coordonatele esenţiale menite să incadreze strict actul de naştere şi primii paşi pină la cristalizarea unui for ştiinţific de tip superior, unitar, naţional şi de profil original. Experienţa celor trei monografii de instituţii muzicale pe care le-am realizat pină azi (Teatrul muzical din Galaţi, Corul Madrigal şi Filarmonica „George Enescu" din Bucureşti) ne indeamnă să solicităm precizarea obiectivelor, a ideilor, a principalelor elemente care pot şi trebuie să fundamenteze – după părerea noastră – munca de cercetare in realizarea unei monografii ştiinţifice de nivel superior, internaţional.

Academiile durabile, prestigioase, s-au născut pretutindeni in lume, doar atunci cind s-au copt toate condiţiile spirituale de afirmare naţională a culturii popoarelor. A confunda o instituţie ocazională, efemeră, locală, ce a purtat numele de „Academie" cu forul de superioară factură culturală al unei ţări cum este Academia Română, ar fi o mare greşeală. De aceea, una din ideile principale care trebuie să stea la baza investigaţiei actului de fondare ni se pare continuitatea.

Academia Română a apărut ca o instituţie, de tip modern, după actul fundamental al Unirii Principatelor. Rădăcinile instituţionale deci nu se pot depărta prea mult de climatul spiritual românesc din sec. al XIX-lea. Cine apropie sau identifică acele şcoli mînăstireşti de tip medieval sau umanist, acele Schola latina sau Schola cantorum, acele Academii greceşti, cu Academia Română din Bucureşti de la mijlocul secolului trecut, greşeşte fundamental. Este adevărat că nu poate fi negat rolul lor la inchegarea culturii şi civilizaţiei româneşti, dar tipul de organizare al veacurilor XVI–XVIII diferă mult de instituţia academică concepută pe baze moderne in epoca Unirii.

De asemenea, societăţile culturale locale din Banat şi Transilvania militau in principal pentru alte deziderate decit cele pur ştiinţifice. Majoritatea erau focare de trezire a conştiinţei naţoinale, centre de afirmare spirituală românească sub o stăpinire străină. De altfel nici forţele care activau in fiecare comună, tirg sau orăşel cu asemenea societăţi, nu dispuneau de pregătirea ştiinţifică necesară transformării unei simple societăţi intr-o „academie".

Mulţi confundă procesul de organizare al invăţămintului (chiar superior) cu viaţa academică. De aci, strădaniile precursorilor in domeniul ştiinţei şi tehnicii române se identifică cu premizele fondării instituţiei bucureştene. Ceea ce iarăşi nu ni se pare just. Multe din temele supuse azi dezbaterii preliminare a monografiei Academiei Române socotim că aparţin mai degrabă unui tratat de civilizaţie şi cultură română.

După caracterul de continuitate ce merită a fi avut in vedere in procesul de etnogeneză al acestui for academic, credem că se impune cel de naţionalitate, de instituţie centrală reprezentativă pentru toate cele trei ţinuturi româneşti. Nu intimplător atit in statutele Academiei Române, cit mai ales intre primele obiective ale noii instituiţii s-au statornicit problemele de unitate lingvistică, deci de spiritualitate naţională,comună Valahiei, Moldovei şi Transilvaniei. Iată de ce, a urmări premizele Academiei Române pe făgaşul ideii naţionale in cultura noastră ni se pare nu numai logic, ci absolut necesar.

Acest filon va răspunde automat la alte cerinţe ale cercetării : in primul rind la originalitatea profilului instituţiei. Poate că in sprijinul sublinierii trăsăturilor particulare, proprii Academiei Române, nu ar fi lipsite de interes publicarea unor anexe documentare privind corespondenţa, referatele academicienilor, dezbaterile sesiunilor ordinare şi extraordinare. Ele reprezintă de multe ori chintesenţa gindirii româneşti in unele probleme de interes major atit naţional, cit şi internaţional. Aş explica ideea, cu dezbaterile pe marginea publicării folclorului românesc cules de B. Bartok. Intervenţiile in dezbaterea ştiinţifică şi referatul susţinut de compozitorul D. G. Kiriac in plenul Academiei Române pot fi astăzi privite ca documente fundamentale care i-au permis lui C. Brăiloiu să contureze către 1930 principiile unei discipline mondiale : etnomuzicologia.

Dar cu aceasta am păşit in problema locului muzicii in Academia Română. Poate că nu ar fi lipsit de interes să arătăm că Filarmonica din Bucureşti s-a născut in aceeaşi perioadă şi din aceeaşi rădăcină cu Academia Română, că primele concerte simfonice s-au desfăşurat in sala unde s-a proclamat infiinţarea Societăţii Literare Române. De asemenea, am dori să subliniem că impulsul culegerilor şi publicaţiilor de folclor din secolul trecut a găsit in Academia Română un for de permanentă efervescenţă ştiinţifică. Şi puţini ştiu astăzi, că vestita culegere a lui D. Vulpan premiată de Academia Română a obţinut şi o distincţie internaţională la Montpellier la propunerea marelui Giuseppe Verdi care a avut cuvinte de laudă la adresa instituţiei din Bucureşti.

Tot in acest for ştiinţific, muzicologul Teodor T. Burada l-a valorificat pe muzicianul D. Cantemir. Rind pe rind, in aula Academiei Române au răsunat glasurile lui George Enescu, Tiberiu Brediceanu, Mihail Jora, Sabin Drăgoi, Paul Constantinescu, Mihail Andricu şi alţii, contribuţiile lor neputind fi desprinse de destinul şi de activitatea ştiinţifică a acestei instituţii. Desigur că asupra acestor aspecte vom mai avea prilejul să discutăm in viitorul apropiat.

In concluzie :

Este imperios necesar să definim cit mai exact sfera de cuprindere a monografiei : Academia Română şi cultura românească – iată un titlu mai larg, mai cuprinzător, mai elocvent pentru rolul de instituţie centrală de nivel superior in viaţa noastră spirituală. Academia Română – Monografie, inseamnă însă cu totul altceva. Socotim, că in funcţie de titlul ales, se va porni eficient la spinosul drum al elaborării.

Deocamdată primul pas in realizarea unei lucrări monografice de ample proporţii se pare că a şi fost făcut pe terenul fertil al unor investigaţii fructuoase. Se impun măsurile organizatorice cele mai eficiente ca munca noastră colectivă să se concretizeze cit mai curind, sub semnul entuziasmului creator ce a marcat acest debut mai mult decit promiţător.

VIOREL COSMA

plastică

Pictorul Sever Frenţiu

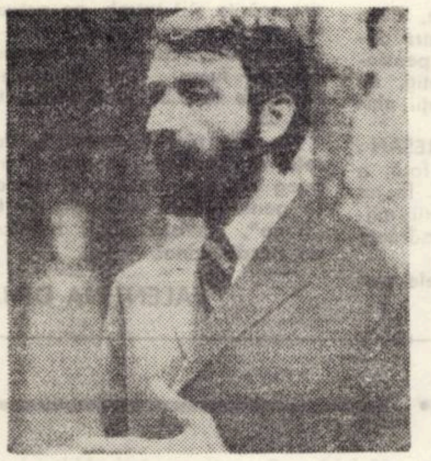

Sever Frenţiu este unul din absolvenţii eminenţi ai şcolii clujene de pictură. Influenţa şcolii este vizibilă in lucrările sale din prima etapă de creaţie, de după absolvire (1955–1960). Se observă, in acele lucrări, ceva din rafinamentul coloristic al lui Catul Bogdan, o anumită organizare compoziţională transmisă de Aurel Ciupe, precum şi o uşurinţă tehnică datorată lui Teodor Harşia. Nu se poate nega nici influenţa unor mari inaintaşi ai picturii româneşti, in special a lui Grigorescu, dar şi cea a lui Luchian. După asimilarea influenţelor, urmează o perioadă foarte fertilă in activitatea lui Sever Frenţiu. In această perioadă, care durează pină prin anul 1966, Sever Frenţiu practică o pictură lirică bazată pe capacitatea de a surprinde valenţele afective ale culorilor. In general, rafinamentul lui Sever Frenţiu se dezvoltă dintr-un acord simplu de culori complementare.

Efectul este generat de fineţea expresiei cromatice şi de o remarcabilă virtuozitate tehnică. Sub jocul incîntător al tuşelor se simte totdeauna substructura formei, Sever Frenţiu fiind un excepţional desenator.

Cea mai inaltă manifestare a cromatismului lui Sever Frenţiu o aflăm însă in tablourile bazate pe o culoare dominantă.

Roşul, movul, albastrul şi galbenul devin, pe rind, adevărate „teme" pentru o orchestraţie cromatică, in care jocul intensităţilor şi al luminozităţilor provoacă o mare bucurie vizuală.

Abordează o gamă largă de genuri, dar excelează în portretistică, flori, natură moartă. Urmează apoi o perioadă de căutări care durează pină în 1969, inegală ca realizări, in care, pe lingă probleme de innoire a formei, Sever Frenţiu este preocupat de explorarea posibilităţilor plastice ale unor materiale imediate (bariu, rumeguş, nisip, pinză). După zbuciumate tatonări, arta lui Sever Frenţiu suferă o bruscă metamorfoză. In lucrările din etapa actuală, Sever Frenţiu a trecut la o pictură cerebrală, cu o recuzită suprarealistă : arhitecturi, statui, manechine, table şi piese de şah, peisaje stranii. In pofida acestui decor suprarealist, pictura lui Sever Frenţiu nu este străbătută de o viziune terifiantă şi nu ne conduce pe tărimurile unei „suprarealităţi" tăinuite.

Este o pictură care se adresează mai mult minţii, decit ochiului şi inimii noastre. In acest scop, sugestia poetică a fost inlocuită cu „anecdota" incercată de idei, bazată pe detalii executate cu o minuţie nu lipsită de o anumită graţie şi cu scrupulozitatea unui artist flamand. Şi poate că aci rezidă farmecul acestor lucrări. Asamblarea detaliilor tabloului, a motivelor şi simbolurilor plastice, nu este produsul unui „dicteu" automatic", ci mai degrabă este creaţia unei fantezii aflate sub o supraveghere hiperraţională.

Din fericire, fondul profund liric al lui Sever Frenţiu, impreună cu inzestrarea sa remarcabilă pentru culoare, au răbufnit in lucrările cele mai noi. Păstrînd cadrul suprarealist, Sever Frenţiu a reuşit, in aceste lucrări, să readucă valorile poetice ale artei sale din trecut, topindu-le intr-o sinteză originală, pe care o credem rodnică şi de durată, pe măsura talentului său autentic.

HORIA MEDELEANU

folclor

Semnificaţia unui festival

Sînt multe semnificaţiile unui festival folcloric care tinde să devină tradiţie in judeţul Timiş, un festival cum este acela de la TOMEŞTI – VALEA LUI LIMAN. In primul rind, o intilnire frăţească, in aer liber, a obiceiurilor, porturilor şi frumuseţilor cîntecului şi jocului, pe care oamenii le aduc de departe, din cimpie, pină aici, la poalele munţilor Poiana Ruscă ; un panoramic multicolor, diferenţierile de costumaţie şi concepţie artistică aducind o varietate continuă spectacolului. S-au prezentat perle de strict autentic, lucruri pe care mai rar le vedem pe micul ecran, „nepopulate", avind pentru mulţi valoarea primei audiţii şi vizionări (costumele fiind şi ele o probă de artisticitate, concepţiile variind de la o arie la alta, păstrarea tradiţiilor devenind o obligaţie de cinste a tuturor generaţiilor.) Semnificaţii care ţin de infrăţirea naţionalităţilor conlocuitoare, de schimbul de experienţă uriaş pe care-l oferă un asemenea festival. Semnificaţii legate de o idee ingenioasă a organizatorilor (forurile culturale ale judeţului) şi anume – cei ce s-au prezentat aici au fost locuitorii văii Begheiului (şi Timişului, in parte) şi aici includem o anumită unitate în varietate a folclorului, ţinînd de o spiritualitate oarecum particulară, prezenţa rîului venind ca un motiv de inspiraţie, de la faza de rîu de munte, limpede şi izvorînd, pînă la maturitatea domoală, inţeleaptă a rîului de pustă. Dar acestea sînt nicidecum consideraţii ştiinţifice, ci mai ales sentimental-metaforice, dictate de o intîlnire emoţionantă cu bogata dotare a oamenilor de pe aceste meleaguri.

Au participat tovarăşii MIHAI TELESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului judeţean Timiş al P.C.R., membri ai Biroului Comitetului judeţean de partid, oameni ai muncii de la oraşe şi sate, reprezentanţi ai presei. O tribună amenajată ingenios, la poalele unui deal, un decor natural care ni s-a părut cel mai potrivit fundal pentru astfel de manifestări.

S-au perindat formaţii din Tomeşti şi Făget ; autentic şi arhaic a sunat formaţia de fluieraşi din Remetea-Luncă. O probă de virtuozitate ne-a oferit ansamblul „Timişul", cu orchestra sa perfectă şi dansatorii săi energici. Virtuoşi ai instrumentului au fost şi membrii cvintetului german din Sinicolaul-Mare. Din Coşari a venit şi E. Jurjescu, o voce curată si la un nivel interpretativ profesionist, cîntînd o doină bătrinească. Am admirat costumele fetelor din Curtea şi obiceiul „dubăilor", o secvenţă de folclor prezentată firesc ; dansul spectaculos al tuturor virstelor prezentat de brănăşteni, fetele maghiare din Recaş, cu precizia şi farmecul dansului lor ; fanfara din Lăţunaş, păstrătoare a unei tradiţii vechi şi a unui impresionant repertoriu. Nunta de la Pietroasa ne-a prilejuit, alături de un vesel spectacol popular, audiţia unui cintec străvechi, cu moduri utilizate cu secole în urmă. Apoi taraful din Lugoj şi alte formaţii mai cunoscute de noi.

Atmosfera intimă, de şezătoare, a fost cadrul in care oamenii s-au cunoscut reciproc preţuind valoarea propriei lor arte, in care fiecare formaţie a căutat să aducă o frintură din ceea ce este mai reprezentativ pentru locurile natale. O atmosferă fără tracul concursurilor şi aici merită relevat faptul că un asemenea festival este mult mai nimerit, întrucit nici nu poate fi vorba de stabilirea unei ierarhii valorice, totul fiind selectiv şi la locul său, totul strălucind de respectivul specific local integrat intr-o comună dorinţă de frumuseţe totală.

Moment de recreere şi mare factor de educaţie patriotică prin marele sentiment de mîndrie pe care ni-l creează pentru valoarea şi vivacitatea folclorului.

REPORTER

Transfer între generații

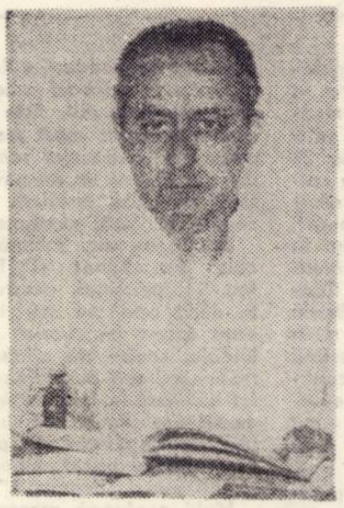

○ Dialoguri cu prof. dr. doc. ION MUREȘAN și prof. dr. CONSTANTIN CALOGHERA

O casă liniștită, ospitalieră de pe strada Putna. O știu de mai mulți ani. Dar cel mai bine o cunoaște insoțitorul meu, prof dr. **CONSTANTIN CALOGHERA**, care-i urcă treptele săptămină de săptămină. Aici locuiește maestrul său, prof. dr. doc. **ION MUREȘAN**. Sunăm și-n capul scărilor se ivește silueta mie binecunoscută a chirurgului. Puțin mai nins, dar cu ochii la fel de albaștri.

„Poftiți intrați. Păstrez și-acum articolele pe care le-ați scris despre mine. Ultimul – parcă se cheamă „Miinile chirurgului", nu-i așa" ?

I-o confirm și mă simt emoționată. Iată o intilnire sui-generis, la care visez de mai multă vreme : maestrul și discipolul său, față in față. Scrisesem, de mult, un elogiu adus miinilor dătătoare de viață ale chirurgului. Miinile sale, altădată veșnic febrile, veșnic in acțiune, inclinam a crede că și-au cucerit dreptul la odihnă ; profesorul implinește la sfirșitul verii 75 de ani, are dreptul... Numai că odihna sa e activă : pasiunea grădinăritului il absoarbe și primăvara e, prin acțiune fizică, și un factor curativ. Dar clinica ? Zimbește. „Clinica a II-a chirurgicală e pe miini bune"...

Retrospectiva pe care o facem include aproape patru decenii. Profesorul Ion Mureșan a venit la Timișoara in 1936 ; de atunci și pină la data pensionării a lucrat la spitalul „Bega".

„Au fost ani grei aceia, ani de inceput. Fusesem șef de lucrări la o clinică clujeană"). A devenit cel dintii profesor de chirurgie al Institutului timișorean de medicină, conducătorul clinicii, și astfel al școlii de chirurgie timișorene.

– **REPORTER** : Spuneți-mi, ce **anume ați căutat – stimate tovarășe profesor, – să transmiteți studenților, discipolilor dv. ?**

– Prof. dr. doc. I. MUREȘAN: In primul rind, știința chirurgiei, tot ceea ce am invățat la rindul meu la Cluj. Apoi dragostea față de omul suferind, corectitudinea, cinstea, cultul față de muncă.

– Prof. dr. C. CALOGHERA : Aș adăuga la toate acestea, adevărate, ceea ce aș numi puterea exemplului personal ; e cea mai prețioasă pirghie de influențare a colectivului. Și este și contagios.

– Prof. dr. doc. I. MUREȘAN : Sigur, și pe mine m-au influențat alții .

– Prof. dr. C. CALOGHERA : Adevărat, insă eu inteleg exemplul personal ca o atitudine morală, ca devoțiune profesională. Vă amintiți, tovarășe profesor, ziua cînd ați operat cu piciorul sting în ghips ?

– Prof. dr. doc. I. MUREȘAN : Ei, nu era ceva deosebit. Suferisem un accident, dar pacienții mei se adunaseră, nu aveam pe seama cui să-i las. Trebuia să operez. N-a fost ușor, dar s-a putut. Omul cînd vrea să facă ceva, găsește și cum să o facă... Nu văd in asta nimic eroic. Consideram că e de datoria mea.

REPORTER: Fiindcă discutăm despre discipoli și maeștri : dv. ce mentor medical și spiritual ați avut ?

– Prof. dr. doc. I. MUREȘAN : Am fost elev al eminentului chirurg Iacob Iacobovici, primul intemeietor de școală chirurgicală din Transilvania, care la rindul lui, a fost asistent al părintelui chirurgiei românești, Toma Ionescu. Și școala lui Iacobovici a răspindit nu numai cunoștințe, ci și norme morale. Am invățat de la el dragostea pentru profesie, onestitatea dar și inflexibilitatea față de tertipuri și aranjamente. Era ca o stincă, un caracter aspru, colțuros, care n-a admis niciodată compromisurile. Era, pot spune, un incoruptibil.

– Prof. dr. C. CALOGHERA : Ca și dv. Erați și sînteți un om de atitudine și ați știut să apărați vehement, dacă trebuia, o cauză dreaptă.

REPORTER : V-ați dedicat viața chirurgiei. Cum ați ajuns la medicină ?

– Prof. dr. doc. I. MUREȘAN : E o intrebare. Eu voiam să mă duc la Politehnică, părinții, țărani de lingă Carei, doreau să-mi inchei studiile și să mă intorc eventual in sat... Dar a fost să fie altfel. A inceput războiul cel dintii și eu am ajuns pe front unde am văzut multă suferință. Atunci am inceput să reflectez la toate cele. Aveam timp – eu și un coleg de arme cu care am căzut in prizonierat pe frontul italian, – și el m-a indemnat stăruitor să mă fac medic. Ii puteam mulțumi mai tirziu.

REPORTER : Ce reprezintă pentru dv. ideea de școală ? Aproximativ cîți chirurgi de valoare s-au format la spitalul „Bega" ?

– Prof. dr. doc. I. MUREȘAN : Școala presupune un maestru și ucenici. Și eu ii văd alcătuind un colectiv omogen, o echipă bine sudată. De aici de la „Bega", de la clinica a II-a chirurgicală, au plecat in jur de 30 de chirurgi formați, care lucrează acum in toate orașele Banatului, la Caransebeș, la Lugoj, la Moldova-Nouă, la Jimbolia. Apoi toți șefii chirurgi de la clinicile timișorene au trecut pe la noi, pe la „Bega".

– Prof. dr. C. CALOGHERA : Dacă-mi permiteți : timp de peste 30 de ani, clinica „Bega" a fost o școală de chirurgie și centru metodologic pentru această parte a țării. Și eu cred că nu se poate concepe o activitate de mare volum, de inaltă calificare, fără un colectiv entuziast, disciplinat, harnic, intre membrii căruia să existe relații afective, sufletești. Am moștenit de la profesor un asemenea colectiv, in care un cuvînt greu are tineretul. Fiecare dintre tinerii mei colaboratori reprezintă – în parte – o valoare.

REPORTER : Sinteți mulțumit, tovarășe profesor Mureșan, de actuala chirurgie de la „Bega"?

– Prof. dr. doc. I. MUREȘAN : Există acolo o pepinieră foarte bună de cadre. Nai avem experiență. Ei au, pe lingă cunoștințe, entuziasmul tinereții. Cind am venit eu la Timișoara, am găsit doar niște sanatorii particulare. Am căutat să introduc tehnici și metode noi pentru acea vreme. Dar, ei, cei de azi, duc și mai departe știința chirurgiei.

REPORTER : In ce direcții se continuă azi, sub raportul inovării metodologice, cercetările chirurgicale ?

– Prof. dr. C. CALOGHERA : Am moștenit de la profesor un colectiv bun, tradiție și experiență valoroasă. Ne ajută foarte mult și progresele realizate in tehnica chirurgicală ; e de relevat mai ales inestimabila contribuție a anesteziei și reanimării moderne. Rezolvăm azi intervenții din ce în ce mai complexe, cazuri-limită altădată. Pe vremea profesorului, o esofagoplastie necesita mai multe intervenții seriate, care se efectuau în decurs de trei-patru luni (și la acea dată chirurgul Mureșan deținea cea mai importantă statistică de esofago-plastii din țară !) – pe cind noi o efectuăm intr-o singură ședință operatorie (azi, doar intr-o săptămină !). Este vorba de esofagoplastia retrosternală cu colon. Executăm tiroidectomii practic fără mortalitate operatorie ; rezolvăm cazuri foarte grave de urgențe chirurgicale, avem un serviciu care funcționează neintrerupt 24 de ore ! Alte tehnici noi introduse in practica noastră clinică sint anastomozele porto-cave, în sindromul de hipertensiune portală, gastrectomia totală, în cancerul gastric, vagotomia în ulcerul duodenal, by-pas-uri în obstrucțiile arteriale cronice.

REPORTER : Ați operat, de-a lungul a mai bine de patru decenii. Din 1923 pină la pensionare, in 1968. Vă amintiți, cu aproximație, cite intervenții chirurgicale ați efectuat ?

– Prof. dr. doc. I. MUREȘAN : Discipolul meu, aici de față, a făcut o dată o socoteală. In jur de 17 000. Numai operații mijlocii și mari. Pe cele mărunte nu le-am mai reținut.

REPORTER : Cite din ele mai țineți minte ?

– Prof. dr. doc. I. MUREȘAN : Imi aduc aminte de multe. Dar cele care m-au impresionat mai tare datează, curios, din primii mei ani de ședere in Timișoara. Cînd am venit, am găsit la spitalul Bega bolnave tinere care sufereau de luni și ani de zile. Se alimentau prin tub. Doream nespus să le ajut. Le-am operat. Și nu vă pot exprima bucuria pe care am simțit-o văzînd cu ochii mei cum, dintr-un infirm, am făcut un om valid. Poate exista oare o fericire mai mare ca aceea pe care o trăiești cind vezi că prin acțiunea miinilor tale ai inlăturat pericolul ce amenința viața omenească ?

– Prof. dr. C. CALOGHERA : Am lucrat cu profesorul Ion Mureșan aproape două decenii. Era de-o energie extraordinară. Făcea tot ce-i stătea in putință pentru salvarea unui om. Nu era un maestru al cuvîntului. Dar puteai să inveți chirurgie, fie și numai privindu-l, urmărindu-l cum lucrează. Pentru că actul chirurgical e un act de creație și o operă de artă.

REPORTER : Maestrul dv., stimate tovarășe Caloghera, mi-a vorbit despre satisfacțiile nebănuite pe care i le-a oferit chirurgia. Dv. ce-mi puteți spune?

– Prof. dr. C. CALOGHERA : Vă relatez succint doar o penultimă plagă de inimă. A venit la noi, intr-o zi, pe la ora 12, un tinăr muncitor, fără puls, fără cunoștință, pe moarte. Operam in sala alăturată. Cînd am aflat despre ce-i vorba, l-am lăsat pe ajutorul meu să continuie intervenția și m-am dus în cealaltă salǎ de operație. A inceput lupta cu minutele, cu secundele. Tinărul avea o plagă care străpungea amîndoi pereții inimii, diafragmul, stomacul, splina. In două minute am ajuns la cord. Apoi, pe rind, toate leziunile au fost rezolvate chirurgical. spre seară, condamnatul la moarte și-a revenit. Trăia. A stat la noi o lună. Are familie, doi copii. E bine, vine des să ne vadă...

Nu mai intreb. Profesorul Ion Mureșan are pe masa de lucru o teză de doctorat. Pregătește in calitatea sa de conducător științific de doctoranzi un referat pe marginea ei. Profesorul Constantin Caloghera e asteptat la clinică, se apropie contravizita. Soția reputatului chirurg se plingea că dinsul stătea toată ziua la spital. Coborim scările și-l intreb, pe actualul conducător al clinicii a II-a chirurgicale, care e programul său de lucru. Imi răspunde : zilnic de la 7.30 pină seara, la ora 20.

Nu fac nici o remarcă, dar rețin similitudinea de date și inteleg că, intre vechea și actuala generație de chirurgi, de la „Bega", există punți trainice, de nezdruncinat.

VALENTINA DIMA

OCTAVIAN METEA

A incetat subit din viață, in noaptea de 8 spre 9 iulie 1973, Octavian Metea, scriitor, pasionat cercetător al moștenirii culturale. Născut la 24 ianuarie 1911, în comuna Ileni din județul Brașov, se stabilește in 1938 la Timișoara. Atras de măreția trecutului cultural românesc, el alege dintre figurile reprezentative ale unei epoci istorice, pe legendarul Badea Cârțan, căruia ii dedică un șir de cărți – „Viața de basm a lui Badea Cârțan" (1939), „Prin vama cucului" (1968), „Patriotul Badea Cârțan" (1972).

Octavian Metea a fost colaborator activ al revistelor „Orizont", „Familia", al ziarelor „Drapelul roșu", „Neue Banater Zeitung" etc. In 1969 a fost distins cu premiul clubului „Exlibris" din Timișoara pentru volumul „Prin vama cucului". A desfășurat o bogată activitate de conferențiar in in cadrul Comisiei județene pentru răspindirea cunoștințelor științifice.

Dispariția prematură a scriitorului Octavian Metea, care il surprinde in plinătatea forței creatoare, lasă o profundă durere in inimile tuturor celor care l-au cunoscut și prețuit.

ASOCIAȚIA SCRIITORILOR
DIN TIMIȘOARA

---

breviar

● Supunem atenției publicului propunerile de repertoriu ale Teatrului Național din Timișoara pentru stagiunea viitoare : „Să nu-ți faci prăvălie cu scară" de Eugen Barbu, „Suflete tari" de Camil Petrescu, „Sărutul interzis" de Pailleron, „Molière" de Bulgakov, „Opera de trei parale" de B. Brecht și „A doua față a medaliei" de I. D. Sîrbu.

● Zilele acestea vor pleca in Republica Federală Germania artiștii plastici Xenia Eraclide Vreme și Leon Vreme, cu prilejul deschiderii unei expoziții de pictură și grafică .

● Zilele acestea s-au implinit 100 de ani de la inființarea Reuniunii române de lectură din Timișoara. Cu acest prilej, Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș și Biblioteca municipală au organizat o sesiune de comunicări și referate cu tema : „Lectura, act de cultură". Cităm citeva titluri : „Programul ideologic al partidului și exigențele editoriale" de prof. dr. Ion Zahiu, „Documentele Plenarei C.C. al P.C.R., din 28 febr. – 2 martie a.c." de Mihai Ianculescu, „Date inedite privind Societatea de lectură a preparanzilor din Caransebeș" de conf. dr. Ion. Iliescu, „Integrarea bibliotecii publice in sistemul instituțiilor culturii de masă" de Ana Tărăbic, „Academicieni bănățeni, aportul lor la dezvoltarea Bibliotecii Academiei – de Florian Moldovan.

A avut loc, de asemenea, constituirea cercului de bibliofilie pe lingă Biblioteca municipală Timișoara și vernisajul unei expoziții de documente și publicații intitulate : „Tiparul, cartea, lectura in trecut și astăzi – in județul Timiș".

● In sala de spectacole a orașului Buziaș se desfășoară intre 7–15 iulie 1973 „Săptămina Teatrului de amatori", manifestare ce va inlesni publicului iubitor de teatru vizionarea unor spectacole ale citorva case de cultură, cămine culturale din județ. Teatrul Popular din Lugoj, va fi și el prezent cu „Siciliana" de Aurel Baranga și „Slugă la doi stăpini" de Carlo Goldoni.

Poșta poeziei

VALERIA SILVANA – Sebeș, Alba. Ne-ați trimis aproape un volum de poezii. Am dori mai puține, dar să vă reprezinte. Pe lingă ușorul ton vetust, versurile dv. se inscriu in zona cunoașterii versificației, a descripției pure, fără a se infiora suficient de-o ardere veritabilă.

GHEORGHE PETROV – Satchinez, Timiș. Dacă nu v-am descifrat corect numele, nu e vina mea. Poeziile incearcă să devină poezie, de n-ar fi prea moralizatoare.

ALEXANDRU CIOC – Timișoara. Evrika dv. nu prea are gustul aforismului, iar poeziile, destul de copilărești, invită la o indelungată ucenicie.

GHEORGHE GHERGUȘ – Rm. Vilcea. Invățați gramatica limbii române, apoi incercați un pas in sanctuarul poeziei.

EMILIAN ROLL – ICHVM – Botoșani. Nu aduceți nimic nou in poezie, dacă-i spuneți mamei: „eu nu te-am uitat și nu te voi uita" . . .

CERB CORNEL – LAZAR – Timișoara. E destul de zglobie lucrarea dv. „De-acum alții ducă grija", in care sărbătoriți plecarea in concediu. Din păcate n-o putem numi nici cronică rimată, nici altceva, intr-atit se pierde in torentul hazului involuntar.

A. C. DOBRA – Baia Mare. „Din pieptu-mi se inalțe o mie de tunuri / Pentru cel ce ar vrea să ne calce-n picioare", nu e poezie, ci o simplă declarație antirăzboinică. Unde-i transfigurarea artistică ?

VALERIU BARGAU – Hunedoara. Poezia „Closca cu puii de aur" e nerealizată, deși transferul de metaforă cu aurul griului e interesant.

MARIA C. (?) – Slabe compunerile trimise.

AURICA BRAILOIU – Caraș-Severin. Reținem din „perlele" trimise, „unde turtureaua cintă jalnic" Nu avem spațiu și pentru celelalte.

AUREL A. POPA – Lovrin. Scrise cu creionul, poeziile dv. par și mai dezlinate. Cu tot patosul erotic pină la invocarea zeilor, versul dv. rămine o simplă lamentație.

MIRCEA POPP – Timișoara. Multă sensibilitate, dar mai puțin intilnim acoperirea in imagini adecvate a adevărurilor lirice exprimate.

CONSTANTIN BRINDUȘOIU – Reșița. Incă mai bijbiiți prin labirintul influențelor, care nu servește autenticității.

FELIX – Timișoara. Dintre zecile de plicuri de poezie, al dv. conține citeva carate lirice. Continuați.

VICTORIA PERSIU – Giurgiu, Ilfov. Iar ne izbim de gramatică. Ce ne facem ? E descurajant să incepi lectura unei poezii (chiar și a unei poezii realizate), cind scrierea ei e de-a dreptul agramată. Trecind cu vederea peste inocențele lingvistice, versurile rămin și ele simple și naive inșiruiri de cuvinte.

MARIN RADA – Albești, Olt. Poeziile cu tematică liceană, pline de genitive, se-neacă in sentimentalism.

GICU TERZIU – Timișoara. Cunoaștem poezie dv. mai de mult. Tot teribilistă și incoerentă a rămas.

RICA TEN – Petroșeni. Juvenilismul e tonul de predilecție al versurilor dv. Nu știu dacă o nuanță de gravitate v-ar salva de compunerile jucăușe.

D. C. – Oravița, Caraș-Severin. Aveți sclipiri, dar atit de rare, incit nu vă pot bănui incă focul interior.

N. CALUGARU – Timișoara. Versificația nu poate inlocui nici starea de spirit, nici starea de poezie.

VASILE ION TATU – Petroșeni, **PEREȘ MIHAI** – Timișoara, **GH. ROMAN** – Baia Mare, **DORU CHINEZU** – Lugoj, **FLORIN GH. TANASE** – Alexandria. Nimic concludent.

CELSIUS

START

Ștefan Pârvu

O poezie a sonorității pure, in care ideile se inlănțuie armonios, ca-ntr-o cascadare interioară. Cintecul din adincime apare in lumină filtrat de indelungul frămint al cuvintelor. Atmosfera baladescă, ritmul alert, conferă versurilor lui Ștefan Pârvu savoare și dinamism. Profesorul de muzică incearcă un veritabil transfer al armoniilor din portativ in poezie.

D. U.

Ochiul drumului

Soare viu spre soare viu
plouă ochi cu drum sălciu,
toate lucrurile tind
cind mi-i dat să mă desprind.
M-aș grăbi și m-aș intinde
muntelui care m-aprinde
să tot umblu – trup ajuns
drumului in jos și-n sus.
Fie-mi soarele mai viu
limita să n-o mai știu
c-am tot intrebat cum cheamă
lutul trestia din mamă.
Am plecat și am aflat
ierburile-n trup uscat ;
numai viul cerc imi lasă
viii–morții-n vale joasă
ca să-i văd și să-i aud
cum le place fructul crud.
Soare viu spre soare viu
nu-mi intorc și nici nu țiu
ochiul drumului sălciu.

Zidim o întîmplare

De-acum e inserată, e numai inceput
de veghe arzătoare sculptatului ghețar,
zidim o intimplare cu spicele pe scut,
căderea peste umeri cu foșnet inelar.

Mai jos nu-s pricini, vorbele incleștate,
un vis lovind pe trupul alunecat aud ;
subt streașină ai ochiul cu miini
impreunate
o ardere totală vibrează-n fructul crud.

Ai fi in cel mai aprig, vijelios cuvint
la piept țiindu-mi clipa, atingere
subțire
șoptindu-mi peste umăr căderea pe
pămint
unde-ai gustat, in templu, pahar de
amintire.

Viscos ne este zborul, te simt cum ai
ajuns
pe aripa sunată la ceas adulmecat
și toată răsucirea privirii m-a pătruns.
De-acum e plină noaptea, lucesc in
trup arat.

Intîlnire cu Mirela

Povestire științifico-fantastică

Pe vremea aia lucram in contabilitate, la uzina de anvelope antiderapante și fosforescente, dar cum eram sportiv de categoria I, alpinist, salariul il primeam telegrafic, fiindcă mă aflam mai mult pe munte. Cind atingeam un pisc, căpătam și prima de producție. Eram un sportiv amator, adică profesam alpinismul, incadrat in mișcarea sportivă de amatori. Din cind in cind, mă premia și clubul care mă legitima. Intr-un cuvint, n-o duceam rău. Mă simțeam necesar societății. Pe lingă mine mai trăiau cițiva băieți. Aveam un antrenor prim, unul secund, un maseur, un doctor, un responsabil tehnic (care se ingrijea de echipament) și unul organizatoric-financiar (cu sarcinile legate de cazare, mincare etc.). Citeodată mi se făcea lehamite de cățărat. Atunci doctorul inventa o entorsă, completa certificatul medical și coboram toți șapte in orașul cel mai apropiat. Acolo ne relaxam o săptămină in cap și făceam planuri de viitor. De obicei ei rămineau la cabană să joace șeptic, iar eu urcam. O dată izbutisem să ating un virf, urmărind versantul nord-estic, și mă gindeam că aceasta constituie un nou record regional. Ii și vedeam pe băieți calculindu-și primele și mă cuprinse o euforie teribilă. Era liniște, soarele poleia totul de jur-imprejur și eu mă aflam singur, acolo, sus, și privirea imi ajungea pină departe. M-am odihnit, am stors o lămiie pe niște bucățele de zahăr și m-am uitat la ceas.

In momentul acela, un zumzăit ca de bondar (ce să caute bondarii la altitudinea aia ?) mi-a atras atenția. Am ridicat ochii și m-am speriat. La zece metri de mine, suspendată in aer, o farfurie (ăsta e cuvintul !) argintie, de dimensiunile unui teren de baschet. Zgomotul insă venea din spatele meu. Numaidecit m-am lămurit : vibra alpenstockul. Am luat hotărirea să stau liniștit și să aștept. După citeva minute, din farfurie, printr-o trapă, a coborit o făptură omenească și, plutind, s-a lăsat lin lingă mine. Nu purta nici un fel de costum de cosmonaut, ci numai un soi de salopetă argintie, iar in spate avea un rucsac de mărimea unei cutii de lapte condensat. Era o femeie.

Nu pot să spun că m-a impresionat prin frumusețe, insă in orice caz părea interesantă. M-am ridicat și-am salutat-o. Mi-a răspuns cu multă amabilitate și mi-a intins mina. „Sper că ai ghicit că sint o extraterestră – mi-a spus ea in cea mai curată limbă maternă, cu un ușor accent oltenesc. Mă numesc Mirela." „Incintat de cunoștință. Sebastian Malac." „Ce faci, domnule Malac ?" „Ce să fac ? Ascensiuni." „Frumos. Deci sinteți sportiv. Și eu. La ultimul campionat orășenesc de popice am ieșit prima." „Felicitări !" „Mersi." S-a așezat și-am fumat impreună o țigară, in schimb, eu am servit-o cu un păhărel de plastic in care am turnat coniac. sint născută pe Selena 2 – s-a confesat Mirela. Selena 2 e satelitul artificial al Terrei II." „Nu pricep." „Domnule, Terra II este o planetă identică cu Terra I. Circulă pe aceeași orbită, intr-o poziție absolut opusă pămintului vostru. De aia nu ne-am văzut niciodată. Din cauza soarelui. Noi am avut parte de o evoluție asemănătoare cu a voastră, ba mai mult, Terra II are aceleași continente, oceane, riuri și, mă rog, chiar aceeași impărțire administrativă." „Formidabil ! – m-am mirat eu calm, și de uimire era să alunec. Te pomenești că și limba . . ." „Exact ! Aceleași limbi, aceleași popoare, țări, istorie . . . Numai că noi v-am luat-o inainte cu vreo douăzeci de ani. Așa se explică faptul că nu voi, ci noi am făcut primul pas de apropiere." „Intrebarea mea o să-ți pară prostească, insă nu găsesc explicația rezervei voastre față de noi. Vă tot plimbați cu farfuriile, dar nu intrați in relații cu noi. De ce ?" Mirela a zimbit. „Din prudență, domnule Malac, din prudență. Mai intii e necesar să ne convingem că voi nu aveți cine știe ce intenții ambigue." „Sinteți căsătorită?" „Incă nu." „Mi-a trecut prin cap o idee teribilă. Domnișoară Mirela, nu te superi . . . . La voi, fiindcă totul este aproape la fel cu ce e la noi, neglijind diferența de timp, inseamnă că și oamenii sint ca și ai noștri." A fost rindul ei să spună : „Nu pricep." „Adică, vreau să zic, există un fel de paralelism. Un Atlantic aici – unul dincolo, o Europă aici – una dincolo. Un Sebastian Malac aici . . . ." „Altul dincolo ! – mi-a luat vorba din gură. Da, domnule. Ai la noi o dublură." „Fantastic ! Aș fi tare curios să știu ce face el." „Nimic mai simplu. O să cer relații de la bază." A urmat o lungă convorbire radio. Pe scurt, iată ce era cu tizul meu de pe Terra II : acum douăzeci de ani era contabil-alpinist la o uzină de anvelope antiderapante și fosforescente. Datorită calităților lui profesionale a ajuns contabil-șef-antrenor emerit, apoi director administrativ – președinte al federației de specialitate, s-a insurat cu fiica ministrului sportului și locuiește in capitală, prosper și apreciat in unanimitate, cind nu este plecat in străinătate la diverse congrese și campionate. Bravo Malac II ! Puteam trage concluzia că voi avea un destin identic. De bucurie am sărit la Mirela și-am luat-o-n brațe, sărutind-o cu foc. Ea a părut jignită de gestul meu și m-a pus la punct : „Să-ți fie rușine ! Pentru asta trebuia să-mi ceri consimțămintul. Ți l-aș fi dat. Regret că am stat de vorbă cu dumneata !" Și fără preaviz, s-a inapoiat in farfurie, dispărind instantaneu odată cu ea.

Nu eram dezamăgit, fiindcă mă gindeam la viitorul meu. Am hotărit să nu le spun nimic băieților și am coborit. De atunci am mai făcut vreo zece ascensiuni, așteptind să fiu numit contabil-șef-antrenor emerit. Evenimentul insă intirzia și-am inceput să mă neliniștesc. Colac peste pupăză, am primit inștiințarea că e necesar să-mi completez studiile, avind in vedere că nici liceul nu-l terminasem. Bineințeles că am refuzat. Atunci m-au retrogradat și m-au penalizat. In plus, mi-au spus că va trebui să fac și ceva treabă, adică să vin la serviciu, alpinismul urmind să-l practic in timpul liber. Bineințeles că n-am acceptat. Eu știam unde voi ajunge. Regretam că n-am intrebat-o pe Mirela despre măruntișurile astea, adică dacă tizul meu trecuse prin toate etapele intermediare. Ar fi fost firesc să fi trecut. Probabil că și el a procedat la fel ca mine. In concluzie, nu m-am speriat nici cind mi-au desfăcut contractul de muncă, pe motiv de absențe nemotivate. Din nenorocire, n-am putut rezista mult timp. Vrind-nevrind m-am angajat la altă fabrică și m-am recalificat. Cu timpul, mi-am adus aminte tot mai rar de Mirela și intr-o zi am cunoscut-o pe soția mea. M-am indrăgostit, m-am căsătorit și avem trei copii. Fiecare concediu ni-l petrecem pe munte. Aș zice că sint om la casa mea, liniștit. La serviciu n-am probleme și unele indicii mă fac să sper că voi ieși la pensie cu incadrare maximă.

Un singur lucru nu mi-e clar. De curind am aflat că ministrul sportului, om de 60 de ani, n-are copii. Asta mă face să mă cam indoiesc de existența Terrei II.

LAURENȚIU CERNEȚ

epigrama

mică antologie

Iulian Tănăsescu

Iulian Tănăsescu s-a născut la 15 ianuarie 1944 in București. Membru al cafenelei epigramiștilor „Cincinat Pavelescu" din București.

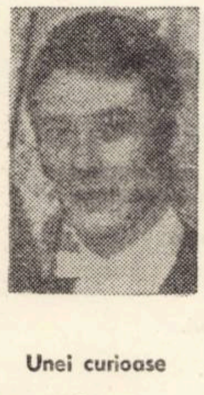

Unui amic neincrezător

„Adevărul stă in vin"
Spune un dicton latin.
De aceea bei de stingi,
Fi'ndcă vrei să te convingi !

Unui poet modernist

Inc-odată m-a făcut
Să-nțeleg că e ateu,
Căci volumul apărut,
N-are nici un dumnezeu !

Unui gestionar necinstit

Din toată gama muzicală
Ce-o invăță cindva in școală,
Constatai azi cu uimire,
Că reține doar . . . DO–SI–RE !

Unei curioase

Ești așa exagerată,
Ajungind pină acolo,
Că te-ai dus să afli-ndată
„Secretul lui Marco Polo" !

Definiție

Epigrama e o flintă
Cu cartușe literare :
Trei cartușe-avertizoare,
Iar al patru-lea in țintă.

e v r i k a !

● Intre sămință și idee e o mare asemănare : și una și alta se afirmă in pămint bun.

● Urit trebuie să fie in mijlocul pămintului, de vrea iedera să urce, ca și omul, mereu mai sus.

● Azi sufletele pot ajunge mai iute in Infern. De-acum Charon are la indemină o barcă cu motor.

● Pentru că uneori miriie țărina din noi, ulcioarele de pămint nu merg de multe ori la apă.

● Ar fi bine dacă numărătoarea inversă ar duce la . . . renaștere !

● Mai poți să spui ceva ? Fiecare copac cu păsărica lui.

● A imbrățișat cariera militară. S-a făcut ofițer al Stării Civile !

● Decit Napoleon sint mai inalt, decit prietenul meu D. sint mai mare !

ION VELICAN

POEZIE FRANCEZĂ CONTEMPORANĂ

AUDIBERTI

Eşec

Atunci acest munte şi apoi acest munte,
bazilici de carne, de os, de vorbe şi de sînge,
etapa lor cu mari strigăte, expediţia lor în noapte
pe caldarimurile de zăpadă şi în aerul vînjos,
războiul lor de metal şi de catifea adusă
la sunetul lungilor femuri sub mîna iubirilor
şi foamea lor adîncă după noua zi
afară de lividul orizont care sfîrşeşte turnurile
şi de fructe pentru totdeauna puse de aceştia în drum,
care mustesc în prezent sub dintele bărbătesc,
aceşti munţi de ghiaţă şi de grăsime şi de trufie
şi de satin sidefiu ca şi clarul miez al zilei
al cochiliei triple în tavernele franjurilor
pe care Venus legăna cuşca apelor,
ele nu vor lupta sub ochiul trist al îngerilor
şi al atîtor seniori sub un ascunziş de păsări,
ele nu vor scîrţîi pe turnanta învîrtiturilor,
ele nu vor izbi cedrii lor şi cuiburile lor,
ele nu vor reuni vioiciunea împărăţiilor lor,
coarnele lor de gunoi şi unghiile lor lustruite
ele nu vor învîrti inelul praştiei,
ele nu vor surîde ca şi cînd Dumnezeu doarme,
ele nu vor dansa ungherele la rînd,
ele nu vor împinge pînă la pupilele de aur.
Ele nu vor cunoaşte greutatea morenei lor
şi cheia globului lor şi trandafirii răului,
ele nu vor lua asupra lor animalul minune
al regelui nebunilor şi al reginei dezmăţatelor
care pentru tine, mic papă în formă de cal-de-mare,
care pentru tine, recif al sufletului în săgeţile
puhoiului,
care pentru tine, cap al oului, călăreţ al unui cîrcel,
care pentru tine, îngrijorare a omului în genurile
prăsilei
pentru tine, taină a vremurilor şi a toanelor intense,
filozof dominînd în neagra culoare,
faraon care scuipa pe tabelele ebraice,
fenomen absolut mai îndepărtat decît durerea,
zeu, într-adevăr zeu, sulemenit de uitare,
înspăimîntat de auroră,
sădit pe povîrnişul folositor al viitorului,
tu care împotrivă te împlineşti refuzînd să ieşi din
găoace,
tu care te amîni pentru a evita lagărul foarte copt,
funerară imortelă, judecător implacabil şi drept,
braţe desfiinţate încrucişate pe zahărul credinţei,
atletul cel mai vlăguit, cugetătorul cel mai robust,
mască de două ori brăzdată de taină şi de veselie,
pentru tine, inocent dezertor care nu primeşti din
fiinţa ta
decît o sfîntă virtute, veşnică uimire,
şi care va hotărî în clipa cînd o să cunoşti
şi greşeala şi viaţa şi numele tău şi spaima...

JEAN GROSJEAN

Despre ce ţi-ai aminti?

Priveşte puţinul aburului pe care-l făcu strigătul meu cînd seara a urmat atît de aproape zorile fără ca izvoarele să fi avut vreme să bea la limpezimile care trec.

Acum sînt mort, sau cît p-aci, dar niciun bulgăre nu-mi vine din groapa în care aş spera să văd strălucind runele pe care le reciţi.

Oriunde coboară potecile şi rîul cu faţa de oţel, tu rămîi pe muntele al cărui trăznet a descărnat osul.

Eu ştiu că lumina ta nu se opreşte, dar cînd ochii mei vor înceta, nu voi păstra decît o sete groaznică?

Mă trezeai pentru ca readormindu-mă să-mi aduc aminte de tine şi ca noaptea visîndu-te, să fie alta?

Dar tu, despre ce ţi-ai aminti tu, afară doar de faptul că locuieşti neînsemnata rumoare care succede vocii tale sub pămînt?

Dă-mi încă o plantaţie de plopi din care aur'' să sune la suflările toamnei sub cerul palid în care cireşul sălbatec îşi scaldă în undele impalpabile carnea slabă trandafirie.

Pune sufletul meu în mormînt să strălucească încă neştiut de nimeni de frumuseţea ta pe care am văzut-o faţă în faţă.

Cînd ultimul toboşar va bate deşteptarea, tu vei vedea în ochii mei neofiţi veştejindu-se zbîrciturile care îţi vor şterge obrazul.

În româneşte de **PETRU SFETCA**

PATRICE DE LA TOUR DU PIN

Oraşul

Suia singur pe şoseaua goală
Cînd amurgul se tîra pe coate,
La-ntîlnirea cu o capitală-n
umbră, dincolo de tot şi toate.

Avea aerul de-a lua pe furiş
felinarele stinse-n tăcere de vînt,
ca un tăinuitor de haşiş.

Neoprindu-se, mă luă cu sine dintr-un salt,
Mă-nghiţi în noapte sub aripa sa.
Cu focurile toate vărsate pe-asfalt,
Fără zgomot trecurăm prin mahala.

Şi-mi spuse deodată: ţie-aş vrea să-ţi cer
Să-mi aprinzi, ajută-mă, torţele, toate,
Din cele patru colţuri de cer.

Cînd din funduri pălălaia va fi izbucnit,
Răspîndită printre hibernale ţării,
Vom ieşi de nevoie din oraşu-adormit,
Ca să nu rătăcim pe cheiuri pustii.

Focurile-au fost răsturnate de vînt.
Vitele din Orient în trenuri
Noaptea suiau spre tîrguri mugind.
Să-ţi aminteşti de vîntul nocturn, izbind în geam,

Coborî pe cheiuri atîta popor,
nişte turme de oameni abia coperite,
Spre marele fluviu, nepăsător,
Ce poartă spre zări leşuri răsputrezite.

În apă servilă-ar trebui să mă scald,
Ca să-mi scap trupul ăsta ce moare de frică,
Eu care-am aprins oraşul înalt.

Spălătoresele

Tu de mai sus copacii, cumva să-i fi văzut,
De sus cum li se joacă prin rămurişuri vîntul,
Ca de-obicei, de ploaie umflat; un vînt din Sud,
Ce-n marginea cealaltă de codru-ncet soseşte.
Annie, tu, aplecată l-auzi suind muteşte.
Am nări de-ogar în stare, doar mirosind pămîntul,
să simtă vijelia ce umflă rîu-n zare;
Nu mai e cînd s-ajungem pe drum, căci seara creşte,
În vreun cătun pe-aproape, ce-abia zărit, dispare...

Nu mai avem nici vreme de a fugi. Se pare
C-ai şi-nţeles această nebună aventură,
Această coborîre spre ţărmurii de mare.
Aceste curgeri unde zăreşti cîte-o figură
Fermecătoare, cîte un prunc luat de valuri.

Un strigăt lung al şurii-necate-n revărsare.
Dar nu e vîntul care-i astfel rostogolit,
Cu frica instinctivă, de mult l-am fi simţit;
Surpînd baraje, rîul mort ar cădea pe maluri.
Annie, vrăjmaş nu crede pe-acest vechi rîu al meu.
E iarbă-n valea-ntreagă, şi surda uruială
Ce-n albie tresare într-un fior mereu.
Annie, el nu e locul pustiu, unde se spală,
Ci-atît de leneş curge, încît inert îl crezi.
'Nainte-ţi, o paradă de forme poţi să vezi,
Şi vîntul despletindu-ţi pe cer, părul tău;

Acum auzi rumoarea de ape care cresc,
Tîrîndu-ne-n mijlocul acestor mari curente;

Voi retrăi legende ce-aici se povestesc
Pe seară-n şuri pe care le-au izolat furtuni;
Derive ce o casă de lemn împing, demente,
Spre mări, trecînd cu rîset şi cîntec de nebuni,
Şi-n văile deşarte nicicînd n-o mai găsesc...

Ţi-aduci Annie, aminte, furtunile cumplite,
Umflate de atîtea rumori, mai-mai să crape,
Din satele sub apă, cu turme-nnebunite,
De-o spaimă ne-nţeleasă venită dinspre ape.
Cu vaci retrase-n fugă pe naltele tăpşane.
Cu oameni; alungate mulţimi, ca nişte stane
Privind de sus şuvoiul de ape despletite,
Şi cuplul îndărătnic ce n-a vrut să debarce.

Iar vii, doar noi rămasem; de-aici, nu s-or întoarce
Amestecaţii-n ape cu lucruri ireale,
Uimindu-se că-n ele îşi regăsesc pe rînd
Ţinuturi încîntate să-i vadă iar în cale.
Şi ierbile cîmpiei ştiute-n amănunt.
Şi şura cu lumina pe clar de lună. stinsă,
În care marea spaimă în noapte dă tîrcoale.
Şi noi vom fi departe, în alt cătun, scăpînd
De valul nimicirii ce-nghite cer, pămînt,
Ca să vedem cîmpia pierdută-n noaptea ninsă,
Şi zorii-n promoroacă, suind din fund de sate,
Şi păsările mării, la răsărit de soare...

Chemarea

Să părăseşti – s-ar cere – spre a mă copleşi,
Tăcerile şi vîntul şi cerul de pe baltă,
Incerta mîngîiere a zorilor de zi
Şi zborul de novembre pe zarea mării, -naltă,
Căci toate aceste lucruri plăcute, -mbătătoare,
În clara mea privire le afli, mai profunde,
Şi vînt şi mîngîiere şi zori incerţi şi boare,
Dulceaţa unor zboruri de larg, plutind pe unde.

Fantomele-aminteşte-ţi, de sub lumina lunii,
Cînd, mult înfricoşată, mi te strîngeai la piept,
Şi unghiile scurte şi-atingerile mîinii,
Mi se suiau, cu-ncetul pe trunchiul suplu, drept;
Şi gîfîindul pîntec şi palmele crispate,
Cînd inima ta însăţi, a mea, eu o simţeam.
Ca aripa de păsări ce-n naltul zbor se zbate.

Ascultă; e un ţipăt de vită-n agonie,
Şi-n lume-atîţia alţii, nu numai tu l-auzi,
Toţi nedomesticiţii ce simt mireasma vie
De baltă şi de codri cu muguri proaspeţi, cruzi.
E-un strigăt animalic de disperare, frică.
Ascultă-l: de îndată el o să tacă-n zori.
Ai auzit masculii, ai auzit cum strigă
însinguraţi, cînd intră în luna de amor
Tu, inima mea, poate, n-ai cercetat-o-n miez,
Sălbatece străfunduri am eu ce nu le ştii,
Un izolat în ceaţa de vis, ţinut de şes,
În pacea-nfierbîntată a bălţilor pustii;

Şi numai pentru tine, sălbatica mea mică,
talazuri goale, pante de umbră voi avea,
unde să-i umfli pieptul, nebună, fără frică,
De vîntul ce pe zare odată te purta.
Vezi? Cele care urlă melancolia lor
Sînt păsări hăituite, doar ele se vor stinge,
Sau cei ce fără vlagă cu gestul rugător,
Îi sting într-înşii setea, şi dorul li se frînge.
Ei părăsiră pentru singurătăţi amare
Plutirea în azururi pe căile din Nord,
Neliniştea lor cheamă dezgustul: o duhoare
Oribilă şi fadă împrăştie, de mort.
De ce vrei să-mi aluneci din braţe? N-auzi oare
Nebuno, că această chemare a murit?
Priveşte orizontul: nu-i nici o zburătoare.
La-ntoarceri, nici un frate de-al tău nu s-a gîndit.
Zadarnic trupul fraged în zbor s-ar fi-nălţat,
Şi să-l ajungi din urmă, în veci s-ar depărta,
Sărindu-ţi pe curbura de-aripi, însîngerat,
Sigiliul pe care-l gravă iubirea mea.

În româneşte de **VERONICA PORUMBACU**

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBL „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 19 IULIE 1973 ● NR. 29 (282) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Marea cea mare de aur

Informațiile despre stringerea recoltei au ceva din sensurile comunicatelor care vestesc marile victorii ale omului.

„La Corneşti, Murani, Drăgoieşti, Seceani... s-a terminat secerişul orzului;

la Sinnicolaul Mare, Lenauheim, Cărpiniş, Cerna... se recoltează griul;

din unitățile in care s-a terminat recoltatul se transferă temporar mijloacele de transport la unitățile rămase in urmă".

Adevărate comunicate de pe frontul stringerii recoltei mării celei mari de aur. Fiecare comunicat este un raport entuziast al oamenilor: „Noi, gospodarii pămintului ne facem pe deplin datoria! Vom stringe aurul holdelor in intregime, fără pierderi". Producțiile sint bune și foarte bune, ceea ce inseamnă un spor insemnat la tezaurul țării, un spor de piine pe masa noastră.

In unele unități, lanurile de orz și griu au fost incilcite de vint, de ploaie. Aici combinele sint neputincioase. E rindul coaselor, al secerilor. Mulți și-au uitat vechile deprinderi. Unii tineri invață acum trasul cu coasa. Eforturi in plus. Dar osteneala nu este prea mare atunci cind este vorba de stringerea avuției poporului. Piinea de pe masă trebuie să inmănuncheze hărnicia, priceperea, entuziasmul, efortul fără rezerve al bunicului, tatălui, tinărului, școlarului.

In unele comune din șesul Banatului, prima piine coaptă din griul nou se imparte intre membrii familiei după un vechi ceremonial, expresie de o impresionantă hotărire a omului de a smulge pămintului prin hărnicie și pricepere rod bogat.

Piine rumenă, piinea țării de sonde, de uzine, piinea țării cu marea albastră și cu marea de aur.

Zilele acestea am văzut la Timișoara un tată cu doi copii, fiecare in brațe cu cite o piine mare, rotundă. Prichindeii abia o puteau duce. Au urcat intr-o mașină. Erau turiști străini. Piinile le-au pus la vedere in geamul din spatele limuzinei cu marcă răsunătoare. Lingă mine era un veteran al solului, care mi-a spus că in vremea indepărtatei lui studenții in străinătate, in capitala unde invăța, zilnic la ora 16, la o mare brutărie era coadă. La acea oră incepea vinzarea piinii și a cornurilor făcute din făina grinelor din Valcanii Timișului. Da, piine mai bună ca la noi nu există!

MIHAIL GLĂJA

convorbiri

CU ŞTEFAN AUG. DOINAŞ

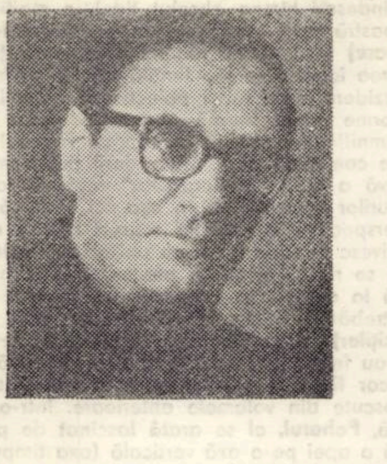

– Cum considerați poezia românească in raport cu lirica altor națiuni?

– Poezia românească poate sta alături de cele mai importante valori ale liricii universale: incepind cu Eminescu, prin totalitatea operei sale poetice, continuind cu Macedonski, a cărui **concepție** despre poezie reprezenta, pentru timpul său, una din cele mai inaintate, mai moderne, ințelegeri a fenomenului; iar in secolul nostru, prin pleiada marilor poeți dintre cele două războaie: Blaga, Arghezi, Barbu, Voiculescu, Pillat, Vinea, Philippide – și chiar in anii din urmă – printr-o atmosferă și efervescență a creației poetice. Poeții al căror nume l-am citat nu stau cu nimic mai prejos decit numele cele mai reprezentative, aproximativ din același timp, din Franța (Supervielle, Aragon, P. J. Jouve, René Char, Claudel, Valéry, Saint-John Perse), Italia (Ungaretti, Montale, Saba), Germania (Rilke, George, Benn), Anglia (Eliot, Auden) sau America (Stevens, Williams, Frost etc.). Numai carențele de difuzare adecvată-adică la nivelul valoric al originalului – prin traduceri, numai o politică culturală incă insuficient de eficace pe plan internațional ne-au impiedicat să fim cunoscuți și apreciați așa cum merităm dincolo de granițele țării noastre.

– Cum ați situa poezia dumneavoastră in cadrul liricii românești actuale?

– Nici un autor nu este un cititor imparțial al propriei poezii. De aceea, nu eu sunt chemat să mă pronunț – mai ales cu judecăți de valori – asupra poeziei mele.

– Mă gindeam, eventual, să-l puneți pe critic față in față cu poetul. Care este raportul dintre critic și poet in structura spirituală a lui Ștefan Aug. Doinaș?

– In orice poet adevărat se ascunde un critic latent, așa cum in orice critic, se zice, s-ar ascunde un poet ratat... In ce mă privește, atitudinea mea critică față de poezie in general nu este decit o altă față a apropierii organice de poezie: critica de poezie pe care o practic reprezintă, in capul meu, partea lucidă, conștientă, care se apleacă – plin de interes și de speranță – asupra fenomenului poetic, dinlăuntru, pentru a-l cuprinde mai bine. Azi, mai ales, poezia nu mai poate fi doar o secreție fiziologică a temperamentului; ea trebuie să se dubleze, in straturile profunde ale persoanei, de o cultură adecvată, indeosebi de ordin poetic. Suntem prea saturați de cultură ca să nu facem și critică, manifest sau nu, ca să mai putem fi absolut originali. Numai o conștiință perfect avizată asupra chestiunilor poeziei in general, și a poeziei contemporane in special, mai poate rezista in climatul de astăzi al culturii. E, de altfel, și o condiție pentru ca literatura română, ieșind din sfera ingustă și particulară a propriilor coordonate, să privească lucrurile la un mod planetar – aș zice, pentru a fi in stare să intre in circuitul valorilor universale.

– Bănuiesc că plaiurile natale vă aduc o oarecare nostalgie. Ce loc ocupă ele in creația dv.?

– „Orizonturile" natale, ca să utilizez o expresie blagiană, s-au făcut simțite mereu in lirica mea. Le-am dat ceea ce meritau, in ultimul volum selectiv de versuri, grupindu-le sub titlul „Impresii din copilărie", la finele cărții. Ele reprezintă un dat esențial pentru mine, care răzbate la suprafață, din adincuri, fără să urmăresc programatic acest lucru.

– Proiectele dv. editoriale?

– Vă mulțumesc pentru interes. Aștept apariția, la „Cartea Românească", a unui volum de versuri inedite, intitulate „Papirus", care – ca de obicei pentru mine va cuprinde poezii din diverse perioade ale activității mele. Lucrez la o carte de eseuri literare asupra poeziei „Orfeu și tentația realului" care va apărea anul acesta la „Eminescu". In plus, activitate de traduceri de poezie: „Poeții mei", cuprinzind traduceri din poezia universală, propusă la „Dacia" din Cluj; un volum selectiv din Gottfried Benn la „Univers"; bineințeles, opera poetică a lui Hölderlin, la care mai am puțin de lucru, prevăzută să apară la „Minerva"; de asemenea, traduc din opera poetică a celui mai de seamă scriitor german de la noi, Wolf Aichelburg, pentru „Albatros" in colecția „Cele mai frumoase poezii".

ANTON ILICA

Fîntînile verii

Fumegă stele-n căldură de gind
Pas de cristal suie cimpul in noapte
Arșița verii alunecă blind
Peste cascada izvoarelor coapte.

Galbenul vindecă margini de flori
Ca o văpaie mai sus de Olimp,
Știam că pămintul va naște comori
Desferecate de-un nou anotimp.

E o grădină aici, e un plai,
Soarele pune efigii in spice,
Cearcăn de raze deschis evantai
In aripa verii să ne ridice.

E o grădină aici, e un vis,
Aur intors spre toate miinile,
Inima noastră in timp s-a deschis,
Comori țîșnitoare adie fintinile!

DAMIAN URECHE

IN ACEST NUMAR SEMNEAZA:

Cornel Ungureanu, Marcel Pop Corniș, Al. Jebeleanu, Alexandru Deal, Dragoș Vicol, Alexandra Indrieș, Ion Iliescu, C. Costin, I. Cheie Pantea, Victor Ernest Mașek, Ion Velican, Margareta Gyurcsik

Romul Fabian: „EU ŞI AI MEI"

(Editura Cartea Românească, 1973)

Nostalgia scriitorilor bănăţeni din perioada interbelică îşi găseşte, prin cartea lui Romulus Fabian, drumul către literatură. Autori care au crezut, pe întinsul unei vieţi de om, în himera literaturii dialectale, cu orgoliul care numai în Banatul de atunci putea exista, scriitori luptînd cu nobila energie a lui Don Quijote, pe baricadele unei cauze pierdute – aceea a autonomismului cultural – întîrziaţi în altă epocă a culturii române, îşi pot descoperi, în romanul lui Romulus Fabian, prima roadă – literară – a zădărniciei şi a ne-zădărniciei luptei lor.

Eludînd tot ceea ce reprezintă **argument estetic,** generaţia bănăţeană interbelică a luptat, şi tenacitatea ei a fost nu odată eroică, pentru descoperirea acestui El-Dorado al ei, Banatul miraculos, Banatul – începutul şi sfîrşitul –, Banatul-fruncea. Folclorul şi istoria locului au prezentat căile spre el, **cuvîntul-aparte,** „limbajul dialectal" – marca sigură a apartenenţei. Fluturat ca un steag, numele lui Victor Vlad Delamarina însemna un punct de sprijin. Literatura dialectală nu era un capriciu, ci configura „autonomismul", stilul bănăţean de existenţă în literaură. Şi aceasta, într-o perioadă în care doar **literatura naţională** mai putea interesa.

Nu, **literatura bănăţeană interbelică** nu e doar o literatură provincială, orgolioasă şi agresivă (dar efectiv mereu complexă, precum toate literaturile provinciale) alcătuită din scriitori minori, amatori excentrici. Ea subliniează, cu o energie exemplară, forţa dizolvantă a **barocului cultural** de aici. Trebuie recitit un mai vechi eseu (Banatul I, 1926, nr. 1, p. 3–4) al lui Lucian Blaga. esenţial pentru înţelegerea fenomenului :**Cultura Banatului,** subliniează Blaga, **reprezintă barocul etnografiei româneşti.** Încercînd emanciparea, individualizarea bizară prin etnografie, scriitorul bănăţean a fost supus unei prea puternice presiuni exterioare. Presiunea exterioară numindu-se toate elementele, deosebit de complexe, care alcătuiesc determinantele stilistice ale barocului. Ei ilustrează admirabil **barocul bănăţean,** îl ilustrează, pentru cercetătorul de azi, cu forţa pe care doar literatura anonimă o mai poate face. Împinşi în anonimat de însăşi legea necontenitei supuneri, abandonîndu-se orgoliului vegetativ, perspectivei idilice (ce urmează întotdeauna nesfîrşitelor laude), ei pot constitui azi un fructuos teren de studiu pentru istoricul literar. Lipsa unei acute conştiinţe critice (care neagă idila, orgoliul leneş) a perpetuat, destulă vreme, acest concubinaj cu literatura. Întîia mare evadare, aceea a lui Virgil Birou (**Lume fără cer** e un roman care într-adevăr rămîne) se petrecea prea tîrziu. Generaţia îmbătrînise, mai-marii erau obosiţi.

Şi, totuşi, ce frumoasă generaţie, ce admirabili oameni aceşti creatori : luptînd pentru redescoperirea istoriei, a folclorului, căutînd documente, ei amintesc, prin amploarea preocupărilor, de paşoptişti. De nişte paşoptişti purtînd, pentru literatură, armura lui Don-Quijote. Dragostea noastră se îndreaptă întreagă spre ei, ca înspre aceea a cavalerului de la Mancha.

Din această generaţie vine **Romul Fabian,** acţionar al eroicelor lupte culturale din Banatul de altădată. **Eu şi ai mei** e revanşa **generaţiei sale, romanul-document** al posibilităţii existenţei sale. Dacă **Lume fără cer** era un roman al „evaziunii" şi totuşi cît de bănăţean în fond. **Eu şi ai mei** nu renunţă la nici una din atributele luptei de altădată, pentru „emanciparea bănăţeană" : limbaj dialectal, viziune idilică, termeni folclorici, umor, „gasconism". E un roman baroc, în care Banatul de altădată îşi găseşte primul lui cronicar şi primul lui martor.

E un roman născut dintr-o bătălie pierdută, şi mai ales din conştiinţa acestei bătălii pierdute, bătălie pierdută fiind lupta pentru **„autonomismul cultural".** Ficţiunea nu există în romanul lui Romulus Fabian. şi nici arhitectura romanescă. Nimic altceva decît **fapte,** înşiruite, ca în **Amintirile din copilărie** ale lui Ion Creangă, fără pretenţii de „literaturizare". Faptele, întîmplările copilăriei naratorului, şi „întîmplările" satului. Transcrise direct, transcrise alb, fără intervenţii, în dispreţul înalt al ficţiunii. Un simţ al observaţiei puţin comun dă viaţă acestei lumi, atît de diferite în literatura noastră, lumea satului bănăţean. În amintitul eseu, Lucian Blaga scria : „În satul bănăţean dai la fiecare pas peste izvoarele unei imaginaţii în abundentă izbucnire, (...) ai prilejul excepţional de a asista la o predigioasă „generaţie spontanee" de forma : în cîntec, în joc, în vers, în port, în obiceiuri – şi în vertiginoasa diferenţiere dialectică a graiului însuşi. Tot ce ţine – în sens larg – de etnografie ia proporţii pline şi întortocheate ; e parcă o etnografie crescută din tihna senzuală a unei duminici fără sfîrşit". Capacitatea de observaţie a naratorului luminează „etnografia cu proporţii pline şi întortocheate", ingenuitatea naratorului (a copilului) subliniază „tihna senzuală" a duminicii fără sfîrşit. Dramele sînt pasagere, finalul „moromeţian" nu coboară clanul în pămîntul tragicului. Oamenii sînt senini şi umbrele întîmplărilor nefaste nu coboară spre adîncurile existenţei lor. Gesturile sînt maiestuase, rituale, ceremoniile complicate şi mereu unite de semnul bucuriei de a trăi în lumină. Oamenii cu numele lor şi cu poreclele lor, trec uniţi de ritmurile anotimpurilor şi de legile pămîntului. Limbajul lor, care e al romanului, pare a veni de altundeva, din alt timp şi din altă lume a literaturii, plin de moliciuni şi de dulceţuri : „L-a adus cu cocia un codrean pe care l-a aflat în Vîrşeţi. El a venit pe picioare, a tras la sălaş, a ştiut că la vremea asta pe noi ne găseşte acolo ; zice că a pornit pe picioare ca să se mai dezmorţească, ca de după două săptămîni, cît a şezut tot pe scaun pe vapor şi pe izamban ,s-a încheiat de oase". Aşa i-am spus moşului. M-a tot blăguit moşul : „Blago de tine, blago de tine..." Ei moşule, moşule d-ai fi ştiut tu cum a venit ! că te-am minţit că să spăl ruşinea, că s-a dus după bani şi a venit gol de cum a plecat. Nici cufărul luat de acasă nu-l mai are. L-a prăpădit şi pe ăla pe acolo, l-a vîndut, că n-o fi avut cu ce să-şi plătească drumul. N-a mai aflat vr-un coşar pe acolo să-l aducă fără bani, cum i-a adus ăla atunci cocia".

E lumea satului bănăţean de dinainte de primul război mondial, cronica ei. Nu un roman este **Eu şi ai mei,** ci o **cronică,** excelînd prin oralitate : ca în pictura naivă, tablourile copilăriei pot descoperi rafinamente uluitoare. Prin **Eu şi ai mei** satul bănăţean intră în literatura română, cartea fiind primul (totuşi) document literar asupra lui.

C. UNGUREANU

CRONICA LITERARA

Nicolae Prelipceanu, PROZATOR ŞI POET*

Cele două cărţi apărute la scurt interval, **Vara unui fost campion de pian** şi **Arheopterix** ne oferă surpriza de a consemna simultan un poet şi un prozator şi odată cu aceasta dificultatea de a evalua exact relaţiile ce există între poezia sa, aflată într-un moment de precizare a teritoriului liric, de maturizare a mijloacelor şi conştiinţei artistice, şi experienţa epică deosebit de interesantă, dar care nu a trecut încă pragul afirmării. Există în mod cert cîteva trăsături comune, de la scepticismul lucid la stilul candid-ironic, o dialectică complicată a detaşării şi implicării în faptul de viaţă, trăsături ce nu justifică totuşi afirmaţia că între poezia de pînă acum şi ipostaza nouă a prozatorului nu ar exista o deosebire de structură, proza nefiind decît o încercare, pe alocuri nereuşită, de „epicizare" a unor obsesii lirice. Dimpotrivă, **Vara unui fost campion de pian** probează calităţi certe de prozator : observaţie socială şi psihologică, o tipologie complexă ce merge de la caractere veridice, realiste la personaje bizare, parabolice, sau simple „măşti" convenţionale, personaje colective, de factură expresionistă, cu un rol mai mult demonstrativ în „schema" abstractă a prozelor.

Volumul pare a fi structurat în jurul unei idei fundamentale (uşor recunoscută şi în ultima plachetă de versuri), aceea a reprezentării artistice, a **perspectivei narative.** Judecind după tableta aşezată la începutul cărţii în chip de prefaţă, **Muntele,** autorul se arată tentat de perspectiva detaşată, sustrasă ritmului cotidian al existenţei, privirea de sus, privire ce are în mod cert riscurile ei : căci de la înălţimea muntelui sau a primei păsări ce a planat deasupra lumii, lucrurile se văd altfel, uşor înceţoşate, tragicul poate fi lesne minimalizat în superbia zborului, unităţile de măsură vor fi fatalmente altele, urmînd altă matematică decît contabilitatea măruntă a exigenţei diurne („Ce pot cîntarele lumii acesteia orizontale, abia înălţate peste nivelul mării, faţă de obiectele inefabile ale muntelui, şi faţă de legăturile care există între el şi mine ?"). Iată-l aşadar pe autor confruntat de dilema alegerii unei perspective narative adecvate : fie privirea de sus, contemplarea lumii printr-o lentilă ce modifică proporţiile lucrurilor, conferindu-le insignifianţa sau, dimpotrivă, valori mito-poetice, fie privirea „dinlăuntru", ironic-sentimentală, „cronica efemeră".

Alegînd-o pe cea dintîi, care i se potriveşte mai bine, N. Prelipceanu subminează dinadins dramatismul existenţei transformîndu-l într-un spectacol tragi–grotesc, într-un joc absurd ce mizează pe amestecul dintre melodrama bufonă şi neliniştea melancolică, pe cultivarea contradicţiei, a antitezei paradoxale, a umorului „negru". Alteori, dimpotrivă, predilecţia pentru transfigurarea lucidă a realităţii este învinsă de temperamentul liric al autorului, de candoarea sa secretă, uşor contrariată, prozele sale împrumutînd o tonalitate elegiacă şi atmosfera de carnaval din literatura postsimbolistă cu supralicitarea aceluiaş decor al stagnării în care o lume de „supravieţuitori" (titlul unei proze) execută gesturile mecanice ale unei existenţe fără orizont. Majoritatea personajelor (plasate în preajma războiului) trăiesc sentimentul claustrării, o stare de melancolie spleenetică, un **tedium vitae.** Atunci cînd autorul face o încercare de a comenta experienţa de viaţă a generaţiei sale, abuzul de bizarerii şi grotesc, de nelinişti în parte livreşti, devine supărător, ratînd o temă care se anunţa promiţătoare. Doar în **Cilindrul se rotea domol** N. Prelipceanu ilustrează mai convingător destinul unui „risipitor", aparţinînd unei generaţii odinioară activă, aproape exemplară, acum cuprinsă de inerţie şi sentimentul înstrăinării, făcînd concesii unei gîndiri stereotipe. Adoptînd „masca" unui personaj aflat la vîrsta retrospectivelor, autorul poate scrie detaşat, la persoana a III-a despre temele care l-au preocupat şi înainte. E îmbucurătoare intenţia autorului de a se **obiectiva** prin personajele sale, personaje cu o identitate destul de bine circumscrisă, după ce în proza care a dat titlul volumului, el a încercat să transfigureze simbolic aceleaşi date biografice prin intermediul jurnalului intim.

O similară evoluţie se petrece şi în volumul de versuri, **Arheopterix.** Versul său renunţă aici în mare parte la înclinaţia ludică, persiflantă, la „antipoezie" cîştigînd în gravitate, deschizîndu-se cu mai mult curaj meditaţiei existenţiale, chiar dacă aceasta mai este încă subminată de cerebralitatea excesivă, de caracterul artificios, confecţionat pe alocuri al discursului poetic. Metafora titlului concentrează aceleaşi preocupări din volumul de proză : **arheopterix** este, bănuim, simbolul înălţării la conştiinţa matură, la privirea de sus, a desprinderii de starea amorfă de subconştiinţă, a meditaţiei cu privire la condiţia proprie. Lentila, ochiul de pasăre, cu tot cîştigul de perspectivă, nu oglindesc lumea absolut fidel, o modifică, percepţia noastră este înceţoşată la orice vîrstă **(Ochelarii de soare)** încît nu ne rămîne decît aspiraţia spre cunoaşterea ideală, spre o lentilă fidelă, perfectă, chiar dacă dezideratul maximei obiectivări ameninţă să se transforme într-o simplă abstracţie (vezi poezia **Semnul,** semnificativ aşezată la capătul volumului). Cîteva poeme comunică nostalgia vederii panoramice sau dimpotrivă a celei „radiografice" care să facă învelişul lucrurilor transparent, în aşa fel încît să se deschidă o perspectivă în ambele sensuri **(Hîrtia albastră).** Altele privesc relaţiile eului cu universul, modul în care acesta se ridică printr-un proces de sublimare artistică pînă la esenţă, la sensul grav „stilizat pînă la semnul întrebării". Poetul îşi mărturiseşte cam retoric **(Preafericiţilor)** neputinţa de a împărtăşi „fericirea celor ce n-au întrebări", acceptînd mai degrabă să fie un cronicar fidel al neliniştilor şi obsesiilor sale, parţial cunoscute din volumele anterioare. Într-o frumoasă poemă, **Paharul,** el se arată fascinat de pendularea eternă a apei pe o axă verticală (axa timpului), atras deopotrivă de zborul planat deasupra ei, a desprinderii victorioase a păsării arheopterix, dar şi de căderea îndărăt „aceeaşi veche dorinţă / de a creşte apele / pînă la mine / ca un ziar şi eu / aruncat de sus / după o lectură sumară". Oraşul prin excelenţă este pentru N. Prelipceanu, candid disimulat, spaţiu al zborurilor oprite, îngheţate la jumătatea drumului. De aceea, nu putem vedea în el un poet citadin, cel puţin nu temperamental, el preferind să se refugieze la marginea oraşului, printre elemente (apă, văzduh, munte). Chiar dacă naturalul este transmis adesea în termenii unei realităţi prozaice, citadine, împrumutînd acelaşi limbaj, el produce anumite metamorfoze în sînul oraşului, îşi afirmă în ultimă instanţă puterea de penetraţie, forţa catalitică **(Suburbii).**

* Nic. Prelipceanu, **Vara unui fost campion de pian,** Edit. Dacia, 1973 şi **Arheopterix,** Edit. Cartea Românească, 1973.

MARCEL POP-CORNIŞ

P. S. Ni se aminteşte din nou „excesul de entuziosm" cu privire la nuvelistica lui Ion Lăncrănjan, pe care Mircea Iorgulescu ar prefera să o treacă sub tăcere – din motive necunoscute nouă. Criticul de la **România literară** se străduieşte a descoperi o contradicţie într-una din afirmaţiile noastre, fără a sesiza contradicţia mai gravă a unei părţi a criticii în general care la apariţia cu ani în urmă a nuvelelor s-a pronunţat mai mult decît favorabil, dar care acum încearcă să evite consecinţele propriilor aprecieri (în mare parte judicioase). Să fi uitat M. Iorgulescu că volumul apărut acum e o culegere retrospectivă de proze ce nu puteau evident să-şi schimbe înfăţişarea, necum valoarea lor literară ?

Eugen Ionescu și lectoratul Român de la Montpellier

Omagiind în 1965 numele romanistului Jean Bourciez, de la Facultatea de litere din Montpellier, profesorul Dr. docent Eugen Tănase relatează care au fost eforturile depuse de acest sincer prieten al culturii poporului nostru pentru crearea lectoratului român de aici. J. Bourciez, titular al catedrei de filologie romanică de la Montpellier, care a recunoscut importanța limbii române pentru cunoașterea celorlalte limbi romanice, a creat în 1943 un lectorat și pentru limba română. Într-un articol omagial, publicat în **Revue des langues romanes,** tom. LXXIX din 1965, E. Tănase sublinia care au fost serviciile aduse de J. Bourciez filologilor noștri Ov. Densușianu, Iorgu Iordan, G. Giuglea pe care i-a recenzat elogios, de asemenea prețuirea acordată lui Al. Rosetti, devenit „doctor honoris causa" tot la propunerea lui J. Bourciez.

Ceea ce nu a scris profesorul E. Tănase vor completa rîndurile de față și anume că, la constituirea acelui lectorat, care împlinește anul acesta trei decenii, o reală contribuție au adus-o pe de o parte scriitorul Eugen Ionescu, pe atunci secretar cultural pe lingă Legația României, precum și titularul primului lectorat de la Montepellier, prof. E. Tănase, care tocmai terminase doctoratul în filologie la profesorul J. Bourciez. Aportul acestora se cuvine subliniat între altele și pentru considerentul că lectoratul român de la Montpellier a fost înființat prin inițiativa locală și a funcționat pe socoteala Ministerului Educației Naționale a Franței și nu pe calea oficială a forurilor de stat ale României. Acest fapt a necesitat ulterior anumite eforturi pentru punerea lectoratului în cadrele obișnuite ale regulamentului general privind lectoratele de limba română în străinătate.

Mărturie a acestor eforturi stau și cele trei scrisori inedite ale lui Eugen Ionescu adresate tînărului profesor Eugen Tănase, pe care l-a cunoscut la prima prelegere de deschidere a lectoratului. Vom reproduce două dintre ele.

Marseille, 1 Iunie 1943

Dragă Domnule Tănase,

Am trimis la București raportul meu și al dumitale.

În ceeace privește situația dumitale materială, — am plăcerea să te anunț că lucrurile pot fi considerate ca lămurite. Am avut o conversație telefonică cu d. Dragu care mi-a anunțat că vei primi, începind din luna asta, — „cheltuielile necesare de lectorat și altele. O să te rugăm, pentru îndeplinirea formalităților cerute, să ne trimiți, lunar, un raport de activitate.

În privința situației militare, — am trimis la București datele militare.

Sper că d. Miron nu se va supăra dacă te rog pe dumneata să-i transmiți rugămintea de a face și el un raport lunar de activitate pe care să mi-l trimită, căci cred că și pentru dînsul unele lucruri se vor putea face.

Am o rugăminte : dacă nu te supără prea mult, — cum ai la îndemînă discursurile dela Academie, — ai putea traduce pasagiile cele mai importante (dacă nu se poate în întregime discursul lui Sextil Pușcariu „Locul limbii române între limbile romanice" ?

Mai stau la Marseille vreo 10 zile, — l-am putea avea până atunci, să-l publicăm în Pyrénées ?

Iartă-mă că nu am mai putut veni atunci la dta, — ne vom vedea în curând și vom pune la cale ceeace e de pus.

Primește, te rog, salutările mele cele mai cordiale.

Gânduri bune dlui Miron.

EUGEN IONESCU

Marseille. Hotel de la Poste. 2 rue Colbert.

Ultima epistolă a lui Eugen Ionescu demonstrează și ea că, aproape pe parcursul a unui an universitar, problema oficializării lectoratului român de la Montpellier l-a solicitat intens. N-ar fi exclus ca aceste dificultăți formalistice care au cerut repetate intervenții din partea Legației române de la Vichy, și care s-au rezolvat pînă la urmă, să fi fost îngreunate de conjunctura că România ducea în 1943 o politică alături nu de Franța, ci de adversarii acesteia.

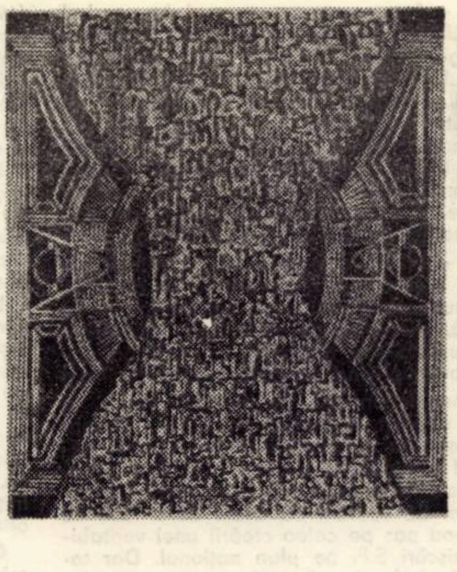

Xenia Eraclide Vreme
„DINCOLO DE INERȚIE"
gravură-color
„aquaforte"

Eugen Ionescu s-a interesat de asemenea și de situația altor tineri români veniți la studii în Franța așa cum era cazul și cu bursierul Grigore Miron care pregătea un doctorat în filozofie.

Din cele relatate deducem clar că eforturile lui Eugen Ionescu s-au dovedit mai mult decît folositoare așa încît asocierea numelui său de istoria lectoratului român de la Montpellier este nu numai necesară dar și pe deplin onorată. Și acum scrisoarea.

Vichy, 3 August 1943

Dr(agă) dle Tănase,

Tot sperind să plec azi-miine, azi-miine la Montpellier uite am întîrziat și să viu, și să-ți răspund. Am ceva pentru dta, — și mă vei vedea venind zilele astea, cu o declarație dela Ministerul Propagandei ce vei binevoi a o iscăli, — după care vei fi integrat oficial în catedra lectorilor din străinătate.

Cum aș face însă ? Trebuie să plec dimineața și să vin seara îndărăt la Marsilia (unde mă duc mâine — Hotel de la Poste, 2 rue Colbert) sau să te devotezi dumneata și să descoperi o cameră bună de hotel. E greu nu-i așa ? Aștept cu nerăbdare să ne vedem.

Miron nu mi-a mai răspuns. I-am scris 20 Bd des Arnaux ; oare nu e asta adresa lui exactă ? Dacă-l vezi spune-i te rog că i-am scris. El, dealtfel, urmează a fi reprezentantul Legației printre studenții Montpellerieni.

Primește, te rog, expresia sentimentelor mele călduroase și prietenești.

EUGEN IONESCU

Secretar cultural principal pe lângă Legația României la Vichy, 2 rue Colbert (tel. 08-15) (interurban 112, — dacă ai o comunicație urgentă) Hotel de la Poste in

Marseille.

În ceea ce privește meritul lui Eugen Tănase acesta constă în efortul estimabil de a fi susținut cursul de limba și literatura română de la Montpellier. În prelegerea de deschidere, prof. Eugen Tănase a făcut o analiză filologică și comparatistă pentru sonetul lui Eminescu : **Veneția.** În fața unui amfiteatru plin, care a fost onorat și de profesorii Facultății de litere de la Montpellier, E. Tănase a demonstrat în subtext în ce constă valoarea și importanța, aportul și semnificația unui asemenea lectorat pentru cercetările romanistice în general. Datorită eforturilor susținute și riguroase, la cursurile domniei-sale, surprinzător, au participat un număr mai mare de studenți decît la alte cursuri, cum era și cel tradițional de occitană. Pentru învățarea limbii române, Eugen Tănase a folosit un text bilingv : **Aranca, știma lacurilor** de Cezar Petrescu.

Prin toate acestea, Eugen Ionescu și Eugen Tănase, alături de profesorul Jean Bourciez, care este pe drept socotit „ctitor", vor rămîne fiecare cu meritele lor în istoria lectoratului român de la Montpellier și, într-un anumit fel, în istoria relațiilor culturale româno-franceze.

ION ILIESCU

---

profil

Tentația metamorfozelor

George Bălăiță, autor a trei cărți (**Călătoria,** 1964, **Conversind despre Ionescu,** 1966 — ambele de nuvele, și **Întimplări din noaptea soarelui de lapte,** 1967 — o dezvoltată poveste pentru copii), a publicat, în ultima vreme, prin reviste, mai multe fragmente de roman. Nuvelist aplaudat încă de la debut (v. și prefața la **Călătoria,** semnată de Eugen Barbu), el anunță opera de largă respirație, destinată a împlini un profil de prozator. Povestitor de vocație, moldoveanul n-a stîrnit vreo modă, criticii nu s-au încăierat pe scrierile sale ; redactînd cu discreție și enervantă migală, acum în zodia ritmurilor îndrăcite, el are nostalgia scrisului dens, saturat de toate miresmele, crede în frază, în cuvîntul cel mai potrivit, investind poate prea mult în virtuțile demiurge ale literaturii ! Dar întotdeauna au existat scriitori și „scriitori". Autorul povestirii **Pace peste creștetul bătrînului Toma** („Tribuna", nr. 25–26) face parte, categoric, dintre primii.

Despre deschiderea tematică a nuvelisticii lui George Bălăiță s-au făcut deja precizările suficiente ; s-a spus că el se înscrie pe linia realismului nostru tradițional, cu certe înclinații spre social. Disociațiile lui G. Dimisianu (v. „Gazeta literară", 1 dec. 1966) : „atmosfera de încordări și veșnice febre, indiferent dacă temele se rezolvă în direcția dramaticului sau a comicului". De la primele proze, pînă la fragmentul de roman din „Convorbiri literare" (nr. 3, 1973), George Bălăiță șochează prin ceea ce am numit **tentația metamorfozelor** care nu ține de vreo „metodă" oarecare sau de un capriciu, dar de un mod ontic de sondare a vieții. Anvergura joyce-iană, segmentarea sistematică a conglomeratului vital, susceptibilitatea la amănuntul revelator, o tehnică bine însușită a „stop-cadrului", voluptatea descripțiilor, ca și ironia omniprezentă — sînt tot atîtea predispoziții pentru **meta-morfoze,** pentru străpungerea aparențelor, trecere dincolo de cuvînt, în ideal, în spațiul neprogramat al ființei, transcendere a formelor palpabile. în imaginar. A nu se crede că avem de a face cu un metafizician, cu un idealist de școală romantică germană sau cu un exorcist infernal ! Gustul pentru **metamorfoze** l-am întîlnit în folclor, în poveștile unde totul este posibil, chiar dacă heteroclit, unde regnurile se dilată suprareal, comunicînd între ele pînă la confuziunea în marele tot. Arta „cultă", în multe din „descoperirile" sale, n-a făcut decît să ducă pînă la manierism modalități originare de reprezentare a lumii. Un creator ca George Bălăiță nu face speculă cu tezaurul de gîndire magică străveche românească, pentru bunul motiv că modul său propriu de a gîndi este tocmai acesta. Poate ar fi trecut neobservat „procedeul", dacă ar fi fost adoptat fără talent.

În **Călătoria** am regăsit o schiță antologică : **Într-o vară gîndurile . . .** Pretextul e aproape banal : bărbatul, pe urmele unor zvonuri, încearcă să descopere în firea femeii sale semnele vinovăției.

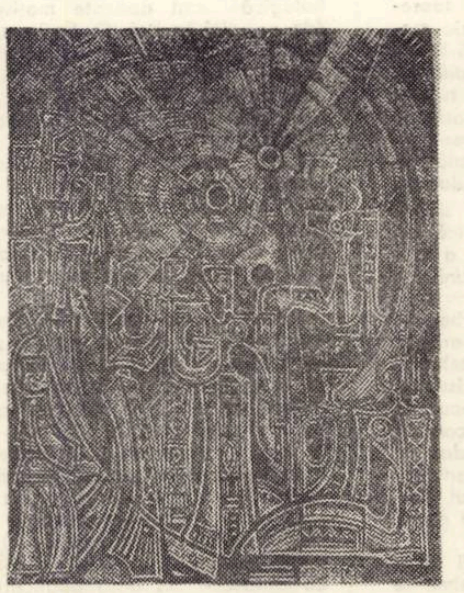

Xenia Eraclide Vreme

„SĂRBĂTOARE" (aquaforte)

Se dialoghează monosilabic, mai mult prin tăceri, un duh malefic planează între cei doi. Organicul originează comportamente paradoxale ; femeia se simte pîndită și se trădează brusc : „În tăcerea lui, femeia găsi o vină mult mai mare decît a ei, și asta îi dădu puteri : — Acum văd, degeaba te uiți, știu, tu porți vina". Erupția finală, înfiorătoare, satanică, se vizualizează într-o grotescă metamorfoză ca în gravura **Visului lui Rafael de** Raimondi : (Femeia) „își lovea coapsele cu palma, dezvelindu-și umerii sub cămașă, răcnea, și deodată îi crescură gheare, nasul se ascuți, părul se făcu aspru și începu să latre : — Tu ești vinovat, tu ești vinovat, tu ești, tu, tu, tu . . . Lătra acum cu adevărat, se pregătea să muște, dar el era atît de departe încît nu mai putea fi ajuns". La un moment dat, Bălăiță poate trece drept un prozator fantast, atras de mister (cum ar spune Roger Caillois), cu apetitul formelor uriașe, supuse unor neobișnuite mutații. Umorul, venit din Creangă, învederează un teluric echilibrat. Simbolistica sa preia din folclor fatumicul, decorația de basm : „Trecură nouă nopți. Într-a zecea, bătrînul Toma se trezi pe cînd cînta un cocoș" **(Pace peste creștetul bătrînului Toma)** sau „Vîntul bătu cît o nuntă împărătească : trei zile și trei nopți. Pămîntul se cerea întors, și sămînța dată lui din nou" **(Un om și lucrurile sale).** Narațiunile de inspirație rurală, lasă impresia de vechime, de revenire la ordinea dintîi a naturii virgine. Efectul de profunditate, de întoarcere la obîrșii, într-un timp fabulos, se obține prin solicitarea unor formule sacralizate în graiul popular : (bătrînul Toma ajuns la nouăzeci și șase de ani) „se trezi dintr-un somn greu și era întuneric. E încă noapte, își spuse, și adormi din nou și cînd deschise ochii era întuneric" etc. Umanizarea elementelor, intrarea vegetalului sau a zoologicului în reacție umană, este o constantă stilistică emanînd din același demon metamorfic, capabil de surprize și performanțe estetice : „Ploile topiră zăpada, iar pămînturile arate toamna, cuprinse de apă, se îmbolnăviră / — / Animalele se duceau la fund cu încetul, se tînguiau, iar unuia (unui cal, n.n.) i-a plutit multă vreme capul deasupra noroaielor și răgușise ca un om" **(Un om și lucrurile sale)** ; sau acest peisaj antropomorfic : „O piatră se desprinse singură din creștetul stîncii de pe celălalt mal și căzu în apă. Apa se închise în urma ei, nerăbdătoare, oarbă și începu să aștepte altă piatră sau o pasăre sau un om. Moara arsă și zăgazul rupt în trei nu aveau nimic de spus" **(Furnica pe talpă)** ; „Bătrîna adăugă o uscătură focului pe moarte. El învie" **(Vestea noastră cea de toate zilele).** Rostirea melodică, de verset, favorizează parcă excursurile meta-logice. În **Pace peste creștetul bătrînului Toma,** citim o „istorie" cu un copil care mînca lut : „băiatul e blestemat, spune bătrînul Toma, de pomană îl duceți la doctor". Și totuși, într-o bună zi, se vindecă de nemaiauzitul nărav, ca printr-un miracol : „băiatul deschizînd deodată ochii, ceru o coajă de bostan. O mîncă ridicat pe jumătate într-un cot, mestecînd încet / — / Băiatul ceru apă, bău două căni mari. Căzu într-un somn adînc. În acest somn răul lui se scurse din el, cerga se umplu de răul putred și mirosiri grele îi alungară pe ai lui din odaie, numai bătrînul Toma rămase și curătă și aruncă totul în rîpă, iar cerga o lăsă trei zile într-un ciubăr de leșe".

Dacă în cărțile amintite **tentația metamorfozelor** provenea din instinct, prozatorul apărînd în ipostaza de naiv pur, ultimele scrieri (fragmentul din „Convorbiri literare" se cheamă **Metamorfoza** !) indică un cerebral. O întinsă cultură literară i-a îmbogățit mijloacele de expresie. Fascinația metamorfozelor devine un exercițiu de rafinament : „Fecioara se luptă cu un efrit. Pentru a birui, fiecare se transformă pe rînd în altceva. **Metamorfoza** ar putea fi nesfîrșită, el este un leu, ea, o sabie, și pe urmă, șarpe și scorpion, vultur și pajură. pisică și lup, rodie și cocos și așa mai departe" ! Cuvîntul tabu — **metamorfoză** — a fost pronunțat ! Primitivul a renunțat la candoare ! Vom asista, în romanele promise, la o depoetizare a prozei acestui valoros scriitor ? Nu este exclus. Dar oare mai înseamnă ceva, astăzi, cuvîntul **poetizare ? ! . . .**

C. COSTIN

Science-fictionul în actualitatea timişoreană

Cu prilejul celei de a treia consfătuiri pe ţară a cenaclurilor studenţeşti de literatură ştiinţifico-fantastică – ţinută la Timişoara în zilele de 11–12–13 mai 1973 – profitînd de prezenţa la această manifestaţie culturală a scriitorilor **Sergiu Fărcăşan, Ion Hobana, Adrian Rogoz** şi **Ovidiu Şurianu,** i-am rugat să răspundă la următoarele întrebări legate de obiectul consfătuirii :

1. – Cum vedeţi raportul dintre science-fiction şi actualitate ?

2. – Ce părere aveţi despre lucrările ştiinţifico-fantastice ascultate sau citite cu prilejul celei de-a III-a consfătuiri pe ţară a cenaclurilor studenţeşti S.F. ?

3. – Care este importanţa intîlnirilor de acest fel şi cum o apreciaţi pe cea de la Timişoara.

Iată răspunsurile :

SERGIU FĂRCĂŞAN : 1. – Il văd ca pe un arc Un science fiction porneşte **intotdeauna** – indiferent de perioada în care se situează acţiunea lucrării – din actualitate. E un dat fatal, autorul fiind condiţionat. Urmează zborul extrapolării în trecut sau viitor sau prezentul ipotetic, într-un cuvînt în fantastic : curbatura arcului. Fie că autorul o vrea sau nu, el tinde să fie citit de semenii săi, de minimum un lector, ipotetic ; dar numai dacă este de calitate, arcul S.F. izbuteşte reintoarcerea, adică izbuteşte să realizeze un apel afectiv şi cogitiv, să exercite o influenţă asupra contemporanilor sau – minimum – să fie citit de aceştia. O curbare prea violentă, dacă materialul nu e rezistent, duce la ruperea arcului. O curbare prea puţin pronunţată înseamnă platitudine, lipsă de încordare.

Un balans bun, de **indepărtare** de la actualitate şi de reintoarcere la ea duce la o literatură musculară, dinamică, de efect.

Pare simplu, dar din păcate mulţi mai confundă **actualitatea** unei scrieri cu **perioada** in care se petrece acţiunea sau cu **tema** ei. Dacă am accepta formula, rezultă logic următoarele : cea mai actuală scriere fantastică e un **reportaj la zi,** deci excluderea oricărei fantezii.

Dacă am admite asta, am accepta o insultă la adresa gîndirii omeneşti.

Imaginea arcului schiţată adineauri, e şi ea o schematizare, o sărăcire. Creierul şi sensibilitatea umană sînt cuceriri ale miilor de milenii. Literatura ştiinţifico-fantastică trebuie să fie, intre altele, şi un scut împotriva simplismului : actualitatea nu exclude – ci cere inteligenţă şi respectul complexităţii umane.

2. – Majoritatea sînt prea puţin actuale, în sensul că au un efect prea mic asupra ascultătorilor. Puterea de captivare, efectul sentimental, activ, aş zice chiar puterea de a se face „luate în serios" : încă prea multe dau impresia de parodii, voite sau nu, încă multe sînt prea bogate în şuruburi şi amănunte tehnice. Există cîteva talente puternice, care se vor afirma pe măsură ce vor reuşi să se înfigă, vampiric, şi să sugă din seva literaturii „generale" care se adresează omului de azi în general şi nu unui cititor „microbist", specializat, quasi-profesionist al cenaclurilor.

3. – Intîlnirile de acest fel duc la una din cele mai puternice mişcări literare din ţara noastră. Sînt impresionat de unitatea şi prietenia dintre S.F.-işti, fie ei scriitori vechi sau debutanţi.

In alte genuri – să zicem în dramaturgie – n-am întîlnit un atît de fertil schimb de idei, ajutor reciproc, şi atîta prietenie intre generaţii, între „profesionişti" şi „amatori". între meserii diferite, căci destui dintre participanţii din Timişoara nu erau literaţi, ci ingineri, medici, studenţi ai unor viitoare profesiuni diferite.

Consfătuirea din Timişoara a fost cea mai reuşită dintre cele de pînă acum, sub două aspecte : unul teoretic al discuţiilor şi gradul înalt de închegare spre o formă permanentă a circulaţiei ideilor şi lucrărilor între Bucureşti, Craiova, Oradea şi celelalte centre în care se dezvoltă science fiction-ul, neuitînd ospitaliera Timişoara.

ION HOBANA : 1. – Simplificînd, aproape ca raportul dintre efect şi cauză (evident, un raport mediat). Pentru că orice operă literară e determinată de momentul actual, indiferent de epoca pe care o abordează. Nu există un viitor imaginar, un viitor posibil, rupt de prezent. Oricîte absurde şi inutile eforturi de detaşare ar face, autorul nu-şi poate eluda condiţia temporală ; el nu face decît să extrapoleze, să transfigureze problematica zilelor noastre.

2. – Aşa cum am spus şi în cadrul Consfătuirii, cu unele excepţii notabile, colegii mei mai tineri nu se străduiesc destul să depăşească stadiul ingeniozităţii şi al poantei. Ei scriu mai bine ca în trecut, dar, furaţi de condei, uită că science-fiction-ul, asemenea oricărui alt gen literar, are ca principal obiect omul cu problemele sale de o infinită complexitate. Este un adevăr demonstrat de toate marile opere clasice şi moderne.

3. – Intîlnirile noastre sînt deosebit de utile – şi nu numai pentru că ne ajută să ne cunoaştem mai bine. La Timişoara, de pildă, discuţiile pe marginea lucrărilor prezentate sau ridicat la generalizări pasionante privind sensurile profunde ale science-fiction-ului. Pe de altă parte, a fost depăşit stadiul declaraţiilor despre necesitatea colaborării dintre iubitorii genului din diferite oraşe ale ţării, hotărîndu-se crearea unor organisme de lucru comune. Să sperăm că avem de-a face cu un nou pas pe calea creării unei veritabile mişcări S.F. pe plan naţional. Dar totul depinde de eforturile noastre, ale tuturor.

ADRIAN ROGOZ : 1. – Parafrazînd un „gînd nepieptănat" al lui St. J. Lec („unii oameni au o reacţie îndelungată : înţeleg abia după cîteva generaţii"), am putea spune că anticipaţia poate fi socotită drept reacţia rapidă a literaturii. Aceasta echivalează cu o prognozare îndrăzneaţă a consecinţelor (faste şi nocive) pe care le poate avea progresul tehnico-ştiinţific asupra Terrei ca planetă, şi mai ales asupra societăţii umane şi asupra omului ca individ (tot mai sensibil la „şocurile viitorului") Această „prognoză" este făcută din unghiul şi cu mijloacele unui artist al cuvîntului, dar ea este cu atît mai eficace cu cît se intemeiază pe o mai profundă explorare a realităţii pe care o cunoaşte scriitorul.

2. şi 3. – Barometru al presiunilor social-economice, anticipaţia românească răsfrînge la modul specific ei uriaşele prefaceri care au schimbat profilul patriei noastre. Dintre genurile literare, science-fiction-ul este probabil cel mai îndatorat revoluţiei social-politice care a transmormat România într-o ţară socialistă şi care continuă să-i dea un sens fecund, realist şi ascendent.

În această lumină trebuie privite realizările noastre indiscutabile. Sute de lucrări S.F. originale au văzut în ultimele două decenii lumina tiparului într-un tiraj ce-i lasă visători pe colegii noştri apuseni. În cinci oraşe ale ţării există nuclee de activitate organizată a amatorilor. La congresul european de la Triest (1972) anticipaţia românească a înregistrat frumoase succese. Traduceri din autorii noştri S.F. au apărut în Franţa, în U.R.S.S., în Cehoslovacia, în America de Nord şi de Sud şi se pare că audienţa peste hotare va deveni şi mai largă. În curînd vor fi date publicităţii rezultatele celui de al treilea concurs naţional consacrat anticipaţiei, deschis numai autorilor neprofesionişti, bilanţul său – putem afirma de pe acum – va demonstra elocvent că acest gen dificil a intrat la noi într-o etapă de maturizare.

Luăm parte acum la cea de a treia consfătuire pe ţară a cenaclurilor studenţeşti de literatură ştiinţifico-fantastică. Dezbaterile sînt extrem de vii, de sincere, de fertile. Lucrările şi hotărîrile consfătuirii timioşrene vor marca desigur o dată importantă în evoluţia science-fiction-ului nostru (ca să nu pomenim decît de faptul că, la propunerea lui **Ion Hobana,** a fost iniţiată elaborarea unor bibliografii ale anticipaţiei).

OVIDIU ŞURIANU : 1. – Afirmînd că science-fiction-ul este ecoul exploziei tehnico-ştiinţifice în literatura beletristică, admitem implicit că acest gen controversat reflectă de fapt unul din cele mai pregnante aspecte ale lumii contemporane. Tematica preferată a S.F. cuprinde unele dintre cele mai actuale probleme, preocupări, idei şi frămîntări născute din covîrşitoarea influenţă a progresului tehnico-ştiinţific asupra vieţii oamenilor ; de aici rezultă interesul tineretului pentru această literatură, popularitatea ei incontestabilă demonstrată prin numărul lucrărilor publicate, prin tirajul lor, prin circulaţia cărţilor, prin atracţia pe care o exercită filmul de ficţiune ştiinţifică pe marele şi pe micul ecran Acest interes este astăzi universal, chiar dacă intensitatea lui diferă de la o ţară la alta : raportul direct între gradul de civilizaţie tehnico-ştiinţifică a unei ţări şi interesul pentru literatura ştiinţifico-fantastică este evident. Aşa se face că, urmînd fidel această regulă, dezvoltării imperioase a tehnicei şi ştiinţei din ultimul sfert de veac în ţara noastră, i-a corespuns o dezvoltare paralelă cantitativă şi calitativă a literaturii ştiinţifico-fantastice.

2. – Lucrările citite la Consfătuire vădesc o preocupare tot mai mare din partea tinerilor autori pentru depăşirea unor tare inerente „copilăriei" literaturii ştiinţifico- fantastice. Tehnicismul se face tot mai rar simţit şi cred că s-a înţeles în sfîrşit că omul cu problemele, cu ideile, cu sentimentele sale trebuie să stea în centrul acestei literaturi ca şi a oricărei alteia.

OBSERVATOR

Structuri ale utopiei în literatura ştiinţifico-fantastică

Proiect meliorist, orice utopie modifică discursul teoretic, orientîndu-l spre discurs literar. Abstracţiile, însufleţite de rîvna spre mai bine, tind, prin forţa de propulsie a afectivităţii şi a imaginaţiei, spre concretul ficţiunii.

Nu e locul şi momentul să alcătuiesc un repertoar al motivelor şi structurilor din literatura ştiinţifico-fantastică. Presupun că le avem prezente în minte din lecturile noastre şi nu ne va fi greu să le recunoaştem în faimoasa lucrare a lui Campanella, **Cetatea soarelui.** E o operă în care se pot detecta cu precizie motive specifice literaturii ştiinţifico-fantastice. Iată-le pe cele principale : a) pătrunderea într-o lume diferită, printr-un accident de călătorie ; b) cunoaşterea tuturor graiurilor ; c) organizare socială perfectă, bazată pe proprietatea comună şi pe o minuţioasă şi liber-consimţită diviziune a muncii ; d) satisfacerea egală a tuturor nevoilor materiale ; e) reducerea timpului de muncă, utilizarea armonioasă a loisirului ; f) sistem pedagogic multilateral, intuitiv şi practic ; g) etică superioară, datorată abolirii proprietăţii private, a primatului comunităţii asupra individului ; h) urbanistică hiper-raţionalizată ; domină simetria ; îmbinare perfectă între funcţional şi estetic ; descrierea e bogată în precizări de detalii şi de numere ; are un caracter mai mult explicativ decît sugestiv ; i) o înaltă tehnicitate, depăşind cu mult epoca ; instrumente inexistente, descrise cu o amănunţime specifică, cu o preocupare pentru explicarea modului de funcţionare care conferă pasajelor respective o tonalitate de neconfundat cu cea a unor descrieri aparţinînd literaturii obişnuite ; totodată însă prin caracterul fictiv al obiectului prezentat cît şi prin lexic şi frazare se deosebesc şi de echivalentele în limbaj ştiinţific.

În definitiv, motivele principale ale literaturii ştiinţific fantastice de azi nu sînt altele; nu e esenţialmente diferit nici modul de descriere, cu o precizie a detaliilor de o cu totul altă factură decît în literatura pro-priu-zisă Şi totuşi, evident, **Cetatea soarelui** nu este o operă de literatură ştiinţifico-fantastică. Îi lipseşte, pentru aceasta, doar nararea unei aventuri prin care să se ia contact cu lumea imaginară descrisă. Literatura ştiinţifico-factastică s-a născut din grefarea pe motivele şi structurile literare ale utopiei, a structurilor narative, in special ale literaturii de aventuri (Jules Verne), ale basmului (vezi excelentul **Divertisment pentru vrăjitoare** a lui Vladimir Colin, al cărui mod de organizare a imaginarului nu este străin nci de tradiţia suprarealistă, fireşte sub controlul lucidităţii). Mai recent chiar forme ale literaturii de analiză psihologică sînt aplicate motivelor ştiinţifico-fantastice (de ex. aici la noi, O. Şurianu, şi M. Şerbănescu). Influenţa structurilor e, de altfel, reciprocă. R. Barthes a pus în lumină specificul scriiturii noului roman francez, arătînd că de pildă A. Robbe-Grillet aplică la obiectele uzuale modul de descriere propriu literaturii ştiinţifico-fantastice.

Din succinta înşirare a motivelor literare comune utopiei clasice şi formelor ei moderne de literatură ştiinţifico-fantastice optimistă putem deduce cu uşurinţă structura de adîncime a literarităţii sale : este vorba cred, de o fantasticare a raţionalismului, de o hiperbolizare pînă la fantastic a unui proiect raţional de lume

Putem acum încerca să răspundem la o întrebare nu lipsită de interes practic şi teoretic, care a fost formulată nu de mult de criticul N. Ţirioi în **Orizont :** ce este romanul **Ard luminile-n Vitol** de Ilie Ienea ? Întrebarea ar fi poate mai precis formulată astfel : ce este **azi** romanul lui Ilie Ienea ? Din 1937 pînă în 1973 – observaţi şi coincidenţa cifrelor, absolut pe linia predilecţiei pentru simetrie a literaturii ştiinţifico-fantastice ? – au intervenit două serii de fapte care, prin efectul cunoscut de feed-back, influenţează modul nostru de receptare : 1) revoluţia tehnico-ştiinţifică. prin care o seamă de elemente încă „ştiinţifico-fantastice" la data publicării romanului au devenit realităţi (sateliţii, zborul în lună, sondele în Marte şi Venus, videofonul. televizorul ca prezentă banală etc.) În felul acesta, decalajul între fantastic şi real s-a micşorat şi în consecinţă ficţiunea lui I. Ienea se deplasează pentru lectorul actual de la fabulos spre ştiinţific, 2).scriitura ultra-modernă, mai degrabă expresionistă decît suprarealistă, nu ne mai apare azi atît de insolită, astfel că romanul a devenit mai accesibil.

N. Ţirioi a subliniat foarte bine marea cutezanţă civică a acestei utopii a progresului, fraternităţii şi lucidităţii în contextul întunecat de ură rasială, violenţă, opresiune şi reacţionarism al anilor 30 şi 40.

Dacă vom compara repertoarul de motive din **Ard luminile-n Vitol** cu cel extras din **Cetatea soarelui** vom constata o coincidenţă aproape deplină. Din punct de vedere al motivelor literare aşadar fără nici un dubiu romanul confratelui nostru s-ar integra literaturii ştiinţifico-fantastice. Rămîne problema formei de expresie. Dar, dacă literatura ştiinţifico-fantastică a apărut din grefarea unor moduri tradiţionale de naraţie (aventură, basm) pe textura motivică a utopiei, de ce nu am admite şi o dicţiune modernistă, în speţă expresionistă a discursului literar ? Meditaţiile filozofice şi estetice de asemenea nu contravin normelor intrinseci genului, aflat la graniţa între teorie şi literatură.

Romanul lui Ilie Ienea mai are un merit care se cere subliniat : pregnanţa în sugerarea psihologiei tineretului modern, caracterizată prin luciditate, ironie şi autoironie, căutarea unui limbaj particular, deosebit de cel al adulţilor, nelinişte, năzuinţă spre autodepăşire. Remarcabilă e în special figura adolescentului Bion, sufocat de doruri nelămurite, pe care nu le poate satisface perfecţiunea lumii armonioase şi clare în care trăieşte. Mai baroce, dar nu lipsite de graţie în felul lor sînt şi celelalte personaje, îndeosebi problematica Linu şi Taav, viitorul Adam şi Eva ai Atlantidei. Reeditarea acestui roman, aşa cum a fost scris, ca mărturie a unei epoci, nu mai poate întîrzia. M-ar bucura dacă scriitorul şi-ar continua cu îndrăzneala, lipsa de prejudecăţi şi talentul său drumul ascendent.

Rîndurile mele, mult prea fugare, desigur, au căutat să pună în lumină existenţa unor structuri şi motive specifice literaturii ştiinţifico-fantastice optimiste (căci exstă şi o alta, pesimistă, satirică, al cărui clasic rămîne Wells) Literatura ştiinţifico-fantastică îşi are culmile ei estetice, mediocrităţile şi kitsch-ul său, ca oricare altă literatură. Specificul său totuşi este indeniabil În concluzie : Cele mai înaintate idei sociale, etice şi ştiinţifice plus cea mai modernă scriitură – iată utopia melioristă a criticii de literatură ştiinţifico-fantastică.

ALEXANDRA INDRIEŞ

EXEGEZA EMINESCIANĂ

de

I. Cheie-Pantea

Apărute recent, in excelente condiţii grafice şi intrunind colaborarea unora din specialiştii cei mai avizaţi în materie, Caietele Eminescu nu numai că indeplinesc o pioasă datorie faţă de Poetul nostru naţional, dar au şi semnificaţia unui act de cultură deosebit, sint o mărturie elocventă a fericitului moment pe care exegeza eminesciană il străbate şi care – poate – nu-şi are precedentul decit in epoca marilor sinteze ale lui T. Vianu şi G. Călinescu. Intr-adevăr, de prin 1964 incoace, a apărut un număr impresionant de studii eminesciene, multe dintre ele reprezentind contribuţii reale la efortul de cunoaştere a vieţii şi operei poetului. A le discuta insă, fie şi numai pe cele mai importante, nu este posibil in spaţiul unui articol de acest gen, de aceea ne vom limita, in cele ce urmează, doar la trei din cărţile recente care, prin valoarea lor excepţională, indreptăţesc, credem, impresia formulată mai sus in legătură cu momentul actual al exegezei eminesciene.

Prima contribuţie la care ne referim este aceea a lui I. Negoiţescu (Poezia lui Eminescu, E. p. 1., 1968), un eseu care a stirnit pasionante discuţii, intrucit porneşte de la o temerară răsturnare a perspectivei pe care tradiţia a impus-o in receptarea poeziei lui Eminescu. Recunoscindu-şi unele puncte de plecare in G. Călinescu, noul exeget al poetului stabileşte existenţa a două tărimuri in geografia operei eminesciene : o zonă neptunică, ce corespunde poeziilor antume, şi cea plutonică, in care sint incluse vastele teritorii ale postumelor. Această discriminare, presupunind o absolută independenţă a părţilor, „autonomii depline şi care nu-şi comunică" (p. 20), exprimă intenţia criticului de a demonstra superioritatea, din punctul de vedere al substanţei lirice, a postumelor şi de a acredita ideea că acestea ne relevă un Eminescu plutonic, adică fundamental deosebit de geniul Luceafărului şi al Scrisorilor. Se postulează deci existenţa unei feţe duble a poetului, una, ce priveşte „spre noaptea comună, a vegherii, a naturii şi umanităţii", iar cealaltă, „spre noaptea fără inceput a visului, a virstelor eterne şi a geniilor romantice" ; prima vizind „straturile mai tangibile ale spiritului", a doua sondind adincurile inconştientului, tărimul impregnat de mitos şi magie şi frămintat de văpăi obscure, din care se incheagă universul plutonic eminescian. In realitate, o astfel de scindare a structurii poetice a dat naştere la doi Eminescu : unul a cărui operă, clasicizată prin tradiţie, s-a dezvoltat sub zodia neptunicului, şi celălalt, inălţindu-se tulburător din noaptea apelor infernale. Negoiţescu procedează la o analiză a lirismului eminescian pur, subliniind, in legătură cu antumele, procesul de desubstanţializare a acestora, ca urmare a „sublimării imaginii in conceptul ei".

Fireşte, oricit de seducătoare ar fi această viziune, susţinută şi de o subtilă analiză, ea ar putea suscita totuşi anumite rezerve privind, bunăoară, prea categorica dicotomie : neptunic (antume) – plutonic (postume). Criticul neagă, cum s-a văzut, posibilitatea unei comunicări intre cele două tărimuri, ori, admiţind organicitatea operei lui Eminescu, nu-i de loc dificil să descoperi in antume elemente ale plutonicului şi in postume trăsături neptunice. Dar ceea ce interesează in ultima analiză nu sint posibilele „fisuri" ale cărţii lui Ion Negoiţescu, ci faptul că, graţie unui talent remarcabil, criticul reuşeşte să ne facă martorii uimiţi ai „naşterii" unui nou poet, ce-şi topeşte in flăcările geniului bronzul propriei statui. Masca plutonică ni-l revelează intr-o ipostază posibilă a genialităţii, legitimind pe deplin demersul criticului.

A doua carte la care am dori să ne referim este aceea a lui Edgar Papu, Poezia lui Eminescu, Ed. Minerva, 1971. Criticul incearcă o analiză structurală a poeziei eminesciene, pornind de la individualizarea unor categorii in funcţie de care se ordonează universul gindirii poetului. Vorbind, intr-un prim capitol, despre Principiul feminin la Eminescu, E. Papu, după ce ia in discuţie o serie de simboluri ale naturii in opera eminesciană, conclude că „substratul poeziei lui Eminescu se reduce (...) la un vibrant rit nupţial, prin care se celebrează uniunea poetului-bărbat cu natura-femeie, concepută, sub diferitele ei componente feminine, intr-o viziune erotomorfă" (p. 24).

Aprofundind analiza, criticul afirmă in continuare că viziunea eminesciană se fundamentează pe o dublă ordine sapienţială, una, cu rădăcini in tracism şi-n gindirea indică, ce se concretizează intr-o nostalgie a depărtării, iar cealaltă, provenind din spiritul Ecleziaristul şi-al Inţelepciunii lui Solomon, se va exprima intr-o categorie opusă, aceea a dorinţei de apropiere. Studiindu-i opera din perspectiva primei categorii, E. Papu este de părerea că Eminescu e, poate, „cel mai mare poet al depărtării pe care l-a dat omenirea" (p. 45), cit despre elanul apropierii, se contrapunctează prima tendinţă, in cadrul acestuia se va cristaliza erotica eminesciană, din care criticul reţine elemente ce depăşesc romantismul, anticipind poezia modernă.

Toate celelalte aspecte ale universului eminescian vor fi interpretate ca subdiviziuni ale categoriilor de mai sus, sau ca sinteze ale acestora, dar, dacă prin aceste forme integratoare, criticul reuşeşte să pună in evidenţă structura internă a poeziei lui Eminescu, un merit nu mai puţin insemnat al cărţii il reprezintă privirea poetului dintr-un unghi foarte modern. Astfel, pentru autorul cărţii in discuţie, Eminescu impinge grotescul „pină in domeniul atit de avansat al absurdului şi antiliteraturii" (p. 174). Vorbind despre Oda in metru antic, care, după părerea sa „rămine pe plan mondial poate prima valoroasă piesă lirică a existenţialismului", E. Papu scrie că Eminescu a repudiat romantismul (in această poezie !), „pentru a ajunge la acel existenţialism difuzat abia in veacul nostru ..."

A treia şi ultima carte despre care vom vorbi (E. Todoran, Eminescu, Ed. Minerva, 1972) este o interpretare a creaţiei lui Eminescu, prin „metoda genezei gindirii poetice", adică o privire din interior a operei, prin conceptele ei fundamentale, ce se constituie ca surse ale imaginilor in poezie. Se pleacă, aşadar, de la premisa că „opera artistică are a dimensiune ideală ce depăşeşte materia imaginilor din care ea este compusă" (p. 7), această dimensiune insă nu e privită ca o „filozofie poetizată", ci ca un principiu dinamic-spiritual al artei, o realitate imanentă poeziei şi care nu se evidenţiază decit prin elucidarea raportului dintre imagine şi idee. In abordarea acestei probleme, E. Todoran porneşte de la o afirmaţie a lui E. Bréher care, vorbind despre imaginea simbolică, susţine că aceasta reprezintă simbioza dintre o imagine şi o idee, in care „imaginea este elementul fix iar conceptul elementul variabil" (p. 8). O atare teză indreptăţeşte presupunerea că primordială este imaginea in raport cu ideea, care are doar funcţia de a lărgi semnificaţia şi a spori dimensiunea sentimentului. Prin urmare, nu se va vorbi de metafore care ar corespunde unor intuiţii filozofice, ci de funcţia filozofică a metaforei poetice, iar geneza gindirii poetice nu va fi demonstrată prin metoda ideologică, ci prin aceea imagogenică, aplicată şi de E. Todoran in analiza conceptelor fundamentale ale gindirii eminesciene : Fiinţa universului şi dialectica istoriei ; Istoria, eroul, tragicul ; Demonul şi titanul etc.

Construindu-şi, aşadar, o temeinică bază teoretică şi o metodă adecvată, E, Todoran se angajează in operaţia de reconstituire a universului gindirii eminesciene, pornind de la individualizarea conceptelor fundamentale, pe care nu le analizează in mod izolat, ci le studiază in perspectiva raporturilor şi afinităţilor dintre ele, căutind să surprindă organicitatea viziunii poetului pe dimensiunea intregii sale creaţii. O astfel de intreprindere presupune, desigur şi riscul confruntării cu opinii consacrate, cum ar fi in primul rind teza că „filozofia lui Eminescu este in esenţa ei o variantă, uneori şi mai mult, un comentariu pe marginile filozofiei lui Schopenhauer" (G. Călinescu). Fără să denatureze valoarea influenţei schopenhauriene, E. Todoran interpretează opera lui Eminescu dintr-o perspectivă menită să sublinieze alături de elementele metafizice şi aspectele dialectice, mai cu seamă in locurile unde, indeobşte, se remarca doar prezenţa lui Schopenhauer. Aşa se intimplă, de pildă, cu Panorama deşertăciunilor, socotită expresia exclusivă a pesimismului, intrucit devenirea umanităţii n-ar fi aici decit o zbatere zadarnică intr-un schopenhauerian „prezent etern". Autorul recentei exegeze priveşte moartea civilizaţiilor in diorama eminesciană prin dialectica lui Hegel, pe care Engels, in L. Feuerbach ..., o sintetizase in teza : Tot ce există merită să piară. In acest spirit Panorama deşertăciunilor este apreciată ca o „continuitate istorică in care popoarele au cedat unul altuia puterea, fiecare indeplinindu-şi la vremea lui, fără să ştie chiar, un anumit rol in marea scenă a lumii, cit timp fiecare din ele au fost necesare ca stadii bine determinate in planul istoriei universale, după veşnica lege : „Tot ce există merită să piară" p. 140). Prin urmare, stingerea civilizaţiilor nu anulează dialectica istoriei şi nici nu exclude progresul, dimpotrivă, il implică sub forma culturii umane ce sporeşte mereu (s. n.).

Concluzia este că metafizica lui Schopenhauer se intilneşte cu dialectica lui Hegel, dind poemului un inţeles filozofic contradictoriu, asemănător cu acela al Glossei pe care E. Todoran o analizează pornind de la un aprofundat studiu al variantelor şi evidenţiind geneza interioară a gindirii poetului, cu rădăcini in dialectica lui Heraclit.

Dovedind, aşadar, o perfectă informaţie in materie, un larg orizont literar şi filozofic, E. Todoran procedează la o valorificare critică a tot ceea ce s-a scris semnificativ despre Eminescu şi ne prezintă imaginea unui poet modern, a cărui „filozofie", departe de a fi o reproducere a metafizicii lui Schopenhauer, se configurează ca o viziune poetică de o incontestabilă originalitate in perspectiva romantismului european.

Urmind, cronologic, valoroasele contribuţii semnate de I. Negoiţescu şi E. Papu, studiul lui E. Todoran are nu numai semnificaţia unui veritabil act de cultură, dar, prin noile perspective pe care le deschide in interpretarea operei eminesciene, reconfirmă capacitatea acesteia de eternă palingeneză.

P.S. Asupra cărţii lui George Munteanu (Hyperion I) vom reveni ulterior.

AL. GRAUR, Lingvistica pe înţelesul tuturor

Există la noi, in rindurile unui public larg, un interes constant şi nedezminţit pentru problemele de limbă. S-ar putea spune că e vorba de o tradiţie in această privinţă : şcoala latinistă generase, intr-un fel, o adevărată „bătălie a limbii", care stirnise pasiuni infocate, antrenase specialişti, dar mai ales nespecialişti. Prin 1908 Sextil Puşcariu invoca aici o „notă sentimentală" constatind, pentru perioada următoare, o „răcire" a acestui interes. Mai puţin „agresiv", el se menţine, totuşi, in actualitate. Acad. Al. Graur admite că, la noi, e mai viu ca oriunde altundeva. Şi nu e vorba doar de o curiozitate superficială sau de moment, ci de preocuparea foarte lăudabilă de a vorbi şi a scrie corect, de a motiva corectitudinea sau incorectitudinea unui fapt de limbă etc. ; este, in ultimă instanţă, respectul de limbă, o chestiune de conştiinţă naţională şi de civilizaţie.

Interesului acestuia incearcă să-i răspundă rubricile speciale din unele reviste şi ziare, emisiuni de radio şi televiziune, ca şi mulţimea de cărţi avind ca temă cultivarea limbii, apărute in timpul din urmă. Iar acad. Al. Graur se numără intre specialiştii care işi fac, cu generozitate, o datorie din această activitate. Poate mai mult : competenţa, autoritatea, inţelegerea şi – de ce nu ? – popularitatea intervenţiilor Domniei-sale sint un factor al menţinerii interesului pentru limbă la un public tot mai larg.

De data aceasta, savantul dedică foarte numeroşilor săi cititori şi ascultători un – să-i spunem aşa – microtratat de lingvistică generală (în colecţia „Enciclopedia de buzunar"), în care expune şi explică, „pe înţelesul tuturor" („Sînt convins că faptele pot fi expuse pe înţelesul tuturor, fără ca prin aceasta să fie falsificate"), problemele de bază ale lingvisticii. Nu mai trebuie demonstrate necesitatea şi oportunitatea unei asemenea lucrări de popularizare. O dă autorul multelor şi cunoscutelor studii şi lucrări ample de lingvistică generală sau românească. Obişnuit în general doar cu noţiuni şi fapte de gramatică, destul de sumare şi ele, obţinute în şcoală, fie cu fapte de vocabular, cititorul cunoaşte, pe parcursul a aproape 200 de pagini, o ştiinţă cu preocupări şi implicaţii mult mai extinse, cu concepţii şi metode proprii, excluzînd fantezia gratuită şi diletantismul. Accesibil şi simplu („... temperamentul meu mă duce mai curînd spre un stil familiar şi simplu", mărturisea undeva autorul), sînt trecute în revistă aspectele cele mai importante ale ştiinţei limbii, de la funcţiile şi originea limbii pînă la problema limbii unice a viitorului : evoluţia limbii, raporturile limbă-gîndire şi limbă-societate, caracterul obiectiv al limbii, părţile limbii, tipuri de limbi, limbă literară, dialecte şi stiluri, probleme ale lingvisticii istorice, legile limbii etc. Totul cu exemplificări, mai ales din limba română, ale cărei (cîteva) tendinţe actuale sînt şi schiţate de altfel. Poate că ar fi fost binevenită şi utilă o prezentare a instrumentelor de lucru ale lingvistului, rezultate ale muncii lui (dicţionarul, gramatica etc.), ca şi o scurtă, chiar foarte scurtă, istorie a lingvisticii româneşti, cu enumerare de vîrfuri şi realizări.

Prin însuşi obiectul ei – limba, principal mijloc de comunicare, vorbită şi scrisă de toţi, prin aspectul ei aparent mai puţin tehnic şi abstract, lingvistica reţine atenţia multora, unii, fără pregătire de specialitate, fiind gata să şi dea sentinţe într-o privinţă sau alta. Cu tact, autorul le potoleşte zelul şi-i îndeamnă înspre activităţi mai pe măsură şi cu folos : glosarele de cuvinte regionale, adunarea antroponimelor şi toponimelor din localităţile lor etc.

Constatării recente a acad. Iorgu Iordan că „Al. Graur ajută prin prezenţa sa la îmbunătăţirea modului de a vorbi şi a scrie româneşte", trebuie să o adăugăm şi pe aceea că acad. Al. Graur contribuie, cu solicitudine, la popularizarea ştiinţei pe care o slujeşte.

EUGEN MICU

Alt anotimp

de Alexandru Deal

În romanul lui Alexandru Deal „Anotimpul zăpezilor”, eroul, tînăr muncitor, parcurge un lung și dificil drum al formării sale. Calea spre înțelegerea realităților timpului nostru traversează momente inerente de criză. Roman de analiză psihologică, „Anotimpul zăpezilor” se oprește atît asupra problemelor adolescenței cît și (prin rememorările familiei) ale unui timp apus, așa cum apare și din fragmentul de mai jos.

Edith urca, se făcea fir subțire și alb de căldură, venea înspre mine din piatra jilavă a zidurilor, plutea peste trepte, cataramele sandalelor luceau voios, clac-clac, sunet crud de trepte, toată fința ei înspre mine. Avea gît de porcelan, din umeri îi curgeau brațele, apă albă, lăptoasă, cu încheieturi mici, arzînd umbrele. Avea fața prelungită, cu tîmplele săpate lin, nas drept și bărbia ascuțită ; nu mai știam ce vîrsta are cînd i-am văzut sînii respirînd sub stamba bluzei, și ochii pierduți sub pleoapele mijite. Întregul ei cap, sculptat de dalta subțire a luminii, părul scurt, bătut în cuie de aer în vagul, neliniștea coridoarelor ce se deschideau în jur.

– Sînteți rudă cu domnul doctor, spuse.

I-am zis că n-am înțeles dacă întreabă asta, ori îmi dă de înțeles că știe cine sînt.

– Vă întreb.

– Aha, am spus, Sigur că sînt.

În priveam cataramele.

– Rudă apropiată ?

– Nici așa, nici așa. Pur și simplu rudă. O rudă oarecare, am spus, și-i priveam plasa din care se ițea promițător un gît lunguieț de sticlă, am înțeles că al naibii ce aș bea ceva și am spus : o rudă e o rudă. Și nu face să o arunci pe scări, chiar dacă ți-e rușine să participi cu ea la un dineu, dacă cuiva i-ar trece prin minte să ne invite.

– Domnul e plecat.

– Știu, am spus Mi-am dat seama.

– Poate că vreți să beți ceva, a spus.

– Vreau, și-i mulțumeam cerului în sinea mea. Așa că mi-am strîns catrafusele și am intrat la ea.

În definitiv nu era mare lucru ; dar mă simțeam bine ; intrasem acolo, o ușă se închidea între mine și cealaltă lume, primeam astfel o identitate, eram un ins demn de luat în seamă, și fata asta și făcea ; încerca să destupe sticla și vinul dinlăuntru se clătina liniștit, uleios, fetei îi făcea plăcere să se ocupe de sticlă așa că nu m-am oferit s-o ajut. Între timp, priveam fără prea mare interes tablourile de familie, presărate peste tot, istorie pitică pentru lume, totul pentru casa asta, e și firesc. Mutra unui bărbat așezat la un pian, guler scrobit, brațe suspendate, moarte, deasupra scurgerii clapelor, albe-negre, încremeniți el și muzica, prin anii, ah, da, scria acolo, Helmut G., 1924, o semnătură pe umărul istoriei, tuș violet alterat de vreme. Și ce mai era acolo. Era o tînără doamnă, atunci, suvenire Herculane, patru fotografii smulse dintr-un timp lăsat în pămînt, ca o apă putredă, lipite pe un dreptunghi de sticlă. **Magdalena la băi.** Doamna Magdalena în costum alb de tenis, la brațul unui domn gras legănîndu-și racheta, probabil un instantaneu. Surîs subțire, tunsoare. bubicopf, toate scurse în bunul pămînt primitor. 1941. Acum, eu, aici. Picioare zvelte, nedegradate încă de lacul fin fisurat al emulsiei fotografice, ieșind din timpul trecut și tăind în pieptul meu emoții vii, acum pulbere carnea albă și bine întinsă.

Eu privind prin fereastra deschisă zgîrcit înspre zilele adunate acum în oasele grele ale lumii, eu privind picioare sportive, duse spre miezul țărînii, cîntînd surd sub tălpile mele poate, sînt tînăr și nu m-am afundat în dinții pămîntului decît pînă la glezne.

Apoi m-am instalat într-un fotoliu ce mă supse greoi, învelindu-mă în fașe de căldură, casa mirosea a vechi și obosit. Picioarele moi, binecuvîntau covorul.

Un singur pahar, cețos, umplut cu lichid galben. Vinul cînta requiem înalt făcînd coloane în trupul meu, bătea încet în tîmplă.

Cîți ani ai ? am întrebat-o și mi-am turnat.

Ea se așezase pe un colț de divan. Mă privea.

– Nouăsprezece.

N-am înțeles. Mi-a repetat, și casa se strînse în jurul gîtului meu ca o moluscă. Ferestrele se făcură mici, fugiră în noapte, obiectele cădeau grele pe dușumea. Le simțeam, le auzeam cum apasă.

– Nu v-ați așteptat, nu ?

Cred că nu era prea deșteaptă sau, încă, nu voia s-o arate.

– Nu.

Mi-am turnat.

– Dacă beți așa n-o să vă facă bine.

– Știu, am spus. O să mă îmbăt.

Nu se făcea să întind coarda prea mult. Am sărit în picioare, covorul plutea lin prin anii casei. Tavanul cobora pe creștet ca un cer rău. Aș fi mîntuit toată sticla dar nu se făcea. Cred că toată figura mea exprima asta.

Am ieșit și, oricît m-am străduit, n-am putut citi nimic pe fața ei : părere de bine sau părere de rău. Aproape că zîmbea dar ceea ce se străduia să facă din buzele acelea lipsite de impetuozitate, era ceva fără de culoare, dar ce spun, de sunet și culoare și căldură, toate laolaltă, asta nu putea să însemne prea mult.

Așa că am plecat ; în timp ce plecam mă gîndeam din răsputeri la Maria, deși au existat clipe în care mi-am jurat, și am crezut al naibii, că n-am s-o mai pot face niciodată.

Lumina era limpede, strada m-a primit dintr-o dată, mi-a luat greutatea, era ca și cum m-aș fi aruncat într-un bazin de înot. Aerul călduț mai păstra încă umezeala gardurilor de lemn ale cartierelor mărginașe. În stînga, depozitului de lemne, căruțașii trăgeau abitir mahorcă, trîntiți peste saci, platformele așteptau pașnic. lotci încremenite pe dîra neagră și cafenie a caldarîmului.

Și m-am simțit, pentru a nu știu cîta oară, fe-ri-cit : mă simțeam fericit pentru toate zilele trăite ; vreau să spun, fără supărare, nouă mii una sută douăzeci și cinci de zilișoare în cifre și litere. Era ceva să te trezești, pur și simplu, fără să ți se pretindă un bănuț, fericit și liniștit, de-a binelea și pe gratis așa ca-n visele frumoase : umil sub cerul curat, cu mîinile subțiri, încordate, umeri ascuțiți și nervoși, geamantanul, comic. precum o servietă de școlar model, strîns cu entuziasm sub braț, greutatea lui dulce – acum – atît de bine știută. Trebuia să-l văd pe domnul Filadelfia. După aceea, fie ce-o fi.

Pe domnul acesta, ca să zic așa, l-am cunoscut într-o împrejurare destul de curioasă. Fiecare e liber, la urma urmelor, să-și cunoască semenii, iubitele, nevestele și rudele, sărace sau chivernisite, n-are importanță, în împrejurările care i se dau ori pe care și le alege.

Simțeam pietrele caldarîmului venind spre mine, prin vasele picioarelor deschise ca niște conducte, pietrele așa cum erau : dure, lustruite, alunecau fără zgomot, adîncindu-se prin coridoarele trupului meu, deschideau adînc în trecere mută, carnea : reci sînt pietrele acestui caldarîm.

Nimic schimbat în dugheana domnului Filadelfia. Am trecut pragul și, într-un fel de nișă din placaj, aplecat asupra rotițelor ălora nostime l-am văzut pe domnul Filadelfia, i-am auzit vocea, fără să mă privească, fără să-și ia ochii de pe mecanismele alea date dracului, mi-a spus bună ziua, mi-a spus cu ce mă poate servi, în timp ce eu mă gîndeam că habar n-avea el, bătrînul ceasornicar, cui îi dorește o zi bună. I-am spus cui îi dorește o zi bună.

Ce vorbești, a exclamat el, și în timp ce-l priveam cu înțeles, nu fără o strîngere de inimă, că cei doi ani care s-au scurs (parcă așa se zice, nu ? au lăsat cevaurme pe fața lui de meșter al timpului. Nu, jocurile nu erau cinstite, cu el care era un fel de servitor al timpului.

Am pălăvrăgit o groază.

Nu se prea înțelegeau multe. Ne și ascundem nițel, am avut la un moment dat credința asta, dar cu doi prieteni adevărați se întîmplă uneori și așa.

Spre seară, atelierul zăvorît în cinstea mea, jucam cărți soioase. Jucam fără pasiune, atent totuși, dezamăgit, de ce să mint, în sinea mea, deși, adeseori, în lungile ore de gardă visasem vremea pe care o aveam acum.

Maria.

Bunul domn s-a făcut că nu aude, bunul domn avea de cînd lumea o broască țestoasă, e drept, mult prea tăcută ca să-i placă unuia ca mine. Se vedea bine că se înțelegeau de minune căci nimic nu i-ar fi putut învrăjbi. La început am privit-o cu vagă repulsie, cum își plimba carapacea, ca un iceberg pe apele tăcute ale covorului din vestibul și m-am înfiorat neplăcut, nițel speriat la auzul ghearelor scrîșnind feroce pe cimentul din bucătărie.

– E un mascul, m-a informat mîndru ceasornicarul.

N-am avut neobrăzarea, firește să-l cer să-mi explice cum de și-a dat seama de acest adevăr.

– La ce-mi trebuiesc copii, surise trist domnul Filadelfia.

Maria.

– Copii aduc numai necazuri, spuse.

Niciodată nu i-am pus la îndoială reflecțiile. Probabil că știa el ce știa. Oricum, avea aerul unuia care nu vorbește în vînt.

Am jucat cîteva partide. Cărțile se lipeau cu un sunet plăcut, odihnitor, de luciul mesei, ca și cum ai arunca niște bănuți pe suprafața unui lac liniștit. Cîștigam fără să mă străduiesc prea mult, fără s-o doresc neapărat, cîștigam nu pentru că aș fi fost un jucător grozav : fleacurile astea le făceam însă destul de bine.

Eram, ca întotdeauna în asfel de cazuri, ușor jenat.

– Nu trebuie să te simți vinovat, spuse liniștit ceasornicarul. Joacă înainte, băiete.

– Cîștigă întotdeauna cel mai bun, am spus, în timp ce el împărțea preocupat cărțile. Îl priveam, drace, am gîndit, să știi că sînt cel mai bun, și domnul Filadelfia se topea în scaun, se adîncea în liniștea profundă a lemnului, în tot ce a însemnat lemnul ăla prăpădit înainte, rădăcină vorace și verde orbitor, viață. Acum, limite absolute de obiect bine dresat, scaun casnic, ținînd cu umilință fesele blînde ale bătrînului domn, ținînd reumatism și astmă, grăsime umană, viață adică.

Ceasornicarul își privi în tăcere cărțile :

– Am deschis cu decarul. Nu joci prea atent... În felul ăsta n-ai să cîștigi prea repede.

Pendula hirii bătrînicios o oră tîrzie. Am privit-o amîndoi în același timp.

– Aveți un ceas pe cinste, am spus.

– Da, asta-i adevărat. Nu mă pot plinge.

Dar nu părea c-o spune prea convins.

– Joacă, spun.

Am deschis cu dama. Am spus :

– Ce ți-e și cu cărțile astea.

– Depinde cum le iei.

– De pildă asta are o damă desenată pe ea, exclamai. Dar nici pe departe nu seamănă cu o femeie adevărată. Cui i-ar trebui una ca asta ?

Dacă mai dura mult, înnebuneam.

Maria.

– Aia la care te referi, spuse, nu-i o femeie. Vreau să spun că nu-i o femeie obișnuită. E o regină.

Trînti ultima carte, jur, fericit.

– Am cîștigat !

Am spus :

– Eu n-am văzut niciodată o regină. La anii mei e rușinos.

Domnul Filadelfie se ridică, imperial, o clipă țeasta lui amenința integritatea becului ce atîrna aidoma unui fruct nevinovat, suspendat de firul electric, într-un balans sensibil, tăind cu o umbră puternică, adîncă precum o rană, o jumătate din perete, astfel că zidul avea un oarecare echilibru, un echilibru ce nu amenința nici pe departe cele două goblenuri străvechi, prezența lor însemna, prin urmare, puțină căldură și duioșie, sau toate la un loc, deși peretele continua să pară imens, un adevărat ecran cinematografic pe care umbrele noastre se subțiau, pînă la stingere, în timp ce ieșeam.

---

remember

Seară la tropice

Vizităm muzeul istoric din Guanabacoa, un orășel din marginea Havanei. Muzeul e cam amestecat, adunînd tot ceea ce s-ar putea constitui ca piesă documentară : mobilă de palisandru sau mahagua, un pian ce se spune că a fost ales de Liszt pentru un muzician local, un șah lucrat în fildeș, cu care René Portela, din aceste locuri, l-a învins pe vestitul José Raul Capablanca, o tribună de la care a vorbit aici poetul și revoluționarul José Marti etc. Cîteva săli reconstituie viața vechilor triburi de indieni Siboney, cu muncile și portul, cu obiceiurile și ritualurile lor. Vedem apoi, într-o curte plină de plante aromate, cîteva obiecte care evocă viața sclavilor de altădată. Rețin acel sèpo, **instrument de tortură, o diabolică invenție de lemn, în care era prins capul celui flagelat. Însfîrșit, – un fel de industrie primitivă a zahărului, mai degrabă un teasc acționat cu vite de tracțiune.**

Seara revenim la Havana.

Vom cina la restaurantul „El Patio”. Piața Catedralei, unde se află restaurantul, respiră un timp revolut, de-o splendoare monumentală. De-o parte, construcția masivă, ușor trufașă, a vechii catedrale, de cealaltă – Muzeul de artă colonială. E multă liniște între palmierii rari ai acestei piețe, ea însăși un muzeu abia luminat. Numai vîntul oceanului și mirosul portului din apropiere înfioară locul ce altădată va fi trăit momente de viață agitată. Acum ritmul alert al străzii s-a mutat în partea opusă a capitalei cubaneze, spre Vedado și Malécon.

Sîntem așteptați de scriitorul Cezar Leante și de soția acestuia. Pătrundem în curtea interioară a clădirii. Stil colonial, atît de specific. O fîntînă arteziană murmură silabe de liniște între coloanele de palma real. **La catul de sus, o verandă înconjoară întregul patrulater. Uși vechi, tăiate simplu. Intrăm mai întîi în micul bar din stînga și sîntem surprinși de animația de-aici, cu nimic prevestită afară. Sîntem consultați dacă vrem un** mojito, **acceptăm curioși și ni se aduc pahare cu un compus de rom, cu gheață, cu lămîie și frunze de ceea ce se cheamă** yerba buena. **Invitația se repetă, se aduc gustări preparate și prezentate cu artă. Amfitrionul nostru a fost atașat cultural al ambasadei cubaneze de la Paris, e jovial, informat, se interesează de viața literară din România, răspunde la întrebările noastre despre literatura și arta cubaneză contemporană.**

Sîntem poftiți apoi la etaj, trecem pe lîngă șirul de uși închise, ni se deschide una și pătrundem într-o sală mică, de-o mare simplitate, fără nici un fel de decorație, unde ne așteaptă o masă, amenajată cu rafinament. Refuz macaroanele cu maioneză, după prima înghițitură, urmînd ca tot timpul după aceea să evit toate mîncărurile, prezente obsesiv pe orice listă de meniu, preparate pe baza acestor crustacee din apele Caraibilor. Mi se aduce, în compensație, o tavă cu imense felii de soare parfumat amețitor și execut, cu rare delicii, acest aperitiv de ananas, devenit preferința de bază a tuturor meselor mele în luna petrecută în Cuba.

În toiul discuțiilor animate, intră o mică formație de muzică ușoară. În ritmul chitarei și-al marcaselor sîntem lăsați să visăm în spațiul galeș și voluptos, pasionat sau melancolic al melodiilor cubaneze, spațiul întinselor savane și-al albastrelor sierre. Guantanamera, **această atît de cunoscută melodie pe versurile lui José Marti, ne asociază celor trei cîntăreți, dar tocmai cînd eram mai fascinați și mai covîrșiți de frumusețea exotică a acestei muzici, bravii noștri muzicanți se retrag și ghicim că alte grupuri de vizitatori așteaptă, probabil, prezența lor în sălile alăturate.**

Seara se încheie cu o plimbare pe cheiul oceanului, în umbra masivelor vase acostate în noapte. Un vînt calm aduce mirosul largurilor, e o liniște ireală, noaptea tropicală ne toarnă vrăji miraculoase în vise și ne-ntoarcem rememorînd figuri de prieteni și întîmplări din țară, marcați de-un dor care, în loc să se aline astfel, e potențat răscolitor.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Dragoş Vicol

Pietrele Doamnei

Par îmbrăcate-n mantii toate trei :
trei Doamne de voievozi trecînd sub lună
spre-un schit ce clopotul arar şi-l sună
pe undeva prin codrii feredei.

Trec Doamnele, plecate frunţi să pună
pe lespezi reci, flori dalbe pentru cei
în veac căzuţi sub zale, nalţi şi grei
ca muntele din care împreună

crescură spre legendă şi azur.
Trec Doamnele tăcînd şi, primprejur,

cîte o stea alunecă-n izvoare.

Şi drumu-i greu, prăpăstios şi lung
şi schitu-şi sună clopotul arare,
dar Doamnele la el nu mai ajung . . .

Poem pe o amintire

L-am întîlnit pe tata pribeag,
cu plugul, un pumn de sămînţă şi trei
ramuri de fag.
Drumuia prin vreme trecut şi bătrîn :
îi mirosea fruntea a pădure înmiresmată şi a
fîn,
inima strîngea ploi în ea ca un burete
şi totuşi buzele i se uscau de depărtări şi de
sete.
I-am luat mîinile muncite în mîinile mele
şi i-am simţit în sînge nişte izvoare luminate
de stele.
I-am şters fruntea brobonată de sudoare

şi mi-au zvîcnit în palmă ciocîrliile de peste
ogoare.

Unde te duci, tată bun, tată drag,
cu plugul, cu un pumn de sămînţă şi trei
ramuri de fag ?

Pe o colină de tinereţe a poposit.
Şi-a şters ochii cu o zare blîndă de răsărit,
a înfipt cele trei ramuri de fag în pămînt
şi a pornit brazdă cu plugul prin arşiţi şi vînt.
Şi-a scuturat palmele să se prelingă izvoarele
în lut,
stelele le-a-mprăştiat prin ierburi, nevăzut,
apoi a aruncat sămînţa şi a rămas cu fruntea
în soare.
De undeva începură a veni spre el unghiuri
mari de cocoare

Şi grîul cel nou dintr-o dată a început să
răsară :
Tata se năştea din grîu a doua oară . . .

Ely Radovan

Biruitor şi învins e numai pămîntul

Nori fără mormînt alunecînd
în cercuri de ploaie. Şi cineva mă cheamă,
tainic mă cheamă, în templul galben de grîu.
Bucuria să fie adăpostul cuvintelor
şi izvorul. Să fiu acolo,
în templul galben de grîu.
Dincolo de memorie să rămîn,
pînă cînd trupul meu despletindu-se ajunge
coroană.

Sfînt rămîne păcatul cuţitului din pîine.
În sînge curge rodia.
Biruitor şi învins e numai pămîntul,
şi trec caravane de umbre în clocot,
biruitor şi învins e numai pămîntul.

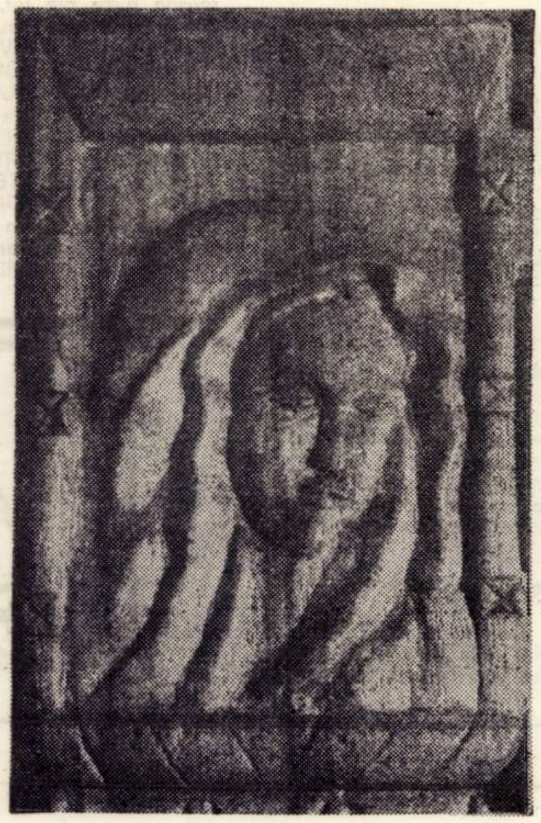

Viorel T. Sălăgean : TINEREŢE

Glasul pămîntului meu

Numai acel glas aş vrea să-l ascult
poleind liniştea fîntînii din sufletul meu
numai acel glas încărcat de holde, încărcat
de oase,
trudit de naşteri, glasul pămîntului meu.

Ce demon năpraznic ascunzi, frunte negră
sculptată de riduri
cînd iarba-şi sună romantic cerceii de-argint
şi pomii se-ncarcă de lună,
suav mister de poveste.

Mereu acel glas aş vrea să-l ascult
poleind liniştea fîntînii din sufletul meu,
mereu acel glas încărcat de holde,
încărcat de oase,
trudit de naşteri, glasul pămîntului meu.

Al. Jebeleanu

Suceava

Pe dealul ei cetatea întreţesută-n verde
Ascultă cum trecutul se scurge subteran,
Şi alt oraş răsare-n legendă an de an
Dar zimbrul de pe stemă sclipirea nu şi-o
pierde,

Sînt semnele domneşti şi-n izbăvitul han,
În turnuri semeţite spre carpatine pietre,
Din zugrăveli cojite, din fiarele inerte
Ne-nchipuim suind coroana lui Ştefan.

De parcă s-ar desprinde, chipos, din Voroneţ,
Din fresca-ocrotitoare, sfidînd eternităţi
De dincolo de vreme, cu rostitoare vieţi,

Şi poate că şi-acum, visînd, ca-n alte dăţi
Domniţe trec alene sub ziduri noi şi vechi
Iar clopotele sună-n cerceii din urechi.

Eugen Dorcescu

Imn

Sub umeri adunate tributuri de bazalt
Cărările chindiei să fie, însă unde
Cînd sarea nu cunoaşte la fiecare salt
Decît chemarea spumei şi stîncile profunde

Dar nu dorim nici alge, nici scoici şi nici
coralî
Prea plină de lagune cu turbă e-nserarea
Acelui colţ de lume în care, virginali,
Cei frînţi de frigul zării se-nfăşură cu marea,

Senini, sub pomii-ncondeiaţi, amurgul

Senini, sub pomii-ncondeiaţi, amurgul
Ne plimbă-n vînt. Luceferii tresar
Cu suliţi desfăcîndu-ne de umbră.
Ca-n adîncimea unui nor, prăpăstii
Legate printr-un strigăt, ne golesc
De lestul greu cu pulbere şi carne,
Elipse largi descriem ; într-un braţ
Şi-apoi călcîiul şterge stînca, ochii
Primind, pe rînd, şi golul şi înaltul.
Acolo jos, acolo sus — lumină ;
Şi slava roade-n piept ca o arsură.

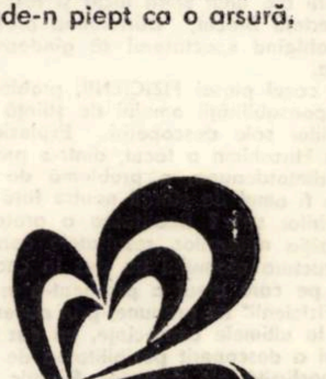

film de amatori

Am văzut în cadrul Galei jubiliare, desfășurată în zilele de 16, 17 iunie 1973 la Sînnicolaul-Mare, treizeci și patru de filme de amatori, producții ale unor cunoscute cinecluburi din țară. Nu toate au întrunit calitățile necesare prezenței lor într-o asemenea manifestare. Sugerăm, pentru viitoarele similare, mai multă exigență participanților, o eventuală preselecție.

DRUMUL

Este, fără îndoială, plin de spini. Pasiunea nu lipsește celor care reușesc să-l străbată. Există reușite, deci există satisfacții. Conf. univ. Mihail Dimitriu, președintele juriului, ne spunea : „Cînd văd această bogată participare, mă gîndesc imediat că pentru mine a face film înseamnă a-mi exercita profesiunea, pentru acești cine-amatori înseamnă un imens efort. Ei filmează după opt ore de muncă, gîndesc un film și trudesc să-l obțină așa cum l-au gîndit, plini încă de alte gînduri la care trebuie să găsească răspuns în primul rînd. Mă întreb dacă nu cumva în ei există depozitată o mai mare cantitate de pasiune, voință, energie decît într-un profesionist. „Drumul", producție a Cineclubului Sînnicolaul-Mare este filmul care a cucerit MARELE PREMIU AL GALEI. Păstrîndu-se obiectivitatea, filmul acesta, în ansamblul său, a demonstrat calități și defecte posibil de identificat în oricare dintre celelalte producții premiate. El cuprinde două momente de o excepțională expresivitate, semnificație, sinceritate. Poate vom fi suspectați că exagerăm. Cu acest risc, afirmăm că acele două momente de care pomeneam ar fi putut aparține MARELUI NOSTRU FILM DESPRE COLECTIVIZARE, film pe care nici cronicarilor nici publicului nu le-a fost dat încă să-l vadă. Pe scurt, un activist de partid, un om ca atîția alții, trimis să sprijine și să îndrume oamenii în acele momente, ajunge într-un sat bănățean după o anevoioasă luptă cu nămeții. Încearcă să pătrundă dincolo de porți, de ziduri, în inima și conștiința acelor oameni. Poezie și tensiune autentică.

INVITAȚIE

Film color de trei minute al Cineclubului Oțelul Roșu – PREMIUL SPECIAL AL JURIULUI. Un ochi atent și sensibil în spatele camerei de luat vederi ne suscită interesul, îndemnîndu-se, cum o spune și titlul, să descindem într-o pauză de lucru, pe meleagurile ce servesc drept cadru filmului. Acuratețe tehnică, culoare lipsită de violență.

SENS UNIC

Considerată CEL MAI BUN FILM DE ANIMAȚIE dintre cele prezentate, producția Cineclubului din Lupeni ne vorbește prin imagine despre hotărîrea acestui popor, despre mersul său pe drumul ales, drum fără întoarcere și fără șovăire.

ETERNITATE

Poem–omagiu închinat luptătorului anonim, PREMIUL PENTRU CEL MAI BUN FILM EXPERIMENTAL. Îmbinare de real și animație. Cinci minute. Color. Cineclubul „Metalurgistul" din Reșița. Nu-i lipsește filmului o anumită prețiozitate, lucru semnalat și discutat și de juriu.

ALERGĂTORUL și MIRACULOASA LIMONADA

Sînd două FILME SATIRICE care au fost apreciate drept CELE MAI IZBUTITE realizări ale genului. Primul, al Cineclubului '70 Timișoara, cel de-al doilea, al Cineclubului din Sînnicolaul-Mare. Ele au exemplificat una dintre vocațiile cineastului amator. Posibilitatea aceștuia de a încredința peliculei realitatea vieții și muncii sale de fiecare zi, într-o manieră mult mai directă decît ar putea s-o facă profesionistul. Și nu ne referim doar la „filmul satiric".

ALTE PREMII

Cinecluburile din Reșița s-au întors acasă cu alte două recunoașteri. CEL MAI BUN FILM DE FICȚIUNE – „Trîndavul" și „În pas cu viața" – PREMIUL PENTRU REALIZARE TEHNICĂ. Timișorenii, numeros reprezentați, poate nu cu cele mai reușite filme ale lor, au întrunit aprecierile juriului și pentru : „Artere" – PREMIUL PENTRU INOVAȚIE CREATOARE ÎN FILMUL DE AMATORI, „Surpriza" – CEL MAI BUN FILM EDUCATIV PENTRU TINERET, „Pași spre kilowați" – CEL MAI BUN REPORTAJ DOCUMENTAR. Juriul a mai acordat cinci MENȚIUNI și zece PREMII PENTRU ACTIVITATE ÎNDELUNGATĂ ÎN FILMUL DE AMATORI.

Această trecere în revistă nu dorește să dea proporții nemeritate evenimentului, nici să creeze publicului ori cine-amatorilor impresia că au fost atinse culmi în materie. Laurii Galei încununează eforturi și năzuințe, voinicul din poveste copilărește încă prin Cinecluburi, învățînd să numere și să silabisească.

AMANUNTUL SEMNIFICATIV

Nu este titlul unui alt film premiat ci cartea primă ce trebuie citită și înțeleasă de cine-amator. Căci dincolo de cucerirea tehnicii cinematografice (aici uităm Cineclubul orădean și alte cîteva), dincolo de subiect și personaj, cine-amatorul trebuie să știe să vadă prin obiectivul aparatului de filmat lumea, într-un fel al său, propriu, recognoscibil, să știe să aleagă din tot ceea ce vede în acest fel numai ce poartă cu sine semnificație și esențializează un proces, un fenomen, o ființă, un peisaj... Ni se pare important ca o serie de lecții despre film să fie oferită cine-amatorilor de către personalități ale cinematografiei românești, de cadre universitare de specialitate. Un prim pas ar putea fi propunerea regizorului Mihail Dimitriu de a se organiza, la început în Timișoara, un fel de „Universitate populară". Așteptînd răspunsul forurilor competente, vom milita, în ceea ce ne privește, pentru materializarea acestei propuneri.

Nu putem încheia înainte de a remarca seriozitatea cu care organizatorii Galei s-au achitat de misiunea lor – dar de ce atît de puțin public ? Trebuie amintit și acel prim număr al „Actualității timișorene", sperăm că nu va fi și ultimul. Este cea mai bună demonstrație că filmul de amatori există, independent de anonimatul în care este înconjurat, o afirmare a platformei calitative cucerite. El face astăzi parte din viața noastră, să-l tratăm ca atare.

ANTOANETA C. IORDACHE

teatru

Teatrul de stat Arad:

„Fizicienii" de Friedrich Dürrenmatt

În contextul dramaturgiei europene contemporane, Friedrich Dürrenmatt ocupă un loc de seamă. Parabolele sale dramatice, jumătate ironice jumătate amare, care i-au adus celebritatea – să ne amintim de cariera piesei VIZITA BĂTRÎNEI DOAMNE – sînt mărturii ale unui spirit lucid și responsabil. Pe urmele lui Bertold Brecht, Dürrenmatt problematizează teatrul, obligînd spectatorul să gîndească și să caute o soluție.

În cazul piesei FIZICIENII, problema pusă este cea a responsabilității omului de știință față de utilizarea propriilor sale descoperiri. Explozia bombei atomice de la Hiroshima a făcut, dintr-o problemă existînd latent dintotdeauna, o problemă de acută actualitate. Poate fi omul de știință neutru față de utilizarea descoperirilor sale ? Realitatea a arătat că nu. Puse la dispoziția militarilor, rezultatele cercetărilor cu privire la structura atomului au dus la cea mai mare catastrofă pe care omul a provocat-o vreodată.

„Fizicienii" ne propune, prin ducerea raționamentului pînă la ultimele consecințe, un caz limită : un fizician genial a descoperit posibilitatea de a descătușa energia nesfîrșită ale materiei. Sceptic însă cu privire la înțelepciunea cu care oamenii vor utiliza această energie, preferă să treacă drept nebun, lăsîndu-se internat într-un sanatoriu de boli nervoase. Marele savant reușește să ascundă secretele cercetărilor sale față de spionii unor puteri străine care îl urmăresc îndeaproape dar nu și față de directoarea sanatoriului. Aceasta, o fată bătrînă cu adevărat nebună, visează demențial ca, prin secretele obținute, să pună stăpînire pe întreaga lume. Aluziile la intențiile de dominație mondială mai vechi sau mai noi sînt destul de transparente iar finalul pesimist al piesei are valoarea unui semnal de alarmă.

Parabola lui Dürrenmatt, paradoxală și grotescă, necesită un joc stilizat care să valorifice aciditatea și sarcasmul textului. Suita de crime care au loc în sanatoriul d-rei dr. Mathilde von Zahnd trebuie considerată cu simțul umorului și, în nici un caz, piesa nu trebuie transformată în dramă sentimentală.

Din acest punct de vedere, principala obiecție care se poate aduce, credem, spectacolului arădean (regia Mihai Raicu), altfel gîndit și realizat la un nivel de profesionalism, este oscilația dintre tratarea realistă și stilizare. Dintr-o tratare parodică mai apăsată (intenția, s-o recunoaștem, există dar nu îndeajuns evidențiată), scene ca cele de investigație polițienească, întîlnirea lui Möbius cu fosta sa familie sau chiar scena asasinatului, n-ar fi avut decît de cîștigat. În ciuda sensurilor grave ale piesei, s-ar putea rîde mult la Fizicienii **și, din păcate, se rîde puțin. O inexplicabilă rezervă, ca să nu spunem timiditate, pare a caracteriza punerea în scenă și jocul actorilor.**

Din distribuție se remarcă în primul rînd interpreții fizicienilor, Constantin Adamovici (Möbius) și Gelu Bogdan Ivașcu (Ernesti – Einstein) cărora le dă o bună replică Traian Pîrlog (Beutler – Newton). Trecerile de la simularea nebuniei la atitudinea firească a comportamentului normal le-au pricinuit izbutite scene de valorificare a posibilităților actoricești. Evoluția inversă, de la normal la patologic a interpretat-o Elena Drăgoi (Mathilde von Zahnd), remarcabilă îndeosebi în scena finală. O prezență agreabilă a constituit-o Maria Barboni în rolul Monicăi Stettler. Interpretări în tonul general al spectacolului ne-au oferit Ion Văran (inspectorul de poliție), Ovidiu Grigorescu (misionarul Oscar Rose), Stela Adamovici (Lina Rose).

Din scenografia semnată de Paul Salzberger se remarcă decorul adecuat, bizar și neliniștitor prin sugestiile de panopticum pe care le creează.

N. CORBEANU

NICOLAE LEHENE

Cortina grea și implacabilă a timpului a căzut prematur asupra vieții actorului NICOLAE LEHENE, întrerupînd o activitate scenică ce părea a nu se fi încheiat.

Din 1952, de la absolvirea Institutului de teatru, destinul acestui minunat om s-a legat indisolubil de cel al Teatrului arădean, pe care l-a slujit cu talent și dăruire, cu onestitate și sobrietate.

Nicolae Lehene se numără printre acei puțini oameni în a căror personalitate, talentul nativ s-a întîlnit cu asiduitatea muncii de concepție, elanurile creatoare cu echilibrul, fantezia cu chibzuința, demnitatea cu consecvența.

Lui Nicolae Lehene nu i-au plăcut niciodată surlele și trompetele succeselor facile ci grav și poate, puțin neînțeles, își aștepta neostenit marele rol, așa numitul „rol al vieții". Cadîr, pitorescul personaj al lui V. I. Popa, este cel din urmă întruchipat de actorul Lehene. Dar arădenii, și nu numai ei, nu-l vor uita nici pe Savantul atomist din „Paradisul Pacific" sau pe Grue din „Vlaicu Vodă" sau pe Jim din „Aventurile lui Tom Sawyer" în interpretarea nuanțată a lui Nicolae Lehene.

Amintirea sa va rămîne vie, nealterată în memoria colegilor, prietenilor, celor care l-au cunoscut și l-au aplaudat mereu ca actor și ca om.

Teze despre semnificaţia şi ipostazele libertăţii în artă (II)

8. Libertatea de alegere începe aşadar odată cu procesul de creaţie cînd incertitudinea în raport cu rezultatul final şi cu mijloacele de a-l atinge este **maximă.** Această libertate este **consumată progresiv** în timpul procesului de realizare a operei, este **absorbită** de **compoziţia acesteia,** în vreme ce divizarea semnelor, ordinea, constrîngerea, cresc în mod corespunzător. Informaţia estetică pe care ne-o oferă opera la sfîrşitul acestui proces este măsurabilă deci prin numărul de alegeri disponibile ce au fost consumate, prin **libertate cheltuită.**

9. Libertatea consumată în cadrul procesului de creaţie (de selecţie a semnelor din care este alcătuită opera) şi cristalizată, ca atare, în structura estetică a obiectului de artă, constituie condiţia şi a procesului de receptare estetică, văzut şi el ca un „consum de libertate". Contemplînd opera, subiectul receptor este silit, la rîndul său, să consume „libertate", prin aceea că **alege** o anumită zonă, anumite semne asupra cărora îşi focalizează, în mod selectiv, atenţia.

10. Informaţia estetică este astfel o măsură pentru diversitatea variantelor posibile ale construcţiei (structurii) operei (deci pentru ambiguitatea şi libertatea ei). În acest sens, libertatea, ca act de alegere şi selecţie, de introducere progresivă a ordinii, constituie o **metodă** a creaţiei. Ea este sinonimă astfel cu acţionarea în cunoştinţă de cauză, cu cunoaşterea exhaustivă a posibilităţilor şi mijloacelor de acţiune. Definirea libertăţii ca „viziune într-un cîmp de posibilităţi" (de alegere şi acţiune) ne indică faptul că, la nivelul creaţiei, libertatea presupune şi **cunoaşterea meşteşugului,** nu numai talent şi inspiraţie.

11. La nivelul **creaţiei** şi **al operei** necesitatea, ca pol opus libertăţii, îmbracă mai multe forme precum : **redundanţă** estetică (ca valoare limitativă a informaţiei), **canon, norme, constrîngeri ale laturii materiale** şi ale celei **instrumentale** a creaţiei.

12. **Redundanţa estetică** se opune înţelegerii libertăţii de creaţie ca spontaneitate, hazard sau aleatorism total. Ea ne avertizează asupra faptului că trecerea de la dezordinea particulară a elementelor (entropie) la ordonarea lor compoziţională (informaţie) – de exemplu trecerea culorilor de pe paletă pe pînză – nu este, în cadrul procesului de realizare estetică, un act întîmplător, aflat la discreţia bunului plac. **Libertatea de alegere** ce stă la baza oricărui proces estetic nu poate fi un proces de pură spontaneitate, ci un şir de alternative. Fiecare ordonare, fiecare repartizare şi alegere a unor elemente este condusă, uneori inconştient, de o anumită regulă, de o anumită normă, care au rolul de a introduce o redundanţă. Libertatea funcţionează astfel şi ca un **„criteriu"** de delimitare a propriului ei domeniu de exercitare – arta – întrucît dincolo de valorile ei maxime, posibile în raport cu redundanţa, mesajul estetic se transformă în „zgomot", anulîndu-se ca atare.

13. Necesitatea, exprimată prin intermediul **constrîngerii** materiale şi instrumentale ale laturii de creaţie, se exprimă într-un grad diferit, în funcţie de diferitele genuri de artă, oferind artistului o zonă mai largă sau mai restrînsă a mijloacelor de execuţie. În acest sens, libertatea de expresie în literatură, de pildă, ni se pare a fi mai limitată decît în celelalte arte, în care forţa constrîngătoare a materialului (prin gama materialelor plastice pentru arta plastică sau instrumentarului electronic, pentru muzică) este astăzi mai mică decît în trecut. Putem susţine aşadar, în lumina diversificării posibilităţilor materiale de realizare a operei, că un anumit limbaj artistic, pictura de pildă, ne oferă o viziune într-un cîmp mai larg de posibilităţi de expresie, libertatea de creaţie a scriitorului – la acest nivel estetic – fiind astfel mai restrînsă decît a confraţilor din celelalte arte (întrucît progresele şi dezvoltarea limbii „ca material" de lucru sînt mai puţin spectaculoase).

14. Libertatea de alegere, **presupunînd deliberarea conştientă,** funcţionează şi ca un criteriu delimitativ al procesului de **realizare** estetică. În acest proces, de alegere a modalităţilor de combinare a semnelor se evidenţiază un scop, o intenţie. Nu orice transformare a mediului înconjurător sau a unui material dat constituie o „realizare", ci numai cea voită, cea urmărită în mod conştient. Măsura „realizării" estetice, ce trebuie calculată statistic, se referă astfel numai la acea libertate consumată în mod conştient şi nu la actele spontane, rutinare, ce lucrează cu centrii nervoşi subordonaţi. Semnele, realizările ce nu iau naştere în urma unui consum conştient de libertate trebuie descalificate din punct de vedere estetic. Se evidenţiază astfel, la nivelul creaţiei, încă o formă de manifestare a libertăţii şi anume **intenţionalitatea,** ca notă definitorie a comportamentului inteligent, ca depăşire a simplelor impulsuri şi acte reflexe. Actul de creaţie artistică se bazează pe o intenţionalitate şi o voinţă, gradul de libertate al intenţiei fiind dat de intensitatea efortului liber, deci **voluntar şi deliberat,** pe care-l pretinde.

15. La **nivelul operei,** „cazul limită" al libertăţii pus în evidenţă de structura obiectului estetic, este reprezentat de **formula „operei deschise"** ce permite şi determină totodată o mare **libertate de receptare.** Structura acestui tip de operă (şi a deschiderilor de gradul I şi II) este caracteristică pentru raporturile, intrinseci structurii operei, dintre libertate (ca inovaţie, originalitate) şi normele, regulile şi convenţiile ce asigură un grad de minimă închidere (coerenţă, organizare) operei, conferindu-i stabilitatea logică şi temporală necesare receptării ei ca „informaţie" şi nu ca zgomot contingent. Existenţa „operelor deschise" măreşte gradul de libertate al **actului receptării,** prin aceea că presupune **contribuţia activă,** creatoare a subiectului receptor la întregirea şi definitivarea mesajului. Absolutizarea acestui tip de libertate şi antrenarea activă a receptorului în actul de creaţie (ca în cazul operei aleatorii, a op-artei sau a happening-ului), constituie semnul distinctiv al profilării unei întregi serii de practici estetice pe care le-am subsumat para-artei. Libertatea funcţionează şi aici drept **criteriu limitativ** al propriului domeniu de exercitare.

VICTOR ERNEST MAŞEK

---

muzică

Un Bach cîntat subiectiv

DISCUŢIE CU **GERHARD BOSSE,** DIRIJOR ŞI CONCERT-MAISTRU AL ORCHESTREI **BACH-SOLISTEN GEWANDHAUS ZU LEIPZIG**

– Preferaţi o interpretare în cadrul căreia Bach să fie întrutotul respectat ? Este partitura un prilej de creaţie ?

- Cezanne spunea : „Orice artă este subiectivă". La vremea lui, Bach a fost cîntat în Germania cu toată exactitatea şi corectitudinea dorite de partitură.

Cu toate acestea, fiecare orchestră are nevoie de o oarecare subiectivitate pentru ca interpretarea să fie mai vie.

În toate turneele pe care le-am efectuat de la Tokio pînă în Statele Unite, Mexico, America de Sud, am dat această interpretare vie, subiectivă, care, se pare, are un succes deosebit.

– Înţelegeţi prin „subiectiv" o glacialitate nordică sau o căldură meridională ? Aceste laturi sînt, cred, consecutive la Bach.

– Bach, nu numai că a cunoscut la vremea lui toate formele muzicale care erau posibile atunci, dar le-a şi adaptat la ceea ce se numeşte perfecţiunea timpului său. Iar în ceea ce priveşte interpretarea aceasta cald-sentimentală pe care o remarcaţi, în seara concertului nostru în Timişoara a cam fost cazul. Sigur, şi din cauza pianului, care nu poate înlocui clavecinul, cu tonul său punctant. Aceasta n-a fost o treabă dorită de mine . .

Se spune că Bach a cunoscut bine viaţa, aşa că trebuie luat ca atare, un om al vieţii ; dincolo de rigurozitate stă de veghe sentimentul, întru perfecţiune.

– Ce credeţi despre înrîurirea pe care o are Bach asupra contemporanilor noştri ?

– Nici un muzician nu poate să treacă în studiile sale peste Bach, trebuind să ia în considerare capodoperele acestuia, pentru că e vorba de capodopere. Iar acest lucru este o bază în pregătirea studenţilor din facultăţile din Leipzig. Bach este un capitol bine aprofundat, la care se insistă foarte mult.

Iar în ce priveşte popularitatea lui, Bach cunoaşte puţine excepţii în persoanele care nu-l iubesc aşa de mult, ca şi în acelea care îl cîntă în fiecare zi.

La concertul de la Santiago, unde poate s-a cîntat pentru prima oară Bach, am fost foarte mirat cînd a venit un tînăr şi mi-a spus că nu ştia că Bach e atît de viu şi ritmic (swinging).

– Este autentică azi o orchestraţie de tip Stokowski ?

– În primul rînd ţin să precizez că aceste orchestraţii de tip Stokowski au fost foarte valoroase la timpul lor, dînd posibilitatea răspîndirii acestei muzici. Pot spune însă direct : Bach este foarte cunoscut azi, o spun cercetările actuale, iar orchestraţiile acestea masive sînt, din acest punct de vedere, ale trecutului. O analogie : arhitectura, stilul mobilelor din vremea lui, contextul, aşadar. Bach rămîne, orice s-ar spune, pentru un număr redus de instrumente.

– Să rămînem la contemporani. Părerile dvs. despre muzica aleatorică, electronică, concretă, experimentală, în orice caz . . .

– Orice muzică îşi are o istorie, o dezvoltare logică şi în acest sens aleatoricii ar trebui să urmeze această cale, firească. Aleatorismul e astăzi foarte cultivat în lume Am ascultat unele lucrări clare, interesante. Improvizaţiile libere rămîn, totuşi, o problemă pe care o va decide viitorul.

Dacă într-o piesă de douăzeci de minute, spre exemplu, introducem zece–douăzeci de secunde de aleatorism, mai merge ; dar o piesă întreagă aleatorică . . .

Există compozitori mari care fac şi aleatorism, a căror operă este însă mai vastă, dincolo de asta ; dacă le-o cunosc în întregime . . . Dar dacă un tînăr face doar aleatorism . . . Problema se pune : **cine** şi **cum** face aleatorism sau electronism. Ca în pictura modernă. Lucrul e legat istoriceşte de dezvoltarea logică a muzicii Eu, dacă ar fi să interpretez doar muzică aleatorică mi-aş schimba meseria . . .

LUCIAN BURERIU

---

plastică

Doi pictori tineri: Mircea Senic şi Pavel Alasu

Absolvenţi ai Institutului de arte plastice din Timişoara, pictorii Mircea Senic şi Pavel Alasu sînt, în prezent, două speranţe ale plasticii arădene. Entuziasmul şi seriozitatea pe care le investesc în activitatea de creaţie ne dau dreptul să credem în împlinirea personalităţii lor artistice. Recentele expoziţii personale, deschise la Arad, ne-au oferit prilejul schiţării unor profiluri pe care, sîntem siguri, evoluţia lor viitoare la va preciza mai apăsat, conferindu-le stabilitatea unor stiluri personale.

Mircea Senic este un decorativist, căruia lumea i se înfăţişează ca forme plane care oferă artistului posibilitatea de a le asambla, sau reasambla, după criterii impuse de spiritul său. Multitudinea senzaţiilor, receptate de artist din natură, suferă, în arta lui Mircea Senic, un proces de decantare şi de supunere la o schemă sau, mai exact, la o structură. În dosul haosului de aparenţe, artistul descoperă ordinea. În această împrejurare, arta lui Mircea Senic se dovedeşte a fi construcţie sub semnul „logosului". Decorativismul practicat de Mircea Senic intenţionează să ofere astfel mai mult decît o simplă încîntare vizuală. El tinde spre „nebănuitele trepte" ale esenţelor pure, fiind totodată contemplaţie senină a spectacolului lumii.

Din punct de vedere strict pictural, arta lui Mircea Senic se bazează pe acordul general al unor zone mari de culoare. Zonele se delimitează prin curbe largi care se succed ritmic. Ritmul susţine şi justifică plastic compoziţia în ansamblul ei.

Ritm, ordine, organizare raţională sînt elemente din care se încheagă profilul unui artist cerebral, pentru care pictura este, în primul rînd, cum spunea Leonardo, „una cosa mentale".

Pavel Alasu face parte din categoria pictorilor preocupaţi mai mult de lumea interioară, a emoţiilor şi a trăirilor adînci. Pentru el, realitatea exterioară nu constituie un prilej de investigare obiectivă, ci i se prezintă, ca într-un „joc secund", în ecouri şi reverberaţii pe care artistul le evocă, împreună cu reacţia sa subiectivă, printr-un sistem de convenţii plastice. În multe cazuri, formele elaborate de Alasu sînt nişte semne grafice aplicate pe un fond pictural, în care puritatea albului generează climatul spiritual al tabloului. Eludarea „figurii" şi a „subiectului" conduce la o pictură în tentativa de a transmite pure conţinuturi obiective. Alasu n-a rezistat tentaţiei de a trece pe tărîmul celeilalte arte. Seria lui de „Cantate" s-a constituit la interferenţa dintre pictură şi muzică. Desigur. Alasu cunoaşte limitele şi specificul artei sale, ceea ce l-a ferit de formule hibride. El a încercat să realizeze o transpunere în forme şi ritmuri cromatice a elanului intim al muzicii, a emoţiilor care pot fi comune muzicianului şi pictorului.

Ţinuta elevată a picturii lui Alasu, frămîntările sincere care stau la baza demersurilor sale, sînt o mărturie că acest pictor foarte tînăr are ceva de spus, fapt care ne face să-i acordăm deplină încredere.

HORIA MEDELEANU

gn elba design elba

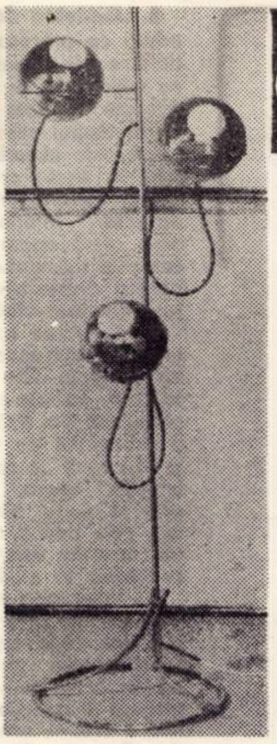

„Este necesar să se intensifice în toate ramurile economiei naționale acțiunea de îmbunătățire sistematică a calității produselor, de ridicare a caracteristicilor lor tehnice și economice... Producția să satisfacă în condiții mai bune cererile, exigența și gustul estetic tot mai ridicat al oamenilor muncii".

NICOLAE CEAUȘESCU

(Raport la Conferința Națională a P.C.R., 1967)

– Putem porni de la ce ți-am spus mai înainte și n-ai scris. Spuneam că la noi mai întîi a apărut cuvîntul „design". A prins și s-a transformat în modă. Și dăi și dăi cu designul. Pe urmă a venit marketingul și ergonomia. Sînt cuvinte care se poartă ca niște haine la modă. S-a făcut destulă teorie. Oamenii vor deja altceva. Acum ei vor să vadă în magazine, pe străzi, pretutindeni ce s-a **făcut**. Și în interviul ăsta, eu zic să lăsăm teoretizările și designul de salon și să trecem la concret. Așa-i ?

– Așa. Atunci ...

– Stai puțin să mai spun ceva, ca un fel de introducere la tot ce-o să vorbim. Designul trebuie să se afle în producție, în fabrici și uzine, să crească lîngă materiale și tehnologii posibile, căci există pericolul ca designerii să se transforme în pictori de tablouașe reprezentînd forme funcționale, niște „tablouri despre design" și nu proiecte de design. Atunci obiectele nu sînt concepute în funcționalitatea lor intrinsecă. În plus, să nu uităm că designul e o artă foarte apropiată de mase, de cultura de masă.

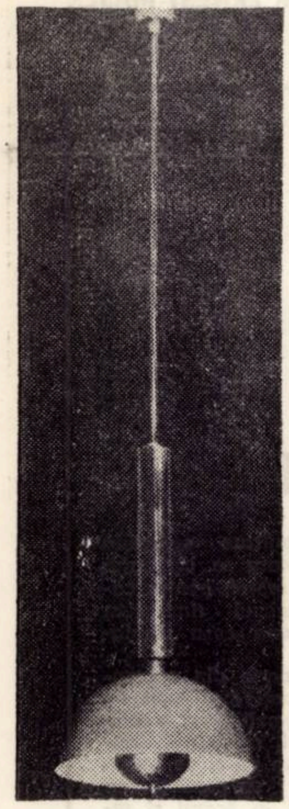

– Ai spus artă.

– Da. Poate era mai bine să-i spun creație, ca să nu se supere plasticienii care au impresia că dacă afirmă că designerul e artist, le intră cineva încălțat cu cizme și murdar de ulei în camera lor cu mochetă albă. Dar dacă te consideri om multilateral al acestui secol, ești obligat să accepți că această ordonare estetică a unui spațiu și a unor funcțiuni care este designul, e artă. Cea mai socială artă, cu cel mai responsabil creator. Și încă ceva : designul e unica șansă de a salva la limită kitschul executat la scară industrială.

– Se spune într-o carte recent apărută, „Industrial design" a lui Paul Constantin că la noi s-a produs un mare decalaj între incontestabila dezvoltare a industriei și slaba promovare a designului.

– Da. Sînt mai multe explicații. Cei în măsură să le dea sînt economiștii. Eu m-aș opri la un singur aspect care îmi e mai cunoscut. În primul rînd ar fi problema educației estetice, a informației ajunsă cu întîrziere și primită cu reticență. Pînă și adoptarea numelui a fost o problemă. Iată, chiar și aici la Elba avem pe ușă „birou de estetică industrială", care e cu totul altceva decît „studioul de design" care există, în realitate. De ce să nu se adopte „design", cînd s-a spus deja marketing și nu „prospecting pieting". Aceasta nici n-ar fi o problemă. Mai grav e că dăinuie în întreprinderi o mentalitate ciudată. De ce nu se extinde designul ? De ce nu sînt angajați oameni cultivați plastic ? Nu spun încă designeri, pentru că abia iese prima promoție de la Institutul „Ioan Grigorescu". Pentru că, iată ce se întîmplă. Dau un exemplu la întîmplare. La o fabrică de mobilă, directorul sau inginerul-șef vor să facă mobilă, fiindcă dacă n-o fac ei, nu li se mai justifică prezența la cutare tîrg internațional. Atunci, evident că s-a neglijat designul și că se face mult kitsch-„design", după gustul unor așa-ziși „elevați". Eu nu pricep de ce nu-și vede fiecare de meseria lui. Nu e nici o rușine să recunoști că nu te pricepi la toate. Mai apare și o chestiune de strictă producție. În momentul în care există o tehnologie de fabricație de acum 20 de ani și ea merge bine, adică funcționează, de ce să te complici, să aduci mici modificări. Omul tot o să-ți cumpere produsul de acum zece ani, fiindcă nu are posibilitatea să aleagă întotdeauna altceva mai bun. Asta nu s-a întîmplat la Elba. Aici s-a manifestat o serioasă preocupare pentru corelarea producției cu problemele foarte actuale ale pieței. Așa se face că Elba este prima întreprindere din țară care a inițiat acest studiou de design.

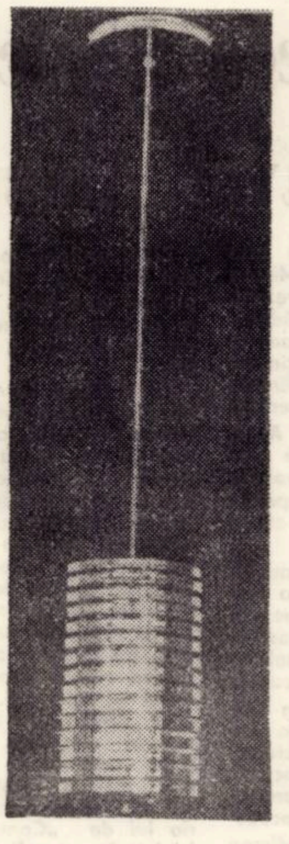

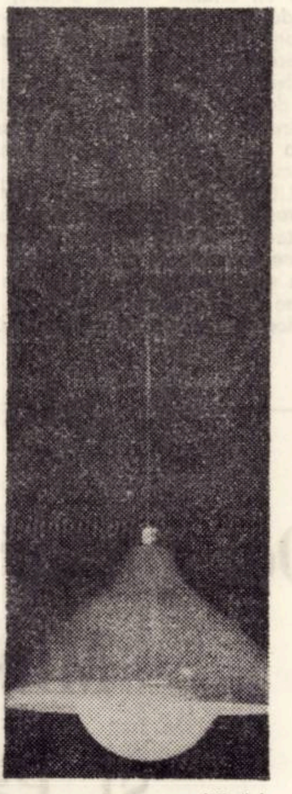

– Din țară ?

– Din țară. Mai sînt întreprinderi care au cîte un arhitect sau un plastician repartizat, dar o echipă de design, cu preocupări complexe pe lîngă o fabrică, nu știu să fie. Noi sîntem deocamdată trei oameni : o graficiană, un proiectant și cu mine. Eu am terminat arhitectura în 1969. Mai avem repartizat un muncitor pentru executarea machetelor și aștept un conductor arhitect, absolvent al facultății de arhitectură din Timișoara. Pentru moment, eu urmez niște cursuri post-universitare de ergonomie și o să mă apuc să studiez și cîteva probleme ale marketingului. Ceea ce, îți dai seama, nu e deloc suficient. Pentru moment însă...

– Da, e ceva. Dar aș vrea să te întreb ce se face efectiv la studioul de design de la Elba ?

– Studioul e structurat pe patru sectoare de bază : prototipuri, grafică publicitară, ambalaje, expoziții (decorație, mobilier ergonomic). În cadrul prototipurilor ne ocupăm de corpuri de iluminat. La expoziția de la Moscova, am fost și cu produse decorative (o parte se văd și în această pagină) designate după criterii tehnologice, funcționale și estetice, care în viitor, în funcție de cerințele pieții vor putea trece la producția de serie. Adică produse mai ieftine, care se fabrică ușor și repede. Aș dori să găsim o amprentă proprie Elbei, care să o distingă la orice confruntare internațională. Criteriul de bază e cel al maximei eficiențe economice. Dar să nu uităm ceva. Oamenilor acestei țări trebuie să li se ofere obiecte care să le înfrumusețeze viața, munca. Urîtul trebuie concurat în permanență de frumos, pentru ca și producția bunurilor de consum să reflecte progresul fără precedent al acestei societăți. Începutul a fost făcut... E și asta ceva, nu prea mult, dar este. Acuma ar trebui să mă întrebi despre perspective, cum se zice, nu ?

– Ba da, spune.

– În primul rînd extinderea activității noastre la arta ambientală. În momentul în care necesitățile fabricii vor fi satisfăcute, ne putem oferi să prestăm servicii și altor întreprinderi. Ar fi de dorit să se ajungă ... la o coordonare a activității de design din județ. Pentru că e necesar ca cineva de specialitate să se ocupe de problema ambianței (a locuinței, a locului de muncă și a orașului), de la cele mai neînsemnate detalii, dacă vrei. Iată, s-au instalat de curînd în oraș niște coșuri de gunoi, exemplu la care n-ar trebui să strîmbe nimeni din nas căci pentru estetica urbană e important pînă și cum sînt amplasate recipientele. Ce te faci însă, cînd dai de niște aberații din tablă și fier forjat, care cred că au și pretenții decorative. Cu banii investiți în ele, se puteau face lucruri frumoase. Sau reclamele, sau cabinele telefonice sau semafoarele și cîte și mai cîte lucruri pe lîngă care trecem zilnic... După ce în fabrică toți oamenii o să-mi zică : „tov. designer" și nu „tov inginer", înțelegi, o să se priceapă că designul e o treabă foarte serioasă și nu un moft, că el este oxigenul prducției. În momentul în care o să se înțeleagă acest lucru...

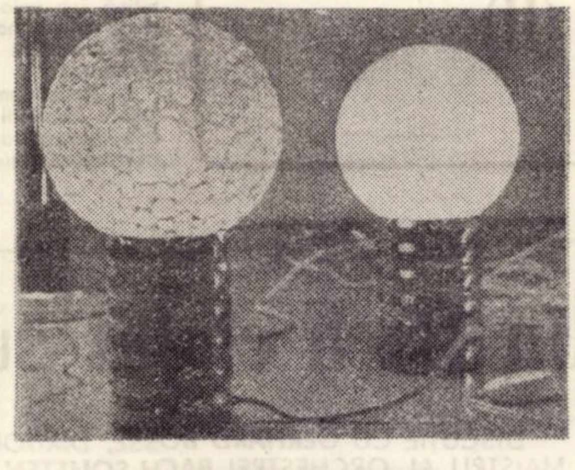

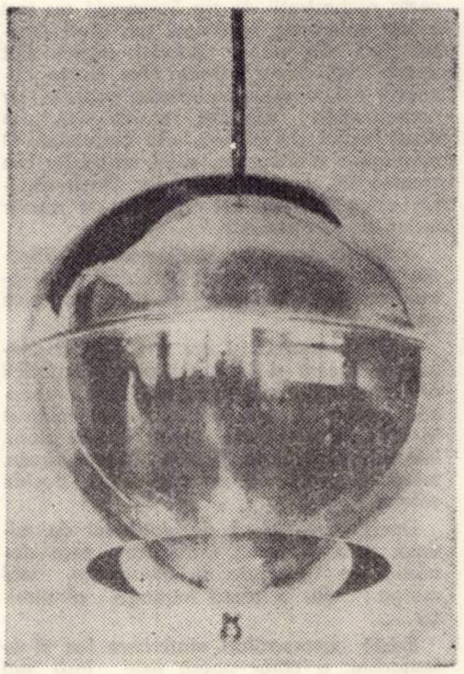

„Un designer industrial este o persoană calificată, prin pregătire, cunoștințe tehnice, experiență și sensibilitatea sa vizuală să determine alegerea materialelor, construcția, mecanismele, forma, culoarea, finisajul și decorația obiectelor ce sînt produse în serie, prin metode industriale".

Definiția ICSID
(International Council
of Societies
of Industrial Design)

URÎTUL SE VINDE GREU

Raymond Loewy

„Pînă mai ieri ar fi fost de neconceput să se discute într-un volum de estetică, de filozofie sau, în general, de cultură, despre unele elemente aparent triviale, ca cele privind aparatajul casnic electric. Azi trebuie să acceptăm ca pe un fapt îndeplinit ingerința mereu mai densă și capilară a acestor elemente plastice figurale în toate fibrele existenței noastre... Însăși prezența unui univers formal produs artificial, în serie, pentru **nevoile** omului și, evident, **după imaginea** și după dorințele și cererile sale, atît practice cît și estetice face ca obiectul produs în industrie să pătrundă mereu, majoritar, în domeniile obiectelor artistice..."

GILLO DORFLES

Acest interviu a fost acordat
de arh. **DAN HORIA CHINDA**
lui **ALEXANDRU NICOARĂ**

epigrama

mică antologie

Ion Grigore

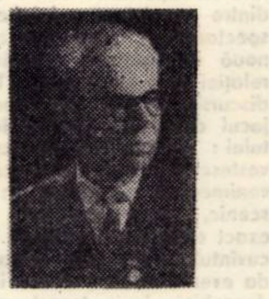

Profesorul emerit Ion Grigore, născut în anul 1907, este profesor la Liceul nr. 1 din Ploiești. Autor al unor manuale pentru învățămintul teoretic. Matematician de prestigiu, autor și al unor epigrame nu numai bine „socotite", ci și inspirate.

Credo

Trezindu-se tardiv în mine viciul,
Voi încerca să-mi îndulcesc supliciul,
Plecind de la catedră emerit,
Să bat la poarta artei preasmerit !

În 1961, programa de matematici pentru licee era supusă unor schimbări frecvente. Într-o ședință, prof. Solomon Marcus propunea o serie de discipline noi, între care și „Calculul probabilităților"

Dreptate ai, e fapt indiscutabil,
Deci vino, calcul binefăcător,
Prin tine o să știm, probabil,
Ce-o să predăm în anul viitor !

La Brașov, în 1958, prof. Eugen Vișa din Timișoara, propunea un vast program de modernizare a învățămintului, vorbind cind pe românește, cind pe franțuzește

Niște simple observații :
Spiritul de vrei să-l schimbi,
Fă ca Vișa inovații,
Socotind în două limbi !

La Constanța, în 1964, matematicienii au dezbătut tema „Lupta între vechi și nou". La masa finală, vinuri de regiune

În ședință mereu vajnic,
Pentru nou eu mă declar,
Însă apăr vechiul, strașnic,
Dacă este Murfatlar !

Poetului Nichita Stănescu, fost membru al Cercului de matematici al Liceului „I. L. Caragiale" din Ploiești (1948–52)

Cind el cu cifre cocheta,
Nu l-am putut încuraja.
Plecă atunceo pe alt drum
Și-atiți mă laudă acum !

În anul 1973, lectorul M. Oprea arată că una din aplicațiile lanțurilor Markov o găsim la modul cum se extinde caria de la o măsea bolnavă la cele sănătoase

Teoria ți elegantă
Despre caria savantă
O aplici la orice dinte,
Sau doar la măsea de minte ?

Vasile Huțu

S-a născut la 13 octombrie 1932 în Bacău. Ofițer tehnic, maior. A colaborat cu epigrame la România literară, Contemporanul, Urzica, Magazin și alte publicații.

Unui solist vocal

Pe la petreceri cind venea
Cinta un cintec cu perdea.
Pe urmă s-a neobrăzat,
C-a dat perdeaua la spălat !

Unui papagal

Spunea la lume-n iarmaroc,
C-atit de sus poate să zboare.
Că i-au luat penele foc,
Cind s-a apropiat de soare.

Epigramistului George Corbu

În satiră și umor,
Elegie sau baladă,
L-am crezut că-i scriitor,
Dar e pasăre de pradă !

Unui poet

Spunea lumea-n cafenea :
– Ai o carte, o comoară !
Ciți bani ai primit pe ea ?
– Cit am dat eu ca s-apară !

Mircea Ionescu-Quintus : „EPIGRAME"

Bine zice Mircea Iorgulescu în prefața la volumul de epigrame al lui Mircea Ionescu-Quintus, apărut la Editura Litera : „... mai lesne vede lumina tiparului o pseudopoezie, o poezie grandilocventă decit o epigramă excepțională." Observația, pe cit de îndreptățită, desigur, nu vizează revista Orizont, care de multă vreme promovează cu consecvență acest gen, socotit pe nedrept minor.

Dar un volum de epigrame se prezintă singur cititorului, nici nu necesită poate o recenzie.

Cartea lui Mircea Ionescu-Quintus nu numai că descrețește frunți, dar și afirmă un crez, ironizează caractere, surprinde realități. De pildă :

Unui scriitor descurajat

Atitea-nfringeri pe redute
Ai suferit de-un sfert de veac,
Încit „iluziile-ți pierdute",
Ar naște încă un Balzac.

Sau :

Era fotbalului

De cind peste emisfere
Domn e fotbalul măiestru,
Hai să-i spunem bietei Terre
Nu glob, ci balon terestru !

O tematică variată, deconectantă. Notăm citeva dedicții : **Unui cunoscut, Miniștrilor de pe vremuri, Lui George Corbu, Lui Dinu Flămind, Unui medic neurolog, Unei domnișoare, Unui invidios, Răspuns unei invitații la nuntă, Antisonet, În cer și pe pămint.**

Mircea Ionescu-Quintus este un demn continuator al clasicului Ion Ionescu-Quintus, tatăl său, fapt pentru care îi dedicăm și noi un catren :

De-ar ști tatăl cite grame
De talent îți dete-n vint,
Prea mișcat de epigrame,
S-ar întoarce în mormint !

I. V.

diagrame

● VIAȚA STUDENȚEASCĂ, iunie, 1973

Fiind scrisă în parte de către studenți, **Viața studențească**, revistă a U.A.S.C.R. își păstrează, așa cum ne-a obișnuit, și în numerele de dinaintea vacanței, un profil distinct.

Spațiul revistei este consacrat aproape în întregime dezbaterii unor probleme de educație și învățămint, o serie de rubrici fixe oferind o structurare a materialelor publicate : **Dialog, Post-universitaria, Destinele epocii, Lumea azi, Preuniversitaria** etc.

Interesante sint interviurile publicate la rubrica **Destinele epocii,** în care personalități ale științei și culturii românești își precizează poziția în raport cu problemele actuale ale epocii noastre. Menționăm calitatea deosebită a interviului cu Mircea Zaciu. Citabile, cu sublinieri, rîndurile despre polemică : „Consider polemica drept o matcă a unei culturi mature, deplin conștientă de trăinicia, adevărurile și valoarea ei. Pentru salvgardarea acestor calități, pentru apărarea adevărului (...) o dispută polemică este o igienă. (... Cind polemizez, eu încerc un sentiment de respect pentru adversar (dar și de cel mai mare respect pentru adevăr), vrind să-i arăt unde zace eroarea lui. Polemica este o formă de morală. Refuzul ei este imoral".

Pagina de arte, în care sint cuprinse cronica literară, susținută cu sobrietate de M. N. Rusu, cronica teatrală, de film și plastică, semnate de regulă de Lia Tudor, Călin Stănculescu și Mihai Ispir, constituie un ghid util pentru cititorii revistei. Lipsește, de obicei, literatura originală, acesteia fiindu-i rezervate, probabil, numerele din vară.

● AMFITEATRU, nr. 6/1973

Aflăm cu interes din revista Amfiteatru – vezi articolul **O carte care se citește cu bucurie** semnat de Andrei Petrescu – că : „Dan Verona își alege noaptea ca tărim de bintuire (!) a metaforelor, noaptea cind visul se întrepătrunde cu realitatea, cind simțurile devin ultrasensibile și trăirile sint exaltate – ale domniei sale, probabil – fără a fi patetice". Și nu fără o oarecare surpriză mai aflăm că : „toate se întimplă ca într-o furtună de polen și îndrăgostiții se caută cu grație și delicate senzualități într-o atmosferă de lună", nici mai mult, nici mai puțin. Și pentru a ne convinge că lucrurile stau într-adevăr așa mai sintem informați că „și atunci cind poetul invocă rudele sale apropiate și prietenii, ei sint chemați, parcă, dintr-un spațiu al viselor și legendelor, primare, ca și cum ar fi învăluiți în ceață și îmbălsămați". Nu lipsesc, concede A. P. din această poezie „elemente concrete", care însă aici, lingă timpla îndrăgostiților, într-o stare de imponderabilitate". Astfel stind lucrurile, A. P. găsește util să observe ceva și despre lexicul poeziei : „Limbajul său e curat, e limpede (...) de a convinge". Să ne înțelegem, totuși. Cine „oficiază" aici : poetul, atmosfera, poezia, limbajul care e „curat", „limpede" și totuși „încărcat", ori însuși Andrei Petrescu care mai spre final notează aprobator : „Dincolo de aceste frugale (sic !) rețineri..." Și cînd te gîndești că în urmă cu puțin timp revista Amfiteatru mai avea o rubrică intitulată, dacă ne amintim bine, „Azil pentru problemele fantomă"...

LUCIAN ALEXIU

evrika!

● Nisipurile au devenit mișcătoare cind omul a ținut o cuvintare în deșert.

● La noi cine nu scrie poezie riscă să fie socotit matematician.

● Cuiul dacă ar avea cap, cleștele nu l-ar prinde.

● Circotașii se nasc din proprie inițiativă, nu la îndemnul părinților.

● Am văzut luna de aproape. Numai urme de cosmonauți, nici o urmă de dragoste...

● Deasupra fiecărui stadion atirnă o primejdie : vorba spusă în șoaptă.

● Vai de bătrinii ce se sprijină în toiag și nu în fiii și nepoții lor !

● Sărutul e protector : îi apără pe îndrăgostiți de... gura lumii.

● Aștia doi seamănă ca două picături de apă de ploaie.

● Planetele dau tircoale soarelui, ca niște animale de pradă. Într-o bună zi vor sări pe el.

● Natura devine imperfectă din clipa în care ne produce daune.

● Ideea este cea mai scurtă și intensă sărbătoare !

ION VELICAN

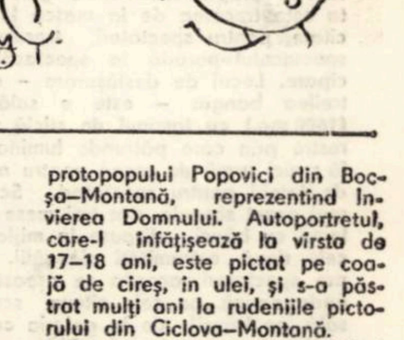

Date biografice despre pictorul M. Velceleanu

Date biografice inedite mi-a comunicat, în scris, Mihail Velceleanu, fost ziarist și tipograf în Bocșa, unul dintre ultimii descendenți ai familiei pictorului M. Velceleanu. Unele din aceste date coincid cu cele din lucrarea lui Ion Frunzetti (Pictorii bănățeni din secolul al XIX-lea), care-l numește „întiiul pictor academic al Banatului".

Tatăl pictorului, Dimitrie Velceleanu, a fost brigadier silvic în comuna Ciclova-Montană, aparținind Ocolului silvic din Oravița. De aici a fost transferat la pădurea din Ramna, jud. Caraș-Severin. El a venit din comuna Vilcele (județul Vilcea), de unde a emigrat, împreună cu alți cetățeni din Oltenia, între anii 1752–1770. În Ramna i s-au născut o fată și un fiu.

Mihai Velceleanu (născut în anul 1792) a fost dat la învățătură în Lugoj, apoi la Timișoara și Budapesta, de unde a plecat la München, unde a învățat arta picturii. S-a stabilit la Bocșa–Montană, unde a condus o școală de pictură și zugravi bisericești, pînă în anul morții sale, 1872. De aici făcea multe călătorii de studii în țară, peste munți, în Austro–Ungaria, Germania, Franța și Italia.

Atelierul de pictură se afla în strada Doja nr. 21.

Fratele lui Mihail Velceleanu a avut un fiu, pe Ion Velceleanu, preot în Ramna (1864–1900), la care acesta era foarte adesea oaspete, împreună cu rudeniile sale din Ciclova–Montană. Acestui nepot i-a lăsat el tabloul „Punerea în mormint", păstrat de preotul următor, Ion Pincu, a cărui familie l-a donat Muzeului Banatului, în 1945.

Numeroase date despre acest pictor s-au păstrat de către familia lui Iacob Velceleanu, cărturar ales din Ciclova–Montană, fratele mai mic al lui Dimitrie Velceleanu, tatăl lui Mihail Velceleanu.

Pictorul s-a căsătorit la Bocșa–Montană, cu fiica unui locuitor din Dognecea.

În legătură cu activitatea lui Mihail Velceleanu, declarația menționează că a pictat icoane și mai multe biserici și anume cele din Cuptoare – Secul, Cilnic, Doman, Delinești, Fizeș, Ilidie, Bozovici. Se menționează o icoană donată Mînăstirii „Călugăra" din Ciclova–Montană (1860), înfățișînd pe Isus Christos și Ion Botezătorul. Un tablou se află în posesia familiei doctorului Creiniceanu, oculist, din București, originar din Ciclova–Montană. Altul la pictorul Ion Isac, trei icoane la biserica din Ramna, una la familia protopopului Popovici din Bocșa–Montană, reprezentind Învierea Domnului. Autoportretul, care-l înfățișează la vîrsta de 17–18 ani, este pictat pe coajă de cireș, în ulei, și s-a păstrat mulți ani la rudeniile pictorului din Ciclova–Montană.

Fostul ziarist-tipograf Mihal Velceleanu, din declarația căruia am extras datele de mai sus, afirmă că le-a cules de la tatăl său și de la fratele bunicului său, decedat în 1953. Am omis genealogia numeroasei familii Velceleanu. Declarația poartă data de 3 februarie 1958, Bocșa-Montană.

Pictorul Mihai Velceleanu a decedat în anul 1872. Deci, se împlinesc, în acest an, 101 ani de la moartea sa.

NICOLAE A. ROȘU

„Le Théâtre du Soleil", un teatru într-un depozit de muniții

În stagiunea 1964–1965 își incepea activitatea in localul unui fost circ din Montmartre, o trupă de actori tineri care, conduși de regizoarea Ariane Mnouchkine, își propuneau să experimenteze noi forme de spectacol teatral. La inceput au fost citeva stagiuni cu piese ale unor autori celebri : in 1964–1965 „Micii burghezi" de Gorki, in 1965–1966 „Căpitanul Fracasse" după Théophile Gautier, in 1966–1967 „Bucătăria" de Wesker, in 1967–1968 „Visul unei nopți de vară" de Shakespeare. Un repertoriu eterogen, dar o coeziune remarcabilă a echipei. Apoi, in 1969, marea cotitură : „Clownii" – primul spectacol pe baza unui text creat nu de autor, ci de intregul colectiv de interpreți : fiecare actor își inventează personajul și replicile in atmosfera unui efort comun de creație. Renunțarea la textul preexistent și adoptarea unor tehnici specifice artei clownilor au imbogățit considerabil resursele jocului dramatic.

Din acest moment, profilul teatrului se conturează cu claritate : este vorba de o tentativă de a rupe cu modul tradițional de producere a unui spectacol teatral pe baza textului scris, existent inaintea reprezentării sale scenice. În „Clownii", textul nu mai există inaintea jocului, ci se crează in timpul lui, ca produs al muncii colective a actorilor.

În 1970, trupa ia în primire un alt local abandonat – un fost depozit de muniții din pădurea Vincennes (La Car – Toucherie) – și-l transformă în sală de spectacol. Aici sint reprezentate ultimele două mari succese ale teatrului : in 1970–1971 spectacolul „1789, La Révolution doit s'arréter à la perfection du bonheur", care a constituit evenimentul teatral al stagiunii, iar in 1972–1973, „1793, La Cité révolutionnaire est de ce monde" – creații colective inspirate din istoria revoluției franceze, rod al unei elaborări în comun a textului și a celorlalte elemente ale reprezentației teatrale.

În această situație, munca actorului dobindește o importanță deosebită – capacitatea sa de a improviza plecind de la o intimplare, un eveniment, o problemă, devine condiția însăși a spectacolului.

Ultima creație a teatrului, spectacolul „1793, La Cité révolutionnaire est de ce monde" propune publicului o continuare, dar cu alte mijloace, a incursiunii in istoria revoluției franceze începută cu piesa „1789" ; el propune de asemenea publicului stabilirea unor noi raporturi cu scena, prin schimbările pe care le aduce in însăși condiția de spectator : acesta nu se mai instalează comod în fotoliul său reținut din timp, ca in majoritatea teatrelor din lume, după ce și-a lăsat paltonul la garderobă și a salutat cițiva cunoscuți. Condiția sa devine cea a luptătorului aflat in situația de a-și cuceri un loc în sala de spectacol, după ce a trecut prin citeva „ cercuri" succesive. Spectacolul începe intr-un prim hangar, vopsit in alb : pe pereți sînt proiectate documente iconografice din epoca revoluției franceze, sînt afișate fotografii din timpul repetițiilor piesei. Spectatorul respiră deja atmosfera spectacolului. După care pătrunde intr-un al doilea hangar unde, in picioare in fața unei estrade, asistă, sub lumina orbitoare a reflectoarelor, la o paradă zgomotoasă și multicoloră a capetelor incoronate ale Europei din vremea revoluției franceze. Apoi, ca la un semnal, coroanele și hainele de paradă cad la pămint, regii și aristocrații se transformă sub ochii spectatorilor in cetățeni – revoluționari și toți impreună, actorii și publicul, invadează un al treilea hangar – și ultimul – unde se va desfășura spectacolul propriu-zis. Pentru actori, aceasta este trecerea de la mască la autenticitate, pentru spectatori, trecerea de la spectacolul–paradă la spectacolul–participare. Locul de desfășurare – cel de-al treilea hangar – este o sală imensă (1600 mp.) cu tavanul de sticlă și cu ferestre prin care pătrunde lumina naturală ; nici urmă de scenă pentru actori sau de fotolii pentru spectatori. Scena, sau mai exact scenele, sint trei mese lungi de lemn cu bănci, dispuse in mijlocul și in cele două extremități ale sălii. Cit despre spectatori, aceștia se așează fiecare unde apucă, pe cele citeva scaune din sală, pe băncile de la galeria care o înconjoară sau, cei mai mulți, pur și simplu, pe jos, intre cele trei mese–scenă ; ba chiar unii, mai indrăzneți, profitind de faptul că actorii joacă la inceput la una din mesele–scenă, le ocupă pe celelalte două. Astfel, distanța dintre scenă și sală, dintre actori și public dispare ; publicul participă la spectacol prin insuși locul care i se conferă în spațiul teatral. Spectacolul este conceput dinamic, ca o mișcare continuă a actorilor și a publicului : actorii circulă intre cele trei mese–scenă pe care (sau la care) joacă succesiv, ceeace atrage după sine o deplasare similară a publicului. De la galerie am putut urmări in voie acest spectacol fascinant al sălii : in momentul in care actorii părăseau o masă–scenă și se îndreptau spre alta, o parte din publicul aflat în apropiere se ridica de pe jos pentru a le face loc și se instala pe băncile și masa–scenă eliberate, o altă parte insoțea actorii spre masa–scenă următoare, ai cărei ocupanți – spectatori se vedeau nevoiți s-o cedeze ocupanților de drept – actorii. Și așa mai departe. De aici impresia că asiști la o imensă reprezentație rezultind atit din spectacolul propriu-zis, cit și din participarea cinetică a publicului la actul teatral. Deși publicul nu intervine în text, în acțiunea dramatică, el este implicat în dezbaterea la care participă afectiv și reflexiv, deoarece problemele „jucate" il interesează in cel mai inalt grad. Problema fundamentală a piesei – problema revoluției și a puterii – dobindește profunde semnificații politice, sociale, ideologice, fiind dezbătută din perspectiva omului contemporan.

Drept scenă de desfășurare a acțiunii dramatice a fost imaginată o secție revoluționară dintr-un cartier prin excelență popular al Parisului, cartierul Halelor ; evenimentele istorice importante ale anului 1793 ritmează acțiunea. Accentul cade însă pe aspectele cotidiene ale vieții membrilor secției revoluționare, pe luptele lor „pentru piine și săpun", pe discuțiile privind Constituția, proprietatea, prețurile. Se dezvăluie totodată și ceea ce a fost utopie, viziune fantastică, în proiectul lor de instaurare a unei societăți noi. Deși preocupat de redarea cotidianului, spectacolul reușește să ocolească capcanele naturalismului, prin însăși forma de joc aleasă : cea a narațiunii. Actorii povestesc evenimentele, adresîndu-se direct spectatorilor, fără a crea iluzia unei false participări și fără a se identifica cu personajele ; dimpotrivă, ei povestesc evenimentele in așa fel incît acestea apar ca fiind descrise, explicate, comentate de actorii de la Théâtre du Soleil pentru un public contemporan, in anul 1972 sau 1973. Detașindu-se de evenimente și luindu-și distanța necesară față de personajele interpretate, actorii „povestesc" revoluția franceză ca niște oameni din zilele noastre pentru semenii lor.

Alegerea formei narative a textului are, în concepția creatorilor spectacolului, o semnificație deosebită : in piesa „1789" revoluția era prezentată de niște actori ambulanți care „jucau" evenimentele in fața mulțimii, la un bilci ; singura scenă in care actorii teatrului încetau de a mai fi actori ambulanți ai spectacolului și nu se mai adresau publicului din piesă, ci publicului din sală, era povestirea cuceririi Bastiliei. Spectacolul „1793" se adresează în intregime direct publicului din sală. Cei care „vorbesc" în piesă sînt reprezentanții poporului ; aceștia cuceresc nu numai libertatea, ci și cuvîntul, pentru a-l folosi deci în povestire și in discursuri–povestire, ajungind pină la o beție a cuvîntului practicat în deplină libertate. Această „cucerire a cuvîntului de către popor" constituie sensul profund pe care creatorii au vrut să-l dea spectacolului. Există în piesă o voluptate a cuvîntului devenit mod de existență : personajele trăiesc prin cuvînt, pentru a povesti, iar spectacolul trăiește ca posibilitate de a folosi cuvîntul.

Dar cucerirea verbului de către poporul – făuritor al revoluției, își dezvăluie și o altă semnificație : ea inseamnă, în același timp, cucerirea limbajului de către actorii–făuritori ai spectacolului. Nemaiavînd la dispoziție un text scris in prealabil de autor, actorii sînt nevoiți să-și inventeze singuri limbajul. Dificultățile sînt inerente ; de aceea, tentativa lor de a crea acest nou gen de spectacol ne apare ca o tentativă de descoperire și cucerire a limbajului de către actor. Șansele de reușită sînt desigur inegale : unii actori nu reușesc decît să-și reinventeze un limbaj obișnuit, lipsit de strălucire ; alții însă dau dovadă de o adevărată virtuozitate în minuirea limbajului. În acest sens, rolul lui Baptiste Dumont, ziaristul robespierrist, teoretician și purtător de cuvînt al poporului, are un relief deosebit. În discursurile sale, care galvanizează auditoriul – pe cel din piesă și pe cel din sală – verbul își dezvăluie forța și funcția magică. Din acest punct de vedere se poate vorbi de unele inegalități ale textului, pericol ce pîndește spectacolele create pe baza improvizației actoricești. Inegalitatea improvizației, la nivelul limbajului, face ca publicul să opereze o ierarhie a valorilor interpretative, distrugînd astfel fără să vrea ideea egalității intre membrii colectivului. Așa cum recunoaște și regizoarea teatrului, una din problemele cele mai grele pe care echipa o are de rezolvat este aceea a eliminării stingăciilor de exprimare și a diferenței valorice prea mari între textele unor actori–autori.

Această cucerire a limbajului de către actori are loc in insuşi procesul de creație a spectacolului, care devine astfel o căutare a limbajului și o cucerire treptată a lui, o descoperire a identității sale. Importanța deosebită acordată formei narative, povestirii, discursului, ridică însă citeva probleme legate de insăși esența spectacolului teatral. Ne gindim în primul rind la raporturile dintre cuvint și acțiune, dintre cuvint și celelalte elemente ale spectacolului, raporturi ce dobindesc o nouă configurație datorită reconsiderării relației text–joc–actor. Textul, elementul discursiv, devine un substitut al acțiunii, jocul actoricesc cedind intiietatea cuvintului : personajele nu acționează, ci povestesc acțiunea, nu joacă, ci vorbesc. Evenimentele se petrec în afara spațiului scenic, iar spectatorul vede, sau mai exact aude reprezentarea lor verbală. Dar cuvintul nu are doar capacitatea de a reda evenimentele ; el are in piesă, puterea deosebită de a transforma unele evenimente in ritual (scena banchetului civic din finalul piesei, in care se recită articole din catehismul revoluționar) sau in mit (povestirea înaintării armatei federaților marsiliezi spre Paris și crearea cintecului ei de luptă, „La Marseillaise" dobindește în piesă proporții mitice)

La nivelul spectacolului, proliferarea discursului, universalitatea sa, înseamnă estomparea acțiunii scenice. În acest sens, se crează o opoziție netă intre scenele generate exclusiv de puterea verbului, de discurs, și cele citeva scene care prezintă direct, nemijlocit, o acțiune, o muncă efectuată sub ochii spectatorilor (scena în care grupul de femei pregătește bandaje pentru răniți). În această perspectivă, spectacolul cu piesa „1793" reușește să pună în evidență atit importanța și puterea cuvîntului, cit și ineficacitatea sa, atunci cînd se substituie acțiunii și își subordonează imaginea. Actorii care intuiesc raportul real dintre cuvînt și imagine, realizează scene excelente din punct de vedere dramatic ; sînt scenele în care jocul urmărește să creeze imagini vizuale pe care replicile le subliniază cu vervă și umor, instaurînd astfel egalitatea între joc și cuvînt, echilibrul lor în interiorul spectacolului. Tehnica utilizată in astfel de cazuri este fie cea a clownului (scena în care poporul „joacă" procesul regelui), fie cea a mimului (unul din personajele piesei – cetățeanul breton – dă dovadă de o adevărată virtuozitate în mimarea unei game foarte largi de personaje, printre care un general și un băcan contrarevoluționar, mergînd chiar pînă la mimarea intregii armate prusace in bătălia de la Valmy). În astfel de scene, teatrul devine intr-adevăr, așa cum visa Artaud cu ani in urmă, „o artă independentă și autonomă" capabilă să prezinte ceea ce are specific, ceea ce o deosebește „de text, de cuvînt, de literatură".

Experiența colectivului de la Théâtre du Soleil dovedește, odată în plus, că teatrul zilelor noastre trebuie să recunoască ca atare, să devină conștient de condiția sa și să și-o asume, fără a incerca să facă concurență vieții, realității (cum s-a intîmplat în cazul teatrului living). Cu alte cuvinte, teatrul poate prezenta cu eficacitate problemele omului contemporan doar în măsura în care reușește să instituie raporturi noi între scenă, sală și realitate.

Spectacolul cu piesa „1793" cunoaște, ca și spectacolele anterioare ale teatrului, un deosebit succes de public. Acesta participă la reprezentație, pe deplin interesat de problemele care se dezbat. Replicile conținind o aluzie mai mult sau mai puțin directă la contemporaneitate sînt subliniate cu aplauze de satisfacție. Se aplaudă atunci cind reprezentanții poporului revoluționar discută cu aprindere asupra unor probleme pe care, cu aceeași aprindere, le discută și francezul de astăzi : sistemul electoral, constituția, transformarea societății, egalitatea intre clase, solidaritatea și comunicarea intre oameni.

La ieșirea de la spectacol, puțini am fost cei care am luat loc în autobuzul pe care teatrul il pune la dispoziție pentru a-i transporta pe spectatori – gratuit – pînă la cea mai apropiată stație de metrou. Era seară, afară începuse să plouă, și pe majoritatea spectatorilor ii așteptau mașinile lor, parcate în fața fostului depozit de muniții. Oamenii s-au urcat în mașini și au demarat grăbiți. Puțini am fost cei care am rămas impreună, măcar pînă la stația de metrou.

Dar aceasta e o altă piesă.

MARGARETA GYURCSIK

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 26 IULIE 1973 ● NR. 30 (283) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Un an de la Conferinţa Naţională a P.C.R.

IULIE 1972. Înaltul forum al comuniştilor, Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român făcea un amplu bilanţ al perioadei parcurse de la Conferinţa Naţională din 1967 şi Congresul al X-lea, stabilind sarcinile imediate şi de perspectivă, precum şi noile direcţii de evoluţie ale României pe calea edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Erau adoptate atunci importante documente vizind imbunătăţiri de ordin calitativ in toate domeniile vieţii sociale şi politice a ţării.

IULIE 1973. La implinirea a numai unui an de la măreţul eveniment din viaţa partidului şi ţării sintem martorii unor realizări economice şi sociale de o deosebită valoare, marcind, in toate domeniile de activitate, afirmarea tot mai puternică a rolului de forţă politică conducătoare a partidului.

Depăşirea planurilor economice şi a angajamentelor asumate in industrie, realizarea unor producţii cerealiere unice in istoria ţării vizează, prin acţiuni şi iniţiative cu puternic caracter patriotic, unul dintre cele mai importante obiective ale acestei perioade – realizarea cincinalului inainte de termen.

Acestora li se alătură realizările din domeniile ştiinţei, artei, culturii, sănătăţii, al ridicării nivelului de trai al poporului, demonstrind realismul programului stabilit de Congresul al X-lea şi de Conferinţa Naţională.

În anul parcurs de la Conferinţa Naţională, conducerea partidului a iniţiat noi măsuri pentru infăptuirea programului de dezvoltare a intregii naţiuni pe coordonatele progresului şi civilizaţiei. Plenarele Comitetului Central al P.C.R., vizitele de lucru ale secretarului general al partidului au marcat consecvenţa preocupării conducerii partidului pentru perfecţionarea continuă a activităţii economice şi sociale.

Recentele măsuri elaborate de conducerea partidului şi statului pentru creşterea nivelului de trai al poporului, pentru progresul ţării, stau mărturie preocupărilor permanente ale partidului şi statului nostru pentru „dezvoltarea in ritm inalt a intregii economii, pentru asigurarea unui echilibru corespunzător şi a unei unităţi intre diferitele sectoare de activitate..."

ORIZONT

Învăţămîntul şi comanda socială

Inţelegerea cea mai la indemină a invăţămintului este cea descriptivistă, pentru că este mai aproape de empirie : un ansamblu de cunoştinţe sistematizate, de priceperi şi deprinderi, de convingeri şi aptitudini practice obţinute în activitatea educativ-instructivă ; totalitatea acţiunilor complexe şi a instituţiilor menite să asigure formarea multilaterală a generaţiei tinere etc. O atare înţelegere satisface doar parţial viziunea analitică şi perspectiva funcţionalistă, deoarece nu răspunde la intrebările de conţinut şi, implicit, de direcţie ale invăţămintului : ce fel de cunoştinţe, ce fel de informaţie trebuie să asigure invăţămintul, în ce cantitate („maximum" nu insemnează totodată „optimum" !), care este modelul uman pe care il reclamă societatea in epoca noastră ? Aşa se explică poate faptul că există cadre didactice care după ce predau, nu fără o anumită pasiune şi intr-un spirit de seriozitate şi exigenţă, cunoştinţe a căror importanţă li se pare confirmată de tradiţia şcolară, privesc cu uimire sentimentul de insatisfacţie cu care este privită activitatea lor de către elevi, de către colegi, de către factorii atenţi la eficienţa socială în şcoală. Tradiţia este pentru noi un punct de plecare, nu de sosire, un arsenal la care apelăm ca strategi, nu ca arhivişti. Ar fi poate necesar să extindem problematica dialogului pe această temă, să ne amintim de raţiunile permanente ale activităţii educaţionale şi să ne intrebăm de ce societatea, trecind peste inclinaţiile anarhice, fie ele chiar bine intenţionate, ale unui anumit tip de intelectual, simte nevoia organizării ştiinţifice a procesului de invăţămint.

Invăţămintul nu este decit o formă particularizată a unei activităţi caracteristice tuturor sistemelor vii, autoinstruibile, de prelucrare a informaţiei acumulate şi de adecvare a ei la nevoile confruntărilor iminente sau de perspectivă cu mediul ambiant (luăm termenul de **confruntare** în sensul cel mai larg, de acţiune menită să realizeze homeostaza). Direcţia activităţii, conţinutul ei, intensitatea şi frecvenţa demersurilor etc. sint impuse de condiţiile obiective ale mediului, apar ca rezultate ale incercărilor făcute de sistemul eficient de a răspunde **comenzii** desprinse din analiza nevoilor adecvării la finalitate. Fenomenul conexiunii inverse – acest demiurg al orientării ascendente a vieţii – are loc în mod spontan în toate sistemele cibernetice (caracterizate tocmai printr-o particularitate), dar supremaţia în natură a dobindit-o **homo primigenius** abia atunci cind a reuşit ca, pe baza unei analize raţionale a condiţiilor mediului, să trieze factorii acţiunii necesare şi posibile, să aleagă metodele cele mai potrivite pentru realizarea comenzii, să conştientizeze superior comportarea. Dincolo de izbîndă şi eşec omul a căutat cauzalitatea, legitatea, care explică şi permanentizează „accidentul fericit", a analizat elementele care au condus la un rezultat sau altul şi a descoperit misterul **informaţiei,** aptă a face ca victoria să fie nu neapărat de partea celui mai puternic, ci a celui mai organizat. Informaţia s-a dovedit, astfel, o **forţă,** iar omul a inceput să caute tot mai insistent informaţii cu privire la condiţiile mediului, la comportările adversarului (chiar natura joacă faţă de sistemele autoreglatoare rolul de „adversar"), la propriile însuşiri, la metodele posibile de atingere a scopurilor, la metodele optime de a descoperi informaţiile, la principiile optime de căutare a metodelor etc. Cercetarea naturii are aşadar raţiuni strategice, este impusă de tendinţa generală a omului ca sistem cibernetic suprem de a-şi optima condiţia în univers. Ştiinţa este tocmai acest rezervor de strategii ale comportării optime la nivelul intregii ierarhii de finalităţi ale condiţiei noastre materiale şi spirituale, pe baza unor **modele ale realităţii** tot mai apropiate de structura realităţii obiective.

In lumina unor atari rezultate ale ştiinţei moderne işi pierde orice sens întrebarea „dacă" cercetarea ştiinţifică trebuie sau nu să fie legată de viaţă, de practică, de nevoile omului, cind tocmai aceste nevoi, de o tot mai mare complexitate şi varietate, **trebuie** urmărite îndeaproape, analizate şi ierarhizate pentru a stabili comportarea cea mai raţională a strategului ce zace în omul modern. Chiar cercetarea universului celui mai îndepărtat este, intr-un fel, expresia „prudenţei" acestui strateg, a dorinţei lui, devenită a doua natură, de a reduce la minimum necunoscutul în universul ambiant maxim.

Evident, atari sarcini nu pot fi lăsate la voia întimplării sau la capriciile ori fantezia unuia ori altuia. Invăţămîntul este o parte integrantă din programul de construire a viitorului. Conducerea întregului sistem **producţie-cercetare – învăţămint-producţie** de către o forţă organizată şi omniprezentă, înarmată cu cele mai noi şi valoroase cuceriri ale gindirii teoretice, cu o vastă experienţă, cum este partidul marxist-leninist al clasei muncitoare. **Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 18–19 iunie 1973 cu privire la dezvoltarea şi perfecţionarea invăţămintului în Republica Socialistă România** constituie expresia unei atari necesităţi, fiind totodată o sinteză a comenzii sociale cu privire la aşteptările pe care le are faţă de invăţămînt un stat modern, socialist. Hotărîrea reprezintă un document care va determina o cotitură în invăţămîntul din ţara noastră, sub aspectul structurii, al organizării, al metodelor, al finalităţilor imediate şi de perspectivă, în concordanţă cu spiritul dezbaterilor ideologice din partid, cu tezele Directivelor C.C. al P.C.R. din 1968, cu recomandările conducerii superioare de partid. În cuvîntarea la Plenară, secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, sublinia caracterul necesar dinamic al învăţămîntului, – „poate cel mai mobil sector social" în zilele noastre. Ideea este de mare actualitate ştiinţifică. Într-o epocă în care deciziile se iau pe baza informaţiei şi într-o societate în care factorii spontani cedează locul intr-o tot mai mare măsură factorilor conştienţi, sistemele informaţionale şi canalele de transmitere a informaţiei primesc o dinamică necunoscute anterior, devin pîrghii esenţiale ale progresului. **Hotărîrea** este un program de acţiune.

IGNAT BOCIORT

Un anotimp de vise

Cu fiecare zi, cu fiecare noapte,
Ne-acoperim cu fructe noi şi-aurori de biruinţi ;
Sub streşini mari de lemn, ca merele necoapte,
Rămin nearse numai orele în urne de părinţi.

Ne arcuim din dor, din inimi şi din curcubeie
Un anotimp crestat de vise, fluturi şi-mpliniri,
Am adunat din taina datinilor obiceie :
Cinstirea de strămoşi, rămaşi ţărinei miri.

Mai sînt însemne de izvoare şi de gînd
Sunîndu-şi şoaptele retrase-n ape şi-n balade,
Spre amurguri îndreptîndu-şi pulsul cald, plăpînd,
Cît timp în frunze cîntecul de lacrimă nu scade,
Cît timp vibraţia li-i geamănă, alăturea curgînd.

Ne re-nnoim prin sentimente, zboruri şi victorii,
Iar anii noştri calzi, sătui, în vetre ne rodesc ;
În lan e-atît de mare miezul, strugurii-n podgorii
Şi-atît de dulce şi de-nmiresmat pămîntul românesc.

GEORGE DRUMUR

LECTOR

ION BANUȚA,

PANORAMA FOCULUI ALBASTRU (OLIMPUL DIAVOLULUI),

(Editura Albatros, 1972)

Ion Bănuță desfășoară pe întinderea a o sută de „panorame" un ciudat spectacol de muzicalități pure, de motive și sonuri folclorice, de disimulare balcanică. Acest spectacol, susținut atit pentru alții cit și, mai ales, pentru sine încearcă să mascheze fondul sentimental al poetului : **Am secerat din mine ce n-am vrut / dar să mă secer bine n-am putut // Mi-am secerat picioarele in mers / dar crima de din vid nu s-a mai șters // Mi-am secerat tot trupul de din veri / și am ajuns din ieri in nicăieri // Mi-am secerat și buzele ce m-au vindut / și gem in neștiutul lor sărut. // Mi-am secerat și capu-n spaimele de vis / și n-am știut cind m-am ucis !**

Sensibilitatea sa este esențialmente muzicală și nu sint rare cazurile cind sugestia sonoră adună elementele poeziei intr-un tot. De cele mai multe ori, tiparul amintește pe cel popular, substanța aparține, însă, intotdeauna poetului : **Moara macină cuvinte / și-anteriul lui Arvinte, / macină abis, culori, — / pe mine de mii de ori.**

Armonia se naște, uneori, dintr-o subtilă ciocnire de negații, poetul coborind atunci în straturile profund și vag muzicale ale limbajului : **Am vindut și cai și vint / și ciuleandră și pămint // am vindut cicoare, gind, / drumuri vechi. Și... tot flămind // Am vindut culori și vis / florile ce m-au ucis. // Am vindut și n-am vindut / nesărutul in sărut.**

Autorul vădește o certă intuiție a **neființei,** in accepția etimologică a cuvintului. Cititorul este frapat de șirul nesfirșit al derivatelor cu prefixul negativ **ne-**, aflate, nu o dată, în imediata vecinătate a acelorași termeni nederivați. Lucrurile sint percepute, așadar, ca absențe ; în cuplurile amintite, sensurile se neutralizează reciproc, atrase spre un adevărat **neant** al semnificațiilor curente. Lucrurile absente sint reprezentate de cuvinte-lucruri, sonore, materiale, nume ale unor goluri.

Interesant e și faptul că afirmației i se preferă negarea negației ; prezența are, deci, o natură negativă, este anularea absenței : **Eu l-am ucis pe rege, — și Eu l-am neucis — / in lauri și-n dezastre, in libertăți de vis // Statui și flăcări negre in răsturnări de jad / și joc de salamandre in mingiieri de iad / și dans in nemurire și lebădă-n nenu-i- /**

Dacă se află aici o dramă a cuvintului, atunci ea este bine tăinuită, cu sau fără știința autorului. Fragmentarea discursului poetic dezorientează emoția și canalizează atenția mai ales către sunet. Avem a face, probabil, cu aceeași dorință de a capta vidul în lumina conștiinței, din care a crescut, viguroasă, și o parte a poeziei lui Nichita Stănescu. Fiindcă Ion Bănuță depășește jocul semantic ca atare și sonoritatea exterioară, deși, dincolo de acestea, țelul său rămine, în bună măsură ascuns.

Eugen Dorcescu

MIRCEA VAIDA :

„SEXTIL PUȘCARIU, CRITIC ȘI ISTORIC LITERAR"

(Ed. Dacia, 1972)

Literatura a tentat adesea pe lingviști. Dacă pe Hașdeu și-l dispută în egală măsură istoria lingvisticii și cea a literaturii, pe Ovid Densușianu, de exemplu, nu-l poate omite exegeza simbolismului românesc.

Cu versuri și proză debutase și foarte tinărul Sextil Pușcariu, către sfirșitul secolului trecut. Ambiția de literat i-o spulberase de timpuriu Fani Dobrogeanu, fiica criticului, precum și un oarecare complex in fața creației autentice, asa cum bine o cunoscuse la prietenii săi Șt. O. Iosit și D. Anghel : „Văzind cum Anghel purta cu sine săptămini intregi un vers inainte de a-l așterne pe hirtie, cum Iosif sacrifica strofe intregi, minunat de frumoase, pentru ca poezia sa să aibă o formă mai curată, mi-am zis că literatura ce o făceam eu atit de ușor nu e o artă adevărată. Și atunci avui inima să trag o dungă groasă peste tot ce scrisesem și pentru totdeauna" **(Călare pe două veacuri).** Renunțarea aceasta o socotea ca una din cele mai grele ale vieții, dar, în același timp, și o mare izbindă asupra lui insuși. Era, de fapt, rezultatul unei cumpăniri lucide cu sine. De literatură nu s-a despărțit, schimbind doar uneltele cu cele ale criticului și ale istoricului literar.

Acestei activități, mult mai puțin cunoscute decit cea a lingvistului, Mircea Vaida ii dedică un volum destul de mare, de aproape 300 de pagini. Autorul a adunat cu răbdare tot ceea ce risipise neobosit, în această privință, în revistele vremii, mai ales transilvănene.

Critică literară Pușcariu a făcut cu mai multă consecvență și continuitate în tinerețe. Nu s-ar putea spune, însă, că a făcut-o sistematic, încadrat unei direcții (totuși, din memoriile sale : „...eram un admirator a lui Maiorescu și un prieten al **Sămănătorului** și eram, spre deosebire de Ovid Densușianu, prea puțin incintat de poeți ca Haralamb Lecca") sau unei școli anume, cu o metodologie bine stabilită. O prezență, și încă remarcabilă, indeosebi în viața culturală și literară ardeleană, a fost indiscutabil. Ceea ce are incontestabil critica lui Sextil Pușcariu, demonstrează Mircea Vaida, este intuiție fără greș, bun gust ireproșabil, simț al nuanțelor, rafinament, originalitate și eleganță In 1903, la publicarea nuvelei **Mistrețul** in **Luceafărul,** atrăgea lui Octavian Tăslăuanu atenția asupra autorului ei — Agirbiceanu, încă necunoscut. Apoi, cu 15 ani mai tirziu. descoperea cu siguranță și entuziasm („Seara aceea rece de octombrie deveni una din cele mai frumoase ale vieții mele"), pe Lucian Blaga, care-i transmisese manuscrisul **Poemele luminii.** Două momente semnificative și o prezență activă, plină de nerv și incredere, recenzii, articole, sinteze. In Transilvania făcea cunoscută opera scriitorilor contemporani de dincolo de munți. I-a susținut prin scris, cu pasiune și ardoare, pe cei ai provinciei sale. „Studiile (sale) din **Familia, Luceafărul, Transilvania** și **Tribuna** au fost in deceniile premergătoare Unirii din 1918, alături de articolele lui Ilarie Chendi, nucleul unei școli critice românești originale in Transilvania" stabilește Mircea Vaida.

Și astăzi studenții filologi consultă cu interes **Istoria literaturii române. Epoca veche** a lui Pușcariu. Dar el a depășit, ca istoric literar, cadrul istoric al obligațiilor de catedră și curs, dind studii (despre Alecsandri, Gr Alexandrescu etc.), ediții, popularizind literatura română peste hotare.

A poposit, mai rar, și în literatura universală E citabil studiul serios, documentat despre Henrik Ibsen. Prin analogii comparații, trimiteri, Pușcariu apare, afirmă Mircea Vaida, intre cei dintii comparatiști români.

O activitate destul de prodigioasă, o pasiune pe care, cu trecerea timpului, Pușcariu s-a văzut obligat s-o lase tot mai mult pe plan secund. Mircea Vaida o trece in revistă monografic, mereu aproape de izvoare și texte — uneori prea aproape, didacticist, cu citate și rezumate, alteori cu reveniri și repetiții, ceea ce dă oarecare monotonie —, descoperindu-le, comentindu-le, interpretindu-le. Unele inadvertențe și scăpări, ușor reparabile, are primul capitol. O cercetare atentă și meritorie. care atrage atenția pentru prima dată serios asupra acestei laturi a activității multilaterale a lui Sextil Pușcariu.

Eugen Micu

TEODOR VÂRGOLICI,

ASPECTE ISTORICO-LITERARE

(Editura Eminescu, București 1973)

Din suita, eterogenă, a „aspectelor istorico-literare" pe care Teodor Vârgolici ne-o prezintă în cele 300 de pagini ale cărții sale, am desprinde intenția de a fixa atitudinea scriitorilor români față de citeva evenimente ale istoriei noastre social-politice : **Unirea în literatura vremii ; Atitudinea scriitorilor față de luptele muncitorești din 1933 ; Lenin în publicistica literară românească interbelică.** Alte articole, mai strins circumscrise, vizează, în fond, același „aspect". Aflăm, astfel, (pentru a cita oară ?) că după pacea de la Adrianopol „țărilor românești li se deschid largi posibilități... orizonturile vieții noastre culturale amplificindu-se și căpătind noi perspective datorită amplificării relațiilor economice, social-politice" **(Considerații asupra lui Alecu Russo,** p. 10) sau că „Romanul istoric românesc din secolul al XIX-lea este o expresie a realităților naționale specifice... reflectind nobilele idealuri ale afirmării conștiintei naționale a poporului român" **(Romanul istoric românesc din secolul al XIX-lea,** p. 79).

Autorul ne mai informează asupra intemeierii **Societății Scriitorilor Români,** despre **Sentimentul istoriei in lirica lui George Coșbuc, Revista „Viața socială"** etc. Articole in care informația precumpănește asupra analizei, volumul avind, în general, un caracter preponderent instructiv. Chiar și în cele citeva schițe critice sau evocatoare **(Mihail Lungianu, Luki Galaction** — notă aparte face, totuși, **Poezia lui Dimitrie Anghel)** prezentarea rămine in zonele descripției, cu grijă pentru amănuntul biobibliografic. Am remarca studiul **Confesiunile lui Gala Galaction,** pentru încercarea de a extrage din substanța însemnărilor intime explicația contradicției sub semnul căreia a stat opera lui Gala Galaction, sau incursiunea în poezia lui Dimitrie Anghel, cu efortul de a concilia influența de factură simbolică cu imixtiunile tradiționale

Utilă. mai ales, prin precizările cu care completează istoria noastră literară, cartea lui Teodor Vârgolici are și meritul de a fi accesibilă unor cercuri largi de cititori. Această calitate i-o conferă prezentările lipsite de emfază care abordează cu bună credință fenomenul literar și care nu se feresc de „clasificări" sau de mici fragmente „sistematizatoare". Dar, in intenția ușor didacticistă, mai precis, in preocuparea de a îmbogăți „cultura personală" rezidă, credem, și unele scăderi ale acestei cărți.

Olimpia Șerban

---

cronica literară

Radu Cârneci: „BANCHETUL"

(Editura „Dacia", 1973)

O lectură atentă a lui V. Voiculescu putea fi descoperită și în **Grădina in formă de vis,** urmele unei admirații și ale unei ințelegeri le descoperim in volumul de față. **Banchetul** e un termen esențial al literaturii voiculesciene (cea din **„Ultimele sonete..."),** puntea spre modelele Renașterii și ale Barocului. Mărturia voiculesciană deschide drum spre o formulă literară : spre o intoarcere în timp, la tărimul originar al poeziei. **Discursul** poetic practicat de Radu Cârneci se integrează modelului renascentist, de altfel, momentul de maximă fertilitate a miturilor platonice, cele din Banchetul. Poezia de dragoste a epocii (de la Petrarca la Ronsard) literatura de ceremonial (de la Castiglione la Bembo) filosofia (de la Ficino la Leon Ebreul) il propulsează in conștiința epocii : nici un mit nu a fost atit de popular in vreo epocă, precum cel al androginului platonic, și nici un mit nu a servit, cu atita insistență, ca **model literar.** Lume a rafinaților, Renașterea va descoperi in mit **spectacolul** lui, așa cum va realiza, prin **spectacol** alegoria vieții, a bucuriei, a infringerii. Masca și carnavalul sint argumentele spectacolului Intre această natură artificială („parodiată") și natura reală (magică) se deschide cimpul inițiativei scriitorului.

Această introducere (nepermis de expediată, nepermis de lungă) vrea să sublinieze **tehnica** poeziei din actualul volum, subordonarea ei **unei epoci a culturii** ca și unui model literar. **Versul titlu** (ca in sonetele lui Michelangelo, Ronsard etc.) fixează registrul tematic al poeziei, sunetul ei inițial. Urmează **„dezvoltarea",** in termeni rituali, a temei, cu păstrarea „bon-ton"-ului poetic. **Impărătesc sosesc la tine, Doamnă, iată** e titlul unei poezii, care decurge astfel : „Împărătesc sosesc la tine, Doamnă, — iată (enunțarea temei). Urmează „punerea în scenă" : „în togă de porfiră trupul drept, frumos / imi sună sabia a lună Așteaptă-mă / pe cea mai natală treaptă //. Urmează ceremonia „realizării cuplului" : „Împărătesc, așa cum ai voit. Eu sunt născut / in zodia dezghețului total. Îmi cintă / cetățile sosind a prosternare / și mari noroade îmi așteaptă chipul. // Împărătesc ! Așteaptă, minunato, / cununa grea eu insumi să-mi așez / și-mpodobită, fruntea, către tine / să mi-o aplec. Să te ridic alături. // Împărătesc și drumul tău. Privirea / o lasă in privirea mea, zeiță. Sosesc / din nesfirșite bătălii. Tu, / sufletul ți-l pregătește ! Trupul . // Un ceremonial de altfel e intreg volumul, versul e turnat în tipare egale, curgind egal, pe mai vechile motive ale poeziei lui Radu Cârneci. Soarele, vietățile, pădurea, miresmele vin din celelalte volume : nou este, deci tiparul, nouă dilatarea ceremoniei. Reintilnim Arcadia, visul edenic, înourate de un nu știu ce fel de cintare a cărnii, euforic-suferindă : „În riul de vin și miere te voi impinge / ușor, apoi alături de tine îmi voi scălda / trupul în zeiasca licoare. Amindoi / asemenea fiind marilor protectori. // O, inmiresmată și amețitoare fugă ! / Trup după trup — sufletele de veghe — / lung topindu-ne buzele, sorbindu-ne incet / singele nostru o singură dogoare. // Maluri de verdeață și flori aplecidu-se / către asfințirea noastră — pasărea țipindu-te, / pasărea cerindu-mă, — carnea ta / din adinc jeluindu-se .. // O, pină cind așteptarea ! Iată mă-aplec / și smulgindu-mi coasta te zămislesc. / Sub pomul cunoașterii, apoi, te voi deschide / Templu al meu . . //

Banchetul prefațează alt volum al poetului, **Cintarea cintărilor,** litania existind și aici, „cintarea cintărilor" alcătuind, și volumul de față, tabloul „temelor lirice". Petrecerii mă dărui ! Este timpul / din urmă și zilele nu se mai intorc. / Așadar un banchet pentru trupurile noastre, / iar sufletul să nu se rușineze. // Ochii tăi descoperindu-mă ! Ochii mei / despuindu-te. Și iată fragedul chip. / Pe țărmul fluviilor doar noi. Tu inflorind / asemenea unei văi proaspete. // O, paradis, deschide-te ! Către tine aleargă / toate închipuirile. Marile ierburi ne-acoperă. / Tu, părăsindu-te. Templul tău mă primește, / mă înmiresmează evlavios... // Și ne topim puterile alunecind / in taina tainelor. Stăpine / singele jucind ca o flacără. Acum !... / și duhurile noastre, alături, imbrățișindu-se... //

După cum se vede, respectarea modelului, dar mai ales **trădarea** lui face parte din programul poetului. Calea spre alegorie (căci modelul presupune alegoria) se oprește în fața exclamațiilor tulburi, a tăcerilor orfice

O abundentă injectare de motive blagiene salvează poezia de posibilul manierism ; tăcerile, tainele, singele, fac parte din arsenalul de simboluri al lui Blaga. Poetul le incadrează necesității **descrierii ;** metafora blagiană „relevantă" devine plasticizantă, autorul „descriind cuvintul", fără a încerca să-i forțeze sensurile „Violența" poetului (despre care s-a vorbit) e una simulată, parte a ceremonialului, așa cum și „durerile" și „suferința" aparține aceleiași ceremonii, aceluiași **cult** al poeziei. Și dacă „trimiterea" inițială (spre mitul androginului) rămine, in final, o figură de stil, nu e mai puțin adevărat că, sub această coroană regală trec, in poeziile lui Radu Cârneci, leit-motive ale „marii poezii a iubirii" : „O, amintiri ! Ochi ai inceputului verde. / În copilărie, parcă eram ! Tainele așteptau / în coaja lor dulce. Nori de aur pe cer / și roșu singe in mine se pregătea. // Tu niciodată nu vei ști ruperea aceea, despicarea nervilor și dorul topindu-mă. / Chipul meu ca o icoană tăcea, / de rugăciuni subțiat, întors către cine ?..."

Totul e rarefiat, cuvintele sint purificate de imprecizie, de indeterminare. Un grațios dans cu măști ocupă scena : in surdină, sunetele estompate ale unei muzici uitate încearcă să acompanieze dansatorii. Si totul e curat și pur, (citeodată plictisitor de curat si de pur), supus unei minii de regizor de elită. Căci, în cele din urmă, regia domină. Iar dacă un recenzent a făcut un paradox afirmind că **tabla de materii** (alcătuită din versurile titlu) ar reprezenta cel mai frumos poem al cărții, afirmația nu poate fi scoasă, cred, din programul autorului. Ea (tabla de materii) reprezintă finalul, incoronarea spectacolului, **lectura** modernă a lui.

C. UNGUREANU

aniversări

E. Lovinescu

AVENTURI IMAGINARE

Un impresionist merge din senzație în senzație, chiar cînd scrie proză ! Dar lipsa de obiectivitate nu mai poate fi atunci o scuză, pentru că obsesia împiedică transferul obișnuit de personalitate. Lovinescu a cunoscut aceste adevăruri, pe care le-a teoretizat, de altfel, și în opera sa critică. Romanele lui Lovinescu refac acest straniu teritoriu al dezintegrării psihologice, într-un timp punctat de „momente muzicale" și ani „dezindividualizați", încercînd să fixeze chenarul unui peisagiu sufletesc a cărui unitate se destramă sub imperiul renunțării.

Scriitorul caută, în compensație, aspectul imutabil al realității, certitudinea întîmplărilor trăite și a lucrurilor știute, fugind de imprevizibil sau trăind, cel puțin cu această stranie iluzie a atemporalității. Prezentul se consolidează în proza sa mai ales prin „totalitatea momentelor trecutului", de unde și impresia generală a unei imobilități programatice, născută din teama degradărilor firești și o curioasă filozofie a călătoriei, a întoarcerii și a continuității psihologice exclusiv sub raportul experienței sau al nonexperienței personale. Dar, aici nu mai este vorba despre vreun fel de solidaritate cu sine sau cu alții, ci de o sistematică întoarcere la pragul obsesiilor, „în circuitul închis al acelorași sentimente" sau „în cutia de rezonanță a amintirii".

Rememorarea este ea însăși, prin urmare, o formă a călătoriei, a renunțării, personajele se despart de cele mai multe ori pentru simplul motiv de a-și putea aminti. Întîlnirea a două destine nu rezolvă, ci limitează, în aceste condiții, „liberul exercițiu al funcțiilor sufletești". În sensul acesta trebuie înțeles și refuzul riscului și deficitul și spaima de viață sau lipsa evenimentelor biografice. Cercul fără noutate în care ne introduc romanele lui Lovinescu este o lume închisă sub un clopot, supusă unei imperturbabile observații, o lume oprită din mersul ei, privită pentru o clipă în încremenirea gesturilor, a senzațiilor și a spaimei trăirilor plenare. Trecutul înseamnă experiență cîștigată, această clipă de izolare, în care se înscriu deopotrivă realități geografice și sufletești, ca o retrăire perpetuă a unor experiențe deja consumate, un univers bacovian prin cruzimea operației și întoarcerea gîndului asupra lui însuși. Riscul ține aici nu de o realitate, fie ea și psihologică, ci de puterea imaginației, tradusă în teama lui Bizu de a fi „victima unei iluzii".

Dar valoarea mai generală a probematicii romanelor vine din convenția pe care-o propune scriitorul însuși, independența de sine și nevoia de supranatural, altfel spus, fascinația irealului și ambiguității, din „FIRU-N PATRU". Neputîndu-se apropia inițial de formula obiectivă a romanului, Lovinescu l-a creat pe Bizu dintr-o nevoie de mistificare. În orașul patriarhal, învăluit în noapte, privește mai mult decît ascultă copilăria eroului său. Însă adevărul este altul. Nu Bizu avea nevoie de martori, ci scriitorul, pentru care și proza, ca și memorialistica și o bună parte a criticii, este o lungă confesiune. Abia ACORD FINAL va încheia acest periplu sentiment și, fapt semnificativ, o ultimă viziune fantastică a morții va dobîndi forța purificatoare, nu prin negarea, ci prin afirmarea vieții, a prezentului și a conștiinței de sine. Lumea există și realitatea își cîștigă un echilibru pe care nu-l avusese înainte, certitudinile depășesc simpla experiență a simțurilor, ideea dispariției ia forma luptei violente cu necunoscutul, pentru ca în cele din urmă resemnarea să devină o ciudată visare melancolică a viitorului.

În primele romane, Bizu nu depășea niciodată o paradoxală stare de aspirație, confuză și de foarte multe ori tragică, încît apropierea nu se justifică decît sub forma acestei nevoi abstracte și a unui pretext pentru conturarea unei lumi ireale invadate de întrebări. Practic, nu cunoaște, ci se lasă întovărășit de imagini, deci tot o călătorie în trecut, sfîrșind într-o stare difuză de exaltare și renunțare. Ceea ce duce la prefacerea monologului într-un „dialog perpetuu" este un element de restricție impus invenției și unei dizolvante porniri analitice „într-un cadru de visare poetică și de aspirație absurdă spre ceva îndepărtat și irealizabil". În felul acesta, dragostea e un semn, alături de altele, al incapacității de adaptare, cu atît mai mult cu cît într-o lume a brutalității femeia rămîne singura posibilitate de idealizare.

Personajele lui Lovinescu își inventează dramele, le cultivă și cred în ele cu mîndria celui care suferă. Ele nu cunosc mari aventuri, le doresc totuși și le „adulmecă", dar imaginarul nu poate întotdeauna suplini un deficit de sensibilitate. Biografiile înseamnă și un efort de recuperare în ordinea afectivului, însă refuzul progresiv al vieții duce în cele din urmă la o uitare de sine și indiferență, altfel spus, la o falsă contemplație postumă. Indiferența poate fi un simplu confort moral, idealitatea o lecție de virtute sau izolarea un semn al superiorității, fără ca prin aceasta să ne apropiem prea mult de rezolvarea literară a antinomiilor : aspirație—renunțare, contemplație—dinamica vieții etc. „Lumea există, scriitorul vorbește, iată literatura", scria un critic. Dar, cînd primul termen este pus sub semnul întrebării, proza se transformă într-un fals memorial, așa cum îndoielnice sînt dramele și dificultățile create a susține un aprioric sentiment al provizoratului. Raportat totul la trecut, la o experiență irepetabilă, dar turbulentă, evoluția nu mai există sau se reduce la un simplu „joc superior de forțe spirituale", un joc al acumulărilor, lipsit de finalitate. Fără această conștiință, Lovinescu putea deveni un mare prozator. Dar, fiindu-și sieși cruciat „plecat la cucerirea unei cetăți, în realitatea căreia nu credea", el termină prin a se fixa definitiv în rolul de spectator. Acesta este însă numai un punct de plecare, pentru că a spune „definitiv" e a recunoaște o convingere „în sensul propriei sale evoluții sufletești și sensibilități estetice", dar nu o stare de fapt. A nu fi mare scriitor, în orice împrejurări, este o judecată asertorică și generală, care nu pune sub semnul întrebării valoarea însăși a operei.

Prin definiție, memorialistica cuprindea cîteva elemente restrictive, care limitau posibilitățile de transcendere, dar principalele primejdii despre care vorbește Lovinescu la începutul volumului I nu erau obiective, ci și subiective, nu priveau, altfel spus, numai materialul propriu-zis, nici chiar operația în actualitate, ci o justificată nemulțumire a scriitorului față de posibilitățile genului. Depășirea acestor dificultăți prin imparțialitatea atitudinii și „purificarea prin despersonalizare" s-a dovedit și ea în cele din urmă, imposibil de realizat. Romanele erau, prin urmare, o continuare a memoriilor numai în măsura în care, depășind acest impas al cunoașterii, păstrau ca element comun autobiografia spirituală, altfel, dată fiind posibilitatea invenției, transcenderii, amplificării și abstractizării experienței personale, existînd ele însele ca „totalitate a momentelor" unei existențe. Definite în felul acesta, ele tindeau înspre o arhetipizare a faptului mărunt, cotidian (a trăi, a iubi, a muri erau simple argumente pentru o conștiință a labilității universale, introducînd o ordine a resemnării, acolo unde forțele superioare ale vieții creau o dezordine a imaginației, iluziei și aspirației. Beletristica lui Lovinescu este într-adevăr o „remodulare a vieții și a operei", dar și ceva mai mult, ceea ce scriitorul numește în alt loc CĂLĂTORIA ÎN JURUL SPIRITULUI MEU, un itinerar „al recreării pe calea amintirii".

Oricum am interpreta ciclul Bizu, în care ACORD FINAL reprezintă momentul unei surprinzătoare schimbări de perspectivă, el nu poate fi interpretat totuși, făcînd abstracție de o foarte puternic resimțită nevoie de confesiune, în acești ani, mărturisită mai ales în paginile scrise despre Maiorescu. Lovinescu era mai „recapitulativ", își fixa datele vieții afective, intelectuale și publice, se judeca, cu alte cuvinte, mai în amănunt decît înaintașul său, încît și afirma adeseori că cele mai exacte și mai interesante capitole ale operei sale erau cele în care-și urmărea „fazele evoluției sufletești și ideologice". Prin urmare, scrierea romanelor, dincolo de rațiuni metodologice, are, cred, și o semnificație sentimentală, intimă, o renunțare nenumită la un principiu atribuit, nu întîmplător, tot lui Maiorescu : „A năzui spre ceva împreună cu alții și a trăi sufletește împreună cu alții este un ideal irealizabil". Împotriva părerii lui Călinescu, Lovinescu era mai ales un creator în ficțiune. Din MEMORII și istoriile literare se păstrează anecdotismul literar, valoarea psihologică a întîmplării, a faptului banal, neînsemnat, ca și indiferența și nu puțina cruzime, tradusă printr-o „portretistică anonimă în pitoresc", materialul amorf este dominat prin aceeași înaltă contemplație și viziune uniformizatoare, dar romanul trăiește înainte de toate printr-un mai profund grad de afecție și potențare a autobiografiei spirituale, fără teama căderii în prozaism și, mai ales, fără efortul de a se sustrage unui impresionism vag și imprecis, în numele căruia atîtea conștiințe iritabile s-au dedat la un agresiv spectacol publicistic.

Nici unitatea de ton nu se mai păstrează în romane, amestec de abstractizare și evocare afectivă, care l-au dus pe Octav Suluțiu la descoperirea unei inteligente alternări de stiluri, evocator, memorialistic, plastic și intelectualizat, toate atestînd extraordinara mobilitate a unui spirit terorizat de incertitudini. Călinescu îl numise pe Lovinescu un creator „numai în marginile propriei, strictei, netranslativei experiențe". Dar, fixarea acestei experiențe, nu prin mai multe sau printr-un singur început interesează, ci prin forma pe care o ia radiografia unei psihologii în care evenimentul este înlocuit cu obsesia lui și existența cu o spiritualizare a contururilor realității.

AUREL SASU

Ilie Măduța — Măști de zăpadă

(Editura Facla, 1973)

La vîrsta maturității, Ilie Măduța, mai conștient parcă în acest volum nou de versuri de propriile-i limite, se reîntorcea asupra temeiurilor sale poetice. Temperament tumultos și lacom de viață, disponibil freneziilor amăgitoare ale simțurilor, poetul își cenzura totuși elanul acestor expansiuni sub cumpăna lucidă a unui discernămînt ascuțit și neconsolat de filosof virtual. Din neliniștea sa cerebrală, poezia se ivește ca un ecou muzical peste apele izbite de stîncile reci de la munte. Puritatea imaginii lirice sfîșiată de gîndire transmite nu numai eleganța muzicală a sugestiei, ci și melancolia renunțării la un destin ce se voia altul.

Ilie Măduța, credincios cu sine însuși, nu-și ascunde nici de astă-dată nostalgiile elanului nerealizat. Știe că a avut revelația frumuseții, pentru care nici un sacrificiu nu este prea mare, și este convins că viziunea aceasta a cunoașterii — căci pentru el frumusețea e neapărat cunoaștere, nu trăire — poate fi exprimată în cuvinte, de fapt simboluri proiectate într-un spațiu ideal unde reminiscențele suferințelor cotidiene, transfigurate prin vers, se propaga la infinit ca esența însăși a mișcării. După el, poeții au un destin hieratic, pentru că rămîn filosofi, adică nu pot concepe frumosul decît ca ceva inteligibil. Destinul lor însă contrazice pe cel uman de veșnic pelegrin, condamnat astfel să ducă nostalgia eleată a extazului, oferită de revelația frumuseții, cînd : **„Nimic nu se risipea din armonia / ce răsuna totuși atît de tare, ochii n-aveau coajă, nici piatră auzul / ci-n suflet o dulce și-adîncă-ncleștare"**. Poeții exprimă eterna năzuință a perfecțiunii într-o lume nemilos schimbătoare, căci : **„Ei își amintesc miezul acela, / de foc divin și geometrice cinturi"**. Chiar dacă omul este o „ipostază albastră" sau **„mire al unor promise norocuri"** (Vîntul și eu) și rămîne pînă la urmă **„pradă unor ornice mute"** (Asfințitul crailor) nesimțite de alții.

Umbra nu-i o părere, ci **„o celestă făptură"** ascunsă în scrumul brîndușelor, o fetiță **„cu zbateri de pleoape de aur"**, iar el nu-i în realitate **„poetul plasmei și-al cristografiei"**. Toată melancolia energiei pierdute de viață, în dialectica existenței : **„E-un joc care respinge / și atrage / otrăvuri, raze, / bice și surisuri"**. Poetul rămîne fermecat de stihiile dar și de solidaritatea ancestrală a pămîntului a cărui frumusețe nepieritoare metamorfozează aspectele cele mai prozaice poate : **„Vîntul mă cucerește-n cîmpie / cu robuste aripi de dor, / totul se desăvîrșește suind / în melodicul spicelor spor. / La bolta cu pește întind / undița spre neliniști adînci, / țipă trestia, uitat-am / visul luminoaselor stînci"**. (Vîntul cîmpiei).

Nici una din regretele livrești ale evocărilor exotice nu-i întunecă lui Ilie Măduță puterea de a da vibrație lirică realităților imediate sau atît de familiare prin tradiție și mediu. Cu toate că noțiunile abstracte sau simbolurile de cultură îl amenință ca pe orice creator cerebral și e ispitit să le atribuie o exagerată tentă expresivă, neîndestulător totuși de substanțializată liric, talentul poetului e revelator în poeme foarte realizate, dintr-o sferă tematică ale cărei surse păreau secătuite, cum ar fi : muzicala **Nocturnă,** folclorica **Pui de cuc,** elegiaca **De filia,** personificatoarea **Stelele sau copacul,** pastelurile rurale și mai cu seamă excepționalele transpuneri simbolice : **Bufnița** și **Fluturii din terțiar,** în care concentrarea mijloacelor de expresie încarcă tensiunea lirică a imaginii cu semnificații incomparative.

Puterea de generalizare a metaforei cerebrale — de cea mai sugestivă factură valeryană — este aplicată cu ageră perspicacitate de Ilie Măduța în orizontul de mistere al viziunii sale lirice, atunci cînd găsește originale forme de expresie a unei muzici interioare. Bufnița — simbol al înțelepciunii — este replasată în universul familiar al satului. Acolo unde „veghează cu ochi nemișcat", misterioasa pasăre primește o tulburătoare aură de duh protector deasupra vremurilor apăsătoare sau abia perceptibile. Pe cînd **„în pupila-i ca mierea / lumini și tăceri străbat",** în spațiul înconjurător al lumii **„cad urlete și oftaturi adînci",** dar ea, ca o conștiință neadormită : **„cu grijă uneori / își cutremură aripile ocrotind / asprele lumii ninsori"**.

Și astfel imaginația poetului, înfiorat ca un copil, conchide cu neașteptate tîlcuri afective, că întruchiparea ciudată a înțelepciunii neadormite : **„Stă înaltă la capătul veacului / strajă pasului ce vine furiș, / pe latura unde nu bate luna, / spre un țărm de amar păpuriș"**.

Accesibilitatea unei asemenea gîndiri poetice îi dă lui Ilie Măduța o anumită dezinvoltură a cunoașterii simbolice, pe care o exprimă cu sfiala satisfacției subiective : **„Eu cunosc o poveste cu fluturi, / sînt în cadru de veacuri, dar nu-s / nici ca eu ori ca tu să te bucuri / cînd cenușa lor cerne de sus"**.

Fluturii din terțiar sînt o relicvă a cristalizării care devine frumusețe, atunci cînd, **„o scînteie lin prelinsă din sumbrul neant"** nu primește o semnificație extrinsecă, ci se transformă în **„calm diamant"**.

Volumul **Măști de zăpadă,** prin numărul poeziilor patriotice ce le cuprinde, pune poetului probleme de creație asupra cărora va mai trebui să reflecteze în sensul unor modalități mai puțin declarative, deci mai interiorizate, mai originale. Cred că **Păstrăvul** este din acest punct de vedere cea mai vrednică de reținut, întrucît Voronețul aici, capodoperă de artă este sensibilizată într-un limbaj profetic păstrînd proporțiile adecvate metaforei. De altfel și în celelalte poeme patriotice este de subliniat faptul că smerenia simțului istoric al condițiilor noastre de viață păstrează nu resemnarea „mioritică", ci un fel de orgoliu delicat al rezistenței și supraviețuirii cu care **„ne plămădim temeiul și flacăra firii"**.

NICOLAE ȚIRIOI

opinii

„PATIMILE"

după

MIRCEA CIOBANU

E un obicei să se scrie despre orice și oricine, o o cere „buna cuviință", dar, vorba Prințului, „a-l încălca e mai de laudă decit a-l ține". Fatalitatea literei tipărite, amenințătoare, cu toată procesiunea golului unor practici pe care le declanșează, poate fi abolită. Nu putem oare scrie numai despre acele cărți care merită cu adevărat (și suportă), atenția unui dialog ? Și, printre altele, desigur și despre nulitate (factor decisiv in poluarea informației), cind devine nocivă și mai ales cind iși desemnează capii de serie ; se pot numi oricind vedetele nulității literare și analizindu-le „operele" argumentăm o contrarie in favoarea literaturii de valoare Spunem aceasta din ingăduință, căci numai un complot al relei credințe împinge maculatura la tipar, fetșizind apoi litera tipărită. Răul nu e etern dar e fecund. In fond, chestiunea aceasta poate fi mai ușor decalată de un sociolog : s-ar explica astfel de ce nulitatea nu are acces in domeniul fizicii nucleare, să spunem.

O anumită concepție ne-a făcut să luăm cunoștință de schema logică (de ce logică ?) după care valoarea unui scriitor se deduce strict din virstă : vechimea, in activitate, care dacă in cele mai fericite cazuri aduce un plus de experiență.

Autor de poezie, eseu, proză, cunoscător specializat al literaturii ruse, Mircea Ciobanu face parte din „falanga celor fără de care nu se poate" (Al. Philippide, Gelu Naum, Leonid Dimov, Teohar Mihadaș, Nichita Stănescu, și mulți alții pină la Paul Emanuel, ultimul poet serios care a debutat în acești ani) ; fără „generație", de virstă sau de creație și . . . despre care se scrie puțin, puțin.

Ne vom limita, in articolul de față, la o discuție despre poezia sa. À propos de literatura rusă, nu descoperim in cărțile sale vreo influență. cel mult putem sugera cu șanse minime de precizie, asimilarea lecției acmeismul, ca propensiune spre formalism (apropiat de parnasianism) și universalitate a problematicii, omul general ca problemă, poate ceva din Mandelstam, cel din „Piatra"). Nu numai obligația limitării ne face să scriem mai intii despre poezia sa („Imnuri pentru nesomnul cuvintelor", E.P.L., 1966, „Patimile" Ed. Tin. 1968, „Etica", Ed. Albatros, 1971), ci faptul că esențial, Mircea Ciobanu e poet. (Nu a observat autorul obsedat de eufonie că pseudonimul ce și l-a ales nu sună atit de grozav ?).

Cărțile sale sint metafore concepute (ori preexistente) și realizate in ambiția unei continuități de spontaneitate ; poetul pare a preciza mai intii rațiunea unei metafore, nuanța ei, și apoi a-și scrie cărțile — efort chinuitor : expresie a unei tradiții asumate, poezia sa implică referința la o cultură, la o civilizație recuzind orgoliul intemeierii primordiale.

„Imnuri pentru nesomnul cuvintelor" (pentru istoricii literari specializați doritori de acribie științifică : Mircea Ciobanu, Sorin Mărculescu („Cartea Nunților") au precedat tentativele imnice ale unor I. Alexandru, Dan Laurențiu, Dan Verona) cartea de debut este prezentată de Nicolae Manolescu. Ceea ce ne atrage atenția in prefață e un anume pasaj : „Publicind foarte puțin pină acum, Mircea Ciobanu debutează cu un volum remarcabil prin subtilitatea gindirii lirice. Ne găsim in fața unui poet de cultură sigură, cu un gust nešovăielnic pe care numai printr-un tic birocratic l-am numit debutant. Poezia ca atare este la el fără virstă" (pag. 6—7). Acest pasaj e simptomatic pentru noi. Ideea apare și in alte prezentări ori articole, ale lui N. Manolescu sau ale altora (v. prezentarea pe care o face A. E. Baconsky volumului „Existența și cuvintele" al lui Paul Emanuel, Ed. „Cartea Românească", 1971). Rezumind, se semnalează apariția unui poet „normal", a cărui publicare e numai un „accident", el ființind oricum, publicat ori nepublicat. In mare, in literatura noastră, cam toți poeții veritabili care au apărut din 1966 incoace, au „debutat" pentru că trebuiau să și „debuteze" totuși pentru a se afla de existența lor, obligind insă anume persoane să nuanțeze in jurul acestei noțiuni. In fapt „debutul" e o noțiune compromisă de „generația anilor '60" : poeți foarte importanți au debutat atunci doar ca să debuteze, cărțile lor autentice văzind lumina tiparului ceva mai tirziu. Criticii literari care vorbesc astăzi cu seriozitate despre debuturile excepționale ale unor poeți ca Nichita Stănescu ori Ioan Alexandru iși refuză cu bună știință și judecata estetică și dramul de istorism pe care trebuie să-l aplicăm cercetării oricărui fenomen. (Oare nu tocmai „debutul" a obligat mulți poeți ai ultimului deceniu să se grăbească, sau chiar să scrie prea mult și — inevitabil — prost ?).

Reproducerile din pag. 4 și 9 sint din expoziția graficianului **PAULOVICS LASLO**. Foto : **I. ANDRIEȘ**

In „cearta" actuală a „generațiilor" (v. cartea lui Ioan Pop, „Poezia unei generații", Ed. Dacia, 1973, carte absolut lipsită de plauzibil, după părerea noastră, inlocuind judecata estetică, premisă necesară, cu un dogmatism pitagoric sui generis, și istorismul cu un eleatism de high-life) este curios să vezi un critic lucid ca N. Manolescu, gindind încă de acum șapte ani o idee și neputind s-o ducă pină la capăt. Căci Mircea Ciobanu ca și alți poeți de azi nu face parte din nici o generație.

„Moartea lui Făt-Frumos" (iar o observație pentru istoricii literari : Ion Gheorghe, Cezar Baltag, au descoperit după Mircea Ciobanu spațiul mitic de inspirație) e o încercare de implicare in spațiul mitic românesc după modelul lui Blaga. Indecizia poetului (intre dramă sacră și dramă profană agrementată cu aluzii culte — Ghilgameș, Odysseus) face ca acest poem interesant prin modul superior de ințelegere a mitului, să rămină o nobilă intenție. Pe lingă faptul că imitarea stilistică a lui Blaga duce la o expresie cam silnică, poetul este lipsit de ingenuitatea imersiunii in valul unei trăiri mitice, fundamentale. Povestirea unui miracol nu poate ține locul senzației revelării unui miracol.

Poemele cele mai frumoase, izolate, „Din adinc am strigat", „Sirynx", „Oaspetele cu spadă", „Balanță in echilibru", tentează o eliberare a persoanei particulare intr-un loc neutru al contemplației estetice, tărim amoral, absolut, chietiv : „un loc fără umbră de unde invinși nu se-ntorc și nu sting cu moartă sudoare căldura din umerii celor ce-nving". („Balanță in echilibru", p. 58). Perfect inteligibilă, poezia acestui prim volum trăiește din efortul de proprietate a cuvintului, din echilibrul tonului și al expresiei, „temele" poetice fiind de tot felul, neimportante dar niciodată utile. Astfel tema „ascensiunii" face obiectul unui intreg ciclu („A zbura") dar din nefericire in tratarea curat mitică a temei poetul strecoară treptat aluzia sentențioasă la o anume anecdotică și aceea cotidiană, solemnitatea nesalvind versurile de banalitate. Ultimul ciclu al cărții, „Imnuri pentru nesomnul cuvintelor", introduce „tema" cuvintelor : „V-am pierdut cuvinte, v-am rostit prea des" (V-am pierdut — pag. 107), unde „rostirea" amintește de vorbăria (das Gerede) lui Heidegger, traducind totodată nostalgia după o vorbire esențială, antică. Dincolo de „tehnicismul" (care e o căutare a stilului) frizind perfecțiunea, dincolo de valorile plastice urmărite conștient, ceea ce ii lipsește primei cărți a lui Mircea Ciobanu, e tensiunea irepresibilă a unui cuvint ori a unui vers declanșind misterul care edifică și explică poezia. Canonică fără a releva scopul canonului, riguroasă fără a avea un stil, asceză spirituală de mare noblețe dar fără a atinge misterul, „Imnuri pentru nesomnul cuvintelor" demonstrează că, in poezie, așezarea la dreapta ori la stinga unui maestru e pioasă — și atit.

„Patimile" e cartea sa cea mai bună. Scăpate de crispările unei arte invățate, dobindite, ciclurile „Scara", „Pururi vuind", „Requiem" (a se vedea cite cărți cu acest titlu au putut să apară), „Insula", „Asediu la mal", „Suită pentru ieșirea din noapte", „Idele", continuă de fapt primul volum, dar sint de o calitate superioară ; caligrafia ideei, cu o vagă reminiscență barbiană, limbajul epurat, absența ostentației lirice, rezumă un voit mod impersonal, de comunicare gravă.

CEZAR IVANESCU

Marin Bucur: „Istoriografia literară românească"

In ultimul timp, Marin Bucur a scos la iveală acumulările de muncă și cercetare asiduă intreprinse de-a lungul mai multor ani petrecuți departe de zarva publicisticii, a criticii foiletonistice, in atmosfera propice studiului de la Institutul de istorie și teorie literară „George Călinescu" ori în aceea a marilor biblioteci din țară și din străinătate.

Rezultatul acelor ani, in care criticul și istoricul literar tăcuse, este primul volum de „Documente inedite din arhivele franceze privitoare la români în secolul al XIX-lea", (1970) monografia „C. A. Rossetti" (1970), editarea „Caietelor Eminescu" (1973) și acum „Istoriografia literară românească". Dacă adăugăm la acestea toate romanul de adincă vibrație lirică „La apa Vavilonului" vom avea tabloul aproape intreg al unui talent viguros, care se infățișează cititorilor cu realizări masive, de largă respirație, o personalitate literară de bună școală și solidă cultură.

Marin Bucur știe, așa cum puțini o fac astăzi, să fie totodată cercetător de documente vechi și degustător al straniului lor parfum. El știe să fie autorul unor acte justițiare in domeniul interpretării operelor inaintașilor, aplecindu-se asupra lor nu cu entuziasm desuet deja, ci, cu ințelegerea și luciditatea spiritului contemporan, cu obiectivitatea proprie criticului și cu căldura specifică poetului.

„Istoriografia literară românească" umple, prin apariția sa, un gol ce se resimțea in cercetarea de ansamblu a literaturii noastre. Se reduce astfel in atenția celor interesați un capitol, deloc neglijabil, al culturii române, iar concluziile ce se desprind vizează două direcții : tradițiile, rădăcinile in timp ale istoriografiei literare de la noi pe de o parte și, pe de alta, amploarea deosebită a studiilor intreprinse de mulți, foarte mulți oameni de litere in decursul unui secol și mai bine de istoriografie literară.

Marin Bucur a ilustrat foarte elocvent ambele direcții. Conform celor demonstrate de autor, primii istoriografi literari aparțin romantismului : Mihail Kogălniceanu, Timotei Cipariu, Hașdeu, Aron Pumnul, etc.

Un merit al autorului este acela de a face disocieri foarte fine, el găsind numitorul comun la care să alinieze cele mai diverse tentative, sugestii și manifestări de istoriografie literară.

Ca rezultat imediat materializat, este trecerea in revistă și mai ales redescoperirea unor lucrări și autori demult uitați dar a căror contribuție și-a avut și ea rolul său mai mult sau mai puțin important. Sint astfel repuși in circulație : Alexandru Gavra, Matei Voileanu, Ion Negre, V. D. Păun, Theodor Văcărescu sau mai recenții Silviu Dragomir, Liviu Marian, D. R. Mazilu, Stelian Cucu și încă alții a căror enumerare ar umple tot spațiul acordat unui articol.

Gindindu-mă la acest cuvint (spațiu) voi semnala doar două aspecte care șochează : analiza lui Marin Bucur mi se pare a respecta o dialectică fără greșeală, istoria literară fiind interpretată in interdependența ei adincă, uneori extrem de subtilă cu critica literară, cu filologia, cu estetica și literatura propriu-zisă.

Celălalt aspect vizează capacitatea autorului de a găsi formulările definitorii, expresiile de maximă concentrare. O simplă lecturare a titlurilor convinge pe deplin asupra acestei caracteristici care punctează și dă nerv unui volum de dimensiuni impresionante.

Finalul lucrării este dedicat lui George Călinescu, considerat ca o incununare a tuturor căutărilor și izbinzilor inregistrate de istoriografia noastră literară. Marin Bucur, afirmă că după neuitatul său profesor, „o nouă școală de istorie literară românească este in plină acțiune" pentru ducerea mai departe a „tradițiilor de cultură și umanism național". Rămine de văzut cine va avea curajul să ridice mănușa aruncată, prin prefața sa, de Marin Bucur și să devină comentatorul istoriografiei literare de astăzi intr-o altă lucrare de excepție.

L. GRĂSOIU

Cultură și informație

Doi termeni, cu o circulație extrem de întinsă, care exprimă realități tot atît de străvechi și pină la un punct chiar indisociabile, deși, noțiunea de informație a dobîndit „drept de cetate" în limbajul științific abia în epoca noastră. Era oarecum firesc. Orice referire la cultură presupunea atît capacitatea omului de a îmbogăți cimpul de valori necesare cunoașterii și organizării realității cît și circulației sau comunicarea acestora de la un individ la altul, de la o comunitate la alta, de la o generație la alta. Multe secole de experiență au fost necesare pînă cînd **comunicarea interumană**, prin limbaj sau prin intermediul întregului univers simbolic a intrat, distinct, în atenția specialiștilor.

Dintr-un ansamblu de preocupări s-a desprins, în ultimele decenii, o **teorie a comunicării** și s-au înmulțit studiile referitoare la implicațiile antropologice, sociologice și culturale, mai cu seamă o dată cu răspîndirea fenomenului massmedia (al comunicației de masă). Într-o asemenea interpretare accentul cade, îndeosebi, pe analizarea mesajului, a modului său de constituire și de manipulare, evident în contextul limbajului sau al cimpului semnelor, al semiozei. Posibilitățile extinse de formalizare ce au apărut la incidentă cu orientările mai noi ale logicii și cu unele explicații structuraliste, au sporit interesul pentru relevarea mecanismelor de construcție a mesajului, pentru mecanismele transmiterii și nu mai puțin pentru condițiile receptării acestuia. În acest mod s-a produs o deplasare sensibilă dinspre conținut și valoare spre tehnologia comunicării.

Pe planul mai general, al gîndirii științifice, teoria comunicării s-a dezvoltat concomitent și implicit cu **teoria sistemelor,** deoarece considerarea realității sociale, de exemplu, ca o **unitate** a unor elemente funcționale în **interacțiune,** a subliniat cu prisosință tocmai rolul comunicării interumane și chiar al celei de difuziune. Specialiștii fac o distincție pertinentă între schimburile de mesaje ce au loc direct între indivizi și cele intermediate de mijloacele tehnologice adresate unui public larg.

În cadrul Teoriei comunicației și a ciberneticii s-a desprins în al patrulea deceniu, o nouă disciplină științifică și anume **TEORIA INFORMAȚIEI ;** avînd un caracter net matematic și aplicativ (mai ales în sistemele de telecomunicații). Nu a trecut însă multă vreme și printr-o mai amplă abordare s-a ajuns să se vorbească cu insistență despre procesul **informatizării vieții sociale,** ca de un parametru definitoriu al epocii noastre. Este adevărat că teoria „clasică" a informației stăruie mai cu seamă asupra formei mesajului vehiculat în cadrul circuitelor comunicaționale, a structurii care poartă un conținut sau altul dar pe care evident, il ignorează. Pentru cultură este interesant, desigur, și cum circulă mesajele : cele vizuale — simbolice (scrise) sau cele bazate pe imagine (iconice), cele sonore sau cele gestuale ; esențială devine însă încărcătura axiologică. După opinia noastră însă, **perspectiva informațională** deschide un alt orizont, care străbate deopotrivă cele două paliere existențiale, ca o dimensiune explicativă de sine stătătoare. Raportarea la lume a individului sau a grupurilor este intermediată de ansamblul schimburilor de informații, de folosirea cît mai eficace a mesajelor, a sistemelor de semne pe care evenimentele înconjurătoare le pot produce (aceste evenimente putînd fi persoane, instituții, comunități, mașini sau zone ale naturii).

După cum rezultă din cele expuse pînă aici, **informatizarea** deschide noi resurse pentru o organizare mai complexă și mai eficientă a vieții sociale și culturale, folosirea unei noi **„substanțe"** sau mai exact, valorificarea maximă a cunoștințelor în acțiunile organizatoare ale lumii, ale vieții de relație, cu eforturi reduse pentru întreaga colectivitate. Totdeauna a existat un tezaur de cunoștințe acumulate prin experiența creatoare a omenirii dar nu totdeauna au putut fi difuzate, prelucrate și folosite prin intermediul unui sistem adecvat de semne și a unor mijloace cu randament absolut.

Faptul că azi se vorbește de o dimensiune nouă a informatizării vieții sociale — produce multiple reconsiderări în sfera culturii ; de aceea sîntem interesați să dobîndim o imagine cît mai clară a problemei și a efectelor ei. Aș încerca unele delimitări.

În primul rînd, trebuie subliniat că **informația nu se confundă cu fenomenul culturii,** în sensul că informația nu se identifică cu acele cunoștințe acumulate în memoria socială a omenirii. Informația ne apare ca măsură a organizării oricărui mediu receptor (a celui uman — social în deosebi, individual sau colectiv, instituționalizat sau nu) în raport cu un sistem de semne și de semnificații (de mesaje) ce depășește o limită admisibilă de redundanță a acestui receptor. Deci numai în măsura în care cunoștințele și evenimentele sînt transcrise pe medii, pe suporturi de semne ce pot fi înmagazinate, conservate și transmise și numai cînd impactul cu aceste mesaje modifică sau reconfigurează modelele de gîndire sau de comportare ale receptorilor ele devin informații.

Totodată informația exprimă și acele mesaje care înnoiesc chiar conținutul cunoașterii față de limitele atinse de cunoaștere, la un anumit moment istoric, exprimă adică inovația și dezvoltarea (este măsura consistenței logice și axiologice a noilor enunțuri sau observații).

Informația este o condiție a funcționalității sistemelor dar nu este similară cu procesul comunicării.

În sfîrșit, informația socială și culturală presupune **structuri referențiale** deosebit de complexe care contextuează atît actul codificării (la emițător) cît și al decodajului (la receptor) de la intenționalitate pînă la comprehensiune. Tot acest cîmp de conotații face ca unele mesaje să prezinte situații de tip adaptativ „comportamental", pe care noi le-am numit **socioinformații,** iar altă clasă de mesaje să exprime stări „intelective", pe care le-am numit **gnosinformații** (am folosit aici unele distincții ale lui W. M. Urban din „Language and Reality").

Efectul cultural al informatizării vieții sociale constă în următoarele fenomene disociabile :

a) extinderea instrumentarului logic — intelectiv prin dialogul din ce în ce mai cuprinzător cu calculatoarele și prin folosirea limbajelor formalizate ;

b) expansiunea comunicațiilor de masă și implicit a învățămîntului și a culturii de masă, cu contracțiile de timp și de spațiu, pe care le aduce în comunicarea umană (prin socializarea și universalizarea comunicării și implicit, a sistemelor de valori) ;

c) lărgirea cunoașterii științifice prin intermediul sistemelor naționale sau internaționale, specializate sau enciclopedice ale gnosinformației ;

d) trecerea treptată la **organizarea sistematică** a vieții sociale și culturale printr-o cunoaștere aprofundată a realității sociale (contabilizarea totală a proceselor sociale) și printr-o interconexiune funcțională dintre mecanismele sociale, globale și cele ale culturii. Controlul sistemului social prin mijloacele mai economice, ale informatizării.

e) introducerea metodelor de tip statistic-informațional în evaluarea fenomenelor și manifestărilor culturale, în reglarea conștiinței sociale.

Într-un interviu acordat de cunoscutul sociolog american Robert Merton revistei Contemporanul (30 oct. 1970), el declara acolo că **„actuala generație tînără constituie grupul cel mai bine informat din întreaga istorie a omenirii, oamenii cei mai educați de pînă acum . . . dar nu cei mai înțelepți".** Explicația constă desigur în faptul că tinerii epocii noastre au fost primii beneficiari, pe planul educației, al procesului de informatizare a vieții sociale, care se desfășoară sub ochii noștri. Înțelepciunea la care se referă Merton înseamnă, după noi, o **selectare** extrem de judicioasă a mesajelor care incită la recombinări creative, atît a secvențelor cognitive pe care ele le vehiculează cît și a celor de referință cuprinse în repertoriul de coduri ale receptorului. Informația nu înseamnă numai mesajul superfluu, care se crede aproape curent, de contact cu lumea fenomenală ci **punere în formă** (in-formația) **a ansamblului personalității, deci și a esenței umane.** Totul depinde, în ultimă instanță, de a ști să manipulezi eficient informația socială și gnosică pentru a controla astfel procesul dezvoltării și comportamentele creatoare prin noutate și originalitate. Acesta este proiectul cultural (lumea valorilor) condiționat de valoarea informațională dominantă.

Nu trebuie să se înțeleagă că factorul informațional acționează independent de întreaga constelație a determinantelor sociale, a celor economice în primul rînd. Deasemenea, nu dorim să lăsăm nici un echivoc, asupra faptului că valorile culturale deși vor fi profund afectate de revoluția informațională a epocii noastre, vor continua să devină mai dense în ce privește conținutul lor umanist, tocmai prin faptul că natura umană își lărgește, prin informatizare, instrumentarul organizațional în multiple planuri ale vieții.

PAUL CARAVIA

Stratosfera un nou și mare semn de întrebare

Neîndoios, istoria aviației moderne va consemna într-un capitol amplu imensul ecou provocat — la propriu și la figurat — de începuturile zborului supersonic de transport.

În timp ce curge încă multă cerneală referitor la disputata temă a efectelor produse la sol de zgomotul și bangul sonic la spargerea barierei sunetului, o nouă problemă a început să preocupe oamenii de știință din mai multe țări : consecințele dăunătoare ce le-ar putea produce un flux intens de zboruri ale aparatelor supersonice comerciale asupra echilibrului biologic terestru. De data aceasta, însă, cauza nu ar rezida în viteza atinsă, ci în înălțimea la care noile nave aeriene ar trebui să zboare.

Deși chestiunea nu este de strictă actualitate, dat fiind numărul relativ mic de aparate ce vor survola Terra în actualul deceniu cu o viteză de două ori mai mare decît cea a sunetului, semnalul de alarmă este tras în ideea că, în jurul anului 1990, se vor afla în serviciu 500—600 supersonice, zburînd regulat cîte șapte ore pe zi.

În ce constă pericolul despre care sîntem avertizați ? Avioanele subsonice comerciale zboară actualmente la o altitudine ce variază între 8.000 și 12.000 metri, cu alte cuvinte în troposferă. Ceea ce caracterizează această zonă este instabilitatea, determinată de scăderea substanțială a temperaturilor în raport cu înălțimea, ajungîndu-se pînă la 60 grade Celsius sub zero la o înălțime de 10.000 metri. Schimbările bruște de temperatură provoacă la rîndul lor ascensiunea rapidă a unor mase de aer cald ce se condensează formînd norii, aerul rece deplasîndu-se în sens invers. În același timp se înregistrează o circulație activă a aerului între ecuator și poli. Tocmai aceste mișcări de aer sînt cele ce se constituie în mijloace de apărare naturală împotriva diverșilor poluanți produși de avioanele subsonice, reziduurile răspîndite la înălțime, ca și cele produse de activitățile industriale la sol, fiind împrăștiate și apoi antrenate de ploi spre pămînt. În acest mod, în troposferă are loc o acțiune permanentă de curățire, ce a împiedicat pînă acum înregistrarea unor efecte dăunătoare sensibile.

Cu totul alte trăsături are zborul aparatelor supersonice. Pentru a atinge viteza prevăzută, ele trebuie să se ridice la o înălțime de 18.000—20.000 metri, în stratosferă, zona ce învăluie pămîntul între 12 și 50 kilometri. Caracteristicile stratosferei sînt diferite. Temperaturile sînt stabilizate la 60—70 grade sub zero, pînă la înălțimea de circa 35 kilometri, pentru a crește apoi spre zero grade la o înălțime superioară. Calmă, lipsită de vînturi și ploi, stratosfera nu mai are capacitatea antrenării poluanților, aceștia putînd stagna vreme îndelungată, luni și chiar ani.

Studiile și rezultatele nu lipsesc însă cu desăvîrșire. În controversata dezbatere internațională, dominantă devine opinia potrivit căreia, rolul protector pe care stratosfera îl are asupra pămîntului ar putea fi amenințat de zboruri masive supersonice. În condițiile unei slabe circulații de aer, de 10—12 ori mai redusă decît în zona inferioară, și la o cantitate aproape dublă de poluanți răspîndită de fiecare supersonic în raport cu un subsonic, produsele combustiei s-ar acumula în cantități din ce în ce mai mari, eliminarea naturală fiind mai înceată decît depunerea.

În urmă cu cîțiva ani se exprimau temeri în legătură cu influența creșterii în stratosferă a concentrațiilor de vapori de apă și de gaz carbonic care, după unii autori, ar mări capacitatea de absorbție a radiațiilor infraroșii emise de pămînt, cu consecința creșterii temperaturii la solul planetei. Temerile s-au risipit pe măsura dezvoltării cercetărilor, constatîndu-se că nebulozitatea stratosferei poate fi foarte puțin modificată, iar mărirea concentrației de vapori de apă și gaz carbonic ar fi prea slabă pentru a influența cît de cît asupra temperaturii pămîntului.

A rămas însă un mare semn de întrebare : cel în legătură cu acțiunea destructivă a poluanților asupra ozonului. Echilibrul biologic terestru depinde în parte de stratul de ozon ce înconjoară pămîntul între 12—40 km altitudine. În concentrație de 0,5—10 părți la un milion, în raport de regiuni și altitudine (mai abundent spre ecuator, mai puțin spre poli) ozonul îndeplinește un rol de excepțională însemnătate și anume protejarea pămîntului față de o gamă întreagă de raze ultraviolete emise de soare. Orice poluant care ar face să descrească concentrația de ozon ar putea provoca o sporire a fluxului de raze ultraviolete spre pămînt care, în doze ridicate, ar deveni periculoase.

Răspunzători pentru diminuarea cantității de ozon erau considerați pînă nu de mult vaporii de apă injectați în atmosferă. Aceste concluzii au fost depășite, demonstrîndu-se că pericolul cel mai mare vine de la oxidul de carbon, care, printr-o dublă reacție se menține stabil cantitativ, cu pierderea concomitentă a ozonului. Numai o reducere cu 5 la sută a concentrației de ozon sporește cu 26 la sută dozele de raze ultraviolete ce ating pămîntul.

Nu lipsesc însă și contraargumentele. S-a calculat că exploziile nucleare la mare altitudine, din 1961—1962, au proiectat în stratosferă mai mulți oxizi de azot decît ar produce 2.000 avioane de transport supersonice, iar concentrațiile de ozon nu au suferit modificări sensibile. Au urmat în replică alte argumente, dar nu mai insistăm asupra lor.

Cert este că terenul cercetării stratosferei, foarte puțin cunoscut s-a deschis larg. În competiția cu natura, oamenii își creează probleme la care vor trebui să răspundă prompt, pentru a nu-și periclita existența. Este sigur că o vor face. Cînd ? Cum ? Acestea rămîn alte semne de întrebare.

PAUL STERESCU

Ștefan*

de

D. R. POPESCU

Ștefan stătea întins pe pat și luminările ardeau în jurul lui înecîndu-se de căldura oamenilor înghesuiți ce se jeleau ascultînd jelania preotului înalt de doi metri și patruzeci și cinci de centimetri. Ștefan stătea întins pe pat și tămiia din cădelniță, umpluse toată încăperea și-i intra în nări (și el de mic strănuta cînd simțea tămîie în aer, probabil că prima dată, – copil fiind ! – cînd intrase în biserică fusese acolo frig și el desculț fiind pe cimentul rece strănutase și legase strănutul de mirosul cald de tămîie și nu de ciment). Deci : Ștefan stătea întins pe pat și-i venea să strănute, dar mort fiind n-avea cum, și mort fiind n-avea cum nici să-i fie cald și să transpire și să se șteargă pe frunte cu batista sau cu podul palmei cum făceau oamenii din jurul lui. Deci : Ștefan stătea întins pe pat și părea că doarme și visează și preotul înalt de doi metri și patruzeci și cinci de centimetri cînta pe nas plin de sudoare zicerea de ducă. Și deodată Ștefan s-a șters pe frunte cu mîneca și a strănutat de s-au stins trei lumînări și patru babe au leșinat și preotul a rămas cu cîntecul sfînt în gît și cu cădelnița în aer. Greșeala a fost a preotului înalt de doi metri și patruzeci și cinci de centimetri : că el cădelnița cu tămîie și cărbunii aprinși s-a oprit în aer – n-a stat decît o secundă în aer. Aici a fost totul, în acea secundă spînzurată peste Ștefan : căci în secunda următoare cădelnița și-a urmat căderea, dar ea ne mai fiind ținută de lănțugul ei de către preot n-a mai venit către preot, a căzut peste Ștefan. Și cărbunii au sărit din ea și l-au ars pe mîini pe Ștefan și atunci omul a făcut : Au ! și și-a dus mîinile la gură să le sugă arsura cu limba și să-și oblojească pielea de pe ele cu scuipat. Încă patru babe și-au pierdut tăria din picioare și s-au topit pe podea și în asemenea situație era foarte neplăcut pentru Ștefan să stea întins pe pat în sicriu ; așa că el s-a ridicat în picioare și a luat o lumînare aprinsă în mînă și și-a mai luat din cuiul de lîngă ușă căciula (că se făcuse toamnă și el era friguros din fire) și a plecat singur spre cimitir prin mijlocul satului, oprindu-se pe la răscruci să se uite în toate părțile și să-și ia rămas bun de la case și pruni și lume : și în deal lîngă groapa săpată pentru el și-a făcut o cruce mare pe piept și a înfipt lumînarea în țărînă și și-a dat pe burtă drumul în groapă : și-acolo jos s-a așezat pe spate și și-a mai lins o dată mîinile de usturătura cărbunilor din cădelniță și a închis ochii și a răsuflat lung de două ori și asta a fost totul

– Da, dar Ștefan trăiește.

– Asta nu înseamnă că nu va mai muri.

– Sau poate că este vorba de alt Ștefan. De care Ștefan este vorba ?

– De Ștefan.

– Și pe mine mă cheamă Ștefan.

– Nu asta e important. A fost o întîmplare și o întîmplare nu este o lege.

– Și dacă visezi, visul este o lege, nu este o lege, nu există...

– Ce nu există ?

– Să mă explic : vinovată este Ilonca. De ce trebuia să plece ea cu el în pădure ? Să nu vorbim c-a fost...

– O întîmplare ?

– Nu mă întrerupe.

– Într-o primăvară pe malul lacului sărat între brazi stătea o veveriță albă și mînca alune și în lac șapte vaci grase și șapte vaci slabe se îmbăiau sau nimeriseră acolo din prostie, nu se știe, eu zic că se îmbăiau și erau foarte uimite că nu atingeau cu picioarele pămîntul și n-aveau nici o siguranță pe ce calcă și mugeau și-am impresia că le și curgeau lacrimi sărate în apa sărată...

– Și ?

– Nimic. Doar atît : că ele pluteau pe apă ca niște baloane și erau îngrozite că plutesc și că nu se duc la fund și nu pier – și veverița le privea foarte calmă și mînca, albă cum era ca un miel, alune.

– O veveriță albă este ceea ce se numește hazard și nu există un destin al veveriței ca ea să fie albă și eu pe cinci vaci slabe...

– Șapte !

– Nu dau nimic pe ele...

– Nu-ți cere nimeni.

– Bătrînul pirat zice că visele devoalează realitatea cea mai profundă a omului, conținutul cel mai ascuns al viselor noastre este în visele noastre...

– Dă-mi o țigară.

– Ilonca avea un frate, nu ? E neplăcut să-ți zică cineva : soră-ta e o curvă, e mult mai neplăcut decît ți-ar vorbi de nevastă-ta...

– Dă-mi o țigară.

– Ți-am mai dat.

– Mai dă-mi una.

– O întîmplare mie nu-mi spune nimic, ca și un vis, ar putea fi un vis, sau el ar putea fi o întîmplare...

– Pe mine mă interesează Gălătion.

– Uite, te culci și dormi deodată sună ceasul : țîrrr ! Tresari, te trezești adică ; adică te trezește ceva, cineva, ceasul. Asta înseamnă, cum zice bătrînul, citez din memorie : „că sufletul în timpul somnului este în legătură constantă cu lumea interioară". Povestea cu vacile poate să fie și vis și realitate, cu condiția ca să fi vopsit cineva cu var veverița. Adevăratul destin al veveriței este să nu fie albă, dar la o adică... De ce rîzi ? Spune-mi, să rîd și eu... O întîmplare : o găină stătea pe un gard și asculta cîinele lui Tibi cum spune versuri în ungurește. Cu urechile mele l-am auzit și eu spunînd versuri, deși nu sînt găină. Pe urmă a sunat ceasul. Nu al meu, al Ciungului de peste drum : el doarme vara cu ferestrele deschise și el pune ceasul să-l sune la patru dimineața ca să bea o oală de vin roșu și să doarmă pînă la opt. Altfel n-are somn bun și toată ziua umblă somnoros.

– Așa zice el ?

– Așa este... Nu e o întîmplare că pune ceasul să sune, ca să nu fie somnoros. Veverița albă e așa, ca întîmplarea asta să ne arate fața pe care vrea să ne-o arate...

– Cine ?

– Gălătion mă interesează foarte mult.

– Cînd vorbesc prea mulți nu se înțelege nimic.

– Ce să înțelegi ?

– Mai dă-mi o țigară.

– Atît merită omul să priceapă, sau atît poate, sau atîta i se dă, fața asta de pădure i se arată... Aici ar putea fi totul. Să-l luăm pe Ștefan... Sau mai bine să vorbim despre popă. A plecat din sat, unde ? Unii spun de chestia cu crucile. Dar în ce parte au fost ele ? Și i-a văzut cineva acolo ? Se zice. Asta înseamnă că se poate. Eu nu cred decît ce văd. Și ce aud. Dar nu zic că nu se poate. Ce e îngrozitor, de ce să nu se poată ? Sau poate că a visat cineva... Uite, în război, tata spune, nu eu, în război te visezi mereu acasă : dai la boi, te duci la biserică, și doar ești departe de casă. Distanța nu contează în vis, și nici altceva...

– Bătrînul pirat zicea, din memorie : „că în vis nu gîndim asupra unor evenimente, ci trăim evenimente". Dar, și aici e aici : cînd ne trezim recunoaștem că n-am trăit aceste lucruri, dar că noi le-am gîndit într-un fel particular, în vis...

– Să ne întoarcem la oile noastre.

– Mai dă-mi o țigară.

– Ce și-a zis Tibi : noi dăm o tîrfă lui Ilie ? Adică el s-a gîndit cum s-or fi gîndit ai lui : noi dăm o tîrfă ? Nu e plăcut să ai o soră despre care să... În fața prietenilor lui el mergea cu capul în pămînt... Vezi, așa pățesc cele care... Bine c-a pățit așa ! a zis...

– Cine-a zis ?

– Cine-a zis.

– Ce mai contează ?

– Bine c-a pățit așa, e mai bine așa, să fie de învățătură

– Iată cum arde pe Țebea un foc mare... Așa mi-a spus tata. Acuma s-a stins. E multă cenușă. E multă cenușă, dar sub cenușă ce este ? Doar altă cenușă ? Toate par că s-au stins. Să ardă o pădure de brazi, e frumos. Toate sînt frumoase și războiul e frumos. Un foc pe munte e o binefacere, te face să te gîndești cum ard brazii, e grozav, te face să te gîndești...

– Și Ilie ? De ce s-au încurcat cu ea ? Putea să găsească una care să nu fie ca ea... De ce s-a încurcat cu o tîrfă ?

– Ștefan stătea pe malul lacului sărat desculț și se scărpina cu unghia după urechea stîngă și privea cerul foarte albastru și cînd intra în apă să se scalde, apa avea atîta sare în ea încît el nu se putea scufunda în ea, îl arunca apa afară ca pe o minge. Și nu putea intra în ea mai jos de buric, încît se poate spune că fără să dea din picioare el stătea în ea ca în picioare. Și mergea pe deasupra ei ca printr-un praf ud de sare, doar pînă spre genunchi intra în ea, încît se poate spune că mergea în picioare peste apă, fluierînd. Dar asta se poate întîmpla oricui. Ștefan avea curajul să fluiere. Și așa am înțeles eu că în viață toate contează, toate sînt legate de ziua și de ora lor, dar că la o adică n-are importanță nici sîngele din care te tragi și nici crucea la care te închini și nici ce zice unul din dreapta sau altul din stînga, la o adică toate astea se duc dracului și nu rămîne decît ce e important... Cînd cineva fluieră înseamnă că dacă el trece peste un lac sărat el e îndrăgostit sau se află în fața morții și atunci nimic nu i se mai poate opune și nimeni nu-l mai poate apăra, toate cad în jur ca niște coji, ca niște haine, ca niște obiceiuri, ca niște... Asta e. Rămîne doar focul din părul lui Ștefan cînd trecea lacul sărat în picioare fluierînd ardea în flăcări.

---

* Fragment de roman.

creion

FÎNTÎNA

Fîntîna e chiar la capul uliței. Lîngă gardul de spini după care se ascunde țintirimul. Dacă mă uit bine, ridicîndu-mă pe vîrfuri, văd crucile de piatră prăbușite în iarbă. Dar eu mă feresc mai întotdeauna să întorc capul spre țintirim. Pe-acolo, merg numai cînd nu mai am de ales, cînd mama mă trimite să duc aluatul la „pec" să mi-l coacă în cuptor, și cînd seara musai e să trec să aduc pîinile coapte acasă. Și atunci n-am pe unde ocoli, numai pe sub gardul de spini al cimitirului. Și cît ține lungul gardului parcă aș tot întoarce capul înapoi, să văd de nu-i cineva care zdupăie după mine. Și numai pîinile calde și moi de sub braț îmi țin tovărășie și mă îndeamnă să grăbesc pașii

Fîntîna e chiar în capul uliței și ziua mă uit cu spaimă spre cimitir. Ziua nu mă tem de nimeni, că acolo înlăuntru totul e frumos și verde. Ziua mă gîndesc numai la fîntînă. Și mă gîndesc cum să scot cu găleata cu cumpănă apă din fîntînă. Mama mă previne de fiecare dată, ca și cum ar ghici gîndul meu nemărturisit : „Să nu te apropii de fîntîna lui Boaca, măi copile. Și să nu bei apă din ea, că nu-i bună. Are salitrom în ea" Eu o ascult pe mama, dar pașii mei n-o ascultă și tot într-acolo, unde nu e voie, se îndreaptă. Ce umbră prietenoasă întinde fîntîna ! Să deschid capacul. Ai, ce reveneală vine de jos, din întunericul în care apa licărește ca un ochi mare și alb de pește.

Cînd aplec cumpăna, cu greu, încît mîinile mele subțirele tremură de efort, găleata spintecă noaptea dintre ghizdurile de piatră și deodată aud : zdrang, o lovitură de margini, apoi altă lovitură, buf, în ceva moale, ca o lînă, și ochiul luminos și neclintit al peștelui din adîncuri se sparge. Atunci, hai copile și adu găleata, plină, afară ! Mușchii se încoardă. Palmele asudă. Ochii se aprind de o frică mare și degetele picioarelor se înțepenesc răschirate în pămîntul umed din jurul fîntînii ca niște ghiare de mic animal spăimos. Întîi se clatină din întuneric spre lumină apa furată din adînc. Apoi se clatină găleata. Buza ei rotundă de fier apare. Apoi apare ea în lumină cu totul. Am izbutit. Răsuflu repede. Inima îmi bate ca la iepure. Țin găleata cu un efort suprem, în cumpănă, să nu o ia care cumva fuga spre cer, scăpată din mîinile mele și ridicată cu greutatea pietrei și așa, tremurînd, tremurînd – îmi afund nasul și gura în găleată și sorb din apa rece și limpede pe nerăsuflate.

Atunci, sau nu chiar atunci, apare deodată orbul din tîrnațul în care a stat nebăgat în seamă încovrigat pe un scăunaș. Se ridică în picioare și ascultă mișcarea cumpenei lăsată liberă în aer, scîrțîitul cracului de lemn și gîlgîitul apei pe jgheab, căruia eu i-am dat drumul din găleată. Orbul stă în picioare, în această ascultare, și peste ochii lui stinși, văd cum tresar două mici pielițe albe, care se forțează să se ridice, dar nu se ridică niciodată de pe globurile ochilor. Mă uit la orb, de fiecare dată cînd vin la fîntînă, cu un fel de spaimă pe care nu vreau s-o împart însă cu nimeni, fiindcă e o spaimă a mea, deosebită, care mă atrage spre fîntînă și spre paznicul ei. Despre orb nu știu mai nimic. Numai atît că el stă în curtea fîntînii, o păzește și de aceea eu trebuie să scot apă numai cînd el „nu mă vede".

Serile, însă, cînd soarele verii lunecă roșu întunecat de culoarea măceșelor, printre spinii gardului de la cimitir, dinspre fîntînă răzbate deodată glasul clarinetului orbului. Atunci, noi, copiii, ieșim în uliță și răcnim : „Iară cîntă Boaca / Iară bate toaca" Sunetele iasă sfîșietoare și prea multă vreme eu nu pot să le ascult. Fiindcă nu știu să le ascult, dar azi știu bine că acele sunete tînguitoare și care repetau cam aceleași trei-patru cîntece, sunetele acelea subțirele există undeva în obscuritatea tunelurilor ascunse ale anilor de atunci.

Abia peste o vreme, cînd fîntîna a fost acoperită definitiv, cînd apa ei a fost secată, cînd gura ei a fost astupată, ca și cum peștelui, ce mi se părea mie că ține un mare ochi deschis în adînc, i-ar fi orbit cineva vederea cu pietre, atunci, zic, abia, am îndrăznit s-o întreb pe mama de ce nu mă lăsase ea odinioară să mă apropii de fîntîna cu cumpănă. Nu era chiar așa de rea și de searbădă apa aceea, de ce nu-mi dăduse ea voie să scot apă din fîntînă ? Și ea mi-a spus că-i fusese teamă. Teamă ? De ce teamă ? Fîntîna aceea, cumpăna fîntînii, scăpată din mîini, îl izbise pe Boacă, fiind copil, și din lovitura primită în cap, copilul orbise. Tac și o ascult pe mama și mi se pare că mica ei poveste devine un fel de legendă a uliței noastre. Deși știu că nu este așa. Apoi, tot în tăcere, cobor spre locul unde se ridica fîntîna și cumpăna ei zugrăvită pe cer. Dar nu mai știu unde se găsește azi nici măcar locul. Totul e neted aici, nivelat, cimentat. Și case zdravene se înalță în jur. Chiar și gardul de spini a dispărut și cimitirul își întinde acum un zid de piatră sănătoasă, peste care nici dacă m-aș ridica în vîrfuri n-aș mai putea zări crucile, mormintele sau fructele dulci ale pomilor.

Mă simt descumpănit. Mă simt dezorientat, dar, undeva, nu știu unde, parcă se aude clipocitul apei reci și scîrțîitul cumpenei. Ce să fie ? Poate că ceea ce zăream eu, de fiecare dată, lucind în fîntînă erau chiar luminile ochilor bătrînului orb, căzute în apă pe totdeauna. Și poate că eu înfigeam găleata în adînc inconștient de ce caut, dar cu iluzia copilăroasă că, odată și odată, tot voi răpi fîntînei hoațe ochii furați. Așa să fie oare ? Să fi existat cu adevărat pe aici o fîntînă ?

ION ARIEȘANU

Intr-un scut anume

Ochiul veşnic treaz, am spus numele
poetului,
Veghează la rădăcini în ape subterane,
Respiraţia pămîntului îi ridică flori în
mijlocul pieptului,
Iar peştele ce roteste lumea trece prin
apele calme.

Pădurile acestea curate, am numit
braţele poetului,
Nasc viori şi luntre şi grinzi pentru orele
zilei,
Şi toate sînt aici pentru fiinţa binelui
şi-a dreptului,
Născute din arşiţa grîului, din răcoarea
izvorului şi dorul clorofilei.

Cerul cu stele, am numit visul pur de poet,
Coboară cu ploi neîntinate şi se aude
cum tresaltă cîmpia,
Intre iarbă şi stele pluteşte un aer blînd
şi înţelept
In care rodeşte norul alb, vulturul, albina
şi ciocîrlia . . .
Pămîntul cu străbuni, am numit făptura
inaltă de poet,
Se ridică pe inimile vii şi o zare
necuprinsă se arată,
Un cuvînt o străbate, Partid-sînge de
libertate,
Şi iubim trainic şi alert,
Cum iubim sarea şi pîinea, apa şi vîntul
şi voievozii pe spadă . . .

Intr-un scut anume, alături în lume,
Poetul şi Ţara,
O floare de stîncă şi o stîncă cu Nume !

Forturi umede şi calde

In lighene de crepuscul
işi va mai spăla părul o femeie
De deasupra de fîntîni desenate
ca peste-ntinse hîrtii se va apleca
Lingă zidiri cărămizii
Forturi umede şi calde.
Ape geluind maluri s-aud ;
Vîntul, în pîlnii ; un corn verde
Şi lumina, de fagure, grea
e prapure gros
îndelung, făţiş atîrnat.
O tabără tace. Suride
nu se stinge-acel acid
fumind de unul singur.
În lighene de crepuscul
Işi va mai spăla părul o femeie.
Şi gările vor afla curcubee :
o voce, un răsuflu, un pas
Şi gările vor afla, curcubee
Arteziană aspră, şuier urzicat.

Casă de lemne
Verde te vom şti lăsa.

Pasărea

Pasărea
plutea pe valul vîntului
dusă de o nevăzută corabie,
se rotea sub secera multicoloră
înfiptă în nouri
Se-ngropa în coroana copacului
preschimbîndu-l în tril visător.
O singură dată
a mai ţişnit în lumină
apoi a rămas
în cîntecul meu.

VIOREL T. SALAGEAN

Poetul

În fiecare noapte cînd răsari
sau cînd te-apleci la malul tău, în somn,
priveşte-te într-o fîntînă părăsită :
în apa-aceea goală vei găsi
tot ce nu pot luminile să-ţi dea . . .

Căci ce-aş putea să vă spun
despre ceea ce-n mine coboară ?
Nu pentru că-am să mor sînt poet,
— deşi numai moartea te poate face să
ştii —
ci pentru că zbor
şi tot ce vă scriu e-o fîntînă spre ceea
ce cred că iubesc . . .

Rîul e limpede doar cît e izvor
şi-acel ce-i sortit să se-nalţe cere doar
aer —
căci ce-aş putea să trăiesc pentru voi,
prieteni ai mei, altceva decît viaţa ? . . .
Singur poetul poate fi izvorul tulbure
prăvălit prin şuvoi,
ireversibil, adînc şi puternic, ca fluviul,
dar sincer şi drept cum doar zborul . . .

Poet este numai acel care privindu-se-n
oglinzi
işi pierde chipul pentru orice chip dintre
acelea ce-l aşteaptă
şi-n pămînt apoi, în el îi simte ca pe sine,
sunind, sunind . . .

Poetul e-acel care vede
atunci cînd nimeni nu mai poate vedea
şi poem se numeşte orice lucru frumos
în care trăiesc oamenii.

Sînt poet fiindcă mă-nalţ
de la un capăt la altul al dragostei,
adîncilor ape vislaş —
Cîntecul meu ?
— Pădurile strigă-n nemărginite cascade
ca-n liniştea nopţii pămîntului ;
mai tulburi sînt iarna oglinzile
şi poate icoanele-n care-nfloreşte uscat
busuiocul.

Eu nu pot să mor :
sînt flacăra la care trebuie să se aprindă
un candelabru viitor,
pe care nu l-am visat încă.

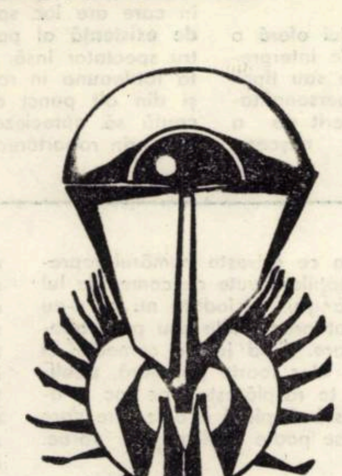

Iubire

Nimic mai sfînt în cer şi pe pămînt
Decît tulburătorul legămînt
Intre două fiinţe-n univers
Ce-şi împletesc zborul în mers.

Planeta lor nicicînd nu moare.
Ei poartă-n braţe snopi de soare
Şi peste timpul hid şi rece
Triumfător fiorul vieţii trece.

Iar dacă se abat furtuni
Trec cum pe mare-n seri lăstuni —
Iubirea-i forţa fără mal
'n beznă-ntinde cer de-opal.

Să nu le tulburăm altarul
La care inimile lor ţin jarul
Soroc şi mărturie peste timp
Mai fericiţi ca zeii din Olimp.

Aşteptare marină

Te-aştept nainte de-a pleca
Cu timpu-oprit aidoma
Şi din încremenită clipă
Spre tine sbat iute aripă.

Şoptesc cu briza, strig pe mare,
Vrăjesc sub cer la Ursa Mare,
Dar nicăierea nu te aflu
Să îţi întind ulciorul sacru.

Azi fiecare val striga
Cu vocea ta, vocea ta, vocea ta . . .
Şi mă ducea hipnotizat pe ape
Corabia lui Ulise — aproape.

Dar cînd pe plajă se destramă
Iluzia ta, eu rămîn vamă
In golul straniu şi incert
Curgînd banal şi în deşert.

Străină marea îmi apare
Fără floarea mea de Soare —

Neunde şi necum mai caut
Magicul acord de flaut.

O vino tu, zeiţă bună,
Din fluxul dorului m-adună
Şi-ocrotitor la piept mă ţine
Cu susur de izvoare — alpine.

Chiar de nu vrei, fără să ştii,
Te port în mine zi de zi
Şi de nu vii, nu-mi poţi lua
Speranţa de-a te aştepta.

ION POPA

Blestem

Dragostea noastră
A durat cît un amurg de primăvară,
Dar n-a ştiut să nască flori.
Şi-o primăvară fără corole
E-o dragoste fără anotimp.

Şi cît aşteptasem vremea aceea . . .

CRISTU POLUCSIS

Urmele paşilor tăi

Un frig enorm,
un frig obosit
s-a despletit
în icoanele
din care
am plecat.

In fiecare noapte
mor
pentru încremenirea
născută
din jurăminte albe.

Renasc
în fiecare dimineaţă
să-ţi sărut
tălpile amare,
să-ţi recunosc
urmele descîntate.

Călătorul nopţii

Călătorul s-a oprit
cu miresme îngheţate
lîngă taina
de păcate
a nopţilor cu lună.

El a făgăduit
să-mi vegheze
somnul
şi să presare
pe fiecare
tresărire
a trupului meu
întrebările
răscrucilor de drumuri.

MARIANA GHERGA

Personaj dramatic şi interpretare scenică

În ciuda pronosticurilor sumbre ale negativiştilor, elementul central în literatură şi artă a fost şi rămîne personajul, deoarece în jurul lui şi prin el se centralizează problematica vieţii. Pe drept cuvînt, E. M. Forster afirma că personajul literar apelează cu precădere la inteligenţa şi imaginaţia omului [1] Cu atît mai important ni se arată rolul lui în dramaturgie. Într-un spectacol de teatru cerinţele majore ale publicului pot fi satisfăcute numai printr-o problematizare a conţinutului cu ajutorul personajului, care reprezintă diversele ipostaze ale naturii umane în marea ei complexitate şi contrarietate.

În acest context se pune cu acuitate problema modului în care actorul poate să dea viaţă personajului dramatic. Ne propunem să discutăm, în cele ce urmează, raportul care se creează între personajul literar şi cel scenic, între creaţia dramaturgului şi interpretarea scenică a actorului. Ne interesează găsirea, de asemenea, a unui criteriu de stabilire a valorii artistice, realizată de actor în cadrul interpretării scenice.

Hegel considera drama ca o sinteză a liricului şi a epicului, ceea ce are drept urmare o „reunire mediatizată a principiilor artei epice şi a celor ale artei dramatice" [2]. Filozoful şi esteticianul german constata astfel că piesa de teatru reprezintă o structură în care pot fi disociate două aspecte : latura lirică – sau autocomunicarea eroului – şi obiectivitatea epică a activităţii personajului. Aceasta înseamnă că structura personajului dramatic-literar conţine în chiar componenţa ei două laturi distincte, dintre care una este mai mult sau mai puţin stabilă, iar cealaltă, continuu aptă de numeroase metamorfoze, se prezintă ca instabilă. De aici, din acest caracter dual al personajului dramatic, decurge posibilitatea interpretării şi creaţiei actoriceşti. Între personajul livresc, gîndit şi realizat de dramaturg, şi actorul – interpret şi creator scenic se stabileşte un raport, care îşi găseşte fundamentarea teoretică şi practică în structura duală a creaţiei dramatice. Actorul are în faţă un text literar în care personajului dramatic i-au fost conferite de autor cîteva constante caracteristice sau tipologice. Iago rămîne în orice interpretare un perfid lucid, inteligent şi tenace, purtător conştient al răului moral. Miroiu din „Steaua fără nume" este timidul idealist, inadaptat la o lume străină pe care o reneagă, dar căreia i se supune din obişnuinţă. Nici un actor nu-l va putea interpreta pe Miroiu ca pe un om de acţiune, cum nici Iago nu a fost văzut de Shakespeare ca un abulic.

Actorul ţine seama de aceste date caracteristice ale personajului, în ale căror limite trebuie să se fixeze. La aceasta contribuie în bună măsură şi tradiţia scenică, impusă de generaţii întregi de actori sau uneori de o interpretare magistrală ce acţionează ca etalon de valoare. Neglijarea acestei laturi stabile a personajului dramatic ar duce la denaturarea piesei, deoarece structura caracterologică a personajului este totdeauna puternic ancorată în ansamblul operei.

Actorul nu rămîne însă la aceste date caracterologice care se obiectivează în raport cu el. Limitarea la aceste trăsături stabile ar face din actor un simplu meseriaş al scenei. Artistul preia aceste date interpretîndu-le de fiecare dată într-un mod original, filtrîndu-le prin propria lui personalitate. „Imaginile materializate date de text – spunea André Villiers – trebuie reimaginate de către actor pentru a deveni eficiente" [3]. Dar, am adăuga noi, această reimaginare se poate face pornind de la text şi de la o înţelegere corectă a datelor de concepţie ale autorului, în ceea ce priveşte personajul şi ansamblul piesei create. Pornind de la această primă mare descifrare a rolului, actorul poate să treacă la folosirea posibilităţilor pe care i le oferă latura instabilă a personajului, depăşindu-l în sensul creării unui personaj scenic original, individualizat şi convingător. Are dreptate Valentin Silvestru cînd spune că „în judecata unui spectacol se compară cît şi cum a adăugat actorul rolului, sau a scăzut, ce idei şi detalii au călăuzit compunerea viabilă a personajului, ce anume a împrumutat interpretul rolului său şi care e ponderea pe care a căpătat-o nemeritat ori pe drept cuvînt, în reprezentaţie eroul, ce stil are jocul." [4].

Latura instabilă a personajului oferă o întreagă gamă de posibilităţi de interpretare a trăsăturilor caracteristice sau tipologice, coordonate toate de personalitatea actorului, de la modul diferit de a privi viaţa pînă la dicţiune, mişcare, gest sau mimică. De măsura în care actorul reuşeşte să se adapteze la rol, de măsura în care interpretează sau creează, depinde realizarea artistică. Aici intervin talentul şi inteligenţa sa, puterea de creaţie care trebuie să găsească o formă nouă de reprezentare, un mod nou de trăire a datelor livreşti ale personajului. Artistul trebuie să-l generalizeze, caracterologic şi istoric, dar să-l şi individualizeze prezentîndu-l nou şi proaspăt. Desigur că, în apropierea de rol, intuiţia creatorului, talentul acestuia primesc o deosebită însemnătate ; un rol aparte revine culturii actorului, cunoaşterii pe care o are asupra lumii, sensibilităţii sale, capacităţii de a intui şi a înţelege mai adînc lumea înconjurătoare cu problemele ei. Rolurile se învaţă, dar pregătirea lor nu începe doar la masa de lucru. Pregătirea capacităţii de a interpreta are loc pretutindeni : la audierea unui concert, cu ocazia citirii, prin participarea la viaţa publică, pe stradă, la oraş sau la sate. În apropierea de rol a actorului, indiferent de mijloc, esenţialul constă în aceea că el să ne descopere un ansamblu original al interpretării scenice. Pentru cititor personajul dramaturgului există doar în stare ideală, trăind prin imaginaţie. Actorul îi dă forma concretă, îl face să trăiască şi să aibă drept de existenţă.

Ne-am oprit asupra acestor aspecte ale raportului dintre personajul dramatic şi personajul scenic pentru a sublinia o dată mai mult variabilitatea creaţiei artistice în teatru, dar şi pentru a ajunge la punctul central al tezei noastre. Avem de-a face cu o variabilitate absolută a creaţiei artistice ? Nu se supune ea nici unui criteriu valoric, în afară de talentul şi priceperea actorului, sau există ceva în afara acestuia care acţionează atît ca reglator cît şi ca măsură de apreciere valorică a personajului scenic ?

Pentru a răspunde, vom porni şi aici tot de la o disjuncţie. Personajul literar trăieşte prin el însuşi, de fiecare dată fiind revitalizat prin gîndirea cititorului, a istoricului sau a criticului literar. Într-un mod diferit se prezintă însă situaţia personajului scenic. În primul rînd, acesta trăieşte **atunci** cînd îi dă viaţă actorul : în seara spectacolului, o stagiune sau poate mai mult, cu mici deosebiri, actorul creează un personaj unic de care se poate vorbi, care poate fi analizat, dar care dispare o dată cu încetarea activităţii celui ce i-a dat viaţă. Caracteristica principală a personajului scenic este aceea că el există totdeauna în prezent, fiind legat prin modul său de existenţă de contemporaneitate. În acelaşi timp, contemporan cu spectatorii este şi autorul. Contemporaneitatea reprezintă astfel atît **mediul** în care are loc spectacolul, cît şi **modul de existenţă** al personajului scenic. Pentru spectator însă, personajul scenic există totdeauna în raport cu timpul prezent şi din alt punct de vedere : spectatorul caută să aprecieze orice realizare artistică prin raportarea la universul său ideatic contemporan. În această situaţie, criteriul de apreciere al realizării artistice este cel al **contemporaneităţii.** De aceea, orice lucrare dramatică este supusă prin punerea în scenă, în mod inerent, unui proces de adaptare la contemporaneitate. Aşa cum arăta Liviu Ciulei este vorba de „o valorificare a sensurilor din optica contemporană". iar Aureliu Weiss considera că interpretarea în sensul actualităţii constituie „unicul mijloc de a stabili un contact sensibil cu sufletul spectatorilor contemporani".

Spuneam la început că între personajul literar şi cel scenic există un raport care se schimbă în funcţie de actorul care interpretează rolul sau de epoca în care se pune în scenă spectacolul. Principiul contemporaneităţii reprezintă criteriul de apreciere al realizării acestui raport, deci al modului în care personajul scenic corespunde aspiraţiilor şi idealurilor, chiar gustului spectatorului contemporan cu actorul.

Realizarea dezideratului de a reda scenic personajul în concordanţă cu spiritul contemporan nu depinde numai de actor, ci şi de regizor. Însă în momentul acesta, pe noi ne interesează actorul. Acesta trebuie să cunoască foarte bine care sînt năzuinţele contemporaneităţii, în ce constă esenţa prezentului, să poată deosebi adevăratele năzuinţe de cele false sau de ceea ce reprezintă o reflectare a incoerentului. Lipsa de claritate în ceea ce priveşte transmiterea ideilor piesei de teatru, punerea unor accente greşite în interpretare, absenţa unei concepţii unitare în ceea ce priveşte personajul – totul poate să ducă la un eşec, parţial sau total, în munca de interpretare creatoare.

Pentru a fi contemporan pe scenă, actorul trebuie să surprindă de fiecare dată ce este esenţial în rol în raport cu prezentul, ce trebuie colorat evident şi nuanţat în mod deosebit.

Socotind creaţia actorului o structură bazată pe trei coordonate principale, – sesizarea justă a coordonatelor caracterologice ale personajului, realizarea unui ansamblu original al interpretării scenice şi transmiterea prin rolul interpretat a aspiraţiilor progresiste ale vremii –, putem să propunem o încercare de definire şi a talentului : talentat este actorul care reuşeşte să prezinte într-o unitate dialectică cele două laturi ale personajului scenic, adică să îmbine în mod fericit trăsăturile caracterologice ale personajului cu datele propriei personalităţi, reflectînd esenţa timpului în care trăieşte şi sarcinile lui majore.

A. HEINRICH

---

1. vezi E. M. Forster, Aspecte ale romanului, E.P.L.U., Bucureşti, 1968, p. 49.
2. Hegel, Ästhetik, Aufbau-Verlag, Berlin, 1955, p. 94.
3. André Villiers, Le personnage et l'interprète, Paris, 1959, p 48.
4. Valentin Silvestru, Personajul în teatru, Meridiane, Bucureşti, 1966, p. 152.

teatru

Grima camuflează eşecul?

Caut cu oarecare emoţie prin labirintul Teatrului Naţional din Bucureşti cabina pe care o foloseşte una dintre primele actriţe ale primei scene a ţării – MARCELA RUSU. Deşi mai este o oră pînă la începerea spectacolului, bat la uşă, o voce cunoscută, plăcută, mă invită să intru.

– Ca să fiu sinceră, nu credeam să vă găsesc.

– Nu odihna ca atare ci detaşarea de restul lumii, mă face să vin mereu, cînd am spectacol, cel puţin cu o oră mai devreme. Şi apoi mai repet.

– Se întîmplă destul de rar ca un oraş de provincie, fie el chiar cu Teatru Naţional, să se bucure de o actriţă de talia d-voastră.

Dacă-mi permiteţi v-aş răpi o jumătate de oră pentru un interviu. Aş începe aşa : Ce v-a determinat să optaţi pentru teatru ?

– N-am intrat în teatru pentru că „m-a ars focul sacru". Am intrat în teatru, ca să-mi cîştig pîinea şi orice meserie aş fi făcut, aş fi făcut-o la fel de pasionată. Cred că dacă aş fi fost medic, muncitoare, coafeză sau portăreasă aş fi spus acelaşi lucru. Nu mă interesează decît meseria mea. Asta nu înseamnă că n-am o viaţă personală şi o familie pe care o ador.

– L-am văzut pe maestrul Baranga acum cîteva zile la Teatrul Ion Vasilescu. Se juca „Fii cuminte Cristofor", iar adineaori i-am auzit vocea pe coridor. Oare este prezent în calitate de soţ, de autor dramatic sau de regizor ?

– Cred că toate converg. Vine întotdeauna şi urmăreşte reacţia publicului, evoluţia actorului, făcînd adesea şi unele operaţii pe text.

– În majoritatea lucrărilor maestrului Baranga aţi fost interpreta principală. Nu aveţi momente de plictiseală, ca de exemplu seara aceasta, cînd pentru a 221-a oară jucaţi TRAVESTI ?

– Majoritatea pieselor scrise sînt gîndite în legătură cu personajul pe care-l voi interpreta. Am norocul să fiu măritată cu un om de teatru a cărui experienţă, sfaturi şi impresii îmi prind foarte bine şi-mi menţin acelaşi interes pentru teatru. În ceea ce priveşte numărul reprezentaţiilor avute cu comediile lui Baranga, niciodată nu mi s-au părut prea multe sau prea obositoare. Cînd joci o comedie, şi mai ales foarte populară, publicul te răsplăteşte pe loc şi această răsplată e o fericire care nu se poate explica prin vorbe.

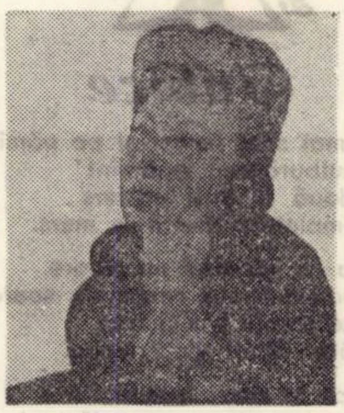

– Am ajuns la o problemă mereu discutată, analizată şi divers interpretată : succesul...

– Este într-adevăr un lucru delicat. Grija pentru succes poate deveni atît de mare, panica pe care o simţi se amplifică într-atît, încît viaţa devine adesea un chin. Foarte des mă gîndesc la oamenii care şi-au cumpărat bilete, care au auzit diverse lucruri despre piesă, despre regie, despre autor. Am un trac îngrozitor. De altfel în teatru sînt cunoscută şi colegii îşi rîd de mine cînd, după spectacol, mă văd chinuită pentru că mi se pare că m-am făcut de rîs, că sînt ridicolă şi că n-am realizat nimic din ce mi-am propus.

– Şi totuşi sînteţi o actriţă conştiincioasă, talentată, cu o gamă variată de roluri, de la „Mutter Courage" a lui Brecht, „Cui i-e teamă de Virginia Woolf" a lui Albee, pînă la comediile de foarte mare succes. Aş fi curioasă să ştiu cum lucraţi, cum gîndiţi un rol ?

– Interpretarea unui rol începe de la necesitatea de a găsi tipul personajului, înfăţişarea lui fizică. Numai că această înfăţişare nu trebuie confecţionată cu ajutorul fardului. Grima e o invenţie menită să camufleze eşecul identificării actorului cu eroul său. Marea Eleonora Duse intra în „Dama cu Camelii", cu vîrsta părului ei alb. Şi totuşi, la sfîrşitul spectacolului nimeni nu o putea concepe pe Marguerite Gauthier altfel decît o interpretase ea.

– La Timişoara aţi interpretat-o pe Martha, personajul principal din piesa dramaturgului american Albee. O piesă în care schimbul de replici este nemilos, în care fiecare dintre cele patru personaje spune cu atîta cruzime adevărul, încît nimic nu rămîne ascuns. Accesele violente ale Marthei, dezabuzarea lui George, cinismul tînărului geolog, sarcina isterică a tinerei, degringolada în care trăiesc, sprijinul pe care îl caută în imaginarul copil etc., etc. ţin sala într-o tensiune care presupun că-şi ia tributul şi de la actori...

– Într-adevăr întotdeauna, după acest spectacol, sînt foarte tulburată. Mă oboseşte sufleteşte. Adorm forte tîrziu noaptea. Şi, totuşi, consider piesa ca cea mai puternică dramă de după război. Am marea bucurie de a juca cu Radu Beligan, ceea ce este o încîntare. Un coleg apropiat, un partener ideal. Şi totuşi nu iubesc deloc eroina. Am încercat s-o realizez astfel ca publicul s-o înţeleagă şi s-o ierte. Am încărcat-o cu sensibilitate şi umanitate. Am dorit s-o prezint pe Martha, nu ca pe o isterică incurabilă, ci ca pe eroina unei cumplite drame. Mă bucur mult că am prezentat în turneu, la Timişoara, această piesă. La fel de mult mă bucură invitaţia de a juca două spectacole cu „Interesul general" Timişoara are un public admirabil şi fiecare întîlnire cu acest public a fost pentru noi o sărbătoare

– Şi mai ales pentru noi. Vă mulţumim şi vă urăm multe succese.

DOINA POPA

plastică

Graficianul Paulovics László

Pentru cei care am mai avut ocazia de a ne intîlni cu creaţia sătmăreanului Paulovics László, expoziţia de la Galeria de Artă conţine fără indoială destule elemente surpriză. Pe de o parte. Pe de alta însă, ea conţine şi secvenţe pregătite de tatonările anterioare ale artistului.

„Personalele" din 1964 şi 1969 dezvăluiau criticii un grafician cu „tuşă energică, compoziţia densă, conţinînd trimiteri la modalităţi de exprimare specifice unui expresionism de hotărîtă orientare critică" (E. Schileru). Pictura sa amintea de vigoarea muralismului mexican sau de dramatismul din pînzele lui Guttuso. Raportindu-l la aceste vagi compartimentări, metamorfoza de azi lizibilă clar in ciclul xilogravurilor colorate ne apare surprinzătoare. Aici il descoperim pe graficianul Paulovics in incercarea sa de a investiga sensul semnelor şi interacţiunile lor. În dreptunghiurile albe se dispun in tente plate pete de culoare pură sau griuri, ţintind un dialog morfologic care rămine însă suspendat în zona unui joc rafinat.

Mai complexe (dar şi confuze uneori ca mesaj) ne apar xilogravurile-reportaj a căror „descendenţă Rauschenberg" este uşor descifrabilă. Cromatica rămîne accident şi poate numai raliarea ei la sensurile figuralului ar majora calitativ expresia imaginii.

Sumar comentat — ciclul xilogravurilor circumscrie elementul surpriză. Definitorii pentru personalitatea artistului sint însă ciclurile de lucrări inspirate de bestiariul cabalin şi de peisajul citadin. Prin ele Paulovics L. se inscrie fără cezuri în logica evoluţiei sale de pînă acum. Prin ele se continuă firesc o atitudine afirmată în ilustraţia de carte concepută în legătură cu textele lui Th. Mann, Arghezi, Villon sau Aragon, sau în peisajul urban desenat cu delicateţea bijutierului. Se anunţa atunci laconismul desenului de azi, direcţia spre sinteza precisă şi profunzimea expresiei. Ororii de spaţiu i s-a substituit compoziţia aerată, ductul tranşat rectiliniu. Tensiunea liniei fluide cumpune o iconografie axată pe simbol şi mister avînd ca protagonist calul — (ataşat, inteligent, forţă). Fantasticul acestui ciclu cu sensurile lui uneori mai puţin explicite lasă să se înţeleagă că Paulovics este mai personal şi prolific atunci cînd autoritatea rigorii cerebrale cedează loc impulsului temperamental şi fanteziei. De altfel şi în peniţele inspirate de peisajul urban se descifrează această aplecare spre instinctiv. Porticele, arcadele şi donjonurile „oraşului" se mixează dominate de perspectiva plurioculară ca nişte planuri remember cărora conturul le sugerează doar materialitatea

Aşadar, căutări febrile, rezolvări divergente însoţesc creaţia unui artist ce urcă treptele creaţiei punctate firesc de odihne.

CORIOLAN BABEŢI

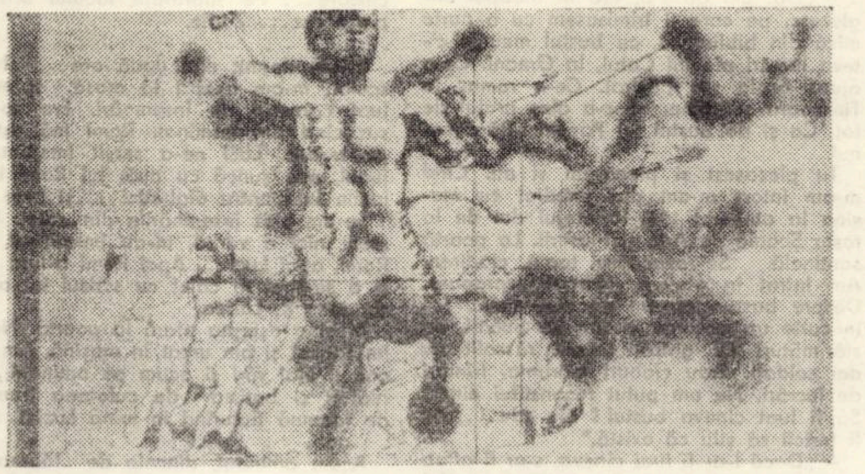

muzică

O scrisoare inedită a lui Berlioz

Draga mea. Iţi aminteşti, probabil, acel penibil spectacol cu „Tannhäuser" la Paris, cînd l-au boicotat pe Wagner pentru că nu le-a pus pe balerinele preferate ale parizienilor să dănţuiască. Nu că mi-ar părea rău pentru germanul meu ; sint destul de răutăcios, la modul benign. Regretul meu însă se opreşte la modul franţuzesc de a comite erori faţă de muzică, lucru devenit notoriu. Urechile pariziene erau prea fine pentru ceea ce ei numeau bruitism în muzica mea. / Ce s-ar intimpla dacă l-ar asculta pe Schaeffer, la butoanele radiodifuziunii lui ! /

Lor li se pare semnificativ un d'Indy, Pierné... Fauré sună calm pînă şi in „Requiem", Debussy — un rafinat confortabil. Aşa că eu, supranumit „Attila al muzicii", muzician al virstelor tinere, singurul romantic adevărat de aici sînt contestat uneori ; pretextul — există pe alocuri cîte un acord plat, o rezolvare greoaie, suflă liber vîntul literaturizării, melodia nu este pură ca aceea a cavalerului ei, Mendelssohn-Bartholdy... Ei bine, cum nu pot oare ei înţelege că in mine au găsit cel mai mare adversar al „calofiliei" muzicale, duşman al formei, ataşat doar expresivităţii care traduce elanul, vitalismul ce lipseşte acelor palizi sedentari ai pianului. Se pling inutil de „monofonia de artilerie", de zgomot, de percuţie excesivă. Cine s-ar mai fi incumetat să dirijeze o orchestră atît de mare, cu dirijori secunzi şi fanfară gigantică, anticipind sonorităţile secolelor viitoare, dind posibilitate sufletului omenirii să fie reprezentat la adevărata sa dimensiune. Nu, nu e o dorinţă de grandoare, neapărat, ci o renunţare la cultul mărunt al eului ce-şi devine sieşi mitologie. Totul in favoarea unei noi contopiri cu planeta, care nu se mai poate realiza prin insuficientele (azi) resurse ale „Odei bucuriei". Da, trebuie să existe şi acest aspect al lucrurilor. Ca să nu mai vorbim de introducerea sarcasmului şi disperării active in muzică, treabă care va face şcoală, chiar dacă muzica va trebui de aici incolo să coboare pentru veci din limitele ei calme şi celeste. Iar eu nu sînt făcut pentru a ţine cont de limitele formale, pe care le iubesc doar oamenii incompleţi, suspecţi, ce vor să impună canoane pentru ca, atrăgind atenţia intr-acolo să-şi mascheze propria neputinţă de a trăi intens şi fără rezerve intreaga dezordine verde a naturii dezlănţuite, acolo unde naivitatea se contopeşte cu geniul şi serbările galante ale senililor de toate virstele nu au ce căuta. Iartă-mi limbajul violent, mă ştii doar...

Imi aniversez acum cei 170 de ani de cind m-am născut privind cu satisfacţie diabolică felul in care muzicienii de azi nu s-au putut sustrage nebuniei supérioare pe care am declanşat-o. Căci e de preferat o artă vinovată, care a muşcat mărul şi i s-a intins in schimb cunoaşterea, unei perfecţiuni pure şi sterile. (Beethoven o făcea şi el, mai academic, sigur ; astăzi disperările lui ar putea trece drept mofturi de adolescent...) Apoi orchestra a devenit un instrument care în miinile lui Mahler, de pildă, cinta cu un număr gigantic de instrumentişti care perfecţionează văzduhul muzical şi ne pregăteşte alt univers sonor, o altă tehnică a armoniei, orchestraţiei, dirijatului... Aceste lucruri le-am cam inceput eu, cel puţin la modul cel mai conştient, deliberat, asumîndu-mi riscul. Pentru că această orchestră mare şi perfecţionată reprezintă o culme de civilizaţie sonoră şi un mare spectacol al universului in ediţie pămintească.

Pt. conf :

LUCIAN BURERIU

Tendinţe în arta modernă

suprarealismul

Aparent paradoxal dar cu o evoluţie spectaculoasă, suprarealismul, poziţionat intre rigorile unui cubism iconoclast şi iraţionalismul expresionist, cristalizează o mişcare care s-a afirmat vehement in contextul dezvoltării legice a artelor plastice. Nici o altă mişcare artistică nu a influenţat imediat şi atît de puternic spiritualitatea secolului nostru. Nici o altă mişcare nu a răspuns cu atîta promptitudine la intrebarea fundamentală care frămînta Europa anilor de după primul război mondial : „cum să ieşim din anxietatea crizei" ? Dorinţa de a răspunde la această intrebare conjugată cu fixarea unei poziţii revoluţionare au determinat contactul cu suprarealismul unor nume de prestigiu. Astfel PICABIA, GIACOMETTI, DUCHAMP, CHIRICO îmbrăţişează de la inceput ideile suprarealismului, care reuşeşte mai tirziu şi atragerea lui PICASSO, KLEE, CHAGALL, DALI, MIRO, şi alţii.

Avind la origine expresionismul şi dadaismul — de la care preia numai sentimentul crizei — suprarealismul impune cercetarea ştiinţifică a crizei precum şi căutarea unor soluţii reparatorii şi acest lucru dincolo de tribulaţiile inerente oricărui inceput. Cele două mişcări suprarealiste din 1924 şi 1930 chiar dacă nu reuşesc să depăşească intotdeauna condiţiile unui suprarealism fantasmagoric se impun prin consistenţa adevărului artistic enunţat de ANDRE BRETON in 1926 (valabil pentru situaţia politico-economică a acelui an) : „Arta autentică de astăzi, e legată de activitatea socială, revoluţionară : se tinde spre tulburarea societăţii capitaliste" iar citiva ani mai tirziu preciza : „În situaţia actuală a crizei lumii burgheze, din zi în zi mai conştientă de propria-i ruină, eu cred că arta de astăzi trebuie să se justifice ca o consecinţă logică a artei de ieri şi in acelaşi timp să se supună şi asta cit mai degrabă cu putinţă, unei activităţi de interpretare care să producă explozia dezbinării sale în societatea burgheză". Iată deci că părintele spiritual a suprarealismului vedea limpede de la inceput, angajarea revoluţionară a mişcării dar in acelaşi timp nu realiza modul practic al angajării. Fără indoială suprarealismul este şi va fi o artă figurativă şi acest lucru rămine valabil şi pentru MIRO, ARP şi chiar DALI în unele perioade, care au fost uneori forţat incluşi intre abstracţionişti. Suprarealismul operează cu reprezentările, iar subiectul imaginii este în realitatea palpabilă, chiar dacă optica manierei este tributară unei viziuni ce se coagulează la nivelul orizontului copilăriei sau se strecoară pe undele visului. Dar şi aceste viziuni au generat controverse. „Imaginea de vis s-a dovedit, in experienţă mult mai puţin sigură şi cea mai abundentă în erori" recunoştea BRETON în „Le surrealisme et la peinture" iar „instantaneul iraţionalului concret" al lui DALI s-a autoeliminat fiind situat in afara suprarealismului. Se pare că răspunsul cel mai adecuat il oferă „Pieţele italiene" a lui DE CHIRICO şi pădurile, oraşele lui MAX ERNST. Inventind un limbaj propriu cei doi artişti reuşesc să elimine forţele seductive ale visului şi slăbesc dorinţele automatismului pur. Ei construiesc un univers fabulos care în pofida unui artificialism de carton este extraordinar de viu.

Mult mai deosebit este primitivismul spaniolului JUAN MIRO suprarealist din anul Primului Manifest şi despre care BRETON spunea că „personalitatea sa s-a oprit la stadiul infantil". Spontaneitatea absolută, vibrantă şi strălucitoare din pictura lui MIRO exaltă prin jocul fascinant al liniei pe materia picturală de factură fovistă. In continuare putem aminti fondul obsesiv al picturii lui ANDRE MASSON, tribulaţiile cosmogenice ale lui YVES TANGUY sau atmosfera halucinantă a picturii fotografice a lui RENE MAGRITTE.

Odată cu obţinerea unei „autonomii ideologice", SALVADOR DALI devine promotorul suprarealismului clasic, prin reintoarcerea la imagine şi obiect. Evoluind pe linia bunei tradiţii a lui INGRES („desenul este probitatea în artă"), DALI înaintează cu fervoare spre o pictură rebelă care discreditează voit canoanele unui conformism vetust.

Intrarea in lumea suprarealismului se face cu ajutorul unor tehnici diverse. Astfel alături de desen, pictură, monotip, acvaforte se integrează obiectul (ready, made), colajul (PICASSO, BRAQUE), poemul-obiect, fumage-ul (afumare, PAALEN) paraidolia (SALVATOR DALI, imagini cu două, trei sau mai multe integrări obiective distincte) şi altele, obţinindu-se ansambluri de o „eterogenitate halucinantă".

Exceptindu-i limitele, prin poziţia sa avangardistă revoluţionară, pentru contribuţia adusă progresului, pentru generozitatea şi geniul personalităţilor care-l slujesc, suprarealismul şi-a ciştigat de mult dreptul la artă.

RADU MELNIC

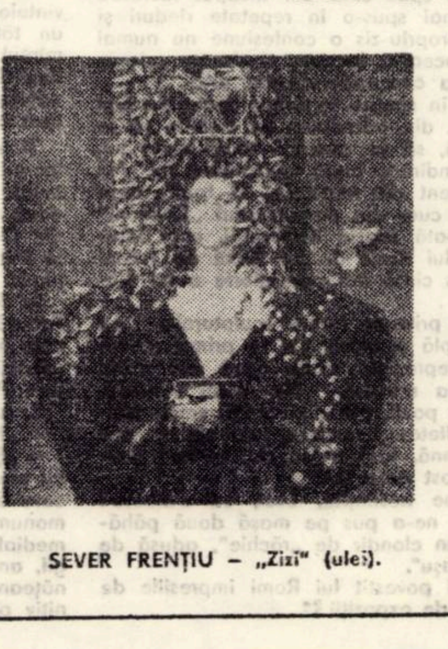

SEVER FRENŢIU — „Zizi" (ulei).

documentar

ULTIMA ÎNTÎLNIRE

Era pe la sfîrşitul lui iulie anul 1970, cînd fiind chemat la Bucureşti pentru unele chestiuni profesionale, locuiam ca de obicei la Ladea în vechiul conac de la Arcuda. Intr-un amurg tîrziu şedeam amîndoi pe terasa largă, aproape fără să vorbim, pierduţi în priveliştea cîmpiei munteneşti nesfîrşite, scăldată în lumina aurie a soarelui ce apunea. Alături ghipsul lui Sadoveanu ne veghea, copleşitor parcă prin sobrietatea şi masivitatea lui.

Trecusem cu cîteva zile mai înainte prin Cluj şi văzusem grupul „Şcoala latinistă" terminat şi rămăsesem uimit de cu adevărat măreaţa sobrietate a compoziţiei, de simplitatea de adevărată artă a conturării în spaţiu a personajelor, lucru ce i-l spusesem, exprimîndu-mi părerea că această lucrare o consider ca o adevărată încoronare a întregii sale opere artistice.

Nu bănuiam atunci că această convorbire a noastră are să fie ultima, că peste cîteva săptămîni numai, voi primi telegrama laconică a Luciei, chemîndu-mă să-mi iau ultimul rămas bun de la cel mai bun frate al meu.

Ii spusesem cu cîteva minute mai înainte că văzusem „Şcoala latinistă" la Cluj şi că am rămas cu adevărat emoţionat de frumuseţea de reală şi superioară artă a compoziţiei.

– „Nu pot, Ioane, decît să-ţi repet ceea ce ţi-am spus cînd am început lucrarea şi am mai spus-o în repetate rînduri şi ocazii, propriu-zis o confesiune nu numai despre această lucrare, ci despre adevărata mea concepţie despre artă...

Acolo în spaţiu, se arată ţinuta fiecărui personaj, din atitudinea lui trebuie să se înţeleagă, să se citească toată viaţa lui, toată gîndirea, toată activitatea lui. Nu un moment din viaţa lui, ci toată viaţa lui. Aşa cum din monumentul „Colleoni" citeşti toată istoria Renaşterii, cum Marseillesa lui Rude de pe Arcul de Triumf din Paris cîntă întreaga glorie a lui Napoleon...

În ce priveşte forma sculpturală, ea este simplă şi clară. De la prima vedere ştii ce reprezintă, chiar dacă eşti străin de istoria noastră. Nu vreau violenţă, nu vreau poză, grandilocvenţă, vreau conţinut sufletesc, nobleţe, umanitate, aşa cum demnă, fără trufie, dar şi fără umilinţă a fost viaţa lor."

Aproape nesimţită, Luci, cu zîmbetu-i şăgalnic, ne-a pus pe masă două păhăruţe şi un clondir de „răchie", adusă de pe „Căraşu".

– „I-ai povestit lui Romi impresiile de la sălile de expoziţii ?"

Toată naintea de masă cutreierasem cu ea sălile de expoziţii din Bucureşti, ba mai trecusem şi prin cîteva ateliere...

– „Drept să-ţi spun, încă nu mi-am cernut impresiile. Pentru moment încă imaginile nu s-au clarificat, sau mai indată nu s-au cristalizat într-o înţelegere. Am văzut cîteva lucrări cu adevărat frumoase, pe care le-am înţeles, deşi au depăşit tiparele ultimelor decenii. În schimb am văzut o serie de „creaţii" – le pun în ghilimele – care îmi depăşesc înţelegerea. O artă fără forme cunoscute, imaginare, cu diverse materiale adunate într-un conglomerat al cărui înţeles mi-a rămas complet străin şi deci lipsit de emoţia estetică pe care trebuie să o producă orice operă de artă, deşi cred că în deceniile ce le-am închinat studiului artelor plastice, mi-am însuşit într-o oarecare măsură viziunea şi înţelegerea unor opere de artă. Sincer să-ţi spun nu văd cum această epocă de mari prefaceri şi grandioase înfăptuiri pe teren social şi ştiinţific, epoca noastră, se oglindeşte în arta de azi..."

– „Da, este adevărat că arta oglindeşte – sau ar trebui să oglindească – năzuinţele epocii pe toate planurile, însă nici eu nu sînt convins că există un acord între arta de azi şi spiritualitatea epocii noastre. Pe de o parte văd înfăptuiri grandioase, pozitive, maşinării, deplasări şi sondări de alte corpuri cereşti, prefaceri mari sociale cu ambiţii şi idealuri de a construi o societate mai bună, mai nobilă, mai umană, şi nu prea văd cum se reflectă munca asta uriaşă, mişcarea şi elanul acesta conştient în pictura şi sculptura de azi.

Titluri pompoase văd, s-au inventat teorii, termeni rafinaţi pentru explicaţia acestor creaţii, se scriu critici cu aer de profunzime dar înţelesul de cele mai multe ori rămîne ascuns pentru omul de azi. Rămîne nedumerit. Faci artă fără forme cunoscute, extraumane, închipuite, curios împerecheate diferite materiale, faci combinaţii fără înţelesul logic al omului, fără emoţie, iată o invenţie cu adevărat interesantă. Nu ai termeni de comparaţie, tu spectator te descurci cum ştii..."

– „Să nu uităm că foarte mulţi artişti, chiar toţi cei mari, şi-au devansat epoca, că arta şi-a construit drumul peste veacuri prin revoluţii..."

– „Da, e incontestabil că arta s-a înnoit mereu, şi-a croit calea prin adevărate revoluţii, cum spui tu, numai că, să dau un exemplu, în ultima sută de ani au trăit un Carpeaux, Rodin, Maillot, Bourdelle, Meştrovici, fiecare este „ceva nou", dar acest „ceva nou" se brodează pe o permanenţă umană ! E frumos, expresiv, e ordine, măsură, iubire. Fără aceastea nu poţi realiza nimic omeneşte, nici în artă, nici în viaţă ! ! ..."

Da, iubire ! Intr-adevăr dacă aşi vrea să găsesc o axă a întregii concepţii despre artă, şi despre viaţă a lui Ladea, aceea ar fi iubirea. Iubirea de om, de pămînt, de viaţă, de artă.

★

A doua seară – şi ultima petrecută împreună – ne-a găsit în aceleaşi fotolii, în faţă cu privirea aceleaşi cîmpii munteneşti aurită de soarele-n apus...

Tăceam... Pomenisem cu cîteva minute mai înainte numele lui Virgil... Tăceam... O umbră se aşternuse între noi şi parcă o adiere rece de departe, de undeva din timp, ne înfiora... Tăceam... Timpul incremenise cu clipele îngheţate în stalactite mute într-o peşteră oarbă... Era unul din momentele cînd gîndurile noastre se încrucişau fără vehiculele cuvintelor... Da, încă o viaţă preţioasă, un talent real legat indisolubil de pămîntul Banatului, plecat înainte de a-şi desăvîrşi opera. Blestemul veşnic al Banatului... Poate că el – Ladea – s-a realizat cel mai mult... dar nu deplin.

Şi în Banat ce a rămas de el ? Cîteva lucrări din tinereţe, mărunte, bustul unui medic în faţa unui spital din Timişoara, două busturi din aceeaşi epocă în parcul din Oroviţa, cîteva lucrări tot din tinereţe la Muzeul Banatului şi mai departe... nimic.

In timp ce Clujul, şi toate centrele din Ardeal etalează busturi şi statui Ladea, care marchează epocă în sculptura românească. Bucureştii la fel. Banatul prea puţin ! Proiecte... moarte în faşă...

Brusc, răstit, mă întrebă :

– „Mai păstrezi chitanţele ?"

– „Şi ce să fac cu ele ? Mai pot reface cu ele bustul lui Ion Popovici Bănăţeanul, care a marcat în opera ta noua viziune, monumentală, în portretistică ! Distrus iremediabil. Am căutat în fotografiile lui Virgil, am găsit pe ceilalţi doi Popovici Bănăţeanul ai tăi, însă pe acela nu ! Definitiv pierdut."

– „Iartă-mi ieşirea... însă mă gîndesc la proiectele de atunci, la ploconirile pe la uşile tuturor autorităţilor ca să aşezăm în Parcul Rozelor, atunci amenajat, busturile lui Ion Popovici Bănăţeanul şi al lui Victor Vlad-Delamarina. Promisiuni, tărăgănări şi atît... Ţi-aminteşti seara aceea? Era în bibliotecă la tine cu Petre Comarnescu, care venise pentru cîteva zile la Timişoara. Sili trebăluia prin bucătărie. Zeno venise, stătuse cam vre-un sfert de ceas apoi plecase. Rămăsesem noi trei, cu vinul tău minunat de Tomnatic. Parcă a trecut şi Gicu pe la noi, însă nu a stat nici el prea mult. Am rămas la discuţia asupra busturilor.

Sili intrase cu risul ei cristalin, de clopoţei de argint, să ne aducă gustările. Am pălăvrăgit veseli. Tu stăteai pe gînduri, parcă posomorît. Ţi-aduci aminte ? La un moment dat te-ai răstit la mine : „ascultă Romi, cît ar costa bustul lui Popovici turnat în ghips... deocamdată, apoi o să vedem mai departe" – m-am gîndit, am spus o sumă, cu aproximaţie, destul de mare, cam salariul meu de la şcoală pe vreo 5–6 luni. Te-ai sculat, ai trecut la birou, ai luat carnetul de cecuri şi ai scris ceva, apoi mi-ai întins cecul : era suma cerută, în cec asupra Băncii Timişoara, unde aveai contul **Vrerii.** Comarnescu mi l-a luat, l-a pipăit, l-a întors pe faţă, pe dos şi s-a uitat lung, oarecum mirat la noi : „Este perfect valabil !" Cineva sunase la uşă. Era Luci. Sili i-a deschis şi-a început cu mare zarvă pălăvrăgeala muierească. M-am dus la biroul tău, am găsit o fiţuică de hîrtie şi ţi-am scris o chitanţă de două rînduri. Mai ţii chitanţa ?"

– „Da, am găsit-o, era în dulapul englezesc, pe care îl trimisesem cu o parte mică din bibliotecă, cu bustul meu şi cîteva lucrări ale lui Catul, la Greoni. Ce-a ajuns acolo s-a păstrat. Ce-a rămas la Timişoara ştii bine, că s-a ales praful de tot. Ca şi de bustul lui Popovici-Bănăţeanul.

Tu plecaseşi şi plecasem şi eu. Cînd m-am întors m-am dus imediat cu maşina la atelierul tău, la etajul doi de la fosta Şcoală de Arte şi Meserii. La poartă santinelă. Se evacuase toată clădirea. Am intrat în atelier. Paturi suprapuse. Despre busturi nimeni nu ştia nimic. Jos în curte un morman enorm de bucăţi, de sfărîmături de ghips. Le-am răscolit cu doi soldaţi. Erau cioburi mărunte, frînturi de lucrări. Nu am putut reconstitui nimic. Să fi luat cineva bustul ? Nu ştiu... Aş fi fericit să ştiu că există."

– „Dacă l-ar fi luat cineva, s-ar fi aflat. Era prea cunoscut... Şi n-avea rost să-l ţină ascuns timp de decenii."

Tăceam... Tăceam.... Nici n-am observat că se făcuse noapte. Nu ne-am dat seama că Luci aprinse becul. Ne-a adus cina... şi vin... Am mîncat în tăcere.

Luci ne-a turnat vin, mie curat, lui Romi cu multă apă... A strîns masa, ne-a spus noapte bună şi s-a retras să se culce.

Tăceam... dar gîndurile ni se încrucişau, se împleteau într-o convorbire a sufletelor, fără banalitatea cuvintelor. Ne gîndeam la opera neterminată a lui Virgil... La atîtea lucrări definitiv pierdute... Ion Popovici-Bănăţeanul...

– „Nu e oare un blestem al Banatului, Ioane ? !... Plecări înainte de realizarea deplină..."

– „Şi opere realizate pierdute definitiv... nu-mi iese din minte bustul lui Popovici."

– „Şi „Cîntecul Uzinei" al tău ? ! Plumb şi cenuşă.... L-ai mai refăcut ?"

– „Am încercat în „Balada fratelui om", nu mai este acela... Şi partitura lui Zeno Vancea „Requiem pentru eroii căzuţi" ? Premiat cu marele premiu Enescu... Adaptasem la partitură „Veacul de foc", evocarea marii răscoale româneşti bănăţene de la 1738–39... S-a prezentat pe scena Teatrului Naţional din Cluj, la Timişoara, cu actori de seamă şi coruri recitative şi Orchestra Filarmonicii dirijată de Mircea Popa..."

– „Îmi amintesc. Şi mai ales de versurile, cu asprime de coase desdoite, recitate de corurile recitative... Simţeam parcă sufletul tragic al unei tragedii de Eschil..."

– „Şi apoi partitura, cu toate ştimele, pierdute definitiv, fără putinţă de refacere... Opera premiată cu marele premiu Enescu. Pierdută definitiv... Cum ? !... Blestemul cui ?"

Tăcusem iarăşi... la răstimpuri mai sorbeam o gură de vin... Nu aveam niciodată năravul să închinăm... Obicei rămas de la vechile noastre întîlniri...

Cîndva ne-am ridicat şi am pornit la culcare... Pe suprafaţa lacului sclipeau pînze roz... Zorile.

. . . .

N-am dormit nici două ore... M-am sculat, m-am aşezat la masă şi mi-am luat carnetul de însemnări. Era soarele sus cînd am terminat. Romi mă aştepta pe terasă. Luci ne-a servit imediat dejunul, mie şuncă cu ouă, lui Romi buruienile lui pentru diabetici... şi bere.

Le-am citit însemnările din caiet. N-au rostit nici o vorbă, m-au îmbrăţişat, întîi Romi, apoi Luci... Apoi Romi a luat tocul şi a semnat în caiet cu scrisul lui aspru, viguros : R. Ladea.

Maşina aştepta afară la poartă. Ne-am îmbrăţişat şi am urcat în maşină. Am plecat. Ii mai văd şi acum pe amîndoi stînd alături şi batista de culoarea frunzelor de toamnă fluturînd în mîna Luciei...

. . . .

Acum amîndoi, dincolo de „Marea Tăcere", îşi dorm somnul de adîncimi fără vise în cimitirul Bellu.

. . . .

E noaptea pe sfîrşite... Afară se aude un ţipăt de pasăre sălbatecă... Oare mai vine primăvara... ? !

Curtea Tăcerii, 21 martie 1973

ION STOIA-UDREA

---

* Din volumul de memorii în curs de apariţie „Cioburile unei vieţi".

breviar

● La cetatea feudală Jdioara au început lucrări de restaurare, sub supravegherea Muzeului Banatului şi a Direcţiei monumentelor istorice – Bucureşti.

● Consiliul judeţean al organizaţiei pionierilor ne informează :

● În judeţul Timiş funcţionează pentru perioada de vară trei tabere judeţene pionereşti : Bogda – cu 250 locuri, Poieni-sat – cu 200 locuri şi Poieni-Strîmbu – cu 80 locuri.

● Pentru prima oară în judeţ – pionierii îşi pot petrece timpul liber în satele de vacanţă de la Cenad, Luncani, Nădrag şi din alte localităţi.

● În taberele de corturi, la mare şi la munte, cu personal de deservire propriu, vor putea fi întîlniţi pionierii Liceului 6 Timişoara, Şcolii generale din Sînandrei, şcolilor generale din Jimbolia şi Recaş.

● O deosebită amploare au luat în acest an expediţiile pionereşti „Cutezătorii". Din cele 59 de echipaje constituite, majoritatea sînt în drumeţie. Se vor întoarce cu organismul fortificat, şi poate, cu importante date etnografice, geologice, biologice, climaterice etc., rezultat al cercetărilor întreprinse.

● Galeria de Artă Timişoara (B-dul 30 Decembrie nr. 6) găzduieşte o expoziţie colectivă – cu vînzare – a artiştilor plastici membri ai U.A.P. filiala Timişoara.

● Reviste studenţeşti. Consemnăm apariţia „Semestrului III" (facultatea de agronomie), numărul de vacanţă însemnînd cu un plus de voie bună. Munca patriotică efectuată de studenţii Institutului de agronomie este bogat reprezentată, ca şi roadele ei. Paginile de satiră şi umor merită toată stima criticilor. Să notăm aici şi numele responsabilului revistei **Nicolae Bădilescu.**

● Din revista Institutului de medicină „Scalpelu" extragem titlul unui articol „La ce serveşte educaţia religioasă despre păcat". Poate că ar fi necesară o mai mare ancorare în realitatea de azi a semnatarilor rubricilor revistei.

● În colecţia de benzi desenate a Editurii Stadion a apărut recent povestirea ştiinţifico-fantastică **Galbar** a autorului timişorean **Ovidiu Surianu.** Scrisă alert, cu un conţinut deosebit de interesant pentru vîrsta cărei i se adresează, povestirea lui Ovidiu Şurianu reprezintă unul dintre succesele colecţiei.

● Ansamblul „Timişul", al Casei de cultură a municipiului Timişoara va susţine vineri, 27 iulie, pe scena Casei de cultură, un spectacol folcloric. Spectacolul reprezintă în fapt o ultimă repetiţie înaintea plecării ansamblului în Franţa, la un Festival internaţional.

diagrame

„LUMINA"

La Pancevo, R.S.F. Iugoslavia, apare în limba română revista Lumina, publicație lunară de literatură, cultură și artă, condusă de Ion Bălan.

În paginile revistei, la care colaborează frecvent și scriitori și oameni de cultură din România – în ultimele două numere intîlnim numele lui Nichita Stănescu, care semnează o notă asupra poeziei lui Vasko Popa și Ion Drăgan, cu articolul Psihologie și literatură – este bogat ilustrată atît activitatea scriitorilor iugoslavi de limbă română (în special din provincia Voivodina), cit și viața literară și culturală din țara noastră. Remarcăm în acest sens articolul semnat de dr. Victor Vescu, „I. A. Candrea – reprezentant de frunte al lingvisticii române moderne", și consemnările lui N. Polverejan, Teatrul național din Timișoara la noi și Lia Baloș – Secoșan, Actele simpozionului dedicat relațiilor sîrbo (iugoslavo) – române

O atenție specială merită primul număr din acest an, dedicat, așa cum se arată în editorialul revistei, în exclusivitate poetului Vasko Popa: „pășind cu încredere în cel de al XXVII-lea an de apariție a revistei, convinși pe deplin că îndeplinim o veche datorie, în numărul acesta oferim cititorilor o întîlnire cu Vasco Popa (...). Numărul de față, consacrat în întregime cititorului publicației noastre, este doar o modestă încercare de a prezenta măcar cîteva aspecte din valoroasa și bogata sa operă poetică..."

Evocărilor personalității lui Vasco Popa, semnate de Radu Flora, Ion Marcoviceanu și Florica Ștefan, li se alătură articole sau ample extrase din studiile dedicate poetului, de exegeții lui iugoslavi, Ivan V. Lalic, Milan Damjanovici, Petar Dzadzic, Zoran Misic, Miodrag Pavlovici etc., adăugîndu-li-se Alain Bosquet, cu Vasko Popa sau invenția realului și Artur Lundkvist cu un Cuvînt despre poet.

Reținem, din studiul lui Ivan V. Lalic: „Vasko Popa a închis între zidurile CERULUI LĂTURALNIC o considerabilă erudiție simbologică; simbolurile pe care le folosește apar în imaginile și mecanica miturilor străvechi (...). Această erudiție a fost incorporată în temeliile poeziei sale. Popa nu folosește simbolurile ca sistem de semne determinate, convenționale, apelînd la cititor ca să le recunoască, ci – dimpotrivă – construiește imagini care, în cadrul comunicării proprii, deși acționează autonom în primul rînd ca poezie, sînt în același timp ancorate în simbolul străvechi".

LUCIAN ALEXIU

UMOR

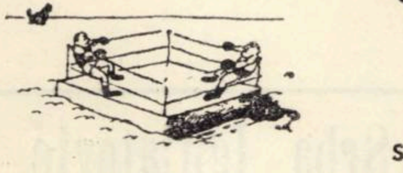

STRĂIN

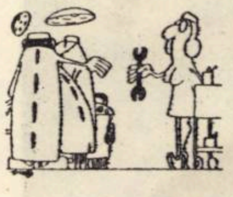

epigrama

mică antologie

Leonida Secrețeanu

S-a născut la 11 octombrie 1914 în comuna Drăgănești-Bărăitaru, jud. Prahova. Este membru al Uniunii scriitorilor din R.S.R. și al Asociației scriitorilor din București.

A publicat cinci volume de poezie (ultimul fiind „Cîntec pentru Prometeu", E. p. l., București, 1969) unul de aforisme și patru volume de epigrame. Colaborator la revistele: Adevărul literar și artistic, Cuvîntul liber, Revista Fundațiilor, Universul literar, Vremea, Contemporanul, România literară etc.

Epitaf pe mormîntul unei pietre

Sub această blîndă floare
Zace-un pumn de praf stingher,
Ce-a rămas din piatra care
S-a izbit de-un caracter.

Butoiul și bețivul

Bețivul, chiar cel mai de soi,
Nu-i, cum se spune, un butoi.
Butoiul stă cînd vin se toarnă –
El, cînd se umple, se răstoarnă.

Unui „intelectual"

Deși să-l întreacă un alt lector nu-i
cartea – orice carte – șade-n mîna lui
ca la capul mortului luminarea
dreaptă:
arde, luminează, însă nu-l deșteaptă!

Vasile Ciupav

S-a născut în Timișoara la 5 martie 1951. A debutat cu epigrame în revista Orizont în anul 1972. Are în pregătire un volum de epigrame.

Unui arbitru

Tuturor el dă povață,
E mereu un ferm bărbat;
Deși fluieră de-o viață,
Tot el e cel... fluierat.

Unei soții iubitoare de cadouri

Vrea doar cadouri, bat-o sfîntul...
Tot așa ne bate soarta –
De cînd lumea și pămîntul,
De la Eva și... Romarta.

Caricaturistului Ion Ross

Iubesc a sa caricatură,
Lucrată nespus de frumos;
și șoarecii cînd o văzură
au spus că demnă e de... Ross!

Unui șahist

Iată, îl cuprinse teama
Să mai iasă la atac,
Că-ntr-un meci cedase dama,
Rămînînd astfel... burlac.

evrika!

● Cercul vicios se naște în clipa în care în el nu mai încape un alt cerc.

● Dacă aș născoci o pasăre cu trei aripi ar fi o invenție de mîna a treia.

● După cîte spune bunica am văzut lumina zilei într-o noapte de iulie.

● Soarele se întoarce mereu printre noi, pentru că își dă seama că în fiecare zi precedentă a pus pe chipurile noastre prea puține raze.

● Ecoul îți răspunde, dar nu la întrebări.

● Probabil că grădina (Academia) cu înțelepți a lui Platon era foarte mică, de se afirmă azi atît de des că „mare-i grădina lui Dumnezeu!"

● Cine intră în polemică cu natura reușește să se contrazică.

● Am reflectat la starea oglinzilor noastre. Nu reflectează ca noi.

● Oriunde aș fi, ești în inima mea, iubito. Atît ești de mică.

● Ușile ar trebui să fie toate deschise, ca să nu se mai uite nimeni pe gaura cheii.

● Un școlar extraterestru ar putea spune: Pămîntul s-a născut spontan în cîteva miliarde de ani.

● Sensibile la frig, vocalele poartă căciulă și vara.

● Unii învață ani în șir pentru a chiuli o viață.

● Ultima poruncă ar fi trebuit să sune așa: Poruncește dacă poți!

ION VELICAN

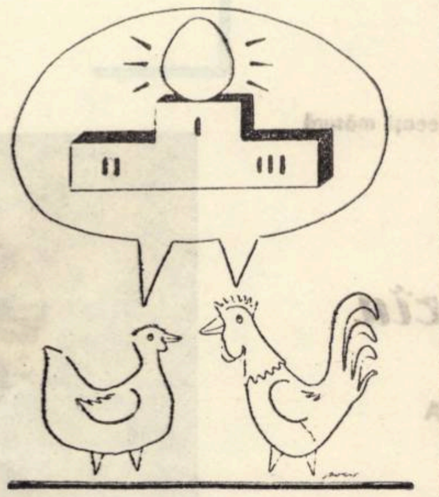

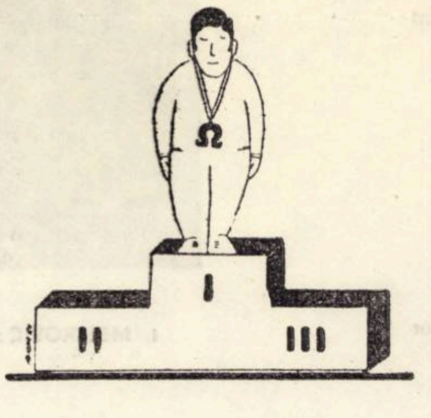

CORNEL POPA

Două fabule de Stelian Filip

Greierele și furnica

(versiune literară)

– Măi, greiere, tot prost îți merge
treaba!
Iar cînți și faci pe liricul degeaba...

(Așa-i grăi furnica-ntr-un moment
Unui vecin al său de-apartament)

Să nu te prind venind la împrumut
Că-ți fac rușinea, cum ți-am mai făcut.

Dar greierele țopăind prin iarbă,
Îi zise, scărpinîndu-se în barbă:

– Azi de cămara ta nici n-am habar
Cer împrumut... la „Fondul literar"!

Inovație

Cică un cap pătrat, odată,
Făcu o roată tot pătrată

Pe care-o puse găgăuță
Să meargă chiar la o căruță,

Dar nu făcu decît o rundă
Și roata deveni rotundă.

Morală
de astă dată n-am.
Știu doar că eu... trăgeam la ham.

Miniaturi de vacanță

– Tinere, stau în spatele matale de trei ore și nu reușesc să deduc ce pictezi...

– Muntele din fața noastră.

– Nu prea seamănă, nu văd cabana, brazii...

– Păi eu pictez partea cealaltă a muntelui...

*

– Domnișoară, ce-mi recomandați să citesc în concediu? Dar ceva mai ușor...

– Aventura vă place?

– Îmi place, dar sînt cu soția...

*

– Tăticule, azi ești invitatul meu să luăm masa de prînz la restaurant.

– Dar ce-ți veni?!

– Nimic tăticule, dar am pierdut bonurile de la cantină...

*

– Ați obosit?

– Nu mai pot...

– Încă cîțiva metri și ajungem la cabană și ne odihnim.

– Eu abia aștept să ajung la birou

– De ce graba asta? Mai aveți cinci zile de concediu!

– Odihna de la birou e sfîntă...

– Domnișoară, dansați?

– Nu-i frumos să danseze băieții cu băieții...

*

– Plata vă rog...

– Da. Aveți de plată una sută lei.

– O sută de lei pentru trei cafeluțe și o citronadă?!

– Da, dar apa minerală nu o puneți la socoteală?...

*

– Toată lumea din stațiune mă iubea, pînă și bibliotecara își mai aduce aminte de mine, uite, chiar azi am primit o scrisoare de la ea.

– Și ce-ți scrie?

– Să-i trimit cărțile împrumutate...

*

– Tinere, din greșeală probabil te-ai așezat pe cearceaful meu.

– Nu-i nimic, mă usuc nițel și plec...

EMIL ȘAIN

Poezie iugoslavă contemporană

Goran Babić

Vestitorul furtunii

ca umbra pe cer
ai să plutești, indepărtată iubită,
deasupra pleșuvilor munți

cuibul de vultur
locuit de frig
și pustietate,
aerul albastru și pur

in timp ce te inundă blinda moarte
cristalul de gheață al lacului
iți astupă irisul

suflete, oare presimți
misterul, mirosul pădurii,
tăcerea necunoscută.
liniștea in care se sting in aceeași măsură
auzul, vederea.

Stîlpul din rîu

PENTRU GENERAȚIA MEA

eu sint stilpul din riu
care măsoară apa
simt cum mă cuprinde
cum imi urcă pină la git
ce minunat este
cind pasărea imi coboară pe creștet
ce plăcut e cind pescarul
își priponește barca de mine

bine ar fi să fiu de oțel
să nu ruginesc

mi-e frică foarte : mă vor smulge.
o dragă adincește albia riului
iar eu nu sint destul de inalt
mi-e teamă că nu vor avea milă
ah, toți frații mei sint mai spre izvor
eu sint cel mai aproape de mare
cum să-i fac atenți
de apropierea primejdiei
bine ar fi ce bine
ca riul să curgă in sus
totuși, inima mea poate-nțelege orice
orice in afară de flux și reflux
asta mă ingrozește mai mult
decit draga, decit seceta și inundațiile

așa, de secole, de secole
mă ingrijesc de roata morii de apă
mereu mă scrutează
iar asta e greu să suporți
uneori mi se pare

că ea stă
iar eu mă-nvirtesc

iată, plutind, a venit innecatul, vestitorul
nenorocirii
l-am oprit din intimplare
și nu-nțeleg care mi-e vina
dar cu cangea de trei ori m-au străpuns

viața nu-mi mai face plăcere –
lampă de semnalizare aș vrea să mă facă.

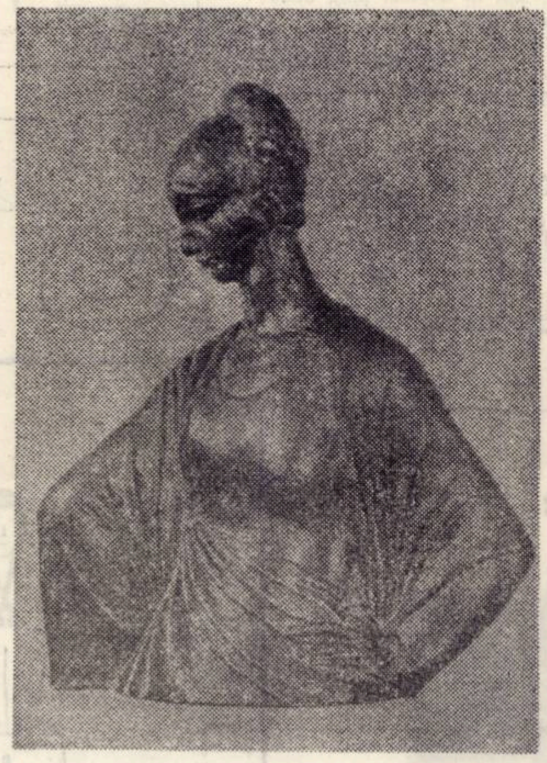

I. MESTROVIC : Ruze Mestrovici (portret)

Stevan Tontić

Cine mă tot critică

In primul rind mă critică o pasăre, chiar de pe
creangă !
Păsăruica proaspătă, preocupată de viață,
Spune că-mi sint propriul dușman
Adică tot ce-mi pot fi mai rău mie insumi !

In al doilea rind iși manifestă critica și femela cea
proastă
Care-n fiecare zi dejunează, prinzește, cinează.
Pentru ea n-are niciun preț stingăcia mea in viață
E chiar de părere că foarte curind am să decad.

In al treilea rind mi-a trimis reproșurile și-o anumita
fetiță
Convinsă de amicele ei, păsăruici ințelepte.
Ea spune indeosebi că trăiesc nechibzuit
Că-mi voi distruge și burta și spiritul.

Branko Bosnjak

Foarte nepotrivit

Foarte nepotrivit cint despre dragoste
Numai o clipă și m-aș lipi
De pielea ce mă sufocă
Simplu precum șarpele cel fericit
In strinsoarea aceasta foarte firească
Umplută cu semnul de șarpe
Foarte nepotrivit cint despre dragoste
Poate e vreun ceas intirziat
Vreun vin pierdut
Pe care gitul meu nu l-a băut
O mină liniștită apucă cuțitul
Gura ce tremură sărută femeia
Buzele noastre se-mpreună șerpește
Fața străină intr-un geam pe care-l cunosc
Și fața cunoscută in geamul necunoscut
Mă scrutează și știu ceva despre mine
Despre mine indiferentul nepregătitul ce trece
Pe sub balcon pe sub fereastră pe sub terasa de soare
Printre cărțile de joc mestecate
Cintind foarte nepotrivit despre dragoste.

Srba Ignjatović

Regina barbarilor

Merg după semnul ce te trădează.
Jocul adierii, care ne-ntoarce trecutul
In timp ce mor viii, dăinuie mult.
Ea vine ca o mulțime fără de număr
Și trezește femeile, fetele, neajutorații.
Adiere, fii plinsul or și cartea de rugăciune,
Tu, care știi să te-mpletești in cunună.
Fii apa și soarele care aleargă, singele
Din venă și semnul de piele. Regină
A barbarilor, floare a buzelor, fii rază.
Lasă măcar o urmă – cheia străveche,
Adinc ascunsă, a cărții de dragoste.

Impărțirea

Impărțim pămintul cu tine, tată.
Cite tălpi de-ale tale, cite tălpi de-ale noastre !
Nici mai multe n-or să fie, nici mai puține,
Cind riurile de primăvară s-or revărsa.

Acum in urechea ta de veșnic rob
Indelung zumzăie toba-nfundată.
Cine umblă acum pe ospățul acesta al tău ?
Impărțim pămintul, tată, noi urmașii.

In românește de

ANGHEL DUMBRAVEANU și

ADAM PUSLOJIC

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anahel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Motiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacțio și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 2 AUGUST 1973 ● NR. 31 (284) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

FEMEILE

Esenţa concepţiei partidului nostru privind statutul femeilor în societatea socialistă, poate fi desluşită din ceea ce, la Plenara C.C. al P.C.R. din 18–19 iunie 1973, a fost ridicat la rang de principiu : cerinţa de a considera şi trata femeia la fel ca pe oricare cetăţean şi nu ca pe o categorie de care trebuie să ne ocupăm din cînd în cînd. „Dacă vorbim de crearea condiţiilor de deplină egalitate între sexe – spunea tovarăşul Nicolae Ceausescu la Plenara amintită – aceasta înseamnă că trebuie să-i tratăm pe toţi oamenii nu ca bărbaţi şi femei, ci în calitatea lor de membri de partid, de cetăţeni, pe care îi judecăm exclusiv după munca pe care o depun".

Materializarea acestei concepţii, va avea ca efect, fără îndoială, înlăturarea şi a acelor obstacole care încă se ridică în calea afirmării depline a femeii în societate. Problematica amplă, complexă legată de sporirea aportului femeilor în viaţa socială şi la conducerea societăţii a fost abordată din nou de partid, concluziile trase fiind cuprinse într-un program multilateral de măsuri concrete şi de acţiuni menite să valorifice şi mai mult acest uriaş potenţial de energii constructive, de pricepere, iscusinţă şi devotament, în construcţia socialistă.

Hotărîrea C.C. al P.C.R. „Cu privire la creşterea rolului femeii în viaţa economică, politică şi socială a ţării", este străbătută de o notă dominantă şi anume de ideea unei activităţi sistematice pentru transpunerea în practică a orientărilor date, de abandonare a caracterului de campanie ce a marcat nu de puţine ori preocupările în acest domeniu, precum şi lărgirea considerabilă a mijloacelor de realizare a măsurilor stabilite. Nu doar anumite ministere şi organe centrale sînt chemate să înfăptuiască programul iniţiat de partid, ci fiecare organizaţie de partid, fiecare comunist, permanent, zilnic.

Expresie a principiului suprem de asigurare a unei egalităţi depline între bărbaţi şi femei, constituie orientările privind cuprinderea femeilor într-o gamă mai largă de activităţi productive, perfecţionarea formelor specifice de pregătire şi calificare profesională, promovarea în munci de răspundere pe linie de partid şi de stat a unui număr mai mare de femei, asigurarea unor condiţii optime de muncă şi viaţă.

Sînt îndatoriri nobile faţă de peste jumătate din populaţia ţării, forme concrete de manifestare a umanismului şi democraţiei societăţii socialiste.

ORIZONT

convorbiri

Cu sociologul ION CLOPOŢEL

Într-un număr al prestigioasei reviste „Viitorul Social" este publicat un studiu sociologic semnat de Ion Clopoţel, aducîndu-ne astfel în actualitatea publicistică numele unui veteran al scrisului românesc, fost director al revistei **Societatea de mîine** şi prim-redactor al Gazetei Transilvaniei, remarcabil publicist, autorul mai multor lucrări valoroase de istorie şi sociologie, apărute în România interbelică, recent distins cu Ordinul 23 August clasa I „pentru îndelungată şi rodnică activitate în mişcarea muncitorească şi pentru contribuţia adusă la opera de construire a socialismului".

Octogenarul de azi, membru de peste patru decenii al Partidului Comunist Român, este o personalitate reprezentativă a presei române democrate, a fost peste un deceniu preşedinte al Sindicatului Presei Române din Ardeal şi Banat, iar înainte de Unire, pentru scrisul său combativ şi atitudinea sa dîrză de pe poziţiile luptei pentru eliberarea naţională şi socială a poporului român, a înfruntat prigoana oprimatorilor.

În plină sănătate, cu o surprinzătoare putere de muncă, de o mobilitate spirituală cu totul remarcabilă, respectatul veteran al mişcării muncitoreşti şi al presei române elaborează cu migală şi temeinicie lucrări cu o întinsă arie tematică, sau creionează portrete ale oamenilor, care au însemnat „ceva" în epocă, drept o ilustrare a frămîntărilor vremii, a năzuinţelor de o viaţă ale precursorilor zilelor noastre triumfătoare.

Avînd prilejul să-l întîlnesc în comuna Margina din judeţul Timiş, şi să-l felicit pentru înalta distincţie primită, veteranul mişcării muncitoreşti şi al vieţii noastre culturale, mi-a replicat, tăindu-mi parcă vorba :

– Dv. elogiaţi înaltele distincţii acordate de conducerea de partid şi de stat cum sînt ordinele 23 August clasa I, Meritul Cultural clasa I, Steaua R.S.R. la vîrsta mea octogenară şi la cei 63 ani de „îndelungată activitate"... Totdeauna am fost convins, că meritele, virtuţile – dacă într-adevăr le ai –, nu pot fi înăbuşite, ci vor sfîrşi prin a sparge întunericul şi a răbufni în toată strălucirea cu putere elementară. Cinstea şi mîngîierea sînt cu atît mai preţioase pentru un cetăţean, cu cît ai parte de ele fiind în viaţă...

– Tineretul nu vă cunoaşte...

– Amănunte biografice ? Nu le atribui decît o minimă importanţă. Determinant, decisiv este mediul social cu însărcinările primite. Totuşi nu mă derobez de la cîteva momente cruciale : şcoala primară în comuna Poiana Mărului, întregul liceu de opt clase la Şaguna în Braşov cu cinci veri de vacanţă la Universitatea liberă „N. Iorga" în Văleni. Studii superioare în Sibiu, Cluj, Budapesta şi Viena. Diplomat în litere şi filozofie. Catedre temporare în Caransebeş, Braşov şi Cluj. Doi ani de închisori politice ale imperiului habsburgic ca retorsiune contra stigmatizării despotismului prin presă. Regimul socialist de după 1944 mi-a încredinţat misiuni importante în ministerele muncii şi învăţămîntului, apoi sarcini politice de organizare şi educaţie. De 44 ani sînt membru al Partidului Comunist Român.

Ţin să remarc faptul deosebit că ascensiunea mea o datorez în primul rînd şcoalei aspre, veritabile, hotărîtoare, foarte plină de experienţă cotidiană, a ziaristicii – pentru că m-a pus în legătură cu toate păturile cititoare ale naţiunii române şi cu aproape toată intelectualitatea oamenilor de condei timp de peste şase decenii. Ţin un condei în mînă de 63 de ani. Din ziaristică am avansat treptat la ampla dezbatere a problemelor arzătoare, fiind autorul a numeroase volume tipărite. Pentru a-mi spori arsenalul de combatant al emancipării popoarelor, deci şi al naţiunii române, m-am consacrat cu ardoare disciplinelor de politică, drept şi sociologie, pe lîngă cele de critică literară şi estetică. Foarte de timpuriu, încă în perioada studenţiei vieneze, m-am pus cu dinadinsul la curent cu acele capodopere ale politicii, dreptului şi sociologiei care tratau cu prioritate acuta şi universala problemă a naţionalităţii. Cred că nu mi-a scăpat aproape nici unul din tratatele de căpătîi ale editurilor Institutului internaţional de sociologie, prezidat pe rînd de savanţi francezi, germani, englezi ori italieni. Există o corelaţie strînsă, indestructibilă, pentru un intelectual militant, între politică, drept şi sociologie. Marxismul mi-a fost astfel accesibil prin operele bine difuzate şi expuse în vitrinele marilor librării din Viena, în limbile de vie circulaţie în apus. Cele trei ştiinţe m-au îndrumat să încerc, prin chestionare minuţioase prealabile, a pătrunde adînc şi sistematic în realităţile societăţii române, pe teren, în toată perioada cît am deţinut sarcinile de redactor şef al principalelor cotidiene transilvane : Românul, Gazeta Transilvaniei, Patria şi al săptăminalelor Poporul, Tribuna democrată şi Societatea de mîine, stimulînd o mînă de colaboratori de primul rang în direcţia sociografică.

În fruntea cotidienelor transilvane am persistat numai atîta timp cît a dăinuit acordul politic încheiat în 1918 la Arad, dintre partidul naţional şi partidul socialist. Cînd în 1930 a fost denunţat cartelul electoral, pe motivul-pretext al disproporţiei de popularitate în mase, m-am înscris cotizant în mişcarea socialistă. Ca redactor pentru Ardeal al marilor cotidiene bucureştene Adevărul şi Dimineaţa, timp de două decenii pînă la suprimarea lor în 1939, apoi prin colaborarea intensă la Lumea Nouă, Libertatea şi Cuvîntul liber mi-am asigurat acea independenţă de judecată la acţiune, care mi-a angajat toate puterile în marea tabără a mobilizării maselor în mişcarea socialistă.

– Ceva despre profilul revistei Societatea de mîine...

– Doriţi amănunte privitoare la revista Societatea de mîine care a avut curajul să abordeze de la primul număr de apariţie doctrina marxistă ? În paginile ei gă-

ION ISAIU

(Continuare în pag. a 10-a)

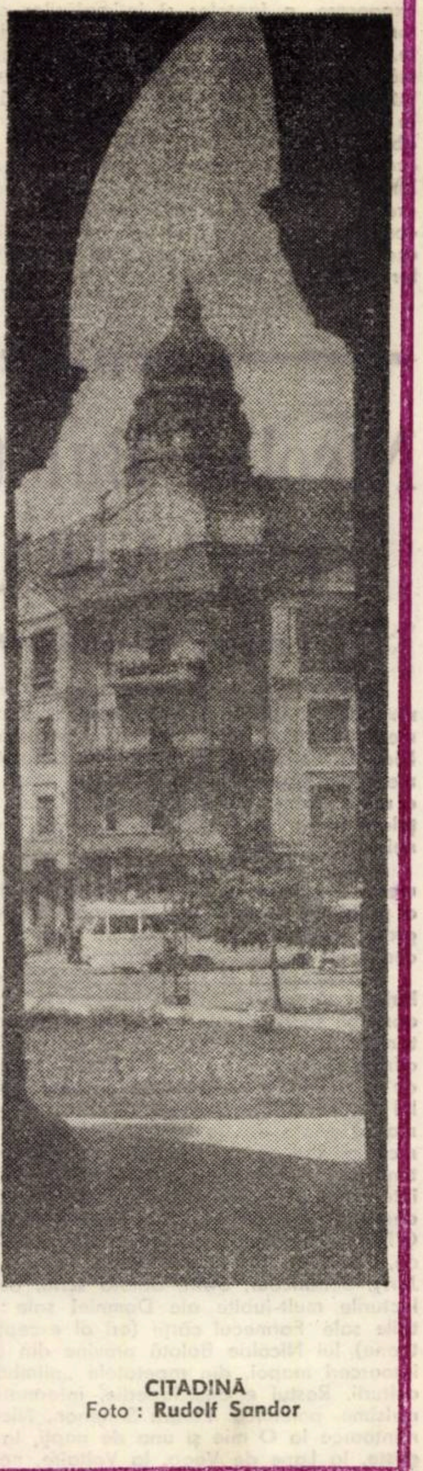

CITADINĂ
Foto : Rudolf Sandor

LECTOR

D. Matală :

LOCUL

(Ed. Albatros, 1973)

Fără a fi constituit o prezență cit de cit notabilă în paginile revistelor literare, D Matală debutează cu un volum care, într-un anume fel, constituie o revelaţie. Pentru că **Locul** este opera unui prozator deja matur, a cărui evoluție, previzibilă în liniile sale generale, ar putea aduce cel mult un plus de rigoare în construcția epică. Aceasta în cazul în care va încerca să depășească coordonatele, mai puțin pretențioase, ale nuvelei.

Cele trei nuvele care alcătuiesc volumul **—Strip-tease, Fericirea la domiciliu** și **Paznicul și păsările cerului** — unitare ca tonalitate, reiau și dezvoltă o situație-tip, în date numai ușor modificate. Sînt analizate, în fiecare caz în parte, reacțiile unor indivizi aflați într-o criză sufletească generată de un traumatism, încercările lor de readaptare, de reincadrare în fluxul normal al vieții.

Iar eșecurile, pentru că fiecare personaj în parte va suferi, în felul său, un eșec, indiferent dacă aceasta înseamnă o nouă întemeiere a unui cămin, împotriva intențiilor sale imediate **(Strip-tease)**, perspectiva sinuciderii **(Fericirea la domiciliu)**, ori destrămarea familiei **(Paznicul și păsările cerului)**, aceste eșecuri provin nu atît din o contradicție de neîmpăcat dintre individ și grupul social din care face parte, cît dintr-o receptare denaturată, prin exagerare, a faptelor și întîmplărilor celor mai obișnuite. Deși firi profund sociale, personajele vor sfîrși sau vor trece măcar printr-o recluziune autoimpusă, într-o încercare disperată de a se regăsi, în autenticitate, dincolo de convenție și obișnuințele cotidiene. Trăind, pînă la propria anulare. obsesia raporturilor cu lumea, problematizînd excesiv, pînă aproape de limita patologicului, ele se consumă într-o sterilă și finalmente sortită eșecului încercare de statuare a poziției lor sociale ori afective.

Unite printr-un subtext parabolic comun, cele trei nuvele își găsesc unitatea, dincolo de invenția epică minimă care le diferențiază, într-o coordonată unică : memoria : „Există un loc în lume unde ecoul se păstrează cîțiva ani de-a rîndul. Te duci și strigi odată, cîndva, apoi te reîntorci după un an în același loc și îți poți asculta ecoul. După încă un an, din nou, pînă cînd se șterge din locul acela, fără să știi dacă nu cumva se iscă în altă parte."

Ion Caraion :

FRUNZELE IN GALAAD

(Ed. Dacia, 1973)

Selecție cuprinzătoare din întreaga operă poetică a lui Ion Caraion începînd cu debutul, **Panopticum** (1943) și cu **Omul profilat pe cer** (1945) — volumele cele mai bine reprezentate, de altfel — cartea reunește în principal poeme de inspirație erotică. Trebuie să facem o precizare aici. Erosul, deși temă predilectică, nu constituie unica dimensiune a cărții de față ; funcția sa este mai degrabă una de liant, de element omogenizator. Și, adeseori, un simplu pretext. Pentru că timpul, istoria, moartea sînt alte repere, nu mai puțin importante, ale acestor poezii, elemente de referință într-un excurs existențial.

Universul primelor poeme, scrise în atmosfera apăsătoare a războiului, este unul sumbru, în descompunere, al mizeriei sociale și biologice, al orașului tentacular în care omul este redus la gestul mecanic, la condiția de fantoșă : „Prin orașu-acela trec paiațe / seara, cu pecinginea-n broboadă, / nu-i nici un blochaus, merg de mînă / cerurile, ca vitele, pe stradă. // Pe la ceasu-amurgului, hamalii / duc uzinele-n cărbunii de pe ei, / **cartierele-i înghit pe cîte unul** / și-i primesc la geamuri cu femei. // ... // Plouă cenușiu prin felinare / — plante-ncolăcite, făr-aripă — / după hanuri mucede, într-una / sînurile de pupă, șoldurile țipă. // Pruncii cresc din beznă și unsoare, / caii-au dus otravă-n șold și ură. / Șchiopătînd, cu sufletul la gură, / turme lunai se scurg spre abatoare." etc. **(Mahalale)**.

Remarcabilă e, de obicei luciditatea poetului în fața lumii și atitudinea refractară față de convenție, de inautentic. Ca un reflex, versurile sale sînt străbătute de o bună doză de ironie și de sarcasm. Amănuntul grotesc și perspectiva minimalizatoare potențează, frecvent, sentimentul tragic pe care îl dă înfruntarea omului cu timpul : „această linie-n zig-zag a fost pururi un purice mobil / timpul dă bătălii prea mici cu efective prea mari / știam că noaptea vine mai des decît ziua // acest purice mobil a fost mereu punctul de nesprijin /voi deveni de gheață și o să ningă pe mine / pîntec răsucit ca un corn de vînătoare // am ajuns în Tartaria și vom rămîne acolo / nimeni nu-i nebun aici / si așa au dispărut ortografia precipitațiile somnul pîrghia întrebările" **(Prin trupul găurit)**.

Poetul rămîne, indiferent de ipostaza lirică, „obiectiv", relativ detașat, fără o vădită participare sentimentală la substanța propriei poezii. Excepția este, cu atît mai mult, sugestivă : „Din frumusețea noastră rămîne moartea și nostalgia. / (...) Să ai mai multă inimă decît îi trebuie lumii .... / Ți-am dat o poezie care surîde ca Asia. / Aștept cea mai mare dragoste, / s-o ucid și să mor. / Nu toți munții sînt cu soare. Poate că ai mei au fost cu soare..." **(Comedie macabră)**. Versuri ca acestea, în mod excepțional de o simplitate și o limpezime aforistică, sînt totuși neobișnuite pentru un imagist baroc cum este Ion Caraion : „Sînii tăi ca două corabii cu vin / sînii tăi ca doi pui de rechin / sînii tăi ca două elogii / sînii tăi ca doi munți spre care bilt'ciile elogii / sînii tăi ca două telefoane" etc. **(Trib. XXIX)**.

Dan Deșliu :

SINGELE VOINICULUI

(Ed. Militară, 1973)

Dacă masiva ediție retrospectivă din poezia lui Dan Deșliu — **În bătălia pierdută.** Ed. Eminescu, 1971 — ambiționa să configureze un destin poetic, **Singele voinicului,** carte ceva mai modestă ca dimensiuni, este în același timp și mai **puțin reușită sub aspectul selecției operate**, justificîndu-se cel mult printr-o posibilă utilitate didactică.

Cărțile care l-au impus pe Dan Deșliu în epocă sînt în genere niște lungi reportaje versificate, cu o anecdotică simplă, evenimentul real împletindu-se de obicei cu invenția neverosimilă — vezi **Minerii din Maramureș.** Se celebrează, de regulă declamator, un eroism al muncii, al luptei, al gestului civic, sesizat cu predilecție în ciocnirea (schematică) dintre vechi și nou, termeni ultimi ai unei viziuni naiv-dialectice proprii universului folcloric. Nu lipsește, în consecință, nici enunțarea didactică a sensului întîmplărilor și faptelor evocate.

Îi este caracteristică lui Dan Deșliu încercarea (comună de altfel mai tuturor poeților din deceniul al șaselea) de înnoire a poeziei prin folclor. De unde o anume frecvență a toposului folcloric, convertit în poezia sa, la o viziune nouă, cu o precisă semnificație social-istorică. Amplificîndu-le, poemele sale reiau mimetic structuri ale baladelor haiducești — de la topica versului și pînă la compoziție. Nu îi sînt străine, de obicei, nici încercările de agrementare a poemelor cu citate sau pseudo-citate folclorice. Iată cîteva exemple din **Minerii din Maramureș** : „În poiană la mijloc / joacă o pară de foc. / iar în jurul focului / șed voinicii locului". Urmează, după același tipic, justificarea atitudinii „voinicilor" : „Și ortacii nu se culcă. / dară stau și tot ascultă : / oare ce ascultă ei, / de n-au ochii-așa de grei / ca seara de obicei" ? și lunga retrospectivă biografică a unuia dintre protagoniști : **Povestea lui Remeș :** „Fost-am băitănaș, / copil copilaș / cin 'taica muri / la cruce de zi / jos în galerii"...

Dîndu-și seama, pare-se, în cele din urmă, că astfel de încercări nu înseamnă, implicit, și poezie, Dan Deșliu și-a îndreptat atenția către modelele clasice ale literaturii române. Din păcate, nici de această dată, tentativa sa nu a depășit simpla imitație. Încît la o primă lectură îți poți pune întrebarea dacă versuri de felul celor care urmează — și pe care autorul le-a dorit pline de gravitate — nu sînt o parodie a locurilor comune din poezia lui Coșbuc : „Austrul sună monoton / pe ulița pustie... / Plutește burnița cu zvon / de toamnă timpurie. / Cine mai privegheează-n prag, / în marginea poienii, / la casa din bușteni de fag / în care dorm oștenii ? / Doi oameni stau... Cu șoapte / spre ofițer — căprarul : / — I-am spus și eu cum am știut, / bădiță Dracomire, / că nu-s la vorbă priceput / și iute mi-s din fire". Textul din care am citat se intitulează, în această ediție, **Pe viață și pe moarte.** de fapt un extras din **Cuvînt despre sergentul Belate Alexandru,** (1956), reluat mereu, așa cum ne sugerează o notă, pînă în 1970 ! Împrejurarea poate pune problema conștiinței estetice a autorului. mai ales că o serie de poeme, pe care le bănuim de dată mai recentă, cuprind asemenea versuri : „— Drumule, din ce te iști ? / — Din ciolane de miriști / și din suflete purcese / și din șoapte ne-nțelese". . **(Zicere).**

N. B. Grafica volumului, semnată de Val. Munteanu, oscilînd între gestul patetic și un idilism sui generis. subliniază, inspirat, calitățile acestui volum

LUCIAN ALEXIU

cronica literară

Nicolae Balotă: UMANITĂŢI

(Editura Eminescu, 1973)

1) Mai mult decît **Euphorion,** mai mult decît **Labirint, Umanitățile** sînt o confesiune făcută prin intermediul cărților. Mai mult ca în volumele anterioare, Nicolae Balotă ne propune, în **Umanități,** ceasul de meditație asupra culturii : ceasul **său,** ora de reverie a unui savant, a unei personalități. Este o carte de înțelept bătrîn care vorbește, cu sfiala înaltei culturi, unei alte generații

Cărțile prind viață, **trăiesc,** destinele autorilor se amestecă între paginile lor, **cultura** devine pentru eseist o problemă interioară. Un mare cărturar nu are biografie, biografia lui fiind suma cărților citite și suma ceasurilor de meditație asupra lor.

Descopeream în superbele fraze ce deschideau **Labirint** („Veacul e înaintat înaintat în vîrstă și am iubit aproape toate cărțile sale", etc.) protecția unei zeiești trinități a culturii, Pico — Mallarmé — Lovinescu. Descifram orgoliu, și nu numai orgoliu : o imensă bucurie de a trăi în și pentru cultură. **Umanități**-le sînt în felul lor, o carte a bucuriei. O carte polemică a unui umanist poate de tip vechi, înarmat cu credințele trainice, privind cu un ochi bănuitor „experiențele" de ultimă oră ale literaturii, valurile de noutăți și inovații, întors mereu către cărțile fundamentale, cele din totdeauna, ale umanității. Scriind despre Procopius, O'Neill, Italo Svevo, Malraux, Ezio Taddei, Julien Green, Moravia, Simenon, Giono, Ramuz, Thomas Mann, Jarry, Senancour, Swift, Balotă scrie, de fapt, despre lecturile mult-iubite ale Domniei sale : despre amintirile sale Farmecul cărții (ori al excepționalelor foiletoane) lui Nicolae Balotă provine din aceste repetate întoarceri înapoi, din repetatele „plimbări" prin istoria culturii. Restul e enciclopedie, informație de proporții rarisime, polemică. Pentru Simenon, Nicolae Balotă se reîntoarce la **O mie și una de nopți,** la **Chansons de geste,** la Lope de Vega, la Voltaire, ne ispitește (prin Umberto Eco, Sartre, Tzvetan Todorov) la week-enduri teoretice, îi cheamă, martori, pe Boccaccio, Eugen Sue, Flaubert, Dumas-tatăl, Beranger și Stendhal la demontarea mecanismelor simenoniene. Refuzul e strecurat printre fraze politicoase, cît de politicoase ! Simenon, să observăm, nu e un subiect în sine ; veacul, sec. XX e subiectul, pentru a cărui „analiză" Nicolae Balotă apelează la numele scriitorilor :

„Vocea irezistibilă, ușor detașată a lui Simenon. Dar cu ce să-și umple o omenire tot mai insomnică cele 1001 de nopți ale unei existențe răvășite, dacă nu cu susurul monoton și totuși pururi nou al vocii unui povestitor de soi, cu una cîte una din cele cîteva sute (vor fi poate peste o mie, doar nici povestitorul nu le mai știe numărul) de romane ale acestui sultan al narațiunii occidentale ?

sau „Pledoarie împotriva exceselor mecanizării ? Nu, nu civilizația tehnică este pusă în cauză în acest roman, ci reducerea omului la limitele lui homo faber. Arhitectul Max Frisch cunoaște prea bine primejdiile care-l pîndesc pe omul care se leapădă de umanitatea sa plenară. Moarte este cea mai mică dintre acestea".

sau „Aragon care, în eseul său Romanul teribil, afirmase că ficțiunea romanescă „nu caută să convingă ca un discurs, ci să arate viața, așa cum e și să convingă mai sigur, tocmai prin aceasta...", nu pledează în Aurélien, și poate tocmai astfel cartea aceasta devine apologia unei imposibile iubiri.

Un mare roman de dragoste, într-un secol în care asemenea romane n-au fost prea multe."

2) Cuvîntul, dar mai ales **cartea** sînt etaple unei biografii ale cărturarului Biblioteca e spațiul lui, și **eroii** lui Nicolae Balotă sînt văzuți în acest spațiu. Lîngă freneticul portret călinescian poate fi așezat, în acest sens și portretul pe care Nicolae Balotă îl face lui Nicolae Iorga :

„Iată-l. uriaș, cu barba căruntă, sălbatică, asemenea Demiurgului din viziunile lui Blake, dar umanizat în redingota unui alt veac, îmbrăcăminte rituală impusă, parcă, de magisteriul pe care-l oficiază, intrînd într-o sală a Bibliotecii Academiei și preschimbînd-o, prin simpla sa apariție, într-o imensă galerie cu strașnice arcuri de piatră sprijinind bolta, cu ziduri nesfîrșite încărcate cu rafturi purtînd in-foliile secolelor, ca în acel bizar tablou al lui Gianfilippo Usellini, Calul troian, în care o asemenea navă-bibliotecă este populată cu făpturi baroce — savanți în togă, nobili, purtînd mantile, înconjurînd și contemplînd nedumeriți un enorm cal de lemn — în timp ce, deasupra lor, deasupra cărților nenumărate din rafturi sub arcadele vaste ale sălii, zboară în cerc cîteva păsări albe urmărite de un om volatil, și sus de tot, încercînd să spargă bolta se avîntă un Pegas, un cal alb înaripat, singura făptură cu adevărat luminoasă, privită cu ochi aprinși de un bărbat al cărui chip bărbos, preapămîntean, domină întreg tabloul.

Nu l-am văzut niciodată la față, dar așa încerc să mi-l închipui".

Umanități e o carte a nostalgiei. Dar și o carte didactică, o carte a educației prin cultură. Mai vechile idei sînt reluate, disecate, aplicate altor nume, consacrate altor teme ale „ficțiunii critice". În numele literaturii, eseistul face istorie, în numele memorialisticii, literatură. Nici învățații altor timpuri nu făceau altfel. Cu un veac și jumătate în urmă, învățații de această gintă băteau, precum Maior. cu Hronicul în desagă, satele ardelene.

Artă și civilizatie, artă și istorie, artă și om — acestea au fost temele, dintotdeauna ale umanismului. Uneori, printre rînduri, amintirea lui Tudor Vianu revine în fața cititorului :

„În camera lui Hölderlin (nu socotea el cuvîntul poetic cea mai nevinovată și totodată, cea mai primejdioasă îndeletnicire a omului ?) este liniște. Afară curge în tăcere rîul sfînt al tinereților veșnice ale Poetului. Sprijiniți pe balustradă. pe malul Neckarului. în care se scufundă încet bărci lungi pe jumătate pline cu apă și frunze putrede, tineri și tinere zac inert, vreme îndelungată, fumînd pe rînd, cu o grijă rituală, dintr-o țigară subțire, gălbuie, prelungă, pe care o trec din mînă în mînă. Nu rostesc nici un cuvînt.

Unde sînt cei ce nu mai sîntem ?"

Tudor Vianu, Nicolae Balotă afinități elective.

Poate că multe din „reluările" lui Nicolae Balotă obosesc, poate că admiratorii eseistului vor fi descoperit. în abundenta foiletonistică a scriitorului (ce a urmat după Euphorion) o vagă trădare a unui drum fascinant ; poate că repetările au împuținat curajul și adîncimea cercetării, în numele unui ton oarecum circumstanțial (îmbogățit cu atitudini protocolare și supus efemeridei gazetărești) Poate că **Umanități,** la rîndul ei, nu e decît un volum provizoriu (în sensul în care confesiunea poate reprezenta un provizorat) ; dar acești **poate,** umilele noastre rezerve, nu vor să sublinieze decît faptul că și prin **Umanități** Nicolae Balotă este, în spațiul literaturii române una din personalitățile de primă mărime.

C. UNGUREANU

Debut poetic — între varietate şi valoare

Condiţia debutului rămine mereu o problemă deschisă. Se poate teoretiza mult (şi s-a făcut) in legătură cu această chestiune, esenţială rămine valoarea debutului pentru poet ca direct rezultat al talentului şi intuiţia criticului care să observe din multitudinea cărţilor pe cele ce se constituie ca valoare, străine imposturii ori mimetismului zăngănitor. Cu alte cuvinte nu urmarea unei mode poetice ci impunerea unei personalităţi distincte prin debut. Dar de cele mai multe ori se intimplă ca volumele de debut să treacă necomentate, multe din vina autorilor atraşi prea devreme de mirajul debutului, dar suficiente şi din cauza criticii, mult prea grăbită (dacă nu cu păreri preconcepute) in faţa debutanţilor, sau mult prea „ocupată" cu comentarea „altor" cărţi ca să-şi facă timp pentu debuturi. Şi totuşi dacă este necesară undeva intervenţia criticii atit pentru a bara calea unor navigatori în literatură cit şi pentru a promova de la inceput literatura valoroasă, atunci este momentul debutului. Credem că nu se poate echivala prin tomuri de teorie ori cercetare bucuria (şi importanţa) descoperirii unei adevărate valori de către critic. Este relativ mai uşor şi la indemină să comentezi o poezie majoritar acceptată decit să rosteşti citeva cuvinte despre un inceput in care intrevezi speranţele unei evoluţii deosebite. Cu alte cuvinte, mai mult curaj la inceput „in război", decit viteji după terminarea luptei. Remarcind că in anul scurs (ca să nu le mai hotărim pe cele din anul in curs) au apărut in jur de treizeci de cărţi de poezie aparţinind debutanţilor, deci mai mult de două cărţi intr-o lună, ne putem face o imagine despre efervescenţa deosebită a debutanţilor. (Ajungind aici trebuie să spunem că nu inţelegem de ce s-a renunţat la procedeul de a prezenta debutantul chiar sumar (date biografice, colaborări, etc.), precum şi la un semn distinctiv pentru volumele de debut. Sint lucruri care ar facilita acţiunea criticului in imensa producţie poetică care invadează piaţa literară). In această situaţie a avalanşei debuturilor se impune ca necesară comentarea primelor apariţii editoriale dar nu numai ocazional. (Laurenţiu Ulici a preluat in acest sens o permanentă rubrică de comentare a debuturilor in România literară sub macedonskianul titlu Prima verba).

Prin Intors Cornel Brahas este in mare măsură un poet al experimentului intr-o poezie a interferenţei mai multor modalităţi poetice. Clarificarea şi linia personală le vor dovedi viitoarele volume. Pină atunci să remarcăm tendinţa de imbinare a poemului in proză cu poezia versificată ca in Capriciul destăinuirii ; Fibra apropelui ; Pinda : Descoperirea lutului ; Ginta de tremurări.

Cu o poezie de esenţă barbiană prin spiritul de perfecţiune şi geometrizare debutează Traian Dorgoşan. Poezia sa este amănunţit cizelată pentru a-i indepărta orice impedimente nepoetice. Tonul poeziei este cristalin, in sonuri de armonie muzicală şi orice schimbare a cuvintului ar deranja vibraţia armonică a cintecului poetic. Poetul este intr-adevăr, in marea parte a poeziei sale, un cerebral, cu tendinţa intelectualizării poeziei şi a includerii in ea a unor concepte — simbol.

Cu o poezie insolită surprinzătoare prin forţă şi prospeţime a debutat poetul Duşan Petrovici (răminem la convingerea că intirzierea prea mare a volumului la editură constituie un deserviciu adus poeziei, deoarece, normal, Duşan Petrovici trebuie asimilat contextului poetic al anilor '67—'68. El devansează prin concepţie şi stil poetic pe unii „colegi" de debut care i se apropie ca manieră poetică). Lebede ale puterii este un debut matur, evidenţiind un poet cu o sigură stăpinire a cuvintului pe care-l axează in nebănuite contexte intr-un joc graţios şi fermecător.

Prezentind cartea lui George Virgil Stoenescu Cercuri la Elsinore, Cezar Baltag făcea remarca : „Poetul işi incepe cartea ca un sistem de simboluri concentrice. Poezia este un joc, deopotrivă al hazardului şi constringerii, al libertăţii cuvintelor şi totodată al rigorilor. Ea este libertate care se structurează şi un sistem care işi permite şi „evadări" in aleatoric". Cercul este ridicat la valoarea de simbol, dominind toate poeziile volumului conceput in sistem ciclic prin Lacrimi pe cercuri, Cercuri, la Elsinore, Testament de copac, Epagomene. Cercuri la Elsinore este o glosă, specie ea insăşi a virtuozităţii şi perfecţiunii : Indoit prealiniştitul / Numele l-a scris pe apă, / Cupe plineasfinţitul / Blestemat model să-nceapă ; / Dorului pierdut in fieruri / Testament călcat in tropot, / Cintecul s-a rupt din cercuri / Mult mă doare gindul clopot/. Toată poezia lui George Virgil Stoenescu este un asemenea cint rupt din cercuri care-şi caută reintregirea. Un spirit scientist, doritor de perfecţiune guvernează poezia ca in Testament de copac, clară aluzie la jocul cercurilor concentrice ale copacilor ori Epagomene, poezie a circuitului ciclic anual, denumind zilele scăpate din obişnuita cronologie a anului şi apoi adăugate.

O poezie de factură deosebită in contextul debuturilor are Aurel Turcuş. Poezia sa in special cum se manifestă in prima secţiune a volumului stă sub semnul metaforei riului. Condiţie fundamentală a existenţei poetice este considerat riul, asociat de poet luminii intr-o dualitate complementară : lumină — riu.

Intr-o primă accepţiune riul imaginează teritoriul purificat invocat şi căutat de poet. Adeziunea trebuie căutată intr-o mai profundă viziune folclorică ori de filozofie populară asupra lumii şi coordonatelor existenţei ei. Intre condiţiile determinante ale existenţei apa a fost incă din perspectiva unei filozofii populare empirice acceptată ca element vital. O poezie a acestor elemente considerate fundamentale există in folclor. Fără a fi o suprapunere peste viziunea filozofiei populare poezia lui Turcuş porneşte de la ea. Aşa se intimplă in Joc de riu, poem al ritualului de confundare cu materia, chemată să invăluie trupul intr-o secretă comuniune a regnurilor. In altă perspectivă riul reprezintă legătura puternică şi regeneratoare cu trecutul, simţit cu apăsătoare responsabilitate. Poetul incins cu unda unui riu, cu un alt briu fermecat ce poate comprima timpul, imaginează in negura istoriei vinătoarea ultimului bour (Vinat). In general poezia lui Aurel Turcuş creează atmosfera legăturii cu trecutul simţit ca fundament al viitoarelor edificii.

Prin Dan Verona imnul este reactualizat. Acceptăm că Dan Verona işi supune cu severitate cuvintele in al căror cint se intrevede o notă net personală, in măsura in care nu se va face concesie modei. Volumul lui Dan Verona surprinde printr-o curgere maiestuoasă a versului intr-o tensiune linear, dar nu monoton, intreţinută. Apare in Nopţile migratoare motivul lirei in jurul căreia se ordonează principiile unei proprii arte poetice, dar intregul volum se desfăşoară in liniile elogiului imnic ale unor mituri perene referitoare la miraculosul existenţei.

Reamintind pe lingă debuturile anului trecut şi pe debutanţii din 1971, intre care Dinu Flămind, Adrian Popescu, Mircea Dinescu, Paul Emanuel, Dan Rotaru, Ion Mircea, putem observa existenţa celei mai tinere generaţii poetice, a cărei evoluţie va marca un profil distinct actualei perioade literare.

ALEXANDRU RUJA

In pag. 3, 6 şi 7 reproduceri după lucrările graficianului L. Paulovics

cronica literară

Radu Stanca:

POEZII

(Editura Albatros, 1973)

Radu Stanca impărtăşeşte soarta acelor scriitori a căror operă nu frapează, ci convinge. „Frumuseţea" versurilor sale nu ia ochii, provocind un entuziasm grăbit, printr-o superficială noutate ; are, insă, avantajul, mult mai preţios, al durabilităţii. De aceea, „blinda depunere a cintecului" (cum ar spune Blaga) se insinuează treptat in conştiinţă, dezvăluindu-şi, fără grabă, dar ferm, superioara ei simplitate.

Este impresia pe care o trezeşte şi recenta culegere, insoţită de o temeinică prefaţă, semnată de Ioana Lipovan-Theodorescu.

Atit poeziile lirice cit şi baladele (care il individualizează in primul rind) ne oferă imaginea unui temperament romantic, fascinat de evul de mijloc. Dar, deşi inriurirea romantismului german este incontestabilă, baladele — profund lirice — cultivă un epic simbolic, eroul lor fiind, de cele mai multe ori, poetul insuşi. In această detaşare conştientă de model rezidă caracterul modern al poemelor lui Radu Stanca. Să ne amintim Balada studenţească, al cărei emoţionant final răstoarnă, dintr-odată, perspectiva : Din noaptea-aceea neagră nu mai ştiu / Nimic despre vecinul meu ca scrumul, Poate-a plecat in zori, de timpuriu, / Poate-a murit căutind zadarnic fumul // Sau poate totul n-a fost decit vis / Ori vreo halucinaţie pe care / Am incercat-o ling-un manuscris / Intr-un amurg cu vint şi febră mare sau Un cneaz valah la porţile Sibiului, unde cneazul ucis de vraja muzicii este un alter ego al poetului : Abia mai simt sub cal cum zace stirvul, / Abia mai văd prin gloată cite-un chip. / Ca de la sine lancea-şi pleacă virful / Şi calmă şi-l infige in nisip... // Nimic să mă deştepte nu mai poate. / Stau in extaz sub puntea de mărgean. / Şi nu zăresc cum, tainic, pe la spate, / Se-apropie de mine un duşman.

Burgul, cavalerii, suliţele, turnul etc. nu trebuie să ne inşele : nu sint, in majoritatea cazurilor, decit recuzită. Simbolul central al poeziei lui Radu Stanca este focul, prezent aproape in fiecare text. Poetul a avut o profundă intuiţie a dramei fundamentale : rezistenţa luminii la intuneric (G. Călinescu). Deşi aduce (asemenea lui Novalis) elogii — intermitente — nopţii, Radu Stanca işi indreaptă, totuşi, spre soare şi avintul şi — mai ales — regretele : Eu n-am avut ca alte plante soare / Şi am crescut stingher pe-o stincă dură. / De-aceea seva mea e-o băutură / Ce-o pot gusta doar gurile amare.

In Lamentaţia Ioanei d'Arc pe rug, focul este văzut ca principiu viril şi, totodată, — in linia lui Heraclit — sinteză finală a contrariilor. Din acest unghi, nu numai viaţa, ci şi moartea este o neintreruptă ardere : Aceasta-i vina mea : că n-am lăsat, / Cu gind ascuns, feciori in preajma porţii, / Şi-acum, cind prima dată un bărbat / Mă strînge-n braţe, sint sortită morţii... // Dar flăcările creşte-vor mereu, / Creşte-va mult şi strania orgie. / Şi, in curind, flămind, iubitul meu, / Intiiul meu iubit, fără să ştie, // Mă va cuprinde-atit de mult in el / Incit nu va putea să mai despartă / De trupul lui pe-al meu — şi-n alb inel / Mă va iubi fum zvelt şi ceaţă moartă. Ar mai trebui menţionat aici şi Testament ; de data aceasta poetul ii lasă fiului indatorirea de a arde pentru amindoi, de vreme ce propria-i stea s-a stins prematur.

Este demn de interes, poate, să se observe că, aidoma lui Blaga, Radu Stanca işi angajează elanul poetic in două direcţii : spre evul mediu, pe de o parte, şi, pe de altă parte, spre antichitatea clasică (aceasta din urmă, e adevărat, mult mai palid reprezentată). Astfel, Lamentaţia lui Lactanţiu pentru iubita sa, cu modulaţii apropiate de cele ale poemelor vechi, se desprinde net de celelalte piese, printr-o imagistică temperată, printr-un senzualism teatral, un anumit gen de frivolitate elenistică. Poetului nu-i erau, fără indoială, străine implicaţiile obscure ale numerelor : cifra şapte, de pildă, cea mai potrivită (după Pitagora) să cuprindă emoţiile transcendentale, ii structurează interioritatea : Văd milul de demult cum se depune / Şi apa limpezindu-se treptat / După ce trece, cu viltori nebune, / de şapte pietre-n care-am singerat.

Coşmarul medieval, cu tentă expresionistă, din Regele visător şi parnasianismul din Trubadurul mincinos se intemeiază pe acelaşi gust al excesivului, pe o sensibilitate rafinată, baroc-decadentă, uşor maladivă. Nu ne va surprinde, deci, estetismul copleşitor din De-aş fi rege, o adevărată orgie de gesturi gratuite : De-aş fi rege-aş duce-o tot in chefuri / Şi-aş intinde-ospeţe noaptea toată, / Dar pe cei cu care-aş face-o lată / I-aş ucide-a doua zi in beciuri. // Mi-aş vopsi picioarele cu roşu, / Şi-aş iubi bomboanele şi danţul, / Seara aş ieşi, plimbind cu lanţul, / Cind ogarul verde, cind cocoşul... // Şi din ţara mea şi-a frumuseţii / Tuturor le-aş face cite-o parte, / Incit veacuri multe după moarte / M-ar cinta tilharii şi poeţii.

Moartea devine, cu timpul, un fel de metaforă cadru, o prezenţă sumbră, dar lipsită de teroare. In Buffalo Bill poetul inchipuie o vinătoare a timpului, domnul pe care nici o vamă / Nu l-a putut vreodată intoarce inapoi, in Vizita intilnirea nocturnă cu moartea are aerul ritual, acceptat cu o infrigurare calmă : De la un timp mă vizitează moartea / Aproape zilnic la căderea serii, / Mi-apare-n prag, ministru al tăcerii, / Şi-mi ia din miini, incet, cu grijă, cartea... // Şi stăm aşa de fiecare dată / Pină tirziu, la ore matinale, / Doi cunoscuţi ce pun tăcuţi la cale, / In taină, o afacere-nsemnată. Nimic morbid in lamentaţiile sale. Totul se converteşte in muzică. Muzicalitatea de fond şi sonoritatea exterioară a versurilor lui Radu Stanca se unesc, adesea, in fericite oraţii orfice. Asonanţele — extrem de frecvente — departe de a stinjeni lectura, satisfac, intr-un mod aparte, dorinţa de armonie a cititorului.

Poezia, atit de clară, la prima vedere, a lui Radu Stanca ascunde, de fapt, o ambiguitate extremă. Simbolul arhetipal al focului, paralel cu atracţia exercitată de noapte obligă imaginaţia să plutească in cele mai poetice incertitudini.

Evident, nu tot ce a scris se află la aceeaşi inălţime. Dar o antologie a liricii româneşti poate reţine, oricind, după opinia noastră, 10—15 titluri, ceea ce, intr-un asemenea context şi in perspectiva timpului, este imens. Personalitate complexă, Radu Stanca se numără printre acei poeţi a căror umbră creşte după moarte.

EUGEN DORCESCU

document

O CAPODOPERĂ UITATĂ

Manuscriptum nr. 1, excelenta noastră revistă de inedite, a publicat piesa În fața mării a poetului Mihail Săulescu căzut in primul război mondial. Inainte de a se face cunoscut prin volumele de versuri Departe (1914) și Viața (1916) Săulescu a publicat o dramă : Săptămina luminată Ea apăruse in Noua revistă română a lui C. Rădulescu-Motru, și, după informațiile lui Mihail Sorbul, cel mai fidel admirator al poetului, Săptămina luminată ar fi fost scrisă intr-o singură noapte la inceputul lui 1913. Săulescu avea 25 de ani. Afirmațiile păreau de necontestat cu atit mai mult cu cit anul publicării piesei era 1913. Darea la iveală a piesei In fața mării schimbă insă datele problemei. Nu numai că poetul mort vitejește pe una din culmile munților Carpați nu mai este autorul unei singure piese de teatru, cum scriam in Manuscriptum, dar se pune problema dacă Săptămina luminată a fost sau nu precedată de exerciții dramaturgice în care s-ar include și În fața mării. Citeva argumente de ordinul comparațiilor de structură dintre poeziile sale și replicile piesei m-au determinat să situez scrierea piesei In fața mării intre 1910–1911. Continuind in acest sens cercetările, fondul de manuscrise al Academiei mi-a relevat o scrisoare a lui Săulescu către Mihalache Dragomirescu, in care, cerindu-i niște bani, Săulescu scrie : „Ca să fiți sigur că pot afla banii cu care să-mi plătesc datoria vă pot spune că am o piesă care mi s-a primit la noul teatru Comedia pe care o voi vinde lui Alcalay în Biblioteca pentru toți". Era 9 decembrie 1911, anul probabil al scrierii piesei In fața mării, căci Săptămina luminată era unanim admisă pentru 1913 (Călinescu, Jebeleanu, Ciopraga, Ion Rotaru, Lidia Bote). Iată, imi ziceam, o dovadă în plus in favoarea colaborărilor pretimpurii ale poetului cu scena. Pentru verificare, am cercetat colecția revistei Rampa, in a cărei redacție poetul se afla încă din 1911, lucru nu tocmai sigur, deoarece in acest timp era cooptat și printre colaboratorii Luceafărului de la Sibiu. De altfel, scrisoarea la care mă refer vorbește tocmai de o plecare iminentă la Sibiu. În fine, cercetind colecția revistei Rampa pe anul 1911, intilnesc in nr. 59, anul I, la rubrica de Informații artistice, următoarea notă : „Săptămina luminată" a d-lui Mihail Săulescu, piesă care se va juca în cursul lunii ianuarie la teatrul „Comedia" a fost citită ieri într-un cerc de literați care au felicitat călduros pe autor pentru felul original cum tratează subiectul ales". Așadar, piesa semnalată in scrisoarea către directorul Convorbirilor critice nu este In fața mării cum presupuneam. Dimpotrivă, e vorba de Săptămina luminată După cum se vede, informațiile din scrisoare cu privire la angajarea piesei pentru Comedia și cu cele din revista Rampa. coincid intru totul. Trecem peste aspectul moral al coincidenței, care ilustrează trăsătura de caracter a poetului : lealitatea. Surpriza pe care o aduce nota din Rampa, este mai mult decit o surpriză istoriografică. Este mai mult, deoarece se confirmă astfel marea speranță pe care o puneau contemporanii in talentul impetuos al lui Mihail Săulescu. Piesa Săptămina luminată n-a fost scrisă in 1913, deci la 25 de ani, ci in 1911, la 23 de ani. Acești doi ani diferență au o importanță covirșitoare pentru definirea valorii piesei și autorului in sine, și pentru istoria teatrului românesc de la 1900. Să cercetăm mai îndeaproape. În 1911 Mihail Săulescu era autorul unei plachete de versuri, al cărei tiraj s-a străduit din răsputeri să-l distrugă cu desăvirșire. Se pare că a izbutit, timpul n-a scos la lumină nici un exemplar din Viersurile sale apărute în 1906. Colaborează la nenumărate publicații. Se afla in cercul scriitorilor grupați la Academia Terasă, cafeneaua Oteteleșeanu : Liviu Rebreanu, Ion Minulescu. Mihail Sorbul, V. Demetrius, D. Nanu, N. Davidescu, G. Gregorian etc. pe o poziție de independent. La 20 noiembrie 1911, in Adunarea generală este primit membru al Societății Scriitorilor Români, deci cu o lună de zile înainte de apariția informației despre lectura „într-un cerc de literați" a piesei Săptămina luminată. Pentru stagiunea 8 octombrie 1911 – 8 martie 1912, a Teatrului Național din Craiova avea anunțată „piesa Romanticii (Les Romanesques), comedie in trei acte, de Edmond Rostand, traducere în versuri de Mihail Săulescu, din repertoriul „Comediei Franceze" (vezi broșura Programul stagiunii 1911–1912, Craiova, Tipografia Fane Constantinescu). Despre realizarea acestei traduceri nu avem nici o știre. In schimb piesa „Păpușile" (Les Marionettes), de Pierre Wolff, anunțată cu același prilej, in traducerea lui Victor Eftimiu, va vedea lumina rampei, cu încă un coautor al tălmăcirii : Mihail Săulescu.

Dar ce anume, se scrisese in materie de teatru românesc intre 1900 și 1911 ? Nu se impun in această perioadă decit două nume : Mihail Sorbul și Victor Eftimiu. Piesa lui Săulescu, Săptămina luminată a avut neșansa să nu fie primită pe scena Naționalului la acea dată. Exact peste 10 ani ea ciștigase definitiv publicul românesc pe aceeași scenă. Rămine insă ceva nelămurit : cind a fost scrisă piesa In fața mării ?

Inedite : M. Săulescu către M. Dragomirescu

Stimate D-le Profesor,

Avind să vă arăt citeva lucrări asupra cărora să vă cer și povața Dv., vă rog să-mi spuneți cind vă pot găsi acasă și cind puteți pierde un ceas, două pentru mine.

7. IX 1911

Vă salută
M. Săulescu
str. Agricultorilor 75

Mult stimate D-le Dragomirescu,

Desigur că inseamnă o indrăzneală faptul că vă scriu, ceia ce am să vă scriu, dar pentru că nu mai am decit speranța in Dv., uzez de ea, nădăjduind că nu s-ar putea zice că abuzez prea mult de bunătatea Dv. prin aceasta.

Am nevoie de 50 de lei ; trebuie să plec miine simbătă cu trenul 11 la Sibiu. Vă rog să mi-i imprumutați Dv. și in interval de 2 săptămini vi-i inapoiez. Cred că mă pot bucura de faptul că mă credeți om cinstit – ca să mă puteți refuza.

Vă alătur aici o poliță girată de fratele meu, pictorul. Ca să fiți sigur că pot afla banii cu care să-mi plătesc datoria vă pot spune că am o piesă care mi s-a primit la noul teatru „Comedia" și pe care o voi vinde lui Alcalay in Bibl. pentru toți. Dacă nu puteți 50 cel puțin 40 de lei. Dar vă rog, vă rog din suflet să mi-i dați.

Răspunsul, am vorbit cu Sorbul să mi-l aducă el.

Mulțumindu-vă din nainte vă salut cu toată stima.

9. XII. 1911

M. Săulescu

M. N. RUSU

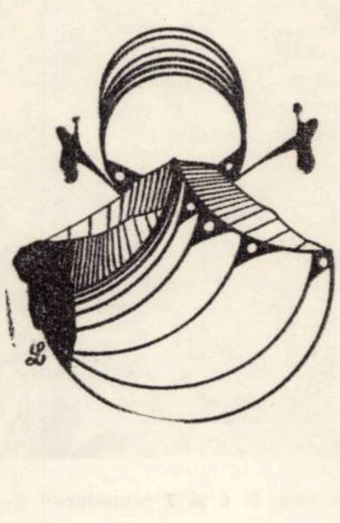

OTILIA CAZIMIR

În crincena primăvară a lui '44 suava poetă ieșeană a poposit in Banat, la Jimbolia, împreună cu actorii, angajații și recuzita Teatrului național din Iași. În Jimbolia era pe atunci inspector vamal Eugen Gavrilescu, fratele poetei ; el a asigurat găzduirea instituției dispersate. Amintim că poeta deținea inalta funcție de inspector al artelor, cu atribuțiuni speciale privitoare la arta dramatică.

În toamna acelui an, Otilia Cazimir s-a mutat la Timișoara, a locuit pe str. Fucik nr. 6 (fostă str. Varlaam), intr-o vilă îmbrăcată-n iederă. Poeta a frecventat cenaclul literar din Piața Unirii nr. 11, unde a cunoscut pe aproape toți scriitorii bănățeni de atunci. La solicitările acestora, Duduia Otilia a citit din ultimul său volum de versuri apărut in 1939 pe care l-a dăruit amfitrionului acelui cenaclu cu dedicația autografă : Domnului A. B. ultimul volum dintr-o carte epuizată, cu o prietenie care nu a avut vreme să se epuizeze încă", marcind data de 8 iunie 1945. – Poezia scrisă de Otilia Cazimir în limba franceză (pe care o dăm aici în facsimil) poartă data de 6 sept. 1945 ; Este o piesă inedită, care intregește portretul literar al poetei.

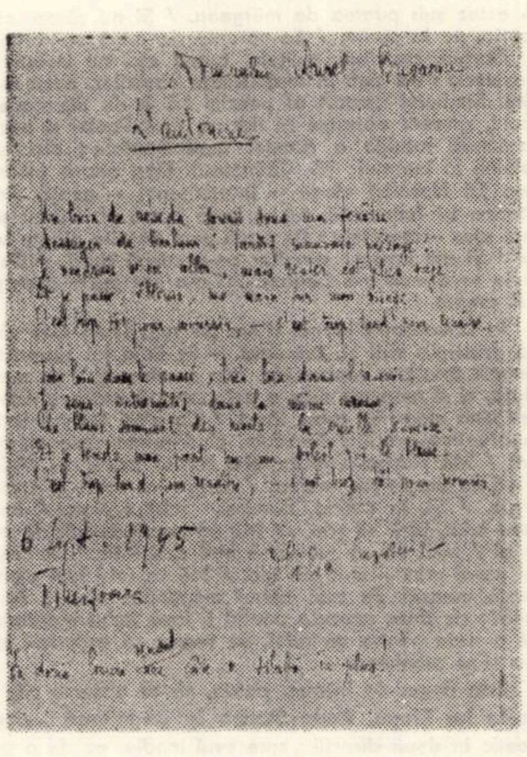

Toamna

Un fir de iederă-mi suride la fereastră.
Vestitor de noroc ? Tirzie piază rea ? . . .
Aș vrea să mă duc, dar să rămin e mai cuminte,
Și-mi trec, amețită, mina pe obraz :
E prea curind să mor, – e prea tirziu să reinviu.
Foarte departe-n trecut, foarte departe-n viitor
Simt amestecate in aceeași mingăere,
Somnul alb al morților, tinerețea cruntă.
Și-mi intind fruntea nudă la soarele ce rănește :
E prea tirziu să reinviu, – e prea curind să mor

Al doilea facsimil il constituie o carte poștală investită cu humorul specific poetei, dar în același timp eo dovedește că trecerea printre bănățeni nu era socotită de poetă un simplu incident. Se legase de colțul nostru de țară și prin mormintul de la Jimbolia unde odihnește pe veci acel frate ospitalier.

AUREL BUGARIU

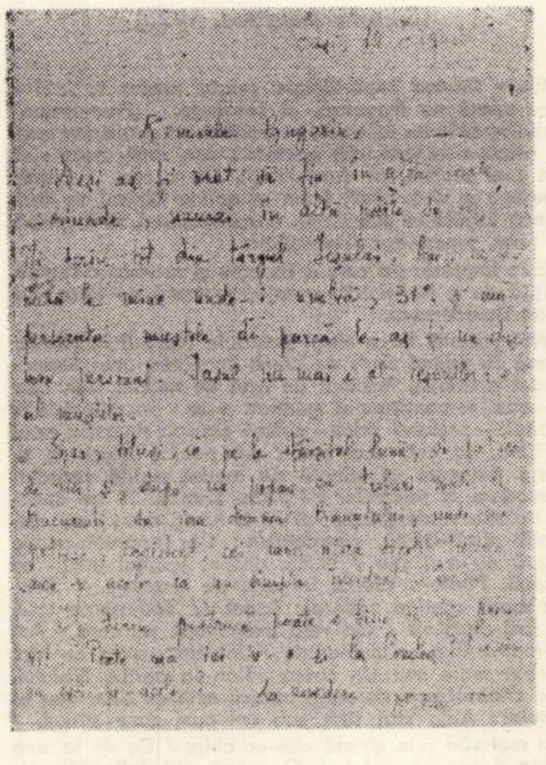

Procesul celor 59

LUCREŢIU PĂTRĂŞCANU şi PANAIT ISTRATI la Timişoara (I)

În anul 1929 au avut loc la Timişoara mai multe evenimente care au atras atenţia întregii ţări şi au avut totodată un puternic răsunet peste hotare. Au venit cu acest prilej în oraş mai multe personalităţi de seamă ale mişcării revoluţionare şi ale vieţii culturale. Aceste fapte dorim să le prezentăm începînd cu articolul de faţă.

Un congres memorabil

La 2 aprilie 1929 în sala Fabricii de bere împodobită cu pînză roşie, cu portretele lui Karl Marx şi Vladimir Ilici Lenin, cu drapele muncitoreşti, domnea o atmosferă sărbătorească. Cei 316 delegaţi reprezentînd 478 mandate, din partea a 30.339 muncitori şi cei peste 250 de invitaţi aşteptau cu nerăbdare deschiderea lucrărilor congresului Sindicatelor Unitare din România.

Pregătit sub îndrumarea directă a Partidului Comunist Român, care la Congresul al IV-lea, ţinut în 1928, elaborase directive clare privind rolul şi sarcinile mişcării sindicale revoluţionare, congresul de la Timişoara a beneficiat de o elaborare minuţioasă a principalelor sale documente precum şi de o largă campanie politică pentru sprijinirea sa. Ordinea de zi a congresului şi mai multe rapoarte care urmau să fie prezentate au fost date publicităţii încă cu cîteva săptămîni înainte de întrunirea delegaţilor, iar dezbaterea principalelor probleme care stăteau în faţa sindicatelor a început în preajma congresului cu prilejul întrunirilor ce s-au ţinut în toate centrele industriale din ţară. Pe baza indicaţiilor primite de la partid, consiliul general al Sindicatelor Unitare a hotărît să fixeze un sistem de reprezentare la congres care să permită şi participarea delegaţilor muncitorilor organizaţi în sindicatele neafiliate la C.G.S.U., a comitetelor de fabrică formate pe baza Frontului Unic Muncitoresc, a delegaţilor şomerilor, tineretului, femeilor, ale Blocului Muncitoresc-Ţărănesc şi chiar ai muncitorilor încă neorganizaţi în sindicate. Acest sistem larg de reprezentare va da posibilitatea organizării unui congres care să dea glas durerilor şi problemelor tuturor categoriilor de muncitori, să permită participarea la aceeaşi tribună a activiştilor sindicali comunişti, socialişti, social-democraţi şi fără de partid.

Guvernul naţional-ţărănesc, deşi autorizase, sub presiunea maselor, ţinerea congresului, căuta un pretext să împiedice desfăşurarea lui. În ziua deschiderii congresului pe străzile Timişorii au apărut numeroase patrule alcătuite din poliţişti şi militari. În faţa clădirii unde se întrunise congresul s-a postat o companie de jandarmi Cînd activiştii Sindicatelor Unitare au vrut să deschidă lucrările congresului, în sală şi-au făcut intrarea prefectul de poliţie din Timişoara, primul procuror şi alţi reprezentanţi ai autorităţilor care au declarat celor întruniţi că nu vor pemite ţinerea congresului, pînă nu se va coborî pînza roşie şi portretul lui Lenin. În faţa acestei provocări, toţi cei 600 delegaţi şi invitaţi s-au ridicat în picioare şi din piepturile masei de muncitori şi intelectuali a răsunat cu vigoare imnul proletariatului de pretutindeni, Internaţionala. Se exprima astfel hotărîrea fermă a celor prezenţi de a apăra congresul fie şi printr-o luptă plină de jertfe. În aceste împrejurări, autorităţile au fost silite să renunţe pentru moment la acţiunea lor. S-au retras însă cu gîndul de a pregăti noi provocări.

La orele 8,20 s-au putut deschide lucrările Congresului aşteptat cu interes de întregul proletariat din ţară, precum şi de oamenii muncii din alte ţări. Printre cele 250 de telegrame sosite pe adresa congresului se aflau şi mesaje de salut din Uniunea Sovietică, Germania, Iugoslavia, Polonia şi Bulgaria.

Principalul document prezentat congresului a fost „Raportul moral al Consiliului General al Sindicatelor Unitare din România". Documentul analiza în spirit critic activitatea organizaţiei de la crearea ei (1923) pînă în momentul ţinerii congresului, situaţia economică, politică şi organizatorică a clasei muncitoare, lupta pentru apărarea intereselor ei, pentru unitatea sindicală. Raportul chema delegaţii „să cerceteze bine lucrurile şi să-şi spună cuvîntul răspicat referitor la greşelile ce le-au observat, pentru ca acest congres să poată găsi drumul clar şi drept pe care va trebui să meargă de acum înainte mişcarea muncitorească unitară".

Delegaţii la congres au urmat cu însufleţire acest îndemn. Erau cu toţii animaţi de dorinţa de a întări mişcarea muncitorească, de a găsi în acest scop soluţiile cele mai adecvate pentru condiţiile specifice din România. Respectîndu-se principiile democraţiei muncitoreşti s-a încurajat la congres confruntarea opiniilor, promovarea gîndirii colective. Pe bună dreptate presa vremii denumea congresul – „Parlamentul muncitoresc" de la Timişoara.

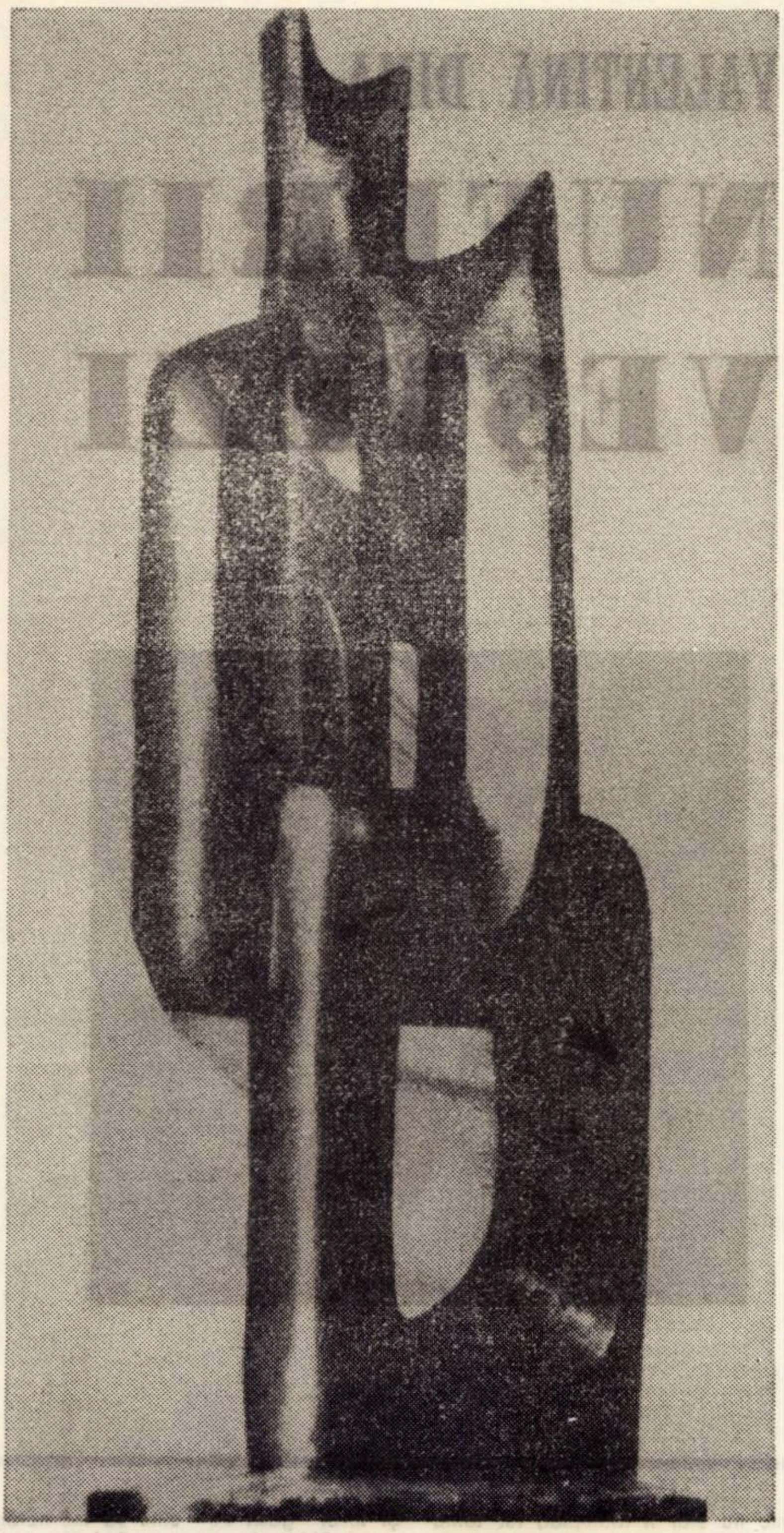

PETRU JECZA – „Descătuşarea

Nu intră în obiectul acestui articol o prezentare mai largă a dezbaterilor şi a hotărîrilor adoptate de Congresul Sindicatelor Unitare de la Timişoara. Dorim numai să menţionăm că s-au luat decizii care au asigurat o orientare fermă, revoluţionară, mişcării sindicale, găsindu-se totodată mijloacele practice pentru întărirea ei organizatorică. Aceasta se datorează orientării ideologice juste asigurate de P.C.R.

Printre hotărîrile adoptate o însemnătate deosebită a avut-o cea referitoare la organizarea muncitorilor în sindicate pe fabrici şi uzine, crearea comitetelor de întreprindere şi centralizarea conducerii mişcării sindicale la Bucureşti. Noua formă de organizare uşura înfăptuirea frontului unic muncitoresc de jos, pe baza principiilor luptei de clasă.

„Dumineca sîngeroasă"

Lucrările congresului s-au încheiat în noaptea de 5 spre 6 aprilie 1929. În fruntea conducerii Sindicateolr Unitare din România a fost ales Dumitru Grofu, vechi şi încercat militant proletar. Ca preşedinte al Comisiei de control al Sindicatelor Unitare a fost ales muncitorul timişorean Coloman Müller.

În după-masa zilei de 6 aprilie 1929, în faţa Căminului muncitoresc din Timişoara s-a oprt un camion. Au coborît din el două persoane, un bărbat şi o femeie. Erau Nicolae Popescu-Doreanu, cunoscut publicist de stînga şi Irina Ortner, fosta tovarăşă de viaţă a militantului proletar Ioan Fonagy. Supus unui tratament inuman în faimosul penitenciar Doftana, Fonagy încetase din viaţă la 1 aprilie 1929 la spitalul de la Cîmpina unde fusese internat prea tîrziu.

Popescu-Doreanu şi Ortner au încunoştiinţat pe conducătorii mişcării muncitoreşti din Timioşara că au adus rămăşiţele trupeşti ale lui Ioan Fonagy spre a fi înhumate la Timişoara. Ei au spus că au primit indicaţii în acest sens de la inginerul Marcel Pauker, membru al C.C. al P.C.R. Acesta considera că prezenţa încă la Timişoara a numeroşi delegaţi care participaseră la congresul sindical şi a unor activişti de frunte ai mişcării muncitoreşti române crea condiţii pentru organizarea unor funeralii de amploare pentru militantul proletar defunct.

După cum menţionează Coloman Müller în memoriile sale, conducătorii proletari aflaţi la Timişoara au primit cu îngrijorare sarcina trasată. Ei îşi dădeau seama că autorităţile burghezo-moşiereşti abia aşteptau un pretext pentru a lovi în Sindicatele Unitare. După o scurtă consfătuire s-a luat totuşi decizia de a trece la organizarea funeraliilor, care urmau să aibe loc în ziua următoare, la 7 aprilie 1929.

S-a elaborat în grabă textul unui apel către muncitorimea din Timişoara prin care aceasta era chemată să participe la înmormîntarea militantului revoluţionar. Apelul a fost tipărit şi difuzat în aceeaşi după-masă. Sicriul a fost pus pe un catafalc, învelit cu pînză roşie, ridicat în holul Căminului muncitoresc. Gărzi de onoare alcătuite din cîte patru muncitori se schimbau la intervale scurte, în timp ce sute de muncitori se perindau în faţa catafalcului cinstind prin acest gest memoria defunctului.

Un fapt interesant este relatat de gazetata „Deli hirlap" din 10 aprilie 1929. Gazeta care apărea la Timioara şi avea unele legături cu mişcarea sindicală afirmă că duminică, 7 aprilie, înainte de masă, după ce a devenit cunoscut că autorităţile cer predarea sicriului cu rămăşiţele trupeşti ale lui Fonagy ar fi avut loc o consfătuire a conducerii Sindicatelor Unitare la Căminul muncitoresc. Cu acest prilej, unii conducători mai cu experienţă, printre care şi Coloman Müller s-ar fi pronunţat în favoarea predării sicriului spre a se evita confruntarea probabilă cu forţele represive. Majoritatea celor prezenţi au respins însă acest punct de vedere lucid.

Funeraliile erau stabilite pentru orele 16. În după-masa zilei de 7 aprilie 1929, la orele 14 Căminul muncitoresc a fost înconjurat de jandarmi, poliţişti, detectivi ai Siguranţei şi alte forţe represive. Cordoane puternice de militari şi poliţişti au închis toate străzile ce duceau spre sediul Sindicatelor Unitare.

Prim-procurorul a cerut muncitorilor aflaţi în Cămin să predea imediat sicriul motivînd aceasta prin considerente de ordin sanitar. Era evident însă că autorităţile urmăreau împiedicarea funeraliilor organizate de Sindicate. Sicriul fiind perfect sigilat nu prezenta nici un pericol din punctul de vedere al igienei publice. Chestorul poliţiei a anunţat muncitorii că Consiliul de miniştri a interzis printr-o hotărîre înmormîntarea publică a lui Fonagy, înhumarea urmînd să fie realizată de către autorităţile locale.

Muncitorii prezenţi în Cămin au declarat că nu renunţă la dreptul lor legitim. La noile somaţii ale autorităţilor muncitorii au răspuns intonînd Internaţionala.

Forţele represive au deschis focul asupra muncitorilor neînarmaţi. A fost rănit grav Dumitru Grofu, noul preşedinte pe ţară al Sindicatelor Unitare. Jandarmii şi poliţiştii au pătruns apoi în Căminul muncitoresc arestînd pe toţi care se aflau în incinta clădirii (inclusiv cei veniţi să vizioneze un film în sala de proiecţii). Printre cei 250 de arestaţi se aflau şi numeroase femei, precum şi copii.

Cei arestaţi au fost crunt maltrataţi. Căminul muncitoresc a fost devastat, iar apoi închis şi sigilat. Evenimentele din 7 aprilie 1929 de la Timişoara au fost folosite ca pretext de către guvern pentru a trece la represiuni împotriva Sindicatelor Unitare în întrega ţară. La cererea guvernului, Comisia superioară a persoanelor juridice a decis, în şedinţa din 27 aprilie 1929, dizolvarea Sindicatelor Unitare din România, lichidarea lor urmînd să se facă de către puterea judecătorească, iar închiderea sediilor să fie executată imediat. Parchetul şi poliţia au organizat descinderi la sediile Sindicatelor Unitare confiscîndu-le documentele. („Adevărul" din 16 aprilie 1929 şi „Apărătorul proletar" din 4 iunie 1929).

Toate aceste măsuri au constituit o grea lovitură dată mişcării sindicale din ţara noastră. Sindicatele Unitare aflate sub îndrumarea Partidului Comunist Român şi-au continuat însă activitatea revoluţionară pe linia hotărîrilor adoptate la congresul din aprilie 1929 în profida tuturor dificultăţilor pe care le aveau de înfruntat.

Avea să înceapă procesul.

WILIAM MARIN

VALENTINA DIMA

NUFERII VEȘTEZI

Trînti poarta masivă de fier forjat și tocurile înalte. subțiri, răsunară ciudat în liniștea curții pe dalele alunecoase acum din pricina ploii ce cădea de ieri fără contenire.

Vestibulul spațios cu dulapul alb, cu ghivecele de asparagus și filodendron, o întîmpină cu aerul lui dintotdeauna, vechi și ușor desuet. Cu gesturi mecanice își așeză fișul, umbrela și pantofii pe grătarul din baie, aproape de calorifer, apoi alunecă ostenită într-un fotoliu de pluș, culoarea vișinei putrede. Abia cu cîteva clipe înainte se despărțise de fosta ei colegă Gabriela, care, departe de a bănui ecoul ce i-l va trezi în suflet vestea pe care i-o da, o întrebă dacă știe că el... Nu, nu știa, dar acum, cînd află, vru să strige că e un ipocrit, se abținu însă la timp, comentînd gestul cu o mînă detașată și indiferentă.

Picăturile de ploaie cad ritmic pe acoperiș și se preling pe geamul dormitorului, Proserpina e singură, își îmbracă rochia de casă, amintindu-și că pe noptieră o așteaptă coșulețul de nailon cu ghemele de mohair. A început alaltăieri să croșeteze un set.

...Ce de nuferi înfloriseră în primăvara aceea pe lac! Delicați și proaspeți cu petalele albe în lumina soarelui de mai. Ne plimbam cu barca, eu, atentă la fiece balans, temîndu-mă ca întotdeauna de apă, iar Paul rîzînd și aplecîndu-se mereu să-i culeagă. Mă fotografie cu buchetul în mînă și cu o frunză mare pe creștet, în chip de pălărie. Fotografiile acelea le-am luat apoi la mine, să nu le găsească nevastă-sa.

De fapt oare cînd ne-am întîlnit prima oară? Azi totul îmi apare învăluit în ceață. De mult timp. El avea o siluetă care se reține ușor, înaltă, dreaptă, călca apăsat și sigur. Tip energic și volitiv, îmi spuneam zărindu-l și așa scundă și fragilă cum eram, mă simțeam ocrotită în preajma lui. Odată, cînd a fost asta? El mă privi lung ca și cînd de-abia în acea clipă mă descoperise cu adevărat și mă complimentă chiar, făcîndu-mă să roșesc.

Nu mă așteptam și el se scuză încurcat: „nu obișnuiesc, dar cred că dumitale nu-ți rezistă nimeni".

Ascultă cîteva clipe tic-tac-ul orologiului din vestibul, apoi aprinse un braț al candelabrului din cristal venețian, cadou al unchiului Laurențiu de ziua nunții. Toamna e ziua mică, gîndi.

În acea zi văratecă — și Proserpina schiță un surîs — treceam pe podul Michelangelo — și un grup de fete tinere mă privi insistent, întorcînd capul după mine. Le auzii șoptind admirativ: cît e de frumoasă! Tocmai mă despărțisem de Paul.

Degetele i se mișcau fără încetare și nu se-auzea decît răpăitul ploii și în răstimpuri foșnetul lămîiului de pe terasă ce-și legăna crengile și cele cîteva fructe aproape galbene.

Sau, după-amiaza aceea cînd Paul urmă să-i telefoneze și ea se învîrtea fără astîmpăr, așteptîndu-i consemnul. Dar acesta nu veni și ea se zbuciumă și plînse mult. Compuse atunci și o scrisoare — cea mai lungă din viața ei, care începea cu cuvintele „iubite prinț al visurilor mele" și se încheia cu promisiunea „a ta, pentru eternitate".

Cînd se văzură, îi făcu reproșuri. Fusese chemat la un consult în altă clinică, ceva neprevăzut, alături de cîteva somități medicale.

Întrevederea se lungea și el nu știa cum să scape. Invocă ceva în legătură cu un caz grav, urgent și fugi la telefonul public din colț să o caute. Cînd colo...

Poate că dragostea noastră. gîndi, a început de-abia în clipa aceea cînd ne-am întîlnit în fața casei mele. Radu era plecat în capitală, iar băiatul la mătușa Clementina. Mă duceam să controlez cutia cu scrisori și am ieșit puțin la stradă. În fața mea, chiar el. Traversa drumul, în aceeași haină de piele care-i dădea o înfățișare distinsă, cu servieta diplomat prin a cărei deschizătură se zărea un capăt de stetoscop.

Fusese la un pacient, vecin de-al ei. Nu știa că locuiește aici și ea-l pofti înăuntru Nici azi nu înțelege cum de-a avut asemenea curaj. Era doar ziua în amiaza mare. Lui îi plăcu vila veche, patinată de vreme, străjuită de brazi verzi și argintii, cu încăperi mari și mobilier francez. din lemn curbat. De-atunci a venit de multe ori în această oază de liniște și beautitudine, cum denumea el ambianța casei lor. Sosea de fiecare dată în mare grabă și suna odată. scurt și hotărît. Alerga într-un suflet să-i deschidă. Nu întîrzia niciodată, dar nici nu zăbovea mult. Ea nu insista. știa de altfel că ar fi zadarnic. Fugea între un consult și altul, între orele de clinică și pauza de amiază, între o ședință, sau o vizită la domiciliul unui pacient.

Proserpina se întrerupse din lucru privind la oglinda ovală din dormitor. Aici, în fața ei, Paul mă lua de după gît și exclama cu vocea lui joasă, cu reflexe învăluitoare: „vezi ce pereche minunată sintem"?

Altădată, venea seara, cînd Radu lipsea din localitate și băiatul era la bunică-sa. spunîndu-mi încă de la ușă: „de-abia am urcat-o în tren pe nevăsta-mea, a plecat în delegație și-am alergat să te caut. Doamne, cît pot fi de păcătos"!

Cunoștea ea însăși simțămîntul acesta de vinovăție și se simțea deseori de-a dreptul strivită sub greutatea lui. Își făcea procese de conștiință și izbucnea în lacrimi din te miri ce. Se gîndea la ai ei, la ai lui. Apoi se consola, știind că nimeni, cu excepția lor desigur, nu suferă. Pentru că ai lor nu cunoșteau nimic, nici măcar, credea ea, nu bănuiau. Acasă disimulau, se comportau normal, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, iar taina aceasta le va aparține întotdeauna — era sigură — în exclusivitate. Se simțea din ce în ce mai prost că lumea începea să o vorbească. Paul îi spusese nu o dată că soția sa era prea simplă pentru sufletul său complicat. În ceea ce o privește, ea, Proserpina, avea un soț bun, dar, vai, mult prea vîrstnic! Și-apoi nu iubise pe nimeni pînă acum. El știa asta și o mîngîia: nu fi mîhnită că nu sînt bărbatul tău. Ai suferi, pentru că nu-s un soț potrivit. Plec în zori la clinică și vin acasă de-abia seara și atunci mă așez la birou și-mi pregătesc comunicările"

Încheie spatele jachetei și-l probă. Nuanța asta pastel cred că mă avantajează. păcat doar că mohairul îngrașă. De ce-o fi la urma urmei atît de modern? Se-apucă să croșeteze mînecile, merge mai ușor, își zise.

Se întîlniseră într-o zi la ștrand. Cînd a fost asta? Prin '62 — '63! Erau amîndoi cu familia. Nu apucaseră decît să se salute. Ea însă avu impresia că soția lui Paul o fixează cam des și aproape că se fistici din pricina asta și pentru a-și masca tulburarea se-ndreptă grabnic spre duș.

El înnota mereu, de la un capăt la altul al rîului, doar se născuse și copilărise în apropierea litoralului și Proserpina regretă că nu se poate-ncumeta să-l urmeze.

Cînd se revăzură, singuri, fu primul care deschise discuția. Nevastă-mea mă întreabă de un timp, dacă nu iubesc pe altcineva. Paul, mi-a spus și-n duminica aceea, știi cînd ne-am întîlnit toți patru la ștrand, să nu te superi, dar mi se pare că tu duci o viață dublă. Nu cumva ești îndrăgostit de doamna O.?

— Și tu, ce-ai răspuns?

— Eu? Am făcut pe nevinovatul. Doar nu era să recunosc! „Mă crezi capabil de atîta nesinceritate și ipocrizie? Să fiu nedemn de tine? Ce-ți veni, draga mea? Și te-ai găsit de cine să mă-ndrăgostesc! Chiar de doamna O.! Nu vezi cît e de pirpirie.

Și-am făcut haz, împreună.

Ce nefericită m-am simțit în clipele acelea! Știu că n-am putut articula nici un cuvînt. Sigur, n-aș fi dorit pentru nimic în lume ca el să se trădeze, să dezvăluie taina noastră, asta ar fi însemnat sfîrșitul iubirii, dar nici nu puteam înțelege cum de-a fost capabil de-atîta cinism? Paul se pricepea însă ca nimeni altul să-i risipească melancoliile și îndoielile. O sărută cu infinită tandrețe, repetîndu-i, pentru a cîta oară? că e desăvîrșită și că e o fericire nespusă pentru el că ea există și că, dacă n-ar fi cunoscut-o, ar fi rămas toată viața cu sufletul sărac.

De ce mă gîndesc azi la toate acestea, se întrebă și vrînd să se elibereze de povara amintirilor, deschise aparatul de radio și învîrti butonul doar va găsi o muzică sau o emisiune care să-i rețină atenția, dar nu era nimic care să-i placă, așa că se văzu nevoită să renunțe și reîncepu croșetatul.

Încă din copilărie mi-a plăcut să mă plimb prin zăpadă. Îndeosebi cînd ninge cu fulgi mari, pufoși. În clipele acelea mă simt senină și chiar lumea îmi apare mai bună și mai frumoasă, purificată de albul imaculat al zăpezii.

Și în iarna aceea, cu omăt gros, umblam pe străzi, pe aleile pustii ale parcurilor. O dată, l-am întîlnit, ce bine-mi amintesc momentul, cu totul întîmplător, lîngă statuia acoperită de nea a unui savant. Am schimbat doar cîteva vorbe banale și am plecat fiecare pe drumul nostru, să nu ne surprindă vreun cunoscut, dar cît de voioasă am fost toată ziua aceea! Altădată, am urcat în același troleibuz. numai că atunci îmi pare că era vară, da, el purta o cămașă de poplin, albă, cu gulerul răsfrînt și mînecile ridicate.

Sau, atunci, în tren.

A fost într-o toamnă, ca acum, prin octombrie. înfloriseră crizantemele și frunzele copacilor căpătaseră nuanțe ruginii-roșcate. Cînd am urcat în tren, într-o stație apropiată de T. l-am văzut în compartiment lîngă geam. Vizavi de el rămăsese un loc liber. Singurul, de altfel. Era un personal foarte aglomerat. Cum de m-am urcat tocmai acolo? Atît de surprinși și de bucuroși eram că de-abia îndrăznirăm să ne privim și am rostit banalități de parcă de-abia ne văzurăm de cîteva ori în viață. Cînd am ajuns, în gară, mi-a șoptit: „în curînd voi primi mașina și ai să vezi, te voi răpi"

Proserpina ieși pe balcon. Ploua încă și brazii din jurul vilei păreau niște santinele întunecate. încremenite în poziție reglementară

Îmi spunea ades că iubește mult natura. În fiecare vară, de cîțiva ani, mergea cu ai lui la munte. într-o așezare de ciobani. Închiria casa unuia care se strămuta mai sus, la sălaș. Toată dimineața pescuia păstrăvi cu băieții în undele înspumate ale rîului și cînd se întorcea acasă mînca mămăligă fiartă într-un ceaun, în curte, pe pirostrii. dreasă cu brînză de burduf de la stîna din vale.

„Nicăieri nu mă simt mai bine, ca în mijlocul firii, departe de trepidație și vuietul orașului", spunea și eu îl credeam, desigur De ce să nu-l fi crezut?

De la munte plecau la mare. Acolo locuiau într-o vilă elegantă, aproape de faleză Diminețile mergea pe plajă să apuce răsăritul soarelui..

Dacă continui să lucrez în ritmul ăsta, în două. trei zile, gata isprăvesc și bluza și-o să am un set nou și modern, pe care-l voi putea îmbrăca și la ocazii. cu fusta neagră de smoking, de pildă

În vara aceea își cumpărase o mașină. După ce-i făcu rodajul, se consideră stăpîn pe volan, așa că plecă împreună cu soția. Colindară multe meleaguri. După ce se reîntoarse, schimbară impresii. Numai că amîndoi erau și mai ocupați ca de obicei, ea-și reluase cursurile la universitate și se vedeau mai rar. El rămăsese, însă, același. Sosea la fel de grăbit, de punctual, își odihnea tot așa mîna pe umerii ei zicînd că totdeauna: „ce pereche minunată sîntem" Ea îl privea cum își piaptănă șuvițele negre, în onduleuri mari, cu firișoare argintii pe la tîmple, tachinîndu-l: „Paul, vezi că ai început să îmbătrînești"

Într-o după amiază de august, mi se pare, ne-am văzut în fața Palatului administrativ, sub cupola de un verde intens a castanilor. Mă privi cu duioșie, parcă, deși oarecum îndepărtat, apoi insistă să-l caut neapărat pentru a fixa o întîlnire. Va pleca din nou; de astă dată cu întreaga familie. Ne luarăm rămas bun, ca niciodată, foarte veseli. Știam ziua și ceasul plecării, dar am tot amînat să-i telefonez. De ce oare? Dintr-un presentiment anume?

Zilele treceau și el întîrzia. O lună, două, două și jumătate, trei. Întrebau de el pacienții. Și ea l-a așteptat. ca ei toți Curînd însă își dădu seama, că nu va mai veni. Și, iată, acum o mărturisire certă: acest întîrziat colet cu medicamente, sosit dintr-un centru transilvănean.

Părăsi fotoliul după cîteva minute, îndreptîndu-se spre sufragerie, unde deschise scrinul maron, din rădăcină de nuc. Cînd se întoarse în dormitor ținea strîns în mînă o casetă mică, din lemn încrustat, legată la capăt cu un șnur de mătase roșie și descuie caseta. Sub o filă de hîrtie lucioasă erau cîteva fotografii. Le contemplă în tăcere ca și cînd nu le mai văzuse pînă acum vreodată. Privindu-le, repetă obsesiv: el a mințit. Tot timpul ne-a mințit. Pe mine, pe ceilalți. Îi păru rău de nuferii aceia. Fuseseră cîndva atît de delicați, de candizi! Acum însă ei îi apărură urîți și veștezi. Atît de veștezi!

Rupse fotografiile metodic, în cît mai multe fragmente și le azvîrli de pe terasă, în curte, printre iarbă și brazi. Și vîntul le luă instantaneu cu el, purtîndu-le prin ploaia deasă, ce nu mai contenea...

DAMIAN URECHE

EUROPA

În prelungirea mîinii luna adună oceane,
Lăsaţi-le să-şi ia depărtarea drept soare,
Oglinzi uitate pe ţărmuri cu faţa la cer,
Scafandri porniţi în adîncimea clipei,
Soare murmură Sena, soare murmură Dunărea,
Soare scoate Vezuviul din plămînii materiei,
Sau ploaia vecină cu Atlanticul,
Să nu se surpe marginea zilei,
Şi-un secol vibrant în golul ferestrelor.
Contemplînd un alizeu,
Şi-un cîntec venind pe gînd boreal,
Îndepărtează seara din palma gheţarilor,
Iat-o din nou surîzînd, trepidînd,
Bandajîndu-şi cu flori, istoria,
Rana meditează, Mediterana !
Pentru un grăunte de adevăr triumfînd
Din fîntînile arteziene,
Lîngă baletul sonor al delfinilor,
Apoi fregate cu gîtul ca un apus de stea,
Hoinărind pe aburul măslinilor,
Cu norii în picaj de vultur.

★

Dar în golfuri aşteaptă purtătorii de zări,
Opriţi în spasmul pînzei fără vînt,
Fuga lui Bach pe străzi vieneze,
Nevoia de ţărm, silabele iernii,
Ţevile morţii ofilindu-se pe cranii,
Două peşteri mondiale prin care-a trecut Europa,
Munţi ozonaţi spre care suim,
Făclie de mîini în Balcani şi Carpaţi,
Doamnă Europa, dulcisimă doamnă,
Ţine bine liniştea pe soclul vieţii,
Unduirea acestor brize de purpură,
Şi calmul unei statui ieşind din piatră,
Lebedele conduc lacul spre ziuă,
Şi leagănul Dalmaţiei, dezbracă fetele,
Dar numai plaja le-mbrăţişează
La taină de raze ultrapoetice.

★

Ori să se teamă apa de lipsă de aer,
Ori să se teamă aerul de lipsă de aer,
Cînd prea multă funingine cade pe fluturi,
Din turnurile supersonice,
Lăsaţi grădinile să ne intre în sînge,
Să citim în pagina ierbii
Dacă e destulă rouă pentru spălarea florilor,
Şi să înălţăm un imn albatroşilor,
Neodihnitelor flori zburătoare
Ce parfumează cu apă văzduhul,
Ca piloţi fierbinţi planează-n priveliste,
Să nu cadă albastrul în mare .

★

Şi mai sorbim solstiţiul unui candelabru,
El trece prin fiorduri scandinave,
Pe lacuri şi petale nordice,
Blondă obsesie toarnă Suedia
În cupe de zăpadă simfonică,
Şi lăsarea verii în voia lămîilor,
Regăsind pudoarea transparenţelor,
Şi e cald pe luciul planetei,
Încît se rostogoleşte aripa-n bronz,
Pentru devastarea unui amurg,
Şi-o fată la trenul de Belgrad,
Un strop de Europă cu suflet,
Ştergînd uitarea pe-o năframă lirică,
Ea poartă numele beznei pentru că se ascunde,
La fel ca pădurea în nervii ploilor,
Nu se mai vede călătoria, locul aprins
Între două scîntei de magnolie,
Doar sînziene îmbătînd înălţimile,
Se încheie marele clopot al pieptului
Cu mai captivă trecere peste plînsul clipei,
Şi cresc telescoape spre alte planete,
Şi poeţii dorm cu galaxia-n braţe,
Ca o magie primind trupu-napoi.

★

Marea şi stîncile, luptă pe apă şi viaţă,
Prilej de intrare în lava contrastelor,
Pentru ce te zbaţi omule, lumina te-mbracă
În blocuri de oxigen implacabil,
Tu iei steaua în mîini şi întrebi abanosul
Din ce noapte şi-a copt strălucirea,
Iar sîrmele duc vocea la încăperi de sticlă,
Să se vadă, să se năpustească pe străzi,
Ca nişte paraşute care ştiu să ningă,
Înaintea frunzelor pe ghilotine domestice,
Fruntea ta plimbă semiramide,
Pentru luxul băut în cinstea epocii,
Şi dacă statuile invizibile ale zborului
Nu seamănă cu pietrele antice vorbind secundei,
Şi secunda nu mai seamănă cu sine,
Pe cataracte vei slobozi calea lactee.

★

Dar la geamurile Europei soarele-i soare,
Deşi mai ninge aiurea, deşi mai plouă anapoda,
Şi iar dansează pe gheaţă portocali si iluzii,
Pe veneţii şi insomnii parisiene,
Şi munţii Carara se varsă în Luvru,
Păstrînd din noi amprenta tăcerii,
Şi la Helsinki bat clopote de seară
Pe-un nou răsărit al omenirii !

---

debut

DRUMUL

Ieşind transpirat din clădirea mare cu culoare şi uşi vopsite proaspăt, fu întîmpinat de un soare puternic de vară care-l obligă să ţină ochii întredeschişi. Răsuflă uşurat, uşurat de „despărţirea" gălăgioasă de toţi şi de toate, nu-i prea fac plăcere momentele festive, dar trebuie „să fie în pas cu lumea, să iasă toate bune". Se apropie de poartă absent, fu înghiontit, mai stătu cîteva clipe cu un muncitor şi ieşi. La poarta uzinei se întindea clădirea gării, puteai repede să-ţi dai seama : staţie taxi, staţie de autobuze, un stîlp, un afişier, Comitetul de partid CFR. Intră, ca-n fiecare zi, în restaurantul gării şi comandă obişnuitul rom pe care-l bău stînd în picioare lîngă bar. Ceva nu era în regulă ; se simţea vinovat de ceva, îi reveni sentimentul de teamă, cînd chiulea de la vreo oră, cînd era elev. Se uită la ceas, era zece înainte de prînz, poate de asta, romul îl bea la trei, cînd se simţea liber ca o pasăre ; dar şi acum e liber, mîine va depune actele pentru pensie ; de unde atunci acest sentiment de teamă ? Trecu prin faţa gării, se uită la nişte afişe şi se opri în parcul din preajma gării, parcul rozelor, pe-o bancă de unde se vedea, ca de pe terasa unui bloc, un marfar făcea manevre. Pe ultimele linii, liniile moarte, erau cîteva vagoane răzleţe. Dincolo de acestea se-ntindea o magazie lungă, plină cu seminţe de floarea-soarelui ; de acolo luau ucenicii şi prăjeau pe nişte table încălzite la forje. Deasupra magaziei se vedea Dunărea aurie în razele soarelui. În parc era un miros vag, plăcut, erau prea aglomerate florile, erau ţesute — printre tufele mari de trandafiri se întindeau covoare cu flori multicolore. Aici stătuse în prima zi cînd venise la oraş, dar parcă era aşezat altfel, parcul, uite, parcă vede, aleea principală era pusă altfel, gardul era acolo. Pe-o bancă acolo stătea cu maică-sa alături ; între ei — unde e acum cadoul făcut de uzină — era o basma cu ceva de-ale gurii, începuse maică-sa să scoată nişte pîine neagră veche, cu ouă şi ceapă, dar lui nu-i era foame ; voia să doarmă obosise pe drum, venise pe jos şi sînt vreo cincizeci de kilometri, merseseră toată ziua. Pe dealul Malovăţului îl întreba maică-sa : „Mai poţi, George n-ai obosit ?". „Nu, mai pot ", dar iată că se resimte, a obosit. Îi spusese de-acasă maică-sa : „Hai să stăm pînă duminică, ne duce moşu Iancu cu căruţa, că e departe, mamă, şi tu o să oboseşti". Dar el nu, că „a vorbit unchiul să intre la atelierele cefere, şi să nu se răzgîndească". Îşi aminti cum îl pusese maică-sa să se închine cînd iese din sat, „că uite moşu-tău Iancu se închină în fiecare zi, în război purta cruciuliţă la gît şi biblie în buzunar şi l-a ferit dumnezeu. Treceau gloanţele pe lîngă el, pe lîngă urechile lui, omorau omul la un pas şi iată că el trăieşte şi-acuma".

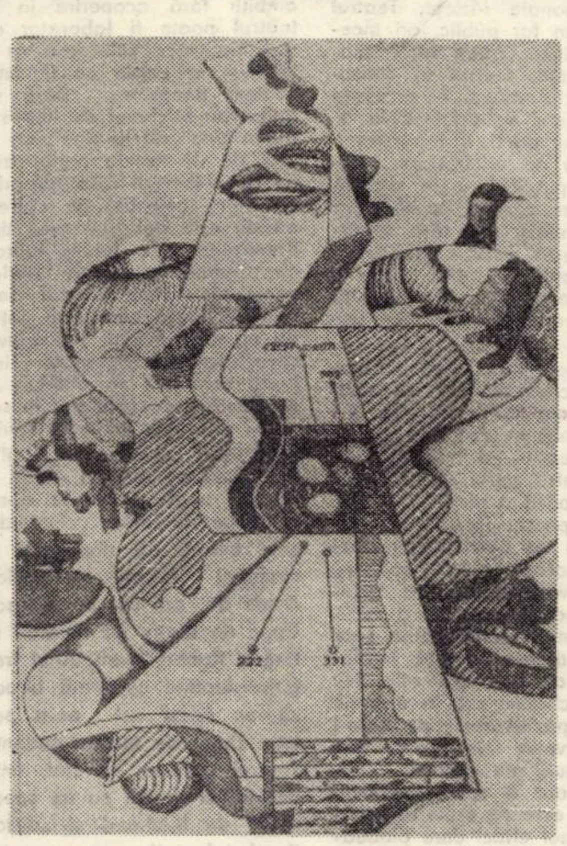

Îşi îndreptă privirile spre uzină, bubuiau ciocanele pneumatice, vuiau maşinile, din coşurile de la forje se ridicau coloanele de fum. Se vedea bine acoperişul şi o parte din geamurile secţiei sale. În faţa secţiei creşteau doi plopi de o parte şi de alta a intrării. Într-unul din plopi se urcase un frezor, om la patruzeci de ani, pentru o cinzeacă de rachiu alb, venise un ucenic în birou să-l anunţe : „Haideţi, pînă afară, dom' maistru, nea Stoicescu se urcă într-unul din plopi şi mi-e frică să nu cadă". Lîngă cei doi plopi, tot într-o zi de vară ca aceasta, îi adunase la prînz şeful ; nu avea decît doi ani de cînd lucra. Parcă-l vede, scurt şi-ndesat, cu-n cap mare, tuns scurt, cu mîinile în buzunarele unui pardesiu în dungi, însoţit de „unul de la siguranţă". Îi adunase să le spună să-şi vadă de treabă, că a auzit că unii s-au apucat de politică, să-şi bage minţile-n cap că n-o să schimbe ei lumea şi dacă aude ceva de vreunul îl dă pe mîna siguranţei, îl aruncă fără milă, „ca pe-o măsea stricată". „Şi-acum daţi-i drumul la lucru, încheiase el, şi băgaţi-vă minţile-n cap. Să rămînă aici Georgescu". Şi n-au mai auzit nimic de Georgescu vreo doi ani, pînă în '44. L-au purtat prin toate închisorile, le-a povestit. Prin '43 a-nceput şi el „să nu-şi mai vadă de treabă", a venit unul de la secţia a doua cu-n cleşte în mînă, el lucra la strung, s-a-nvîrtit ce s-a-nvîrtit în jurul lui, s-a uitat să nu-l vadă nimeni, s-a apropiat şi le-a strigat agitat : „Tu eşti Oprescu George. nepotul lui Ionel Oprescu de la a doua ?" Eu, i-a răspuns el sec şi inima a-nceput să-i bată tare". „Diseară la zece mă-ntîlneşti pe Calomfirescu, la 30, vine si unchi-tău". Şi de-atunci în ficare seară era acolo. Făcea lucruri mărunte, el voia „operaţiuni" ca ceilalţi, dar era prea tînăr. „Ai vreme", îi spuse unchiu-său.

În preajma lui se jucau două fetiţe de şapte-opt ani, sau poate chiar mai mici, săreau şi chicoteau, atmosfera era plină de glasurile lor ca nişte tamburine. Dar se simt urmărite, se apropie de mama lor şi se lasă duse pe aleea principală, fiecare sub o mînă.

Se ridică într-un tîrziu. Era trecut de prînz. Îi veni foame. Simţea o sfîrşeală în trup şi se-ndreptă agale spre ieşirea din parc. Tufele mari de trandafiri care-i erau atît de cunoscute — evident erau în drumul lui spre uzină — îi atrăgeau atenţia în mod deosebit în această zi. Le privea fix şi, nu ştiu de ce, se uita la ele parcă vroind să pătrundă cu ochii în seva lor. Ieşi din parc, pe lîngă un monument cu sentimentul că merge pe-un drum. „Timpul pînă la ultimul drum trebuie să fie cît mai lung", începu el să mediteze. Spună care ce-o vrea, mîine mă-ntorc la lucru".

Razele soarelui puternic de vară îşi făceau loc printre castanii de pe bulevard.

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Ancheta Orizont

TEATRUL–FOR PUBLIC

1. Ce iniţiative aţi luat, pentru a face din teatru for public, — înţelegînd prin for public un factor de dezbatere profundă a problemelor vieţii noastre sociale ?

2. Cît din activitatea dv. e legată de lupta cu impostura şi cît curs liber puteţi da, iniţiativei ?

3. Făcînd un bilanţ al ultimei stagiuni : care spectacole le consideraţi reuşite certe şi pe care le consideraţi eşecuri ?

EUGEN ŢUGULEA

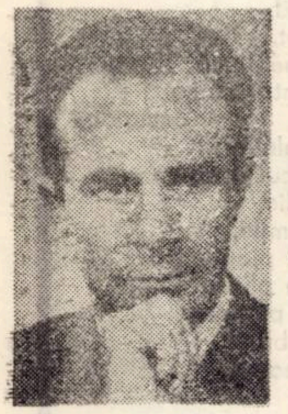

directorul Teatrului de stat din Oradea

1. Cred că, în teatru, iniţiativa începe de la programul propriu-zis, de la materialul dramatic care va servi drept bază viitoarelor spectacole. Poţi să-ţi propui, teoretic, orice idee măreaţă, orice scop nobil. Dar dacă aceste deziderate nu au acoperire „faptică", e ca şi cum nu ţi-ai fi propus nimic ! Noi nu ne-am propus prea multe. Din simplul motiv că ceea ce ne-am propus am vrut să şi realizăm. Ce ne-am propus ? Am dorit să continuăm iniţiativa noastră, mai veche, de a face din teatrul orădean cronicarul artistic al istoriei, plină de glorie, a patriei noastre. Şi a apărut în repertoriu **Vlad Ţepeş !** (Îl succeda pe Mircea, pe Mihai, pe Ştefan. . .) Că autorul acestui Vlad este un scriitor orădean, Mircea Bradu, nu este doar o întîmplare. .

Am dorit să fim oglinda timpurilor de azi, cu oamenii săi atît de complecşi, cu problemele lor atît de diverse şi atît de grave, cu angajarea lor totală în iureşul constructiv al ţării, cu întrebările lor — de cele mai multe ori grave — cu căutările spre mai bine, spre mai omenesc, spre mai frumos. Aşa s-au integrat în repertoriul nostru **Aceşti îngeri trişti** de D. R. Popescu, **O fată imposibilă** de V. Stoenescu sau **Preşul** de Ion Băieşu. Poate, cu excepţia **Îngerilor,** nu au fost cele mai „tari" puncte de sprijin ale gîndurilor noastre, dar fiecare din ele aduce „ceva". Nu vreau să „pozez" răspunderile scriitorilor dar, poate, şi ei ne pot ajuta mai mult. Noi doar dăm viaţă la ceea ce au construit ei. Şi cînd ai doar o anumită bază .

Am vrut să ne cunoaştem spectatorii şi ne-am întîlnit cu ei. Cu cei de la uzina Alumina sau de la Fabrica Solidaritatea, cu elevii din tabere. . . Am discutat despre teatru şi viaţă. Despre ceea ce vor ei. E drept, încă nu ne „întîlnim" pe toate coordonatele. Încercăm reciproc ! Şi cred că ne vom înţelege !

Am mai încercat să fim prezenţi şi în viaţa spirituală a spectatorilor din judeţ. Aşa se face că în nouă localităţi din preajma Oradiei avem stagiuni permanente cu 5—6 din spectacolele fiecărei stagiuni.

Şi poate nu e rău să amintesc, de spectacolul omagial **Bălcescu, început de calendare,** de recitalul de versuri — în cadrul poetic al unei expoziţii de trandafiri — **De n-ar fi fost măcar o floare** şi recitalurile **Goga** şi **Sorescu,** ce sînt gata a fi prezentate, la prima reîntîlnire cu publicul. . . N-am avut prea multe iniţiative, dar, în bună parte le-am realizat !

2. Viaţa în teatru este extrem de complicată, de diversă, de specifică. Şi nu toată lumea ştie acest lucru. Noi întocmim, de pildă, un repertoriu pe baza unor date pe care noi le cunoaştem cel mai bine. Cu toate acestea se întîmplă — uneori — ca piese ce se încadrează organic în programul nostru să „cadă". Cred că un director de teatru trebuie să răspundă mai mult de ceea ce face, să simtă că **de el** depinde bunul, sau răul mers al teatrului. În momentul de faţă direcţiunea este „unul din comitetul oamenilor muncii" care e determinat să facă o treabă de rutină şi mai puţin de concepţie şi creaţie. Ori artă fără personalitate. . . !

Nu afirm că acei care ne conduc pe plan local ne limitează iniţiativa ci că modalitatea de lucru, în general, în teatre trebuie, pe cele mai precise coordonate logice, să fie expresia, cît mai personală, a unui colectiv teatral.

3. Orice bilanţ făcut de realizator e subiectiv. Nici aprecierile mele nu vor face excepţie. Sper ca luciditatea să-mi permită o obiectivitate aproape deplină. Personal, cred că teatrul nostru se poate mîndri cu spectacole ca : **Aceşti îngeri trişti** sau **Revolta marinarilor de pe Caine,** că poate fi mulţumit, în bună măsură de **Regele Gol** sau **Vlad Ţepeş** şi că trebuie să reflectăm de ce o **Fată imposibilă** (de fapt ştim : graba. . .) şi în special **Preşul** nu au atins nivelul potenţial al colectivului nostru ? !

Aprecieri şi întrebări de la care trebuie să pornim odată cu primele replici ale stagiunii viitoare. Ca să avem mai puţine întrebări la o eventuală anchetă după stagiunea ce va urma !

BRUNO WÜRTZ

directorul Teatrului german de stat din Timişoara

1. Pentru aceasta nu sînt neapărat necesare iniţiative personale răzleţe. Teatrul dramatic ori este un for public, ori încetează de a mai exista. Pentru că, în stadiul său de finalitate, teatrul se consumă ca moment social numai în prezenţa publicului, iar publicul se prezintă la acest moment numai dacă îl interesează ceea ce se discută acolo. Desigur, există şi alte „foruri publice" unde problemele vieţii sociale se discută, poate chiar mai direct, mai deschis, mai fără menajamente. Dar aceasta este o deosebire de grad, nu de esenţă. Teatrul nostru a luat o iniţiativă care ar putea fi denumită „reabilitarea comediei în ochii unui public aşa zis avizat".

Am dori să atragem atenţia că pledoaria noastră pentru comedie este mai mult decît o cale a minimei rezistenţe. Ea este, mă refer numai la cazul în speţă, opţiunea pentru menţinerea instituţiei de teatru de artă pentru mase, ca răspuns la o cerinţă imperioasă a marelui public, ea este opţiunea pentru înnobilarea estetică a comediei ca gen, plasarea ei în centrul problematicii sociale contemporane şi pe axa valorilor noastre etico-estetice, ceea ce echivalează cu o recuperare a ei din zonele periferice în care a fost expediată dintr-o greşită înţelegere a rolului ei ca gen dramatic. Nu intenţionăm să deschidem aici o discuţie despre gradul de profunzime pe care-l poate atinge observaţia fenomenelor sociale de către autorii de comedii. „Ultimul cuvînt" pe care îl spune publicul în această dispută, este de preferat aprecierilor docte ale unor critici care pledează pentru o cauză pierdută dacă pledează împotriva opţiunilor publicului.

2. Cîtul este rezultatul împărţirii, al împărţirii întregului (denumit pe scurt „activitatea mea") la un număr copleşitor de sarcini pe care le-am putea denumi, tot pentru simplificare „solicitare socială". Lupta cu impostura ca solicitare socială faţă de activitatea mea (a ta, a lui, a dumneavoastră etc.) este însă nu una din sarcini, ci sarcină permanentă care nu permite divizarea preocupărilor individului între ea şi alte sarcini, alte aşa zise atribuţii. Lupta cu impostura este întotdeauna prezentă impregnînd întreaga noastră activitate cu impermeabilitatea marilor exigenţe ale eticii socialiste, ale codului moral propus de Conferinţa Naţională a P.C.R. Iată de ce poate va trebui să vă dezamăgesc deşi, recunosc, întrebarea este în aşa fel formulată încît nu permite evaziuni. Dar dacă îmi publicaţi răspunsul, s-ar putea să se găsească totuşi cititori care, dincolo de aparenţa evazivă a unui asemenea răspuns, descoperă adevăruri de un grad mai mare de profunzime.

În arta profesionistă ca şi în multe alte sfere, impostura e o permanenţă în cel mai fericit caz virtuală. Devenind din cînd în cînd reală, ea nu apare ca atare, ci deghizată adesea în straiele valorilor autentice, şi este nevoie de o tenace vigilenţă, pentru a-i reduce nocivitatea. Dacă un actor adună prozeliţi în jurul său pentru a combate „nivelul scăzut al spectacolelor" în timp ce el însuşi, de dragul succesului ieftin, face arlechinade, încercaţi să combateţi impostura ! Duplicitatea interlocutorului vă va pune, în orice dezbatere, în inferioritate. De fapt aici nu ne mai aflăm pe terenul exclusiv al artei. Este o chestiune de probitate profesională, de etică. Cu cît impostura se afirmă mai timpuriu, cu atît e mai străvezie, cu atît se autodemască mai repede scutindu-şi anturajul de o îndelungată, anevoioasă şi uneori descurajantă confruntare. Aceste confruntări, deşi necesare, macină forţe importante de creaţie în colectivele artistice. Teatrul ca instituţie de stat nu este instrument de experimentare pentru ambiţii fără acoperire în talent. Dar teatrul poate fi laborator de promovare a iniţiativelor valoroase, a valorilor autentice care apar ca inovaţie. În acest context impostura (fără să presupună aplicarea etichetei de impostor) cade, am putea zice „de la sine", ca urmare a puterii de discernere permanentă exercitată de către factorii răspunzători ai instituţiei, de către colectiv, de către public. Dar acesta este doar un mod de exprimare. Realitatea este lupta, lupta desigur nu ca răfuială, ca trîntă haotică, impulsivă, neregulamentară şi sub imperiul afectului, ci lupta constantă, înţeleasă ca stil de muncă eficient, lupta avînd o tactică şi o strategie eşalonată în perspectivă, lupta care are ca obiectiv transformarea socialistă a conştiinţelor în spiritul programului ideologic al partidului.

În ceea ce priveşte „cîtul" care revine iniţiativei, aş preciza că în munca noastră nu poate fi vorba doar de „a da curs liber iniţiativei", ci mai degrabă noi înşine trebuie să dezvoltăm iniţiativa declanşării iniţiativelor socialmente utile. Acum doi ani noi am „descoperit" într-o trupă de teatru de amatori studenţesc pe tînărul Robert Jereb. Anul trecut l-am angajat luptînd cu toată birocraţia repartizărilor. Acest act ne-a permis crearea unei trupe de teatru studenţesc pe lîngă Teatrul german de stat, îmbogăţirea repertoriului nostru cu un spectacol („Woyzeck" de Büchner) şi „descoperirea" de tineri talentaţi care ar putea să umple cu succes breşele din dispozitivul personalului nostru artistic. Trei din ei au reuşit la concursul recent pentru ocuparea unor posturi vacante.

3. Întrebarea mă depăşeşte. Desigur am certitudinile mele, dar dumneavoastră cereţi un răspuns tranşant : Care au fost reuşitele, care au fost eşecurile ? Stagiunea pe care am închis-o recent a cuprins o paletă de spectacole de mare diversitate. De la comedia în grai şvăbesc a lui Peter Riesz pînă la „Urfaust" de Goethe, de la drama celor trei comunişti din „Buna noapte" a lui Al. Popescu, cu care am început, pînă la „Wassa Jeleznova" de Gorki cu care am încheiat stagiunea. După opinia mea, nici un spectacol nu a fost ceea ce ar merita calificarea „eşec". Am avut doar grade diferite de reuşită. E adevărat, unii cronicari au emis aprecieri drastice cu privire la aproape toate spectacolele. Găsesc că limbajul acesta violent are mai multe cauze : lipsa de înţelegere a rolului social al teatrului, impostura deghizată în referiri docte la cunoştinţe livreşti, lipsa de poziţie ideologică a criticului, infatuarea sa intelectualistă în faţa cerinţei accesibilităţii, ipocrizia unora care se prefac că ne încurajează să promovăm dramaturgia autohtonă, dar de cîte ori încercăm să le urmăm sfatul, ne „fac praf" contestînd calitatea artistică a muncii noastre, de la opţiunea repertorială pînă la transpunerea scenică.

Aceste afirmaţii nu se referă la revista „Orizont".

IOAN TAUB

regizor la Teatrul Naţional Timişoara

1. Nu cunosc teatru care să nu se vrea — măcar în intenţii — un „for public". El este prin însăşi natura sa un asemenea for. Iar singura iniţiativă demnă de arta noastră este — de a face într-adevăr artă, înţelegîndu-i rolul esenţial : acela de a exprima pe de o parte condiţiile obiective de existenţă ale societăţii şi individului, pe de altă parte de a fi un instrument care poate acţiona în direcţia propăşirii spirituale a umanităţii. Aici trebuie să precizez că teatrul apelează la un public deja format în sensul că acesta dispune de acele predispoziţii sufleteşti care îl fac spectator. Educaţia estetică teatrul o face cu alte mijloace decît procesul educativ propriu-zis : prin artă. El poate ajuta, sprijini procesul educativ, dar nu îşi poate asuma responsabilităţi exclusive în acest sens. Dacă prin întrebarea pusă înţelegeţi posibilitatea oferită spectatorului de a dezbate, împreună cu creatorii, un spectacol, atunci vă spun că aceasta trece dincolo de sfera artisticului, deşi nu este lipsită de importanţă ba chiar de rezultate practice.

2. Nu ştiu ce ar putea însemna impostura în teatru. În lumea valorilor estetice această noţiune nu există. Este greu să induci în eroare o sală cu cîteva sute de spectatori. Mai degrabă avem de-a face cu gustul dubios, cu lipsa de pretenţii, cu lenea intelectuală.

Iar în ceea ce priveşte cît curs liber pot acorda iniţiativei, sper că nu-mi cereţi o specificare cantitativă. Un mare regizor a spus că regizorul face spectacolul, actorul face rolul. Şi fiindcă îmi plac comparaţiile cu sportul : antrenorul este acela, care dă indicaţiile tactice, care încearcă să facă din individualităţi separate un colectiv care să funcţioneze cu o finalitate precisă ; în cadrul indicaţiilor tactice, în timpul meciului, jucătorului îi rămîne o nelimitată libertate de iniţiativă creatoare. Limitată de regulile jocului în comun.

3. Eu **fac teatru,** nu calific. Oricît de dezvoltat ar fi simţul meu critic şi autocritic, nu e cazul să mă pronunţ nici în legătură cu producţiile mele, nici cu ale altora. Ceea ce pot să spun, este doar că a fost o reală plăcere pentru mine munca cu talentatul autor Ardeleanu şi cu piesa sa „Coroană pentru Doja", realizarea spectacolelor „Joc de pisici" la Teatrul Lucia Sturdza Bulandra, „Ivanov" la Teatrul maghiar de stat din Timişoara şi „Micii Burghezi" de M. Gorki la Naţionalul timişorean.

film

Cu MIRCEA DRĂGAN: „Năzuim spre o cinematografie robustă"

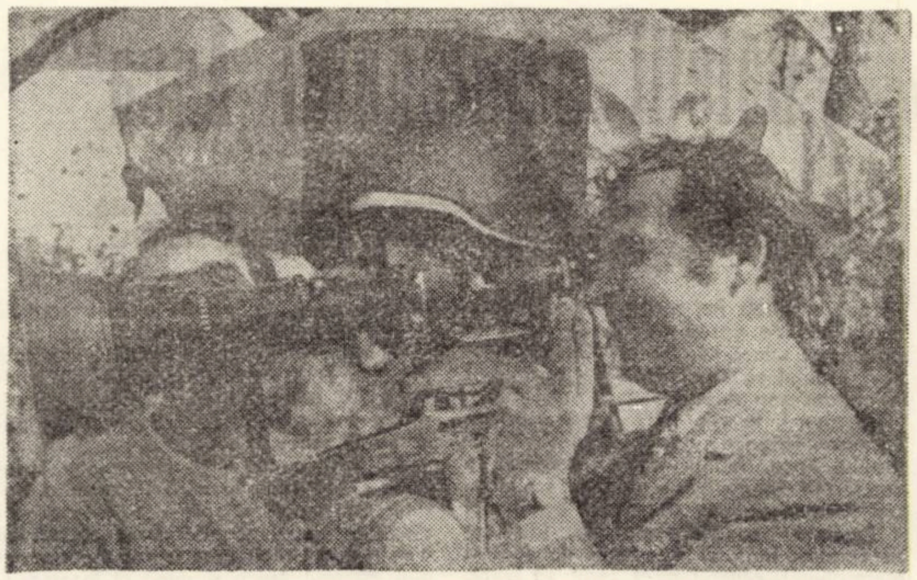

— Stimate tovarăşe profesor, cred că ar fi interesant, mai ales pentru cititorii tineri, aspiranţi în cinematografie, să ne relataţi împrejurările care v-au determinat să vă alegeţi cariera de regizor.

— Unii spun că simt această chemare încă din fragedă copilărie. Fiind elev mergeam şi eu la filme, dar atunci nici nu visam să devin cineast. În 1951, chiar în această clădire s-a dat un concurs de admitere la care au participat peste 600 de candidaţi. Mai intii însă s-au făcut concursuri la nivelul regional pentru o preselecţie. Nu ştiu din ce motive am întirziat înscrierea şi m-am prezentat în ultima zi. N-am mai avut timp de emoţii căci am fost imediat introdus în sala comisiei. A urmat etapa a doua, republicană şi am intrat al şaselea dintre cei doisprezece admişi. Cîţiva ani mai tîrziu am fost declarat şef de promoţie cu filmul de metraj mediu **„În vreme de război"** după nuvela lui Caragiale

— Pentru orice creator debutul are o semnificaţie deosebită, confirmînd sau infirmînd o vocaţie.

— Am avut un debut aventuros. Împreună cu Iulian Mihu şi Manole Marcus intenţionam să realizăm filmul **„Cînd se ridică ceaţa"** inspirat din trei nuvele de Alexandru Sahia. Colaborarea s-a sistat iar filmul a fost continuat de Mihu şi Marcus, astfel că toate calităţile lui aparţin exclusiv colegilor mei Apoi după o nuvelă de Petru Vintilă am realizat în tandem cu Mihai Iacob filmul de aventuri **„Dincolo de brazi"**. Dar adevăratul debut s-a produs abia în 1959/1960 cu o lucrare independentă, filmul **„Setea"** după romanul omonim al lui Titus Popovici.

— Film care a [illegible] în 1961 medalia de argint la Festivalul de la Moscova. Aş dori să vă întreb ce a reprezentat pentru dumneavoastră acordarea unei distincţii internaţionale.

— La acea dată m-a bucurat faptul că o serie de personalităţi mi-au apreciat creaţia. De atunci am primit alte premii şi menţiuni şi am participat în numeroase jurii. Făcînd o confidenţă, pot să vă spun că festivalurile stabilesc de cele mai multe ori ierarhii false datorită fragilităţii criticilor şi a unor circumstanţe în afara competenţei valorice.

— Prin prisma experienţei acumulate la „Setea" şi „Neamul Şoimăreştilor" aş dori să ne vorbiţi despre modul în care concepeţi o ecranizare.

— În spiritul celui mai pios respect pentru operă. Cred că ecranizarea este cu atît mai valoroasă cu cît este mai fidelă textului. Nu ambiţionez să modernizez, să transpun şi să mă îndepărtez de atmosfera romanului pentru că ideile mele sînt altele decît ale scriitorului. Aceasta nu înseamnă că nu este necesar ca regizorul să ofere o interpretare proprie, aşa cum dirijorul dă un stil personal interpretînd o partitură simfonică fără a falsifica notele compozitorului. Există posibilităţi concrete, de o mare varietate, ca dintr-un roman să poţi comprima o acţiune, reducînd din personaje şi episoade, sau te poţi limita la un capitol. De exemplu din **„Setea"** eu am prezentat povestea lui Mitru Moţ, dar cred că mai sînt şi alte cinci–şase poveşti care ar putea constitui substanţa unor filme (viaţa Anei Moţ, familia lui Găvrilă Ursul, destinul lui Suslănescu).

— Nu numai în ecranizări, ci în genere, care este raportul dintre literatură şi film ?

— În sinteza cinematografică, baza estetică a filmului, literatura ocupă primul loc. În afara faptului că se dialoghează apar elemente fundamentale ale imaginii literare şi aproape toate figurile de stil au corespondenţe filmice. Dar aceasta nu înseamnă că scenariul trebuie să aibă o valoare literară, ci că el trebuie să aibă o maximă funcţionalitate.

— Se vorbeşte tot mai mult despre filmul de autor ca fiind singurul capabil să atingă un nivel ridicat de originalitate.

— Nu consider că filmul de autor e sursa principală de revitalizare a cinematografului. Sigur că există personalităţi complexe (Chaplin de exemplu) care pot fi autori mai mult sau mai puţin integrali ai unui film, dar niciodată un dirijor nu poate înlocui o orchestră şi nici un regizor o întreagă echipă. Pînă la apariţia unor talente de geniu cred că sistemul cooperării, al fuziunii de talente şi profesii este absolut obligatoriu în producerea unui film

— Ce calităţi i se cer unui regizor pentru ca filmele sale să aibă un succes la public şi la critică ?

— Esenţa artei cinematografice, ca a oricărei arte, este emoţia, dar pentru a obţine efecte emoţionale regizorul trebuie să compună imagini (deci cadre) şi să povestească prin imagini (un ritm obţinut la montaj). Cred că ritmul unui film este cea mai grea problemă de rezolvat pentru un regizor, fiindcă acest ritm se compune din alte trei : ritmul dramaturgic, ritmul interior al regizorului şi ritmul spectatorilor. Rezultanta celor trei factori se modifică pe parcurs, iar dificultatea constă în menţinerea unui echilibru dorit de regizor în scopul desfăşurării unei logice progresii dramatice.

— Recent aţi avut premieră la „EXPLOZIA" şi aţi intrat în producţie cu un nou film, „FRAŢII JDERI". Ce dificultăţi aţi întîmpinat la Galaţi unde aţi reconstituit un eveniment şi cu ce gînduri porniţi la reconstituirea unei epoci şi a unei atmosfere sadoveniene ?

— La Galaţi deosebit a fost faptul că timp de trei luni în fiecare zi am dat foc vasului şi în fiecare zi l-am stins. Echipa şi actorii, refuzînd trucajele, front-proiecţia, masca, au luat decizia de a filma pe viu într-un mediu cu un ridicat grad de periclitate şi nocivitate. Prin aceasta ei au probat dragostea faţă de cinematografie şi ambiţia de a fi în artă la înălţimea eroilor pe care doream să-i înfăţişăm pe peliculă. Cu „Fraţii Jderi" sînt în stadiul de pregătire, caut locuri, distribuţia, mijloace de realizare. Aş vrea să fiu cît mai devotat textului clasic, chiar cu riscul de a-mi reproşa cronicarii că m-am „ascuns" în spatele romanului. Textul fiind foarte cunoscut, fiecare spectator va veni la proiecţie cu propriul său film, iar eu va trebui să fac un film într-o astfel de viziune încît să fiu acceptat de toţi lectorii şi spectatorii.

— Aţi fost timp de peste două decenii martor şi factor activ în dezvoltarea cinematografiei noastre. Din această perspectivă ce ne puteţi spune ?

— Mi se pare firesc drumul parcurs de cinematografia noastră. Stridente inadvertenţe organizatorice sau de altă natură au dus la cheltuieli uriaşe de energie La acea dată poate că nu au fost condiţii necesare pentru a fi evitate. Dar eu, cu luciditatea maturităţii şi fără înveninări inutile, trec peste ele şi îmi menţin optimismul. Din cele două sute de filme produse de noi, 30–40 în mod sigur au o înaltă valoare artistică şi ne putem prezenta cu ele onorabil. Deci un procentaj de 20%, procentaj pe care îl au pe orizontală şi ţările cu o producţie masivă. Eşecurile sînt şi ele fireşti. Nici o cinematografie nu a descoperit secretul de a face doar filme foarte bune. Ceea ce s-a reuşit pînă acum e că am ridicat nivelul mediu al calităţii, respectiv micşorarea ecartului între filmul prost şi bun şi că s-a mărit simţitor producţia. Acum cred că există un climat favorabil pentru ca să apară nu numai filme bune, ci şi opere de excepţie.

— Ce şanse au filmele româneşti de a fi difuzate prin circuite internaţionale ?

— Trebuie să se facă o pătrundere organizată şi nu numai prin gale cu un singur film. O selecţie din diferite genuri, istoric, politic, comic, ar impune spectatorilor străini o imagine mai adevărată a calităţii creaţiei cinematografice româneşti. Se obiectează că nu avem o şcoală de film. Parcă italienii sînt toţi neorealişti, germanii expresionişti, iar francezii sînt mereu într-un nou val. Curioasă optică. Năzuim nu spre un stil general în care să ne încadrăm, ci spre o cinematografie robustă, în care să coexiste toate genurile şi toate modalităţile stilistice de exprimare. Îmbucurător e faptul că în condiţiile unei competiţii adeseori neloiale, filmele româneşti cîştigă adeziunea publicului atît din ţară cît şi de peste hotare.

— În încheiere o întrebare mai puţin dificilă. Aţi citit un scenariu bun pe care nu l-aţi putut face film ?

— Nu mi s-a întîmplat să cunosc un scenariu cu adevărat bun (menţionez nu cărţi sau idei) care să nu fi ajuns film.

EMIL CILANU

muzică

Pianistul Viktor Merjanov

— Un interpret de virtuozitate are o concepţie proprie pe care o imprimă execuţiei ?

— Fiecare interpret e coautor cu compozitorul. Iar rolul de coautor constă în faptul că interpretul trebuie să pună în lumină ceea ce a vrut să spună autorul.

— Preferaţi compozitorii contemporani sau pe cei din trecut ?

— Mă interesează muzica bună. Ori ea se găseşte în orice epocă. Altceva nu mă interesează. Muzica bună mă cucereşte, ei mă dăruiesc în întregime.

— Ce alegeţi, interpretarea „rece" sau sentimentalismul, interpretarea „caldă" ?

— O interpretare bună reclamă participarea în egală măsură atît a intelectului cît şi a afectului.

— În U.R.S.S. se scrie multă muzică experimentală, de avangardă. Ce este revelatoriu aici, ce va alege viitorul în acest sens ?

— Experimente în domeniul dodecafonismului, aleatorismului există, evident, şi la noi. Ele intră ca o componentă dată în marea aventură a artei. Însă în această privinţă părerea mea este aceea că în timp ce în apus se insistă asupra experimentului **în sine,** urmărindu-se descoperirea noului cu orice preţ, la noi acest fenomen merge ca o preocupare firească în linia dezvoltării simfonismului. În diferitele faze ale căutării se ajunge implicit la compoziţii care se încadrează în ceea ce numim avangardă, însă e bine să nu se forţeze aspectul formal al lucrurilor. Privind astfel limităm însuşi domeniul fenomenului artistic.

— Vă e cunoscută muzica românească ? Interpreţii noştri ?

— Bineînţeles. I-am cunoscut şi personal pe V. Gheorghiu, G. Georgescu, V. Silvestri. La noi se interpretează mai ales Enescu. I-am cîntat sonatele pentru pian.

LUCIAN BURERIU

plastică

Edit Gog, poezie şi pictură

Ceea ce face din Edit Gog o veritabilă artistă este capacitatea de a transcende conţinutul livresc al inspiraţiei sale. În fond, textul de la care porneşte – chiar dacă acesta este datorat unui poet de talia lui Baudelaire – constituie un simplu pretext pentru a se exprima pe sine însăşi în forme şi culoare. Cu alte cuvinte, Edit Gog creează pe marginea textului, nu în interiorul acestuia. Demersul ei dobîndeşte astfel calitatea înaltă a unei fantazări plastice libere, din care se naşte o lume de forme stranii. Sînt unele forme ce evocă regnurile interioare, în care materia organică se află în proces de alcătuire. O lume uneori subacvatică, privită parcă din aproape, sub bătaia puternică a unei raze de soare.

Sub acest unghi, pictura elaborată de Edit Gog exprimă un suflet aflat în starea de graţie a copilăriei şi care descoperă cu uimire miracolul neistovit al lumii.

Lirismul acestei picturi nu este însă monocord, pentru că mirarea se întretaie cu un sentiment de nelinişte, generat de prezenţa unor plăsmuiri hidoase. Frumuseţea este ameninţată de uritul agresiv în însăşi unitatea dialectică a vieţii. Conflictul este însă implicat, absorbit în viziunea plastică nu „relatat" într-un mod literaturizat. Culoarea, încărcată de sugestie, este aşternută fie în tentă plată, după modelul icoanelor pe sticlă, fie modulată subtil pentru a realiza un spaţiu plastic vibrant, în care formele se animă. Modulaţia culorii trădează, în acelaşi timp, sensibilitate şi ştiinţă a raporturilor cromatice juste. Grija pentru stăpînirea meşteşugului artistic exclude facilitatea şi efectele întîmplătoare din pictura lui Edit Gog.

În momentul de faţă, lucrările sale din ciclul „Baudelaire", împreună cu cele ale altor artişti plastici timişoreni, se află în Elveţia, într-o expoziţie colectivă. Seriozitatea căutărilor, conjugată cu nevoia irepresibilă a exprimării reacţiilor proprii în contactul cu taina lumii, timbrul grav, spiritualitatea picturii sale, constituie elementele unui profil artistic distins, care credem că o vor fixa pe Edit Gog în atenţia iubitorilor de frumos din Ţara Cantoanelor.

HORIA MEDELEANU

august fierbinte

„Băieții căpitanului Anca"

– Episod eroic din insurecția națională antifascistă armată – de general in rezervă, MARCEL OLTEANU.

La izbucnirea insurecției, mă aflam cu regimentul de gardă călare, de strajă la porțile de miază-noapte ale Capitalei, avind ordinul să impiedic – cu orice preț – pătrunderea dușmanului in oraș.

Pe atunci, la vila lui I. Antonescu, din Băneasa, făcea de gardă compania căpitanului Anca. Aflind – din proclamația conducerii Insurecției – despre schimbarea situației politice și ne mai avind nici o legătură cu regimentul său (dislocat la Snagov, in iurul reședinței de vară a mareșalului), ofițerul mi-a cerut să lupte, cu unitatea lui, sub ordinele mele.

Imi reamintesc cit am fost de fericit să primesc – in ceasuri de cumplită răspundere – acel ajutor neașteptat. Voi incerca să evoc aici eroismul legendar și spiritul de jertfă de care au dat dovadă ofițerii, subofițerii și ostașii companiei a 7-a in acele zile hotăritoare pentru soarta țării noastre.

Era aproape de miezul nopții cind a sosit la pod compania căpitanului Anca. După ce și-a aliniat unitatea, ofițerul a comandat „onorul" și mi-a dat raportul :

– Să trăiți domnule colonel, compania 7-a, din fostul regiment de gardă al lui Antonescu, cu un efectiv de doi ofițeri, trei subofițeri și 90 de ostași, așteaptă ordinele dvs.

– Bine ați venit, băieți, am răspuns, stringind mina căpitanului.

Un „să trăiți", ca tunetul, a izbucnit din pieptunile tinere și entuziaste ale infanteriștilor, care imi prezentau arma, intr-o ținută impecabilă, săgetindu-mă cu privirile.

I-am dat ordin ofițerului să comande „la umăr" și le-am adresat ostașilor citeva cuvinte, incheind :

– Trăiască România liberă !

Urale puternice și nesfirșite, in care glasurile ostașilor din compania 7-a se imbinau cu ale celor din escadronul 2, aflat in dispozitiv in preajma podului, imi acoperiră ultimele cuvinte.

Așa s-a incheiat ceremonia aceea sobră, care se desfășurase in miez de noapte, chiar pe locurile unde aveam să ne batem peste citeva ore.

Căpitanul Anca, cu oamenii lui, a luat parte la toate acțiunile ofensive ale regimentului, culminind cu atacul și cucerirea puternicului „reduit" german din pădurea Băneasa.

Am fost toată viața un cavalerist fanatic și voi duce cu mine in mormint tradiția armei nobile, care a trăit in legendă. Dar, trebuie să mărturisesc că, văzind cum a căzut rănit grav in fruntea companiei viteazul Anca, și după el locotenentul Săilă, care n-a apucat să-l inlocuiască la comandă decit citeva ore ; cind am auzit cum au murit, imbărbătindu-și plutoanele, bravii subofițeri Alexandrescu Ștefan și Dumitrache Costin ; cind, in seara de 26 august, mi s-a raportat că din compania 7-a au rămas doar 40 de oameni și un plutonier, ei bine, de atunci adminația mea pentru arma infanteriei – „regina bătăliilor", cum o numea Napoleon, arma care duce tot „greul" războiului și care, chiar singură, poate stăpini terenul cucerit – nu mai cunoaște margini.

Am vrut să trec in rezervă rămășitele glorioase ale companiei, dar oamenii aceia minunați, prin glasul plutonierului Grama Mihai, m-au rugat să le acord cinstea de a lupta mai departe, alături de călăreți, pină la răpunerea dușmanului. Si astfel, din resturile companiei am constituit un pluton cu care am intărit escadronul locotenentului Cosa, din regimentul 3 Călărași, care suferise pierderi grele, tot in ziua de 26 august. In această nouă situație, infanteriștii au luptat cu aceiași bravură, contribuind din plin la cucerirea obiectivului nostru final : Pădurea Băneasa.

Iar plutonierul Grama, pe care l-am propus atunci, impreună cu oamenii săi, la decorarea cu „Virtutea Militară", mai dă uneori pe la mine, și evocăm impreună epopeea luptelor de la Băneasa, unde compania căpitanului Anca s-a acoperit de glorie.

forum

Critica estetică a actului pedagogic

Invățămintul, considerat drept unul din factorii de bază ai progresului social, se cere a fi evaluate sistematic pentru a se putea constata eficiența lui. Randamentul elevilor (studenților) la invățătură este evaluat de către pedagogi și psihologi, specializați in docimologie ; iar eficiența social-economică – de către economiști și sociologi ai educației. Au fost publicate in ultimii ani rezultate ale unor cercetări rodnice, desfășurate in aceste direcții. Nu negăm importanța lor. Din contră, le considerăm necesare ; le-am practicat și noi. Totodată este bine să relevăm că aprecierea invățămintului nu se poate reduce la aceste modalități de evaluare. Activitatea pedagogică, componentele mediului educativ cer a fi evaluate dintr-o perspectivă estetică ; **critica estetică**, trebuie să devină o modalitate importantă de apreciere a invățămintului. Trebuie căutată frumusețea, armonia, echilibrul in construcțiile școlare, in structurile lor arhitecturale, in materialele didactice, de la umilul caiet pină la cele mai perfecționate mijloace audio-vizuale, trebuie respinsă urițenia rutinei, lipsa de fantezie și gust.

Dar „opera de artă" cea mai de seamă a educatorului o constituie acțiunile sale, in special **lecția**. Aceasta își indeplinește menirea acționind asupra sufletelor elevilor, nu numai ca fapt pedagogic, ci și ca fapt **estetic**. Invățămintul, ca și arta, trebuie să imbogătească viața copilului cu fișii de viață nouă, trăite afectiv. Activitatea dascălului trebuie să fie muncă de artist. El trebuie să aibă talentul de a zugrăvi in cuvinte și in imagini, de a produce emoții in suflete. Profesorul judecă lumea, evenimentele, le infățișează altora in chip personal. El se prezintă ca om al științei cu talent artistic, iar lecția lui, ca o unitate estetică și științifică o activitate modelatoare, care are formă, armonie, echilibru.

La sfirșitul unei zile de muncă educativă, profesorul ar trebui să-și pună intrebarea : a fost aceasta o zi frumoasă pentru elevii mei, echilibrată, armonioasă ? a fost o zi plină de adevăr, adică a simbolizat ceea ce este realmente viața și ce poate fi ea ? a intrunit lecția mea calitățile care inalță viața ? a exprimat ea sentimentele, contiința, viziunile, posibilitățile mele ? Astfel apreciată din punct de vedere estetic, activitatea educativă și mediul educativ capătă noi perspective. Dar critica estetică – trebuie să recunoaștem – constituie o formă de evaluare care influențează incă prea slab invățămintul, iar instituțiile pedagogice fac incă prea puțin pentru incurajarea formelor estetice de apreciere a invățămintului.

Problema nu este desigur, nouă. Ea a fost pusă de mulți pedagogi ; incă in 1907, profesorul Ernst Weber din Bamberg, publica importanta sa lucrare **„Ästhetik als pädagogische Grundwissenschaft"** (Estetica privită ca știință de bază a pedagogiei), cercetare care își păstrează deplina actualitate. Ni se pare insă necesar ca problema să intre azi intr-o mai mare măsură in atenția cercetătorilor.

TIBERIU TRUTZER

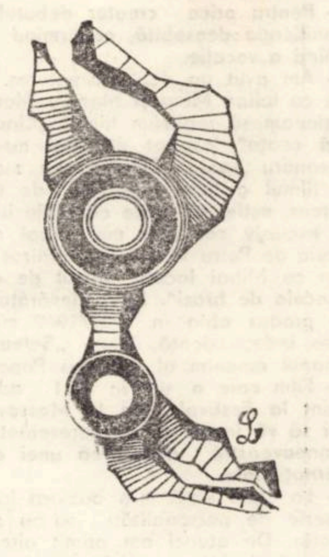

Cu sociologul Ion Clopoțel

(Urmare din pag. 1)

siți aporturile unora din cei mai pregătiți condeieri, coloana ei vertebrală fiind susținută de publiciștii democrați, progresiști, socialiști și comuniști, deschizind perspective epocale de directive și certitudini in materie de științe sociale. Revista **Vatra** din Tg. Mureș a evocat intr-o pagină intreagă in nr. 3 din 1972, această activitate. Nu mă pot repeta. De actualitate deosebită in evaluări va fi apariția Indexului bibliografic elaborat minunțios de Biblioteca universitară din Cluj, cu studenții de resort bibliografic, in două volume, pe curind. Deci – aminăm.

– Și despre Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat ...

– Relevări in relație cu Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat ? Intr-adevăr, poate că in primul rind eu și Teofil Bugnaru, publicistul-poet, sintem in măsură de a le face in deplină cunoștință de cauză. Am figurat ca fondator in Cluj in 1920 și membru in conducere neintrerupt pină in 1936 – deținind un timp record mandatul de președinte, iar Teofil Bugnaru de secretar general in perioada realizărilor remarcabile, el fiind un eminent spirit organizatoric. Dările de seamă anuale, Almanahul, volumele editate in biblioteca ziaristică inființată, legea de pensionare, achiziționarea unei case-cămin a ziariștilor, au fost citeva puncte inalte ale infăptuirilor. Tipăriturile sale și cronicile gazetelor contemporane ne scutesc de alte comentarii și sublinieri rezumative.

– Cum vă treceți vremea la această respectabila virstă de octogenar ?

– Sint excesiv de ocupat cu finisări la unele manuscrise pe care le voi incredința pe curind unor edituri. Printre ultimele sint studiile : Presa ca un factor promotor de valori literare și culturale, Eclipsele umane, Evoluția umanității și Portrete literare de publiciști, literați, savanți, artiști, oameni politici, muncitori autodidacți și țărani, toți care au fost dăruiți in oarecare măsură cu pasiunea și talentul scrisului și au defilat prin redacțiile conduse de mine. E o serie destul de lungă de portrete literare, care poate atinge cifra de 200, deci e vorba de citeva volume. Portretizarea e o artă de foarte mare migală. Necesită multă infringere de sine, obiectivitate, onestitate maximă, spirit critic degajat. Graba ori subiectivismul in a creiona contururile incerte, nu numai că desfigurează, ci stirnesc confuzii. M-a frapat de pildă ușurința de a portretiza a iscusitului polemist Ilarie Chendi numai in laturile negativiste. Nu se cade. Să dăm fiecărui scriitor și militant ceea ce i se cuvine, remarcindu-i aportul cit mai aproape de realitate, fără menajamente, dar și fără aprehensiuni personale. Desigur, voi da un examen extrem de dificil, insă sint deprins, confruntat cu severele probe ale atitor ani. Primul volum de „Amintiri și portrete" va apărea la editura Facla.

Cu o undă de seninătate și optimism robust se incheie convorbirea lapidară avută cu unul din luptătorii de ieri, anticipator ai unității noastre și ai eliberării sociale, ai României in marș spre culmile indrăznețe ale lumii noi.

breviar

● Orchestra din Hartford (S.U.A.) este formată din 110 membri aflați intr-un turneu–excursie prin țara noastră. E vorba de o orchestră simfonică formată din tineret studios. Un repertoriu destul de dificil : Copland, Barber, (compozitori americani din secolul nostru), apoi Ceaikovski, Bizet, Richard Strauss. Execuție remarcabilă, vădind compartimente instrumentale bine sudate. Interpretare tinerească, o ușoară tentă personală. Sint citeva impresii pe care și le-a putut face publicul meloman din municipiul Lugoj.

● Zilele acestea, la Bad Pyrmont (R.F.G.), in cadrul „Săptăminii artei românești", organizată cu ocazia schimbului cultural cu Republica Federală Germania, va avea loc vernisajul unei expoziții de pictură și grafică a artiștilor timișoreni Xenia Heraclide-Vreme și Leon Vreme. O a doua expoziție, cuprinzind lucrări ale acelorași artiști, va fi deschisă spre sfirșitul lunii august la Kassel tot in R.F.G.

● Cunoscutul artist plastic timișorean Vasile Pintea este prezent in această vară, cu o suită de gravuri, la „Galeria de artă actuală – „REGIS LANGLOIS" din Paris. Expoziția grupează lucrări ale unor artiști din Franța și Italia.

Tot in aceste zile, un alt grupaj de lucrări ale graficianului timișorean au fost selecționate și trimise la San Francisco, in California (S.U.A.) pentru a participa la un concurs de gravură organizat de Muzeul din San Francisco. La aceeași importantă competiție artistică participă cu lucrări incă șase plasticieni români.

Dintre participările peste hotare ale artistului mai notăm : o expoziție de gravură in Republica Federală Germania (septembrie) și o expoziție personală la Vicenza in Italia (octombrie).

● La 1 august a.c., la Vulpera (Elveția) a avut loc deschiderea unui grup de expoziții ale plasticienilor profesioniști și amatori din județul Timiș. Trei dintre acestea sint expoziții personale ale artistelor profesioniste Virginia Baz-Baroiu, Lidia Ciolac și a artistei amatoare Edit Gog. Totodată a fost deschisă și o expoziție, cuprinzind douăzeci și două din cele mai reprezentative lucrări de artă naivă din județ.

● CONCURS INTERNAȚIONAL DE BRIDGE LA TIMIȘOARA 26 – 29 iulie. Concurenți din Ungaria, Cehoslovacia și din toate orașele țării cu tradiții in materie de bridge (București, Brașov, Oradea, Sibiu, Craiova, Ploiești, Cluj și bineințeles Timișoara).

● Acum două zile Franyó Zoltán a implinit 86 de ani. Revista „Orizont" ii urează la mai mulți, sănătate și putere de muncă. Vineri, 3 august, la orele 18, cititorii se pot intilni cu maestrul la libräria Universității cu ocazia prezentării volumului său de traduceri „Eminescu – Poezii".

● In 3 august galeriile „Apollo" din București se vor deschide pentru expoziția „Pictură – obiect- – ambianță" a timișorenilor Doina Almășan Popa, Gabriel Popa și Ciprian Radovan.

diagrame

Critica megalitică

Prin ținuta sa aparte și prin posibilele consecințe metodologice, recenzia lui N. Steinhardt la volumul lui Ion Gheorghe, Megalitice — vezi Viața Românească, 1973, nr. 4, p. 154—155 — are darul să atragă atenția cititorilor, fie ei și nespecialiști în materie.

Exprimindu-și în prealabil indoiala asupra facilitățiî receptării poeziei lui Ion Gheorghe de către marele public, N. Steinhardt propune atenției noastre o primă axiomă : „Dreptul imprescriptibil al oricărui poet de a-și confecționa limbajul adecvat lumii pe care o propune legitimează și graiul foarte particular și exclusiv din Megalitice : formalizare a unei viziuni proprii, taxonomie riguroasă, veșmint unic al unicității : universul lui teluric și pietros, aspru — dar și incolțit în formule supreme ale rafinamentului".

Poemele lui Ion Gheorghe nu țin, totuși, așa cum ar crede unii și alții, de : „o voită violență ori neagră Despuiere, ci implică tot procesul de prelucrare cultă a existențialului specific celei de-a doua jumătăți a veacului al XX-lea". Amintindu-i criticului de statuile lui Henry Moore, poemele în cauză sint : „deopotrivă de stră-străvechi și de ultramoderne ca și ele. De feciorelnice, de netede, de proaspăt țișnite din te miri ce — și de placentare, de indelung clocite în cine știe ce magmă".

Se impune, acum, citarea in extenso a celei de-a doua axiome care stă la baza metodei critice — megalitice — a lui N. Steinhardt : „Între bolovănie și megalitică e toată imensa diferență dintre un tracic îngrădit teritorial, de o parte, și deschisele întinderi traco-etrusco-celtice ale pastoralelor milenii de transhumanță, de migrațiuni și de nedescifrate taine. Megaliticele țin de floarea albastru închis și de iarba verde opalescent a Völkerwanderungurilor dinainte de statornicire ; de arii vaste, nu de cotloane, fie ele pitorești . . ."

În fine, ultimele secvențe ale articolului ne propun, aplicat, fundarea limbajului critic megalitic : „Bărbatul din Megalitice nu e grijuliu de durerea altuia și femeia din Megalitice în dureri naște și trăiește . . ." și „Nimic nu ar fi mai greșit decit de a se vedea in Megaliticele lui Ion Gheorghe o afundare indiriită în neolitic — deși indirjirile sint. și de mult intradevăr vin", acesta fiind, dacă ne dăm bine seama, „graiul proto și semper (sublinierile autorului) românesc (dar niciodată artificial, pentru că nu e făurit, ci adecvat . . .", „Minunată și mare surpriză", critica lui N. Steinhardt, nu este, zicem noi, citindu-l iarăși pe distinctul critic, „cituși de puțin bolovănoasă", „ci e cu totul altceva, și de aceea, pe bună dreptate i-a dat poetul numele pe care i l-a dat, e megalitică" !

A. L.

epigrama

mică antologie

Ionel Gologan

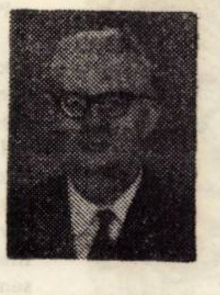

S-a născut in Cimpina, județul Prahova, la 31 august 1909. Membru al Fondului literar. A publicat un volum de epigrame la Brașov, in trei ediții (1933—1934 și 1935). Membru al cenaclului „Cincinat Pavelescu" din București.

Unui plagiator

Epigrama ce-ai semnat,
E atita de banală,
Incit toți au exclamat :
Asta e . . . originală !

Lui Adrian Beldeanu pentru volumul de versuri „Corrida"

Titlul, excelent ales,
Te-ar fi incărcat de lauri,
Dacă, bineințeles,
Sprijinit erai de tauri !

Unui crai tomnatic

Te-am zărit cum in tramvai,
Cu privirea o sorbeai ;
Tinăra, ghicindu-ți focul
Iți cedă indată . . . locul !

Unui scriitor fecund

Că pentru operele tale
Dorești premiu-Academiei,
Te cred, dar mult găsesc cu cale
Să-l dea . . . industria hirtiei !

Unui prieten chirurg care se lăuda cu succesele sale

Toți pacienții ce-ai salvat
Iți mulțumesc, nu-i de mirat ;
Dar tare mult să știu aș vrea
Ce-ar spune ceilalți . . . de-ar putea !

Lui Neagu Rădulescu, al cărui roman „Napoleon fugea repede", s-a epuizat in citeva zile

Crezind că despre Bonaparte
Tu scrii, ți-am cumpărat o carte ;
M-am inșelat — și in ce hal ! —
Napoleon al tău e cal !

Vasile Tacu

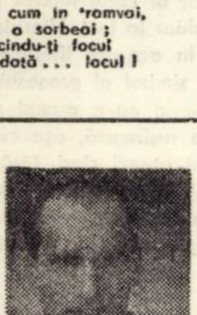

Născut la 10 iulie 1910, in comuna Smulți, jud. Galați. Absolvent al școlii normale din Birlad. A publicat sporadic versuri și epigrame in diferite reviste din provincie inainte de ultimul război iar după război — sub diferite pseudonime — epigrame in „România literară", „Urzica". Activează in cenaclul „I. L. Caragiale" din Ploiești.

Unui citatoman lăudăros

Ca un curcan te umfli dumneata,
Dar o, curcan ! . . . ce nedreptate :
Tu te înfoi c pana ta,
Dar el cu pene-mprumutate.

Estivală

La Mamaia . . . ce de nuduri !
Frunza de le-os da-o-n dar
Toată vița-n Murfatlar
Ar rămine doar cu struguri.

Paradox

Am mers mereu cu soarele in față,
Dar crunt a ris de mine cel de sus :
Plecai spre răsărit azi-dimineață
Și-ajung acum, spre seară, la . . . opus !

Unui epigramist chel

Curioase-asocieri
Are mult talent nebunul
Epigrame în doi peri,
Iar la el pe cap niciunul.

Măr lingă drum

Neimprejmuit, sub cer
Plin de fructe-i pin' la poale. —
Mulți avură gard de fier
Și li-s ramurile goale.

Poșta poeziei

Felix — Timișoara. De data aceasta, poeziile trimise repetă la temperatură mai scăzută motivele din versurile anterioare. Nu vă e străină nici o nuanță de vulgaritate. „Ți-e atit de frig / De ai căutat călduri / În trupul altui chip ?"

Sivan Valeria — Sebeș—Alba. Da, sintem și noi de acord cu ceea ce vă spune criticul literar bucureștean Dumitru Micu : „Poeziile dv. nu sint nici rele. dar nici ieșite din comun".

Monica Rohan — Lugoj. Pină mai creșteți în poezie, trimiteți-ne din grafica dv.

Constantin Băbțan — Sibiu. Prea declarativă poezia dv., mai ales „Vitralii" : „Aoleu, mamă, / arde dragostea cu care ai iubit".

Despa Leonida — Lugoj. Nici abundența de metafore nu poate inlocui talentul. Darnice clipe, păsările seninului, tăcerea albastră, sint pure locuri comune.

Nicolae Ș. Iorga — București, **Diana Dan** Timișoara. **Cucu M. Murgu** — Berzovia. Nu văd evoluția.

B. Stanciu — Dolj. Așteptați pină va fi spațiu pentru întregul poem „Eroica". Fragmente s-ar putea da la „Start".

Nelu Barocnă — Teleorman. Nu, nici în „Scrisul bănățean" și nici în „Orizont" nu am publicat poezii și folclor de la dv.

Dan Mindru — Vrancea. Multă descripție, mult torent verbal.

Aurică Oprea — Galați. Există semnul arderii autentice. Continuați.

Ion Sălcianu — Dimbovița. Cu „mindra strălucire a soarelui de vară" ajungem mai curind la mare, decit la poezie.

Gina Werner — Craiova. Reproduc din versurile dv., fără comentariu : „în stup sint albine / pe străzi merg blondine / în junglă jivine / iar trenul aleargă pe șine".

A. C. Dobra — Baia Mare. Poezii de album. cu unele excepții.

Liliana Pripici — București, Prea constatativă — poezia dv. de scurtă respirație.

Nicolae Călugăru — Timișoara. „Gizele s-au dat la umbră", spuneți dv. Cu astfel de versuri nu ieșiți la lumină.

Vasile Ion Tatu, Oscar Gib Roll — Petroșani, **Sorin Roianu** — Caraș—Severin. Se observă o oarecare tensiune lirică. Evoluția depinde de dv.

CELSIUS

START

Vioara Mărăndici

În fața aerului

Să mă recunoști după florile albe ce se deschid atunci în tine ;
ele sint singura mea făptură din lumea asta,
după aerul care-mi fură sufletul, parfumul ca un trup prelung
invăluindu-te . . .
Un singur sunet voi fi,
o respirație, o clipă,
univers ce l-ai străbătut intreg, cindva, o
viață, cum recunoști aerul pur ce te însoțește dintotdeauna
cu fascinație, cu ințelegere,
dăruindu-se,
obligindu-te cu voia ta,
cu fericirea ta să i te dărui.
Știind și neștiind asta,
fără ginduri vei fi ca în fața aerului
desfrunzit de semne și cuvinte,
ca în fața ta insuți.
Sint o clipă din timpul tău,
un loc cit un fir de nisip din spațiul tău.
Intr-o clipă eternă mă vei recunoaște după lumea imensă
ce mă inconjoară, purtindu-mă în infinit ;
vei fi gol atunci de pinditoarele ginduri
ca in fața aerului.

Pe malurile acestea

Toate locuiesc pe malurile acestea o singură dată
intre fascinație și uitare,
Apoi se cufundă, filtrate prin oglinzile mișcătoare,
Și fluviul inaintează cu încă atitea lucruri.
Mi se fring uneori clipele
În singele inspăimintat de el insuși.
Poate noi locuim in afara lucrurilor o singură dată
și sufletul este altul cu fiecare dăruire.

Ești alb

Ești alb.
Luna linge oglinzile cu limba ei albă.
Luna este albă și oarbă. Sufletul ei e rece.
Cade cu lacrimi reci in sufletele copacilor.
Care sint negri și fierbinți. Copacii
fac explozie.
Și totul e invers. Ești alb, iubitule.
Și eu nu-ți spun nimic.

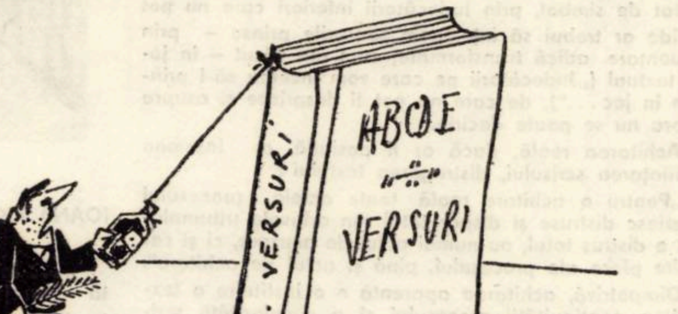

CONSTANTIN GAVRILĂ

evrika!

● Legedă : s-a născut atit de sus, incit a inventat treptele, ca să coboare.

● Pe pereții Marelui Gol am desenat oameni, ca să se știe cindva că am iubit vinatul.

● Cind puterea banului va rugini, vom căuta aur pe-o altă planetă.

● În jurul nostru sint o infinitate de linii. Dintre ele una singură ni se potrivește : linia vieții.

● Ca să infloreascӑ pustiul, caută o femeie cu care să clădești o casă în deșert.

● Și totuși e firesc ca lacrimile să curgă uneori sub ochii noștri.

● Dacă am aduce pămint de pe alte planete am crește în ochii naturii.

● În fiecare clipă universul dă ora exactă Atunci pămintul o ia mereu inainte.

● Ca să ne poată despărți, zidurile își unesc fiecare piatră.

● Noaptea pe nisip sori nevăzuți fac plajă

● Că norii sint inocenți, o dovedesc ploile căzute în mări și oceane.

● Trebuie să ai mult calm ca să ieși dintr-un labirint de nervi.

● Trebuie să-ți fie viața un Infern ca să ajungi în Paradis, pentru că nu concep să renunți la un paradis în favoarea altuia.

● Eternitatea ne invață că moartea s-a născut de la bun inceput.

ION VELICAN

Franz Kafka

PROCESOGRAFUL

Romanul Procesul nu este numai romanul unui proces. ci si procesul unui roman. Ca orice text important, și acesta are pereții interiori lustruiți. incit opunindu-se unul altuia fiecare se opune siesi intr-un proces care. prins intre oglinzi. nu poate decit să se răsfringă in sine. Si tocmai pentru că ori de unde l-am incepe Procesul s-ar răsfringe in sine. mă voi feri de diluări. oprindu-mă la un singur fragment. Incercind să inteleg ce spune despre sine. adică ce spune despre literatură.

Fragmentul este acela care surprinde discuția dintre Joseph K. si pictorul Titorelli. Cu acest prilej. pictorul – artist si specialist in procese sau. mai bine zis. artist adică specialist in procese – ii vorbeste lui Joseph K. despre „trei posibilități : achitarea reală, achitarea aparentă si tărăgănarea la infinit".

Voi propune de la inceput următoarea convenție : să presupunem că cele trei soluții posibile ale procesului ar corespunde la trei timpi de operă literară. evident fiind faptul că opera este soluția unui proces. „Achitarea reală" ar fi atunci o operă inchisă. cu un sens fixat o dată pentru totdeauna. Asa cum, mai ales de la Umberto Eco incoace. bine stim despre opera literară, in realitate intotdeauna deschisă inspre noi lecturi, „nu există nimeni care să poată determina o achitare reală". Titorelli el insusi este un „cititor" de procese și tocmai de aceea știe că nici unul nu se incheie prin achitare reală :

„... am asistat la toate dezbaterile mai importante, am urmărit. atit cit s-a putut, numeroase procese si, trebuie să vă mărturisesc, n-am văzut niciodată o achitare reală"

Imposibilitatea este determinată de caracterul contradictoriu al procesului, supus unui cod și totodată contrazicindu-l :

„Legea. deși n-am citit-o, prevede, fireste, achitarea nevinovatului, dar nu arată că judecătorii pot fi influențați. Iar eu, unul, am aflat tocmai contrariul : nu cunosc nici o achitare reală. dar cunosc, in schimb, numeroase cazuri de influențare".

Procesul fiind astfel, e firesc ca și lecturile sale să se opună unele altora, sau măcar să difere intre ele și, oricum să fie mereu surprinzătoare :

„Deocamdată, K. ținea să accepte toate părerile pictorului, chiar dacă i se păreau neverosimile sau dacă vedea cum contrazic alte păreri ..."

Achitări reale nu există decit in „legende" vechi, așa cum inchisă nu e decit structura mitului, al cărui sens e realmente unic și detașabil de text. Insă legendele nu se pot confunda cu justiția reală. cum nici miturile nu se confundă cu literatura :

„Nu e voie să apelezi la ele in fața tribunalului, nu-i așa ?

Pictorul rise :

– Nu, nu-i voie."

Achitarea reală. adică oprirea procesului prin inchiderea structurii, n-ar sta decit in puterea Tribunalului suprem. In acesta putem recunoaște, prin analogie, sensul metafizic in funcție de care se structurează, etajat și inchis, orice simbol. Dar iată că Tribunalul suprem nu se manifestă niciodată, este mereu absent din proces, iar pentru ca procesul să continue există tot interesul ca Tribunalul suprem să fie ignorat. In schimb. judecătorii inferiori, aceia care iau realmente parte la proces, n-au dreptul de a achita definitiv. Dacă Tribunalul suprem este sensul transcendental purtat de simbol, prin judecătorii inferiori care nu pot decide ar trebui să ințelegem sensurile prinse – prin influențare. adică transformare, cum am văzut – in jocul textual („Judecătorii pe care vom incerca să-i prindem in joc ..."), de care nu pot fi desprinse și asupra cărora nu se poate decide.

Achitarea reală, dacă ar fi posibilă, ar insemna desființarea scrisului, distrugerea textului :

„Pentru o achitare reală. toate actele procesului trebuiesc distruse și dispar total din arhivele tribunalului ; e distrus totul, nu numai actul de acuzare, ci și celelalte piese ale procesului, pină și actul de achitare".

Dimpotrivă, achitarea aparentă e o instituire a textului, a continuității procesului și a circularității scrisului :

„In cazul achitării aparente, lucrurile stau cu totul altfel. Hotărirea nu introduce in proces nici o altă modificare in afara imbogățirii dosarului cu dovada de nevinovăție, cu textul achitării și cu temeiurile lui. In rest, procedura se continuă. E inaintată mai departe, spre instanțele superioare, e readusă la cele inferioare, după cum cere continuitatea circulării actelor in birouri ..."

Procesul este discontinuu, el pare uneori intrerupt pentru a fi reluat apoi in direcții surprinzătoare, imprevizibile :

„... nu incetează să treacă prin tot soiul de urcușuri și coborișuri, cu oscilații mai mult sau mai puțin ample și cu stagnări mai mult sau mai puțin mari. Nu poți să știi niciodată drumul pe care il va urma".

Văzut din afară. un proces poate să pară definitiv incheiat, dar cunoscătorii știu că el va fi reluat :

„Privind din afară, poți să-ți inchipui mereu că totul a fost uitat. că actele s-au pierdut și că achitarea e definitivă ; dar cei inițiați stiu bine că nu-i așa".

Procesul generează acte scrise – de acuzare, de achitare –, iar acestea, examinate din noi puncte de vedere, cu mai multă forță analitică, duc la redeschiderea procesului :

IOANA MOGA MAGERIU – Meandre (ulei)

„... intr-o bună zi – cind nimeni nu se mai așteaptă – un judecător oarecare privește cu mai multă atenție actul de acuzare, vede că nu și-a pierdut valabilitatea, și ordonă imediat arestarea".

După care urmează o nouă falsă inchidere a procedurii : „procesul reincepe dar rămine mai departe posibilitatea dobindirii unei noi achitări aparente".

Cursul pe care-l ia procesul e determinat de noile contexte in care e situat, iar „lectura" innoită sau „rescrierea" lui e la fel de activă ca la inceput :

„... trebuie să te adaptezi noilor circumstanțe ca să obții a doua achitare ; de aceea ți se cer eforturi la fel de mari ca și pentru prima".

Deosebirea dintre achitarea aparentă și tărăgănarea la nesfirșit ar putea să fie aceea dintre o operă incheiată dar in mod evident deschisă, oferită unui șir de lecturi, continuind adică să fie activă, să producă sens, și o alcătuire literară fragmentară. o intertextualitate prin care limbajul literar trece de la un scriitor la altul incercind să nu se fixeze in opere. tendință caracteristică literaturii ultimelor decenii care e o incoactivitate permanentă. după cum si tărăgănarea la infinit „mentine permanent procesul in prima lui fază". Pentru ca ea să fie astfel. e necesar ca activitatea justiției să nu inceteze nici o clipă, nici in aparență („N-ai voie să scapi din vedere procesul. trebuie să te prezinți la intervale regulate in fața judecătorului ..."). după cum dinamismul literaturii moderne, nezăgăzuit de soluții care s-ar da drept definitive, e mai accentuat decit cel al literaturii clasice, indelung fixată in anumite tipare. Literatura modernă e astfel mereu ceva in curs de a se face, ceva care incepe mereu :

„Dacă nu neglijezi nimic, se poate spune cu destulă certitudine că procesul nu va ieși din prima fază".

Totodată, silită să se transforme necontenit. literatura modernă e tot timpul atentă la sine, se oglindește tot timpul in sine și prin aceasta se inchide, intr-un fel. in sine : „trebuie ca procesul să se invirtească mereu in cerculetul restrins la care i-a fost limitată in mod artificial acțiunea".

Totuși, aici e de făcut o adăugaire fără care aș ceda tentației de a descoperi analogii cu orice preț : in realitate, inchiderea in sine a literaturii moderne e relativă si mai mult aparentă. căci prin același proces al oglindirilor reciproce textul literar intră in contact transformator cu alte texte. fie ele literare sau nu, fie ele scrise sau nu (inconștientul, istoria, societatea. și nu numai acestea, pot fi – cum se știe – „citite" ca texte). De aceea, inchiderea in sine a unui proces mi se pare a fi tot atit de imposibilă ca și achitarea reală. ceea ce devine evident dacă observăm că achitarea și inchiderea sint in acest caz sinonime.

Adevărata finalitate a procesului este ca el să dureze ,iar pentru aceasta e necesar ca două obiective contradictorii să fie atinse – să se impiedice in același timp condamnarea și achitarea acuzatului –, in această contradicție stind „miezul chestiunii", adică insuși principiul procesului :

„Cele două metode au in comun faptul că impiedică condamnarea inculpatului.

– Dar ele impiedică și achitarea lui reală, spuse K. incet, de parcă i-ar fi fost rușine că a ințeles.

– Ați prins miezul chestiunii, spuse repede pictorul".

Miezul chestiunii – generatorul procesului – este deci o contradicție menținută care asigură o tensiune continuă intre polul achitare și polul condamnare, impiedică oprirea procesului prin oprire definitivă intr-unul dintre poli. Or, tocmai acesta este – o arată toate analizele – principiul activității textului modern. In timp ce literatura cu structură de simbol incearcă să-și oprească mișcarea in momentul revelării unui ințeles transcendental, textul modern pune in cauză toate sensurile, le transformă pe toate necontenit și astfel le produce, de unde tendința sa de a fi un dinamism necurmat, de a fi un proces. Totodată, literatura, această activitatea paradoxală care nu incetează să difere de sine insăși și nu incetează in același timp să devină ceea ce a fost intotdeauna, nu a evoluat linear dinspre simbol spre text, ci, mai curind, a făcut ca textul care intotdeauna a pulsat sub simbol, punindu-l in primejdie, să devină, in epoca modernă, dintr-un secret al operei o evidență a sa. La hotar, a proliferat o intreagă literatură incă simbolică dar al cărui ințeles nu mai e transcendental ci referitor chiar la text. Literatura a devenit simbol al literaturii. In această literatură se inscrie și Procesul lui Kafka, simbol al procesului literar. Insă, ca orice simbol, Procesul nu e numai atit, ceea ce ințelege Joseph K. și se rușinează, așa cum se rușinează un om bine crescut atunci cind, fără să vrea, descoperă un secret jenant. Fără să vrea, Joseph K., pornit să afle ce trebuie să facă pentru ca procesul lui să inceteze, descoperă că procesul nu va inceta niciodată.

LIVIUS CIOCÂRLIE

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Motiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

O

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBL „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 9 AUGUST 1973 ● NR. 32 (285) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

TINERII

Generația tînără a lumii, poate mai mult ca oricind astăzi, este increzătoare in triumful viitor al rațiunii. A unei rațiuni care se cheamă pace, egalitate socială și națională, a unei rațiuni care se cheamă colaborare și prietenie.

Nu este pentru prima dată cînd gindurile unei intregi generații tinere cuprind, prin problematica pe care și-o ridică, nu numai o țară sau o zonă geografică, ci intreaga planetă. Nou este ca această planetă să fie văzută de proprii săi locuitori, aflați la ceasul responsabil al conștiinței, ca un tot unitar capabil de cele mai indrăznețe realizări. Nou este ca generația vulcanică, aflată azi intr-un climat fără precedent, să îmbrățișeze cu seriozitate ideea responsabilității ei politice, a reușitelor concrete de miine, care acum nu sînt decit aspirații.

La Berlin 20 000 de tineri s-au întilnit sub semnul celui de al X-lea Festivalul Mondial al Tineretului și Studenților pentru a face un util schimb de idei. Timp de o săptămînă sub deviza de semnificație majoră : „Pentru solidaritate antiimperialistă, pace și prietenie", tineri din peste 140 de țări de pe toate continentele au dialogat deschis pe cele mai diverse planuri și în primul rînd politic, filozofic și cultural. La cluburile diferitelor națiuni au avut loc in toată această perioadă intilniri bilaterale intre diferiții reprezentanți ai celor 1 700 de organizații de tineret prezente la festival, cu care ocazie s-au schimbat idei și păreri privitoare la realitățile contemporane, la viitor.

Delegația română formată din tineri muncitori, țărani, elevi și studenți a dus mesajul său de pace, prietenie și solidaritate exprimînd voința tinerei generații din țara noastră de a contribui la intensificarea legăturilor dintre toate popoarele lumii în vederea realizării unității de acțiune a tuturor forțelor democratice in lupta lor pentru pace și progres. De o deosebită semnificație a fost caldul mesaj adresat de președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, participanților la cel de al X-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților care sintetiza lucid speranțele intregii lumi democratice de azi intr-un viitor prosper al omenirii, viitor a cărui responsabilitate o poartă și generația tînără. Pentru că există in conștiința acestei generații germenele adinc uman al dreptății și echității și există făcut și inceputul pentru un climat de destindere internațională, terenul cel mai fertil pentru împlinirea oricăror năzuinți.

ORIZONT

convorbiri

Cu prof. dr. doc.
CONSTANTIN ANASTASATU

rectorul Institutului de medicină și farmacie din București

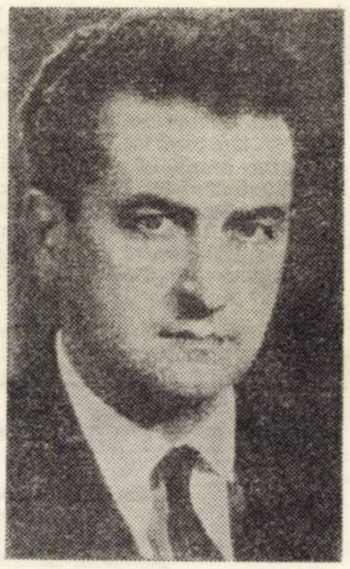

Aici, la rectorat, pe „Dionisie Lupu", îl aștept să sosească de la clinică pe prof. dr. doc. Constantin Anastasatu, membru al Academiei de științe medicale, rectorul Institutului de medicină și farmacie, director al Institutului de ftiziologie și al Clinicii de ftiziologie din București. Cunoscută personalitate a medicinei românești – căreia i se dedică cu pasiune de trei decenii – profesorul C. Anastasatu desfășoară și-o prodigioasă activitate științifică, de cercetare. Amintim dintre volumele pe care le-a publicat, singur sau în colaborare cu un colectiv îndrumat de domnia-sa : monografiile „Chimioterapia și Chimioprofilaxia tuberculozei", „Scintigrafia pulmonară", „Metodica luptei antituberculoase", „Ftiziologia clinică", „Terapia tuberculozei pulmonare". Participă la toate conferințele și marile congrese de tuberculoză, cu lucrări consacrate îndeosebi chimioterapiei antituberculoase și în mod special experimentării, sub diverse forme, a tuberculostaticelor moderne.

Dar, iată, se-apropie ora pe care mi-a fixat-o și-l văd apărind, punctual, în holul rectoratului.

– Dacă ar fi să definiți momentul actual in care se află specialitatea căreia vă dedicați, ftiziologia, ați putea afirma că in lupta cu tuberculoza s-a parcurs un drum al cărui capăt se zărește ?

– Pot să afirm că s-a parcurs un drum foarte lung și foarte greu, dar că în momentul de față dispunem de arme de luptă extrem de eficace. Capătul drumului se zărește, dar mi-ar fi încă greu să precizez clipa cînd în țara noastră va fi lichidată tuberculoza, ca problemă de sănătate publică.

– Adică se poate vorbi – dacă nu de eradicare – de înfringerea acestui cumplit flagel ?

– Da, chiar și de eradicare, dar e preferabil să nu vorbim de ea, întrucit s-a mai vorbit și altădată, dar s-a înțeles greșit ; iar o înțelegere justă ar necesita un spațiu mult prea larg față de cel ce poate fi acordat convorbirii noastre. Ceea ce vă pot spune, cu siguranță, este că înfrîngerea definitivă a tuberculozei a devenit un lucru posibil și că toate eforturile noastre sînt concentrate în momentul de față în acest sens.

– Doriți să amintiți principalele contribuții românești din ultimii ani in acest domeniu ?

– În anii din urmă s-au adus contribuții importante în domeniul ftiziologiei, atit pe planul cercetărilor științifice cit și în cel al aplicării practice a rezultatelor. Nu aș vrea să menționez nume, dar țin să scot în evidență cercetările colectivelor din institutul de ftiziologie din București, ca și pe cele din clinicile de ftiziologie din alte mari unități din țară. O parte din aceste cercetări s-au concretizat și în monografii ca : „Imunomorfologia tuberculozei", „Terapia tuberculozei pulmonare", „Metodica luptei antituberculoase" și altele. O mare parte din rezultatele cercetărilor au fost aplicate, cu o eficiență ridicată, în lupta împotriva tuberculozei și aș cita acțiuni ca perfecționarea vaccinării B.C.G., ridicarea calității examinărilor bacteriologice, o mai bună organizare a aplicării chimioterapiei ca metodă de luptă antituberculoasă etc.

– Nu cumva poluarea complică și mai mult lucrurile, ducînd la o nouă recrudescență a bolilor respiratorii ?

– Poluarea aerului începe într-adevăr să devină o problemă chiar și la noi și aceasta nu poate avea decît repercusiuni negative asupra aparatului respirator și a patologiei pulmonare. E de așteptat – în special – sporirea unor boli netuberculoase, cum sînt bronhopneumopatia cronică obstructivă sau bronșita cronică cu emfizem. a cancerului bronhopulmonar și a altor maladii în apariția cărora un rol important joacă nu numai poluarea aerului cu anumite gaze toxice sau cu diverse prafuri industriale, ci și poluarea cu fum de tutun pe care ne-o facem noi înșine.

– Ultimele hotăriri de partid ridică noi probleme și invățămîntului. În ce fel se va dezvolta și profila invățămîntul medical, mai cu seamă in ceea ce privește relația cu practica ocrotirii sănătății ?

– În Institutul de medicină și farmacie din București, noi am trecut în mod concret la aplicarea hotăririlor plenarei privind legătura invățămîntului cu practica în cadrul integrării invățămîntului cu cercetarea și producția – în cazul nostru cu ocrotirea sănătății. Acest lucru se oglindește și în planurile de învățămînt, în care ponderea practicii trece de 73 la sută, ca și în accentul ce se pune pe externatul generalizat, pe practica în clinici din cursul anului, pentru anii I și II, pe practica de vară, pe activitățile din laboratoare etc.

– Cind considerați că se va putea asigura pentru fiecare absolvent de medicină un stagiu clinic complet și de durată ? Ce dovedesc sondajele efectuate printre studenți ?

– Studenții înțeleg, în imensa lor majoritate, că în cadrul facultăților de medicină trebuie să se pregătească pentru a deveni medici generaliști, adică medici capabili să facă față imediat solicitărilor curente ale populației și problemelor importante de igienă și sănătate publică, în special în mediul rural și în intreprinderi industriale, dar și în alte locuri de muncă.

În ceea ce privește viitorii absolvenți ei trec și în prezent printr-un stagiu clinic foarte serios în cadrul externatului generalizat. Un stagiu și mai complet se realizează însă în cadrul internatului, care, credem, ar putea să capete în viitor o ex-

VALENTINA DIMA

(Continuare in pag. 10)

MARCEL TURCU

Invocație

Mă hrănesc cu cuvinte de prieteni
Beau pin-la fund paharul
Arborilor de pe stradă-apropii
Aduc pină sub muchie, trag in nări
Puternic toată
Mătasea de pe celălalt chip . . .
Plăminilor mei le place
Acel aer grațios, oxigenul mîndru :
Mă hrănesc cu cuvinte de prieteni . . .

Necunoscutule, ești fratele acestui moment,
Tovarășul clipei de-acum
Mă răcoresc in gesturile tale,
Mă spăl in ele, imi spăl cugetul
Ca intr-o apă tandră și tînără –
Să forțăm clipa puternic
În favoarea noastră –
Să ne cunoaștem deodată !

LECTOR

Constantin Ciopraga —

HORTENSIA-PAPADAT BENGESCU

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Constantin Ciopraga și-a concretizat preocupările pentru destinul literar al Hortensiei Papadat-Bengescu într-un șir de documentate articole publicate în **Viața românească, Tomis,** și cele mai numeroase, în **Cronica.** Aceste preludii, deloc întîmplătoare, au generat pasionanta carte despre autoarea **Concertului din muzica lui Bach.**

Monografia de față este a doua asemenea scriere închinată Hortensiei Papadat-Bengescu, după aceea a lui Valeriu Ciobanu din 1965. Cartea, de la început, se detașează de o monografie tradițională, în sensul că se evită sondarea amănunțită a copilăriei, adolescenței, maturității, a familiei etc., dîndu-ni-se în schimb prețioase informații legate indisolubil de activitatea literară a Hortensiei Papadat-Bengescu. Perspectiva din care e privit debutul literar al prozatoarei se diversifică, se adîncește prin stabilirea inter-relațiilor : scriitoare — **Viața românească** (respectiv G. Ibrăileanu), ceva mai tîrziu, scriitoare — **Sburătorul** (respectiv E. Lovinescu) și, în sfîrșit, apropierea de unii scriitori ca Liviu Rebreanu, colaborare la revistele vremii, printre care și **Tiparnița literară** a lui Camil Baltazar.

Înainte de a lumina pe rînd etapele creației bengesciene, Constantin Ciopraga, într-un capitol concis, dar bine închegat și foarte prețios în ansamblul privirii critice, pe baza bogatei corespondențe și a jurnalului scriitoarei dezvăluie febra cugetării ce precede elaborarea operelor literare, punîndu-ne față în față cu niște resorturi interioare ale Hortensiei Papadat-Bengescu mai puțin cunoscute.

Semnificativ este dialogul pe care criticul îl inițiază peste timp cu autoarea. Referindu-se la două personaje, boierul Baldovin și demagogul Jean Deleanu, criticul spune : „A fost o greșeală de perspectivă că în roman li s-au dat roluri secundare, cînd fiecare din ei putea aduce un suflu de realitate".

De asemenea, este remarcabilă sugerarea unei apropieri a operei bengesciene cu opere de mai tîrziu, ale epocii noastre. „În tinerețe Lică avea **le physique de l'emploi,** atrăgînd atenția prin grația naturală. În fizionomia lui din **Rădăcini** intră oarecare vulgaritate, transpusă pe un portativ pitoresc, ca în **Groapa** lui Eugen Barbu". Constantin Ciopraga, revelînd originalitatea prozei Hortensiei Papadat-Bengescu ocupă, întrucîtva, un loc intermediar între metoda stendhaliană, tradițională, și metoda unei Nathalie Sarraute din cadrul „Noului roman" (acesta beneficiind de inovațiile lui Proust). „Uneori, chiar îi constată întîietatea. „În fond, **Balaurul** e un amplu jurnal, spovedania unei conștiințe ; poate cea dintîi pe plan european reflectînd drama războiului prin intermediul unei viziuni feminine. La un an după **Balaurul,** în 1924, apăreau mărturisiri indirecte, consemnate de bărbați : **Les Gardiennes** de E. Pérochon și **La gaurre des femmes** de Antoine Redier".

Sînt, însă, inadmisibile într-o asemenea monografie de valoare și de ținută, o serie de greșeli de tipar (fără a fi măcar corectate într-o erată), cum ar fi cele de la paginile 29, 45, 120, 153, 190.

TEANA ȘERBĂNESCU

Domnița Georgescu-Moldovanu

STELE PE LIRĂ

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Cu excepția a două sau trei compuneri corecte — între care, e drept, și un lung poem mitico-filozofic cu accente titaniene, cuprinzînd între altele și versurile : „Blestem pe cei ce-nșală la cîntar / și calomniatorii, în tartar ! (p. 112), rostite, dacă am priceput bine, de un fel de Prometeu-femeie — întregul volum de versuri semnat de Domnița Georgescu-Moldoveanu, este o înșiruire de găselnițe dintre care, cu tot regretul, ne permitem să grupăm numai cîteva : „Apa nopții urluiește, se smulge sălbatec din clești" (p. 19), „Privirea ta iubitule arare, / Mi-e veșnicie și stelioare" (p. 21), „Pe lîngă geamuri se mărgelară / Clopote mici cu ting-tanguri încete" (p. 22), „Gîndire, arzuiri de idei în suiri" (p. 42), „Și vrej de vîrteje / Printre găteje de corn luciferic, / Recad în ogiva / popasului sferic". (p. 71). Ultimele versuri fac parte de altfel dintr-un poem din care mai cităm : „Voi ciopli alfabete / de versuri cum limba pelasgă ne dete, / Să adulmece arderea mea de cuvinte / Spațiul și timpul — și uimit să se zvînte". (p. 72). Am putea concede că fiind vorba de limba pelasgă pe care autoarea o vorbește în versuri — să mai cităm, cîteva, care totuși nu sînt decît o palidă traducere din respectiva limbă : „Un cer de grindeni, rupt de nalta minte / Să strămureze viclenia firii. / Sentința să răzbubuie prin hăuri / Să zguduie odată tunător / chiar pardesiul învoit la răuri. / Cutremură-te cer, de scriitor" ! — inițiativa de a publica aceste **Stele pe liră** se va vădi profitabilă. Cel puțin pentru Domnița Georgescu-Moldoveanu. Și în nici un caz nu vrem să credem că apariția acestei cărți este o farsă (sinistră) la care și-au dat concursul cîțiva literatori șugubeți și că, deci, poeta în cauză nici nu ar exista. Nu de altceva, dar o promisiune a domniei-sale ne-a dat îndreptățite speranțe : **„Singură, singură / Îmi fac loc printre zile / Cu obrajii, cu tîmplele / către zarea lucindă / Să duc florile minții / Celor ce vor veni"** . . . (p. 84). Sublinierile ne aparțin.

LUCIAN ALEXIU

cartea străină

E. WICKERT„ DER PURPUR"

Romanul istoric al lui E. Wickert este captivant atît prin felul în care prezintă viața și moartea împăratului roman Quintillus, cît și prin problemele adînc umane pe care le pune.

Metoda de a prezenta acest capitol din istoria romană se deosebește de aceea a romanelor istorice cu care Graves și Warner Rex ne-au obișnuit. 1) În romanul „Der Purpur" autorul nu pune personajul principal să povestească ceea ce el a făcut sau simțit, respectiv să-și explice viața, ci după o prezentare în introducere a documentelor istorice intrebuințate caută prin completarea cu viață a acestor date istorice, prin prezentarea anumitor acte sau stări psihologice ale personajului principal ca și prin presupuse corespondențe sau convorbiri ale personajelor care au jucat un rol în întîmplările acelor vremuri să explice atît angajarea la tron a lui Quintillus cît și sinuciderea lui după numai douăzeci de zile de domnie.

Modalitatea romanului se apropie de aceea a „Idelor lui Marție" a lui Thornton, care, prin redarea imaginară a unor corespondențe, a unor convorbiri și a unor date istorice reconstituie atmosfera din societățile romane care au precedat moartea lui Cesar. Și romanul lui Wickert se oprește la această epocă a imperiului roman și a evenimentelor din anul 270.

În viziunea autorului, Quintillus apare ca un visător plin de măreția vechii Rome și de autoritatea vechilor instituții într-o epocă cînd centrul economic și politic nu mai era la Roma, ci în provincie și cînd legiunile — mai ales acelea de la Dunăre — decideau soarta imperiului. Ajuns împărat prin alegerea senatului, își dă seama că planurile lui nu se potrivesc cu realitatea și atunci cînd legiunile de la Dunăre îl aleg ca împărat pe Aurelian, în loc să se retragă în viața privată, el consideră că acel care a fost purtătorul lui „imperium" trebuie mai degrabă să moară cu demnitate decît să-și trăiască viața în continuare ca un simplu cetățean. Cu multă finețe autorul conturează dramaticul sfîrșit al lui Quintillus, conflictul dintre puterea civilă a statului roman — reprezentată prin senat — putere însă numai formală și adevărata putere în stat care era armata și mi ales armata de la Dunăre. Nedîndu-și seama de realitate era evident că visătorul Quintillus — deși atît de bine intenționat — trebuia să eșueze. Și totuși acest împărat de formă, care a domnit numai cîteva zile cucerește simpatia lectorului. Împăratul a trăit consecvent părerilor sale și, mai ales, a murit pentru ele.

Romanul lui Wickert este istorie romanțată, care nu caută numai să ilustreze istoria, ci să o și explice și să o expună așa cum ea ar fi putut sau ar fi trebuit să fie. Menționăm că autorul, diplomat de carieră și actualmente ambasador al Republicii Federale Germania la București, s-a ocupat într-un alt roman 2) de un capitol din istoria veche a poporului chinez, ca rod al cunoașterii acestei țări și acestui popor.

1) Graves: „Eu, Claudius împărat", „Eu, Claudius zeu"; Warner Rex: „Cesar. 2) „Der Auftrag"

GH. CIULEI

cronica literară

Petru Vintilă, 101 PICĂTURI DE CERNEALĂ

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Petru Vintilă este un scriitor harnic. Ultimele luni au adus, în rafturile librăriilor, vreo patru din cărțile Domniei sale : proză, publicistică, literatură pentru copii. Orice fișier de bibliotecă bine aprovizionată va certifica, de altfel, hărnicia autorului. De vreo douăzecișicinci de ani Petru Vintilă scrie mereu, într-un ritm demn de invidiat de orice meseriaș al condeiului, cărți de toate categoriile : manuale de bună purtare, reportaje, nuvele, romane. Și puțini dintre scriitorii de azi ne creează senzația risipirii și a trădării continui a propriului talent, cum o face Petru Vintilă.

Cinci dioptrii, **placheta de debut a scriitorului (1945) conținea poezie temperat-avangardistă. Pentru cititorul de** *azi*, **surpriza e reală fiindcă Petru Vintilă era într-adevăr un poet, atunci, în 1945. Surpriza pentru cititorul consecvent al autorului era după 1949 că Petru Vintilă și-a abandonat poezia, preferind proza. Volumele ulterioare sînt inegale, dar** Mărirea și decăderea Păunei Varlaam, **text antologic (cel puțin în epocă) părea să ne pună în fața unui viitor important prozator, în linia lui Slavici și Popovici-Bănățeanu. Se părea că Banatul va deveni pentru scriitor o adevărată mină de aur. Și că, redescoperind (și reînnodînd) o tradiție, Petru Vintilă va reprezenta un punct de reper al prozei actuale.**

Speranță zadarnică, precum atîtea altele : scriitorul a abandonat rapid atît de promițătorul drum, și cîteva din cărțile viitoare nu sînt altceva decît teancuri de hîrtie tipărită : cu bunăvoință criticul poate extrage ceva din „Orașul încercuit", **de exemplu, convențională și plată relatare a insurecției într-un oraș de provincie. Un premiu al** Uniunii scriitorilor **i-a dat iluzia scriitorului că poate fi un bun reporter, și Petru Vintilă și-a mai adăugat bibliografiei cîteva titluri : cărți de reportaje roz, dintr-o realitate foarte ajustată de un scriitor căruia îi priește mai mult biblioteca decît terenul.** Milița, **interviu-eseu cu și despre Milița Petrașcu (1972) este însă o carte ce răscumpără o bună parte din hîrtia tipărită și aruncată necruțător pe piață de Petru Vintilă. După** Mărirea și decăderea Păunei Varlaam, **este prima carte de „redresare a scriitorului", în care nu se trișează și în care atitudinea publicistului (timidă, umil-respectuoasă) naște pagini de autentică vibrație emoțională. Am fi scris cu plăcere despre** Milița **dacă, între timp, scriitorul n-ar mai fi apărut (în librării) cu un roman și un volum (antologic) de publicistică (101 picături de cerneală) cărți foarte inegale, nu atît de slabe ca seria ce a premers** Milița, **dar făcute la repezeală, dintr-un condei. Nu ne îndoim că Petru Vintilă e un scriitor harnic : ne îndoim însă că e suficient de exigent cu sine insuși.**

Cum face și cu volumul antologic 101 picături de cerneală. **Ca orice gazetar, Petru Vintilă a scris o sumedenie de pagini plate, fără duh și fără sare. Jumătate din susnumitul volum le păstrează ca pe niște moaște purtătoare de noroc. Reintîlnim și cîteva reportaje galeșe, și cîteva anecdote străvechi, și aforisme** (Semințe din dovleacul meu **și le intitulează prozatorul), și cîteva pledoarii (anoste) pentru documentare, și rînduri despre** limba literară **(exista într-un timp moda ca tot scriitorul să-și dea cu părerea despre limba literară), și cîteva malițîi adresate criticilor literari (Petru Vintilă a descoperit unul care nu știa cum arată o vacă, credea că porumbul se cosește, ș.a.m.d.).**

Paginile admirabile ale cărții sînt despre Banat : ca și în Milița, **confesiunile lui Petru Vintilă, rostite pe un ton tremurător, (scriitorul preferă, în ultimele cărți, tot mai mult, evocarea) reconstituie un oraș de provincie, cu lumea și eroii lui. Scriam că** Mărirea și decăderea Păunei Varlaam **putea fi marele început al lui Petru Vintilă : scriitorul are un ochi excepțional înzestrat pentru evocarea** provinciei, **a lumii mărunte. Petru Vintilă știe deci să evoce lumea aceasta prin care a trecut și evocările copilăriei și ale adolescenței sale (cele din volumul de față) sînt poarta spre** literatura **pe care o așteptăm de la Petru Vintilă. Scriitorul e îndrăgostit de cărți, de documente, și ce personaje admirabile se nasc din această lume necunoscută a iubitorilor de carte, a lui Petru Vintilă ! Umorul bonom și inteligența (cîteodată bufonă) a lui Petru Vintilă ne îndreaptă, mereu, spre pasiunea sa primordială,** lectura, **dar cîte hiatusuri și cît bovarism zac în această pasiune !**

Memorabile sînt paginile despre Lucian Costin, Ion Nicola, Romulus Ladea, Virgil Birou, Ion Stoia Udrea. „Acum cîțiva ani a murit Virgil Birou. Pagini cu adevărat remarcabile, sînt cele despre începuturile scriitoricești ale autorului (atît de utile istoriei literare) cele dedicate cărturarilor mărunți ; repetăm, remarcabile, și stîrnesc regretul că autorul le-a alăturat altora, mult prea multe, nedemne de ele.

Scrie undeva Petru Vintilă : „Eram un soldat ciudat ; prin ochelarii mei aburiți nu vedeam încă multe lucruri clare și așa s-a întîmplat că în iunie 1945 redevenit civil, am tipărit la Timișoara placheta Cinci dioptrii. Am povestit în cîteva rînduri despre prima mea aventură suprarealistă, „ nu mai revin asupra vitrinei timișorene în care am stat cîteva ore într-o poză de frondă juvenilă. De cîte ori mă vedea apoi ani în șir, regretatul Leontin Sălăjan, mă întreba zîmbind : „Vintilică, ia spune-mi tu, cînd mai stai într-o vitrină ?"

Text admirabil, ca și altele. Prea des în vitrină, azi, cărțile lui Petru Vintilă subțiază, nepermis de mult, substanța adîncă a unui talent în care credem.

C. UNGUREANU

Pornind de la titlu

Mircea Horia Simionescu este, în primul rînd, autorul unui narator – **ingeniosul bine temperat** – căruia îi aparţin volumele „Dicţionar onomastic" şi „Bibliografie generală". Ingeniosul a fost bine primit, deşi i s-au reproşat printre altele, că nu este destul (de bine) temperat („asociaţiile şi definiţiile absurde, urmuziene, ironia superioară şi enigmatică a ilogismelor de joc gratuit al inteligenţei" – Adrian Marino, sau : „prilej de orgie intelectuală" – **S.** Damian, sau : „. . . dominantele vervei rămîn totuşi calamburul, observaţia satirică estilizantă prin gratuitate . . ." – Marian Popa). **Ingeniosul** replică : „Unora li se părea că e prea imaginativ, prea liber în plăsmuirile sale, în timp ce materia aşezată în pagină suferea, de fapt de prea mare observaţie jurnalieră. Altora scrisul li se părea retoric, prolix, cînd de bună seamă el este sincopat, liniar şi avar. Împletirea de fantastic şi vulgar cotidian, de ironie şi inocenţă, de replică acidă şi lirism apărea unora o slăbiciune barocă, abstractă în esenţă, plictisitoare în desfăşurare. Proza lui este însă matematică. Construcţiile sale nu sînt deloc jocuri ale volumelor din creaţia unui pictor realist. (Colentina atribuie termenului de **realism** înţelesuri filozofice foarte cuprinzătoare). Fără excepţie ele sînt tendenţioase". Urmează arborele genealogic : Rabelais, Swift, Kafka, Mark Twain, dar mai ales – epica populară, Neculce, Cantemir, Budai-Deleanu, Urmuz, G. Călinescu (sînt uitaţi : Voltaire, Lawrence Sterne, Gogol, Jarry şi mulţi alţii pînă la acei fantaşti contemporani cu rădăcini în simbolism şi suprarealism, dar cu responsabilitatea mesajului realist). La aceştia se asociază numele lui Grigore Alexandrescu, V. Alecsandri, dar mai ales Caragiale, a cărui operă ne-o rememorăm deseori după modelul unui dicţionar onomastic. Atît **bibliografia generală** (din care am extras fragmentul de mai sus) cît şi **Dicţionarul onomastic** (vezi Ermenegildo, Galia ş.a.) conţin variantele explicite ale unuia şi aceluiaşi „prospect de lectură". Lectura reprezintă de fapt substanţa celor două volume. Ritualul este premeditat cu minuţiozitate : de la foile netăiate, după cum tinjeau adesea, pînă la trimiterile pe care le realizează în cadrul aceluiaşi volum, sau de la un volum la altul, nume de personaje, situaţii şi locuri comune – toate acestea obligă la o lectură consecutivă a bruioanelor din care e alcătuit textul, cel puţin într-o primă lectură, deoarece textul invită la alte lecturi. Ingeniosul este în fond şi de drept un Ambiţios. El urmăreşte realizarea Cărţii, găsind totodată o formulă firească ideii lui Mallarmé (în loc de foi volante – cuvinte într-un dicţionar), deoarece **dicţionarul** cuprinde, prin definiţie, cuvintele unei limbi, pe cît posibil, exhaustiv. Nu întîmplător volumul II este o bibliografie **generală.** Ingeniosul îşi invită cititorii să-i citească opera cu ochii unui spectator aflat în faţa unui mozaic sau să-l consulte aşa cum se audiază un concert Autorul a fost învinuit de inegalitate, de „coborîre trecătoare spre facilitate cînd colecţionarul nu mai refuză ispita de a găzdui şi combinaţii de factura Ubusului" (S. D.). O cereau însă „legile jocului", legi pe care nu le ignorase nici Rabelais = livrescul inevitabil al unei literaturi ce parodiază nu obiectele, ci limbajul nostru cu privire la ele, livrescul literaturii despre falsa literatură şi falsa cultură face ilizibil textul, fără revenirea deconectantă la senzaţia nemijlocită, de „vulgar cotidian" faţă de carnea cuvintelor. Subtilă este în acest sens observaţia lui A. Marino (Cartea . . . „pare scrisă în perioade diferite" . . .). Într-adevăr, o astfel de carte nu se poate scrie într-un an – doi, aşa cum nici n-o poţi citi într-o zi – două. Paradoxul, – o demonstrase K. Ciukovski pe exemplul lui O. Wilde, şi asta cu mult înainte de teoreticienii informaticii, – este în cel mai înalt grad informativă. Bogăţia de sugestii – stăpînite şi dirijate de către autor tocmai prin gestaţia îndelungată a textului – poate intoxica un lector grăbit. De aici, parţial, efectul de monotonie în prima parte a **Dicţionarului . . .**, parţial – deoarece pare să existe totuşi şi o suprasolicitare neprevăzută de autor prin aglomerarea textelor scurte, astfel că literele de la începutul alfabetului nu reuşesc să alcătuiască, fiecare în parte, o unitate de atmosferă distinctă (Bucion de la litera A ar fi putut imprima o nuanţă particulară grupajului de texte, dacă n-ar fi înăbuşit de texte „caracterologice" în manieră parabolică ; la litera B, textul mai scurt – Apendix Robby – e mult mai activ decît Somnul lui Marte etc.). Măiestria indicaţiilor de lectură se confirmă într-unul din bruioanele finale „Un oarecare domn Lampedusa". Pe ingenios nu cred că l-au interesat „evocările de tipuri şi medii literare" . . . (A. M.) ci dereglarea ticurilor lecturii. Textul se bazează pe contextul lectorului, acesta din urmă ştie cine-i Lampedusa, îi aşteaptă reabilitarea, aşa cum aşteptăm ultimul capitol al unui roman-foileton, deşi îi prevedem sfîrşitul. Or Ingeniosul nu dă satisfacţia **recunoaşterii** şi, abia acum, destinul tragic al lui Lampedusa se rotunjeşte **dincoace,** între noi şi text – ca **informaţie.**

Al doilea volum renunţă la orice ordine exterioară(a tablei de materii, a ordinii cuvintelor din punct de vedere alfabetic). Remarcăm şi aici demararea lentă, retardată, pretexte scurte. Numele de scriitori, de opere literare sînt o ingeniozitate mai puţin temperată. În consecinţă cartea se citeşte mai greu dar cu o plăcere sporită. **Infinitivele Sfîntului Anton** schiţează un crez estetic, reprezintă confirmarea justeţii lecturii sau infirmarea încercărilor de a supune producţiile Ingeniosului unor mecanisme preexistente. Angajarea socială, politică, umană – în fond este aici mult mai pregnantă, „lumea" cărţii, haosul acestei lumi este cu atît mai bine stăpînit cu cît face mai „gratuită" ordonarea textelor (pretexte). Patosul antimaşinist, antifilistin, nonconformist este implicat mai mult în însăşi construcţia „rezumatelor", „recenziilor", a tehnicii **digest**-ului, în timp ce noutatea primului volum pretindea teoretizări şi ilustraţii repetate ale propriei viziuni scriitoriceşti („jocurile" în toate ipostazele posibile, dar, mai ales, teoretic, spre deosebire de cele practice, „grave" din vol. II).

I. GYURCSIK

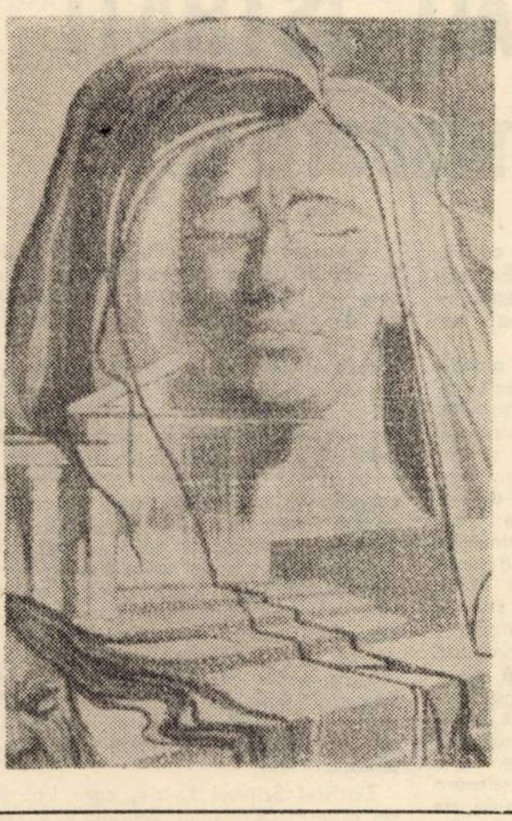

În paginile 3, 5 şi 7 reproducem lucrări ale pictorului Nicolae Dobra.

„Daphné"

cronica literară

Al. Simion, SÎNGELE UNEI VÎRSTE

(Editura Eminescu, 1973)

Încă în romanul anterior, Anotimpul posibil **(1971), autorul în încercarea de a verifica adevărul în privinţa împrejurărilor care întîrziau realizarea unor idealuri generoase, împlinirea unor destine de vechi luptători, prefera să adune necontenit probe, amînînd pronunţarea unui verdict din respect pentru fiecare detaliu, pentru delimitările adesea dificile între adevăr şi mistificare. El „clasa" dosarul lui Neli şi Neag, principalele personaje, din lipsă de probe suficiente, inteмeindu-şi judecata pe adevărul vieţii, pe fapte şi nu pe precepte, pe luciditatea trăirilor eroilor săi şi nu pe cazuistica abstractă a motivaţiei sociale (cum mărturiseşte unul din eroi, „ceea ce simt eu, chiar dacă nu pot traduce încă simţirea în limbaj de demonstraţie, e de asemenea dreptatea mea şi are aceleaşi drepturi la existenţă").**

Cu alte cuvinte autorul încearcă, în ambele romane, să reconsidere relaţia dintre literatura evenimentului, fresca socială şi ficţiune, romanul „conştiinţei". Istoria **nu îl preocupă pe prozator în sine, ea nu este reconstruită prin intermediul documentelor, ci este trăită din unghiul unor conştiinţe adeseori tulburi, aflate într-un proces anevoios de iniţiere, de „adaptare" la procesele complexe ale istoriei. „Cartea aceasta – precizează prozatorul cu privire la ultimul său roman – nu e nici îndreptar de istorie şi nici jurnal de memorii, ea îşi imaginează drame, de undeva şi de cîndva, spre a înlesni o privire în plus asupra a ceea ce ni se întîmplă astăzi şi ni s-ar putea întîmpla mîine". Momentul istoric vizat aici nu mai este epoca de maximă radicalizare a conştiinţei politice dinaintea Eliberării, ca în romanul anterior, ci epoca tulbure de cristalizare a primelor acţiuni politice semnificative ce au urmat primului război mondial. Autorul se opreşte asupra acestei epoci în credinţa că pe ea s-a întemeiat istoria activă a poporului nostru, destinul societăţii contemporane (de aici şi titlul simbolic al romanului, generoasă recunoaştere a martiriului unei generaţii, a dăruirii de sine fără precedent). Ca atare prima noutate a romanului faţă de literatura bogată a primului război mondial, o reprezintă fără îndoială conştiinţa evaluatoare superioară, conştiinţa contemporaneităţii, acel „simţ al perspectivei, cum zice autorul, ce ne trădează la urma urmelor dimensiunea umană". Mai mult decît în romanul anterior, rememorarea istoriei are aici o motivaţie politică, pe lîngă una structurală, de ordinul construcţiei româneşti. Fiecare personaj este asaltat de amintiri, de „vechi umbre", episoadele trăite devin repede amintire în violenţa cu care prezentul se insinuează în biografia lor, pînă ce jocul obscur al memoriei devine el însuşi un personaj al romanului. Reconstruirea istoriei vii a unei generaţii va pregăti înţelegerea aprofundată a istoriei contemporane, căci „să nu uităm că frămîntările acelei epoci au prevestit într-un fel, destinul neobişnuit şi, de atîtea ori, ulterior al eroului timpurilor noastre". Construcţia ingenioasă a romanului are ca rezultat absorbirea planurilor tematice (cronica familială într-un tîrguşor de provincie, reconstituirea atmosferei apocaliptice a războiului, a mişcării socialiste şi muncitoreşti din epoca postbelică) în planurile naraţiunii „individuale" a personajelor ce constituie oarecum romane de sine stătătoare, romanul Rozaliei şi al lui Iulian. Semnificativ, romanul lui Iulian, al intelectualului „dilematic", nedecis, în permanent „balans" între participare socială, dăruire generoasă dar fără o conştiinţă clară, şi luciditate sceptică, între realitate şi ficţiune, între viaţă şi moarte, este integrat în romanul Rozaliei (prima şi ultima parte a cărţii). Acesta din urmă are mai mult ritm, cursivitate, este mai puţin divagant, devenind, în cele mai bune momente ale sale, un jurnal al vieţii de familie la început de secol în care un cotidian, doar în aparenţă banal, este aureolat pînă la valori mito-poetice.**

Căci Rozalia, poate singurul personaj memorabil al romanului, reprezintă elementul de continuitate, de rezistenţă, cea care leagă, cel puţin biologic, generaţiile începutului de secol de lumea contemporană. Ea reprezintă un caz de adaptare instinctivă la viaţa socială, un simbol al perenităţii şi vitalităţii generoase, femeia care reanimă mereu, la capătul oricăror cataclisme sociale, ciclurile vieţii diurne. Ea pare transfigurată de înalta ei menire (pe care uneori nu pregetă să o pună cu egoism deasupra menirii celor care se sacrifică pentru binele social), ea este marea revelaţie a lui Iulian care îi va permite reîntoarcerea (cam metafizică) la „desăvîrşirea începutului", la „inocenţă", la „natura cea adevărată, nefalsificată şi necontorsionată, a lucrurilor". O atare filozofie de viaţă, vizibil îngustată, va suferi însă, spre sfîrşitul romanului, asaltul evenimentelor dramatice prezente ori rememorate.

Ca roman al formării, al desăvîrşirii educaţiei politice a unei generaţii, Sîngele unei vîrste **l-a obligat pe autor la alegerea unor mijloace adesea greoaie, complicate. Stilul este adesea încărcat de abstracţiuni, de construcţii nominale, de patetismul metaforic şi declamaţiunea uniformă a lungilor pasaje de rememorare (ce urmează acelaşi ton preţios-intelectualizat, fie că este vorba de monologurile lui Iulian, de evocările în stil indirect liber, sau de spovedaniile Rozaliei). Cartea este o impresionantă tentativă de a antrena materia amorfă a acestor mărturii şi mărturisiri ale personajelar spre un prag de cristalizare a unor convingeri, de clarificare a semnificaţiilor, unde istoria, cu tot ceea ce are ea memorabil, răzbate în cele din urmă la suprafaţă din depozitul latent, tulbure ale unor conştiinţe individuale.** Sîngele unei vîrste **este romanul unei lupte grave cu amnezia colectivă a unei generaţii (Iulian suferă chiar de o atare amnezie) pentru dobîndirea conştiinţei sociale.**

MARCEL POP CORNIŞ

Procesul celor 59

LUCREŢIU PĂTRĂŞCANU şi PANAIT ISTRATI la Timişoara (II)

PROCESUL

Represiunile împotriva muncitorilor revoluționari au fost condamnate de toate forțele progresiste și democratice din țară. Intr-un interviu acordat presei deputatul social-democrat Lothar Rădăceanu a declarat că evenimentele sîngeroase din 7 aprilie nu s-ar fi intimplat dacă autoritățile ar fi permis ţinerea funerariilor lui Fonagy. („Temesvari hirlap" din 12 aprilie 1929). Gazetele muncitoreşti au înfierat cu fermitate represiunile organizate de către autorități.

Căutind să obțină o justificare a acțiunilor lor, autoritățile au pregătit un proces impotriva activiştilor Sindicatelor Unitare.

In ziua de 29 august 1929 intr-o sală arhiplină a Tribunalului din Timişoara au început dezbaterile procesului. Urmau să fie judecaţi 59 activişti ai mişcării muncitoreşti. Deşi autoritățile au căutat să pregătească cit mai temeinic procesul, ele nu erau de loc sigure de reuşita lui. De aceea au îngrădit mult accesul în sala de judecată. Puteau intra in sală numai posesorii unor autorizații speciale, precum şi ziariştii, pe baza legitimaţiilor lor profesionale.

Acuzarea a fost reprezentată la proces de către juristul Constantin Nicolau, care a avut in general o poziție ponderată, fiind un om cu vederi burghezo-democratice. El a devenit de altfel, in deceniul următor unul din apărătorii militanților proletari.

Apărarea era prezentată in primul rînd de eminentul jurist comunist Lucrețiu Pătrăşcanu care conducea un colectiv alcătuit din avocații Constantin Vicol, dr. Ernest Bürger, Petre Zissu şi Hugo Nagy.

Primind cuvintul Lucrețiu Pătrăşcanu a arătat intr-o pledoarie bine argumentată şi strălucit expusă, că vina pentru dramaticele evenimente din „Duminica sîngeroasă" revine guvernului național-țărănesc. El a cerut audierea a 104 martori care urmau să prezinte desfăşurarea reală a evenimentelor.

Inainte de trecerea la inceperea interogatoriilor celor acuzați, in pauză şi-a făcut apariţia in sală un bărbat cu trăsături expresive purtînd ochelari mari rotunzi. Noul venit şi insoțitorul lui s-au aşezat modest printre ziarişti. Ridicindu-se, Lucreţiu Pătrăşcanu a cerut procurorului autorizația ca scriitorul Panait Istrati şi profesorul Romulus Cioflec să asiste la dezbaterile procesului. Complet surprins de apariţia celebrului scriitor, procurorul a satisfăcut cererea apărării.

Se introduce în sală primul acuzat şi anume activistul proletar Coloman Müller. Cu un glas calm cel interogat a arătat că muncitorii nu au fost deloc agresivi. Provocările au venit din partea autorităţilor care au venit în fața Căminului muncitoresc pentru ridicarea sicriului cu rămăşiţele trupeşti ale lui Ioan Fonagy. Cum însă muncitorii s-au opus acestei cereri, dorind să-l inmorminteze ei, au fost atacați cu arme de foc şi cu săbii.

Relatînd in continuare despre arestările în masă operate de către forțele represive, Müller a spus : „D-le preşedinte, eu sînt de mulți ani conducător sindical, am fost arestat, dar scene atît de groaznice ca cele trăite în acea după-masă la arestul poliției nu mi-a fost încă dat să văd. Niciodată pînă atunci n-am văzut o maltratare atit de sălbatică a oamenilor de către poliţişti şi jandarmi" („Banater Deutsche Zeitung" din 30 August 1929).

Panait Istrati asculta concentrat şi nota – după cum se remarcă în presa vremii – fiecare cuvînt rostit de activiştii proletari interogaţi la proces. Cu deosebită atenție, el asculta impreună cu întreaga asistență depoziţia ziaristului comunist Nicolae Popescu-Doreanu, el însuşi unul dintre acuzați. El a spus intre altele că a adus cadavrul lui Fonagy . la Timişoara răspunzînd ultimei dorințe exprimate de defunctul militant proletar. Această afirmație a fost confirmată şi de Irina Ortner, fosta tovarăşă de viață a lui Ioan Fonagy.

Cu un interes viu a urmărit Panait Istrati cuvîntul lui Dumitru Grofu, preşedintele Sindicatelor Unite din România, unul dintre principalii acuzaţi. Grofu a declarat că a aflat cu cea mai mare surpriză că se aduce la Timişoara trupul neinsufleţit a lui Fonagy. In continuare, el a precizat că sicriul era închis ermetic aşa că ţinerea lui pe catafalc nu prezenta nici un pericol pentru cei care veneau să-i dea onorul.

Riva Vasilescu şi Dumitru Gruia, alţi doi acuzați, interogaţi in continuare au întărit cele afirmate de antevorbitori. Gruia, timişorean, cunoscut activist al mişcării muncitoreşti, a impresionat auditoriul prin poziţia sa fermă.

In pauza de prinz, Panait Istrati, asaltat de ziarişti, a dat mai multe interviuri care au fost publicate în presa locală la loc de cinste. Spicuim din aceste texte ideile principale.

Arătînd că a venit pentru a scrie o serie de articole pentru publicația periodică „Europe Nouvelle" din Paris, scriitorul de renume mondial a declarat : „N-am venit să plîng, ci să lupt alături de toţi oamenii de bine, intru apărarea celor asupriți, oricine ar fi aceşti asupriţi. Tot ce are Franța mai nobil în gîndire şi sentimente generoase e gata să mă suţină, căci mulți sînt aceia ce-şi dau seama de necesitatea unei lupte pentru apărarea unor libertăți ameninţate din toate părțile, libertăți care au costat valuri de sînge ca să fie obținute şi pentru a căror menținere alte valuri de sînge curg pe tot pămîntul" („De ce am venit în țară ?" Interviu al lui Panait Istrati publicat în „Voința poporului", Timişoara din 19 septembrie 1929).

Ziaristul Szirmai Laszlo, care l-a vizitat pe autorul „Ciulinilor Bărăganului" în apartamentul din str. Miksath nr. 6, unde era găzduit de profesorul Romulus Cioflec, a publicat şi el un interviu interesant. Intre altele Panait Istrati a declarat că el consideră că autoritățile au comis o greşeală atacînd Căminul muncitoresc. Marele scriitor, care în opera sa exprima cu o deosebită vigoare artistică protestul individual şi colectiv al celor asupriți, era animat de o simpatie caldă pentru toţi cei osîndiți. De aceea e firesc ca simpatia sa să fie de partea muncitorilor deveniţi victime ale represiunii. Aceste sentimente răzbat cu forță din interviurile acordate la Timişoara.

Panait Istrati a căutat să înțeleagă cît mai bine desfăşurarea evenimentelor din aprilie 1929 de la Timişoara. El a cerut de aceea procurorului Constantin Nicolau să-l autorizeze să aibă convorbiri individuale cu unii dintre acuzaţi. Nicolau i-a dat această autorizaţie. („Temesvarer Zeitung" din 31 august 1929).

Intr-un interviu publicat la 5 septembrie 1929 in „Voința poporului" Panait Istrati declara : „Voi rămîne rob ideii pentru care am luptat pînă acum – libertatea popoarelor. Poate să se spună că am fost nebun, aceasta o va decide viitorul".

Procesul de la Timişoara s-a încheiat la 13 septembrie 1929. Acuzațiile formulate împotriva muncitorilor şi a Sindicatelor Unitare indrumate de Partidul Comunist Român au fost spulberate de către juriştii conduşi cu măiestrie profesională şi cu o elocvență deosebită de Lucreţiu Pătrăşcanu. Cu toate acestea, tribunalul a pronunțat condamnări la detenţiune pentru o parte dintre acuzați. Datorită faptului că cele mai multe acuzații formulate de procuror s-au dovedit lipsite de orice bază, completul de judecată a pronunțat sentințe de condamnare la închisoare pe termene, în general scurte, de cîteva luni.

Presa vremii a relatat pe larg, zi de zi, timp de peste două săptămîni desfăşurarea procesului. Replicile bine argumentate şi spiritele date de Lucreţiu Pătrăşcanu procurorului şi preşedintelui tribunalului au găsit un larg ecou în ziarele din Timişoara. Se aprecia pe bună dreptate că Pătrăşcanu a fost „martorul apărării". Procesul s-a încheiat astfel cu o victorie moral-politică a Sindicatelor Unitare conduse de către Partidul Comunist Român.

Au trecut peste patru decenii de la procesul celor 59 activişti ai mişcării muncitoreşti desfăşurat la Timişoara. Istoria a confirmat dreptatea cauzei pentru care au militat membrii Sindicatelor Unitare în frunte cu comuniştii. Nobila cauză a „eliberării popoarelor", pe care a sprijinit-o prin talentul său artistic şi Panait Istrati, a învins pentru totdeauna pe pămîntul patriei noastre.

MICROFIŞIER BIBLIOGRAFIC

N. G. Munteanu : **Congresul Sindicatelor unitare din 1929 – moment important în istoria mişcării sindicale revoluționare din țara noastră** in „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.C.R." nr. 3, Anul V 1959, p. 110–126 ; Vasile Hurmuz : **Despre Congresul Sindicatelor Unitare de la Timişoara** (2–5 aprilie 1929) in „Analele Universității C. I. Parhon, seria ştiințe sociale, istorie" nr. 16, Anul IX 1960, p. 179–197 ; William Marin, Vera Farkas, Francisc Albert : **Muncitorimea bănăţeană in anii crizei economice** in „Analele Institutului de istoria partidului de pe lingă C.C. al P.C.R." nr. 2 din 1963.

WILLIAM MARIN

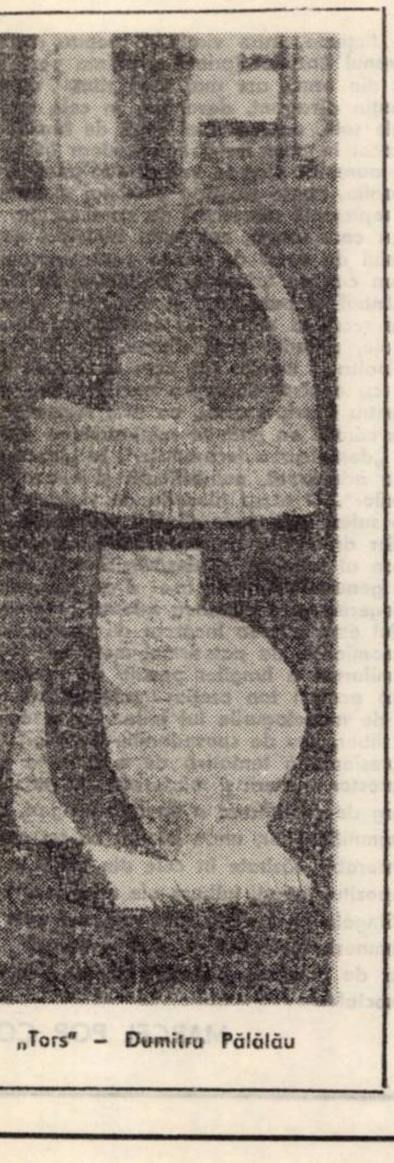

„Tors" – Dumitru Pălălău

Tripticele transilvane

Tripticele transilvane sint tabletele cerate descoperite in minele de aur de la Roşia Montană intre anii 1786–1855. Aceste tablete de lemn acoperite cu ceară, pe care tîrnăcopul minerilor le-a scos la iveală din galeriile unde au zăcut din vremea romanilor, conțin acte juridice care îmbracă toate tranzacţiunile uzuale ale populaţiei ce trăia pe teritoriul Daciei romane în secolul al doilea al erei noastre. Ele conţin contracte prin care muncitorii mineri işi închiriau forța lor de muncă proprietarilor sau arendaşilor de mine, conțin contracte de vînzări-cumpărări de sclavi, de case, contracte de societate, de împrumut etc. Analiza acestor triptice ne poate da aşadar o imagine clară a vieţii ce se desfăşoară în Dacia în cursul celui de-al doilea secol al erei noastre, căci actele sint din anii 131–167 ai erei noastre.

Tripticele transilvane, din care unele se păstrează la muzeul de istorie antică din Cluj, un exemplar la muzeul din Alba Iulia, iar cea mai mare parte la muzeul de istorie antică din Budapesta au fost numite triptice, deoarece actul era scris pe trei tablete ingăurite şi ataşate printr-un fir. Textul lor însoțit de un excelent comentariu a fost publicat de savantul german Mommsen în Corpus inscriptionum latinarum.

Cu toate că avem numeroase studii asupra problemelor puse de conținutul juridic al tripticelor, nu există pînă acum un studiu de ansamblu asupra acestor prime documente juridice aflate pe teritoriul patriei noastre. In aşteptarea unui asemenea studiu vom incerca in rindurile ce urmează să atragem atenţia asupra unora din problemele mai importante pe care studiul juridic al tripticelor transilvane le pune.

In primul rind este deosebit de interesantă analiza contractelor de inchirieri de servicii, incheiate intre muncitorii mineri şi patronii lor. Aceste contracte prin care nişte oameni liberi se inchiriau pe ei şi munca lor pentru lucrările de minerit în minele de aur ale vechiului Alburnus Major, ne dovedesc că după cucerirea Daciei de către romani lucrările de extragere a aurului din bogatele mine ale Daciei se făceau mai ales prin muncă salariată. Această situaţie implică şi concluzia că in Dacia sclavajul nu era aşa de dezvoltat ca in alte provincii ale Imperiului roman.

Privitor la condiţiile sociale ale acestor muncitori mineri, din contracte rezultă că salariul lor era, după calculele făcute, de la 3/4 pînă la 1/2 sesterţi pe zi, o sumă derizorie pentru munca unui miner şi cu care greu putea in acele timpuri să facă faţă nevoilor unei familii.*Desigur că minerii erau în acelaşi timp şi agricultori, lucrînd şi ei şi familiile lor petecul de pămînt pe care-l aveau, pentru a putea astfel face faţă nevoilor vieţii. Deosebit de importantă pentru cunoaşterea condiţiilor sociale ale muncitorilor din minele de aur ale Daciei este studierea clauzelor acestor contracte, nespus de apăsătoare pentru muncitori.

In contractele prin care se vînd şi se cumpără sclavi sau chiar o jumătate dintr-o casă, intilnim ca părţi cetăţeni romani dar şi băştinaşi, ori persoane colonizate din provinciile dunărene. Este deosebit de important să arătăm că in aceste contracte proprietatea obiectelor se transmite cu ajutorul mancipaţiunii, un mod tipic roman de transmitere a proprietăţii, valabil numai pentru cetăţenii romani. In această situaţie se pune problema, de ce oare persoane care nu erau cetăţeni romani şi-au transmis proprietatea unor lucruri cu forme valabile numai pentru cetăţenii romani ? După părerea noastră aceste forme s-au întrebuinţat sub influenţa vieţii şi a organizării administrative a canabelor din jurul legiunilor romane. Problema aceasta, mult discutată, ne arată în orice caz că în provincia Daciei se întrebuinţau cele mai curate forme romane pentru transmiterea proprietăţii, chiar dacă din punct de vedere al părţilor contractante şi al obiectelor transmise, aceste forme, din punct de vedere strict juridic, nu erau valabile. Oare nu este aceasta una din cele mai puternice dovezi despre intensa romanizare a Daciei ? Desigur că variatele acte juridice conţinute în triptice pun felurite alte probleme.

Pe de altă parte, aceste acte juridice, care ne lămuresc în bună parte condiţiile de viaţă din provincia romană a Daciei în perioada respectivă, ne duc la concluzia că un studiu de ansamblu asupra tripticelor transilvane este necesar. Dat fiind că Academia de ştiinţe sociale şi politice a luat iniţiativa întocmirii unui tratat de istoria dreptului românesc, credem utilă studierea documentelor vechiului nostru drept, care ne pot da un ajutor preţios în cunoaşterea vieţii şi organizării sociale de pe teritoriul patriei noastre.

GH. C.

Invitaţie la o polemică

FILOSOFIA ŞI FIZICA MODERNĂ

Recentele descoperiri ale fizicii contemporane, dar mai ales problemele sale nerezolvate sau neelucidate încă pe deplin, au, incontestabil, însemnate implicaţii filosofice, prilejuind numeroase şi adesea rodnice confruntări de natură să ducă la noi clarificări atît într-un domeniu cît şi în celălalt. Edificatoare pentru cititorul român interesat sînt, în acest sens, traducerile unor lucrări fundamentale avînd o astfel de tematică, precum „Fizica în concepţia generaţiei mele" de Max Born sau „Probleme filosofice ale fizicii moderne" de Peter Mittelstaedt, dar şi unele contribuţii originale ale cercetătorilor noştri dintre care, mai recente, reţinem „Materia sau realitatea obiectivă" de Mihail Florescu (Editura Politică, 1972) şi mai ales „Fizică modernă şi filosofie" de Tiberiu Toró (Facla, 1973). Lucrarea fizicianului timişorean constituie o competentă şi curajoasă analiză a problemelor deschise cu care se confruntă astăzi cercetătorii din fizica subnucleară şi cosmologia relativistă modernă îndeosebi, autorul atrăgînd atenţia de fiecare dată cînd un aspect sau altul al problemelor abordate depăşeşte sfera de interes a fizicii, angajînd deci filosofia.

Nu lipsesc însă şi pseudo-probleme ivite cu acest prilej, alimentate adesea de neînţelegerea în adevăratul lor conţinut, a conceptelor filosofice marxiste şi generatoare de dezbateri inutile, în care se risipesc fără sens importante eforturi teoretice. Una dintre acestea, despre care în mod inexplicabil se vorbeşte şi se scrie tot mai mult în ultima vreme, este aceea privind existenţa aşa-zisei „anti-materii" sau „anti-lumi". Astfel, în lucrarea amintită a lui T. Toró (pe care o apreciem în ansamblul ei, în special pentru măiestria autorului de a prezenta nespecialiştilor problemele spinoase ale fizicii moderne), întîlnim următorul pasaj : „După cum este cunoscut, o proprietate fizică fundamentală a materiei este simetria de sarcină sau de particulă-antiparticulă. În partea Universului care ne înconjoară pe noi, în mod practic se întîlneşte numai una din variantele materiei pe care o vom numi „materia obişnuită", formată din electroni, protoni şi neutroni. Varianta cealaltă, numită „antimateria" sau „antisubstanţă" formată din antiparticulele acestora (pozitroni, antiprotoni şi antineutroni) lipseşte din această parte a Universului". (pg. 108–109). Semnificativ pentru concepţia majorităţii celor care vorbesc despre existenţa „antimateriei", acest pasaj conţine mai multe inadvertenţe. În primul rînd, se atribuie materiei un înţeles premarxist, identificîndu-se cu substanţa, din moment ce simetria de sarcină sau de particulă-antiparticulă este considerată proprietatea sa fundamentală. Apoi, se vorbeşte de două variante ale materiei (de fapt sînt avute în vedere două variante ale substanţei). este numită „materie obişnuită", prima variantă şi „antimaterie" cea de a doua. Cum trebuie înţeles atunci acest „anti" din moment ce este folosit pentru a desemna una din variantele „materiei". dar este pus totuşi în faţa acestei vocabule însăşi, ca prefix ? În al doilea rînd, apare explicit faptul că „antimateria" este identificată cu „antisubstanţa". Or, este evident că, în spiritul filosofiei marxiste, problema „antimateriei" nu poate fi una şi aceeaşi cu problema „antisubstanţei".

Această observaţie nu este o obiecţie ce se poate aduce doar lucrării lui T. Toró ; este vorba de o stare de fapt mult mai largă, caracteristică, precum spuneam, majorităţii oamenilor de ştiinţă din domeniul fizicii, ca şi din ştiinţele naturii, în general. Se impune. prin urmare, clarificarea problemei dacă este îndreptăţită folosirea noţiunii de materie cu un înţeles fizic, bine diferenţiat de cel filosofic. Dacă da. este de la sine înţeles atunci că aşa-zisa „antimaterie" nu poate privi în nici un fel categoria filosofică de materie, aşa cum este concepută de către materialismul dialectic şi istoric. Or, cum se ştie, tocmai aceasta se întîmplă : deşi se are în vedere existenţa antiparticulelor (de fapt tot particule, dar cu sarcini electrice sau momente magnetice de semn contrar), se extinde nejustificat problematica la conţinutul însuşi al categoriei marxiste de materie, care, se pretinde, ar fi contrazisă de recentele descoperiri ale fizicii. Dar, în concepţia marxistă, categoria filosofică de materie nu desemnează nimic altceva decît tot ceea ce există în mod obiectiv, aşadar cuprinde în extensiune toate anti-particulele descoperite sau nu, în măsura în care acestea există cu adevărat independent de conştiinţa noastră. Controversata problemă a „antimateriei" se dovedeşte atunci o pseudoproblemă, favorizată de polisemia noţiunii de materie (înţelesului marxist şi celui strict fizic adăugîndu-li-se cel cotidian, cel tradiţional etc.) dar mai ales impreciziei în folosirea conceptelor filosofice cînd acestea servesc interpretării diverselor fapte din ştiinţă. Referindu-se la chestiunea pe care o discutăm, Mihail Florescu, în lucrarea mai sus citată, conchide pe bună dreptate că „aceste fapte arată din nou cît de necesar este să se clarifice în rîndul oamenilor de ştiinţă şi, în general, în ştiinţele naturii şi filosofice conţinutul real, ştiinţific, al noţiunii de materie, de care să se ţină seama la elaborarea teoriei, la interpretarea corectă a experimentelor şi observărilor". Că o asemenea clarificare este necesară, o dovedeşte şi faptul că ne este dat uneori să întîlnim formulări cu totul surprinzătoare privind materia. Astfel, în volumul „Întrebări care îşi caută răspunsul" (Editura Politică, 1970) Gh. Mastacan semnează un studiu intitulat „Cum se naşte materia ?". Ne întrebăm : ce înţeles putem oare conferi noţiunii de materie pentru ca o astfel de întrebare să poată avea sens ?

Desigur, definiţia leninistă a materiei poate să apară nesatisfăcătoare în condiţiile în care ştiinţa a pătruns cu mult dincolo de ceea ce este dat omului în simţurile sale. Eroarea comisă de cei care nu sesizează diferenţa dintre concepţia materialist dialectică asupra materiei şi cea a materialismului premarxist (I. M. Bochenski, de pildă, în „La philosophie contemporaine en Europe, Payot, Paris, 1967) constă în faptul că se mulţumesc cu această definiţie formulată de Lenin în focul polemicii cu idealismul subiectiv, ignorînd atît analizele pătrunzătoare ale acestuia, cît, mai ales, indicaţiile lui Marx şi Engels privind modul cum trebuie înţeleasă materia, ca o categorie de maximă generalitate ce desemnează realitatea obiectivă. De natură să ducă la înţelesuri diformate ale categoriei marxiste de materie sînt şi unele lucrări filosofice recente ale cercetătorilor noştri. Astfel, Ana Katz în „Dialectica în existenţă" (Editura Ştiinţifică, 1972), încercînd o redefinire a conceptului, consemnează, în sfera acestuia, substanţa, cîmpurile, particulele, galaxiile etc., dar omite tocmai anti-particulele atît de problematizate astăzi, ceea ce ar lăsa să se înţeleagă că acestea nefiind componente ale materiei, pot fi considerate elemente ale „antimateriei".

Fără îndoială, pentru mulţi dintre noi problemele acestea sînt clare, chiar şi atunci cînd se întîmplă să fie utilizate expresii nu tocmai riguroase privind un aspect sau altul, într-un context sau altul. Nu însă şi pentru unii specialişti de diverse formaţii, nefamiliarizaţi îndeajuns cu gîndirea conceptuală proprie marxismului. Publicarea unor lucrări de explicitare a poziţiei marxist-leniniste în problemele ridicate astăzi de fizica modernă ar răspunde unei reale necesităţi.

N. D. ZAHARIA

Portret de fată.

„Enigmele" alienării

Ceea ce omenirea a adunat, a transmis şi comentat cu privire la nebunie este căutat îndeobşte în poveşti, în epopei, în naraţiuni în general. Lucrurile de profunzime, esenţiale, despre alienaţie nu pot fi căutate însă decît la celălalt pol, la ceea ce au gîndit şi transmis prin ştiinţa şi limbajul lor psihiatrii şi filozofii.

De aci, derivă şi **obligaţia** pentru psihiatru de a opera deosebirea dintre ce înseamnă nebunia pentru cei mulţi (laicii) şi ce înseamnă ea, pentru alienist.

Din documente literare (poveşti, epopei etc.) aflăm despre isprăvile nebunilor şi mult mai puţin despre sufletul lor, despre viaţa lor interioară zbuciumată, „debusolată" şi segregată de realitate.

Nebunii au provocat întotdeauna un fel de mirare atentă a celorlalţi, au avut potenţialul de a amuza prin simpla lor existenţă sau prin contrast cu cei sănătoşi.

Natura psihismului, a sănătăţii mintale, a bolii psihice au fost şi sînt enigme pentru neiniţiaţi, deşi ceea ce au cultivat şi exprimat ei despre aceste realităţi complexe şi fascinante sînt **lucruri explicite** (ca şi cum ei ştiau ce este nebunia !). În fond, ei vorbeau (vezi Solomon, Erasmus etc.) despre o altă „nebunie", despre ceea ce ar putea fi numit **ne-normalitate.**

Această „nebunie" poate fi numită **defectul originar al naturii umane :** este efectul relevat în situaţia paradisiacă, este duplicitatea naturii umane, este optarea prea facilă pentru ignoranţă care uneori înseamnă prostie, alteori lene, sensualitate etc. Dar întotdeauna înseamnă renunţare la cunoaştere.

Duplicitatea naturii umane este practicarea neîncetată a speranţei şi visului, care trec peste marginile realităţii imediate, pragmatice. Sperăm şi visăm cel mai tare că putem fi mai buni, mai frumoşi, să practicăm adevărul gratuit, să trăim ca şi cum am fi nişte nemuritori.

Sperăm şi visăm că nu vom băga de seamă pînă în ultimul moment că speranţa noastră s-a terminat. Visăm că modelele valorice ce le alegem sînt modele imitabile.

Ce bine ar fi dacă am putea trăi fără a spera şi visa ! – ar afirma un filozof al lumii pesimiste. Noi, optimiştii, credem că această calitate de a visa generos şi de a spera intens este înscrisă în ontologia fiinţei umane. Visul şi speranţa sînt o continuă tendinţă de autodepăşire şi deci de creaţie.

Din acest material (al ne-normalităţii) s-a dezvoltat în timp cu puterea pe care o are epicul asupra minţii omeneşti nesfîrşita epopee despre nebunie pe care psihiatria a reluat-o, „domesticind-o" în cunoaşterea ştiinţifică, concretizînd-o în actul de vindecare, aclimatizînd-o în acest corespondent al „paradisului" care se numeşte istoria neamului omenesc. Şi dacă nebunii nu ar fi fraţii noştri suferinzi, ci doar obiecte de amuzament, cu ce drept în actul vindecării şi recondiţionării le propunem modelul nostru ?

Prin tema nebuniei omul a avut şi are o preocupare, o tensiunea faţă de un lucru care îi împingea dincolo de marginile orizontului său pragmatic, cotidian. Dar, în locul cunoaşterii autentice, de profunzime, omul preferă adeseori tensiunea ineditului, a miraculosului, a ceea ce iese din normele comunului, obişnuitului şi este anunţat în misterul nebuniei. Ţelul psihiatriei este acela de a aboli singurătatea din lumea glacială şi simplificată a alienării. Psihiatria fiinţează, se aventurează şi înfruntă toate rscurile ce le implică cea mai misterioasă şi torturantă suferinţă umană – nebunia – tocmai, fiindcă are în geneza ei convingerea că o comunicare autentică şi plenară între oameni este posibilă.

Locul omului în lume este acela al întîlnirii dintre două realităţi complexe şi dinamice : **eu şi ceilalţi.** Psihiatria încearcă azi să aducă lumină în profunzimile nebuniei, înlocuind misterul şi fascinaţia ce înconjoară şi copleşeşte alienaţia în cunoaşterea laică cu **cunoaşterea structurală** a replicii degradate a psihismului.

Căci în singurătate fiinţa umană se desfiinţează, încremeneşte în labirintul schimbător al existenţei adevărate. Verbul acţiunii şi trăirii se substantivează, se reifică ! Prin modelele succesive pe care le propune în comprehensiunea alienării, psihiatria constituie astfel, singura cale ştiinţifică pentru a nu coborî sub linia în care dialectica cunoaşterii intersectează realitatea psihopatologică.

Psihiatria – model de cunoaştere ştiinţifică devine astfel un instrument în slujba vieţii şi o vastă tentativă de salvare a omului. Fiecare model nou înseamnă un nou punct de plecare în complicata „aventură" a cunoaşterii psihismului degradat de boală. Eroarea (şi corijarea ei) este o metodă de cunoaştere şi nu un defect originar.

Dezvoltîndu-se în cîmpul ştiinţelor antropologice psihiatria nu poate renunţa la cooperarea ei cu filozofia, căci fără finalitatea „descifrată" de filozofie, edificiul oricărei cunoaşteri se anulează şi se îndepărtează de la obiectul cercetat spre dezordine şi întîmplare.

Filozofia trebuie să funcţioneze şi ca o **terapie** a limbajului despre nebunie, căci altfel se ajunge la un limbaj convenţional, sărac informativ, care face imposibilă comunicarea şi comprehensiunea realităţii nebuniei.

Noi sîntem azi angajaţi să substituim cu cunoaşterea cît mai exactă a naturii bolii psihice, ignoranţa şi improvizaţia laică, a opiniei publice. Din necesitatea unei diagnosticări rapide şi exacte a suferinţei psihice şi a instituirii imediate şi energice a unui tratament adecvat.

În marginea sau în mijlocul unei lumi în ebuliţie, într-o perioadă în care asistăm la prăbuşirea sistemelor demarcative dintre ştiinţe (şi la sin-noetizarea lor), în perspectiva dominantă şi „magnetică" a unui viitor în continuă înnoire şi metamorfozare nu sîntem oare contemporanii unei mutaţii a concepţiilor noastre despre natura umană în normalitate şi în varianta ei dezorganizată, aleatorizată – nebunia ?

EDUARD PAMFIL
DORU OGODESCU

Ion Velican

PERSISTENŢA MEMORIEI

„Iar se va aduna toată şleahta, iar vom bea, iar vom pălăvrăgi, iar vom juca poker, iar vom pierde o noapte. Silă ! Mi-e silă de mine . ."

Şi, totuşi, pictorul, împotriva hotăririlor drastice ce le lua aproape zilnic de a nu mai bea şi de a nu mai pierde nopţile, relua de fiecare dată totul, cu un sentiment nou, de plăcere, de subjugare chiar, alergînd cu sufletul spre ceea ce în sinea sa numea „şleahtă intelectuală" neaprobînd-o, dar primind-o în conştiinţa sa cu un fel de admiraţie şi recunoştinţă nedisimulată. Ajungînd la etajul superior al blocului, ieşi din lift cu mişcări şi priviri fireşti, de cunoscător al locului. Grăbi paşii pe culoarul străjuit în stînga de o balustradă de fier, pe care se scorojise vopseaua, gîndindu-se că de acolo foarte uşor s-ar putea cădea, foarte uşor ar putea fi împins un duşman după o beţie, dar el nu avea duşmani pe măsura acestui tacit complot împotriva omului ; cel mult criticul Stere, zis şi Stereo, ar fi putut proba o întîlnire cu terra, de la etajul unu, aşa, doar ca să-şi scrintească o mînă sau un picior.

Ştia că nu sosise primul, sau mai bine zis bănuia ; îi şi vedea pe ceilalţi tolăniţi în fotolii, în jurul acelei măsuţe, care aromea totdeauna a cafea. Mai întîi însă ştia că va suna şi că în uşă se va deschide un gemuleţ, în care se vor ivi doi ochi albaştri (ochii Minei), apoi în locul lor se vor ivi buzele ei cărnoase, rostind ceva, apoi abia uşa se va deschide şi el, invitatul, îi va săruta mîna cu o uimire în gest, ca de fiecare dată, şi Mina îl va bate cu palma pe obraz, spunîndu-i discret : „Pupă-mă !" Da, toate fură aproape întocmai, numai că Mina cînd deschise gemuleţul, pentru a-l recunoaşte, spuse (Ce complot avusese oare loc în lipsa lui ?) bucuroasă de revedere : „Hirsutule ! Tu erai ?", iar el, Hirsutul, intră grăbit, sărutîndu-i mîna stereotip, fără căldură, lucru observat de ea ; îl urmă imediat, explicîndu-i concis că dintr-o clipă într-alta trebuie să apară medicul psihiatru cu un lector din Franţa, detaşat de curînd la Universitatea din localitate. Abia acum pictorul înţelese purtarea ei „parşivă" — femeia ce ridică orice nouă cunoştinţă la rangul de ideal. Deci, el, Hirsutul, era aşteptat de-acum cu emoţii sporite doar de ceilalţi ; cînd mîna lui va apăsa pe clanţă inimile lor vor tresălta, se va tăcea, se va înghiţi în sec şi cînd colo, va apărea el, bietul pictor, glorie locală pentru care limitele judeţului se dovedeau suficiente şi necruţătoare.

— Mina, spune-mi care au venit ?

— Stereo, Dina, Luky, Haşa şi Aluniţă.

Pictorul îi numără pe degete şi spuse :

— Numai cinci ?

— Şi cu tine şase, dragă.

Pictorul repetă doar pentru sine : „Şi cu tine şase . . . Altădată ar fi spus : Şi cu noi şapte".

— Să intrăm, insistă Mina.

Intrarea, contrar aşteptărilor, fu la fel de obişnuită ca şi altădată, cu saltul juvenil al lui Haşa, care îl îmbrăţişă şi îi aduse lîngă fotoliul său un taburet, dar, dintr-un respect ferm pe care i-l purta, se aşeză el pe taburet, oferindu-i fotoliul. Pictorul îl domina cu răceala sa, era de fapt printre puţinii cunoscuţi ai Minei care se simţea dominat de pictor şi asta nu atît din pricina admiraţiei ce o purta artei sale, cît mai curînd din teama ce i-o inspira.

Sosi şi poetul Caplar, împreună cu un tînăr cenaclier şi după ce îşi manifestă dorinţa de a nu fi bruiat în timp ce va recita o poezie scrisă special pentru şezătoarea de la care venea, de fapt, începu cu gesturi largi să peroreze autoironic şi patetic, iar în acest timp Stereo şopti către Dina :

— Caplar se relaxează fiind dogmatic.

Dina îi surise cu saţietate, luîndu-şi o clipă jos ochelarii, mai mult pentru a diminua efectele observaţiei silenţioase a lui Stereo, apoi îi răspunse punînd palma în dreptul gurii :

— In fond, tipul este un introvertit, dar un caraghios cînd face pe Mesia.

— Hei, nu bîrfiţi, strigă Mina, ca o gazdă bună ce era.

— Gata, zise Caplar, sper că v-a plăcut.

— Aţi vizitat şi uzina ? întrebă Haşa.

— Bineinţeles. Ne-au plimbat prin tot felul de secţii. Maşini, agregate . . . Mizerie, voi nu ştiţi ce-i fabrica ? Eu mă simt prost cînd sînt plimbat printr-o uzină. Mă simt mic în faţa acelor oameni. Am impresia că doar ei trăiesc cu adevărat viaţa, că noi doar mimăm totul. Şi, încă ceva : simt între mine şi ei un zid uriaş, un văl de ceaţă pe care şi unii şi alţii vrem să-l străpungem, dar nu reuşim. Noi coborîm din cer şi ei ne întîmpină cu pîine şi cu sare.

— Şi cu şuruburi, insinuă Stereo.

— Nu, serios, n-au nici un rost întîlnirile astea. Ne ducem să facem pe grozavii, pe urmă bem un păhărel cu şefii din întreprindere, unul dintre ei spune : „Sperăm ca această vizită să fie doar un început de cunoaştere reciprocă, ne vom bucura să veniţi din nou în mijlocul nostru" şi aşa mai departe şi, în cele din urmă, plecăm la fel cum am venit, plimbînd talentul dintr-un buzunar într-altul.

— Bine zici, încuviinţă Stereo dînd un pahar de coniac peste cap. Ha-ha-ha ! j'ai ri, me voila desarmé ! Ha-ha-ha ! Hai, rîdeţi, Caplar ne-a împărtăşit din **experienţa** sa, din avatarurile sale responsabile, din ereziile sale transcendentale. Bătrîne, eşti un **filodox,** asta eşti, un fi-lo-dox !

— Hai mă, ce dracu', am venit aici să ne simţim bine, sau să polemizăm ? interveni Aluniţă, în calitatea sa de critic de artă. Şi cum criticul de artă nu prea face casă bună cu criticul literar . . .

— Ha-ha-ha ! făcu Stereo. Cine apără dogmatismul . . .

Mina, obişnuită cu asemenea discuţii, turna nepăsătoare în pahare coniacul gălbui şi apetisant. Luky o urmărea cu priviri absente, atenţia ei fiind îndreptată mai mult spre uşă, de unde trebuia să se audă zbîrnîitul soneriei în orice clipă. În fond, Mina şi Luky, singurele neangajate sentimental din grupul de intelectuale, aşteptau cu gurile căscate ivirea „monstrului sacru" — partida reuşită pe care o visează orice fată dintr-o familie bună şi care nu se lasă tîrîtă de valul hiperjuvenil al tinerilor nonconformişti. Franţuzul promis de medicul Zizin era un prilej excelent de realizare, care implica, ce-i drept, o emulaţie cinstită între cele două tinere, din care una profesoară de desen, Mina, şi cealaltă, Luky, studentă la filologie în anul trei.

— La Maison de randez-vous, accentuă Luky

— Ce-ţi veni, dragă ? sări Dina.

— Hodoronc-tronc ! o înţepă Haşa.

— Mi-am amintit de Alain Robbe-Grillet.

— Aha, începi să preţuieşti noul roman francez, o ironiză Mina.

— Caplar, dar ai uitat să ni-l prezinţi pe băiatu', zise Mina, atentă la toate.

— A, da, se bîlbîi poetul. Scuze ! E un prieten de-al meu, membru al Cenaclului literar „Hyperion". Ady Boşneag.

Foarte tînărul prozator se ridică înclinîndu-se protocolar. Timiditatea sa ascundea o mare încredere în sine. Purta ochelari cu multe dioptrii, şi asta îi dădea o alură intelectuală, existenţială chiar. Pentru cei de faţă, nu talentul, ci tinereţea, dezinvoltura vestimentară (pantaloni trapez, lănţişor la mînă, medalion de os la gît ,ecuson exotic pe mîneca stîngă a cămăşii-veston, specifică mai curînd unor campanii transafricane) erau o certitudine a virtualului artist, care deocamdată scria despre cafenele şi biserici.

— Eşti student ? întrebă Mina.

— Nu, n-am reuşit la admitere.

Tăcere . . .

„Assez vu. La vision s'est recontrée à
tous les airs.
Assez eu. Rumeurs des villes, le soir,
et au soleil, et toujours."

recită ridicîndu-se în picioare Stereo. Apoi continuă :

— Boşneag ! Tu eşti Boşneag ? Ia-ţi un pseudonim. Ce mai stai ? Crezi că o să te publice cineva dacă te cheamă Boşneag ? Ady merge. Ady Endre ! Mersi ! Apoi ca o soluţie descoperită pe loc : Ady Grenadă. Grenadirul, Ady Stambul, Stambolu, Ady Costisitorul, Ady Independentul, Ady de . . . Unde te-ai născut ?

— La Stamora.

— Vezi ? Ady de Stamora ? Ce Boşneag ? Vezi cîte pseudonime ţi-am dat ? Ce cauţi tu aici, Ady de Stamora ?

— Am venit cu Caplar, răspunse Ady puţin speriat, necunoscîndu-i felul lui Stereo.

— Ai venit cu Caplar ? Cine-i acest Caplar ? A, Caplar ! Noroc ! Şi ciocniră un pahar. Era evident că Stereo îşi începuse weekend-ul mai devreme. Imediat îl vei vedea pe franţuzul Caboche, o somitate. Astăseară vom fi cu toţii la picioarele lui . . .

— Stere, nu fi . . . strigă Mina revoltată.

Hirsutu, care tăcuse tot timpul, luă în mînă un pahar de apă minerală şi întrebă :

— Aţi fost la Galeriile de artă ?

— Am văzut, răspunse Aluniţă. Te referi la expoziţia lui Simion Luchescu ?

— Da.

— E diletant, n-are o concepţie unitară, n-are linie. Un mesaj simplist. Ce-l salvează şi-l face agreat de public e cromatica

— Depinde de gust, îşi dădu cu părerea pictorul.

— E o surpriză pentru mine să te văd deghizat în apărătorul lui. Ştiu că te denigrează pe unde apucă.

— Posibil, dar asta nu-i diminuează talentul. Talentul există şi-atît.

— De pictură mai bine să nu vorbim, interveni asprul Stereo. In urbea asta infectă descoperim după o sută de ani cubismul, pe X îl declarăm expresionist, cînd el e fauvist în toată legea, hulim suprarealismul şi-i premiem adepţii, facem inovaţii, asociind pictura abstractă cu cea impresionistă . .

— O. sancta simplicitas ! exclamă Aluniţă, văzîndu-şi teritoriul propriu invadat de amatorismul unui biet critic literar.

— Ce nu-ţi convine ? se miră Stereo. Mai bea un păhărel de coniac.

— Fraţilor, nu aveţi impresia că neglijăm buna noastră gazdă ? interveni Dina, pe a cărei faţă creolă înflori un surîs anemic

— Vai, Dina. lasă-i, că-s obişnuită. Dar am o idee : cine vrea să-mi vadă pisicii ? A fătat Manţi

Stere se ridică primul.

— Ei, în sfîrşit şi o propunere serioasă. În faţa pisicilor n-am argumente.

Zîmbind cu subînţelesuri şi şoptind vorbe în doi peri, se ridicară cu toţii şi o urmară pe Mina. Trecură prin camera părinţilor, care se uitau la televizor, îi salutară zgomotos şi ieşiră pe balcon. Aici, într-un coş de nuiele ,pisica-mamă sta încolăcită în jurul puilor ei, care se alăptau din ţîţele dizgraţios alungite. Pentru toţi acesta fu un adevărat miracol. Hirsutul ridică un pui în mînă, iar Luky descoperi că micuţilor încă nu le-au crăpat ochişorii, poetul afirmă că pisicile de aceea văd şi noaptea, pentru că deschid ochii mai tîrziu, Aluniţă îi scuipă să nu se deoache, cenaclistului îi învie în minte un subiect de proză cu titlul provizoriu „Descoperirea pisicilor".

Afară se răcorise. Norii acoperiseră cu bezna lor stelele.

— Noapte fără lună ! exclamă poetul, reamintindu-le celor de faţă în felul acesta că nu erau singuri, lîngă ei se găsea şi un poet şi că slugarnica lor admiraţie în faţa legilor fireşti ale naturii era doar o fugă în particular şi că el, doar el, plutea în generalul universal valabil, se ridica dincolo de observaţiile mărunte cotidiene sau nocturne. Nimeni însă nu-i băgă în seamă vorbele, doar asistentul Haşa îl cuprinse pe după umeri, reluînd :

— Noapte fără lună . . Nu-i aşa că e trist fără lună ? Gîndurile noastre au cu siguranţă o formă elicoidală, nu ? Am putea declanşa o conversaţie inedită, doar sîntem intelectuali, nu ?

— Sună cineva ! strigă tatăl Minei.

Panică. Imbulzindu-se unii într-alţii, se retraseră rapid în camera de zi, ocupîndu-şi locurile în tăcere. In prag apăru sobrul domn psihiatru Zizin, alături de mult aşteptatul domn . . .

— Simon Caboche ! rosti firesc şi plat medicul. Prietenii mei : domnişoara Luky, studentă ; domnul Stere, critic literar ; domnul Caplar, poet ; domnişoara Dina, secretar literar la Teatrul de Stat ; Hirsutul (aşa-i spunem noi), pictor de mare talent ; domnul Aluniţă, critic de artă ; asistentul universitar Haşa ; şi domnul . . . — aparte — nu-l cunosc.

— Un tînăr prozator . . . salvă situaţia poetul, Ady Boşneag.

— . . . De Stamora, completă Stereo, ceea ce înviora foarte mult atmosfera devenită brusc extrem de protocolară.

Dl. Simon Caboche părea un copil mare, stîngaci şi timid, ceea ce însă plăcu femeilor de faţă. Pentru ele, francezul deveni ad-hoc un Fifi înaripatul şi abia aşteptau o vorbuliţă exotică din gura lui.

— Domnul Caboche ştie destul de bine româneşte, anunţă medicul.

Într-adevăr, francezul scoase de sub braţ un tablou împachetat în ziar, îl dezveli şi-l arătă tuturor, spunînd :

— Pentru gazda noastră.

Mina roşi. Îl luă şi-l expuse. Îl examinară extaziaţi. Tabloul, o piesă suprarealistă desăvîrşită, făcuse vogă la vremea sa, aşa încît lui Aluniţă îi veni foarte uşor să-l identifice.

— E un Dali, o copie reuşită.

— Un original, domnul meu, accentuă medicul psihiatru.

— Nu, îl contrazise rece Aluniţă, e o copie. Originalul e la New York, la Muzeul de artă modernă.

Tabloul reprezenta nişte ceasornice impregnate pe pînză şi aruncate la voia întîmplării (parcă la uscat) într-un peisaj dezolant, pe un ţărm.

— Da, mi-am amintit, spuse Aluniţă, e vorba de „Persistenţa memoriei", celebrul tablou al lui Salvador Dali.

Astfel, lectorul francez Simon Caboche îşi făcu o intrare impresionantă. Bărbaţii îl invidiau, femeile îl iubeau deja în taină şi dl. Caboche, acest copil mare, continua săi privească uimit ; nu împărtăşea nimic din ştiinţa sa, din adevăratele şi contemporanele mistere ale Parisului, nu, îi sfida.

Mina rezemă tabloul de lampadarul cu picior de marmură, îl privi din unghiuri diferite, era cucerită, extaziată, înnebunită şi astea toate vizavi de gesturile şi mai opulente ale studentei, care îşi vedea viitorul ratat numai pentru că nu avusese ea șansa să fie gazdă. Se considera mai frumoasă decît Mina, dar pierduse, probabil, totul de la bun început. O simplă aventură ar fi putut rivni, dar asta nu ar fi satisfăcut-o ; cu un asemenea om se țintește ori totul, ori nimic. Îl privea cu drăgălășenie, dar el era dus cu privirile în gol, undeva peste toți și din această pricină numărul celor complexați creștea.

— Luați loc, domnule Caboche, îl invită Mina.

Dl. Caboche privi inexpresiv spre medicul Zizin.

— O să-l scuzați pe domnul Caboche, spuse acesta, e extrem de obosit. Mina, ar fi bine dacă i-ai oferi undeva o canapea, ceva. Dl. Caboche a sosit adineauri de la Paris cu trenul.

— Vai, imediat.

Și cei trei ieșiră în hol.

— În sfîrșit, văd și eu un bărbat nelibidinos, spuse Luky. Se uită la femei ca la orice obiect casnic.

— Dar ce-ai fi vrut, să vă sară de gît ? Vine omul din Paris, n-ai văzut ce stors arată ? Ca o lămiie. Hei, Gavroche, Gavroche, ce bine că ți-e somn . . .

— Stereo ! îl certă Dina.

— Da, da, bine că îi e somn. Nu aveam chef să transformăm seara într-o „intîlnire cu savantul din Paris".

— Aș fi vrut să-l întreb, spuse Caplar, ce poeți români sînt cunoscuți la Paris.

— Fii sigur că de tine n-au auzit, cu tot avangardismul tău.

— Nici nu-mi fac iluzii . . .

— Ați văzut cu ce teamă se uita la noi ? zise Hașa.

La care urmă replica lui Aluniță :

— Așa se uită orice om civilizat cînd pătrunde în junglă.

— Dar ce, noi sîntem junglă ? se întrebară în cor Luky și Dina.

— Altceva am vrut să spun.

Tăcere. Hirsutul mesteca cu o scobitoare în paharul cu apă minerală, plictisit de toate cîte se discutau.

— Nu începem pokerul ? sări Hașa.

— Mai e vreme, profesore, replică Aluniță. Mai e vreme. Ori te-ai plictisit ?

— Nu de asta e vorba. Prietenul meu de la România literară, știți de cine e vorba, ar deschide o carte și ar citi, știți ce, că doar sîntem intelectuali, nu ?

— Nu pricep, dar ai dreptate, oniricule. Îl ințepă Stereo, apoi pe un alt ton : Or fi culcat copilașul ?

— Hai să fim ironici ! se ofensă Luky.

— Vreau să spun că francezul mi se pare un om cu calități excepționale : discreție, pedanterie, clarviziune, reținere, conciziune, gust vestimentar . . .

— Într-un cuvint, un om subțire, conchise Luky.

— Mie mi-a plăcut la el nasul. Un nas eminamente franțuzesc, ascuțit, fin . . . Nas de intelectual, ce dracu', fură observațiile lui Aluniță.

— Să nu omitem, zise Dina, că și el, ca aproape toți cei de față, poartă ochelari.

— Ochelarii într-adevăr îi dau alură . . . fu de părere ambiguul hirsut.

Dar iată că Mina reveni cu psihiatrul, puțin îngrijorați, puțin reținuți în mișcări. Mina însă continuă bunele oficii de gazdă :

— Serviți, vă rog, și sandviciuri. Coniac mai am, să știți.

— Dar ce eveniment serbăm ? întrebă vulpește Hașa.

— Regăsirea paradisului pierdut, spuse Stereo.

„La mulți ani !"

Se ciocniră paharele în cinstea Minei, de parcă ar fi fost ea în persoană cea sărbătorită. Se continuară opiniile favorabile la adresa străinului. Luky acuză o durere de cap, se scuză și îi părăsi, nu înainte de a-l ruga pe Hirsut s-o conducă. Acesta acceptă cu plăcere. Psihiatrul, un logician de primă mărime, vorbea ca de obicei, rar și apăsat, convingător, despre amicul său.

— . . . care e un bun psiholog. A remarcat pe unul dintre voi, un spirit ales, demn de voga occidentală.

Urmă o clipă de răgaz, în care se crezură pe rînd aleșii noului venit, apoi se lansară care mai de care în sofisme și observații savante, apropo de artă și societate, de spirit și cultură, parcă anume spre a confirma intuiția străinului.

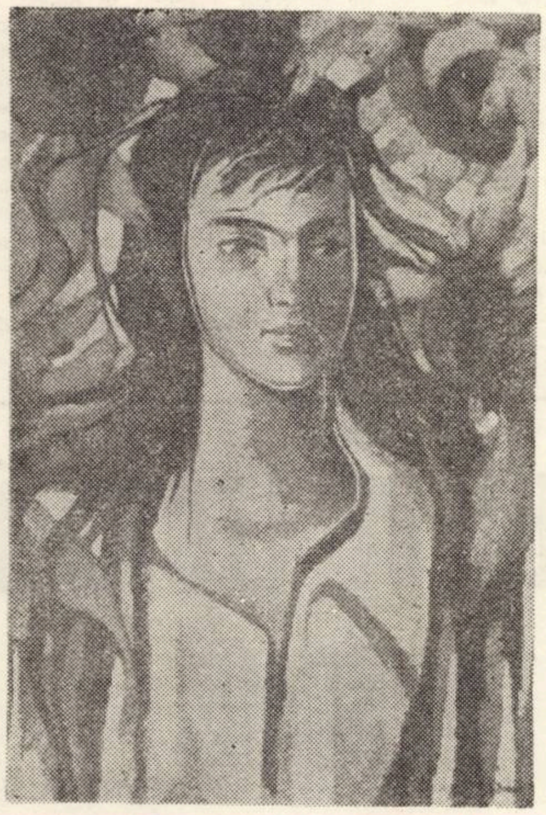
„Floarea soarelui"

Psihiatrul vorbea mult mai puțin ca de obicei. Era o figură impozantă, cu o mustață proeminentă, a la Țiriac, un ten măsliniu, gura mare, cu buze cărnoase și dinți puternici, sănătoși, un păr negru-corb, ochii adînci, șireți — totul trăda o permanentă așteptare. Era omul care para cu aceeași armă, a logicii, atît criticile, cît și laudele. În urmă cu cîteva luni cineva din acel grup îi făcuse o glumă proastă și el se supărase. De atunci, se răspîndise opinia că nu are umor. Îl rodea, nu acea întîmplare, cît părerea unanimă că el nu are umor. Astă-seară, însă, nimeni nu-l ironizase încă și el prindea puteri noi, chef de vorbă și de băut.

— Astăzi am avut un caz foarte ciudat, spuse el, cu un aer conspirativ, deschizind astfel o nouă perspectivă conversației . . . Ne-a fost adus un pacient care se credea participant la Expediția lui Carol Robert D'Anjou în Țara Românească. Afirma cu încăpățînare că l-a cunoscut pe Basarab I. Ne-a dat o serie de amănunte, ce l-ar pune în încurcătură pe orice istoric.

— Un paranoic, consemnă compătimitor poetul.

— Nu, nu, Caplar, nu-i chiar așa. Sînt niște chestiuni care merită mai mult atenție și toleranță.

— Doar nu vreți să spuneți că pacientul Dv. a participat la Expediția lui Carol Robert D'Anjou, interveni cenaclistul, ca să intre și el în vorbă.

Psihiatrul îi aruncă un zîmbet binevoitor, apoi continuă :

— Kant, pare-mi-se, spunea că intelectul nu se poate folosi de toate principiile lui a priori. E vorba de relații foarte complexe între conceptele sale, o intuiție pură este posibilă a priori anterior obiectului, dar ea, intuiția, nu-și poate însuși obiectul. În concluzie, intelectul poate păstra puritatea inițială și după aparenta poluare și atunci de ce să punem la îndoială orice manifestare care e străină manifestărilor noastre ?

— E o speculație, sări criticul Stereo. Cel puțin atîta timp cît Dostoievski spunea : „. . . eu am fost singurul care am descoperit tragismul subteranei, un tragism al suferinței, al autoexecuției, al conștiinței de mai bine, fără putința de a atinge acest mai bine, și în primul rînd al convingerii nestrămutate a acestor nefericiți că de vreme ce toți sînt așa, la ce bun să se mai îndrepte . . ."

Mina se scuză și se retrase în vîrful picioarelor, să vadă ce face dl. Caboche. Reveni într-o clipă, disperată, strigînd :

— Nu mai e !

— Cine ? fu surprins medicul Zizin.

— Francezul, pronunță Mina cu o deznădejde în glas ce viza un sfîrșit dramatic.

Medicul fugi iute în hol, în timp ce grupul de tineri intelectuali se foia neliniștit.

— Aici se întîmplă lucruri ciudate, constată Dina.

— L-or fi mutat bătrînii într-altă cameră, își dădu cu părerea Aluniță.

— Nu ! țipă Stereo. Francezul v-a sfidat de la bun început.

Psihiatrul reveni cu un calm aparent.

— Nu se simțea bine și probabil n-a vrut să deranjeze.

— Dar putea să spună, se văicări Mina.

Sosiră, alarmați, și părinții ei. Discuții contradictorii, reproșuri . . . Obișnuita partidă de poker nu mai avu loc. O jenă unanimă îi îndemnă spre casele lor la miez de noapte.

Coborîră cu liftul. Psihiatrul, cu mîna pe umărul lui Ady Boșneag, coborî pe scări, vorbind rar, cu același calm imperturbabil :

— Francezul doarme în patul său, mă înțelegi ? Îmi place să văd dincolo de lucrul simplu fenomenul complex. Caboche e un pacient de-al meu, înțelegi tinere ?

— Da, desigur . . . Cum adică ?

— Foarte simplu. De pildă, liftul, ca să poată coborî, trebuie mai întîi să urce.

În stradă se întîlniră cu toții. Era o noapte urîtă, se apropia furtuna. Cîteva hîrtii începură dansul lor jucăuș pe asfalt, alergînd spre un coș iluzoriu.

creion

CASA

La început de tot, cînd era numai cîmpia de la marginea pădurii, venea cîte o familie, primea un loc bun și-și ridica acolo o casă. Nimeni nu mai ține minte cînd anume a venit și familia aceea, în jurul căreia oamenii au creat apoi legenda.

Cum au ajuns la locul potrivit, au privit cu toții nerăbdători, în jur. Era, fără îndoială, un pămînt neasemuit, înconjurat de o pădure tînără, care vuia la trecerea vîntului și de două izvoare curate, unul spre apus, altul spre răsărit. Oriunde te-ai fi întors, ai fi putut vedea soarele rotindu-se deasupra.

Bătrînul și-a vîrît toiagul în locul acela și a spus : „Din toate părțile sîntem înconjurați de vecini. Dar noi o să înălțăm o casă mai arătoasă decît a tuturor, să poată fi văzută de departe". După aceste cuvinte, s-au înțeles ce anume să aducă fiecare la ridicarea casei. Bătrînii au spus că ei aduc banii lor, strînși o viață de om. Unul din cei doi bărbați a zis că el va face tot ce ține de zidărie și tencuială. Celălalt, că va ridica schelăria de fier și de lemn. Una din fiice și-a luat sarcina să le gătească tuturor de mîncare, iar cealaltă le-a promis că ea are să-i curățe și să-i spele în tot acel timp de muncă neintreruptă. Nici chiar cei doi copii nu rămaseră pe dinafară. Unul dintre ei se oferi ca, pentru a-i face pe cei mari să uite de oboseală, să le cînte ceva din gură, iar celălalt, după ce se gîndi puțin, îi asigură că el are să-i privească tot timpul cum lucrează la casa lor. Toți riseră și spuseră că cel din urmă lucru va fi cu siguranță cel mai ușor de făcut, dar el fiind un copil, nu putură să-i ceară altceva.

Și, firește, munca a început. Întîi, cu pămîntul înțelenit, care trebuia răscolit, săpat și scos, pentru a se face loc fundamentului de piatră. A urmat apoi lemnăria, despicată și adusă dintre copacii grei ai pădurii, iar pentru acoperiș au fost nevoiți să găsească șiță de brad sau olane de pămînt ars. Trupul casei se ridica, astfel, se împlinea ca un trup omenesc, mai ales că fiecare își cunoștea rostul și nimeni nu intra în treburile celuilalt. Unul tăia piatra, celălalt cioplea lemnul, una făcea de mîncare, alta spăla, bătrînul ținea catastiful cu socotelile, iar bătrîna se tînguia spunînd că nu le vor ajunge banii. Unul din copii cînta tot timpul, încît vocea lui răsuna pînă departe, iar ultimul se plimba tăcut printre ei, era numai ochi și urechi, trecea de la unul la altul, fără să încurce pe nimeni, afară de faptul că, din tăcerea lui, puteai desprinde orice și că oamenii se bucurau și primeau o nouă liniște în suflet cînd îl vedeau prin preajmă.

La apropierea iernii, ei au intrat în casa gata înălțată. Precum prevăzuse bătrînul, era, cu siguranță, cea mai arătoasă casă din împrejurimi și trebuie spus că, uneori, vecinii priveau, de la ferestrele lor, cu pizmă și cu jind, la vîrful trufaș al casei lor.

Cei șase și copiii n-au luat însă niciodată în seamă privirile oamenilor și au început să trăiască laolaltă : și mamă și fiică și socru și ginere și copil și nepot. Cum se instăpîni iarna, frigul și omătul se strecurau pe sub pragurile de lemn, sau pe lîngă cercevelele ferestrelor, așa încît, după puțin timp, cel ce se ocupase cu lemnăria fu ocărît de ceilalți că a făcut lucru de mîntuială, că nu a prins cum se cade lemnăria în cuie, că nu s-a gîndit la tihna celorlalți.

După niște ploi și lapoviță, un perete întreg crăpă și cel care lucrase la ziduri și la mortar fu bănuit că-și făcuse treaba în pripă. Bătrînul începu, la rîndul său, să se plîngă că blestemata de casă i-a înghițit toți banii, iar bătrîna se tînguia, seară de seară, că n-o mai scoate la socoteală cu fetele ei. Iar fetele începură să se ia și ele, la ceartă, așa, din senin.

După ce mai multe zile și nopți la rînd se certară, ajunseră să distrugă tot ce adunaseră cu ei. Apoi, nemaiavînd obiecte la îndemînă, luară la rînd casa, ușile, ferestrele și toate celelalte, lovindu-se unii pe alții cu ele. Pînă la urmă, nu rămase din tot decît zidurile, dar nici atunci nu se liniștiră. Ieșiră afară în jurul casei și acolo se loviră, în timp ce zidurile priveau la ei indiferente.

Abia după o vreme, își dădură seama că cineva lipsește dintre ei. Copilul. Și că el lipsise tot timpul cît ei se certară. Atunci, lor începu să le fie teamă și îl strigară pe nume, dar, în cîmpia mohorîtă, numele acesta îl împrăștia vîntul prefăcîndu-l în nimic. Atunci, și mai înspăimîntați, încă în aceeași noapte, ei se despărțiră, pe furiș, să nu știe unul unde pleacă celălalt, să nu poată fi unul acuzat de celălalt că, vezi bine, copilul pierise.

În zori, iată și casa singură. Pe la amiază, numai, peste cîmpul tăcut, apăru copilul. Era, bineînțeles, copilul dispărut. Plictisit de strigătele lor, de loviturile lor, plictisit că nu mai avea de ce să se plimbe printre ei și să-i vadă muncind, plecase, într-o doară, peste cîmpuri. Fusese destul să lipsească puțin dintre ei și totul se sfîrșise.

După mulți ani, reîntors pe locurile mele de naștere, am revăzut acele ziduri țepene. Unii vecini de-ai mei afirmă și astăzi că, uneori, seara, ei văd un copil care se plimbă în ascuns pe lîngă ziduri, le privește, dă din cap și pleacă tăcut mai departe. Eu, personal, însă nu cred într-o asemenea apariție care ține poate doar de o legendă a acelor locuri.

ION ARIEȘANU

banatica

SOCIETATEA DE LECTURĂ DIN TIMIȘOARA

Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea incep să ia ființă, cu deosebire la românii din Austro-Ungaria, societăți culturale, avînd ca model pe cele ale studenților noștri din Viena și Budapesta. Rolul jucat de acestea in viața spirituală a românilor a fost atît de insemnat incît au atras chiar dintru inceput atenția directorului **Convorbirilor literare** de la Iași. Intr-o asemenea atmosferă de interes pentru cultura română, manifestat la românii din afara granițelor de atunci ale statului român, Jacob Negruzzi găsește că e oportun să stimuleze societățile de lectură consacrîndu-le un articol special in **Convorbirile literare** de la 15 decembrie 1869. Autorul își propunea să-i informeze pe cititorii revistei sale despre structura și rostul acestor societăți, declarind cu satisfacție că „ele provoacă intrunirile, cetirea scrierilor care apar și ușurează preschimbarea ideilor intreținind un interes comun și viu pentru acea parte a vieții noastre care se ridică peste nivelul trebilor și nevoilor zilnice". Dintre cele din Banat, cunoscute pină atunci, menționează pe ale elevilor din Lugoj și Caransebeș. Căutind explicația faptului că asemenea societăți ființează cu deosebire in Austria, o află în exemplul celorlalte naționalități și in „instinctul de conservațiune a naționalității române in față cu celelalte care o înconjură și amenință" cu deznaționalizarea. Cu alte cuvinte, la acea dată, societățile de lectură erau depozitare ale culturii naționale române și deopotrivă focare de răspindire a ei, cu scopul menținerii și afirmării ființei noastre naționale.

Existența societăților in medii universitare și școlare, mai exact in cadrul universităților și a școlilor unde studiau românii, a făcut posibilă desfășurarea activității lor în domeniul creației artistice propriu-zise, al conferințelor cu subiecte științifice și literare, al declamărilor din autori români și, indeosebi, al organizării unor biblioteci românești bine înzestrate. Pe măsură ce timpul se scurgea, sporea și numărul **Societăților de lectură,** denumite mai apoi și **Reuniuni de lectură,** iar unele atribuții, între 1875–1918, acolo unde nu era posibilă constituirea lor, treceau pe seama **Reuniunilor de cintări și muzică** sau a **Corurilor de plugari** din Banat. Acestea continuau să se preocupe de biblioteci, de conferințe, de răspîndirea literaturii române, dar mai puțin de creația literară propriu-zisă ; în schimb, manifestau un interes deosebit pentru spectacolele de teatru cu piese din dramaturgia noastră națională și chiar a unora de valoare din cea universală, cum ar fi comediile lui Molière.

In felul acesta, treptat, **Societățile de lectură** sau **Reuniunile de lectură română** din Transilvania și Banat devin centre culturale românești de bază, mai apropiate de năzuințele, gustul și ințelegerea poporului decît ASTRA sau alte instituții culturale de prestigiu dar cu un caracter mai academic, intelectualizat, rece și nu intotdeauna oportun.

Pentru partea de Sud-Vest a țării, după Lugoj și Caransebeș, incepînd cu anul 1880, Timișoara se impune treptat ca un centru cultural al românilor. La aceasta a contribuit nu numai existența aci a primului ziar românesc – **Luminatoriulu** – dar și a **Societății române de lectură.** Multă vreme, sub stăpinirea austriacă, sediul vieții social-politice și culturale a românilor din Timișoara a fost cartierul Fabric. In acest cartier, la 30 mai 1882, se adunau pentru prima oară, la școala „Sfîntul Georgie" poporenii și intelectualitatea română pentru a pune bazele unei **„Reuniuni de lectură, cintare și de declamațiune".** Evenimentul a fost reținut și consemnat cu satisfacție de către redacția ziarului **Luminatoriulu** în numărul din 5/17 iulie 1882. Știrea aceasta a rămas pină acum unicul document care atestă înființarea **Reuniunii de lectură** și de aceea o reproducem aproape in intregime : „Conferința fiind cercetată de vreo treizeci de interesați, au decis în princip intreprinderea lucrărilor pregătitoare, spre realizarea scopului, dar, ca rezultatul să fie sigur, s-a dispus a se convoca incă o conferință, sperindu-se o cercetare mai mare, pe duminica viitoare (6/18 iunie) a.c. tot in aceeași localitate . după m(asă) la trei ore. Dl. preot V. Schelegianu fiind insărcinat cu această nouă conchimare invită deci respectos pre onor. inteligenția română și poporațiunea intreagă din Timișoara a cerceta numita conferință spre un scop atît de salutariu..." Iar mai departe salutul și declarația de adeziune a ziarului **Luminatoriulu** la această importantă inițiativă :

„Din parte-ne salutăm această intreprindere și o recomandăm și noi in călduroasa spriginire a onor. public român, dorind ca și indicata conferință să fie cercetată de toți".

La numai o lună de zile de la constituirea ei, Societatea de lectură se putea considera in stare să-și asume obligații chiar mai mari decît își propuse inițial. Numărul membrilor sporise, căci la adunarea generală din prima jumătate a lunii iunie se prezentaseră 50 de persoane.

Nu cunoaștem primul comitet de conducere, dar știm că la ședința din 6 august 1882 a fost ales președinte avocatul Ștefan Adam, iar ca vicepreședinte preotul V. Schelariu. Cu acest prilej s-a făcut și mutarea festivă a sediului la „Împăratul turcesc" din Fabric, dar mai apoi va deveni sediu permanent localul numit „Trei roze", din același cartier. Comitetului ii revenea misiunea de a organiza diferite acțiuni, petrecerile rezultate de duminica ; de asemenea, ținea ședințe lunare și prezenta anual o dare de seamă in fața adunării generale. De obicei, o ordine de zi a unei adunări generale anuale se compunea din : 1) Referatul comitetului ; 2) Referatul casierului și examinarea bugetului pe anul care s-a scurs ; 3) Referatul bibliotecarului ; 4) Stabilirea bugetului pe anul următor ; 5) Propuneri ; 6) Reorganizarea comitetului.

Succesele meritate, obținute incă de la început, i-au pus pe gînduri pe răuvoitorii noștri care căutau pretexte spre a putea obține din partea autorităților interzicerea activităților societății de lectură Au aflat pentru aceasta și elemente decăzute care le furnizau informații denaturate, sperind să fie răsplătiți din plin.. Redacția ziarului **Luminatoriulu** se solidarizează în asemenea imprejurări cu conducerea societății. condamnîndu-i public pe adversari și dezvăluind scopul urmărit de aceștia : „Oricît de nobilă și d-odată nevinovată – din punct de vedere politic și patriotic – este această intreprindere, totuși – precum ni se șoptește – s-au aflat mișei care au denunțat pre unii funcționari membri ai acestei societăți superiorităților lor, suspiciunîndu-i că sunt părtași la „societatea politică-antipatriotică" ; scopul acestei mîrșave lucrări nu poate fi decît vinarea după „merite" din partea celor debili și distrugerea proprie. Sperăm însă că nu va succeda această mîrșavă meteahnă. Vină oricine în societatea noastră, ușa e deschisă, și vază ce facem".

Intr-adevăr, activitățile Societății erau cultural-științifice, artistice și literare, așa că n-au putut oferi celor interesați nici un motiv de amestec pentru preocupări „politice-antipatriotice".

Pe primul plan a stat întotdeauna organizarea, in fiecare duminică, a unor petreceri sociale, prilej de destindere, de instruire și educație in spiritul național român. Ceva din conținutul și atmosfera acestor „petreceri sociale" aflăm dintr-o știre apărută în același **Luminatoriulu,** de la 3/15 nov. 1882 : „In fiecare duminică se aranjează și se ține cîte o petrecere ce succede de minune și firește cu o mulțămire generală. Membrii se adună toți cu familiile impreună și-și petrec prin cintare, prelegeri, discursuri. In duminica primă a acestei luni a ținut dl. P. Oprisiu un prea interesant discurs despre „Telefon", d-odată experimentind cu aparatul telefonic ce se afla în încăperea reuniunii. Dl. G. Ardelean și Tiegle (candidat de advocat) au ținut alte discursuri, în duminica trecută, tot atît de interesante și tot atît de atrăgătoare. S-a format un cor din băieți tineri și cărunți și din femei, fete și neveste, care cît de curind va să înavuțească societatea românească din Timișoara cu un prea plăcut organ al său. Astfeliu de petreceri și intreprinderi merită laudă, stimă și imitare din partea tuturor românilor."

Altădată (august 1882), redactorul ziarului **Luminatoriulu, P. Rotariu,** a ținut o „dizertațiune publică" în cadrul căreia a vorbit **„Despre industrie și lucru".**

In afara conferențiarilor, la petrecerile de duminica își mai dădeau concursul declamatorii, actorii amatori, soliști, cele trei coruri : bărbătesc, femeiesc și mixt și echipele de dansuri.

In repertoriul corurilor figurează de preferință compozițiile lui Ciprian Porumbescu. Un succes ieșit din comun au avut formațiile de dansatori, la aceste contribuind deopotrivă jocurile și costumele naționale. O dare de seamă despre „petrecerea socială" din martie 1884 desprinde numeroase semnificații ale programelor **Reuniunii de lectură,** remarcă rostul lor pentru românii aflați in contact nemijlocit cu alte populații din oraș. Se afirmă categoric că efectul „petrecerii sociale" respective „... in punctul naționalismului român a fost incintătoriu". Se evidențiază meritele călușerilor și ale doamnelor care, îmbrăcate în costume naționale românești, prin jocul lor „... au provocat entuziasmul național, au espus la vedere publicului acele virtuți și forțe naționale, cari tainic răpesc dragostea și iubirea din inimile neromâne și le alipesc de gintea română". Iar în final concluzia : „Și asta este ceea ce cu drept cuvînt se poate numi cîștig național, căci am indulcit inimile, am cucerit simpatiile, am profitat lauda și stima tuturor privitorilor de gintă neromâni cari, din lipsa cunoștinței de limbă, pe altă cale nu s-ar fi putut apropia de noi... **calusieriul** și **batuta** au procurat d'odată elementului românesc din Timișoara un durabil magnet pentru atragerei și cucerirea laudei, simpatiei și alipirii neromânilor de virtuțile și forțele noastre naționale."

Atît autorii români, prin trimiterea de cărți, cît și comitetul Reuniunii de lectură, prin anunțurile biblografice din ziarul local, s-au ținut de promisiune. Începind cu anul 1884 se lărgește considerabil rubrica de „Bibliografie" a ziarului, prin redactarea unor scurte consemnări critice, cu rostul de a informa sumar cititorul despre anumite lucrări. Între cei care se remarcă pentru sirguința popularizării cărților românești intrate în biblioteca Reuniunii se află E. Traila, secretarul ei. De fapt acesta, încă din 1882 începuse să publice în **Luminatoriulu** scurte recenzii ale unor lucrări literare, cum a fost cea consacrată volumului de versuri „Flori de toamnă" de T. V. Pacațian. Atît în paginile ziarului cît și în cadrul societății Elia (Ilie) Trăilă era adevăratu' îndrumător in domeniul literaturii. El va fi autorul citorva notițe bibliografice dezvoltate la proporția unor recenzii și al unor recenzii propru-zise.

Pentru bibliotecă nu erau totuși suficiente volume literare donate de autorii români. Ea avea o structură complexă și cititorii înșiși nu se rezumau numai la literatura română, nici chiar la literatură in general. Se va vedea imediat ce structură avea biblioteca, dintr-un **Apel** publicat in **Luminatoriulu** anul V, nr. 39/16/28 mai 1884, pe care-l reproducem în întregime : „În numele Reuniunii române de lectură din Timișoara, pre baza decizului comitetului din ședința sa lunară ținută la 6 mai a.c. subsemnatul presidiu-și ia îndrăzneala a apela către domnii și doamnele cari posed biblioteci sau cărți disponibile, ca să binevoiască a dona cit mai multe opuri, mai ales : științifice, beletristice, literare. pedagogice, religioase-morale și economice, în orice limbă. spre înavuțirea bibliotecii Reuniunei aceșteia. Reuniunea are o colecție foarte mică de opuri, și cu bucurie s-a observat interesul viu al publicului românesc cătră lectură, prin imprumutarea opurilor.

Acesta este un indemn mai mult ca să apelăm la bunăvoința onoratilor domni autori și donatori benevoli, cărora, credem, nu trebuie să le motivăm mai pe larg, necesitatea acestor biblioteci, precum și folosul cultural ce-l aduc publicului ; atîtea însă sîntem constrinși a mărturisi, că mijloacele materiali ale Reuniunii nu sînt atît de favorabile, ca pe calea mai scurtă a prenumerațiunei, să se poată înmulți biblioteca Reuniunei. Comitetul din partea sa nu va intrelăsa a-și da tributul său de recunoștință atît față de domnii donatori, prin publicarea la timpul său, în ziarele naționale. Petru Oprișiu, președinte, Georgiu Traila, secretariu".

Important ar fi să se știe în ce măsură societatea s-a ocupat și de creația literară originală, dacă în afara micilor comentarii pe marginea cărților noi apărute au mai existat și alte forme de referire la procesul creației artistice contemporane. Nu există documente care să ateste astfel de preocupări. După cum am putut constata, au indeplinit rolul unor cenacluri literare deosebit de modeste numai Societățile de lectură care ființau pe lîngă școli secundare, așa cum au fost cele de la Lugoj și Arad. Celelalte, chiar dacă au interprins acțiuni literare, mai numeroase și mai cu efect, au urmărit in primul rînd **popularizarea** literaturii române, iar in al doilea rînd educarea simțului național prin mijloacele artei și crearea, cu răbdare, a prestigiului ce-l meritam în fața altor naționalități.

Singura formă a contactului cu procesul creației artistice contemporane, pe care o aflăm consemnată în presa vremii, este lectura unor volume recent apărute – indiferent de valoarea lor – așa cum s-a văzut din sumarele prezentări bibliografice, sau a unor bucăți, publicate în **Foișoara** ziarului local **Luminatoriulu.**

În deceniul ultim al secolului al XIX-lea cu deosebire indată ce-și incepe activitatea la Timișoara. ziarul **Dreptatea,** atribuțiile Societății de lectură din localitate se vor lărgi, iar o dată cu aceasta va spori și contribuția ei la impunerea unui anumit specific al regiunii respective în literatura română și chiar în limba literaturii artistice.

VIRGIL VINTILESCU

plastică

NICOLAE DOBRA

Deschisă recent la Ocna Mureș, expoziția de pictură a lui Nicolae Dobra, reunește munca tinărului plastician pe perioada citorva ani in care studiul intens i-a asigurat stăpinirea volumelor, culorilor și jocurilor de lumini.

Peisajul, care alături de portret ocupă un loc important în lucrările sale, dă senzația desprinderii din cadru, virtual, a prelungirii spațiale și a unei mișcări interioare a lucrurilor dincolo de pelicula de ulei intr-un cadru natural („Peisaj din Bistra" – „Peisaj de pe Bența") in care pulsează viața din jur cu tonuri grave, intr-o simfonie cromatică adincă.

În unele lucrări, folosirea griurilor, ca suport al imaginii, dă posibilitate culorilor să desfășoare armonios trăirile interioare ale artistului, („Amintirile verii"). În majoritate compozițiilor sale, ființele, lucrurile, își contopesc viața lor cu cea a pictorului („Floare in floarea-soarelui") transformindu-se in simbol. Legile perspectivei dispar iar imaginea se naște firesc din și odată cu lucrurile din jur ca o necesitate a implinirii idealului din care își trag seva.

Studiul atent al volumelor, al anatomiei corpului uman, îi dă posibilitatea lui Nicolae Dobra să folosească cu pricepere culoarea și lumina în redarea firească a unor sentimente și ipostaze umane. Impresionează plăcut și faptul că în lucrările sale nu și-a făcut loc răceala, dezechilibrul și senzația de gol, ci din contră, ele emană căldură, dau impresia unui calm odihnitor, născut dintr-o ușoară notă de melancolie a portretului din care însă răzbate optimismul, increderea în drumul ascendent al unei impliniri spre care în mod firesc aspiră artistul.

ȘTEFAN IONESCU

muzică

MIROSLAV HOMEN

– Preferați dirijorii care au o concepție proprie despre partitură ?

– Dacă dirijorul n-ar avea o concepție proprie ar fi un simplu copist. Desigur că există și anumite maniere adinc fixate în decursul timpului, peste care nu e voie să se treacă.

– Vă plac partiturile compozitorilor de azi sau mai mult ale celor din trecut ?

– Pentru că am studiat compoziția e normal ca simpatia să-mi fie de partea tinerilor noștrii contemporani. Însă in calitate de dirijor (la Sarajevo) predilecția mea coboară in timp. Madrigalurile din secolul al XVI-lea, un hobby. Apoi marile oratorii și cantate apropiate de vremurile noastre.

– Ce părere aveți despre avangardă, experiment ?

– La ultimele bienale de muzică modernă la Zagreb s-au cîntat toți avangardiștii din lume și de la noi ; Cage, Shaeffer, Stockhausen, Nono... Eu sint un mare partizan al muzicii moderne, însă aici există o problemă. Trebuie să facem distincție intre acel experiment care va deveni muzică adevărată și impostură.

– Cum dirijează un contemporan lucrări vechi ?

Timpurile noastre solicită ritmuri accelerate. Și atunci, pentru a salva valoarea unor lucrări vechi trebuie intervenit.

– Ce spuneți de jazz și de pop ?

– Personal iubesc jazzul, am cîntat și compus jazz. Cu părere de rău o spun, in Jugoslavia e un număr mic de iubitori ai jazzului veritabil. Mă gîndesc nu la cel comercial. Cînd nu există mulți „fani" e greu să se și facă muzica respectivă. Personal iubesc multe compoziții pop, dar sînt împotriva acelora pe care noi le numim „gitaraska muzika", muzica ghitariștilor. Acest fel de muzică, de comerț, nu trebuie să domine jazzul curat, să aibă preponderență. Să ne amintim de Gershwin, Cole Porter, Net King Cole, care au dat jazzului o notă serioasă în cadrul muzicii serioase. Trebuie să recunosc, în muzica pop există multe lucruri pozitive, dar s-au adunat asemenea cantități de reziduuri încît ele periclitează bunul renume al acestui fel de artă.

– Ce diferențe pot exista între dirijorii tineri și cei vîrstnici ?

– Aici sint mai multe aspecte. Mulți virstnici deschid cu stringere de inimă cale celor tineri. De multe ori trebuie să așteptăm o succesiune. Mulți virstnici sint conservatori, pur și simplu, refuză anumite adieri ale noului, muzica zilelor noastre, și cred că aici avantajul e de partea tinerilor, care sint maleabili. Dar aceste conflicte nu trebuie să umbrească slujirea artei.

LUCIAN BURERIU

evocare

SIMION C. MÎNDRESCU, personalitate a culturii românești

De curînd s-au împlinit 25 de ani de cînd a plecat dintre noi un cărturar și patriot, Simion Mîndrescu. Personalitate multilaterală, timp de jumătate de veac a desfășurat o vastă și prodigioasă activitate in țară și peste hotare, ca profesor secundar și universitar, om de știință, animator și fondator al unor importante institute pedagogice și ca unul dintre cei mai de seamă militanți pentru cauza noastră națională, – Unirea – căreia i s-a dedicat cu un patriotism înflăcărat, ce rămine un exemplu remarcabil pentru lupta de secole a poporului român – libertate, unitate, independență –.

După absolvirea studiilor universitare este numit, în 1892, profesor la liceul „Codreanu" din Bîrlad, unde, în plină afirmare științifică și cultural-pedagogică, creează o bază temeinică elevilor săi pentru învățarea limbii latine, prin redactarea unor manuale practice, concomitent cu reluarea activității pe tărîm folcloristic, publicînd „Doina" (1893) și „Strigături sau chiuituri poporane" (1898) pentru îmbogățirea patrimoniului cultural național.

La Berlin, unde este trimis în 1899, pentru a se perfecționa în studii de germanistică, publică în 1903 o valoroasă lucrare de pură filologie, germană, intitulată „Ghoethes-relativsatz" (teza de doctorat dedicată savantului său profesor, Erich Schmidt, biograful lui Lessing). Revenind in țară, este numit profesor de limbă germană la Liceul Național din Iași și publică „Influența culturii germane asupra noastră" (1904), valoroasă lucrare pedagogică elogiată de Al. Philippide. Un an mai tirziu este numit profesor la Universitatea din București, unde înființează prima catedră de limba și literatura germană din țară, pe care a condus-o pînă în 1938.

Dintre societățile de interes cultural național pe care le-a înființat amintim : „Liga națională a femeilor române" (1921), „Graiul Românesc" (1923), „Industria casnică românească", „Revista germaniștilor români" (1931), „Joc și cintec românesc", „Hora" ș.a.

Odată cu organizarea „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor", la înființarea căreia a participat efectiv (1890), Simion Mîndrescu își începe activitatea pe care o va continua fără întrerupere pină la realizarea idealului nostru – Unirea. După ce în 1909 devine conducătorul „Cercului românilor de peste munți", în 1914 ia parte la înființarea „Acțiunii Naționale" și a „Ligii pentru unitatea politică a tuturor românilor", convoacă „Congresul românilor de peste munți" (1915) și organizează diferite mitinguri, chemînd cetățenii capitalei pentru ducerea unei activități susținute pînă la împlinirea aspirațiilor și drepturilor noastre.

În final, susține și pregătește înființarea „Federației unioniste" (1915) unde are și funcția de vicepreședinte. Acțiunile „Federației" se succed pînă în august 1916.

Trimis în străinătate, după prima parte a campaniei, Simion Mîndrescu a dus o susținută propagandă necesară cauzei noastre. La Paris, primul său popas, este primit cu simpatie și multă înțelegere de președintele Clémenceau, telegrafiază lui Wilson, acordă interviuri reprezentanților presei din Anglia și America Latină și publică în gazetele franceze numeroase articole despre drepturile legitime ale poporului român. În etapa următoare a misiunii sale, Simion Mîndrescu duce o acțiune neobosită pe pămintul Italiei unde formează, din prizionierii români de război proveniți din armata austro-ungară, unități noi de ostași încadrați în legiunea română, acțiune ce reflectă un inalt patriotism, pe care guvernul și poporul italian au sprijinit-o cu multă simpatie. În ofensiva decesivă, declanșată de armata italiană, Legiunea română a luptat eroic la Montello și Piave, avînd o contribuție importantă în repurtarea victoriei finale, pentru care a fost elogiată de guvernul italian.

Evocarea prof. univ. Simion Mîndrescu constituie un omagiu adus unui înflăcărat patriot și luptător pentru cauza noastră națională, alături de ceilalți inaintași de seamă ai poporului român, a căror cinstire și prețuire a intrat în tradiția oamenilor muncii din patria noastră.

IONEL GHEORGHIU

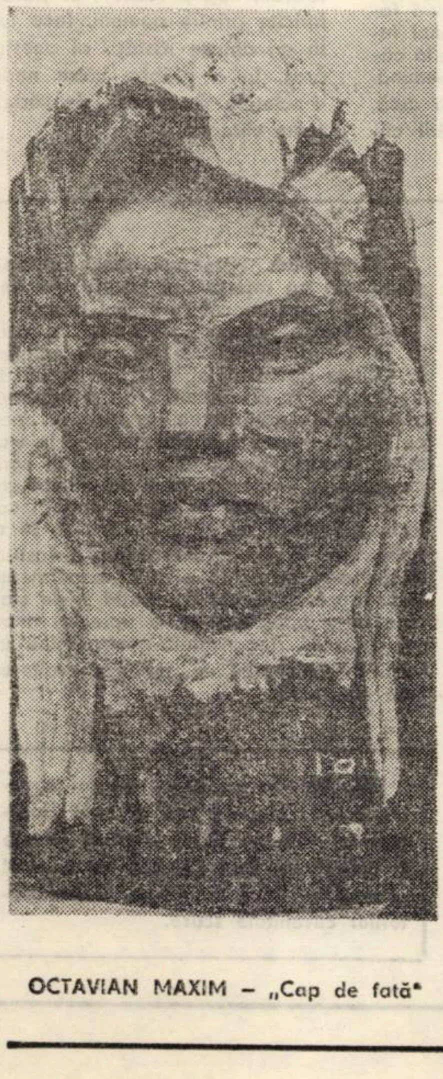

OCTAVIAN MAXIM – „Cap de fată"

cartea de istorie

„Istoria învățămîntului din România"

Domeniu științific de veche tradiție, istoriografia autohtonă a intrat, în ultima vreme, sub zodia implinirilor fertile, depășindu-se realmente etapa pozitivistă, a cercetărilor preponderent factologice și tinzîndu-se spre sinteză, spre reliefarea permanențelor trecutului nostru în toate compartimentele acestuia. Alături de tratatul de istorie a României, preconizat a apare in mai multe volume (patru au văzut lumina tiparului), de Compendiul editat în anul 1969 (și avînd asigurat „certificatul de valoare" prin semnăturile lui Miron Constantinescu, Constantin Daicoviciu și Ștefan Pascu), „Istoria literaturii române" (vol. I–II), ca și de alte asemenea producții științifice, devenea presantă necesitatea unei cărți in care să fie prezentată evoluția invățămîntului din România, proces indelung, punctat de elemente ce reprezintă continuitatea sa, ca și de momente de discontinuitate, inevitabile, și care, toate împreună, demonstrează schimbările calitative.

Ceea ce se intreprinde acum, printr-o convergență eficientă a eforturilor unor specialiști diverși și de autoritate incontestabilă, este tocmai trecerea problematicii tratate sub controlul adevărului, a faptului istoric autentic, surprins in dinamica desfășurării lui.

Sarcina lăudabilă pe care și-au asumat-o autorii (prof. univ. dr. doc. Constantin C. Giurescu, prof. univ. inginer Igor-Ivanov, prof. univ. dr. doc. Nicolae Mihăileanu, profesor Dinu Moroianu, profesor emerit Ilie Popescu Teiușan, conf. univ. dr. Ion Stanciu și lector univ. inginer Dumitru Todericiu), avînd și colaborarea utilă a unor specialiști reputați (prof. univ. Miron Constantinescu, Constantin Motas, Nicolae Vătămanu, Viorel Cosma, Mihail Focșeneanu, Virgil Constantinescu și Anton Ionescu), a fost aceea de a înfățișa, in rezumat, devenirea învățămîntului de pe teritoriul carpato-danubian, adică cel al populației românești și al naționalităților conlocuitoare, stabilite în perimetrul geografic menționat (după secolul al X-lea).

Sînt urmărite formele de practicare a învățămîntului : oral (în comuna primitivă și în vremea daco-geților), scris (existent în cetățile grecești de pe țărmul getic al Mării Negre și in Dacia Romană), în ambele moduri (în perioada de formare a poporului român, și, bineințeles, mai tîrziu) și cel care depășește considerabil aceste practici, prin apariția așezămintelor cultural-școlare, fie ele (în feudalismul timpuriu și chiar dezvoltat) mănăstiri, școli, umaniste, academii etc. Marile îmbunătățiri aduse acestuia sînt marcate în părțile teoretice, care anticipează fiecare compartimentare pe aspecte (de pildă, învățămîntul istoriei, juridic, medical, chimiei, biologiei, muzical, agricol și așa mai departe), realizare importantă și binevenită.

Dispunem, prin urmare, de o prezentare paralelă a evoluției fiecărui domeniu al învățămîntului, ca și de o schiță, ce-i drept ultra – sintetică (fiind anunțat, totuși, „Tratatul de istoria invățămîntului din România", în trei volume, unde – probabil – vom întîlni detaliat conținutul compendiului în discuție), a istoriei învățămîntului în general (în care nu va fi, desigur, nesemnalată existența Preparandiei din Oradea, care a „produs" mulți învățători etc.).

VIOREL FAUR

august fierbinte

ORŞOVA- Coasta de Azur a Porţilor-de-Fier

— Reportaj de ILEANA ROMAN —

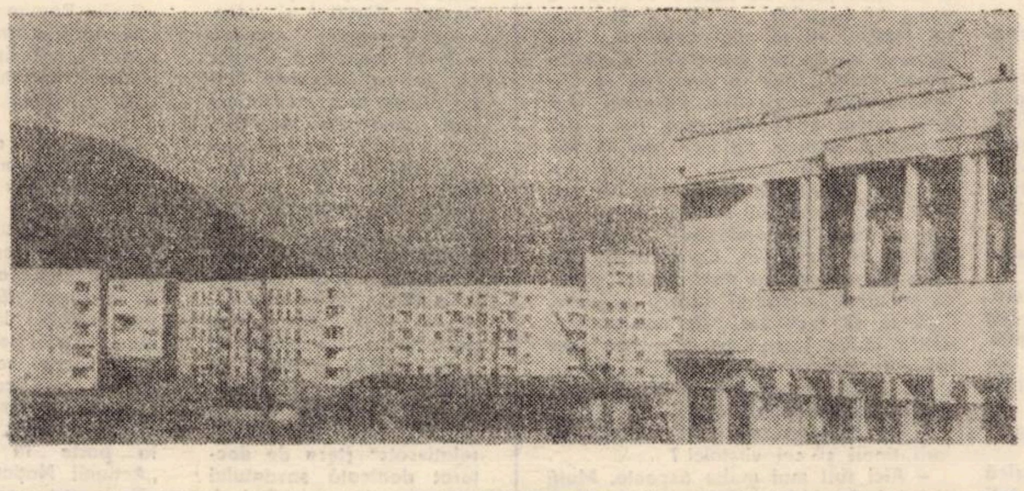

Orşova se vede, în partea sa de sud, încă din dreptul pîrîului Vodiţa, încă din dreptul fostei Insule Ada-Kaleh, din dreptul viaductului de acum, cu acelaşi nume. Ieşind însă din defileul carpatic, se deschide o privelişte măreată şi sensibilă, se zăreşte Dunărea ciudat de întinsă şi Orşova ca o fişie de dor şi de azur. Căci, ceea ce pînă aici este o Dunăre înaltă, desfăşurată lin către cetatea luminii, acum e o Dunăre într-o maiestuoasă respiraţie, încît lasă liberă senzaţia de odihnă limpede şi de miracol aproape. Această imagine liberă, perfectă în liniştea şi odihna sa, ca o oglindă calmă, este lacul de acumulare. Pe malul lacului se întinde Orşova, într-o vibrantă geometrie. Orşova — o fişie de dor şi de azur. Amfiteatru clădit prelung sub cer, într-o sui-generis cochetărie citadină.

Un oraş incrustat puternic în pîntecele unui deal. Orşovenii, cărora li s-a pus în faţă ideea unică a fluviului în mărire incredibilă, ce avea să le acopere aşezarea, amintirile, străzile, vetrele înseşi, au ţinut să se stabilească mai sus, legaţi de malul Dunării, chiar şi în condiţii dificile, locul ales fiind în cea mai mare parte sălbăticit şi abrupt. S-a făcut proiectul noului oraş, au început măsurătorile. Evocarea acelor momente, fără precedent, care au cuprins strămutarea unui oraş întreg cu lucrurile, ideile, cimitirele sale, în timp ce valurile cuprindeau treptat malurile, străzile, constituie, desigur, obiectul unor consideraţii anume.

Ceea ce se vede acum este un oraş în înflorire. Un oraş care miroase a var, tencuială, petale şi văzduh cu păsări fericite. Punctul de reazim al vederii este lacul, marea liniştii. Dinspre gară, de pe şoseaua soarelui, primul lucru care adulmecă raza ochiului este lacul. Dinspre oraş, de pe terasele sale patrulatere, romboidale, dreptunghiulare, tinere, raza ochiului se răsfrînge în oglinzile lacului. Mişcarea, freamătul muncii omniprezent, spaţiul acesta însuşi proliferant, definesc un oraş care începe să-şi pregătească şi să-şi aşeze sărbătorile.

În cei cinci ani ai Orşovei, de la prima piatră de temelie pînă acum, acest oraş şi-a trăit sărbătorile.Cred că fiecare casă din cel 1 250, fiecare apartament din cele 2 560 locuite, botezul fiecăreia a fost o sărbătoare, după cum inaugurarea instituţiilor publice a fost o sărbătoare.

În acest anotimp însă, Orşova începe să-şi pregătească şi să-şi aşeze sărbătorile într-un limbaj de fast, asemenea steagurilor desfăşurate. Se pregătesc terasele, frontispiciile, balcoanele pentru steaguri. În centrul civic al oraşului şi în punctele sale cardinale freamătul muncii cuprinde lucrările menite să dea aura lucrului împlinit. Pe cînd, în întreprinderile industriale, angajamentele devin inscripţii luminoase pe cadranul orelor muncii, noi edificii îşi descojesc schelele, noi străzi lucesc prin bitumul cald încă, se plantează arbori şi arbuşti (peste 3 500) şi trandafiri (peste 15 000).

Pe faleză se aşează ultimele „îmbrăcăminţi" de rigoare şi frumos, în faţa consiliului popular, acolo unde esplanada este ca o buclă convexă către lac, se pregăteşte locul unui parc care în curînd va comunica, printr-un fel de pod „pescăresc", cu suprafaţa unei insule îndeajuns de voluminoasă pentru amenajarea sa într-un punct agremental. Se fac canalizări pentru extinderea reţelei de alimentare cu apă de izvor şi încălzire centrală (Orşova veche nu avea încălzire centrală, iar alimentarea cu apă era doar în proporţie de 0,5 la sută).

Pe vatra umilă a satului Jupalnic, unde am văzut copii şi cîini şi păsări într-o duioasă voioşie, se continuă măsurătorile şi „facerea" locului pentru noi ziduri şi siluete arhitectonice. Pa Valea Turlui, care despică divin coasta muntoasă se continuă ridicarea caselor. Toate casele Orşovei sînt etajate, robuste şi de-o eleganţă tonică. Toate casele Orşovei sînt puse la vedere, toate au terase şi ferestre către soare, către Dunăre.

Centrul civic al oraşului este încadrat de clădirea Consiliului popular, Casa de cultură, unul din cele cinci complexe comerciale, cinematograf, Liceul „Ştefan Plăvăţ", restaurantul „Dunărea", dînd iluzia unui vapor cu prova spre fluviu. Terasa pietonală de dale de beton şi iarbă verde coboară spre faleză larg, maiestuos.

Cine sînt oamenii acestui oraş şi ce vor ei ? Peste 15 000 de oameni (mai mulţi cu 4 000 faţă decît existau în fosta Orşovă) au hotărît ca noua aşezare, născută în mirajul şi forţa unică a construirii marelui sistem al luminii de la Porţile-de-Fier, să fie întrutotul integrată privilegiului de a fi în zona Porţilor-de-Fier. În Orşova trăiesc români, germani, maghiari, sîrbi. Ei au format o singură familie, trăiesc în spiritul unei înţelegeri şi armonii la temelia căreia se află munca lor comună.

Dimineaţa, cînd soarele urcă, parcă, de-a lungul Dunării către cer, oraşul febriciteazā, oamenii coboară din casele lor, umplu bulevardul Porţile-de-Fier, faleza, mulţi urcă în autobuze, spre poarta Ţesătoriei se grăbesc femeile. Cele mai multe sînt tinere. Duminica de dimineaţă tinerii, elevii liceului, într-un colorit primăvăratic, amenajează spaţii verzi, alei, drumuri. Spre seară am văzut tineri plimbîndu-se, străzile, ferestrele încep să aibe amintiri. La café-bar, tinerii preferă scaunele şi mesele din faţa unor roboţi donquijoteşti.

Mutaţiile care s-au petrecut aici, pe malul Dunării, fără îndoială, dau o nouă măsură şi oamenilor, poate, în primul rînd, lor. Înseşi gesturile lor sînt altfel, umorul lor este altfel, vorbele lor la necaz. I-am văzut în faţa Casei de cultură, la inaugurarea acesteia, mulţi, foarte mulţi veniseră solemni, cu sfioşenie aproape. Difuzoarele transmiteau cuvintele festive, ei ascultau mai degrabă a uimire, semănau cu acei peregrini întorşi acasă după o lungă călătorie, abia stăpînindu-şi bătăile inimii, cuvintele ardeau pe buze, nu ştiau ce să facă cu mîinile. Apoi a început orchestra populară să cînte, taragotistul Luţă Popovici să „răsune valea" şi s-au încins hore.

Cunoscîndu-i, am înţeles că au un caracter integru, suflete şi nervi de o dîrzenie rară, conştiinţe clădite pe temelii noi, pe un pămînt nou, încît aceşti oameni sînt fraţi egali, în case egale, sub un cer comun. Ei trăiesc şi muncesc cu sentimentul de puternică expresie : de a face prin ei înşişi, în spiritul şi grija partidului şi statului nostru, care a investit Orşovei pînă acum peste 700 milioane lei, un oraş pe măsura acestui „miez de ev aprins", cu un viitor atît de aproape încît i se simte respiraţia.

Privind studiile pentru dezvoltarea turismului, se întrevede un mozaic cu tematică istorică de-a lungul falezei, esplanadei. Lacul va prilejui promovarea uneia din cele mai mari baze nautice din ţară. În preajma oraşului se vor pregăti „sate de vacanţă". Un hotel turistic se şi află în construcţie.

Imaginea incitantă, azurie, vibrantă, a acestei aşezări, acum cu atmosfera mirositoare de proaspătă tencuială, pămînt reavăn, flori şi văzduh, cu păsări fericite printre oameni, face loc la un anume răsfăţ al acestui oraş, la o grăbire către nedisimulatele momente de sărbătoare viitoare.

Cu prof. dr. doc. Constantin Anastasatu

(Urmare din pag. 1)

tindere şi mai mare decît cea pe care o are în momentul de faţă.

— S-a vorbit mult în ultimii ani despre etica medicală. Care ar constitui după opinia dv. trăsăturile definitorii ale medicului de astăzi ?

— Medicul de astăzi, ca orice cetăţean al Republicii noastre socialiste, şi aş spune chiar mai mult decît oricare altul, este chemat să facă faţă uneia dintre cele mai importante sarcini pe care le ridică construirea vieţii noi în ţara noastră şi anume aceea a apărării sănătăţii oamenilor muncii şi-a edificării unei vieţi lipsite de neajunsurile bolilor şi infirmităţilor. Se înţelege de la sine că el nu va putea să-şi îndeplinească această misiune, dacă pe lîngă o bună pregătire profesională nu va fi pătruns şi de necesitatea de a se ridica în toată activitatea sa la un nivel de etică şi echitate socialistă corespunzător cu cerinţele actuale ale construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

Cred că trăsăturile definitorii ale medicului de astăzi nu pot fi decît cele care au fost precizate în Plenara C.C. al P.C.R., referitoare la problemele de ocrotire a sănătăţii şi anume : o cît mai bună pregătire profesională şi politico-ideologică, un profil moral în afară de orice abateri de la etica şi deontologia medicală, un elan constructiv în ritm cu elanul întregii ţări, al întregii populaţii muncitoare din ţara noastră.

— Se manifestă uneori, în proză, o fugă a scriitorului de omul funciarmente sănătos, pe motiv că psihologia acestuia ar fi prea lineară şi neinteresantă. Credeţi că psihologia omului bolnav, frămîntat de angoase, poate fi mai complexă, mai bogată în sugestii pentru un scriitor ?

— Eu cred că scriitorii ar trebui să se ocupe în primul rînd de oamenii sănătoşi la minte şi la trup şi de problemele lor, care interesează pe majoritatea cititorilor, lăsîndu-i pe oamenii bolnavi în grija medicilor.

— Deci între aceste două categorii — om sănătos — om bolnav — ar putea să prevaleze ca sursă de interes primul ?

— Da, dar aceasta nu înseamnă că anumiţi oameni cu diverse boli mai mult sau mai puţin comune nu pot să constituie personaje interesante şi pentru scriitori. Socot însă că interesul rezidă mai mult în talentul scriitorului decît în particularizările morbide ale personajelor ca atare.

— Consideraţi că omenirea va putea cuceri situaţia privilegiată de a se priva de medicul curant ? Că va exista o vreme cînd toată funcţia medicului se va rezuma la prevenţie ?

— Cred că profilaxia bolilor va cîştiga o pondere din ce în ce mai mare în viitor, dar deocamdată ar fi dificil să afirmăm că oamenii nu se vor mai îmbolnăvi şi că nu vor mai avea nevoie de medici curanţi

— Cînd v-am cunoscut, eraţi la Timişoara. Ce au reprezentat pentru dv. anii pe care i-aţi petrecut în oraşul nostru ?

— Cei şase ani pe care i-am petrecut la Timişoara, în calitate de conferenţiar la Clinica de ftiziologie a Institutului de medicină şi în alte calităţi, au reprezentat o perioadă hotărîtoare în aşezarea mea pe picioare proprii în profesiune şi în viaţă. În această perioadă am avut un sprijin constant — pentru care am rămas recunoscător şi astăzi în primul rînd în colectivul imediat cu care am lucrat, în al doilea rînd în colectivul mai larg al Institututului de medicină — şi în permanenţă în conducerea locală de partid şi de stat, care mi-a urmărit şi mi-a apreciat munca, ceea ce a constituit pentru mine un imbold foarte puternic pentru dezvoltarea mea ulterioară.

ERRATA : În nr. 30 al revistei noastre, poezia „Într-un scut anume" aparţine lui George Suru, „Forturi umede şi calde" lui Dan Ciachir, iar poemul „Poetul" — lui Dinu Adam. Cerem autorilor cuvenitele scuze.

Dacă am compara campionatul de fotbal cu un arbore, divizia A ar fi frumoasa lui coroană, în care cîntă păsările sub minunatul soare, dar trec şi furtunile, uneori frîngînd crengile. Divizia B ar fi, desigur, tulpina puternică a acestui arbore, pe care se poate încrusta o inimă, un nume, pe care se caţără cine poate spre coroana cea înfloritoare. Divizia C şi seriile judeţene, în sfîrşit, ar fi rădăcinile acestui arbore, nevăzutele purtătoare ale sevei, ale forţei ce vor ţine neîncovoiat trunchiul, roditoare ramurile. Să încercăm o incursiune în acest arbore imaginar, de la crengi spre rădăcină, vizînd echipele judeţului Timiş, ale Timişoarei în primul rînd.

Divizia A

Duminică fotbalul reintră în actualitate.

Ca în fiecare an, sutele de mii de iubitori ai acestui sport vor invada stadioanele, cu inimile înflăcărate şi pline de speranţe. Echipele lor favorite pleacă la drum cu inima uşoară, nefiind handicapate nici de locul în clasament, nici de suspendări, nici de indisponibilităţi. Duminică în minutul 1 vom trimite în slăvi un cînt de bucurie. Pînă atunci 18 echipe vor fi egale. În divizia A aceste echipe sînt :

1. Dinamo Bucureşti
2. Univ. Craiova
3. F.C. Argeş
4. Sport Club Bacău
5. C.F.R. Cluj
6. Steaua
7. Steagul roşu
8. F.C. Constanţa
9. U.T.A.
10. Jiul
11. Petrolul Ploieşti
12. A.S.A. Tg. Mureş
13. Rapid
14. C.S.M. Reşiţa
15. Sportul studenţesc
16. Univ. Cluj
17. Politehnica Iaşi
18. . . .

POLI

în care ne punem toate speranţele.

Vrem să transformăm întîlnirile noastre de pe stadion în zile de sărbătoare !

Să aducem aici în inima cîmpiei bănăţene, în cel mai frumos oraş al ei — Timişoara — bucuria victoriei sportive şi a fair-play-ului !

După atîţia ani de „carantină" în divizia B, Poli revine la locul ei binemeritat, între cele mai valoroase echipe româneşti la ora actuală, din care multe fac cinste culorilor patriei în confruntări internaţionale şi dau jucători echipei noastre reprezentative. E cert că de acum inainte la Timişoara se va vorbi mai mult despre fotbal. Lamentările după fostele glorii, Ripensia, Chinezul, Electrica sau C.A.M.T. nu-şi vor mai avea locul. În condiţiile fotbalului modern de azi, însăşi participarea unei echipe la competiţiile de prim rang, e deja o mare performanţă, iar eventualele înfrîngeri trebuie privite ca ceva firesc, ca făcînd parte din dialectica emulaţiei sportive. Victoriile să ne înaripeze, înfrîngerile să ne unească, să ne mobilizeze. Tracul a fost destinat în primul rînd scenei. Fie ca duminică Poli să arate tuturor ce poate. Ne e sete de goluri în poarta adversarilor noştri.

Succes în divizia A, Poli !

3,2,1... FOTBAL!

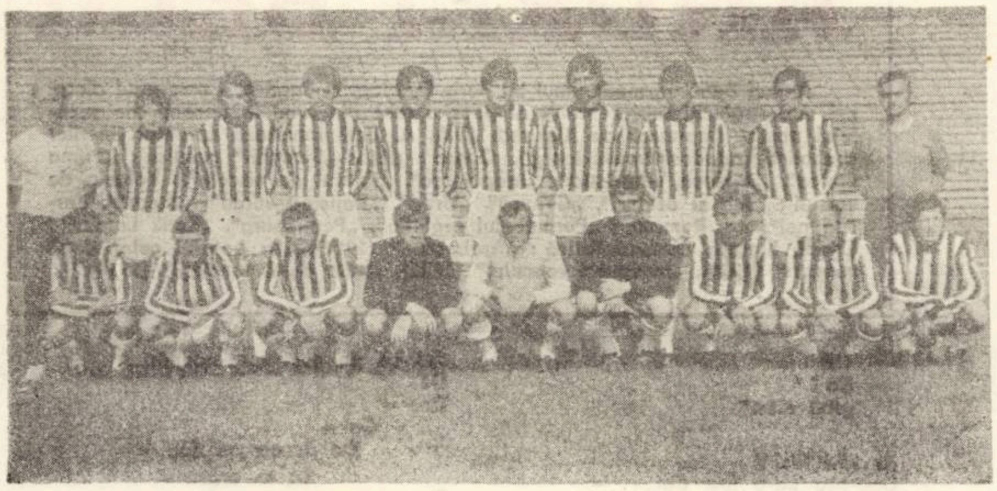

„POLI" Timişoara — lotul care a promovat în „A"

În rîndul de sus : **Ion Ionescu** (antrenor principal), **Dima, Floareş, Bungău, Mehedinţu, Şchiopu, Arnăutu, Bojin, Popa, Nicolae Godeanu** (antrenor secund).

În rîndul de jos : **Daşcu, Maier, Bărbuţ, Hajos, Gaboraş, Catona, Fülop, Covalcic.**

5 minute cu antrenorul Ion Ionescu

— Aţi realizat un lucru deosebit : promovarea în divizia A. Ce temeri vă încearcă la acest nou început de drum ?

— S-a creat impresia că ocupînd locul I în divizia B, cu actualul lot al Politehnicii se poate cuceri unul din primele şase locuri în div. A. E cazul să fim foarte realişti (deocamdată am reuşit să transferăm un singur jucător), vizăm o poziţie medie în clasament. Lotul nostru se poate clasa pe locurile 10—12. Şi asta în condiţiile unei pregătiri corespunzătoare.

Mi-e teamă de integrarea psihică a jucătorilor în angrenajul competiţional. Majoritatea lor sînt debutanţi în div. A. De asemenea îmi e teamă de jocurile de acasă.

— De ce ?

— Pentru că în divizia A echipele joacă bine în deplasare. De pildă : Universitatea Craiova, Dinamo, Steaua, F.C. Argeş. În special „acasă" echipa va trebui să-şi dovedească maturitatea, inteligenţa. Echipele vizitatoare ne vor oferi sisteme tactice verificate (apărare fermă şi contraatacuri fulgerătoare).

— Dar şi Poli va avea „atu"-ul deplasărilor . . .

— Da. Şi am convingerea că şi noi vom cîştiga puncte în deplasare.

— Mai exact, ce sarcini vă propuneţi în turul acestui campionat ?

— Ne propunem să „ne căţărăm" cît mai mult în clasament. Lotul actual poate nu ne permite să „escaladăm" clasamentul . . .

— Da, e o diferenţă esenţială, de nuanţă . . .

— Ne mai propunem să avem o evoluţie care să vizeze performanţa supremă în Cupa României. Ne propunem să dăm selecţionatelor republicane jucători utili. Ne vom strădui ca cel puţin unul din „11"-le nostru să fie selecţionat în lotul naţional.

— Mişcătoare proiecte ! Fie ca ele să se împlinească . . . De altfel Poli e o echipă iubită de publicul din întreaga ţară.

— Ştim. Şi vom căuta să profităm de aceasta, să profităm în sensul bun al cuvîntului.

— Ce tactică veţi adopta pentru meciurile în deplasare ?

— Prin tactică eu nu înţeleg numai modul de aşezare a echipei în teren, ci o pregătire fizică excelentă, o valoare tehnică colectivă şi individuală eficace, respectarea unor reguli în atac şi apărare. Şi astea toate mă determină să aleg o aşezare, să zicem 1—4—2—4 sau 1—4—3—3, ţintind eficacitatea. Aşezarea în teren însă, nu trebuie etichetată cu prea multă uşurinţă defensivă sau ofensivă. De pildă, eu cu formula 1—4—3—3 vreau să joc ofensiv.

— Mă refeream la jocurile din deplasare . . .

— Aş vrea să joc în deplasare ca Năstase să zicem, de pe poziţii medii, de pe „fundul terenului".

— Ceva despre relaţiile dintre Dv. şi celelalte cluburi timişorene de fotbal . . .

— În general există înţelegere şi colaborare între noi.

— Puteţi să pronosticaţi viitorul comportament al unor echipe de divizia A, în comparaţie cu trecutul compionat ?

— Da. Probabil că U Craiova se va clasa sub locul 8. O evoluţie bună va avea Steagul Roşu Braşov. Steaua va „apune" în continuare. „Mi-e teamă" că Dinamo va cîştiga iar campionatul.

— Tot pe ultima sută de metri ?

— ?

— Ce vă spune faptul că în divizia A sînt cinci echipe studenţeşti.

— Asta înseamnă că la noi se învaţă multă carte. Asta înseamnă că la noi fotbaliştii studenţi pot deveni sportivi de performanţă şi asta nu în detrimentul pregătirii profesionale. Avem în echipă medici, ingineri (Surdan, Arnăutu, Mayer).

— Aveţi cumva opinii personale vizavi de Federaţia de specialitate ?

— Problemele sînt multiple. Cred că activitatea jucătorilor nu a ajuns să fie legiferată într-un Statut al jucătorilor de fotbal, care să indice fără echivoc îndatoririle şi drepturile acestora. Federaţia n-a reuşit să stabilească sisteme funcţionale de conducere a echipelor (dacă se putea realiza . . .).

Cele 18 echipe sînt 18 „republici" în cadrul „Republicii" Federaţiei . . . Antrenorul este la mijlocul distanţei dintre Club şi Federaţie. E în sfera de atracţie a ambilor. Un antrenor poate fi eliberat din funcţie fără ca Federaţia să poată interveni, poate pleca înainte de a expira contractul. Cred că Federaţia şi Consiliile judeţene (prin Comisiile de fotbal) ar trebui să realizeze această unitate, care vizează cele trei elemente : club-jucător-antrenor.

— Sînteţi sensibil la atitudinea presei faţă de activitatea Dv. ca antrenor ?

— Da. Aş vrea ca aprecierea faptului sportiv să fie în concordanţă cu realitatea.

— Vă plac însemnările, uneori prea sentimentale poate, ale scriitorilor, din revistele literare ?

— Da, ele aduc o frămîntare în noi, care ne stimulează. Scriitorii „văd bine" lucrurile, fiind detaşaţi de factorul implicit emulativ.

— Vă mulţumesc şi . . . pe duminică la stadion.

Divizia B

Promovarea Politehnicii în divizia A, sperăm să nu impieteze cu nimic asupra interesului pe care-l stîrnea de obicei divizia B, la Timişoara, unde s-a ştiut dintotdeauna că cele mai tari meciuri au loc în această divizie. Sîntem la fel de dornici să vedem „la lucru" şi echipele diviziei secunde, care au poate o sarcină mult mai grea decît cele din eşalonul prim, aceea a ocupării locului I, ca să se afirme cu adevărat. (În divizia A se poate trăi într-un perfect anonimat şi mediocritate, ocupînd cu consecvenţă locurile, să zicem, 14—15). Aşadar să începem cu . . .

C. F. R.

Sîntem încă sub impresia excelentă a celor 7 (şapte) goluri marcate în ultimul meci al campionatului trecut în poarta Olimpiei Oradea, goluri de chinogramă, fără nici o exagerare. Atunci ne-am zis în gînd că această echipă de fapt „vine puternic" spre divizia A. Cîteva informaţii pentru specialişti şi nespecialişti (mai ales), ne-a dat preşedintele Clubului sportiv C.F.R., tovarăşul **Savu Drăgulescu.**

Mai întîi aflăm că la CFR e un nou antrenor, Stefan Lengel, apoi aflăm că „fugarul" Periatu s-a stabilit, împotriva voinţei clubului, la Rapid ; Chimiuc a primit dezlegarea pentru Poli. Dar lista noilor veniţi e mult mai mare : Mathyus, (Progresul Timişoara), Volaru II, portarul Hayos şi extremul Giuchici (de la Poli), Brîndescu, au fost promovaţi patru juniori din propria pepinieră — Grigorescu, Moraru, Androvici, Hornea. Dar în mod practic se menţine vechiul lot al CFR-ului.

„Ne-am propus, spune tov. Drăgulescu, să prindem unul din primele trei locuri ale seriei. Noul antrenor e un bun pedagog, şi relaţiile dintre el şi elevii săi sînt cele mai bune. Pornim la drum cu mare încredere."

La întrebarea „Ce pronostic daţi pentru meciul din prima etapă ?", tov. Drăgulescu a răspuns fără să ezite :

— De la Cavnic nu se poate veni decît cu 2 puncte !

U. M. T.

Amănunte nu am putut afla, deoarece antrenorul Lipoţi nu s-a dovedit receptiv la solicitările presei. Noi totuşi îi dorim viaţă uşoară în divizia B !

VULTURII Lugoj

O echipă cu ambiţii, o echipă de elan, care revine. Bucuria lugojenilor şi poate nu numai a lor. Noi sperăm ca VULTURII să fie la înălţime !

Divizia C

Aşa cum spuneam în preambulul acestei pagini, rădăcinile acestui copac minunat care este fotbalul, se află jos, în divizia C, în campionatele judeţene, de copii şi juniori.

În eşalonul 3 al fotbalului nostru vor funcţiona 196 (196 !) echipe ; 12 serii a cîte 16 echipe fiecare. Fără precedent !

În grupa a 8-a se întrec şi formaţiile judeţului Timiş : **Electromotor, Progresul Timişoara, Furnirul Deta, Unirea Sînnicolaul Mare şi Unirea Tomnatic.** Le dorim succes !

La telefon F. R. F.

La capătul firului — tov. **Florea Tănăsescu,** secretar al Federaţiei române de fotbal.

— Care credeţi că vor fi consecinţele aplicării noilor formule de desfăşurare a campionatelor divizionare ?

— Prin faptul că toate echipele vor disputa mai multe jocuri se va realiza un atu în plus pentru fiecare din ele, dîndu-li-se posibilitatea să-şi evidenţieze calităţile fizice şi tactice.

— Arbitrii vor mai vicia rezultatele ?

— După părerea mea „vicierile" nu sînt intenţionate. Arbitrii noştri greşesc uneori, dar nu le putem contesta bunele intenţii.

— Ce aveţi de transmis noii divizionare, echipei timişorene Politehnica ?

— Nu am un sentiment apropiat, cald, pentru echipa timişoreană, dar îi doresc succesul, pentru că lupta pe care a dus-o în divizia B cu bune rezultate, ne face să aşteptăm de la această echipă un joc de calitate.

Circuitul telefonic s-a închis înainte de a-i putea spune tovarăşului Florea Tănăsescu . . .

— Vă mulţumesc.

Pagină realizată de

ION VLADIMIR

MICA DUGHIANĂ DE PE MICA PLANETĂ PĂMÎNT

ANDREI BELÎI

Andrei Belii – pseudonimul lui Boris Nikolaevici Bugaev – este unul dintre cei mai străluciţi reprezentanţi ai poeziei ruse din primele decenii ale secolului nostru. Împreună cu Alexandr Blok, A. Belii fondează curentul tinerilor simbolişti (mladosimvolisti-teurgi). Opera : patru „Simfonii" poetice : „Prima eroica", „A doua, dramatici", „Înapoierea", „Potirul de viscole" ; Volume de versuri : „Aur şi azururi", „Cenuşă", „Urna", „Pajiştea verde", „Steaua. Versuri noi" etc. Romane : „Porumbelul argintiu", „Petersburg". „Kotik Lataev" ; Critică literară, memorialistică : „Arabescuri" (1911), „La hotarul celor două veacuri" (1930), „Începutul veacului" (1933), „Între două revoluţii" (1934).

Se ţipă-n uşa unei berline, fără incetare
Bum-bum
A-nceput I

1

Răsplinsă inimă : n-ai
A mai plinge
Putere !
Inima mea
Stai, nu mişca : –
În nopţi imense, aurifere,
În fum, in zare
De aur
Grea...

2

Din viorii
De aiurea –
Spaţii –
Brăţări
Din clare
Reverberaţii
Par
Ochii cringului – roşu-n
Apus.

3

E-o
Împăcată
– Cu tine –
'N destine
Privire, –
Lumini
Ce poartă
În depărtări.
Fulgeră ani
Peste
Veacuri de jale : lacrime – mări.

4

Ca să-mi infigi
Din priviri
Briliante
Cer-ametist
Vatră
Va sta.
Bea
Licăriri de veninuri vivante –
Tristă fire, –
Zare de fum
Şi de aur
Grea.

5

Vorbeşte, vorbeşte,
Vorbeşte –
– Veleaturi – – Unde –
Se-nspumă
Apele-n
Zbaturi –
Unde-s
– Umbre
Şi şoapte
Şi
Beznă grea –
– Da
Ba ? –
– Soare
Ori
Noapte ?
Şi-aproape, aproape, aproape –
– Bezna
Chiar ea !

6

Îndemnul tău
Păcăleşte –
E-a firii,
A vieţii
Stricare !...;
Ci
Hai
Stropeşte
Privirea
Cu apa
Ce-aduce uitare ! –

7

De ce, –
– Cirteşti intru spirit ?
De ce, –
Aceşti
– Paşi
Împotriva
Firii : –
– Rău !
Chip
Beat –
– Cu lină
Seninătate
Aşezată
– „Aşa ne-a fost dat :
Am existat
Oare
Ori
Ba ?"
„Am uitat".

8

Ce să-i faci ?
Dac-aşa ne-a fost dat... –

9

Totu-i la fel : –
–Căci sparge-te-vei in stropi
De răsfrintă
Noapte
Tu
Acum, –
– Precum –
– Se va sparge : nor
De pulberi
Ivit –
– Galben
Şi
Ponosit –
– Inel !

10

E-n indemnul
Tău
Sumbră
Noapte –
– Şi –
– Amăgire !
Zvirle
Uitări –
– În privire !
Adu fioı –
De moarte. Neştire !
Ţipă dar,
Inima
Mea
Din iar
Zvicniţii
Lăstuni ·
In noapte
Şi-n Căi de lapte –
– Inimă –
– Tu –
Ţipete-n pripă
Detuni !
Da, –
– Tu –
– Fals şi fudul petreci
Cerc Rău
În jurul
Tău
Şi –
– Tu –
– În cinstit fior treci
În veci
Amice rău
Fără –
– Vreo vorbă –
– Scăpată...
Eu –
– N-am –
– Să te văd niciodată
– Mă urăsc –
– Te urăsc –
Pentru
Această
Trecere
Toată.

11

Blestemat –
– Blestemat – blestemat –
– Acel diavol,
Ce-n ţinut –
– Tăiat
Din tării
În cioburi sparte
Vieţile noastre le prefăcu
şi-n Moarte, –
Cel ce pe veci m-a-ndepărtat
De
Tine –
– Ca –
De aceea pe tine –
Să te urăsc –
Şi –
– Pe mine !

12

Ca –
– Să zbor
Lenevos orbete
Prin veac
Undeva
Printre
Cioburi de ceruri sparte-n
Intinderi
Şi
Ceaţă, –
Ca –
– Să picure –
– Lete
Uitare in veac
Cind o ţine-ntr-un ţiuit
Moartea-n
– Întinderi
Şi
Ceaţă !...

13

Ca –
– Să zboare –
– Deasupră-ne –
Sus, printre cioburi de cer –
Acel diavol, –
Ce
Pe veci
În veci –
De veci –
Unul
De altul
Ne-a
Despărţit,
Ca –
– Eu –
Să nu te fi zărit –
Prin tot ce ţiuie cind totul e mort –

14

Şi –
– Ură –
Mereu –
Împotrivă-mi
Să port !

15

Departe –
Toate s-au dus –
– Toate – din nou,
O, cit de bine
Mi-e, –
– Nimic nu mai e
Din ce-a apus, –
– Căci –

16

Secat-au ochii –
– De tot –
Să mai plingă –
– Nu pot –
Nici o lacrimă-n noapte –
– Nu scot –
– Totul
De mult
S-a uitat –
– Totul
De mult
S-a schimbat !
Căci –
Nu-i aşa ? –
M-ai crezut –
– Căci –
– Acuma
Sunt mut !

17

Şi-a curs –
– Din burlane
De beznă
Moarte
Acolo –
În norii
De colb
Din zare –
– „Ne-a cuprins
O
Uitare, –
– Fost-am noi
Ooare,
Iubitu-ne-am
Oare,
– Noi
Amindoi ?"

18

Mi-e bine –
– Mai sus,
Şi mai sus,
Tot mai sus, –
Nor de nor
În zbor –
– Tot mai sus, mai sus. mai sus,
Şi mai sus –
Precum vitrege ţipete
De lilieci –
– În apus !

19

Mi-e bine –
E totul
Altfel :
– Îmi zic...
Şi –
– Mai mari – Tot mai mari –
– Şi mai mari
Stau ochii
Deschişi –
În nimic !

20

E-n indemnul
Tău –
Amăgire !...
Varsă
Uitări
În privire...
Adu fior de moarte –
Neştire...
Ţipă dar,
Inima
Mea,
Din barbar
Zvicnitul
Lăstun, –
– Noaptea, pe Căi de Lapte,
Inimă –
– Tu –
– Ţipete-n pripă
Bum-bum :
S-a sfirşit !

Iunie 1922

In româneşte de **LEONID DIMOV**

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Arieşanu (redactor şef). Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIB[illegible]A „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 16 AUGUST 1973 ● NR. 33 (286) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Vocație și prestigiu

Imensul prestigiu internațional de care se bucură în prezent România pe arena mondială se datorează în însemnată măsură acțiunilor sale ferme și neobosite pentru afirmarea dreptului tuturor statelor de a lua parte la examinarea și soluționarea problemelor internaționale.

Pornind de la adevărul axiomatic, după care între dreptul fiecărui popor de a hotărî singur, liber, fără amestec din afară, asupra propriilor lui destine și participarea lui în condițiile unei desăvîrșite egalități în drepturi, la discutarea și rezolvarea a tot ceea ce, în raporturile externe îi afectează interesele există o indisolubilă legătură, țara noastră oferă un strălucit exemplu de atitudine militantă în promovarea și realizarea în practică a principiilor dreptului internațional, în inițierea și sprijinirea tuturor măsurilor menite să asigure un climat de pace și cooperare.

„Considerăm că o importanță hotărîtoare pentru consolidarea securității și păcii, pentru rezolvarea problemelor spinoase actuale, în conformitate cu interesele fiecărei națiuni, are participarea activă a tuturor statelor, fie ele mari, mijlocii sau mici, la întreaga viață internațională. Avem ferma convingere că nici o problemă nu poate fi soluționată în interesul tuturor popoarelor, al păcii internaționale, fără o participare activă la găsirea celor mai potrivite soluții a tuturor națiunilor lumii", afirma recent tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Consecventă pe linia transpunerii în viață a principiilor afirmate, România a susținut cu insistență, în diverse forumuri, reuniuni și organisme dorința legitimă de a se oferi posibilități tuturor statelor pentru a-și exprima poziția, a propune soluții și de a participa la luarea hotărîrilor, manifestîndu-se ea însăși în tot ceea ce privea propriile interese, cît și cele ale păcii, cooperării și securității mondiale.

Este unanim recunoscută contribuția majoră a României în discuțiile privind dezarmarea nucleară și generală, în inițierea acțiunilor de promovare în rîndurile tineretului lumii a nobilelor idei ale înțelegerii și păcii, de creștere a rolului Organizației Națiunilor Unite, în crearea climatului favorabil pentru convocarea Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa și în acțiunile pentru reușita pregătirii și desfășurării ei, în promovarea și consolidarea cursului spre destindere ce caracterizează astăzi viața internațională.

Nu a fost reuniune în care să se fi discutat probleme de interes comun, în care glasul reprezentanților țării noastre să nu se fi auzit răspicat. Și întotdeauna, viului interes cu care poziția României a fost așteptată, i s-a răspuns prin exprimarea clară și principială a unor idei care au sintetizat și caracterizat exemplar fenomenele actuale, oferindu-se totodată soluții pentru rezolvarea problemelor contemporane.

ORIZONT

convorbiri

CU FRANZ LIEBHARD

L-am stimat încă de la început pe acest om. Mă atrăgea chipul său nițel împietrit, străpuns și înmuiat de doi ochi albaștri, deasupra căruia vedeam înfiorîndu-se întotdeauna un păr răzvrătit, beethovenian, irizînd parcă lumina în jur. Mi-au plăcut mai cu seamă tăcerile lui princiare. Și nu tăcea dintr-un alt motiv, știu bine, decît din acela că, om al scrisului fiind, avea temeri ca să nu-și exprime cumva greșit, în limba mea, un gînd al său, gîndit limpede și precis, în limba sa.

Cît de nemaipomenit îmi plăcea mai ales să-l întîlnesc în locuri prielnice dialogurilor totale, într-o călătorie în doi, cu trenul, la o șezătoare literară, într-o comuniune de alți oameni de artă, unde ochii săi inteligenți mă alegeau uneori drept interlocutor, sau într-o cameră de hotel, în care ne regăseam mereu tovarăși de-o noapte. Atunci, momentele însele explodau de curiozitatea cu care eu le dezghiocam și tăcerile lui deveneau brusc veritabile monologuri vii. Lumea trăirilor sale se revărsa grandios. Informația și bunul său simț, de cunoscător fabulos și harnic, mă cucereau.

L-am stimat de la început pe acest om deoarece, înainte de orice, era OM și, apoi, deoarece, înainte de orice, era un om de litere, deosebit, care știa și el iubi cu inima, lipsit de vanitatea specială a literatului, și era un poet în care își dăduseră întîlnire încîntătoare idealuri și pulsații ale unui suflet simțitor.

În această după amiază de vară, caut locuința sa de pe strada Ofcea, și căutînd, dau de un mezanin modest, cu ferestrele ascunse de verdeața unei grădinițe exuberante. Un interior semiobscur, cu fotolii vechi, un colț întreg ascunzînd o bibliotecă, în care dorm tomuri legate, cotoare aurite, teancuri de reviste. E un colț mai întunecat, ca și cum acolo nemișcarea ar fi stăpînă. Pe pereți, litografii, reproduceri, picturi, iar sub o fereastră, într-o colivie, doi papagali care, de la intrarea mea, au devenit foarte volubili.

Știu că dialogul cu scriitorul Franz Liebhard l-am avut de nenumărate ori, și de tot atîtea ori am împărțit, în acest deceniu și jumătate, de cînd am bucuria să-l cunosc, un gînd frumos împreună. Este ființa lîngă care încerci farmecul inegalabil al omului de cultură, unit cu grația poetului iubitor și sensibil, al istoriografului sever, cu al poetului cetățean, menit să trimită spre cel de lîngă sine apelul unei lire care nu ostenește să vibreze de peste cinci decenii.

Ce lumină pătrunde acum prin frunzișul tînăr ! O lumină care nu lasă nicicum să întrevăd vîrsta maestrului, care mă îmbie cu un păhar delicat, în care lucărește ceva. Ce aer de puritate și bunătate și-au făcut locul între acești pereți bătrîni, peste care privirile acestea blînde s-au mișcat adeseori, în căutarea firească a unui gînd interior. Buna doamnă Liebhard vine alături de noi, cu surîsuri și atenții de veritabilă amfitrioană și apoi dispare tot atît de delicat, în solitudinea unui fotoliu, rămînînd aplecată peste o carte. Acum și aerul vibrează la ferestre și bunul poet bătrîn poate vorbi...

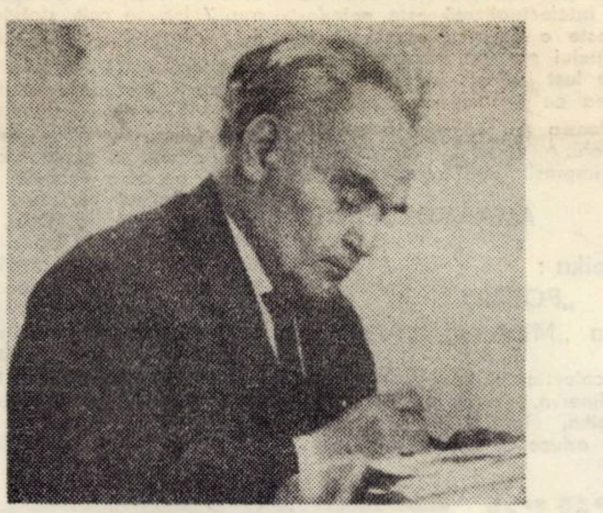

— Cînd ați încercat sentimentul timpului ?

— Cred că foarte tîrziu. El a devenit o „problemă" pentru mine abia acum vreo zece ani. (Într-o altă împrejurare a vieții mele, cînd trecerea timpului a însemnat ceva foarte important, am descoperit o matematică specială de împărțire a timpului, pentru a privi cu mai mult curaj scurgerea lui). Dar, azi, sentimentul timpului mă forțează să organizez totul cu parcimonie. La o altă vîrstă, timpul meu se scurgea printre degete. Nu aveam „sentimentul" trecerii lui. Acum este cu totul altceva.

— Dar sentimentul istoriei ?

— Simțul istoric l-am avut pe la treizeci de ani. La prima maturitate a vieții. Atunci am început să mă ocup și de istoria trăită, nu numai de cea văzută în cărți.

— Ce reprezintă oare un om de creație pentru timpul său ?

— Cred că pentru a răspunde ,trebuie să socotești mai întîi ce relație există între tine și acest timp istoric. Dacă ai de spus **da** sau **nu** față de el. A nu spune nimic, nu e demn de om. Nu se poate trăi în tăcere. Dacă spui **nu !** înseamnă să intri într-o neliniște uriașă, dar și dacă spui **da !** nu înseamnă că neliniștea te părăsește. Numai tăcerea, neimplicarea în nimic (care e moartea !) nu spune nimic.

— Cînd s-a declanșat pasiunea scrisului ?

— Între 16–17 ani am început să scriu. Dar trebuie făcută o distincție între **a începe să scrii** și **a scrie din pasiune.** N-aveam o măsuță de scris și atunci scriam pe mașina de cusut a mamei. Scriam despre natură. Și, curios, cum se întîmplă cu tinerii la această vîrstă, înșiram numai versuri pesimiste. Înșiram versuri fără sentimente trăite, doar preluate din lecturi și, se vede treaba, că imaginile întunecate mă prindeau mai puternic decît cele roze.

— Cum se poate practica literatura ?

— Într-o solitudine perfectă.

— Dumneavoastră așa ați făcut-o tot timpul ?

— Cred că da, afară de anii de început. În clasa a VIII-a de liceu am editat o revistă, litografiată, bineînțeles. A fost suprimată de director. Acolo aveam o **poezie pro pace. Era în 1916. Directorul m-a întrebat :** „Crezi că asta e frumos ce ai scris tu" ? „Da" ! i-am răspuns eu, cu o intuiție de care mă mir și azi că am avut-o la anii aceia.

— Apoi ?

— Prima publicație serioasă am abordat-o în 1917. Era o revistă avangardistă, din Budapesta, pe nume **Azi** (Ma). Am devenit colaboratorul ei permanent. După 1919, la Viena, revista a apărut și în emigrație. Azi, ea este socotită un document pentru istoria literară și este reeditată în condiții excelente. Cîteva numere am primit și eu. Oricum, deși revista nu ne plătea onorarii, ne-au legat de ea convingerile comune, idealul umanist al celor adunați în jurul ei.

— Ce reprezintă oare istoria acestui oraș pentru Franz Liebhard ?

— O mare parte a vieții sale. Din 1923, deci de cincizeci de ani, trăiesc aici și lucrez aici. Trebuie să-ți spun, ca pe o confesie, că mi-a fost și-mi este foarte drag. Am cunoscut multe alte locuri, dar reveneam de fiecare dată acasă. Locuiam pe vremuri în Fabric, lîngă o bisericuță, într-o casă cu mulți locatari, cu o curte mare și farmecul acelei vîrste îl luam și de la vechile mori de apă, de pe Beghei, la intrarea cărora stăteau în șir carele cu boi, încărcate, în jurul cărora noi ne mișcam, ne jucam de-a „Kacika" și alte jocuri...

— Sînt frumuseți tainice în acest oraș al nostru care rămîn ascunse trecătorului grăbit. Știu că ați descoperit asmenea locuri, nu ?

— Îmi plac tare mult curțile tăinuite ale unor vechi case. Prin Fabric, prin Cetate. Unele case aveau pe vremuri două porți. Intrai într-o curte și puteai dispare fără urmă pe a doua ieșire .Teribil ! A fost apoi un han turcesc, dispărut, care avea un chip cioplit. Apoi se găsea un păun de aur, undeva, pe un perete de casă, dispărut și el.

— Dar dv. sînteți, de cînd vă știu, un harnic culegător de date istorice, documente, relicve. Ce vor să însemne ele ? Un punct de pornire pentru o lucrare istorică ?

— Am crezut că voi scrie o lucrare de acest gen. Am multe materiale colectate. Am încercat o senzație stranie cînd am descoperit că acest oraș a avut case care, firesc, purtau un nume : „La cocoșul roșu", „La

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 10)

Citiți în paginile
4-7
orizonturi culturale
HUNEDORENE

LECTOR

Al. Săndulescu : LITERATURA EPISTOLARA"
(Editura „Minerva", 1972)

Cu o ușoară tentă călinesciană, „Literatura epistolară" surprinde — fără a fi exhaustivă — scriitorii români a căror creație epistolară merită atenție din partea posterității. Riguros organizată, cartea începe prin delimitarea scrisorii ca „gen epistolar", destinată publicării și scrisoară particulară ; care constituie „literatura epistolară" și care e cunoscută de obicei abia după moartea autorului ei. Al. Săndulescu se ocupă de cea de-a doua categorie, — caracterizată prin spontaneitatea, naturalețea, autenticitatea ei. Acestei delimitări îi urmează un scurt dar necesar istoric al scrisorii exemplificările fiind făcute pe maeștri ai genului : M-me de Sévigné, Voltaire și Flaubert.

Al. Săndulescu se oprește asupra acelor scriitori a căror creație epistolară merită într-adevăr o atenție deosebită, începînd cu Nicolae și Iancu Văcărescu și terminînd cu Duiliu Zamfirescu. Cu intuiția criticului versat, el reușește să definească specificul creației epistolare a fiecărui scriitor : Văcăreștii prețioși și cocheți, Eliade îmbătat de cuvinte zgomotoase, Bălcescu descriind parcă un jurnal de companie, Kogălniceanu excelent observator și impresionînd prin plasticitatea limbajului.

Al. Săndulescu reușește să creeze prin stilul comentariului său ambianța caracteristică scriitorului descris. („Se desprinde marmoreeana din scrisorile poetului o frumusețe dureros de tristă ca a fecioarei din **Mortua est** p. 123. (E vorba de Eminescu). Astfel reușește să facă un fel de portrete ale scriitorilor văzute din alt unghi decît cel strict al operei literare și al biografiei, și, în același timp să-i apropie „sufletește" de cititor. Cea mai întinsă analiză este aceea a creației epistolare a lui Duliu Zamfirescu care, ceea ce nu e cazul la ceilalți scriitori analizați, pune în umbră opera sa literară propriu-zisă. Este a doua (?) încercare a lui Al. Săndulescu de-a face cunoscută această parte a operei lui Duliu Zamfirescu, încă neîndeajuns cercetată.

Cartea este fericit completată de o antologie epistolară cuprinzînd scrisori la care autorul se referă (preludiu la o adevărată antologie ce va trebui să apară). Analizînd valoarea literară și estetică a scrisorilor unor scriitori, cartea lui Al. Săndulescu are nu numai calitatea de a fi prima de acest fel în România, ci și pe acela al unei înțelegeri a scriitorilor analizați și a unei competente priviri critice.

CARMEN BIROAȘIU

Gheorghe Grigurcu : „SALUTA VIAȚA"
(Editura „Albatros", 1972)

Un poet al expresiei cizelate, de sonoritate cristalină este Gheorghe Grigurcu, a cărui poezie, din cauza unor întreținute prejudecăți, este insuficient evaluată la valoare reală. Adică ne aflăm în situația acceptării falsei idei a specializării absolute în cadrul genurilor literare, în conformitate cu care, orice încercare în alt gen este privită ca amatorism, cu suspiciunea imposibilei realizări. Este, în fond, un mod îngust de a privi lucrurile. Lui Gheorghe Grigurcu i se apreciază mai mult activitatea critică, deși, pînă în prezent a publicat doar un volum de critică — Teritoriu liric (1972) — și mai puțin poezia, cu toate că, ne aflăm, deja, în fața a patru volume — **Un trandafir invață matematica** (1968) ; **Trei nori** (1969) ; **Rîul incinerat** (1970) și cel în discuție. La o primă privire cauza se găsește în consecvența unei atitudini critice, în unele cazuri de nealiniere la opinia generală, fapt ce creează o doză de spectaculozitate, pentru moment, atrăgînd mai mult atenția. În fond situația este cam generală cînd se comentează poezia unor critici „profesioniști". Comentariul este insoțit de o bună doză de neincredere, apropiindu-se, numaidecît, poezia influenței livrești și repede considerată simplă habitudine.

Mai puțin spectaculoasă și frapantă poezia lui Gheorghe Grigurcu nu este mai puțin profundă. Grigurcu este format în atitudinea unei elevate școli poetice, recuperînd mai largi zone de cultură, ce iclud neapărat cuceririle lirice ale timpului modern. Concepția sa despre poezie este una a sublimării poetice prin cuvînt ; poetul se abandonează cu supunere a cuvintelor căutîndu-le pe acelea (dacă se poate cît mai puține ca număr, dar relevante) care poartă în ele o mai vastă zonă de semnificații. Că poeziei lui Grigurcu i se pot apropia trăsături ca **elaborată** și **intelectualizată** este neîndoielnic. Dar este o poezie elaborată în sensul exercițiului pe text, pentru a-i îndepărta orice lest lexical pentru a realiza întîlnirea cu sonoritatea pură fără distonanțe. Poezia lui Grigurcu este rafinat intelectuală, aparent glacială, în fond, lăsînd impresia unei afectivități refulate.

ALEXANDRU RUJA

Conf. T. Stoika : „POEZII"
(Editura „Minerva", 1973)

Apărut în colecția „Retrospective lirice" la Editura Minerva, volumul **Poezii** de Const. T. Stoika, îngrijit și prefațat de D. Murărașu, aduce în actualitate numele unui poet stins prematur, în 1916, pe cîmpul de luptă, la vîrsta de numai douăzeci și patru de ani.

Din cercul revistei **„Viața nouă"** a lui D. Densușianu — prin grija căruia o parte a creației sale a fost adunată, postum, în volumul **Poezii** din 1928 — el însuși inițiator al unor reviste efemere din epocă. Const. T Stoika a avut o activitate destul de bogată, publicînd versuri, proză, articole de critică, traduceri din Baudelaire, Verlaine, Sully Prudhomme, Sar Péladan, Uhland etc. Cunoscător al umanităților antichității latine, chiar laureant, împreună cu Perpessicius al unui premiu acordat pentru traducerea lui Lucrețiu, Const. T. Stoika este autorul unei poezii de consonanță mai mult clasicistă decît simbolistică — deși recuzita unei părți din poezia sa și cîteva luări de poziție în presa vremii îl recomandă ca poet al momentului simbolist.

Lăsînd la o parte versurile din primele secțiuni ale cărții, în care ecouri din cele mai diverse nu reușesc încă să se armonizeze, ne vom referi îndeosebi la ciclurile **Nuduri păgine, Cantilene** și **Raze din Olimp — Mitice.** Aceasta pentru că, paradoxal, Const. T. Stoika ni se pare a se realiza nu atît în poemele lirice, în care exultația romantică se întîlnește cu melancolia — **Marea invinsă,** ori de tonalitate elegiac-depresivă — **Privesc tablourile vechi, Un sol neașteptat, Poemele lacrimilor,** ciclul **Refugii ;** și aici în cele care evocă, destul de exterior, universul simbolist : „Pe masa grea, sculptată în lemn de trandafir, / Verlaine legat în aur în taină stă de pază ; / Prin storuri se strecoară un fir de argint — o rază, / Ce-alunecă sfioasă pe cadre, pe clavir... / Răsari din fondul galben și risipești surisuri / Acum — săgeți de chinuri și umbre și abisuri / Altădată ! Și odaia mă cheamă, luminoasă, / Ca să respir aroma parfumurilor moarte"... (**Odaia tapetată cu amintiri).** Poezia lui îl reprezintă — ca și pe alți poeți ai vremii — este una de o grație marmoreeană, de savantă arheologie culturală. Sentimentul este reprimat, cu bună știință, ca în **Briseis :** „Miez de noapte. Neguri. Liniște în cort. / Flăcări vii se-nalță dintr-un vas de aur. / Într-un colț, statuia unui grav centaur / Maiestos domnește cadrul trist și mort. / Draperii, în falduri, cad.... Văpăi de aur / Tremură molatic ca un val în port / Cercetează-n noapte mîndrul ei tezaur" etc. Astfel de nume, de altfel, apar frecvent în poezia sa ; să enumerăm numai pe cele evocate într-un singur poem, **Dansul Horelor :** Euterpe, Apollo, Terpsychore, Egira, Dike, Ennomia, cele trei Hore, Zeus, Themis. Este vorba, în poezia lui Const. T. Stoika, de un întreg complex parnasian, cu toate rezervele, de circumstanță sau nu, pe care le va fi avut — D. Murărașu amintește, în prefața la prezentul volum, un studiu al poetului intitulat **Școală nouă victorioasă în luptă cu parnasienii și realiștii.**

LUCIAN ALEXIU

diagrame

Tînărul Leninist

Numărul 7/1973 al revistei Tînărul leninist **se deschide cu** Mesajul adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu reprezentanților brigadieri și întregului tineret cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la constituirea primelor șantiere naționale ale tineretului.

În același context revista inscrie și editorialul său, intitulat semnificativ Prezența continuă a brigadierilor. **Reținem, în continuare, o interesantă anchetă despre** relația școală—muncă—viață, **precum și consemnările din agenda intrecerii uteciste reunite la rubrica** Stop-cadru **și** Jurnal de întrecere. **Adrian Dohotaru în** Vacanța în haine de lucru **surprinde cîteva aspecte ale modului în care elevii și studenții își petrec o parte a vacanței din acest an.**

Evocînd glorioasele tradiții din trecutul de luptă al poporului român, revista inserează un articol al lui Adrian Vasilescu despre semnificațiile mesajului pașoptist și un studiu asupra personalității complexe a lui Dimitrie Cantemir, scris de Dan Zamfirescu.

Rubrica de reportaj — Secvențe **— surprinde sub semnătura lui Șerban Cionoff cîteva momente din viața brigadierilor de pe Șantierul național al tineretului Lotru—Sebeș, precum și o vibrantă rememorare a muncii de șantier semnată de Petre Dragu.**

Continuînd dialogul fertil, deschis, între generații, revista prilejuiește cîteva confesiuni ale acad. Raluca Ripan ca și ale unui vechi muncitor de la Uzina de utilaj chimic Grivița Roșie, Vasile Borș.

O mențiune aparte se cuvine „Divagațiilor în doi" susținute de criticul Dumitru Micu și poeta Ana Blandiana, precum și cronicii pe care M. N. Rusu o face la cartea lui George Macovescu, Catargele înalte.

În spațiul rezervat unor probleme de largă audiență sînt de remarcat prin opiniile susținute articolele semnate de P. Bieltz la rubrica Gîndirea corectă (Identitatea) **și de Adriana Socec :** „Ocultismul" un produs comercial consumat de „oameni în derivă".

În pagina de sport G. Mitroi se ocupă de aspectele educative pe care le implică sportul de masă în țara noastră.

În fine, semnalăm un serial T.L. **rezervat unei probleme mult discutate astăzi :** Sîntem oare singurele ființe raționale din univers ? **(O.Z.N. — în România).**

cronica literară

Vladimir Ciocov
CHEMARILE LUMINII

— Editura Facla, 1973 —

Motivele principale care stimulează actul creator al poetului, stilurile ivite se întîlnesc în cîteva axe tematice în care se ramifică poezia lui Ciocov.

Cu precădere personal în tratarea celei mai diverse tematici, lucid și sensibil, poetul se ridică pînă la înțelegerea generalului în toate nuanțele sale. De aci acea dureroasă conștiință de sine în înțelegerea rolului poetului de membru răspunzător al societății și a unei permanente chemări spre o mai frumoasă, mai înălțătoare, mai plină viață.

Această carte este plină de versuri pătrunzătoare, versuri de autentică simțire și cugetare. Ca și mai înainte, poetul ne cucerește prin angajare pătimașă. În acest context de gîndire, este dată și menirea poeziei. Poezia este parte din eul poetului, ea nu are însușiri autonome, ea este și revocare și nou, și flacără și chemare și strigăt. Travaliul asupra versului este greu, foaia albă este ogorul peste care curge și gîndirea poetului. Și, asemenea semănătorului care aruncă semințele în brazdă, poetul se vrea „Așa aș dori ca omu-nhumat / ca omul fertil în brazda de-un albastru metalic, / de bună voie să cad / și ca bobul de grîu să răsar, tînăr din nou / și ca firul subțire să cresc, năzuind spre înalt, și din nou ca ieri, să mă leagăn asemenea spicelor / Și astfel, prin ani, în brazdă să adorm nesilit / prin voința mea proprie / în brazda curată, în brazda ca o stea de lumină. („Gînduri în fața brazdei").

Pășind în pas cu timpul, poetul declară deschis că nu este adeptul formei împodobite. Poetul clădește o poezie obișnuită, deschisă, o poezie care trebuie să strălucească prin adîncimea miezului atins, dar care trebuie să pornească din inimă.

În poezia „Mesajul", poetul se exprimă și mai direct cînd spune : „La dracu cu forma — pînă la exces lustruită / această formă — e cochetă, goală, săracă pe dinăuntru / Și cu rebusul rîndurilor reci, fără vibrații și aripi / Și în jocul gol de cuvinte ce rodesc cu nefructe / destul cu acrobațiile creerului, destul !

Dezvoltînd ideea despre poezia cu conținut, poetul are în vedere și originala ei diversitate cu mesajul ei clar exprimat : „Poezia mea uneori e ca o apă / un torent primăvăratec / înspre cîmpii ea curge în bulboane / Și argintul și-l revarsă-n spume / Și tot ce-i putred în calea lui i se surpă / de departe vuietul i se aude / purtînd în el ca marea în nisipuri / foșniri de aur ca o speranță vie / Și-n urma ei ca după oștiri retrase / Să lase pe cîmpii sămînța roditoare ce trebuie în lume să răsară". (Mărturisire).

În ciclul „Mesajele zîmbetului" este redată o caustică satiră a tot ce stînjenește și ține în loc, a ceea ce face pe om urît precum este mîrșăvia, prostia, banalitatea, josnicia, lașitatea, nepăsarea. „Da, este necesar să rîzi pe urît din inimă / în mijlocul drumului / cu rîsul hohot pentru ca de el să se cutremure de moarte / fantomele răului / precum stafiile galbene / cînd zorii-n ziuă mijesc / să-și deie duhul în turbarea neputincioasă / Cu săgețile rîsului".

De această temă sînt legate și poeziile „Să-i credeți pe poeți" și „Criticilor obscuri". În dialogul cu criticii care nu sînt în stare să înțeleagă pe poeți și adevărata menire a poeziei, care, Ciocov le arată rolul social deosebit al poetului autentic care este inima și conștiința erei trează.

Cu certitudine, se poate spune că dragostea este un izvor nesecat care, în creația lui Ciocov, vibrează cu noi luciri, cu sentimente mereu treze. În portretul femeii sînt adesea subliniate ochii care, prin acumularea de comparații (Cîntec pentru ochii albaștri triști) culminează cu al doilea plan, prin negația abstractă — neochi — reprezentînd o expresie poetică pregnantă.

Dragostea și frumusețea merg mînă în mînă și adesea pretextul dragostei neîmpărtășite este absența frumuseții spirituale la ființa iubită. Iubirea este bucurie, fericire, zi însorită. Dar nu arareori ea este și durerea, tristețea sentimentului stins ori refuzat. Multe poezii sînt închinate acestei mari, adevărate prime iubiri care-l urmărește pe poet pretutindeni ca o obsesie.

Este interesant de remarcat că, deși purtat de un puternic torent al sentimentelor, poetul rămîne lucid, capabil să cugete rece. Păstrînd eul său, Ciocov scrie despre floarea pe care „o vrea a sa", despre nefloarea soarelui care „și-a întors capul după un alt soare" (Dragostea neîmpărtășită) scoțînd la iveală acele însușiri din a căror cauză iubirea este brusc întreruptă. Poetul, rămas fără iubire, este adînc mișcat : „Îți mulțumesc și pentru durerea cu care te-ndulcești / pentru durerea mea fără margini / și pentru că zilele tale se scurg însorite toate / fără urmă de regrete, fără neliniște, tristețe / de parcă nimic dureros cu adevărat nu s-ar fi întîmplat / Pentru toate trecute din inimă / eu îți multumesc cu căldură". (Îți mulțumesc).

În acest volum sînt incluse și poezii despre o temă care-l preocupă permanent pe poet : timpul, scurgerea timpului și ce atitudine ia omul față de ireversibila tăcere a clipei. Este văaită teama poetului că nu va reuși să-și termine opera căci îi rămîne timp tot mai puțin. De-aici și mesajul către moarte pentru ca ea „să mai aștepte doar niște zile".

Chemat ca, prin fiecare carte, să nu se dezmintă, poetul și, prin acest volum, a dovedit un înalt nivel la care a ajuns cu creația sa. Tinzînd să fie mereu original, Ciocov și-a permis pe ici-pe colo să folosească prea abundent fabulația simplă, să reducă din puterea simbolului sau să recurgă uneori la un stil discursiv.

NEBOIȘA POPOVICI

GEORGE CĂLINESCU SAU PATETICUL INTELECTULUI

Ceea ce m-a impresionat dintii la G. Călinescu era că în vorbirea sa avea o forță de expunere și valorificare a ideilor, printr-o intervenție foarte colorată. Te delectai ascultindu-l. Avea o știință a expunerii, dar ea se desfășura spontan, pentru că poseda darul să confere oricărui lucru înfățișat o strălucire aparte, vorbirea-i fiind încărcată de substanța vie a inteligenței și puterea excepțională de a interpreta cele rostite, prin gestică, prin sclipirea faunescă a ochilor. L-am cunoscut în 1927 și l-am vizitat în succesivele locuințe, precum îl vizitam la școlile unde a funcționat — Șincai, Școala Comercială „Caragiale". Scopul vizitelor era să-i cer articole pentru revistele ce le-am redactat și condus sau în cadrul cărora am conlucrat.

Mă aflam în continuă admirare față de complexitatea omului și darurile scriitorului. Îmi aduc aminte de uimirea mea cînd pateticul interlocutor, cu miinile aduse la piept sau ridicîndu-le în sus, căuta să-mi dovedească un lucru de care eram pe deplin convins, considerabilu-i talent ; (convingere materializată în numeroase articole, căci s-a întîmplat că, înainte de a refera marele scriitor despre mine m-am ocupat eu de dînsul). La legitima-mi întrebare : de ce se justifică față de mine, cînd de atîtea ori am subliniat în scris excepționala sa forță creatoare pe mai multe planuri — și el, mi-a replicat : „Da, dar majoritatea mă ignorează".

Dacă n-aș fi știut, din atîtea dăți cît îl urmărisem, în orele de clasă și la conferințe, că gesticulația atît de expresivă și procedeul interpretării oricărui text sau al unei idei îi era în fire, Călinescu avînd marea calitate a oraliza ideile, aș fi spus că se joacă, dar era un joc patetic, ardent al sufletului și minții sale, vădit nu numai în prelegerile publice, ci și în intimitate. Cu drept cuvînt Călinescu putea fi nemulțumit. Nu-i apăruse încă „Viața lui Eminescu" și opera sa, cîtă era, nu intrase în conștiința publicului. Dar acei ce trăiau în preajma lui, urmărindu-i cu interes literatura și publicistica, prevedeau traiectoria unei personalități de viitoare mari surprize și revelații. S-a întîmplat ca urmărind cu simpatie sporită realizările criticului, să nu cred în înzestrările-i epice.

Socoteam anume că un critic e incapabil să edifice un roman. I-am împărtășit părerea mea, spre via sa indignare. Zile întregi, la sfîrșitul unei veri toride și pînă în pragul toamnei, Călinescu a încercat să-mi demonstreze că un ins talentat poate aborda ori ce gen literar, cu șanse maxime de reușită. Totalului meu scepticism, scriitorul i-a opus, pînă la capăt, lectura celor dintii capitole din „Cartea nunții", carte ce în scurtă vreme a și apărut. Deconcentrat și entuziasmat am aplaudat ivirea unui romancier. într-un articol din „România literară". Abia la apariția „Enigmei Otiliei" am constatat că ceea ce fusese, la primul efort epic, o întrecere cu sine însuși (spre a-și dovedi că un autor e apt să se angajeze în orice gen), devenea o admirabilă depășire a tot ce apăruse pînă atunci din partea leatului confraților săi, completînd astfel palmaresul prodigioasei personalități prin tot ce săvîrșea, cu un profil de figură de Renaștere.

Mi-a fost dat să urmăresc apoi în intimitate travaliul pluralei plămade și a mă bucura de prietenia literară și umană a lui George Călinescu. Toate elementele exterioare pledau pentru relații reci între noi, cum au și fost la început. Aveam impresia că autorul lui „Șun" are o anume impermeabilitate față de poezia de afect (și am scris-o). I se adăuga susceptibilitatea de pe atunci a prezenta lui Călinescu care, fără ecou real, în masa cititoare, înfățișa o sensibilitate de ins părînd a-ți reproșa mereu lipsa de recunoaștere a meritelor sale. În măsura însă în care acesta și-a fixat un loc printre criticii noștri și și-a dat pe de altă parte seama de constanta, activa mea prețuire, a devenit posibilă o afectuoasă apropiere de fostul „arici" de altădată. Împrejurările au voit chiar ca acela pe care nimic nu-l designa ca pe un virtual amic, să se transforme într-un devotat prieten literar. M-a alăturat de Călinescu tensiunea de calitate majoră, fervoarea care anima și propulsa magnifica sa personalitate. Într-o vreme cînd o parte din confrații săi își iroseau timpul in taclale de cafenea sau puneau la cale, în cenacle, mișcarea literară, mă reconforta imaginea unui ins în care toate motoarele creativității funcționau din plin și cu vitalitate, iar eforturile-i se înlănțuie spre actul disciplinat al producției. L-am văzut atunci pe autorul „Vieții lui Eminescu", cu minecile suflecate, lucrînd voinicește și temeinic, cite 12—14 ore pe zi. Mă întărea mereu imaginea aceluia care făcea din cinstita muncă, din sistematica strădanie, durînd pînă peste miezul nopții, un postulat de disciplină profesională, în linia lui Liviu Rebreanu. Modest din fire, Călinescu nu era supărat că nu i se recunosc meritele literare, ci că nu i se recunoaște volumul considerabil de muncă.

Acest muncitor intelectual eminent se purta cu elevii și studenții săi ca unul de-ai lor, așa se explică de ce aceștia îl îndrăgeau. Și cum tineretul e mai receptiv la marile însușiri ale artistului, auzindu-i excepționalele expuneri și lecțiile, comunicate într-un stil original, își dădeau seama de ce privilegiu se bucură, de norocul hărăzit de a avea un dascăl de asemenea factură.

S-a spus că George Călinescu era un ins ciudat, că-și avea bizareriile sale. Uitau acești grăbiți calificatori că scrisul cere o imensă cheltuială nervoasă, că prodigiosul cărturar a fost 7 ani la Iași conferențiar-locțiitor, c-a fost numit profesor după multe și jignitoare tărăgănări ; că opera sa s-a izbit la început de sistematice impermeabilități „colegiale", că l-a întîmpinat invidia și răutatea, născute din gelozie. Pe cine pizmuiau confrații, cocoțați comod la catedre pline ? Pe acela care avînd dubla vocație înnăscută de dascăl și scriitor, a fost împiedictat să și le exerciteze în bună voie și prielnicie. Pe cine pizmuiau ? Pe acela care cu prețul unei trude uriașe, cu prețul sănătății șubrezite pînă la capăt, și-a edificat o operă de seamă și cheltuiau aceiași pasiune și ca dascăl și ca publicist și își îndeplinea cu conștiinciozitate sarcinile. Cum să nu devii curios, cînd colegii tăi, și profesori și scriitori, manifestau pe față pizma, luînd forme evidente de răutate.

Într-o societate a scriitorilor unde erau membrii un M. G. Stratulat și Budurescu, Călinescu nu era și a trebuit să fie cooptat de Uniunea scriitorilor. G. Călinescu era bizar, omul cel mai natural și mai sincer din lume ; era bizar căci era neîmpăcat cu sine, era nemulțumit de sine însuși, socotind că nu și-a îndeplinit întrutotul sarcinile ce și-a propus : era neîncrezător în oameni deoarece conduita lor, a unora dintre aceștia, l-au determinat să nu aibe, uneori încredere în sine. Numai N. Iorga a mai suferit atari înfruntări, adversități și lovituri piezișe.

Sînt cazuri cînd identifici temperamentul și structura unui om prin dedicațiile-i. Dacă cineva ar citi cele scrise pe cărțile date mie de Camil Petrescu, ar putea urmări diagrama unui ins nespus de capricios, dar și mersul prieteniei noastre. Iată etapele relațiilor noastre și date asupra caracterului călinescian, refractate-n dedicații : Pe placheta de POESII, apărută în 1937 : Domnului Camil Baltazar, criticul cel mai îndreptățit al acestei cărți" (Ce dovadă mai vădită de modestie ca G. Călinescu să considere pe subscrisul criticul cel mai îndreptățit al poeziilor sale).

Pe „Viața lui Eminescu", apărută în 1938 : „Lui Camil Baltazar, celui mai bun prieten literar, a cărui poezie am totuși prezumția că o înțeleg" (Era o replică la un articol în care afirmam că marele exeget al criticii e opac la poezie).

Pe „Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent" „Lui Camil Baltazar, cu afecțiune !" Pe „Șun" lui Camil Baltazar, cu afecțiune. Pe „Impresii asupra literaturii spaniole" : „Domnul Camil Baltazar, cu sentimentele fraterne de totdeauna". Pe opul „Cronicele optimistului, Poetului Camil Baltazar, cu vechea mea afecțiune ; pe volumul „Lauda lucrurilor" — „Vechiului meu prieten, prețuitului poet Camil Baltazar, cu afecțiune".

Și tot așa de bine, cred, că recunoști trăsăturile omului în grafia scrisului său ca și în conținutul epistolelor. Scrisorile compuse în fuga unei clipe, invederează, în șirurile lor, dominantele caracterului său. Corespondența mea cu Călinescu datează din 1928. Iată una din 1930 — perioada cînd scriitorul intenționa a scoate revista „Capricorn" și voind să inaugureze un ciclu de AUTOBIOGRAFII, îmi ceruse a le inaugura eu: „Iubite domnule Baltazar, Vreau să dau materialul la tipar și nu te găsesc sau — atunci cînd pot să te găsesc — n-am eu vreme. Te rog să-mi spui cînd ne putem întîlni. Azi, miercuri, eu am ore la Comerț pînă la orele șapte. Deci te-aș putea aștepta (și cu „autobiografia") dacă ești liber. Dacă nu-ți cade în miini această scrisoare decît miine și comunică-mi intr-un fel miine dim., tot la Comerț hotărîrea d-tale eu fiind miine după-amiază liber. Sper însă că ne vom vedea azi. Sărutări de mînă doamnei. Cu dragoste G. Călinescu".

Tot din 1930 : „Dragă domnule Camil Baltazar, Oricît te-ar supăra comedia asta cu articolul, de vreme ce sîrguința mea nu e vinovată cu nimic, trebuie să-ți spun adevărul. Ocupat în fiecare zi pînă la 8 seara, n-am putut scrie decît cîteva pagini asupra impresionismului. în afară de aceasta stau pe loc cu CAPRICORNUL. Ce vrei să fac ? Azi scriu articolul pentru revista mea, ca să dau pagini la tipar miine. Orice întîrziere este intolerabilă. (Îți dau sumarul, cu rugămintea de a-l pune în „VREMEA"). După aceea mă apuc să termin teroarea aceea de LOVINESCU. Pot ști cîte pagini vor fi ? Merge oare să-ți dau mereu grafmente, pentru ca apoi să fiu împiedicat de școală, ca acum, să continui ? Și-apoi am o oarecare îngrijorare. Vreau să-l văd pe tot, să-l rectific, să nu-l las să se strecoare cine știe ce pată. Așa încît concluzia este aceasta : renunță acum de a anunța și publica, lasă-mă să-l termin în voie — cred că pînă sîmbătă e posibil — și apoi faci un număr masiv cu articolul în întregime, cu titlul E. LOVINESCU, introducerea privind mai mult pe om.

Vino acasă la mine să vezi ce fac și apoi omoară-mă !

Cît despre desen, nu știu, dacă e oportun, dacă n-ai articolul. Îți dau un clișeu-fotografie, să faci cum crezi. Miine sau marți dim., vei putea face corectura. Cu scuze și dragoste, G. Călinescu".

Oricine va recunoaște în acel — vino acasă și vezi ce fac și apoi omoară-mă, — conștiinciozitatea exemplară a lui Călinescu.

Altă scrisoare din vremuri de restriște, cînd știind că suferam de pe urma regimului antonescian prietenul află cuvinte de caldă omenie pentru a mă alina. „Iași, 2 noiembrie 1943, Iubite domnule Baltazar, cu mult înainte voiam să stau de vorbă cu d-ta, dar nimeni, nici Rosetti, nu mi-au putut da vreo știre despre ce deveniseși. Abia tîrziu am descoperit o carte de vizită cu adresa d-tale, însă fără număr de telefon. Te-am așteptat într-o luni cînd soția mea mi-a comunicat că ai să vii să mă vezi. Cînd am primit scrisoarea d-tale, era prea tîrziu să te mai invit, căci în acea zi chiar, plecam la Iași. Nu ne mai rămîne, deocamdată, decît să comunicăm poștal. Recitesc, din cînd în cînd, poemele d-tale. Ești un poet de valoare pe care timpul îl va consolida. În fața trăiniciei interioare, ce importanță mai au vicisitudinile vieții ? Prietenia constituită pe un astfel de plan absolut, rămîne inalterabilă. Încredințîndu-te de afecțiunea mea, te rog să comunici respectoasele mele salutări la care se asociază și soția mea, doamnei Baltazar, în amintirea frumoaselor ore petrecute în casa dumitale. G. Călinescu, stradela Ionescu 4, Iași."

L-am văzut în ultimele zile ale vieții sale. Tenacele făurar nu se dezmințise. Atins de o boală ce nu iartă, se afla la pat, dar în jurul său, pe fotolii și pe jos erau desfășurate dicționare, fișe, nenumărate notițe, ca și cum ar fi fost complet teafăr. Superbei imagini a chipului faunesc de pe vremuri, ce părea menită să nu se altereze nicicînd de vreo maladie, îi luase locul masca unui ins chinuit de ravagiile dinlăuntrul său, cheltuindu-se în scris cu aceeași generoasă dăruire ce o arătase semenilor săi, irosindu-și ultimele picături de sînge pentru a revedea scrierile sale ce urmau să apară în seria „Opere". Aveam în fața mea, ca altă dată, la Valea Mare pe Liviu Rebreanu, cu obrazul emaciat, tabloul unui om care-și dă în fața hîrtiei ultimile sale picături de sînge. Obrazul de zeu îl cunoșteam, sfidînd orice atingere vătămătoare, luase aspectul unei maladii. Iar cel mai mare necaz i l-au cășunat medicii, cînd internat la o clinică scurt timp după ce-l văzusem acasă și convorbisem normal, din vreme-n vreme el avînd o ușoară crispare a feții din cauza durerilor, l-au oprit a mai lucra, a scrie, singura rațiune de a fi a acestei uriașe personalități, care iubea, deopotrivă, oamenii dar și creația, în aceasta din urmă stare regăsindu-se deplin fiindcă în ea se putea manifesta plenar și să dea toată măsura geniului său creator. S-a stins cu zile, victimă a considerabilei trude ce o depusese, nepărăsită nici pe patul suferinței, voind să demonstreze că forța creatoare învinge și boală și moartea ; s-a stins cînd mai putea hărăzi atîtea nestemate cititorilor săi și să-i bucure nemărginit prin simpla, magnetica și seducătoarea sa prezență umană.

CAMIL BALTAZAR

VATRĂ DE ŢARĂ

Copleşiţi de istorie

Puţine sînt locurile în care istoria să fi strîns la un loc, pe un teritoriu restrîns, o aşa de mare bogăţie de vestigii. Cuprinsul judeţului Hunedoara este el însuşi un muzeu, sau, dacă vreţi, un muzeu al muzeelor. Cu cîtăva vreme în urmă, în apropierea Devei s-a descoperit un amfiteatru roman, aparţinînd castrului Micia. Vă propun să vă imaginaţi ţinutul Hunedoarei, în întregimea lui, ca un imens amfiteatru natural. Aici, la Deva, sîntem în centrul arenei, iar în zare, cît nu cuprinzi cu privirea, se întinde brîul circular al tribunelor muntoase, zvîcnite spre înaltul cerului, acolo unde căciulile albe ale piscurilor zgîriie norii grei şi mătăsoşi.

Mureşul, rîu bărbat, îşi poartă solemn hlamida de ape, intrînd în amfiteatru prin poarta de răsărit a Cîmpului Pîinii şi grăbindu-se, la poarta de apus, săpată în crestele vecine ale Apusenilor şi Poianăi Ruscă, să se reverse în mănoasă cîmpie a Aradului.

În mijlocul acestui amfiteatru megalitic, Deva este o inimă mică, dar puternică, pulsînd cu vigoare tinerească, dar şi copleşită de străbuna tradiţie istorică. Înseşi ruinele cetăţii, străjuind esplanadele de beton şi sticlă cu ghivece la ferestre, concurînd cu altitudinile edificiilor industriale, nu te trimit neapărat la sentimentul trecutului ireversibil, ci par mai degrabă să cheme, în numele a ceea ce a fost semeţ odinioară, la o semeţie fără precedent a prezentului.

La poarta de răsărit simţim foşnetul aripilor lui Aurel Vlaicu, şoimul Carpaţilor. Putem opri la casa memorială din satul ce poartă numele Icarului prăbuşit la Cîmpina sau la renumitul Muzeu de artă populară din Orăştie. Dar aş propune să urmăm, măcar cu gîndul, apa Grădiştei — vechea Sargeţie, cum o consideră unii — şi să facem un popas la falnicele cetăţi dacice, la străbuna Sarmizegetusă, ocrotită de două mii de ani de bunul pămînt umbrit de cetină. Trebuie neapărat să fi venit aici, în cetatea de scaun a regilor daci, ca să simţi cu adevărat ceea ce se numeşte fiorul lui Burebista şi Decebal, să te simţi pe Columnă. Regii daci nu ne-au lăsat istoria pe cilindru de marmură sculptată. Ne-au lasat-o aici, zidită în zidirea naturii, eternă ca şi ea. La întoarcere, imaginea burgului medieval, unde s-a tipărit celebra „Palie de la Orăştie", ţi se pare ireală. Cea adevărată rămăsese sus, la Grădiştea Muncelului.

În tribunele de sud-vest, ne întîmpină cu cîntecul străbun alte vestigii. „Aici, la Sarmizegetusa a fost capitala Daciei romane". Rostim aceste cuvinte în mijlocul arenei marelui amfiteatru al Coloniei Ulpia Traiana Augusta Dacica şi ecoul se întoarce frînt în pieptul Retezatului. Oare acest Retezat — imens masiv de stîncă şi păduri, rai al urşilor şi al nevăzutelor capre negre — nu este oare metafora peste timp a marelui înfrînt rege Decebal ? Oare această lojă de marmură albă, pe care sînt gravate iniţialele stăpînului — un nobil roman, desigur — nu este o metaforă a învingătorului ? Dincolo de metafore, oamenii satului se pretind descendenţi direcţi ai dacilor şi sînt nespus de mîndri de acest lucru. O spun cu voce tare, în frumoasa lor limbă românească ! Oare nu este aceasta o involuntară metaforă a simbiozei ?

Pe aceste meleaguri momentele de glorie se repetă în timp. Gloriei străbunilor, Iancu de Hunedoara îi adaugă măreaţa victorie împotriva turcilor la Porţile-de-Fier ale Transilvaniei, reeditînd în acelaşi loc lupta din antichitate de la Tapae. Dar tezaurul nu şi-a arătat nici pe departe toate comorile. Din Ţara Haţegului, ţara cnejilor Cînde şi a celor trei Densuşieni — Nicolae, Aron şi Ovid — să trecem la poarta de nord-vest a amfiteatrului.

Ne aşteaptă la Ţebea Gorunul lui Horea şi mormîntul lui Avram Iancu — sanctuarele moţilor. Este suficient să-l asculţi pe Toader Dragoşa, ţăranul erudit ce face oficiul de ghid la aceste monumente, ca să simţi cum peisajul se transfigurează subit, cum imensul platou vuieşte în trepidaţia lăncierilor şi călăreţilor moţi ridicaţi la răscoală. Şi tot numai aici, în liniştea solemnă din biserica-muzeu, poţi să-ţi ridici cu pietate privirea pe arcadele pictate în culorile înălţătoare ale tricolorului românesc.

Pămînt hunedorean — vatră de ţară străbună, străjuită de cetăţi aninate pe creste de cremene, de biserici-bazilici a căror izvodire se pierde în memoria trecutului, de locuri intrate pentru totdeauna în scoarţele cronicilor. În imensul tău amfiteatru, salba de monumente şi muzee dă consistenţă materială istoriei.

Aşezările şi ţinuturile hunedorene, în care pulsează ritmul vieţii moderne, sînt străjuite de prestigioase vestigii, emisari ai trecutului ce stau solemn de veghe mutaţiilor prezentului. Deva este de neconceput fără cetatea devenită efigie a oraşului, după cum Hunedoara siderurgică nu poate fi despărţită de faimosul Castel al Corvineştilor ce domină Valea Cernei. Bradul şi împrejurimile sale sînt dominate ca de un stindard de monumentele de la Ţebea ; Haţegul ocroteşte în umbra Retezatului faimoasa Sarmizegetusă, iar Orăştia stă sub marele scut al cetăţilor dacice din munţi. La sud, Valea de cărbune a Jiului este dominată de cetatea dacică de la Băniţa, iar mai departe, la Lupeni, un impresionant monument glorifică sacrificiul minerilor în greva din 1929.

Incrustaţii în prezent

Cine sîntem noi şi ce facem astăzi ? La prima vedere, ca beneficiari ai unei atari moşteniri, n-am prea avea ce să spunem despre prezent. Ce a durat istoria în milenii nu pot face cîteva generaţii. Problema — dacă există o problemă — nu se poate pune aşa. Cine a cunoscut ţinutul hunedorean acum două-trei decenii şi se reîntoarce pe aceste meleaguri rămîne plin de uimire. Singurele lucruri statornice, credincioase vechii imagini, sînt doar monumentele. Istoria, impetuoasa istorie a timpului socialist, lucrează fără încetare, schimbă înfăţişarea a tot ceea ce a fost, preface peisajul, locurile, oamenii.

Nu ştiu dacă vă sînt cunoscute dimineţile în oraşele hunedorene, dacă le-aţi simţit freamătul dinaintea începerii lucrului ? Vaste coloane, în demonstraţia cotidiană a muncii, se îndreaptă spre marile uzine. Trenurile răsuflă uşurate în gări, după ce au predat peroanelor şi străzilor mulţimea de muncitori. Şiruri întregi de autobuze preiau sarcina în murmurul anvelopelor mari şi revarsă şuvoiul uman spre porţile fabricilor.

Scena aceasta se multiplică în fiecare dimineaţă în cel puţin 12 exemplare, corespunzînd celor 3 municipii şi 9 oraşe ce figurează în noua cartografie a vetrei de ţară : Deva, Hunedoara, Petroşani, Lupeni, Vulcan, Petrila, Uricani, Orăştie, Brad, Simeria, Călan, Haţeg. Dar nu numai oraşele au rezonanţă industrială. Aninoasa, Ghelar, Teliuc, Certej, Muncel, Boiţa sînt aşezări pe care le putem numi fără teamă comune industriale, ceea ce a mai rămas de domeniul vieţii satelor fiind doar organizarea administrativă.

Destinele de astăzi ale celor peste 500.000 de hunedoreni sînt destine muncitoreşti. Producţia industrială domină la mare altitudine ritmul cotidian al vieţii, flancînd la cotele măreţiei imensa tradiţie şi moştenire istorică. Vatra de ţară este vatră muncitorească, iar profesiunile şi localităţile se constituie şi ele în vetre de viaţă, de muncă, de experienţă, de dragoste, de poezie muncitorească.

Vatra minerilor

Cu excepţia zonei Orăştiei, minerii sînt răspîndiţi peste tot în Hunedoara, dar marele lăcaş e în Valea Jiului. Salba de oraşe de pe Jiu trepidează în ritmurile vieţii moderne. Poate cel mai semnificativ fapt, revelator pentru destinele minerilor, s-a petrecut la Vulcan. După o perioadă de prosperitate, în care mina mergea bine, la Vulcan s-a înfiripat un mic orăşel. Atunci cînd profitul n-a mai fost cel scontat, patronii au închis mina şi au plecat. Orăşelul era condamnat la moarte. Coloniile au rămas pustii, în ele mai locuiau doar bătrînii care nu se puteau deslipi de locul în care au muncit o viaţă.

În anii socialismului mina s-a redeschis. Astăzi Vulcanul este cel mai frumos oraş din Valea Jiului, realizat după o splendidă soluţie arhitectonică. Mai multe uzine s-au adăugat minei, mai multe şcoli şi un liceu îi pregătesc azi pe tineri. Aici, Pasărea Phoenix nu a fost un mit ! Valea Jiului — centru mineresc, centru universitar, centru artistic (aici activează şi un teatru dramatic) — este doar unul din centrele vetrei minerilor. Al doilea este cel al minerilor aurari de la Brad şi Gurabarza, aşezări înfloritoare din Apuseni. Deva, cu mina şi Centrala de minereuri, polarizează mineritul de neferoase de la Certej, Săcărîmb, Muncel iar Hunedoara siderurgică înghite lacomă fierul extras la Teliuc şi Ghelar.

Vatra siderurgiştilor

Hunedoara. În vetrele furnalelor şi cuptoarelor Martin, în şuvoaiele de foc şerpuind prin cajele de laminare se plămădesc acele milioane de tone de oţel cu caracteristici superioare, pe care Hunedoara le livrează construcţiei de maşini şi exportului. Munca eroică, spectaculoasă, desfăşurată la înalta temperatură a dăruirii de sine.

Hunedoara are astăzi peste 80.000 de locuitori.

În 1948 avea 6–7 mii.

Hunedoara are astăzi de aproape trei ori mai mulţi elevi, decît întreaga populaţie a orăşelului din 1948.

Hunedoara este un centru universitar.

Vatra siderurgiştilor este una din marile opere ale construcţiei socialiste. Este un oraş care te impresionează atît de puternic încît cuvintele îşi par foarte sărace, necomunicative.

Hunedoara trebuie văzută.

Desigur, cele două imense vetre — de cărbune şi oţel — nu sînt tot ceea ce are însemnat acest judeţ. Am greşi dacă nu i-am aminti pe constructori, oameni crescuţi la şcoala şantierelor naţionale de la Bumbeşti–Livezeni şi Hunedoara ; pe energeticienii de la Paroşeni şi Mintia — steaua energetică de pe Mureş ; pe chimiştii şi blănarii de la Orăştie, vestiţi pe meridianele globului ; pe lucrătorii din industria materialelor de construcţii, mult dezvoltată în ultimii ani la Deva ; pe agricultorii din Lunca Mureşului, buni legumicultori şi crescători de animale ; pe profesorii şi învăţătorii care primesc în fiecare zi în clase peste 90.000 de elevi. Şi cu aceasta nu am făcut decît o prea sumară rezumare.

Vatra spirituală

Nu se putea ca într-un judeţ în care s-a descoperit celebra inscripţie „Decebalus per Scorillo" să nu pulseze o amplă viaţă spirituală. Există despre Hunedoara o prejudecată, potrivit căreia, în imaginea multora acest ţinut înseamnă milioane de tone de oţel şi cărbune şi . . . cam atît. În pofida acestei eronate aprecieri, viaţa minţii şi sufletului hunedorean este tot atît de intensă ca şi cea a platformelor industriale.

Valea Jiului, cu teatru de proză, cu ziar cotidian municipal, cu puternice cercuri şi formaţii artistice continuă în plan superior frumoasele tradiţii culturale ale minerilor, iar Hunedoara, cu cluburile sale, şi-a întemeiat o tradiţie spirituală proprie. Ştiaţi că inginerii şi tehnicienii minieri şi siderurgişti sînt mari iubitori de muzică clasică, fiind în posesia unor discoteci pe care le pot individia şi specialiştii ? Ştiaţi că sînt mari iubitori de literatură şi pictură, cercurile literare şi de artă plastică fiind unanim apeciate ? Din rîndul lor s-au ridicat scriitorii şi membrii de azi ai cenaclurilor din Deva şi Petroşani ale Uniunii Artiştilor Plastici.

Deva, prin tradiţie, ca centru administrativ al ţinutului, încă de pe vremea comitatelor, a jucat şi joacă şi în prezent un rol de seamă în viaţa spirituală a judeţului. În cenaclurile „Ritmuri" şi „Albatros", în cenaclul U.A.P. şi în Liceul de muzică şi arte plastice cresc, îşi desăvîrşesc vocaţia poeţi, pictori, muzicieni. Societăţile ştiinţifice, societatea folclorică „Ovid Densuşianu". cadrele didactice desfăşoară o intensă muncă ştiinţifică. Muzeul judeţean editează anual două mari volume de lucrări ştiinţifice sub sugestivul generic „Sargetia". Teatrul de revistă, stagiunile permanente ale teatrului din Petroşani şi Filarmonicii din Cluj înscriu în agenda oraşului spectacole memorabile. Viaţa Hunedoarei este oglindită zilnic în paginile cu cerneală proaspătă ale ziarului judeţean.

Am creionat, cu reală timiditate, acest sumar portret al judeţului Hunedoara — vatră de ţară, inimă fierbinte de patrie, aşa cum sînt, de altfel, toate judeţele ţării. Cuvintele nu pot spune totul. Sentimentul Hunedoarei ţi-l conferă numai cunoaşterea pe viu. Este o invitaţie sau, dacă vreţi, o pledoarie.

TIBERIU ISTRATE

folclor

O variantă a „Mioriţei“ la Ohaba Ponor

În cele ce urmează ne propunem să consemnăm un fapt folcloric, incorporat în mişcarea culturală de masă, pentru a demonstra, dacă mai este necesar, persistenţa în contemporaneitate, intr-o convieţuire organică cu realităţile epocii moderne, a unor străvechi obiceiuri şi tradiţii româneşti. În primăvara acestui an, am inregistrat la Sintămăria Orlea, cu prilejul spectacolului din cadrul ştafetei folclorice „Căutătorii de comori", o variantă a „Mioriţei", în interpretarea unui grup folcloric din satul Ohaba Ponor (Haţeg). Varianta se înscrie în tipologia transilvăneană a binecunoscutei balade, marcînd asemănări, dar şi deosebiri, în raport cu celelalte, mai ales faţă de tipul moldovenesc, reprezentat, în primul rînd, de textul publicat de Vasile Alecsandri. Ca şi celelalte variante transilvănene, „Mioriţa" de la Ohaba Ponor se cîntă pe melodie de colind, în stil antifonic, de către două „partide" de feciori. Informatorii precizează că au cîntat acest colind şi cu prilejul sărbătorilor de iarnă de la sfîrşitul anului 1972, dovadă convingătoare asupra prezenţei acestuia în repertoriul actual al colectivităţii săteşti.

În general, conţinutul acestei variante se înscrie în schema cunoscută. Este vorba despre trei ciobani, dintre care unul are oi mai multe, „băle şi cornute", fapt pentru care tovarăşii lui hotărăsc să-l omoare „d-asfinţit de soare". Urmează discuţia dintre cioban şi „mioriţa laie", în cuprinsul căreia aceasta il înştiinţează despre hotărîrea „fraţiorilor", iar el işi exprimă dorinţa de a fi îngropat în dosul stinii, „Ca să-mi aud ciinii, / Ciinii mei bătînd, / Caii tropotind, / Cu potcoava dînd, / Flacără făcind" ... Măicuţa nu intră în scenă, dar ciobanul roagă oile ca, dacă se vor intîlni cu ea, în drum spre casă, să-i spună acesteia că el a rămas înapoi, „Numărind la oi, / Pe-o culme de munte, / Pe-o margin ' de lume".

Revenind asupra textului literar, este interesant să evidenţiem obîrşia ciobanilor din varianta de la Ohaba Ponor :

„Unu-i **moldovean,**
Unu-i **craiovean**
Şi-altu-i **sibian"** . . .

În „Mioriţa" lui Alecsandri aceştia sînt : moldovean, ungurean şi vrîncean. În varianta culeasă de noi numai unuia i se arată originea genetică, provincială — **„unu-i moldovean",** ceilalţi aparţinînd unor centre conomice şi spirituale foarte bine definite — **„unu-i craiovean", „şi-altu-i sibian".** Nu ne ducem cu gîndul pînă la stricta localizare a obirşiei celor doi ciobani, la Craiova şi Sibiu, dar, oricum, ei se circumscriu concret acestor zone.

Evident, această „adaptare" se datoreşte ariei geografice în care trăiesc ciobanii de prin aceste părţi, la confluenţa „mărginimii Sibiului" cu Oltenia, folosind păşunile alpine ale aceloraşi munţi (Parîngul şi munţii Sebeşului). „Străin" poate fi considerat, deci, ciobanul moldovean ; cel sortit morţii este, totuşi, sibianul.

Este de menţionat, de asemenea, că moartea ciobanului „sîbian" nu este iminentă, ci doar ipotetică. („De m-or d-omorî" . . .), admiţînd, totuşi această posibilitate. Căci, aşa cum de altfel s-a mai remarcat, în „Mioriţa" nu se petrece nici un omor. De aceea, am săvîrşi o gravă eroare dacă am socoti acest moment al creativităţii poporului nostru drept o împăcare cu destinul, un elogiu al morţii.

Varianta noastră nu conţine alegoria din finalul variantei lui Alecsandri, la proporţiile şi modul de realizare a acesteia. Mai toate variantele din Zarand (Hunedoara) aduc, în final, un motiv nou, acela al vînzării oilor :

„C-am rămas-napoi
Tot vinzind la oi,
Numărînd la bani" . . . 1)

Din varianta de la Ohaba Ponor lipseşte şi acest motiv, fiind înlocuit cu acela al numărării oilor :

„Mi-am rămas-napoi
Numărînd la oi" . . .

Interesant, în textul nostru, ni se pare finalul, reprezentat prin aceste două versuri :

„Pe-o culme de munte
Pe-o margin ' de lume".

Referitor la acest final, Ion Muşlea susţine că versul „La marginea lumii" a fost creat din „nevoia de a se ajunge la o localizare — adevărat tot vagă şi poetică — dar mai obişnuită în stilistica populară, pentru a exprima ideea de „foarte departe" : „marginea (capătul lumii" 2).

Ne permitem, totuşi, să sugerăm şi o altă interpretare posibilă şi anume faptul că „Pe-o margin ' de lume" ar putea fi şi o aluzie la „lumea de dincolo", marginea acestei lumi, pămîntene constituind puntea de trecere în „lumea cealaltă". Cind spunem aceasta ne sprijinim pe afirmaţia lui Ovid Densuşianu, după părerea noastră pe deplin justificată, care spune că procedeul acesta, al „ascunderii morţii cuiva prin expresii figurate este propriu folclorului românesc" 3), procedeu întîlnit de altfel şi în poezia lui T. Arghezi („De-a v-aţi asuns").

Reluind cele spuse de folcloristul Ion Muşlea, „credem că e o datorie a oricărui cercetător cu experienţă în domeniul folclorului, etnografiei, filologiei, istoriei şi literaturii să examineze cu atenţie variantele „Mioriţei" şi studiile scrise despre ea, pentru a se aduce cît mai multă lumină în problema acestei balade care, de mai bine de un secol, suscită interesul literaţilor şi cercetorilor noştri" 4). Aceasta a fost şi intenţia noastră, să punem la dispoziţia cercetătorilor încă o variantă a capodoperei literaturii noastre populare, să adăugăm o modestă contribuţie la îmbogăţirea impresionantului corpus al „Mioriţei", ca un fierbinte omagiu adus prinos geniului creator al poporului nostru.

CONSTANTIN CLEMENTE

---

1. **Adrian Fochi : „Mioriţa" ... pag. 673**
2) **Ion Muşlea : „Cercetări etnografice şi de folclor", vol. II, Bucureşti, 1972, pag. 32**
3) **Ovid Densuşianu : „Viaţa păstorească in poezia noastră populară", E.P.L., 1966, pag. 361**
4) **Ion Muşlea : op. cit. pag. 36**

Pe-un picior de plaiu,
Pe-o gură de raiu,
Merg trei ciobănei,
Trei turme de miei —
Şi-unu-i moldovean
Şi-unu-i craiovean
Şi-altu-i sibian.
Iar cel moldovean
Cu cel craiovean,
Ei că s-au vorbit
Şi s-au socotit
Ei să mi-l omoare
D-asfinţit de soare
C-are oi mai multe,
Băle şi cornute.
— Mioriţă, laie,
Laie, bucălaie,
De trei zile-ncoace
Iarba nu-ţi mai place
Gura nu-ţi mai tace.
— Gura cum să-mi tacă,
Iarba cum să-ţi placă ?
Frăţiorii tăi
Că ei s-or vorbit
Şi s-or socotit
Pe tin ' să te-omoare
D-asfinţit de soare.
— De m-or d-omori
Bin ' s-or socoti,
Numa 'să mă-ngroape
Bine s-or purta,
Tot in dosul stinii
Ca să-mi aud ciinii.
Ciinii mei bătind,
Caii tropăind,
Cu potcoava dînd,
Flacără făcind.
Şi la cap să-mi pună
Fluieră de soc,
Mult zice cu foc,
Fluieră de fag,
Mult zice cu drag,
Fluieră de spine
Mult zice de bine.
Vînturile-or bate,
Fluier-o suna,
Oile s-or strînge
Şi pe min ' m-or plinge
Cu lacrămi de singe.
Voi iţi merge-acasă
Şi de-ţi intîlni
Pe măicuţa me
Ea v-o intreba
Eu unde-am rămas ?
Mi-am rămas 'napoi,
Numărînd la oi,
Pe-o culme de munte,
Pe-o margin ' de lume.
Şi te-o-nveseleşte.

etnografie

Ceramica de Obîrşa

Arta populară, în ansamblul ei, a devenit pentru publicul larg din mediul urban un mijloc de înviorare a interioarelor, deschizind astfel numeroase tentaţii spre colecţionare. Graţie „Tîrgurilor meşterilor populari" din diferite judeţe se observă o uşoară încurajare a creaţiilor populare, mai ales în producţia de ceramică, intens solicitată în asemenea ocazii. Asistăm, astfel, la o dublare a caracterului ştiut în istorie al ceramicii — utilitatea — adăugîndu-i-se prin cerinţa largă a consumatorilor, caracterul de podoabă, dictat de o necesitate de ordin estetic al orăşeanului.

Acest aspect transformatoriu al caracterului destinatar, al ceramicei populare cere instituţiilor de cultură competente organizarea unor tîrguri periodice de creaţie populară, bine concepute creind astfel un mediu larg de participare a creatorilor. La aceste tîrguri trebuie să participe cît mai multe centre de ceramică din ţară, unde ceramiştii să-şi poată etala măiestria intr-o confruntare de înaltă ţinută artistică. Tîrgurile meşterilor populari din Deva, Sibiu, Călimăneşti etc. şi-au cîştigat de mult prestigiul prin participarea multor centre de ceramică din ţară. Rolul stimulator al acestor tîrguri este exemplificat şi de singurul sat de ceramişti din judeţul Hunedoara, Obîrşa. Dacă acum 4—5 ani, în Obîrşa, produceau activ doar patru familii de olari, imediat după participarea acestor familii de olari la tîrgurile menţionate mai sus, numărul ceramiştilor din sat a inceput să crească pînă la 14, în anul 1973.

Eforturile de stimulare şi mobilizare a olarilor trebuie să crească, deoarece tendinţa de dispariţie, prin lipsa de transmitere a meşteşugului din tată în fiu, impus de societatea modernă, creşte mereu. Numai ultima jumătate de secol a făcut să dispară meşteşugul respectiv în localităţile : Brad, Dobroţ şi Buceş.

Obîrşa, vechi centru de ceramişti, care păstrează peste vremuri autenticitatea meşteşugului în formă, motiv şi culoare, este situat în zona folclorică a Ţării Zarandului, vecin cu un alt centru, Tîrnăviţa, bune surate în tehnica meşteşugului, despărţite doar de o colină care de fapt desparte judeţul Hunedoara de judeţul Arad.

Mărturie a practicării de veacuri a olăritului de către sătenii obîrşeni ne stă caracterul geografic al satului, neprielnic agriculturii, lutos, materie bună pentru practicarea olăritului. Prelucrarea măiastră a acestei materii prime, peste vremuri, a dus la crearea cunoscutei ceramici româneşti de Zarand, pictată şi zmălţuită, ceramică ce se caracterizează prin autenticitatea în formă şi culoare. În mare măsură, aceasta păstrează elemente ale ceramicii dacice, suferind mai puţin vreo influenţă în timp, datorită izolării geografice a satului respectiv.

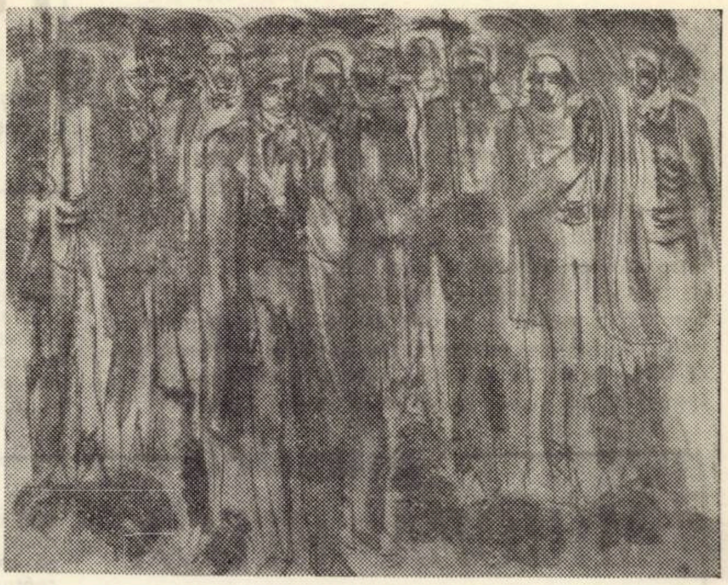

Mircea Bitcă „Auraria gemina"

Dacă ne referim la cromatica ceramicii de Obîrşa, putem să afirmăm cu certitudine că legătura intimă dintre culoarea şi materia din care este plămădită formează un tot unitar, topindu-se sub acţiunea focului intr-o ceramică sobră, simplă în decoraţie, plăcută în formă şi caldă în culoare. Ceramica de Obîrşa este lipsită de preţiozitatea fadă, artizanală, iar uzul larg al comercializării ei nu a dus la limita deformării autenticului. Diversitatea formelor plămădite de olarii din Obîrşa porneşte de la renumitele ulcioare, cu gîtul strîns în formă de opt şi cu bile sunătoare în interior, blide, farfurii, oale pentru smîntînă şi pentru sarmale, pînă la diverse forme mici de vase pentru vin, ţuică şi cafea. Pe lîngă ceramica smălţuită, se practică azi mai puţin, ce-i drept, şi ceramica nesmălţuită, în care, pe ulcioare, apare, în decor pe coada vasului, motivul „peana de brad" în alb.

Culorile folosite în decor pornesc de la alb, galben, verde, brun roşcat, negru, folosindu-se de decoratul pictat cu ajutorul cornului şi tehnica stropirii cu culoare (arumeală) verde, specifică ceramicei de Zarand (Obîrşa, Tîrnăviţa, Hălmăgel, Hălmagi, Brad). Decorul la blide, farfurii propriu centrului de la Obîrşa, este motivul solar, care apare ca un desen arhaic, spontan realizat, cu stropiri de culoare verde.

Ceramica realizată de meşterii Borzea Vălean, Borzea Nicodim, Nedea Nicolae, Marcu Sorin, prezenţi la diferite tîrguri, se remarcă prin măiestrie şi autenticitate. La ora actuală, în marea ei majoritate, ceramica există prin mîinile bunicilor noştri, trebuind să avem grije să ne asigurăm schimbul de mîine, altfel vom asista sub propriile noastre priviri la sfîrşitul unor creaţii populare de valoare, care, de bună seamă, ne va aminti mîine doar industria care a preluat de la ea meşteşugul, nu şi ceramica autentică de artă.

IOAN ŞEU

CU PROFESORUL PETRU STOICAN

președintele Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Hunedoara

–Care considerați, tovarășe președinte, că este specificul vieții culturale a județului Hunedoara ?

– Măsurile elaborate de conducerea partidului nostru privind îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a tuturor oamenilor muncii, pornesc de la analiza științifică a etapei de dezvoltare în care se găsește România Socialistă, de la necesitatea ridicării conștiinței socialiste la nivelul dezvoltării generale a întregii societăți. In acest ansamblu de măsuri rolul și sarcinile culturii socialiste ca mijloc de educație sînt privite și în județul nostru, cu o sporită exigență.

Oamenii celor mai diverse profesii din județul Hunedoara, puternic industrializat în anii socialismului și în o agricultură avansată, siderurgiști, mineri, constructori, cooperatori tineri și vîrstnici ne obligă, pe cei ce traducem în viață programul educațional, să dăm vieții culturale din întreg județul un bogat conținut care, să îmbrace cele mai diverse și variate forme pentru a ne spori contribuția la satisfacerea exigențelor estetice ale vieții spirituale a tuturor oamenilor munci de la orașe și sate.

Pe prim-plan în preocupările noastre se află activitatea de răspîndire a cunoștințelor științifice, pentru formarea gîndirii tehnico-economice, prin asimilarea celor mai noi cuceriri ale revoluției științifico-tehnice, în vederea mobilizării oamenilor la înfăptuirea integrală a sarcinilor de plan, pentru formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste. In acest scop, la așezămintele culturale sînt tot mai des întîlnite în activitățile zilnice dezbaterile, masele rotunde, simpozioanele, serile de experiențe științifice, brigăzile științifice, caravanele medicale etc. prin care se materializează de fapt inițiativo lansată de intelectualii din comuna Buceș – ca fiecare intelectual să participe săptămînal la o activitate cultural-educativă.

Alături de această activitate, în județul nostru, an de an, cunoaște o ridicare calitativă și mișcarea artistică de amatori. Au intrat în tradiția spirituală a județului manifestări prestigioase cum sînt : ștafeta folclorică „Căutătorii de comori", festivalul călușarului transilvănean, festivalul dubașilor, luna teatrului, concursul voci tinere, nedeia de la Silvaș, nedeia tulipanului etc., prin care folclorul autentic hunedorean, (județul nostru fiind depozitarul unor inestimabile comori), este valorificat în spectacole de o înaltă ținută artistică, satisfăcînd pe deplin atît publicul, cît și pe specialiști, de altfel, obiceiurile și tradițiile transmise din generație în generație, cîntecul și dansul, costumul popular din ținutul pădurenilor, de pe Valea Mureșului sau a Streiului, cel momîrlănesc din Valea Jiului au constituit și constituie permanent obiectul cercetării și valorificării.

În manifestările cultural-artistice devenite tradiționale în mișcarea artistică de masă hunedoreană, repertoriul formațiilor căminelor culturale și al caselor de cultură valorifică la un nivel artistic ridicat (dovadă sînt și premiile pe plan național și cele obținute peste hotare) țarinile, bătutele și invîrtitele din Zarand și de pe Valea Mureșului, jocurile străvechi ale călușarilor sau brîului pădurenesc, doinele și melodiile de joc, colindul cu duba, strigarea peste sat, nunta țărănească, cununa grîului, sînvăsiiul, popelnicul etc.

Specificul activității culturale din județul nostru se concretizează prin acțiunile ce susțin materializarea tuturor inițiativelor lansate de colectivele oamenilor muncii pentru realizarea sarcinilor de producție („cinste, onoare, demnitate ; sfatul omeniei ; dirigenția muncitorească ; fiecare inginer să rezolve lunar o temă de cercetare ; mai iute, mai bine, mai ieftin ; fiecare intelectual – o acțiune politică, cultural-educativă pe săptămînă – etc, cît și prin conținutul ce se dă manifestărilor cultural-artistice prezentate la locurile de muncă, în uzine, pe șantiere, în C.A.P., pentru fruntașii în producție, în cele de la așezămintele culturale, prezentate ocazional, ori devenite tradiționale, al căror repertoriu valorifică creația hunedoreană în special cu un accent sporit pe elementul autentic.

– Ce pondere are în viața spirituală a județului arta profesională ?

– Alături de mișcarea artistică de amatori, promovată prin cele 326 cămine culturale, 6 case de cultură și 8 cluburi muncitorești, arta profesională joacă un rol primordial în viața spirituală a județului Hunedoara. Teatrele de stat din Petroșani și Deva, ansamblul „Hațegana", filiala artiștilor plastici din Petroșani și cenaclul din Deva, cinematografele din județ sînt ancorate puternic în transpunerea în viață a sarcinilor reieșite din programul educațional elaborat de partid.

Reproducerile din paginile 6–7 sint după lucrări de V. MIHAILESCU

Spectacolele de proză ale Teatrului de stat din Petroșani din această stagiune cum sînt : „Puiul pămîntului" de V. Zdrenghea, „Casa care a fugit prin ușă" de P. Vintilă, „Jocul de-a vacanța" de M. Sebastian etc. sînt edificatoare, atît în privința repertoriului, cu predilecție pentru dramaturgia originală și mai ales piesele cu o problematică educativă, pregnantă, cît și în privința nivelului artistic ridicat al spectacolelor, apreciate și de cronicarii de specialitate și de publicul spectator. Revista „Sus cortina la cetate" a Teatrului de stat de estradă, atît prin valoarea libretului, cît și prin nivelul de interpretare a situat colectivul teatrului din Deva, în această stagiune, pe prim-plan între teatrele de estradă din țară după opiniile Direcției Muzicii din C.C.E.S. și aprecierile publicului.

Artiștii plastici din Petroșani și Deva prin expozițiile de grup și personale, mai numeroase decît în trecut, oferă admirabile lucrări insiprate din clocotul muncii hunedorenilor, atrăgîndu-și simpatia și admirația publicului. Sînt edificatoare în acest sens lucrările artiștilor Iosif Mathiaș, Iosif Tellman, Mircea Bitcă, Victor Silvester etc.

– Ce părere aveți despre activitatea cenaclurilor literare din județ și cum vedeți posibilă stimularea în continuare a acestei activități ?

– În județul Hunedoara își desfășoară activitatea 3 cenacluri literare și 6 cercuri literare. Activitatea creatorilor acestui important domeniu al vieții culturale din județul nostru a fost și este tot mai mult în atenția organelor județene de partid și de stat. Intîlnirile periodice, consfătuirile organizate cu conducerile cenaclurilor și cercurilor literare al nivel de județ, participarea la ședințele de lucru etc., au darul de a cunoaște activitatea desfășurată, problemele care-i preocupă în vederea acordării sprijinului necesar. In ultimii ani, din județul nostru, numeroși creatori au devenit tot mai cunoscuți în mișcarea literară a țării prin aparițiile unor lucrări valoroase în diverse edituri, sau prin publicarea creațiilor în reviste de specialitate. Numele lui Radu Ciobanu, Dan Constantinescu, Nicolae Chirică, Iv. Martinovici, Traian Filimon, Eugen Evu, Corneliu Rădulescu etc. au devenit cunoscute pe plan național.

Pe parcursul anilor, Comitetul județean de cultură și educație socialistă s-a preocupat de stimularea creatorilor din domeniul literaturii prin publicarea unor culegeri de versuri și proză, valorificînd astfel creațiile unui mare număr de membri ai cercurilor și cenaclurilor literare.

„Dăruire" – ultima culegere de versuri – a înmănunchiat creații a 23 de creatori. Și în viitor vom edita culegeri cu cele mai valoroase creații, însă așteptăm o contribuție mai mare pe linia textelor pentru brigăzile artistice de agitație și a pieselor de teatru într-un act, domenii în care, pînă în prezent, nu am fost sprijiniți.

– Putem socoti că Festivalul cultural „Sarmis" a intrat, de la an la an, în tradiție. Cînd se va desfășura în anul acesta și ce va aduce el nou ?

– Festivalul culturii și educației socialiste „Sarmis" 1973, în cea de-a VI-a ediție se va desfășura în perioada 23–30 septembrie. Prin modul în care a fost elaborat programul fiecărei ediții s-a căutat, și în bună măsură s-a reușit, să i se dea o anumită personalitate, un anumit specific. In acest an, profilul festivalului „Sarmis" este dat de valorificarea folclorului autentic hunedorean.

Timp de o săptămînă, programul stabilit a se realiza cu concursul tuturor factorilor educaționali de la comune, orașe, municipii și județ, va oferi prilejul aprecierii de către specialiști și public a stadiului pe care l-a atins activitatea noastră îndreptată spre cercetarea și valorificarea folclorului autentic hunedorean, oferindu-ne jaloanele activității viitoare în acest important sector al muncii noastre.

Pentru anul 1974 intenționăm să declanșăm acest festival – devenit tradițional – la începutul anului și să incorporăm în el întreaga activitate, a tuturor domeniilor și factorilor educaționali, pentru a ridica munca cultural-educativă la nivelul cerințelor, pentru a lichida lacunele ce se mai manifestă în unele sectoare ale activității noastre, dovedind prin tot ce întreprindem și realizăm că sîntem organism de partid și de stat .

Reporter

---

plastică

MIRCEA BITCA

Născut la Deva, în 1945, Mircea Bitcă urmează, la terminarea liceului de cultură generală în orașul natal, facultatea de arte plastice la Institutul pedagogic din Timișoara. Actualmente profesor la Liceul de muzică și arte plastice din Deva, Mircea Bitcă se înscrie în viața culturală a municipiului și a județului printr-o susținută activitate artistică.

Prezent cu lucrări de grafică și pictură în 5 expoziții interjudețene, cu o expoziție de caricaturi, în 1970, la Deva, artistul se află, în aceste zile, la a doua expoziție personală de grafică, deschisă în Sala galeriilor de artă ale Fondului plastic din Deva. Semnătura sa se alătură unor reușite coperte și ilustrații la volume apărute sub îngrijirea Centrului județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă („Pași prin vreme", „Coloane", „Dăruire") în suplimentele de literatură și artă ale ziarului județean „Drumul socialismului" – „RITMURI HUNEDORENE", sau în reușite caricaturi și ilustrații publicate în „Urzica", „Amfiteatru" ș.a.

Pătruns de ideea necesității ca „arta să fie ancorată în contextul actual a marile probleme ale epocii", Mircea Bitcă e deopotrivă preocupat de „integrarea în contextul artistic general, în strădania de a desființa termenul de artă de provincie. Ne străduim împreună cu colegii să creăm din Deva și un centru cu personalitate artistică definită, chiar dacă nu e un oraș cu tradiții în acest sens."

Fire sensibilă și receptivă la frumos, în cele mai variate forme de manifestare, Mircea Bitcă se relevă drept o personalitate artistică polivalentă, găsind modalități familiare de exprimare atît în grafică și pictură, cît și în limbajul acid al caricaturii.

Aflată sub semnul încrederii în posibilitățile nebănuite ale omului de a-și înfrumuseța continuu existența, arta sa, de un viguros umanism, degajă bucurie și liniște sufletească. Contribuie la această rară împlinire crezul artistului, legat organic de creația spirituală și materială a poporului în variate forme de manifestare : „din folclor am învățat valoarea simplității în expresie, modalitățile de stilizare, reușind să depășesc simpla decupare a unor motive". In spiritul folclorului sînt create și multe lucrări de pictură – „Recolta", „Datini", „Gesturi", „Inflorescență" – toate realizate într-o gamă coloristică, caldă, luminoasă, dar și într-o foarte riguroasă compoziție.

Dominantă a creației artistului, subordonarea atentă a compoziției mesajului de idei exprimat îi conferă acestuia o punte sigură de comunicare cu publicul larg, cu oamenii cărora le dedică toate ceasurile sale de muncă și inspirație. O recentă confirmare a acestei excepționale calități – succesul expoziției de grafică deschisă în lunile mai și iunie la Deva.

Veritabile incantații în linii și nuanțe, în inspirate jocuri de umbre și lumini, expuse ne dezvăluie un artist format, capabil de multă originalitate în tratarea unor teme destul de frecvent încercate.

„Cîntec de leagăn", „Cîntec de nuntă", „Vis", lucrări prin excelență de sorginte folclorică, conturează în perimetrul restrîns al fiecăreia, esențe de legendă românească, de obiceiuri și tradiții, „povestite" plastic, la modul fabulos al basmului, păstrînd intactă savoarea narațiunii populare, plină de digresiuni și hiperbolizări. „Meșterul Manole". compoziție îndelung filtrată, sugerează la modul dramatic răsturnarea valorilor în sacrificiul creației. „Chemare" realizează, pornind de la străbuna chemare moțească din bucium, ideea sublimă a învingerii spațiului în setea de comunicare umană. În compoziția „Profiluri", oțelarii zilelor noastre își confruntă gama ideilor tehnice cu strălucirea de perfecțiune a profilurilor pe care le împlinesc. „Copernic" e un simbol de o rară transparență și luminozitate a victoriei minții înaripate. Imbinînd în „Auraria Gemina" alternanța alb-negru cu reflexele de auriu, artistul schițează un înălțător omagiu adus moților chemați de Iancu spre libertate.

Prin excelență artist al omului, al setei sale de frumos și împlinire, Mircea Bitcă reușește să transmită prin creația sa plastică un sentiment de bucurie robustă, de armonie interioară.

ILEANA LASCU

TRAIAN FILIMON

Umbra lui Iancu

Iancule tînăr, Iancule mare,
Umbra ta-naltă trece călare
Peste prăpăstii de timp și uitare,
Fuge de moarte și de trădare,
Cînd pe sub soare, cînd pe sub lună,
Fuge de moarte și de minciună.
Galopul prin timp de un veac se tot stinge,
Aripa morții nu te atinge,
Doar îți întunecă fruntea vitează,
Toți împărații lumii trădează !
Mari neguri coboară pe tîmple de-argint,
Toți împărații-s fățarnici și mint !

Iancule codru, Iancule frate,
Prin tine-un mileniu visa libertate
Și steag din culorile neintinate
În inima neamului veșnic păstrate.
Dar care-mpărat n-ar fi prins și ucis,
În hățiș de minciuni, acest vis ?
În Ardeal contenise al coaselor șuier
Numai tu, rătăcire amară de fluier,
Ai trecut prin hotarul dintre vis și minciună,
Tragică umbră, jale nebună !

Iancule mîndru, Iancule sfînt,
Moții tăi te-au ascuns în pămînt ;
Cînd verile tună, cînd iernile cad,
Izvor să fii tu și pădure de brad !
Merinde ți-au dat. Și veșminte. Și pat.
Plîngînd, în balade te-au îngropat,
Să răsari, din furtunile veacului greu,
Cel mai trist cîntec al neamului meu !

EUGEN EVU

Țebea

cu icoane de aur prin seve
tresare un dangăt sub nori,
pasc turmele grîul sălbatic, sub lună.

La Țebea n-am văzut un mormînt :
sub tunul tăcut nu e nimeni.

Dacă îți rotești privirile,
din Apuseni, curcubee căzute în frunze
adînc în legendă arată ;

Ape de aur se întorc de acolo
prin inima zilei, să bată . . .

remember

„La casa de los vinos"

Aproape de gara din Havana, se află o casă în stil spaniol, numită casa vinurilor. E un restaurant mic, pitoresc și intim, unde am fost aduși într-o zi la ora prînzului. Pereții parterului etalează o adevărată colecție de aforisme adecvate împrejurării, vorbe înțelepte și bonome, de pahar. Întîrziem lîngă ele, veselindu-ne de cîte se spun în aceste spirituale ziceri, imprimate în faianța ornamentală a zidurilor : „Trăiți cu plăcere și uitați neplăcerile", spune acest cod. Sau : „Distanța între un îndrăgostit și un nebun e foarte mică". Pentru cei chivernisiți la vîrstă : „Vinul vechi e lapte pentru bătrîni". Un precept optimist : „Sănătatea bună, fără să bei, nu e niciodată posibilă". Și așa mai departe, pînă renunțăm, chemați de înțelesul acestor cugetări și urcăm scările înguste ce duc într-un fel de balcon interior, unde avem prilejul să punem în aplicare învățăturile cu care fuseserăm întîmpinați. Primim ofrandele bucătăriei spaniole cu un coniac iberic, Felipe II, cel mai bun din cîte ne-a fost dat să întîlnim pînă acum. Vinurile albe și negre sînt și ele aduse din țara coridelor, în acord cu întreaga atmosferă a acestei case cu pereții decorați de afișe fastuoase, intens colorate, anunțînd cu litere excesiv de mari, lupte cu tauri, nume de bravi toreadori, divinizați pentru spectacolele lor de acum cîteva decenii.

După amiază, vedem, la Teatrul de operă și balet, Copellia. Frapează amestecul de balerini albi, negri, mulatri. Costumele și decorurile sînt colorate violent, în nota contrastelor de la tropice. Spectacol bun, subliniat de interesul marcat al spectatorilor. Aceștia, cu rare excepții, sînt îmbrăcați lejer. Sala e imensă. Cîteva rînduri de balcoane în fier forjat. Nici un loc liber. Aici biletele de spectacol se repartizează prin sindicate, fruntașilor în muncă. Pentru vînzarea liberă — un număr minim de bilete, ceea ce explică șirul apreciabil al celor ce speră, afară, obținerea unui loc la spectacol.

Un moment inedit îl constituie finalurile de act, dar mai ales sfîrșitul reprezentației cînd aplauzele nu mai contenesc. După zeci de rechemări la rampă, solista e obligată, de un temperamental grup de tineri, masați lîngă fosa orchestrei, să revină mereu în scenă, mult după ce sala s-a golit.

Părăsim și noi sala și ne integrăm juvenil fluxului străzii în acel ceas de amurg cînd o lumină moale sporește impresia de răcoare blîndă între șirurile de palmieri ce mișcă încet marile lor evantaie.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Muzeul din Deva

Muzeul județean Hunedoara, cu sediul în municipiul Deva, se înscrie în larga rețea a așezămintelor muzeale din țara noastră ca un organism dinamic care, prin colecțiile și activitatea sa, aduce o substanțială contribuție în cercetarea științei istorice, în ilustrarea drumului parcurs de societatea omenească din cele mai vechi timpuri pe meleagurile hunedorene, și în general, la promovarea culturii.

De la fondarea de către Societatea de istorie și arheologie a județului Hunedoara, în 1882, această instituție s-a dezvoltat atît sub raportul fondului de obiecte din colecții, cît și sub cel al cercetării științifice, pe drumul unei susținute și laborioase activități arheologice, fără a neglija însă și alte preocupări care intră în sfera muncii muzeale (constituirea unor importante colecții de etnografie și științele naturii).

După unirea Transilvaniei cu România, în 1918, colecțiile muzeistice au trecut în patrimoniul statului. O extindere a activității de cercetare arheologică și de valorificare științifică a noilor descoperiri a cunoscut-o muzeul prin preluarea conducerii de către dr. docent Octavian Floca. Prin pasiunea și strădaniile depuse de noul director, cu toate că dispunea de un personal numeric redus și de modeste mijloace materiale, s-a trecut la organizarea expoziției permanente pe criterii riguros științifice, în noul local al muzeului, castelul „Magna Curia", monument de arhitectură medievală din prima jumătate a secolului al XVII-lea, așezat într-un mediu deosebit de pitoresc la poalele dealului pe a cărui creastă străjuiesc ruinele vechii cetăți. Ținuta științifică remarcabilă a activității desfășurate este relevată și prin cele două volume ale anuarului muzeului din Deva „Sargetia", editate în 1938 și 1940, anuar intitulat simbolic cu denumirea antică a rîului în a cărui albie Decebal și-a îngropat fabuloasele comori.

Prin bogatele colecții și valoarea muzeală științifică deosebită a pieselor, datorită unei neîntrerupte investigații arheologice precum și prin schimbul de publicații cu 250 de muzee și instituții de cercetare din țară și cu peste 100 de instituții și muzee din 25 de țări ale lumii, muzeul și-a cîștigat un justificat renume atît în România, cît și în cercurile științifice din străinătate..

Sporirea continuă a volumului de materiale arheologice din epocile dacică și romană prin cercetările întreprinse de specialiștii muzeului în ultimii ani a condus spre ideea organizării unei expoziții permanente axată, în principal, pe prezentarea vestigiilor arheologice din epocile istorice amintite. Așa s-a reușit ca, în 1970, într-o montare modernă, să se pună la dispoziția vizitatorilor noua expoziție arheologică care prezintă succint evoluția societății omenești de la apariția ei pe meleagurile hunedorene pînă în pragul cristalizării statelor feudale românești.

Epoca veche a pietrei (paleoliticul) este ilustrată prin descoperirile efectuate în peșterile de la Cioclovina, Ohaba-Ponor, Nandru și în așezările de terasă de la Prăvăleni și Basarabasa, constînd din unelte cioplite din silex și resturi osteologice umane și animale cu o vechime de 150 000 de ani.

Considerabile ca număr și variante a formelor, vestigiile arheologice aparținînd epocii noi a pietrei (neoletic) confirmă existența în această perioadă a numeroase așezări omenești îndeosebi pe văile Mureșului și Streiului, la Turdaș, Ardeu, Deva, Mintia, Bretea, etc., care reprezintă tot atîtea mărturii ale vieții economice și sociale ce a pulsat interes în aceste locuri în epoca pietrei șlefuite.

Mineritul este atestat ca o veche îndeletnicire adînc înrădăcinată în trecutul istoric al ținutului hunedorean. Statuile antropomorfe primitive, ce reprezintă zeități protectoare ale mineritului care poartă uneltele specifice muncii în mină, tîrnăcopul și sacul, pentru transportul minereului de la Baia-de-Criș, sînt dovezi grăitoare în acest sens.

Vestigiile arheologice de factură dacică, descoperite pe meleagurile hunedorene, sînt foarte numeroase și de o valoare istorică inestimabilă. Colecția muzeului s-a îmbogățit, îndeosebi prin campaniile de săpături întreprinse în ultimul deceniu, cu materiale (unelte agricole și meșteșugărești, ceramică variată, tezaure monetare, etc.) aparținînd epocii de maximă înflorire economică, social-politică și culturală a societății daco-gete (sec. I î.e.n. sec. I e.n.) scoase la iveală în fortificația dacică de la Bănița și centrul fortificat de la Cîmpuri — Surduc, precum și din așezarea civilă de pe dealul Piatra Coziei, înălțime situată în imediată apropiere a Devei. Bogăția și diversitatea vestigiilor dacice de pe meleagurile hunedorene subliniază importanța deosebită a acestor locuri, reflectă o realitate incontestabilă : existența în masivul muntos a unor fortificații dacice care au cunoscut o maximă înflorire în secolele dominate de fascinantele personalități ale lui Burebista și Decebal.

Săpăturile întreprinse în necropola de la Cinciș, în complexul agricol roman de la Deva au permis să fie surprinse, în ambianță cu obiecte de factură romană, numeroase mărturii (îndeosebi ceramica) aparținînd populației locale dacice, fapt ce dovedește conviețuirea acestuia cu elementul roman în provincia Dacia.

Retragerea oficialității romane din Dacia la 271 n-a însemnat o depopulare a acestor locuri. Împreună cu celelalte dovezi materiale ale continuității vieții economice și sociale după anul 271, în fosta provincie romană de la Dunărea-de-Jos, vestigiile arheologice descoperite pe teritoriul județului Hunedoara reprezintă o prețioasă și consistentă contribuție la confirmarea persistenței populației locale, romanizată în decursul secolelor IV — XI. Sarmizegetusa, Vețel, Hunedoara, Boholt, Fizeș, Sălaș, Pasul Vîlcan, Deva, Strei sînt doar cîteva din localitățile care au furnizat materiale ceramice, piese numismatice și de altă natură (construcții, obiecte de podoabă, obiecte de uz casnic) ulterioare secolului III e.n., mărturii ce dovedesc persistența populației daco-romane pe întregul cuprins al actualului județ. Aceste dovezi materiale atestă existența mai multor așezări ale localnicilor romanizați care au constituit nucleul din care s-a format poporul român și limba română.

IOAN ANDRIȚOIU

profil

VICTOR MIHAILESCU

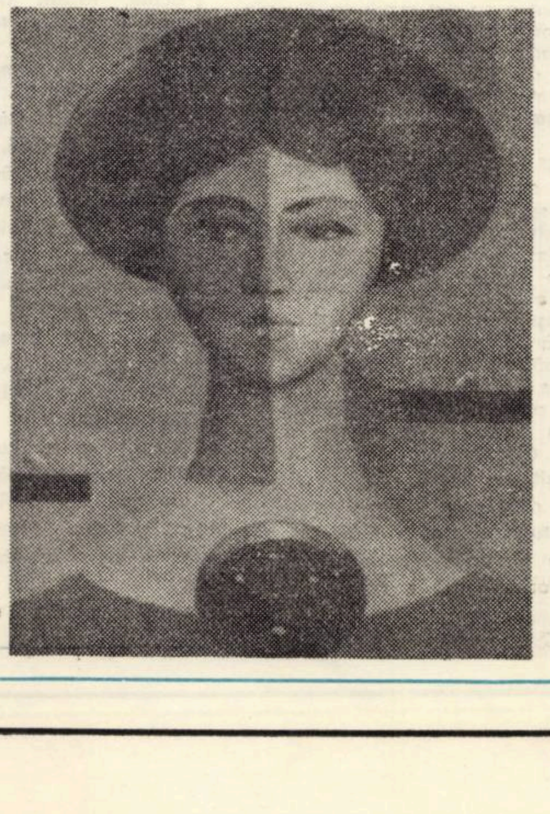

Cunoscut ca un artist plastic stăpîn pe diverse tehnici de lucru — acuarelă, metaloplastie, ulei ș.a. — Victor Mihăilescu s-a impus în ultimii ani printre cei mai reprezentativi artiști plastici hunedoreni, lucrările sale purtînd girul unui talent autentic și viguros.

Stabilit de mulți ani în centrul feroviar Simeria, Victor Mihăilescu își alege cu predilecție subiectele din viața tumultoasă a locuitorilor județului Hunedoara, metalurgiști, mineri, constructori, feroviari ; oameni simpli, concentrați asupra muncii, uzinele, peisajul sobru.

În toate lucrările îmbină tonurile optimiste ale artei naive cu rafinamentul modern, manieră ce dă ca rezultantă o sinceritate profundă a reprezentării.

Fără false problematici crispate ori ostentative, stilul lui V. Mihăilescu este ferm, paleta culorilor punctează viril ideea și de aici senzația de optimism și forță ce se degajă din lucrările sale. Portretele, și în special cele ce surprind chipuri istorice, relevă un fizionomist fin și atent, formele, cu predilecție monumentale, respiră seninătate și calm.

Remarcabil mai ales în măiestria pe care și-a însușit-o, în arta atît de dificilă a metalului bătut, a încastrării expresiei în metal, artistul descoperă permanent noi subtilități în supunerea durității materialului.

Aflat în plină putere de creație, prezent în numeroase expoziții de grup sau personale, dintre care s-a remarcat cea deschisă în cinstea aniversării semicentenarului partidului (autor al stemelor județului Hunedoara și a municipiilor Deva, Hunedoara și Petroșani), fiecare etalare a lucrărilor lui V. Mihăilescu înscrie o continuă evoluție și un justificat succes de public.

C. DROZD

banatica

PALEOLITICUL BANAȚEAN — o descoperire muzeistică lugojeană

— De cind datează pasiunea dv. pentru arheologie, stimate tovarășe Stratan ?

— În anul 1950 am fost numit director al muzeului lugojean. Instituția trebuia organizată, dar materialul documentar ne lipsea. Înaintea mea nu se ocupase nimeni de cercetări arheologice și nu se cunoștea nici o descoperire în raza de activitate a muzeului nostru. Pentru a aduna material trebuia începută munca de la capăt, cu multă insistență dar și cu competență. Eu nu mai lucrasem pe niciun șantier și îmi venea greu.

Prin 1956 vine la Lugoj, cunoscutul arheolog Constantin Nicolăescu-Plopșor, pe atunci șeful sectorului paleolitic al Institutului de Istorie al Academiei propunînd să particip ca cercetător în grupul care se formase pentru cercetarea zonei lacului de acumlare Bicaz.

Am răspuns cu plăcere și timp de patru ani am făcut parte din grupul de arheologi care se ocupau cu sectorul paleolitic, sub conducerea directă a renumitului arheolog. În acest timp, profesorul Plopșor a fost mereu în preajma mea și mi-a dat toate îndrumările, încît în al treilea an m-a chemat și mi-a spus : „văd că ai desprins bine metodele de cercetare în paleolitic. Ai și dorință să descoperi amprentele omului din cele mai îndepărtate timpuri, lăsate mărturie pe meleagurile noastre. Prin urmare, ar trebui să te gîndești că Banatul pînă la ora actuală nu cunoaște nici o așezare paleolitică. Ia apucă-te ! Caută, cercetează și vei afla. Și ține bine minte ! La anul viitor aștept o descoperire poleolitică în Banat". La sfîrșit, m-a „amenințat" în felul lui, glumind : „Altfel n-ai ce să cauți la anul pe șantier la Bicaz".

Am înțeles avertismentul profesorului meu și mi-am dat seama și de importanța problemei. Întors la Lugoj mi-am făcut un plan de cercetare, am început observațiile de teren și peste opt luni aveam prima așezare descoperită și puteam să mă duc la Bicaz cu o tolbă încărcată cu 68 de piese paleolitice descoperite pe terasa Sălişte din satul Tincova, comuna Sacul. Acesta este începutul pasiunii mele pentru arheologie. Talentul și tactul respectatului meu profesor Plopșor de a se apropia și a ne apropia, de a sta de vorbă, de a ne explica, a da indicații, de a căuta să insufle în inimile noastre dragostea pentru cercetare m-au făcut să pătrund taina arheologiei, să am pentru ea dragoste, pasiune care aveau să-mi aducă, după eforturile unor cercetări, multe satisfacții. Acum nu mai concep viața fără piese descoperite în ultima vreme. Cele peste 68 de puncte arheologice, date la iveală pînă în prezent, constituie pentru mine tot atîtea momente fericite în viața mea.

— Care erau punctele arheologice de pe harta Banatului atunci cind ați început cercetările ?

— Banatul a fost foarte puțin cercetat în trecut. În partea sud-vestică și în jurul Timișoarei se cunoșteau doar cîteva descoperiri, unele întîmplătoare, din perioada neolitică, dar ele erau foarte puține în comparație cu alte regiuni ale patriei : Parța, Bogda, Periam, Pecica, Sinnicolaul-Mare. Perioada cea mai veche a istoriei, paleoliticul, era cu totul necunoscută, sau aproape necunoscută pe teritoriul Banatului. Pe harta arheologică a patriei, în epoca paleolitică, Banatul era o pată albă. După cum am arătat, încă din anul 1956 am început să fac unele investigații și observații de teren în scopul descoperirii paleoliticului. Chiar la sfîrșitul acelui an am descoperit la Visag prima unealtă paleolitică finită, un vîrf foliaceu szeletian. frumos lucrat în tehnica bifacială, care peste alți doi ani de cercetări face să apară prima așezare de terasă din paleoliticul superior la terasa Săliște, din satul Tincova. Aceasta a adus după ea Românești — Dumbrăvița, Cosava — Cuca Mare și Cuca Mică, Leucușești, iar în ultima vreme, Coșteiul de Sus. Astăzi, muzeul nostru se poate mîndri cu una din cele mai bogate colecții din țară privind paleoliticul superior. Paleoliticul a fost doar începutul ; în scurt timp apar și alte perioade ale istoriei care încep să completeze colecțiile și expozițiile permanente ale muzeului cu un bogat, valoros și variat material arheologic. Apar astfel așezări din neolitic — Homojdia, Românești — Peșteră, Balta Sărată, apoi epoca bronzului : Visag, Moldova-Veche Insulă, Budinț, Șuștra. Își face apariția concomitent și epoca fierului — hallstadtul — Visag, Remetea — Pogănici, Jdioara, Topolovăț etc., etc. Dar cea mai formidabilă dintre ele, din această epocă, rămîne sanctuarul de la Susani, care pare a rămîne cea mai spectaculoasă descoperire din această perioadă — hallstatt timpuriu — nu numai din patria noastră ci din Europa și chiar din lume, după opinia unor cercetători germani și americani.

Nu ne lipsesc nici descoperirile dacice și daco-romane. Pădureni, Brestovăț, Sacoșul-Mare, Izvin. Sosdea, Topolovățul-Mare.

— Au fost situații cînd ați beneficiat de sprijinul localnicilor ?

— În general, munca noastră de cercetare, chiar ne indică să cerem sprijinul localnicilor și-l cerem mereu ; dar ceea ce este mai frumos e că acest sprijin vine voluntar, unele descoperiri se datoresc unor astfel de sesizări. Descoperirea dacică de la Pădureni se datorește unui țăran cooperator. Cimitirul de incineratie de la Visag a fost descoperit prin sprijinul bibliotecarului Ion Țambrea, depozitul de bronz de la fabrica Mondial — Lugoj se datorește muncitorului Andrei Bodor. asezarea dacică de la Izvin a fost sesizată de elevul Gheorghe Vancea din Budinț, azi restaurator ajutor, la muzeul nostru, așezarea dacică de la Sacoșul-Mare, sesizării inginerului agronom Ion Vărgatu si altora, care azi fac parte din cercul „Prietenii muzeului". Ei ne sînt de un real folos.

— Au fost și cazuri cînd, săpînd, n-ați ajuns la nici o descoperire ?

— Întîlnim și asemenea cazuri. Nici o muncă nu este semănată numai cu flori. Mai există și eșecuri, dar eșecurile noastre sînt și ele de folos, căci în viitor, obiectivul în care n-am aflat nimic va fi ocolit de alți cercetători. Noi am avut și mai avem încă eșec la identificarea castrului roman Ahibis, localizat în literatura de specialitate, undeva în jurul Buziașului. Dar toate încercările și sondajele noastre de pînă acum n-au dat rezultate. Cu toate acestea nu am pierdut speranța ; vom continua sondajele de verificare și avem convingerea că, pînă la urmă, vom reuși să identificăm și acest obiectiv.

— Pe ce șantiere vă vom găsi în lunile următoare ?

— Mai întîi voi face un scurt sondaj de verificare a stratigrafiei și nivelelor de cultură în așezarea de la Coșava — Cuca Mică. Ne așteaptă, încă de anul trecut, așezarea dacică, de la Izvin, pe care o vom săpa în septembrie și octombrie a.c. Avem în plan, cercetări și săpături în așezarea întărită de la Remetea — Pogănici. Aici urmează să executăm o săpătură de verificare a șanțurilor de apărare ale acestei așezări hallstadtiene care pare să fi avut o importanță strategică în perioada de apogeu a triburilor trace din aceste părți.

Și, în sfîrșit, un sondaj de verificare, precizare și clarificare a unor concluzii asupra sanctuarului de la Susani, acum în vreme ce elaborăm materialul pentru Monografia arheologică a sanctuarului.

VALENTINA DIMA

---

muzică

BRAHMSIANA

(1833-1973)

Cît este dragoste nestăvilită într-o operă, cîte momente de rutină și oboseală, de non-ins, în trecerile dintre teme mai ales, cît este rațiune și inspirație rece, titanică luptă cu tradiția și cucerirea unor terenuri necunoscute...

Cînd intervine sentimentul, toți muzicienii sînt la fel. (S-au născut și atîtea melodii asemănătoare, generate de același factor primitiv). Prin rațiune ei se separă, se situează conștient într-o epocă sau în alta, într-un curent sau în altul.

Ne-wagnerianul Brahms e la fel de drag wagnerienilor ca și omul de la Bayreuth ; el este clasic prin încăpățînată aderare la o anumită tradiție, clasic prin rațiune. Și romantic prin sfîșietoare nostalgii, prin duioșii, uneori nedorite, strunite cu cel mai eroic sentiment al echilibrului, demnității și bunului simț din istoria muzicii. (La el trecerile dintr-o ipostază în alta nu sînt prăpastii, nu sfîșieri fără speranță și de aici rezidă o mare parte din forța sa).

Modernul Brahms intră direct în „fondul chestiunii", fără introducerile „în tonalitate". De la primele note este atacată ideea. Este expusă neliniștea. Spirit polemic, dornic de varietate, el frînge mereu o monodie oferind fațete surprinzătoare, mobile — sincopări uneori obositoare, brușțe căderi de secvențe. Liniștea lui e de două feluri (în partea a doua a primului concert pentru pian, de pildă). Calmul contemplației nordice alternează cu sfîșierea la modul slăbiciune omenească, în surdină însă. Tineresc tragicele trîmbițe (simf. I part. IV) solemnizînd un sentiment disimulat și dezmățul sudicei tristeți dintr-un coral-preludiu „Herzlich tut mich verlangen", pentru orgă, aparent două stări extreme. Ce sînt apoi zburdălniciile dansante din simfonia a treia, din „Dansurile maghiare", cum se cuvin ele unui cenușiu spirit al nordului ? Erezii specifice zeului deghizat, care intră pe străzi înguste, pentru a cunoaște. Erezii permise numai unui spirit complet, inițiat în tainele tuturor lumilor.

Posesor al extremelor, Brahms nu este extremist, ca fanaticul Berlioz, ca naivul aristocrat Schumann. El nu a dus muzica înainte, nu e precursor al lui Schönberg. El reprezenta și pentru nemuzicieni un concept de artist, omul total, al contrariilor ce se completează. Poate numai Goethe a reușit această sinteză a propriei sale personalități : materie-spirit, omenesc-artistic, nordic-sudic, sentiment-rațiune, vitalism-morbiditate...

Rațiune și echilibru în aparatul orchestral, pasibil de perfecționare și fără hipertrofiere și hidrocefalism.

Dacă ar fi să numim un „compozitor european prin excelență" poate că nu am ezita în dreptul lui. Este varianta mult sublimată a lui „Durch Leiden Freude". A avut și înaintași de vigoare și vigoare ? Oare contează admirația pentru Beethoven ca o încadrare oarbă ? A fi părtaș unei tradiții, nu atît naționale cît artistice și temperamentale, implică epigonismul ? Să încetăm a denumi Simfonia I ca pe a X de Beethoven. În primul rînd, Beethoven ar fi scris-o altfel ; prin prisma sonatei 111, a ultimelor cvartete, a viziunii sale ultime...

Apoi simfoniile lui Brahms sînt un pas înainte. Nu numai pe scara vremii, ci pe aceea a geniului creator. Brahms, un contemporan, un argument al artistului multivalent.

LUCIAN BURERIU

Recviem maestrului melodiei

Din nou, zăbranicul negru a pogorît săptămînile trecute pe fațada casei lui Enescu din Calea Victoriei. A fost doborît încă un stejar falnic al școlii noastre muzicale, răsărit acum opt decenii în dumbrava Vorumlocului din preajma Sibiului : compozitorul Marțian Negrea.

Crescut la flacăra unor mari dascăli, autorul „Simfoniei Primăverii" a învățat de la Timotei Popovici să valorifice cu devotament trecutul și comoara neamului, iar de la Eusebie Mandicevschi și-a însușit tehnica armoniei și contrapunctului, metodica muzicii și pasiunea muzicologiei. Așa a ajuns Marțian Negrea, tînărul format la Sibiu și Viena, pe meleagurile Someșului în urmă cu o jumătate de veac, orașul Cluj deschizîndu-i porțile afirmării artistice și didactice. Aici s-au născut suitele Povești din Grui și Impresii de la țară, opera Păcat boieresc și Rapsodia Română Nr. 1, precum și valoroasa schiță monografică dedicată compozitorului transilvănean Ion Căianu. În jurul său s-au grupat elevii Sigismund Toduță, Max Eisikovits, Mircea Popa, Cornel Țăranu etc., care au sorbit din știința acestui erudit muzican.

Într-o zi, în primăvara anului 1948, în clasa de armonie a maestrului Mihai Jora de la Conservatorul din București, a intrat un om tăcut. „De azi înainte vom studia împreună armonia. Rețineți de la început : la un bas dat realizați mai întîi sopranul, din care faceți o melodie frumoasă, ușor de intonat" — ne-a spus profesorul Marțian Negrea. Abia atunci am înțeles „secretul" artei adevărate, tăria de granit a muzicii acestui autentic și inspirat creator de frumuseți.

Era parcă dăltuit din piatră, neclintit din ideile sale tradiționale. Stăpînea folclorul cu firescul omului crescut în mijlocul naturii. Moț pînă în măduva oaselor, străin pe caldarimul metropolei, Marțian Negrea avea să ne îmbogățească pelicula cinematografică cu acea picturală muzică — încă neegalată — a documentarului În munții Apuseni. Cine oare nu știe pe dinafară semnalul televiziunii noastre clădit pe motivul tarantelei Isbuc din susnumita suită ?

Acordurile Recviemului dedicat lui Enescu de Marțian Negrea vor răsuna pentru autorul lor. Maestrul Melodiei va păși senin în panteonul muzicii românești pe care a slujit-o cu credință pînă în ultima clipă.

VIOREL COSMA

FILOZOFIA SOCIALA A LUI SIMION BARNUTIU

ION SULEA – GORJ – „Istorie" proiect de fresca

Interpreţii burghezi ai operei lui Simion Bărnuţiu au relevat că profesorul își preda cursurile de filozofie, drept etc. după diverşi autori străini, insistînd asupra „lipsei de originalitate" a gînditorului. Ceea ce s-a relevat, în anii României socialiste, este faptul că atît în perioada activității sale didactice desfășurată la liceul din Blaj cît și la Universitatea din Iași – după înfrîngerea revoluţiei burghezo-democratice de la 1848–1849, îndelungi peregrinări şi obţinerea doctoratului la Universitatea din Pavia – Bărnuțiu traduce și prelucrează manuale de filozofie, drept etc., dar prin notele sale personale, care constau în **accentuarea elementelor raţionaliste, materialiste, antiteologice, manifestarea unei atitudini antifeudale ferme, susținerea consecventă a ideilor republicane,** contribuie din plin la fundamentarea teoretică a luptei forţelor sociale înaintate de la mijlocul secolului trecut, împotriva forţelor retrograde și reacționare, la dezvoltarea națiunii române în epoca modernă pe calea progresului. Exprimîndu-ne acordul cu o astfel de interpretare, proprie autorilor marxiști, ne propunem în articolul de față o reluare a discuției, cu insistență asupra **filozofiei sociale proprii gînditorului transilvănean,** precum și a funcției sale sociale, în contextul revoluției de la 1848–1849.

Născut la 2 august 1808, în satul Bocșa Română din județul Sălaj, Simion Bărnuțiu devine după terminarea studiilor profesor la liceul din Blaj. Ca și predecesorul său, Samoilă Micu, el se orientează spre filozofia germană, traducînd manuale de filozofie, etc. Cum locul wolffianismului îl luase între timp filozofia lui Kant, Bărnuțiu – așa cum vom avea prilejul să constatăm – prelucrează pe baze materialiste tezele idealiste ale filozofiei kantiene, adaptîndu-le necesităților generației lui şi scopului de luminare a maselor. Continuînd tradiția reprezentanților „Școlii Ardelene", care porniseră pentru prima dată o acțiune vastă în rîndurile maselor populare, de combatere a superstițiilor pe temeiuri științifice, Simion Bărnuțiu a adus o critică vehementă „pneumatologiei", așa-zisa „învățătură despre duhuri", cum o numește el, calificînd-o „batjocura conștiinței și a cuvîntului omenesc". Totodată el a subliniat sarcinile importante ce revin filozofiei în lupta împotriva superstițiilor. „Filozofia, scria Bărnuțiu, trebuie să iasă la război cu toate oştile sale spre dezrădăcinarea sau batăr spre împuținarea ei (a „învățăturii despre duhuri" n.n.) ca să nu mai batjocorească omenirea într-atita formă".

Simion Bărnuțiu a opus în mod constant **filozofia** atît „învățăturii despre duhuri" cît și **teologiei.** Filozofia, sublinia el, „seamănă princeputuri (principii n.n.) curate și folositoare în tot neamul omenesc prin care luminîndu-se oamenii sînt în stare a se oști în contra tuturor rătăcirilor deplinei și fericirei omenești contrare, prin care se astupă izvoarele prejudecăților, se împrăștie norii neștiinței, se surpă fanatismul și despotismul, se smulge din inima oamenilor credința deșartă, care fără îndoială ar îneca omenirea de nu s-ar pune în contra lor filozofia". Profesorul Bărnuțiu protestează împotriva locului rezervat în vremea sa, în învățămînt, studiului teologiei: „Patru ani pentru teologie și nici o zi pentru politica națională, asta nu se mai află la nici un popor ce voiește să aibă viață politică".

În teoriile sale juridice, Bărnuțiu a suferit influența ideilor dreptului natural, ce pătrunseseră în principalele centre de cultură din Transilvania (Aiud, Blaj, Sibiu, Tîrgu-Mureș, Oradea) concomitent cu ideile revoluției franceze de la 1789 – ce proclamase, în spiritul concepției luminoase – dreptul fiecărui popor de a-și hotărî soarta sa.

Inspirîndu-se din unele tratate de filozofie germană – dar asimilînd și depășind și alte surse teoretice, influente in cercurile de cultură transilvănene – Simion Bărnuțiu se ridică împotriva privilegiilor feudale. În acest sens, el scrie: „Pot fi dară în stat totdeauna oameni de viță sau de frunte sau nemeși, însă prin aceasta, n-au dreptul la dregătoriile statului, prin excluderea altora de la acele, nici nu se pot mîntui de greutățile cele de obște. Așa dar o clasă de oameni ca aceea, e împotriva dreptului, care s-ar ține mai înaltă din început și ar socoti că are drept de a domni peste ceilalți oameni, în întunecime veșnică". Ca exponent ideologic al burgheziei unei națiuni asuprite, Simion Bărnuțiu își dă seama că deziderателe acestei clase nu pot fi obținute decît sprijinind mișcarea de eliberare a poporului de sub jugul asupririi, **feudale și naționale.** De aceea el scrie: „Poporul cel injugat are drept de a-și dezbate starea de sine și libertatea cînd se simte că are destulă putere spre aceasta". Sau: „Niciodată nu se poate învoi un popor întru aceia ca el să fie șerb altui popor".

Simion Bărnuțiu s-a opus în mod hotărît măsurilor arbitrare ale nobilimii transilvănene – de maghiarizare forțată a românilor – argumentînd că acestea nu se potrivesc cu legea dreptului, fiindcă „acesta spune învederat, cum că fiecare om sau popor, ca ființă cuvîntătoare, are drept de se ține ca persoană **(jus subsistentiae personalis),** de a-și mișca puterile trupești, mîinile și picioarele, ca să-și cîștige ceva avere din afară și puterile sufletești, înțelesul, cuvîntul și altele, ca să-și cîștige avere dinlontru, cunoștințe de tot felul în științe, în arte, în limbi străine și a maică-sa **(jus libertatis personalis)** și drepturile acestea nu se cad mai tare unuia, ca altuia; unui popor mai mult decît altuia, și toți oamenii și toate popoarele, în această privință sînt întocmai, și unul și altul, căci din început toți sînt asemenea și nici unul n-are privilegiul a ucide pe altul sau a-l impiedica în slobodă lucrare a fericirii sale, potrivită cu legea **(jus aequalitatis personalis)** și dacă au un asemenea drept toate popoarele în privința aceasta, dregătoriile lor încă trebuie să fie asemenea, așa fiecare este îndatorat prin lege dreptului de a da pace ultuia nu numai ca să trăiască pînă cînd il va lăsa firea dar ca să și lucreze în sfera drepturilor sale..."

Simion Bărnuțiu își întemeiază întreaga concepție în problema națională pe trei principii: 1) Existență (în formularea: **jus subsistentiae personalis)**; 2) Libertate (în formularea: **jus libertatis personalis)**; 3) Egalitate (în formularea: **jus aequalitatis personalis).** Aceste principii revin în scrierile lui Simion Bărnuțiu, fiind completate de alte idei, la fel de valoroase.

Prin formularea dreptului de a-și cîștiga „avere din lontru" Bărnuțiu înțelege să traducă ideea de proprietate internă a lui W. T. Krug – scriitorul lui Kant la catedra de filozofie din Königsberg – care oferă omului dreptul de a-și dezvolta tot ceea ce natura și societatea i-a dat nemijlocit. Deși filozoful german nu mai insistă asupra acestei idei, Bărnuțiu preia ideea dezvoltînd-o, introducînd și **limba** ca o caracteristică a libertății omului și-n consecință și a **națiunii.** De aceea el caută să argumenteze în mod propriu această idee, după cum o dovedește următorul pasaj: „Dintre spițele averii cele mai felurite, numai limba voim să o luăm aci la cercetare, întrucît e o avere dinlontru, strîns legată de **personalitatea** fiecărui om și cu **naționalitatea** fiecărui popor... Limba e averea cea mai scumpă a omului nestricat și a poporului necorupt... Legătura dintre **persoană** și **limbă** e foarte strînsă... Cu cît e mai cultivată limba fiecărui popor, cu atît e mai cultivat poporul; limba e măsura și mijlocirea culturii; în limbă e zugrăvită forța cugetării și a simțirii, dorințele și plăcerile, afectele și patimile lui, dacă și-a pierdut limba oarecare popor și-a pierdut deodată caracterul și naționalitatea sa". Simion Bărnuțiu a transpus **limba națională** în domeniul dreptului natural, încadrîndu-se în acest fel, în lupta generală a intelectualității

Susținînd cu ardoare libertatea și necesitatea propășirii tuturor națiunilor, române din Transivania deceniului al 5-lea al secolului trecut pentru apărarea limbii. Revendicarea folosirii limbii naționale „ca un organ comun a toată națiunea" – în argumentarea bărnuțiană – se va înscrie ca punct programatic al revoluției.

Evenimentele ce se desfășoară în primăvara anului 1848, revoluțiile generale pe continentul european, îl surprind pe Simion Bărnuțiu adîncit în studii filozofice. Evenimentele, dar, cu deosebire, ultimul punct înscris în Proclamația de la Pesta, din 15 martie 1848, a revoluționarilor maghiari, **unirea Transilvaniei cu Ungaria** îl sustrag pe Bărnuțiu de la preocupările științifice și-l aduc în prim plan al mișcării revoluționare a românilor din Transilvania.

Proclamația lansată de Simion Bărnuțiu din Sibiu, la 25 martie 1848, reprezintă un punct de vedere propriu asupra programului revoluționarilor, neadeziunea la Unirea Transilvaniei cu Ungaria, precum și revendicările de bază ale românilor din imperiul austro-ungar. Cităm din textul proclamației:

„Astăzi răsună cuvîntul cel dulce al libertății în toate cetățile și mîine va răsuna în toate statele. Astăzi este ziua învierii dreptului nostru. Vrem dară să răsturnăm piatra de pe mormînt, să dezlegăm fașiile de zece sute de ani ale nației române, ca să iasă din groapă și să trăiască în veci. Limba noastră trebuie să aibă cinstea cuvenită înaintea statului și legilor, care le-am apărat și le vom apăra cu sîngele nostru. Naționalitatea noastră trebuie să se recunoască și să se asigure... Ștergerea iobăgiei nației române, congres național în care să ne înțelegem mai înainte despre dobîndirea acestora. Nici mai mult nici mai puțin..."

Se poate constata însă că, dacă pînă la Adunarea Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848, de pe Cîmpia Libertății, deși au existat unele divergențe între exponenții diferitelor curente existente în mișcarea revoluționară a românilor din Transilvania (datorită forțelor sociale pe care le reprezentau, temperamentul, vîrstei idealurilor și condițiilor în care activau) după această dată ele dispar realizîndu-se o deplină înțelegere. Pînă și cei doi episcopi români Ioan Lemeni și Andrei Șaguna, s-au raliat punctului de vedere al lui Simion Bărnuțiu, argumentat în mod strălucit în istoricul său discurs rostit la 2/4 mai 1848 în catedrala Blajului (în preziua Adunării Naționale a celor 40 000 de români).

Ca și lui Bălcescu, dezideratul esențial i se părea și lui Bărnuțiu a fi **recunoașterea naționalității,** subliniind că „Libertatea fără naționalitate nu se poate înțelege nici la un popor de pe pămînt". De aceea, după ce apreciază însemnătatea reformelor înfăptuite de guvernul revoluționar maghiar în primăvara anului 1848, Bărnuțiu insistă asupra ideii că trebuie să meargă mai departe, spre eliberarea integrală a poporului român, spre recunoașterea **dreptului său la existență națională.** În terminologia epocii, aceasta însemna revendicarea **autonomiei naționale** pe un teritoriu propriu, națiunea română urmînd să se proclame națiune independentă și să fie recunoscută ca atare. Bărnuțiu respinge condiționarea desființării iobăgiei de acceptarea unirii cu Ungaria. În acest sens, el sublinează că desființarea iobăgiei nu poate fi considerată ca un dar al unirii, căci, independent de unire, ea va cădea, căci i-a venit timpul să cadă. „O putere cumplită și nevăzută – spune Bărnuțiu – care lucră în contra despotismului pretutindeni, lucră de mult și la surparea acestei cetăți barbare și zidurile ei se vor prăbuși, în curînd, pe aceia care nu vor să o dărîme din dragoste către omenire".

Protestînd împotriva unirii Transilvaniei cu Ungaria, Adunarea Națională de la Blaj a înscris ca prim punct în programul ei: **Libertatea și independența națională.** Partida unionistă maghiară constituită în mod preponderent din nobilime – a fost îngrozită de manifestarea „dacică".

În discursul bărnuțian – excelentă sinteză a filozofiei sale sociale și juridice – sînt vizibile, în mai mare măsură, decît la ceilalți gînditori înaintați aparținînd aceleiași generații, elementele naționaliste. Ele aparțin însă acelui naționalism al națiunilor asuprite care, spre deosebire de naționalismul națiunilor dominante are – așa cum sublinează clasicii marxism-leninismului – un conținut democratic. „Orice naționalism burghez al unei națiuni asuprite, scrie Lenin, are un conținut general, democratic, îndreptat împotriva asupririi; noi sprijinim în chip necondiționat tocmai acest conținut..."

Biruința deplină a punctului de vedere exprimat de Simion Bărnuțiu – conducătorul teoretic recunoscut al mișcării românilor din Transilvania de la 1848 (și președintele Comitetului Național Român – prima autoritate politică românească constituită în Transilvania în timpul revoluției) s-a datorat spiritului său dinamic, hotărîrii de a trece la faptă și de a impune revendicările națiunii române prin **acțiuni publice de masă** ajutat fiind în această privință de grupul tinerilor revoluționari: Avram Iancu, Al. Papiu Ilarian, I. Buteanu, Axente Sever etc.

Simion Bărnuțiu a reprezentat punctul de vedere hotărît al recunoașterii revendicărilor românilor conținute în cele 16 puncte înscrise în programul Adunării Naționale din 3/15 mai 1848 – care oglindeu sarcinile revoluției burghezo-democratice din Transilvania în condițiile epocii – și nu a făcut nici o concesie care să ducă la înșelarea forțelor sociale înaintate în satisfacerea aspirațiilor lor. Această fermitate și consecvență reliefează atitudinea profund patriotică a lui Simion Bărnuțiu. Dar ea implică, totodată, și limite, în sensul lipsei de orientare a militantului politic, în ansamblul mișcării revoluționare. Aceasta, întrucît, în momentul cînd Curtea de la Viena, constrînsă de evenimente, promite în mod fățarnic naționalităților din imperiu lărgirea drepturilor naționale, în schimbul rezistenței împotriva revoluției din Ungaria – cărora guvernul prezidat de Kossuth le refuzase, ca și românilor, recunoașterea revendicărilor lor – Bărnuțiu subscrie manifestul din Octombrie 1848, pentru înarmarea românilor și participarea alături de imperiali.

Stăruința lui Nicolae Bălcescu, de a rezolva conflictul dintre români și unguri și de a conexa cele două mișcări revoluționare împotriva dominației austriece, nu dă rezultate. Curtea de la Viena, printr-o manevră abilă, reușește, în parte, să combată o revoluție prin cealaltă; intervine în ultimul moment pentru a le înăbuși pe amîndouă și a reintroduce absolutismul.

Simion Bărnuțiu, dezamăgit de acest sfîrșit tragic, emigrează în Italia, unde își ia doctoratul – cu toate greutățile ce le întîmpină din partea poliției austriece – pentru ca ulterior să se stabilească la Iași, ca profesor universitar de filozofie și drept. Această a doua etapă din activitatea teoretică a lui Simion Bărnuțiu nu intră în obiectul articolului nostru, fiind mai bine cunoscută din lucrările publicate. De asemeni rezistența opusă de cercurile dinastice ideilor sale republicane. Bolnav, fără a-și fi putut încheia atîtea alte lucrări proiectate, Bărnuțiu moare la 28 mai 1864, în drum spre satul său natal.

Confuziile ce mai persistă în interpretarea activității teoretice și social-politice a lui Simion Bărnuțiu izvorăsc, în parte, din neglijarea complexității evenimentelor în care a fost nevoit să acționeze, din tratarea lor unilaterală, ca și din menținerea unor prejudecăți ale istoriografiei burgheze, în legătură cu explicarea cauzelor înfrîngerii revoluției de la 1848–49 din Ungaria și a celei a românilor din Transilvania.

Studierea documentelor și mărturiilor epocii, confruntarea cu faptele, interpretarea lor critică în spiritul concepției marxist-leniniste, încadrarea firească a evenimentelor în procesul dezvoltării sociale, va risipi, cu siguranță, aceste confuzii.

ELENA GHERAN-MEWES

BIOGRAFIE PENTRU AUGUST

– Interviu cu **CONSTANTIN IANCU**, directorul general al Regionalei de căi ferate Timișoara

– Poftiți toți inăuntru... să intre și tovarășa de la revistă... Așa... Alo, lasă-mă, măi tovarășe cu referatul. Asta-i birocrație curată. Mie să mi-l cauți urgent să-mi dea un telefon pentru cantina restaurant... spuneți dv.... Da, trebuie transportat de urgență la București ? Ce are ? Da, cu inima. Bun. La ce accelerat este bagaj ? La 122. Spuneți-le la stație să se ocupe, să pună ceva sub targă să amortizeze. Acum dv. mergeți la tovarășul Bobircă să vă aranjeze. Eu stiu ce-i un necaz ca ăsta... Alo ?... Si dv., tovarășe director general. Da... da... Eu n-am nimic impotrivă, numai să-mi completeze schema cu oamenii... La revedere Bun. Acuma să ținem noi o scurtă ședință despre ștrand, stadion, cantina-restaurant. Am fost de citeva ori la ștrandul nostru. Nu-mi place cum merge. Mai trebuie un bazin. Cine zice că nu se poate ? Ia să vedem. Alo ?... Ceferiștii vor incă un bazin. Așa, vezi... Ați văzut ?... Tovarășul rector ? Bună ziua... Felicitări. Cind plecați ?... Parcă pe mine nu m-au chemat din concediu Ce să facem. Atita ne zbatem și ne zbatem și odată ne impiedicăm de o buturugă mică... Mie-mi mai trimite tovarășa bătrinețe cite o telegramă... Și ce fac ? Ei, ce fac. Bine. La revedere... Acum, in sfirșit, puteți să-mi luați și dv. un interviu.

– Da, pentru 23 August.

– Vedeți dv., eu vă pot spune fără să mă intrebați, că există niște zile deosebite in viața fiecăruia, fără ca ele să-i fie zile de naștere. Din acele zile incepe să se schimbe ceva in viața tuturor, mai vizibil sau mai discret, mai repede sau mai incet, dar din acel moment biografia tuturor incepe să se modifice.

– Dar biografia dv. ?

– Biografia mea este o biografie semnificativă pentru tot ce s-a schimbat după 23 August. Eu am trecut printr-o filieră, cum puțini au trecut poate. Am inceput ca meseriaș la calea ferată, la Simeria. Asta a fost prin '39. Aveam șaptesprezece ani. De la șaptesprezece ani am reparat locomotive. In '44, am trecut in ramura de tractiune. Atunci mi-am făcut stagiul de fochist. Așa m-a prins și ziua de 23 August, pe locomotivă. In '46 am devenit mecanic de locomotivă și am fost repartizat la Caransebeș. In '49 am fost numit activist de partid și am rămas tot in depou, dar ca instructor. In '51 am dat la Politehnica din Timișoara, la mecanică. Am tras cu dinții de carte, toți cei care eram veniți din producție. Trebuia să facem față științei. Nu m-am lăsat și am fost fruntaș pină in anul V. Am primit și bursa de merit și cea republicană. Mi-a prins foarte bine, pentru că eram căsătorit și aveam și un băiețel. N-a fost ușor. In '56 am terminat și am plecat tot la Caransebeș ca inginer. Pe urmă inginer șef, șef de depou, pină cind, in septembrie 1964 am fost numit director regional tehnic la Craiova. M-am ocupat de construcția căilor ferate de la Porțile de Fier. La 1 februarie 1967 am fost numit ministru adjunct in Ministerul Căilor Ferate. Cind in 1969 s-au organizat direcțiile regionale, am venit director general la Timișoara. Așa că, după cum cred că ați observat eu am trecut prin multe in acești 33 de ani de C.F.R.

– Deci, fochist, mecanic de locomotivă, inginer, inginer șef, șef de depou, director tehnic, ministru adjunct, director general. Spuneți-mi, bănuiti ce s-ar fi intimplat cu biografia dv. dacă istoria o lua altfel ?

– Știu eu ce să vă spun ? Am avut intotdeauna ambiția de a face ceva. Dar nu intrevăd să fi trecut prin această ierarhie, pentru că era o anume mentalitate și pentru că nu munca era unicul criteriu de apreciere. A fost să fie altfel, după cum știți.

– Ca om am rămas tot același. Ori am fost mecanic ori ministru tot așa am vorbit cu oamenii : simplu, firesc, fără prea multă lozincărie și vorbe umflate. Dar am acumulat ceva. Am progresat in cunoaștere, am incercat să nu mă plafonez. Însă n-am uitat niciodată că aparțin clasei muncitoare, că de acolo mă trag. Nu

– Și pentru că a fost să fie așa, să se schimbe lucrurile, cu dv. ce s-a intimplat ? Omenește, v-a schimbat „filiera" de care vorbeați ?

mi-am pierdut niciodată simțul de clasă. Prin omenie.

– Dar muncitorii vă simt egal ? Simțiți asta ?

– Concret, să știți că simt. Am avut ocazia să verific. Odată trebuia rezolvată o problemă de construcție. I-am rugat pe tovarăși să o rezolve pină la 1 Mai. Eu eram prins cu alte treburi. Cind mă duc la 1 aprilie și verific, nu făcuseră nimic. I-am intrebat și-au spus că nu se poate face. Atunci m-am dus eu la oameni și le-am spus cinstit : Măi băieți, asta trebuie terminată la 15 aprilie. Ce putem face ? Dacă s-ar fi făcut un film era grozav. Țin minte, era sîmbătă dimineața. Aveam nevoie de șase camioane cu piatră. Luni au fost acolo. Intr-o jumătate de zi a fost săpat un șanț. care normal se făcea in trei zile. Păi știți ce trebuie făcut cu oamenii ăștia ? Să-i ții pe palmă. Să nu-i minți niciodată. Să le spui adevărul in față. Dacă e greu, e greu. Să știe și ei că e greu și nu altfel. Dar tu să le spui lor acestea stind in mijlocul lor, nu in vizită, din mașină. Și dacă le trasezi o sarcină. să vezi mai intii dacă faci tu față acesteia. E drept, pe urmă i-am și stimulat cit s-a putut. Sau, iar imi aduc aminte cind am fost trimis la Craiova. Imi spuneau unii : domnule, nu te duce acolo că ăia sint așa și pe dincolo.

– Cine oltenii ?

– Da, dar a fost altfel. Am făcut multă treabă cu ei Oltenilor să le faci orice numai să le respecți demnitatea. Cind am plecat de acolo au plins mulți după mine. Poate că m-au mai injurat unii, dar eu am o vorbă : nu e bun conducător cel pe care nu-l critică nimeni. Dar trebuie văzut cine și de ce. Vedeți. noi cam uităm citeodată. in goana după cifre și iar cifre, de suflet. De sufletul oamenilor.

– Ați incercat să-i cunoasteti ? Ati fost in casele lor ?

– Am fost. Și am văzut, cum se zice, ceferiști fericiți. Nu stau toți pe roze, dar e mult mai bine ca inainte. Mulți locuiesc in condiții deosebit de bune, au și mașini. Ei ,ar mai fi multe de spus. Eu ii mașini. Ei, ar mai fi multe de spus. Eu ii nu vine de plăcere in audiență. Principalul e să incerci să faci tot ce poți pentru fiecare in parte.

– Dar cu dv. ce ați făcut. N-ați pierdut ceva pe drum, prins in atitea ?

– Nu cred. Am realizat multe lucruri și bucuria cu care trec pe undeva și văd că am lăsat ceva in urma mea, in oameni sau locuri, e atit de mare, incît n-am timp și nici nu vreau să mă gindesc ce-am pierdut. De fapt, n-am pierdut nimic. Am fost un om ca toți oamenii. Am avut și am o viață de familie minunată. M-am zbătut la fel ca toți oamenii, poate mai mult pentru unele probleme, dar am avut o viață plină. Le-o doresc tuturor.

– Pe cind vorbeați la telefon și nu știați că notez deja, ați spus cuiva, in glumă că bătrinețea vă trimite din cind in cind cîte-o telegramă. N-ați vrut să spuneți ce faceți cu ea.

– Ce pot să fac ? N-o deschid și-mi văd mai departe de treburile mele.

ADRIANA S. BRADEANU

Cu Franz Liebhard

(Continuare din pag. I)

Îngerul de aur". Era un mod de orientare citadină. Apoi au apărut străzile, cu denumirile lor. Apoi a apărut numerotarea continuă, fără străzi. Din tot ce-am descoperit in istoria orașului meu am învățat să inteleg că există o viață care nu a fost a mea, dar care știu că odinioară a pulsat aici, unde acum sint eu, aidoma ca și viața mea. Am ințeles relațiile umane petrecute, vuietul omenesc, sentimentele teribile care au mișcat oamenii, vibrațiile de singe ale inimii lor. La podul din Fabric, jos, sub arcadă, la postament, mai poți vedea niște altoreliefuri bine conservate : o moară de apă, sau, un altul, un tăbăcar curățind pieile, sau altul, reprezentînd culegătorii de nisip, niște bărci mari, pătrate, care ancorau în mijlocul riului, omul scotea cu o uriașă lingură nisipul, incărca in barca lui, pină cînd buza bărcii abia se mai vedea deasupra apei de greutatea nisipului. Un adevărat dîmb ud și greu plutind pe riu, ancorînd în portul destinat lor. Iată, meserii, datini, vieți, oameni, păstrate la locuri de taină...

– Cînd a înscris Timișoara puncte de glorie în trecutul său ?

– Primul telefon al unui lăcătuș, prin 1880, a însemnat un punct unic, care a atras după sine prima centrală telefonică, de 40–50 puncte telefonice. În Ungaria nu era vorba de așa ceva și in Timișoara era. Abia după două decenii a introdus statul telefonul său, răscumpărind însă acel telefon „particular". Sau să luăm alt punct de plecare : electricitatea ! Prima luminare publică din Europa. Ce dovedesc astea ? Un spirit de inițiativă extraordinară al omului de pe-aici. Era la modă bicicleta ? La Timișoara s-a creat de îndată o adevărată „modă" a bicicletei. Exista și o mare arenă pentru concursuri, lingă actuală arenă C.F.R., cu o pistă din lemn, după toate legile. Și azi mai cred că asemenea inițiative unice nu s-au pierdut, ci s-au perpetuat la timișoreanul contemporan, om inventiv și inteligent.

– Ce reprezintă așezarea noastră in peisajul citadin românesc ?

– Cred că a avut totdeauna o poziție de frunte. După război, un prieten, trăit la Oradea, a venit la mine. A văzut orașul și brusc mi-a spus : „Aici voi rămîne" ! Și a rămas. A trăit – a murit aici. Și eu, la fel, călătoream in orașe mai mari, mai atrăgătoare, dar aici, reveneam ca atras de ceva inefabil, ceva de nespus. Aș afirma că acest oraș a avut din totdeauna ambiția de-a fi el insuși, de-a nu repeta nimic, de-a fi o personalitate distinctă, de-a avea o voință, de-a cuceri primatul.

– Dacă mă reîntorc acum de la istoric spre poet și-l intreb : care v-a fost crezul poetic, ce îmi veți spune ?

– Cred că am incercat întotdeauna să-mi exprim poezia concentrat. Poate fi concentrarea maximă un crez poetic ? Dacă da, atunci el este cel căutat. Pentru asta am gîndit însă mult asupra structurii limbii. Cum se poate evita lestul, vorbăria, logoreea. Există întotdeauna pasajele goale, inutile, care trebuie eliminate, ucise din poezie. Împotriva lor am dus lupta mea de poet. N-am crezut că prin asta am descoperit rezolvarea unei enigme, dar am știut că am găsit metoda de a nu fi indulgent față de cuvintele de prisos, care fac expresia poetică fragilă. Așa am ajuns la o profesiune de credință : de a exprima ideea unei realități poetice printr-o modalitate extrem de concentrată. Chiar dacă nu e **numai** ideea mea, este ideea care mi-a călăuzit întreaga muncă asupra cuvîntului.

– Cînd un tînăr scriitor il socotiți scriitor ?

– Dacă am constatat că, după zece-cincisprezece poezii, afirmă ceva, atunci am să cred în el, am să cred că e mistuit de flăcări autentice, nu trecătoare.

– Vi s-a părut vreodată că creația dv., săvîrșindu-se departe de mari centre literare, ar fi rămas departe și de discuții mai aprofundate ?

– Niciodată n-am avut sentimentul că depărtările creează pentru un artist o situație sufocantă. Arta se poate face in orice colț de lume. La noi, sînt tineri care cred că numai în capitală pot respira. Posibil. Dar se pune și problema cantității scrisului. A grabei de a apare. În treizeci de ani, eu am scos doar cinci volume.

– Care ar trebui să fie trăsătura dominantă a unui literat ?

– Cred : sinceritatea !

– Cum ar putea arăta literatura viitorului ?

– Ca expresie, va fi cum va fi, dar eu cred că ea va intovărăși pe om, va fi un prieten al omului, se va intreține cu el.

– Ce inseamnă tinerețea și bătrînețea unui om de artă ?

– A fi tînăr ca artist asta e independent de vîrstă. Depinde cu ce fel de ochi vezi viața, oamenii. A fi bătrin ca artist inseamnă a nu mai fi artist. În ultimă instanță, artă fără pasiune nu e posibilă. Și pasiunea e întotdeauna tînără. Are de partea ei entuziasmul, tinerețea.

– Ce ar trebui să facem pentru ca arta să nu rămînă niciodată un mare strigăt in gol ?

– Depinde de cei care fac arta. Cred că un artist trebuie să vadă inaintea sa întotdeauna nu neantul, ci umanitatea. Sentimentele ei. Doar oamenii asigură un spațiu de ecou artei lor. Cuvîntul lăsat în pustiu e un cuvînt pierdut. Și oare avem timp de cuvinte pierdute ?

– V-a părut vreodată rău că v-ați apucat de scris ?

– Niciodată !

– Vi se pare că marile prietenii literare s-au stins ?

– Poate că există undeva mari asemenea prietenii. Poate nu le știu eu. Pledez pentru asemenea prietenii, de care eu și generația mea am fost străbătuți. Ele aduc, pe lîngă alte multe, și un fel de control, pe care de unul singur nu-l poți executa asupra ta. Poate că prieteniile sînt căutările eului nostru în eul celorlalți.

– Ce este oare poetul ?

– Nu știu, dar poate știu ce e arta, despre care pot spune că este viața cînd nenormalul (bătrînețea !) devine normalul (scrisul, arta !).

– Și dacă ar fi să concentrați un indemn ?

– A lucra fără răgaz ! A lucra fără vederi meschine ! A lucra din inimă pentru oamenii timpului tău ! A lucra pînă la ultima suflare !

Au tăcut oare in tot acest răstimp cei doi papagali gălăgioși ? Nu mai știu. Nu i-am auzit. Soarele, în schimb, în amurg, abia mai atinge cercevelele de sus ale ferestrii. În preajma firavei lumini, strecurate pieziș, nici nu putusem bănui că alături de noi fusese, tot timpul dialogului nostru, și acest suflet de femeie. Da, plăcuta doamnă fusese acolo ! În semiîntuneric, dar tot acolo. În tăcerea colțului ei, solitar, lingă o carte deschisă, dar tot acolo. Poate că ea, în tăcerea ei, a fost o a doua a mea mare confidentă. Privirile poetului se pierd acum prin spațiul odăii bătrînești. Caută ceva. Ce caută ? Privirile acestea albastre și nealterate, puțin obosite, încearcă acum să caute ceva, cînd vorbele au tăcut. Da, vorbele au tăcut, dar muzele vor vorbi, nu peste mult, în liniștea de după plecarea mea. Poftiți înăuntru, dragile mele, în casa bunului meu poet bătrin !

DIN BIBLIOGRAFIA FRANZ LIEBHARD :

5 volume de poezie, intre 1944–1973. Traduceri în limba germană din lirica românească : L. Blaga, A. Maniu, M. Codreanu ș.a. Traducerea Mioriței, în 1924, la Praga, în revista „Vocile popoarelor". Eseuri istorice. Eseuri literare. Articole asupra culturii. Traduceri de piese. O vastă publicistică activă, presărată prin cotidiene, prin reviste.

„ASTA-I POLI!“

Se întîmplă uneori ca atletul să-și ia un elan prea mare și să rateze săritura. Așa era să se întîmple duminică pe stadionul „1 Mai“ din Timișoara, unde Poli redebuta in divizia A. 25.000 de oameni știau că Poli trebuie să ciștige, știau și jucătorii, știau și antrenorii, și conducerea clubului. Neșansa însă avea să macine mulți nervi. În timp ce poarta lui Nagel rezista in chip miraculos asediului continuu al studenților, la un contraatac al mureșenilor, în urma unui lanț de ezitări ale apărării poliste, cade golul nedorit, care a înghețat elanul și speranțele acelora ce știau că Poli trebuie să ciștige. Repriza s-a încheiat și puțini erau aceia ce se încumetau să se uite spre tabela de marcaj.

Pauza însă a fost și de astă-dată un sfetnic bun. Bungău, Surdan, Mehedințu, Pîrvu, Arnăutu, Dașcu și Bojin, ca de altfel întreaga echipă, au intrat deciși să schimbe soarta meciului.

Covalcic – șut ! Henț clar in careul echipei A.S.A. Tg.-Mureș, contestat în mod nesportiv de jucătorii ei. Nervii cedează. Bojin și Bölöni se bruschează reciproc și sint eliminați. 11 metri ! Bungău – goool ! ! !

Speranțele renasc în mii de inimi. Meciul abia acum pare să înceapă. Adevăratul debut al lui Poli abia acum se declanșează. Zecile de baloane colorate, purtătoare de ecusoane și fanioane, lansate în minutul 0, abia acum au ajuns acolo unde înaltul începe să se cheme senin. Bungău, cel mai bun jucător de pe teren susține atac după atac. În apărarea adversă se infiltrează tot mai des Mehedințu și Pirvu.

SPORT
SPORT
SPORT

Și iată că soarta meciului se schimbă în favoarea acelora ce meritau victoria cu prisosință. După un șir (iar !) de ratări incredibile (...) Pîrvu șutează năpraznic și... 2–1 ! Dar ca echitatea să fie complet restabilită, pică și golul al 3-lea semnat scurt și entuziast de Lața... 3–1 !

Explozie de bucurie... Galeria studenților aclamă, cîntă, flutură zeci de steaguri. Stadionul respiră parcă printr-un singur plămîn. Buzele par a rosti un singur verdict : „Asta-i Poli“ !

Arbitrul Gh. Popovici, hăituit de cursul alert al meciului, dă decizii contradictorii, care culminează cu eliminarea gratuită a lui Pirvu, care a ripostat la un gest urit al lui Caniaro, lovind mingea cu palma. Dar erau ultimele minute și victoria era clară, deși avea un gust numai al ei, nici dulce, nici amar. Un gust neobișnuit.

În țară nici o altă echipă nu a marcat trei goluri – spun aparatele de radio. Poli e pe primul loc, după prima etapă.

O victorie apăsătoare, o victorie care se cere onorată de altele, la fel sau și mai convingătoare !

Duminică un nou examen dificil, în compania Universității Craiova – campioana sentimentală de anul trecut. Fie ca luni, după victorie să spunem mai în glumă, mai în serios : „O făcurăm și pe asta“ !

ION VELICAN

---

epigrama

Nicolae Ghiţescu

Născut în Piatra Neamț, la 8 martie 1919. Medic veterinar. Membru al cenaclului epigramiștilor „Cincinat Pavelescu“ din București.

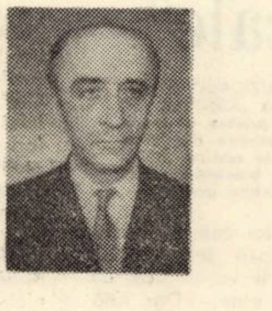

Fetelor milițieni de circulație

De cînd cu fetele „gradați“,
La stopuri e pericol foc,
Că ele strigă : „Circulați“ !
Și toți bărbații stau pe loc !

Unui fost director

Ai fost hain și încrezut
Ș-acum te miri că te salut.
De fapt respectul nu ți-l port,
Dar mă descopăr... ca la mort.

Unui obez

De-o fi să zboare cu „Apollo“
In cosmos orice muritor,
Să plece în lună că acolo,
Se simte omul... mai ușor.

Unui pletos

Mă uluiești intr-adevăr
Cu bogăția ta de păr,
Că nu pot faptul să-mi explic
Cum crește părul... pe nimic !

Unui umorist

Umor străin tot colectează
S-ajungă umorist de vază,
Astfel ne-a dovedit din plin,
Că-i de umor... complet străin !

Unui scriitor cu relații

Din tot ce-ai scris și-ai publicat,
Un lucru demn de admirat,
E marele talent că știi
Cum să apari în librării !

Anatol Ghermanschi

S-a născut la 7 august 1941. Este profesor de literatură la Liceul pedagogic din Brașov. Colaborează cu traduceri, eseuri, epigrame la ziarele centrale și județene și la reviste precum : „Astra“, „Cronica“, „Viața românească“, „Steaua“, „România literară“, „Urzica“ ș.a.

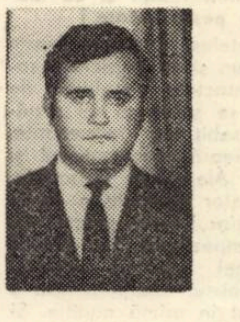

Lui Laurențiu Cerneț, autorul romanului „Arșița“

Cînd afară e prea cald
Și transpiră toți cit zece,
Iată ce șopti un bard :
Arșița mă lasă rece.

Lui Alexandru Jebeleanu pentru volumul de versuri „Divagații și simetrii“

Am constatat cînd am citit
Volumu-ți aspirînd spre spații :
Nu sint prea multe simetrii,
În schimb, destule divagații !

Unor fotbaliști brutali

Cu două calități, echipa
Vrea campioană să devină :
Cu-naintarea-i incisivă
Și apărarea ei... canină.

Unor fotbaliști greoi

E mult mai bun un stilp la apărare
Decît așa de mulți la înaintare !

Lui Traian Iancu, directorul Fondului Literar

Vă cîntă osanele scriitorii,
Mandatul telegrafic cînd emiteți
Și vă răspund urgent, fără rețineri,
Ca Poșta literară : „Mai trimiteți“ !

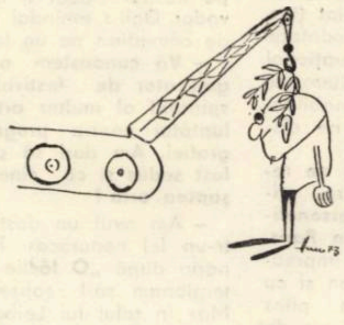

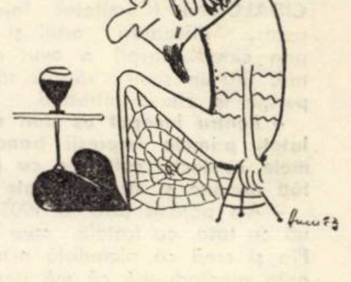

DUMITRU CUZUBAN

Interviu cu... „vînzătorul de iluzii“

„La comanda mea de 1, 2, 3...“

Pahare în care torni apă și scoți confetti, planglici colorate, jobene. în care spargi ouă și coci cozonaci...

„La comanda mea de 1, 2, 3...“

Am închis ochii și, atingîndu-mă, varga de carton a magistrului mă proiectă undeva în lumea mirifică a bîlciurilor copilăriei, cu becuri colorate, cu paiete, cu sirene, cu trageri la semn“ și „roate ale norocului“.

„La comanda mea de 1, 2, 3...“

BEN MATEY-BEY !

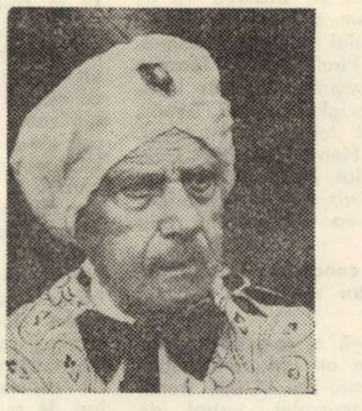

– ...Și-acum urmăriți o „ixpirientă“ foarte „intirisantă !“

Îmi caut înfrigurat carnetul de note.

Secondat de „Ben Algira“, de mai mulți ani colaboratoare neobosită, medium și... vajnică consoartă, maestrul Ben Matey-Bey își împachetează „minunățiile“.

Trăgînd cu coada ochiului la carnețel, maestrul se așeză pe un scaun și... trece direct la obiect :

– Vă stau la dispoziție.

Nu-mi pot reține un zîmbet vis á vis de promptitudinea reacției și, lăsînd de-oparte orice „preambul“, fac „front direct“ ;

– Cîteva cuvinte despre... începuturile carierei dumneavoastră. Ce v-a determinat să deschideți cele „nouă lacăte“ care apără de curiozitatea „neinițiaților“ misterele „științei“ dumneavoastră ?

– Ați spus-o singur. La început, curiozitatea. Curiozitatea și încă ceva. Mirajul scenei. Pentru mine, artistul care „oficia“ în luminile rampei, era ceva mai mult decît un biet om. Timp de o oră-două, cît ținea spectacolul, cu bagheta lui, netezea frunțile încruntate, umplea oalele goale ale bieților nevoiași cu pilaf fabricat din hîrtie și cozonaci copți în joben.

– Și după aceea ?

– După aceea ?... După aceea ei se întorceau la fiertura lor, iar, pe scenă, făcîndu-ne loc printre omletele de hîrtie și cozonacii de carton, scoteam pîine, o ceapă și ne ospătam și noi. Așa era pe atunci.

– Pe atunci ?...

– Da. Asta era cam prin anul 1908.

– 1908 ?...

– Cariera de artist mi-am început-o foarte de timpuriu. Aveam vreo 16 ani.

Încerc repede un calcul în gînd, dar, pentru orice eventualitate, risc o întrebare :

– Iertați-mă, ce vîrstă aveți ?..

– Cît îmi dai ?...

Tot acolo am ajuns !

– Șaptezeci și...

– Optzeci ! Optzeci și nouă, tinere !

– Mulți înainte. Și mai puteți încă lucra ?

– N-ai văzut ?

– De fapt.

Conversația începe să lîncezească. Tot nonagenarul meu interlocutor mă scoate din impas.

– Războiul, primul război mondial, l-am făcut ca ofițer în armata română.

– Ați luptat ?

– Ba bine că nu ! Dar meseria tot nu mi-am trădat-o. Mai tîrziu, anul 1923 marchează pentru mine un mare eveniment : l-am cunoscut personal pe doctorul Mary King și am făcut cu dînsul un turneu timp de un an de zile, prin țară.

– Doctorul King ?...

– Cum, tinere, dumneata n-ai auzit de marele hipnotizator de origine indiană, doctor Mary King ?

– În 1923, tata era abia un elev silitor, iar mama avea o păpușă, pe care nici vorbă s-o cheme Sergiu !

– Așa e. Repede mai trec anii... Mai tîrziu, în 1930, am colindat prin toate țările balcanice : Grecia, Turcia, Bulgaria, Albania, Iugoslavia... În Iugoslavia, clubul „Lanterna magică“ mi-a conferit, după vizionarea unui spectacol, o diplomă de onoare.

– Ați mai văzut și alte țări ?

– Uniunea Sovietică, Japonia, China... aparatele astea pe care le vezi aici au acoperit împreună cu mine grade întregi de latitudine și longitudine.

– Războiul, cel de-al doilea război mondial, a pus probabil capăt pentru cîțiva ani, activității dumneavoastră.

Ba, dimpotrivă. În timpul războiului, am desfășurat o înfrigurată activitate artistică. Dădeam spectacole prin săli de cinematografe, prin spitale...

– Prin spitale ?

– Da, tinere. Spectacole pentru răniți. Ne instalam într-un salon mai mare al spitalului, în care erau transportați și ceilalți răniți, care vizionau spectacolul pe tărgi. Din această perioadă, mi-a rămas și un document cu valoare de trofeu : o scrisoare de mulțumire semnată de Mihail Vulpescu, personal.

– Vestitul bariton al operei din Monte Carlo ?...

– El în persoană. Pe atunci era directorul Mișcării culturale a municipiului București.

– Ați continuat activitatea și după aceea ?

– Bineînțeles. Eram încă tînăr. Nu aveam decît 60 de ani. Am continuat să prezint spectacole prin OSTA.

– Tot cu... cozonaci de carton și omletă de hîrtie ?...

– Tot, numai că altul era rostul nostru acum. Ne-am apucat să colindăm prin sate, să dăm spectacole, arătînd tuturor oamenilor că „minunile“ pe care le săvîrșim nu erau decît rodul îndemînării noastre și nicidecum al cooperării cu niscai „forțe oculte“. Am lucrat apoi la o serie de circuri din București : „Paladium“, „Crateyl“, „Milea“, „Metropolis“, „Olimpia“...

– Și după aceea ?

– Și după aceea și după aceea ! Nu vezi ? Mai dau spectacole și azi ! De circa 26 de ani de cînd m-am stabilit în Timișoara, am străbătut întreg Banatul. Nu cred că există comună, în această zonă, în care afișele lui Ben Matey-Bey să nu-și fi anunțat prezența.

– Nu v-ați gîndit nici un moment să vă retrageți de pe scenă ?

– Ba mă gîndesc foarte serios. La anul împlinesc 90 de ani. Mai lucrez vreo zece ani și, la 100 de ani, organizez în sala operei un mare spectacol de adio. Ce părere ai, nu-i de-ajuns ?

SERGIU SIHARIU

TIMIŞOARA „în rîndul oraşelor muzicale“

La cea de-a III-a ediție a Festivalului „TIMIŞOARA MUZICALA" a participat în calitate de observator Dr. VIKTOR JURINA de la „CENTRUL DE INFORMARE AL FONDULUI MUZICAL CEH", un apropiat prieten al muzicienilor români şi un bun cunoscător al creației componistice din țara noastră. Am folosit acest prilej pentru a găzdui în paginile revistei „ORIZONT" cîteva opinii despre muzică, muzicieni, educație şi bineînțeles despre – Festivalul pe care Viktor Jurina l-a urmărit cu deosebită atenție.

Definit în mare, acest **CENTRU** este o organizație menită să sprijine activitatea compozitorilor, interpreților şi muzicologilor cehoslovaci. Căile şi metodele sînt variate. Acest Centru publică numeroase materiale informative despre creația cehoslovacă, printre care o serie de broşuri despre clasicii muzicii cehe : Dvorak, Smetana, Janacek, Suk, V. Novak, diferite cataloage pentru muzica simfonică, de cameră, de operă, corală etc. Sub auspiciile acestui **CENTRU** apare revista **„ŞTIRI MUZICALE DIN PRAGA"**, editată în cinci limbi. Sînt imprimate discuri speciale, acele discuri-portret ale compozitorilor cehi, cu selecțiuni din lucrările cele mai reprezentative.

– Întrețineți relații şi cu muzicienii de peste hotare ?

– Bineînțeles. Legături foarte strînse avem şi cu muzicienii români. Contactele stabilite de multe ori se soldează cu rezultate deosebit de interesante. Iată, bunăoară, compozitorul şi pianistul Alexandru Hrisanide, grație acestor contacte a devenit beneficiarul unui concert de pian ; compozitorul Jan Klusak a scris acel concert special pentru pianistul român pentru a fi prezentat în primă audiție. Şi un alt compozitor ceh, V. Kucera, care activează temporar în Statele Unite, îi va dedica un concert pentru pian. Dar iată şi o altă acțiune organizată de noi. În luna februarie a acestui an a avut loc la Praga un concert de muzică românească, la care au fost invitați trei compozitori români : Tiberiu Olah, Miriam Marbé şi Dumitru Capoianu. Cu această ocazie a avut loc şi o conferință de presă.

– Ce acțiuni pentru tineret întreprinde „CENTRUL DE INFORMARE" ?

– În sala **„JANACEK"**, o sală binecunoscută la Praga, sînt organizate cu regularitate concerte educative pentru elevi între 10 şi 14 ani, cu scopul de a le trezi şi dezvolta interesul pentru muzica simfonică. Programul ține două ore ; în prima oră, sînt prezentate diferite teme, iar în a doua este invitat întotdeauna un compozitor sau un interpret cehoslovac care îşi prezintă lucrări sau oferă modele de interpretare. Acest gen de concerte se bucură de un mare succes. Foarte multe şcoli solicită programări la astfel de concerte. Circa 1.500 de cereri sînt satisfăcute anual.

– Vă propun să abordăm acum un alt subiect, mai precis cel care v-a adus la Timişoara.

– A fost o idee excepțională ca în frumosul oraş Timişoara să se organizeze din doi în doi ani un festival muzical. Prin acest lucru Timişoara s-a încadrat în rîndul oraşelor muzicale. Nu trebuie să uit să amintesc că Festivalul **„TIMIŞOARA MUZICALĂ"** se desfăşoară de obicei în aceeaşi perioadă cu Festivalul **„PRIMAVARA LA PRAGA"** şi că organizatorii festivalului dumneavoastră au ales foarte bine repertoriul şi interpreții. Eu n-am participat chiar la toate manifestările, dar pe excepționalul violonist sovietic Viktor Tretiakov îl cunosc de la **„PRIMĂVARA LA PRAGA"** şi după cîte am auzit a avut şi aici un imens succes. Mi-a produs o mare bucurie să ascult la Timişoara **„CONCERTUL PENTRU VIOLONCEL"** de Dvorak în execuția solistului japonez Ken Yasuda, care, de asemeni, cu doi ani în urmă, a fost prezent la festivalul praghez. Felicit de asemeni noua formație a Filarmonicii **„BANATUL"**, cvartetul de coarde, a cărei prezență am aplaudat-o cu toate semnalmentele specifice debutului. Despre ansamblul bucureştean **„MADRIGAL"** cred că nu mai e cazul să vorbesc. Este o formație extraordinară, pe care am ascultat-o la Praga cu puțin timp înainte de festivalul dumneavoastră, unde a susținut două concerte cu un imens succes. Ca să dau doar un exemplu : piesa lui Miriam Marbé. **„RITUAL PENTRU SETEA PĂMÎNTULUI"** a fost aplaudată timp de aproape 15 minute.

Aş vrea să mai spun cîteva despre contribuția orchestrei simfonice a Filarmonicii **„BANATUL"**. Am ascultat-o şi acum doi ani, la ediția precedentă, şi pot să spun că a obținut o creştere calitativă remarcabilă a nivelului interpretativ. Pentru aceasta putem mulțumi prestigioşilor dirijori Remus Georgescu şi Nicolae Boboc. O surpriză plăcută mi-a făcut-o şi temperamentala dirijoare Cornelia Voina. Trebuie să recunosc că am participat pentru prima dată la evoluția în concert a unei femei-dirijor.

– Ați fost prezent la două ediții ale „TIMIŞORII MUZICALE". Cum vi s-au părut prin comparație ?

– Această a treia ediție a fost mai bună, cu un repertoriu mai echilibrat. Şi totuşi aş fi dorit mai multă muzică românească şi, dacă s-ar fi putut, cu interpreți străini. Nu voi divulga un secret dacă voi spune că am stabilit cu conducerea Festivalului contacte interesante pentru viitor. La ediția din 1975 vor participa solişti şi formații şi din Cehoslovacia, cum ar putea fi spre exemplu renumitul cor **„MADRIGALIŞTII PRAGHEZI"** sau tînărul violonist Bohuslav Matousek.

– Ce nu v-a plăcut la acest Festival ?

– Între prieteni se admit şi păreri critice. În acest sens aş vrea să fac un apel la conducerea Festivalului să acorde o mai mare atenție propagandei şi materialului informativ. Trebuie din păcate să spun că despre Festivalul **„TIMIŞOARA MUZICALĂ"** se ştie foarte puțin în lume şi chiar în țara dumneavoastră. Ar fi de dorit ca oraşul să se facă mai bine remarcat printr-o astfel de acțiune deosebită. În acelaşi timp mă gîndesc că ar fi bine să fie mai mult popularizat chiar în oraşul dumneavoastră, să se arate mai exact unde sînt sălile de concerte, deoarece vin şi cetățeni din alte oraşe şi chiar de peste hotare.

– Ce v-ar face plăcere să ne spuneți în încheiere ?

– Aş dori ca Festivalul **„TIMIŞOARA MUZICALĂ"** să ajungă tot atît de popular ca şi Festivalul **„PRIMĂVARA LA PRAGA"**, pentru ca această frumoasă acțiune să ajute la apropierea dintre popoare prin muzică şi la statornicirea păcii în lume.

IOAN TOMI

NICOLAE PILLAT – FONDATORUL „CIDALC“

● „DEVIZA NOASTRA : APROPIEREA POPOARELOR PRIN IMAGINI" !

Aflat pentru puțin timp în țară într-o vizită de lucru, Nicolae Pillat (fratele poetului Ion Pillat) fondatorul **CIDALC**-ului (Comitetul Internațional pentru difuzarea artei şi literaturii prin cinematograf) a avut amabilitatea, într-un scurt răgaz, să ne răspundă la cîteva întrebări.

– Pentru început aş dori să ne relatați primele impresii franceze, primele contacte culturale cu personalități române şi străine aflate la Paris.

– Am părăsit țara în 1905, împreună cu tata, cu fratele meu Ion şi cu Pia şi cred că niciodată n-am plîns atîta gîndindu-mă că mă depărtez de Bucureşti, Predeal, Florica, Miorcani şi că mă despart de familie şi de prieteni. Parisul mi s-a părut sumbru sub ploaia de toamnă, fratele, în schimb, era entuziast – îl aştepta facultatea, cartierul latin şi saloanele literare. Ceva mai tîrziu aveam să-l cunoaştem pe Paul Valéry, Jean Cocteau, Saint-John Perse (autorul lui **Anabasis,** tradus de Ion în română), Sacha Guitry ş.a.

Am stabilit relații apropiate cu mai toți artiştii români stabiliți la Paris. Cu Brâncuşi, la rugămintea mamei, luam lecții de sculptură, iar cu Enescu făceam deseori excursii în împrejurimile Parisului.

– În acea perioadă Macedonski încerca să se lanseze în cultura franceză.

– La căminul studențesc, înființat de mama mea, se organizau săptăminal şezători literare. Acolo figura centrală, atunci cînd apărea cu ținuta lui originală pe care o cunoşti din toate fotografiile, era Macedonski. Nu ştiu de ce, dar cînd mi-l reamintesc pe ilustrul poet îl aseamăn lui Salvador Dali : amîndoi aveau un aspect de comedian pe un fond de geniu.

– Vă cunoaştem activitatea de organizator de festivaluri, de mentor spiritual al multor artişti, de pasionat luptător pentru progresul cinematografiei. Am dori să ştim dacă nu ați fost sedus şi ca cineast de cea de-a şaptea artă ?

– Am avut un destin curios şi într-un fel nenorocos. Făcusem un scenariu după **„O făclie de paşti"** şi intenționam să-l realizez cu Eduard de Max în rolul lui Leiba Zibal. Marele actor se entuziasmase de proiect, dar a venit războiul şi proiectul a căzut. Cu actrița Anabella făcusem un film mut : **„Tînăra fată a nopții"**, dar cînd filmul a fost gata, apăruse cinematograful sonor şi publicul era atras de noua invenție. Mă înşelasem, nu crezusem în viitorul sonorului şi realitatea mi-a infirmat prezicerea. În 1938 plănuisem un documentar despre Dunăre, la cererea Comisiei Internaționale, dar din nou Dunărea albastră a devenit Dunăre roşie. După război, Marcel L 'Herbier a reluat proiectul şi a făcut un film onorabil.

– Cum a fost creat CIDALC-ul şi cum a fost primit de către oamenii de cultură ?

– Ideea de a crea un organism internațional, care să se ocupe de difuzarea artelor prin imagini cinematografice, era cuprinsă deja într-un interviu acordat de mine, în 1928, ziarului „Universul". Dar **CIDALC**-ul l-am creat abia în 1930 la Paris, cu sprijinul distinsei poete Elena Văcărescu, care, prin relațiile numeroase în lumea artelor şi în politică, a putut să finalizeze această idee. La **CIDALC** au aderat cu entuziasm o serie de personalități ale timpului : Louis Lumière, Marcel Prévost, Paul Valéry, Thomas Mann, John Galsworthy, Aldous Huxley, Somerset Maugham, H. G. Wells, F. T. Marinetti, N. Iorga, N. Titulescu, George Enescu, Henri Coandă, Liviu Rebreanu, Ion Pillat, M. Sadoveanu, şi alții care au activat sub o deviză comună : apropierea popoarelor prin imagini.

– Ce acțiuni concrete întreprinde CIDALC-ul pentru realizarea acestui scop generos ?

– Prima inițiativă a constituit-o decernarea de către un juriu internațional a unui premiu de 15. 000 franci cîştigătorului concursului anual de scenarii pe teme umanitare. În 1933 a obținut acest premiu E. Blanchet, iar în 1934, românul I. Don pentru scenariul **„Les pelerins de l 'art"**. Negăsind nici un producător dispus să realizeze aceste filme, după 1934, am sistat concursul şi am înființat medalia de aur **CIDALC,** care se acordă unor filme de o calitate deosebită, unor regizori şi unor personalități care au contribuit la realizarea idealurilor **CIDALC.** Au primit această medalie : Louis Lumière, Charlie Chaplin, Elena Văcărescu, Walt Disney, Akiro Kurosawa, Marcel L 'Herbier, Abel Gance ş.a., iar recent a fost decorat Comitetul culturii şi educației socialiste din România. **CIDALC**-ul este prezent pe toate meridianele şi aproape la toate festivalurile care au în repertoriu filme de ficțiune sau documentare cu un conținut profund umanist.

– Ce manifestări recente sînt înscrise în calendarul CIDALC ?

– În colaborare cu Comitetul național român, **CIDALC**-ul francez a adus un omagiu savantului Gh. Marinescu cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la realizarea primului film ştiințific. La cea de-a 12-a ediție se află festivalul internațional **CIDALC** al filmului de muzică şi dans de la Mentou (menționez că la ultima ediție a fost premiat Alecu Croitoru cu **Anotimpul mireselor).** Anul viitor la Beaune va avea loc primul festival internațional al filmului istoric (îndeplinim astfel o dorință mai veche formulată de N. Iorga), iar la Nantes va fi organizat primul festival internațional al filmului universitar. De asemenea, participăm la festivaluri de renume : Cannes, Veneția, Berlin şi la altele specializate : Dijon, Bilbao, Teheran, Cracovia, Bruxelles, Gotwaldow, Miskolcz.

– Sînteți de peste 43 de ani în exclusivitate în serviciul filmului, dăruit unei idei generoase. Din această perspectivă : cum ați defini cinematograful ?

– Prefer să reproduc o admirabilă definiție dată de Elena Văcărescu, fosta preşedintă a **CIDALC**-ului între 1930–1945 : „Cinematograful nu este altceva decît sinteză a spiritului uman şi a lumii".

EMIL CILANU

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură şi educație socialistă Timiş şi Asociația scriitorilor din Timişoara.

Redacția şi administrația – Timişoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 23 AUGUST 1973 ● NR. 34 (287) ● 12 PAG. 1 LEU ●

Zboruri de lumină

Zboruri de lumină scrie Țara
În văzduhul fiecărei zile străbătut
Ca de-un joc de aripi, primăvara
Cînd tresar mirezmele din lut.

Cîntece de glorii Țara cîntă
Din adînc de mină de sub munte,
Pînă sus pe schela ce-nveșmîntă
Zveltele etaje nou născute.

E-un îndemn ce arde-n fiecare piept
Ca un crin de aur, spre mai sus . . .
Să ne fie gîndul clar și înțelept
În cuvîntul-faptă cu ardoare spus.

Sub aceste zodii ne purcedem pașii
Hărăziți într-una zborului înalt,
Pe-ale cărui aripi fericiți, urmașii
Își vor scrie visul încă nevisat.

HARALAMBIE ȚUGUI

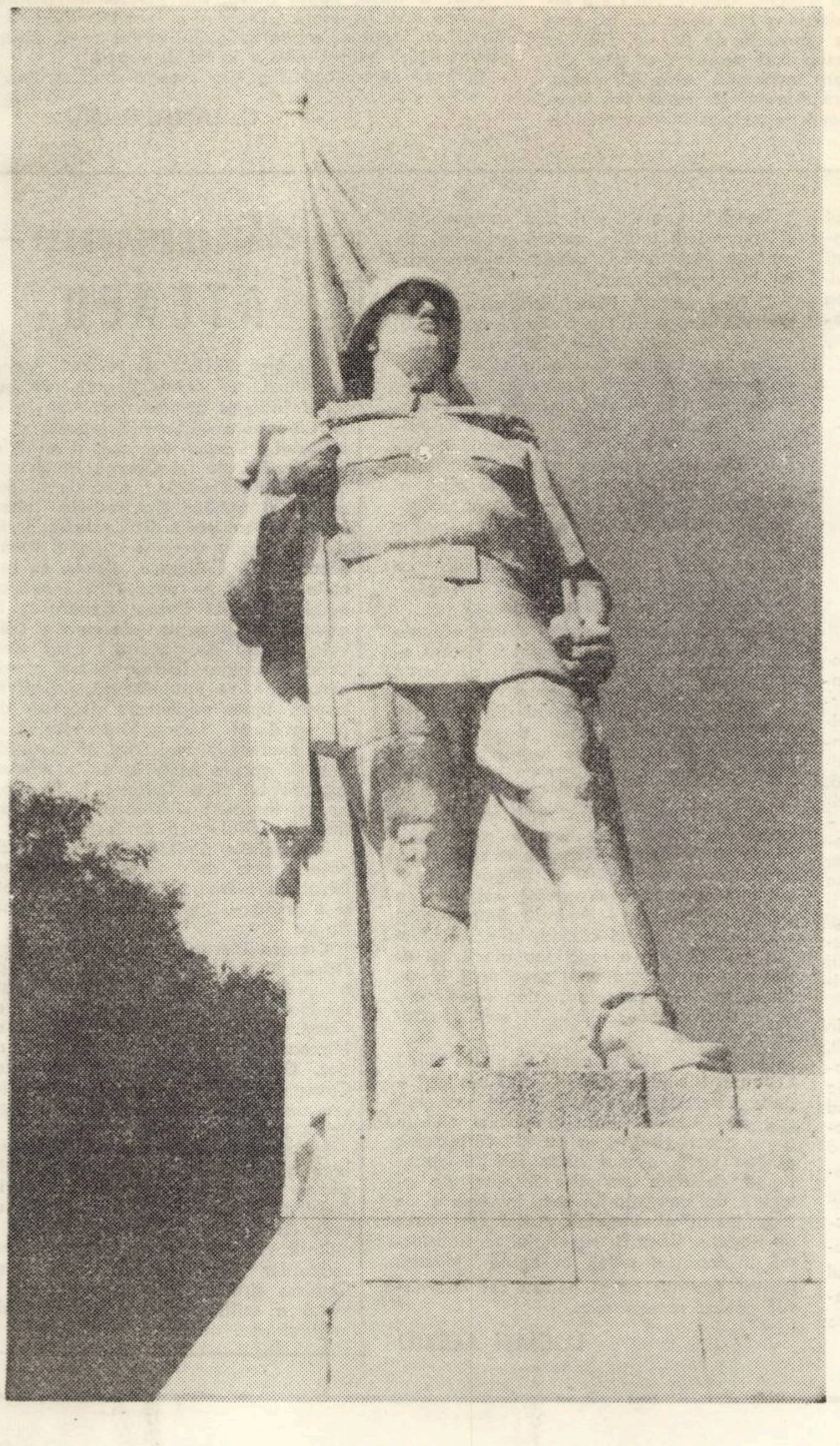

AUGUST FIERBINTE

Poporul român sărbătorește si în acest an, într-o atmosferă de insuflețire, încredere și optimism, ziua care a marcat începutul unei perioade fără precedent în istoria țării, perioada împlinirii idealurilor de libertate și dreptate socială și națională, ale oamenilor muncii din România.

Intrat cu litere de aur în cronica luptei pentru libertate a poporului român, actul de la 23 August 1944 va rămîne veșnic înscris ca un moment de cotitură în destinele națiunii noastre. Inițiatorul, organizatorul și conducătorul insurecției naționale antifasciste armate din august 1944 a fost Partidul Comunist Român, care a canalizat toate energiile poporului spre răsturnarea dictaturii militaro-fasciste antonesciene, angajînd din prima zi întregul potențial uman și material al țării în războiul antihitlerist. Partidul a dus apoi cu același eroism și aceeași abnegație făclia încrederii nețărmurite în capacitatea creatoare a României socialiste, a vocației poporului român de a-și clădi în pace o viață prosperă, propriul său viitor.

În răstimpul relativ scurt, de 29 de ani, scurs de la glorioasa insurecție națională antifascistă armată din august 1944, oamenii muncii din țara noastră, sub conducerea Partidului Comunist Român, au schimbat fundamental chipul patriei.

Descătușîndu-se de sub moștenirea grea a trecutului, poporul român a parcurs – la înălțimea aspirațiilor sale – drumul glorios al avîntului economic, al progresului multilateral. Drumul industrializării socialiste, al modernizării agriculturii, al utilizării celor mai înaintate mijloace în conducerea economiei, al dezvoltării învățămîntului și culturii, al perfecționării continue a vieții sociale.

Devotamentul fără margini față de interesele țării, fermitatea și priceperea în conducerea maselor pe drumul făuririi noii societăți, legătura indestructibilă cu clasa muncitoare, cu poporul – izvor al tăriei sale de neînfrînt – stau la baza unității strînse a oamenilor muncii, a întregului nostru popor în jurul Partidului Comunist Român, forța conducătoare a națiunii socialiste.

Ziua de 23 August constituie în acest an un prilej de rodnice bilanțuri în toate domeniile de activitate ,datorate avîntatei întreceri la scara întregii țări pentru îndeplinirea cincinalului înainte de termen. Cu hărnicia-i recunoscută și pătruns de o înaltă conștiință socialistă, poporul român transpune în viață mărețul și însuflețitorul program de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate, elaborat de Congresul al X-lea al P.C.R. și sarcinile perfecționării continue a relațiilor socialiste de producție elaborate de Conferința Națională. Realizările obținute în dezvoltarea industriei, a agriculturii, a științei și culturii, oferă condiții obiective pentru racordarea României la înaltele ritmuri ale civilizației contemporane.

La temelia înaltului prestigiu internațional al României socialiste, a stimei și considerației de care țara noastră se bucură astăzi în lume, stau politica plină de succes a Partidului Comunist Român de dezvoltare susținută, multilaterală a țării, cît și activitatea deosebit de amplă desfășurată pe arena mondială.

De-a lungul întregii sale activități, Partidul Comunist Român a armonizat consecvent eforturile pentru apărarea și promovarea intereselor naționale cu acțiunile în direcția triumfului socialismului și porgresului, a împlinirii aspirațiilor și intereselor reale ale tuturor popoarelor.

România se prezintă în fața lumii ca un stat liber, atașat idealurilor de pace, progres, cooperare și înțelegere între popoare. Angajată activ și plenar în dezbaterea marilor probleme ale contemporaneității, la a căror abordare și rezolvare înțelege să-și aducă întreaga contribuție, țara noastră militează cu o consecvență ce i-a adus unanime aprecieri, la afirmarea, promovarea și respectarea neabătută a normelor și principiilor unanim recunoscute ale dreptului internațional, și în primul rînd, a principiilor independenței și suveranității naționale, deplinei egalități în drepturi, neamestecului și avantajului reciproc.

La 23 August 1973, oamenii muncii din țara noastră, întregul popor, își exprimă unanim hotărîrea de a depune și în viitor, – sub conducerea înțeleaptă a Partidului Comunist Român – toate eforturile pentru ridicarea României socialiste pe noi trepte ale civilizației și progresului, pentru sporirea neîncetată a contribuției țării noastre la afirmarea și victoria cauzei socialismului și păcii.

ORIZONT

cronica literară

Virgil Birou
LUME FĂRĂ CER

(Ed. FACLA, 1972)

Lume fără cer e un roman care rămine, și nota editurii (fie zis în paranteză, un studiu introductiv nu strica nimănui) nu e, așa cum se mai intimplă, vorbă goală. Poate că, la aproape zece ani de la moartea scriitorului, a venit vremea să discutăm serios despre el și despre cărţile sale. Deocamdată, să scriem că Virgil Birou este cel mai important scriitor al Banatului din perioada interbelică. Unit nu numai printr-o prietenie (legendară, pentru mai virstnicii artelor Banatului) ci și prin afinităţi de Romul Ladea și Ion Stoia Udrea, putem urmări, în activitatea artistică a fiecăruia, de structură profund democratică, urma gîndurilor celorlalți doi. Romanul „colectivităţii proletare" care este Lume fără cer nu poate fi despărţit de „Cîntecul uzinei" al lui Stoia Udrea și nici de traducerile aceluiași (mai ales Cartea rîndunelelor) precum nici de tăietura dură, de lemnul convulsionat al lui Romul Ladea. Sociolog, istoric și reporter, Virgil Birou se reintîlnește, in preocupările sale, cu cercetarea istoricului Ion Stoia-Udrea. Forța documentară a romanului Lume fără cer se bazează pe calităţile istoricului, ale scormonitorului de arhive, mai numeroase decît par la prima vedere.

Istoria, obsesie a bănățenilor de altădată, tentativa de cuprindere monografică în Oameni și locuri din Caraș, prima carte a lui Virgil Birou sînt teme ale Lumii fără cer, monografie românească, dar nu numai atît, a unui centru minier — am numit Anina — în primul război mondial.

Sociologul, ca și istoricul, pot parcurge cartea cu folos, intru exercitarea, fără pată, a profesiunii lor. Criticul (și istoricul literar) va descoperi un roman construit impecabil, cu personaje memorabile. Comparatistul (și din nou istoricul literar) vor apela la numele lui Zola (cel din Germinal), la Rebreanu (Răscoala) sau la Pavel Dan (Iobagii) pentru încadrarea în timp și spațiu a romanului. Dar nici sociologul, nici istoricul și nici criticul nu-și vor putea reclama, în cercetarea cărții, independența : roman monografic, Lume fără cer le cere „intrajutorarea", în depistarea multiplelor ei implicații. Carte a unui oraș (care oglindește agonia imperiului habsburgic), carte a unei colectivități proletare (purtînd, la sfîrșitul primului război mondial, germenii revoluției), carte a unor destine individuale (care particularizează febrele unui timp și al unui spațiu istoric) Lume fără cer e, azi, un roman actual, mult superior unor cărți de conjunctură. E, la rîndul lui, un roman complex și viu, mereu proaspăt la lectură, cu toate ezitările stilistice ale autorului. Ca în sculpturile lui Romul Ladea, personajele, duduind de vigoare, dau la rîndul lor vitalitate cărții. Unui univers romanesc.

Există, deci, în Lume fără cer și lumea cosmopolită a imperiului habsburgic (colosul cu picioarele de lut) din timpul războiului, lumea satelor Carașului și, mai ales, lumea muncitorilor mineri, cu aparatul „ei" administrativ. Personajele poartă blazonul meseriei lor : a fi miner înseamnă a aparţine unei lumi precis definite, care își are legile ei și ritualurile ei.

A avea suflet de ocnar inseamnă a fi purtătorul unui cod etic. Dizolvarea vechilor tradiții, a vechiului „cod etic" de ocnar reprezintă unul din subiectele ascunse ale cărţii. Lumea veche se destramă și oamenii poartă în sînge simptomul destrămării ei. Războiul grăbește procesul, scurtează zbaterile. Adunaţi din toate colțurile imperiului, funcționarii societăţii vor descoperi, sub masca unor rînduieli aparent trainice, un pămînt străin. Catastrofe miniere punctează sfîrșitul. Bătrînul inginer Svoboda, om al vechii generații de „ocnari" e constrins să părăsească mina. Rechini tineri, personaje fără scrupule trebuie să-l înlocuiască. Lumea lui agonizează, aparent bine întemeiatele (adică pe rînduieli străvechi intemeiate) ritualuri ale vieţii de miner, nu total lipsite de un anume idilism (chiar dacă viaţa e feroce — mizerabilă) se prăbușesc sub ambiţii nesăbuite. Unul din personajele cărţii ar fi (ca în Germinal sau ca în romanele așa-zis industriale) mina : monstru blind sau capricios, transformînd oamenii, îndepărtîndu-i de la esenţa lor umană. Toate personajele poartă amprenta ei : oamenii sînt supuși ei, sclavi ai ei, însemnați de ea. Klempa sau Gorbojemsky, Venţel sau Pavel Toc, Ghiorghi Rață ori Bartoș sînt personajele unui dosar al minei. Fiecare, deci, martori și eroi ai unei agonii. Cu atenţie e conturată psihologia personajelor. Iată-l pe Merwick : „Va să zică și pe acesta l-au schimbat vremurile, nu numai pe ocnari. Suflu nou, suflu străin, pretutindeni. Deodată simţi că lumea trece pe lîngă el, fuge indiferentă și-l lasă în urmă. Singur. Stingherit. Încurcat. (...) Toţi au unul, numai el stă pe loc fără direcţie. Obosit. Nu i s-a întîmplat nimic. Dar s-a desprins cîte ceva din el, cum se desprind lespezile de tencuială de pe zid. De la sine. Uite și Gherga acesta, care vorbește cu glas domol, mlădiat ca o cintare monotonă, abia ici, colea, cu cîte un accent mai tare. A pornit de jos de tot, muncitor, piter, parcă, după cum mi-au spus informatorii. Linii ca de gravură, profil scobit ascuțit, obraji supți, de ascet. Dar ochii sînt pătrunzători, cufundaţi adînc în orbite, cu luciu în ei. Luciu treaz, care apasă și se cere remarcat. Îl vede pentru prima oară. Au vorbit despre producție mai înainte, a trecut la economia politică, apoi au discutat mișcarea socialistă. L-a măsurat bine. E încadrat. A trecut prin toate grozăviile frontului, în prima linie, soldat simplu. În pauza dintre două rafale scotea o carte din rucsac și citea. De toate, s-a informat bine. Acum se simte tare, nu-l poate duce cu vorba oricine. Grăiește cu siguranța aceluia care a pătruns pînă la miezul copt. Într-o zi nu prea îndepărtată va fi conducătorul ocnarilor. Glasul lui te îndeamnă, te convinge, cu hotărîrea lui blîndă te silește să-l asculţi".

Foarte numeroase personaje, fiecare bine conturate, dau viață acestui „dosar". Pavel Toc, țăranul care se inițiază în meseria de miner, Ghiorghi Rață, ocnarul bătrîn, Gorbojemsky, satirul, Bartoș, arivistul, Heinz, subdirectorul mediocru, cu protecţii în capitală, alcoolicul Klempa, doamna Bartoș, o Madame Bovary a locurilor, Venţel, delatorul. Oameni ai unui timp istoric, dar și o umanitate canonică, cu caractere „clasice". Viața și moartea, dragostea, sînt prinse în cadrele romanului realist clasic. Dar dincolo de viaţa centrului minier, de încrîncenarea muncii, de violenţa catastrofelor, de mediul cosmopolit (cu personaje în care autorul parodiază literatura sentimentală a anilor 1900) trăiește, viguros, în roman, Banatul. Fără a fi un roman pitoresc, fără a apela prea mult la detaliul etnografic, Virgil Birou reușește să cuprindă, în Lume fără cer, atmosfera specifică a locurilor din jurul Oraviţei. Lume fără cer este primul roman românesc al imigrației spre centrele industriale, al proletarizării, în puternic industrializată zonă geografică a Reșiței, Aninei, Oraviţei, care, crea, în istoria luptelor muncitorești din țara noastră, un moment de o deosebită importanţă. Lume fără cer, insistă asupra lui : lucru ce se cere a fi subliniat, și nu în ultimul rînd.

În 1962 Virgil Birou publica „Drumuri și popasuri bănățene", o întoarcere pe locurile primelor sale reportaje. Cartea e, fără discuție, slabă : interesante sînt, aici, paginile consacrate, din nou, minerilor. Micromonografiile așezărilor subliniază, încă odată, efortul documentar al autorului. Pentru Virgil Birou nimic nu era gratuit : ficţiunea romanescă trebuia să capete greutatea documentului pentru a merita efortul. Oamenii, locurile trebuiau cuprinse între adevăruri. Lume fără cer e o carte a adevărurilor : se poate citi, cu folos, la orice lecţie de istorie a Banatului.

P. S. O frază, poate naivă, dar elocventă pentru pasiunea unei generații („Drumuri și locuri în Banat") : „Tineri, cu toată ardoarea sufletului vostru curat, iubiţi pămîntul ţării întregi, căci e la fel de scump".

O frază semnificativă pentru creația unui scriitor.

C. UNGUREANU

Trei cărți de reportaj

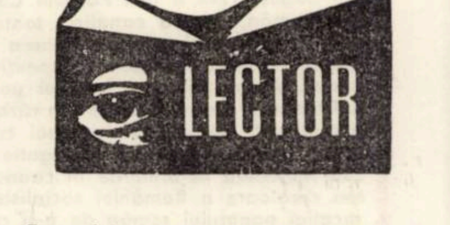

1) Apărută în condiţii grafice excelente — prezentarea artistică semnată de Geta Brătianu merită o apreciere în termeni superlativi — **Porţi pentru eternitate** (Editura Eminescu, 1973) de Vasile Nicorovici este o carte-document, menită să consemneze un uriaș efort colectiv, un moment al înfruntării omului cu natura. Perspectiva este cea a „eternității", a Istoriei.

Porţi pentru eternitate sau sentimentul capodoperei este mai mult decît o obișnuită „radiografie" gazetărească a unei realizări ; ea este istoria unei comunități, împletirea biografiilor unor oameni pentru care efortul constructiv a devenit țelul suprem al existenței. Accentul cade pe sublinierea unor gesturi umane, pe reliefarea unor caractere exemplare (însă nu de excepție) ; în spatele unor întîmplări cu totul obișnuite reporterul sesizează semnificaţii mai profunde, de ordin moral, social, economic etc. Cartea devine astfel — fără a cădea în didacticism — o lecţie de etică.

Observaţia precisă se îmbină cu reflecția asupra faptelor și oamenilor, implicarea afectivă a autorului traducîndu-se adeseori în pagini de un lirism abia cenzurat.

Porţi pentru eternitate se alcătuiește dintr-o serie de secvențe — luate din cele mai diverse unghiuri — dispuse cinematografic ; „montajul", alăturarea unor fapte și întîmplări — procedeul, bineînțeles, nu îi aparţine în nici un caz lui Vasile Nicorovici — are funcţia de a le structura în jurul unei idei unificatoare.

2) Cartea lui Ion Țugui, **Petrol și oameni,** (Editura Eminescu, 1973) reunește sub un titlu cu rezonanțe bogziene, reportaje din „lumea petrolului". O încercare monografică deci, așa cum de la Geo Bogza încoace au apărut nenumărate — constatarea nu implică însă și o judecată de valoare — **Petrol și oameni** reconstituie, sub forma unui voiaj în spaţiu și timp „istoria" petrolului românesc, de la primele menţiuni scrise și pînă în zilele noastre. Apelul la documentul de epocă se îmbină cu jalonarea biografiilor unor oameni legați prin profesia lor de exploatarea țițeiului, a „aurului negru", cum îl denumește Ion Țugui reluind o îndestul de vehiculată metaforă reportericească.

Drumul în istorie, începînd cu acel „hotar", în egală măsură apariţie de legendă, incitind pe vremuri imaginaţia reporterului și mesager al unei incipiente civilizații moderne, și sfîrșind cu marile combinate petrochimice, este refăcut cu o minuţie care pe alocuri poate să obosească, dar care în orice caz are meritul obiectivității. Această „devenire" a petrolului — ni se sugerează — corespunde unor profunde mutaţii în conștiința oamenilor, unor sensibile transformări sociale. Permanenta pendulare între prezent și trecut — majoritatea reportajelor nu sînt decît niște lungi dialoguri (sau chiar monologuri) — reconstituie o epocă și, paralel, conturează tipuri umane, dramatismul unor destine individuale.

Reporterul nu caută cu orice preţ în tot acest periplu elementul neobișnuit, spectaculos ; evenimentele cotidiene, munca, faptele oamenilor sînt susceptibile de a cuprinde semnificaţii profunde. Optînd pentru un maximum de obiectivitate, autorul are, așa cum de altfel și pledează într-un **Argument** cu care se deschide cartea, numai rolul de „martor" : „Nu este vorba de o carte de reportaj în sensul acceptat îndeobște. (...) Cît a durat călătoria sa în „căutarea" petrolului, autorul și-a învins mereu tentația de a fi și **el însuși,** reducîndu-se deliberat la situaţia de martor și caligraf foarte exact".

Scrisă într-un stil viu, fără contorsionări și complicaţii inutile, cartea probează siguranța gazetarului, adecvarea mijloacelor la scopul propus.

3) Mai „artist", Mihai Caranfil în **8 aldin din noapte** (Editura Eminescu, 1973), se apropie, prin cîteva dintre textele cuprinse în volum, de reportajul-eseu și chiar de poemul în proză. Pretextele, oricare ar fi ele, pot fi la fel de bune pentru declanșarea jocului de imagini ori a comentariilor, de obicei inspirate, ale autorului. Astfel, în această evocare a „țării de basm numită Iarna Munţilor" **(Ineditul alb al spaţiului mioritic) :** „Satul acoperit cu zăpadă... Totul e un joc de alb, cu puţine și delicate detalii negre — așa s-o fi născut și ideea costumului popular alb cu puţine și sobre linii negre, atît cît să inspire simplitatea și echilibrul plastic".

Pitorescul, senzaţionalul sînt căutate pentru puterea lor de sugestie, pentru efectul contrastant în raport cu derularea activităţilor cotidiene. Prezenţa unor cete de colindători veniţi tocmai din Moldova la Muzeul satului în București pentru a celebra, de sărbătorile de iarnă, un ritual ancestral, constituie și ea un prilej nimerit.

Cu tot lirismul, autorul nu își refuză plăcerea descrierii obiective, a reconstituirii, în secvențe de jurnal cinematografic, a unui eveniment **(1000 de Megawaţi pentru marea noastră dragoste),** ori chiar a „anchetei" sociale — **Amintiri dintr-un oraș dispărut** — accentul căzînd, în acest ultim caz, pe felul de a reacționa afectiv al unor oameni în faţa unui eveniment capabil să modifice obiceiuri, deprinderi de-o viaţă și chiar să schimbe în mod spectaculos destine.

Nu lipsesc, nici în cazul cărţii lui Mihai Caranfil, trimiterile livrești — **„Uzina vie"** — pretext de raportare la un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat și nici în unele cazuri **(Jiul — un rîu al cărbunelui, „Uzina vie"),** o mai puțin fericită abundenţă de date statistice însoţite, pe alocuri, de comentariul sec, insuficient de bine „lucrat" al autorului. Astfel **(Aţi auzit de Kopetin Géza ?),** reportajul se transformă în interviu, prilej, în egală măsură pentru reporter ca și pentru cel intervievat pentru rememorare.

LUCIAN ALEXIU

diagrame

ATENEU

Numărul 7/1973 al revistei Ateneu **inserează, pe prima pagină, un editorial intitulat semnificativ,** Un an de la Conferința Națională **precum și, în articolul** Despre vacanță, **o serie de consemnări ale lui George Bălăiță.**

Sub titlul Premiile : semnificații personale și publice **sînt reunite cîteva interviuri cu scriitorii Corneliu Ștefanache, Ovidiu Genaru, Ioanid Romanescu și Al. Călinescu, distinși cu premiile literare pe anul 1972. Reținem opinia poetului Ovidiu Genaru în legătură cu „genurile" de poezie cultivate astăzi : „În general nu fac clasificări. Genurile literare și-au pierdut contururile, se întrepătrund, poetul folosește toate mijloacele deodată după un dozaj secret, fără rețetă(...)**

În contextul mai larg al discuțiilor actuale despre fantastic se încadrează eseurile lui Dan Culcer : O perifrază pentru fantastic **și Viorica S. Constantinescu :** Dialectica fantasticului.

În paginile de literatură sînt publicate poeme de Gheorghe Tomozei, Elisabeta Isanos, Ovidiu Genaru etc. și o proză — Spațiul meu **— de Vasile Andru.**

Cronica literară, susținută de Constantin Călin cuprinde o serie de opinii judicioase privitoare la monografiile Hortensia Papadat-Bengescu **de Const. Ciopraga și** Ilarie Chendi **de Mircea Popa. Un articol al prof. dr. doc. Gheorghe Cronț, se ocupă de** Concepția lui Dimitrie Cantemir despre domnia ereditară și destinul istoric al poporului român.

Ștefan Aug. Doinaș și Virgil Nemoianu semnează cîteva traduceri din poezia primei perioade a creației lui Gottfried Benn. Mai sînt publicate un eseu de Claude Aveline — Scriitorul și cititorii săi, **— file din corespondența scriitorilor Umberto Saba, Giovanni Comisso și Italo Svevo, precum și o proză a scriitorului grec Petros Ilaris,** În jurul unui trandafir.

MODALITĂȚI ESTETICE ALE LIRICII PATRIOTICE CONTEMPORANE

TRAIAN BONA – Primăvara la țară

„Patriotismul este un sentiment etern, legitim și ireductibil, care a modelat eroi și a făcut să sune harfele poeților de mii de ani" (Dan Zamfirescu, *Spre noi inșine*, Ed. Eminescu, 1971). Odată cu glorioasa generație de la '48 s-a ivit în poezie avîntul revoluționar și patosul patriotic. Iubirea înflăcărată față de patrie și dorința de a-i fi util au constituit în toate epocile substanța patriotismului, de la cronicar, la enciclopedistul Cantemir, la Ion Budai Deleanu, la Ienăchiță Văcărescu, care cerea „creșterea limbii românești și-a patriei cinstire". Cel mai artistic reprezentant al patriotismului românesc, Mihail Eminescu, lăuda vizionarismul înaintașilor și-i continua prin poezia sa socială de ținută etică și filozofică, printr-o mai profundă dragoste de țară și de popor :

„Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorii, țara mea de dor ?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor !"

Goga scria cu durere :

„La noi sînt codri verzi de brad
Și cîmpuri de mătase
La noi atîția fluturi sînt
Și-atîta jale-n casă
La noi nevestele plîngînd
Sporesc pe fus fuiorul
Și-mbrățișîndu-și jalea plîng
Și tata și feciorul"

Patriotismul trebuie înțeles în planul larg social și politic ca o permanentă luptă pentru binele poporului său, pentru adevăr și dreptate. Poetul trebuie să fie martor al istoriei, al tradiției, al continuității, glorificator al ideii nepreuțite de dragoste de țară.

Studiul poeziei patriotice românești, de la începuturile ei pînă în prezent, este sporadic și nesistematizat. Se impune cercetarea acestei teme majore pe baza unor coordonate istorice precise, în așa fel încît să nu se ia în considerație, doar poezia festivă sau ocazională.

Literatura română actuală urmărește să promoveze înaltele idealuri generate de concepția materialistă asupra lumii și de lupta pentru progres. Literatura nu poate fi concepută în afara existenței și experienței sociale cristalizate. Datorită faptului că sentimentul patriotic vibrează mai puternic decît în celelalte arte, se poate spune că patriotismul este însăși existența poeziei, ca instrument specific de cunoaștere și de transformare a conștiinței sociale.

Adesea valențele emoționale ale patriotismului permanent depind de semnificația evenimentului istoric, de locul și timpul în care se produce, de importanța sa în evoluția societății, de felul în care se raportează la împlinirea idealurilor majore ale poporului. Operele patriotice cele mai durabile sînt cele care au o mai mare putere de sintetizare, de cuprindere totală a evenimentului hotărîtor pentru istoria națională. Exemple ne oferă folclorul, poezia lui Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Goga, Blaga, Arghezi, Beniuc. În studiul său *Asupra caracterelor specifice ale literaturii române*, Tudor Vianu preciza : „Atitudinea cea mai izbitoare la scriitorii români este atitudinea luptătoare și sentimentul care îi urmărește mai insistent este cel al participării la viața întreagă a poporului lor, în trecutul și în luptele lui contemporane".

În poezia actuală, sentiment patriotic înseamnă participare și angajare la strădaniile poporului nostru de a înălța edificiul noii societăți. Patriotism înseamnă încredere în idealurile fundamentale ale comunismului. De aici decurge principala condiție a patriotismului poetic : sinceritate și adeziune. Dacă această condiție lipsește, avem de-a face cu opere hibride, artificioase, patriotarde, deci fără valoare artistică, pe care le-a repudiat cu atîta vigoare Titu Maiorescu. Valorile estetice, autenticitatea și emoționalitatea asigură durabilitatea operei de artă patriotică de azi.

Valoarea estetică, în cazul poeziei patriotice, este direct proporțională cu inteligibilitatea. Poezia modernă este incompatibilă cu logopatia sau cu verbalismul gol. Unii poeți tineri adesea se lamentează, invadează versul cu elemente existențiale sau eșuează în eros dulceag. Ori, opera literară trebuie judecată în funcție de ecoul ei social, de rezonanța mesajului artistic în viața poporului. În acest sens, poetul Mihai Beniuc scria : „Un cetățean adevărat are ca o a doua natură patriotismul, simțămînt al apartenenței și răspunderii față de oamenii dintr-un anumit loc și cu anumite tradiții și visuri. E o stare de conștiință, desigur, stăpînită de un cuget, dar și de o puternică afecțiune, îndătinat numită dor de țară, cînd nu ești la tine acasă". Poezia patriotică este militantă pentru dreptate socială și se identifică cu adeziunea la politica partidului nostru.

Poezia patriotică azi nu mai poate fi idilică, nu se mai poate mărgini doar la a releva frumusețea campestră sau alpestră, cadre etnografice, nu se mai poate mărgini la simpla evocare istorică, ea trebuie să înfățișeze și stări dramatice, profund umane, adevărate, care să pună în valoare fundamentele unei conștiințe sociale care se opune ideii de rău, de nedreptate, care vizează autodepășirea, progresul multilateral. Specific acestei poezii este capacitatea de a face să dispară granițele timpului, de a lega modernitatea de tradiția progresistă. Nu exaltarea trecutului, ci intensa participare la prezent cerea Eminescu în *Scrisoarea III*.

Eroismul actual, în manifestările sale firești, cotidiene, are ca rațiune prioritatea intereselor civice față de cele personale și de aici rezultă acte patriotice remarcabile, ce-și găsesc ilustrarea în literatura contemporană. Apropierea de viață, de marile clipe ale istoriei de azi, atitudinea militantă, integrarea mesajului artistic în procesul dinamic al actualității, al societății socialiste, trebuie să stea în atenția scriitorilor contemporani, care prețuiesc umanismul, ca forma cea mai generoasă de ridicare a conștiinței individuale la nivelul conștiinței sociale și care duce la înălțarea patriei.

Dragostea de patrie în poezia actuală înseamnă elogiul muncii creatoare din toate sectoarele vieții poporului, căci munca a desenat profilul de totdeauna al omului – ea a devenit titlul suprem al gloriei și al onoarei. Noua poezie patriotică nu se împacă cu modul abstract și declarativ de exprimare, ci presupune și include de substanță artistică deosebită. Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc, Zaharia Stancu, R. Boureanu, Al. Andrițoiu, Virgil Teodorescu, N. Labiș, N. Stănescu, Gr. Hagiu, I. Gheorghe, I. Alexandru, A. Blandiana, A. Păunescu, A. Dumbrăveanu, D. Ureche, ne oferă o poezie patriotică veritabilă, partinică, de înaltă ținută artistică.

Z. Stancu scrie :

„Patria este țărîna pe care o calc,
E văzduhul pe care îl respir,
Patria e zumzetul albinelor
Care culeg mierea din flori".

Pentru poet, patria este cîmpul, dealurile, apele, munții, cerul, oamenii, rudele, țărîna străbunilor, în ultimă instanță, este poporul român însuși. De o vigoare deosebită sînt și versurile lui Demostene Botez, dintr-un volum, dedicat patriei :

„Un arc de munți cu coame sure,
Din Cerna pînă la Ceahlău,
Adîncuri mute de pădure
Și murmur tainic de pîrău,
Tunele străbătînd sub munte,
De mîna omului tăiate
În piatra stîncilor cărunte
Aceste laolaltă, toate,
Acestea sînt Patria mea"

Al. Andrițoiu, păstrînd structura versului clasic, glorifică peisajul nou al țării aflat în vijelioasă transformare, elogiază partidul. Un remarcabil poem vibrant despre epopeea construirii castelului de lumină de la Porțile de Fier a realizat Virgil Teodorescu, iar Ion Bănuță și Grigore Hagiu scriu poezie patriotică discretă. Patriotismul actual refuză univocul sau întoarcerea la trecut și presupune o largă deschidere spre prezent, un vizionarism, o proiecție spre viitor care poate fi cuprins și realizat. Iată cîteva versuri din volumul recent „Efigii" al lui G. Tomozei :

„Ne regăsim cu tot ce-n noi e tînăr
Cu tot ce-i cîntec, simbol și suferință
În apele lumii tale, țară,
Pămîntul tău ne recunoaște pașii,
Ei din vechimile aurite curg
Pe treptele neostenitelor strădanii
Spre-un viitor ce de demult e Azi"

Chiar dacă uneori versul este mai încifrat, poezia din *Roșu vertical* și *Un pămînt numit România* ale lui Nichita Stănescu aduc noutăți stilistice în abordarea din unghiuri diferite a poeziei în discuție. Din volumul *Glasurile patriei*, al aceluiași poet, cităm una din cele mai frumoase, intitulată *Patria* :

„Sentimentul soarelui răsărind
împreună cu cea mai suavă doină de fluier
copacul sub care m-am sărutat mai întîi,
bolta, ciorchinele cu o mie de boabe,
surîsul bărbătesc al tatălui meu,
primul meu fir alb,
și mersul grațios al adolescentei,
ale tale sînt Patrie,
dintotdeauna
. . . .
Cine sînt eu ?
Sună-ți cîmpiile . . .
Cine sînt eu ?
Mîngîie-ți munții . . .
Contemplă-ți orașele . . .
Privește-ți uzinele . . .
Adulmecă-ți ierburile . . .
Ascultă-ți primăverile . . .
Privește-te pe tine însăți.
Al tău sînt, Patrie,
Dintotdeauna !"

În direcția lui Miron Radu Paraschivescu, versurile multor poeți contemporani sînt secvențe ale unor imnuri dintr-o vastă „declarație patetică" dedicată pămîntului țării, istorii eroice actuale. Iată un fragment din „Laudă României Socialiste" de Constanța Buzea :

„Și cînd vine viitorul și egal în noi există,
De coloana lui de lemn leg un cîntec de noroc,
Luminat pămînt eroic, patrie socialistă,
Românie, timp de aur, spațiu cu cetăți de foc"

Mai puțin declarativă, dar mai dramatică, se arată poezia lui Adrian Păunescu, din care alegem cîteva versuri :

„Fii, țara mea, așa cum simți că poți,
du-ne pe toți, hrănește-ne pe toți,
eroi, poeți, plugari,
jertfește-ne, alege-ne, cum poți,
la faptă și la rang, mai mici, mai mari,
du-ne pe toți, așează-ne pe toți
la jugurile propriului destin,
pe cei ce-au fost, pe cei ce sînt și vin,
o, țara mea, dumnezeescul nostru
pămînt, cuvînt, miraj și chin !"

Elogiile lor sînt adesea incantatorii și cuprind secvențe de legende, dar și de profiluri contemporane reprezentative pentru un popor care înalță o orînduire nouă În contrast cu această realitate, din păcate, se scrie și o poezie prolixă, de circumstanță, care aparține unor versificări fără personalitate. Unii poeți au o viziune preponderent paseistă.

Proiectele înfățișate de partid pentru dezvoltarea fără precedent a țării, abnegația cu care poporul nostru eroic s-a angajat la realizarea acestor planuri trebuie să reprezinte deschiderea vizionară a poeziei românești actuale.

Unii critici au greșit cînd au considerat că poezia patriotică ar trebui supusă unor rigori aparte, socotite „tradiționale", sau că ea nu poate fi cultivată decît de anumiți poeți care pot sau știu să dialogheze cu țara și cu masele. Dar, și mai grav, s-a emis ideea nocivă că motivul patriotic ar duce la distrugerea personalității, ar duce la impunerea unor formule neconvenabile sau nepotrivite unor poeți. Timpul a demonstrat valabilitatea varietăților stilistice, a modalităților artistice diverse de exprimare a acestui sentiment civic de mare vigoare estetică.

Indiferent că ne aflăm în fața unei formule tradiționale sau foarte moderne, poezia este rezultatul unei inteligențe artistice, al unei facultăți deosebite, care depinde de inspirație, de cultură, de experiența de viață, de filozofia poetului. Condiționarea valorică se face în funcție de conturarea unei idei, de redarea unei semnificații, în funcție de cuprinderea și transmiterea unui mesaj social-uman cu sensuri filozofice, sociale sau istorice.

Se poate vorbi de o policromie și de o polifonie a poeziei patriotice actuale în ceea ce are ea mai valoros. Noutatea ei este determinată de mai mulți factori : imaginația fascinantă a României de azi, de conținutul istoric total nou, de modalitățile estetice noi, descoperite în literatura ultimelor decenii, de modernitatea literaturii actuale, de personalizarea viziunii artistice, care presupune neîndoios opțiune și adeziune.

Timpul a demonstrat că nu poate fi cineva un mare scriitor dacă nu este în același timp conștiința vremii sale, în așa fel încît, idealurile, dezideratele, victoriile, dramele și bucuriile maselor să-și găsească o reflectare artistică majoră în opera sa.

ION NEAȚA

memorii

Sergentul bănăţean DRAGOI NICOLAE şi-a făcut datoria

EMILIAN IONESCU

general locotenent de rezervă

„VOI TRANSFORMA ROMÂNIA ÎNTR-O BALTĂ DE SÎNGE" erau ultimele cuvinte de ameninţare ale lui **KILINGER**, Ministrul Hitlerist la Bucureşti. Într-adevăr, Kilinger s-a ţinut de cuvînt căci în dimineaţa de 24 august aviaţia hitleristă s-a abătut cu duşmănie asupra Capitalei executînd şi dispoziţia führerului să se înece în sînge „trădarea românească".

Unul din obiectivele bombardate de hitlerişti era Palatul regal din Calea Victoriei. Valuri de avioane hitleriste veneau la intervale scurte azvîrlind bombele lor ucigătoare asupra palatului şi clădirilor învecinate.

Primele victime au fost cei 18 ostaşi ai companiei de gardă aflaţi strajă lîngă gheretele lor de sentinelă, precum şi cinci tanchişti aflaţi în tancurile lor, aduse la palat în „secret", pentru mărirea capacităţii de apărare a Companiei Căpitanului George Teodorescu.

Erau scene de apocalips. Casa Nouă, din două bombe grele, a devenit un morman de moloz ; sub dărîmături zăceau fără viaţă ostaşii care nu avuseseră timp să se refugieze în adăposturi. Întreaga clădire a palatului a primit în plin zeci de bombe de mare calibru.

Printre cei aflaţi în palat au fost şi sergentul sanitar **DRĂGOI NICOLAE** şi caporalul **CAZAN NICOLAE**. Relatez pe scurt în special faptele serg. Drăgoi Nicolae, care pot servi ca exemplu de dăruire şi sacrificiu. Bănăţean de origine, flăcău falnic, chipeş la înfăţişare era simpatizat de toţi mai mari sau mai mici în grad deoarece îşi îndeplinea serviciul cu tragere de inimă şi conştiinciozitate.

— „Cum să nu fi rămas în palat, domnule Colonel adjutant, împreună cu camarazii mei voluntari din grupă"... mi-a răspuns mai tîrziu acest sergent.

„Cine ar fi îngrijit atîţia răniţi" ?

Într-adevăr, **DRĂGOI** a rămas şi şi-a făcut pe deplin datoria în vacarmul produs de explozii şi dărîmături. De la şefii lui direcţi am aflat de comportarea sa. Alergase printre dărîmături şi bombe explodînd, sărind din loc în loc, spre a da ajutor răniţilor, tîrîndu-i după el în adăposturi improvizate. A căutat să salveze pe bunul camarad, căpitanul **BUDEANU ION**, a cărui viaţă a fost răpusă de suflul unei bombe care l-a izbit cu putere de uşa de la intrarea în adăpostul din spatele palatului.

A salvat viaţa subofiţerului motociclist curier **SPĂTARU CONSTANTIN**, grav rănit de schijele unei bombe. S-a repezit la santinelele muribunde dîndu-le ajutorul medical. Civilii, surprinşi pe Calea Victoriei de năprasnicul bombardament, şi răniţii se tîrau spre palat căutînd un sprijin. Sergentul **DRĂGOI NICOLAE** a avut grijă şi de aceştia.

Hitleriştii, adăpostiţi în bîrlogul lor din hotelul **SPLENDID-PARK**, trăgeau fără încetare cu automatele în bravii ostaşi voluntari rămaşi pentru paza palatului şi a operelor de artă.

Sergentul **DRĂGOI** a scăpat ca prin minune să nu fie răpus de rafalele pistoalelor automate ale vrăjmaşilor. Printre cei căzuţi la datorie se numără caporalul făgărăşan **CAZAN NICOLAE** şi **URDĂREANU ADAM**, bănăţean.

Mobilizînd în grabă două ambulanţe, sergentul Drăgoi a transportat repede pe cei mai grav răniţi la diferite spitale, spre a le salva viaţa. Apoi sfidînd moartea, se întoarce din nou în incinta Palatului, spre a fi de folos în continuare şi altor răniţi. Timp de patru zile, cît au durat bombardamentele hitleriste, sergentul **DRĂGOI NICOLAE**, fără o clipă de odihnă, a sărit peste tot în sprijinul răniţilor militari şi civili.

Din activitatea lui **DRĂGOI NICOLAE** se poate rememora şi îndeplinirea unor misiuni informative.

Trebuia ca printr-o discretă supraveghere, să vadă ce se întîmplă în gestapoul hitlerist, instalat în hotelul **SPLENDID-PARK**, din coasta palatului, pe str. Pictor Grigorescu. Misiuni de mare importanţă.

În noaptea zilei de 23 august a primit ordin să se prezinte în palat, să ia în primire şi să conducă în incinta Batalionului pe cei zece tineri din gărzile patriotice.

Sergentul **DRĂGOI** a executat ordinul şi, împreună cu Cpt. **GH. TEODORESCU**, a făcut instructajul necesar acestora, pentru mînuirea armamentului automat.

Prezentînd pe scurt momente din viaţa sergentului bănăţean **DRĂGOI NICOLAE** în acele zile dramatice prin care a trecut ţara noastră, doresc ca ele să constituie un îndreptar, un exemplu, în special pentru generaţiile tinere de ataşamentul şi dragostea pentru ţară, a unui om simplu, a unui luptător român.

„DEZBATERI IDEOLOGICE" sau dialogul filosofiei marxiste cu direcţiile teoretice contemporane

Prin însuşi titlul său atît de sugestiv, noua colecţie „Dezbateri ideologice" patronată de Editura politică are drept scop redimensionarea şi vitalizarea discursului teoretico-ideologic, angajarea plenară a filosofiei noastre marxist leniniste în disputele de idei contemporane. Fenomenul se înscrie pe linia exigenţelor sporite promovate de partidul nostru comunist in acest important sector de activitate, recomandărilor făcute de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu în Cuvîntarea la Consfătuirea cadrelor didactice care predau ştiinţele sociale (noiembrie. 1972) de a se dezvolta filosofia clasei muncitoare „în înfruntarea deschisă cu ideologiile adverse, cu concepţiile filosofice ale burgheziei şi celorlalte clase exploatatoare, în lupta cu teoriile şi curentele de idei reacţionare, de tot felul".

Iată de ce considerăm că atît cele două studii apărute pînă în prezent în această colecţie, „Libertate şi responsabilitate în artă şi literatură" de Adriana Mitescu şi „Marxism-leninismul şi confruntările de idei în filosofia contemporană" de Al. Boboc, cît şi celelalte titluri anunţate, vor răspunde, fie chiar şi intr-o formă atît de concentrată, acestui deziderat.

Studiul Adrianei Mitescu ridică o problemă veche, tot atît de veche ca şi arta şi literatura, problemă abordată nu de mult şi de Radu Sommer in volumul „Autonomie şi responsabilitate în artă". Autoarea investighează noile modalităţi ale creaţiei artistice şi literare contemporane caracterizate prin anularea regulilor convenţionale şi a modelelor clasice (dar de fapt „pînă unde este posibilă eliberarea de canoanele tradiţionale" ?) şi în acelaşi timp frămîntate de căutări febrile a unor noi maniere şi status-uri creative corespunzător noilor realităţi existenţiale.

Responsabilitatea artei decurge din îngemănarea ei cu celelalte sfere ale conştiinţei sociale (politica, dreptul, morala, filosofia) ceea ce face să nu poată exista o viziune nevinovată despre lume (Lukacs). Problema raportului dintre libertatea şi responsabilitatea creatorului de artă contemporan se reformulează astăzi într-o nouă ipostază, odată cu adoptarea modalităţii operelor deschise, prin care receptorul este invitat alături de creator, practic, „o camuflare a iresponsabilităţii". cum spune autoarea, şi cu noile „experienţe" in producerea operelor de artă. Nu e greu de constatat că în suita experimentelor actuale un loc aparte revine teatrului-document, „modalitate mai apropiată de artă purtînd marca individualităţii regizorului".

Rod al unor preocupări constante de a se apleca asupra curentelor filosofice actuale, cel de-al doilea studiu aparţinînd lui Al. Boboc are menirea de-a orienta pe cititor în înţelegerea tabloului complex, extrem de stufos, al doctrinelor teoretico-ideologice ce se intretaie în spiritualitatea veacului nostru. Dincolo de constrîngerile de spaţiu la care autorul este nevoit să se supună, dată fiind vastitatea materialului explorat, cartea lui Al. Boboc are, nu încape nici o îndoială, un caracter util, funcţional, ea putînd fi consultată cu interes de toţi cei ce îndrăgesc filosofia şi vor să-şi facă o imagine despre direcţiile principale ale gîndirii contemporane.

Ideea de la care pleacă autorul este că „esenţa stadiului actual al dezvoltării gîndirii filosofice rămîne lupta dintre ideologia marxistă şi cea burgheză". Mai mult, autorul nu se grăbeşte în înjghebarea dialogului cu teoriile nemarxiste înainte de a fixa termenii şi terenul acestui dialog sub forma unor „condiţii esenţiale" pentru că „dezbaterea tuturor problemelor trebuie realizată într-un climat de obiectivitate, fără să se recurgă la etichetări. În cadrul discuţiilor trebuie ascultate toate părerile : nimeni nu poate pretinde că a spus ultimul cuvînt într-o problemă sau alta şi că orice alte păreri sînt nemarxiste". Este clar că marxismul ce se degajă de aici este „marxismul creator", „deschis", opus oricărui soi de dogmatism, angajat într-o „reală operă de edificare teoretico-ştiinţifică, de integrare a marilor valori ale trecutului şi ale contemporaneităţii".

Faţă de alte scheme simplificate curent utilizate, autorul distinge în filosofia contemporană patru orientări de bază, fiecare cu direcţiile sale caracteristice.

Curentele analizate sînt, fireşte, cele mai reprezentative care au influenţat şi mai influenţează încă geografia spirituală a lumii contemporane începînd cu neokantianismul (Al. Boboc este şi autorul volumului „Kant şi neokantianismul" apărut la Editura ştiinţifică în 1968) neohegelianismul, fenomenologia. pragmatismul, neopozitivismul, existenţialismul, personalismul şi încheind cu analiza celor mai recente direcţii filosofice

Deşi foloseşte mai mult modalitatea prezentării, copioase, e adevărat, a teoriilor investigate atenuînd prin aceasta tensiunea polemică a dezbaterii, studiul rămîne util pentru o largă categorie de cititori. Ceea ce trebuie reţinut in mod deosebit este că ambele studii apărute în colecţia „Dezbateri ideologice" reuşesc să evidenţieze preeminenţa filosofiei marxiste in orice confruntare de idei, ea impunîndu-se ca o adevărată armătură a gîndirii contemporane.

IONEL NECULA

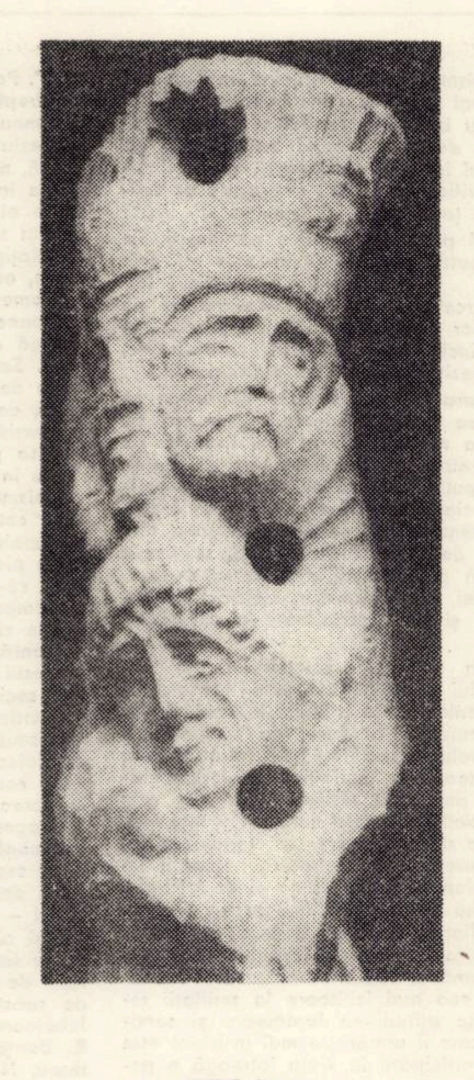

PETRE JUCU
Metopă — lemn

„Femeia trebuie să-și găsească locul, așa cum îl are în producție, în toate funcțiile de conducere, în raport cu capacitatea, cu posibilitățile sale reale. In ce privește capacitatea politică, intelectuală, nu există nici o deosebire. In istoria noastră, ca și în întreaga istorie a omenirii, sînt nenumărate exemple de eroine. Femeile nu au făcut nimic mai puțin decît au făcut bărbații în diferite împrejurări grele ale luptei revoluționare".

NICOLAE CEAUȘESCU

EROII RĂMÎN VII

Evocare de KUBAN ENDRE

CASA IN DREPTUL CAREIA se opriseră drumeții era bine îngrijită, arătoasă. O clădire cu acoperiș de țiglă. Curtea cu flori, de-o palmă fîntînă cu lanț și roată.

Lingă fîntînă, pe o bancă de lemn, șade o femeie, mai degrabă slabă, cu o basma neagră de sub care lucește neaua părului.

– Am ajuns bine ! – constată satisfăcut unul dintre drumeti.

Sîntem la casa lui Ocsko Petru, primarul de odinioară al coloniei Ciarda Roșie, din marginea Timișoarei. Femeia e soția lui Ocsko Petru și mama Ocsko Tereziei. Bătrîna de șaptezecișișase de ani are ochii albaștri iar vocea-i fermă se voalează doar atunci cînd vorbește de Terezia ori de soțul ei.

Impresionați, oaspeții ocupă un loc în camera în care a trăit și crescut Ocsko Terezia. Pe perete, deasupra patului, o fotografie frumos înrămată din care ne învăluie privirea zîmbitoare a unor ochi calzi de fată, deasupra cărora fruntea lată – sugerind inteligență – este încadrată de părul vălurit. Și din fotografie fata aceea radiază mare dragoste pentru viață și oameni. Afară e o căldură înăbușitoare de vară, soarele își aruncă sulițele fierbinți prin fereastră și totuși cei din cameră sînt cuprinși de un fior rece. Fata cu ochii calzi din fotografie e moartă de multă vreme.

VORBEȘTE BATRÎNA OCSKO și din cuvintele ei se conturează privațiunile nenumărate și bucuriile rare ale vieții muncitorilor de odinioară. S-a născut în Dragşina, unde tatăl ei avea trei iugăre de pămînt. Dar avea și zece copii, așa că aceștia au învățat de timpuriu înțelesul trist al cuvintelor „nu avem" și „de unde să-ți dau". De mic copil le-a învățat și bătrîna care ne vorbește, precum a deprins de vreme și noțiunea de muncă Este supusă față de cei maturi și-i îngrijește, ocrotește pe cei mici. La școală învață bine și cu spor, dar părinții n-au bani, astfel că, după terminarea școlii primare, se speteşte muncind.

Ocsko Petru abia împlinise șase ani cînd tatăl său moare la vîrsta de treizeci și doi de ani. Copilul e luat și crescut de o mătușă din Dragşina. Ani mai tîrziu, tînărul argat o întîlnește pe Kovacs Terezia. Cei doi nevoiași se cunosc, se îndrăgesc și-și unesc viața.

TIPICA POVESTE DE IDILĂ ȚĂRĂNEASCĂ, se gîndesc vizitatorii. Viața țăranilor muncitori nu a fost o idilă poporanistă și nici a familiei Ocsko n-a fost o idilă. În viața celor doi oameni care trudeau pentru alții, care sporeau averea altora, a intervenit primul război mondial și, împreună cu multe alte femei din Dragşina, a plîns lacrimi amare și soția lui Ocsko Petru. Dar asemenea cu mulți alții, Petru nu vrea să piară pentru interese ce-i sînt străine și reușește să scape de pe front, venind acasă, angajîndu-se la calea ferată.

În 1917, la 24 septembrie, familia Ocsko se mărește, născîndu-se prima fată, care moștenește de la mamă prenumele Terezia, iar de la tată, numele de Ocsko. Pe vremea aceea, Ocsko Petru participa la greva feroviarilor și, ca urmare, este concediat. Se apucă să învețe o meserie – zidăria, apoi cu bani de împrumut pleacă în Canada. Doi ani a trăit în „țara făgăduinței" ; o săptămînă lucra, iar alte trei alerga în căutare de lucru. la parte la demonstrații și face cunoștință cu bastoanele de cauciuc ale polițiștilor simțind pe propria-i spinare apele reci proiectate asupra demonstranților din furtunurile cu mare presiune.

La Montreal, ascultă într-o duminică predica arzînd de ură a preotului dezlănțuit în anvonul catedralei catolice, blestemînd emigranții care ocupă locurile de muncă ale canadienilor. Ocsko Petru părăsește biserica, se întoarce în patrie și de atunci nu mai calcă pragul bisericii.

TEREZIA, FIICA CEA MAI MARE, împlinește patrusprezece ani. Părinții ,stabiliți în colonia Ciarda Roșie, se zbăteau cu greutățile vieții, gospodărind o mică parcelă de pămînt. Majoritatea locuitorilor coloniei – situată în hotarul Timișoarei – lucrează în fabrici și întreprinderi din oraș. Soarta Tereziei e identică cu aceea a copiilor de proletari ; de cum, termină școala primară, copil încă și își cîștigă pîinea ducînd cumpăraturile la casele abonaților comerciantului care o angajase, ca apoi, cînd abia împlinise cincisprezece ani, să intre muncitoare la fabrica de ciorapi Standard. Fata pleca în zori, bătînd cale lungă pînă în oraș și se-ntorcea odată cu lăsatul serii. Acasă, la lumina slabă a lămpii cu petrol, cînd părinții își căutau o clipă de tihnă după zbuciumul zilei, ori se întrebau ce vor da mîine celor șase copii, Terezia le punea și-și punea și ea întrebări, tot mai pline de revoltă, de obidă. Apoi, întrebările nu și le mai punea acasă, căci muncitoarele mai vîrstnice, care îndrăgiseră fata harnică și cu mîini pricepute îi povesteau multe. Ele îi vorbiră, în fabrică și duminicile cînd o luau în excursii pînă la pădurea Girocului, sau, mai aproape, la Pădurea Verde a Timișoarei, despre muncitoare zvîrlite în închisori pentru că ceruseră un salariu din care să poată trăi omenește, despre Doftana, cea renumită prin „cimitirul comuniștilor", prin „universalitatea revoluționarilor".

Această „universalitate" o cunoscuse și tînărul de douăzecișitrei de ani, înalt și blond, croitorul Megyeri Ștefan, stimat și iubit de muncitori, cărora le era, așa tînăr, ca un învățător. Învățător i-a fost și adolescentei în vîrstă de șasesprezece ani, Ocsko Tereziei, pe care o aștepta seara după terminarea lucrului și căreia îi povestea despre Doftana, despre „Mama" lui Gorki, apoi despre țara unde fabricile și pămîntul sînt ale celor ce muncesc.

Acasă, Terezia nu mai punea întrebări, căci răspunsurile le găsește în cărțile primite de la Megyeri Ștefan, peste care se apleacă pînă tîrziu în noapte, pînă ce ochii obosesc și petrolul se termină în lampa cu sticlă afumată. Cărțile i-au dat răspuns și i-au arătat și calea de urmat. Ocsko Terezia devine membră a avangărzii clasei muncitoare, a Partidului Comunist Român.

– Mîine nu lucrăm – spuse Terezia celor de acasă într-o seară de iarnă de la sfîrșitul lui februarie 1936, ca să continue cu voce înflăcărată de revoluționar. – Am declarat grevă ! –

Trei luni a durat greva. Nouăzeci de zile muncitorimea fabricii de ciorapi Standard s-a împotrivit proprietarilor îmbuibați ,slugilor acestora și zbirilor poliției.

– Greva a fost înfrîntă, dar lupta nu e pierdută – spuse, într-altă seară, de primăvară, Terezia părinților și fraților de acasă.

OCSKO TEREZIA RĂMÎNE FĂRĂ SERVICIU căci după grevă este concediată, împreună cu mai multe tovarășe de muncă.. Reușește după un timp să se angajeze la fabrica textilă Romitex. Prietenele o conving să se mute în oraș și, împreună cu o tînără muncitoare, închiriază o cămăruță. O vechitură de pat, o canapea îmbătrînită, două scaune și o masă din lemn negeluit, iată toată averea lor. Dar pe masa primitivă era întotdeauna așternută o față de masă imaculată și flori proaspete într-o vază ieftină.

Serile, cămăruța devenea neîncăpătoare. Așezați pe unde puteau, tineri și tinere se adunau dezbătînd cu înflăcărarea vîrstei situația politică și sarcinile ce le reveneau. Căci, intre timp, Ocsko Terezia devenise una din fruntașele Ajutorului Roșu din județul Timiș. Dragostea față de tovarășii chinuiți în închisorile burghezo-moșierești i-a fost mereu imbold și numărul oamenilor cinstiți antrenați de Terezia în acțiunea de trimitere de pachete era în continuă creștere.

Veni și timpul cînd ziarele și radioul au dat veste că în Spania forțele reacționare ajutate de Hitler și Mussolini au pornit război civil, împotriva guvernului democrat republican. Discuțiile din cămăruța Tereziei au devenit zi de zi mai încinse, mai pasionate. La ele participă, tot mai des, și Ștefan Megyeri. Dar, într-o seară în fapt de primăvară, cînd Ștefan și Terezia erau singuri, tînărul o privi lung în ochi și-i spuse, șoptind aproape :

– Plec, Terezia, departe...

Și fata, învăluindu-l cu privirea, răspunse :

– Ai chibzuit bine, ești bărbat și acum, acolo, vorbesc armele !

VREMURI GRELE VENIRĂ PENTRU TEREZIA. Noi și noi sarcini, pe care le lua asupră-și, cereau tot mai multe eforturi și timp, de nenumărate ori rămînîndu-i răgaz pentru somn doar ctieva ore pe zi. Apoi sosi vestea că Ștefan a căzut, luptînd eroic cu arma-n mînă.

Țara era mînată cu pași repezi spre război. Singura forță politică din țară care a ridicat steagul luptei contra criminalului război antisovietic, Partidul Comunist Român, mobiliza masele pentru rezistență. Terezia Ocsko, devenită activistă de partid, dejucînd supravegherea agenților Siguranței, participă la ședințe ilegale, ținute în miez de noapte în case conspirative din cartierele mărginașe ale Aradului și Timișoarei, zona de acțiune ce-i fusese încredințată.

Aparent, comportarea i-a rămas neschimbată. Cînd își vizita părinții îi ajuta la muncile casei și din puținu-i cîștig, își ajuta și surorile și frații, dar părinții au observat că uneori, ferindu-se a fi văzută, ascundea cîte ceva în ungherele cele mai pitite ale gospodăriei. Părinții i-au respectat secretul ; nici ea nu le spunea nimic, vorbind în general foarte puțin. Doar privirea albastră îi rămăsese senină iar fața ei tot atît de zîmbitoare.

Treceau lunile, trăind în ilegalitate, în veșnică primejdie, muncind hăituită de zbirii Siguranței. Se făcuse toamnă, în Europa se aprinsese focul războiului... Era tocmai vremea culesului porumbului, cînd, într-o seară,își anunța părinții că pleacă la Arad. Stătea în pragul casei, cu un mic colet în mînă, privindu-și lung părinții, în ochii cărora se citea îngrijorare. Cu două zile în urmă, niște indivizi suspecți s-au învîrtit în jurul casei, călcîndu-i chiar pragul sub un pretext oarecare. Se vedea bine că sînt în căutarea cuiva...

Inima Tereziei s-a înmuiat pentru o clipă. Păși spre părinți, strîngîndu-i pe rînd la piept.

– Nu vă neliniștiți, le spuse. – N-o să mi se întîmple nimic. Mi-e dragă viața, îmi sînt dragi muncitorii și știu că într-o zi ne vom atinge țelul. Iar eu voi trăi încă multă vreme.

Apoi trăsăturile i s-au înăsprit, s-a întors brusc și a plecat. S-a dus și nu s-a mai reîntors niciodată. Era spre mijlocul lunii octombrie a anului 1940, cînd dictatura legionaro-antonesciană pornise să încătușeze poporul întreg.

BATRÎNICA TACU. E liniște, doar vîntul își poartă vaierul în frunzișul bătrînului nuc, iar din adîncul grădinii se aude tril vesel de privighetoare.

– Și apoi ?, întrebăm cu voce scăzută

Mama Tereziei Ocsko își potrivi basmaua neagră, apoi vorbi mai departe :

– Am muncit, căci șase guri flămînde așteptau de mîncare. După Eliberare, a început să ne fie mai ușor, copiii aveau posibilitatea să învețe. Împreună cu soțul meu ne lucram ziua pămîntul, seara activam politic. Petru deveni apoi primarul coloniei Ciarda Roșie iar eu activam în comisia de femei. Călăii Tereziei au fost prinși și judecați, dar copilei mele nu i s-a putut reda viața. Bărbatul mi-a murit cînd avea 56 ani. Copiii au crescut, și-au făcut rostul în viață. Fiul meu Petru e președintele Consiliului popular comunal Moșnița Nouă, de care aparține și colonia noastră. Fiica mea Maria e pensionară, soțul ei e directorul unei întreprinderi din Timișoara. Mezinul, Ilieș, e maistru la fabrica Electro Timiș și stă aci, în casa părintească.

Poarta se deschise și un băiețaș cu ochi albaștri dă buzna în curte.

– Bună seara ! – zice văzînd niște străini de casă.

Sosise acasă nepotul cel mai mic, în vîrstă de numai cinci ani, care, spre deosebire de bunici, de Terezia, ce-a suferit o moarte de martir, nu va mai fi obligat ca. după cinci clase de școală elementară, să lase școala spre a-și cîștiga bucata de pîine.

Ocsko Terezia e vie, gîndesc vizitatorii luîndu-și rămas bun de la bătrînică, de la copil, de la casa din Ciarda Roșie. Se înserează, din depărtare ajunge la noi zgomot de tractoare. Pe ogoarele cooperativei agricole, secerișul e în toi. În dreapta drumului se înalță clădirea nouă a fabricii Electro-Timiș, în stînga, se înșiră clădiri tot atît de noi. Sînt blocuri de locuințe, cămine pentru necăsătoriți, cantine. In lumina amurgului lucesc șinele noii linii de tramvai care leagă colonia de orașul Timișoara.

Iată, poate că în toate acestea trăiește Ocsko Terezia, pe toate care le-a dorit, le-a visat și și-a dat viața pentru viața noastră de azi. Partidul ne-a dus la izbîndă, iar Terezia va rămîne mereu vie, în sufletul și gîndirea noastră și a celor ce vor urma, în tot ce s-a înfăptuit și se înfăptuiește și se va înfăptui în această țară.

In românește de
TIBERIU MOȚ

NAGY ISTVAN

Cel adevărat[*]

Ascunzîndu-și uimirea, scoase ștergarul, înainte de a fi apucat să-și facă o idee cît de vagă cu privire la existența aici a acestor lucruri bărbătești. Mariei însă nu-i scăpă expresic mirată a chiriașei. Obrazul ei încins de febră se colora și mai intens. Se ridică într-un cot, își netezi spre spate părul negru, bogat, și cîtva timp o privi scrutător pe tînăra croitoreasă, care înmuia ștergarul în apă rece.

– Ce gîndești despre hainele astea bărbătești, doamnă Birtás ? – o întrebă ea, precipitată.

Femeia își înălță ochii ; părea foarte preocupată de niște pete mici, de lumină, pe care razele soarelui de după-amiază le strecura înăuntru printre perdelele de dantelă.

– Deocamdată nimica – ridică ea din umeri –, or fi, de bună seamă, ale fostului dumitale bărbat.

Posomorîndu-se, Maria se lăsă să cadă înapoi între perne.

– Pe ale lui nu le-aș păstra așa, lui pînă și amintirea i-aș izgoni-o. Cînd am înțeles ce ticălos era, i-am azvîrlit toate lucrurile afară, în mijlocul curții. Astea sînt ale unui alt bărbat, unui străin ... ale celui adevărat ! Sînt ani de zile de cînd îl aștept să se întoarcă, să le îmbrace iar.

– Ani de zile ! – înlemni croitoreasa și se așeză, gata a împărtăși cu această femeie ciudată decepțiile pe care i le-a pricinuit acest cel de-al doilea bărbat al ei.

– A plecat în șaisprezece februarie 1933, și de-atunci n-a mai dat nici un semn de viață.

– Și spui, totuși, că el îi cel adevărat ? ...

– O, el nu a plecat așa cum pleacă cei necredincioși. El nici nu știa că eu îl aștept – făcu Maria, ridicîndu-se emoționată în capul oaselor. – Locuia dincolo, unde stați acum dumneavoastră, în odaia mobilată.

Privirea Mariei era melancolică ; își depănă mai departe gîndurile :

– Pe-atunci nu știam nici eu ce bărbat la locul lui și cît de potrivit pentru mine era omul ăsta, lăcătuș la C.F.R. Nu mi-am dat seama decît atunci cînd n-a mai dat de loc pe-acasă. Nu-mi venea să cred. Plecase ca de obicei, în hainele lui de lucru. Își luase la el o felie de pîine cu magiun. Îl văd parcă și acum, cu șpițul de os, mic, roșu, în colțul gurii. Rodea șpițul, ca să se amăgească. Vroia să se lase de fumat.

– Vroia să se lase ? – se trase micuța croitoreasă înfrigurată mai aproape.

– Da – își feri privirea Maria. – În dimineața aceea m-a rugat să-i cumpăr cincizeci de kile de lemne de foc, gata despicate ... În ziua aceea nu m-am dus la fabrică. Eu însămi am cumpărat lemnele și i-am făcut cald în odaie. I-am pregătit apă caldă, să se spele. Vroiam să le fac pe toate așa, ca să-i fie lui pe plac. Și el n-a mai venit. A trecut o zi, au trecut două, și el tot n-a venit. De neliniștită ce eram, făceam ce făceam și iar dădeam fuga la poartă. Mă miram și eu neștiind ce să mai cred despre mine. În cea de-a cincea zi, mi-am dat seama că omul ăsta mă interesa cum niciodată nu m-a interesat vreun alt om ... Am crezut că a fost trimis undeva, în provincie. S-a mai întîmplat asta și altădată. Ăștia, de la căile ferate, niciodată nu știu cînd se ivește nevoia să plece pe undeva. Am așteptat și iar am așteptat, în fiecare seară. Ca să-mi treacă de urît, i-am pus lucrurile la punct, i le-am cîrpit. Mi-am băgat nasul, curioasă, prin ziarele lui. Avea și cărți. Pe urmă, cum nici în cea de a șasea zi nu a venit, m-am pomenit că sînt geloasă. M-am apucat și i-am citit scrisorile. Mă temeam că o fi avînd pe cineva ...

– Și avea ? – își trase scaunul încă și mai aproape micuța croitoreasă.

– Primea scrisori numai de la bărbați – dădu din mînă Maria –, și a început să-mi fie și mai frică. Mă gîndeam că s-o fi întîmplat ceva, vreun accident. Stăteam și așteptam ; pregătită să primesc, în orice clipă, o veste de la vreun spital sau de la atelier. Dar n-am primit nimic. M-am dus la poliție. Acolo nu știau nimic. Trecuse o lună de zile și am închiriat altcuiva camera. Îmi era rușine. Ce vrusesem oare de la omul ăsta, care pur și simplu a dispărut ? Aproape că nici nu stătusem vreodată de vorbă cu el. De chipeș era chipeș, ca și primul meu bărbat. Pentru mine însă nu contează cum arată omul pe dinafară. După cîte am pătimit cu primul meu bărbat, mi-am jurat ca a doua oară să nu mă duc decît după unul căruia să-i cunosc și sufletul. – Și Maria urmă, oftînd : – Și cum îți spuneam, am închiriat camera, iar lucrurile le-am adus la mine, dacă mai vine, să și le ia, haimanaua.

Cîteva clipe tăcu. Micuța croitoreasă, care nu-și mai găsea locul de nerăbdătoare ce era și cum nici scaunul nu putea să și-l tragă mai aproape, se așeză pe marginea patului. Maria își aranjă perna, ca să poată sta drept, și, rezemîndu-se de ea, o rugă pe cealaltă, care nu se mai sătura ascultînd-o, să-i aducă pachetul de scrisori din buzunarul hainei bărbătești din dulap. După ce avu pachetul, începu să caute printre scrisori, vorbind mai departe.

– Hîrtiile astea le-am găsit în sertarul de la masă. Ochii mi-au căzut din întîmplare pe una din ele. Cînd am terminat de citit, știam că eu pe bărbatul ăsta îl iubesc. Mi-am dat seama că un bărbat adevărat nu poate fi decît așa cum era el. Dacă ai s-o citești, ai să-mi dai și dumneata dreptate ...

– Așteaptă puțin – sări în picioare tinerica –, dau fuga să pun lemne pe foc, să nu-mi stea fasolea din fiert.

Fugi sprintenă dincolo, și, tot atît de sprintenă, mîndră de încrederea ce-i arăta proprietăreasa, veni iute înapoi.

– Ei, acuma poți să mi-o citești – și se așeză, cu respirația tăiată, pe marginea patului.

Maria citise scrisoarea asta de mai multe ori, așa că acuma descifra cu ușurință rîndurile aplecate. Scrisoarea începea brusc, de parcă dispărutul nu făcea decît să continue o discuție întreruptă :

„... Ai dreptate, Todore. Omul nu trebuie să se oprească la jumătatea drumului. Dar eu mai păstrez încă o îndoială – oare într-adevăr drumul meu este cel pe care mi-l arătați voi ? Eu nu cred că fierberea de-acum, de la căile ferate, nu va fi luată în seamă de direcțiune. Vor trebui să înțeleagă și ei că cererile noastre sînt îndreptățite. N-aș crede că vor recurge la gloante, ca să ne sperie și să ne facă să renunțăm la grevă. Trebuie să priceapă și ei că sîntem cu toții oameni ; și noi, și ei. Eu vă spun, gîndiți-vă bine înainte de a mă primi printre voi. Ce-i drept, trebuie și eu să mă cercetez cu multă luare aminte – am să pot oare face față încercărilor serioase în fața cărora mă vor pune principiile voastre ? Sînt trecut prin multe ; am fost copil orfan și pînă acuma nu m-a iubit nimeni, cît despre asta însă inima mea nu s-a asprit. Ori de cîte ori în calea mea apare o viață de om, tresar. Din cartea pe care mi-ai dat-o, am înțeles că dacă ai inima moale, nu poți fi de folos țelului pe care m-ați făcut să-l văd înfăptuit. Dar, dacă ar deveni cazul, eu n-aș avea curajul să sacrific acestui scop afară de mine însumi și pe un altul. Și, pe urmă, mă simt încă mult prea neștiutor ca să pot să conduc eu pe alții. Voi ziceți că în rîndurile voastre intră numai cei mai dîrji, cei mai conștienți. Și-i bine că e așa. Cei care năzuiesc să-i elibereze pe oameni, nu pot fi niște oameni de nimica ..."

Scrisoarea se întrerupea aici. Maria scăpă hîrtia din mînă. Se lăsă, ostenită, pe spate și, odihnindu-și palma pe plapuma înfățată în cearceaful alb, scrută chipul căzut pe gînduri al micuței croitorese. Se însera. Umbrele mobilelor se amestecau într-un tot cenușiu. Strălucirea ceștilor din vitrina veche se estompase. Cîteva minute, tăcură, nemișcate, amîndouă. Pe urmă, croitoreasa se ridică și potrivi plapuma care alunecase într-o parte, apoi poate numai ca să nu trebuiască să se uite în ochii celeilalte, sau poate numai dintr-o pornire femeiască, veșnic la pîndă, de a lua totul în glumă, spuse, șovăind :

– Din hîrtia asta poți să-ți dai seama cît de puține știm despre oameni. Nici despre bărbatul meu nu știu ce se ascunde în el. Poate că-i mai bine așa. Omul ăsta al dumitale trebuie să fie foarte corect. Cei ca el te aduc în stare să ți se facă lehamite de viață. Dumneata pari la fel, foarte serioasă din fire – făcu privind-o deschis în ochi. – Împreună cu lăcătușul ăsta vi s-ar fi urît de moarte amîndurora ...

Maria se înălță în capul oaselor, gata să-și apere omul pînă la ultima suflare. Scoase din sertarul de la noptieră un teanc de fotografii și alese dintre ele un portret de bărbat, pe care i-l întinse croitoresei.

– Privește-l bine, doamnă Birtás. N-ai să găsești la el nici urmă de lehamite de viață. Privește-i ochii. Sînt vii, trăiesc chiar și pe hîrtie, au o privire pătrunzătoare. Sînt ochi care văd pînă departe, aproape că mă cutremur, simțind privirea lor pătrunzîndu-mi pînă în inimă. Primul meu bărbat avea o privire întotdeauna ștearsă. Afară de batiste, nimic altceva nu-l mai interesa. Dacă nu-i puneam în fiecare zi batistă curată în buzunar, se certa toată noaptea cu mine. Și pe stradă cînd mergeam se purta cu neobrăzare. Mă întreba ce părere am de picioarele femeilor. Cînd am aflat, de la doctor, de boala lui, mi-a rînjit în obraz. M-a învinuit că de la mine a luat boala. Cînd i-am spus că, bolnav cum era de o asemenea boală înfiorătoare, n-ar fi avut dreptul să mă ia de nevastă, m-a bătut pînă m-a umplut sîngele ... Da, cu lăcătușul ăsta de la calea ferată sînt sigură că m-aș potrivi. Dacă vine înapoi, mă duc la el și-i spun deschis că-l iubesc ...

– Cum ? – se cruci croitoreasa. – N-ai aștepta mai întîi să-ți facă el curte ? Nici nu știi măcar de-i ești sau nu pe plac.

– Asta aș face – spuse decisă Maria. – Și nu m-aș căi. Omului ăstuia toată viața i-a lipsit dragostea. M-ar îndrăgi numaidecît, cînd ar vedea cît sînt de sinceră ... Ți-am spus, uită-te mai bine la ochii lui ...

Văzînd-o cît era de neclintită în convingerea ei, micuța croitoreasă nu mai știu nici ea ce să facă. Se uită mai atent la chipul rotund al bărbatului, dar în ochii adînci și umbriți nu văzu setea de dragoste pe care o deslușea în ei proprietăreasa. Aprinse lumina și privi din nou fotografia. Degeaba, ei ochii aceștia ai bărbatului nu-i spuneau nimic. O uimea proprietăreasa, care și așa, bolnavă, tot frumoasă era, și se întreba oare înainte ca bărbatul să dispară să nu fi fost chiar nimic-nimic între ei ? Poate că barbatul se lipsise de toate și dăduse bir cu fugiții, numai să scape de ea. Rămase, dusă pe gînduri, cu fotografia în mînă, privind-o fix. Cu totul pe neașteptate, proprietăreasa i-o smulse din mînă.

– Lasă fotografia, doamnă Birdás – spuse cu un zîmbet straniu și încurcat –. Te uiți atît de lung, că pînă la urmă te mai îndrăgostești și dumneata de el. Cu atît mai bine că dumneata nu vezi la el ceea ce văd eu ...

Micuța croitoreasă își înălță capul înciudată. Bănuiala ei se întărea, și acum ar fi vrut să știe mai mult. Se gîndi oare ce-ar putea s-o întrebe ca s-o facă să vorbească.

– Ia stai – prin minte îi trecuse un gînd –, lăcătușul nu a plecat atunci, în iarna cînd cu greva cea mare de la Atelierele Grivița ?

– Care grevă ? – se miră Maria.

– Greva aceea mare, a ceferiștilor, din februarie. Noi locuiam pe acolo, prin apropiere. Toată ziua sunau sirenele. S-a tras și cu armele. Se spune că mulți dintre ei au rămas morți, pe stradă. I-au ars la crematoriu, în secret.

– Ce tot vorbești ? – sări Maria din pat, scoțînd aproape un strigăt și-și smulse de pe piept compresa rece.

– Cum – se dădu speriată un pas înapoi croitoreasa – dumneata nu știai asta ? Multe familii și astăzi încă mai așteaptă să li se întoarcă omul acasă. Mulți au fost aruncați prin închisori ...

– Nu-i adevărat ! – strigă Maria, alergînd dintr-un perete în altul al încăperii. – Nu se poate, un om ca el ... el nu putea să moară. Dumneata vrei să mă faci să nu mă mai gîndesc la el. Eu știu că se întoarce. Poate că o fi avut vreun amestec, și se ascunde pe undeva ...

Croitoreasa se uita, încremenită, cum proprietăreasa începuse să se îmbrace. Ea spusese ceea ce spusese numai ca s-o tragă de limbă, și acuma ea însăși își dădea seama că într-adevăr lăcătușul acestei femei nu putuse să piară decît în greva înecată în sînge a ceferiștilor.

– Nu-i adevărat, nu-i adevărat – repeta Maria, de parcă i-ar fi citit gîndurile. – Bunul Dumnezeu nu putea îngădui ca un om ca el să se piardă.

Se îmbrăca parcă apucată, zorită. Izbucnea în strigăte și se jura. Dacă totuși omul ei a fost omorît, ei altul nu-i mai trebuie. Ea s-a obișnuit cu ăsta. Altul ca el tot n-ar mai putea găsi.

– Vai, cîinii, dacă l-or fi aruncat în vreo groapă, așa cum ai spus dumneata, doamnă Birtás, eu nici nu știu ce fac ... Am să fac una – și apucă mîna croitoresei, care era din ce în ce mai speriată, – de-are să vuiască o țară întreagă. – Apoi, aruncîndu-și părul pe spate, strigă :

– Tot n-am făcut eu încă niciodată nimica ... Am să-l caut, doamnă Birtás, am să răscolesc toate închisorile și, dacă o fi nevoie, și mormintele din cimitire, și ministerele, trebuie să știu sigur ce-i cu el. Vai, abia acuma înțeleg eu ce scrie el aici. Ceea ce vroia el trebuie să fi fost ceva foarte mare și foarte frumos. Fiindcă altminteri viața nu are nici un rost. Împreună cu omul ăsta aș fi putut și eu să fac ceva. Nu să deschid o măcelărie, cum aș fi deschis cu alții. Nu, cu totul și cu totul altceva, ceva ce n-a făcut încă nimeni ... Doamnă Birtás, asta nu se poate, nu se poate omul ăsta să nu trăiască ... e musai să trăiască ... Numai că mi l-au ascuns ...

Pe croitoreasă o chemă bărbatul ei, care venise acasă. A doua zi, spre marea spaimă a chiriașei, Maria plecă bolnavă de acasă. Nu s-a mai arătat toată ziua. A treia zi plecă din nou în oraș. Și de-atunci încolo, în fiecare zi. Nu se mai duse la lucru la fabrică. Începu prin a vinde lucrurile mai mărunte din casă, apoi mobilele, și-n cele din urmă puse un anunț de vînzare a casei – toată lumea știa acum pentru ce țicneală își irosește ea avutul. Văzuseră în ziare anunțurile. Apoi începu să nu mai dea pe acasă zile la rînd. Găsi cumpărător pentru casă, și îndată ce puse mîna pe bani, cîteva săptămîni nu se mai arătă pe stradă. Pe adresa ei soseau scrisori de prin închisori, de la muncitori ceferiști, de la întreprinderile de pompe funebre, de la redacțiile ziarelor. Într-o bună zi, plecă de-a binelea și de atunci nu se mai arătă niciodată.

După un an, vecinii aflară că a fost implicată într-un proces politic și condamnată la cinci ani. Cînd venea cîte cineva și întreba de Maria, croitoreasa îi răspundea :

– E dusă să-și caute omul, pe cel adevărat ...

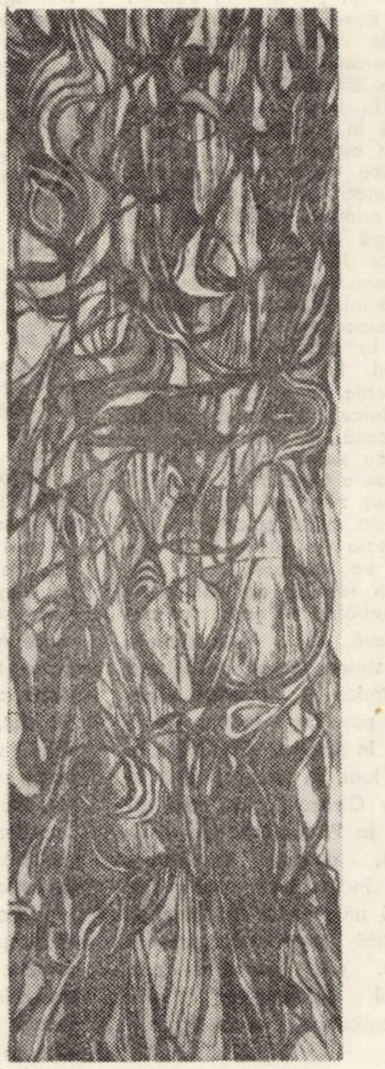

IOANA MOGA MAGERIU – Laguna

Traducere de
ADELA RODICA SALAGIANU

---

[*] Fragment de roman

Damian Ureche

Un august de luceferi

Împletim din rîuri scări de aur
Proptindu-le pe visele de azi,
Cum geografia de oţel şi pîine
Se reazimă pe spice şi pe brazi.

Pentru că munţii au ceva din cerbi,
Supunerea o-nvaţă greu,
Şi-apoi îşi dau examenul dramatic
În universităţi de minereu.

Carpaţii string la piepturile lor
Un august de luceferi în cascadă.
Necunoscuţi, eroi din statui,
Ar vrea cu ochii liberi să o vadă.

Sînt gîndurile noastre numai cîntec
Şi pescăruşi sînt gîndurile mării,
Acum, cînd ridicăm pe braţe
Statura liberă a ţării.

Ioan Vasiu

August biruitor

E August poarta spre lumini supreme
Durată de eroi pe-acest hotar
Ca slova-mperecheată în poeme —
E August visul nostru milenar !

Destin senin statornicit în Ţară
În anotimp de foc, impuls şi salt
Spre-o veşnică şi vie primăvară —
E August setea noastră de înalt !

Şi dacă astăzi rîde-n holde glia,
Cînd vulturul se împlineşte-n zbor,
E semn că viu pulsează-n România
Fioru-acelui August biruitor !

Eugen Evu

Către patrie

Patrie văzută cu sufletul nostru,
apără-ţi truditorii —
pe-acei din sonorele luturi
şi deopotrivă pre cei luminaţi din sînge
pe scuturi !

Patrie, ochi magic arătînd răsăritul,
peste trunţile calme, în pace,
Cu tine vorbeşte în nopţile clare
inima mea şi iubirea rămasă !
Patrie,
aripă în care voi locui
cînd cuvintele mă vor ierta.

Al. Jebeleanu

Simetrii

Rîvnind să mînui dălţile cu artă
M-a ispitit olimpicul tipar,
Spre larg mi-avîntă gîndul meu solar
Să pîlpîie prin vreme sau să ardă.

Tumultul meu prin piatră scormonise
Grai nou să dea tenacelor zvîcniri,
Îl vor ierta Petrarca sau Shakespeare
Pe ucenicul lor cu tîmple ninse.

Sonetul meu, o, ţară, te slăveşte
Cu liniile cîmpii, cu svelte creste,
Cu vechi păduri de fag sau de molid.

Şi dacă tîmpla-i ninsă de lumină,
În anii mei cu ardere deplină,
Eu te slujisem demn, suprem Partid.

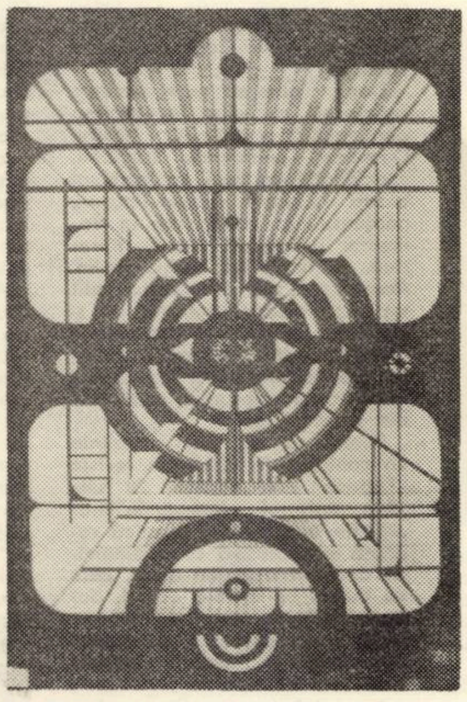

JOSEPH ED. KRAMER — structură tehno marfă

Octavian Doclin

Cîntec rostit

Lîngă inima ta, ţară de dor,
las inima-mi să se reverse
precum un rîu înalt izvor
ca floarea munţilor pe creste.

Lîngă al tău trup, ţară de vis,
trupul meu tînăr îl implînt
la fel cum pomii-n cîmp deschis,
ca şi iubirea în cuvînt.

Iuliu Lucaciu

Pro patria

Ne trebuie un cîntec fără margini
Şi-un codru vechi, mustind de ciocîrlii,
Ca să ştim acum şi totdeauna
Că sîntem ale dorului făclii ;
Că sîntem ai lui Decebal şi Ştefan,
Cu piept de-aramă şi cu suflet cald,
Lăsaţi în acest colţ duios de lume
Ce mamă ni-i, iubită şi stindard.
O inimă sîntem, acest popor ;
Că nici un viscol şerpuind lasciv,
Nici un uragan turbat de ură
Nu poate să ne-ntunece cu moarte
Un drum ales spre stea, din arătură.
Ne trebuie un cîntec fără margini
Şi-un codru vechi, mustind de ciocîrlii,
Ca să ştim acum şi totdeauna
Că sîntem ale dorului făclii !

Olga Neagu

Cîntec de ţară

Ci subţire-nserată vocea ta pare corn şi hotar
Osul tău bate dalb pleoapa noastră de var
O, ţară, în loc de oase-avem flori
De văzduh povestim parc-am fi zburători

Ci în loc de somn avem limpezi cuvinte
Şi-n loc de muriri, naşteri sfinte
Oprită eşti la vama izvoarelor din noi
Cu zei de grîu crescuţi în templele ţărînii de eroi

Suie-n noi ca incendii porumbeii de soare
De din pace glăsuim pentru pacea altor popoare
Să treacă pruncul înflorit (şi frumos) printre fluturi
Şi treacă pasărea liber cîntînd printre scuturi.

creion

POŞTAŞUL, TOAMNA...

Bum, bum ! face tunul, dincolo de rîu. Bufniturile răsună cu întîrziere peste coasta cu brazi, pînă la marginea pădurii negre. Dacă mă sui pe gărduleţ, pot vedea nişte norişori albi acolo unde se sparg gloanţele de tun. Dar pe mine nu mă lasă mama să mă urc pe gărduleţ. Cînd răsună tunul trebuie să am grijă de fratele meu, să ne ghemuim într-un colţ. Atunci îmi acopăr urechile şi închid iute ochii şi totul se simte ca prin vată şi nu mi-i aşa de frică.

De azi dimineaţă nu mai mi-i frică de loc. Au intrat în curtea noastră o maşină şi trei soldaţi. Un soldat e căpitan, alt soldat e sergent şi al treilea e soldat soldat. Ei scot din maşină o motocicletă. Apoi scot o ladă mare. Şi din ladă scot multe scrisori. Scrisorile le vîră într-un sac pe care-l ia pe umeri soldatul soldat. El se urcă pe motocicletă în spatele soldatului-sergent şi amîndoi pornesc, dis-de-dimineaţă, undeva, încotro bate tunul. Soldatul căpitan le face semne din mînă. Apoi se pune şi scrie la masa mamei, în odaia dinainte. Mama îi face un ceai. El bea ceai, fumează şi scrie înainte.

Seara, se întorc cei doi cu motocicleta, Soldatul soldat poartă în spate tot un sac plin şi cînd îl goleşte, ai, ce văd, tot o grămadă de scrisori ! El a dus scrisori şi acum iar aduce înapoi scrisori. Ce-o mai fi şi asta ! Pînă noaptea tîrziu, cei trei aleg scrisorile. Îi zăresc prin perdelele subţiri, în odaia dinainte, şi nu pot să adorm de grabă gîndindu-mă ce fac ei acolo şi unde trimit atîta amar de scrisori.

A doua zi de dimineaţă motocicleta pîrîie sub ferestre şi eu mă înalţ iute din pat şi sar să văd ce-i, geaba strigă mama la mine să mai dorm, că încă-i întuneric. Îi văd pe cei doi. Pleacă iarăşi nu ştiu unde, cu sacul lor plin de scrisori şi pînă seara nu mai dau pe-acasă. Atunci, de cum aud zumzetul motocicletei, dau fuga de le deschid larg poarta şi ei intră plini de praf, cu un alt sac doldora pe umeri, pe care-l deşartă în odaia dinainte şi se pun apoi pe ales scrisorile, pînă noaptea tîrziu.

Astfel trec zilele şi tunul bate într-una peste rîu, dar de cînd cei trei stau la noi, eu nu mă mai tem de tun. Ba, uneori, seara, soldatul soldat mă cheamă şi mă plimbă pe uliţă cu motocicleta. Şi cît de mîndru şed eu pe motocicletă ! Cît de repede aleargă nebuna ! Soldatul soldat, cînd mă vede cum ţip, de spaimă sau de bucurie, rîde în gura mare şi mă înalţă apoi în aer de-mi pierd răsuflarea şi mi se zbate inima în piept ca la o pasăre.

Apoi, într-una din seri, motocicleta se întoarce dinspre rîu, unde bate tunul, numai cu un singur om. Pe soldatul soldat nu-l mai văd în spate, cu sacul plin. Numai sacul îl văd, găurit şi ars. Atunci, în acea noapte, nu închid ochii. Îi urmăresc pe cei doi cum aleg în tăcere scrisorile. În zori, cînd aud motocicleta, sar la geam şi mă uit, cum apare un alt soldat soldat, tot unul tînăr şi necunoscut, care, cînd mă vede, se scotoceşte iute prin buzunare şi-mi dă o bucată de zahăr. Soldatul căpitan îi spune ceva, noul venit salută şi ia repede în spate sacul cu scrisori. Apoi motocicleta se duce cu ei.

Singur, prin curtea goală, n-am pe cine să întreb unde a rămas soldatul soldat cel vesel, care nu mai venise de ieri seara acasă. N-are însă cine să-mi spună. Numai mama, ca să mă liniştească, văzînd că urmăresc fără rost uliţa pustie, îmi spune la o vreme : „Ştii tu bine că poştaşul, toamna, vine mai rar, ba cîteodată de loc. Aşa o fi şi cu el, săracul" ...

După o vreme, tunul se aude foarte departe. Cei cu scrisorile, într-o anumită zi, scot din curtea noastră maşina şi-şi iau rămas bun de la noi. E toamna tîrziu. E aproape iarnă, iar eu în zadar mai aştept să se întoarcă soldatul soldat. Poştaşul, toamna, vine atît de rar iar cîteodată de loc şi tunul acum nu se mai aude.

ION ARIEŞANU

Ancheta Orizont

TEATRUL-FOR PUBLIC

1) Ce inițiative ați luat, pentru a face din teatru for public – înțelegînd prin for public un factor de dezbatere profundă a problemelor vieții noastre sociale ?

2) Cit din activitatea dv. e legată de lupta cu impostura. Și cît curs liber puteți da inițiativei ?

3) Făcînd un bilanț al ultimei stagiuni : care spectacole le considerați reușite și pe care le considerați eșecuri ?

4) Ce a insemnat pentru teatrul condus de dv. stagiunea estivală ?

TRAIAN BUNESCU

director al Teatrului Național Timișoara

Mai întîi două precizări : de regulă nu-mi plac declarațiile, mai ales că indeplinesc funcția de director al Teatrului Național din Timișoara doar de cîteva luni. Și dacă totuși mă angajez la o discuție pe probleme legate de viața și activitatea teatrului, o fac din dorința de a comunica publicului larg cite ceva din activitatea stagiunii 1972/1973 și din stimă și considearție pentru redacția revistei „Orizont", revistă care se impune tot mai mult prin problematica pe care o abordează în paginile ei, prin prezența tot mai activă în viața spirituală a acestei părți de țară

Nu este un secret pentru nimeni faptul că teatrul, prin definiția și esența lui, este un for public. Problema nu trebuie pusă așa, ci trebuie legată de măsura în care menirea teatrului și funcțiile lui au fost respectate pe parcursul stagiunii. Și dacă vrem ca acest for public să stîrnească discuții adînci, apoi aceasta se poate realiza numai și numai prin intermediul producției artistice, respectiv al spectacolelor. Bineînțeles că și discuțiile organizate de conducerea teatrului cu diferite categorii de spectatori, răspund problemei pusă de dv. în discuție.

Naționalul timișorean și-a deschis stagiunea cu un spectacol de mare valoare artistică, cu piesa „Coroană pentru Doja" de Aurel Gh. Ardeleanu, în regia lui Ioan Taub. Pentru noi, premiera acestui spectacol a constituit un adevărat examen. Ea s-a incheiat cu un spectacol în avanpremieră, cu piesa „Micii burghezi" de Maxim Gorki, în regia aceluiași Ioan Taub.

După părerea mea, ambele spectacole vor intra în zestrea permanentă a teatrului nostru. Dintre premierele stagiunii, spectacolul cel mai controversat a fost „Despre unele lipusuri, neajunsuri și deficiențe în domeniul dragostei" de Al. Mirodan, in regia lui Sergiu Savin. Acest spectacol a constituit atît un experiment regizoral cît și unul de interpretare deoarece textul dramatic, nefiind o capodoperă, teatrul a fost nevoit să-i suplinească „lipsurile, neajunsurile și deficiențele".

Pentru că, așa cum sublinia un confrate de al dv. în revista „Tribuna" Nr. 28 din 28 iulie 1973, regizorul „gîndește în imagini de teatru de o plastică rafinată și expresivă cu o dinamică declanșatoare de umor, care nu numai că încîntă ochiul, dar și îmbogătesc textul cu echivalențe metaforice, îi descoperă semnificații și sensuri morale ceva mai adînci".

Tot în calitate de for public Teatrul Național, și-a făcut în stagiunea trecută o datorie de onoare, materializînd în spectacole două piese ale unor autori locali – este vorba de „Coroană pentru Doja" de Aurel Gheorghe Ardeleanu, despre care am amintit și de piesa „Poate acesta e secretul" de Sergiu Levin, prezentată publicului numai în avanpremieră. Ne rămine drept sarcină ca experiența dobîndită pe acest plan să o valorificăm în continuare, deoarece personalitatea unei instituții de artă profesionistă este și trebuie să fie creionată și în funcție de relația dintre teatru și dramaturgia locală.

Așadar, discuțiile adînci și fără menajamente, în cazul nostru vor cunoaște o mare intensitate numai odată cu deschiderea stagiunii viitoare, stagiune aniversară .dedicată celor 30 de ani de la eliberarea Patriei de sub jugul fascist. În luna octombrie, publicul timișorean va putea să vadă pe scena noastră nu mai puțin de trei premiere : „Să nu-ți faci prăvălie cu scară" de Eugen Barbu, „Poate acesta e secretul" de Sergiu Levin, și „Micii burghezi" de Maxim Gorki.

La foarte scurtă vreme, o a patra premieră : „Suflete tari" de Camil Petrescu.

Oricum, pot afirma fără lipsă de modestie că în cea de-a doua parte a stagiunii încheiate, în teatrul nostru s-a muncit intens responsabil, creindu-se toate premisele pentru ca stagiunea viitoare, aniversară, să fie una de vîrf din toate punctele de vedere, inclusiv cel al discuțiilor adînci.

– Întrebarea mi se pare pe cît de curioasă pe atît de interesantă. Ce inseamnă impostură în teatru ? Nu este altceva decît impostura din alte sectoare de activitate. Impostura în teatru poate privi actori lipsiți de talent, nedistribuibili în roluri, și actori care nu sînt conștienți de menirea lor socială. Chestiunea rămîne cea cunoscută de toată lumea și anume dacă întregul potențial artistic de care dispune teatrul la un moment dat intră sau nu în viziunea regizorală a lui x sau y.

Sîntem în perioada cînd soarta teatrului se găsește cel mai mult în mîinile regizorilor care de regulă distribuie numai vîrfurile actoricești.

În teatru sînt multe probleme de rezolvat. Dintre ele problema atmosferei ne consumă mult timp. Directorul ajutat de Comitetul oamenilor muncii, organizația de partid, de organizațiile de masă, trebuie să ia astfel de măsuri, să inițieze acțiuni, discuții, lămuriri pentru ca în teatru să se instaureze o atmosferă de creație, de lucru continuu. În legătură cu inițiativele, ele trebuie bine gîndite pentru că numai astfel au sorți de izbîndă.

Nu se pot formula concluzii după două-trei spectacole cu o piesă ,deoarece verdictul poate fi dat numai de către un public foarte larg. Cu privire la stagiunea încheiată, pot afirma că fiecare premieră în parte a urmărit un anumit scop și in măsura in care acest scop a fost realizat, spectacolul respectiv poate intra în categoria celor reușite.

– Ce înseamnă pentru Naționalul timișorean stagiunea estivală ?

– Stagiunea estivală a preocupat conducerea teatrului nostru și de aceea vom prezenta în august și septembrie la Parcul de cultură și odihnă Timișoara, cîteva spectacole cu piesa „Despre unele lipsuri" . . . de Al. Mirodan, spectacol care se pretează din toate punctele de vedere unei astfel de stagiuni.

Și apoi stagiunea estivală înseamnă pentru noi foarte multă muncă pentru pregătirea intensă și cît mai temeinică a viitoarei stagiuni.

Prima publicație românească din Transilvania scrisă cu literă latină

Faptul că la Blaj s-a născut ideea apariției primului ziar românesc din Transilvania, deși aceasta s-a materializat la Brașov, după cum se știe, prin publicarea la 1 ianuarie 1837 a săptăminalului Foaia Duminecii, la care în iulie se adaugă un

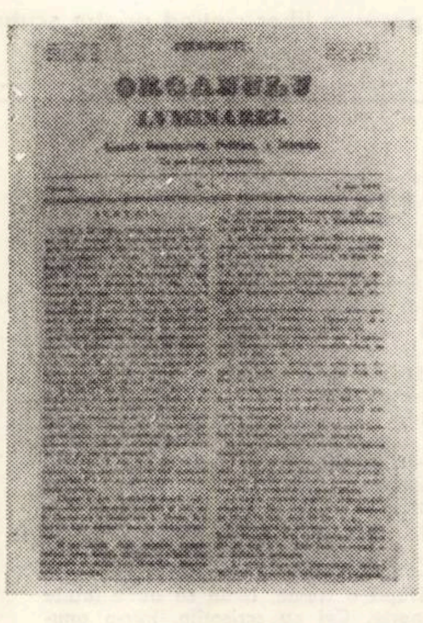

supliment politic pe o jumătate de coală, dar care din lipsă de mijloace materiale și din cauza intervenției cenzurii, focía a fost suspendată, este plin de semnificații.

Episcopul Ioan Lemenyi a cerut, la insistențele lui T. Cipariu, aprobarea guvernului pentru a scoate și la Blaj o publicație românească cu „conținut bisericesc, politic și literar", motivînd că și românilor din Brașov li s-a dat această aprobare, la 8 martie 1838. Circumspect, guvernul cere lămuriri despre „scopul și principiile politice ale acestei publicații", despre cine o va redacta și cenzura. Încurajat oarecum, și intrevăzînd posibilități de realizare, episcopul comunică toate acestea la 25 octombrie, 1838, pentru ca la 13 aprilie, 1839 să trimită și un plan : Planum et scopus Ephmeridum ecclesiastico-politico-literarium valachico idiomate et characteribus latono-slavicis, cura societatis et typis typographiae Blasiensis edendorum", care a fost semnat de T. Cipariu – membru în redacție. În planul lui Cipariu se menționa și numele publicației. Aceasta urma să se numească Nunciul și să aibă două părți : „una bisericească și politică, cu litere latine, pentru pătura mai cultă" și alta „științifică, cu slove pentru popor", care va cuprinde poezii, povestiri, scene din istoria patriei, probleme de literatură, lingvistică. economie, pedagogie, etc. Planul mai prevedea că : „Societatea editoare s-a constituit pentru a contribui, după puteri, la promovarea cultivării morale și intelectuale a neamului său. Pentru munca sa nu dorește nici un ciștig, chiar și cel puțin cît va fi la sfîrșitul anului îl va jertfi binelui de obște, respectiv va edita opere mai celebre, ori va ajutora institutele publice și pe cei lipsiți" [1].

Aprobarea pentru apariția foii a sosit la 28 octombrie, 1841, dar publicația a apărut, in folio, la Blaj, abia la 4 ianuarie, 1847, însă nu cu numele Nunciul, ci, Organul luminarei, pînă la nr. 70 din 28 aprilie 1848, și din 12 mai, continuă cu titlul, Organul național.

Programul ziarului e sintetizat, în cîteva rînduri, de T. Cipariu : „Cînd atîtea interese din zi în zi mai nouă răsar pe cîmpul român, cind fibrele în corpul amorțit parcă vor să înceapă a pulsa mai repede și o tineră roșeață surizînd a i se revărsa pe palida-i față, – a mai rămîne, a mai întîrzia era cu neputință. Noi pășim azi pe o cărare, pe care alți fii mai favorizați ai fortunei de mult cu fericitate ne-au prevenit ; și simțim afund cit ne-ar fi de critică starea, cînd orbiți de o presumțiune neiertată, cugetul ne-ar fi a ne măsura puterile cu cei mult pățiți și încununați atleți. Nu, ci deviză pavezii noastre este pacea, unirea minților și a inimilor, bunul înțeles între frații de un sînge și o limbă. Cu astă formă de intențiuni e cu neputință a deștepta, invidie, gelozie.

. . . .

Pașii de întiiu, ca ai tuturor incepătorilor a umbla știm, că nu ne vor fi destul siguri, ci ne place a crede, că mîna întinsă a fraților nu ne va lăsa a cădea, cu atît mai puțin se va afla cine să se bucure de alunecarea noastră" [2].

Dacă programul Organului luminarei a avut un caracter pur literar, așa cum menționa conducătorul său în Principii de limbă și de scriptură, tipărite în coloanele publicației, Organul național devine un ziar politic, după cum a voit și Cipariu să fie : „un adevărat organ al sentimentelor curat naționale românești" [3].

Pînă la apariția Organului luminarei – prima publicație periodică românească de dincolo de Carpați scrisă cu litere latine – gazetele românești din Transilvania, și chiar unele din vechea Românie (Singurul Curierul de ambe sexe al lui Eliade Rădulescu pe la 1842, incepe să apară cu litere latine), apăreau cu litere chirilice.

Scrierea cu litere latine a publicației lui T. Cipariu a fost urmată și de alte ziare. Astfel, pe la 1850, după mărturisirea acestui reformator, apare cu aceleași litere și Gazeta Transilvaniei, iar apoi și Telegraful . . .

Bazați pe aceste fapte, considerăm că meritul de a fi primul ce-a introdus, cu izbîndă, în ziaristica românească din Transilvania caracterele latine, îi revine lui T. Cipariu – figură proeminentă a lingvisticii românești și participant activ la revoluția pașoptistă transilvăneană.

IULIAN NEGRILĂ

NOTE

1. I. Rațiu, Cipariu și ziaristica română, în Tribuna, Arad, an. IX, nr. 111/15–28 mai, 1905, p. 4–5.
2. Program la „Organ", în Organul luminarei, an. I, nr. 1/4 ianuarie, 1847, p. 1.
3. Organul național, nr. 25 din 6 octombrie, 1848.

Orașul și muzica

Anii socialismului au desăvîrșit în Timișoara două prestigioase ansambluri. Filarmonica și Opera au ajuns astăzi la un înalt nivel de „calificare profesională" : se poate cînta orice, de la cvartet la o mare lucrare solicitînd o perfectă colaborare a numeroase instrumente, se poate monta nu numai operă tradițională, ci și contemporană. Sunetul orchestrelor noastre s-a decantat simțitor în ultimii ani, lucru obținut printr-un efort complex : există acum aproape toate instrumentele, s-au adus partituri, s-au perfecționat oamenii, abordînd piese dificile, au sosit cadre noi.

A fost posibilă astfel, înființarea unei orchestre de coarde, probabil cu stagiune proprie în viitor, a unui tînăr cvartet. Imediat ni se deschide perspectiva unui repertoriu pe care nu-l puteam pînă acum urmări în execuția timișorenilor. Corul Filarmonicii acționează și independent de orchestră completînd repertoriul general cu piese specifice vocilor. În această ambianță și compozitorii români ne pot aduce cele mai variate tipuri de compoziții, de la trio la opere. Această ambianță favorizează creația multilaterală și avem, din fericire, mulți compozitori timișoreni care uneori au și scris pentru o anumită formație. Din toate timpurile s-a compus și pentru un anume executant, cunoscîndu-se virtuțile sale artistice. Dar pentru asta trebuie tradiție. La noi ea s-a materializat prin festivalul de talie europeană „Timișoara muzicală", menit să ofere multe prime-audiții și mai ales lucrări contemporane românești.

Viața orchestrelor depinde în mare măsură de existența unor dirijori permanenți (am întîlnit atîția dirijori „de turneu", care-și construiau o faimă personală, din oraș în oraș, din țară în țară). Fără să-și neglijeze turneele, dirijorii noștri aparțin cetății, își cunosc bine colaboratorii, posibilitățile acestora, realizînd acel interes comun care este imposibil să scape auditoriului.

(Tot la noi, o raritate : singura femeie-dirijor din țară, Cornelia Voina, strălucind cu sîrg și îndrăznind montări spectaculoase la pupitrul Operei). Tot la noi, un „Chore-studio", cu vederi personale, unul dintre cele mai bune din țară.

Instituțiile muzicale timișorene își extind activitatea în unele localități, organizînd stagiuni permanente. Să adăugăm aici concertele educative pentru tineret. Și două pepiniere : Liceul și Facultatea de muzică. (Aici trebuie spus că e necesar ca sala splendidă a Liceului de muzică să fie mai bine cunoscută, popularizată, mai ales prin permanentizarea unor concerte aici, prin ritmicitatea acestora).

În orașul nostru se scrie despre muzică : au apărut cîteva cărți cu tentă monografică, de informare și formare a publicului, presa publică și unele cronici de concert. Este insuficient, dacă ne gîndim la amploarea vieții noastre muzicale. Muzicologia rămîne o problemă și dezbaterile din cenaclul Uniunii Compozitorilor ar trebui amplificate în sensul că poate ar fi utile dezbaterile publice, angrenarea tuturor pasionaților într-un colocviu viu asupra fenomenelor artei contemporane. Festivalurile noastre ar trebui să fie dotate și ele cu sesiuni de comunicări științifice, dar cu public, așadar, să apară și muzicologia „în recital".

Orașul nostru are ceea ce se numește vocația muzicii. Dar abia în ultimele decenii acesta s-a putut afirma în deplină libertate și varietate. Timișoara este unul dintre orașele muzicale ale lumii.

LUCIAN BURERIU

plastică

Expoziție colectivă

Între manifestările artistice timișorene din luna august, se înscrie și expoziția colectivă deschisă la Galeriile de artă. Nu intenționăm o trecere în revistă a tuturor lucrărilor și nici o structurare valorică a lor, ci doar o succintă caracterizare a unui act de cultură remarcabil.

Cu un profil complex : pictură, grafică și sculptură, expoziția înmănunchează o parte din cele mai reprezentative lucrări ale artiștilor timișoreni. Deși nu își propune să cuprindă tot ceea ce este mai specific creației și căutărilor „la zi" și nici nu are în intenție o cuprindere completă a activității plasticienilor timișoreni, expoziția de la galerie notează prezențe de prestigiu.

Remarcăm ca interesantă ideea organizatorilor de a selecționa, în mare parte, lucrări din ultimele expoziții personale deschise în acest an, precum și ideea de a da un cadru mult mai larg de cuprindere a fenomenului plastic timișorean. Amintim, astfel, că, alături de un Victor Gaga, Petru Jecza, Xenia Heraclide Vreme, Virginia Baz Baroiu ș. a., nume consacrate azi de plastica românească, expun cu succes tineri, trecuți de focul primelor „personale", dar încă la începutul contactelor cu publicul, ca Ioana Moga Mageriu, Constantin Graure.

Printr-o participare atît de variată, pentru iubitorul de artă, spectacolul expoziției devine deosebit. Și asta atît prin modalitățile de expresie folosite, tehnici multiple atît în grafică cît și în pictură, cît mai ales prin multitudinea de registre interioare, asupra cărora acționează în privitor, oferind, prin întreg ansamblul expozițional, un spectacol complet. Înțelegînd prin spectacol complet imensa gamă de trăiri, oferite și solicitate în aceeași măsură privitorului de sensibilitatea fiecărui artist.

Dinamica lucrărilor graficienilor Ion Mihăescu, George Văleanu sau Elena Takacs, alături de lirismul acuarelelor lui Traian Bona sau Virginia Baz Baroiu, meditațiile din lucrările Xeniei H. Vreme, A. Oancea și Gabriela Kozinczy, invitația la luciditate și esențial a lucrărilor lui Petru Jecza sau retrospecțiile din uleiurile lui Simion Lucaciu și Ciprian Radovan sînt doar cîteva din coordonatele sensibile și definitorii ale acestei complexe expoziții. O imagine mai completă asupra expoziției este întregită de tentația spre rațional, prezentă în lucrările Marianei Luminosu și Joseph Kramer.

Pentru privitorul de artă, acomodat cu universul lucrărilor majorității artiștilor de la expozițiile personale precedente, ansamblul actualei expoziții colective oferă prilejul unei interesante confruntări de opinii, a unor decantări valorice și, în primul rînd, a unor introspecții nuanțate pe un sensibil tărîm interior.

PAUL EUGEN BANCIU

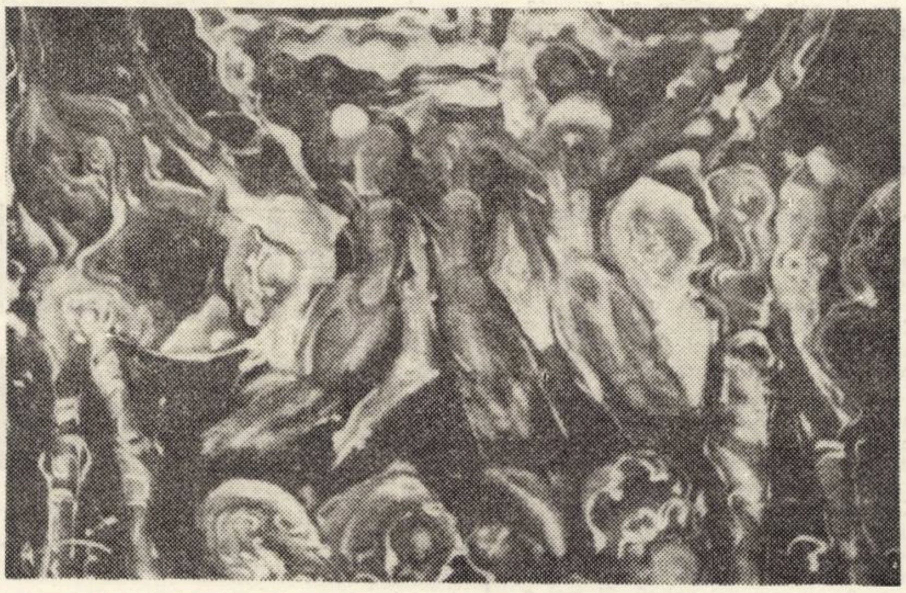

CIPRIAN RADOVAN — Dansul ielelor (ulei).

banatica

VICTOR VLAD DELAMARINA
colaborator la „Enciclopedia Romana"

Ziarul „Luminătorul", fondat la Timișoara în anul 1880, a fost transformat în cotidianul „Dreptatea", în luna ianuarie 1894, act săvîrșit prin sprijinul material al lui Alexandru Mocioni, care a contat pe excepționalul spirit gazetăresc al celor doi mari publiciști, de o largă cultură, dr. C. Diaconovici și dr. Valeriu Braniște. C. Diaconovici a venit din Sibiu la Timișoara, unde a stat timp de un an deținînd funcția de prim director al ziarului „Dreptatea".

În perioada aceasta (anul 1894), Victor Vlad Delamarina își publică în paginile acestui cotidian majoritatea poeziilor care îl vor înscrie în istoria literaturii române ca fiind primul și cel mai de seamă poet dialectal. De asemenea, tot aici tînărul scriitor își publică serialul „Marina română, schițe din călătoria bricului Mircea".

Începînd cu anul 1895, dr. Cornel Diaconovici este prim secretar al Astrei și director al revistei „Transilvania", împrejurare care determină Astra să-l însărcineze cu elaborarea Enciclopediei Române. Lucrarea aceasta va fi primul dicționar enciclopedic român, tipărit la Sibiu, în trei volume, în anii 1898, 1900 și 1904.

Pentru elaborarea „Enciclopediei Române", C. Diaconovici a solicitat sprijinul a numeroși scriitori și oameni de cultură. Printre aceștia se află și Victor Vlad Delamarina, cu care legăturile lui C. Diaconovici se vor fi consolidat în perioada amintită, a bogatei colaborări a poetului în coloanele ziarului „Dreptatea". Scriitorul Victor Vlad Delamarina, ofițer de marină, se angajase față de dr. C. Diaconovici să redacteze un material privind problemele marinei românești (conform și celor două scrisori ale lui Victor Vlad Delamarina, către dr. C. Diaconovici, publicate în revista „Orizont" din 30 noiembrie 1972, pag. 3.

În lista cu autorii care precede primul volum al enciclopediei, este consemnat și Vlad, Rădulescu — n.n. Victor, sublocotenent, Lugoș (Marină).

Publicăm mai jos scrisoarea lui C. Diaconovici, adresată mamei poetului, Sofia Vlad, în urma morții premature a scriitorului Victor Vlad Delamarina :

„Antet : Enciclopedia Română, editată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii Transilvănene pentru literatura română și cultura poporului român de dr. Corn. Diaconovici, secretar I al Asociațiunii Transilvănene, nr. 506, Sibiu, în 18 Maiu 1896".

Text : „Mult stimată Doamnă !

Din incidentul tristului eveniment al repausării Dvoastre fiu, Victor I. Vlad, în care și noi am pierdut un zelos colaborator, vă rugăm să primiți expresiunea celor mai adînci sentimente de condoleanță.

Al Dvoastră (semnătura lui C. Diaconovici)

Mult stimatei Doamne Sofia Vlad Rădulescu
Lugoș"

Deocamdată nu putem ști cu ce material a colaborat Victor Vlad Delamarina cu Enciclopedia Română. Volumul III, care cuprinde material referitor la marina română a fost tipărit după opt ani de la moartea scriitorului. Între timp, au apărut date noi privitoare la marina din România, care trebuiau incluse în Enciclopedie.

Așa se explică împrejurarea că în volumul al III-lea Victor Vlad Delamarina nu mai este înscris pe lista autorilor lucrării, iar la rubricile domeniului marinei este trecut în paranteză un alt colaborator, Constant. B.

* Scrisoare din Arhiva Muzeului Banatului.

ARISTIDA TURCUȘ

breviar

● Consiliul Județean al Sindicatelor Timiș a organizat un spectacol de gală al brigăzilor artistice de agitație din județul Timiș : „Cincinalul mai devreme". Acesta a avut loc la Clubul C.F.R. la 18 august 1973. Regia și scenariul : Emil Șein și Petre Simionescu. Conducerea muzicală : Renei Anton.

● La Casa de cultură a studenților a avut loc, în cadrul Clubului melomanilor, un medalion Ciprian Porumbescu. A prezentat, cu exemplificări, conf. univ. Enea Borza de la Conservatorul „Gh. Dima" din Cluj.

● Biblioteca Municipală Timișoara a organizat, în 21 august, montajul de versuri : „Slăvită zi de 23 August 1944", susținut de elevii : Cîmpean Dorina, Robea Rodica, Teichner Adrian și Bujanca Luminița. Acțiunea a avut loc în cadrul Salonului literar-științific.

● Notăm trei apariții de ultimă oră ale editurii timișorene FACLA : Camil Petrescu : „Patul lui Procust", C. Diaconovici Loga : „Gramatica românească" și antologia „Epigrame și epigramiști", în colecția Satyricon. Remarcăm excepționalele condiții grafice în care se tipărește Camil Petrescu, dovadă că Tipografia „Banatul" poate cînd vrea. Referitor la Gramatica românească a lui Loga, notăm munca atentă, prefața pertinentă și întreaga muncă depusă pentru o ediție modernă a unei vechi lucrări, „extrem de utilă în acea epocă de început a învățămîntului românesc". Culegerea de epigrame reunește pe cîțiva din cei mai prestigioși autori din Banat. Remarcabile caricaturile lui Dan Radu Ionescu.

● Cu ocazia comemorării căderii pe cîmpul de luptă a poetului Petőfi Șandor, în parcul Libertății din Timișoara a avut loc o frumoasă festivitate omagială. Cu acest prilej scriitorul Franyo Zoltan și dr. Florica Nubert au evocat în cuvinte calde viața și activitatea lui Petőfi. În continuare au fost recitate versuri din opera poetului pașoptist, precum și versuri închinate lui Petőfi Șandor.

● S-a încheiat o primă etapă a cercetărilor arheologice de la Jdioara (Timiș) organizată de Muzeul Banatul. Concluziile asupra unor deosebit de valoroase descoperiri făcute la cetatea Jdioara (sec. XIV) au determinat ca să fie intensificată activitatea în următoarele etape de lucru.

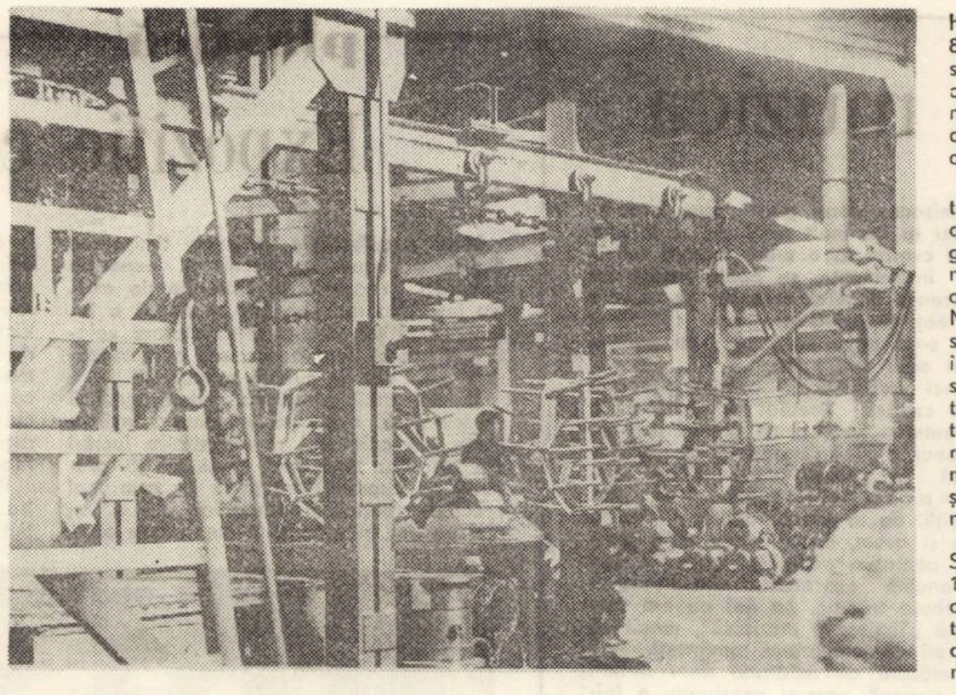

ELECTROMOTOR LA PARAMETRII EFICIENȚEI

Inainte de 1948 era o făbricuță a unuia Friederich, care producea mori. Muncă anostă, rudimentară. Patronul spun muncitorii mai in virstă, se pricepea ca nimeni altul să facă afaceri necurate : să ia de la țărani mașini vechi, să le „reintinerească" de ochii lumii și să le revindă drept noi.

Apoi a fost anul 1948, cînd din mai multe ateliere comasate, s-a creat o uzină în curs de dezvoltare. O unitate de pionierat a industriei electrotehnice. Anii. deceniile au trecut și un intreg cvartal e la ora actuală deținut de uzina care se numește Electromotor. De fapt ce e **azi** Electromotor ? O marcă industrială, o unitate de prim ordin a Timișoarei ?

Despre acest „azi" inginerul Dimitrie Manolescu, șeful serviciului de pregătire a fabricației, poate spune lucruri revelatorii : „In trimestrul I al anului au fost introduse in fabricație peste 10 tipuri de motoare. Aceste motoare au devenit competitive cu produse similare ale cunoscutelor firme Siemes A.E.G. din R.F.G. și Saurice din Franța.

Pentru prima oară în acest an s-au fabricat în producție de serie mare peste 14 tipuri de motoare monofazate, care au fost deja livrate în Iran, urmind ca alte loturi să fie expediate în R.F.G., Italia.

A venit pentru perfectarea contractelor o delegație din R.D.G., care, apreciind în mod deosebit nivelul tehnic al fabricatiei și calitatea motoarelor, oferite la parametrii superiori, a avizat de indată contractarea. Ba, mai mult, a autorizat Electromotorul să marcheze motoarele cu marca de calitatea I !

La desfacere — ,export", inginerul Ion Ardenean imi oferă o listă cu cele peste 40 de nume ale țărilor, din toate continentele lumii, unde ajung produsele uzinei : Anglia, Singapore, Japonia, Australia, China, Danemarca, Venezuela, Cuba, Israel, Franța, Polonia, U.R.S.S., Austria. Comenzi multe, unele terminate în avans, iar în semestrul I, o depășire de peste 2 milioane lei valută. Și nici o reclamație !

Scrisori care încep cu : „Vă mulțumim pentru buna colaborare" și se încheie cu : „Vă dorim intotdeauna curaj și planuri îndrăznețe, sănătate și vie activitate".

La Electromotor, am discutat cu muncitori, maiștri, tehnicieni și ingineri și am surprins in biografia lor o trăsătură distinctă, aș zice o permanentă : atașamentul față de uzina în care lucrează. Romulus Milea, șeful secției 11 prelucrări mecanice, a venit în uzină acum 24 de ani. Avea pe atunci abia 19 ani. A lucrat în toate atelierele, a devenit tehnician. Il întreb — fiindcă știu că a fost în străinătate — dacă a reținut vreo impresie referitoare la produsele uzinei. „Da, zice, la Tirgul internațional de la Cairo, din cele 35 de firme venite din 18 țări ale lumii, 20 au prezentat motoare electrice. Ale noastre au fost cumpărate pe loc. Și-n urma acelui tirg am observat că au crescut cerințele la export pentru produsele noastre din partea Egiptului. Știți, ei preferă motoare în construcție tropicalizată. Pavilionul românesc a primit atunci mențiune din partea direcției tirgului".

Vreau să știu în ce limbă a tratat și Romulus Milea îmi spune că în engleză. A urmat el în uzină, mai de mult, un curs și-a mai învățat și de unul singur. „Dar cinci zile n-am avut curajul să deschid gura. Apoi m-am descurcat mulțumitor în conversații uzuale. Am învățat chiar și puțină arabă, o, ce călătorie minunată ! Sfinxul, piramidele, 24 de km cu mașina în deșert. Ore întregi am stat în muzeu. Am văzut mumii de faraoni, mii de sarcofage, statuia împărătesei Nefertiti. sculptată în alabastru". Și nu v-a fost dor de casă ? mai vreau să știu.

„Vedeți, tocmai asta era. După cîteva zile ne-a apucat așa pe toți românii o stare de melancolie. Nu ne găseam locul. Eram cuprinși de neliniște. Mă întrebam : „mi-e dor de soție de copii ? Mi-am dat seama că de toate la un loc, mă apucase un dor aprins de țară. Dacă se putea — și cineva mi-ar fi spus, du-te, pe loc mi-aș fi făcut bagajele. O dată, pe stradă, m-a oprit un bărbat, care mi s-a adresat în cel mai neaoș dialect ardelenesc : dragă prietene, nu te cunosc, nu te-am văzut, niciodată, dar văd că ești român, porți o insignă cu tricolorul pe rever, dă-mi-o, te rog s-o duc cu mine în Kenya, acolo am fost trimis pentru doi ani. I-am dat-o, ce era să fac, și inginerul acela nu plecase din țară decît de două zile ! E un sentiment nemaipomenit dorul de patrie. Am cunoscut acolo un tînăr român, ce urma facultatea, care cum avea un minut liber fugea la noi, la hotel. Duminica stăteam împreună de la 8 dimineața pînă la ora 11 noaptea. Și sentimentul acela din noaptea reintoarcerii ! Clipeau luminile, zburam cu avionul deasupra Dunării și mie mi se părea că aici la noi și luminile ard altfel. Parcă plecasem de douăzeci de ani" !

Trec prin hale, prin ateliere și pretutindeni e zumzet și forfotă, sînt zile pline acestea, zile de august fierbinte. Strunguri automate, ștanțe automate, impregnare automată, uriașe miini mecanice care transferă rotoare. La „bobinaj" soții Mihai și Magda Heșfelan. „Eu — îmi spune Mihai — am venit la Electromotor în 1951. Aici am învățat meseria de strungar. Inainte am fost pe rind bucătar, cioplitor în piatră. Eram cinci frați, tata lucra cu ziua. Noi ne angajam care pe unde puteam. Da, eu acuma nu mai plec din uzină, că aici e locul meu și lucru cu drag fiindcă Electromotorul nost' are renume bun în toată lumea".

— Nici eu, adauaă Magda, soția sa. Sint bobinatoare. Muncesc în fabrică din 1950 și mă simt ca într-o familie. Ca acasă. Am fost operată și, cînd m-am întors, maistrul, colegii au fost toți așa de drăguți cu mine, de parcă îmi erau părinți.

Mă privea o tînără care parcă ar fi spus și ea ceva. Cine e, întreb ?

— Fiica noastră, Maria. Am adus-o și pe ea aici, după ce-a terminat opt clase. A ținut să învețe meseria mea. Acum lucrăm în același schimb. Dar asta nu-i tot. Imediat vine și ginerele meu. Pînă acum am fost trei în uzină. Acum sîntem patru din aceeași familie. Maria s-a căsătorit cu Grigore Săraru, bobinator și el, băiat bun, membru de partid. Tînărul e în uzină din '65. A făcut profesionala, intre timp, a terminat și armata. „Mă gîndesc să mă înscriu și eu, dacă se poate, la școala de maiștri. Să știți că mai am un frate aici, Florin, care muncește la montaj".

Mihai Heșfelan îmi spune că și-au construit o casă frumoasă cu ajutorul întreprinderii, că au mobilier, grădină și de toate cele. Acum trec pe la CTC, unde inginerul Eugen Domilescu îmi arată xeroxul unei scrisori. Spicuiesc cîteva rînduri : „Vă rugăm să primiți mulțumirile conducerii Inspectoratului general de stat pentru sprijinul acordat la elaborarea studiului de îmbunătățire a calității electromotoarelor fabricate de uzina Electromotor — Timișoara, pentru locomotivele electrice realizate de uzina Electroputere din Craiova. Vom lua măsuri pentru difuzarea studiului și la alte fabrici din țară. Semnat : ing. Dumitru Niculescu, inspector general de stat pentru controlul produselor".

La „autoutilare" îl întîlnesc pe tînărul inginer proiectant Mihai Bachi. S-a format și el în uzina aceasta. în 1959, strungar. Azi, inginer. Domeniul în care muncesc, declară el, e foarte interesant și atrăgător. Pune foarte multe probleme, dar oferă și maxime satisfacții morale.

La începutul documentării și după aceea am trecut prin biroul inginerului Ioan Maroșan, directorul comercial al uzinei, el însuși cu o vechime de mai bine de două decenii. Îmi spune : „Ați văzut cea de-a dintii hală, construită în anii următori lui '48. Apoi pe cea de-a doua. A treia e mai mare ca prima. Priviți, pe geam, cea de-a patra se termină curînd și e de două ori mai mare ca prima !

Știți că noi transferăm acum micromotoarele necesare bunurilor de larg consum la alte uzine din țară și ne profilăm pe produse de motoare electrice monofazate și trifazate. În decursul acestor doi ani, 1972—1973, se dublează capacitatea uzinei noastre. Grupul de cercetători condus de inginerul Dan Teodorescu a realizat instalația de climatizare pentru sectorul de zootehnie. Pe baza acestei invenții s-a creat o secție care este în măsură să satisfacă toate cerințele pieții interne în acest domeniu.

— Sîntem în 1973. Cum vedeți Electromotorul în anul 1980, de pildă ?

— O întreprindere pilon a industriei noastre naționale, care să se ridice la nivel mondial, capabilă să satisfacă cele mai exigente solicitări ale beneficiarilor externi. Sîntem convinși că așa va fi !...

VALENTINA DIMA

SENTIMENTUL CONSTRUCȚIEI

... Păstrez în memorie un fapt care mă tulbură mereu. Am văzut un album ...

Albumele au o istorie a lor. Un album de familie, cu poze de pe vremea cabrioletei, a felinarelor cu gaz și a gramofonului ar mai putea fi un prilej de nostalgie — tirziu, spre anii albi ai vîrstei. Dar un album de șantier, cum am văzut eu, cu imagini din vremea maghernițelor cu tavanul coșcovit și ploaia picurînd în strachină — în nici un caz nu te mai poate înduioșa ; ci te tulbură și te îndeamnă să meditezi. În cazul bunicii, trecutul are, sigur că da !, un farmec al său : eh, rochia de bal și tramvaiul cu cai ... Dar celălalt trecut ,cu ulițe gloduroase și coșmelii cîrpite, nu mai naște o lacrimă în colțul genei. În fond, după ce să plîngi ?

Am văzut albumul orașului meu nu prea îndepărtat, azi inexistent : acea Timișoară care era — pe locul unde acum e „Circumvalațiunii" și „Calea Șagului" și „Tipografilor" — o Timișoară a mahalalelor cu ciini pripășiți și vînzători ambulanți. Am văzut albumul și, intorcîndu-i paginile, una cîte una, mă gîndeam ce repede se scrie istoria acestor ani. Mă gîndeam că, iată, n-au trecut bine decît vreo cîțiva ani și filele albumului acesta au deja aer de muzeu. Mă gîndeam in ce chip să-i povestesc fetiței mele, prietenelor ei din „Tipografilor", ce era, nu prea de mult, în această margine de oraș ...

Albumul, care mă tulbură, l-am văzut într-un șantier cu un nume frumos : Combinatul de case — și faptul mi s-a părut încărcat de semnificații, pentru că acest șantier, cel mai mare și cel mai bun din Trustul de construcții-montaj Timișoara, are o cotă preponderentă de contribuție în salba de cartiere care flanchează orașul !

De fapt, sînt atîtea lucruri, de o covîrșitoare importanță pentru viața noastră de toate zilele, lucruri pe care le considerăm normale — de altminteri, așa și sînt : normale — dar la care, cred, ar trebui să medităm, cîteodată, ceva mai îndelung. Cu ele ne-am obișnuit atît de mult, de parcă ar fi existat din totdeauna. Dar n-au fost. Dovadă — pozele albumului despre care vă povestesc : coclauri, înecate în praf, nici vorbă de „utilități", adică apă, canal, lumină electrică.

De fapt, ne-am obișnuit să vedem, zilnic, macarale la Timișoara. Ne-am obișnuit — și nu ne mai miră, nu ne mai surprind blocurile care, afectiv, apar — blocuri cu apariție lunară. Iată de ce mi se pare că aș putea numi toate acestea zicînd că ne-am obișnuit cu un sentiment al construcției ! și că am deprins gustul temeliilor.

MIREL BRATEȘ

Simultan cu IRINA și BENONE

Pe IRINA LOGHIN și BENONE SINULESCU i-am cunoscut cu prilejul unui turneu prin țară.

– Cînd ați descoperit muzica populară, Irina Loghin ?

– Eu m-am născut cîntind.

Benone Sinulescu o completează :

– Eu am crescut cîntind...

– Irina Loghin, v-am văzut adesea pe micul ecran filmind în casa părintească. M-a impresionat chipul mamei dv., foarte expresiv. Iubește mult cintecul ?

– Mama nu mi-a spus niciodată că sint grozavă. Cind ea spune că nu-i place o melodie, acea melodie nu prinde la public.

– Ce impresie v-a făcut orașul Timișoara, Benone Sinulescu ?

– Timișoara e cel mai frumos oraș din țară, dar intrebați-mă și ce nu mi-a plăcut.

– Ce nu v-a plăcut ?

– Deservirea în localuri.

– Se vorbește, în ultima vreme, Irina Loghin și Benone Sinulescu, tot mai mult despre poluarea folclorului. Ce părere aveți, există acest pericol ?

Cei doi răspund aproape în același timp :

– E o falsă problemă. Nu credem in poluarea folclorului.

Benone continuă :

– După unii, dacă nu se mai poartă opinci, sau dacă iia tradițională e făcută din alt material, inseamnă poluare. Eu cred că folclorul trebuie privit cu alți ochi și atit.

– Ca să oferiți spectatorilor, auditorilor, clipe de desfătare, munciți mult, Irina Loghin ?

– Colindăm mult cu magnetofonul prin sate, să adunăm cîntece.

– Sîntem asigurați pentru un an de zile, spune Benone. Irina Loghin revine :

– La Institutul de folclor nu există atita material inedit cit am cules noi.

– Ce părere aveți de emisiunea TV. „Floarea din grădină" ? Răspunde Benone Sinulescu :

– Tinerii soliști, poate și pentru că sint foarte tineri, nu au personalitate, imită prea mult.

– Eu am remarcat o olteancă, pe Maria Apostol, spune Irina.

– Succesul rapid, laudele nemăsurate, zice Benone, duc uneori la vedetism. E cazul Elenei Munteanu, promovată și ea tot la... Steaua fără nume

– Mie personal mi-a plăcut.

– Voiam altceva să spun, de fapt, motivează Benone.

– Păstrați autenticitatea textelor, Benone Sinulescu ?

– Da, respectăm textul original. Foarte rar intervenim in text. De obicei intervenim atunci cind e vorba de un cîntec cu un text anacronic. Dar notați așa : nu intervenim in text.

– Ați dat concerte și in alte țări...

– Desigur.

Și țările sint enumerate de cei doi pe rind.

– U.R.S.S., Austria, Bulgoria, Italia, Iugoslavia,

– Elveția, Israel, Suedia, Norvegia, Finlanda, Belgia ..

– Să nu uiti, Benone, de Mongolia.

– Exact, unde am fost primiți extrem de cald.

Dar ca discuțiile să nu răpească prea mult timp celor mai îndrăgiți soliști de muzică populară, Irina și Benone, pregătesc un final relaxant :

– În afară de cintec ce vă place, Benone Sinulescu ?

– Tenisul.

În timp ce bănuiesc doar că Ilie Năstase e idolul unui alt idol, Irina Loghin răspunde și ea la aceeași întrebare :

– Mie imi place patinajul.

...Și zîmbetul ei răscolitor, pe care-l știu atit de bine, ne copleșește pe toți trei.

– Vă mulțumesc, Irina Loghin și Benone Sinulescu, și să duceți mai departe în sufletele oamenilor comorile folclorului nostru muzical.

Convorbire realizată de

ION VELICAN

---

epigrama

E. PETROVANU

Născut la Galați, la 23 August 1898. De profesiune inginer silvic. A publicat un volum de epigrame la editura LITERA (1971). Membru al cenaclului „Cincinat Pavelescu" din București.

Soarelui

În smircuri și rovine
De murdărie pline,
El razele-și trimite
Și nu se compromite !

Felicitări unui poet

De ziua ta, copile,
Atita ți-am dorit :
Să ai atîtea zile
S-ajungi să fi citit !

Mingei de fotbal

E bătută, e gonită,
Murdărită, terfelită,
Dar în poartă de-i intrată,
Este foarte onorată.

Unei frumoase

Exclam acum,
Uitindu-mă la tine :
Nici Rrembrandt
Nu te-ar fi „pictat" mai bine !

Omul și opera

Nu vă spun un lucru nou –
Ambii zac în veșnicie :
Scriitorul în cavou
Opera în librărie !

NARGHITA: „Vin din România și mă înapoiez în România"

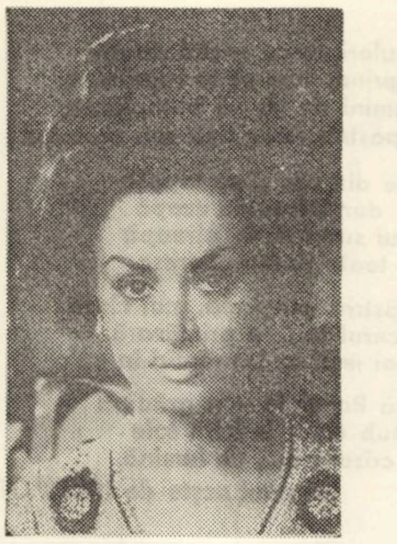

După doi ani și jumătate de turnee în străinătate s-a reintors acasă Narghita, interpreta româncă de muzică indiană, considerată un fenomen unic în arta europeană. A fost în Iugoslavia, Cehoslovacia, India (1 an de zile), Iran, Iordania, Siria, Irak, Liban, Kuweit (primul artist român în această țară), Egipt, Turcia, Grecia, Italia. A venit să-și vadă țara, familia, prietenii, pentru că, peste tot, menționează : Vin din România și mă înapoiez in România.

– De unde această pasiune pentru muzica indiană ?

– Vă mai amintiți de filmul Vagabondul **cu Raj Kapoor și Nargis ? Fermecată de muzica din acest film, am vrut să demonstrez că ea poate fi interpretată și de altcineva din afara granițelor Indiei. Dar cu cite eforturi. La inceput am fost privită cu neîncredere. Singurul care m-a înțeles și mi-a dat incredere a fost publicul ; care, dacă te ascultă și te simte e foarte mult pentru tine, artist.**

– Dintr-o necunoscută ați devenit, așa cum afirmă un ziar indian : Un fenomen unic muzical. Cum s-a ajuns aici ?

– În primul rind printr-o muncă infernală. Trebuia să învăț limba hindi, cîntecele și dansul indian. Apoi dorința de a cînta în fața fostului președinte al Indiei Krishnan, aflat în vizită in țara noastră, în anul 1965.

– Sînteți optimistă ?

– În general, da. Și cu cit greutățile pe care le-am de invins sint mai mari.

– Revenind la celebritate. Ce-a mai urmat ?

– În continuare studiu și apariții in spectacole. Apoi am fost invitată în India, pe timp de 1 an de zile, pentru a mă perfecționa și da spectacole. Cu acest prilej am avut ocazia de a o cunoaște personal pe d-na Indira Gandhi, care m-a incurajat și mi-a spus : „Cu părere de rău sinteți artista care reprezentați India peste hotare". Totodată m-a rugat să nu cint in restaurante și cluburi de noapte, lucru pe care nu l-am făcut și nu-l fac.

– Cite melodii cuprinde repertoriul dv. ?

– Peste 300. Majoritatea aparțin celor mai buni compozitori moderni din India, preferințele îndreptindu-se către creațiile lui SHANKER și JAIKISHAN, autorii muzicii filmelor Vagabondul și Articolul 420. **Acești compozitori, considerați ca „unice genuri", „cu viață" au compus muzica la peste 200 de filme. Și un amănunt : cind au compus muzica filmelor susamintite erau in vîrstă de 13 și respectiv 14 ani.**

– Cit durează un spectacol ?

– În India 3–4 ore, iar in celelalte țări o oră, o oră și jumătate.

– Apariția în unele țări europene s-a bucurat de aceeași receptivitate ?

– N-aș putea spune. Comparind cu India, unde mă simt cel mai bine cind cint, in unele țări, chiar și la noi, sint privită mai mult spectacular.

– Ați apărut și intr-o serie de filme. Doreați așa ceva ?

– În India toate filmele sint muzicale, iar actrițele care au roluri dramatice, in partea muzicală sint dublate de una și aceeași voce : Lata Mangeshkar. **Este vocea națiunii, cintă de 10 ani și are peste 40.000 de imprimări. S-a spus că nimeni nu va cinta ca ea.**

– Și totuși, un ziar indian n-a pregetat să vă numească : „Narghita, un fenomen, un miracol", iar la cel de-al 19-lea Festival al filmului indian ați primit Premiul pentru cea mai bună interpretă **a cintecelor indiene.**

– ...

– Și care a fost filmul pentru care ați primit această distincție ?

– Cea mai mare fericire, **in care apar in triplă ipostază : actriță, cintăreață și dansatoare. Caz unic în filmul indian. Am avut această ambiție de a demonstra, că o româncă poate face și imposibilul.**

– Ce urmează după această vacanță ?

– Voi pleca in India pentru a filma intr-un documentar artistic : „Arta indiană prezentată de o româncă" **realizat de casa producătoare** Laskhmy intreprise – Bombay. **Voi interpreta 12 melodii, 6 clasice și 6 moderne, filmul difuzindu-se in intreaga lume.**

ION PASAT

MIGUEL ANGEL — ASTURIAS

Mari depărtări aici se-îngemănează

MARI depărtări aici se-ngemănează
în venele pămîntului sfințit
de cînd, prin veacuri au călătorit
cum piscurile — uneori — visează . . .

Ce domn își culcă fruntea lui vitează
întors din bătălii nebiruit
cu pana frunții lui a zugrăvit
tabloul românesc ce scînteiază . . .

Culorile, în aerul curat
ca dintr-un nimb solar s-au scuturat
și muzica îți spune aici tot ce vei

Primi în dar, mai mult decît ai dat
căci peste zidul veșnic al Sucevei
stă noul Cid cu arcul încordat !

Cel care a plîns pe acest pămînt străin

CEL care-a plîns pe-acest pămînt străin
cu fruntea-ncinsă de sublimul laur
într-un amar exil pe-acest coclaur
spori cu plînsul Pontul Euxin ;

Indepărtat de clasicul tezaur
al Romei cu surîs diamantin
aici, printre străini, ca un rubin
a strălucit cu peana lui de aur ;

Inviforat, stingher, ținutul nordic
nu i-a ucis al visurilor portic
de fiecare pas sculptat în mers

Ovidiu, fără nimeni lîngă dînsul
divina limbă o spori cu plînsul
care de-atunci răsună-n univers !

Porumbul întîlnit în România

PORUMBUL întîlnit în România
cu glas de sud verde mi-a vorbit
de-ai mei, de vînători, de pescuit
purtîndu-le, prin secole, solia ;

Bărbosul meu porumb nebiruit
s-a împletit aici cu omenia
și, într-o cupă, toată bucuria
guatemaleză mi s-a oferit.

Aici — Carpații — inimi de putere
pulsează sînge albastru în artere
sub cerul spintecat de verticala

Tăcerii ce-și topește-n noapte plumbul
și cum se logodiră cu porumbul
văd România și Guatemala !

PRIETENI PE TOATE MERIDIANELE

NICOLAE CEAUȘESCU
Romania taistelussa edistyksen, yhteistyön ja rauhan puolesta
Nicolae CEAUSESCU
CEAUSESCU
Scritti scelti
1971
Edizioni del Calendario
NICOLAE
CEAUSESCU
El pensamiento de paz de una sociedad contemporánea
CEAUSES

„Primirea caldă și cordială pe care v-au făcut-o cetățenii țării noastre reflectă sentimentele sincere de simpatie și prietenie pe care popoarele Iugoslaviei le nutresc față de poporul român, precum și stima față de dumneavoastră, tovarășe Nicolae Ceaușescu, om de stat și conducător de partid eminent al României socialiste".

IOSIP BROZ TITO

„Curajul și clarviziunea dumneavoastră permit României să privească cu încredere aceste desfășurări și fac din țara dumneavoastră un interlocutor deosebit de prețios în problemele europene".

JEAN DE LUXEMBURG

„Consider extrem de valoroase realizările României și acord cea mai înaltă prețuire atitudinii președintelui Ceaușescu față de problemele încă nerezolvate, intențiilor și speranțelor sale de viitor".

HAROLD WILSON

„Mulțumim din toată inima pentru reafirmarea de către dumneavoastră a sprijinului ferm pe care ni-l va acorda partidul, guvernul și poporul român. Delegația noastră de partid și de stat vă urează noi succese. Știu foarte bine că dumneavoastră ați obținut deja succese mari. Aveți un ritm de creștere foarte mare și dezvoltați acum activitatea în toate domeniile".

FAM VAN DONG

„Personalitatea președintelui României, Nicolae Ceaușescu, este o forță care va intra în istorie ca omul care a extins granițele independenței României cu o îndrăzneală ce a uimit întreaga omenire".

„THE JAPAN TIMES"

„Stimăm foarte mult țara și poporul român. Noi avem o înaltă stimă față de lupta dumneavoastră pentru independență, față de sacrificiile pe care le-a făcut poporul dumneavoastră pentru a-și păstra suveranitatea de stat și față de eforturile făcute de poporul român pentru a instaura dreptatea economică și socială, progresul în țara dumneavoastră și pe continentul european".

ZULFICAR ALI BHUTTO

„România și Austria sînt, în egală măsură, interesate de problematica securității și cooperării în Europa. Iar acest interes comun constituie o bază binevenită pentru dezvoltarea relațiilor dintre cele două popoare ale noastre".

R. KIRCHSCHLAGER

Sonete pentru România

Să smulgi din inefabilul adînc

SĂ smulgi din inefabilul adînc
argintăria mutelor sertare
îți trebuie un braț de estuare
cu cerul ca un paloș la oblînc ;

Ca o spirală de mărgăritare
în van se sbate peștele nătîng
năvoadele în jurul lui se strîng
foșnind dintre viclenele hotare ;

Pescarii ca morunii, nu se-ntreabă
ce prețuri pune sprintena podoabă
întruchipînd inele și brățări

Pe marea ce-și golește-ntr-una scrinul
sărind s-ajungă mai ușoară crinul
din pletele ăstei frumoase țări.

Vîntul ce adună norii se scufundă

VÎNTUL ce-adună norii, se scufundă
în propriile marmuri, ca-ntr-un plaur
cu alge și cu pești subțiri, de aur
în adîncimi subtilizați de undă ;

N-ai cum să scapi de lacomul balaur
de cupa-mbrățișărilor profundă
și soarele ancorează, să se-ascundă
de jocul orb, în veștedul coclaur

Dar vîntul ori și cît ar vrea, nu poate
să ia de plete valurile toate
și să le poarte-n armistițiul larg

În goană se înalță, să despoaie
ca pe un trup de fată plîns de ploaie
incandescentul soarelui catarg

Cu ce culori, în ce cristal de apă

CU ce culori, în ce cristal de apă
să te cuprind, cum să te zugrăvesc
cu ce lumini de vis să te-mplinesc
cum îți păstrez imaginea sub pleoapă ;

Cometele din păr ți se topesc
în mare, dar talazurile scapă
a trupului suveică, de sireapă
pe care toate florile-nfloresc.

Așa-ți păstrez imaginea, mai clară
decît e cerul tău de primăvară
cînd mi-ai ieșit cu trandafiri în cale

Frumoasă Românie — o grădină
vibrînd sub cerul fericirii tale
ca alba crizantemă, de lumină.

In românește de ION POTOPIN

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația — Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

• SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC • SERIE NOUA • ANUL XXIV

• TIMIȘOARA • JOI, 30 AUGUST 1973 • NR. 35 (288) • 12 PAG. 1 LEU •

eveniment

Pentru triumful progresului și păcii

Opt state latino-americane Cuba, Costa Rica, Columbia, Venezuela, Ecuador, Peru, Chile și Argentina primesc, incepind cu aceste zile de august, vizita președintelui Consiliului de stat al României, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Punind in centrul politicii sale externe principiile independenței și suveranității naționale, a egalității în drepturi și a neamestecului în treburile interne, a avantajului reciproc România acordă un loc de primă importanță întăririi și dezvoltării prieteniei și colaborării cu toate țările socialiste, deasemenea, colaborării și solidarității cu țările care, eliberîndu-se de exploatare și asuprire colonială, și-au luat soarta in propriile miini, cu toate popoarele care luptă pentru dezvoltarea lor liberă, independentă.

Bazindu-se pe o frumoasă tradiție, legăturile politice dintre România și statele latino-americane cunosc astăzi o continuă dezvoltare. Concomitent se intensifică schimburile comerciale, precum și cooperarea economică și tehnică.

Așteptată cu un deosebit interes, vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu in unele țări din America Latină începută zilele acestea in Republica Cuba constituie o nouă și importantă contribuție la dezvoltarea prieteniei și colaborării dintre țările noastre spre binele tuturor popoarelor, al cauzei progresului și păcii. Acest eveniment istoric se inscrie după alte momente remarcabile din evoluția ascendentă a relațiilor României cu țările latino-americane, marcate de convorbirile pe care le-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu cu conducătorii unor state, precum și de intîlnirile cu oamenii politici din aceste țări care au vizitat România.

Actualele întîlniri și convorbiri, pe care șeful statului nostru le are cu conducătorii statelor pe care le vizitează, cu oamenii politici, cu reprezentanți ai opiniei publice deschid ample perspective intensificării relațiilor reciproce în cele mai variate domenii, creează un cadru larg ridicării lor pe trepte superioare, servind interesele fundamentale de progres și pace ale popoarelor noastre, aducîndu-și contribuția la cauza păcii și destinderii internaționale, a colaborării între toate țările lumii.

ORIZONT

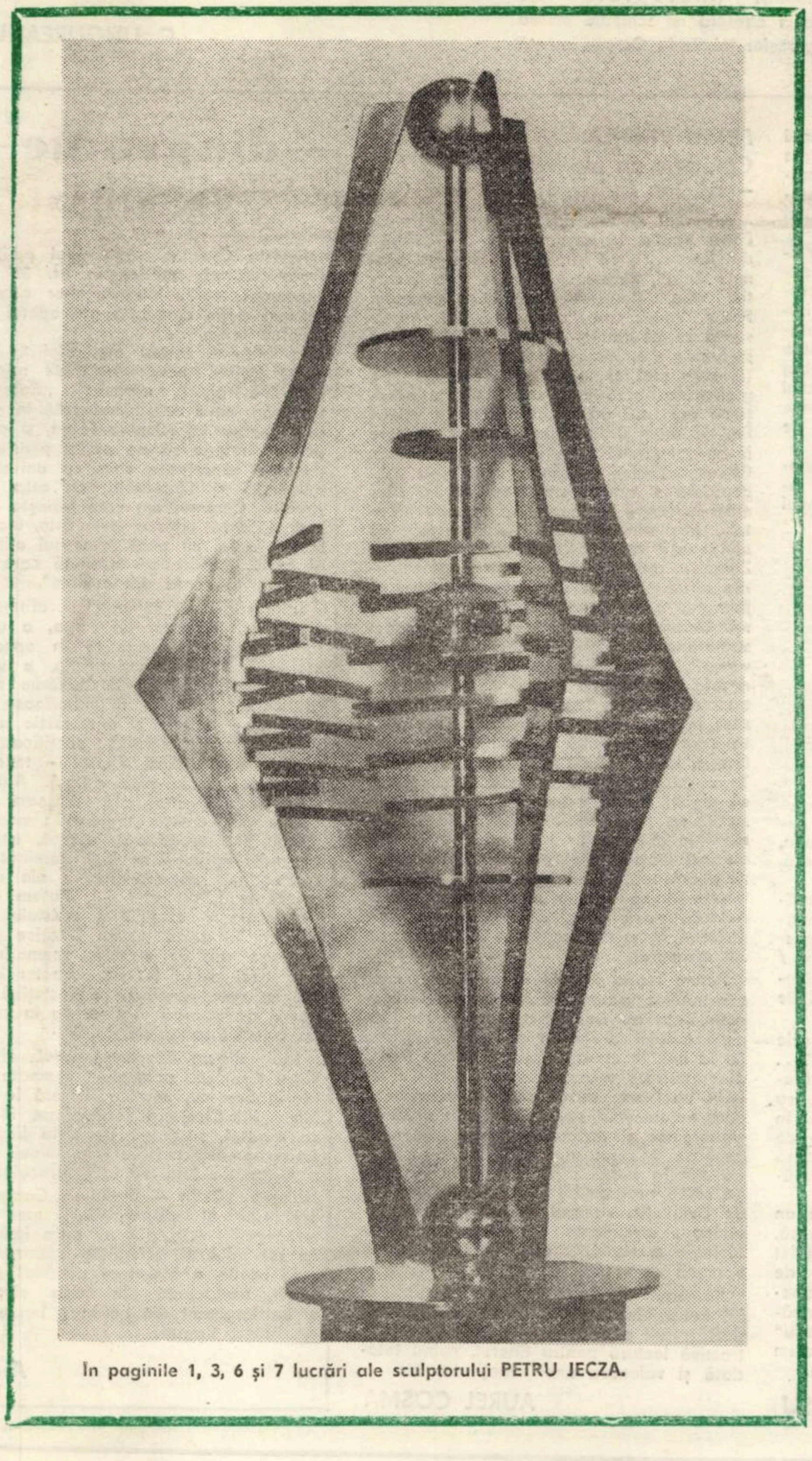

In paginile 1, 3, 6 și 7 lucrări ale sculptorului PETRU JECZA.

convorbiri

Cu prof. dr. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

directorul Institutului de istorie „N. IORGA" din București

Sintem in biroul lui Iorga, in clădirea institutului ce poartă numele marelui istoric, de pe Aleea aviatorilor. **Portretul savantului, – pe un soclu de marmură, – iar un ceas de birou, cîndva dăruit lui, continuă și acum, după atitea decenii, să urmeze „lung'a timpului cărare".**

Interlocutor : prof. dr. Ștefan Ștefănescu, director al Institutului „Nicolae Iorga" și președinte al secției de istorie și arheologie a Academiei de științe sociale și politice. Și – pentru că ne adresăm unui reprezentant al generației de istorici formați în anii socialismului, mi se pare firesc să formulez o primă intrebare, tocmai cu privire la sensul contribuției acestei generații la cunoașterea trecutului nostru național.

– Cred că definitoriu pentru contribuția generației mele este efortul permanent de regîndire a procesului istoric național de pe pozițiile militante și ferme ale marxismului creator, deci cu grija de a realiza acea istorie de care clasa conducătoare a societății noastre, clasa muncitoare, are nevoie.

Principala contribuție mi se pare a fi reluarea publicării surselor istoriei noastre naționale intr-o serie completă, pe care, cu excepția colecției Hurmuzaki, nu o avem. Acum doi ani, institutul nostru a primit însărcinarea de a coordona realizarea unei colecții de izvoare privind „Mileniul tăcerii". Pînă acum, din colecția „Fontes Historiae Dacoromanae", au apărut două volume, iar materialele pentru secolele X–XIV se află în pregătire, cu colaborarea specialiștilor de la alte institute. Colecții ca : Documenta Romaniae Historica, Inscripțiile medievale ale României, Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris, Cronicile medievale ale României, Cronici turcești privind țările române, Călători străini despre țările române, Documente privind istoria României, ș.a. contribuie la o mai bună cunoaștere și definire a modelului de feudalism românesc. Prin aprofundarea cercetării problemelor majore de istorie națională, folosind tehnici și metode moderne, prin înmulțirea studiilor de istorie universală se va asigura în următorii ani o mai deplină racordare a realizărilor istoriografice cu nevoile sociale și științifice ale epocii noastre, o mai strînsă legătură a cercetării istorice cu sarcinile generale, curente ale frontului ideologic din țara noastră.

– Ați participat la numeroase congrese și reuniuni științifice internaționale. Sintem azi mai bine cunoscuți – ca popor – peste hotare ?

– Sintem mai bine cunoscuți, întîi de toate, ca reflex al politicii externe principiale de pace și colaborare cu toate statele, pe care o duce, cu atita consecvență, partidul nostru, statul nostru. In urma vizitelor președintelui Consiliului de Stat, tovarășul Nicolae Ceaușescu, in diferite țări ale lumii se ivesc numeroase cereri de a furniza date și informatii despre istoria noastră națională.

Apoi, prin relațiile pe care le avem, statornicite cu istorici din numeroase state, reușim să facem mai bine cunoscute țara și poporul nostru.

– In ce mod se diversifică această colaborare externă ?

– Folosim o gamă intinsă de forme in colaborarea noastră externă, de la simpozioane, la colocvii și congrese, pînă la schimburi de publicații. Dar interesul străinătății față de istoriografia românească se manifestă prin cereri de reviste, informații și microfilme. Dar in problemele pe care le impune acțiunea de cunoaștere a țării peste hotare – devin importante, după opinia mea, citeva jaloane : întîi este necesară o afirmare limpede și argumentată a punctelor noastre de vedere, capabilă să spulbere fie unele prejudecăți sau vicii de infor-

VALENTINA DIMA

(Continuare in pag. a 10-a)

cronica literară

1) Ultimii ani au impus, cu autoritate, numele unor publicişti de primă mărime. Despre Adrian Păunescu, cel mai important dintre ei, s-a scris, dar aproape nimeni n-a acordat atenţia cuvenită cărţilor lui Mihai Stoian ori intervenţiilor, întotdeauna excepţionale, ale Ecaterinei Oproiu. Ca şi nuvela, ca şi romanul, publicistica presupune talent aparte, specializare, „idei fixe". Un publicist fără „idei fixe" e un funcţionar oarecare demn de orice meserie. Un publicist care nu poartă în vîrful condeiului, adoraţia, negaţia, mînia sau entuziasmul, înnegreşte hîrtia de pomană.

„Ultimul val" al publicisticii noastre, a scos foiletonistul din fotoliul rigid al frazei încheiată la toţi nasturii, sobră şi (din punct de vedere al subiectului-autor) de o înduioşătoare neutralitate. Voga reportajului anchetă, şi nu numai ea, a adus pe tapet stilul oral, cu o coloratură mai mult sau mai puţin ironică. Intervievatul nu mai e zeu, „anchetatorul" are păreri proprii şi, de ce nu, obsesii.

Noul val, deci, a impus „stilul ironic", observaţia acută, verbul viol, surprinzător, şocant. Pe urmele Ecaterinei Oproiu, noul val a pus pe piaţă tot felul de dantelute, cordele şi frou-frou-ri reportericeşti, (dintre cele care fac viaţa cititorului agreabilă) dar şi o cantitate de sinceritate şi adevăr care îl onorează. Publicistica a devenit o profesiune, publicistul, o personalitate. Istoria prozei actuale trebuie să însemne, în loc de onoare, numele lor.

2) Nimeni, deci, nu are nici un motiv să se îndoiască de locul de pe panoul de onoare al lui Radu Cosaşu. Publicist de excepţie (mai ales în ultimii ani) Radu Cosaşu nu s-a prea putut plînge, vreodată, de lipsa de atenţie a criticii. Activitatea polivalentă a Domniei sale (eseu cinematografic, reportaj, schiţă, nuvelă, roman, teatru) a fost remarcată întotdeauna chiar dacă — recunoaştem — tonul recenzenţilor (ori al cronicarilor) era cam sălciu, împănat cu fraze de circumstanţă. Pasiunea sa primordială — reportajul — (să facem o mică rectificare : Un August pe un bloc de gheaţă a primit un premiu important, deci o confirmare categorică) a contaminat stilul prozatorului.

Ultimul roman al lui Radu Cosaşu, „Maimuţele personale" caută tonul dur şi imaginea şoc. Supravieţuiri, poartă girul entuziasmului, franc exprimat, al lui Marin Preda.

3) Nici vorbă că „Supravieţuiri"-le se citesc cu mare plăcere. Stil frumos, ironii (cînd mai fine, cînd mai puţin fine), jovialitate, satiră şi umor şi amor, picanterie, frază alertă, fără poticneli, digresiuni moromeţiene, toate garantează succesul la un public în căutarea de literatură de agrement. Reporterul (publicistul) îi interzice prozatorului să descopere multe (de multe ori) personajele „în adînc", biografiile eroilor plutind pe suprafeţele odihnitoare ale senzaţionalului publicistic. Efortul autorului e de a descoperi, pe aceste suprafeţe plane, semnificaţii : şi nuvelele lui Radu Cosaşu se transformă volens-nolens, în literatură documentară. Aşadar, sîntem puşi în temă asupra felului în care se făcea gazetărie într-o anumită epocă, cum înţelegeau anumite personaje că trebuie să arate un reportaj, ş.a.m.d. Fireşte că precum toate cărţile de acest tip, efortul principal se îndreaptă spre dez-idilizare, spre sancţionarea, prin ironie, a idilei şi a galeşului romantism de serie. Eroul (deci reporterul-june), personalitate mereu înamorată, e pus, ca în tragedia clasică, între dragoste şi datorie. Spre deosebire de fanaticii lui Racine nu s-ar putea spune că personajul lui Radu Cosaşu cade pe altarele amorului şi ale datoriei. Dimpotrivă, iubirile (îndreptate spre fiinţe juste cu foarte mici abateri) îşi schimbă mereu direcţia. Tot interesul prozelor lui Radu Cosaşu constă în descoperirea unor temperamente adolescentine : cum arătau adolescenţii în acei ani eroici, cum scriau, cum iubeau, cine erau ei şi care era lumea lor interioară. Supravieţuiri propune documente. E proza unui foarte bun publicist, proză scrisă fără complicaţii, fără „tehnică". Rafinamentele ironiei aparţin unei experienţe şi unei vîrste. Radu Cosaşu se desparte de adolescenţa sa publicistică zîmbind. Hainele hippy ale Supravieţuiri-lor aparţin prozatorului matur, trecut, cu prisosinţă, prin toate hainele modelor literare.

Radu Cosaşu
SUPRAVIEŢUIRI
(Ed. Cartea Românească, 1973)

4. Dar să nu ocolim paginile forte ale acestei cărţi. Ele aparţin descripţiei ironic-nostalgice a unor medii sociale. Ele aparţin descripţiei adolescenţei eterne, patetică, voluntară, aberantă, fascinantă oricînd, fantastă întotdeauna. Perspectiva adolescenţei asigură cărţii linia de plutire ,unghiul ei de vedere — calitatea literară. Între ingenuitate şi candoare se deschide un teritoriu al acţiunii şi al aventurii, aventură imprevizibilă, desfăşurîndu-se sub steaua parodiei. Tonul parodic, predominant (al acestor istorii cu adolescenţi, cu familii mic-burgheze (şi vlăstare „dezrădăcinate") confesiunea răstălmăcită, inedite în proza noastră fac farmecul cărţii : „Sincer cu mine insumi, trebuia să admit că pu plecasem la Rozica dintr-un senzualism, invincibil şi nici dintr-o dorinţă grozavă de a înfrînge legile familiei mele mic-burgheze. Dimpotrivă. Îmi ajungeam mie însumi, eram prea timid şi prea pudic ca să nu-mi construiesc lesne o morală a abstinenţei avantajată şi de un acord profund cu morala proletară, care detesta prostituţia şi cultivarea ei. Nu cunoscusem femeia pînă la 18 ani, nici nu o doream, nici nu mă obseda, eroismul în acest domeniu mi se părea stupid — de fapt nici nu puneam problema în asemenea termeni patetici. Nu aici urma să ard sau să putrezesc — nu. Colegii mei trecuseră toţi pe la Rozica, în recreaţii se povesteau pe larg aventurile prin acele camere şi se făcea un rodnic schimb de experienţă, nominalizat, cu amănunte nu atît scabroase cît înfrigurate".

Aflată la intersecţia modelor, Supravieţuiri-le reprezintă un profesionist perfect stăpîn pe uneltele sale, capabil să confecţioneze din orice, literatură.

C. UNGUREANU

MARTA COSMIN
Cîinele şi gramafonul
— Ed. Cartea Românească, 1973 —

Cartea Martei Cozmin, nu ne poate face să rîdem, oricît de umoristice s-ar vrea toate cele cincisprezece povestiri. Căci umorul practicat în Cîinele şi gramafonul e apt pentru eventuale dramatizări destinate teatrului de amatori, Undei vesele şi, fără prea mari concesii, momentelor umortistice TV.

Nenumărate deci sînt căile umorului. Nu era nevoie chiar de o carte de peste două sute de pagini pentru a fi obligaţi să rîdem de tot ce i se poate întîmpla povestitorului şi nevesti-si (Angela, Nora, Monica, Lola, Octavia, Olivia, Aura, Irina), plus iubitele (Clara, Pamela, Zeiţa cu Taifun), plus mătuşile, plus soacrele, plus socrii, plus căţeii, plus pisicile şi tot aşa. Iată o mostră. Trei colegi de şcoală, facultate şi iubită (Clara care „avea figura angelică, conversaţia cerebrală, dansa ca o regină şi fuma ca un suitan") rămîn doi, căci unul se căsătoreşte cu Clara după obţinerea diplomei de inginer. Dar Clara îl părăseşte, fugind cu un dresor de lei şi lăsîndu-l într-o neagră mizantropie şi cu hotărîrea de a-şi pune capăt mizerabilelor zile. În momentul fixării pironului, unul din prieteni, povestitorul, intră pe geam şi vrea să-l salveze cu trei povestiri umoristice (Papagalul cu monoclul de ceară, Povestea zimbrului cu pistrui şi Povestea peştişorului de bumbac). Eşec, eşec, de trei ori eşec. După fiecare povestire sinucigaşul nu vrea să rîdă şi zice foarte critic şi just : „Nu rîde nici un cîine". Şi, totuşi, sinucigaşul nu se sinucide căci îl face să rîdă (N. B nu „literatura" amicului), ci o oală plină cu ciorbă sleită care se scurge pe umerii şi pieptul cămăşii acestuia „ca o veritabilă Niagară de borş". Subtilă artă poetică a întregii cărţi. Nu rîde nici un cîine, dar mi-te un om.

ANEMONE POPESCU

LIVIU CĂLIN
Suflet în spaţiu
— Ed. Cartea Românească, 1973 —

Cu o intrare de loc spectaculoasă în arena literelor româneşti şi o evoluţie lentă, lipsită de elemente imprevizibile, Liviu Călin, cu fiece volum nou apărut, îşi conturează cu discreţie profilul liric, definit de delicateţea sonurilor încercate în arpegii de scurtă respiraţie, dar sensibil modulate cu un rafinat simţ al nuanţelor. Fără a practica o lirică livrescă, Liviu Călin, îşi cheamă cuvintele tainicului său dialog cu miracolele vieţii sub semnul unei alese culturi poetice, ale cărei evidenţe sînt reliefate de matura stăpînire a mijloacelor de expresie predilecte, de austeritatea stilistică şi echilibrul compoziţional al poemelor sale.

„Suflet în spaţiu", volumul apărut la Editura „Cartea românească", îl desemnează pe Liviu Călin drept unul dintre înzestraţi ai poeziei de notaţie, îndelung iniţiat în tainele sugestiei metaforice şi plasat, cu o fericită finalitate, în intimitatea virtuţilor expresive ale unui subtil limbaj aluziv. Cele mai izbutite poeme ale noului volum sînt aburoase crochiuri, echivalenţe lirice inspirate ale unor stări fugare de spirit.

Caligrafia de o reală fineţe a elementelor asociative, de extracţe naturistă, încorporînd plurale sugestii ale freamătului mereu virginal al firii, conferă ţinuta neconfundabilă a versurilor lui Liviu Călin, surdinizata lor reverberaţie emoţională, ca în antologica „Transhumanţă"

Notaţia pregnantă a detaliului semnificant converteşte adesea obsesivul sentiment al timpului în imagini de o sugestivă concreteţe : „În ceasul de lîngă mine / O aud cum sparge ghindă / Şi sună cineva cu o bătaie de ramură / În pragul de stejar al casei".

Sau : „La mine / sub rădăcini / suie ciudate galerii / cu ferigi carbonizate"...

Un alt fel de „arheologie blîndă" (Petre Stoica), o arheologie sentimentală, cu nostalgice aduceri aminte, face poetul în ciclul „Remember", a cărui valoare o dă capacitatea de a crea o atmosferă densă în efluvii lirice cu diafane, tainice tresăriri.

„Atlas", ultimul ciclu, care se vrea un jurnal liric de călătorie, putea să lipsească, spre binele întregului, din volumul „Suflet în spaţiu". Notaţia nu mai are forţa de sugestie din ciclurile precedente, alunecînd într-un descriptivism exterior oricărei vibraţii autentice. „Suflet în spaţiu" rămîne, însă, cel mai reprezentativ volum de pînă acum al poetului Liviu Călin.

VICTOR RUSU

PETRU VINTILĂ
Călătorie pe planeta Zeta
— Ed. Ion Creangă, 1972 —

Romanul pentru tineret, publicat de Petru Vintilă la editura „Ion Creangă" din Bucureşti, cu titlul „Călătorie pe planeta Zeta", ne aduce surpriza unei tematici din domeniul ştiinţifico-fantastic. Petru Vintilă ne sugerează în captivanta sa povestire, o călătorie imaginară în lumea unor fiinţe cu un alt fel de viaţă, mult mai evoluată decît cea de pe globul nostru. Structura „de vis" a naraţiunii are însă un suport de ordin ştiinţific, cu date şi informaţii instructive, care îi dă romanului şi o valoare didactică. Cunoscînd bine regiunea unde şi-a trăit copilăria şi adolescenţa, autorul îşi situează acţiunea romanului la poalele Muntelui Mic din Banat. El îşi închipuie că aici exista misterioasa peşteră a zeului Zamolxe, unde îşi ascundeau dacii comorile de diamant şi aur rîvnite de romani. Romanii n-au putut descoperi decît aurul. Diamantele au rămas în ascunzişurile subterane. Zetanii, cunoscînd secretul, vreau să pună mîna pe acest tezaur. Au nevoie absolută de aceste diamante pentru aparatele de lansare, de care se folosesc în tehnica lor superioară. Pe planeta Zeta nu se află zăcăminte diamantifere şi astfel extratereştri, care împînzesc Terra cu aerodinele lor, vor să cucerească globul nostru, extrem de bogat în diamante de toate mărimile. Ducîndu-se pionierii în excursie la peştera zeului dacic, au fost luaţi prin surprindere de o farfurie zburătoare şi ademeniţi de fiinţele extraterestre să facă o călătorie fantastică. Această călătorie şi cele petrecute pe planeta Zeta sînt povestite aici într-un stil atrăgător.

Putem reţine imaginea autorului, care construieşte ipoteza că fiinţele de pe planeta Zeta au depăşit cu un avans de cinci milenii progresul ştiinţific şi tehnic de la noi. În urmă cu aceste milenii, cînd descoperiseră secretul fuziunii şi dezagregării nucleare, se aflaseră la alternativa unei autonimiciri sau salvări prin abolirea războaielor şi instaurarea unui stat unic pe bază de pace eternă. Ei au optat pentru soluţia bunei înţelegeri, care i-a dus pe calea progresului şi la nivelul lor înalt de civilizaţie. Autorul mai expune cu judicioase argumente diferenţele de ordin biologic şi fizologic dintre extratereştri şi oamenii de la noi.

Romanul acesta ştiinţifico-fantastic al lui Petru Vintilă oferă prin cursivitatea desfăşurării acţiunii sale o plăcută şi distractivă lectură pentru tineret, avînd totodată şi valoarea unei creaţii literare.

AUREL COSMA

diagrame

CRONICA

Revista Cronica, săptămînal politic-social-cultural, publică în nr. 33 un interesant studiu asupra unor aspecte mai puţin cercetate ale operei lui Nicolae Iorga.

În Nicolae Iorga, memorialist, Nicolae Balotă ocupîndu-se de relaţia biografie — operă, afirmă : „Categoria organicului este dominantă în viaţa şi opera lui Nicolae Iorga, şi asupra ei trebuie să ne oprim pentru a înţelege raporturile sale cu universul cuvîntului şi, îndeosebi, cu arta cuvîntului. Căci un om care trăieşte numai viaţa pe care o scrie este, înainte de toate, un poet în sensul arhaic al cuvîntului, adică o fiinţă care îşi făureşte existenţa din cuvinte".

Interesantă ni se pare şi afirmaţia existenţei, în cazul lui Iorga, a unei false conştiinţe estetice în operele literare şi, în compensaţie, a unei realizări „artistice" în lucrările sale istorice : „Asistăm în laborioasa sa viaţă de creaţie şi construcţie la o refulare a esteticului, sacrificat în numele unor valori diverse — teoretice, etice, social-politice (...). Atunci cînd această conştiinţă dirijează lucrările (de creaţie imediată : poezie, teatru, sau mediată : critică, istorie literară), scriitorul se lasă dominat de concepţiile pseudo-estetice ale unei conştiinţe falsificate (...). Putem vorbi despre o erupţie a artistului îndeosebi în acele lucrări (istorice propriu-zise sau de evocare, memorialistice deci avînd tot un caracter istoric) în care cenzura antiestetică nu opera cu aceeaşi vigoare ca în creaţia artistică propriu-zisă".

Mai reţinem, din acest număr al revistei Cronica, poemele semnate de Marin Sorescu, cronica literară la volumul lui Cicerone Teodorescu, Platoşa duratei, susţinută de Liviu Leonte, un remarcabil crochiu liric, Omul care a luptat de Andi Andrieş, articolul lui Nicolae Ostin — Dimitrie Cantemir, precursor al istoriografiei medicale româneşti (din păcate prea îmbîcsit cu tot felul de banalităţi extrase din vreo istorie a literaturii române) şi în sfîrşit, traducerile din lirica cipriotă şi un fragment din La Mort heureuse, de Albert Camus.

A. L.

profiluri

F, de la fantastic, în proza lui Dumitru Radu Popescu

Teoriile asupra fantasticului tind, in ultima vreme, explicit sau implicit, la o extensie a accepţiunii, prin care fantasticul este considerat, in mod dialectic, un determinant şi un produs al existenţei. În literatură fantasticul devine alternativa sau concurentul absurdului. Stabilind deosebirea intre povestirea fantastică tradiţională şi cea modernă, kafkiană, Tzvetan Todorov constată că ceea ce in primul caz era excepţie se constituie in cel de-al doilea ca regulă, rezultind fantasticul generalizat, care-şi include lumea cărţii şi cititorul.

Dostoievski stimula observarea unei realităţi care face concurenţă ficţiunii. Pentru Jean Paul Sartre fantasticul este omul-natură şi omul-societate. Toate acestea prefigurează ceea ce s-ar putea numi fantasticul total. O realitate intemeiată ca realitate fantastică.

Aderind la această mişcare mai largă de resurecţie a fantasticului, Dumitru Radu Popescu este deopotrivă sedus de realitatea fantastică şi de simbolistica nelimitată a prozei fantastice. Autorul „F"-ului este dintre aceia care văd in fantastic şansa literaturii ca proiecţie multiplă a universului uman.

Fantasticul prozei lui Dumitru Radu Popescu rezultă din producerea acelui moment — intre — lumi, cînd nu se alege nimic cert, o deschidere prin care se aude din viaţă in moarte „ca dintr-o lume in alta, ca dintr-o cameră intr-alta" („F" p. 142), iar existenţa adoptă pe neaşteptate logica visului. Filmul său e aproape incredibil, nu rămînem însă indiferenţi în faţa spectacolului, acest remember despre crime şi privaţiuni (Ploaia albă, Duios Anastasia trecea, Dor, F), derulat cu zimbetul pe buze, de figuranţi ai bolgiei vesele, ai umorului, dar un umor cu chip de Casandră, după care se ascunde intotdeauna ceva, o moarte etc., executate după regulile pervers-rafinate ale sacrilegiului. Umorul — această „dulce" grimasă a fantasticului, atunci cînd ride Dimie „de se scutură copacul cu el" („F", p. 84).

În „Duios Anastasia trecea" sacrilegiul şi ameninţarea cu impietrit cocoşii în duzi şi pe case. Conturele se pierd, timpul mort pulsează tinguitor în albia timpului viu, o lume de-a-n-doaselea : „Cineva strănutase, poate un cal, poate un om. Şi pe Dunăre se auziră trecind morţii plingind" (Duios Anastasia trecea, p. 11). Gestul şi replica sint stranii. Costaiche, cel cu un ochi verde şi altul albastru, insinuează cu umorul său cinic, spre a impiedica indeplinirea unui rit, cinstirea morţii partizanului de către invăţătoarea Anastasia, cum că intenţiile acesteia sint rezultatul unui dezechilibru erotic. Episodul produce cititorului acea ezitare considerată a fi atributul esenţial al fantasticului sau insuşi fantasticul.

Nimic nu se conturează precis in universul acestei proze, totul este aproximat, este, in două cuvinte „ca şi". Dimie este ca şi mort, deşi trăieşte ; ca şi viu, deşi pare mort, „plopul (reşedinţa lui Dimie — n.n.) rămăsese faţă de cruce in partea in care sint in cimitir faţă de cruce mormintele" („F", p. 77). Pictorul Don compensează sensul pauper al existenţei printr-o ţicneală sui-generis, oferind salutul său cirezii care se intoarce de la păscut sau unui Gauguin imaginar. El este un nebun înţelept, personajul fantastic.

Integrarea în roman a acelei structuri epice considerate de G. Lukács a fi deosebit de permeabilă fantasticului, a povestirii, este elocventă în ce priveşte orientarea prozei lui Dumitru Radu Popescu. „Bilc şi doctorul pleacă la vînătoare" (Somnul pămîntului, 1965), povestirea străbătută de la început pînă la sfîrşit de o undă de umor, este şi o meditaţie pe seama concurenţei intre realitate şi ficţiune. Numiţii X Nistor şi H Ion, chemaţi în faţa fantoşei divine, care tocmai cugetă „că la violence

Est l 'instrument d 'une impitoyable volonté de puissance" sint consultaţi cu zimbitoare condescendenţă ? :

„Est-il vrai, bre X Nistor, et bre X Ion,

Que la réalite depasse toujours la fiction" ?

(Bilc şi doctorul . . ., vol. cit., p. 79).

Visul din prima parte a romanului „F" strecoară frisonul fantasticului, teama. Moartea, acest „general mongol", iţi putea apare în faţă in orice clipă, îmbrăcat în hainele fiecărui ins pe care-l vedeai" (p. 10—11). Fantasticul oniric s-a constituit aici intr-o parabolă despre culpabilitate.

Construcţia epică neobişnuită intitulată „F" a stirnit unele dezaprobări. Accepţiunea îngustă despre roman executa în primul rind o presupusă lipsă a coerenţei celor trei părţi : „Ninge la Ierusalim", „Boul şi vaca", „Cele şapte ferestre ale labirintului". Coerenţa lor o asigură însă, tocmai fantasticul, frisonul prelungit, atmofsera halucinantă şi povestirea. Abia pătrunşi în sfera fantasticului observăm legătura imprevizibilă intre evenimente, coerenţa neliniştitoare a unor episoade. Nucleul cărţii e povestirea visului al cărui protagonist este sensibilitatea umană, reprezentarea sicriului generalului mongol plutind deasupra oraşului.

Verbele acestei proze sint oscilante, ale posibilităţii şi ezitării, sau chiar cind sint indicative, construcţia devine dubitativă prin adoptarea formei negative. Moartea nu este rezultatul aplicării la momentul fixat, a unui verdict, ea este fantastică tocmai pentru că, la fel ca in realitate, este o perspectivă ce nu poate fi abolită în nici un caz, cu toate că poate intîrzia „la nesfîrşit", asemeni generaluui ea adoptă nenumărate travestiuri şi se poate înfăţişa oricind.

Cercetătorii marxişti consideră fantasticul inerent unui realism profund, absenţa sa limitînd opera coordonatelor comune ,ale unui realism simplificator. Fantasticul conferă prozei lui Dumitru Radu Popescu mesajul stenic şi farmecul artei, deschiderea simbolică, uneori sub semnul reorientării la origini a unui străvechi mit al vieţii, reprezentat de Ileana care „prin dragostea din grădina ei verde dăduse un sens de-alungul timpului tuturor acelor monstruozităţi care se petrecuseră în viaţa satului". („F", 414). Fantasticul rezultă şi din această tentativă a literaturii de a reconduce un mit (al erosului, al morţii, al potopului etc). la origini şi eşecul acesteia ; rezultat al nunţii dintre tentativă şi eşecul său, el (fantasticul) este o lecţie pentru umanitate, o lecţie care se realizează in forma sensibilă a povestirii, din convingerea că „in faţa acestei materii care se distruge ireversibil, singura formă care este eternitatea e povestirea" (D. R. Popescu, „F", p. 129).

PETRU M. HAŞ

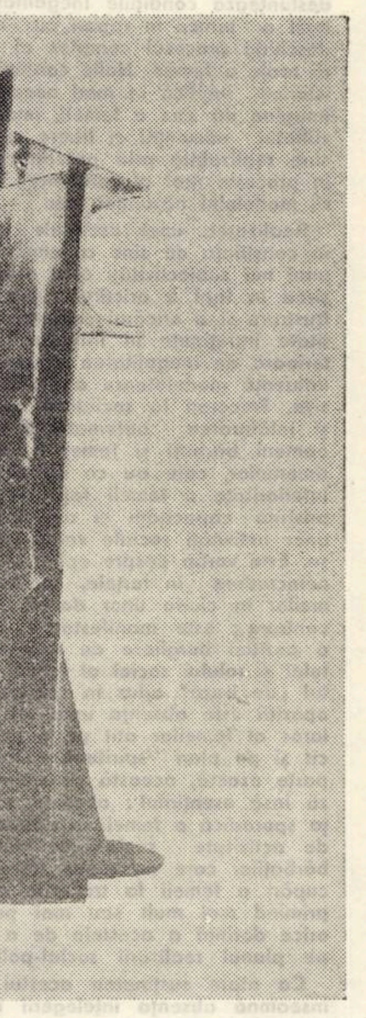

PLĂCEREA ESTETICA — o chestiune de sinceritate

Una din cele mai necruţătoare scene din **À la recherche du Temps perdu** este cea în care Madame Verdurin, acoperindu-şi faţa cu palmele, ca expresie a trăirii estetice de maximă intensitate a muzicii, trage intre timp un pui de somn. Cine simulează plăcerea în faţa frumosului este, în etica lui Proust, în stare de orice josnicie. În contrast, scriitorul Bergotte, admirînd un crîmpei galben de zid într-un tablou, moare fericit şi pur. A contraface plăcerea este o ruşine, a te bucura cu adevărat de frumos este un merit. Dar plăcerea cuprinde o zonă mult mai largă decît cea a esteticului ; ea este echivalată cu autenticitatea însăşi. Ştim cu toţii că imensul roman e imaginat ca decurgînd din gustul unei prăjituri muiate în ceai. Dar neglijăm faptul că inepuizabilul flux al amintirilor a izvorît, foarte precis, din intensa plăcere resimţită în acea clipă de narator. Mitologia timpului, fresca socială, subtilitatea stilului, rafinata compoziţie au, deci, ca nucleu această trăire fundamentală, sinceră şi ingenuă care este plăcerea. Dar e vorba de o trăire deosebită, plină de candoare şi de înţelepciune totodată, care este contrariul superficialităţii, ipocriziei şi egoismului. Plăcerea este dificilă şi gravă.

In cazul criticii literare, probitatea judecăţii de valoare nu se poate despărţi de sinceritatea plăcerii la lectură. Pentru cititorul nespecializat, etica lecturii este asemănătoare. Un cititor care susţine că-i place o carte fiindcă a citit pe undeva o prezentare favorabilă sau fiindcă ştie să explice textul prin fraze de-a gata, însuşite superficial prin mass-media, seamănă cu Madame Verdurin. Omul care savurează sincer o îmbinare de cuvinte, de sunete sau de culori, chiar dacă nu posedă termenii adecvaţi pentru a-şi exprima sentimentul, este tot atît de vrednic de consideraţie ca rafinatul Bergotte lingă nemuritorul galben al tabloului.

Dar, pentru a fi sinceri, trebuie să fim şi puri. Cultura multă ne face ingenui, cultură puţină ne îmbicseşte de prejudecăţi, inhibiţii, deprinderi rele. În faţa unui text, cititorul potrivit este generos şi disponibil, el se dăruieşte, cheamă, aşteaptă cu sufletul deschis ; cititorul rău e egoist şi leneş, se crispează, pretinde, e stingherit. De multe ori nu ştie dacă se cuvine să aprecieze sau nu un text şi preferă să izgonească pînă şi ideea de plăcere estetică din receptarea artei. Dacă totuşi mai citeşte, o face ca să se cultive sau ca să se distreze, nu fiindcă lectura îi produce o plăcere specifică.

Fenomenul acesta al înstrăinării omului de una din bucuriile sale esenţiale a devenit, se vede, acut în occident, devreme ce Roland Barhes a dat un semnal de alarmă : „Un francez din doi, se pare, nu citeşte ; jumătate din Franţa e privată — se privează de plăcerea textului(. . .) S-ar spune că ideea de plăcere nu mai măguleşte pe nimeni. Societatea noastră pare în acelaşi timp ghiftuită şi violentă ; oricum : frigidă" **(Le plaisir du texte,** Editions du Seuil, 1973).

Mai mult decît o teorie a plăcerii textului, paginile lui Roland Barthes sînt o confesiune şi, în bună parte, o utopie. Domină persoana I, căci autorul se împărtăşeşte ; adesea, neaşteptat într-un discurs teoretic, apare persoana II, căci autorul ni se împărtăşeşte. Cu o frecvenţă neobişnuită, apare condiţional-optativul, nu numai fiindcă autorul emite ipoteze, ci mai ales pentru că plăsmuieşte ca un soi de utopie, un tărîm imaginar al desăvîrşirii desfătărilor lecturii. De exemplu, în secvenţa **Comunitate** (p. 26 şi u.) descrie, evident la condiţional-optativ, „un fel de falanster" : „Societatea Prietenilor Textului".

Limbajul lui R. Barthes are o tendinţă spre concert. Interesant de notat sînt imaginile prin care caută să pledeze pentru legitimitatea, importanţa şi valoarea plăcerii lecturii. Textul este, rînd pe rînd, „un Babel fericit" (p. 10), „un spaţiu al juistării" (11), „paradisul cuvintelor" (p. 17). În sfîrşit, un mare număr de imagini cuprind analogii între domeniul estetic şi cel erotic : „Textul are o formă umană, este o figură, o anagramă a corpului ? Da, dar a corpului nostru erotic" (p. 30). Multe din explicaţiile freudiene ale raportului cu textul sînt discutabile, azi cînd numeroase şcoli şi personalităţi caută să depăşească psihanaliza tradiţională centrată pe complexul Oedip. În schimb, paralelismele între bucuriile dragostei şi cele ale lecturii sînt demne de toată atenţia. Se caută, prin toate mijloacele, transmutarea plăcerii textului din nivelul mai superficial şi, probabil, inadecvat artei moderne, al unei concepţii centrate pe metafora „gustului" artistic, într-un tărîm mai adînc, mai esenţial şi mai intim omului, în care ideile să fie guvernate de analogia între farmecul lecturii şi puterea lui Eros. „Textul este un obiect fetiş şi **acest fetiş mă doreşte** (. . .) dar în text, într-un anume fel, **eu doresc** autorul" (p. 45, ş.a.). Aşadar, între mine şi text există o relaţie reciprocă de dor : aspiraţie, ardere, topire, mistuire — experienţă sufletească intensă şi fundamentală.

Paradoxal şi sofisticat uneori, cald şi fermecător cel mai ades, elogiind plăcerea textului, Roland Barthes preconizează implicit şi explicit dreptul inalienabil al omului la toate bucuriile lumii.

Simularea ca impostură, nepăsarea ca infirmitate psihică sînt înfierate de Proust respectiv de Barthes drept păcate capitale împotriva integrităţii condiţiei umane. Plăcerea estetică este, pentru ambii autori, în primul rînd o chestiune de sinceritate şi de libertate interioară. Omul despovărat de inhibiţii, prejudecăţi şi idei primite, care se dăruieşte fără tertipuri, spontan şi ingenuu, dialogului cu textul, regăseşte atitudinea fundamental estetică, atitudinea firească a omului în faţa frumosului : plăcerea.

ALEXANDRA INDRIEŞ

Munca socială — condiție a EMANCIPĂRII FEMEII

Trecerea revoluționară la socialism desființează condițiile inegalității de milenii a femeii în raport cu bărbatul și deschide procesul complex al emancipării reale a femeii. Noile condiții și sarcini istorice implică în mod necesar o nouă imagine de sine a femeii, imagine — rezultatul năzuinței ei libere cu privire la sine realizabilă prin potențarea libertății în procesul real al confirmării, al atingerii modelului năzuinței sale

Realizarea unei esențiale transformări în conștiința de sine a femeii ca om al unei noi subiectivități cere evident depășirea în fapt a oricărui sentiment de frustrare și a oricărui complex de inferioritate întreținute în întreaga istorie anterioară de inegalitatea economică și de influență modelatoare a moralelor represive. Trecerea la socialism nu înseamnă și înlăturarea automată din conștiința oameni bărbați și femei a ideilor, sentimentelor, care au ca obiect presupusa inferioritate a femeii față de bărbat în privința capacității ei de desfășurare a unor activități sociale valoroase și diverse. Este vorba despre opinia sceptică, de neîncredere în forțele, capacitatea femeilor în ciuda unor dovezi senzoriale contrare ; este manifestarea atenuantă a poziției burgheze de negare a statutului și rolului social al femeii. Argumentul „de bază" adus în sprijinul acestei opoziții este absența unui rol istoric valoros al femeilor atît pe plan economic, cît și pe plan spiritual. Deși în mare parte exactă, această constatare eludează însă esențialul : absența sau prezența sporadică a femeii în diferite sectoare de activitate socială se datorește tot bărbaților care au redus sfera de preocupări a femeii la treburile casnice reprimînd mai mult sau mai puțin brutal orice dorință a acesteia de a se afirma pe planul realizării social-politice.

Ca atare susținerea acestui argument înseamnă absența înțelegerii marxiste a situației istorice a femeii sau, în caz contrar, prezența unei profunde ipocrizii. Tind să cred că adesea prezența în formă sceptică a prejudecății inferiorității femeii se datorește unei comodități fie la bărbat fie la femeie. Astfel în condițiile actuale ale afirmării femeii pe toate planurile activității sociale, bărbații care nu sînt dispuși la un efort de autoperfecționare se văd depășiți valoric fie de soție, fie de colegele de serviciu. În locul unei preocupări permanente de autodepășire ei recurg la prejudecată pentru amețirea amorului propriu și el produs al prejudecății superiorității bărbatului și al viziunii concurențiale asupra relației dintre femeie și bărbat.

Cînd atitudinea sceptică se întîlnește la femei se pare că ea are la bază fie absența unei tării, a încrederii în forțele proprii, a perseverenței principiale, fie comoditatea care le duce într-o clară dependență morală și chiar economică față de soț — prezență întîrziată și anacronică a parazitismului și lipsei de personalitate.

Rezervele în recunoașterea egalei capacități sînt argumentate uneori cu ajutorul diferențelor descoperite între ei de științe. Se cunoaște că biologia și psihohogia au ajuns în mod obiectiv la concluzia existenței unor diferențe în privința capacității de efort fizic, în raportul gîndirii, cu afectivitatea etc., între femei și bărbați. Aceste rezultate au fost speculate de unii în favoarea bărbaților. În subtext este ideea mecanicistă după care egalitatea dintre bărbat și femeie ar fi justificată numai atunci cînd toate activitățile desfășurate de bărbat ar fi îndeplinite la aceiași parametrii și de femeie, uitîndu-se evident și raportul invers. Cu alte cuvinte femeia ar trebui să-și însușească viziunea bărbatului asupra vieții, să-l copieze.

În condițiile unei certitudini senzoriale a potențialului de muncă al femeilor, al afirmării tot mai depline a lor în procesul edificării societății socialiste, opinii, atitudini sînt un serios impediment în calea emancipării femeii, a realizării rapide a progresului social, astfel că se impune o atitudine intransigent critică față de ele și față de orice opinii sau atitudini negative cu privire la statutul și rolul social al femeii. Așa cum sublinia Engels „prima condiție prealabilă pentru eliberarea femeii este ca întregul sex feminin să se întoarcă la munca socială". Reiese clar că pentru a depăși caracterul formal, limitat al emancipării femeii în societatea burgheză „întregul sex feminin" trebuie să se integreze în activitatea socială, economică, politică, culturală.

Ca atare integrarea tot mai deplină a femeilor în efortul susținut al poporului semnifică posibilitatea reală a manifestării capacităților lor de creare și transmitere a valorilor materiale și spirituale socialiste, a rolului de subiect al autoconstrucției personalității lor. Întoarcerea întregului sex feminin la munca socială în diferitele ei forme este o necesitate obiectivă în socialism ; construirea înaltelor obiective sociale și morale socialiste nu este posibilă decît prin unirea energiilor întregului popor într-un singur torent, prin solicitarea exercitării atitudinilor și capacităților fiecărui individ, a perfecționării lui continue, prin asumarea egală a responsabilității de bărbați și femei pentru viitorul țării.

Una din premisele de importanță maximă pentru participarea femeilor la viața socială este înscrierea în Constituția țării noastre, în fruntea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, a principiului egalității în drepturi în toate domeniile vieții economice, politice, juridice, sociale și culturale, fără discriminare de sex, naționalitate, rasă sau religie. Spre deosebire de Constituțiile burgheze care înscriu principiul egalității în drepturi și respectiv al egalității în drepturi a bărbatului cu femeia, Constituția noastră socialistă prevede faptul că statul garantează această egalitate în drepturi neîngăduind nici o îngrădire a drepturilor sub pedeapsa prin lege. Egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul nu rămîne o simplă expresie ca în dreptul burghez întrucît statul socialist creează garanțiile materiale ale exercitării drepturilor. Partidul nostru a considerat emanciparea femeii ca unul din obiectivele importante ale luptei pentru desființarea exploatării omului de către om, pentru atingerea idealului social și eticii comuniste.

Plenara C.C. al P.C.R. din 18—19 iunie 1973 reafirmă înalta prețuire pe care partidul nostru o acordă considerabilei contribuții a femeilor la evoluția progresivă a țării noastre, a rolului lor în creșterea și educarea copiilor, în formarea și dezvoltarea tineretului în spiritul principiilor eticii și echității comuniste, al demnității și patriotismului socialist. Plenara a subliniat măsurile diverse care s-au luat în ultimul timp pentru ușurarea îmbinării armonioase în viața femeii a rolului de mamă, educatoare, soție cu participarea la viața economică, socială, politică și culturală.

Hotărîrea plenarei cuprinde sarcini pentru toate organele și organizațiile ce compun sistemul democrației în țara noastră în vederea mobilizării și organizării participării efective a femeilor la progresul țării în conformitate cu locul și importanța obiectivă a femeii în societatea noastră. Înfăptuirea obiectivelor hotărîrii plenarei din 18—19 iunie 1973 va duce la creșterea aportului femeilor la înfăptuirea sarcinilor complexe ale societății socialiste multilateral dezvoltate, la dezvoltarea și conducerea economică, științifică și culturală, a vieții politice a țării noastre, la asigurarea condițiilor necesare manifestării multilaterale a forțelor creatoare a femeii, la o nouă etapă a emancipării ei generale, la ridicarea întregului popor pe noi culmi a nivelului de trai și civilizație.

NICOLAE STANCIU

---

cartea de filozofie

ANTOINE PELLETIER și JEAN JACQUES GOBLOT despre :

„Materialismul istoric și istoria civilizațiilor"

Rezultat al asamblării unor studii omogene prin tematică, dar publicate disparat în revista „La Pensee" de către Antoine Pelletier și Jean Jacques Goblot, ultima carte „materialismul istoric și istoria civilizațiilor", apărută în prestigioasa colecție „Idei contemporane", introduce cititorul român într-un domeniu important, fără îndoială, dar și foarte controversat, cum se întîmplă de obicei cu mai toate problemele bătătorite.

Cele două studii reunite între coperțile cărții „noțiuni de civilizație" (Antoine Pelletier) și „istoria civilizațiilor și concepția marxistă despre evoluția socială" (Jean Jacques Goblot) sînt la origine păreri susținute de autori în cadrul unui colocviu ținut la Paris în noiembrie 1965, cu privire la problematica conceptului de civilizație, organizat de Centrul de studii și cercetări marxiste pe marginea programelor de istorie și de filozofie din ultimele clase ale învățămîntului secundar francez.

Ambele studii sînt concepute de pe poziția „marxismului creator" (s. a.), formulă care a devenit sau tinde să devină laitmotivul mai noilor abordări teoretice marxiste pentru că, așa cum spune Goblot : „Marx și Engels n-au avut timp să facă totul ! Mai precis n-au avut timpul să desțelenească complet imensul cîmp al cercetărilor pe care cu atîta trudă l-au deschis... Ei au descoperit vastul orizont al unui domeniu pe care ni-l dau să-l lucrăm". Din acest punct de vedere, formula „marxismului creator" ni se pare fericită și pentru că, se știe, marxismul însuși nu are și nu a avut niciodată pretenția unui sistem încheiat, închis tentativelor de adîncire și dezvoltare, factor fertilizant pentru atitudini de tipul celei leniniste.

Efectuind o trecere în revistă a teoriilor mai noi și mai vechi despre civilizație (noțiune complexă asupra căreia au fost, se pare, exprimate de-a lungul timpurilor circa 164 de moduri de definire) de la Montesquieu și Voltaire la Guizot și Maurice Crouzet, Antoine Pelletier este interesat de elementele ce compun această noțiune și anume „faptele de civilizație". Autorul este de părere că orice civilizație se caracterizează prin : continuitate (transmiterea patrimoniului colectiv al civilizației „din generație în generație fără alterări notabile"), permanența (ieșirea civilizației din timpul concret istoric și fixarea în durată ca scenă istorică infinit mai largă și mai stabilă) și în fine aria caracteristică în care se circumscrie „cu limite adesea foarte precise".

Accentuînd rolul imens al faptelor de civilizație (civilizația ca noțiune pur descriptivă „nu are valoare științifică") Antoine Pelletier recunoaște necesitatea stabilirii unei ierarhii a acestora în sensul că nu toate elementele ce compun o civilizație (viciu structuralist) se situează pe același plan. Nu se poate spune că felul cum se spălau romanii sau cum era confecționat pieptenele — privite ca fapte de civilizație — prezintă aceeași importanță ca fenomenul sclaviei din antichitatea romană.

Punind în „stare de funcționare" — expresie consacrată în carte — raportul dintre națiune și civilizație, autorul crede că aceasta din urmă este „antiistorică" sau „anistorică" pentru că ea depășește, transcende tuturor contradicțiilor ce caracterizează națiunea. Firește, intîlnim aici o contradicție în termeni. Civilizația la care se referă este tocmai cea descriptivă, pe care o incriminase cîteva pagini mai în urmă.

Cel de al doilea studiu aparținînd lui Goblot se remarcă de la început prin încărcătura sa explozivă, prin felul tranșant în care se percutează teorii mai vechi, la vremea lor cu valoare de directivă.

IONEL NECULA

Antropologia filosofică

Eseul recent publicat de C. I. Gulian în Editura Politică și intitulat „Antologia filosofică" reține cîteva aspecte privind structura, situația și sensul persoanei, pe care autorul le supune dezbaterii în lumina unor teze fundamentale ale concepției marxiste, angajînd totodată o confruntare polemică, delimitativă față de principalele teorii mai vechi sau mai noi din gîndirea nemarxistă privind problematica în discuție.

Formulind un punct de vedere personal referitor la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească orice proiect de antropologie filosofică marxistă, autorul atrage cu deosebire atenția asupra necesității ca acesta să fie conceput sub forma unei sinteze critice și cuprinzătoare a rezultatelor tuturor disciplinelor care se ocupă în vreun fel sau altul de om, generalizîndu-le într-o perspectivă de maximă deschidere. În același timp, este accentuată ideea ca o astfel de întreprindere să nu ignore nimic din intuițiile sau descoperirile anterioare, dar o astfel de valorificare, precizează C. I. Gulian, trebuie realizată în limitele exigențelor ridicate de necesitatea unei ferme atitudini critice față de orice concepție unilaterală, care încearcă să reducă esența omului doar la una din dimensiunile sale. Trebuie să spunem că însăși lucrarea autorului respectă cu strictețe aceste idei programatice : chiar dacă interesul cărții este îndreptat cu precădere asupra aspectelor privind structura, situația și sensul persoanei, sînt reținute valoroasele contribuții ale unor discipline particulare precum psihologia, psihiatria, psihanaliza, ca și acelea conturate în doctrinele unor gînditori sau curente filosofice axate pe problematica umană cum sînt : stoicismul, Pascal, Montaigne, Schopenhauer, existențialismul.

Astfel, discutînd concepția lui S. Freud, C. I. Gulian conchide că o antropologie filosofică bazată pe dialectica marxistă „nu poate să nu valorifice critic și să nu integreze aceste două importante idei freudiene : tensiunea conștient-inconștient și sesizarea dialecticii subiectivitate-obiectivitate, cu substratul ei sociologic". Este reținut, prin urmare, efortul lui Freud de a descoperi dinamismul și evoluția acolo unde înainte nu era identificat decît un fenomen psihic amorf, sînt subliniate intuițiile acestuia privind rolul pe care îl are familia și societatea în formarea conștiinței, în dinamica dialecticii subiectiv-obiectiv. Se apelează, de asemenea, la teoria straturilor, la teoria motivației sau a homeostaziei, sînt valorificate în spirit critic și unele aspecte din psihologia abisală sau cea genetică, autorul depistînd de fiecare dată interesante confirmări și puncte de sprijin pentru articularea încercării sale de antropologie marxistă. Nu putem totuși să nu observăm că, utilizînd în exces de acest procedeu, lucrarea lui C. I. Gulian, lasă cititorului neavizat impresia că antropologia filosofică în general și cea marxistă în particular nu ar dispune de un fundament propriu și de o metodologie specifică, în măsură să permită abordarea și soluționarea propriilor probleme fără a recurge, în mod obligatoriu, la sugestiile altor discipline.

Cercetarea minuțioasă a structurii și situației persoanei îl conduce, în final, pe autorul prezentei „Antologii filosofice" la concluzia că structura și situația se găsesc, în egală măsură, sub zodia sensului persoanei ; din acest motiv, antropologia filosofică marxistă se cuvine să conducă spre elaborarea unei adecvate teorii a personalității sau a sensului persoanei.

D. N. ZAHARIA

LUNGUL DRUM AL CONȘTIINȚEI

Reportaj de ION DANCEA

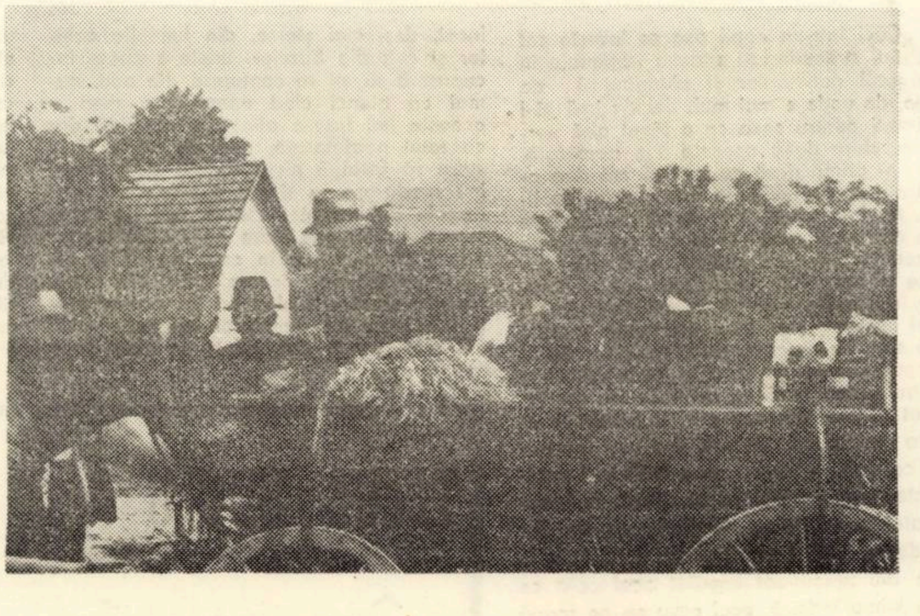

„Firea oamenilor este mai greu s-o clădești"

La Beliu, sat așezat sub Munții Codrului, la răspîntii de obiceiuri și înțelepciuni izvorîte din vatra Crișului Alb și a Mureșului, oameni aprigi trăiesc laolaltă în umbra pădurii și a istoriei. Avram Iancu, haiducii dreptății și Kosuth Lajos continuă să stăruie nu numai în poveștile vîrstnicilor ci și în biografia pruncilor al căror orgoliu coboară pe treptele timpului pentru a-ți aminti că bunica dinspre mamă a fost verișoară bună cu cineva din familia Iancului iar bunicul sau vreun unchi de mai departe a apucat să trăiască pentru cîteva ceasuri vremurile dreptății dobîndite de oștenii revoluției. La cinci pătrare de atunci, tăria acelui adevăr a răzbit peste revărsarea timpului.

Am trăit în acest sat vreme de 2 săptămîni încercînd să-l citesc cu ochii intelectualului descins din obîrșiile unei obști asemănătoare. Am meditat asupra celor aflate acolo, care, înlănțuite, le pun sub genericul : lungul drum al conștiinței. Seară de seară citeam aceeași presă, vedeam și ascultam, dacă doream, aceleași emisiuni la televizor și radio cu care mă obișnuisem, îmi deveniseră preferate în mediul citadin, geometrizat pe orizontală și pe verticală, dar și în raporturile civice. Gravele și fermele sentințe academice despre pămînt și oameni, despre vite și aer, încercam să le confrunt cu rezultatele la zi, așa cum se ivesc ele, concrete, și nu cum le-am dori cu toții, elaborate cu rigla și compasul în cutare institut de cercetare sau proiectări. Încerc să judec dacă nu cumva greșesc. Mai toate familiile s-au mutat în case noi, se simte masiv prezența bunăstării la care întreaga noastră națiune a ajuns în momentul de față. Am fost la o nuntă unde pentru cei 350 de invitați s-au tăiat 100 de găini, 2 porci a o sută de kg fiecare, s-au băut o sută de litri de pălincă și 350 de vin. Să ne gîndim puțin și să vedem ce pot să însemne toate acestea. Pentru un reporter, substanța materialului său. Notînd cu de-amănuntul cantitatea de bucate de pe masă, i-ai spus ceva cititorului. Mă așez în locul său și refuz să admit că astfel mi s-a oferit esențialul.

În 1948, nimeni din Beli, cum spun localnicii comunei lor, afară doar de cei bogați, n-ar fi îndrăznit să cheme pe atîția la o masă. De ce îi cheamă acum ? Numai fiindcă au tot ce le trebuie ? Sau s-a dezvoltat mîndria care le spune că omul are azi mai multă nevoie să stea printre oameni. Și dacă sentimentul belșugului, chiar dacă în intimitate este resimțit încă subțire, tinde să devină public, generozitatea manifestării sale colective tinde să anunțe structurarea unei noi psihologii sociale. Ar mai fi ceva de spus aici, ceva despre generozitatea gospodarilor noștri, ca o componentă a definiției etnice. Generozitatea care o însoțește se adresează egalului său, recunoscut el însuși ca făuritor de valori.

Firea oamenilor este mai greu s-o zidești. Este un adevăr pe care dacă îl ignorăm, ocolindu-l, zidim mai puțin decît am pute-o face. Primarul comunei, Nicolae Otlăcan, știe aceste lucruri. „O casă o dărîmi în cîteva zile și clădești alta de două ori mai frumoasă într-o lună. Firea omului, în cuprinsul căreia se află rînduită o istorie, nu o poți clădi dărîmînd și apoi reclădind-o imediat după cum ți-e pofta. Secole de-a rîndul oamenii au învățat să spună „al meu". Noi, comuniștii, ne străduim să-i facem să zică „al nostru", de mărimea căruia depinde „al meu". Conștiința oamenilor nu le-o sădești luîndu-i pe fiecare la rînd în custodie, pentru ca apoi să le dai drumul trimițîndu-i între ai săi. Ar fi foarte simplu și, credeți-mă, n-ar avea nimic interesant. Ca să facem toate acestea, avem la îndemînă oameni de trebuință. Cu sublinierea : sînt și ei oameni".

„La Beliu, sat așezat sub munții Codrului"

Oamenii de trebuință învață învățînd.

La 4. 690 de locuitori comunei Beliu, statul i-a repartizat pentru bunul ei mers nu mai puțin de 72 de intelectuali. I-a învățat și au fost învățați să-i învețe și pe alții, dar și pe ei înșiși. O arteră principală trece prin sufletul lor. Dascălii, mai toți, sînt de prin partea locului, poartă în ei sîngele aceluiași pămînt. Își fac conștiincios datoria, dacă prin aceasta înțelegem că toate cunoștințele lor și le pun în slujba meseriei, că fac ședințe cu părinții și că dintr-o profundă înțelegere a situației, s-au strîns ei laolaltă de-au făcut brigada și echipa de teatru a comunei, pentru a fi cu fruntea sus la caz de nevoie. Am stat de vorbă pe îndelete cu o parte din ei. Acum încerc să-mi explic de ce mulți dintre ei n-au știut nici măcar cu aproximație cîți locuitori are comuna și ce și-au propus oamenii să facă peste un an, doi, sau descopăr că de fapt, citiseră o carte pe care o închiseră la jumătate. Dascălul de română a învățat meșteșugul vorbei frumoase, cel de fizică știe să explice reacțiile termonucleare, biologul cunoaște cu de-amănuntul ideile evoluționiste de-a lungul timpului. Dar n-au izbutit încă să fie veritabili cetățeni ai comunei.

Citesc și transmit mai departe noțiuni politice, descriu evoluția raporturilor sociale, își instruiesc elevii, dar fac mai puțină educație socială. Pasiunea este o virtute cu circuit închis. Mă ispitește o discuție asupra ei pornind nu de la ipoteze, de la rezultate de laborator sau teze academice. În 25 de ani aproape toată populația țării s-a mutat în casă nouă. Adică, am zidit case iar ca să zidim case am avut nevoie de toate celelalte. Și am făcut. Vrem să facem mai mult și putem face mai mult fiindcă avem minte sănătoasă și brațe puternice. Avem ambiția noastră, a comuniștilor, ca tot ceea ce zidim să fie făcut nu în numele unei bunăstări împovărate de lucruri, ci a unei bunăstări a omeniei.

Să treci de la a scrie poezie la a o face

Agronomul Mihalache, băiat înalt, cu privirile nostalgice ascunse îndărătul unor ochelari rotunzi, în vremea studenției scria poezie, era actor amator în trupa de teatru a Casei de cultură a studenților. Cu „Nu sînt turnul Eiffel" a fost chiar laureat al Festivalului de teatru studențesc. Acest Mihalache din Domneștii Argeșului, după 5 ani, visînd poezia, a plecat din Timișoara la Beliu să facă poezia și primul vers pe care l-a scris pe un petec de inimă a fost acesta : „Am mers în zootehnie, era primăvară, am intrat în grajd și am văzut cîteva vaci legate cu frînghii peste burtă iar frînghiile erau petrecute peste grindă. „Sînt tăbărîte de foame, domn 'inginer", mi-a zis unul care venea în urma mea". Din vara lui '72, Mihalache este directorul Stațiunii pentru mecanizarea agriculturii. Se scoală de dimineață, la ora 5, odată cu soția, pe el îl ia mașina și se duce prin secții să așeze lucrurile pe matca zilei, soția, și ea agronom, se duce în zootehnie, unde vacile de mult nu mai arată ca în urmă cu 5 ani, dar mai au pînă să ajungă la o producție de lapte acceptabilă. La 7,30 Mihalache, directorul, este la sediu, își cheamă pentru 15–20 de minute colaboratorii, apoi pleacă iarăși. Mi-a spus într-un moment de supremă sinceritate că nu mai scrie poezie : zilele sale se balansează între marginile nopților. E greu să-ți rupi din suflet renunțînd la prima dragoste. Ce prozaic este să schimbi îndeletnicirea de-a face versuri, hărțuind talentul, punîndu-l să potrivească slovele într-un edificiu de o ideală perfecțiune. Apoi dacă tinerețea spiritului nu te va părăsi, te vei căzni să-l ciopleşti într-una. Pînă unde ? Griul este frumos primăvara, te amețesc unduirile sale de la sfîrșit de iunie, în 7 zile rupi de cîte 7 ori 7 foi, și cîte penițe !, oaie, pentru a-i ghici taina, îl seceri, apoi, spicele cad, Blaga frămîntă boabele în cada cu griu și pămîntul rămîne în urmă jupuit. Cîtă bărbăție îți trebuie ca să treci de la a scrie poezie, la a o face !

Tinerii satului

Mi s-a spus că sînt puțini. Eu îi vedeam seara pe uliță. Erau mulți. Pe unii am început să-i cunosc mai îndeaproape. Într-o seară, stau de vorbă cu directorul căminului cultural, zidit în anii din urmă. După ani de zile de gazetărie m-am obișnuit cu felul în care împuterniciții culturii de masă gîndesc activitatea lor. Mi-este imposibil să accept aprecierea că oamenii satului „în general" ocolesc activitățile căminului. Numai după ce „studiez" oferta înclin să-i dau dreptate. Film, televizor, club, deci trei „acțiuni" combinate pe cele 7 zile ale săptămînii. Ca beneficiar, însuși directorul ar „ocoli" un asemenea program.

Oamenii și-au făcut case noi, și le-au mobilat cu de toate iar de nu încă, sînt sănătoși să o facă de acuma înainte. Evenimentul zilei, indiferent de distanță, și-l însușesc aproape simultan cu producerea sa. Și-l filtrează prin conștiința propriei lor personalități aflată în clocotul permanenței mișcări. De fapt, ce vor tinerii, mă întreb și-l întreb și pe interlocutorul meu " „Greu de spus" și refuzul analizei îmi confirmă o bănuială mai veche. Am ajuns într-un moment cînd tinerețea devine obligatorie pentru fiecare. Depinde de noi înșine dacă știm sau nu să ne scuturăm croielile demodate ale propriei noastre gîndiri. Este imposibil să nu observi că ceea ce în urmă cu 10 ani era o ipoteză, este azi o certitudine, că ceea ce este astăzi un deziderat, mîine este obligatoriu să devină certitudine. Stocul de idei ce ne stă la îndemînă trebuie răscolit în permanență, altfel ne copleșesc, aruncîndu-ne în lada mucegăită a blazării.

Directorul căminului cultural din fața mea mi se părea un funcționar care înregistrează și emite ceva mecanic, fără să-l mai intereseze dacă într-un fel i se va întoarce avizul de primire. Îndrăznesc să mă folosesc de o metaforă și îi spun : „Trebuie să cunoașteți mai multă fizică pentru ca legile mișcării să le adaptați activității dv.". Se grăbește și-mi spune prompt : nu pricep. Trebuie să-i demonstrez. Ies pe uliță și în 5 minute fac rost de vreo 7 flăcăi pe care i-aduc în sala clubului. La capătul a două ore și mai bine de discuții, timp în care am vorbit despre toate, i-am determinat să-și descopere firea. Lui Olar îi plac dansurile, Galea știe să cînte la vioară, pe Junc l-ar pasiona discuțiile pe teme politice... Presupusa lor blazare dispare de îndată ce în desfășurarea dialogului nu mai intervine pedagogia scolastică. Prietenii mei din seara aceea trăiau alături de mine sentimentul întoarcerii în propria lor personalitate, lăsată în paragină de dragul unor satisfacții amăgitoare. Ceva se întîmplă în pragul acestei vîrste. Pentru a afla ce, excesul teoretic trebuiește îmbinat cu permanența practicii. Dar cum ? Răspunsul se implică într-un act de conștiință.

Mă gîndesc la crezul primarului Otlăcan, referitor la zidirea oamenilor și acolo pot afla cum.

TITUS SUCIU

ÎNȚELEGERE TÎRZIE*)

...Căci într-un copil așa se lovește cel mai rău, strecurîndu-i spaime iraționale în așternutul naivităților și alungîndu-l de acolo, de unde e mai mult decît crimă să-l izgonești pentru ceva ce a făcut altă persoană, chiar dacă aceasta îi e apropiată, tată ; și prima dată au vrut să mă dea afară din școală chiar în prima clasă de liceu, la doar cîteva zile după ce luasem cele mai mari note dintre toți cei care ne prezentaserăm la admitere, cînd mă chemase directorul în cancelarie – el mă iubea, de multe ori mă mîngîiase pe frunte și-mi spusese cuvinte frumoase – unde însă se găsea cineva de care, chiar de la început, din chiar clipa în care dădusem pentru prima dată cu ochii de el, am început să mă tem. „El e ?" îl întrebase acesta pe director, de sus, așa cum fac numai cei care vorbesc doar în birouri capitonate după ce, înainte, au răsfoit cu imensă atenție fel de fel de declarații din cîte un dosar. „El", i se răspunse cu un ton în care am identificat imediat acel ceva ce lasă inima îndoită, acel ceva ce ne scapă numai atunci cînd nu sîntem de acord cu ceea ce vrea cel căruia îi răspundem, dar nici nu putem face ceva împotriva lui, asta aducînd și un bob de rouă pe mulțimea sentimentelor mele față de director și de toți oamenii superiori, dar și o spaimă în plus față de persoana în fața căreia mă găseam După aceea, toate s-au petrecut prea năucitor pentru ca în suflet să-mi rămînă și altceva decît panica, asta pentru că, la un semn, directorul fusese nevoit să părăsească încăperea – din prag îmi zîmbise încurajator, dar eu nu prea reușeam să așez acel zîmbet între mine și cel cu care urma să rămîn – pentru că au început apoi întrebările, multe, întortocheate, la care nu puteam răspunde pentru că nu-l văzusem niciodată și nu știam ce făcuse înainte, ce zisese și unde fusese într-o anumită noapte, ce gîndea în prezent și ce avea de gînd să facă de acum încolo și doar acasă mi-am mai revenit, cînd i-am pus și mamei aceleași întrebări, în aceeași ordine și în același ritm, întrebînd-o la urmă și „de ceee ?". „de ce mă întreabă oamenii pe mine toate acestea și nu pe el ?", oprindu-mă și căzînd în același loc în genunchi, numai atunci cînd am văzut că începe să facă bagajele. Prima a fost, asta a fost prima fugă, cea mai tragică, tocmai pentru că era prima, dar nu și ultima, înțelegeam noi bine adevărul acesta, în care mama, printre gîndurile negre, îmi spunea tot mai insistent vorbe pe care, în cele din urmă, am început să le repet și eu ; „bacalaureatul, bacalaureatul trebuie să-l iei oricum, orice m-aș face și orice ar da peste noi, ș-apoi și mai mult, o să sufăr eu și pentru tine, tu numai să înveți, să-ți deschizi capul ca să trăiești altfel, să ajungi..." Nu știu cine i-a condus pașii, pașii mamei – ai ei, ai mei îi urmau orbește pe aceștia – și nu știu pentru că nu simțeam nici o chemare, ci doar alungîndu-ne ceva din urmă, și poate că de aceea mergeam pentru că, de atîtea ori, nu scopul ne ademenește, ci ne alungă doar teama.

Un timp am trăit apoi iarăși liniștiți – adică mai liniștiți decît atunci cînd fugisem, nu liniștiți cu adevărat, spaimele ce se nasc din răsfoiri de dosar nu sînt ca celelalte spaime, niciodată nu știi cum va fi interpretat un anumit fapt – asta pentru că mama se angajase cu ziua, ca necalificată nu în meseria ei, pentru că eu reluasem școala, așa cum rămăsesem după șocul avut din cauza discuției din cancelarie, schimbat, incapabil să mai fiu exuberant și predispus să privesc toate năzbîtiile colegilor mei cu rezervă, să mă mir de orișice le trecea prin cap, să stau mereu în afara a ceea ce-i făcea să răstoarne curtea școlii și maidanele de din jur ca și cum aș fi avut tot timpul deasupra mea un semn și-o gheară, pe care de fapt le aveam, pentru că cineva care vorbea numai în birouri capitonate mi le atîrnase într-adevăr deasupra capului, asigurîndu-și prin aceasta, prin faptul că gîtuise orice chiot și ucisese toate zîmbetele de pe chipul unui copil, de cel puțin o primă suplimentară și o avansare imediată. Aveam însă un aliat și, încet-încet, deși mai șterse, din luminile ochilor și colțurile buzelor, unele zîmbete începuseră să mi se contureze din nou, numai că atunci cînd nesocotința mea – aceasta îmi fusese aliatul – candidă dar cu totul neajutorată, departe de a fi în stare să învingă niște răsfoiri de dosar, îmi readusese în sînge și uitatele petarde ale debordantei zburdălnicii de copil, teama aceea rea, care ne mai alungase odată dintr-un loc în care nu făcusem rău nimănui, ne prinsese iarăși din urmă. Nu știu dacă era altul ori tot același care îl întrebase pe directorul celeilalte școli „El e ?", poate era, poate semăna doar, dar eu nu-i puteam deosebi pentru că era îmbrăcat la fel, purta aceiași cravată și vorbea exact așa cum vorbise și celălalt, de sus, și mult prea sigur pe sine, nu oriunde, ci tot într-un birou în care mă chemaseră și în care am intrat livid, pentru că nu știam nici acum ce făcuse tata atunci cînd nici nu mă născusem încă, ce gîndea acum cînd nu știam nimic de el și nici nu ne puteam vedea măcar și pentru o singură clipă. „El e ?" întrebase și acesta, privindu-mă de parcă eu aș fi schimbat sensul de rotație al pămîntului, îngustîndu-și ochii tot mai mult și văzînd desigur în locul meu pe altcineva, care-i făcuse probabil vreun rău, ori pe care nu-l văzuse nici măcar o singură dată, dar i se explicase că făcuse multe nelegiuiri pe care le cunoșteau, dar și din acelea pe care încă nu le dibuiseră, trebuind să afle, deci, de ele, fără nici o întîrziere și prin orișice mijloace. „Da, domnule, da, el e" **se grăbi să răspundă cel** întrebat, „îmi închipuiam eu că e ceva cu el, sigur, că din ăștia ca el ies **ceilalți** și chiar de la început am vrut,... da, da, am înțeles, vă las singuri" încheie el **în** cele din urmă, cu ochii țintă pe mîna celuilalt, și în clipa următoare nu mai rămăseserăm în cancelarie decît noi doi, eu, un copil speriat și alungat mereu din școli, și el, un matur puternic, ce se prăvălea mereu peste mine. Mama a plîns iarăși și s-a mai împuținat ceva la trup, după care a început să facă bagajele din nou, buimacă încă, pierdută, bîiguind iar : „bacalaureatul, bacalaureatul...", și a doua zi – am înțeles eu de ce rămăseserăm totuși peste noapte, voise mama să mai dorm într-un pat și sub o pătură, pentru că cine putea ști cînd mai aveam s-o pot face – am pornit din nou înspre niciunde, nechemați de nimic, dar alungați de o spaimă ce, pe o biată femeie și un copil, nu putea decît să-i înnebunească și să-i facă să privească cu suspiciune și un miel născut de cinci minute.

Asta a fost a doua fugă, a doua și cea de dinaintea altora, le țin minte pe toate, și ultima de după care m-am mai lăsat ademenit de nesăbuința mea de copil, pentru că atunci mi-am zmuls definitiv din inimă deschiderile largi de brațe și pentru totdeauna mi-am întors spatele de la ceea ce, încă mult timp, ar mai fi trebuit să-mi încălzească sufletul. Mai apoi, după celelalte care i-au urmat, totul a început să fie altfel, pentru că ceea ce se schimbase în mine după întîia dezrădăcinare prindea crustă și mă **înfigea** altfel în fața viiturilor, mai viguros de acum, așa crescînd eu tocmai din hăituirile acelea, din ele și din vorbele pe care mama mi le spunea ori de cîte ori mă vedea obosind : „... nu ne-a vrut răul, nu-i purta o amintire neplăcută, a crezut prea puternic în ceva ca să se mai poată gîndi și la noi, la el, iar viața...". Telegrama însă m-a zdruncinat puternic : „dacă nu vă prezentați în termen de două zile pentru înmormîntarea soțului dumneavoastră, cadavrul va fi predat unei facultăți de Medicină" ! Nu „soțului" ar fi trebuit să spună, ci „tatălui" ; „tatălui" pentru că telegrama eu o primisesem și vestea ei doar în mine viermuia, viermuind acolo pînă la sfîrșit, pentru că acolo am și îngropat-o atunci cînd am luat hotărîrea aceea, atunci cînd m-am suit în tren ducîndu-mă singur în orașul din Ardeal ca să înmormîntez un necunoscut, pe tatăl meu.

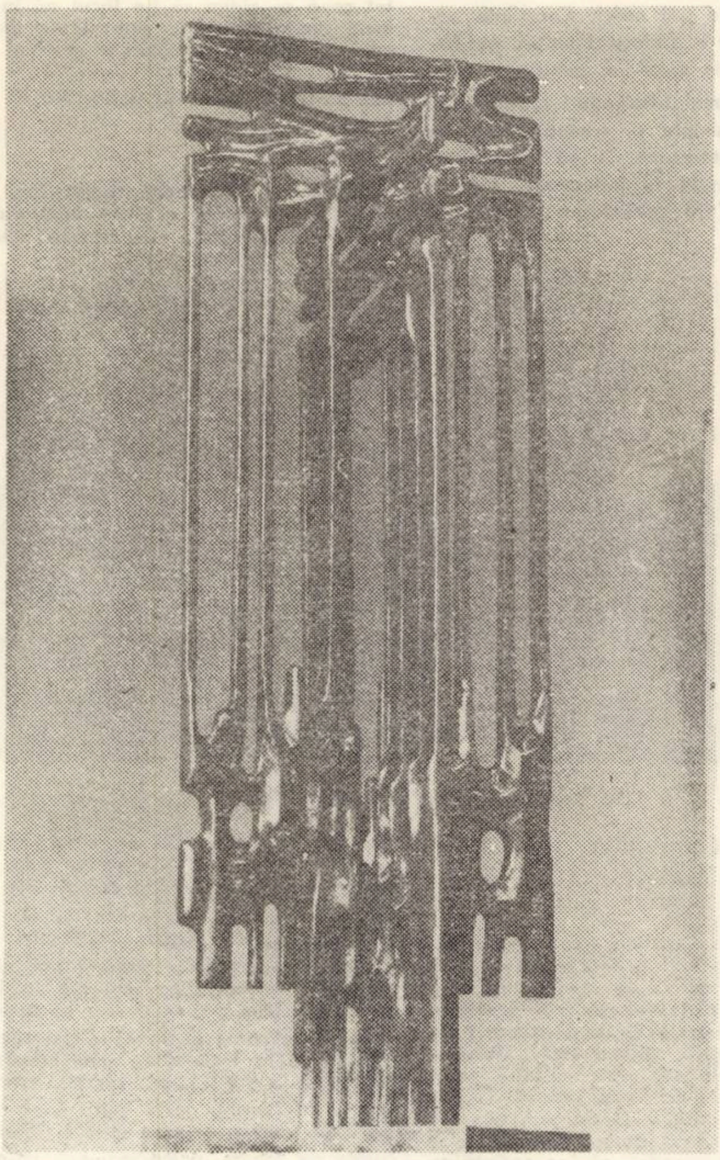

Doar un lucru nu prea înțelegeam eu atunci, de ce îi ascundeam vestea mamei, însă convingerea că e bine ceea ce fac a fost tot timpul mai puternică decît neînțelegerea mea și, în cele din urmă, m-am liniștit îngăduindu-mi să adorm puțin în legănările vagonului, deși nici măcar o singură clipă nu m-a cuprins somnul cu mai multă nădejde în brațe. Nu cunoșteam pe nimeni în orașul acela în care călcam pentru prima dată, necunoscîndu-l de fapt nici pe el, pe tatăl meu, dar, atunci cînd mi-au arătat cu nu prea mult decît un schelet omenesc și m-au întrebat : „îl cunoști, e tatăl tău" ?, am răspuns „da", da... așa părîndu-mi-se că-l recunosc, și atunci cînd mergeam în urma sicriului doar eu singur, ca și atunci cînd am rămas lîngă movila de pămînt sub care știam ce se găsea. Nu m-am putut dezlipi prea repede de acolo pentru că privirea îmi era oarbă – pe cei doi gropari care mai aranjau mormîntul nu-i vedeam parcă – capul pustiu, bîntuit, din cînd în cînd doar de frînturi de gînduri, nu de idei întregi, și m-am ridicat doar atunci cînd, în fine, mi se păruse că frînturile acelea ajunseseră să se închege totuși în ceva... „dus, atît doar dus pentru ea, pentru mama, dus undeva unde era greu și rău, nefiind însă nicidecum mort, și n-ar fi fost astfel orișice s-ar fi întîmplat, chiar și de l-ar fi văzut așa cum îl văzusem eu" ! – ăsta fusese gîndul acela, pe care atunci mi se părea că-l purtam în mine mai demult, de fapt, de atunci încă de cînd ascunsesem telegrama față de mama, fără să fi știut de ce o făceam. „Să-i fie țărîna ușoară", ziseră cei doi bătrîni strîngîndu-și uneltele, după care se îndepărtaseră fără să fi luat bancnota pe care le-o întinsesem, și eu, pentru că nu știam cum se răspunde unor asemenea vorbe, n-am făcut altceva decît să le repet, „să-i fie țărîna ușoară", prea tîrziu însă și prea încet ca cei doi să le mai fi auzit. Și, în tren, cînd mă întorceam ,pentru că eram mai obosit ca orișicînd, am vrut să-mi murmur singur vorbele pe care știam că mama, mîngăindu-mă, avea să mi le spună de îndată ce aveam să ajung acasă, dar mi-am adus aminte de scrisoare – atît găsisem la el, trei țigări, o batistă în care erau împachetați șapte lei și o scrisoare pe care, cu degetele tremurînde, abia acum o deschideam : „Nu v-am vrut răul, iertați-mă și nu îmi purtați o amintire urîtă, am crezut prea puternic în ceva ca să mă mai pot gîndi la voi și la mine. Și viața, ține minte fiul meu, viața"...

Și abia atunci am înțeles frumusețea singurei minciuni dintre noi, dintre mine și mama, care adusese de multe ori suspiciunea în preajma noastră.

*** „Penumbra amintirilor", romanul în lucru al tînărului prozator TITUS SUCIU din care publicăm fragmentul de mai jos – încearcă și reușește să urmărească, printr-un „decupaj" nervos de planuri trecut-prezent, drumul sinuos pe care-i parcurge un tînăr intelectual, fiu de luptător comunist, spre înțelegerea adevăratelor și nobilelor idealuri comuniste, drum care va începe în plină teroare, așa cum se vede și din fragmentul de mai jos.**

Lucian BURERIU

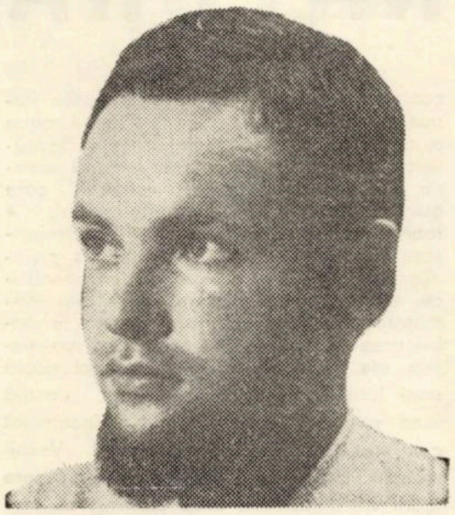

Patrie

Arhaicele lumi interioare
Ne leagă strîns prin tot ce au aprins
Și fiecare munte-ntors din sine
Te farmecă după ce te-a învins.

Strămoșii-s neumblate amintiri
Ce-n brațe uneori îți sîngerează
Și o făclie bruscă în ruini
Destinului îi ține mîna trează.

Și muzici reciproce se așează
Intre decor și om și se cuprind
Intru cioplire lentă și legendă
Un chip și-asemănare devenind.

Iar casele-au ceva de dor strunit
Și de arhitectură veșnicie
Și-n cerul nou coboară astrul mit
Pe care zimbrul magic îl sfîșie.

Și auriți de sacra-ne iubire
Un trup și-un spirit pe un țărm intim
Sîntem solidă punte fericirii
Și-n lemnul timpului înalt cioplim.

Stop-cadru

Sînt ceasuri ale zilei cînd timpul s-a oprit,
Nu mișcă nici o frunză și toamna stă departe
Și-s păsările-n boare cu zborul țintuit
Și visul devastează rebel prin case sparte.

Secunde-n care poate iubim cristaliform
Și cugetul se-mbată de domuri necuprinse,
Iar ura și trufia, surprinse-n stradă, dorm,
De cîntul care-i leagă pe-ndrăgostiți atinse.

Deodată zvelt ne scapă și brațele-n eter
Și contemplăm albastru răspunsul dintr-o
floare
Și coborîm pe-al lumii adînc schelet de fier
Și repetăm cuvinte fierbinți nepăsătoare.

Acuma fără-scopul ne prinde-n carusel,
Iar chipurile-nghează în măști de tinerețe ;
De-odată parcă toate sînt început și țel,
Iar cel care se naște nu are ce să-nvețe . . .

Apoi din nou cu zgomot tramvaiele pornesc,
Statuile iar mișcă din mîini poruncitoare.
Nu tresări, iubito, copaci uriași troznesc,
Noiembrie e-n flăcări, dar inimile-s soare.

Nesomn

Nu voi dormi.
Mi-e teamă de vis,
De lumea care acolo se naște invers ;
Tăcerile zilei izbucnesc în hohot,
Nu știu ce străbun se recompune
In mine alunecînd.
Nu știu ce lupi am pierdut
Și-mi dau tîrcoale înarmați, în jurul zidului.
Voi rămîne treaz
Pînă la dispariția culorilor –
Acest dar al diminețiIor odihnitoare.
Totul trebuie atins, văzut, înghițit ;
De ce-aș dormi ?
Somnul e memorie subversivă.
Vreau să mă tai în alb-negrul exterior –
Oțelul real și elastic.
Mi-e teamă de cele ce-n mine trișează,
De miresme, de armăsarii gălbui, fumigeni,
De prefigurări, de amintiri,
De ceea ce descleștează dinții izolînd
Ziua de noapte.
De tot ce ar putea despărți în două viața.

remember

Culesul ananasului

În provincia Camagüey, nu departe de orașul Ciego de Avila, am vizitat o plantație de ananas. Nu văzusem, bineînțeles, niciodată o astfel de plantație și eram foarte curios să aflu cum sînt cultivate aceste fructe miraculoase, simbol al soarelui, receptacol de rare parfumuri și dulcețuri ireale ale pămîntului de la tropice.

Era pe la amiază, soarele ardea cu o intensitate amețitoare, căldura ne copleșea, așa încît am primit bucuroși invitația lui Fortunato Osuna, șeful acelei plantații, de a adăsta în umbra arborilor care adăposteau cele cîteva construcții, în stilul vechilor canyees indiene, unde era sediul administrativ al plantației. În semn de bun venit, au fost tăiate cîteva fructe de ananas și feliile galbene, mari și aromate, au fost cea mai bună introducere în atmosfera plantației.

Am aflat cu surprindere că divinele fructe nu cresc, cum aveam eu impresia, în copaci, ca atîtea fructe tropicale, și că ele necesită o îngrijire cu totul specială. Planta pina, cum se mai cheamă ananasul, e ca o agavă, cu frunze ca niște săbii tari și ghimpoase, iar fructele cresc la subțioara acestor lungi și aproape invulnerabile aripi ieșite din sol.

Dar drumul pînă la fruct începe de foarte departe. Mai întîi este arat pămîntul cu tractoarele, grape cu discuri mărunțesc arătura în cruce, sînt împrăștiate îngrășăminte, sînt folosite insecticide pentru a preveni unele plăgi posibile. Urmează parcelarea. Se pun benzi de polietilenă transparentă peste rîndurile însămînțate, spre păstrarea umidității solului, pentru evitarea eroziunilor și asigurarea unei anumite temperaturi. După 60 de zile, puieții au dimensiunile care permit îndepărtarea polietilenei. Am adăuga că în timpul ploios sînt folosite ierbicide pentru uciderea buruienilor, cum și multe fertilizante. Dar procesul cultivării ananasului e lung și nu încercăm aici prezentarea lui. E de reținut însă că planta trăiește cinci-șase ani și dă, în acest timp, 4 sau 5 recolte.

Sfîrșitul basmului, al acestui lung proces agricol prin care bulgărul aromat de soare se înfăptuiește, este culesul. Și am fost duși, pe plantație, la recoltatul ananasului.

În nesfîrșitul cîmp de pina, de un verde fumuriu, am întîlnit o mulțime de tineri din Columna Juvenil del Centenario. Această coloană, asemenea altora din Cuba, este o organizație ce reunește tineri din diverse provincii. Și stau împreună trei ani, timp în care programul lor cuprinde ore de învățămînt, de muncă la cîmp și de pregătire militară, astfel încît, după această perioadă, tînărul este absolventul unei școli tehnice sau generale și beneficiază de o educație revoluționară complexă.

Arși de soare, sub sombrero-urile lor, mînuiau cu agilitate machetele, tăind fructele de pina, curățindu-le sumar de frunze și rostogolindu-le în mari coșuri prevăzute în partea de jos cu o adîncitură de mărimea unui cap de om, pentru înlesnirea transportului, care se face pe creștet, pînă la camioane.

De aici, ananasul ia drumul consumului intern, ori al exportului, ori al fabricilor de conserve. Discutînd cu tinerii noștri prieteni, am putut observa o foarte bună dispoziție, o satisfacție deplină pentru ceea ce înfăptuiesc ei întru formarea lor spirituală și cetățenească, precum și întru dezvoltarea patriei lor. S-au fotografiat bucuroși cu noi interesîndu-se de tinerii din România despre care am avut de povestit destule lucruri care aveau să-i încînte.

Această discuție se întîmpla în timp ce cîțiva bulgări de soare aromat erau curățați, cu marile lor săbii de lucru, spre a ni se oferi din nou feliile galbene, răcoroase, de rare delicii care răspîndeau în noi nori tămîioși și o lumină de tropice, a acelui pămînt de unice frumuseți și legende.

ANGHEL DUMBRAVEANU

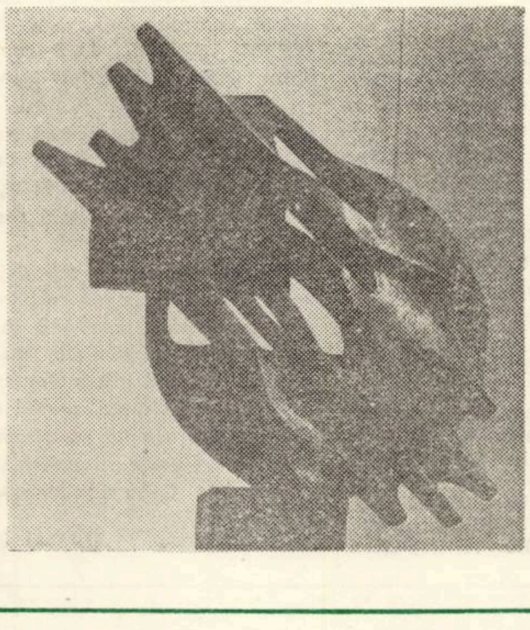

Valentin TUDOR

Spirală

Că nu vom spune lumii : sîntem
Cei izgoniți și adunați într-un blestem
Că nu vom spune mării : sîntem sare
Deshidratată, iar zvîrlită-n ape,
Că nu vom spune cerului : sîntem înaltul,
Că nu vom spune codrilor de brazi :
Noi sîntem cetină și umbră
Cărărilor necunoscute.
Vor spune oamenii : veniți în corul lumii,
Va spune marea : rămîneți departe,
Va spune cerul : înălțați-vă din voi.

Apropiați de vînt

Vai, nu voi mai scrie curînd
Nimic de patimă și de iubire.
De voi putea să mai aștern vre-un rînd,
Va fi atît de palid, atîta de subțire,
Incît privindu-te în străveziul lui de zori
Sau în amiaza covîrșită de tăceri,
Nu-ți vei putea reaminti de cîte ori
Amurgul sîngera. Și nicăieri
Nu va rămîne-o amintire să te cheme
Pe-aleea plopilor apropiați de vînt.
Și n-ai să știi atunci unde mai sînt.

Plouă peste floarea de soare

și adună polen cu polen
și galbenul este mai galben
și verdele este mai verde
și soarele-n umbră se pierde
și rămîne un nor peste lan
și mai trece un dor și un an
și plouă mereu pentru tine
și pentru sămînța ce vine
și pentru smerita-arcuire
către pămînt și iubire.

Șevalet

Pădure, leagăn de vînt,
Șevalet de culori, aromă de mai,
Verdele tău răsturnat în cuvînt.
Pădure, în adîncul tău mă chemai.

Pădure, concert de lumină,
Ochii mei îndelung te-au privit.
Pădure – izvor de furtună,
Sursă de galben, spațiu de zbor,
In tine tristețele mele s-adună
Intr-o altă chemare, intr-un sens suitor.

MUZICA, MATEMATICA, NATURA

De la Pitagora la Xenakis, pentru a rămîne la greci, imixtiunea matematicienilor în muzică constituie mai mult decît o curiozitate. Deși nu știm ca Pitagora să fi pozat vreunui sculptor, făcînd muzică cu compasul, nici să fi apărut în arene, cîntînd la monocord — mutatis mutandis — vremurile noastre nu exclud asemenea moravuri.

Așa-numita tendință de matematizare a muzicii a dat nume răsunătoare în perioada postbelică, nu întotdeauna și o cale spre sufletul omenesc. Sau, în formularea lui Pascal Bentoiu : „Revoluția în prezentarea sonoră nu a fost decît în măsură redusă efectul unei revoluții paralelă în substanță". (Imagine și Sens, Ed. Muzicală, 1971). Recunoscînd această stare de lucruri, ne propunem un punct de plecare, nu unul de întoarcere.

Ambiția declarată a gîndirii muzicale de a ține pas cu gîndirea științifică aparține secolului nostru, mai bine zis ultimelor decenii. Fascinanta dezvoltare a științelor exacte și poziția de invidiat a cercetătorilor în lumea contemporană trezesc în inima muzicianului o nostalgie ușor de înțeles. Firește, multe obiecte matematice pot reprezenta combinații sonore, de la simple raporturi numerice la calculul probabilităților. Descoperim, însă, în spatele unor compoziții muzicale, o magie a numerelor, care substiuie, cu greu, o gîndire cauzală. Ridicate la rangul de sisteme, astfel de operațiuni aritmetice frizează uneori o naivă candoare și nu e de mirare să-l vedem pe cunoscutul muzicolog francez Jacques Chailley, în cartea sa „40. 000 ani de muzică", propunînd cititorulu să încerce, fără riscuri, o compoziție serială, maximalizînd nivelul cunoștințelor teoretice la denumirea notelor și numărătoarea pînă la 12.

Ceea ce pare surprinzător este a întîlni pînă și în gîndirea estetică curentă absența unui discernămînt privind utilizarea aparaturii matematice în scopuri creatoare. Orice gîndire aplicativă — și muzica o presupune — conduce la o selecție în categoria obiectelor matematice. Abstracțiunea matematică nu subînțelege totdeauna decît în anumite cazuri un model fizic, cu alte cuvinte nu este susceptibilă de o interpretare fenomenologică. E drept, însă, că putem suspecta asemenea obiecte abstracte de a camufla o lege a naturii, dar atîta vreme cît nu ne stă în putință să le smulgem masca, umblăm printre ele ca într-un fel de muzeu al orbilor.

O privire în urmă cu mai bine de două secole atestă o curioasă stare de lucruri. Pe cînd științele moderne abia se întrezăreau, știința muzicală era solid constituită. Armonia, prin fundamentala lucrare a lui Ph. Rameau, intitulată semnificativ **Traité de l'harmonie réduite a ses principes naturels** (1722) și contrapunctul, prin nu mai puțin celebra lucrare a lui J. J. Fux **Gradus ad Parnassum** (1725) — reprezintă bazele teoretice ale operelor clasicismului. Nu s-au putut opune încă tratate teoretice muzicale care să eclipseze prin consecințe cele două lucrări menționate. Cauzele care au dus la inversarea raportului de eficiență între gîndirea științifică contemporană merită cea mai atentă analiză.

Gîndire muzicală și gîndire științifică contemporană

S-ar putea stabili, peste milenii, o punte între experiențele lui Pitagora și cele ale lui Schönberg, ambele vădind credința comună în puterea miraculoasă a numerelor .Dar, în timp ce primul numerotează, de fapt, seria naturală a armonicelor unui sunet fundamental, celălalt atribuie o ordine numerică apriorică unei succesiuni de sunete. Două poziții în cercetare, două drumuri în creația muzicală.

Evoluînd de la o bază metafizică spre larga comprehensiune a naturii, gîndirea științifică a deschis perspective nebănuite spiritului omenesc și invers, din nefericire, pornind de la baze naturale spre decizii arbitrare, muzica restrînge spațiul spiritual al omului.

Proclamațiile caracterizează creația muzicală din ultimele decenii, în așa măsură încît ni se pare semnificativ a descoperi o excepție tocmai în gîndirea muzicologică românească contemporană. Conturînd aria și evoluția unui cromatism de origine diatonică, coexistent în practica muzicală cu cel serial, Gh. Firca, conștient de importanța tezei sale, stăruie asupra bazei naturale a devenirii celui dintîi. Autorul scrie textual în încheierea cărții sale : „Odată exprimată această realitate, celelalte legi ce o guvernează au apărut nu ca abstracțiuni sau speculații ale intelectului, ci ca o confirmare a echilibrului și limbajului muzical, în oricare din fazele corelației necesare dintre elementele sale de evoluție și în condițiile lărgirii, chiar și la maximum, a fundamentelor sale". **(Bazele modale ale cromatismului diatonic,** Ed. Muzicală, 1966).

Arta pune ființa umană în contact cu ea însăși, adică îi relevă propriul univers, iar atitudinea în fața acestei priveliști s-ar putea numi emoție artistică. Multiplicarea emoțiilor depinde de variația în timp a cadrului cuprins de ochiul intern, devenit, acum, o succesiune de imagini. Participarea ca observator, contemplarea pasivă a unui asemenea turburător spectacol e subnutritivă, comparativ cu angajarea totală. Explorarea acestui relief ambiguu și în perpetuă devenire — sufletul omenesc sub acțiunea stimulilor artistici — este o inegalabilă sursă de primenire și vitalizare spirituală.

Dintre arte, muzica se mulează cel mai fidel unor astfel de deveniri. De unde, privilegiul proporțiilor și al implicațiilor în activizarea motoarelor psihice.

Desfășurarea temporală prezintă numai condiția necesară a fenomenului muzical, fără a proba condiția suficientă. De îndată ce constatăm repulsia, indiferența sau aviditatea pentru o anumită muzică — presupunînd un grad mediu de educație — admitem un criteriu selectiv, o acțiune de optimizare în alegerea itinerariului sonor. Pentru omul modern, criteriul optimal capătă un caracter din ce în ce mai exclusiv în toate domeniile de activitate, deoarece numai astfel poate răspunde, într-o viață biologic limitată, unui asalt continuu de stimuli. De aceea este tentat să delimiteze categoric muzica de care se poate lipsi față de muzica sine qua non. În acest moment, analogia de comportare între organismul viu și anumite mecanisme tehnice este evidentă. Cibernetica și-a asumat răspunderea acestei analogii și a consecințelor sale.

Privită ca atare, ființa omenească corespunde noțiunii științifice de sistem. Cea mai simplă schemă a unui sistem ne înfățișează un obiect fizic alimentat de o parte cu stimuli, emițînd răspunsurile adecvate, de cealaltă parte. Complicația se ivește atunci cînd se stabilește o conexiune inversă prin care stimulii sînt siliți să țină cont de „părerea" propriilor efecte ; sau, atunci cînd apar perturbații aleatoare, impunînd adaptarea sistemului la neprevăzut ; și alte diverse aspecte, contribuții la complexitatea imaginii, pe care trebuie să ne-o facem despre sisteme. A descrie acest proces înseamnă a stabili **Relația** între mărimile de intrare și cele de ieșire. Aici intervine dificultatea sistemului uman. În cazul sistemelor tehnice, de obicei, mărimile de intrare și ieșire sînt controlabile, făcîndu-se la nevoie abstracție de comportarea obiectului fizic — faimoasa cutie neagră ; în cazul ființei omenești, stimulii externi, cei muzicali de exemplu, pot fi de asemenea controlați, dar răspunsurile lor se pierd în hăurile conștiinței. Progrese recente în automatică — a se vedea remarcabila contribuție a școlii românești : Vasile Popov, Dan Teodorescu — conducînd către o teorie a sistemelor neliniare îndreptățesc speranțe în cercetarea naturii umane. Necunoscînd legile profunde care guvernează procesul psihomuzical, e foarte probabil pentru creatori să declanșeze funcționarea de respingere a organismului. Diversele metode componistice, teoretizate cu ajutorul aparaturii matematice, se rezumă, propriu-zis, la fabricarea mărimilor de intrare într-un sistem ale cărui ieșiri aparțin deocamdată unei lumi inaccesibile ; ființa umană fiind prin excelență un sistem incomplet controlabil, incomplet observabil. Vechii maeștri, chiar dacă înclinau uneori spre teorii extramuzicale, erau convinși că muzica lor se reazemă pe o mare lege a naturii. În adevăr, controlul auditic, auzul intern, memorizarea muzicală dau certe indicații în acest sens. Lipsesc indicii corespunzătoare în cazul muzici clădite pe o altă ordine.

Gîndirea științifică contemporană, de la apreciabilă distanță, face uneori avansuri gîndirii teoretice artistice, oferind baze pentru crearea unei noi ramuri a filozofiei : estetica exactă. În special, teoria informațională s-a obligat a pune la dispoziție interpretarea adecvată a unui concept de o rară fecunditate, conceptul de entropie și reversul său, negentropie.

Dramaticele desfășurări sonore ale secolului nostru, considerate din punct de vedere al eficienței, acreditează impresia că unul din elementele exprimate în titlul eseului a fost, conștient sau nu, omis atunci cînd s-a apelat la serviciile matematicii în scopuri muzical-creatoare. Conchidem prin a enunța ordinea plauzibilă de înlănțuire a acestor elemente : natură, matematică, muzică. Întrebarea este a ști dacă orice lege a naturii ascunde, inevitabil, un model muzical.

OVIDIU MANOLE

---

plastică

Expoziția de pictură contemporană din Cuba

Mesaj de frumusețe al unei arte temperamentale crescută sub soarele tropical al Caraibilor, expoziția de pictură contemporană din Cuba deschisă în sala Dalles din capitală, cristalizează o remarcabilă demonstrație de vitalitate și profesionalism.

Situîndu-se între simbolurile străvechilor mituri din culturile TEOTIHAUCAN și MAYA și acuta contemporaneitate a mijloacelor plastice de exprimare, pictura cubaneză impresionează prin sensurile solarității și umanismului conținute de stilizare și simplitate devenite mod intrinsec de gîndire și simțire.

„Nu este în intenția noastră să indicăm teme sau anume stiluri, ci să încredințăm artelor plastice acele sarcini care izvorăsc din natura și istoria lor". Cu aceste cuvinte aparținînd lui JUAN MARINELLO, citate în catalogul expoziției, pătrundem în universul mirific al unor trăsături care vin ancestral din depărtatele virtuți ale unei țări și ale unui popor de o autentică vigoare artistică.

De vîrste și stiluri diferite, expozanții se apropie de matca obștească a semnelor plastice, prin intermediul exuberanței cromatice care configurează un fenomen de viguroși coloriști. Un grad oarecare de monumentalitate murală, dublat de grandilocvența unui exotism rafinat, afirmă predilecția pentru regizarea spectacolului plastic.

Dintre lucrările expuse descifrăm cu încîntare diversitatea stilistică, de la lirismul poetic a lui LUIZ MARTINEZ PEDRO la rigoarea iconoclastă a grafiei lui CARLOS CRUZ-BOIX, sau de la expresionismul grotesc a lui LESVIA VENT DUMOIS la neliniștea austeră a portretelor lui RENÉ PORTOCARERO. Dacă, dincolo de aburul predominant al culorii din lucrările lui ANGEL ACOSTA LEON sesizăm căldura atmosferei, vîltoarea și violența cromatică (ALBERTO JORJE CAROL) ne antrenează prin amplitudinea și expansivitatea mișcării. Suprarealismului, reprezentat de CARMELO GONZALES IGLESIAS i se opune metodica constructivistă a lui ANTONIO FERRER CABELLO, după cum pictura naivă (JUAN MOREIRA) contrastează cu fervoarea lui PEDRO ARARTE GONZALES. Și în continuare : NELSON DOMINGUEZ, EVER FONESCA, MARIO GALLARDO MUNOZ, ABELA și alții, cu toții formați în zodia luminii.

Popasul acestei expoziții în țara noastră ne-a prilejuit contactul cu o artă particulară încadrată în coordonatele unei spiritualități distincte în peisajul cultural latino-american. Și, mai presus de toate, gradul de cultură, pus sub semnul eternității, întregind temeinicele transformări revoluționare din Cuba contemporană.

RADU MELNIC

---

breviar

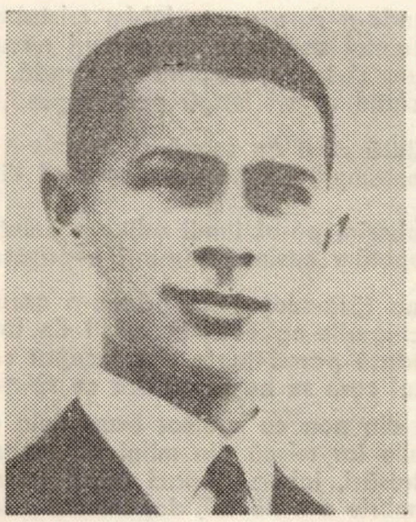

„. . . Drăgan Iosif Constantin, plăpînd și misterios, căutînd calea de mijloc, calculat încă din copilărie, tăcut și nebăgat în seamă" . . .

(PRIN EUROPA — cap. 64 pag. 306)

Cititorii lugojeni și timișoreni vor avea ocazia să se întîlnească, în 2 și 3 septembrie, cu IOSIF CONSTANTIN DRĂGAN, **autor al cărții** PRIN EUROPA, **recent apărută la Editura „Eminescu".**

Născut la Lugoj, păstrînd în suflet imaginea propriului ținut natal și a acestei țări, autorul este actualmente o personalitate de seamă pe plan mondial, președintele Federației internaționale de Marketing.

Cartea și autorul vor fi prezentate de către criticul și eseistul Valeriu Râpeanu, director al Editurii „Eminescu".

ANCHETA ORIZONT

TEATRUL — FOR PUBLIC

1) Ce inițiative ați luat, pentru a face din teatru for public — înțelegînd prin for public un factor de dezbatere profundă a problemelor vieții noastre sociale ?

2) Cît din activitatea dv. e legată de lupta cu impostura și cît curs liber puteți da inițiativei ?

3) Făcînd un bilanț al ultimei stagiuni : care spectacole le considerați reușite certe și pe care le considerați eșecuri ?

AMZA PELLEA
Directorul Teatrului Național din Craiova

1) — Inițiativele pe care le-am luat sînt limitate de repertoriu, de dramaturgia noastră actuală. În funcție de acuitatea problemelor pe care și le pune, în funcție de incisivitatea problemelor atacate, fiecare spectacol teatral poate deveni un for public de discuție a problemelor noastre sociale cele mai stringente. Poziția noastră poate fi foarte actuală și contemporană și atunci cînd montăm spectacole cu texte istorice sau texte ale dramaturgiei universale. Cred că nu există decît un singur fel de teatru, indiferent de tema spectacolului : **teatrul politic.** Căci un spectacol e **poziția** colectivului unui teatru față de textul jucat. Deci dacă luăm **poziție** față de un eveniment **facem politică.** E falsă teoria acelor care susțin că nu iau nici o poziție că „nu mă amestec", deoarece chiar și această atitudine se incadrează intr-un anumit sistem filozofic. Ei fac politică în acest sens.

În domeniu ideologic teatrul e o armă politică foarte eficientă. De aceea, și în viitor, ne vom strădui ca spectacolele să reprezinte poziția ideologică a partidului nostru, a clasei noastre muncitoare și a țărănimii noastre.

2) — Dacă nu chiar întreaga mea activitate sper că un procent foarte ridicat. Ca actor încerc să lupt împotriva imposturii indiferent că joc roluri pozitive (cu dăruirea și vehemența pe care le presupun asemenea personaje) sau roluri negative (căutînd să demasc toate mobilurile și mecanismele interioare). Pentru o nație care a ajuns la o răscruce în istoria sa impostura constituie dușmanul ei cel mai mare căci o muncă uriașă de construcție trebuie să aibă la bază cît mai mult adevăr și sinceritate, elan creator impletit cu demnitate și cinste. Oriunde, in orice domeniu ar interveni, impostura trebuie extirpată fără milă și menajamente. Iar teatrul are avantajul de a o demasca fățiș, în fața spectatorilor.

Ca director lupt impotriva imposturii prin alegerea atentă a repertoriului, prin grija deosebită față de fiecare montare in parte, găsind un limbaj teatral cît mai accesibil și contemporan.

În lupta impotriva imposturii am foarte multă libertate de inițiativă, manifestată pe verticală, în profunzimea demascării aspectelor negative din viața noastră socială. Munca noastră nu se va opri, însă, numai la aceasta demascare ci vom căuta să dăm și soluții pentru remedierea răului, cît mai aproape de rădăcina sa. Pentru a avea un colectiv teatral a cărui activitate să fie încununată de succes și eficiență în această nobilă acțiune se impun o serie de măsuri care să țintească spre ridicarea nivelului său etic, politic și profesional. Cred că e evident că numai niște oameni înarmați cu o ideologie clară și cu puritate sufletească pot lupta, cu succes și eficient contra aspectelor mai puțin plăcute, urîte din viața noastră socială.

3) — Prefer ca la această întrebare să răspund la anul, după încheierea stagiunii 1973–1974, stagiune de care voi fi eu răspunzător la teatrul național din Cetatea Băniei.

DAN ALECSANDRESCU
Directorul Teatrului de Stat din Arad

1) — Credoul meu e că fiecare spectacol trebuie să devină o posibilitate de dezbatere a unor probleme vitale, de o importanță majoră, ale contemporaneității și ale vieții noastre sociale. Cred că am realizat acest lucru și cînd am montat **Prețul** de Ion Băieșu sau **Omul care...** de Horia Lovinescu, dar și cînd am montat **Fizicienii** de Friedrich Dürrenmatt sau **Antigona** lui Sofocle.

2) — Lupt cu impostura în activitatea mea de director atît timp cît mă lupt să promovez valori în creația scenică și în litera dramaturgică. De asemenea lupt împotriva imposturii și atunci cînd actul teatral se oglindește însăși în text. Cred că **Prețul** lui Băieșu e cea mai bună dovadă de luptă împotriva imposturii.

Ca director și regizor apreciez inițiativa, sprijinind ideile oamenilor cu care lucrez direct. Dau cu mare credit celor care au inițiativă.

3) — Consider ca reușite certe **Fizicienii** de Friedrich Dürrenmatt, **Antigona** de Sofocle, **Omul care...** de Horia Lovinescu. Nu pot vorbi despre un eșec al actualei stagiuni.

AL. BĂRSESCU
Directorul Teatrului de Stat din Reșița

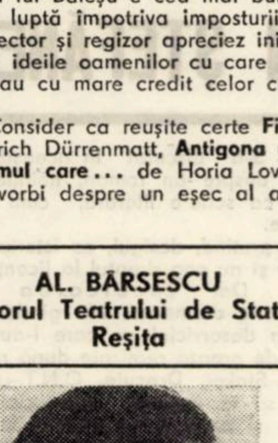

1) Prin însuși statutul și funcționalitatea sa, teatrul e menit să exercite o influență complexă, să-și invite publicul la dezbaterea aprofundată, investită cu atributele și implicit cu forța emoțională a artei, a marilor probleme care confruntă omul în genere și în special omul zilelor noastre. Găsim aproape de prisos precizarea că, în principal, prin repertoriul — așadar prin spectacolele sale — un teatru conturează cadrul și enunță datele problemelor supuse dezbaterii publice.

Din parte-ne, credem că la elucidarea unor atari probleme pot să contribuie, în măsuri, firește, diferite, toate spectacolele realmente izbutite, toate contactele teatru-public desfășurate sub semnele elevației spirituale, ale bunului gust, ale valorii artistice. Fiindcă, să nu uităm, calitatea unei dezbateri ca aceea pe care o propune teatrul și, pînă la urmă, finalitățile sale — depind decisiv de ținuta datelor sale inițiale, de caracterul și conținutul lor, de sensurile și scopurile urmărite sau, altfel spus, de capacitatea unui spectacol ori a altuia de a declanșa, la nivelul exigențelor actuale, o asemenea dezbatere.

Iată și motivele datorită cărora inițiativele noastre pe acest tărîm s-ar putea concentra, sintetic, într-una singură : sporirea necontenită a calității spectacolelor, a potențialului lor formativ — educativ, exprimat prin mijloacele artei scenice.

2) Dacă prin impostură înțelegem tentativa nonvalorii de a se drapa în faldurile autenticei valori artistice, atunci, într-adevăr, nu ne-au lipsit prilejurile de a descuraja asemenea încercări. Firește, nu avem pretenția că am reușit întrutotul sau în toate cazurile. În plus încă, impostura se poate insinua uneori foarte abil, cu un consum de mijloace demn de o cauză mai bună, ceea ce face, cîteodată, tardive și inoperante contramăsurile.

Ni s-a creat posibilitatea, ca urmare a comprehensiunii, nu odată dovedite, a forurilor județene, și locale față de fenomenul artistic, ca efect al îndrumării competente exercitate de către organele de partid și de stat, să aplicăm toate inițiativele menite să aducă plusul calitativ scontat în activitatea noastră.

3) Am prefera să răspundem, mai intîi, la cea de a doua parte a întrebării. În stagiunea al cărei gong final a răsunat nu demult, Teatrul din Reșița nu a avut, riscăm concluzia, spectacole-eșec. Sau, mai bine zis, nici unul dintre spectacolele noastre nu s-a situat sub limita medie a exigențelor ideologice și estetice actuale. Se disting totuși prin ținuta lor deosebită două dintre montările stagiunii — „Casa care a fugit prin ușă" de P. Vintilă și „Micii burghezi" de M. Gorki, citate în ordinea apariției lor în premieră, ambele in regia lui Eugen Vancea. Credem chiar că aceste spectacole, odată cunoscute în cercurile mai largi ale specialiștilor și marelui public, și vom acționa curind in acest sens, vor fi raportate la nivelele superioare ale stagiunii 1972/73 în întregul său. De altfel, faptul a fost constatat și în cronicile publicate în revistele „Orizont", „Familia", „Tribuna" ca și în aprecierile enunțate în emisiunile radio-televiziunii.

Anchetă realizată de :
ANTOANETA C. IORDACHE și
VIRGIL OANCEA

---

cineamatori

Filmul unui film

ENUNȚ

Pentru ca adolescenții anului '73 să poată intra in viață pe drumul alegerii, statul nostru investește an de an fonduri uriașe dotind școli, cluburi cu aparatura modernă, determinind infiintarea de cercuri științifice, muzicale, plastice etc.... cinematografice. Uneori, pasiunea unor oameni precede momentul înzestrării. Important este că adolescenții anului '73 se pot încerca înainte de a spune „Pe aici..."

La liceul de construcții din Timișoara există un cineclub : se numește „Edificium" ; există un inveterat cine-amator, care-l conduce, se numește Victor Albu ; există un director de școală. Și mai este un director, de data aceasta la Școala generală nr. 11, cu cine-morbul in vine, se numește Aurel Jicman ; el stabilește o punte intre cinecluburile celor două școli. Implicit, in aceste condiții există mulți elevi cine-amatori, există filme.

Și tot pentru ca acești cine-amatori să-și poată desluși mai bine cine-pasiunea, undeva in țară (la Săliște) într-o anume perioadă (31 iulie — 14 aug. anul de care ziceam) a funcționat o „Tabără pentru instruirea și odihna reprezentanților cine-cluburilor școlare". Și în momentul acestui enunț frumoasa poveste s-a terminat... „Bună seara, cine-copii..."

GENERIC

Cine-amatori sosiți din întreaga țară, conducători de cine-cluburi, aer de Săliște, priveliște de Săliște, geamantane, forfotă, cunoștințe, revederi. Sînt împărțiți pe grupe. Au adus cu ei filme alb-negru, color, documentare, artistice, speranțe. Apoi...

TABĂRA

Cele douăsprezece filme, aduse de timișoreni pentru „schimb de experiență", dorm în cutiile lor metalice. Cutiile, în geamantane. Se fac excursii. Se mănincă bine. E drept că undeva există un panou cu un program afișat — prevedea 2–3 ore de instruire. Și cîteva grupe de „nemulțumiți" (citiți „recalcitranți) încearcă să înjghebe discuții — dezbateri. Doar despre scenariu. Findcă nu puteau face altceva. Nu puteau fiindcă nu exista nici un fel de dotare. Nici măcar un aparat de proiecție nu exista.

Începe intriga. (filmului nostru ?). Cei care au venit să se instruiască cer să li se ofere mijloace. La inceput, sint priviți cu ostilitate. Apoi nemulțumirea devine generală. Surpriza o constituie existența la Sibiu (deci la... km) a unui cineclub U.T.C., dotat cu tot ceea ce ar fi nevoie. Oare e rea voință sau delăsare, se intreabă unii ? Delăsare, am răspunde, dacă n-am ști că la numeroasele insistențe s-a replicat : „Ne temem să nu se defecteze ceva".

ȘI A ÎNCEPUT...

Și a început concursul... Fără aparat de proiecție ? Adică juriul a luat filmele și le-a privit fotogramă cu fotogramă la lumina becului electric ? Nu ! La apariția juriului a apărut și un aparat de proiecție. (Această invenție a sec. XX și a celui premergător). Juriul a condus cîteva discuții la nivel de tabără despre : tematica filmelor prezentate și... o, eternă ironie ! despre condițiile grele de realizare a filmelor în... cinecluburile școlare.

Timișorenii se întorc cu două premii și cu cele douăsprezece filme în starea în care plecaseră. Pentru liniștea lor, ajunși acasă, le-au proiectat (căci la cineclubul lor a pătruns invenția sec. XX și a ...) odată pentru ei și a doua oară pentru cel care-și face din consemnarea acestor rînduri o datorie de onoare.

SFÎRȘIT

Ar fi fost, dacă nu ne-am fi amintit cîteva vorbe ale coautorilor acestui scenariu : Victor Albu, Silviu Jicman, Sanda Mandrea, Dan Drăgan. Ele sunau cam așa : „Pînă la urmă, ne-am impus punctul de vedere și ne-au înțeles". Adică menirea taberei era, cum zice și în titulatură : instruirea și odihna... (Dar pasul de după înțelegere n-a mai urmat). Iar a doua vorbă : „Oare cît costă statul o asemenea acțiune ?..." De fapt, vorba aceasta de pe urmă fiind o interogație, o preluăm, complectînd : „... pentru ca roadele ei să fie nesocotite ?"

A. C. I.

P. S. Cu aparatele aduse de ei, cineamatorii au realizat un film al taberei. Ne temem că nu spune adevărul despre cele petrecute acolo. Dar, poate că aceste rînduri, asemeni celor inserate în Scînteia Tineretului de un redactor deplasat la fața locului vor face lumină. Acesta ar fi trebuit să fie FILMUL.

sanitas

NOUL NĂSCUT NU ESTE NUMAI JOCUL DRAGOSTEI, CI MAI ALES OMUL DE MÎINE

Deosebita importanţă pe care fenomenele demografice o au în evoluţia şi dezvoltarea colectivităţilor omeneşti fac ca în ultimele decenii problemele demografice să depăşească preocupările limitate ale unei specialităţi oarecare, demografia devenind in mai toate ţările o problemă de stat, ridicată la nivel de politică demografică, cu tactică şi strategie proprie, pe cît de variată, pe atît de complexă.

Din multitudinea de probleme ce intră în conţinutul acestei politici, fără indoială că cea mai importantă, atît sub raportul factorilor care o generează, dar mai ales sub cel al implicaţiilor pe care le are asupra populaţiei, este natalitatea. Deşi natalitatea, adică numărul de născuţi vii dintr-un an la o mie de locuitori, este un indice demografic, care in mai toate ţările civilizate inscrie, in ultimul timp, diminuări, mai mult sau mai puţin accentuate, oscilind azi in ţările europene intre 16–18 ‰, totuşi, există ţări sau zone in care acest indice scade mult sub aceste valori, determinînd apariţia noţiunii de denatalitate.

Teoria şi practica demografiei ne arată că fenomenul demografic nu poate fi analizat şi interpretat corect decît dacă acesta este socotit ca un fenomen complex, influenţat în primul rind de factorii social-economici. Faptul că fenomenele demografice apar ca fenomene de suprastructură, specifice fiecărei orinduiri, trebuie interpretat in mod dialectic. In baza acestei interpretări, fenomenele demografice sint fără indoială determinate de factorul social-economic, dar elementul „hotărîtor" al acestor factori trebuie văzut ca hotărîtor „în ultima instanţă", pentru că, alături de factorii social-economici, rolul factorilor medicali, culturali, de mentalitate, de comportament al populaţiei etc. nu pot şi nu trebuie neglijaţi. Pe de altă parte, fenomenele demografice sînt o expresie a bazei, a factorilor social economici, dar, în acelaşi timp, la un moment dat, fenomenele demografice influenţează la rindul lor baza. De exemplu : natalitatea este determinată de factorii social-economici, dar, în momentul in care scade, iar ponderea tinerilor diminuă, pe parcurs, forţa de muncă insuficientă va face ca dezvoltarea economică a teritoriului respectiv să sufere.

Factorii care influenţează natalitatea şi au contribuit la scăderea acesteia, după majoritatea demografilor, pot fi grupaţi in trei categorii :

FACTORII SOCIAL-ECONOMICI. Astfel, pentru marea majoritate a tărilor dezvoltate, rămine valabil faptul că, o dată cu creşterea nivelului de trai material şi cultural, cu o industrializare şi urbanizare masivă, care duc, pe de o parte, la ştergerea diferenţei dintre urban şi rural, şi pe de altă parte, la o accentuată morbiditate socială şi spaţială, natalitatea tinde să scadă. Faptul se mai explică şi prin elemente noi pe care factorii sociali-economici ii aduc in viaţa omului modern ca : prelungirea duratei de şcolarizare şi deci căsătoria la virste mai avansate, dorinţa tinerilor cupluri de a trăi mai bine fără a fi stînjenite de copii, participarea femeii şi incadrarea acesteia intr-un număr cit mai mare in viaţa social-economică a societăţii, cîştig insuficient. criză de locuinţe, număr insuficient de creşe etc. Totuşi, numeroşi cercetători arată că adeseori tocmai familiile cu situaţie economică bună au un număr redus de copii, iar familii cu resurse mai modeste au o natalitate crescută .

FACTORII BIOLOGICI. Este ştiut că dezvoltarea morfofiziologică a femeii are un rol important în reproducere, perioada maximă a fertilităţii plasindu-se intre 20–25 de ani, după care se produce o diminuare lentă, dar sigură. Există insă un procent variabil ca frecvenţă, la care apare fenomenul opus fertilităţii şi anume sterilitatea. Aceasta poate fi congenitală, fie dobindită, apărută in timpul vieţii, şi datorită unor stări patologice ca ginecopatii, boli venerice, dar mai ales provocării de avorturi repetate. In general, procentul femeilor sterile oscilează pe plan mondial între 5–10 ‰. Tot din cadrul factorilor biologici face parte şi modificarea structurii populaţiei pe grupe de virstă, in sensul diminuării contingenţilor de femei de virste fertile 15–49 de ani, datorită creterii ponderii vîrstnicilor faţă de totalul populaţiei. Or acest fapt nu trebuie neglijat in Banat, dată find structura pe grupe de vîrstă de tip îmbătrînit a populaţiei.

FACTORII CULTURAL-PSIHOLOGICI. In contextul general al noţiunii de natalitate, trebuie avut in vedere că, ridicarea nivelului cultural al populaţiei, pe lingă faptul că generează dorinţa legitimă a fiecărei familii de a trăi mai bine, exprimată între altele şi printr-un număr mai redus de copii, aduce un element nou, specific societăţii moderne, ţărilor evoluate şi dezvoltate de care neapărat trebuie să se ţină seamă : tot mai mult natalitatea devine un act conştient, voluntar „volitiv" al familiei, dar mai ales al femeii.

Trecerea in revistă, oarecum sumară, a numeroşilor şi variaţilor factori, ce determină nivelele şi tendinţele natalităţii, relevă două fapte extrem de importante : pe de o parte, complexitatea fenomenului şi pe de altă parte că influenţarea lui necesită eforturi mari, din partea tuturor, dar, mai ales, timp şi uneori chiar mult timp.

Măsurile medicale trebuie să cuprindă o ocrotire prenatală şi la naştere a femeii gravide şi o ingrijire şi urmărire cit mai atentă a nou născutului. In acelaşi timp, problema întreruperilor de sarcină trebuie privită cu un înalt spirit de răspundere, pentru ca numărul avorturilor să scadă tot mai mult.

Măsurile sociale să ducă la crearea unor condiţii cit mai optime de uşurare a muncii femeii în general şi a mamei în special. Este vorba aici de o dezvoltare mai mare a sectorului terţiar, de prestaţii, care să permită mamei posibilităţi mari de a se ocupa de copil. In acest sens, preocupările statului nostru reflectate în creşterea locurilor în creşe şi în grădiniţe, de ajutorare materiale şi avantajii femeilor cu copii, de asigurare a unor mijloace de transport în comun etc., nu sînt de loc neglijabile. Ele trebuie dezvoltate pe mai departe cuprinzînd sectoare cît mai largi ale vieţii noastre social-economice.

Măsurile de educaţie rămîn însă esenţiale. Ele trebuie să ducă la modificarea mentalităţii, la crearea unei concepţii asupra rolului, dar mai ales a responsabilităţii familiei faţă de colectivitate. Această educaţie trebuie incepută din şcoli, din facultăţi şi continuată prin intermediul organizaţiilor de masă şi să fie adresată intregului tineret. Este necesar ca populaţia, dar mai ales tineretul din care se recrutează viitoarele cupluri, să înţeleagă că un nou născut nu este numai jocul dragostei, nu este numai bucuria părinţilor sau satisfacţia bunicilor, ci este ceva mai mult : este o forţă de muncă a ţării, este constructorul de mîine de bunuri materiale şi spirituale. Pe de altă parte, este necesar ca tinerele familii să înţeleagă că, pe lingă drepturi în societate, mai au şi obligaţii. Dacă societatea le asigură şcolarizare gratuită, repartizarea în producţie şi numeroase alte avantaje materiale, atunci acest cuplu are şi anumite obligaţii, intre care aceea de a procrea descendenţi este fără indoială prioritară.

Aceste măsuri trebuie să ducă nu numai la crearea unei educaţii demografice, ci la formarea unei adevărate conştiinţe demografice, singura capabilă să rezolve definitiv problema natalităţii.

MIRCEA ANCUŞA

Cu prof. dr. ŞTEFAN ŞTEFĂNESCU

(Urmare din pagina I-a)

mare. Important este să ţii seama de partenerul căruia i te adresezi şi-n această privinţă noi sintem şi am rămas partizanii unui dialog larg şi sistematic.

– Convorbirea noastră se desfăşoară chiar în biroul lui Nicolae Iorga. Cînd va deveni posibilă tipărirea, intr-o serie de opere, a bogatei moşteniri de scrieri ştiinţifice lăsată de marele savant ?

– Fără-ndoială, e o obligaţie naţională valorificarea moştenirii marelui istoric, dar o obligaţie care revine întîi de toate institutului ce-i poartă numele. In 1971, cu prilejul centenarului naşterii savantului, s-a construit un nucleu de cercetători care in momentul de faţă pregăteşte pentru tipar corespondenţa lui Nicolae Iorga. Există în institut un cult, în sensul bun al cuvîntului, pentru marele savant, pentru ceea ce a insemnat el ca valoare universală şi ca exponent al acelui spirit de largă deschidere universală, cel mai mare pe care l-am avut noi. Fireşte, nu e vorba de o preluare tale-quale a tot ceea ce a scris – şi a scris imens – ci de o selecţie. Nu există ţară despre care să nu fi scris ori să nu fi vorbit şi nici domeniu de activitate pe care să nu-l fi abordat, sub raport istoric. Din Iorga s-a publicat mult, dar din păcate fără sistem şi fără o necesară contiunitate.

– Ce alte personalităţi ale ştiinţei istorice româneşti credeţi că ar trebui repuse, cu aparatul critic necesar, la indemina cercetătorilor şi iubitorilor de istorie ?

– Există o bogată bibliografie Bălcescu, Kogălniceanu, Xenopol, şi – mai recent – Pirvan. Progrese mari s-au inregistrat în repunerea în circulaţie a istoriografiei marxiste, a scrierilor lui Pătrăşcanu, Constantinescu-Iaşi, Miron Constantinescu, Barbu Câmpina.

Ar fi de datoria tinerei edituri timişorene să-l publice pe Sirbu, cel mai de seamă istoric pe care l-a dat Banatul, al său studiu despre Mihai Viteazul şi celălalt despre Politica externă a lui Matei Basarab, care sintetizează şi acum tot ce ştim în această problemă.

– Cum apreciaţi locul istoriei in programul de educaţie patriotică ?

– A nu face istorie ar însemna să fii străin în propria ta ţară. Ce ar reprezenta viaţa pentru noi ? O existenţă searbădă, lipsită de sens. Oamenii care ar crede că viaţa începe cu ei şi că trecutul nu le-ar crea obligaţii faţă de moştenirea pe care o preiau, ar fi nişte oameni meschini, cu un orizont foarte modest.

Nu consider, bineinţeles, că se poate face educaţie patriotică numai prin istorie, dar istoria deţine in acest proces un loc imposibil de inlocuit. Este, de altfel, sesizabilă şi receptivitatea în creştere a publicului faţă de istorie, constatare pe care mi-a prilejuit-o larga acţiune de răspîndire a rezultatelor cercetării, susţinută de către personalul nostru ştiinţific.

– Ce raporturi consideraţi că există între istorie şi literatură ?

– Nu poţi fi mare istoric, fără să fii mare literat, fără să ştii să scrii. Istoria este ştiinţă, dar şi artă E adevărat, se manifestă astăzi tendinţa de a inlocui istoria despre oameni şi pentru oameni cu o istorie a cifrelor şi adeseori din cauza cifrelor nu se mai zăresc oamenii. Am văzut in străinătate, unde tendinţa matematizării e mai vizibilă, că apar şi luări de poziţii faţă de această orientare.

– Urmăriţi romanele istorice ?

– Despre romanele istorice şi aş adăuga despre filmul istoric părerile sînt foarte diferite. Mă mărginesc să spun că de multe ori scriitorii folosesc istoria doar ca pretext şi depăşesc adevărul istoric, ceea ce, fireşte, nu li se poate interzice decît în măsura în care tendinţa creează confuzii în rîndul tineretului.

– La ce confuzii vă referiţi anume ?

– La faptul că elevii fac cunoştinţă într-un fel cu istoria, din manual, iar într-un film faptele le sînt prezentate cu totul altfel. S-a discutat în această privinţă chiar despre un roman, neîndoielnic valoros ca scriere literară, cum este **Principele.**

Nu pretind, desigul, ca istoria să apară seacă şi nu neg dreptul la licenţă al artistului. Dar incălcarea adevărului istoric dăunează. Mă gîndesc, de pildă, la deserviciul pe care l-au făcut filmele de groază realizate după romanul lui Bram Stoker, **Dracula.** O.N.T.-ul, din raţiuni să le numesc comerciale, organizează şi excursii pe urmele lui Dracula. Ceea ce mi se pare, pe un alt plan, nu prea profitabil. Mai cu seamă dacă adevărul istoric rămîne necunoscut turiştilor.

– Ce figuri ale istoriei noastre socotiţi că ar putea să mai inspire pe artişti şi pe literaţi ?

– Aş vrea să recunosc că, deşi apar bune romane istorice (şi aş cita un autor serios cum este Horia Stancu şi a sa carte despre **Fanar)**, din păcate, nu avem astăzi un roman istoric de anvergura **Fraţilor Jderi** şi a altor scrieri de această natură ale lui Sadoveanu, adică scrieri care să fie citite şi care să şi rămină. Dintre marile noastre figuri ale trecutului subliniez interesul pe care il suscită încă Petru Rareş ori Matei Basarab. N-avem un roman (sau măcar o piesă bună) despre Cantemir, figură de mare orizont internaţional a poporului nostru.

Apoi sint momente importante ale istoriei noastre care ar putea reţine atenţia prozatorilor şi dramaturgilor. Şi, ca să nu plutesc în generalităţi, aş spune că, deşi se apropie centenarul războiului de independenţă, n-avem încă măcar o monografie foarte bună consacrată acestui memorabil moment al trecutului românesc. Nu mai vorbesc că ne lipseşte un roman istoric şi că, de fiecare dată, apelăm tot la Coşbuc. Aş cita, de asemenea, viul interes pe care l-ar prezenta – pentru un literat – o carte despre mentalitatea şi rolul istoric al ţărănimii noastre, ca element de bază al dezvoltării sociale în trecut. Nici perioada complexă a realizării statului unitar naţional român nu a fost ilustrată încă literar, cum se cuvine, de la Kiriţescu incoace.

– Sinteţi de părere că de vină sint numai scriitorii ?

– Sînt, neîndoielnic, greutăţi, dar eu cred că această situaţie nemulţumitoare se datoreşte împrejurării că istoria trebuie cunoscută.

– Adică ?

– Adică, pe lîngă talent, e nevoie de studiu, inclusiv de studiu în bibliotecă, de care nu se poate lipsi nici un scriitor ori artist interesat în tratarea genului istoric.

– Credeţi că astfel lucrurile ar putea evolua ?

– Poate că nu ajunge, dar de dăunat în nici un caz nu ar dăuna ! Pentru că orice efort in luminarea ştiinţifică a trecutului este un efort de întărire a prezentului cu experienţe şi învăţături ce facilitează şi deschid perspective luminoase în viitor.

start

Ştefan Doncea

Solie de ţară

Din fire de iarbă
respirăm
purtată
lumina visurilor,
de solul primenit
al inimii.
Ondulat de păsări,
nemărginitul
august —
răsunet adinc
in chipul de ţară —
albastru.

Tatălui

Tata
pătrunde-n dimineţi
prin raze de plug.
Pita
creşte printre oameni,
păsări şi cai.

Slovă de ţară

Chipurile să fie
in lemnul de ţară cioplite.
In intinderea fără sfirşit !
mişcindu-se sub zările albastre —
ca viaţa de fiecare zi —
raze de soare
imi pătrund in suflet
prin glia
unde m-am născut.

Hotar

Arborii,
intre ape
şi cer,
rămin
săgeţi vii
inaintea noastră.

Mamei

Mama
deschide
lacătele vieţii
fără dalta
de piatră
de sculptor, ci
cu dalta
cuvint.

Umor străin

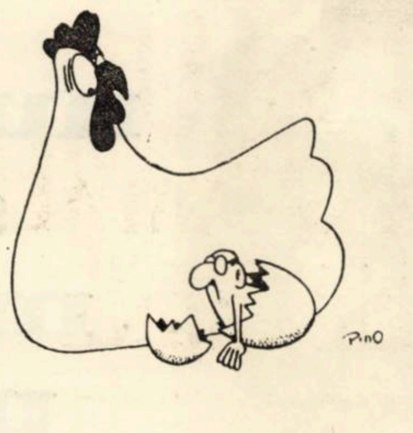

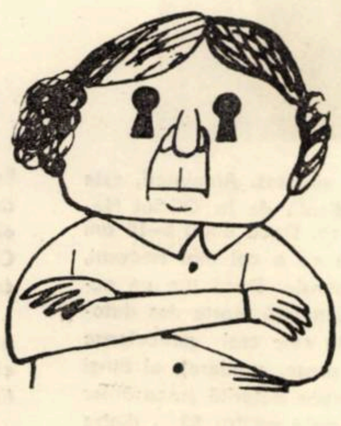

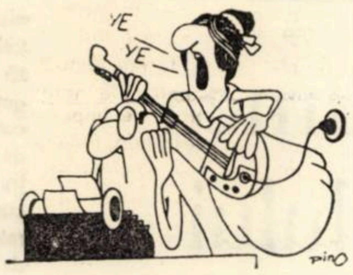

miniaturi

Epigrame şi epigramişti

În colecţia **Satyricon,** iniţiată de editura Facla din Timişoara a apărut şi volumul — al treilea în ordine, dacă nu ne înşelăm — numit neutru şi decent **Epigrame şi epigramişti.** Culegerea „din producţia a cincisprezece epigramişti din Banat", este alcătuită de Ion I. Mioc care semnează un „Cuvînt inainte", precum şi notele bio-bibliografice. Remarcăm printre altele, dar cu deosebire, frumoasa prezentare grafică a culegerii : coperta exterioară şi coperta interioară de Octavian Bour, caricaturi de Dan Radu Ionescu.

Fără a relua vechea discuţie despre producţiile umoristice, în speţă, despre epigramă, e cazul, totuşi, să observăm, nu fără o uimire mai veche, marea diversitate sub raportul vîrstei, pregătirii şcolare şi profesionale, etc. a celor care o practică.

Există, fără îndoială, o anume înclinaţie, o predispoziţie a anumitor structuri umane, ca să spunem aşa, spre verva incisivă, spre ironie, spre caustic, etc. ; or, la mijloc e poate doar **nevoia de rîs** ca „elan de simpatie faţă de vital, de activ, de nou", cum spunea cineva — şi atunci nu ne mai pare deloc curioasă diversitatea de care vorbeam mai sus şi pe care o descoperim şi în volumul pe care-l recenzăm. Oricum, este de la sine înţeles, că problema valorii producţiilor umoristico-satirice nu atîrnă de aceasta decît, cel mult, sub raportul alegerii temelor, — restul fiind o chestiune de dispoziţie poetică ! În paranteză fie spus, celebra metodă a „analizei produselor activităţii" aplicată, evident, epigramei, ne-ar dezvălui — mai mult ca în alte teritorii unde se exersează spiritul uman — în dinamica elaborării ei, elementul spontan — deci necontrolat, ori mai puţin controlat, „sincer", în stare să eticheteze natura propriilor umori ale autorilor. Vom descoperi, astfel, în volumul recenzat : „duritatea impardonabilă" (Prozatorului Sorin Titel şi poetului Anghel Dumbrăveanu) „Au plecat mesenii-n grabă / Mai flămînzi ca nişte vrăbii / Căci DEJUNUL lor PE IARBĂ / Fu cu . . . OASE DE CORĂBII !" — Ion Velican) ; satira cenzurată : („Nici sunete de harfă nici clavir / Surîs tăios — dar nu o lătrătură. / Să fie toate spuse cu măsură /Căci versul e satiric . . . nu satir" — Pavel Bellu) ; truculenţa de fond : („Probabil fiind după ospeţe / Făcură zeii-aşa minune : / Minerva dîndu-ţi frumuseţe / Şi Afrodita înţelepciune !" — epigrama e dediactă Uneia — Ion I. Mioc) ; auto-zeflemeaua : („N-au rime la capete, / Ca la Eminescu / Şi normal să şchioapete / Că le-a scris . . . Şchiopescu) ; eleganţa curtenitoare : („Muza ta din astă seară / Frumoasă-i fără pereche. / Toţi amicii exclamară : / Uite-o floare la... URECHE !") — George Lungoci . . . etc. etc.

În concluzie : un volum bine alcătuit, frumos tipărit, care, sîntem siguri, va fi citit cu interes.

A. BALTHAZAR

miniaturi

epigrama

ANGELA CHIUARU

Actriţa ANGELA CHIUARU s-a născut la Bucureşti, la 6 iulie 1928.

Este membră a celor două cercuri humoristice din Bucureşti : „Cincinat Pavelescu" şi „Tudor Muşatescu". A publicat versuri, reportaje, scenete in paginile revistelor : Contemporanul, Luceafărul, România Pitorească, Clubul, Femeia, Albina, Luminiţa etc.

Prostiei

Cum poate constata oricine
Şi-aici există-un rost :
Prostia cînd se simte bine
Toţi ceilalţi se simt prost.

Unor tineri însurăţei, în problema egalităţii femeii

Asta-i o problemă care
Nu se pune între ei
De vreme ce fiecare
Are-un metru şaizeci-trei.

Unei văduve vesele

Soţu-i făcu o viaţă grea ;
O îngropa încet-încet . . .
Dar aşa dulce fuse ea
Că el muri de diabet.

Inamicilor personali

Fiindcă n-am Fiat, nici Skodă
Spun că-n urmă am rămas
Şi că n-aş mai fi la modă :
Au uitat că am Pegas !

„Judo, o artă a supleţei şi o formă a educaţiei"

Microinterviu cu MIHAI BOTEZ, maestru al sportului şi antrenor judo

Prin 1932, la Oradea, un copilaş de opt ani îndrăgea mult gimnastica. Bătrini antrenori au iniţiat acest copil precoce. In 1935, copilul apărea in public, la o demonstraţie sportivă, iar peste 17 ani apărea ca gimnast, in primul său concurs, la Balcaniada din 1952.

Mihai Botez poate fi intilnit in cronicile sportive ale anilor 1948—'49—'50 drept campion de gimnastică al României. Timp de peste un deceniu, el a fost un reprezentant permanent al lotului republican şi un renumit antrenor. Actualmente, maestru al sportului, gimnastul român, la 52 de ani, s-a dedicat, din 1957, total acestei „arte de supleţe" care este judo, fiind unul dintre cei mai de seamă judoca din ţară şi creind în jurul său o frumoasă şcoală de sportivi de prestigiu. In ziua acestei intrevederi rapide, el era, ca de obicei, intr-una din sălile Aradului, alături de băieţii săi.

— Ce este judo, după dv. maestre Botez ?

— O artă a supleţei, a vitezei, a reflexului şi indemînării. Ea ajută şi la increderea in sine, la curajul in propria putere. Ca ramură sportivă, judo disciplinează, educă.

— Aveţi exemple in acest sens ?

— Au intrat printre elevii mei şi unii băieţi, înainte vreme bătăuşi, şi au ieşit din ei bărbaţi admirabili, calmi, cu respect faţă de ei înşişi şi faţă de alţii. Nu numai că nu mai sar la bătaie, ca înainte, sau să se folosească de judo in acest sens, dar fug de orice hărţuială şi incitare la bătaie.

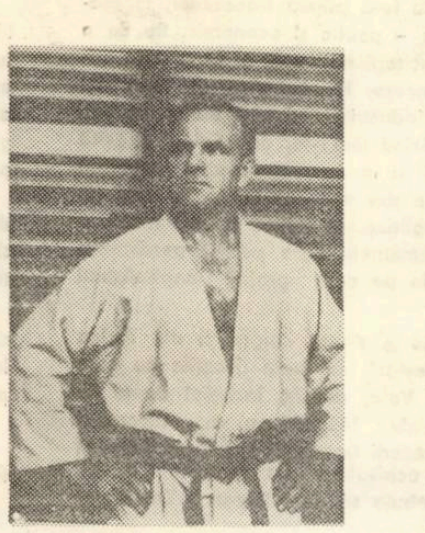

— Noi, românii, sîntem apţi pentru un sport tipic japonez ?

— Avem material uman excepţional la box, lupte şi judo. Avem indeminare, coordonare dezvoltată a reflexelor, ambiţie, putere de luptă. Acestea toate sînt născute in noi, nu trebuie decit să le educăm.

— Cînd aţi inceput judo la Arad ?

— Acum 15 ani. Şi a fost primul club din ţară. Federaţia de judo datează doar de 5 ani. Aici am format ciţiva băieţi excepţionali, ca Ionel Lazăr, campion internaţional sau, ca . . .

— Cum stăm cu judo în raport cu alţii ?

— Sintem buni, insă nu indeajuns de cunoscuţi de arbitrii. Apoi ne sint imperios necesare mai multe concursuri internaţiionale. Ele ne verifică valorile. Ne dau incredere.

— Ce aduce nou acest sport în aria sportivă ?

— E un sport aplicativ, pentru toată lumea, indiferent de virstă. E atit de complex, incit nu te poţi rezuma să-l inveţi intr-un an—doi, ci, cu cit il inveţi, cu atit devine tot mai greu. Il ştii la bătrineţe.

— Ce calităţi fizice şi umane dezvoltă el ?

— Se lucrează cu braţele, picioarele, bazinul, capul, umărul, deci o gimnastică complexă a întregului corp, iar in privinţa calităţilor umane ciştigă dirzenia. Judo e o luptă frumoasă. O luptă cinstită. Şi din această luptă invaţă şi copilul şi maturul să-şi concentreze intreg secretul puterii lui fizice şi sufleteşti şi să invingă slăbiciunile de moment.

— Şi, în afară de judo, ce iubiţi la fel de intens ?

— Munţii. Plec in fiecare an in excursii mai periculoase. Un fel de alpinism. Escaladez piscuri. Mergem in doi—trei, maximum. Parcurgem cite 200 km. in zece zile. Urcăm, să zicem, pe Suru, apoi trecem pe la Bilea, Negoi, Podragu. E obositor, dar cit de incintător devine totul pentru suflet. Te simţi acolo, in plin munte, un om al singurătăţilor limpezi, un om al nimănui. Te bucuri grozav cînd apare cineva necunoscut. O fiinţă. Simţi, mai bine ca oriunde, sus pe munte, necesitatea de a fi egal om cu om. O egalitate in faţa marii naturi şi a splendorii sale. La 2 000 de metri, e o linişte şi o pace de care am nevoie după ce un an am stat in acest vacarm din sălile de sport. Uneori, plec la munte şi cu băieţii. Atunci facem excursii. Ascensiuni. Urcăm pante. Ne luăm un punct de atins şi suim bărbăteşte şi adeseori eu, e-o iau tuturor inainte. Ii aud in spatele meu gifiind greu. Ii incerc. Ii chem la intrecere. Apoi mă opresc şi-i aştept şi le spun : „Păi ce-i cu voi ? Vedeţi ? Tot eu, tinărul de 52 de ani, să fiu în frunte ?"

REPORTER

Din lumea capitalului

„Noi nu venim să vă mîncăm pîinea“

Unul din fenomenele caracteristice ale evoluţiei economico-sociale din ţările capitaliste occidentale este creşterea muncitorilor imigranţi. Cea mai mare parte a lor, proveniţi din fostele colonii, ca şi din alte ţări slab dezvoltate, aceştia sint supuşi unei exploatări accentuate. Folosiţi în muncile cele mai grele, cele mai puţin calificate, cele mai prost plătite, lipsiţi de drepturi la asistenţă socială, supuşi unui regim de discriminări multiple, ei constituie astăzi categoria cea mai oprimată a forţei de muncă din ţările occidentale. Presa a relatat in ultima vreme despre mişcările de protest ale aşa numiţilor „muncitori specializaţi" (muncitori de la benzile de montaj) din Franţa – din care cea mai mare parte o formează muncitorii imigranţi. Participarea acestor muncitori (care in Franţa se ridică la peste 3 milioane), la luptele sociale, constituie o latură nouă a actualelor contradicţii de clasă din lumea capitalistă. Forţele reacţionare, conştiente de pericolul pe care-l reprezintă unitatea de acţiune a clasei muncitoare incearcă să recurgă la acţiuni diversioniste, să alimenteze neincrederea, suspiciunea intre muncitorii băştinaşi şi cei imigranţi, să stimuleze rasismul, căutind să indrepte nemulţumirile maselor muncitoare spre muncitorii străini.

In legătură cu acest fenomen, prezintă interes articolul publicat in revista franceză „Nouvel observateur" – semnat de Sally N'Dongo – preşedintele Uniunii Generale a Muncitorilor senegalezi din Franţa – pe care il publicăm mai jos :

O

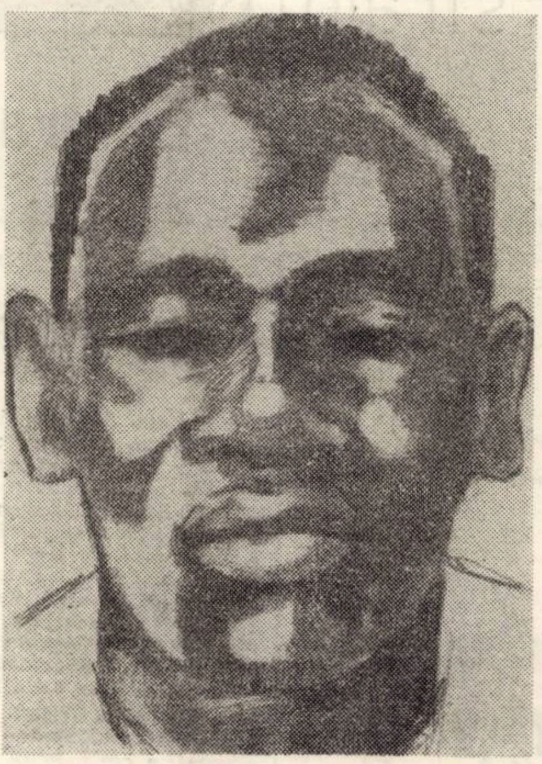

Fernando Ramos, zidar portughez, asasinat de un comando al „Ordinii Noi" * la Ivry... Primarul oraşului Grasse a apelat la poliţie şi pompieri pentru a inăbuşi o manifestaţie a muncitorilor nord-africani... Două evenimente foarte recente. Însă, trebuie să mai amintim oare faptul că, din martie 1971 pină in februarie 1972, treizeci şi doi de muncitori arabi au fost stîlciţi in bătaie, spinzuraţi, inecaţi, in condiţiuni care nu au fost nici azi elucidate ?

Şi apoi, valul de mici insulte cotidiene : agenţii imobiliari, care refuză ciinii, copiii şi oamenii de culoare. Inscripţiile pe pereţi : „Intoarceţi-vă la voi, negri şi...". Agresiunile verbale : in staţiunea de metro Belleville, comentarii pe seama unei franţuzoaice aflată în compania unui african : „păcat că la Auschwitz nu au fost lichidaţi toţi evreii care acum sint cu negriturile astea...".

Legea contra rasismului, adoptată in unanimitate de Adunarea Naţională, are un an. Ca pentru a celebra această aniversare, „Ordinea Nouă" organizează la 21 iunie la sala „Mutualité" un meeting rasist, tolerat de Ministerul de interne şi urmat de tulburările cunoscute.

Liga Comunistă este dizolvată, doi dintre conducătorii săi au fost arestaţi. „Ordinea Nouă" este deasemeni dizolvată, fără insă ca, conducătorii săi să fie tulburaţi. Pereţii parizieni sînt acoperiţi de afişe identice, celor ale „Ordinii Noi" („imigraţia sălbatecă"), sub o altă semnătură : Frontul naţional. In ce priveşte asasinii lui Ramos şi ai altor victime ale rasismului, aceştia rămin liberi.

Climatul xenofobiei şi al rasismului care se dezvoltă în momentul de faţă, conjugat cu contextul crizei economice, creează, după mine, o situaţie foarte gravă. E suficient să citeşti „Minute" „Rivarol" şi chiar o anumită parte a marii prese, ca „Le Parisien libéré", pentru a constata, negru pe alb, că imigranţii sint răspunzători de tot ce merge prost. Străinii sint de vină dacă e şomaj. Din cauza lor securitatea socială este in deficit, etc.

O toleranţă suspectă

In Franţa, 80 % din muncitorii specialişti din industrie sînt muncitori imigranţi. Ei efectuează muncile cele mai dure şi respingătoare. Francezii, după cite ştiu, nu se înghesuie să devină salahori sau măturători.

Criza locuinţelor ? Tovarăşii mei care trăiesc in case insalubre sînt primele victime. Securitatea socială ? După părerea sindicatelor, deficitul său trebuie imputat patronilor, care se dispensează in grabă de a vărsa cota lor parte. In ce priveşte imigranţii, acest organism are mult mai puţine cheltuieli cu ei decît cu francezii. Aş spune chiar mai mult : cu ei securitatea socială este beneficiară.

Imigrantul soseşte in floarea virstei, cind este cel mai productiv. El este tînăr şi sănătos. Altminteri, este respins chiar de la vizita medicală de la Oficiul Naţional al Imigraţiei, la sosirea sa. Dacă după 5–10 ani se reintoarce in ţara sa, ceea ce e cel mai frecvent, el pierde toate drepturile la pensie. Dacă are un accident de muncă, ceea ce se intimplă foarte des datorită faptului că ocupă posturile cele mai periculoase şi nocive de lucru (turnătorii, prese, şantiere), el nu-şi capătă drepturile, cel mai adesea datorită tracasărilor administrative. Aceasta se intimplă pentru 80 % dintre tovarăşii mei din Africa neagră. Acelaşi lucru pentru alocaţia de şomaj. Citi din cei ce nu ştiu să citească sint expediaţi, cu un certificat : „ne-a părăsit de bună voie", cind e vorba de reducere de personal ?

Dar cel mai mult suportă muncitorul imigrant in materie de alocaţii familiale. Dacă şi-a lăsat familia in ţară, ceea ce e cazul cel mai general pentru cei proveniţi din Africa neagră, el pierde 75 % din prestaţii. Nu primeşte alocaţii pentru salariu unic, nici pentru locuinţă ; nu primeşte ajutor pentru asistenţă medicală a familiei – dar impozite plăteşte ca toată lumea.

Muncitorii străini nu fură piinea francezilor. Ei prezintă un dublu interes – politic şi economic. Pe de o parte, la fel ca şi muncitorii naţionali, ei se află la originea expansiunii franceze. Reprezentind un sfert din efectivul muncitorilor industriali, ei sînt indispensabili. Pe de altă parte, părăsind ţările lor de origine, ei evită acumularea şomajului şi a nemulţumirilor populare care ar putea decurge din aceasta. Imigraţia este un factor de stabilitate politică. In fostele colonii franceze ea este unul din elementele care permit persistenţa neocolonialismului, de pe care profită capitalismul francez.

La ora actuală, 60 % dintre imigranţii din Africa neagră sosesc „clandestin", cu toate riscurile pe care aceasta le comportă. Voiaj riscant, încheiat de multe ori cu moartea. Exemplu : 160 africani au sucombat în Pirinei, in timpul trecerii frontierei. Un drum lung, şi foarte costisitor, care echivalează cu un salariu anual.

„Clandestinii ?" Trebuie să ne înţelegem. Dacă poliţia franceză este în măsură să descopere zece grame de heroină într-un toc de pantof, cum se poate să nu observe miile de oameni care traversează frontierele ? Cum de nu poate să repereze cinci sute de tunisieni care debarcă deodată la Marsilia ?

De ce o asemenea toleranţă ? Pentru că patronii preferă această mînă de lucru intrată ilegal, căreia ei pot să-i impună salarii, şi randamente care să le fie lor profitabile.

Toate măsurile luate de guvern asupra utilizării imigranţilor nu au reuşit decît să le facă acestora viaţa şi mai dificilă, consolidînd totodată autoritatea patronală şi controlul poliţienesc.

Circulara Foutauet, o primă măsură, stipula între altele că, contractul de muncă şi „cartea de séjour" trebuie să aibă o durată egală, respectiv un an. Clauză care a fost suprimată recent. Însă se menţine obligaţia muncitorilor imigranţi de a prezenta odată cu contractul de muncă un certificat de găzduire eliberat de patron, ca şi obligaţia de a se adresa poliţiei pentru obţinerea „cărţii de séjour" –, se cere imigranţilor cuminţenie, docilitate absolută, altfel există pericolul retragerii „cărţii de séjour" sau desfacerii contractului de muncă şi în scurt timp, al expulzării.

Şantajul permanent

Printre modificările intervenite, ni se anunţă că de la 1 octombrie va fi lansat un plan de control al intreprinderilor care utilizează în mod obişnuit mîna de lucru străină, pentru a sancţiona infracţiunile relevate de serviciile de mînă de lucru. Acest plan nu poate să nu suscite ingrijorări. Se va recurge intr-adevăr la serviciile de mînă de lucru, sau se va face apel, cum se intîmplă pentru căminele africane, la Serviciul de asistenţă tehnică (S.A.T.) depinzînd de prefectura de poliţie ?

Se spune deasemeni că Ministerul de Interne va elibera muncitorilor care rămîn fără muncă, in momentul expirării cărţii de séjour şi a titlului de muncă, o autorizaţie temporară de séjour de trei luni. Înseamnă aceasta că, la expirarea acestui termen, muncitorul imigrant care nu a reuşit să găsească de lucru va fi expulzat ?

Circulara Fontauet nu se aplică încă celor proveniţi din Africa neagră, într-adevăr, însă, în practică noi sîntem supuşi aceluiaşi şantaj al expulzării, aceleiaşi represiuni poliţieneşti.

Întărirea solidarităţii între toţi muncitorii – fie că sînt francezi, sau străini – este singura replică posibilă la această acţiune de divizare, ca şi la valul de rasism pe care noi il simţim.

SALLY N'DONGO

preşedintele Uniunii Generale a muncitorilor
senegalezi în Franţa

---

* „Ordinea Nouă", organizaţie extremistă de dreapta profascistă

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 6 SEPTEMBRIE 1973 ● NR. 36 (289) ● 12 PAG. 1 LEU ●

clipa de la capătul verii

Lungile zile de vară cu căldura și seninul lor, cu munca și vacanțele lor, cu bucurile lor se retrag undeva în amintirile noastre ireversibile tot mai mult, tot mai tăcut, tot mai grav. Și dacă pină și pruncul pornit spre ușa clasei intii știe ce se intimplă astronomic atunci, cind, instinctul nu le-a șoptit încă păsărilor ora marilor exoduri, există în noi, cît o respirație întretăiată, o clipă de nostalgie. O clipă în care stă ascunsă imaginea unei veri, a unei vîrste, a unui timp trecut, ca soarele într-o lacrimă de rouă la ceasul răsăritului.

Ne oprim atunci ca să ne măsurăm cu năzuințele, încă o dată, înainte de intîlnirea cu epoca roadelor. Retrăim atunci toate marile momente ale muncii și prieteniei redescoperindu-ne în fiecare an tot mai mulți, mai uniți, într-un singur pas, făurind. Și clipa de la capătul verii devine o sărbătoare a suflelului fiecărui om dintr-un întreg popor de oameni. O sărbătoare în care nostalgia, golită de regretul timpului, se metamorfozează într-un sentiment de împlinire, de așteptare a recoltelor.

În înaltul clipei aceleia sîntem mai pămînteni ca totdeauna și mai umani decît vreodată, în suflet cu măreția sentimentului producătorilor stăpîni deplin pe roadele pămîntului lor. Cu minte limpede ascultăm gura faptelor noastre și-o bucurie pămîntească, de lut uscat în cuta palmei, imensă cit o roată de horă ne-mpinge statornica incredere înspre primăverile viitoare ascunse în gestația umedă a semințelor sub calculul rece și ocrotitor al iernii. Ciclic, clipa aceasta se reîntîlnește mereu cu o alta mai sus pe scara năzuințelor noastre, și la fiecare intoarcere a lor regăsindu-ne mai fermi, mai demni, mai harnici.

Și-n fiecare an, la capătul verii ne oprim o clipă și privim împrejurul nostru, parcă pentru a fi mai siguri de drumul parcurs, de cel ce se urmează, deși le știm. Apoi plecăm mai departe dezinvolt, ca și cum n-am fi poposit o frîntură pe malul timpului. Și poate nici nu ne-am oprit ci am mers continuu, doar undeva în noi s-a petrecut o interogație majoră și un răspuns. Hotărîtoare.

Pot veni de-acum dansurile argintii ale pînzelor de păianjen peste zări imperturbabil albastre cu pîrg de ciorchine și ruji de mere, poate porni foșnetul de bronz al porumbului copt sîntem pregătiți pentru imensitatea sentimentului roadelor.

PAUL EUGEN BANCIU

OM – PROFESIUNE, PROFESIUNE – OM

Conceptul de orientare școlară și profesională circulă mai ales cu sensul de acțiune practică. Această acțiune implică munca educativă desfășurată de către părinți, profesori (diriginți, în special), organizațiile de copii și tineret mass-media ș.a., în vederea pregătirii elevului pentru o alegere cît mai adecvată a școlii și profesiunii viitoare.

Dar în ce constă adecvarea profesiunii la om și a omului la profesiune ? Acestea nu sînt chestiuni la care se poate răspunde „după ureche".

Adecvarea om-profesiune și profesiune-om sînt deziderate vechi ale omenirii, reflectate nu numai în lucrările de filozofie (Platon, Aristotel, Campanella, Morus ș.a.) ci și în lucrări beletristice (Swift, Goethe ș.a.).

Dar ca și alte multe nobile deziderate, ele au rămas în faza de vis multă vreme. Abia secolul al XIX-lea, în cea de-a doua parte a lui, le pune pe ordinea de zi ca probleme majore, a căror rezolvare, științifică, nu mai suporta amînări în epoca industriei mașiniste. Așa au apărut selecția și orientarea profesională ca soluții științifice ale vechii preocupări de adecvare a omului la profesiune și a profesiunii la om. Soluția însă presupunea cunoștințe temeinice de psihologie diferențială și de psihologie experimentală. Aceste discipline au fost pilonii de bază ai unei științe care incepea să se nască la începutul secolului al XX-lea : orientarea și selecția profesională.

Orientarea școlară și profesională presupun – pentru rezolvarea lor științifică – un complex de discipline : psihologie, pedagogie, medicină, sociologie, economie, statistică, viitorologie, ca să nu le amintim decît pe cele direct implicate. Bazîndu-și soluțiile pe datele acestor științe se pune intrebarea : este orientarea școlară și profesională o știință, sau este doar rezultanta praxiologică a științelor mai sus amintite ? Răspunsul este simplu, după părerea noastră, atit dacă luăm în considerare elementele constitutive ale unei științe (obiect, legi, principii, metode, concepte) cît și dacă vom folosi analogia cu științe similare de sinteză (cibernetică, astrofizica, chimia biologică etc). Cu un cuvînt, orientarea școlară și profesională este o știință modernă de sinteză. O știință născută la zonele de interferență a disciplinelor pe care se bazează, sau – cum se exprima, cîndva, Wiener – pe acele „teritorii ale nimănui", în regiunile de frontieră ale științelor. Este adevărat că termenul de știință a orientării nu prea circulă (l-a utilizat doar A. Chircev). Tacit, i se recunoaște însă statutul de știință, deși, spuneam mai sus, lumea o privește sub aspectul său practic.

Dar rezolvarea problemei de bază a orientării școlare și profesionale – omul potrivit, la locul potrivit – problemă a cărei complexitate transpare la simpla ei formulare, nu poate găsi soluții fără temeinice cunoștințe din domeniul științelor amintite (psihologie, medicină, economie, sociologie etc.). Atît cunoașterea copilului, cît și cunoașterea cerințelor profesiunilor sau cunoașterea cerințelor vieții. toate presupun studii științifice (de psihologie, de tehnologie, de economie, de sociologie etc.). Numeroasele manifestări științifice din țară sau de peste hotare (simpozioane, conferințe, congrese) au pus în evidență, pe lîngă complexitatea acestei probleme și valențele ei științifice.

Țara noastră are o valoroasă tradiție în acest domeniu de cercetare științifică, unii dintre pionierii acestei discipline ca N. Mărgineanu, Al. Roșca, D. Salade, A. Chircev, I. Holban, Gh. Zapan, fiind cunoscuți prin studiile lor, și peste hotare. În ultimii ani au apărut vreo cîteva volume cuprinzînd studii de orientare școlară și profesională, studii care atestă maturizarea noastră în acest domeniu.

Știința orientării și practica a făcut progrese sensibile în țara noastră. Că așa stau lucrurile ne-o arată și Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 18–19 iunie 1973, cu privire la dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului din Republica Socialistă România, hotărîre prin care se prevede „dezvoltarea acestei activități în sensul participării întregului personal didactic la activitatea de cunoaștere a elevilor și de îndrumare a acestora spre alegerea școlii și profesiunii viitoare ; îmbunătățirii informării elevilor în legătură cu diferite școli și meserii ; organizării treptate a laboratoarelor și cabinetelor de orientare școlară și profesională" ș.a.m.d.

În hotărîrea mai sus citată se pune accent pe rezolvarea practică a problemei. Dar rezolvarea practică necesită cadre bine pregătite în acest scop. Planurile de învățămînt ale facultăților care pregătesc cadre didactice vor trebui să cuprindă disciplinele necesare pregătirii viitorilor profesori în vederea orientării școlare și profesionale a elevilor : psihologie diferențială, psihologie experimentală și ore de lucrări practice în laborator (psihotehnică, psihometrie, diagnostic psihic etc.), profesiologie (știința profesiunilor), statistică, sociologie. O asemenea pregătire pe băncile facultăților, va da viitorilor profesori o orientare școlară și profesională științifică, deci eficientă.

Pentru cadrele didactice de la catedră considerăm necesare cursuri intensive de orientare școlară și profesională, cursuri care să-i inițieze în teoria și practica acestei activități de importanță capitală.

ION DRAGAN

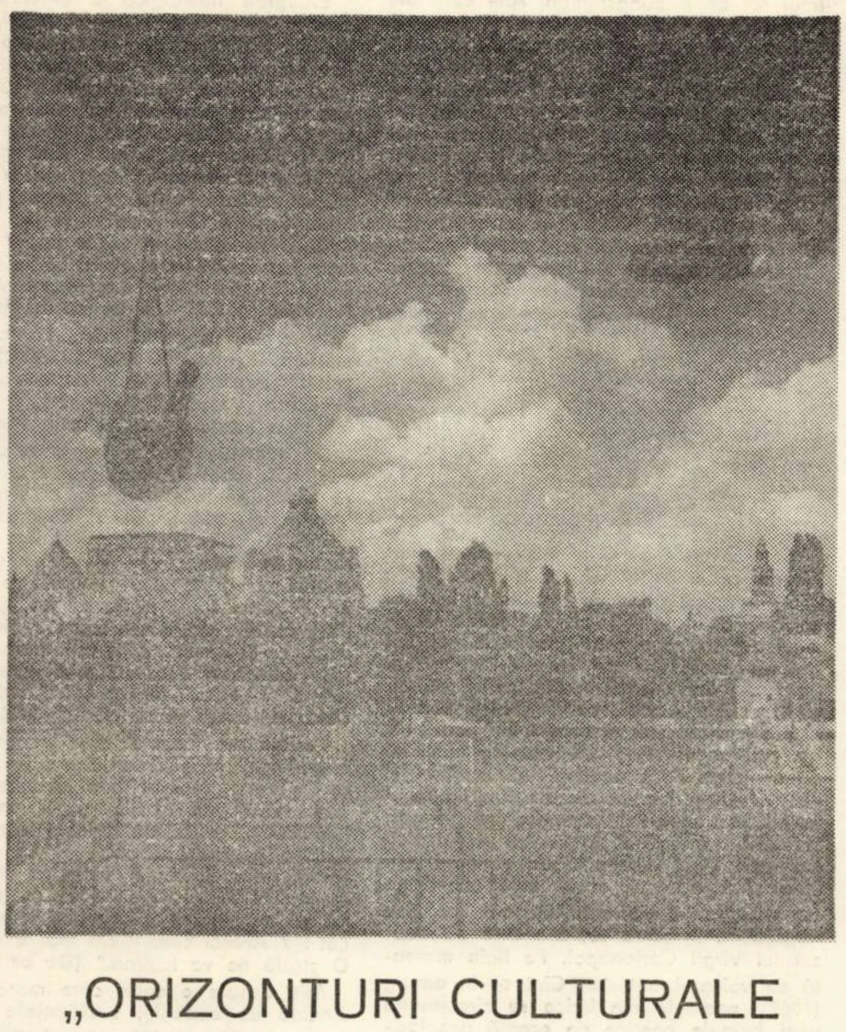

„ORIZONTURI CULTURALE ARĂDENE" (pag. 4–7)

cronica literară

Nicolae DAMIAN

Pribegi, noi visam

— Ed. Cartea Românească, 1973 —

Prima cronică literară consacrată romanului se intitulează **Un realism al privirii** și este semnată de N. Manolescu (România literară, nr. 15 din 12 aprilie 1973). O observație subtilă (dintr-un șir) a cronicarului e că eroul lui N. Damian e un apatic. Există, scrie N. Manolescu (altă observație exactă, dar evidentă) o incertitudine aproape absolută în privința autenticității faptelor evocate, adăugînd „cum se poate constata, acest roman despre suspiciune folosește și o tehnică subtilă a suspiciunii : față de timpul și locul întîmplărilor, față de realul însuși". Din nou exactă observație : să o reținem. Un paragraf (următor) e consacrat unei expuneri (comune) despre transformările romanului, intuite de Camil Petrescu și teoretizate de Grillet. În afară de adevăr e N. Manolescu cînd vrea să facă din Nicolae Damian un începător absolut (Nicolae Damian e cel dintîi, la noi, care exploatează conștient și cu remarcabile rezultate această tehnică a privirii) dar foarte la obiect în analiza propriu-zisă a romanului.

O parte dintre sugestii trebuie dezvoltate („ciudata urmărire ax al romanului, cu valoare evident simbolică"), și vom încerca să o facem, în rîndurile următoare.

1) **Polemici și generalități.** Orice carte nouă presupune polemica, afirmația și negația precursorilor. Orice „școală literară" nouă își inventează precursori și adversari, existența ei fiind legată de vitalitatea și lipsa de vitalitate a acestora. „Bănuiala (scrie Nathalie Sarraute în **Temps modernes,** februarie 1950, – și eseul se chema chiar **„Era bănuielii")** care este în curs de a distruge personajul și orice speranță desuetă care asigura atotputernicia sa, este una din aceste reacții morbide prin care un organism se apără și își găsește un nou echilibru. Ea forțează romancierul să se achite de ceea ce este „obligația sa cea mai profundă : să descopere noutatea" și îl împiedică să comită crima sa cea mai gravă : să repete descoperirile predecesorilor săi.

Pentru noi, **Pribegi, noi visam** nu este un roman al geloziei, chiar dacă în roman există o „temă a geloziei". Prin Camil Petrescu și Anton Holban ea s-a numărat între temele preferate ale romanului românesc modern, care pe drumul intelectualizării sale, urma această „problemă a conștiinței". Prima polemică, în cadrul acestor generalități, ar fi tocmai **„problema geloziei)** sau **tema** ei, studiată atît din unghiul de vedere al tehnicii romanești cît și din unghiul de vedere al conștiinței **altfel.**

Tema geloziei (care presupune univocitate) se supune **temei cuplului.** Ea exclude „romanul de conștiință" al unui singur personaj ; „romanul conștiinței" devine, la rîndul lui, în mod polemic, un roman al terorii visului, al memoriei involuntare. În bastioanele tradiționale ale prozei românești clasice, care erau, mai întîi, ale personajului, Nicolae Damian înalță arhitecturile suple ale tehnicii romanești. Rămîne, în punctul de plecare, tradiția. Ea e o recompensă a „fericirii pierdute" a clasicității genului.

2) **Romanul cuplului : dublul și determinările sale.** Tema întîia a romanului ar fi a cuplului. Generalizînd : a dublului. Tot romanul nu este decît o istorie a formării unui cuplu (Sau : a unor cupluri). Cartea începe cu prelunga urmărire a unei femei, urmată de (iarăși) prelunga poveste a unei femei urmărite pe străzile orașului. Un racursiu stabilește dublul raport călău-victimă, agresiune-apărare. Din primele pagini, temele romanului sînt fixate printr-o secvență aproape indescifrabilă : biografia fiicei D-nei Constantinescu. E o istorie erotică a două personaje cu valoare simbolică (simbolică scriem, forțînd nuanța termenului) presupunînd cea mai largă determinare posibilă a „formării cuplului" ; fiica, fecioară vicioasă, violentată de un marinar, moare. Implicat sau exterior biografiilor, naratorul realizează o adevărată cursă de urmărire a personajelor sale. Cursa „cuplului" este întreruptă de situații simbolice. Una ar fi a solariului, pagini în care N. Damian scrie într-adevăr un **roman al privirii,** dar și al **haosului** atracției sexuale. (Pentru cine citește atent romanul e evidentă transformarea „tehnicii "în „metafizică"). Solariul e hoarda femeilor, urmărite (din nou urmărite) sau vînate de bărbați cu aparate de fotografiat. Istoria „simbolică" a agresiunii masculine (aparatul de fotografiat e, ca în filmul lui Antonioni, **Blow-up,** un element al agresiunii) se fixează asupra naratorului devenind curiozitate timidă, mirare enormă în fața feminității, febră a „formării cuplului" :

„Găsi o fisură subțire cît o ață, pe de o parte din pricina dimensiunilor ei reduse, pe de alta din cauza emoției care îl gîtuia și-i împăienjănea privirea, nu văzut nimic dincolo decît o vînzoleală tulbure, cu forme și contururi estompate, un fel de magmă dezordonată într-o mișcare haotică.

Se desprinse de zid, își frecă puțin ochii, dosul palmei drepte, se înroși și, ca și cum dintr-o clipă într-alta i-ar fi putut răpi prilejul acesta, se repezi din nou cu ochii în dreptul crăpăturii, izbindu-și puternic fruntea de pietre. Aceeași imagine nesigură, tremurată, care îl făcu să-și concentreze pînă la durere atenția, cu ochii arzîndu-i în fundul orbitelor".

Momentul Doamnei Ana Maria Delfina, reia „atitudinile" simbolice de pînă aici, generalizîndu-le, sub alt unghi de incidență al ideii de agresiune-apărare, centrul de greutate căzînd acum asupra determinării interioare a personajului. „Cursa de urmărire" a Doamnei Ana Maria Delfina (splendid nume) și a eroului continuă în locuința ultimului, victima (femeia) transformîndu-se în agresor. Paginile sînt antologice prin finețea descripției fantasticului „feminin", dar și a balansului continuu, între situația simbolică (ca „artă poetică" a autorului) și determinarea „obiectivă" a personajului. Ca și Emil, Ana Maria Delfina e un artist și un contemplator al lumii : „Asta fiindcă, pentru tine cel puțin, ceva devine de nu știu cîte ori mai frumos cînd se reflectă. În sticla geamului peisajul e și nu e estompat, ușor convalescent, nostalgic și misterios". Fraza citată poate fi considerată drept „artă poetică".

S-ar putea scrie foarte mult despre romanul lui Nicolae Damian, care nu este, așa cum s-a spus, al unei **formule literare.** El este în primul rînd, o performanță tehnică ce nu „dizolvă" **realitatea** personajelor ei, dimpotrivă, îi dă valențe simbolică. Viitorul de romancier (de important romancier, probabil) al autorului va fi determnat de curajul unor simplificări.

C. UNGUREANU

HANS LIEBHARDT

Tot ce a fost necesar

— Ed. Dacia, 1972 —

Amintirea e dominanta acestui volum cuprinzînd o bună parte din proza scurtă a lui Hans Liebhardt. Andresi, personajul său principal, alter-ego-ul copil al autorului, e purtătorul acestei amintiri. El aduce întregul bagaj al vremurilor de altă dată, cu scrînciobul, cireșele, mirosul de fin și „Rîsul specific"care le caracterizează.

„Tot ce a fost necesar" (Alles was nötig war) dă în mod semnificativ titlul întregului volum. E vorba aici de acel joc prezent – amintire în care momentele se succed anul după altul ca într-o fugă. Evenimentul prezent este moartea Liesei Weiszkircher, bunica lui Andresi. Amintirile sînt simple imagini venite dn lumea copilăriei : ceaiul tradițional al sărbătorilor de iarnă, aspecte ale activității cotidiene întrerupte de revenirea la pretextul povestirii. „Crăciunul îl sărbătoream la lumina lămpii de petrol. Bunicul fierbea ceaiul – dintr-un oarecare motiv a bea ceai li se părea celor din familia Weiszkircher o îndeletnicire distinsă – după aceea mîncă cîteva prăjituri" ... „Bunicul își punea ochelarii, își ștergea nasul înroșit și deschidea biblia familiei : „iată, vă vestesc vouă mare bucurie" – citea el întrerupt de sughițul care-l apuca mereu la festivități ! Tragismul evenimentului este atenuat de o simplă notare a faptelor. Comentariul sau interpretarea îi este străină autorului. Dar tocmai de aceea fiecare propoziție are o greutate specifică, iar sensibilitatea prozei ne așteaptă acolo unde încetează cuvîntul : „Bunicul deschise biblia la prima pagină, acolo unde pe filele netipărite stă totul despre familie. Și, în locul rămas liber, însemnă tot ce-a fost necesar : „Elisabeta Weiszkircher, s-a născut la 18 ianuarie 1889, a murit la 15 martie 1952". Mai adaugă : „Dormi în pace !", dar asta stătea și la ceilalți și așa era obiceiul".

„Îmi pare rău" (Es tut mir leid) e regretul trecutului care nu se mai poate retrăi. Tonul elegiac evocă basmele copilăriei, menite să sperie copiii cu tot felul de plăsmuiri de genul șarpelui Aldebaran. Ele nu pot fi repovestite. Singure senzațiile pot face posibilă această întoarcere. „Pentru cîteva secunde îți pot regăsi copilăria". Pentru cîtva secunde...

„Undeva" (Irgendwo) e un arbore genealogic, o înșiruire ad memoriam a lui Andresi, omul care-și amintește – deloc sistematic – de diverși membri ai familiei sale. Acest Andresi este puternic înrădăcinat în satul natal și strîns legat de cîteva figuri din familie, mereu ușor și îngăduitor ironizate. **„Legea"** (Das Gesetz) ni-l arată la București, ca invitat de onoare la o premieră de gală. Dar el se gîndește la reîntoarcerea acasă, la satul de care nu-l despart nici anii trecuți, nici drumul străbătut. Locul odihnei sale va fi tot cel al strămoșilor. „Și el nu știa că purtase mereu această lege în sine".

Culegerea aceasta de povestiri cuprinde „tot ce a fost necesar" pentru crearea unui soi de Bildungsroman. Alte cărți ale lui Liebhardt, cum ar fi **„Visuri și drumuri"** (Träume und Wege), 1966, **„Cei trei morți ai bunicului"** (Die drei Tode meines Grossvaters), 1969, și **„Mereu Weiszkircher"** (Immer wieder Weiszkircher), 1971, au oferit materialul necesar. Din aceste volume s-a făcut o reușită selecție a paginilor semnificative pentru un volum ce-și propune să urmărească evoluția lui Andresi în, prin și pentru mediul în care trăiește. Continuitatea tematică este astfel realizată și ar putea constitui un frumos cap de serie pentru alte volume de povestiri.

RUXANDRA BUCUR

VIRGIL CARIANOPOL

Lirice

— Ed. Scrisul Românesc, 1973 —

Șansele unor surprize într-o carte care începe cu o astfel de „artă poetică" : „Sînt întrebat ades de semeni / Din ce se face-o poezie / Și ce se pune-n ea anume, / ca să reziste la vecie. // Nu știu răspunde, dar eu totuși / O fac cum pot : din orice-ar fi, / Din ce e azi, ce văd în miine / Și tot ce vieții-ar trebui. // O fac așa precum aș face / Un pod pentru contemporani, / Pe care-aș vrea să poată trece / Și oameni și mașini și ani. // Da-n loc de ciment pun iubire, / Întind idei în loc de fier, / Pun dragoste de țară, gînduri, / Istorie și un pic de cer" etc. **(Sînt întrebat),** sînt minime. Mai ales cînd această carte este scrisă de un poet cu o activitate literară de loc neglijabilă în urma sa, așa cum este cazul lui Virgil Carianopol. Pe linia marcată de volumul anterior, **Cîntece în amurg** (1969), poemele din **Lirice** se circumscriu unei formule poetice de esență neoclasică. Suprarealismul debutului, abandonat destul de rapid de către poet – deja în **Carte pentru domnițe** (1937) Virgil Carianopol cultiva o poezie de inspirație rurală, cu note marcat sămănătoriste – pare să nu fi avut nici o influență asupra poeziei sale ulterioare. Și, bineînțeles, **Liricele** nu constituie nici ele o excepție. Versului liber și imaginilor șocante le sînt preferate acum rigoarea formală și simplitatea, expresii ale echilibrului interior, ale rațiunii dominatoare.

Virtuțile **Liricelor** sînt, în general, cele ale poeziei horațiene. Sînt celebrate, cu egală aplicație, marile teme ale poeziei de totdeauna : iubirea, prietenia, natura, patria, timpul care se scurge.

Evocarea nostalgică a universului domestic, familiar, – **În depărtări, Stan, Fraților mei, Dialog** – alternează cu cea (mai convențională, mai decorativă) a spațiului etnic. Dunărea, Jiul, Oltul, Voronețul sînt invocate frecvent în poezia sa. Ca și nume ce țin de istorie : „Orice țăran Ștefan sau Mihai" **(Îndemn),** ori „Muică sîntem neam de piatră / Cînd e vorba pentru vatră. / Sîntem pui de Brîncoveni, / De panduri și de jieni. // Maica Romă-a luat din ea, / Sîngele care-l avea / Și-n străbuni ni l-a vărsat, / Cu-al lupoaicii – amestecat. // Taica Decebal la fel, / A turnat în noi oțel / Și și-a pus pecetea lui, / Pe tot datul neamului." etc. **(Cîntec oltenesc).** Sentimentul participării, al apartenenței sale, la istoria prezentă și trecută, a poporului, este totuși sincer, necontrafăcut.

Se accentuează, în acest volum, nota elegiacă, obsesia crepusculului, a trecerii iremediabile a timpului : „Vine-o vreme, vreme-adevărată, / Cînd dureri, și visuri, și iubiri, / Tot ce-ați ars și-ați adunat în viață, / Toate se prefac în amintiri. // Vine apoi timpul de le-adună / Și le spală-n fluviul lui spumos, / Pînă ce din ele, din oricare, / Nu rămîne decît ce-i frumos. // Luați aminte, toate pier odată, / Nu veți mai putea să le priviți. / Faceți-vă amintiri, prieteni, / Unde să aveți să vă găsiți". **(Tuturor).**

Posibilitatea morții este acceptată cu seninătate, fără dramatism : **Dialog, De ce ?, Toast ;** poetul are sentimentul supraviețuirii prin artă : **exegi monumentum ... :** „De ce tot scriu și mîzgălesc / Oricîte pagini întîlnesc ? / De ce stau seara, prins de vis, / Plecat pe masa mea de scris ? // ... // De ce pierd nopți ? La ce mă bat / Cu gîndul neînduplecat ? / Atunci cînd n-om mai fi cîndva, / O strofă ne va lumina." **(De ce ?).**

Atît, despre o carte care marchează – dincolo de ecourile, accidentale sau nu, ale marii poezii lirice interbelice (a lui Arghezi, îndeosebi) – încă un moment de echilibru în evoluția poeziei lui Virgil Carianopol.

LUCIAN ALEXIU

---

diagrame

TRIBUNA

În Tribuna, nr. 34, în Reabilitarea sofiștilor, **pornind de la tomul lui Vasile Florescu,** Retorica și neoretorica, **Alexandru Paleologu întreprinde inteligente și utile disocieri privitoare la la termenii** sofist, sofistică, retorică. **Reținem concluzia la care ajunge autorul eseului : „... un sofist nu este, cum îndeobște se crede, un autor de sofisme, ci un** sophos, **adică un înțelept, un ingenios. Arta sofistică fiind** formal **arta de a argumenta orice, oferă mijloace de a argumenta de preferință teze juste, după cum retorica fiind arta de a susține** formal **orice cauză, oferă mijloace de a le susține de preferință pe cele drepte".**

Interesante, prin stilul captivant și informațiile adeseori inedite, sînt Ora „H" în fapte și documente **de Haralamb Zincă, evocare a actului istoric de la 23 August 1944, și paginile de reportaj, semnate de Vasile Sălăjan, Dan Rebreanu și Viorel Cacoveanu.**

Mai pot fi citite, în același număr, însemnările lui Ion Oarcăsu pe marginea antologiei Versuri din Transilvania nordică **(Cluj, 1941),** Stagiunea 1972–1973 **de Ion Cocora, interviul lui Peter Motzan și Radu Mareș cu cîțiva participanți la** Cursul internațional de vară **de la Cluj, „România și civilizația europeană", traducerea unor fragmente din** Însemnări din diplomație **de N. T. Fedorenko precum și versuri ale poetului polonez Tadeusz Rozewicz.**

profiluri

Itinerar poetic — IOAN ALEXANDRU

De la debutul editorial marcat de volumul **Cum să vă spun** (1964), Ion Alexandru a atras atenţia ca o conştiinţă lirică distinctă, părere întărită pe parcursul anilor de apariţia următoarelor volume de poezie : **Viaţa deocamdată** (1965) ; **Infernul discutabil** (1966) ; **Vina** (1967) ; **Vămile pustiei** (1969). A frapat de la început la acest tînăr poet **conştiinţa datoriei poetice,** deliberat acceptată în întreaga ei complexitate, de eşecuri şi realizări, de renunţări şi plăceri, de asceză permanentă în creaţie. Însăşi vina este recuperată de poet prin asceză. Unora, tocmai această renunţare prin proprie voinţă şi îndemn lăuntric la orice în favoarea poeziei li s-a părut poză în activitatea lui Ion Alexandru, fapt eronat şi contrazis de întreaga sa activitate poetică. Nu este poză ci mod de existenţă, nobil în esenţa lui, asemeni călătorului pornit prin pustie, care ştie că trebuie să reziste cu propriile-i provizii şi resurse pînă la sfîrşitul marii călătorii, Ion Alexandru fiind conştient de sacrificiul poetic şi duritatea drumului pe care a pornit. Universul poetic este propriu şi singular realizat prin re-crearea realului din perspectiva unei gîndiri şi viziuni poetice de o distinctă personalitate şi constantă atitudine. Într-un mod mult mai accentuat ca la alţi poeţi se manifestă la Ion Alexandru constanţa cu sine însuşi prin labirintul plin de ispite al poeziei, sinceritatea actului poetic prezentat în toată realitatea sa crudă.

Poezia lui Ion Alexandru rămîne, în esenţă, poezie extrasă din filozofia rurală, ca şi la alţi poeţi, de altfel, solid fundamentată pe principii consolidate şi verificate în timp. Faptul nu trebuie înţele, ca o suprapunere a poeziei sale peste anumite principii empirice şi rudimentare ale filozofiei rurale, ci ca o elevată expresie a atitudinii poetice pornind de la principiile acestei filozofii. Ca însăşi această filozofie poezia lui Ion Alexandru te poartă spre locuri şi timpuri iniţiale. Locul este unul cu relief dur şi aspru, peste care pluteşte un suflu mitic, convertind totul într-o lume ireală, dar tragică în însăşi existenţa ei. Ion Alexandru manifestă în poezia sa sentimentul teluricului, al pămîntului văzut ca centru generator, al terestrului ridicat la rangul de viziune cosmică. Apropierea de semnificaţia vechilor texte este o moştenire scumpă păstrată prin tradiţie. Drumul prin pămîntul de origini trece înapoi prin vechimea geto-dacă, spre **malurile scite** sau se reîntoarce în Ardealul mai apropiat surprins în trăsături fundamentale (Vd. **Sărbătoarea griului, Ciuhele, Ca de la tată la fiu, Sub deal).**

În versurile lui Ion Alexandru tragismul existenţial este pus sub semnul **vinei.** Vina poetului se întinde în timp, precedînd existenţa, ea fiind un atribut esenţial, un stimul care incită la permanentă luptă. Înainte de a mă naşte eram vinovat / însă prea a fost tîrziu să se mai poată îndrepta ceva, / ... să-mi recunosc vina ! — / dar cui i-ar fi de folos / un altul în afară-mi pe măsură / nu există. Chiar dacă drumul duce nicăieri, / chiar de nu-i drum ci numai o eroare. / Eroarea însăşi / e un ce nebun / cum vina mea mi-e stranie onoare **// Oedip //.** Culpa este ridicată la rangul de onoare. Onoare, pentru că vina este un mobil împotriva platitudinii şi o expresie a permanentei activizări. În acest sens **Peştii** este o ilustrare desăvîrşită a ideii. Sub semnul **vinei** se inversează ordinea firească a lucrurilor, gestul normal şi obişnuit este refuzat şi devine hilar. Lumea se ordonează, pare-se, după legile infernului „Ioane Alexandre fierbe zeama de cucută / în nările pămîntului ... Femeie-n somn / toarnă otravă în urechile poruncii, / Orfeu întoarnă capul să scape pe Euridice. / Zeus refuzînd sexul-naşte singur / viscul mascul creşte direct din pieptul gorunului, / fluturii orbi se încrucişează cu omida, / în gîtul meu se coace mărul lui Adam, / fluierul se iubeşte cu carnea degetelor mele, / sicriul capului meu zace într-un clopot ud / îngropat în pîntecul fecioarei. / Se-ndeasă geru-n vorbe ca cinstea în incest. / Sau în altă parte — **iulie** prezentul confundat mereu cu viitorul, / crima cu pedeapsa, norul cu grindina, / prostia cu vrabia / şi tot aşa pînă la capătul pămîntului /.

Ambiţia lui Ion Alexandru este de a reface totul prin propria viziune. Memoria este voit înlăturată pentru a reproduce vizionar / Eu îl refac — asta mi-e singura / putinţă — cu o nuia neclară, altfel mereu — nu reproduc exact, nu am memorie / desenez animalic cu patimă şi ură / pe valurile mării / o de-aţi pricepe / măcar o formă ce-o lansez ce spaţii vreau să-nchid / ce pîrtii scufundate fără somn / mereu rîvnind o cale nepermisă **// Vină //.** Viziunile poetice sînt îmbrăcate în expresii de o violenţă frapantă, între **ce** şi **cum să vă spun,** greutatea mai mare este generată de a doua întrebare. O luptă nesfîrşită cu cuvîntul pentru a-l supune.

Pînă la **Vămile pustiei** poezia lui Alexandru exprima într-un anume grad teama faţă de valorile expresive ale cuvîntului, nu neapărat în sensul de neîncredere în capacitatea de comunicare totală a cuvintului, dar în acela de îndoială faţă de cuvînt. Cu **Vămile Pustiei,** Alexandru trece la o privire detaşată a realităţii poetice, de la imagismul delirant a solemnitatea verbală, rezultat al unei elevate detaşări de obiectul poetic imediat.

Marea călătorie, drum simbolic spre lumea esenţelor, spre existenţa de dincolo de aparenţe, este cuprinsă în **Ascensiune,** vast poem şi piesă de rezistenţă a creaţiei lui Alexandru. Marea călătorie cea „de mult aşteptată, de mult pregătită cumva / O călătorie fără de care nu se poate" reface drumul vieţii la nivelul grandorii cosmosului. Imaginea este a ascezei, a activităţii concentrată încă de mic pentru întîmpinarea corabiei care te va duce în **Marea călătorie.** Drumul în **marea călătorie** a început de mult de fapt aşteptînd din vremi imemoriale. Drumul sublim reface peisajul luciferic, ca drum spre începuturi, ascensiunea prin vămile văzduhului trecînd prin peisajul închipuirii / Acolo uite, cum rămîne-o mare / Acolo un popor, acolo uite-un schit / O maică, un izvor, acolo un pămînt amarnic / Şi uite-acolo un geniu şi uite-acolo un soare / Şi uite-aici e moartea şi-ntîii zori de zi ! **// Ascensiune //.**

Pentru Ion Alexandru poezia este renunţare şi plăcere, voluptate a spiritului, dar mai mult asceză, ascensiune angelică spre lumile pure.

ALEXANDRU RUJA

PERMANENȚA ROMANTISMULUI

Noua colecţie, Sinteze, **iniţiată de Editura Eminescu, debutează cu o remarcabilă carte a Acad. Al. Philippide :** Puncte cardinale europene. Orizont romantic. **Eseurile ce alcătuiesc acest volum, dintre care majoritatea au fost deja publicate, beneficiază de o viziune unitară, deoarece, în pofida variatelor subiecte abordate, ele se fundamentează teoretic pe o idee comună, aceea a romantismului înţeles nu ca direcţie literară, istoriceşte delimitată, ci „ca un mod de existenţă şi de dezvoltare psihică, mai mult chiar, de conformaţie spirituală ..." (p. 48). Această dilatare a conceptului de romantism nu exprimă — cum se ştie — o noutate absolută pentru cititorul avizat, căci, chiar dacă ne-am limita doar la cercetătorii români, i-am putea stabili deja o „istorie". T. Vianu, de pildă, într-o conferinţă despre** Romantismul ca formă de spirit, **(publicată în culegerea** Romantismul european, **Buc. 1931), vedea în aceasta „o structură permanentă a spiritului omenesc, manifestîndu-se cu o intensitate mai mică sau mai mare în toate epocile şi în toate domeniile culturii". Asemenea apolinicului şi dionisiacului, clasicismul şi romantismul, într-o accepţie mai largă, depăşesc, aşadar, semnificaţia unor curente literare, exprimînd un cuplu categorial ce ţine de însăşi esenţa umană, ele sînt — cum spune G. Călinescu — „două tipuri ideale, inexistente practic în stare genuină", manifeste într-o permanentă coexistenţă, în structura sufletească a omului, cu preponderenţa unuia sau a celuilalt** (Impresii asupra literaturii spaniole, **Buc. 1965, p. 16).**

Privit pe plan artistic, romantismul apare ca o sursă veşnică din care literaturile „îşi sorb vlaga necesară după epoci de sterilizare clasicistă în norme şi restricţii" (Dragoş Protopopescu, Romantismul european, **p. 16). Se contureazā astfel o dialectică a celor două contrarii ce îşi dovedesc perenitatea într-o succesiune de avataruri, care sînt curentele şi tendinţele literare. Aşa cum echilibrul clasic, sub forma unui cult al artei perfecte, sterilizate de lirism, se va recunoaşte ulterior la parnasieni sau neoclasici, romantismul, cu exacerbarea eului, cultivarea visului sau explorarea adîncurilor interioare, va reînvia sub zodia simbolismului, a expresionismului sau suprarealismului. Identificat de G. Călinescu, într-o formă embrionară, încă în arta asiată, prezent în epopeile homerice, ca şi în** Faust-**ul lui Goethe, romantismul pare să caracterizeze mai cu seamă spiritul omului modern, în măsura în care, ca structură sufletească, el coincide cu marile elanuri ascensionale ale acestuia.**

O atare perspectivă e urmărită şi de Al. Philippide care, paralel cu efortul de clarificare a unor noţiuni cum ar fi Witzul, ironia romantică în raport cu cea socratică etc., caută să analizeze prelungirea spiritului romantic în formele artei moderne. Ne vom opri, pentru ilustrare, la studiul cel mai consistent din volum, Metamorfozele lui Friedrich Schlegel, **în care, cercetînd cu atenţie etapele gîndirii lui Schlegel, Al. Philippide ne dezvăluie în personalitatea acestuia nu numai pe unul din protagoniştii romantismului german, dar şi pe un foarte lucid precursor al concepţiei moderne despre artă şi literatură, concepţie din care reţinem cîteva idei, adăugind şi comentariile exegetului român.**

Referindu-se la esenţa şi condiţia adevăratei poezii, Fr. Schlegel scrie că aceasta trebuie «să desfiinţeze cursul şi legile raţiunii raţional-gînditoare şi să ne pună iarăşi în frumoasa dezordine a fanteziei, în haosul primordial al naturii umane» (p. 88), cu alte cuvinte să cultive individualitatea ca pe o «unitate indivizibilă» şi o «vie coeziune interioară». Comentînd aceste cuvinte, Al. Philippide afirmă că ele „formează uvertura poeziei secolului al nouăsprezecelea şi chiar a poeziei moderne în general. Curentele poetice principale ale secolului al nouăsprezecelea şi ale secolului al douăzecilea îşi găsesc aici, în consideraţiile lui F. Schlegel, una sau alta din trăsăturile lor caracteristice" (idem). Apetitul senzaţionalului, atît de specific spiritului modern, este o altă problemă abordată de Fr. Schlegel, care avertizează că «Domnia interesantului este numai o criză trecătoare a gustului : deoarece pînă la urmă trebuie să se nimicească singură» (p. 67). „Adică prin propriul său exces", adaugă Al. Philippide, precizînd în continuare că „Excesul de senzaţional, căutarea şi producerea cu nemiluita a efectului de surpriză (...) duc la platitudine şi la mediocritate" (idem).

Schlegel îi premerge lui Valéry — arată Al. Philippide —, atunci cînd elimină entuziasmul din componenţa actului creator, şi se apropie de Mallarmé prin teoria şirului de oglinzi care potenţează efuzia lirică şi o întăresc într-o dezvoltare continuă (p. 81).

Lanţul asocierilor de acest gen ar putea fi încă mult continuat, eventual îmbogăţit cu unele sugestii din eseul Despre poezia română dintre 1920 şi 1940 **în raport cu poezia europeană, unde romantismului, sub aspectul său de curent literar, i se recunoaşte o descendenţă ce atinge pragul secolului nostru, „cu simbolismul, care este o prelungire a romantismului, dacă nu cumva chiar o formă de romantism ..." (p. 239). Ne vom opri aici, pentru a reveni la ideea romantismului ca „dispoziţie psihică", iar pentru aceasta ne vom adresa eseului despre** Novalis şi drumul înăuntru.

Evocarea personalităţii lui Novalis, poetul cel mai autentic al romantismului german, e precedată de o scurtă, dar extrem de densă analiză a romantismului „ca mod de viaţă sufletească". Romantismul — notează autorul — înseamnă, pe de o parte, adîncire în lumea întîmplărilor psihice, şi, pe de altă parte, avîntul către lumea exterioară. Romanticul este omul care explorează lumea dinafară, „mai cu seamă în măsura în care îl ajută să adîncească şi să explice (...) esenţa propriei sale fiinţe ..." (p. 137).

Aşadar, esenţa romantismului se confundă, pînă la un punct, cu însăşi geneza actului poetic, reprezintă o condiţie fundamentală a acestuia. Al. Philippide adaugă un nou şi original argument în sprijinul tezei despre permanenţa romantismului, teză — cum s-a văzut — existentă deja în istoria noastră literară (încă Macedonski vorbea de un romantism ca formă de spirit !), dar din care abia autorul Stîncilor fulgerate **a făcut un obiect de profundă şi constantă meditaţie,**

I. CHEIE-PANTEA

Orizonturi culturale Arădene

CÎMPIA DE VEST

De ce despre cîmpie ?

Pentru că mai există. Pentru că fără ea nu putem trăi, ea fiind în sufletul nostru și în inima și în copilăria noastră. Pentru că mulți dintre noi am uitat-o deși ea este acolo unde a fost dintotdeauna, pentru că pentru mulți dintre noi a rămas ceva neclar și pierdut în goana trenurilor și a mașinilor și a vieții. Pentru că deasupra cîmpiei mai scapără încă pasărea aceea cu nume de cîntec și zbor înalt.

Și încă.

Pentru că acolo mai există iarbă și iarba este încărcată cu rouă, pentru că floarea macului este tot roșie și frunza salcîmului este încă verde și crengile castanilor picură boabe cafenii pe străzile toamnei. Pentru că pe cîmpie crește porumbul nostru și griul nostru și rîurile noastre udă cîmpia.

Și.

Pentru că stăpînul cîmpiei este încă soarele și, încă pentru că mai există țărani. Mai există țărani care, dimineața, se trezesc în cîmpie și ziua lucrează și mănîncă și beau apă în cîmpie și seara se întorc la casele lor din cîmpie.

Ce este cîmpia ?

Cîmpia este o suprafață netedă. Și mare. Și de pămînt. Uneori cîmpia este rîu sau baltă sau lac, dar de cele mai multe ori cîmpia este grîu și porumb și fîn. Și greieri și cosași.

Cîmpia este.

Cîmpia este șanțul de apărare al cetății noastre. Cîmpia, așa cum veți vedea, este o grădină.

Cum este cîmpia ?

Cîmpia este nemărginită. Ea se întinde de la inima țăranului pînă la soare. Ziua, stăpînul cîmpiei este Soarele, noaptea, stăpînul cîmpiei este Luna. Ziua și noaptea, astăzi și mîine și pentru totdeauna stăpînul cîmpiei este Omul-țăran.

Cîmpia este largă ca inima și caldă ca sufletul, este rece ca indiferența și impasibilă ca șarpele. Cîmpia este aspră ca palmele bătătorite de trupul ei și senină ca fruntea bătrînilor.

Ce mai știm despre cîmpie ?

Cîmpia are totuși margini. Marginile cîmpiei sînt la răsărit și la apus, la miazăzi și miazănoapte. Cîmpia are drumuri. Pe cîmpie se cultivă cereale și legume. Și se cresc animale. Cresc și animale sălbatice cum ar fi libelula și furnica și căprioara.

În cîmpie plouă și după ploaie se face timp luminos.

Demonul cîmpiei se numește grindină, zîmbetul cîmpiei este roua. În cîmpie sînt și case. În casele cîmpiei trăiesc oamenii numiți țărani .

Comuna Macea se află în vestul țării, în vestul Cîmpiei de Vest, în județul Arad. Ea se învecinează cu orașul Curtici și cu comuna Iratoș și este formată din comuna Macea și satul Sînmartin. Prin comuna Macea nu trece nici o apă curgătoare, dar primește răcoare de la copacii numiți salcîm și de la copacii numiți castan. Locuitorii comunei Macea se ocupă cu agricultura. Treburile comunei sînt conduse de un primar. Primarul comunei Macea se numește Ioan Bodonea și el știe să vorbească despre cîmpie mai bine și mai frumos decît noi. Și mai adevărat.

– Tovarăşe primar Ioan Bodonea, v-ați născut în cîmpie. Vă rog să-mi spuneți ce este cîmpia, din punctul dumneavoastră de vedere, al omului de la cîmpie.

– Da, eu m-am născut în cîmpie. Vedeți dumneavoastră, la marginea comunei noi avem un cimitir. Sau poate că la marginea cîmpiei, cine poate ști. Acolo, părinții noștri și-au îngropat părinții lor, acolo îi vom îngropa și noi pe ai noștri, care, la rîndul lor vor fi . . . Nu știu cum să vă spun. Ce este cîmpia ? Cîmpia este ceva cu care noi ne batem de mult și care ne este prieten numai după ce l-am învins. Lupta aceasta este aspră și lungă și grea dar este frumoasă. Cîmpia este casa noastră. Ziua are 24 de ore, nu ? Țăranii se scoală la 4 dimineața și pleacă pe cîmp și lucrează. Se întorc seara, să zicem la 8 sau la 9 sau la 10. Cîte ore stau acasă ? Atunci care este casa lor ? Nu cîmpia ?

– Cum credeți că va arăta, sau cum va trebui să arate cîmpia, gîndindu-ne în perspectiva anului 1990 ?

– Ca o grădină. Cînd spun aceasta mă gîndesc la cîmpia comunei noastre, la ceea ce vom face noi pentru ea. Prima dată să vedem cum arată acuma. Arată bine dar are prea multe drumuri care o taie, o împuținează și prea mult arboret. Și în unele locuri încă mai stă apa și nu-i bine. Ce vom face ? Vom parcela teritoriul nostru arabil în trupuri mari. Prin aceasta mărim suprafața arabilă. Dar nu numai așa. Vom defrișa arboretul și vom deseca locurile joase. Culturile vor rămîne aceleași numai că pe cîteva parcele vom planta pomi fructiferi : piersici, pruni, meri (să-ți poți răcori gura cu un fruct zemos și dulce) și, față de anul 1973, vom dubla suprafața cultivată cu roșii (cca. 300 ha). Și vă rog să mai scrieți acolo că toate parcelele vor fi irigate și electrificate, iar cultivarea tomatelor se va face mecanizat la toate lucrările.

– Cunoscînd tendința generală și continuă de dezvoltare a satelor românești pînă la anularea totală a deosebirilor de oraș, cum va crește comuna Macea, cum va arăta ea în viitor ?

– Încă din anul 1972 am întocmit o schiță de sistematizare a comunei, care se va realiza în 20 de ani, adică pînă în anul 1990, în două etape. În prima etapă, deci pînă prin anul 1980, vom construi un complex de deservire către populație, noi secții de prestări servicii (ateliere de tinichigerie și lăcătușerie, atelier pentru repararea bunurilor casnice – radio, TV. – cizmărie, atelier de coafură, o brutărie modernă, un atelier foto, o unitate CEC. Mare parte din acestea sînt deja realizate. Se va face delimitarea centrului civic în cele două sectoare ale comunei. Pentru fiecare centru este prevăzut a se construi cîte un turn de apă rezolvînd astfel problema apei potabile în fiecare casă a comunei. Tot acum se va rezolva problema canalizării și a stației de epurare. Vom construi un bloc cu 12 apartamente pentru specialiști și cadrele didactice din comună. Am terminat deja asfaltarea străzii principale. În sfîrșit, vom ridica o baie comunală și vom construi un complex de creștere și îngrășare a porcilor (15. 000 de capete) și o secție de prelucrare a tomatelor în bulion.

În etapa a doua vom realiza un abator, o piață agro-alimentară modernă, se vor asfalta 6 km străzi laterale. Se va termina peste tot construirea trotuarelor, ajungîndu-se de la 16. 000 mp cît avem acuma, la 26. 000 mp cît este necesar. Vom construi un cinematograf modern, vom mări și reamenaja actualul cămin cultural și, vom construi o creșă, se va supraetaja clădirea școlii de 10 ani nr. 2 și se va extinde și pe străzile laterale construirea caselor particulare supraetajate, lucrare deja începută pe centrul comunei. Se va introduce încălzirea centrală în toate instituțiile comunei. Așa că localitatea noastră va arăta ca un orășel agricol.

– Dar țăranii ? Țăranii cum vor arăta ? Vor mai exista, care, țărani ?

– Consider că în următoarea perioadă se va face o schimbare și în noțiunea de țăran, în sensul că țăranii noștri cooperatori de pe acuma urmează cursuri de calificare, astfel că, în viitorul apropiat, ei vor deveni muncitori agricoli cu diverse calificări putînd astfel să lucreze în condițiile unei agriculturi mecanizate. Așa că eu nu mai văd țărani, văd doar muncitori agricoli calificați prin cursuri de calificare și prin școli postliceale. Îi văd pe acești muncitori agricoli avînd o puternică conștiință muncitorească, îi văd capabili să se angajeze cu totul în edificarea societății noastre socialiste.

HORIA UNGUREANU

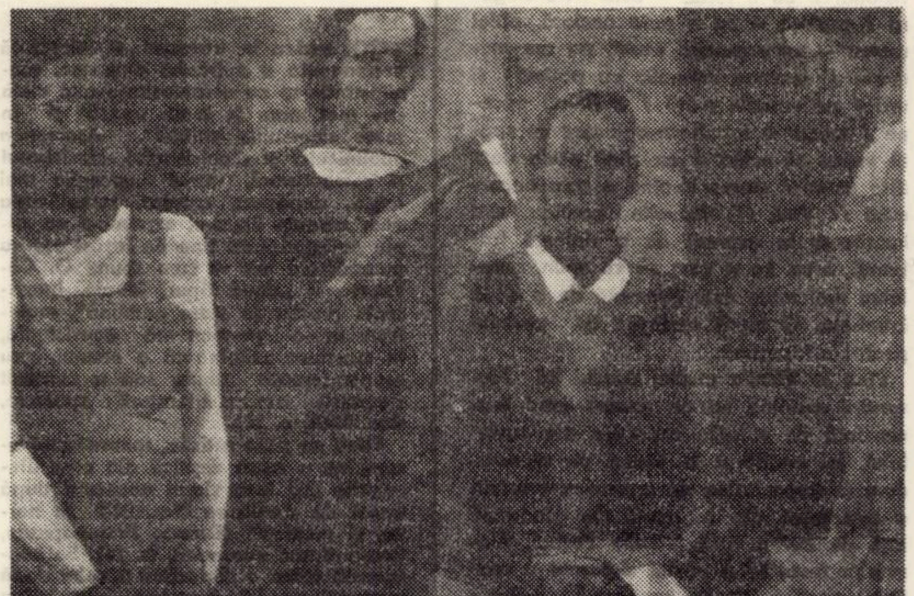

A. MAGHERA „În bibliotecă"

Vorbele pămîntului

Există niște oameni pe care îi cunoaștem sau nu îi cunoaștem, dar pe lîngă care trecem de multe ori netulburați, fără să-i bănuim, fără să le bănuim pasiunile. Există niște oameni pe care așteptatul primăverii îi macină nespus dar aceasta odată venită, îi schimbă dintr-o dată, îi aprinde și ard cale de trei anotimpuri, suflul toamnei fiind cel care-i potolește, care-i stinge. Există niște oameni pe care dacă-i oprești pe stradă și le ceri un foc, scot din buzunare, în locul chibritului așteptat, cioburi, oase sau bucăți de fier ruginit.

Oamenii aceștia se spală cu ploaie și se șterg cu vînt, oamenii aceștia dorm pe pămînt și îi acoperă cerul. Numai iarna îi adună la casele lor, la nevestele lor, la copiii lor. Și la cărțile lor. Și la visele lor.

Ei se pot numi Ion, sau Pavel, sau Gheorghe, sau Mircea. Dar mai ales Mircea.

Ce fac acești oameni ?

Acești oameni sapă. De obicei sapă șanțuri dar uneori sapă și gropi, Și tot de obicei, după ce termină le acoperă cu pămînt.

Unde sapă ? Cum știu ei unde trebuie săpat ?

Prima dată citesc niște cărți, apoi ascultă ce spun oamenii bătrîni și copiii, apoi se duc într-un loc, privesc în jur, stînd așa, ca într-o iluminare ce le vine de undeva de jos, de foarte de jos, poate că din pămînt, și spun : aici, sau aici, sau aici.

Cu ce sapă ?

Cu tot ceea ce se poate intra în pămînt, cu tot ceea ce poate deschide pămîntul. Cu tîrnăcopul, cu hîrlețul, cu șpaclul, cu bisturiul, cu periuța, dar mai ales cu palmele, cu degetele, cu ochii.

Ce găsesc acolo ?

De cele mai multe ori ceea ce caută, adică o parte din noi, adică trecutul nostru, dar uneori și ceea ce nu bănuiesc a fi acolo, adică altă parte a trecutului nostru, a neamului nostru.

Există la Arad un muzeu, Muzeul județean Arad, și la acest muzeu doi oameni : profesorul Mircea Zdroba – muzeograf principal, și profesorul Mircea Barbu – muzeograf, care fac arheologie. Amîndoi sînt absolvenți ai facultății de istorie din Cluj și lucrează împreună de cinci ani, adică din anul 1968.

Pînă în anul 1971 fac sondaje și sapă la biserica în stil romanic de la Vladimirescu (Glogovăț) pe care reușesc să o încadreze în timp (sec. XIII) și unde găsesc monede din secolele XII–XV. În jurul bisericii descoperă o așezare tîrzie (sec. XVI) distrusă prin incendiu, după cum le arată grîul carbonizat găsit în unul din bordeiele acestei așezări

Cercetările de teren coroborate cu documente de arhivă și lucrări de specialitate îi determină să înceapă, în anul 1971, săpăturile la Vărădia de Mureș, unde se așteaptă să dea de o „cetate", Cetatea Toților, care prin poziția ei (ridicată pe un promontoriu al Mureșului) putea să fie un punct de apărare și de control între marile cetăți ale Șoimoșului și Devei. Săpăturile continuă și în prezent dar în locul „cetății" așteptate a apărut vechea biserică a satului românesc de la Vărădia de Mureș, în mare parte distrusă (fundația din piatră, pereții și acoperișul din lemn) pe care o datează ca fiind construită la sfîrșitul sec. XV – începutul sec. XVI. Pe acel promontoriu, sub biserică și în jurul ei descoperă o așezare dacică datată sec. I î.e.n. – sec. I e.n.

După terminarea lucrărilor de la Vărădia de Mureș, profesorii Mircea Zdroba și Mircea Barbu își vor îndrepta atenția și activitatea arheologică spre așezarea neolitică de la Felnac și vor începe cercetări de teren, care vor dura cîțiva ani, în Țara Zarandului, unde caută așezări medievale românești – cnezate și voievodate.

Pe lîngă activitatea specifică de teren, pregătesc două lucrări care vor marca sfîrșitul cercetărilor de la Vladimirescu (Glogovăț) și Vărădia de Mureș : „Considerații asupra monumentului medieval de la Vladimirescu (Glogovăț) în lumina săpăturilor arheologice" și „Șantierul arheologic Vărădia de Mureș".

Ce au acești oameni în plus față de noi ?

Un al șaselea simț, simțul pămîntului.

Ce sînt ei ?

Ei sînt inginerii istoriei neamului românesc.

REPORTER

Cu profesorul emerit Dr. VASILE POPEANGA

— Despre ce am putea vorbi azi în Arad sub raport cultural ?

— Un observator atent al vieții culturale a Aradului rămîne plăcut impresionat de căutările culturale din oraș și din județ, de suflul generos existent în cadrul unor instituții culturale din oraș, suflu care a cuprins în general tineri și vîrstnici înarmați de același ideal : propășirea culturală a Aradului. Un ideal ce presupune o doză de romantism.

— Dacă vreți să vă explicați . . .

— Există în Arad generozitate, capacitate de dăruire pentru cultură, febrilitatea căutării care nu s-au putut însă obiectiva într-un mod adecvat energiei investite.

— Concret !

— Cît se poate de concret ! Să-l luăm de pildă pe învățătorul Iosif Dohangie din Săvîrșin, un om care face cercetări etnografice într-o zonă renumită prin autenticitatea și prospețimea ei folclorică și etnografică, (zonă căutată de etnografi de renume european) care n-a reușit să-și concretizeze generozitatea și în special preocuparea de a publica o monografie a Văii Trouașului.

— A oferit materialul ?

— În calitate de președinte al Filialei din Arad a Societății de Științe Istorice dacă aș accepta ca membrii filialei să vină să ne aducă materialele gata terminate și compactate ar însemna să am o atitudine îngustă. Trebuie să menții legătura cu oamenii cu care lucrezi, să le cunoști preocupările, să-i stimulezi și să-i ajuți să-și valorifice studiile. În această direcție CATEDRA, revista Inspectoratului Învățămîntului Județului Arad, care s-a bazat pe o asemenea optică a relației între conducătorul actului cultural și realizatorul valorii – creatorul, a obținut succese remarcabile. Nu aceleași aprecieri le putem face la adresa culegerii de studii ZIRIDAVA a Muzeului Județean Arad care, după apariția a două numere, n-a mai văzut lumina tiparului. Colectivul ei redacțional a adunat materiale valoroase în van.

— Înțeleg de aici că Aradul nu și-a valorificat integral talentele.

— Nu și le-a valorificat suficient. Dar să nu uităm că din Arad au plecat și creatori valoroși ca Mircea Micu, Sever Frențiu, Petre Jucu. Ultimul dintre ei, plecat de pe Valea Mureșului, legat sufletește de Arad. Ca să nu mai vorbim că cu ani în urmă au plecat din Arad Ștefan Augustin-Doinaș, Francisc Munteanu, Rusalin Mureșan și alții.

— Credeți că festivalul Primăvara Arădană ar trebui să fie o competiție ?

— În ceea ce privește Primăvara Arădană ea oglindește perfect concepția Comitetului local pentru cultură și educație socialistă : aceea de difuzare de valori, fără a stimula suficient forțele creatoare locale.

Da, în cel mai bun sens al cuvîntului o competiție : arădanului oferindu-i-se un prilej în plus pentru receptarea marilor valori creatoare și interpretative naționale, iar țării oferindu-i cunoașterea realizărilor locale, arădane. Altfel am da impresia unei sărăcii spirituale a Aradului, sărăcie care în fond nu există.

— Există deci în Arad un amplu izvor de preocupări, strădanii, resurse umane pe care Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă este chemat să le pună într-o mai mare măsură în valoare ?

— Da, există forțe creatoare, dar este necesară prezența, inițiativa celui care orientează investigațiile, activitatea creatoare spre domenii prioritare, cooperează cu forțele existente și valorifică lucrările. Personal am participat la investigații de amploare în domeniul istoriei și sociologiei, valorificate în lucrări apreciate, cînd organizatorii acestor investigații au venit la fața locului au discutat planul lucrării, metodologia, posibilitățile de valorificare. (Exemplu : investigațiile în domeniul tineretului școlar din Arad referitoare la orientarea școlară și profesională împreună cu Laboratorul de Sociologie al Universității din București). Aceeași optică realistă și operantă există și în încercarea de elaborare a monografiei județului Arad, acțiune care are un organizator – Comitetul Județean de Partid – care a inițiat cercetarea în domeniul istoriei cu acest obiectiv precis.

— Cum vedeți posibil ca energiile latente despre care am discutat să se transforme în energii active ?

— Prin : 1. O depistare a forțelor, a preocupărilor lor culturale. 2. Angajarea acestor energii în lucrări, studii, cercetări interdisciplinare, în domenii prioritare și stimularea lor pe parcursul efectuării acestor activități.

3. Valorificarea rezultatelor. În această direcție am putea pune la dispoziția forurilor județene de decizie date referitoare la fenomenele demografice din județ, la procesul urbanizării, stabilirea rețelelor și a profilului unităților școlare, valorificarea tezaurului folcloric, studiul trecutului istoric, creația literară și artistică cultă.

— Amінteați aici de domenii prioritare ?

— Mă refer la județul nostru : creație literară, o creație autentică, de largă respirație, care să oglindească și potențialul creator al județului și viața care pulsează în toate ungherele acestui județ. Avem un teatru condus de un director generos și receptiv, teatru care ar putea să valorifice creația arădeană în domeniul dramaturgiei.

— Credeți că acum și aici aceste lucruri ar fi posibile ?

— Nu numai că sînt întru totul posibile, dar sînt și stringent necesare.

— Cum vă imaginați Aradul cultural al anului 1980, de pildă ?

— Un oraș care înscrie în biografia sa spirituală, instituții culturale active, angajate în acte creatoare, cu realizări valoroase în creația literară, artistică și științifică.

REPORTER

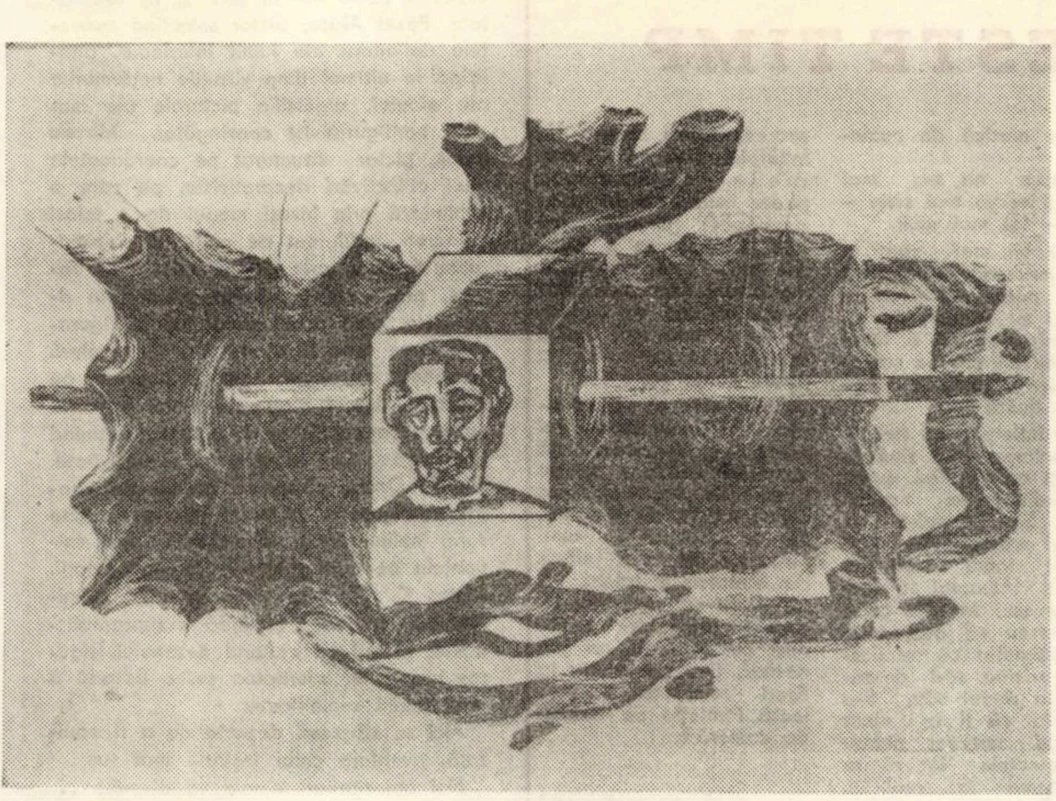

PAVEL ALASU „Zburătorul" (desen tuș)

La ION NIȚĂ NICODIN

Soarele cobora în spatele pădurilor, izbucnise un mare foc acolo, ardeau copacii bătrîni și cerul, am grăbit pasul, în curînd de sus o să curgă cenușă, focul cel mare se va fi stins de mult cînd voi ajunge, cînd va trebui să trec puntea peste apă, aveam totuși acea apă în dreapta mea, nu mă puteam rătăci, trebuia numai să aud cîntecul apei în dreapta, apoi voi zări luminile satului, nu-mi păsa așadar că voi ajunge la ceas tîrziu, mă grăbeam totuși, la capătul celălalt al punții de lemn mă aștepta casa în care s-au adunat bucuriile culorilor.

Și mă grăbeam fiindcă îmi era dor de poveștile bătrînului. Poveștile cu oamenii de demult coborînd pe caii lor mărunți din cele trimise la expozițiile din țară și cele aflate departe, dincolo de hotare. Unele din tablouri au călătorit mult, Italia, Elveția, Franța, Cehoslovacia, Iugoslavia, Japonia, S.U.A., Danemarca, Norvegia, a fost acolo chipul Iancului și chipurile celor din satul său, a trimis în primăvara altor locuri, explozia verde a primăverii lui, în toamna țărilor de departe a trimis arama pădurilor lui, zăpezile sale albastre s-au contopit cu zăpezile nordului și iarăși, mă întrebam, în vara cărei țări se află acum blînda vară a dealurilor din jurul nostru. Umbra bătrînului crește pe peretele încărcat de tablouri, el însăși mare, stă în fața mea cu brațele desfăcute, vrînd parcă să îmbrățișeze lumea de dincolo de munții grei de păduri, să văd oștile de țărani ai lui Horia și lăncierii Iancului și pe Iancu însăși ,bărbații aceia luptînd pe dealurile verzi, odihnindu-se la umbră de stejar, bărbații aceia și femeile lor și pruncii lor, aceia și cei de acum, cei dintotdeauna muncind pămîntul sau petrecînd la nedeile lor, mergînd la tîrgul de la Hălmagiu sau întorcîndu-se la casele cu acoperișuri roșii și pomi înfloriți în grădină. Povești scrise în culoare de mîna grea și aspră de țăran, învățată cu uneltele pentru lucratul pămîntului, unelte schimbate acum cu pensula, unealta frumosului.

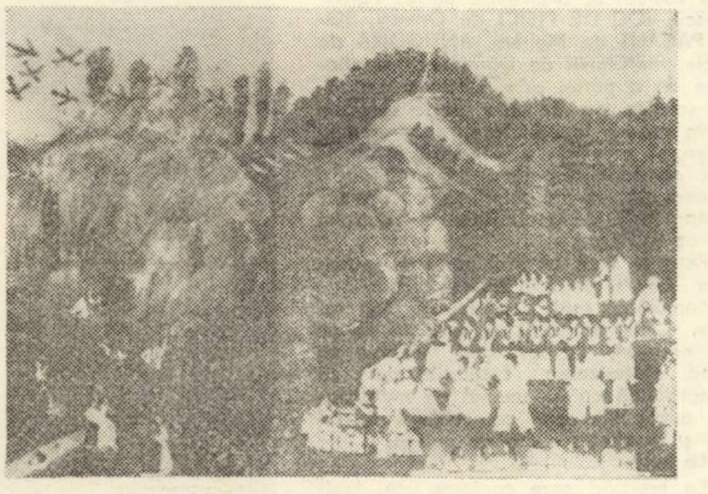

ION NIȚĂ NICODIN „Război și pace"

Am ajuns, încă înainte de a păși pe puntea aruncată peste pîrîu am strigat numele stăpînului casei și i-am auzit îndată îndemnul de a intra, gazda bună mi-a ieșit înainte, am trecut puntea și am intrat în curtea scăldată în lumină, se aprinseseră toate luminile casei, apoi am pătruns în casă și noaptea a rămas departe în urmă, mă aflam în fața luminii culorilor și erau acolo dealurile și munții și pădurile lor, abia am pornit iarăși într-o lungă călătorie, acum mă însoțea acela ce pătrunsese taina culorilor de unul singur, de nimeni învățat, sau poate a știut-o întotdeauna, numai că a început să picteze atunci cînd a simțit nevoia sau a crezut de cuviință că trebuie să aștearnă pe pînza și pe peretele alb lumea din jurul său și lumea din el.

Așadar, eram acasă la Ion Niță Nicodin, stăteam de vorbă la ceas de noapte, vinarsul aștepta așezat pe masă cu ștergar înflorat, noi treceam de la un tablou la altul, vorbeam deci, adică eu întrebam și bătrînul îmi spunea istoria fiecărei pînze, zîmbea șiret amintindu-și de uimirea celor din casa lui și a vecinilor la primele sale încercări, acum după zece ani, în fiecare casă din Brusturi se află așezat la loc de cinste cîte o lucrare semnată cu numele său. Ar trebui, mă gîndeam, să merg să le văd și mai sînt spațiul cuprins între ramele ce încadrează fiecare pînză, desigur prea mic este spațiul acela, culorile trecînd peste convenționalele hotare, revărsîndu-se spre lumea din care au venit. Și totuși nu pot să nu laud unele din acele rame, minuni săpate în lemn, bătrînul e mîndru, sînt făcute de mîinile feciorului său și mă duce să văd florile pictate de soția acestuia. Ne întoarcem și chipul său devine grav cînd îmi arată pînzele cu povești adevărate despre viață și despre război și despre pace, toate petrecîndu-se între dealurile pe care le cunoaște, sub brazii și stejarii care coboară pînă în grădina lui. Apoi zîmbește iar, iată suratele stînd de vorbă lîngă oile cu lîna albă, prea mari unele dar păscînd o iarbă crudă, în spatele lor pîrîul albastru curge ciudat, se ridică șerpuind printre copaci înfloriți, acoperișuri roșii lucesc ca după ploaie undeva între brazi și cerul e greu de albastru. Oamenii sînt uneori crescuți ca uriașii ori au rămas prea mici lîngă casele satului, am văzut cocoși de basm ori fiare pitice, dar oamenii și acele animale s-au născut și trăiesc în viața culorilor de cer de pădure și de iarbă.

Ne-am odihnit după lunga noastră călătorie, în zori am plecat împreună spre Hălmagiu, avînd acum cîntecul apei în stînga și peste tot, ne înconjura aceeași lume de culoare pe care am văzut-o în noaptea care a trecut și care de altfel nu a fost noapte, a fost zi lungă și zi cu toate anotimpurile în ea și acum recunoșteam în jurul nostru tot ce pictase bătrînul.

La Hălmagiu era zi de tîrg și în mulțimea îmbrăcată de sărbătoare m-am despărțit de cel despre care George Macovescu, spunea de curînd, „este un veritabil pictor reprezentant al școlii numită pe drept, sau pe nedrept, a naivilor. El este un pictor al plasticii românești".

FLORIN BĂNESCU

Maturitate, realizări, aspirații

Cu DAN ALECSANDRESCU, regizor, directorul Teatrului de Stat din Arad

– Sigur, ecoul ultimelor aplauze ale stagiunii încheiate nu s-a risipit încă. Socot cu toate acestea că nu e prematură rugămintea de a o caracteriza în scopul unei înțelegeri mai profunde atît actului de cultură în sine, cît și a modului cum instituția care il pregătește înțelege să-și îndeplinească rostul.

– Fără a fi prematură, rugămintea comportă dificultăți. Caracterizările, eventual judecățile de valoare, e bine să fie făcute de oameni neimplicați.

– Aceasta ca obiectivitatea să fie cit mai deplină. Îmi place totuși să cred că în pofida implicării lor, creatorii autentici sînt suficient de exigenți cu ei înșiși și că judecățile lor își au importanța, așa că insist.

– Prin varietatea, autenticitatea și incontestabila valoare ideologică și estetică a textelor abordate : ACT VENEȚIAN de Camil Petrescu, OMUL CARE... de Horia Lovinescu, BALONUL de C. Paraschivescu, JOC DE PISICI de Orkeny, SOȚUL PĂCĂLIT de Molière, ANTIGONA de Sofocle, FIZICIENII de Dürrenmatt și altele, pe de o parte, prin calitatea realizărilor scenice pe de altă parte, precum și prin matineele literare, conferințele publice și numeroasele spectacole omagiale, consider stagiunea trecută ca o stagiune de vîrf, de referință, o consider ca stagiunea de maturitate a Teatrului de Stat din Arad.

– Față în față cu stagiunea ce puteți spune despre publicul spectator ?

– Lucruri cu totul deosebite. A fost receptiv, a fost entuziast, și ceea ce mi se pare esențial, a fost mai numeros ca oricînd. Maturizarea instituției pare să se suprapună cu fenomenul de maturizare a publicului, ceea ce, evident, ne încîntă și în același timp ne obligă.

– La ce ?

– La realizări care conform unei legități intrinseci să se situeze pe o traiectorie mereu ascendentă.

– Cum ?

– Prin perseverență, prin participare activă la frămîntările și aspirațiile de fiecare clipă ale societății noastre în plină dezvoltare, printr-o continuă împrospătare a energiilor creatoare.

– Altfel spus, prin nou și tinerețe. O explicitare a acestui punct de vedere cu referiri pe cît se poate la concret socot că se impune.

– Teatrul de Stat din Arad s-a dorit și în parte a reușit să fie o rampă de lansare în circuitul cultural-educativ al țării atît pentru dramaturgii cît și pentru regizorii, scenografii și actorii tineri. La porțile marilor scene începătorilor le e frică să bată. Marile scene, ele însele nu se încumetă să riște. În schimb, după ce proba primelor confruntări a fost trecută cu bine, absorb. Să revenim însă și să exemplificăm IERTAREA de Ion Băieșu, BARONUL de C. Paraschivescu, UN PETEC DE CER de C. I. Catina și-au luat zborul de pe scena Teatrului de Stat din Arad. Regizorii Mușata Mucenic, Ivan Helmer, Alexa Visarion de asemenea. Scenograful Paul Salzberger se afirmă aici. Mircea Moldovan, ca regizor, Manuela Moldovan în cadrul secretariatului literar, vor fi printre realizatorii noii stagiuni. Actorii Radu Cosma, Eugen Mătățeanu și Lelia Columb la fel.

– Aceasta e tinerețea. Dar noul ?

– Un gînd al nostru mai vechi e pe cale să prindă concretețe. Sperăm să se inaugureze la Arad festivalul de teatru scurt cu piese într-un act din literatura clasică și contemporană, românească și universală, selecționate după criteriul promovării ideilor înaintate ale umanismului. Cu acest prilej se vor decerna premiile pentru cea mai bună piesă originală într-un act, pentru cel mai strălucit debut, pentru cel mai realizat spectacol. Ritmul vieții noastre economice și spirituale impune o artă densă cu cît mai puține lucruri de prisos. Festivalul teatrului scurt se vrea o experiență și implicit o dovadă a acestui fapt.

– In sfîrșit, o ultimă întrebare : se împlinesc, după cîte știu în această toamnă 25 de ani de cînd Teatrul de Stat din Arad și-a deschis pentru prima oară porțile. Un sfert de veac de muncă neîntreruptă, pusă în slujba formării și elevării conștiinței omului nou, socialist. Cum va fi sărbătorit evenimentul ?

– Printr-o stagiune jubiliară care va începe la 3 noiembrie, a.c. cu o piesă a lui Paul Everac, și va continua timp de șapte zile cu reprezentarea în reluare a celor mai împlinite spectacole realizate de colectiv de-a lungul celor 25 de ani, prin întîlniri cu spectatorii din întreprinderi ca U.T.A., fabrica de mobilă, etc., precum și cu spectatori din județ la Șiria și Ineu. O sesiune de comunicări va avea loc la muzeul teatrului. O monografie redactată de secretariatul literar, în momentul de față sub tipar, își așteaptă cititorii și presupun recenzenții pentru că, fără a fi lipsiți de modestie, considerăm că activitatea instituției noastre merită să fie cunoscută.

– Acesta și este de altfel, motivul solicitării răspunsurilor, pentru care în numele cititorilor revistei ORIZONT vă mulțumesc.

VIOREL GHIORGHITA

Fascinația lui „și", sau subtilitatea tradiției

Afirmăm că numărul exact al creatorilor de artă care au trăit, trăiesc și vor trăi pe planeta Pămînt, este – prin prisma lui „va fi", de 19.462.612 ! Incredulii sînt rugați stăruitor să înceapă numărătoarea...

Pentru că se vor convinge de inexistența erorii...

Iar la stabilirea acestui număr am fost pur și simplu exigenți. Vom sugera în cele ce urmează – inevitabil simplificînd, o necesară dar sumară sinteză – a cita și cu ce sorți de izbîndă ? – a fenomenului artistic în tulburătoarea sa evoluție dialectică.

O nouă precizare : originalitatea e doar un complement al unei sinteze nu o condiție „sine-qua-non"...

Considerăm opera artistică, se subînțelege valoroasă, ca fiind profund patriotică și partinică, în timp ce realizarea, afirmarea și tolerarea – privită „a posteriori" – a non-valorii o considerăm ca fiind contrarul celor afirmate în enunțul inițial !

Vom cita din Dicționarul de Estetică Generală : „valoarea reprezintă – obiectivarea esenței umane în produse de tip specific, corespunzînd anumitor necesități sociale – și : – dacă valoarea artistică este un rezultat al creației, ea se împlinește și mai ales trăiește ca atare numai în procesul de receptare care îi stabilește coordonatele în spațiu și în timp. Polii între care se situează sînt idealul și realul care constituie, în modalități specifice, și instanțele supreme de judecată. (I. P.)".

Iar non-valoarea, noțiune complexă și discutabilă, o considerăm ca fiind o sursă inepuizabilă de entropie și alienare umană. Realismul socialist respinge, combate și trebuie să combată cu o neostenită vigoare non-valoarea, arta în general și arta evoluînd pe coordonatele realismului socialist în particular, fiind un permanent factor de negentropie și dezalienare omenească.

În acest sens se cuvine a fi regîndit și termenul uneori confuz – sub aspectul său cel mai subtil – de „tradiție". O repetăm după alții și pentru a evita, cînd, unde și dacă se poate, capcanele entropice ale academismului care, cităm aceeași sursă (D.E.G.), se caracterizează prin „refuzul inovației și spontaneității, prin tendința conservatoare de a impune idealul estetic, canoanelor și modalitățile de exprimare promovate de un anumit curent sau de o anumită școală"..., generînd „epigonismul și manierismul".

În lumina celor scrise mai sus, așa – uneori – crezutul antagonism dintre trecut – prezent, merită a fi studiat printr-o prismă nouă...

Arta actuală vehiculează macro-noțiuni deconcentrate, ca de pildă „spațio-lumino-fono-crono-dinamismul"... Să nu ne speriem, deoarece aceasta este, în ultimă instanță, un atribut... permanent al artei ! Indiferent de modalitățile de obiectivizare în artă a esenței umane, ne rămîne însă, complementar, dar nu pe plan secund, necesitatea reamintirii rolului ei structurator, educativ, psiho-terapeutic, etc., acesta decurgînd la urma-urmei din coeficientul de accesibilitate al operei de artă. Iar accesibilitatea constituie un raport dialectic și o consecință a concrescenței armonioase a creatorului și a celui care beneficiază de opera de artă. Să ne amintim limpedele înțeles pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu il conferă artei de excepție : „Arta este cu adevărat valoroasă, cînd omul, ascultînd-o, citind-o, privind-o, simte că ea îi devine necesară, indispensabilă, îl transformă, îl educă, îi lărgește orizontul spiritual".

Vă propunem atenției, în corelație cu cele spuse anterior, într-o succintă prezentare, un grup de șase tineri plasticieni arădeni, într-o ordine absolut întîmplătoare și fără nici o pretenție de ierarhizare. Au participat cu toții la expoziții județene, unii au avut expoziții personale în țară și în străinătate. **Pavel Alasu,** pictor selectînd aspectele definitorii ale lumii interioare, analizînd în ultimul timp virtuțile nețărmurite ale albului, sugestiile picturale ale muzicii, nonfigurativist convingător. **Mircea Senic,** pictor structurat pe coordonatele unei obiectivări decorativiste, pe care o subliniază prin însuși modul de a folosi culoarea, indiferent de pretextul și servituțile temelor sale predilecte. **Maria Tamaș,** graficiană îndrăgind tehnica în aquaforte, pînă acum statornică în figurativism, pe care îl exaltă într-o manieră personală ca expresivitate și libertate de execuție. **Arpad Maghera,** pictor înzestrat cu un remarcabil spirit sintetic, obținînd libertatea prin rigoare și expresivitate. **Tiberiu Orvoș,** pictor cu predilecție pentru nonfigurativ, în sinul căruia obține seria nelimitată a diversiunii prin exigențele pe care ritmul le impune culorii. **Nistor Cupșa,** pictor nonfigurativ asimilînd exigent lecția fecundă a suprarealismului, făcînd cu ajutorul desenului, riguros tocmai în lejeritatea sa, o dovadă a unui talent semnificativ.

Aici se sfîrșește, departe de a fi epuizată, aventura celor înșirate mai sus.

Noi am propus, timpul va dispune...

ALEXANDRU BANCIU

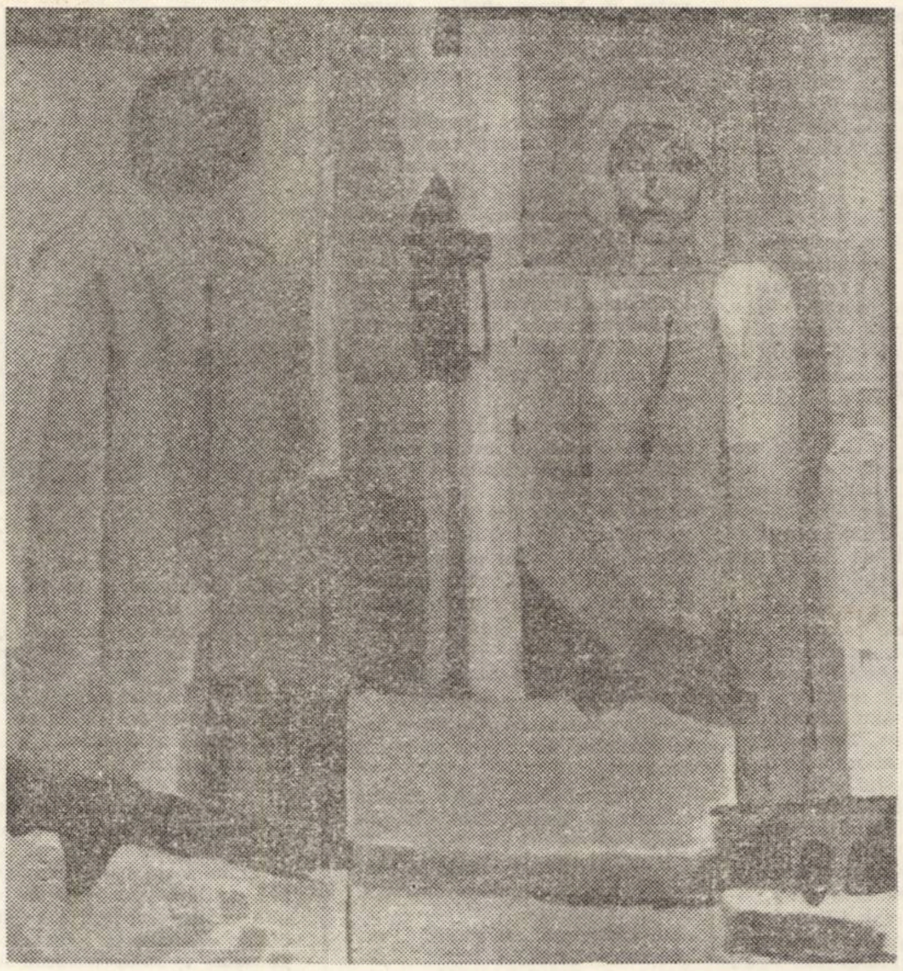

PAVEL ALASU „Ana lui Manole"

ARC PESTE TIMP

În anul 1970 s-au adunat la Arad ȘTEFAN CÂMPAN-FATYOL venind de la Cluj, LADISLAU DARIDA de la Timișoara și ERWIN CSUCSU de la București în cadrul unei acțiuni mai largi de revitalizare a filarmonicii arădene. Ei rămîn aici unde sînt primiți cu încredere și unde li se oferă posturi de conducere în orchestră, aici unde întîlnirea lor se materializează într-o formație de muzică de cameră ce debutează în noiembrie 1972 la București, debut urmat de imprimări la radio, prezențe la televiziune, două turnee peste hotare și multe planuri de viitor.

Intr-o zi i-a auzit Constantin BOBESCU și le-a propus să facă împreună o seară de cvartete de Beethoven.

Știați că la Arad există azi o excelentă formație de muzică de cameră ?

Despre ea s-a mai scris și se va mai scrie – sper – tot mai mult.

Probabil mai știați și că maestrul Bobescu a cîntat patru ani într-un cvartet cu Enescu, dar ați fost informați că a făcut din nou muzică de cameră peste decenii cu o formație tînără ?

S-a întîmplat ca trei tineri interpreți să vină în același an din trei puncte cardinale în același oraș. S-a întîmplat ca tocmai atunci să aibe Aradul mare nevoie de ei. S-a întîmplat să descopere unii în alții ceea ce sperau să descopere. S-a întîmplat ca un ilustru muzician să-i descopere la rîndul său. S-a întîmplat să li se ofere sprijinul necesar pentru ca potențele lor să se transforme în realități. S-a întîmplat să aibe succes. Chiar toate s-au întîmplat numai ? Puteți crede că întîmplarea poate lucra atît de independent ? Credeți că doar întîmplarea a realizat prin personalitatea maestrului Constantin Bobescu un arc de legătură de la cea mai ilustră tradiție la ceea ce se naște poate azi ?

Sigur este că nu întîmplarea a făcut ca cei trei membri ai formației de cameră arădene să fie tineri. (La Arad plesnesc azi o mulțime de muguri). Nu se mai poate numi „întîmplător" ceva clădit din sudoare și talent. Pînă unde va îndrăzni această „întîmplare" devenită azi realitate nu pot desluși. Dar nu uitați : la Arad există azi o excelentă formație de muzică de cameră !

GH. SCHWARTZ

Ligia Tomșa

Cu fruntea sus

Leagănă-mă mamă—cetină, leagănă-mă,
Mi-ai dat în loc de lapte, clorofilă
Și lumină,
De aceea-mi sînt iernile verzi
Și rădăcinile fără rugină,
De aceea-mi crește trupul tînăr, 'nalt și drept
Și nu-mi aplec fruntea în țărînă
Și pădurea mă ține aproape de piept
Și mă-nvață să umblu cu cerul de mînă.
Leagănă-mă mamă—cetină, leagănă-mă,
Și cîntă-mi cîntecul de dragoste-al ierbii,
Nici-un fir din cîntec să nu-l pierzi,
Să-și reazime de mine,
Frunțile lor cerbii,
Cînd mă cheamă ciutele la prînzuri verzi,
Cerc după cerc,
Să mă-mplinesc, să cresc, să ard
Prin anotimpi, vînjos, cum m-a-nvățat pădurea

Cu fruntea sus și trupul drept, să cad,
Numai cînd vine securea, securea...

Alexandru Banciu

Singura

Tot ce pățesc, orice mi se întîmplă
In partea stîngă stăruie cumplit ;
Dar tot ce urcă pînă lîngă tîmplă
Inmugurește rar și liniștit.

Nu face mărul pere și asemeni
Acestuia, nici eu nu mă smintesc :
Cuvîntul și făptura sînt doi gemeni
Ce or să crescă întru omenesc.

Același vers din mine încolțește
In fel și chip : e timpul să înveți
— Suflet al meu — că ți se potrivește
Monotonia marilor poeți.

Constantin Dumitrache

O casă știu

O casă știu căzută între visuri,
Cu geamuri înfundate de cîmpie
Și cîte flori se bat pentru etern
Cînd moare-n cer o ciocîrlie ?

Vai ochiul meu își caută un frate
De-l va găsi albastru la vre-un sfînt —
Să-i crească aripile cu raza albă
Să zboare cu lumină din pămînt.

Vai hoțul meu acoperit cu stuf :
Te trage-n verde după iarbă luna...
Inchide ușa dacă plînge mama
Dar n-o închide pentru totdeauna.

Dorel Sibii

Nevoia de început

Intinderile nesfîrșitului
aveau nevoie de poartă.

Atunci, el
scrjielă cu dalta
semnul soarelui
sărutul
înfrigurînd lemnul, piatra, lutul.
Să privim
și pioși
noi cuminții pămîntului
pe sub poarta sărutului
să pășim.
Să ne lăsăm apoi ființa
pe unul din cele douăsprezece scaune
și gîndul să ni-l urcăm
pe coloană, spre infinit...
Să cugetăm ca meșterul
el, dumnezeu îmbrăcat
în haine de dac.

Intinderile nesfîrșitului
aveau nevoie de început.

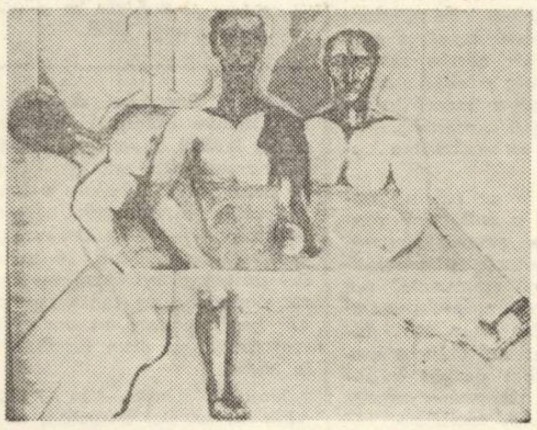

PAVEL ALASU „Cină profană"

Val Ostafii

Drum

Adun în mine
noaptea sfintelor ulcioare
din sîngele străbunilor
adormiți la piept
de paloș,
pictînd cum urcă ochiul
în suflet
vestea reîntregirii-n piatră.

E inima pămîntului —
tăcute cumpeni de timp
se reazemă la fruntea ta.
de acum voi săruta același drum.

Dumitru Vorindan

Patria soarelui

Și eu în orizontul gîndirii
am rezonanțe dulci și purpurii
născute din steaua eternă
a omului deschis spre ceruri viitoare.

Și dacă strigătul de fericire
copleșește sîngele meu
voi auzi corăbii de argint
lunecînd pe apele perfecțiunii.

Nu doare, nu doare sărutul
ce tremură în razele soarelui
sau pe fruntea sublimă
a prietenului în togă albastră.

Văpaia din lumini contrare
va curge într-un cînt universal
patria soarelui se-nalță pur
și-i celebrată de pacea eternă.

Ligia Holuță

Atîta pasăre și piatră

Un poem iarbă poate crește oriunde
azi simt cum firavele rădăcini
adună drum departe
din trupul meu
de apă și de sare
din rană și neliniște și veghe

și curg metaforele verzi trimise-n păsări
și curg și păsări printre pietrele temei zidirii
și stau pupile-ntoarse
vrînd să vadă
atîta pasăre și piatră
cum se leagă
tîrziu
în noapte
va simți cetatea
cu zborurile odihnind sub streșini
ecou de mîini
și aripi vegetale
poem pădure
calm curgînd prin toate.

Radu Ioanin

Sonet

Odihnitor tăceri, dintr-un adaos pur,
și-a mlădiat ispita — noptatecul tău trup

Dar dincolo de-oglinde cum întîlnind mereu
același neastîmpăr cu smaralgduri,
amețitor veciilor din larguri

să fi ucis între splendori de rouă
cuvîntul — sorocit doar nouă.

TĂCĂȘELELE

Un nume ciudat, a cărui obîrșie se pierde în negura timpului, se pronunță cu respect și oarecare teamă de către moții crișeni din extremitatea nord-vestică a județului Arad, un nume de vale ce-i conferă o dublă ipostază de loc istoric și de petrecere.

Nici un moț, purtîndu-și „în jos" negoțul în căruțele cu coviltir, cu miros de fîn și mere, pînă înspre cîmpia Aradului și a Banatului, nu înnopta mai de mult aici, pe această vale ce șerpuiește alături cu drumul, bîntuită de lotrii, de întîmplări bizare, legende ce se mai păstrează încă în tradiția populară locală.

Pe aici se ascundeau cetele de răsculați de la 1848 și poate și azi codri seculari ce străjuiesc valea mai poartă în tainițe, sunetele fluierului lui Iancu în trista sa pribegie.

Nici vremurile grele de iobăgie ale acestui neam de oameni dîrji în sărăcia lor, nici cele două războaie mondiale n-au ocolit această vale fără sate, aducînd un plus de celebritate locului.

La intrarea în Tăcășele în apropierea satului Avram Iancu, pe o imensă pajiște verde, unde Valea Rogozului, cu Valea lui Naniș și cea a Topliții ce vine direct de la Izbuc, brăzdează deopotrivă pămîntul, în fiecare început de iulie, de cine știe cîtă vreme, locuitorii din această parte a Apusenilor, coboară din munți pentru a se aduna aici, a cinsti fertilitatea pămîntului și a petrece.

Și în acest an, dar poate mai mult ca oricînd, mii de moți, coborînd de dimineață pe firul văilor sau pe dealurile din împrejurimi, pe jos sau în căruțe frumos împodobite cu cergi și ștergare măiestrit lucrate de mîna harnică a femeilor, tineri și vîrstnici, îmbrăcați în tradiționalele costume populare, mirosind a curat și a busuioc, purtînd coșuri cu merinde și răchie, s-au așezat sub poala pădurii.

Pe un vîrf de deal din apropiere, de unde o priveliște panoramică ne poartă privirea departe pînă spre Pietrele Aradului, Biharia sau Găina, tulnicarii din Luncșoara au făcut să răsune valea vestind începerea petrecerii.

O turmă mare de oi și vite au fost scoase în țarină, reluîndu-se în acest fel un vechi obicei („ieșirea în țarină") prilejuit de sărbătorirea fertilității, apoi dinspre sat căruțe împodobite cu crengi de arin și stejar, purtînd taraful din Vîrfurile.

Intîlnirea cu zeci de formații artistice de amatori, interpretînd pe scenă sau spontan prin mijlocul mulțimii de oameni, un tîrg de artă populară în care se putea admira ceramica de Hălmăgel și Tîrnăvița, frumoase straie țărănești sau nobilul suflet al moțului, o întîlnire cu pictorul naiv Ion Niță Nicodin din Brusturi, felul aspru și robust de a-și petrece a omului de la munte, ceasuri de odihnă și meditație pe sub arinii ce străjuiesc valea, curată ca și lacrima, iată cîte îți poate oferi nedeea de la Tăcășele. Dar nu numai atît.

Mai ales vei înțelege că în fața ta se desfășoară de fapt tot optimismul și setea de viață a unui neam de oameni dîrji, ce a trebuit să se răscoale ori de cîte ori stăpînirea străină nu i-a lăsat să trăiască după firea lor, iar azi ajunși pe pragul demnității umane, se bucură de tot ce-i oferă natura și tradiția pe care o păstrează cu sfințenie.

Se observă în ultimul timp o deosebită atracție a publicului față de fiecare prilej ce i se oferă de a participa la manifestări de artă populară autentică, dovedind o deosebită receptivitate față de marele tezaur al culturii noastre populare. In dorința de permanentizare a unor tradiții populare, anul acesta prin grija forurilor de partid și culturale arădene, nedeea de la Tăcășele a cunoscut o amploare deosebită.

Tradițiile populare și reluarea lor ne oferă un sentiment întăritor. Iar osteneala în păstrarea acestora va fi întotdeauna răsplătită.

OVIDIU CORNEA

Cu privire la necesitatea artei în cadrul culturii naționale socialiste

Problema necesității artei, a rolului acesteia in dezvoltarea culturii socialiste ca și a personalității umane, prezintă importanță atît pentru teoria culturii cît și pentru politica culturală practică. Desigur, necesitatea artei, nevoia de artă, implică, întocmai ca și aspirațiile de altă natură, relații foarte complexe intre individualități, colective, clase pe de o parte, și mediul lor natural și social, care ori nu le-a oferit **încă** acele bunuri materiale și spirituale de care au nevoie, ori le-a oferit performanțe care **încă nu apar drept necesare.** În cadrul acestor relații, putem deosebi cel puțin două nivele și anume : 1) Cel practic-sociologic și 2) Cel gnoseologic-psihologic. Nivelul **practic-sociologic** al nevoilor omenești il avea, de pildă, in vedere Engels atunci cînd, in cuvîntarea la moartea lui Karl Marx, amintea că oamenii, înainte de a se preocupa de artă, de știință sau de probleme de stat, trebuie să mănînce, să bea și să se îmbrace (hrana și îmbrăcămintea „sînt necesare"). Nivelul **gnoseologic-psihologic** il au in vedere psihologii atunci cind definesc nevoile ca trăiri ale unor carențe, ale unor privațiuni sau dependințe [1].

La nivelul practic-sociologic e vorba de ce au oamenii nevoie, intr-o situație concret-istorică, de ce are nevoie clasa muncitoare, de pildă, pentru a realiza cu succes revoluția politică, pentru a construi o economie socialistă, in care munca profesională cotidiană să corespundă cerințelor societății. Această necesitate este o relație intre un factor subiectiv și unul obiectiv : un subiect (individ, grup social, clasă) are nevoie de un obiect (hrană, îmbrăcăminte, cunoștințe, putere politică, latitudinea de a dispune de mijloacele de producție etc.). La nivelul psihologic-gnoseologic interesează în ce măsură subiectul este **conștient** de acest lucru.

Conexiunile generale între nevoile artistice ale clasei muncitoare, privită in totalitate și între cele ale individualităților și colectivelor muncitorești, ar putea fi specificate în intrebări cum sînt : în ce măsură clasa muncitoare și toți oamenii muncii, care, sub conducerea unui partid marxist-leninist, construiesc împreună socialismul, simt necesitatea artei ? Cum putem face ca masele muncitoare să devină conștiente de necesitatea indispensabilă a artei, să tindă spre artă, să citească opere, să audieze concerte, să vizioneze piese de teatru, filme, să activeze ele însele prin creații populare etc. ?

Întrebarea dacă, în această diversitate, practic infinită, de fenomene, există, ca să spunem așa, „necesități fundamentale", conduce spre următoarele ipoteze teoretice :

Pentru a stăpini natura și pentru a putea determina relațiile sale sociale, omul trebuie să recunoască legitățile naturii și societății, trebuie să fie **conștient** de importanța pe care o prezintă pentru el fenomenele naturale și cele sociale, ca și poziția sa in viața socială. Această recunoaștere, însă, fără acțiune practică, nu poate schimba lumea. Pentru a putea trăi într-o lume umană, intr-o realitate demnă de om, clasa muncitoare, fiecare individualitate și colectiv socialist, au nevoie de **activitate** practică atît în domeniul producției materiale cit și în acela al vieții social-politice cucerită prin puterea revoluționară, prin intermediul căreia societatea socialistă se construiește multilateral : politic, economic, cultural. Desigur, activitatea umană, în domeniul producției materiale sau in viața social-politică nu este un scop in sine ; ea este însuflețită de strădania omului de a-și însuși **spiritul** și de a utiliza **practic** cuceririle muncii individuale și sociale, astfel încît să sporească nivelul de viață materială și spirituală al personalității al tuturor oamenilor muncii.

Persoanele individuale sau colectivele pot deveni conștiente în mod felurit de aceste componente fundamentale ale unor nevoi atît de importante din punct de vedere practic-social. În cadrul ideologiei sociale de clasă, aceste componente pot fi in mod diferit reliefate sau interpretate. Așa, de pildă, pentru „ideologia de consum", produsă de societatea burgheză, este caracteristică o componentă, și anume însușirea și folosirea unor bunuri aproape in exclusivitate tehnic-materiale (pe care burghezia conducătoare le deține in urma exploatării muncii altora), precum și proclamarea unei munci și activități nefolositoare din punct de vedere practic-social drept **măsură a valorii** și a demnității personalității umane. Apare, evident, și o structură a necesităților corespunzătoare acestei „ideologii".

Poziția fundamentală marxist-leninistă în această problemă este inclusă în observațiile esențiale ale lui Marx in lucrarea „Critica programului de la Gotha" ; alături de un nivel ridicat al tehnicii de producție, el situează inaltul nivel moral al personalității umane, potrivit căruia munca a devenit **prima necesitate** a vieții ; acest nivel constituie o premiză a trecerii la repartizarea bunurilor după necesități, — principiu de distribuire în societatea comunistă.

Se ridică intrebarea in ce măsură necesitatea cunoașterii și a reflectării realității, a transformării ei potrivit scopurilor umane, a trăirii spirituale și a folosirii practice a unei „lumi umanizate" pot fi înțelese ca **nevoi sociale fundamentale ;** trebuie să menționăm că o atare înțelegere constituie pentru noi chiar o ipoteză de lucru, de la care pornim in încercările noastre de a determina esența și rolul necesității artei în socialism.

În ceea ce privește structura nevoilor artistice în socialism, putem să spunem că necesitatea socială esențială a cunoașterii realității, a conștientizării propriei poziții în această realitate se menține dialectic, în nevoia de artă, în măsura în care arta este o formă specifică, de neînlocuit, de reflectare a realității, de cunoaștere și apreciere a acesteia, o activitate la ale cărei descoperiri tot atît de puțin putem și vrem să renunțăm ca și la cele ale științei ?

Nevoia de artă în socialism include de asemenea necesitatea socială fundamentală a transformării practice a realității — în măsura în care arta prefigurează și, ca atare, inspiră transformări așteptate ale realității, concepte pe plan ideal. În sfîrșit, se păstrează în socialism necesitatea artei ca trebuință socială fundamentală de a trăi și retrăi bucuria unei realități pe măsura omului, a idealurilor clasei muncitoare eliberate de exploatare.

O atare înțelegere a nevoilor de artă corespunde azi concepției noastre cu privire la esența fenomenului artistic, pe care o considerăm o unitate dialectică între cunoaștere, valoare și construcție după legile frumosului, în cadrul căreia reflectarea artistic-veridică și partinică a realității este momentul esențial.

Prof. dr. ERHARD JOHN

Universitatea „Karl Marx' Leipzig

---

[1] Cf. S. L. Rubinstein, **Grundlagen der allgemeinen Psychologie**. Berlin, 1958, p. 770–773.

[2] Kurt Hager, **Zu Fragen der Kulturpolitik der S.E.D.**, Berlin, 1972, p. 31.

---

istorie document

Istoria se scrie în baza cercetărilor de pe teren

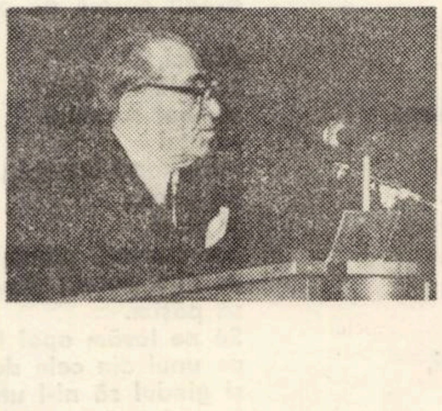

În amintirea omului de știință a profesorului și academicianului Constantin Daicoviciu, **redăm mai jos interviul său privind marile probleme arheologice de care era preocupat în anul 1939, așa cum rezultă din cele ce urmează, prinre de** Aurel Bugariu **și apărute în „Dacia" an. I. nr. 28/23, aug. 1939.**

Muzeul Banatului, de sub conducerea lui Ioachim Miloia, în domeniul arheologic a hotărît o serie de săpături pe care să înceapă a le executa în vara lui 1939. În acest scop, I. Miloia a luat contact cu ilustrul fiu al Banatului, d. prof. Constantin Daicoviciu de la Universitatea de Cluj. Incepînd de miercuri, 16 august 1939, cei doi arheologi bănățeni au făcut împreună recunoașterea pe teren spre a putea stabili lucrările care se vor eșalona după importanța pe care localitățile au avut-o in trecut.

Sîmbătă seara — in 19 august — i-am găsit pe cei doi arheologi la masa de lucru in biroul direcției Muzeului bănățean ; făceau bilanțul celor constatate pe teren spre a trage concluziile necesare.

— Domnule profesor, pentru cititorii „Daciei", v-ași ruga să-mi spuneți ceva despre problemele pe care le pune arheologia în Banat.

— În Banat, problemele arheologice sînt multiple. Atît privitor la epoca preistorică, pentru legăturile de civilizație ce le are trecutul acestui colț de țară cu civilizația ilirică din Serbia și coasta de răsărit a Mării Adriatice, cît și pentru istoria acestui pămînt, sub dominația daco-romană și în epoca migrațiunilor. În special, este important a se cunoaște modul cum se înfățișează „civilizația materială", adică fortificațiile îngropate azi în cîmpia Banatului. Resturi de cetăți dacice sînt cunoscute pînă acum numai în Ardeal și mai ales în munții Hunedoarei.

— Dar epoca romană este lămurită deplin ?

— Pentru epoca romană sînt probleme și mai complexe, a căror rezolvare se așteaptă. Nici azi nu știm, de pildă, dacă din punct de vedere administrativ Banatul a aparținut Daciei, Moesiei, ori a fost sub amîndouă aceste provincii deodată. Referitor la formarea poporului românesc, Banatul e recunoscut ca teritoriu pe care continuitatea n-a putut fi contestată. Totuși, trebuiesc sporite dovezile materiale ale acestei continuități, pe care istoricii o afirmă. În această direcție sînt de mare preț descoperirile numismatice.

— Ce alte epoci se cer lămurite ?

— Altă mare problemă o constituie arheologia medievală, care în general, este pînă în prezent puțin explorată în țara noastră. În ceea ce privește Banatul, el este împănat cu o mulțime de fortărețe și cetăți medievale. Ba, foarte multe din ele contau ca preistorice, sau chiar avare. O simplă recunoaștere pe teren cu I. Miloia ne-a lămurit că avem de-a face cu așezăminte medievale.

— Ați stabilit deja problema de care vă veți ocupa în cursul săpăturilor proiectate ?

— Pentru început din cauza lipsei mijloacelor materiale, lucrăm în apropierea Timișoarei, atacînd una din problemele cele mai controversate, pe aceea a **valurilor romane** care străbat Banatul în trei sau patru linii, aproape paralele, de la Mureș în jos, cam în regiunea Timișorii, două la oraș și două mai la est. Despre aceste valuri care sunt amintite și în hărțile din veacul al XVII-lea s-au emis cele mai controversate păreri. Numai cercetările vor lămuri data și rostul acelor valuri romane.

— Și unde ați început săpăturile ?

— Am început săpăturile la **Jadani**, pe unde trece un val și unde se află un așa numit „cerc avar" sau „Awarenring".

— Veți supraveghea dumneavoastră săpăturile ?

— Nu, ele se fac sub conducerea d-lui Miloia, ajutat de d. Marius Moga, asistent la Institutul de studii clasice din Cluj și specializat în tehnica lucrărilor.

— După Jadani, care va fi etapa următoare a lucrărilor ?

— Aceasta depinde în mare măsură de fondurile ce le vom avea la dispoziție. Am luat contact cu capii autorităților locale, ni s-a arătat multă înțelegere promițîndu-ni-se totodată sprijinul material necesar acestor săpături care sînt cel puțin tot atît de importante ca și cele din Dobrogea și Oltenia, unde fondurile nu constituie o problemă, deși sînt regiuni sărace față de Banat. Etapa viitoare am proiectat să fie **Cerneteazul** și **Berini.** Va urma apoi, în a treia etapă, o cetate dacică, apoi o așezare romanică și una post-dacică. Istoria propriu-zisă se scrie în baza cercetărilor de pe teren.

AUREL BUGARIU

---

breviar

● UNIUNEA ARTIȘTILOR PLASTICI ÎN COLABORARE CU INDUSTRIA STICLEI ȘI CERAMICII FINE a organizat la Tomești o interesantă intîlnire dintre industrial și artistic. E vorba de primul simpozion de acest fel din țară, o poezie a sticlei, acțiune oarecum paralelă cu altele similare, de ceramică, faianță și porțelan, ținute în alte localități din țară. Așadar, absolvenți ai facultăților de artă plastică au stat o lună în preajma fabricii de sticlă din Tomești elaborînd proiecte și punîndu-le în practică prin intermediul sticlarilor profesioniști. Rezultă o expoziție de unicate conținînd obiecte de uz casnic sau altele decorative, începînd cu idei simple și practice, sfîrșind prin fanteziste forme spațiale de culori și transparențe. Se poate vorbi ca despre vernisajul unei expoziții plastice. Mai mult chiar, utilitatea acestei acțiuni pe viitor a inițiativei și în rîndul creatorilor de util. Se va putea vorbi de legături între producție și artă, de condiții favorabile, în care muncitorii își vor exersa talentul cu mare randament. Plasticienii vor acorda o atenție sporită nu numai decorativului ci și utilului de fiecare ceas.

● Timp de zece zile sala de expoziții a Asociației de prietenie româno-sovietică din Timișoara a găzduit o frumoasă expoziție de fotografii intitulată sugestiv „U.R.S.S. țară a turismului". Expoziția, care a poposit în Timișoara după ce a fost vizionată de locuitorii orașelor București, Sibiu și Arad s-a bucurat de prezența unui mare număr de vizitatori.

● Marți, 4 septembrie, la Muzeul Banatului din Timișoara a avut loc vernisajul expoziției de artă plastică EDOUARD PIGNON (Franța). Expoziția, deschisă între 4 și 26 septembrie sub egida Comitetului Culturii și educației socialiste cuprinde un mare număr de lucrări de grafică și pictură.

Jocul și sociabilitatea la copilul preșcolar

Sociabilitatea reflectă acea caracteristică a omului ce se manifestă în modul de orientare către o persoană sau alta, de a stabili relații socio-afective în cadrul unei colectivități în funcție de satisfacerea unor trebuințe fie de ordin material, fie de ordin spiritual. Darwin, în lucrarea L'expression des émotions [1], caracterizînd omul ca o ființă socială, arată că sociabilitatea constituie o condiție pentru progresul social și o sursă de forță pozitivă morală. Ribot, ca și Darwin, consideră că baza sociabilității o constituie sentimentul de simpatie.

Din cercetările efectuate pe copiii mici, cu privire la conduita socială, a apărut în mod evident, ca prim act social, actul de comunicare afectivă. A. Gesell, Gh. Bühler [2], au considerat că surisul care apare la opt săptămîni este primul act social. La șase luni se poate vorbi de un comportament social manifestat prin gesturi, strigăte, apucare de jucării, aruncare de jucării etc. și chiar se vorbește de o tipologie a comportamentului social la acest nivel de vîrstă — comportament indiferent ,comportament dependent, comportament independent. J. L. Moreno [3], efectuind observații zilnice pe copii din primele zile de viață, urmărind apariția tipului de structuri, de relații sociale ce stau la baza formării grupelor, a descris stadiile de evoluție a colectivelor de copii și aspectele esențiale ale formării și dezvoltării reacțiilor sociale la copii intre 0–3 ani și 3–15 ani. Reacțiile sociale care apar și se dezvoltă de la un stadiu la altul sînt determinate — spune autorul citat — mai ales de factori afectivi (simpatie, antipatie, indiferență). De fapt și J. Piaget [4], vorbind despre socializarea copilului, arată că aceasta are loc în mod progresiv, urmînd pas cu pas evoluția afectivă și intelectuală. El arată că în perioada 3–7 ani se dezvoltă sentimentele interindividuale (simpatia și antipatia), legate de socializarea acțiunilor. Perioada 3–7 ani este perioada de adaptare socială accentuată prin achiziționarea unor modele de comportament social, favorizată de lărgirea sistemului de comunicare verbală. În genere, relațiile sociale se dezvoltă în mod gradat.

Relațiile sociale la copiii de vîrstă preșcolară apar în joc într-o formă direcționată, sub formă de relații reciproce dintre participanții la o acțiune structurată în funcțiile rolului. Situația imaginară desfășurată constituie totdeauna și o situație a relațiilor desfășurate între oameni maturi (arată A. N. Leontiev). Copilul găsește prin rolul din joc termenii și expresia unei relații sociale, in care este implicată o ierarhie socială, o funcție socială. Odată cu rolul pe care-l joacă, preia cu el tot fondul social pe care rolul îl conține. Ei încorporează prin joc în conduita sa nu numai conduita socială, cognitivă, afectivă a rolului său, dar și totalitatea relațiilor sociale proprii rolului pe plan social. Acest act de asimilare a relațiilor sociale activat și incălzit de atitudini motivații situaționale, permite să se dezvolte odată cu sociabilitatea atit conștiința, cît și personalitatea copilului înțeleasă și ca o totalitate a relațiilor sociale.

În numeroase lucrări de psihologie infantilă se vorbește de dezvoltarea intensă a personalității copilului între 3–7 ani, de faptul că jocul constituie un fel de substanță nutritivă a dimensiunilor personalității, punîndu-se mai ales accentul pe aspectul acțional, ocupațional al jocului. Fără îndoială, acțiunea exprimată prin partea expresivă a rolului are un foarte mare rol în constituirea de conduite umane pe care copilul nu le-ar putea achiziționa poate în alte condiții. Prin joc — prin rolul integrat în subiectul unui joc — copilul „pipăie" societatea oamenilor mari.

H. Wallon [5], referindu-se la joc și rolul lui în dezvoltarea psihică a copilului, spunea : „colectivitatea presupune un act de alegere, ea constituie un act de alegere între mulți copii de vîrste și sexe diferite în funcție de interesele imediate cum ar fi de pildă jocul". Chiar la copil, în cadrul grupului de joc, încep să apară o serie de contradicții și o schemă de alegere de tipul următor : el preferă de pildă pe copilul A, dar acesta il respinge, atunci, el se orientează spre alt copil, pe care nu-l preferă, dar il acceptă, pentru a se putea juca. Din studiile efectuate de noi în problema dezvoltării sociabilității la copii s-a putut constata că în această perioadă apar în cadrul grupelor de joc chiar unii copii care au rol de „conducător". Copiii din cadrul colectivității definesc „conducătorul" și il apreciază ca bun, exigent sau slab în funcție de modul cum își organizează grupul de joc, de cunoștințele pe care le are asupra jocului și de capacitatea de selectare a jocului. Diferențele între „conducători" apar și se manifestă prin gradul de expansiune. Ei au un statut social bun sau foarte bun, dar expansivitatea fiecăruia diferă. Unii au un grad de expansivitate mic, aleg in joc doar pe aceia care știu bine jocul, regulile de joc și rolurile. Acesta este tipul de conducător exigent. Un alt tip de conducător cu expansiune mică este „conducătorul" sentimental, la care predomină factorul afectiv in alegerile partenerilor de joc.

Acest tip de „conducător" apare mai mult în grupul de joc format mai mult din fete. Conducătorul indulgent nu face selecție serioasă, el nu alege, ci primește în joc cît mai mulți copii pe care-i preferă în funcție de tipul de joc. Acestea sînt grupurile spontane și deschise care cuprind băieți și fete în funcție de subiectul jocului. De pildă, jocul „De-a zinele de aur", „Bim, bam, buf", „De-a școala" etc. apare și tipul de „conducător" care elimină din joc fetele sau băieții, căutînd să adune copiii de sexul lui. Deci, după cum se poate observa, colectivul, dar mai ales grupul de joc, constituie de fapt o scenă în care copiii interpretează diferite roluri ce reflectă diversitatea modelelor de comportare socială. În cadrul grupelor de joc se realizează un schimb de astfel de modele. Fiecare copil vine in colectiv cu modul lui de comportare. Dar, acest mod se poate schimba, se poate modifica, în funcție de celelalte modele, ca rezultat al asimilării unor noi atitudini pozitive, a unor norme morale impuse de colectiv. De aceea trebuie să existe din partea educatorului un interes crescut pentru coordonarea activității de joc, activitate deosebit de complexă, in cadrul căreia se formează și se dezvoltă psihicul copilului.

MARIA GIRBOVEANU

---

[1] Ch. Darwin, L'expression des émotions, chez l'homme et chez animaux, Reinwele, Paris, 1877.

[2] A. Gesell et F. L. Ilg, L'enfance de 5 à 10 ans, PUF, Paris, 1953.

[3] J. L. Moreno, Les fondaments de la sociometrie, PUF, Paris, 1954.

[4] J. Piaget, Six études de psychologie, Ed. Gauthier, Paris, 1964.

[5] H. Wallon, Les étapes de la sociabilité chez l'enfant, „Enfance" nr. 3–4, 1959.

cartea de muzică

„Corespondențe spirituale"

De multă vreme muzicologii ne tot introduc în problemele esențiale ale acestei arte prin generoase generalități cu care ne fac educația, mai mult prin intermediul literaturii. Nu se poate spune că volumul **CORESPONDENȚE SPIRITUALE** al cunoscutului compozitor Doru Popovici realizează ceva radical opus, însă el conține, din fericire și descripție cu caracter profesional, fără multe sinteze. O carte pentru „evoluați" ? Așa s-ar părea, din lectura pasajelor în care se analizează unele partituri. Observații și puncte de vedere judicioase în legătură cu opusuri mai mult sau mai puțin celebre. Totuși, ne vine greu să explicăm de ce lipsesc din seria de comentarii wagneriene tocmai lucrări ca „Parsifal" sau „Tetralogia" ? Probabil că mahlerianismul sau wagnerianismul lui Doru Popovici nu urmărește o direcție anume. Autorul este mereu stimulat de o nealterată capacitate de a se entuziasma și poate de aici calificative ca „deosebit de ingenioase", „deosebit de atrăgătoare", „mai cromatic", „cutremură sala de concert sau spectacol", ca și împărțirea tranșantă în artă „educativă" sau „retrogradă". Citeva eseuri strălucite, evocîndu-l pe Bartok sau Enescu dovedesc și calitățile de artist al cuvîntului pe care le are compozitorul bănățean. (În fond, este necesar ca despre muzică să mai scrie și muzicienii, nu numai muzicologii). Alte pagini cuprind interesante însemnări — jurnal de bord pe marginea compozițiilor proprii, informații despre fapte mai puțin cunoscute ca experiențele pe bandă, realizate și la Radioteleviziunea noastră, evocări, poate cele mai valoroase pentru părerile proprii despre personalități și fapte de cultură românească sau comentarea în premieră a unor piese autohtone.

Urmărind linia sinuoasă, fără o intenție precisă a acestei cărți intilnim și considerații legate de crezul artistic. Cîteva dintre ele sînt discutabile : opera originală implică neapărat o „estetică luminoasă", eternul uman se realizează mai ales sub imperiul „fanteziei" decît sub „climatul auster al rațiunii", „pînă și in limbajul serial dodecafonic al unor compozitori români se reflectă o spiritualitate românească". Ne punem, pe bună dreptate, întrebările : cum ? în ce fel ? Aceste afirmații se cer dezbătute, fac doar ele obiectul unor ample discuții, dincolo de enunțările simple, care nu permit replică. Și apoi, nu știm in ce măsură critica muzicală trebuie „să emoționeze", după cum susține autorul și neapărat să nu excludă „metafora, lirismul poetic". (Literaturizarea este boala nr. 1 a muzicologiei noastre, ca și limbajul simplist, de inițiere in lucruri de mult cunoscute).

Dincolo de aceste obiecții, cartea oferă o lectură plăcută, nervul creatorului ei te stimulează de la o pagină la alta, te incită la discuții și la audiția pieselor pe care le amintește. Ea poate fi recomandată cu căldură in special tineretului.

LUCIAN BURERIU

plastică

Expoziția MAGDA KAZINCZY VITALYOS

Metodica riguroasă a formelor de un echilibru constant și rafinamentul cromatic constituie nota de preț a tapiseriilor expuse de Magda Kazinczy Vitalyos în sala Galeriilor de artă.

Detașate de spiritul tutelar al pedagogiei strict utilitare, aceste tapiserii artistice confirmă legitimitatea construcției lucide care încorporează imperativul senzorial. Reușită sinteză între tradiție și inovație, expoziția cumulează elemente uzitate de secole, cu inovații specifice, care se înscriu pe drumul reabilitării tapiseriei început acum patru decenii de Jean Lurçat în manufacturile de la Aubusson.

Expresivitatea structurii imaginii figurative statice („Domnitor") sau dinamice („Iovan Iorgovan"), mărturisesc inclinația artistei spre istoria nedescifrată, vis-a-vis de abstractizarea iconoclastă a formelor din „Pădurea fermecată", „Arcade", „Totem", în care accentul cade asupra compoziției, motivul decorativ avînd un rol subsidiar. Liniștea solemnă în care tensiunea pulsează dincolo de imagine („Toamna", „Pămînt și ploaie") contrastează cu spiritualitatea tonică a ornamenticii de sorginte folclorică care exultă în tapiseriile „Măști", „Paparuda", dezvăluind o claviatură amplă a trăirilor afective. Grupajele de culoare cuprind rafinate griuri și ocruri, mate sau strălucitoare, nuanțate cu sensibilitate, uneori alternate de aglutinări de albastru și violet într-o perfectă similitudine. De altfel tocmai aceste calități cromatice constituie punctul de rezistență al tapiseriilor, care n-ar dobindi sensul tainic al transmiterii emoției, cu toată inventivitatea ordonării compoziționale.

Fără îndoială Magda Kazinczy Vitalyos devine un nume în tapiseria noastră și credem că alte manifestări de expoziție vor descoperi alte calități, deoarece artista face parte din categoria celor susceptibili de a ne dezvălui, neașteptat, noi ipostaze ale personalității lor.

RADU MELNIC

„In acest teritoriu se intră întotdeauna cu o floare în mînă”

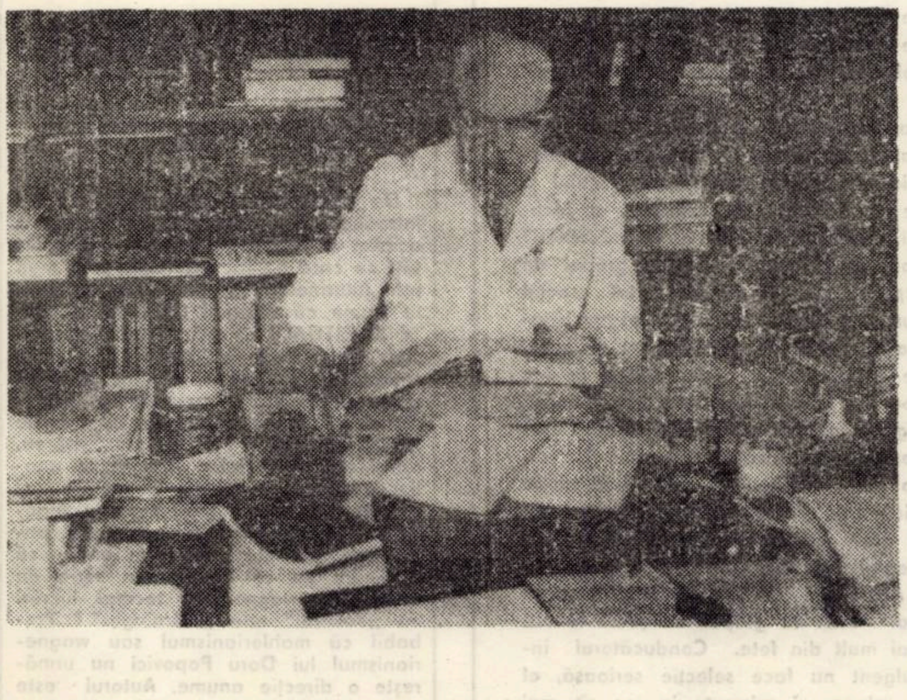

Numele și activitatea laboriosului medic și om de știință timișorean se confundă, pentru cei care-l cunosc, cu insăși viața Clinicii de boli infecțioase, a Institutului de medicină, pe care o conduce și unde își perpetuează eforturile de mai bine de 20 de ani. Medic dedicat in intregime, prin fiecare fibră a sa, omului în suferință, cercetător și savant de elită europeană, profesorul atitor generații de viitori medici emană, la fiecare intilnire, un farmec personal inegalabil, unit cu o inteligentă scăpărătoare, un om de largă formație umanistă, in căutarea propriei sale personalități in știința medicală românească și mondială.

Rezultatele cercetărilor sale și ale colaboratorilor săi, privind evoluția bolilor infecțioase, sau descoperirea altora sint cunoscute azi in toată lumea, iar metodele de profilaxie și tratament preconizate de savant și de colaboratorii săi sint unanim acceptate. De pildă, ideea că tetanosul nu e numai intoxicația sistemului nervos, cum se susținea, clasic, ci are o importantă componentă periferică și metabolică, hotăritoare in evoluția acestei boli, a fost constatată aici. Ample cercetări s-au făcut de asemenea privind turburările fizico-patologice și biochimice, in sensul formelor clinice și grav infecțioase și a stărilor de șoc.

Această activitate laborioasă a fost prezentată de profesorul timișorean la congrese internaționale, ca cele de la Milano 1957, București 1962, Lodz 1969, la conferințele internaționale despre trichineloză din Varșovia 1960 și Wroclaw 1969, la Congresul de patologie infecțioasă de la Viena 1971 și la alte simpozioane sau au fost comentate de revistele de circulație largă din țară și străinătate, ca cele din U.R.S.S., Polonia, R. D. Germană, R.F.G., Italia ș. a.

Știința medicinii, o ramură care se săvirșește intre granițele socialului și, deci, ale umanului, se găsește, in momentul de față angrenată in ample și, de ce nu, dramatice acțiuni. Este suficient să medităm la asaltul împotriva cancerului, la cercetările geneticii, la ofensiva contra necruțătoarelor boli sociale sau epidemii, in unele continente ale globului ele devenind inamicul public numărul unu, sau, recent, la ambiția transplantelor de organe, dintre care inima ocupă loc central, pentru a deveni conștienți spre ce cimp nelimitat de acțiune inaintează și se diversifică armata lui Esculap.

. . . .

Chipul acesta al Profesorului, de o seninătate perfectă, este bine cunoscut miilor de studenți și miilor de bolnavi. El i-a privit intotdeauna și pe tinerii dornici de știință și pe bolnavii dornici de sănătate drept in ochi, cu aceeași intensitate a privirii care denotă increderea sa in izbindă. Peste clipele grele, peste unele piedici firești, peste eșecuri, acest chip a rămas de fiecare dată perfect senin, fără să distingi pe el nici o cădere in disperare sau indiferență, ci doar aceeași frumoasă și perpetuă lumină a speranței și bunăvoinței, trimise spre cel in suferință, spre cel care le așteaptă.

DIALOG cu Prof. dr. docent VLADIMIR T. BUȘILĂ — medic emerit, membru corespondent al Academiei de științe medicale

— Ar fi instructiv, stimate tovarășe profesor, să aflăm, pe ce scară se postează, pe plan mondial, bolile infecțioase ?

— Medicina trece nu printr-o criză, dar printr-o perioadă dificilă a istoriei sale. Achizițiile recente, din ultimele trei decenii, pe plan biologic, a mecanismului de geneză a bolilor, a investigației tehnicii actuale moderne, pe planul terapiei medicale, chirurgicale, radiației și hormonoterapiei și altora, ca introducerea metodelor cibernetice în biologie și patologie, au avut drept efect răsturnarea adevărurilor clasice, dependența de investigația cu aparaturi moderne și cel mai important efect : modificarea gîndirii medicale. Dacă, relativ recent, procesul de îmbolnăvire (procesul bolilor infecțioase) era studiat la nivel funcțional (fiziopatologic) iar turburările de ordin funcțional erau baza fenomenologiei clinice, noi am ajuns la convingerea că turburările funcționale au la rîndul lor un substrat biochimic metabolic celular. Sub acest aspect, bolile infecțioase nu se aseamănă decît cu intoxicațiile profesionale care, la fel, exercită efectul lor nociv la nivel celular și metabolic subcelular. Pe plan mondial. aceste boli sînt în regres ca morbiditate. Acesta e rezultatul creșterii standardului de viață. A culturii sanitare. A măsurilor profilatice active (vaccinări !).

— Regresul lor e unanim peste tot pe glob ?

— Sînt cîteva boli infecțioase care, datorită ineficienței măsurilor de profilaxie (igiena !) și a măsurilor de profilaxie specifică (vaccinări !) caută să se extindă. Citez : hepatita epidemică, dizenteria bacilară, unele viroze. Bolile infecțioase reprezintă și azi probleme de prim ordin în fostele colonii, în țările subdezvoltate. In ținuturi „uitate de lume”, variola, holera actuală (cu virusul L. T.) fiind și azi boli care stau pe prim plan pentru Organizația mondială a sănătății, boli care reprezintă un pericol de import datorită vitezei mijloacelor de transport și faptului că lumea a devenit, astfel, dintr-odată, „prea mică” și agenții patogeni sînt „inteligenți” și utilizează și ei aceleași mijloace de transport ca și noi.

— De ce anume v-ați dedicat unor asemenea maladii și nu altora ?

— În trecut, bolile infecțioase erau bolile oamenilor săraci. A omenirii necăjite. Infecția și îmbolnăvirea le consideram că nu reprezintă o vină a omului. El trebuia ajutat să treacă prin boală, să o depășească. Aș fi putut să mă dedic oricărei ramuri, să fac chirurgie, sau altceva, dar structura mea sufletească s-a opus și m-a îndrumat spre această specialitate nespectaculară. În plus, am avut maeștri deosebiți, pe Acad. Mihai Ciucă, pe Prof. Ion Bălteanu, pe Prof. Al. Slătineanu, pe Acad. Ion Enescu, pe Acad. Vasile Rășcanu care m-au format nu numai profesional, ci și moral, iar ultima condiție o consider de primă importanță. Fiindcă numai dacă ești moral îți găsești făgașul existenței utile profesionale pentru semenii tăi. Fără acest atribut n-ai ce căuta în medicină. Studenților mei le repet de fiecare dată : ca să fii medic, trebuie să ai dragoste de om și dragoste de viață. Să iubiți omul, viața lui, și suferința lui, înainte de toate, să vă stea în față pentru a-i reda sănătatea. E ca și cum ai iubi florile. Iubindu-le, iubești viața.

— Ce credeți că merită să i se ofere omului in suferință, in marile sale momente de slăbiciune ?

— O ambianță psihologică cît mai sănătoasă. O atenție diferențiată. Bolnavul să simtă că reprezintă o preocupare deosebită din partea medicului. Din experiență, am aflat că bolnavii țin nu atît la medicii care sînt tobă de carte, cît la cei care se poartă uman și frumos. Un bolnav vine la tine de nevoie, nu ca turist. El trebuie ajutat multilateral. Prin tratament. Prin medicament. Prin comportament. Am un dicton răspîndit prin clinică pe-aici : „Bolnavul și studentul au întotdeauna dreptate”.

— Ce v-a pasionat mai intens in zona de cercetare a infecțioaselor ?

— Patogenia. Mecanismele patogenetice. Consider că medicina rutinieră e dușmanul medicului și al bolnavului. De aceea, adevărurile trecute trebuiesc permanent revizuite prin metodologia și tehnicile prezente, puse la îndemînă de progresul civilizației. Formalismul, rutina, în gîndirea medicală, sînt asasini la propriu și la figurat.

— Ce inseamnă, după dv., un om de știință ?

— Definiția e veche. O dau și enciclopediile. Eu nu adaug decît că e omul pasionat de cercetarea adevărului. Omul slujitor al progresului în domeniul pe care-l iscodește. Omul care se face util societății sale, într-o continuă acțiune umană, negrevată în veci de interese materiale personale.

— Ce puteți spune de capacitatea de jertfă a medicului ?

— Noi sîntem învățați, avem de-acum o tradiție în acest sens, cu sacrificiul impus acestei profesiuni. Această atitudine morală, care este sacrificiul pentru o cauză, e un atribut general al omului și este un fapt ideal dacă el se află și la omul-medic. În orice profesie intră însă oameni atît de complecși în atribute variate. În cazurile de variolă, am avut momente cînd diagnosticurile de urgență se luau chiar pe cazuri de variolă. Te expui, deci, la o infecție foarte gravă. Oare toți medicii trimiși au știut da dovadă de același spirit de sacrificiu ? Oare toți s-au comportat curajos într-o atare situație ?

— Și atunci aveți o „balanță specială” după care cîntăriți un bun medic de unul slab ?

— Toată activitatea unui medic ilustrează capacitatea sa profesională și complexul său moral. Or ele sînt diferite la inși diferiți. Dar tot secretul în activitatea de conducere a unui colectiv este să îndrumi aptitudinile personale spre aspecte adecvate capacităților sale. Nu cîștigi nimic dacă un om n-are calități de cercetător și tu-l obligi să facă cercetare. Eu lucrez cu absolut oricine. Cred că din orice om faci ce vrei dacă afli acel canal prin care-i pătrunzi pînă la inimă și-l cîștigi pentru o muncă.

— Poate fi descoperită și repudiată impostura in cîmpul medicinii ?

— Impostura, intr-o zonă geografică și intr-un timp istoric anume, apare atunci cind, pentru această apariție, există circumstanțe favorabile privind deficiențele medicinii și standardului de cultură igienico-sanitară insuficient al populației. Lucrind la lumina zilei, impostura se dezvăluie. Empirismul nu mai e la modă. Numai cu o cultură vastă împingi progresul (chiar și in medicină) înainte.

— Ce ați învățat și ce ați apreciat la vechea școală medicală românească ?

— Școala medicală românească era „școală” pentru că în jurul marilor personalități se aduna tineret care se forma la rîndul său și pleca. Era o școală deoarece : veneai, învățai, plecai mai departe și lăsai locul celui de după tine, ca să învețe și el la rîndul său pe alții. Cred că în clinicile universitare de azi tineretul nu ar trebui să pătrundă în număr atît de redus. Astfel „școala” se închide pentru mulți. Și rulajul necesar nu se face. O școală medicală nu poate fi concepută fără tineret, care să ruleze, să împrospăteze clinicile unde se poate învăța, pentru a învăța și el mai departe. Numai astfel creăm o școală medicală și păstrăm tinerețea ei nealterată.

— Medicina ar putea deveni mai umană printr-o innobilare a ei prin științele umaniste ?

— Frumosul și binele. Secretul în medicină e formarea morală. Un dicton vechi spune că arta, încă din copilărie, învață pe om să înțeleagă și să prețuiască frumosul. Iar frumosul e o cale spre bine. A înțelege frumosul înseamnă a te apropia de bine. De ce se face oare desen în școli ? Nu ca să dezvolte „simțul” frumosului ? De aici, un pas pînă la bine. Ființa umană are o extindere largă cînd, iubind frumosul, iubește și binele. Astfel, ea se respectă pe sine și pe alții prin sine. Ceea ce se obține prin educație, transpus și în viața medicală, va duce la un aspect superior. Tot ce a medical e și social.

— Se nasc oare încă de azi bunii medici de miine ? Vă dați seama cumva de pe-acum de acest fenomen ?

— Medicii buni cresc de pe-acum pe băncile studenției. Și atributul primordial care permite un asemenea pronostic nu e legat niciodată de inteligență, cît de seriozitate. Un tînăr inteligent, fără asiduitate în muncă, nu va fi un bun medic. Nici unul foarte silitor, dar lipsit de inteligență, nu va deveni un mare om. Dar munca pe un fond inteligent, pe un fond serios și moral, este premiza sigură a reușitei în viață. Cunosc și eu „inteligenți” care-și consumă în gol tot ce le-a fost dăruit. Conduși numai de idei de bună stare materială, căptușiți cu ultimul strigăt al civilizației moderne, în anumite sectoare, ei ajung pînă la urmă la un fals ideal alergind după această himeră pînă la ultima suflare și irosind astfel un dat al naturii umane care putea sluji la o cauză mai bună.

— V-ați inconjurat intotdeauna de colaboratori de care ați avut nevoie și, increzindu-vă in ei, nu v-ați înșelat niciodată ?

— Cine nu se înșeală ?

— Ce menține cel mai viu în om tonusul continuu al pasiunii ?

— Cred că increderea în capacitatea personală de muncă și increderea că ea e utilă oamenilor. Cînd această incredere dispare, e bine să ieși la pensie și să lași altora locul, pentru ca ei să ducă mai departe făclia ta.

— Aveți vreo nostalgie pentru ceva care ar fi putut fi realizat, dar n-ați reușit s-o faceți ?

— Simt nostalgia că n-am făcut suficient, că n-am realizat din ce mi-am propus acum 40—30—20 de ani. E cea mai teribilă nostalgie și durere a mea.

— Prin ce trăsături ne-ar putea fi superioară societatea de miine ?

— Se văd foarte bine acele trăsături. Ele pornesc de la renunțarea la egoism, la dezvoltarea cît mai intensă a comportamentului moral față de semeni și societate. Cred că vor fi foarte necesare, mîine, acele trăsături altruiste, care nu pornesc de la o pregătire a profesiei, cît de la o pregătire a moralității tale ca om. O fericire și o existență duse nu pe umerii, niciodată, ai celorlalți, ci pe baza propriilor tale aptitudini.

— Cum merită trăită viața ca să nu existe, în momentul în care „pleci”, regretul că ea s-a derulat degeaba ?

— Cinstit !

— Ați fost vreodată pacient ?

— Am fost și eu pacient. Încă de cîteva ori. In boli grave. Am fost nevoit să pricep drama unor bolnavi. Unii, irecuperabili. Este o dramă de nedescris cînd, totuși, ți se cere să spui morții : nu ! Am fost și eu pacient și încă la unii medici care m-au apostrofat pe linia : „Stai, mă, că te pocnesc !”. I-am întîlnit, mai tîrziu, în activitatea zilnică, și le-am spus-o de la obraz : „Poate veți fi un nume în specialitatea dv., dar ca om sînteți o brută”. Am fost și eu pacient și atunci am pătruns definitiv ideea că cei care lucrează aici trebuie să înțeleagă că a fi uman e o necesitate „sine qua non”. In teritoriul suferinței umane, dacă nu te doare și pe tine acut suferința, dacă bolnavul nu are intotdeauna dreptate (chiar dacă nu are) dacă uitarea de sine nu e o lege de fier, nu te poți numi medic și atunci e mai bine să părăsești cît mai grabnic acest teritoriu în care se intră întotdeauna cu o floare în mînă...

ION ARIEȘANU

Poşta poeziei

VALERIU BĂRGĂU – Hunedoara : Îndrăzneala metaforei nu presupune şi îndrăzneala ideii. Mai mult, aceste scăpărări neprevăzute ale imaginii sînt disparate, neservind unitatea atmosferei lirice.

GEORGE BUZINOVSKI – Dîmbovița : Aveți forța comentariului amplu, dar cădeți inevitabil în narațiune.

T. CRISTEAN – Buzău : Vă pierdeți în versificații. Din cînd în cînd, cîte un vers anunță meşteşugul, şi mai puțin talentul.

ION JEBELEANU – Timişoara : „Gîndurile mele vor fi recitate pe străzi, prin parcuri, pe scene", mărturisiți dv. într-o scrisoare – ceea ce vă dorim şi noi, dar deocamdată sînt cam palide speranțele.

CUCU M. MURGU – Caraş-Severin : Ne reîntîlnim, numai că poeziile dv. nu aduc nimic nou.

TUDEANU MERIŞOR – Turnu Măgurele : Da, există licăriri, fluxul vital se cucereşte însă după ani şi ani de ucenicie.

AL. RAȚIU – Bistrița-Năsăud : Cam multe tălăngi în versurile dv. ; caval, felinar, clopote, romanțe, rugăciuni, turme, nu vi se par prea uzitate ?

MARIN RADA – Olt : Nostalgia, dacă mai e şi amară, se cam desparte de sensul poetic, mai ales cînd o-ncheiați şi cu „lacrimi amare".

ION DRAJNA – Ploieşti : „Lumea e-un vacarm pestriț / de clopote / ce-otrăveşte / liniştea serii". Prea cețoasă concepție despre lume şi poezie !

ELENA CORINA PĂUC – Arad : Pentru faza de creație în care vă aflați, versurile dv. merită încurajări.

ADRIAN FIZEŞ – Oravița : Anemice catrenele trimise. Dar drumul dv. spre esențe nu e rău.

OSCAR GIB ROLL – Botoşani : Iar ne întoarcem la clasici. Poezia dv., deşi încearcă să exprime ceva, nu are acoperire în imagini, nici armonia prin care să ne copleşească.

EUSEBIU CAMIAR – Roman : Ideile nu trebuie să fie ideuțe, şi nici metaforele – zorzoane gratuite.

MIRCIUS MACAVEI – Alba : Nu se arată o evoluție netă. Grăbiți-vă încet !

SORIN ROIANU Caraş-Severin : Vorbesc cu puterea unei flori" dovedeşte că autorul a găsit cărarea spre tărîmul poetic. Excelsior !

N. CĂLUGĂRU – Timişoara : Eliberarea de stridențe şi teribilisme nu ar aduce decît cîştig poeziei dv.

IONUȚ TINCU – Cîmpulung Muscel : E cam juvenilă viziunea dv. poetică. Asta nu înseamnă că nu aşteptăm o maturizare lirică.

CRIMENA ACAUPA – Sîntana, **DAN CERNESCU** – Baia Mare, **ION STRĂTESCU** – Bucureşti, **A. C. DOBRA** – Baia Mare, **NICOLAE STAIA** – Caraş-Severin, **GELU DODIAN** – Botoşani, **MARIA MUSTĂȚI** – Timiş, **MIHAI ERES** – Bucureşti, **B. STANCIU** – Dolj, : Se întrevăd posibilități de colaborare, dar nu imediate.

DAMIAN URECHE

Sport

Telegrame

● Dinamo – Sportul studențesc 3–0 ! ! Ironia soartei ? Nu, ceva normal. Dinamo aşteaptă confruntările internaționale şi ... finalul campionatului. ● Nestorovici ironizează clasamentul golgeterilor : în cinci etape, 8 (opt) goluri. Reşița „trage" la titlu. ● Poli Timişoara pierde în Copou la ... potou, adică în minutul 80. Nu-i nimic. Punct şi de la capăt, pe stadionul „1 Mai" din Timişoara. ● „U" Craiova glumeşte serios ! Bate la Cluj, iar galeria olteană cîntă în cor „Nu vă supărați pe noi, dar sîntem mai buni ca voi !" ● Învingînd Minerul Baia Mare cu 3–0, C.F.R. Timişoara îşi reaminteşte (cam tîrziu) că a început campionatul diviziei B. Mai bine mai tîrziu decît niciodată. ● Max Euwe, preşedintele F.I.D.E., a sosit în România şi declară : „Bobby Fischer se odihneşte, e sănătos !" ● La Timişoara s-a dat în folosință cel mai mare Centru de şah din țară. Condiții excelente de antrenament şi confruntări oficiale. Laudă rectorului Institutului de Medicină, Pius Brânzeu ! ● În minutul 2, Foreman îl face K.O. pe Roman (Porto Rico), dar cu o lovitură neregulamentară. Revanşa ! ● Ciclism. Turul României ocoleşte Banatul, aşadar ciclism pe teren redus. Ca la handbal ... ● Fotbalul rămîne rege absolut. „Juventus" Torino are zece milioane de suporteri, nu numai în Italia, ci pe toate meridianele lumii. Fotbalul a devenit un mit al secolului XX. La Timişoara s-a produs un reviriment, prin promovarea Politehnicii în prima divizie, reviriment care însă nu trebuie umbrit de eventualele înfrîngeri. Să nu etichetăm cu uşurință înfrîngerea ca pe un eşec. Să sporim galeria, numărul steagurilor ! Aplauze şi încredere ! ● Maestra internațională Margareta Teodorescu, participantă la semifinala campionatului republican (grupa de la Timişoara) declară : 1) Timişoara posedă un adevărat palat al şahului. 2) O tînără şahistă de viitor – Ligia Jicman. 3) Bobby Fischer – un fanatic genial ! ● Semnatarul acestei rubrici n-a putut face un abonament la „Sportul". Dragi tovarăşi, tipăriți un exemplar în plus !

ION VELICAN

epigrama

Aurel Holircă

S-a născut în 1911 în comuna Lunca, județul Mureş. De profesie învățător.
Colaborări la Cuvîntul liber, Vremea, Viața, Orientări, Tribuna, Cadran, Vatra.
Lucrări apărute : Acord minor, versuri în 1939.

Editurii Eminescu

La marele poet, oricine pe atunci
Găsea o înțelegere deplină.
Dar azi la „Eminescu" de te duci,
Mereu ți se găseşte o pricină !

Unora ce m-au provocat la polemică

Mă-njură unii şi mă ceartă natul
Că-ncerc încă pe liră cîte-un cînt.
Aveți dreptate. Îmi recunosc păcatul ;
Încă mă lupt cu morile de vînt !

Unor critici

Nu ducem lipsă de îndrumători.
Avem doar critică cu carul !
Doar că în timp ce unii cațără Olimpul
Unii mai răsfoiesc abecedarul !

Colectivului redacțional „Vatra"

Sînt foarte expresive pozele-n revistă.
E bine, lumea să vă vadă, şic.
Dar partea cealaltă e mai tristă,
Cînd multe reuşiți să spuneți prin nimic !

TERRA MAGAZIN

Mulți centimetri înainte

„Buna creştere" nu i se poate pune la îndoială „micuțului" Daniel Sylva Susa din oraşul brazilian Gama. La vîrsta de cinci ani el a devenit „campion mondial" printre copiii de seama lui : a atins înălțimea de un metru jumătate ! Medicii au constatat că băiatul se comportă cît se poate de normal iar deocamdată nu se ştie care este cauza fenomenalei lui creşteri. În ori ce caz, se zice, unii antrenori de baschet se interesează încă de pe acum de evoluția acestui băiețel „bine crescut".

N. S. M.

Adică **new smoking material** (noul material pentru fumat) se cheamă produsul pe care **Imperial Tabacco Company** în colaborare cu firma I.C.I. îl va utiliza pentru noile țigări la care procentajul de produse catranice se va micşora cu 25 %. Tutunul va fi amestecat cu celuloza modificată, iar fumatul, acest „rău necesar", nu va mai constitui o problemă atît de grava pentru medici (dar mai ales pentru fumători). Şi, întrucît, țigărilor li se vor adăuga şi alte substanțe (aromate, extracte din plante etc.) ni-e teamă că pasionații fumatului îşi vor „mînca" într-adevăr țigările !

Atlantida – continent „platonic" ?

Arheologii spanioli resping ipoteza, ba chiar afirmația expediției ştiințifice americane care crede că a descoperit legendara Atlantidă, continentul dispărut, despre care marele filozof al antichității Platon pomenea în scrierile sale. Aceasta s-ar afla la 22 km de coasta spaniolă, în golful Cadix, iar descoperirea ar fi într-adevăr epocală, schimbînd din temelii istoria culturii universale.

Expediția americană, formată din 70 de persoane şi finanțată de Universitatea din Los Angeles, se găseşte însă într-o situație neplăcută. Aflată în fața unei senzaționale descoperiri, ea este împiedicată de autoritățile spaniole să-şi continue lucrările. Specialiştii spanioli susțin că nu este vorba decît de rămăşițele unei aşezări romane şi nicidecum de mult disputatul continent care, într-adevăr, pare a fi doar pur platonic".

Marilyn Monroe – realitate şi legendă

Biografia celebrei vedete de cinema americane a devenit un best-sellers grație lui Norman Mailer, cunoscut scriitor şi publicist din S.U.A. Panouri reprezentînd fotografii în mărime naturală ale „zeiței blonde" se vînd în număr impresionant. La 5 august s-au împlinit 11 ani de la moartea tragică a celei mai strălucitoare stele pe care le-a avut vreodată Hollywoodul. Este cunoscut faptul că în preajma violentei sale morți, actrița a avut o convorbire telefonică cu o persoană neidentificată. Presupunerile unor ziarişti merg pînă acolo încît identifică în misterioasa persoană pe celebrul actor Marlon Brando.

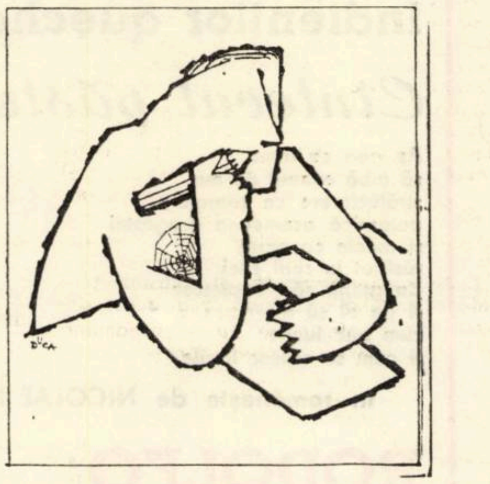

RENE FLORIO
ERORI JUDICIARE

Incepînd cu acest număr al revistei, publicăm cîteva fragmente din cartea cunoscutului avocat parizian Rene Florio, „Marile erori judiciare", în care, într-un stil alert şi cu exemple din cele mai sugestive, ne sînt înfățişate cazuri de aplicare eronată a sentințelor (mai mult sau mai puțin flagrante), vina fiind a judecătorilor, a „momentului psihologic", a întregului complet de judecată, a martorilor, a lipsei de logică în cazuri „inefabile" ş.a.m.d.

Este greu să ştii, de pildă, dacă acuzatul a încălcat legea cu „rea intenție", sau care a fost starea lui psihică în momentul săvîrşirii faptei de care este tras la răspundere.

Omul care recunoaşte că a rănit sau chiar ucis pe adversarul său, afirmă că a făcut-o fiind în legitimă apărare. Dacă lucrul acesta este adevărat, atunci el este absolvit de pedeapsă, iar victima lui nu mai are dreptul la nici un fel de despăgubire.

Omul care invocă autoapărarea trebuie să se afle într-un pericol real. N-a fost cuprins numai de frică ? Sau poate îşi manifesta demult ura față de victimă. Deseori această dilemă nu e greu de rezolvat. Dacă pe stradă, de exemplu, un necunoscut vă atacă pe neaşteptate, aveți tot dreptul să-i răspundeți pe măsura brutalității sale ; iar dacă aveți pumni mai tari, nimeni n-o să vă tragă la răspundere dacă pe „respectabilul" huligan îl faceți K.O.

Chestiunea devine delicată de abia cînd diferența dintre intensitatea atacului şi cea a apărării e mult prea mare.

Bineînțeles, nu pretinde nimeni ca în acele momente să se aprecieze exact intensitatea şi durata atacului, respectiv a apărării.

Dacă ne referim la exemplul de mai sus, atunci asta s-ar rezuma cam aşa : dacă ați primit trei pumni n-o să depăşiți limita autoapărării dîndu-i atacantului opt „în schimb". Pe bună dreptate vă puteți teme apoi de un nou atac al adversarului, şi cred că este în interesul vostru să-l scoateți din luptă : trebuie întotdeauna avut în vedere că revolta unui om lovit fără vreun motiv îndreptățeşte o atare reacție brutală.

Dar ce e de făcut dacă agresorul, în timpul luptei, fără să fi lezat prea tare pe cel atacat, îşi pierde viața datorită reacției neaşteptat de violente a celui ce se apără ?

Să luăm, de pildă, cazul unui cafegiu, un om fricos datorită infirmității sale. Cafeneaua lui e plină de tot felul de indivizi, iar printre ei şi nişte tineri scandalagii. Unul din ei, cu o statură atletică şi despre care se ştie că este şi înarmat, îl ameninţă mereu pe bietul cafegiu.

Într-o zi tînărul scandalagiu a băut mai mult ca de obicei, iar cafegiul nostru refuză să-i mai servească alcool. Cuprins de furie, tînărul sare peste tejghea amenințîndu-l pe cafegiu că îl va omorî. Acesta înnebunit de frică, pune mîna pe revolverul ce îl ținea ascuns sub tejghea şi trage în agresor.

La proces cafegiul declară : „Viața mi-a fost în pericol". Judecătorii trebuie acum să aprecieze starea psihică a acestui nenorocit. Bineînțeles, acuzatorul public insistă pe faptul că cel omorît n-a fost niciodată condamnat, că la el nu s-a găsit nici un fel de armă, că n-a fost decît un lăudăros care niciodată n-a făcut nimănui vreun rău. Cafegiul risca să fie aspru pedepsit.

Nimic de spus. Totul decurge ca pe roate Eu admir întotdeauna raționamentele impecabile ale procurorului şi ale apărării care, din fotoliile lor comode îşi dezvoltă tezele.

Dar, pentru a pronunța o sentință dreaptă trebuie să încerci – şi recunosc că nu e deloc uşor – ca, în calitate de procuror sau avocat al apărării, să te pui în locul acuzatului, să încerci să înțelegi tot ceea ce a simțit acesta în momentul agresiunii.

CAZUL UNUI VINZĂTOR DE AUTOMOBILE

Faptul că agresorul cafegiului n-a fost niciodată pedepsit reprezintă un argument fără nici o valoare. Ca şi cînd cel atacat mai are timp să se gîndească, în momentul atacului, înnebunit de frică, dacă agresorul a fost sau nu vreodată condamnat.

Şi faptul că la cel omorît n-a fost găsită măcar o armă nu este de mare importanță. Acela care te ameninţă mereu cu pocnitoarea sa îți produce mai multă frică decît acela care tace dar în fond este înarmat. Şi în fine, cîte crime nu s-au săvîrşit fără revolver, mai ales în bătăile din birturi unde scandalagiilor le stau la dispoziție sticlele de sifon şi tot felul de alte sticle care pot constitui arme uneori chiar mai periculoase decît revolverul şi cuțitul. Apoi trebuie să se țină cont şi de alte elemente : de sexul celui atacat, de faptul dacă e bolnav sau infirm, dacă e certăreț sau, dimpotrivă, retras şi fricos. Dar, vorba vine, încercați să mai convingeți procurorul sau judecătorul, sau, pe oricare altul căruia i-e milă de victimă.

Iată un caz. Un tînăr, despre care în prealabil au fost culese cele mai bune referințe, se ocupa de vînzări şi cumpărări de automobile. Intr-o seară, după ce luă cina cu doi dintre clienții săi, într-un restaurant parisian, se îndreaptă spre casă la volanul propriului său automobil. Agenții de circulație, în civil, care patrulau pe porțiunea aceea de şosea, observară că tînărul conducea cu mare viteză, ceea ce nu era de mirare, ținînd seama de faptul că acesta era un adevărat as al volanului, şi care, pe deasupra, cunoştea atît de bine drumul pe care-l parcurgea zilnic de cîteva ori. Suspect prin însăşi natura meseriei sale, poliția se luă după el. Pe omul nostru asta nu l-a surprins : credea că are de-a face cu cineva care vrea să-i demonstreze că e un şofer mai bun decît el şi că are o maşină mai grozavă. Şi cum tînărul locuia la periferie, într-o fundătură, la care ajungeai printr-un labirint de uliți şi ulicioare, poliția era acum de-abinelea convinsă că e vorba de un fugar. În fine, tînărul opri în fața casei sale iar poliția ieşi din maşină cu automatele în mînă îndreptate spre el şi somîndu-l să se predea. Polițiştii fiind în civil, omul nostru era convins că l-au atacat gangsterii.

LA CE CONCLUZIE AJUNGE PROCURORUL

După reconstituire, la care am participat şi eu, toți ajunseră la concluzia că polițiştii îmbrăcați în civil, după o urmărire dramatică şi cu automatele gata să tragă, puteau provoca frica şi celui mai curajos individ. Dar să ne întoarcem la caz.

Deci, polițiştii se apropiară de tînăr şi-i cerură legitimația. El se legitimă după care i se ceru să prezinte şi permisul de conducere. Dar cum un vînzător de automobile are la el şi permisele celor a căror maşini le-a cumpărat, din întîmplare, el prezentă polițiştilor un astfel de permis. Acum poliția era sigură că în fața ei se află un hoț de automobile. Tînărul, încurcat de tot, încearcă să se explice, şi între timp, căutîndu-se prin buzunare, găsi şi permisul său. Polițiştii se repeziră să verifice dacă într-adevăr numărul de pe permis corespunde cu cel de la maşină.

(Va urma)

Din lirica latino-americană

Poezia indienilor Quecha și Mapuche

Indienii din tribul Quecha, urmașii vitejilor incași, trăiesc de-a lungul Anzilor, din Argentina de Nord pină in Ecuador. Lipsa scrierii n-a impiedicat dezvoltarea limbii checiua, așa zisă „limbă a oamenilor", runa simi. Vechea literatură s-a păstrat parțial in tradiția orală (alături de unele insemnări ale cronicarilor din veacul al XVI-lea și al XVII-lea), in formă de cintece religioase (havili), cintece de dragoste (aravi), descintece (vavachi), poeme lirice (hauynu) și altele. Această literatură reflectă dorul nemărginit de libertate, frămintările profunde ale membrilor tribului, degajind multă tristețe și supunere. Deseori se afirmă că e poezia oamenilor care plîng necontenit moartea incașilor petrecută cu veacuri in urmă.

Mapuche (Oamenii pămintului) cunoscuți la noi sub denumirea de araucani, constituie grupa cea mai numeroasă a populației nomade din Argentina și Chile. Locuiesc mai mult pe văile și crestele Anzilor cit și in depresiunile montane. Sint urmașii unor triburi de luptători care la timpul respectiv s-au impotrivit incașilor, iar in veacurile următoare au luptat necontenit cu „albii".

Din poezia indienilor mapuche

Cîntecul machi

Vei fi machi – mi-a zis impăratul pămintului.
Singur ți-am invins slăbiciunea, machi !
Ah ! – mi-a zis impăratul pămintului – vino mai
aproape.
Sint impărat și doctor sint și-am să spun să te
tămăduiască.
N-am lăsat lui Machi toată puterea mea.

Din poezia indienilor quecha

Cîntecul păstorului

Aș vrea ca lama
să aibă coamă de aur
strălucitoare ca soarele
puternică asemenea dragostei
și moale ca norul
răsfirat in zorii zilei.
Ca quipu să-l impletesc
și pe el să insemnez
cum trec lunile
și cum se ofilesc florile.

In românește de **NICOLAE MAREȘ**

RODOLFO HINOSTROZA

Rodolfo Hinostroza s-a născut in 1941 la Lima, Peru. A studiat medicina și filologia. Multă vreme a locuit la Havana iar in prezent se află la Paris. Colaborează la numeroase reviste latino-americane și poemele sale au fost traduse in multe limbi. In 1965 a publicat la Lima și la Havana poemul „Consejero del lobo", poem care l-a situat repede printre poeții latino-americani de certă valoare. In 1970 poemul „Contra natura" a obținut premiul Maldolor.

Dialogul unui deținut cu un surd

George
Nu ne ajunge din urmă pasărea clopot ? Visul
inșiră
pe pereți lipicioși morți și reinviați ?
Femeia miroase a in
Spune-mi, auzi zgomotul ăla ? E ca și cum ar aduce un
deținut, și
scirțiitul ăla de lanțuri este unicul care ne desparte de
lumea ireală.
Femeia mirosea.
Și iată că se apropie
niște false sandale mergind, și ne vorbesc de Europe
ce n-o să cunoaștem ; acum de pagode ; urmele acelea
arată că a fost bătătorit pămintul roșu, și unde există
acest pămint roșu, George ?
Cu siguranță, un deșert, ceva ars de soare. Soarele.
Iți amintești ?
Există un soare afară !
(El zice că nu există afară)
Femeia mirosea a femeie.
„Cling, clang" sună monedele pe farfuria de cositor,
auzi ?
Nu mai dormi. Mai vrei incă vise ?
George, orice lucru, cling-clangul ăla idiot,
imaginația asta care ajunge să se stingă,
vorbele alea care nu vor
să iasă,
ne apropie de realitate.
Realitate, scriu numele tău.
Femeia este zgomotul acela. Universul
este zgomotul acela. Eh, Căpitane Sferele oxidate
produc zgomotul acela, Saturn se invirtește in jurul
Scorpionului și excită nervii ;

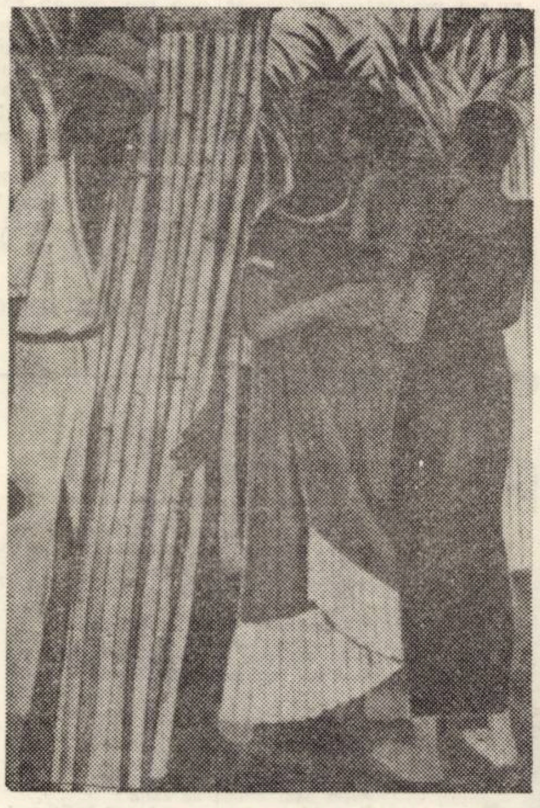

DIEGO RIVERA „Recoltarea trestiei de zahăr"

există și o mare, și ploaia, și uneori se revarsă,
vreau să zic
că plouă in mare, și cad raze, și-ți face chef
să urli
ca un nebun, Căpitane !
O buturugă păzește niște oase, incremeniți
corredori
ascund baricade de vin de Xeres.
Realitate ?
George ?
Pasărea se oprește in ramurile mărului.
Femeia miroase a izmă.
Ai auzit povestea aia
cu omul care cade intr-un butoi, și se simte
cufundindu-se,
și la inceput se sperie și incearcă să iasă,
și apoi observă că s-a intors in pintecul maică-si ?
Omul ăla
s-a purificat, George.
Bezmeticii hoinăresc prin centrul orașului. O
mulțime de studenți și de lume bună se bat cu pietre.
Dar cei simpli urmăresc, exclamind, bombănind :
„Sint sfinții, auzi, mamă ?"
Ea iși scoate rochia
pe cap. / Dar de ce vorbești de ea ?
Ea te-a imbrincit cu amindouă miinile
ca să te arunce in butoi.
Dar mirosea a izmă și a supă de ceapă.
Umbra aia a fost o pasăre, un fluture,
visul acestui vis ? Deșteaptă-te, George !
Trezește-te. Răsăritul soarelui
nu se vede de aici. Imposibil de precizat timpul.
Timpul, vorba
aia obscenă. Vorbește, George. Tu știai ceva despre
numere ?
cu muzică :
„Doi ori unu doi / doi ori doi patru / doi
ori, trei șase"
Realitatea ? Trebuie să furi piroane și să le baţi
intr-o realitate care se destramă ?
Ea.
(El zice că nu există afară)
Te-aș omori, George. Dar nu.
Și eu am dormit uneori
cu intrerupere. Citeodată dorm și acum, și tu
ești cel treaz.
Oh ! Atunci dacă te-aș omori, Căpitane !
Nici un zgomot. Pasărea clinchet nu sună clinchet nu
sună.
Simțurile putrezesc, putrezesc. Miine va fi pipăitul,
frumoșii ochi de cuarț. George ? ești aici ?
Să-ți aud vocea,
un sunet vocalic, orice lucru,
să nu taci insă niciodată.

Traducere **MIRELA PETCU**

ROBERTO FERNANDEZ RETAMAR

Născut la Havana in 1930. A urmat universitatea la Londra și Paris. Cultivă o poezie a universului intim, familial, a faptului brut și in aparență banal, dar plin de semnificații ; in același timp, o poezie angajată, cu largi rezonanțe sociale.

Retamar a publicat in total șapte culegeri de versuri. Ultima, din care reproducem poezia de față, se intitulează „Datele focului".

Aruncîndu-se spre o femeie...

El și-a oprit mașina de mic litraj
(pe atunci n-o avea)
și s-a năpustit spre femeia din față
ivită, brusc, pe neașteptate,
ca atunci – in urmă cu ani –
cind pentru inspecție arma de ultimul tip
strălucea ca soarele, iar stindardul, pancartele
se legănau in ritmul orchestrelor
și toți intonau imnuri – atit de lungi
că le-ncurcau strofele de la urmă.
El s-a năpustit spre femeie,
dar aceasta nu era ea.
Și fisticit s-a intors in mașină, a ambalat motorul
tot chinuindu-se să repare discuția-ntreruptă –
in timp ce pe-alături alți bărbați cu alte
femei,
indiferenți la tot ce se-ntimplă,
treceau, treceau fără număr.

In românește de **DIM. RACHICI**

JAVIER HERAUD

Cîntec de guerrillero

Fiindcă patria mea e frumoasă
ca o sabie in văzduh
Și acum e și mai mare
și incă mai frumoasă,
vorbesc și o apăr
cu viața.
N-are insemnătate
ce vor spune trădătorii.
Am barat drumul
cu lacrimi mari de oțel.
Cerul e-al nostru,
a noastră piinea de toate zilele.
Am semănat și cules.
Griul și pămintul sint ale noastre
și pentru totdeauna
ne aparțin mările,
munții,
și păsările

In românește de **ANGELA TEODORESCU** și **D. MARIAN**

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 13 SEPTEMBRIE 1973 ● NR. 37 (290) ● 12 PAG. 1 LEU

eveniment

O școală la nivelul cerințelor țării

Peste citeva zile invățămintul de toate gradele din România va sărbători deschiderea unui nou an școlar. Un an nou față de toți ceilalți de pînă acum, care debutează sub auspiciile innoitoare aduse de plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din iunie a.c. privind dezvoltarea și perfecționarea invățămintului din România. Hotărirea adoptată atunci, viza principalele direcții de activitate ale invățămintului de toate gradele in intreaga complexitate a lor, indicind căile de urmat pentru o dezvoltare cit mai rapidă. Imediat după aceea s-a trecut la traducerea in viață a hotăririlor luate atunci pentru ca acest an școlar să debuteze sub cele mai bune auspicii.

Și hotăririle prind viață...

Presa, radioul și televiziunea ne informează zilnic asupra febrilelor pregătiri care au loc in toate colțurile țării pentru marele eveniment al deschiderii noului an de invățămint. Și dacă la fel ca in fiecare an sînt amintite în primul rind pregătirile vizind asigurarea unei baze materiale mai bune, astăzi acestora li se alătură pregătirile făcute pentru ca intr-adevăr acest an școlar să constituie un inceput de bun augur in perfecționarea invățămintului de toate gradele de la noi. Astfel, pentru infăptuirea obiectivelor de bază ale invățămintului s-au luat măsuri pentru ca incă din acest an un număr sporit de copii să fie cuprinși in invățămintul preșcolar, totodată să fie aplicate hotăririle privind generalizarea invățămintului liceal pe specialități. De o deosebită importanță pentru buna desfășurare a procesului de invățămint au fost măsurile privitoare la perfecționarea conținutului și metodelor de predare din invățămintul de toate gradele, pentru legarea procesului de invățămint cit mai mult de practică, de viață. Importante innoiri au inceput să fie aduse invățămintului profesional care prin formele sale de zi și serale va trebui să asigure in viitor perfecționarea cadrelor necesare producției. Alăturinduli-se acestora imbunătățirile de ordin calitativ care au fost preconizate pentru invățămintul superior, imbunătățiri vizind printre altele legarea mai strinsă de producție și o adaptabilitate a profilului unor facultăți la necesitățile la zi ale științei și tehnicii, intregesc imaginea complexă a aspectelor pe care le cuprinde procesul vast de dezvoltare a ȘCOLII SOCIALISTE ROMÂNEȘTI.

La sărbătoarea acestui inceput de an, și de școală românească pusă pe baze noi, venim cu bratele pline de flori pentru cei care formează aproape un sfert din populația țării – ȘCOLARII de toate virstele – și pentru cei care printr-o inaltă profesiune le conduc pașii cu răspundere – DASCALII.

ORIZONT

convorbiri

CU LUCIA ZAMFIR

Vicepreședinta Comitetului județean de cultură și educație socialistă al județului Timiș

– La ce punct credeți că a ajuns mișcarea artistică de amatori ?

– Acest punct nu se poate stabili exact, ca in științele pozitive.

– Și totuși...

– ... Ne aflăm intr-un stadiu de reviriment. Mișcarea artistică de amatori a redescoperit și reactivat folclorul in cel mai deplin inteles al cuvintului, a dat la iveală mult din ceea ce este specific in creația locală, a contribuit la reconsiderarea propriilor valori. In același mod apreciem și mișcarea corală, teatrul de amatori, ca și alte genuri.

– Cifrele vin să confirme acest stadiu...

– Bineințeles. In județul Timiș își desfășoară activitatea peste 13.000 de artiști amatori români, germani, maghiari și sîrbi, cuprinși in 900 de formații.

– Formațiile acestea au o activitate permanentă sau sporadică ?

– Prin concursurile republicane, dar mai ales prin cele județene, orgnizate frecvent, s-a creat o activitate ritmică, de solicitare permanentă a artiștilor amatori, de stimulare a unei ambiții sănătoase, in stare să declanșeze energii și rezerve creatoare. Corul din Chizătău, de pildă, aflat in ultimii ani intr-un impas regretabil, și-a adunat forțele pentru a intra in actuala competiție națională „Cintare patriei". Cu fiecare etapă a concursului, corul, condus de Diodor Nicoară, dotat și pasionat dirijor al Filarmonicii „Banatul", și-a sporit repertoriul, dar și capacitatea interpretativă. Cu aceste achiziții, purtate cu perseverență, chizătăuanii au urcat pe ultima treaptă (a IV-a) a intrecerii.

Pe acest fond al unor eforturi lăudabile, nota dominantă a mișcării artistice de amatori este continuitatea. In raport cu activitatea generală, hiatusurile sint izolate, dar nu de neglijat.

– Ce credeți că e vechi și nou in mișcarea artistică a amatorilor ?

– Veche e tradiția. Nouă este munca de valorificare științifică și sistematică a fondului nostru cultural, de cercetare aplicativă in spiritul sarcinilor puse in fața noastră de către conducerea de partid și de stat. Veche, de astă-dată cu sens peiorativ, este o anumită rutină in activitatea unora dintre activiștii noștri culturali, care, preferind o muncă comodă, nu indrăznesc să abordeze genuri mai puțin folosite, ca teatrul popular, obiceiurile tradiționale legate de muncă sau de ciclul vieții omului, acestea avind un conținut important chiar din punct de vedere istoric, dar și o mare potență artistică. In virtutea aceleiași comodități, instructorii noștri nu valorifică scenic in suficientă măsură dansul timișan de cimpie – față de care sintem incă datori. Datori sintem și in ceea ce privește creația de artă populară contemporană, domeniu care nu se află la nivelul dansului și muzicii populare. Aici, avem obligația să creăm un cadru potrivit pentru cointeresarea celor mai buni meșteri în realizarea de producții autentice. Nu tebuie să se mai repete situația in care ceramica de Jupinești n-a fost pusă de loc in valoare la Festivalul cintecului și jocului de la Valea lui Liman, deși cele două locuri se află la o distanță de numai cițiva kilometri. Noi ar trebui să fie in permanență formele de expresie prin care valorificăm fondul cultural. In acest sens, ne-am gindit să organizăm spre sfirșitul anului festivalul sorocarilor, al călușarilor și fluierașilor.

In anul celei de-a XXX-a aniversări de la Eliberarea patriei, vom profila Festivalul cintecului și jocului timișan pe creația folclorică nouă.

– Despre intreceri și participarea la festivaluri, ce ne puteți spune ?

– Pe scurt : in acest an, s-a desfășurat intrecerea tuturor echipelor de teatru din județ, a avut loc Festivalul cintecului și jocului de la Valea lui Liman, cu participarea formațiilor de pe Valea Begheiului, s-a inregistrat cu bune rezultate participarea corurilor „Ion Vidu" din Lugoj, „Franz Schubert" din Timișoara și a celui din Chizătău la concursul „Cintare patriei".

In ultima săptămină s-a intors Ansamblul „Timișul" al Casei de cultură a municipiului Timișoara, participant strălucit la Festivalul de la Confolence (Franța) și Ansamblul din Făget și Brănești care a incheiat pe Litoral Festivalul național de folclor.

– Cum sprijină, sau cum ar trebui să sprijine conducerile instituțiilor de artă mișcarea de amatori ?

– Acest sprijin rezidă in asistența de specialitate acordată de regizori, actori și dirijori din instituțiile timișorene mișcării de amatori din județ, ca și prezentarea de spectacole in cadrul stagiunilor permanente sau in simplele deplasări. Instituțiile de artă vor trebui să-și sporească, incă din această toamnă, numărul stagiunilor permanente, extinzindu-le in toate acele comune care oferă bune condiții de montare. In același timp, conducerile căminelor culturale au obligația să manifeste mai mult spirit de răspundere in organizarea spectacolelor prezentate de colectivele profesioniste și implicit integrarea lor in programul cultural-educativ unitar al comunei.

REPORTER

DIN SUMAR

○ Reportaj anchetă – MARII ANONIMI (pag. 8–9)
● Vasile Pârvan și filozofia omului (pag. 5)
● Angajamentul primilor dascăli (pag. 10)
● Phöenix la Bratislava, Terra Magazin, Erori judiciare, Sport (pag. 11)
● Robert Sabatier (pag. 12)

cronica literară

Dim. Rachici :

INTINDERE SOLARA

(Editura Albatros, 1973)

Intindere solara **este o carte unitară ca substanță și bine scrisă.** Neuitarea și certitudinea, **afirmă poetul, sint cele două legi impuse sieși de** intinderea solară **a plaiurilor natale. Intre** aceste **coordonate.** **poemele se inscriu mai curind ca un șir de meditații lirice decit ca notații sau enunțuri discursive. Iată o posibliă alegorie a statornicei iubiri pentru locul de baștină :** Caligrafiind o distanță in zbor, pescărușii, / pe aripi cu marea și cerul, / simt iarăși in oase / chemarea instinctivă a uscatului – / iarăși inima bate pentru puii rămași, / pentru stinca golașă și trainică / in care orice taloz se sfărimă. / Limpezind necuprinsul in ochii copiilor, / c-un creion invizibil / descriindu-și marile lupte. – / pescărușii cei albi, batiste fidele **(pag. 32). In acest fel, ecoul textului se amplifică, receptarea lui angajind intreaga disponibilitate spirituală a cititorului.**

Cum iubirea de patrie a fost, dintotdeauna, considerată drept una din cele mai inalte virtuți, și cum Patria a fost privită mereu cu venerație, poemul care indrăznește s-o cinte trebuie să fie grav și inălțător De aceea, poate, Dim. Rachici se simte indemnat, uneori, să recurgă la versul ritmat si la rimă, elemente in măsură să sporească solemnitatea zicerii : M aplec spre tine, Dunăre bătrină. / Din piscul virstei mele alb de soare. / Și floare limpede iți smulg din mină / Și-n pieptul țării prind această floare **(p. 26). O poezie de un asemenea tip, fiind, mai mult decit alte specii lirice, destinată rostirii, completează in mod fericit, prin rimă și ritm, sinceritatea gindului și a sentimentului. Nostalgia, stare de spirit cu largă răspindire, se așează și ea, cu discreție și voluptate. in acest cadru :** ... Și vine-un vint blajin dinspre Ardeal / Pe bulevardele din Capitală / Și-mi intră-n suflet. cum pătrunde-n val / Din mare-ntirziind pe plaja goală **(p. 60).**

Nu vrem să susținem, insă, că versul alb ar prejudicia cu ceva realizarea artistică a altor texte. Amenințată – odată cu abandonarea tiparelor „clasice" – de invazia prozei, poezia a apelat, tot, mai insistent, la metaforă. Versurile care iși dezvăluie misterul prin stăruința lecturii, pot renunța la atracția auditivă in favoarea adincirii fondului : Acolo / pe Muntele Mare – / la odihna străbunilor. / Iată ceața-nălțindu-se, iată muntele / tinăr-bătrin apărind / ca o dumnezeiască ființă / Pămintul născindu-l ; iată izvoarele / cu neliniștea noastră curgind / pe sub ierbi, pe sub lespedea sfintă / a acestor tăcute morminte – / către Valea Neintoarcerii. / Și vulturii ca niște ingeri / dind Muncetului ocoale – / pierdut pe jumătate in neant. / Și nu mai știi de unde incepe / Viață și moarte ... **(p. 52).**

Avem aici o viguroasă imagine globală a neuitării, **la care se referea, programatic, poetul. In ciuda unor poetizări prea vădite (și dăunătoare poeziei)** (tinăr-bătrin, Valea Neintoarcerii), **tabloul, in ansamblu este impresionant.**

Nu peste tot, e adevărat, autorul a reușit să mențină forma la nivelul ideii poetice. I-am putea reproșa simbolistica, pe alocuri facilă sau o anumită aplecare spre termeni abstracți (Obirșie de piatră, **p. 42 ;** Miracol, **p. 43), precum și intenția de a filozofa inafara poeziei** (In jocul dur, **p. 44). Se simt, de asemenea, parțial asimilate, acorduri blagiene** (Casa, **p. 15), iar unele piese – notabile, totuși** (Scutul umbros, **p. 23) – strică, oarecum, rotunjimea tematică a volumului.**

Dar ceea ce dă cărții o incontestabilă putere de convingere este autenticitatea și profunzimea emoției poetice, generată nu numai de dragostea de patrie ci – mai mult – de dorul de patrie, **sentiment amplu, difuz și copleșitor** (Virful cu dor, **admirabilul nume topic, creat de imaginația populară, este unul din simbolurile preferate).**

Patria este căutată, dorită și cintată mereu, in virtutea unei iubiri mereu improspătate. Ea rămine un permanent peisaj mental, izvorul și telul ultim al tuturor elanurilor.

Ca atare. strofele cele mai realizate ale acestei cărți (și nu sint puține) păstrează o superioară și sugestivă imprecizie semantică (specifică exprimării afectelor adinci), singura in stare să le fixeze trainic in memorie, Așa sint, printre altele, Adormind pe-o cezură. **p. 13 și. mai ales,** In clipa frumoasă, **p. 39, aceasta din urmă dedicată** Patriei : Vin cu iubita la mare ; / am aprins c-un sărut soarele. / furtuna am liniștit-o / cu dragoste ; / pod peste ape-am făcut / pină in veșnicie. / Unde e marea ? E-o clipă frumoasă / cind pescărușii / incremenesc pe ape / ca niște nuferi, / cind in trupul cerboaicei / alergind spre munți / se-aprinde sămința. / Sufletul meu te cuprinde atunci / de dincolo / de-nchipuire.

Peisajul nu trăiește niciodată numai prin sine, el este in același timp un prilej al neuitării. **Piesele cele mai implinite artistic comportă, deci, două semnificații care se impun simultan : cea laterală. a primului plan și cea simbolică, a planului secund. a fundalului. Dim. Raichici se dovedește un talent creator de pasteluri cu rezonanțe imnice.**

EUGEN DORCESCU

LECTOR

VASILE BARAN :

Cocorii de iarnă

(Editura Eminescu, 1973)

Autor destul de productiv, cu deosebire in ultimii ani, Vasile Băran iși alege incă odată, după **Cuptorul de ars cărămidă** (1971). universul rural ca subiect al prozei sale

Cocorii de iarnă pare a fi (și pină intr-un anumit punct și este) un roman de formație un bildungsroman. Din fragmente disparate ale cărții lectorul poate reconstitui, cronologic, o biografie : copilăria, școala (in sat), plecarea la oraș, pentru a-și găsi un rost, activitatea gazetărească, munca de propagandist, in perioada cooperativizării agriculturii (paginile care evocă acest moment și nu numai ele, mai lasă să se intrevadă – fără ca aceasta să constituie neapărat o scădere a cărții – experiența reportericească a autorului). revenirile in sat, etc. Dar, deși roman autobiografic, **Cocorii de iarnă** reconstituie, mai mult decit un destin individual – o intreagă epocă istorică. Paralel cu timpul real, al „acțiunii", există un alt timp – rememorările alcătuiesc cele mai multe pagini ale volumului – al istoriei trăite, realizindu-se astfel un semnificativ contrapunct temporal .Modalitățile narative de care uzează autorul nu sint, de obicei, insolite. Chiar dimpotrivă. Implicarea memoriei afective, frecventa intervertire a planurilor reprezintă, la urma urmei, niște bunuri de mult ciștigate ale prozei moderne.

Există, in acest roman, citeva personaje destul de bine conturate. Interesant este insă faptul că autorul pare să vizeze altceva decit crearea unor tipuri umane – cu toate că invățătorul Ivănoiu, pe vremuri deputat, este destul de bine surprins – ca de altfel și alte personaje – in ipostaza de om ce trăiește in contratimp cu istoria, respins de evoluția firească a evenimentelor și totuși incapabil să realizeze eșecul existenței sale. Undeva, in această carte, intilnim următorul pasaj : „Mă gindeam la fraza aceea formidabilă". „Eroii sint niște amintiri" și-o intorceam pe dos și-mi spuneam **că și amintirile pot fi niște eroi.** Credința asta – imi dădeam seama – o aveam incă din anii adolescenței, era chiar o idee a mea ...". Vasile Băran contrapune secvențe destul de indepărtate ale „biografiei" eroilor săi, realizind astfel un autentic dialog in timp, cartea transformindu-se, finalmente, intr-o meditație asupra istoriei și asupra destinelor unor oameni – acesta fiind de altfel și sensul parabolei care dă titlul cărții – **Cocorii de iarnă,** simbol al țăranilor neatrași de mirajul orașului, rămași fideli unui mod de existență ancestral, supus și el insă schimbărilor aduse de civilizația modernă.

Aminteam mai sus de o altă carte a lui Vasile Băran : **Cuptorul de ars cărămidă.** Acolo autorul apela la o ingenioasă (chiar dacă nu originală) modalitate narativă. Intreg romanul se realiza prin adiționarea unor scene din viața rurală – tehnica fiind tot a rememorării – pornind de la un fapt in aparență banal : construirea unui cuptor de ars cărămidă. In **Cocorii de iarnă** narațiunea este polarizată tot in jurul unei activități ce angajează o colectivitate : „zleirea" fintinii satului. Prilej nimerit pentru retrospecție deci, intilnirea oamenilor, gesturile lor, unele fapte mărunte reactualizează in memoria naratorului intimplări ce au marcat viața satului ori doar propria sa biografie.

Lirismul (caracteristică a intregii sale proze) și o anumită tentă moralistă nu lipsesc nici din acest ultim roman al lui Vasile Băran.

LUCIAN ALEXIU

MARIA HADAN :

Balustradă de briză

(Editura Cartea Românească, 1973)

A doua carte a Mariei Hadan, (după **Vacanțe iliriene,** 1970) cu un titlu cam forțat după părerea noastră, **Balustrada de briză,** 1973. revalorifică o idee nici nouă, nici puțin dezbătută in literatură, a raportului dintre realitate și ficțiune, dintre realitate și artă (artă devenită mod de ințelegere, prin sistemu-i propriu de convenții, a realității) și a consecințelor nefaste ale artei asupra individului, conducind, după cum vom vedea din romanul in discuție, la alienarea individului.

Aceasta pare a fi ideea și morala cărții.

Roman de „formație", **Balustrada de briză** este, in același timp, și monografia sentimentală a unei fixații. Eroina cărții – dacă nu mă inșel fără nume, ea insăși o abstracție, dar ipostazind, pentru nevoia de reverie, chipuri și nume ale unor celebre portrete renascentiste – va descoperi de timpuriu, prin intermediul unor albume de artă. lumea de convenții, a artei, căreia i se va supune cu un soi de fervoare ; ficțiunea va lua, astfel, locul realității, realitatea pe aceea a ficțiunii : cercul e inchis, zidul inalt cu care s-a inconjurat o va izola treptat de zvonurile luminii : „... Ne mișcăm pentru totdeauna in limitele micului univers cunoscut, și-a spus ea. De mici ne compunem un cadru din care niciodată nu ne putem smulge definitiv, ne legăm să fim statornici anumitor lucruri, dar ne legăm prea puternic. Și pe urmă am vrea să scăpăm, dar nu se mai poate, iar legămintul acesta față de noi inșine ne apasă" (p. 191) se spune, spre finalul cărții, rezumind intr-un fel destinul eroinei.

Neconvingătoarele incercări ale autoarei, ce ne propune o posibilă modificare a existenței romanești a eroinei sale (vezi munca pe șantier), in sensul apropierii ei către bucuriile vieții reale, nu fac altceva decit să ne convingă de convenționalitatea personajului in sensul artei, trecerea dintr-un registru intr-altul dovedindu-se ireconciliabilă. Totuși, o apropiere treptată pare a fi posibilă, finalul cărții, „deschis", o probează : „Nu avea nici o insemnătate dacă prin singurătate ajunsese la oameni și la ziua prezentă. Nu fusese nici lașă nici răuvoitoare, nici trufașă, ci numai prea indelungată vreme visătoare. S-a iertat". Numai că aceasta se va produce intr-o viitoare, posibilă, reluare a acestui destin din care, deocamdată, nu ne-a fost propusă decit o singură ipostază, dintre multele posibile ale personajului. Dar talentul, inteligența sensibilă, bogata informație a autoarei, realele dispoziții către narațiunea de largă respirație, simțul echilibrului in construcția romanescă – sint tot atitea calități in stare să ne facă a aștepta cu incredere viitoarele cărți ale Mariei Hadan.

A. BALTHAZAR

LECTOR

---

diagrame

Manuscriptum

Apărind in aceeași excelentă prezentare artistică, Manuscriptum, **revistă trimestrială editată de** Muzeul literaturii române, **publică in nr. 3 a.c. o serie de materiale capabile să intereseze atit pe cercetători cit și pe cititorii obișnuiți de literatură. In paginile revistei iși găsesc loc in primul rind citeva poeme de tinerețe ale lui Ion Pillat (insoțite de un comentariu semnat de Aurel Martin),** Barck, **fragmente dintr-o versiune a romanului** Inimi cicatrizate **de M. Blecher și piesa** Ioachim – fiul poporului **de George Ciprian.**

Rubrica Din cronica unei existențe **cuprinde, de această dată, alături de un text cu caracter memorialistic al lui Ion Barbu și de o seamă de scrisori ale aceluiași adresate lui Simon Bayer in perioada studiilor in Germania, evocările personalității poetului semnate de** Vladimir Streniu, Miron Radu Paraschivescu și Victor Dumitrescu **coleg de liceu cu Ion Barbu).**

Fals tratat pentru uzul autorilor de scenarii cinematografice **– publicat cu un comentariu de Al. Oprea – reprezintă pagini de jurnal in care Camil Petrescu apare intr-o ipostază mai puțin cunoscută : cea de autor al scenariului cinematografic** Bălcescu.

De egal interes sint scrisorile lui Liviu Rebreanu datind din timpul unei călătorii in Spania ca și cele adresate de Tudor Arghezi către H. Blazian (datind din perioada 1927–1931) și Radu Boureanu.

Mai notăm din sumarul revistei conferința lui P. P. Panaitescu : Primul cronicar umanist al Moldovei, **articolele lui Mircea Zaciu,** Un Voronca mutilat, **Vasile Netea** Geneza revistei „Luceafărul" și „Suveniruri de salon" **de M. N. Rusu.**

VASILE REBREANU

De la debut (1956), Vasile Rebreanu reţine atenţia cititorului cu volume cuprinzind schiţe, nuvele şi povestiri, la care s-a mai adăugat şi un roman, *Casa*. Nu toate volumele aduc materiale cu totul noi. *Jaguarul* (1972) pare să adune – într-o antologie personală – bucăţile considerate a reprezenta ceea ce pînă acum a dat mai bun scriitorului.

Fără să se fi distins printr-o creaţie majoră care să-i asigure un loc bine definit în literatura noastră actuală, scrisul lui V. Rebreanu ni se pare interesant, întrucît cumulează virtuţi ale prozei noastre anterioare, încercînd, într-o sinteză nereuşită încă, să le adecveze cerinţelor artistice noi.

Încă de la cronicari începînd, povestirea se va defini drept modalitatea principală a prozei noastre. Calitatea de povestitor n-a lipsit nici unuia din scriitorii noştri, ca să atingă forme de majoră realizare artistică la I. Creangă şi Mihail Sadoveanu.

Răspunzînd cerinţelor de moment, dar continuînd şi filiera tradiţională a prozei ardelene, V. Rebreanu părea, la început, să-şi fi profilat talentul pe o creaţie realistă. Cu izvorul de inspiraţie în actualitatea satului supus unor adînci transformări, tînărul prozator înregistrează o primă izbîndă literară cu nuvela *Pămînt amar*, în care atestă nu numai cunoaşterea procesului trăit de lumea satului, dar şi facultatea de a citi sufletul ţăranului adus în împrejurări ce-i depăşeau armătura cu care pînă atunci se descurcase ca să-şi apere interesele individuale.
În trăsături caracteristice, Rebreanu fixează cîteva fizionomii reuşite ca să rămînă pentru posteritate un document al epocii. Romanul *Casa* va relua tema, ambiţia autorului, de astă-dată, vizînd realizarea unei fresce rurale ample. Personajul central (Isaia) aminteşte însă prea îndeaproape figura atît de populară a lui Ion – făptura lui Liviu Rebreanu – ca să pretindă dreptul la o existenţă independentă ; după cum alte situaţii din roman nu se pot impune detaşat faţă de atmosfera familiei Urcăneştilor lui Pavel Dan. Chiar aşa, V. Rebreanu probează posibilităţi reale de prozator în nararea faptelor, şi îndeosebi, în a închega dialoguri dinamice.

Cum ne-o demonstrează prin opera scrisă pînă acum, prozatorul şi-a exercitat talentul cu predilecţie în compunerea de schiţe, nuvele şi povestiri. Aici se resimte o mai vie mişcare, iar sfera cuprinzătoare a temelor şi situaţiilor ar părea să-l recomande pe autor cu un spirit de observaţie multilateral. Totuşi, la o mai atentă privire, rezultă că rolul predominant în scrisul său îl deţine subiectivitatea. De aici nota accentuat lirică a celor mai multe din aşa-zisele schiţe şi nuvele. Unele pot fi clasate – fără a comite nici o eroare – în rîndul poemelor în proză, dacă se neglijează prezenţa figurativă a personajelor, în măsura în care ele pot fi considerate ca atare. Fiindcă, propriu-zis, rolul lor nu e altul decît a constitui pretextul, pentru autor, al unui discurs liric.

Mai interesant devine scrisul lui V. Rebreanu (ca, de altfel, al celor mai mulţi dintre scriitorii noştri actuali) începînd cu deceniul al şaptelea. În activitatea desfăşurată se resimte prezentă şi activă năzuinţa de a-şi înnoi viziunea estetică. La autorul ce ne preocupă se observă oarecare sfială în gestul de a se avînta pînă pe ultimele parapete ale redutei. Ceea ce după opinia noastră – îl face şi mai interesant, faţă de categoria amintită. Fiindcă îl aduce în situaţia de a realiza un acord între tendinţele, formele prozei actuale şi limbajul tradiţional.

În scrierile mai noi, V. Rebreanu atestă a fi luat act de faptul că literatura este o cerinţă ce-i e proprie. Pare să-i fi devenit însă mai puţin limpede că opera literară, totuşi, nu este o simplă ficţiune. Cuvîntul nu este simplu semnificant fără a indica obiectul semnificat (concepţie de largă răspîndire printre promotorii noii teorii despre literatură, în Occident). El trebuie să întrunească într-o întruchipare de armonioasă sinteză şi perfectă coordonare sistematică realitatea subiectivă cu cea obiectivă. Literatura va trebui deci să aibă două deschideri : înspre abisul eului subiect, dar şi perspectiva de liberă trecere către spaţiul esenţelor-obiect ; ea însăşi, opera literară, univers pe două dimensiuni, la intersecţia, pe verticală, a celor doi termeni corelativi.

Deocamdată, *De chemat bărbatul pe stele*, *Călăul cel bun*, ca şi alte povestiri de mai restrînsă întindere, îl situează pe autor în rîndul scriitorilor dornici de înnoiri. Măiestria de care dispune însă nu este pe măsura intenţiei şi a năzuinţei. Iar unele lucrări se reduc la o isteaţă alcătuire fantezistă, în care cuvîntul nu-şi găseşte rostul decît de a sluji comunicarea unei subiectivităţi ce-şi declară propria lipsă de consistenţă şi substanţă. V. Rebreanu merită totuşi atenţie nu atît prin ceea ce a realizat pînă acum, cît prin latenţele talentului său care-l supun unor determinante cu caracter de permanenţe ale spiritului creator autohton.

MIHAI CAZACU

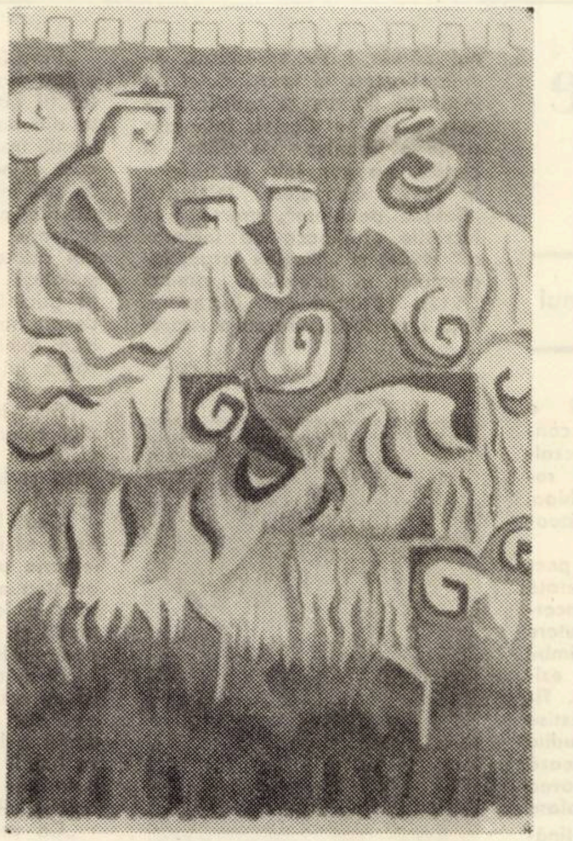

În pag. 1 şi 3, tapiserii ale artistei plastice MAGDA V. KAZINCZY.

CERINŢELE TRADUCERII

Nu credem să existe oameni de bună credinţă care să nege utilitatea traducerilor. Vocile potrivnice (multe şi autorizate) vizează îndeobşte dificultăţile reale ale strămutării unei opere literare dintr-o limbă în alta, mai bine zis dintr-o stare a ei, originară, în altă stare, a traducătorului. Vorba **tradutore, traditore** conţine un adevăr, dar într-un sens cu totul diferit decît acela înrădăcinat, de „trădare" a originalului. Infidelitatea e o condiţie sine qua non a traducerii (dacă e înţeleasă cum trebuie) în stare să stimuleze personalitatea tălmăcitorului, nu să-l inhibe sau să-l compromită. Vom vedea mai jos la ce se referă această „trădare".

Mai întîi vrem să ne exprimăm surprinderea că problema traducerilor nu preocupă suficient pe oamenii „de resort", în timp ce literatura transpusă e o prezenţă de amploare cu adevărat impresionantă. Se traduce mult, spre lauda truditorilor şi spre avantajul culturii noastre, dar nu putem spune la fel despre nivelul valoric, de vreme ce se cunosc unele „puneri la punct" şi, mai cu seamă, de vreme ce **o conştiinţă teoretică nu s-a consolidat,** tocmai din lipsa discuţiilor critice (critice în sens larg).

La noi traducerile au o istorie destul de capricioasă (a se vedea etapa Eliade şi riposta **Daciei literare,** perioada interbelică şi cea imediat următoare, revirimentul actual), dar, în ansamblul ei, se poate vorbi de o permanentă confruntare a literaturii noastre cu literatura străină, din care au rezultat cîştiguri inestimabile. Mai puţin, cum spuneam, s-a văzut la noi o preocupare pentru teoria traducerii, pentru exigenţele pe care le implică trecerea literaturii dintr-o limbă în alta. Referinţele sînt puţine şi ,deci, incapabile să se constituie într-un complex de opinii. Cele ale lingviştilor privesc chestiunea incomplet, dintr-o singură perspectivă, ale specialiştilor noştri (traducătorii) sînt accidentale, iar ale criticilor lipsesc cu desăvîrşire. Comentarea cărţilor traduse, cu rare excepţii, eludează aprecierile traducerii în sine. Se impun, o dată cu frumoasa iniţiativă a **Orizontului,** confruntările de păreri ale tuturor celor care au ceva de spus în această privinţă : traducători, lingvişti, esteticieni, critici, etc.

Se înţelege că norme general valabile nu vor putea fi date, sau dacă s-ar da, ele ar fi inoperante, fiindcă orice traducere e o **re-creare** a operei care, în unicitatea ei, se refuză conceptelor şi formulelor apodictice. De aici şi scepticismul faţă de posibilitatea traducerii, mai cu seamă a celei de poezie. Greutăţile ar fi insurmontabile pentru poezie, care e **intraductibilă** chiar pentru cititorii de aceeaşi limbă. Nu ni se pare justificată neîncrederea aceasta, dacă se priveşte traducerea ca un act re-creator. Cum se ştie, Goethe admitea chiar că adevărata valoare a poeziei se verifică în momentul în care ea rezistă la o traducere în proză. I. M. Lotman afirmă că „actul de comparare a structurii originalului cu cea a traducerii şi stabilirea criteriilor determinînd adecvarea celei din urmă la prima pot deveni punctul de plecare în procesul de definire a originalităţii structurii poetice în general" (**Lecţii de poetică structurală,** Ed. Univers, 1970, pag. 255).

Prin urmare, traducerea presupune **stabilirea de echivalenţe ideale,** realizarea unor raporturi analoage, pe cît posibil mai strînse. Dificultăţile principale ale împlinirii acestui deziderat rezidă în neconcordanţa perfectă între cele două alcătuiri psihologice şi ideologice ale autorilor, a celor două niveluri de civilizaţie ; pe de altă parte, există deosebiri de structuri lingvistice, de sisteme prozodice, de semnificanţi de conotaţie. Redarea specificului naţional-ideologic nu comportă greutăţi mari, mai ales în cazul culturilor apropiate, sau, astăzi, a culturilor strîns relaţionate. Deosebirile psihologice sînt prea puţin semnificative, pentru că altfel ar însemna că nici un om nu s-ar putea înţelege cu altul, fiind ştiut că fiecare individ în parte e, din acest punct de vedere, **el însuşi.** În privinţa convingerilor estetice, consensul se poate realiza dacă traducătorul are cultură solidă, viziune estetică sincronă cu a autorului, capacitatea de a se racorda lesne la sursă, ca să spunem aşa. Nu prezintă mare dificultate nici stabilirea de echivalenţi ritmici, dacă există legături de tradiţie între literaturi. Cu atît mai puţin tropii lexicali pot produce obstacole.

După părerea unor esteticieni şi traducători, cele mai de seamă inconveniente sînt provocate de redarea conexiunilor semantice care apar la nivelurile fonologic (onomatopei, aliteraţii) şi gramatical. Conotaţia şi semantizarea nivelului gramatical, codul, conexiunile extratextuale împiedică mult traducerea poeziei în „litera" ei, dar nu o fac imposibilă şi ineficientă.

„Efectul de intraductibilitate" se datorează, în primul rînd, cum am mai spus, neputinţei de a separa planul conţinutului de cel al expresiei, ceea ce obligă pe traducător să recepţioneze structura complexă a operei, intimitatea ei. Fireşte, Croce are dreptate cînd afirmă că „intraductibilitatea poeziei este realitatea inalienabilă, pentru că el recunoaşte îndreptăţirea traducerilor dintr-o limbă în alta. Ce pot oferi atunci traducerile ? Unele oferă „simple instrumente" pregătitoare pentru contactul direct cu opera, în limba ei. În acest sens, Croce admite chiar traducerea literară, în proză, a poeziei, cu condiţia ca aceasta să transmită ceva din „parfumul" ei. E vorba de o traducere stimabilă, ceea ce italienii numesc **„uritele fidele".** În al doilea rînd, traducerile **poetice** pot oferi **„frumoase infidele",** adică o operă **re-creată,** cu sentimentele traducătorului adăugate, nici într-un caz similară cu originalul, deoarece „ea nu s-ar putea exprima decît tot în aceleaşi sunete în care se exprimase înainte şi atunci traducerea poetică nu ar mai exista".

Optăm, bineînţeles, pentru „frumoasele infidele", căci ele reprezintă de fapt condiţia traducerii, însă infidelitatea nu trebuie împinsă pînă acolo încît originalul să fie totalmente desconsiderat. Se înţelege ce rezultă : o altă operă, deobicei mai proastă, rareori mai bună decît originalul.

Traducerile, cu toate greutăţile pe care le întîmpină, sînt, după cîte s-au dovedit cu prisosinţă, posibile ; cît despre necesitatea lor nu se îndoiesc nici scepticii cei mai înverşunaţi.

CONSTANTIN TRANDAFIR

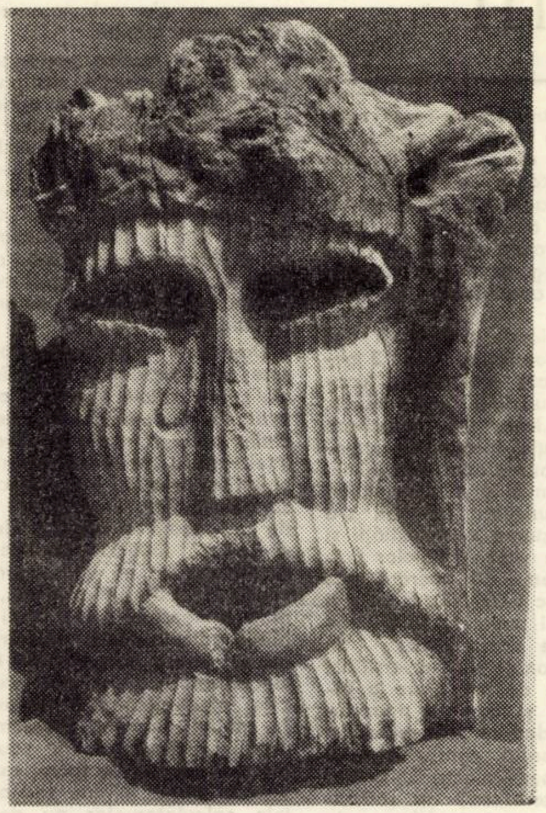

Lucrările reproduse în paginile 3, 6 şi 7 aparţin sculptorului PETRE JUCU.

banatica

Realismul — „putere de veşnică viaţă"

80 de ani de la moartea lui Ion Popovici-Bănăţeanul

La sfîrşitul verii lui 1893 — an în care steaua talentului său literar avea să strălucească printr-o ciudată încununare cu a tragicei sale vieţi — se stingea, la Lugoj, prozatorul şi poetul Ion Popovici, numit Bănăţeanul de criticul Titu Maiorescu şi de colaboratorii „Convorbirilor literare", unde i se publicaseră cele mai valoroase lucrări. Oraşul de pe malul Timişului îi mai păstrează amintirea şi mormintul, iar lumea meseriaşilor de altădată — faima tirgurilor ţărăneşti din fosta monarhie habsburgică — strămutată în pagini de neuitat, de suferinţă şi artă, a lăsat în patrimoniul literaturii române figuri de personaje uimitoare, prin forţa şi diversitatea lor de viaţă.

Ion Popovici Bănăţeanul a fost un scriitor înzestrat cu atitea calităţi neobişnuite la vîrsta şi la epoca sa, încit numai nefericirea condiţiilor familiale de viaţă — tată alcoolic, mamă sărăcită şi înnebunită de disperare, pribegie şi persecuţii, — precum şi sfiala conştiinţei sale creatoare, modestia bunului său simţ explică neîncumetarea de a se afirma, cu o mai legitimă îndreptăţire, într-un domeniu de exprimare artistică unde fără îndoială era de neegalat. Fascinat de muzicalitatea lirismului eminescian, tînărul ‚student" bănăţean a fost chinuit de mentalitatea, metodele şi tendenţionalitatea meschină a profesorilor săi. s-a revoltat mereu împotriva îngustimii de vederi a celor ce erau chemaţi să conducă poporul şi credea cu exaltare în luceafărul geniului românesc, pe care-l întruchipa, cu exemplaritate cutremurătoare, romanticul Eminescu.

Ion Popovici se simţea poet prin sensibilitatea lui nealterată şi prin tinereţea-i greu încercată. În fond, prozator cu putere de observaţie şi simţ al limbii excepţionale, Niţă Popovici ezita, pe drumul vocaţiei sale. Titu Maiorescu, care povestise întîlnirea lor dintîi în studiul apărut la 1895, ne informează că, la întrebarea dacă el avea şi alte lucrări literare în afara versurilor ce i le-a arătat, tînărul, i-a spus, cu oarecare sfială, că are vreo două nuvele, care nici n-ar merita acest nume, „nişte povestiri din viaţa meşteşugarilor bănăţeni".

Niţă Popovici, aşa dar, nu părea conştient de valoarea celor două nuvele care au fost apoi atît de preţuite de cei din cercul Junimii şi care l-au şi lansat în literatura română. Asta nu însemna, fireşte, că el nu-şi realiza — poate nu cu totul voit — un ideal de artă.

Cinci scrisori puţin cunoscute pînă acum, păstrate de av. Lucia Fodor, ne ajută să cunoaştem concepţiile de viaţă şi de artă ale talentatului scriitor bănăţean. Corespondenţa datează de la sfîrşitul anului 1889 şi începutul lui 1890, cînd Ion Popovici era student la seminarul teologic din Caransebeş. Prietenul căruia i se adresează, Avram Corcea, el însuşi dotat cu înclinaţii literare şi artistice, ajuns preot la Coştei, înfiinţase acolo o Reuniune de citire şi cintări, un cor laic şi tipărise in 1899 culegerea folclorică „Balade populare", precum şi lucrările „Mijloace de înaintare" (1904) şi „Nicolae Iorga, îndrumător al ţăranului român" (1912). Prieten de încredere, Niţă i se destăinuie cu o impre**sionantă nevoie de comunicare în multe din gîndurile sale cele mai intime :**

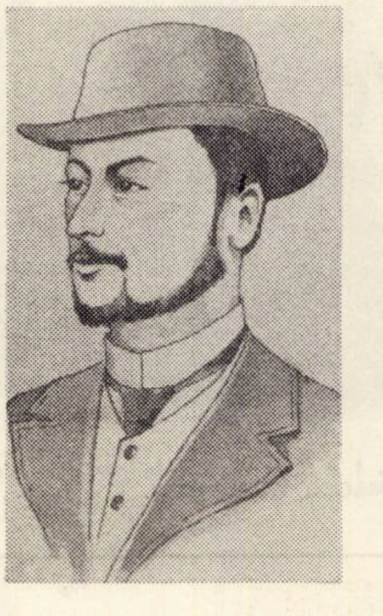

„Frate Avrame,

„Epistola ta mi-a pricinuit bucurie — **scrie el la 1 oct. 1889** — dacă aş zice „mare" ai crede poate că neadevăr spun. Ci nu-i aşa ; numai oameni grozavi de înrăutăţiţi, oameni „mici la inimi, mari la patimi", **(ei) întortoacă (întortochează) vorbele şi zidesc palate pe ruinele bordeiului tău.**

„Povară grav de grea ni s-ar părea viaţa şi lumea nesuferită (ar fi) dacă cea mai mare parte din oameni ar fi astfel ; oamenii însă sînt cum se nasc, cum ei ori cum lumea îi croieşte, noi însă ne uităm la ei prin diferite ocheane şi în diferite ocheane, şi sticla e altfel şi noi poate privim la ei în stări sufleteşti deosebite. Din această pricină (sînt) atîtea judecăţi despre unul şi acelaşi om, fapt însă rămîne şi de netăgăduit, vorba lui Eminescu : „Lumea-i cum este" etc.

„Sînt însă şi oameni potrivnici celor de mai sus şi astfel viaţa tot nu ţi se pare atît de grea şi lumea atît de nesuferită..."

„Caut lumină şi adevăr — **afirmă el în scrisoarea din 4 noiembrie acelaşi an ;** — a căuta acestea e de respectat, de imitat ; a le afla e vrednic de laudă şi mulţumire, dar a lupta pentru ele e virtute".

„Şi e cinstit lucru dacă, ca să nu combaţi pe cei ce fug de ele, dar nu numai atîta ci şi caută a le învălui în întunecoasa haină a uricioaselor înclinări, boindu-le cu întortochiare, cu hulă şi dispreţ ?

„Că voi fi fost eu aspru în judecată, că în multe voi fi greşit, cred ; dar fără îndoială că judecata mea a purces din gîndul : oamenii aceştia azi miine vor conduce poporul !

„O recunosc, am gustat prea mult din Eminescu, prea peste multe am trecut, dar totuşi nu fără temei mă cuprinde un fel de adîncă durere, cînd mă uit **la ei ; mă gîndesc ce au să devină,** îi judec şi — poate cer prea mult de la ei ? !"

Scrisorile lui Ion Popovici arată grija şi preocuparea permanentă a scriitorului pentru activitatea literară a colegilor săi pe care el ar vrea să-i impulsioneze la muncă, atît în cadrul societăţii de lectură a studenţilor, cît şi în aceea de autoformare prin lectură şi scris. Împărtăşind bucuriile propriilor lecturi, Niţă (căci aşa îl numeau toţi) dă sfaturi foarte entuziaste care exprimă convingeri nestrămutate, ca următoarele, privitoare la preţuirea metodei realiste de creaţie :

„Pare că ţi-am recomandat pe Turgheniev, pe lîngă acesta pe Tolstoi, Gogol, Flaubert, Daudet, Balzac, Bret Harte, Björne Bjorson, Auerbach şi — Zola. UNIVERSAL BIBLIOTEK. Ieftin şi bun, la orice librărie de găsit. Oamenii direcţiei realistice, singura cu putere de vecinică viaţă. Pe Zola să-l citeşti mai în urmă — fiindcă realismul lui e prea real. Dealtmintrelea colos în liter. Pe „Nana" de el o am, nu ţi-o procura dar."

Realismul scrierilor lui Ion Popovici Bănăţeanul este evident, mai ales în inegalabila sa nuvelă „În lume", care este cea dintîi oglindire a vieţii muncitorului exploatat în literatura noastră, dar şi icoana oraşului românesc în epoca în care se exalta în mod idilic numai viaţa satului. Romanul „Mara" de Ioan Slavici a fost scris sub influenţa nuvelei şi e ciudat cum G. Călinescu, nesocotind datele cînd au apărut cele două lucrări, a răstălmăcit importanţa personajelor scriitorului bănăţean.

Faptul că Ion Popovici a ezitat să dea importanţa cuvenită celei mai valoroase opere rămasă de la el pare să-şi găsească pricina plauzibilă în efectul ce l-ar fi putut avea publicarea ei în Lugoj. O mărturisire făcută în aceste scrisori despre schiţa În lume este foarte grăitoare.

„Schiţa a produs senzaţie prin Lugoj. O novelă gata aproape mă pune pe gînduri s-o ard sau ba. Vom vedea".

E sigur, deci, că fără Titu Maiorescu şi fără îndemnul acestuia (şi succesul avut în cenaclu) nuvela În lume n-ar fi fost dată poate niciodată tiparului şi literatura română ar fi întîrziat şi mai mult timp „să înfăţişeze o parte a poporului muncitor în forma nepieritoare a artei".

NICOLAE ŢIRIOI

Creierul electronic — un mit modern

Epoca modernă se caracterizează prin creşterea exponenţială a complexităţii ei. În două decenii s-a ajuns la înlocuirea mecanizării cu automatizarea complexă, care foloseşte calculatoarele electronice pentru controlul şi reglarea continuă a sute de parametri, în combinatele petrochimice şi metalurgice, unde fiecare minut cîştigat echivalează cu sute de mii de lei producţie. Aceleaşi calculatoare participă la luarea deciziilor în conducerea şi organizarea producţiei, în raţionalizarea transporturilor şi controlul zborurilor spaţiale. Dar ce sînt aceste aparate „diabolice" şi care sînt motivele care au dus la fetişizarea lor ?

Începuturile, anilor „40", au fost modeste. Cîteva maşini de calculat electronice, construite în laboratoare, puteau memora nişte numere şi conform unor programe înregistrate făceau anumite operaţii aritmetice. Odată cu perfecţionarea tehnologiei, a analizei numerice şi a tehnicilor de programare, posibilităţile lor au crescut.

Descoperirea proprietăţilor materialelor semiconductoare, prin cercetări de fizica solidului şi punerea la punct a tehnologiei de producerea acestor materiale la un înalt grad de puritate (99,99.999 %) i-a scos din impas pe constructorii de calculatoare. Tranzistorii şi diodele semiconductoare au ajuns în 1955 deja competitive ca preţ şi performanţe cu tuburile electronice, avînd în plus dimensiuni şi consum de energie mult mai mici, iar durata de funcţionare practic infinită. După 1960, s-a trecut la tehnica modulară introducîndu-se în capsule de 1–2 cm^3 zeci de piese, pentru a reduce cît mai mult dimensiunile (e tipică seria de calculatoare I.B.M.–360).

În 1965 s-a pus la punct producerea pe scară industrială a circuitelor integrate. Ele permit microminiaturizarea prin realizarea unui întreg ansamblu funcţional (de exemplu un amplificator) pe acelaşi cristal.

Tuburile electronice, tranzistorii şi circuitele integrate corespund celor 3 generaţii de calculatoare electronice, construite pe scară industrială pînă acum, urmînd ca tehnica „laser" să marcheze cea de a 4-a generaţie, în curs de „omologare" în marile laboratoare ale lumii.

Micşorarea continuă a dimensiunilor, pînă la microminiaturizarea actuală, s-a făcut paralel cu creşterea complexităţii şi performanţelor. Dacă viteza primelor calculatoare nu depăşea 50 operaţii/sec., cele actuale depăşesc 5.000.000. E un salt fantastic făcut în mai puţin de 30 de ani.

Pentru a răspunde acestei viteze de calcul s-au perfecţionat şi diversificat continuu dispozitivele de memorare a informaţiilor (memorii) şi cele de introducere şi extragere a datelor prelucrate. La început, banda perforată, pentru introducere şi maşina de scris electrică, pentru extragere (10 caractere/sec.) au satisfăcut. Astăzi sînt necesare 2–3 cititoare de cartele (2.000 car./sec.) şi tot atîtea imprimate rapide de 2.000 rînduri/min. (132 caractere pe rînd) pentru a deservi un calculator mare.

Memoriile folosite se bazează în general pe proprietăţile materialelor magnetice de a fi magnetizate într-un sens sau altul. Ele pot folosi inele de ferită sintetizate, tamburi, discuri, benzi sau cartele magnetice. Benzile şi discurile magnetice se folosesc ca „memorii externe" de mare capacitate, putînd memora zeci de milioane de caractere, pe care le furnizează cu un debit de peste 100.000 car./sec. : benzile şi discurile magnetice fiind interschimbabile, posibilităţile de memorare ale calculatoarelor moderne sînt practic infinite.

Pentru a realiza performanţele prezentate, în construcţia echipamentelor de calcul (hardmare), s-a aplicat tot ce ştiinţa şi tehnologia au descoperit pînă în prezent. Aici sînt înmănunchiate realizările fizicii corpului solid, tehnicii vidului şi sintetizării, tehnicii peliculelor magnetice şi semiconductoare, fizicii cristalelor, mecanicii fine şi teoriei mecanismelor, opticii şi fotoconductibilităţii, maşinilor electrice speciale, metalurgiei materialelor dure, teoriei informaţiei, automaticii şi telemecanicii fluidelor.

Domeniul calculatoarelor electronice este prin excelenţă multidisciplinar. Specializarea strictă coexistă cu colaborarea multiplă a cercetătorilor de diverse specialităţi din ramurile de avangardă a ştiinţei. Totuşi, folosind materialele actuale, unităţile centrale de prelucrare se află spre limita lor fizică. Ţinînd cont că viteza de propagare a undelor electromagnetice e limitată (300.000 km/sec.), se poate demonstra că un calculator ce ar avea viteza de 10^9 operaţii/sec., ar trebui să aibă dimensiuni mai mici decît 1 dm^3. Mitul calculatoarelor electronice a apărut din cauza complexităţii lor. Dacă, prin mecanizare, omul şi-a prelungit mîna, prin informatică şi-a prelungit gîndirea în spaţiul timpului. Problemele care altă dată erau inabordabile sau ar fi necesitat zeci de ani de lucru, astăzi sînt rezolvate în cîteva minute sau ore. Performanţele calculatoarelor au devenit subiecte pentru literatura ştiinţifico-fantastică. Ele sînt aparate stranii şi reale în acelaşi timp, cea mai concretă expresie a posibilităţilor gîndirii şi inteligenţei umane, un blazon al civilizaţiei actuale.

Cu toată complexitatea lor, calculatoarele ştiu să facă doar circa 100 operaţii aritmetice sau logice simple (instrucţii). Între aceasta nu este inclusă exrtagerea radicalului, care se face prin aproximări succesive. Problemele trebuie descompuse, folosind metode matematice, într-o succesiune de operaţii elementare care formează programul de rezolvare. La dispoziţia programatorului sînt puse o serie de programe, furnizate de constructor, ce îl ajută la întocmirea programului şi la utilizarea cît mai raţională a calculatorului. Pe un calculator se pot lucra simultan mai multe programe, fără a se deranja reciproc. Rezultatele spectaculoase depind, 50 %, de ingeniozitatea programatorului.

În ţara noastră, tehnica de calcul a găsit încă de timpuriu partizani .În 1960 a fost pus în funcţiune la Institutul Politehnic din Timişoara primul calculator electronic construit în ţară, căruia i-au urmat altele la Bucureşti şi Cluj. În 1965 a absolvit facultatea prima promoţie a secţiei de calculatoare electronice din I.P.T., care, pînă în 1970, a fost singura secţie de acest fel din ţară.

În 1968 s-a înfiinţat Institutul de Tehnică de calcul, primind sarcina de a asimila în fabricaţie de serie licenţa unui calculator de capacitate medie din generaţia III-a (FELIX–C 256). Primul a părăsit Fabrica de calculatoare electronice din Bucureşti la începutul anului 1971, fiind dotat cu toate caracteristicile unui sistem de calcul modern. În momentul de faţă se fabrică în ţară tot ceea ce produce şi firma furnizoare a licenţei, inclusiv circuitele integrate. F.C.E. produce şi calculatoare de birou de diverse tipuri care sînt exportate şi în alte ţări.

Prin îndeplinirea planului de dotare cu echipamente de calcul, economia naţională va fi înzestrată cu mijloace de calcul moderne, indispensabile progresului. Numărul de calculatoare electronice instalate a devenit un indicator sintetic, alături de venitul naţional, pentru a marca nivelul de dezvoltare al unei ţări.

IONEL JIANU

PANTEONUL GÎNDIRII ROMÂNEŞTI

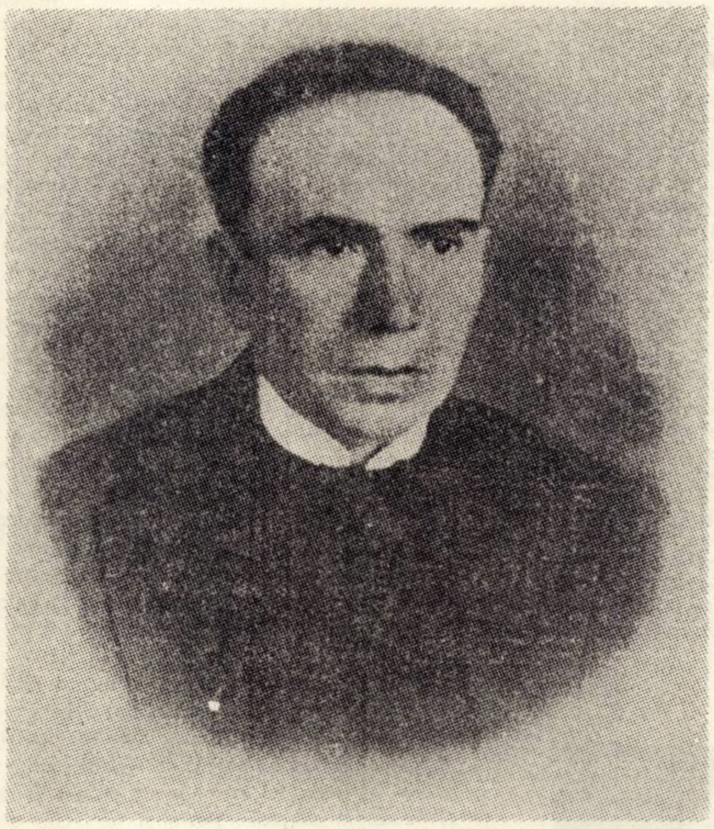

Vasile Pârvan şi filosofia omului

Vasile Pârvan poate fi considerat un reformator al gîndului filozofic în cultura românească, prin încercările sale reuşite de a îmbina valoarea reflecţiei subiective cu datele autentice ale cunoaşterii, pentru a ne obişnui mereu cu imaginea întregului existenţial.

Activitatea teoretică a lui Vasile Pârvan, (1882 – 1927), începînd cu cel de-al treilea deceniu al secolului nostru, a constituit un punct de plecare pentru o serie de orientări din filozofia românească. El a influenţat în mod pozitiv în problemele legate de filozofia culturii şi a omului, prin materialul documentar pe care l-a lăsat, dar mai ales prin sugestiile pe care le oferă cercetării neîntrerupte. În acelaşi timp, Pârvan a fost modelul spiritual pentru generaţiile în formare, gînditorul care avea o devoţiune sacră pentru ideea creatoare, în stare oricînd să rînduiască calea înţeleaptă a vieţii individuale şi sociale. Vocaţiei sale de cugetător i se adaugă o mare putere de a cuprinde diversitatea acestei lumi în vocabular, unui stil care-l poate situa alături de marii creatori literari. Întreaga sa concepţie este o permanentă deschidere de gînd către problemele legate de filozofia istoriei, de afirmarea unei teorii a culturii şi a unei filozofii a omului. Acestea sînt componentele gîndirii lui Pârvan pe care a încercat să le explice din perspectiva unei filozofii a totalităţii.

Omul, după Pârvan, este şi el un fragment desprins din marea existenţă, o ipostază a întregului, dar în care se consumă înălţătoare aspiraţii – de la gîndul cel mai îndrăzneţ pînă la efortul suprem de a înţelege şi a sensibiliza lumea ce ne înconjoară. Existenţa umană se înscrie în cadrul unui activism, în care biruitor este gîndul, în afara căruia activitatea noastră s-ar pulveriza în măruntele conflicte cu viaţa.

Într-o epocă de afirmare continuă a ideilor existenţialiste pe plan european, Pârvan restaurează o filosofie constructivă a omului, plină de vitalitate, în care se exprimă însuşi ritmul existenţei în genere, particularizat în fiinţa individuală, creatoare de valori. Omul îşi cîştigă supremaţia valorii sale în continua reluare şi prelungire a idealurilor umane, a tot ceea ce a dobîndit experienţa spiritului şi fapta omenească. Reflecţiile lui Pârvan sînt rodul unei năzuinţi lăuntrice a eului, a nevoii lui resimţite de a participa la rosturile acestei vieţi, întruchipînd dorinţa de acţiune, de înţelegere a adevărului şi a frumosului.

Activitatea noastră tinde către un ideal şi ea trebuie să fie purificatoare, nu distructivă, determinată de puterile noastre lăuntrice, sufleteşti, care pot să ne pună în acord cu armonia totului. Este vădită influenţa stoicismului asupra lui Pârvan, dar ea dobîndeşte cîteva trăsături în plus, aşa după cum vom vedea. Vom întîlni la Pârvan idei care pot închega, alături de o filosofie a omului, o doctrină etică, raţionalistă ; idei substanţiale pentru o filosofie a acţiunii, eficientă în sistemul educaţional ; el ne oferă concluzii ce îmbogăţesc viziunea estetică despre ceea ce este etern în creaţia şi fapta omenească.

În diferite modalităţi, Pârvan descoperă şi valoarea pozitivă a atitudinii solitare în faţa vieţii, străbătută de o mare înţelepciune faţă de tot ce există ; acordă un înţeles deosebit contemplaţiei filosofice, integratoare ; este preocupat de explicaţiile ce pot fi date noţiunii de destin uman, într-o concepţie optimistă despre lume ; în fine, deschide o cale teoretică problemei personalităţii, desăvîrşirii şi realizării acesteia prin muncă creatoare, eroică, împinsă pînă la sacrificiu, în stare oricînd să modeleze şi să înrădăcineze virtuţi. În ultimă instanţă, întreaga filosofie a omului, elaborată de Pârvan, sfîrşeşte într-o apologetică a vieţii creatoare, concentrînd binele şi frumosul.

Ca şi alţi gînditori români din perioada interbelică, Pârvan păstrează un cult deosebit pentru om, pentru forţele lui sufleteşti. Chiar dacă este solidar stoicismului, sau se pronunţă în ton pascalian, el consideră că omului îi este hărăzită o soartă deosebită, aceea de a lucra pentru un ideal, de a se bucura şi a se menţine prin el. Ca şi Marc Aureliu, care considera că omul este un privilegiat al universului, deoarece este însufleţit de iubire şi de raţiunea conducătoare din el, Pârvan ridică puterea omenească de înţelegere a celor din jur şi de a gîndi asupra a tot ce ne înconjoară la mari dimensiuni filosofice, măsurînd-o cu puterile universului. Omul e singura fiinţă care poate învinge acţiunea continuă a faptului biologic asupra vieţii sale, reuşind să dea o nemurire prezenţei sale trecătoare în existenţă, prin tot ceea ce a năzuit şi a putut împlini în eforturile sale. Unii dintre gînditorii care s-au referit la viaţa umanităţii, la evoluţia ei, s-au mulţumit cu constatările empirice, cantitative, cu propriile lor iluzii despre fatalitatea cosmică ce ne apasă ca şi cum n-ar fi trăit în cuprinsul acesteia. Ei n-au mers mai departe cu constatările, care le-ar fi arătat că „pentru a avea o concepţie optimistă asupra lumii şi vieţii, e nevoie de un suflet puternic"[1].

Fie că ne oprim la Viaţa lui Marc Aureliu, la dialogul platonic Anaxandros, din Idei şi forme istorice, la acel Laus Vitae, ce cuprinde Gînduri despre lume şi viaţă la greco-romanii din Pontul Stîng sau la Laus Daedali, în care se ţese acel admirabil eseu : Tăcere, ne vom întîlni cu ideile de mai sus, crescînd din robusteţea gîndului tragic-optimist întors spre lume.

Filozofia omului a lui Pârvan se întemeiază pe libertatea spirituală a individului, pe autocunoaşterea sa. Gînditorul român se vrea un reformator al sufletului omenesc, insuflînd crezuri şi convingeri de netăgăduit în această direcţie. Teza libertăţii umane a stat în atenţia lui Pârvan, dar a idealizat-o. El consideră că un loc de seamă în realizarea libertăţii umane îl ocupă altruismul şi simţul datoriei împlinite. Altruismul ne leagă de viaţa celorlalţi, sporind în noi sentimentul libertăţii depline. El a cerut mereu ca cei buni, creatorii de „gînduri nouă", să fie stăpîniţi de simţul datoriei faţă de semenii lor, pentru a nu slei forţele vii ale naţiunii în care trăiesc. Cu aceeaşi severitate condamnă Pârvan conformismul social, docilitatea oarbă şi servilismul, prin care individul urmăreşte „căţărarea desperată către locurile cele mai de sus, goană după avere, murdărire a tuturor numelor curate de luptători fără frică împotriva răului"[2]. Pârvan vede progresul numai în direcţie morală, în perfecţionarea societăţii pornind de la individ. Altfel spus, el acordă o valoare societăţii doar întrucît ea este formată din indivizi perfecţi din punct de vedere moral.

În ciuda acestor convingeri, Pârvan nu s-a îndoit niciodată de importanţa solidarităţii colective a tuturor membrilor societăţii. Fiecare om este legat prin mii de fire de ceilalţi din jur, fapt pentru care se cere o imensă responsabilitate în toate acţiunile întreprinse.

În preocupările lui Pârvan intră şi raportul dintre bine şi rău. El nota că eforturile omenirii sînt îndreptate spre realizarea binelui general. În realizarea acestui bine se simte nevoia coacordării forţelor subiective constructive. Binele cere o fuziune deplină între gînd şi faptă, între raţional şi ideal. De aceea realizarea binelui întîmpină permanente obstacole. Aceste obstacole de natură spirituală – după cum greşit concepe Pîrvan – nu sînt însă sociale ci ar fi rezultînd din neputinţa noastră de a ne depăşi şi de a învinge pornirile egoiste, din vanitatea deşartă şi încîntarea de sine. Numai contopirea cu năzuinţele şi durerile celorlalţi ar putea duce la realizarea binelui. În multe privinţe, Pârvan depăşeşte simplele cerinţe ale raţiunii şi ajustarea intereselor noastre după perceptele ei. El încredinţează o putere mai mare de acţiune forţelor sufleteşti, acelea care izvorăsc din toată fiinţa noastră, fără o intenţie pragmatică anume.

Aşadar, originile răului sînt căutate de Pârvan în natura umană, şi tot aici găseşte o cale de ameliorare a lui, prin înălţarea sufletească a individului.

Viaţa omenească, după Pârvan, este susţinută de cuplul : durere-fericire, orientînd cele mai de seamă momente ale ei. Existenţa noastră se simte încercată de cele două realităţi sufleteşti. Cu cît ne simţim mai realizaţi din punct de vedere spiritual şi intelectual, cu atît fericirea devine mai probabilă.

Pîrvan aduce un elogiu vieţii creatoare. În viziunea gînditorului român, viaţa e o continuă ascensiune spre un ideal, menit să dea ordine şi înţelepciune ordinei trecătoare a existenţei umane. Tot ce e valoros pentru individ este atins de către el în această viaţă, fără a fi nevoie să se sprijine pe o lume încă necunoscută lui. Pârvan înţelege omul ancorat în rosturile concrete ale acestei lumi, aproape de tot ce e laic, de tot ceea ce găsim în experienţa seculară a existenţei obişnuite, trădată de bucuria hedonistă în faţa vieţii, de simplitatea cuceritoare şi trăirea adîncă a tot ceea ce este înfăptuit pentru a înălţa viaţa.

Pârvan este preocupat şi de problema unui activism eroic, propriu oamenilor solitari, în stare să înfrunte cu tenacitate toate obstacolele vieţii, pentru a deschide o perspectivă nouă gîndului creator, binelui şi frumosului. În finalitatea ei, filozofia omului, a lui Pârvan păstrează cultul pentru om, pentru activitatea lui creatoare de valori, menite să slujească umanităţii.

VASILE VETIŞANU

---

1) Vasile Pârvan, **Memoriale**, p. 18 şi 23

2) Vasile Pârvan, **Idei şi forme istorice**, p. 19

plastică

Edouard Pignon

Creaţia plastică, obişnuim s-o descifrăm prin formula cuvîntului gîndit, scris sau rostit. Specificul limbajului însă nu este nici reductibil la această formulă şi nici accesibil în totalitate – prin intermediul ei –. Complementar, – în „lectura" operei – rămîne studiul receptorului însuşi cu reacţia şi atitudinea sa. Ele ne pot indica uneori căile prin care cuvîntul poate pătrunde spre înţelegerea creaţiei.

În spaţiul arhitectonic al Muzeului Banatului, restructurat de pînze de mari dimensiuni receptorul se mişcă cu repeziciune pe traiecte sugerate de energia gestului amplu, tumultuos, conjugat cu forţa hipnotică a culorii. Aşa cum cronicile au înregistrat, lucrările lui Pignon sînt imense spargeri provocate cadrelor bidimensionale antrenînd prin dinamica lor, mişcarea privitorului. Pînzele nasc dorinţa stăruitoare de a le parcurge şi cunoaşte, stîrnind în acelaşi timp sentimentul unei necesare întîlniri cu fiecare detaliu, sentiment pe care numai universul artistic al infinitelor revelaţii îl poate zămisli.

O asemenea operă modifică ceva din însăşi condiţia expoziţiei. Din sumă, înşiruire, de lucrări ea devine totalitate, ambient. Creaţia lui Edouard Pignon este de două ori „univers". Stilistic, ea este universul benzii lui Moebius unde fiecare etapă a creaţiei se înscrie – indiferent de direcţia din care apreciem opera – pe traiectul celorlalte ; gnoseologic, un univers în expansiune, imaginat mai concret de o creştere organică, arborescentă, într-o permanentă ascensiune

Esenţele sale nu sînt însă cele ale marilor mituri, ci ritmurile unificatoare ale sferelor realităţii. Obsesia artistului – cel puţin în creaţia postbelică sînt motive dispuse în ciclui de lucrări fără vreo aparentă relaţie tematică Minerilor din ţinutul natal sau pescarilor din Ostende învăluiţi în acordurie terne ale sienelor arse şi griurilor ceţoase, le urmează motive inspirate de sudul francez : podgoria, măslinul, muncile agricole scufundătorii. Aici, în sud, Pignon caută instinctiv în abundenţa luminii solare dezintegratoare a formei, tocmai liantul motivelor aparent disparate. Şi astfel, la nivelul instinctului – dublat de marea lecţie a constructivismului (Cézanne), a orchestraţiei coloristice, venind dinspre Matisse, a cubismului (Léger), sau expresionismului de sorginte Gromaire – impresiile sînt prelucrate în ipostaza unui expresionism vitalist. Chiar atunci cînd motivul indică prin semantica lui, violenţa („Stăpînii războiului", „Cap de războinic", „Marea bătălie", „Lupta de cocoş") într-o viziune de intens dramatism, Pignon arborează ironia amară, refuzînd întotdeauna angoasele expresionismului „nordic".

Din sursele percepţiei (motivele inspiraţiei) reluate în cicluri, artistul reţine impresia definitorie, filtrînd-o prin abastrugere în expresie. În acest mecanism interior, motivul se articulează într-un spaţiu limitat, elastic. Disociindu-l, artistul îi transferă valoarea continuu – lui.

Culorile se desfăşoară amplu în contraste care sugerează – fără nici o fixare de unghi-apropieri şi adîncimi în perspective plonjante. Pictura lui Pignon nu este – în definiţia lui Franccastel – un spaţiu înţeles ca „loc" deschis activităţii, ci cîmp al unor forţe fără număr.

În faţa noastră se desfăşoară, demiurgică, o operă care a scăpat constringeriior momentului. (R. J. Moulin) suflurilor modei.

O creaţie ce ilustrează postulatul semiologic : opera de artă – un cod de semne prin care artistul creează nu imită, sugerează, nu reprezintă, semnifică, nu înregistrează.

CORIOLAN BABEŢI

HORIA UNGUREANU

O fîntînă, un fîntînar

(povestire)

Şi prima vorbă pe care a spus-o ieşind de acolo, de la spital, a fost că acuma ştie cum se simte unul la care-i exploadează o grenadă in cap, sau o bombă, dar asta nu are importanţă pentru că tot mori, numai că el n-a murit, a rămas doar puţin crăcănat şi cu simţurile integre şi cu trupul aproape intreg, capabil incă s-o vadă, s-o simtă, să-şi simtă numai, să-şi dorească numai, nevasta, rămasă acum, căsătorită acum nu cu un bărbat, cu un nume de bărbat doar, nume purtat de trupul lui, de trupul bărbatului ei.

Şi s-a intors acasă şi la alt serviciu, posomorît, tăcut, imbătrînit, din cînd în cînd il apucă un soi de durere parşivă şi se apucă cu miinile de acolo şi bate mătănii indoit din şale aproape atingînd pămintul cu fruntea, dar nu spune nimic, nu se vaită, stringe numai din dinţi şi scuipă.

Lucrează tot la cefere, un fel de ingrijitor-măturător, pleacă de acasă dimineaţa la patru lăsînd in pat, caldă, fiinţa aceea tinără, se zice că ar avea acuma obiceiul de a se aşeza pe marginea patului să-şi privească in tăcere, in timp ce-şi fumează prima din cele patruzeci, cincizeci de ţigări din ziua aceea, să-şi privească ziceam, ceea ce a mai rămas, dac-o mai fi rămas ceva din bărbăţia lui în urma exploziei şi apoi să se intoarcă spre ea, spre Irina, cu ţigara in colţul gurii şi s-o apuce cu stinga de pieptul cămăşii, s-o ridice şi să-i tragă două perechi de palme, uite-aşa, jap-jap, jap-jap, ştie el pentru ce sau poate că numai ea ştie pentru ce, mătură toată ziua sălile şi peronul gării cu un măturoi lung, mişcindu-se incet, făcind paşii aceia depărtaţi, tirindu-şi picioarele unul după altul prin gara plină de lume. Numai o dată, la douăsprezece, se opreşte aşezindu-se pe scaunul de la intrarea clasei intîia, scoate din geanta ruptă, cu mîner de sirmă, pachetul cu mincare, apoi scutură firimiturile in ştergarul alb, aruncă ştergarul în geantă şi geanta sub scaun şi porneşte iar in cursele lui crăcănate prin coridoarele şi sălile gării, cu ţigara in gură. Desigur, le-a fost milă de el şi i-au dat slujba aceasta, tot la cefere lucrează numai că la altă secţie.

Şi-n timpul acesta ea, proaspătă fecioară, stă acasă, singură, privind din casă, sau din curte, sau de unde s-o fi găsind în momentul în care îi venea, dorea să facă asta, să privească la străinul acela blond, adus de Iorgu într-o dimineaţă, intr-o căruţă plină cu nişte lucruri la care el, străinul, le spunea pe nume în timp ce le arunca în mijlocul curţii şi el, Iorgu, a venit la ea şi i-a spus „e Merealbe, ne face o fintînă" şi s-a dus, Iorgu, şi i-a ajutat străinului să descarce şi la urmă el, Merealbe, s-a urcat în căruţă şi a ieşit ca un vint rece, dînd bice cailor, pe poarta rămasă deschisă, la străinul acela blond, cu cămaşă cadrilată, îndoit peste lanţurile şi sapele şi funiile sau purtînd în braţe lanţurile şi sapele şi funiile acelea cu care de trei săptămîni incearcă să găsească apă intr-un pămint in care nu numai că nisipul se găseşte la patru, cinci metri dedesubt, dar e şi îmbibat cu apă şi pe care, străin, deşi il îngrijeşte şi il hrăneşte de trei săptămini, încă nu i-a rostit numele cu glas tare Sau poate că nu privindu-l cît mai ales căutînd şi la început reuşind să nu-l privească, doar să fie suficient de aproape şi de atentă şi de pregătită ca ori ce ar fi făcut ea să-l audă cind o intreabă ceva sau ii cere ceva şi să-i aducă, nu fugind, doar cu un mers crispat, rigid, uitindu-se intens, fără să clipească, la faţa lui arsă de soare şi la păru-i lipit de fruntea transpirată Să fie pe-aproape şi să-l poată privi.

Aşa că el, Iorgu, tot n-are ce face în timpul care i-a rămas pină ce să lase măturoiul undeva într-un colţ şi să scoată din geantă ştergarul alb şi apoi, in timpul ce i-a rămas pină ce să pună măturoiul şi găleata şi halatul in cămăruţa plină cu astfel de obiecte şi să predea biletele adunate la ieşirea din gară şi să urce in trenul cu care face o oră pînă acasă, zicea la inceput, dar acum zice pină la statie, decit să incerce să retrăiască in gind vremea de la inceputul căsătoriei, cind făcea cam cincisprezece minute de la tren pină acasă Mai tirziu şi-a cumpărat o bicicletă veche. cu care făcea numai cinci şi intra in curte şi parcă şi acuma, aevea, intra in curtea casei lui, rezema bicicleta de poartă, se ducea la vechea fintînă şi scotea găleata şi-şi turna apă in pumni şi se spăla pe miini şi pe fată şi urca treptele, una. două. trei şi dispărea inghitit. sorbit de gura neagră a uşii. Se aşezau fată în faţă, el povestea cite ceva de la serviciul lui. dar mai mult mincau in tăcre, numai Irina se ridica din cînd in cind să aducă ceva la masă apoi se aşeza din nou în faţa lui, grijulie, atentă. Afară se lăsa întunericul, siluetele lor deveneau tot mai intunecate . . .

Se ridica apoi, pată lunguiată de tuş, aprindea lampa şi ţigara ce-i stătea în colţul gurii, aduna resturile de la cină şi vasele murdare le ingrămădea în trocul de lemn şi ea, din pat, il urmărea privind printre gene, piezîş, rămăsese aşa, răsturnată pe spate, se făcea că doarme dar il vedea, nu zicea nimic, zimbea doar, sigur că zîmbea şi era o pace şi o linişte, dar acuma parcă ar fi tras cineva cu praştia intr-un glob de sticlă şi nu s ar fi spart, doar că s-ar fi crăpat în mii de părţi, gata să se desfacă.

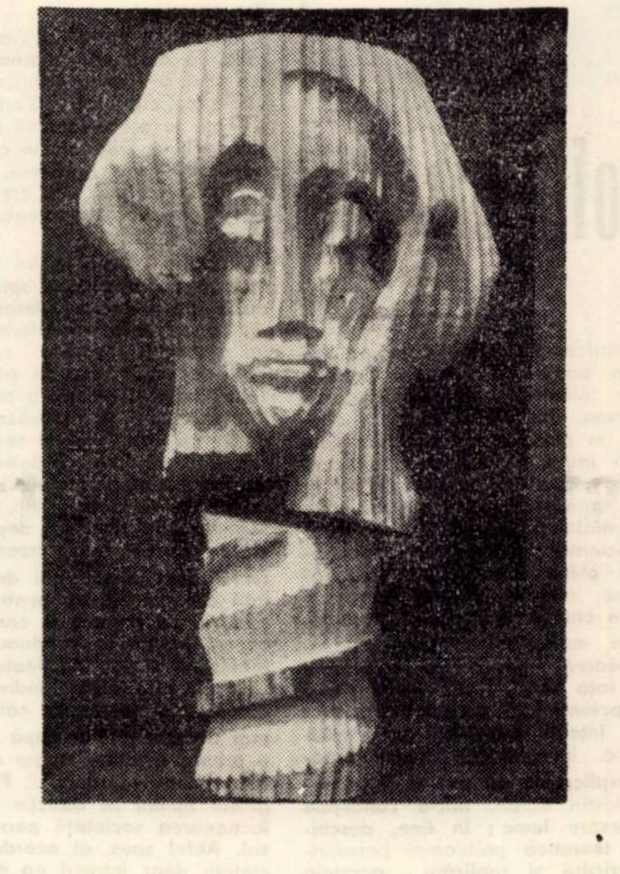

Şi să-şi zică apoi că aşa a fost să fie, că el ştia ce va fi, sau măcar bănuia, sau măcar se temea încă de cind a luat-o, dinainte de a o lua, de cînd l-a blestemat şi l-a gonit mama lui, de acasă, de cînd a inchis uşa in urma lui şi el a auzit-o blestemîndu-l de acolo, din casă. Şi acuma s-a implinit numai blestemul şi toată bucuria şi fericirea şi nerăbdarea lui din ziua cind ştia că Irina va naşte au fost transformate de blestemul acela greu şi nemeritat într-o imensă neatenţie şi uluială şi impietrire şi toate acestea, neatenţia şi uluiala şi impietrirea, concentrate inrt-o singură secundă, in secunda cînd, cele două vagoane care se apropiau unul de altul trebuiau să se ciocnească şi el, intre ele, să le lege, aşa cum mai făcuse de multe ori in viaţa lui de ceferist, numai de data asta nu. Şi cei ce se găseau in momentul acela pe o rază de un kilometru spun că s-a auzit un urlet, sau ceva asemănător, de animal rănit, şi l-au găsit acolo, mort, aşa credeau atunci, plin de singe, atirnat între tampoane.

Aşa că acuma nu mai face cinci minute, nu mai face nici cincisprezece, pentru că ce altceva putea să facă decit să-şi vindă bicicleta, nu scump, doar cu atit cit să nu fie obligat, nevoit, să pună mult pe lingă ce-o lua pe ea şi să-şi cumpere un baston cu care acuma face jumătate de ceas, dar nici asta, **jumătate de ceas nu mult timp,** aşa că de la o vreme lumea a început să creadă că lovitura a fost şi la cap, pentru că încetul cu încetul a uitat vechiul, scurtul drum spre casă şi se opreşte tot mai des la prăvălia lui Lup, pe care scrie acum, cu litere mari, galbene, BIRT şi ajunge tirziu acasă, ajunge bineînţeles cind îi sînt suficiente cele trei picioare, dintre care cel mai de nădejde e cel luat in schimbul bicicletei vechi, pentru că de cele mai multe ori ii mai trebuie încă două sau încă patru, care sînt obligate să se ferească mereu să nu fie călcate de ale lui, crăcănate şi dezordonate şi il trintesc in faţa uşii. Citeodată unul o strigă pe ea, pe Irina, să iasă, dar de cele mai multe ori nu, fiind grăbiţi să se intoarcă să-şi intregească porţia, raţia. Aşa că ce era normal să se intimple s-a intîmplat, pentru că cine ar mai fi stat cu el acuma, cînd de cele mai multe ori, sub scaunul de la intrarea clasei intiia era şi el, dormea şi el şi şi asta era normal să se intimple pentru că nu multe zile poate rezista un om care, atunci cind ceilalţi dorm, cind fiecare om care se respectă doarme în patul lui şi al nevestei lui, un om care, ziceam, se apucă in toiul nopţii şi in liniştea nopţii să spargă lemne pină dimineaţa şi asta nooţi de-a rîndul şi a doua zi să fie la timp la serviciu şi să invîrtă măturoiul şi să adune biletele şi-n timpul acesta, cu gindul mereu la ea, ce face, şi la Merealbe, ce face, şi la ea, ce face, şi nici asta multă vreme pentru că ea, Irina, realmente, fiziologic nu putea trăi aşa mult timp şi apoi, după ce a plecat, după ce n-a mai găsit-o acasă, cu gindul tot la ea, ce face, unde este.

Şi in dimineaţa aceea şi-a pus o cămaşă curată şi haina neagră şi a trintit poarta în urma lui, mergea cu paşi mari, puţin aplecat inainte şi-n ochi cu o sclipire ciudată, parcă ar fi reflectat o lumină ce gonea inaintea lui şi pe care el n-o putea ajunge şi numai în dreptul prăvăliei lui Lup a inceput să calce mai mărunt ca şi cum ar fi incercat să-şi potrivească paşii cu unul ce mergea alături de el, dar nici de data asta n-a reuşit, cum niciodată n-a reuşit să-şi potrivească paşii cu ai cuiva, apoi paşii şi-au reluat frecvenţa obişnuită, a trecut strada impasibil de strigătele, risetele şi semnele celor din camionul ce l improşca cu praf des şi mărunt, a dat doar din mînă şi a scuipat in şanţul din stînga lui şi a trecut peste podul alb, văruit.

Drumul cotea la stînga, apoi la dreapta, apoi la stinga şi tot aşa printre vii şi, urcînd domol, printre ierburi inalte pe care el le zdrobea cu vîrful bastonului, toamna incepea să se facă simţită stropind cu rugină frunzele viilor, era cald încă, aerul tremura uşor, tresărea uşor in bătăile ritmice de topor ce se auzeau undeva pe deal. Iorgu a cotit iar de dreapta, pentru ultima oară şi şi-a ridicat capul, privirea şi a văzut înaintea lui apărînd colina, casa, mai bine zis vila aceea îmbrăcată toată in iederă şi deasupra căreia se ridica un fir alb de fum. A urcat cele cinci trepte şi a deschis uşa şi a închis-o şi s-a oprit cu spatele rezemat de ea şi cu mîna dreaptă stringind bastonul. Ajunsese, era acolo acuma, stătea cu spatele rezemat de uşă şi îi privea şi ei erau acolo şi el îi privea.

Merealbe a mai luat un ou din coşul de paie de pe masă şi l-a spart de marginea tigăii şi i-a dat drumul peste bucăţile de slănină şi i-a spus şezi, apoi s-a întors spre masă, a mai luat un ou şi a mai luat încă unul şi le-a spart de marginea tigăii negre şi in încăpere a început să se împrăştie un miros şi un fum sărat şi ademenitor şi Merealbe a tras scaunul de sub masă şi i-a spus şezi şi Iorgu tot acolo era, rezemat de uşă şi Merealbe s-a întors spre ea şi i-a spus ieşi Irina s-a ridciat de pe patul de scînduri şi a netezit cu palma pătura şi el tot rezemat cu spatele de uşă era şi ea s-a oprit in faţa lui şi el tot rezmat de uşă şi Merealbe a făcut doi paşi şi a apucat clanţa şi a deschis uşa şi ea a ieşit, s-a prelins prin spaţiul acela ingust, născut dintr-o hotărîre întreagă şi o renunţare întreagă.

Şi in încăpere se împrăştiase, domina chiar, mirosul acela şi Merealbe a pus deoparte tigaia în care se prăjeau slănina şi cele două ouă în plus şi a deschis altă uşă şi a dispărut înapoia ei si s-a intors cu o sticlă şi două pahare şi le-a pus pe masă, sticla la mijloc, intre pahare şi a luat un ştergar şi a ridicat paharele şi sticla şi a şters masa şi le-a pus iar la loc, pe masă, paharele, şi sticla tot în mina stingă şi a umplut paharele şi a spus bea şi el, Iorgu, tot rezemat de uşă era şi Merealbe a ridicat paharul şi l-a ţinut puţin aşa, ridicat, un timp cam cît ai zice noroc sau la mulţi ani şi l-a dat peste cap şi l-a pus pe masă şi l-a umplut iar şi el tot rezemat de uşă era, dar cu stinga pe clanţă acum, şi Merealbe a ridicat iar paharul şi el ieşise deja, cobora treptele, cinci erau, de piatră, dizlocate. Din vie se auzea un scincet, un plins de copil şi el a pornit intr-acolo şi s-a oprit după cîţiva paşi şi s-a întors, dar nu spre trepte a ocolit casa atingînd cu umărul iedera verde şi drumul urca domol printre vii şi vintul lovea încet frunzele una de alta şi el urca pe drumeagul acela şi satul şi plînsul acela rămineau tot mai mult în urma lui.

Bartis Ferenc

Jnepen

Copaci trufași, cu frunza multă,
inalți, vestiți pe-ntreg pămîntul,
purtînd miracole sub poală,
au rădăcinile prea scurte
și îi deșurubează vîntul.
Eu nu-s înalt, dar rădăcina-mi
prin straturi vii adînc săpat-a
și suge sevă din milenii
trunchiu-mi vîrtos, de luptă gata ;
țin piept în viforul năprasnic,
ploaie și trăznet nu mă pleacă ;
să vină chiar meteoritul
pe-un ram al meu cuibul să-și facă —
nimic, nimic nu mă doboară,
degeaba-s ferăstrău, secure ;
de m-ar tăia în dimineață,
seara-s iar verde în pădure ;
căci rădăcina mea-i adîncă
și bea din veacuri sevă tare ;
furtuna, trăznetul, securea
nu pot, nu pot să mă doboare.

Király László

Glasul pămîntului

pămînt plătindu-și datorii uitate —
prin noi acum pămînt adevărat e
iată cărbunii —
omule-s ai tăi
iți sint dator
ascunsele văpăi
și piatra iat-o —
inalță-ți casă tare
in ea trudit
să afli alinare
uraniul —
omule —
neîmblînzitul
e-un dar să te măsori cu infinitul
și aurul —
e-al tău se înțelege
pune-l pe deget dup-o sfîntă lege
cu dragoste de-a pururi să te lege.

Farkas Arpád

Toba uriașă

Era o tobă uriașă
cu rama de-aur, ca și luna —
sub pielea ei cumplit lovită
munți bubuiau, și mări, intr-una.

Tot altul o purta nu eu —
tot cel mai mare din pluton —
și se lățea imens deasupra-mi
asurzitorul tobei zvon.

Și-au tot izbit-o : pam-param
urnind toate din loc cu ea ;
urmîndu-i tactul infernal
in tîmple sîngele-mi pocnea.

Ehei, de-atuncea cineva
izbește toba înainte :
eu mulțumescu-mă c-un fluier,
cu toba el vrăbii nu prinde.

Fábián Sándor

Pentru o sămînță

Fiecare grăunt de pămînt așteapt-o sămînță
Și primind-o
germinează el insuși,
intră-n frunză croindu-și drum în beznă,
acum de lumină aproape.
Cîtă zbatere pentru un fir de sămînță !
Cu ochi lacomi păsările pretutindeni o caută
năvalnice ape vor s-o tîrască spre-adîncile lacuri
și vînturi departe—departe s-o ducă
și glii mișcătoare de ele s-o lege.

Cîtă zbatere pentru-o sămînță de iarbă !

Din vînturi sălbatice te-am smuls pentru mine —
sămînță curată, coaptă-n miezul de vară
și nu te voi lăsa niciodată
nimănui-nimănuia.
Crești numai din mine, doar în mine poți să prinzi
rădăcină
Pămînt moale iți sînt sau piatră tare
să pot zdrobi, de-i nevoie ; de-i nevoie, seva mea
picurată din flori, ca acidul va roade.

Căci lupta pentru o sămînță înseamnă lumină.

În românește de
DIM. RACHICI și
CSIRE GABRIELLA

Titus Vîjeu

O singură iubire

O singură iubire se alege
pe marmura iubirilor, în zori,
purtîndu-ne pe bărci cu flori la borduri,
purtîndu-ne pe forme și culori.

O singură iubire ne rodește
în creierul rostind iară și iară
o vorbă singură, cu miez de vrajă —
iubire și altar și nuntă : Țară.

Fără de ea ne-ar părăsi copiii
intr-un exod păgîn și dureros
și fără ea nu am mai ști să rîdem
iar carnea nu s-ar așeza pe os.

Fără de ea, aripile ne-ar arde
și am urla ca puiul cald de lup
și ne-am scălda în apă vinovată
iar sufletul ne-ar mirosi a trup.

Poem despre drumuri

Călătorii în amurg în cîmpie,
departe, mult prea departe de steaua zisă frumos luna
pe care un cioban din neam
își alungă tristețea cu alte tristeți,
izvorîte din cornul de țap.
Călătorii în amurg în cîmpia română
cînd crește griul ca pruncul în maică, —
visîndu-se pîine pe masă, —
în luna bogată în munți, în septembrie.
Lungi călătorii pe o dragoste veche
intr-o sanie a unei abia presimțite ninsori,
cînd pe umerii blonzi, de tutun, ai pămîntului
un om își întoarce privirea spre soarele svelt
căzînd în amurg ca-ntr-o grotă —
și se-ntreabă ce-a făcut pînă azi
și se-ntreabă ce o să mai facă.

Poem de credință

Vin flori pe rîuri intersectind
în punctele esențiale istoria,
zilnic, un os de strămoș
ne albește prin vreme memoria.
Închin deci aici cu cuget curat
ca întinderea mării albastre,
numele strămoșilor, mereu neuitați
Trec din acant pe buzele noastre.
Țara crede în sufletul nou
al poemului meu de credință,
faptă de sînt, sau simplu ecou
cred cu întreaga ființă
în țara de azi, în țara de miine,
în Marele ziditor de frumos
(o, fără credința în el
carnea nu ni s-ar prinde pe os).
Corăbii de soare la numele țării,
pruncii le poartă pe brațe spre viitor —
poem de credință se cere, poete,
în popor, în popor, în popor !

creion

DEPARTE

In micul salon se găsea numai fata adusă de la reanimare, iar pe scaun, la căpătiiul ei, o femeie bătrînă care o veghea. Cînd m-am apropiat de pat, pleoapele fetei tresăriră, dar ea nu întredeschise ochii. Avea capul dat pe spate, adînc înfundat în pernă și gîtul dezvelit și alb, extrem de subțire, aproape ca a unui copil.

M-am aplecat încet peste așternut și am zis :

— De ce ai făcut asta ?

Pleoapele fetei tresăriră, ca într-o agitație, dar ochii încă nu se zăriră.

— Nu-i nevoie de multe vorbe, am continuat, doar să-mi arăți motivul, pe scurt, și-mi ajunge...

Tăcere.

Eram în halat alb, doctorul care mă însoțise se oprise pe coridor, așa că bătrîna mă luă drept altcineva cînd mi se adresă :

— Lăsați-o, domnu 'doctor, nu vorbește ea acum...

Am privit-o. Era neasemuit de bătrînă pentru a fi mama fetei din pat și totuși, ea îi era cu siguranță mamă. În haine închise, cu fața suptă, cu două riduri adînci care îi tăiau obrazul, lunecîndu-i spre colțurile gurii, făcîndu-l să pară o mască tragică, ea îmi inspira nu atît milă cît un fel de tresărire interioară de curiozitate. M-am îndreptat spre unicul geam și am mișcat puțin perdeluța de tul ieftin, uitîndu-mă afară. Bătrîna, în spatele meu, acum vorbea ca și cum și-ar fi făcut sieși o destăinuire : E tînără. E frumoasă. De ce-a făcut asta, domnu doctor ? Eu i-am spus că n-am ce să mă bat cu tată-său. Că el o chinuie. Eu i-am spus că n-am putere să-l pot părăsi că legea sfîntă nu mă lasă, domnu' doctor. El a început să bea așa de mult de se clatină și odaia cu el cînd vine seara acasă. Întîi își bea pensia lui. Apoi fură din banii fetei și-i bea și pe aceia. Apoi fata nu are un ban să-și facă un pantof și-o rochie, că nu mai e copilă, e mică ea așa, dar are douăzeci și șapte de ani, și vin băieți la ea care o curtează. Dar eu i-am spus mereu să aibă milă de bătrîn și să-l ierte, să fie fiică credincioasă că e tatăl ei și eu nu-l pot părăsi că nu mă lasă legea sfîntă, domnu ' doctor...

Fata din pat scoase un suspin. În colțul ochilor ei închiși apărură de bună seamă lacrimi care se scurgeau acum lent pe chipul ofilit, spre unghiul în care ea avea întors capul. În pernă se forma o minusculă pată umedă chiar sub bărbia mică. Pleoapele tremurau în tresăriri continue, un fel de convulsii, dar ochii nu apărură.

— E adevărat ce spune dînsa ? E adevărat ? m-am aplecat din nou peste trupul mic, pierdut parcă în așternut.

Fata tăcea.

— Sigur că e adevărat, domnu ' doctor. Ce interes am eu să vă mint ? E fata mea, nu-i așa ? Întîi și-ntîi că uite așa tace și acasă de-o vreme. Eu îi spun una, alta, o încurajez, să rabde, dacă soarta și legea ne-au dat năpasta, și ea tace și nimeni nu știe ce gîndește, numai ce te trezești, ca acum, că face o prostie, că așa-s copiii ăștia de azi, domnu doctor...

Femeia se ridică de pe scaun și alungă cu palma, grijulie, o muscă ce da tîrcoale chipului încremenit al fetei. Apoi continuă : Acum, de trei zile, și-a vrut cumpăra niște cismulițe. Adunase ban cu ban din vară, dar eu i-am spus că-i greu cu omul nostru, să fie supusă, să-l ierte, și, cînd caut ieri banii, banii nicăieri. Seara, am văzut-o albă și speriată. Sta în poartă cu un băiat care venea de-o conducea de-o vreme acasă. Apoi a apărut bătrînul și, cînd a văzut-o, a început s-o înjure. Era pe trei cărări, dar o înjura și o lovea peste gură. Băiatul a luat-o la fugă. Noaptea, l-am vegheat amîndouă pe ăl bătrîn din pat care se zbătea și gemea prin somn. Îmi era milă și de el și nu-l puteam părăsi. A doua zi, de dimineață, cînd mă trezesc, cum ațipisem în scaun, o strig pe fată, că se făcuse ziuă, să plece la servici. Ea nu-mi răspunde. Mă ridic și intru în bucătărie. Ea era acolo, căzută pe jos...

În micul salon se aude un scîncet înfundat. Un sunet venind dintr-un adînc parcă neomenesc. Apoi un țipăt strident și clar, al celei din pat, rapid ascuns însă de perna în care ea își înfundase obrazul. Fata plîngea acum într-un fel copilăresc, scuturată toată. Plîngea fără a se mai rușina, descoperindu-și durerea în întregime, ca într-o izbăvire. Bătrîna se ridică repede și nițel speriată. Se așeză pe patul fetei și începu s-o lovească încetinel și încurajator cu palma pe spatele slăbuț și scuturat de spasmele plînsului neîntrerupt. Cînd am privit spre chipul bătrînei am văzut lacrimi mari picurînd peste pielea uscată, lacrimi pe care ea și le ștergea însă repede, ca și cum ar fi fost supărată de slăbiciunea ce o lovea, cu degetele celeilalte mîini.

O fetițo, fetițo ! îmi spuneam înaintînd spre ieșire.

Ce mai stai, fetițo ? De ce nu pleci departe, departe, fetițo ? Haide, prinde puteri și pleacă singură și departe, părăsește totul, fetițo !

Pe coridor, afară, medicul mă întrebă :

— Ei, tot o nebunie din dragoste ?

— Da, din dragoste, doctore. Nimic nou...

ION ARIEȘANU

MARII ANONIMI

Reportaj — anchetă „ORIZONT“

Cu siguranță că linia de demarcație dintre arta amatorilor și cea a profesioniștilor e doar o trăsătură convențională, un reper subiectiv, ori pur și simplu cu nuanță administrativă, din moment ce arta autentică e una singură : cea pe gustul marelui public. Și, nu de puține ori, amatorii au atins culmi demne de invidiat de oricare artist profesionist. Element peren, mișcarea artistică de amatori e un fenomen de masă, ce consfințește geniul unui popor, care triumfă prin cintec și dans, prin migală și luptă. Artistul amator, acest mare anonim, dobindește valoare de simbol abia cind il integrăm masei din care face parte. generatoarea unui peisaj spiritual distinct in contextul națiunilor civilizate. Căci nu imi explic altfel marele respect și stimă de care se bucură pe meridianele lumii arta amatorilor României socialiste. Echipe de dansuri, soliști vocali și instrumentiști, coruri, formații de teatru, artiști plastici, ansambluri folclorice etc., — mărturii ale viabilității unui popor inzestrat.

Unele forme ale mișcării artistice de masă, cum ar fi brigada artistică de agitație, vin direct in sprijinul muncii. Aproape zece mii de brigăzi de la orașe și sate au devenit tribune vii ale politicii partidului nostru. Zeci de mii de tineri și virstnici iși dăruiesc talentul cu pasiune și dragoste idealului comun de intronare a unui climat de muncă și echitate socială.

Urmăresc de ani de zile munca plină de entuziasm a artiștilor amatori. Acești mari anonimi fac totul din plăcere, cu tot sufletul, fără să rivnească lauri și orgolii nemăsurate. Ei, ca un mecanism perfect, duc mai departe ceea ce e nealterabil intr-un popor : harul artei simple și pe-nțelesul tuturor.

Artiștii amatori, formațiile artistice din județul Timiş au ţinut mereu ridicat nivelul artistic al spectacolelor, unele formații făcindu-se cunoscute dincolo de limitele județului. Mă gindesc la corul „Ion Vidu“, din Lugoj, la corurile țărănești, dintre care aș aminti pe cel din Chizătău, la Teatrul popular din Lugoj, la Ansamblul folcloric „Timișul“, al Casei de cultură din Timișoara, la sutele de formații de dansuri, brigăzi artistice, la tinerii creatori populari — o masă, o forță fără de care arta noastră profesionistă n-ar fi posibilă.

Am văzut seri de-a rindul muncindu-se cu mult folos in cluburile timișorene C.F.R., Tehnolemn, C.I.L.T., Industria linii, Bumbacul, Banatul, la Casele de cultură din Timișoara, Sinnicolaul Mare și Lugoj, la Nădrag și Deta, la Jimbolia și Buziaș, la căminele culturale din localitățile județului nostru și mi-am zis că despre acești oameni se știe prea puțin. Ei consumă mii de ore pentru desăvirșirea lor, și poate a noastră a tuturor, fără să aibă alt stimulent decit „mulțamul“ nostru, aplauzele noastre sincere.

Acești mari anonimi !

Ei merită prețuirea și stima noastră. Lor, muncii lor, le dedicăm aceste pagini, in speranța că-i vom revedea din ce in ce mai des pe scene, la locul de muncă, in expoziții și cenacluri, participind cu aceeași dăruire la acțiunea noastră comună — acțiune majoră — de inflorire a societății noastre.

LA CENTRUL DE INDRUMARE A CREAȚIEI POPULARE ȘI A MIȘCĂRII ARTISTICE DE MASĂ AL JUD. TIMIȘ

Opiniile metodiștilor

Ladislau Csismarik

La sărbătoarea cintului coral de anul trecut, la Timişoara şi-au dat intilnire 45 de coruri. Cantitativ putem fi mulţumiţi. Calitativ insă mai sint multe de făcut, din punctul de vedere al interpretării cit şi al repertoriului.

S-au difuzat cele mai noi piese ale literaturii corale contemporane, s-au ţinut instructaje cu dirijorii şi rezultatele n-au intîrziat. Corul din Sinteşti participă la festivalul coral interjudeţean „Craiul munţilor“ de la Deva. Multe formaţii corale din judeţ participă la festivalul coral interjudeţean „Ion Vidu“ (din doi în doi ani). Au obtinut trofee la acest festival corul „Ion Vidu“ corul căminelor cultural din Gătaia, Sinteşti, Lenauheim, corul Schubert, al cooperativei Igiena şi corul mixt al clubului C.F.R. De asemenea, corul de cameră al sindicatelor invăţămint a obţinut trofeul „G Dima“ la festivalul de la Braşov. Toate cele trei coruri care au pornit în concursul „Cîntare patriei“ au ajuns pînă in etapa a III-a, urmînd ca pentru etapa finală să se pregătească corul „Vidu“ şi cel din Chizătău.

Formaţiile corale, avind în vedere numărul mare de oameni pe care-l solicită, se menţin şi se alcătuiesc destul de dificil. Dar dacă totuşi mobilizarea e bună înseamnă că dragostea pentru cintul coral e foarte mare, mai ales in judeţul nostru.

Intre 15 septembrie — 23 decembrie va avea loc ediţia a IV-a a corurilor de amatori din judeţul Timiş, judeţ in care tradiţia corală ne obligă.

Casian Vulpe

Repertoriul, factor esenţial al succesului dobîndit de echipele de teatru pentru amatori, în ultimul timp a fost îmbunătăţit, e mai bine orientat. Instructorii şi interpreţii au ajuns la concluzia că au mai mare succes dacă joacă piese de actualitate. Am reuşit să activizăm formaţiile de teatru amator. Mare parte din echipe însă sînt deficitare la concepţia regizorală şi interpretare.

In repertoriul unor formaţii ca cele din Tormac, Jebel, Buziaş, Visag, Tomeşti figurează piese ca : „Soarele a răsărit la miezul nopţii“ de V. Birlădeanu, „Gara mică“ şi „Porumb crud“ de Dan Tărchilă, „Opt drapele albastre“ de I. Hristea — piese inspirate din lupta poporului român pentru libertate naţională şi socială. Alte formaţii au pregătit piese cu aspecte din activitatea oamenilor muncii pentru edificarea noii societăţi : „Vinovatul“, „Fiul satului“ de Ion Băieşu, „Jocul cu focul“ de O. Măgureanu în localităţile Topolovăţul Mare, Traian Vuia, Pişchia, Obad etc.

O observoţie autocritică : în prea mică măsură folosim actorii de la teatrele timişorene ; nu neaparat ca instructori, ci în sensul împărtăşirii experienţei lor.

Consfătuirile cu reprezentanţii teatrului amator din localităţile judeţului au fost prea puţine în ultimul timp.

Emilian Dumitru

maestru coregraf

In mişcarea coregrafică a judeţului Timiş se remarcă cu evidenţă in ultimul timp o orientare spre folclorul coregrafic existent in vatra aşezării umane respective, fie că aceste dansuri se mai joacă şi astăzi la petrecerile ţărăneşti, fie că ele au trecut în repertoriul pasiv al acestora, şi, in acest caz, iniţiativa instructorilor de a păstra in timp, prin valorificarea scenică, aceste valori, este cu atît mai meritorie.

Pînă nu demult, instructorii se temeau de o anumită lipsă de spectaculozitate a unora dintre dansurile locale, pe care nu le abordau. In ultima vreme, insă, ei au înţeles că sint chemaţi să privească ştiinţific cercetarea şi valorificarea folclorului. Bunăoară, dansatorii din Seceani au reuşit să repună în valoare unul dintre dansurile care tinde (din mai multe cauze, dar cea mai importantă e aceea a dificultăţii invăţării lui de către generaţiile mai tinere) spre dispariţie : sorocul bănăţean.

Formaţia de dansuri a ansamblului „Timişul“.

Colectivul de dansuri din satul Băteşti, comuna Făget, reuşeşte prin tenacitatea care il caracterizează, să păstreze, dar şi să transmită tineretului dansuri bătrîneşti de o valoare inestimabilă, din zona atît de interesantă a ţinutului pădurenesc, dansuri cu care a participat recent la Festivalul folcloric de pe litoral.

Nu pot să vorbesc despre bunul mers al mişcării coregrafice de amatori fără să nu amintesc ciţiva interpreţi şi instructori care şi-au făcut un ideal din a promova scenic valorile culturii populare locale : Ioan Neagu şi Ioan Mircea din Seceani, Vasile Braşovan din Făget, fraţii Frătuţescu din Brănesti.

La nivelul Centrului nostru de indrumare, ne-am propus să organizăm in toamna acestui an două festivaluri judeţene, cu participarea formaţiilor care promovează dansuri ieşite din circuitul activ : căluşerul bănăţean şi sorocul. Primul festival se va desfăşura la Făget, iar al doilea la Seceani, cu ocazia sărbătoririi a 25 de ani de activitate a formatiei de sorocari din localitate.

Iosif Costinaş

În cadrul Centrului de îndrumare eu mă ocup de cenacluri, cinecluburi, cercuri foto şi folclor literar. Cele mai bune rezultate le-au dat cinecluburile, care in judeţul nostru sînt in număr de 7. Aici la Timişoara a existat o emulaţie de durată. Rezultatele : premii la festivaluri naţionale şi internaţionale Se vorbeşte despre o şcoală de film de amatori la Timişoara. Dar e dificil a se coordona activitatea cinecluburilor. Din luna noiembrie vom înfiinţa un cenaclu judeţean de film (primul din ţară). În obiectiv — creaţia propriu-zisă şi probleme de metodică, de orientare. Între 25 septembrie şi 4 octombrie va avea loc la Timişoara prima Tabără interjudeţeană a cineaştilor amatori. La cinecluburile noastre (C.F.R., Casa de cultură din Sinnicolaul Mare, Cineclubul studenţesc, Liceul de construcţii — ca să amintesc doar cîteva) se munceşte cu multă pasiune. Nu acelaşi lucru se poate spune despre cenaclurile literare. Aici lucrurile merg prost, trebuie să recunosc, şi asta din două motive : din cauză că nu le-am dat nici noi destulă atenţie, dar nici conducătorii acestor cenacluri nu au solicitat sprijin. Cu o activitate mai consistentă s-au dovedit a fi cenaclurile din Lugoj, Sinnicolaul Mare şi parţial Ridendo. În perspectivă — un cenaclu judeţean cu intilniri lunare, la care vor fi invitaţi să participe unii membri ai cenaclurilor din judeţ. Cercurile foto au o activitate slabă din cauza insuficienţei bazei materiale. Multor forme de activitate ale noastre le lipseşte stimulentul.

Horst Helfrich

După trecerea in revistă a brigăzilor artistice de anul trecut, unele brigăzi au stagnat, dar altele, cum ar fi cele de la Ghizela, Traian Vuia, Casa de cultură din Lugoj, Săcălaz, Casa de cultură din Sinnicolaul Mare, au dus o activitate intensă, schimbîndu-şi programul la timpul oportun. Brigada ar trebui să fie un fel de gazetă de perete în scenă, însă o mare parte din instructori nu înţeleg acest lucru şi cer mereu texte de la Centru, sau de la unii aşa-zişi specialişti.

În judeţul Timiş, la căminele culturale şi la Casele de cultură activează peste o sută de brigăzi, dar numărul lor e intr-o continuă schimbare. Poate ar fi bine să-i amintim şi pe cei mai inimoşi instructori : Olimpia Negruţ, profesoară din Ghizela, profesoara Maria Cica din Belinţ, muncitorul Jacob Lehman din Bencecul de sus, Papp Alexandru din Dumbrava şi Tiberiu Ianovici din Sînnicolaul Mare. Ei sînt şi instructori, şi textieri, oameni care cunosc viaţa localităţii de unde sînt de naştere şi spun lucrurilor pe nume.

Brigada e un gen artistic foarte mult discutat. Ea va deveni mai eficientă numai dacă va fi variată, dacă va îmbina armonios cit mai multe arte. E necesar un echilibru între formă şi conţinut.

Aurel Gh. Ardeleanu

Fenomenul plastic la ora actuală dobîndeşte un caracter de masă. In municipiul Timişoara am reuşit să avem o mişcare plastică de amatori fără precedent. Există manifestări nu numai ocazionale, ci, de acum tradiţionale. Avem salonul anual de artă plastică al amatorilor. La ultimul salon au expus aproape 100 de artişti (peste 300 de lucrări). Aceste manifestări nu au un rol competitiv, ci stimulator. Funcţionează şi un cenaclu al artiştilor plastici amatori (la Casa de cultură a municipiului Timişoara). Aici se discută probleme teoretice şi de tehnică a artelor plastice.

Un grup de artişti plastici de factură naivă au participat cu o expoziţie colectivă la Vulpera (Elveţia) — C .Mugur, G. Doja, Ioan Sekesi, Aurelia şi Ion Dragomir şi C. Balaş.

Creaţia populară din judeţul nostru cunoaşte de asemenea o frumoasă dezvoltare. Numele unor creatoare populare ca Iulia Folea Troceanu (Buziaş), Mioc Alexandrina şi Silvia Ciucure (Ohaba-Forgaci) Jebeleanu Maria, (Jebel) au devenit notorii.

Munca cu artiştii amatori cunoaşte bune rezultate atunci cînd se găsesc forme inedite, care să ofere acestora satisfacţii estetice.

Țara

Țară,
Patimă înaltă de vară !

Numai în tine descintă strugurii,
Îndrăgostite, fecioarele,
Numai în tine sint limpezi bărbații
Ca griul și soarele...

Sintem torente de cintec curgind
La porțile dorului mare,
Cu toate iubirile simple,
Cu toate desăvirșirile clare.

IGNEA LOGA

membru al Cenaclului literar al Consiliului județean al Sindicatelor, Timiș

Corul căminului cultural din Sintești

Incandescență

Noi sintem sculptorii zilei de miine...
Și pictori ai zilei de miine sintem ;
Cu inima noastră, metalul fierbinte
Devine un tot spre țelul suprem.

Sintem frați cu pămîntul, modelindu-l
în forme
Și sorbim din el uriașe puteri ;
Pentru noi turnăm azi fonta, oțelul
Și devenim mai puternici ca ieri.

Poezia noastră e fonta topită
Și bronzul pe care-l sculptăm.
E grea meserie, dar mult îndrăgită,
Căci suflet din suflet noi dăm !

WILHELM WEISS

muncitor la U.M.T.

Faceți cunoștință cu...

NICOLAE ROUĂ

Actor la Teatrul Popular din Lugoj. 51 de ani. Joacă teatru de peste 30 de ani, interpretind o gamă variată de roluri cu mare priză la public.

„Am obținut mai multe distincții : Medalia de aur și premiul I la unele bienale de teatru, premii de interpretare. Roluri îndrăgite de mine : Vendrino (Broadway Melody), Pantalone (Slugă la doi stăpini), Vulpașin (Domnișoara Nastasia), Marcu Fuiorescu (Mi se pare romantic), Grigore Bucșan (Ultima oră) și altele.

Uneori teatrele populare prezintă spectacole la un nivel mai ridicat chiar și decit unele teatre profesioniste, atunci cind au un regizor ca Dan Radu Ionescu".

Un actor cu largi posibilități de interpretare, pe care-l recomandăm cu căldură oricărui regizor de film.

RODICA PATRAȘ

La 17 ani ai săi, membră intr-una din cele mai bune brigăzi artistice de agitație din Timișoara. Recent a obținut un premiu de interpretare. Bună recitatoare, voce plăcută lucrătoare fruntașă la C.I.L.T.

„Întîmplător am ajuns la brigadă, dar nu am avut niciodată motive să regret acest lucru. Colectivul nostru artistic e foarte unit. S-a creat o adevărată prietenie intre noi, fetele. Din toamnă imi va fi mai greu să particip la brigadă, pentru că invăț la seral. Deja mi s-a pus alternativa să aleg intre brigadă și școală, dar eu voi face tot posibilul să nu renunț la nici una".

Părul lung, ochi căprui, îndrăgostită de scenă, de arta care îndreaptă moravuri nesănătoase.

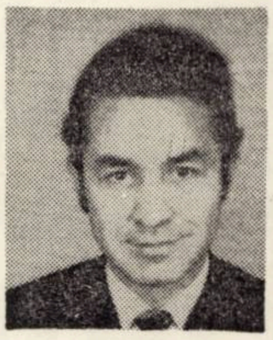

EMIL ȘAIN

Un adevărat recordmen al scenei amatoare, pe care o slujește de aproape 20 de ani. În prezent, metodist la Consiliul județean al sindicatelor Timiș. Instructor, autor de texte satirice și montaje literare, colaborator la presa de partid, la radio și televiziune, animator neobosit al vieții artistice din intreprinderile timișorene. Numărul spectacolelor alcătuite de el, destinate uzinei sau scenei, a trecut cu mult peste 1 000.

„Consider brigada artistică un gen viu, un instrument al politicii partidului de influențare a conștiinței socialiste și numai cine nu e convins de aceasta pune sub semnul intrebării utilitatea acestui gen artistic. Cunosc bine tinerii muncitori și pot spune că, prin brigadă, ei au ajutat nu numai la indreptarea altora, ci s-au transformat și ei inșiși. Iar numărul lor e de ordinul miilor. Puțini știu cit suflet se pune, cite emoții se adună, in pieptul artiștilor amatori (care opt ore minuiesc unelte de muncă) cu prilejul marilor intreceri ale lor, adică an de an..."

ALEXANDRINA BABII

Pe vicepreședinta Cooperativei „Igiena" am cunoscut-o, cum s-ar zice, intre două semnături, rezolvind in același timp treburi curente și impărtășind din activitatea ei obștească. Alexandrina Babii este de 25 de ani membră a corului acestei instituții. O femeie in care modestia și rigoarea muncii se imbină armonios, intregind un portret de excepție.

„De 25 de ani de cind activez pe linie culturală am înțeles un lucru esențial, că a fi artist amator e și o problemă de conștiință. Îmi place foarte mult corul „Vidu" din Lugoj. Și nu pot să cred că poate fi intrecut de cineva. După atiția ani de activitate, nostalgia inceputului e iminentă. Am adunat toate fotografiile reprezentind corul cooperativei și le-am expus la club. Vrem să innoim efectivul corului nostru de 84 de persoane, cor cu o activitate permanentă și care a participat la toate concursurile. Am o fetiță, Dorina, elevă la Liceul nr. 6 in clasa a XI-a. Și ea e coristă și activează in formațiile artistice incă din clasa I".

IONEL MARIAN

Lumea il știe drept cel mai comic artist amator din oraș. Ionel Marian, insă, in cei 19 ani de activitate cultural-artistică pe care i-a implinit recent, a fost pe rind dansator, recitator, actor, membru al brigăzii artistice de agitație.

„De 19 ani, particip săptămină de săptămină la repetiții și spectacole și, rețineți, am lucrat mereu in două schimburi. Munca noastră artistică are ceva de Sisif. Dar nu m-am descurajat niciodată, pentru că mi-a plăcut această muncă și pentru că mă bucur cind văd că le place și oamenilor. Mi-a fost foarte greu să aleg intre dansuri și teatru. Pină la urmă am ales... brigada".

Ionel Marian a obținut mai multe diplome și premii in activitatea sa, cu care se mindrește. Un bărbat care la cei aproape 40 de ani ai săi, rămine uluitor de tinăr și pe scenă și ca lucrător la Fabrica de incălțăminte „Banatul" din Timișoara.

TRANDAFIR TOGERESCU

Director al Clubului Fabricii de sticlă din Tomești, 44 ani, de 15 ani animator al vieții cultural-artistice din localitate.

„Noi sintem mai la munte. Pină in 1971 nu am avut șosea asfaltată. Formațiile profesioniste ajungeau cu greu la noi. Locul lor a fost suplinit cu succes de echipele artistice ale amatorilor din Tomești (formatii de muzică ușoară, teatru, dansuri populare, brigadă). Am făcut deplasări și in județele invecinate. Am fost invitați să dăm spectacole in județul Hunedoara, (la Dobra, Mihăești, Lăsău), la Fabricile de sticlă din Turda și Avrig". Un om devotat artiștilor amatori, cunoscut in pauza unui spectacol cimpenesc.

BREVIAR

■ CIFRE. 13.122 artiști amatori români, germani, maghiari, sirbi și de alte naționalități în județul Timiș. 109 coruri și grupuri vocale, 160 formații de muzică populară și ușoară, 221 echipe de dansuri populare, 202 echipe de teatru, 155 brigăzi artistice.

■ FORMAȚII ARTISTICE FRUNTAȘE din județul Timiș : Corul „Ion Vidu" din Lugoj, și corul căminului cultural din Chizătău — clasificate pentru etapa a IV-a a concursului coral interjudețean „Cintare patriei". Ansamblul folcloric „Timișul" al Casei de cultură a municipiului Timișoara. Formații artistice de excepție !

■ BRIGĂZILE REUNITE din municipiul Timișoara pregătesc un spectacol destinat emisiunii TV „Tinerii despre ei inșiși". Numele acestor inimoși interpreți : Ionel Marian, Viorica Epure, Viorica Danciu, Oana Ștefan, Iovanca Tomi, Eugen Tomescu, Elena Drăghici, Elena Üveges, Rodica și Mărioara Fiț, Magdalena Colțan, Rodica Sima, Laura Paraschiv, Anamaria Iania, Paraschiva Popa, Aurica Cristea, Maria Bogdan, Gheorghița Pătruțescu, Minodora Handaric, Rodica Simon, Maria Petruț, Maria Chiparcă, Doina Ghibaur, Elisabeta Tat, Zlatița Stanoiev, Victoria Bodea, Silvia Stoian și Alexandru Ștefi.

■ REPETIȚIE CU CINCI BIJUTIERE, membre ale brigăzii artistice de agitație a Cooperativei „Dinamo" din Timișoara. Numele lor : Marieta Malița, Carmen Stanciu, Cristina Popa, Rodica Pantea și Adriana Vasiu. Toate în jurul vîrstei de 17 ani. Repetă programul intitulat „Nu mai merge cum mergea".

■ U.M.T., întreprindere cu un mare număr de salariați, nu are o brigadă artistică de agitație. Așteptăm...

Un climat de exigență sporită

În aceste pagini nu am putut cuprinde decit citeva ipostaze ale vastei panorame a mișcării artistice de amatori din județul Timiș.

Desigur, metodiștii Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Timiș au merite incontestabile, dacă ne gindim la rezultatele obținute în munca cu amatorii, dar trebuie să subliniem și faptul că la această instituție se manifestă și fenomenul rutinei, lucru mărturisit intr-un fel sau altul chiar și de cei ce și-au exprimat opiniile de mai sus. Cu referate și sedentarism nu vom putea da mișcării artistice de masă vigoare și durabilitate. De asemenea, grija (uneori exclusivă) pentru formațiile fruntașe, ne amintește obiceiul unor dascăli, care își meditau numai elevii ce se pregăteau pentru Olimpiada de matematică.

Cercurile artistice, cenaclurile, cinecluburile, trebuie să antreneze un număr mai mare de oameni, iar stimulentul să fie propria lor dăruire, propria lor activitate creatoare.

O activitate mai susținută, mai concretă o dovedesc formațiile sindicale, ancorate mai direct pe problemele producției și educației socialiste. Trebuie spus însă și aici, că, la multe cluburi muncitorești, scenele folosesc mai mult pentru instalarea zgomotoaselor orchestre de dans, că unele texte de brigadă sint departe de orice exigențe estetice, că directorii de club și unii factori de răspundere din conducerea intreprinderilor nu manifestă suficientă solicitudine față de mișcarea artistică de masă.

Într-un climat de exigență sporită în toate ramurile de activitate, nu ne putem declara intrutotul mulțumiți de felul in care se muncește cu artiștii amatori. E necesară o activitate permanentă și nu in salturi, in preajma concursurilor.

Să nu uităm nici o clipă că mișcarea artistică de masă e tezaurul nostru spiritual, de neinlocuit.

Reportaj-anchetă de
ION VELICAN

„Intregul învăţămînt trebuie să pregătească tineretul pentru producţie, pentru muncă. Şi tînărul din liceu şi cel din universitate trebuie să fie în stare să execute o muncă concretă în societatea socialistă. Fiecare trebuie să înţeleagă că nu se pregăteşte să devină funcţionar, ci pentru a contribui la sporirea avuţiei naţionale. Consider că trebuie să înscriem ca principiu de bază în Hotărîrea Comitetului Central şi în lege, că învăţămîntul trebuie să pregătescă omul pentru muncă şi viaţă. Aceasta este sarcina fundamentală a unui învăţămînt cu adevărat serios, capabil să pregătească poporul pentru construcţia societăţii socialiste şi comuniste'.

(Din cuvîntarea tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU, la Plenara C.C. al P.C.R. din 18–19 iunie 1973, cu privire la dezvoltarea şi perfecţionarea învăţămîntului în Republica Socialistă România).

Angajamentul primilor dascăli

Sala de festivităţi a Clubului C.F.R. s-a dovedit neincăpătoare. Învăţători şi educatori, în majoritate femei, au participat la Consfătuirea cadrelor didactice din municipiul şi judeţul Timiş, acum „în prag de an şcolar", cu sentimentul că saltul pe care întregul nostru învăţămînt este chemat să-l facă e pe deplin problema de viaţă a fiecăruia.

Copiii socialismului românesc aşteaptă cu suflete curate şi pornesc cu încredere pe drumul culturii. Buchetele de flori din miinile uniformelor de-o şchioapă sînt promisiunile cele mai convingătoare şi mai patetice şi ele se adresează direct învăţătorilor, educatorilor. Gîndurile de-o clipă şi încă neprecizatele lor visuri, ocrotite, s-au materializat în măsuri, preconizate de acei care străjuiesc copilăria cu constanţă, dragoste şi previziune.

Hotărîrile Plenarei C.C. al P.C.R. din iunie, cu privire la dezvoltarea şi perfecţionarea învăţămîntului în Republica Socialistă România, vin să răspundă nevoilor unei societăţi în tumultoasă înaintare, unei naţiuni conştiente de progresele, dar şi de necesităţile sale.

Generalizarea învăţămîntului preşcolar, cuprinderea în grădiniţe, în timp util, a copiilor înaintea contactului cu şcoala, îmbunătăţirea relaţiei educator (învăţător) – copil şi a modernizării metodelor de studiu şi educaţionale, exigenţa crescută în privinţa cantităţii şi calităţii timpului afectat de cadrul didactic fiecăruia dintre elevii săi, iată doar cîteva dintre ideile ce se impun ca subiecte de meditaţie şi acţiune într-o primă etapă.

În referatul prezentat de Inspectoratul şcolar judeţean s-au reliefat sarcinile ce revin primilor dascăli ai copiilor noştri, pentru ca măsurile preconizate de conducerea superioară de partid şi de stat să devină realitate vie. Exemplul grădiniţelor şi şcolilor citate s-a dorit experienţă împărtăşită, cîştigată. Chiar şi atunci cînd a fost vorba despre nerealizări. Din înfrîngeri se pot trage tot atîtea învăţăminte cît din victorii. Important este ca fiecare pas să ducă undeva spre mîine... Această încredere ne-a fost inspirată ascultînd cuvîntul celor care au urcat la tribuna conferinţei pentru a-şi manifesta dorinţa de a contribui la formarea micilor cetăţeni pentru o viaţă modernă, într-un stat al egalităţii şi libertăţii. Experienţa lor, mai proaspătă, mai îndelungată i-a învăţat că totul se rezumă, atît de convingător argumentat de una dintre participante, la existenţa pasiunii, dăruirii, devotamentului. Într-adevăr, doar în prezenţa acestora se poate vorbi despre educatori, învăţători, cadre didactice. Hotărîrile Plenarei din iunie sînt în acest sens expresia încrederii pe care întregul nostru popor o acordă şcolii.

Am aflat că dezvoltarea şi perfecţionarea este, în ultimă instanţă, o problemă de conştiinţă. că un învăţămînt de tip modern nu se poate fonda decît pe structuri capabile de autoperfecţionare, că ridicarea competenţei cadrului didactic nu trebuie să rămînă enunţul unei exigenţe, în fine, că perfecţionarea învăţămîntului la toate nivelele, în ultimă instanţă valoarea în sine şi socială a cetăţenilor formaţi în urma procesului propus de şcoală, depinde în nebănuit de mare măsură de nivelul la care se încheagă şi se ordonează primele noţiuni despre realitatea înconjurătoare.

Am înţeles, odată în plus, că indicaţiile tovarăşului Nicolae Ceauşescu, referitoare la asigurarea unor şanse egale de perfecţionare, a tinerilor din rîndul naţionalităţilor conlocuitoare, sînt condiţii esenţiale pentru apropierea lor de năzuinţele întregului nostru popor.

Studierea temeinică a limbii române de fiecare cetăţean al ţării, este un act de cultură, de înaltă moralitate socialistă, de etică, un act de angajare politică. Un învăţămînt fără pierderi şcolare presupune un efort constant, în grădiniţe şi şcoli, de cunoaştere a particularităţilor neuro-psihice şi familiale ale fiecărui copil, un supliment de atenţie şi înţelegere, un plus de muncă, de perseverenţă şi speranţe, al celui căruia prin profesie i-au fost încredinţaţi spre creştere oameni.

Dezvoltarea gîndirii independente, a interesului pentru studiu, o legătură adevărată cu lumea, o educaţie fondată pe convingere în sensul ataşamentului faţă de toate nivelele vieţii noastre româneşti, ei bine, acestea toate cer un climat de încredere reciprocă. În balanţa reciprocităţii, cadrul didactic trebuie să vină cu toată priceperea sa, răspunzînd nu unor sarcini trasate, ci unei nevoi interioare de mîndrie, de probitate, de demnitate, de competenţă.. şi enumerarea ar putea continua pînă la închegarea portretului moral al educatorului de tip modern.

Am urmărit lucrările Consfătuirii cu dorinţa de a vedea jocurile, privirile, rîsul micilor preşcolari ori şcolari ca pe nişte fapte ţîşnind din păienjenişul de măsuri, propuneri, contrapropuneri, experienţe, păreri emise aici. Am reţinut apelul adresat în egală măsură celor prezenţi în sală şi forurilor ce le coordonează activitatea, de a veghea la întreţinerea climatului optim de exigenţă şi interes, semnul sub care zilele acestei toamne deschid porţile şcolilor. Ascultînd, vedeam parcă copiii mici şi mari ai ţării deopotrivă cu educatorii, învăţătorii şi profesorii lor păşind emoţionaţi pe dalele cu rezonanţă ale unui drum la capătul căruia, unii, le vor spune altora „mulţumesc" şi acest cuvînt va însemna că probele de zbor au decurs bine şi puii au tot ce le trebuie ca să poată păşi siguri mai departe. Începutul de viaţă, străjuit de cei care sînt primii dascăli ai puilor noştri, cere atenţie, merită atenţie, va fi privit cu atenţie, ne asigură fiecare nouă intervenţie în lucrările Consfătuirii. De zeci şi zeci de ori auzim rostindu-se: „Ne angajăm..."

ANTOANETA C. IORDACHE

În cadrul dezbaterilor organizate de Inspectoratul şcolar judeţean în perioada de pregătire a noului an şcolar, în zilele de 10–11 septembrie a.c. s-au desfăşurat, pe centre, consfătuiri ale cadrelor didactice din liceele, şcolile profesionale, generale şi grădiniţele din judeţ.

La consfătuiri au luat parte membri ai Biroului Comitetului judeţean de partid, reprezentanţi ai Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului, ai Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice. La Timişoara au avut loc consfătuiri ale profesorilor care predau ştiinţele sociale, educaţia fizică, obiecte cu profil umanist, discipline exacte, ca şi consfătuiri ale învăţătorilor, educatoarelor şi maiştrilor-instructori care predau practica tehnico-productivă. La Liceul agricol din Ciacova s-au întrunit profesorii de agricultură şi biologie. Consfătuiri asemănătoare s-au desfăşurat concomitent la Lugoj, Sînnicolaul Mare şi Deta.

În zilele de 10 şi 11 septembrie a.c., în cadrul dezbaterilor organizate de Inspectoratul şcolar judeţean Timiş în perioada de pregătire a noului an şcolar, la Cabinetul de partid Timişoara, a avut loc Consfătuirea cadrelor didactice de ştiinţe sociale din licee, şcoli profesionale şi şcoli generale.

În referatul Inspectoratului şcolar Timiş, în discuţiile care au urmat şi în concluziile Consfătuirii s-a analizat cu spirit de răspundere şi la obiect, modul în care s-a realizat în anul şcolar 1972–1973 predarea ştiinţelor sociale în licee, şcoli generale şi profesionale din judeţ, stabilindu-se principalele linii de perspectivă cu privire la dezvoltarea şi îmbunătăţirea învăţămîntului în general, a predării ştiinţelor sociale în şcoli în special, în lumina Plenarei C.C. al P.C.R. din 18–19 iunie a.c.

Liceul de chimie din Timişoara. – Obiectiv care va fi dat în folosinţă cu prilejul deschiderii noului an şcolar.

Se deschid porţile şcolii

Ne aflăm în pragul unui nou an şcolar, an care marchează un important pas pe drumul ascendent al învăţămîntului de toate gradele din România. Aşteptat cu un deosebit interes de cei peste 100.000 de elevi din judeţ, cuprinşi în diferite forme de învăţămînt, deschiderea noului an şcolar a concentrat preocupările tuturor factorilor responsabili pentru asigurarea unei bune desfăşurări a activităţii şcolare, şi în primul rînd asigurarea unei baze materiale substanţial îmbunătăţite.

Cu acest prilej în judeţul Timiş vor fi date în folosinţă cca. 150 de săli de clasă noi, fie în cadrul unor unităţi existente, fie în cadrul unor complexe şcolare noi, cum ar fi: Liceul de chimie, Grupul şcolar UCECOM, Liceul pentru industria alimentară, Liceul de îmbunătăţiri funciare, Şcoala generală din Piaţa N. Bălcescu ş.a. Totodată, pentru asigurarea unor condiţii mai bune de învăţămînt elevilor, numărul locurilor din internate şi cantine va spori, începînd cu această toamnă, cu peste 2.000.

O atenţie deosebită a fost acordată îmbinării învăţămîntului cu producţia. În acest sens, cu sprijinul statului, al unor întreprinderi şi al unor unităţi economice socialiste din judeţ, au fost amenajate şi dotate peste 400 de ateliere şcolare. Concomitent a fost diversificată reţeaua liceelor de specialitate, pentru a oferi un cadru mult mai larg de cuprindere a elevilor absolvenţi ai şcolilor generale, care să se pregătească în acest mod pentru producţie.

Pe baza Hotărîrii C.C. al P.C.R. din 18–19 iunie a.c., privind dezvoltarea şi perfecţionarea învăţămîntului, au fost luate măsuri pentru ca noul an şcolar să debuteze în cele mai bune condiţii. Astfel, avînd în vedere planul de perspectivă, privitor la cuprinderea integrală a copiilor în învăţămîntul preşcolar, pînă în anul 1980–1981, judeţul nostru se prezintă la deschiderea noului an şcolar cu o cuprindere de 59% a copiilor, existînd posibilităţi ca în anul şcolar 1973–1974 să se ajungă pînă la 73%.

Importante măsuri au fost luate pentru generalizarea învăţămîntului de 10 ani, pentru perfecţionarea continuă a metodelor de învăţămînt de toate gradele. În acest sens, s-a mărit numărul laboratoarelor şi al cabinetelor şcolare, se preconizează organizarea unor semiinternate, în care se vor intensifica meditaţiile şi consultaţiile.

Aşa după cum prevedea şi Hotărîrea Plenarei din iunie, în ansamblul de măsuri aduse pentru îmbunătăţirea procesului de învăţămînt, se înscriu şi acelea privind îmbunătăţirea învăţămîntului în limbile naţionalităţilor conlocuitoare.

Pentru realizarea dezideratelor majore ale şcolii româneşti, un important rol revine perfecţionării cadrelor didactice, îmbunătăţirii şi creşterii rolului conducător al organizaţiilor de partid. Este demn de remarcat, în acest sens, că peste 50% din numărul total al cadrelor didactice din judeţ sînt comunişti, cu rol activ în promovarea unei atitudini înaintate.

Hotărîte să aplice în totalitate, măsurile elaborate de Plenara din 18–19 iunie a C.C. al P.C.R. privind dezvoltarea şi perfecţionarea învăţămîntului în România, cadrele didactice din judeţul Timiş întrunite în cadrul Consfătuirilor judeţene au dezbătut cu un înalt spirit de răspundere măsurile concrete care se impun pentru ca noul an de învăţămînt să debuteze sub cele mai bune auspicii.

PAUL BANCIU

RECORDING

■ ULTIMUL DISC AL FORMAȚIEI „PHOENIX“ se înscrie, fără îndoială, în linia succeselor ELECTRECORDULUI, prin puritatea sunetului, instrumentele neputînd fi confundate, căci nu se interferează supărător. LP-ul „Cei ce ne-au dat nume“, un stereo, are o oarecare unitate stilistică și de concepție, cu excepția unor piese gen „Te întreb pe tine, soare“, care merg pe vechea linie a formației.

Sub semnul întrebării ar putea sta doar modalitatea de a face muzică pop exclusiv din folclor, chiar dacă nu ca simplă și mecanică preluare de motive. Există experiențe de acest fel, de tristă amintire și de minimă rezistență în peisajul muzicii pop cu ostentație autohtonizate. E drept, deseori folclorul servește doar ca pretext, urmînd variațiuni, creație, care lasă liberă virtuozitatea și fantezia instrumentiștilor. Și ce nu putem găsi în amalgamul LP-ului ? Beat, underground, ritmuri sud-americane, schele de mode diverse... În general, cu seriozitate și putere componistică, virtuțile proprii formației triumfă. Tot discutabilă este și utilizarea excesivă a percuției și chitarelor, fără pian, orgă, suflători. Probabil această modalitate ar fi fost singura capabilă să sugereze ritmuri arhaice, de tot („Dansul capelor“). Aici însă mai există un aspect : pe alocuri se simte nevoia unui fundal sonor (și s-ar evita monotonia) pe care orga, eventual, l-ar fi putut schița, deoarece sonoritățile, chiar impunătoare, sînt sărace ca diversitate instrumentală în acest disc. Poate că era necesar aici reverberatorul studioului de sunet, personalitatea unui corp tehnic. Sigur, e mai ușor pentru o formație să-și găsească suporteri și cronicari iscusiți, precum Ion Ursulescu de la „Contemporanul“ ; mai greu e în studiouri...

Vocea lui Baniciu e bună, desigur. N-ar fi deranjat însă una mai puțin investită cu particularități, una mai ușor de „instrumentalizat“, care să realizeze acel „corp comun“ cu orchestra. Și apoi, de dragul inteligibilității textului, vocea e modulată prea tare. E posibil și așa, cu toate că formația ne obișnuise altfel, cu orchestra și ea în prim plan, nu ca simplu acompaniator. Iată un LP care, în orice caz, ne pune probleme.

■ E timpul să facem critică imprimărilor de muzică pop deoarece ele există. M-aș referi acum la preluările unor melodii celebre. Ascultam nu de mult pe inegalabilii de la ROȘU ȘI NEGRU „în concert“ cu **HI-DE-HO** în original și era clar că formația BLOOD, SWEAT AND TEARS însăși nu ar fi avut cum să și-o cînte mai bine ; se realiza și acea tensiune monumentală, cvasi-simfonică... Poate că avea dreptate Nancy Brandes : „... căci noi nu trăim cu adevărat decît prin concert“.

Așa cum mulți traduc textele străine făcînd să rimeze cuvintele românești cu textul original, ca-ntr-o parodie, **„HI-DE-HO“** a devenit **HAIDE, HAI !**, apoi rimează „sky“ (cer) cu „stai“ și tot așa. Printr-un text aproximativ și fără sens e pusă în circulație o melodie frumoasă (e drept, bănuită de psychedelism). Noi o cîntăm, totuși, dar cum ? Vocea e modulată destul de „prea tare“, ca deobicei. Înlocuind muzicuța, orga lui Brandes nu realizează variațiuni mai fericite în încercarea de a modifica originalul. In final, acel „haide“ vocal de după solo-ul de trompetă este aproape supramodulat încît iese din firesc într-un prim-plan contrastant cu fundalul vocal-orchestral de pînă atunci. Corul feminin intră și el strident și într-o nepotrivită pentru aici manieră „Cantabile“. Final ratat, deci, din punct de vedere tehnic. Nu știu cum se face că oricîte instrumente ar exista, la înregistrare nu este surprinsă acea pastă omogenă de sunete, perceptibilă mai ales în concert. Vinovat — maestrul de sunet. Un minus-act de cultură, care însă nu impietează asupra excelentei inițiative de a oferi ascultătorilor și altfel de „ciobănași plecați pe litoral“.

COMPUTER

■ SAROLTA ZALATNAI este una din cele mai cunoscute soliste ale muzicii ușoare maghiare. Ea a ales formația lui Horia Moculescu pentru turneul cu care a trecut și prin Timișoara. Un timbru interesant, adecvat repertoriului tradițional și modern. O ținută scenică așa cum a fost la modă și în anii '30, la music-hall. Norocul nostru e că îi cunoaștem melodiile (cu care s-a prezentat în concert) din unele emisiuni la radio : mixerul formației, microfonul, soliștii și stația de voci ne-au împiedicat să auzim și altceva în afara orchestrei. Pe discurile noastre se întîmplă invers : nu se aude formația.

■ Cunoscuta formație de acompaniament a lui Horia Moculescu e compusă din orchestranți buni, fiecare în parte. Aparatura îi e destul de uzată pe la atîtea emisiuni televizate. Uzate sînt și poantele animatorului Gioni Dimitriu. Ca și piesele arhaice dintr-un repertoriu eclectic, făcut parcă „pentru toți“, parcă pentru nimeni. Mixterul nu e amplasat și mînuit corect, așa că la Timișoara am auzit mai ales ghitara solo și n-am sesizat orga. Corectitudinea interpretărilor e susținută mai ales de rutină.

PHOENIX LA BRATISLAVA

■ Recent s-a desfășurat la Bratislava ediția a 78-a a Festivalului internațional de muzică pop, „Lira de aur“. La această manifestare a participat ca invitată „hors concours“ formația timișoreană PHOENIX.

La cîteva ore de la sosirea băieților în țară, mă aflu în fața lui Nicu Covaci, conducătorul formației.

— Ce ați cîntat, cum v-a primit publicul și critica de specialitate ?

— Ne-au fost afectate doar 20 minute, potrivit regulamentului de desfășurare al festivalului. Am prezentat în fața a peste 2.000 de spectatori selecțiuni din spectacolul nostru quasifolcloric „Cei ce ne-au dat nume“. Și judecînd după aplauzele prelungite ale publicului — atent și receptiv — am avut succes. Afirm acest lucru și pentru faptul că în presa locală s-a scris despre noi în termeni elogioși subliniindu-se în special nota distinctă a muzicii pe care-o practicăm „profesionalismul solid, aranjamente muzicale inspirate“. După spectacol, am filmat în „Play Back“ pentru Televiziunea din Praga și Bratislava și trebuie să știi că nu toate grupurile au fost solicitate pentru filmare.

— Ce vedete au mai participat la festival ?

— În prima parte a fiecărei seri, avea loc concursul la care participau soliști și formații debutante din diferite țări europene. Ca la festivalul nostru de la Brașov... Deși am urmărit întreaga desfășurare a concursului n-am avut nici o revelație, participarea fiind anul acesta de nivel mediu. Variate în schimb recitalurile înafara concursului. Dintre cei mai cunoscuți îi amintesc pe Daniel Gerard (Franța), Rita Pavone (Italia), Helena Vondracikova — cunoscuta interpretă din țara gazdă, formațiile „The Bachelors“ (Irlanda), Settlers“ (Anglia), „Shocking Blue“ (Olanda).

— Ce impresii ți-au lăsat recitalurile oaspeților ?

— Diferite. Mi-a plăcut folk-ul inventivitatea și tehnica de îmbinare a vocilor cu sonoritățile instrumentelor grupului „Settlers“. Aceștia se apropie de muzica pe care-o facem noi, adică pornesc de la izvorul cîntecului folcloric. În rest, „Shocking Blue“, în ciuda popularității și a publicității e o formație mediocră care cîștigă doar prin colaborarea cu o excelentă solistă vocală — Marika Véres. Avem în țară formații mult mai valoroase decît aceasta și decît altele pe care le-am ascultat sau cu care am cîntat la clubul studențesc „V“ din Bratislava.

— Surprize ?

— Am ascultat un excelent grup ceh care a interpretat Rapsodia Română a lui Enescu.

epigrama

Otilia Turcu

Membră a cenaclului „Cincinat Pavelescu“ din București. S-a născut la Roman. A publicat epigrame în Urzica, Flacăra Sibiului, Informația Bucureștiului, Litoral etc.

Epigrama — o cenușereasă ?

Iată-i la bal în mare-alai,
Poeți și critici, chiar și-un crai.
Dar a sclipit și-a fost aleasă
Scînteia din CENUȘArea-să !

Riscul salvamarului

Totul vine de la sine
Cînd o scoate de la apă :
Tandră, ea de gît îl ține...
Pe el, cine îl mai scapă ?

Cazarea la un hotel

Azi de te grăbești
Fără de ciubuc,
Camere găsești
Doar de... cauciuc !

Franz Schubert : „Neterminata“

Nu și-a sfîrșit o simfonie
Și-ntreaga lume azi o știe.
Epigrama de la mine
Cine poate... s-o termine !

O fată „educată“

Știe multe azi Florica,
Limbi străine, vorba aia...
Nu cred că de la mămica.
Poate, hăt, de la... Mamaia !

Sport

■ 36 de goluri în etapa a VI-a a campionatului național (divizia A) de fotbal. Ideea ofensivei cîștigă teren. Tot mai mulți antrenori dau extremelor ce-i al extremelor... ■ C.S.M. Reșița — din nou victimă a complexului „F.C. Constanța“ (1—2). ■ Poli Timișoara a cîștigat cu 1—0 în fața Universității Cluj, dar ceva nu merge deloc bine : înaintarea. O remarcă : la sfîrșitul partidei, jucătorii timișoreni n-au știut să se bucure de victorie. Sau n-au vrut. Ei au părăsit terenul blazați, copleșiți parcă de ceva inexprimabil. ■ Am văzut, în sfîrșit, U.M.T.-ul, echipa lui Lipoți. A cedat cu 2—0 pe teren propriu în fața Corvinului. U.M.T. — o echipă cu foste „glorii“, care domină steril și se apără alandala. ■ Turneul internațional de volei „Cupa Timișoara“ a fost cîștigată de echipa Universitatea. Timișorencele, antrenate de prof. Doru Jitaru, au repurtat o frumoasă victorie pentru care merită felicitări. ■ Newcombe cîștigă finala de la Forest Hills. ■ Avasilichioaie, antrenor la Progresul Timișoara, echipa sa a surclasat pe A.S. Bocșa cu scorul 6—1. Un jucător cu nota maximă : Munteanu. De Progresul vom mai auzi ! ■ Ciclistul Teodor Vasile a cîștigat „Turul României“, conform așteptărilor. ■ Revenim pe stadionul 1 Mai. Timișoara are un public disciplinat. Acest public însă trebuie respectat (e vorba de reciprocitate) de sportivi, de arbitri, și de... antrenori !

CASSIUS

TERRA MAGAZIN

ȘANTAJUL MAIMUȚELOR. Vînzătorii din magazinele și piețele orașelor pakistaneze sînt pur și simplu disperați. Ei cer tot mai des ajutorul poliției împotriva unor veritabili escroci : maimuțele. Acestea nu se sfiesc să întindă mîna, ziua în amiaza mare, și să pretindă de la frații lor mai evoluați să fie onorate cu cîteva centime. Vai de cel care îndrăznește să le refuze. Maimuțele știu cum să pedepsească o asemenea „inimă de piatră“. „Onorariul“ constă într-o monedă de 10 paisas, pe care maimuțele o recunosc foarte bine, refuzînd cu indignare monedele mai mărunte.

CÎȚI DINȚI TREBUIE SA AIBA UN OM ? Stomatologul britanic dr. R. Tate afirmă că omului îi prisosesc, cei 32 de dinți pe care, în mod normal, îi are. După părerea sa omul n-are nevoie mai mult de 20 de dinți, restul e bine să fie scoși încă de timpuriu pentru ca ceilalți să poată rămîne în perfectă stare. „Astăzi cînd hrana e moale și constă mai mult din lichide“ afirmă dr. Tate 20 de dinți sănătoși sînt suficienți. E bine ca specialistul britanic este de acord să fie scoși doar dinții din fundul gurii și nu cei, din față. Altfel, cum am mai putea zîmbi !

O BALENĂ DE 30.000 DE ANI. O expediție științifică din Iakutsk a descoperit, îngropată la malul Mării Nordului o balenă uriașă, perfect conservată, a cărei vîrstă a fost apreciată la 30.000 de ani. Ea a fost transportată cu un avion special la Iakutsk, într-un laborator subteran de cercetare a regiunilor înghețate.

UN CEAS „ȘIFONABIL“. Un ceasornicar american a construit un ceas special din cauciuc ; „ceas moale“, care poate lua orice formă. Adică : poate fi „șifonat“, călcat, utilizat ca minge etc. și totuși acel binecunoscut tic-tac să se audă fără încetare, iar arătătoarele să indice ora exactă.

JUBILEUL UNUI TURN. Deși nu se poate spune vechiul turn din Pissa, „se ține bine“, aplecarea lui de atîtea veacuri i-a adus și faimă, totuși în zilele acestea el și-a sărbătorit cei 800 de ani de existență ; cum—necum, dar totuși „în picioare“. El a fost construit la data de 9 august 1173. La mulți ani și o aplecare cît mai ușoară !

UN ORAȘ SUB CLOPOT. Primul oraș care se va construi sub un clopot uriaș se va întinde pe cîțiva kilometri pătrați în Siberia. Clopotul străveziu și făcut dintr-un material special va proteja de frigul celor 60° sub zero clădiri de cîteva etaje, magazine, un centru comercial, un parc. Ținînd cont de faptul că orașul se construiește într-o regiune unde petrolul și gazele naturale „țîșnesc“ la fiecare pas, problema încălzirii acestui oraș este de pe acum rezolvată.

Convins că se află în fața unor gangsteri periculoși, vînzătorul de automobile socotește că e momentul să întreprindă ceva pentru a-și salva capul. Și astfel începe să strige în gura mare după ajutor și o ia la fugă cît îl țin picioarele înspre locuință.

Între timp, soția sa, care auzise strigătele disperate ale soțului, iese pe coridor și se pomenește față în față cu polițiștii. Cuprinsă de panică începe și ea să strige. Vînzătorul de automobile pătrunse însă în locuință și, auzind strigătele soției, își luă pușca de vînătoare, deschise geamul și trase cîteva focuri în jos. Întîmplarea face că tocmai în clipa aceea, polițistul care era la volanul mașinii, și care sărise și el să vadă ce se întîmplă, să se afle sub geam, iar gloanțele din arma de vînătoare îl nimeriră în plin.

Ucigașul este învinuit de crimă premeditată. Anchetatorul cazului își dete seama imediat că tînărul în cauză n-avea nici un motiv să se teamă de poliție — nu era un escroc în meseria pe care o practica — și, punîndu-se în pielea lui, conchise că omuciderea a fost săvîrșită în panică, din cauza fricii. Tribunalul acceptă această ipoteză și-l pune în libertate, provizoriu, pe tînărul vînzător de automobile.

La proces, procurorul insistă asupra faptului că polițiștii și-au făcut datoria și că tînărul trebuia să-și dea seama că nu era vorba decît de controlul actelor și nicidecum de gangsteri. Raționamentul era just, dar numai privit dintr-o sală de tribunal. Totuși, era cît se poate de greu să te pui în situația tînărului care se pomenește deodată cu cîțiva civili înarmați care-l somează. Vînzătorul de automobile fu condamnat la trei ani de detenție.

Sentința aceasta mă surprinse și mă întristă. Mă întrista cu atît mai mult cu cît jurații erau în majoritate oameni în vîrstă. Printre ei și trei pensionari. Credeam că aceasta este în favoarea tînărului condamnat. Ei erau în măsură să-și dea seama de situația unui om care, pe întuneric, se pomenește față în față cu niște oameni înarmați, care numai a polițiști nu semănau. Dar cînd am aflat că acești pensionari erau de fapt foști polițiști, totul mi-a fost cît se poate de limpede. Dacă acești foști polițiști ar fi fost mai puțin preocupați de apărarea propriei lor profesii și dacă ar fi cercetat mai îndeaproape cazul tînărului, ei și-ar fi putut da seama că acesta n-avea nici un motiv să săvîrșească o crimă premeditată și că a acționat împins de frică.

De multe ori se întîmplă invers : inspectorul de poliție sau polițistul, cuprinși de frică, apasă pe trăgaci, victima este totuși nevinovată, iar la proces cazul este interpretat ca atare, ucidere prin imprudență și pentru că este vorba de polițiști, dosarul se clasează. Iată un caz.

RENE FLORIO

ERORI JUDICIARE

Într-o noapte izbucni o bătaie într-un hotel unde trăgeau de obicei algerieni și marocani. Prin telefon este chemat cineva de la comisariatul de poliție cel mai apropiat. Vine un polițist care, sosit la fața locului, constată că în hotel domnește întunericul absolut, datorită unui scurt-circuit survenit în urma scandalului.

Pe dibuite, polițistul se trezește într-o curte în care erau puse la uscat niște albituri. În fața ochilor săi, datorită vîntului, cearceafurile fîlfîiau fantomatic iar pe omul nostru îl apucă frica. Dar cînd în fața lui apăru un individ (care datorită fricii i se păru enorm și gata de atac) el scoase revolverul din teacă și slobozi cîteva gloanțe în direcția sa. Omul căzu mort. Ancheta a stabiit că victima n-avea asupra sa nici o armă... El se afla acolo întîmplător, sau poate din curiozitate, sau chiar pentru a veni în ajutorul polițistului.

Ținînd cont de situația în care se afla omul legii, tribunalul se arătă clement și dădu o sentință mai mult simbolică.

Într-o noapte niște tineri încearcă să fure o mașină parcată în fața unei case. Era ceață și ei nu observară că în clădire un geam este luminat și că cineva lucrează la ora aceea. Bineînțeles, în toiul nopții toate zgomotele se aud amplificat, și cel care lucra în biroul său auzii cum cineva încearcă să aprindă motorul mașinii. Își dete seama imediat că este vorba de un furt. Ca atare, scoase din sertarul biroului un pistol „22 long rifl“ și trase un glonte în pămînt. Tinerii se speriară și o luară la fugă în timp ce omul nostru mai trase cîteva gloanțe, dar tot vertical, în sus. Apoi se grăbi să înștiințeze comisariatul apropiat nădăjduind că hoții mai pot fi prinși. Poliția vine la fața locului și, sub geamul biroului din care trăsese omu nostru, găsește cadavrul unuia dintre hoți. Ce se întîmplase ?

Noaptea era cețoasă, după cum am spus, la mai mult de trei metri nu se putea vedea nimic, așa că omul nostru nu și-a putut da seama că trecuse pe lîngă un cadavru în momentul în care ieșise din casă și se îndreptă spre comisariat. În clipa în care trăsese pentru prima oară, unul dintre hoți vru să se ascundă în poarta clădirii, iar nenorocirea face că tocmai atunci omul nostru să tragă o a doua rafală, înspre sol, și să-l nimerească pe cel care dorea să se ascundă. Deci, din nou omor prin imprudență. Procurorul nu stătu prea mult pe gînduri înainte de pronunțarea sentinței : vinovatul primi o pedeapsă ușoară.

(va urma)

ROBERT SABATIER

în prezentarea și traducerea lui
TAȘCU GHEORGHIU

Poet (autor al volumelor „Premiers poèmes", „Les fêtes solaires", „Dédicace d'un navire", „Les poisons déléstables", „Les chateaux de millions d'années" și romancier „Alain et le nègre", „Le marchand de sable", „Les forges de Vulcain", Robert Sabatier se numără printre acei literați francezi, destul de numeroși astăzi, care își exercită, în paralel, darul creator și vocația unei conștiințe critice. Susține, de altfel, în săptămînalul francez „Le Figaro littéraire", o cronică permanentă a romanului francez. (Fapt semnificativ, cronica de poezie este semnată tot de un creator, poetul Marc Alain). Robert Sabatier este cunoscut și ca traducător de poezie : printre altele, a colaborat la întocmirea unei ediții franceze a Antologiei poeziei românești.

Pentru Sabatier, poetul este deținătorul unei stări de grație, a cărei filiație reînnoiește marea tradiție a liricii franceze : el curăță verbul („le poète : laveur de mots"), urmînd premisa mallarméană („donner un sens plus pur aux mots de la Tribu" – „Prose pour Des Esseiates") sau acel „pas de la Déèsse" al lui Valéry, care la poetul modern ia numele de „stare princiară", concepție expusă pe larg în eseul apărut în volum sub titlul „l'Etat princier" (1961). Sabatier cere, însă, poetului, o prezență vie, nemijlocită, în contextul preocupărilor majore ale epocii, prin care complexa și rafinata sa poziție este menită să aducă oamenilor un mesaj de elevată meditație solidară. „Starea princiară" se conjugă, astfel, cu tensiunea deliberată către o vocație umanistă, eliberatoare. Iată de ce, investigația lirică a lui Robert Sabatier ne pune în fața unei poezii de excepție. Numeroasele distincții și premii ce i s-au conferit (Prix „Antonin Artaud", Prix „Guillaume Apollinaire", printre altele și, în 1970, „Marele Premiu pentru Poezie al Academiei franceze") sînt tot atîtea dovezi că în peisajul liricii moderne franceze, opera lui Robert Sabatier constituie un pas important în cucerirea unei noi fenomenologii a poemului, a unei poezii care tinde să se cunoască și să-și asume, prin aceasta, dreptul de a se recunoaște.

Metale

La orichalc, metal al lumii-atlante,
O. coruptibil trup, menit te cer.
Dă-ți noaptea-ntii acestei reci amante
Tăioasă și gingașe : - un junghiu de fier
Spre-a despărți în tine apele stagnante

Cu cromul, cu cobalt, cu manganită.
Iridiu, – ori nichel, ori cu staniul mat,
Alături, mică rană stai, cinstită
Mică rană cu buza frăgezită,
Sînge-n limbaj al răului schimbat.

La roză, la mercur, ori la zări paie,
Dă-ți trupul muritor, neisprăvit,
Ce-n lucruri pierzi, cîștigă-n zile, ia-le,
Om mic, om scund, intr-astfel devenit
Că-și dă curatu-i trup doar la metale.

Ci-ngreuiat de-un lanț ce-i e emblemă,
E încă-n mers, de temnițî iubitor
Și-și varsă-n el metalul scumpă stemă
În fuziune-atît de trecător,
Oglinzi de bronz, de-oțeluri diademă.

Sudor de vorbe, știi suda ființe,
Să le desfaci și să le-nchegi alt chip
real ?
Să fii argintul vechi după cerințe,
Știi tu să mori și, ca un mineral,
Să curgi prin piatra vechii ți preființe ?

(„Les Châteaux de millions d'années")

Tăcere

Gură, o, rană pe-al meu glas deschisă,
Cavernă-n care trece-un trib sălbatic.
În ea, pe veac, o vorbă ține viitorul
Cînd zeii-și află drumul lor hieratic.

Cum o icoană se ferește din priviri,
De noi se rupe-o crincenă chemare
Și noi mușcăm pămîntul cu-ndîrjiri.
Milă de-aceste care sintem fiare.

Și ne-ar ajunge harul de istov,
Un ochi duios și-o ne'nsemnată frază
Ca lumea s-o sfințești ca pe-un ostrov,
Să fii nisipu-n care pașii ei se-așează.

Pentru o vizuină

Înmormîntați-mi, azi, nimicnicia.
Eu voi rămîne-n austera țară
Pe-un neam de arbori să-mi întind
domnia.
Cu un cuvînt de om zvîrlit afară.

Singur, și fructe-avînd drept călăuze
Găsi-voi drum spre solul meu de veci.
Ținutul meu de afine, de buze
Strugurii mei în palma zilei seci,
Sînt fiu-acestor vii de zori peluze.

De roz sînt și de neclintit martir.
V-aștept în pieptu-mi blînd, dulci amintiri
De păsări moarte. Ierni de viscoliri
Și le-o petrece-n sînu-mi orice fiară.
Flori pe mormîntu-mi tînăr se presară ;
Dar eu privesc și mă îndrept ușor
Spre un April cu zei ocrotitori.

Memorii

Eram copilul, n-aveam nici-o carte
și lumea o prindeam în mari oglinzi.
Și – pasăre, – de zboruri n-aveam parte,
Și vînt eram, nicicînd să nu mă prinzi.
Cîntam, ah, slava-mpărăției calme
în care teama piere-n soare lin.
Al nopții sînt și cînd desfac din palme
e ca un monstru-n ele, treaz, să țin.

*
* *

Vorbesc pentru cei morți din țărna caldă,
celor ce-omoară grîul, ceruri spun.
Spun soare – acum, și soarele mă
scaldă,
mult mai cu drag ca-n vară, mult mai
bun.
Vorbesc pentru tot omul,de-adîncime,
de pasărea ce-mi fuge-acum din mîini.
Sînt singur în orașu-n care mîini
Omul pe om zvîrli-va ale lui crime.

*
* *

Ce vreți de la un om ce se deșteaptă,
de la un tînăr basm în care-s prunci
uciși ?
Un șir de crime stă pe-a lumii treaptă
și-un Zeu strîngînd pe-a lui la sîn, furiș.
Știu cîntu-orașelor fără de număr,
holde dintr-o privire aurind.
A fost ars acest om cu imnu-i tînăr
și jaru-i ne-nroșește-un cer pălind.

*
* *

Sugrum o zi-ntre două nopți anume,
în vîrful vorbelor cresc un pojar.
Fac de trei ori drum pe-ale mele brume
și-n sînge nou, de trei ori mort, nasc iar.
Respir din plin, vedeți, și fierăria
întreagă de lumini vibrează greu.
Merg și dansez și-mi sfarm împărăția
și, poate, mă va teme Dumnezeu.

*
* *

Eu am venit să sparg tăcerea-n fire
cu vorbe zmulse din iubiri și dor.
Blestem pe zori și omul de smintire
ce-au pus pe-al zilei soare umbra lor.
Cu unghia-mi sfîșii orice-amintire
și mîna-i goală ca din început.
Și-n pielea nopții, ochii n-au să-nșire
decît al lămpii fulger din trecut.

*
* *

Serbarea-i moartă, cere dezlegare.
Strigat-am frate-oricărui om că sînt.
Pentr-un pumnal zmuls dintr-un piept mă
doare
că-o sută de căinți vîr în pămînt.
Mi-am dat tot rîsul pentru o privire,
pentr-un surîs ai îndoielii spini.
Formăm o carte lumea și-a mea fire.
Spre-a scrie-o bine, viața să-i închini.

(La longue marche)
(Dédicace d'un Navire, 1958, Ed. A. Michel, Paris.)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu (redactor șef). Albert Francisc. Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct). Ioan Cornea. Coriolan Drăgulescu. Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct). Ispas Motiu, Gabriel Popa. Dan Popescu. Svetomir Raicov. Ioan Românu. Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție). Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara. Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

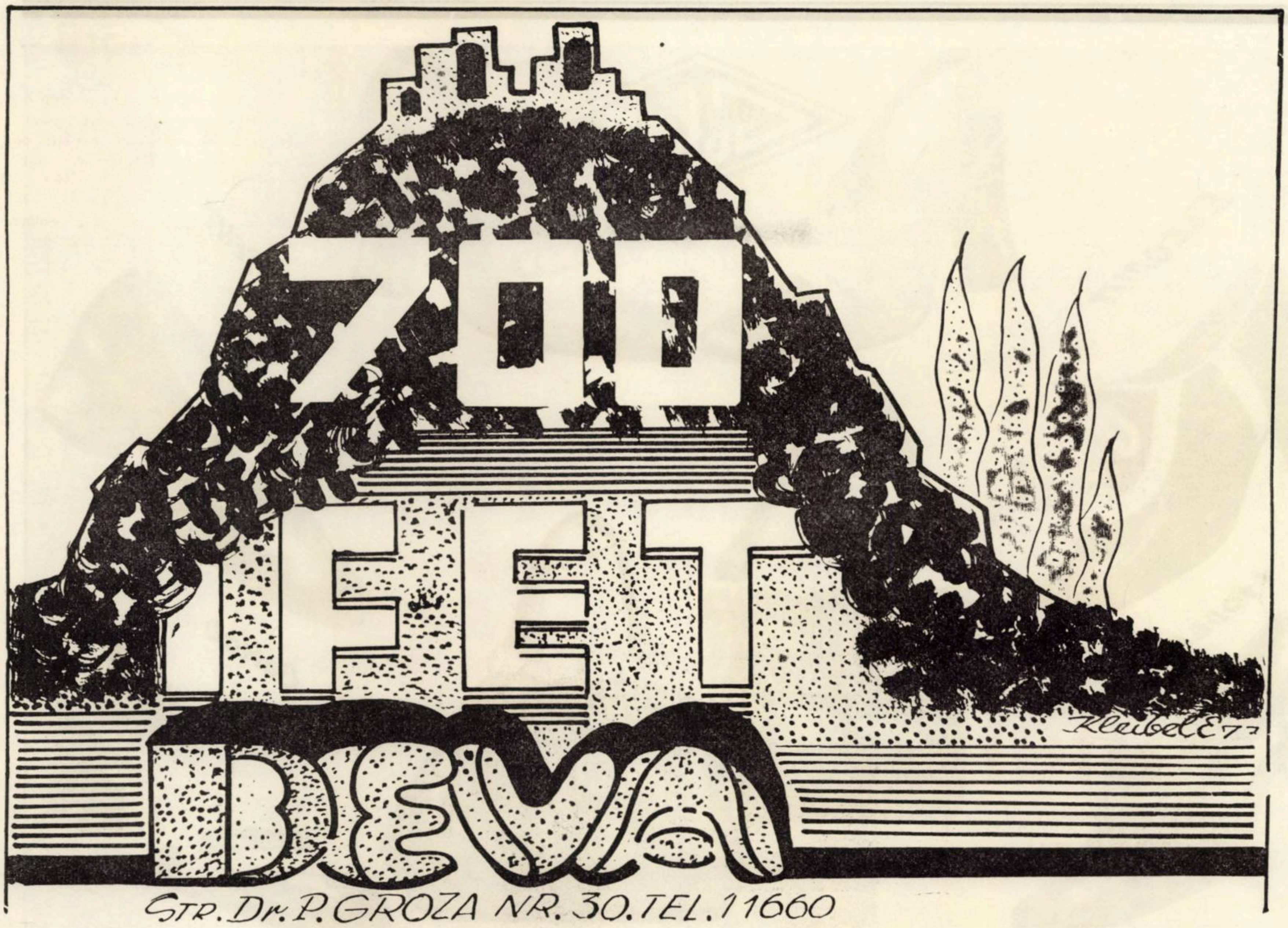
700
IFET
DEVA
Kleibel E 77
STR. Dr. P. GROZA NR. 30. TEL. 11660

Întreprinderea forestieră de exploatare și transport

produce și livrează unităților socialiste pe bază de repartiție

- Bușteni gater rășinoase
- ,, ,, fag
- ,, de rulaj
- ,, diverse esență tare
- Lemn de mină rășinoase și stejar
- Lemn celuloză fag, rășinoase și diverse
- Lemn rotund sau despicat pentru prelucrări industriale pentru lăzi doage, distilare P.F.L. și tananți
- Mangal de bocșe
- Construcții rurale de toate speciile, lemn de foc
- Cherestea rășinoase fag și diverse
- Lăzi de fag de orice tip
- Paleți și alte produse din lemn

Se livrează pe bază de schițe și comenzi

Guban
ELEGANT
REZISTENT
MODERN
COMOD
FABRICA VICTORIA Guban TIMIȘOARA ROMANIA

Ambalajul metalic Timișoara

Bd. 6 Martie nr. 43 — telefon 137 32

80 ANI
1892
1972
AMBALAJUL METALIC TIMIȘOARA

Produce și livrează

- SUVEICI AUTOMATE ȘI MECANICE
- RAME PENTRU MAȘINI CU IȚE
- CANETE
- SABII DE BATAIE DIN LEMN STRATIFICAT ȘI DENSIFICAT etc.

Produsele sînt de înaltă calitate, la un nivel cu cele mai moderne produse mondiale și satisfac cele mai pretențioase exigențe, fapt pentru care sînt mult solicitate în țară și peste hotare.

AGATEX

Cititori!

REINNOIȚI-VA ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

Abonamentele se pot face la

toate oficiile poștale și difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului:

pentru 3 luni 13 lei
pentru 6 luni 26 lei
pentru 1 an 52 lei

Prețul unui exemplar 1 leu

O MODERNĂ ŞI TÎNĂRĂ UNITATE A INDUSTRIEI TIMIŞENE

ÎNTREPRINDEREA DE APARATE ELECTRICE DE MĂSURAT TIMIȘOARA

- Proba maturității tehnice și a capacității creatoare
- La 18 luni de la fabricarea primului voltmetru
- Precizia și iscusința – atribute de nedespărțit ale muncii de fiecare zi
- Importante realizări pe tărîmul autoutilării
- Preocupări asidue pentru îndeplinirea și depășirea parametrilor proiectați

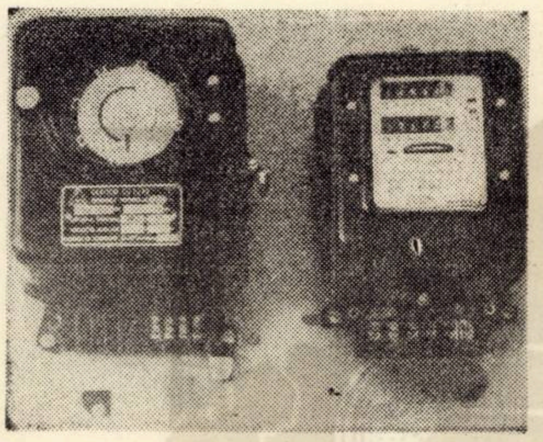

Aflate in holul corpului tehnico-administrativ al intreprinderii, două vitrine cu exponate sintetizează, cu larg înțeles, profilul și natura producției uneia dintre cele mai tinere unități industriale ale județului Timiș. Ne aflăm, așadar, la Întreprinderea de aparate electrice de măsurat din Timişoara. Ochiul vizitatorului este fascinat de tot ceea ce vede aici, incepînd de la imensitatea și robustețea construcției și continuind cu halele de fabricație, cu secțiile și atelierele intreprinderii, echipate cu tehnică de prim rang. La mașini, in secția de montaj ori la pregătirea producției intregul personal este imbrăcat in halate albe, pe care stau prinse ecusoane cu numele și fotografia salariatului, secția unde lucrează, funcția și, bineînțeles, denumirea instituției. Fiecare le poartă cu mîndrie, cu satisfacția că lucrează intr-o intreprindere care, tot ceea ce are, se poate numi institut de cercetare, laborator ori inaltă şcoală de cine știe ce profil.

– După cum ușor se poate vedea, colectivul întreprinderii noastre este foarte tinăr, ne mărturisește tovarășul Gheorghe Manciu, locțiitorul secretarului Comitetului de partid din fabrică. Vîrsta medie nu depășește 21 de ani. Cei mai mulți au deprins aici meșteșugul de a mînui mașinile, aparatele din dotare. S-a învățat „din mers", totul decurgind intr-un timp foarte scurt, incepînd de la ridicarea construcției, montarea utilajelor, asimilarea primelor aparate.

Aflăm că in 1972 au terminat cursurile de calificare peste 400 de tineri, nu puțini dintre ei fiind acum muncitori de nădejde, stăpîni pe meserie. Anul acesta cursurile respective sînt frecventate de 450 de tineri și tinere. În cursul dimineții au loc orele de teorie, iar după-amiază se lucrează efectiv in producție, scop in care muncitori și tehnicieni de inaltă calificare, ingineri cu stagiu în producție sprijină cursanții in asimilarea in timp scurt a cunoștințelor și deprinderilor necesare. În paralel, există o preocupare neslăbită pentru asigurarea unor condiții sociale mereu mai bune pentru cei ce se stabilesc aici, pentru cei care își văd legate interesele de viitorul fabricii, al lor.

– Desigur, dumneavoastră, căutați întotdeauna extraordinarul, faptul ieșit cu totul din comun, opiniază tovarășul inginer Rusalin Fic, directorul adjunct al întreprinderii. Pe undeva există și așa ceva. După mine, ceea ce merită reținut, în primul rind, este abnegația cu care se muncește pentru a fi la inălțimea misiunii incredințate. Ne aflăm intr-o fabrică cu totul nouă, iar producția acesteia prezintă mare insemnătate pentru economia națională. Nu e cazul să căutăm cu orice chip superlative, să exagerăm ori să ne lăudăm. Dar, tot atit de adevărat, este și faptul că succesele inregistrate in ultimul timp sînt evidente și ele nu pot fi ignorate. Că avem incă multe de făcut, acesta este un alt adevăr și asupra lui ne este indreptată, atenția.

Interlocutorul avea in vedere greutățile de inceput ale activității intreprinderii, lipsa brațelor de muncă, a cadrelor cu pregătire medie și a specialiștilor. Pentru Timişoara, de unde au fost recrutate, in principal, forțele intreprinderii. fabricația aparatelor electrice de măsurat constituia o problemă cu totul nouă, neexistind deci experiența necesară. Oamenii și-au bătut insă capul, au găsit intotdeauna soluțiile cele mai bune pentru ca treaba să fie pusă pe roate, iar acum se vorbește despre întîile luni in care planul de stat a fost indeplinit la principalii indicatori. Uneori s-a cheltuit mai mult, au fost depuse eforturi suplimentare. Esențial este însă faptul că oamenii sint conștienți atit de succese, cit și de neajunsurile care mai dăinuie în anumite sectoare ale producției.

Din aprilie 1972, cind a fost realizat aici primul voltmetru, gama produselor a fost diversificată neincetat. La ora actuală I.A.E.M. Timișoara fabrică aproape întreaga gamă de aparate electrice de măsurat utilizate in sistem „tablou", de care economia are nevoie : ampermetre și voltmetre magnetoelectrice sau electromagnetice, kilo și miliampermetre electromagnetice, aparate ferodinamice etc. Toate sînt lucrate in condiții de inaltă tehnicitate, ceea ce vine să satisfacă tot mai deplin exigențele beneficiarilor. Astfel, tovarășul inginer Friederich Boer, inginer principal la atelierul de proiectare, ne dezvăluie preocuparea corpului de specialiști al fabricii de a realiza noi aparate de care are nevoie economia națională, de a găsi neincetat soluții care să ducă la economie de timp și materiale, care să facă munca mai spornică. În cimpul acestor preocupări se incadrează și citeva importante lucrări de autoutilare, cum ar fi banda transportoare de la atelierul de galvanizare, lucrări care au adus intreprinderii economii de citeva milioane de lei. In curind vor fi introduse in fabricație noi aparate electrice de măsurat, perfecționate, care, nu incape indoială, vor fi primite cu deplină satisfacție de către beneficiari.

AUREL CHISALIȚA

CIȚIVA DINTRE OAMENII CU CARE COLECTIVUL INTREPRINDERII SE MÎNDREȘTE

Vasile Lupaș – strungar
Gheorghe Ciorogaru – reglor
Ana Sauciur – șefă de echipă
Ioan Ionescu – matrițer
Geta Micu – muncitoare
Gheorghe Kreiner – lăcătuș
Mihai Ghiță – inginer
Rodica Indrea – bobinatoare
Iacob Rocov – frezor
Nicolae Iacobuț – subinginer
Ioan Sintoma – reglor
Nicolae Maghețiu – tehnoloq
Iosif Mocan – lăcătuș
Erika Kolet – muncitoare
Veronica Necșa – muncitoare
Dorina Pintea – șefă de echipă
Petru Fey – inginer
Vichente Horvat – matrițer
Andrei Gjener – matrițer
Nicolae Plecek – lăcătuș

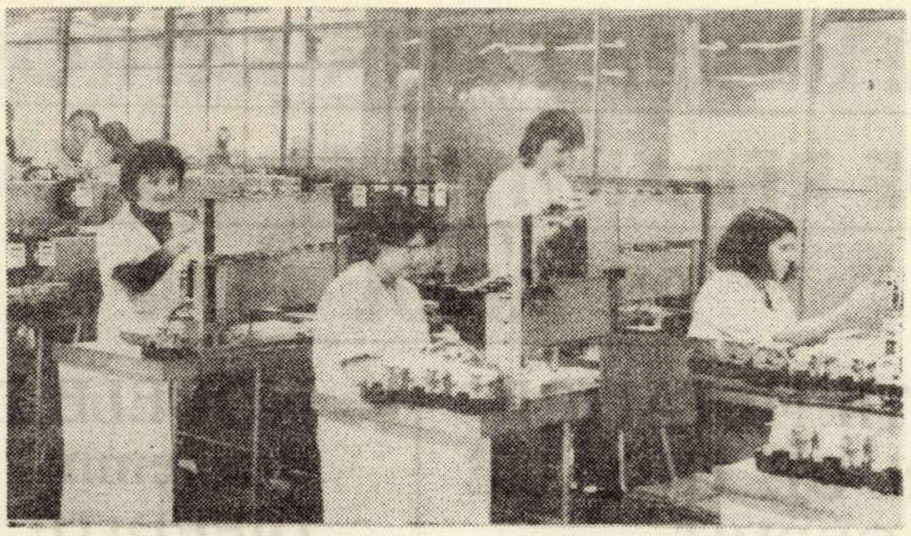

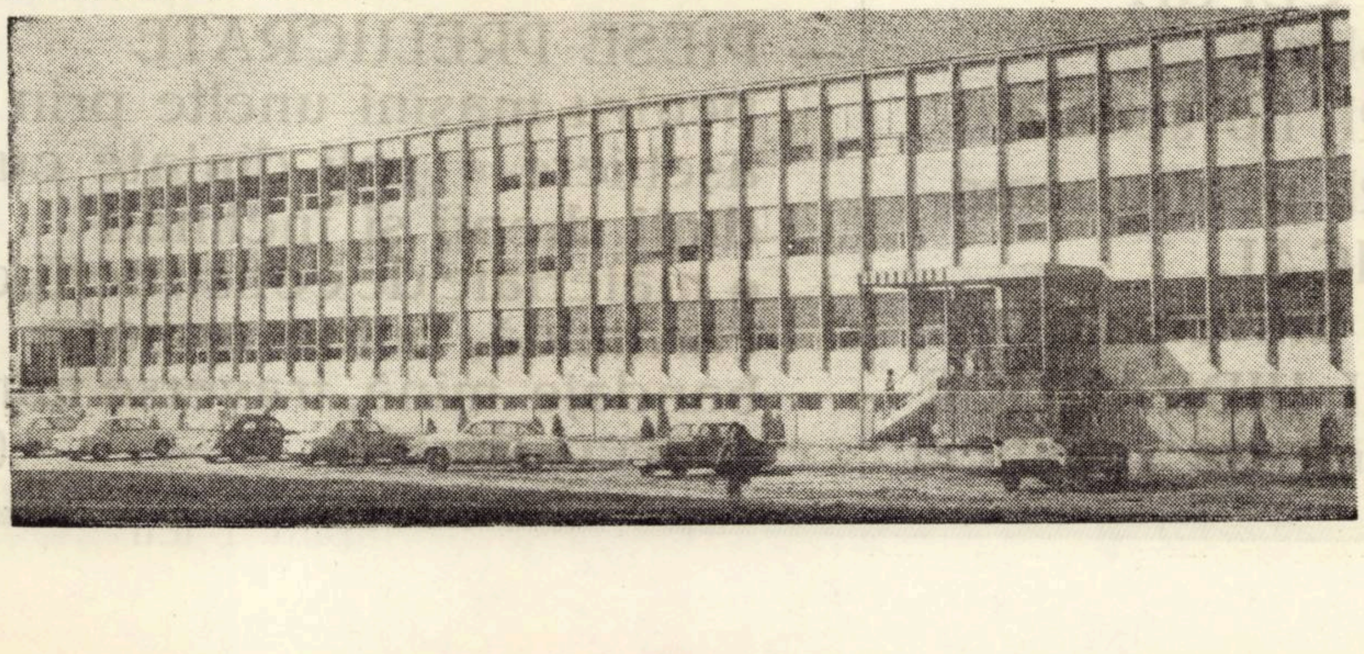

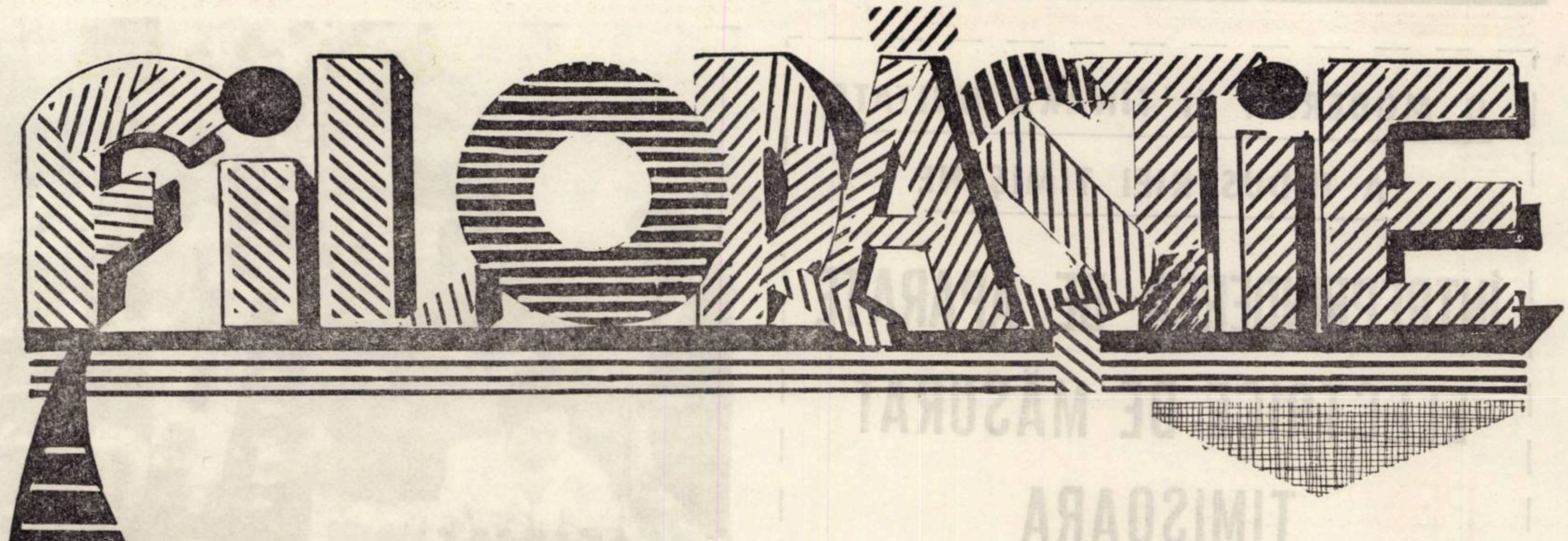

FABRICA DE INDUSTRIE LOCALA ORAȘTIE

Strada Nicolae Titulescu
nr. 20 — telefon 190

PRODUCE ȘI LIVREAZA UNITAȚILOR SOCIALISTE PE BAZA DE REPARTIȚIE ȘI COMANDA FERMA PE ANUL 1974

- — CONSTRUCȚII METALICE
- REDUCTORI DE TURAȚIE
- — MAȘINI DE CEPUIT pentru tîmplărie
- — STRUNGURI tip școală
- — STRUNGURI pentru lemn
- — CAP VERTICAL pentru faze universale
- — STRUNGURI HIDRAULICE pentru mașini de rectificat

- — MODELE DE TURNARE din lemn
- — DIFERITE PIESE din fontă
- — PIESE PRELUCRATE pentru mașini unelte prin așchiere • roți dințate cu dinți drepți și înclinați
- • materiale de construcții, ca: cărămidă, beton armat, bandaje mină, traverse mină, spalieri de vie

(162)

TCIF
TIMIŞOARA

TRUSTUL DE CONSTRUCŢII PENTRU ÎMBUNĂTĂŢIRI FUNCIARE TIMIŞOARA

Strada Seiler nr. 7

CONSTRUCTORI DE DRUMURI AI APELOR

Şantierele marelui Trust de construcţii pentru imbunătăţiri funciare se extind pe o rază de peste 200 de km. De la Moraviţa la Tăuţi (jud. Arad) toate lucrările de desecări, reglări de cursuri, indiguiri etc. sint semnătura T.C.I.F.

Despre realizările acestor constructori am vorbit cu directorul Trustului, ing. Nicolae Gilea intr-un moment de răgaz la sediul centralei.

– Activitatea trustului nostru se axează pe indeplinirea sarcinilor care se desprind din directivele elaborate de partid privind apărarea şi punerea in valoare a terenurilor inundabile şi cu exces de umiditate. Partea de vest a ţării a avut, şi are incă suprafeţe mari acoperite cu mlaştini datorate in unele cazuri revărsărilor periculoase. In acest sens s-a pus accentul pe reglementarea debitului cursului rîurilor, lucrare foarte complexă care necesita in primul rind amenajarea unor acumulări. In zona Variaş – Biled – Becicherecul Mic stăteau inainte sub apă mii de hectare redate astăzi agriculturii. Exemple de acest fel pot fi date şi de la reglementările cursurilor de apă Niarad, Ier, Iercici, Beregsău, Timişul mort, Behala, Lanco-Birda, Teuz, Cicher, Crişul alb, Pogoniş, Cernabora – Timişoara etc. In acest fel cele 11 baraje de retenţie, dintre care 9 in judeţul Timiş, ridicate de Trustul nostru, pot acumula cca. 60 milioane de mc de apă. Printre cele 32 de staţii de pompare, cu un debit de 125 de metri pe secundă, se absoarbe anual un adevărat fluviu. Iată şi alte citeva cifre care pot forma o imagine asupra dimensiunilor activităţii trustului nostru : 2.500 km canale, 3.500 poduri, podeţe, stăvilare, căderi ş.a.m.d. S-au incheiat activităţi de proiectare, construcţii-montaj, prestaţii pentru realizarea cărora ne stă la dispoziţie un bogat sector mecanic e dotat cu dragaline, excavatoare, buldozere, crepere, tăvălugi, precum şi parcul mijloacelor de transport.

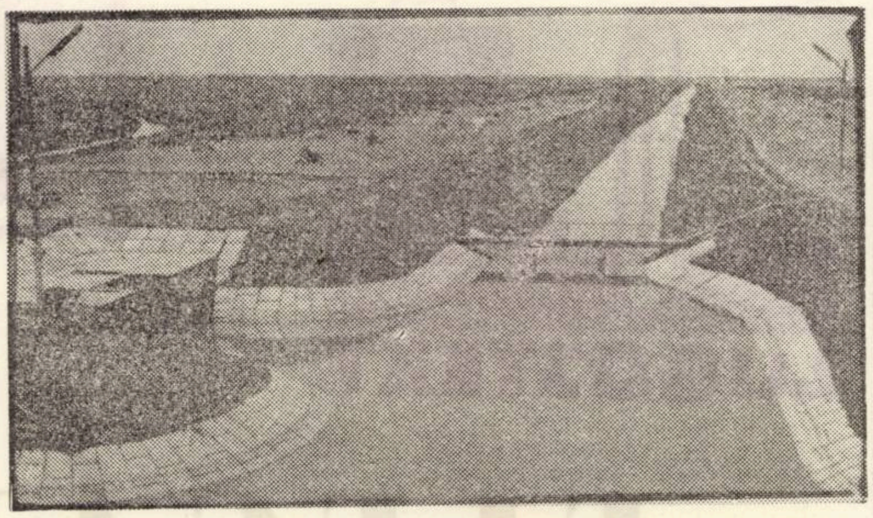

Pentru inalta preţuire a muncii desfăşurate in intrecerea socialistă, trustului i-au fost inminate „Steagul roşu“ şi „Diploma de unitate fruntaşă pe ramură“. Din intregul şir al celor merituoşi evidenţiem pe tovarăşul ing. şef Băjănescu Constantin, ing. Silviu Munteanu, şeful producţiei, ing. Vasile Măierean şi ing. Ioan Suciu sub a căror indrumare şi control permanent s-au obţinut rezultate permanent bune in muncă.

Din şirul lung al celor evidenţiaţi consemnăm ca fruntaşi pe ing. Roland May, ing. Constantin Căprariu, ing. Gheorghe Ungureanu, ing. Ion Boghiţi, tehnicienii Huth Iosif, Ion Moldovanschi, muncitorii Ion Dumitrache, chesonist, Moisuc Dumitru, betonist, Mihai Roşca, săpător, Ion Franţlung, săpător, mecanici utilaje, terasiere, cei 3 fraţi István, cei 2 fraţi Damian, Ion Boghianu, Unip Selim, Ion Liţoiu, Ion Cărbunaru, maistru utilaje : Ion Balaş, Titus Stan, Gheorghe Niţu, ing. Ioan Zavera. Toţi minuiesc dragline, buldozere şi srepere cu multe mii de cai putere.

Consemnăm realizările acestui an : pe primele 9 luni planul a fost realizat in proporţie de 86% din planul anual şi 106% din cele trei trimestre. Capacităţi date in devans la beneficiari, şi indiguirea a peste 40.000 hectare. Irigaţiile s-au realizat la 1.207 hectare. Notăm că pe anul 1974 trustul a luat măsuri pentru asigurarea integrală a documentaţiei tehnice de execuţie. S-a organizat atacarea in devans a lucrărilor pe anul 1974 pe 3 şantiere.

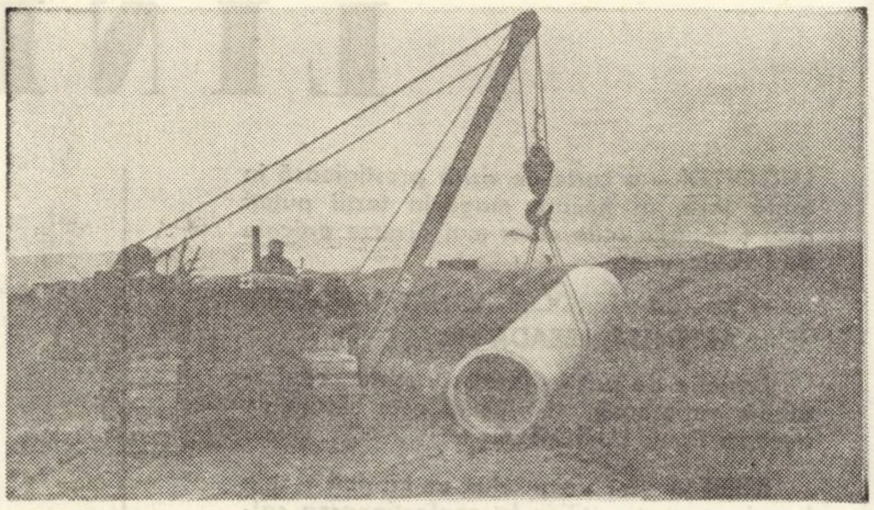

Prin realizările de pină acum obţinute de colectivul de ingineri, tehnicieni şi muncitori sint creiate condiţii pentru realizarea lucrărilor prevăzute să se facă inainte de termen. Prin lucrările executate se asigură evacuarea apelor de pe terenurile expuse inundaţiilor creindu-se condiţii optime pentru buna desfăşurare a lucrărilor agricole şi apărarea populaţiei şi aşezărilor omeneşti de acţiunea inundaţilor.

Pe lingă terasamente, care se cifrează la volumul impresionant de cca. 23.000.0000 mc. pămint mişcat, se mai realizează in continuare staţii de pompare şi construcţii pe reţele de canale.

– O grijă deosebită o avem pentru condiţiile de viaţă şi de muncă a oamenilor. S-au amenajat dormitoare, cantine, biblioteci volante, radio, televizoare, echipament sportiv cu săli bine incălzite, pentru sezonul de iarnă, unde işi pot petrece plăcut timpul liber muncitorii noştri.

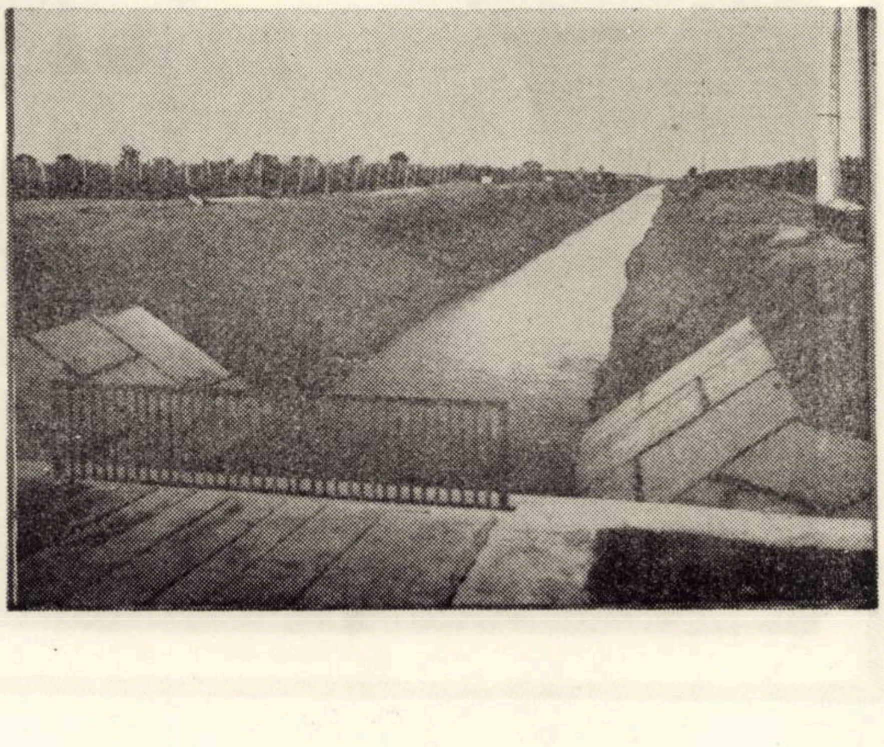

INDUSTRIA TEX

LUGOJTEXT

DRUMUL BUZIAȘULUI NR. 31
TEL. 1340

ELEGANȚĂ MODERNĂ CALITATE LINIE

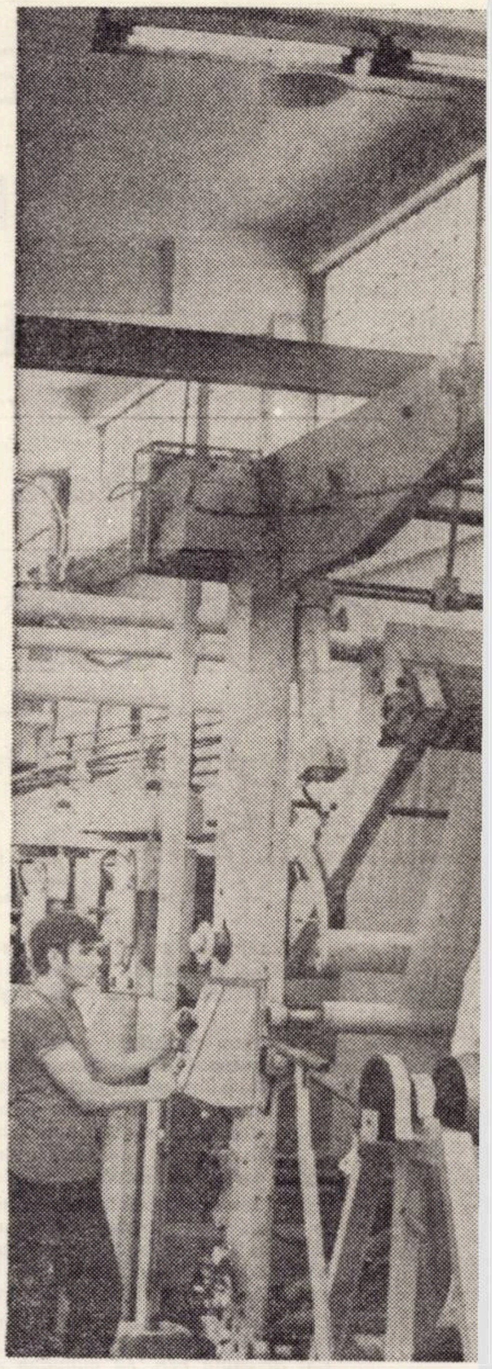

LUGOJTEX – o carte de vizită prestigioasă în toată țara, în fiecare magazin textil puteți găsi țesăturile utile celor mai diverse articole de îmbrăcăminte :

– țesături TEROCEL, BANAT, ANDREEA, ARTEMISA, LEBADA etc.

Lenjerie de pat în diverse desene, confortabilă, vaporoasă și plăcută este oferită de aceeași firmă LUGOJTEX.

INLET – tot un produs al fabricii textile Lugoj se poate utiliza la confecționarea saltelelor și plapomelor.

Industria textilă Lugoj vă oferă o gamă variată de țesături pentru lenjerie de corp, într-o variată gamă coloristică cu desene moderne în culori pastel, medii și intense :

- TEROCEL VULTUR
- PIONIER
- GIULIA
- OXFORD
- POSTAVARUL
- VERA
- ANDREEA
- ZEFIR LIRUS
- POPLIN SATURN
- ORION
- ORIENT
- LIANA
- ZENIT

PENTRU TOATE VIRSTELE, PENTRU TOATE GUSTURILE – ȚESATURILE LUGOJTEX se pot procura de la toate magazinele din țară.

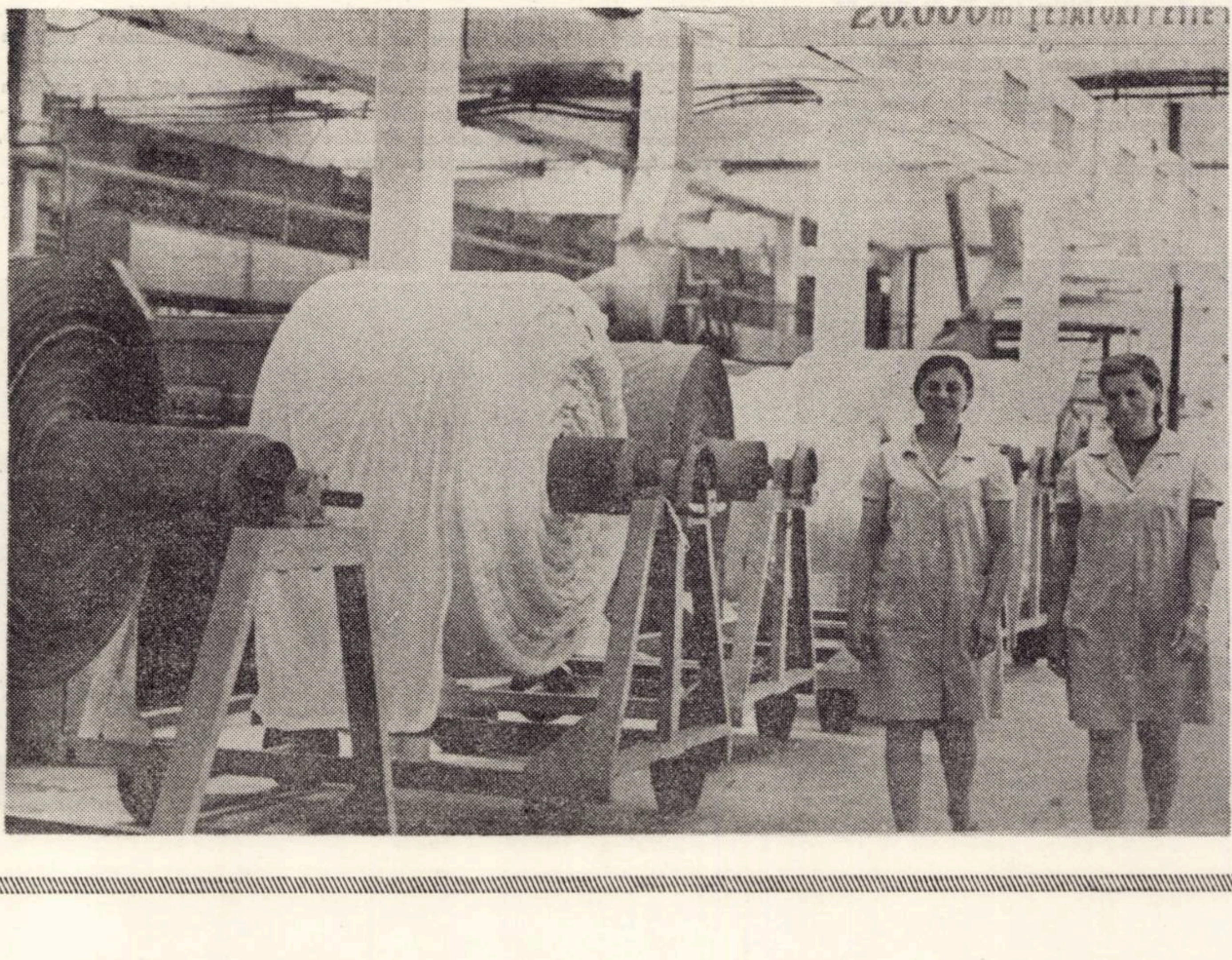

REȚIN

PRODUSELE LUGOJTEX SÎNT EXPUSE LA MAGAZINUL DE PREZENTARE, LUGOJ, PIAȚA REPUBLICII NR. 5

ÎNTREPRINDEREA DE PIELE ŞI MĂNUŞI TIMIŞOARA

- Croite și lucrate cu gust, mănușile de piele dau nota eleganței !
- Pe timp răcoros, mănușile sînt purtate de oamenii de toate vîrstele.
- Preocupări stăruitoare pentru diversificarea și îmbunătățirea neîncetată a calității produselor.
- De la an la an, salturi spectaculoase în creșterea producției.
- Produsele fabricii sînt exportate în numeroase țări : Uniunea Sovietică, Republica Federală Germania, Anglia, Franța, Elveția, Italia, Belgia, Norvegia, Austria.

STRADA

1 DECEMBRIE

NR. 106

O MARCĂ DE PRESTIGIU

La cei peste 50 de ani ai săi, Întreprinderea de piele și mănuși Timișoara se prezintă vizitatorului mai tînără ca oricind. O tinerețe robustă, marcată de activitatea laborioasă a unui colectiv destoinic și priceput, dornic să-și valorifice plenar capacitatea profesională, marile posibilități de care dispune. Preocupat să înfățișeze, fie și sumar, munca neobosită a colectivului acestei cunoscute fabrici timișorene, reporterul se vede nevoit să mărturisească că i-a fost anevoios să se oprească asupra uneia sau alteia dintre faptele cunoscute de el. Căci, spectaculos se prezintă, de la an la an, saltul productiv, precum și căutările pentru diversificarea și îmbunătățirea neîncetată a calității produselor, sporirea randamentului, onorarea obligațiilor asumate față de beneficiarii din țară și străinătate, mereu mai numeroși și exigenți.

– Pentru îndeplinirea sarcinilor trasate prin planul de stat și a angajamentelor asumate, dispunem de condiții tehnico-materiale incomparabile mai bune decît în trecut, ne mărturisește economistul **MIRCEA STURDZA**, directorul fabricii. Am în vedere, cu deosebire, construcția nouă, înzestrarea cu utilaje perfecționate, aplicarea de tehnologii moderne, de randament sporit, schimburi de informații și literatură de specialitate bogată, contacte dese cu alți producători de renume pe continent, un fond de cadre de muncitori și specialiști gata oricind să facă totul pentru întărirea prestigiului „mărcii fabricii".

Vorbele sint acoperite de fapte, iar faptele sint oglindite prin cifre. Dacă ne referim la anul curent, se poate arăta că, față de 1972, producția crește cu 44 la sută ! În vreme ce producția a sporit neîncetat, s-au înregistrat creșteri substanțiale la export. Astfel, dacă în anul 1970 se exporta 50 la sută din totalul producției, în anul următor indicele respectiv a fost de 53 la sută, pentru ca apoi în 1972, să ajungă la 80 la sută, la mănuși, și 66 la sută la producția de haine de piele.

Cițiva dintre oamenii cu care colectivul întreprinderii se mîndrește :

PREDA GHEORGHE, croitor mănușar
BĂLȚATU DUMITRU, croitor mănușar
ARDELEANU ION, croitor mănușar
GRAURE ILIE, brigadier la atelierul de croit
IANCEA MARIA, cusătoreasă la mănuși
BOTH ALEXANDRU, șef de atelier confecții mănuși
VASIUC ANA, cusătoreasă de mănuși
COSMA DUMITRU, tăbăcar
PETRICESCU ION, tăbăcar
OROS VASILE, brigadier
KOHONIT IULIANA, cusătoreasă de mănuși.

Elocventă este și creșterea la volumul absolut al producției exportate. Luînd ca bază anul 1972, în 1971 acesta era de 103 în anul următor, de 140 în 1972, circa 220 în acest an și, se prevăd, sporuri continue, ceea ce vorbește de la sine despre calitatea produselor timișorene, despre aprecierea de care ele se bucură în străinătate.

– Lucruri frumoase pot fi spuse și cu privire la lărgirea sortimentală, ne informează ing. **IRINA IOVA**, din compartimentul tehnic al fabricii. Începind cu anul trecut, am început să producem și confecții de piele, foarte căutate în toate județele țării. Exporturi facem mai ales în Italia și Republica Federală Germania. Evident, este vorba de a da, neîncetat, o întrebuințare superioară a pieilor. Din totalul producției pe care o realizăm în acest an, 26 la sută o reprezintă tocmai confecțiile.

Aflăm că există preocupări pentru a extinde secția de confecții, scop în care sînt utilizate fonduri de mică mecanizare, acordate de bancă în condiții avantajoase. Din resturile ce rezultă în procesul de croire a pieilor sînt realizate alte bunuri finite : mănuși pentru copii, căciuli, sacoșe. Iar prin mai buna folosire a spațiilor a fost posibil să se asimileze și producția de bluze din piele, fuste, sacouri, pardesie etc.

Cit privește linia modei, specialiștii întreprinderii sînt de părere că, la mănuși, aceasta nu evoluează prea mult de la un an la altul, căci dincolo de elementul de eleganță, de care aminteam, mănușile rămin, totuși, un articol de utilitate, de care cu greu te poți lipsi atunci cînd mercurul termometrului se află în jurul a zero grade ! Se îmbogățește paleta de culori în care este vopsită pielea, sînt folosite căptușeli rezistente, bune izolante și care să evite transpirația miinii. Prin procesul de prelucrare, unele piei primesc diferite desene, la suprafață, obținute prin presare. Se caută, totodată, ca acestea să fie cit mai suple, cu tușeu plăcut, ușoare și cit mai rezistente.

În încheiere ne este destăinuit încă un amănunt, nelipsit de importanță : în anii 1972 și 1973 Întreprinderea de piele și mănuși Timișoara nu a înregistrat nici o reclamație din partea beneficiarilor la adresa calității produselor sale !

AUREL CHISĂLIȚĂ

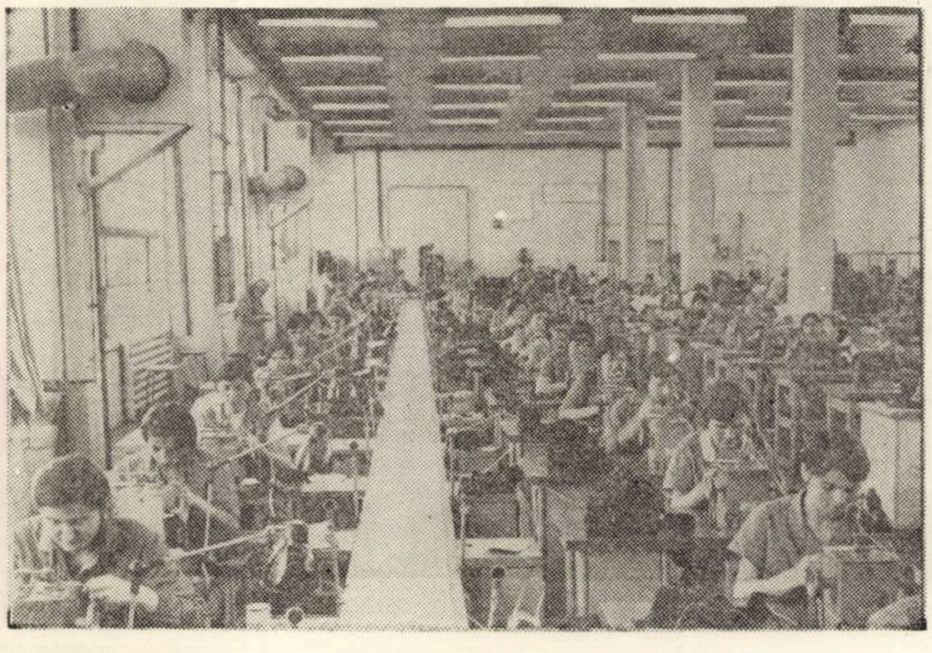

COMBINAT
VICT

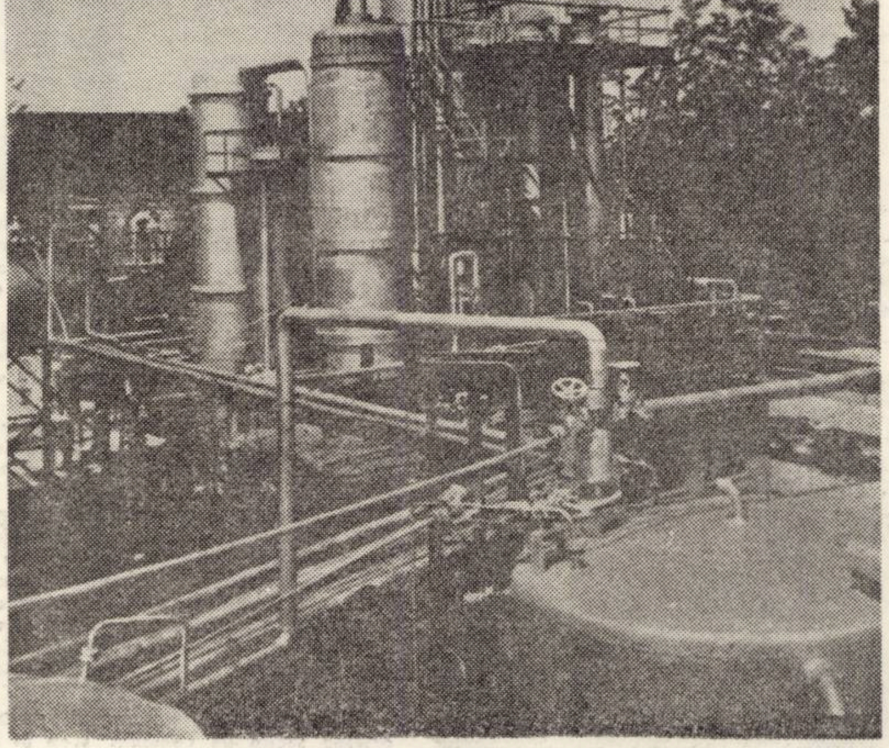

„Realizarea cu succes a prevederilor planului pe 1973 ca de altfel ale întregului cincinal, este condiționată într-un înalt grad de accelerarea procesului de modernizare a produselor, de înnoirea și ridicarea continuă a calității acestora. Toate forțele noastre tehnice trebuie concentrate în direcția scurtării duratei de asimilare a produselor noi, cu performanțe superioare, la gradul de integrare prevăzut‘.

NICOLAE CEAUȘESCU

PASIUNEA CREAȚIEI

Pitoresc și tinăr, creație a anilor socialismului, Orașul VICTORIA întimpină aniversarea a 20 de ani de viață urbană, cu o impresionantă zestre productivă. De la intrarea in funcțiune a primei instalații din ceea ce va deveni puternicul COMBINAT CHIMIC, a trecut un sfert de veac.

Anii socialismului au adus, și pe aceste frumoase meleaguri făgărășene, un reviriment fără precedent, au catalizat energii, au pus în valoare entuziasm și uriașe capacități de creație umană.

În prezent, chimiștii Victoriei acționează cu sporit avînt pentru realizarea obiectivelor actualului cincinal, înainte de termen, răspunzînd astfel cu pasiune comunistă la chemările Partidului.

În puține cuvinte trebuie să amintim despre producția complexă a Combinatului, despre cele peste 70 de produse foarte căutate pe piața internă și externă. RĂȘINILE SINTETICE, MASELE PLASTICE, METANOLUL sînt cîteva produse unanim apreciate. METANOLUL Victoriei se situează la nivelul celor mai inalte exigențe, fiind mult solicitat de beneficiarii externi, tot mai numeroși. Anul jubiliar 1974 va consemna dublarea producției de metanol.

Dinspre Victoria spre meridianele lumii pornesc produse ducînd cu ele faima industriei chimice românești. R. P. Chineză, Suedia, Iugoslavia, Ungaria, Austria, Albania, Italia, Grecia, Israel, Cehoslovacia iată cîteva destinații unde HEXAMETILENTETRAMINA, METANOLUL, BICARBONATUL DE AMONIU ALIMENTAR, SULFATUL DE SODIU TEHNIC, CLEIUL URELIT, FORMOLUL etc., au deosebit succes.

În ansamblul industriei chimice, ramură importantă a economiei naționale, o pondere remarcabilă o deține COMBINATUL CHIMIC VICTORIA. Ca pretutindeni în patria socialistă, colectivul de muncitori, tehnicieni, ingineri este angajat cu toată dăruirea, in opera profund patriotică de infăptuire a sarcinilor trasate de partid. Numele Combinatului VICTORIA este asociat cu ideea de hărnicie. Lupta susținută pentru ridicarea calității produselor, pentru diversificarea sortimentelor, pentru asigurarea unei inalte ritmicități a livrărilor – iată cîteva din dominantele activități ale acestor oameni deprinși a smulge taine materiei, a crea noi și noi produse necesare pe piața mondială. În anul 1974, ca urmare a angajării patriotice a colectivului, se va dubla exportul. Este întrutotul de laudă spiritul de inițiativă al chimiștilor de la VICTORIA, demonstrat convingător și prin aceea că două treimi din produse sînt cercetate și asimilate în Combinat. În anul 1973, an decisiv pentru realizarea optimă a obiectivelor cincinalului înainte de termen, chimiștii și-au propus să-și depășească angajamentele asumate cu cinci milioane lei la producția marfă, concretizată în masive cantități de nitroceluloze pigmentate, azotat de amoniu tehnic, mase plastice, rășini, utilaje tehnologice. Pentru fondul pieții vor fi date produse suplimentare valorind un milion de lei. Din aceeași magmă a avintului muncitoresc fac parte și darea în folosință a unei noi instalații de prelucrare a maselor plastice cu mult înainte de termenul planificat.

Iată citeva din multele destinații ale produselor VICTORIEI, URELITUL .IS. folosit la fabricarea impletiturilor de sticlă, materiale termoizolante și fonoabsorbante interesează îndeaproape INDUSTRIA CONSTRUCȚIILOR, altfel spus – acțiunea de ridicare pe verticală a orașelor țării. INDUSTRIA HÎRTIEI nu pate fi imaginată fără URELITUL H.M. și H.E. ; VIOPRETUL T.R. este folosit la apreturile textile ; INDUSTRIA VOPSELELOR utilizează larg NITROCELULOZA cu variantele sale. La fabricarea produselor farmaceutice, se folosește HEXAMETILENTETRAMINA ; industria mobilei nu se poate lipsi de ADEZIVII UREOFORMALDEHIDICI ; acumulatorii au în componența lor ACIDUL SULFURIC TEHNIC ; UREEA interesează in cel mai inalt grad AGRICULTURA etc., etc.

COMBINATUL CHIMIC – ultramodernă piesă a industriei chimice, Orașul Victoria – așezare umană în plină înflorire, cunoaște astăzi freamătul marilor infăptuiri socialiste. De la coliba pădurarului Ioan Opriș aflată în incinta Combinatului ca obiect de muzeu – pînă la reliefurile de munte, ORAȘUL VICTORIA a înregistrat un salt care nu mai necesită nici un fel de comentarii. „Orașul fără istorie“ își are de acum înainte o istorie, e drept numai contemporană, deci foarte tînără. Media de vîrstă a colectivului Combinatului chimic este de numai 28 de ani ! Așadar tinerețe, vigoare, energie. UN CENTRU ȘCOLAR DE CHIMIE al Combinatului pregătește cadre de specialitate pentru intreaga rețea. Școlarizează tineri din toată țara în specialitățile : operatori chimiști, lăcătuși, electricieni ș.a. Condiții de viață, muncă și studiu optime (există aici un club muncitoresc, o cantnă spațioasă, un liceu, școală generală, o bază sportivă polivalentă ș.a.) asigură un curs armonios dezvoltării acestui centru urban.

La pupitrul de conducere al Combinatului se află oameni pricepuți, crescuți în marele flux al muncii, în fruntea unui colectiv de muncă definit în mod esențial prin abnegație și devoțiune comunistă. Oamenii cresc și își valorifică aptitudinile din plin în Orașul Victoria.

Despre Combinatul Chimic de la Victoria, despre Orașul Victoria cu proaspăta sa istorie, cele mai pasionante pagini le scriu oamenii înșiși, cei care plămădesc energii în retortele entuziasmului comunist aici sub tîmpla Făgărașului.

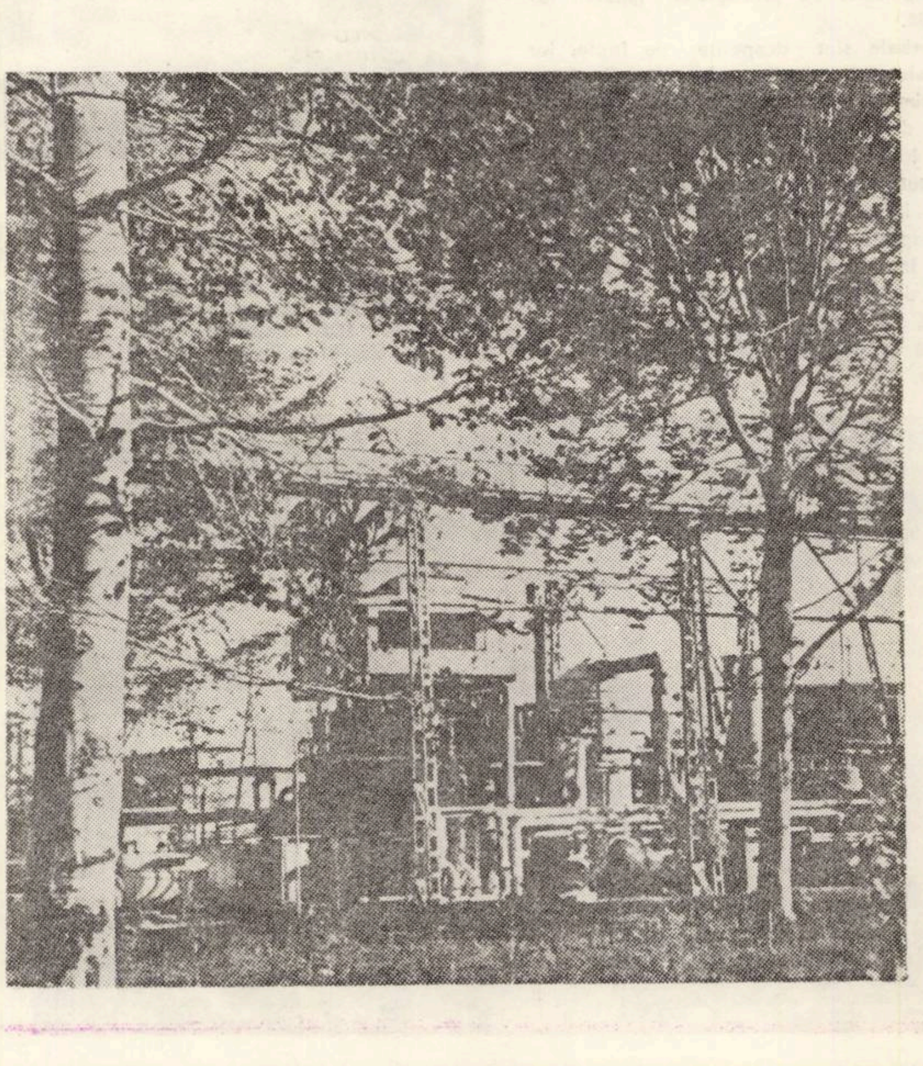

– Am
– Acic
– Ure
– Hid
– Acic
– Sulf
– Forr
– Hex
– Ade
– Răș
–Ureli
– Ure
– Viop
– Schi
– Nitr
–
–
–
–
– Amp
– Met
– Car
– Bicc

EX

Produs
titive cu c
grăitoare
care le în
tradiție in
NEMARCA
ZĂ ș.a.

P

P
– pro
de 1971.
– pro
– pro

Che

● A
● N
● U
● H
● TE
(C
● TE
● TE
● HI
AI
● U
W
● U
● U

ÎNTREPRINDEREA

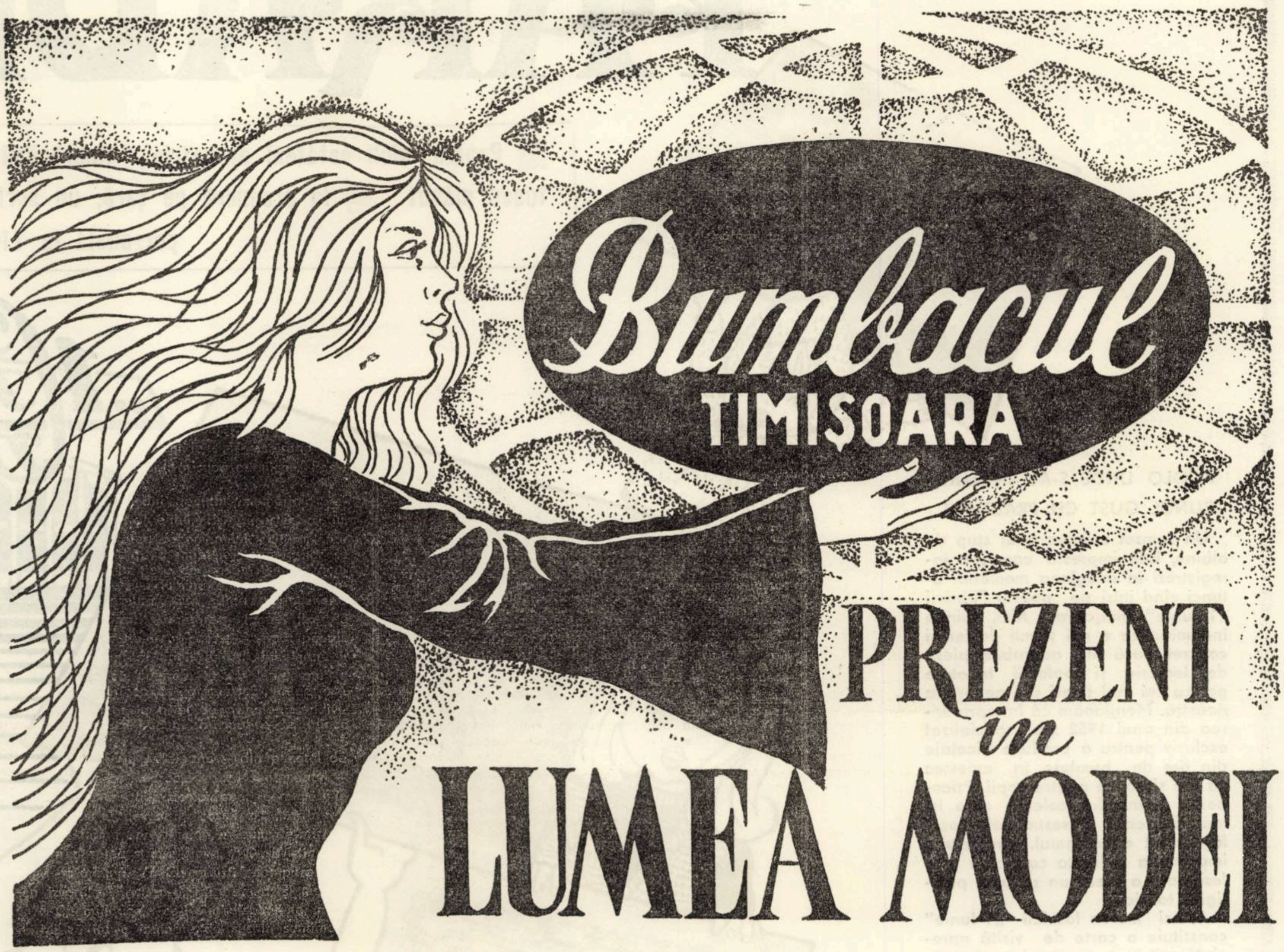

O ţesătură cu emblema intreprinderii „Bumbacul" Timişoara nu mai are nevoie de o recomandare specială. De ani şi ani de zile produsele harnicelor ţesătoare au cucerit aprecierile unanime ale celor mai exigenţi arbitri ai modei : femeile.

Ele poartă cu plăcere pardesiile, rochiile, bluzele, fustele sau pantalonii confecţionaţi din ţesăturile „Bumbacului". Bărbaţii care se îmbracă cu sacourile şi lingeria de corp din materialul provenit din aceeaşi sursă, devin la fel adepţii mărcii amintite.

Motivul este lesne de înţeles. Articolele sînt realizate din bumbac sută la sută sau în amestec cu tercot. Combinaţia conferă ţesăturii un tuşeu plăcut, o ţinută frumoasă a materialului. În prezent colectivul intreprinderii a trecut la uşurarea articolelor. În loc de 160 gr. material pe mp. se vor realiza doar 110–90 gr. pe mp. Tot ca noutate apare şi faptul că s-a inceput realizarea ţesăturilor în bătătură cu fire texturate. Se dobîndesc astfel noi calităţi ale ţesăturilor care se remarcă prin faptul că :

- se prelungeşte viabilitatea lor,
- devin mai uşoare, vaporoase,
- neşifonabile,
- plăcute la purtat.

Printre cele 15 articole noi, în zeci de poziţii coloristice reţineţi modelele ,Cabul", „Ibiţa", „Huşi", „Kominato", „Donald" (caracteristice pentru legătura de gazeu, cu atlas sau legătură de armuri).

- „Barcarola" tercot cu desene în carouri.
- „Timo" material pentru bluzele cu broderie.
- „Pichet" din tercot.
- „Suva" material de balonseide.
- „Găvana", „Silcia" pentru compleuri.

Ţesături creponate din fir 100% bbc. (bumbac) uni, în dungi sau carouri, în diferite poziţii coloristice, sînt mult mai solicitate de beneficiari din S.U.A.

De mult succes se bucură şi materialele ale căror modele au interferenţe folclorice. Creatorii s-au inspirat pe baza ţesăturilor din cele mai bogate zone folclorice din ţară.

Colectivul intreprinderii fiind în pas cu cerinţele modei internaţionale şi-a asigurat o faimă binemeritată şi solicitări ale produselor sale atît în ţară cît şi în străinătate. Se livrează beneficiarilor din S.U.A., U.R.S.S., R.F.G., Japonia etc.

Astăzi ţesăturile cu marca intreprinderii „Bumbacul" Timişoara sînt prezente în lumea modei internaţionale. Femei, bărbaţi, copii din : Bucureşti, New York, Tokio, Montreal, Paris le poartă cu plăcere.

Pentru a face faţă cerinţelor modei, intreprinderea a şi terminat colecţia pentru anul 1974,

Creatorii lucrează febril şi cu imaginaţie în avans cu doi ani. Ei au şi conceput peste 100 modele pentru colecţia anului 1975, pentru ca faima mărcii „Bumbacul" să cîştige noi terenuri în lumea modei mondiale.

PARADIS

▨ Pentru micii cetățeni ai patrie', îmbrăcăminte din
tușeu plăcut ▨ In premieră pe țară, un sortiment n
personală la Tîrgul de

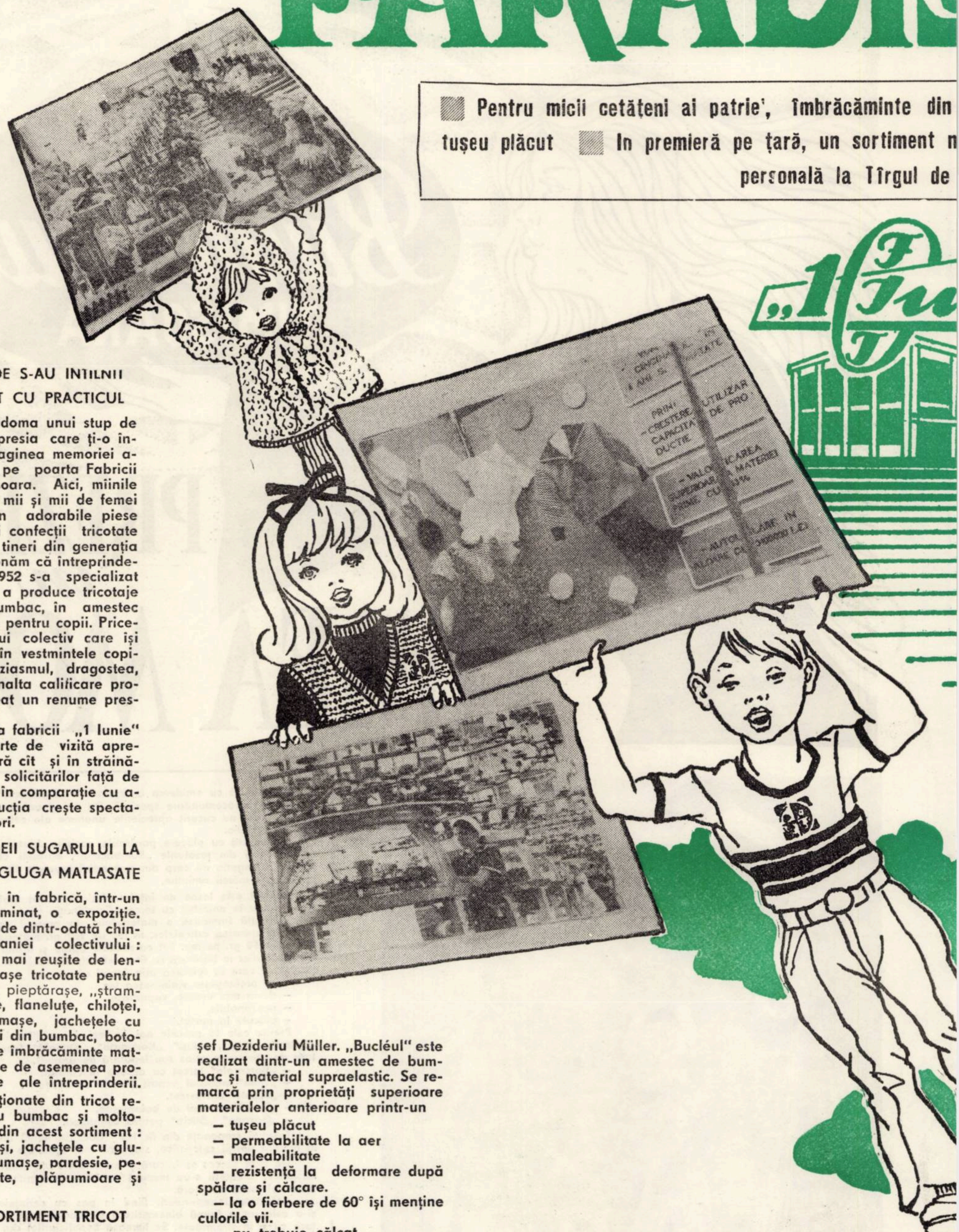

„1 Iu
F
T
CREȘTERE UTILIZAR CAPACITA DE PRO DUCTIE
VALORIFICAREA SUPERIOARĂ A MATERIEI PRIME
AUTOUTILARE IN

ACOLO UNDE S-AU INTILNIT BUNUL GUST CU PRACTICUL

Un zumzet aidoma unui stup de albine, iată impresia care ți-o înregistrezi în imaginea memoriei atunci cînd intri pe poarta Fabricii „1 Iunie" Timișoara. Aici, miinile indemînatice a mii și mii de femei concretizează în adorabile piese de lenjerie și confecții tricotate pentru cei mai tineri din generația noastră. Menționăm că întreprinderea din anul 1952 s-a specializat exclusiv pentru a produce tricotaje din fire de bumbac, în amestec cu fire sintetice pentru copii. Priceperea harnicului colectiv care își materializează în vestmintele copilașilor tot entuziasmul, dragostea, imaginația și înalta calificare profesională a creat un renume prestigios fabricii.

Astăzi marca fabricii „1 Iunie" constituie o carte de vizită apreciată atît în țară cît și în străinătate. Datorită solicitărilor față de produsele sale în comparație cu anul 1955, producția crește spectaculos : de 12 ori.

DE LA BOTOȘEII SUGARULUI LA PELERINA CU GLUGA MATLASATE

De cum intri în fabrică, într-un hol, rafinat iluminat, o expoziție. Aici poți cuprinde dintr-odată chintesența strădaniei colectivului : modelele cele mai reușite de lenjerie și costumașe tricotate pentru copii : maiouri, pieptărașe, „ștrampel", cămășuțe, flaneluțe, chiloței, rochițe, costumașe, jachețele cu bonete, ursuleți din bumbac, botoșei. Obiecte de îmbrăcăminte matlasate constituie de asemenea produse specifice ale întreprinderii. Ele sînt confecționate din tricot relon căptușit cu bumbac și moltopren. Găsești din acest sortiment :

— pantalonași, jachețele cu glugă, vestă, costumașe, pardesie, pelerine, capoate, plăpumioare și perinuțe.

UN NOU SORTIMENT TRICOT BUCLÊ (nu numai pentru copii)

Un nou sortiment prin care fabrica și-a consolidat prestigiul mărcii sale este : „Tricotul buclé".

A fost obținut cu ajutorul unei mașini de concepție proprie a unui colectiv din fabrică, condus de ing. șef Dezideriu Müller. „Bucléul" este realizat dintr-un amestec de bumbac și material supraelastic. Se remarcă prin proprietăți superioare materialelor anterioare printr-un

— tușeu plăcut
— permeabilitate la aer
— maleabilitate
— rezistență la deformare după spălare și călcare.
— la o fierbere de 60° își menține culorile vii.
— nu trebuie călcat.
— spălare ușoară.

De astădată pe lingă articole pentru copii ca : pantalonași, ștrampel cu botoșei, costume ștrampel, pieptărașe, bluze etc., **se confecționează și unele modele pentru adulți ca de exemplu :** blu-

ÎNTERPRINDEREA DE ÎNCĂLȚĂMINTE TIMIȘOARA

STRADA ȘTEFAN CEL MARE Nr. 58

ELEGANT
DURABIL
PRACTIC
COMOD

Vă oferă:

INCALȚAMINTE DIN PIELE ȘI INLOCUITORI
intr-o gamă variată de
modele și culori
pentru
BARBAȚI ȘI COPII

Produsele de încălțăminte ale fabricii se vînd prin magazinele specializate ale comerțului de stat și prin magazinele proprii de prezentare și desfacere din orașele: Timișoara, Lugoj, Reșița, Jimbolia, Caransebeș, Hunedoara, Petroșeni, Tîrgu Jiu, Orșova.

Nu stați pe gînduri
AZUR
PYGMALION

NOVOLIN
moxin
LINOXIN
EMAIL
Binella

Uzina „AZUR“ Timișoara

PRODUSELE UZINEI AZUR satisfac exigențele publicului consumator privind diversele culori și nuanțe de lacuri și vopsele, precum și săpunuri de toaletă cu calități superioare.

Str. Peneș Curcanul nr. 3–5 Tel. 22130-22131

De reținut: calitatea superioară a produselor „Azur“

AGATEX
AGATEX
AGATEX
80
de a

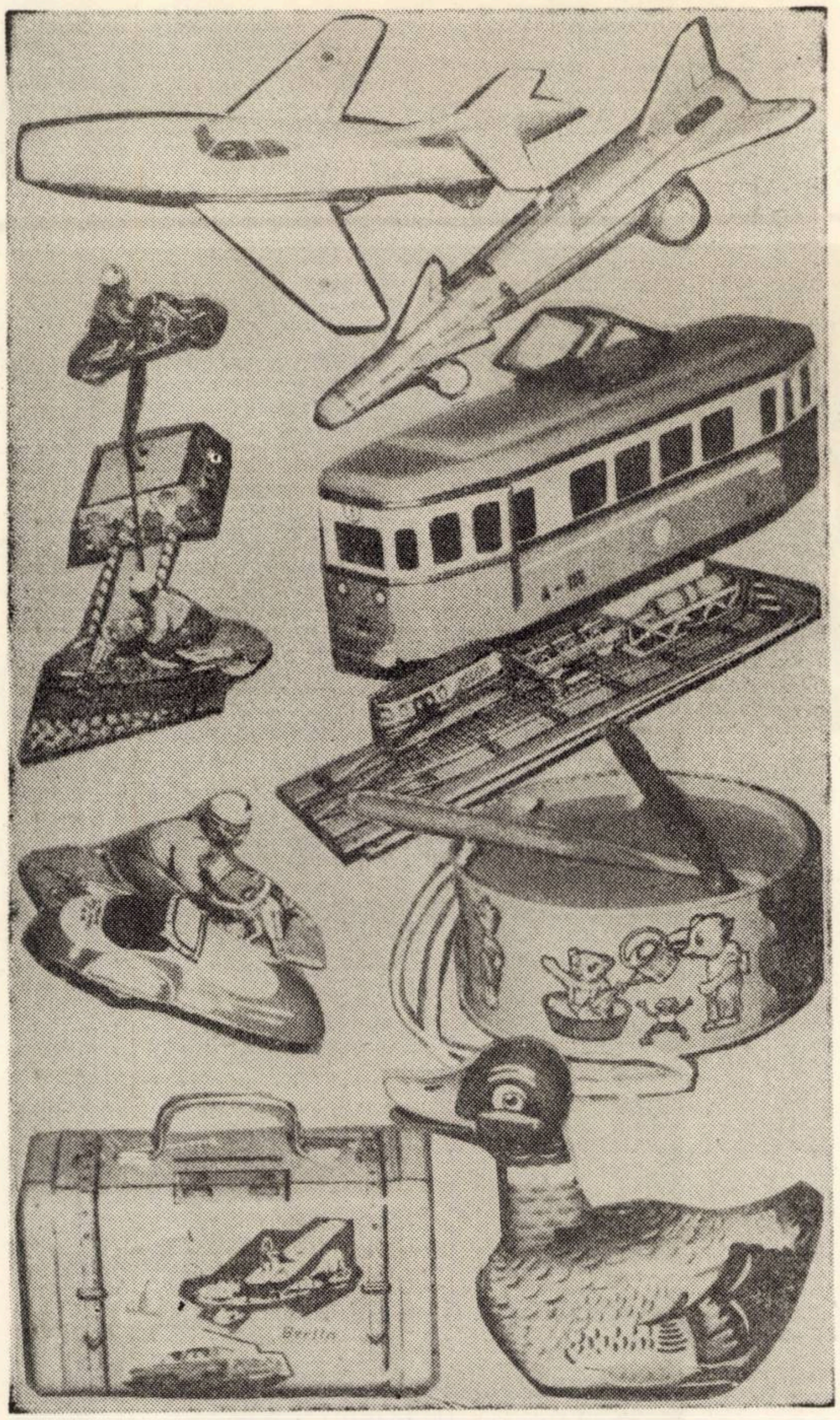

I.I.S. Ambalajul metalic Timișoara

- LOCUL UNDE ADULȚII SE PREOCUPA CU UN INALT SIMȚ DE RASPUNDERE DE „JUCARII".
- IN CADRUL INTREPRINDERII S-A DEZVOLTAT, FABRICA DE PIESE DE SCHIMB ȘI ACCESORII METALICE PENTRU INDUSTRIA UȘOARA.
- MUTAȚII PROFUNDE IN PROFILUL INTREPRINDERII.
- PERSPECTIVA DE VIITOR. IN 1975 O CREȘTERE A PRODUCȚIEI GLOBALE FAȚA DE ANUL 1938 DE PESTE 4.600 LA SUTA.

La inceput, la baza actualei întreprinderi industriale de stat „Ambalajul metalic' Timişoara a stat un atelier cu 11 lucrători. Se fabricau bidoane de ulei, cutii pentru bomboane sau cremă de ghete, burlane şi alte articole de tablă zincată.

După 80 de ani de existență întreprinderea a cunoscut o dezoltare vertiginoasă. Față de anul 1938, la începutul anului 1973 a crescut cu 2.919 la sută. Pentru 1975 ea va marca 4.600%. In producția de marfă s-au inclus, pe lîngă articolele tradiționale, ca de exemplu : jucării din tablă litografiată, ori mecanizate, tăvi, cutii pentru uz casnic și alte produse.

„Îmbunătățirile aduse producției noastre, calitatea lor ne-au înlesnit ca să participăm la cîteva tîrguri internaționale importante de la Tokio, Bruxelles, New-York, Göteborg, Barcelona etc. — ne spune tovarășul ing. Gheorghe Goldman, directorul întreprinderii. Sortimentele noastre s-au bucurat de interes și aprecieri unanime ceea ce a fost de natură ca să avem asigurat un bogat portofoliu de comenzi cu parteneri externi din Anglia, Olanda, Liban etc. ‚‚Mîndria colectivului rezidă însă în noile produse pe care le realizează la fabrica de piese de schimb și accesorii pentru industria ușoară.

Gama de produse care-i conferă un nou profil și are pondere mai mare în producție, se materializează în piese de schimb și accesorii pentru industria ușoară. Investițiile masive, înaltul nivel de calificare profe-

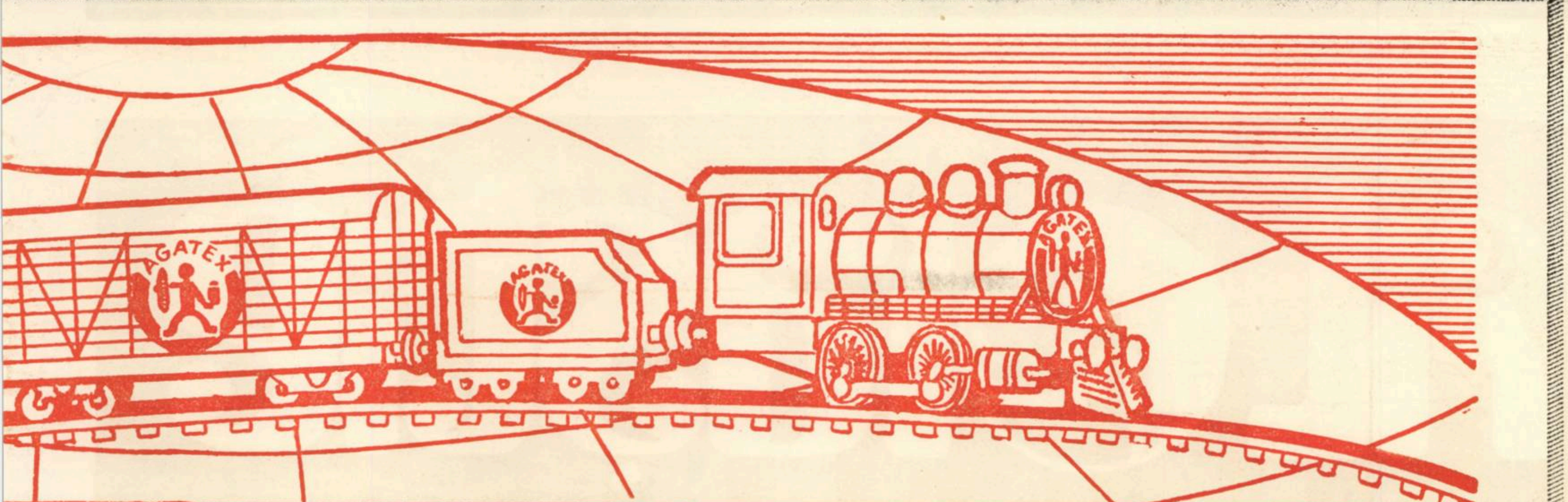

i în ţara
niaturilor

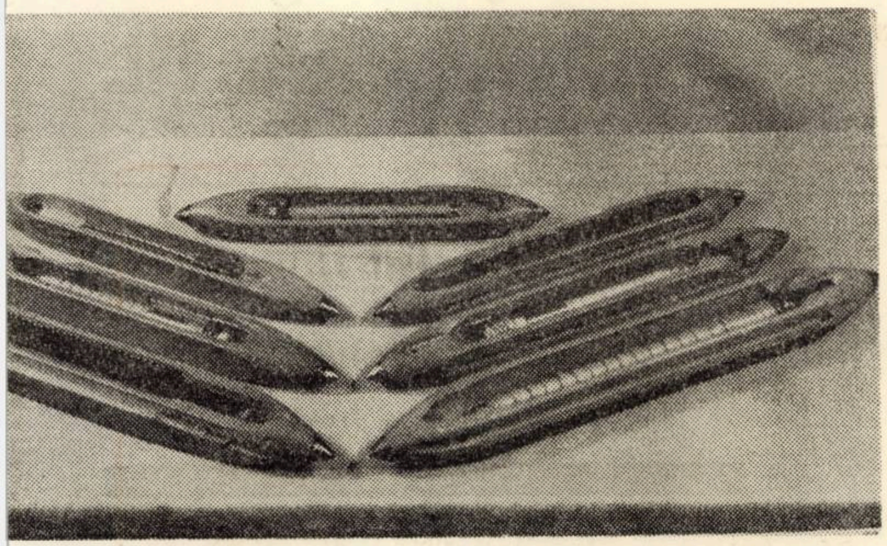

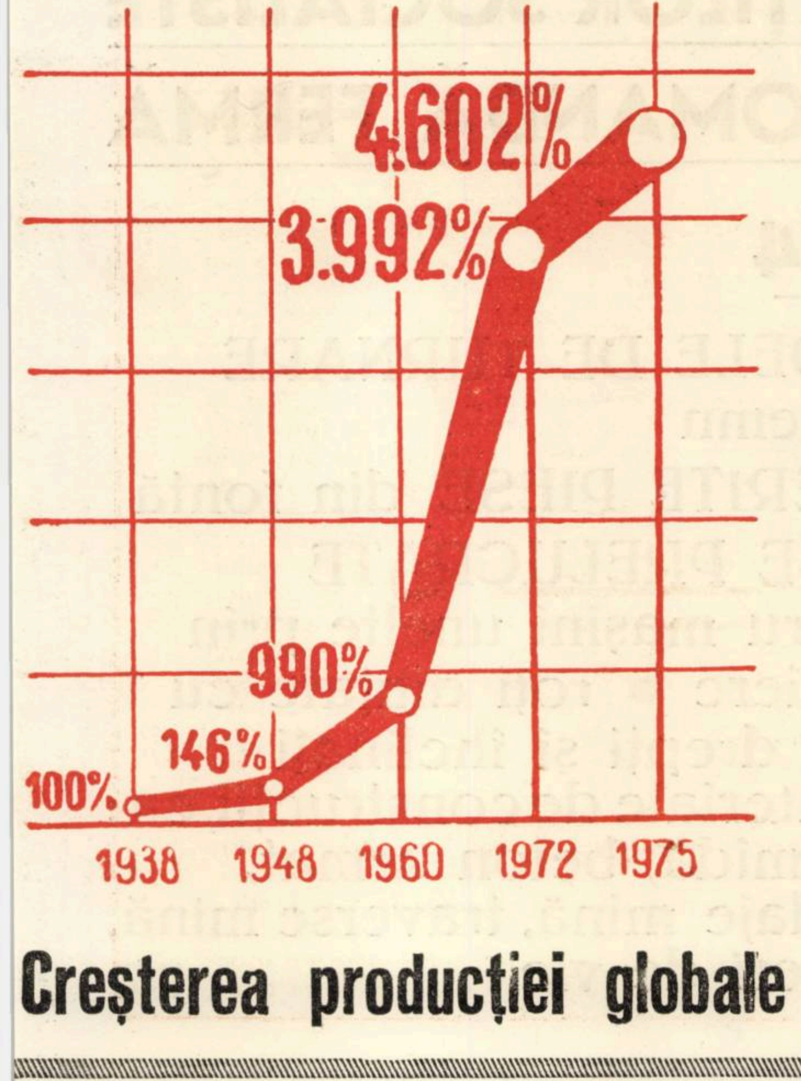

Creşterea producţiei globale

sională, experienţa ca şi entuziasmul şi probitatea colectivului, au înlesnit ca încă din anul 1971 să se producă peste 80 tipuri de piese de schimb şi accesorii ca:

- suveici de diferite tipuri,
- rame iţe pentru bumbac, lînă şi mătase,
- diferite tipuri de conducătoare fir pentru echiparea suveicilor automate,
- arcuri duble,
- plăci de fixare,
- vîrfuri,
- săbii de bătaie,
- suveici automate şi mecanice,
- canete.

SALTUL CALITATIV

De la articole miniaturizate, jucăriile destinate lumii de vis a copiilor, colectivului întreprinderii „Ambalajul metalic" Timişoara i s-a acordat cinstea de a fi singurul producător din ţară de suveici şi alte piese de schimb şi accesorii metalice pentru industria uşoară. Unul din criteriile acestei alegeri a fost existenţa specialiştilor cu tradiţie în construirea suveicilor. In locul atelierelor de artizanat, în cadrul întreprinderii le stă azi la dispoziţie o fabrică modernă dotată cu utilaje de un inalt grad de automatizare şi mecanizare.

Imbinînd cuceririle tehnicii cu priceperea, suveicile cu marca întreprinderii au devenit competitive, cu cele de pe piaţa mondială.

Suveicile cu emblema „AGATEX" se remarcă prin:

– lemnul de carpen, fag sau alte esenţe selectate, cu conţinut redus de umiditate, fibre drepte fără noduri sau crăpături. Este înnobilat prin densificare ;

– armăturile sînt executate din oţeluri de calitate pentru vîrfuri şi arcuri. Corpuri conducătoare din alamă, bronz şi tile de porţelan. Şuruburi cu filete confecţionate prin rulare şi tratate termic ;

– execuţia suveicilor este ireproşabilă.

– calitatea superioară a produselor este supravegheată continuu la laboratorul de încercări dotat cu aparatură modernă de verificare şi control.

Un grup de cercetători din cadrul întreprinderii se preocupă sistematic de îmbunătăţirea suveicilor şi a armăturilor. Cercetările sînt îndreptate spre folosirea de noi procedee şi materii prime. Se conturează de pe acum prototipuri de suveici din lemn stratificat, suveici placate cu furnire etc.

Realizările de pînă acum, preocupările de viitor, constituie o garanţie, a consolidării mărcii fabricii.

fil orăștie
L.B.

FABRICA
DE INDUSTRIE
LOCALĂ ORĂȘTIE

Strada Nicolae Titulescu
nr. 20 — telefon 190

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ UNITĂȚILOR SOCIALISTE PE BAZĂ DE REPARTIȚIE ȘI COMANDĂ FERMĂ

PE ANUL 1974

— CONSTRUCȚII METALICE
— REDUCTORI DE TURAȚIE
— MAȘINI DE CEPUIT pentru tîmplărie
— STRUNGURI tip școală
— STRUNGURI pentru lemn
— CAP VERTICAL pentru faze universale
— STRUNGURI HIDRAULICE pentru mașini de rectificat
— MODELE DE TURNARE din lemn
— DIFERITE PIESE din fontă
— PIESE PRELUCRATE pentru mașini unelte prin așchiere ● roți dințate cu dinți drepți și înclinați ● materiale de construcții, ca: cărămidă, beton armat, bandaje mină, traverse mină, spalieri de vie

(162)

SUL COPIILOR

otaje, elegante, de un colorit viu, atrăgător și
le toamnă, iarnă și primăvară ▨ O expoziție
tre de la Köln.

ze, cămăși bărbătești de o croială modernă cu fermoar sau cu fentă.

La ora actuală modelele fabricii „1 Iunie" Timișoara sînt foarte căutate atît de comerțul de specialitate din țară cît și pe piața internațională. Se exportă printre altele pînă și în S.U.A., Austria, R.F.G., R.S. Cehoslovacă, Irak și alte țări din lume.

De la prima sarcină de export din 1963, volumul exportului a crescut vertiginos ajungînd în 1973 ca ponderea lui în totalul producției să fie de peste 40 la sută.

Efervescența creatoare a colectivului fabricii „1 Iunie" condusă de tov. directoare ing. Iuliana Pașca se remarcă prin ritmul rapid de dezvoltare a producției cît și prin preocuparea continuă de a diversifica gama sortimentală. De la 50 modele în 1955 astăzi colecția fabricii însumează peste 200 modele variate. Ele ciștigă „nota bene" din partea clienților, la diferitele tîrguri din țară și străinătate, deoarece se remarcă prin materia primă realizată într-o contextură îmbunătățită, modele elegante, atrăgătoare, finisaj impecabil.

Rețineți : articolele cu emblema fabricii „1 Iunie" sînt de calitate superioară din tricouri adecvate, ușoare, plăcute și într-o croială care îmbină frumosul, modernul cu practicul.

Noile articole care ies pe poarta fabricii consolidează prestigiul binemeritat al mărcii „1 Iunie" Timișoara.

CENTRALA CĂRBUNELUI PETROŞANI

STRADA 23 AUGUST Nr. 2

Telefon 14-61 Telex 032514

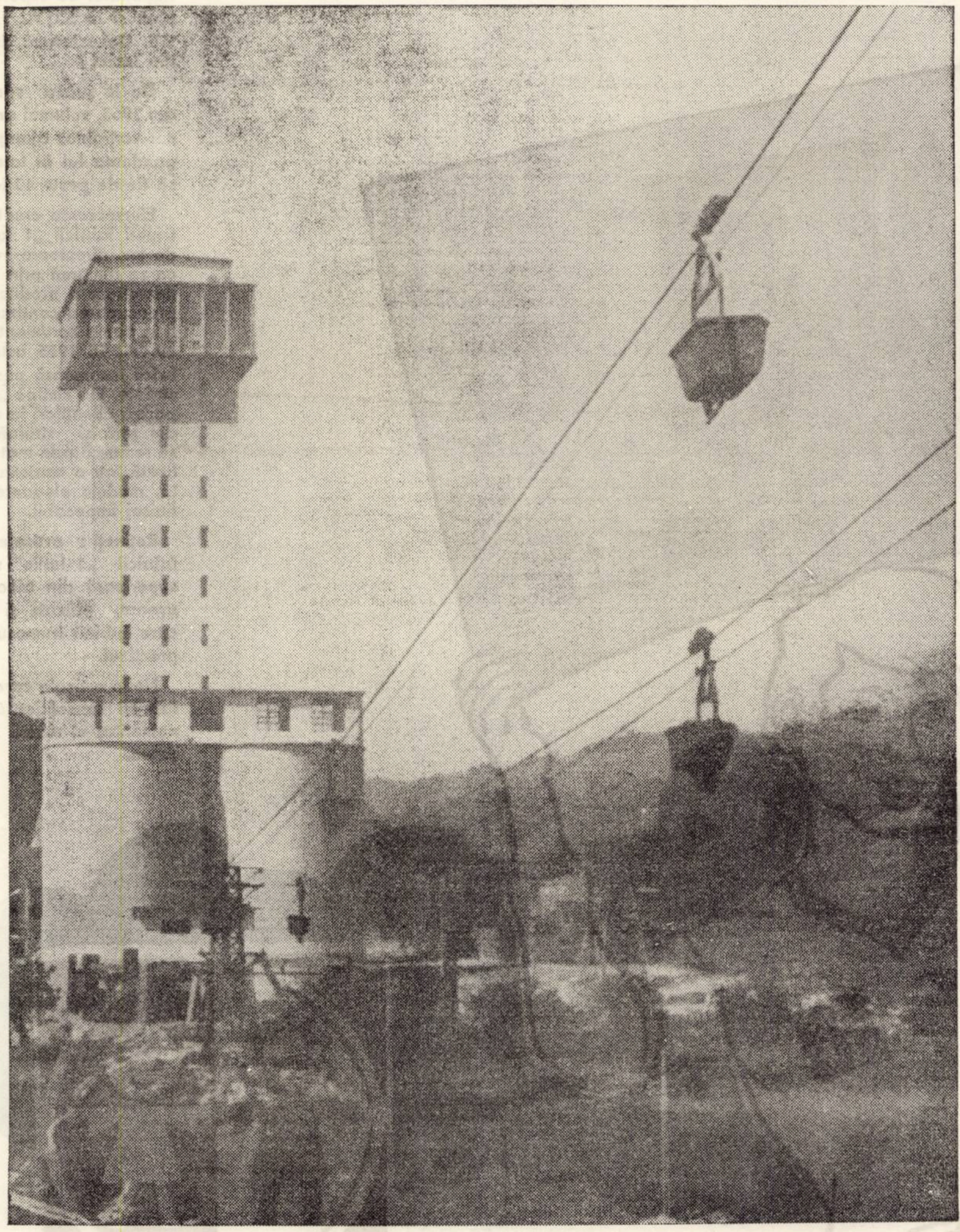

produce şi livrează imediat

fără repartiţie

(posibilitatea de livrare : autobasculantă şi vagoane C.F.R.)

— SLAM CĂRBUNE extras din IAZ-COROIEŞTI % 42–52

conţinut de umiditate % 20–26

putere calorică Kcal./kg 2200–3000

dimensiunea mm. 0–1

Se utilizează la termocentrale şi la fabricile de cărămizi.

UL CHIMIC
ORIA

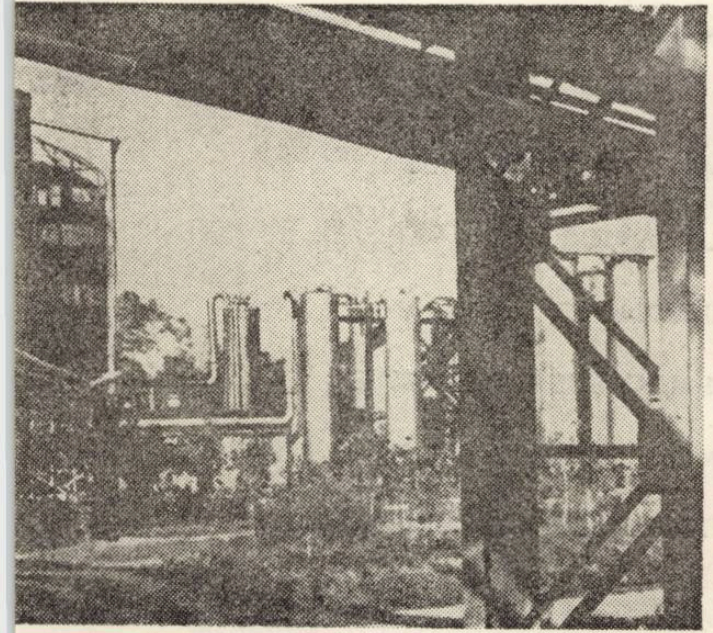

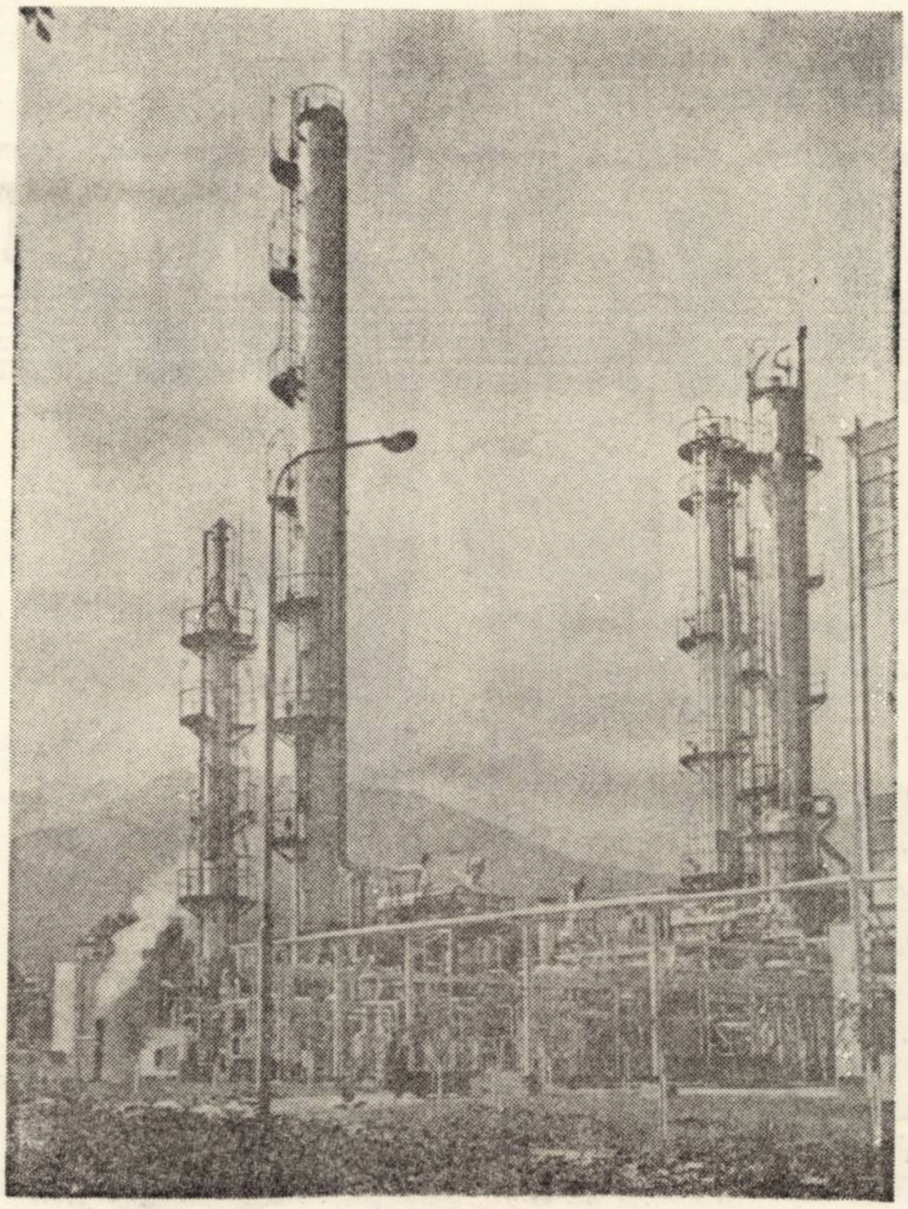

ulfat de hidrazină
c-tehnic, fumans (oleum) de acumulatori
diu-tehnic
dă tehnică 29 și 37%
ntetramină tehnică și farmaceutică
oformaldehidici pentru industria lemnului
formaldehidice modificate
ntru impisliturі de sticlă
și HF pentru industria hîrtiei
pentru apreturi textile
de ioni cationiți puternic acizi-vionit CS
ă
tată pentru lacuri
ată pentru lacuri
pentru celuloid
tată pentru lacuri
izolant termic, fonic
sinteză
e amoniu alimentar
de amoniu tehnic.

MBINATULUI CHIMIC VICTORIA sint compe-
ilare existente pe piața mondială. O dovadă
sens o constituie și legăturile comerciale pe
cu numeroase țări de veche și recunoscută
, intre care : ANGLIA, R.F.G., OLANDA, DA-
, AUSTRIA, R.S.F. IUGOSLAVIA, R.P. CHINE-

IVE

nul 1975
e schimbători de ioni va crește cu 150% față

e cleiuri cu 85%.
e metanol cu 200%

complex works **VICTORIA** delivers :

A
CID

DE HYDRATE AND SULPHATE
AL SULPHURIC ACID FUMING SULPHURIC
FOR BATTERIES
L SODIUM SULPHITE
L FORMALDEHYDE 29 AND 37%
HYLENTETRAMINE – TECHNICAL
RM.
MALDEHIDICAL ADHESIVES FOR THE
NDUSTRY
MALDEHYIDIC RESINES – MODIFIED
– FOR GLASS FELTING

PRODUCE
ȘI LIVREAZĂ

- ● URELIT HM AND HE – FOR PAPER INDUSTRY
- ● VIOPRET TR FOR TEXTILE STIFFENING
- ● IONEXCHANGERS : CATIONITS, VERY ACID – VIONIT CS
  - – PIGMENTED FOR LACQUERS
  - – PLASTICIZED FOR VARNISH
  - – BLEACHED FOR CELLULOID
  - – ALCOHOLIZED FOR VARNISH
- ● AMPORA – THERMIC AND PHONIC INSULATION
- ● SYNTH. METHANOL
- ● AMMONIUM CARBONATE, ALIMENTARY
- ● AMMONIUM BICARBONATE, TECHNICAL

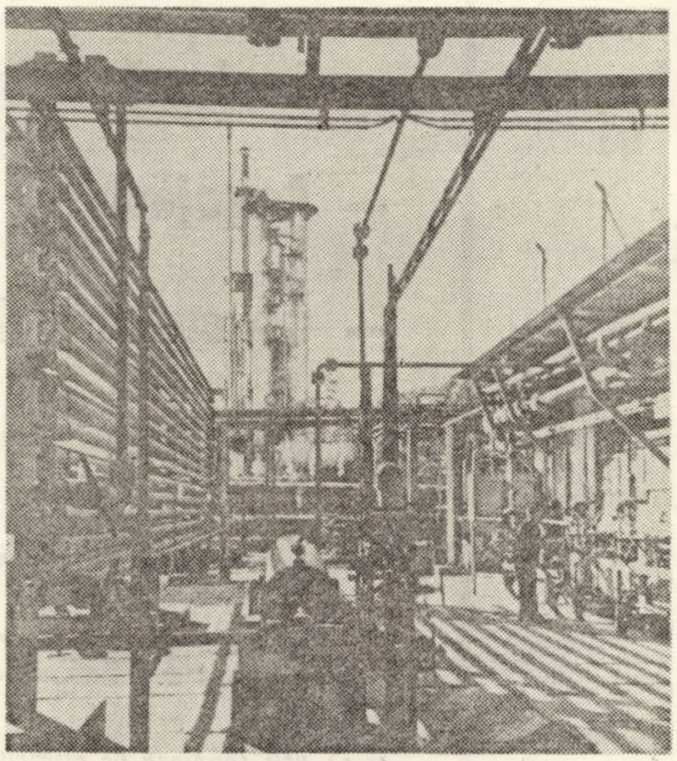

Le Combinat chimique **VICTORIA** fournit :

- ● AMMONIAC
- ● ACIDE AZOTIQUE
- ● URÉE
- ● HYDRATE ET SULFATE DE HYDRAZINE
- ● ACIDE SULFURIQUE, OLEUM POUR ACCMULATEURS
- ● SULPHITE DE SODIUM TECHNIQUE
- ● HEXAMETHILENTETRAMINE TECHNIQUE ET FARM.
- ● ADHERENS UREOFORMALDEHYDIQUES POUR L'INDUSTRIE DE BOIS
- ● RESINES UREOFORMALDEHYDIQUES MODIFIEES
- ● URELIT HM ET HE – POUR L'INDUSTRIE PAPETIERE
- ● VIOPRET TR – POUR APPRETAGE
- ● ECHANGEURS D'IONS ECHANGEURS DE CATIONS – VIONIT CS
- ● NITROCELLULOSE
  - – PIGMENTÉE POUR VERNIS
  - – PLASTIFIÉE POUR VERNIS
  - – BLANCHIE POUR CELLULOID
  - – ALCOOLISÉE POUR VERNIS
- ● AMPORA – ISOLATION THERMIQUE ET PHONIQUE
- ● METHANOL SINTHETIQUE
- ● CARBONATE D'AMMONIUM ALIMENTAIRE
- ● BICARBONATE D'AMMONIUM TECHNIQUE

Das chemische Kombinat **VICTORIA** liefert :

- ● AMMONIAK
- ● SALPETERSÄURE
- ● HARNSTOFF
- ● HYDRAZIN SULFAT UND HYDRAT
- ● TECHNISCHE SCHWEFESÄURE, OLEUM FÜR AKKUMULATOREN
- ● TECHNISCHES NATRIUMSULFIT
- ● TECHNISCHES FORMALDEHYD
- ● TECHN. UND FHARM. HEXAMETYLENTETRAMIN
- ● UREOFORMALDEHYDISCHE KLEBSTOFF FÜR HOLZINDUSTRIE
- ● MODIFIZIERTE UREOFORMALDEHYDISCHE HARZE
- ● URELIT 15 – FÜR GLASVERFILZEN
- ● URELIT HM UND HE – FÜR TEXT. VERFILZEN
- ● IONEN AUSTAUSCHER ; KATIONENAUSTAUSCHER STARK SÄURIG – VIONIT CS
- ● NITROZELLULOSE
  - – PIGMENTISIERT FÜR LACK
  - – PLASTIFIZIERT FÜR LACK
  - – GEBLEICHT FÜR ZELLULOID
  - – ALKOHOLISIERT FÜR LACK
- ● AMPORA – WÄRMEISOLIERUNG UND PHONISCHE ISOLIERUNG
- ● SYNTH. METHANOL
- ● SPEISEAMMONIUMKARBONAT
- ● TECHN. AMMONIUMKARBONAT

Uzina BALANȚA

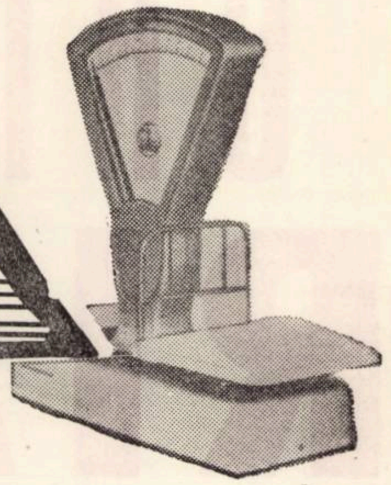

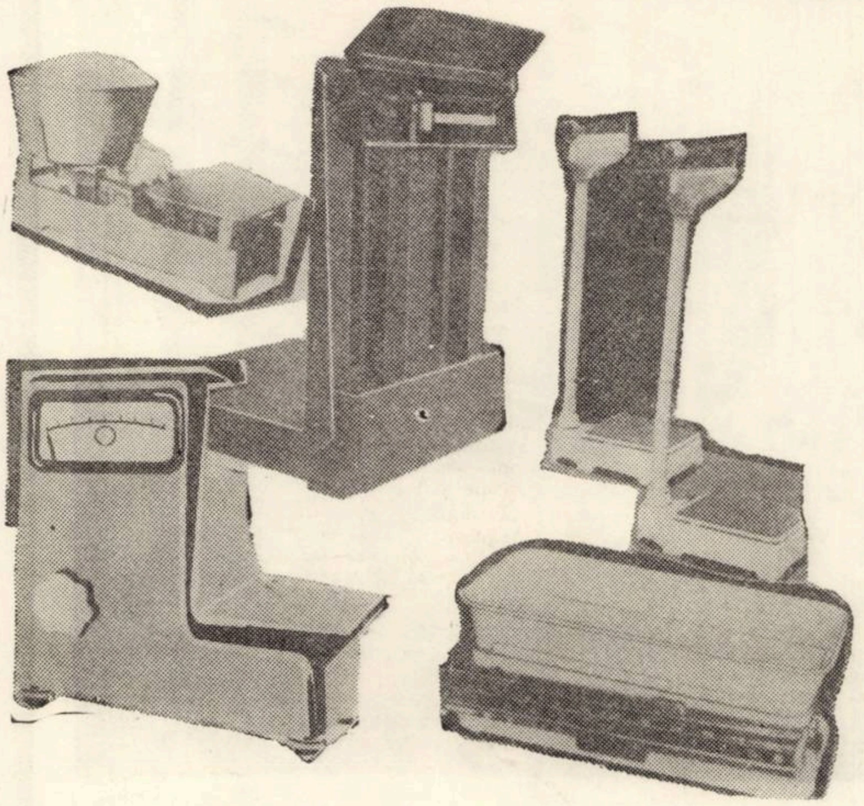

SIBIU, str. Gușteriței nr. 21. Telefon 2 10 20

produce și livrează unităților socialiste pe bază de contract și repartiție pe anul 1974 :

- BALANȚE ROMANE DE GOSPODARIE
- BALANȚE DE LABORATOR
- BALANȚE SEMIAUTOMATE
- BASCULE SEMIAUTOMATE CU PROIECȚIE
- BASCULE ROMANE OBIȘNUITE DE MASA, PERSOANE, ANIMALE, AUTOVEHICULE, CALE FERATA, ETC.

(173)

Cititori !

REINNOIȚI-VĂ ABONAMENTUL LA REVISTA

ORIZONT

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale și difuzorii voluntari din întreprinderi

Costul abonamentului:

pentru 3 luni 13 lei

pentru 6 luni 26 lei

pentru 1 an 52 lei

Prețul unui exemplar 1 leu

In atenția unităților socialiste !

Primim spre publicare în revista noastră :

- **Material publicitar**
- **Reclamă comercială**
- **Angajări**
- **Concursuri diferite**
- **Anunțuri școlare etc.**

Folosiți în aceste scopuri coloanele revistei

ORIZONT

și vă veți convinge de eficacitatea publicității

ILĂ LUGOJ

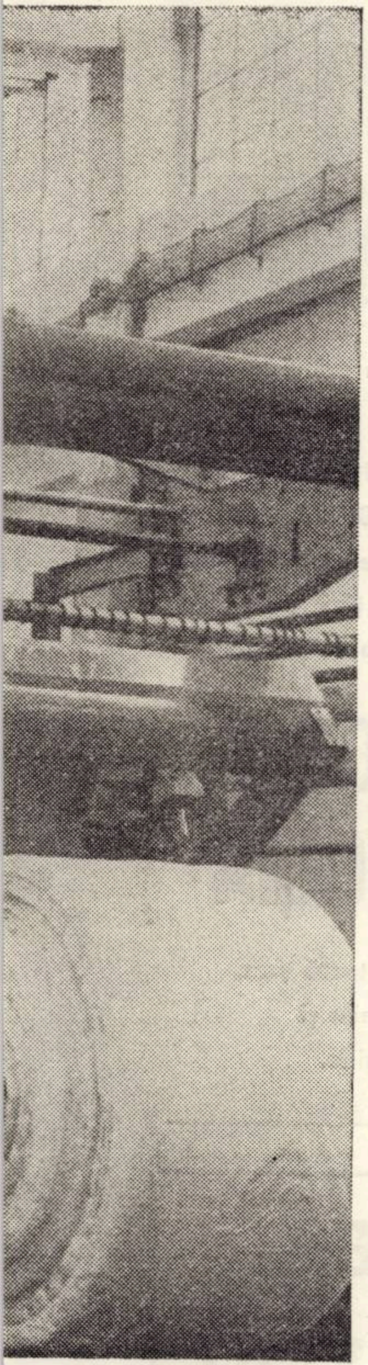

— Produce și oferă în lățimi de 80 și 90 cm :

a) Țesături pentru lenjerie de pat :

- PINZA NEALBITA ȘI ALBITA
- GRADEL ATLAS
- ȘIFON P.B.
- RACHITA
- INDIAN P.B.
- OLANDINA
- TEROCEL INLET

b) Țesături pentru lenjerie de corp în carouri, dungi și uniuri, în desene variate, culori pastel, medii și intense :

- TEROCEL VULTUR
- TEROCEL PIONIER
- TEROCEL GIULIA
- TEROCEL OXFORD
- TEROCEL POSTAVARUL
- TEROCEL VERA
- TEROCEL LEBADA
- TEROCEL ANDREEA
- TEROCEL ZEFIR LIRUS
- TEROCEL POPLIN SATURN
- TEROCEL ORION
- TEROCEL ZENITH
- FINET ORIENT
- PICHET LIANA

Stocurile de cupoane și mărfuri se livrează prompt pe bază de comenzi.

Magazinul de prezentare și desfacere stă la dispoziția consumatorilor pentru edificare sortimentală și calitativă din Piața Republicii nr. 5 Lugoj.

EȚI!

TEXTIMA
TEXT

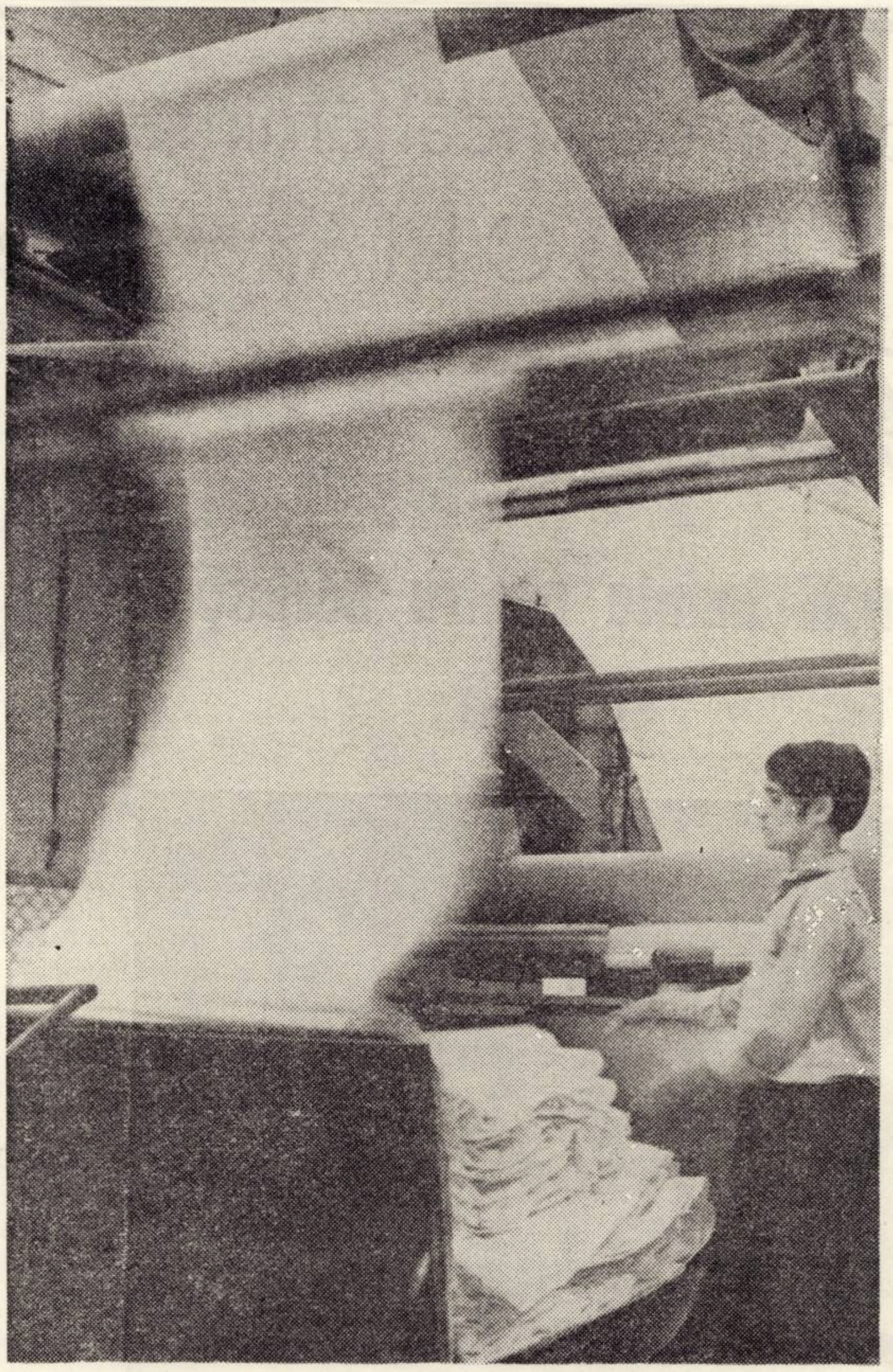

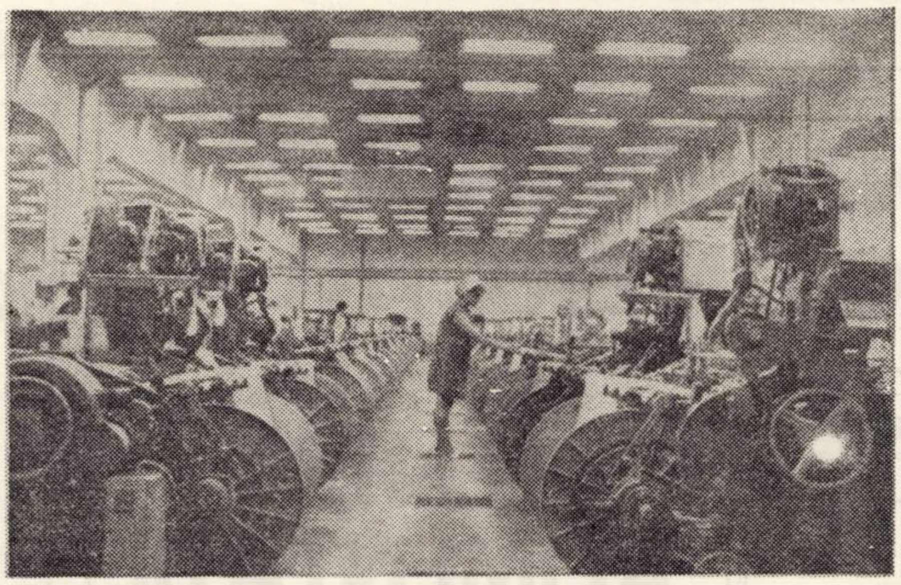

LUGOJTEXT

Fabrica de încălţăminte JIMBOLIA

Record Jimbolia

Produce o gamă bogată de încălţăminte pentru bărbaţi şi copii

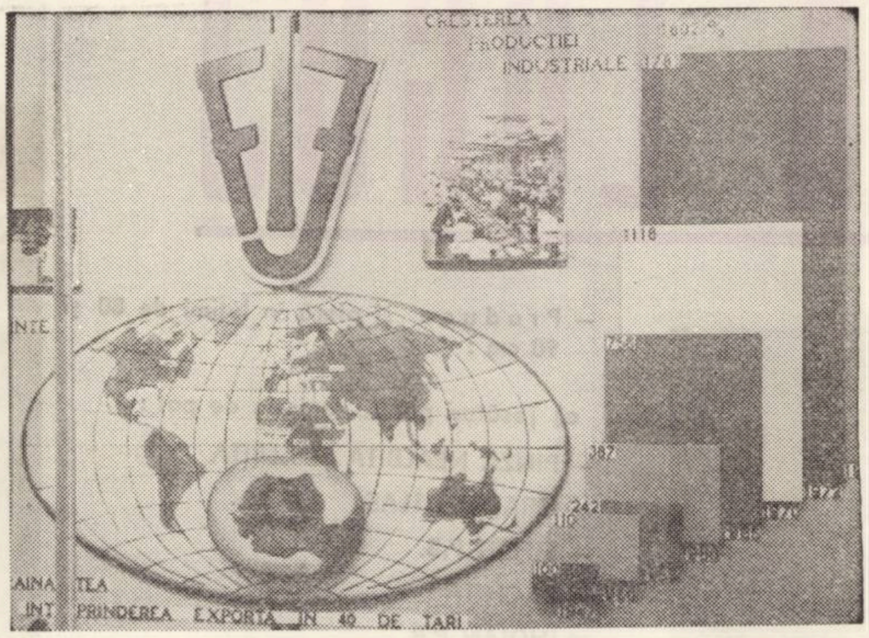
CREȘTEREA PRODUCȚIEI INDUSTRIALE
INT PRINDEREA EXPORTĂ ÎN 40 DE ȚĂRI

Noile modele, elegante, din piei naturale, în culori variate şi plăcute vă stau la dispoziţie.

FABRICA DE INCALȚAMINTE

JIMBOLIA

produce încălţăminte

COMODĂ, MODERNĂ, DURABILĂ

şi de CALITATE SUPERIOARĂ

FABRICA DE INCĂLŢĂMINTE

JIMBOLIA

exportă produsele sale în peste 40 de ţări

Incălţămintea cu marca

RECORD JIMBOLIA

este solicitată în toată ţara, în toate anotimpurile şi pentru toate ocaziile.

INTREPRINDEREA COMERCIALĂ DE STAT PENTRU ALIMENTAŢIE PUBLICĂ

DROBETA - TURNU SEVERIN

ANUNŢĂ DESCHIDEREA

în municipiul DROBETA-TURNU-SEVERIN în sezonul de toamnă

4 MUSTĂRII

care funcţionează pe lingă

- BUFETUL „CIREŞICA",
- AUTOBUFETUL AUTOGARA,
- AUTOBUFETUL „PIAŢA 1850",
- AUTOBUFETUL „PIAŢA MIRCEA".

In cadrul mustăriilor se desface o bogată gamă de preparate culinare ale laboratoarelor proprii : PASTRAMĂ, CIRNACIORI OLTENEŞTI, FRIPTURA DE BATAL, FRIGARUI, MICI, etc.

Se serveşte must dulce şi tulburel din podgoria DEALUL VIILOR. (166)

ÎNTREPRINDEREA COMERCIALĂ DE STAT PENTRU MĂRFURI ALIMENTARE

DROBETA - TURNU SEVERIN

primeşte comenzi de produse alimentare PENTRU A FI TRANSPORTATE LA DOMICILIUL CLIENŢILOR la următoarele unităţi :

- ● Magazinul alimentar cu autoservire nr. 38, Complex Kiseleff, telefon 1-18-97,
- ● Magazinul alimentar nr. 1 din Piaţa 23 August, telefon 1-21-14,
- ● Complexul alimentar Crihala, telefon 1-31-74.

– Valoarea minimă a cumpărăturilor – 100 lei.

– Pentru transportul la domiciliu se incasează 6% asupra valorii cumpărăturilor.

– Primirea comenzilor : zilnic între orele 9–13.

– Onorarea comenzilor : zilnic între orele 16–20.

Folosind acest sistem de aprovizionare economisiţi timpul dv. liber şi sînteţi aprovizionaţi la domiciliu la ora cuvenită.

(165)

ÎNTREPRINDEREA DE PRELUCRARE A LEMNULUI TIMIŞOARA

Strada 16 Februarie nr. 9

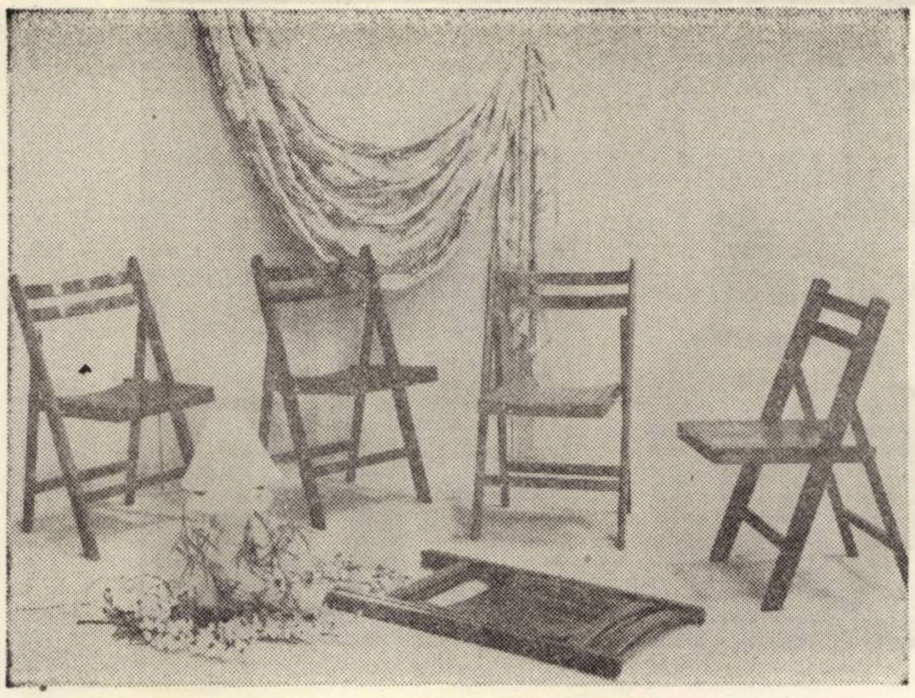

SCAUNE PLIANTE DE DIFERITE TIPURI

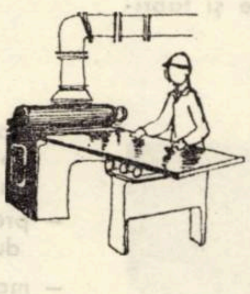

Este bine cunoscută faima produselor Intreprinderii de prelucrare a lemnului Timișoara, atît în țară cît și peste hotare.

Cu toate acestea, din dorința de a face cunoscut marelui public preocupările și rodul harnicilor muncitori, tehnicieni și ingineri de la această intreprindere, am poposit în zilele acestea în mijlocul acestui colectiv, unde am aflat despre noile prototipuri de mobilier care părăsesc poarta intreprinderii către beneficiarii interni și externi, către magazinele de prezentare și vînzare ale cochetelor piese de mobilă ce decorează interiorul fiecăruia dintre noi.

Stăm de vorbă cu tovarășul Director, inginer Cimpoca Ion, care ne relatează succint istoricul acestei întreprinderi cu tradiție, eforturile depuse de colectivul acestei întreprinderi, de progresul tehnic și îmbunătățirea calității produselor, de dorința întregului colectiv de a satisface cît mai mult pretențiile tuturor beneficiarilor, a marelui public.

Faptul că întreprinderea s-a angajat să realizeze cincinalul în 4 ani și 4 luni este edificator, este un argument al hărniciei întregului colectiv, este cartea de vizită pe care o prezintă tuturor, este, dacă vreți, variata gamă a produselor care părăsește poarta acestei întreprinderi, începînd cu riglele tehnice, cu rechizitele școlare pe care toți școlarii din țara noastră le folosesc, mobilierul tehnic, planșetele de proiectare, riglele de calcul care nu lipsesc din buzunarul fiecărui tehnician, proiectant sau inginer. Ca să nu mai vorbim de prototipurile de mobilier sau de mobilierul de serie.

La ora actuală se află în stadiul de omologare, noua bibliotecă modulată din două corpuri, multifuncțională „Rodica 73", prototip care prin forma și multifuncționalitatea sa satisface pretențiile cele mai exigente ale oricărui cumpărător, pe scară mondială. Acest produs va fi prezentat cît de curînd în cadrul expoziției de mobilă din București și sperăm că și cei care au proiectat această bibliotecă să găsească printre cumpărători atracție, interes și dorință de cumpărare.

In stadiul de proiectare se află și camera pentru școlari „Răzvan 1" destinată activității micilor școlari pe timpul zilei. Intregul colectiv de proiectare, în frunte cu tov. ing. Hurlai Despina au lucrat la proiect cu maximum de atenție, pentru satisfacerea oricăror pretenții ale acestor mici studioși.

Iată așadar numai cîteva aspecte din activitatea Intreprinderii de prelucrare a lemnului de pe malul Begăi a acestui harnic colectiv, de la care așteptăm și în continuare noi și noi produse de calitate ireproșabilă.

Așteptăm cu toții noua bibliotecă pentru tineret, care va fi o nouă carte de vizită a intreprinderii.

ICHIM THEOFIL

RIGLE TEHNICE ȘI RECHIZITE ȘCOLARE

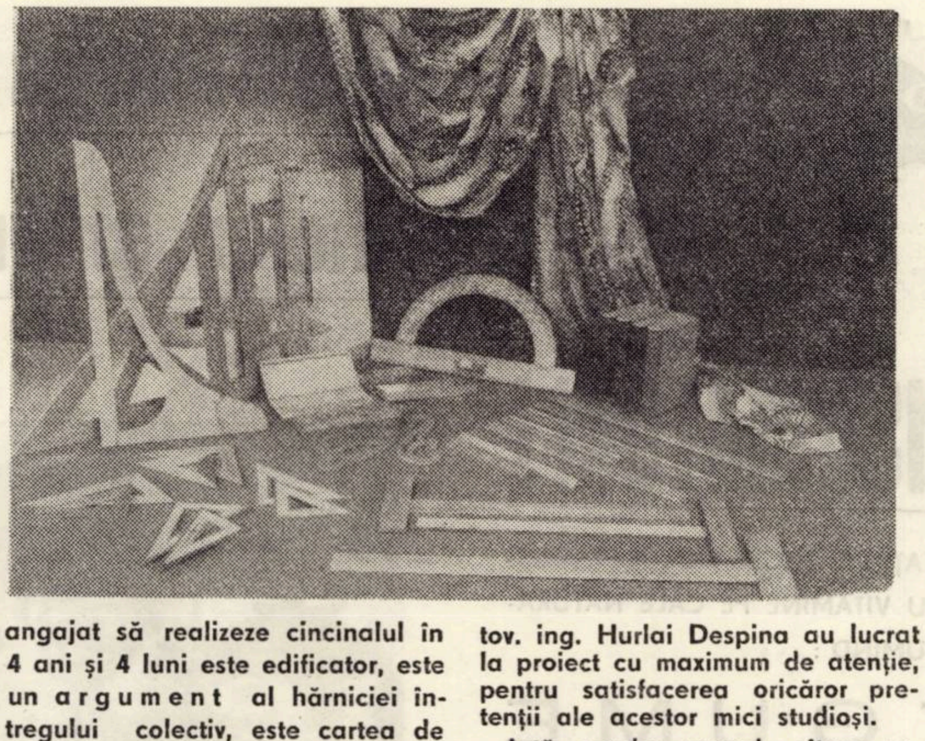

CAMERA DE ZI „TIMIȘ"

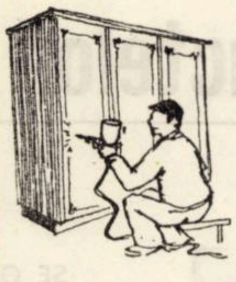

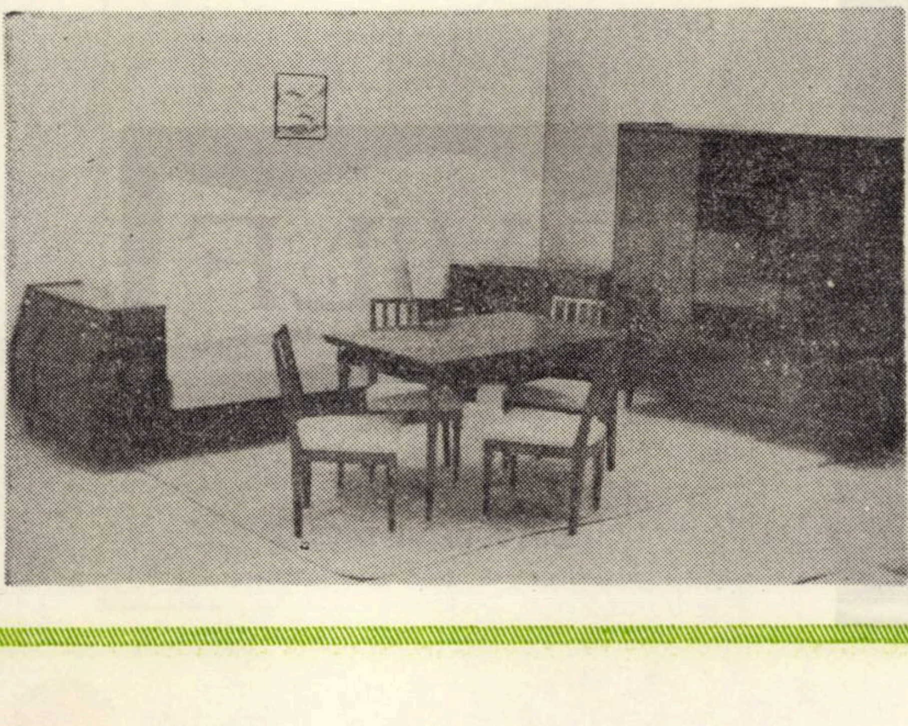

ELECTROtimiș

Fabrica de matrițe, scule și utilaje tehnologice pentru industria electrotehnică

Timișoara — Calea Buziașului nr. 15,
Telefon 961 — 2.20.88, 2.20.30

produce o gamă foarte variată atît la utilaje cît și la scule fabricate și în curs de asimilare și fabricație.

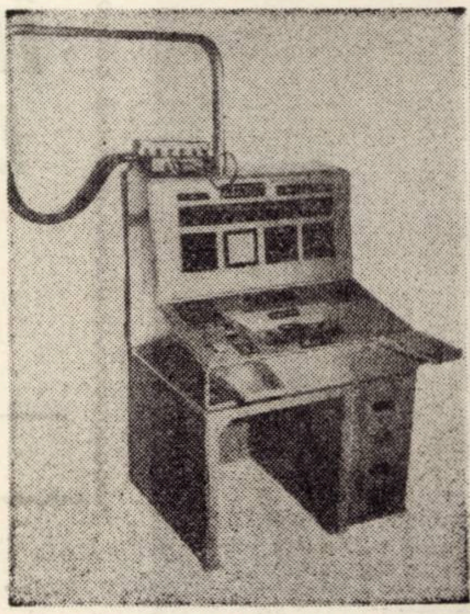

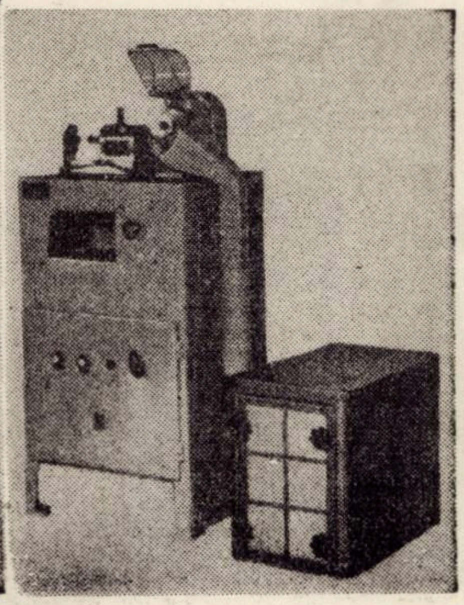

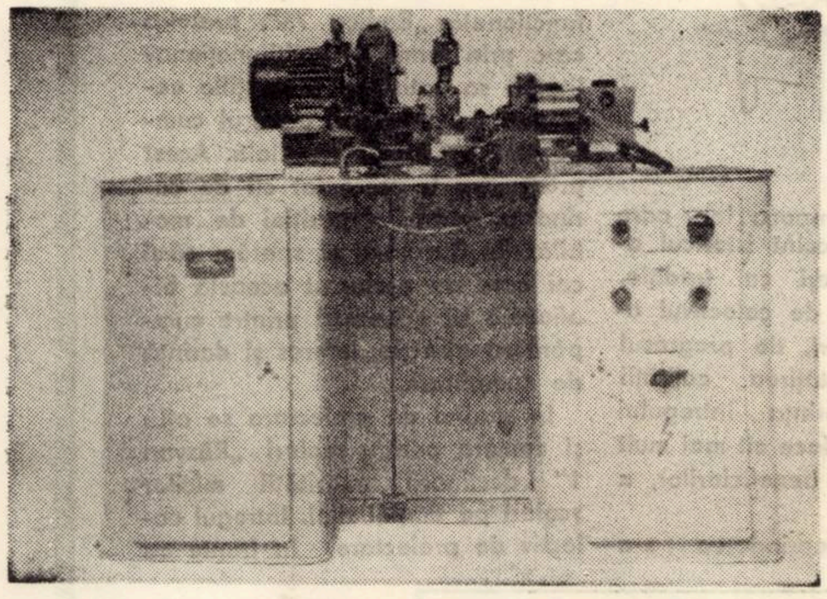

Produsele sînt la nivelul exigențelor mondiale dintre care enumerăm numai cîteva :

- presă de sertizat armături pe conductori
- mașini de izolat benzi hîrtie
- mașini de trefilat sîrmă
- mașini de litat sîrmă
- mașini de răsucit perechi verticală
- mașină de format capete tuburi fluorescente
- diverse ștanduri de control
- agregat de prelucrat scuturi
- presă format cap bobină
- mașini de tresat cablu
- matrițe și scule
- mașină de crestat cap șurub, etc.

(167)

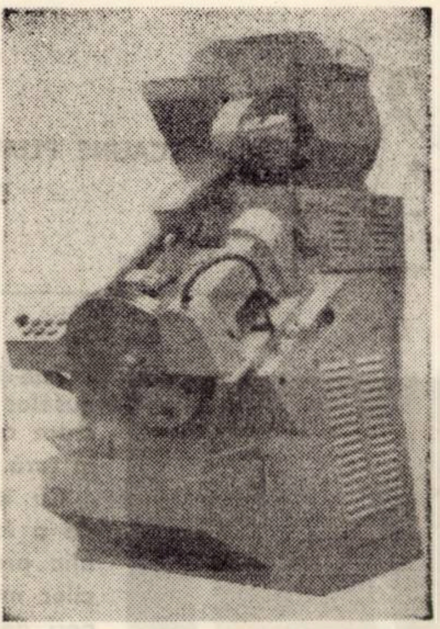

Întreprinderea pentru producția, valorificarea și industrializarea legumelor și fructelor — Timișoara

IPVILF

CONSUMATORI !

COMPLETAȚI-VĂ NECESARUL ORGANISMULUI CU VITAMINE PE CALE NATURALĂ CONSUMÎND :

LEGUME
ȘI
FRUCTE

ȘI

CONSERVE DE LEGUME ȘI FRUCTE care se pot procura în cantități suficiente și de calitate.

SE GĂSESC DE VÎNZARE LA TOATE MAGAZINELE

IPVILF

DIN JUDEȚUL TIMIȘ

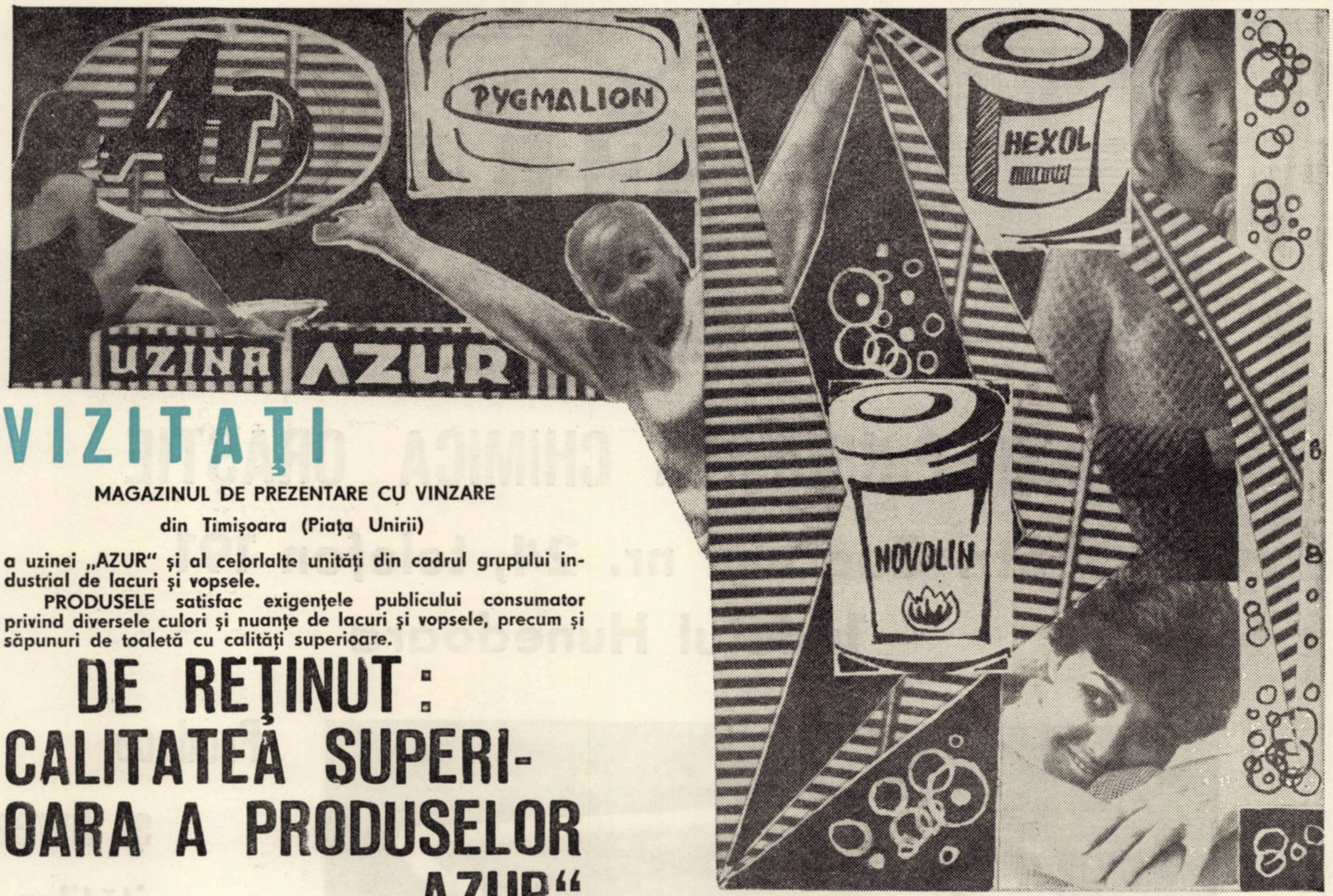

VIZITAȚI

MAGAZINUL DE PREZENTARE CU VINZARE

din Timișoara (Piața Unirii)

a uzinei „AZUR" și al celorlalte unități din cadrul grupului industrial de lacuri și vopsele.

PRODUSELE satisfac exigențele publicului consumator privind diversele culori și nuanțe de lacuri și vopsele, precum și săpunuri de toaletă cu calități superioare.

DE REȚINUT : CALITATEA SUPERIOARA A PRODUSELOR „AZUR"

Ceaiurile medicinale, izvor de sănătate !

In interesul sănătății Dvs.,

I.C.S. Alimentația publică — Timișoara

a deschis o

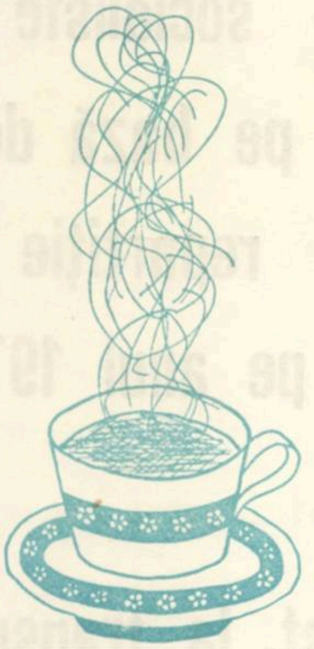

CEAINĂRIE

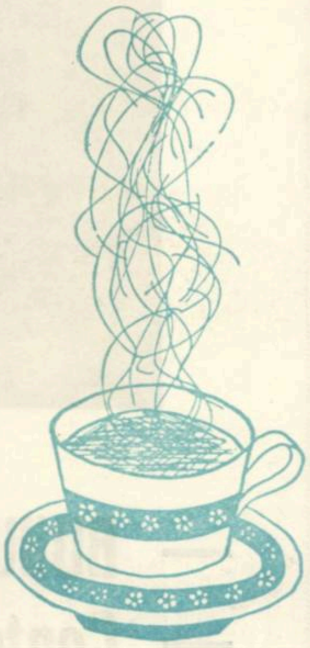

în Timișoara Piața Huniade
(vis-a-vis de Muzeul Banatului)

- BOGAT SORTIMENT DE CEAIURI, INDICATE IN AFECȚIUNI DIABETICE, RESPIRATORII, CARDIACE, NEVROZE, BOLI DIGESTIVE, etc.

preparate prin procedee moderne, expresse cu presiune de aburi)

- PRODUSE DE COFETARIE ȘI PATISERIE DIABETICE
- APE MINERALE MEDICINALE
- SIROPURI DIN FLORA MONTANA CARPATINA
- KEFIR

SERVICIU IREPROȘABIL — PREȚURI CONVENABILE.

ÎNTREPRINDEREA CHIMICA ORĂŞTIE

Str. Codrului nr. 24, telefon 191
Judeţul Hunedoara

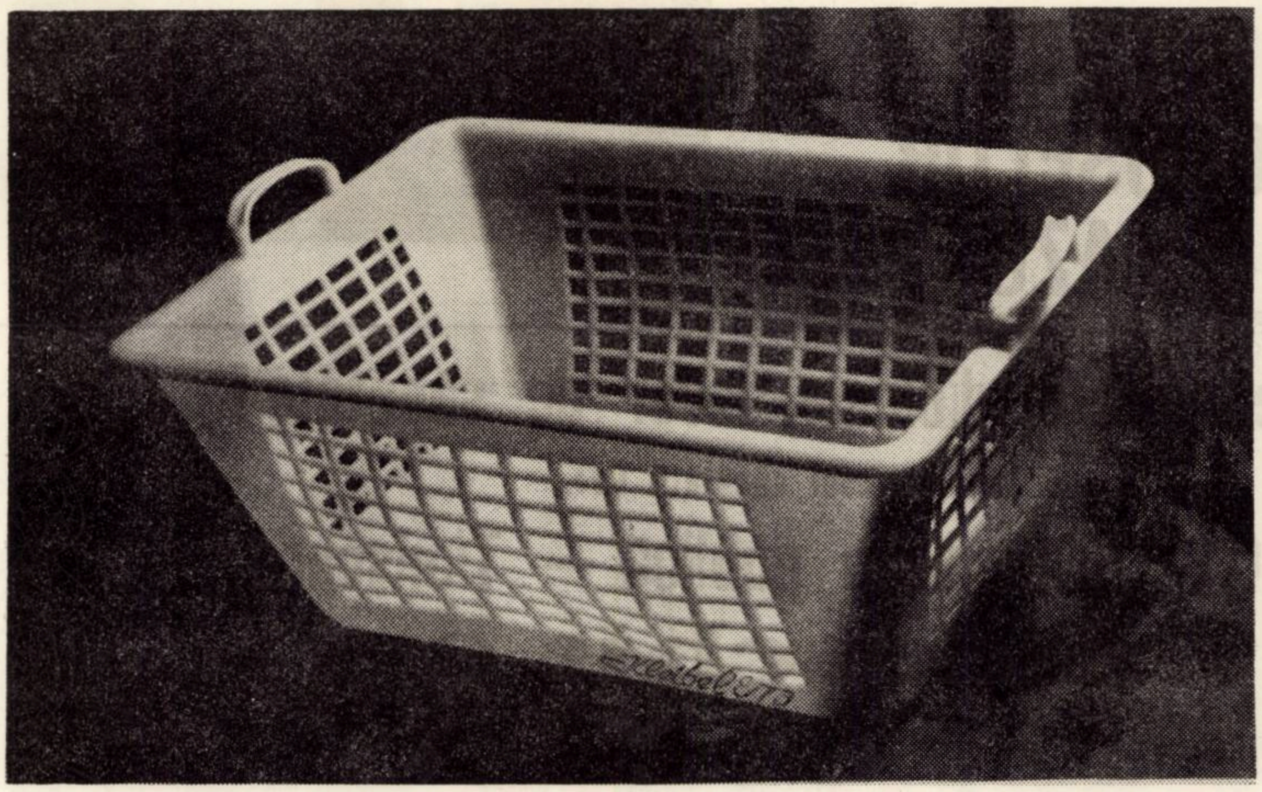

Produce
şi livrează
unităţilor
socialiste
pe bază de
repartiţie
pe anul 1974

- — BUNURI DE LARG CONSUM
- — Conteinere de polietilenă de înaltă presiune, rezist. la transport
- — Coşuri de rufe din polietilenă
- — Butoaie din polietilenă de 60 litri, cu mîner central şi două orificii
- — Ambalaje pentru industriile de medicamente şi alimentare
- — Reductoare de turaţie
- — Piese de legătură din P.V.C. dur pentru instalaţii de apă şi canal
- — Navete din material plastic.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

TIMIŞOARA ● JOI, 20 SEPTEMBRIE 1973 ● NR. 38 (291) ● 12 PAG. 1 LEU

eveniment

Armele ucid dar nu pot învinge

Un popor cu o istorie liniştită, pornit pe calea unor importante transformări economice şi sociale cunoaşte în ultima săptămînă tragedia unor crime fără precedent. Un popor care şi-a cinstit eroii şi a crezut în cauza progresului şi păcii trăieşte tragedia asasinării mişeleşti a celui care l-a condus spre libertate şi putere naţională – Salvador Allende. Un popor luptă cu arma în mînă pentru fiecare metru de republică democratică împotriva tancurilor, artileriei şi aviaţiei criminale ale unei junte militare reacţionare. Stadioane transformate în lagăre, arestări masive ale oricăror suspecţi, cînd poporul este cel suspectat, execuţii fără de proces, bombardarea unor întreprinderi ocupate de muncitori, masacre ... procedee de tip fascist consemnate trist de memoria ultimului secol de istorie. Acestea au fost scurtele informaţii zilnice care au reuşit să răzbată prin zidul impus de teroarea juntei militare reacţionare din Chile, acestea sînt ştirile care au zguduit lumea, acestea sînt tristele veşti care au stîrnit indignarea unei întregi lumi, pentru că adevărul nu putea fi strivit de o mînă înarmată.

Milioane de oameni de pe întreaga suprafaţă a planetei s-au unit într-un sentiment de solidaritate cu lupta poporului chilian si şi-au alăturat glasurile într-un protest vehement de condamnare a uciderii preşedintelui Allende, a actelor criminale pe care le săvîrşeşte junta militară în cîrdăşie cu cercuri imperialiste. La mitinguri, demonstraţii ori în declaraţiile diferitelor state, partide sau organizaţii de pe toate continentele, date publicităţii se exprimă aceeaşi adeziune faţă de lupta poporului chilian, acelaşi protest faţă de violenţa intronată în Chile de junta militară.

Oamenii muncii din ţara noastră luînd cunoştiinţă cu profundă indignare de evenimentele din Chile îşi exprimă solidaritatea cu lupta poporului chilian şi protestul faţă de înlăturarea brutală a guvernului Unităţii Populare şi asasinarea preşedintelui Allende. În cadrul mitingurilor de protest, ca şi acela care a avut loc la Uzina mecanică din Timişoara, români, maghiari, germani sîrbi şi de alte naţionalităţi îşi alătură sentimentele de acelea ale tuturor oamenilor iubitori de pace şi progres din lumea întreagă.

Replicii dîrze a patrioţilor chilieni, a oamenilor muncii care cunosc valoarea cuceririlor revoluţionare i se alătură azi glasul omenirii care cere încetarea imediată a oricăror acte de violenţă, respectarea voinţei democratice a poporului chilian.

ORIZONT

Intilnire a decorativului cu utilul, in cadrul simpozionului de la fabrica din Tomeşti.

convorbiri

Cu Méliusz József

O vilă cochetă, de pe una din cele mai pitoreşti străzi ale Bucureştiului, o stradă cu plopi, cu flori şi multă verdeaţă. Pe aproape e un lac şi se zăreşte antena din vîrful clădirii televiziunii. Sun şi în uşă apare silueta înaltă, cu părul alb a amfitrionului, unul din cei mai de seamă scriitori de limbă maghiară din ţara noastră. Păr alb, dar în ţinută, în expresie, în gesturi, stăruie o impresie puternică de tinereţe şi vigoare. Scriitorul – în egală măsură poet şi prozator – e originar din Timişoara.

– S-a anunţat traducerea în româneşte a romanului dv. „Oraş în ceaţă" la Kriterion, o selecţie din versurile dv. la Albatros şi mai aveţi şi o carte de eseuri ...

– Romanul „Oraş în ceaţă" i-a cerut scriitorului Constantin Olariu o muncă de transpunere în româneşte de trei ani ; apare în toamna lui 1974 la Kriterion. „Albatros" editează un volum de 2 000 de versuri alese în colecţia „Cele mai frumoase poezii" în tălmăcirea lui Paul Drumaru, traducătorul căruia i-a apărut, nu de mult, cea mai întinsă antologie română din poezia lui Ady Endre.

Eseurile care apar la „Facla" formează şi ele o mică antologie, de fapt portretele spirituale ale unor scriitori maghiari

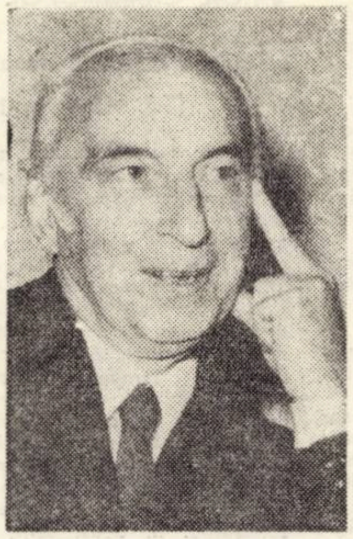

din România, care au trăit sau mai străiesc în oraşul dv. şi i-au rămas fideli. În loc de a se închista într-un fel de regionalism, au fost şi sînt reprezentanţi ai unui spirit deschis, larg, universal, în viziunea lor artistică dar şi în concepţia lor despre om şi istorie. Este vorba de regretatul Markovits Rodion, de Endre Károly şi Franyó Zoltán. Trei scriitori de format neobişnuit, personalităţi literare extrem de originale.

Îmi mai apare volumul **Arena**, în tălmăcirea lui Virgil Teodorescu, la editura Eminescu, spre sfîrşitul anului. Nu este o culegere de poezii răzleţe, ci o compoziţie unitară, un fel de **summum** al vieţii mele.

Mi-a apărut chiar în aceste zile un roman al cărui titlu sună poate curios : „Soartă şi simbol sau romanul unei călătorii în anul 1943, în părţile de sud ale Transilvaniei, povestită în 12 capitole". Timişoara joacă un rol central în acest roman scris în toiul războiului, împotriva războiului, împotriva cotropirii şi oprimării, împotriva fricii existenţiale, produs al războiului.

– Acest roman şi celelalte volume despre care mi-aţi vorbit sînt într-un fel o întoarcere la oraşul dv. natal, Timişoara.

– Nu este vorba de o întoarcere. M-am născut la Timişoara, acolo am copilărit, acolo mi-am trăit o bună parte a tinereţii mele.

– În ce fel consideraţi că anii tineri modelează profilul spiritual al unui scriitor ?

– Ca orice fiinţă umană, sînt şi eu „istoria mea personală", în cadrul istoriei obiective, producătoare de relaţii interpersonale. Este de ştiut în ce mod definitoriu fixează şi-şi pun amprenta asupra personalităţii relaţiile pe care le trăieşti în copilărie şi adolescenţă. În acest

VALENTINA DIMA

(Continuare în pag. a 10-a)

DIN SUMAR

▨ Dilema criticului — pag. 3
▨ LA UMBRA SENTIMENTELOR IN FLOARE - zece reporteri la deschiderea şcolii — pag. 4—5
▨ Florin Bănescu - PĂDURILE NINSE - fragment de roman — pag. 6
▨ Reflecţii asupra conceptului de literatură universală pag. 10
▨ THE GREATES STORY OF OUR TIME — pag. 12

cronica literară

1. Induioșătocre e, printre critici, ignorarea confraților. Valeriu Cristea scrie, (de pildă) în România literară, un lung articol, din belșug inlănțuit in citate, despre Eugen Seceleanu, în care il numește, din șirul de critici ce se ocupaseră de carte, doar pe Laurențiu Ulici, și el adăpostit de aceeași gazetă. In revista vecină – Luceafărul – altcineva se ocupă pe larg de opiniile lui Valeriu Cristea asupra Sfirșitului bahic, ca și cum alții, nu meritau innobilarea prin atenție. Așa că recenta carte a lui Gheorghe Grigurcu, Idei și forme critice, n-avea cum să solicite comentariile pe care le merita.

2. Și totuși, după N. Manolescu, G. Grigurcu este cel mai consecvent autor de cronică literară din presa noastră. Stirnind (prin atitudini uneori paradoxale) riposte violente, creindu-și (așa cum ii stă bine unui critic) inimiciții trainice, Grigurcu continuă, de ani de zile, să-și păstreze neștirbită calitatea foiletonului. Criticului ii e străin cuvintul etern, sărac, epuizat prin continuă utilizare : verdictele sale se nasc din metafore nu odată flatante, frazele decisive ale autorului mizind pe definiții de lucitoare poezie :

„Cu toate aceste neajunsuri, Contradicția lui Maiorescu e o carte ieșită din obișnuit, o confesiune a unui suflet „demonic", torturat de voința de creație, sub constelația implacabilă a valorilor date".

„Mircea Martin e un critic ce cultivă cu dexteritate paradoxul, dar și luciditatea somnolentă a muzicianului care pentru a se exprima n-are nevoie decit să cinte".

„Ni-l inchipuim pe Alexandru Paleologu inveșmintindu-se cu manșete de dantelă și jabou pentru a-și scrie, cu o subtilă mefiență pentru efemer, paginile de contribuție atit de substanțiale la elucidarea spiritului prin literă".

„Prin abundența recenziilor pe care le conține, cartea lui Ilie Constantin poate căpăta un aer de imens proces-verbal".

„In frumoasa-i severitate, Mihai Ungheanu face figura unui Saint-Just al tinerei noastre critici"..

„Scoțindu-și armura spartană, Marin Mincu ne prezintă o mască extatică, de poet".

„Rămine de văzut in ce măsură Matei Călinescu va ieși din mediul aulic in cel zgomotos al actualității, pentru a-și pune excepționalele insușiri in serviciul literaturii in statu nascendi. La ora actuală o urmărește din ușă, cu ochi distrat".

„Parafrazindu-l, pe Ștefan Aug. Doinaș il putem saluta in ipostază de autor al Lămpii lui Diogene pentru „certificatele de fidelitate" pe care le eliberează poeziei noastre actuale, ca niște „pariuri cu eternitatea". Deși un procent de pierdere este inevitabil"...

„Așadar, Al. Piru e un maestru surizător al execuției. Sicitatea stilului său e aparentă. Acest critic aspru și subtil înțelege să se înfățișeze la altarul artei literare asemenea jongleurului din povestirea lui Anatole France care oferea Madonei măiestria jocului său de cuțite".

GH. GRIGURCU:

Idei și forme critice

(Cartea Românească, 1973)

„E. Lovinescu de I. Negoițescu e prinosul de recunoștiință adus de sensibilitate conștiinței critice".

„Istoria lui G. Călinescu este in primul rind un manifest al drepturilor și al obligațiilor personalității. Drept care impărțirea recentă a criticilor în „călinescieni" și „anticălinescieni" e o pură logomahie".

Definiția trece, prin generalitate, de analiza unei cărți, intuind o structură critică. E evident că, în Idei și forme critice Gh. Grigurcu este preocupat mai degrabă de analiza stilului critic, a formelor critice decit de analiza ideilor, prima parte a titlului cărții fiind mai mult o propunere strategică decit o realitate descoperită prin exegeză. Așadar, cartea lui Gheorghe Grigurcu își poate permite să fie suficient de ingăduitoare cu diverse nume ori autori, politețea luind locul posibilei indoieli, ori negații, ori refuzuri. Gheorghe Grigurcu scrie deci despre marea majoritate a criticilor activi–azi (ordinea lui Gheorghe Grigurcu : Șerban Cioculescu, I. Negoițescu, Adrian Marino, Al. Piru, Cornel Regman, Ștefan Aug. Doinaș, Matei Călinescu, Lucian Raicu, Ion Dodu Bălan, Mircea Tomuș, Dumitru Micu, Marin Mincu, Ion Pop, Mihai Ungheanu, Paul Georgescu, Nicolae Manolescu, Alexandru Paleologu, Virgil Nemoianu, G. Dimisianu, Alexandru George, Mircea Zaciu, Marian Popa, Laurențiu Ulici, C. Stănescu, Ilie Constantin, Voicu Bugariu, Eugen Simion, Ion Bălu, Florin Manolescu, Mircea Martin) intocmind o veritabilă istorie a criticii literare a momentului actual. Simpatiile (ferme) ale lui Gheorghe Grigurcu se îndreaptă spre Cercul de la Sibiu (dar unde sint N. Balotă, Radu Enescu ?) Adrian Marino, Al. Piru. Ciudate antipatii îi mobilizează textele lui N. Manolescu. E curios că un stilist de talia lui Gheorghe Grigurcu nu se simte alături de cronicarul României literare, de care, de altfel, il leagă multe idei comune.

3. Peste treizeci de nume de critici literari reprezintă o cifră imbucurătoare pentru bunul mers al literelor românești. Dacă mai adăugăm acestor nume și altele – N. Ciobanu, L. Leonte, Z. Singeorzan etc. – precum și ale celor veniți în critică în ultimii ani (M. Iorgulescu, Petre Poantă, Dana Dumitiru, Marcel Corniș Pop, Al Culcer, Al. Dobrescu, C. Costin, G. Pruteanu, Mirela Roznoveanu, Al. Ștefănescu, Ion Marcoș – autori de foileton literar de decisă originalitate) vom descoperi un număr de critici suficient pentru mobilizarea unor idei directoare ale literaturii noastre de azi.

De aceea mi se pare paradoxală absența, din presa noastră, a spiritului polemic, a criticii de direcție. O suspectă timiditate înflorește din ignorarea, uneori tactică, a confraților. In fața acestui volum (care nu ignoră) poate că e momentul să meditām la noile exigențe puse în fața criticii : faza descriptivă a criticii literare trebuie inlocuită cu una ideologică a responsabilității în fața încărcăturii de idei.

4. Cartea lui Gheorghe Grigurcu ne indreaptă spre acest gind. Profesionist (de excepție) al foiletonului critic, autor de cronici literare antologice, Gheorghe Grigurcu este, unul dintre scriitorii care facilitează drumul spre sinteză al gîndirii critice contemporane. Scrie Gh. Grigurcu :

„De la aforism pînă la cea mai extinsă monografie, de la foileton la istoria literară fluvială formulele expresiei critice trăiesc intr-o devălmășie indiferentă la dimensiunea ori structura materială, asemănătoare cu cea a lumii naturale. O pasăre nu e mai puțin vie decit un pahiderm".

Poate că e și așa, dar noi credem că „cea mai extinsă monografie" e mai utilă construirii unei culturi decit un aforism.

C. UNGUREANU

NINA STĂNCULESCU

Miraculoasele intilniri,

(Ed. Albatros, 1973)

Cele vreo douăzeci de povestiri adunate de Nina Stănculescu sub un titlu ce s-ar fi potrivit mai degrabă unei cărți de reportaj sau de science-fiction, relevă o prozatoare atrasă de formule epice diverse, dacă nu chiar incompatibile.

Poeme în proză, narațiuni care mizează pe notația realistă, povestiri parabolice ori pur și simplu fantastice alcătuiesc un mixaj destul de neomogen care, pe alocuri, poate lăsa – ca și ușurința de a aborda teme din cele mai variate – impresia de exercițiu stilistic.

Nu ne vom opri prea mult asupra unor povestiri ca : **Lumina aceea difuză, Nu ești cumva Mona ?, Rămii cu bine, toamna mea, Scurta plimbare de seară, Hello, guapa !, Andante,** in care prozatoarea își propune să schițeze la modul verist citeva portrete, citeva intimplări ce pot intra foarte bine în categoria faptelor diverse. Apar aici (cu deosebire în ultimele proze), printre alte personaje, cițiva tineri „teribili", inconformiști cu orice preț sau numai puțin dezabuzați, la care mici violențe de limbaj, un comportament afectat etc., etc., nu fac altceva decit să ascundă – ne sugerează autoarea – o bună doză de ingenuitate, de candoare. Clișeul e prea bine cunoscut pentru a merita o analiză detaliată.

Două sînt coordonatele care rețin, în principal, atenția lectorului acestei cărți : lirismul – este adevărat, insuficient cenzurat pe alocuri – și fantasticul. In ceea ce privește coloratura lirică a majorității acestor povestiri, faptul că Nina Stănculescu nu are prejudecăți – așa cum se întîmplă cu multe dintre colegele sale de generație, campioane ale prozei „nefeminine", programatic neafective – nu poate fi decît de bun augur pentru evoluția prozatoarei, demonstrind că își cunoaște disponibilitățile, cel puțin în această privință.

O mai lungă povestire, **Ințelepciunea cailor lunari** ce ar fi putut să devină una dintre piesele de rezistență ale volumului, satisface numai in parte ; supralicitarea formulei, în poantă, previzibil și destul de banal, estompează intr-o măsură apreciabilă sugestiile generoase ale unui subiect oricum de senzație.

LUCIAN ALEXIU

VIRGIL CARIANOPOL

„Scriitori care au devenit amintiri',

(Ed. Minerva, 1973)

O culegere de amintiri semnată de un poet generos, care iubește scriitorii și care a trăit intotdeauna în preajma lor. Scriitori cu nume răsunătoare, cunoscuți între cele două războaie, ca Octavian Goga, Camil Petrescu, V. Voiculescu, Ion Pillat, Ion Minulescu, Ionel Teodoreanu sînt evocați de poetul Virgil Carianopol cu intimitățile lor literare, cu obiceiuri, cu omeneștile lor calități și păcate. Virgil Carianopol surprinde la fiecare citeva trăsături definitorii. Și amintirile sînt mereu confruntate cu opera scriitorului. Sint dezbătute emoționante, intimplări semnificative sau chiar fapte banale care, prin trecerea timpului, dobindesc importanță literară. Intilnim și calde izbucniri de recunoștință. In acest sens, impresionante sînt paginile consacrate lui Nicolae Iorga sau V. Voiculescu.

Chiar dacă unele notații din discuțiile cu scriitorii trebuiesc selectate cu prudență, prin creionările lui intime, Virgil Carianopol fără să-și propună, limpezește și unele probleme cu semnificație de istorie literară. Insemnările despre poetul Artur Enășescu au și un vădit caracter polemic.

Poate că unele rectificări ar fi necesare. De pildă : bănățeanul C. Miu-Lerca e trecut ca „localnic" la... Dej, dacă am înțeles bine. Dar... după aproape patruzeci de ani...

Trecînd peste aceste „scăpări" pot mărturisi că am urmărit amintirile lui Virgil Carianopol cu plăcerea și interesul lectorului care-și trăiește în această carte și amintiri proprii, evocind imaginea unor scriitori dragi, cunoscuți la entuziaste șezători literare sau numai din cărți și din revistele timpului.

AL. JEBELEANU

diagrame

Aflăm din Viața Românească, **nr. 6, dintr-o recenzie a lui Mircea Constantinescu, la cartea Ioanei Orlea,** Pietre la țărm, **o nouă formulă de publicitate literară, a cărei originalitate constă în faptul că nu (sau nu doar) prozatoarei in cauză i se descoperă cine știe ce virtuți ascunse privirii altora, ci insuși criticul își face publică, așa, printre altele,** cite ceva **din vasta-i cultură. Rețeta e simplă. După citeva considerații generale asupra cărții, se caută un pretext pentru moralizarea unora – critici literari și ei, acest pretext putind fi, de pildă, folosirea abuzivă a citatelor, pericol notoriu care pe „unii dintre noi" i-ar putea face „mai valoroși decît Shakespeare sau Tolstoi. Asta pe de o parte". Și apoi urmează momentul propice etalării vastelor cunoștințe personale de care, însă, modest, Mircea Constantinescu nu ințelege să abuzeze : „Iar, pe de altă parte, nu operăm aici nici o analiză tematistă, nici psihanalitică,** nici măcar **(s.n.) structuralist–genetică".**

Trucul e interesant și s-ar putea să aibă succes, cu condiția ca cel care-l folosește să nu-și dea in petec mai inainte – așa cum a făcut, spre dezamăgirea noastră, Mircea Constantinescu pe la inceputurile intreprinderii sale critice scriind : „noi, cititorii, nu i-am fi cunoscut suficient pe eroi dacă nu s-ar fi instaurat atmosfera in care – nota bene – este abrupt abandonată de autoare, fără a ni se sugera și rezolvarea ei oficială și justițiară. Și astfel pledoaria scriitoarei rămine pilduitoare fără a fi moralizatoare".

Pilduitoare, deci, pentru că nu ni se sugerează rezolvarea oficială și justițiară a atmosferei **care, după ce se instaurează, probabil cu de la sine putere, este abandonată de autoare. In consecință, criticul literar e sfătuit să închidă cartea și să se transforme, pe cit posibil, în detectiv : „De aceea inchizi cartea și te gîndești cum te-ai fi descurcat dacă ai fi fost unul dintre eroi. Poate ai fi fost mai puțin laș ? Poate ai fi aderat (..i.) la metode la fel de violente (!) pentru a-i demasca pe asasini ? Poate... Poate"... ș.a.m.d.**

GEORGE CHIPER DINOGRANGEA

Fulgerul,

(Ed. Junimea, 1973)

Dorind probabil să scrie un roman istoric în manieră sadoveniană, George Chiper Dinograngea reușește, prin **Fulgerul,** performanța de a înmănunchea mai toate locurile comune ale genului.

Ion Vodă cel Cumplit – pentru că despre el este vorba în această carte – apare potrivit viziunii lui G. C. Dinograngea ca un erou exemplar, creionat schematic, in opoziție netă cu o serie de personaje prezentate la modul exagerat romantic, in culori sumbre. De o parte se află boierii, țesind intrigi ori huzurind prin „saloanele" Moldovei, de cealaltă parte domnitorul, sprijinit de popor și de o seamă de dregători fideli. Nu lipsesc nici episoadele erotice și nici citeva scene – spectaculoase, demonstrative – de cruzime.

Itinerarul pe care il străbate eroul pornit de la apa Sucevei e cel intrat în tradiție prin proza sadoveniană : Liov, pragurile Niprului, Istambul, in plus autorul purtîndu-l pe viitorul domn pe la Viena și chiar prin insula „Rodhos" (de unde deducem că atunci cind dorești G. C. Dinograngea e capabil să aducă și unele imbunătățiri ortografiei in vigoare, potrivit căreia pînă acum se scria **Rodos,** prin adaptarea grafică și fonetică a lui **Rhodos).**

Pentru ce mai urmează socotim că este suficient să enumerăm o parte din titlurile celor 67 de capitole ale cărții : **Sfat de Taină in Tirg la Iași, Scopul nu scuză orice mijloace, Dacă n-ar fi fost femeia, Vor să te omoare, De ce a lăcrimat Xenia, Măicuța și Diavolul, Or fi ei hoți dar..., Malcatun și Marele Vizir, Papara, Prăpădul, Ce-au văzut turco-tătarii la Tighina, Plata, O lacrimă și o floare.**

Intrigi de serai, aventuri, trădări, capcane din care Ion Vodă iese mereu nevătămat, trăgînd întotdeauna cîte o învățătură morală, in sfirșit, perioada de domnie, cu tot felul de pedepse pe care domnitorul le dictează imperturbabil și in imaginarea cărora autorul s-a dovedit de-a dreptul extraordinar.

L. A.

profil

Dan Zamfirescu — contemporanul nostru

Pleonasmul ivit în afirmarea întărită a unei evidențe (contemporaneitatea lui Dan Zamfirescu) se naște din extinderea de sensuri pe care o dobîndește în cazul de față un atare calificativ.

Bizantinologul ,slavistul, istoricul literar, eseistul, gazetarul, ne este contemporan în primul rînd prin efortul de a afirma în spiritul vremurilor noastre virtuțile universale ale culturii românești. Căci asistăm, în lectura studiilor asupra literaturii vechi **(Studii și articole de literatură română veche, Neagoe Basarab și învățăturile către fiul său Theodosie — probleme controversate)** și prin lectura excelentelor plachete de eseuri, articole și reportaje **(România — pămînt de civilizație și sinteză, Atitudini, Spre noi inșine)** la profilarea unei constante în gîndirea autorului : tentația sintezei. Tentația și vocația sintezei, dublată cu spiritul de rigoare în cercetarea generată în speță de fascinația problemelor deschise ale istoriografiei literare vechi, oferă lui Dan Zamfirescu calitatea de contemporan într-o latură metaforică a termenului : acela de a stabili raporturi de contemporaneitate cu momente ale culturii noastre vechi în semnificația **dăinuirii** ei pînă în formele de astăzi.

Universalitate, tipologie culturală, dăinuire — motivează inclinația cercetătorului către revizuirea conceptelor cu care operează în interiorul momentului „vechi" al literaturii noastre (enumerăm cîteva : literatură veche, Renaștere, clasic, modern, epocă, tipologie a epocii). Afirmată ferm în **Studii și articole de literatură română veche** și verificată subtil în analiza la **Invățăturile lui Neagoe Basarab** ... ideea că în cultura veche (încă în limba slavonă) se poate vorbi de o conștiință a efortului artistic, mai mult, că se justifică redefinirea literaturii slavo-române ca literatură română în limba slavonă, atrage concluzia că inceputurile literaturii române sînt altele decît se spune indeobște".

Intr-o cunoaștere în spirit și literă a epocii vechi, Dan Zamfirescu ne rămine contemporan dar avantajat de posesia dinăuntru a inceputurilor. Dintr-o atare postare față de ieri și de azi, lectura studiilor sale, depășește interesul restrins al specialiștilor și poate deveni un fascinant excurs literar pentru nespecialiști. Cititorul care îl însoțește din azi spre ieri coboară intr-un „tip de cultură" bazat pe o „structură spirituală" aparte (într-o Europă medievală alcătuită din două arii de cultură „nu antagonice dar distincte", evoluînd după norme interioare proprii încă din secolul al IX-lea ; o Europă neechivalată doar cu Franța, deci).

In timpul cultural vechi, Dan Zamfirescu distinge principii formative, etape, stratificări, valori, operînd în afara oricărei complexări la realizarea unor similitudini cu epoci de cultură mai apropiate nouă, dar fără a pierde sentimentul realității de epocă. În spiritul redefinirii conceptelor, intr-o privire sintetică asupra secolelor al IX-lea, al XV-lea, al XVI-lea și apoi al XVII-lea, se urmărește dialectica fenomenelor (acumulări — sinteze). Renașterea este proprie tuturor culturilor, corespunzînd fiecăruia ca moment al conștiinței valorii sau originalității. Se vorbește de clasicitatea lui Neculce, se vorbește de treapta „modernă" a culturii vechi. Se urmărește integrarea culturii noastre în cea europeană : „Două culturi europene neolatine, ajung, astfel, concomitent, la expresia majoră a ethosului lor specific. Udriște Năsturel, Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Milescu ,Dosoftei, Stolnicul Cantacuzino, Radu Popescu, Dimitrie Cantemir, Anonimul Brâncovenesc, Ion Neculce, sînt componenții **vitalității, diversității** și conștiinței de sine — latine și românești totodată — a unei culturi ce **ieșise** (s.n.) din climatul intelectual medieval, în care mai trăiau încă contemporanii lor din alte culturi"... „Nicăieri o **pleiadă** (s.n.) de spirite strălucite, cu o puternică personalitate **laică** (s. aut.) și împărtășind idei nutrite dintr-o cultură uneori excepțională, nu-și face apariția de aceeași manieră, creînd o „epocă", comparabilă, tipologic, „marelui secol" francez. In acest spirit, studiile despre **Invățăturile lui Neagoe**... ne apar interesante întîi, vădind în domnul român „un **modern** (s. aut.) în natura sensibilității sale religioase, în caracterul personal, în patosul unui anumit umanism de o factură originală" și, apoi, ca „istorie" tratînd științific o problemă ce a incitat și legenda.

Contemporaneitatea lui Dan Zamfirescu se relevă în constanța interpretării dialectice a fenomenelor de cultură. Cultura îi apare intr-o „dinamică a spiritualității" ; temporalizarea în reprezentarea ei spiralată semnifică o alternanță a acumulărilor și sintezelor ; datele esențiale ale culturii se prefigurează într-o unitate a capacității de „înrădăcinare" în solul natal (puterea de a fi noi înșine) opusă și corelată puterii de receptare a noului prin sincronizare ; ciocnirea dintre cultură și eveniment este motivată prin capacitatea de a percepe „real" istoria, oroarea de teorie ; istoria despre cultură — sub semnătura celor mai prestigioase nume ale noastre — este înțeleasă prin tendințele și teoriile novatoare sau tradiționale ca laturi ale dialecticii istoriografiei.

De pe promotoriul unei înțelegeri a culturii române, așa cum s-a arătat mai sus, gazetarul Dan Zamfirescu reliefează noutatea momentului cultural de azi. Trei metafore reunesc paginile semnate în volum și disparat de autor : metafora porumbelului din basm, pornit să caute apa vie printre munții care se bat cap în cap, metafora bogziană a „dezlănțuirii primăverii" cu ape umflate și ierburi răzbătînd în primăvară, și reprezentarea metaforică a culturii văzută ca rachetă cosmică ratată sau nu. Ultima, ciudată, inedită, vădește in Dan Zamfirescu spiritul lucid al contemporanului. A distinge fumul și scrumul rachetei ratate de fumul și zgomotul începutului de zbor spațial, iată sensul implantării în „azi".

Dan Zamfirescu nu se circumscrie total atributului de noutate. Recunoaștem în eseurile sale idei, observații — în afara specialiștilor în istoria literară veche — ale lui Hașdeu, Maiorescu, Eminescu, apoi Iorga, Călinescu, Blaga, D. Popovici, Vianu, ca să cităm numele proeminente. Tocmai aici, în **reafirmarea, azi, pentru noi** și pentru **viitor** a unor constanțe în destinul culturii românești găsim în Dan Zamfirescu pe contemporanul nostru.

STELA MIREL

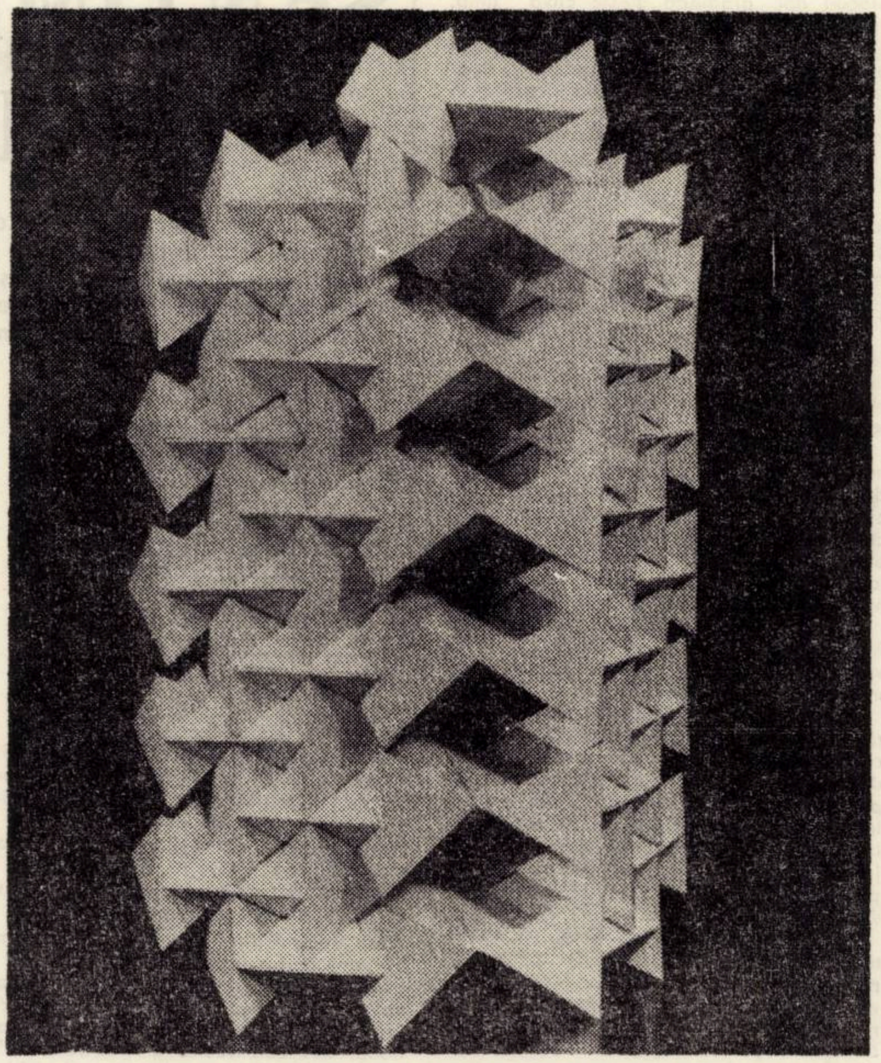

DILEMA CRITICULUI

Pentru scriitorul de astăzi — înțelept și răbdător — numărul mare de romane ce apar este o șarjă. Pe o intinsă faună literară se ivește din cind in cînd vîrful, opera mare, capodopera. Alimentată cu titluri și nume noi de autori, literatura românească se găsește în momentul de față pe acel prag inefabil, pe clipa ce presimte, deschide calea marilor opere, conturează ferm filigranul profilurilor de acum cîțiva ani in autentici, puternici romancieri.

Acum cîțiva ani, critica literară ridica în primul rînd problema talentului unui romancier. Astăzi se discută dimensiunile talentului, disponibilitățile autorului, clarificarea mesajului său estetic și, mai mult, tehnica literară prin care se impune o anume viziune asupra faptului literar. Ultimii ani în proza românească au însemnat, cred, saltul de la preocuparea pentru dezvoltarea anecdotică a unei teme (cîteva) într-un mod coherent, previzibil și conform unor reguli mai degrabă exterioare artei, la modalitate, **unghi de vedere, opțiune pentru o anume manieră cît mai** personală **a autorului și implicit mai eficientă pentru exprimarea unui univers uman și social.**

În etapa actuală, pe care o trăiește romanul românesc, s-a atins, cred, atit de dorita performanță de a recunoaște cărui autor aparține o carte, după modul de abordare a unei problematici, după structura frazei, după tipurile de eroi, după stil și tonalitate, iar nu după sectorul social, spațiul urban sau rural în care își plasează povestea. Căci, reînnodind firul rupt pentru scurtă vreme cu marea tradiție a romanului — ajuns prin Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Sadoveanu, Holban, Camil Petrescu la o fertilă diversificare de metodă — într-un proces de regăsire, de recuperare a uneltelor artistice, romanul actual are forță de reprezentare a lumii în care trăim tocmai prin nivelul ridicat al gîndirii literare. Nu de foarte multă vreme, părăsitei simplificări, idilizări a problematicii contemporanilor noștri, i-au luat locul o abordare complexă, nuanțată, față de existența socială și spirituală a omului-personaj de roman.

Putem număra fără ezitare liste cu scriitori de excepție, cu multe titluri de romane deosebite sau chiar remarcabile, servite chiar, aș spune, de un adevărat plaur format din creații mijlocii, rareori sub ștacheta meseriei.

Ceea ce mi se pare deosebit, ca simptom, în romanul din ultimii ani, este faptul că se scrie bine, **nu apar cărți, decît cu rare excepții, sub pudoarea lizibilității. De aici și paradoxul confuziei pe care critcia literară îl operează în receptarea, in aprecierea aproape neîngăduit de egalizatoare a unor romane remarcabile cu altele de o ținută medie. Încă o dată : se scrie bine, dar pentru un critic literar cu educație estetică serioasă, la școala unor Călinescu, Lovinescu, Vianu, Pompiliu Constantinescu, nu se pot face apropieri atit de hazardate ca cele pe care le întîlnim uneori și care, odată exprimate, ajung să denatureze o realitate artistică, să fixeze, chiar dacă numai pentru o vreme (dar, putem ști cît de lungă va fi această „vreme" ?) o falsă ierarhie de valori.**

Mi se pare nu numai curios faptul, dar chiar flagrant, că spiritul critic poate fi atit de derutat conjunctural incit un mare număr de critici să se ocupe de analiza detailată a unei cărți pe care la numai un an o uită cu desăvirșire impreună cu autorul ei cu tot. În atitea direcții literare pe care le cultivă romanul actual românesc, de la realismul caracterologic, balzacian, pină la subtilitățile esteticii proustiene sau joyceene, preluate și topite într-o viziune proprie, personală, in strînsă convergență cu tradiția romanului modern românesc, critica să ducă lungi conversații mai ales despre romanele reportaj, aglomerate de fapte, interesante în sine, dar neinchegate intr-o viziune artistică, insuficiente și deficitare sub raportul realizării tocmai a unei imagini profunde existențiale ?! Există chiar o atracție pentru un așa numit „curaj" de a comunica de-a dreptul, la modul jurnalistic, de a enunța probleme iar nu de a face din ele literatură. S-a semănat astfel o confuzie de valoare intre un roman remarcabil, o adevărată creație artistică și un altul, interesant, care ridică probleme, dar prin netransfigurarea faptului de viață, nu face decît să le bagatelizeze și, intr-un fel, să le sacrifice ca posibilă materie artistică. Sinceritatea faptului divers nu poate egala niciodată sinceritatea aceluiași fapt devenit literatură. Și, totuși, este preferată prima, alertă, zgomotoasă, grăbită, și pentru discuția critică iar apoi de publicul al cărui gust este influențat in acest sens.

Firește, e vorba doar de un aspect al problemei. Ne putem gindi măcar la cel exact diametral opus : neputința criticului de conștiință estetică superioară de a impune un punct de vedere ferm asupra valorii unei cărți. În lipsa marii autorități, a unui maestru, criticul de talent și intuiție n-are altă șansă decît de a atrage atenția, de a semnala, fără a putea și impune. El este singur și durerea de a nu putea interveni în modul atît de eficient, incît să impună un nume sau o operă, nu pentru săptămîna sau luna în care apare revista cu articolul lui, il face să se gindească la confirmarea propriei lui opere, care, mai apoi, ii va permite să devină o autoritate recunoscută și, în acest fel, dureros amînat pentru critic, să ajungă să poată impune și influența prin opinia sa, destinul unei opere, al unui autor.

Și, incă o dată : se scrie bine in general, de unde și dezavantajul scriitorului de excepție în fața criticului neexperimentat sau invăluit in prea multe pagini citite. E nevoie adesea de ani pierduți, de cărți scrise și rămase fără ecou critic, pentru ca — atît de rareori ! — un scriitor remarcabil de la prima sa carte să fie descoperit la a cincea. Această șansă apare și ea în lumea literară mai mult ca o ipoteză. Criticul se află in dilemă, o dilemă de conștiință : dorința de a influența destinul creațiilor autentice, de a le face să-și ocupe mai curînd locul pe care il merită în conștiința și spiritualitatea națională și virtuala lui influență.

MARIA-LUIZA CRISTESCU

LA UMBRA SENTIMENTELOR ÎN FLOARE

... „invățămîntul nostru de toate gradele trebuie astfel organizat și îndrumat, incît să corespundă în modul cel mai direct cerințelor concrete, actuale și de perspectivă, ale dezvoltării societății românești, imperativelor practicii, construirii socialismului și comunismului în România".

(din Mesajul adresat de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU cadrelor didactice, elevilor și studenților, organizațiilor de partid, de tineret și pionieri, cu prilejul deschiderii anului școlar și universitar 1973–1974)

Zece reporteri la deschiderea școlii

Grădinițele – fără vacanță !

Dimineață de septembrie. Încă nu poți vedea pe străzi uniforme.

In Zona Circumvalațiunii, printre atitea blocuri noi grădinița. Peste cîtva timp, va primi locatari. La fel cu cea din Lovrin, I.A.S. Periam, I.P.L. Timișoara... Dar in această dimineață de septembrie, doar soarele va mingiia curățenia pereților, doar gîndurile-speranță ale educatoarelor. Și, totuși, în drumul meu văd femei cu mers grăbit, ducind in brațe sau de mină păpuși vii.

– Daniela, fii cuminte ... – Daniela unde mergi tu ?... – Cu mama ... – La grădiniță, mergem. Ne iertați. Mă grăbesc să nu intirzii la serviciu ...

– Alo, Grădinița C.F.R., Grădinița nr. 1 ? – Da, da.

– In legătură cu „deschiderea festivă" . . La ce oră aș putea ... – Deschidere festivă ? Noi am început mai de mult, avem 65 de copii, avem 150 de locuri, noi n-am fost în vacanță.

Preșcolarii Timișoarei s-au trezit de mult, au traversat cartierele, în brațe ori de mînă, și-au așezat pardesiașele in cuiere, la Moș Martin, Bărcuță sau Morcovel, și-au pus șorțulețele, au spus bună dimineața și, aliniați la măsuțe, așteaptă laptele sau ceaiul in vreme ce tații și mamele intră pe porțile muncii.

– Tovarășaaa ... Melela (adică Mihaela) nu ține miinile pe masă ... – Tovarășaaaa ... el de ce nu are năsturei mici ? ... – Tovarășaca ...

Si „tovarășaaa" răspunde, răspunde cu răbdare intrebărilor de septembrie ale copiilor, cu grijă și cu dragoste și cu gindul că, incet incet, din răspuns în răspuns, vor crește și vor deveni din preșcolari, școlari, din școlari ... și mai mari. In procente, această grijă va cuprinde în județul nostru in următorii ani pe toți copiii din mediul urban (100 % adică) și 94 % din mediul rural.

Primele noțiuni despre lume, să nu uităm, le invață constructorii de miine aici, printre camioane de plastic, jocuri mecanice, și personaje din basme. De aceea, noi spunem „Bună dimineața", tovarășei educatoare fără vacanță !

ANTOANETA C. IORDACHE

„Eu aici aștept să se deschidă școala noastră nouă".

Aș vrea să încep cu ceva deosebit, dar nu găsesc ce, reportajul trebuie terminat foarte repede, acum trei minute s-a încheiat festivitatea și revista apare miercuri noaptea, sint chiar eu cap limpede, așa că transcriu citeva locuri comune, de tipul „soarele strălucește, copii, mame, bunici, tați, flori, profesori, invățătoare, cravate, cozi, deux-pièces-uri inchise la culoare, ciorapi treisferturi albi, pantofi lustruiți, Dacii 1300, ghiozdane ș.a.m.d.". Primul loc mai puțin comun : fostul meu coleg de școală, Teodose Gheorghe, filmează tot ce se întîmplă în Piața Bălcescu pentru jurnalul de actualități al Cineclubului C.F.R. Al doilea loc și mai puțin comun este că amindoi am fost elevii școlii acesteia, care de fapt nu mai e, pentru că s-a dărimat în toamna trecută și s-a înălțat acum una nouă, care se inaugurează astăzi și nouă ne e și bucurie și tristețe și pentru ca să ne treacă, ne apucăm să scriem și să filmăm. Eu văd și scriu următoarele in curtea școlii de pe strada Gheorghe Doja unde are loc festivitatea. „Măi, Olimpius, de ce nu stai tu cuminte ? De ce nu înțelegi tu de vorbă omenească ?" (aceasta a fost o fetiță dintr-o patra către un coleg proaspăt tăvălit pe jos). „Anul patru ! Atenție la mine. Cintăm patru cîntece. Republică, măreață vatră, Steagul ... Știm ? Tricolorul ... Știm și ăsta ? Știm !" (acesta a fost profesorul de muzică Frățilă Spasa). „Vai, ce păr lung au ăia din anul patru. Lasă că-i tunde zilele astea" (acesta a fost un dialog intre două fete dintr-a zecea). „Nu mai poți nici să sufli de ăștia mici" (acesta a fost un puști din clasa a treia). „Auzi, știi că n-o să mai avem o clasă a noastră? O să ne mutăm dintr-un cabinet intr-altul unde o să fie profesorii. Și nu sînt nici bănci. Sint niște mese ușoare. Am ajutat și noi cînd le-au adus" (aceasta a fost o fată dintr-a șasea). „Tovarășu Kuki, ai să-mi dai 35 de bani să-mi iau un suc ? (început de dialog intre doi din clasa a treia). „Io nu mai știu chestia aia cu apostrofu. Cu the best ... cu gradele ... (aceasta a fost o neliniște din clasa a cincea). „Ai batistă ? Ai număr ? Ai cordeluță ?" (o bunică). „Rugăm părinții încă o dată să lase copiii in față. Vrem să-i vedem pe copii". (aceasta a fost o voce la microfon). „Stimați părinți, dragi elevi ! În condițiile deschiderii anului școlar, intr-un nou local, permiteți-mi să salut prezența in mijlocul nostru ... (aceasta a fost directoarea școlii, profesoara Slimac Volga). După un cor de sssssst-uri, fac cițiva pași prin curte și văd un puști ferchezuit, puțin cam pierdut cu firea, trăgind după el un pusti și mai mic, in trening. Ce faci tu aici ? (această întrebare mai mult decît logică imi aparține mie). „Eu aici astept să inceapă școala noastră nouă". Și, eu merg la școala nouă, din cea veche a mai rămas doar sala festivă, în care făceam piramide și baletul „Magazinul de păpuși". Scrie pe o placă Șantierul 5 – Lotul 505 – Liceul 16 clase „Nicolae Bălcescu", se mai lucrează încă la finișare, pe urmă geamgiii se opresc din lucru, mozaicarii se opresc, lăcătușii se opresc, instalatorii se opresc, compresorul se oprește, lumea se oprește, mașinile se opresc, pe școală scrie mare „BINE AȚI VENIT" și ei traversează acum piața, traversează șoseaua, și vin spre școală cu ghiozdanele și florile lor, cu bunicile și uniformele lor, cei mari aplaudă și ei vin și intră pe poartă și deodată imi vine nu știu ce, poate cele două cozi și trei funde pe care le aveam, poate învățătoarea Arhire Victoria, care l-a luat pe băiatul care stătea atunci în fața mea și azi e inginer electrotehnic și i-a spus să intre și noi am intrat după el pe poarta care nu mai e și zic că nu mai pot să scriu că-mi bate soarele prea tare in ochi și plec repede de acolo să scriu acest reportaj.

ADRIANA S. BRĂDEANU

„Acolo e viața ta" ...

... La 18 ani devenea învățătoare. Fuseseră zece băieți în anul lor, la „Normală", și o singură fată. Fata aceea era ea. Purta un respect deosebit tuturor profesorilor, iar pe cițiva : Victor Țircovnicu, Viorica Goian, Ion Bilea, îi iubea mult. Îndrăgea toate materiile. Inclusiv muzica și matematica. Pentru ea, profesorul era profesor, nu trebuia să i se atîrne o poreclă de git. O singură fată printre zece băieți a fost nevoită să devină mai bărbată. Și a fost tratată de colegi ca atare, cu asprimea și nonșalanța băiețească. Dar nu le purta pică. A devenit, de pe atunci, comunicativă și bună camaradă. Întotdeauna cînd se revăd și azi își amintesc cu nostalgie de școală și vorbesc tot numai de școală ... Da ... Școala ... In ea s-a trezit de mică. De la primii pași. Și cele mai pătrunzătoare amintiri le poartă tot primei școli. Părinții, amindoi, tot învățători, într-un cătun, Stăncilova, în Bozovici. Aveau o singură încăpere in școluța aceea și a doua o forma casa părinților și a ei. Cînd voiau să cheme copiii la școală, ea se urca pe un scăunel și bătea toaca. Suna toaca, auzeau copii și coborau la școală, in jos, de pe dealuri, de prin păduri. Se adunau în clasă și incepeau cu A, B, C ... Acolo a trăit, printre băncile vechi, printre copii, in preajma marilor păduri care coborau pînă lingă casa lor. La rindul său, și ea și-a purtat copila, prin școlile pe unde a umblat, cu sine. A purtat-o ca și pe ea părinții săi, la cor, la lecții, la intilniri și adormea uneori micuța pe bănci, cînd se făcea tirziu, dar trăia cu sine alături, in mediul familiar, care ținea de-acum de propria sa viață ...

– Dar cine merită a se face invățător ?

– Numai cel care iubeste copiii.

– Și cu ce s-ar asemăna dăscălia ?

– Cu o meserie care modelează.

– Cum e plăcut oare să treci prin școală ? Iubit, urit, indiferent ?

– Respectat.

– Ce e bine să vadă copilul in dascăl și dascălul în copil ?

– Copilul să vadă in noi un exemplu și noi să vedem in el pe viitorul om

– Există oare o invățătoare model ?

– Cea care posedă un comportament demn de urmat.

– Dar măreția unei dăscălițe ține de mărimea școlii ?

– Nu e nici o legătură intre acestea două. O invățătoare bună poate face totul intr-un virf de munte și, invers, intr-un mare oraș, la o mare școală, cineva poate rămine obscur și nul.

– Care este oare cea mai iubită invățătoare ? Cea severă, cea indulgentă, cea indiferentă ?

– Cea ințelegătoare.

– Cind presimte un dascăl că e iubit de copii ?

– Cînd, de dragul ei, copiii fac totul.

– Care sentiment trebuie să fie cel mai profund sădit în copil ?

– Dragostea de învățătură. De părinți. De țară. Prin ele, el va ajunge la dragostea de om.

– „Primul învățător" rămîne veșnic de neșters in memoria copilului. De ce ?

– Eu știu de ce : din culcușul cald al familiei, noi, dascălii, sintem a doua lor lume, a doua lor familie, a doua lor mamă. Uneori ei ne și strigă, din băncile clasei intiia : mămico ! Și noi tresărim.

– De cine se bucură cel mai intens un dascăl cînd este lăudat : de copii, de părinți, de colegi, de superiori ?

– Aprecierile colegilor și superiorilor nu ne sînt indiferente. Dar ale copiilor emoționează. Cind i-am auzit uneori cum ne judecă, sau ne apreciază, cum ne spun adevărul, în naivitatea lor, atunci am priceput că nimic nu e mai de preț ca sinceritatea și lauda lor.

– Care e procentul dascălilor slabi ?

– Nu știu, dar știu in schimb că cei slabi vor dispare. Dascălul va trebui să intre în rînd cu timpul tinăr sau să dispară. Copiii pretind aceasta. Și ei reprezintă timpul tînăr.

– Ce sentiment încearcă o învățătoare la inceputul și sfirșitul anului școlar ?

– La început, o bucurie care te mistuie. La sfirșit, curios, un sentiment complex de melancolie, de regret că au mai crescut copiii tăi cu incă un an, că se vor duce, peste care se așterne apoi o ințeleaptă incredere.

– Care trebuie să fie răsplata unică pentru o invățătoare ?

– O intîlnești atunci răsplata cînd auzi sau cînd știi că cei pe care i-ai călăuzit la primii lor pași au ajuns ceva în viață. Răsplata stă in insuși faptul că ești necesară școlii tale. Acolo ai un fel de a doua casă, dulapul tău, lucrușoarele tale. Acolo sînt copiii, modelele, cărțile, catedra, băncile. Acolo e viața ta și a celor care respiră in jurul tău.

La deschiderea anului școlar, la Școala generală nr. 16, din Zona Tipografilor, mă găseam și eu acolo, printre copii, profesori, învățători, părinți, curioși. Undeva, intre trupușoarele copilărești ale elevilor clasei a IV-a C, zăream chipul învățătoarei Stela Moise. O fizionomie curată, bucuroasă. Gesturile sale tinerești și vioaie, părul prematur albit, insă luminind frumos trăsături distinse, ochii scănărători, totul in ființa ei îmi vorbea încă de un om tînăr, după 23 de ani de activitate școlară, un om in care mișcarea sentimentelor era in floare. Copiii, la marea lor intilnire sărbătorească, se oglindeau în privirile ei și ea, la rindul său, in ochii acelor copii. Era un fel de schimb reciproc de valori, din care știam că vor ieși, după un an de școală, mai bogați, toți cei care se găseau acolo.

ION ARIEȘANU

„Fiul meu merge la școală" ...

Si iată că am ajuns și aici – MAMA, TATA și COPILUL, în clasa I-a A. Cu alte cuvinte, am depăsit faza numită cu fantezie de pedagogi a „micului măgăruș", antepreșcolară deci, (ah, cuvintele) ne-am strecurat cu indeminare printre jucăriile mecanice tele și neteleghidate ale perioadei preșcolare, ca, in sfirșit, emoționați, să pășim pe poarta Școlii.

„Ce-ar fi să mă dați dintr-a doua ? Aș mai sta un an acasă, zice copilul".

Așadar – filmul. Școala generală nr. 13, Calea Șagului. În partea insorită a școlii, repartizarea pe clase ; mame emoționate, tați agitați, copii așteptind să le vină rîndul la incolonare : uniforme noi, ghetuțe noi, ghiozdane noi ; spălați, curăței, strălucitori.

„Pe al meu să-l așezați în banca intiia", (o mamă).

Clasa I-a A, invățătoare tovarășa N. Gruin. „Irina ..." Prezent" spune Irina. „Servus, Irina ... și poftește in rind"

Ionuț și-a găsit prietenul. În spate cu ghiozdanele intr-o mină, florile cu cealaltă se țin, să nu se piardă.

Ora 8 – Festivitatea începerii noului an școlar. În curtea betonată, o mare mulțime : elevi, eleve, tați, mame, mătuși, unchi, bunici, bunice etc.

„Ce să fac cu florile ?" intreabă Ionuț.

Se dă citire Mesajului adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu cadrelor didactice, elevilor și studenților, organizațiilor de partid, de tineret și pionieri, cu prilejul deschiderii noului an școlar și universitar 1973–1974. Se aplaudă indelung, profesori, elevi, părinți, în cuvintările lor subliniază marea insemnătate a evenimentului.

Noul an școlar este declarat deschis.

După care, cei dintr-a I-a A, insoțiți de părinți, intră în clasă. Pe bănci, așezate frumos, manualele școlare. Primul apel : toți copiii prezenți.

„Și acum, copii, părinții voștri vor pleca ...".

Așa că părinții își string în brațe copiii și, cam abătuți, părăsesc clasa. Fiului meu din-a-ntiia și colegilor lui din intreaga țară un călduros : „SPOR LA MUNCĂ ȘI MULTĂ VOIE BUNĂ !"

I. D. TEODORESCU

„Școala ca un cub luminos"

– Îți place pictura ?

– (Liliana Nicolaevici, clasa VI-a). Da și desenul și arhitectura. Mai ales arhitectura. Vreau să devin arhitect.

– Cum vezi tu un oraș al viitorului ?

– ... cu clădiri înalte, cu diverse forme pe ele și spații mari și șosele ...

– Dar o școală ?

– Ca un cub luminos. Adică cu geamuri mari și săli spațioase și vesele ...

Mă aflu printre elevii Liceului de arte plastice din Timișoara, cu citeva clipe inaintea deschiderii noului an școlar. Atmosferă de sărbătoare, punctată de emoția vădită a celor mai „tineri artiști" (clasa V-a) și indeosebi a părinților lor care au ținut să impartă cu copiii aceste clipe. Se împărtășesc fugar impresii de peste vară, din excursii sau de „creație". Un spectacol unic în felul lui, în care zeci de ochi se redescoperă cu o esențială bucurie de viață. Din scurtele fraze pe care le schimb cu micii artiști, aflu gîndurile lor pentru noul an, pentru viitor. Și, nu uit, că sint la virsta la care nu fac nici o deosebire intre azi și miine. Totul este posibil și acum și oricînd.

Se citește Mesajul adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu. El este primit cu aplauzele încrederii și ale dăruirii. Profesoara Alexandrina Olaru dă cuvîntul directorul școlii, Constantin Flondor-Străinu. În cuvîntul său, directorul școlii trece în revistă importantele hotărîri adoptate de Plenara C.C. al P.C.R. din 18–19 iunie a.c., privitoare la dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului în România. El vorbește despre importanța formării unor cadre de viitori artiști responsabili, creatori de frumos, organizatori ai interiorului și exteriorului întregii arhitecturi cotidiene, factori de decizie în lupta împotriva poluării estetice. Se amintesc apoi succint îmbunătățirile materiale care s-au adus pentru buna desfășurare a complexelor activități pe care le are în vedere programa școlară. Importante sume au fost alocate și în acest an pentru dotarea școlii. Numai pentru organizarea laboratoarelor și cabinetelor și pentru mobilier au fost cheltuite peste 42.000 de lei, iar pentru materialele necesare activității școlare peste 25.000 de lei.

Ion Bulz, în numele comitetului de părinți și apoi elevii Paul Ioanovici, anul III și Angela Bulz clasa a VIII-a din partea organizațiilor U.T.C. și de pionieri, aduc salutul lor deschiderii noului an școlar, cadrelor didactice din școală.

Undeva, într-o clasă, îmi continui dialogul cu cîțiva dintre elevi.

— Tot „arhitecți" ?

— (Horia Vișoiu, Călin Oarcea ș.a. clasa VI-a). Tot... Orașele vor fi mari, cu aer, cu mult aer și spații de joacă și șosele suspendate și case mari și roboți...

— (Clenci Cicel, cl. VI-a — Și eu visez la două orașe din viitor...

— Ai fost cumva pe atunci să le vezi ?

— Nu, dar știu eu...

PAUL EUGEN BANCIU

Numai 130 de minute

Ora 7 : De ce te duci tocmai la Liceul silvic ? O școală mai apropiată nu ți-ai găsit ? (soția).

7,20 : Stația autobuz, Calea Șagului. Elevi cu flori. Mame cu flori. Bunici cu flori. Autobuzul !

7,50 : Tramvaiul 2. Elevi mai puțini. Din tramvai, cea mai lungă coadă văzută în Timișoara : la „Micro". „Pe aripile vîntului" n-a stîrnit o înghesuială mai mare.

8,15 : Pădurea Verde, în drum spre Liceul silvic. O femeie, două geamantane, trei plase și... „Horga Ion îl cheamă, îi în primul an și-i din Bihor". Nu, nu-i nevoie să-i ajut, îl așteaptă pe Horga-tatăl, care va pica dintr-o clipă într-alta. „Liceul îi mai încolo, treci dumita de restorant, și tai la stînga".

8,20 : Liceul silvic. Loc superb, parc uriaș, portăreasă energică, (ne legitimează). În curte, un întîrziat. (Îl cheamă Nemeș, e din Drobeta Turnu-Severin, nu va sta la internat, ci la o rudă în oraș. „Tot oltean" ? „Tot").

8,22 : În sala de mese a liceului, aglomerație. Și emoția care îi leagă, aici, pe elevi, părinți, profesori. Și bucuria secretă a începutului. Și emoția începutului. Se citește **MESAJUL adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu** cadrelor didactice, elevilor și studenților, organizațiilor de partid, de tineret și pionieri.

Vorbește directorul, inginer Gherdan Florian despre importanța documentelor Plenarei din 18–19 iunie pentru activitatea Liceului silvic. Rezultatele de pînă acum ale școlii. Legarea învățămîntului de practică. Întărirea disciplinei („Unii s-au plîns că sîntem prea severi, dar meseria dv. cere o disciplină deosebită. În pădure, acolo, sînteți singuri, nu veți fi controlați decît foarte rar, așa că, încă din școală...)

Vorbesc părinții. Se subliniază grija partidului față de tînăra generație. Se aduc mulțumiri profesorilor. Se dau sugestii. Emoții, emoții, emoții.

Vorbește Virgil Berghianu, directorul Inspectoratului silvic Timișoara. Vorbește (emoționat) despre bucuriile și dificultățile profesiunii, despre rolul viitorilor tehnicieni, silvicultori în economia țării. Despre (vorbește poetic) păduri, despre modernizarea exploatării, despre...

9,30 : Interviu fulger cu Virgil Berghianu.

— Ce reprezintă pentru dv. liceul silvic ?

— O pepinieră de cadre. Un rezervor de cadre calificate pentru județul nostru. Și nu numai pentru el.

— Mai aveți cadre necalificate ?

— Nu.

Interviu fulger cu Gherdan Florian :

— De cîți ani sînteți director ?

— De patru. De 11 profesor, de 25 inginer.

— Cele mai mari bucurii ?

— Am construit o fabrică de cherestea. Am construit căi ferate înguste. Bucuriile vin din creație.

— Ce i-ați spune unui gazetar despre liceul silvic ?

— Că-i plasat în condiții ideale pentru meseriile ce se învață aici, în mijlocul unui parc dendrologic care...

Și acest loc, miraculos înconjurat de vegetații rare, cu miresme exotice, seamănă a stațiune montană, a loc de odihnă sau creație. Un loc de unde poate începe basmul parcurilor Timișorii. Mă voi duce altădată să scriu reportaje despre liceul silvic. Despre parcul dendrologic. Despre puștii din Bihor, din Oltenia, din Caraș, din toată țara veniți aici să cunoască nemaipomenitele povești ale pădurilor.

VALERIU GANEA

Viitorii chimiști

Școală nouă. De fapt un complex școlar modern, o cetate a viitorilor chimiști, cu peste 1 000 de elevi, cu aproape 50 de cadre didactice. Miroase a vopsea, a var proaspăt...

După 13 ani regăsesc școala (semnatarul acestor rînduri ca fost pedagog) complet schimbată — un edificiu măreț, ca multe altele, rod al socialismului, al grijii permanente a partidului pentru viitorul țării. Recunosc cîțiva profesori : Maria Faur, Livia Danciu, Aurel Isac, Ioan Rugescu. Directoarea școlii, inginera Maria Viriș, pare copleșită de atenția cu care e înconjurată școala : sînt prezenți ziariști, reporteri de la televiziune, părinți ai elevilor.

Constructorii nu au terminat la timp o parte din edificiu, dar perspectiva luminoasă care se deschide viitorilor chimiști mă obligă să trec peste acest inconvenient, și să aflu cîteceva despre cei ce așteaptă primul gong.

„Rețineți, îmi spune prof. Ioan Rugescu, secretarul de partid al școlii, că elevii au efectuat peste 30 000 de ore de muncă în această vară. Unii dintre elevi și-au petrecut vacanța muncind, de pildă : Suciu Petru, Buzan Ion, Moldovan Ion, Iancu Ana, Iancu Floarea, Ghioancă Dorina". Tot de la secretarul de partid aflu că școala păstrează o legătură directă cu producția. Din primăvară, va funcționa o microstație pilot, cu plan de producție. Printre cei peste 1 000 de elevi se află și Iacob Gelu Ardeleanu, — locul I la Olimpiada de chimie pe țară, Blăgăilă Ioan, — locul I la concursul pe meserii, elevii fruntași la învățătură Stănescu Elena, Șușaru Alexandra, Boldureanu Tiberiu și alții.

Centrul școlar de chimie (liceul industrial de chimie și școala profesională) va asigura muncitori calificați (operatori chimiști) pentru industria chimică.

Chimiștii au sentimentul omului care se mută în casă nouă. Profesorul Ioan Brezoiacă, îndrumătorul U.T.C., convoacă fulger prima consfătuire cu comitetul U.T.C. pe școală.

ION VELICAN

Flori pentru sufletele lor tinere

Ca pretutindeni careul, poate mai mare ca la alte școli, fiindcă aici numărul elevilor se-apropie de 2 000 ; ca pretutindeni, buchete de flori tomnatice, multe zîmbete și îmbrățișări ; ca pretutindeni părinți emoționați și „boboci" trăind clipa solemnă a primei lor întîlniri cu noua școală.

La intrare, portretul „patronului" școlii, el însuși mare pedagog, „Constantin Diaconovici Loga".

Fără-ndoială, unul dintre cele mai mari licee de cultură generală ale municipiului și ale județului Timiș, cu aproape 30 de clase numai „la zi", cu peste 70 de cadre didactice, cu ateliere de practică și laboratoare, care vor completa o însușire multilaterală de cunoștințe într-un circuit care începe cu teoria și se împlinește fericit în practică. Noutăți ? Foarte multe. Mă limitez să spun că s-a cheltuit mult și cu folos pentru completarea atelierelor școlare cu mașini-unelte de înaltă tehnicitate cu instalații dintre cele mai moderne.

Doar cîteva cuvinte cu directorul școlii, profesorul Ioan Viriș — căci e multă lume și-s mulți solicitanți și oaspeți : reprezentanți ai Ministerului Educației și Învățămîntului, ai Comitetului județean U.T.C., ai întreprinderilor care patronează școala.

— Inaugurăm noul an de învățămînt sub auspiciile grijii și exigenței ideologice pe care le afirmă Plenara din iunie a.c. a C.C. al P.C.R. Perfecționarea și dezvoltarea școlii ne vor impune o seamă de măsuri dintre cele mai bine venite. Sper că ați văzut atelierele noastre, dacă nu, vă recomand să le vedeți. Aici, copiii vor putea deprinde în cei patru ani meserii utile și numeroase : lăcătuși, montori, electricieni, textiliste. Vă invit, de asemenea, să faceți cunoștință cu cabinetul fonic al liceului, în care învățarea limbilor străine va decurge cu mijloacele cele mai perfecționate. O sală de proiecții audio-video completează în mod fericit arsenalul mijloacelor noastre didactice la care aș adăuga — nu în ultimă instanță — entuziasmul și răspunderea politică a lucrătorilor școlii și — sînt convins — dragostea de învățătură a elevilor.

N-am dorit să părăsesc emoționanta festivitate de la Loga fără să stau de vorbă și cu cîțiva elevi pe al căror ecuson este înscris numele liceului. Pentru toți — o unică întrebare : „cu ce gînduri începeți noul an școlar ?".

Dana Bugariu (anul I) :

— Încă însoțită de impresiile vacanței (și de ați ști ce frumos a fost ! am văzut marea, am stat și la munte, am fost și la bunici), abia aștept să fac cunoștință cu profesorii și colegii mei.

Bogdan Achimescu (anul I) :

— În jurnalul meu de vacanță au figurat turul Moldovei, litoralul. Mărturisesc că această cunoaștere „pe viu" a țării m-a copleșit. Poate și datorită itinerariului, mă stăpînește dorința să povestesc și altora cele văzute. Vreau să mă fac ziarist.

Gheorghe Mărăcineanu, anul IV, matematică :

— Încep un an greu, ultimul, de altfel. Încă din vacanță, mi-am alcătuit un plan de învățătură. Știți, voi susține examenul de bacalaureat. Doresc să devin inginer electrotehnic. Sper fierbinte să reușesc !

S-a făcut ora 9,30. De pe culoare se aude o sonerie. Elevii în albastrele lor uniforme se îndreaptă spre clase. Acolo, pe fiecare pupitru, mirosind încă proaspăt a tipar, manualele. Flori pentru sufletele lor tinere...

VALENTINA DIMA

„Mi-a plăcut întotdeauna să muncesc cu oamenii"

Adunarea festivă a cadrelor didactice și a studenților de la Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara s-a desfășurat în prezența tovarășului **MIHAI TELESCU,** membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., președintele Consiliului popular județean. Festivitatea e deschisă de prof. univ. dr. doc. **Ioan Anton,** membru corespondent al Academiei R.S. România, rectorul Institutului. În continuare iau cuvîntul studenți și cadre didactice din Institut.

Luînd cuvîntul, tovarășul Mihai Telescu a adresat cadrelor didactice și studenților de la Institutul Politehnic „Traian Vuia", întregului corp profesoral și studențimii timișorene un cald salut din partea Biroului Comitetului Județean de partid și a Comitetului executiv al Consiliului popular județean. După ce a prezentat realizările de seamă obținute de oamenii muncii timișeni vorbitorul a relieфat puternica dezvoltare a bazei materiale prin învățămîntul de toate gradele din județ. În continuare vorbitorul s-a referit la sarcinilee concrete pe care le au de îndeplinit organele și organizațiile de partid și de tineret, conducerile institutelor de învățămînt superior, cadrele didactice și studenții din Timișoara pentru formarea unor specialiști cu o temeinică pregătire, cu o înaltă conștiință patriotică și cetățenească.

Într-o atmosferă de vibrant entuziasm, profesorii și studenții au adoptat textul unei telegrame adresate C.C. al P.C.R., tovarășului Nicolae Ceaușescu.

★

Pentru **Angela Dreucean,** din anul V (Tehnologia Construcțiilor de Mașini), ziua de 17 septembrie 1973 constituie una foarte importantă : ultimul început de an școlar. O studentă foarte bună și cu activitate obștească (anul trecut a fost membră în Consiliul profesional ; în anul II și III — secretară de organizație U.T.C.).

— A fost o alegere sau o întîmplare faptul că urmezi facultatea aceasta ?

— Alegere. Încă de prin clasa a VII-VIII-a. Probabil și pentru că tatăl meu este în ... meserie.

— Te-a nemulțumit ceva în acești patru ani ?

— Știu eu, poate faptul că am fost prima serie care a absolvit 12 clase. În liceu, în ultima clasă, unele manuale erau „experimentale". În facultate, s-au făcut fel de fel de „experiențe". Asta derutează.

— Ce speri să te bucure în acest an ?

— Să-mi reușească proiectul de diplomă. E vorba de un sistem nou de acționare a benzii la prelucrarea prin eroziune.

— Unde ai dori să lucrezi cînd vei fi inginer ?

— Mi-a plăcut întotdeauna să muncesc cu oamenii. Îmi place și munca de proiectare. Aș prefera să lucrez în cadrul facultății. (Mă emoționează bobocii și, în fiecare început de an, trăiesc emoțiile lor. Mă încadrez în atmosfera lor). Sau într-un atelier de proiectare,

— Ai vreun hobby ?

— Da. Muzica. Munții. Călătoriile.

— Un autor preferat ?

— Cronin, Dickens.

— Te crezi bine pregătită pentru profesiunea pe care ți-ai ales-o ?

— Cred că niciodată nimeni nu se poate socoti perfect pregătit. Mereu există ceva de învățat. În facultate, practic, nu avem posibilitatea de a cunoaște totul. Vom continua în producție.

— Îți doresc succes !

LAURENȚIU CERNEȚ

„Cînd poți fi atît de folositor"

UNIVERSITATEA, ora 9. Pe fundalul unui „Gaudeamus", intonat de voci tinere, inaugurarea unui nou an universitar, în prezența tovarășului **ION ILIESCU,** membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R. În prezidiu se găsește și tovarășul **Vasile Alexandrescu,** adjunct al ministrului învățămîntului. Cuvînt introductiv, rostit de prof. **Petru Stanciu,** rectorul Universității care a prezentat însemnatele realizări ale acestei instituții.

Au mai luat cuvîntul **Tiberiu Rațiu,** student în anul V, prof. dr. **Ion Bitea,** decanul Facultății de matematică.

În cuvîntul său tovarășul **ION ILIESCU** a arătat că în acest an trebuie să se intensifice activitatea de legare a învățămîntului de practică, de activitatea economică și socială. Învățămîntul nu este un scop în sine, așadar. Instituțiile de învățămînt au ca sarcină stimularea dorinței tinerei generații de a activa acolo unde societatea are nevoie **„...și nu se va limita să livreze posesori de diplome cu veleități și pretenții, incapabili de a înțelege și de a se adapta cerințelor reale ale societății".**

În încheierea festivității, cei prezenți au adresat o telegramă Comitetului Central al P.C.R., personal tovarășului Nicolae Ceaușescu.

✶

Mă apropii de un grup de studente.

— Probabil, în anul întîi.

— Boboci...

Cele trei studente cu care discut susțin că și-au ales singure profesiunea, fără să fie influențate de părinți, așadar personalitate manifestată cu tărie !

— Primele impresii ?... M-am cam pierdut pe aceste imense coridoare...! Atmosfera festivă îmi impune respect...! Colegii mei viitori mi-au făcut o bună impresie.

— Vă place, probabil, latura teoretică a lucrurilor, de asta ați venit aici...

Nici gînd. „Balicele" Rodica Ștefănescu (istorie-geografie), Viorica Bălteanu și Doina Speranța Cătană (muzică), iubesc ceea ce cred ele despre „latura practică" a viitoarei lor profesiuni.

— În orice caz, sînt fascinată de săpăturile arheologice, de diverse prospecțiuni .

— Doresc să profesez, să mă perfecționez, să cînt. Voi fi o profesionistă a flautului...

— „Flautul fermecat ?"

— Să mai vedem. Ai mei m-au consacrat filologiei. Aveam două înclinații. Și a ieșit în favoarea lui Mozart.

— Nu e rău deloc. Ce așteptați din partea acestor ani de studii ?

— Să cunosc cît mai mult, firește. Să descopăr unele laturi noi ale existenței noastre

— Aveți în vedere terminarea studenției ? Ce veți face atunci ?

— Abia așteptăm. E pentru noi o tensiune emoțională mare. Necunoscutul constituie o mare atracție. Dar cea mai mare e însăși „activitatea", să nu stai o clipă locului cînd poți fi atît de folositor ..

Soneria anunță încheierea scurtei noastre conversații.

LUCIAN BURERIU

Florin Bănescu

PĂDURILE NINSE

Eroul romanului, „A nins la Trei Ape", Marcu Banu, este urmărit în evoluția sa, pornindu-se din momentul cînd, student al facultății de medicină, își pune fireștile și gravele întrebări asupra viitorului său Prima parte, „NINGE PESTE PĂDURI", cuprinde așadar perioada studenției sale, angrenat în viața centrului universitar cu probemele sale specifice, avînd pe lîngă normalul entuziasm al unui tînăr, plusul de forță pe care i-l conferă mediul de unde provine, satul din Banatul de munte unde cei din neamul său iubesc în felul lor aspru pădurile și apele.

In partea doua, „PĂDURILE CAD ÎN MARE", tînărul, medic de data aceasta, își realizează o parte din visările, obsesiile, din copilărie, drumurile pe mare. În ultima parte, „AER ȘI ZĂPADĂ PENTRU ORAȘ", Marcu Banu este medic într-un oraș industrial, specialitatea sa il situează în primele rînduri ale celor ce luptă împotriva poluării — fie ea cea morală — tot mai rar întîlnită în mentalitatea unora, cîștigînd atributele unui medic modern, al unui contemporan, cu un rol bine precizat în societatea noastră.

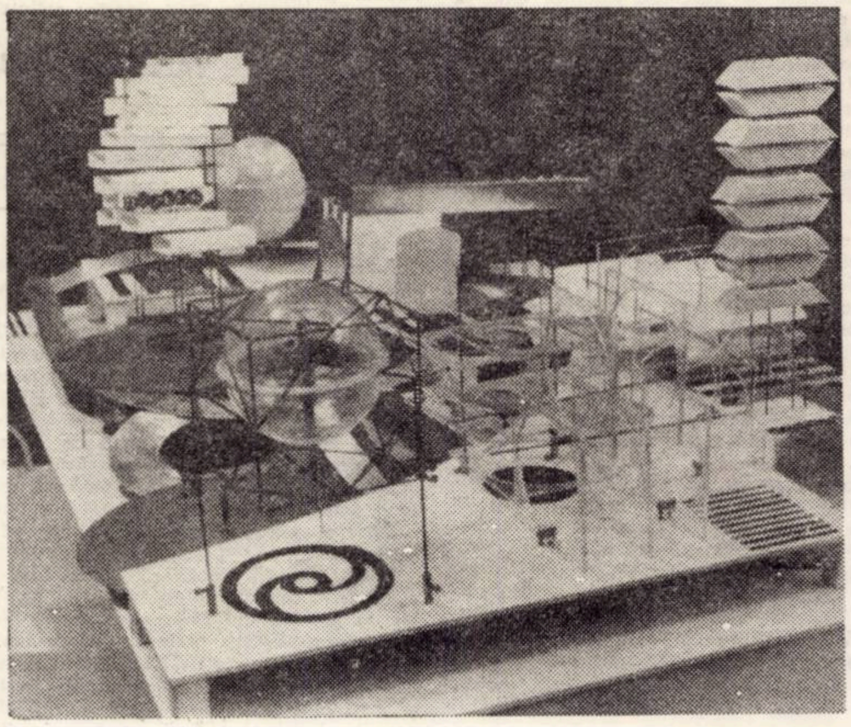

– Ai zburat vreodată ? întrebase Marcu, și ningea, ningea grozav, era prima ninsoare a acelui an, fata răspunsese atunci că nu zburase niciodată, vitrina Taromului era acoperită cu uriașe flori de gheață, neonul firmei tremura albastru în noapte, în ninsoare, în iarna care începuse, dar ce importanță avea că ningea și era tîrziu, ei vroiau să zboare, și cu răsuflarea lor caldă se chinuiseră să topească florile de gheață creînd fiecare cîte un ochi limpede, mic la început, desenat apoi mai larg cu degetele înroșite de frig și de atîta frecat și astfel cu răsuflarea și cu mîinile și cu unghiile, ochii aceia fuseseră făcuți și zăboviră îndelung în fața vitrinei, citind orarul curselor, stabilind itinerarii, pornind în zbor deasupra pădurilor ninse.

– Ai fost vreodată iarna în pădure ? mai întrebase Marcu și nu așteptase răspunsul, „dar marea, marea ai văzut-o ? ce părere ai despre mine" ? întreba mereu altceva, vorbise aproape tot timpul numai el, străbăteau străzile orașului atît de albe încît nu puteau crede că se înnoptase și poate nici nu era noapte.

Iarna fusese bogată în zăpadă și ei treceau în fiecare duminică pe la Tarom, zborurile erau suspendate, învățaseră pe dinafară orarul curselor, schimbau de fiecare dată itinerariul. „Astăzi o să zburăm la"..., spunea Marcu. „Vreau să văd orașul"..., spunea Ana.

Într-o dimineață intraseră foarte devreme în amfiteatru, încă nu sosise nimeni, ea se adunase lîngă umărul lui, priveau amîndoi prin fereastra rotundă a avionului, „uite, vezi acolo e"..., arăta el. Și sub ei, zăpezile Țarcului erau roșii, roșul curgea spre păduri, ardeau în foc mocnit pădurile, ceața ușoară se ridica, se lumina valea în care Timișul își sticlea solzii de gheață. In lungul rîului, încremenit în zăpadă, satul. „Acolo lîngă biserică, pe ulița mare, a treia casă, e casa noastră. Iosif și Iosifa Banu și fiul lor, Marcu. Inainte, toată ulița era a Banilor. Moșii mei au plecat din Bănie, au trecut munții fugind de urgia turcească și au găsit vatră de sat în Cîmpu' Fomii. Mai tîrziu neamurile s-au amestecat, pe ulița mare au apărut Martineștii, Agheștii, Ilovanii, neamurile lui Vuc, firul acela subțire de apă, ce taie satul în două, e Ogașul Turcului, într-o jumătate stau papistașii, noi stăm în Slatina–mică, în Români, nu, nu „la" ci „în", asta-i altă poveste, sigur că toți sînt români, dar într-o vreme armatele imperiale aveau tabără aproape, turcii erau la distanța cît să omori un cal în goană nebună, bieții mei moși, n-au găsit liniște decît vremelnică, ostașii primei armate au năvălit noaptea în sat și cu sabia și crucea treceau din casă în casă, cine nu primea crucea lor avea parte de sabie, s-au opus cum au putut, unul din Anghelişti a fugit după turci, a omorît un cal pînă la ei, turcii au sosit abia la amiază, satul a rămas împărțit în două. Mai apoi, slătinarii s-au tras în pădure și cîntau în jurul focurilor, – nici cu turcu', nici cu neamțu'".

– ...„ Banu Marcu", strigase apelul profesoara de microbiologie.

– „Prezent", răspunsese el, amfiteatrul era plin, colegii își pregăteau caietele de notițe.

Uneori, o îndemna el, „hai să zburăm și la tine", ea rîdea, „nu e nevoie, eu sînt aici, orașul îl cunoști la fel ca mine, tu în schimb mai trebuie să-mi arăți multe" „Bine, facem atunci un zbor de agrement deasupra orașului, trebuie să-ți vezi orașul de sus, stai un pic, de ce stai la cămin" ?, o întrebase contrariat, „tata a murit pe front, am stat cu mama pînă în clasa noua, apoi am plecat la București, nu-mi place decît orașul meu". În plimbările lor, ea îl dusese la școala din cartierul unde locuise înainte, „era mai mică atunci, acum aproape că n-o mai recunosc", îi arătase o casă din vecinătatea școlii, „aici am locuit, uite parcul unde mă jucam, în ultimele clase îmi plăcea să merg la cinematograf, le cunoști pe toate din oraș, apoi opera, în sfîrșit facultatea, nu, nu prea am ce să-ți arăt", „vitrina Taromului ai uitat-o", spusese el, „o da, hai să zburăm la tine", spunea ea și rîdea bucurîndu-se de călătoria lor.

Așa că el îi arătase într-o altă zi cercul pieții, casele înconjurau rotund trufașa biserică catolică, a ridicat-o un arhiduce. Plecase din tabără cu o veselă suită, tînărul arhiduce iubea vînătoarea, se rătăcise în pădurile întinse, pe atunci pădurile cădeau pe sat, din grădinile caselor se intra în pădurea deasă, așadar se rătăcise vesela ceată de nobili vînători și abia după o zi întreagă au dat peste un foc, un popas al lotrilor, pomeniți în edictele imperiale, căutați de soldații lor, se crezuseră pierduți dar harambașa îi lăsă să se încălzească la focul lor și-i scoase din hățișuri pe întunecoase poteci, și în locul unde rătăciții văzuseră focurile din tabăra lor, au ridicat biserica. Dincolo de casele așezate rotund în jurul ei e școala. De acolo începe istoria mea. L-am avut învățător pe domnu' Damaschin. Iarna încălțam niște opinci uriașe, învățătorul rîdea de mine, se mira cum pot să umblu în ele. Într-o iarnă, l-am ajutat să coboare de pe pereți portretele lui Mihai și ale reginei – mamă, – le-am aruncat în fundul grădinii. In anul următor, tata mi-a cumpărat bocanci și m-a dus la școala de la oraș. Acesta era pentru noi, slătinarii, numele lui – mergem la Oraș spuneau slătinarii, gugulanii mei, vindem merele. Ai auzit cîntecul :

Gugulan cu car cu mere
și cu frumoasă muiere...:

erau căutați pentru merele lor,

..."eu vînd mere, eu vînd pere,
dar nu vînd a mea muiere"...

Și uite iarăși pădurea. E un loc, la Trei Ape, acolo doborau copacii, tata lucra la pădure, trăgea buștenii la joagărele lui Domnul Albert, acesta avea și moara, uite-o acolo în marginea satului, ziduri de piatră și acoperiș de tablă roșie. Avea Domnul Albert fața roșie și duhnea a șnaps, mama mea Iosifa se plîngea mereu că tata aduce bani puțini, îi plătea rău Domnul Albert, oamenii și caii își frîngeau oasele în pădure și cînd stînjenarii și-au aruncat sculele, au coborît caii în sat și s-au strîns în fața morii, cereau plată mai bună, Domnul Albert a chemat jandarmii, atunci s-a strîns tot satul acolo, am auzit că șeful de post striga furios, amenința pe comuniști cu pușcăria, eu eram în clasa a doua și stăteam lîngă Domnu' Damaschin, care mă ținea de mînă. Jandarmii, îi povestea Marcu și Ana îl asculta, uitau uneori de zborul lor și coborau acolo în sat, în mijlocul oamenilor și nu conta timpul, ei erau oricînd acolo, așadar, jandarmii chemați de Domnul Albert, mai roșu la față ca oricînd, luaseră doi oameni, frații Gifu și Milă Calu, unul murise în pușcărie după un timp, celălalt pierise mai tîrziu la mină la Anina, cînd a fost explozia cea mare, tănatul nu cruțase, l-au adus neamurile în copîrșeu plumbuit și i-au plîns rămășițele trupești și nu știau dacă sînt ale lui sau ale cărui din ortacii care nu mai ieșiseră din adîncul pămîntului să vadă soarele deasupra pădurilor...

... Se apropia primăvara, zăpezile se topeau, se topiseră și țurțurii de gheață din gura peștilor de bronz de la fîntîna din mijlocul orașului, Marcu și Ana în drumul lor spre Tarom treceau pe acolo, „s-au reluat cursele, spunea Marcu, hai să facem o călătorie, acum se trezesc pădurile, Timișul trebuie să fie mare, vin pîraiele umflate, mergem unde vrei tu", Ana se mulțumea să-i strîngă tare mîna, propunerile lui se repetau, „uite au pornit fîntîna" și ei priveau cum țîșnește apa din gura peștilor cu solzii grei, sticlind în soare, „avem mult de învățat, îmi ajung călătoriile pe care le fac lîngă tine", răspunsese odată Ana, avea o anumită moliciune a mișcărilor și a vorbelor, ajungea la umărul lui Marcu, dar se socotea înaltă, oricum Marcu era un lungan și ea își ridica privirile ca să-l privească în ochi, verdele din ochii ei lucea ciudat.

De la fîntînă era puțin pînă la vitrina Taromului, se opreau cîteva clipe în fața acesteia ca să citească ultimele anunțuri, treceau apoi pe lîngă catedrală, crucile uriașe pluteau sus în albastru, ei intrau în parcul cuprins de marea izbucnire verde, „ochii tăi se pierd în primăvară", spunea Marcu.

„Aici în oraș primăvara e adevărată doar cîteva zile, la început, apoi orașul o omoară, prea multe ziduri, înalte, cenușii, și răsuflarea lui grea, înecată de fum, parcurile sînt doar niște insule, fugim pe insule, haide, aici sînt și fîntîni, îi spunea Marcu, primăvara ieșeam în luncă, duceam caii, mă culcam în iarba înaltă și ascultam vîntul și apele, mă agățam de norii cu forme de cai și corăbii, plecam foarte departe, atît de departe încît niciodată nu puteam povesti tot ce am văzut, plecam și pe ape, valurile repezi mă duceau pe ape tot mai largi, ajungeam așa pînă la mare. Tata îmi povestise despre mare, a fost acolo cu războiul, bărbații din familia noastră au fost în destule războaie, îl uram, uram acel război care îmi amînase împlinirea dorinței mele, eram mic, tata îmi promisese că în primăvară mă va duce la pădure, sau la Trei Ape, în fiecare primăvară îmi spunea așa, atunci cînd în sfîrșit am fi putut pleca, pe tata l-au dus pe front. Am ajuns totuși în pădure, oamenii fugeau de război, acolo la Trei Ape am ascuns vitele, oamenii și-au suit avutul pe coasta împădurită, auzeam cum trec avioanele, trebuia numai să stăpînim caii speriați de zgomotele care umpleau cerul, caii scăpați de rechiziții, puținii cai ai satului... Cînd s-au retras nemții, a plecat cu ei și Domnul Albert cu întreaga familie, avea doi copii, cel mai mare avea armă de vînătoare și un mops cu un colț de aur. Se plimba pe ulița mare băiatul lui Albert, cîinii noștri lătrau în dosul porții, într-o zi l-am scăpat pe Modoș afară, toți cîinii Banilor s-au numit Modoș și cel de atunci s-a năpustit la mopsul cu colț de aur, l-a rupt în colții lui de cîine de stînă, abia l-am desprins de grumazul celuilalt, Albert cel mic vroia să-l împuște. Se vede că Modoș nu apreciase rîvna dentistului de la Oraș, plătit cu bani grei de Domnul Albert. Deci, după plecarea nemților, am coborît caii în sat și oamenii s-au tras la casele lor. Tata lupta mai departe, a fost în Ungaria și Cehoslovacia, ne scria rar, scrisorile de atunci le-am pus peste scrisorile bunicului, îngălbenite de vreme, rămase de la prima mare bătălie, așa rămăsese primul război în vorba gugulanilor. „Ar trebui să vezi portretul bunicului, semăn cu el", spusese Marcu...: În poveștile lui, spuse Anei, apăreau mereu oameni din satul din valea Timișului, răsăreau din pădurea anilor, veneau acolo, în fața lor, chemați de Marcu.

Virgil Nistor

Intrusul om de zăpadă

Azi dimineață am ieșit cu nepoții-n ogradă
ninsese întreaga noapte cu fulgi argintați
pricepusem că din covorul imens de zăpadă
ar vrea să înalțe un om, disperați
împingeau vălătucii puși pe hîrjoană
pe urmă cu grijă dibace i-au suprapus
cînd obținură un soi de coloană
o modelară firește de sus,
și pentru că insul purta o chelie,
urechi clăpăuge ușor de distins
cu nasul de morcov, nepoții-n gingie
o boabă ici-colo i-au fixat dinadins,
la gît o cravată din șnur circumspectă
cu ochi adînciți și niște perciuni
ca nasturii negri de pe jiletcă
pe care i-au scos din lăzi de cărbuni,
prin pod scotocind găsiră în pripă
jobenul ce tînăr fiind îl purtam
e gata momiia dar nu are pipă
și unul mi-o smulse cînd cu tutun o-ndesam.

Acum împreună privim cu tandrețe
la omul de nea, — veselia e-n toi —
dar soarele-ncepe discret să-l dezghețe
și simt că de fapt ne topim amîndoi.

Fatala eroare

Piticul din arenă era substanțial mai aparte,
perfect îi reușea orice giumbușluc,
de pildă hipnoza de departe
un leu în cușcă, și mai avea un truc :
putea să-ți arunce nisip în ochi cu-o lopată
dar nu simțeai că-ți intră sub gene vreun fir
indiscutabil folosea o tehnică mult încercată
cu care orbise generații în șir,
aseară se făcuse însă de rîs cînd voise
din accesorii să reconstituie un leopard
eroarea se produse cînd cineva slobozi din culise
o fiară flămîndă și piticul roșise penibil sub fard.

Rîvnila minune

Zidiră meșteri necunoscuți un turn în oraș
apoi îl poleiră cu aur în întregime
fusese de fapt evenimentul cel mai de soi
și vîlvă stîrnise oarecum în mulțime —
stătea pe străzi cu ochii ațintiți în văzduh
o gloată imensă zilnic manifestîndu-și extazul
striga-nflăcărată sau cădea în genunchi
cuprinsă de spaimă după cum era cazul
și veacuri de-a rîndul gloate priviră spre cer
statornic sperînd să se-ntîmple cîndva o minune
în zadar circula erezia că pe marele turn
va poposi o pasăre de-o nemaivăzută dimensiune —
veniră, e drept, din cîteva colțuri de zare
sau numai din preajmă păsări cu stele aprinse în plisc
era un exod și cerul roșea pretutindeni
în flacăra stranie a celui mai pur obelisc.

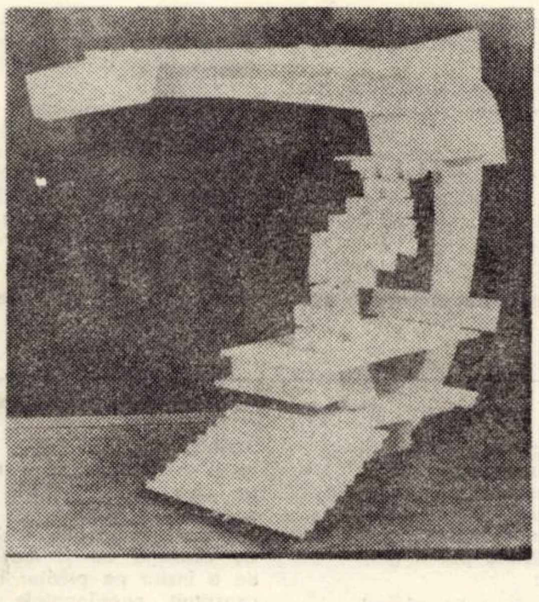

Doina Doru

Ci tîmpla

Surpînd încet zăpada dulce
floarea se pierde în nisip —
zadarnic pari
că porți pe față umbra altui chip

ci tîmpla ta învolburînd ninsori pe ape
de-acum se pierde în oglinzi
asemuind tăcerea dintre pleoape
căderii unui fluture pe grinzi . . .

Cum să uităm

Aerul dintre noi foșnește de aripi
ca și cum aici ar fi murit un voevod —
păsările își închid pleopa peste noi
mistuindu-neîn eternul lor vis
și sîngele, încețoșînd privirea,
tot mai adînc ne surpă orgi în carne —

o, cum am putea să uităm
zborul de păsări,
cînd doar prin somnul lor
drumul se sapă ca o nervură
pe pleoapele crinului ? . . .

In septembrie, țara

Există un ceas de taină,
cînd fructele trec în rod,
cînd plecările sînt întoarceri
în alt spațiu, mai vast,
care este țara —

se aprind focurile,
toamna,
la sărbătoarea țării,
și-i veșnic bucurie
și cîntecul păsării
sună mai rar
și mai frumos
vestindu-i nunțile . . .

---

remember

Un brîu de lumină să-ncingă pămîntul

Auzisem încă din țară de pictorul Sandu Darie. Dacă mergeți în Cuba, spuneau prietenii care fuseseră înaintea noastră acolo, căutați-l neapărat pe Sandu Darie. Gîndul că vom găsi, la peste zece mii de kilometri, dincolo de Atlantic, în insula cea învăluită într-o aură de legendă și nostalgie, un om plecat de-aici, mă emoționa și-mi atenua acea teamă de necunoscut care mă stăpînea. Nu prea înțelesesem nimic din povestea acestui om din Havana, din ceea ce mi se spusese, ceea ce sporea interesul meu pentru pictorul stabilit de foarte mulți ani în acea perlă a Antilelor.

Cînd i-am telefonat, de la celălalt capăt al firului mi-a răspuns o voce tinerească, de un anumit neastîmpăr. Era însuși pictorul, care vorbea atît de bine românește încît am avut brusc senzația că mă aflu în țară și tot timpul convorbirii spațiul tropicelor dispăruse cu totul dintre noi, pentru că Sandu Darie conducea conversația spre realitățile și oamenii noștri de-acasă, de parcă eram doi prieteni vechi care schimbă impresii comune.

Ne-am văzut in aceiași zi și-am fost din nou uluit întîlnind un bărbat înalt, drept, cu tîmplele înzăpezite. Sandu Darie se află în miezul celui de-al șaptelea deceniu de viață, iar vocea și spiritul său mă făcuseră să aștept un bărbat cu mult mai tînăr. Are o precipitare în felul de a vorbi, ceva juvenil în mișcări, iar ochii îi sînt lacomi și nerăbdători.

Pictorul Sandu Darie este unul din promotorii artei cinetice, după cum bine stă scris în Naissance de l 'art cinétique de Frank Popper (ed. Sautier—Villar, Paris, 1967). Aflînd că la Timișoara există un grup de artiști preocupați de arta cinetică, cere insistent informații despre acești pictori, mă roagă să le transmit omagiul său și-mi promite un catalog al ultimei sale expoziții, pentru colegii săi din Banat, asigurîndu-mă că va veni să-i vadă cînd va vizita din nou România.

Sandu Darie este de părere că pictura trebuie să fie o acțiune totală. Culorile trebuie puse în mișcare, de jur împrejur, astfel încît pictura să devină un spectacol optimist, o acțiune în care trebuie integrat și iubitorul de artă.

Staticul, spune el. nu duce la nimic. Arta trebuie să fie participare, transformare, să stimuleze gîndirea, spiritul înnoitor. Este vădit ostil anchilozării, rutinei, comodității, elementelor care frînează evoluția. Este apostolul unei arte transformale, în mișcare continuă. Artiștii care visează, zice Sandu Darie, pierd timpul. Trebuie să realizezi, să comunici cu oamenii, să angajezi un dialog febril, să determini semenii să participe la frumusețea vieții. Aș vrea un brîu de lumină, să încing pămîntul cu el, rostește pictorul, însă într-un fel de loc visător, de parcă te-ai aștepta ca în minutul următor să se ridice și să inventeze pe loc românescul brîu, căci la acesta se referea de fapt, și cu un gest decis să-și împlinească dorința.

Sandu Darie ar vrea un laborator de miracole, pe care, de fapt l-a și realizat, cum vom arăta mai tîrziu. Însă spunînd laborator el corectează imediat o posibilă eroare a înțelegerii noastre. Ambianța sa o vrea în școli, aeroporturi, în mari spectacole desfășurate în aer liber, cu muzică modernă și spectatori care trăiesc contemporan, un fel de poeme spațiale, cum a fost cel intitulat Moncada, realizat la Santiago de Cuba, acum cîțiva ani. El vrea spectacole vaste, cu sute de mii de balerini și sportivi, cu decoruri care să exprime ritmul, temperatura și aspirațiile vieții moderne, cu jocuri ingenioase de lumină. Îmi dau seama că Sandu Darie năzuiește într-adevăr la o artă totală, la o fuziune a artelor tradiționale, într-o acțiune care să folosească deopotrivă mijloacelor consacrate și mijloacelor furnizate de legile fizicii, de realizările cele mai noi ale tehnicii.

Pasiunea cu care vorbește Sandu Darie este fascinantă și l-am ascultat mult timp, la celebra Bodequita, lîngă un pahar de mojito, în plimbările pe sub palmierii Havanei, la festivitățile desfășurate în marea sală a Casei de Las Americans, cum și în apartamentul său din cartierul Vedado. Și tot ceea ce îmi spunea avea să capete un revelator înțeles în Salas Cubanos din muzeul de artă de la Havana, unde prietenul nostru are o sală specială sau acasă la el, unde intrasem într-unul din acele laboratoare de miracole despre care îmi vorbea cu molipsitoare pasiune și cu o tinerețe care ștergea orice aluzie la anii bogați pe care-i avea.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

aniversări

Un mare patriot şi cărturar – Gheorghe Lazăr

● 150 ani de la moartea sa ●

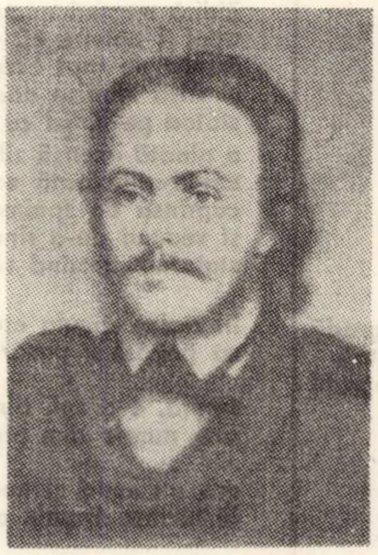

Viaţa şi activitatea lui Gheorghe Lazăr (1779–1823), a cărui sărbătorire este înscrisă în calendarul de aniversări al U.N.E.S.C.O., reprezintă un moment însemnat în dezvoltarea culturii româneşti moderne. Influenţa gîndirii şi acţiunii sale iluminist-democratice şi patriotice s-a răsfrînt cu strălucire asupra întregii noastre culturi incepînd cu elevii săi : prin Ion Eliade Rădulescu, Eufrosim Poteca, Petrache Poenaru, Cristian Tell şi, pînă astăzi, cînd remarcăm faptele sale cu răsunet în cultura umanităţii.

După studii medii şi superioare de drept, filosofie şi teologie la Cluj, Sibiu şi Viena, Gheorghe Lazăr îmbrăţişează cariera didactică. Este mai întîi şi pentru scurt timp profesor la Seminarul din Sibiu, apoi profesor particular al copiilor boieroaicei Ecaterina Bărcănescu stabilită la Braşov şi, în continuare, odată cu trecerea ei în Ţara Românească, pînă în 1818, cînd – în urma intervenţiilor stăruitoare făcute la autorităţi – reuşeşte să convingă şi să primească sprijin în vederea deschiderii unei şcoli româneşti în „limba maicei sale", cum spune el. In **ÎNŞTIINŢAREA CĂTRE TINERIME PENTRU DESCHIDEREA ŞCOLII ROMÂNEŞTI,** pe care Gheorghe Lazăr a tipărit-o şi difuzat-o în august 1818, numită, pe bună dreptate, uneori şi Manifestul lui Gheorghe Lazăr, trei idei ni se par semnificative pentru gîndirea sa : motivarea rostului instrucţiei pentru societate, necesitatea instruirii tineretului, justificată şi întărită de împrejurările noi ivite (respectiv dezvoltarea economico-socială) şi structura, unitatea şi funcţionalitatea programului (planul) său şcolar.

Iat-o ilustrată pe prima : „Patriei nu-i poate fi tot una, măcar ce fel de creştere vor primi mădularele următoare... pentru că odihna ei cea din lăuntru, precum şi cea din afară, aşa şi binele cel de obşte precum şi cel privat stau cu creştere tinerimei următoare într-o analoghie prea strîns legate. Din care pricină fiecare Patrie, fiecare stăpînire bine sistematizată, osebit priveghează, ba are a priveghe pentru creşterea cea cuviincioasă a tinerilor următori." Este aici justificat (evident în limitele iluminismului) nu numai rostul învăţăturii, dar şi obligaţia statului de a o realiza. Credem astfel că aci găsim formulat ,poate pentru prima dată la noi, principiul învăţămîntului de stat.

Urmînd după precizarea rostului acţiunii şi a direcţiei acesteia, în sfîrşit „Înştiinţarea" arată materiile ce se vor preda în şcoală şi împărţirea lor pe anii de studii. Cursurile au fost împărţite în patru grupe :

„A. Cei mai slăbănogi sau de tot nedeprinşi se vor orîndui mai întîi la alţi dascăli mai jos, unde să vor învăţa : slovele, numerile, citirea, scrierea, ortografia, catehismul, gramatica, aritmetica şi alte ştiinţe folositoare pruncilor.

B. Apoi se va trece la : gramatică, sintaxă, poetică, geografia globului pămîntesc, retorică, istorie.

C. Cei mai în vîrstă vor auzi : aritmetica cu toate părţile ei, geografia pămîntului, geometria, trigonometria, algebra, geodezia, sau ingineria cîmpului cu economia şi arhitectura.

D. Vom trece, apoi, şi la celelalte mai înalte tagme filosoficeşti şi iuridiceşti, fieştecare după rîndul său..."

Cine urmăreşte cu atenţie acest program, care fireşte, nu a putut fi realizat în întregime, observă grija autorului pentru gradarea însuşirii cunoştinţelor, funcţionalitatea sistemului şi puternica orientare a planului de instrucţie propus către ştiinţele realiste teoretice şi practice ; aceasta fiind o inteligentă adaptare la nevoile ţării.

Şederea lui Gheorghe Lazăr la Bucureşti nu s-a limitat numai la activitatea practică desfăşurată în incinta şcolii. Lazăr scrie manuale şcolare – Aritmetica matematicească şi Trigonometria cea dreaptă : discursuri ocazionale, în 1819 şi 1822, prilejuite de însărcinarea mitropolitului Dionisie Lupu şi urcarea pe tron a domnitorului pămîntean Grigore Ghica, discursuri care, conform obiceiului timpului, au fost rostite de elevii săi. Dacă manualele şcolare scrise pentru a suplini nevoile stringente ale şcolii îndeplinesc şi o altă calitate – aceea de a fi introdus şi impus terminologia ştiinţifică şi tehnică în limba română – discursurile notate de el răspîndesc idei democratice specifice burgheziei în ascensiune, idei care au rodit mai tîrziu prin elevii săi, revoluţionarii paşoptişti.

După necazurile pricinuite de autorităţi faţă de aderenţa la ideile lui Tudor Vladimirescu şi sprijinirea directă a acţiunilor acestuia, Gheorghe Lazăr, grav bolnav, se retrage în Avrigul natal unde, la scurt timp, se stinge, la 17 septembrie 1823.

Şi astăzi, la 150 ani de la moartea sa, ideile înaintate ale lui Gheorghe Lazăr, servesc şcoala românească. Totuşi, trebuie să constatăm, că cercetările privind viaţa şi activitatea lui sînt uneori incomplete ori neclare. A studiat Gh. Lazăr la Carlovitz ? (aşa cum arată autorii Istoriei Pedagogiei, E. D. P. 1969) ? Este el autorul **Povăţuitorului tinerimii** (N. Iorga) sau nu (O. Ghibu) ? Cînd, pe unde şi de ce a venit Lazăr în Ţara Românească ? (Gh. Bogdan-Duică şi O. Ghibu au păreri diferite). Este el autorul presupusei **O**de închinate lui Napoleon în 1810 şi al manuscriselor 847, 851, 852, 860, 885 şi 888 înregistrate în bibliografia veche românească ? (O. Ghibu). Şi, desigur nedumeririle ar putea continua. Cît din ce relatează doi din cei mai iluştri elevi ai săi – Ioan Eliade Rădulescu şi Petrache Poenaru este realitate şi cît subiectivism ? Desigur, la unele întrebări s-au dat răspunsuri. Nemulţumitoare însă. La altele ele se lasă încă aşteptate.

ROMEO POENARU

---

plastică

Expoziţia pictorului Ion Nanu la Viena

Sub auspiciile Ambasadei române, ale Centrului de cultură austriac şi Asociaţiei de prietenie Austria – România, a fost deschisă în a doua jumătate a lunii iulie, în sala Raimund a palatului Palffy din centrul Vienei, o expoziţie de pictură şi grafică românească.

Organizarea expoziţiei se datorează pictorului timişorean Ion Nanu şi graficianului clujean Ioachim Nica.

La vernisaj au participat diplomaţi români, reprezentanţi ai Ministerului culturii şi învăţămîntului austriac, cadre didactice de la Academia de arte plastice din Viena, pictori, graficieni, studenţi, ziarişti şi mulţi prieteni ai României. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de prof. dr. Gaisbauer, preşedintele Centrului de cultură austriac. Timp de două săptămîni, expoziţia a fost frecventată de un public numeros şi s-a bucurat de frumoase aprecieri ,atît din partea vizitatorilor, cît şi din partea presei. (Am reţinut, îndeosebi, articolele din Wiener Zeitung, **22 iulie 1973, şi** Volksstimme, **25 iulie 1973).**

Cele 15 exponate ale lui Ion Nanu sînt creaţii realizate de pictor în timpul şederii sale la Viena, ca bursier în vederea perfecţionării.

Lucrările au fost executate în ulei, pe carton şi exprimă preocuparea creatorului pentru probleme de compoziţie. Predomină motivele geometrice, tematica lor fiind direct influenţată de preocupările contemporane ale urbanisticii şi arhitecturii moderne. Execuţia fiind nonfigurativă, arhitectonica este sugerată de construcţia, ritmul şi echilibrul elementelor geometrice şi ale culorii.

Exponatele lui Ion Nanu pot fi grupate în două cicluri :

– în unele primează dinamismul („Ritm, doric", „Arhitectură dislocată", „Spectru dinamic", „Tensiune albă"),

– iar în altele, invitaţia către meditaţie, echilibru, calm („Echilibru orizontal", „Meditaţie I", „Meditaţie II" ş.a.).

Un element dominant, în toate tablourile expuse, este cel folosit de artist asemenea unui motiv muzical, pe care îl prelucrează pe întreaga suprafaţă a lucrării.

Tematica actuală, metoda modernă de execuţie ca şi măestria artistului de a invita pe privitor la reflecţie au constituit coordonatele care au decis succesul de public al expoziţiei.

Tînărul timişorean a reprezentat cu succes noua generaţie a picturii româneşti într-un oraş cu mari exigenţe în ceea ce priveşte creaţia artistică.

V. ŞERBAN

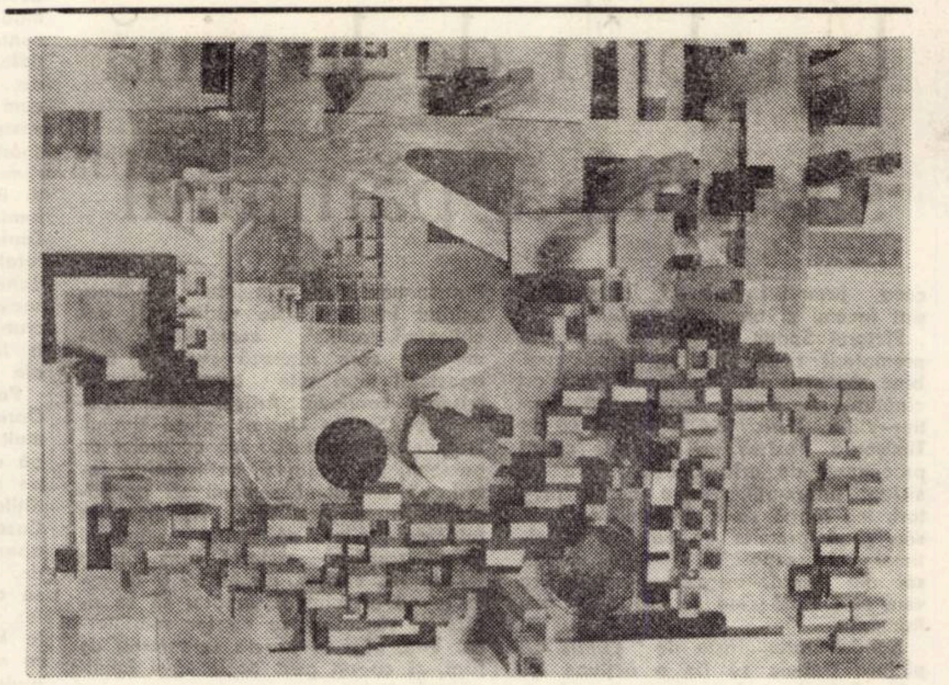

De la organizarea spaţiului ambiental pînă la proiectarea oraşelor viitorului, de la unealta mulată mîinii care o foloseşte pînă la adaptarea ambientului psihologiei noastre, iată cîteva din preocupările elevilor Liceului de arte plastice din Timişoara. Reproducem, în paginile 3, 6, 7, 8 şi 11 cîteva proiecte şi machete de lucrări, între care două (pag. 6 şi 8) profilează contururile unor oraşe „din viitor".

Hildegard Fackner-Kremper

În cea mai recentă perioadă, grafica Hildegardei Fackner Kremper semnifică o stabilitate temporală care descinde dintr-o linişte interioară aparentă, capabilă să compună cu sensibilitate un univers autentic. Exprimînd o structură psihică dominată de o pedagogie metodică, rezultat al unei solide culturi plastice, lucrările artistei fiinţează din configurări pe ordonări prestabilite si echilibruri compoziţionale inatacabile.

Ordinea ascetică, dublată de o surdă muzicalitate cu rezonanţe dramatice, însoţeşte ciclul „Wolsburg", amestec bizar de realitate şi legendă, încremenite într-o atmosferă de istorie nedescifrată, în timp ce gravurile „Răzbunătorul", „Credinciosul păzitor", „Parcul" se desfăşoară tainic, transmiţînd emoţii elevate cu intenţii de cuprindere filozofică. Înclinaţia spre simbol, vizibilă în „Frumuseţi nepieritoare" sau „Pasărea oarbă" se continuă şi în „Balada papucului singuratic", „Văgăuna lupului", care prin fabulaţia ideii ne introduce într-un univers de naraţiune poetică. Mişcarea interioară, de analiză şi sinteză are la bază o substanţă reală, adevărul unor experienţe proprii, comunicînd o viziune închegată despre lume. Rezolvările plastice impresionează prin ritmica organizării compoziţiei în care linia dinamică sau statică coabitează, încercînd transmiteri glaciale sau temperamentale, în funcţie de subiectul imaginii şi în acorduri depline între linie şi pată urmărite cu rigoarea construcţiei lucide.

Situată oarecum în afara modei şi chiar a curentelor, Hildegard Fackner Kremper vizează perenitatea graficii tradiţionale armonioase, în care realitatea autentică despărţită de trecut se asociază cu o stilistică rafinată.

RADU MELNIC

Despre textele de muzică ușoară

Cu toții ascultăm muzica ușoară ; chiar și admiratorii muzicii clasice ; publicul muzicii ușoare este foarte divers deoarece avem a face cu o formă modernă de artă cvasipopulară, accesibilă tuturora. Faptul că oferă o relaxare, fără a cere un efort deosebit din partea ascultătorului, nu trebuie să îngăduie superficialitatea și diletantismul autorilor de texte și melodii de acest gen. Arta își îndeplinește menirea numai dacă este întotdeauna matură și responsabilă. Amintim o atare idee îndeobște cunoscută și, principial, acceptată, deoarece ni se pare evidentă — și trebuie s-o spunem de la început — lipsa spiritului de răspundere cu care se alcătuiesc uneori emisiunile de muzică ușoară ; nu putem decît să regretăm faptul că, față de acest gen de artă, critica, atit cea muzicală cît și cea literară, se arată, în general, indiferentă. Poeții, criticii, compozitorii, redactorii emisiunilor au datoria de a supraveghea cu mai multă atenție și consecvență calitatea tuturor melodiilor și textelor ce se difuzează zilnic în rîndurile unui public foarte numeros, care nu are posibilitatea să opereze el insuși selecția necesară și care, pe această cale, își formează, volens nolens, deprinderi și gusturi artistice.

Publicul credincios muzicii ușoare își așteaptă totdeauna cu interes autorii și interpreții preferați. Chiar cînd se anunță lucrări în primă audiție, există încrederea că așteptările nu vor fi înșelate. Compunerile unor autori ca Radu Șerban, Vasile Veselovschi, Florin Bogardo, V. Vasilache-junior, George Grigoriu, Camelia Dăscălescu etc. se bucură de o bună primire din partea publicului nostru. Există melodii românești sau străine care au dobîndit o meritată popularitate („Porumbița", „Ramona" etc., etc.). Cînd fiecare din elementele componente ale cîntecului răspunde superior funcției sale specifice, ia naștere un eveniment artistic suficient de complex pentru a produce o ușoară minunare, condiție a artisticității, și totodată suficient de simplu cotidian al multora dintre noi.

O privire, chiar sumară, asupra cîntecelor celor mai îndrăgite de mase arată că ele reprezintă succese ale unor compozitori care au croit o haină melodică adecvată sensurilor majore ale versurilor unor mari poeți ca M. Eminescu, Lucian Blaga. După opinia noastră, meritul tînărului și talentatului compozitor Florin Bogardo constă în primul rînd în căutarea neobosită de a-și adapta muzica unor texte valoroase ca mesaj afectiv și intelectiv. Există însă, din păcate, foarte multe cîntece de muzică ușoară în care este evident decalajul dintre muzică și text : un text bun acompaniat de o muzică săracă, neinspirată sub raport melodic, sau o muzică frumoasă, o melodie cuceritoare, servind unor texte agramate, adeseori de-a dreptul absurde, produse ale unei activități oculte de „textieri" străini de lumea muzelor. Dacă în prima din aceste două alternative textul poate circula ca producție literară, independentă la maltratarea sa muzicală, cea de a doua alternativă face (datorită preeminenței componentei muzicale într-un gen muzical) să circule adevărate perle ale ridicolului, mostre elocvente de prost gust, de superficialitate și incultură, cu nimic mai prejos decît cele care stîrniseră odinioară indignarea lui Sadoveanu : „Nu voi viața, voi să mor / Căci voi să tratez amor" ! Vom lua, spre exemplificare, cîteva texte, alese aproape la întîmplare, dintr-o adevărată antologie prostologhikon pe care o pot prilejui emisiunile sau spectacolele de muzică ușoară.

Ideea, sănătoasă de altfel, că frumusețea morală este aceea care trebuie să stea la temelia iubirii, inspiră unei muze pedestre versuri care se reduc, pînă la ultima literă, la banalități, prozaisme, sintagme de umplutură de dragul unei rime superfacile, erori de limbă : „Ești băiat frumos / Văd bine fără ochelari / Dar numai cu atît / La mine nu ai șanse (sic !) mari" : sau : „De cinci mii de ori ne sărutam / Doamne, uite cît ai pierdut / Că n-ai apărut ! Calităților de mai sus li se adaugă uneori „adevăruri psihologice" strident suburbane : „Vorbește lumea că-s ștrengar / Dar nu-i deloc adevărat / De cînd te-am cunoscut pe tine / Sînt cel mai liniștit băiat". Sentimentul iubirii dobîndește uneori accente atît de profunde încît devine devorant și dă, prin ricoșare, impulsuri canibalice clamate de interpretă cu o convingere demnă de o cauză mai umană : „Te-aș mînca, băiete / Și m-aș sătura / N-am foame de tine, / De privirea ta. / Te-aș sorbi, băiete, / Că mi-e sete rău / N-am sete de tine, / De sărutul tău". Construcțiile „am sete de tine", „am foame" etc. nu sînt însă tot ce poate muzica ușoară în materie de limbă românească. În versurile „Primăvară, primăvară, / Anotimp de-ndrăgostiți, ie, ie, ie, ie, ie, ie, ie / Tu faci iarba să răsară / Și pe noi fericiți", sintagma „tu faci ... pe noi fericiți" sună, cel puțin în românește, cît se poate de lamentabil. Din necesități ritmice și ritmice și rimice se ajunge uneori la stupidități de tipul : „Toată lumea e veselă (sic !) / Cînd ne vede sub umbrelă".

Exstă, precum se știe, o lirică gnomică, o poezie de reflecție filozofică transpusă adeseori în genuri muzicale de largă popularitate — romanțe, cîntece de lume etc. care cultivă o anumită atitudine liric-meditativă, componentă a laturii romantice a sufletului nostru. Tradiția culturală românească este bogată în asemenea cîntece, cu rădăcini în doină și în alte forme ale liricii populare ; clasicii versului românesc, din generația Văcăreștilor la Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Goga, Blaga, au continuat această tradiție, care cultivă în același timp, și în forme înalte, inima și mintea. Cum este posibil, se întreabă ascultătorul de azi al muzicii ușoare, ca o foarte bună interpretă și, desigur, cunoscătoare, a acestui gen de artă, inclusiv a poeziei românești clasice să ne ofere versuri de genul : „Timpul îți dă mereu cîte ceva / Dar într-o zi îți ia chiar viața ta" ? Explicația constă, probabil, în faptul că buna noastră interpretă s-a simțit îndemnată să compună ea însăși texte, într-un climat de muzică ușoară în care scrie texte nu cine poate, ci oricine vrea, convins că oricînd poate descoperi pe piață producții mai nereușite decît cele proprii.

În muzica noastră ușoară s-au introdus unele șlagăre internaționale, pentru care era nevoie de texte. În unele cazuri, adaptarea urmează, măcar în esență, ideea originalului, în altele versurile românești sînt complet diferite de cele inițiale. N-am avea, principial, nimic împotriva faptului de a da un text românesc superior diferit de cel originar, dar urmele adaptării superficiale, în pripă, a unui șlagăr, într-o formă oarecare, derutează și dezamăgește pe cei care, întîmplător, cunosc ideea originară a cîntecului. Așa de pildă, melodia Ce mai faci ? s-a redus la cîteva propoziții inconsistente strecurate printr-o suită de „la-la-la" care culminează cu întrebarea : „... ce mai ziceți, oameni buni ?". Păi, ce zicem, mai bine să n-o spunem ! Într-o altă adaptare, iminența iubirii în viața omului se transpune într-o succesiune de aserțiuni plate, străine oricărui fior de inspirație poetică : „Tata a fost mire, / Unchiu' a fost mire / Și bunicu' mire-a fost și el / Mama-a fost mireasă / Tînără, frumoasă / Și bunica mea a fost la fel" după care urmează concluzia logică „Vei avea și tu o iubire, iubire și tu", care se cîntă „bis". Oare cei care elaborează asemenea stupidități și, mai ales, cei care le propagă, încurajîndu-le soiul și prelungindu-le agonia prenatală nu se întreabă ce efect vor avea ele asupra unor ascultători ce le aud mereu ?

Considerăm că problema textelor muzicale trebuie analizată atît în cadrul asociațiilor literare cît și la nivelul Uniunii Compozitorilor. Se impun măsuri eficiente și la nivelul responsabililor emisiunilor muzicale la posturile de radio și televiziune. Propunem ca poezia să rămînă în răspunderea poeților.

RODICA DANEȚIU

Brâncuși la „Chore – Studio"

breviar

● La Galeriile de artă fotografică din piața Libertății din Timișoara s-a deschis expoziția „Pe drumurile lui Copernic" care grupează peste 100 de lucrări alb-negru și color ale artistului fotograf Henryk Bietkowski din Republica Populară Polonă. Expoziția este deschisă timp de două săptămîni.

● Marți, 18 septembrie, la ora 12 a avut loc prima întîlnire între conducerea Teatrului Național și cea a Uzinelor mecanice Timișoara, noua „întreprindere prietenă" căreia îi vor fi redate premierele stagiunii ; o pagină din caietele-program ale teatrului va ilustra aspecte din activitatea salariaților acestei întreprinderi.

Sperăm că inițiativa începută în anul trecut cu Industria lînii să se bucure de interesul celor cărora le este destinată.

● Recent s-a întors din Iugoslavia corul căminului cultural din Chizătău, după o deplasare de trei zile la Coștei, comuna Vîrșeț. La invitația societății culturale „Mihai Eminescu" din Coștei (Iugoslavia). Corul căminului cultural din Chizătău a susținut un concert în fața unui numeros public.

muzică

O stagiune și unele lacune

(Opera timișoreană 1973—1974)

Tovarășul V. Tătaru (conducător studii muzicale) a avut amabilitatea să ne pună la dispoziție cîteva informații „din culise". Așadar...

... Actuala stagiune a Operei timișorene se va deschide cu o lucrare contemporană, baletul PRIMĂVARA de C. Trăilescu, lansat la trecuta ediție a festivalului TIMIȘOARA MUZICALĂ. În fine, o adevărată „operă de binefacere" pentru copii, CAPRA CU TREI IEZI, la care încă se lucrează. Tot în șantier, o reluare, TURANDOT.

Sprintena și moderna SECRETUL LUI DON GIOVANNI, de C. Țăranu, a fost prezentată și ea la Festival, s-a cîntat și la Brașov, cu succesul unei premiere absolute originale (tot în cadrul unui festival, de data aceasta dedicat muzicii camerale).

Se mai pregătește o colaborare internațională : PURITANII, care va fi executată de orchestra noastră. Se va asigura și un cadru tehnic necesar celor șaptezeci de italieni din Modena, care vor veni pe podiumul timișorean. Schimb cultural de anvergură.

PAIAȚE nu s-a mai jucat de zece ani. Se va relua acum, alături de succesele mai vechi, dobîndite cu mari eforturi (LOHENGRIN, de pildă).

Chorestudioul pregătește ceva dificil, CARMINA BURANA. Banda magnetică va acompania acțiunea scenică. Baletul românesc va fi reprezentat prin lucrarea IN MEMORIAM și TOCCATA de Al. Pașcanu. Va urma un divertisment — OCKLAHOMA de Rodgers. Să adăugăm o fantezistă, presupunem, SEARĂ VIENEZĂ, apoi STEJARUL DIN BORZEȘTI de T. Bratu.

O prezență mai puțin pregnantă pe scena Operei este creația timișorenilor. Sperăm că nu va fi abandonată valoroasa operă a lui O. Manole. Chorestudioul are programat tabloul IA-ȚI, MIREASĂ, ZIUA BUNĂ, din ȚARA HĂLMAGIULUI de N. Boboc.

Un profesor inimos din Ciacova a făcut posibilă existența unei săli în care să existe o stagiune permanentă, în care opera să aibă și un public constant. Niște fonduri investite cu folos ! Nu același lucru putem să-l spunem despre recent renovata sală a teatrului din Lugoj. De mult își doresc lugojenii spectacole de operă și acum ar fi venit, în fine, prilejul. Minimum 35 de orchestranți trebuie să acompanieze, din fosă. La Lugoj, însă, fosa e disponibilă doar pentru 20, înghesuiți și ei în 8/2,70 m. Renovarea a costat mult, însă arhitecții nu s-au sfătuit cu oamenii competenți de la Operă, n-au prevăzut decît o fosă formală.

Tot în Lugoj se construiește o mare clădire, Casa de cultură a sindicatelor, cu o sală de spectacol. Și aici fosa este proiectată necorespunzător. Constructorii lugojeni ne-au spus : „Interveniți pînă nu e prea tîrziu, de altfel credem că deja e prea tîrziu, pe la arhitecți, să mărim măcar această fosă, chiar dacă renunțăm la un rînd de spectatori".

Sigur, o sală nu se face pentru un an-doi. Să nu beneficieze lugojenii nici de azi înainte de spectacole de operă, ca arădenii sau reșițenii ? Ca locuitorii comunei Ciacova ?

L. B.

Reflecții asupra conceptului de literatură universală

Necesitatea de a privi și analiza diferitele aspecte ale fenomenului literar in conexiunile lor internaționale este astăzi îndeobște recunoscută în știința literaturii. Îmbogățirea reciprocă a diferitelor literaturi naționale este o realitate certă ; totodată considerațiile istorico-literare iau ca punct de plecare faptul că literatura ocupă un loc esențial in schimburile spirituale ale popoarelor. Influența particularităților naționale, a tradițiilor naționale asupra creației literare nu poate fi pusă la indoială ; ea nu apare insă ca fenomen de sine stătător.

Incă in urmă cu 125 de ani, Marx și Engels arătau că omenirea a intrat intr-o nouă fază, in care nici o țară nu-și mai este sieși deajuns. In primul capitol al **Manifestului Partidului Comunist,** actul de naștere al socialismului științific, Marx și Engels scriau : „In locul vechii autarhii și izolări locale și naționale se dezvoltă schimbul universal, interdependența universală a națiunilor. Și aceasta deopotrivă in producția materială ca și în cea spirituală. Unilateralitatea și mărginirea națională devin din ce în ce mai cu neputință, și din numeroasele literaturi naționale și locale ia naștere o literatură mondială"[1]. Această tendință de dezvoltare nu se sprijină doar pe procese și necesități literare interne. Ea își are premizele in stadiul de dezvoltare al forțelor de producție, în crearea pieții mondiale, in faptul că, pe atare bază, relațiile economice, politice și spirituale ale popoarelor primesc o nouă dimensiune istorică. Toate acele procese care transformă produsele spirituale, inclusiv pe cele literare, ale diferitelor națiuni, in bunuri ale tuturor popoarelor, sint expresie și totodată parte componentă ale acestei dezvoltări.

Din atari teze generale decurg pentru cercetătorul literar numeroase intrebări : Ce raport există, pe plan concret-istoric, între tradițiile naționale și structura relațiilor internaționale ale unei literaturi ? Căror influențe și legități le sint supuse relațiile internaționale ale diferitelor literaturi ? Cuprinde conceptul de literatură universală **totalitatea literaturii** produse, sau există diferite criterii pentru încadrarea producțiilor literare, în sens valoric, în patrimoniul literaturii universale ? In sfirșit, ce etape pregătitoare sint necesare pentru a avea garanția că prezentarea istoriei literare naționale poate fi făcută prin considerarea adecvată a conexiunilor internaționale ?

Evident, atari întrebări necesită o minuțioasă analiză. Cercetarea raporturilor dialectice între aspectele naționale și internaționale în literatură solicită, fără indoială, atenția crescindă a cercetării științifico-literare, precum și dezvoltarea metodelor de lucru in acest domeniu. Nu ne propunem aici decit formularea citorva considerații asupra acestei problematici, cercetată azi cu metode științifice din ce in ce mai perfecționate, în cadrul raportului dialectic național – internațional.

Chiar dacă astăzi trebuie să luăm in considerare numeroase aspecte noi ale relațiilor intre culturi, sugestiile lui Goethe nu și-au pierdut in nici un caz caracterul stimulator și constructiv. Capacitatea literaturii de a contribui prin mijloacele ei specifice la schimbul spiritual și la ințelegerea între popoare s-a dovedit in fapt a fi un folos esențial. De aceea este poate întemeiat a vedea in impulsul pe care il determină o operă literară dincolo de hotarele unei țări o condiție a universalității ei. Odată recunoscut acest fapt, inseamnă că termenul de **literatură universală trebuie** privit ca un concept istoric-calitativ. Prin urmare, el nu cuprinde simpla insumare a tuturor fenomenelor literare existente, ci acele opere literare care, datorită calităților estetico-ideologice, reprezintă componente fundamentale ale literaturii naționale a unui popor și totodată o bază a procesului schimburilor culturale între popoare. In acest sens, nivelul universal al unor opere aparținind epocilor culturale trecute sau al operelor create în prezent este legat de cel puțin două coordonate : forța poetică a acestor opere și locul lor potențial in cadrul relațiilor care privesc atit tradițiile cit și modalitățile actuale ale schimburilor culturale intre diferitele literaturi naționale. Evident, cele două momente se află în strinsă legătură. Numai valoarea artistică, in cadrul căreia sint cuprinse, prin destinele individuale, intrebări existențiale ale omului, face posibilă o influență durabilă, un ecou care să depășească granițele unei singure țări. Operele lui Shakespeare, Moliére, Cervantes, Goethe sau Pușkin, ale lui Whitman, Tagore, Ibsen. Eminescu, Gorki sau Neruda, pentru a da doar citeva exemple, sint o dovadă concludentă in acest sens. Oricit de diferite ar fi tematica și mijloacele de expresie, marile creații ale unor atari autori ilustrează, fiecare intr-un mod specific, corelația dintre calitatea estetică și ecoul internațional, dintre conținutul universal și efectul literar universal.

Nici sensul unei opere nici ecoul ei nu pot fi considerate constante, imuabile. A stabili conceptul de literatură universală precum și anumite caracteristici de calitate nu înseamnă a fixa norme abstracte pentru a ordona mecanic o operă sau alta in diferite rubrici prestabilite. Fapt este că produsele literare care se ancorează în trivialitate sau mărginire provincială sint excluse din sfera de interes a analizei de largi perspective. De asemenea nu pare intemeiată limitarea la un număr relativ redus de opere a puterii de influență pe o arie mai largă. In ce măsură și in ce condiții poate crește capacitatea operelor de a exercita o influență universală. aceasta depinde de diferiți factori, printre care amintim in primul rind anumite cerințe concrete care se constituie într-o epocă sau alta, precum și posibilitatea obiectivă a comunicării.

In ceea ce privește posibilitățile latente de dezvoltare a relațiilor interculturale in etapa actuală, după apariția unei bogate literaturi socialiste, trebuie observat că metoda tradițională, prin care o literatură era comparată cu alta, este completată prin măsurile de colaborare între uniunile scriitorilor și între instituțiile cultural-politice din țările socialiste.

Nici posibilitățile și nici consecințele acestei noi etape în dezvoltarea relațiilor literare internaționale in prezent și în viitor n-au fost încă cercetate in mod sistematic de către știința literaturii. In primul rind va trebui să se stabilească mai precis sfera cercetărilor. Vor trebui apoi atent analizate problemele privitoare la tipurile de relații între literaturi, la perspectivele acestor relații.

Este de așteptat ca cercetările in acest domeniu să pună in lumină numeroase alte unghiuri sub care trebuie privite legitățile literaturii universale și posibilitățile acțiunilor reciproce intre literaturi.

prof. WERNER HERDEN

Universitatea „Humboldt" – Berlin

---

[1] **K. Marx, F. Engels,** Opere alese **vol. 1, București, 1949, pag. 13–14.**

Méliusz József

(Urmare din pag. 1)

sens legăturile mele cu mediul timișorean și bănățean au fost definitorii.

– Vă incearcă o nostalgie a tinereții, sau e o simplă intimplare ?

– Nu e nici nostalgie nici intimplare. Cu atit mai puțin fiindcă mă raportez față de istorie în mod critic, și, dacă-mi îngăduiți, în mod marxist. Ceea ce mă abligă ca, privind „istoria mea personală", sub acest unghi să nu cruț nici „istoria mea personală", dar nici mediul în care s-au produs inconștient sau conștient ceea ce numim relații interumane. Adică existență umană în societate. Timișoara este deci în opera mea un **punct critic.**

– Dacă nu greșesc, vă considerați un scriitor militant.

– Da, poate. Astfel de considerații sint însă treaba criticii. Scriitorul nu se definește prin ceie declarate de el despre opera sa, ci așa cum e văzut de cititorii lui, iar criticul bun este acela care e și un bun cititor. Adică descoperă semnele hotăritoare ale scrisului. Eu mă trudesc ca artist să spun adevărul. Literatura fiind un produs al actualității, admit că același adevăr poate fi văzut de un alt scriitor, fie el chiar marxist, altfel. Dacă aș accepta o absolutizare a adevărului, aș fi un irațional. Eu, însă, caut adevărul posibil al rațiunii impotriva iraționalului.

– Ce imprejurări au determinat destinul dv. literar ?

– Răspunsul ar fi prea complicat. Existența mea umană este identică cu cea a artistului. A scrie înseamnă o permanentă devenire. Cred însă că, nu numai imprejurările au făcut din mine un scriitor, dar și eu am contribuit la formarea acestor împrejurări, in favoarea „nebuniei" de a fi scriitor. Este drept, aș fi putut tot așa de bine să-mi croiesc și un alt drum. Asta depindea in cea mai mare parte de mine, adică drumul artistic și etic mi l-am ales singur. Foarte mult timp m-am îndoit că am reușit să devin scriitor. Încă mă mai îndoiesc în capacitățile mele citeodată și acum. Cărțile apar, cărțile mor și-odată cu ele dispare și scriitorul.

– Am parcurs, nu de mult, colecția unei vechi reviste de cultură din Timișoara, „Vrerea". V-am intilnit semnătura dedesubtul, indeosebi, al unor articole indreptate impotriva fascismului. V-aș ruga să ne evocați, pe scurt, acea perioadă, despre care ne-a vorbit cindva și Ion Stoia Udrea.

– Da, Ion Stoia-Udrea este o figură spirituală nobilă și notabilă. Vă rog să-i transmiteți salutările mele cordiale și cele mai bune urări, doar a implinit o virstă serioasă. Și dacă n-a avut ambiția de a deveni un mare creator spiritual, a realizat extrem de mult : un exemplu etic, un exemplu al curajului civic, de a rezista forțelor antiumaniste, cu care nu a colaborat. S-a distanțat cu demnitate, respingind cariera de conjunctură care ne-a fost oferită tuturora.

Vedeți, tipul de scriitor pe care il înfățișez în cartea ce va apărea la „Facla" e vizibil și pe planul spiritualității românești din Banat. Este vorba de o legitate a existenței spirituale citadine, deopotrivă în literatura română ca și în cea a naționalității conlocuitoare maghiare. Spiritul progresist are același conținut și la unii și la ceilalți.

– Aveți ecouri de la cititori ? Le căutați ?

– Primesc scrisori. Nu le caut deloc. Căutindu-le, m-aș complexa cu ideea fixă că am devenit managerul meu personal. Nu-mi displac însă discuțiile libere cu cititorii. Socotesc că și aceasta este un gen literar, un fel de literatură orală, a confesiunilor personale, a improvizației. Un fel de „happening", in care scriitorul și auditoriul pot să se stimuleze reciproc foarte rodnic.

– Care este reacția dv. față de critică ?

– Foarte mult timp am fost o victimă a tăcerii sau a criticii. Cum putea să-mi placă ? Pe urmă, fiind „recunoscut", într-o bună parte și în urma faptului că am indeplinit unele funcții in viața literară, critica s-a schimbat brusc, fără să mișc un deget. Am devenit scriitor important. În legătură cu „importanța" mea, am, deci, două posibilități : sau mă indoiesc de critica ce îmi recunoaște virtuțile scriitoricești, sau mă indoiesc de obiectul acestei critici, devenit important ca scriitor doar ca o consecință a funcțiilor lui. Desigur, exprimindu-mă astfel, exagerez. Această exagerare conține însă un adevăr.

– Ce poezie ați putea cita ca reprezentativă pentru crezul dv. literar ?

– Cele opt mii de versuri din cartea **„Arena".**

– Mi-a plăcut mult in traducerea poetului Virgil Teodorescu o poezie aproape ca un epigraf. Citez din memorie : „Să nu scrii cu singele altora. Moaie-ți tocul in propriul tău singe. Mai sint nebuni care fac la fel" . . .

– Da, caut să nu-mi moi penița în singele altora. Scriu cu singele meu. Nu e comod, dar e un crez.

– La ce lucrați in prezent ?

– Lucrez de doi ani la traducerea operei formidabile scrisă de Urmuz, la un volum de traduceri din Geo Bogza, de care mă simt tot atit de profund legat ca și de Eugen Jebeleanu, și pregătesc cele 30 de file ale poetului Reiter Róbert.

– Vă referiți, desigur, la Franz Liebhard . . .

– Da, timișoreanul Franz Liebhard, cunoscut ca poet de limbă germană – este identic cu poetul Reiter Róbert, care intre 1918–1926 a publicat in total 45 de poezii. O operă completă, totală, o scinteiere rimbaldiană. Kassák Lajos, unul dintre cei mai de seamă poeți maghiari ai secolului, a vrut să le editeze in volum, dar ele au rămas în paginile unei reviste avangardiste a lui Kassák, apărută la Viena. Și vă spun că aceste 45 de poezii formează o operă totală și definitorie.

Il editez acum pe Reiter. Poetul timișorean se plasează, pe linia Urmuz, Tzara, Voronca. Și lucrez încă la multe altele. Toate neterminate, abandonate, reluate. Scriu foarte greu. Cine poate ști ce va ieși din toate acestea ? Poate ceva la care nici nu mă gindesc.

A fost de exemplu cu totul imprevizibil pină azi că voi lucra – acum cind îmi puneți această intrebare – la interviul dv. Pentru care cu amabilitate vă mulțumesc, Valentina Dima.

– Mulțumirile sint ale mele și sint convinsă – ale cititorilor, maestre Méliusz !

Poşta poeziei

Constantin Babţan — Sibiu : „În copilărie aş fi vrut să am gîşte“ ... Din declaraţii similare nu răsare poezie.

Vasile Ion Tatu – Hunedoara : Există, da, există fior poetic, deşi proclamat romanţios, există chiar o dezbatere a ideilor, deşi cam liceeană, lipseşte însă viziunea gravă a expresiei artistice mature.

Felix — Timişoara : Îmi pare rău, amice Felix, că, deşi sînteţi în prag de publicare, n-aş putea să precizez ziua debutului.

Gheorghe Nichifor — Timişoara : Poemul dv. „Cîntece de piatră“ deşi nu e publicabil, are fragmente care evidenţiază talentul autorului. Aşteptăm noi colaborări.

Anonim — Becicherecul Mic : Versurile dv. sînt şi ele inodore şi ... anonime : „Iubesc a scrie versuri / A da luminii rime“ ... etc.

Cleopatra Teodorescu-Sulina — Bucureşti : Poezia dv., seamănă a basm versificat, nu e lipsită de calităţi ; continuaţi.

Aculin Benu — Mureş : Versurile dv. sînt doar enunţuri şi definiţii.

Gena Szabo — Timişoara : Poeziile dv., îndeosebi „Rugăminte“, sînt purtătoarele unui lirism autentic. Aşteptăm noi colaborări.

Canarei Steja — Bucureşti : Poezia dv. despre becuri cam filează : „Bec ... / Bec aprins / Bec stins / Apari soarelui / Cînd buclele aurii / Cad / Pe umerii pămîntului / Valuri ! !“

Iosif C. Ion — Caransebeş : „Despre nemurirea ei“, (Iarbă singură, dincolo de toamnă / Trestie verde ce-ai cîntat din fluier / Lumina ...), anunţă un poet.

Gabriel Stănescu – Caransebeş : Atmosfera versurilor dv. e cuceritoare mai ales în poezia „Ultima noapte a copilăriei“. Puneţi însă prea multă halucinaţie de hrană pentru cuvinte. De aici aerul uşor neverosimil ; oricum, vă considerăm unul dintre viitorii noştri colaboratori.

DAMIAN URECHE

epigrama

Andrei Ciurunga

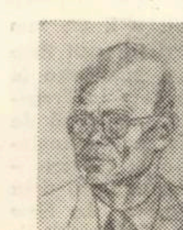

Născut în anul 1920, la Cahul. Membru al Uniunii Scriitorilor. Colaborări la numeroase reviste literare.

Unui confrate

Cartea ta e un tezaur
unde aflu, pas cu pas,
un filon curat de „AUR–
EA MEDIOCRITAS“ ...

Unei colege de scris

Citindu-te, am învăţat
— deşi mă ştiu printre integri —
să-mi placă necondiţionat
şi versul alb ... şi ochii negri.

Unui epigramist

Cu toate că puterile ţi-s slabe,
o dai mereu prin ţuică şi lichior.
Prefer o epigramă-ntr-un picior,
decît epigramişti ... în patru labe.

Scriitorului X

Privindu-ţi fără patimă volumul
cum stă de-un an în rafturi cu
duiumul,
iau pana să te-anunţ imediat
că cititorii ... s-au epuizat.

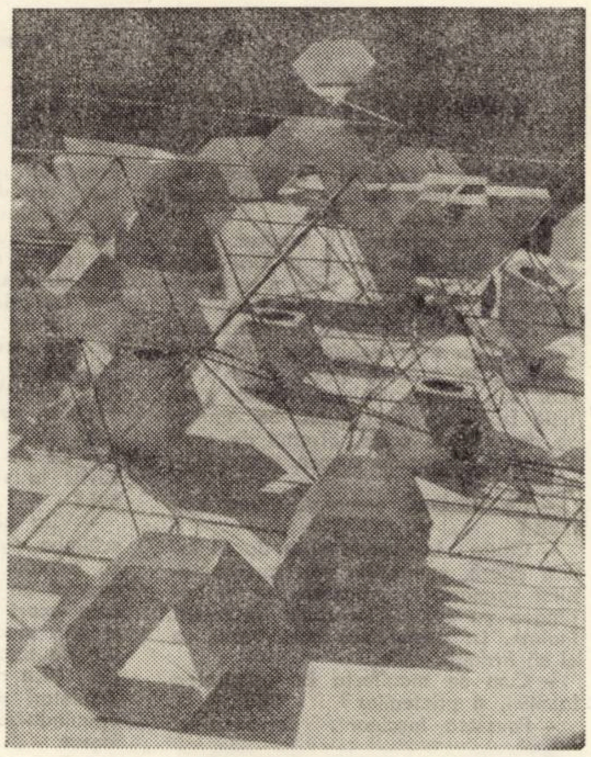

Sport

● Bate la uşă meciul (decisiv) cu R. D. Germană. Componenţii naţionalei noastre sînt într-o bună formă sportivă. Dacă ne gîndim că avem nevoie de cel puţin un punct, înseamnă că ... apărarea îşi spune cuvîntul. Pronosticul nostru : 1–0 în favoarea României. ● În şapte etape Poli a făcut 7 puncte, adică exact atîtea cîte îi trebuiau pentru a se menţine la mijlocul clasamentului. Sub Poli se află echipe cu vechi state în divizia A : U.T.A., F.C. Argeş, Rapid, Petrolul, Sport Club Bacău, Jiul, A.S.A. Tg. Mureş ... Motiv care ne obligă să investim încredere în continuare în studenţii timişoreni. Cu o apărare sobră ei au reuşit să smulgă în deplasare un punct Petrolului, echipa care marcase patru goluri în poarta arădenilor cu o etapă mai înainte. Antrenorul Ion Ionescu e în căutarea unei formule de atac. Deocamdată cîştigurile echipei par a fi: Jivan, Mioc, Păltinişan. ● C.F.R. – Victoria Carei 2–0. Cel mai bun de pe teren : Gorduna. ● La Oradea, în meciul de divizia B, U.M.T. – Olimpia, arbitrul Ioan Rus a arbitrat ca pe ogorul său, dezavantajînd echipa timişoreană. Asemenea fraude au mai fost semnalate Federaţiei Române de Fotbal fără consecinţe pozitive însă. ● Şah. Semifinala (grupa de la Timişoara a campionatului republican) a desemnat trei finaliste : Margareta Teodorescu, Renée Farkaş şi I. Tolgy. ● La centrul de şah Medicina au început înscrierile pentru un mare concurs de calificare. 1 000 de timişoreni pe urmele lui Bobby Fischer.

CASSIUS

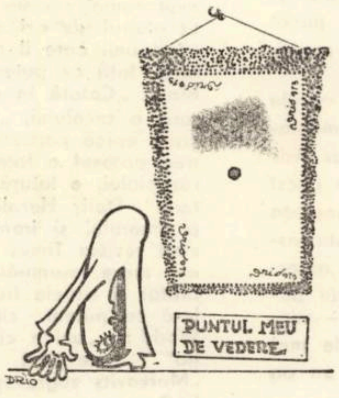

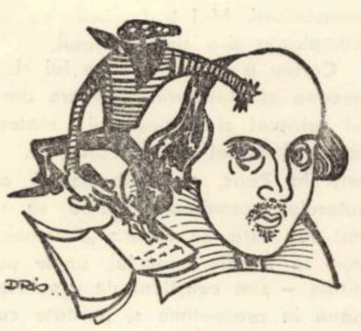

D. R. IONESCU

TERRA MAGAZIN

„FAUST“ ÎN 55 DE LIMBI. Dr. Stumme, un pasionat colecţionar a tot ceea ce este în legătură cu tragedia „Faust“ a lui Goethe a predat 11. 500 de exponate Fundaţiei pentru literatură clasică din Weimar. Afişe reprezentînd diverse înscenări ale lui „Faust“, fotografii, programe, figuri din cositor cu scene din celebra tragedie sînt puse la dispoziţia cercetătorilor de pretutindeni. Dar, cele mai importante exponate sînt, fără îndoială, cele 55 de editări ale lui Faust în diverse limbi. Pe lîngă limbile de circulaţie universală, aici se pot vedea traduceri ale tragediei în limbile : greacă veche, bengali, esperanto, frigiană de vest, idiş, coreeană, tamili (dialect), telugu, urdu. În U.R.S.S. Faust a fost tradus în limbile gruzină, tătară, ciuvaşă, kazahă, azerbaidjană, chirchiză.

BONNIE GEE DANSEAZĂ. Această fată de 24 de ani din Sidney nu este o dansatoare obişnuită. Deşi surdo-mută, Bonnie îşi ia foarte în serios meseria, reuşind să entuziasmeze pubicul cu talentul ei deosebit. Ea dansează desculţă, iar vibraţiile podiumului, datorate muzicii, o fac pe Bonnie să „audă“ ritmul melodiilor pe care le dansează cu o inegalabilă artă.

INGINERUL COMPUTER. Inginerul sovietic Iosip Prikodko are faima de a „purta“ în cap un adevărat creier electronic. El poate calcula într-un timp record cele mai încurcate cifre, memorează cu o precizie uimitoare orice text, oricît de lung ar fi, ba şi mai mult, poate spune exact cîte cuvinte şi chiar litere conţine pagina respectivă. El a concurat la Moscova cu un adevărat creier electronic. Rezultatul : ing. Prikodko a rămas doar cu 3 secunde în urma computerului.

DAVID NIVEN SCRIE UN ROMAN. Celebrul actor de cinema, a cărui autobiografie s-a vîndut în S.U.A. într-un milion de exemplare, scrie acum un roman. „Nu e atît de uşor pe cît am crezut, sînt la capitolul 3 şi deja am 32 de personaje“, afirmă D. N. Sperăm că nu vom asista la crearea unei noi „Comedii umane“ !

CEL MAI LUNG POD DIN LUME se află la New Orleans (S.U.A.). El se întinde peste lacul Pontchetrane şi are 39 de kilometri. Construirea lui a costat 51 de milioane dolari. Podul scurtează drumul de la New Orleans spre est, vest şi nord cu 47 de km.

RENE FLORIO

ERORI JUDICIARE

Vă prezint acum un caz în care eu am fost apărătorul celui inculpat. Mărturisesc că şi acum mă mustră conştiinţa întrucît, cred, odată şi odată tot se va dovedi că a fost vorba de o eroare judiciară. Iată cazul.

Fiica unui sergent al jandarmeriei, în vîrstă de 15 ani, a fost omorîtă în momentul în care traversa un teren pustiu pe drumul care o ducea de la casă la şcoală. Cineva a siluit-o, iar după aceea a omorît-o lovind-o cu un ciocan în cap. Poliţia a fost alertată şi razii zilnice prindeau pe cîte un suspect. Într-o zi, doi jandarmi opriră un băiat a cărui legitimaţie nu era în regulă. S-a constatat că a mai avut cîteva „ieşiri“, de fapt infracţiuni mărunte, furtişaguri, bătăi, etc. „Nu cumva eşti tu ucigaşul fetei“ ! Şi, spre marea surprindere a poliţiei, băiatul recunoscu că, într-adevăr, el o ucisese pe fată. Dădu imediat şi o declaraţie cu descrierea detailată a săvîrşirii crimei. Fu condamnat la moarte.

După ce criminalul fu dus la închisoarea unde trebuia să-şi aştepte sfîrşitul şi după ce i se puseseră cătuşele, el începu deodată să strige că este total nevinovat.

La rejudecarea procesului eu eram apărătorul său. Aveam impresia că este nevinovat, dar era total incapabil să-mi explice, cît de cît mulţumitor, care au fost motivele care l-au împins să se dea el drept ucigaşul fetei.

Eram într-o mare încurcătură. Mi se părea neverosimil că băiatul să se fi speriat într-atîta în momentul legitimării încît să recunoască o faptă atît de cruntă.

O ANOMALIE

Cercetînd mai îndeaproape dosarul său, constatai o anomalie. Tînărul, aşa cum am spus, recunoscuse crima, dar în declaraţiile ulterioare faptele pe care le-a povestit nu se potriveau deloc.

În prima sa declaraţie băiatul prezintă o serie de fapte şi împrejurări în care a avut loc crima, fapte care veneau în contradicţie flagrantă cu cele constatate de poliţie. El susţinea că victima a primit cîteva lovituri de cuţit, iar autopsia constatase că era vorba de o singură rană. Şi mai mult : crima a fost săvîrşită cu un obiect dur şi nu cu un cuţit. Apoi, el declarase că a aruncat cuţitul în rîu, dar s-a găsit un ciocan nu departe de locul crimei.

Este ciudat că acela care a săvîrşit crima şi o recunoaşte atît de spontan, se înşeală în privinţa împrejurărilor şi a modului în care a avut loc crima. De ce ar fi dat declaraţii inexacte din momentul în care şi-a recunoscut crima ?

Băiatul îmi explicase că în decursul primei anchete jandarmii îl supuseră unui lung interogatoriu, iar el fără a avea habar cum a avut loc crima aproba orice. Şi cum jandarmii nu ştiau mai mult ca el, ei se străduiră să noteze ceea ce el declara. Alceva a fost cu poliţia care cercetase în amănunt acest caz şi care la anchetă, pur şi simplu îl „corecta“ pe băiat la fiecare declaraţie.

În ziua în care a avut loc crima, [illegible] era angajat cu ziua la un fermier a cărui proprietate se afla la 50 de km de locul reprobabilei fapte. Fermierul declarase că angajatul său se afla la fermă încă de dimineaţă. Anchetatorii nu dădură nici o importanţă acestui fapt. Tînărul îşi recunoscuse doar fapta !

Fermierul susţinea că ştie şi de ce, în ziua aceea, băiatul se afla la fermă. Împreună cu el aşteptase trenul de Paris care trecea la 7.55. Fata fusese omorîtă în jurul orei 8,45.

Cum pe vremea aceea eram un tînăr avocat, mi-am dat tot interesul să dovedesc că băiatul n-ar fi putut ajunge de la gară la locul crimei nici în 55 de minute, chiar dacă ar fi fost un campion al biciclismului. Şi pentru a demonstra lucrul acesta, l-am angajat pe celebrul campion Roger Lapebie să parcurgă această distanţă. Bineînţeles, n-a reuşit.

Preşedintele completului de judecată căzuse de acord cu mine că în declaraţiile tînărului există o mulţime de inadvertenţe, dar şi unele fapte exacte. La întrebarea : „cum de aţi putut da asemenea date exacte“, tînărul răspunse : „Citisem în ziare“.

Dar unul din răspunsuri îl aduse într-o situaţie cu totul neplăcută.

Aşa cum am mai spus, fata a fost omorîtă pe un teren pustiu. După săvîrşirea faptei, cadavrul a fost tîrît la marginea unei gropi şi lăsat cu capul în jos, într-o poziţie care nu-i permitea să cadă totuşi în groapă. A fost luată o fotografie a acestei îngrozitoare poziţii. Băiatul descrisese în declaraţiile sale exact această poziţie. Întrebat de unde ştie atît de exact din moment ce nu este el făptuitorul crimei, – de această poziţie, băiatul declară : „Am văzut fotografia în ziale“. Dar asta e inexact, fotografia n-a fost publicată în niciun ziar.

Oare răspunsul acesta confirma că băiatul e într-adevăr făptuitorul crimei ? Sînt departe de care a fost descrisă şi poziţia în care a fost găsit cadavrul. La anchetă el, probabil, credea că a şi văzut fotografia. Procesul a fost deosebit de emoţionant. Primisem cuvîntul la ora 3 dimineaţa. Juraţii nu erau prea hotărîţi şi se temeau să pronunţe condamnarea la moarte. Tînărul fu condamnat la 20 de ani de închisoare. Muri în curînd la închisoare, şi în utima clipă a vieţii sale susţinu că este nevinovat. Parcă aud reproşuri : „Cazul e de aşa natură încît poate să ducă la eroare, dar nici sentinţa nu a fost dreaptă“. Aveţi dreptate.

În numărul viitor citiţi un nou foileton: Cele 275 de minciuni ale lui Erich vor Däniken. **Omul care a uimit lumea cu ipotezele sale neobişnuite despre vizita pe pămînt a oamenilor din alte planete. Savanţii contestă tezele sale, dar, totuşi, unde se află adevărul ? Cine este, în fond, Erich von Däniken, cum a ajuns la descoperirile sale nemaipomenite. E un simplu fantast, aventurier sau ...**

„THE GREATES STORY OF OUR TIME“

(„Cea mai mare povestire a timpurilor noastre“)

Cu acest titlu bombastic, cules cu litere de o şchioapă, a publicat in cursul lunilor decembrie 1929 şi ianuarie 1930 – revista londoneză Daily Mail, in foileton, romanul lui Markovits Rodion „Garnizoana din Siberia". Acest „story" – numit de revista cu reputaţie mondială – capodopera secolului – a fost scris de un avocat sătmărean, născut in localitatea Gherţa Mică, care, abia terminind cursurile Academiei de ştiinţe juridice de la Budapesta, a şi fost obligat de soartă să facă şi scoala prizonieratului din Siberia. După intoarcere a inceput să-si pună pe hirtie amintirile, incadrindu-se prin această intreprindere in şirul miilor de reportaje, amintiri, istorisiri militare apărute in anii imediat următori marelui „cutremur" mondial.

Apărind in 1927 in paginile revistei clujene – Keleti Ujság. – Garnizoana din Siberia – , romanul de reportaje in colectiv" al lui Markovits Rodion nu făcuse o vilvă deosebită. E adevărat că, după apariţia lui, tirajul revistei clujene s-a dublat, dar cartea, apărută cu o copertă de Aurel Popp, şi-a găsit puţini cumpărători. Mai tirziu, insă. ca in atitea alte cazuri, intimplarea şi-a spus cuvintul.

Cartea a căzut in mina lui Hatványi Lajos, marele mecena al literaturii maghiare din secolul XX, mentorul spiritual şi susţinătorul material al poeţilor Ady Endre şi József Attila. Hatványi, aflindu-se in acest timp la Paris, se grăbeşte să aducă la cunoştinţa autorului sătmărean, marea sa satisfacţie, entuziasmul său faţă de carte : „Dumneata ai ridicat reportajul in sferele eposului, unele pasaje ale cărţii dumitale – sint conştient de greutatea cuvintelor – seamănă in prospeţime şi puritate cu paginile cele mai izbutite ale lui Tolstoi ... Vei vedea că peste un an se va edita şi la New York".

Scriitorul Hatványi Lajos s-a dovedit a fi un bun profet. Cartea a apărut la Budapesta şi in scurt timp după aceasta si la Berlin. Mai intii a publicat-o in foileton ziarul Vossische Zeitung, după care la Propyläen Verlag a văzut lumina tiparului si sub formă de carte. Nu s-a lăsat asteptată mult nici ediţia englezească. Revista Daily Mail a publicat-o in foileton – caz rar intilnit. – după ce odată cartea apăruse deja in limba engleză la editura Peter Davies. La New York, „Garnizoana din Siberia" a fost oferită cititorilor in seria cărţilor Horace Liveright Europen Books. In curind au putut-o citi in limba lor atit italienii, cit şi polonezii, spaniolii. finlandezii şi chinezii. Traducerea românească a apărut in 1930, in paginile ziarului „Dimineaţa". In curind, romanul va apare in versiune românească la Editura Kriterion in traducerea lui Dan Culcer.

Despre cartea de reportaje a lui Markovits Rodion, marile ziare ale lumii. criticii de pretutindeni au avut numai cuvinte de laudă. Numele lui fusese amintit alături de cel al lui Thomas Mann. Ba s-au mai găsit unii care il puneau in legătură cu premiul Nobel. Iată ce putem citi despre el in revista Daily Mail : „Cotată in nouă ţări drept o capodoperă literară a secolului, „Garnizoana din Siberia" este o lucrare epică portretizind viguros, cu toate ororile şi intreg patosul o faţă pină acum necunoscută nouă a războiului, o latură trăită pină la capăt de insuşi autorul". Daily Herald l-a calificat drept o capodoperă a umorului şi ironiei, intr-o manieră captivantă", pe cind revista Times nota laconic : „cartea e de cea mai mare insemnătate". De un identic entuziasm s-au arătat şi ziarele franceze, germane şi cele americane. Iată ce putem citi in publicaţia newyorkeză The World : „unica carte de acest fel ... taie respiraţia" ... ; pe cind Evening Post a fost de părere că „Markovits zugrăveşte realitatea cu o obiectivitate de fier" ...

Care este secretul acestui succes neobişnuit ? Ne este greu să dăm aici un răspuns atotcuprinzător. Putem insă constata că, alături de valoarea literară a cărţii, au mai contribuit la aceasta şi alţi factori. Anii sfirşitului celui de-al doilea deceniu au putut oferi deja o perspectivă potrivită pentru o apreciere justă, o revizuire sinceră, deschisă, a războiului, iar schimbările social-politice intervenite au ajutat la o inţelegere şi explicaţie mai obiectivă şi cuprinzătoare a unor evenimente şi momente cruciale ale războiului. Evocarea subiectivă a trăirilor personale – fapt care fusese pină acum in centrul atenţiei autorilor de cărţi de război – a fost inlocuită de acum de recintărirea şi reconsiderarea „tragediei colective".

In 1931, Markovits Rodion se stabileşte la Timişoara, devenind redactor la ziarul Temesvári Hirlap. După Eliberare, a fost colaboratorul cotidianului Szabad Szó şi preşedintele Asociaţiei scriitorilor maghiari din Banat, pină la moartea sa, survenită la sfirşitul lunii august 1948.

La Timisoara i-a apărut cel de-al patrulea volum, romanul „Carnavalul şchiopilor". Romanul ne zugrăveşte o altă faţă a războiului – Hinterlandul. Este o monografie, un tablou sociologic din primii ani ai războiului, al micului sat oşean, Gherţa Mică ; un sat izolat de lume, dar legat prin mii de fire de evenimentele acesteia, pentru că războiul ucide şi acolo unde abia se mai aud ropotele mitralierelor, răstoarnă ordinea seculară a satului izolat iar nevoia şi lipsurile il injosesc pe om.

După „Garnizoana din Siberia", care va apare curind la Editura Kriterion, sperăm că şi cel de-al doilea roman, „Carnavalul şchiopilor", işi va găsi locul pe masa cititorului român, ambele fiind mai mult decit simple lecturi : literatură de cea mai bună calitate !

SZEKERNYES JÁNOS

„N-a fost un scriitor de salon, ci unul cu arma în mînă“

— Cind a apărut, in viaţa dv. de copil, tatăl, Rodion ?

— Eram in satul Gherţa Mică, din Ţara Oaşului, cind l-am revăzut prima oară pe tata. Se reintorcea din război şi din prizionerat. Era in 1922. La vederea lui m-am ascuns de frică. Era imbrăcat pe jumătate militar, pe jumătate civil. Venea singur. Fratele lui, plecat tot pe front, murise la Isonzo, in Italia. Tata revenea la noi acasă şi era inconjurat de toţi oamenii satului. El luptase in Revoluţia din 1917, in Brigada I-a Internaţională din Siberia. El fusese comandantul politic al Brigăzii.

— V-a povestit vreodată din „amintirile de război" ?

— Da, mi-a spus odată, cum a oprit, cu numai 120 de soldaţi şi două tunuri, o armată a lui Denikin, citeva mii, care se retrăgea prin Siberia şi despre altele. Mi-a spus despre Moscova, din anii Revoluţiei, cind il intilnise pe Lenin, Derjinski, Sverdlov. Despre Tbilisi, unde fusese trimis comisar. Vroia mereu să revină la ai săi acasă, dar mereu i se spunea „după ce sfirşim campania". Şi a revenit acasă in 1922.

— De cind datează pasiunea lui pentru scris ?

— Acasă, el a făcut studii şi a ajuns avocatul oşenilor. El vorbea atit de convingător, dind citate din mari Scriitori, dintre care nici odată nu lipsea Dostoievski. Era un avocat al sărăcimii satelor, mai pe gratis, mai pe onorarii mici. Atunci a inceput să scrie el scurte foiletoane, in ziarul „Someşul" din Satu Mare. Era prin 1925–1926.

— Şi marea carte care l-a făcut celebru, in ce condiţii a inceput s-o redacteze ?

— „Garnizoana din Siberia" a inceput-o prin 1928. La cafenea, unde se intilnea cu unii prieteni ziarişti, le povestea mici intimplări care ii captivau pe toţi. Unii prieteni i-au propus să le aştearnă indată pe hirtie. El a făcut mai intii asta in Satu Mare, la ziarul local. Apoi ziarul „Orientul" din Cluj, care-i citise citeva asemenea amintiri, i-a propus să-i trimită zilnic cite un foileton cu aceste intimplări. El, forţat de ziar, care ii dăduse şi aconto, scria zilnic. Parcă il văd pe curierul ziarului aşteptind să primească manuscrisul şi să prindă repede trenul pentru Cluj.

A avut mare succes romanul in foileton. Tirajul ziarului s-a dublat. O editură din Cluj i-a editat lucrarea in două volume, cu o copertă a pictorului Aurel Popp. care infăţişa o pictură de-a sa, dramatică, un soldat mort, răstignit de nişte sirme ghimpate.

— Ce fel de om era tata ?

— Un om blind, chibzuit. N-auzeai niciodată să ridice el glasul. Se retrăgea discret la el şi citea pină tirziu noaptea. Bea cafea şi fuma enorm. Şi citea cu nesaţ. Mai ales clasici. Vroia să ştie mult. Să ştie totul din literatură, pentru a avea curajul să scrie şi el. Să scrie ceea ce era important pentru oameni.

— Marele succes al cărţii sale, editată in atitea limbi, i-a schimbat cumva caracterul ?

— Era tot ca inainte, modest. Poate ceva mai bine imbrăcat. Dar cheltuia totul cu o mină cam prea largă şi nu era tinăr scriitor care il solicita să nu-i deschidă uşa şi buzunarul. Ca om, nu s-a schimbat. Aceleaşi nopţi albe, aplecat peste filele cărţilor sau manuscriselor. Aceeaşi ambiţie frumoasă a scrisului. Se apucase de o nouă carte, „Trenul de aur" scoasă cu oarecare succes, prin 1933–1934.

— Ce trăsături omeneşti iubea mai mult ?

— Căuta bunătatea şi o da el insuşi altora, confraţilor săi, sau oamenilor sărmani, in procesele lor. Ii impingea pe cei cu un dram de talent inainte. Le da ultimul ban. Vroia ca ei să invingă.

— Cum se manifesta in intimitatea familiei, a prietenilor ?

— Povestea fascinant. Devenea el insuşi un punct de atracţie. Avea un mare dar de-a vorbi. Era atit de luat de entuziasm, uneori. insă, cu o sută de ţigări fumate pe zi, cu nu ştiu cite cafele, deşi medicii l-au avertizat, n-a putut să depăşească 64 de ani.

Markovitz Rodion, cu scriitorii Réné Müler Fülöp şi Franyo Zoltan in 1932 la Timişoara

— Ce prietenii literare a intreţinut ?

— Dintre români, cu Victor Eftimiu era sufleteşte legat. Se inscrisese la Penclub. Dintre maghiari, cu Mora Ferencs, un bun scriitor, povestitor popular, un suflet mare, prieten cu tata. Şi cu mulţi alţii.

— Ce vis nutrea oare scriitorul Markovitz la virsta cind devenise cunoscut ?

— Visa că societatea avea să se schimbe cu totul. Societatea burgheză trebuia să se dărime şi era convins că un al 2-lea război mondial va face acest lucru, prin forţa proletară şi prin revoluţie. El n-a fost un scriitor de salon, ci unul cu arma in mină. Visa mereu, pină s-a stins, la „Proletari din toate ţările, uniţi-vă" ! opunindu-se cu tărie naţionalismului ingust.

— Cum răsare chipul lui in amintirea dv. ?

— Eram singurul fiu. Mă răsfăţa. Mă răsfăţa cumpărindu-mi mai ales cărţi. Discuta apoi cu mine cele citite. Era mindru de mine. Cind m-a dus la Budapesta, la o figură pitorească şi vestită pe atunci, Hatványi, care-l ajutase la editarea cărţii care l-a făcut celebru, am cunoscut o parte din scriitorii mari maghiari, pe Frigyes, Zigmond, Atilla, şi pe alţii. Toţi il ascultau pe tata povestind. Era un romantic. Un visător. Amintirea mea cea mai scumpă e legată insă tot de prima sa carte, „Garnizoana". El imi dăduse mie, copilului de 11 ani, să citesc primul foileton, apoi pe al doilea şi aşa mai departe, in fiecare zi. Imi zicea : „Hai, citeşte şi tu foiletonul" ! Şi eu, deşi copil, il citeam cu nesaţ. Şi aşteptam cu sufletul la gură urmarea de a doua zi. S-a stins aşa cum a trăit, cu o carte in mină, citind din latinul Seneca.

REPORTER

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Ariesanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ioan Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 27 SEPTEMBRIE 1973 ● NR. 39 (292) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

O STRĂLUCITĂ ACȚIUNE POLITICĂ

Întregul nostru popor a urmărit cu deosebit interes, cu legitimă satisfacție și mîndrie patriotică, istorica vizită făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, și de tovarășa Elena Ceaușescu, într-o serie de țări ale Americii Latine.

Entuziasmul cu care au fost întimpinați la intoarcere distinșii soli ai României socialiste exprimă adeziunea vibrantă și aprobarea deplină a activități desfășurate, recunoștința noastră pentru modul exemplar și consecvent prin care s'nt traduse în viață hotărîrile Congresului al X-lea și ale Conferinței Naționale a P.C.R. în domeniul politicii externe, politică bazată pe principiile înțelegerii și cooperării între state, ale solidarității cu țările angajate pe drumul dezvoltării independente, cu forțele revoluționare și democratice, care luptă pentru afirmarea și respectarea suveranității și independenței popoarelor, pentru colaborarea internațională și pace.

„Apreciem — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — că rezultatele vizitei sînt deosebit de pozitive din toate punctele de vedere. În urma acestei vizite in țările Americii Latine, am pus bazele unei conlucrări trainice, îndelungate, am ajuns la concluzia comună de a adăuga la vechile tradiții ale relațiilor care leagă popoarele noastre, noile realități, la necesitatea întăririi solidarității în lupta comună pentru dezvoltarea economico-socială, pentru consolidarea independenței și suveranității, pentru o lume mai dreaptă, pentru prietenie și pace între toate popoarele lumii".

Convorbirile pe care le-a avut delegația noastră, semnarea unor documente de mare răsunet internațional demonstrează prețuirea prestigiului de care se bucură țara noastră, prețuirea succeselor poporului român în construirea unei vieți noi, a dezvoltării patriei noastre pe un drum care stîrnește admirația națiunilor angajate in emanciparea lor economică și socială de sine stătătoare, fără amestec dinafară.

Rezultatele strălucite ale acestei vizite de lucru contribuie la dezvoltarea colaborării politice, economice, tehnico-științifice, culturale cu țările Americii Latine, punind la temelia acestei colaborări egalitatea în drepturi și ajutorul reciproc, respectarea suveranității și a dreptului fiecărui popor de a-și făuri viața așa cum dorește

Exprimînd adeziunea totală și inalta prețuire pentru neobosita activitate desfășurată de tovarășul Nicolae Ceaușescu , timp de trei săptămîni, pe continentul latino-american, oamenii muncii din patria noastră se implică, in acest act de recunoștință, prin angajameentul de a milita neabătut pentru înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și statului, de a depune întreaga energie pentru obținerea unor succese tot mai mari in dezvoltarea patriei.

ORIZONT

STAGIUNEA

Prima lovitură de gong a sunat cindva pe la sfirșitul lui august cind conducerile teatrelor impreună cu secretariatele literare petreceau nopțile albe ale studierii, trierii și stabilirii pieselor din repertoriile noii stagiuni. Pe-atunci mai răzbăteau, in paginile revistelor ultimele ecouri din stagiunea trecută.

Au fost parcurse, apoi analizate și alese cu discernămînt opere din dramaturgia națională și universală. Un loc de primă importanță s-a acordat marelui eveniment din anul viitor, aniversarea a treizeci de ani de la insurecția națională antifascistă armată de la 23 August, care polarizează încă de pe acum atenția intregului popor. În același sens a fost acordat un larg spațiu pieselor din dramaturgia românească contemporană, ancorate in realitățile vieții noastre socialiste.

În alegerea pieselor din patrimoniul universal s-a ținut cont in primul rind de mesajul adinc uman pe care-l aduc. După acest prim gong, care coincidea cu terminarea vacanței, a urmat un al doilea, lung și trudnic : punerea in scenă a premierelor de la inceputul stagiunii. Timp de forfotă de albine in templul Thaliei. Timp de „interviuri" și „avanpremiere" pentru cronicarii dramatici. Timp de așteptare și speranțe pentru public, același dintotdeauna cu părerile lui, multe, cu căldura lui, multă, cu credințele lui in scenă, veșnic altele decit ale criticilor, dar indărătnic în dorința lui de a vedea teatru.

Timp de efervescență, care a cuprins întreaga lume artistică din țară în care își inscriu preocupările și teatrele, Opera și Filarmonica din Timișoara, Teatrele de stat din Reșița și Arad. Primele afișe de premiere și-au făcut apariția odată cu unda ruginie din colțul frunzei de castan, odată cu pasul stingaci al puștiului pornit spre școală. Grăbite citeva teatre din țară n-au mai așteptat cel de-al treilea gong.

Aici, pe malul Begăi, gongul al treilea va suna la ora știută, din atitea toamne de artă bănățeană. Și odată in an, atunci, porumbeii din piața teatrului își vor schimba zborul in simbol cinstindu-i pe oamenii artei și arta lor.

Din pragul zilei aceleia urăm tuturor slujitorilor Thaliei din acest colț de țară, SUCCES.

PAUL EUGEN

Vine un timp spre toamnă cind ies oamenii țării pe cîmpii, să le dea și să le culeagă rodul. Tot în acest timp, comunicatele de presă scriu mai des citeva cuvinte. Se poate atunci citi : „CAMPANIA", „EFORTURILE", „TOATE FORȚELE", „RECOLTA", „SEMINȚELE". Ies oamenii pe cîmpii și vîrstele lor se amestecă în rod, pentru că, în acest timp, ei sînt toți foarte tineri prin fapta brațelor. Ies oamenii țării pe cimpii și își schimbă în acest timp și pentru acest timp meseriile. Ei se transformă pentru orele cîmpiei în brațe de primit roadele multe și bogate. Ei intră in marele front al oamenilor pămintului. Intr-o dimineață, nouă reporteri au pornit pe șoselele toamnei, spre cîmpiile Banatului și au intrat în marele front, căci au scris despre oamenii și roadele lor.

ALĂTURI DE NOI

Cu directorul Operei de stat din Timișoara, Nicolae Boboc

— Trebuie să știți că o stagiune la operă are trei categorii de spectacole (premiere, reluările și repertoriul permanent alcătuit din spectacole de mare valoare artistică) și trei genuri (operă propriu-zisă, balet și operetă). După cum cred că ați remarcat din cele spuse, o stagiune își grefează repertoriul pe o structură foarte complexă, foarte diversificată sub raportul elementelor care o alcătuiesc. Accentul este pus, firește, pe spectacolele de operă și balet. Totuși, trebuie să ținem cont și de gusturile unei anume categorii a publicului, care inclină mai mult spre operetă. Cum însă rolul nostru este acum mai mult

decît niciodată și acela de a educa aceste gusturi, am considerat necesar ca, în această stagiune, să punem, cum spuneam, accentul pe spectacolele de operă și balet.

(Continuare in pag. a 8-a)

NOUTĂȚI ESENȚIALE

Cu directorul Filarmonicii de stat din Timișoara, Ion Românu

— Această a 27-a stagiune a Filarmonicii are cîteva noutăți esențiale, pe care am căutat să le concepem cu gîndul la marele eveniment aniversar din august. Întîi și-ntîi-repertoriul. El conține numeroase creații românești contemporane. Din cele peste treizeci de lucrări românești jumătate sînt prime audiții pentru melomanii din Timișoara. Bine reprezentată e și creația universală contemporană. Iată, de pildă, **Patru dansuri ale** compozitorului iugoslav Trifunovici, **Simfonia a șasea a unui foarte cunos**cut compozitor german, Carlheinz Hense, lucrări de Bartok. Într-un contrast, aparent doar — pentru că se intîlnesc foarte bine cu lucrările moderne, ne-am oprit asupra cîtorva creații de

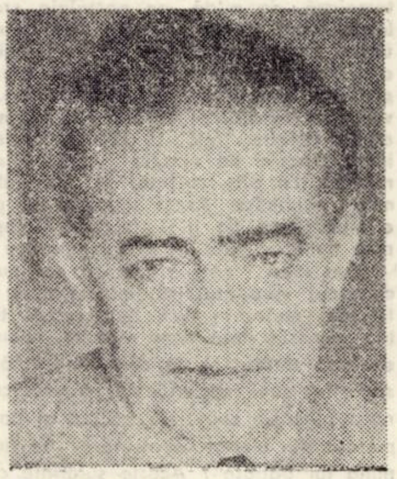

REPORTER

(Continuare în pag. a 8-a)

cronica literară

Marin Sorescu „LA LILIECI"

(Ed. Eminescu, 1973)

1. Campania anti-Sorescu a atins unul din momentele de vîrf, obiect al ei fiind tocmai acest volum pe care nimeni nu l-a văzut pe vreun raft de librărie pentru simplu motiv că mai toate cărţile semnate de Marin Sorescu se vînd pe sub tejghea. Noi n-o să afirmăm că succesul public al poetului i-a iritat pe comentatorii de poezie : dimpotrivă, multe din argumentele acestora par demne de crezare, multe dau dovada unei erudiţii deosebite, după cum încă şi mai multe vorbesc despre intrasigenţa, fermitatea şi moralitatea momentului criticii actuale. Credem, totuşi, că sînt necesare anumite recapitulări, pentru a-l asculta, în procesul criticii, şi pe poet : căci, contestat, sub zîmbetele amabile, a fost (de unii) întotdeauna Marin Sorescu.

Fapt cunoscut mai de toată lumea criticii literare e că există un moment Sorescu în literatura actuală. Noi am adăuga că acest moment Sorescu reprezintă în poezia noastră contemporană un important moment de revitalizare al lirismului, o nouă deschidere către ideea modernă de poezie. Sorescu a înnobilat capacitatea discursului poetic, a refăcut capacitatea de şoc a lui, a redat cuvîntului lucitor—nepoetic dreptul său de a participa la naşterea expresiei poetice. Marin Sorescu a transcris, în poezie, fără sofisticare, diagrama problemelor omului modern, poetul însuşi fiind un om comun, revendicîndu-şi, prin artă poetică, doar drepturile inteligenţei. El scrie (inventează, am spune) poezia supunerii şi a umilităţii absolute a cuvîntului : invazia realului (real însemnînd inteligenţă) condamnîndu-l la anonimat. Anonimatul cuvîntului sorescian e expresia unei simplităţi fundamentale, asemănătoare străvechilor filozofi, limbajul lor cu un număr de „subtexte". S-a făcut mult caz de subtextele lui Marin Sorescu, fiecare comentator descoperindu-le sau inventîndu-le dar mai nimeni nu a încercat să găsească acestor „subtexte" o anume coerenţă interioară. De obicei, critica a rămas la factura „clovnească" a poeziei (nu inexactă definire, dar insuficientă) sau la factura ei parodică (definiţie mai apropiată de esenţă, dar încă incompletă). Dincolo de acestea a urmat acuzaţia manierismului, a repetării, a epuizării poetului. Acuzaţie, care, cu timpul, a devenit loc comun, adevărată „piaţă" a independenţei critice".

Scriind despre anonimatul cuvîntului, definit, ca poezie, prin realitatea inteligenţei, voiam să sugerăm concentraţia poeziei soresciene. Ea presupune un mecanism dar fiecare formulă poetică presupune un mecanism al ei), dar şi o infinitate a posibilităţilor subtextului. Mecanismul general oarecum descifrabil a dat iluzia comentatorilor (şi unor condeie epigonice) de a fi descoperit „reţeta". Cred că prea puţini poeţi de azi pot oferi, precum Marin Sorescu, posibilitatea „construcţiei critice". Dar nu pe itinerariul lejer al impresiei comentate, ci pe acela, ceva mai dificil, al descoperirii actualităţii sale, ca poezie a omului modern. Există în poezia lui Marin Sorescu o priză a actualului, a febrei timpului, a momentului ideii. Prin parcelare, rămînem la anecdotă, prin lectură atentă, descoperim pulsul ideilor veacului. Poezia lui Sorescu este a tuturor tocmai prin posibilitatea enormă de a conversa despre lucrurile simple, într-adevăr simple, şi de aceea esenţiale, fără ajutorul fastuoaselor contexte poetice ale poeziei. Cuvîntul lui Sorescu e anonim, precum butoiul lui Diogene, inteligenţa e a tuturor, anonimă în final, ca şi a filozofului grec. În punctul lor de incidenţă se naşte mitul, de data aceasta, al facilităţii ideii. Din apropiere, grecii vedeau, cu mirare, în loc de sanctuar, butoiul.

2. La lilieci e cartea anonimatului poeziei. Exemplele (lui Edgar Lee Masters sau Ion Pillat) slujesc unei încadrări elementare ; cartea e a satului, a copilăriei, a depărtării, a universului pastoral.

La Lilieci e o carte de literatură antilivrescă, senină, utilă unei definiţii a universului rural ; ea duce in extremis umilitatea (şi umilinţa) poetului faţă de cuvînt. Ea reprezintă nu „o nouă formulă" soresciană, ci consecvenţa unui stil de a gîndi asupra literaturii : „Nicăieri nu mănînci o varză cu carne / Mai gustoasă ca-n cimitir, / De ziua morţilor, cînd se face pomană / Şi toate femeiile vii se întrec în d-ale mîncării. / Masa e-ntinsă pe iarbă la umbra bisericii / Crăpate, de-a răzbit aproape de sfinţi crăpătura / Şi cînd bate crivăţul, iarna, cred că le degeră colacii de lumină care le string tîmplele. / Pe costree şi troscot se-ntind ştergarele de cînepă, / Ţinute, să nu le ia vîntul, de strachini şi oale smălţuite, / Unde se vor împărţi la urmă, poate apucaţi şi voi, mare e dumnezeu. / Dar mai e pînă-atunci, ne ghiorţăie maţele. ni s-a lipit burta de şale. Ce face popa ăla, de-ntîrzie ? / Toţi s-au aşezat jos, aproape turceşte, / Femeile dau peste mîna copiilor care n-au răbdare. / Apare ţîrcovnicul, lumea se ridică-n picioare, cinstind intelectualul, / Se aude troznet de oase rupte de muncă".

La lilieci e o monografie a satului. Nici mai mult, nici mai puţin, e cartea arborelui genealogic al poetului, descripţia lumii sale. Textele ilustrează, o viziune asupra lumii rurale. Ele alcătuiesc foaia de temperatură a unui cosmos, a unei realităţi, a unui – forţînd desigur – spaţiu mioritic. Limbajul lor (comun) acela al povestirii, dialogului, monologului, anecdotei, limbaj aparent facil, tinzînd să cuprindă dimensiunea spirituală a unei lumi. Limbajul e ostentativ prozaic, ostentativ al amintirilor : „Fugind după curci, mi-am dat seama / Cît de hurducat e globul pămîntesc, / Măcar că umblă zvonul c-ar fi rotund, aşa, luat la grămadă / Treceam Mătăsoaia, dam în Vîlceaua lui Niţă, / Răzbeam în Poiana Popii, / Coboram coasta în Vîlceaua cu Izvorul, / Suiam iar printre stejari bătrîni, dînd cu piciorul / În ciuperci, / Mănătărci otrăvite / Şi pălăria şarpelui. Răscoleam frunzele, / Intram prin tufişuri, / Scuturam tufele şi mărăcinii, poate nimerim peste vreun / Cuib de turturică. / Cînd ieşeam în Piscul cu Bojii, / Ni se lumina de-atîta lărgime. / Numele vine de la boji, ori de la Dumnezeu / Dracu ştie, cum ne-a / Lămurit Moşu Pătru".

C. UNGUREANU

debut

ION MATEI „CUVÎNT PENTRU TĂCERE"

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Un timbru distinct, cu modulaţii ce rămîn în memorie, are poezia lui Ioan Matei, debutant care face, prin acest volum, proba unei înzestrări artistice peste medie, jenată, din păcate, de o selecţie prea generoasă. Reducîndu-şi, măcar cu o treime, întinderea, cartea ar fi avut, probabil, acea rotunjime parnasiană, spre care poetul tinde, de altfel, prin structură. Parnasianismul lui Ioan Matei nu rămîne, însă, la o neclintire plastică şi rece, ci este capabil să descifreze emoţia ascunsă în lucruri.

Ceea ce lipseşte, deocamdată, poeziei lui Ioan Matei, reducîndu-i fundalul, este un mai acut sentiment al timpului. Poezia, indiferent de factură, este o reacţie la timp, nu la mediu. (Le conte de Lisle pictează cu migală durabilitatea, statismul, numai pentru a arăta că sînt iluzie). Pe de altă parte, Ioan Matei nu s-a putut sustrage atracţiei unor teme care, pentru temperamentul său, sînt adevărate prisosuri. O mare parte a versurilor se întemeiază, de pildă, pe nostalgia erotică (în sens larg), stare sufletească rău servită, oricînd şi oriunde, de o sensibilitate cu înclinaţii spaţiale. De aici, poate, şi nemulţumireea pe care o simţim în prezenţa unor strofe, altfel frumoase, dar neadecvate, ca tonalitate, motivului şi, prin urmare, stridente (Veghe lîngă, p. 89) .Poemele nu pătrund, încă, dincolo de emoţia iradiată de obiect, nu reuşesc, cu alte cuvinte, să dea tabloului rezonanţe simbolice. Avem senzaţia că poetul ascultă o multitudine de glasuri, care îl copleşesc şi cărora nu le-a găsit în sine o matrice intelectuală.

Dar Ioan Matei a depăşit de mult (dacă l-a cunoscut vreodată) stadiul notaţiilor şi al metaforizării plate, în care se fixează, triumfător, atîtea condeie. Iată cum reuşesc două catrene să desfacă treptat şi, în cele din urmă, să elibereze sugestia unei dependenţe contradictorii : Lumina-n pleoape curge ca păcura şi bate / Un gînd pierdut din clopot să nu vii. / Ce echilibru ţine în mîna lui trădate / Aceste suferinţe cu tobe fumurii ? / Privirea ta pe umeri să nu-mi cadă / Ca zalele tocite în surghiun. / Doar haitei tale carnea îmi spun : / Să mă goneşti pe urme prin zăpadă (Drumul dintre noi, p. 87). Debutul lui Ioan Matei nu este un debut oarecare.

EUGEN DORCESCU

ŞTEFĂNESCU CORNELIA „Momente ale romanului"

(Ed. Eminescu, 1973)

O bogată informare, mînuită cu dezinvoltură şi, ca atare, salvată de la pedanterie, constituie nota aparte a acestei cărţi. Culegere de articole despre romanul modern şi despre teoreticienii lui (de la Eugène Sue pînă la Michele Butor), volumul Corneliei Ştefănescu încearcă să fixeze, pe de o parte, rezonanţa pe care unele creaţii ale romanului occidental a trezit-o în conştiinţa publicului român, pe de altă parte, felul în care formulele acestuia sînt preluate de prozatorii notri.

Momente ale romanului. Modele, continuitate, neprevăzut nu are ambiţia de a direcţiona, nici de a face un istoric. Rezultat al reluării şi dezvoltării unor afirmaţii anterioare (**„Mizerabilii", roman deschis ; Emile Zola şi destinul naturalismului ; Reacţii româneşti faţă de inovaţia proustiană**) sau al unor migăloase cercetări de „documente" — reviste, corespondenţă, jurnale intime, biografii — (**Misterele Parisului şi începuturile romanului românesc ; Corespondenţa cu prietenii români, Culise ale romanului proustian ; De la jurnal intim la jurnal de creaţie**) studiile sînt utile în sine. Ecoul lor nu depăşeşte marginile spaţiului pe care îl ocupă, iar cărţii nu trebuie să-i căutăm „un tîlc" de ansamblu. Interesul acestui volum stă în precizia instinctului cu care autoarea descoperă semnificativul într-o avalanşă de date şi comentarii. În privinţa lui Zola, de pildă, atît de controversat, autoarea reţine o afirmaţie a lui Marcel Proust (**A la Recherche du Temps perdu**) : „Dar, doamnă, Zola nu este realist, e un poet" (p. 70), iar pentru a-l caracteriza pe Marcel Proust citează un fragment, deosebit de semnificativ, dintr-o scrisoare : „Stilul nu este doar ornament cum cred unii, sau problemă de tehnică ; asemănător culorii pictorilor, el este un fel de a vedea, o revelaţie a universului particular, din care unul vede ceea ce alţii nu pot distinge" (p. 173).

Informaţii, cu răbdare date în vileag, aduc însemnate contribuţii la dialectica romanului : sînt expuse teze, definiţii, se urmăreşte istoricul unor „stiluri", dar, mai ales, se consemnează noi date privind romanul românesc. Analizele, din păcate prea greoaie, totuşi, pe alocuri, să desprindă cu supleţe trăsăturile textului (François Mauriac).

ION TALOŞ

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

DRAGOŞ VRÎNCEANU „Cîntecele casei de sub pădure"

(Ed. Eminescu, 1973)

Seducţia poemelor din ultima carte a lui Dragoş Vrânceanu constă în bună măsură în ţinuta lor „amabilă", în lipsa oricărei dificultăţi de receptare, în versul cu aparenţă de mare sinceritate şi transparenţă. Ţinuta clasică a poemelor din plachetele anterioare, deşi mai puţin evidentă, nu-i este străină nici poeziei din prezentului volum, chiar dacă virtuozitatea poetului nu se mai exersează în forma sonetului. Ea se vădeşte, totuşi, cu prisosinţă în stilul deloc înflorit, în sobrietate

Un elogiu adus simplităţii sînt aceste poeme, într-un dublu sens : al expresiei poetice şi al idealului de viaţă celebrat. Dragoş Vrânceanu se întoarce ,vergilian, către spaţiile agreste ca spre un univers în care regăsirea purităţii originare mai este posibilă.

Cele mai multe dintre poeme sînt nişte peisaje în **plein-air,** în care mişcarea — uneori gestul uman — şi detaliul intens colorat sînt reţinute pentru sugestia lor plastică : **„Se apropie toamna din nou / ca şi cum niciodată n-ar fi fost. / Ţişnea atunci ca un meteor, / un vers, un vuiet tînguitor. // Felinarul de soare / stropea copacii / cu sîngeriu, cu verde, cu galben la culoare. / În guşa păsărilor se vărsa lumină, / să le ţină, să le ţină, să le ţină. // Prin stuf / s-a spart un burduf, / ca o piele argăsită de pîntece / umflată cu aer de cîntece" (Burduful).**

În ultimele două cicluri ale volumului : **Dulci stele ale Ursei** şi **Pe acest loc sfinţit de mişcare,** istoria, respectiv orizonturile geografice româneşti, se insinuează, cu discreţie, în substanţa poemelor, prin cîteva nume cu semnificaţie simbolică : **Valul lui Traian, La izvorul rîului Ordessos, De mulţi ani Oltul** etc. Privit sub acest unghi, **Cîntecele casei de sub pădure** este unul dintre puţine volume bune de poezie patriotică apărute în acest an.

LUCIAN ALEXIU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

CIMILITURILE ROMÂNILOR

(Ed. Eminescu, 1973)

Personalitatea lui Artur Gorovei, ca şi opera lui, s-a aflat în ultimii ani repetat în atenţia cercetătorilor. În 1966, Ion Muşlea, prieten mai tînăr al folcloristului de la Fălticeni, ne dădea o prezentare globală a vieţii şi activităţii acestuia ; a urmat un masiv volum de scrisori către A. Gorovei, publicat de Maria Luiza Ungureanu (1970), apoi monografia asupra revistei „Şezătoarea", de P. Ursache (1972), pentru ca, nu demult, să fie reeditată una dintre cele mai de seamă lucrări ale folcloristului : **Cimiliturile românilor.**

Întîia ediţie a **Cimiliturilor** a apărut în 1898, sub egida Academiei Române, şi face parte dintre marile lucrări elaborate de folcloriştii români la sfîrşitul secolului al XIX-lea, cum sînt monografiile despre naştere, nuntă, moarte, sărbători, de S. Fl. Marian şi Elena Sevastos.

Necesitatea reeditării acestei vechi şi importante cărţi se află în afara oricărei îndoieli. O împrejurare fericită a făcut ca noua ediţie să fie alcătuită de Iordan Datcu, care nu s-a mulţumit să retipărească textul de la 1898, ci a înţeles să-l însoţească de un cuvînt înainte care prezintă viaţa şi activitatea lui Artur Gorovei, care cuprinde 261 ghicitori, pubicate de Gorovei după 1898, a dat traducerea aproape integrală a celor peste 500 de ghicitori străine, cuprinse de Gorovei în colecţia sa, sporind astfel posibilităţile de informare ale cercetătorilor, şi, în fine, a alcătuit glosarul colecţiei, ceea ce oferă o mai bună înţelegere a textelor.

Lucrarea lui A. Gorovei cuprinde practic întreg materialul tipărit de ghicitoare românească, tipărit pînă la sfîrşitul veacului trecut, adică aproape 3.000 de texte, din care aproape jumătate sînt culese personal de Gorovei. Nădăjduim că noua ediţie a operei lui Gorovei va constitui un imbold hotărîtor pentru alcătuirea acelui corpus al ghicitoarei româneşti, lucrare de necesitate deosebită astăzi, cînd cercetările pe plan mondial sînt în curs.

OLIMPIA ŞERBAN

cartea străină

André Malraux

portret antiimaginar

„Se intimplă uneori ca un om să fie eclipsat de propria-i legendă, pină la a deveni o persoană cu totul diferită. Ajunge să semene cu una din acele statui in bronz de tineri eroi, pierdute intr-un naufragiu pe coasta greacă acum peste două mii de ani și pe care scafandrii le regăsesc acoperite de scoici. Se crede că a fost descoperită o statuie a lui Zeus, impodobit de o barbă, un sceptru și un larg vestmînt alb. Barba cade, crusta acumulată prin veacuri se sparge și ceea ce ce crezuse a fi stăpinul universului apare ca un tinăr efeb agitind o suliță. La fel se intimplă cu André Malraux —: legendele i-au intunecat astfel imaginea incît riscăm să nu-l vedem niciodată așa cum este (...). In parte, din propria-i voință, căci e in mod firesc tainic, veghează la protejarea vieții sale private, consideră rareori util să vorbească de operele sale și refuză polemica". Astfel își incepe Robert Payne cartea sa *A portrait of André Malraux*, apărută de curind in traducerea franceză a lui Pierre Rocheron (Editions Buchet/Chastel, Paris 1973). Autorul restabilește pertinent și documentat etapele principale ale biografiei, găsind o formulă adecvată concepției despre om, exprimată tranșant de A. Malraux, atunci cînd il definește, polemic : „— Omul este ceea ce ascunde — o sărmană grămăjoară de secrete. — Nu, omul este ceea ce face". Robert Payne ințelege să reconstituie portretul adevăratului Malraux exclusiv prin ceea ce el a infăptuit și, in primul rînd, prin cărțile sale.

André Malraux reprezintă un caz paradigmatic al interdependenței intre artă și viață. Transformarea sugestiilor livrești in acțiune și a experienței de viață in literatură constituie insuși destinul său. R. Paine susține convingător importanța formativă a primului roman citit la vîrsta de opt-nouă ani : *Georges* de Alexondre Dumas. Se adaugă in curind șocul lecturilor shakespeariene. „Dumas și Shakespeare, scrie mai departe autorul, erau produse chimice a căror unire formează un amestec exploziv".

Procesul in trei etape : literatură — viață — literatură, este evident și in capitolul *Regina din Saba*. Fascinat de povestea enigmaticei regine, pe care, după cum ne atrage atenția portretistul său, o vede mai ales prin ochii lui Flaubert, Malraux pornește într-o insolită aventură cu avionul deasupra deșertului în căutarea presupusei sale cetăți. Semnificativ, cu toate că el și coechipierul său au fotografiat niște ruine, descoperirea lor n-are nici o urmare ; in schimb, totul se transformă, peste ani, in literatură, într-un amplu capitol din *Antimemorii*. Dar accentul nu e pus nici pe mirajul legendarei regine din Saba, nici pe numeroasele peripeții, ci pe un neprevăzut accident de zbor, in urma căruia el trăiește miracolul de neuitat al redescoperirii vieții și lumii omului. In felul acesta, procesul amintit ar putea fi descris mai precis ca avînd patru etape : lectură — acțiune — experiență interioară — creație. Bineințeles, nu în toate cazurile lucrurile se petrec atit de clar delimitat. Experiența care stă la baza *Condiției umane*, de exemplu, este pur spirituală. Am putea spune că Malraux experimentează imaginar, in acest roman, răspunsuri posibile ale demnității umane în fața ultragiilor, umilinței, confuziei și torturilor. Am putea spune că, scriind *Condiția umană*, Malraux se obligă moralmente. In curind, el pleacă in Spania spre a transpune in viață sugestiile de eroism și fidelitate ale *Condiției umane*, iar experiența trăită se transformă într-o nouă carte, devine *Speranța*.

Asemănător, capodoperele artelor plastice il interesează pe Malraux in măsura în care, incercînd să descifreze experiența interioară a creatorului, aceste opere ii prilejuiesc de fapt lui insuși trăiri sufletești puternice și, mai ales, căutarea unui răspuns tot mai adîncit cu privire la locul omului în lume. „Ceea ce-l interesează, aproape pînă la a exclude tot restul, este drama violentă a destinului : omul înfruntind moartea, răul, proprii săi demoni, suferințele, absurditatea și toate capcanele lor. Este un peisaj pe care-l cunoaște bine (...). Știe ce înseamnă a muri și a privit infernul destul de aproape pentru a-i simți suflul fierbinte pe obraz. Tot ce este sălbatic și de neimblinzit la Goya il atrage irezistibil (...). Malraux, în fața unei opere de artă, nu cade in transă, ci se aruncă în operă. identificindu-se cu ea, ințelegind-o din interior ; și ceea ce spune atunci pare a proveni din experiența artistului la lucru, din lupta sa cu demonul și cu destinul. Printr-un salt al imaginației, caută să aiungă in prezența artistului și să asculte glasurile tăcerii".

Evident, nu subscriem la absolut toate cele susținute de Robert Payne. Astfel, nu împărtășim rezervele sale de ordin artistic cu privire la *Antimemorii*. Dar bucuria de a fi din nou în contact spiritual cu una din figurile cele mai reprezentative ale vremii noastre, pe care ne-a prilejuit-o lectura cărții, scrisă într-un stil care — poate și datorită traducerii — amintește adesea de muzicalitatea frazei lui Malraux, poate printr-un efect de empatie, rămine intactă.

ALEXANDRA INDRIEȘ

Eminescu și clasicitatea

Atitudinea lui Eminescu este mai intii față de istoria lumii și față de cultură. Setea lui reală este după ființa autentică a acestui topos. Il interesează Mircea și Ștefan cel Mare, Aron Pumnul și Grigorie Ghica Voievod, Basarabii și Mușatinii, ctitorii de Patrie și grai autohton pe care ii rostește puternic in cuvint, ii așază in acest templu românesc pentru a fi mărturie că am trecut cum se cuvine prin istorie. O asemenea atitudine se află și la ceilalți mari poeți din vechimi, pe care Eminescu i-a cunoscut sau nu i-a cunoscut. Atitudinea aceasta este innăscută, este condiția marii poezii și acolo unde ea nu apare, fie că se invață din cărți și atunci poetul este clasicizant, fie se ocolește și atunci poetul face narcisisme sau alienează.

★

Atitudinea lui Eminescu este de oiconom, om care are o casă în care trebuie să-i strige pe toți frații săi risipiți sau prezenți. Să fie aici toți poeții și toți domnii, toți ctitorii, toată suflarea, de la om pină la dobitoc, de la stea pină la nufăr.

Este vorba de un avertisment adresat tuturor creaturilor de a se intoarce în matca lor firească.

★

La Eminescu primează Cuvintul din necesitate. La inceput este Cuvîntul nu nebulosul muzical sau bezna. Cuvîntul este purtătorul adevărului ca in Pindar. Și această atitudine corespunde necesității interioare a istoriei care este lucrătura cuvîntului.

★

Eminescu ar trebui mai degrabă văzut in lumina celor vechi nu a catalogărilor tirzii europene. El este un poet ce tinde spre chor spre a fi rostit de cei mulți intr-un loc sacru.

Eminescu relevează matca noastră daco-romană innoită prin sutele de ani de jertfă și suferintă și răbdare, prin forța creatoare și de apărare după veacul al patrusprezecelea pină in veacul douăzeci practic. El justifică dreptul nostru la istorie adevărată prin profundul caracter, autohton, prin spiritul de dreptate și adevăr, prin blindețea și vitejia intru ocrotirea vetrei, prin ospitalitatea nefățarnică, prin spiritul rafinat, prin acea răceală comunitară, acea detașare, apropiere, frăţie fără inrobire, specifice locului acestuia

★

Cu cit trece vremea, cu atit Eminescu apare mai limpede in fața noastră. E ca un munte de care ne depărtăm către un alt munte, alții și alții mereu asemănători. A fi clasic înseamnă nu a fi unic, ci asemănător, un arbore bine înfipt în pămînt într-o pădure cu arbori ce răspund vîntului cu același freamăt.

★

Numai patria ne adeverește ca frați cu celelalte patrii, numai un patriot adevărat știe că dintr-un singe e făcut tot neamul omenesc, numai un patriot nu rîvnește toposul și vatra altuia și asta este tot o atitudine clasică.

★

Călin și Făt-Frumos sint Frumosul, acel Kalos arhaic oriental din care trăim cu toții. Frumusețea, iubirea pentru frumos Philokalos tot ceea ce-i mai de valoare în lumile arhaice infloreşte și la noi nu prin influențe, ci ca urmare a relevării fondului autohton ce-l mărturisim.

★

Și in Eminescu marea problemă este : mythos sau istorie. Eminescu n-are cum alege și spune : mythos și istorie. Așa va face și Hölderlin și alți poeți. Pindar n-are decit Mythosul.

★

Putem numi clasic, fără nici o teamă că am greși, pe acel scriitor care vorbește din sinul unei comunități pentru a o edifica și păstra in tot ce are ea valoros, vrednic. Eminescu vrea să ctitorească o astfel de comunitate.

IOAN ALEXANDRU

DIAGRAME

DESPRE „SENSURILE NEÎNTREBATOARE"

...„ca și cînd toată această vreme picurată i-ar fi arătat sensurile intrebătoare ale lucrurilor".

GABRIELA ADAMEŞTEANU

Deci, în timp ce **ea** se demaschează și mai face și alte citeva lucruri, iar **el** se bărbierește și nu mai face nimic altceva, se petrece o mică dramă familială, care se numește **Neliniștea.** Monologhează întii și întii **ea,** fiind binecunoscută priceperea și seriozitatea cu care femeile pot să săvîrșească aceasta" :... doar pentru atît se gîndi, doar pentru atît... Și întîrzia să plece, neputincioasă și strînsă în **ostilitatea scirbită"...**

„De data asta s-a terminat, n-am să-i mai trec, se gîndi ea repede, ca să-și astupe **furia caldă"...**

Ni se servește apoi, această ancestrală monstră de înțelepciune feminină : ...„să nu crezi că vreunu-i mai breaz ca altul, unii au una, alții au alta, numai femeia să fie deșteaptă și să facă cum crede ea că e bine"...

După care iar monologul : „ea ghicea (...) ceva necunoscut care-i submina **puterea ei statornică și inițială"...,** „Inconștiența lui, **nerecunoscătoare confuz,** o ațița"... „Dacă n-aș fi fost eu, se gîndi **vag triumfătoare"...,** ...„și-așa am tot așteptat să fiu **aranjată** cum trebuie și poate peste cițiva ani oi putea"..., ...bănuiala unei de neajuns depărtări o stăpîni, despărțind-o **iremediabil și cumva rușinos** de tot"...

Și iar o probă de înțelepciune milenară : „Degeaba, unii știu să trăiască în viață, și alții nu, se gîndi"...

Mai apoi, în timp ce ea nu se mai demachează și el a terminat cu bărbieritul, se petrece aceeași mică dramă familială care se numește **Neliniștea.** Monologhează el : „Vocea lui **se scuza vorbind** și se împletea în **poruncă nesigură"...**

Pentru ca în final — monologhează din nou **ea** — să aflăm că : „Și-atuncea doar plînsul fără lacrimi **urlă din golul fără sfîrșit al neputinței"...**

Cam mult, totuși, după părerea noastră, fie și într-o proză ca **Neliniștea** — semnată de Gabriela Adameșteanu în **România literară,** nr. 37, a.c.

L. A.

ABRACADABRA

Lacrimi cît potirnichea și camilafcă de sărbătoare, neagră ca peana corbului, în revista Transilvania 8/1973. Sintem amenințați cu patimi grozave de un recenzent fiindcă ne-am permis cîteva rezerve (însoțite cu citate din belșug) față de numărul 5 al numitei reviste. Cu juvățul peniței în stînga, ni se promit represalii. Vreun oarecine, din Sibii, ori din imprejurimi, a aflat cum s-ar numi autorul recenziei noastre. Și că acesta ar fi subiectiv și pornit și așa mai departe. Și după aceea revista Transilvania (Revista revistelor, 8) ne anunță că va fi necruțătoare față de cei răi cu dînsa. Și că se va ocupa dumneaei, de noi.

Dacă prin Sibii (ori împrejurimi) s-a ajuns prin plebiscit (intre redactorii revistei) la concluzia că Ion Bănuță e mai mare decît Dante, cum reieșea din citatele noastre (selectate din cronica literară a Transilvaniei) noi sîntem subiectivi. Dacă nu sperăm că mătăniile sînt simplă gimnastică de înviorare, exercițiu de balet.

SUPLIMENT... PENTRU REVISTA TRANSILVANIA, Nr. 8/1973 (cronica literară) : „Dar nu numai alegerea fericită a perspectivei dă măsura actualității acestui masiv volum, ci și scrupulul, ridicat la rang de principiu, al corectivului realității. Într-adevăr, Nicolae Balotă, fie că scrie despre situația perenă, reală sau reflectată, a omului, a literaturii ca destin spiritual, fie că sprijină importanta operă a traducerilor prin explicații și informații de încadrare, fie că sinteza are în vedere profilul unor personalități creatoare, este atent la virtuarea probantă a argumentului, la întemeierea sa obiectivă, încît nu dezertează nici de la canonul enumerației pedagogice de date, atunci cînd cerințele textului o impun".

ANEMONE POPESCU

CURIERUL CĂRȚILOR

Vechiul umanism burghez trebuie înlocuit, ne spunea Thomas Mann acum două decenii. „Lotte la Weimar" este o falsă biografie a senectuții lui Goethe — om care a conciliat omenescul cu artisticul, materialul cu spiritualul, nordicul cu sudicul, asceza cu senzualitatea. Cartea nu este totuși o nostalgie după trecut, dar poate fi o utopie modernă, dacă n-ar reprezenta simultan un autoportret cu valoare de generalizare, prin filtrul moralizator și cald umoristic. Ca tînăr, poți fi genial, nu și „mare". Goethe le întrunește și pe acestea două, întru slava unei uriașe autoperfecționări. Romanul este o polemică cu o artă dezumanizată, devitalizată și un elogiu adus creativității și luminii. O altă atmosferă decît în „Doctor Faustus". Vitrinele librăriilor ne oferă acum o reeditare.

CORESPONDENȚA

Ne sosesc zilnic multe plicuri cu versuri. Semnatarii acestora sînt, în majoritatea cazurilor, necunoscuți. Înțelegem emoția care însoțește aceste mesaje și credem că ea trebuie tratată în primul rînd cu o lectură atentă a ceea ce ni se trimite. Vom încerca, pe cît ne va sta în putință, să oferim corespondenților noștri o părere sinceră, ferită de suficiență ori de blazare. Pornim de la premiza că lucrarea primită poate dezvălui un autor de talent, cum s-a întîmplat în atîtea rînduri, de-a lungul timpului. Nu ne vom erija în deținătorii adevărului absolut, ai părerii definitive, ai verdictului incontestabil. Vom încerca pur și simplu, un dialog, cu dorința de a ne clarifica în primul rînd pe noi înșine și, dacă va fi posibil, și pe cei ce ni se adresează.

Acum vreo 25 de ani, cînd mi-a apărut numele într-o revistă, la poșta redacției, am fost emoționat și oarecum mîndru. Am rămas de-atunci cu un fel de interes permanent pentru această rubrică a publicațiilor, rubrică pe care o urmăresc și azi, deși fără obstinația acelor ani. Iată de ce, întîlnind mereu numele unor clienți cu stagiu îndelungat, un fel de abonați ai poștei redacțiilor, mă întreb dacă aceștia mai simt vreo bucurie cînd se văd trecuți în listele corespondenților și-mi vine greu să-nțeleg îndîrjirea cu care insistă într-o cauză ce pare pierdută. (Uneori e mai operant să renunți și să te dedici unei activități care se conjugă cu adevăratele tale înclinații).

Nu știu ce se va întîmpla însă cred că va trebui să ne exprimăm, în spațiul restrîns al acestui colț de revistă, mai tranșant despre autorii care ne vor scrie în așteptarea debutului, deși, în cazul la care particip, divergența va surveni între scriitori cu mult mai puțin însemnați.

În ceea ce ne privește, vom fi călăuziți numai de dorința de a descoperi și saluta pagina scrisă cu sensibilitate și vocație, extrasă din adevăr, și, deci, slujind adevărul, iar dacă vom avea această bucurie vom considera că sîntem răsplătiți împărătește pentru ceasurile consumate în această alegere.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Îi apropiem sau îi îndepărtăm pe elevi de studiul literaturii?

Observaţii pe marginea manualelor şcolare şi problemelor stilului scriitorilor

Manualele noastre de limbă română – referindu-ne doar la partea de lectură literară, deşi observaţia se poate extinde şi asupra celei de gramatică – sînt menite – lucru ştiut – să-i apropie pe elevi de studiul literaturii ca artă a cuvintului. Uneori, însă, acest deziderat nu este realizat. O primă observaţie se referă la textele fixate de programa de invăţămint pentru a fi studiate in aceste clase, multe dintre ele fiind de o slabă valoare artistică.

Acest lucru se poate imputa unora dintre textele aparţinind creaţiei populare orale. Alături de capodopere ale folclorului literar românesc (Mioriţa, Toma Alimoş, Minăstirea Argeşului), **se găsesc şi poezii nesemnificative care, sub raport estetic, oricit ne-am strădui noi să le dovedim calitatea, nu conving** (Foaie verde tămiioare, **cl. a VI-a, manual pentru secţia germană,** (Frumos cintă-un voinicel, **cl. a VII-a). Apoi, Arghezi este prezent in manualul clasei a VI-a cu o poezie nesemnificativă** (Stupul lor), **iar Topîrceanu cu fabula** Bivolul şi coţofana, **specie care nu e caracteristică creaţiei autorului. G. Coşbuc ar putea fi mai bine reprezentat. Unul dintre cele două pasteluri,** (Pastel, **cl. a VIII-a şi** În miezul verii, **cl. a VIII-a), ar putea fi înlocuit cu o poezie aparţinind altei specii sau tematici** (Doina, Paşa Hasan **etc.). Deşi e reclamată de criteriul tematic, considerăm că nuvela** Ultima brazdă **de Dragoş Vicol nu-şi justifică alegerea.**

Eroul principal, sergentul Singeorzan, seamănă atit de bine cu Anton Filip din romanul Bărăgan **de V. Em. Galan, fiind un personaj idealizat şi schematizat. Credem că ar fi bine dacă s-ar inlocui acest fragment cu un altul din romanul** Intrusul **de M. Preda. De asemenea, fragmentul** La seceriş, **din romanul lui Marin Preda,** Moromeţii, **nu e semnificativ pentru arta scriitorului. Propunem un alt fragment, in care arta desimulării eroului principal să fie evidentă (discuţia cu Bălosu pe marginea vinzării salcimului, discuţiile de pe stănoagă sau de la fierăria lui Iocan). O situaţie aparte e cea a liricii patriotice.**

Cu poezii de un retorism superficial, precum : Închinare **de Dan Deşliu,** Ţării mele **de V. Tulbure (cl. a VI-a),** Inchinare **de M. Beniuc (cl. a VIII-a), cu greu se poate admite că facem educaţie estetică elevilor noştri. În treacăt fie spus, Banatul şi Crişana, Oltenia şi Moldova „dau" de mai multă vreme şi altceva decit griu şi porumb, iar Moldova mai e vestită şi in altele decit in „slavă" şi mai e „măreaţă" şi in altceva decit in trecutul său glorios. Această stare de lucruri se petrece in condiţiile in care lirica patriotică actuală nu duce lipsă de creaţii literare de o certă valoare artistică. Considerăm că asemenea poezii s-ar putea înlocui cu altele, cum ar fi : Florenţa Albu,** Acasă, **Cezar Baltag,** Răsfrîngere în acum, **N. Labiş,** Partidului, **Ion Brad,** Terra Mater, **Şt. Aug. Doinaş,** Făuritorul de efigii, **Gabriela Melinescu,** Aer, **Marin Sorescu,** Bărbaţii, **V. Voiculescu,** Ţării mele.

Dar dacă problema îmbunătăţirii programei de lectură literară nu depinde de profesor, acestuia ii revine sarcina de mare răspundere de a valorifica cit mai bine, in interesul elevilor, textele literare avute la dispoziţie. Îndrumările analitice din manual se rezumă, de cele mai multe ori, la consemnarea unor idei care vizează conţinutul operelor (fragmentelor) in sens sociologizant sau, dacă sint evidenţiate şi fapte de stil şi limbă literară, acestea sint doar enumerate, rupindu-se de conţinut. Citeva exemple sint edificatoare.

În „Îndrumările" date pentru balada Toma Alimoş **(cl. a VII-a) se menţionează doar că „pe lingă epitete, repetiţii şi comparaţii in balada** Toma Alimoş **intilnim şi alte procedee artistice" ,dar nu sint măcar prezentate aceste procedee ; in cele referitoare la lecturile** Mihai şi călăul, **(cl. a VIII-a) sau** Bătălia de la Giurgiu, **(cl. a VIII-a), fragmente din** Românii supt Mihai-voievod Viteazul **de N. Bălcescu, fie că lipsesc cu desăvirşire (in primul caz) fie că sint intunecate de un comentariu „fără comentariu", in cel de al doilea caz, unde se spune, printre altele, că „Nicolae Bălcescu foloseşte diferite mijloace artistice pentru a-şi exprima ura faţă de cotropitorii turci şi admiraţia pentru virtuţile ostaşilor români".**

Faptele de stil şi limbă literară sînt expediate tot astfel, printr-o frază generală şi cenuşie, şi in cazul poemului Dan-căpitan de plai **de Vasile Alecsandri (cl. a VIII-a) : „Limba folosită de Alecsandri in această poezie este bogată in expresii şi cuvinte populare, dar in genere păstrează aspectele limbii literare din epoca in care este scrisă". Şi atit !**

Îndrumări inconsistente, din care lipsesc apoape regulat problemele de stilistică şi de limbă literară, se intilnesc aproape in toate lecturile literare prezente in actualele manuale. Despre valoarea artistică a poeziei Moartea căprioarei **de Nicolae Labiş se scrie textual : „Prezentarea naturii sub seceta care a distrus totul este sugerată prin imagini de o inaltă măiestrie artistică".**

Comentariul fad însoţeşte şi fragmentul În numele legii . . ., **din romanul** Răscoala **de Liviu Rebreanu sau nuvela** Fefeleaga **de I. Agîrbiceanu (cl. a VII-a). În afara observaţiei că momentele ciocnirii dintre ostaşi şi ţărani sînt prezentate în mod aradat, în rest, ni se vorbeşte despre crima care se săvirşea „in numele legii . . .", despre „cruzimea de care au dat dovadă autorităţile din vremea aceea în reprimarea răsculaţilor", despre „lipsa de organizare a ţăranilor răsculaţi" etc. Nici un cuvînt însă despre tehnica cinematografică a autorului în surprinderea cadrului general al mulţimii gata de dezlănţuire. cu prim-planuri semnificative, despre acea mare creaţie a personajului colectiv – masa de oameni în mişcare, despre limbajul bolovănos, monosilabic, trudnic al ţăranilor, despre caracterizarea diferenţiată a personajelor aparţinind autorităţilor statului, cu o mare artă etc.**

Fragmentele din reportajele lui G. Bogza (Fabrică şi munte **cl. a VII-a ;** Pe Bistriţa şi pe Trotuş **cl. a VIII-a) nu beneficiază de o soartă mai bună. Iată o mostră de-a – dreptul rizibilă, reprodusă din manualul de cl. a VII-a : „Limba in care scriitorul a prezentat conţinutul acestui fragment este deosebit de frumoasă. Întilnim multe figuri de stil (epitete, comparaţii, metafore), care ajută la infrumuseţarea descrierilor şi la comunicarea sentimentelor adinci de care**

---

sanitas

Sociologia medicală şi ocrotirea sănătăţii

Interesul crescind manifestat pentru multiplele aspecte ale sociologiei medicale, marcat şi de numeroasele preocupări privind acest domeniu in etapa actuală, invederează valoroase tradiţii in literatura şi publicistica medicală românească. Dacă, in accepţiunea modernă, omul e considerat drept fiinţă bio-psihosocială complexă, cu atit mai mult sănătatea trebuie inţeleasă drept un fenomen integrat biologico-social care se desfăşoară sub impulsul, in cadrul şi sub determinismul vieţii sociale.

Primele lucrări medicale, relevind determinismul social-biologic al unor fenomene patologice, işi au sorgintea in „epoca luminilor". Edificatoare ne apare lucrarea lui C. Caracaş : „Topografia Ţării Româneşti. Observaţii antropologice privitoare la sănătatea şi bolile locuitorilor ei" (1830). Autorul, „spirit extraordinar de remarcabil" (N. Iorga), animat de idei umaniste, dezvăluie nedreptăţile şi „politica păcătoasă" a guvernului tiranic din Valahia, considerindu-le cauză de boală, hrană proastă şi viaţă de mizerie pentru popor. Dincolo de semnalarea relaţiei dintre sănătate şi bunăstare obştească, sau mediul fizic inconjurător („boalele epidemiceşti ale climei") el face propuneri pentru inlăturarea neajunsurilor, propuneri animate de convingeri democratice. Puncte de vedere asemănătoare, dar de această dată cu privire la starea sanitară şi socială din Moldova, vor dezvolta şi Andreas Wolt sau Constantin Virnav.

C. Gh. Nica, precursor al pediatriei sociale, intr-o lucrare de patologie infantilă şi nu intr-una de igienă, stăruie asupra relaţiei dintre mizerie şi boală. În acelaşi sens, vom menţiona şi activitatea desfăşurată mai tirziu de medicul pediatru timişorean Iosif Nemoianu. În veritabilul său studiu – adevărată cercetare de sociologie concentrată – C. I. Istrati. („O pagină din istoria contimporană a României din punctul de videre medical, economic şi naţional" – 1880) consideră mizeria drept „principala cauză a boalelor de care suferă populaţia română", iar „starea economică rea", cu repercusiuni „in ordinea socială, a vieţii fiziologice, morale şi naţionale".

Pe linia dezvăluirii condiţiilor inumane de trai ale ţărănimii se inscriu şi monografiile intitulate : „Igiena ţăranului român" (ambele premiate de Academia Română) (1895), ai căror autori Gh. Crăiniceanu şi N. Manolescu demască, fiecare in parte, „relele condiţiuni de trai", bolile care-l macină pe ţăran, adevărate „calamităţi". Vasta operă publicistică a lui I. Felix, evocatoare la modul amplu a problematicii igenico-sociale a timpului, este străbătută de pătrunzătoare observaţii cu privire la implicaţiile pe care mediul social-economic le are asupra organismului uman.

Dintre personalităţile a căror operă deosebit de valoroasă, prin tematica abordată şi prin analiza temeinică a realităţilor vremii, se inscrie pe linia unei critici sociale evidente, este medicul şi militantul socialist Ştefan Stincă. În teza sa de doctorat „Mediul social ca factor patologic" (1891) – prima incercare de aplicare a metodologiei marxiste in cercetarea sociologică medicală românească – trage semnalul de alarmă asupra primejdiei care pindea vitalitatea poporului. Afirmind că nedreapta alcătuire socială constituie cauza răspindirii şi gravităţii bolilor, Ştefan Stincă atrage atenţia medicilor asupra vastului teren de activitate pe care il oferă lupta pentru prevenirea bolilor, pentru salvarea noilor generaţii de primejdia bolilor sociale. Un interes aparte il prezintă şi ancheta lui C. Popescu-Azuga, „Starea igienică şi sanitară a industriei noastre" (1909).

În literatura medicală sociologică, valoroase contribuţii aduc savanţii de renume mondial Victor Babeş, Ioan Cantacuzino, Gh. Marinescu etc. – care se inscriu in tendinţa forţelor progresiste ale epocii, pentru semnalarea publică a cauzelor de natură economico-socială a diferitelor afecţiuni, precum şi pentru unele propuneri vizind soluţii sociale radicale, eficiente. Conturarea medicinei sociale ca ştiinţă, precum şi constituirea şcolii sociologice a lui Dimitrie Gusti, vor marca o nouă etapă pentru stimularea şi impulsionarea aplicării criteriului sociologic, respectiv al celui de medicină socială, in cercetarea stării de sănătate sau boală.

În condiţiile socialismului, cind sănătatea capătă valenţe majore atit pentru individ, cit şi pentru colectivitate – se asigură şi cadrul optim al colaborării fructuoase dintre sociologie şi medicină. În virtutea acestui deziderat, pentru menţinerea şi promovarea cu succes a sanogenezei, asistenţa medico- sanitară este direcţionată spre acţiuni cu un pronunţat caracter profilactico-curativ, dar şi medico-social.

Direcţia preocupărilor actuale, exprimată prin studii şi cercetări efectuate de unele colective din ţara noastră, au evidenţiat adevărul de necontestat al procesului de integrare a medicinii amplelor mutaţii ce s-au produs in structurile economice, socio-profesionale sau cultural-educaţionale şi care ţin de industrializare, cu asimilarea rapidă a noilor cuceriri tehnico-ştiinţifice, de gradul sporit al urbanizării, cu încadrarea populaţiei rurale in noile coordonate ale vieţii industriale, de prelungirea duratei procesului instructiv-educativ etc. Aşadar, eficienţa din punct de vedere medical trebuie confruntată din ce in ce mai mult cu modul de trai şi cultură al diferitelor categorii umane, corelat cu progresul material şi spiritual al societăţii noastre noi, de interrelaţiile statornicite in noul climat al muncii şi al vieţii social-obşteşti. După cum nu trebuie să neglijăm nici factorii ce-şi au sorgintea, după afirmaţiile multora, in insuşi modul nostru „contemporan" de viaţă : sedentarism, supraalimentaţie, stress etc. sau de ecologia civilizaţiei industriale.

Cercetările din ultima vreme relevă un spectru al patologiei umane (patodinamica) tributar structurii pe grupe de virstă a populaţiei (factorul sociosomatic demotrop) cu un profil al morbidităţii şi mortalităţii, in sensul creşterii ponderei afecţiunilor cronice faţă de cele acute, transmisibile, al greutăţii specifice reprezentate de grupa persoanelor virstnice etc.

Concluziile cercetărilor integrate, efectuate de voste echipe multidisciplinare (medici, psihologi, sociologi, ecologi, jurişti, economişti, cadre tehnico-inginereşti etc.) caută să evidenţieze cauzele, să identifice sensurile diferitelor aspecte socio-medicale, pentru a da cuvenitele decizii cu privire la organizarea ocrotirii sănătăţii, la distribuirea raţională a cadrelor medico-sanitare, la repartizarea teritorială a bazei materiale, atit pentru asistenţa curativo-profilactică, cit şi pentru activitatea de cercetare.

Orientarea acestora se indreaptă şi către ample măsuri de profilaxie şi igienă socială sau pentru asigurarea unui statut social celui suferind – in ultimă instanţă – spre o analiză din perspectivă sociologică a medicinei instituţionalizate – contribuind cu un element in plus, la transpunerea in practica curentă, a politicii sanitare a partidului şi statului nostru.

NICOLAE OSTIN

a fost cuprins autorul". Nici aici nu se subliniază fantasticul acestei proze, personificarea urieșescă, antiteza prezent-trecut, sensibilitatea modernă a autorului, îndreptată către descoperiri tehnico-științifice (lucru vizibil și în vocabularul său), în comparație cu C. Hogaș, de care elevii au luat cunoștință prin lectura în afara clasei. Nu se spune nimic despre fraza aparent stufoasă, dar plină de naturalețe și spontaneitate.

Mai sînt cazuri cînd profesorii, avînd călăuză manualele școlare, povestesc conținutul unor poezii, transpunîndu-le în proză și anulînd astfel tot ce poezia are mai frumos și inefabil. În analiza poemului Călin se face următorul comentariu în proză : „Pe un pod făcut dintr-o pînză de păianjen, trec furnici ducînd în gură saci mari de făină, din care se vor face plăcinte și colaci pentru nuntă. Albinele transportă miere și colb mărunt de aur, ca din ei să facă cercei cariul..." În unele crîmpeie ale acestui pseudo-comentariu, autorul se mulțumește doar cu modificarea topicii, ori se știe ce valoare stilistică excepțională are inversiunea sintactică în poezie, în general, la un mare poet ca Eminescu, mai ales. Parafrazarea unor versuri în genul amintit ucide poezia și nu trebuie folosită în practica școlară.

N. GHINEA

PETRE JUCU – Coloană

cartea de știință

PSIHOLOGIE ȘI INFORMAȚIE

Cartea, recent apărută, semnată de reputatul psihiatru profesor doctor Eduard Pamfil și de mai tînărul său colaborator Doru Ogodescu, doctor în medicină, reprezintă, în felul ei, un moment semnificativ în literatura de specialitate, atît prin genul cît și prin problematica ei.

Lucrarea celor doi medici este, de fapt, un eseu, un demers filozofic, care recurge însă la datele mai noi ale științei și la ilustrări din experiența clinică de psihopatologie pentru a întemeia reflecția și ipotezele propuse.

Pe de altă parte, conținutul cărții vizează unele explorări într-un nou orizont metodologic. Este vorba de interpretarea psihismului uman în spiritul gîndirii comunicaționale. Autorii deși au în vedere aplicațiile teoriei matematice a informației în acest domeniu urmăresc, cu precădere, extinderea criteriilor epistemologiei informaționale dincolo de rigorile și de formalizările statstic – probabiliste asupra unor asemenea fenomene pentru a le cuprinde și esența lor.

Demersul autorilor merge spre o redefinire a umanului prin depășirea stratificării persoanei, a segmentării și asocierii trăsăturilor de bază, sau prin contestarea facilelor explorări psihanalitice efectuate într-o personalitate vertical dichotomizată – în inconștient și conștient.

Ideea principală a cărții este aceea a reinterpretării psihismului ca o natură pulsatorie, cu un tot structurat ce polarizează întreaga realitate recepționată ca trăiri, ca demersuri cognitive sau ca acte valorizante. Acest ansamblu de comportamente umane, atît de bogat și de variat fenomenologic – pe care îl numim personalitate – există, ființează și funcționează concomitent în trei planuri esențiale, definitorii pentru „Homo – Homo" pe care noi le-am formulat astfel : a) Planul ființării cînd EUL este identic cu sine ; b) planul comunicării cînd EUL se deschide spre lume și prin TU înțelege că deși unic nu este singur în lume ; c) planul axiologie în care EL se ipostaziază în sistem referențial ce sancționează acțiunea umană, dincolo de subiectivitatea sa.

Ființa umană se mișcă continuu între aceste planuri în așa fel încît numai în cîmpul comunicării triontice se institue conștiința cunoscătoare și actuală totodată, personalitatea în ultimă instanță.

Structurarea triontică a conștiinței reprezintă, „crearea persoanei de către grup, de la educație la comuniunea axiologică" (pag. 134). Autorii încearcă și o clasificare a tipurilor de informații „existențiale" a căror lipsă din registrul receptanței umane conduce a apariția reacțiilor depresive, de amenințare vitală sau a celor paranoide, (care depășesc pragul neliniștii „normale" (odissiană).

Din aceste „idei – forță" care străbat întreaga arhitectonică a cărții decurg, implicit sau explicit numeroase sugestii care pot încuraja deopotrivă și reflexia și experimentul, adîncirea unor străvechi preocupări dar și curajul de a lărgi orizontul cunoașterii reinterpretînd teze care se considerau imuabile.

PAUL CARAVIA

Muzeul pedagogic bănățean

Cu ocazia manifestărilor prilejuite de centenarul muzeului bănățean au fost evocate diferite momente semnificative, unele inedite, din trecutul acestei instituții culturale și educative. Consider că nu este lipsit de interes să fie consemnată și încercarea de înființare, în anii 1930–1931, a unui **Muzeu pedagogic bănățean.** Cu ocazia Adunării generale a „Asociației învățătorilor bănățeni" din 1930, care s-a ținut la Băile Herculane, a fost organizată o expoziție pedagogică care – așa cum arată revista **„Școala bănățeană"** –, organul de presă al Asociației (Anul X, Nr. 1, septembrie 1930) – era menită să înfățișeze „în caracterul nostru specific, în originalitatea acestui caracter, o icoană demonstrativă **a realității practice** din școlile satelor și orașelor bănățene".

Această expoziție a sugerat posibilitatea înființării unui „Muzeu pedagogic bănățean", care ar fi trebuit să funcționeze, la început, la sediul Asociației. Aceeași revistă (Anul XI, nr. 6, februarie 1931) adresează cadrelor didactice o caldă chemare pentru a sprijini înființarea acestui muzeu, în clădirea „Casei învățătorilor bănățeni" din Timișoara. Este prezentată și concepția de organizare a muzeului : „...în organizarea lui, intră școala cu întreg materialul ei didactic și copilul, cu înfăptuirile sufletului lui, clădit de noi și apreciat în manifestările voinței lui constructive". Piesele expuse urmau să aibe un caracter demonstrativ, mărturie a stărilor de fapt, a practicii școlare, trebuie să fie, totodată, o sursă de sugestii înnoitoare, în spiritul școlii active, pe atunci la ordinea zilei. În muzeu ar fi trebuit să fie prezent și „cel mai îndepărtat trecut a școalelor bănățene cu toate drepturile și mărturiile lui".

După informațiile noastre, acest plan nu a fost realizat. Au venit zile grele pentru școala românească, generate de criza economică : reduceri succesive ale bugetului pentru învățămînt, neplata salariilor cadrelor didactice cu lunile, desființări de școli etc. În aceste condiții a fost desființat, în 1931, și „Muzeul pedagogic al Casei Școalelor" din București, organizat din 1910 și considerat ca fiind unul din cele mai bune muzee de acest fel din Europa.

Ne permitem, în acest context, o propunere. Prin „Casa județeană a corpului didactic" s-ar putea reactualiza proiectul înființării unui **„Muzeu pedagogic bănățean"**, la început, poate sub forma unei expoziții permanente. Școala bănățeană actuală dispune de suficiente realizări, demne de a figura într-o astfel de expoziție. Mărturiile istoriei ei și-ar găsi acel spațiu de transmitere spre generațiile ce sînt și vor veni.

TIBERIU TRUTZER

IUVENTUS

PERSEVERENȚA

...„în familie, toți sînt medici, eu ce puteam alege" ?! ...„nici de data asta n-am șanse, m-am pregătit superficial, dar vreau măcar o dată să ajung la oral, să văd cum este"... ...„dacă la anul se cere „adeverință", intru în producție, dacă nu, — stau acasă. Învăț"...

Fragmente răzlețe din carnetul de reporter. Surprinse la spectacolul anual al examenului de admitere. Ispititor subiect de posibil reportaj. Încercări repetate de două, patru, cinci ori, încheiate cu triumful succesului, ori cu lacrimi și drame de familie. Perseverență ! O putem numi și astfel. Mai degrabă însă o ambiție nejustificată. Ambiție a familiei și necunoașterea propriei forțe și a unor realități umane. După un bacalaureat luat cu nota 6, să afirmi cu seninătate că vei ajunge medic, sugerează la prima vedere naivitatea, inocență, te face să zîmbești. Foarte repede însă zîmbetul dispare. Cînd un absolvent al școlii postliceale, cu un loc de muncă interesant, justifică renunțarea la meserie prin : „deși cîștig foarte bine și sînt în oraș, vreau să mi se spună „domnul doctor", atunci nu mai este vorba nici de inocență nici de perseverență, rămîne doar gustul amar al iresponsabilității.

Nu știu exact cît se cheltuiește cu pregătirea unui elev la școala sanitară, nici cît timp și energie se pierd anual cu candidații la admitere. Și, firește, nu se gîndesc la asta nici cei care, la 18 sau 20 de ani, își construiesc viitorul cu credința că totul este posibil.

Întîmplător (? !), pe pagina alăturată a carnetului de reporter indiscret, transcrierea unui anunț : „Absolvenții liceului care doresc să se încadreze în producție la Uzinele din ... se vor înscrie la secretariatul școlii în vederea examenului de atestare".

Il vor fi văzut și necunoscuții mei interlocutori — fără — voie ? Sau părinții ? Greu de presupus sau, mai probabil, l-au ignorat „cu bună știință", chiar cu revoltată respingere. Nu acesta este oare „viitorul" visat, dorit, așteptat ?

Și, totuși, la secretariat s-au prezentat mulți în urma anunțului ! Unii da, alții nu au deconspirat că au încercat și la facultate. N-au reușit și acuma lucrează cu perseverență. Poate nu toți sînt încă deplin conștienți de valoarea socială a muncii lor și nu s-au gîndit cît s-a cheltuit pentru școlarizarea lor. În orice caz ei au entuziasmul celor 18 sau 20 de ani și ambiția de a înlătura suspiciunea manifestată pe alocuri față de absolventul de liceu. Perseverența ? Cu certitudine că da ! Nici unul n-a renunțat la ideea pregătirii, dar o facultate se poate face și la seral. Și la fără frecvență. Va fi mai greu ? Și ce dacă ? Acolo, în uzină, au învățat ceva. Că la 18 sau 20 de ani perseverența înseamnă munca asiduă.

Și cînd o fată mi-a arătat că, în prima zi în care a executat singură o piesă la strung, a găsit o garoafă roșie pe mașină, am rupt și eu din carnetul de reporter fila cu frînturile din care s-ar fi putut naște reportajul „Drame la un concurs de admitere"...

AGNETA HOLZER

FORUM

100 DE GEAMURI DUIOS COLORATE

Într-o povestire a scriitorului Luigi Pirandello, un personaj solitar săvîrșea un ritual de taină, urmărind cu aviditate și pasiune neîndoielnică, seară de seară, în fereastra micuței bucătărioare a clădirii de vis-a-vis, o scenă de o cutremurătoare simplitate și emoție. Atunci, ca într-un film mut, se derulau gesturi tandre și duioase, zîmbete și dojeni, hîrjoneli ale copiilor, sub privirile obosite și cumpătate ale părinților încă tineri. Personajul pirandellian rămînea înmărmurit, să urmărească dindărătul ferestrei sale acest crîmpei de viață adevărată, acest tablou viu.

Pornind de la această amintire, care mă însoțește constant ca un clișeu drag al memoriei mele, mărturisesc că mi-a fost dat într-o anume seară să am în față de pe o terasă înaltă învăluită în înserarea nopții, tabloul viu care decupa multiplicat și reda privirilor îndeletnicirile casnice ale familiilor unui bloc de locuințe, acele frumoase și familiale gesturi omenești care împodobesc și dau culoare și prețuire vieții noastre zilnice.

Cele trei generații ale familiilor își săvîrșeau ocupațiile lor de seară — cuvinte nu auzeam — dar îmi imaginam înțelesul gesturilor domoale. Cîte un geam sclipea scurt și-n încăpere se instaura lumina fosforescentă a televizorului. Bătrînii se înfășurau în pledurile lor și se adînceau în perimetrul altor realități, ale unor alți oameni, cei de dincolo de sticla ecranului...

Văzusem mai cu seamă copii — mîngîind cu gingășie ghiozdane noi, care adăposteau manuale și caiete, penarul viu colorat, și mă năpădiseră năvalnic amintirile anilor mei de școală...

Priveam cu luare aminte bogăția de flori ale fiecărei camere felurite, flori așezate artistic de mîinile acelor femei frumoase. Regăsisem cu interes bucuria caldă a venirii tatălui acasă de la îndeletnicirile sale de bărbat, gestul spontan al îmbrățișării soției și copiilor, micile surprize aduse. Văzusem ca satisfacție și complicitară participare cum acei oameni minunați știau să primească alți oameni, să-i dorească, să le ofere aleasa lor atenție, să și-i apropie. Treptat, asemenea ritualului pirandellian, locuitorii acelor camere — familiare mie — se adunau în jurul mesei de seară cu gesturi firești, și duioase, cu cuvinte a căror înțeles îl înțelegem, ca fiind limbajul cald și uman al unor oameni obișnuiți, care-și încheiau o zi de muncă în pace și seninătate...

Am părăsit terasa aceea intrată adînc în noapte cu sentimentul participării la un spectacol uman de o inestimabilă valoare și autenticitate, care mă însoțește de atunci constant, ca un clișeu drag și de neuitat al memoriei mele...

ION CĂDĂREANU

CURIERUL IDEILOR

■ Participări timișorene la Simpozionul internațional de leptospiroză de la Bratislava (11—13 sept. a.c.) cu comunicarea : **„Studii experimentale privind gradul de coincidență în diagnosticul leptospirozei".** Au susținut-o cercetătorii științifici dr. Sergiu Levin și dr. Vladimir Topciu. ■ Tăblițele sumeriene au un concurent : la Karanovo în Bulgaria — în munții Stara Zagora — au fost date la iveală tăblițe de argilă mai vechi cu 5—8 secole decît cele din Mesopotamia ■ Populația Uniunii Sovietice se ridică la 250 milioane oameni, iar media de vîrstă la 70 de ani. ■ Stressul sub control : neurologul J. H. Schultz din Berlinul occidental este autorul unui tratament psihoterapeutic care a stîrnit un larg interes printre specialiști. ■ Lingviștii timișoreni de la sectorul Bazei de cercetări științifice a Academiei R.S.R.au în lucru două importante teme de dialectologie : Capitolul Crișana, din Noul atlas lingvistic pe regiuni, și Dicționarul toponimic al Banatului. ■ Un grup de fizicieni din Moscova a elaborat o metodă de obținere a unor impulsuri luminoase, cu o durată de numai 0,0000000000004 secunde Cu ajutorul acestui „ecou fotonic" pot fi controlate proprietățile metalelor a căror stare de agregare se schimbă instantaneu. ■ La sfîrșitul primei decade a lunii octombrie se va ține la București al III-lea Congres național de igienă. Numeroase comunicări timișorene sînt în faza de finisare. Vom reveni. ■ Semnal la editura Facla : „Metode numerice" de Constantin Bucur, un amplu studiu matematic cu largi aplicații în industrie și economie.

RADAR

CAMPANIE– RECOLTA

Nouă reporteri pe șoselele toamnei

3.600 CEASURI DE SOARE

În reportajele care s-au scris în ziua de 20 septembrie cuvintele de început ar fi sunat așa : era o ploaie măruntă, insistentă Dar ploaia a fost răsplătită din plin. Nu era de fapt decît o ușoară bură cu care sînt însoțite aproape toate toamnele Prima tangență pe pămîntul I.A.S. Giarmata am făcut-o cu admirabilul om Nicolae Dogaru, Erou al muncii socialiste. S-au scris pagini întregi despre biografia sa, au fost umplute zeci de minute la radio și televiziune cu această viață exemplară.

„Problemele mi le-am creat singur. Strugurii sînt foarte pretențioși, de asemenea piersicile". Vrem să smulgem din el ceea ce n-au aflat ziariștii, dar nu reusim. Brigada de reporteri a revistei Orizont e risipită pe toată Calea Lipovei. Primii am poposit la Giarmata. Primul punctat, la culesul prunelor. Aici întîlnim inimoșii elevi ai liceului Loga și pe fostul meu profesor de liceu, Petrovici, care îmi spune : „Dogaru e mulțumit de noi"

Dar teritoriul meu de scris sînt strugurii. Nu știu de ce mi-au fost repartizați chiar mie Dulce zi a strugurilor negri. Cînd am ajuns în vie, erau deja culese 30 de vagoane de struguri. Mai erau de cules 160 de vagoane. Anul trecut, ferma viticolă condusă de Mircea Oroviceanu n-a avut nici un vagon respins la export. Cei mai buni struguri de masă din podgoria Recas—Bencec se găsesc aici, la Giarmata. Lumea fuge după bobul mare de la soiurile : Italia, Afuz-Ali, Hamburg, Coarnă, dar gustul soiului Chasselas este cel mai grozav din lume. Poate e singurul strugure care merită ca imnurile poeților să ajungă pînă la el. Tot aici la Giarmata se întîlnesc și renumitele soiuri pentru vinuri : Muscat Otonel, Chardonnay Oporto, Traminer Dore, Kiș-Miș negru, Țița-caprei, și Regina-viilor. Tot peisajul e tulburător De la primul strugure cules, care trece printr-un vast circuit, pînă a ajunge la tehnicianul vinificator Ioan Iacoban

3.600 de ore de soare îi trebuie unui strugure să fie bun pentru vin. Numai cu aceste calități strugurele devine un adevărat poem al podgoriei. Boabele de chihlimbar, superbii ciorchini cu boabe din soare împietrit, trec din mînă în mînă ca la un ritual. Între sfîșietoarele culori de verde palid, rugină vie și roșu rănit e păcat să nu fii și puțin pictor.

Muncitorii permanenți, elevi, sezonieri, toate forțele s-au unit pentru culesul trugurilor. Nu trebuie nimic pierdut din ceea ce zeul soare a turnat în boabele de coarnă sau de tămîioasă. Majoritatea lucrătorilor din I.A.S .Giarmata împlinește aici o vechime de 20 de ani. Mihai Bejan, Suzana Bastion, Iacob Ianzer, Ana Rusu sau familia Huller sînt cei care fac cinste muncii nobile la vița de vie.

Dulce zi a strugurilor negri. Struguri aurii, mincinos de verzi, ascunzîndu-și cu mare artă dulceața și aroma, struguri de nuanțe indefinite, dar mie nu știu de ce îmi plac atît de mult strugurii negri, poate pentru putere, poate pentru raritate, ca trandafirii negri sau laleaua neagră. Poate inima mea tăcută își înalță flacăra mulțumirii spre cei cuprinși de febra trudei, să culeagă în aceste ore, în aceste zile de toamnă și belșug, roadele cîmpului, „pe-un picior de plai, pe-o gură de rai" ...

DAMIAN URECHE

LA ORA ECHINOXULUI

Echinoxul de toamnă va trece și peste aceste pămînturi bănățene. Nu știu dacă după venirea lui, oamenii se schimbă în vreun fel, așa cum de ziua nașterii lor zic că îmbătrînesc, dar știu că el este prilej de sărbătoare. O sărbătoare care se cheamă cules și care se desfășoară în decorul unor culori roșcate și gălbui, pline de miresme și arome.

Cules, recoltă, campanie !

Atunci cînd oamenii fac o aceeași acțiune într-un scop comun se cheamă campanie. Atunci cînd oamenii duc coșuri pline cu struguri, cu porumb, cu fructe se cheamă recoltă, iar atunci cînd mîngîie cu asprimea palmelor praful cosmic înfipt în inima roadelor se cheamă cules. Și toate astea trei se cheamă echinox, care durează o clipă. Din septembrie pînă în noiembrie.

„Am auzit că sînt pe-aici printre vii sau pe la livezi cîțiva din Timișoara, niște scriitori sau ziariști, sau cam așa ceva ... cu I.M.S.-ul ăla galben al întreprinderii ..."

... „Lădițe ! adă ... tovarășu, alo, cel de la Liceul Loga ... dom'le, adă lădițele aici ... mai spune jos s-aducă lădițe ..."

... „Copii, grije ! Hei, tractorul"

... „Buni băieți, elevii ăștia de la Loga din Timișoara, de cîțiva ani ne cunoaștem. Vin și fac practica la noi toamna, la porumb, la struguri, sau aici la prune, unde este nevoie ... Da ! Ne cunoaștem bine" ... „Recolta ? ... Păi cînd fructele au soare de-ajuns, recolta-i bună și anul ăsta n-a prea plouat." ... „Și pămîntul contează, cum să nu, păi uitați, facem o serie de gropi din astea pentru apă Nu este apă întotdeauna și atunci, cam la patru sute de metri, facem cîte un bazin din ăsta și sîntem asigurați. Și apoi aici mai e și solul. Aici sînt soluri sărace, dar noi le chimizăm, le muncim cu atenție și rezultatele sînt bune ...".

... „Da, păi aici avem vreo 60 de hectare cu pruni, dar baza fermei noastre sînt piersicile, acum am terminat cu ele" ... „În total ? ... Noi, adică tot iasul, avem vreo 550 de hectare cu piersici și ies cam un vagon de piersici la hectar ... Da, vreo 550 de vagoane, aia-i 13–14 garnituri de trenuri. Dacă adăugați și cele 450 de vagone cu struguri de la fermele celelalte, ies cam o mie de vagoane. ... „Și pe piețe interne și pe cele externe" ... „Nu, nu sînt bănățean, sînt din Maramureș. Da, de la Sighetul Marmației". „Am făcut facultatea la Timișoara și am fost repartizat aici și de atunci din 1965 sînt aici" ... „Cum mă împac cu oamenii ? Foarte bine, aici nu putem face nimic unii fără alții ..."

... „Da, soția este secretară la ias. Am o fetiță de doi ani și jumătate ... Mulțumesc ... La fel". ... „La blocuri. Păi avem în comună cîteva blocuri, pentru cei care lucrăm la iaseu, cu încălzire centrală" ... Vreo patruzeci și opt de apartamente" ... „ ... inginer Gheorghe Roman, șeful fermei numărul opt ... Salut !"

„La cele douăsprezece ferme, am numai oameni foarte buni. Meritul meu este numai acela că i-am adunat la un loc și i-am făcut să stea împreună". (Nicolae Dogaru, directorul I.A.S. Giarmata).

La ora echinoxului, cei mai buni struguri se fac pe lava vulcanilor.

PAUL EUGEN BANCIU

URIAȘII ÎN LANUL DE PORUMB

În lanul de porumb uriaș s-a oprit o combină uriașă, din care a coborît un om uriaș.

– Faceți o pauză ?

– Nu, dăm puțin aer la cauciucurile remorcii de-aci.

Alături de noi, un tractor, o remorcă – și ele uriașe.

– Gata.

– Așa repede ?

– Trebuie. ne ajunge din urmă combina cealaltă.

– Numele dumitale ..:

– Strava Teodor.

Un bărbat înalt, bine făcut, brunet, cu o forță titanică în brațele-i vînjoase, domol în gesturi, amabil în conversație.

– Spune-mi, tovarășe Strava, cum merge treaba ?

– Bine Cînd e umed merge mai greu.

– Credeți c-o să terminați la timp strîngerea recoltei ?

– Dacă ne-o lăsa vremea ...

Mai aflu fugitiv că uriașul Teodor Strava are familie, un băiețaș de 5 ani, că muncește 12–14 ore pe zi dacă e nevoie, că are 30 de ani, că e de 7 ani tractorist ...

– Ce faceți dacă se produce o defecțiune ?

– O reparăm. Dacă nu putem, vine atelierul mobil, nu pierdem timpul ...

Sîntem la Ferma nr. 4 – I.A.S. Giarmata. 160 de ha. porumb. S-au cules doar 8 ha., dar sîntem abia la începutul campaniei.

Însoțitorul nostru, tov. Sandu Constantin, administratorul I.A.S.-ului, ne spune :

– Calitativ, recolta din acest an e mai bună decît cea de anul trecut. Cantitativ nu, pentru că n-a fost destulă ploaie.

Cerul își deschide în nori o fereastră, uriașul Teodor Strava se urcă pe uriașa combină, iar noi privim lanul uriaș de porumb cu convingerea că și recolta din acest an va fi uriașă.

Alături de noi, combina, împlîntată în cocenii de porumb, așteaptă un nou asalt.

ÎN LIVADĂ

Zburăm peste aceste coline ale I.A.S.-ului Giarmata cu un „gaz", în al cărui șofer, Fănică, ne-am și găsit un prieten În timp ce lăsăm în dreapta și-n stînga interminabile livezi de piersici, meri și pruni, aud voci tinere. Coborîm printre pruni, pe un drum improvizat.

– Aici lucrează elevii, ne spune șoferul.

Trecem pe lîngă un mic lac de acumulare și în față ni se deschide o panoramă a muncii. Bine organizați de profesorii lor, elevii Liceului C.D. Loga s-au luat la întrecere. Sute de lăzi sînt stivuite la liziera livezii și așteaptă să fie transportate. Printre elevi întîlnesc mici cunoștințe : Eugen Iacobescu și Virgil Gaga. Ei sînt de cîteva ore brigadieri-pontatori. Țin evidența lăzilor aduse și cum își fac norma colegii lor.

Unii copii scutură pomii, alții strîng prunele, alții transportă lădițele ... O adevărată diviziune a muncii.

– Ia să vedem, care au fost cei mai harnici ...

Consult caietele de evidență și notez cîteva nume : Obrejan Mariana, Cauba Mariana, Cătălin Gaiță, Pitriș Valerica, Jupan Mirela, Lupeanu Carmen.

– Sîntem mulțumiți de munca elevilor, ne spune inginerul Roman Gheorghe.

Profesoara Virginia Corlat ne informează :

– Am dat 160 de elevi la strîns fasole și 440 la prune.

– Și fac treabă ?

– Da Marți, de pildă, 70 de elevi au strîns 700 de lăzi de prune.

– Eu am fost cu elevii la ferma de fasole, intervine profesoara de latină (oh, ce mi-a plăcut cîndva latina ! ...) Georgeta Voinea, și am strîns 658 kg. cu 60 de elevi.

Îmi dau seama că nimeni nu trage chiulul. Se muncește cu tragere de inimă. Peste livadă plutește o pătură liniștită de nori ... Conștiința nouă se zămislește pe nesimțite, în peisajul nostru ferm : al educației prin muncă.

ION VELICAN

JURNAL LA FIBIȘ

Toamnă de excepție. Azi a fost puțină răcoare, dar asta nu mă convinge. A plouat alaltăieri, o ploaie firavă care de-abia a întunecat asfaltul șoselei.

Pămîntul e tare ca piatra. La Fibiș este și cam argilos : fără umezeală – devine beton.

„De douăzeci de ani n-am mai avut așa toamnă !" (Voicu Munteanu, șeful secției de mecanizare – S.M.A.).

La C.A.P.Fibiș cereale și plante tehnice (floarea-soarelui, rapiță, cînepă pentru sămînță, tutun, sfeclă de zahăr) struguri, prune, mere, cartofi, roșii. Atmosfera de campanie. Satul e pustiu : toată lumea e la lucru. Bufetul e închis. Cofetăria la fel, din lipsă de clienți.

Acest proaspăt bunic, (fiica lui este mamă de cîteva luni) Vasile Gherman ... Fișă incompletă : 20 de ani neîntrerupți în C.A.P. Din '61, președinte. Amabilitate „nefăcută", dar și o nerăbdare ascunsă : practic, are treabă și îi pică în ospeție de control cîțiva tovarăși de la Timișoara. Ne ia și pe noi în I.M.S. și traversăm cîmpul. Ne oprim la un lot nu prea mare : elevii din clasele a V, VI, VII, VIII-a strîng ceapa. Sînt supravegheați de profesorii Cornel Gogonea și Radu Melnic.

– Cine e mai mare ? întreb.

– Vasilică. hai aișì !

Se prezintă doi băieți. Amîndoi se numesc Vasile. Vasile Jădăneanțu, din clasa a VII-a, președintele detașamentului de pionieri (dorește să devină contabil, joacă pe post de fundaș în echipa de fotbal și știe că alaltăieri, la roșii și fasole, au recoltat 600 de lăzi) ; Vasile Gherman, clasa a VI-a (scund, îndesat, nu s-a hotărît ce profesie să-și aleagă), președintele micro-ceapeului.

Asistă Vasile Gherman, președintele C.A.P.

Trei Vasile, trei președinți ... Un tată și-un fiu.

Copiii dau un ajutor substanțial (în raport cu puterile lor) cooperativei. În ultima zi de practică agricolă, vor culege struguri.

Cînd va fi asta, tovarăși președinți ? Poate îmi veți face un rabat la vîrstă ...

LAURENȚIU CERNEȚ

GRÎUL TREBUIE SĂ INTRE ÎN ACEST PĂMÎNT

La început m-a impresionat, m-a intimidat deșertul acela uscat, un lucru tot atît de rar la noi ca și surplusul de apă de acum cîțiva ani. Atunci pămîntul calamitat refuza apa, era dincolo de ceea ce putea suporta ; era o primăvară putredă. Acum ogorul nostru, căzut în sine însuși, refuză oțelul plugului ; nori de praf și de fum, acolo unde scrijelează tractoarele, uneori aplecate ușor pe pantele incolore, fără personalitate. Toamnă ciudată.

Îngrijorat, ochiul omului caută soluții. Și cînd nimic nu mai este eficient, tractorul tîrăște o uriașă bară, o șină grea ; bulgării rămași de la discuiri și tăvălugiri repetate bubuie, cedează. Fiecare bulgăr aproape poartă cîte o cicatrice făcută de metal. Ici colo, scheletul cîte unei grape cu dinții rupți, ieșind dintre scaieții gălbui ...

Nu știu dacă a și fost „brevetată" găselnița celor din Fibiș, cu șina de fier. Grîul însă trebuie să intre în acest pămînt, ciclul recoltei trebuie să fie restabilit cu orice preț.

Acum mă fascinează această luptă simplă, mai dramatică prin faptul că a devenit cotidiană, ritmică, zi-lumină.

– Numai privind în jur, simți nevoia să bei apă ...

(Îmi amintesc instantaneu cum pilotul acelui elicopter căuta un singur petec uscat să poată ateriza în marea fluidă a Văii Mureșului. Cît extremism din partea naturii, doar în cîțiva ani ! ...)

Bem apă din ploscă de tractorist. Magnetofonul, defect, devenit fără memorie, nu reține numele oamenilor. Pot spune doar că doi elevi ai unei școli de mecanizatori fac practică aici, vin tocmai din Ardeal, au trăsături nu prea ferme, incondeiate de praf. Este muncă multă, evident, dar este şi primul lor contact mai ferm cu cîmpul ; de aceea şi o anumită veselie, aparent nelalocul ei, în aceste condiţii de excepţie. Dar e prima lor răspundere, căci lucrările trebuiesc executate la timp. Tractoriştii, în general vechi în meserie, plini de cute, par mulţumiţi de zelul celor de 16 ani. Aşa se face că, în timp ce discutăm cu ei, junii urcă singuri pe maşini, fără o vorbă de salut şi pleacă peste brazde. Aluzie nu prea fină că nu e timp de stat la vorbe aici.

Soarele pare că vrea să atace din nou printre nori. Îl privesc cu suspiciune, dar îmi spun că e-n regulă şi la Fibiş. Tinereţea e în acţiune.

LUCIAN BURERIU

PIŞCHIA — 20 SEPTEMBRIE, ORELE 12

„Noi cultivăm : floarea soarelui, sfeclă, porumb, fasole, struguri. La porumb o să fie cam greu. Culegem toţi, mai vin şi de la oraş, chiar acuma vin de la sfeclă, uitaţi-vă numai' la mîinile mele. Ne pleacă tinerii la oraş, că-i aproape. (A vorbit Paşca Teodor, vice-primarul comunei **PIŞCHIA),** comună care

ARE :

5 sate, 4.452 locuitori, 2.117 bărbaţi, 2.335 femei, 8.712 ha., 5 ferme I.A.S., 1 S.M.A., 3 C.A.P., 2 mori, 2 brutării, 4 cazane de fabricat ţuică, 4 unităţi P.T.T.R., 938 abonamente radio, 315 abonamente TV.

(Localităţile judeţului Timiş 1971)

După ce l-am întîlnit şi pe Loch Ioan, preşedintele C.A.P. Pişchia, am înţeles că toate dorinţele noastre de a scrie un reportaj festiv (şi cît de mult, vai, voiam să scriem amîndoi, un reportaj festiv, un reportaj cu succese şi cu fruntaşi) s-au cam dus pe apa Sîmbetei. Preşedintele era mohorît, lucrurile nu erau deloc roz („cu floarea soarelui trebuia, după grafic, să fim gata"). Nu erau deloc gata cu floarea soarelui, mai aveau vreo 40 de ha şi combina Gloria (una la număr) se înglodase de vreo trei zile în defecţiuni tehnice. „Prost ca anul ăsta n-a mers în niciun an", ne mai spune preşedintele, şi noi pricepem că omul numai de gazetari n-are chef. Mai întrebăm şi ne mai spune : „Eu acuma vă spun deschis şi sincer. La noi, media de vîrstă la bărbaţii din C.A.P. este de 51 de ani, iar la femei de 45. Ei sînt foarte harnici. Aţi putea să scrieţi despre Mitsch Filip, care-i zilnic la transport şi are aproape 60 de ani, despre Belejan Maria care-i zilnic pe cîmp, stă şi peste 12 ore pe zi, şi nici ea nu-i prea tînără.

AFIŞ (pe un gard)

ÎNTREPRINDEEREA ELECTROTIMIŞ- TIMIŞOARA. Calea Buziaşului nr. 15 anunţă deschiderea următoarelor cursuri :

- **lăcătuşi**
- **strungari**
- **frezori**

Scriem despre fruntaşa Belejan Maria, care e la vie cu încă o fruntaşă, Nicoli Maria. Fiecare de 48 de ani. Două femei harnice, stăteam de vorbă cu dînsele şi pricepeam (iarăşi pricepeam) că meseria de ţăran e frumoasă şi grea şi iarăşi grea, şi că ele, acolo, erau fericite muncind cît un bărbat sau doi, sau cît o liotă de bărbaţi : „Că unde e nevoie, hai Belejan, hai Nicoli, că altcineva cine, că noi sîntem cele mai tinere". Şi Maria Belejan era fericită că are o fată la Cluj, la liceul alimentar şi un băiat la fabrica de mobilă din Timişoara şi Nicoli Maria era fericită că are o fată cofetăreasă la Timişoara şi un băiat strungar tot acolo. Şi amîndouă erau fericite muncind. Spune Belejan Maria : „Fără pită şi fără agricultură nu se poate. Şi industria-i bună, da' tu pita o mănînci, ea-i prima. Noi lucrăm acuma cît putem. Plecăm de acasă la 5, ne sculăm la 3, că avem vacă şi găini şi ne întoarcem seara după 7. Mie-mi place munca, că fără muncă nu putem trăi.

CINEMA

Filmul începe la ora 19.30 (7.30). Filmul artistic „Maria Stuart", o prod. a Stud. engleze. Acest film este complectare la filmul „Veronica". Intrarea 2,50 lei.

Spune Maria Nicoli : „Dumneavoastră să scrieţi cum lucrăm noi la munca cîmpului, cum sîntem fruntaşe şi avem poză la panou, cum avem de toate şi cum e recolta bună. Mai prost îi cu tinării, că pleacă şi nu poţi să spui că Pişchia nu-i ca un oraş, aici toată sîmbăta îs muierile cu peria pă casă, că aşa-i simţul lor. La noi nu-i unde să se distreze tinării, unde să discute cum îi acuma, fetele cu băieţii. Şi stau seara la braserie la un citro sau la apă minerală şi discută". (N.N. Am fost la braserie. Nu beau citro).

PANOUL URZICA

Caricatură, Tov. S. A. din Pişchia a fost amendată cu 150 lei pentru motivul că a fost găsită în stare de ebrietate. Adevărat că femeia are aceleaşi drepturi cu bărbatul ? Da. Este foarte adevărat. Dar nu chiar aşa. Consăteni !! Nu-i urmaţi exemplul !!!!".

Cum dimineaţa la bibliotecă nu era lume, am stat de vorbă cu bibliotecara Loris Elisabeta, în linişte. A fost pe cîmp şi a prelucrat **Scrisoarea** adresată de tovarăşul Nicolae Ceauşescu organelor şi organizaţiilor de partid, de stat, tuturor lucrătorilor şi specialiştilor din agricultură. Loris Elisabeta citeşte revista **Orizont.** Nu şi-a îndeplinit tot planul de cititori. În campanie se citeşte mai puţin, dar dacă vede că oamenii nu vin şi nu vin, se duce la ei acasă şi le dă cîte o carte de zootehnie s-o citească. Ceilalţi citesc mai ales romane de aventuri şi istorice. Dar acuma se citeşte mai puţin.

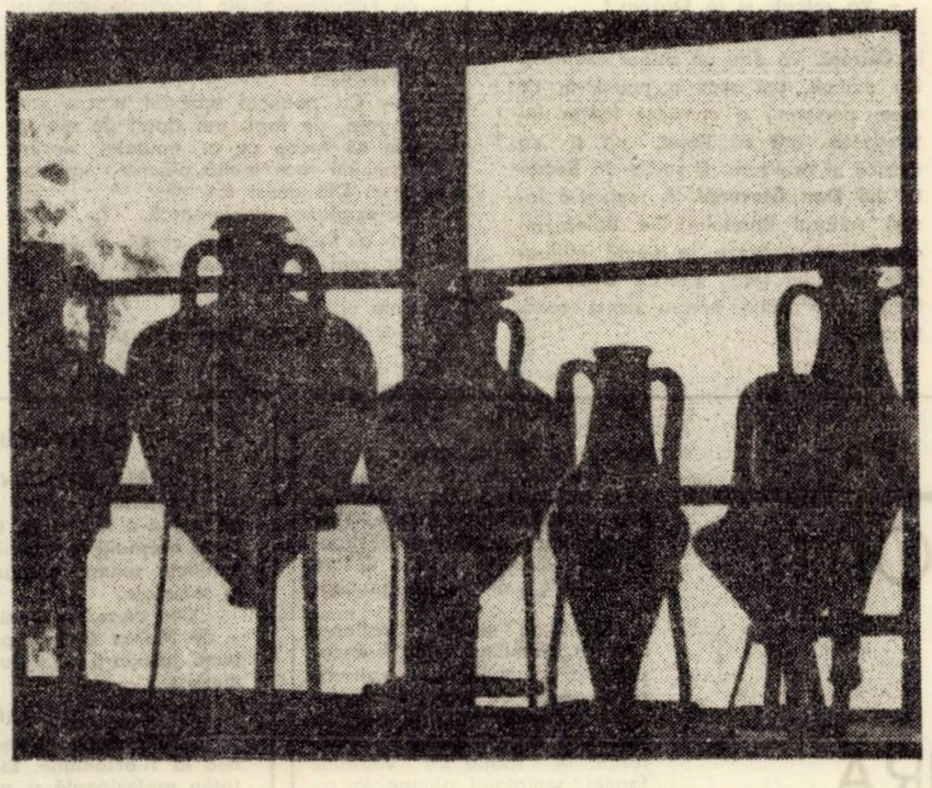

TURIŞTI! (Afiş)

Beneficiaţi de avantajele oferite de O.N.T. ! Mari reduceri de preţuri în staţiunile de pe litoral în perioada 12 septembrie — 30 octombrie 1973 !

„D-apoi io-s Popa Floare din Chişcău, care-i tare dăparte, de la Beiuş în sus. Amu sîntem aici o douăzăci şi doi, aici mîncăm, dincolo durmim. Ba nu-s cu bărbatu, îs singureauă, tăte sîntem fără bărbaţi aci, bărbaţi lucră în fabrici. În vară o fost fă'uţăle la sapă, amu am venit noi la culesu, că loru nu le-ar place. Noi lucrăm pă bucate. Amu-i un an o mai fost dă la noi ş-or ciştigat bine. Am acasă o fată mare care lucră. că la noi tăt omu lucră. Rău-i că n-avem pămînt bun, numa păduri. Da' dumneavoastră dinde sînteţi ? Chiară din Temişoara ? Apoi... io n-am fost niciodată acolo. Doară nu vreţi să scrieţi într-o foaie dă mine ! Vreţi ? D-apoi trimiteţi-o la Chişcău să vadă tăţi din Bihor. Bine-o fi" ?

ADRIANA S. BRĂDEANU şi VALERIU C. GANEA

TOAMNĂ BLÎNDA PESTE PĂMÎNTUL BANAŢEAN

1. ÎN FORFOTĂ ŞI LARMĂ

Maşloc. Cooperativa agricolă de producţie. Căpiţe uriaşe, trapezoidale, dincolo de care orizontul ondulează în lumina joasă de acvariu a amiezii. Nu vedem încă, dar auzim larma şi, deodată, ocolind, intrăm, din somnolenţa aparentă a cîmpiei, într-un teritoriu plin de mişcare. Surpriza este atît de totală încît rămînem interzişi : cîteva zeci de femei în fuste negre şi înfoiate, îmbrobodite de li se văd numai ochii, lovesc grabnic snopi de secară de o masă lungă, îngustă, prevăzută ,în partea opusă, cu dinţi de lemn prin care, la intervale bine chibzuite, paiele sînt pieptănate de spice.

„Ca să avem cu ce lega tuleii de porumb, că în curînd începe culesul", ni se spune.

2. ÎNCOTRO, BRUTUS ?

Iată întrebarea. Omul zice că la nu ştiu ce atelier, da că trebuie să facă rost de-o bară, are nevoie. Încalecă pe bicicletă şi se duce.

„Dar unde-s oamenii din sector ?" întreb.

„O parte cu vacile la păşune — ingrijitorii — ceilalţi la porumb".

„Să mergem la porumb", zic şi-o pornim.

N-om fi înţeles noi bine încotro s-o luăm, că acolo unde ajungem găsim doar o familie, bărbatul şi femeia lui...

„Îs la lotul de sfeclă", ni se spune şi, în adevăr încă de departe vedem oamenii lucrînd.

3. DE 21 DE ANI ÎN GOSPODĂRIE

Gornicu Roman (60 de ani) soţia sa, Paulina, ambii din 1952 în gospodărie. Fiica lor căsătorită cu şoferul C.A.P.-ului; locuiesc împreună, în Alioş, în aceeaşi casă.

Întreb. Ni se răspunde. Peste cîteva zile vor termina de recoltat sfecla. (Între timp lucrează la porumb, în funcţie de timp). Are în grijă un lot de 56 de arii. (Întreaga recoltă de floarea soarelui a fost strînsă). Este mulţumit, cum să nu fie, de retribuţia muncii, în noul sistem adică, 18%, atît li se cuvine. „Nu-i aşa, tovarăşe inginer ?" Inginerul confirmă. L-am întrerupt din muncă, îl lăsăm s-o continuie, fiecare clipă e preţioasă.

Toamnă blîndă şi îngăduitoare peste pămîntul bănăţean !

I. D. TEODORESCU

COPACUL DIN CÎMP

De cum se îndepărtă căruţa încărcată cu porumb, copiii se adunară sub copac. Era poate un fel de apărare în faţa ploii care ameninţa. Aici, de îndată, ei îşi scoaseră merindele. În mijlocul lor se găsea tînărul profesor. Iarba nu era cu totul ofilită, aşa încît copiii, unii, se aşezară pe iarbă.

— Eu, spuse unul dintre ei, toată vara am lucrat în grădină, am cules fructe, am îngrijit pomii...

— Voi ştiţi ferma din N. ? întrebă al doilea, înfulecînd o bună bucată de pîine cu slănină. Ei, acolo am lucrat eu în vară şi mi-am cîştigat bani de mi-am ajutat părinţii şi am cunoscut mulţi muncitori...

— Părinţii mei nu mă pun la munci grele, interveni altul, un copil rîzător. Nu mă bat, nu mă forţează să lucrez şi sînt de acord cu mine să mă fac mecanic auto...

— Da, da, aşa-i accentuă altul, dîndu-i dreptate colegului.

— Dacă ar fi nevoie să rămîn aici şi să lucrez lîngă părinţii mei, în ceapeu, eu aş face-o, zise un copil firav, blonduţ, cu ochi visători. Aş lucra oriunde în ceape, dar cel mai mult mi-ar place în pomicultură. Să fii în sat la noi, la aer curat, sub cerul liber, şi să faci pomicultură... Ce frumos !

— Eu am dus toată vara vaca la păşune, am tăiat lemne alături de bunicul, am fost cu mama la muncile cîmpului şi...

Copilul care îşi aminti ultimul ce anume făcuse în vara ce trecuse se opri brusc.

— De ce taci ? îl întrebă tînărul profesor, ridicînd ochii de pe paginile cărţii din care citea.

Copilul tăcea. Apoi izbucni în plîns. Un plîns neauzit. Doar lacrimile i se zăreau lunecînd de-a lungul obrajilor, căzîndu-i de pe bărbie pe reverul hainei. Profesorul se ridică repede şi surprins. Îl aduse pe copil lîngă pieptul său şi cu o mînă începu să-l mîngîie prin păr şi să-i vorbească încet, repetat, încurajator. Toţi ceilalţi tăceau acum, pînă cînd unul din ei, ca şi cum ar fi dat un răspuns întîrziat, zise :

— Tatăl lui a fost om bun, un căruţaş bun. L-a ajuns furtuna în cîmp. Caii s-au speriat. Căruţa s-a răsturnat şi el a fost prins sub ea... Avea 45 de ani şi-l iubea mult pe Ionel...

În tăcerea care urmă nu se auziră decît îndepărtat, eternii greieri ai cîmpului. Apoi, deodată, răsună trap de cai. Copiii întoarseră repede cu toţii capetele. Căruţa eliberată de povara porumbului se reîntorcea spre lanul galben unde ei erau culegătorii şi stăpînii. La vederea căruţei, copiii se animară subit. Glasuri. Risete. Discuţii. Cel care înainte cu o clipă plînsese, alerga acum şi el printre ceilalţi. Cu toţii, căruţaş, căruţă, cai intrară şi se pierdură în marele lan de porumb. Glasurile lor răsunară multă vreme sub cerul care burniţa.

Treceam şi eu pe-acolo, în acest final de septembrie. Am stat şi eu pe iarba aproape ofilită, lîngă tînărul profesor Jean Panduru, naturalistul şi biologul şcolii generale din Alioş. Îi revedeam pe copiii care vorbiseră acolo lîngă noi. Ştiam că ei erau mult mai mulţi, o întreagă şcoală, iar eu însăilasem doar cîteva nume în carnetul meu de reporter: pe Vasile Blidariu, David Livius, Brutus Bugariu, Ioan Jivan, Irinel Mitescu...

Revedeam sprinteneala lor încîntătoare. Reascultam dialogurile lor. Cîtă încredere în viitor. Cîtă blîndă speranţă în ziua de mîine. Ei refăceau, aici, prin mica lor activitate atentă şi amicală, legăturile lor sufleteşti, prieteniile. Îşi desfăşurau, prin această muncă dedicată bunului comun, jocurile, planurile de viitor şi caracterele. Era reconfortant să-i vezi, să-i asculţi, să li te adresezi.

Pleca profesorul. Plecam şi eu. Copacul din cîmp, sub care şezură cu o clipă înainte ei, copiii satului, părea singurul martor al expansiunii lor tinere şi al acelor lacrimi de copil, repede ivite şi repede stinse, aşa cum viaţa la această vîrstă ştie să se manifeste din plin.

ION ARIEŞANU

Alături de noi

(Urmare din pagina I-a)

— Revista noastră a mai publicat informații cu privire la repertoriul acestei stagiuni. V-am solicita de data aceasta o privire sintetică asupra liniilor de forță care organizează activitatea Operei timișorene.

— Ar fi în primul rînd aspectul cantitativ. Aș menționa că, în mod obișnuit, o operă pregătește anual cam patru premiere. Noi vom monta însă un număr mult mai mare. Publicul timișorean va putea viziona nu mai puțin decît opt premiere. Dintre acestea, trei sînt creații ale compozitorilor noștri. E vorba de **Steiarul din Borzesti,** al lui Teodor Bratu, cuplat cu **Țara Hălmagiului** de Nicolae Boboc, apoi tripticul de balet **În memoriam** de Alexandru Pașcanu și, în fine, opera pentru copii, **Capra cu trei iezi** a lui Al. Zirra. Această orientare spre un repertoriu național e, dacă vreți, un semn, că la noi au început deja pregătirile pentru marea sărbătoare din august 1974.

— Cum vi se pare realizat acest proiect sub aspectul calității ?

— Deși a vorbi mereu despre „calitate" și „inaltă ținută" pare aproape un loc comun, mărturisesc obiectiv că în această stagiune stacheta va fi destul de sus. Să nă uităm că vom monta două opere de mare valoare : **Othelo** și **Turadont,** că lucrările românești sînt și ele reușite ale genului, că binecunoscutul Chore-Studio, condus de Alexandru Schneider, va prezenta baletul **Carmina Burana,** după muzica lui Carl Orff. Dacă la toate acestea vom adăuga și prezențele oaspeților străini, precum și cîteva schimburi culturale, cum ar fi colaborarea Teatrului de operă din Modena cu orchestra operei noastre, în vederea montării unei lucrări mai puțin cunoscute la noi, **Puritanii,** ultima operă a celebrului compozitor italian Bellini, sau cum ar fi schimbul de spectacole al Chore-Studioului cu formația de balet contemporan **Arabescki,** din Sofia, avem tabloul aproape complet al unei stagiuni elevate.

— Toate aceste proiecte sint adresate publicului. oamenilor care iubesc muzica. Faceți uneori zeci de kilometri pentru a ajunge la ei. Ce doriți acum dumneavoastră de la acest public, de la acești oameni care iubesc muzica ?

— Îi doresc sincer să fie alături de noi. Nu umplînd numai sălile și aplaudind la sfîrșit, pentru că așa trebuie. Aș dori un public, o presă, permanent alături de noi, efervescente. Aș prefera, cinstit, o critică aspră dacă e cazul, decît niște aplauze convenționale și în sală și în presă.

— Vă referiți și la Orizont ?

— Fără nici o supărare, mă refer și la **Orizont.** Vă dau un singur exemplu. Nu demult, am scos o premieră, pe care, personal, o consider foarte interesantă, atît ca libret, cît și ca muzică și realizare. E vorba de **Secretul lui Don Giovanni.** A regizat-o însuși autorul libretului Ilie Balea încercînd să utilizeze în operă mijloacele teatrului total. Revista **Orizont** a făcut prea puțin pentru acest spectacol.

Noutăți esențiale

(Urmare din pag. 1)

muzică veche (Telemann, cu opera-concert **Pimpinone,** Concerti grossi de epocă și altele). Mai puteți nota cîteva medalioane ale unor mari compozitori : Mendelssohn Bartholdy, Brahms, Mozart, Smetana.

— Am aflat că se pregătește un mare turneu prin țară, al corului Filarmonicii, primul turneu de acest fel din cariera acestei formații.

— Așa este. Corul condus de Diodor Nicoară, va prezenta un program alcătuit în exclusivitate din muzică românească. Ponderea o vor deține lucrările celor doi mari compozitori ai muzicii corale bănățene, Ion Vidu și Sabin Drăgoi. Vom cînta pentru melomanii cu tradiție din Drobeta Turnu Severin, Craiova, Iași, Suceava,dar și pentru iubitorii muzicii din noile centre muncitorești : platforma industrială Pitești, Slatina, Roman. Ne vom mai opri la București în Studiourile Radio-Televiziunii, pentru înregistrări, și la Botoșani, pentru o colaborare cu Filarmonica din localitate, care își va aniversa 25 de ani de la înființare.

— În ce dialog veți intra cu publicul timișorean ?

— Cu publicul orașului nostru vom angaja, de fapt, trei tipuri de dialog. Am să încep cu o noutate, despre care îmi face multă plăcere să vorbesc. Din acest an, deschidem o micro-stagiune pionierească. În ultima joi a fiecărei luni, copiii Timișoarei vor veni la Filarmonică să învețe să asculte muzică, să se inițieze în tainele ei.

— Un fel de Bernstein, se pare.

— Exact. Programul stagiunii e riguros alcătuit. Acumularea cunoștințelor se face gradat, după criterii pedagogice. Începem cu instrumentele unei orchestre simfonice, continuăm cu prelucrarea folclorului, cu rapsodia, suita etc. și încheiem, în vară, cu un concert-ghicitoare pe tema recunoașterii unor lucrări prezentate. Așa sperăm să ne creștem ascultătorii de mîine.

— Dar pentru tineri ?

— Chiar voiam să adaug. Cu tinerii, vom intra într-un al doilea dialog. Continuăm micro-stagiunea studențească. Și, pentru că tot sîntem la tineri, aș aminti și de infuzia de tinerețe pe care am imprimat-o orchestrei, prin angajarea unor talentați tineri, absolvenți ai Conservatorului. Mai mult, am făcut totul pentru a le da șansa să se afirme pe podiumurile de concert din țară și de peste hotare. Al treilea dialog muzical îi vizează pe melomanii maturi, cărora sper că le vom oferi cîteva surprize agreabile, invitînd oaspeți de mare valoare, cum ar fi violonistul american Ruggiero Ricci, celebra pianistă maghiară Annie Fischer, primul dirijor al Radio-Televiziunii cehoslovace, Jindrich Rohan, cărora li se adaugă elita interpreților și dirijorilor români.

— Dar dumneavoastră, personal, ce pregătiți pentru anul muzical care începe acum ?

— Eu am colaborat cu Filarmonica „George Enescu" la realizarea unui disc cu cei doi mari compozitori bănățeni, Sabin Drăgoi și Ion Vidu. Ceea ce mă bucură este că am reușit să-l reedităm după mai bine de șaizeci de ani pe Ion Vidu și să oferim lucrările lui Sabin Drăgoi în primă audiție. Discul va apare în 1974. Aș dori să dedic modesta mea realizare marii sărbători a acestui an, 1974.

plastică

SPAȚII NOI ÎN SCULPTURĂ

Rememorarea elementelor cu care operează sculptura „tradițională" ne permite să urmărim modificările profunde pe care relațiile dintre spațiul exterior le-au suferit în urma contactului cu legile esențiale ale formei și spațiului, matematizate de cosmicitatea unor teorii științifice contemporane. Eliberîndu-se de canoanele de frumusețe cunoscute, sculptura secolului XX impune o reconsiderare a criteriilor estetice de stabilire a valorilor. Experiențele futuriste sau cubiste, care se voiau revoluționare în impulsionarea sculpturii, au eșuat din cauza descompunerii formelor, care nu-și mai puteau găsi stabilitatea spațială. Duchamp — Vilion și Laurens au fost aceia care au încercat să împace divergențele sculpturii contemporane, prin elaborarea „prolegomenelor întoarcerii la legile interne, la arhitectura proprie sculpturii".

Volumul materiei și cel al spațiului nu sînt aceleași din punct de vedere plastic, ele se diferențiază prin concretul primului, care construiește forma punînd-o în valoare, ajutat de suprafața curbă sau unghiulară, iar volumul spațial, intuit de căutările celui material, se amplifică construind un nou spațiu. Raporturile acestor volume, raporturile interior-exterior, scobirea celei de a treia dimensiuni, mișcarea formelor pentru captarea luminii sau eliberarea umbrei, iată probleme de experiment ale sculpturii secolului nostru.

Abordarea acestor probleme a favorizat diversificarea stilistică a tratării lor. Există foarte mari deosebiri între pionieratul lui Arp, Pevsner, Gabo, Brâncuși și Moore, Lardera sau Jacobsen. Fiecare dintre aceștia și-au rezolvat într-un mod propriu experimentele. Astfel, Anton Pevsner și Nahum Gabo „pentru a mări limitele cîmpului sculptural, așa cum rezultă din volumul masiv", realizează construcții legate de civilizația secolului, în așa fel „încît aerul care le pătrunde să devină parte integrantă a operei". Materiale din cele mai neașteptate (nailon, sticlă, oțel, aluminiu, fire de bronz sau alamă) se compun în forme geometrice cu contururi distincte care, dincolo de o glacialitate aparentă, captează lirismul poetic al umbrei și luminii.

Brâncuși reușește un spațiu armonios, descins din frumusețile artei noastre milenare, pe care-l închide cu o inteligență rațională în delicate contururi, care transmit mișcarea interioară a puterii telurice din blocul nud. Deși considerat abstract, Brâncuși rămîne un vizionar în semnificația filosofică a formei, redusă la oul originar.

Volumetrica lui Henry Moore este de altă factură. Mișcările și ritmurile blocurilor de piatră se integrează organic în natură, armonizînd gîndirea abstractă cu interpolarea figurativului. Există la acest sculptor o predilecție deosebită pentru materialul cu care dialoghează intim, transformîndu-l într-o operă cu existență proprie. Comparativ, colosii lui Adam, parcă anume făcuți pentru un contact permanent cu intemperiile, descinși din mitologii rudimentare, se autodefinesc primitiv — abstracte. Jean Cassou a spus despre el că este „simplu cu ferocitate"

Alături de acesta, italianul Lardera, asimilind lecția brâncușiană a volumului pur, realizează o operă de excepțională valoare artistică. Pornind de la sculptura bidimensională, armonizată în spațiu de vibrațiile formei, sculptorul ajunge la rezolvarea spațială a celei de a treia dimensiuni, exprimînd cu unicitate amiciția integrală între obiect și artist. Aceeași amiciție o realizează și Robert Jacobsen în tehnica fierului. Concepute pentru caste spații nordice, cu fervoarea sculptorilor de la Bateau d'Oseberg, tijele metalice curbate, într-o perfectă asamblare cu rezonanțe dramatice, fără un echilibru perfect, se desfășoară tensionant în ineditul arcuirilor.

Gravă și enigmatică, tributară unei mitologii primitive, sculptura lui Hajdu (sculptor francez de origine română) impune spațiului întîietatea siluetei, detașată din masa materialului. Americanul Richard Lippald experimentează efectele liniei spațiale întîlnindu-se cu „legile pitagoreice ale numerelor". Renunțînd la volum, sculptorul lucrează direct cu spațiul construind cu rigoare forme de un mare rafinament plastic. Foarte interesantă și valoroasă este creația lui Hans Arp.

În această selectă companie de nume, alături de Brâncuși și Hajdu, sculptorii noștri moderni grefează pe fondul sănătos al artei noastre populare spiritul lor novator, hotărît să impună sculptura românească în circuitul valorilor universale.

Astfel, liniștea contemplativă a volumelor lui Gheorghe Apostu, sculptura arhitecturizată a lui Horia Damian, densitatea dură a formelor lui Ilie Rusu, ritmica neuzitată a fluxului în bronz a lui Petru Iecza, sau contribuția adusă de grupul „Sigma 1" la stabilirea raporturilor spațiale, reprezintă o continuare a aportului românesc la progresul legic al artei universale

Repertoriul teatral 1973 — 1974

TEATRUL GERMAN DE STAT.

Începutul stagiunii îl va face, la 10 octombrie, cu piesa „Între noi n-a fost decît tăcere" — de Matei Mușat. Eroii sînt oameni obișnuiți în mediile lor de muncă — ale căror relații și conflicte umane urmăresc să definească drumul integrării lor în societate.

Cea de-a 2-a montare — comedia „Casa cu șapte buclucuri" — de Mehes György prezintă publicului într-o manieră alertă o temă justițiară : dreptul la recompensă a celui mai merituos și modest.

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

„Cititorul de contor" — de Paul Everac va deschide stagiunea la 1 octombrie. Este o dezbatere etică despre responsabilitatea profesională și politică.

„Operația" de Tomcsa Sándor, este cea de a II-a premieră a teatrului. Mai menționăm, dintre viitoarele spectacole, piesa „Colegi de serviciu" de E. Briaghinski și E. Reazanov.

Reluări ale unor spectacole de succes : „Ivanov" de Cehov, „Richard al II-lea" de Shakespeare.

TEATRUL DE PĂPUȘI

Teatrul celor mai mici spectatori, își întîmpină aniversarea a 25 de ani de la înființare cu un amplu repertoriu stabil, alcătuit din 24 de piese și miniaturi, în regii și scenografii de valoare, susținute de un talentat și apreciat colectiv de actori-mînuitori. În această stagiune va prezenta încă 3 piese, dintre care amintim : „Băiatul și vîntul" de Nadia Trandafilova, și „De ce a furat zmeul mingea?" de Jan Malik. Deschiderea stagiunii s-a făcut duminică, 23 septembrie, cu piesa „Fetele din măr" de Viorica Filipoiu.

teatru

Avanpremieră

Teatrul Național din Timișoara deschide stagiunea 1973—1974 cu „Să nu-ți faci prăvălie cu scară" de Eugen Barbu. Piesa este pentru a șasea oară inclusă în repertoriul unui teatru românesc (după București, Cluj, Pitești, Arad, Botoșani).

— Dumneavoastră sînteți, Emil Reus, regizorul primei premiere. Într-o stagiune de la care se așteaptă mai mult decît de la cea precedentă ; motivele nu cred că e nevoie să le enumerăm aici. Cum se reflectă în viața Naționalului timișorean aceste exigențe ?

— Cred că o comparație directă și precisă cu stagiunea precedentă nu vă pot oferi. Important mi se pare faptul că în general teatrul nostru face efortul artistic, subliniez „artistic", de a se încadra cît mai repede în statutul de instituție artistică, cu scopurile și finalitățile sale. Adică, acest repertoriu pe care-l apreciați trebuie să primească o imagine artistică valoroasă și doar atunci va fi împlinit ; orice autor mare poate deveni „nimic" într-o proastă formulă de teatru.

— Funcție de ultima afirmație, unde-l situați pe Eugen Barbu, autorul piesei pe care-o montați ?

— Din penuria dramaturgică contemporană, el se încadrează cu „Să nu-ți faci prăvălie cu scară" printre bunii noștri autori dramatici. Și am fost foarte mirat citind presa din jurul piesei. Am găsit și lucruri adevărate dar foarte mulți comentatori au judecat piesa prin auxiliarele sale (comicul de limbaj, o lume care trebuie să moară, o mahala colorată...).

Unii au spus că piesa este continuarea matriarhatului în

Misiunea muzicii, azi (I)

Rațiunea de a fi a muzicii în mijlocul civilizației moderne pare să fie aceea a divertismentului. La ce slujește în fond mulțimea concertelor, recitalurilor, spectacolelor de operă – nemaivorbind de muzica recepționată pe calea undelor – dacă nu spre a aduce puțină relaxare, înviorare într-o viață în genere foarte tensionată ?

Nu trebuie desigur subapreciată această funcție. A face din ea numai un mijloc de relaxare, fie și foarte înalt, înseamnă totodată a nu o fi înțeles în ce are ea esențial. Ea e menită desigur să ne aducă multă bucurie, multă înseninare. Dar acestea sînt „captatio benevolentiae" prin intermediul căreia ea ne creează posibilitatea unui acces la înțelegerea unor probleme foarte serioase ale vieții. Căci așa cum toate au un rost pe lume – numai omul să-l descopere ! – și-l are și muzica pe al ei. Divertismentul este doar pojghița exterioară a unei funcții infinit mai înalte, pe care, cînd te străduiești s-o identifici și s-o aprofundezi, n-o poți numi decît misiune. În economia generală a lumii, muzica există cu un scop foarte precis determinat și aflat într-o strînsă legătură cu strădania omului de a-și înțelege menirea, de a-și realiza destinația. Afirmarea superioară de sine a omului este inseparabilă de prezenta muzicii în viața sa.

Iată de ce, ca să răspunzi întrebării„ de ce există muzica ?" trebuie să-ți fi lămurit în prealabil rațiunea de existență a omului.

Dacă unora le poate părea straniu să audă vorbindu-se despre o „misiune" a muzicii (în ochii multora ea trecînd drept un obiect, drept ceva neînsuflețit), nimeni însă – sau aproape nimeni – nu poate avea vreo îndoială în ceea ce privește **misiunea omului.** Toată lumea va fi dispusă, desigur, să-i recunoască o misiune – și încă una nobilă – pe acest Pămînt. Ei bine, pentru ca omului să-i reamintească permanent această misiune și pentru ca sufletul lui să fie hrănit cu substanțele generatoare de iubire : pentru aceasta există muzica. Avîndu-le pe toate acestea în vedere putea Wagner să spună că **„Ich kann den Geist der Musik nicht anders fassen als in der Liebe".** Adică : „Nu pot concepe altfel spiritul muzicii decît sub semnul iubirii".

Nu vom putea înțelege just și în toată complexitatea ei misiunea muzicii pe lîngă om în cadrul zbuciumatei civilizații contemporane decît identificînd formele istorice pe care le-a îmbrăcat această misiune de-a lungul secolelor. Căci pentru a-l învăța pe om să iubească și să acționeze, muzica a adoptat în decurs de un mileniu o „pedagogie" – ca să spunem așa – ce ținea seama de stadiile evoluției umane, de necesitățile specifice fiecăruia din acestea. Înfățișarea ei de azi este o consecință logică a celor petrecute cu ea în toată această evoluție, așa cum omul actual îl continuă și-l desăvîrșește (cuvîntul nu trebuie luat neapărat în sens pozitiv) pe căutătorul, truditorul și luptătorul secolelor trecute. Își are logica ei, din acest punct de vedere, chiar și muzica ce ne șochează prin ilogismul formelor ei. Ivirea lui era o necesitate istorică, o iminență, al cărei fir îl putem urmări recurent pînă la muzica lui Gesualdo.

Istoricul rutinat al muzicii se va mărgini să constate succesiunea stilurilor, secolelor, curentelor, fără a le putea explica apariția și dispariția prin rațiuni omenești adînci. El va constata de pildă că, după o destul de lungă domnie a monodiei, adică a melodiei vocale simple, neacompaniate, muzica europeană și-a desvoltat încetul cu încetul limbajul polifonic, constînd din suprapunerea contrapunctică a vocilor și cunoscînd apogeul în secolul XVI, numit și „epocă de aur a polifoniei". A fost o evoluție lentă și extrem de gradată. Timp de aproximativ cinci sute de ani, muzicienii, construind prin meticuloasele lor strădanii un întreg edificiu, au făcut-o fără a se despărți de ceea ce constituie **etosul** esențial al acestei etape : credința într-o frumusețe ideală, care izvorăște dintr-un suflet plin de lumină și ancorat într-o adîncă liniște interioară. Inovațiile care, privite pe mari spații istorice, modificau esențial fața muzicii, nu au umbrit aproape cu nimic acest conținut care de la Leoninus și Perotinus, la Palestrina și Lasso a rămas atotputernic în muzica Evului Mediu și a Renașterii.

Muzica a avut, vreme de peste cinci secole, acest chip atît de luminos, blînd și surizător, pentru a oferi oamenilor o imagine de neșters a **frumuseții lor fundamentale,** a ceea ce trebuie și poate să fie omul. Era vitală nevoia de această imagine în noua epocă în care intra civilizația europeană spre secolul XV : se anunțau vremuri ale căror tentații, încercări aveau să pună în primejdie capacitatea omului de a rămîne conștient de adevărata lui esență, de fondul de lumină al ființei sale. Această realitate **ontică** trebuie să-i fie mereu amintită, și la acest grandios „memento" au lucrat cu abnegație marii maeștrii ai polifoniei.

Am putea numi ideală – în sensul idealului spre care trebuie mereu tins – misiunea muzicii din prima etapă a evoluției europene. Atît de impunător și puternic a fost felul cum și-a realizat-o, încît ea a continuat să strălucească o bună bucată de vreme asupra muzicii care-și elabora o nouă dimensiune, cea armonică. Preclasicismul și clasicismul, adică muzica de la Monteverdi la Haydn, se hrănește într-o măsură importantă din același etos. Deși promovînd alte structuri, ea ne apare inspirată tot de conștiința unei misiuni ideale. Ne exprimăm uneori ironic în legătură cu angelismul lui Mozart, idilismul lui Haydn, care – gîndim noi adesea – încă nu deveniseră capabili să vadă viața așa cum este ea. Neîntrebîndu-ne deocamdată care viziune este superioară și mai adevărată, vrem doar să spunem întru apărarea „angelismului" lui Mozart și „idilismului" lui Haydn, că aceștia erau pur și simplu destinați unei anume misiuni, mai precis încheierii acestei misiuni pe care au marcat-o concluziv cei doi bravi compozitori.

Putem desluși însă în această perioadă de „ecou" al „misiunii ideale" contrarea din ce în ce mai pronunțată a unor stări de spirit destul de greu conciliabile cu această misiune. Omul angoasat al lui Gesualdo, cel tînguitor al lui Monteverdi, dureroasele nostalgii mozartiene, așa-zisa „criză romantică" a lui Haydn – toate acestea, deși pe un fundal mereu echilibrat, erau totuși simptome ale unei noi epoci, cînd muzica va trebui să-și joace într-un alt spirit rolul pe lîngă om. Destul îl arătase așa cum trebuie să fie. Venise timpul să-l arate așa cum este.

GEORGE BĂLAN

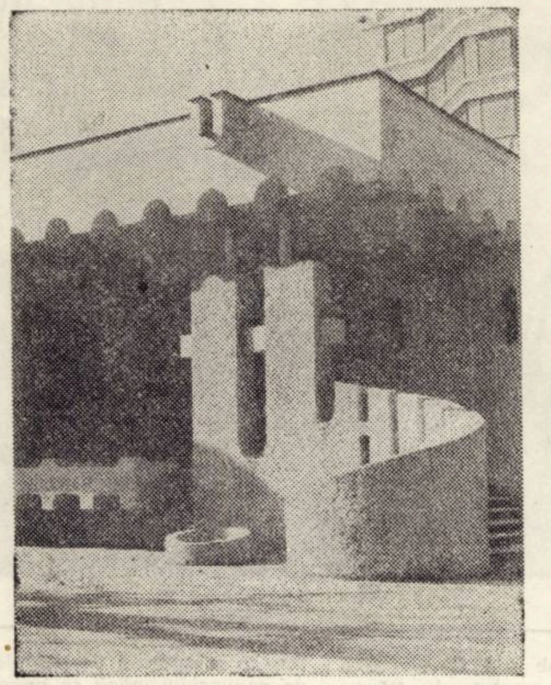

În paginile 7, 9 și 10 – fotografii de IOAN JUSZT

---

această familie, alții că e lupta veșnică dintre cei doi frați etc., etc. Mie mi se pare a fi o piesă foarte serioasă, care pune următoarea problemă : că **voința de avere** duce la **drama** averii și în această dramă oamenii se schilodesc și-și pierd condiția umană ; atunci dispariția acestei lumi apare cu necesitate pentru că vom avea în fața noastră niște infirmi, niște cadavre vii. Ei întîi vor muri dinlăuntru ca apoi, momentul istoric, respectiv drama istorică propusă de Barbu, să dea cu mătura peste asemenea existențe. De aceea jocul dintre dramatic și comic este pe muchie de cuțit ; banul nu cade de pe nici una dintre fețe, ci pe dungă.

– De ce ? Și cum ajungem la suprafața textului, la ceea ce spectatorii aud ?

– De ce ? Comicul de limbaj prin care ei comunică este argoul, dar trăirile, voințele și existența lor sînt foarte prezente și nu numai atît, sînt universul în care trebuie să intrăm și să-l dezghiocăm. Nicidecum să nu le punem abțibildurile culorilor noastre. Așa ! Un spectacol este un act ideal în care nu ne putem încorpora întotdeauna în aceeași măsură. Dar noi dorim măsura cea mai mare. În orice caz sîntem în fața unei drame și a unui umor negru în care Barbu îl continuă pe Caragiale și în general întreaga tradiție. Cu un punct de vedere foarte personal, cu o specificitate a realităților noastre mai mult decît evidentă.

– Am întreprins acum cîtva timp o anchetă printre conducătorii teatrelor din Timișoara. Am aflat că o parte din public preferă un spectacol de divertisment, unuia, să-i zicem „serios".

– Este un mare adevăr în toate acestea. Public format din amatori de teatru avem doar „cîteva săli", la fiecare spectacol. Nu știu de ce nu vin studenții pentru că ei **nu vin** la teatru, chiar atunci cînd le sînt vîndute bilete. Nu este „calitatea" producțiilor noastre singura explicație ? Am avut spectacole cu „Hamlet", „Sfînta Ioana", „Căruța cu paiațe"... apreciate ca reușite. Și totuși... Divertismentul este pe primul plan al gustului publicului nostru.

– Trebuie să fie ceva de făcut. Dar ce ?

– Pe de-o parte teatrul poate violenta spectatorul prin spectacole de calitate. Pe de altă parte e nevoie de o „mare presă" care să nu fie mai întîi justiție ci mai întîi cel mai bun colaborator. Între teatru și presă trebuie să existe o mare amiciție cu inamicițiile sale.

– În măsura în care toți luptăm pentru teatru, luptăm și pentru public. Adică în folosul său. Ce alte spectacole regizați în această stagiune ?

– Se traduce acum Till Eulenspiegel, mi se pare foarte potrivit, am și actorul care să-mi poată răspunde intențiilor – Buzoianu. Și, probabil, încă o piesă românească.

– Vă dorim dv. și teatrului, succes. Și de public.

ANTOANETA C. IORDACHE

SILUETE

Zi de zi, oră de oră în clasele de canto, ale Liceului de muzică „Ion Vidu" din Timișoara, aerul devine sonor, aerul devine cîntec. Vocalize. Vin vocile, vine modelarea lor. O profesoară, cu meticulozitate și grijă pentru aptitudinile elevilor, dirijează, selecționează. O voce întreruptă, un semiton mai jos, o notă falsă, un contratimp. Elevul începe să stăpînească, să se stăpînească pe sine. Doina Sandulovici, profesoară de canto, e un modelator de aptitudini, poate de viitoare talente. Poate aici se va ivi un tenor celebru. Poate o voce cu care se va mîndri țara. Ea însăși o apreciată soprană a Liceului de muzică. Dovadă, recitalul omagial din 1970, la 200 de ani de la nașterea lui Beethoven, unde soprana Doina Sandulovici, alături de pianistul Ștefan Haill, au concertat. În 1971, recitalul din clasicii germani. Apoi la Filarmonică, în 1972, recitalul de flaut și canto, la care se adaugă concertul festiv omagial „Cuteanu" și concertul festiv „Eminescu", organizat de regretata profesoară Balla Livia. Accentul cade pe repertoriul universal, îndeosebi pe repertoriul compozitorilor contemporani. Accentul cade pe dorința de a inspira elevilor să redea cu fidelitate ideea concertistică a compozitorilor, de a interpreta cu vădit respect arta mare, eternă, a omenirii. Soprana Doina Sandulovici poate fi amintită ca participantă la cele două înregistrări de la radio, în recitaluri din compozitori contemporani.

Fiecare clipă de viață dăruită muncii cu modestie, chiar și atunci cînd afișele nu anunță cu litere de-o șchioapă numele ei. Chiar și atunci cînd elevii educați de dînsa concertează în străinătate, iar pe lungimile de undă vine un tăcut omagiu spre profesoară.

DAMIAN URECHE

RECORDING

IN UMBRA VEDETELOR

Ce le mai rămîne de făcut unor cunoscute formații vocal-instrumentale de la noi ? Sînt ca și obligate să devină orchestre de acompaniament, anexe ale unor vedete cu gusturi îndoielnice. **ARIA** le impune această colaborare hibridă. M.Pislaru mi se plîngea odată : „Nu prea sînt dispuși să ne acompanieze". Păi sigur că nu, fiecare formație vrea să-și păstreze personalitatea, chiar dacă vocile ei nu sînt strălucitoare. Dar nu de voci strălucitoare avem nevoie, cînd agregatele electronice pot modifica, instrumentaliza vocea. Cîntăreți ca A. Andreescu și M. Voica și-au modificat și modernizat repertoriul : cîntă destule lucruri străine, notorii, traduse în românește. În felul acesta, speră să rămînă tot în prim-plan. Sînt însă formațiile dispuse să stea mereu „în rîndul patru" ? Mai ales că de cele mai multe ori își au soliștii proprii, buni : „Modern-Grup", „Phoenix", de exemplu ?

Acompaniamentul rămîne apanajul unor formații de rutină și fără personalitate distinctă. Și, în felul acesta, se perpetuează o muzică depășită, deocamdată, dînd posibilitate mediocrității să stea sub reflectoare. Litere mari scriu pe afișe numele unor simple voci. În aces aflăm tot mai puțin despre acele grupuri care creează, elaborează idei și texte, opere pop. În acest fel nu încurajăm componistica tinerilor. În schimb, formațiile se mută în restaurante, cîntă „de toate", ca lăutarii de odinioară.

TOP

MODA

CINE ESTE COCOȘANEL ȘI CE VREA EA

Rugăm respectuos pe stimatele cititoare să nu-și lase imaginația pradă unor păreri conform cărora Cocoșanel ar fi o distinsă doamnă avînd o rudă apropiată, qui s'appelle Coco Chanel, etatea de 30 de ani, 1,78 metri, 44 kilograme, 2 ochi verzi, o țigare cu sipcă de 0,38 metri, părul chatain cuivre rouge, un Triumph argintiu decapotabil, un dormitor mov cu mochetă galbenă (sau invers), ambele asortate cu o robe de chambre cenușie, cu pene de struț portocaliu și cu o discretă nuanță 8 de Chanel (evident). O, nu ! Aceste păreri se vor dovedi greșite, căci Cocoșanel are dimpotrivă. I se remarcă însă în cercurile intime o anume sclipire inteligentă și chiar ageră a privirii, aceasta aducînd după sine, din partea acelorași intimi, sugestivul diminutiv de Cocoșrapnel. Amintitul diminutiv i-a permis, între altele, frecventarea unei anume bibliografii în materie de rubrică, al cărei apogeu a fost desigur Systeme de la mode **al distinsului domn Roland Barthes, despre care va mai fi vorba. Acest apetit intelectual, precum și alte multe împrejurări (între care și preferința pentru pantofi Clujana și Filt, și pentru parfumul Intim) o recomandă, sperăm cu încredere stimatelor cititoare.**

„Și ce vrea ea" este într-adevăr o problemă, căci ea vrea multe și felurite, aceasta vrînd să însemne că aici se va scrie despre rochii, mobile, parfumuri, Madame de Guermantes, Fabrica de confecții Bega, peruci, cîini, mica publicitate, bijuterii, unghii, saboți, doamna Kitsch, pastă de dinți, croitorese, peștișori foarte mici, telefoane, reviste de modă, buline, volane, turbane, clicuri, macrameuri, sprayuri, domnul Kistch, funde, păsărele, pantofi, balansoar, flori, cravate, slipuri, vedete, cizmulițe, blănuri, Arta meșteșugărească, Casa Dior, gene false și tot așa.

COCOȘANEL

CURIERUL ARTELOR

■ Intr-una din săptămînile lunii august, Parisul a găzduit în opt dintre sălile sale de cinematograf un film de montaj din creația lui Walt Disney. Nu știm care a fost opinia publicului parisian, putem însă remarca succesul de care s-a bucurat în Timișoara, „Cartea Junglei", doar o producție în maniera Disney. ■ In urma unui maraton telefonic (inclusiv o convorbire cu 12 48 37 – Buc.) putem răspunde unei justificate întrebări a cititorilor noștri : așteptatul Andrei Rubliov, va fi, nu va fi prezent pe ecranele Timișoarei pînă la sfîrșitul anului 1973. ■ Acum două zile cineamatori din întreaga țară s-au întîlnit la Timișoara, în prima tabără interjudețeană a cinecluburilor. Vom reveni. ■ O delegație de muzeografi italieni ne vizitează în aceste zile în cadrul schimburilor culturale dintre orașele Modena și Timișoara. ■ Luni, 1 octombrie, orele 19,30, se redeschide JAZZ CLUBUL la Casa de cultură a Municipiului – LIRA. ■ „Omul și lumea sa" este de cîteva bune decenii motivul meditației și inspirației artiștilor în Canada, la Montreal, sub acest generic, o expoziție internațională cu participarea a douăsprezece națiuni, dintre care Austria, Belgia, Iran, Polonia, U.R.S.S., Franța ... ■ O expoziție de artă concretă este în curs de pregătire în cartierul Circumvalațiunii IV, unde două splendide macarale gigant puteau fi remarcate în totală stare de nefuncționare în perioada 23 august – 7 septembrie. Cu concursul timpului favorabil, aceste minunate opere de artă se află într-o stare excepțională. Întreprinderea răspunzătoare speră ca valoarea interesantei inițiative să fie contracarată de interesul publicului. Menționăm că pregătirile sînt în a doua fază, testarea a avut loc acum cîteva luni, timp de cîteva zeci de zile.

A. I. C.

NICOLAE CALOMFIRESCU

DRUMURI

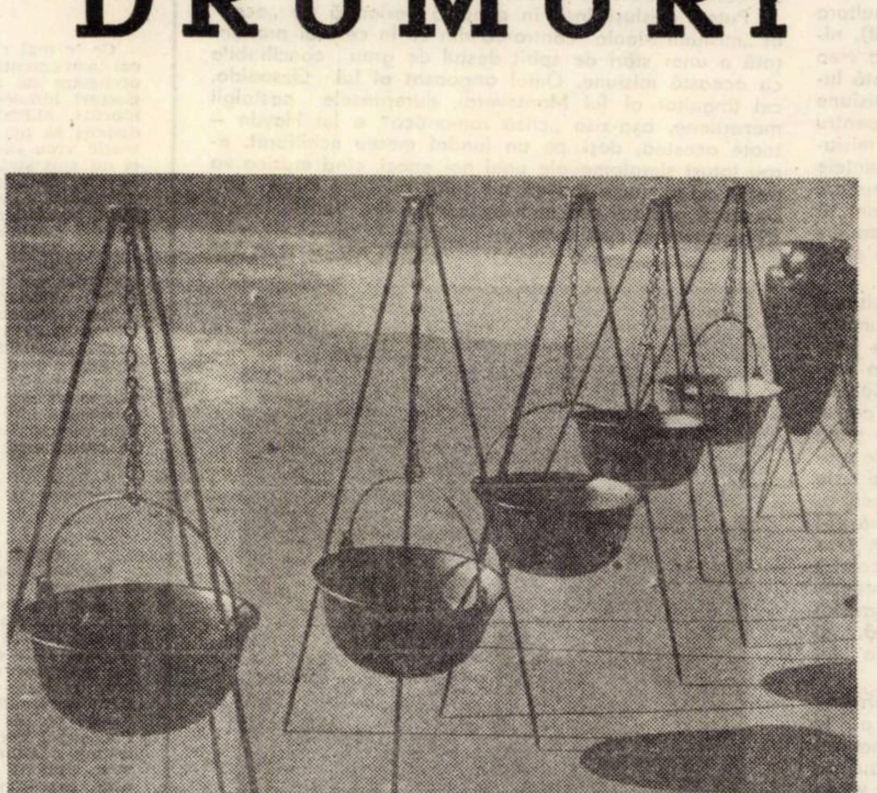

Motonava şuieră lung, salutînd şantierul şi viitorul port de aici. Trecură să încarce pentru cursa următoare. Mihai se uită crunt la excavatorist, doar aşa, să nu-i repete figura de la prima cursă şi-i aşteptă pe ceilalţi. Ieşiră unul după altul şi-l ajunseră din urmă pe Branko. Mihai îl depăşi, iar Branko se lăsă al doilea, ca să meargă între români, cum îi plăcea să spună.

Drumul pe insulă, sub razele soarelui, piezişe în asfinţit, după cum se vedea în linie dreaptă, se măcinase rău în ultima vreme. Înainte de deschiderea carierei de pietriş, pe aici nu era nici măcar potecă, drumul îl tăiaseră ei, împreună cu cîtiva buldozeristi. Pe margine nu apucaseră să mai facă sanţuri de scurgerea apei : noroc că ploile nu băteau niciodată, solul era numai pietris.

Ciulinii fremătau pe marginea drumului sub adierea vîntului şi prin aer zbura puful păpădiilor. Cum înainta în lungul insulei, soarele aşeza pe parbriz contururi ciudate, mai ales unde sticla era pătată de ulei.

„Ce om şi Ghelasie ăsta, gîndea Mihai, cu mutra pe care o are n-ai da doi bani pe el ! Si cînd te gîndesti că ar fi în stare să moară decît să vadă un animal chinuit, mai ales un cal ! Dar de masină nu se leagă afurisitul !"

Apucă spre stînga şi apoi intră pe dig. Aici se încrucisau trei drumuri, din tot atîtea puncte ale insulei. Încetini şi maşina începu să-şi legene bena, după hîrtoapele prin care treceau roţile. Mergea cu douăzeci la oră şi cu cît se apropia de capăt, micşora viteza. Digul se sedimentase sub miile de tone care treceau zilnic pe el. Adeseori, cînd ploua, pe unde treceau maşinile, se formau două şanţuri duble, după roţile dinapoi ale basculantelor care veneau pe mijlocul digului, pe ele ca pe două canale care se adînceau mereu, se înscria drumul fiecărei maşini pe dig.

Pînă spre opt seara, fiecare a mai făcut cîte patru curse. Se întuneca mai devreme şi ei circulau în cea mai mare parte a timpului,cu farurile aprinse şi cu viteza redusă. Se priveau unii pe alţii, peste apă, cum înaintau de pe un mal şi de pe celălalt, de-a lungul celor două diguri care intrau în fluviu şi urmau să închidă Dunărea de pe malul iugoslav, pînă la Ostrov. Pentru că nu erau prea mulţi pe aici şi în timpul lucrului se ştia cam unde se găsea fiecare, căutau să se ghicească, privind de pe un dig pe celălalt, cînd veneau la descărcat. „Ăsta-i Ghelasie sau ăsta-i Ivko, vine pe dig, aici are obiceiul să semnalizeze totdeauna, cînd vine la întîlnire".

Cel mai nou dintre ei era moldovean care, pînă cu o lună în urmă, lucrase pe un I.M.S. Era un tip scund, cu mustaţa căzută pe lîngă colţurile gurii. Cei care-l cunoşteau ziceau despre el că obişnuia să vorbească numai marţea şi vinerea. Vara sau iarna, purta pieptar. Venise pe şantier de cînd se pusese parul, cum se spunea, dar pe Tatra lucra de cîteva săptămîni. Se vedea că maşina îl obosea cumplit : de fiecare dată cînd prindea un minut liber, punea capul pe volan şi adormea cît ai zice peşte. Mai ales la excavator, îşi dormea tot timpul liber. Imediat ce se apropia de intrarea pe dig, îl recunoşteau. Omul nu intra decît dacă avea în faţă drumul complet liber. Altfel aştepta cu răbdare. Avea o teamă teribilă de mersul pe dig, pînă la basculare, mai ales în locurile strîmte. Unii şi-l aminteau pe moldovean de cînd lucrase pe I.M.S. Purta cu el în maşină, totdeauna, o carte „Învăţaţi limba franceză fără profesor".

Trecuseră cîteva minute după ora opt şi pe dig se găsea Branko. Venea apoi Marcel şi după el Mihai. Ghelasie se pierduse undeva în urmă. Venind de la carieră, mersese în spatele moldoveanului vreo cîteva sute de metri. Maşina acestuia scotea gaze arse şi Ghelasie simţise, fără să ia prea mult în seamă, mirosul ; ţinuse aproape de el pînă la intrarea pe dig unde i se făcuse rău. A oprit maşina ca să coboare şi se tîrîse pînă la marginea drumului unde a rămas cu faţa în sus mai multă vreme. Branko a băgat maşina în marşalier şi cu un ochi la semnalele pontatorului, striga către Mihai şi Marcel care se aşezaseră pe scara unei Tatre, să-l urmărească. Învăţase sîrbul să cînte : Lumeee, lume, soooro lume, unul se naşte, trăieşteeee, altul moare, pătimeşteee, lumeee, lume ! La un moment dat motorul pufni şi maşina stopă : Branko trase o înjurătură românească şi se plecă sub bord. Suci contactul, maşina porni, zmulgîndu-se din loc. Branko uitase de frînă, păstrînd piciorul pe acceleraţie. Din clipa cînd motorul i se oprise, nu mai putuse aprecia cît teren mai avea în spate. Se auzi o surpătură, spre apă, bena maşinii începuse să se ridice, greutatea încărcăturii se deplasa spre roţile din spate. În momentul următor roţile din spate ale maşinii se îngropau. Lumina reflectorului din dreapta fugi o clipă în sus şi cotul cabinei se văzu săltînd, ca-ntr-o piruetă de dans.

Mihai zări în lumina reflectorului capul şi umerii lui Branko. Se prăvălea malul, pietrişul se auzea curgînd, Mihai şi Marcel săriră în picioare, împietriţi. Pontatorul sîrb strigă ceva în limba lui, făcu doi paşi înainte şi rămase prins locului, cu steagul plecat, cu braţul îndoit. Maşina continua să se prăvălească. Bena se izbise de-o piatră şi alunecarea ei era acum lină. Se auzea plescăitul apei care înghiţea pietrele, malul şi spatele maşinii.

Cînd maşina dispăru din lumina reflectorului, Mihai şi Marcel, dezmeticiţi pentru o secundă, alergară spre locul unde începea prăpastia de întuneric. Se vedea botul maşinii, cu roţile ridicate, noroite, înţepenite, rămas încă deasupra apei, la trei, patru metri de locul unde se aflau ei. Rostogolirea continua sub apă, pînă maşina prinse şi îşi fixă roţile pe fundul din prelungirea digului sub apă. Cineva sălta cablul reflectorului şi pontatorul trăgea de el, tîrîndu-l, cu ochiul de lumină în pămînt, lovindu-l de pietre.

Cînd lumina celuilalt reflector coborî, descoperiră botul maşinii care dispărea înghiţit de apa vînătă şi grea la vedere.

— Un cablu, strigă Marcel şi aleargă năuc spre dreapta. Primul care reuşise să articuleze cîteva vorbe. Se opri după cîţiva paşi, îşi dădu seama că n-avea unde să găsească şi se întoarse în faţa rupturii în dig.

Mihai alergă în porţiunea luminată dimprejurul buldozerului. Se izbi de nişte găleţi cu motorină, răsturnate, se împletici în nişte sîrmă, se lovi de un butuc de lemn, îl izbi cu piciorul şi ridică de jos o stangă, de metal, cam de vreun metru.

— N-auziţi, un cablu, striga mai departe Marcel, ce vă zgîiţi la mine ! I se părea că împrejurul lui nu se găsea nimeni.

Sîrbul plimba mereu peste apă reflectorul, în porţiunea unde pierise maşina. În două locuri, apa se albăstrise, două pupile răzbăteau din adînc : farurile maşinii lui Branko, ca doi ochi tulburi de beţiv.

Mihai îşi smulse scurta de piele, alergă spre baza digului unde începea surpătura şi deodată simţi cum i se îngroapă picioarele în pietrişul care-i fugea de sub tălpi. Se prinse cu mîinile de cîteva colţuri de piatră, să-şi scoată picioarele şi să păşească. Marcel amuţise, pontatorul nu schiţa nici un gest. Lumina reflectorului se pierdea în faţă, apa vălurea lîngă el. Mai păşi o dată, pietrişul de sub el se prăvăli, căzu pe spate şi căută să se prindă cu mîinile de ceva. Nu găsi, palmele lunecaseră pe muchia ascuţită a unor bolovani. Simţi că era în apă pînă la genunchi. Se ridică şi se afundă mai mult, pînă la brîu, pentru o clipă, apoi apa îi veni pînă sub bărbie. Începu să-şi zvîrle mîinile înainte, cu mişcări dezordonate. Palmele îi ajunseră deasupra celor doi ochi vineţi, care străpungeau apa. Piciorul drept întîlni acoperişul cabinei şi el călcă apa mai departe, întîlni marginea cupolei. Hainele se umflaseră de apă, deveneau tot mai grele. Se scufundă. Se prinse cu o mînă de un colţ al cupolei şi cu cealaltă mînă căută în jos geamul cabinei. Uşa era întredeschisă. În jur totul era întunecat şi tulbure, iar el parcă se mişca într-o mlaştină în care se afundă. Găsi oglinda retrovizoare, se fixă cu talpa piciorului pe ea şi trase cu o mînă de uşă. Piciorul îi alunecă. Îşi dădu seama să trecuse cu palma peste umărul celui dinăuntru. În clipa următoare palmele lui Branko se agăţară de pantalonul lui, apoi de genunchiul îndoit se prinseră ca vrejul de iederă. Încercă să se ridice deasupra apei : mîinile celui dinăuntru îl ţineau încleştat. Nu izbuti. Zvîcni o dată în sus, încă o dată şi palmele lui Branko lunecară pe pantaloni, pînă la glezna piciorului de care se prinseră ca un cleşte.

Reuşi să iasă cu capul deasupra apei iar cu piciorul stîng se lupta împingînd în cupola cabinei. Inspiră prelung şi se scufundă iarăşi. Căută cu braţele amîndouă acolo unde avea piciorul : întîlni mîinile lui Branko. Îl prinse de un braţ şi se opinti. Branko ieşi din apă pînă la subsuori. Îi alunecă piciorul, curentul îl întinse orizontal ; dar Branko rămase mai departe prins de el. Se ridică de-a lungul colţului cabinei, găsi sub tocurile pantofilor marginea uşii, îi întîlni mînerul. Branko ieşise cu totul din cleştele uşii. Mihai îl prinse pe sub un braţ şi-l aruncă înainte. În clipa cînd Branko îşi simţi pentru un moment capul deasupra apei, lăsă piciorul lui Mihai şi îşi arunca mîinile, înotînd disperat. Curentul îl ducea spre dig. Îl împinse înainte. Branko, fără nici un punct de sprijin, se răsuci şi-l prinse de o mînă. Acum Mihai era cu piciorul pe prund. Se aplecă şi-l prinse pe Branko peste genunchi, apoi îl aruncă înainte, cu cîtă vlagă mai avea. Sîrbul ieşi din apă pînă la brîu, după care se prăvăli din nou. Mihai avea malul digului sub tălpi. Îl prinse din nou pe Branko şi-l aruncă încă o dată. Îl ajunse. Apa îi venea pînă la piept. Sîrbul era epuizat. Marcel coborîse de pe dig. Îi întinseră lui Branko o funie cu care-l ridicară, pas cu pas, pînă pe dig. Puterile îl părăsiră complet pe Mihai, abia dacă-şi mai putea trăgea picioarele. Apa părea că-l absoarbe. A rămas greu pe-o piatră, gata să se prăvălească, uitat de ceilalţi. Cînd şi-au adus aminte de el, l-au strigat de cîteva ori, dar era deja în cabina maşinii lui. Urcase singur, tîrîndu-se în patru labe, amorţit de răceala apei. Dinţii îi clănţăneau. Unul din şoferii sîrbi găsise o pătură. L-au învelit cu ea pe Mihai. Pe Branko îl luase un coleg de-al lui cu maşina şi-l duse la punctul sanitar din colonia lor.

Deocamdată lucrul încetase. Cînd coloana de maşini, care se formase între timp, trecu să basculeze, manevrele mergeau destul de anevoie. Oamenii veneau continuu să vadă locul în care se prăbuşise maşina în Dunăre. Cum se întîmplase ? Le răspundea, chiar cu plăcere, Marcel. Se învîrtea mai mult împrejurul maşinii în care se găsea Mihai să se simtă că era în temă cu totul.

— Ehei, să nu fi fost băiatul ăsta, arăta cu mîna spre cabinaîn care era Mihai, acuşica îi cîntau prohodul lui Branko şi mă-sa îl pupa rece mîine cînd îl aştepta să vină din schimb ! Ce ştiţi voi ? ! Ridica braţele şi se lovea cu ele peste coapse, parcă deznădăjduit. Aşa ceva, să nu existe un cablu aici, patru, cinci metri de cablu, cînd şantierul ăsta e plin de toate maşinăriile din lume ! Să nu găseşti tu un cablu cu care să poţi remorca o maşină ! Uite, aici era ! Mergea pînă la locul de unde începuse să se surpe malul şi vorbea singur, cu voce tare, să fie auzit de toţi cei din preajmă. Aici, era, ai fi avut timp cînd să prăvălea, şi arăta rostogolirea maşinii cu mîinile făcînd un sul, să o agăţi, de bara din faţă, să faci şi-un nod cu fundă şi, în doi timpi şi trei mişcări, să o salţi afară . . .

Pleca spre cei care, oprindu-se în loc, îl ascultau. Se făcea că nu-i vede, se întorcea spre pontonierul sîrb. Acesta bombănea ceva pe lîngă reflector, n-avea chef să-l asculte, se simţea şi el oarecum vinovat. Mai tîrziu deschise uşa cabinii în care se găsea Mihai :

— Bine, măi băiete, şi tu să nu ne spui nimic odată, puteam să dăm şi noi o mînă de ajutor, o faci aşa de unul singur, bîldîbîc, că nici nu te-am mai văzut după asta, de-am zis că nu mai iese nici unul, nici altul de acolo.

Se apropie şi Ghelasie, oarecum ruşinat de spectacolul dat de Marcel. Dar Marcel nu se liniştise.

— Vă mai amintiţi de şedinţa aia, continuă el, cînd eu le-am zis, tovarăşi, înainte de toate, să spuneţi pontatorului — îl privi pe sîrb dezvinovăţindu-l cu o mişcare a mîinii — nu ăstuia, să aducă un cablu pe dig, doamne fereşte, ştie omul ce se întîmplă ?

— Nici aici nu ne dai pace, vorbi Ghelasie.

Dar Marcel era prea înfierbîntat.

— Lasă, tovarăşe, dacă aveţi altceva mai important de spus, mi-o tăie atunci inginerul ! Adică ce-ar fi vrut să-i spun mai important ? Îţi mai aminteşti, Mihai, m-am sculat să plec ! Îl fixă cu degetul pe inginerul care nu era de faţă. Dar voi nu m-aţi lăsat să-l pun la punct pe inginer aşa cum ştiam el şi de-asta eu am vrut să plec. Şi-acum iote cum veniţi la vorba mea.

Îşi desfăcu larg braţele.

— Termină, mă, odată, vorbi Ghelasie, nu-i loc de şedinţe aici, ştim noi, cunoaştem noi treburile astea ale tale !

Adevărul era că Branko şi Mihai avuseseră noroc. Dacă s-ar fi basculat în partea din aval a digului, şi nu în faţa lui, unde curentul venea spre dig, maşina chiar dacă nu ar fi ajuns prea departe, prăvălindu-se, nici Branko şi poate nici Mihai n-ar mai fi ieşit. I-ar fi tras curentul în josul apei, şi toată povestea, pentru ei, s-ar fi încheiat aici.

Maşinile, după un timp, începură să basculeze tot mai aproape de locul unde se surpase malul şi buldozerul se puse în funcţie. De-acum lucrul intra în ritmul obişnuit. Doar din apa tulbure şi pămîntie, ca un obraz vinovat, continuau să se ridice două lumini albastre, gălbui, ca doi ochi ai unui peşte gigant : farurile aprinse ale maşinii. Pînă spre dimineaţă, oamenii le-au tot privit.

SPORT
SPORT
SPORT

■ Triunghiularul atletic de la Constanța (România — Belgia — Norvegia) a fost cîștigat de băieții noștri. Frumusețea acestui sport însă, ne-a dus cu gîndul la tribunele stadionului, prin care fluiera vîntul dinspre Topraisar. Știm, atletismul, acest clasic în viață al sportului, nu mai are, ca pe vremea anticilor greci, trecere la marele public, pentru că acesta a căzut în patima fotbalului, dar adepți trebuie să mai aibă și el. Și acești adepți sînt la Timișoara și Cluj. Poate că ar trebui ca Federația Română de Atletism să țină cont de aceasta ... deși e adevărat, acest sport trebuie popularizat deopotrivă în orașele țării. ■ In „Cupa României“ echipele de categorie inferioară se afirmă. S-au triat o mulțime de echipe de categoria B, printre care și C.F.R. Timișoara, o echipă capricioasă, căreia mereu îi crește cîte o măsea de minte sub unealta altui dentist. Ne bucură succesul echipelor de categorie inferioară, lipsite de ifose și mari vedete, dar ne îngrijorează o nouă, eventuală, victorie finală a lor. În competițiile europene ele nu pot face față, oricîtă bunăvoință și elan le-ar paște. ■ Tenis. În semifinala de la Los Angeles, Ilie Năstase pierde la Tom Okker. Dar asta nu mai e o surpriză. Apropo de tenis. Timișoara are multe parcuri sportive, unde se joacă tenis. Aceste parcuri țin de unele întreprinderi și asociații sportive. Foarte bine, dar n-ar fi rău dacă s-ar găsi o cale de atragere a marelui public la acest sport, în special a tinerilor. Lor ar trebui să le fie deschise porțile înainte de a li se cere orice legitimație.

CASSIUS

— dicționar —

POLITEȚE

Florii i se cere parfum și omului politețe.

Proverb indian

Politețea este cheia de aur care deschide toate porțile.
Politețea nu costă nimic.

Proverbe generale

Politețea sporește mult reputația unui om, și a avea purtări alese este ca și cum ai avea scrisori de recomandare permanente.

Francis Bacon

Politețea, curăția, dragostea de pămîntul în care dorm strămoșii, un ideal comun fac societatea armonioasă și puternică.

Dr. Alexis Carrel

E nepoliticos să întrerupi pe cineva care vorbește, înainte de a termina

Erasm

În politețe există farmec și folos.

Euripide

Nu există nici un semn exterior al politeței care să nu cuprindă o profundă idee morală.

Goethe

Politețea este un articol principal al culturii, dar mai este un fel de vrăjitoare, care cucerește bunăvoințele.
Politețea este floarea omeniei. Cine nu este destul de politicos nu este destul de omenos.

J. Joubert

Politețea spiritului constă în a gîndi lucruri oneste și delicate.

La Bruyère

Bună-cuviința este o dorință de a te vedea tratat cu bună-cuviință și de a fi socotit politicos.

La Rochefoucauld

Politețea nu constă în felul cum se scoate pălăria de pe cap sau în modul cum se face un compliment, ci în stăpînirea corectă și liberă a limbajului, a privirilor, a mișcărilor, atitudinea, ținuta corpului etc.

J. Locke

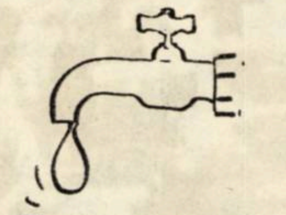

— epigrama —

Lidia Dorneanu

Născută în anul 1918 la Suceava. În prezent profesoară în orașul Brașov. Colaboratoare la presă, în special cea locală.

Unui violonist

Spun criticii că la concert
Arcușul lui pare incert ;
Acasă e în formă bună,
Cîntă soției bine-n strună !

Unui șef de Ocol silvic, necistit

Învățătura-l îndemnase
Să tragă din lemn foloase
Și urmînd acest îndemn,
O clipă el n-a stat ... de
lemn !

La cafeneaua epigramiștilor

La cafenea mereu venea
Un epigramist de seamă
Să ia, fie o cafea,
Fie cîte-o epigramă !

Unui prețios epigramist (epitaf)

Odihnește-aici sub glie
Un epigramist de seamă
A făcut o epigramă
Și-a murit de bucurie ..

CELE 275 DE MINCIUNI ALE LUI ERICH VON DÄNIKEN

Nu departe de Zürich, într-un sat deseori înzăpezit iarna, trăiește cel care a uimit lumea cu afirmațiile sale năstrușnice despre vizita pe pămînt a ființelor de pe alte planete. El a străbătut întreaga Terra, a scris pînă acum trei cărți, iar „Amintiri despre viitor“, a fost tradusă și la noi în 1970.

Din 1968, cînd au apărut „Amintirile“ ... și pînă astăzi, nenumărați au fost aceia care au contestat cele afirmate de îndrăznețul elvețian. De atunci au mai apărut cîteva cărți și Erich von Däniken continuă să uimească lumea cu descoperirile sale. Neobositul hotelier nu se dă bătut, și oricare ar fi învinuirile ce i se aduc, el aleargă mai departe de la un capăt la altul al globului, culege noi informații, descoperă vestigii ale trecutului care vin în sprijinul tezelor sale, demonstrează... „Întotdeauna am susținut că eu nu fac altceva decît să adun date. Într-un singur om, chiar genial fiind, nu-și pot da întîlnire toate științele. Singura mea dorință este să trezesc mințile din inerție și să atrag atenția asupra unor fenomene care ar putea să intereseze pe savanții din diverse domenii ale științei și în care, poate, stă adevărul pe care eu îl caut“.

Pentru cei care au citit „Amintiri despre viitor“ poate ar fi interesant să citească și foiletonul pe care îl publicăm în revista noastră și care aparține cercetătorului iugoslav dr. K. Toncic. El se intitulează **„Cele 275 de minciuni ale lui Erich von Däniken.** Să vedem care sînt aceste 275 de minciuni și pe ce se bazează K. T. cînd afirmă acest lucru.

AMIRALUL SULTANULUI ÎNTR-UN SATELIT

Totul a început în iarna anului 1968, cînd am auzit pentru prima oară de Erich von Däniken, citindu-i cartea „Amintiri despre viitor“. M-au impresionat afirmațiile sale și nenumăratele fapte și date cu care operează, conferindu-le forța argumentelor și dovezilor.

În capitolul trei al acestei cărți „Hărți ale pămîntului vechi de 11.000 de ani“ Däniken ne spune într-adevăr o poveste fantastică în legătură cu hărțile amiralului Piri Reis. El zice : „De la acest Piri Reis provin și cele două atlasuri care se află în custodia Bibliotecii de stat din Berlin și care prezintă exact bazinul mediteranean și regiunea din jurul Mării Moarte“.

Cum în perioada aceea mă aflam în Berlinul de Vest, profitai de o împrejurare favorabilă și vizitai Biblioteca de Stat căutînd atlasele lui Piri Reis. Dar căutările mele au rămas zadarnice. În cataloagele bibliotecii nu se află numele lui Piri Reis. Văzîndu-mă cum caut printre numeroasele lădițe și sertare, un om mai în vîrstă, care se prezentă în calitate de bibliotecar șef, mă întrebă ce mă interesează. I-am explicat. Cu rutina ce îl caracteriza, amabilul domn se apucă el să caute peste tot. Nici pomeneală de Piri Reis. Mă conduse în încăperile cartografice speciale. Nici acolo n-am găsit nimic. În fine, primind aprobarea specială a directorului, intrarăm, într-o secție de unicate și manuscrise rare. Am cercetat absolut toate cataloagele, manuscrisele, hărțile, inventariate. Atlasele lui Piri Reis însă nu le-am găsit. Mi s-a atras atenția că ar

trebui să caut și la Biblioteca de stat a Berlinului de Est. Am făcut și acest lucru. În zadar. Nimic ! Între timp, locțiitorul directorului, căruia i-am arătat textul lui Däniken, îmi atrage atenția asupra a două chestiuni.

Däniken vorbește în cartea sa despre „hărțile și „atlantele“ lui Piri Reis, iar termenul de „atlante“ se referă la atlase speciale Acestea sînt atlase în care sînt prezentate nu numai hărțile Pămîntului cu continentele sale ci și harta cu polii cerești Faptul, după cele spuse de Däniken, că „atlantele“ lui Reis conțin și harta cerului, a părții vizibile din Cosmos — joacă un rol deosebit de important. Căci, Däniken spune despre aceste hărți : „...comparînd cu imaginile de astăzi ale globului pămîntesc, luate din sateliți, reiese că originalul hărților lui Reis s-a constituit prin luarea imaginilor de la înălțimi foarte mari !“ Däniken mai afirmă că aceste hărți „...au fost descoperite la începutul sec. 18“. În „Amintiri...“ Däniken dezvoltă detailat întreaga sa „cazuistică“ despre hărțile lui Piri Reis. Începe cu propoziția : „La începutul sec. 18 s-au găsit la Istanbul, în palatul Topkapi, niște hărți geografice vechi care aparținuseră cîndva unui ofițer din marina turcească, amiralul Piri Reis, contemporan cu Cristofor Columb. De la aceiași Piri Reis, care pretinde că a găsit aceste hărți în Orient, provin și cele două „atlante“ care se păstrează...“ Adevărul este că în rapoartele celui al XVIII-Congres internațional al orientaliștilor, din 1932, se remarcă faptul că la un anticar din Istanbul a fost găsită în 1929 o singură hartă deteriorată purtînd semnătura lui Piri Reis. Nici vorbă de atlase bine conversate și la îndemîna oricui de care vorbește von Daniken. Tot atît de adevărat este faptul că Piri Reis nu a găsit în Orient cele două „atlante“ — căci pe harta aceasta uzată și de nenumărate ori reprodusă scrie foarte clar : „Această hartă a desenat-o Piri Ibn Muhamed Kemal Reis ... în luna Muharem a anului 919 (care, după calendarul nostru, cade între martie și aprilie 1513 !).

Däniken nu știe — sau trece sub tăcere — faptul că Piri Reis nu era numai amiral, ci și un cunoscut cartograf turc. Din viața lui cunoaștem doar cîteva date, printre care informația că el a făcut hărțile flotei turcești. Se știe că a fost de mai multe ori în Algeria și că a condus vasul-amiral care a vizitat, în vederea unor convorbiri, porturile Spaniei, pe atunci cea mai mare putere maritimă.

În numărul viitor :
INEXISTENTUL CITAT DIN EXISTENTA CARTE

AMPRENTE

VÎNATORUL DE PERNIȚE

Are 21 de ani. E înalt, brunet, frumușel, ce-i drept puțin cam pletos, dar are o privire inteligentă. De un sfert de oră, de cînd e la mine în birou, mă studiază din ochi șmecherește neștiind cît anume din actele comise să recunoască. In fața miliției, jos, se plimbă Adela, sau mai simplu Ady. Așteaptă și ea verdictul. El ... are o meserie minunată. E matrițer. Iar matrițerii sînt pretutindeni căutați. Coloanele de la „mica publicitate“ sînt aglomerate cu : „angajăm urgent matrițeri conform H.C.M. ...“. Dar lui nu-i convine o atare meserie. Ar fi dorit să devină ospătar, sau ghid la O.N.T. Mai nou, cunoaște o boabă de italiană. Fumează Kent și-și suflecă mereu, cu niște mișcări devenite stereotipe, blugii săi decolorați de soarele din preajma „Termalului“. Prima culpă : lipsa de ocupație, parazitism. Dar peste asta trece ușor. Am vrut să încep serviciul la toamnă, mă lămurește între două căscături. A doua culpă : a furat. A trăit din luna mai pînă în august din furt ! Și este de necrezut ce anume înstrăina el. Pernițe. Da, pernițe ! Gospodinele noastre, soțiile, mamele, au obiceiul de a pune în geam, dimineața, la aerisit, pernele. Iar el, Lavinel Stamate, „eroul“ nostru, cunoscînd acest obicei, în fiecare dimineață, înainte de a pleca la „Termal“, spre a se răsfăța în undele atît de plăcute ale bazinului mare, fura asemenea moi aglomerări de puf, folosindu-se de serviciile unor pisici. Nu, nu glumesc de fel. Zilnic pleca de acasă cu o sacose, în care duce 3—4 pisici. Ajungînd pe străzile Filipescu, Brașov, ... unde pe pervazul geamurilor tronau la soare amintitele pernițe, arunca în sus, cu dexteritate, cîte o pisică, pînă la înălțimea geamului. Sărmanul animal, exasperat, se agăța cu ghearele pe damascul moale, ce înnobila pernele, și, mulțumită greutății sale, cădea cu pernă cu tot în brațele ingeniosului hoț. Cu 4—5 achiziții de acest fel pornea apoi satisfăcut spre unul din centrele de achiziționare a penelor.

Și de ce toate astea ? Mama spune că nu l-a [illegible] stăpîni și pace. Iar tata, că e băiat mare și că trebuie lăsat să se descurce singur. Bine, zic eu, să se descurce, dar cum ?

Jos, „Ady“ se plimbă tot mai nervoasă prin fața miliției ...

ROLAND VASILEVICI

PILULE

PREOCUPARE

Întrucît nu mai este mult și copila noastră începe școala, mă adresez nevestei-mi foarte serios :

— Draga mea, ce ai de gînd ? ... Cărțile zac aruncate în dulap de astă vară. Pe matematică n-ai mai pus mîna de la sfîrșitul anului școlar și știi doar că la capitolul „Fracții“ ești deficitară. De istorie nici nu mai vorbesc, că, în loc de dinastia Basarabilor, la teză, Mirela a vorbit despre Matei Basarab și Vasile Lupu și decalajul acesta de circa trei sute de ani s-a soldat cu un trei de toată frumusețea ! La Gramatică, abia poți deosebi subiectul de predicat ; în ceea ce privește verbele, ai rămas tot la „trecut, prezent și viitor“. De moduri și conjugări, nici pomeneală. Geografia ai tras-o de păr, fiindcă la desen nu ai nici un pic de talent și toate hărțile le-ai copiat pe geam, ca vai de lume. Și-apoi cred că n-ai uitat ce-ai pățit la Lucrul manual : ocupată cum ai fost cu serviciul, ai dat lucrul peste cap, „cercelușii“ ți-au ieșit anapoda și Mirela a primit un patru cît tine de mare ! Cred că ar fi timpul să-ți revizuiești lecțiile și să faci o recapitulare a tuturor materiilor !

Din camera de alături răsună agasat glasul Mirelei :

— Mai isprăvește odată cu flecăreala, că este a treia oară cînd citesc răspunsul pe care i-l dă Athos lui Milady și n-am înțeles nimic !

SERGIU SIHARU

TERRA MAGAZIN

DOMNIA-SA DIRIJABILUL. Dirijabilul își are destinul său. „Măreția și decăderea lui“ a avut loc de atîtea ori în scurta-i existență. Primele călătorii în regiunile inaccesibile ale planetei noastre s-a făcut cu Domnia-Sa Dirijabilul. Cei vîrstnici își mai aduc aminte de emoționantele călătorii spre Polul Nord în aceste vehicule-giganți. Apoi a urmat inevitabila lor „decădere“.

Nu de mult timp însă dirijabilele au revenit din nou în actualitate. Constructorii din Kiev au patentat un sistem original de transport și montare a construcțiilor și diferitelor mărfuri cu ajutorul dirijabilelor. Astfel de „zburătoare“ pot sta ore-ntregi deasupra unui obiectiv, iar pilotul dirijează din cabina sa diverse lucrări de montare sau demontare. „Aeromacaraua“ poate ridica 120 de tone, de trei ori mai mult decît un helicopter. Pe lîngă aceasta dirijabilul se mai poate utiliza și în alte domenii : în energetică, televiziune. S-a făcut și un proiect de centrală electrică eoliană a cărei capacitate ar fi de 2.5 mii kilowați.

HIPNOZA ÎMPOTRIVA NEGILOR. Un psihiatru din Boston afirmă că a descoperit o metodă eficace de înlăturare a negilor : hipnoza. Timp de cinci săptămîni el a hipnotizat 17 persoane între 9 și 38 de ani. Tuturor li s-a spus înaintea ședinței de hipnoză că datorită acestei metode vor scăpa de negi. Rezultatul a fost uimitor : la șase dintre pacienți au dispărut toți negii după două luni, de tratament, iar la alți trei au dispărut 75% din negi. Paralel a fost pus sub observație un grup „martor“ la care nu s-a aplicat acest tratament. La nici unul din ei negii n-au dispărut. Cînd acestora din urmă li s-a aplicat tratamentul sus-amintit, trei din ei au scăpat complet de negi.

A FOST GĂSIT „EL SENOR DE LAS LIMAS“. Într-un hotel din San Antonio (Texas) a fost găsită celebra statuetă din jad veche de 2 000 de ani, furată în 1970 din muzeul antropologic de la Santa Cruz (Mexic).

Această statuetă este considerată ca fiind una din cele mai frumoase lucrări aparținînd culturii olmece născute pe teritoriul Mexicului. Încă nu s-a comunicat dacă au fost prinși și hoții acestei inestimabile lucrări de artă, cunoscută sub numele de **El senor de Las Limas.**

NORMAN MAILER — DON QUIJOTE AL STATELOR UNITE. In acea zi de august, lui Norman Mailer totul i-a mers din plin. Înainte de toate i-a fost înmînată, într-un cadru festiv, placheta Mac Dowell, pentru „contribuția lui deosebită adusă literaturii“. Apoi a ținut cuvîntarea de deschidere pe care au ascultat-o cel puțin 500 de participanți prezenți la festivitate. Și, în fine, a fost plăcut impresionat să-l audă, pe John Leonard, reprezentantul „New York Times-ului“, tutorele acestui premiu tradițional, prezentîndu-l ca pe „cel mai mare între tinerii noștri oameni ai condeiului, Don Quijote al nostru, geniul nostru“. Și totul să meargă ca pe roate, lui N. M. i-a venit și timpul într-ajutor. Pe o vreme călduroasă și însorită, premiul îi este înmînat sub un cort uriaș, într-o ambianță plăcută, pe care această veche colonie aristică o realizează de 66 de ani.

Președintele juriului a atras atenție celor prezenți că sărbătoritul a scris 23 de cărți, „a scris romane și piese de teatru, a comentat meciurile de box, lansările vehicolelor spațiale, a participat la întrunirile feministe și festivaluri pop, a făcut critică literară și a scris scenarii de film, a primit premiul Pulitzer pentru cea mai bună carte a sa“.

Un ziarist francez despre România

L'EMPLOI DU TEMPS

Dacă, pentru mulţi dintre cei care, în fiecare an, pleacă în concediu, reintoarcerea înseamnă o nouă confruntare cu exploatarea capitalistă, decalajul pare şi mai frapant între anumite realităţi descoperite de un turist în România socialistă şi actualitatea cu care reia contactul odată reintrat în Franţa. Amatorii ar putea face o glumă pe seama schimbării fusului orar, românii avînd o oră în avans asupra noastră :

Rămîne un singur mod de abordare a situaţiei, de exemplu, referitor la faptul că problema utilizării în România lui 1973 n-a captivat doar atenţia unui număr de muncitori francezi. ci şi pe cea a lui M. Peyrefitte. mereu grijuliu să-şi completeze documentarea începută asupra socialismului Utilizarea totală care domneşte aici şi pe tema căreia românii – cu tot contextul diferit – obligă economiştii occidentali să recurgă la Keynes pentru tot ceea ce înseamnă asta în sfera puterii de cumpărare şi a dezvoltării producţiei. această totală utilizare ea însăşi se dovedeşte încă insuficientă în raport cu nevoile diferitelor sectoare.

La Timişoara, în Banat ni se prezintă principalele elemente ale acestei probleme. 50% din populaţia judeţului lucrează în agricultură. Industrializarea intensă atrage din ce în ce mai mult această mînă de lucru spre oraşe (astfel, se prevede ca în anul 2000 cifra să scadă la 15%. spre deosebire de 80% înainte de război, de aici, un efort paralel în construcţia actuală de locuinţe, dotări şi avantaje sociale : alocaţiile familiale au un nivel mai ridicat la oraş decît la sat). Dar. în acelaşi timp, nu există suficientă mînă de lucru în sectorul agricol, mai ales în perioada „campaniilor agricole" şi corespunzător gradului actual de mecanizare al cooperativelor. adică în parcul S.M.T.-urilor. În judeţul Timiş, unde sînt cîteva dintre cele mai vechi C.A.P.-uri, ca cea de la Lenauheim, înfiinţată încă din 1949 în satul de baştină al poetului austriac Lenau, se pune problema depozitării şi păstrării produselor, în prezent, cînd au fost atinse randamente ridicate.

MAI ÎNTÎI PREGĂTIREA PROFESIONALĂ

In industrie, totul se organizează în jurul perspectivelor apropiate şi pe termen lung, cu scopul de a atinge simultan două obiective complementare. Este vorba în primul rînd despre formarea de muncitori cu o înaltă calificare, a căror bunăstare este asigurată prin salariu, avantaje sociale şi de o viitoare rentabilitate a întreprinderii care-i ajută să se formeze, în colaborare cu institutele politehnice şi pe baza învăţămîntului de zece ani, generalizat în acest an. Combinatului Poligrafic de la Casa Scînteii, care cuprinde cea mai importantă imprimerie a ţării şi se află într-un cartier din nord-vestul Bucureştiului, îi este afiliat un „grup şcolar poligrafic" cu 2 000 de elevi, toţi bursieri, completînd „liceul poligrafic". Primul formează tipografi calificaţi ori pe calea aplicării directe în producţie a cunoştinţelor teoretice şi un pre-salariu de 650 – 800 lei (salariul minim fiind de 1000 lei), ori într-un internat unde totul, inclusiv cazarea, este gratuit. Cea de-a doua şcoală pregăteşte tehnicieni. In fine, o secţie care funcţionează pe lîngă Facultatea de chimie industrială din Bucureşti, eliberează 15–20 diplome de inginer pe an în această ramură specială. La nici un nivel nu se exercită discriminări de sex : ca dovadă, femeile reprezintă 67% din colectivul întreprinderii ; printre ele, 34 de ingineре... De asemenea există o creşă cu 112 paturi, şi un cămin cu 124 locuri, cu posibilitatea de a se adresa altor întreprinderi, dacă acest număr se dovedeşte nesatisfăcător. Creşa costă maximum 100 lei pe lună, în funcţie de salariul familiei, ea dispune şi de o tabără de vacanţă care poate primi cam 100 de copii, aproape de Iaşi, în Moldova. Încă n-am amintit decît o parte din dotările sociale ale Casei Scînteii, acestea, în afară de cantina cu trei meniuri la alegere, de 5, 6 sau 8 lei (mai scump decît în alte întreprinderi), cuprind o piscină şi o bibliotecă de 20. 000 volume. Ele sînt finanţate de sindicat. Am stat de vorbă cu un muncitor care se ocupă de întreţinerea maşinilor, într-unul dintre atelierele Scînteii, avînd ca decoraţie o frescă bleu şi mov, operă a tipografilor. El cîştigă 2000 lei pe lună Salariul maxim în categoria sa este de 2 400 lei. Un inginer poate avea 4. 100. În septembrie 1973, salariile vor creşte cu 8%. Pentru muncitorii din această specialitate se acordă prime de randament, de muncă nocturnă, de vechime – aceasta din urmă previne mobilitatea excesivă a mîinii de lucru. Mi s-a explicat că alte măsuri asigură condiţii de muncă şi remunerare echivalente în toate ramurile industriei. Aceşti oameni care muncesc 7 ore pe zi, într-un sector dificil, au dreptul la o gratificaţie specială în lapte, carne şi la o săptămînă suplimentară de concediu. In plus, sindicatele iau iniţiative originale : comitetul oamenilor muncii dintr-o întreprindere din vestul ţării a acceptat propunerea lor de a înscrie într-o categorie superioară, pentru a-i stimula, un număr de 300 tineri absolvenţi ai şcolii profesionale, menţinuţi pînă atunci la salariul de bază. Oamenii muncii, indiferent de naţionalitate, pot învăţa, citi şi publica în limba pe care şi-o aleg, în această ţară unde se difuzează la nivel naţional şi adesea judeţean (mai ales în Transilvania) o presă scrisă şi radiotelevizată.

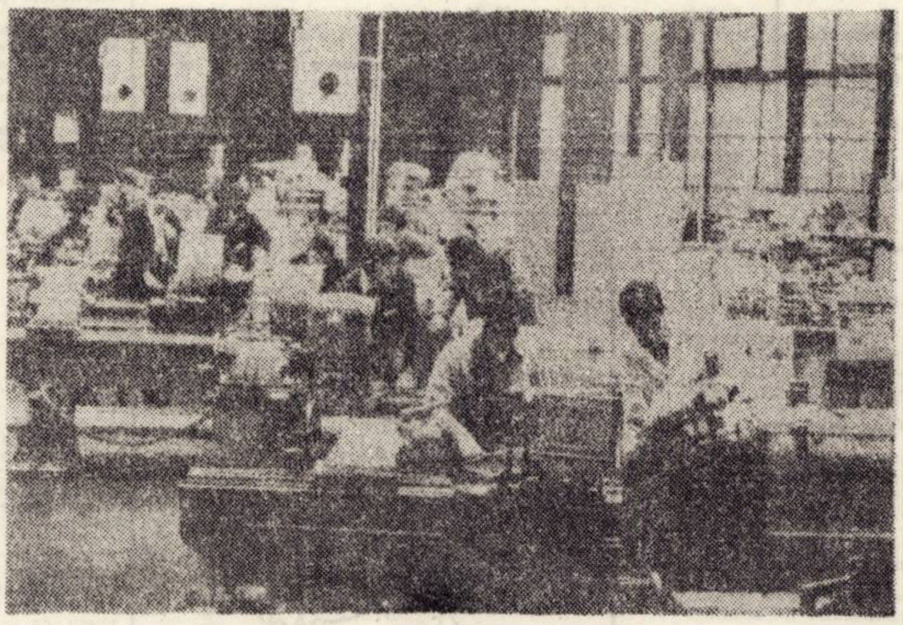

Intr-un laborator al Institutului Politehnic „Traian Vuia" din Timişoara

ANGAJĂM

Astfel, în România, se transformă în fapte legătura între problema cantitativă şi calitativă a muncii pe de o parte, şi cea a pregătirii profesionale, pe de altă parte. Ar trebui de asemenea vorbit despre reciclarea anuală a inginerilor şi tehnicienilor, prin cursuri postuniversitare de trei pînă la patru săptămîni, terminate printr-un colocviu. Ca un corolar – şi acesta este un alt obiectiv înscris în planul cincinal 1970–1975 pe care următoarele îl vor desăvîrşi – se urmăreşte mecanizarea progresivă şi cvasi-totală a muncilor necalificate. Să presupunem, totuşi, că o persoană fără nici un fel de pregătire specială este în căutarea unui loc de muncă în industrie. Acest mod de a recruta mîna de lucru tinde să devină excepţie şi „acea persoană" poate primi vizita unor trimişi ai întreprinderilor apropiate în satul în care locuieşte ; în caz contrar, ea se va prezenta la oficiile de plasare, ce depind de „secţia forţe de muncă" locală, unde poate alege dintr-o serie de posibilităţi, căci întreprinderile informează sistematic birourile de plasare şi cererea este încă mare. Oricare ar fi alegerea, se perfectează un contract. Aici se rezolvă şi cererile de muncă temporară, sezonieră. In toate aceste situaţii, recurgerea la serviciile unui asemenea birou de plasare este în întregime gratuită. In fine, care turist francez, urcînd într-un autobuz din Bucureşti sau Suceava, n-a remarcat afişele care anunţă : „Angajează" ... „Angajăm" ... şi al căror conţinut, la fel cu al celor ce împodobesc porţile fabricilor, este mereu acelaşi : întreprinderea X caută N muncitori pentru cutare meserie, remunerată în felul următor ... oferindu-se cutare avantaje. Este adevărat că există totuşi greutăţi în calea unei promovări reale a populaţiei rurale necalificate, mai ales a tinerelor fete eliberate prin mecanizarea muncii pămîntului. Această situaţie este luată în considerare la stabilirea noilor industrii. În general, explică Miron Constantinescu, secretar al Comitetului Central al P.C.R. şi vicepreşedinte al Comitetului de Stat, există „tentaţia de a stabili aceste obiective în marile centre muncitoreşti tradiţionale, unde se găseşte mînă de lucru de elită şi un mare număr de alte comodităţi. Dar punctul de vedere politic preconizează întărirea clasei muncitoare din zonele lăsate într-o stare de înapoiere prin dezvoltarea anarhică impusă odinioară României de capitalul local şi străin".

Astfel, Partidul şi statul au supus Marii Adunări Naţionale următoarea problemă : nu este mai bine să fie construită o nouă fabrică de fibre, nu la Braşov, centru industrial carpatic deja cu tradiţie, ci la Tecuci, mic oraş moldovean, unul dintre cele despre care Mihail Sadoveanu putea scrie la timpul său că acolo nu se petrece niciodată nimic ?

Şi dacă ne plecăm urechea acum, la sunetul unei voci lirice, ce ar spune G. Bacovia, poetul lacrimilor, văzînd cum se transformă un alt oraş moldav, Bacău, de unde îşi trage numele ? Bacovia care cînta :

„Ouvre, c 'est l 'automne en la cité
Toute cette terre, on dirait une tombe
Il pleut... le vent par dessus la place en trombe
Mène des feuilles libérées, sans

UNA DINTRE REŢELELE DE ACUMULARE CELE MAI RIDICATE

Progresul economic armonios al tuturor judeţelor ţării, refuzul de a lăsa să subsiste „zone dezmoştenite", fac parte dintre scopurile fixate în iulie 1972 la Conferinţa Naţională a P.C.R., a cărei primă aniversare a coincis, la cîteva zile diferenţă, cu a patra aniversare a celui de-al X-lea Congres al partidului şi cu sărbătoarea naţională de la 23 August, comemorare aproape a treizeci de ani de la insurecţia din 1944. Drumul parcurs şi cel care mai rămîne de făcut pot fi apreciate lecturînd importantele propuneri conţinute în raportul lui Nicolae Ceauşescu la Conferinţa Naţională şi destinate îmbunătăţirii nivelului de viaţă şi puterii de cumpărare. Rînd pe rînd, au predominat în economia română două pîrghii complementare, scăderea preţurilor şi creşterea salariilor. Se preferă acum cea de-a doua, şi, în acelaşi timp, s-a încercat o raţionalizare a preţurilor anormal scăzute la carne de vacă şi lapte, preţuri care diminuau veniturile ţăranilor. Se va realiza o compensare printr-un sistem special de alocaţii. Una dintre cele mai marcante reforme recente (cu reorganizarea „centralelor", un fel de sub-ministere, peste cîteva mari întreprinderi) a fost crearea unui consiliu central muncitoresc, menit să controleze toată activitatea economică şi socială. Se ştie că România deţine una dintre ratele de acumulare cele mai ridicate din lume, în prezent de 33%. In consecinţă, comparaţiilor mecaniciste ale unui R. Aron, între nivelurile de viaţă din diferite ţări capitaliste şi socialiste, românii au obiceiul să le răspundă că, unei ţări care n-a asuprit niciodată, acumularea primitivă i-a lipsit. La această rată de acumulare excepţională se face referirea în presa română prin expresia „eforturi susţinute". Emulaţia socialistă se exprimă, de exemplu, în hotărîrea luată de muncitorii constructori bucureşteni, de a lucra în 23 şi 24 august.

Ar mai trebui amintite o mulţime de probleme, în primul rînd pe cea a creşterii productivităţii muncii. Să spunem oare că pe lîngă problema „utilizării" forţei de muncă în Franţa monopolurilor, acestea sînt în România un fel de mizerii ale marilor seniori ?

PHILIPPE PREAUX

(France nouvelle, septembrie 1973)

COLEGIUL DE REDACŢIE :
Ion Arieşanu, (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 4 OCTOMBRIE 1973 ● NR. 40 (293) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

SĂRBĂTOAREA CĂRȚII

Oricum și oricind ne-am gindi la toamnă am găsi de cuviință să amintim și de roade, de bilanțuri fie că ar fi vorba de pămint, fie de sufletul lui șoptit, de cuvint. Cert insă că fiecare din aceste bilanțuri constituie pentru viața noastră un prilej de sărbătoare. Și. intre acele bucurii ale pămintului pe care le sărbătorim, toamna se numără și cărțile.

S-a statornicit in noi obiceiul ca acum, la inceput de octombrie, să cinstim litera românească. Timp de zece zile sanctuarele cărții devin scene deschise ale unor importante acțiuni pentru un intreg popor de oameni cititori. Și tot în tradiție a intrat ca librăriile, aceste prime porți de ieșire ale cărților spre oameni, să fie cele care printr-un gest festiv să deschidă șirul manifestărilor dedicate LUMINII și LUMINĂRII.

Cu încă mult timp inainte, editurile din intreaga țară informau cititorii asupra zilelor in care își vor prezenta realizările acestui an, cărțile nou apărute. Și timpul acesta a sosit. In librării, biblioteci, așezăminte culturale, au inceput să se desfășoare simpozioane, seri literare, intilniri ale cititorilor cu scriitorii, expoziții de carte ș.a.m.d. Și această amplă acțiune pornită in scopul popularizării cărții, al apropierii ei de cititori, cuprinde un intreg teritoriu, de la cămine culturale și biblioteci sătești și pină la marile librării și biblioteci. Timp de zece zile cartea social-politică, beletristică și tehnico-științifică formează subiectul principal al unor dezbateri și prezentări de anvergură.

La Timișoara, momentul inaugural al Decadei cărții românești s-a desfășurat la librăria Mihai Eminescu in prezența unui numeros public. Cu acest prilej au fost trecute in revistă realizările acestui domeniu atit pe plan național cit și local, prin contribuția editurii timișorene Facla. Semnificativă a fost în acest sens și expoziția de carte social-politică, beletristică și tehnico-științifică deschisă cu acest prilej. In programul acestor zile de sărbătoare a cărții sint cuprinse intilniri cu scriitori ale căror cărți apar in aceste zile, simpozioane, precum și Ziua editurii Facla, prilej de importantă analiză și dezbateri ale activității editoriale timișorene, acțiune urmată de lansarea citorva cărți noi apărute.

ORIZONT

INFORMAȚIA ESTETICĂ ȘI FUNCȚIA STRATEGICĂ A INFORMAȚIEI

Arta nu poate fi privită doar ca autoexprimare a artistului, nici ca decurgind integral din experiența sa individuală. Ea este totodată intelegere a modelului abstract de activitate al artei premergătoare și capacitate de proiectare a unor noi valori umane. Și în acest domeniu, experiența socială analizată, valorificată, asimilată, devine „forță de producție", informația acumulată asigură un grad mai mare de succes. Este vorba desigur de informație strategică, de informația privitoare la modul de a atinge un anumit scop. O capodoperă conține numeroase informații de acest fel, unele utile tuturor oamenilor, altele utile mai ales artiștilor. Informație transmit și epigonii, dar este o informație privitoare la modul de a atinge obiective consumate : sistemul artist – operă – public nu funcționează normal într-o epocă de decadență.

Desigur, termenul de informație in estetică trebuie analizat cu mijloace mai adecvate decit îngăduie actualul nivel al cercetării estetice. Riguros vorbind, o operă comunică totdeauna o sumă de informații, dintre care unele sint explicite, receptate ca mesaj ideologic și afectiv de către orice privitor sau cititor apt să decodeze sistemul ei de semne, iar altele sint implicite, privitoare la structura specifică a operei ; acestea din urmă se lasă sesizate mai greu, și, in parte, învăluie încă, activitatea de creație a marilor artiști. Esențială pentru progresul literar-artistic, ca de altfel pentru orice altă formă de progres, este tocmai această informație privitoare la structură, la constituenții ei, la menirea specifică fiecăruia, la condițiile funcționalității lor maxime, la relațiile esențiale și neesențiale din cadrul sistemului, la căile de optimare a invariantelor sale funcționale și a întregii ierarhii de relații pe care le conține. Sarcina cercetării teoretice nu se reduce așadar la interpretarea semanticii operei, ci trebuie să cuprindă neapărat analiza, din perspectivă a structurii ei, iar istoria artelor particulare și a teoriei acestor arte (a esteticii literare. a esteticii teatrale etc.) trebuie să pună in lumină atit procesul de dezvoltare obiectivă a fenomenului artistic cit și procesul de dezvoltare a cunoașterii, a pătrunderii esenței acestui fenomen de-a lungul istoriei. In ceea ce privește informația privitoare la structura obiectivă a creației superior funcționale, trebuie să observăm că intre cele două tipuri de coduri – acela al mesajului ideologic, sociologic, psihologic etc. sesizabil de cititorul obișnuit – si acela al „nivelului de optimalitate" sesizabil de „specialiștii in structuri literare" (artiști, esteticieni etc.) – există o relație de subordonare, cel dintii fiind in foarte mare măsură un aspect al celui de-al doilea. Căci a ști să construiești, ca artist, o structură superioară nu inseamnă a te pricepe doar la forme, scheme. modele goale, abstracte. ci la alcătuirea unor sisteme vii, a căror optimare pe plan abstract este o condiție a eficienței superioare pe planul concret-istoric, deci la alcătuirea unor opere concrete. al căror mesaj ideologic. sociologic, psihologic etc. poartă urmele priceperii de a face ca intreaga informație semantică și ectosemantică să aibă farmecul descoperirilor intelectuale. al profunzimii de gindire, al observației pătrunzătoare etc. Intr-un cuvint. și la acest nivel artistul trebuie să știe cum se cere să fie opera pentru a fi „frumoasă", si să poată realiza o atare alcătuire. de pe cele mai inaintate poziții de gindire.

Ca sistem reglat cibernetic, societatea prelucrează informații și elaborează strategii. Ea este, prin urmare, foarte interesantă să colecteze și să valorifice cu grijă informațiile pe care homo gestimans le-a fixat in numeroasele observatii făcute asupra lumii inconjurătoare și asupra propriilor forme de activitate in cursul veacurilor. Ar fi insă greșit să se creadă că aceste informații pretioase se transmit si se dezvoltă in mod spontan. Spontan este doar interesul uman. interesul fiecărei epoci, al fiecărui creator. de a realiza comportări de maximă functionalitate, dar informatia in sine are, pe toate planurile, tendinta de a se pierde, de a se reduce. ca urmare a legii entropiei. Norbert Wiener a arătat că, intr-un sistem inchis, informația are tendința spontană de a se reduce, intocmai precum entropia are tendința de a crește. Informația corespunde măsurii ordinii, a organizării. după cum entropia este măsura neorganizării. Aceasta explică in ultimă instanță si regresul „spontan" al diferitelor forme de activitate umană, in timp ce progresul lor este rezultatul unui efort de natură negentropică. Se impune insă precizarea că fenomenele de regres social ca și cele de progres social nu trebuie privite ca urmări ale unor legi universale, ci ale unor legi sociale, explicarea acestor fenomene trebuie căutată nu in raportul, atit de general, dintre entropie și informație. ci in interesul sau dezinteresul unor pături sau clase sociale pentru o anumită informație. Date fiind insă obstacolele gnoseologice care stau in fața ințelegerii structurilor, in special a structurilor complexe. cum este cea artistică, dezinteresul pentru informație poate să se nască din ignoranță și inconștiență. Teza despre inexistenta și imposibilitatea progresului intr-un domeniu oarecare sau in societate in ansamblu, atunci cind nu este urmarea unor interese de clasă, reprezintă o expresie teoretică a acestei condiții de neputință. O orînduire socială superior organizată. cum este orînduirea socialistă, este interesată să acumuleze și să creeze un maximum de informație. Experiența din școli ne arată in mod convingător cite naivități formulea-

IGNAT BOCIORT

(Continuare in pag. a 4-a)

ORIZONTURI CULTURALE LUGOJENE

(IN PAG. 8, 9, 10)

cronica literară

Radu Ciobanu

„TREPTELE DIOTIMEI"

(Ed. Eminescu, 1973)

1. **Diotima** e un personaj din **Banchetul.** Spune Socrate : „Vreau să vă spun despre Eros un cuvînt pe care l-am auzit odată din gura unei femei din Mantineia, numită Diotima, înțeleaptă și-n cele ale dragostei și-n multele altele". In textul platonic, Diotima este inițiatoarea. **„Treptele Diotimei"** sînt treptele initierii : „Cei ce procreează întru corp, zise ea, își indreaptă pașii mai cu seamă spre femeie ; prin dragostea lor creează copii, iar astfel își închipuiesc că-și pot agonisi și nemurirea, și pomenirea numelui lor și fericirea — pentru toată vremea ce va să vină. Dar creatorii în spirit .. Căci sînt oameni, zise ea, care procreează mai bucuros in suflete decît in trupuri creind, se-nțelege, cele care cad in sarcina spiritului să fie concepute și zămislite. Vrei să știi care anume ? Cele referitoare la gîndire, și, nu mai puțin, la orice altă virtute. Dintre aceștia, deci, fac parte atit toți poeții care creează lucrări originale, cit și, printre meșteșuguri, toti cei numiți născocitori. Iar cea mai mare din lucrările cugetului lor, zise ea, și cea mai frumoasă intre toate, **privește intocmirile cetăților și așezămintelor omenești,** (s.n.) ceea ce se numeste, in acest caz, chibzuință și dreptate socială. Și iată : dacă unul dintre aceștia poartă de tînăr în suflet ca o ființă divină, sămînța creației, cînd ajunge in floarea vîrstei, deodată e cuprins de dorința zămislirii și nașterii".

Personajele romanului sînt personajele „treptelor initierii", romancierul (artistul) care recompune destinul familiei sale, artistul (Tiberiu, pictorul), purtătorul fascinatiei frumosului „absolut", oamenii întocmirii cetăților (bătrînul Titus Candrea) precum și cei ai „dreptății sociale" (comuniștii sau simpatizanții comunisti : Roxana, Octavian, Anca etc.). Trebuie recitit Platon pentru a descoperi recompunerea motivelor „pildele", bătaia parabolei. Numeroasele subtilități (ale racordărilor) fac din **Treptele Diotimei** o lectură mai mult decît antrenantă.

2. Romanul este (pornind de la acest argument) și un roman-frescă, in care jocul corespondențelor ori simetria corespondențelor (ori, mai exact : **valoarea romanescă a lor)** se pierde în mulțimea detaliilor. Scriitorul se reintoarce la lumea evocată in **Crepuscul** și paginile cele mai dense din **„Treptele Diotimei"** trimit la primul roman al scriitorului. Așa cum observam pe marginea altui roman (ratat) al lui Radu Ciobanu, **Zilele,** scriitorul e un pasionat al **sentimentului pur.**

Ardealul idilic (cel de glorioasă tradiție în literatura română), își găsește în Radu Ciobanu unul din cronicarii săi de vază. Oamenii trăiesc cu o superbă decență, bătrînețea e glorioasă și monumentală (vîrstă exemplară !), adolescențele coboară (direct) din baladele lui Coșbuc. Se creează o atmosferă de mare puritate a relațiilor (fii – părinți – bunici) și Radu Ciobanu e un admirabil analist al gestului patern ca și al candorii, al iubirii filiale. Sentimentele sînt vaporoase, tainice, trăite discret și tandru. Cind are nevoie de **eroi negativi** (căci vom vedea că necesitățile romanului creau loc de muncă și eroilor negativi) scriitorul și-i copiază, fără probleme, din romanele de larg consum.

3. Într-o anumită direcție, Treptele Diotimei ar fi treptele candorii. Admirabile sînt, in **Treptele Diotimei,** portretele neliniștii adolescentine ale copilăriei. Paginile **Roxanei** (copilăria Roxanei) ca și copilăria lui Răzvan, cu universul de miracole, de descoperiri, cu dificultățile integrării intr-un anumit mediu social sînt pagini care rămîn. Radu Ciobanu știe (și cît de bine) să redea tonurile **imaculării** și trebuie să-i fim recunoscători pentru eforturile sale de a crea o lume a purității. Valențele educative ale **Treptelor Diotimei** mi se par în afară de orice bănuială.

4. Dificultățile incep în momentul in care romancierul încearcă să problematizeze, în sensul parabolei anunțate, destinele eroilor săi. Așadar, doi ori trei trebuie să fie artiști, căci așa sună textul înțeleptei din Mantineia : și atunci Radu Ciobanu confecționează un pictor, il plimbă prin Paris, îi oferă și premii și tablouri, și soție, și încă o soție (căci artistul e prin fire becher), ii mai confecționează și o dramoletă a solitudinii, și încă un tablou achiziționat de Muzeul R. S. România.

Dificultățile și mai mari incep în momentul in care, depășind cadrele din **Crepuscul** Radu Ciobanu încearcă să prezinte un tablou al frămîntărilor sociale din România, anii dintre cele două războaie mondiale. Nici vorbă că autorul a citit conștiincios ziarele anilor in cauză și că e animat mereu de cele mai bune intenții, dar lupta comuniștilor, de pildă, e înfățișată fără profunzime. Deci această Roxana, căsătorită, studiază medicina la Paris, își uluiește profesorii prin perseverență și e, în același timp, proaspătă mamă, grijulie și iubitoare) se întoarce în țară, intră în mișcarea ilegală, e medic strălucit, director de clinică, transportă manifeste, adăpostește la rîndul ei dezertori (unul singur, e drept) ș.a.m.d.

5. Există aici un exces de literaturizare. Nu oricînd și din orice se poate (ori un anumit autor poate) face literatură. Or, Radu Ciobanu (în a cărui poziție de excepție în proza română de azi credem) vrea să facă din orice și oricum literatură, pentru acoperirea planurilor parabolei Un fel de obsesie a **frumosului** inlătură orice complexitate a eroilor, în destinul cărora autorul intervine abuziv. Pînă și declarațiile de dragoste se fac în versuri de Blaga sau Bacovia, după cum devine cazul.

6. Meritele acestei cărți ni se par a fi legate, mai cu seamă de ambițiile prozatorului. Chiar dacă ele sînt infirmate de numeroasele pagini moarte ale cărții, tentativa autorului merită stima noastră. Și nu numai tentativa (de care ne vom ocupa, pe larg, cu altă ocazie) : și alte (numeroase) pagini, numite de noi la inceputul acestei cronici.

C. UNGUREANU

debut

FLOREA MIU :

„Jocuri de piatră"

(Ed. „Cartea Românească" — 1973)

Promițător, deși inegal, volumul lui Florea Miu se întemeiază, in mare parte, pe un lirism confuz, caracteristic stărilor prepoetice.

Sensibilitatea autorului nu s-a eliberat de propria ei tiranie, fiind incapabilă, încă, să discearnă ceea ce s-a limpezit cu adevărat prin poezie de ceea ce e amorf și, ca atare, lipsit de sens artistic.

Lirism confuz, ziceam, dar lirism autentic ; fiindcă el se clarifică, nu odată, în articulări verbale remarcabile : M-a ispitit creionul pămîntului să ar / adinc și plin, cum anii scriu veșnicii în cute, / cum roata prinde formă abia mușcind din car, / iar piatra curge-n sine și dă-nțelesuri mute // Țes vînt din boabe ude și e așa de blînd, / că pot să gust de-acuma ce voi găsi pe culme, / pot înnopta oriunde și-a mă trezi oricînd / și-n loc de gînduri somnul să mi-l presar cu urme.

Versurile au o tonalitate grea, bolovănoasă, o virtoșenie rustică, din topor, Florea Miu nu se pierde în poze poetice, evită, din instinct, și primejdia modelelor și tirania limbii. Dar ceea ce ni se pare, mai cu seamă, încurajator este capacitatea poetului de a induce un (abia perceptibil) sens simbolic faptelor evocate, trecîndu-le, astfel, din zona reprezentărilor pur sensibile în cea a reprezentărilor „inteligibile", fără ca statutul lor estetic să fie prejudiciat : Desperecheați, leg caii la iesle. Sună-n ei / Zăbalele tocate fără milă / și li se face părul bănuți de ceară, grei / de-atîția dulci grăunțe cu argilă. // Am deshămat și trunchiul de osie crăpat / și scapără buccelele și urlă, / dar trebuie să număr cîți cai am adăptat / și cîți nechează dincolo de gîrlă. // S-a frînt de glod răscrucea : mă obosesc s-o leg. / E vînt pe lemn și ploaie-n strujitură. / Plesnesc din bici și biciul n-a mai rămas întreg / și-mi arde-n pumni ca plugu-n arătură . . .

Structural, autorul are asemănări cu Ion Gheorghe, ambii fiind animați de aceeași viziune agrestă, tulbure, impresionantă.

Volumul Jocuri de piatră **dă senzația unei magme din care se ivesc, cînd și cînd, cristalizări surprinzătoare. Florea Miu presimte abia poetul care se desprinde din sine.**

STELIAN OANCEA :

„Timpul știut"

(Ed. „Eminescu" — 1973)

Culegere lipsită de nerv, cu o imagistică ștearsă, și cu o „blîndețe" excesivă a tonului, Timpul știut **se așează, cu resemnare, in stiva cărților la care anevoie te îndemni să revii.**

O anumită adorație a luminii, o oarecare tresărire în fața trecerii timpului înfioară, palid, enunțurile, dar autorul ține neapărat să dezvolte rarele sale coagulări metaforice în proze pretențioase și cu puține exce — fără culoare : Totul e Timp / Așa cum marmora / Poate fi „Michelangelo" / Ori simplă dală roasă de umblet // De departe se simțea / Răcoarea uriașei clepsidre — **frumos acest din urmă distih, strivit, însă, în ambianța poemului, sub deslușirile sfătoase care-i urmează :** Eu m-am lipsit de umezeala nisipului / Intr-un ritual ce se armoniza din mine / Valul m-a inundat / — Cupă a neștiutului / Umplută de iluzia mării . . . **etc. etc.**

Stelian Oancea versifică ușor, limbajul nu i se împotrivește, nici nu i se supune ; indiferența e reciprocă și cvasitotală.

Șansa poetului se află, probabil, în notația fr în emoția neprelucrată : Crește cîteodată / În plin senin / O apă, o tristețe nemărginită // Mă înstrăinez atunci / Spre uimitoarele mele adîncuri. / Tu mă chemi. / Ce să-mi aduc aminte ? **E, în aceste versuri, un foșnet care-l obligă pe cititor să zăbovească o clipă înainte de a trece mai departe.**

EUGEN DORCESCU

DOMNIȚA GHERGHINESCU-VANIA :

„Cartea pierdută"

Poetă, prin sensibilitate și gust, deși nu scrisese niciodată versuri, Domnița Gherghinescu-Vania a izbutit să contureze, într-o viață necruțată de suferință și boală, un personaj delicat, a cărui prezență în literatura română se lasă presimțită în operele unor scriitori dintre cele două războaie. Din colaborarea dintre Gherghinescu-Vania, soțul, el însuși poet, și criticul Mihai Gafița, care se dovedește și de astădată dotat cu o surprinzătoare intuiție, s-a realizat o tulburătoare **Carte pierdută,** a unui suflet ales și a unui destin ciudat de femeie, fără asemănare cu modelele reflectate în romane. Fragmentele luate din scrisori sau din jurnalul intim, selecționate cu fericită inspirație, ne înlesnește să descoperim, într-o operă postumă, destinul și vraja personajului atît de profund uman al celeia ce nu s-a vrut niciodată autoare, pentru a rămîne o cititoare adevărată, dar care totodată a înțeles că **„a duce dragostea de artă pînă acolo încît să faci din tine o capodoperă e ceva minunat".**

Mărturisirile îndurerate, făcute în condițiile, greu de suportat, ale claustrării, la care a fost condamnată de îndelungata sa boală, fără să-și piardă optimismul și capacitatea de a prețui și savura frumusețea naturii și a vieții, sînt de o sinceritate ce contrazice însăși taina pe care Domnița Gherghinescu-Vania o atribuia cu atîta convingere poeziei. „Cred, — afirmă ea exasperată de prețul nefast al frumuseții — că în lupta omului pentru fericirea omului trebuie să stea în preocupare tocmai această lepădare de cazną exersată cu sudoarea frunții. Să ieșim din mentalitatea primitivă și barbară a sacrificiului ca preț pentru creație".

Subtilitatea ironiei și grația inteligenței, pin care se revelează spiritul reflexiv și de observație al Domniței Gherghinescu-Vania, îi păstrează personalitatea, prin aceste fragmente, poate și mai vie decît cei ce au avut bucuria s-o cunoască în viață.

Fără îndoială, literatura dă o cunoaștere de profunzime de multe ori insesizabilă vieții și acest lucru îl demonstrează cu farmec și talent „Cartea pierdută".

NICOLAE ȚIRIOI

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

DAN REBREANU :

„Iepurele sub acoperiș"

(Ed. Dacia, 1973)

Aflat la al doilea volum al său, Dan Rebreanu confirmă însușirile pe care critica literară, mai mult decît binevoitoare, i le remarcase cu ocazia debutului său. Iepurele sub acoperiș, **fără a marca punctul unei evoluții spectaculare, înseamnă, totuși, pentru autorul său, în primul rînd un real avans sub raportul științei de a construi: mișcarea în planul suprafețelor, interferența lor, discontinuitate narativă menită a potența stări tensionale, tehnica perspectivelor multiple, etc. ori, de pildă, a realizării comicului absurd prin elemente insolite. Talentul său se exercită însă mai ales în proza de tip analitic, problematizată și avansînd printr-o exactă dozare și interferență de planuri : cel al cazuisticii de tip etic, cenzurînd desfășurarea la timpul prezent a narațiunii.**

Iepurele sub acoperiș **și** Copiii care se iubesc **sînt nuvelele cele mai realizate din volum. În prima nuvelă, Valeriu Mardare, după cît se pare recidivist (e o încercare de absolvire a eroului de vină prin acuza de cleptomanie ?) căci mai subtilizase timbrele unui prieten, un stilou și niște ochelari de soare de la un străin — este pus să reconstituie furtul comis în prăvălia gestionată de unchiul său. Asemănătoare ca idee cu** Reconstituirea **lui Horia Pătrașcu, dar accentuînd diferențe de mentalitate între o generație și alta, nuvela e realizată exemplar tocmai prin decalajul existent între timpul acțiunii (al furtului) irepetabil și cel al reconstituirii încorporîndu-l prezentului, „fiindcă pe ei îi interesează gestul lui implicînd recunoașterea, nu ceea ce s-a petrecut de fapt atunci . . .". În consecință, „adevărul" eroului e aproape imposibil de reconstituit ; ca reflex de apărare, el se va retrage în sine, în sfera inexpugnabilă a propriei imaginații ca . . . iepurele sub acoperiș.**

„Copiii care se iubesc" **explorează un teritoriu plin de surprize — inclusiv în nuvela pe care-o discutăm — cel al iubirii. Atent la nuanțe, la dinamica interioară a psihologiilor, la complexitatea lor imprevizibilă, Dan Rebreanu realizează, tenace și inteligent în efort, cea mai bună nuvelă a sa.**

A. BALTAZAR

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

VIRGIL HUZUM :

„Mirajul sunetelor"

(Ed. „Cartea Românească", 1973)

Virgil Huzum încearcă, pe de o parte, să găsească replici literare unor piese de muzică clasică și, pe de altă parte, să imagineze cadrul (uman și natural) în care numita muzică s-ar produce. Raportat la a doua intenție, volumul este, totuși, în ansamblu, interesant deși poeziile, privite în și pentru sine, își mențin cu dificultate echilibrul estetic. Iată, drept pildă, un Menuet (cu subtitlul Simfonia în do major „Maria Tereza" — **a lui Joseph Haydn) care, în ciuda tonului minor, are o oarecare putere evocatoare :** În feudală măreție / întreg alaiul se mlădie, / asemeni trestiei se lasă . . . // În legănată melodie / se-ating volane de mătasă . . . // Alunecă și întîrzie / cu grație și strălucire / pantoful de satin subțire // Perucile ușor pudrate / apar ca niște crizanteme, / perucile aristocrate / întîrziate peste vreme **(p. 32).**

In jurul acestei „cote" oscilează majoritatea textelor (Recitativ, **p. 13, și alte cîteva sînt, parcă, mai sus). Ciudat este că, lipsite de individualitate, poeziile dau, totuși, o anumită individualitate grupului. Există cîteva cicluri destul de legate, dar au o autoritate de împrumut care le nivelează relieful. Fiindcă pretextul muzical, putînd „inobila" și salva unele compoziții de la eșec, le anulează altora, din păcate, independența și le obligă să fie simple ilustrări. Credem că acestea din urmă (și nu sînt chiar puține), eliberate de servitute, ar da o imagine mai convingătoare a poetului Virgil Huzum.**

E. D.

cartea străină

Oportunitatea operei

Așteptată cu un viu interes, alimentat și de către referințele unor Wellek și Warren, iar mai nou G. Genette, Tz. Todorov ș.a., publicarea de către prestigioasa editură „Univers" (în colecția „Studii") a lucrării lui B. Tomașevski – „Teoria literaturii. Poetica" – reprezintă un adevărat eveniment editorial.

Tratatul lui Tomașevski „Teoria literaturii. Poetica" (ed. I. 1925, versiunea românească este după ed. a II-a, revăzută, din 1927) constituie cea mai amplă sinteză a concepțiilor „formalismului rus". In această măsură, cartea este mai puțin originală, tezele cele mai importante aparținînd, de regulă, celorlalți „formaliști" : Viktor Șklovski, Iuri Tinianov, Eihenbaum ș.a. Originală rămîne totuși sinteza dintre concepțiile școlii formale și postulatele arhicunoscute ale unei „poetici" clasice. De altfel, „școlii formale" i se reproșează adesea că însăși „noutatea" concepțiilor sale este falsă, reprezentanții ei nefăcînd altceva decît să „redescopere" adevăruri vechi, atribuindu-le acestora doar denumiri „noi". Astfel de atacuri provin chiar și din partea unor „redescoperitori" declarați ai unor adevăruri la fel de vechi, ca cele referitoare la retorica antică. Or, argumentarea prin care „noii retori" își apără cauza n-ar trebui refuzată unor cercetări de natură similară. „Redescoperirea" este ea însăși un merit, atunci cînd dezvoltarea științei, a culturii contemporane o cere. Cuvintele „noi" marchează, pe de altă parte, faptul că principiile vechi sînt incadrate intr-un sistem nou, sînt deci ele însele altele, transpunerea tel quel constituind nu o dată simptomul unui supărător și ineficient eclectism. Este însă la fel de adevărat faptul că o terminologie nouă, mai ales intr-o lucrare de sinteză ca cea a lui Tomașevski, poate să nu fie întotdeauna prea fericit aleasă. În cazul nostru este vorba, in primul rînd, de termenul-cheie : „procedeu". Așa cum bine subliniază Leonida Teodorescu, autorul versiunii române, pentru Tomașevski „aproape orice poate fi un procedeu (subiectul, compoziția, prozodia, personajul etc.), deoarece sfera preocupărilor se suprapune cu sfera însăși a literaturii".

Teoria „artei ca procedeu" constituie una dintre „redescoperirile" notorii ale școlii formale. Ea a fost enunțată de către V. Sklovski. Aici avem poate de a face cu redescoperirea acelui ornatus verbarum (ale cărui avataruri sînt atît de captivant urmărite in deja celebra lucrare a lui V. Florescu Retorica și neoretorica. Geneză, evoluție, perspective, Ed. Acad. R.S.R., B., 1973) – redescoperirea unei vechi definiții a limbajului artistic, înțeleasă mai apoi și aceasta, ca și concepția teoreticienilor ruși astăzi, doar intr-o perspectivă formalizată.

Multe alte concepte ale formalismului rus țin în principiu de reabilitarea unui aparat argumentativ, în sens clasic, plenar, deși chiar la Tomașevski intilnim o viziune la fel de simplificatoare, ca și a contemporanilor săi, asupra Retoricii, văzută ca domeniu paralel Poeticii, fără contingență prea mare cu aceasta. Aici se explică și semnificația, pentru unii pleonastică, a titlului „Teoria literaturii. Poetica". In text, Tomașevski va arăta că Poetica constituie doar o parte a teoriei literare, cealaltă fiind Retorica, de care nu se ocupă, deși o serie de subcapitole ale cărții i-ar aparține de drept. Revenind la conceptul de „procedeu", trebuie să recunoaștem că el este total nefericit, în măsura în care definește o serie eterogenă, atit structural, cit mai ales funcțional. Concepte universale, procedeele sînt definite drept „modalități de combinare a materialului de limbă în unități artistice" (p. 25). Pe de altă parte, conceptul va desemna nu numai un mod specific de organizare a unităților semnificative ale operei, ci și unitățile inseși vor fi tratate tot ca „procedee" (de la „erou" pînă la „numele" acestuia).

După cum observau Wellek și Warren, în cartea lui Tomașevski sînt reproduse și multe informații elementare (ca cele referitoare la prozodie), dar, chiar și în acest caz, tratarea subiectului rămîne fidelă programului enunțat.

Poetica lui B. Tomașevski ne poate oferi tabloul cel mai fidel al rezultatelor obținute de către grupul de la Opoiaz. Vom enunța citeva dintre referințele nemărturisite la lucrările de bază ale reprezentanților „școlii formale". Astfel, sublinierea principiului diacronic, „evolutiv", demonstrat atît în interiorul domeniului poeticii, cît mai ales in raporturile istorice dintre diferite „șiruri" ale culturii, care influențează și determină în mare măsură „șirul literar", aparține contribuțiilor aduse de lucrările lui I. Tinianov și B. Eihenbaum (prezentarea succintă a principalelor teze in acest domeniu este reprodusă in prefața celor doi cercetători la volumul de studii : Russkaja proza, Academia, L., 1926, p. 9–12).

Un alt loc „comun" al școlii formale, asupra funcționalității căruia insistă și Tomașevski, se referă la principiul dezvăluirii procedeului, principiu contrar spiritului poeticii antice, ca și normelor din poeticile „iluzioniste" de mai apoi. Acest concept a fost comentat de către V. Șklovski in contextul definirii „obiectelor artistice" (v. Poetika. Sborniki . . . , 1919, p. 102–103). Este notorie contribuția formaliștilor ruși la o „poetică a structurilor narative" (v. conceptele de „fabulă", „siujet", „mecanismul tainelor" etc.), la dezvoltarea și probarea conceptului de motivare (compozițională, estetică și realistă). B. Tomașevski se referă deseori la conceptul definit de Șklovski drept insolitare („ostranenije"), prin care se obține distanțarea limbajului poetic de cel automatizat etc.

Pe lîngă ocazia pe care ne-o oferă de a cunoaște, intr-un singur text, la modul sintetic, aportul unuia dintre cele mai interesante curente in știința literară a secolului nostru, cartea lui B. Tomașevski conține și o imagine sugestivă a literaturii ruse, ce constituie materialul ilustrativ obișnuit, dar nu și singurul, in demonstrațiile sale. Contribuția lui Leonida Teodorescu – autorul traducerii, al notelor și al unui foarte interesant eseu introductiv (Inoportunitatea capodoperei), la facilitarea înțelegerii importanței operei lui Tomașevski, este deosebită. Dramaturg, cadru universitar, cercetător, autor al unui apreciat studiu (Dramaturgia lui Cehov, Ed. Univers, col. „Studii", B., 1972), Leonida Teodorescu nuanțează sobru și competent textul lui Tomașevski, printr-o serie de adnotări, care, ele însele, ar putea constitui un scurt dicționar de istorie a literaturii ruse.

ILIE GYURCSIK

Constantin Diaconovici Loga

Gramatica românească

(Editura Facla, Timișoara, 1973)

Constantin Diaconovici Loga a fost una dintre figurile cele mai luminoase ale culturii românești din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Deși a năzuit mereu spre o formație intelectuală de erudit, dovadă fiind, alături de **Gramatică, Istoria Românilor de la Zidirea Romei . . . pînă la injugarea Țărigradului de turci,** dar și **Istoria Bibliei,** ambele rămase în manuscris și apoi pierdute, fiul pictorului de biserici Gheorghe Diaconul din Caransebeș (venit acolo din Srediștea Mare) a rămas în conștiința contemporanilor și a urmașilor mai ales ca un eminent **dascăl.** De la catedra Preparandiei din Arad, unde a funcționat 18 ani, predînd gramatica română, stilistica, tipicul, cîntarea bisericească și limba sîrbă, învățătura lui s-a răspîndit, prin cărțile didactice pe care le-a publicat, aproape peste întregul spațiu geografic românesc. Gîndul lui a depășit însă simpla organizare a instrucției școlare și s-a îndreptat consecvent spre luminarea generală a poporului, pe care a văzut-o posibilă și prin publicarea de cărți în limba română, îndemnul său la o astfel de activitate fiind făcut public intr-o **Chemare la tipărirea cărților românești. Gramatica românească,** apărută la Buda, în 1822, izvora deci nu numai dintr-o necesitate strict didactică, ci și din una mai înaltă, scoborîtoare ideologic din mișcarea Școlii Ardelene, care urmărea culturalizarea poporeanului român din Transilvania și redeșteptarea conștiinței naționale. Această carte a fost cea mai cunoscută și mai răspîndită dintre scrierile lui Loga, așa încit reeditarea ei, la 150 de ani de la apariție, de către editura Facla, constituie un meritoriu act omagial.

Lucrarea normativă a învățatului bănățean apare după alte gramatici mai mult sau mai puțin valoroase. Unele din ele, cum sînt cele ale lui Samuil Micu și Radu Tempea, precum și **Observațiile de limbă românească** ale lui lui Paul Iorgovici, și-au lăsat amprenta asupra concepțiilor lui lingvistice. Este vorba, înainte de toate, de corpusul de idei latiniste privitoare la originea și structura limbii române, idei care se străvăd destul de des în normele ortografice și morfologice stabilite de autor. Loga înregistrează și forme regionale și arhaice. Prezența lor în carte se explică tot prin tendința latinizantă amintită, întrucît ele erau mai apropiate de etimonul latin. Ca Paul Iorgovici, Diaconovici Loga a văzut limpede calea pe care trebuie s-o urmeze limba română pentru a-și îmbogăți vocabularul, el recomandînd împrumuturile de neologisme din limbile romanice și din latină.

Ediția critică a acestei opere lingvistice este rodul eforturilor a doi tineri cercetători din cadrul Colectivului de lingvistică al Bazei de cercetări științifice din Timișoara a Academiei R.S.R. Este vorba de Olimpia Șerban și Eugen Dorcescu. Ei au rezolvat corect multiplele probleme pe care le punea mai ales transcrierea fonetică a textului original, scris cu caractere chirilice. Optînd pentru o transcriere interpretativă, cei doi editori nu au neglijat particularitățile ortografice propuse de autor și nici pe cele caracteristice limbii scrise sau vorbite la începutul secolului al XIX-lea. Prin aceasta, specialiștii, dar și cei interesați de problemele limbii, pot să-și creeze o impresie justă despre normele limbii literare românești din acea epocă. Ediția este precedată de un documentat studiu introductiv, în care sînt urmărite, pe lîngă descrierea operei și a structurii gramaticale propuse de autor, diferitele filiații și influențe care se pot stabili între cartea lui Loga și alte gramatici ale vremii.

Beneficiind și de condiții grafice remarcabile, ediția critică a **Gramaticii** lui Loga este un succes atît al celor doi cercetători, cît și al editurii Facla.

SERGIU DRINCU

DIAGRAME

Conturînd tot mai mult un profil de revistă de critică și teorie literară, **Luceafărul,** în nr. 38/1973, găzduiește, pe linia ultimelor sale apariții, o seamă de articole ce încearcă să realizeze o dezbatere asupra unor probleme de actualitate în cercetarea literară : statutul criticii și validitatea unor metode în investigația fenomenului literar. Am reținut, în acest sens, **Variantele și invariantele criticii tematice,** de Romul Munteanu, și **Limitele criticii arhetipale,** în care Vladimir Simon sesizează o deficiență reală a poeziei lui N. Frye : anistorismul concepției sale critice, de unde imposibilitatea dezvoltării unei teorii axiologice obiective.

Dincolo de ideile, în general interesante, cuprinse în aceste articole, supără aspectul adeseori neîngrijit al textelor, obscuritatea expresiei. Iată un exemplu din articolul **Între subtilitate și confuzie (!)** de Florin Mihăilescu : „O revistă care are meritul incontestabil de a fi inițiat dezbateri necesare și utile, adăpostește acum în contextul aceleiași preocupări o discuție despre critică. Citind-o (. . .) am fost aduși să recunoaștem mai mult decît oricînd necesitatea ei. Cum se află abia la primul număr, nădăjduim că nu va pierde șansa de a se transforma în dialog (. . .) a cărui utilitate de principiu a subliniat-o nu de mult o altă anchetă a aceleiași reviste". Mărturisim că noi nu am înțeles prea bine ce anume se află la primul număr și ar trebui să se transforme în dialog : discuția despre critică sau revistă literară, care, după cîte aflăm în continuare, nu este alta decît Tribuna.

Proza și, cu excepția cîtorva poeme de Dinu Flămînd, poezia din acest număr nu reușesc să rețină, cît de cît, atenția lectorului.

L. A.

ABRACADABRA

Marius Chicoș predă literatura. Ce ar face Marius Chicoș dacă ar trebui să vorbească despre poezie ? Ar vorbi (probabil) despre formele fixe. („Că-z, loază, **licențele poetice sînt abateri de la regulile versificației, ortografiei și gramaticii, permise numai poeților"**) și i-ar pune să învețe pe de rost următorul **Gazel** de Ecaterina Pitiș : **Peste drum o mandolină / Povestește-n noaptea lină** (etc.) sau Ilie I. Deleanu : **A plouat o zi întreagă / Suie-ncet luna pribeagă // Și se varsă iute-n crîng / Vino cît mai iute dragă // Ca la pieptu-mi să te strîng"** (etc.). Ori următoarea glossă de Ion O. Bistrițeanu : **„Aruncîndu-te-nvîltoare / să-ți alegi cărarea bine ; / Lumea-i cam ispititoare / Tu să fii stăpîn pe tine"** (etc.). Marius Chicoș i-ar pune, normal, să învețe pe de rost și poezia „La o expoziție de cărți" **(Azi, Gheorghe Melnic (într-o bancă stam) / Nu plînge-amar (parcă-l mai văd la geam)** precum și altele de acest gen. Marius Chicoș va găsi aceste exemple (definiții, prefață, bibliografie) în **„Poezii cu formă fixă** col. **Lyceum, Ed. Albatros,** 1973. Marius Chicoș Rostogan se poate hrăni, pînă la adînci bătrînețe, din lectura acestei antologii. Ce ar face, deci, Marius Chicoș Rostogan dacă, întîmplător, din nefericire, ar trebui să vorbească elevilor despre poezie ?

P.S. Textele subliniate la pag X, 108, 109, 138, 96. Mai recomandăm D-lui Marius Chicoș spre lectură paginile V-XII (introducere), 141, 142, 145, 159, ș.a.m.d., după cum va avea timp de educațiune și autoeducațiune.

ANEMONE POPESCU

CURIERUL CĂRȚILOR

■ În ultima săptămînă, cititorii — copii de peste 40 de ani — pot găsi în librării, în B.P.T., al 8-lea volum din „O mie și una de nopți". („Povestea floarei — de — granată și a lui Zimbet — de — lună", Nopțile 502 — 615). ■ „O, fortuna, o, bilete expresive, mai expresive decît biletele de amor care cîntă așa de dulce inimei, zise Vasilache" . . . extragem din „Un poem român" de Pantazi Ghica în volumul „Pionierii romanului românesc — de la Ion Ghica la G. Baronzi", tot în B.P.T. ■ În colecția Lyceum un volum de „Poezii cu formă fixă" de la Abu — Amru — ben — abd ' Albert Yussuf — la Al. A. Naum, trecînd prin Wordsworth și Sihleanu, Mistral, Teleor și Voiculescu. ■ Povestea Mariei de Aquino, în Editura Univers (Giovanni Boccaccio „Fiammetta"). ■ „Peștera duhurilor din Muntele de la Soare — Apune" povestiri chinezești din perioada Sun, în românește de Ion Covaci. O spicuire din pag. unu : „Pruncul din leagăn se cunoaște / Dacă-i isteț și are stofă / Unu iți pare prost ca noaptea / Dar el pe mulți îi bagă în cofă". ■ Tot în B.P.T., comedii de Molnàr Ferenc — spumoase și acide. ■ Citeva studii și articole apărute, după publicarea ultimului volum de critică al lui Valeriu Râpeanu, reunite în „Pe drumurile tradiției" de Editura Dacia. ■ În editura Ion Creangă, „Vîrsta neuitării" de George Moroșanu. „Scîncind, am luat-o la sănătoasă, de-mi luat-o la sănătoasa, de-mi ța întunecoasă, ca iadul. N-am avut încălțări că ar fi zburat la naiba" ! etc. (pag. 61).

CORESPONDENȚA

AL. FLORIN ȚENE — Drăgășani : Urmăresc de ani de zile insistența cu care încerci să te impui redacțiilor literare și cred că, departe de a te simți dezarmat, ai încă disponibilități de a continua aceste tentative. Îmi vine să cred că nu iei prea în serios ce ți se spune și că ai convingerea că reușita în literatură ține mai mult de fapte extra-literare. Cînd nu sînt incolore ori banale, versurile dumitale se prezintă în felul următor : „Aici, la nunta vieții, am venit și eu / Măcinat de timp în chip de semizeu, / Visînd la noaptea cărnii, așteptat alb în soare / Cerului cu flori să-i dau binecuvîntare". Trebuie să fii foarte fericit de asemenea „izbînzi", de vreme ce unele metafore sînt reluate („în pomul cărnii mele"). Nu cred că ai motive de încîntare. Pe lîngă sărăcia și inexpresivitatea limbajului, versurile mi se pare că nu rezultă dintr-o trăire reală. Cred că e vorba mai degrabă de o afectare și de o slabă concentrare. Ce-ar fi dacă n-ai mai trimite săptămînal plicuri cu versuri și ai încerca, în schimb, să-ți examinezi cu mai mare severitate producțiile ? Numai astfel cred că s-ar putea să depășești condiția acestor versuri și să înfăptuiești ceva serios.

VASILE FILIP — Prunișor — Arad : Îți mulțumim pentru aprecierile pe care le faci la adresa revistei noastre. Versurile trimise ne-au surprins prin frustețea și, am zice, ciudățenia lor. Au, parcă, ceva de descîntec popular. Ești încă foarte tînăr, iar această tinerețe e încă o șansă a dumitale. Mai trimite-ne.

NELU BAROANĂ — Drăcșănei — Teleorman : Ne ceri să-ți comunicăm dacă ți-au apărut versuri în revista noastră, în anii 1959 — 1961 și 1969 — 1971. Nu ți-au apărut. Dar, fiindcă nu citești revista, nu vei lua cunoștință nici de acest răspuns, așa că așteptăm și întrebarea dacă ți-au apărut versuri în anii 1971 — 1979.

NICOLAE POPA – Teregova : Mi se pare că ești pîndit de o grabă primejdioasă. Poeziile trimise se aseamănă atît de mult între ele, în lipsa de relief, încît par a fi rezultatul unui efort minim. Cred că acum, după ce ai debutat, s-ar impune un moment de reflecție.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

RHETORICA REDIVIVA

O direcție și cercetare neoretorică sistematică nu există pînă acum în critica și teoria literară românească. Încercările, cîte sînt, au mai mult un caracter întîmplător și nu se poate, prin urmare, trage vreo concluzie, mai ales că o anumită modă tinde să înlocuiască investigația documentară printr-o informație de ordin foarte general. Cu atît mai mult sînt de apreciat eforturile lui Vasile Florescu de a ne familiariza cu o disciplină, astăzi, pentru foarte mulți, uitată, dar care, în cei peste două mii de ani de existență, și-a dovedit caracterul profund umanist și atașamentul față de problemele eterne ale omului și ale societății.

Retorica și neoretorica. Geneză ; Evoluție ; Perspective (Editura Academiei, 1973) este o dezvoltare a studiului **Retorica și reabilitarea ei în filozofia contemporană,** apărut, în 1969, în „Studii de istorie a filozofiei contemporane". Această primă încercare românească de actualizare a conceptului s-a bucurat în țară și străinătate de o bună primire, cu toate că o serie din concluziile sale contraziceau multe din ideile neoretoricii occidentale. Studiul a fost publicat fragmentar în „Philosophy and Rhetoric", revistă editată de **The Pennsylvania state University Press** și în întregime în limba italiană, sub titlul **La retorica nell suo sviluppo storico,** cărora li s-au adăugat succesul de critică, după apariția cîtorva comentarii în „Corriere della sera", „Paese sera" și „Proteus".

Față de alți reprezentanți ai neoretoricii, Vasile Florescu are avantajul de a înțelege fenomenul diacronic și, mai ales, de a explica din această viziune istoristă explozia semantică a noțiunii. Riscuri există, pe unul amintindu-l chiar autorul : primejdia de a greși reducînd diversitatea la o unitate riguroasă. Însă tot aici se află și originalitatea cercetării : surprinderea procesului atît de complicat al transformării retoricii dintr-o disciplină filozofică în disciplină literară, sub eticheta căreia stau cele mai multe din înnoirile contemporane.

În vechea cultură chineză, retorica era cunoscută în secolele V–III, ca teorie a adeziunii, în care intrau și preocupări de limbă, stil și argumentație. M. Granet consideră, în **La Pensée chinoise** (Paris, 1968), predarea ei în învățămînt, un fapt de cultură excepțional, care anunță în multe privințe direcțiile în care se va dezvolta știința la greci și romani. Or, tocmai avînd în vedere istoria conceptului, nu credem că începuturile sale stau exclusiv sub semnul rațiunilor practice. „Căderea tiranului Trasibul în anul 46 î.e.n. și instaurarea democrației, scrie V. Florescu, au dat naștere la un val de procese privind revendicarea proprietăților particulare pe care și le însușiseră tiranii. Corax și Tisias n-au făcut altceva decît să redacteze îndreptarea necesară părților în litigiu". Ideea se întîlnește, de altfel, la 1888, la A. Ed. Chaignet, care în **La Rhétorique et son Histoire** spunea același lucru. Dar, dacă Empedocle reunise pentru prima dată observațiile asupra artei oratorice într-un corp de reguli, Corax este considerat primul autor al unui manual didactic, scris de un mare orator, despre oratori.

Pe de altă parte, teoriile care leagă apariția retoricii de originile limbii, ar argumenta mișcarea neoretorică contemporană, care a urmat, în general, înflorirea cercetărilor de limbă ca mijloc de cunoaștere și comunicare. În secolul I, oratoria devenise deja un ideal, încît Tacit, în **Dialogul oratorilor,** mărturisea că pînă și publicul de rînd pretindea ca discursul să fie „atrăgător și împodobit", însă, începînd cu secolul II e.n., elocvența ca și literatura, de altfel, ajunge la o prețiozitate complicată și inutilă, care-i va anunța decadența din veacurile următoare. Pînă la formula – „retorica este arta persuasiunii" – explicațiile gnoseologice ale noțiunii au fost multe și contradictorii. Foarte mult timp nu s-a putut spune decît că arta vorbirii este „una din ocupațiile cele mai alese" sau „cea mai frumoasă dintre îndeletniciri" și, la o definiție a retoricii, mai ales în Antichitate, s-a încercat să se ajungă pe această cale a comentariilor despre frumos.

Aristotel va fi primul care va încerca să impună ideea de **ars rhetorica** drept o știință a universului, adăugind-o sferei mai largi a dialecticii. Înțeleasă exclusiv ca artă a persuasiunii, sugestia aristoteliană a considerării retoricii și sub raportul artei, fusese însă uitată mult timp. Din definiția foarte largă a lui Platon, esteticianul nu reținea decît ideea științei practice, care evident venea în contradicție cu concepția sa despre artă ca formă pură. În orice caz, retorica antică era mai mult decît un simplu „conglomerat de cunoștințe". Trebuie să avem în vedere mai ales larga fundamentare teoretică, filozofică, psihologică, lingvistică și literară a acestor cunoștințe, fiindcă altfel n-am afla nici o explicație mișcării de reabilitare și recrudescenței ideilor retorice în epoca contemporană.

Artă de a vorbi bine, îndreptar teoretic și practic sau artă a persuasiunii, oricum am interpreta retorica la începuturile sale, în cîteva secole se îndepărtează atît de mult de înțelesul ei inițial, încît, acceptînd în sfera sa discipline ca istoria literaturii, critica și teoria literară, sau chiar istoria, va sfîrși prin a oferi ea însăși principii teoretice acestora. Din evul mediu încă ea apărea frecvent asociată interpretărilor de texte, hermeneuticii și criticii literare, proces care se continuă în Renaștere ,alături de cel al literaturizării.

Neoretorica contemporană continuă cîteva din aceste direcții, inclusiv cea „îngust literară". Oricum, considerăm că mișcarea, prin amploarea ei, nu poate fi redusă exclusiv la o teorie a „structurilor argumentative", cărora să li se subordoneze toate celelalte orientări. Ambiguitatea, locurile comune, sublimul, apelul la patos și imaginație oferă posibilități și pentru o reabilitare literară. Pe de altă parte, figurile de stil nu se pot explica numai prin nevoi de argumentare, ele trebuie interpretate și ca ornament, cercetate, cu alte cuvinte, ca structuri formale, așa cum procedează Roland Barthes, ori reprezentanții noii critici.

Pentru viitoarele exegeze, însă **Retorica și neoretorica** lui Vasile Florescu rămîne un punct de referință esențial. Cuprinzînd și o selecție din vasta bibliografie a problemei, alături de un comentariu asupra perspectivelor interdisciplinare, autorul își încheie cartea cu o discretă invitație la depășirea ocazionalului în cercetările de retorică românească.

AUREL SASU

INFORMAȚIA ESTETICĂ

(Urmare din pag. 1)

ză omul fără orizont cultural, cîte soluții pripite, cîte generalizări nejustificate îl ispitesc. Singur talentul nu este suficient în nici un domeniu de viață (dacă, în principiu, se poate vorbi de talent înainte de formarea, prin cultură, a unei înclinații). Talentul nu i-a împiedicat pe atîția artiști de a cădea în tot felul de superstiții, de a promova idei false cu privire la relațiile interumane, la familie, la muncă. Aceasta pentru că perspectiva socială optimantă, se știe, nu se reduce la intenție, ci necesită forță artistică, energie informațională, cunoaștere, perspectivă istorică și umană.

De importanța informației pentru succesul acțiunii erau conștienți încă anticii, deși această idee a lor avea un caracter strict empiric. „Socotim o pagubă lipsa de informare, cu ajutorul discuțiilor, mai înainte de a păși la fapte, spunea Pericles compatrioților săi angajați în războiul peloponeziac ; căci și într-aceasta ne deosebim de alții, anume că dăm dovadă de o mare îndrăzneală și discernămînt asupra a ceea ce urmează să întreprindem, pe cînd altora neștiința le produce temeritate, iar cumpănirea lucrurilor, șovăială".

Importanța pe care informația o are pentru progres provine din faptul că ea este premiza cea mai generală a oricărei reacții de adaptare și adecvare a unui sistem autoreglator la noi condiții ale mediului, și implicit, la noi finalități. Datele cele mai elementare ale simțurilor sînt deja informații. Dar în cursul evoluției sale ontogenerice și filogenetice omul a tins mereu spre creșterea cantității de informație. Capacitatea de informație pe care un sistem o poate acumula, prelucra și valorifica este măsura gradului său de evoluție, măsura organizării sale. Empiric, acest fapt a dus la înțelegerea progresului ca „eliminare a erorilor" în înțelegerea cauzelor și efectelor (adică în optimarea modelului abstract, intern, al lumii externe), și în „corectarea" comportării. Dată fiind importanța strategică a informației în confruntările cu mediul natural sau social înconjurător, sistemele superior organizate și-au creat diferite mijloace pentru acumularea și verificarea informației. Cel mai general dintre aceste mijloace sînt jocurile strategice, **adică situațiile, de regulă artificial create, în care se confruntă doi sau mai mulți parteneri cu interese „opuse", fiecare căutînd să realizeze un maximum de avantaje ; pentru ca să apară o situație de conflict strategic este necesar ca cel puțin unul din parteneri să aibă posibilitatea de a decide pentru o comportare sau alta. Jocurile strategice sînt modele ale situațiilor reale și au, prin urmare, sau tind să aibă, legitățile realului, fapt care le conferă valabilitate în confruntările reale. Aceasta nu înseamnă însă că, pe o anumită treaptă a dezvoltării, aceste jocuri nu pot să primească și legi proprii : regulile atîtor jocuri, de la șah la întrecerile sportive, sînt tocmai asemenea legi în care uneori sînt relativ greu de descoperit principii strategice caracteristice comportării în confruntările reale. Esențial este însă faptul că toate jocurile strategice ca activități modelatoare ale ființelor superior dezvoltate au fost inițial și, în cea mai mare parte, au rămas și astăzi,** exerciții pe modele **interne, adică un** joc pe treapta cunoașterii. **Activitatea de învățare a ființelor dezvoltate este în mare măsură tocmai un atare exercițiu pe modele. Jocurile strategice însă, tocmai prin exemplaritatea și elocvența lor, prin complexitatea factorilor intelectuali, afectivi etc. pe care îi antrenează. sînt apte a da omului o satisfacție spirituală și în afara interesului legat de confruntările reale : de aci, pasiunea care le însoțește adesea. Dar nici în aceste cazuri activitatea umană nu are un caracter de pură gratuitate ; ele** dezvoltă calități **necesare în situații foarte numeroase : perspicacitatea, dîrzenia, răbdarea etc. și oferă informații despre gradul unor asemenea calități la partenerii ce se confruntă „amical", relevînd totodată importanța strategiilor în activitate. Căci dacă un partener cîștigă mult mai frecvent decît altul, înseamnă că recurge la strategii superioare față de ale celuilalt. Cu alte cuvinte, jocurile strategice oferă tot felul de informații cu privire la cîmpul posibilităților oferite de condițiile reale și, prin aceasta dezvoltă parametrii între care se** realizează utilul. **Momentul de gratuitate și cel de utilitate în cazul jocurilor strategice sînt așadar inseparabile. De aceea pozițiile teoretice care preconizează „arta pentru artă" sau „știința pentru știință" nu sînt, în măsura în care pierd din vedere funcția pentru om a activității umane, mai puțin false decît ideea unui „sport pentru sport" în afara folosului uman. Ca formă de activitate umană modelatoare, rațională, și activitatea literar-artistică are legități specifice, care pot fi, pînă la un punct, învățate : sesizate, exersate, asimilate. Ceea ce nu se poate învăța este** calea care duce direct și sigur la inovație. **Dar această cale nu se poate învăța în nici un alt domeniu. Trebuie să reținem însă că drumul spre un stadiu nou, superior, al unei activități, nu este cu totul diferit de căile anterioare ale progresului activității respective, iar pe de altă parte, pentru continuarea ascensiunii într-un domeniu sau altul nu este indiferent punctul de pornire, stadiul de evoluție, nivelul de dezvoltare asupra căruia se concentrează reflexivitatea lui** homo faber. **De aci necesitatea imperioasă a studierii atente a întregii experiențe premergătoare. Ignorarea acestei experiențe nu înseamnă spirit creator, ci spirit aventurist, înseamnă o mare pierdere pentru strategul contemporan, cu atît mai mult cu cît condițiile care au permis cîndva sesizarea cu ușurință a anumitor adevăruri sînt greu, sau imposibil, de recreat. În cazul cel mai bun, ignoranța înseamnă pierdere de energie și timp.**

Există desigur, atît în artă cît și în știință, „descoperiri accidentale", care nu sînt integral rezultatul unei munci laborioase de descoperire a unor raporturi obiective între fenomene. Acesta este un caz de organizare superioară „prin accident", adică printr-o îmbinare fericită încă neexplicată, dintre general și accidental. Pe de o parte însă un atare accident este foarte rar. Pe de altă parte, însă, întîmplarea în descoperirea unor noi soluții este și ea încadrată într-un sistem istoric și informațional. Nici o întîmplare n-ar fi putut duce în antichitate la descoperirile moderne, condiționate de o serie ascendentă de cuceriri anterioare. Niciodată un ignorant nu ar fi descoperit teoria relativității și oricît ar fi fost de „bine născut" n-ar fi putut realiza un Faust, **un** Hamlet **sau o** Divina comedie. **Omul a progresat prin descoperirea** legităților, **a căror experiență era doar semnalizată prin accidental : dacă un fenomen n-ar fi obiectiv posibil, nu s-ar putea întîmpla.**

Așadar, arta, ca orice altă activitate umană productivă, îmbină intuiția **cu** reflecția **asupra drumului, a metodelor ce trebuie urmate pentru a realiza cu tot mai mult succes obiective tot mai înalte, – oricît de mult ar supăra acest adevăr pe adepții esteticii croceene, în cadrul căreia se absolutizează momentul intuitiv al creației în general, al creației artistice în special. Se impun, evident, reveniri asupra rolului informației în procesul de elaborare a structurilor în artă**

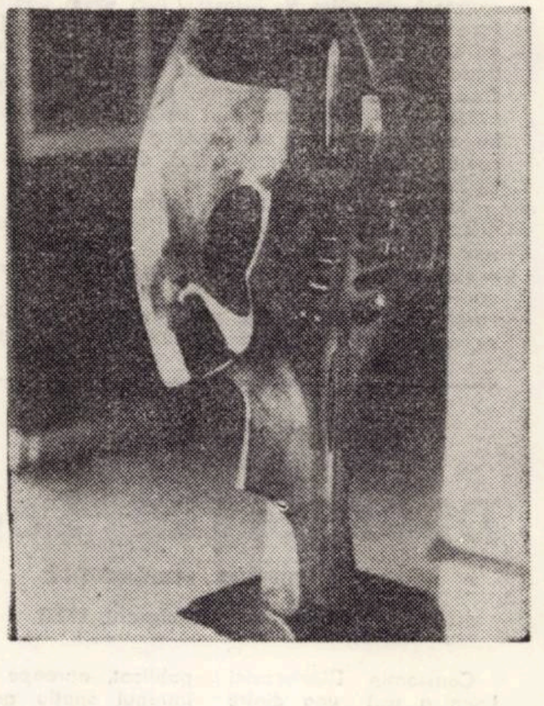

PETRU JECZA

Avint – bronz

Al VII-lea Congres internațional al slaviștilor–Varșovia 21-27 august 1973

Programat la un interval de cinci ani, Congresul internațional de slavistică de anul acesta a fost onorat de cei mai buni cercetători din domeniul slavisticii (proveniți atît din țările slave cît și neslave), printre care amintim specialiști din domeniul lingvisticii – Roman Jakobson (S.U.A.), B. Havranek (Cehoslovacia), V. Kiparski (Finlanda), V. Georgiev (Bulgaria), H. Bielfeldt (R.D.G.) – sau literați ca M. Alexeev (U.R.S.S.), W. Weintraub (S.U.A.), S. Rusakiev (Bulgaria), J. Badilici (R. S. Iugoslavia), M. Cabot (Franța), G. Ziegengeist (R.D.G.), G. Fridlender (U.R.S.S.) etc.

Trebuie subliniat faptul că tematica congresului pentru istoria literaturii s-a fixat la o problemă mult timp neglijată sau insuficient dezbătută în cadrul literaturilor slave. Este vorba de problema romantismului sub diferitele lui aspecte și, în această direcție, socotim că în cadrul congresului s-au structurat cîteva aspecte ce ni se par demne de a fi subliniate.

În primul rînd, s-a făcut simțit un interes general față de studierea comparată a apariției și dezvoltării curentului romantic în literaturile slave, văzute într-un context universal sau general-european. O asemenea abordare a romantismului lărgește considerabil aria de investigație a cercetătorului, oferind totodată posibilitatea unei reconsiderări metodologice a problemei care să conducă la o studiere comparativ-tipologică a structurii literare.

O altă caracteristică a congresului, care poate fi generalizată, constă în tendința manifestată de participanți de a reconsidera în ansamblul local și importanța pe care a avut-o și o are romantismul de la apariția lui și pînă acum.

Delegația țării noastre s-a încadrat în acest spirit de dezbatere principială. Fiind una din delegațiile puternice ale congresului (circa 50 participanți), aportul nostru s-a manifestat în cele 22 de comunicări susținute, în numeroasele luări de cuvînt și discuții.

Remarcăm participarea în cadrul delegației noastre a acad. Al. Rosetti, G. Mihăilă, Mihai Novicov, Pandelie Olteanu, I.C. Chițimia, A. Vraciu, E. Fodor, M. Dumitrescu, V. Șoptereanu, V. Vascenco, M. Croitoru și alții. Din Timișoara, cu comunicări, în afară de subsemnatul, a mai participat și C. Apreotesei.

Slavistica și cercetătorii slaviști au avut posibilitatea la Varșovia să aibă un larg schimb de opinii în problemele foarte importante. Sperăm că viitorul va confirma concluziile noastre, după cum ne va dezvălui și alte aspecte pe care nu le-am putut intui într-un timp atît de scurt.

ALFRED HEINRICH

Forul mondial al slaviștilor, întrunit recent la Varșovia cu prilejul celui de al VII-lea Congres, a fost față de cele precedente, neîndoielnic, cel mai reprezentativ și mai cuprinzător ca amploare. Un număr de 2.800 de participanți din 28 de țări au dezbătut 900 de referate, împărțite în 5 secții : lingvistică, literatură, stilistică, folcloristică, istorie, înregistrîndu-se 2.500 de intervenții la discuții.

Semnificative, pentru orientarea tematică generală, au fost cele 3 referate inaugurale, prezentate în ședința festivă de deschidere : „Problema originii limbilor slave" considerată de F. P. Filin (U.R.S.S.) ca nerezolvată pe deplin, atît sub raportul epocii, cît și al locului etnogenezei slavilor ; „Cîteva observații lingvistice asupra particularităților comune ale poeziei slave", în care cunoscutul lingvist structuralist american Roman Iakobson, unul dintre fondatorii fonologiei, a abordat un nou domeniu de investigație științifică : poetica contrastivă ; Două aniversări ale romantismului în două literaturi slave. al lui J. Krzyzanowski (Polonia), cu referiri speciale la creația lui A. S. Pușkin și A. Mickiewisz.

Cu deosebit interes au fost primite cele 23 de referate și comunicări ale delegației noastre, conduse de acad. Al. Rosetti, președintele Asociației slaviștilor din R.S.R. axate, în principal, pe tema raporturilor multilaterale româno-slave

Programul congresului a cuprins ședințe de lucru ale comisiilor speciale : membrii comisiei internaționale de lexicologie și lexicografie, recent înființată la Bratislava, au propus ca viitoarea ei sesiune să aibă loc la Timișoara. În cuvîntul rostit la festivitatea de închidere Prof. dr. doc. G. Mihăilă a transmis invitația oficială ca următoarea ședință a Comitetului internațional al slaviștilor să fie găzduită în septembrie 1974 de capitala țării noastre.

În ziua de 26 sept. a.c. în sala de conferințe a muzeului de istorie al municipiului București a avut loc o sesiune consacrată lucrărilor congresului slaviștilor de la Varșovia la care au prezentat rapoarte : prof. dr. E. Fodor, prof. dr. E. Vrabie, prof. dr. doc. I. C. Chițimia, prof. univ. M. Novicov. dr. Al. Vianu, prof. dr. doc. G. Mihăilă și subsemnatul.

Cel de al VIII-lea Congres se va ține peste 5 ani în Iugoslavia, acolo unde, în 1939, agresiunea hitleristă a întrerupt brutal lucrările celui de-al III-lea Congres internațional al Slaviștilor.

CEZAR APREOTESEI

---

cartea de istorie

CULTURA ȘI NAȚIONALITATEA ÎN TRANSILVANIA

Numele istoricului american, Keith Hitchins, actualmente profesor de istorie a Europei sud-estice la Universitatea din Illinois, este cunoscut specialiștilor români datorită lucrărilor sale istoriografice, de o înaltă ținută științifică și o surprinzătoare claritate formală. Acestea au ca obiect, aproape în exclusivitate, reconstituirea unor aspecte notabile ale vieții politice și culturale a românilor transilvăneni în epoca modernă. Neavînd intenția de a-i prezenta, chiar și lapidar, conținutul lucrărilor – și, de fapt, nici nu este posibil așa ceva într-o recenzie –, ne rezumăm la consemnarea titlurilor celor mai reprezentative, care au dimensiunea unor autentice cărți : „Mișcarea națională a românilor din Transilvania între 1780–1849" (The Rumanian National movement in Transylvania, 1780–1849", Harvard University Press, 1969, 316 p.), „Studii privind istoria modernă a Transilvaniei" (Editura Dacia, Cluj 1970, 166 p.), „Corespondența lui Ioan Rațiu cu George Barițiu, 1861–1892" (Editura Dacia, Cluj 1970, 253 p.) – aceasta în colaborare cu lectorul universitar clujean Liviu Maior – și „Cultură și naționalitate în Transilvania" (Editura Dacia, 1972, 94 p.). Despre aceasta din urmă ne propunem să formulăm cîteva sumare considerații.

Problema formării conștiinței naționale la românii transilvăneni i-a reținut atenția încă din faza inițială a cercetărilor pe care le-a efectuat în arhivele și bibliotecile din România (în anii 1960–1962), după cum însuși marturisește într-un interviu apărut în revista „Tribuna României"(nr. 17/1973, p. 10). Nu este, deci, întîmplătoare stăruința sa în a încerca să descifreze cele mai insesizabile nuanțe ale fenomenului politic amintit. Dacă în prima sa carte, menționată mai sus, K. Hitchins se ocupă, la modul sintetic, de prezentarea contribuției Școlii ardelene la descoperirea originilor romane ale poporului nostru, element de susținere a conștiinței naționale într-o etapă de configurare a ei, autorul revine în paginile noii sale cărți asupra problematicii respective, discutate acum dintr-un alt unghi și anume prin prisma operei lui Samuil Micu, căruia îi consacră un întins și temeinic studiu, cu multe precizări personale, premise pentru o mai adecvată înțelegere a rolului acestuia în cadrul curentului iluminist autohton. Raportul dintre noțiunile de „cultură" și „naționalitate" este explicitat apelîndu-se la argumente din opera lui S. Micu, care – după exacta afirmație a autorului – a „sintetizat în Ardeal doctrina continuității daco-romane, doctrină care va forma baza ideologică a programului național românesc pînă la unirea Transilvaniei cu România, după primul război mondial" (subl. ns.). Într-o expresie condensată, K. Hitchins fixează contribuția esențială a lui Micu și a celorlalți corifei ai culturii în perioada studiată : „Samuil Micu și contemporanii săi au dat iluminismului românesc un caracter specific (subl. ns.) și au transmis tradițiile sale generațiilor următoare" (p. 29).

Un interesant studiu (inclus în această carte) este destinat analizei mișcării naționale românești din Transilvania între 1830–1869, fiind remarcate schimbările (de optică și atitudine) înregistrate de aceasta. Ideea fundamentală, pe care-și structurează autorul discursul științific, este aceea că, dacă pînă la anul revoluționar 1848, conducerea politică a românilor a aparținut episcopilor (ortodox și unit), fără să lipsească conflictele deschise ale intelectualității cu aceștia, după revoluție, chiar dacă Andrei Șaguna mai păstrează încă o poziție importantă, se va produce, nu tocmai ușor, substituirea personalităților ecleziastice cu reprezentanți ai altor categorii sociale (Ion Rațiu, George Bariț, Ilie Măcelariu), deci cu laici, care nu acceptau imixtiunea curții vieneze în politica lor militantă, de afirmare a drepturilor naționale. Mișcarea națională a intrat într-o fază superioară, de certă maturizare, luînd ființă – în 1869, la Miercurea – un partid politic al ormânilor transilvăneni.

Autorul reconstituie, în cel de-al treilea studiu și ultimul, „un moment important în evoluția problemei naționale din Ungaria" și anume Congresul naționalităților (români, sîrbi și slovaci) de la Budapesta, din 10 august 1895, care a „dezvăluit Europei profunzimea nemulțumirilor naționalităților" (p. 94) față de modul cum sînt tratate de către autoritățile și conducerea statului dualist austro-maghiar.

Limpede și concis scrisă, cartea se citește cu similar interes de către publicul avizat sau cel obișnuit.

VIOREL FAUR

IUVENTUS

CHEIA

Pelicula se derulează cu poticnelile și stîngăcia filmului de amatori : o clasă fără nimic deosebit — poate doar flori — multe, pe toate băncile. Elevi evident emoționați (de solemnitatea momentului sau de prezența aparatului de filmat ? !). La catedră, un om în vîrstă — vorbește. Filmul nu este sincron. Nu știm ce spune. Și pe urmă — luată din prim plan – o cheie. Obiectivul se îndepărtează și cheia trece din mîna încrustată de ani într-una fremătînd de neliniștea adolescenței. Magnetofonul de alături – asigurînd elementar sonorizarea — explică : „Absolvenții profesionalei“ din cunoscutul centru industrial G. își iau rămas bun de la școală. La fel ca și colegii lor de anul trecut, de acum doi ani . . . La fel — aproape — deoarece pentru prima dată lor li se oferă cheia — mare, de bun venit, în noua familie. Ei o primesc de la cei care, nu peste mult timp, își vor lua la rîndu-le bun rămas de la o viață de muncă în uzină“.

Noi ne-am obișnuit să-i spunem „cheia succesului“. Tinerii uzinei au denumit-o „ștafeta muncii“ și o vor înmîna, începînd cu această toamnă, fiecărei noi generații. Simbolică cheie deschizătoare a porților meseriei.

Filmul se încheie cu această imagine a cheii mărindu-se pe tot ecranul. Ar fi fost de ajuns și atît, dar am aflat că ștafeta nu se oprește aici. De aceea, i-am urmat drumul dincolo de ecranul rămas alb — în uzină. De astădată, fără discursuri și flori, fără aparatul de filmat. În schimb, aici descoperi grija, atenția față de primii pași șovăielnici, pași în viața adevărată, cînd succesul nu se mai traduce într-o notă ca la un extemporal, ci în calitatea și numărul pieselor executate. Dacă au greutăți ? Bineînțeles, nici nu se așteptau să fie altfel ! Dar și aici în hale și în ateliere „ștafeta“ este predată iarăși, zi de zi. Cheia — simbol devine în mîna fiecărui muncitor vîrstnic preocupare pentru viața și munca adolescentului de lîngă el.

Ce i-a impresionat la primul contact cu uzina ? Ce înseamnă pentru ei acțiunea comitetului U.T.C. ? Răspunsurile diferă, în funcție de temperament, de sensibilitate.

„Nu mă așteptam ca unul din cei mai buni muncitori să se ocupe **numai** de mine !“. „Secretarul U.T.C. a venit la toți pe rînd să ne întrebe cum ne place la cămin . . .“ „Mi s-a promis o ghitară. Știți, la școală, aveam o orchestră“.

Răspunsul ? Toți elevii promovați '73 ai școlii profesionale s-au prezentat la uzină cu două săptămîni înainte de ziua fixată. Și desigur obiectivul aparatului de filmat va fi avut ce înregistra și de data aceasta un moment autentic pentru memoria de celuloid a peliculei.

AGNETA HOLTZER

FORUM

UN ALT FEL DE BOGAȚIE

Cunosc un profesor de limbă română, care, de două decenii, își petrece fiecare vacanță colindînd prin țară, străbătînd drumuri prăfuite, nu numai din plăcerea de a călca pămîntul, ci mai ales dintr-o pasiune irezistibilă de colecționar. Locuința lui, din fericire încăpătoare, adăpostește un adevărat tezaur : lăzi de zestre cu încrustații uimitoare, dulapuri țărănești, blide, furci de tors, linguri . . .

Am scris mai sus cuvîntul „tezaur“. Altcineva a spus „bogăție“ sau „lucruri de valoare“ sau „aur“. Și s-a găsit un oarecine să arunce o vorbă în vînt, cu invidia aceea urîtă a omului meschin și limitat, pentru care bogăție nu înseamnă decît bancnote : „Ce afaceri învîrte, dom'le, profesorașu' ăsta, de are atîtea lucruri de valoare ?“ s-a mai găsit altul să preia întrebarea și, nerumegînd bine, să afirme că, desigur, din meditații, a strîns atîta bănet. Și zvonul a-nceput să circule.

Omul meu nu știe ce povești fantastice brodează palavragii pe lîngă casa lui. El e mulțumit că a adus intactă, tocmai din Maramureș, o laviță veche de două sute de ani.

Cîndva, toate aceste obiecte vor sta într-un muzeu. Sînt într-adevăr o bogăție.

LORIN BOBLEANȚĂ

CURIERUL IDEILOR

■ Baikalul, complex balnear. Cel mai adînc lac din lume, situat în Siberia răsăriteană, va deveni centru balnear. Apele bicarbonate, sulfuroase și reactive vor atrage mii de oameni. ■ La Ankara, în cadrul simpozionului european de poliomielită și alte boli virotice, prof. dr. Oliver Pop din Timișoara a susținut lucrarea „Antigenul Australia în hepatita virală acută“. ■ Razele laser sînt tot mai mult întrebuințate pentru a „radiografia“ cîmpuri de nori. Procedeul, dezvoltat de cercetătorii din Bavaria (R.F.G.), va deveni un auxiliar prețios în studiile meteorologice. ■ Prima carte de chimie sub tipar la editura Facla. Este vorba de un amplu tom de 600 de pagini intitulat „Introducerea în chimia organică modernă“, semnat de acad. C. Drăgulescu și E. Petrovici. ■ O statistică franceză plasează România, după numărul de medici la suta de mii de locuitori, înaintea Norvegiei, Poloniei, Belgiei, Olandei, Franței, Marii Britanii, Suediei, Iugoslaviei, Finlandei. Numărul de medici : 130 7. ■ Cu prilejul celei de-a 500-a aniversări a lui Nicolaus Copernic, operele savantului polonez apar în R. P. Chineză. Numele lui este pronunțat — Go — Bei — Ni. ■ În acțiunea de protejare a mediului ambiant și de evitare a poluării aerului cercetătorii igieniști din Timișoara efectuează studii și investigații la Călan și Petroșani. ■ Pămîntul în opt volume. Este vorba de o enciclopedie a Terrei, apărută la Mannheim, în R.F.G. ■ Pentru nevoile agriculturii : La Irkutsk a fost construit un fitotron al plantelor, unde se poate modela orice climă. Fitotronul din Irkutsk este utilizat de oamenii de știință pentru selecționarea soiurilor de grîu de toamnă. ■ Sub tipar la Întreprinderea poligrafică Banat „Studii de limbă și stil“ (Sub redacția lui G. I. Tohăneanu și Sergiu Drincu). ■ Planta Ginseng este folosită pentru obținerea unui nou produs farmaceutic ce protejează organismul contra stress-ului. ■ În Franța, Japonia, R.F.G. se experimentează turbo-trenuri. Acționate cu motoare de 500 C.P. acești bolizi feroviari dezvoltă o viteză de 3—400 km/h. ■ În noiembrie, la București, simpozion Pugwash cu tema : „Resursele naturale și probelemele mediului înconjurător“. Vor susține comunicări și cercetători ai Centrului de cercetări medicale din Timișoara : prof. dr M. Ancușa și dr. I. Buțiu. ■ Un adevărat laborator plutitor, nava sovietică de cercetări științifice „Acad. Koroliov“, efectuează în Pacific un studiu privind interacțiunea dintre ocean și atmosferă, mai cu seamă pe meridianul 180 ■ În cadrul școlii de vară, de analiză matematică de la Deva, cercetătorii sectorului de științe matematice al Bazei de cercetări a Academiei au avut o vie participare. Fie ca lectori, fie ca discuții, la masa rotundă. De asemenea, la Cluj, cu participarea acestora, s-a desfășurat „Colocviul de teoria constructivă a funcțiilor“. ■ Studiul privind potențialul epidemiogen al Dunării, ce se realizează cu participarea programului Națiunilor Unite pentru dezvoltare, (P.N.U.D.) este în plină desfășurare. Un colectiv de cercetare, condus de dr. Maria Terbancea (Centrul de cercetări medicale din Timișoara) va recolta probe și va efectua anchete în zona Moldova Nouă — Drobeta Turnu-Severin

RADAR

ION ISTRATI

MASA DE SEARĂ

...Tataia, al cincilea între ceilalți unsprezece frați și surori ai lui, care flăcăiseră purtind tusunsprezece, cu rîndul, un singur suman, ros și pe dos și pe față, era un om crescut în voie, pietros și nu prea spornic la vorbă, din care pricină, nu rareori, mai lesne izbuteai să găsești urma vrabiei în zarea albastră, decît să-i afli lui șirul gîndurilor! Mamaia, în schimb, era gingașă ca frunza plopului cînd simte boarea vîntului și și-ar fi scos și inima dintr-însa și și-ar fi pus-o pe masă. Nu sta locului cum nu stă din mers apa Prutului; toată ziua umbla zup-zup de ici-colo, și, acum ar fi fost în stare să ridice de jos și pietre de moară, ori să treacă prin foc ca prin rouă, și tot acum, așa, ca să-și spele cine știe ce năduf de pe suflet, i se șirloiau obrajii de lacrimi, pentru ca, odată dregîndu-și inima la loc, să se îmbujoreze iarăși la față de înflăcărare și să se apuce și mai și de trebăluit, ori de istorisit cîte și mai cîte, cu șart nebiruit de vorbă, cîte-o săptămînă-n capăt, zi și noapte.

Și mă văd și pe mine, amărit ca nimeni altul, într-o cămeșuică de tort, ținîndu-mă scai de fusta mamaiei.

Aveam, pare-mi-se, vreo patru-cinci-șase ani, dacă aveam, iar ai mei părinți, amîndoi, erau duși, de cum se luminase de ziuă, departe, la lotul cel de pămînt din fundul Conceștilor. Lîngă mine într-o covățică de lemn, ședea îmbodolită sora-mea Ileana, pe care o legănam din cînd în cînd, ingînîndu-i, mai mult în neștire, cu gîndurile duse aiurea:

„Nani, nani, puiu'mamei,
Liu-liu-, liu-liu".

Dacă vedeam că nu se mai ogoaie ori că o îneacă suspinele, mă apropiam de albie și cercam s-o alin cu-un căpețel de pînză în care învăleam o bucățică de zahăr. Dacă umbra de la masă se scurta și o bătea soarele în față, prindeam bine cu mîinile de capul coveții și-o tîrîiam tot pe lîngă prispă, pînă ajungeam din nou la răcoare. Cîteodată, mă pomeneam că aud fără veste cotcodăcind găinile și cocoșul prin ogradă, oploșindu-se care mai de care pe sub tufele de lilieci de lîngă zăplaz, ori prin urzici, cu puișorii de la cloșcă puiuind speriați din urmă. Atunci, săream ca fript și-o apucam tot o fugă pe după casă, răcnind cît ce puteam cu ochii după uliu: Ihaaa!... Ihaaa!...

Și într-o clipă, se stîrneau glasuri și se făcea o larmă de nu se mai auzea nici în cer nici în pămînt.

O dată cu seara, intra la noi o fată de-a lui moșu Chirică Apăvăloaiei.

– Măi Nicuță, măi', o auzeam, ești acasă, măi?

Ieșeam afară, și o întîmpinam, dar abia dam să leg două vorbe, că ea tot chi-chiéchi' și ha-ha-ha', cum îi era firea, mă apuca drept de nas cu două degete și mi-l învîrtea ca pe-un șurub, de-mi țîșneau lacrimile.

– Văileu, liță Aglaie, hăi'

– Unde-i Ileana, măi, doarme? mă lua ea la rost după aceea, pornind a mă omorî pe subsiori cu gîdileala.

Lița Aglaia cotrobăia prin blidar și lua smîntînă de pe vreo oală ferită pe după horn, în vreme ce eu mă lingeam pe buze, mai vîra în sîn cîte un ghemotoc de ață, ori cîte o hîrtiuță ceva în care dumnezeu știe ce învălătucise, cu mare taină, mamaia, apoi luîndu-mă mînz după dînsa, pe după casă, închidea la găini și băga purcelul în coteț, strîngea cloșca de prin dudăie și umbla cu mîna prin cuibarul găinilor, să se încredințeze dacă din cele patru porumbace ale noastre nu s-au ouat chiar niciuna, după care tuleo, băiete!

Cînd peste Alba noastră se așterneau umbrele înserării, de la cîmp se rînduiau pe drum căruțele. Ici-colo, se aprindeau focuri pe la hornoaiele ogrăzilor și mirosea a aburi calzi de mămăligă. Zbîrnîiau prin pîsla nopții cărăbușii și fîlfîiau liliecii, se deslușea chicoteala de flăcăi și fete pe hudițe, și parcă se dezmorțea satul.

Numai eu, singurel, cu Ileana înfășată în brațe, stam pe pragul ușii de la tindă și, ca nu cumva să mă sperii de cine știe ce ciudate zgomote pe care le-aș fi putut auzi, cîntam înlăcrimat:

Nani, nani, puiul mamei,
Liu-liu, liu-liu!

Tîrziu, pe la o bucată de noapte, cînd răceala începea să mă strîngă în spate, deosebeam la poartă glas cunoscut și obosit:

– Pîrrr' pîrrr, hăis'

Și poarta se deschidea într-o parte cît era de mare, scîrțîind din țîțîni, roțile șarabanei își stingeau în iarbă clămpănîturile încheieturilor, în vreme ce inima nu mai încăpea în mine. Mă trezeam îmbrățișat și strîns la piept de mamaia care lăsa traista jos din umăr și-i și înfășca pe Ileana.

– Dragii mamei hulubași, dragii mamei hulubași! pornea ea să ne sărute cînd pe unul cînd pe celălalt, luîndu-ne pe sus, în casă, unde aprindea lampa. Ați fost cuminți?... N-a plîns Ilenuța?... Da'li-ța Aglaia a fost?... La purcelul cela a dat de mîncare?

Mă țineam tare, îmi stăpîneam lacrimile și toate-toate erau apoi așa după cum le-ar fi voit să fie mamaia.

Peste puțin, după ce isprăvea cu deshămatul cailor și cu celelalte, intra vlăguit și tataia, pășind domol și trudit, negru ca pămîntul de colb și de sudoare.

– Ei, mă Nicuță? zvîcnea el din bărbie, însenînînd puțin din sprîncene, are tata gospodar, ori n-are?

– Are, are – adeverea, în locul meu, mamaia, dregînd focul și învîrtind apoi la mămăligă, pînă o scăldau sudorile.

Mie, însă, încet-încet, mi se îngreuiau pleoapele și picoteam de somn, pînă ce, pe nesimțite, cădeam pe vatră, lîngă prichiciul călduț al șparhatului, al plitei încinse. Cînd mă trezea mamaia, vedeam ca prin ceață cum tataia, în mijlocul casei, tăia în patru, cu ața, mămăliga de pe măsuță și mă tot îmbia cu ochii, făcîndu-mi semn să cobor de unde mă aflam și să iau în primire ceaunul.

– Hai Nicuță, hai la ras ceaunul!

În ceaun, fiersese mamaia, ca de obicei, după ce răsturnase mămăliga, niște sărbușcă; pusese în ea, peste o ulcică de zer acru, o mînă-două de crupe cît îi rămăsese după ce cernuse făina pentru mămăligă. Amestecătura ceea trăsese la iuțeală un clocot două, cu zerul de la scopt chișleagul, iar acum începea mesîtul.

Mă uitam la amîndoi cum rupeau din mămăligă, strîngînd-o boț în palmă și îndesînd-o astfel pe gît, odată cu sărbușca din care horpăiau în tăcere.

Singur eu, jos lîngă horn, cu picioarele îndoite sub mine, rădeam ceaunul povîrnit pe-o parte, înmuind cu sărbușca ceea feirbinte coaja afumată de mămăligă!

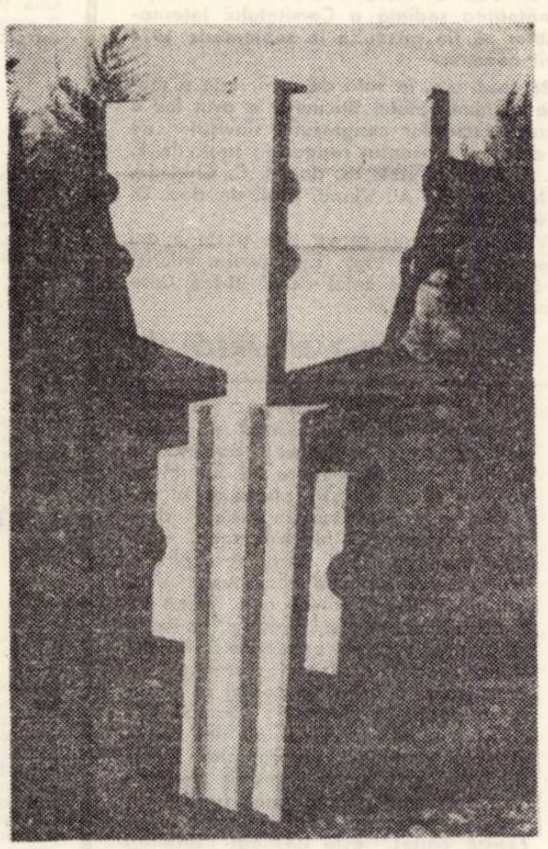

Sculpturile reproduse în paginile 6, 7 aparțin artistului plastic ION MUNTEANU.

AUREL BERINDE

PANTOFII

Sînt cel mai mic în familie. Pînă la vîrsta de cincisprezece ani am purtat mereu pantofii de la frații mei mai mari. Dar de la cincisprezece ani, le-am depășit dintr-odată mărimea pantofilor. Am devenit purtătorul celui mai mare număr de pantofi din familie. Înaintea unor sărbători, mama mă ducea prin oraș, mă purta prin aproape toate magazinele, să-mi cumpere prima pereche de pantofi noi. Era parcă un ritual. Într-un magazin mic și înghesuit, cu miros strident de talpă și cremă de ghete, a ales o pereche, în sfîrșit.

– Ia vezi! Ăștia!

I-am încercat. Mă strîngeau. Erau mici.

– Da! Sînt buni! Am spus un da grăbit, de frică să nu rămîn fără ei.

Mama a zîmbit, cald, înțelegător. Nu știu de unde a ghicit că nu-mi vin bine. A ales apoi, după un îndelungat studiu din priviri pe aproape toate rafturile, o pereche de pantofi dintr-un colț. Aveau o formă deosebită, sau poate mi se părea; nu mă pricepeam la pantofi și nu știam dacă sînt la modă sau nu. De astă dată am primit pantoful de pe piciorul stîng.

– Ăștia-s buni? Așa-i?

Am încercat pantoful. Mama a cerut și pe cel drept. Undeva simțeam o mică încleștare, dar și o stare de satisfacție. Aveam primii pantofi noi din viața mea. Mama verifică calitatea și forma pantofilor:

– Așa ceva se găsesc rar azi!

Am început să fac cîțiva pași prin magazin. Nimeni nu-mi dădea atenție. Simțeam că plutesc. Citind în ochii mei bucuria, mama mi-a zîmbit. Din acea zi, am purtat cu mîndrie pantofii și mi se părea că sînt altul, mai matur. Cît timp îi purtam mă simțeam bine, nu eram obosit și eram în stare să fac drumul pe jos zeci de kilometri fără să simt.

Odată, la școală, s-a organizat, în cinstea zilei de 1 Mai „Crosul tineretului". Era o acțiune de masă, la care am participat toți elevii. N-aveam echipapent sportiv și am alergat în pantofii mei cei noi. Am ieșit primul, cu un rezultat care a ridicat în picioare comisia de organizare. Am fost întrebat dacă fac sport, de la ce școală sînt? Mi s-a întocmit o fișă și mi s-a propus să particip în mod organizat la un club sportiv.

Încă de la primul antrenament am observat că pantofii primiți de la club îmi transmiteau o greutate în picioare. Nu puteam să obțin în ei nici un rezultat.

Am rămas însă într-o zi cu pantofii mei cumpărați de mama. Eram sprinten și rezultatele deveneau grozave. De atunci nu i-am mai descălțat. Mă antrenam mult. Meseria mea trecuse pe planul al doilea. Am uitat că „munca și meseria îți procură cele mai mari satisfacții". Mă preocupa numai sportul și performanța.

Am obținut rezultate remarcabile. Pe zone și regiuni am fost neîntrecut. Locul I detașat. La un concurs republican, am obținut un record visat de antrenori de ani de zile. Ziarele comentau. Eram lăudat, ridicat în slăvi. Au urmat interviuri, publicitate, apoi concursuri internaționale cu medalii de tot felul, apoi aur, aur. La toate probele îmi purtam pantofii cumpărați în magazinul mic și-nghesuit. Era suficient să-i încalț și rezultatele excepționale curgeau fără eforturi și fără prea mult antrenament. Acest lucru m-a făcut să privesc lucrurile superficial. Teoreticienii, criticii și antrenorii îmi studiau, analizau și comentau performanțele. Se evidenția faptul că se pot obține rezultate senzaționale, chiar epocale, dacă se dozează în mod „științific" efortul, că este o greșeală să obosești sportivul prin antrenamente, trebuie lăsat să acumuleze forțe și să fie activ în întreceri și nu la antrenamente. Se inventau și admiteau fel de fel de teorii pe seama mea. În această atmosferă, am traversat ani de zile și am ajuns în vîrful piramidei. Uneori aveam remușcări. Știam că sînt alții mai dotați, care se pregăteau temeinic, ducînd o adevărată viață de sportiv. Dar nu erau selecționați. Antrenorii nu renunțau la mine, cu toate că mă comportam, în viața sportivă sub orice critică.

Era suficient să cer ceva și toți îmi satisfăceau gustul. Era destul ca la un antrenament, pe care-l făceam de ochii lumii, să simulez o întindere de mușchi ca antrenorii și doctorii, toți, să sară lîngă mine să-mi satisfacă toate mofturile și cele mai absurde cerințe. Vedeam că e nedrept și eram gata să renunț la toate, știam că sînt o piedică în afirmarea adevăratelor valori. Amețit însă de aplauze, de atenție, de laude, de glorie, uitam de tot.

Am fost selecționat pentru Olimpiada din Mexic. Am plecat cu mult entuziasm. Au plecat și alții, sportivi care munceau din greu pentru afirmare. Acolo, surpriză. Ca de obicei, la antrenamentul de acomodare, am luat cu mine pantofii cu noroc. Deodată, nu s-au mai modelat după piciorul meu. Erau vechi, cu găuri în talpă. Picioarele mi-au devenit de plumb. Mi s-a părut că cineva făcuse o glumă proastă, să îmi schimbe pantofii. Dar nu, erau aceiași, dar învechiți și uzați peste măsură.

Am intrat în vestiar și am renunțat la antrenament. Justificarea era clima. Restul zilelor am fost pasiv. Antrenorii au început pentru prima dată să-mi impute viața mea nesportivă. Primele critici.

– Uite unde duce viața ta lipsită de disciplină!

Mi-am dat seama că trebuie să mă retrag onorabil. Am invocat o indispoziție generală, am fost retras din lot și înlocuit. Toate ziarele comentau din nou. Comentau cum le tăia capul, că „Săgeata din Carpați", a renunțat la glorie. Problema pe care trebuia să o rezolv era cum să mă retrag definitiv. Mă gîndeam să devin antrenor sau poate mai erau șanse? Să continui antrenamentul riguros!? Sau, poate, cel mai bun lucru era să mă întorc la meseria mea?

În țară, am trecut printr-o perioadă de zbucium. În această stare de depresiune sufletească m-am întors în orașul meu natal unde părinții mă așteptau cu emoții. Într-o zi, m-am dus la magazinul acela mic, în care călcasem pentru prima dată la 15 ani și unde mama îmi cumpărase prima mea pereche de pantofi noi.

Dar totul era schimbat. Un magazin nou, modern își deschidea ușile. Am intrat, fără să știu dece, cu timiditatea de altădată. Magazinul era aranjat cu multă fantezie și real bun gust. Studiam pantofii din vitrine. Parcă aș fi căutat ceva și nu știam ce.

– Ce doriți?

– Nimic! Mă uit așa... Mulțumesc!

Două vînzătoare discutau alături.

– Zici că totul n-a fost decît o glumă?

– Cred că era „depășit" bătrînul. Poți tu crede că pantofii lui aduceau aceluia care urma să-i poarte mult noroc fără nici un efort și muncă asiduă?

– Bătrînul nu voia să renunțe la munca manuală și spunea că pantofii făcuți de el nu se pot compara cu cei făcuți de fabrică. A fost lăsat să-și facă gustul și aducea spre vînzare o pereche pe an. A fost ultimul care mai credea în așa ceva.

– De pantofii pe care-i porți să-ți depindă viața?

– Asta nu pot s-o cred.

– Totuși, ar fi trebuit să observăm și noi!

Am ieșit zăpăcit, uluit, din magazin. Ajuns acasă, am luat pantofii mei vechi și-am spus mamei:

– Te rog să-i păstrezi ca amintire.

– Vai, așa ceva se aruncă! Sînt rupți!

M-am întors la treburile mele. Simțeam nevoia să muncesc...

ILIE MĂDUȚA

Liniște

Poemele satului,
cu cer albastru,
murmură-n fervoarea văii.
Tăcute dealuri!
Nici clinchet de frunză,
nici săgeata păsării.
Ci liniște,
ca apele ne-ncepute ale
veacurilor.
Un fluture amețit
de sacra splendoare
se pierde
pe fondul de stincă.

IRENE MOKKA

Mama poetului

In casa rădăcinilor am rostit cuvintele-nrudirii :

tu, care ai fost cindva copacul meu
cu emanațiile mele de raze,
cu măsura mea de vint și de ploaie

Insă cu puțin deasupra pămintului
s-aude in trunchi propriul tău puls,
iar inriurirea mea devine neinsemnată.

La peretele inimii mele
bat ramuri tinere, neinduplecate.
De timpuriu, mamele-nvață
că nimic din ceea ce-i viu nu poți stăpini.

Durerea poate să fie uitată
și dragostea suie pe drumurile sevei
pină la explozia mugurilor,
pină la rodul
ce aurește țara.

Acum eu stau mică,
sub măreția acestei umbre,
mare stau, sub coroana
pentru care eu insemnasem
cindva
pămintul și rădăcina.

In românește de
ANGHEL DUMBRĂVEANU

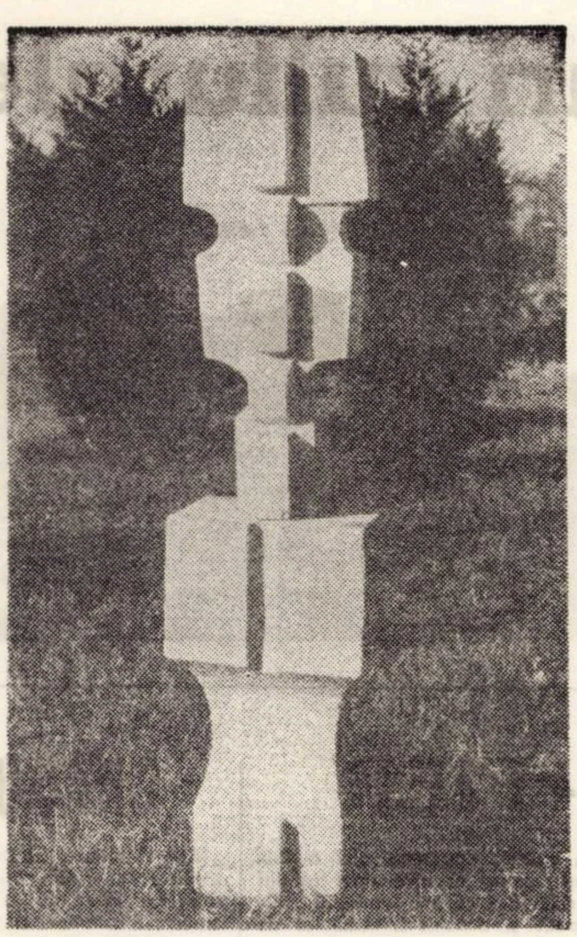

NICOLETA NEGRU

Frunzele toamnei bogate

Inima mea, frunză de toamnă bogată,
cu soarele țării calm coborind printre nervuri,
miroase iar pămintul a străbuni
și iar la pieptu-i te cere lipită.
In fiecare toamnă pămintul ne cintă in suflet
și cei plecați in lungi călătorii nu mai sint singuri,
o mare inimă ne apropie pe toți
și ne preschimbă in frunze de toamnă bogată.

TRAIAN DORGOȘAN

Aici, totul e altfel

Aici, totul e altfel. Şi nu e piatră să nu te știe
și nu e suflare să te cunoască, Acesta e
ostrovul tău de uitare, necunoscut, și blana
de ris ce te-ascunde ți-e de prisos.

Te lepezi de ea, cum de-o amintire cețoasă.
Gol, rătăcești prin pădurea-mpietrită, pindind
cu praștia, zadarnic, pasărea minunată.
Istovit, te intorci la țărmul stelei, aici,

aciundu-ți culcuș din alge putride. Și
cazi in somn, așteptind să răsară din valuri
coada cometei. Atunci, iarăși, il chemi

din creștetul cerului tău.
Dar ecoul chemării
te izbește in piept — bumerang.

OCTAVIAN DOCLIN

Dă-mi fruntea ta, o ramură de crin

Dă-mi fruntea ta, o ramură de crin,
să imi aprind comoară pe o umbră,
să te iubesc din vina unui Nord
să te iubesc, o, floarea mea de brumă,
căci. iată, stele reci se-aprind in stele,
cum in izvoare riul naște lin,
melancolii din urmă de te-ncearcă
dă-mi fruntea ta, o ramură de crin.

creion

INIMA

După ciți ani il revedeam pe acest prieten ? Cincisprezece ? Douăzeci ? Ce făcuse el in tot acest timp ? Ei bine, el colindase păduri. Păduri vechi, cu arbori măreți, adevărate monumente ale naturii, el le apăra cu destoinicie, ca să nu zic fanatism . . . Asupra pădurilor tinere, plantații care impăduriseră coaste golașe și ripi moarte, ocrotirea lui se intindea de asemenea transformindu-se intr-un fel de duioșie ca pentru pruncii neajutorați.

In toți acești ani se petrecu un ciudat cu prietenul meu. El intra atit de adinc in singurătățile pădurii, in problemele ei, incit acestea-i deveniră un fel de-a fi. Il prindeau acolo ploi și furtuni violente, vinturi aspre și, uneori, atacuri de fiare, in timp ce traversa un munte spre un alt munte, sau in vreme ce căuta prin păduri urma unui brigand. Obișnuia tot mai des să innopteze in cătune sau in colibe singuratice, unde își construia vetre pentru foc și își aduna două-trei unelte de gospodărie. Oamenii il aveau foarte rar in mijlocul lor, ba și pentru familia lui el era tare scump la vedere. Prietenii din tinerețe in curind il uitară, neamurile se instrăinară de el și chiar femeia lui intră intr-un fel de indiferență care-o făcu să vadă in el un om sucit, om al pădurii. Ciudățenia in toată această alunecare a lui din felul firesc de-a fi al oamenilor era, insă, că el, invățindu-se cu singurătățile pădurii, nu devenise mai rău sau mai crud, cum insinuau cei din jur, ba dimpotrivă. El își păstrase candoarea lui intirziată. un fel de uimire curată față de alcătuirea lumii și a lucrurilor omenești cu care fusese dăruit incă din tinerețe. Cit de bine știa el să fie bun, incit reușise să-și facă prieteni chiar din animalele sălbatice ale pădurii, care soseau la chemarea lui, la locuri și ore știute Cit de adinc știa el iubi un brad, să zicem, o plantă, o veveriță sau mestecenii dintr-o poiană, prin care adesea treceau blinde animale ale pădurii. Dar toate acestea oamenii le considerau „ieșiri", „ciudățenii", „manii", care nu țineau de comportamentul firesc de care el avea nevoie in relațiile cu el.

Cind el se găsea in acest stadiu de destrămare a relatiilor sale cu cei din jur, unicul său fiu căzu grav bolnav fiindu-i necesară o grabnică intervenție chirurgicală pe inimă. Prietenul meu fu căutat citeva zile la rind prin păduri, pină fu găsit El veni, părăsind tocmai o acțiune de impădurire, și își aduse băiatul la o clinică din orașul meu. Fiul său beneficie de o intervenție salvatoare. Operația decurse sub bune auspicii și copilul său trăi. El plecă imediat din nou la pădurile sale, dar fu chemat de urgență indărăt deoarece băiatului, după operație, ii mergea rău. Prietenul meu alergă. dar cu gindul trăia incă tot la pădurile lui El il intrebă pe copil una-alta și dacă nu cumva ar putea să se lipsească de ei pentru a se reintoarce la munca lui. Copilul nu spuse nici da nici nu. După trei zile, văzind calmul intipărit pe figura bolnavului, el apreciе că-i merge bine și se inapoie la munca ce-l aștepta. Dar doctorii il rechemară de indată, deoarece copilul său trecea printr-o nouă criză care i-ar fi putut deveni fatală. Prietenul meu alergă, revenind din păduri, la patul celui bolnav. In seara respectivă, un tinăr medic de salon, care asistase la operație, il invită pină afară pe culoar și-i spuse : „Dacă vreți să nu vă pierdeți copilul, rămineți aici lingă el". „Dar eu sint prins in acțiunea de . . . Cit timp să stau eu aici. domnule ?" se răsti el necăjit. „Cit va fi necesar" spuse medicul și-l părăsi fără a-i mai comunica altceva.

Şi prietenul rămase, din acea seară, timp de aproape două luni, lingă convalescent. Era cel mai lung interval de timp din viața lui pe care il dăruia fiului său. Sub ochii săi trecea de la starea morbidă la un fel de reinflorire a trupului tinăr. El descoperi apoi cu uimire ce lungan devenise acest fiu. Sau, intr-una din zile, fu necesar să-l bărbierească. E adevărat, era un puf auriu, dar asta fu o uimire in plus pentru el, deoarece nu pricepea cind ajunsese fiul său la barbă. Treptat, cu fiecare zi, el își dădea seama că are „un băiat mare". Şi, stind ceasuri in șir și păzindu-l pe cel adormit, el își aminti de primele zile ale copilului său. Apoi se interesă de bucuriile, cum nu o făcuse de mult, de școală, de proiectele lui, lucruri despre care nu discutară ei amindoi pină acum niciodată Spre sfirșit, cind fiul se ridică și il sprijini pină in incinta clinicii, el se miră de vioiciunea lui de faptul că-l simțea bărbat lin[illegible]rul său Atunci, el ii spuse : „De acum, gata, ne ducem acasă la mama. Ai o inimă sănătoasă". Fiul il privi cu surprindere și se lipi de pieptul său.

In ziua și ora cind cei doi părăsiră clinica și traversau orașul, i-am intilnit eu. Copilul. la această intilnire a noastră, se ținea aninat de brațul său, ascultindu-ne, cu capul dulce intors pe jumatate spre noi și cu un suris zugrăvit pe chipul pal. Parcă surprinzind direcția privirilor mele, prietenul duse repede un brat viguros peste umerii firavi ai copilului, ca intr-o apărare. Apoi privi la cel salvat intr-un fel neobișnuit. Avea in ochi o lumină bizară. un fel de ințelegere tirzie, autopedepsitoare, care m-a emoționat puternic atunci și ceva mai tirziu, cind m-am apucat să scriu despre ea.

ION ARIEȘANU

Orizonturi culturale lugojene

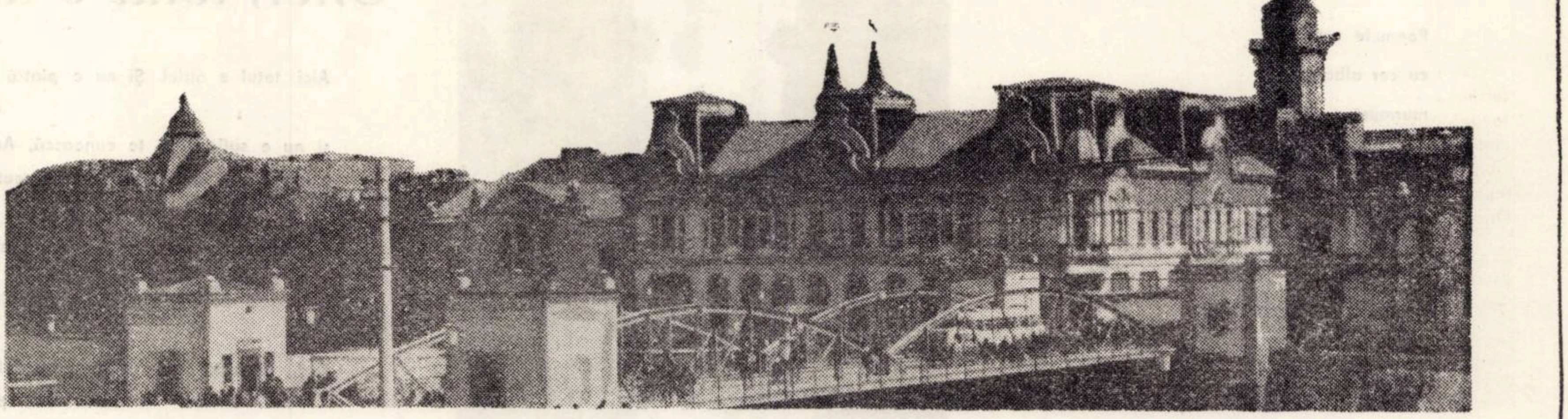

PODUL-DE-FIER

„Podul-de-fier" a devenit un simbol al orașului. Se spune că pe arcurile sale, care traversează Timișul, late de două palme, a trecut un ofițer călare ; proptindu-și copitele din nit in nit, urcînd și coborînd, calul a murit instantaneu de atita incordare, chiar la sfirșitul neobișnuitei curse

Dar podul leagă lucruri devenite mai trainice decit malurile inseși, denumite „românesc" și „nemțesc", delimitare mai veche decit orașul insuși ; deplina ințelegere dintre toate naționalitățile este o caracteristică aici. Toate acțiunile oamenilor au fost comune, dincolo de cirmuirile de odinioară și prejudecăți. Stă in firea lugojeanului, mai presus de toate, inteligența și umorul, respectul față de valoare și increderea in el insuși. „Făloșenia" lui se bazează pe o tradiție fericit de bogată, al cărei domeniu se intinde de la bresle și meșteșuguri pînă la cultură și artă. De altfel, domeniile s-au cam impletit, fruntașii activităților practice trebuind să ia parte cu spiritul și contribuția bănească la treburile culturii. „Masa poganilor" era un fel de șezătoare, consiliu al „frunții" orașului, in jurul stacanei de vin de „Dealul viilor". Aici se discuta politică și literatură. Probabil că tot de aici se recrutau și unele voci pentru corul lui Vidu. Cert e că intr-o asemenea adunare intimă s-au votat fondurile care au făcut posibilă plecarea lui Vuia la Paris, să studieze. Și n-au fost bani aruncați in vint !...

Coloane de țărani veneau din satele din preajmă să-l asculte pe tenorul Grozăvescu, lumea nu incăpea in sală, vocea lui tunătoare se revărsa pină peste rîu. Uneori, cred că există și un pod sonor, acela al vocilor, al vocilor celui mai mare tenor, al vocilor celui mai vechi cor.

Timișul, printre toate, un rîu generos, inteligent, face din imprejurimi un agrement propice copilăriei. Tineretul, extrem de numeros aici, bronzat, sportiv, imbrăcat cu gust, vitalizează podurile, lacurile, insulele. Verdeața inundă. Aici, intr-o vilă de la poalele dealului, Blaga a fost cîțiva ani oaspetele familiei Brediceanu, iar spațiul inconjurător i-a fost cu adevărat mioritic. Vlaicu este legat și el de acest oraș. Aici glasul lui Eftimie Murgu crea, pe Cimpul Libertății, o punte de fier unind spiritele impotriva impilării.

Popovici Bănățeanul scria pentru prima dată despre meseriași, despre proletari ; Delamarina iși scria primele poezii dialectale. In multe domenii, Lugojul este premieră și unicat, deoarece aici a fost vatră și vad, mediu propice unei gindiri luminoase, dedicate cetății, socialului. Oraș comunicativ și deschis inițiativelor de tot felul.

Pe oricine frapează aici arhitectura sănătoasă, din linii ample, de la bun inceput urbane ; predomină barocul, găsim citeva clădiri și biserici monument, atestind o tradiție de cetate de aproape un mileniu. De altfel, istoria coboară și aici cu mult mai jos in timp și inaintea romanilor.

Mai frapează mulțimea femeilor. Filatura de mătase naturală. fabrica de textile justifică prezența miinii feminine. Numărul bărbaților va crește, in fine, in acești ani. cind industria grea iși va instala și aici podurile de fier.

Pe aceste poduri se va circula dinspre o economie de tip semi-urban și semi-rural spre una industrială, adăugindu-se mediului intelectualizat de tradiții o dimensiune de mult visată, aceea a trepidației moderne.

‚Artele nu sint doar o nostalgie aici, in orașul lui Simonescu. Bujor și Baba. Toată lumea face și azi muzică. balet, literatură, ființează o filială a U.A.P., cenaclu cu vederi personale. Tradiționalismul lugojenilor se transformă in eficiență, spiritului creator i se oferă certitudini.

In această continuă explozie de entuziasm și tinerețe, cu unele tente de naivitate și supra-apreciere, nu există nici urmă de blazare. Privindu-și inaintasii ‚cintărind condițiile actuale, lugojenii sint convinși că totul „se poate". Este imposibil să ai o evidență completă a oamenilor de știință și cultură care au un cuvint de spus azi și au pornit din aceste locuri. Intilnesc uneori asemenea oameni. Imi spun că au copilărit acolo unde rîul e generos și soarele atit de auriu. Și Podul-de-fier vine in amintirea lor ca un simbol, ca o trecere luminoasă, energică, elastică. Fericit orașul care ride inteligent, vehiculind arma proaspătă a umorului, instalindu-se cu exactitate intre coordonatele belșugului, oraș cu simț pronunțat al familiei, familie care imprimă neapărat o educație multilaterală tinerelor vlăstare.

Oraș printre orașele muzicale ale lumii ; plin de turnulețe și vegetație, fără pitorescul unei localități moarte, idilice.

Podul-de-fier trepidează sub pași, sub ritmul trepidant al pașilor acestor zile.

LUCIAN BURERIU

ORAȘUL ȘI MUTAȚIILE SALE

Ritmul intens al industrializării și urbanizării s-a simțit și la Lugoj, prin construirea unor obiective de mare interes productiv și cultural, dorite și așteptate de lugojeni, năzuind să-și vadă orașul la loc de frunte în constelația orașelor țării.

In anul 1968, Lugojul a primit titlul de municipiu. La Industria textilă s-au construit țesătorii, s-au montat războaie automate, productia-marfă a crescut de două ori. Se va da in funcțiune o nouă filatură de bumbac, in care vor lucra sute de muncitoare.

Astăzi, Industria textilă din Lugoj a devenit una din cele mai mari țesătorii de bumbac din țară.

La Lugoj s-au împletit interesante destine umane. Multe tinere, venite de pe alte meleaguri, după absolvirea școlii profesionale, au rămas în oraș și au intemeiat familii trainice. Anual se oficiază sute de căsătorii, iar orașul trimește astfel noi infuzii de tinerețe.

Tînăra Sabina Grecu este apreciată în secția sa de la Industria textilă pentru hărnicie și seriozitate. S-a născut în județul Hunedoara. Tatăl ei lucrează la o mină. Sabina mai are 3 frați. După absolvirea școlii profesionale, in 1971, l-a cunoscut pe tînărul lăcătuș Grecu Atanasie, cu care s-a căsătorit. Vin împreună la lucru, la club, la teatru, la Casa de cultură. Au 21 de ani, s-au gîndit să urmeze Liceul seral, care este frecventat aici anual de peste 400 tineri muncitori.

Țesătoarea Vagyon Onița a venit in urmă cu 15 ani din părțile Năsăudului. Soțul este finisor la I.T.L. Au o fetiță de 3 ani, care le oferă multe bucurii. Uneori, Onița, această femeie sobră, cu priviri luminoase, își face gînduri de întoarcere pe plaiurile natale, în satul Telciu, unde a copilărit. La Năsăud se construiește un mare combinat textil, unde ar putea să fie angajată. Așa că, fluctuația destul de ridicată pe care o întilnim la I.T.L., are uneori și „cauze obiective", umane.

Dezvoltări au cunoscut în ultimii ani Fabrica de calapoade, I.I.L. Timișul, Fabricile de țiglă și cărămidă „Mondial", Cooperativele „Munca" si „Lugojeana". În aceste unități a crescut considerabil numărul muncitorilor, îndeosebi al celor tineri.

Organele de conducere ale municipiului au fost nevoite să țină seama de toate aspectele și implicațiile care au avut loc în viața socială a orașului. Cu sprijinul Comitetului județean de partid, a organelor de stat, in Lugoj s-au construit noi apartamente, s-au modernizat altele. Astfel s-au construit 2 micro-ansambluri de locuințe, precum și noi cartiere.

În anii viitori vor intra în funcțiune fabricile de arcnulit, faianță, de la Mondial, o uzină de piese de schimb pentru industria ușoară, va fi terminată Casa de cultură a sindicatelor. Blocul turn și cele care vor fi înălțate în Microraionul III, vor fi prezențe distinse ale înnoirilor. Un oraș în care noul și traditia împletesc destinul luminos al oamenilor.

PETRE SÎRBU

CALENDAR

■ In anul 1855, ia ființă prima Casină română, ca formă evoluată a Societății române de lectură. Printre cărturarii ei, C. Brediceanu, V. Braniște, Groza, Girda, Gh. Țăran, T. Vuia.

■ In muzeul din Lugoj, unele obiecte au caracter de unicat : răzuitorul gigant din paleolitic, Ofranda din sanctuarul de la Susani.

■ G. A. Petculescu din Lugoj este primul director al unei trupe de teatru român din imperiul austro-ungar, pe care V. Braniște l-a comparat cu Hans Sachs.

■ Ion Vidu a fost dirijor, compozitor, folclorist, ziarist, scriitor, profesor, director al revistei pedagogice „Educatorul" și primul președinte al Asociației corurilor și fanfarelor din Banat.

■ Ioan Popovici Bănățeanul (n. 1869) a fost primul scriitor care a prezentat in opera sa figura muncitorului (nuvela „In lume", publicată in limba engleză in 1921, din care a citit in 1893 la „Convorbiri literare" fiind apreciată de T. Maiorescu).

■ Școala generală nr. 3 din Lugoj are o vechime de peste 200 de ani, fiind construită de oberchinezul Gavril Guran, școală românească. Aici a fost numit in anul 1888 Ion Vidu ca invățător.

■ Virgil Simionescu se afirmă ca artist plastic in orașul de pe Timiș. Studiile și le-a făcut la München, insușindu-și o tehnică desăvirșită in pictura monumentală. Este așezat la loc de cinste după Grigorescu. Andreescu, și Luchian. Publică articole de critică de artă in revista „Luceafărul", condusă de Octavian Goga.

■ In decursul timpului, la Lugoj, au apărut peste 70 de publicații, în limbile română, maghiară și germană ; ziare, reviste, anuare, organe de presă ale diferitelor asociații culturale.

■ Valeriu Braniște, proprietarul și editorul ziarului lugojean „Drapelul" (1901–1920) a contribuit în mod substanțial la trezirea și intensificarea ideii de unitate și demnitate națională.

■ Lucian Blaga a stat vreme de doi ani in casa Bredicenilor și in fiecare vară venea la „casa de la vie", loc unde se intilneau mulți intelectuali ai vremii.

■ Coriolan Brediceanu (n. 1850) a fost cel mai distins orator român in Parlamentul din Budapesta, pentru apărarea drepturilor poporului român.

■ Gheorghe Popovici, deputat in Dieta din Budapesta pentru circumscripția Lugojului, a prezidat două adunări populare ținute in 1919 la Lugoj și Timișoara, in problema Banatului, pusă în discuție la tratativele de pace de la Versailles.

■ Aurel C. Popovici, născut la 4 octombrie 1863 în Lugoj, fiu al unui cojocar, scrie lucrări istorice, demonstrind vechimea milenară a poporului român, exprimindu-și convingerea in legătură cu prăbușirea inevitabilă a imperiului habsburgic.

■ Eugeniu Dublea este director fondator al publicației „Plastica, revistă generală de artă", care apare la București, la 1 iulie 1934. Tot lui ii aparține lucrarea „Artiști plastici români", un prim dicționar plastic românesc.

■ Traian Grozăvescu este tenorul de talie mondială care, angajat la Volksoper din Viena, l-a pus in umbră pe cintărețul de reputație mondială Alfred Pickawer.

■ Lăutarul Nica Iancu Iancovici, in timpul revoluției din 1848, a cintat o vestită serenadă generalului Bem la Lugoj. El a devenit un simbol al cintecului popular. A fost un artist patriot, purtător al idealurilor de libertate.

■ Traian Vuia — pionierul aviației mondiale, și-a făcut clasele liceale in Lugoj.

Geneza unui cenaclu

„Drapelul Roşu" din 9 dec. 1969 consemna în interviul acordat de criticul de artă Ion Frunzetti – intenţia conducerii Uniunii Artiştilor Plastici, de a oficializa efervescenţa creatoare a unui grup de plasticieni lugojeni : Silviu Creţu – Orăviţan, Vladimir Streleţ, Tudor Tudan, Florica Orăviţan, Nicolae Lazăr, Onae Constantin.

...„Sint mulţi artişti iar lucrările lor sînt substanţiale. Silviu Creţu-Orăviţan e un pictor cu un foarte dezvoltat sentiment liric al peisajului... Tudor Tudan... cultivă o tendinţă apropiată de expresionism, foarte neobişnuită... El e un introspectiv pe cînd pe Creţu îl interesează mai mult lumea exterioară... Vladimir Streleţ e un artist autentic, multilateral aflat acum intr-o fază de îndrumare abstracţionistă, Florica Orăviţan face o pictură interesantă, repetînd oarecum un Ţuculescu din perioada fauve...".

Intr-un centru de veche tradiţie cultural-artistică, artişti plastici din două generaţii, bănăţeni sau nu, au construit cu talentul şi perseverenţa lor un climat de interes şi pasiune pentru pictură. Expoziţia deschisă cu prilejul „Săptăminii culturale lugojene" era întiia manifestare oficială a grupului de artişti. „O salutăm din toată inima – se adresa Brăduţ Covaliu, preşedintele Uniunii Artiştilor Plastici din R.S. România – şi-i urăm succesul dorit în rîndurile publicului pentru care artiştii creează şi expun operele lor".

Cei patru ani au însemnat in cifre aproape treizeci de expoziţii colective, de grup, sau personale, participări la saloane republicane şi judeţene, la manifestări aniversare, indicînd permanenta dorinţă a membrilor cenaclului de a-şi confrunta opera cu publicul.

Dintre cele mai notabile, expoziţiile de grup şi personale organizate in Bucureşti subliniau prezenţa unor preocupări pentru cercetarea sobră, complexă a realităţii sensibile.

„Calfele şi-au dat lucrările de maeştri", remarca criticul Ion Frunzetti în „Contemporanul" cu ocazia expoziţiei de grup „Orăviţan, Tudan, Streleţ, de la Galateea".

„Diferite, ca viziune de la început şi umblînd şi azi pe căi proprii, fiecare au înţeles să-şi sape albia viitoare intr-un cimp al picturalului...".

„Sînt pictori de viitor, cu un prezent ce nu-i dezminte".

„În ultimă analiză Lugojul este un centru artistic cu contribuţie posibilă la arta ţării – de azi înainte".

Sînt aserţiuni ale unui critic care stimulează şi angajează cu autoritatea sa talente depistate la începuturile unui drum poate imprevizibil dar fructuos şi autentic.

CORIOLAN BABEŢI

Se poate şi experiment

Trupa Teatrului popular din Lugoj s-a decis pentru un spectacol-experiment. Cu ani în urmă, înscenarea „cu faţa la public" a comediei lui Storin „Duminică fără fotbal" a deschis apetitul actorilor lugojeni pentru reprezentaţii inedite, care să constituie verificări, atît pentru trupă ca evoluţie scenică cît mai apropiată de aceea a „actorului total", cît şi pentru spectatorii ei obişnuiţi, puşi în situaţia de-a accepta sau de-a respinge ieşirea actorului din cutia scenei. Spectacolul cu „Broadway-Melody – 1492" sau „Cristofor Columb" de Jura Soyfer, care i-a adus trupei titlul de laureat şi medalia de aur a Festivalului „I. L. Caragiale" şi a monopolizat centrul discuţiilor la Festivalul Teatrelor de amatori de la Hronov (R. S. Cehoslovacia), a constituit pentru actorii lugojeni încredinţarea că trupa lor este antrenată să cuteze abordarea unor formule îndrăzneţe de spectacol şi să se adapteze destul de comod celor mai „neprevăzute" modalităţi de înscenare. După spectacolul cu „Broadway-Melody – 1492", la care am solicitat trupei totala ei înscriere în perimetrul stilului de joc al distanţării de rol şi al minuirii permanente a aluziei, obosindu-i in paralel cu îmbinarea cît mai armonioasă a mişcării scenice cu acrobaţia, trupa lugojeană a evoluat, mai mult decît laudativ, în spectacolul cu piesa „Epoleţii invizibili" de Andreescu şi Mănescu, înscenat de Aurel Manea intr-o manieră similară experimentelor grotowskiene.

La ora prezentă, trupa lugojeană s-a angajat într-un nou „experiment". Se încearcă un spectacol popular. Titulatura teatrului obligă la abordarea cu precădere a acestui gen de reprezentaţie teatrală. S-a ales comedia lui Carlo Goldoni „Slugă la doi stăpîni". In cunoştiinţă de cauză că această comedie poate fi valorificată la maximum doar în maniera commediei dell'arte, dar că o atare întreprindere poate foarte uşor fi învinuită de copiere (cu ani în urmă prestigiosul „Piccolo Teatro" din Milano a prezentat-o intr-un memorabil spectacol la noi în ţară, iar mai recent Teatrul „Insieme" din Modena a familiarizat spectatorul român cu virtuozităţile actoriceşti ale manierei reclamate de commedia all'improvviso), actorii trupei lugojene, nevrînd să renunţe totuşi la piesa lui Goldoni, şi-au luat cutezanţa să încerce un spectacol, care deşi apropiat manierei commediei dell'arte totuşi să depăşească reconstituirea, uzînd de modalităţi de expresie comică mai apropiate de sensibilitatea contemporană. În plus, să verifice, pe viu, dacă spectatorul zilelor noastre mai este dispus să se amuze participînd activ la joc, ba mai mult, colaborînd la el. De aici aluziile contemporane din costumaţie, interferarea, ca loc de joc, a scenei cu sala, ex-temporările pe teme citadine proprii Lugojului, precum şi la renunţarea măştilor obişnuite purtate de Truffaldino, Dottore, Pantalone şi Brighella.

Cred că de această dată, publicul lugojean îşi va da seama că teatrul lui „experimentează" şi nu va ajunge la această concluzie abia după ce talentaţii săi actori se vor impune în faţa altor spectatori.

DAN RADU IONESCU

SILUETE

RĂDĂCINILE PRIVESC CERUL

Un om, apoi pădurea, apoi căutarea. N.D. Pârvu, profesor şi poet, un iubitor al artei în toate sensurile. De data aceasta vorbim despre sculptorul N.D. Pârvu. De data aceasta, zic, pentru că apartamentul său, o adevărată citadelă a ospitalităţii artistice, pereţii casei sale plini de autografe, care nu se vor şterge niciodată, cărţile cu autografe celebre şi admirabila Doamnă Cinci, care tronează cu grijă printre efigii, printre siluete de lemn sculptat, printre cărţi şi picturi. E aici un cuib în care rădăcinile vin să vadă cerul. E aici o suită de idei care s-au eternizat în lemnul încruntat al rădăcinii. Contorsiuni vegetale, accentuîndu-se sub daltă, fibre încovoiate sau suple, gata să exprime dansul sau zborul, păsări gata să cînte, o emoţie împietrită la jumătatea gestului o idee ajutată să guste eternitatea. Aşa cu migală, printre cursurile universitare şi poezii, printre clipele încordate şi cele de taină şi de odihnă sculptorul N. D. Pârvu cizelează, ciopleşte, aleargă şi alege din copacii răsturnaţi de vînt acele miraculoase semne ale mişcării şi ale vieţii, gîndindu-se că orice material merită să prindă gustul artei, orice trudă trebuie ridicată la rangul de durabil.

O excepţie visată în tăcere, o expoziţie pe care o vom vedea în curînd la Bastion, în care rădăcinile prietenului nostru ne vor aminti de vuietul ori de liniştea codrilor, ne vor mişca şi ne vor pune pe gînduri. Plecînd din lut, cînd nu mai puteau să fie sprijin tulpinilor eterne, rădăcinile au suit pe masa de lucru, s-au făcut dintr-odată păsări şi muzică, au ieşit din tainiţele de umbră lichidă ca să guste din marele albastru al artei.

DAMIAN URECHE

RECORDING

SAVOY. Nu zic că nu ar avea unelte bune şi un inginer de sunet care face ca mixerul să omogenizeze efectul orchestrei. Să trecem peste bufoneriile de gust îndoielnic pe care le fac pe scenă instrumentiştii. „Savoy" rămîne o formaţie de acompaniament fără personalitate. Preferă preluarea folclorului într-un mod exterior, fără să-şi pună problema pastişei şi căderii într-o veselie desuetă. „Idilă la fîntînă", „Ciobănaşul" şi altele. În fine, „Pescăruşul" e nefolclorică, melodie naivă, text pueril. La fel, „Poveste de iubire". Foarte adecvat mediu pentru solişti şi compozitori ca Mihai Constantinescu, populat cu „fluturi de argint", „păpuşi de catifea", (obiecte de colecţionar maniac), dar într-o absenţă totală a problematicii tineretului nostru.

N-o să putem cere niciodată unor formaţii de acest fel să devină ele înseşi ? În spatele aparenţei-pop, falsa popularitate, talentul rămas în stadiu de minim efort, minimă rezistenţă. Spectacole la care uităm să aplaudăm şi plecăm de la jumătate. Muzica în afara rilor, în afara epocii şi-n afara ideilor. Nu este nici măcar ceea ce am putea numi „comerţ", adică reeditări de piese celebre

„Savoy" alege o cale uşor de parcurs, uşor de epuizat în cel mai scurt timp. Dacă, bineînţeles, nu va miza mai mult pe creaţie, pe texte inteligente şi muzică proprie, dacă va recurge cît mai rar la umilitoarea misiune de simplu acompaniator a pseudo-vedetelor de 16 ani.

TOP

CURIERUL ARTELOR

■ „De doua ori Caragiale" şi o dată Teatrul de stat din Arad, în luna octombrie în R.S.F. Iugoslavia, spectacol-coupé („O noapte furtunoasă" şi „Conu Leonida"...). În regia lui Gh. Miletineanu şi scenografia Evei Györffy. Dacă vom primi amănunte, vom reveni ■ În Timişoara, septembrie — octombrie : primul simpozion naţional de sticlărie ; un recital inedit susţinut de baritonul Ludovic Konya ; decada cărţii româneşti ; încă, pe ecrane, „O floare şi doi grădinari" şi chiar în ziua acestei apariţii, la ora 18, la Muzeul de artă, vernisajul expoziţiei pictorului naiv Gh. Doja din Lugoj. Orice superlativ nu e exagerat, ne spune un critic de artă. Vom vedea şi pentru dv.

Cu întîrziere revenim : 1) Lugoj, concert de rămas bun al fraţilor Florin şi Dana Paul, Bach, Wieniawschi, Rahmaninov, Filip Lazăr. Speranţe ! 2) În cadrul manifestărilor organizate la începutul lui septembrie de C.C. al P.C. Francez şi L'Humanité, o expoziţie Picasso, reunind pînze, desene, lucrări create pentru reviste şi organizaţii democratice, aparţinînd familiei pictorului, unor colecţionari particulari, muzeelor din Leningrad, Moscova, Praga, Paris, Bordeaux. Un „inventar" rapid remarcă în afara expoziţiei amintite mai sus : 400 standuri politice, 80 expoziţii, 60 librării, 268 standuri regionale, spectacole cu artişti din 18 ţări, Baletul Teatrului Mare din Moscova, din Mexico, ansambluri muzicale, clasice, jazz, pop.

A. I. C.

ION SUBŢIRE

Baladă

Pereţii-aceştia poartă viaţă
Pictată-aprins, in forme dure,
cu lungi vibraţii de verdeaţă
Şi murmur suplu de pădure.

Simt umbra ei sădită-n zid,
Simt umbra lui stîrnind fîntîne
Şi vorbe-n cîntec se deschid
Şi se-ntrupează către mine.

Pereţii-aceştia te frămîntă,
Căci poartă sensul nost' străbun ;
Creaţia-i făclie sfîntă –
Ecou-n mine i-l adun.

Simt umbra cea sădită-n zid
Cum înfloreşte peste lume
Şi vorbele i se deschid
Către urmaşii ei anume.

Profunzimea privirii

Ochii mei, ochii tăi, ochii vieţii
Sînt ochii patriei,
Purtînd culorile acestui pămînt
Pe căile inimii şi gîndului.
Ei au culorile zilei plenare, rotindu-şi rostul,
Cînd oameni, cu gesturi largi,
Pun temelie fiecărei clipe,
Cu bucuria ei, cu trecerea ei albăstruie.
Ochii noştri vizionar întrezăresc marele miine.

Jimi Hendrix la Lugoj

La balul de sîmbătă seara a lugojenilor juni, volumul ghitarelor este chemat să înlocuiască secreta corijenţă la limba engleză a tînărului solist vocal care îşi închipuie că limba noastră românească „nu este suficient de ritmică". De cînd „Stelele" au devenit timişoreni, la balul de sîmbătă seara, un grup de tineri, de altfel talentaţi, ocolesc continuu latura artistică a muzicii pop, formaţia fiind considerată cu atît mai valoroasă cu cît „sonorul" instrumentelor redeşteaptă patimi atavice în rîndul celor veniţi să se destindă, să se cunoască mai bine, să danseze în zvîcnetul timpanelor.

Din cînd în cînd, cîte o compoziţie proprie, bruscă reîntoarcere la bun gust. Vocea solistului (Viorel Friedman, spre exemplu) găseşte un drum asfaltat spre inimi, textul lui şi melodia nu-s deloc rele, ca şi orchestraţia, creînd un moment romantic pe care interpretarea shake-urilor şi rock-and-roll-urile ad-hoc (rock-and-hoc) de imitaţie ar putea să-l lase în pace. (Asta sună şi pentru cei de la „Delphis", „Theer", „Lira" etc.).

Desigur, ghitara-solo stá bine în miinile lui Tibi Roşu, iar Alioşa Bercsök este un baterist cu „B" de la „Betta", atunci de ce formaţia „Betta" să fie un grup în care doar Viorel să-şi încerce drumul spre originalitate ? Aceşti tineri îşi ocolesc cu nonşalanţă propriile posibilităţi de afirmare.

DĂNUŢ DIACONESCU

PAGINILE LUGOJENE AU FOST REALIZATE CU SPRIJINUL SUBREDACŢIEI NOASTRE VOLUNTARE DIN LUGOJ.

PREFAȚA LA ȘCOLILE NOASTRE

Invățămintul organizat datează in Lugoj incă din secolul al XVI-lea. La Lugoj, Caransebeș, Hațeg etc. aceste școli erau sprijinite de oficialitate. In 1624, Gabriel Bethlen, principele Transilvaniei, a stabilit prin lege dreptul fiilor de țărani iobagi de a frecventa școlile, fără a fi opriți de nobilime. Lugojul, fiind din 1541 sub stăpînirea Transilvaniei, a fost incadrat in politica de calvinizare a românilor, dar au fost ciștigați puțini adepți. Eforturile predicatorilor calvini de a converti masele românești n-au dat rezultatele dorite. Școala româneească din Lugoj, ca și din alte centre din Transilvania, iși continuă activitatea și in secolul al XVII-lea, pregătind dascăli și traducători români. Printre traducătorii Paliei de la Orăștie, din 1582, figurează și Moise Peștișel din Lugoj. Exista o strînsă legătură intre școlile românești din diferite orașe bănățene și transilvănene care atestă un inceput de conștiință națională și pe plan cultural. Pătrunderea ideilor Umanismului și Reformei, in luptă cu ideologia feudală oficială, contribuie la ridicarea conștiinței unor pături sociale tot mai largi, la formarea unor dascăli care să lupte pentru dezvoltarea invățămintului și in acest oraș.

In anul 1770 iși incepe viața prima școală românească din Lugoj, cu activitate neintreruptă, urmată de inființarea altor școli de aceeași limbă, in diferite centre bănățene. Cronicarul Nicolae Stoica de Hațeg avea să noteze că, in 1753, dascălul Alidievici Antonie se mută la Lugoj, la școala românească, unde, probabil, predau și alți dascăli, școala fiind laicizată.

Se aduc călugări minoriți care inființează o școală romano-catolică sau ale altor culte unde urmau și copii români, cum și la școala românească invățau și unii copii germani, maghiari.

Progresele economice și creșterea numerică a populației a dus și la mărirea școlilor și a numărului elevilor. Se trece la invățămintul elementar de patru clase. Totodată se accentuează folosirea limbii române, invățindu-se și limbile maghiară sau germană, impuse de guvernanți prin diferite legiuri.

Invățămintul preșcolar ia formă organizată abia in anul 1876, cind se inființează o grădiniță confesională in Lugoj. Se inființează o „Școală gramaticală latină" cu 4 clase, construindu-se cu mari eforturi un local propriu pe malul Timișului. Inaugurarea cursurilor in limba latină a avut loc la 9 octombrie 1837. Din anul 1847, această școală devine gimnaziu mare cu 6 clase.

Pentru pregătirea copiilor de meseriași și negustori, ocupaţii tipice aici, se inființează in anul 1906 o școală elementară cu 4 clase, numită „Școala civilă comunală" subvenițonată de părinții elevilor, care a funcționat pină in anul 1918.

Dorința maselor de a se folosi de invățătură nu a fost infrîntă și s-au făcut progrese in acest domeniu peste capul guvernanților vremii. Această activitate face parte din lupta pentru emancipare a poporului nostru pe tărim cultural contribuind la ridicarea conștiinței naționale.

ION GEORGESCU

GEORGE ENESCU ȘI LUGOJENII

George Enescu vine in contact pentru prima dată cu Lugojul in anul 1912, după concertul de la Budapesta. Revine in 1926, cind prezintă și un concert de muzică românească și universală. Un cronicar local nota, referitor la unele caracteristici ale muzicii lui : **„Muzica lui George Enescu, mi se pare că mă transpune intr-o altă lume, intr-o lume imaterială, paradisiacă. Cind arcușul magic se lăsa obosit in jos, cind nu se mai aude nici un sunet, un moment nimeni nu se mișcă, stau cu toții muți, prelungind astfel starea dincolo de real".**

La concertele maestrului, sălile teatrului deveneau neincăpătoare. Melomanii lugojeni doreau să nu scape ocazia audierii „arcușului vrăjit" al genialului compozitor.

Cu ocazia concertului din anul 1932, o gazetă locală nota : **„Muzica maestrului o simți aproape fizic, te poartă pe aripile ei prin stări sufletești visate numai".** („Răsunetul", nr. 36/1932).

In octombrie 1937, Enescu concertează in sala Teatrului orășenesc. Concertul a stirnit un mare interes, nu numai in oraș, ci și in satele vecine. Cete de țărani, imbrăcați in haine de sărbătoare, se indreptau in șiruri nesfirșite spre Lugoj. Sala teatrului devenise neincăpătoare. Publicul aplauda minute in șir apariția lui pe scenă, iar aceeași gazetă notează : **„...acest geniu al specificului românesc ne face o propagandă imensă in străinătate. Compozitorul american Deems Taylor, il apreciază astfel : „E singurul muzician căruia cu drept cuvint i se poate artibui numele de Muzicantul muzicanților, pentru că in orice funcțiune ar fi el, compozitor, dirijor, violonist ori pianist, rămîne tot așa de mare, tot așa de genial și de aceea, numele lui va trăi secole inainte și va fi numărat printre cei mai mari muzicieni ai lumii".** Și cronicarul, prof. Gh. Boldea incheie : **„Lugojeni, se sărbătorește un zeu al muzicii, să ne inchinăm lui".**

In anul 1942, Enescu vine pentru ultima dată la Lugoj. Publicul meloman, ca de fiecare dată, il primește cu toată căldura sufletului său sincer. Fotografia alăturată il infățișează pe George Enescu in anul următor aniversării la 60 de ani de la naștere.

ION STRATAN

LUGOJUL FOLCLORIC

Prețioase informații in legătură cu obiceiurile practicate de locuitorii din imprejurimile Lugojului ne-a lăsat Griselini, care in „ISTORIA BANATULUI TIMIȘAN" descria și obiceiurile din Lugoj : „Trec peste modul in care valahii districtelor Lugoj, Caransebeș și Mehadia inaugurează și culesul viilor, serbări care se aseamănă foarte mult cu obiceiurile romanilor cind aceștia serbau cerialiile și bocanaliile", călătorul italian descriind și dansul bănățean intilnit in satele din apropierea Lugojului. Deși sumară, relatarea lui Griselini constituie o mărturie despre structura și semnificația obiceiurilor folclorice intilnite.

Cea mai veche manifestare de acest fel a fost „Vertepul" cu dialoguri, dansuri și cintece. Cu trecerea timpului, „Vertepul" a fost completat de lupta cu săbiile, spre a ciștiga in atractivitate.

De o largă răspindire s-a bucurat obiceiul „Capra", „Țurca" sau „Ciurca", un spectacol animat, cu dans și cintece acompaniate de fluier de lemn, flăcăii care umblau cu capra urind gazdelor fericire și hărnicie in noul an. Obiceiul se practică in ziua de Anul Nou. Capra propriu-zisă, reprezentind o mască zoomorfă era confecționată din lemn, postav și lină, in partea inferioară avind forma unui veșmint.

Un alt obicei se numește „Pițărăii", un colind la care participă copii imbrăcați in costume naționale și impodobiți cu panglici multicolore. Textele au un pronunțat caracter laic incheindu-se cu urări de „mai bine" pentru gazde.

Un obicei care amintește foarte de departe de „Tirgul de fete" de pe muntele Găina este „Marțea tunului", ținut la inceputul lui aprilie, cind fete și feciori din satele invecinate, fac promenadă prin centrul orașului, in scopul cunoașterii reciproce, eventual pentru viitoare căsătorii. Străzile orașului ciștigă un tumult și o atmosferă sărbătorească. Semnul „acceptării" este floarea pe care o oferă flăcăul unei fete și care nu este refuzată.

Tiberiu Brediceanu, muzicianul și animatorul cultural al „SOCIETĂȚII PENTRU FOND DE TEATRU ROMÂN", autor de pagini simfonice de inspirație populară s-a ocupat și de obiceiurile din Lugoj, descriindu-le in mai multe din cărțile sale sau in cadrul conferințelor radio.

In conferința „Muzica din Banat și compozitorul Ion Vidu", ținută la 26 februarie 1932, la radio București, Tiberiu Brediceanu sublinia importanța pe care intelectualii Lugojului o acordau continuării tradițiilor, orașul fiind „de la inceput un focar, de unde s-au pornit multe inițiative folositoare culturii și progresului național și unde s-au păstrat pină in zilele noastre o seamă de frumoase obiceiuri strămoșești"(...).

„Melodiile fiind transmise din tată in fiu, de lăutari vestiți ca Nica Iancu Iancovici sau de armonicași anonimi din cartierul Buchiniului".

Păstrarea tradițiilor muzicale populare a fost posibilă și datorită „REUNIUNII ROMÂNE DE CINTĂRI ȘI MUZICĂ", condusă vreme de aproape patru decenii de Ion Vidu.

Muzicologul Viorel Cosma a descris și el viața și atmosfera favorabilă cintării din Lugoj : „din anul 1896, a intrat in tradiția corului bărbătesc al Reuniunii colindatul pe la unii membrii ai formației, voind prin aceasta a răsplăti zelul și diligența arătată intru implinirea dorințelor" (...).

„Colindele, spune V. Cosma, au fost privite de lugojeni ca o creație populară străveche, demnă de a menține trează conștiința patriotică a românilor asupriți".

De altfel, in „Raportul general" al acestei societăți muzicale pe anul 1896, se arată că ele urmăreau „a vulgariza (cu sensul de a populariza, n.n.) niscai cintece poporale originale despre care putem susține cu siguranță că au rămas de pe timpul romanilor in gura poporului. In simplicitatea și originalitatea lor, zace multă frumusețe poetică, care insușire le face insemnate din punct de vedere literar".

O interesantă observaţie a făcut publicistul Petre Nemoianu, in articolul „Viitorul Lugojului", apărută in ziarul „Acțiunea" din 13 februarie 1938 : „structura social-economică a acestui oraş nu diferă prea mult de năzuințele colective ale țărănimii noastre, cu toată industria mare, care de la o vreme incoace s-a plasat aici, orașul Lugoj nu și-a pierdut caracterul agricol și astfel din punct de vedere al producțiunii el se poate confunda cu marea masă a țărănimii".

Inflorirea mișcării artistice de amatori in perioada contemporană este legată și de existența pe lingă Casa municipală de cultură a mai multor formații, intre care o orchestră de muzică populară, o grupă de soliști vocali și instrumentiști, o echipă de jocuri populare și altele. Condiții optime de permanentizare a unor vechi și valoroase tradiții artistice populare există.

GHEORGHE LUCHESCU

Nu nostalgia unui număr mare de coruri...

...ci ridicarea calității interpretative, care determină creșterea și a nivelului de receptare (ne spune Remus Tașcău, dirijor al corului „Ion Vidu"), iată chestiunea. Prin calitatea interpretării, a repertoriului abordat, prin modul in care se lucrează, corul din Lugoj a trecut de granițele amatorismului, luat in sens strict.

Tînărul dirijor susține că **„in primul rind e vorba de o mare dragoste a membrilor formației pentru acest fel de muzică, lucru datorat ambianței spirituale din acest oraș, tradiției care stimulează prin marele ei exemplu".**

Actualmente, se lucrează in stagiune permanentă, repetițiile și spectacolele desfășurindu-se conform unui program. In acest fel, dispare orice hiatus, existind o continuitate și un scop bine determinat. Apoi, problemele tehnicii vocale trebuie rezolvate divers, fiind vorba și de un repertoriu variat ca stil și manieră de cint. Studiind preclascii, barocul, muzca modernă, corul și-a imbogățit bagajul spiritual și tehnic. Acum se pot aborda lucrări de valoare din mai multe epoci. (Costelet, Monteverdi, Gesualdo, Haendel, Bach, Haydn, Mozart, Brahms, Paul Constantinescu, Zeno Vancea, Mircea Popa...).

„Ne mai preocupă autenticul in redarea pieselor cu caracter folcloric și a prelucrărilor de folclor semnate de Vidu, Drăgoi, Ursu, Crișan. CREAȚA, de Sabin Drăgoi, spre exemplu, a insemnat un nou stadiu de evoluție a tehnicii corale a formației noastre".

Corul lugojean a fost solicitat in diverse confruntări internaționale : R.F.G., Iugoslavia, Bulgaria. Aprecierile presei străine și ale celei din țară ne indreptățesc să credem că formația face un serviciu școlii naționale de creație corală și artei interpretative românești. Corul a devenit un instrument artistic și politic.

Un cor de copii, condus de același dirijor, pare să fie dovada preocupărilor in direcția reintineririi formației.

Prezența corului „Vidu", după părerea noastră, nu exclude pe aceea a altor formații de acest fel in oraș. Evident, fiecare director de club dorește să aibă activitate. Insă cui folosesc corurile ce repetă doar pentru momente pasagere și există doar in competiții ? L-am cita din nou pe tînărul dirijor : **„De fapt, fără stăpinirea unei tehnici corale deosebite, nu se poate vorbi de realizare artistică".**

REPORTER

Sport

■ Nu am uitat încă meciul cu R. D. Germană. Lăsînd la o parte faptul că arbitrul elveţian Rudolf Scheurer a părtinit echipa gazdă, trebuie să recunoaştem că numai latura tehnică, grevată de aportul fizico-tactic, astăzi nu mai dă roade. Au lipsit suturile necruţătoare (la echipa României ne referim), fantezie la executarea loviturilor fixe, angajamentul fizic potenţial. Toate acestea însă, sînt racile şi ale echipelor noastre de club ; exceptînd „U" Craiova, echipă solidă, capabilă să invingă, credem noi, actuala „naţională". Dacă unii ziarişti vor mai cocoloşi multă vreme prezenţa şi aportul lui R. Nunweiler (şi a altora) în echipa reprezentativă, vom mai ofta de multe ori. ■ Poli a pierdut cu trei minute înainte de sfîrşitul jocului, meciul cu Dinamo (la Bucureşti), printr-o lovitură de la 11 m. Răducanu a fost făcut mat la Petroşani. Unul din cele 3 goluri primite a fost şutat de la circa 35 m. „U" Craiova învinge cu 2—1 pe F. C. Constanţa şi conduce autoritar în clasament. U.T.A. smulge un punct la Tg. Mureş, iar C.S.M. Reşiţa învinge, nu fără emoţii, pe „U" Cluj. ■ Din Piteşti sîntem informaţi că arbitrul Gh. Popovici s-a făcut de rîs în meciul A.B.C. Natal (Brazilia) — F. C. Argeş. El a ţinut cu orice preţ să cîştige echipa din Trivale cu 3–2 ! Ce să-i faci ? A.B.C. . . . arbitraj ! ■ Alain Delon, organizatorul intîlnirii de box dintre „mijlociii" Monzon şi Bouttier, a compromis pregătirile pentru acest meci, care de altfel s-a încheiat cu victoria clară a argentinianului. ■ Au luat sfîrşit Campionatele balcanice de lupte, găzduite anul acesta de Timişoara. Bilanţul nostru : 8 medalii de aur, 4 de argint şi 4 de bronz. ■ De la Octavian Florea din Valea Mare (jud. Argeş), simpatizant al echipelor în alb-violet, Poli Timişoara şi F. C. Argeş, primim un fanion al echipei din Trivale, două insigne, fotografia lui Dobrin şi un frumos pliant tipărit cu prilejul aniversării a 20 de ani de la înfiinţarea clubului piteştean. Mulţumim lui Octavian Florea şi-l asigurăm că la 2 decembrie, cînd echipele noastre se vor întîlni la Timişoara, ne vom gîndi şi la el, şi la . . . golurile noastre !

CASSIUS

— dicţionar —

MĂSURA

Măsoară de două ori şi taie odată.
Cu măsură să mănînci, cu măsură să bei, cu măsură să găteşti, cu măsură să urmezi la orice vrei să săvîrşeşti, că măsura la toate este unealta cea mai bună.

Proverbe româneşti

Virtutea şi cel virtuos par a fi, cum s-a spus, măsura pentru fiecare om.

Aristotel

Nouă ne face bine măsura pe care totdeauna o chemăm ca pe un ajutor pentru viaţă.

Clement-Alexandrinul

Cei ce ascultă plăcerile pîntecului şi uită de măsura în mîncare, băutură şi dragoste au satisfacţii puţine şi de scurtă durată, exact cît mănîncă şi beau, pe cîtă vreme relele ce rezultă din ele sînt considerabile.

Democrit

Nimic nu înalţă mai mult în lume decît măsura şi modestia.

Epictet

Orice lipsă de măsură e respingătoare şi mai ales în lucruri care supără prin felul lor.

Baltasar Gracian

Există o măsură în toate. Est modus in rebus.

Horaţiu

Nu te lungi pe cît n-ai / Ci te întinde pe cît ai.

Anton Pann

Cel care s-a deprins să se potrivească cu uşurinţă şi măsură împrejurărilor ajunge să fie foarte plăcut şi îndemînatic în legăturile sale cu oamenii.

Plutarh

Orice virtute este întemeiată pe măsură.

Seneca

Zgîrcenia este o economie ce întrece orice măsură.

Teofrast

Cei răi nu sînt toţi răi din naştere, ci legînd prietenie cu răii au învăţat de la ei lipsa de curaj, ocara şi lipsa de măsură.
Oamenii cinstiţi ştiu să păstreze măsura în toate.

Teognis

AMPRENTE

„COŞMARUL UNEI NOPŢI DE TOAMNĂ"

În seara de 26 septembrie a.c., m-am culcat liniştit, fără carbaxin, fără dureri de cap. Nu am avut nici o masă copioasă şi, totuşi, am fost cutreierat de un coşmar. Încerc să vi-l transcriu . . . Se făcea că am pătruns în incinta întreprinderii „Electrometal", pe strada Dacilor, pe lîngă un pod, acolo unde se află nişte secţii de prototipuri, cercetări şi proiectări. La intrare, curios, paznicul nu m-a legitimat. Am trecut pe lîngă el ca . . . în vis. Curtea întreprinderii, unde se afla aglomerată o mare cantitate de material lemnos de valoare, era cufundată în beznă. Eu ştiam ceva de nişte dispoziţii, dar coşmarul e coşmar. În baie, curgea cu putere apa din duşurile defecte. Frapat de această situaţie, l-am strigat pe paznic. „Auzi, de cînd se scurge apa asta ?". „De aproape două luni", îmi răspunse paşnic omul, uitîndu-se la mine ca la o arătare. De două luni deci banii întreprinderii se scurgeau la canal . . . Dar acesta a fost numai începutul din visul meu. Cînd am încercat poarta scărilor, care permite accesul în sălile de proiectare şi birourile conducerii, spre stupoarea mea am constatat că şi ea era deschisă. Am urcat scările. Pulsul cardiac se accelera. Sus, pe culoar, de necrezut ! Aproape toate uşile erau vraişte. pe planşetele de lucru tronau numeroase desene, rod al muncii de proiectare, prototipuri, planuri. În fişetele deschise, alte foi de calc, aglomerate de desene. Am început să gem, în coşmarul meu, să mă zvîrcolesc, dar, cu un ultim efort în vis, mi-am continuat drumul. La capătul culoarului, unde se aflau birourile conducerii, pe mese, două maşini de scris şi o maşină electronică de calcul, tip „Felix", notiţe, etc. Nici un dulap sigilat. Pe cuiere, mai multe halate gri, iar în buzunarele lor, chei ! Cheile sertarelor, în care am găsit documente, normative . . .

M-am trezit sufocat de propriul meu ţipăt. Pijamaua o puteam stoarce. Ce coşmar ! Apoi, m-am sculat repede, am scos maşina din garaj şi . . . glonţ la „Electrometal". Acolo, înfiorătorul coşmar se dovedi a fi realitate. Grabnic am luat măsuri de reglementarea situaţiei, în miez de noapte şi m-am întors acasă abătut. Pînă dimineaţa am dormit ceva mai liniştit. Totuşi dimineaţa, am rămas cu o mare nedumerire : cum de nu au încercat coşmare asemănătoare cei din conducerea secţiei în cauză de la susamintita întreprindere ?

ROLAND VASILEVICI

PILULE

Capra dădu naştere unui pui de toată frumuseţea. Îl crescu cu lapte pasteurizat, chefir, ba, nu se ştie cum, îi administră pe cale bucală chiar şi calciu, să-i întărească oasele. Mamă, nu ? . . . Se îngriji după aceea şi de hrana lui spirituală : îi povesti „Capra cu trei iezi". Astfel, văzîndu-şi iedul „tobă de carte", dînsa îşi spuse pe drept cuvînt : „La ce bun toate strădaniile mele, la ce bun atîţia bani cheltuiţi cu şcoala, dacă iedul meu va ajunge o prăpădită de capră asemeni tuturor orătăniilor şi jivinelor din ogradă ? Nu. Copilul meu trebuie să ajungă „domn". Să stea toată ziua cu creionul după ureche şi să înregistreze contractele de varză la furnizor. Lapte, să dea celelalte capre inculte !" Bun. Numai că, între timp, toate caprele aflaseră povestea lui Ion Creangă şi toate aveau iezi cu diplomă de „Înalte cunoştinţe generale !" Aşa se face că, într-o bună zi, toţi iezişorii apărură în ogradă cu creioane după ureche şi cu mînecuţe, gata să înceapă munca la birou ! Lapte nu mai vroia să dea nimeni. Toţi erau „domni". Vorba aia : „Zece cu dosarul, unul cu . . . şiştarul!" Un timp, lucrurile au mers strună, dar de la o vreme, văzînd că scade cantitatea de lapte, stăpînul reduse şi el cantitatea de lăptuci ! Contractele nu mai erau onorate şi iezii nu prea mai aveau ce să înregistreze. Lasă că le şi cam ghiorăiau maţele de foame ! Atunci — nevoia te învaţă ! — capra îşi aduse aminte că fiica ei poate da şi lapte. Îi explică pe-ndelete „cum şi ce fel", aruncară creionul şi dosarele la gunoi şi se apucară de treabă. Laptele curgea în şiştare, iar varză găseau în iesle la discreţie ! Scurt timp după aceea, întreaga turmă le urmă exemplul. Toţi absolvenţii poveştii „Capra cu trei iezi" dădură buzna la şcoala de calificare şi se apucară să-şi vadă de . . . lapte !

Belşugul se introna din nou în întreaga ogradă şi toată suflarea fu pătrunsă de un mare adevăr : că ocupaţia de căpetenie a caprei este laptele şi că dacă pe deasupra mai ştie şi „Capra cu trei iezi", cu atît mai bine !

SERGIU SIHARU

TERRA MAGAZIN

LA OPT ANI PE KILIMANDJARO. Samantha Withe a ascensionat cu succes vîrful Uhuru de pe veşnic înzăpezitul Kilimandjaro, devenind astfel cel mai tînăr cuceritor al muntelui. Ea a urcat împreună cu părinţii ei, care însă au renunţat la 6.009 metri, pe cînd Samantha, împreună cu călăuza expediţiei, a atins vîrful de 6.400 metri.

AUTOPSIE DUPĂ 2.000 DE ANI. 50 de minute a durat filmul unui experiment fără precedent. Specialiştii chinezi au făcut autopsia unei mumii, un trup de femeie îmbălsămat, descoperit în provincia Hunan, după ce a zăcut timp de 2.000 de ani, la 20 metri adîncime, într-un sarcofag cu şase pereţi ermetic închis. S-a constatat că femeia a murit în urma unui infarct la vîrsta de 50 de ani, şi că înainte de a muri a mîncat pepeni, întrucît în stomacul ei au fost găsite seminţe ale acestui fruct.. Balsamul care a menţinut trupul perfect conservat timp de două milenii a fost preparat din acizi organici şi amalgam de mercur, cu o tehnică ale cărei secrete nu le posedă ştiinţa zilelor noastre.

MONSTRUL DE LA LOCH NESS. O expediţie japoneză caută cu febrilitate prin apele lacului Loch Ness celebrul „monstru cu gît lung", „Nessie", cum îl denumesc localnicii. Expediţia dispune de submarine speciale şi aparate de filmat care vor înregistra pentru prima oară mişcările misterioase ale „de tot" misteriosului Nessie.

HOŢII ÎL CAUTĂ PE DALI. Excentricul pictor abstracţionist, Salvador Dali, este căutat tot mai mult în ultima vreme de hoţii de tablouri. Ei au dat buzna într-o galerie particulară din Capetown din care au scos o mapă cu 12 desene ale pictorului. Valoarea lor se ridică la 12.000 lire sterline.

DIVORŢ PENTRU UN DERBI. Soţii Mary şi Johnny Bacon din Louisville (S.U.A.) s-au prezentat pentru a participa la un derbi local. Dar cum regulamentul la cursele de cai nu permite participarea la aceeaşi cursă a soţului împreună cu soţia, cei doi Bacon au hotărît să divorţeze

UN TRIB CARE NU CUNOAŞTE RAZBOIUL. În anul 1971 o expediţie din care făcea parte şi celebrul pilot Charles Lindberg descoperă un trib de troglodiţi în regiunea mlăştinoasă Kotabato din Filipine. Astăzi cei 28 de membri ai tribului au învăţat să pună capcane pentru animale şi să folosească cuţite, dar au rămas în continuare oameni paşnici care nu cunosc războiul. Aşa după cum declară Manuel Elisande, ministrul filipinez al minorităţilor „aceşti oameni nu cunosc crima, iar în vocabularul lor nu există vreun cuvînt care să însemne „luptă".

— epigrama —

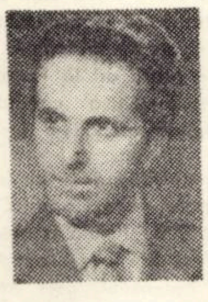

Ioan Geană, născut la 28 iulie 1916, în comuna Proviţa de Jos, Drăgăneasa, judeţul Prahova. A publicat în Argeş, Urzica, în Caietul Săgeata şi Culegerea de epigrame a Clubului Epigramiştilor „Cincinat Pavelescu" din Bucureşti.

Unui scriitor

Se crede cu volumu-i sus
Şi l-am zărit în raft deoparte,
Unde scria : „cu preţ redus" !
Să fie vorba doar de carte ?

Realism la o expoziţie . . .

Priveşte lung bunica mea,
La un tablou . . . abstract, şi-l
vrea,
La cînepa de pe ogoare,
Să-l pună drept sperietoare.

Filantropie

Simţind că inima-i tresaltă,
De mila care-l copleşea,
Pomană începu să dea . . .
Din mîna dreaptă în cealaltă.

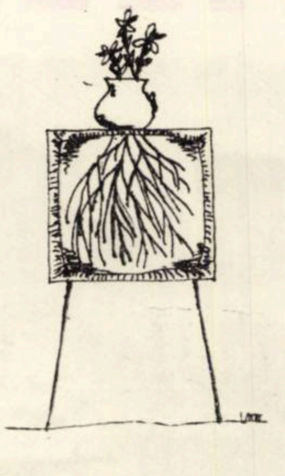

IVO STAN

CELE 275 DE MINCIUNI ALE LUI ERICH VON DÄNIKEN

Cu harta lui Piri Reis lucrurile însă nu iau sfîrşit. Däniken „operează" mai departe tot felul de scorneli privind „cercetările" cartografilor americani care „au ajuns la descoperiri într-adevăr senzaţionale : hărţile erau uimitor de exacte, şi asta nu numai în ceea ce priveşte bazinul mediteranian . . . ci şi coastele Americii de Nord şi de Sud erau cu precizie conrate . .".

Aşa Däniken !

Dacă d. Däniken ar fi văzut măcar odată această hartă (repet : nu hărţi !), respectiv, o reproducere a ei (şi, să nici nu vorbim de faptul că ar fi fost normal ca harta să fie reprodusă în carte) cu siguranţă că nu ar fi fost nevoie de atîtea scorneli numai şi numai pentru a-l face pe cititorul neavizat să cadă în extaz.

Dar să mergem mai departe, Däniken mai zice : „În Anul geofizic internaţional 1957, hărţile au fost vîndute iezuitului Lineham, directorul Observatorului din Weston şi cartograful principal al marinei americane. Şi părintele Lineham a putut confirma, în urma unor cercetări minuţioase, că hărţile sînt deosebit de exacte — pînă şi în regiunile pe care nici astăzi nu le cunoaştem prea bine".

Dar toate materialele privind „Anul geofizic" au fost deja publicate. În nici unul din ele nu se pomeneşte nimic din ceea ce afirmă von Däniken. Deasemenea, tot o scornire este şi povestea cu „iezuitul Lineham" care, pentru ca fabula să fie credibilă, a fost „numit" de către E.v.D. „directorul Observatorului din Weston" şi „cartograful principal al marinei americane". Dar nici cu asta nu se mulţumeşte Däniken, şi continuă să ne păcălească. „Cele mai noi lucrări ale prof. Charles Hapgood, ca şi ale matematicianului Strachan ne-au adus în faţa unor fapte de-a dreptul uluitoare. Comparînd hărţile lui Piri Reis cu fotografii ale Pămîntului realizate din sateliţi, s-a constatat că originalele au fost realizate prin luarea imaginilor de la înălţimi foarte mari".

„Cum se explică acest lucru"? se întreabă Däniken şi se lansează într-o serie de combinaţii fantasmagorice pentru a-şi „demonstra" tezele.

Am reuşit cu foarte mare greutate să procur cartea lui Charles Hapgood, Maps of the anacient sea kings, ediţia 1966, pe care am citit-o cu atenţie. Nicăieri, în nici un rînd măcar nu se aminteşte de cele spuse de von Däniken ! Iată deci cum minciunile acestui brav hotelier se succed una după alta. Şi, ca să închei acest capitol, mai trebuie să adaug că harta lui Piri Reis este totuşi un document deosebit de valoros, nu numai pentru că datează din anul 1513, dar ea este prima hartă din lume care conturează „Lumea nouă", respectiv abia descoperitul continent american.

UN BAST-SELLER DE CARE S-A RÎS MULT

Despre Däniken şi cărţile sale, dar mai ales despre neobişnuitul lui succes s-a scris mult. Despre viaţa lui deasemenea ; incluzînd aici şi escrocheriile care l-au dus de două ori la închisoare şi pînă la viaţa lui de rentier bogat pe care o duce astăzi. El şi-a găsit şi un biograf pe viaţă, bine plătit, care a şi scris cartea „Viaţa neobişnuită a lui Erich von Däniken".

Am citit toate acestea şi am discutat cu mulţi „dänikenişti", pînă şi cu cei mai înfocaţi, respectiv cu acei care prin acest „hobby" al lor au găsit o bună sursă de cîştig.

Nu am intenţia şi nici nu doresc să scriu despre „fenomenul Däniken". Căci, pentru mine, baza succesului lui Däniken stă în aceea că el a reuşit prin cele mai meschine mijloace să ofere cetăţeanului obosit şi naiv, pilule de-a gata care să-i „apropie" marile taine ale acestei planete. Cu Däniken şi prin Däniken, fiecare din noi poate să privească de sus şi cu dispreţ la acei „bieţi savanţi, desueţi şi conservatori".

Dar să ne întoarcem la fapte.

Iată ce a declarat însuşi Däniken unui grup de ziarişti ai celei mai influente reviste vest-germane „Der Spiegel" (nr. 12, 19 martie 1973) despre afirmaţiile şi scrierile sale :

Ziariştii : Cum aţi reuşit d-le Däniken să primiţi cunoştinţe despre cosmonauţi ?

Däniken : Se înţelege că ficţiunea a stat la baza acestor cunoştinţe.

Ziariştii : Are aceasta vreo legătură cu trăirile d-voastră personale, pe care le-aţi denumit E.S.P.? De fapt ce înseamnă E.S.P.?

Däniken : Este prescurtarea, în americană, pentru trăirile extrasensibile. Dar asta aparţine celor mai intime trăiri ale mele. E ceva despre care nu vreau să vorbesc.

Ziariştii : Dar E.C.P. aparţine totuşi ficţiunii, pe care o consideraţi un element productiv ?

Däniken : Da.

Ziariştii : Puteţi să vă amintiţi de primul dv. E.C.P.?

Däniken : Asta a avut loc cu 18 ani în urmă.

Ziariştii : Atunci vă aflaţi la internat ?

Däniken : Da.

Ziariştii : Şi această revelaţie v-a spus că vin alte fiinţe din Cosmos ?

Däniken : . . . . după convingerea mea de pe alte galaxii sau alte sisteme solare . . .

Ziariştii : . . . înseamnă că această revelaţie din tinereţe a fost hotărîtoare pentru observaţiile d-voastră ?

Däniken : Exact.

Ziariştii : Acest E.S.P. v-a creat convingerea fermă că astronauţii vin pe Pămînt ?

Däniken : La început nu eram sigur. Ceea ce mi s-a întîmplat a fost într-adevăr neobişnuit. Dar despre asta nu doresc să vorbesc . . .

Ziariştii : Dar, despre toate astea aţi scris ?

Däniken : Editura Econ a publicat fragmente din jurnalul meu, pe care l-am scris în închisoarea din Viena. Acolo scrie şi despre E.S.P. şi despre felul cum voi muri . . .

Ziariştii : Şi cînd ?

Däniken : Nu, asta nu! Dar, şi asta e posibil. Totuşi lucrul acesta nu doresc să-l aflu. În definitiv, cu mult înaintea primei mele cărţi ştiam că ea va avea un succes enorm. Am prevăzut ce tiraj o să atingă.

Ziariştii : E.S.P. este deci la baza cunoştinţelor d-voastră ?

Däniken : Da, şi m-a con[illegible] că astronauţii [illegible] fost cîndva pe Pămînt. Sînt sigur de asta. Şi ştiu de asemenea că se va întîmpla ceva care o să confirme lumii că am dreptate.

Ziariştii : Puteţi să ne descrieţi mai detailat această revelaţie E.S.P.?

Däniken : Este ca un fel de „maşină a timpului". Aşa reuşesc să mă „smulg" din timp. Şi aşa, în afara timpului, observ simultan şi trecutul şi prezentul şi viitorul.

În numărul viitor :

DEZVĂLUIRILE UNUI FOST ANGAJAT AL EDITURII ECON.

HOLIDAY VILLAGE*

Roma, Pisa, Veneția, Florența, din nou Roma, apoi Napoli și drumul nostru se oprește pe plaja de la Holiday Village. Sîntem români, italieni, francezi, germani. Sîntem în vacanță, aici, la cîțiva kilometri de Sorrento și la alți cîțiva kilometri de Capri.

★

Jean Jacques e muncitor din Sarrebourg, Michele e electrician din Napoli, Ani e învățătoare la Milano, Christian e doctorand la Sorbona, Catherine e profesoară la Paris, Edith e studentă la Viena. Ne vom reintîlni la anul în România, ne promite fiecare dintre ei, și sînt sigur că în vara viitoare ne vom reintîlni în România.

★

A început să fie frumos aici de cînd au venit românii, îmi spune Jean Claude, prietenul lui Jean Jacques. Jean Claude seamănă cu Fernandel și îi iubește fără părtinire, pe toți membrii grupului nostru. Jean Jacques e mai sobru, dar are și el slăbiciunile lui, urmărite de ghinioane teribile : Nuți nu știe franțuzește, el, Jean Jacques, nu știe englezește : așa că Jean Jacques vorbește, pînă la epuizare, de unul singur. Amabilă, buna noastră colegă se îndură, din cînd în cînd, rostind un **oui** prelung și cîntat, în cea mai pură franțuzească cu putință : seara, la **Perinița,** barierele lingvistice sînt trecute mai ușor.

★

Andrei s-a împrietenit cu Ani. Ani, de origine armeană, e cetățeancă turcă, a trăit la Paris, de nouă ani stă la Milano, peste două săptămîni se va stabili în Canada. De ce, o întreb, e fum la Milano, nu suport fumul, îmi răspunde. Și vei rămîne în Canada, o întreb, poate că da, va rămîne în Canada. Cesare și Carla sînt studenți la matematică, într-un oraș din nord, poate că după absolvire vor rămîne în Italia, poate că nu. Giovanni lucrează în Suedia, a venit aici pentru o săptămînă, peste cîteva zile va pleca, dar în R.F.G De ce, îi întreb pe fiecare și fiecare zîmbește mirat.

Si mă gîndesc că e minunat lucru să ai o patrie. Și mă gîndesc la acest magnific cuvînt **acasă.** Pentru voi, românii, îmi spune Giovanni, cuvîntul acesta are mare importanță, nu-i așa ?

E mai important decît toate, îi spun.

★

Pe pliantele turistice, se poate citi, în italiană, franceză, engleză, germană, următorul text : HOLIDAY VILLAGE, este așezat pe încîntătoarea coastă a lui Sorrento, în golful Napoli, față în față cu insulele Capri, Ischia și Procida. Este compus din bungalowuri de lemn, răspîndite sub umbrarele măslinilor si coboară, în terase, pînă la mare. Restaurantul e situat pe o terasă largă, deasupra mării. Plajă privată de 20 de metri. Parking privat. Supliment pentru bungalowurile echipate cu duș și lavabou.

Activități recreative. Schi nautic – bărci cu motor pentru plimbări – pescuit submarin – serate dansante – tenis de masă etc.

Excursii zilnice : Capri – Ischia – Pompei – Vezuviu – Pontano – Amalfi – Napoli etc.

Nu e nimic exagerat, dacă privim cu blîndețe acel „etc." Nu e nimic exagerat, deși n-am văzut pe nimeni făcînd schi nautic. În golf, în fața plajei, ancorau zilnic iahturi. Cu două ore înaintea plecării noastre, Ani leriaian și-a luat rămas bun de la noi : o aștepta, de o groază de vreme, yahtul. Al cui ?

★

Dar un nume îmi scapă, și toate eforturile memoriei mele sînt inutile. Era cel mai ciudat personaj al plajei : adus de spate, cu mîini lungi, palme mari, fără vîrstă. S-a așezat la masa noastră cu un aer timid (masa noastră, unde al patrulea loc era mereu liber) și ne-a servit, la fel de timid, cu vin roșu. Vorbea rar, emoționîndu-se, înroșindu-se mereu, ca o fecioară Era țăran (muncitor agricol, spunea el) din împrejurimile Parisului, cîștigă bine, zîmbește (și era fericit că sîntem amabili cu el), are un camion, lucrează din greu, are trei copii, (și se înroșea de bucurie) cum se distrează, sîmbătă seara, dansează, acolo, în satul lui, lui îi place să danseze.

Și seara dansa, într-adevăr, avea stilul lui și ceilalți se amuzau copios, cum se amuzau de fiecare apariție a sa, de culorile țipătoare ale cămășilor sale, de mersul său legănat, în scurtele sale apariții pe plajă.

Era un Moromete rătăcit în această mașinărie a epocii orașelor, **vacanța.**

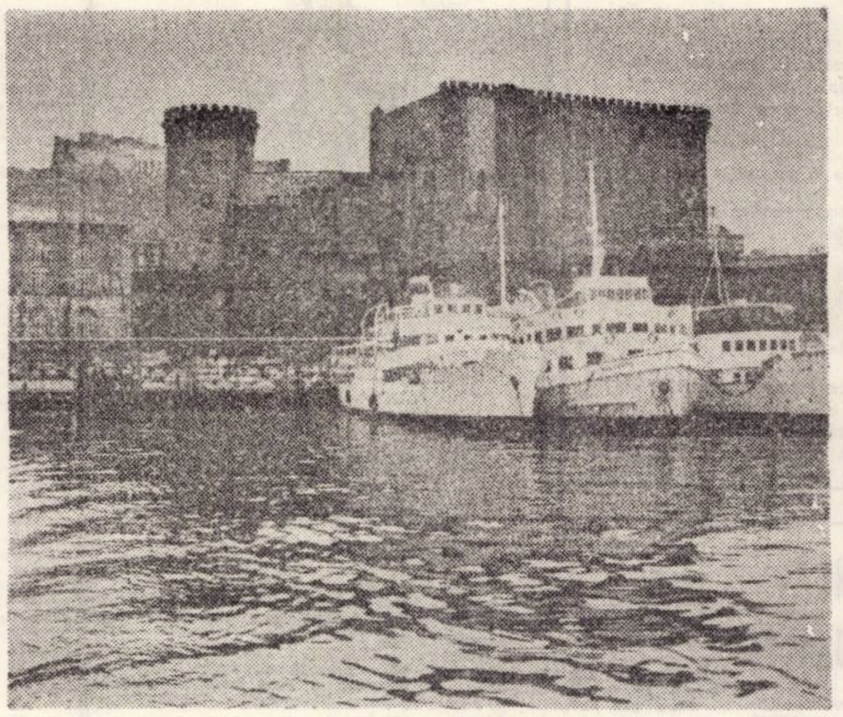

Era un Moromete deposedat de ironie și de umor ; era doar un personaj trist, exilat de însăși civilizația lui în acest timp care aparținea altora.

Voi românii sînteți foarte culți. Și sînteți mai buni decît ceilalți, ne-a spus, într-o insulă de bună dispoziție, ciudatul. Și cînd am încercat să-i explicăm, pe larg, ce e cu noi, l-am găsit iar retras în tăcerile lui, cu gîndurile aiurea, înămolite în uraganul de impresii, amețitor pentru cineva care iese, pentru întîia oară, din banlieu de Paris.

★

Michele e electrician din Napoli, are trei copii, cel mai mic de trei luni. Sînt toți aici la Holiday Village. E un bărbat viguros, își iubește soția (doamnă tandră, aproape o sută de kg) vor mai avea copii, el iubește copiii. Prietenul lui Michele e socialist, sindicalist (spune asta cu mîndrie), în Italia sînt cele mai multe greve din Europa capitalistă, ne spune, el ne iubește pe noi românii, are o groază de motive să ne iubească, admiră politica noastră externă, admiră... Îi place să facă politică, cum să nu, la ei sînt și fasciști, sînt niște canalii, normal că îi detestă. Trebuie să facă politică, cum ar putea trăi altfel ? De fapt, spune, aici toți facem politică, nu se poate fără ea (și îi place grozav cuvîntul **politică**), vă iubesc fiindcă sînteți veseli și de treabă... **(De treabă :** fetele din grupul nostru au suferit vreo două zile cînd Leo, fiul lui – 4 ani – a reușit să-și spargă buza pe treptele restaurantului).

★

Două fete din grupul nostru împlinesc o anumită vîrstă Angelo, student la Napoli, are chitară. Știe o sumedenie de melodii, și el a compus cîteva și le cîntă neobosit, dincolo de miezul nopții. Lîngă el, Rosario, coleg al său (Rudolf Valentino cu nas acut și început de chelie) îl acompaniază melancolic. Rezervele de coniac Murfatlar sînt pe sfîrșite și întîrziații pe plajă sosesc mereu, bucuroși de eveniment.

La Holiday Village sînt foarte mulți tineri, și prieteniile se leagă rapid, ca oriunde, în orice loc al pămîntului unde oamenii vin în vacanță, cu sufletul deschis bucuriilor de orice fel.

★

Discuție lungă cu Christian, doctorand la Sorbona, elev al lui Meillet, și Catherine, prietena sa. E o veritabilă enciclopedie, Christian știe o groază de lucruri, privește cu neîncredere semiotica (Catherine e o semioticiană frenetică, discipolă ardentă a Juliei Kristeva). Îmi povestesc, pe două voci, despre conferințele lui Jakobson la Paris, printre ironii amicale. Cum debitul verbal al Catherinei depășește orice imaginație, Christian se retrage între problemele lingvistice, înălțîndu-și maeștri în slăvi. Vorbim despre Meillet și Rousselot, eu îi vorbesc de Al. Rosetti. Nu e italian Rosetti ? se miră candid Christian.

★

Nicăieri nisip : doar blocuri piatră, unele imense, alcătuind asimetrii stranii : limpezimile apei descoperă, în adînc, priveliștea rocilor pure, înnobilate printr-o ciudată voință a înstrăinării. În această țară a statuilor, pietrele ne însoțesc mereu, șlefuite de ape, acoperite de mușchi, ori de istorie, mereu orgolioase, niciodată umile. Și cînd totul se va șterge din memorie, ultima imagine de la Holiday Village va fi, probabil, cea a blocurilor de piatră, zărite în adînc, printre limpezimile spectrale ale apelor.

★

Stăteau cîte doi pe băncile de piatră din jurul Fontanei, se priveau ochi în ochi, și erau fericiți. Cupluri internaționale.

În jur, hippy, bărboși, femei de tîrguială, zarvă.

Un romantic cînta la ghitară. Nu avea voce, dar era frumos. Arăta ca un viking pierdut pe drumul spre Walhala.

După ce și-a terminat tunetele, vikingul a revenit pe pămînt și, cu o șapcă suficient de soioasă, a făcut cheta. Pe urmă, fiindcă tot era desculț, a intrat în fontana să-și completeze onorariul.

În Fontana Trevi, după cum spun toate manualele turistului, îndrăgostiții aruncă monede, în semn de întoarcere.

Am fost de patru ori la Fontana Trevi ; în fiecare seară cîțiva candidați la fericire colecționau monedele fericiților.

Am văzut turiști fericiți în (cum i-o fi spunînd) vaporul spre Capri. Capri e un fel de capitală neoficială a muzicii ușoare. **Capri, c'est fini** e pe buzele tuturor. Șlagărele, îndeosebi, cele melancolice, prind bine drumurilor de vacanță. Un profesionist al acordeonului cînta, cu ochii pierduți în imensitățile mării, Capri, c'est fini. Îl cîntă de două, trei ori, pierdut în contemplarea mării. Apoi se înclină grațios în fața noastră, își scoate pălăria și face cheta. Dați cît vreți, ne spune, pentru prosperitatea artistului. Dar mai nimeni n-a crezut de cuviință să slujească prosperitatea artistului.

★

Întinși pe șezlonguri, sub umbrele măslinilor. În față, marea înnebunitor de limpede și bărcile. Dincolo de ele, insula Capri. Încă puțin, îmi spune Michele, și sezonul vacanțelor se încheie.

Încă puțin, și toată această forfotă a oamenilor veniți din toate colțurile lumii să vadă Veneția, Florența, sau Roma, va fi întîia noastră amintire.

Încă o săptămînă, încă două, și călătorii se vor retrage sub carapacea ritmurilor existenței lor cotidiene.

Și Ponte Rialto, San Marco, Ufizzi, San Pietro, Capela Sixtină, vor coborî treptele sacre ale memoriei.

Holiday Village va rămîne, însă, pustiu, așteptîndu-și călătorii verii viitoare.

Noi am rămas la Holiday Village după ce văzusem Roma, Pisa, Milano, Verona, Veneția, Florența.

Holiday Village, simbolul vacanței noastre, timpul cel mai apropiat dorului de casă.

VALERIU GANEA

---

*) Fragment dintr-un jurnal de călătorie.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 11 OCTOMBRIE 1973 ● NR. 41 (294) ● 12 PAG. 1 LEU

eveniment

Roadele

Aflată în plin sezon al abundenţei, Ziua Recoltei notează în calendarul fiecărui an surplusul de bogăţie pe care oamenii îl smulg pămîntului cu trudă. Poate tocmai de aceea această zi a fost pusă la vreme de arătură şi semănături de toamnă, să fie ca o chemare, spre bogăţiile viitoare. Peste tot, în pieţe, expoziţii ori în cîmp, pentru că aici la inima pămîntului s-a muncit înzecit în această zi, s-au întîlnit oamenii cu bogăţiile viilor, livezilor şi grădinilor. Întregii abundenţe a pămîntului i s-a făcut bilanţul în această zi. Un bilanţ fructuos, al unui an de muncă încheiat în condiţii bune, an care a constituit un important pas în ridicarea pe noi trepte a agriculturii noastre socialiste ; an în care condiţiile de viaţă ale oamenilor muncii din agricultură au cunoscut noi valori.

La bilanţul acesta îşi înscriu cu cinste numele şi oamenii muncii din această parte a ţării care prin rezultatele lor s-au alăturat celor mai buni din cei buni din ţară. De Ziua Recoltei, oamenii recoltelor bogate din Comloşul Mic, Nerău şi Tomnatic au cunoscut bucuria celor mai mari aprecieri pe ţară ocupînd un loc de frunte în bătălia griului.

Iar pentru ca noul an, al cărui sămînţă se toarnă acum sub brazdă să fie superior celor de pînă acum, lucrătorilor ogoarelor le vor fi puse la îndemînă un număr sporit de tractoare şi maşini agricole precum şi mari cantităţi de îngrăşăminte chimice.

Anul acesta, marea sărbătoare a agriculturii a fost marcată de prezenţa în mijlocul oamenilor muncii de pe ogoarele judeţului Ialomiţa a conducătorului partidului şi statului nostru, tovarăşul Nicolae Ceauşescu. La adunarea populară din oraşul Slobozia care a avut loc cu prilejul sărbătoririi Zilei Recoltei, secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a ţinut o importantă cuvîntare. Felicitînd călduros pe toţi oamenii muncii de pe ogoare pentru frumoasele realizări obţinute în acest an conducătorul partidului a adresat tuturor o mobilizatoare chemare. Cu o rezonanţă maximă a urmat caldul îndemn adresat tuturor lucrătorilor din agricultură. „Trebuie să facem totul pentru a însămînţa la timp, a întreţine în bune condiţiuni culturile, a strînge la vreme, pentru a asigura în anul 1974 o recoltă bună".

Şi oamenii muncii de pe ogoare au dat un prim răspuns chemării prin rezultatele record obţinute în chiar prima lor zi de muncă, numită Ziua Recoltei. Sub brazdă sămînţa adună speranţele poporului de oameni pînă peste an cînd îi va răsplăti din nou truda cu abundenţă.

ORIZONT

TRADIŢII REVOLUŢIONARE

Preluarea şi dezvoltarea de către mişcarea muncitorească a tradiţiei revoluţiei de la 1848, aprofundarea învăţămintelor acesteia, reprezintă esenţa unui vast program politic propriu, de clasă, cu caracter revoluţionar, cu implicaţii asupra întregii societăţi, dovedind nu numai o bună cunoaştere a gloriosului trecut de luptă al poporului nostru, ci şi strădania de a desprinde din acest trecut concluziile necesare pentru prezent, de a deschide noi perspective, de a aplica la realităţile ţării noastre, în mod original, constructiv, învăţătura socialismului ştiinţific.

O atenţie deosebită au acordat evenimentelor de la 1848, încă din ultimele decenii ale secolului trecut, reviste şi gazete socialiste ca „Dacia Viitoare", „Revista socială", „Drepturile Omului", „Contemporanul", „Munca", „Critica socială", „Democraţia socială", „Revoluţia socială". Remarcabilul teoretician socialist care a fost C. Dobrogeanu-Gherea a abordat pe larg problemele revoluţiei de la 1848 în cunoscutele sale studii : **Karl Marx şi economiştii noştri. Ce vor socialiştii români ?, Liberalii ideologi-utopişti, faţă cu socialiştii, Rolul păturei culte în transformările sociale, Tactica liberală, Mişcarea literară şi ştiinţifică, Artiştii cetăţeni** ş. a., conchizînd că **„Socialismul pentru noi este plantă exotică tot atît de puţin cît a fost şi liberalismul care la 1848 a fost adus în ţara noastră".** Mai tîrziu, Gherea va declara el însuşi că **„şi eu ... şi cei mai mulţi dintre noi mărturisesc fără şovăire că ... am fost crescuţi la şcoala „roşilor"** (revoluţionarii de la 1848, — n. n.) **am fost îmbibaţi de ideile lor",** afirmînd prin aceasta continuitatea tradiţiilor revoluţionare în istoria ţării. Analizînd pe larg conţinutul social al revoluţiei, Gherea sublinia că **„pe cînd burghezia revoluţionară europeană se lupta pentru doborîrea unei întocmiri sociale şi înlocuirea ei prin alta, la noi, generaţia de la '48 ducea, afară de aceasta şi o luptă pentru ridicarea, pentru redeşteptarea şi libertatea naţională".**

Sărbătorirea, în 1898, a semicentenarului revoluţiei de la 1848, a reprezentat un prilej deosebit pentru valorificarea de către mişcarea socialistă a învăţămintelor revoluţiei, pentru formularea unor aprecieri cuprinzătoare asupra evenimentelor şi personalităţilor acesteia : **„În revoluţia de la 1848 caracterul social era determinat de o întreagă sumă de cauze, dar caracterul dominant a fost cel naţional. Multora li se va părea că facem aici o abatere de la doctrina marxistă. Cu toate acestea, nu e aşa. Departe de a contrazice doctrina marxistă, revoluţia de la 1848 privită din punctul de vedere naţional, e o dovadă de lărgimea şi profunzimea acestei doctrine în sensul ei cel mai ştiinţific"** — iată o apreciere (Ştefan Petică în „Lumea Nouă" Bucureşti).

Personalităţile revoluţiei erau călduros apreciate de mişcarea socialistă, care remarca de pildă influenţa ideilor socialismului utopic asupra unor lideri ca C. A. Rosetti, precum şi rolul proeminentei personalităţi a lui N. Bălcescu, **„cea mai clară figură de la 1848, care şi-a pus în revoluţie tot focul vîrstei sale, toate visurile de înălţare a ţării, tot idealul vieţii lui",** subliniindu-se semnificaţia planului marelui democrat-revoluţionar de mîine a ţărilor române într-o republică.

În Transilvania şi Banat, mişcarea socialistă dispune după cum se ştie de mai puţine organe de presă şi alte mijloace de afirmare ; pînă la începutul secolului al XIX-lea, au apărut doar patru gazete socialiste la Arad şi Timişoara care au luat atitudine deschisă împotriva sensului naţionalist pe care căutau să-l imprime serbării jubiliare oficialităţile locale ale timpului.

Întrucît autorităţile din Arad au interzis socialiştilor să participe la sărbătorirea revoluţiei, aceştia au declarat că **„vom sărbători între noi, în felul nostru, ceea ce este de sărbătorit din evenimentele de la 1848 ... Bieţi domni organizatori, plini de spaimă şi de griji, aţi fi putut auzi liniştiţi cuvîntarea noastră, aţi fi putut dormi liniştiţi ... Ceea ce aţi făcut cu noi este batjocorirea libertăţii, chiar în ziua cînd se sărbătoreşte libertatea".**

Preţuirea de către mişcarea socialistă a revoluţiei de la 1848 a continuat şi după semicentenarul acesteia. Revoluţia de la 1848—1849 din Transilvania a fost în mod constant, prin complexitatea ei, în centrul atenţiei mişcării noastre muncitoreşti (prima abordare distinctă, amplă, a evenimentelor din Transilvania a apărut în presa socialistă craioveană, în 1898), iar la rîndul ei, muncitorimea din provinciile istorice româneşti stăpînite de habsburgi pînă în 1918 — a studiat permanent învăţămintele revoluţiei româneşti de la 1848 în ansamblul ei.

Realizarea unităţii depline a statului naţional român, în 1918, era o etapă importantă a procesului desăvîrşirii revoluţiei burghezo-democratice în ţara noastră, fiind astfel strîns legată istoriceşte de revoluţia de la 1848, de învăţămintele ei, iar aportul mişcării muncitoreşti revoluţionare avea şi el această semnificaţie.

După crearea P.C.R. (1921), tradiţiile revoluţiei de la 1848 vor avea un rol tot mai activ în practica revoluţionară în acţiune.

ALEXANDRU PORŢEANU

(Continuare în pag. a 5-a)

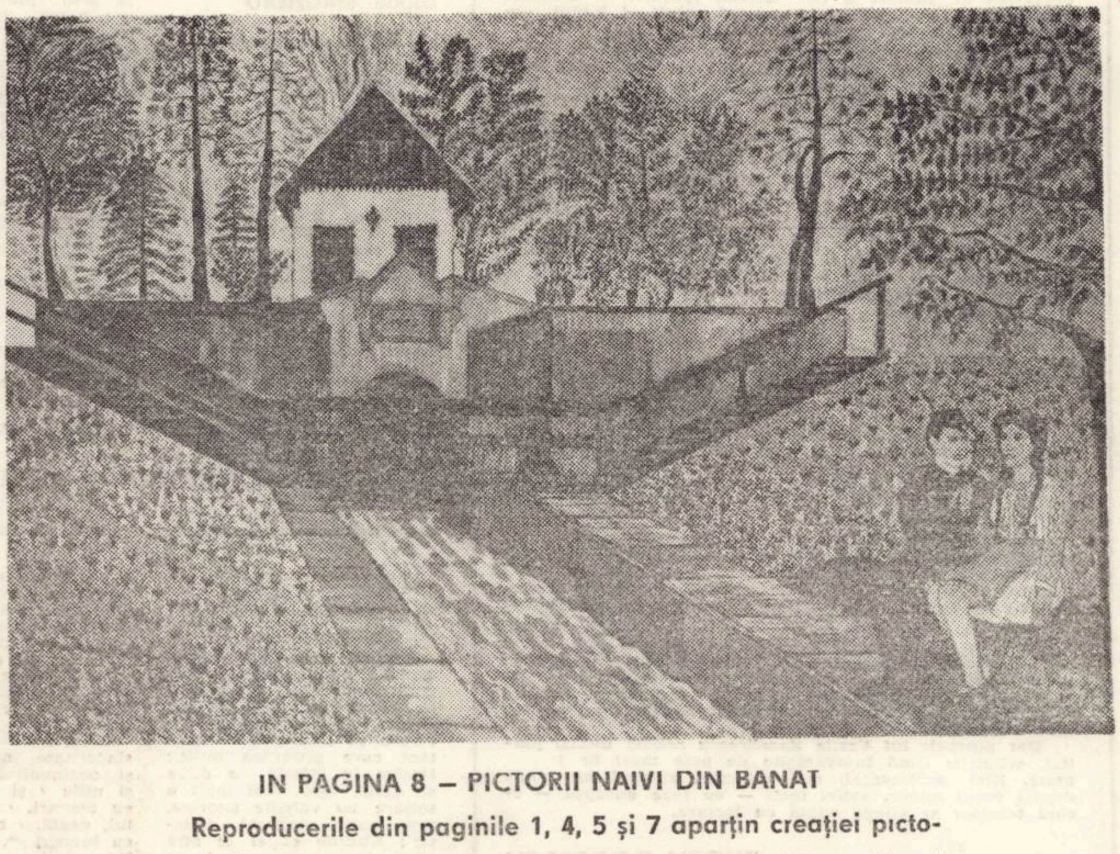

IN PAGINA 8 — PICTORII NAIVI DIN BANAT

Reproducerile din paginile 1, 4, 5 şi 7 aparţin creaţiei pictorilor naivi Gheorghe Doja, Ion Szekessy, Aurelia Dragomir şi Constantin Mugur.

cronica literară

D. R. POPESCU

„CEI DOI DIN DREPTUL ŢEBEI SAU CU FAŢA LA PĂDURE"

1. **Densitatea contextelor.** În nuvelele de început ale lui D. R. Popescu depistam planuri simbolice, în cele mai recente (relativ recente) contextul mitic. **Duios Anastasia trecea** era o **Antigonă** a anilor de război mondial (cel de-al II-lea). **Dor,** o **Orestie contemporană.** În **F** miturile se interferau, aluzia livrescă arhitecturînd subtextul. În **Cei doi din dreptul Ţebei** indicaţia (prima, elementară) este Eschil **(Cei şapte contra Tebei)** a doua, mai îndepărtată, **Romeo şi Julieta.** (În **Dor,** lingă **Orestia** putea figura, ca indicaţie, **Hamlet).** Literatura aluzivă a lui Dumitru Radu Popescu, oarecum ermetică pentru profan, se hrăneşte din aceste paralele, niciodată dogmatizate, sanctificate. Ele trimit doar către o umanitate canonică, a cărei lege a fost formulată de literaţi geniali. Pornind de aici, scriitorul descrie **relaţiile** eroilor săi, problemele lor, ca probleme ale contemporaneităţii. În fundal **mitul, textura** livrească, potenţează dezbaterea, sugerează cititorului cadrul tragic al înfăptuirii conflictului.

2. **„Degradarea" modelelor.** Miturile lumii lui D .R. Popescu se suprapun necontenit ; semnificative (prin ele însele), istoriile se reiau, se complinesc. În **Cei doi din dreptul Ţebei,** supliciul popilor Aladar şi Dumitru, istoria lui Ştefan trimit către alte mituri, la rîndul lor, după cum iubirea dintre ofiţer şi fata lui Iţic, reface latura **„Romeo şi Julieta"** a naraţiunii.

Suprapunerile acestea, reluările, „reformulările" mitologiei marchează ritualurile tragediei. Ele sint deformate mereu de unghiul de vedere parodic al autorului. D. R. Popescu oferă, în „Cei doi din dreptul Ţebei", o nuvelă de tip parodic în care nu demitizarea primează, ci **desacralizarea.** Drumul către adevăr trece, deci, prin ieşirea în afara sacralităţii, a idolatriei şi idolatrizării. Drumul Ciungului pe măgar, supliciul popilor, lupta dintre Ilie şi Tibi (Eteocle şi Polinice imaturi), însăşi iubirea Ilончăi înaintează pe drumul care începe de la sublim şi sfirşeşte în banalitate. Acesta este, de fapt, drumul povestirii : către faptul de viaţă evident, comun, banal, el însuşi, în fond, erotic. Structura parodică a nuvelei se sprijină pe argumentele unui fin dialectician.

3. **Personaje şi măşti.** Există (şi aici nuanţăm frazele anterioare) în **„Cei doi din dreptul Ţebei"** o continuă pendulare între sublim şi ridicol, sacru şi profan, miraculos şi banal, puritate şi sacrilegiu. Scriitorul însuşi apelează la stilul străvechi al naraţiunii (tip „Banchetul" sau „Decameronul"), juxtapunînd monologuri, voci care se corectează, reformulează, care reinterpretează faptele (şi ele, în altă ordine de idei, aparţinînd **corului antic** adaptat la necesităţile naraţiunii). Tipologia este foarte precis definită, fiecare personaj rostind adevăruri fundamentale sau punînd în discuţie adevăruri fundamentale, à propos de aceşti Eteocle şi Polinice adolescenţi. Pe rînd, vorbesc deci **Ilonca** (îndrăgostită şi pură : „Noi nu l-am luat în seamă, eram zăpăciţi : cum dădeam cu piaptănul prin păr, săreau firişoare mici aurii din păr şi cădeau pe ştergar ori se opreau în piaptăn : şi era ca o minune : fire de om zburau mărunte în jurul capului meu, de parcă innotasem într-o apă fermecată"), la vîrsta în care miracolele există, iubirea fiind ea însăşi miracol, trăind într-o fantastă curăţie, iniţierea în Eros. Lirismul e dens, peisajul fastuos, locurile, de basm.

De basm, e prezenţa (în relatarea Iloncăi) a bătrînului Gălătioan, patronul ritualurilor însoţirii celor doi (Gălătioan – bătrînul, nebunul satului : nebun, adică pur pentru Ilonca).

Pe urmă, tînărul Gălătioan, om al **polis**-ului, al oraşului (sau satului) care punctează realitatea istorică, momentul războiului cu consecinţele lui asupra colectivităţii, cu psihoza lui („Nu te mai asculta nimeni, intrase nebunia în oameni şi toţi parcă orbiseră şi starea de nesiguranţă şi trupele victorioase mereu altele ocupind comuna, îi făcuse să creadă că violenţa şi crima din fiecare noapte nu pot fi înfrînte decît printr-o violenţă a fiecăruia" şi „Taică-meu, repet, era un nebun care n-a făcut nici o încercare de a schimba altfel lumea, de a o, hai să spunem, reclădi"), apoi Iţic, care problematizează totul, care esenţializează şi acceptă totul sub formă de idee, şi care (la modul talmudistic) contestă toate „istoriile" celorlalţi împăcîndu-le în aparenţă, acceptîndu-le şi protestînd împotriva lor, căutînd în **tradiţia dialogului** (şi numele lui Voltaire şi Diderot nu sînt inutile în analiza povestirii lui D. R. Popescu) existenţa adevărurilor.

De fapt, prin Iţic (dar nu numai prin el) **Cei doi din dreptul Ţebei** devine un roman filozofic. Formula ni se pare deosebit de modernă, capabilă de a revitaliza proza de tip eseistic, nu odată naufragiată în exerciţii sterile ale inteligenţei.

4. **Carnavalizare.** Monologurile (şi reflecţiile) personajelor delimitau romanul filozofic (ca şi „linia ardeleană" a literaturii lui Dumitru Radu Popescu), măştile configurează parodia (şi **parodia sacra)** subliniind structura carnavalescă (şi linia muntenească) a creaţiei lui Dumitru Radu Popescu. Măştile deci, şi mai ales carnavalizarea joacă un rol foarte important şi în **Cei doi din dreptul Ţebei.** (Pentru cititorul consecvent al literaturii lui Dumitru Radu Popescu, cîteva elemente : bîlciul, spectacolul etc. Tot pentru cititorul consecvent al literaturii lui D. R. Popescu, trimitem la piesele de teatru ale autorului, unde elementele „teatru în teatru", „spectaculum mundi" sînt concepte centrale. Elemente de carnavalizare sînt de asemenea ciudăţeniile eroilor lui D. R. Popescu, rău pricepute, îndeobşte, de exigenţi). Pentru cei doi din dreptul Ţebei : supliciul preoţilor, al Ciungului (există în povestire o serie întreagă a supliciilor), nunta oficiată de Gălătioan sînt procedee ale carnavalizării (ale **parodiei sacre),** toate vizînd, în fapt, descripţia unei umanităţi traumatizate de război. Planurile fantastice ale naraţiunii aparţin tot carnavalizării, proiecţiilor imaginaţiei eroilor.

6. Naraţiune deosebit de complexă, **Cei doi din dreptul Ţebei,** reclamă instrumente de analiză deosebit de fine, în care rostul teoreticianului nu trebuie neglijat. Se pot scrie (probabil şi pornind de la secţiunile de mai sus) zeci de pagini despre povestirea lui D. R. Popescu. Ele trebuie scrise.

C. UNGUREANU

debut

ION SÂNGEREANU : „Cu taxă inversă"

(Ed. „Dacia", 1973)

Volumul se menţine, cu oarecare eforturi, pe linia onorabilităţii, ameninţat în permanenţă de invazia prozei „meditative". Expresia e anonimă, cuvintele rămîn la funcţia lor referenţială, incapabile să-şi dobîndească, totodată, acea existenţă în şi pentru sine, fără care înflăcărarea poetului ne este – estetic – indiferentă. Verbul nu are forţă, imaginea e comună sau prea timidă, muzicalitatea de subtext şi cea exterioară nu reuşesc (de altfel, se pare că nici nu doresc) să ne reţină : Să rămînem în moară / Noaptea asta întreagă / Pe sînge avem atîtea erori / Cîte poate roată să tragă / Cu morarul să bem din pahare / Pe care făina s-a pus / Parcă s-ar fi cernut disperarea / Peste satul de jos, peste satul de sus.

Simţim, totuşi, în poeziile lui Ion Sângereanu o anumită încrîncenare sumbră, tăcută, o seriozitate greoaie, o anume apăsătură a glasului, în stare să schiţeze o atmosferă (Lingă mina părăsită).

Autorul cultivă şi sonetul, dar îi lipsesc, deopotrivă, detaşarea de subiect şi de material (paralel cu adoraţia pentru formă), gustul pentru jocul subtil al limbii, absolut necesare unei asemenea încercări.

Gravitatea nemascată îi e mai la îndemînă. E drept, văduvită de simţul nuanţei, ea dă rareori roade, dar atunci acestea sînt cu totul notabile : La tîrgul de vineri, el, calul orb, sosi / miresme de sudoare îi străluceau pe spate / părea-ntre oamenii aceia vii / o lacrimă-n singurătate ... / în întunericul pupilei lui / umblau cu toţi de-a valma şi strigau / ciocneau, bani numărau, trăiau / în întunericul pupilei lui ... / stătea legat de stîlpul stingherit / cu hamul ros de-atîta îndoială / suflarea lui mă aburea cumplit / şi mă-ncălzea ca nişte cărţi de şcoală ...

N-ar fi exclus ca, în viitor, imobilitatea sa gînditoare să-i dezvăluie lui Ion Sângereanu — chiar dacă fragmentar sau accidental — cine ştie ce lumi mirifice şi real-ireale, precum perindarea fascinantă a celor din jur în pupilele oarbe.

VASILE ZAMFIRESCU : „Negru şi alb"

(Ed. „Albatros", 1973)

Un contemplativ care pozează, oarecum, este Vasile Zamfirescu, oferindu-ne, atunci cînd se mulţumeşte să consemneze, unele stampe destul de izbutite : Merele pendulează-n focul asfinţitului. / Copleşită de greutatea / stelelor / Marea respiră. / Ameţiţi de mişcare / norii / au dat drumul cocorilor.

Piesele problematice (Negru şi alb) sînt debile deşi, uneori, tentativa de a acorda un sens moral descripţiei dă rezultate, ca în această reluare a ideii „simulacrelor" : Frunzele / au căzut. / În jurul copacilor / plutesc tiparele lor / înfipte adînc în verdele / plecat. / În primăvară / din nou îşi cheamă / forma.

Senzaţia încercată de poet în faţa naturii este cea a unei legănări fără sfîrşit, beatitudine din care răsar, pe neaşteptate, interesante asocieri : Universul — un nesfîrşit pendul / În care fiecare stea îşi bate ora ei. / Timp somnambul ... (regretabilă sintagmă, n.n.) / Curg stoluri mari de păsări ude / De timp.

Dar poemele lui Vasile Zamfirescu rezistă numai parţial, sclipirile fiind întovărăşite de pete mari de u[illegible] mută. Nici sentimental, nici reflexiv, autorul nu poate depăşi tonul minor, astfel încît — cu rare excepţii — ecoul textelor se stinge odată cu lectura.

EUGEN DORCESCU

MARCEL CONSTANTIN RUNCANU

„Sepia"

(Ed. Dacia — 1973)

Marcel Constantin Runcanu, autor interesant şi original, de o structură eminamente lirică, debutează cu un roman dens, apărut la editura Dacia din Cluj şi intitulat **Sepia.**

S-a mai remarcat şi cu alte prilejuri ştiinţa autorilor, aflaţi la început de drum, de a organiza exemplar materia romanescă chiar cînd aceasta e destul de săracă. Nu e cazul aici, dar, ca şi confraţii săi, M. C. Runcanu deţine, într-o bună măsură, virtutea tehnicii narative, fără de care multele evenimente, acte, fapte de conştiinţă, prin care trece eroul romanului său, ar rămîne simple date de biografie, chiar dacă unele episoade ne-ar dovedi — şi chiar ne dovedesc — virtuozitate narativă.

Vrem a spune că M. C. Runcanu ştie să relateze în jurul unor elemente simbol – motocicleta sanatoriului, lacul, sepia, etc. — cursiv şi cu emoţie, în episoade aproape independente, uneori cu aură eroică ; dar, în acelaşi timp, să-şi şi organizeze liniile de forţă polarizante ale romanului către ceea ce am numi **deznodămîntul eroului,** cel puţin la nivel ideatic, drum pe care-l va parcurge de la neliniştea, instabilitatea, setea de aventură (faţete ale unor experienţe obligatorii), la o ciudată dar previzibilă încremenire contemplativă" : ... am putea observa o vietate minusculă împietrită definitiv lîngă inimă, aidoma unei gîngănii căzute în răşina unui copac, mai tîrziu răşina se va chema chihlimbar iar trupul gîngăniei îi va spori preţul şi va putea fi purtat cu fală în montura delicată a unei bijuterii. O luptă ar dezvălui mai aproape de adevăr dimensiunea nemişcării". — aceasta fiind preţul sporit al travaliului existenţial, pavăză în final, aparentei sale detaşări.

Reflexivă, codificată am spune printr-un sistem de semne de referinţă, partea a doua, „sintetică", polarizează concluzionînd principalele linii anunţate epic în secţiunea primă a cărţii. Comentariul cîştigă în adîncime. Este partea cea mai realizată a cărţii.

A. BALTAZAR

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

DARIE MAGHERU

Schiţe iconografice

(Ed. „Cartea Românească", 1973)

De haiducăria ortografică, lexicală şi, de ce nu, intelectuală practicată de poetul Darie Magheru am luat cunoştinţă în urmă cu cîţiva ani, din volumul **Caprichos. Schiţe iconografice,** carte recent apărută la prestigioasa editură **Cartea Românească,** ne prezintă un autor prea puţin schimbat. Un poem, **Icoană spartă (a lui Ştefan),** sună aşa : „ală bală portocală / soarele-n diagonală / muşcă lună răsai cîine / trec guzganii şchiopi prin pîine //...// ana are numa' trunchi / plozi se nasc pîn' la genunchi / parcă-ar sta într-un picior / mîndru-n jilţ bogdan cel chior"! (p. 12) Meşterul Manole monologhează, neologistic, în timp ce se prăbuşeşte de pe acoperişul mănăstirii : „nu var şi cărămidă / sui pe ţărm absidă / cînd umăr va străluce / din temelii caduce / unde surpară zid / genunchi zvîcnesc lucid / pe sîni rotundul soare / de boltă în fervoare" etc. (p. 20). În alt poem, **Tripticul cu Mioriţa,** subintitulat pretenţios **despre oportunitatea unei transiubiri,** poetul îşi declară plăceri necrofile : „am / în dreapta / strîns / caredescompune / sînul visat !" (p. 32). Cum s-a întîmplat cu Ion Vodă şi cu Mihai Viteazul ni se povesteşte în **Tripticul Ion al cămilelor** : „lui i o / şi fără milă / — îi stă-n sprînceana dreaptă o cămilă / — îi stă — în sprînceana stîngă o cămilă !" (p. 48) ; „însă / vai / însă / vai / iată / capul / lui Mihai / cum sare pe şapte cai !" (p. 56). În volumul anterior Traian era pus să-i bărbierească pe daci (fără rezultate notabile). De data aceasta Darie Magheru purcede la dislocarea scheletului bravului rege Decebal, bine înţeles (el. scheletul) fiind înzestrat cu respectiva podoabă piloasă : „falange / vertebră / tars / ale lui decebal / ucis lui / şi / bărbos / pînă / la / ultimul os ..." (p. 62). Pentru ca finalmente să asistăm, prin graţia aceluiaşi Darie Magheru, la o resurecţie a dacilor, însă nu oricum". „dacii / spre ziuă / înarmaţi / pînă-în acidul ribonucleic / vor ieşi / să adune / recolta !" (p. 72).

Credem că nu mai e necesar să insistăm asupra faptului că preluarea decorativă a unor motive folclorice popularea versurilor cu nume de domnitori nu pot scuza în nici un caz teribilismele petulantului autor, înşiruirea de vorbe găunoase, oricum ar fi ele dispuse în paginile acestor **Schiţe iconografice.**

LUCIAN ALEXIU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

TEODOR CRIŞAN

„Nunţile clipei"

(Ed. Dacia — 1973)

Deşi la al treilea volum, Teodor Crişan rămîne un poet controversat, capabil de surprize. Primul său volum, **Ceasul cetăţii,** ne punea în faţa unui debutant care promitea mult ; **Urcăm în istorie,** a doua sa carte, este mai mult o scriere cu valenţe istorice, prea puţin realizată artistic ; **Nunţile clipei** se află cînd de-o parte, cînd de alta a balanţei, în sensul că primul ciclu de poeme **(Casa sufletului)** trădează un suflet devorat de sentimente puternice, deplin realizate artistic, de o vie coloratură stilistică, iar al doilea ciclu **(Alchimie sentimentală)** ne pune în faţa unor gratuităţi lingvistice, asociate unor trăiri „minulesciene".

Motto-ul, frapează prin sinceritate, prin naturaleţe şi dezinvoltură : **„Inutile şi utile / şi cinstit şi mai cu trucuri, / casa sufletului, goală, / noi o mobilăm cu lucruri /".** Poetul se reîntoarce mereu la trăire prin „tic-tacul" sufletului său : **„De cînd îţi tremuri pasul prin seri vestind apus / e nuntă-n timp, iar ceasurile-n turnuri / clopote şi-au prins la minutare / şi-anunţă ora la-ntîmplare, / Nu se mai ştie dacă-i luni sau miercuri, / duminică-i în fiecare zi / cititorii-n astre prevestesc minuni / peste cîteva luni, / peste şapte ori nouă, / nouăzeci şi nouă / nimeni n-ar putea să spună nicicodată — / misterul nu se-arată, nu se arată.**

Juvenilă şi tumultoasă este poezie **Ca astăzi ...,** un juvaer „minulescian" : **„Era o avalanşă cu soarele-n eclipsă / timpul minutarul şi-l răsucise gotic / ceva era în plus, ceva în lipsă / şi ea trişa cu zîmbetul exotic // Pescar în Marea Moartă scoteam afară mîl / din restul ei de suflet rămas ca prin mirare / ucis, privindu-i ochii aveam de gînd să îl / arunc năvodul încă-odată-n mare".**

Confesiv şi elegiac, juvenil şi dezinvolt, Teodor Crişan rămîne, încă, o promisiune a poeziei ardelene. Viitorul, maturitatea deplină a poetului ne vor aduce poate confirmarea.

LUCIAN STEIA

cartea străină

MONDO LUPO

Michel Bataille este arhitect : lucru destul de obișnuit intr-un peisaj literar in care un agronom – Alain Robbe-Grillet – și-a propus să revoluționeze romanul, iar un romancier – André Malraux – a fost ministru. Și-a publicat primul roman, „Patrick", in 1947. Au urmat „Cinq jours en automne" (1963, „Le Feu du ciel" (1964), „Une Pyramide sur la mer" (1965), „La Ville des fous" (1966), „L'Arbre de Noël" (1967), „Une Colère blanche" (1969). Din solidaritate de breaslă a descris îndeosebi lumea artiștilor. Din adeziune la căutările romanului modern, a urmărit mecanismul actului de creație, raporturile dintre creator și operă. Din interes pentru problemele lumii contemporane. a dat mitologiei timpului nostru, o creație remarcabilă : „POMUL DE CRĂCIUN", roman apărut recent in traducere românească (Editura Univers, colecția Meridiane. București 1963, traducere de Mihaela Protopopescu). Michel Bataille transformă un pretext cu profunde implicații politice, sociale și umane – moartea unui copil de zece ani, victimă a radiațiilor produse de explozia unui reactor atomic – intr-o povestire cu dimensiuni de parabolă și mit. Textul este o narațiune de factură clasică, tradițională. Personajul – narator povestește fapte de viață petrecute intr-un cadru istoric și social bine definit, cu detalii precis conturate, în limitele verosimilului. Codul realist constituie modalitatea de bază a discursului literar. Se realizează chiar o obiectivizare a narațiunii, prin introducerea unui narator impersonal – naratorul atotștiutor din romanul tradițional – care inlocuiește personajul-narator și comentează sec faptele. In unele capitole (12, 14) această inlocuire este totală, in altele (15) se dezvoltă paralel o narațiune obiectivă și una subiectivă, ca urmare a activității textuale a doi naratori : naratorul – demiurg și personajul – narator.

Pe acest cod realist, romancierul grefează alte modalități ale discursului literar : confesiunea lirico-patetică, eseul filozofic, oniricul, poeticul. Luată in parte, fiecare din aceste modalități folosește procedeele tradiționale ale narațiunii, verificate în practica literară și devenite clișee. Poeticul, de pildă, este realizat cu mijloacele consacrate ale prozei poetice moderne : „Nimeni nu s-a scufundat mai adinc ca mine. Pe nisipurile nopții, crabii veneau spre mine și cleștii lor m-au sfîșiat. S-au hrănit din mine. Am fost înconjurat de baletul amețitor al peștilor misterioși care viețuiesc sub o presiune atit de mare incit atunci cind sint pescuiți de om și scoși la suprafață, explodează. In durerea mea, stelele de mare își făceau culcușul. Caracatițele se desfăceau în tăcere" (p. 9–10).

Rezultă că interesul romanului trebuie căutat nu in existența acestor modalități ca atare, ci in articularea lor, in posibilitățile multiple de producere a textului prin combniarea acelorași citeva elemente : narațiunea realistă, dialogul, confesiunea, meditația filozofică, viziunea poetică, visul. Astfel, capitolul I este un text poetic, o rememorare lirico-patetică cu implicații metafizice, capitolul 2 – o narațiune realistă dialogată ; capitolul 3 – o rememorare-eseu urmată de a reluare a narațiunii ; capitolul 6 – eseu filozofic, amintire, confesiune, și așa mai departe. Visul (cap. 8) constituie un element de surpriză, cauzele declanșării sale sint incerte, dar viziunea are o claritate extremă și prefigurează evenimente ce se vor petrece mai tirziu aievea (cap. 39) : in această situație, codul realist devine redundant. Elementul de legătură intre toate aceste nivele ale textului este imaginea lupului. Lupul apare obsedant in narațiune (interesul constant, fără explicație aparentă, al copilului pentru lupi, dialogurile repetate pe această temă, poveștile cu lupi). Este evocat în confesunea personajului-narator : „Totuși, nimeni n-a strigat ca mine. Dar a fost în tăcere. Deschideam gura mare, cum fac animalele cind urlă la apropierea morții. Îmi căscam fălcile ca un lup. Dar strigătul îmi rămînea in git" (p. 10). Este folosit in textul-eseu, pentru a da ideilor, tributare in general lui Nietzsche, lui Pascal și existențialiștilor, valoare de simbol : , Ultimul dintre țăranii taciturni ai acestor munți de temut cunoaște aceste legi fără scăpare. Tăcerea lui este cea a neliniștii, dar și a hotăririi neclintite. Va rămine in picioare pină la urmă și, așa cum a privit soarele la zenit, va privi moartea in față. Dar nu va simți nici o plăcere. Va muri ca un lup ,fără să scoată un geamăt" (similitudinea cu simbolul romantic din poemul lui Vigny „Moartea lupului" este evidentă). Este totodată elementul generator al textului oniric (tatăl visează că fură lupi) și al textului poetic, prin inefabilul său și prin marea forță de sugestie. Lupul este deasemenea numitorul comun la care este redusă specia umană. Această metamorfoză are un dublu aspect : social și individual. Pe plan social, autorul urmărește să verifice exactitatea dictonului Homo homini lupus. Mult mai interesantă este metamorfoza la nivel individual ; fiecare personaj este in esență un lup, ca urmare a definirii sale prin două determinări constante : singurătate și demnitate : copilul – „tînărul conducător de lupi" și tatăl său, contaminat și el de obsesia copilului („Sint gata să mă joc acum și eu de-a marele joc al lupului"). Personajele episodice figurează deasemenea o lume aspră, sălbatică, dar demnă : bătrinul corsican de pe munte, marele medic singur cu nebunia sa, moș Vernet, crescătorul de cai sălbatici, Marinette – bătrina menajeră ascetă a cărei lectură preferată sint „Cugetările" lui Pascal, Verdun – omul cu înfățișare de războinic mongol care trăiește singur și liber in inima munților.

Narațiunea astfel constituită devine parabolă și mit. Există in romanul lui Bataille interferențe cu mari creatori de mituri ai veacului nostru : există, ca in „Străinul" lui Camus, marea. o plajă pustie intr-o zi toridă de vară – spațiu deschis in care se produce catastrofa. Există, ca la Kafka, un castel învăluit in mister, intr-un ținut sălbatic, stincos – spațiu inchis al morții. Dar există mai ales acea capacitate remarcabilă de a converti in poezie, una din cele mai grave probleme ale secolului nostru : pericolul distrugerii omenirii, care este, implicit, pericolul distrugerii poeziei.

MARGARETA GYURCSIK

profil

FRANZ LIEBHARD

Nu-ncape nici o îndoială că măiestria formei joacă un rol important în axiologia literară. Nu vom tăgădui, bineînțeles, experimentului îndreptățirea sa, la fel cum nici nu vom susține că numai și numai prin stăpînirea metrelor și rimei se poate crea o poezie valabilă. Ca totdeauna, adevărul se află intre cele două extreme. Or, in fața creației poetice a lui Franz Liebhard se impun nu numai criterii ale novatorismului. In prima sa tinerețe, el a făcut parte din marele curent, pe atunci actual, al expresionismului. Dacă azi, după cincizeci de ani, cineva i-ar cere să rămină tot la nivelul experimentelor poetice ale debuturilor sale, faptul n-ar fi pur și simplu numai anacronic, incercind să dea uitării experiența istorică a vieții, sale, ci mai ales retrograd, intrucit măiestria clasică a versului său din ultimele trei decenii nu este doar rodul maturizării tehnicii sale, ci mai ales expresia unui sentiment de viață, de autenticitatea căruia nu ne putem îndoi.

Simptomatice, in acest din urmă sens, ni se par mai ales terținele finale din sonetul **Lumină peste praguri** (citatele în traducerea admirabilă a lui Ion Horea) :

Astăzi (s.n.), prietene și frate,
cine-ar mai dori să piară
Cind lumină peste praguri varsă
cupele de soare ?"

De ce această reiterată apăsare pe conceptele și reprezentările omeniei și omenirii ? se vor întreba unii. Cronologic, ea coboară în creația lui Franz Liebhard pină la inceputurile sale cind. după terminarea primului război mondial, in poezie drept temă centrală a fost promovat „omul". Și nu intimplător ! Căci dacă după ruina lumii feudal-burgheze, accelerată de dezastrele războiului, energia înnoitoare a ideilor Marii Revoluții din Octombrie, încolțind în conștiința popoarelor, a promovat imperativul restructurărilor radicale a tuturor relațiilor sociale și culturale, aceasta a însemnat totodată și o repliere a creatorilor asupra lor înșiși ca ființă umană, spre a depăși in felul acesta individualismul exagerat din perioada imediat premergătoare marelui război. Experiența totuși n-a fost dusă pină la capăt. Puterile fasciste au frînt-o și-n viltoarea singeroasă a celui de al doilea război mondial ea a fost înăbușită temporar și de abia după Eliberare, în condițiile vieții socialiste, prin noi imbolduri ideologice și înfăptuiri istorice fără precedent, ea a pășit pe calea implinirii.

Creația poetică a lui Franz Liebhard este adinc inrădăcinată in procesul transformărilor sociale și culturale din ultimele trei decenii. Condiția ei estetică și condiția istorică, materială și spirituală a omului din această perioadă este una și aceeași. Forma ei tot mai desăvîrșită clasică și, totodată, populară, mesajul ei totdeauna mobilizator, bazîndu-se pe o gamă afectivă bogat nuanțată și pe un conținut de idei de maximă claritate, se explică de aici din restaurarea conștiinței demnității umane, înțeleasă și ca un proces pragmatic, pilduitor in sistemul culturii antropocentrice a societății noastre socialiste. Sau in formulările de auto-limpezire ale poetului .

Ca intr-o mină de aur, bogată in arborescență și ramificații, acest filon tematic principal al lirismului lui Franz Liebhard are multe încrengături grele de nestemate. Dacă în sonetele sale, reflex maturizat al concepției sale social-istorice, extrapolată la începutul anilor '50 și in poezia sa agitatorică din memorabila **Cronica șvăbească**, și **Noroc bun !** ne intîmpină ca o datină a pămintului timișean mai ales optimismul său nezdruncinat, in miniaturile poetului, dimpotrivă, se încheagă firesc și simplu, ca in drama sacră, jocul valorilor antinomice și antagonice ale devenirii noastre istorice. De aceea ciclul **Miniaturilor** nici nu poate fi descifrat decit de pe fundalul de patimă a poeziei militante a lui Franz Liebhard, așa-zicind ca apogeul ei filtrat și esențializat .

Nu sint „locuri inalte" ale utopiei, nici prospecții cu greu de realizat. In plină lumină a veacului nostru, constructorul acestor peisaje ale interiorizării apelează doar la reamintirea unui singur adevăr : Clădim din cuvinte, fiindcă sint ale omului – om, spre a-l reinvia in toți deopotrivă.

ANDREI A. LILLIN

CORESPONDENȚA

EMIL ALBIȘOR (Vinjul Mare — Mehedinți) : Fintini tinere (la un tablou flamand) și **Statornicie** evidențiază calități remarcabile. dar pină la acel „domn unic / peste trecerea cuvintelor" e încă un drum lung. Îmi place simplitatea sugestivă a unor versuri ca acestea : **„Sint zile care năvălesc peste noi / ca turmele toamna / peste via culeasă".** Cred că o mai mare economie de cuvinte, în folosul concentrării. al densității și sugestivității poeziei. ar fi absolut necesară. Sintem sincer interesați de evoluția D-tale. Mai trimite-ne

MICU MURGAȘANU SADOVAN (Hunedoara : Aproape tot ceea ce comunici în versurile trimise sînt constatări și declarații cu caracter foarte personal. de un interes restrîns, poate și datorită neputinței verbului de a se desprinde de contingent, într-un fel de lumină care să surprindă sau să emoționeze. În acest sens. un titlu mi se pare grăitor, în hilaritatea lui : **„In fiecare seară înainte de culcare".** Pentru edificare, cităm : **„Ajunși acasă / în fiecare seară / după ce mîncam / gazda ne da / cîte-o pară /și rămînea posacă / lîngă sobă cu gîndul / la Mirică al ei !".** Era o femeie tare de treabă !

EUSEBIU CAMIAR — (Roman) : Nu cred că trebuie să trimiți redacțiilor tot ceea ce scrii. Pentru că ce interes pot suscita asemenea versuri : **„Ce-ai vrea să-ți spun ? / Eu n-am fumat, țigara / Amară pîn-la scrum . . ."** Întrucît versifici tot ce-ți trece prin minte **(„Și ce vrei să-ți mai spun ? / Tu ai mai fumat țigarete cu nefum / Voind cu mine aceleași trucuri, / C-apoi să mă lași numai scrum / Cu ruju-ți de buze pe mucuri")** și întrucît versurile rezultă vulgar, îți recomandăm ca, oridecîteori te-ndeamnă gîndul să scrii, să iei o carte și să citești. Sau să te plimbi. E cu mult mai folositor. Cel puțin deocamdată.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

S-a stins, sub crugul acestei toamne iscate din vînturile lui septembrie, încă unul dintre cei care-au vegheat flacăra vie a Cuvîntului. Se numea Vasile Văduva și ultimul an al vieții sale a trebuit să fie al treizeci și treilea. A scris, cu presentimentul crepusculului, cînd își aflase. fără putință de gresală, destinul, o carte de versuri : Cîntece de bărbat. **Cîteva dintre acestea sînt publicate de revista** România literară. **Vor fi date la iveală, poate altele, nu mai puțin străbătute de fiorul tragic al sfîrșitului : „Fata tatii, să mă ierți / C-ai să cresti — și n-am să fiu / Decît umbră-ntre coperți / Și de-acolo n-am să știu // De ți-e bine, de te doare, / Cînd vei creste fată mare . . . // Ochiul meu n-o să te vadă / Prin pămîntul pus pe-o [illegible] Nici urechea n-o s-audă / Glasul tău de buburuză, / Cînd vei rîde, cînd vei plînge, / Lumea-n chingi cînd te va strînge . . . / Fata tatii, tu să ierți / Umbra mea dintre coperți. / Dacă biata n-o să poată / Să iți țină loc de tată / Și de-or fi în tine ploi / Lîngă raft să nu rămîi — / Căci eu n-am să pot din foi / Să mă-ntind să te mîngîi. / Fata tatii . . . să mă ierți / Că-s doar umbră-ntre coperți . . .".**

„Spre tărîmul nu știu cui" a pornit scriitorul Vasile Văduva, lăsînt aceste versuri patetice, acest cîntec de lebădă : „Și n-aș fi vrut să fiu chiar drumul . . . / Ci m-aș fi vrut doar unu-n șir — / Țigan nomad ascuns în fumul / Căruțelor cu coviltir . . . // Și m-aș fi vrut măcar o roată / Rotindu-mă spre nesfîrșit. / Măcar o talpă sîngerată / Pe orice drum părăginit. // Măcar un ochi. măcar o mînă, / Măcar un semn de bun rămas / Spre cei ce pot să mai rămînă . . . / Măcar un cîine de pripas . . . / Ci mi-e sortit să fiu chiar drumul . . . / De-a pururi roți și tălpi în șir / Acoperi mă-vor cu fumul / Vieții ca un coviltir . . . // Ci devin colb . . . ci devin drumul . . . / Dar mai respir . . . și mai respir . . .".

ABRACADABRA

„Dă-mi sufletul iubire / să-l scot de zgardă la plimbare spune Marieta Nicolau în **Masculin, feminin** (Ed. „Cartea Românească", 1973). Și astfel s-a născut poezia, spunem noi, pentru că, spune poeta : „La adăpostul umbrei de sfoară / vîntul face din creangă moară" și „ca de o crimă / se cutremură apa lacului toamna". Că nu este vorba tocmai de o crimă ne putem da seama din versurile **Poeziei 3 :** „Prizonier într-un accident de gînd. / adevărul s-a lăsat strîns de gît / de șarpele de casă / Cînd rănile i-au curs în libertate, / l-am descoperit între rime / și l-am încoronat / rege al poeziei". Însă nu între rime a găsit Mareita Nicolau adevărul, ci în versurile lui Paul Eluard, pe care le lasă mai sărace cu o prepoziție, ba chiar cu ceva mai mult decît atît : „pe limbile ceasului, pe pagini / pe frica-n zbor, pe ecoul muzei / îți semăn numele // te dăltuiesc / pe moara gîndului / pe răsfățul furtunii / pe flacăra cenușii / pe orice mînă oprită". Motivele care au determinat-o la una ca aceasta ar putea fi mai multe, între acestea probabil și cele expuse cu atîta gingășie ultragiată în **Peștera soarelui : „Pustiit de răsărituri** / Soarele ne-a văduvit. / Tăinuit de înalt / **Fiara de el** / Se-aruncă-ntre copaci. / **Dovada unei castități astrale** / În ceasul de apus / I-a furișat / Să-și lase hoitul de raze / sub stînci" și în **Ars aamndi :** „Uneori mă săruți patului / ce cheamă". Noi în orice caz am luat în considepotluui / ce cheamă". Noi în orice caz am luat în considerare și niște : „Cuvinte înțelepte / cuvinte fardate / cuvinte dezbrăcate / cuvinte dureroase (. . .) cuvinte ridate de gînduri (. . . cuvinte robot / cuvinte spirală, romb / cuvinte muzicale / puse la uscat pe-o sfoară" — din **Poezia 2.**

Ci bine spune poeta într-un **Incest poetic :** „Tu, pămînt, întinde-ți mîna de polen / și mă deschide floare de hotar / balon de săpun".

Zgomotul respectiv s-a auzit pînă la noi și chiar mai departe.

L. A.

CURIERUL CĂRȚILOR

■ Trecem în revistă standul noutăților : „Răzvan și Vidra", Ed. Eminescu, ilustrația de pe copertă, frumoasă (autor : D. Verdes). ■ Prof. Lazăr Baroga, Dr. Marta Baroga, „YOGA", în Ed. Stadion. (În sfîrșit. știm cum să ne reeducăm respirația, combătînd astfel hipoxia țesuturilor și prevenind senescența timpurie !). ■ „Martorii" lui Mircea Ciobanu, complet revăzuți, la „Cartea Românească". ■ Tot la „Cartea Românească", „Inoceranii" de Maria Contea, din care aflăm, printre altele, că : „Toate cuplurile din romane alunecă înlănțuite fotogenic", „Dragostea este încă un catharsis", „Cronică T.V. poate scrie oricine", „Iubesc și detest televiziunea, (. . .)", „Spre țara nisipurilor plec împreună cu tînărul faraon". Deocamdată atît. ■ La „Litera" — Epigrame de Mircea Popescu („Privindu-și cartea în vitrine / Cum nu se vinde, nu-i convine / Și-și zice : greu a fost s-apară, / Dar și mai greu e să . . . dispară"). ■ Vineri, la ora 18, la librăria Eminescu au fost lansate cărțile : Singurătatea amiezii" de Anghel Dumbrăveanu, „Cerc și dragoste" de Mircea Șerbănescu și „Secțiuni critice" de Eugen Todoran — toate trei editate de FACLA. ■ A apărut „Săgeata" — caiet de satiră și umor al Casei de cultură al Sectorului 6 București. (Notăm un interviu cu N. Crevedia, interesant și instructiv. Mai semnează : I. Berg, Octav Sargețiu, Gabriel Teodorescu, Al. Clenciu, Teodor Maricaru, D. C. Mazilu, Florian Calafeteanu, Aurelian Păunescu ș.a.).

C. STERE

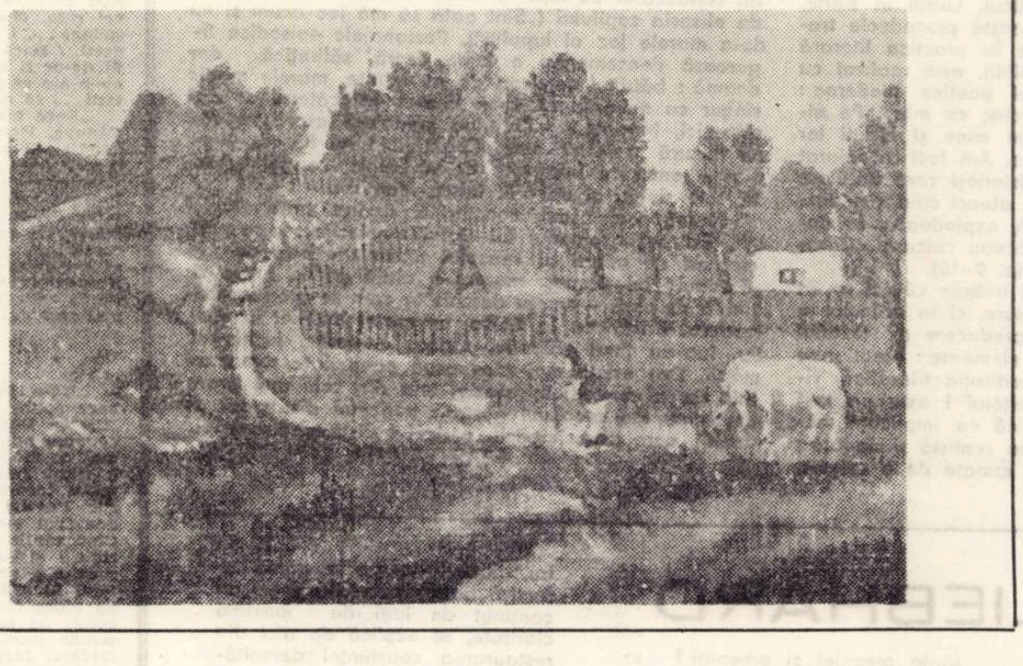

Alături de **Istoria contemporană a României** a lui Titu Maiorescu sau de **Cum am devenit huligan** a lui Mihail Sebastian, **Preludiile** lui C. Stere se inscriu in literatura noastră printre acele cărți de natură istoric-ideologică, de semnificație morală, care se impun ca opere ce asigură prin ele insele un loc singular și important autorilor in spiritualitatea română. Bine cunoscute și precis conturate in ansamblul lor, ca un pamflet de nedesmințită rigoare ideatică, la nivelul demnității umane, **Preludiile** lui C. Stere se impun nu numai drept rechizitoriu al partidului Național Țărănesc și al politicianismului vremii, o carte pasionant scrisă, de o valoare stilistică exemplară, cu o terminologie exactă, densă și fluentă, reflectind in cel mai inalt grad personalitatea omului, ginditorului și artistului ce a elaborat-o – de unde și, chiar dacă am ignora adevărul istoric la care face apel, puterea ei de captație și convingere. Căci ea răsfringe deopotrivă un ideolog complex, măiestrit dominîndu-și intelectualitatea, și o sensibilitate profundă, original strunită in expresia ei. Deoarece **Preludiile** preced o vastă intreprindere epică, acel roman-fluviu oricum grandios, dar inegal atit in concepție cit și in scriitura sa, **In preajma revoluției,** se înțelege în parte regretul contemporanilor pentru faptul că memorialistul a cedat locul romancierului. In parte doar, fiindcă, pe de alta, chiar imprejurarea că ultimele volume ale eposului vizau evenimente și personalități luate prea afectiv din cronica timpului devenea deranjantă.

Mai puțin deranjantă se arată totuși, pentru noi, departe situați de respectivele evenimente și personalități, această imprejurare. Fără a-l absolvi întru totul, artistic, pe Stere, de patima dizolvantă a paginilor sale de roman dedicate convieţuitorilor săi, intre care și cu care a luptat pe pămîntul romănesc, noi ne aflăm in situația de a constata că citim acele pagini cu mai multă înțelegere estetică și că le putem mai lesne explica locul în totalitatea operei epice. Minora relatare, in cel mai bun caz înduioșătoare sau relevantă pentru ideologul poporanist, **Patru zile in Ardeal** (e adevărat că premerg cu decenii marele roman și nu-l prevestesc in nici un fel) nu suferă comparație cu portretele oricît de scăzute și schilodite de venin, din **Ciubărești,** din **In ajun.**

S-au apreciat de unii, cu competență desigur, dar in mod prea ostentativ, calitățile descriptive dovedite de Stere în trăirea colosalei naturii, a primordialității puterilor incontrolabile : tundra siberiană, aurora boreală. Comparativ cu ideea și cuprinderea umană a romanului său, aceste admirabile calități cad însă pe un plan secundar. In totalitatea sa, **În preajma revoluției** se prezintă ca produsul uman al unei colosale ambiții (provenind dintr-un complex de superioritate compensativ dezvoltat cu vremea), în destul de largă măsură acoperită de reușita operei. Disertind despre Tolstoi – nu fără a menționa că în **Anna Karenina** există peste 900 de tipuri – Stere mărturisește că il impresionează la genialul autor rus **„chiar masa de creațiune" :** „Tolstoi, nu numai că știe ca nimeni altul să facă să trăiască **mulțimile,** care formează cadrul viu in care se desfășoară acțiunea romanului, dar intre eroii lui de avanscenă și mulțimea anonimă, dar plină de viață, din fund, el înșiră intotdeauna un popor intreg de tipuri și personaje intr-o perspectivă ce se pierde în infinit și se confundă pe nesimțite în masă". Se ascunde poate în aceste consemnări, de pe la 1900, un propriu program inconștient al viitorului romancier, care trecuse deja prin **acele** mulțimi, făcuse parte din ele, ca personaj real. De aici încolo trebuie judecat scriitorul Stere, căruia nicidecum nu i se poate reproșa preferința epicei de ficțiune față de memorialistică, atunci cind, creator el însuși de **mulțimi** de tipuri (și aici fără indoială nu-l intrece nimeni din literatura română), a plăzmuit probabil cel mai interesant, mai apropiat omenește, mai simpatic erou din proza noastră, pe Vania Răutu. Și o dreaptă judecată cere ca, in aprecierea estetică a romanului, să facem cu desăvîrșire abstrație de datele biografice ale autorului, față cu personajul cu care de obicei e identificat. Meritul excepțional al scriitorului stă în faptul că perenitatea lui Vania Răutu, **realitatea** lui, sint mai certe in conștiința noastră, decit istoricitatea modelului său.

În structura romanului se desprind ușor trei straturi, chiar dacă uneori ele se întretaie. Primul e stratul familial, dominat de bătrînul Iorgu Răutu, soția sa, Smaragda Theodorovna și nepoata acesteia, Natalia Chirilovna ; mulțimile sint boierii provinciali, țărănimea, frații, colegii și profesorii copilului Vania. Teza, adică apropierea sufletească a lui Vania de cei umili și oropsiți, e cu delicatețe ingropată în expunerea, analiza și motivarea dramei conjugale a părinților. Stilul și realismul stratului familial denotă o anumită vetustitate : ne aflăm parcă într-un excelent roman realist româneşci scris prin anii 60 ai secolului trecut, in cazul că un astfel de roman ar fi fost atunci cu putință (cunoștințele psihanalitice ale scriitorului, în dureroasa perspectivă din care pătrunde în tainele sensibilității Smaragdei Theodorovna, nu alterează impresia). Intitulindu-și volumul care narează intoarcerea spre țară, sprt un ideal liric național, **Nostalgii,** Stere ne dezvăluie fără să vrea sensul adevărat al romanului său, care s-a născut intr-adevăr dintr-o fundamentală **nostalgie** (și dintr-un impact, cum vor arăta volumele finale), dar nostalgie îndreptată nu spre idealul viitorului, ci al trecutului. Deocamdată, stratul familial se structurează pe nostalgia fundamentală după mama inițial refuzată și a cărei implacabilă repulsie, manifestă de-a lungul unei vieți intregi, față de fiul ei Vania, e surprinsă cu acel ochi candid și generos, care contribuie esențial la farmecul personajului perpetuu al romanului. Al doilea strat al eposului il constituie mișcarea și lumea revoluționară în care intră, pentru mai bine de un deceniu, adolescentul Vania. Nostalgia imanentă **acestui** strat e punctată de personajele feminine care, fie că eteric sau violent revoluționare, fie că de o senzualitate naturală în chiar barbaria ei, apar, sub pana scriitorului, aureolate de goetheana viziune a lui **Das Ewig-Weibliche** (expresie obsesiv citată pe parcursul romanului) : tovarășul Undina, Tatiana, Fany Perlov, Maria Culiceva, Aculina, Avdotia, Lisaveta, prințesa Lirca, toate coroborate cu iubirile reale, pe pămîntul strămoșesc : Ilenuța, Ivonna, Elisa. Amestecul de bogată neîmplinire, de împlinire niciodată unind deplin romanticul cu naturalul, de dorință sălbatică și puritate morală ale lui Vania, sub zodia eternă a profundei lui afectivități naive, se constituie în particularitatea virilă a **eroului.** Dar intriga cea mai deasă a acestui strat se formează prin existența revoluționară și tipurile care o încarnează. Închisorile, pohodul, etapele, mediul nesfinșit al deportației siberiene, de la Ural la miază-noapte fluviului Obi și la marginile dinspre China, plămădesc, dincolo de diversitatea peisajelor fizice, un peisaj moral de o bogăție copleșitoare, fascinant, deși ne situăm în tărimul penitenței infernale. Critic și avertizat în ce privește ideile și oamenii, căci e prea **inteligent și prea cult,** Vania Răutu îmbrățișează lumea revoluționarilor, din care nobil și orgolios face parte, cu o simpatie ce se transmite irezistibil. cititorului. Realismul românesc nu cunoaște o operă în care afectivitatea scriitorului să fie mai prezentă și in același timp artistic mai obiectivă. Între represiunile țariste, care au inceput cu arestarea lui Vania la Chișinău și cele din vremea revoluției din 1905, redate in toată grozăvia lor prin ochii unui **participant,** se deschide universul siberian definibil numai (în privința **eroului)** prin grandoarea-i morală și psihologică. Numărul covirșitor al **tipurilor,** de la scara cea mai de sus, a politicilor, la cea a localnicilor, a ocnașilor de rind sau a administrației represive, cu toată fidelitatea diferențierii chiar în sinul fiecărei categorii in parte, aproape dispare, fiindcă se contopește intr-un întreg social ce-și pierde pînă și carcterul de a fi aparte. Firește, alături de natura cosmică alături de rețeaua clar expusă de autor a conspirației continue, culminind în dezbaterile ideologice din hrube, din temnițe, din saloane nobiliare penitente (precum de la Grasnoiarsc), pitorescul acestor tipuri imprumută peste tot ceva din **colosalul** general. Nu mai interesează în fond că e vorba de tovarășul Prudens sau de Artamon Danilov, de Colea Sajin sau de Moise Roitman, de Vasile Giurilă, de profetul Eliseev, de b.aroneasa și baronul Ingelströn, de Mazurin sau de Mehmet, lista putînd fi amplificată cu egal folos – interesul acoperă suma individualităților care își trăiesc viața intensă, fragmentar tangențială întregului dar indestructibil solidară cu el, adică, încă o dată, cu **revoluția,** cu spiritul revoluției. Și, prin Vania Răutu, prin peripețiile lui neîntrerupte in anii de luptă politică, nestingherită de penitențele grozav impuse, spiritul revoluției se menține pururi prezent, cu neștirbita lui măreție și cu vraja lui, care dă Siberiei ceva din feeria, din beția desăvîrșitei libertăți lăuntrice umane. Imensitatea spațiului exterior s-a transpus în imensitatea spațiului interior ; dar spațiul siberian nu este decit cealaltă față a spațiului rusesc dinafară și dinăuntru, pe care autocrația țaristă il sancționa sadic, de unde și incomensurabilitatea revoluției ruse. Chiar in romanul său, Stere știe aceasta ; „și un intelectual revoluționar, ca și cel mai umil muncitor, aderat la mișcare, **simte** – chiar dacă nu-și dă seama – că rezultatele acțiunii lui, succesul sau înfrîngerea, nu se vor mărgini la hotarul împărăției, ci **vor avea repercusiuni asupra istoriei mondiale".**

Format deci la și în școala revoluționarismul rusesc, în care activitatea lui era de prim ordin, Vania Răutu avea să cunoască impactul decisiv pentru destinul eroului ; impact care va crea, sub forma romanului, corpul cel mai vibrant și zguduit al nostalgiilor sale : nostalgia tinereții lui de revoluționar, de participant la o sensibilitate și o conștiință mondială. In România prevăzută cu o constituție burghezo-decmoratică el descoperă repede o societate suprapusă frivolă cum nu se mai poate, eminent reprezentată de politicieni fără scrupule și fără idealuri cumpănite și inalte, o civilizație mai mult vestimentară și cu înșelătoare aparențe instituționale, ascunzind o uluitoare mentalitate orientală și o extrem de întinsă clasă țărănească mai mizeră și mai oprimată decit oriunde în Europa. Totul i se înfățișa meschin și degradant. La moartea lui Ibsen, el va zice : „Dacă bonetele albe ale matroanelor noastre sînt mai puțin crohmolite, ca în patriarhalul Skjean, jiletcele „stilpilor societății" noastre sint și mai vaste, luind proporțiile unui halat oriental. In calea înălțării inidividualității omenești la noi se îmbină **„pruderia"** occidentală, cu „lasă-mă să te las oriental". Comentînd o ediție din 1910 a **Călătoriei** lui Dinicu Golescu, va compare ca **impact** Valahia vremii (1825) cu Europa civilizată – unde se pun problemele **omului** civilizat. E adevărat că pentru eroul romanului **In** preajma revoluției impactul era **á rebours,** căci el venea dintr-o Rusie suprem retrogradă, ca stat, într-o Românie europeană a „libertăților" ; impactul era însă cu atit mai monstruos. O mărturisește de altfel, în **Uraganul :** „In Țară, Răutu se simțea tot mai mult ca eroul din romanele utopice, care peste noapte se trezește pe altă planetă" ... „România, din epoca venirii în țară a lui Vania, semăna oarecum cu Franța lui Louis-Philippe, in care își incepea cariera Lucien Leuwen : domnia capitalismului financiar, înlocuit abia după 1848 de capitalismul industrial ; o lume politică frivolă și coruptă, moravuri electorale detestabile. Chiar puritatea (timiditatea) erotică și naivitatta morală a lui Lucien au ceva din candoarea (de astă-dată activă) a lui Vania – (Lucien Leuwen, fiul unui bancher – Vania era fiu de boier, – e dat afară din școala Politehnică, din pricina ideilor sale republicane, saint-simoniste, elevii rebeli ai acestei școli considerîndu-se un fel de „decembriști" francezi). Însă Franța anilor 30 de atunci purta cu sine totuși moștenirile unui trecut **mondial,** printre care și o foarte mare Revoluție, pe cind la noi **forma fără fond** era absolută și Caragiale intrevăzuse realul grotescului ei. Volumele dedicate activității politice din țară a lui Vania Răutu se cer prin urmare considerate prin prizma impactului și satira lor ca o criză lirică a eroului. Ele alcătuiesc cel de-al treilea strat in structura eposului. **Numărul** tipurilor corespunde și acum ambiției tolstoiene a scriitorului. Totuși, **masa** lor („simțindu-se îmbătrînit de **masa** vieții trăite" spune despre sine Vania, în **Uraganul)** nu se mai constituie din **nostalgie.** Dacă timpul a început acțiunea sa de a estompa stinjeneala cu care au fost intimpinate personaje ca : Nitza Vasilescu, Aurel Crăsneanu, Cristophor Arghir, Alexe Themistocle sau Cirbadgioglu, dacă Miron Osmali (presupus Caragiale) se arată azi numai puțin verosimil ca atitea **tipuri** siberiene, care își vor păstra în veci ascunsă pentru noi adevărata lor identitate, un singur fapt rămine in schimb grăitor : cînd Vania, spre sfîrșitul romanului, își reia activitatea **revoluționară,** la Odesa, în 1905, adică atunci cind puterile **nostalgiei** reapar, cel de-al doilea strat al romanului, interferat celui de-al treilea, se impune cu precădere. Să fie aceasta răzbunarea destinului, care nu iartă lui Vania Răutu faptul de a fi părăsit revoluția pură, de a fi trădat-o ?

In exemplarele **Preludii** 1930), unde C. Stere și-a calificat prin echilibrul gindirii comilitoni, de astă-dată pe planul exclusiv al teoriei, ideea ce Vania o **simțise** in roman. Repetarea acestei idei atît în **Preludii** cît și în romanul **În preajma revoluției,** și de astă-dată în stilul mai ferm al pamfletului ideologic, stil superior celui din proza narativă, ca și cum ar fi vorba de un text ulterior, mai matur, e semnificativă deoarece dă cheia înțelegerii depline a scriitorului : unitatea impactului și a nostalgiei, înțelese ca factori determinanți ai operei sale.

În literatura română, bogăției inumane a universului epic bengescian îi răspunde bogăția umană a prozei lui C. Stere. Iată de ce, spre deosebire de prima, aceasta din urmă poate fi sintetizată într-un unic personaj, care, asemeni lui Julien Sorel sau prințului Mîșkin, cîștigă valențele unui simbol. Vania Răutu și-a desăvîrșit misiunea, dacă a izbutit să măture, omenește, din calea sa umbrele lui Dinu Păturică, Tănase Scatiu, Lică Trubadurul sau Iancu Urmatecu.

I. NEGOIȚESCU

O educație fizică diferențiată la vîrsta de creștere

Dat fiind procentajul copiilor ce tind a se dezvolta cu aspecte diferențiate, locale sau generale, concepțiile ce fundamentează educația fizică și sportul, aplicate la vîrsta de creștere, trebuie să se adapteze continuu la condițiile și celelalte caractere evolutive ale dezvoltării.

Educația fizică și sportul, cît mai accesibile, trebuie să se adreseze tuturor elementelor tinere, în formare. prevenind apariția și instalarea atitudinilor vicioase și prin aceasta să se consolideze organismul. incit el să nu adopte aspectele deficitare de dezvoltare, deformatiuni etc.

Organizarea controlului periodic, pe toată durata vîrstei de creștere, devine astfel factorul selectiv, obiectiv, cel mai important în profilaxia deficiențelor fizice. A depista și corecta cit mai precoce tulburările in stadiul fucțional, inseamnă a combate, a preveni deficiențele fizice, care prezintă caractere de coafectare organică, locală sau generală.

Prin aspect diferențiat insă, trebuie înregistrat nu numai abaterile cu caracter deficitar de la dezvoltarea normală a organismului in creștere. În mare măsură interesează și diferențierile ce apar printr-o dezvoltare superioară care se întilnesc din ce in ce mai frecvent legate de creșterea continuă a nivelului social-economic, a condițiilor de trai, de educație multilaterală, tineri ce prezintă calități somato-funcționale excelente.

Cultivarea cit mai timpurie a acestor calități pe care le-am putea considera „excedentare" comparativ cu cele ale majorității de aceeași vîrstă, reprezintă insăși baza muncii de selecție și pregătire timpurie, pe calea obținerii marilor performanțe de mai tirziu.

De aceea in fața unei colectivități la vîrsta de creștere, utilizînd aceste criterii de apreciere a caracterelor somato-funcționale precum și metode comparative de apreciere a acestora, putem grupa copiii — tinerii in cei ce prezintă caractere normale de creștere și dezvoltare somato-funcțională, care constituie majoritatea. Există și indivizi cu caractere superioare majorității, cu capacitate foarte mare de adaptare variată, la eforturi specifice vîrstei și in fine, alții, cu aspecte parțial sau general deficitare, de prezentare funcțională sau somatică.

In majoritatea cazurilor aceste „aparent neînsemnate" semne de perturbare ale diferitelor sisteme sau funcțiuni sînt trecute cu vederea. În aceste cazuri, fenomenul constatat în general este decalajul dintre necesitatea copilului de a face față cerințelor impuse de programul de educație fizică, la un nivel egal cu o majoritate corespunzătoare vîrstei și gradului său de dezvoltare, ce prezintă caractere deficitare.

In majoritatea acestor cazuri, părinții încearcă soluționarea problemei, nu pe calea elucidării cauzelor, ci aleg alternativa cea mai comodă „solicită scutirea de educație fizică", scutire ce se va repercuta negativ asupra dezvoltării fizice a copilului.

Preocupările educației fizice se axează în spre asigurarea unei bune pregătiri fizice a colectivității, repartizată în cadrul orelor de educație fizică ; spre o continuă muncă de selecție și pregătire timpurie multilaterală a celor ce prezintă calități superioare morfofuncționale, o adaptare foarte bună la eforturile fizice, indrumindu-i spre colective sportive şcolare. Ne stă in putinţă să tindem şi spre aplicarea educației fizice cu caracter diferenţiat celor care prezintă diferite perturbări funcţionale și somatice, ce necesită corectare.

Bineințeles, rezultatul optim se obține numai prin inlăturarea cauzelor obiective ce determină poziția vicioasă.

Raportindu-se la cauzele directe, se remarcă insă că trăsătura constantă a aspectelor deficitare specifice atitudinilor vicioase de bază este determinată de insuficiența musculară generală. Trăsătura general constantă a cauzelor directe, demonstrează intotdeauna dezechilibrul tonusului musculo-ligamentar.

De aceea, asupra acestora trebuie indreptată atenția de la inceput, spre a se putea realiza o muncă eficientă profilactică, pentru consolidarea organismului in creștere.

Nici o măsură profilactică sau curativă nu poate suplini. nu poate acționa specific asupra dezvoltării armonioase a organismului, ca mijloacele educației fizice și ale sportului aplicate diferențiat.

Diferențierea implică localizarea acțiunii exercițiului impus. Bineînțeles că numai prin repetarea progresivă a exercițiilor diferențiate, acestea își ating scopul. Repetarea in sine determină realizarea stereotipului dinamic al memoriei kinestezice, pe parcurs, devenind astfel un act motor automat.

În acest scop participarea factorului conștient este strict necesară pentru insușirea corectă a deprinderilor de ținută și de mișcare

Măsurile adoptate in acest sens in țara noastră privind educația fizică și sportul, in urma Hotăririi Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la dezvoltarea continuă a educației fizice și sportului, asigură cadrul organizatoric și tehnic de aplicare largă a pregătirii fizice pentru toate vîrstele și cu deosebit accent a vîrstei de creștere.

Ele sint chezășia reușitei acțiunilor întreprinse de organele interesate in angrenarea unei dezvoltări fizice optime a tineretului printr-o educație multilaterală, in scopul formării unor generații sănătoase cu un potențial biologic ridicat, capabil de a se integra cît mai fructuos in viața socială și muncă.

TITUS PETROVICIU

IUVENTUS

ALB

Știa dintotdeauna că albă este zăpada, primul ghiocel și lăcrimioara. Alb — porumbelul lui Picasso. I s-a spus că albul înseamnă puritate. A aflat că albă este pacea. Dar, în dimineața aceea, doctorul. tînăr, a găsit albul cel mai alb pe cîmpul de luptă dintre viață și moarte. Pereții în faianță albă reflectă umbrele albe mișcîndu-se într-o tăcere matematică în jurul mesei unde, în cearceafuri albe, zace un om cu un chip lipsit de culoare.

Cea dintîi operație a tînărului medic în rolul de „primă mînă : „Repetă tot ce a văzut și a învățat. Nu, intervenția n-are nimic extraordinar. Cunoaște exact succesiunea tuturor mișcărilor. Și dacă totuși ? Totuși. ce ? Un alb aseptic, sterilizat. Și oficianții în alb, concentrați, preocupați, cu mîinile înălțate în aer, pentru ca nimic să nu întineze albul. O comandă : „Bisturiul" ! Și lupta începe.

Roșu ! Roșul este viața. Roșul trebuie oprit. Pata de roșu face albul și mai intens. Instrumentele strălucitoare, însuflețite de o viață proprie — arme ale albului — zboară în aceeași ordine tăcută, statornicită de la începuturi.

Și dacă, totuși, acolo, înăuntru . . . ? Simte o privire grea. El este azi „Prima mînă". Privire grea de nedumerire, iscată de oprirea pentru o clipă în aer a bisturiului. Totuși ce ? Aici cuvintele își pierd necesitatea, înlocuibile fiind cu privirea. Își pierd culoarea și devin albe ca pereții și cearceafurile. Zboară la fel ca instrumentele de argint. Orice șovăială poate fi fatală armoniei de alb. Dar acum tînărul doctor se simte stăpîn. Și simfonia albă, de existența căreia nu știa, se încheie în „majestuoso", avînd ca ultim acord strigătul tăcut de triumf al vieții. Era prima lui operație

AGNETA HOLZER

REPLICI

„EI, ȘI CE ? !"

Spuneți-mi ce vreți : că l-ați văzut, marți, la prinz, pe Shakespeare, admirînd din autobuzul 24, pluvioasele creneluri ale „Fîntînii celor patru puncte cardinale" — vă voi crede ! Mințiți-mă spunindu-mi că la autoservirea „Rapid" din piața Gh. Doja au sosit borcănașe cu pireu de castane — vă voi crede, de ce nu !? . . . Ba, spuneți-mi, chiar, că sîmbătă — matineu și seara — la sala „Olimpia" (. . . Timișoara !) va cînta Mireille Mathieu — ei, asta-i bună, de ce nu v-aș crde ! ? . . . Sau spuneți-mi că . .. în sfîrșit ! — spuneți-mi orice . . . Vă voi crede ! . . Un lucru, un singur lucru să nu-mi spuneți : că ați așteptat într-un tramvai 6, în Piața N. Bălcescu, 20' (douăzeci de minute !) pînă ce — dați-mi voie să transcriu exact ! — pînă ce vatmanul s-a bărbie-rit ! Ei, asta de ce s-o cred ? Cum cred, iertați-mă, dar moralmente ! . . . — cine-mi dă dezlegare s-o cred ? ! . . .

Ei, bine, și totuși ! . . . O ușă nu se închide bine . . . A solicitat (pe drept !) un mecanic s-o repare . . . Dar, apoi, ce și-a spus eroul nostru — că vreți, nu vreți, erou e ! — ce și-a zis: pînă ce repară colegul ușa, ia să mă ferchezuiesc eu nițel ! Trecu vizavi și, uite-așa, mecanicul în trei-patru minute, ușa că repara, el se ferchezuia . . . zeci de oameni că aștepta, el se ferchezuia . . . alte tramvaie, patru-cinci, că se aduna, el se ferchezuia . . . minutele (20') că trecea, el se ferchezuia ! . . . Ei, da, și cînd apăru proaspăt bărbierit (aviz amatorilor — din frizeria de lîngă cinematograful „Victoria"!), că mai avea și vreo 21—22 de ani !, la soare, ba, și la ceasul din piață, te puteai uita, dar la el, ba ! . . .

Plutea în aer o întrebare : o prinse un bătrînel și-o aduse, ușor jos :

— Așteaptă lumea după dumneata, tinere ! Acu' te-ai găsit să te duci la frizer ?

— Ei, și ce !? . . . replică eroul nostru, proaspătul bărbierit.

DANIEL TEI

CURIERUL IDEILOR

● Savanții cred că au descoperit o „armă secretă" împotriva crizei de energie : utilizarea vîntului. Eol devine pe insula Sylt, din Marea Nordului, unde s-a înființat un centru de cercetare a energiei vîntului — datorită unei instalații complexe — resursă de curent electric. Această originală centrală electrică aprovizionează cu curent, datorită unui generator, cinci case. Ieftin și mai cu seamă ingenios ! ● Deșeurile menajere preocupă tot mai mult pe edili, cărora știința le vine în ajutor. Prin presare, ele pot fi tansportate în containere ce ocupă un loc infim degajînd astfel în mod igienic centrele locuite. Să sperăm că procedeul se va extinde cît mai curînd ! ● Înființată în urmă cu 23 de ani, Policlinica pentru sportivi din Timișoara a îngrijit un număr de tineri mai mare decît actuala populație a municipiului : peste 200.000 ● România a obținut în 1968, la concursurile internaționale de invenții, peste 70 de medalii. În 1971 invențiile au adus economii de peste 1,7 miliarde lei. Inteligența românească urcă spre o cotă tot mai înaltă. ● O nouă ipoteză cu privire la calotele polare ale planetei Marte, emisă de doi profesori de la Universitatea din Arizona, afirmă că acestea sînt constituite nu din apă înghețată, ci din gheață carbonică. Fie, pînă la proba contrarie ! ● Și din nou despre gheață ; În S.U.A. a fost creat pe un principiu nou un spărgător de gheață care, în loc să disloce straturile de blocuri, cu greutatea sa, emite un jet de gaze fierbinți. Gheața crapă, iar căldura o fărîmițează. ● Banatul este în atenția cercetătorilor de la institutul de istorie „N. Iorga". Remarcăm din sumarul publicației *Studii și materiale de istorie medie* (VI, 1973), articolul lui H. Jaeger „Aspecte din istoria comerțului bănățean în sec. al XVIII-lea", dar mai cu seamă pasionanta cronică a comunei Slatina-Timiș, pe care o publică Antoniu Marchescu. Povești cu haiduci și întîmplări tragice, cu nimic mai prejos decît cele ce au inspirat serialul lui Dinu Cocea. Poate vor reține și acestea atenția vreunui scriitor sau cineast ! ● Într-o secundă se consumă în lume 150 kg. cafea. Recordul îl deține, oricît ar părea de ciudat, Suedia. În timp ce Turcia, Egipt și alte țări, unde prin tradiție cafeaua e la loc de cinste, ocupă poziții modeste în lista consumatorilor de cofeină. ● Impresionante, în Manuscriptum 3, 1973, datele pe care le publică Mihai Mitu cu privire la o licitație Ioan Budai Deleanu la Lvov. Din inventarul lung al unor obiecte uzuale, se conturează mișcător universul familial și modul de viață al acestui mare scriitor al românilor. Păcat că investigațiile de arhivă n-au descoperit încă un portret al lui Budai care să ne transmită chipul său pămîntean. Dar cercetătorii mai speră ! Tot acolo, documente în replică. despre geneza revistei Luceafărul (1902) publicate de Vasile Netea.

RADAR

TRADIȚII REVOLUȚIONARE

(Urmare din pagina I-a)

Revoluția populară din țara noastră a dus pînă la capăt programul de la 1848. Prima etapă a revoluției populare, dintre 23 August 1944 și 30 decembrie 1947, reprezintă totodată ultima etapă a revoluției burghezo-democratice din România, etapa desăvîrșirii acesteia și creării condițiilor pentru trecerea la revoluția socialistă. Cea mai importantă înfăptuire socială a etapei desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice a fost desigur reforma agrară — legiferată în martie 1945 — prin care se realiza în fapt, consecvent, năzuința fierbinte a maselor revoluționare de la 1848 —, urmată de o serie întreagă de alte reforme și transformări. Caracteristice acestui proces de ducere pînă la capăt a revoluției burghezo-democratice în România constă în faptul că el s-a petrecut în condițiile creșterii puternice a rolului proletariatului în viața social-politică a țării, sub conducerea partidului revoluționar, de tip nou, al acestuia. Anul centenarului revoluției de la 1848 era anul trecerii la revoluția socialistă în țara noastră, cînd s-a realizat partidul unic, marxist-leninist, al clasei muncitoare — devenită clasă conducătoare a societății —, cînd s-au ales primele organe ale Republicii Populare Române și s-a votat prima Constituție a noului stat, iar la 11 iunie 1948, în ziua cînd se împlineau o sută de ani de la revoluție, printr-o simbolică coincidență a istoriei, avea loc actul revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție, moment esențial al revoluției socialiste.

Înfăptuirea orînduirii socialiste în România, trecerea la construirea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, spiritul și atmosfera creatoare a vieții poporului român în aceste condiții istorice superioare fac posibilă înțelegerea și prețuirea mai profundă a luptei înaintașilor.

Datorită acestui proces evolutiv, cele mai cuprinzătoare și profunde aprecieri asupra revoluției de la 1848 sînt cele cuprinse în documentele de partid și de stat, în recentele cuvîntări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu — modele de interpretare a istoriei de pe poziții militante, revoluționare —, în vasta literatură istoriografică apărută în țara noastră în deceniile de după Eliberare.

Una dintre cele mai importante concluzii ale istoriografiei românești din ultimul deceniu este aceea asupra caracterului unitar al revoluției de la 1848, în toate cele trei țări române. Elaborarea acestei concluzii dă expresie puternicei conștiințe a unității naționale a întregului nostru popor și reprezintă una dintre cele mai valoroase și înalte aprecieri pe care a făcut-o mișcarea noastră muncitorească, revoluționară, asupra evenimentelor din anii 1848—1849.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia în cuvîntarea rostită la adunarea populară de la Iași, consacrată împlinirii a 125 de ani de la revoluția din 1848 : „Plămădită în condiții asemănătoare, desfășurîndu-se în aceeași perioadă, proclamînd țeluri comune, revoluția de la 1848 a avut un caracter unitar în toate cele trei țări românești".

Cultivarea cu deosebită atenție a tradițiilor revoluționare ale trecutului, între care cele ale revoluției de la 1848 ocupă un loc de prim plan, interesul crescînd față de acestea atestă odată mai mult caracterul veșnic viu al istoriei, izvor nesecat de învățăminte, de educație patriotică și umanistă.

VIOREL ŞTIRBU

PRIMA ANCHETĂ LA GORGANI

(Fragment din romanul „Omul de stat" (Bălcescu), în curs de apariție la editura CARTEA ROMÂNEASCĂ, 1973. Romanul urmărește cu precădere activitatea revoluționară a lui Bălcescu, capacitățile lui organizatorice, ca bărbat de stat, ca vizionar, deopotrivă intransigent și diplomat. Romanul încearcă o pagină din lunga istorie de constituire a României ca țară independentă, suverană).

– Deci numele ? reveni ofițerul.

– Nicolae Bălcescu.

– Virsta ?

– 19 ani.

– 19 ani, repetă bătrinul. Și apoi spre aghiotant : iuncher !

– Da, iuncher.

Ceilalți doi tăceau.

– Deci nu știi de ce ești arestat ?

– Nu.

Rspunsul, cu toate că era nesincer, nu i se părea a fi în stare să declanșeze ceea ce a urmat. O scenă de neuitat – adevărat interogatoriu – o avalanșă de întrebări, din toate direcțiile, un adevărat bombardament.

– Cine este Dimitrie Filipescu ? întrebă pitigăiat bărbatul cu cicatricea. Și se ridica, poate să se cocoțeze pe masă, inutil de stupid.

– Cind l-ai văzut prima oară pe căminar ? continuă bărbatul ras în cap. Nicolae nu avea cum să răspundă, întrebările se succedau cu o repeziciune uimitoare și păreau mai degrabă un dialog intre cei doi decit un interogatoriu propriu-zis.

– Care era rolul dumitale în complot ?

– Cine a alcătuit constituția ?

– Ce ai făcut inainte de 14 octombrie, între 1 și 14 octombrie ?

– De cite ori l-ai intilnit pe Serghiescu?

– Telegescu ?

– Murgu ?

– Vaillant ?

– La cite intruniri ai participat ?

– Ce s-a discutat ?

– Cum era prevăzut să se desfășoare complotul ?

Nicolae își prinse capul cu miinile, își înfundă urechile, nu mai voia să audă nimic, nimic. Atunci interveni ofițerul în virstă, cel ce il scosese din celulă :

– Domnilor, dar îngăduiți-i să răspundă. Părea, sau era, revoltat. De fapt nu era revoltat, ci plictisit și conștient că, oricum, intrebările curgeau în gol așa. De vreme ce pui o intrebare, trebuie să aștepți intii răspunsul, și apoi . . .

– Dimitrie Filipescu, zise încet Nicolae, este cel pe care-l cunoașteți și dumneavoastră și pe care il cunoaște tot Bucureștiul.

– Prin urmare il cunoști, chicoti vesel omul cu cicatricea.

– Firește.

– Consemnează, și pă bărbatul ras in cap către aghiotant. Acesta rămăsese cu privirea pierdută, ținea intre dinți pana de scris și urmărea absent zborul unui stol imens de ciori. Tresări și se apucă de lucru.

–Dumneavoastră nu ii cunoașteți ? se miră ironic Nicolae. Căldura sobei il toropise cu totul și se trase ceva mai înspre masa anchetatorilor. Aceștia făcuseră gestul de a se retrage, dar, cum nu mai aveau unde, se mulțumiră să accepte cu vădită indispoziție apropierea. Omul cu cicatricea se inroși. Vru să zică probabil da, căci și in cazul în care nu l-ar fi cunoscut dinainte pe căminar – și asta era greu de crezut – acum era cu neputință să nu-l știe. Doar în procesul intentat lui il ancheta acum pe iuncher. Se răzgindi și răspunse grosolan :

– Eu pun intrebările.

Nicolae zimbi, numai că zimbetul nu / se zărea din pricina bărbii :

– Știam cine pune întrebările. Nu e nevoie să mi se reamintească. Presupun că sînt arestat pentru a fi întrebat.

– A, dacă presupui, interveni și ofițerul în virstă Își desfăcu gulerul ce il stringea tare, din pricina asta gitul se revărsa negru-vinăt. Răsuflă ușurat și pielea își recăpătă culoarea obișnuită, adică roșu obișnuit, de om bine hrănit și bine băut !

– Dumneavoastră nu m-ați întrebat ce presupun, m-ați întrebat dacă **știu, cunosc** motivul detenției mele, replică Nicolae. Ori asta e altceva, nu ?

Bătrinul mormăi ceva nedeslușit și încurcat, însă individul ras în cap i-o reteză scurt :

– Semnezi ?

– Poftim ? făcu Nicolae. I se păru o glumă. Stupidă, ce-i drept, dar o glumă, totuși.

Aghiotantul, sau ce dracu era, ii întinse o declarație gata scrisă. Văzu primele rinduri : „Subsemnatul Bălcescu Nicolae . . ." I se făcu negru inaintea ochilor și azvirli hirtia. Omul cu pana de scris se aplecă și o culese tacticos de jos, suflind praful de pe ea, ca de pe o relicvă pe care dorești să o pui în evidență în fața spectatorilor intimplători, ori a vreunui cumpărător. În schimb anchetatorii dădeau semne de enervare.

– Prin urmare refuzi ? întrebă mai degrabă blind ofițerul în virstă.

– Refuz, da, răspunse.

– De ce ?

– Pentru că nu știu ce conține declarația, rise Nicolae. Anchetatorul ras in cap plesni furios cu miinile în tăblia mesei :

– Asta e o impertinență. Să-ți fie rușine, domnule iuncher.

Nicolae nu consideră necesar să-i dea dreptate. De ce i-ar fi dat-o in definitiv ? Nu mințea cituși de puțin : nu cunoștea textul declarației, doar nu-i citise !

– Dar ai avut în față . . .

– Nu iscălesc decit ceea ce scriu eu, cu mina mea, spuse rece.

Omul cu cicatricea încremeni. Părea venit de pe altă lume. Abia tirziu de tot își reveni și zimbi mieros :

– Deci ai putea scrie chiar dumneata...

– N-am spus nici asta, zise. Nicolae își dădea seama că îi enerva pe anchetatori, nu voia să intindă prea mult coarda, dar era ceva nestăpinit în el in ziua aceea. Îi făcea o plăcere deosebită să persifleze. Celălalt făcu un ultim și disperat efort să-și păstreze calmul. Rise îngăduitor :

– Ți-am dicta noi, sugeră el.

Nicolae țișni brusc, cu pumnii incleștați. Se priviră cu ură citeva momente.

– Dictează-i dumnealui, zise Nicolae, liniștindu-se și arătind spre aghiotant. De fapt ce rost avea să-și dea drumul furiilor ? Cine l-ar înțelege dintre cei de față ? Ofițerul în virstă trase de un cordon, undeva se auzi sunetul unui clopot și scurt timp după aceea își făcură apariția doi ostași. Salutară și înțepeniră, apoi. Bătrinul își freca degetele moi, șovăind. Se decise, în fine :

– Duceți-l in celula lui !

Nicolae se simți încadrat de cele două trupuri vînjoase, simți și ostilitatea ce rămînea în urma lui, dar nu-l prea interesa. Decit în mică măsură. Nu era cazul să incite prea mult spiritele. În realitate problema complotului nu era necunoscută pentru ei. S-ar părea că voiau mai degrabă să cunoască toate amănuntele, ca și cum ei înșiși s-ar pregăti pentru o acțiune similară și, prin urmare, ar fi extrem de prompți să descopere fisurile mișcării, pentru a se feri de ele. Un gind absurd ! Cretini, își zise, dar, după ce reflectă, încă, ințelese sensul mai profund al acestui prim interogatoriu : intimidarea ! Firesc, logica forței este intimidarea.

Străbăteau curtea printre grupuri de soldați ce mărșăluiau dirz, cu privirile ațintite in ceafa celuilalt, iar primul cu ochii ațintiți în ceafa sergentului. Dar sergentul unde naiba se uita ? Probabil că nicăieri, cel mult se ferea de eventuale obstacole. Asta ar mai lipsi : să se impiedice de ceva și să cadă în nas !

Revenit în celula lui, Nicolae, straniu, resimți, ca in momentul in care se așezase lingă soba caldă, atmosfera familială. Dar lingă sobă vorbeau amintirile, aici era obișnuința. Și apoi cel puțin între pereții ăștia – ostili și ei, firește – era singur, fără teroarea anchetatorilor. Se trinti pe pat și pentru prima oară adormi cu adevărat. Și în privința asta obișnuința își spunea cuvintul . . .

Pînă la căderea primei ninsori, Nicolae n-a mai fost vizitat de nimeni. Cind intr-o dimineață se trezi și privi prin spărtura zidului, văzu pămîntul alb și vintul ce spulberă zăpada. Chiar și în celulă pătrunsese. O privi cu un aer de bucurie și de tristețe, deopotrivă egale în intensitate. Timpul trecea, deci era trist. Venise iarna, iar el trăia, deci era bucurie. Dar celelalte mici amănunte erau cu totul lipsite de bunăvoință : crivățul suiera aspru, mantaua, și mai jerpelită, devenise de prisos. Cerul era mohorit, plumburiu. Nu ningea, dar se pregătea o nouă cernere . . .

După ce morocănosul cu ceștile trecu bombănind, usa se deschise scirțiind si ofițerul in virstă apăru în prag. Era vînăt de frig si neinsoțit. Nicolae se miră de vizita asta . . .

– Ce te uiți așa ? mormăi bătrinul. Se așeză pe pat și gemu cînd făcu asta, acuzînd dureri de șale. Oftă „bătrînețea" apoi constată :

– E frig aici, frig al dracului !

– Mda, făcu Nicolae, nu mă pot plinge. Ofițerul zimbi cu oarecare amărăciune, un fel de zimbet patern. Vîrsta îi tocise rigiditatea de militar. Prin ochii lui trecu o undă de milă, lucru ce il infurie pe Nicolaee. Nu cerșea indurare ! Ofițerul observă asta și figura lui deveni severă :

– Ascultă, domnule iuncher, pot să te intereseze sau nu părerile mele. E o chestiune a dumitale. Poate că și eu as proceda ca dumneata. Poate că aș fi mai flexibil, nu-mi dau seama. Un lucru, însă, as vrea să-l reții : problema in sine a complotului este limpede. Interesează amănuntele. Găsesc prin urmare, inutilă încăpățînarea dumitale de a semna o declarație că l-ai cunoscut pe Dimitrie Filipescu, precum și planurile acestuia. Sau, în fine, tu intrucitva nu erai străin de ele. Eu nu vreau să fiu penibil și să-ti vorbesc despre faptul că așa ți-ai ușura situatia . . .

– Evident . . .

Ofiterul il privi țintă :

– Domnule iuncher, ești un om curajos. Dar ai mințit, totuși.

Nicolae tresări violent.

– Nu te repezi. Ești de aproape doi ani în oștire, prin urmare dumneata nu ai 19 ani, cum ai declarat. La 19 ani ți s-a aprobat cererea de primire in cadrele armatei. Tăcu o bucată de vreme, cu capul plecat, apoi continuă răgușit : nu trebuie să te temi, de fapt. În fișa domnului, avem o birocrație destul de sănătoasă ca să nu se descopere eroarea.

– Ce vrei să spui ? il repezi Nicolae.

– Nu merit să mă tratezi astfel, zise.

– Poate . . .

– In fine, eu nu am de gind să te trădez . . . Gindul mi-a venit așa, pe neasteptate. Regulamentul nu mă obligă, insă, să și gindesc. Mă obligă să execut. Iar eu execut, nu sint anchetatorul oficial propriu zis. Eu primesc intrebările ce trebuie să ți le pun și îmi fac datoria. Le pun și, desigur, consemnez declarațiile dumitale. Atita tot . . .

---

remember

ÎN ACEA NOAPTE, LA TROPICE

Cind l-am intilnit pe Sandu Darie la Bodequita, la un prinz oficial, marele pictor imi spunea, in intimitatea acelui loc de intilnire a artiștilor din Havana, intimitate sporită de lumina filtrată prin acea medio punto **de la intrare, acea policoloră fereastră hemicirculară, de deasupra ușii, simbol al arhitecturii coloniale : artistul e fericit atunci cind arta sa dinamizează conștiințele, propunind oamenilor un climat de gindire. Vorbea despre arta sa cinetică, despre mișcarea și transformarea luminii, despre infăptuirea unei ambianțe estetice. Lumina este pentru Sandu Darie un element esențial in realizarea acelui spectacol optimist pe care-l propune arta sa. Să privim spectacolul zilei, zice artistul, pentru că cele 24 de ore ale zilei se constituie de fiecare dată in alt spectacol. De ce să nu asistăm la această continuă innoire, la spectacolul in care trăim și-n care lumina are o funcționalitate fundamentală ? In arta mea există o mișcare continuă. Lumina trece printr-un program, urmărind dialectica unui ordinator. Fișele de programare au semne care, traversate de lumină, produc emoționalul. Este vorba, dacă vrei, de un anumit obiect de protest, de o anumită formă, in fața superdezvoltării ce tinde să domine omul. Insă acesta trebuie să domine mașina.**

Mai tirziu, vizitind sala ce i s-a rezervat in Muzeul de artă din Havana, am fost fascinat de atmosfera de miracole in care intrasem. In sala Sandu Darie e semiintuneric. Sintem intimpinați, la intrare, de două discuri imense, care se invirtesc in sens contrar. Sint, de fapt, doi sori uriași cu raze translucide, care-mi amintesc de acele rozete ale fintinilor eoliene din savanele Cubei. Prin mișcarea acestor discuri, lumina participă la un joc de un efect liniștitor și fascinant. Citeva lucrări – Cosmoscop S. D. 6071, Multivisionscope D. S. 6071, Espacioscope D. S. 6071 **– mă uluiesc. Sint intr-un univers hipnotizant. Pe ecranul (ca al unui televizor)** Cosmoscopului **culorile au o mișcare de ape, ele trec dintr-una in alta in combinații care dau impresia că nu se repetă niciodată și au ceva ireal de frumos. Abia mă pot dezlipi de acest spectacol fabulos pentru a urmări proiecția, pe tavan, a** Espacioscope**-ului, realizat pe aceleași principii, sau jocul de lumini și culori al atitor altor lucrări, așezate in unghiuri savant alese, de jur imprejur, astfel incit nu poți rămine nici o clipă inafara curiozității și incintării.**

Cind am fost invitați acasă la Sandu Darie (și primiți cu delicate atenții și nostalgii de soția artistului, originară din Ardeal), marele nostru prieten a trecut la un pupitru de comandă și-a apăsat citeva clape. Pe un ecran de $2\ m^2$, in melodiile derulate de un magnetofon, ni s-a prezentat o cosmoramă, **o pictură in mișcare, un spectacol fără film. Acest poem spațial – expus și apreciat in Olanda, la o expoziție – ne introduce intr-o lume a mișcării, in care culorile și imaginile – apoi peisaje, portretul lui Che Guevara – se ingemănează cu muzica, intr-un mesaj de acută contemporaneitate și de-o noutate frapantă. Iubitorul de artă, ne spune artistul, își poate procura singur bucuria estetică, trecind la acest pupitru, fără o avizare specială, pentru că, oricum ai face programarea, poemul se infăptuiește rotund de fiecare dată altfel. Artistul ne dezvăluie unele secrete ale creației sale sau ale invenției sale, spunindu-ne că totul se bazează pe aparate de proiecție vechi și că, de fapt, proiecția poate fi și automatizată. Ne vorbește apoi despre funcția socială a artei sale, bazată pe metaforă și pe participarea directă – la actul artistic – a iubitorului de artă. Apoi visează să vină in România și să realizeze sonorizarea Văii Bistriței, să facă un spectacol de lumină și mișcare pe bărci flotante, in Cheile Bicazului, pe marele lac de acumulare al hidrocentralei.**

Dar orele trec fulgerător ,sintem spre miezul nopții și trebuie să ne despărțim. Plecăm cu sentimentul revederii și incerc să-mi imaginez fantezia debordantă a marelui pictor in decorul montan al Carpaților răsăriteni, de unde-a pornit in lume, cu multe decenii in urmă, legat și azi de locurile natale la care-am visat impreună in acea noapte, la tropice.

ANGHEL DUMBRAVEANU

ION RAHOVEANU

Măreția Iancului

E ora steagurilor inclinate.
La porțile cetății niciodată-nfrinte
A Apusenilor, te-nalți in bronz,
in aur sufletesc, Măria Ta.

E viziunea timplelor descoperite.
Se arborează steagurile străzii,
flori in grădini și cetinile-n munți
că Iancu e-al morților și-așteaptă.

Ești Iancule-n dirzenie sculptat,
pe inimă cu-o mină, cu cealaltă pe spadă,
și fără decorații — cruci aveam
pe umeri, — te urmăm prin veșnicii.

Curaj și dragoste și vrednicie
in țara munților ni se gravează,
nu-ngăduim nici unui fluier cintul
să fie ca al tău ucis de jale.

Sculptură în trunchi

Nici nu visam, nici nu gindeam la iarnă,
hotarele par imuabil verzi,
dar mai tirziu cind bruma să se cearnă
un timp ne pregătim pentru zăpezi.

Nici merele nu le-am lăsat afară,
nici strugurii, nici o speranță-aleasă.
Deznodămint își scrie aspra vară
și cerul mă atrage intr-o casă.

Pămintul poate să se facă templu
cu suflet de talazuri și cetate, —
sosesc zăpezile și le contemplu
cu teama vie ca de puritate.

Cuvîntul

Războaiele omoară cuvintul
și din tăcere fac chinuri. Cu soare
tinerețea il inflăcărează
iar dragostea rostește
cuvintul de holdă și stele
cu sunete de lună.

Pentru cuvint s-au suportat inchisori
și s-a murit in inedite moduri,
pentru cuvint s-a urcat pe tron
pentru cuvint s-au grațiat invinși
și-nvingători s-au pedepsit pentru cuvint.

Cuvintul care -nalt zidește
și apără și cugetă și cintă
acela-l slăvesc și ți-l spun, patrie,
cuvintul abnegație și azur,
cuvintul incandescență de spadă,
cuvintul om și statuie.

EUGEN DORCESCU

Transhumanță

Coborind din desișul de frasini
Păstorii poartă
Vreascuri aprinse pe umeri.
Lumina curge-ncet către apus.
Ce greu a fost urcușul. Așteptind
Îmbrățișez un arbore de piatră.

Dunăre

Noapte sărată,
cu peștii trecind, in adinc,
prin chenarele lunii.
Un vint de soc tinăr,
de turme adormite, de visc,
dinspre fluviu se umflă.
Colb alb, matrice de stele, copitele
in vagul cimpiei.

VICTOR RUSU

Ladă de zestre

Ladă de zestre, ferecată-n iubiri,
Ne e numele țării, prin vreme ;
Aburesc piini, infloresc trandafiri
În silabele dulci, descintate-n poeme.

Se adună in inimi, ca-ntr-o lacră de soare,
Din zariști de virste, spre a-l iubi,
Cum iși iubește riul matca, fără de care
Riu nici nu s-ar putea numi.

Paralelisme

Condiția ta de a fi
Este deschiderea tandră a brațelor mele,
Cum condiția de a fi a văzduhului
E intre unghiul zvicnit al aripilor...
Ne chemăm simplu,
Ca două riuri spre aceeași matcă,
Ca două cintece in același fluier,
Ca două pietre in aceeași statuie...

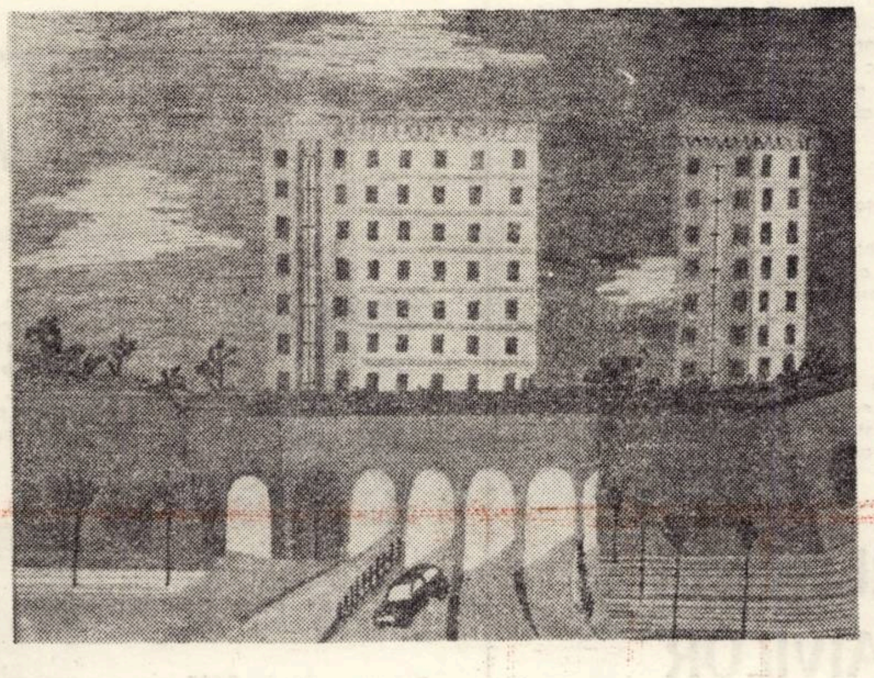

ION MARGINEANU

Scrisoare tatălui meu

O, cit de mult e muntele un țărm,
cu anotimpul strecurat năvod —,
in coaja drumurilor mugurile
să fie pentru pașii noștri rod.

O, cit de mult e muntele un dans,
in mugurii de piatră rotunjit,
pe care-l beau in dragoste toți cerbii
și maci se fac pe-un cer de asfințit.

O, cit de mult e graiul strămoșesc
născut aici, din timplele de flori,
să fie arc și patrie curată
dintr-o sărbătoare-n alte sărbători.

Portret continuu

Ne tatuăm cu cioburile veșmintelor,
lăsate de săgeți țărină rară ;
sfirșim pe cărări printre semințe,
prefață păsării cu chip de țară.

Și iar ne vindecăm cu-n răsărit
gindind la așternuturi viitoare,
urcăm, pe trupu-i, mierea pămintului,
steagul rodnic impovărat de soare.

Lunecăm pe sub pleoapa veșmintelor,
unghiurile miresmei de amiază,
trupul ne toarnă vin prin ulcioare,
prin care patria cu ochiul visează.

Destin

Încarcă muntele cu seară cimpia...
Din trandafirii apei, cerniți in curcube
își scutură pleoapa de rază rindunica,
cenușă amurgului, victorie mereu.

E piatra lui picior și cumpănire,
culoare caldă curge prin imperii,
solie blindă, inveșmintind măsura,
avint rodit in imnul primăverii.

VASILE MAN

Mama

Pentru cutele dese de pe obrazul tău, mamă,
Și pentru hainele negre pe care le porți,
Atingind pămintul cu o cerească sfială,
Neobosită din zori pină seara,
Cind in cămașa ta albă de in
Sfințești intunericul,
Mă rog ca fiul meu,
Care acuma invață să meargă,
Cu miinile intinse spre zi,
Să-ți poarte in suflet chipul alb
De-acum, pină dincolo de miine...

Am devenit o stîncă

A fost odată
Un inceput frumos,
Ca orice copilărie,
Apoi, cind vintul
A incercat să mă rostogolească,
Am devenit o stincă —
Peste care viața cădea zgomotos...
Pină cind
O echipă de constructori
M-au zidit in barajul
De acumulare
Pentru o nouă lumină !

PICTORII NAIVI din Banat

Arta naivă îți creează sentimentul accesibilității imediate. Ba, cu perfidie, ea insinuiază că s-ar dori protejată, teoretizată, explicată. Așa cum respirăm, în fața ei ne trezim vorbind. De candoare, de sinceritate, revelație, alchimie trecut – prezent – viitor, artă de instinct și simț cromatic și compozițional înăscut, nu făcut.

Obișnuim să spunem că pictura pentru un artist naiv este în primul rînd o stare sufletească și abia apoi meșteșug; de aici, sentimentul lipsei de efort, de transpirație, totul e accident și totuși rigoare, ea suportînd și paradoxul și analiza severă, dar același lucru putîndu-se se spune despre orice artă autentică.

Obișnuim să spunem că arta „naivului" este opusă naturalismului; ea nu reproduce realul, tema este o idee poetică, pretext, adevărul lucrurilor se află întotdeauna dincolo de coaja aparențelor ș.a.m.d.; dar același lucru se spune despre orice artist adevărat.

Despre colajele lui **Constantin Mugur** s-a mai scris. Uneori cu entuziasm (a făcut-o și semnatarul acestor rînduri), dar s-a constatat aproximativ atît: lucrările lui sînt din deșeuri de textile și piele.

Despre **Gheorghe Doja** se spune că e un povestitor fabulos cu un acut simț justițiar. Ion Szekessy e doar aparent ascet, în realitate, un sistem complex de nervuri contorsionate dramatic; iar **Aurelia** și **Ion Dragomir**, care par autorii unei picturi domestice, în realitate... antinonii uzate ca fierul de călcat al bunicii.

Se mai spune că artiștii naivi sînt autodidacți. Netrecuți prin școli. Dacă omitem „fondul de imagini care persistă în orice ființă umană, ca parte a unei memorii primordiale", cum spune Franz Meyer, dacă omitem estetica populară, arta iconarilor, arhitectura și sculptura populară, țesăturile de casă și piesele de port, toată această creație anonimă, da, dacă eliminăm totul pentru a ne putea explica, ei nu sînt decît niște indivizi care vopsesc la întîmplare pînze, deformează volumele și proporțiile din lipsă de îndemînare și neștiință.

Însă chiar fără a respecta nici „tonul local", nici teoria culorilor complementare, nici legile perspectivei, la Vulpera, în Elveția, lucrările unui grup de artiști naivi din județul nostru au încîntat. Confesiuni sincere, ele au fost privite de vizitatorii expoziției așa cum privești primăvara, cu bucurie. Era în august, natura obosise, dar lucrările naivilor recompuneau sentimentul primăverii printr-un vocabular vizual propriu.

A. GH. ARDELEANU

Arta naivă este ingenuă, nu ignorantă. Ea este persistența sensibilității juvenile în viața și existența omului matur. O splendidă mărturie contemporană despre disponibilitatea creatoare a omului, despre necesitatea biologică pentru frumos, despre dorința sa de comunicare sensibilă. Este reacția tacită a „subconștientului colectiv", față de cerebralismul artei culte, de dispersia ei, față de kitsch și impostură.

Arta naivă nu este curent, stil sau „ism", ci **atitudine** care refuză fără ostentație racordul la convențiile și invențiile uneori gratuite ale artei profesioniste. Nu am auzit despre muzică naivă sau literatură naivă, despre dans sau cinematograf naiv. De ce s-a născut și proliferează în artele plastice, în special, sub semnul culorii? Poate pentru că, în epoca „culturii imaginilor", ofensiva frumosului în artele vizuale își caută împlinirea pe căile tuturor posibilităților. Poate pentru că dincolo în cromatică armoniile muzicii, în ritmurile și cadențele ei, metrica poeziei și ritmul dansului.

Particularitatea picturii naive ține de **modalitatea împlinirii sale ca fenomen artistic.** În arta cultă, stratul stilistic al operei este acționat de mecanismul complex al **succesiunii relaționale** atît pe verticala cît și pe orizontala fenomenului artistic. Arta naivă, mai cu seamă pictura, își păstrează, împotriva inerentei succesiuni cronologice a operelor și creatorilor, **„determinantele nestilistice" ale propriului stil**, degajînd sentimentul existenței și desfășurării sale orizontale. Acest permanent elogiu adus bucuriei de a trăi se definește în timp și spațiu prin temele sale predilecte. În timp, pentru că ea înregistrează prezentul ca pe cea mai fecundă sursă de inspirație și transfigurare; în spațiu, pentru că ea comunică un puternic sentiment al etnicului. Peisaje cu perspective inverse, panorame de idealuri și văi, văzute din înălțimi de șoim, cu acoperișuri și oameni ce par jucării ale naturii sînt temele omniprezente în pictura naivă. Inspirată de asemenea de ocupațiile domestice, de activitățile agreste sau industriale, pictura naivă mai conține și un fapt paradoxal: transpunerea artistică a imaginii – adeseori kitsch – a fotografiei sau cărții poștale.

Talentul este condamnat, probabil, să rămînă talent. Ideea instantaneului fotografic a adus, în pictura naivă și portretul de familie. Imaginația asamblează datele realului cu incețoșatele conture ale reveriei și amintirii. **Un refuz constant al tragicului** conferă artei naive particularitățile unei **viziuni epic-hedoniste,** diversificată de nuanțele psihologiei și spiritualității umane: realul, fantasticul, liricul, umorul etc. Stîngăcia incriminată desenului picturii naive de spiritul academist este în fond drumul intuit de creator spre **deformare** ca suport al expresiei.

România, „țara celor o mie de pictori", cum o numea francezul H. Focillon, se afirmă și în acest cîmp cu o prolificitate și originalitate inegalabilă, susținute și de tradiția definitorie a artei populare.

CORIOLAN BABEȚI

PUNCTE DE REFERINȚĂ LA ARTA NAIVILOR

„... Ei aduc viața vieții, imaginație narațiunii, transmit farmec folcloric și înclinații spre fantastic, ba uneori fie haz și umor, fie aspecte grotești. Pictorii naivi au variate stiluri, ce depind de calitatea imaginației, de ingeniozitatea procedeelor, de forța exprimării; apar caracterele naționale, sentimentele predominante poporului din care fac parte, roadele trăirii în colectivitatea sătească, ori orășenească, sugestiile mediului – de la îndeletnicirile proprii la mediul familial și la cel, mai larg, al regiunii sau al țării".

PETRU COMARNESCU

„... Secolul nostru, care a adus conștiința de sine atîtor îndeletniciri și vocații, a adus-o și pe aceea a artei naive.

Rămîne de văzut dacă, ajunsă la conștiința de sine, arta naivă va fi în stare să-și supraviețuiască. Pentru că, după cum se știe, greutatea nu este de a fi naiv, ci de a fi după ce te-ai descoperit ca atare".

OCTAVIAN BARBOSA

„... Cînd m-am aflat pentru prima dată în fața marii alegorii a „Războiului" de Rousseau, am avut sentimentul net că alături nu mai are loc nici un alt tablou. Cred că mă înșelam. Cinstea adîncă, dreptul la bucurie, la o contemplație, candoarea, nu au nici granițe, nici patrie. Cei pe care-i vedem în actuala expoziție sînt frații spirituali ai lui Rousseau și ai celorlalți, ajunși la mare faimă. Dar ceea ce trebuie să ne încînte este că au știut să vadă și să încerce să spună și celorlalți tot frumosul adunat de ei în cale".

RADU IONESCU

„... Cînd „naivii" au provocat teoria de artă – și au angajat-o într-un fel, oferindu-i căi de explorat ce se îndreaptă către cheile de boltă ale întrebărilor cu privire la natura artei, creația naivă a devenit reazem de referințe, obiect de cercetare complex direcționată, pe care n-o mai poate ocoli azi nici etnologia sau psihosociologia, cu atît mai puțin estetica și teoria artei".

VASILE SAVONEA

„... Chiar și cel mai nobil prinț al inteligenței e un artizan, adică un naiv, un om care nu ascultă decît de o imperioasă și consecventă vocație, care nu e alta decît aceea de a se servi de propriile sale mîini pentru a face „o treabă frumoasă"...

Publicul avertizat și care se pricepe la pictură vorbește de stîngăcie, [1] e un cuvînt care nu ne spune nimic nouă, care sîntem convinși, astăzi, că orice stil presupune anumite disproporții și anumite maniere, nu pentru că artistul **n-a știut să facă altfel,** ci pentru că nu putea **să nu vrea să facă așa cum a făcut".**

JEAN CASSOU

[1] Autorul se referă la tablourile lui Henri Rousseau. (n. r.).

DE CE PICTAȚI?

GHEORGHE DOJA (lăcătuș montor – Lugoj).

Pentru mine, DESENUL, PICTURA, sînt un mijloc ideal de exprimare a tuturor lucrurilor. Ele au posibilități inepuizabile, atît în prezent cît și în viitor.

AURELIA DRAGOMIR (educatoare – Buziaș)

Pictez din copilărie. Talentul (cred că n-am supărat pe nimeni cu acest cuvînt) îl am de la tata. În școala pedagogică am pictat mult. Am avut chiar două expoziții personale. Apoi, ani de zile, n-am mai pictat. Pictez scene din viața țăranilor și peisaje. Timpul trece, eu îmbătrînesc, dar simt că dragostea pentru pictură crește mereu.

CONSTANTIN MUGUR. (pantofar – Timișoara).

Pictez de mult. Dar numai pentru mine. Cred că e cel mai fericit mod de a-ți folosi timpul liber. Nu m-am gîndit însă că lucrurile mele vor ajunge să placă cuiva.

IOAN SZEKESSY (zugrav – satul Șipet, comuna Tormac).

Dacă e adevărat că arta reprezintă un drum spre împlinire, ori o modalitate de a transmite prin ea frumusețea omenescului din noi, a frumuseților din jurul nostru, sau că ea poate deveni la nevoie o armă împotriva răului, a urîtului, o chemare spre bucurie, spre puritate, atunci în aceasta trebuie să căutăm și semnificația petei de culoare, a liniilor, a formelor. Pentru mine, arta înseamnă viață, cunoaștere, frumusețe, bucurie, fericire, înseamnă lumea în care m-am născut. Arta este viața mea, este mireasmă pentru sufletul meu.

ION ROLAND DRAGOMIR (elev – Buziaș).

Pictura pentru mine e o descătușare. Îmi place lumea basmului unde totul e liniște, fericire. Prin pictură încerc să transpun această lume pe cartoanele mele.

Anchetă realizată de A. GH. A.

teatru

PREMIERĂ

LA TEATRUL NAȚIONAL

„SĂ NU-ȚI FACI PRĂVĂLIE CU SCARĂ"

— A DOUA VARIANTĂ A PIESEI —

Poate că pentru mulți dintre cei care urmăresc această rubrică a revistei noastre, în speranța că-i va ajuta să-și deslușească niște gînduri privitoare la spectacolele prezentate de teatrele timișorene, unele dintre următoarele afirmații vor fi șocante.

In primul rînd, o recunoaștere a profunzimii și adevărului personajelor create de autor. Fapt lesne de constatat la simplă lectură, veți zice. Da, dar punind niște actori „să fie" acele personaje, constatarea devine siguranță. Nu știu dacă aprecierea este originală, dar dominanta acestei piese ni se pare a fi logica **Ne referim atit la devenirea eroilor săi, dar mai ales la inlănțuirea evenimentelor, la maniera in care autorul aduce în atenție acel „ceva în plus" ce determină continuarea acțiunii în momentul în care totul stagnează, amenințînd să se inece in plictiseală, tristețe, anost.**

Piesa lui Barbu se derulează intr-un spațiu extrem de precis, în care nu se schimbă nimic, intr-un timp, pentru oamenii aceia, oprit. Un incendiu și un război schimbă lucrurile în aparență și esență, dar nu pentru damnați. Există o imposibilitate care ține de structura eroilor săi, de istoria lăuntrică, de istoria de clasă. Este drumul unor „Mici burghezi" spre obligativitatea confruntării cu adevărul, în preajma unui moment de excepție, care dictează că a supraviețui nu este egal cu a răspunde, a înțelege nu e deajuns pentru a trăi. Spectatorul care vine în sală aduce cu sine propriile aduceri aminte, știind că orice semnificație ai da piesei, rămîn acele citeva lucruri ce nu se pot ignora.

Din cite ne-am dat seama, nu s-au operat tăieturi in text. Actorii sînt puși in situația de a susține cu destul efort scene lungi, fără justificare. Este evident acest lucru in special pentru interpretul rolului Dumitru Domnișor (Gheorghe Pătru).

Confruntările Silviei cu cîteva dintre celelalte personaje, devin, din pricina acelorași lungimi, neinteresante, obositoare. Considerăm, de altfel, că în acest rol, Mihaela Murgu nu este bine distribuită. Încercările actriței de a intra în zona de naivitate limitată a personajului, eșuează. Altminteri sensibilă și profundă, ea nu ne convinge aici. Cu oarecori rezerve în ce-l privește pe Ștefan Mării (Ionică Pară), intregul colectiv ni s-a părut că se achită de roluri cu profesionalism. Elena Simionescu (Elena Domnișor), Gheorghe Pătru (Dumitru), Vladimir Jurăscu (Vasile), Coca Ionescu (Domnica), Daniel Petrescu (Gică Hau-Hau), Ion Olaru (un băiat de prăvălie). O mențiune Getei Iancu (d-șoara Aurica), Victoriei Suchici-Codricel (Lina) și lui Traian Buzoianu (Alexandru). Credem că reușita lor nu se datorește „pitorescului" rolurilor interpretate. Cu toate acestea, spectacolul nu reușește să rețină atenția în măsura in care am fi dorit-o, consecință a egalizării personajelor și momentelor sale. Acea logică **pe care o atribuim textului a devenit în spectacol constanță, un sunet de fond și un anumit tip de mișcare scenică de fond care, nefiind intrerupte, nu-ți dau prilejul să le observi ca pe rodul unor căutări, ci ca pe non-variație.**

Paradoxul în care trăiește spectacolul este de altfel următorul : fiecare actor luat în parte își realizează personajul pe datele propuse de autor, dar în ansamblul reprezentației efortul devine mult prea evident, așa incit o anume impresie de nerealizare se conturează pe măsură ce se apropie finalul. **Unde se petrece ruptura ? În lipsa de legătură dintre personaje, considerăm noi. In supralicitarea datelor oferite de text, în dauna unei exprimări plastice, scenice in fapt.**

Invităm amatorii de teatru la acest spectacol pentru a redescoperi în el valoarea unui colectiv teatral, veridicitatea situațiilor și personajelor propuse de E. Barbu.

Alături de creațiile actoricești, decorul și costumele lui Virgil Miloia sînt elemente dintr-un bun spectacol.

ANTOANETA C. IORDACHE

Scenă din spectacolul „Să nu-ţi faci prăvălie cu scară"

muzică

NICOLAE BRETAN

Sala Liceului de muzică din Timișoara a găzduit recent o seară de lieduri de Nicolae Bretan, compozitor clujean de la inceputul secolului, fost director al Operei clujene. A participat fiica acestuia, Dr. Judith B. Le Bovit din Statele Unite, care se ingrijește de popularizarea în America a lucrărilor tatălui ei. Vocea care a purtat pînă peste ocean farmecul acestor lieduri este aceea a cunoscutului L. Konya.

În ceea ce privește creațiile compozitorului și interpretului Bretan pornind de la texte de Eminescu, Ady, Petöfi, Bîrsan etc., acestea pot fi situate in familia romanticilor timpurii (Schubert) sau a acelora crepusculari (Mahler), fără să lipsească unele pronunțate accente autohtone. Melodii fluente, marcate de puternice sentimente, avind o priză directă la public.

Se pare că în această stagiune vom putea viziona și una din operele lui N. Bretan, „Horia".

Sirguincioasa fiică a compozitorului ne-a declarat că a făcut totul ca lucrările compozitorului clujean să fie cunoscute in S.U.A. Ele se cîntă la numeroase posturi de radio, interpretate deocamdată, la pian. Există un mare interes al publicului american pentru creația muzicală românească. Cum simte Konya liedul lui Bretan ? Baritonul român inseamnă o perfectă identificare cu specificul acestei muzici, cu spiritul ei, pentru a nu mai aminti perfecţiunea interpretării.

L. B.

Expoziția pictorului naiv GHEORGHE DOJA

Pictorul naiv lugojan se cheamă Gheorghe Doja ; la deschiderea expoziției sale de la demisolul Muzeului de artă a fost invitat și actorul Coceriu care a interpretat rolul principal în piesa „Coroană pentru Doja". Iar unul dintre tulburătoarele sale tablouri este intitulat simbolic „Arderea lui Doja". E o lumină in aceste tablouri, e un aer al tradiției patriarhale, e un amestec emoționant de obiceiuri și ritualuri, e poate chiar senzația aceea de basm rustic. Pictorul naiv nu e chiar atit de naiv. Dacă luăm sensul strict al acestei picturi, ajungem la izvoarele care l-au inspirat pe acest pictor amator, sorbim noi înşine din fîntîna de motive, din tezaurul său sufletesc.

Desigur, există fiorul înălțării spre unele motive livrești ; vezi picturile Brâncuși și Rodin, amintiri din Lenauheim, unde pictorul incrustează versurile lui Lenau direct pe pînză, Traian Vuia, purtat pe umerii culorii spre treptele zborului. Mai adinc și dacă se poate spune, mai vibrant, este pictorul in tablourile de o rară expresie, în perimetrul acestui stil, în picturile „Olimpul", „Căsătoria", Mița neagră", „Autoportret triplu", „Fata cărbunarului", „Nedeia morților de la Domașnea".

De un lirism patetic, pictorul amator găsește in tabloul „Cîntă-mi cobzar" motivația încărcată de emoție, șansele cintecului de a se intilni cu nemărginirea. „Depoul iarna", acesta poate mai auster și mai direct, inclină spre limbajul plastic citadin. Am mai putea aminti tabloul „Luceafărul", poezie pură venind din sunetul culorilor, răvășindu-ne sufletul.

Pictorul naiv Gheorghe Doja, unic in felul său, constituie una dintre valorile incontestabile ale artei amatoare bănățene.

D. U.

SILUETE

„PICTEZ DUPĂ AMIEZELE, NOAPTEA ȘI DUMINICILE"

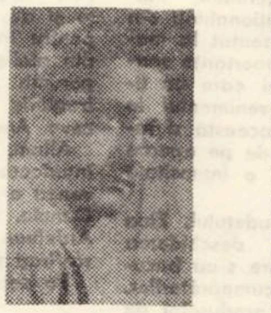

„E foarte important — îmi spunea funcționarul Ioan Panciu, inspector la Direcția sanitară, — să te bucuri și să suferi pentru culoare. Pictez de cînd eram elev. În 1949, am pictat primul tablou, „O stradă din Sibiu", o acuarelă pe care o mai păstrez și acum la părinți. De la bunica și de la mama, desigur, pasiunea pentru culori. Mama făcea covoare și goblenuri. Am abandonat de 3–4 ori, ori poate niște eșuări necesare, n-am putut altfel. Am reluat-o din 1960 și cred că de acum îi voi rămîne statornic. În 1967 am avut prima expoziție personală, am avut multe expoziții de grup, o expoziție colectivă la fabrica „Guban", iar din 1972 conduc „Cenaclul plastic de amatori" de pe lingă Consiliul județean al sindicatelor. Tot din 1972 am cochetat cu metaloplastia, pirogravura și cu puțină sculptură în lemn. Dacă n-ar fi serviciul, aș picta zi și noapte. Nu mă credeți ? Veniți odată la mine acasă, și dacă nu mă găsiți pictînd, îmi arunc culorile. Îmi place mult, pînă la patimă, să modelez in pastă. Șpaclul (cuțitul de pictat) își urmează tăietura lui în linii și nuanțe neprevăzute. Poate sînt prea tradițional, prea figurativ, dar aceasta-i credința mea artistică, în realismul artei. Pe pînzele mele macii sînt maci și petuniile sînt petunii. Am încercat și abstract, dar acolo e ceva ce mi se ascunde, nu pot să citesc în cifrul estompărilor și în ideile tehnicizate. Eu iubesc lirismul culorilor și formele pure, din seva realității. Poate de aceea țin mult la ciclurile mele de flori și la pastelurile cu colțuri din natura Timișoarei. Am rămas un spontan, de la prima pictură pînă azi. Ce îmi vor aduce mîine culorile, n-aș putea să prevăd. Dar fără ele n-aș putea să trăiesc.

DAMIAN URECHE

RECORDING

UN ZÎMBET, UN CĂSCAT, ... O FLOARE

Mihai Constantinescu, un băiat atit de cumsecade, simpatic, un interlocutor plăcut în simplitatea sa cuceritoare. Păcat, spun cei care pretind muzicii ușoare mai mult decît „un zîmbet și-o floare". El este purtătorul unor texte precum : „la apus de soare visul s-a sfîrșit, eu m-am trezit" ; sînt și oameni ce se trezesc seara, mai ales după somnul unor rime ca „alergau, se-ntrebau, gîndesc, iubesc, oprit, vorbit, gîndește, ești", dar mai ales „a mea, a ta". Splendida banalitate a textelor e din belșug susținută de o melodie simplistă, repede reținută de memoria preșcolarilor. Un recent concert la Timișoara, un disc LP confirmă o popularitate, alimentată de faptul că ARIA nu se orientează și spre alte valori posibile. „Cîntec, pîntec". Credeam că a fost de mult sortită demodării această formă uniformă de cîntec periferic, plat și expansiv, sărac ca inspirație, minat de un text care, nu numai că nu spune nimic, dar conține o agresivă anti-poezie. N-aș mai aminti aici particularitățile de interpretare, de pronunție ale vedetei ; nu sînt mai agreabile scălîmbălelile altora, cu accent englezesc și in fond, anti-vocea se poartă. Muzica ușoară însă ar trebui să fie și ca cît de cît factor de educație, purtătoare a noului, in conținut și formă. Îmi amintesecum cîntărețul-compozitor, intr-o discuție avea rezerve serioase față de formații vocal-intsrumentale ca „Modern-Grup", de pildă. Au refuzat oare băieții să devină formație acompaniatoare și umbrelă pentru vedete ? Au refuzat baloanele, păpușile, florile și falsa problematică de amor ? Bine au facut. Subscriem și noi.

TOP

CURIERUL ARTELOR

■ In duminica de 23 a lunii septembrie, Pablo Neruda, cîntăreț fidel al P. C. Chilian, a murit, la Santiago de Chile, puțin înaintea miezului de noapte. Premiul Nobel pentru literatura în 1971. Cîntecul unuia dintre cei mai mari poeți contemporani se pierde într-o noapte de sînge. „Supraviețuitorul vizitează păsările" : Clopot al muncii mi-am făcut încercările / în furtună, din prima mea zi, / aceasta fu viața mea, lucrul decisiv / părăsind pămîntul imobil, m-am împărțit în fragmente / care au trecut și retrecut prin alte vieți, / am fost pîine, am fost lemn / am fost apă freatică / am fost loc mineral / am învățat să pun casa mea / la dispoziția a tot ceea ce crește. / Cine a construit ca mine în pădure ? / Nici un teritoriu cu atîtea ferestre, / nici un turn ca al meu pe pămînt / ... / Vei vedea că sînt fratele tău. ■ „Lumea era plină de culoare" (totuși), este titlul noului film al lui Alain Pérrisson. Titlu plin de promisiuni ? Invitație la vis ? ! Dar criticii remarcă „... dezolanta banalitate ... aceleași clișee poetice" (ca în primul său film). ■ Pe un fundal sonor datorat lui Daniel Tei (ne face o „declarație de modestie", la care nu subscriem), postul de radio Timișoara a transmis sîmbătă, 29 septembrie, scenariul : „Anonimi și anonime", autor Enric Roșcovici de la Teatrul de Stat din Arad. ■ O imensă mulțime a condus-o pe ultimul său drum pe actrița Anna Magnani, Roma, 28 septembrie. ■ La un an de la moartea lui Montheriant, Comedia franceză inițiază o serie de reprezentații excepționale, pe textele sale. ■ Fimul bulgar „Cornul de capră" a ieșit pe primul loc al Top-ului Cinematecii Studențești din Timișoara. O invitație altor categorii de public. ■ Théatre de la Ville, Paris, prezintă, începînd din 27 septembrie, „Yerma" lui Garcia-Lorca ... „Una dintre cele mai mari capodopere pe care le-am văzut în viața mea", spune Peter Brook. ■ Între 7—14 oct. 1973, o Expoziție de cărți și reviste din R.D.G., în Timișoara, la Complexul Bastion.

A. I. C.

„SARBATORIM IN ACEST AN „ZIUA RECOLTEI" IN CONDIŢIILE CIND INTREAGA NOASTRA ŢĂRANIME, OAMENII MUNCII DIN AGRICULTURĂ AU OBŢINUT REZULTATE INSEMNATE IN PRODUCŢIA AGRICOLĂ, IN CONDIŢIILE UNEI MUNCI INTENSE PENTRU A ASIGURA STRINGEREA LA TIMP ŞI FĂRA PIERDERI A ROADELOR OGOARELOR, PENTRU A INSĂMINŢA ŞI EFECTUA TOATE LUCRĂRILE DE TOAMNA, PUNIND ASTFEL O BAZA TRAINICĂ RECOLTEI DIN ANUL 1974".

(din cuvintarea tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU la adunarea populară de la Slobozia cu prilejul sărbătoririi Zilei Recoltei)

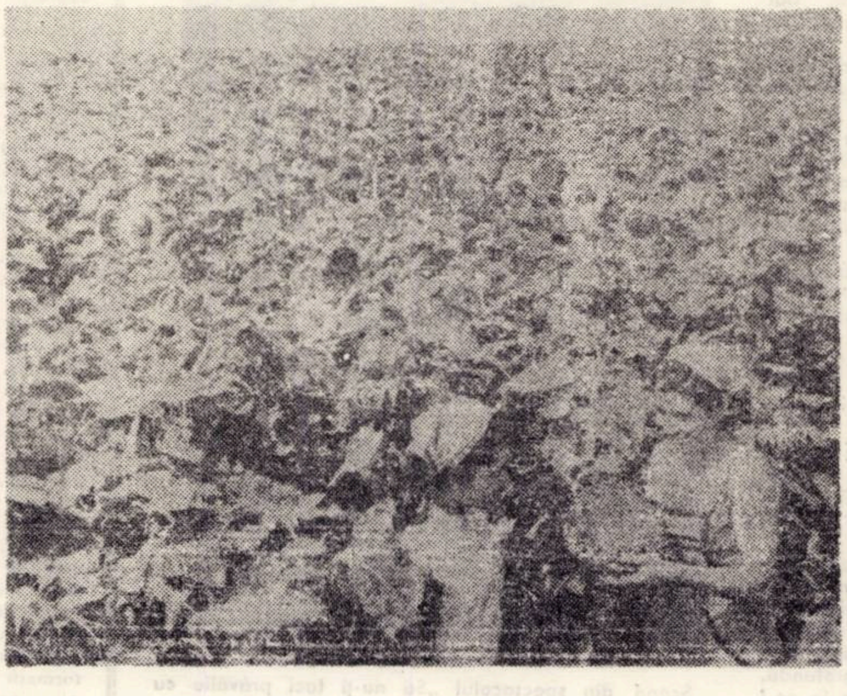

SĂRBĂTOAREA RECOLTEI

Ziua recoltei, sărbătoare a abundenţei, prilej de mari satisfacţii marchează în fiecare an cote noi, ascendente în linia realizărilor obţinute în agricultură. Bilanţurile făcute cu acest prilej, subliniază truda oamenilor muncii din agricultură, grija lor pentru ca pămîntul să fie mai mănos.

În imensa horă care a cuprins în această zi intreaga ţară işi află locul şi oamenii muncii români, germani, maghiari, şi sîrbi şi de alte naţionalităţi din judeţul Timiş, care s-au prezentat la marea sărbătoare a lor cu importante realizări. Ei sint aceiaşi oameni care au ţinut ca să sărbătorească evenimentul in haine de lucru obtinind in această zi rezultate deosebite. Ritmurile de pe ogoare din această zi au fost de o intensitate deosebită.

În centrele urbane ale judeţului, Ziua Recoltei a fost marcată de deschiderea unor expoziţii cu vinzare care s-au bucurat de aprecierea tuturor cumpărătorilor. În centrele de desfacere a produselor de la Timişoara, Jimbolia, Sinnicolaul Mare, Lugoj, Deta, Buziaş orchestre de muzică populară ale caselor de cultură şi cluburilor sindicale au prezentat programe artistice atrăgătoare. În alte citeva localităţi – Gătaia, Liebling, Bethausen, Biled, Becicherecul Mic, Cărpiniş ş.a. – Ziua Recoltei a fost sărbătorită prin duminici cultural-sportive urmate de Hore ţărăneşti. La aceste manifestări s-au adăugat şi tradiţionalele baluri ale strugurilor de la Deta, Biled, Becicherecul Mic etc.

Dar dincolo de aceste manifestări care au sărbătorit Ziua Recoltei, in calendarul toamnei acesteia oamenii muncii din agricultură au inscris pentru data de 7 octombrie o zi record cu un inalt ritm de muncă.

Lovrin, zi-lumină

Dimineaţă de octombrie. Soare uscat, de vară uitată deasupra unui pămint intins, teribil de intins, care se-ntilneşte cu depărtarea intr-un cer metalic de albastru. Alunec peste pintecul pămintului cu peste o sută de kilometri la oră, prin cimpia bănăţeană spre inima de roade a acestui imens intins. Parcurg cîmpuri arate, cimpuri de porumb, cimpuri de tractoare, cimpuri cu oameni, mulţi oameni şi cred că oricit aş merge n-aş vedea decit agricultură. Rar apar satele. Apoi şi satele rămin în urmă albe, largi, şi luminoase ca nişte sărbători.

Este duminică. Prima duminică din luna octombrie şi prin tradiţie Ziua Recoltei. Sărbătoarea, marea sărbătoare a toamnei cu intreaga ei festivitate a rămas undeva in urmă, în pieţele din Timişoara şi Lugoj ori Buziaş. Aici in cimpie nu este nimic care să trădeze o zi obişnuită de muncă. Poate calmul satelor şi liniştea şoselei tăinuie hărnicia oamenilor plecaţi în cimp, hotăriţi să nu piardă nici o zi prielnică de lucru.

Lovrin. Aceeaşi linişte întîlnită şi în celelalte sate. La sediul C.A.P. şi la Staţiunea experimentală doar oameni de serviciu. La sediul primăriei la fel. Toată lumea este in cimp.

Tovarăşul Romulus Paraschivoiu, cercetător la staţiunea experimentală, face oficiile de gardă. E de serviciu. Incercăm să găsim o maşină sau vreun mijloc cu care să putem ajunge in cimp. Toate mijloacele sint însă acolo.

Trece in goană autodubiţa cu „Asistenta tehnică". Calm, insoţitorul meu nu schiţează nici un gest „. . . este ceva urgent în teren".

„Să vedeţi situaţia operativă, aşa ca să vă faceţi o idee asupra zilei de azi in cîmp . . . Poate pină atunci vine vreun mijloc de transport spre Tomnatic, că acolo este concentrată mai multă forţă de muncă" Notez : 914 oameni, 119 tractoare, 17 autocamioane, 44 atelaje, 230 elevi, etc. „Despre lucrările care se execută cer unele lămuriri" . . . „Ştiţi în zilele acestea bătălia mare este la arături şi pregătit terenul pentru însămînţări, la transportul porumbului din cimp, la culesul roşiilor şi strugurilor . . ." „Îmi dau seama că toate astea le puteam obţine telefonic in citeva minute fără „o sută pe oră" şi fără „. . . soare uscat de vară uitată" . . . Insist să ies in teren. Vreau să văd oamenii să vorbesc cu ei şi dincolo de cifrele zilei : „115 ha. pregătite pentru însămînţat, 72 ha, arături, peste 150 tone de legume, 150 tone de porumb transportat, 26 hectare de porumb recoltat. . .".

Pînă am ajuns să pot pleca cu o maşină şi să-l intilnesc pe directorul S.M.A. Gottlob, tovarăşul Andrei Dzamba, am mai vorbit despre preocupările Staţiunii experimentale privind ameliorarea griului şi a porumbului, despre soiurile de griu Lovrin 10, 13, şi 231 şi de cele de porumb : hibridul simplu 400 şi 415 unele cunoscute şi folosite astăzi in intreaga ţară.

Directorul S.M.A. părea grăbit : „Ce să vă spun atita ? Că toţi mecanizatorii sînt în cîmp, că au însămînţat numai azi 170 de hectare şi au pregătit un teren de 200 de ha. pentru insămînţat. Că restul personalului din ateliere se găseşte astăzi la desfăcut porumb . . ." „Doar n-o să opresc un tractorist din lucru să vă povestească ceva. Are treabă . . .".

Aflam, printre laconicele răspunsuri ale interlocutorului meu că în tractorul care venea era un om care se numea Viorel Danciu, iar altul Gavrilă Velea şi Vasile Ardelean şi Ioan Costea şi atiţia alţii răsfiraţi peste tot cîmpul acesta.

Pe secretarul comitetului comunal de partid Lovrin, tovarăşul Petru Milităroiu l-am găsit într-un tirziu la sediu, în faţa televizorului urmărind cuvintarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu ţinută la Slobozia cu prilejul Zilei Recoltei. Venise in fugă de pe teren, de la Tomnatic şi-i era ciudă că pierduse momentul festiv al decorării. După citeva vorbe schimbate in fugă se lumină şi-mi arătă un om „Îl vedeţi pe omul acela,? Este om de-al nostru Vasile Dobre, preşedintele C.A.P. Comloşul Mic. Unitatea a luat locul intii, diploma de onoare şi drapelul de unitate fruntaşă şi Ordinul Muncii clasa I . . ." Se apropie de televizor şi puse degetul pe omul tinăr, brunet, de statură obişnuită care era Vasile Dobre, apoi continuă mindru : „. . . şi mai avem cîţiva de aici, acolo la adunare, preşedinţii de la Nerău şi Tomnatic . . . au fost şi ei premiaţi am auzit in maşină şi uite n-am ajuns să-i văd, . . . mare bucurie la Tomnatic . . . Au fost tari la griu . . .".

Mi-am amintit atunci de discuţia pe care o avusesem cu doctorul in biologie, Paraschivoiu in urmă cu citeva ore despre superioritatea noilor soiuri născute in laboratorul de ameliorare a griului de la Staţiunea din Lovrin care au fost şi urmează să fie folosite în judeţ şi în ţară, despre producţiile mari obţinute la hectar de aceste soiuri.

„Ce program ? N-avem vreme de asta... Desearǎ o horă ţărănească pentru oameni . . . Atît . . . „Secretarul comitetului comunal puse telefonul în furcă apoi : „Nu putem face şi spectacol astăzi . . . noi aşa sărbătorim Ziua Recoltei . . .".

Din nou o sută de kilometri la oră. Şofer, inginerul Partenie Stoian şeful fermei Staţiunii experimentale Lovrin. Înainte cu cităva vreme vorbisem despre lucrările pe care le avuseserǎ planificate : Transportul porumbului, recoltarea porumbului. Soiul porumbului il cunoşteam tot din discuţiile anterioare – Hibrid simplu 400 – dar producţia n-o ştiam – 12.000 kilograme de ştiuleţi la hectar. Intră în vorbă şi tehnicianul Francisc Oriold şi aminti de Dumitru Jorda, Petru Fazecaş, Iosif Bendea şi de alţii. Aceştia erau oamenii din jurul nostru, n-am apucat să-i cunosc personal pentru că n-aveau timp. Şi să depăşească ritmul şi realizările unei zile obişnuite.

Eram deci in maşină cu inginerul Partenie Stoian şi goneam spre Timişoara". „De o săptămină n-am mai fost pe acasă . . ." Spuse apoi o glumă şi rise. Apoi vorbi mult, aproape încontinuu cu un alt inginer despre soiurile de griu, şi despre irigaţii. Se contraziceau, apoi glumi din nou ca să mă implice.

Pe nesimţite ajunseserăm în Piaţa 700. Lumea incă forfotea. Lădiţele cu legume şi fructe parcă alese una şi una, vorbeau despre recoltele bogate ale acestui an. Deasupra expoziţiei aceleia atrăgătoare : C.L.F. Lovrin. Îmi amintesc de o ştire citită in aceste zile în care vorbea de tonele de legume şi fructe trimise pe pieţe pentru Ziua Recoltei de „. . .cel mai mare bazin de colectare a legumelor şi fructelor din judeţ – Lovrinul care . . ." Cel mai puternic bazin legumicol din această imensă cimpie primea in această zi de sărbătoare trei premii pentru recoltele de griu. Exista în nemărginirea cimpurilor acelora şi-n vorba simplă şi măsurată a oamenilor pe care îi intîlnisem certitudinea împlinirilor. Am privit din nou la abundenţa rafturilor din piaţă.

Cimpia bănăţeană sărbătorise Ziua Recoltei.

PAUL EUGEN BANCIU

Totul depinde de aportul braţelor noastre

O toamnă problematică, necesitind uriaşe eforturi am găsit duminică şi la Giarmata. Şi de „Ziua recoltei" comuna a trimis înspre pieţele timişorene bogate transporturi de legume şi fructe, umplind magazinele sale de prezentare cu sclipirile mate ale roadelor. Probabil că puţini dintre cumpărătorii ce apreciau încă din primele ore ale dimineţii aceste rezultate ale muncii agricultorilor din Giarmata ştiau că acolo orice atmosferă sărbătorească din această zi se traduce printr-o muncă susţinută, intensificată.

Operativa de la orele 13 arăta cam aşa : dimineaţa s-au strins 5 vagoane de struguri, s-au semănat 90 ha. de griu, s-au arat 45 ha; recoltat 10 tone de mere şi 25 ha. de porumb . . . I.A.S.-ul a mobilizat 880 de oameni, au sosit 500 de elevi, toate instituţiile şi intreprinderile au ieşit pe cîmp, cu dactilografe şi contabili cu tot. Aşadar, străzi şi birouri pustii. Toate unităţile lucrează în schimburi prelungite. Mecanicii din ateliere şi tractoriştii beneficiază de răcoarea schimbului de noapte, la lumina reflectoarelor.

Este dificil să fii acum tractorist. De mai bine de două decenii pămintul n-a mai fost atit de uscat, căzut in sine insuşi ; crăpături adinci de 60 cm. Intrarea seminţelor de griu in sol este pregătită şi la Giarmata îndelung, se discuieşte de 7–8 ori. Tractoarele tirăsc şine pentru spart bolovanii suri, agregatelor li se adaugă deasupra saci cu nisip şi bolovani pentru a li se spori greutatea, pentru că pămintul refuză fierul.

Organizarea muncii este aici riguroasă ca intr-o paşnică bătălie şi se poate spune că producţia de struguri va fi categoric depăşită. cu aproape 50 la sută.

Pe aici şi fîntinile au secat. Apa era la 1 m adîncime ; acum s-a retras la 4 m. Este cărată la cimp, pentru adăpatul vitelor, cu mijloace improvizate; cisterne pentru must, pentru lapte etc. Fîntinile aflate in păşuni au secat.

Oamenii iau masa in cimp, am putea spune, „la iarbă . . . uscată". Cantina I.A.S.-ului a organizat transportul hranei pentru că nu se permite nici un răgaz, orele se drămuiesc cu zgîrcenie.

Soarele continuă să fie arzător, cu greu mai poţi găsi un loc umbrit. Şi se munceşte 14–16 ore pe zi. Atelierele mobile, dat fiindcă utilajul este mereu periclitat de rigiditatea pămîntului, sint în alertă continuă pentru a putea interveni la faţa locului.

De la cimp la diversele sectoare şi pînă la gară, unde se încarcă mereu, munca are aspect de asalt la care participă toate virstele şi profesiunile. Există şi aici, ca pretutindeni sentimentul utilului, excluzîndu-se tot ce ar putea constitui linie moartă şi activitate secundară. Inutile, au amuţit şi telefoanele ; rareori ai cu cine vorbi pe străzi, scaunele din sala de şedinţe sînt acoperite de praf. Doar un difuzor, instalat afară, cîntînd răguşit, cheamă zadarnic oamenii intr-o sală de cinematograf goală. Poate, desearǎ . . .

Cei ce nu ştiu că trecătorul cu haină şi cravată este reporter şi aflat in exerciţiul funcţiunii il privesc cu suspiciune în această după-amiază ciudată, cenuşie şi toridă. Fără să vrei, ai sentimentul unei maşini defecte abandonate la marginea cimpului. Îmi sună mereu în auz cuvintele sobre ale primarului : „Acum sau niciodată Acum e momentul. Piinea noastră depinde de efortul din aceste zile. Oamenii vin şi-mi spun că ritmul muncii ii depăşeşte uneori. Dar a doua zi ii vezi la locul lor, cu toată răspunderea.

Căci oamenii sînt minunaţi. Pe la noi puţini işi văd doar de treburile grădinii proprii ; toată lumea e intr-un angrenaj comun. Şi aţi văzut ce case şi-au făcut!... Sigur, lucrurile depind şi de felul în care va evolua vremea aceasta, secetoasă de trei luni incoace. Dar mai ales de aportul braţelor noastre în acest moment".

Sărbătoare în mers. Munca este, in fond, ea insăşi o sărbătoare cînd se înveşmîntă în sobrietate şi eficienţă, cind e indreptată spre binele nostru al tuturor. Cind are culorile roadelor acestui pămint.

LUCIAN BURERIU

Sport

■ Vom ţine cu Poli, chiar dacă în meciul cu Jiul (1—0) numai Laţa, Mehedinţu, Mioc, Surdan, Popa, Arnăutu, Păltinişan şi Jivan se vor fi dăruit cu toată inima, chiar dacă cei 20. 000 de timişoreni aveau să se plictisească vreo 83 de minute. Vom ţine cu Poli ! Vom ridica steagurile pentru Poli ! Vom striga : Haide, Poli ! Se pare că antrenorul Ion Ionescu nu poate soluţiona atacul cu actualul lot. Ne-ar trebui un Oblemenco, şi galeria s-ar dubla. Sau dacă nu se poate, scoateţi de unde ştiţi un biet înaintaş pe care să-l ţină trei jucători adverşi, iar el să marcheze nepreţuite goluri. ■ „U." Craiova, echipa care joacă la Arad, Timişoara sau Bucureşti, ca pe propriul ei teren, a plătit arădenilor o poliţă scumpă, (anul trecut fiind întrecută cu 1—0, la Arad, Universitatea pierdea titlul de campioană), marcînd în poarta acestora nu mai puţin de 4 goluri. E limpede, avem în sfîrşit şi noi, o echipă ! Şi un public temperamental. Laudă vouă, olteni ! ■ Fotbaliştii din Şos. Ştefan cel Mare par a fi miruiţi cu apa vie a baftei, dacă au cîştigat şi în faţa unui Rapid dezlănţuit şi fantezist. Am văzut şuturi formidabile, un-doiuri, driblinguri, fentele lui Neagu şi Petreanu, bare, ieşirea la atac a lui Răducanu, însă zadarnic. Fortuna a fost de partea dinamoviştilor. ■ În divizia B echipele timişorene sînt constante : adică ne oferă surprize peste surprize. C.F.R. pierde pe teren propriu (0—2) cu C.F.R. Arad, iar U.M.T. învinge în deplasare pe Victoria Carei, liderul clasamentului. ■ Interesante propunerile revistei Flacăra în legătură cu alcătuirea echipei reprezentative. Sperăm că aceste propuneri să nu rămînă simple amuzamente pentru cei de la F.R.F. Pentru una din cele trei echipe reprezentative rcomandăm şi noi un jucător timişorean : Jivan.

CASSIUS

dicţionar

BLÎNDEŢE

Oamenii se cîştigă cu blîndeţea.
Se prind mai multe muşte cu miere decît cu oţet.

Proverbe franceze

Mielul blînd suge la două oi.
Răspunsul blînd înlătură mînia.
Cu fire blîndă pe toţi prietenii îi ai.
Cel blînd mai lesne iartă.
Pe cei buni cu dragoste şi pe cei răi cu blîndeţe mult să te sileşti ca prieteni să-i dobîndeşti.

Proverbe româneşti

Cel blînd nu înclină spre răzbunare, ci mai mult spre iertare.

Aristotel

Blîndeţea în vorbă şi moravuri este cea mai frumoasă podoabă a prieteniei.

Cicero

A-ţi împodobi purtarea cu blîndeţea faţă de oameni e mult, căci aici se vede cine poate uni iubirea de frumos cu iubirea de om.

Epictet

Blîndeţea este leacul cruzimii.

Fedru

Omul are puţine mijloace în sine insuşi deoarece îi trebuie o dizgraţiere sau o umilire pentru a-l face mai uman, mai blînd, mai puţin trufaş, mai cumsecade.

La Bruyére

Mai mult faci cu blîndeţea decît cu violenţa.

La Fontaine

Blîndeţea şi buna-cuviinţă se pot forma la copii şi prin obişnuinţa de a se purta frumos cu cei din jur, şi îndeosebi cu cei ce le sînt inferiori.

J. Locke

Cel ce este blînd nu umblă să întoarcă rău pentru rău şi să-şi izbîndească strîmbătăţile cele făcute sie.

Samuil Micu

Treburile ce se pot îndeplini prin blîndeţe niciodată nu dau greş.

Panciatantra

Ci fii precum se cuvine / Bun şi blînd cu fiecine.

Anton Pann

AMPRENTE

LOGODNICUL

Se aşeză cu dezinvoltură pe un scaun, îmi zîmbi cuceritor, desvelindu-şi toată dantura sidefie, apoi, amintindu-şi, probabil, că ea e de fapt „victima", îşi pironi ochii în tavan şi-mi declară patetic :

— Am venit la dumneavoastră să vă reclam faptul că cei de la „bagajele de mînă", din gară, refuză să-mi restituie cele două valize pe care le-am depus azi dimineaţă.

— E posibil aşa ceva ? am întrebat-o potolit, bănuind, după ţinuta ei. că lucrurile nu stau tocmai aşa.

— După cum vedeţi, şi îşi puse picior peste picior, etalîndu-şi toate desuurile colorate.

— Totuşi, furnizaţi-mi detalii în plus.

— Am sosit în gară la ora şapte şi cîteva minute. La coborîrea din tren am zărit un tip bine, simpatic, înalt, brunet, pe care l-am întrebat, aşa, ca să mă aflu în treabă, cum pot ajunge în centru. Intenţionam să mă stabilesc aici, la Timişoara, fiindcă nu mă înţeleg cu babacii. Mai precis, ei nu mă înţeleg. Ei sînt oameni de modă veche, pe cînd eu vreau să trăiesc şi . . .

— Şi ? am întrerupt-o.

— El s-a oferit să mă conducă la tramvai, mi-a luat valizele, m-a întrebat de unde sînt, cu ce ocazie am picat la Timişoara, şi, spunîndu-i totul, pe nerăsuflate, ne-am hotărît să fim prieteni. Mergînd spre ieşire, mi-a propus să depunem bagajele mele în gară, pînă îmi va găsi el un serviciu, prin pilele lui.

— În rest, ştiu ce s-a întîmplat, am intervenit.

— Nu cred, se alintă ea.

— Să încerc să vă relatez atunci ceea ce a urmat. Aţi depus valizele la „bagaje de mînă". El a plătit taxa şi a băgat în buzunarul său biletele de depunere. La părăsirea gării, foarte amabil, v-a invitat la cofetăria de vis-a-vis să serviţi o cafea. Aţi acceptat. Acolo, v-a propus să vă logodiţi, fiincă sînteţi „aleasa inimii lui", v-a visat de mult . . . Şi, după ce s-a băut şi un coniac mic, s-a ridicat, scuzîndu-se că se duce la toaletă şi . . . dus a fost.

— Exact. Ca un oracol, se miră ea. Iar după o ezitare : Şi atunci, spuneţi-mi, de ce nu vor să-mi dea ăia, la gară, valizele ?

Am privit-o cu niţică milă şi am tăcut.

Ea a perseverat :

— Şi acum eu ce să fac ?

— Aşteptaţi pînă cînd maşina de serviciu se va duce acasă la Dumitru Băcănelu, din strada Livezilor, „logodnicul" nostru de profesie, pe care mi l-aţi descris destul de fidel şi care vă va aduce lucrurile înapoi. Pînă atunci, reflectaţi . . .

ROLAND VASILEVICI

PILULE

ZARAFU

Maşina medicului primar stopă în faţa gheretei, exact în momentul în care portarul se lăsa mituit.

— Bravo, am trăit s-o văd şi pe-asta : asistenţă medicală, contra „Carpaţi cu filtru !" strigă doctorul înfuriat.

— A crezut că-mi face o bucurie, dom' doctor . . . Da' eu fumez „Mărăşeşti" de cînd mă ştiu . . . Le-am luat numai aşa, ca să nu-l refuz . . .

— Afară zarafii din templu strigă acelaşi ! Asta este instituţie tămăduitoare, nu troc !

— N-a intrat niciunu' Zarafu, dom' doctor, dînsul e Constantin . . . Şi chestia cu **troaca** nici nu mi-a trecut măcar prin minte !

— O să lichidăm noi şi cu apucăturile astea ! Dumneata cu ce ocazie pe la noi ?

— Am pe nevastă-mea, dom' doctor . . . Am adus-o azinoapte . . . cică o operează . . .

— Nu cumva „Apendicita acută" de la Salonul 5 ?

— Aia.

— Mda . . . e grav.

— Dom' doctor, la mine nu contează . . .

— Sssst ! Nici o vorbă în plus ! Sîntem aici ca să ne facem datoria ! Are bilet de intrare ?

— Îi facem imediat, dom' doctor, răspunse spăşit Mitroi portarul.

— Dînsul merge cu mine.

O porni grăbit spre cabinet.

— Şi ziceţi că azi o pune pe masă ?

— Eu ţi-o operez. Eşti mulţumit ?

— Cum să nu fiu ? . . . D-aia m-am gîndit şi eu . . . ştiţi . . .

— Lasă, lasă, nu te mai deranja . . .

— Vai de mine, dom' doctor, se poate ? . . .

— . . . Şi de ce tocmai un plic albastru ? . . .

— De-ăsta am găsit la repezeală . . . Nu vă supăraţi, dom' doctor . . .

— Ei lasă, ai să fii mulţumit. Du-te şi-ţi vezi de treabă, că avem noi grijă !

La poartă, nea Mitroi îl aştepta cu pachetul de ţigări în mînă.

— Auzi, neică, avea dreptate dom' doctor . . . Eşti matale destul de necăjit şi aşa . . . Lasă, are să se facă bine, să vezi . . . La noi sînt numai doctori unu' şi unu' . . . Oameni cu carte . . . Noi ăştia, oameni simpli, ne mai spurcăm cu cîte o ţigară sau cu trei lei de-o ţuică, da' cu dumnealor, e altceva !

SERGIU SIHARU

TERRA MAGAZIN

TED HINTON, A FOST ALES ŞERIF IN DALLAS (Texas), deşi a atins onorabila vîrstă de 73 de ani. El a promis însă că îşi va face datoria pînă la capăt cu multă energie şi dăruire. Foarte mulţi cred că Ted Hinton se va ţine de cuvînt : căci, cu patruzeci de ani în urmă, bătrînul şerif i-a salvat de teroarea celebrului cuplu criminal Bonnie şi Clyde.

TRISTA POVESTE A VRĂJITOARELOR DIN SALEM. In curînd vor fi publicate documentele de la procesul „vrăjitoarelor" din Salem care a avut loc în anul 1692 ş care l-a inspirat pe dramaturgul american Arthur Miller să scrie celebra piesă. La acel înfiorător proces au fost condamnate la spînzurătoare 20 de fete învinuite că ar fi întreţinut legătura cu „diavolul".

TAJ—MAHAL ÎN PERICOL. Unul din cele mai frumoase monumente din lume, o bijuterie arhitecturală din marmură albă, celebrul Taj—Mahal este în pericol datorită construirii, la numai 40 de km distanţă, a unei rafinării petroliere. Tot în apropierea acestei „perle" a Indiei se află şi o bază militară aviatică, iar vibraţiile datorate avioanelor cu reacţie pot aduce mari pagube acestei capodopere unice în felul ei.

JOCUL CU GHILOTINA. Pentru copii orice jucărie este binevenită. Dar, afirmă un fabricant de jucării din Marea Britanie, cele care provoacă bucurie şi spaimă sînt cele mai bune. Aşa s-a pus în vînzare, pe lîngă celelalte jucării, şi „tăietoarea de capete", (de data asta de păpuşi) celebra ghilotină. Cum însă societatea de protecţie a copiilor a protestat vehement, încriminata jucărie a fost retrasă urgent de pe piaţă.

UN TITLU ÎNCURAJATOR. Gazeta vest-germană „Bild" a apărut în zilele acestea cu un titlu pe prima pagină : „A început sezonul de vînătoare — cinci vînători împuşcaţi".

O CIFRĂ ALARMANTĂ. Peste 70% din efectivele de soldaţi şi 30% din ofiţerii armatei americane utilizează alcoolul şi drogurile ca mijloace de a-şi „îndulci" viaţa cea de toate zilele, comunică şeful comisiei militare americane pentru lupta împotriva alcoolismului şi narcomaniei. In momentul de faţă 500 000 de soldaţi şi ofiţeri sînt supuşi tratamentului de dezalcoolizare şi dezintoxicare.

epigrama

AUREL CHERLEA, timişorean, născut la 6 decembrie 1921, este licenţiat, profesor de liceu.

Ca poet, traducător, epigramist şi caricaturist s-a manifestat în presă, reviste şi la radio. Are în pregătire un volum de versuri.

Pictorului CONSTANTIN FLONDOR STRĂINU.

În coadă şi-a mai pus un nume,
Nu fiindcă-ar fi de sine plin.
Dar vrea să precizeze-anume
Că de pictură e . . . străin.

Poetului Al. Jebeleanu, pe marginea noului său volum „TRANSPARENŢE".

Şi volumul „Transparenţe"
Are-aceleaşi vechi carenţe :
Nici în cartea asta,-mi pare,
Poezia nu transpare.

Poetului Anghel Dumbrăveanu, căruia i-a apărut un nou volum de versuri.

E-aranjat şi tare !
Nu doar la statură ;
După cît se pare
Şi la editură.

Actorului şi caricaturistului Dan Radu Ionescu, pentru autoportretul, din faţă şi din profil, apărut în revista „Orizont".

În sfîrşit şi interpretul
Îşi făcu autoportretul :
Chiar şi-n prag de bătrîneţe
Umblă tot cu . . . două feţe.

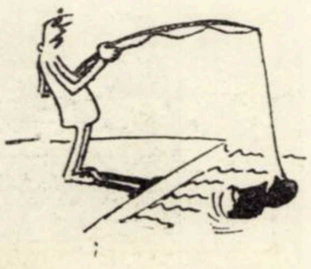

CELINA NEGREA
— Deva —

CELE 275 DE MINCIUNI ALE LUI ERICH VON DÄNIKEN

La Düsseldorf am dat de un publicist, o fostă speranţă a jurnalisticii vest-germane care, alcoolizat acum şi fără prea multe perspective, îşi cîştiga pîinea făcînd corectură la una din editurile obscure. El mi-a povestit următoarele :

– Acest Däniken al tău, pe atunci încă nu-şi adăugase particula „von", apăruse în primăvara anului 1967. Se foise un timp prin birouri. In fine, reuşi să predea un manuscris ! Ce rîs a provocat în redacţie citirea unor fragmente din „cartea" lui. Dar, spre marea noastră surprindere, şeful secţiei comerciale ne-a spus :

„Oameni buni, voi nu vă daţi seama. N-avem nici un manuscris ca lumea. Scorniţi ceva ! În definitiv, din acest ghiveci al nebunului de elveţian pot face ceva. Am o idee . . . „Şi intr-adevăr avu o idee genială : manuscrisul împreună cu „scriitorul" său l-a trimis la München, nu înainte de a-i telefona vechiului său prieten Wilhelm Utermann, care-l şi întîmpină pe curajosul autor.

Dar ştiţi cine e Utermann ?

Ei bine, ăsta e o figură despre care merită să scrii, ba şi mai mult să faci un film !

Ăsta e cel mai bun şi, sub diferite nume, cel mai celebru scenarist vest-german. Cîte filme, după scenariile lui, n-au îmbogăţit pe producătorii marilor concerne.

Dar s-a vîrît în tot felul de afaceri, mai bine să nici nu vorbim de asta . . .

Deci, lui i-a fost predat manuscrisul lui Däniken. Pe acesta însă l-a expediat de urgenţă, pentru că şi-a dat seama că e . . . să nu zic ce. Pe scurt, nu-i era de nici un folos.

Utermann avea nevoie de bani. Directorul comercial de la Econ i-a promis un onorariu substanţial.

Şi Utermann, aşa după cum obişnuia, începu să „manevreze". Singur se lăuda că lucrase pe manuscris ca la o poveste poliţistă. Cartea trebuia să aibă un „tempo". Şi după ce pusese totul la punct, dădu şi un titlu : „Amintiri despre viitor". După ce predase cartea editurii S-con, primi o telegramă din partea directorului comercial, de fapt un citat din Shakespeare :

„Bine-ai mai scormonit cîrtiţă bătrînă" . . .

Pentru toate astea şi pentru celelalte scrieri ale lui Däniken, Utermann cîştigase multe parale. Pentru cea de-a treia carte el ceruse şi primise chiar 100 000 de mărci.

SUB AMERICA DE SUD — TUNELURI DE MII DE KILOMETRI

Cu această afirmaţie începe cea de-a treia carte a lui Erich von Däniken „Însămînţări în Cosmos". Iată : „Pentru mine aceasta constituie cea mai de necrezut şi cea mai ciudată descoperire a secolului. Ar putea semăna cu o povestire ştiinţifică fantastică, dacă acestea toate nu le-aş fi văzut şi filmat. Ceea ce am văzut nu e nici vis nici fantezie, ci pură realitate. Sub continentul sud-american, adînc sub pămînt, se strecoară un sistem enorm de tuneluri, lungi de cîteva mii de kilometri de astfel de tuneluri. Dar asta e doar începutul şi o lume despre care nu se ştie încă nimic" (Pag. 8 „Însămînţări în cosmos").

Şi pentru a sublinia cît mai mult această afirmaţie Däniken continuă :

„Argentinianul Juan Moritz a depus la 21 iulie 1969 la notarul dr. Gustav Falcconi documente care au fost iscălite de cîtiva martori (aici Däniken adaugă că trebuie văzută poza nr. 1), care dovedeşte că a fost descoperit sistemul de tuneluri. Mie — zice Däniken — „acest document mi-a fost tradus din limba spaniolă de către un traducător O.N.U." (suspectaţi-l dacă îndrăzniţi !). În următoarele pagini el continuă :

„Pe Juan Moritz l-am cunoscut la 4 martie 1972 . . . el m-a chemat să vizităm peşterile . . . Moritz, Frantz Seiner (însoţitorul meu) şi cu mine ne-am aşezat într-un „jeep". Timp de 24 de ore făceam cu schimbul la volan. Înainte de a intra în peşteră am tras un pui de somn. Cînd cerul dimineţii ne indică o zi caldă, începu aventura noastră, cea mai mare din viaţa mea" . . .

Şi Däniken continuă să descrie felul cum a pătruns în peşteră, ceea ce i-a fost să vadă, ce-a filmat şi ce nu. Trecînd prin coridoare tainice, Däniken ajunge într-o hală imensă plină cu tot felul de bogăţii inimaginabile. Aici se află, pe lîngă splendide mese de piatră şi scaune de conferinţă, o adevărată grădină zoologică de aur, care, pe lîngă animale cunoscute, cuprinde multe alte fiinţe nemaivăzute, exotice etc. Şi, tot aşa în stilul a „O mie şi una de nopţi" . . .

Influenta revistă „Der Spiegel" ia un interviu cu Juan Moritz, cel care, după cum afirmă Däniken, descoperise tainicele tunele.

Întrebare : D-le Moritz, în cea mai nouă carte a sa von Däniken afirmă că a coborît împreună cu dv. într-un fel de peşteri tainice ?

Moritz : Däniken n-a fost niciodată în nici una din aceste peşteri. Poate că a fost într-o farfurie zburătoare.

Întrebare : El scrie că i-aţi arătat, în aceste peşteri, un fel de folii metalice, pe care e gravată o bibliotecă preistorică, apoi o adevărată grădină zoologică din aur pur, şi chiar o sală cu o masă rotundă şi corespunzătoare ?

Moritz : Dacă afirmă ca a văzut totul cu proprii lui ochi, atunci minte ! Nu este cinstit. Toate astea nu i le-am arătat. El trişează şi cu fotografiile. Astfel, poza reprodusă pe pag. a 15-a a cărţii „Însămînţări în Cosmos", a fost făcuta în timpul expediţiei noastre din 1969. Ea indică doar o intrare în peşteră, pe care a erodat-o apa. Amuleta pe care o prezintă la pag. 20 nu am găsit-o în peşteră . . .

Întrebare : Bine, atunci cum poate Däniken să afirme aşa ceva ?

Moritz : Eu i-am povestit totul. Ore, zile întregi, el mă bătea la cap să-i povestesc. Mi-a oferit chiar 200 000 de dolari pentru expediţie în peşterile acelea.

Întrebare : Şi de ce n-aţi vizitat peşterile acelea ?

Moritz : El n-a mai avut timp. Căci, o astfel de expediţie în Ecuadorul estic durează cel puţin 14 zile. El a rămas aici doar o săptămînă . . .

Acestea sînt faptele cele mai noi a „celei mai fantastice dovezi" pe care Däniken a văzut-o şi filmat-o !

Dar cu aceasta nu s-a sfîrşit povestea despre Juan Moritz. Este încă o „taină" care trebuie cercetată. Atunci, după cum afirmă Däniken, s-ar descoperi şi argumentele care vin în sprijinul tezei sale despre vizita pe Pămînt a „zeilor-astronauţi".

In numărul viitor :

INDIENII VORBESC UNGUREŞTE !

CHILE — SUB DOMINAȚIA TEROAREI ȘI VIOLENȚEI

A trecut o lună de la lovitura de stat contrarevoluționară din Chile, soldată cu asasinarea președintelui Allende, înlăturarea guvernului legal al Unității populare și instaurarea dictaturii militare de tip fascist. Reprezentanții iluștri ai forțelor progresiste și democratice, lideri ai Frontului Unității populare, mii de adepți ai regimului democratic, simpli muncitori care s-au ridicat in apărarea cuceririlor sociale din perioada guvernului Allende sint arestați, aruncați în detențiune, maltratați sau pur și simplu asasinați. Execuțiile sumare au devenit un fapt cotidian. Junta militară, sprijinită de cercurile de extremă dreaptă și de grupările fasciste, încearcă prin violențe și teroare să înăbușe mișcarea populară favorabilă proceselor de innoire socială inițiate de guvernul Unității populare al președintelui Allende.

Opinia publică internațională a reacționat cu vehemență și dezaprobare impotriva puciului contrarevoluționar și continuă să-și manifeste indignarea în fața actelor de vandalism și cruzime care se desfășoară sub regimul dictaturii militare. Relatările corespondenților de presă reliefează atmosfera de teroare și teamă care domnește în aceste zile în Chile. Prezentăm în cele ce urmează unele fragmente din relatările și comentariile presei internaționale.

Trimisul special al agenției France Presse – Veronique Decoudu relata intr-o corespondență din 26 septembrie: „ura și teama cresc in Chile, unde acte de violență sint inregistrate zilnic de observatori... Comandouri de civili care, potrivit martorilor, aparțin extremei drepte chiliene, intervin prin acte care ar putea fi calificate tentative de asasinat și vandalism . . . În plin centru al capitalei, s-au putut vedea, in ultimele ore, adevărate vinători de oameni, . . .

Ziaristul venezuelean Pablo Antillano – el insuși arestat impreună cu alți cetățeni străini și deținuți citeva zile pe stadionul din Santiago – descrie propriile impresii din acele zile : „Stadionul oferea un spectacol de groază. Cu ghionturi și lovituri de picioare, m-am aliniat cu brațele ridicate și picioarele depărtate, de-a lungul zidului, . . . după citeva ore, cițiva s-au prăbușit cu brațele amorțite, dar i-au ridicat lovindu-i, nici eu nu mai puteam să-mi controlez brațele . . . . . . M-au strigat pe nume și m-am dus pe un coridor întunecos cu citeva despărțituri . . . Într-un colț era o baltă de singe pe dușumea. Dintr-o cameră cu ușile inchise răsunau țipetele groaznice ale unei femei torturate. Într-un colț se ridica un munte de incălțăminte de bărbați și femei . . . Ne-au așezat din nou cu miinile la perete chemindu-ne unul cite unul. M-au impins, am căzut, iar unul din soldați m-a lovit cu patul puștii in obraz. „Am să te omor, străin impuțit". A tras piedica armei. Doar o mică bufnitură, mă gindeam, nu trebuie mai mult . . .

. . . Focurile de armă care au răsunat intr-o parte a stadionului au făcut să se aștearnă imediat tăcerea in tribune. Începuseră execuțiile, de care ne temeam atît de mult. Grupuri de muncitori, „străini" și militanți de stinga, desculți, cu buzunarele intoarse in afară și cămășile rupte și descheiate, erau conduși de soldați. După ei veneau oameni cu mantale albastre ale Crucii Roșii, care ii impingeau grămadă, intr-un camion, unul peste altul".

Ziarul londonez „The Times" citează declarația soției cunoscutului muzician Jarra, ucis în timpul loviturii de stat. Căutindu-și soțul la Institutul medico-legal din Santiago, dna. Joan Turner Jarra – de cetățenie britanică, relatează că a văzut acolo „sute și sute de morți, mulți dintre ei avind miinile legate la spate".

În legătură cu distrugerea și devastarea locuinței poetului Pablo Neruda – in ajunul morții acestuia – o corespondență relatează : „O femeie, care declară că a asistat la o operațiune, afirmă că a văzut un grup de civili înarmați cu ciomage și arme intrînd in locuința lui Neruda și distrugind totul, in mod sistematic, dînd foc cărților și spărgînd conductele pentru a inunda locuința. Ușa locuinței rămăsese deschisă in urma unei percheziții de rutină a forțelor de ordine".

Într-un comentariu din 27 septembrie, cunoscutul cotidian american „New York Times" consemnează următoarele : „În pofida tradiției de a nu se amesteca in politică, forțele armate din Chile urmează șablonul sumbru și obișnuit al altor dictaturi militare. Ele au adăugat citeva trăsături distinctive – distinctive prin oroarea pe care o produc . . . Junta nu numai că a interzis toate partidele marxiste, intr-o țară in care aceste grupări au dispus de aproximativ 44% din voturi la alegerile pentru Congres din luna martie, dar a suspendat toate celelalte partide politice și a dizolvat Congresul . . . Ea a dat foc în piețe la cărți, reviste și documente de toate felurile, in proporții rareori întîlnite în vremea lui Hitler, evident în credința naivă că această acțiune brutală va contribui la „extirparea cancelarului marxist din Chile", după cum se exprima unul din generalii de la conducere" . . . Și comentatorul conchide : „S-ar putea chiar ca regimul militar să redea proprietarilor și patronilor intreprinderile chiliene confiscate de guvernul Allende . . . Ei trebuie să știe însă că nu pot întoarce timpul inapoi intr-o țară care se indrepta spre socialismul moderat și proprietatea națională asupra resurselor sale naturale cu mult inainte de venirea la putere a lui Allende" . . .

În legătură cu incercarea reacțiunii de a atribui guvernului Unității populare răspunderea pentru haosul economic provocat de sabotajul burgheziei și al capitalului străin, Romano Ledda amintește, într-un articol din „Rinascita", marile dificultăți cunoscute de economia chiliană încă in timpul guvernării lui Eduardo Frei, : , in 1970 economia chiliană se afla in pragul falimentului, abia acoperit de masa crescîndă a debitelor cu străinătatea . . . Economia chiliană prezenta semnalmentele clasice ale subdezvoltării: dependența de capitalul străin și privilegii disproporționate pentru grupuri restrinse". Autorul prezintă in acest sens unele date ale anului 1970 : 4,5% din populație (burghezia și oligarhia financiară) își insușeau 39% din venitul național, 18,5% (burghezia mică și mijlocie) – 38% din venit, în timp ce pentru 77% din populație (muncitori, țărani, subproletariatul din marile orașe) rămîneau doar cu 23%. Tocmai încercările guvernului Allende de a inlătura această stare de lucruri s-au izbit de împotrivirea acerbă a burgheziei și cercurilor reacționare din interior, a capitalului străin și reacțiunii internaționale : „Desigur un rol foarte negativ l-a avut blocada economică a Statelor Unite, manevrele în legătură cu prețul cuprului, suspendarea creditelor, care a făcut dificilă, dacă nu imposibilă, recurgerea la importuri masive de bunuri de consum".

Cunoscutul politolog francez Maurice Duverger – într-un comentariu din „Le monde", relevă faptul că „paralizia economică a țării în ultimele luni ale guvernului Allende . . . era mai mult o consecință a grevei proprietarilor de camioane și a micilor comercianți antiguvernamentali și a refuzului Parlamentului de a vota legile propuse de președinte, decit a naturii socialiste a reformelor înfăptuite de aceasta sau a amplorii naționalizărilor „brutale" . . . Dreapta uită să precizeze că principalele victime ale inflației galopante și ale penuriei de produse de consum, cu alte cuvinte săracii și salariații, departe de a se fi întors împotriva lui Allende, i-au acordat sprijin in mod constant și chiar sporit, pentru că Unitatea populară a trecut de la 36% voturi in 1970 la 43% in martie a.c. . . . „Aici se află probabil rațiunea majoră a puciului militar. Cît timp dreapta chiliană a crezut că experiența Unității Populare va lua sfîrșit prin voința alegătorilor, ea a păstrat o atitudine democratică . . . Cind ea s-a temut că – jocul instituțiilor liberale duce la menținerea lui Salvador Allende la putere și la dezvoltarea socialismului, a preferat în locul legii violența".

Doctorul Juan Garces – colaborator apropiat al lui Allende, subliniază într-o relatare publicată de parizianul „l 'Unité" că „Cei care au vrut să sfîrșească cu guvernul Allende din 1973 sint aceiași care cu trei ani mai devreme au încercat să se opună intrării sale la Moneda". El relatează cum elementele reacționare din armată au acționat, în special după înfringerea puciului de la 29 iunie, pentru înlăturarea generalului Prats și a altor comandanți loiali – în vederea realizării loviturii de stat : „în tot cursul lunii august s-a dezvoltat un proces de conspirație in sinul forțelor armate, avind drept scop eliminarea generalilor care respectau legalitatea. După ce a fost încheiată această operație, cei ce dețineau înaltul comandament au profitat de disciplina forțelor armate pentru a lansa o operație fulger și pentru a zdrobi pe cel care reprezenta legitimitatea guvernamentală – președintele Allende. Ei trebuiau să-l omoare, pentru că știau că nu vor reuși să-l convingă să-și abandoneze răspunderile politice și revoluționare față de poporul care l-a ales".

Cunoscutul publicist francez Regis Debray publică în revista „Nouvel Observateur" relatările fiicei lui Allende – Isabel – care se afla alături de tatăl său în dimineața zilei de 11 septembrie : „Ultima imagine pe care o păstrez despre tatăl meu este aceea a comandantului care mergea de la o fereastră la alta încurajînd pe membrii gărzii sale, . . . trăgind el însuși împotriva tancurilor și conducînd lupta . . . Un lucru este sigur pentru mine : tatăl meu nu s-a sinucis. În urma ultimatumului dat de juntă . . . tata ne-a reunit în salonul Toesca și ne-a spus : „Decizia mea e luată : voi rămine aici pînă la capăt. Mi se oferă un avion pentru a părăsi țara : eu l-am refuzat. Această fugă ar fi la fel de infamă ca și trădarea generalilor care mi-o propun". După aceea, a adăugat ca revoluția nu avea nevoie de morți inutile și a cerut celor 9 femei prezente, cit și unui număr de colaboratori, despre care gindea că puteau și trebuiau să-și salveze viața, de a părăsi palatul. În schimb, a cerut celor ce au rămas să se angajeze să lupte pină la capăt. „Aceasta va fi, probabil, a spus el, ultima bătălie a lui Allende. Dar aceasta va fi deasemeni prima bătălie a revoluției chiliene, căci aceasta este de-acum calea de urmat. Se întoarce o pagină din istoria noastră, următoarea va fi scrisă de poporul chilian și de toate popoarele Americii Latine".

Referindu-se la învățămintele evenimentelor din Chile, generalul Omar Torrijos – președintele guvernului din Panama, declara într-un interviu acordat agenției Taniug : „Ceea ce s-a întîmplat in Chile constituie o lecție importantă pentru America Latină. Forțele reacționare și de opoziție au triumfat. Dar nu trebuie neglijat faptul că aceasta este o victorie iluzorie și trecătoare a celor care doresc să impiedice procesul transformărilor structurale și revoluționare pe continentul Americii Latine. Această victorie va constitui o stagnare de scurtă durată a acestor procese și nimic mai mult. Ele vor începe să apară din nou, mai ample, mai organizate. Consider că forțele reacționare au înțeles că această perioadă se apropie și că ceea ce au făcut in Chile, a fost doar un act de nebunie și disperare. Singurul lucru pe care forțele reacționare nu l-au înțeles este faptul că mormîntul lui Allende nu este o groapă obișnuită și că acolo nu poate fi ingropat și idealul pentru care a luptat el".

Precum se știe, la glasul de protest al opiniei publice internaționale s-a raliat poziția fermă și clară adoptată de conducerea partidului nostru încă din primele momente după lovitura de stat. Declarația Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. din 2 octombrie, a exprimat încă o dată solidaritatea poporului nostru cu forțele patriotice, democratice și progresiste din Chile, cu poporul chilian, increderea că nici o forță nu va putea înfrînge voința unită a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, a maselor populare chiliene pentru propășirea patriei pe drumul libertății, independenței naționale și progresului social.

— O —

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA ASTRA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 18 OCTOMBRIE 1973 ● NR 42 (295) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

„PENTRU BUNĂSTAREA ŞI FERICIREA POPORULUI"

Timp de mai multe zile atenţia intregului popor a fost polarizată de vizitele de lucru ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu secretar general al partidului, preşedinte al Consiliului de Stat prin citeva judeţe ale ţării. A devenit aproape un fapt cotidian ca acolo, direct in producţie, conducătorul ţării să se sfătuiască cu producătorii, să dezbată pe viu problemele mereu noi ale activităţii, să analizeze şi să dea importante recomandări.

Peste tot, in industrie ori agricultură, in institutele de invăţămint şi cultură ori la adunările populare organizate cu acest prilej oamenii muncii români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi s-au prezentat la intilnirea cu conducătorul partidului şi statului cu rodnice bilanţuri, raportind importante depăşiri şi succese la finele celui de al treilea an al cincinalului.

Convorbirile purtate de tovarăşul Nicolae Ceauşescu direct cu muncitorii, tehnicienii, inginerii, in uzine, pe platformele industriale ale Brăilei, ale Şantierelor navale şi Combinatului siderurgic Galaţi, ale Tirgu-Mureşului, Buzăului şi Ploieştiului, preţioasele indicaţii date cu acest prilej au constituit un nou şi important imbold in activitatea viitoare a oamenilor muncii, in ducerea la bun sfirşit a angajamentelor asumate pentru realizarea obiectivului principal al acestei etape – indeplinirea cincinalului inainte de termen.

Acesta este faptul cotidian, obişnuitul zilelor noastre care reflectă inţelepciunea politicii partidului de a se afla permanent in mijlocul oamenilor muncii ca imbold şi coordonator. Sintetizind caracteristica etapei actuale, ca o concluzie asupra sfatului ţinut cu oamenii muncii in aceste zile, secretarul general al partidului, sublinia in cuvintarea sa la adunarea populară de la Tirgu Mureş : „Tot ce am realizat pină acum, in cei doi ani şi nouă luni din actualul cincinal demonstrează că stă in puterea oamenilor muncii din România socialistă să asigure mersul tot mai ferm inainte al patriei noastre pe drumul edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate, pe drumul trecerii spre comunism, al făuririi bunăstării şi fericirii poporului nostru".

ORIZONT

convorbiri

Cu general-locotenent MARIN DRAGNEA, prim-vicepreşedinte al C.N.E.F.S.

– Ce s-a înfăptuit pină acum din prevederile Hotăririi Plenarei C.C. al P.C.R. din 28 II – 2 III. 1973. Cum vedeţi pe viitor traducerea in fapte a acestor prevederi ?

– Consider că bilanţul rezultatelor obţinute in scurtul răgaz de timp care a trecut de la elaborarea Hotăririi poate fi apreciat drept pozitiv – promiţător. Aş menţiona in primul rind amplul proces de consolidare şi perfecţionare a structurii organizatorice a mişcării sportive. Plenarele care au avut loc la nivelul C.N.E.F.S., al consiliilor judeţene, municipale şi orăşeneşti de educaţie fizică şi sport au ales noi birouri executive, orientindu-se astfel incit la conducerea mişcării sportive să fie oameni calificaţi, cu vastă experienţă in acest domeniu, plini de energie şi pasiune precum şi reprezentanţi ai principalelor organe, organizaţii şi instituţii cu atribuţii in mişcarea sportivă.

Dintre primele realizări din domeniul activităţii sportive de masă menţionăm elaborarea regulamentelor insignei „Amicii drumeţiei", acţiunii „Inotul pentru toţi", proiectul de regulament al complexului „Sport şi sănătate", al competiţiei de masă cu caracter republican ş.a.

In domeniul sportului de masă, pe lingă unele mutaţii conceptionale intervenite in urma orientării dată prin Hotărirea de Partid, care aşează această activitate in drepturile ei fireşti, pot fi menţionate unele ameliorări manifestate pe mai multe planuri şi anume: al amplitudinii, al varietăţii formelor, al atractivităţii şi al lărgirii geografiei aplicării lor in practică.

In invăţămint s-a trecut la elaborarea unor noi programe pentru educaţe fizică, s-a experimentat introducerea „Zilei sporturilor" ca formă nouă de desfăşurare a activităţilor sportive extraşcolare şi s-a insistat mai mult asupra organizării de intreceri cu caracter de continuitate pe plan local.

In domeniul sportului de performanţă, ca urmare a măsurilor luate pe linia modernizării procesului de antrenament cit şi a asigurării unor condiţii corespunzătoare de pregătire, anul 1973 a fost un an rodnic. Sportivii români au cucerit medalii la campionatele mondiale, la campionatele europene şi la Jocurile Balcanice.

Merită a fi menţionate, in mod deosebit, succesele boxerilor români la campionatele europene de la Belgrad, ale canoiştilor la campionatele mondiale din Finlanda, ale canotorilor la campionatele europene de la Moscova, cucerirea primelor medalii in competiţiile europene şi mondiale de către gimnaştii şi halterofilii români, performanţele de valoare şi prestigiu realizate la Universiada de la Moscova, la campionatele mondiale de lupte pentru juniori de la Miami Beach şi de seniori, de la Teheran etc.

– Ce calităţi consideraţi că trebuie să aibă un conducător sportiv ? Cit de importantă ii este dragostea pentru sport ?

– E bine să precizăm că, in mişcarea noastră sportivă, conducătorul sportiv este, cu mici excepţii, un activist care desfăşoară o muncă obştească, indiferent de nivelul la care se face acest lucru : secţie, asociaţie, club, comisie judeţeană pe ramură de sport sau federaţiei de specialitate.

Rezultă de la inceput că dragostea pentru sport – pasiunea aş putea spune, este prima condiţie a prestării unei activităţi voluntare căreia i se consacră multe ore săptăminal din timpul liber.

– Care credeţi că sint principalele slăbiciuni, carenţe ale mişcării noastre sportive. Ce măsuri veţi lua in viitor pentru a le inlătura ?

– Aş vrea să mă refer la faptul că mult timp in activitatea noastră sportivă preocupările au fost indreptate cu precădere inspre sportul de performanţă, neglijindu-se activitatea de masă atit in ceea ce priveşte funcţia ei social-formativă cit şi aceea de rezervor nesecat de descoperire şi selectare a talentelor pentru performanţă. Un alt neajuns se referă la paralelismele care se creaseră atit in sportul de masă cit şi in cel de performanţă.

In sfirşit, in domeniul sportului de performanţă au existat deficienţe determinate de faptul că nu s-a dus o politică prioritară faţă de sporturile cu mare pondere in programul Jocurilor Olimpice şi nu s-a acţionat ferm pentru dezvoltarea şi perfecţionarea unităţilor cu profil sportiv din invăţămint.

Măsuri pentru viitor ? Una singură : traducerea in viaţă cu consecvenţă, in mod competent, cu spirit de răspundere a prevederilor planului de măsuri adoptat

REPORTER

(Continuare in pag. a 7-a)

NUMĂR SPECIAL DEDICAT SPORTULUI

COLABOREAZĂ:

IOLANDA BALAŞ, PAUL EUGEN BANCIU, EUGEN BARBU, ION BAIEŞU, RADU BALAN, LUCIAN BURERIU, IOAN CHIRILA, RADU COSAŞU, VALENTINA DIMA, ANGHEL DUMBRĂVEANU, TUDOR GEORGE, H. GRĂMESCU, AL. MIRODAN, SERGIU NICOLAESCU, VIRGIL OANCEA, VIOREL PRELICI, CORNEL UNGUREANU, DAMIAN URECHE, ION VELICAN

cronica literară

TOREADORI ŞI DOMNIŞOARE*)

1. Dintre toţi cronicarii sportivi il preţuim pe Radu Cosaşu. Pudic, protejindu-şi cu graţie drepturile de cronicar sub un pseudonim infernal, Radu Cosaşu iubeşte sportul prin delegaţie şi locţiitor, aşa cum se cuvine principiilor literaturii. Alţii s-au aruncat, cu stil, cu metafore, cu exclamaţii, in vilvătaia aplauzelor : Radu Cosaşu, nu. Radu Cosaşu rămine, pentru publicistica sportivă, o zină agreabilă, conservindu-şi drepturile opiniei în alte domenii.

Alţii au scris pamflete împotriva lui Angelo Niculescu, poeme inchinate Rapidului, ode dedicate lui Dumitrache, diatribe Utei. Singur in afara patimilor, izolat in arhipelaguri celeste, Radu Cosaşu priveşte, prin lumescul său trimis Belphegor, geamătul nemulţumiţilor şi murmuiala întru bucurie a fericiţilor. După dicţionarul cunoscutului Guy Segonzac, Belphegor ar fi „demon de categoria a doua. (Dictionnaire des demons, Librairie du magnetisme, Ed. V, 1923, pag. 213), sau, elegant vorbind, cu proptele in metafizică. Metafizica sportivă nu e insă teritoriul lui Belphegor : e al lui Teodor Mazilu.

2. Teodor Mazilu e prototipul sportiv filozof. Dacă Dumitrache bea (sau nu bea) lapte, dacă Dobrin consumă iaurt, iată probleme fundamentale. În avion spre Guadalajara, Teodor Mazilu meditează la prăbuşirea avionului. În faţa lui Năsturescu, la Tolstoi. În fata echipei Internazionale, la împăratul Solomon mort. Orice cronichetă este scrisă cu sentimentul apocalipsei, orice competiţie stă sub semnul zădărniciei. În zece rînduri (în care Fănuş Neagu ar fi condensat zece metafore, cinci cuvinte de duh şi trei cintece de mahala, plus două vorbe de inimă pentru Rapid şi incă una pentru F.R.F.), Teodor Mazilu lipeşte, unele de altele, cuvinte posace, toropite de presentimentul amurgului universal. Din cind in cind, Teodor Mazilu işi extrage din piese vreun personaj melancolic şi il imbracă in redingnota lui, de pildă. Ştefan Covaci. Şi atunci Ştefan Covaci devine melancolic şi e foarte trist că nu i se indrăgostesc elevii. Şi se intreabă :

– De ce nu se îndrăgostesc, domnule ?

Fireşte că despre literatura lui Teodor Mazilu s-a scris atit de mult, incit nouă nu ne rămine decit să decupăm citate (din numeroasele şi amplele studii ale Georgetei Horodincă de exemplu), spre a ilustra metafizica sportivă a lui Teodor Mazilu. Aşadar, sublinia (încă din vremuri imemoriale) Georgeta Horodincă, Teodor Mazilu este un moralist. Fireşte că putem ilustra moralismul autorului nu numai prin problema laptelui sau a iaurtului (Teodor Mazilu este şi autorul unei piese pe tema iaurtului) ci şi prin problema delicată, a fericirii erotice. Aşadar (vezi Este corida o luptă cu moartea ?, pag. 146 – 150), in timp ce, la Guadalajara, Ion Băieşu et comp. se perpeleau între probleme strict fotbalistice (de ce nu intră Dobrin, de ce nu joacă Tamango) Teodor Mazilu sonda psihologia tinerelor mexicane. Una din domnişoarele foarte drăguţe şi din inalta societate, il iubeşte pe autor, dar in Mexic nimic nu se poate fără căsnicie. Textul e exemplar pentru virtutea personajelor. Peste tot in călătoriile sale, de altfel, Teodor Mazilu întilneşte virtuoşi (şi obiceiuri amoroase) pe care le comentează cu atenţie. La Helsinki (pe cind Angelo Niculescu et comp. tremurau de grija vreunui punct) Teodor Mazilu meditează asupra galanteriei latine (care nu e apreciată in ţările nordice : „Cind fata admite să-i achiţi consumaţia, inseamnă că s-a indrăgostit de tine, sau că, in orice caz, ii place de tine. Atunci, ca suprem omagiu, te lasă să suporţi tu intreaga cheltuială. Oricit aş fi eu de om al soarelui şi-al Sudului, acest obicei mi-a plăcut"). La Roma, cu prilejul campionatului european de fotbal, autorul se inchide intr-o trattoria („Sătul de atita comunicare şi poezie, voiam să fiu singur cu mine insumi şi cu sticla mea de vin roşu").

Hotărît lucru, grea e viaţa de cronicar sportiv.

3. Antisentimental, anticonvenţional, antilacrimogen (literatura lui Teodor Mazilu e o adevărată antologie de anti –) Teodor Mazilu este, în cronici sportive, ca şi in literatura de călătorie, un eseist. Spectacolul (de mare rafinament) al luptei sale cu ideile este variat şi complex, subtil şi surprinzător. Teodor Mazilu fondează, simulează, mimează acceptarea faptului comun pentru a-l demistifica. El este un toreador al ideilor şi nu un toreador al cronicii sportive (cum sint Adrian Păunescu sau Fănuş Neagu, sau Ion Băieşu). Teodor Mazilu scrie anticronici. O lectură consecventă a cronicii sportive a lui Teodor Mazilu te lecuieste de stadion pentru o viaţă întreagă. O lectură consecventă a notelor de călătorie a lui Teodor Mazilu te lipeşte, pe vecie, de oraşul natal. („Cei care călătoresc cel mai mult sint tinerii, pensionarii şi văduvele. Gem hotelurile Europei de văduve dornice să-şi imbogăţească orizontul"). Parodia (căci şi din parodie s-a născut eseul) e forma esentială de existenţă a literaturii lui Teodor Mazilu. Ceea ce cu o rivnă exemplară s-au străduit, ani de-a rindul, să intemeieze Eugen Barbu, Fănuş Neagu, Al. Mirodan, Ion Băieşu, Radu Dumitru, dărimă sistematic acest prinţ al şicanei, Teodor Mazilu. (Toreadorii mi s-au părut intotdeauna nişte prinţi ai şicanei).

4. De aceea preferăm să complinim lectura lui Teodor Mazilu cu aceea a lui Radu Cosaşu. Belphegor stimulează (în cronici) gustul vieţii, şi regretăm că nu şi-a adunat, pină acum, în volum, cronicile sportive. Viata ca în filmele de cinema (ce comentarii, ce gust, ce sărbătoare a publicisticii era cartea aceasta) ciştiga în valoare dacă autorul anexa şi citeva cronici ale lui Belphegor. Eseist (ca şi Teodor Mazilu, dar în direcţii mai luminoase), Radu Cosaşu nu se respectă, ca eseist, pină la capăt. Între idei antifotbalistice, condeiul lui Radu Cosaşu tremură ca în faţa Curţii Marţiale. Acolo unde Teodor Mazilu il vede pe Hamlet cu craniul lui Yorick in mînă. (vezi Fotbalul n-a fost creat de diavol, pag .117–118), Radu Cosaşu distinge un cintec şi-o floare.

5. După cele şapte (sau opt, sau nouă ? !) cărţi apărute în ultimii doi ani, Teodor Mazilu este, în literatura actuală, o personalitate venerabilă. Textele sale, mereu de o inaltă profesionalitate, aparţin unui scriitor de primă mărime, reflecţiile unei inteligenţe pline de vervă, iubitoare de paradox şi (scuze pentru tautologie) speculaţie : „Prin frumuseţea ei extraordinară, prin acest veşnic război dintre pămint şi apă, Veneţia pare a fi reşedinţa ideală a tuturor indrăgostiţilor. Cine s-a indrăgostit vine, sau speră să vină, la Veneţia. Oraşele ne pot apărea uneori, sigur, e o biată şi trecătoare senzaţie ceea ce spun eu, şi ca nişte simple decoruri ale orelor prin care trecem. Fiecare ceas işi are tilcul lui, şi deci oraşul lui. Un amurg mai senzual şi mai adinc decit cel oferit de cerul Madridului e greu de imaginat. E plăcut, desigur, să conversezi la Paris, să dormi după-amiaza la Londra, să te plimbi pe străzile Florenţei şi să faci dragoste la Veneţia. Veneţia pare punctul final al tuturor zbaterilor şi speranţelor noastre. Tocmai din această convingere, Veneţia e bintuită, asaltată, de o specie specială de turişti, turiştii îndrăgostiţi. Dacă nu eşti amorezat, pari puţin ridicol la Veneţia. Frumuseţea lumii nu se poate dezvălui decit celor care iubesc . . . Veneţia pare sfirşitul tuturor lucrurilor".

6. Fără indoială că un comentariu al literaturii „sportive" (ori al „cronicii sportive" a scriitorilor) ar merita un spaţiu mai amplu. Am descoperi, pornind de aici, unul din hotarele fenomenului Kitsch. O formă de manifestare a sa. Şi poate de justificare.

C. UNGUREANU

---

*) **Teodor Mazilu,** Fotbalul n-a fost creat de diavol, **Ed. Stadion, 1972,**
Este corida o luptă cu moartea ? **Ed. Eminescu, 1973.**

CRONICA LITERARĂ A CRONICILOR SPORTIVE SCRISE DE LITERAŢI

Cred că nu e deloc deplasat ca într-o revistă literară care şi-a propus năzdrăvana idee – la o oră cind ideile năzdrăvane nu înfloresc pe toate drumurile – de a consacra un număr în întregime sportului (chit că în această revistă cronicarul ei literar a privit cam dur ultimul meu volum de nuvele, socotindu-l un volum scris sub semnul modei, scris frumos şi plăcut, dar nu sint eu omul căruia asemenea durităţi să-i displacă şi să-i dea insomnii . . .), cred, deci, că nu e deplasat ca la această năzdrăvănie să răspund cu o alta – aceea de a încerca o scurtă, dreaptă, analitică, veselă, fraternă cronică a cronicarilor sportivo-literaţi. Aşa ceva nu s-a făcut cam de mult, dacă nu chiar niciodată ! . . . Nici un literat, nici un critic, nici un scriitor, nici un confrate n-a pus mina pe creion să spună deschis, de la obraz, ce crede despre ceea ce au scris confraţii săi în acest domeniu. De ce această tăcere – nu ştiu. Se aşteaptă stringerea în volum a cronicilor de fotbal barbiene, de pildă ? Iacoban, Guţă Băieşu, Fănuş şi Mazilu au avut un asemenea dement curaj, – despre cartea lui Fănuş criticii de specialitate au făcut pe nebunii comparînd-o cu poveştile argheziene din ţara aceea copilărească, despre aceea a lui Mazilu s-a tăcut cam semnificativ, nici Iacoban şi nici Băieşu n-au avut un tratament mai bun. Cit despre portretele lui Ilisei din **Cabina de transmisie,** parcă nici n-au apărut. Să nu ne aşteptăm mai mult de la critici. Lor le place fotbalul – ca oricărui muritor – dar nu cartea despre fotbal. În general, lor nu le plac cărţile, ci literatura.

Mai degrabă tăcerea în judecata confraţilor cred că vine din omenescul sentiment de a nu-ţi lovi fratele în piinea de toate zilele. Se ştie că scriitorii au foarte puternic dezvoltat acest sentiment al existenţei, al coexistenţei, al piinii împărţite cu fratele tău, al lui, „lasă, mă, să trăiască şi el, că şi el e om, ca Socrate !" . . . Oricum, cronica de sport în presa literară e larg apreciată ca un bun „gangne-pain" şi nimic mai mult – iată de unde vine de se leagă tăcerea respectivă.

Odată stabilită această ipoteză de lucru, e vremea să trecem la ceea ce am promis, adică la plebiscit. Analiza noastră se va face sub semnul acelui fertil, descreierat, ludic, şi impudic „Nu" ionescian, extrem de binevenit in actuala situaţie a cronicii sportive ţinută de literaţi peste tot şi pe unde apucă. Ceea ce a făcut, la timpul lui, notre cher Eugène, cu Barbu (Ion), cu Arghezi, cu Camil, – e cazul să aplicăm şi noi, azi, cind vedem ceea ce vedem, cu personalităţi deloc inferioare acelora cu care se juca Ionescul.

Deci :

Nu – lui Fănuş, în sport. Cronica lui e o imensă metaforită plină de iezi, cucuiezi, tei mei, vin, fecioare, mioare, căprioare, căpriori, fluvii, izvoare, fotbalul fiind un pretext pentru un subtext pe care îl pricep doar şefii de gară care ies cu steagul cind trece prin faţă Rapidul. Fănuş face stilistică, balistică, logistică – niciodată logică, ca să nu mai vorbim de intuiţia lui psihologică cu U.T.A., cu Sătmăreanu, cu Progresul, cu U Cluj, şi alte alergii puse de el pe rapsodii de toamnă.

Nu – lui Eugen Barbu, în fotbal. Domnia Sa e grozav de influenţabil, nu-şi reciteşte manuscrisele, azi spune una, miine alta, e prea maleabil, nu are urile lui Fănuş, nu ştie să ţină o ranchiună (decit pe Răducanu, ceea ce e prea puţin), işi arogă idei de antrenor genial cind nu e cazul, e cind prea dur, cind piine prea caldă, se entuziasmează din nimic şi devine morbid dintr-un guturai. Umoarea sa e prea labilă. Cu asemenea stare de spirit se pot scrie – „Cintecele lui Maldoror" – nu discuta despre Kafka, (de la Reşiţa).

Nu – lui Teodor Mazilu, în sport. Domnia Sa face pe filozoful tocmai acolo unde susţine de ani de zile că filozofia, muzica şi baletul nu au ce căuta. Domnia Sa face pe brechtianul acolo unde Brecht nu are ce căuta. Prea mult moralism într-o problemă simplă de şut la poartă ! Prea multă îngăduinţă – acolo unde e cazul fierului roşu. Teodor Mazilu nu ştie ceea ce e fierul rosu, preferind maxima sufocant de moralizatoare. Ceea ce se referă strict la fotbal în scrisul Domniei Sale, n-are haz, nu mai spun competenţă, nu se simte suficient că Domnia Sa a jucat cindva extremă . . .

Nu – lui Adrian Păunescu, în sport. Domnia Sa e mult prea arbitrar, confundind eleganţa de spirit cu inconsecvenţa crasă. Domnia Sa – desigur – posedă ambele calităţi, dar e inacceptabil, intelectual vorbind, să le confunzi. L-a omorit pe Angelo, ca după aceea să-i dea o rubrică în „Flacăra" . . . Are patimi oarbe la un condei facil de pamfletar prea craiovean. Competenţă ? Domnia Sa e cel care l-a propus pe Dumitru fundaş dreapta, pentru meciul cu R.D.G.

Nu – lui Guţă Băieşu, în sport. E prea vesel, prea verbios, prea se vrea cu vervă. Domnia Sa se visează un Mark Twain al publicisticii noastre sportive, nu oricine vrea poate fi Mark Twain, de multe ori nu ajungi mai departe de Tom S . . . e cazul Domniei Sale, căruia i-ar fi folositoare o cură de Joseph K.

Nu – lui Al. Mirodan în sport. Domnia Sa – primul dintre scriitorii români contemporani care a luat exemplul lui Camil şi a reintrodus sportul ca rubrică în ziarele de cultură, – e un mare (hai să spunem cuvintul !) leneş : Al. Mirodan a renunţat la fotbal şi la rubrica de fotbal din Contemporanul, ca şi, mai recent, din Cinema. Renuntarea nu poate caracteriza un literat, cu atit mai putin un literat sportiv. Renunţarea e demisia inteligenţei (replică dintr-o piesă în manuscris a aceluiaşi, necitită, dar pot să jur . . .). Ca să nu mai spunem că Domnia Sa a fost acela care a făptuit sacrilegiul comparaţiilor fortate dintre sport şi muzică, dintre şut şi cibernetică, dintre fentă şi rubato – urile chopinene, dintre Beckenbauer şi Wagner, dintre Nietzsche şi Ţărălungă. Nu !

Nu – lui M. R. Iacoban în sport. Domnia Sa nu cunoaşte umilinţa în faţa fenomenului. Orgoliul e enorm, nerăbdarea în replică il omoară. Domnia Sa nu lasă pe nimeni să treacă pe lingă Domnia Sa fără să-i facă pac ! sau să-l tragă de urechi. Intransigenţa sa exemplară e şi neinspirată. Visul Domniei Sale de a polemiza veşnic nu e nici moldovenesc, nici pescăresc ; e pur şi simplu o tragere de timp, cu care n-are voie să se joace decit Diavolul. M.R.I. e încă departe de demonism.

În sfirşit, un NU ! categoric, concis si fără argumente, fiindcă îl urăsc personal – acelui Belphegor. Domnia Sa e cel mai elocvent impostor dintre scriitorii sportivi. Singura sa vocaţie e aceea – zice critica de specialitate – a inteligenţei. Cu o totală lipsă de scrupul, cu o frenezie suspectă, Belphegor face săptăminal pe deşteptul – calea cea mai sigură de a spune enormităţi gen : „fotbalul e o joacă", „să răminem copii", „să ţinem cu Progresul", „să fim imparţiali", „să jucăm fair – play". Doar prin inteligenţă nu se poate face artă, cu atît mai puţin cronică sportivă.

În concluzie, – singurul cronicar sportiv valabil din lumea literelor e Radu Dumitru de la „Luceafărul". Domnia Sa a fost cîndva portarul echipei naţionale de juniori. Această enormă calitate se mărturiseşte admirabil, în fiecare rînd, săptămînal . . . E vremea, e imperios necesar, să fim chemaţi, în sfirşit, la premiera uneia din piesele sale, căci, – acesta e marele paradox – cel mai calificat dintre literaţii sportivi nu a avut parte niciodată (printr-una din blestemăţiile sorţii) de o ieşire magnifică în arena literară !

RADU COSAŞU

ÎNTÎLNIREA INTERJUDEȚEANĂ A CADRELOR DIN UNIVERSITĂȚILE POPULARE

Timişoara a găzduit o interesantă intilnire interjudeţeană de lucru cu cadrele universităţilor populare.

Participanţi : reprezentanţi ai judeţelor Arad, Caraş-Severin, Dolj, Gorj, Mehedinţi, Timiş.

Lucrările au constat în prezentarea unor referate privind rolul universităţilor populare în procesul de educare politică a maselor, a pregătirii economice a oamenilor muncii cit şi a educării moral-cetăţeneşti şi tehnico-ştiinţifice a cursanţilor. Au avut loc largi dezbateri cu privire la continutul şi metodologia activităţii universităţilor

Vorbitorii au trecut în revistă unele succese reale ale acestei forme de învăţămint. În ultimii ani universităţile au devenit o importantă modalitate a propagandei de partid, un mijloc eficient şi variat de transmitere a cunoştinţelor cultural-ştiinţifice. Există peste tot cercuri de istorie a civilizaţiei umane, de istorie a mişcării muncitoreşti, de istorie a partidului, filozofie, politică mondială, etică şi echitate socialistă, de cod moral şi comportament in societate ; se dezbat probleme ale tineretului, ale literaturii şi artei, ştiinţei şi tehnicii. Există activităţi de club, altele urmărind perfecţionarea profesională, ţinind de organizarea producţiei etc., altele practice, cum ar fi cercuri rtv, foto, tipografie, limbi străine. De la bun început, şi asta inseamnă pedagogie, e necesar ca lectorii să declanşeze un mare interes pentru ca atenţia să fie intensă, ceea ce poate asigura succesul unei prezenţe sporite a cursanţilor. Sînt binevenite cadrele calificate şi cu vocaţie, care să facă din orice temă un curs captivant, să întreţină o atmosferă plăcută.

Mijloacele moderne existente, în speţă cele audiovizuale sînt eficiente în măsura in care sînt folosite corespunzător, in funcţie de temă, de vîrsta cursanţilor. Trebuie însă ca gama aparaturii să se mai şi împrospăteze, conform nivelului ştiinţei şi tehnicii actuale.

Este evident faptul că multe dintre expuneri s-au complăcut într-o tentă teoretizantă, cu enunţări de principii de activitate. E drept, s-a amintit pe concret şi de unele activităţi interesante, demne de a fi generalizate. Nu a mulţumit uneori însă tonul de dare de seamă, de justificare a activităţii, părind că fiecare judeţ se află in posesia celor mai eficiente moduri de lucru. Ori nu se poate trece, (dincolo de evidentele succese), peste unele soluţii stereotipe, nu întotdeauna menite să realizeze un „interes general".

Trebuie să devină tradiţie o permanentă testare a tuturor vîrstelor, a domeniilor de interes. S-a accentuat faptul că nu întotdeauna cursurile reuşesc să fie accesibile ; ele trebuie să uzeze de un limbaj direct, să nu complexeze asistenta printr-o încărcătură de probleme speciale ori prin prolixitatea limbajului.

Apropierea de viaţă este un deziderat fundamental ; în acest sens lărgirea orizontului ştiinţific prin lucruri noi vine în intîmpinarea cunoştinţelor necesare în procesul de producţie.

Tot aci, deplasarea lectorilor la locul de muncă este importantă şi mai eficientă decit unele acţiuni depăşite de viaţă, ca lungile expuneri festivizante, oricit de interesante ar fi ele. S-au subliniat în cadrul lucrărilor succesele universităţilor timişene, fruntaşe pe ţară, care, fără să uzeze de o tematică senzaţională au polarizat atenţia oamenilor muncii prin moduri interesante de activitate.

Un instrument care sensibilizează un mare număr de oameni pare si fie cursul realizat la cererea unor instituţii, cercul dedicat celor maturi.

Cursurile ţinute în limbile naţionalităţilor conlocuitoare sporesc numărul de participanţi, răspund inaltului comandament social al partidului.

Devine cerinţă o mai vastă popularizare a sferelor de activitate ale universităţilor.

Lectorii trebuie să fie prezenţi pretutindeni unde se pot intîlni oamenii. Chiar şi navetiştii pot fi atraşi ; prin realizarea (experiment) a unor tipărituri de popularizare care să fie la dispoziţia celor interesaţi. Apoi ar putea exista şi cursuri prin corespondenţă.

De inventivitatea universităţilor depinde succesul lor ; de pregătirea metodologică a lectorilor depinde gradul de receptare.

Lucrările consfătuirii de la Timişoara au fost bogate în propuneri, discuţiile au dezvăluit elemente noi, moderne şi in ceea ce priveşte cadrul organizatoric al activităţilor sau al colaborării dintre universităţi. Rămine ca aceste deziderate să primească şi mai multă viaţă.

L. B.

Din cuvîntul participanţilor

Conf. univ. dr. ing. ANTON POLICEC, rectorul Universităţii populare Timişoara

Orientarea conţinutului activităţilor se bazează pe valoroasele indicaţii ale conducerii noastre de partid, privind ridicarea conştiinţei oamenilor la nivelul necesar inţelegerii proceselor conştiente de transformare a lumii, a legilor obiective care stau la baza tuturor fenomenelor din natură şi societate. Sub îndrumarea Comitetului de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş, Universitatea populară a iniţiat un număr important de cursuri pentru pregătirea politico-ideologică, de cultură generală şi de perfecţionare profesională a cursanţilor.

Programul Universităţii populare Timişoara pentru noul an de învăţămînt cuprinde 68 de cursuri, dintre care :

- 35 de cultură generală
- 23 de cultură profesională
- 10 limbi străine

În privinţa structurii programului, educaţia politico-cetăţenească constituie o permanenţă ca şi pînă acum.

Se continuă abordarea problemelor ştiinţifice şi tehnicii contemporane prin cursuri care se adresează unui cerc mai larg de auditori.

In domeniul perfecţionării profesionale au fost menţinute cursurile care au cîştigat an de an adeziunea unui număr mare de auditori.

Cursurile de limbi străine, continuă direcţiile cunoscute prin cursuri eşalonate pe 3 ani şi cursuri de perfecţionare anul IV.

Sperăm ca programul nostru să satisfacă cerinţele şi exigenţele dumneavoastră şi ale tuturor celor care ne urmăresc şi participă zi de zi la activitatea noastră.

VIORICA PĂCURARU, profesoară, Universitatea populară Craiova

Peisajul cultural doljan s-a îmbogăţit cu noi instituţii şi construcţii de cultură, cum sint Opereta, Editura „Scrisul românesc", noul local al Teatrului Naţonal, Clubul muncitoresc „Electroputere", noi case de cultură şi cămine culturale etc., care permit accesul unui număr tot mai mare de oameni ai muncii la valorile artei, culturii, ştiinţei naţionale şi universale. În anul 1972–73 au fost prevăzute să funcţioneze 5 universităţi orăşeneşti şi 17 comunale, cu 115 cursuri, 7 430 cursanţi şi 564 lectori. Pentru 1973–1974 sint pregătite să-şi înceapă activitatea în total 26 universităţi cu 166 cursuri şi 9 500 cursanţi.

NICOLAE ROŞUŢ, profesor, rectorul Universităţii populare Arad

În judeţ, universităţile populare orăşeneşti din Curtici, Chişineu-Criş, Ineu, Lipova, Sebiş, au organizat activităţi politico-ideologice avînd un caracter multiplu de informare politică, internă şi externă – de economie politică şi socialism ştiinţific – în cadrul cursurilor **România contemporană, Tineretul şi contemporaneitatea, Momente din istoria patriei şi partidului.**

De un mare interes s-au bucurat expunerile care au abordat în cadrul cursului „Dinamica societăţii româneşti" – probleme referitoare la dezvoltarea Aradului, în lumina Conferinţei Naţionale a P.C.R., în anii ce vin, din punct de vedere economic şi urbanistic. Considerăm că un curs de filosofie marxistă trebuie să fie încadrat permanent în activităţile politico-ideologice ale tuturor universităţilor populare care dispun de condiţii pentru organizarea lui.

MARIA HEGHEDUŞ, Universitatea populară Reşiţa

Activitatea universităţii populare din judeţul nostru a crescut în măsura sporirii factorului conştient, în făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate. venind în întîmpinarea unor cerinţe obiective, a unor imperative majore, a setei de cunoaştere şi frumos, a dorinţei oamenilor de autodepăşire profesională şi morală. Sub îndrumarea şi cu sprijinul secţiei de propagandă a Comitetului judeţean de partid Caraş-Severin, a Consiliului judeţean al sindicatelor, a C.J.C.E.S., şi a U.T.C., am acordat o atenţie deosebită bunei organizări şi desfăşurări a cursurilor, în cadrul fiecărei universităţi populare, organizîndu-se instruiri, schimburi de experienţe, analize, participări la lecţii. În anul de învăţămînt 1972–1973, în judeţul nostru au funcţionat 8 cursuri cu 13 cercuri cu caracter tehnico-economic, vizind ramurile esenţiale ale judeţului nostru. Exemplu : „Informarea tehnico-ştiinţifică pentru tehnicieni şi ingineri" din cadrul Combinatului Siderurgic Reşiţa, curs ce satisface necesitatea crescîndă de informare a cursanţilor.

D. U.

CORESPONDENŢA

VIOREL VARGA – Prodăneşti (Sălaj) : V-am citit c-un amestec de satisfacţie şi regret. Satisfacţiile vin din faptul că poeziile dv. arată un talent cert, o anumită siguranţă în stăpînirea imaginaţiei şi a cuvintelor. Ne-au plăcut multe versuri şi credem în reuşita dv. Regretele încep acolo unde lectura pune în evidenţă locuri comune, mimetisme, expresii căutate ori hilare (**„De spaimă şi ruşine privirile-mi asudă", o necunoscută** are **„chipul de inger"** etc.).

VALERIU CUCUTEANU, (Jimbolia) : Neputînd să vă răspundem printr-o scrisoare, cum ne cereţi, nu luăm în discuţie poeziile trimise, rezumîndu-ne la cuvintele pe care ni le adresaţi. Vă mulţumesc pentru aprecierile la adresa tabletei despre „Festivalul Mihai Eminescu", cum şi pentru invitaţia de a veni în oraşul dv., invitaţie pe care o voi onora în curînd. Împărtăşim preţuirea dv. pentru poetul Dinu Flămînd, laureat al „Festivalului Mihai Eminescu" şi sperăm, o dată cu dv., să-l avem printre colaboratorii revistei noastre.

ELENA PRIDIE — (Timişoara) : Interesul dv. pentru literatură ne bucură. Versurile trimise sînt un fel de strigăt al aşteptării. Acest strigăt nu este însă exprimat cu mijloacele poeziei. Sînteţi încă la începutul preocupărilor de această natură : credem că ar fi util să frecventaţi unul din cenaclurile literare, dacă timpul vă permite şi dacă credeţi necesar să-l afectaţi literaturii.

ELEV THARC — (Reşiţa) : Versurile sînt scrise cu multă sensibilitate. Este evidentă o undă de sinceritate şi de firesc, în ciuda faptului că unele poezii par a împrumuta motive întîlnite la alţi poeţi. Mai trimiteţi.

OSCAR GIB ROLL — Botoşani ; TĂNASESCU TEODOR — Timişoara ; A. P., ADELA IONESCU — Arad ; CORNEL OTESCU — Lipova ; ION NIŢULESCU — Timişoara ; NICOLAE CĂLUGĂRU — Timişoara ; NELU NICOLAE LUPU — Braşov ; PAUL DUMITRU – Timişoara ; GENA SZABO — sînt, uneori, unele semne ce ne îndreptăţesc să aşteptăm versuri mai concludente.

ANGHEL DUMBRAVEANU

DIAGRAME

Numărul 9/1973 al revistei **Transilvania** este închinat, în întregime, comemorării a 150 de ani de la moartea marelui cărturar şi patriot român de la începutul veacului trecut, Gheorghe Lazăr.

Remarcăm, din sumar, evocările personalităţii lui Gheorghe Lazăr semnate de George Macovescu : **Gheorghe Lazăr, ctitor de şcoală românească** (fragment din ediţia a doua, în curs de apariţie, a monografiei **Gheorghe Lazăr), Dascălul,** de Maria Fanache şi **Patosul cărturarului** de Ilie Guţan.

Alte cîteva articole aduc o seamă de date noi privind activitatea politică, inginerească şi de profesor a lui Gheorghe Lazăr.

Prilejul acestei aniversări este folosit şi pentru publicarea unei serii de materiale despre aşezarea geografică, istoria, folclorul şi activitatea social-economică din Avrig, satul natal al lui Gheorghe Lazăr.

Interesante ni se par, de asemenea, studiile lui Cornel Irimie : **Macroetichetă : Zona Avrigului, Specificul său,** Laura Sîrbu : **Arta Avrigului** (cultura materială, cultura spirituală), Alexandru Lungu şi Anamaria Haldner : **Aspecte de artă şi arhitectură.**

ABRACADABRA

Un ciudat complex al bărbăţiei îi bîntuie pe unii cronicari (bărbaţi) sportivi de prin anume reviste. Astfel : „Să fim bărbaţi" ! strigă V. C. în Tribuna **după care i se relevă nişte adevăruri, gen : „Trăim în secolul vitezei şi, deci, prin viteză". „In concluzie . . . să privim bărbăteşte propriile noastre greşeli, să nu ne consolăm cu scuze. Cu scuze nu progresează nimeni". Nimeni ! Acelaşi complex, tot după Leipzig, il paşte şi pe M. R. I.-ul** Cronicii **: „Dacă sintem bărbaţi, s-o recunoaştem. Calificarea nu s-a pierdut la Leipzig, ci acolo în nord, unde n-am fost capabili să înfrîngem o echipă sindicală, pe care ar face-o orşice pînă şi combinata** Flacăra — Satul Socialist. **După care acelaşi M. R. I. face un dublu cu Santei la poezie. M. P. de la** Flacăra, **supus şi el aceluiaşi „Dacă sîntem în stare", zice o treabă foarte filosofică despre nişte scrieri fotbalistice care au şi graţia şi parfumul dar şi (atenţie ! acuma vine)** dialectica unor **cronici de bal, care dialectică ar fi după M. P. egală cu „o floare ţie, alta lui, şi una mie să nu se supere nimeni". Cum să se supere ? Final. „Rapidul e, înainte de orice, o stare de spirit profund bucureşteană" (F. N.,** România literară) **N.R. Rapidul e înainte de orice „stare" pe locul 18 în clasament.**

ANEMONE POPESCU

CURIER

1. S-a constituit prima subredacţie voluntară a revistei noastre la Lugoj. 2. Imediat, cu sprijinul substanţial al subredacţiei, au apărut trei pagini intitulate „Orizonturi culturale lugojene", un început de colaborare mai vastă dintre revistă şi reprezentanţii culturii din Lugoj. 3. Cu prilejul apariţiei acestor pagini, care s-au bucurat de o mare popularitate în oraşul de pe Timiş, redacţia şi subredacţia au avut o consfătuire cu cititorii revistei. Lugojenii şi-au exprimat opiniile în legătură cu profilul, cu succesele şi insuccesele revistei noastre, în legătură cu paginile speciale, dedicate oraşului lor şi cu felul în care au fost reprezentaţi prin intermediul acestor pagini. Vorbitorii, dintre care amintim pe Petru Sîrbu, secretar al Comitetului municipal de partid, I. Subţire, N. Petrică, Al. Diaconescu, Aurel Bugariu şi alţii şi-au manifestat dorinţa de a contribui, pe măsura posibilităţilor, la creşterea calitativă şi la diversificarea tematică a materialelor. S-a subliniat faptul că în ultima perioadă paginile revistei şi-au sporit gradul de atractivitate reuşind să intereseze într-o măsură mai mare cititorii de toate vîrstele. Acest lucru, bineînţeles, este pus în legătură cu creşterea exigenţei în cadrul redacţiei, cu maturizarea colaboratorilor şi-a modalităţilor de stabilire a contactului cu cititorii şi colaboratorii revistei. Prezenţa publicaţiei în actualitatea imediată este un deziderat pe cale de a se împlini, datorită unei activităţi mai vii şi pe teren. Alte probleme în discuţie : modul de activitate a subredacţiei, permanentizarea colaborărilor şi sporirea calităţii lor în conformitate cu cerinţele specifice unei reviste, exigenţa în problemele debutului literar, oglindirea vieţii tineretului, activitatea de popularizare a revistei, legată de testarea continuă a gusturilor, intereselor şi opiniilor cititorului.

L. C.

SCRIITORI — CRONICARI SPORTIVI

EUGEN BARBU

„Singurul care ar putea să scrie frumos despre sport nu poate fi decit Teaşcă“

— Mult stimate Eugen Barbu, vă rugăm să ne spuneţi in ce imprejurări aţi inceput să scrieţi despre sport ?

— Nu scriu in mod special articole sportive. De fapt, am fost impins in această chestiune de **George Ivaşcu,** care, in urmă cu 16 ani, avea nevoie de un cronicar sportiv la **„Contemporanul"**. Acum, această artilerie a devenit un viciu. Nu mai e nimic de făcut.

— Ce e mai plăcut pentru Domnia Voastră : să practicaţi sportul sau să scrieţi despre el ?

— Mai joc incă fotbal. Cu mijloacele mele, evident. **E mai plăcut să faci sport decit să scrii despre sport.**

— Care consideraţi că e cea mai mare victorie pe care aţi obţinut-o pentru sport ?

— Cred că n-am reuşit să fac nimic, cu toate că am scris foarte multe articole despre sport. Poate am torpilat citiva mediocri şi **poate l-am impins ceva mai in faţă pe Teaşcă.** Dar e cam puţin.

— Ce apreciaţi şi ce condamnaţi cel mai mult la un sportiv ?

— Fair-play-ul. Condamn cel mai mult brutalitatea.

— Aţi mai dori să antrenaţi vreo echipă de fotbal ?

— Mi-a plăcut meseria de antrenor. Astăzi doresc să antrenez o echipă de pitici sau de juniori. **Fotbalistului român, la 18 ani, i se urcă gloria la cap** şi-mi este imposibil să am un dialog cu oamenii lipsiţi de modestie.

— Consideraţi că literatura sportivă e suficient de căutată la noi ?

— Da, este chiar foarte căutată, dar apar şi aici mulţi intruşi, **oameni care vor să facă afaceri pe seama sportului.** O editură serioasă, preocupată de difuzarea operelor cu subiect sportiv, ar face mult bine literaturii dedicate acestui gen.

— Credeţi că scriitorii au mai mult talent ca să scrie despre sport decit sportivii care indrăznesc să scrie ?

— Cred că scriitorii au mai multe şanse să scrie bine despre sport, pentru că, oricum, şi scrisul e o meserie.

— Pe care sportiv il vedeţi capabil să vă satisfacă exigenţele critice ?

— Singurul care ar putea să scrie frumos despre sport, in speţă despre fotbal, **nu poate fi decit Teaşcă.** De ce ? Pentru că este un sportiv care a citit mai mult ca alţi sportivi.

— V-au afectat rindurile dure care v-au fost adresate ?

— Mi s-au adresat multe rinduri dure. Dar cele mai multe sint aprobatoare. Nu pot să impac pe toată lumea. De aceea nu m-am simţit afectat de nici un rind.

— După etapele scurse pină in prezent, in divizia A, care e părerea dumneavoastră, sinceră, despre „Poli" Timişoara ?

— Cred că echipa „Politehnica" — Timişoara este o echipă meritorie, curajoasă, dar cu **un unsprezece destul de subţire.**

AL. MIRODAN

„Aştept cu nerăbdare să văd la lucru insufleţitoarea şi simpatica galerie timişoreană“

— De ce aţi scris şi de ce nu mai scrieţi despre sport ?

— Pentru că in anul 1957, cind inaugurasem rubrica de sport de la **Contemporanul, mi-am dat seama** (pe urmele ante-belice ale lui Camil Petrescu) **că sportul a devenit fenomen social** (cu toate implicaţiile de ordin psihologic, etic, politic, intern şi internaţional al noţiunii) **şi că, observind cu atenţie un meci de fotbal, ai posibilitatea să descoperi societatea contemporană.** De ce nu mai scriu ? Din motive despre care nu pot să relatez acum. (De altfel, in paranteză, cred că mi-a fost intotdeauna nespus de greu să răspund la intrebările : de ce scriu sau de ce nu scriu ?).

— Ce părere aveţi despre dialogul : sport-dramaturgie, de azi ?

— Astăzi, odată cu transformarea evidentă a intrecerilor de pe stadion in **show,** dialogul dintre sport şi dramaturgie (teatru) a devenit tot atit de firesc, organic şi inevitabil, ca orice dialog dintre diferitele forme ale spectacolului (teatru-film, T.V.-carnaval, etc.).

— Credeţi că in sport se obţine mai uşor afirmarea ca in teatru ?

— Ce intrebare ! Bineinţeles că in sport. Dealtminteri, dacă staţi de vorbă cu un tinăr dramaturg, el va putea să furnizeze curiozităţii dv. amănuntele de rigoare.

— Unde credeţi că e nevoie de mai multă fantezie şi sinceritate : in dramaturgie sau in sport ?

— Mai multă fantezie : in dramaturgie, iar **in sport : mai multă sinceritate.** Pentru că, spre deosebire de teatru, unde falsitatea poate trăi, derutind, un timp, nu văd cum un atlet ar putea sări fals, „neadevărat" sau ipocrit 2,21 m. la inălţime.

— V-ar plăcea profesia de antrenor ?

— Nu ! Nu-mi place . . .

— Vă rog să ne impărtăşiţi, sincer, preferinţele dv. sportive despre Banatul de ieri şi de azi.

— Sincer ? Ieri : Chinezul şi Ripensia. Azi : **Poli,** căreia ii doresc — tot sincer, să realizeze numai jocuri excelente, adică pe măsura tinerei sale **galerii,** care am auzit că e foarte **dinamică, insufleţitoare şi corectă.** Aştept cu nerăbdare s-o văd la lucru şi pe această simpatică galerie, care a avut un rol important in promovarea Politehnicii in prima divizie, unde ii doresc nu numai să se menţină in acest an, dar să ne amintească de **spaima pe care o producea Chinezul, Ripensia şi chiar Ştiinţa lui Brinzei, Gârleanu, Dinulescu, mai tirziu.**

ION BĂIEŞU

„Un meci de fotbal cu miză are in el un dramatism zguduitor“

— Bănuiesc că scrieţi despre sport pentru că il iubiţi.

— Da ! Căci n-am fost niciodată un sportiv de performanţă, dar am jucat fotbal amator, alături de **Teodor Mazilu,** in echipa ziarului „Scinteia Tineretului". Meciurile noastre cele mai răsunătoare aveau loc in cadrul cupei ziarelor şi se desfăşurau cu un fast organizatoric desăvirşit Imi amintesc, de pildă, scorul unei intilniri : Scinteia Tineretului — Apărarea patriei : 1—17 ! . . .

Sint şi acum un mare amator de fotbal. Am luat parte la finalele a două campionate mondiale : Anglia '66 şi Mexic '70. Am insoţit echipa naţională in numeroasele ei deplasări şi nu voi uita niciodată meciurile extraordinare pe care echipa noastră le-a avut la Laussane şi Cardiff, dăruirea eroică a unor fotbalişti ca : Dan Coe, Lupescu, Boc Dinu. **Un meci de fotbal cu miză are in el un dramatism zguduitor. Este,** intr-un fel, **o cursă pe zidul morţii.** Fotbalul nu e balet şi, chiar dacă, de pe terenurile de fotbal, s-a intimplat foarte rar să se ridice cadavre, orice jucător işi poate incheia in chip dramatic şi subit cariera, prin fringerea unui picior. Scriu despre fotbal pentru că mi se pare pasionant de urmărit cariera unor fotbalişti, destinele lor şi, ca să fiu sincer pină la capăt, nutresc speranţa ca mai tirziu **să folosesc ceea ce ştiu despre fotbal şi fotbalişti intr-un roman umoristic.**

— Credeţi că nu e necesar ca un cronicar sportiv să fi fost sportiv de performanţă ?

— Nu cred, intr-adevăr, că ar fi necesar acest lucru ; dar el nu poate fi un ageamiu in materie. El trebuie să cunoască noţiunile generale, adică să aibe o cultură sportivă in inimă. Important este să iubească sportul şi să fie un gazetar talentat.

— Ce au oltenii cu dv. ?

— După ce Universitatea Craiova a pierdut, atit de stupid titlul de campioană, **mai mulţi olteni,** bănuind că sint de partea dinamoviştilor, mi-au scris că **mă vor da in judecată pentru vina de a fi inşelat opinia publică** atunci cind am zis cum că ei ar fi făcut nu ştiu ce miş-maş la Ploieşti. De altfel, la poşta rotundă, primesc, — zilnic, scrisori dure şi furioase, căci pretutindeni există spectatori nervoşi, care se simt frustraţi. Intotdeauna ei găsesc vinovată F.R.F. de tot felul de mirşăvii, inchipuindu-şi că in instituţia din strada Vasile Conta funcţionarii nu fac altceva decit să uneltească impotriva bunului mers al fotbalului românesc şi . . . mondial. Dar mie imi plac aceste scrisori pentru umorul lor involuntar şi pentru vocabularul lor pitoresc

— Ce condiţii credeţi că trebuie să indeplinească o carte sportivă ?

— Să fie in primul rind plăcută, dacă nu chiar pasionantă. Prefer cărţile de literatură sportivă documentară, ca de pildă cartea lui **Ioan Chirilă „Ar fi fost prea frumos",** după mărturisirile lui Ilie Năstase şi Ion Ţiriac. Apreciez foarte mult această carte, in schimb, cărţile de ficţiune apărute pină acum nu m-au atras.

— Ce ne puteţi spune despre actuala echipă de fotbal a Politehnicii Timişoara ?

— Fotbalul timişorean a rămas in amintirea mea prin jucătorul Ciosescu. La vremea lui, era ce e **Oblemenco** azi : marca goluri cu nemiluita, dar era foarte rar chemat la echipa naţională. Pe actuala **„Poli",** nu am văzut-o jucind, dar am văzut stadionul „1 Mai" şi mi s-a părut a fi minunat. Ii urez Politehnicii să realizeze jocuri, cel puţin, pe măsura impunătorului stadion.

SERGIU NICOLAESCU

„Sportivii au o foarte mare putere de concentrare in timpul filmărilor“

— Dvs. care aţi practicat trei discipline sportive de performanţă : atletism, paraşutism şi rugby la Petrolul, Ştiinţa şi Dinamo (fiind coechipier şi cu Ilarion Ciobanu) . . .

— . . . Iar acum, deoarece am trecut de 40 de ani, practic, dar tot de performanţă, călăria, la clubul „Filmul" şi tirul . . .

— . . . Dv. deci, care aţi şi regizat cele mai multe filme din ţara noastră, nu aţi realizat nici un film dedicat sportului . . .

— Deoarece nu am avut la dispoziţie incă nici un scenariu. De aceea nu am făcut nici un film despre sport, in mod special. Dar in multe filme am redat secvenţe sportive (de exemplu rugby in **„Cu miinile curate"),** deoarece mai iubesc sportul şi acum. Lucrez foarte mult cu actualii sportivi, cărora le incredinţez roluri de cascadori, iar cu foştii sportivi, deoarece au calităţi pe care le consider remarcabile. Colaborez cu ei, cu o plăcere deosebită, in cele mai diverse roluri, cu bune rezultate, deoarece **sportivii au o foarte mare putere de concentrare** şi se mişcă foarte bine **in momentul filmărilor,** o faţă marcată de efortul făcut in sport, sint foarte degajaţi in faţa oamenilor din jur. Prezintă, de asemenea, marele avantaj că sint obişnuiţi să se deplaseze in faţa publicului fără să-l ia in considerare. Dacă mă voi referi doar la maeştri ai sportului cu care lucrez in mod frecvent, voi remarca trei nume : Ghiuzelea, Plocon, Doruţiu.

— Care e sportul dv. preferat ?

— Nu am o preferinţă specială, Indrăgesc sportivii constanţi, perseverenţi şi ciinoşi in realizarea unor performanţe.

— Ce amintiri sportive vă leagă de Timişoara ?

— Acolo am inceput să practic atletismul. Amintirile mele sint legate de o puştoaică blondă, care incerca să sară la inălţime, **Iolanda Balaş,** care pe vremea aceea era elevă de liceu. Antrenamentele le făceam pe stadionul **„Politehnica" ;** pe atunci se „lucra" tare, iar profesorul Iovănescu pregătea primii campioni naţionali, de după război. O amintire plăcută şi o stimă deosebită i-o port şi altui profesor de educaţie fizică : **Ilca.** Frumoase amintiri mă leagă şi de prietenii mei **I. Söter** (care insă nu era elev la Loga — unde eram eu — ci la liceul Piariştilor) **Mihai Raica** şi **Aurel Raica** cu care am petrecut numeroase clipe pe care cu greu le voi uita.

— Ce părere aveţi despre echipa de fotbal „Poli" Timişoara ?

— Mă bucur foarte mult că a revenit in prima divizie, unde ii urez mult succes şi . . . **baftă !**

Convorbiri realizate de

VIRGIL OANCEA

TUDOR GEORGE

„Fotbalul e un joc nobil, jucat primitiv; rugbyul e un sport primitiv, jucat cu noblețe"

— Ați practicat mai multe sporturi de performanță : atletism, handbal, fotbal (poarta echipei — unde printre coechipierii dv. se numărau Radu Urziceanu și Andrei Rădulescu, care tocmai se pregătea să devină arbitru — era apărată de... Eugen Barbu. In echipa lui Marius Bindea, fratele internaționalului, de la Alexandria, ați avut ocazia să-l „contrați" pe Teașcă) și rugby (alături de Gheorghe Pircălăbescu, Emanuel Valeriu, Dumitru Tănăsescu, Dumitru Manoileanu ș.a. La Locomotiva Grivița Roșie, după ce ați jucat ați devenit și antrenor formîndu-i, printre alții, și pe viitorii internaționali Mihai Wusek și... Irimescu). Cred, deci, că sinteți in măsură să ne dezvăluiți de ce, dintre toate sporturile rugbyul pregătește, in cel mai inalt grad, pe omul—cetățean, sub aspectul moral și in relațiile lui sociale. De asemenea, vă rugăm să ne spuneți ce calități deosebite i se cer unui rugbyst ?

— Cîndva am ținut cronica rugbystică în **Sportul popular** și am publicat numeroase studii și articole de specialitate în revista U.C.F.S. În acest sens am vorbit, firește, adeseori, despre calitățile de bază ale rugbyului : fizice, moral-volitive, spirituale. Rugbyul, mai mult ca alte sporturi, tinde să dezvolte calitățile complexe ale **Omului** și să-l redea în integritatea lui statuară. Rugbyul este, intr-adevăr, un sport bărbătesc, un sport dur, dar tocmai de aceea el se afirmă ca un factor activ, în reprimarea brutalității de orice fel. Acesta nu e un paradox. Rugbyul impune, in cel mai înalt grad, stima față de adversar, comportament impecabil in arenă și in afara ei, respectul **absolut** față de regulament și arbitraj, respectul inițiativei corporale a adversarului.

Comparativ cu fotbalul, rugbiștii au o vorbă a lor : **„Fotbalul e un joc nobil, jucat primitiv ; rugbyul e un sport primitiv, jucat cu noblețe" !** (Ca o paranteză, cred că, nu întimplător rugbyul se dezvoltă în marile centre muncitorești și studențești, din republica noastră. Felicit, cu această ocazie, echipa **Universitatea Timișoara** care a atins culmile cunoscute).

Voi sublinia în continuarea argumentației mele, acest aspect specific al rugbyului de a fi un joc, prin excelență, **colectiv** și unde fiecare jucător, în parte, poate deveni, după curgerea fazei, atît **creator** cît și **realizator ;** fără ca aceste calități să incumbe numai unor compartimente ca la alte sporturi. În metodica de predare a jocului, in afară de însușirea temeinică a tehnicii individuale și de compartiment și dincolo de noțiunile de tactică și strategie, intervine și o noțiune nouă, ilustrativă a curajului și a dăruirii de sine, pe care aș defini-o, **spiritul de jertfă,** de care trebuie să fie animat fiecare jucător.

A „scoate" un adversar din dispozitivul lui, înseamnă, de fapt, a te lăsa tu însuți placat, chiar cu duritate, pentru a transmite balonul colegului tău, pe un culoar rămas liber. Asemenea faze — obișnuite la rugby — înfrumusețează și dau grandoare gestului uman. De asemenea, **gîndirea colectivă** a grămezii este un termen încetățenit de mine în rugby ; și pentru iubitorii săi metafora tentaculară a grămezii este evidentă. Apare limpede, deci, caracterul profund educativ și combatant al rugbyului pentru atleticul și spiritualul cetățean care-l practică. Consider că rugbyul mi-a ajutat ca, împreună cu alte satisfacții (turnee, trofee, cupe, medalii), să capăt nu numai agilitatea trupului, dar și o anume flexibilitate în gîndire și în manevrarea ideilor practice sau chiar lirice.

Dacă mi-aș permite un amuzament formal, de o clipă, am metaforiza poziția grămezii de rugby în luptă cu dialectica a două strofe puse cap la cap, pentru a rezulta o idee. Însăși așezarea în pagină (pe stadion adică) a echipelor de rugby, în momentele fixe de joc, reprezintă o încintare grafică. Fără să mai vorbim de plasticitatea fazelor reușite. Poziția treisferturilor mi-a amintit, întotdeauna, de versurile treptuite, maiakovskiene, iar barele de rugby, un suprem semn heraldic : H — simbolul, inițiala majusculă a lui Hercule.

T. D.

Poli — valențele... galeriei.

ATLETISM

● Timișoara a fost cindva nu numai leagănul fotbalului, ci și al atletismului. Mulți campioni ai țării și ai lumii i-a dat acest oraș. E suficient să amintim de Ioli Balaș, de Zoltan Vámoș, de Ioan Soeter, de Ana Șerban și alții. Astăzi, în mod paradoxal, deși a crescut baza materială și numărul oamenilor de specialitate, gloria acestui antic sport e minimă. Există cauze obiective și subiective. Un pas înainte, trebuie făcut ! ● Am stat de vorbă cu doi antrenori de la Clubul sportiv Politehnica : cu **Eugen Lupșa,** maestru al sportului, și cu **Emil Grozescu,** lector la catedra de Educație fizică a I.P.T., ambii antrenori cu vechi state de vechime. Am reținut numele cîtorva campioni, numele cîtorva atleți fruntași : Lazăr Maria, maestră a sportului, vicecampioană a țării (100 m. — 11,7 s.) componentă a echipei campioane la ștafeta de 4x100 m. Pe fișa ei sint inscrise numeroase participări internaționale (Anglia, R.F.G., Polonia, Grecia etc.). La băieți, ștafeta de 4x100 m. plat a obținut locul trei pe țară (Mila, Tobias, Kuruntzi și Darvas). Tineri de perspectivă : Calimente Mihai (triplu salt) și Mila Gh. (sprint). Rezultate bune au obținut și fondiștii. Tiberiu Sücs (junior II) e cîștigător al „Concursului primăverii" la 1.000 m. obstacole, Ion Jebeleanu (junior), vicecampion balcanic la concursul desfășurat la Istanbul, Dorel Gruia (senior), cîștigător la faza finală a Crosului tineretului, participant la Festivalul tineretului de la Berlin, Ion Cordoș, dublu campion republican (1.500 m. și 5.000 m.), Adrian Laurențiu, locul IV la Campionatele internaționale ale Cehoslovaciei (recent desfășurate la Praga) — 3.000 m. obstacole. ● **Emil Grozescu :** „Pregătesc în prezent o grupă de copii (10—13 ani), elevi ai Școlii sportive, dintre care pot fi menționați recordmenii județeni la această categorie de vîrstă : Ene Costel, Constantin Streangă, Dinu Gătăianțu, Marius Pîrva și Zorka Markov. ● Cîteva opinii ale lui **Ion Pascu,** antrenor la C.F.R. Timișoara : „E ideal ca antrenorul să fi făcut sport în viața lui. Condiția numărul 1 a succesului : pasiunea !", „Profesorii lucrează cu elevii în salturi. De pildă în vacanțe se produce un gol, o rupere de disciplina atletismului. Ar trebui ca profesorii să-i descopere pe cei mai înzestrați tineri și să-i îndrume spre cluburi, unde antrenori de meserie să se ocupe de ei, ani în șir, cu continuitate". „Antrenorul trebuie să fie un rob al stadionului ! Helenio Herera (deși în fotbal) spunea că din 24 de ore lucrează 25 !" ● La C.F.R. se lucrează în trei grupe — conduse de trei antrenori : Ion Pascu, Ion Meszaros și Gh. Nemeth. Din cei 60 de atleți legitimați la acest club, reținem numele celor mai buni : I. Miclăuș, C. Wagner, Virginia Pescaru, Georgeta Dumitrache, Dan Buzatu, Vasile Ile, Csiffary Adalbert.

V. ION

IUVENTUS

Faptul este mărunt ? Poate ! Nu caracterizezi un om după două vorbe ? Se poate și aceasta. Mi s-a reproșat că fac din țînțar... ei da ! ar-mă-sar ! (asta de dragul rimei, fiindcă în fond din țînțar poți face orice altceva — vrabie, cocoș sau vultur !). Că fata a spus-o într-o doară. Că dacă știa că vreau s-o dau la ziar... ș.a.m.d. ... Că, de fapt, și ea și colegele lucrează cît se poate de bine, își îndeplinesc „norma", ba în unele zile o și depășesc. Nu le-am prea înțeles indignarea. Nimeni nu contestă că își fac norma de cinci lădițe pe zi, pentru asta conducerea fermei le-a adus toate mulțumirile de rigoare, oficiale și neoficiale. Pur și simplu am întrebat și eu așa...

Potopul de indignare s-a revărsat asupră-mi, declanșat fiind de nedumerirea rău mascată la un răspuns nevinovat primit la o întrebare cel puțin tot atît de inocentă : „Cum vă împăcați cu munca ?". „Merge, dar nu-mi place să mă aplec. Fasolea crește prea aproape de pămînt. La porumb era mai bine. Mă cam doare spatele. „Fata mi-a oferit singură apoi, cu un început de îngrijorare — „datele personale". Vîrsta : 19 ani. Locul nașterii : Gătaia. Profesiunea : studentă în anul I. Între timp, șoapte de nedumerire in jurul nostru : ce mă mai interesează după ce aflasem „totul" despre rezultatele celor zece zile de muncă la cîmp ? Și, totuși, am îndrăznit s-o întreb dacă acasă la mama creștea fasolea. Evident, da. Și roșii, și ardei, și .. Se pare că ceva nu-i place în întorsătura discuției. Începe să-mi explice, grăbită cum în fiecare vacanță lucra la cooperativă unde mai cîștiga și bani, că niciodată nu s-a speriat de muncă... Dar...

Bine, dar cum rămine cu fasolea, care a avut proasta inspirație să crească prea aproape de pămînt ? ! „El, acum e altceva ! Sînt studentă și dacă am venit aici credeam că n-o să mai culeg fasole !". La ultimele cuvinte ne-am trezit singure. Fetele plecaseră pe nesimțite la lădițele de fasole. Doar de undeva am auzit că „ce fac eu din țînțar...".

Și încă un amănunt (tot neînsemnat ?) — peste nu mulți ani, studenta mea va lucra în agricultură. Mă întreb însă, cum va reacționa dacă cineva îi va explica cu candoare că fasolea crește totuși prea aproape de pămînt ?

AGNETA HOLZER

REPLICI

„HALO, TOVARĂȘU' !..."

Se înaintează încet. Încă zece oameni înaintea mea și — evrika ! — îl văd și eu pe Alain Delon ! mă autoliniștesc, cînd, de lîngă mine, vigilent, ferm :

— „HALO, TOVARĂȘU', DA DUMNEATA CREZI CĂ NOI MÎNCĂM ROȘCOVE AICI !?...".

Hait, i-a zis-o ! îmi spun eu, că, dreptu-i, se cam infiltrase, așa, pe neobservate, un cineva în față. Și tot dreptu-i, că noi, aici, de o oră, nu mîncăm... roșcove, nu ! He-he, vrea să-l vadă pe Delon, să stea și dumnealui, la coadă, nu !? pe cinstea mea că i-a zis-o. Mă simt electrizat de fiorii solidarității : va să zică, alături de găliganul de lîngă mine, care i-o zise răspicat, de la obraz, se cheamă că sînt și eu... opinie publică, nu !?

Mai trec zece minute și face găliganul meu, triumfal:

— Păi, asta, la „casă", e Mimișor, frate !

— Adică, de ce să fie Mimișor ? bîigui eu.

— Las' că știu eu ! Apoi — pardon, pardon ! — bate la o ușă (e drept, ceva mai dosnică !), i se deschide, intră. Două secunde, și reapare, după vitrina ghișeului, în fața lui Mimișor. Pupături, mă rog, nu s-or fi văzut de mult. Noi, ăștia, de „nu mîncăm roșcove", ne holbăm, ca tot omu', nu ! Mai trece, ce trece, iese găliganul meu, tot pe ușa aceea, ceva mai dosnică ! Privește peste noi — iar, pardon. pardon ! — și-și numără cele vreo opt bilete de lojă. Apoi, cu un aer de te miri unde, pleacă. Păcat că, rușinat, plecase și cel care fusese just admonestat de găliganul meu. Păcat ! L-aș fi rugat — și pentru asta aș fi fost în stare să mai stau o dată la coadă și pentru el ! — zic, l-aș fi rugat să-i întoarcă acum replica — aceeași ! — găliganului meu :

— „Halo, tovarășu', da dumneata crezi că noi mîncăm roșcove aici !?".

Mult mi-ar fi plăcut să i-o zică. Așa, de la obraz. Pentru că, vedeți dumneavoastră, uneori, o replică, un gest pot avea un gust foarte amar !

DANIEL TEI

CURIERUL IDEILOR

CONSFĂTUIRE DE FTIZIOLOGIE

■ Timișoara a fost, la sfîrșitul săptămînii trecute, locul de desfășurare a unei importante reuniuni medicale, dedicată chimioterapiei antituberculoase. Societatea de ftiziologie a U.S.S.M., Direcția sanitară a județului Timiș și Filiala U.S.S.M. Timiș — secția de ftiziologie — sînt printre organizatorii acestei prime consfătuiri pe țară care are ca obiect „organizarea și conducerea științifică a chimioterapiei ca măsură primordială de luptă antituberculoasă".

Desfășurate în amfiteatrul Centrului de cercetări medicale, lucrările au reunit nu mai puțin de 200 de participanți : cadre de cercetare din Institutul de ftiziologie din București, de la clinicile de ftiziologie și sanatoriile de profil din țară, medici ftiziologi din toate județele.

Alegerea Timișoarei ca loc de desfășurare a consfătuirii reprezintă, fără îndoială, recunoașterea contribuției specialiștilor din centrul nostru în studiul problemei care a constituit obiectul reuniunii. (De altfel conf. univ. dr. Ștefan Dumitru, președinte al secției de ftiziologie a filialei U.S.S.M. Timiș a fost coautor al referatului principal).

Ne facem o datorie din a reproduce cîteva din aprecierile pe care le-a încredințat revistei noastre prof. dr. doc. CONSTANTIN ANASTASATU, directorul Institutului de ftiziologie din București. președinte al Societății de ftiziologie a U.S.S.M. :

„Tema consfătuirii prezintă o importanță deosebită. Deși intrată de mult în practica medicală, chimioterapia are încă nevoie de perfecționări. Anchetele naționale de pînă acum ne-au confirmat-o pe deplin, iar analiza acestor rezultate este de natură să perfecționeze o metodă în esență valabilă și valoroasă. Am rămas impresionat de modul de abordare a principalelor probleme pe care ni le impune tema dezbătută, expresie a maturității științifice a cadrelor noastre medicale și de cercetare. O vizită recentă în Japonia, pe lîngă împrejurarea că mi-a permis să cunosc experiența niponă, mi-a prilejuit o confruntare care în multe privințe ne avantajează. O asemenea dezbatere are meritul de a impulsiona efortul specialiștilor noștri privind profilaxia și tratamentul tuberculozei. Ca totdeauna, Timișoara s-a dovedit și de această dată, cadru ospitalier al întîlnirii noastre, la care îmi face plăcere să evidențiez participarea unor colegi cu merite recunoscute din București, Iași, din Cluj, Tîrgu-Mureș precum și din alte localități ale județelor din întreaga țară".

■ Între 15—17 octombrie s-au desfășurat la Timișoara, lucrările conferinței naționale de construcții metalice. Au participat cadre universitare, ingineri constructori și alți specialiști din principalele centre ale țării, precum și invitați din Cehoslovacia, Austria, R.D. Germană, R.F. Germania, Iugoslavia, Ungaria, Anglia și S.U.A. Au fost susținute peste 100 de comunicări științifice privind calculul structurilor, alcătuirea construcțiilor metalice și lucrări deja executate.

IOAN CHIRILĂ

„SPORTUL E CEA MAI ANTIPOLUANTĂ ZONA A ACTIVITĂȚII UMANE DE AZI"

Gonind pe bulevardele capitalei, cu viteză legală însă, într-o „Dacia-1 300", pe care Ioan Chirilă și-o conduce cu multă măiestrie, îi adresez prima întrebare :

— „Românul e născut (doar) poet", nu și sportiv ?

— Supărat, tocmai, pe această zicală și mihnit că i s-a restrîns aria talentului la poezie, a devenit campion mondial de lupte greco-romane, de caiac-canoe, de handbal și campion olimpic de canoe, dovedindu-și, astfel, polivalența. **Românul,** în general, nu are tenacitate în pregătirea sportivă, **avind un umor care refuză efortul monoton, ciclic,** așa cum reclamă canotajul, natația și atletismul. Lui, în general, îi place să se joace. Dar sportul, pe plan mondial, nu mai e joacă. Iar exemplele pe care le-am dat arată că românul e capabil, totuși, de efort.

Apariția lui **Ion Sîrbu, Gheorghe Gruia și Ilie Năstase** mai ales, demonstrează că atunci cînd talentul (care există prin definiție, prin excelență) se împletește cu tenacitatea (care a devenit conditia sine-qua-non a sportului secolului XX) **românul poate deveni un mare performer.**

— Cărui sport credeți că ar trebui să-i acorde mai multă atenție scriitorii noștri ?

— Nu poate fi vorba de un sport anume, ci mai important e, cred eu, ca scriitorii să le reamintească oamenilor că **sportul e cea mai antipoluantă zonă a activității umane de azi.** În Australia ziua de miercuri e consacrată, exclusiv, sportului, în toate școlile. Ei susțin că în aceste zile crește cel mai mult cota de inteligență a elevului. **Acest** paradox ar putea fi o temă de dezbatere pentru scriitorii noștri.

— Jucînd fotbal, la o echipă de divizia C, ați suferit o triplă fractură a piciorului drept . . .

— Pe cînd aveam 18 ani. De aceea nu am jucat decît volei — la onoare — și tenis de cîmp, fiind jucător de categoria a II-a și participînd la campionatele naționale.

— Luînd startul pentru o carieră juridică, ați absolvit, în 1949 . . .

— . . .**totuși** dreptul ! Zic „totuși", deoarece în cei patru ani de drept nu i-am mai descoperit frumsețea pe care mi-o închipuiam, în anii adolescenței, că o are. Dezgustarea mea a culminat la cursul de drept comercial, unde am învățat despre **„cambie"** (poliță). Asta a deschis drumul unei meserii care abia aștepta să umble. E adevărat că, de la drept, am mai reținut multe citate latine, care mi-au împovărat stilul în primii mei ani de cronicar sportiv.

— Iar azi îndrăgiți această meserie pentru că . . .

— . . . oferă reporterului exact ce oferă viața în momentele ei de cea mai mare sinceritate, **cînd ipocrizia și masca sînt aruncate prin însăși natura actului sportiv.**

— Care credeți că e sportul cu cea mai mare uzură nervoasă ?

— Fără discuție că **tenisul de cîmp.** Consumul de nervi, la doi jucători de valori apropiate, cînd joacă cu un scop, e fantastic. Și aceasta se repercutează în jocurile următoare. De aceea înfrîngerea lui **Năstase** la Forest Hills, de către Pattison mi se pare normală. Să nu uităm că și Kodes a suferit, nu de mult timp, două înfrîngeri. Chiar de la jucători mai puțin cunoscuți ca Pattison. Și înfrîngerea în fața lui Mayer mi se pare un rezultat absolut normal, deoarece **Năstase venise la Wimbledon** aureolat de succese strălucitoare, repurtate în primul semestru din acest an, cînd a dominat tenisul mondial. În plus, el era și **foarte afectat de sciziunea tenisului.**

— Ion Țiriac își manifestase intenția de a se retrage din echipa țării, chiar imediat după meciul de la Sao Paulo, în 1971, cînd am eliminat, în semifinalele cupei „Davis", echipa Braziliei . . .

— **Ion s-a retras la momentul oportun,** judecînd strict tehnic. Îmi pare rău că nu a făcut-o după cel de-al 100-lea meci din cadrul cupei „Davis", adică în seara faimoasei sale partide cu Stan Smith, care ar fi încununat, atît de strălucit, o carieră splendidă !

— Care sport credeți că ne pregătește cel mai bine pentru viață ?

— **Rugby**-ul, pe care, datorită lipsei noastre de răbdare nu reușim să-l înțelegem, **asigură pregătirea morală cea mai bună, pentru viață.**

— Acum cîțiva ani, la radio, făceați o cronică a antrenorilor de fotbal, din prima divizie. Azi, ce părere aveți despre modul cum se exercită această meserie la noi ?

— **La noi** e o meserie foarte ingrată ! Dacă **Alf Ramsey** ar fi preluat echipa României, cînd a preluat echipa Angliei și ar fi obținut, cu echipa României, aceleași rezultate, ca și cu englezii, ar fi avut cinci succesori. Iar **Helmuth Schön** ar fi fost dat afară pentru că a pierdut meciul cu Italia, la Ciudat de Mexico.

— Care e sportivul preferat al dv.?

— **Ilie Năstase.** Iar fotbalistul preferat : **o combinație între sufletul lui Dinu și fantezia lui Dobrin.** De fapt nu e numai un ideal abstract, pentru că această combinație chiar există și **poartă un nume : Dumitru !**

— Primiți și anonime ?

— Da ! După campionatul mondial de fotbal, din Anglia — 1966, un anonim din Hunedoara mă bombarda, imperturbabil, cu cea mai sinistră întrebare din cîte mi s-au pus vreodată : „De ce nu înjuri echipa națională" ? Această întrebare mi-a repetat-o, pînă la campionatul mondial din Mexic — 1970, sistematic în fiecare . . . săptămînă. Fără ca să se plictisească. Răspunsul meu ? „Pentru că nu pot" !

— Interesantă se pare că e apariția scriitorilor în gazetăria sportivă, deoarece a stimulat interesul pentru fotbal.

— Da ! Interesante sînt și intervențiile care furnizează tot felul de echipe naționale sau dau sentințe care condamnă pe unii jucători, lăudîndu-i pe alții. Cititorul ia, însă, toate aceste intervenții teribiliste, sub formă de inventar, căci el reține doar stilul și metafora.

În noua direcție a lui **Fănuș Neagu,** din rubrica sa de la **„România literară",** sportul e doar un pretext. Oricum, e un fapt lăudabil că cititorul tînăr vine în contact, prin intermediul acestei rubrici, pe nesimțite, cu literatura adevărată.

Eugen Barbu e foarte personal. El distrează cititorul, distrîndu-se și pe sine, în același timp. Cum altfel am putea interpreta afirmația sa : **„Dobrin a jucat admirabil la Leipzig" ?**

Ironist prin excelență, **Teodor Mazilu** tratează sportul cu afecțiune și dragoste, deoarece el îl iubește sincer. Înțelegerea sa față de acest sport și admirația față de situațiile limită, în care sînt puși sportivii (nu și muritorii de rînd), e atît de mare încît a ajuns la concluzia că **stadioanele oferă figuri mult mai puține de satirizat ca alte zone ale vieții noastre.**

O evoluție interesantă a avut **Ion Băieșu,** căci a debutat cu zeflemea ; dar după ce a cunoscut cîțiva sportivi — cu care de altfel e și prieten — a ajuns la concluzia că zeflemeaua nu e singura atitudine față de sport.

— Într-o discuție pe care ați purtat-o chiar de curînd cu o fostă glorie timișoreană, Vasile Deheleanu, remarca : . . . „nimeni nu-i reproșează astăzi Atenei că a încetat să mai aibă cei mai buni sculptori din lume" . . . Se știe că Banatul a avut o frumoasă perioadă de puternică strălucire sportivă . . .

— Da ! **Chinezul, Ripensia, Söter și Iolanda Balaș** sînt suficiente nume pentru a-l recomanda. Cred că Banatul a ars prea mult, topindu-se interesul față de sport. E și acesta un fenomen, crepuscular, de care trebuie să se țină seama. Probabil că tineretul din Banatul zilelor noastre va redescoperi frumusețea sportului. Pe acest drum se pare că **tînăra și entuziasta galerie timișoreană a și făcut primul pas.**

— Cînd credeți că va face al doilea pas ?

— Atunci cînd **simpatica și competenta dvs. galerie** va ajunge la concluzia că e **mult mai important ca să-ți redescoperi pasiunea pentru sport pe pistă și pe terenurile de joc,** decît în tribună. Fără a renunța însă să-și încurajeze echipa cu atîta pasiune.

Sper deci, **într-un fenomen de regenerare a sportului bănățean.** Probabl că un transplant de entuziasm ar fi binevenit în acest sens. Nu considerați reușit acel mic transplant al brăileanului Constantin Lache, ai cărui părinți, în perioada în care Timișoara cucerea binemeritații lauri, ai gloriei sportive, nici nu știau ce-i sportul ?

Felicit echipa de fotbal **Politehnica Timișoara** pentru revenirea în prima divizie și mă gîndesc că așa cum **azi Craiova** e „contaminată" de un foarte mare apetit pentru fotbal, s-ar putea ca **mîine Timișoara . . .**

Interviu realizat de

V. BORZA

IOLANDA BALAȘ

„TIMIȘOARA A JUCAT UN ROL DECISIV ÎN CARIERA MEA SPORTIVĂ"

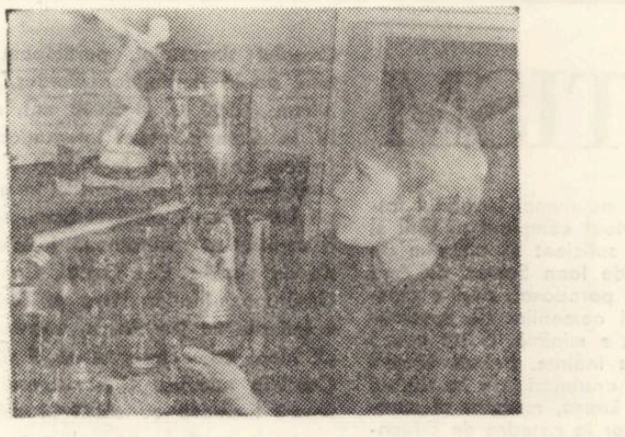

— Cu ce sentiment vă amintiți, azi, de Timișoara ?

— Cu nostalgie.

— Ce rol a jucat Timișoara în excepționala dv. carieră sportivă ?

— Rol decisiv.

— Care era starea dv. înaintea unui concurs și după stabilirea unui record mondial ?

— Înainte de concurs eram stăpînită de incertitudine și, uneori, de frică. Iar după stabilirea unui record mondial, în funcție de împrejurări, eram fericită. Intensitatea acestui sentiment era influențată de diferitele împrejurări, zic, deoarece un **1,90 m** a fost savurat într-un fel de campionatele naționale din 1964 și cu totul altfel la Jocurile Olimpice de la Tokyo, care s-au desfășurat tot în 1964.

— I se cere mai mult sportului de azi, față de cel de ieri ?

— Da ! I se cere, dar i se și **acordă** mai mult. Sub aspectul **pregătirii fizice** a sportivului de azi, au intervenit modificări neinsemnate, față de cel de ieri ; în orice caz, în favoarea pregătirii tizice specifice probei. O importanță majoră, în ultima perioadă, capătă **pregătirea psihologică** și cea **de voință, tactica** avînd o importanță minoră în probele tehnice (de atletism).

— Credeți că există o limită, pentru femei, la săritura în înălțime ?

— Niciodată nu mi-am pus această întrebare. Aveam mereu noi obstacole și noi concurente de învins. Limitele, deși mari, există. Dar riscul de a le pronostica, într-o publicație, sînt și mai mari.

— În ce condiții credeți că efortul fizic, tot mai intens, depus de sportivi, le-ar putea dăuna acestora ?

— Efortul fizic în sport, oricît de mare va fi, se va încadra în limitele cunoscutului „Mens sana in corpore sano", atîta timp cît se va desfășura în condiții curate, „pure".

O. V.

EDUCAȚIA FIZICĂ ȘI FORMAREA PERSONALITĂȚII

Grija față de potențialul biologic al tineretului ca viitor realizator al dezideratelor de astăzi se concretizează în Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 28 II – 2 III 1973 cu privire la dezvoltarea continuă a educației fizice și sportului. Acest document de o deosebită importanță teoretică și practică sintetizează o vastă experiență dobindită pe parcursul anilor în făurirea sistemului nostru național de educație fizică.

Parte componentă a educației comuniste, educația fizică și sportul contribuie la dezvoltarea armonioasă a tineretului și tuturor oamenilor muncii din țara noastră, în primul rînd pe plan biologic, dar cu implicații și asupra celorlalte laturi ale personalității. Faptul că exercițiul fizic apare la antipodul producției de idei nu înseamnă că el nu face parte din sfera valorilor culturale.

Deși nu sînt activități productive, educația fizică și sportul sînt implicate în procesul de producție întrucît contribuie la formarea forței de muncă. Este numai una dintre virtuțile acestei activități.

Pe lingă întărirea sănătății, recuperarea și sporirea forței de muncă, exercițiile fizice, sportul devin o satisfacție în sine : aceea de necesitate de mișcare, inerentă ființei umane și care vine să compenseze condițiile unei vieți în care munca intelectuală, sedentarismul, trebuie echilibrate. Cultura fizică este menită să optimizeze biologic ființa umană în evoluția civilizației. Gustul pentru sport îmbracă două forme : gustul specific pentru mișcare și gustul de a participa pasiv, ca spectator, la manifestațiile sportive.

Indiscutabil că cei ce au practicat exercițiile fizice și sportul sînt și spectatori avizați, după cum spectatorul este stimulat în a practica exercițiul fizic. Spectacolul sportiv este o bună propagandă pentru a practica o ramură sportivă. Astfel putem explica de ce tenisul este atît de mult îndrăgit de copii după succesele lui Năstase și Țiriac. Spectatorul de la manifestația sportivă diferă de alte categorii de spectatori. El este în mai mare măsură participant și aceasta explică marea tensiune emoțională la care se ridică spectacolul sportiv. Acesta capătă valențe estetice, el devine frumos alături de spectaculos și competitiv. Trăirea fenomenului sportiv este superioară atunci cînd se admiră arta producerii spectacolului sportiv, nu atît acțiunea în sine, evoluția rezultatului, competitivitatea cu orice preț.

Performanța cu orice preț ca și fanatismul exagerat sînt extreme, cu caracter negativ, revers al medaliei, așa cum multe activități umane la anumit moment își neagă intenționalitatea pozitivă inițială. Găsirea unor aspecte negative nu este o argumentație suficientă pentru o poziție nihilistă față de fenomenul educației fizice cum o fac unele curente filozofice de diverse nuanțe pesimiste și idealiste. Neajunsurile semnalate pot fi înlăturate prin însăși practicarea exercițiilor fizice și sportului în condițiile în care își mențin posibilitățile de perfecționare a ființei umane. Acest lucru devine realizabil mai ales în condițiile orînduirii noastre socialiste unde și premisele sociale sînt favorabile.

Fenomenul de cultură fizică nu se reduce la exercițiul fizic, deși acesta reprezintă nucleul său. Umanizarea actului motric, care nu poate fi detașat de resorturile sale evolutive, emoționale și motivaționale este o consecință ce se degajă din hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. în acest sens.

Una dintre cele mai importante valențe ale culturii fizice este cea socială. Exercițiile fizice, sportul, sînt prilej de manifestare a solidarității umane, de afirmare a personalității în cadrul social. Exercițiile fizice sînt cu atît mai gustate, mai plăcute, cu cît se practică mai mult în colectivitate sau în natură. Rezultatele unui sportiv nu au valoare numai pentru indivizi ci și pentru colectivitate. Performanța trăiește ca valoare pentru aprecierea publicului. Aprecierea socială este în ultimă instanță motivația extrinsecă efortului, dar cu ecou individual profund. Bucuria de a fi ecoul colectivității devine rațiunea existenței performerului. Sportivul devine reprezentantul unui grup social, club, popor și aceasta capătă valențe sociale deosebite.

Fenomenul culturii fizice se manifestă prin trei forme fundamentale : educația fizică, sportul de masă și sportul de performanță. Este o împărțire unanim acceptată din multiple motive, dar cu cît cercetăm mai atent unul dintre ele, trebuie să constatăm că de fapt se întrepătrunde cu celelalte, își pierde independența absolută, influențează și este influențat de celelalte, toate formînd fenomenul de cultură fizică. În ultimă instanță avem o piramidă cu bază educația fizică, drept element intermediar sportul de masă și element ultim sportul de performanță. Schematizarea sărăcește fenomenul. Sportivul de performanță nu trebuie să treacă neapărat prin celelalte două etape pentru a ajunge la performanță, după cum sportul de masă este o modalitate de integrare în cadrul culturii fizice. Educația fizică este generalizată în școală, ea constituie baza și pentru sportul de performanță și pentru cel de masă. Sportul de masă este practicat de obicei numai după însușirea elementelor exercițiilor fizice din școală. Atît educația fizică cît și sportul de masă oferă un fundament sportului de performanță. Performanța la rîndul ei prin spectacolul oferit, efortul de perfecționare și măiestrie a executanților, constituie un exemplu și un stimulent atît pentru sportul de masă cît și pentru educația fizică. La acestea trebuie adăugate și alte forme ale culturii fizice : cultura fizică medicală, exercițiile vizînd pregătirea pentru apărarea patriei.

Se poate considera că marile succese ale sportului din țara noastră se datoresc și cercetărilor științifice din acest domeniu. Timișoara, centru de mare tradiție în sportul românesc, care a dat țării campioni de valoare mondială, cunoaște realizări importante în domeniul științelor aplicate la fenomenul educației fizice și sportului. Tradiția unor cercetări de aproape două decenii se datorește în mare parte prof. dr. C. I. Bucur, un entuziast organizator și apreciat specialist în țară și străinătate în domeniul educației fizice și sportului. Astăzi cercetările în acest domeniu se desfășoară în cadrul Centrului metodologic de informare și documentare de pe lingă C.J.E.F.S. Timișoara.

Surprinzînd necesitatea abordării complexe a fenomenului ,prof. dr. C. I. Bucur, ce conduce acest centru a inițiat înființarea unui laborator complex de științe antropologice aplicate la fenomenul de educație fizică și sport. Acest laborator este împărțit la rîndul său în 3 secții : biometrie, studiul efortului, psihologie și sociologie.

În momentul de față cercetările vizează explorarea complexă a sportivilor nominalizați pentru jocurile olimpice. Ca orientare se urmărește eficiența aplicativității cercetărilor. De exemplu, sectorul de psihologie oferă, în momentul de față, asistență psihologică echipei de fotbal „Politehnica" Timișoara.

Educația fizică și sportul, cercetarea științifică a acestui fenomen, prin condițiile create de partid, au șanse să-și mărească ponderea ca factori activi în formarea omului de tip nou, deziderat dintre cele mai importante al lumii noastre socialiste.

VIOREL PRELICI

Cu general-locotenent MARIN DRAGNEA, prim-vicepreședinte al C.N.E.F.S.

(Urmare din pagina I-a)

de plenara C.N.E.F.S. din 17 III. a.c., pe baza prevederilor Hotărîrii Plenarei C.C. al P.C.R. din 28 II.–2 III. a.c.

– Nu credeți că există un decalaj între volumul construcțiilor edilitare și cel al bazelor sportive ? Tineretul este mobilizat pentru construirea de noi baze sportive ?

– Aici este vorba de două probleme complet diferite. În ceea ce privește decalajul la care vă referiți, trebuie să privim lucrurile în dinamica lor, în perspectivă și în contextul general al întregii politici social-economice a statului nostru. Prin această prismă noi considerăm că dat fiind grija deosebită manifestată de conducerea partidului și statului putem privi cu încredere, problema dezvoltării bazelor sportive în viitorul apropiat.

În privința dezafectării unor baze, noi avem convingerea că indicațiile prețioase date cu ocazia plenarei C.C. al P.C.R. și măsurile luate pe linia comitetelor județene și municipale de partid ne asigură că astfel de lucruri care, este drept, că s-au petrecut în anii precedenți, nu se vor mai repeta.

Relativ la mobilizarea tineretului pentru construirea de noi baze sportive, desigur că dv. cunoașteți faptul că aceasta este o atribuție a U.T.C. Pot preciza însă că nu este vorba în general de construcții de baze, ci de amenajări de baze simple, nepretențioase, în aer liber și că mișcarea noastră sportivă simte rodul acestor acțiuni, mai cu seamă în județele unde există inițiativă și spirit de organizare.

– Cum realizează și cum acționează C.N.E.F.S. pentru ca anumite rezultate ale întrecerilor sportive să nu fie viciate și competițiile sportive să se desfășoare în cea mai desăvîrșită corectitudine ?

– Pentru C.N.E.F.S., desfășurarea întrecerilor sportive în cea mai desăvîrșită corectitudine este o preocupare de seamă, întrucît nerespectarea acestui principiu știrbește din însăși esența și rațiunea existenței sportului și a caracterului său instructiv-educativ.

Pe linia federațiilor, se acționează permanent pentru prevenirea incorectitudinilor cît și pe linia combaterii și sancționării cu fermitate a abaterilor constatate. De la măsurile luate în vederea ridicării calitative a arbitrajelor, pînă la măsurile administrativ-disciplinare dictate împotriva vinovaților, se apelează la toată gama mijloacelor cu caracter educativ și administrativ care au eficiență în aceste probleme.

Cu toate măsurile luate nu putem afirma că totul merge așa cum trebuie și că nu este loc de mai bine. Și în continuare, C.N.E.F.S., va cultiva intransigență față de cei ce-și vor permite să incalce normele de conduită, de echitate, de cinste și dreptate, mergînd pînă la excluderea din viața sportivă. În acest scop este necesar să fim mai mult ajutați prin munca educativă desfășurată în secțiile din cluburi și asociații, prin modul în care presa și celelalte mijloace de propagandă abordează aceste probleme.

– Cum credeți că se împacă sportul cu literatura ?

– Noi acordăm atenție și sprijin cărții și presei sportive și, în acest sens, este suficient să menționez că avem o editură pentru cartea sportivă „Stadion" și un număr de 7 publicații sportive, în afară de ceea ce elaborează și difuzează Centrul nostru de documentare.

Facem acest lucru fiindcă simțim necesitatea și ajutorul pe care-l primește mișcarea sportivă de la literatura de specialitate.

În țara noastră sînt mulți scriitori care au preocupări în domeniul activității sportive. Nu doresc să fac nominalizări din rîndul celor care au sprijinit și sprijină cu devotament sportul românesc cu condeiul și cu talentul lor. Mulți dintre ei pot fi văzuți cu regularitate în tribune asistînd la întreceri, uneori chiar la antrenamente, luînd parte cu bucurie la victoriile echipei lor favorite și cu regret la insuccese. Nu rare sînt cazurile cînd scriitorii însoțesc în deplasare echipele pe care le simpatizează. Prin ei literatura noastră sportivă s-a îmbogățit și aduce o contribuție – pe care noi o apreciem în mod deosebit – la popularizarea sportului, la educarea sportivilor și la aplicarea prevederilor Hotărîrii C.C. al P.C.R.

– Sîntem curioși să cunoaștem părerea dv. despre mișcarea sportivă din Banatul de ieri și de astăzi ?

– Banatul a fost și este cunoscut ca un puternic centru economic și cultural și fără doar și poate Banatul se bucură de o puternică mișcare sportivă.

Sînt de apreciat, în acest sens, unele rezultate pozitive înregistrate, mai ales după apariția Hotărîrii, în domeniul activității sportive de masă, în școli, în cadrul centrului universitar Timișoara, la sate, în mai multe orașe ale județului. Cred însă că nu se supără nimeni dacă spun că este loc de mai bine, că față de ponderea pe care o avea în trecut Banatul în ansamblul mișcării noastre sportive, în ultimii ani, s-au manifestat unele stagnări sau creșteri mai lente comparativ cu alte centre. Aș fi bucuros ca zicala, atît de cunoscută, că „Banatu-i fruncea" să devină o realitate de necontestat și în domeniul sportului.

Am convingerea că noul organ ales de plenara Consiliului județean pentru educație fizică și sport, care a analizat multilateral problemele vitale ale sportului bănățean, va reuși să transpună în viață măsurile adoptate.

Acest lucru este pe deplin posibil cunoscînd că sportul bănățean dispune de un număr mare de cadre tehnice cu calificare superioară, de o frumoasă tradiție, de condiții bune de lucru și se bucură de sprijinul și îndrumarea directă a Comitetului județean al P.C.R.

În încheiere doresc ca prin revista ,Orizont", pe care o felicit pentru că dedică un număr special activității de educație fizică și sport, să transmit tuturor iubitorilor de sport din Banat urarea de a obține succese depline în întrecerile sportive interne și internaționale, precum și în dezvoltarea continuă a sportului de masă. Doresc, de asemenea, ca sportul bănățean să fie reprezentat în delegația țării noastre care va participa la Jocurile Olimpice din 1976 de sportivi mulți și foarte bine pregătiți.

CONVORBIRE CU

RADU BĂLAN

MEMBRU AL BIROULUI COMITETULUI JUDEȚEAN DE PARTID TIMIȘ, PREȘEDINTE AL CONSILIULUI JUDEȚEAN PENTRU EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT.

— Răspundeți, stimate tovarășe Radu Bălan, ca președinte al C.J.E.F.S., de problemele sportului din județul Timiș. Ce măsuri se preconizează, în spiritul Hotărîrii C.C. al P.C.R. cu privire la dezvoltarea continuă a educației fizice și sportului, pentru ca acestea să se integreze organic în ansamblul activității educative ?

Educația fizică și sportul fac parte integrantă din activitatea pe care o desfășoară partidul nostru pentru educarea comunistă a maselor de oameni ai muncii. Organizarea mișcării sportive în lumina măsurilor adoptate la începutul acestui an de către conducerea partidului nostru presupune unirea eforturilor tuturor factorilor, pentru atragerea maselor largi la practicarea exercițiilor fizice și a sportului.

— Considerați satisfăcătoare baza materială a sportului de masă ?

— Sportul de masă beneficiază și în județul nostru, ca și în celelalte din țară de o puternică bază materială. S-ar putea spune că nu există localitate, școală, sau întreprindere care să nu aibă un minim de condiții pentru practicarea sportului. Problema care se pune în prezent este aceea de a fi antrenate colective cît mai largi de cetățeni la practicarea sportului, la întreținerea bazei materiale existente. Aș spune că mișcarea noastră sportivă nu reușește deocamdată să organizeze manifestări pe măsura bazei materiale existente. Vorbind de un sport „de masă", dar în multe localități și întreprinderi mișcarea sportivă tocmai acest caracter nu-l întrunește. Prin urmare, slăbiciunile sportului de masă nu trebuie căutate în baza materială ci în slaba preocupare a factorilor respectivi.

— Am putea avea și la Timișoara una sau mai multe baze de genul „Voinicelului" bucureștean ?

— „Voinicelul" bucureștean va fi prezent și la Timișoara în cadrul complexului din zona stadionului 1 Mai și la o scară mai redusă, la cele din Jimbolia și Deta. Și nu sînt singurele.

— Se prevede ceva nou în recentele cartiere ?

— Pe baza indicațiilor comitetului județean de partid, se va realiza în curînd un frumos complex sportiv în Zona Circumvalațiunii din Timișoara. Terenuri simple de joacă și sport se prevăd și-n celelalte cartiere. Desigur, nu trebuie așteptat totul din partea municipalității. Multe inițiative utile pot veni din mijlocul cetățenilor din cartierele noi sau vechi, ei trebuie să participe la amenajarea prin muncă patriotică a unor terenuri de joacă și sport, în locuri ferite de circulație rutieră intensă.

— Ce evoluție va avea mișcarea sportivă de masă din întreprinderi și instituții ?

— Programul nostru prevede organizarea unei game variate de activități. Năzuim să oferim tuturor oamenilor tineri și vîrstnici posibilitatea de a practica o disciplină sportivă. Sindicatele și organizațiile U.T.C., sprijinite de C.J.E.F.S. au inițiat campionate, inter-secții și inter-întreprinderi la fotbal, volei, handbal, popice, șah, tenis de masă. Nu mai amintesc că acțiunile turistice și recreative în zone de agrement au devenit demult un fapt curent în viața multor colective din instituții și întreprinderi.

— Acum cînd „Poli" este în A, ce credeți că ar trebui făcut pentru a consolida acest succes ?

— În primul rînd, a menține și dezvolta pregătirea tehnică, fizică și tactică a actualului lot, o totală dăruire a fiecărui jucător în confruntarea cu celelalte echipe divizionare, disciplină și sportivitate. Important este, de asemenea, să menținem un nivel valoric ridicat în pregătirea lotului de tineret și în sfîrșit îmbunătățirea radicală a selecționării și instruirii echipelor de juniori și copii.

— S-a și întreprins ceva în acest scop ?

— S-a hotărît recent ca centrul de copii și juniori din Timișoara să-și desfășoare activitatea pe lîngă clubul Politehnica.

— Este mai sărac azi județul nostru în talente sportive decît în trecut ?

— Categoric, nu. Trebuie să ne preocupăm însă mai mult de depistarea, pregătirea și urmărirea evoluției activității lor. Intervine și un alt criteriu stimulativ : trebuie să ținem seama că toate județele țării fac eforturi pentru continua ridicare a activității sportive. De altfel, de ce să nu o recunoaștem, propriile noastre tradiții ne obligă la eforturi mai mari, la perseverență și seriozitate.

— În ce mod ar putea scriitorii să sprijine mai eficient dezvoltarea mișcării sportive ?

— Incontestabil, unii scriitori poartă sportului un interes viu, în primul rînd ca susținători ai unor rubrici de cronică și comentariu. Dar mă gîndesc că se poate scrie mai mult și mai frumos despre sport și sportivi, despre frumusețea actului de performanță, despre efortul în care se concentrează atît voința și atîtea trăsături morale demne de stimă ! În felul acesta, cîștigul ar fi dublu : am susține sportivii de valoare și am revela și altora, în special tineretului, pasionatul domeniu al sportului, ca atare adresăm scriitorilor invitația de a fi mai mult prezenți în mijlocul sportivilor.

— Ce calități socotiți că sînt dezvoltate prin practicarea unor discipline sportive ?

— Foarte multe și foarte diverse. Mă gîndesc, îndeosebi, la voință, curaj, abnegație, spirit de coelctivitate, modestie. Iată argumente puternice pentru a forma și dezvolta pasiunea pentru sport.

— Vă cunoaștem ca iubitor al sportului.

— Îl iubesc foarte mult și-l practic din păcate mai puțin.

— Ce trăsături ale mișcării sportive din județul Timiș din etapa actuală, ați apreciat în mod deosebit ?

— Dorința de a se afirma, în muncă și pe terenurile de sport (personal nu cred că poate fi cineva bun sportiv dacă nu îndeplinește îndatoririle ce-i revin la locul de muncă). Apreciez și spiritul de autodepășire, voința de luptă și de izbîndă sportivă ale sportivilor noștri !

— ... Și ce le-ați ura ?

— Să vadă în multele și valoroasele noastre tradiții statornicite în ultimele decenii, mai cu seamă, un stimulent și o încurajare. Să țină la culorile clubului și la gloria sportivă a patriei.

Interviu realizat de
VALENTINA DIMA

TIMIȘOARA — CITADELĂ SPORTIVĂ

ASOCIAȚIA SPORTIVĂ U.M.T.

Cornel Roșu, un om comunicabil, puțin prea obsedat de ideea toamnei care adună sportivii în săli și nu-i lasă desfășurați sub cîmpiile cerului, Cornel Roșu, fost secretar al secției de fotbal, este de 4 ani secretarul asociației sportive. Mă privește puțin nedumerit și se interesează de ce poeții vin să vadă boxul și fotbalul, iar eu îi sugerez ca și fotbaliștii și boxerii să citească puțină poezie sau mai multe reviste literare și, așa, între noi, se închegă dialogul.

Asociația sportivă U.M.T. a luat ființă în 1960, odată cu înființarea întreprinderii. „Pe scurt, spune Cornel Roșu, iată secția de fotbal, reprezentată de cei mai buni, strungarul Vitze Ioan, fundaș în echipă, lăcătușul Ioan Bostan și Laurențiu Tiberiu, jucător vechi care și-a făcut Facultatea de educație fizică și sport. Altă secție puternică este cea de șah. Am aminti, la categoria I, pe Leu Virgil, Ion Belcin, Matzanek Gheorghe, Anda Gheorghe. Avem 42 de jucători legitimați, angajați ai uzinei, 2 săli și 20 de mese de șah, și iarna avem activitatea cea mai intensă. Ne mîndrim mult cu boxul. Aici putem cita pe Ion Vuicu, modelor, cîștigătorul zonei de box de la Arad, care se înscrie printre primii 4 boxeri din țară la semimijlocie. Apoi Zorilă Dan, junior, medalie de argint anul trecut, Jivcovici Cornel, boxer, categoria I-a la pană 57 de kg. Și nu-i putem trece cu vederea pe tinerii și promițătorii Jurcuță, Măciucă și Căprărescu.

Luptele, deși o secție tînără, încearcă să se afirme. Nu avem încă individualități bine conturate, abia acum urmează selecția. Secția de volei e nou înființată și cea de handbal în 7, care va participa la campionatul județean. Secția de baschet, participantă în divizia B, după ce a fost un an în campionatul municipal, încearcă de acum treptele unor rezultate convingătoare.

Ceea ce este însă mai antrenant la noi e sportul de masă. Am avut 43 de meciuri de fotbal între grupele sindicale, totalizînd 1.105 persoane, iar cu jucători nelegitimați am inițiat cupa 24 Ianuarie la volei, la nivelul secțiilor de producție. Acțiuni asemănătoare mai putem aminti cupa 1 Mai la handbal, campionatul asociației la fotbal, unde au participat 8 echipe. Putem aminti, de asemenea, tenisul de masă și tenisul de cîmp, cu care sîntem foarte la început, deși avem două terenuri de tenis de cîmp. Am organizat acțiuni turistice în colaborare cu organizația U.T.C.-ului. Numărul lor se ridică la 16. Pe Semenic, Retezat, Muntele Găina, la care au participat 835 de persoane. Secția de box a susținut două meciuri în Ungaria, dar cele mai bune rezultate Asociația noastră le poate recunoaște în fotbal și box. Avem marea șansă de a selecționa de la școala profesională U.M.T. elementele tinere pentru împrospătarea sportivilor pe care-i urmărim din primii ani de ucenicie..."

D. U.

MĂ GÎNDEAM LA BALONUL OVAL...

... și la faptul că cel mult din două poziții e rotund, apoi ajungeam într-un laborator al Universității timișorene și vorbeam, printre aparate, fire, retorte, tuburi electronice, planșete, hîrtii, crete, etc. cu lectorul Petru Laichici, de la catedra de fizică despre ultimul meci al Universității de la Iași, unde făcuse 6–6 și despre celelalte meciuri.

În calitatea lui de președinte al secției de rugbi, îmi vorbea cu înflăcărarea suporterului avizat despre realizările pe care le-a avut echipa din 1966 încoace, în vreme ce eu îmi notam numele lui Gheorghe Rășcanu, Mihai Suciu, Peter Iuliu, Popovici Florin, Ion Tătucu, Nicu Duță, Alexandru Ioniță, Radu Malancu, cei mai buni dintre cei buni, internaționalii echipei.

Apoi aflam că actualul lot, format în exclusivitate din economiști și profesori de sport, unii înainte iar alții după examenul de stat, este bine închegat, tînăr, viguros, statornic și dornic de victorie. Ceea ce știam eu, neavizatul, era că U, finalista cupei F.R. de rugbi în '68, ocupase locul trei în '70, fusese campioană națională în '72 și terminase pe locul secund în '73. Ceea ce nu știam erau zilele de 4 și apoi 11 iunie '72 care fuseseră cele mai fericite din viața întregii echipe. Atunci învinseseră pe Steaua și pe Știința Petroșani și-și asiguraseră locul I.

Apoi mai știam că la Școala sportivă din Timișoara există o echipă de juniori care activează în categoria B. Da, în B, pentru a se antrena, ca o pepinieră de nădejde pentru lotul A. Și că acest lot B e antrenat de unul din componenții echipei Universitatea și a lotului național, profesorul de educație fizică Florin Popovici. Nu știam însă că timp de zece ani Timișoara nu avusese juniori și că unii dintre cei care jucaseră sub culorile echipei erau de la Bîrlad. Săcele și Tîrnăveni. Dar mai știam, tot eu neavizatul, că echipa de rugbi timișoreană va sărbători în '74 douăzeci și cinci de ani viață.

Apoi în timp ce noi vorbeam despre cei șase absolvenți de anul acesta ai facultăților de științe economice și educație fizică, din care patru vor rămîne definitiv în Timișoara și în lotul universitar, sosea inginerul agronom Mitică Antonescu, antrenorul echipei, care se băga în vorbă și ne întrerupea și-și lăuda oamenii și începea s-arate greutățile. Atunci eu iară începeam să notez pentru că nu știam nimic. I. Că rugbiul e un joc prin excelență de echipă și că fără antrenamente serioase pe teren cu iarbă, cu „grămezi" adevărate, cu placări și căderi „adevărate" oamenii nu-și formează reflexul jocului și echipa e neomogenă. II. Că pentru antrenamente este necesar un teren care să fie cît de cît amenajat și că acest teren se naște greu. III. Că echipa se antrenează la întîmplare pentru că un teren este al Politehnicii și au și ei echipele lor, iar celelalte, de lîngă stadionul 1 Mai, nu pot fi folosite deocamdată.

Și mă tot gîndeam, plecînd de la cele două poziții din care rugbiul pare rotund. Pe una o știam, aceea a suporterului, dar pe cealaltă...

PAUL EUGEN BANCIU

CUVINTELE, PE LINIA PORŢII

PUŢIN HANDBAL FEMININ...

Aproape de ora amiezii, aşteptam. O încăpere cu cîteva birouri, pe pereţi grafice, orare. Un telefon care sună...

– Alo, sînteţi o handbalistă ? Nu... de la revistă. – Tovarăşul Lache Constantin nu este acolo ? – Il aştept şi eu...

Cataloage, dincolo de dreptunghiul ferestrei, forfota Universităţii. Aici e linişte. Nu deplină. În răstimpuri intuiesc exclamaţii, comenzi scurte. Bufnituri, zgomote înfundate, mingi care lovesc, paşi care aleargă. În sală, antrenamentele obişnuite. Treninguri de diferite vîrste trec pe culoar. Intră pentru o clipă, pleacă... Acum ştiu că aştept un om cu părul încărunţit, potrivit de înalt... Şi observaţi că stă puţin adus de spate.".

Antrenează echipa de handbal feminin „Universitatea" din august 1967, cînd a fost solicitat. În lotul actual de jucătoare, 31 studente legitimate (cu drept de joc, adică), doar trei (Hrivneac, Popa, Rigo) făceau parte şi din echipa luată iniţial sub oblăduire. În fiecare an noi elemente completează locul absolventelor. „Pentru că la noi la U s-a venit cu gînd de şcoală. Este părerea mea că aici este izvorul reuşitelor noastre".

MAI MULT HANDBAL FEMININ...

„Cum s-a cîştigat Campionatul naţional de handbal feminin de trei ori consecutiv ? Dacă ar fi să vă povestesc totul despre metode, jocuri de verificare, volumul de lucru practic, etape, planuri, defalcări, principii concentrice şi de alt gen, aţi înţelege de ce am rămas cu senzaţia că „greu mai e doamne, de tras la poartă". De unde aceste trimiteri ne-fotbalistice ? Tentaţiile ! „Asta a fost cel mai greu (dacă e să mi se răspundă la o întrebare), înţelegerea sacrificiului, convingerea că doar stricta organizare (şi respectare) a regimului zilnic de lucru poate asigura formarea unor jucătoare de valoare, a unei echipe de valoare". Satisfacţii au existat pentru fiecare : prezenţa pe teren, aprecierile la nivel superior, ale conducerii Universităţii, aprecierile publicului nostru şi de peste hotare. N-a fost ignorat nici aspectul moral, formarea unei adevărate personalităţi. Prima condiţie a devenirii este sănătatea, altfel ea se clădeşte pe o bază falsă. Apoi rezistenţa fizică şi psihică, îndemînarea, isteţimea, capacitatea de a sesiza rapid situaţiile noi ale jocului. În genere, se consideră că un antrenor trebuie să fie doar un bun meseriaş, cu tehnicitatea respectivă. Ni s-a spus şi ne-am convins că trebuie să fie ceva mai complet... „cam de toate". La ora aceasta echipa luptă pentru menţinerea unui loc fruntaş în Cupa de toamnă a Federaţiei române de handbal – competiţie în care jucătoarele chemate la lotul naţional nu au voie să participe... „Noi avem cinci selecţionate în lot, două cu interdicţie (de boală) şi una cu o suspendare". În total, socotesc, o echipă... „Sintem la al şaselea joc, cinci le-am cîştigat, pe locul întîi în clasamentul seriei". Va hotărî derbiul de dumnică, cu „Constructorul". Sperăm ca la ora acestei apariţii situaţia să nu se fi schimbat. Fără supărare pentru adversare".

ŞI SPORT...

În şcoli, printre alte sporturi se practică şi handbalul. În ideea sportului de masă. Frumoasă şi rodnică idee. Am aflat că, în mod experimental, în grădiniţele Timişoarei se va introduce mini-baschetul şi mini-handbalul. Rezultatele se vor vedea în sănătatea copiilor oraşului şi de ce nu – în competiţii, preşcolare şi apoi şcolare. Întrecerile acestea au fost, sînt şi vor fi urmărite de antrenorul echipei Universitatea.

Drumul spre performanţă trece prin muncă. Acţiunea întreprinsă pe plan naţional, de atragere a unui cît mai mare număr de elevi în activităţi sportive, înseamnă şi un mod concret de „şcolarizare" a apetenţei pentru muncă organizată, fără preget, ca pasiune.

ANTOANETA
C. IORDACHE

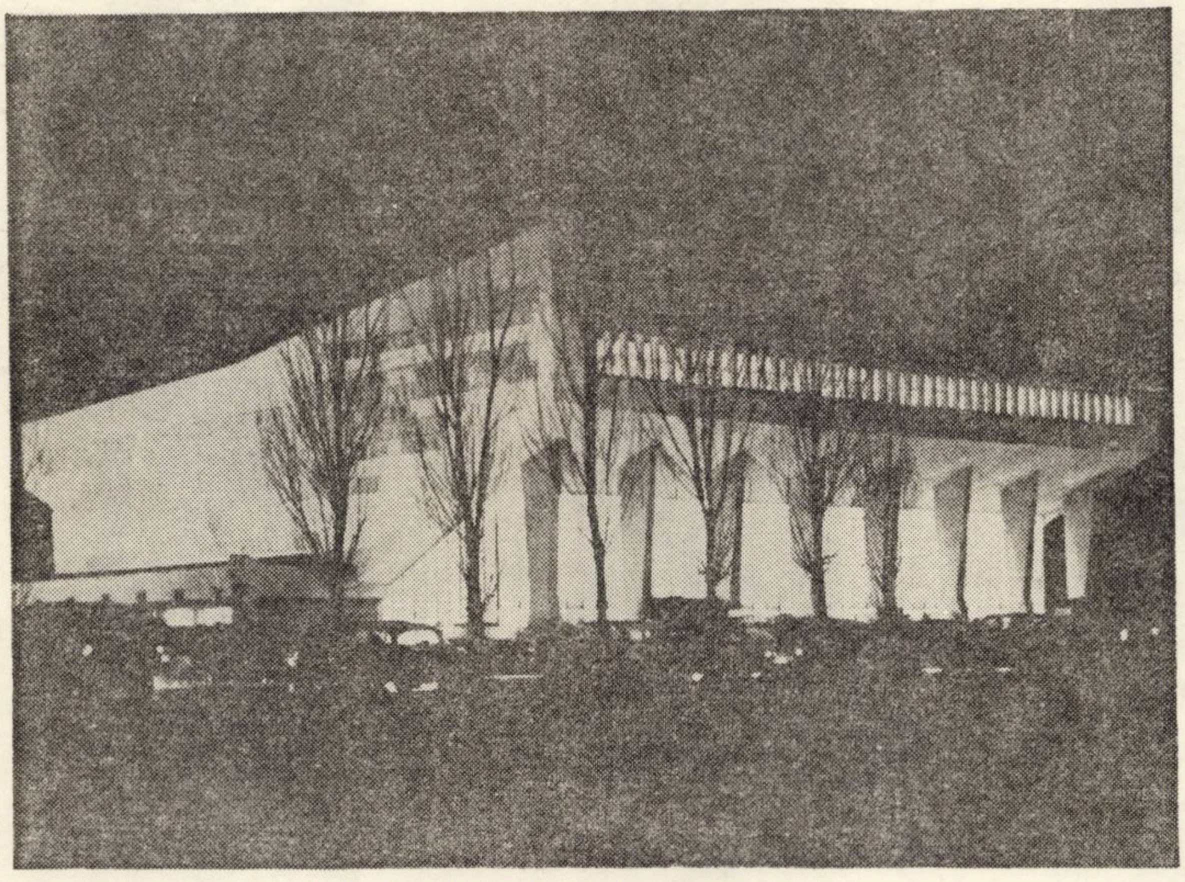

Sala sporturilor OLIMPIA din Timişoara

TIMIŞOARA NAUTICĂ

Au trecut şi bărci celebre pe Bega, una fiind aceea a prozatorului Radu Theodoru. Mai puţin celebre, dar mai iuţi, bărcile din cartierul Plopi, papuci zburători, abia atingînd luciul obosit şi mărginit de stuf. Fără visle, ele vin uneori în josul curentului, în derivă, împodobite de pălăria unui vînător sau a unui pescar.

Dar cele mai pitoreşti sînt siluetele zvelte ale ambarcaţiunilor sportive. Ele stau prea puţin acoperite cu husa. Căci remorci subţirele, dotate cu rasteluri le duc pe lacul Văliugului, unde competiţiile pot avea loc în largul lor. Dar pentru antrenament Bega rămîne un loc ideal. Între uzina de apă şi ecluza de la Sînmihai, schifuri, caiace, canoe, săgeţi vesele transportă tineri de toate vîrstele ! Căci acest sport te menţine tînăr, indiferent de vîrstă. Ca echipament, treningul este foarte rar folosit, cu toate că, dacă nu îngheaţă, Bega este utilizată şi iarna de către acest soi de navigaţie. Antrenorii se diferenţiază şi aici net : dau comenzi din vîrful ambarcaţiunilor, inspectează „terenul" cu bărcile cu motor, care se defectează tocmai cînd spectatorii se aglomerează pe poduri. Bine că rîul nu prezintă intersecţii, şi că bazele nautice sînt pitoreşti şi bine înzestrate. Oare eleganţa bărcilor nu se datorează faptului că sînt făcute din lemn de instrumente muzicale, devenind adevărate cutii de rezonanţă pentru strigătele şi îndemnurile tinereşti care le animă ? Şi un splendid amurg de toamnă, un soare roşu uriaş, coborînd în unde, o salcie plecată, traversată de vioara acvatică... Bărcile se integrează în peisajul romantic al Timişoarei.

LUCIAN BURERIU

N. B. În competiţiile naţionale şi internaţionale Timişoara are un cuvînt de spus. E suficient să amintim de Maria Micşa, componentă a lotului naţional la canotaj. În acest an pentru a patra oară a obţinut titlul de campioană republicană la schif simplu şi la 4+1 visle.

SILUETE

Aurel Velceanu, atletul timid, atletul cu suflet de poet care a pornit de la sport spre nervul nedomolit al culorilor, care a pornit de la mişcarea, de la supleţea mişcării fizice, spre tăcuta şi durabila tresărire a artei. „Am executat lucrări decorative, murale, la Piatra Neamţ ; odată cu creşterea oraşului au apărut şi culorile. Mi-amintesc ce i-am şoptit atunci culorii : „Nu uita niciodată că pentru mine eşti mai mult decît eu însumi". La Casa de cultură, apoi la Uzinele „Relonul" din Săvineşti, culorile, frescele mele au început să prindă viaţă. Nu pot să uit nici lucrările decorative pe care le-am făcut la Uzina „Azur" din Timişoara, care au fost mult apreciate la nivelul municipiului. Pictez de cînd eram profesor de educaţie fizică. Pe Miţaru l-am avut în clasă, de la mine a învăţat fotbal. De asemenea, mi-a fost elev criticul de artă Radu Melnic. M-a impresionat mişcarea, întîi armonia fizică, apoi linia, forma şi culoarea. Am început să pictez, părăsind sportul în favoarea artei. Arta o poţi face la toate vîrstele, dar sportul nu chiar la toate. Cultiv stilul peisagist, clasic, în şpaclu, şi decorativul ornamental. În compoziţie prefer concepţia spontană celei întortocheat raţionale. Priviţi şi dv. lucrările mele, „Toamna", „Satul românesc", „Iarnă", „La joacă" şi „Flori". Mă impresionează peisajul, mai ales naturaleţea lui. Mă atrage obsesiv sălbăticia peisajului. Fac şi grafică şi afiş. Specialitatea culorilor mele sînt apele, reflexele tulburătoare, străvezimile şi umbrele. Iau puţin cer, puţină rouă, le amestec bine şi fac un lac sau un rîu, iau stelele căzătoare şi le fac cascadă. Ceea ce pierde uneori memoria noastră vreau să rămînă în memoria culorilor. O să vă vorbească despre aceasta viitoarea mea expoziţie".

DAMIAN URECHE

RECORDING

SUBIECTELE LA MODĂ ar trebui să-i intereseze pe textieri mai abitir decît veşnicele teme şi temele amoroase, pline de false probleme şi metafore răsuflate. O şi mai comodă treabă, preluarea textelor clasice, (vezi „Mondial"), care sună pe fundalul muzicii ritmice moderne ca nuca în perete. Se pare că tot singuraticii cîntăreţi folk sînt în rîndul întîi al actualităţii : problemele păcii, ale securităţii europene, Angela Davis... Orice poetizare cu orice preţ devine de prisos, preţuieşte în primul rînd exprimarea sobră şi un adevăr nesofisticat, serios. Multe formaţii vocal-istrumentale îşi închipuie că dacă aleg un text neutru, dintr-o carte de citire asigură şi nemurirea melodiei, un mesaj general-valabil. Ori preţioasă pentru epoca în care trăim este în primul rînd problematica specifică ei. Chiar un text naiv ca „Bangla Desh" sau „Daţi Irlanda irlandezilor" înseamnă mai mult artisticeşte decît păpuşile de pe hîrtie. Muzica pop românească ne-a oferit întotdeauna un exemplu bun în acest sens, fiind deseori „pe fază". Ea ar trebui să fie mai bine cunoscută în lume. Actul artistic dublat de cel politic cîştigă în valoare. Corectitudinea exprimării este mai importantă decît utilizarea stîngace a figurilor de stil. Marile subiecte de actualitate frizează mai direct umanul decît textele alese la repezeală pentru o melodie anume. Cît de sărace formaţiile care se plîng de absenţa unor subiecte, de criza de texte şi textieri. Oare cîntăm numai pentru a demonstra cît de mare virtuoz este cel de la ghitară-solo ?

TOP

CURIERUL ARTELOR

UN ANUMIT GEN DE PERFORMANŢĂ

■ Claude Lelouch la 36 de ani s-a decis să povestească epopeea secolului XX. Filmul va reconstitui cele două războaie mondiale, asasinarea lui Kennedy, spectacole de la Olympia... „Spectatorul va găsi în film tot ce doreşte. Un show vizual în care oricine se poate infiltra, identifica... Voi fi cu 30 secunde înaintea imaginaţiei publicului care, după opinia sa, este obişnuit să devanseze, la cinema, cu zece minute desfăşurarea acţiunii". TOUTE UNE VIE, următorul său film dacă nu va reuşi, va periclita existenţa casei sale de filme. ■ Teatrul de stat din Arad şi-a deschis stagiunea cu spectacolul-coupé „De 2 x Caragiale", în regia lui Gh. Miletineanu, spctacol care va reprezenta teatrul în Iugoslavia, turneul anunţat de revista noastră. ■ Billy Wilder, regizorul care a turnat cu Marilyn Monroe cele mai bune filme ale lui (două), oferă, la cei 67 de ani ai săi, producţia nr. 22. „Avanti" îi are ca protagonişti pe Jack Lemmon şi Juliet Mills şi drept cadru o Italie ca-n ilustrate, cu multe mandoline şi spaghetti. ■ Teatrul de păpuşi din Timişoara a prezentat la deschiderea stagiunii „Fetele din măr" de Viorica Filipoiu, piesă prezentă şi în repertoriul turneului întreprins de teatru în această vară în Italia. ■ „Revoluţia franceză" pe muzica lui Schonberg şi Jeannot aranjamentele şi direcţia muzicală a lui Jean-Claude Petit, este prima operă-rock. Prezentată la Paris în regia lui Michel de Ré, pe textele lui Boublil şi Rivière, de o echipă de 220 de persoane dintre care în figuraţie mulţi actori cunoscuţi.

EVENIMENT EXCEPŢIONAL. Teatrul naţional german din Weimar oferă publicului timişorean două spectacole : „Ulciorul sfărîmat" de Kleist (miercuri, 17 oct. ora 16,30 şi 19,30) şi unul cu „Cercul de cretă caucazian" de Brecht (vineri, 19 oct. ora 19,30). Joi, 18 oct. trupa se deplasează la Giarmata cu piesa lui Kleist. Invitat al Teatrului Naţional din Iaşi, colectivul din Weimar a prezentat o serie de spectacole în oraşul moldav şi îşi continuă turneul, cu acest popas în oraşul de pe Bega. ■ După „naivul" Gh. Doja din Lugoj, Secţia de artă a Muzeului Banatului, găzduieşte o altă expoziţie de acelaşi gen. Lucrările expuse vor veni de data aceasta din Uzdin. Sperăm că arta naivă a pictoriţelor iugoslave se va bucura şi de interesul profesioniştilor timişoreni. Vernisajul, joi 18 oct. ora 18.

A. I. C.

ALBUM

Să recapitulăm :

Un timp nu am avut echipă în divizia A. După grele încercări, cu răbdare și muncă, aspirațiile ni s-au împlinit. Avem echipă în rîndul celor mai bune formații sportive ale țării. Azi, drumul spre Madrid sau Belfast al dinamoviștilor bucureșteni trece prin Timișoara, de asemenea al Universității Craiova, al echipei lui Dobrin, al celorlalte aspirante la gloria sportivă. Avem o galerie sufletistă ca niciodată, recunoscută în toată țara.

Poli e pe locul 7. Unsprezece echipe își onorează prezența în divizia A după Poli...

„Semne bune anul are !".

Previziunile antrenorului Ion Ionescu se împlinesc. Echipa „se cațără" în clasament, se menține în plutonul de mijloc, aduce puncte din deplasare. Dinamo, cea care a marcat 11 goluri în poarta lui Crusaders, a avut nevoie de 11 metri ca să învingă pe Poli. Dar laudelor noastre li se asociază și ochiul critic, fără supărare, sperăm, pentru nimeni. Linia de atac lasă mult de dorit. Căutările antrenorilor în alcătuirea acestei linii sînt simptomatice. Au fost încercate diverse formule, dar soluția cea mai fericită n-a fost găsită. (Admitem cauzele obiective pe care le cunoaștem : absența din lot a unor înaintași penetranți, penuria de extreme „de meserie"). Noii veniți s-au încadrat cu succes în echipă. E vorba de Jivan, Mioc, Păltinișan, Lața. Credem că Bojin trebuie readus la forma pe care o atinsese la C.F.R., de asemenea ar trebui recuperat și readus în formația de bază Pîrvu.

Crește numărul steagurilor noastre și al cîntecelor :

„Poli, Poli,
Luptă pentru noi, hei !
Luptă pentru noi ".

Fotbalul timișorean de azi – o punte vie către gloriile de ieri, ce se chemau Ripensia sau Chinezul.

Sîntem în pragul meciului cu Steaua. Emoțiile noastre cresc odată cu speranțele că victoria va fi și de astădată de partea noastră. Pentru albumul Dv., stimați cititori, stimați suporteri, publicăm mai jos fotografiile alb-violeților noștri îndrăgiți.

Pentru ei, pentru noi, vom striga neobosit

„Haide Poli !".

ION VELICAN

HAIDE, POLI!

MIHAI JIVAN

Portar. Cu bune reflexe și plasament, curajos și flexibil. 22 ani, elev la seral, a mai jucat la U.T.A., Vagonul, C.F.R. Arad.

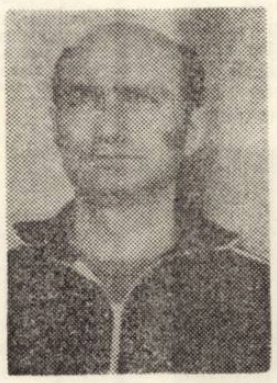

ION IONESCU

Antrenor principal

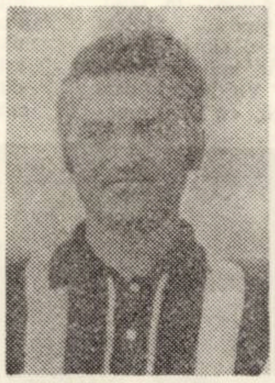

NICOLAE GODEANU

Antrenor secund

IONEL BUNGĂU

Înaintaș, folosit și ca extremă sau mijlocaș. Bun șuteur, realizator, coordonator al liniei de atac. 26 ani, student, a mai jucat la C.F.R. Timișoara, Universitatea Cluj.

FLORIN MIOC

Fundaș lateral. Jucător tehnic, viteză bună, sprijină acțiunile ofensive. 26 ani, student, a mai jucat la C.S.M. Reșița, S.C. Bacău.

PETRU ARNĂUT

Fundaș central. Sobru, bun plasament, jucător în stilul lui Boc. 26 ani, student, a mai jucat la Victoria Roman, C.S.M. Resita.

DANUȚ LAȚA

Mijlocaș. Bătăios, util pe tot terenul, formă sportivă constantă. 21 ani, student, a mai jucat la U.M.T. și C.F.R. Timișoara.

IOAN ȘCHIOPU

Mijlocaș. Jucător util în cîmp și în fazele de finalizare. Bun coordonator, șut puternic. 27 ani, student, a mai jucat la Chimia Tîrnăveni.

DAN PĂLTINIȘAN

Fundaș central. Înalt. foarte util apărării. 22 ani, elev la seral. A mai jucat la Steagul roșu și Metrom Brașov.

ION POPA

Fundaș lateral. Bun atlet, practică marcajul „la om". 26 ani, student, a mai jucat la Metalul Pitești, Steagul roșu Plenița, Minerul Anina.

TEODOR FLOAREȘ

Extremă dreapta, penetrant, bună viteză, formă sportivă inconstantă. 23 ani, student, a mai jucat la C.F.R. Timișoara.

COVALCIC ZOLTAN

Extremă stîngă. Viteză bună, fragil. 21 ani, student, a mai jucat la Crișul Oradea

PETRE MEHEDINȚU

Fundaș central. Omniprezent, ținută atletică, foarte bun la intercepții, căpitanul formației. 24 ani, student. A mai jucat la Vulturii textila Lugoj și C.F.R. Timișoara.

SIMION SURDAN

Mijlocaș. Veteranul echipei, jucător inteligent, bun distribuitor de mingi înaintașilor, realizator. 33 ani, medic, a mai jucat la C.F.R. Timișoara.

MARIN BOJIN

Înaintaș. În scădere de formă, dar cu resurse fizice promițătoare. 22 ani, a mai jucat la Unirea Orșova, C.F.R. Timișoara.

MAYER IOAN

Fundaș lateral. Joc atletic, aplomb. 23 ani, student.

GOLURILE... TOAMNEI

SPORT
SPORT
SPORT

■ România — Finlanda 9—0 !! Golurile... toamnei! Probabil că va urma o ploaie de laude, care însă, datorită anotimpului tîrziu, s-ar putea să se transforme în zăpadă, dacă albanezii nu vor da drumul celor 11 radiatoare păstrate special pentru banchetul nostru... Tricolorii și-au făcut datoria ! A marcat și Mircea Sandu, și Dumitrache, și Marcu (excelentul Marcu) și Pantea, și Dumitru, și Dudu Georgescu, jucătorul care înainte de a-l înlocui pe Dumitrache, în timp ce se încălzea pe tușă, părea un leu în cușcă, gata să se înfrupte și el din plasa cu hălci de carne de focă a finlandezilor. A fost o demonstrație de fotbal, o bună propagandă pentru acest sport. Păcat însă că aproape aceeași jucători care au dat acum 9 goluri, nu au putut învinge la Helsinki. Azi n-am mai avea emoții. Toate șansele noastre de calificare atîrnă de comportarea albanezilor la 3 noiembrie în fața R. D. Germane. Un scor de 0—0, sau 3—3, fie si 9—9 ne-ar face fericiți. În orice caz, șansele noastre au crescut de la 10 la sută la 50 la sută. ■ Derbiul timișorean de divizia B, disputat între U.M.T. și C.F.R., a dat cîștig de cauză ceferiștilor. Calitatea jocului însă a fost sub orice critică. Echipe lipsite de o idee tactică superioară, fără jucători tehnici, uneori indisciplinați. ■ În divizia C, un alt derbi local : Electromotor — Progresul 5—0. Echipa lui Avasilichioaie a fost surclasată, ea care constituia revelația sezonului. ■ Duminică Poli susține meciul cu Steaua. Să sperăm că la acest examen studenții vor trage biletul de... favoare !

CASSIUS

— dicționar —

ASCULTARE

Ascultă și nu te mînia, ca să te poți îndrepta.

Degrab să asculți, tîrziu să grăiești. Și la mînie cu totul să zăbovești.

Și trecut fiind în vîrstă nu vei greși ascultînd.

Grabnic la auzire și zăbavnic la grăire.

Proverbe românești

Cine vorbește vinde, cine ascultă cumpără.

Proverbe generale

Să ascultăm și să cinstim pe părinții noștri.

Antim Ivireanu

Îți stă bine să asculți de lege, de stăpînire și de cel mai înțelept ca tine.

Este un semn de prea mare ambiție să vorbești despre toate, dar să nu vrei să asculți, să ți se vorbească de nimic.

Democrit

A ști să asculți este o artă.

Numai o limbă și două urechi ți-a dat natura, pentru ca să asculți de două ori mai mult decît vorbești.

Epictet

Sînt vrednici de laudă copiii care ascultă de părinți.

Fedru

Ascultarea tacită nu presupune nici un sacrificiu.

Henry Fielding

Cît de puțini oameni sînt în stare să asculte cu bunăvoință păreri potrivnice și să răspundă cu delicatețǎ !

Fr. W. Förster

Prima lecție pe care o dai copilului tău să fie ascultarea (supunerea) a doua va fi ce vei dori.

B. Franklin

Cine nu vrea să asculte pe nimeni e un prost fără vindecare.

Baltasar Gracian

Acela e vrednic, care ascultă de bunele sfaturi.

Acel ce nici singur nu cugetă, nici nu ascultă sfatul venit de la altul este un om de nimic.

Hesiod

Petrece tot răgazul vieții tale cu plăcerea de a asculta cuvintele altora, căci așa vei izbuti să înveți cu înleznire tot ce alții cu greu au iscodit.

Isocrate

Întreabă pe cei în vîrstă, ascultă pe cei bătrîni.

J. Jouvert

Trebuie să-i deprindem pe copii și cu ascultarea, căci ea este baza marilor virtuți.

Dacă tata sau mama poruncesc ceva copilului să se deprindă să asculte în tăcere și să ia bine seama ce i se cuvine.

Komensky

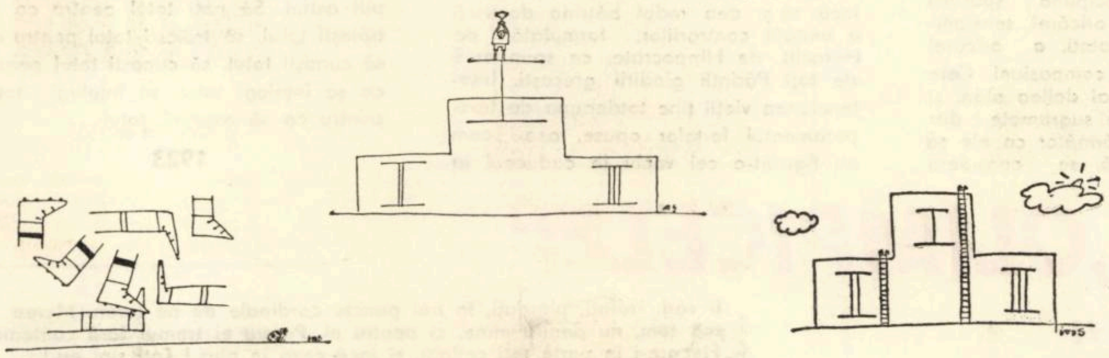

IVO STAN

AMPRENTE

O POVESTE ADEVĂRATĂ CU NIȘTE STOFE

Din vitrina feeric luminată a magazinului „Eleganța", două manechine cu ochi albaștri priveau forfota străzii. După un timp, ora înaintată și ploaia alungară trecătorii care se înghesuiau în fața vitrinei. Cele două manechine însă continuau să zîmbească imperturbabil. Curînd strada deveni într-adevăr pustie.

... Apoi apăru o siluetă. Un om ieșit din noapte, conturat de lumina albă, fluorescentă. Un timp privi cele două siluete zîmbitoare din vitrină. Apoi înaintă spre ușa magazinului. Acolo zăbovi un timp. A doua zi, responsabilul constată lipsa lacătului și dădu „alarma" chemînd miliția.

Urmă un lucru îndeobște știut : cercetarea locului faptei.

Magnetul a reușit să adune cîteva resturi de pilitură lîngă intrare. În interior, nimic deosebit. Nu se mișcase nimic. S-a dispus imediat inventarierea. Cel mai bun revizor contabil conducea această operațiune, care în final trebuia să desprindă din labirintul mărfurilor și a cifrelor **MINUSUL.**

Spre seară veni surpriza : nu lipsea nimic, dar absolut nimic !

— Imposibil, îi spun revizorului.

— Îmi pare rău. Cred că nu vă îndoiți de mine.

— Nu, nici nu mă gîndesc la așa ceva, dar să nu se fi strecurat vreo greșeală.

— Nici una. Am revăzut cifrele.

— Și ?

— Nimic.

Dimineața, în anticamera biroului, mă aștepta personalul magazinului, compus din trei salariați. Un bărbat mai în vîrstă, care lucra în comerț de douăzeci de ani, soția unui ospătar și o fetișcană. Nici unul nu a prezentat elemente noi anchetei. Fetei i-am pus problema existenței unor mărfuri în plus.

Ce surpriză îmi mai rezervă și acest magazin ?

Telefonul întrerupse reflecțiile mele :

— Tovarășe căpitan, veni de la celălalt capăt al firului, sînt locotenentul Mihnea. În Piața Rosetti, un nou magazin spart. Modul de operare, ca la celălalt.

O fi un bolnav psihic, îmi spuneau unii. Dar această ipoteză nu-mi surîdea. Mi se părea absurdă. Totuși...

Tot efectivul de ofițeri frecventa de două zile piețele, gara, croitoriile, în dorința, chipurile, de a cumpăra ocazional stofe, mătăsuri, albituri. Spre seară, căpitanul Cerna veni cu trei metri de stofă, achiziționată de la un infractor, care nu-l cunoștea pe ofițer, la prețul de 150 lei. Prețul real al mărfii : 400 lei metrul !

Simplu și sigur, ca și în calculele matematice, am efectuat o percheziție domiciliară infractorului Oprea Tuțu, zis „Fane ciungu". Magazia de lemne a acestuia adăpostea un veritabil depozit de stofe. Era cert că le-a furat, dar de ce nu lipsea nimic din magazin ?

Hoțul se scărpină în ceafă și zise : Ultima condamnare mi-am ispășit-o. Am fost în celulă cu un economist. Era deștept. Dar nu vă spun...

— Nu-i nevoie, Fane. Stofele tale vorbesc. (Depozitul lui era format din zeci de cupoane de stofă, dar numai cîte trei metri din fiecare culoare și sortiment. Fane, uite că nici „treaba" asta nu a rezistat, deși ideea nu e rea... Dar ai avut tu răbdare, să tai din fiecare val de stofă doar cîte trei metri ?

— Am avut, domn' căpitan, recunoscu Fane... Trebuia să am.

— Acum știi ce urmează ?

— Știu...

ROLAND VASILIEVICI

PILULE

OMUL DE STADION

Să nu credeți dumneavoastră că este chiar așa de simplu să fii „Om de stadion" ! Lăsînd la o parte faptul că trebuie să te ții zilnic la curent cu ceea ce scrie ziarul „Sportul", se mai cer și o serie de cunoștințe temeinice în legătură cu etapele, cu tragerile la sorți, cu alcătuirea loturilor, cu arbitrajul... Trebuie să știi bunăoară de ce „cutare" s-a transferat la „cutare" echipă și ce șanse îi aduce acesteia în viitorul campionat. Trebuie să fii capabil să încropești oricînd un lot național care să ne reprezinte cu cinste peste hotare și să poți combate cu aplomb în „consfătuirile de lucru" ce au loc în piața Operei pe antrenorul „Naționalei" care „și de data asta și-a făcut de cap" !, cooptîndu-l pe cutare sau cutare în detrimentul cutărei „speranțe"... Da, are multă bătaie de cap „Omul de stadion". Necazurile lui se țin lanț pînă în pragul iernii ! Și credeți cumva că iarna „Omul de stadion" a încheiat-o cu grijile ?... Acum îi cad pe cap alte belele ! Pregătirea loturilor pentru retur, antrenamentele... și – în sfîrșit – treaba care comportă cea mai mare răspundere : transferările de jucători și completarea loturilor ! Să vezi aici altă bătaie de cap !

Așa stînd lucrurile, judecați și dumneavoastră : mai are bietul om timp să se ocupe și de fleacuri ?

SERGIU SIHARU

TERRA MAGAZIN

UN HOTEL SUB APĂ. În apropierea Almeirei, pe coasta spaniolă, în primăvara viitoare, se va deschide primul hotel subacvatic din lume. La o adîncime de 20 de metri sub nivelul mării, hotelul își va primi oaspeții în camere mobilate cu gust, le va oferi un aperitiv la bar și o masă copioasă într-un restaurant ultra-modern.

DOI ANI ÎNTR-O CLOPOTNIȚĂ. William Hughes din micul orășel Lisberg (S.U.A.) a dispărut fără urmă, și timp de doi ani nu s-a aflat nimic despre existența sa. Paracliserul bisericii locale însă a dat de el în clopotniță, unde William se retrăsese — bineînțeles nu spre a medita în liniște asupra vieții monahale — ci pentru a scăpa de poliție, care-l urmărea pentru un furt. Noaptea „clopotarul" cobora din cuibul său și se aproviziona cu hrană, furînd fructe de prin grădini și mai intrînd în cîte o casă de unde „lua" tot ce-i cădea sub mînă.

TĂIETORII DE CAPETE ÎN MUZEU. În muzeul figurilor de ceară din Hollywood au pătruns cîțiva indivizi neidentificați încă „decapitînd" pe celebrele vedete de cinema : Greta Garbo, Mae West, Tyrone Power și altele. Așa după cum afirmă custodele acestui muzeu, din cele o sută de figuri de ceară, 29 au fost decapitate.

AVION SILENȚIOS. A fost construit de firma americană „Lockhed". Motorul acestui avion se află în spatele cabinei pilotului, așa încit axa de transmisie (de la motor la elice) trece deasupra pilotului pînă la elicea construită din lemn. Aceste și încă alte inovații fac ca acest „Quitet star" (Stea tăcută) să nu polueze atmosfera cu obișnuitul zgomot al avioanelor „normale".

CEL MAI SCUMP MANUSCRIS. Manuscrisul unei culegeri de poezie persană din sec. 16 a fost vîndut într-o galerie de artă din Londra cu 80 000 de lire sterline. Este, pînă în prezent, cel mai mare preț oferit unui manuscris din Orient.

ȘAH

Să facem cunoștință cu șefii de promoție ai „noului val" din șahul mondial, Anatoli Karpov și Costa Mecking, proaspeții cîștigători ai turneelor interzonale. Cei doi tineri șahiști se află printre protagoniștii luptei din sferturile campionatului mondial, încercînd să cucerească dreptul de a-și măsura forțele cu Bobby Fischer.

Apărarea Siciliană

A. Karpov — C. Mecking

	(alb)	**(negru)**
1.	e2—e4	c7—c5
2.	Cg1—f4	d7—d6
3.	d2—d4	c5 : d4
4.	Cf3 : d4	Cg8—f6
5.	Cb1—c3	a7—a6
6.	Nf1—e2	e7—e5
7.	Cd4—b3	Nc8—e6
8.	f2—f4	Dd8—c7
9.	a2—a4	Cb8—c6
10.	f4—f5	Ne6 : b3
11.	c2 : b3	Dc7—b6
12.	Nc1—g5	Nf8—e7
13.	Ng5 : f6	Ne7 : f6
14.	Cc3—d5	Db6—a5
15.	Dd1—d2	Da5 : d2
16.	Re1 : d2	Nf6—g5
17.	Rd2—d3	0—0
18.	h2—h4	Ne7—d8
19.	Ta1—c1	a6—a5
20.	Rd3—d2	Ta8—b8
21.	g2—g4	Cc6—b4
22.	Nf6—c4	Cb4 : d5
23.	Nc4 : d5	g7—g5
24.	f5 : g6	h7 : g6
25.	Rd2—d3	Rg8—g7
26.	h4—h5	Nd8—b6
27.	Th1—h3	Nb6—c5
28.	Tc1—f1	f7—f6

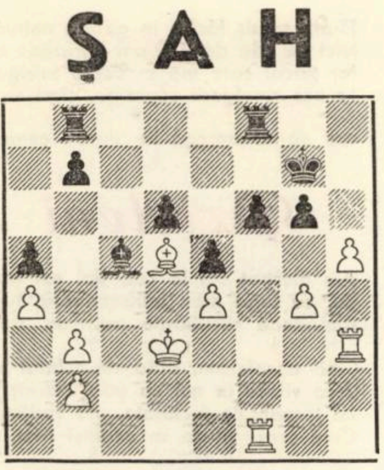

Diagrama după mutarea a 28-a

și albul obține o poziție net avantajoasă, dacă nu decisivă !

29.	h5 : g6	Rg7 : g6
30.	Tf1—h1	Tb8—e8
31.	Th3—h7	Rg6—g5
32.	Rd3—e2	Rg5—f4
33.	Th1—h3	Nc5—d4
34.	Th3—h1	

Negrul a cedat

ADORIAN LAIU-DESPĂU

— epigrama —

Fotbaliștilor cu părul mare

De-ar fi Poli cum e Ajax
I-am purta mereu pe brațe,
Dar la noi e-un singur Lața,
La ei – unsprezece...lațe !

Unei săritoare la înălțime

E la modă-n orice loc
Stilul zis Fosbury Flop.
Vorba unor Babe Dochii :
„Foarfeca"-i bună la...
rochii !

În meciul de la Petroșani, Răducanu a primit un gol de la 35 m.

Nostalgii din Podul Grant
Aduceau Jiului rod,
Căci portarul cel galant
Fu parcă picat din... Pod !

Echipei de fotbal C.S.M. Reșița, care a avut un început furtunos în acest campionat

În cuptoare an de an –
Foc, oțel și vîlvătaie...
Pe terenul din Doman
Am văzut doar... foc de paie !

Unui fotbalist superstițios

Unsprezecele, afară
L-a tras ca un mototol ;
Asta pentru că în cale
I-a ieșit unul cu... gol !

Revanșă (U.T.A. – „U" Craiova 2–4)

Trece toamnă după toamnă...
Trecu și „bătrîna doamnă"
Și-un oltean din corcoduș :
„No, acuma o văzuși ?".

I. V.

HENRY DE MONTHERLANT

IN PREZENTAREA ȘI

TRADUCEREA LUI H. GRĂMESCU

Prin februarie 1967, terminînd de tradus într-o primă versiune Olimpicele lui Henry de Montherlant, i-am scris autorului spre a-i cere autorizația de publicare necesară. Peste puțină vreme, am primit de la el răspuns.

Corespondența mea cu autorul Olimpicelor a continuat. Scurtă, însă vădind din partea sa o delicatețe, cum se spune, franceză.

Din păcate, traducerea Olimpicelor mi-a cerut mult mai multă zăbavă decît am crezut inițial. Anii au trecut ca într-un zbor, și, tocmai cînd îmi spuneam că tălmăcirea mea a ajuns într-o fază în care ar putea să fie prezentată unei edituri, am aflat vestea năprasnicului sfîrșit al acelui mare scriitor și mare om.

Copleșit de nostalgii, am închis atunci manuscrisul și l-am lăsat pecetluit sub tristeți. Reluîndu-l, după mai bine de un an, desprind din el paginile de mai jos, ilustrative pentru modul de gîndire al unuia dintre cele mai luminoase personalități ale Franței din ultimii cincizeci de ani, și totodată mărturia sa de credință.

... Față de aceste lucruri, mă simt presat să repet : disciplina sportivă nu cere suprimarea oricărei sensibilități, a oricărei delicateți, a oricărei slăbiciuni, a oricărei compasiuni. Cere ca ele să treacă pe al doilea plan, și să poată fi la nevoie sugrumate ; dar dacă se consideră dăunător ca ele să stăpînească o ființă, se consideră drept o nenorocire ca o ființă să fie întru totul lipsită de ele. Eu admir într-o viață buna rînduială, așa cum admir în cer orînduirea astrelor. Marea problemă nu este să renunți, și să nu se strîmbe din nas atunci cînd adaug : atîta ar fi prea ușor. Marea problemă este de a cunoaște principiul care trebuie să domine, de a-l menține și, în jurul lui, de a păstra totul compunînd totul. Virtutea nu este apanajul celui care renunță la plăcerile carnale, ci al aceluia care le pune la locul lor, ia din ele ce este bun și se oprește atunci cînd trebuie. Pentru că un astfel de om, fără a se simți stînjenit, cunoaște un bun pe care altul nu-l cunoaște, iar adeziunea lui la viață este, cine nu vede ? mai completă. L-aș mai cita și pe un oarecare zdrahon care se mînie ușor, și care nu se îngrijește să-și înfrunte mînia, întrucît se știe îndeajuns de stăpîn pe voința sa încît să nu acționze niciodată în clipele de mînie (Către fiul său : „Am să te pedepsesc atunci cînd n-am să mai fiu mînios"). Și așa, mînia îi face plăcere și nu-i pricinuiește necazuri ; e un cîștig total. Și aș mai cita și răspunsul pe care l-a dat un preacucernic unor persoane ce încercau să-l cîștige pentru „romanul catolic" : „Creșteți fete suficient de viguroase încît să poată citi orice, și nu va mai fi nevoie de romanul catolic". Prea multă neîncredere este tulburătoare, iar tulburarea este dovadă de slăbiciune. Dar ține în mînă numai acela care dă mîna. (...).

Nu, să nu cedăm nimic. N-a încetat încă să-și dea rodul bătrîna doctrină a unității contrariilor, formulată de Heraclit, de Hippocrate, ce spun eu ? de toți Părinții gîndirii grecești. Înțelepciunea vieții ține totdeauna de temperamentul forțelor opuse, așa cum au figurat-o cei vechi în caduceul în care cei doi șerpi, vrăjmași ce cumpănesc dragostea, mențin în echilibru ramura încununată cu aripi. Explicația e simplă : pentru că acesta-i exemplul naturii. Natura alternează în sine ziua și noaptea„ căldura și frigul, ploaia și uscăciunea, seninul și furtuna ; iar în trupuri foamea și hrana, mișcarea și somnul ; și nu spunem că din această pricină natura este incoerentă, nici că varietatea ei este confuzie. Ca și ea, refuz să aleg, vreau să pătrund și mai adînc în legea universală a ritmului și în jocul divin al compensațiilor ; să tălmăcim acestea în limbajul secolului meu : vreau să cunosc toate laturile. E o conceptie de bucher a vedea numai **da**-ul ori **nu**-ul în două cîmpuri opuse, cu tricouri diferite, ca jucătorii noștri de fotbal. Un suflet sănătos, avînd acel fond de simplicitate ce caracterizează și permite marile lucruri, va fi totdeauna îndeajuns de flexibil, îndeajuns de dăruit și îndeajuns de viguros pentru a cufunda cu bucurie într-o unitate superioară cea mai mare parte dintre acele pretinse antinomii care apresc atîtea larve cu care ne încrucișăm. Fericire, suferință, candoare, murdărie, înțelepciune, nebunie, totul îmi aparține și vreau să am totul, căci totul îmi este de folos, dacă nimic nu îmi este îndeajuns. Și să trăiesc toate viețile, toate diversitățile și toate contradicțiile lumii, cu intensitate și cu detașare ; și să fie astfel pentru că pot astfel. Să poți totul pentru ca să trăiești totul, să trăiești totul pentru ca să cunoști totul, să cunoști totul pentru ca să înțelegi totul, să înțelegi totul pentru ca să exprimi totul...

1923

„OLIMPICELE"

Poetul cugetă la un ospăț sacru

Căpitanul mi-a spus : „Dă-mi și mie o bucată din pîinea ta" !
Am tresărit cu gravitate. Am rupt din pîinea cea bună o bucată mare.
În fața buturilor din lemn de frasin noi am luptat alături și vom mai lupta.
Iar strajă ne sta duhul jucătorilor căzuți, de sub pietrele funerare.

Nici un om din alt club nu profana libația noastră curată.
Cel mai vîrstnic dintre noi avea douăzeci și cinci, cel mai tînăr șaisprezece ani.
Mai tînăr încă, mai nebun, mai sfînt, focul juca în cazan.
O, focule, purule-n veci, să fii prielnic băieților fără de pată !

Cîinele meu, culcîndu-se, și-a strecurat capu-ntre genunchii mei asudați.
Pe urmă chipul lui a suspinat cu drag către mine, cu ochii-ntristați.
Noroiul de pe bocancii noștri răspîndea miros acru de pămînt fierbinte.

Cînd am rupt cea dintîi bucată din pîinea aceea, nu am rostit nici o formulă rară.
Spun însă acum : „Binecuvîntată fie-acea pîine pe care sîngele alor noștri a făcut-o să răsară" !
Pe urmă, cu toții, am întins mîinile către acel prinos de merinde.

Ștafeta

Tuspatru lansați ca o singură armă, ca o singură fiară, ca o singură arcă,
cel mai mare la pupa, cel mai mic cu mult înainte,
iar eu încadrat la mijloc, mădular al acestui trup fierbinte,
și toți purtînd aceleași culori, și toți marcați cu aceeași marcă,
și-atît de aproape unul de altul, pe același culoar, încît vîntul nici nu se mai simte,
venim tropotind cu pași spornici, ținîndu-se pe după umeri, în stol.

Patru sîntem, și totuși unul singur. Desăvîrșită solidaritate.
Un mare acord omenesc, atît de perfect încît îți vine să cînți dintr-o dată.
Fiecare dintre noi exercită asupra trupului celorlalți trei un drept de control.
Vă recunosc dreptul asupra pulpelor mele, pentru că sînt ale voastre, ale celorlalți trei.
Iar mușchii voștri, și capul, și nervii mă interesează, pentru că sînt și ai mei.
Dacă rupi tu firul de smarald, tuspatru cîștigăm, oricum vrei s-o iei.
Aceeași cinste celui mai nesprinten ca și celui care aleargă așa cum se cere.

Hai, treceți pe locuri ! La revedere, bătrîne, la revedere !
Vînturi, să nu bateți din față cînd vom fi aproape de linia de sosire !

Îi văd, izolați, pierduți, în trei puncte cardinale de pe teren. Mereu
mă tem, nu pentru mine, ci pentru ei. Pentru ei tremur fără contenire.
Fiecare-i în parte toți ceilalți, și încă ceva în plus ! Toți sînt eu !

Gata ! N-a fost să fie ! Dar am făcut tot ce-am putut.
Nimeni nu i-a spus lui Girardot că din pricina lui am pierdut.
Iar mulțumirea ni-i stăpînă în piepturi, iar sufletul ni-i ca o pîine fierbinte.

O, stăpîne al gîndirii mele, reiau ștafeta și pornesc înainte
din punctul la care ai ajuns, cu avansul pe care l-ai cîștigat și așa cum a rămas.
Noi nu am alergat cot la cot, noi nu am făcut cursa-mpreună,
nu am gustat bucuria de a putea să ne spunem : „Avem un singur și același pas".
Ți-am smuls făclia în goana nebună !
Nici nu știu dacă ți-am întrezărit chipul cumva.
Iar țîncul care mă așteaptă înfrigurat acolo unde se va sfîrși cursa mea,
la ora smulgerii supreme, cînd voi avea atîta nevoie de un braț omenesc la îndemînă,
are să-mi smulgă la rîndu-i ceea ce îi aduc și va fugi fără să-i simt tînăra mînă.

Prieteni ...

Am alergat cot la cot, doi cai frumoși trăgînd același car.
Eu, cu fuga mea berbecească, fuga mea spărgătoare de rînduri.
Amîndouă răsuflările porneau deodată : un singur abur dintr-o singură mașină.
Cînd acceleram, atîta de-ncîntat eram încît surîdeam de plăcere.
Urca viteza în noi ca apa într-un tub conducător.
Lu turnantele înclinate, mă sprijineam de el ușor.
Cînd scazi viteza în același ritm, simți o plăcere ce-ți închide ochii.

O, stingere sublimă a mișcării, cînd simți trupul trăgînd ca niște frîne,
cînd brațele coboară și atîrnă ca pînzele în tihna de pe mări...

La chinezi, un acord de instrumente năștea între muzicieni simpatia.
Așa cum spunem noi : prieteni de liceu – ei spuneau : prieteni de muzică.

Cum să le spunem celor înfrățiți în armonia unei alergări ?

Henry de Montherlant.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Romînu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 25 OCTOMBRIE 1973 ● NR. 43 (296) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

LUMEN CANTEMIRIS

Isprăvile de cuget şi inimă ale gloriosului prinţ Dimitrie ni se par azi, după trei veacuri de la inregistrarea in Cartea Istoriei a fiinţei Sale de excepţiune, încă un tulbure şi misterios tărim al enigmei şi legendei.

Statua Sa uriaşă de Uomo universale, vigurosul esoterism academic al scrierilor sale şi, desigur, drumurile vieţii Lui cutreierind Europa şi Levantul, pe urmele Milescului, sunt elemente intregitoare ale unei uimitoare sinteze de evenimente şi geniu, una din acele sinteze ale universalităţii spiritului. Atari oameni sunt mai mult decit rari ; ei sunt vii mărturii ale perenităţii inteligenţei şi sufletului în faţa Cosmosului.

Fabulosul ţinut al Fălciului n-are poate fastul şi aura aristocrată pe care o au Atena şi Padova, Thagasta, Weimar-ul şi Firenze, şi nici Moldova o istorie scrisă pe suluri de papyrus sau in tomuri legate in piele de crocodil. Fălciul este un tîrg cu şiruri de duzi şi salcimi, de-o parte şi de alta a unei şosele care, cîndva, ducea pină in inima Poloniei şi purcedea direct din Pireu şi cupolele de înţelepciune ale Bizanţului. Moldova, naşte din sacrele sale ţărini, reeditind parcă nişte mitologii antice, din lutul, văzduhul şi foşnetul codrilor săi, oameni de inegalabil geniu adeverind peste inchipuire profeţia bravului bivelvornicului Miron Costin : „Nasc şi la Moldova oameni"! Jerbe ale Sophiei moldave sunt : Cantemir, Russo, Haşdeu, Eminescu, Creangă, Iorga, Pârvan ,Ciprian Porumbescu, Enescu, Sadoveanu, Călinescu, Kogălniceanu.

Urmaşul răzăşilor de pe valea Elanului adună in sine neistovite energii ale însuşi geniului neamului nostru. Sufletul lui incăpător, cit cerul acestei Ţări, este aidoma unei site care alege din nisipuri şi pietrişuri aurul milenar al inţelepciunii poporului. Are demnitatea, tenacitatea şi vitejia unui geto-dac, are sprinteneala şi elasticitatea demonică a inteligenţei latinului, gustul pentru speculaţiune, dragostea de adevăr şi frumos al unui autentic hellen. Este un exemplar eminent al spiritului românesc, intruchiparea sa vie, deplină, plenară.

Prin cuprinderile şi feluritul vieţii, faptelor şi ideilor sale, Prinţul Dimitrie este filozof, poet şi un om politic cu înţelegere majoră, asupra mersului istoriei universale.

DANIEL LASCU

DIMITRIE CANTEMIR — deschizător de drumuri noi în cultura românească

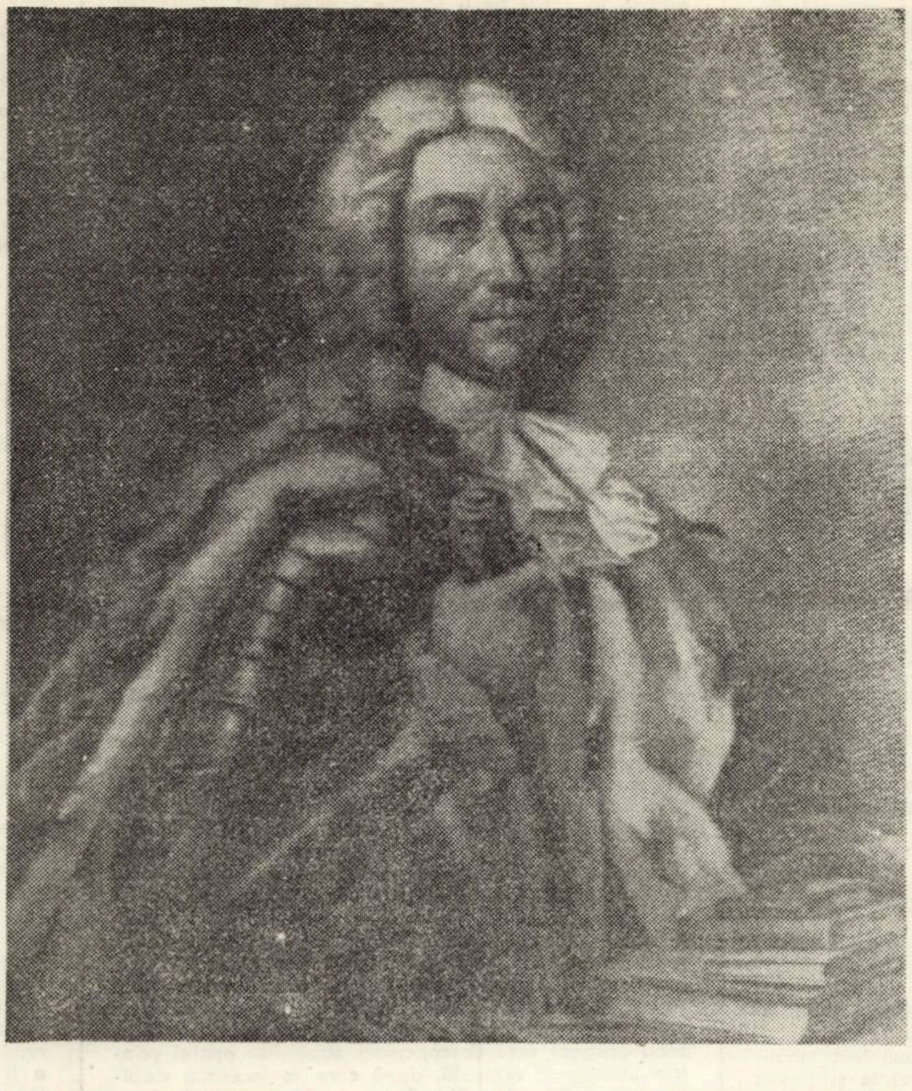

Cel al cărui nume este inscris pe frontispiciul Bibliotecii „Saint Genéviéve" din Paris, alături de ilustre personalităţi din lume, şi care a fost primul român membru al unei academii străine, de prestigiul celei din Berlin, reprezintă în cultura românească un moment hotăritor în evoluţia spre lumea modernă. Erudit gînditor, Dimitrie Cantemir impresionează prin enciclopedicul său, prin vasta sa operă teoretică şi practică, care face din el un deschizător de drumuri în cultura românească, fiind în acelaşi timp un spirit care s-a remarcat pe un plan mai larg, european.

Aceasta este desigur şi explicaţia cinstirii lui astăzi, la 300 de ani de la naştere, de către intreaga naţiune română, cit şi pe plan internaţional, prin intermediul UNESCO.

Apreciat de către marile personalităţi ale culturii europene din vremea sa, Dimitrie Cantemir s-a bucurat şi de preţuirea celor din jurul său, cu care a colaborat şi care l-au cunoscut îndeaproape. Semnificative, desigur, sînt relatările lui Ion Neculce, care i-a împărtăşit faptele şi proiectele, şi care ocupă un loc bine marcat în cultura românească. De aceeaşi preţuire s-a bucurat Cantemir şi din partea remarcabililor reprezentanţi ai Şcolii Ardelene Gheorghe Sincai şi Petru maior, care reiau o serie din ideile sale.

Activitatea lui politică şi ştiinţifică reţine atenţia celor mai de seamă oameni de cultură din veacul al XVIII-lea şi al XIX-lea, ideile cantemiriene menţinîndu-şi actualitatea şi importanţa intr-o epocă de lupte a poporului nostru, pentru libertate, unitate şi independenţă naţională.

Desigul, astăzi, valorificarea complexă a operei marelui gînditor, evidenţierea interdependenţelor dintre opera sa ştiinţifică şi activitatea practică-politică, pe care a desfăşurat-o, cu integrarea acestora in societatea şi epoca în care a trăit, este posibilă, datorită concepţiei materialismului dialectic şi istoric, cît şi politicii pe care Partidul Comunist Român o promovează faţă de tezaurul culturii naţionale. Această politică este concretizată în numeroase studii care i-au fost consacrate cît şi de noile ediţii, ştiinţifice, ale operei sale, care au apărut în ultimul timp. O analiză minuţioasă, realizată cu competenţa necesară, a preocupărilor în acest sens, a locului pe care Dimitrie Cantemir il ocupă în conştiinţa poporului român îi datorăm lui Ştefan Pascu.

Valoarea operei invăţatului domn al Moldovei, care a îmbrăţişat deopotrivă istoria, filozofia, etnografia, literatura, geografia, teologia, muzica etc., rezidă mai ales din subordonarea acesteia, idealului eliberării patriei de sub dominaţia străină, ridicării ei în rîndul naţiunilor independente.

Ancorat puternic în realităţile epocii în care a trăit, bun cunoscător dar şi participant al frămîntărilor politice din ţara sa cît şi din sud-estul european, Dimitrie Cantemir a acumulat o bogată experienţă politică, cît şi un larg orizont de cultură, care au imprimat valori durabile operei pe care a creat-o. Remarcabil pentru formaţia lui este contactul cu scrierile filozofice ale antichităţii : Tales, Pitagora, Socrate, Platon, Seneca, Cicero. Şederea la Constantinopol ii mediază, prin intermediul ambasadelor, legătura cu gîndirea europeană laică şi mai ales cu scrierea lui Van Helmont, care punea pe primul plan rolul raţiunii în cunoaştere. Contactul cu unitarianul Andrei Wissowatius, constituie un alt reper al orizontului său de gîndire. Profund cunoscător al lumii musulmane, ajunge in contact direct, ca urmare a unor împrejurări cunoscute, cu Rusia reformelor lui Petru cel Mare. Lucrările lui fundamentale se resimt de pe urma influenţelor iluminismului timpuriu, al cărui reprezentant remarcabil se impune Cantemir în această parte a Europei. (Pompiliu Teodor). **Descrierea Moldovei** (1716), prin problematică şi concepţie, se inscrie în rîndul valorilor preiluministe, fiind destinată să facă cunoscută Moldova cercurilor culturale occidentale. **Istoria imperiului otoman** (Incrementa atque decrementa aulae othomanicae), 1714–1716, răspundea unei necesităţi politice, autorul, bun cunoscător al situaţiei din Imperiu, sesizînd cu mult înaintea altora începutul declinului acestuia. Redactată în limba latină, ea a cunoscut mai multe ediţii, mai întîi în engleză în 1734–1735, apoi franceză 1743 şi doi ani mai tîrziu în germană.

Mai ales prin această lucrare Cantemir se face cunoscut in Europa, ea fiind cea mai importantă pînă la Hammer, valoarea ei nefiind prea mult ştirbită nici după progresele înregistrate de turcologie, prin Hammer, Iorga, şi alţii.

Concepţia lui Cantemir cu privire la filozofia istoriei ne apare pregnant în **Monarchiarum phisica examinatio** (1714), el împărtăşind ideea evoluţionistă, la baza căreia stătea legea ciclică, lucrarea implicînd o finalitate practică conform intenţiei autorului — eliberarea ţărilor române. (Dan Bădărău).

Prin **Sistema religiei mahomedane,** Cantemir se apropie şi mai mult de iluminism, această lucrare reflectînd şi profunzimea cunoştinţelor sale despre religie, moravurile şi cultura musulmană. Între 1719–1722 elaborează **Hronicul româno-moldovlahilor,** vastă lucrare critică, care este cea mai importantă pentru cultura

CORNELIU POPEŢI

(Continuare in pag. a 9-a)

ÎN ACEST NUMĂR:

● Cronici literare la : Anghel Dumbrăveanu — „Singurătatea amiezii", Eugen Todoran — „Secţiuni literare", Mircea Şerbănescu — „Cerc şi dragoste", Ion Velican — „Soarele se uită înapoi" şi Alexandra Indrieş — „Saltul în gol" (pag. 2–3).
● Paginile 4–5 dedicate personalităţii lui DIMITRIE CANTEMIR.
● „Accidentul" proză de I. D. TEODORESCU ; poezii de ALEXANDRU JEBELEANU şi N. D. PĂRVU — (pag. 6–7).
● 9 POEME DE MAO-ŢE-DUN (pag. 12).

cronica literară

ANGHEL DUMBRĂVEANU:

Singurătatea amiezii

1. Prima serie de poeți, remarcabilă, a literaturii actuale, apărută (editorial) în anii '60–'61 în colecția **Luceafărul** (și plăcuta amintire a colecției e legată mai întîi, de aceste nume) număra, printre protagoniști, numele lui Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag, Anghel Dumbrăveanu. Apăruți compact, uniți de gestul editorial (individualități existau înainte, dar mai puțin noțiunea de **generație** sau **grup**), ei anunțau, prin acele volume de debut, încă foarte firave (retrospectiv privind lucrurile), încă mustind de versuri convenționale, o primăvară lirică : o innoire (ori reinnoire) a lirismului actual. Primele volume definitorii, cu adevărat echilibrate și pe drept cuvînt personale, apar la mijlocul deceniului șapte. Urmate de dezbateri vii unele, ele impun nume și prezențe poetice, azi clare, definind, exemplar, o școală de poezie românească.

2. De fapt, mai întîi au fost marile exemple. „Seria" era prea aproape de Labiș ca să-l ignore ca model. Începea să trăiască amintirea lui Blaga, Barbu, Bacovia. Școala de poezie **Steaua** (să n-o ignorăm), impunea, în anii '60, un stil de a gîndi asupra poeziei și un stil poetic. Exista modelul Baconsky și acțiunea Baconsky. Acesta a fost contextul, premiza modernității poeziei a „seriei anilor '60–'61". Există, în poezia anilor formației poetice a lui Anghel Dumbrăveanu, un sunet baconskian clar : ceremonioasă, uneori stranie, oficiind uneori un ciudat sacerdoțiu, ea ne trădează cîteva indicații baconskiene, de cea mai bună calitate : Quasimodo, T. S. Eliot

Cu **Iluminările mării** (1967) lirismul apolinic al poetului se îndreaptă consecvent către eros. Rafinările ulterioare vor urma, în mare, aceeași direcție. Poezie monocordă, însă perfect stăpînită, de o exemplară acuratețe. Poetul își „clasicizează" motivele, descoperind în mare (ori în spațiul boreal) un tărîm aproape mitic. Oscilînd între limpezimi solare și amurguri melancolice, poezia devine oarecum exotică. Fructe și păsări îndepărtate, miresme rare, aparțineau numitului rafinament. Cuvîntul rarisim. dar bogat în eufonie, versul sculptat în sunete, toate aparțineau unei eleganțe poetice netravestite. Unui stil poetic demn de clasicizare. Începînd cu **Iluminările mării**, versurile poetului, cu puține excepții, reprezintă deci rafinarea unui stil. Pînă în preajma manierei. Drumul individualizării.

3. În **Singurătatea amiezii** surpriza e (în multe din poemele volumului) **a altui stil.** Ceremonia poetică se împuținează și devine (mai degrabă) o ceremonie a umilinței. Confesiunea devine seacă, rostită alb, emoția nu mai e pusă în scenă. Artificiul poetic este, în multe versuri, eliminat : rostirea e seacă, despovărată de podoabe, fraza, de o strălucitoare simplitate. Obsesiile sînt cele vechi (iubita, prietenii, orașul din vest) dar totul e altfel, grav. Apar citatele, apare, în discursul poetic, monologul. Nici un fel de ostentație poetică ; rostire din înalt, dintr-un spațiu al înțelepciunii, acolo unde versul devine aforism, percept de viață sau concluzie de viață, morală și adevăr testamentar : „La marginea țării, unde / Prin întîmplările vieții ai ajuns / Și unde rar vine iarna / În carele ei de albe mătăsuri. / Marea peste munți. / Singur te uiți în faptele celor / Cu care ai parcurs drumuri. / Îi vezi cutreierați de ambiții / Deșarte. Și-ți spui : „Nu urma / Decît așteptarea și munca, Du-le darul tău, prețuiește-i / Pentru ceea ce vor împlini / În durere și bucurie. / Apoi ascultă pasărea, iubește femeia / Și mergi drept. În lumina pentru care-ai venit". **(În lumină).**

Există (în acest context al perceptelor morale) o admirabilă poezie a prieteniei : ritualurile acestea, ale orgoliului și ale umilinței, ale bărbăției și ale tristeții, sînt, spuneam, ale atitudinii morale, implicit nobile : „Pe multe drumuri am fost, scriind / Cu sîngele meu / Nume de prieteni / Care mă luminează și-acum. / N-am putut să dau nimic în schimb / Pentru acele mirabile zile. / Tăcînd i-am primit / Între puținele lucruri / Ce mi-au rămas, arătîndu-le / Sala unde aștept. Am turnat / Vinul acru în căni de pămînt / Lăsînd să-mi scape în fiecare / Cîte o lacrimă de revedere. Astfel au dus / Ceva din mine cu ei. Poate de-aceea / Nici nu mă uită / Și nici nu se miră / Cînd mă găsesc în aceeași sală a vîntului / Și-n același oraș, din care nu plec / De teama c-ar putea deveni / Cu mult mai bogat" **(Sală a vîntului).**

În fond, poezia aceasta sinceră, viguroasă, de nestrămutată bărbăție (scrisă cu „gesturi primordiale") ipostaziază atitudinea tragică a mai vechiului erou liric al lui Anghel Dumbrăveanu. Meditația (încă o-dată : de o strălucitoare simplitate) păstrează în contextul metaforei, argumentul poeziei. Eroul liric rămîne mereu între instrumentele sale, nivelate și privite cu indiferență. (Culorile, vîslele, stelele, femeia, visurile – protagonistele ceremonialului poetic din celelalte volume trec în planul secund) : „Dacă nu visăm, vom muri / De alb, dacă visăm / Vom muri de plecări. / Acum vine prietenul / Cu brațele terminate în vîsle, / Acum vine femeia / Cu stelele terminate-n priviri. / Ninge tot așa de-mpăcat / Ca-n munții mei de la Cozia. / Începe aventura. / Începe un nou început. / Ferestrele sînt spoite cu negru / De noapte, fața femeii / E sporită cu un surîs / Pentru sine. Prietenul schimbă / Vîsla cu schiul, tu schimbă paharul, / Tu schimbă visul, tu schimbă trenul, / Cine nu schimbă nimic / Se schimbă pe sine. / Du-te pasăre în jos / Pe rîul albastru / Și adă din planeta vecină / Un drum pentru prietenul meu. / Fiecare să viseze pentru celălalt, / Eu voi visa cu zăpada / Pentru fiecare din voi" **(Visînd cu zăpadă).**

Dintre aceste poezii, ale „prieteniei" se cuvine a fi subliniată **Lui Nichita Stănescu,** text exemplar : „E nefiresc de tîrziu în mine și-n lucruri / Și pe drumuri vin ninsori de uitare . . . / Cine va trece acum canalul / Să-mi bată la poartă ? / Nichita Stănescu / Doarme-ntr-o barcă de seară, sub o fereastră, / Și îngerul vîslește mereu, vîslește mereu. / E nefiresc de tîrziu. S-aud caii pe cîmp / Alergînd / Cu șeile goale. / Ceasuri cu limbi de cenușă / Atîrnă prin arbori. Aș vrea să închin / Această tăcere femeii ce vine / Pe urmele mele, / Să mă-nchin sărutului ei friguros / Pe care încă-l amînă. / E nefiresc de tîrziu / Și prin clipa mea de-ntuneric trece o barcă / În care poetul bea singur uitarea, / Rîzînd nepămîntesc de curat / Cu fruntea pe timp".

În **Singurătatea amiezii,** Anghel Dumbrăveanu reușește o spectaculoasă înnoire a procedeelor sale poetice. Nu mulți poeți (remarcabili) ai generației sale, nu mulți poeți ajunși la o deplină formație literară au reușit un lucru similar.

4. Volumul de poezii al lui Anghel Dumbrăveanu este cel mai elegant dintre cele tipărite de editura **Facla,** competitiv la orice întîlnire a **„Cărții frumoase".** Felicitări editurii. Deci, se poate !

C. UNGUREANU

EUGEN TODORAN:

Secțiuni literare

În amplul studiu monografic dedicat lui **Eminescu** (Edit. Minerva, 1972), autorul propunea o metodologie inedită și o perspectivă larg filozofică de abordare a operei unui „clasic", a căror implicații teoretice (modul în care, de pildă, „cercetarea în interior" prin „dezvăluirea genezei gîndirii poetice" este aplicabilă și altor poeți, nu doar lui Eminescu, poet de factură romantică și formație filozofică la care se poate depista cu ușurință un „sistem relațional" al gîndirii poetice, un „tot interior" structurat într-un sistem coerent de simboluri și imagini) au fost prea puțin discutate de critica noastră. Venind în întîmpinarea evaluărilor de principiu ce întîrzie încă, autorul publică un volum de **Secțiuni literare** în care metoda reducției eidetice este extinsă la cîțiva poeți structural diferiți de Eminescu (Coșbuc, Blaga, Arghezi) și chiar la opera unor prozatori (Creangă, Slavici, Rebreanu, Vasile Pârvan) și a unui dramaturg (Caragiale). Demonstrația este cît se poate de incitantă, chiar dacă nu întotdeauna convingătoare. Obiectul ales este temerar, căci în toate cazurile e vorba de „clasici" care într-o „dialectică a istoriei române" concepută, pe urmele lui, D. Popovici, ca o „istorie a eliberărilor spirituale ale poporului român", reprezintă momentele de supremă **afirmare** a spiritualității și culturii naționale.

Apropiindu-se de opera clasicilor cu respectul pios al istoricului literar care știe că nu va putea pronunța în legătură cu ei adevăruri întru totul noi, spectaculoase, E. Todoran procedează totuși la un examen critic al „imaginilor" consacrate de istoria noastră literară cu puterea unui verdict, în convingerea că orice operă călătorește în timp „trezind mereu un altfel al interesului, prins de epocile succesive cărora le vorbește", deschizînd fiecărei generații noi orizonturi de interpretare.

Metoda cea mai adecvată, îmbinînd în mod fericit ambele perspective, i se pare autorului a fi cea a reducției eidetice la „nucleul", la esența operei ce rămîne neschimbată dincolo de ipostazierea diferită a operei respective în critica și istoria literară. Ambiția mărturisită a fenomenologului, ca de altfel a oricărui comentator, este aceea de a se situa la „punctul de organizare centrală" a operei artistice, cu deosebire că aceasta pare a dispune și de o metodologie potrivită.

Demonstrația cea mai convingătoare o face autorul tot cu opera lui Eminescu, reluînd într-o formă mai sistematică desfășurarea analizei în cartea precedentă ; printr-o „secțiune literară" autorul năzuiește să ajungă la „stratul poetic central" al creației eminesciene în care printr-un **cogito** al intenționalității actului poetic, imaginile cresc unele din altele, se ordonează într-un univers propriu, care este lumea poetului . . .". În cazul particular al poeziei lui Eminescu mecanismul care se comportă ca un „cogito" husserlian este **reveria** romantică prin care imagini mereu noi se nasc dintr-o imagine originară „în expansiune" constituind astfel „lumea" poetului. E. Todoran ne propune o fenomenologie a poeticului ca mod de participare la imaginația creatoare a artistului și care depășește „descripția empirică a fenomenelor" năzuind la descifrarea acelei structuri „prin care semnificațiile lucrurilor se alcătuiesc în totul care este lumea poetului". Prima etapă a unei atari exegeze este descoperirea straturilor operei printr-o „secțiune" verticală, după care se încearcă stabilirea corelațiilor intenționale ce susțin „orizontul ei interior".

La fel procedează autorul și în studiile dedicate lui Arghezi, Creangă, Coșbuc, ș. a., încercînd printr-o secțiune în profunzime să pună în lumină „structura unitară a operei, privită pînă în ultimul ei strat", desfășurarea orizonturilor ei interioare. Termenul de „secțiune" ni se pare oarecum impropriu deoarece operația pe care o execută criticul nu este aceea de secționare a operei pentru a conchide asupra straturilor ei așa cum se înfățișează ele în mod real (deci o analiză structurală) ci una de reducție eidetică, un „epoché", o punere în paranteză a unor aspecte ale operei de care fenomenologul se dezinteresează în tentativa sa de a rezuma coerent **esența,** în ultimă instanță „sistemul operei". O atare operație are mai mulți sorți de izbîndă în cazul poeziei lui Eminescu pentru că aici „gîndirea poetică" poate fi lesne organizată într-un sistem relațional, o virtuală epistemologie, decît în cazul lui Blaga al cărui simbolism de factură modernă, diferit de simbolismul romantic (adesea alegoric) se opune traducerii sale în limbaj discursiv, logic.

Secțiunea prin opera autorilor studiați urmărește în ultimă instanță modul în care se structurează unitar „lumea" artistului în funcție de „mari imagini" și simboluri (arhetipuri) – așa ca în poezia lui Eminescu unde cele patru „elemente primordiale" din filozofia presocratică constituie după autor nucleul operei sale poetice – ori de categorii generale precum **sublimul, tragicul, teribilul, sacrul** (un excelent studiu este în acest sens cel despre „Urîtul sacru în poezia lui Tudor Arghezi" în care secțiunea fenomenologică dezvăluie modul în care sînt dispuse cele două straturi verbale, unul al „urîtului", celălalt al „sublimului" într-o disonanță caracteristică ce exprimă drama spirituală a poetului „sfîșiat între profan și sacru, între satanism și idealitate").

Mai cu seamă în studiile care se ocupă de opera lui Slavici, Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Rebreanu și Arghezi, prin metoda reducției eidetice autorul reușește să reconsidere în mare parte imaginea consacrată a autorilor studiați, situîndu-se adesea polemic față de punctele de vedere emise înaintea sa. Impunînd textului literar regimul sever al unei perspective axiologice elevate și a unui examen erudit autorul reușește nu o-dată să sporească pregnanța și semnificația universală a operei „clasicilor", nesfiindu-se însă să recurgă la uneltele criticului aflat în competiție cu opera și care oferă adeseori propria sa construcție literară sub aparența rigurozității desăvîrșite și a unei metodologii exacte cum este aceea încercată în volumul de față.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

MIRCEA ȘERBĂNESCU:

Cerc și dragoste

Scriitor cu o activitate spornică, Mircea Șerbănescu e, cu romanul său, recent apărut, **Cerc și dragoste,** la al treisprezecelea volum de proză. Autorul s-a încercat, pe rînd și răbdător, din perioada îndepărtată a debutului, acum mai bine de treizeci de ani (1937), în scurte povestiri și schițe, în nuvelă, în reportajul jurnalistic și literar. În pofida unei activități bogate, manifestată, cum văzurăm, în mai toate domeniile prozei narative, problematica umană proprie literaturii scrise de Șerbănescu e îndeajuns de constantă. După narațiunile romanțioase ale perioadei începuturilor (cf. **Cadavrul ambulant,** 1937) Șerbănescu s-a apropiat de un domeniu căruia i-a rămas, dincolo de mici oscilații, credincios : acela al descrierii vieții cotidiene. Unul din meritele scriitorului, merit care e departe de a fi cel din urmă, e strădania sa, nu o dată convingătoare, de a încerca o demonstrație artistică care să fie o pledoarie convingătoare în favoarea vieții de fiecare zi. Unor personaje sofisticate, care circulă, destule, în peisajul prozei noastre contemporane, Șerbănescu le opune oameni care, numai în aparență sînt de rînd, dar în realitate dovedesc o mare capacitate de dăruire, o evidentă noblețe sufletească. Un astfel de personaj este și protagonista romanului **Cerc și dragoste,** Dumitra. În stăruința prin mijlocirea căreia autorul ne descrie destinul acestei femei, mai întîi de toate, soție și mamă, regăsim pasiunea constantă a lui Mircea Șerbănescu (pasiune întru totul citabilă) pentru problematica morală. Nu participăm, citind cartea la conflicte spectaculare, sau la drame metafizice singulare. Viața Dumitrei se desfășoară liniar și simplu. Dar că în această liniaritate și simplitate, poate fi regăsită sarea vieții, iată un adevăr elementar, pentru care autorul reușește să ne cîștige. De aici și mesajul stenic al cărții, premizele, care pot fi regăsite, pretutindeni în roman, a unei demonstrații etice.

Demonstrație susținută, îndeobște, de o măiestrie artistică care a făcut, în scrisul lui Mircea Șerbănescu, remarcabili pași înainte. Interesantă e, în primul rînd, formula compozițională. Șerbănescu părăsește arhitectonica clasică a unei narațiuni care înaintează succesiv pe firul evenimentelor .Romanul se desfășoară pe două nivele narative alternînd amintirile trecutului cu relatarea prezentului. Tehnica întrebuințată e un soi de îmbinare a unghiului de vedere cu monologul interior. Ori, cum unghiul de vedere rămîne al scriitorului, iar monologul interior al eroinei, care își evocă sau căreia îi vin în minte amintirile, tehnica narativă nu se salvează întotdeauna de artificiu, în sensul că gîndurile eroinei sînt uneori redate prin mijlocirea unui limbaj care e departe de a fi acela al unei femei simple cum este Dumitra. Deși o astfel de tehnică mută de la exterior spre interior centrul de greutate de primejdia în care ar putea cădea pasiunea unei analize psihologice infinitezimale, abuzul unei introvertiri a personajului.

Personajele sînt, în mod voit, surprinse în romanul lui Șerbănescu ca siluete estompate, așa cum apar ele în filmul mental al amintirilor Dumitrei : Maichii (personaj fără îndoială, pitoresc), Gheorghiță, Feneșan, doamna Paula. Mai energic apăsat e conturul personajelor principale : Costan (soțul), Emil (fiul). Cel dintîi e surprins, poate, prea schematic, deși autorul sugerează, cu dibăcie, ușoara nemulțumire a Dumitrei cînd își vede soțul întotdeauna ordonat și egal cu el însuși. Mai realizat e însă Emil. Ceea ce l-a interesat pe scriitor, cu osebire, a fost nu să ne înfățișeze atit personajului, cit proecția acestui personaj in sufletul Dumitrei. Șerbănescu a intuit remarcabil sentimentul de nesiguranță și de frustrare pe care il simte o mamă atunci cind se ivesc primele semne ale indepărtării fiului de o singură iubire, aceea maternă, atracția incă nesigură a viitoarei iubiri adolescentine. Personajul principal, Dumitra, apare ca o intruchipare, o imagine a femeii stăpinită de două nobile sentimente : iubirea maternă și responsabilitatea de soție și mamă

Mircea Șerbănescu nu a fost, niciodată, adeptul unui stil bogat, cu explozii baroce și „balcanice". Stilul său a năzuit intotdeauna spre acuratețe și precizie. Calități, fără indoială, prețioase, ca și minuția care ne intimpină nu o dată, in descripție. Un astfel de stil nu impune insă, mai puțin, armonia și unitatea interioară. Termenii abstracți, caracterizările plate, uneori, supără in scrisul unui romancier cu o experiență indelungată. O mai mare atenție acordată „scriiturii nu ar fi de prisos. Esențială apare insă capacitatea de innoire a romancierului. **Cerc și dragoste** rămine, in această perspectivă, o pilduitoare dovadă a surprizelor plăcute pe care scrisul lui Mircea Șerbănescu ni le va putea oferi in viitor.

MARCEL POP-CORNIȘ

ION VELICAN:

Soarele se uită înapoi

La a doua sa carte (după debutul din 1969 cu romanul **Rătăciri de duminică**), Ion Velican dovedește certe inclinații pentru acea proză care, pierzind in intindere, pretinde, insă, un plus de adincime. Schițele și povestirile sint organisme minuscule, cu o lume restrinsă, esențializată, sint – unele din ele – romane posibile.

Un posibil roman ar fi, de pildă, **Căderea,** interpretare liberă și exterioară a legendei Meșterului Manole, căreia autorul ii inlătură coloratura simbolică, oprindu-se doar la relatarea dramei unor eroi ce poartă aceloși nume cu cei din legendă și sint legați intre ei prin relații tulburi și purtătoare de nefericire. Coborirea mitului in niște coordonate umane dure, strict particulare, incertitudinea inversării din final estompează liniile pure ale textului folcloric, ii neutralizează sensurile adăugate. Dar Ion Velican nici n-a intenționat să repună in scenă alegoria, ci doar să-i așeze, cu dezinvoltură, protagoniștii in situații desprinse in mod absolut de vechile lor roluri.

Si totuși interesul povestirii rezidă in această interferență dintre ceea ce știm despre Manole și Ana și noile lor intrupări, ființe obscure, cu o biografie nespectaculoasă și cu indeletniciri intrutotul anoste. Ființe care trăiesc și-și implinesc destinul fără a cunoaște că gesturile lor au fost – măcar in parte – prefigurate de acele străvechi și nobile prototipuri. Dar dacă personajele nu au conștiința descendenței lor, autorul trebuie s-o aibă. De altfel, retrospecția este o constantă a volumului.

Soarele se uită, intr-adevăr, **inapoi,** dezvelind profiluri și intimplări care zac in trecut. Ion Velican incearcă, pe alocuri, reactualizări ale peisajelor copilăriei, solicitind cu discreție memoria sa afectivă : „Casele inșirate de-o parte și de alta a șoselei, au intre ele livezi cu pomi fructiferi, și cum stau proptite in ripi, seamănă cu niște miei albi ce se clatină pe picioare – asta din cauza vintului care adie prin frunzișul din jurul lor...". Dar lirismul și incintarea sint aproape cu totul absente ; bucuriile inconștiente ale copilului au fost umbrite de teroarea și atrocitățile războiului („Și ce puțin ințelegeam eu atunci din durerile lumii, ca o pasăre departe de Hiroșima...").

Citeva din cele mai bune piese ale cărții refac universul infantil. O anumită tehnică a dialogului evocă trezirea, prin șoc, din ingenuitate : – „Știi de ce a murit maică-ta ? m-a intrebat Titu. – Știu, am răspuns, a fost bolnavă. – Dar știi de ce ? Că trebuia să mai ai un frate și ea n-a vrut, **am auzit eu.** Și nea Stican a vrut să-ți fie tată... Am inceput să pun intrebări lunii și ea se juca printre nori cu sufletul meu. O dată zicea nu și o dată zicea da". In acest chip consemnează autorul ecoul celor spuse. Așa au și fost inregistrate, depărtat, dureros, demistificator **(am auzit eu),** in mintea copilului, obligat prea devreme să-și facă amintirile rezonabile.

Adincirea in mentalitatea infantilă are o prospețime de netăgăduit. In **Ceasul străzii,** copilul desenează pe trotuar, cu o cărămidă, un ceas al său, in care inscrie – intrebindu-i pe adulți – ore și minute, segmente de timp al căror ințeles nu i s-a relevat incă. Timpul e pentru el ceva străin, de care nu se teme, sau, mai degrabă, un prilej de joacă, printre altele. Copilul nu știe că nu timpul este o jucărie a sa, ci el este o jucărie a timpului. Obiectele, animalele, oamenii au, in viziunea lui, o durabilitate ireală, sint receptate incomplet, fără a fi sesizată natura lor trecătoare. Timpul copilăriei este un timp static, de basm, in care evenimentele nu „se intimplă", ci există, in care nimic nu se schimbă, ci totul rămine neclintit. Sentimentul timpului nu are pentru copil realitate (mai tirziu, cind acest sentiment se ivește, raportarea sa la atemporalitatea copilăriei va constitui, in cazuri determinate, sursa creației). Ion Velican are o bună intuiție a respectivelor orizonturi.

Comentariile din **Jos printre stele** sint amorfe prin amestecul de planuri și oarecum stridente prin vehemența insuficient motivată estetic a tonului. Iar **Taina** este mai curind un fragment, un preambul chiar, suspendat in gol. Nu e vorba, firește, de absența unei soluții ferme, dincolo de care imaginația cititorului n-ar mai avea nimic de căutat (Ion Velican lasă cu succes, adesea, finalul indecis și sugestiv), ci de retezarea acțiunii inainte de a se fi conturat cu oarecare claritate.

Dar, in majoritatea scurtelor sale proze, eroii, intimplările și mediul dobindesc o realitate artistică in măsură să dea impresia și emoția vieții, chiar dacă, uneori, graba notațiilor reduce oameni și fapte la simple contururi

Trebuie menționată in sfirșit vivacitatea dialogului care are o vigoare și o eficiență extrase din propria structură. Promptitudinea replicii și capacitatea ei de a naște replică ar putea fi semnul vocației pentru literatura de expresie dramatică.

EUGEN DORCESCU

ALEXANDRA INDRIEȘ:

Saltul în gol

– SALTUL IN GOL e un **roman psihologic.** Cu care n-am spus mare lucru – in afară de acela de-a-i fi determinat, se pare, „genul proxim"... Roman psihologic – adică romanul unor aventuri (mai ales) lăuntrice : **dragoste, ură, suferință...,** decizie, indecizie..., **rătăcire și iluminare...** O carte despre – cum ar fi spus **Cartesius – „pasiunile sufletului"**; un soi de **etică** – in sensul lui Spinoza (și, bine-ințeles, **in vivo...).** Ceea ce nu vrea să insemne că romanul ar fi cumva **eseu.** Nu e eseu nici pe departe (o carte **despre** pasiunile sufletului – vrind să zică : o carte **a pasiunilor** acestora...). Dădeam de ințeles numai atit : că indelungul exercițiu critico-literar al Alexandrei Indrieș o va fi slujit, el, de minune in formularea unor propoziții cu caracter mai general (ori generalizabil).

Ceea ce,-altminteri, admirăm in primul rind, aici, e o anume – mare – **acuratețe stilistică.** Nu-i vorba, fără indoială, de puțin lucru – intr-un ev al anticalofililor (aevea ori – numai – inchipuiți...). Cu care nu spunem că SALTUL IN GOL este o carte calofilă. Dimpotrivă. Am spune numai că autoarea nu se abandonează, nici-o clipă, fluxului de notații „așa cum ele-i vin", nici nu cultivă mai știu eu ce „dicteu automat" – fie și dacă subconștientul ca atare iși are ponderea lui in această carte : citeva vise și coșmaruri, citeva pagini de delir, citeva **actes manquées** (in ințeles freudian, desigur...), dar **analizate,** toate astea, puse la microscop... De unde – **fără ostentație** – aerul modern al cărții.

Alexandra Indrieș e o lucidă, o **intelectuală** – ceea ce transpare prin toate filele romanului.

Cu totul neintimplătoare e, de-altminteri, și structura **contrapunctică** a cărții – și, dar, „muzica" ei... Nu pentru că, să zicem, un capitol se cheamă **Ritornelă,** iar altul **Doamna Fulvia și demonia muzicii...,** dar pentru că autoarea urmărește o anume suprapunere a unor **linii** – așa-zicind – **melodice :** „melodia" Siminei cu-aceea a lui Grigore (eroii principali ai cărții), la rindu-le contrapunctate, și acestea – cu ironie, derizoriu sau grotesc – de „aria" doamnei Fulvia și-a domnului Justin Sabău (spre-a rezuma, la patru, personagiile...).

...Și (dacă tot am ajuns la personagii...), ceea ce aș avea să-i reproșez autoarei (X, dar reproșul meu este benign – privind cu totul altceva decit insăși **litera** cărții...), e o anume **optică** a domnieisale față cu ele (cu aceste personagii...), o optică puțin „manicheistă", de – numai – **alb** și **negru** (fără tonuri intermediare...), o atitudine de „părtinire" a unora dintre aceste personagii – și – de disgrație **(in aeternum)** a altora dintre ele..., ca o „polarizare" in buni și răi – fără un Purgatoriu **necesar...** Drept e, pe de altă parte, că Simina și Grigore, ei inșiși, traversează un soi de Purgatoriu, realizind – dacă vreți – un **catharsis** al Pasiunilor..., in care caz, ceea ce i se opune (acestui Purgatoriu), ar fi micul Infern, banal, meschin și cenușiu (echivalent cu Paradisul linced), al celor, vai, inapți de orice autentică – trăire : domnul Justin Sabău & Comp. – epave mic-burgheze și suflete de amploiați...

...Astfel stind lucrurile, desigur, „nu-i vina" autoarei (iar domnul Justin Sabău, doamna Sabău, „Fulviuca"... ba chiar și odrasla lor, Ovidiu, „Ovi"..., ca și, desigur, Suzi și consortul ei..., mai puțin Sanyi, fostul soț al Siminei etc. – sint, evident, penibili și... irecuperabili !). Numai că aceste personagii (vrednice doar de satiră, de caricatură...), fiind episodice prin insuși acest fapt (ce este unul de simplificare...) și veșnic expediate cu dispreț..., „disgrația" ce li se acordă (fie și dacă meritată...), pare-a le veni, totuși, din partea unui autor omnipotent – nu arbitrar, nici capricios, dar... prea puțin preocupat de propriile-i creaturi „căzute"!

Romanul e, de-altminteri, **al Siminei.** Și – printr-insa – al... autoarei inseși..., Simina incercind, și ea, condeiul și fiind, din abundență, dăruită cu toate calitățile autoarei : „acuratețe stilistică", finețe, intelectualitate, noblețe sufletească, pasiune autentică și spirit de sacrificiu, capacitate de a suferi și de-a-și depăși suferința – de-a face **saltul** decisiv...

Și fie și dacă „saltul in gol" – un **salt in gol** la propriu, stupid și pe fereastră – era al doamnei Fulvia, cumnata eroinei..., la figurat (in plan moral și sufletesc – uman, adică...) și **de fapt** – acest SALT e-al Siminei.

ȘERBAN FOARȚĂ

Cărțile ale căror cronici le prezentăm în acest număr sint apărute la Editura „Facla".

CORESPONDENȚA

Adriana Dragoș (Lugoj) : Am citit cu multă plăcere versurile trimise și nu mi se pare că risc de loc spunind că in momentul de față am sentimentul că descopăr un poet. E un vers, intr-o poezie, care sună astfel : „Și sint in fugă", incheind fericit poezia și sugerindu-ne, poate, o căutare și-o pregătire de zbor. Febrilitatea acestor poeme, acea undă de ironie și detașare, felul in care controlezi expresia face ca poemele să rezulte frumos și surprinzător, fără versuri parazitare și, in general, fără locuri comune. Reproduc una din poezii – **Debut :** „Atunci cind totul incepe și-i verde : / Atunci cind păsăretul sfințește noi cuiburi, / cind piatra foiește-n locașuri / și apa nu-și află astimpăr : / Atunci cind botezul năpădește saivanul, / cind totul e umed, e fraged, e verde, / dar mai cu seamă e verde : / Atunci te crestezi la lobul urechii / să vezi dacă-i singe ce-ți curge in vine

Anca Arcaș (București) : Sint multe semne bune. Versuri fluente, culori calde un aer pur. Am dori ca in viitor să ne trimiteți manuscrise mai lizibile.

Dumitru Drăgan (Buftea) : Ici-colo, cite o imagine justificată, oarecum, trimiterea versurilor. Mi se pare că ai nevoie de o intensă lectură. Cred că e singurul mijloc, in momentul de față, de a lupta cu naivitățile, locurile comune, prozaismul, in general cu exprimarea aceasta lipsită de relief.

Constantin Brândușoiu (Reșița) : Iți mulțumesc pentru cuvintele binevoitoare și pentru increderea pe care mi-o arăți. Este evident că ai ajuns la o anumită siguranță a versificației că ești preocupat să găsești un limbaj liric propriu. Din păcate, aceste catrene sint artificioase. Cel din urmă mi se pare și cel mai izbutit : „Ducă-se și dabaiana la El / Ultima să fie trasă prin inel — / Din dulce Almăj in aspru ținut, / La malurile celui mai temut" !

Doru Chinezu (Lugoj) : Îmi place atitudinea lirică, aspră și decisă, vizind sentențele. Avind in vedere seriozitatea cu care privești poezia și dorința de perfecționare, această modestie atit de necesară cu care te evaluezi, cred că ne putem aștepta la rezultate cu mult mai bune.

Mihai Pereș (Timișoara) : Ne spui : „aceste versuri le-am inchinat oarecum iubitei mele deși cam indirect. Aceste versuri poate nu au o valoare apreciabilă dar sint fericit, că, repet, le-am inchinat cu intenție reală iubitei mele". Dacă e așa trebuiau trimise la adresa cuvenită. Era cu mult mai operant. Fabula „Porcul și măgarul" arată spirit, cu toate naivitățile de versificație.

ANGHEL DUMBRAVEANU

DIAGRAME

UN PAMFLETAR PAȘOPTIST

O serie de documente și manuscrise pină acum inedite, descoperite recent de criticul literar M. N. Rusu și publicate, in parte, in revista Universității din Iași, Alma Mater, nr. 7—8 a.c., precum și in România literară, nr. 31, au adus in actualitate numele unui patriot și pamfletar pașoptist pină acum ignorat de istoria literară : Dimitrie Ciocirdia Matila.

Descendent al unei familii ardelene, indeplinind funcții inalte in cadrul oștirii și in administrația Țării Românești, Dimitrie Ciocirdia Matila s-a arătat, prin intreaga sa activitate, inclusiv prin cea literară, un patriot inflăcărat și un om politic apropiat de inițiativele asociației „Frăția", cu o parte din membrii căreia, de altfel, se și inrudea. Activitatea sa politică avea să culmineze in 1848 cind, numit procuror de Guvernul provizoriu, este principalul acuzator in procesul in care au fost condamnați cei care au incercat să răstoarne guvernul revoluționar : col. Odobescu, Solomon și maiorul Locusteanu.

Dintre scrierile sale, prima (1853), ca și cea de-a doua (1856) „Adresă recunoscătoare la plecarea prințului Știrbei din Principat", libeluri politice cu nimic mai prejos decit scrierile similare ale epocii, relevă un pamfletar și un orator deosebit de inzestrat. Fraza amplă, tonul vehement, expresia colorată, inregistrind pe alocuri o violență verbală rareori intilnită pină la T. Arghezi, trecerea de la invectiva directă la ironia cea mai fină fac din aceste „scrisori deschise" niște reușite excepționale ale pamfletului.

Credem că publicarea integrală a acestor texte, ca și a altora semnalate de M. N. Rusu, s-ar justifica nu numai prin importanța lor pentru cunoașterea epocii respective, ci și, in primul rind, prin valoarea lor literară, Dimitrie Ciocirdia Matila meritind să fie așezat de drept, in rindul pamfletarilor noștri de seamă din veacul trecut.

L. A.

ABRACADABRA

„Unde-i pădurea cu gemete / Și unde solzul de-ncaler și frunza de ducă ?" răsună vocea tragică a lui Petre Dragu, autorul cărții **Perfectul foarte simplu.** Și se mai intreabă poetul : „Dar brațu-n care plumbul se turtea, / Dar pulpa dedată galaonului, / Dar gitița arsă care știa să bea, / Crunt ca-n amurgul Vavilonului ? / ... / Unde-i mustața cu perii ca sirmele / Și unde privirile-tuci, aprinsele, recile ?" (p. 71). La aceste intrebări și la multe altele incă, autorul nu dă răspuns, preocupat fiind probabil de „Un ceas prelogind incremenirea, / Leșin fierbinte sub de gheață cort..." (p. 85), ori de un **Grilaj de fier forjat :** „Iată o pedepsire de nervi, / Iată o-ncremenire de furii, / Iată un tremur de servi / Și un cutremur de hurii / De Zeus perfid blestemat / La apogeu să incremene..." (p. 28). N-am dori totuși să se creadă că intreg volumul cuprinde asemenea grozăvii. Dimpotrivă. Pentru că Petre Dragu poate cinta, la rigoare, după tipicul local, vreo Dulcinee ecvestră, craioveancă ori mai degrabă din hinterland : „In șa e Tudorița... / Și lumea-mi zice lotru / Și doru-i lung prin codrii..." etc., ori chiar, minat de porniri ambigue, pe sine insuși : „Se-mbracă orizontul cu haina de pe mine / Și inima mi-e piine — și-o fring ușor in două / Și-o dărui celui care se ia cu mine bine" (p. 13).

Pasiunea, marea pasiune a lui Petre Dragu sint insă costobocii — in variantele costobocul – tată, costoboca — mamă, costobocul — pui, costoboca – soră, costobocul — tată mare și costobocul — frate.

Și tot o pasiune, la fel de mare, sint dedicațiile — in cartea de față aflindu-se nu mai puțin de douăzeci și patru ; poemele pe care le va mai scrie, de acum inainte, oferindu-i, nu ne indoim, posibilitatea trecerii in revistă a tuturor autorilor contemporani. In acest sens, ne-am permite și o mică sugestie : să facă și trimiteri bibliografice ; complete.

ANEMONE POPESCU

Particularitatea umanismului cantemirian

Elogiul adus cu consecvență culturii in general, dar mai ales cultul antichității și al culturii clasice indeosebi sint considerate de către exegeți, la modul cvasiunanim, trăsătura definitorie a ceea ce numim indeobște umanismul prințului – Dimitrie Cantemir. Intr-adevăr, ampla și prodigioasa operă a marelui nostru cărturar, deși oferă cercetătorului interesat numeroase și variate laturi și aspecte conturate fie in scrieri distincte, fie in lucrări cu o problematică ea insăși larg cuprinzătoare, ne izbește inainte de toate printr-un umanism de largă respirație, care are a se caracteriza printr-o statornică preocupare de reliefare a insemnătății culturii atit in viața omului, cit și a popoarelor „Invățăturile și vredcarele singure numai cele proaste și varvare obiceie a schimba și a strămuta pot" – scrie Cantemir undeva, reluind o idee lesne de intilnit in multe din operele sale. Dar ilustrul cărturar și enciclopedist român a fost un mare umanist și in accepțiunea cea mai concretă a noțiunii și am indrăzni chiar să afirmăm că abia aceasta constituie prima particularitate care definește umanismul cantemirian in raport cu umanismele epocii in care a trăit.

Spunem că la Cantemir umanismul atinge ințelesul său cel mai larg și avem in vedere, prin aceasta, nețărmurita dragoste a principelui invățat față de oamenii pămintului său, sortit să aibă in acele vremuri o istorie atit de agitată. Nu este greu de observat că fiecare faptă, acțiune sau idee a sa a avut o nemijlocită, dar profundă motivație umanistă in acest ințeles aici precizat, de slujire a aspirațiilor și nevoilor poporului. Se poate argumenta temeinic aserțiunea aceasta, intr-o detaliată și aprofundată analiză a operelor și manuscriselor care ne-au rămas de la marele nostru patriot și filosof. Este revelatoare insă, sub acest unghi chiar și numai o succintă trecere in revistă a pozițiilor și atitudinilor sale față de citeva probleme majore ale acelor timpuri. Astfel, este bine știut faptul că, la cumpăna dintre veacurile XVII–XVIII, se bucura incă de o largă circulație in rindul păturilor și al claselor sociale avute ideea potrivit căreia acestea ar avea o altă origine decit masele largi, așadar, că ele ar fi incă prin naștere superioare norodului de rind. Detașindu-se hotărit de această teorie frizind aberația, a superiorității „din niam bun sau de bună naștere", Cantemir va promova cu consecvență o ideologie a deplinei egalități intre oameni, in virtutea „dreptului natural", singurul criteriu de deosebire fiind constituite de calitățile personale ale fiecăruia („vera nobilitas"), trăsăturile de caracter prin care se deosebește de ceilalți. Ca atare, va cere Cantemir, diversele dregătorii și funcții inalte din stat nu trebuie incredințate boierilor, in mod exclusiv, doar pentru neindestulătorul motiv că sint boieri ; ele trebuie să fie ocupate de oameni vrednici și ințelepți, indiferent de originea lor socială , Știința ințeleptului – citim de pildă in Istoria ieroglifică – nu in scaune trufașe și inalte, ci in capetele plecate și invățate lăcuește".

Pe același temei va pretinde neobosit Cantemir boierilor să fie mai ințelegători și mai puțin lacomi față de supușii lor. Recunoaștem, in acest element al gindirii social-politice cantemiriene, trăsături specifice iluminismului dintotdeauna, dar cărturarul moldav se dovedește totuși mult mai lucid decit iluminiștii propriu-ziși, ințelegind prea bine că nu pe această cale va putea fi imbunătățită soarta celor oprimați, deși, trebuie să adăugăm de indată, principele nostru se va mulțumi să atragă atenția stăpinitorilor de orice fel, că „singele vărsat cărbune arzătoriu și foc pirjolitoriu se face" (Istoria ieroglifică).

Desigur, cărturarul român nu va ajunge să propovăduiască necesitatea unui regim democratic, ceea ce ar fi presupus să-și devanseze cu mult timpul. El va pleda, in schimb, pentru o monarhie luminată, care să nu guverneze potrivit propriilor interese, ci sfătuindu-se cu cit mai mulți sfetnici și mai ales dind ascultare „la șoaptele gloatelor" și la „gurile noroadelor", respectindu-le cerințele și nevoile. In plus, să observăm că, spre deosebire de ceilalți cronicari, spre deosebire chiar de contemporanul său cu mult mai virstnic, Miron Costin, Cantemir nu se va mai ridica impotriva necesității și justeții răscoalelor, ba dimpotrivă : acolo, scrie el in opera deja citată, unde „previla in silă și in tărie, iară nu in bună socoteală și direptate se sprijinește, acolo nicio ascultare supușilor trebuitoare nu iaste". Este adevărat că și această cerință, ca monarhul să-și dovedească mila și clemența față de popor, nu constituie o idee cu totul desprinsă de soluțiile utopice dar, atrăgind atenția asupra caracterului ei progresist in contextul social-istoric al epocii, nu putem să nu subliniem cu deosebire, substratul ei profund umanist.

In sfirșit, nu mai puțin semnificativ, in ordinea de idei pe care o avem aici in atenție, este și faptul că intreaga operă a lui Cantemir se axează nu atit pe chestiuni general-umane, cum era la modă intre contemporani, ci mai ales pe problemele concrete care priveau mai mult și mai direct patria natală chiar si atunci cind a fost constrins de impreiurări să trăiască departe de ea. Paralel cu eforturile sale de a imbunătăți condițiile de viață ale norodului, Cantemir s-a ingrijit, cu mai mult sau mai puțin succes, atit cit condițiile obiective o ingăduiau, să creeze o ambianță cit mai prielnică pentru infiriparea și dezvoltarea culturii românești, precum și pentru integrarea ei in cadrele mai largi ale culturii europene și chiar universale. In acest sens, ca istoric, geograf sau etnograf, Cantemir a argumentat cu multă insufletire, in lucrările sale de circulație europeană, originea latină și unitatea poporului român, dreptul său de a-și păstra și dezvolta cultura străveche, de a vorbi și scrie in limba proprie. Și toate acestea – să se observe bine ! – intr-o vreme in care pentru cei mai mulți (dacă nu pentru toți) dintre boierii locali vorbirea graiului poporului era considerată o adevărată injosire. Scriind in românește lucrări precum Divanul, Istoria ieroglifică, și Hronicul, Dimitrie Cantemir nu numai că a dovedit capacitatea limbii române de a exprima nebănuit de adecvat orice gind sau construcții de idei, dar mai mult decit atit, a oferit și o strălucită pildă de contribuție substanțială la imbogățirea posibilităților expresive ale acestui grai din Carpați.

Firește, toate acestea sint doar citeva elemente care, chiar și numai ele, scot in evidență concepția profund umanistă, avind drept osie fierbinte și statornica iubire de patrie și norod a celui de la a cărui naștere sărbătorim acum venerabila cifră de trei veacuri.

D. N. ZAHARIA

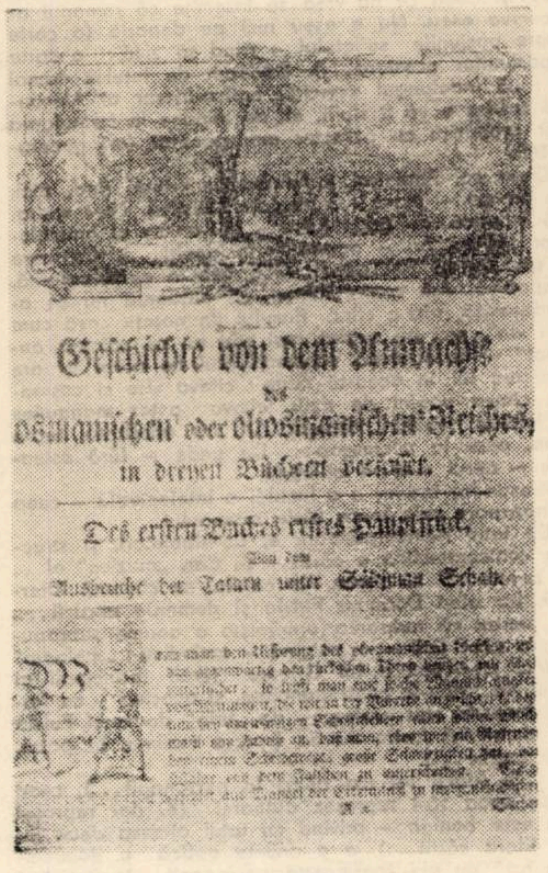

Geſchichte von dem Anwachſe
des
oſmaniſchen oder othmaniſchen Reiches,
in dreyen Büchern verfaſſet.

Des erſten Buches erſtes Hauptſtück.
Von dem
Ausbruche der Tataren unter [illegible] Schah

Receptarea lui Dimitrie Cantemir în iluminismul bănățean

Personalitatea fascinantă a savantului european Dimitrie Cantemir și-a ciștigat o largă și rapidă audiență in spiritualitatea românească. Ecoul acțiunii politice și mai ales opera de largă respirație europeană, cu semnificații deosebite in evoluția culturii românești spre zorile culturii moderne, asigură momentului Cantemir un loc bineconturat și o receptare diferențiată in scrierile generațiilor care i-au urmat.

Sinteza istorică iluministă a Școlii ardelene, al cărui precursor și izvor de căpătii a fost, iși fundamentează tezele și argumentele in parte și pe scrierile istorice ale invățatului domn. Ideile romanității, latinității și continuității, fundamentale in programul politic și ideologic al generației Supplex-ului, sint de fapt moștenirea umanismului, cărora iluminismul le-a dat numai conturul și aspectul politic, transformindu-le in arme ale luptei naționale.

Prin intermediul sintezei istorice realizate de Școala ardeleană și in primul rind prin **Istoria** lui Petru Maior, a cărei difuzare in spațiul românesc a dobindit valoare de simbol a unității naționale, opera istorică cantemireană pătrunde in scrierile bănățene ca sursă de referință de prim ordin.

O primă etapă in receptarea bănățeană a acestei opere se circumscrie in anii de inceput ai secolului trecut, reprezentată de pleiada profesorilor Preparandiei, **Tichindeal, Diaconovici-Loga, Mihuț, Iosif Iorgovici,** sau **Moise Nicoară, Ioan Tomici** și invățatul protopop al Mehadiei **Nicolae Stoica de Hațeg** sint primii oameni de carte, mai mult sau mai puțin autodidacți, care iau contact cu opera istorică a lui Cantemir prin intermediul lui Maior. Receptarea in această etapă rămine la nivelul cunoașterii operei, fără a-l utiliza in scrierile lor, mărginite, la aspectele locale și indeosebi la chestiuni filosofice, literare, sau legate de situația școlară, religioasă și culturală a românilor bănățeni.

Abia generația **Bibliotecii românești,** formată și educată la școala Istoriei lui Maior, aduce in documentația scrierilor ei istorice valoroasa sursă de informații care era **Descrierea Moldovei.** O face imitind pe Maior, dar și pentru că informația lui Cantemir venea in intimpinarea problematicii abordate in scrierile lor cu caracter polemic. Doi din cei mai prestigioși reprezentanți ai acestei generații de cărturari bănățeni, situată la hotarul dintre epoca luminilor și romantismul revoluției pașoptiste, **Damaschin Bojincă** și **Eftimie Murgu,** folosesc in construcția argumentelor extrase din **Descrierea Moldovei.** Știm precis că in **Animadversio** și **Respundere** Bojincă și Murgu in **Widerlegung** folosesc ediția germană a acestei scrieri. Bojincă o și citează (Respundere, p. 44), necunoscind probabil ediția de la Neamț din 1825. Același Bojincă menționează printre cărțile din biblioteca sa o **Descrierea Moldovei** de Dimitrie Cantemir, fără a menționa de care ediție este vorba.

Amindoi bănățenii sint de acord cind ii discută valoarea de izvor de primă mină, numindu-l „inalt in sciințe și de nebărăbărit istoric", „toate strămutările timpurilor prea bine cunoscind" (Respundere, p. 45) sau principele căruia „ii erau cunoscute toate secretele cabinetului moldovean, și de sinceritatea, știința și ințelepciunea căruia nu s-a indoit incă nimeni". (E. Murgu, Scrieri p. 358).

Interesează foarte mult și ce iau bănățenii de la Cantemir. Pe urmele lui Maior, preiau, in același mod eronat, teza lui Cantemir potrivit căreia literele latine au fost inlocuite cu cele chirilice in timpul domniei lui Alexandru cel Bun. (Respundere, p. 77–78 ; E. Murgu, Scrieri, p. 189–190). Celelalte citate din Cantemir se referă la continuitatea de viață românească pe teritoriul fostei Dacii. Cele mai dese referințe la Cantemir le fac in problema latinității limbii și a romanității poporului român, așa cum face Bojincă in **Apendicele** de la sfirșitul Respunderii : „ . . . in ce mod s-au chivernisit și s-au ținut. Nația română in Dachia intru atitea sute de ani, de la Traian pină in timpurile noastre, nu vrem să aducem . . cum că limba moldovenească carea mai mult decit orice limbă, se aseamănă cu cea latină, cu mult mai apriat vechiul singe Roman al Nației noastre . . . (citat după Cantemir, in Respundere, p. 117–119). Ceva mai tirziu, cind un **Gavra, Șandor** sau **Maniu** vor apela la autoritatea științifică a lui Cantemir, primul in același spirit maiorean, personalitatea cantemireană intrase definitiv in patrimoniul istoriografiei românești, motiv pentru care utilizarea informațiilor sale devenise ceva firesc.

Pe lingă folosirea lui Cantemir ca izvor și sursă de informații, aceluiași mediu bănățean datorăm prima biografie inchinată invățatului domn, apărută in afara principatelor, in limba română : **Viața lui Dimitrie Cantemir. Domnul Moldovei și Prințip in Impărăția Rusească.** Această biografie, apărută in Biblioteca românească, 1829, partea I-a, p. 27–38, a fost atribuită de Traian Topliceanu, pe baza unor analize stilistice, lui Damaschin Bojincă. Preocupările și interesul bănățeanului pentru alte figuri luminoase ale istoriei noastre medievale (Radu Șerban Mihai Viteazu), prezente in paginile aceleiași reviste, sprijină teza lui Topliceanu, la care aderă și V. Cristian (Analele științifice ale Universității din Iași. Istorie, 1971, fasc. 1, p. 56), cu mențiunea că este vorba de o traducere. Cele afirmate mai sus despre utilizarea ediției germane in scrierile polemice, confirmă afirmațiile lui V. Cristian, după care biografia din Biblioteca românească este o traducere a celei apărute la inceputul ediției germane, mai precis o traducere superioară celei de la Neamț din 1825. In plus față de ediția germană și cea română (Neamț), textul tradus de Bojincă are in final o precizare deosebit de semnificativă pentru programul Bibliotecii românești și concepția lui Bojincă : „fiindcă au fost murit inalt invățatul fiiu de **român** Dimitrie". (Subl. noastră). Cuvintele aveau o deosebită semnificație, analizind global rostul biografiilor de domni din paginile Bibliotecii. Deși nu aduc nimic nou din punctul de vedere al informației, ele veneau să prezinte, simbolizate in persoana acestor figuri de domni, virtuțile intregii nații, motiv pentru care Bojincă accentuează originea lor românească. Apelul la istoria medievală și accentuarea naționalului, pornind de la formele lui de exprimare etnică, indică evoluția ideilor lui Bojincă spre o direcție preromantică.

Pe urmele acestui inceput realizat de generația preromantică, care se suprapune fazei tirzii a iluminismului, reprezentată indeosebi de Bojincă și Murgu, receptarea lui Cantemir se realizează treptat, de la nivelul inteligenței la o masă mai largă, in condițiile in care fenomenul lecturii in Banat se democratizează și pătura de beneficiari ai cărții tipărite se lărgește, atit numeric, cit și sub aspectul apartenenței sociale. Numai Biblioteca românească, de exemplu, in seria ei din 1829, număra 54 abonați din Arad, 45 din Caransebeș, 13 din Făget, 46 din Lipova, 73 din Lugoj, 15 din Mehadia, 6 din Orșova, 19 din Timișoara, 3 militari din Regimentul grăniceresc, tot atiția cititori bănățeni ai biografiei lui Cantemir. Majoritatea erau invățători, poeți, negustori, meșteșugari la care se adaugă reprezentanții inteligenței române din Banat, toate categorii sociale angajate intr-un fel sau altul in procesul de trezire la viața națională. Păstrind proporțiile, putem afirma că in preajma anului 1848, in Banat, ca in toate teritoriile locuite de români, spiritul și valorile unei opere in același timp naționale și universale, cum a fost opera cantemireană, intrau in conștiința românească a vremii ca unul din momentele de la care au pornit zorii noi ai națiunii române.

NICOLAE BOCȘAN

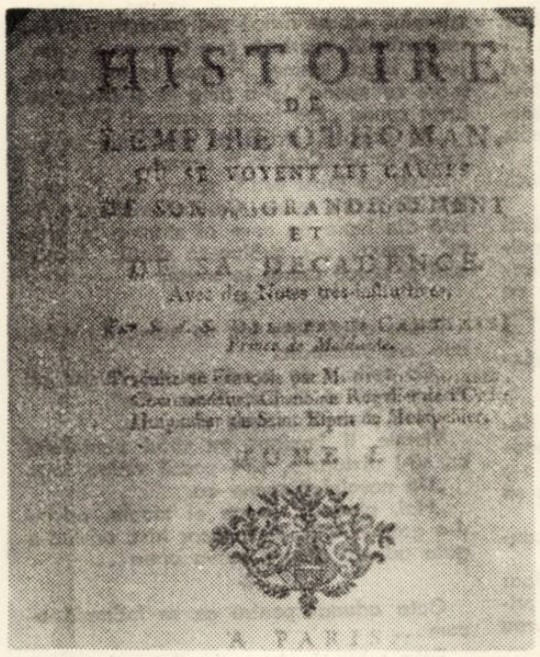

HISTOIRE
DE
L'EMPIRE OTHOMAN,
OÙ SE VOYENT LES CAUSES
DE SON AGRANDISSEMENT
ET
DE SA DECADENCE.
TOME I.
A PARIS

Dimitrie Cantemir teoretician al artei

Opera polivalentă a voievodului savant Dimitrie Cantemir prezintă cercetătorului o gamă continuu inedită de probleme, idei și aspecte, astfel că la pluralitatea preocupărilor bine cunoscute cum sînt cele de filosof, istoric și istoriograf, om politic, muzician și muzicolog, folclorist și etnograf, filolog, geograf, diplomat, demnitar și domnitor etc., se pot adăuga altele justificînd atribuirile îndreptățite de erudit și enciclopedist. Prin noile investigații, mai ales cele din epoca noastră, Dimitrie Cantemir se numără astăzi între cei dintîi teoreticieni pentru domeniul valorilor (vezi Paul Anghel, **Gazeta literară,** nr. 21 din 25. V. 1967), apoi ca istoric al civilizatiilor orientale (vezi M. Guboglu, **D. Cantemir orientalist,** in **Studia et acta orientalia,** vol. III. 1960 și V. Cindea, **Dimitrie Cantemir și cultura persană, Contemporanul,** nr. 26 din 1970), ca poet (Nichita Stănescu, **Poezii dezvelite din Istoria ieroglifică a neasemuitului Dimitrie Cantemir, Luceafărul,** nr. 30/1968), și teoretician al literaturii, sociolog (M. Constantinescu, Ov. Bădină, Ernö Gall, **Gîndirea sociologică românească,** București, 1971), și bun cunoscător al problemelor arhitecturii, în sfîrșit ca un gînditor îndrăzneț al problemelor de estetică. Oprindu-ne la această ultimă înfățișare, constatăm că în exegeza destul de bogată a cărturarului Dimitrie Cantemir gîndirea estetică nu a fost suficient cercetată.

Spațiul unui articol ne constrînge să ne oprim aici la o singură problemă : teoria artei.

Arta, care era meșteșug și iscusință, lucru tocmit și realizat cu măiestrie, necesita în afara materialului sau a instrumentelor și o „izvodire" și aceasta nu numai în sensul de compunere, ci și de creație, de născocire, sau cum ar zice D. Cantemir, „de iznoabă plăzmuire". Creația artistică, chiar dacă e „simulacru", prezintă „icoanele diferite ale diferitelor întîmplări". Arta este o expresie, o imagine, o oglindă și o icoană a vieții. Astfel, în artă eroii care împlinesc fapte mărețe și rămîn pentru acestea să fie cinstiți de istorie, sînt **„vie icoana** vrednicelor sale suflete și deplină pildă urmașilor săi". În concepția lui D. Cantemir, arta face parte din sfera conștiinței, definită și ea drept „a ascunsului inimii știință", adică arta este „înțelepciunea bazată pe simțuri". **(Metafizica,** pag. 27). Cu o remarcabilă intuiție, D. Cantemir credea că artistul vorbește prin „raționamente sensitive și în mod material despre ceea ce este imaterial". După opinia întemeiată a lui D. Cantemir „cuvîntul înțeles pre cît folos aduce urechilor ascultătoare pre atîta înfocare face inimilor" **(Istoria ieroglifică,** vol. I., pag. 153). În fond, arta presupune participarea gîndirii, a fanteziei, a sensibilității, a talentului și inimii, toate avînd ca efect acea mîngîiere și dulceață „specifică pentru creație .Dintre darurile variate ale artistului, D. Cantemir pomenește de agerimea, „isteciunea", de memoria și fantezia „că precum simțirea în lucrurile ce-s de simțit lucrează, așa pomenirea în fantezie" (pag. 136). Vorbind despre talentul scriitoricesc, D. Cantemir observă că „la inima deosebită meșteșugul voroavei neînvățat se află, simțirea cuvîntului nu se sfîrșește" și ceva mai mult, el afirmă că „cuvîntul este icoana sufletului". Artistul se simte „impuns" de o „idee" și lucrînd „cu toate puterile" se încumetă „cu o cutezanță nemaipomenită să fac(ă) portretul adevărului" nevăzut. Îndrăzneala aceasta de prim ordin pentru artă nu e nici frivolitate, nici trufie, ci un drept esențial și un privilegiu al artistului, căci arta este „scrutare" singulară, este invenție unică și concepere pe baza fanteziei a ceva „neobișnuit". D. Cantemir întreabă : „oare conceput-ai mai întîi în fantezia ta care și cum să fie chipul"? pentru a obține „plăcerea adeverinței". Artistul realizează în creația sa printr-o țesătură intelectual-sensibilă și „cu minunat meșterșug" „imaginea vieții omenești". La D. Cantemir găsim prima încercare, prematură, de a deosebi știința de artă. Arta nu e „știință privitoare", adică nu e cunoaștere teoretică, ci „știința inimii" în care prin simț („fără simț nu se poate da imaginea unui lucru"), prin fantezie și vrednicie etc. artistul realizează o oglindă a omenescului. „Teorema oglinzii" a imaginii, arată că D. Cantemir este un renascentist. Pictorul, de exemplu, „își zugrăvește ca imagine viața", adică își reprezintă și apoi „într-o geamănă formă" redă cele imaginate într-o creație care va fi reflectare și „transfigurațiune" a vieții.

În pictură, mai ales, această concepție a artei ca oglindă spirituală și nu doar ca imitație simplă, relevă pregnant concepția corectă și lucidă a lui Dimitrie Cantemir. Este în spiritul și obiceiul pictorilor să aleagă și „să compare culorile cu fața", pentru a obține acea reală „potrivire". Pictorul artist „reface cu trăsături de linii și cu felurită variațiune de culori „lucrurile pe care oamenii le săvîrșesc „în realitate cu fapte". **(Metafizica,** pag. 47). Pentru conturarea imaginii artistice creatorul va folosi acele „culori demne și convenabile", adică potrivite cu chipul.

În sfera generoasă a cunoașterii care și ea este reflectare și imagine sensibilă, D. Cantemir cuprinde experiența, arta, și știința. Aceasta din urmă nu se confundă cu arta deoarece „știința se ocupă cu cele de știut, arta cu cele ce cad sub artă". Cu toate acestea știința și arta pot conlucra, critica de exemplu în calitate de teorie poate sprijini creația. În această privință D. Cantemir este printre primii gînditori români care au recunoscut meritul și importanța criticii pentru creație. D. Cantemir menține în parte spiritul vechii înțelegeri care preconizează o critică blîndă și cu îngăduință. În închinarea **Hronicului** ca și în **Metafizica** sa, el cerea cumpătare în judecata operelor de artă ,dar totodată recunoaște deschis importanța criticii care poate ajuta pe creator, „la percepțiunea defectului artei tale" **(Metafizica,** pag. 57). Cel care lucrează într-un domeniu este tentat să supraaprecieze munca sa și să nu vadă corect meritele semenilor : „că dacă pre toți pre alții îi socotim greșiți și ca și cum noi am fi negreșiți să se caute cu dendinsul și atuncea după plăcerea adeverinții să giudece". Obiectivitatea și pătrunderea cu insistență a faptelor ne va arăta la ce putem fi receptivi și ce nu trebuie să acceptăm. Dimitrie Cantemir mărturisea cititorului că „ce vom fi greșit te poftim ca cu lină și blîndă inimă să îndrepteze și să tocmească. Însă mai mult să nu adauge să să scază, poftim să nu îndrăznească". Dacă în **Divanul** critica formulată de privitori, adică aceea care venea de la străini putea să însemneze „defăimare" și de care totuși s-ar cuveni să ținem cont, în **Metafizica,** D. Cantemir sugerează că adevărata critică trebuie să plece de la propria conștiință. Convins că lucrul înțeleptului sau a artistului a fost făcut cu temeinicie" CONȘTIINȚA INTIMĂ ÎMI CRITICĂ STRAȘNIC DEFECTELE LUCRĂRII" **(Metafizica,** pag. 56). Dacă nu putem neglija coloratura teologală din primele elaborări filosofice în spiritul cărora „îndrăgirea frumuseții mult vatămă", tot așa pe de altă parte, nu uităm faptul că D. Cantemir laudă frumusețea virtuții și a vredniciilor criticînd numai urîțenia diferitelor metehne. Oricum, D. Cantemir face prin aceste aprecieri primii pași în plămădirea spiritului critic atît de necesar culturii noastre în plin proces de afirmare.

În perimetrul mărinimos al preocupărilor de filosofie, etică, istorie, D. Cantemir a acordat problemelor artei o îndreptățită atenție aducînd în discuție asemenea aspecte cum ar fi : procesul de creație și importanța măiestriilor ca „ a minții înnoire", cunoașterea prin artă și sensibilitatea ca o componentă a creatorului, arta ca imagine, icoană sau oglindă a vieții umane și în sfîrșit arta și critica de artă ca expresie a unei atitudini raționale etc. Asemenea opinii fac din Dimitrie Cantemir un preiluminist pe terenul teoriilor de artă și-un anticipator al înnoirilor în domeniul culturii și creației spirituale, în general. În afară de aceasta, aportul adus de Dimitrie Cantemir în domeniul gîndirii estetice face dovada că strădaniile esteticii românești nu sînt atît de tinere cum s-a crezut multă vreme. În sfîrșit, prin Dimitrie Cantemir, România confirmă încă odată un fapt de exeperiență universală și anume că filosofii, prin tensiunea intelectuală a gîndirii lor îndrăznețe, au adus o valoroasă contribuție, mai întîi, la constituirea esteticii și apoi au conferit acestei discipline și problemelor sale o elevată înțelegere.

ION ILIESCU

FORUM

MUNCA ȘI CÎNTEC

Uite-așa se-ntîmplă cîteodată ca, mergînd pe-o stradă, cu totul neașteptat și surprinzător, să te-ajungă din urmă o șoaptă, poate o învălmășeală de zgomote, de sunete amestecate, chemînd un fior, o emoție, ceva care te țintuiește locului. Lîngă glasul amintirii o asociație din prezent. De exemplu, muncă și cîntec. Iată ce-am trăit nu de mult, într-o înserare verde și străvezie ca mătasea, fișîind dulce în juru-mi ; m-a ajuns din urmă, din timpul amintirilor, ecoul unui vălmășag de glasuri omenești, chemînd, îndemnînd, și de icnete de tîrnăcoape lovind pămîntul dur : și hîrșcăit de lopeti parcă deslușeam, adunînd molozul de pe urma bombardamentelor.

Toate se amestecau evocator în spațiul aducerilor aminte — spațiu care însemna primii ani de după război, într-o epocă de avînt a acelor „prime lopeti" cum le numea Geo Bogza undeva, depuse cu eroism și abnegație în fundația construcției socialiste. Tîrnăcopul, lopata, brațele muncitorilor, forța mobilizatoare a comuniștilor, simțul general al datoriei patriotice, măturau rămășițe penibile de război și de trecut în numele unui viitor de lumină. Și-am auzit mai departe, distinct și ciudat, un glas nefiresc, un ecou aparte, și răgușit, și vesel — „Hei muzicantule, încotro ? Nu trece pe lîngă noi fără să ne lași un cîntec !". Acordeonistul nu prea priceput și rebegit ca val de lume, s-a oprit în adevăr și-a cîntat ceva ce știa și el mai bine. I-a răspuns un chiot. Încă unul. Nu erau chiote vesele, sunau dramatic. Chiar și în amintiri, astăzi. Însă ritmul muncii devenise mai viu, era altul, ca și cînd crescuse de la o clipă la alta.

Stau, privesc și ascult. Am citit recent că se pregătește o nouă ediție a concursului coral „Cîntare patriei" și un nou concurs de cîntece patriotice și ostășești „Te apăr și te cînt, patria mea" Și m-am gîndit la nevoia permanentă și acută a noastră de cîntec. De cîntec lîngă muncă.

M. ȘERBĂNESCU

REPLICI

„V-ARAT EU VOUĂ !..."

Însoțesc, ca reporter, pe membrii unei comisii de control obștesc. În urma mai multor sesizări ale cetățenilor, facem o vizită și unui complex comercial modern, bine aprovizionat, complex la care... dar, veți vedea. Responsabilul, un om între două vîrste, ne întîmpină afabil. Ne facem datoria și constatăm nereguli flagrante. La observațiile noastre, responsabilul întoarce afabila întîmpinare, pe îndîrjire :

— „Las', că **V-ARAT EU VOUĂ !...**" care vrea să zică : **pe mine** mă controlați, aveți curajul să-mi faceți **mie** observații !?...

Adică-te, prins în „flagrant delict", și... „V-arăt eu vouă !", nu ! Prins cu ocaua mică, și tot dumnealui cu „V-arăt eu vouă !". nu !?... Surprins călare pe micul ciubuc, pe călduța ciupeală — categorice încălcări ale unor norme de conviețuire socială, totală desconsiderare a valorilor morale ale societății noastre ! — și tot domnia sa, de către pădure — și asta, dintr-un superb „Fiat 1800"! — cu „Las', că v-arăt eu vouă !", nu !?!...

Oare pe ce se bazează acest om cînd amenință !? oare cine are, moralmente, curajul să pledeze în favoarea unei mentalități proscrise, supusă oprobiului opiniei publice !? Cine !?...

Nici nu îndrăznsc să caut geneza acestui „Las', că v-arăt eu vouă !", aș comite, cel puțin, o impietate dacă aș apropia această îndîrjită amenințare de acel candid, nevinovat „Las', că ți-arată el ție, tata !", bîiguit printre lacrimi, cîndva, demult, cînd, băiet fiind, ai primit vreo scatoalcă mai acătări din partea vreunui coleg de-a v-ați-ascunsela ! E departe. E — vai ! – cu totul altceva !

DANIEL TEI

CURIERUL IDEILOR

■ Culorile, după cum au stabilit psihologii din München, au influență decisivă asupra intelectului copiilor preșcolari. Galbenul, bleul, galbenul verde și portocaliul fac să crească cel mai mult „punctajul inteligenței" celor mici. Iar albul, griul și maroul se dovedesc a avea un efect negativ asupra plăpîndelor ființe. Prin urmare, atenție părinți educatori ! ■ În Pacific, la 1.000 km sud de Tokio, din apele oceanului apare o insulă nouă. Diametrul ei este deocamdată de 70 de m. Dar crește ! ■ Un masiv tom de 736 pagini (nr. 3—4 1973) este **Analele societății de limbă română** din provincia autonomă Voivodina (Iugoslavia). Volumul apare cu prilejul jubileului de zece ani al societății și cuprinde nu mai puțin de 80 de comunicări, studii și articole. Remarcăm dintre oamenii de știință, cercetătorii și cadrele universitare din țara noastră semnăturile lui Gh. Bulgăr, Mircea Anghelescu, I.C. Chițimia, Octavian Păun, Mirco Jivcovici, Ion Brăescu, Dan Simonescu, Mile Tomici (București), Cezar Apreotesei, Vichente Ardeleanu, Cristea Sandu-Timoc, Vasile Șerban, Teodor N. Trâpcea, Virgil Vintilescu, Victor Țircovnicu (Timișoara). Ioan Pătru (Cluj), Marin Petrișor (Craiova). Volumul este de asemenea, consacrat președintelui Societății de limba română, Radu Flora, care împlinește vîrsta de 50 de ani. ■ În Berlinul occidental un centru de îndrumare oferă solicitanților ce suferă de insomnie date despre : somnul sănătos. În fond ceea ce spun specialiștii vest-berlinezi se cam cunoaște : să te scoli devreme, problemele dificile să ți le rezolvi cît de timpuriu, iar seara să eviți iritațiile și consumul de cafea tare, ceai și alimente greu digerabile. Se vorbește și despre efectul sedativ al plimbărilor de seară și al temperaturii ideale din dormitor. Toate se știu, dar totuși firul centrului de îndrumare sună în permanență ocupat! ■ Cu cinci ani în urmă un grup de cercetători ihtiologi din țara noastră a descoperit în apele unui rîu de munte, Vîlsanul, ce curge la nord de Curtea de Argeș, o fosilă vie, complet necunoscută oamenilor de știință. O știau însă de multă vreme țăranii din partea locului care îi spun **asprete** sau **popete.** Peștișorul seamănă cu zglăvocul și a fost botezat de descoperitorii săi cu numele științific de Romanichtys valsanicola.

RADAR

I. D. Teodorescu

ACCIDENTUL

(fragment de roman)

Doar singurătatea, doar prețul ei fără leac și nimeni vinovat, atita tot că n-au băgat de seamă la timp ce-i cu, DE CE TOCMAI EU ?, intreabă Băruță, ca o monedă peste altă monedă, PREGĂTEȘTE MAȘINA ȘI MIINE PLECI, și să nu-ți rămină decit singurătatea și goana prin aurul și purpura de octombrie. NU MI-AȚI . . .„BARA DE DIRECȚIE, PENTRU DUMNEZEU !, geme Băruță ; burnițarea ploii și căldura din cabină impotriva căreia n-ai cum lupta, BINE, ORICUM, PLEC, pentru că e singura căldură din lumea asta pentru care in adevăr ai luptat și pe care ai plătit-o cu toti anii adolescenței, DA MĂCAR LANTERNELE LE AM BUNE, chiar dacă numai prin propria-ți prostie ; și pe care o voi plăti in continuare cu singe din singele tău și cu carne din carnea ta, DACĂ N-O PUNEȚI LA PUNCT PINĂ DISEARĂ . . ., pină se va închide cercul, IA NU FI OBRAZNIC, și abia atunci vei putea pricepe motivul singurătății tale N-AM CHEF SĂ MOR CA UN PROST, dar atunci vei avea un trecut, ai și inceput să ai unul, BINE, PLEC, ai spus, pe care să te sprijini, tu insuți trecutul acela, de nedoborit, de neatins, de neviolat . . .

ȘI, MAI ALES, AI GRIJĂ SĂ NU IEI VREO MUIERE IN CABINĂ, E ÎMPOTRIVA REGULAMENTULUI, spune șeful de coloană și-i intinde foaia de drum.

Dar să nu poți face dovada ; să ai toate semnele bărbăției, dar să nu poți face dovada : nici o femeie care să te aștepte și nici o femeie pe care s-o dorești — linced ori cu ardoare, cu furie ori cu deznădejde ; să-ți lipsească dorința.

. . . O mașină nenorocită in care nu poți avea incredere, dar pe care s-o ingrijești ca pe ochii din cap, fiind totuna cu tine ; să nu-ți rămină decit singurătatea și . . .

LASĂ CĂ TE DESCURCI TU, IA FOAIA,

să n-ai unde ajunge decit doar la orașele inscrise pe foaie de alții,

IN DEFINITIV PENTRU ASTA EȘTI PLĂTIT,

să n-ai la ce gindi decit doar la evenimentele care au trecut de cind ai făcut ochi pe lume, care-au trecut pe lingă tine, ori invers, totuna, știind mereu că de fapt nu ești mai mult de-un buștean dormind in apă — dar alergind mereu in speranța deșartă a buchetului de trandafiri de la sosire.

MI-E SĂ NU SE ÎNTÎMPLE VREO NENOROCIRE.

LASĂ CĂ TE DESCURCI TU, EȘTI DOAR UN BĂIAT ISTEȚ.

★

Fiindcă n-ai de ales ; piciorul apasă pe cuiul accelerației, banda șoselei inghițită cu lăcomie și-apoi eliminată, expulzată, lăsată in urmă ca un rest netrebnic — mereu la fel de monoton și egal, și deodată, nu furios, dar exasperat, piciorul pe care nu-l mai poate stăpini impingind cuiul pină la floare și tot astfel, ca intr-o curgere continuă a bucuriei, oasele și carnea și singele și tot pachetu de nervi aglomerindu-se peste punctul acela de sub talpă ; și citeva clipe motorul nedumerit de ce-i cu el, de ce-i cu presiunea asta turbată, refuză evidența, ca deodată, tot drumul să se despice in față ca și cum ai plimba un bisturiu, adinc, nu cu cruzime, da ca să vezi cum arată măruntaiele lujerului ăluia de drum in goana către corola de trandafir de butonieră, ori de coroană mortuară ; și-n loc de zbor — la ce altceva ți-ar trebui viteza ? — alunecarea din ce in ce mai adincă ca intr-o albie cu maluri prea drepte . . .

★

Numai că deocamdată străbate orașul, străin de toți, izolat in cabină, inexpugnabil ; cu lumini pretutindeni și cu el, Băruță, reglat ca la tir pe banda autostrăzii drepte, cu lanterna roșie a celui din față-n vizorul ochiului, o coloană-n mișcare, in spate cu alții intr-o mișcare netedă, continuă, ca și cum noaptea orașului ar fi fost tubul prin care erau trași, absorbiți ; o mișcare care-i scăpa de sub control, pe care n-o ințelegea, rămasă dincolo de el, cu toate că i se supunea.

Pentru că nu era ceea ce-și inchipuise : singur și stăpin și scăpat de sub rigorile oricărei legi ; nu, era asta, și deocamdată nu descoperise decit căldura cabinei și goana, și, probabil, ceea ce numea singurătate ca un antidot la toate, dar care nu era decit insingurare de fapt, și fugă de ceilalți ; ca să-și poată construi un trecut, așa credea ; chemind de fiecare dată amintirile, evenimentele cu care călătorise in paralel pentru a incerca să le interfereze cu propria-i viață, ceva aidoma, ceva aducind a linii ferate adunate la vreo răscruce, cu macazele și toate celelalte sub control . . .

★

. . . Poarta de nord a orașului ornată ca de bal ; ghirlande de trandafiri pe schelăria metalică ; lumini multicolore și violente, dar fără focuri de artificii ; arcul, deci, arzind tot — prin care țișneste, spre intunericul de dincolo, sfișiindu-l cu pumnalele inguste ale farurilor, camionul portocaliu, atit de cunoscut in partea aceasta de planetă, al lui Băruță ; el insuși la volan, in cabină, stind drept, dar cu o față pe care nu poți citi altceva decit un soi de năuceală fericită, ca și cum el, Băruță, ar fi scăpat doar cu citeva clipe inainte dintr-o nenorocire și acum se grăbește să i se piardă urma.

Vede, mult timp, in oglinda retrovizoare, arcul de triumf ca un rug circular și, de-o parte și de alta a lui, milioanele de lumini ale orașului intr-o alergare, foială continuă — după care, intunericul compact al cimpiei il absoarbe cu totul.

Acum — intunericul. Mult timp, cumplit de mult timp, intunericul . . .

Și deodată, din noaptea aceea compactă, opacă a conștiinței, o singură amintire pilpiind și stingindu-se aproape imediat ; și aproape imediat revenind ; parcă prin scurte, egale, nedureroase spasmuri, revenind, putind fi recunoscută ; dilatindu-l și irumpind, strigind bucuria aceea de demult. O singură amintire cit tot trecutul : cimpul sub soare, petecul acela de cimp imprejmuit, mirosul de pelin și cel al lemnului ciinesc, și cel cam grețos de rapiță . . . Și-apoi percepu mișcarea — el adică, acolo, dormitind și prin gardul viu, mișcarea și zgomotul de vreascuri frinte ca și cum un animal, cu mișcări ferite, s-ar fi strecurat pe-acolo in căldura moleșitoare și lumina intensă a soarelui și la urmă, el adică, acolo, și cum sta pe spate, două picioare suind, clopotu fustei umbrindu-le — stai dragă nu te deranja. Da cine ești ? — și cind se scoală intr-o rină, o vede, o recunoaște dintr-o ochire pe invățătoarea, educatoarea, supraveghetoarea, ori ce era (pe „stricata aia" — și i se usucă gura cind spune, da parcă te-au gonit !) ori ce fusese . . .

. . . O promisiune, cred, pentru toată suflarea bărbătească de la nord de fluviu — numai că nu de pace ; de neatins, de neimplinit, ci numai de sperat, dar nu așteptind liniștit, ci innebunit de mișunarea dorinței, ca bobul de ce-o fi el in umedul, fierbintele vint al cimpiei. Nu, nu era femeie, dar nici altceva nu era — decit doar ea insăși dorința, ea insăși vintul acela fierbinte și umed purtindu-ne disperarea peste cimpie, jucindu-se cu noi, bătindu-și joc de noi toți : elevi incă, dar crescuți și cu singele in plin flux și-n plină erupție ; muncitori de la fermă, crescători de vite și mecanici și funcționari și vinzători de prăvălie și ciți vor mai fi fost prin imprejurimile nu mai mari ca un continent — ei, bine, toți pină la unul, imposibil să nu fi simțit vintul acela fierbinte cutreierindu-le oasele și cintindu-le veșnica amintire a-nsămințării in veac ; și nu oricum, ci ca la ivirea-n capul bulevardului a armatelor glorioase ale singelui — orchestra de alămuri, adică, in frunte, și-apoi noi toți după ea și la urmă ciinii fără stăpin urlind in cor — asta făcuse fără ca măcar să bănuie, să știe, să-și dea măcar seama pină la urmă, asta făcuse invățătoarea, supraveghetoarea, ori ce era, ori ce fusese, ori ce putea fi nici măcar străduindu-se cit de cit ; cu aerul acela al ei de șase ori de opt ani, nu chiar măicuță, da parcă adunată in ea insăși, ca o esență, ca un freamăt, nu, mai curind ca un catalizator avind menirea să ne grăbească spre propria noastră orbire, și-apoi să se șteargă, să dispară așa cum a venit : nu străină, dar absentă, nici măcar atit, ci desprinsă de lucrurile din jur, impenetrabile in taina-i de nespus, inexpugnabilă ca insăși principiul pe care-l reprezenta.

Merita s-o vezi : cu coama, cu casca de păr negru căzută pe urechi și pină la sprincenele imbinate și nedepășind, la spate, gulerașul inalt, alb și scrobit, de batist ; și cu ochii aceia ai ei de-un verde intens, aproape viorii care te priveau cu o atenție incordată și mereu la pindă, da fără aerul c-o și fac — ca și cum in clipa următoare, la cine știe ce semnal, ar fi urmat s-o ia la goană și să se ascundă in cine știe ce hățiș de pădure . . .

„M-ai și recunoscut !", face ea surprinsă.

„Păi — cum să nu !, spune el. Doar ne-nvirtim prin partea asta de planetă . . . Păi, cum să nu, doar te-am visat, de doi ani numai asta fac, și-n plus mă străduiesc să prind puteri ca intr-o zi să te pot răzbuna la mirlanii ăia de țărani . . . Și-acum putem face o pauză in conversație ?".

„A fost o intimplare neplăcută", insistă ea.

„Cred și eu, spune Băruță. Să intăriți un sat intreg, e-o chestie după care multe ar tinji ; și satu ăsta să lase baltă toate și să se-apuce să alerge după tine ca după o fiară, cu furci și topoare și cu bețe și cu ce naiba mai pot culege de pe drum — orice-ai spune, merită scris undeva . . .".

„Și pentru un fleac !", face ea.

„Fleac ii spui ? O livadă intreagă devastată de puștii tăi intr-o singură noapte, in citeva ore numai, și care livadă n-o să mai facă fructe in vecii vecilor, n-o să mai facă nimic — ăsta-i un fleac ?"

„Niște sălbatici, face ea nu prea convinsă Ce vină aveam eu ?"

„Nici una, dar absolut nici una ; doar că ai plecat să ciripești sub lună ca o privighetoare, și că puștii, tigrișorii tăi vreu să spun, atit au așteptat. Și că . . ."

„Ei, ce te-a găsit ? Cu cine-ți inchipui că vorbești ?"

„Asta ziceam și eu, și asta zice și directoru : ești un tip dificil Băruță, cu **tip** de la **tipologie,** așa zice, și asta ziceam și eu, adică să vă strecurați pe unde ați venit ; ca să nu se-ntimple cu mine ce-a fost cu livada . . .

Și-n loc de orice, iată ce-l intreabă :

„Ești de la . . ."

„Nu, am reușit să trec strada, doar atit, am schimbat decoru : de la orfelinat, cu o pauză de-o noapte și-o zi, am trecut strada la Institut . . . Sint, adică, in plină reeducare, așa că n-am voie să intrețin relații cu o fiică a Satanei . . ."

„Ești spiritual !", zice ea — și-i lucește pielea ca și cum veselia din ea ar lumina-o pe dinăuntru.

„Nu-i așa ?", spune Băruță, și, cum se privesc din cale-afară de uimiți, ii apucă un ris . . . Ride Băruță pină-i dau lacrimile și ride ea bătindu-se peste coapse ; cind se potolesc, Băruță o apucă de mină. Așa că Băruță o ține de mină, o strînge de mină și n-are de gind să-i dea drumul prea curind.

„Au făcut o greșală cu mine", spune ea. „N-am nici o vină, ar trebui să mă crezi", insistă ea.

„Bineînțeles că **vă** cred", spune Băruță trăgind-o spre el. Ii vedea mereu picioarele alea colosale. „Da nu stați jos ?", o indemnă el.

„Au greșit cu mine, spune ea. In noaptea aceea am fost la o mătușă . . ."

„Cred și eu că la o mătușă", spune Băruță trăgind-o de mină.

. . . O fustă scurtă ca o crinolină din pricina șoldurilor colosale, din pricina picioarelor elefantine, din pricina . . . Ca la figurinele alea de pămint crud pe care le făcea Băruță pe cind se mai ocupa încă de chestii de-astea.

„Ce mă tot tragi de mină", spune ea nici măcar iritată, nici măcar indiferentă, ci cu un glas parcă adormit ca și cum ar fi urcat dintr-un nămol care clocea sub soare . . .

In picioare in fața ei.

„Dă-mi drumul", spune ea, dar ii apucă și cealaltă mină. Iar acum țipă, „dă-mi drumul", țipă, și-ncepe să se zbată, și cum se zbat amindoi in picioare, cum se zbat părind că nici nu se ating, doar că se țin de miini și nici asta sigur — cum alunecă, alunecă-n iarbă, cad in iarba inaltă cu soarele deasupra lor — pină să alunece și el in noaptea lui Băruță. „dă-mi drumul", geme ea, soarele incepe s-alunece implacabil, nimic nu-l mai poate opri, „dă-mi drumul", n-o vede pe cea care se zbate și-l mușcă, și-l zgiriie ca o pisică turbată, cu toate că el o ține strins cu brațele pe după mijloc ; o stringe, iar din ochii-i sticloși încep să-i alunece lacrimi, și atunci ea se potolește, soarele a alunecat deja in partea cealaltă a pămîntului, ea se ridică și-l privește ingrijorată, uimită, speriată, și-n timp ce-și aranjează bluza spune „Frumos te mai porți, n-am ce spune", și-n timp ce-și netezește fusta spune „Ești foarte nenorocit ?"

„Pe dracu !, strigă el răsucindu-se cu fața-n iarbă. Cară-te !" spune.

„Vezi ce prost ești ?, spune ea. Ca ceilalți de prost, spune. Cred că-s singura ființă din lume pe care ai strins-o in brațe", spune, și-i strălucesc dinții foarte albi și parcă uscați în soare.

★

Poate că-și bate joc de mine, da n-am cum s-o stăpînesc.

„Ca ceilalți de prost, spune. Numai că habar n-ai să te bucuri de mine".

„Hai, pleacă", spune el moale.

Vierme. Il împinge cu virful pantofului ca să-l răstoarne, să-i poată vedea fața.

„Un nevolnic" spune ea.

„Hai, pleacă", spune el moale, privind-o gata potolit, nici măcar trist, privind-o gata adunat pentru ce va urma . . .

★

Gata adunat pentru ce se întîmplă acum . . .

Fața subțiată și nasul subțiat de viteză și gura strinsă pungă și urma lacrimilor pe obraz . . . Să-l mai vadă citeva clipe înainte și să-l mai audă, să-l audă spunînd ceva pentru care să merite, și să mai apuce să-i spună, să-l roage, să-i șoptească „oprește !" ; și să se rezeme de el, să-și petreacă mina după gitul lui, să-și lipească obrazul de obrazul lui, ea toată strinsă, lipită de el, înainte ca malurile acelea să-i acopere . . .

★

Se trezește în ambulanță cu Băruță în patul, ori pe targa de alături spunind n-am nimic, n-am nici pe dracu, pot să și cobor dacă vreau, vede pata de singe, tuburile spînzurînd peste Băruță, pe cele două femei în halate albe și cu bonete albe aplecate peste Băruță, vede pata, vede pata, vede pata lățindu-se, aude urletul sirenei de pe acoperiș, cearceaful, pătura năclăite, peretele mașinii năclăit, ușa din spate năclăită de singele lui Băruță,

și cind se trezește e în rezervă,

și cind se trezește i se spune ați avut un șoc. Dar Băruță ? Vreu să-l văd pe Băruță,

nu încă,

vreu, spune ELENA,

nu încă, abia peste o săptămînă.

★

„Niște lucruri cu totul și cu totul de prisos, spune Băruță cind se trezește, **toate astea nu-mi mai pun picioarele la loc, spune el.** (Toți prietenii la căpătiiul lui și Elena ținîndu-l de mînă). Te rog să mă scutești de prezența ta, spune Băruță — și toți o privesc pe Elena : cum i se îngustează pleoapele, cum se ridică și se reașează la loc pe scaunul de lîngă pat, și la urmă. Băruță, curios, de parcă ar vedea-o pentru prima oară.

Și atunci : Chilezan și Ana și Maricica și Aftenie și Hipp și Copil și Tatar, se ridică,

„Ce-i cu voi ?", întreabă Băruță,

spun bună ziua și se strecoară, unul după celălalt pe ușa rezervei in mirosul de cloroform al coridorului.

„Ce i-a apucat ?", întreabă Băruță.

„Nu mă pot suferi", spune Elena.

„Înțeleg ca **eu** să nu te-nghit, spune Băruță. Doar din cauza ta sînt aici — dar ei ?"

„Cred că din aceeași pricină", spune ea, cocirjată deodată.

Poate că rînjetul lui e de satisfacție ?

„De-acum sînt însemnat", spune Băruță.

„Da, însemnat, spune ea. La fel ca mine".

„Ca tine ?", întreabă el din cale-afară de curios. Întoarce capul și-o privește cum i se zbate buza de sus. „Da, ca tine", spune Băruță, și-nchide ochii să nu-i mai vadă fața schimonosită ca de-o furie.

. . . .

„Ești aici ?", întreabă el. Ea îi mîngiie fruntea. „Nu cred . . ."

„Ce nu crezi ?", întreabă ea aproape strigînd.

„Nimic, spune el. Dar pentru început, tot acolo voi locui".

„Nu, spune ea. Pentru că mă urăște".

„Ba da, spune Băruță gîfîind. Așa — voi fi ferit de amîndouă. De frica, adică, de tine, ca și de-nsurătoarea promisă de bătrîn. N-o să spui că acum se ferește de mine . . .".

„Nu spun asta, n-am spus-o niciodată", se apără ea.

„Dar o gîndești !, strigă Băruță. Se potolește apoi. O vreme, numai . . . Nu spui nimic ? Ce-ai putea spune ? . . . Da să știi, nu mi-a plăcut niciodată de Maricica asta . . . Nu spui nimic ? . . . Am mințit. nu spui nimic ?"

O aude mișcîndu-se prin rezerva de spital . . .

Alexandru Jebeleanu

la 50 de ani

În această toamnă, Al. Jebeleanu a împlinit 50 de ani. Pentru noi, colegii săi de scris de la Timișoara, acest moment aniversar se constituie ca o surpriză și ca un prilej de calde nostalgii.

Născut la 7 oct. 1923, la Șipet, în Cîmpia Banatului, poetul Al. Jebeleanu a debutat în 1945 cu o carte de poeme atît de frumos și expresiv intitulată „Oglinzi sonore". Anii au adăugat la zestrea sa literară volume care i-au desenat un profil distinct și prețuit : „Certitudini" (1958), „Frumuseți simple" (1962), „Nostalgii solare" (1964), „Divagații și simetrii" (1969), „Transparențe" (1972) — încununat cu premiul Asociației scriitorilor din Timișoara.

La acest zenit al împlinirilor, îi facem urarea de a rămîne mereu tînăr lîngă tînăra-i harfă.

Cîmpulung

Trecu discret prin mine, în amurg,
Un fir de-azur sau poate vreo ispită ;
Desprins-am glăsuire nerostită
De rocă, printre brazi, la Cîmpulung.

Imaginea-n adînc mi-e aburită
Dar ceruri limpezi peste creștet curg.
Clipesc poteci. Pe piscuri vreau s-ajung
Urmînd sălbăticiuni după copită.

Extazul mi-a rămas și doar un zvon,
Răcoarea liniștitului crenget.
Năluci de basm ? Pietrosul meu regret ?

Scrisorile-mi aștern pe praguri izul
Cetinii cu tremur pur de-ozon
Și-mi leagănă perdelele și visul.

Panoramică

O jumătate secol. Ce puțin !
Jur împrejur carpaticul șirag . . .
Însumi o jumătate din destin
Și iar renaști pe-nvolburat drumeag.
Trec ani fictivi. De ce m-aș întrista ?
În păr țes diafanele ninsori . . .
Îmi năzărești prin aburi de cafea,
Pe lauri de luceferi protectori.

Din calendare filele s-au rupt,
Un soare panic scade spre apus,
Trecutul zace ca un lup răpus.

Dar n-am sfîrșit suișul meu abrupt !
Prin munți de-oțel și socluri efemere
Vînez și-acum suplele himere.

Pe drumuri de munte

Agapia, Văratec-îndemn spre drumeții ;
Severe dau pădurii splendoare și măsură,
Eroi din Sadoveanu își cată aci făptură,
Descind către priveliști cu pleoape sidefii.

Bătrîne mănăstiri după cortini de brazi !
Minunea omenească uimi nemțenii munți.
Valahii sfinți din cadru ne urmăresc tăcuți,
Vlahuță, Grigorescu revin în peisaj.

Doar rujele ornează smeritele chilii,
Lirismul lor și tihna zac colbuite-n raft,
Homeric rîde-n Piatra, demonic, Calistrat.

Doream să fii cu mine delimitînd vecii.
În iulie e toamnă și toacă stropii reci,
Și numai fantezia-mi te-ntoarnă pe poteci.

Cilimuri bănățene

Bujorii și cocorii geometric ți se-nșiră . . .
În baladești cilimuri, ce vrut-ai să imprimi ?
Nu flori țesuși din lînă cu rourate miini,
Cu mov de rezonanțe domnițele doiniră.

Cine-ar citi în rînduri fiorii feminini ?
Poeme netranscrise din claruri se-mpliniră
Și datini, mirodenii, și din arginturi liră
Se-mbină în culori pe cîmpenesc cilim.

Frumosul din priviri îți stăruie răzleț
Și-l tîlmăcișí pioasă sub tremur sideral,
Țărîna să grăiască și neamul de poeți.

În armonii palpită viu șesul meu natal,
Cu naiul revelat, din crîng străvechiul Pan,
Zîmbind cu fraged verde-n cilimul bănățean.

N. D. Pârvu

Părul mamei

Mama e frumoasă, noaptea mai ales,
Cînd se apropie cu părul ei negru și des,
Cu zîmbetul îngălbenit de lună,
Cu gîndu-n gîlgăitul apei ce răsună
Sub bolțile arțarilor albiți de ceață,
Cînd visele din cojile lor albe îi dau viață.

Pe-obraji, cu două frunze ude mă sărută,
Sub care tremură o liniște cernută
De vremea ce le-a măcinat uimirea,
Cînd și-au pierdut în vîrf de codru nemurirea;
Din visul lor, iubirea mamei făr' răgaz
Cu buze verzi îmi stăruie pe-obraz.

Părul ei negru se răzleți, din plop în plop,
Gălbeni mai întîi, apoi roși ca un snop,
Se prefăcu în cenușă albă ca veșnicia
Și-mi răscoli cu ghiara vremii, lin, pruncia . . .
Dar pe ghiara asta ce-a fost cîndva mînă,
Rîsul meu cu plînsul mamei blînd se-ngînă.

Mîna

Crenguța cu cinci ramuri
Adună-n degete, din vînt,
Tropotul cailor din hamuri,
Chiotul mării după pămînt,
În palme foșnesc și se-ngînă
Firele ce fac din creangă mînă.

Urmele ei se văd pe lunci,
S-au întărit și după ploi
Se leagănă-n ele ierunci,
Sapa foșnește-n noroi,
Iar fluierul cîntă la stînă,
Săltate de creanga ce-i mînă.
Crenguțele din dreapta
Poartă cireșe la gură,
Cele din stînga prind șoapta
Sărutului ce nu se-ndură
Să-ți rupă gulerul de lînă
Cu buzele pe gît, ci rîd pe mînă.

Foamea, setea și cărarea
Le-am străbătut cu palmele,
Le-am lățit și tăiarăm zarea,
Cu-argintul aripilor — calmele —
Nemărginirii-i despicarăm frîna
Și porțile ni le-am deschis cu mîna.

Nici crinii mamei nu-i uit :
Se plecau mirați pe frunte,
Îmi ridicau pleoapa să mă uit
Cum joacă ceața-n vîrf de munte
Și cum mirosul palmei ei se-ngînă
Cu visele ce fac, din creangă, mînă.

---

creion

PRIMAVARA

Noi, bolnavele, cînd coborîm la masă, trebuie să trecem întotdeauna printr-un lung coridor întunecos de la demisolul clădirii. De-a lungul pereților acestui coridor sînt aliniate bănci. Trec cu o vecină de salon și aud din umbră, dinspre bănci, strigîndu-se numele meu. E un strigăt plin, de bărbat. Tresar, dar nu întorc capul. Ce coincidență ! Merg mai departe și nu știu de ce încerc un sentiment de compasiune pentru cel care m-a strigat și pentru mine.

Iau masa și mă reîntorc pe același coridor semiobscur. „Te prefaci că nu mă mai cunoști . . . Bine, bine" . . . Și, la sfîrșitul acestei fraze, înșirat, din nou, numele meu. Acum reproșul aceleiași voci mă determină să mă opresc și să mă întorc cu întreg corpul în direcția respectivă. Privesc adînc spre omul din umbră, profilat pe peretele alb. Un bărbat înalt, în halatul cărămiziu de spital, sprijinit într-o cîrje. Stă într-un fel de încremenire atentă așteptînd să-l recunosc. Nu-mi vine grabnic în minte numele lui, dar zic repede : „Ești din S., nu-i așa ? Ajută-mă te rog dumneata să-mi amintesc numele". „Apoi, așa de . . . Așa mă ții, tu minte" ? și-mi pronunță a treia oară numele. „De-o jumătate de ceas mă tachinează doctorul meu de salon că mă avînt să agăț femei necunoscute, că, vezi doamne, nu te-aș cunoaște . . . ? Dar de ce-ai făcut asta ? Ei, lasă-mă să te sărut" ! Înșiră toate aceste cuvinte într-un fel limpede, fără echivoc, ca și cum și-ar fi oprit pe stradă colega de liceu de acum douăzeci de ani, fiindcă, într-adevăr, este unul dintre acei vechi colegi de acum 20 de ani. Mă așez, emoționată puțin, într-un mic tremur de curiozitate și bucurie, lîngă el și, dintr-o suflare, ne spunem unul altuia de ce sîntem acolo. Apoi cîteva cuvinte despre familie, unde muncim, așa cum se obișnuiește în rapidele întîlniri întîmplătoare. Pe urmă mă ridic și plec, cu permisiunea ca a doua zi să ne revedem și să stăm mai mult de vorbă.

A doua zi, colegul de ieri și bărbatul de azi, face un efort să arate mai omenește. Era imediat după operație și un întreg picior îl avea bandajat. Dar peste el trăsese o pijama albă, proaspăt spălată, se bărbierise și barba de ieri crescută, care mă putea speria, acum dispăruse și obrazul lui arăta curat, prietenos și cu trăsături pe care le descifram mai ușor. Ah, N ! Unul din băieții buni și simpatici ai cercului nostru cel care arăta într-atît de îndrăgostit de una din colegele mele, încît noi spuneam că își pierduse capul definitiv.

Am început să depănăm amintiri, figuri, legate de orașul nostru. Ce mai știa de colegii noștri ? De R., de pildă, unul dintre cei mai frumoși băieți care, la balul octavanilor, fusese cuceritor, un fel de Apollo al serbării noastre ? Nu mai știa nimic de el. Cum așa ? Doar atît că se căsătorise cu J., socotită o fată stranie, și că părăsise orașul cu ea. J. era un fel de Jeanne D'Arc, bărbată, cu ochi verzi, plete în vînt, cam sălbatică, frumoasă, care trecea ca viforul printre noi. Ei, cu ea se căsătorise R., atunci după război, dar se pare că se petrecuse ceva straniu în refugiul din vremea războiului cu J., deoarece avea ieșiri ca și cum ar fi fost veșnic hăituită cu privirile fugindu-i în direcții imprecise.

Am tăcut după această relatare, apoi l-am întrebat despre cutare și cutare. Îmi dădea, unde avea cunoștință, detalii surprinzătoare, pentru mine care părăsisem orașul acela de două decenii. „Dar despre fata ta" ? l-am întrebat eu în sfîrșit. El sta pe un scaun scund pe care își pusese o pernă. Eram afară în curte, între soare și umbră, sub o tufă de liliac care se înălța peste gardul de fier forjat. Stăteam astfel, tăcuți, pînă cînd el îmi spuse totul. Întîmplarea pornise în perioada Serenadelor, din preajma întîiului de mai. Era un obicei tineresc și oarecum înfloritor ca ei, băieții, să ne dea serenade de început de primăvară. Porneau de seara în grupuri de feciori, vorbiți dinainte, și treceau pe la simpatia fiecăruia. Și străbăteau pînă dimineața tot orașul. Schimbau romanțele la fiecare alt geam, după prietena respectivă. În corul băieților trebuia să se distingă, solo, glasul celui ales. Uneori se nimereau două grupuri diferite. Fata deci era simpatizată de către doi. Ei cîntau, noi tremuram după perdele. Ei știau că noi zburăm prin camere, în albele cămăși de noapte, ca niște mari fluturi nocturni, și cînd aprindeam și stingeam luminile, la sfîrșit, ei stăteau cu răsuflarea tăiată sub geamuri să ne vadă. Dacă nu primeam serenade la începutul primăverii plîngeam o lună. Însemna că nu ne simpatiza nimeni. Eram ale nimănui.

Colegul mi-a reamintit întreaga poveste a serenadelor, legată și de prima lui dragoste. Era sora unui coleg de clasă, cea pe care o iubea el. Dar într-o zi se pomenește cu un băiat cunoscut din oraș, respectat, impiegat de mișcare la Cefere. Acela îi spune : „Vrei să te însori cu L."? „Cum să mă însor ? zice colegul. Este abia într-a șaptea de liceu". „Atunci îți fac cunoscut că eu vreau". El, abia după această întîlnire, a înțeles totul. A intrat în grădina lui, plină de garoafe, crescute de bunica lui. Le-a adunat pe toate. A rămas grădina pustie .A făcut un buchet uriaș de garoafe. Și-a strîns cîțiva colegi din oraș și le-a spus : „Băieți, diseară vreau o serenadă" ! „Ai înnebunit" ? „Vreau o serenadă" ! a perseverat el neclintit. Au plecat la casa fetei. Au cîntat o romanță de despărțire. A cîntat și el solo. Și acompaniat. Iar, la sfîrșit, marele buchet de garoafe l-a aruncat pe geam în camera fetei. Fratele a ieșit la fereastră. L-a invitat înăuntru. El a zis . „De-acum înainte, după aceste flori nu voi mai intra niciodată în această casă" ! Fără explicații, doar prin cîntec și flori, un gest atît de romantic rezolvase totul.

In timp ce-mi vorbea, eu îmi aminteam de-o scenă asemănătoare, care mi se întîmplase chiar mie. Era în același an cînd colegul meu se despărțise, primăvara. Strîngeam crengile uscate din grădină, frunzișul ce trebuia ars. S-a 'ncins un foc strașnic. Erau nemaipomenite asemenea focuri, prin grădini, cînd fumul iute avea un miros atît de plăcut și funigeii se legănau în aerul auriu. Aveam în vizită tocmai atunci pe un coleg al fratelui meu care ne ajuta la arsul gunoaielor. Eu țopăisem în jurul focului, cu sora mea, apoi, am rămas tăcute, privind jocul flăcărilor. Acel băiat sta lîngă mine și privea îngîndurat și el la jarul care mocnea. Și, atunci, în acel moment, ca un fel de naivă și spontană declarație de iubire, el a șoptit : „Asemenea acestui foc în vîlvătaie e și inima mea aprinsă pentru tine" ! A fost, cred, o declarație amețitoare, de care am rîs, dar care m-a amețit puțin și de care îmi amintesc și azi cu surprindere, deoarece acel băiat știa că eu nu-l voi putea iubi niciodată, fiindcă aveam drag pe un altul, dar el făcuse totuși acest gest capital în nevinovăția sentimentului său tineresc.

Surpriza a fost, după povestirea mea, acum de partea colegului. După o tăcere, l-am întrebat cum mai sînt pe la noi munții ? Ei, munții sînt tot frumoși și semeți și verzi, acoperiți cu zadă. Dar apele ? Apele tot limpezi au rămas și duc la vale tot pietrișurile lor albe. Dar tîrgurile colorate, dar hainele țăranilor noștri ? Ei, tîrgurile tot colorate și fermecătoare au rămas, ba chiar mai frumoase, pline de oameni tineri și de zarvă.

Cîteva zile nu mi-am întîlnit colegul. Am aflat de la doctorul de salon că a făcut o criză postoperatorie. Apoi, în ultima mea duminică petrecută acolo, am primit vizita a trei fete, elevele mele, și aproape am uitat cu totul de colegul meu. Erau atît de frumoase, atît de tinere, în rochițele lor primăvăratice. Le priveam cu o surpriză vie și continuă, cînd am auzit în spatele meu cîrjele colegului. Și vocea lui știută : „Flori aduse pentru o floare" ! Mă întorc. Îl privesc uimită. Fetele erau în pragul absolvirii, ca și noi, la vîrsta pe care o rememorasem. Fetele îl priveau surprinse pe acest om în cîrje : „Ei, știți cine e dînsul ? Un fost coleg de liceu" le-am explicat eu. Iar el fetelor : „Uite, așa era și ea, ca și d-voastră de subțire, în anii aceia". Apoi s-a îndepărtat și m-a lăsat cu fetele. Ne-am uitat în urma lui cum se tîra greoi prin curtea spitalului. Mă gîndeam la ce-mi spusese : „Mai am de trăit doar cîțiva ani și aș vrea să cunosc țara. Acum am un picior bolnav, mi-a venit gîndul ăsta. Și vreau să-l pun în aplicare. S-o bat în lung și în lat. Să duc cu mine imaginea și ființa ei".

Lîngă gardul de fier, fetele au început să ciripească între ele. Apoi să izbucnească în rîs. Am tresărit și, cerîndu-mi scuze că le uitasem o secundă, am luat florile, și le-am dus spre obraz. Miroseau puternic a primăvară.

ION ARIEȘANU

plastică

In loc de cronică plastică

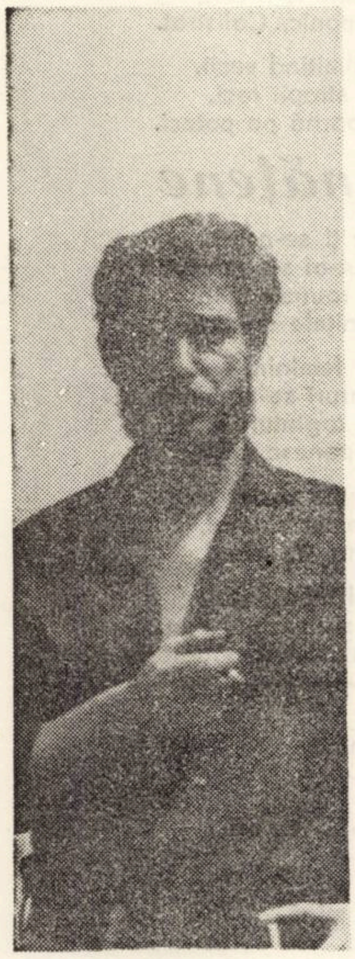

Am să spun că am fost odată la Bata Marianov să-i vedem sculpturile și era una pe care n-o mai văzusem niciodată, voiam să știu cum o cheamă. l-am intrebat asta pe Bata, atunci el a luat-o in brațe și a dus-o spre geam să cadă mai multă lumină pe ea și in timp ce o ducea, așa, cu mare greutate, el, Bata, care era foarte mare, a articulat abia : FLUTURE.

— Și-n acest moment, văd că este vorba de un paradox, intre forma de fluture, de imponderabil fluture și ceea ce Bata Marianov muta atunci cu sudoarea lui cu tot, dintr-un loc intr-altul. Văd că există o idee de zbor in general, pentru că o sculptură se cheamă **Omagiu lui Vuia,** o alta **Icar** și incă una, **Aparat acustic,** iar acustica reprezintă tot o formă de zbor. Și aș vrea să te intreb, in ceea ce privește paradoxul dintre o materie inertă, o materie care se cheamă lemn, sau fier sau altfel, cum poți să faci această demarare, această decolare a acestei materii inspre un cer imponderabil.

— Intrebarea ta e atit de frumoasă, Șerban, incit deodată văd că nu pot să-ți răspund. Mă interesează zborul și imponderabilitatea, dar ceea ce rezultă nu este un simbol, este eventual o metaforă, dacă vrei.

— Noi știm foarte bine că acea metaforă nu trebuie luată ca metaforă, pentru că sculptura ta este sculptură și nu altceva.

— Da, așa este. Imi place plasticitatea aparatelor de zbor, acea frumusețe a organizării structurilor lor, felul in care se desfășoară in spațiu planurile, volumele. Gindește-te la primele aparate de zbor, la modulurile lunare. Există un joc volumetric al formelor care stirnește o mare plăcere a privirii. Deci, aici s-ar afla zona căutărilor mele.

— Este exact ce voiam să spun și eu. Nu este vorba despre niște idei de zbor, ci despre un zbor materializat. Tu nu faci un plan al zborului, ci esența zborului.

— Dar in expoziție, pe lingă obiectele — zbor despre care ați vorbit se mai află citeva care ar putea contrazice chiar această idee intrind intr-un alt ciclu morfologic.

— In această expoziție prezint două cicluri, intr-un fel destul de distincte Primul ar fi — și cronologic vorbind — un ciclu de torsuri, care pentru sculptor este un leit motiv, o reluare a unor forme inspirate din detaliile anatomice Este un pretext pentru a organiza volumele in spațiu și un exercițiu formal care mă interesează in primul rind pe mine. Găsesc totuși, că expunerea lor publică nu este chiar total lipsită de interes. Al doilea ciclu e ciclul formelor — metaforă la ideea de zbor. **Scoică, Aparat acustic, Melc.** Acest ciclu reprezintă perioada căutărilor mele prezente. El mă descătușează cumva de acea veșnică organizare a realității la care trebuie să te supui uneori ca sculptor. Deci, in acest al doilea ciclu, incerc să-mi deschid posibilitatea de exprimare.

— Știu că-ți plac foarte muit Brâncuși, Paciurea și Anghel, iar pe de altă parte, din sculptura mondială, știu că iți place Insula Paștelui, sculptura aztecă, maya. Aș vrea acum să-mi spui, în ce măsură monumentalitatea ca atare reprezintă citeva lucruri demne de luat în seamă.

— Trebuie să spun că nu tot ce se află intr-o piață a unui oraș este neapărat și monumental. Ai pomenit mai inainte trei nume ilustre ale sculptorilor români ,trei sculptori pe care eu ii iubesc foarte mult. Există în familia lor de creație o monumentalitate de structură, de o anume ținută a spiritului, prin care ei se detașează de restul creatorilor din acest domeniu al sculpturii. Să ne aducem aminte, de exemplu, că Paciurea nu a reușit să-și expună decit foarte puține lucrări în locuri publice. Cu toate acestea, e unul dintre cei predestinati să facă artă monumentală.

— Ințeleg, deci, că te interesează mai mult o monumentalitate a structurii și nu atit o monumentalitate a dimensiunilor, care, ele insele, nu reprezintă nimic. Nu ?

— Mai nimic.

— Așa. Noi putem construi niște dimensiuni extraordinar de... dimensionate, care pot să fie în fond niște meschine bibelouri ridicate la o scară enormă. Iar pe de altă parte, există niște structuri monumentale prin ele insele...

— ... care zac în niște saloane sau undeva in niște muzee...

— Da, care zac undeva in niște muzee, iar muzeele sint niște încăperi pe care noi le frecventăm uneori cind nu avem ce face

— Iar cel care le privește acolo trebuie să și le proiecteze imaginar în spațiul lor adecvat, care nu e muzeul.

— Și sint convins că acum vorbești despre Paciurea și știu sigur că **Himera** pe care o ai in cap este himera războiului ca atare și el, Paciurea, il face feminin, pentru că războiul nu poate fi decit așa... rizi, iți place asta, Bata.

— Imi place. Acuma eu vreau să spun că este greu, totul este foarte greu și in sculptură. Atunci cind incep o lucrare și nu știu precis cum va arăta cind o voi termina. Uneori incep un lucru și apoi forma îmi impune o anume semnificație, dictată uneori de material, alteori chiar de intimplare Aflu de ea, poate doar atunci cind am terminat-o.

— Și atunci vreau să te intreb cum faci palpabilă acea materie care e lemnul, intr-una din sculpturile care reprezintă și pe care tu o intitulezi **Melc** ?

— Natura are legile ei, pe care noi putem doar să le citim și să le descifrăm uneori și in cel mai fericit caz noi putem să le dăm, reconstituindu-le, o semnificație. Pentru noi natura trebuie să rămină o permanentă posibilitate de-a invăța.

—Sau de a intreba.

— Este același lucru. Atunci cind se spune despre noi că facem abstracționism noi ne supunem de fapt acelorași legi ale naturii, dar celor mai puțin vizibile.

— Tu poți construi atunci o anume semnificație pe care ți-o impune materia ca atare, pe care poți să o traduci sau să nu o traduci și am în vedere lucrarea ta care se cheamă **Melc,** in care acele spirale care apar acolo nu sint neapărat spiralele tale, ci sint spiralele materiei. Și de ce materia-lemn, intrebi, Adriana ? Pentru că lemnul crește organic și această spirală organică, care e tot o lege, e cea a lui Arhimede, după care lemnul crește, ignorind-o. Iar faptul că Bata Marianov lucrează in lemn și că lemnul urmează aceleași cicluri are o mare importanță. Lemnul își face de cap și crește în voia lui, iar nouă care sintem ziariști, critici de artă și deloc sculptori, acest lemn ne impune propriile creșteri. Atunci nouă nu ne mai rămine decit să tragem cu urechea la această natură, să ne culcăm urechea pe un pom. Iar Bata Marianov reușește să asculte această natură, deși la el ea apare absolut în plan, fără creștere și devenire. Și pentru că Bata Marianov, așa cum tu ai spus la început, Adriana, reușește să ia în brațe acel fluture și acel fluture reușește chiar să fluture din propriile lui aripi, reprezentind monumentalitatea fluturelui în ce are el mai pur și esențial, adică ideea de zbor, pe care Bata Marianov reușește s-o realizeze printr-un simplu V și acest discurs al meu va fi etern, dar nu in sensul nemuririi, ci pentru că nu poate să aibe un punct final și mie mi-ar părea foarte rău să vorbesc așa, la nesfirșit, dar asta nu are nici o importanță. Acest V nu reprezintă ideea de zbor și nici măcar ideea de Bata Marianov, ci reprezintă ideea unui om, care privind aceste lucruri are la un moment dat complexul și tristețea greutății lui și a gravității lui. El este un om greu un om grav. Prin asta ințeleg un om supus atracției gravitaționale, pe care Newton a avut grijă să ne-o explice, dar indiferent de faptul că ne-a explicat-o el nu ne-a scăpat de ea. Și deodată văd un sculptor care face ideea de zbor cu cele mai greoaie și mai gravitaționale, ca să spun astfel, materiale. Lemnul ca atare nu este acolo, el poate să fie piatra. Dar ideea care țișnește din aceste bicisnice și lipsite de speranță materiale, reprezintă exact ceea ce noi am numit și vom numi intotdeauna UMANITATE.

Această bandă de magnetofon a inregistrat vocea sculptorului BATA MARIANOV și pe cea a criticului ȘERBAN FOARȚĂ. Ea a fost transcrisă de Adriana S. Brădeanu.

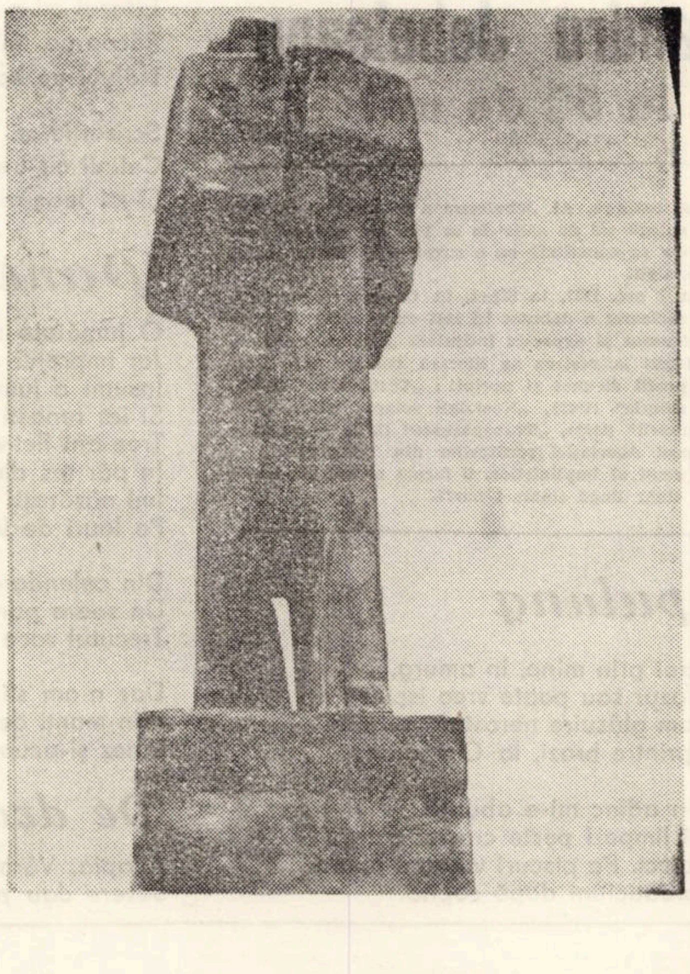

Bata Marianov — „TURN" — lemn

---

muzica

Actualitatea muzicală

● Ștefan Ruha a cintat la deschiderea stagiunii in Concertul lui Beethoven. Orchestra timișoreană l-a acompaniat într-un tempo vizibil incetinit, aproape pină la imposibil. Efect interesant, solistul izbutind unele expresive accelerări, stabilind contraste emoționante. Intreaga execuție a fost o meditație continuă, sobrietatea solistului fiind o incordată temperare a sentimentelor. Instrumentul solist a planat cu nuanțări aproape imperceptibile și dirijorul Nicolae Boboc și-a demonstrat agilitatea incă odată reușind un acompaniament atent, sensibil, fără stridențe. Pierzind din sprinteneală, concertul a ciștigat, credem, in monumentalitate.

● NUOVO KLAVIERTRIO pare să confirme că Italia nu inseamnă numai operă și operetă. Este vorba de un grup de artiști din Modena care a renunțat la orgoliul etalării propriei personalități, cu toate că sigur, fiecare ar putea să cinte și singur, in fața unei orchestre. Astorre Ferrari (violină), Ennio Pastorino (pian), Marco Perini (violoncel), un trio omogen, cintind cu vervă și beneficiind de o tehnică instrumentală remarcabilă. Repertoriu bine ales pentru temperamentul lor aprins, sensibil la nuanțări cu patimă romantică : Beethoven, Mendelssohn-Bartholdy. O fascinantă piesă de Gentilucci, (tinăr compozitor contemporan), dedicată acestei formații, ne-a demonstrat registrul larg in care se pot afirma membrii acestui NUOVO KLAVIERTRIO, disponibilitatea lor și in sensul muzicii contemporane.

● In cadrul unor schimburi culturale, (timișorenii au fost oaspeții celor din Modena), artiștii operei din Modena au prezentat PURITANII de Bellini pe scena Operei din Timișoara. Pentru orașul nostru PURITANII este inedită ; chiar dacă nu ne dezvăluie laturi care au revoluționat muzica, spectacolul relevă marele succes la care se poate ajunge printr-o colaborare de acest fel. Orchestra noastră, strunită de Gianfranco Masini, energic, meticulos, a sunat monolitic, cu elevație. Interpreții de pe scenă au fost conduși cu sobrietate de o regie care i-a dispus ca la oratorii, sporindu-se sobrietatea, lăsînd vocile nestinjenite. Citeva glasuri monumentale și pure : Luciano Saldari, Carmen Stara, Milena Dal Piva. Ușoare decalajuri intre cor și orchestră. De altminteri, corul a sunat neașteptat de masiv, fiecare voce integrindu-se perfect in ansamblu. Scenografie corectă, sugestivă, din elemente. Un spectacol autentic, aducînd ceva din atmosfera romantică a Italiei muzicale.

● JINDRICH ROHAN, dirijor titular la Praha Synphoniker, **ne-a mai vizitat acum cinci ani. Și el a venit în România doar la Timișoara, ca la vechi prieteni. Și așa cum, ca interlocutor este de o domoală și caldă ințelepciune, arborind o simplitate echilibrată, apanaj al inteligenței artistice adevărate, pe podium devine dirijorul-spectacol .Gestica sa insă nu este aceea gratuită, gimnastică de seară a unui interpret itinerant, ci perfect fondată pe intenția de a comunica la modul cel mai expresiv cu orchestra, de a ne transmite și pe această cale (figurativă) ceva din esența paginilor traduse prin sunete. Maestrul Rohan este o personalitate marcantă in Cehoslovacia și in lume. Rareori, cu partitura in față. Are un fel aproape violent de a impune orchestrei tempourile și nuanțele și, spiritul unui echilibru necesar, obiectiv, interpretările sale se pot numi totuși originale, cu tot repertoriul „popular" ales pentru acest concert. Orchestra a cintat splendid, mobilizată, cu vădită plăcere. Maestrul insuși a afirmat că a găsit-o maturizată... Dar despre aceasta mai pe larg, intr-un interviu care va urma.**

LUCIAN BURERIU

teatru

PREMIERĂ

„Cititorul de contor" de Paul Everac la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara

Este deosebit de lăudabilă străduința Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara de a aduce pe scenă dramaturgia originală, in primul rind. Șirul pieselor contemporane românești, ca „Adam și Eva" de Aurel Baranga„ Fidelitate" de Hajdú Győző, „Ghedeon cel minunat" de Sütő András, ‚Fluierașul fermecat" de Csávossy György – ca să nu amintim decit pe cele mai reușite spectacole ale teatrului, din ultima perioadă, este intregit de data aceasta de piesa „Cititorul de contor" de Paul Everac, premieră care marchează de fapt și inceputul noii stagiuni, cea de a 21-a din istoria acestei instituții. Dramaturgia popularului autor bucureștean este cunoscută de către publicul maghiar din Timișoara. Insuși Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara a prezentat deja cu succes in 1966 „Ștafeta nevăzută". Astfel incit noua premieră – piesa se prezintă pentru prima dată in limba maghiară – era așteptată cu nerăbdare de către toți iubitorii de teatru din această parte a țării. Piesa „Cititorul de contor" prezenta un plus de interes și prin intenția autorului și a colectivului artistic al acestui teatru, de a aduce pe scenă o tematică deosebit de actuală, o adevărată dezbatere etică despre : noua conștiința socialistă, despre necesitatea vigilenței morale a fiecăruia. Este necesar să notăm toate acestea deoarece, considerăm că spectacolul, a rămas – contrar celor mai bune intenții – undeva in sfera potențialului.

Intr-adevăr, nu putem nega, maturitatea, dexteritatea dramaturgică a autorului și anumite calități artistice ale spectacolului, ele avind pe drept cuvint o tensiune dramatică, pe alocuri bine dozată, scene și figuri care creează atmosferă, și reușesc să comunice, izolat, adevăruri. Regizoarea Kóra Ilona, este prima după autor care incearcă să ne dea citeva puncte fixe din spațiul problematicii complexe abordate. Face deseori lăudabile intervenții de a marca scenic cavalcada frenetică a situațiilor reale și de vis din care se compune piesa (prin jocul adecvat al luminilor și umbrelor, prin cortine muzicale, printr-o bună distribuție (in mare parte), etc. Perechea „Cititorul de contor" (Rajhona Ádám) Arhitect Jinga (Rappert Károly) sint principalii stilpi ai spectacolului. Rajhona Ádám, actor tinăr cu deosebite calități artistice, apărind ca un alter ego al lui Jinga, ne oferă poate personajul cel mai convingător. El este conștiința in carne și oase, expresia unei noi atitudini, poate prea idealizate. Replicile sale rostite cu obiectivitate foarte agreabilă marchează de fapt linia ideatică a piesei. Rappert Károly, aici arhitectul ajuns la virsta marilor socoteli cu viața, apare cind de partea conștiinței, cind la polul opus, astfel incit el nu este de fapt, cum pare ‚o figură negativă, ci una care in luptă cu viața se pliază inconsecvențelor ei. N-am fi drepți dacă nu am cita alături de protagoniști și pe Koszta Gabriela (Nelly) care a creat un personaj colorat și plin de vervă, pe Peter Ágnes (Sevasta) surpriza plăcută a spectacolului, Makra Lajos (Șerban). Deasemenea un personaj colorat și convingător, pe Czegő Teréz (Clara) o figură atrăgătoare temperamentală și naturală și pe debutantul Nemes Kálmán (Octav) un talentat actor, care și in dublura lui Laczó Gusztáv a prezentat o apariție reușită.

Dar după cum aminteam, cu toată străduința celor citați, spectacolul, nereușind să comunice in suficientă măsură și la un nivel dramatic adecvat cu spectatorul, rămine doar o aglomerare de situații mai mult sau mai puțin verosimile, cu un conținut adesea neclar și fără perspectivă (multe din ideile autorului și ale regiei nu sint suficient finalizate : ca de exemplu visul, scena inmormintării, etc. ; iar personajele in multe situații alunecă in banal sau sint insuficient creionate, dialogurile fără vervă apar ca simple schimbări de cuvinte, și ele fără rost, etc.). Astfel incit in loc de formularea clară a unei conștiințe socialiste ferme, pătrunse de existența adevăratului umanism, intreaga frămintare sufletească a arhitectului devine de fapt un fel de scuză, un fel de motivație a greșelilor morale săvirșite in cursul vieții, sau posibile.

ALEXANDRU VAJDA

Scenă din spectacol

Dimitrie Cantemir

(Urmare din pag. I-a)

noastră și care este străbătută de ideea unității poporului român, ideea latinității și continuității sale in Dacia. Dacă ideile sale social-politice apar incă in **Istoria Ieroglifică,** pamflet politic și roman alegoric, **Hronicul** la fel ca și **Descrierea Moldovei,** abordează în mod direct problematica social-politică a realităților românești. Sînt analizate domnia, feudalismul în Moldova, asuprirea otomană, boierimea și țărănimea, și, ceea ce este foarte important, se pune problema rolului românilor din toate cele trei provincii, în istoria universală. De aceea se poate afirma că prin Dimitrie Cantemir istoria națională este integrată valorilor europene, el stabilind locul și rolul poporului român în istoria generală.

In aceste lucrări caracterul științific se îmbină cu cel politic, conferindu-le valori deosebite, de opere fundamentale, a căror importanță nu a scăzut pină astăzi. Scriere de informare a străinătății, in **Descrierea Moldovei** sînt fundamentate concepțiile social-politice ale autorului. Deschizător de drumuri, și cu rezultate remarcabile in multe domenii de activitate, Dimitrie Cantemir realizează, prin această lucrare, și o autentică operă sociologică, prima de acest gen în literatura românească și una din cele mai izbutite creații ale genului în literatura europeană.

Prin ideile care îi străbat opera, prin intreaga lui personalitate, principele cărturar se ridică cu mult deasupra contemporanilor săi, fiind o punte între o lume care începea să apună și de care nu s-a putut desprinde total, și o lume care începea să se nască, și pe ale cărei începuturi a știut să le fundamenteze. Precursor al iluminismului românesc, al Școlii Ardelene, Dimitrie Cantemir, personalitate remarcabilă a culturii noastre, are în același timp o dimensiune europeană, pe care și-a ciștigat-o prin profunzimea gindirii sale, prin concepțiile sale înaintate, pe care le-a închinat unui ideal nobil, poporului din care făcea parte.

EVENIMENT EXCEPŢIONAL

Simbătă 20 octombrie 1973 la Muzeul Banatului a avut loc vernisajul expoziției **„30 de ani ai Iugoslaviei socialiste".** La deschidere au participat : tovarășii **MIHAI TELESCU,** membru supleant al Comitetului executiv al C.C. al P.C.R., prim secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., **ION ILIESCU,** membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., secretar al Comitetului județean de partid, **George Micota,** prim secretar al Comitetului municipal Timișoara al P.C.R., primarul municipiului reprezentanți ai organelor locale de partid și de stat, ai Comitetului județean de cultură și educație socialistă. Din partea Iugoslaviei au participat tovarășul **ISO NJEGOVAN,** ambasadorul Iugoslaviei la București, alte persoane oficiale. Un numeros public a urmărit cu deosebită atenție salutul călduros adresat oaspeților de către tovarășul George Micota, precum și caldele mulțumiri adresate tuturor celor care au contribuit la buna organizare a acestei manifestări ‚de către tovarășul Iso Njegovan. Expoziția cuprinde grupaje fotografice, tapiserie, obiecte de artă populară, produse ale industriei iugoslave, alte exponate. In totalitatea lor acestea ilustrează cu pregnanță drumul parcurs de țara vecină și prietenă pe drumul socialismului, realizările popoarelor Iugoslaviei, frumusețea și aspirațiile acestei țări, contactele diplomatice la nivelul cel mai inalt. Filmele documentare prezentate au constituit o impresionantă mărturie a relațiilor frățești de colaborare româno-iugoslave, oferind imaginea unei țări in plină dezvoltare.

Prin semnificația ei, prin mesajul de sinceră prietenie, prin condițiile de prezentare și modul de grupare a exponatelor, această expoziție se impune publicului timișorean ca un eveniment de excepțional interes.

SILUETE

PENTRU O ARDERE

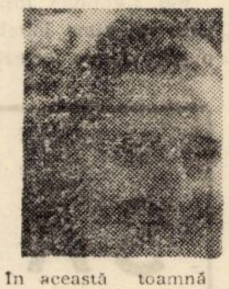

În această toamnă cu frunze răvășite și culori sfîșiate, acolo, la festivalul literar artistic „George Bacovia", în exploziile lirice ale peisajului, între poeți și statui, am aflat vestea. Elena Podoleanu, autoarea cărții „Imposibila evadare", volum de versuri apărut la editura „Litera", pe care am citit-o cu toată patima ce o cereau versurile ei, Elena Podoleanu, fără să știu exact ce vîrstă avea, s-a stins. Venind parcă din versurile lui Labiș : „Cei ce nu ard deslănțuiți ca noi / În flăcările noastre se destramă / " ea-și frînge zborul mistuită în flăcări, parcă nu ar fi fost suficientă arderea interioară. Un temperament de rară sensibilitate, poeta din Iași, colaboratoare la „Convorbiri literare", „Ateneu", „Cronica", trimițînd și revistei noastre poezii, iat-o, deodată, în memoria paginilor. Era profesoară, cîți ani avea, era poetă, sau ce era ? Mistuirea interioară, căldura nepotolită din zonele lăuntrice, marea dăruire poetică sînt un simbol. Constituie mai ales un simbol faptul că, lîngă tîrziul nostru omagiu, deținem un roman în manuscris al scriitoarei Aș adăuga acest destin poetic la cele puține la cele dramatice, la destinele unice de poeți morți foart tineri. Să fie acesta un cîntec de lebădă, pe care ea ar fi vrut să-l scrie, prezentă mereu la festivalurile literare de la Iași și Bacău, la șezătorile literare unde recita cu cel mai autentic patos ?

Elena Podoleanu are acum vîrsta ierbii și vîrsta florilor pe care le-a cîntat. Nu facem decît să aducem din nou o tăcută invitatie spre lectura versurilor ei, spre coplesitoarea exemplaritate a unui poet care s-a stins pentru o mare ardere.

DAMIAN URECHE

RECORDING

MUZICA SERIA . N-a mai rămas nimic netradus de marile orchestre afiliate Radioteleviziunii. Șlagăr cu șlagăr, toate succesele mondiale se îmbracă în straiele cu sclip ale formațiilor neutre, care cîntă perfect și rece, acompaniament pe bandă rulantă, fabrică de frumusete în mare serie Textele intră și ele în pîlnia prelucrătoare a angajaților permanenți și imanenți. Ies în partea cealaltă purtînd ca temă turismul și dragostea, dragostea față de turism, turismul și rima — ecou, căci rimează deobicei cuvîntul românesc cu cel englezesc (my — mai, sky — stai), asta parcă pentru a ne aminti vag de adevărații autori. Vedetele cîntecului își aleg, în ordinea în care sînt preferate, cele mai frumoase melodii, pentru ca succesul să fie asigurat. Nici un crainic nu anunță titlul și autorul, așa că publicul credul și neavizat își poate închipui că e vorba de neobișnuitele succese ale muzicii noastre, promovate la cea mai recentă Mamaie. Dacă într-un timp erau îmbrătișați doar cîțiva compozitori autohtoni, mai nou toată lumea fuge acum în domeniul nimănui, al succeselor mondiale relansate. De parcă nu am avea o constelație întreagă de tineri compozitori. Și încă nu de mult a avut loc pe scena Sălii Palatului un nou festival pop. Și acolo au existat lucruri cu adevărat noi, spre deosebire de noutățile vechi de care vorbim. De la înălțimea muzicii — serie vedetele continuă să sfideze eforturile încununate de succes de sală, dar nu și de . . . Electrecord sau RTv ale formatiilor vocal-instrumentale de prestigiu. Radioul mai face unele greseli : am auzit că s-ar fi difuzat recent ceva cu PROGRESSIV TM.

P.S. In legătură cu traducerile — ecou : „Acesta-i drumul spre Amarillo" a devenit „Iți amintești de-o primăvară. „Propunem o rimă, mai apropiată de Amarillo : Amarici.

TOP

CURIERUL ARTELOR

- DIALOG -

■ La Galeria Fondului plastic expune, pînă spre sfîrșitul lunii acesteia, sculptorul Bata Marianov. ■ La 24 sept. 1971 a fost creat în Franța (de către M. Jacques Chaban-Delmas) un Consiliu al înțelepților culturii, care trebuia să fie un organ de reflecție, de confruntare, de propuneri asupra direcțiilor fundamentale ale politicii culturale. Acest consiliu nu mai există. După doi ani de muncă într-un climat de ostilitate și indiferență, fără buget, cei treizeci și doi de consilieri, printre care personalități atît de deosebite ca Pierre Emmanuel (academician), Paul Delouvrier (președinte al „Electricității" franceze), Claude Alphandéry (președinte al Băncii de construcții și lucrărilor publice), Jean Desailly (actor), au preferat să-și dea demisia. Fostul consiliu pregătește o mare surpriză : cu toate că în asemenea situații se impune secretul, consiliul va publica un rezumat al criticilor formulate. ■ Cinemateca studențească din Timișoara și-a reînceput activitatea prezentînd filmul lui Griffith „Intoleranța". ■ Johnny Stark, impresarul lui Mireille Mathieu, Johnny Hallydai și încă vreo douăzeci de alți impresari și cîntăreți francezi sînt suspectați de fraudă fiscală și export fraudulos de devize. Valéry Giscard d'Extaing a cerut Direcției generale a impozitelor și Poliției economice să studieze cu atenție situația financiara și fiscală a unui mare număr de vedete. ■ La cenaclul „Pavel Dan" al Casei de cultură a studenților, criticul literar și poetul Șerban Foarță a citit duminică, 22 oct. dramatizarea sa după „Ivan Turbincă" de Ion Creangă. ■ Yves Montand, după cinci ani de cinema (14 filme), revine la pasiunea sa inițială, cîntecul. O revenire pe care o „muncește" de o lună, cu minuțiozitate ‚cu teamă, cu pasiune. „Trebuie să-mi antrenez vocea, să-mi recuceresc suplețea coardelor vocale, ritmul respirației". Repetă treizeci de cîntece zilnic, face un antrenament psihic complet. ■ Trupa de teatru a Casei studenților din Timișoara pregătește un spectacol de sunet și lumină pe textul lui Vasile Rebreanu și Mircea Zaciu „Singurătatea trăgătorului la țintă". Stagiunea permanentă a teatrului amintit a fost însă deschisă de Naționalul timișorean cu „Fetele Didinei". ■ Brigitte Bardot a anunțat : „Colinot Trousse-Chemise" va fi ultimul său film. Vedeta franceză are 39 de ani. ■ Actorul timișorean Matray Ladislau repetă împreună cu trupa studențească de teatru în limba maghiară a Casei studenților un spectacol-coupé din opt scenete ale lui Pascandy Geza. ■ În cincisprezece zile 125.000 de spectatori (parizieni) au văzut ultimul film al lui Ingmar Bergman (regizor de teatru și film, 55 ani, 35 de filme în 28 de ani de activitate cinematografică), „Cris et chuchotements". Critica : „. . . film dificil dar superb . . . pentru prima oară întrunește (Bergman) și sufragiile publicului". Marele suedez mărturisește : „Nu am sentimentul că am făcut un film pesimist. Dacă-l înțelegeți așa, înseamnă că am comis, undeva, o greșeală. Acesta e un film crud, neliniștitor — poate — dar nu pesimist".

A. I. C.

SĂ NU ÎNCHIDEM OCHII!

O SEARĂ LA MILIŢIE

(INSTANTANEE)

de Laurenţiu Cerneţ

N-o să vă povestesc întîmplări senzaţionale, urmăriri ca-n filme, poveşti de groază – iscălind pentru autenticitate. Voi transcrie simplu ce-am văzut şi ce-am auzit într-un birou al Miliţiei municipiului Timişoara, într-o zi de septembrie, între orele 18 şi 22.

„DIN GREŞEALĂ"

(Cazul M.)

Să tot aibă treizeci de ani. Vinios, cu o figură simpatică de tînăr sănătos şi binecrescut. Păr ondulat natural, castaniu închis, pleoape plecate a timiditate. Aşteaptă în curte pe o bancă. Işi şterge fruntea – un gest delicat – şi mi-l închipui lîngă o femeie, mîngîindu-i tandru mîna. Un bărbat **reuşit.**

Peste cîteva minute, într-o încăpere mobilată doar cu strictul necesar : mese, scaune, dulapuri . .

– Spune-mi şi mie de ce l-ai bătut ?

– Din greşeală . . .

– L-ai lăsat în nesimţire. I s-a furat ceasul. I-au dispărut banii.

– Şi eu am fost atacat de trei persoane !

– Dovedeşte-mi !

– Nu-nteleg.

– Dovedeşte-mi cu martori. Nu te pot crede pe cuvînt.

– Am martori ! Au văzut cînd m-au scos afară din birt şi m-au bătut. Am dat şi eu, m-am apărat, însă m-au răzbit.

– Dar cu el ce-ai avut ? A fost în birt ? Te-ai certat cu el ?

– Nu l-am văzut în viaţa mea! Şi nici el pe mine . . . L-am confundat. I-am dat un pumn.

– Am aici certificatul eliberat de medicul legist. Atîtea plăgi dintr-un singur pumn . . .

– Eram în stare de ebrietate. Şi-am recunoscut că am greşit. L-am confundat.

– Cîte condamnări ai avut ?

– Două. Tot pentru . . . şi pentru ultraj . . .

– Şi-acum ai venit beat.

– Nu-s beat. Mi-am făcut curaj. Stiam c-o să mă arestaţi.

– De unde ştiai ?

– Dar ceasul nu i l-am luat. Nici banii. Poate că nici nu i-a avut. Eu nu-s hoţ ! De zece ani m-am potolit, de cînd am făcut două luni de puşcărie, pentru scandal. Muncesc. M-am însurat. Am doi copii . . . Să dovedească şi el c-a avut ceas şi bani.

– De bătut însă l-ai bătut ?

– Din greşeală.

DRAGOSTE ŞI SANDALE

(Cazul M.C.H.)

Înaltă, slabă, brunetă, urîtă (e posibil să greşesc, dar mie mi se pare urîtă, fără pic de şic). O încercare naivă de a-şi confecţiona o fărîmă de farmec: un cîrlionţ pe frunte şi doi la urechi. Pulover iung. alb. pantaloni supraelastici, roşii. Unghii maro-roşcate. Verighetă groasă, de aur ; alta, lată, de argint.

Mă surprinde faptul că ofiţerul nu pune întrebarea obişnuită : „Unde lucrezi ?". Îmi dau seama că ar fi inutilă. Răspunsul e ştiut dinainte : „Acuma caut servici. Mi s-a promis la . . .".

– Nu-i adevărat, domnule maior (Maiorul e „în civil". De unde îi ştie gradul ?), ieşeam de la coafor, de la Continental, şi el m-a-ntrebat unde e Laura. O cunoşteam pe Laura dar nu ştiam unde e. El m-a rugat s-o căutăm şi-am plecat la motel. Acolo am văzut o fată şi ea mi-a spus că Laura e sus, într-o cameră. Şi-atunci m-am dus s-o chem . . .

– Cînd ai plecat cu Nicolo pe Litoral ?

– In 20 iulie. Am stat cu el pînă în 15 august.

– Ce este cu lirele şi cu sandalele pe care ţi le-a dat ?

– Mie ? nu-i adevărat ! Nu mi-a lăsat nici 50 de lei. Nu toţi au bani . . . Puteţi s-o-ntrebaţi pe mama, că ştie că nu mi-a dat nimic.

– Aşa declară prietena ta. Am aici declaraţia dată la penitenciar.

– Minte ! Cum poate să declare ce nu ştie ! Extraordinar !

Şi, plină de indignare, M.CH. îşi aprinde o ţigară superlong.

G.P. e micuţă, cu păr lung, blond. In blugi şi-o bluză de vînt portocalie. 16 ani. Din Recaş. Tace tot timpul. A fost găsită la motel cu un . . . prieten al cărui nume are rezonanţe mediteraniene.

O SCRUMIERĂ DE O MIE

(Cazul C.P.)

C. P. din Cărpiniş s-a îmbătat la restaurantul Sinaia. La ora 20 şi 15 i s-a năzărit că e supărat şi s-a răzbunat. A-nceput s-arunce cu scrumierele. Unul din proiectile a ajuns şi la masa unui procuror. C. P. neagă. N-a făcut nimic. Il cred că nu-şi aduce aminte, dar asta nu-l scuteşte de amendă (1.000 de lei). Mă gîndesc că are circumstanţe atenuante : de unde să ştie omul că la masa aceea se afla un procuror ? Ce ţi-e şi cu destinul ! Deşi, dacă întîmplarea n-ar fi introdus în acţiune şi un procuror, mnia ar fi rămas aceeaşi ! Ce ţi-e şi cu soarta !

„NU CUMVA DUMNEAVOASTRĂ MI-AŢI LUAT PORTOFELUL ?"

(Cazul B.)

O poveste încîlcită la început. Cîţiva martori. Vorbesc toţi, toţi vor să spună cum şi ce s-a-ntîmplat. Numai păgubaşul tace. E un puşti blond. În portofel a avut acte şi 250 de lei.

Ce s-a întîmplat ? În tramvaiul aproape gol, o femeie stă în spatele lui L.H., foarte aproape. In faţa lui, un bărbat (B.) foarte brunet. Femeia îl depăşeşte pe L.H., băiatul duce instinctiv mîna la buzunarul pantalonilor. Portofelul, care la urcarea în tramvai exista, nu mai există. O întreabă pe femeie : „Nu cumva dumneavoastră mi-aţi luat portofelul ?" (L.H. este din „Reconstrucţia" Feldioara şi aici face practica. Va fi electrician. In decembrie împlineşte şaptesprece ani, însă pare mult mai mic). Coboară toţi din tramvai, B. strigă, femeia strigă „Ce, mă faci hoaţă ?". Il loveşte cu palma peste gură. Puştiul nu renunţă. Femeia „se înduioşează" şi-i dă un . . . leu. L.H. vrea portofelul. S-a strîns lume. B. acaparează toată atenţia. Femeia se strecoară, se-ntîlneşte cu un tînăr, îi pasează ceva (martorii n-au observat ce anume) şi apoi se întoarce. Poate declara liniştită : „Căutaţi-mă ! N-am furat !".

Căpitanul care anchetează cazul e necăjit. Ii lipsesc probele necesare. B. e recidivist. Ii admir cele două inele masive de aur. „11 grame fiecare, don căpitan !". Un fel de colector de sticle şi borcane. Continuă să strige. „Te cunosc, don căpitan, că pe nevastă-mea dumneata ai băgat-o-n puşcărie ! Da' acuma te enervezi aiurea. Pe femeia asta n-o cunosc".

Urmează o scenă incredibilă.

Căpitanul îi dă ordin să tacă. B. strigă, reclamă, se plînge. Mă doare capul. Căpitanul îi cere din nou să tacă. B., aşezat la masă, îşi lasă brusc, cu putere capul în jos şi se izbeşte cu faţa de tăblie. Zgomot puternic, parcă ar fi lovit cu un ciocan.

Sincer să fiu, nu ştiu ce să cred. Nu înţeleg ce rost avea ca B. să se izbească de masă. Intuiesc că e un truc, sau cum să-l numesc, însă nu mi-e suficientă explicaţia. Şi cine are timp aici să-mi explice ?

. . . . : . . . . :

Şi uite-aşa, după cele văzute şi auzite, vin zecile de întrebări şi chinul căutării de soluţii, de rezolvări . .

Cum poate un om să-l lovească pe un alt om (Cazul M.), fără nici un motiv, numai pentru că aşa i s-a năzărit atunci, prin fumurile alcoolului ? Explicaţia de care ne împiedicăm zilnic, „Nu şi-a dat seama ce face, era beat !" (Cazul C. P.), ascunderea în dosul scuzei „Eram în stare de ebrietate", nu scuză nimic. Exacerbarea instinctelor primare favorizate de alcool constituie, dacă nu un fenomen îngrijorător – pentru că, slavă domnului, numărul cazurilor nu ne copleşeşte –, măcar o problemă sîcîitoare.

Fetele acestea (Cazul M. C. H.) în goană după trai uşor, după aventură şi exotism de duzină, ignorate de nişte părinţi inconştienţi sau denaturaţi („Puteţi s-o-ntrebaţi pe mama . . ."), înainte de a le dispreţui, nu vă fac să vă întrebaţi cum au ajuns aci ?

Sau povestea unui portofel (Cazul B.), sustras unui puşti blond, nu v-a supărat niţel ?

Scietatea noastră, în ansamblu, duce o operă educativă perpetuă împotriva unor ieşiri antisociale. Rezolvările nu sînt lăsate numai pe seama Miliţiei. Nu cumva ar trebui să nu închidem ochii atunci cînd vedem un rău început de drum ?

*

O seară la Miliţie . . . Bărbaţii aceştia care fac ecarisajul necesar societăţii. Zilnic întîlnesc murdăria umană. Ne place să spunem că fenomenul infracţional este în scădere, însă, oricum, el încă mai există. Cu altă ocazie o să vorbesc mai ales despre aceşti bărbaţi. Acum am păstrat cîteva rînduri albe pentru a le mulţumi celor care mi-au înlesnit această experienţă.

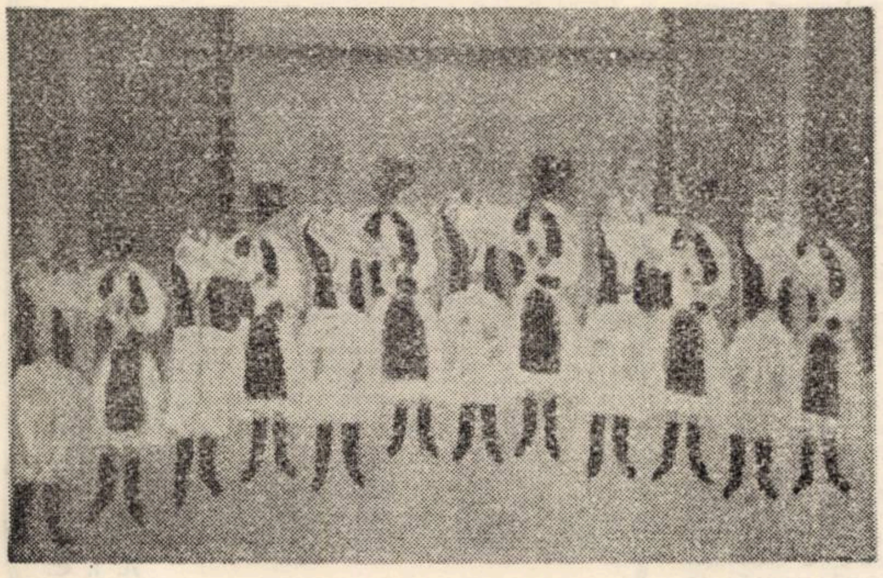

CONSTANTIN BALAŞ : Amintiri din Maramureş.

Expoziţia pictoriţelor naive din Uzdin (R.S.F. Iugoslavia)

– MUZEUL DE ARTĂ –

Nici un pictor – spunea Picasso – nu va picta un portret al Partenonului sau un jilţ Ludovic XV-lea. Tablourile înfăţişează o căsuţă din Provenţa, un pachet de ţigări, un scaun vechi. Exact aşa cum recomanda Horaţiu, luminînd fumul, făcîndu-l să strălucească, iscînd acea scînteie pe care numai cei aleşi ştiu s-o facă să răsară sau mai bine zis s-o învie".

Raportîndu-ne la formula de mai sus a lui Picasso, vom descoperi paradisul demistificat al pictoriţelor din Uzdin, care în numele permanenţei umane stabilesc legături ireversibile între peisaj ca subiect constant al imaginii şi om ca măsură a tuturor lucrurilor. Fără ca preferinţa noastră să se îndrepte în mod deosebit spre arta naivă, dar şi în pofida detractorilor ei, remarcăm tradiţia psihologică, echilibrul, simţul detaliului şi acurateţea unui stil care şi-a cîştigat de mult dreptul la artă, odată cu creaţia lui Rousseau Vameşul patronul spiritual al naivilor.

Transpunere spontană, lirică şi ingenuă a unui contact nealterat cu natura, amestecul bizar de basm nedescifrat şi realitate, expansiunea claviaturii cromatice şi mai ales generoasa înlănţuire poetică a sentimentelor, definesc o pictură care exprimă forţa şi strălucirea vieţii. Totul e fior, totul e mîngîiere în acest univers mirific al candorii care luminează idilic armonia patriarhală a lucrărilor unei şcoli binecunoscute în Europa şi America.

In încheiere cîteva nume formate în spiritul pedagogiei naive din Uzdin care reţin în mod deosebit atenţia : Florica Chet, Sofia Doclean, Florica Epure şi Viorica Puja.

RADU MELNIC

SPORT
SPORT
SPORT

■ Am văzut 30.000 de oameni sub o ploaie torenţială care aveau aceeaşi dorinţă : golul victoriei. El însă nu s-a arătat nici la o poartă, nici la cealaltă. Poli — Steaua 1–1. Un public admirabil la Timişoara ! Sub ploaia torenţială din repriza a doua fotbalul s-a transformat în polo pe apă. Indiferent de prevederile regulamentului credem că arbitrul a făcut bine că nu a întrerupt meciul. Echipa lui Pantea, Sătmăreanu, Năstase şi Tătaru a confirmat buna reputaţie de care se bucură. Pe contraatac Steaua s-a dovedit foarte periculoasă. Are jucători rapizi şi buni tehnicieni. Timişorenii se poate spune că au fost lipsiţi de noroc. De trei ori hazardul a salvat poarta militarilor de la gol. Trebuie felicitate ambele echipe pentru dîrzenia cu care au jucat pe un teren îmbibat cu apă, în care eforturile pur şi simplu s-au triplat. ■ Derbiul etapei, disputat la Craiova între „U" şi Dinamo ne-a dovedit că la ora actuală avem două echipe mari. Un plus de şansă ar fi dat cîştig de cauză oltenilor, care au terminat meciul în mare presing. ■ Divizia B. U.M.T. a cedat un punct pe teren propriu în faţa Olimpiei Satu Mare — echipă care vizează cu insistenţă divizia A. ■ Tramvaiul 6 şi-a dat din nou examenul, adică I.T.T.-ul. Cînd ploaia sau gerul ne prinde la stadion, să ne-apucăm de maraton că nu e curent. Tovarăşi de la I.T.T., nu e sportiv !

CASSIUS

dicţionar

AMABILITATE

Cu privire la ceea ce-i agreabil în societate, în general, cine ni-l oferă în mod potrivit să se cheme amabil, iar mijlocul amabilitate.

Aristotel

Cine ştie să prefacă supărările în amabilitate, acela ştie să trăiască.

Baltasar Gracian

Amabilitatea faţă de cei mai în vîrstă este o podoabă frumoasă a tineretului, de aceea el să fie cu ea deprins chiar din fragedă copilărie.

Komensky

Atitudinea este pentru un corp ceea ce bunul-simţ este pentru spirit.

La Rochefoucauld

Buna-cuviinţă ne face pe fiecare om amabil şi simpatic şi desemnează pe cel care ne stă puţin prieten în faţă.

Cînd urbanitatea sau politeţea e împreunată cu cordialitate, se naşte acea amabilitate care face o atît de bună impresie asupra fiecărui om la întîia întîlnire.

Marin Florea Livescu

Precum rareori vei pierde un prieten, dacă îi refuzi un împrumut, dar foarte uşor dacă i-l dai ; asemenea cu greu îl vei pierde prin mîndrie şi nepăsare, însă adeseori prin prea multă amabilitate, ca una ce-l face arogant, şi nesuferit şi provoacă ruptura.

Schopenhauer

Mult mai puternică şi mai rodnică decît aceea a zgomotului şi a tăriei, influenţa amabilităţii în lume e ca şi aceea a luminii care, cu toate că lucrează în tăcere, cuprinde totuşi în valul ei întreaga lume.

S. Smiles

Amabilitatea nu trebuie să fie neglijată niciodată.

S. Smiles

Ca să definim amabilitatea, am putea spune că este un fel de a te purta, care urmăreşte desfătarea, fără să aibă în vedere un interes personal. Nici o îndoială că se poate numi amabil acela care, văzîndu-te, te salută de la distanţă, te numeşte om minunat, manifestă pentru tine o admiraţie profundă, îţi strînge mîna cu căldură.

Teofrast

epigrama

Victor Gorşcovăz

Chirurgul Victor Gorşcovăz s-a născut în 1923, la Cetatea Albă. Colaborator la „Viaţa Militară", „Apărarea Patriei", „Drapelul Roşu", „Orizont". Membru al cenaclului „Ridendo" din Timişoara.

Unui calomniator.

Pe mulţi, în viaţă, i-a „săpat"
Cu multă patimă şi zel ;
Doar azi, murind, a acceptat
Să sape alţii ... pentru el.

Artistului emerit V. Creţoiu, care, în cenaclul „Ridendo", a citit întîmplări hazlii din cariera sa actoricească.

Fost-a, oare, vre-o minune ?
Sau condeiul i-e vrăjit ?
Căci, deşi CREŢOIU-i spune,
El, pe toţi, ne-a desCREŢIT.

Unui oftalmolog „ilicit".

Pe mulţi el i-a făcut să vază,
Multe vederi la punct le-a pus,
Doar pe a lui şi-o neglijează
Şi vede de la ... SUTĂ-n sus.

Unui O.R.L.-ist „răstit".

E priceput, spune oricine,
Dar cred că sfaturile sale
El le va da, cu mult mai bine,
„Tratindu-şi" ... corzile vocale.

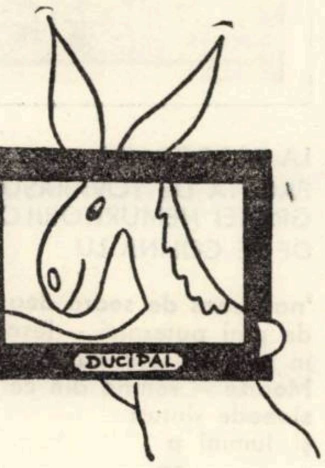

CORNEL POPA

AMPRENTE

ALARMA FALSĂ

— E cu ultrasunet, îmi spuse încîntat profesorul S.

— Pe ce principiu funcţionează ? am devenit curios.

După plecarea profesorului universitar S., am experimentat sistemul său de alarmare intersectînd de cîteva ori perdeaua de ultrasunet, care proteja sala „Artemis" a muzeului şi am constatat că instalaţia funcţionează. La poartă s-a aprins becul roşu de alarmă, soneria a început să sune cu putere şi toate luminile din uriaşa clădire s-au aprins în aceeaşi clipită, inclusiv reflectoarele montate în exterior.

— Excelent, am exclamat involuntar.

Deci se putea dormi liniştit. Madona lui Giuseppe Ribera, studiul pe care specialiştii îl atribuiau lui Albrecht Dürer, toată donaţia familiei Stavarache, compusă din unsprezece tablouri celebre, erau de acum straşnic păzite.

După ce am străbătut toate încăperile muzeului, m-am dus acasă mulţumit.

Spre seară începu să plouă.

M-am culcat şi am avut un vis ciudat. Se făcea că madona aceea încîntătoare din muzeu părăseşte paradisul floral şi păşeşte în spaţiu, din cadrul ei de bronz masiv. Apoi, se transformă într-o superbă statuie elină ... In acel moment, telefonul m-a trezit. Am ridicat receptorul. De la celălalt capăt al firului mi s-a comunicat că maşina a plecat să mă ia. Cineva pătrunsese în Muzeul de Artă. Se declanşaseră toate sistemele de alarmare.

„Asta-i bună ; Din prima noapte ultrasunetul îşi dovedeşte utilitatea" ! In mai puţin de două minute am fost în stradă. Maşina sosi imediat şi, după alte trei minute, am fost la muzeu. In mai puţin de zece minute mai mulţi ofiţeri cercetam cu grijă muzeul.

Ne-am concentrat privirile cercetătoare pe jos, spre a găsi urme de pantofi pe luciul parchetului, dar nu erau. Am căutat amprente, geamuri forţate, uşi sparte, dar rezultatul a fost acelaşi : nimic ! Apoi fiecare începu să-şi dea cu părerea : că hoţul a făcut aşa şi pe dincolo, că la Luvru s-a procedat la fel, timp în care eu am descoperit ... secretul, deci, implicit, pe VINOVAT. Acesta se afla concentrat într-un micuţ segment negru-auriu, la geamul uriaş ce dădea spre curte, sub perdeaua transparentă de dantelă de Valenciennes sau Chantilly. Era o ... viespe. Lăsîndu-i pe colegii mei să polemizeze, să se contrazică cu toată vehemenţa, am cerut portarului să repună în stare de funcţionare sistemul de alarmare. Apoi m-am apropiat de geam, şi, în văzul tuturor, am gonit insecta. Cînd a intersectat în zborul ei perdeaua de ultrasunet, s-a declanşat vacarmul : luminile, soneria ...

Nu am plecat însă din clădire, mai înainte de a da un telefon. Cu toate că ora era înaintată, l-am sunat acasă pe inginerul profesor doctor S.

— Profesor S. ?

— Da.

— Bună seara. Nu vă supăraţi că vă deranjez. Doresc numai să vă comunic faptul că instalaţia funcţionează excepţional.

— Nu mai spuneţi ? ! Imi pare bine. Cum aţi ajuns la concluzia asta ?

— O să vă spun ... E vorba de o viespe jucăuşă ...

— Viespe ... Urmă o tăcere prelungă. Imi imaginam figura stupefiată a inginerului. Şi, pentru a nu crede cine ştie ce despre sănătatea mea mintală, am început să-i explic totul.

ROLAND VASILIEVICI

TERRA MAGAZIN

OPERA BUDAPESTANA ÎN ASCENSIUNE. Pe cînd, în foarte multe dintre metropolele lumii, interesul pentru muzica de operă scade, în capitala maghiară organizatorii spectacolelor nu pridideşc să satisfacă cererea tot mai mare de bilete pentru iubitorii acestui gen de muzică. Numărul abonaţilor a crescut în acest an la 50 de mii, iar invitaţi de prestigiu ca Boris Hristov, Eveline Lear, Thomas Stuart, James King evoluează tot mai des pe scena operei budapestane.

DAUNATORI INVIZIBILI. În unele regiuni din Australia s-a constatat că drumurile asfaltate sînt supuse unori deteriorări misterioase. După îndelungi cercetări s-a descoperit şi pricina acestui fenomen : bacteriile. Este vorba de aşa-zisele bacterii „petrolifere". „Apetitul" acestor bacterii este aşa de mare incît o singură bacterie distruge în fiecare cinci secunde o cantitate de petrol egală cu greutatea bacteriei însăşi. Iar după 24 de ore din această bacterie se nasc 17 miliarde de indivizi noi.

PESTE O SUTĂ DE MILIOANE DE LOCUITORI au şapte ţări ale lumii : R. P. Chineză, India, U.R.S.S., S.U.A., Indonezia, Japonia şi Brazilia.

CORABIA CELEBRULUI PIRAT. Dacă ar invia celebrul pirat Francis Drake, (1545—1596) căruia regina Elisabeta a Angliei i-a conferit titlul de „sir" şi l-a făcut amiral al flotei britanice, nu i-ar veni să-şi creadă ochilor : vasul lui, „Ciuta de aur", plutind, nou-nouţ, pe apele Tamisei, într-o legănare maiestoasă şi calmă. Este vorba de o copie fidelă a celebrei nave, care în zilele acestea îşi face rodajul, pentru a putea străbate, în primăvara viitoare, apele oceanului Atlantic.

O CIUPERCĂ URIAŞĂ DAR ... NEATOMICA. Intr-o pădure de lîngă satul Castellano (Italia), tînărul Silvestro Pinto a găsit o ciupercă de 32 de kilograme. Pălăria ciupercii avea un diametru de 110 cm., astfel că Silvestro a mai avut nevoie de un ajutor pentru a transporta ciuperca pînă-n sat.

UN PENNY PENTRU O CONVORBIRE INTERNAŢIONALĂ. La Londra este în curs procesul celor 19 persoane care au „inventat" un mecanism special cu ajutorul căruia puteau vorbi de la un simplu telefon public, cu obişnuita fisă de un penny, cu orice oraş din orice parte a lumii. Acest grup de vorbitori zeloşi la „telefonul cu fir" au utilizat sus-amintita invenţie timp de patru ani !

CELE MAI SCUMPE ORAŞE DIN LUME sînt trei oraşe japoneze : Tokio, Osaka şi Kobe. Iar în Europa, anunţă revista elveţiană „Business international", în rîndul celor mai scumpe oraşe se numără : Stockholm, Oslo, Paris, Düseldorf. Frankfurt, Zürich, Geneva, Copenhaga şi Viena.

APA CARE TAIE. Intr-o fabrică de hîrtie din S.U.A. se practică o nouă metodă de tăiere a cartoanelor groase. Cuţitul a fost înlocuit cu un jet de apă sub presiune. Viteza de tăiere a materialului este de 600 metri pe minut. Pe lîngă aceasta un mare avantaj al acestei met este că în timpul tăierii nu se produce praf.

O CIFRĂ ALARMANTĂ. După datele statistice comunicate nu de mult la Paris, în cursul anului 1971 datorit accidentelor la locul de muncă au murit 2.283 de francezi. Din cauza aceasta sau pierdut 28 de milioane zile-muncă.

ATENŢIE LA UTILIZAREA PESTICIDELOR ! 35.000 de păsări au murit în rezervaţia „Danana" din Spania. Şi încă alte multe mii de păsări şi-au găsit moartea pe cîmpiile Sevillei datorită folosirii abuzive a pesticidelor.

CELE 275 DE MINCIUNI ALE LUI ERICH VON DÄNIKEN

In cartea sa „Reîntoarcerea la stele" Däniken spune : „Cercetătorul argentinian Juan Moritz a confirmat că în împărăţia Quito, în America de Sud, încă înaintea cuceririi spaniole se vorbea ungureşte (sic !). El a găsit nume de oameni şi locuri, precum şi obiceiuri, funerare care corespund celor ungureşti. Atunci cînd maghiarii îşi îngroapă morţii spun următoarele cuvinte : „El va urca în constelaţia Marelui Urs".

Intr-adevăr, lucru tipic pentru Däniken ! S-au descoperit cîteva cuvinte care au rădăcina comună ori sună la fel, în maghiara sau în vreun dialect sud-american, şi el susţine pur şi simplu că într-o oarecare împărăţire din America de Sud se vorbea ungureşte ! Aţi văzut cu ce argumente vine să ne convingă. Şi ca să credem cu adevărat, Däniken îl citează pe Juan Moritz ! Dar Juan Moritz n-a confirmat niciodată cele spuse de Erich von Däniken. El e un aventurier ungur, care se află în Ecuador încă din 1950. Cercetînd diverse dialecte ale indienilor precolumbieni, Moritz emite ipoteza despre „o limbă arhaică comună". Totuşi Moritz a fost suficient de deştept ca să nu afirme cum că indienii vorbeau maghiara ! Despre teza lui Moritz se poate crede orice (lingvistica ştiinţifică comparativă nu o acceptă), dar, el porneşte de la o teză de mult cunoscută, aceea că, în preistoria îndepărtată, America de Sud era unită cu Asia ! Şi se ştie doar că ungurii au venit din Asia. De aceea, oarecari asemănări ale rădăcinilor unor cuvinte din dialectele indiene l-au făcut pe Moritz să-şi dezvolte teza.

Aşa cum am mai spus, specialiştii au respins această teză care a făcut atîta senzaţie, datorată în mare parte şi presei, gata oricînd să „vîneze" asemenea „bombe". Căci, a accepta asemenea argumente este ca şi cînd am afirma că limba bosniacă, spre exemplu, e asemănătoare cu cea bască sau japoneză. Şi, ca dovadă, am putea veni cu argumentul că în anumite regiuni din Bosnia primăverii i se mai spune şi „behar" sau „bihar", iar acest anotimp al anului în limba bască se cheamă „bihar", în tătară „bahar", iar în japoneza veche „baikar".

Däniken mai scrie : „Moritz posedă o amuletă de piatră ... pe care este gravat un chip ... Am impresia că această amuletă a fost descoperită în vreo peşteră. Aceasta este o dovadă că sistemul de tuneluri a fost construit încă la mijlocul epocii de piatră (9 000 la 4 000 de ani înaintea Erei Noi). Dar Moritz în interviul pe care-l dă revistei „Spiegel" zice clar : „Amuleta de piatră n-am găsit-o în nici o peşteră, ci în cu totul altă parte" ...

Aşa şi această „dovadă" a lui Däniken intră în colecţia prodigioaselor sale scorneli.

Enumerînd mai departe „exemple şi dovezi", Däniken continuă să comunice tot ceea ce a „văzut" sau „descoperit" în acele tuneluri misterioase sub masivele muntoase ale Americii de Sud :

„Pe o placă de piatră (pag. 8) inaltă de 29 şi lată de 53 centimetri, e gravat un animal. Cred că este vorba de un dinosaur. Acest animal dispărut umbla pe uscat cu ajutorul membrelor posterioare foarte lungi, şi aşa cum îl reprezintă gravura, avea o înălţime uriaşă ... Dar, şi picioarele cu trei degete întăresc convingerea mea. Dacă explicarea mea este „exactă", atunci situaţia devine foarte neplăcută. Şi şopîrlele dispărute au trăit în perioada „cretacicului superior", deci în urmă cu 135 milioane de ani, cînd, continentele de astăzi începură să primească contururile cunoscute. Nu îndrăznesc să dezvolt mai departe această idee ... Pun doar întrebarea : ce fiinţă gînditoare a văzut o şopîrlă uriaşă" ?

Dar sînt cunoscute următoarele fapte :

* Diverşi „zmei", gravaţi pe această placă de care vorbeşte Däniken — desene, gravuri, chipuri, figuri şi altele — se pot afla pe toate continentele lumii. În China zmeii erau consideraţi de origine divină şi apar în mii de variante. Oare din faptul acesta trebuie trasă concluzia că cei care au creat aceste figuri le-au şi văzut aevea ?

* Däniken zice că acest dinosaur avea trei degete la picioare. Ei, asta ar fi trebuit s-o ştie : dinosaurii nu aveau trei ci cinci degete !

Să vorbim acum despre altceva, de pildă despre veşnica tinereţe a „zeilor" zeii-astronauţi, care, după Däniken ne vizitau din cînd în cînd în calitate de stăpîni ai sumerienilor, şi care, graţie teoriei relativităţii a lui Einstein, trăiau nici mai mult nici mai puţin cam zece mii de ani !

„Cu mult înaintea erei noi o navă cosmică a descoperit planeta noastră. Echipajul navei a constatat imediat că pe Pămînt există posibilitatea dezvoltării unor fiinţe inteligente. Bineînţeles, omul de atunci nu era încă „homo sapiens", ci cu totul altceva ... Necunoscuţii astronauţi au fecundat artificial cîteva femei ale acelor fiinţe, le-au adormit apoi — aşa zic vechile legende — şi au plecat. După cîteva mii de ani s-au reîntors şi au dat de cîteva exemplare de „homo sapiens". Au mai înnobilat astfel de cîteva ori aceste fiinţe pînă cînd, în sfîrşit, apare o fiinţă inteligentă, care a putut accepta normele convieţuirii într-o unitate socială. În aceea perioadă oamenii erau încă sălbatici.

... Primii oameni purtau o adevărată veneraţie faţă de călătorii necunoscuţi din Cosmos. Şi întrucît aceştia veneau şi dispăreau pe neaşteptate, ei deveniră un fel de „zei" ... După ce citeşti acest „credo" al lui E. v. D. rămîi uimit că cineva poate crede, la sfîrşitul sec. 20, în asemenea paupere şi neargumentate plăsmuiri de factură mistică ! Dar însuşi autorul se sperie cît de sărace sînt tezele lui de bază şi de aceea zice : „Un lucru trebuie să fie clar : aici nu se pune în discuţie istoria de acum 2.000 de ani. Vorbim numai şi exclusiv de preistorie, de epoci înnunecate pe care încercăm să le luminăm cu noi întrebări. De asemenea, nu putem da nici o cifră ori dată de felul cum au început să influenţeze necunoscuţii din cosmos fiinţele de pe Pămînt. Presupunem doar că evenimentele care ne interesează au avut loc în perioada paleoliticului timpuriu, deci cam 10 000 la 40 000 de ani înaintea erei noastre" ...

În numărul viitor :
STRĂMOŞII NOŞTRI — URIAŞII DE PE MARTE

9 POEME DE MAO ȚE DUN

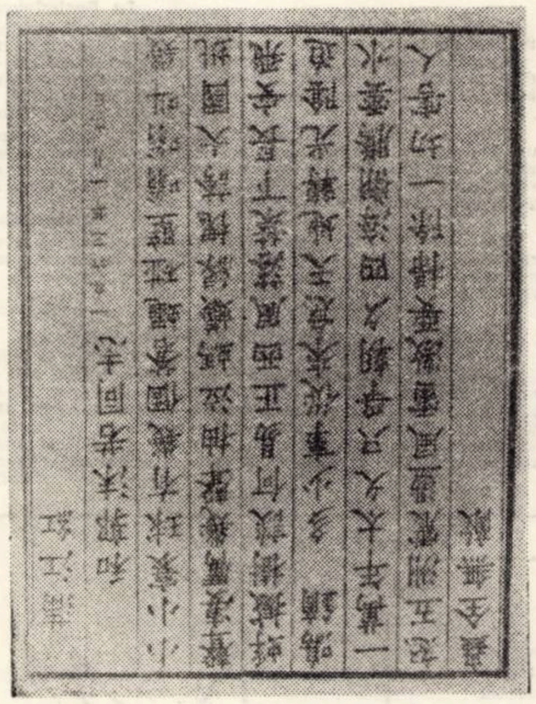

LUI
LI SHU YI

eu mi-am pierdut orgoliul : plopul Yang
iar tu – pe Liu : salcia plîngătoare
plutind și drept 'nălțindu-se in al
nouălea cer
interogîndu-l pe Wu Gang
lor li se dă rachiu din flori de
scorțișoară

Chang E zeița solitară-și desface minecile
larg
o clipă-n spațiul vast dansează pentru
patrioții morți
deodată
o veste : 'n lumea omului e tigrul îmblînzit
și ca șuvoaie-n zbor acum : ale ei lacrimi

11 mai 1957

ESCALADIND
MUNTELE
LU

munte-aerian pe țărmul marelui fluviu ; de la
poale
și pînă-n creștet patru sute de trepte verzi
privire rece
lumea scrutind-o 'nspre ocean
vînt cald : ploaie-nmuind fluviu și cer

dîre de nori pe afluenți : egrete galbene ; în
josul
celor trei Wu tălăzuind : fuioare albe răvășite
prefectul Tao : nu se știe unde s-a dus ;
mare risipă
de flori de piersic : posibilitate
de a o cultiva

1 iulie 1959

LA O FOTOGRAFIE – A
MILIȚIEI POPULARE
DE FEMEI

flori zvelte-n vînt – puști lungi de cinci
picioare
lumina zorilor pe cîmpul de instrucție
surprinzător gînd al codanelor
copii ai Chinei : să
nu le mai placă rochiile roșii
să le prefere haina
cea de luptă

februarie 1961

RĂSPUNS
UNUI
PRIETEN

nori albi plutind pe cele nouă culmi
verzi povîrnișuri : fiice ale
'mpăratului
pe vînt
în jos
o ramură de bambus vrîstată : mii de lacrimi
miriadă de nori roșii : o sută de pufoaice

lacul Dongting : valuri-viltori-zăpadă lîngă
cer
din óstrov : zvon de imnuri ce clatină
pămîntul
de unde nostalgia-mi : a visa
în spațiul liber
pretutindeni
pe țara-n floare : soare matinal

1961

LA FOTOGRAFIA
FACUTA DE TOVARAȘUL LI-JIN
GROTEI NEMURITORILOR
DE PE COLINA LU

'nalt ceas de seară deasă de spațiu : viziune
de pini puternici – lesne de nouri traversată
în zbor ca totdeauna ; Grotă a Celor făr' de
Moarte – venind din cer :
slobode vînturi
și lumini p
ee
r r
p p
e e
n n
d d
i i
c c
u u
l l
a a
r r
e e

9 septembrie 1961

RĂSPUNS
TOVARĂȘULUI
GUO MO-RUO

vînturi și tunete-n lumea cea largă stîrnite –
și iată
stafiile se și ivesc pe mormanele albe de oase
bonzul sărac e cu duhul dar educabil
sunt : catastrofele opera geniilor
răului

maimuța de aur și-agită bastonu-i de-o mie
de livre
o miriadă de li fără pulbere – și universu-i de
jad
să-l invocăm azi pe Sun pe marele desăvîrșit
față cu-ntoarcerea în întuneric a
monștrilor

17 noiembrie 1961

TOVARĂȘULUI
GUO MO-RUO

minusculă planetă
pe un perete muște cenușii
wong wong
pentru unele mari țipete-nghețate
celelalte 'năbușindu-și plînsul

furnici la rădăcina unui salcîm
grozave
de-a fi o mare seminție
gîngănii dînd să clatine un arbore : ușor
de spus

către Chang-an acum cădere a frunzelor în
vînt de-apus
șuier în aer de săgeți

atîtea de făcut dintotdeauna
cer și pămînt în revoluție – timp prea scurt
prea mult zece milenii
– a acționa acum

răscoală-a celor patru mări
dezlănțuire-a norilor și-a apei
cutremur al
celor cinci continente
violente : vînt și tunet

gîngăniile dăunătoare de măturat pînă la una
dușmanul de făcut cu neputință

9 ianuarie 1963

„MEI"

/ citire a poemei lui Lu Yu
despre mei,
preluare-a tîlcului aceleia
și răsturnare-a lui /

ploi și vîntoase – desprimăvărare
dar nu fără ninsoare, sloiuri mari
de-o mie de picioare : țărmi abrupți
dar frumusețe-a crengilor în floare.

frumoase – primăvara însă nedisputîndu-și-o
– vestind-o
cînd florile pe munți vor arde, și între ele
rîs și rîs !

decembrie 1962

NORI
DE
IARNA

nori doldora de nea – puf alb în zbor ; de-a
valma : veștejire-a
mii de petale ; sub înaltul cerului : fluviu-n
care gheața
dă-n clocot ; peste lumea largă – o vagă
adiere
dulce
nimic – decît virile flori vînînd pantera tigrul;
între
cele mai falnice – nici-una cu teama ursului,
„mei"
arborii-n floare pretutindeni sub cer au
parte de
zăpadă ; e de mirare dacă gerul ucide muș-
tele
acum ?

26 decembrie 1962

NOTĂ : prezentele traduceri au fost făcute, după versiunea franceză a lui PHILIPPE SOLLERS : DIX POÈMES DE MAO TSE-TOUNG (TEL QUEL, 40, hiver 1970), de către ȘERBAN FOARȚĂ.

COLEGIUL DE REDACȚIE .
Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Romînu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 1 NOIEMBRIE 1973 ● NR. 44 (297) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Un fructuos dialog

Ocazionată de implinirea a 500 de ani de existență documentară a orașului Zalău, intilnirea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu oamenii muncii români, maghiari și de alte naționalități din județul Sălaj a constituit o memorabilă dată de referință in viața și activitatea oamenilor de pe aceste meleaguri. Vizita făcută pe tinerele platforme industriale ale Zalăului, obiective ale acestor ani, intilnirile, discuțiile și analizele care au avut loc cu acest prilej au subliniat importantele realizări pe care le-au obținut oamenii muncii din județul Sălaj in acest an. realizări care răspund indeplinirii obiectivelor Congresului al X-lea și Conferinței Naționale a partidului.

Manifestarea plenară prilejuită de adunarea populară de la Zalău, exprima hotărîrea fermă a tuturor oamenilor muncii români și maghiari, animați de aceleași ginduri și năzuinți, cărora le stau chezășie implinirile și mutațiile petrecute in această regiune a țării in ultimii ani, de a-și inzeci eforturile pentru ducerea la bun sfirșit a angajamentelor asumate.

Continuată intr-un același spirit de lucru, atit de caracteristic practicii conducerii partidului nostru, vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu in județul Cluj a marcat un important moment in viața oamenilor muncii din acest ținut. Pluralitatea aspectelor analizate, dezbătute in cadrul intilnirilor de la Turda, Cimpia Turzii și Cluj, de la stadiul realizărilor planului anual pină la problemele poluării demonstrează deosebitul interes pe care, de fiecare dată, conducătorul partidului și statului nostru il manifestă pentru edificarea țării, pentru binele intregului popor.

Și la Cluj ca și la Zalău adunarea populară a dat prileiul unei manifestări sincere și spontane a atașamentului oamenilor muncii români, maghiari și de alte naționalități față de conducătorul partidului, față de Partidul Comunist Român și politica sa.

Vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu in județele Zalău și Cluj se inscrie ca un nou și fructuos dialog cu oamenii muncii, in șirul atit de rodnicelor vizite intreprinse in ultimele zile in județele Buzău și Prahova.

ORIZONT.

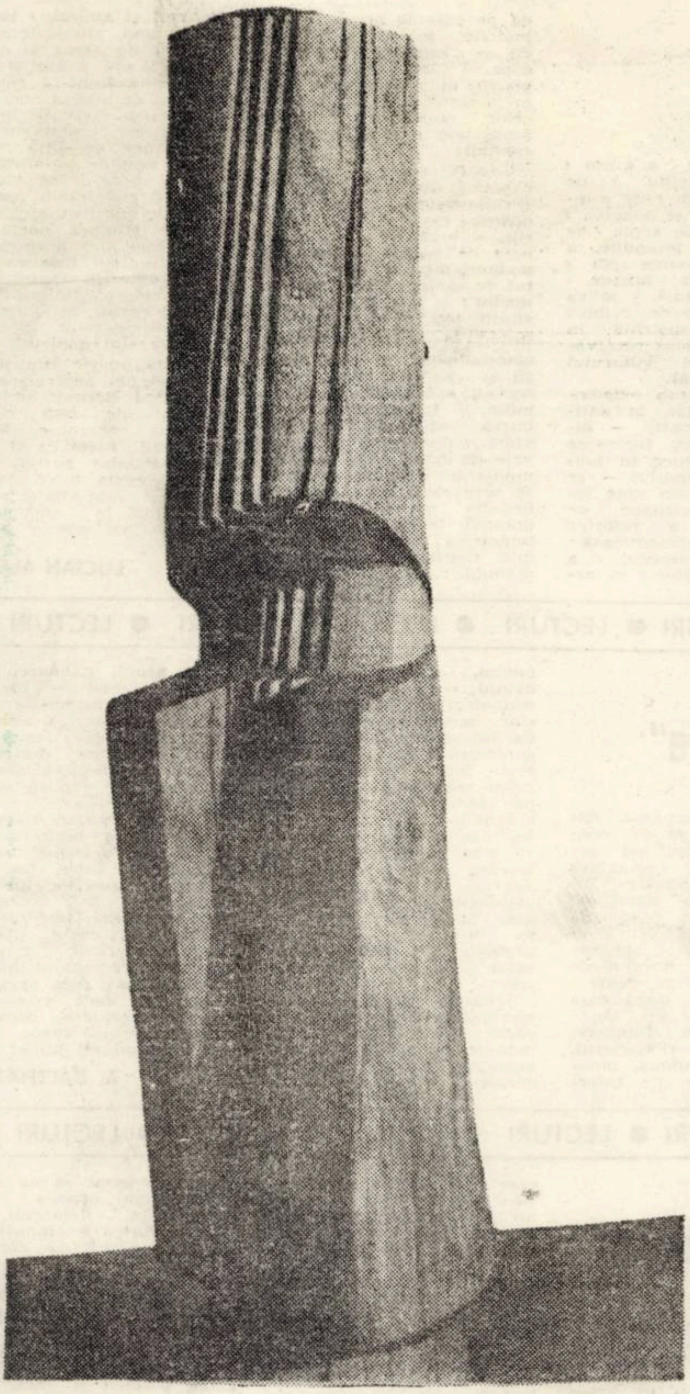

Reproducerile din paginile 1, 4 și 8 aparțin sculptorului Bata Marianov

convorbiri

În actualitate:

UNIVERSITĂȚILE POPULARE

Convorbire cu acad. REMUS RĂDULEȚ, vicepreședinte al Academiei R.S.R., rectorul Universității populare București

– În condițiile actuale, cind știința a devenit un izvor de elemente de la care pleacă orice tehnică nouă, a avea cunoștințe științifice temeinice nu mai reprezintă pentru nimeni o ambiție de enciclopedist. Ele nu sînt numai în propria profesiune o necesitate impusă de viața nouă, la care luăm parte și care solicită omului atît in producție, cît și în activitatea de toate zilele. Ele sint o necesitate și in domenii diferite de propria profesiune in domenii care in trecut se considera că fac parte din cultura generală. Altfel nu ar putea să se efectueze cu succes munca atît de productivă din colectivele complexe, care reunesc membri de profesiuni și niveluri de pregătire foarte diferite unele de altele. Numai așa se poate realiza cu aceleași forțe umane un tot mai mare volum de muncă intelectuală, pe care o cere revoluția tehnico-științifică, ce se desfășoară sub ochii noștri, și care a cuprins domenii tot mai variate ale vieții practice. Rapiditatea cu care se realizează progresul tehnic sprijinit de știință îi impune omului să se adapteze mereu, din nou, mediului în care trăiește și va trăi, deoarece in noile conditii cunoștințele însușite în școală se perimează tot mai rapid.

Societatea noastră modernă a creat deci adulților condițiile unei educații permanente, spre a-și completa cunoștințele primite în școală și pentru a le asigura formația și informația în domenii care, cînd frecventau școala, nici nu erau incluse în planurile de învățămînt, dar pe care se bazează atîtea noi profesiuni. Formele de învătămînt noi, prin care țara noastră face față noilor cerințe sînt numeroasele activități școlare postuniversitare și cursurile de specializare și perfecționare profesională etc., pe care le-am legiferat înaintea chiar a unor țări cu economie mai dezvoltată decit a noastră. Dar universitățile populare realizează o răspindire de metode și cunoștințe în special de știință și tehnică, de literatură și artă, cu acces liber, neîngrădit de certificate și diplome prealabile și intr-un larg evantai. Aici, fiecare cetățean găsește cunoștințe utile din domenii vecine cu propria profesiune – sau din domenii de interes pentru toți, dar nu fără o strînsă legătură cu specialitatea proprie, cum sînt educația politică și, mai general, ideologică. cea etică și estetică.

– Ați definit importanța pe care o au universitățile populare in improspătarea cunoștințelor de care oamenii au nevoie spre a ține pasul cu evoluția profesiunilor. Care trebuie să fie, in acest context, structura tematică a programei universităților populare ?

– Conținutul programelor e subordonat idealului de educație al societății noastre și exprimă răspunderile pe care și le asumă universitățile populare la împlinirea acestui ideal ; el privește educarea științifică, morală și estetică, politică, economică, juridică și ateistă a auditorilor permanenți, inscriși la cursuri. Asemenea deziderate nu se pot realiza însă la modul abstract. Ca orice activitate care decurge din nevoile vieții sociale, activitatea universităților populare are un caracter concret, răspunde cerințelor spirituale ale cetățenilor noștri, așa cum sînt ei, cu profesiuni și niveluri de cultură diferite, cu preocupări și aspirații diverse.

La universitatea populară București, în urma cerințelor mereu reînnoite și amplificate ale celor mai diferite categorii de cetățeni, am sporit, cu deosebire in acest an de invățămînt, numărul cursurilor din domeniile politic, tehnic și de științe pozitive, de istoria patriei și filozofia marxistă, precum și din ale mișcării contemporane de idei in științele economice și sociale, in literatură și arte. Cursurile noastre de econometrie și marketing, cele de cercetare operațională și de perspectivă, ca și de istoria mișcării muncitorești sînt doar cîteva exemple in acest context.

– „Popularizarea științei implică existența unei comunități de gîndire intre cei care se ocupă de știință și cei care au alte ocupații" – scrie J.D. Bernal in cunoscuta sa lucrare „Știința in istoria societății". Universitățile populare facilitează implinirea acestei comuniuni de gîndire prin contactul nemijlocit pe care il stabilesc între publicul lor și oamenii de știință, de literatură și artă, lectori ai universităților populare ? Referiți-vă la unele principii metodologice de care trebuie să țină seama lectorul.

– Contactul viu lector-auditor reprezintă o caracteristică metodologică esențială a desfășurăriii activității universităților populare, cu posibilitatea ambilor termeni de a se manifesta activ. Trebuie ca lectorul să prezinte cunoștințele atrăgător și intuitiv, pentru ca aceste struc-

OCTAVIAN NICA

(Continuare in pag. a 9-a)

cronica literară

ANIȘOARA ODEANU:

„Acele lucruri mari"

(Editura Cartea Românească, 1973)

1 Ca alte romane ale Anișoarei Odeanu, **Acele lucruri mari** e aproape o autobiografie. Eroina e Daniela Henția, **Daniela** deci, fetiță și teribilă, un fel de copil-minune. Toate eroinele Anișoarei Odeanu sufereau de inteligență precoce : Daniela reprezintă prima lor copilărie, anarhică, nonconformistă și hiperlucidă. Ca și celelalte romane, **Acele lucruri mari** își permite doar rare derogări de la unghiul persoanei intîi și cartea mi se pare un tur de forță în materie : acela de a duce pînă la capăt, fără stridențe, fără eforturi romanul unei copilării. Scriitoarea era un excelent meseriaș al condeiului, **știa,** într-adevăr să alcătuiască o carte, să construiască un personaj. Era, intr-adevăr, un excepțional meseriaș : in fața acestui roman postum al ei, avem un ciudat sentiment al perfecțiunii mijloacelor narative. Anișoara Odeanu își cunoștea perfect posibilitățile (și cît de mult înseamnă acest lucru pentru un scriitor), mijloacele, modalitățile de expresie. Eroina romanelor sale (unică eroină, de la „Intr-un cămin de domnișoare" pînă la „Acele lucruri mari") certifică o remarcabilă tehnică de prozator.

Ca și celelalte romane, **Acele lucruri mari** este scris **la** timpul prezent. Timpul narațiunii asigură vivacitatea relatării, **autenticitatea** ei. Apărută dintr-o generație de prozatori care prețuiau faptul viu, trăit (și lecția lui Camil Petrescu a fost una dintre cele mai prețuite de Anișoara Odeanu) scriitoarea va rămîne mereu alături de ea, chiar și în acest roman al copilăriei.

2. Dar **Acele lucruri mari** se revendică mai întîi din istorie. **Istoria exista** și în **Legile jocului,** istoria exista și în **Călător din noaptea de Ajun :** mai puțin marcată, mai puțin determinată. În **Acele lucruri mari,** cîntecul de lebedă al prozatoarei, istoria deține un loc central. Anii romanului sint aceia ai primului război mondial : peste cadrul „de familie" al romanului, **se** suprapune, decisiv, cadrul istoric. Admirabil e romanul (în roman) a lui Henția – tatăl (făcut din tușe, din linii fine, din sugestii) in care ni se pare a recunoaște portretul unui admirabil om de cultură bănățean (și luptător pentru unire), Aurel Peteanu. Și care **era** tatăl Anișoarei Odeanu.

Sigur că vinarea corespondențelor (în analiza unui roman) este un fapt periferic, destinat exegezelor de mina a doua : noi ne oprim asupra lor doar pentru a sublinia, intr-un anume sens, caracterul **documentar** al cărții, realismul **ei** funciar, **mărturia.** Căci **Acele lucruri mari** este o mărturie, și semnificația cărții, adevărul ei testamentar mi se pare în afara discuției. **Acele lucruri mari** este o carte a unirii Banatului cu Țara, titlul cărții subliniind evenimentul, valoarea cu totul excepțională a ei :

– „Ci stai locului fătuțo, ai odată astîmpăr, că ce se petrece azi (Unirea, n.n.) ai să povestești cîndva nepoților și strănepoților tăi, că nu se intimplă minuni din astea de două ori intr-o viață de om. De o mie de ani... de o mie de ani... și vocea i se înăbușe de plins – de o mie de ani nu s-au intimplat.

Jurămintul s-a terminat și a început corul lui tata, dar nu în surdină, cum spunea el că trebuie să se facă repetițiile, ci izbucnind ca un tunet, in timp ce clopotele au început să răsune iar :

Pe-al nostru steag e scris unire,
Unire-n cuget și-n simțiri".

„Ceea ce se petrece azi ai să povestești"... fraza solemnă fiecărui testament literar Anticonformista Anișoara Odeanu se intoarce, prin romanul ei postum, în Banat. Să precizăm : scriitoarea a detestat intotdeauna provincialismul, subteranele sale literare amatoristice și euforiile sale leșinate, aerele sale bățoase și anacronice. Nonconformismul ei (romanele interbelice ale ei sint cărți ale „emancipării", oarecum cosmopolite, personale dar fără a ieși prea mult din canoanele „literaturii feminine" ale vremii) își găsea unul din punctele de sprijin și intr-un anume antiprovincialism. Eroina rebelă a acestei cărți își descoperă, in copilărie, un Banat al tradiției. Și al istoriei. (Mai bine : al Istoriei). Ultima carte a Anișoarei Odeanu se inscrie intr-o indelungată „tradiție bănățeană". Inalta profesionalitate a autoarei leagă, fără efort, această carte, de contextul literaturii sale.

3. Admirabile, personajele secundare ale Anișoarei Odeanu. Tonul festiv al rindurilor închinate Istoriei nu face din **Acele lucruri mari** un roman festiv. Dimpotrivă : cartea e, fundamental, antiidilică și antilacrimogenă. Mizeria cruntă a anilor de război, infernul spitalelor sint realități pe care perspectiva persoanei I (aceea a naratorului – copil) nu le edulcorează. Oamenii sint duri, inăspriți de vremuri. Relațiile de familie **(Acele lucruri mari** e un roman al „familiei") nu suferă de gingășie și nici de puritate. Antiidilic e portretul bunicăi, antiidilic al mamei. **Comedia** relațiilor de familie, în care personajele sint necruțătoare unele față de celelalte (in adînc iubindu-se ; dar cu sentimentele mereu reprimate) provine, de fapt, din celelalte romane ale Anișoarei Odeanu. Insistența e pusă aici asupra detaliului etnografic, asupra momentului istoric, care dă, cum spuneam, caracterul de document al cărții. Și pe urmă, pitorescul altor personaje secundare, de planul al II-lea : Moș Vichente, Domnica. Sfătoșenia, lentoarea, umorul definesc personajele unui **loc,** a unei zone a țării. Dar, in același timp, sint personajele copilăriei dintotdeauna. După cum, strict definită de un timp și de un loc, copilăria din **Acele lucruri mari** reprezintă copilăria eternă, aventurile ei fiind ale eternității virstei .

„Dacă nici de data aceasta nu coboară Eșa, mă urc pe acoperiș, hotărăște fetița cu obrajii aprinși deopotrivă de arșiță și de furie. Piatra pocnește sec țigla și se rostogolește, căzind cu o bufnitură surdă in nisip, fără ca blana de un alb murdar și teșită cu o piele de pisică jupuită, (...) să vibreze. O fi mort, socotește, s-o fi copt la soare".

Eșa se numește motanul Danielei.

C. UNGUREANU

---

debut

1. OVIDIU VOICU :

Ce întemeiază privighetoarea

(Ed. Junimea, 1973)

Ca și Dan Verona, Ovidiu Voicu este adeptul unui lirism discursiv, reintors la surse și indiferent față de calitatea „estetică" a textului. Dar volumul său de debut se dovedește, după opinia noastră, mai puțin convingător decit al celuilalt.

Grandilocvența și poza orfică nu-i rămin străine nici lui Dan Verona ; de data aceasta, însă, senzația că poetul (Ovidiu Voicu) mimează, că imprumută formule și atitudini, ne însoțește aproape tot timpul. Autorul are predispoziție pentru întrebările fundamentale, dar le trăiește, deocamdată, pentru sine ; ele sint încă experientă curentă, n-au trecut in zona mai generală, mai puțin personală (in sens afectiv) a expresiei poetice.

De aceea, versurile sale nu sint **într-un anumit fel (indiferent care) ci** par a fi. **Ovidiu Voicu are, fără îndoială, chemare, dar își exagerează posibilitățile. Gestul teribil e, artisticeește vorbind, compromis :** Lingă lacrima ta / Sufletul meu / Ca un arbore cade-n / Prăpastia lumii. / De ce ți-am spus : „iubito, / Eu simt cum putrezește / Casa pe noi". / Dar cuvintul tău e mai scump : / „Să fugim prin ierburile anului, / Ca atunci, cînd / M-ai strigat : „prințișorule" / Și eu ți-am adus un / Greier blînd" — Nu tu mi-ai zis : / „Fata mărului" ?

Sonuri blagiene (Rime). **acorduri de verset (vechi sau modern) rătăcesc — devitalizate — de la un capăt la celălalt al cărții** (Din scrisorile încrustate pe trunchiuri, **etc.).**

Atunci cind poetul uită că trebuie să facă impresie, cînd renunță la dialogurile artificioase și la tot soiul de determinări abstracte, strofele se luminează și tresar reconfortate : Sufletul ... / Numai în el aud / Acel cîntec încet : / Picătură de rouă / Rostogolindu-se / De pe frunză / Pe frunză . .; **s-ar mai putea cita din** Soare sfînt, Cel ce ne-a spus **și din alte citeva poeme, mai mult decit onorabile.**

Inzestrat cu vocația exprimărilor sentențioase și cu capacitatea de a bănui sursele poeziei, autorul înțelege greșit poezia însăși, in care vede un prilej de a atrage atenția și nu un mod de a trăi. neteatral și suficient sieși.

2. DANIELA CRĂSNARU :

Lumină cît umbră

(Editura Eminescu, 1973)

Daniela Crăsnaru scrie o poezie sentimentală, gingașă, relativ banală și desuetă, izbutind, citeodată, creionări care se rețin : Timpla pădurii albite, — narcotic / Privirea mea amețește. Mă doare / locul zăpezii-ntrerupte de altă / neașteptată, străină, culoare. // Ridică-mă și poartă-mă pe brațe. / atît de nalt, cît ochiul să nu vadă. / Frică îmi e să nu aud cum umbra-mi / cu zgomot se prăvale în zăpadă !

Dar biografismul erotic (chiar expus cu decență) e supărător : Nu te apropia prea tare, / să ne lăsăm umbrele / să curgă paralele ; nu mult, / pînă la noaptea aceea / care nu cunoaște / decît o singură umbră / amară, grea ca o piersică neagră.

Fără indoială, nu e necesar ca orice poem să crească din pretexte „intelectuale". Hibridările sint, însă, nepermise. Încercarea unui autor de a acorda măruntelor evenimente aura unor experiențe capitale (indiferent ce însemnătate au ele pentru persoana sa fizică sau morală) este privită cu neîncredere de poezie.

Versurile Danielei Crăsnaru au, totuși, fluență și o oarecare muzicalitate de fond, calmă și persistentă : Se face iarăși seară din umbra mea, căzută / cum mantia pe lespezi a unui prinț ucis. / Un aer de zăpadă, un aer de cucută-i / prelungul, coridorul în care ne-am inchis. // Sînt panoplii cu arme ce ne absorb lumina / puțină, cît de-afară pe glezne a rămas / verigă-n lanț, podoabă ? Eroarea cît și vina. / Din săbii numai una e limba unui ceas . . .

EUGEN DORCESCU

VLAICU BÂRNA :

„Auster"

(Editura Eminescu, 1973)

Prin **Auster** (Ed. Eminescu, 1973) Vlaicu Bârna se intoarce poate cu un plus de simplitate, in expresia poetică și, în orice caz cu o sporire a modulațiilor elegiace, către poezia primelor sale volume, **Cabane albe** (1936) și **Brume** (1940).

Cele două cicluri (complementare) ale cărții, **Confruntări** și **Amprente,** dezvoltă, intr-o tonalitate comună, citeva dintre temele generale ale liricii : istoria, timpul, moartea, pe marginea cărora poetul glosează, cu destulă cursivitate și, de cele mai multe ori, cu acoperire în planul afectelor. Un poem, liminar, rezumă, în mare, substanța, ideea centrală a întregii cărți : caducitatea ființei umane și zbaterea, aspirația ei către perpetuitate : „Lăsăm o urmă / scrisă-n ieroglife, / de pași, de gesturi, / de a-iurări în somn / și noaptea / cu mersul ei de sepie / le pindește / și, le-nghite. // Se vor întoarce-apoi / brazde și iar brazde, / cruguri și cruguri, / se va deșerta / poala de colburi a vîntului / claustrînd în lut / această piesă rezervată / arheologiei viitorului **(Lăsăm o urmă).**

Meditația asupra existenței, văzută polar, în antinomia viață-moarte — ultimii termeni cu frecvențe echivalente poetice în toate piesele volumului — se desfășoară într-un vers lapidar, fără podoabe de prisos, urmînd o retorică simplă, nepretențioasă : „Generos, întunerecul / a dat cuvînt stelelor / să ardă pe culmile nopții. / Dar înaltele lor semnale, / o, cît de zadarnice, / pentru copacul carbonizat, / împietrit în rugăciune / sau în moarte ... / Martor acelor momente : / recea limpezime a munților. **(Incendiu).**

Uneori, rostirea poetului capătă un ton oracular **(Pronosticon),** alteori vindicativ, cînd vizează falsurile și cruzimile consemnate de istorie **(Redire in memoriam),** ori, de-a dreptul de șarjă, ca în acest **Ev mediu :** „Armurile ... / sfinții toți în armură, / ținînd în brațe chivotul / catedralelor ; / credincioșii și necredincioșii / rezervați canoanelor / și rugului. / Indulgențele / la bursă / atingeau cota maximă, / dumnezeu avea nevoie de bani. / Și privirile monștrilor / de pe fațade / te urmăreau pînă la rai". Revolta poetului se îndreaptă, în egală măsură, împotriva unui rău cosmic, depășind sferele umanului : „Deschise corole din zori și amiezi, / tu rază de lună, alburiule nor / purtător de steag al clipei fugare, / voi pietre și viețuitoare, / feriți-vă fața și gîndul / de umbra nocivă. // ... / Iat-o crescută, profilată pe cer, / umblînd în picioroange pe ulița mare ; / oriunde se-arată usucă și arde, / se clatină brazii și cad într-o parte / loviți de piezișul ei trăznet .. " **(Umbra nocivă).**

Mai rare sînt poemele în care discursul liric rămîne relativ exterior, gestul gratuit, afectarea întîlnindu-se în mod curios cu sinceritatea sentimentului, precum in **Unde sînt gepizii ?**

O notă aparte (totuși, în linia poeziei anterioare a lui Vlaicu Bârna), aduc în volumul de față citeva pasteluri viguroase. **Sinașul, Fagii, Tărm** ca și un poem, **Pămînt auster,** în care expresia lirică, mai viguroasă, mai vitală, ni se pare mai în consonanță cu specificul poeziei ardelene.

LUCIAN ALEXIU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

MIHAI SIN :

„Așteptînd în liniște"

(Ed. Dacia, 1973)

Cele unsprezece proze incluse în volumul de debut al lui Mihai Sin — **Așteptind in liniște,** Editura Dacia, Cluj, 1973 — reușesc să închege, convingător, un univers epic unitar și, în același timp, să ne dezvăluie citeva linii definitorii — deocamdată — talentului incontestabil al autorului.

Prozator „temeinic și nespectaculos" (Dan Culcer) Mihai Sin cultivă, elaborat și de cele mai multe ori complicat, dar printr-un mecanism conflictual fin, implicînd dezacordul dintre imaginea și replica ei obiectivă, cultivă ziceam, o narațiune de tip simbolic, cehoviană uneori ca încărcătură afectivă, exactă aproape intotdeauna în dozajul de nuanțe — ceea ce poate fi și bine și rău, după cum vom vedea mai jos. Muntele din **Păsări stinghere,** pălăriile din **Pălărierul,** cuburile din **Cuburi,** bolovanul fierbinte din **Intermezzo,** căciula din **Accidentul** — sint tot atîtea simboluri în jurul cărora sint structurate prozele. Ca un corolar, acțiunea e substituită de atmosferă, eroii devin gravi, interiorizați tinzind nu atît după căldură și compasiune umană — cu care, de altfel, nici nu au ce face — cit mai curind după înțelegerea propriului obscur adevăr lăuntric ; învăluitoare, atmosfera capătă, la Mihai Sin, potențe dramatice - motivul simbolic devenind spirituală pasageră, a personajelor.

Aceasta ar fi o primă structură detectabilă a cărții - o a doua inscriindu-se pe coordonate de atitudine artistică net superioare. Tematic, **Livezile cu pruni, Răbdare, Marele week-end** — prozele cele mai substanțiale din volum, introduc, după cum spuneam, ideea dezacordului psihologic dintre imaginea subiectivă asupra realității și replica ei obiectivă.

Răbdare rămîne narațiunea cea mai realizată din volum. Ea dezvoltă ideea conflictului între naturile înzestrate superior intelectualmente dar acționînd haotic comportamental — celelalte, al căror principiu moderator este .. răbdare Personajul nu ni se pare însă prea convingător, ori, dacă vreți, total convingător — ceea ce nu s-ar putea spune despre volumul lui Mihai Sin.

A. BALTHAZAR

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

GH. D. VASILE :

„Rapsodie pentru Republică"

(Ed. Ion Creangă, 1973)

Ocolită o bună perioadă de timp, poezia de inspirație pronunțat socială și patriotică traversează în momentul de față o etapă de veritabilă resurecție, viața editorială a țării fiind punctată de apariția unor remarcabile volume de versuri dedicate țării, trecutului ei de eroism și slavă, patriei socialiste și miracolului perpetuu al innoirilor sale. Un asemenea volum este, fără indoială, „Rapsodie pentru Republică" de Gh. D. Vasile, publicat de către Editura „Ion Creangă".

In viziunea lui Gh. D. Vasile, inălțătorul sentiment al iubirii de țară este asociat polivalentei metaforei brâncușiene a „Coloanei fără sfîrșit" : **„..Zidire a pămîntului, din care / au inviat strămoșii-n fiecare, / ca ei zidim un zid neisprăvit, / iubirea țării nu are sfîrșit".**

In consonanța cu această sugestivă reprezentare, poetul imaginează sarabanda nesfîrșită a generațiilor pe vatra străveche a pămîntului geto-dac, ca pe o succesiune mirabilă de inele concentrice, amețitor repetate, ale eruptivei noastre vitalități. Un solar sentiment al continuității, al permanenței istorice exultă cadențele unor asemenea stihuri cu ample deschideri către tîlcuri nebănuite, tulburător de adinci : **„Inima noastră din pămînt, de cind / ne-nveți să nu știm peste vremi uitarea ? / In ritmul tău, neincetat, de cind / vibrează munții și palpită marea ? / Zidirea țării incepe cu inima, / turnată-n temelie drept piatră unghiulară. / Bătrînii noștri dorm la temelie, / inima lor, arzind, ne este Țară" !.**

Alunecările in discursivism, precum și unele accente grandilocvente, nu izbutesc să reducă sensibil amplitudinea tonului dominant al volumului, a timbrului său plin, vivace, cu rezonanțe de cantată patetică.

VICTOR RUSU

aniversare

Alexandru Jebeleanu

Al. Jebeleanu este unul din reprezentanții liricii bănățene contemporane, și cel care — chiar în ultima perioadă — a fost în situația de a stimula și polariza activitatea literară locală. (Un șir de ani a ocupat postul de redactor șef la revista **Scrisul bănățean,** din 1964 **Orizont ;** precum, de altă parte, din 1950 pînă în 1969 a îndeplinit și funcția de secretar al Filialei Timișoara, a Uniunii Scriitorilor).

Rodul activității sale lirice s-a materializat, pînă în prezent, în șase culegeri de poezii : **Oglinzi sonore** (1945) ; **Certitudini (1958) ; Frumuseți simple** (1962) ; **Nostalgii solare** (1965) ; **Divagații și simetrii** (1969) ; **Transparențe** (1971).

In perioada de la debutul lui Al. Jebeleanu și pînă la ultimul său volum din 1971, literatura noastră a trăit evenimente care au marcat etape noi în evoluția sa. Mai intîi, datorită scriitorilor de primă mărime din perioada interbelică, ea intrase sub imboldul marilor primeniri. În proză, în teatru, într-un procent și mai remarcabil în lirică, își făcură apariția opere care se înscriau drept creații-răspuns la problemele majore ce frămîntau spiritul contemporan, depășind astfel preocupări de circulație închisă, ca și pe cele izvorîte dintr-o dramă sentimental-individuală.

Eliberarea aducea un suflu nou, deschidea perspectiva viitorului social ; punea tuturor creatorilor de valori teme legate de procesul revoluționar de transformare a unei societăți pornite pe drumul anevoios al construirii socialismului. E de remarcat că, deși în literatura noastră interbelică acest orizont se impunea ca dimensiune supremă de afirmare a ființei umane, nu devenise totuși încă factor statornic între componentele de bază ale psihologiei creatorului român. Abia în atmosfera creată de procesul revoluționar de după 23 August, perspectiva viitorului s-a impus ca unic sens de evoluție a societății-destin uman.

Intr-o perioadă de explozivă diversitate creatoare cum e cea prezentă, s-ar părea extrem de dificilă operația de a fixa locul cuvenit poeziei lui Al. Jebeleanu. Apropierea de textul scrierilor acestui poet impune o primă observație de categorică certitudine : probează un remarcabil simț de orientare. Meritul lui Al. Jebeleanu — încă de la inceputul activității sale creatoare, — este de a se fi făcut ecoul acestor frămîntări și prefaceri. În poezia sa din prima etapă, principala sursă de inspirație o constituie raportul direct al eului cu natura, subordonarea sa ca ființă ordinii fenomenelor cosmice. „Pe creanga vieții ne flutură vîntul : / Batiste albe spre cerul deschis / Și ne culege seara pămîntul / Ciuguliți de stele și umezi de vis". Procesul își urmează cursul : „Din sevele noastre cresc plante amare. / Și-n fiece floare ne rîde-un bunic, / Doar cerul ne învață prin semne stelare / Că suntem în lanuri mai de nimic". (Certitudine).

Cînd N. Labiș își spune cuvîntul inspirat în vibrații care-l situa în centrul poeziei noastre noi, Al. Jebeleanu își mobilizează resursele energiei sale spirituale, alăturindu-se celor ce însoțeau cu cîntul lor, preamărindu-le, actele de eroism ale clasei noastre muncitoare. În orientarea poetului are loc o radicală răsturnare de perspectivă. Învingînd — în lupta interioară de care n-a rămas străin — forțele ce-l rețineau în trecut, poetul se avîntă cu încredere spre viitor. „Îmi place să vă cînt, străbunii mei, / Căci vieții acesteia voi i-ați pus temei, / Dar nu mă pot întoarce inapoi / Oricît de mult aș vrea să stau cu voi. / Mi se iuțește făr' să vreau piciorul, / Mă soarbe, ca o mare, viitorul" (Chemare). I se deschide, ademenindu-l, orizontul solar. Titlul culegerii din 1965, **Nostalgii solare,** este semnificativ și marchează noua ținută a poetului. Confruntarea cu Eminescu, Bacovia, ține de nevoia psihologică de a-și motiva poziția, alta decît cea a marilor inaintași.

Al. Jebeleanu nu rămine în afara nici a încercării de refacere a modalităților de creare, survenită o dată cu lărgirea cîmpului de contact cu realitățile lumii contemporane. În volumul **Frumuseți simple** ne intimpină ritmuri cu accent de noutate, acorduri ce amintesc năzuința de a ieși din tiparele tradiționale. Apoi, cu mai multă insistență și parcă mai stăpin pe această tehnică, se arată poetul în **Divagații și simetrii.** „Escavatoare mușcă din carnea vremii / Părul blond se scutură timpuriu / Din coama simetrică a parcurilor tinere ... / Cumpenele fîntînilor / Croncăne trist / La festivitățile amurgului" (Divagații nocturne, I).

Culegerea ultimă, **Transparențe,** pare să demonstreze că „Divagațiile" n-au fost încurajatoare pentru poet, revenind la modalitatea ce-i avantajează talentul. Poezia — și după titlu grăitoare — **Mixaj,** care deschide volumul, ne oferă certe indicații în direcția aceasta. Dincolo de valoarea artistică a mijloacelor cu care poetul își susține discursul liric, la citirea poeziilor din această ultimă carte se vădește un fapt de necontestat : autorul lor s-a înscris pe coordonatele ce-i sugerează cu totul limpede atmosfera poeticului. Desprins de tumultul faptelor nesemnificative, el a întrezărit zone existențiale ale unor realități împlinite. **Pastel alb** considerăm a fi poezia-program ce caracterizează viziunea poetului maturizat. „Deasupra țării albe răzbește / Soarele expansiv și tînăr, ca-n echinoxul / De primăvară. Zăpada își aruncă reflexele / Caste peste universul de porțelan. // Vînturile, potolindu-se, își desfac aripile / Și pletele albe spre soare. E o exuberantă / Foame de-albastru, de vertical în lucruri, / În oameni ! Albe melodii ne cuprind. //.../ Sus, după stincile Ceahlăului, realitatea / Și cerul se-ajung. Transparențele coboară / Spre codrii de brad și spre zări de-aluminiu. / Steme albe peste-o copilărie imaculată. // Elanurile soarelui sînt de-acum și elanurile mele, / Pretutindeni le simt respirația limpede și le chem, / Pretutindeni răsună edenice / Peste universul de porțelan".

Intunericul adîncurilor din trecutul imemorial, prezent în subsolul afectiv al eului, își găsește rostul, convertindu-se în realitatea fenomenului cultural, numai inflorind. „Sarea din osemintele strămoșilor se prefăcuse / În floare, în țipăt de pasăre, se prefăcuse-n / Lumină, în milostiva lumină din datinile bănățene, / În lumina cernută pirn sarea sprincenelor noastre". (Iubeam zborul). Adoptarea formei fixe de poezie corespunde climatului în care s-a situat poetul.

Un capitol important al liricii lui Al. Jebeleanu îl formează poezia erotică. Iubirea, la Al. Jebeleanu (a contribuit poate și originea sa țărănească), depășește granițele unui sentiment la nivel de psihologie individuală, care poate aduce bucurii sau motive de adîncă durere.

Lirica erotică a lui Al. Jebeleanu — din punctul de vedere al trăsăturilor ce-i caracterizează sentimentul — se înscrie alături de creațiile acelor poeți care văd în dragoste un proces al devenirii cosmice. „Mă-ntreb ce m-atrăsese ca forma spre lumină, / Cum de-mi părea că-n tine frumusețea strînse slava, / Desăvirșind, în linii, columna feminină. // Cu pajiști comparat-am, cu cerul, cu izvorul / Privirea-ți, frăgezimea, și mersul, răsuflarea. /" Cu mijloacele ce-i sînt disponibile, poetul își sonorizează intr-o înginare de suspin sentimentul — mai mult de taină — ce i-l inspiră iubita. Însăși monotonia tonului și regularitatea respirației înăbușite contribuie la sugerarea neliniștitoarei, dureroasei sale pătimiri. „Ci iată că, adincă„ în seara tremurîndă / Pădurea intră-n mine cu mugurii și cîntă. / E numai vinzolire, ispită, murmur foșnet, / Cuprinsă — alb incendiu — de-al mugurilor pocnet. // Pădure, iarăși stau, inalt, sub umbra ta, / Așa precum strămoșul, pe vremuri adăsta. / Cind ceru-și scoate carul îmbătrînitei Urse, / Tu seva ți-o strecori pe-ale iubitei buze. (Anotimp).

Prin tematica și spiritul ei, poezia lui Al. Jebeleanu se înscrie în actualitate, autorul ei plasîndu-se printre poeții contemporani reprezentativi ai Banatului.

MIHAI CAZACU

FIȘA BIO-BIBLIOGRAFICĂ

Născut la 7 octombrie 1923, în Șipet, județul Timiș. Studiile le-a făcut la Timișoara. Ziarist din anul 1945, a lucrat în redacțiile ziarelor „Lupta patriotică", „Banatul", „Luptătorul bănățean". A fost secretarul Filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor, din anul 1950 pînă în 1969, cînd s-a constituit Asociația scriitorilor din Timișoara. A fost redactorul șef al revistei ORIZONT, din 1949 pînă în 1972. Laureat al Premiului Asociației Scriitorilor din Timișoara pe anul 1972.

Volume tipărite : „Oglinzi sonore", cu un portret de Catul Bogdan, în editura „Vrerea", Timișoara, 1945 ; „Certitudini", Editura pentru literatură, 1958; „Frumuseți simple", Editura pentru literatură, 1962; „Nostalgii solare", Editura pentru literatură, 1965; „Divagații și simetrii", Editura pentru literatură 1969; „Transparențe", Editura Eminescu, 1972.

CORESPONDENȚA

Cucu M. Murgu : N-aș putea spune dacă e cazul să te oprești. Poate c-ar fi bine să reflectezi mai mult asupra posibilităților d-tale și asupra rigorilor poeziei. Depinde numai de d-ta să depășești acest stadiu.

Sorin Rojanu (Caraș-Severin) : Uneori întîlnim, în poeziile trimise, cîte un vers cu adevărat frumos, ceea ce înseamnă că vei putea să te exprimi mai bine. În general, versurile sînt, deocamdată, fie tulburi, fie încărcate de tropi naivi ori hilari.

Constantin Băbțan (Sibiu) : Nemărginite spune ceva. Trimiteți și alte poezii.

Pompiliu Comșa (Tulcea) : Ciclul „Pace" este conceput jurnalistic. Versurile frumoase sînt repede anulate de pasaje prozaice. Mai aproape de posibilitățile D-tale, din cîte ne dăm seama, sînt celelalte poezii.

Popa Pușa-Hélène (Ploești) : Între poemele liber curgătoare și cele în formă fixă, optez pentru cele din urmă. Dar nu cu intenția publicării, ci pentru a vă sugera în care direcție mi se pare că reușiți mai bine. Pericolul verbiajul e atît de mare încît se impune o cenzură foarte severă.

Dobre Ion (Sibiu) : Continuați. Cîndva se vor ivi și roadele.

Nicolae Benea (Orșova) : Sensibilitatea și naturalețea versurilor sînt calități necesare poeziei, însă aceasta are exigențe pe care d-ta, deocamdată, le ignorezi. Simplitatea și firescul, în poezie, trebuie să fie rezultatul elaborării, al actului artistic. Versurile sînt adesea nearticulate, însă calitățile d-tale native ne fac să te îndemnăm la o muncă mai intensă care, cu timpul, îți poate aduce satisfacțiile visate.

Ileana Rosenberg (Dragomirești-Timiș), Mircius Macovei (Cluj), Dume Teodor (Oradea), Vușcan Gheorghe (Timișoara), Nelu Brie (Dr. Petru Groza), Marcus Aurelian (Iași), Ion Nițulescu (Timișoara) : Versurile trimise nu ne-au reținut atenția în mod deosebit. Eventual mai trimiteți.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

Despre **Tristan Tzara de la dada la suprarealism** scrie Petru Poantă (care susține, alături de Virgil Ardeleanu, și cronica literară), în **Steaua,** nr. 19, 1—15 octombrie 1972. Atrăgînd atenția asupra unei cărți prea puțin cunoscută la noi, **Tristan Tzara** de René Lacote, Petru Poantă reface, prin lectura studiului amintit, drumul creației lui Tristan Tzara. Interesante sînt, printre altele, cele afirmate despre creațiile de maturitate ale poetului : „O anume tandrețe umană învăluie dinamismul răscolitor al versurilor. (...) Poezia ca „mijloc de expresie" este înlocuită cu „poezia-activitate a spiritului", cu o nuanță în plus : conștiința responsabilității ei. Tzara avansează rapid către o lirică cu mesaj, comunicabilă, fără a renunța la „limbajul obiectiv" al imaginii, de sursă suprarealistă, care se substituie cuvîntului ca mijloc de comunicare (...). Revolta inițială e dirijată spre o veritabilă artă angajată. De la condiția unui „démolisseur" din 1916, Tzara devine un „maitre de l'espoir". Iată cele două ipostaze ale unui destin exemplar".

Mai semnalăm, în acest număr, cîteva pagini excelente de beletristică ; semnatarii acestora sînt Petre Ghelmez, Ovidiu Genaru (poezie) și Eugen Uricaru (proză).

L. A.

FORUM

Parcul pionierilor, toamna aceasta. Soarele e auriu și cald ca un cozonac scos nu de mult din cuptor. Doi copii de-o vîrstă, prieteni ca și mamele care-i supraveghează de undeva de-aproape, încearcă să se cațere pe bara de metal oblică spre leagănele prea înalte pentru ei Ar f simplu dacă i-ar ridica cineva de subsuori pînă acolo, dar cum în viață nimic nu e simplu decît la prima vedere și femeile sînt ocupate cu altceva ...

A fost de-ajuns să înceapă unul, căci imediat l-a imitat și cel de-al doilea. Dolofani și ambițioși, puștii învingeau acum inerția, cucerind centimetru cu centimetru înălțimea. Pe fețele lor se citea intensitatea efortului. Uneori pierdeau din ceea ce cîștigaseră, nevoiți s-o ia din nou de la capăt ; o și luau, cucerind încetul cu încetul drumul propus. Efortul, de altfel, îi înfrumuseța. Obrajii mici luaseră culoarea macului, iar frunțile netede pe a petalelor de crin. Și nici unul nu renunța, rămînînd permanent cam la același nivel, atins chiar dacă o dată unul și o dată celălalt mai rămîneau în urmă, își pierdeau încrederea sau obosea.

Priveam cu încîntare. Imaginea aceasta sub soarele de toamnă era deosebit de puternică, de semnificativă și tonică. Mă înălța deasupra spațiului și timpului, lăsîndu-mă să ating cu încredere dimensiunea incandescentă a viitorului ... Pînă ce una dintre mame a stricat totul. I-am auzit exclamația de surpriză și de dezaprobare și i-am văzut mișcarea pripită, nesăbuită cu care s-a repezit la copilul ei, l-a apucat de subsuori, smulgîndu-l de pe înălțimea cucerită prin forțele proprii, îndepărtîndu-l în ciuda protestelor și al zbaterii inutile a picioarelor, așezîndu-l în leagănul rîvnit.

În mijlocul stuporii generale, ea se înapoie radioasă lîngă prietena ei. Arăta exact ca o mamă incapabilă să înțeleagă ce anume săvîrșise de neiertat în frumoasa noastră zi de toamnă.

M. ȘERBĂNESCU

CENACLU

Recent, Comitetul de conducere al Asociației scriitorilor din Timișoara a analizat activitatea desfășurată de cenaclurile asociației și a luat măsurile ce se impun pentru redeschidere acestor cenacluri. Au fost numite următoarele comitete de conducere : **cenaclul român :** Anghel Dumbrăveanu, Mircea Șerbănescu, Andrei A. Lillin, N.D. Pârvu, Ion Dumitru Teodorescu, Simion Mioc, Cornel Ungureanu ; **cenaclul german :** Franz Liebhard, Hans Kehrer, Ștefan Ludwig Schwartz, Nicolaus Berwanger, Eduard Schneider ; **cenaclul maghiar :** Franyó Zoltán, Anavi Adam, Maria Pongracz, Mandics György ; **cenaclul sîrb :** Vladimir Ciocov, Svetomir Raicov, Neboișa Popovici, Draga Mirianici, Jivco Milin.

Activitatea cenaclurilor Asociației scriitorilor din Timișoara va fi orientată spre dezbateri și discuții profesionale menite să orienteze creația literară spre marile teme ale actualității noastre socialiste, spre oglindirea proceselor noi, de un puternic dinamism, care au loc în societate și-n conștiința oamenilor, spre discuții care să ducă la crearea unor opere de ridicată valoare artistică și de profund umanism, opere angajate, care să cinstească împlinirea a 30 de ani de la Eliberarea patriei.

Cenaclul român își redeschide activitatea joi, 1 noiembrie a.c. orele 18.00, la sediul Asociației. În cadrul acestei ședințe, actorul Vladimir Jurăscu, de la Teatrul Național din Timișoara, va susține un recital „Mihai Eminescu". În continuare, vor citi proză scriitorii : Ion Arieșanu, Laurențiu Cerneț, Mircea Șerbănescu, Ion Dumitru Teodorescu, Ion Marin Almăjan, Al. Deal, Ion Velican.

CORELAŢIA SCOP—MIJLOC ÎN POLITICA P.C.R.

Întotdeauna filozofia marxistă a luat atitudine impotriva filozofiei pur speculative, militind pentru o filozofie a practicii, filozofie care să elaboreze idei pornind de la necesităţile vieţii. Conceptul de practică este esenţial în filozofia marxistă, iar astăzi o serie de teoreticieni (Kotarbinski şi alţii) se preocupă pe larg de elaborarea unei noi discipline filozofico-ştiinţifice, – praxiologia – care vizează aspectele multiple ale activităţii sociale, ale acţiunii sociale eficiente.

La noi o serie de cercetători printre care amintim pe Ion Tudosescu, Pavel Apostol, Cornel Popa etc., s-au preocupat de aspectele, cognitive, logice, axiologice, psihologice etc., a acţiunii sociale.

Ion Tudosescu in lucrarea „Structura acţiunii sociale". printre alte probleme, elaborează mai multe scheme ce au in vedere multitudinea factorilor ce intervin intr-un act praxiologic.

Fără a ne opri asupra tuturor implicaţiilor şi corelaţiilor ce le presupune un act eficient. – praxiologic, dorim a evidenţia citeva aspecte privind corelaţia scop-mijloc.

Scopul are **o determinare obiectivă** fie că vizează individul fie colectivitatea.

Determinarea social-obiectivă a scopului presupune existenţa unui stadiu al vieţii sociale şi individuale, un nivel al dezvoltării (obiect) faţă de care scopul se manifestă ca proiecţie. Scopul apărut pe baza cunoaşterii unui obiect e anticipaţie logică, e negaţie faţă de obiect. e prelungirea lui în planul gindit. Astfel că scopul faţă de obiect e idealitate, e gind, e proiect, dar cind e bazat pe cunoaşterea profundă a realităţii e un scop ce-şi găseşte resursele intr-un stadiu-obiect şi e realist, are premize să se obiectiveze.

Ca proiect, ca ideal, ce anticipează cerinţa de dezvoltare a obiectului, scopul e viitor. Nivelul dat al dezvoltării realului, e prezentul, dar un prezent ce apare pe baza unui trecut, iar pe baza acestui prezent apare viitorul (scopul, anticipaţia).

Vorbind de determinarea scopului (a viitorului) de către obiect (nivel al dezvoltării prezente) includem teleologicul în determinism. Cauzalitatea nu exclude, ci presupune teleologicul. Scopul (ca viitor) este nu numai determinat de un nivel dat al dezvoltării, ci ca scop, ca viitor el işi prelungeşte influenţa cauzală asupra prezentului, asupra nivelului dat al dezvoltării in sensul că il cheamă spre sine. Nivelul dat al dezvoltării se suprimă pe sine dialectic, în acţiunea pe care omul o desfăşoară pentru ca scopul să se obiectiveze. Obiectivarea scopului face ca acesta să treacă în contrarul său. Din obiect ideal, viitor, dorit el se transformă în real, în obiect infăptuit. Adică din obiect-scop devine obiect-real în urma obiectivării scopului. Astfel corelaţia obiect-scop-obiect, face să apară al doilea obiect, ca obiectivare a scopului ,care e obiectul transformat, e viitorul devenit act, prezent. Dar noul obiect, rezultat al obiectivării scopului naşte noi nevoi ,noi interese, noi scopuri, ce presupun noi mijloace şi noi obiectivări. Şi aşa neincetat are loc corelaţia real-ideal in procesul transformărilor conştiente in planul vieţii sociale.

Există o **multitudine de scopuri,** unele mai apropiate altele mai indepărtate, unele principale altele fundamentale. Kotarbinski vorbeşte de o pluralitate de scopuri ale individului şi ale societăţii, pluralitate care poate fi ierarhizată piramidal. Aici trebuie ca ierarhizarea să fie făcută de individ şi societate pentru a distinge, in multitudinea de scopuri, pe cele care sint fundamentale, care scopuri pot fi aminate, care sint imediate etc. Partidului îi revine misiunea cunoaşterii realităţilor, a scopurilor, precum şi evidenţierea celor fundamentale. Societatea noastră şi-a fixat ca scop fundamental construirea societăţii socialiste şi comuniste, care presupune fixarea ca scop de bază satisfacerea mereu crescindă a cerinţelor mereu sporite materiale şi spirituale ale omului. Întreaga activitate a partidului evidenţiază atenţia acordată omului, prezentului şi viitorului său.

Preocuparea pentru dezvoltarea economiei şi culturii e făcută cu scopul creării condiţiilor pentru afirmarea personalităţii umane. În centrul acestor preocupări se află **omul.** În raportul prezentat la **Conferinţa Naţională a P.C.R.** tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia : „Nu trebuie să uităm nici un moment că **mai presus de orice se află omul",** dezvoltarea lui multilaterală. Dezideratul umanismului de totdeauna : omul trebuie tratat ca scop şi niciodată ca mijloc, prinde teren în practica vieţii in societatea noastră.

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu a subliniat în repetate rinduri că trebuie făcut totul ca omul să stea intr-adevăr in centrul atenţiei, ca el să fie scopul întregii activităţi, a tuturor eforturilor sociale.

Societatea noastră ia atitudine împotriva oricărei incercări de înjosire a omului, de reducerea lui la stadiul de mijloc.

Instituindu-se pe sine ca scop fundamental, omul este pentru sine scop, scopul faţă de care totul este mijloc. Scopurile-mijloace pe care societatea şi le pune : dezvoltarea industriei, agriculturii, ştiinţei, culturii etc., nu sint scopuri în sine, ci mijloace faţă de om.

În dialectica scopurilor, scopurile existente la un moment dat ca parţiale devin mijloace pentru scopuri mai inalte. Continua autodepăşire, continua dezvoltare in toate planurile vieţii sociale şi individuale presupune obiectivarea scopurilor, naşterea altor scopuri expresie a noii situaţii, a noilor nevoi.

Dialectica scopurilor presupune o permanentă proiectare a omului in viitor, deschiderea de noi orizonturi in stare ca pe baza cunoaşterii lor să antreneze acţiunea transformatoare. Partidul comunist elaborind scopurile parţiale (planurile dezvoltării economice etc.) şi scopurile fundamentale (edificarea socialismului şi comunismului, servirea omului) face acest lucru pe baza cunoaşterii realului şi a tendinţelor lui legice, dar are misiunea ca, elaborind aceste scopuri în strinsă legătură cu masele, să le aducă la cunoştinţa maselor largi. Acţiunea conştientă presupune cunoaşterea clară a scopurilor. Pe această bază, acţiunea transformatoare, in cunoştinţă de cauză, facilitează accelerarea transformării scopului, in real, uşurează accelerarea transformărilor sociale. Cunoaşterea liniei politice a partidului, propagarea concepţiei sale despre lume şi viaţă, despre dezvoltarea socială, e de natură să contribuie la o acţiune eficientă în lumina marxism-leninismului, a dezideratelor urmărite.

Principiul „omul este fiinţă supremă pentru om" prinde tot mai mult teren în practica vieţii in măsura in care omul devine conştient de sine, de perspectivele sale, de modalităţile realizării sale plenare. Formarea omului multilateral dezvoltat presupune dezvoltarea condiţiilor materiale şi spirituale, o acţiune în cunoştinţă de cauză, dezvoltarea cunoaşterii şi a conştiinţei socialiste în conformitate cu cerinţele actuale ale vieţii formulate de documentele de partid apărute cu ocazia dezbaterii ideologice din anul 1971.

Dezideratul „omul fiinţă supremă pentru om" presupune in fapt efortul social, desfăşurat de partid în sensul umanist, nu doar la nivelul scopurilor, ci şi a mijloacelor necesare pentru acestea. Acţiunea de fixare a scopurilor parţiale şi fundamentale, de găsirea mijloacelor adecvate, de desfăşurarea activităţii eficiente, calitative cerută de etapa dezvoltării multilaterale a societăţii noastre, presupune cunoaştere, competenţă, antrenarea unor oameni cu o pregătire tehnico-ştiinţifică corespunzătoare. Realizarea conştientă a noii orinduiri, presupune realizarea unui **om nou,** conştient, multilateral dezvoltat, om al acţiunii pentru societate şi pentru sine. Cunoaşterea şi realizarea dezideratelor sociale implică şi cunoaşterea şi realizarea cerinţelor omului luat ca individ. Are loc o activitate de umanizare a lumii sociale şi deci implicite a celei individuale. Umanizind realul, omul se umanizează pe sine devine la noi nivele creator şi creat de propria activitate, de propria lui muncă.

În orinduirea socialistă scopurile fundamentale coincid.

Cuplul categorial scop-acţiune-finalitate funcţionează în aşa mod incit scopurile sociale elaborate pe baza cunoaşterii legilor obiective ale dezvoltării sociale şi consecinţele acţiunii în lumina acestor scopuri au încetat să mai aibă un caracter contradictoriu. Se realizează concordanţa crescîndă între scop şi finalitate, restringindu-se sfera spontanului şi lărgindu-se continuu aria conştientului.

În realizarea eficientă a scopurilor un rol important il au mijloacele. P.C.R. a militat încontinuu pentru descoperirea de noi modalităţi, de noi resurse, de noi mijloace apte a duce la înfăptuirea ţelurilor.

Căutarea unor mijloace adecvate naturii scopurilor, mijloace concrete pentru specificul fiecărei etape a dezvoltării ţării reprezintă o preocupare de seamă a P.C.R. Această preocupare vizează completarea continuă a informaţiilor despre societate şi tendinţele ei, perfecţionarea scopurilor cit şi selectarea mijloacelor, găsirea de noi mijloace adecvate şi eficiente.

Corelaţia scop-mijloc necesită a avea in vedere faptul că orice scop presupune a fi înfăptuit cu **mijloace adecvate.** Natura scopului îşi transferă trăsăturile şi asupra naturii mijloacelor. Mijlocul conţinind în sine proprietăţile scopului face ca acesta să fie indeplinit în condiţii corespunzătoare. Nobleţea, măreţia, înălţimea şi umanitatea scopurilor işi caută in vederea indeplinirilor mijloace de aceeaşi natură. Atunci cind acest principiu e incălcat, se poate ajunge la situaţii neconcordante cu umanismul socialist. Oricit de înalte ar fi scopurile ele pot fi compromise prin mijloace necorespunzătoare.

Scopurile înalte, umaniste, ale construirii societăţii socialiste trebuie realizate cu mijloace de aceeaşi natură. P.C.R. a militat pe tot parcursul existenţei sale pentru realizarea acestui deziderat umanist atit in privinţa politicii sale interne cit şi externe.

Scopul nu numai proiectează şi orientează acţiunea, dar el sugerează căile şi mijloacele ei de dezvoltare, e călăuza procesului de umanizare a realului, e reglator al acţiunii.

Acţiunea este dinamică ea se concepe şi se reconcepe pe parcursul procesului de realizare şi de aceea controlul permanent al desfăşurării acţiunii e important pentru a urmări şi obiectiva scopuri cit mai realiste.

Amploarea aspectelor care intervin intr-un act praxiologic social, complexitatea problemelor privind stabilirea scopurilor sociale imediate şi de perspectivă, studierea situaţiilor, a condiţiilor, a mijloacelor de realizare, aprecierea rezultatelor etc., toate impun **creşterea rolului conducător** al partidului în etapa dezvoltării multilaterale a societăţii noastre.

Politica P.C.R. are dimensiune umanistă. În activitatea sa, dimensiunea cognitivă, etică, axiologică, transformatoare este prezentă în orice moment al unui circuit praxiologic, atît privind formularea scopurilor, găsirea mijloacelor, a aprecierii lor cit şi în fixarea de noi scopuri.

Numai preocuparea de toate componentele activităţii oferă posibilitatea realizării umanismului marxist – practic ca umanism autentic, superior şi integral, garant a inălţării omului. Realizările obţinute în făurirea societăţii socialiste explică trăinicia orînduirii noastre şi caracterul ştiinţific, socialist şi umanist al politicii partidului nostru.

Realizările obţinute in anii Republicii au fost cîndva viitor, dar prin dăruirea şi abnegaţia acţiunii umane-transformatoare au devenit prezent, realitate a vieţii noastre.

Realizarea scopurilor propuse, a planurilor anuale, cincinale şi de perspectivă va apropia România de ţările dezvoltate şi de ţelul final construirea socialismului şi comunismului.

Crezul optimist în viitorul comunist al naţiunii pleacă de la cunoaşterea tendinţelor dezvoltării sociale, de la faptul că există acest garant în obiectivările de pînă acum, că există posibilitatea făuririi omului nou, cult, apt să realizeze cuceririle ştiinţei şi apt să transforme în mod revoluţionar lumea. Acest crez pleacă de la faptul că scopurile partidului sint ale naţiunii iar acestea, scopurile, viitorul, dau o nouă substanţă prezentului. Din perspectiva viitorologiei, ţara noastră exprima clar rapiditatea depăşirii prezentului, rapiditatea obiectivării viitorului, modalitatea nouă in care viitorul participă la prezent pentru suprimarea dialectică a acestuia.

PETRU DOTIU

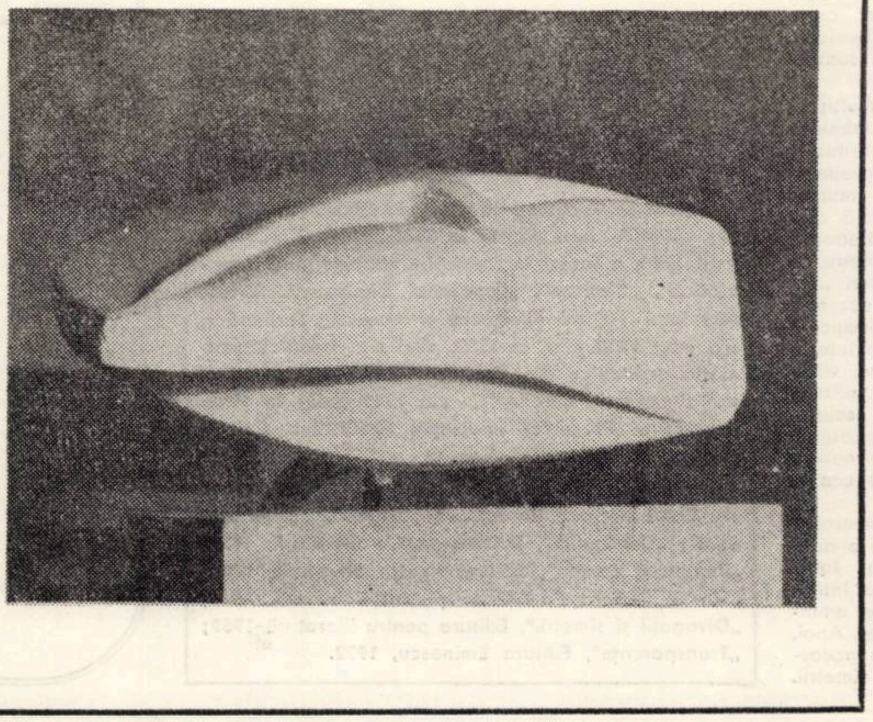

Capitalismul contemporan și teoria „clasei de mijloc"

Revoluția științifică și tehnică determină importante transformări atît in domeniul forțelor de producție cit și in sfera structurii de clasă a societății capitaliste. Absolutizind rolul acestei revoluții in evoluția societății capitaliste din țările puternic dezvoltate, ideologia burgheză acreditează ideea dispariției antagonismelor sociale, a trecerii – fără revoluție socialistă – la o societate fără clase.

Una din tendințele dominante ale evoluției structurii sociale in capitalismul contemporan ar fi, după opinia ideologilor burghezi, conturarea tot mai clară a așa-numitei „clase de mijloc", ca urmare a contopirii treptate a tuturor categoriilor sociale. In definirea „clasei de mijloc" teoreticienii burghezi recurg la trăsături neesențiale, in primul rind la modul de viață și la trăsături de ordin psihologic. I. Coul inchide in această clasă 12 grupuri de diferite profesiuni și consideră drept principal criteriu al acesteia nesiguranța privind apărarea inegalității economice și sociale impotriva tendințelor nivelatoare care amenință veniturile și proprietatea ei, iar I. B. Montagne consideră că clasa de mijloc ar fi formată din cîteva pături sociale care se delimitează in anumite hotare foarte largi ale unui stil de viață determinat [1].

In „clasa de mijloc" sint incluși atît muncitori care, după P. Banchet, „deproletarizindu-se" își pierd trăsăturile proletariatului, [2] cît și burghezia care își pierde treptat proprietatea in favoarea acestei noi clase, căreia i-ar aparține viitorul [3].

Argumentul hotăritor al celor care vorbesc deja de o societate lipsită de antagonisme il constituie creșterea accelerată in ultimul timp a păturilor intermediare salariate. După al doilea război mondial, indeosebi in S.U.A., dar și in alte țări capitaliste dezvoltate, ca urmare a procesului de birocratizare a societății, a militarizării accentuate și a realizării de către capitaliști a unei importante părți din profit in sectorul terțiar, a avut loc intr-adevăr o creștere spectaculoasă a „gulerelor albe". Iată cum descrie C. Wright Mills evantaiul deosebit de larg al acestor pături ' „Există o duzină de ingineri sociali și tehnicieni mecanici, o multitudine de fețe care prestează servicii, asistenți de laborator, educatoare oficial inregistrate și neoficiale, proiectanți, statisticieni, asistenți sociali.

In unitățile comerciale, care par uneori să coincidă cu modelul noii societăți in intregul ei, se află vinzătoarele din marile magazine universale, agentul de asigurare... vinzători abrenteiști. In fruntea acestui ansamblu se află personajele principale – vicepreședinții care afirmă că sint „simpli funcționari...", iar la bază – funcționarii mărunți...

In enorma mulțime a funcționarilor din birouri, in toate birourile de calculat, contabili și agenți de aprovizionare inlocuiesc patronul care-și făcea singur socotelile. Și in rindurile cele mai de jos ale lumii, „gulerelor albe" se macină funcționari „operatori", alimentind și prelucrind sistemul de fișe și dosare ; secretari particulari și dactilografe, ușieri, registratori, funcționari care se ocupă cu corespondența, o mie de feluri de funcționari ; operatori ai sistemului de iluminat, cei de la dictafoane... și de la recepție, care te petrec inăuntru și te petrec afară" [4].

Analizind evoluția societății americane, Wright Mills constată că creșterea fără precedent a păturilor intermediare n-a schimbat caracterul exploatator al marii proprietăți capitaliste, n-a fost insoțită de niciun transfer al proprietății. Explozia păturilor intermediare n-a modificat, in trăsăturile sale esențiale, structura de clasă a societății capitaliste, bazată pe cele două clase fundamentale – proletariatul și burghezia. Insăși viitorul acestor pături neomogene și fragmentate in interior, arată Wright Mills, depinde de evoluția raportului de forțe dintre burghezie și proletariat.

M. Duverger, deși consideră că lupta de clasă se atenuează și că pauperizarea nu este specifică occidentului, este nevoit de realități să concluzioneze că schimbările intervenite in ultimul timp n-au afectat prea mult poziția capitalului : „inegalitatea dintre capitaliști și necapitaliști și dominarea ultimilor de către primii continuă să constituie fundamentul esențial al statului in Occident" [5]

Mulți reprezentanți ai teoriei „clasei de mijloc – R Cremer, G. Lavau, P. Bleton, P. Bauchet, I. B. Montagne, I. Coul ș. a. – acuză marxismul de dogmatism și schematism in prezentarea structurii de clasă, reproșindu-i neglijarea „totală" a păturilor intermediare. Clasicii marxism-leninismului au abordat in primul rind relațiile dominante din societatea capitalistă, cele dintre proletariat și burghezie. In același timp ei au arătat insă că nicăieri societatea capitalistă nu se va găsi intr-o formă pură și că intotdeauna alături de cele două clase ale acestei societăți vor fluctua o serie de grupări intermediare care se formează mereu.

Despre dispariția acestor pături mic-burgheze, Marx și Engels vorbesc doar in sensul pierderii independenței lor economice. Astfel incă in Manifestul Partidului Comunist, Marx și Engels subliniau că membrii acestor pături intermediare „vor dispărea cu desăvirșire **ca parte independentă** (subl. ns.) a societății moderne și vor fi inlocuiți, in comerț, in industrie și in agricultură, cu supraveghetori și servitori" [6].

V. I. Lenin, in lucrarea „Marxism și revizionism" arată de asemenea că orinduirea capitalistă „creează mereu și inevitabil un intreg șir de „pături mijlocii (anexe ale fabricii, munca la domiciliu, mici ateliere împrăștiate prin intreaga țară, necesare industriei mari...). **E absolut firesc să fie așa și așa va fi mereu pină la infăptuirea revoluției proletare, căci ar fi o mare greșeală să credem că pentru infăptuirea acestei revoluții e nevoie de proletarizarea „completă a majorității populației"** [7]. (subl. n. .s).

Prin poziția lor obiectivă, majoritatea păturilor intermediare sint apropiate de situația proletariatului. In ultimul timp asistăm tot mai mult la procesul de conștientizare a acestor pături, proces concretizat prin marile bătălii de clasă la care participă alături de proletariat numeroase alte pături salariate din țările capitaliste. Adoptarea de către aceste pături a unor forme de luptă tradițional-muncitorești ca și intreaga lor orientare tot mai net anticapitalistă, ne demonstrează că departe de a reprezenta „rezerva" capitalului, imensa majoritate a păturilor intermediare se transformă treptat in rezerve ale revoluției socialiste. Tocmai de aceea una din sarcinile principale ale partidelor comuniste din țările capitaliste constă in infăptuirea unor strinse alianțe cu noile categorii de salarități exploatați de marele capital de făurire intr-un sens tot mai larg a „noului bloc istoric" conceput de Antonio Gramsci.

PETRE TOADER

---

1) Cf. V. I. Miheev. Kapitalizm ili „Industrialnoe obșcestvo" td. Mejdunarodnâie Otnoșenia, Moscova, 1968. pag. 168–169.

2) Idem, pag. 147.

3) R. Aron, Dix-huit.

4) Gitta Tulea, Sinteze sociologice — C. W. Mills, Ed. științifică, București, 1972, pag. 99—100.

5) M. Duverger, Sociologie politique, P. V. F. Paris, 1967, pag. 207.

6) K. Marx, Fr. Engels. Opere alese in două volume, vol. I, ediția a III-a, Ed. Politică, București — 1966, pag. 34.

7) V. I. Lenin, Opere complete, vol. 17, Editura Politică, București — 1963, pag. 25.

VIDEOCASETA

In seara de 26 octombrie 1973 s-a văzut ceva nemaivăzut de vreo șaizeci de ani și mai bine. S-a văzut la cinemateca studenților din Timișoara un fel de mutoscop. un fel de film-spectacol, adică, cu ronțăit de napolitane, vindute printre rinduri de o grațioasă domnișoară. Un fel de mutoscop cu un nemaipomenit pianist in redingotă, cu melon și papion, care a inceput să cinte ceva săltăreț, din acei ani, după ce și-a desfăcut aproape tot pianul dezacordat in bucăți. Un fel de mutoscop cu anunțuri din revistele de cinema ale epocii, impărțite și in sală, cu o veselă trupă de dansatori și dansatoare care au dansat in pauză ceva intre polcă si can-can, chităind ori de cite ori era cazul. Un fel de mutoscop cu un public dezlănțuit, care aplauda frenetic, fluiera și țipa și el ori de cite ori era cazul. Un fel de mutoscop, in fine, cu un film din acei ani, film făcut in contra gripei și tuberculozei, dar după tot tipicul, cu intrigă, iubire și happy-end. Dar cei din filmul contra gripei nu țopăiau și nici nu se mișcau prea repede, cum ne-am fi ateptat toți, pentru că era proiectat cu aparatul lui, la fel de vechi, cu manivelă. Și deși totul, sau aproape, totul era ca atunci, in afară de hainele și cuvintele noastre, era ceva care nu mergea, nu aparținea adică acelor ani. Poate prea-risul nostru, poate prea-veselia noastră in fața unui fel de mutoscop la care, pe vremuri, nu făcea nimeni atita haz.

★

In citeva seri din această toamnă am văzut **jazzul și-i sigur că cei mulți — puțini cunoscători cu adevărat ai jazzului vor spune că cele ce urmează sint literatură. Bineințeles că cele ce urmează sint literatură și această necunoaștere a jazzului care urmează (căci nu știu aproape nici un nume al acelor oameni care cintau), nu știu exact cum s-o fi chemind un fel de trompetă minusculă care scotea niște sunete nemaiauzite și** (nu știu in fond mai nimic despre jazz) **nu trebuie să supere pe nimeni. Acuma va fi vorba despre niște imagini de jazz (deși parcă niciodată nu poate fi** vorba despre imagini) **dar, in fine, va urma ceva despre cele văzute in citeva seri la jazz-clubul din oraș. Intii, două filme, unul alb-ne cu băieții albi-negri ai lui Dave Brubeck. Apoi unul color, care n-ar fi trebuit să se sfirșească deloc, in care se vedea cum intr-un frumos oraș american venea vi un festival de jazz. Se vedea in amindouă filmele ceva minunat, despre care nu se poate spune aproape nimic in cuvinte. Și anume chipurile și miinile celor care cintau. Urmează poem despre ochii cintărețului de jazz. Urmează poem despre dinții cintărețului de jazz. Poem despre gura cintărețului de jazz, despre degetele, umerii, picioarele, miinile cintărețului de jazz. A mai fost ceva de văzut atunci, văzut de-a adevăratelea, de foarte aproape dar nu de pe pinză, ci de pe scenă. Au fost de văzut trei oameni, pe numele lor Johnny Răducanu, Eugen Gondi și Paul Weiner, care au cintat intr-una, dintr-o seară de duminică pină intr-o dimineață de luni și cei care au fost acolo le-au văzut chipurile și miinile. Oricită distanța, — un ocean și incă ceva – ar fi, cu siguranța că s-a făcut odată dimineață, in zile și la ore diferite și aici și la Concord. Dacă cineva a văzut cumva atunci pe asfalt rouă, să știe și să țină minte că „roua e sudoarea privighetorilor ce s-au ostenit toată noaptea cintind".**

ADRIANA S. BRĂDEANU

CURIERUL IDEILOR

■ Ordinatoarele continuă să se miniaturizeze. Sisteme de memorie cu semiconductori vor inlocui progresiv sistemele de memorie clasice, ceea ce — pe lingă un volum redus — va face să intervină o substanțială scădere a prețului de cost al computerelor. ■ Nu mai e nevoie să așteptăm zăpada pentru a practica schiul. Pe muntele Feldberg (R.F.G.), un material sintetic a fost folosit pentru o pîrtie de dimensiunile celor normale, pe care se poate schia in cele mai bune condiții. Bineințeles, se poate și cădea. ■ Un grup de medici ai Centrului timișorean de cercetări medicale a comunicat, de curind, la un simpozion internațional din Norvegia rezultatele parțiale al unor cercetări privind mecanismele de ordin biologic care duc la tulburarea reacțiilor normale de apărare a organismului uman. Colctivul își propune să contribuie la diagnosticarea mai rapidă și mai exactă a tulburărilor care intervin in bolile autoimune, in special in lupusul eritematos difuz. ■ O.Z.N-urile revin in actualitate. Telegramele de presă inserate in ziare consmnează numeroase mărturii — mai cu seamă din S.U.A. — care, după tranșantul și puțin convingătorul raport Condon, dovedesc că unele fapte nu mai pot fi in nici un caz considerate drept iluzii optice. ■ În Polonia guvernul acordă tratament prioritar și anumite avantaje sătenilor din numeroase localități considerate „sate folclorice". Obligația acestora este să-și mențină portul și obiceiurile străvechi. Să recunoaștem — o inițiativă prețioasă. ■ In aceste zile, la Iași, a avut loc conferința națională de ecuații diferențiale. Participarea timișoreană au asigurat-o prof. dr. Mircea Reghiș cu comunicarea „Spectrul caracteristic al operatorilor liniari" și cercetătorul științific Helmuth Ludescher cu comunicarea „Sistme dinamice discrete in spații topologice". ■ Zgomotele au efecte patologice asupra locuitorilor marilor aglomerări urbane. De pildă, 14 milioane de americani suferă din cauza zgomotelor de avioane. Circulația, vibrațiile și transmisiile din interiorul imobilelor măresc tensiunea sistemului nervos, sensibilizindu-l. Poluarea sonoră devine o problemă de studiu ! ■ In R.P. Chineză a fost reconstituit un dinozaur biped (8 m. inălțime și 15 m lungime). Fosila provine dintr-o mină din provincia Șantung, datează din Cretacicul superior și aparține grupei de dinozauri cu cioc de canar, numiți și hadrozauri. Aceste mari ierbivore bipede au mai fost descoperite in America de Nord, iar in Asia, in Mongolia. ■ Interesantă și binevenită ideea Bibliotecii Bazei de cercetări a Academiei din Timișoara de a alcătui in viitor un dicționar al orașului nostru. In mii de articole vor fi redate istoria, tradițiile de cultură și particularitățile urbanistice ale Timișoarei. Scopul mărturisit al inițiatorilor este de a ne ajuta să cunoaștem mai bine orașul in care trăim. Le dorim succes !

RADAR

cartea de știință

Bogată atit prin ineditul informațiilor cît și prin sintezele categoriale remarcabile lucrarea Anetei Busuioc se dovedește a fi indispensabilă oricărui studiu asupra politicului și conducerii societății socialiste.

Examinind procesul evoluției istorice și logice a politicului, autoarea subliniază multiplele semnificații ale revoluției săvirșite de marxism in gindirea politică, dezvoltarea creatoare a marxismului de către V. I. Lenin in condițiile trecerii capitalismului in ultima sa fază, imperialismul, precum și contribuția filozofului marxist italian A. Gramsci. In confruntarea critică cu ideologia și știința politică burgheză contmporană Aneta Busuioc se situează pe o poziție marxistă clară, convingătoare.

Considerind că „Analiza politicii ca activitate, deci ca manifestare a unor societăți, acestea din urmă ințelese ca modalitate de existență specific umană... intr-o concepție marxist-leninistă... poate constitui temă a cercetării filozofice fundamentale" **(sublinierea autorului). Autoarea își propune analiza politicului in perspectivă filozofică sugerind identitatea dialectică dintre conceptele de politică și filozofie.**

ANETA BUSUIOC

Politicul și conducerea societății

(Editura științifică, 1973)

Apreciem de asemenea și incercarea de a utiliza noțiuni cibernetice : sistem, informație, funcție etc. in dezvoltarea politicului. Definiții ale politicului ca „Funcție de sistem", „funcția de conducere centrală, coordonatoare, integrată și integratoare, proprie sistemului social ca intreg, funcție exercitată de clasa dominantă, exploatatoare ori neexploatatoare, bineințeles in mod diferit, și necesară pentru existența (sau transformarea) acestuia" demonstrează posibilitatea reală a studierii fenomenelor social-politice cu ajutorul metodelor științei conducerii societății.

Valoarea lucrării rezidă intr-o permanentă raportare conștientă la practica edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, la problematica deosebit de complexă a dezvoltării democrației socialiste. Este evidențiată valoarea teoretică a documentelor de partid, semnificațiile majore, morale și filozofice ale politicii Partidului Comunist Român, sensurile general-umane ale procesului construirii socialismului și comunismului.

Ideile prezentate mai sus (semnificațiile morale și filozofice ale politicii P.C.R., raportul filozofie-politică, conducerea științifică a societății socialiste-politică, cibernetică-politică) nu sint adincite in mod suficient. Analiza dialectică necesită și precizări logice ; intrebarea „ce este politica ?", de exemplu trebuie examinată nu numai din punct de vedere istoric ci și din punct de vedere teoretico-logic. La această intrebare cititorul va fi mai puțin mulțumit cu răspunsurile evazive ale Anetei Busuioc decît cu răspunsurile din lucrarea mai veche „Conștiința politică" (Editura științifică, 1968) a lui N. Kallös. Bineințeles că o astfel de analiză logică nu este ușoară, dar pe cît este de dificilă pe atît este de necesară in ințelegerea specificului dialectic al politicului.

CONSTANTIN STRUNGĂ

MARIA-LUIZA CRISTESCU

ATÎT DE SIMPLU

O doamne, cite prostii, cite inexactităţi trebuie gindite, cite supoziţii făcute pină să ajungi, adesea printr-o intimplare, la un adevăr mărunt.

Mă gindeam cu un fel de veselie, privind pe fereastra compartimentului cind nu mai aveam doar citeva minute pină să ajungem la Mediaş. Val mă ţinea de mină şi mă strinse usor, căci işi dorise demult să-mi arate oraşul copilăriei lui, oraşul cu turle de catedrale şi ziduri de biserici innegrite, cu străzi inguste şi pietruite, cu piaţa in care s-a intimplat ceva important acum trei secole, cu hanul in care a locuit incognito un mare voevod acum patru secole etc. De mult nu mai călătorisem impreună, singuri intr-un compartiment comod, cu fotolii pluşate, cu geamul curat şi cu o lungă ,lungă discuţie intre noi, intreruptă de hohote de ris, de sărutări. Nu ne-am descleştat miinile unuia de ale celuilalt tot drumul. Simţeam o teribilă căldură intre noi, il iubeam cu o intensitate cum nu mi se mai intimplase demult. Mă simţeam liberă, parcă fără nimic in urmă, parcă in ziua unei logodne de castel, cu rochii albe, cu cintece tiroleze si dansuri vesele pe iarbă. Viaţa dinainte dispăruse deodată aşa cum se intimplă in miracolele simţirii omeneşti.

Cu o noapte inainte de plecare, adormisem îmbrăţişaţi, tirziu, parcă nesăturindu-ne de atitea mingiieri si sărutări. Din cind in cind apoi, deschideam ochii in noapte şi mă cuprindea o mare duioşie pentru trupul ce dormea alături de mine. Il îmbrăţişam uşor, semnul intensităţii fiind doar dinţii mei strinşi puternic unii de alţii. Reactia lui era imediată. Ni se intimplau rareori asemenea sincronizări de stări de spirit, de impulsuri de iubire, de reindrăgostiri. Ce momente minunate! Mă simţeam frumoasă şi unică, mă simţeam fiinta ce trebuie invidiată pentru ceea ce trăieste O, şi Val, Val isi lăsa uşor capul spre mine şi imi săruta părul şi imi îmbrătisa umerii şi mă ridica in braţe. Asta incă din gara Mediaşului, loc ales parcă pentru a incepe o altă viaţă, pentru a alege ce e bun de ceea ce fusese rău.

Doamne cite imi treceau prin cap in timp ce ieşeam din compartiment pe culoar şi de acolo spre uşa vagonului.

Zimbeam gindindu-mă la toate aceste lucruri. Şi apoi eu, eu voi invăta gramatică pe elevii din clasa a opta, le-o vei explica răbdătoare, ii vei face să o iubească şi să le fie necesară. Mi-i voi face prieteni, ii voi face oameni, ii voi invita in fiecare vineri la mine acasă să discutăm ca intre maturi despre viaţă şi sensurile ei. Cit despre casa noastră, va fi un cuib frumos, un spaţiu de linişte şi singurătate in doi după ce ne vom intoarce fiecare de la treburi atit de utile celor din jur, despre care vom avea timp să vorbim şi să gindim. Viaţa mea va fi activitate şi sens, imi spuneam ca o lozincă şi mă bucuram îmbrăţişind talia lui Val, Val cel atit de inalt şi puternic pe lingă mine. Clipeam apoi din ochi şi mă gindeam ce miracole se pot intimpla de la o zi la alta şi regretam că nu rupsesem fiecare filă din acel nefericit caiet care imi păstrase gindurile ezitante, aberaţiile. Nu am nevoie de caiete scrise! Nu trebuie să rămină nimic din ce e urit.

Sint gata s-o pornesc la drum, pizmaşă pe tot ce am pierdut pină acum şi să păstrez frumosul şi binele scormonind după el, căutindu-l sub pietre, oriunde, dar mai ales acolo unde este mai posibil de găsit. Lumea asta, scrişneam fără să-mi dau seama trebuie să aibă multe lucruri frumoase şi toate au in frunte iubirea, clară, reală, exactă, fără planuri duble, contorsionări, toleranţe. Ceva simplu, trebuie să fie, ceva simplu ca elementele din care e făcută lumea. Uite, mă sprijin de Val şi simt cum mă ocroteşte, simt cit imi este de aproape, cum nu mi-a fost niciodată. Sau poate mi-a fost şi am fost oarbă, robită de fantasme.

N-are rost să spun cu glas tare tot ce gindesc, căci ştiu că simte la fel cu mine. Imi arată o turlă inaltă, gotică, plumburie. Nu spunem nimic, dar ne privim şi sărutăm in faţa sublimei imagini proiectate pe cer. Sintem doi oameni fericiţi, cu valize mici in mină, obosiţi puţin de drumul lung, cu perspectiva de a ne odihni intr-o odaie frumoasă de hotel şi apoi să umblăm fără ţel, privind seara prin ferestre in casele oamenilor, rătăcindu-ne printr-o stradă care e de fapt o lungă curte interioară.

O plăcută oboseală m-a cuprins in faţa uşii mari de sticlă a hotelului modern, enorm. L-am privit pe Val şi am stiut că nu trebuie să-i spun căci simţim la fel, clipă de clipă, că sintem una şi aceeaşi persoană, că dragostea noastră (nu greşea doctorul Horia, dar nici nu vreau să-i mai pomenesc numele !) nu e o construcţie imaginară a fiecăruia, ci un sincronism deplin, care nu mai are nevoie de vorbe şi imaginaţie. Cind Val a primit cheia odăii noastre de la etajul patru, camera 414, recepţionera i-a zimbit cu amabilitate, m-a privit, ne-a privit şi a înţeles şi ea că sintem doi oameni care se iubesc, două fiinţe care s-au intilnit ca să formeze una singură (Uite, e pentru prima oară cind nu mă enervez pe mine pentru gindurile mele puse in propoziţii şi fraze puţin exaltate, discursive).

Val a apăsat cu aplomb pe butonul de parter al liftului şi am urmărit luminile care se aprindeau pe cifrele descrescătoare pină cind, cu un uşor pocnet, liftul s-a oprit. El a deschis uşa, eu am intrat şi după ce iar a apăsat, de data aceasta pe butonul cu cifra patru, ne-am sărutat lung, indreptindu-se unul spre celălalt in acelaşi timp. Am străbătut apoi coridorul elegant, călcind uşor pe mocheta roşie, roşie ca a tuturor hatelurilor mari, pină am văzut cifra ce-mi devenise brusc intimă 414 Era odaia noastră. Tot Val a deschis, am aruncat valizele mici din mină şi am strigat fiecare, după un vechi obicei al nostru – „Ziua intii la duş !" Ne-am copleşit apoi cu generozitate cedînd unul altuia primul loc.

Mai tirziu, în halate mari de baie am desfăcut o sticlă de bitter şi ne-am turnat in paharele mari din baie.

Odaia avea perdele portocalii şi lemnăria gălbuie, deschisă, de culoarea lemnului fără nici un adaos de vopsea. Era o odaie a noastră, caldă, fără personalitate, ca şi cum nimeni în afara noastră n-ar fi locuit-o niciodată. Seara a fost minunată. Eu mi-am pus o rochie nouă, (o, doamne de cind nu-mi dorisem o rochie nouă) şi un colier veneţian pe care mi-l dăruise el cu o zi inaintea plecării in vacanţă la Mediaş.

Era intuneric demult cînd ne-am aşezat îmbrăţişaţi în faţa ferestrei. Se întindea in faţa noastră o noapte cu turnuri luminate, cu porţi de cetate irizate de reflectoare. Eram într-o ţară de basm, făcută parcă să inghită tot ce lăsai urit in urmă, să-ţi ofere elixirul uitării şi al puterii de a o lua de la început. Am stat tăcuţi minute intregi pină cînd ne-a cuprins frigul. Era în noi imaginea bănuită a unui oraş medieval, cu ostaşi de pază pe ziduri, cu metereze de apărare, cu locuri de reculegere şi adunare.

Am coborît apoi jos, intr-un restaurant aproape gol, luminat palid, cu mese mici şi chelneriţe discrete, cu pas uşor şi vorbă şoptită. Am ciocnit pahare în tăcere, am mîncat incet, pătrunşi de atmosfera aceea caldă, străină, nouă, făcută pentru noi, pentru inceputul ce avea să aibă loc, pentru începutul ce se declanşase.

Mă gindeam zîmbind la şansele vieţii, la nesperata sansă de a o lua de la capăt cu forţă, fără părere de rău ,cu sufletul gol şi pur, aşa cum niciodată mintea şi sufletul prea chinuit nu-ţi ingăduie să crezi că ar putea fi. Tot îmbrăţişaţi am ajuns în odaia noastră, casa noastră nouă a vieţii noastre noi. De cită vreme, doamne de cită vreme nu mai trăisem un sentiment atit de clar şi de simplu. Imi spuneam mereu „Uite cit e de simplu, uite cit e de simplu şi cît de greu am ajuns aici".

Am adormit îmbrătişaţi şi am rămas aşa intreaga noapte, fără să ştiu care e braţul lui şi care e al meu, unde se sfîrşeşte trupul lui şi începe al meu. Am visat oraşul, am visat zidurile medievale, în culori calde, cu gesturile calme ale oamenilor de pe străzi. Zburau porumbei deasupra capetelor noastre, fără zgomot cu un filfiit imperceptibil, ca înăbuşit de un nor de vată. A fost cel mai frumos vis din cite imi aminteam, cel mai echilibrat şi mai dătător de fericire, lipsit de intensitatea cu care crezusem că trebuie trăit, fără coborîri şi inălţări, egal, egal mereu cu sine.

Şi s-a sfîrşit noaptea şi am deschis ochii şi am întîlnit căldura odăii cu lemnărie gălbuie.

Eram singură în pat. Printre draperiile mari intre lumina caldă a unui soare leneş, ce nu mai făcea eforturi să învingă norii Am ridicat braţele şi mi le-am încolăcit sub cap, parcă pentru a-mi susţine zîmbetul de fericire. Val era poate în baie şi poate cînta încet bărbierindu-se. O mişcare uşoară a draperiei portocalii mi-a atras privirile. Atunci am zărit picioarele goale ale lui Val ieşind de sub draperie. Am zîmbit privind oraşul, acum, dimineaţa, în altă lumină decît il văzusem noi seara. Oraşul copilăriei lui, oraşul in care nu mai fusese de multă, tare multă vreme. M-a simţit, căci am văzut faldurile portocalii mişcindu-se uşor şi în lumina ferestrei a apărut capul lui Val, parcă puţin îngrijorat că un zgomot cit de mic făcut de el mi-ar putea tulbura somnul. Mi-a zimbit cald şi i-am răspuns închizind uşor ochii, acoperindu-mi privirea cu pleoapele.

Zîmbeam, cînd în minte mi-a apărut stupid scena din „Hamlet", cînd draperia tremurindă ascundea spiritul poltron al lui Polonius. Am alungat imaginea zîmbind.

Val s-a apropiat de mine, m-a sărutat uşor pe frunte şi m-a întrebat dacă mi-e foame. Cum să nu-mi fie ? Aveam o foame nebună doream precis o omletă cu şuncă şi o cafea mare şi amară. Am sărit din pat şi m-am îndreptat spre baie.

– Te-ai sculat demult ? I-am întrebat.

– Cu cîteva minute înaintea ta. Scriam scrisoarea pe pervazul ferestrei.

Am intrat în baie şi am îndreptat cu plăcere jetul duşului asupra obrajilor, părului, umerilor mei Priveam apa ca pe o esenţă nouă, dătătoare de viaţă, ale cărei puteri le uitasem de mult. M-am îmbrăcat repede, intr-o toaletă de dimineaţă. (o, de cită vreme nu mă mai gindisem la asemenea fleacuri, la concordante între starea mea de spirit, momentul zilei şi veşmintele cu care sint îmbrăcată).

Cind am reintrat in cameră Val lipea plicul (era îmbrăcat), l-a pus apoi în geanta lui diplomatică şi mi-a zîmbit. Mirosea frumos ca după bărbierit şi l-am îmbrăţişat cu dragostea cu care mi-aş fi dorit să mă confund cu el, să trec prin trupul lui ca printr-o grotă şi să mă intorc înapoi, răminînd lipită de el, ca o a doua epidermă. Am intrat îmbrăţişaţi în braserie. Vorbeam, rîdeam si ştiam atît de precis ce vreau să mănînc, insistam să mi se aducă repede de tot omleta cu şuncă, mare, şi cafeaua amară, cit mai mare cu putinţă

Val mă privea cu acel zîmbet bun şi ocrotitor. Il amuza veselia mea, pofta mea de mincare, semne pe care de multă vreme nu le mai dădusem. Dar, doamne, de cite ori să mai repet că intrasem intr-o viaţă nouă

Cafeaua a venit imediat. Am desfăcut pacheţelul de zahăr şi mi-am pus totuşi o bucată în cafea, pentru plăcerea de a face un gest de adaos, o prelungire a ritualului. Val a cerut ce dorisem şi eu. Nu se putea altfel. Nu-şi putea dori să mănînce decît omletă şi cafea, căci nu putea simţi decît la fel cu mine. Toate gîndurile acestea copilăreşti mă umpleau de plăcere.

– Ce-ar fi să bem un pahar cu bere, mi-a spus el ?

– Dimineata ?

– Ce importanţă are ?

– Intr-adevăr, ar putea fi foarte bună.

Dar nu, berea nu era bună. Nu stiu dacă tonul, sau cuvintele sau poate chiar această noţiune stupidă de bere mi-au adus în minte zîmbetul şi ochii inchişi sub pleoapele cărora vedeam scena din Hamlet cu poltronul Polonius ascuns după draperii.

Am simţit cum incepe să-mi bată inima violent. Acolo, lingă draperia lui Polonius. Val scria o scrisoare Deodată mişcarea insinuantă a portocaliului ce ascundea fereastra şi pe Val mi s-a părut suspectă. „Val hotea, mi-am spus" şi am repetat acest cuvint inventat, singurul care îmi putea traduce impresia de atunci, care se ridica acum la suprafata din mintea mea ca o uriaşă bulă de aer. „Val hotea, hoţea !"

N-am putut să mai rămin la masă. Probabil mă schimbasem la faţă.

– Nu te simţi bine ? m-a intrebat el cu grijă luindu-mi mina rece ca gheata.

Am luat cheia, am urcat cu liftul. Am descuiat cu greu, căci imi tremura mina, iar inima imi bătea atit de tare încit mă temeam să nu leşin in uşă. Am intrat şi am închis pe dinăuntru.

Am respirat şi am început să gindesc. Va trebui să desfac scrisoarea cu o pilă de unghii şi apoi s-o lipesc la loc, după ce o voi fi citit-o. S-o lipesc la loc, adică să fie o scrisoare firească, normală, neamenintătoare, iar gestul meu urit, fraudulos să fie acoperit cu ajutorul lipiciului.

Am deschis frumoasa geantă diplomatică a lui Val. Avea căptuşeală de mătase roşie. Inăuntru, citeva cărţi şi deasupra scrisoarea. Era cu partea pe care trebuia notată adresa expeditorului. In locul ei am văzut doar o literă mare. „V". Trebuia să fie scrisă unui coleg sau colege de birou pentru a rezolva ceea ce uitase Val în graba plecării. Şi totuşi, iniţiala numelui nu se scrie pe o scrisoare cu care rezolvi o treabă, o scrisoare adresată unui prieten, unui coleg, unei mame. Am deschis incet triunghiul care inchidea plicul. Pila funcţiona perfect. Abia atunci mi-a dat prin minte că era mai firesc să mă uit cui îi era destinată scrisoarea. Am intors plicul deschis. Privirea mi s-a lovit de scrisul atit de cunoscut al lui Val.

Domnişoarei Manuela Petrescu
Bulevardul Petru Groza 6, et. III, ap. 21,
Bucuresti.

Am ezitat în timp ce mintea îmi umbla besmetică, scormonind o amintire, un nume pomenit de el, căutind in Bucureşti locul pe care se intindea Bulevardul Petru Groza. Mi-am adus aminte : o stradă frumoasă, pornind de la operă, impreimuită cu uriaşi castani, cu case vechi, comode.

Am scos cu miinile tremunătoare paginile scrise.

Speram. Incă speram. Privirea mi-a fost lovită de primul cuvint : Iubito ... Mi s-a impăienjenit privirea si o clipă am simtit cum mă indepărtez, mă prefac intr-un fulg, nu mai sint stăpină pe braţele, ochii, degetele mele N-am leşinat. Am citit scrisoarea cu un bizar sentiment de imposibil, nici o secundă n-am văzut chipul lui Val in spatele cuvintelor. La un moment dat, m-a prins atit de tare, incit, stăpinindu-mi tremurul şi deschizind tare ochii pentru a nu sări rindurile simteam că totul îmi e adresat mie. Nu primisem niciodată o scrsioare de dragoste de la Val, nu-mi spusese niciodată „te iubesc". M-a cuprins un fel de nebunie : „e pentru mine, strigam in gind, mie imi scrie, mie, mie . ."

Iubito . .

V

Rămîn in genunchi, cu scrisoarea in mină. Rămin in genunchi în faţa realităţii. Doctore Horia, dragul meu doctor Horia, vino, ajută-mă, minte-mă că nu există realitate, că dramele sint doar ale imaginaţiei noastre, că iubirea fiecăruia e o construcţie a mintii lui. Tu mi-ai spus-o ? Eu ţi-am spus-o ? Nu mai stiu. Există Manuela, există bulevardul Dr. Petru Groza, există iubire, există te iubesc, există nişte zile de luni, de doi ani existá nişte zile de luni a căror viaţă in calendar nici n-am putut-o bănui. Cine sint eu, cine e Val, cine e Manuela ? Doctore, ajută-mă, tu cel pe care te-am urit pentru că ajutai, credeai că oamenii au nevoie de ajutor ca să trăiască în realitate ! Nu vine nimeni, nu deschide nimeni uşa .Privirile imi sint orbite de roşul mătăsii ce căptuşeşte geanta diplomatică a lui Val.

Mă ridic în picioare, mă privesc în oglindă. Realitatea fiinţei mele e aceeaşi. Ciuma nu mi-a lăsat găuri in carnea obrazului, ochii nu şi-au schimbat culoarea in roşul pupilelor de iepuri. Trăiesc in plină realitate, intre zidurile oraşului medieval, am in mină scrisoarea către iubită, închid uşa camerei 414 şi cobor cu liftul.

Nu uit să inapoiez lipiciul domnişoarei de la recepţie şi să-i dau cheia.

Intru in braserie şi intilnesc privirile îngrijorate ale lui Val. I se opresc pe miinile cu care ţin scrisoarea. Mă aşez la masă in faţa cafelei nebăute. Aşez pe masă scrisoarea. Vorbesc şi am vocea blindă, inceată, vocea mea cea adevărată.

– Dragul meu, mi-e frig, mi-ar trebui un şal, un şal care să se potrivească împrejurării. Călugăr, blestematul şi iertatul călugăr a uitat, n-a gindit ce trebuie să poarte prinţesa Alfonsa pe umerii reci într-o asemenea imprejurare.

– Raluca, draga mea Raluca, aşteaptă . . .

– Alfonsa, Alfonsa, nu uita, te rog ! Imi trebuie, sint sigură un şal enorm de doliu, ca o trenă cu care să mătur lespedile reci ale sălilor castelului. Mă voi inchide in turnul cel mai inalt şi cel mai ingheţat şi voi aştepta acolo. Voi aştepta iarna geroasă şi haitele de lupi infometate. Şi cind vor veni le voi lăsa de pe fereastra cu draperii portocalii scări impletite de mine din mătase pe care să urce, să urce hămesiţi, aşteptind prada. Le voi impleti eu cu toată puterea şi căldura fiinţei mele şi le voi arunca apoi, cind ii voi vedea suri, cu boturile deschise şi limbile roşii, ca iubitului demult aşteptat.

– Raluca, Raluca, te iubesc.

– Alfonsa ! Alfonsa ! Alfonsa, mă cheamă !

Şi Alfonsa işi stăpineşte lacrimile, ea n-are voie să „plingă", „Indreptarul" nu prevede nicăieri asta. Incet, ca pe un nor se inaltă, cu şalul negru fluturind, spre cea mai geroasă odaie din cel mai inalt turn al castelului.

– Nu-i ceea ce crezi tu. Realitatea e alta.

– Da, răspunde, Alfonsa. Realitatea e alta.

Ilie Măduța

Zi de septembrie

În halebardele plopilor
ceru-şi răneşte
fragila-i carne.
Graurii cad
linţolii
pe holde
— virtej auriu de cenuşă.
Inima se strînge de brume.
Reci porumbele
sucul lor acru
şi-l lasă pe buze.
Mîna-nălţată recheamă
comorile verii,
marele suflu al fructelor,
dar zeul
fum risipeşte pe mlaştini
din trestii
şi-un grai subţiratec.

Nălucile de aur

Frumoase sint pe cimpuri tomnatecele zile
cu zborul scurt de grauri prin cerul luminat,
atunci imi place gindul cu murmur să-mi abat
pe ierburi toropite şi somnul de reptile.

Trag funigeii care de aer către sat
şi norii in văzduhuri aşează albe grile,
imi infloresc prin şanţuri brinduşele subtile
ca cearcănul albastru al unui vechi păcat.

Frumoase sint pe cimpuri nălucile de aur
a toamnei ce se-ndreaptă spre gurile de ger;
in timplă-mi ciocăneşte misteriosul faur

ce-şi suie meşteşugul pe ultimele-i trepte
asemeni unor zvelte tulpini care se cer
in fructul lor ce arde şi nu mai vrea să-aştepte.

Chemarea

— Abenamar, Abenamar!
se-aude prin munţi,
prin galbena frunză.
Un aer straniu invăluie
zborul de piatră
al păsărilor.

— Abenamar!
Ah, ecouri de vis
şi durere.
Un pas strein se pierde
pe cărările vinete,
o indoială pestriţă
pătrunde-n obiecte.
Ciudat, neinţeles strigăt.
În cer nu-i nimeni,
tăcera munţilor
tot mai ameninţătoare
se-ntunecă.

Amiază

Finul miroase sub merii
ce rod cu rumenă sfială
implinesc. In ceasul amiezii
mă ţine cerul sacru-n poală.

Au adormit in ramuri păsări
de molatecul val de căldură,
lăcustele cu saltul sprinten
mi se-aşează in păr, pe gură.

Albastrul cade pe olane,
finul se-aprinde mai tare,
pe buze istovind un zimbet
mă pierd intr-o albă visare.

Uneori zborul...

Cuvintele, spuse Poetul, sint cum vertebrele,
Prizonieri in paseri, spre cer...
Cea cu aerul mai subţire in os şi mai pur
Poate zbura mai inalt, mai departe-n azur.
Uneori zborul de pe turnul cu fintini şi lumini
Poposeşti prin crengi şi zăbrele şi spini,
Dar mereu mai departe menirea lui e să fie.
Cringul rămine in urmă, fără formă, ca inima pustie.
... Şi Poetul cu trupul plin de cuvinte
Zbură din stea in stea, făcindu-le să sune,
Umplind tot universul, şi Poetul mai spune
Uneori zborul e drumul odihnind armonii
Pe care cuvintul şi neamul trec din neant
Şi nu pot a muri.

Olga Neagu

Halucinaţie

Iubite, bijbiind, eu vinovata plec
mă-ntorc de-atita noapte hainele-mi sint ude
ceva ciudat mi se intimplă: trec
prin somnul meu cerbi ninşi;
strig, nimeni nu aude
Un fel de adevăr, un fel de moarte
cu arma-ntinsă, o, să mă ţintească vrea
(pedeapsă c-am plecat de tine prea departe ?)
şi cad mereu şi cerbii mă ingroapă,
minaţi din spate de-o tăcere grea...

Voievod de iarbă

Prin tăceri răbdate la ferestre negre
Zilele sint dealuri arse de iubire
Şi oasele-mi vor inflori peste vedere
Călcate de păsări cu umbra subţire.
Silit in veşminte de iarbă să cint
Inseraţi pe cai in adevăr cu toţii
In sate de muzici mă nasc pe pămint
Cind soarele pipăie ugerul nopţii.
Ploile cu ţipăt uită să ne spună:
Pe sub iarba crudă lepădăm veşminte
Şi cind trupul nopţii fără singe sunĕ
Cresc in mine crini in loc de oseminte.

Mircea Bîrsilă

Cîntec

E un timp in ţară, e o bucurie
Ca un fluviu-ntors spre riurile sale.
O vară adincă sub stele adie
Cind respir prin porii patriei natale.
In seminţe treze ard făclii de rouă
Zidindu-ne gustul de cintec pe limbă,
Inspre zări sortite cu lumină nouă
In adinc de albii ochii ni se schimbă.
Pe sub riuri vom ingenunchea zăpadă.

Păsări inflorite in amurg să fie
E un timp aici cu miezul de baladă
Şi-o vară adincă, fintinile adie.

Gata de-a ninge

Era un pian acolo in casă
Numele nostru zidit sub costreie.
Ce moale polen pe aripi ne lasă
Cerul rotund ca un sin de femeie!

Noi fugim dedaţi cu aripi in torace
Sub seri foşnitoare văzute din apă
Şi ora cu penele ninse ne face
Vinovaţi că fugim o singură dată.

Era un pian acolo pe care
Foşnetul ierbii cind il atinge
Cum stăm puţin obosiţi lingă mare
Se spune că sintem gata de-a ninge.

---

remember

Varadero

La Varadero, intr-un amurg de ianuarie. Traversasem provincia La Habana, pe marea autostradă, insoţiţi de şiruri nesfirşite de palmieri, lăsasem in urmă intinse savane vegheate de rari cedri, de tamarini şi algarobo, intirziasem o vreme in lumina albastră a oceanului, la Bahia de Matanzas, iar acum, după un drum prin flora opulentă a Peninsulei de Hicacos, ne aflam in cea mai frumoasă staţiune de odihnă a Cubei, la Varadero.

Era ianuarie şi eram obosiţi de căldura acelei zile de tropice iar hotelul in care trăsesem avea balcoanele deasupra Atlanticului, astfel incit abia de-am putut rămine citeva clipe acolo, pe terasa aceea sub care intinsele ape se legănau calm, ameţindu-ne cu aripile lor verzi ce mişcau zarea fără sfirşit sub hemoragia de aur a unui asfinţit mingiietor. A trebuit să alergăm c-un fel de neastimpăr neinţeles spre nisipul alb, spre acele palori neurale ale ţărmului, atraşi in deliciile apei o dată cu soarele ce plutea in derivă pe valuri, ca o corabie mistuită de flăcări. Marea nu e niciunde mai frumoasă, mi-am zis, cum inaintam in intensităţile albastre şi vineţii, de unde malul inecat de verdeaţă, covirşit de mari flori roşii, se vedea ca o punte de vis.

Era un amurg, plaja era pustie, se retrăseseră şi albele păsări de apă, iar noi imploram soarele care curgea ca un torent de purpură, chemindu-ne fascinant in pădurile lui nepătrunse.

Marea nu e nicăieri mai frumoasă, spuneam, şi-am rămas acolo pe ţărm, sub răsuflarea blindă a largului, uimiţi de spectacolul serii, beţi de lumină. Apoi noaptea, cind s-au descătuşat vinturile din cetăţi nevăzute şi cind intunericul oceanului s-a dezlănţuit, venind spre ţărm cu marile armate ale adincurilor, cind văzduhul vuia, cind pămintul se cutremura sub loviturile grele ale talazelor, cind lumea părea o imensă fierărie, asurzitoare. Niciunde marea nu e mai frumoasă, mi-am spus intimpinind soarele-n zori sub arborii hicaco şi-am mers toată ziua pe ţărm să adun ceea ce atotputernicul ocean scosese noaptea din uriaşul sipet şi-aruncase-n nisip, cu princiare gesturi de risipitor de frumuseţi — acele pietre galbene şi roşii şi albe şi vineţii strujite de el c-o fantezie rară, acele crengi de corali sau valve de scoici multicolore.

Peninsula de Hicacos, această lungă fişie de pămint unde florile nu mor niciodată şi unde marile hoteluri sint deschise azi tuturor cubanezilor, era cindva proprietatea unui miliardar stră- in care trăia aici intr-un lux exorbitant, distrindu-se cu iguanele pe intinsele pajişti. In palatul acestui Duponte, adevărat muzeu de mobilă lucrată cu splendidă artă in esenţe rare de lemn, se află acum restaurantul „Las Americas" unde-am intilnit multe delegaţii din ţările Americii Latine, venite in Cuba ca intr-un centru care iradiază ideile progresului, ale luptei pentru independenţă şi socialism.

Cine-a fost in Cuba şi n-a văzut Varadero, acest tărim de vis unde marea e mai frumoasă decit oriunde, să se-ntoarcă acolo şi să-mplinească revelator imaginea sa despre Perla Antilelor, iar cine-a fost — să binecuvinteze ceasul care i-a dat această şansă de a duce cu sine bucuria unui pămint de splendoarea căruia a fost atit de uimit insuşi Columb, călătorul.

ANGHEL DUMBRAVEANU

muzica

Cronica muzicală

● **„CAPRA CU TREI IEZI".**

Incercînd să pătrundă universul copilăriei, opera, ca modalitate de exprimare, cîștigă noi valențe, acelea ale basmului și feeriei, pe care insuși Mozart nu le-a evitat. Dificultatea intreprinderii constă in a aduce un asemenea gen muzical in limitele perceperii infantile. Consecventă in preocuparea pentru viitorul său public, Opera de Stat din Timișoara a programat – după „Motanul incălțat" de Cornel Trăilescu – opera-basm „Capra cu trei iezi" de Al. Zirra.

Compozitorul (1883–1945) a fost un muzician dotat și totodată un pasionat al cintului, îmbogățind creația noastră, printre altele, cu operele „Alexandru Lăpușneanu" și „O făclie de paști". Opera-basm „Capra cu trei iezi" pune in lumină un remarcabil meșteșug componistic, specific creatorului de operă, prin care Al. Zirra realizează unitatea tramei vocal-instrumentale. Din păcate, alături de valoroase momente, autorul este tentat să cedeze, pe alocuri, unei muzici de periferie urbană, în loc să apeleze la folclorul muzical sănătos, pe care esența populară a basmului il presupune, ceea ce alterează substanța muzicală și, odată cu ea, bunul gust ; ori, tocmai la această vîrstă fragedă educația estetică exclude concesia.

Regia (Marina Emandi-Tiron) și scenografia (Grigore Gorduz) urmăresc indeaproape firul povestirii, astfel că aducerea in scenă a recuzitei cu roți apare forțată și exterioară formulei generale acceptate. Unele costume foarte reușite, altele (chiar acela al Caprei) monotone. Jocul și cintul interpreților s-au incadrat în nota echilibrată, dar cam palidă, a spectacolului. Frumoase creații fac Mira Popescu, Viorica Pop Ivan, Elena Crivăț, Vasile Nicola, Airizer Csaba, Kadar Francisc. La pupitru, experimentatul dirijor Mihai Beleavcenco asigură conducerea competentă a ansamblului de voci și instrumente.

OVIDIU MANOLE

★

● **„AȘA GRĂIT-A ZARATUSTRA".** Din cind în cind, Filarmonica timișoreană ne oferă surprize ; cite o piesă care confirmă maturizarea acestui ansamblu. Poate că de la Simfonia a opta de Anton Bruckner n-au mai fost utilizate atit de intens posibilitățile aproape ale intregului aparat orchestral. Și acest lucru se realizează din nou sub bagheta lui Remus Georgescu. Poemul lui Richard Strauss este un maraton ; o partitură complicată ; sonoritățile sint wagneriene. Orga și pianul completează modern sunetul acelui mare număr de instrumente. (Din păcate, n-avem orgă, iar orga electronică, prin efectul ei particular, fără a avea monumentalitatea surorii ei, distonează). Din nou Remus Georgescu ne-a impresionat cu memoria sa in dirijatul fără partitură, iar lucrarea a intrat în spectacol după un număr relativ redus de repetiții. Evident, de mare efect a fost contribuția contrabașilor, corzile in general au sunat omogen, lucru pe care l-am fi cerut și compartimentului alămurilor. Vioara concert-maistrului Dragoș Cocora a plutit afectuos, ca intotdeauna. Se vorbește mai rar despre percuție : și ea este de calitate in orchestra noastră, ca și flauții, fagoții, „lemnele" in general. O realizare de excepție. Și nu puțini au fost cei care au venit și la concertul de duminică, să o reasculte.

● În același concert, un Haydn cintat de violoncelistul suedez **LAUFER**. O inaltă stăpînire a instrumentului, dublată de o elegantă detașare, am spune, glacială, lucidă. Stil adecvat partiturilor clasice. Sonorități totodată energice și elegante.

LUCIAN BURERIU

★

● **ALOIS HÁBA, OCTOGENAR.** Prin experimente formate sau crearea de noi sisteme sonore, Alois Hába s-a impus incă din perioada de după primul război mondial, urcînd treptele măiestriei pină la formarea marcantei sale personalități. Innoirile sale in domeniul microintervalurilor, a sferturilor și șesimilor de ton și a stitlului atematic au fost elaborate teoretic și practic prin creația sa și propovăduite de la catedră. Și nu intimplător contribuția adusă de Alois Hába a găsit aprecieri și ințelegere de la primul contact, de oarece muzicianul ceh este aproape de concepțiile unui Bartok sau Enescu, fundamentate toate pe cintecul popular.

Chiar Alois Hába, intr-un interviu pentru revista „Nouvelles Musicales de Prague", ne expune premizele de la care a pornit : „Impulsuri lăuntrice și experiențe exterioare s-au ciocnit laolaltă si au creat o nouă realitate. Sferturile de ton le-am auzit in cintecele populare de pe meleagurile natale. De ce să nu răsune ele și in așa-zisa muzică cultă ? Pe acest drum – foarte simplu spus – am ajuns la crearea unei noi armonii".

Prima sa lucrare amplă care abordează sferturile de ton a fost Cvartetul de coarde nr. 2 op. 7 din anul 1920. Au urmat apoi o serie de lucrări in special camerele scrise in acest sistem, dar odată cu cvartetul de coarde nr. 5 op. 15 compus in 1923, șesimile de ton au prins și ele rădăcini in creația sa. Pe atunci compozitorul se ocupa și cu construcția de instrumente la care era posibilă reproducerea sferturilor și șesimilor de ton, dintre care pianul său cu trei claviaturi reprezintă realizarea cea mai izbutită. Dar Alois Hába a compus și lucrări vocale in sistemul sferturilor de ton incepind cu Suite pentru cor bărbătesc și ajungind la forme mai ample cu opera „Mama" (1930). De asemenea in domeniul simfonic Fantezii „Drumul vieții" ne este edificatoare. Șesimile de ton au stat apoi la baza altor lucrări ca in ciclul de lieduri „Poezia vieții" sau in „Cintecele de dragoste morave in stil popular".

Drumul său creator insă nu s-a oprit aici, el a mers mai departe căutind mereu noul. Un exemplu ne poate fi cel de al 17-lea cvartet de coarde, scris in sistemul de cincimi de ton, lucrare premiată in 1967 la Festivalul Societății internaționale de muzică contemporană.

DAMIAN VULPE

Cultura de masă – două puncte de referință

Tabăra interjudețeană a cineamatorilor a reunit în Timișoara cincizeci de participanți, cineamatori din diferite colțuri ale țării, oameni de diferite virste și profesii, veniți din douăzeci de județe. Timpul celor zece zile de tabără a fost judicios impărțit, prilejuind participanților vizionarea de filme artistice, documentare, realizate de profesioniști și de cineamatori, discuții asupra filmelor văzute. Centrul de indrumare a creației populare și mișcării artistice de masă Timiș, care s-a ocupat de organizarea acestei manifestări, a obținut colaborarea unor personalități ale culturii noastre cinematografice. **Lucian Bratu** le-a vorbit cineamatorilor despre importanța scenariului, genurile și speciile filmului de amatori, concepția regizorală, noțiunea de cultură cinematografică. **Mihail Dimitriu**, conferențiar la I.A.T.C., a abordat probleme de imagine în maniera unui pasionat inițiator al muncii cu aparatul de filmat, deconspirind tainele ABC-ului operatoriei de film. **Aurel Mișcă**, inginer de sunet la studioul Sahia, a avut sarcina cea mai grea. Să încerce să rezolve „marea durere" a filmului de amatori : sonorul. „Să rezolve" este pretențios spus. Să incerce să intuiască posibile soluții de îmbunătățire a „coloanei" sonore a filmelor, in condițiile extrem de „specifice" de realizare a acesteia în cinecluburi.

Cele aflate în urma confruntărilor de opinii au avut o imediată utilitate. Împărțiți în opt grupe de filmare, cineamatorii au făcut patru filme : „Ritmuri" – in citeva întreprinderi timișorene, un film despre stațiunea experimentală Lovrin și unitățile ei, un film color la Fabrica de sticlă Tomești, un alt film color despre noua grădiniță de copii U.M.T.

Două teste au fost distribuite de către organizatori. Răspunsurile și în egală măsură, absența răspunsurilor, sînt edificatoare pentru utilitatea unui asemenea gen de întîlnire, pentru necesitatea repetării ei.

Dar un semnal de alarmă se cuvine transmis cinecluburilor și în egală măsură cineclubiștilor. Deoarece fără cultură cinematografică nu se poate concepe activitate cinematografică. Or, formarea unei atari baze nu se poate realiza în zece zile de tabără, chiar anuale fiind. Numai o culturalizare programată va putea reduce proporția spațiilor albe din „cunoașterea" cineamatorilor. Ni se pare inadmisibil să faci film (ca pretenție, mai intii) fără a ști nimic despre Lumiére, Vajda și toți ceilalți, fără a ști aproape nimic despre propria noastră cinematografie. Credem că nu este o „pretenție absurdă".

★

Casa de cultură a studenților din Timișoara are, printre multele sale activități, o stagiune permanentă de teatru, poezie și muzică. Aceasta presupune un mare număr de studenți continuu preocupați de pregătirea unor spectacole, emoții și premiere, perseverență și reluări... Presupune și satisfacții.

Stagiunea acestui an a fost insă deschisă de profesioniști : Teatrul Național, cu „Fetele Didinei". De acest spectacol, cronicarii s-au ocupat la timpul premierei lui, nu intenționăm să reluăm aceste discuții. Ni se pare însă ciudată această situație și ne gîndim că ar fi fost bine să se ofere publicului studențesc o premieră studențească sau o altă piesă. Din agenda desfășurărilor, pînă la această oră, menționăm : o seară de muzică folk cu Mircea Florian și S. Ursulescu, recitalurile a doi studenți – Cristina Roman și Eugen Eliu, spectacolul cu „O noapte furtunoasă", in interpretarea trupei de teatru a Casei de cultură a municipiului Timișoara, un spectacol oferit de elevi cu piesa lui Laurențiu Fulga „E vinovată Corina ?" Ce anume pregătesc trupele studențești de teatru am informat cititorii intr-unul din numerele noastre trecute. O cronică a adevăratelor lor premiere este obligatorie, ea va fi înserată în revista noastră ; mărturisim că așteptăm cu nerăbdare să vedem aceste spectacole. Fiindcă buna tradiție a mișcării teatrale studențești timișorene obligă la inalta exigență și justifică increderea noastră.

REPORTER

cronica plastică

Bata Marianov — motive de viziune

Lucrările reunite în expoziția personală a sculptorului BATA MARIANOV, alcătuiesc o ambianță unde parcă natura singură a atacat trunchiul de lemn, piatra și metalul, redefinindu-le în forme robuste, marcind durata in volumul dens, in tratamentul grosier sau in patina materialului.

Individual, lucrările ni se dezvăluie mai degrabă ca proiecte, ca **motive de viziune** și cele mai multe se impun discutate din acest unghi. Monumentalitatea operei se definește prevalent din jocul proporțiilor și dimensiunile reduse ale multor lucrări nu viciază comunicarea semantică. Dar dimensiunea fizică este intrinsecă operei, subliniind uneori sau atenuînd alteori forța ei de șoc. In spațiul inchis al galeriei, unghiul de percepție al fiecărei lucrări, rezolvările soclului cîntăresc substanțial in impresia de ansamblu și în comunicarea limpede a mesajului. Nerezolvată uneori la aceste ultime capitole, „personala" lui Marianov este importantă pe planul **intenționalității artistice,** al modalităților de limbaj, confirmînd posibilitățile de evoluție ale tînărului artist.

„Să rezumi toate formele într-o formă și s-o faci vie". Crezul brâncușian izvorit din și ilustrat de argumentul viu al operei a generat în sculptură adevărate obsesii. Mărturisind forța hipnotică a genului, istoria consemnează încercări sau reușite de desprindere firească a artiștilor din cîmpul de atracție al acesteia. Opera lui Brâncuși a sedus. Soluții fertile au oferit însă căile genezei sale. Primordială era descifrarea izvorului formei, a formei originale, ca formă ultimă. (Respectind proporțiile comparației), Bata Marianov s-a apropiat de cercul solitar al operei brâncușiene tocmai pentru a se detașa.

Forma ultimă este pentru acesta punctul de plecare și nu punctul terminus al elaborării. Artist reflexiv, contrazis evident de un temperament abrupt, Marianov intuiește în forma ultimă, esențializată, (torsul, scoica), suportul unor diversificări morfologice concentrice. Metamorfozele motivelor sale gravitează in jurul acestei forme virtual ideale. **Rezumatul intuit al formei devine suportul propriilor ei avataruri.**

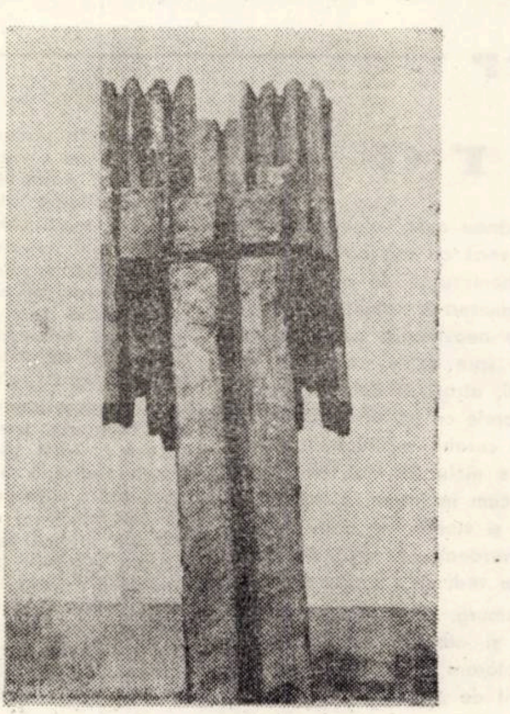

In ciclul iconografic zoomorf, afirmația este probată de motivul scoicii reluat în trei ipostaze : in **Scoică inchisă, Scoică cu ochi, Scoică cu urechi,** a căror rezolvare trimite evident spre **Țestoasa zburătoare.** Dar cum spuneam, formele dezvoltate in limitele inteligibilului urmăresc nuanțele semantice ale variantelor.

Sculptorul realizează în **Aparatul acustic,** o interesantă extensie a structurii acestui motiv, amintind forma aparatelor de zbor și imersie. De altfel, acest ciclu dedicat zborului grupează lucrări cu un iz amfibiu, comunicînd aspirația acelei „ființe marine care trăiește pe uscat și vrea să zboare".

Din același ciclu tematic, dar în alte ipostaze morfologice, **Omagiu lui Vuia** și **Fluture** subliniază preocuparea lui Marianov pentru idealul uman al cunoașterii altor spații și poate pentru nesfîrșitele nuanțe ale zborului celest, astral (**Aparatul acustic** trimite la profilul discutatelor O.Z.N., **Omagiu lui Vuia** – la urmele turbojeturilor) sau ale zborului demitizat de civilizația secolului (**Icar**).

Icar – tors masiv, una din lucrările reprezentative, deschide seria celui de-al doilea ciclu în care mai figurează **Tors șezind, Tors ridicat, Figură așezată.** Ecourile vagi ale artei negre se decantează într-o viziune care **conferă torsului forță de expresie fizionomică.**

Aflat într-un moment al **investigațiilor morfologice divergente,** al descifrării posibilităților tehnico-materiale, Bata Marianov anunță o fază de clarificare posibilă intr-un viitor apropiat, aliniindu-se cu autoritate generației sale : Florin Codre, Mihai Mihai, Tiron Napoleon.

CORIOLAN BABEȚI

teatru

Weimar

Teatrul Național german din Weimar, colectiv artistic emerit din Rpublica Democrată Germană, a prezentat la Timișoara „Ulciorul sfărimat“ de Eric von Kleist și „Cercul de cretă caucazian“ de Bertold Brécht. Istoria acestui teatru este legată îndeaproape de memoria marilor poeți germani Goethe și Schiller care au văzut în teatru, încă de la început, un factor esențial în deșteptarea conștiinței naționale, înțelegîndu-l ca „instituție morală“ capabilă să promoveze evoluția omului spre frumusețe etică totală și spre inteligența socială a puterilor. Franz Liszt și Franz von Dingelstedts au marcat profund devenirea acestui teatru. Eliberarea de sub regimul fascist a constituit un punct de răscruce hotăritor în activitatea instituției din Weimar. Hans-Robert Bortfeld, Karl Kayser, Otto Lang, Gert Beinemann, personalități ale culturii germane, pe rînd la conducerea teatrului, au imprimat acea concepție a teatrului universal în conținut și formă, care prezintă omul în dialog cu lumea și care asigură spectacolelor acestui teatru o continuă actualitate.

Măsura lucrurilor

Spectacolul prezentat de colhoznicii din Caucaz pentru vecinii lor de dincolo de vale, a fost povestea „Cercului de cretă caucazian“. Teatrul din Weimar a oferit versiunea scenică a acestei povești, comentată intr-o manieră deosebit de interesantă de către un personaj din afara spațiului scenic propriu-zis (prevăzut in text), a cărui detașare dar și implicare in eveniment respectă cu o subtilă nuanță de contrazicere perceptele formulate de marele gînditor teatral care este Brecht.

Noua formă epică prevedea printre altele : omul este obiect de cercetare, sentimentele lui sint impinse către conștiință, fiecare scenă de sine stătătoare, montaj, tensiune în desfășurarea acțiunii, evenimentele merg circular, condiția socială determină gîndirea...

Simplitatea, relaxarea și linia quasi-melodică pe care parte dintre intervențiile comentatorului sînt expuse au determinat pătrunderea în conștiința spectatorului a acestuia cu pregnanța cuvenită unui personaj principal. Rolul a fost interpretat de Jens-Uwe Günther.

In regia lui Fritz Benewitz (deținător al Premiului Național), personajele piesei au cîștigat un plus de individualizare, apelîndu-se pentru aceasta la mijloace atît de variate ale arsenalului actoricesc incit ne este greu să le cuprindem pe toate în micro-cronica noastră. Măștile au exprimat poziția directorului de scenă vis-à-vis de personajele care le poartă, personaje ce reprezintă grupul din care fac parte mai mult decît pe ele însele, imobilitatea impusă de mască servind in spectacol ideea de delimitare a unor lumi diferite ce se înfruntă. O minuțioasă gîndire plastică și-a pus amprenta asupra fiecărei scene.

A impresionat jocul actriței Gudrun Volkmar (Grușa) în ansamblul unui spectacol compus astfel încît fiecare atitudine, gest, mișcare să fie purtătoare de semnificație. Carl Ferrand (regia muzicală) și Paul Dessau (muzica) sint răspunzători de sublinierile pertinente ale coloanei sonore în desfășurarea reprezentației.

In totalitate, compartimentele componente ale spectacolului s-au remarcat printr-o bună dozare a efectelor implicate, nici o clipă nu s-a trecut pragul spre ingroșare. Un „Cerc de cretă“, a cărui premieră a avut loc in aprilie 1972, a strălucit la Timișoara prin prospețimea și inteligența rezolvării scenice. Puțină cruzime, puțină detașare, pantomimă, măști, un decor între figurativ și concret, un perfect echilibru între expunerea textului și convertirea lui în imagine scenică. O distribuție de calitate, iată ce a adus cu sine colectivul teatrului din Weimar. In holul Naționalului timișorean au fost expuse machete, schițe de decor, fotografii din alte reușite ale teatrului din R.D.G.

ANTOANETA C. IORDACHE

Universitățile populare

(Urmare din pag. I-a)

turi ale educației și invățămîntului să poată constitui forme specifice, complementare față de instituțiile de invățămînt tradiționale, de modelare a conștiințelor de educare în înțelesul actual al cuvîntului. Trebuie ca el să transmită competent și selectiv cunoștințe realmente noi, de neîndoielnic folos pentru auditori – și anume să le transmită intr-un mod care să angajeze oamenii in dezbateri. Succesul universităților populare nu e determinat atit de numărul mare de cursuri și de bogăția cunoștințelor prezentate, cit de volumul de cunoștințe recepționate și efectiv folosite de auditori in activitatea lor. Calitatea se verifică prin adaptarea la situațiile concrete pe care auditorii le cunosc și cu care sînt confruntați la un moment dat, într-o intreprindere, într-o localitate, situații pe care lectorul e dator să le cunoască.

– Ce trebuie să ințeleagă lectorul prin noutăți științifice, tehnice, culturale, pe care e chemat să le transmită cursanților?

– Majoritatea auditorilor universităților populare sînt adulți, formați intr-o profesiune, cu o experiență personală de viață, care au depășit vîrsta la care ii pasiona orice invățat, în sensul strict școlar. Pe ei ii pasionează in primul rînd **cunoașterea spre a ințelege, informația ca material de meditație** asupra ei, spre a le permite să participe mai activ la îndeplinirea îndatoririlor profesionale și social-cetățenești. Din experiența de pînă acum a universităților populare, rezultă că auditorul adult consideră nou ceea ce îi servește la **promovarea socială –** asimilarea unor noi cunoștințe tehnice, științifice, culturale, sau însușirea unei limbi străine, fiind factori importanți în consolidarea sau îmbunătățirea statutului său social. Consideră nou ceea ce, în condițiile dinamicii actuale a profesiunilor și indeosebi ale sporirii cererii sociale pentru anumite profesiuni, il ajută să se adapteze la **procesul de conversiune profesională.**

– Există o limită de la care cunoștințele, din domeniul științei, de exemplu, devin inaccesibile publicului larg ?

– Nu este scopul universităților populare să pregătească publicul larg pentru construcția de nave cosmice și nici să aplice fizica nucleară în realizarea fuziunii termonucleare. Ele ii explică însă semnificațiile științifice ale zborurilor în cosmos, ale cuceririlor fizicii cuantice și tehnicii contemporane. Aceasta trebuie făcut prezentînd însă corect tot ce e accesibil și să nu alunece pe terenul prezentărilor anecdotice ale împrejurărilor în care s-au făcut marile descoperiri. Procedînd în felul acesta, dăm oamenilor o formație completă, deoarece, spre a ține pasul cu cerințele profesionale și cu sarcinile din afara profesiunii, trebuie ca omul să cunoască tocmai ceea ce-i oferă universitățile populare în economie, conducere, legislație, gestiune și chiar psihologie. Răspunzînd acum intrebării dumneavoastră. Practic, nu există limita despre care vorbiți, deoarece totul depinde de publicul căruia ne adresăm și cum ne adresăm.

– În ce scop, al formării complete a oamenilor, acționează și alte mijloace : presa, radio-ul, televiziunea, ca să numim doar cîteva. Ce relație de lucru ar fi utilă intre mijloacele mass-media și universitățile populare, pentru a se completa unele pe altele și a inrîuri cu mai multă eficiență educația publicului ?

– Se exagerează dificultățile pe care le-ar avea universitățile populare din cauza diversității profesiunilor și nivelurilor de pregătire ale auditorilor lor permanenți. Se produce o selecție la inscriere – fiecare optînd pentru cursurile de interes pentru el și cărora le poate face față. Structura auditorilor fiecărui curs e deci mult mai omogenă decit a auditorilor intregii universități. „Massmediile“, cum le spun eu, cu un termen românizat, radiodifuziunea și televiziunea, de exemplu, sînt mai desavantajate din acest punct de vedere, că nu pot face o selecție. De aceea au eficiență in difuzare conferințele izolate, de care educația adulților se ocupă numai in secundar. Eu le atribui o mare eficiență și in ciclurile de conferințe despre o temă centrată. Radiodifuziunea noastră, chiar de la inceputurile ei, a invitat să țină conferințe marile personalități ale culturii noastre. Ciclurile de conferințe ținute de Nicolae Iorga au avut un succes pe care il putem invidia și astăzi. Eficiența televiziunii va spori considerabil în acest domeniu după ce se vor fi elaborat stiluri și mijloace mai adecvate decît cele actuale pentru prelegeri care, in film și televiziune, sînt altele decît universitățile populare sau in manuale. Consider că eficiența massmediilor e mai mică in prezentarea de cursuri intregi, poate cu excepția celor de limbi străine. Transferul oral de cunoștințe, așa cum se practică în universitățile populare, poate cuprinde și cursuri întregi, fiindcă prezintă pentru lector avantajul că-și poate regla densitatea în timp a informației pe care o prezintă potrivit cu dificultățile de asimilare de către auditori care sînt mai omogeni decît ai massmediilor, pe care-i cunoaște, ii poate supraveghea și controla.

– Sinteți pentru apariția in presă a unor cronici pe marginea conferințelor ținute la universitățile populare ?

– A anumitor conftrințe, da – și sînt pentru un spațiu mai mare acordat activității desfășurate de aceste structuri de invățămînt popular, la cursurile cărora participă sute de mii de oameni, în orașele țării și în numeroase comune și sate.

SILUETE

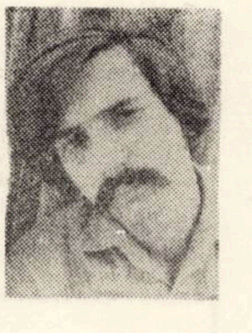

Printre studenții anului III de la Facultatea de desen, printre profesorii de desen de miine, m-am oprit la un tinăr meditativ. Poetul, îi spun colegii. Este vorba de viitorul profesor de desen, ori de teoreticianul Ion Iovan.

Am pictat prima dată răsărituri și apusuri de soare. Nu-i vorba de o obsesie, ci mai de grabă de o anume vizualitate, ține și de o semnificație existențială, de început și de sfîrșit, de prima și de ultima impresie. Am încercat, în primele mele creații, să mă sprijin pe intuitiv. Apoi au venit echilibrul, ideea, conceptul. Viziunea rațională pierde din naivitatea de altă dată, din frumusețea misterului. Da, îmi iubesc profesorii, mai ales cind văd în ei și artiști buni. Gabriel Popa, artist de subtilitate și, implicit de cultură ; prestanța artistică a lui Adalbert Luca ; Vreme, ca excelent colorist ; Iecza, permanent deschis la ideile noi ale sculpturii ; ca teoretician, ca bun exeget al lui Brâncuși, l-aș cita pe Someșan. Cred în viitorul colegilor de facultate. Noi sintem acum in ultimul an de studii, și văd deja 10 artiști viitori in cei 28 de colegi cîți sintem în anul III. Titel Bădoi, în grafică ; Paula Kötinger, Lucia Moise și Ecaterina Răspopa în pictură, și în sculptură N. Truță și A. Raita. Noi, ca absolvenți ai unei facultăți de desen, nu sintem nici artiști amatori, nici artiști profesioniști, ci artiști virtuali. Mai mult decît atît, ca profesori, trebuie să fim și buni istorici, teoreticieni, critici de [illegible]. Să fim receptivi la actualitate, la socializarea artei, la plusul de informații și șanse ce ni se oferă. Azi se încearcă o artă care să le sintetizeze pe toate, integrată cumva arhitecturii. Azi arta coboară în stradă să întîmpine omul.

As dori ca acesti artiști posibili să fie sprijiniti cu toată căldura, încurajați în arta lor, în proiectele și ideile cu care vin în fața noastră.

DAMIAN URECHE

RECORDING

În multe „Recordinguri“ ne-am ocupat destul de „distructiv“ de vedetele cîntecului de muzică ușoară ne-pop. Dar popularitatea muzicii pop se datorează și ea în mare parte unor efecte și modalități ieftine. De obicei rock stereotip, texte ultrabanale și tupeu juvenil. Cluburi și discoteci pline de microbiști de gust îndoielnic... Dar să nu fim și de data aceasta negativiști : să nu ne facem singe rău gîndindu-ne la purtătorii fără vocație ai ghitarelor electrice. La noi „Roșu și Negru“ au și cîntat acompaniați de orchestre simfonice. „Phoenix“ a încercat și ea ceva asemănător. Se ivesc tot mai multe experimente în cadrul cărora formațiile părăsesc șlagărul cu strofe și refren în favoarea poemelor, deseori și impropriu numite „opere“. Duhul simfonicului pătrunde, împreună cu dorința instrumentiștilor de a se califica, de a îmbrățișa domenii ca preclasicul, clasicul, romanticul, de ce nu, atonalismul. Aleatorismul are rude bune în underground, în improvizație. Stockhausen are frați mai mici la mellotron și moog-synteiser. Varése ar putea cunoaște mulți bruitiști tineri, la fel Pierre Schaeffer. Organiști demni de familia lui Messiaen mai găsești și în pop. Xenakis nu e singur pe lume.

În permanentă căutare de universuri sonore noi, multe formații descoperă cu încîntare nemaiauzite acorduri ale prezentului și viitorului.

Poate că mulți dintre noi avem nostalgia unor colaborări dintre Pascal Bentoiu și Nancy Brandes, Tiberiu Olah și Nicu Covaci. Sînt niște alăturări îndrăznețe, dar de ce să nu îndrăznim ? Muzica nu este neapărat împărțită pe vîrste, pe ocupații. (Stiu că la Timișoara în cenaclul muzicienilor iau loc și tineri și vîrstnici). Multe formații serioase refuză comercialul îndreptîndu-se, precum marele jazz, spre locuri comune cu muzica orchestrelor simfonce.

Ele descoperă deseori o paletă proaspătă de culori și idei, comunicînd un mesaj nobil, demn de a fi receptat. Încă există o oarecare timiditate a tinerilor și un orgoliu al orchestrelor. De ce ? Pe terenul marilor căutări ale secolului ele trebuiesc învinse. Ce contează un fiasco aparent cînd se poate cîștiga o experiență ?

TOP

CURIERUL ARTELOR

■ Tricentenarul Dimitrie Cantemir a prilejuit deschiderea unei expoziții și lucrările unui simpozion științific consacrate vieții și activității marelui cărturar și domn român. Manifestările au avut loc în sălile Muzeului județean Arad. ■ După Pablo Picasso și Pablo Neruda, al treilea mare Pablo (Casals) părăsește secolul nostru. Un violoncel de statura unui om cîntă de singurătate... ■ Serviciul bibliografic al Bibliotecii centrale universitare „M. Eminescu“ din Iași a alcătuit o bibliografie ce inserează referințe critice despre viața și activitatea lui Dimitrie Cantemir, în special acelea existente în biblioteca ieșeană dar și altele depistate în diverse bibliografii și trimiteri. ■ Noua ediție a festivalului „Octombrie la Bordeaux“ bogat în manifestări diverse : artă, muzică, teatru, cinema, a prezentat în deschidere sub bagheta autorului, „Explosante fixe“ de Pierre Boulez. ■ Biblioteca centrală universitară „M. Eminescu“ din Iași, a editat „Repertoriul colectiv al revistelor străine“ intrate în bibliotecile din Iași în anul 1970“. ■ „Giselle“ la Paris cu Maximova și Vasiliev de la Teatrul Mare din Moscova. Eveniment ! ■ Aula Magna a Universității din Timișoara a găzduit joi, 25 oct., o sesiune jubiliară de comunicări, dedicată Tricentenarului nașterii lui Dimitrie Cantemir. Menționăm deschiderea unei Expoziții documentare. Vineri, 26 oct. a avut loc în același cadru o adunare festivă dedicată evenimentului. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de tov. Dumitru Preda, președintele C.J.C.E.S. — Timiș. Tov. Petre Stanciu, rector al Universității, a evocat personalitatea complexă a marelui cărturar român. ■ Isaac Stern sub direcția lui Guido Ajmone — Marsan, împreună cu „Orchéstre de Paris“ a amintit melomanilor parizieni, la începutul acestei luni octombrie de Beethoven, Strauss, Ceaicovski. ■ Teatrul de păpuși din Timișoara este în aceste zile oaspetele micilor constănteni în contextul unei săptămîni de spectacole prezentate cu concursul tuturor colectivelor de teatru de păpuși din țară. ■ La Théâtre des Mathurins a poposit în acest an „Le Voyageur sans bagage“ al lui Jean Anouilh. „Nu s-a făcut nimic (în spectacol) pentru a reîmprospăta piesa“. Dar merită amintit, fiindcă autorul va mai fi prezent în acest an pe scenele pariziene... „Cu valizele deschise“...

A. I. C.

CĂMINUL REGĂSIT

Reportaj-anchetă ORIZONT

de VALENTINA DIMA

În dimineața aceea fetele se pregăteau de începerea școlii. „Dana, du-te în cancelarie să stai de vorbă cu tovarășa de la „Orizont". Și, vezi, mai cheamă cîteva fete".

Facem cunoștință. Dana e o fată înaltă, cu alură sportivă, vorbește încet și rar.

— De cînd ești aici ?

— De 11 ani.

— Bănăteancă ?

— Nu. M-am născut în Ialomița

— Părinții trăiesc ?

— Numai mama.

— Vine să te vadă ?

— A fost numai o dată . . :

— Ești singură la părinți ?

— Nu, mai am un frate. El a crescut la Casa copilului din Găvojdia. Acum lucrează la fabrica de mobilă.

— Ai terminat școala generală . . .

— La Liceul agricol. Sînt în anul III. Dar tot aici vin în vacanță.

— La mama nu te-ai gîndit să mergi ?

— Nu, eu mă simt bine aici. Ei nu-i pot spune mamă.

— Uneori nu te simți singură ?

— Ba da, mă simt. Că noi avem masă, casă, căldură, de toate. Doar pe mama n-o poate înlocui nimeni.

— Ce faci tu în vacanțe ?

— După ce termin practica, merg cu fetele în excursie, la Timiș, în tabere. Educatoarele și profesoarele sînt mamele noastre. Ele ne și consideră copiii lor.

— Nu cunoști alte rudenii ?

— Am o mătușă la Lovrin. Îmi place să merg acolo. O ajut la gospodărie, în grădină. Ea are cinci copii. Și-i crește pe toți. Numai maică-mea nu ne-a putut crește. Oricît de mîhnită m-aș simți, la ea nu m-aș duce . . .

•

Mică, slăbuță, Florica are o privire de copil maturizat înainte de vreme. Acum intră într-a VIII-a. Nici nu-mi vine a crede. Are un frate geamăn. El este la Casa copilului din Arad. Știu sigur că suferă. A fost acasă, unde a vegheat-o pe mama ei. Da, e bolnavă, și-n familia lor n-a prea domnit înțelegerea. Tatăl s-a purtat frumos, cu ea și cu fratele, în vacanța asta. E îndrăgostită de literatură, citește mult, poate și datorită profesoarei, care predă foarte bine. A venit aici acum șapte ani și nu va uita căldura cu care a fost întîmpinată. O întreb cum își petrece timpul și-mi răspunde : învățînd, citind și făcînd lucru de mînă. Ai plîns tu de cînd ai venit aici ? Da, dar cel mai mult am suferit într-o vacanță, cînd n-am reușit să termin la timp lucrul de mînă și n-am putut merge acasă. Spune-mi, Florica, ce învățătură mai de preț ai deprins de la educatori și profesori ? Să iubesc viața și să am încredere . . .

•

Colegele o strigă Tița. Este elevă în anul III la Liceul Pedagogic din Timișoara. Ecaterina are doar mamă, într-una din comunele județului nostru.

— M-a adus aici dintr-a II-a. Și în vacanța asta am fost la ea. Stau o zi, două, mă reintorc.

— De ce nu stai mai mult ?

— Ce să fac acolo ? Îmi reproșează mereu că nu țin la ea.

— Poate-i adevărat . . .

— Nu, pentru că eu țin ! Dar are o obsesie. Acum e obosită, și-arată îmbătrînită, deși după vîrstă nu e.

— Îți face cadouri ?

— Da, dar eu nu le prea primesc. Are și ea nevoie. Eu mă duc totdeauna la ea cu un dar.

— Poate te-a supărat . . .

— Eu cred că ea s-a bazat în viață numai pe tinerețe și frumusețe. Acum e prea tîrziu.

— Ce ți-ai dori tu mai mult, Ecaterina ?

— Să-l cunosc pe tata, cu care ea zice mereu că seamăn, dacă mai trăiește pe undeva.

— Și ce-ți place îndeosebi ?

— Să mă duc în excursie cu fetele. Mai ales acum, toamna, cînd cad frunzele.

— De ce ți-ai ales tocmai Liceul pedagogic ?

— Pentru că vreau să devin învățătoare, poate chiar profesoară

— Ai vrea să locuiești la sat ?

— Da. Unii m-au îndemnat să nu mă duc. Dar pe mine nu mă sperie nimic. Mă duc în orice loc. Voi munci, voi lua totul de la început.

— Dacă ai avea copii și multe necazuri, să zicem, i-ai da de-acasă ?

— Nu. Chiar dacă aș mînca numai o coajă de pîine. N-aș putea nici dormi. Nu m-ar lăsa conștiința.

•

— „Pe mine, zice Mariana, elevă într-a VII-a, mama n-a vrut să mă țină. M-a dus la bunica, la sat ,dar ea era bătrînă și-atunci s-a ocupat de mine comisia minorilor și m-a trimis aici. Anul trecut a venit mama să mă vadă, împreună cu mătușă-mea și cu o vecină Mi-a adus mîncare, haine, bani. Aș dori să am familie și un viitor. Dar trebuie să mă gîndesc bine, că dacă mi s-au întîmplat mie niște lucruri rele, să nu li se întîmple toate astea și copiilor mei. Eu am terminat prima pe clasă, cu media 9,58 și m-am bucurat cînd am fost anunțată că plec la Vîrșeț, la o întîlnire amicală cu pionierii din Iugoslavia. Am fost și la Năvodari în vara asta în tabără și la Herculane. Eu fac atletism la școala sportivă Sînt aruncătoare de disc. Am reușit prima la junioare III, stabilind un record pe județ : 23,58 m. Îmi place să țes covoare și să cos fețe de masă. De-abia aștept deschiderea școlii . . .".

•

— Pe mine m-au adus de mică la Casa copilului și toți frații mei au crescut aici.

— Nu știi de ce ?

— Nu. Pentru că eu nu i-am văzut pe părinții mei decît foarte rar.

— Trăiesc ?

— Nu. Au murit. Întîi, mama, apoi tata. M-am dus la înmormîntare singură. S-a întîmplat la Copăcele.

— Deși lucrezi în fabrică, încă n-ai plecat de aici.

— Da, îmi vine greu să mă mut în oraș. Eu aici am copilărit și mă simt foarte legată de Casă, de fete, de educatoare și profesoare.

— La fabrică te simți bine ?

— Acum, da ; m-am acomodat cu oamenii. La început parcă mă aflam în altă lume.

— Cum iți explici asta ?

— Fiindcă noi aici sîntem ca într-o familie, ne cunoaștem. Acolo îmi venea mereu să plîng.

— Cine te-a ajutat să treci peste hopul ăsta ?

— Șeful secției unde lucrez. Are și el familie, copii. A înțeles.

— Ți-ai făcut și prietene acolo ?

— Mă înțeleg bine cu toți. Am avut și o prietenă, dar n-o mai am.

— V-ați certat ?

— Nu, dar am observat că nu-i prea serioasă. Deși măritată, cu copil, îi plac bîrfele, distracțiile.

— Cui te destăinui ?

— Tovarășei directoare. Dînsa e părintele meu. Dînsa m-a crescut. E o femeie extraordinară are multă răbdare și nu te-ar refuza niciodată .

— Ce faci cînd ești liberă ?

— Mă odihnesc, citesc. Eu iubesc Casa asta a noastră. Aici sînt mulți copii. Cînd fetele au fost plecate în tabără, am suferit foarte mult. Îmi lipseau.

— Povestește-mi despre o bucurie pe care ai avut-o.

— În ziua cînd am luat primul salariu. Nu mai ținusem în mîna mea atîția bani. Prin mîna noastră, a fetelor de-aici, n-a trecut niciodată mai mult de o sută de lei.

— Ce lucrezi la fabrică ?

— Jucării.

— Ai putea să-i spui cuiva mamă ?

— Nu, n-aș putea. Cuvîntul ar suna caraghios în gura mea. Și ce mult aș fi dorit să am și eu o mamă căreia să-i spun tot ce am pe suflet ! Avem de toate aici, ne lipsește numai mîngîierea mamei . . .

Nădejdea, ce simbolic este prenumele dv. tovarășă directoare Popescu ! Acum cînd scriu, mi-aduc aminte ce mi-ați spus în ziua aceea : „Dacă nu eram legată sufletește de copii, plecam. Mi-aș fi găsit oricînd alt post. Dar trebuie să muncim și unde e greu. Păcat doar că îmbătrînim și ne lasă puterile. De cîțiva ani zic că plec. Dar fetele mă roagă : „mai stați doar pînă termină seria noastră". Și vine altă serie și eu o iau de la capăt. Cînd pleacă de la noi și se căsătoresc, mă invită la nuntă. Am fost în ultima vreme la nunta Longinicăi, la Bobda. Ea a plîns cînd a văzut că vin. Deși mamă-sa era de față. „Vai, doamnă, cine a înstrăinat-o așa de mine ?" Longinica a terminat Facultatea de arte plastice și soțul ei, Literele. Pe el l-au crescut bunicii și venea pe bicicletă tocmai de la Timișoara pînă la Mehadia, unde ne aflam în tabără, s-o vadă pe fată".

Și mi-ați mai povestit cum vin în fiecare vacanță „acasă" la Lugoj și studentele din capitală, cărora le-ați cumpărat poșete și pardesie, că de ! sînt și ele domnișoare acum ! Și cum mergeți să le vizitați pe fetele dv., eleve și studente la Timișoara, anunțînd la poartă că le caută mama sau sora lor, după caz. „Să nu se simtă fetele stingher, că le caută cineva de la casa orfanilor. Că eu în fiecare fetiță văd pe fata mea". Pe fiica și pe băiatul dv. care v-au rugat, cînd ați vrut să dezertați : „mămico, nu pleca de la ele, că așa suflet cum ai dumneata, mai rar".

•

Profesorul Nicolae Văleanu, predă Biologia, aici la Casa de copii școlari, de patru ani. Anul trecut a fost diriginte la a VIII-a. Le-a dus pe eleve în întreprinderi, au discutat la ore despre „modelul meu de viață", despre „profesiunea pe care mi-o aleg". „Noi trebuie să le ținem loc și de mamă și de tată, să le menajăm sensibilitatea, care este deosebită, să suplinim lipsa familiei. Era la mine în clasă o elevă, Iuliana. Foarte bolnavă. Palidă, tăcută. Poate n-o înțelegeam întotdeauna. Dar ea pe semne că avea presimțiri. A fost dusă la spital, la Timișoara, apoi la București. Nu s-a mai întors. Cînd am venit la școală, anul trecut — în prima zi — am găsit clasa în doliu. Pe masă, fotografia ei, s-o am ca amintire. Nici nu știam că ea avusese o mamă care trăiește la Arad și care nu s-a dus nici măcar la înmormîntare. A mers tovarășa Popescu, împreună cu o educatoare de-a noastră.

•

Ana David, profesoară de română ; cu o vechime de 17 ani în învățămînt. „Fetele sînt foarte atașate de noi. Am fost eleve, plecate pe la alte școli, care mă vizitează și acasă, cerîndu-mi sfaturi și povestindu-mi despre viața lor. Deși o duc bine, statul nostru le ocrotește cu o grijă deosebită, am observat că unele suferă de complexe de inferioritate. Le spun mereu : voi sînteți ca ceilalți copii. Nu-i nici o deosebire între voi și alții". .

•

Educatoarea Eleonora Cadia lucrează aici de zece ani. Dînsa petrece zilnic cîteva ore, la meditație, cu fetele. „Noi discutăm și-n adunarea generală a organizației de bază ce să facem pentru a crea copiilor o ambianță familială. Le ducem în tabere, în excursii. Ele fac parte din formații artistice, sînt sportive, frecventează clubul, biblioteca. Țin una la alta și la noi. Am fost cu 22 dintre ele în tabără, la Săcele. Am răcit și am stat cîteva zile în pat. Au fost așa de cuminți și de respectuoase cu mine. S-au dus la masă și mi-au adus toate bunătățile. Mi le-au pus pe scaune în jurul patului să le găsesc cînd mă voi trezi. M-a mișcat bunătatea lor . . .".

•

Profesoara Letiția Brudiu, directoarea școlii, predă geografia : „Avem 22 de cadre didactice, profesori și învățători. Sînt ei înșiși părinți. Eu cred că numai cei care au copii pot fi părinți și pentru ceilalți. Ne gîndim mereu : pe fetele astea cine altul le poate răsfăța ? Într-o zi au alergat după mine două dintr-a V-a : „Ce școală trebuie să urmăm ca să fim directoare?" Erau așa de drăguțe. Le-am spus : „să învățați, să munciți cu dragoste. Nici eu n-am făcut altceva . . .".

•

Sofia Slupa, învățătoare emerită, azi bunică, lucrează aici de două decenii. „Sînt foarte legată de fete. Dar ne trebuie multă răbdare. Avem și vîrfuri la carte. copii cu media 10. Anul trecut, o elevă de-a mea a rămas fără părinți. Un an am fost tutora ei. I-am făcut carnet de C.E.C., pentru pensia de urmaș.

•

Fotografii, cu dedicații : „O plăcută amintire celei ce mi-a fost o adevărată mamă", Mariana. „Cu dragoste, a dv. fostă fiică", Luminița.

Scrisori care încep cu „Stimată tovarășă directoare (și mămică), niciodată n-am să uit vorbele pe care mi le-ați spus". Cu ajutorul dv. am ajuns ca azi să-mi cîștig singură pîinea", Angela. „V-aș ruga să-mi faceți un pardesiu la comandă", Cornelia.

Iată dormitoarele : fiecare, zugrăvit în altă culoare. În parcul umbros, un grup de fete din clasele mici. Intru în cantină. Albă și curată, cu flori în vază. Privesc încă o dată albumul cu fotografii. Acestea toate și încă altele, nenumărate alcătuiesc căminul regăsit al acestor fete, familia impresionantă de pe strada Semenicului din Lugoj.

Poșta epigramei

Trebuie să mărturisesc că pe mine nu mă îngrijorează numărul mare de epigramiști, cit abundența catrenelor de proastă factură artistică, ce sosesc la redacție. Oameni în toată firea (mai rar tineri !), mulți veleitari, cred că, ajunși la o vîrstă respectabilă, pot cumpăni „înfrîngerile“ literare printr-o eventuală afirmare ca epigramiști. Nu împărtășesc întrutotul ideea că autorii de epigrame trebuie să fie neapărat și (să zicem) prozatori sau dramaturgi, pentru că un mare campion de popice, de pildă, nu trebuie să fie și un fotbalist notoriu, dar, în același timp, cred că violonistul capabil să ne miște simțirea cîntînd pe o singură coardă (dacă acesta există) trebuie să fie genial. Și cum așa ceva se întîmplă destul de rar, epigramistul de duzină să nu rîvnească lauri ... Sic erat in fatis! Și încă ceva : multor autori de epigrame le lipsește simțul măsurii, autoexigența, munca pe text, finețea expresiei, maturitatea ironiei, dacă mi se permite să mă exprim astfel.

Revista noastră și-a propus încă de la început să reabiliteze epigrama și nu epigramiștii. Ei, epigramiștii cu har, nu aveau nevoie de așa ceva. Dacă am reușit cît de cît să facem un serviciu acestei specii literare (cenușăreasă ! zic mulți), nu e meritul nostru, ci al mișcării noastre literare în general, supusă și ea, ca orice fenomen artistic, mutațiilor.

Dar să deschidem împreună citeva plicuri ...

Ștefan Măgură (Gurahonț — Arad) : Mărturisiți că de aceea scrieți epigrame, pentru că nu aveți prea mult timp. Faceți-vă odată timp și scrieți un roman, dacă timpul (și numai timpul !) e tot baiul...

Dan Bosoancă (Alba Iulia) : Mulțumiri pentru „Visul lui Ulysse“. Mai trimiteți epigrame.

Vasile Coban (Ploiești) : Nu am putut găsi mai mult de trei epigrame acceptabile în plicurile Dv. cu regrete.

Narcis Waldemar (București) : Interesant poemul „Din umbră, o umbră cuvîntă“. Poate cîndva ...

Gh. Roman (Baia Mare) : Fabula cu „circulația“ e amuzantă. Epigramele rămîn deocamdată la capitolul „bune promisiuni“!

Laurian Făureanu (Turnu Măgurele) : După cum vedeți, nu mai puteți împărți rubrica Evrika cu subsemnatul. Eventual însemnările sportive ... Iar dacă cei de la Editura „Cartea Românească“ au afirmat că sînteți un nou „tînăr furios“, sînt gata să împart cu Dv. și ... talentul

Ion Nijloveanu (Slatina-Olt) : Cam macabre și grotești epigramele Dv. Mai încercați.

C. Vlădescu (București) : Sperăm că medicii, pe care i-ați tratat (și Dv.!) cu epigrame, v-au însănătoșit. Mai trimiteți. Nu și poezii !

Ion Serdineanț (Pădureni — Timiș) : Aritmogrifele și criptogramele s-ar putea să ne intereseze abia anul viitor, cînd numărul nostru de pagini, probabil, va spori.

T. G. Caranfil (București) : Poeziile nu merg. Epigramele aproape da. Mai trimiteți cîteva.

Sînt în atenția noastră pentru următoarele numere ale revistei : Mihail Gănescu, Nelu Ionescu-Quintus, G. Buliga, Marin Fudulu, Vasile Vărădeanu, Aurelian I. Popescu, D. F. Ionescu-Ghindeni, Constant Petrescu, Barbu Al. Emandi și alții.

Mai trimiteți : Constantin Popescu-Cadem, Dimitrie Ivănescu, Ion Pentes, Ion Arion, Mircea Ciugudean, Dimitrie Drăgan, Maria H Popescu, N. Ghiurcă, Ion Alexandru Anghelus, Al. C. Aldea, Coriolan Comloșan, Smaramary — Bals.

ION VELICAN

— dicționar —

– ADEVĂR –

Ceea ce toată lumea spune trebuie să fie adevărat.

Proverb francez

Adevărul a grăi nicicum să te sfiești, măcar că la puțini vei fi plăcut și ascultat.

Proverb românesc

Adevărul nu trebuie arătat gol, ci în cămașă.

Proverb spaniol

Să avem de partea noastră adevărul ; iată secretul elocinței și al virtuții, iată autoritatea morală. E cea mai înaltă maximă a artei și a virtuții.

Amiel

Să iubim și prietenia și adevărul, totuși e o datorie sfîntă să prețuim mai mult adevărul.

Aristotel

Minciuna este vacanța adevărului. Să nu aibă și adevărul nevoie de vacanță ?

Lucian Blaga

Mult mai mult și mai mare iaste rușine a zice minciună că știe, decît a zice adevărul că nu știe.

Stolnicul C. Cantacuzino

Omul și viața lui nu se sprijină pe ceva șubred și pe minciună, ci pe soliditate și adevăr.

Th. Carlyle

Nu există prietenie între doi oameni, dintre care unul să nu vrea să audă decît adevărul, pe cînd celălalt este gata să mintă.

Cicero

Este o datorie să spunem adevărul nu să flecărim mult.

Democrit

Adevărul și eroarea, ca și toate categoriile legice care se mișcă în antagonisme polare, au valabilitate absolută numai pentru domenii foarte limitate.

Fr. Engels

Mai bine ca întemeiat pe adevăr să învingi o părere, decît întemeiat pe o părere să te învingă adevărul.

Epictet

— epigrama —

Mircea Pavelescu

Născut la 14 octombrie 1908 la Iași.

A colaborat la majoritatea publicațiilor literare : („Viața literară“, „Bilete de papagal“, „Convorbiri literare“, „Universul literar“, „Epigrama“, „Gazeta literară“, „Contemporanul“, „Albina“, „Îndrumătorul cultural“, cu regularitate la revista „Urzica“ etc.).

Epitaf, lui Cincinat

Scumpul nostru Cincinat
Poet chel însă de rasă
Vru să fie îngropat
Sub o salcie pletoasă.

Epitaful unui scriitor mediocru

Bătut de soare, nins de lună
Poetul doarme-ntre răchiți.
A decedat de moarte bună
Deși a scris așa cum știți.

Unei soții

Eu care sînt o fire pătimașă,
Pînă-am ajuns să-mi cuceresc femeia
Am cheltuit răbdare uriașă,
Dar infinit mai multă, după-aceea.

Unui palavragiu

E drept că vidul orator
Găsește frazele ușor
Dar după ce și le-a găsit
Și le-a ornat cu floricele
Rămîne totuși stingherit
Că n-are ce să pună-n ele.

AMPRENTE

CHILIPIRGII

Trecu strada văzînd la colț două femei stînd la taclale. Cînd ajunse în dreptul lor scoase ceva din buzunar și le arătă discret. Drept urmare ele se scotociră în poșete de bani și-l plătiră. Ieftin. Curat chilipir, nu alta. Cu 200 de lei bucata. Frumoase. Destul de masive, lucrate artistic. El, puștiul, le spuse discret că-i marfă garantată. Aur de 18 carate. Erau și marcate. Ele îl întrebară dacă mai are iar băiatul ... avea berechet. Ca urmare îl invitară în clădirea unde locuiau, nu prea departe de colțul cu pricina. Acolo puștiul umblă din apartament în apartament vînzînd la ghiuluri cu nemiluita. Nu l-au întrebat de unde le are, iar el se bucura că nu trebuia să dea explicații. Numai o bătrînă, portăreasa, după ce-l măsură din priviri, îi aruncă într-o doară : tu le-ai furat, mă !

— Da de unde, răspunse cu tupeu puștiul. Am tras în piept un străin.

— În piept !? se minună femeia. Cum vine asta ?

– Lasă-l în pace, Miți neni, interveni alta. Doar nu sîntem la miliție. Bucură-te că ai ocazia să cumperi la așa un preț.

Dar, bucuria lor a fost de scurtă durată. Cînd un inel din cele cumpărate a fost uitat pe deget, peste noapte, de nepoata doamnei Rudescu de la etajul doi, dimineața s-a constatat că s-a oxidat complet, înnegrindu-i și degetul. A urmat o întrunire fulger în bloc, cu care ocazie s-a declanșat o adevărată furtună : dumneata ești de vină că l-ai adus în casă, i s-a imputat Mariei V. Dar ce, dumneata ai fost mai brează, se apără ea. Dacă te consideri așa de deșteaptă de ce ai cumpărat cinci inele ? Ce-ți trebuiau atîtea ? ... etc... etc ...

A urmat intervenția miliției și s-a găsit vinovatul. Stupoare ! Cel care înșelase peste 20 de persoane s-a dovedit a fi un puști. D. Ferdinant, care confecționase singur „marfa“, lustruind-o îndelung cu o piele de căprioară. Aviz chilipirgii !

ROLAND VASILEVICI

DIALOGURI

În autobuzul 33. Transcriu (aproape) fidel :

— Tu, eu nu-s ca ea, scrupuloasă, că am și certificat de la doctor ! Foa' să zică ea că așa și pe dincolo, că eu tot am văzut-o cu un student blond și slab care nici nu se uita la ea, că se ducea la meci și ea l-a-ntrebat dacă mai circulă tramvaiu' 6, iar el a zis că probabil și ea zornevoie să răspundă intelectual cu pardon ?, de și-a schimbat bătrînul sugestia și-a plecat pe jos ...

– Care bătrîn ?

— Bătrînu' care stă cu casa lîngă blocu' meu care mi-a povestit cum mă vezi și cum te văd de fița aia de care ți-am spus c-a lăsat-o bărbatu' fincă nu știe să coacă.

— Nu e, tu, scrupuloasă, c-ar fi făcut infrac.

— Mai bine făcea și-o interna la nebuni cum a zis și soțu' meu : Tu, după ce că vorbești aiurea nici nu taci ! De unde știi că nu știe să coacă ?

— Dac-a spus înseamnă c-o fi auzit ... Și ce dacă nu știe ? Are servici bun și cumpără meniu.

– Nu mai spune !

— De ce să nu mai spun ? Că studentu' era obișnuit cu mîncarea de la cantină și nu pretindea prăjituri de casă.

— Cum ? S-a-ncurcat cu studentu' ?

— Păi tu mi-ai spus !

— Eu ? Suferi de orele, dragă, eu nu vorbeam de tramvaiu' 6, eu vorbeam de fița care cumpără meniu.

– Meniu cumpără aia cu studentu'.

— Păi tot ea e !

— Nu-i măritată cu bătrînu' ?

Ș.a.m.d.

L. ORIN

TERRA MAGAZIN

RADIO-EMIȚĂTORUL SALVATOR. În multe împrejurări critice norocul poate juca un rol capital. Închipuiți-vă ce s-ar fi întîmplat dacă eroul lui Jack London, din cunoscuta nuvelă „Setea de viață“, ar fi avut un radio-emițător. Bineînțeles, el ar fi fost salvat cu mult înainte de a ajunge un biet muribund, „lup“ înfometat în agonie, dar, ce e drept, literatura universală ar fi fost văduvită de una dintre cele mai remarcabile scrieri în care lupta pentru viață a omului încolțit de natură triumfă. Un fapt asemănător ca acela al eroului din sus amintita nuvelă i s-a întîmplat pilotului american Louis Ingborg. Zburînd înspre Europa, peste Groenlanda, el a intrat cu avionul său într-o furtună de zăpadă. În curînd aripile avionului s-au acoperit de ghiață și Ingborg a fost silit să aterizeze. Cum a reușit, e o adevărată minune. Izbitura a fost puternică și aviatorul rănit a fost pur și simplu azvîrlit în imensitatea zăpezilor. Cînd și-a revenit, aproape înghețat, s-a tîrît pînă la avion. Un singur lucru putea să-l mai salveze : radio-emițătorul. Din fericire acesta funcționa și Ingborg începu să emită în eter semnalele salvatoare. După patru ore de emoții și speranță, semnalele i-au fost interceptate de un radioamator danez. Ingborg a fost salvat. Totuși, credem, în această poveste adevărată, eroul principal a fost ... radio-emițătorul !

CU TOATĂ VITEZA ÎN URMA COMETEI. Savanții americani Jess Moor și Kenneth Atkins propun ca o navă cosmică să urmărească cometa „Enke“ care se va apropia de Pămînt în anul 1980 și 1984. Nava ar urma să zboare în „coada“ cometei utilizînd energia solară drept „carburant“. Savanții afirmă că această cometă este mai veche și mai puțin periculoasă decît altele și că trebuie neapărat studiate originea și structura ei.

ULTIMUL TANGO A LUI ... BERTOLUCCI. „Ultimul tango la Paris“, care a stîrnit atîta vîlvă și dure polemici în lumea filmului, a fost declarat cel mai prost film al anului de către tradiționala anchetă a studenților de la universitatea Harward. „Premiul Kirck Douglas“ pentru cel mai prost rol masculin i-a fost decernat actorului Robert Redford pentru rolul jucat în filmul „Candidatul“. Iar „Premiul Nathalie Wood“ pentru cel mai prost rol feminin i-a revenit actriței Ali Mac Grow pentru rolul jucat în filmul „Evadarea“.

EXERCIȚIU ACVANAUTIC. 50 de ore sub apă, la 53 m adîncime, într-un fel de „casă subacvatică“, iată recordul celor patru acvanauți japonezi care au declarat că au efectuat o serie de experiențe tehnologice și medicale, iar în următoarea etapă adîncimea la care vor coborî va fi de o sută de metri. După ieșirea la suprafață ei au stat trei zile într-o „cameră decompresivă“ iar medicii au declarat că starea sănătății lor este normală.

ÎN LOCUL SCALPELULUI — INSTRUMENTE CRIOGENE. Specialiștii Institutului tehnologic din Odesa au construit o serie de instrumente criogene care pot înlocui scalpelul în operațiile cele mai dificile. Ele constau de fapt din obiecte tubulare cu vîrfuri ascuțite prin care curge azotul lichid sau freonul. Gazul scade temperatura la vîrful acului pînă la minus 160–180 grade Celsius. Intervenția chirurgicală se realizează pe cale „nesîngeroasă“, grație congelării temporare a regiunii operate.

Cele 275 de minciuni ale lui Erich von Däniken

In „Amintiri despre viitor“ Däniken explică imaginea fantastică a venirii zeilor-cosmonauți, pe planeta noastră, unde, mai tîrziu, aceștia vor face tot felul de minuni și spune : „Să urmărim acum călătoria fantasticei nave spațiale care se îndreaptă înspre o stea fixă îndepărtată . Cu cît distanțele sînt mai mari, cu atît timpul pentru cei care așteaptă pe Pămînt se tîrăște mai încet. Teoria relativității a lui Einstein este deci incontestabil valabilă. Este de necrezut poate, dar la bordul rachetei, timpul care zboară cu o viteză ce diferă doar cu o fracțiune de secundă de aceea a luminii, se scurge mai încet decît pe pămînt. Dacă viteza navei cosmice ar fi de 99% din aceea a luminii, 14.1 ani de zbor ai echipajului nostru ar echivala cu 100 de ani scurși pe Pămînt. Această diferență în timp între locuitorii Pămîntului și cosmonauți poate fi calculată cu ajutorul formulei elaborate de Lorentz“ ...

Și aici Däniken, numai pentru a-i pune în încurcătură pe cititori, dă nenumărate ecuații. Viteza navei cosmice o calculează după formula prof. Ackeret. De aceste formule și ecuații Däniken se folosește de mai multe ori. Așa, de exemplu, el scrie : „Vechile inscripții cuneiforme atribuie sumerienilor un fantastic veac de viață. Astfel, primii zece regi au domnit în total 456.000 de ani, iar 23 de regi reușiră să mai domnească încă 24 510 ani, trei luni și trei zile jumătate“.

Calculele lui Einstein și întreaga teorie a relativității ne dau principii generale și supoziții pe baza cărora au fost expuse multe ecuații, iar printre ele și cele pe care le citează Däniken. Dar dacă cineva ar dori — pe baza acestor principii generale – să efectueze calcule concrete, cum ,în cazul nostru, chipurile, face Däniken atunci, aceste în esență simple ecuații dobîndesc o structură cît se poate de complexă de care trebuie neapărat să ținem seama. Chiar în cazul nostru, atunci cînd am dori să calculăm numai viteza de zbor a navei în care se află

„zeii astronauți“, formulei lui Ackeret trebuie să i se mai adauge, pe lîngă mulți alți factori, și factorul „frînării“ sau „frecării“. Căci, de mult a căzut teoria „vidului absolut“ din spațiul cosmic, și s-a dovedit că anumite particule compuse, e adevărat, foarte rarefiate, umplu spațiul intercosmic și interstelar. Și de orice natură ar fi aceste particule — luminoase, gazoase, unde — ele oricum opun o rezistență tuturor corpurilor care trec prin spațiul lor. De acest factor trebuie neapărat să se țină cont.

Un alt factor de care trebuie să se țină seamă este cel al „atmosferei“ din racheta în care se află astronauții. Această „atmosferă“ trebuie să existe, căci altfel cosmonauții n-ar putea trăi. Chiar dacă aceste ființe ar fi „congelate“, și atunci ar fi nevoie de o anumită atmosferă. Dar, chiar fără a ține cont de toate acestea, ne întrebăm prin ce formulă magică „explică“ Däniken longevitatea regilor sumerieni (despre care el crede că ar fi zeii-astronauți) care au „domnit“ zeci de mii de ani !

În locul acestui galimatias dänikenist, știința are pentru legendara istorie a Sumerului o mult mai largă și plauzibilă explicație. Și anume, întrucît cifrele au putut fi exact tălmăcite, ceea ce nu o dată s-a întîmplat cu tăblițele sumeriene, aceste calcule, respectiv cifrele neobișnuit de mari au fost date pe baza unui altfel de calculare a „anilor“

În aceste calcule anul nostru nu este cel de 365 de zile, ci anul calculat pe bază de lună și săptămînă, deci baza sistemului de calcul este, în cazul acesta 60, iar nu 10 ca la noi. Lucrul acesta era obișnuit la sumerieni, iar mai tîrziu și la babilonieni. Cercetătorii au descoperit nenumărate plăci cu o astfel de socotire a datelor ! De exemplu, un datornic trebuie să-și plătească datoria în răstimp de „56.000 ani“ — în fond în trei ani de ai noștri !

STRĂMOȘII NOȘTRI DE PE MARTE

Știința ne spune că planeta Marte a început să se răcească în urmă cu două miliarde de ani, iar Däniken afirmă că marțienii s-au refugiat atunci pe Pămînt, unde i-au învățat pe oameni diverse meșteșuguri și apoi au pierit. În cartea sa „Reîntoarcerea la stele“, Däniken ne mai oferă o altă variantă a „zeilor-astronauți“. La începutul cărții el afirmă că „zeii“ au venit de undeva din Cosmos, iar după aceea devine mai concret și zice : „Dacă, între timp, a existat posibilitatea unei catastrofe cosmice pe planeta Marte, aceasta vine în sprijinul teoriei noastre ca cineva din Cosmos să ne fi vizitat. Se trage concluzia – fie ca utopie fie ca posibilitate teoretică — că un grup de uriași de pe Marte scapă refugiindu-se pe Pămînt, și aici, împreună cu ființele semi-inteligente întemeiază noua cultură a „homo sapiensului“. Și pentru că forța de gravitație de pe Marte este mai mică decît cea de pe Pămînt, se poate presupune că trupurile marțienilor erau mult mai puternice decît acele ale pămîntenilor. Dacă această teorie este adevărată, atunci este vorba de acei uriași care au coborît din stele și care au putut duce uriașele blocuri de piatră și care i-au învățat pe oameni tot felul de lucruri, apoi au pierit!..“. Cîte naivități poate să debiteze von Däniken !

După toate cercetările pe care știința le deține pînă în prezent — începînd cu preistoria și pînă la urmărirea dezvoltării omului și apariției „homo sapiensului“ s-a dovedit că ființele evoluate, îndeosebi cele mai evoluate, în speță omul, au o anumită greutate și înălțime bine stabilite, și tocmai de aceea „oamenii-marțieni“, deci „uriașii“ de pe Marte, care ar fi avut posibilitatea să ne viziteze, n-ar fi fost deloc uriași. Din contră, tocmai datorită faptului că pe Marte forța gravitațională este mai mică decît cea de pe Pămînt, ființele acelea inteligente ar trebui să fie mai mici ca pămîntenii ! Ca ilustrație a acestui exemplu ne putem servi de faptul că, în preistoria noastră, tocmai ființele uriașe (șopîrlele uriașe) au pierit, și s-au menținut cele mai mici, mai adaptabile și mai inteligente.

(Va urma)

PIERRE GASCAR

Arthur Rimbaud – un destin de excepție

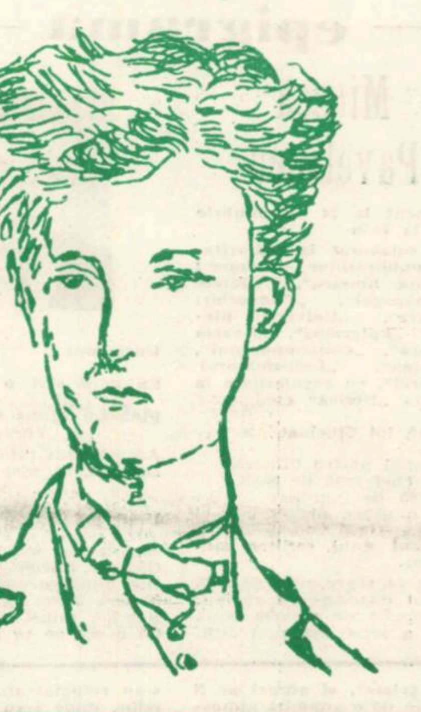

Dacă luăm totul în considerare, aventura lui Rimbaud este destul de jalnică Și ani de zile, în Harrar, ce este el altceva decît un negustor străin locuind într-o haltă pentru caravane ? Reaua lui dispoziție, aversiunea față de băștinași, irascibilitatea și agitația lui în treburile negustorești, provin din nesiguranța și neplăcerile situației în care se află. El duce o viață cîinească (și într-adevăr se bate cu cîinii care vin să-și pună labele pe sacii lui de cafea). Munca pe care o face și mai ales felul cum o face, sînt departe de a-i înlesni o cît de firavă legătură cu vreo clasă privilegiată. Trăind dintr-o negustorie istovitoare, el nu mai face parte din lumea de jos E un înstrăinat. Un exilat. Dar distanța ce-l desparte pe tînărul comunard din 1871 de negustorul din Harrar e numai aparentă. Faptul că el se află în Etiopia, printre oale și ulcioare pline cu miere, nu este decît urmarea unei perfide proscripții. Autorul **Iluminărilor**, ca și autorul indiferent al oricărei alte cărți de acest gen, nu-și poate afla un loc pe potrivă în societatea franceză. Cel mult, el poate să-și găsească vreo slujbă de birou, plictisitoare și plină de compromisuri. Talentul său ? Năzuința lui către libertate ? Setea lui de absolut ? Ah, nu ! Vorbim de lucruri serioase. Deci : biroul, sinuciderea sau vaporul. Rimbaud alege vaporul Restul : negustorie măruntă, trafic așișderea, aproape că nu are nici o importanță. Oricum trebuie să trăiască, nu ? Metamorfozîndu-se în negustor, Rimbaud nu intră în rîndurile burtăverzimii burgheze și, paralel cu aceasta, în sistemul economic de care, la prima vedere, se pare că îl leagă activitatea lui negustorească. El acționează sau încearcă să acționeze, dar nu gîndește ca un negustor. Nici o urmă la el, din principiile din conformismele care caracterizează pătura negustorilor. In scrisorile sale de afaceri el ia peste picior, îndată ce i se ivește prilejul, autoritățile de stat, fie ele franceze, engleze, italiene sau etiopiene – dacă se poate vorbi de așa ceva în Etiopia acelor vremuri El trăiește o aventură, o aventură personală și puțin importă, pe lîngă toate celelalte, că ea împrumută o parte din aspectele sale din negustoria pe care o practică

Lacom de bani, dur cu băștinașii ? Da, fără îndoială, așa este Asta înseamnă că se grăbește. El aleargă pentru a termina odată cu această perioadă a vieții sale. Dar el nu poate pleca de aici pînă ce destinul nu-i achită toate datoriile, cu prețul atîtor sforțări, atîtor chinuri, atîtor înjosiri. Căci, în Etiopia, Rimbaud este un om umilit ; umilit pentru că trăiește printre negustori, pentru că le seamănă ; umilit pentru că este nevoit să se certe mereu cu catîrgii etiopieni. El, deci, vrea să lucreze cît mai repede, ceea ce-l determină să-i ia cam „tare" pe oamenii cu care are de-a face. Abia de mai are timp să privească în jurul său și să acorde mai multă atenție pămîntului pe care calcă. La urma urmelor, în adîncul ființei sale, cineva, poetul, redus la tăcere, privește în locul său. Atît de cunoscuta formulă : **„Eu** este un altul" dobîndește aici adevăratul ei sens. In cele din urmă, lăcomia de bani înlocuiește pentru moment înstrăinata credință într-o lume mai bună, o lume frățească care se conturase în viziunile sale. Și, într-adevăr, trebuia să crezi în ceva atunci cînd dreptatea, egalitatea între oameni și liniștea sufletească se pare că au fost amînate pentru mai tîrziu.

Din punct de vedere politic, asta am și văzut, douăzeci, douăzeci și cinci de ani care urmează după Comună alcătuiesc perioada de reflux. Ordinea restabilită pare că nu încetează a se consolida în ciuda extinderii radicalismului, care, în definitiv, abia dacă o mai atinge cu ceva. Fără îndoială, undeva în adîncuri, continuă mișcarea care contrazice liniștea aparentă de la suprafață ; și numai aceia, încă foarte puțini la număr, care au fost pătrunși de materialismul dialectic al lui Marx, pot fi conștienți de lucrul acesta.

In ceea ce-i privește pe alții, masele, faza aceasta este una a așteptării. Omul revoltat are posibilitatea, fără a fi învinuit de abjurare, și fără a se compromite, să participe la orînduiala existentă ; chiar și la aceea care nu-i îndreptățește aspirațiile, cu condiția să nu accepte principiile pe care se reazimă această orînduială, și să afle, în această participare provizorie, doar posibilitatea unei experiențe personale. Este permis a ne apuca, în răstimpul cînd ne putem trage din nou răsuflarea, de ceea ce vrem să distrugem. Dar, ne vom întreba încăodată, transformîndu-se în negustor, Rimbaud a vrut și el, pentru moment, să se agațe de un sistem economic care avea ca unul dintre aspecte și infiltrarea europeană în Africa ?

Pentru a răspunde la această întrebare merită să încercăm a ne închipui cum ar fi decurs viața lui Rimbaud de nu s-ar fi sfîrșit la treizeci și șapte de ani. Oare și-ar fi continuat el cariera în Africa sau în oricare altă parte a lumii la fel de puțin atinsă de civilizația noastră ? De aceasta ne putem îndoi. Ultimele lui scrisori din Etiopia exprimă oboseală. El va rămîne în Harrar pentru a-și încropi o mică avere care să-i permită să scape de ceea ce el însuși denumea „acele nevoi fără nume". La ieșirea din spital, cînd vine în Ardeni să-și petreacă convalescența, care va fi doar o temporară vindecare, el nu-și ascunde bucuria de a revedea peisajele atît de dragi tinereții sale. Este oare aceasta, obișnuita înduioșare a omului înaintea morții, atins și copleșit de întunecate presimțiri ? Poate. Dar aici nu trebuie să uităm de atașamentul pe care Rimbaud l-a avut întotdeauna față de pămîntul copilăriei sale, căruia îi datorează atît de mult – și asta pînă la **iluminări** – poemele pe care le-a scris mai tîrziu.

Numindu-l pe Rimbaud „omul cu tălpile-n vînt", Verlaine, ca poet, a dat dovadă de mai mult gust pentru invenție decît pentru adevăr. Fără îndoială, Rimbaud a călătorit mult, dar asta o făcea aproape întotdeauna sub presiunea unor nevoi materiale. Totul în el constructic sa morfologică, greutatea sa, sînt dovada unui atavism țărănesc, a unei înclinații naturale către înrădăcinare. El este omul din Nord. Visul lui despre Orient e curată spiritualitate, refugiere în simboluri. Nostalgia clarviziunii nu aparține mediteranienilor, sudicilor ; geografia romantismului (Germania, Anglia) și a iluminismului (din nou Germania. Scandinavia lui Svedenborg, autumnalul Île – de – France al lui Nerval ș.a.) căroia li se alătură osteneala rimbaldiană, ne vorbesc suficient despre asta. Ceea ce înseamnă că omul regiunilor septentrionale se „luminează" cu un soare interior și nu e indiferent că întreruperea activității literare la Rimbaud coincide cu expatrierea sa Ardenii îi rămîn totuși patrie. Și cum ar putea fi altfel la un om atît de puternic legat de propria sa copilărie ! Nostalgia pentru copilărie, o constantă a operei sale, este cea care își găsește expresia în duioșia care-l cuprinde pe Rimbaud îndată ce-și vede casa din Roche, în august 1891. Iată o dovadă elocventă a faptului că el, de fapt, n-a suferit nici un fel de „metamorfoză". Altminteri de ce-ar fi supraviețuit în el acest unic simțămînt ? Nostalgia pentru copilărie determină, prin însăși existența sa, atitudinea ființei față de lumea înconjurătoare. In cazul acesta ea înseamnă un refuz care privește întreaga personalitate a lui Rimbaud. Greața metafizică, nevoia de puritate (dar criteriile acestei purități rămîn inexprimabile), căutarea absolutului, toate aceste forme ale neadaptării, care-l determină pe ins să-și sublimeze inconștient copilăria, pot duce la agresivitate. Aceasta, la Rimbaud, după douăzeci de ani de la revolta adolescentului, rămîne la fel de puternică. El nu încetează să se revolte pe lumea care i se pune în calea iubirii. Nu există nici o îndoială că, după reîntoarcerea în Franța, Rimbaud își va revărsa ura asupra acelora pe care i-a mai avut odată în vedere, dar care, în răstimpul absenței etiopiene s-au ascuns în spatele acelora care îi erau mai aproape de țintă.

Refuzul lumii ca atare, la Rimbaud, sau refuzul societății pe care au întemeiat-o oamenii ? Amîndouă se suprapun de obicei. Nu putem separa năzuințele revoluționare de nemulțumirile vieții care sînt, în definitiv, motorul creației. Dreptatea, egalitatea, extinse pentru întreaga omenire, nu sînt numai foloase, dar și speranță într-o viață superioară, într-o realitate mai bogată, căci lucrurile evoluează numai dacă se pun de acord unele cu altele. Rimbaud, invalidul fără un picior, care se înduioșează în fața priveliștilor tinereții sale, a rămas un revoluționar. Principiile sale politice nu s-au schimbat. Despre asta stau mărturie aluziile sarcastice care-i împînzesc corespondența. Generalul Boulanger, de exemplu, este luat peste picior ca și Bodegne cu ani în urmă. În Ardeni, unde-și regăsește din nou emoțiile, copacii și apele copilăriei, „sălbatecul infirm, reîntors din țările calde" nu va pregeta să biciuiască. El n-a iertat nimic. Inocența nu iartă. Copilăria nu iartă. Nu e întîmplător că imaginația religioasă reprezintă pe heruvimi înarmați cu paloșe. Dar, încăodată, la Rimbaud nu este importantă exprimarea directă a simțămintelor politice. El le reduce la o formă esențială, absolvindu-le de ecoul lor ascuns, pe care ele îl află și în creația sa care e, se pare, cît se poate de bine epurată de orice grijă de demonstrație. Rimbaud, reîntorsul din Etiopia, sălbatecul infirm, este oare purtătorul acelui ferment în care inocența lui sălbăticie, expresie a iubirii, se va putea dezvolta în deplinătatea forțelor sale prin poezie ? Nu preget să răspund afirmativ Și imediat ne inundă imaginile : reîntoarcerea în Ardeni este pentru poet o adevărată renaștere. El bea din izvorul dătător de viață. Ne gîndim, de asemenea, la fiul risipitor al poeziei : la ospățul la care se adună tot ceea ce casa părintească are mai bun (sîntem în luna august, în peisajul ardenit, un fel de corn al abundenței), el va afla din nou aici putere și entuziasm Da, dar faptele ? Ele se rezumă în discursurile pe care Rimbaud le ține la sanatoriul din Marsilia, unde, după o amăgitoare vindecare, este nevoit din nou să se interneze. Ele, de fapt, constituie cheia a ceea ce s-a numit taina lui Rimbaud și, din păcate, Isabelle Rimbaud nu le-a notat pentru a ni le oferi și a cunoaște astfel mai bine conținutul lor. Dar s-o ascultăm : „Cîteodată (Arthur) întreabă pe medici dacă ei văd cumva diferite obiecte ciudate pe medici dacă ei văd cumva diferite obiecte ciudate, blîndețe, în formulări pe care n-aș putea să le reproduc, impresiile sale Medicii îl privesc în ochi, ochii lui care n-au fost niciodată atîta de frumoși, dar nici atît de inteligenți, și discută între ei : de neînțeles, ciudat. Există ceva de neînțeles în cazul lui Arthur".

Să trecem acum la ton. Incercările de glorificare a familiei ne-au obișnuit cu ceva și mai rău. Trebuie înțeles că medicii se interesează de originea halucinațiilor la care bolnavul lor ținea atît de mult, dar nu se miră nicidecum de natura lor. La Rimbaud nu poate fi vorba de halucinații patologice. Tulburările psihice date de sifilis nu se manifestă în acest fel. În definitiv, tumoarea la genunchi care a dus la amputarea piciorului drept al lui Rimbaud, n-a fost de origine luetică, ci una malefică. Se pare că, în lipsă de date medicale exacte (la spitalul „Conception" din Marsilia acelei vremi, unele amănunte nu se înregistrau), Rimbaud sucombă datorită unui cancer generalizat Dar atunci halucinațiile s-ar fi ivit numai în cazul unei metastaze cerebrale ; s-ar fi observat și alte semne ? Figuri ? Fiecare bolnav știe să le atribuie fantasmagorii pe care nu vrea să le uite, și n-o să-i întrebe pe cei sănătoși dacă au văzut lucruri pe care numai el le-a văzut.

Astfel sîntem nevoiți a vedea cauzele halucinațiilor pe care le are poetul în puternicele doze de opiu care îi sînt date cu scopul de a-i anihila durerile insuportabile. Dar atunci cum se explică nedumeririle medicilor ? Trebuie să ținem cont că Rimbaud este deosebit de sensibil la aceste droguri Asta înseamnă că ele au pentru el o acțiune eliberatoare Totul se întîmplă ca acum douăzeci de ani, ca și cînd, deodată, sub acțiunea acelei triple emoții, a întoarcerii sale în Franța (a acelui șoc moral la întoarcerea în Ardeni) a slăbirii fizice și a opiului, s-a „deschis" în el ceva și i-a slobozit în vine simțămintele, imaginile, care îl copleșeau de atîta timp. În patul său de spital Rimbaud nu este un halucinant, delirant : el e un vizionar, ceea ce el n-a încetat niciodată să fie, dar care, timp de douăzeci de ani, rămăsese adormit. Acum poetul trăiește din nou clipele agoniei.

Excepționalitatea acestui destin, contestată pînă acuma de aproape toți istoricii literari, pentru care „metamorfoza" poetului are inegalabilele forme ale unui mister, devine ceea ce într-adevăr este, doar undeva la urmă, atunci cînd nu mai e vorba de operă și cînd adevărul despre om este privit prin ceața oboselii. Un ecou obișnuit, tîrziu și însingurat se va răspunde . . .

Rimbaud care-și continuă opera pînă în clipa morții sale sau, sperînd într-o viață lungă, reluînd-o din nou, după reîntoarcerea din Etiopia, era, chiar dacă ținem seama de temperarea entuziasmului cu care se însoțește maturitatea, un element contradictoriu : în scrisori înainte de toate, dar și în societate. Rimbaud nu aduce nici un fel de filozofie (vizionarismul e numai o disciplină), nici o explicare a lumii, ci un realism eliberator al poeziei. Ordinei, valorilor inventate, poezia le opune ceea ce există cu adevărat. Imaginea are o putere mai mare ca gîndurile. Ea „așează lumea la locul ei, reînnoiește evidența". Asta àpropos de umanitarismul lui Rimbaud. Revelatoare operă. Poate nu există o alta în lume care să-ți dea un sentiment al eliberării atît de mare. Epurată de orice principiu, de orice intelectualism, ea ne oferă „un alt aer", acela care ar putea învălui lumea dacă în el nu s-ar dezvolta atîtea tare morale, sociale și neînțelegeri între naționalități. Prin asta opera lui Rimbaud devine vocea cea mai profundă a Comunei, a evenimentului istoric pe care cei de dreapta îl privesc atît de unilateral. Comuna a fost un zguduitor preludiu al unei noi civilizații ; un fantastic fulger al conștiinței, cu un cuvînt, o revoluție adevărată care, ca toate revoluțiile reale, și-a depășit propriile țeluri.

Opera lui Rimbaud, deși aparent puțin politică, semnifică această posibilitate a depășirii, fără de care istoria ar fi strict înrobită de faptele care o constituie. Numai poezia este aceea care poate da emoției și speranței omenești adevărata lor dimensiune.

În românește de DUȘAN PETROVICI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 8 NOIEMBRIE 1973 ● NR. 45 (298) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Omul civilizației comuniste

Au trecut doi ani de la unul din importantele evenimente din viața partidului și țării – Plenara C.C. al P.C.R. din 3–5 noiembrie 1971. De o largă rezonanță, programul educației comuniste elaborat atunci dădea, pentru prima dată într-o viziune unitară, o orientare clară și de perspectivă factorilor și forurilor responsabile în formarea omului nou al societății socialiste multilateral dezvoltate. O societate la rîndu-i nouă care presupune oameni cu un orizont cultural nou, temeinice cunoștințe de specialitate, așezate pe platforma unei conștiințe revoluționare ferme, responsabile generate de principiile eticii și echității socialiste. Marcînd un important salt calitativ în desfășurarea întregului proces de educare comunistă a oamenilor muncii, Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, stabilea, pe baza analizei minuțios făcute, liniile directoare și măsurile care se impuneau pentru făurirea unei civilizații spirituale superioare.

Proiectul de norme al eticii și echității socialiste, supus ulterior dezbaterii publice, prin principiile sale contura cu precizie portretul comunistului și cetățeanului angajat în acțiunea socială, economică și politică de edificare a societății socialiste.

După doi ani de la importantul eveniment, răstimp scurt, sîntem martorii unor mutații calitative esențiale care s-au produs în acest vast și sensibil domeniu al conștiinței, al educației conștiinței, demonstrînd unanimitatea opțiunii poporului pentru aceste principii. Creșterea rolului conducător al organizațiilor de partid, al organizațiilor de masă în primul rînd în realizarea sarcinilor de plan, în întărirea disciplinei, în respectarea legalității socialiste, creșterea rolului școlii ca factor principal în instruirea și educarea tinerei generații sînt cîteva din direcțiile principale de acțiune în care se fac prezente importantele transformări.

În artă și cultură, domeniu cu puternic rol de influență în mase, aplicarea programului Plenarei, a determinat apropierea menirii lor de educare socialistă prin lărgirea orizontului cunoașterii spirituale, prin facilitarea accesului spre actul de cultură. Instituțiile culturale și-au orientat repertoriile și întreaga activitate pentru susținerea programului educațional al partidului, apropiindu-le de om, de problematica vieții și muncii lui. Procesul transformării revoluționare al conștiinței și gîndirii umane pretinde, în toată complexitatea formelor lui o dispută a spiritului revoluționar cu mentalitățile și deprinderile retrograde moștenite din trecut. Proces care cere o susținută activitate din partea tuturor factorilor responsabili cu o intensitate sporită, la capătul căruia trebuie să se profileze omul nou, al societății comuniste de mîine.

PAUL EUGEN BANCIU

cívitas

Moment de creație

Sînt încă prea plin de romanul la care am lucrat timp de mai mulți ani. „Cerc și dragoste", sugerat de o mai veche imagine serigrafiată alb în memoria mea, într-un moment cînd poporul român, abia ieșit din război făcea pași hotărîți spre o viață nouă. Călătoream în noaptea de demult cu o cursă muncitorească, în care majoritatea călătorilor erau bărbați, aproape toți dormind din greu. O tînără femeie, aproape o copilă, cu un prunc înfășat în brațe, adormise și ea, trudită de călătorie, cu capul pe un umăr străin și cu o expresie de supremă împăcare, cu sine mai întîi. Ani și ani după aceea am urmărit în oameni și fapte devenirea mai mult ca sigură a tinerei femei din tren, din ce în ce mai convins de posibilitățile de a-i înfățișa epic pe contemporanii mei prin mijlocirea unui personaj literar născut din desenul ce continua să-mi stăruie în amintire.

Dar — m-am întrebat după plenara din 3—5 noiembrie 1971 — realizam cu adevărat ceea ce în cuvîntarea la plenară a tovarășului Nicolae Ceaușescu suna ca un îndemn fertil adresat scriitorilor : „Faceți din arta voastră un instrument de perfecționare continuă a societății, a omului, de afirmare a dreptății și echității sociale, a modului de muncă și viață socialistă și comunistă ?" Aveam, la vremea aceea, scris, pus la punct, episodul în care Dumitra — eroina romanului – află că soțul ei s-a comportat ca un erou, ducîndu-se să-l vadă la spital într-o stare de maximă exaltare și solemnitate, cu brațele încărcate de daruri. Nu mă gîndisem încă să răstorn situația în sensul îndemnului de mai sus ; într-un episod prezent acum în roman, eroina, robită „cercului", ajunge să-l certe pe soț pentru un act de eroism similar primului. Aceeași femeie, preocupată de darurile de care se simte capabilă, devine nedreaptă cu cei din jur și în primul rînd cu sine, avînd nevoie de un efort dureros și concentrat pentru a se regăsi și pentru a se reintegra, atingînd trepte superioare de dezvoltare psihologică și socială.

Am simțit atunci profund îndemnul înregistrat cu emoție de mintea și de inima mea : lucrările plenarei, cuvîntarea secretarului general al P.C.R., continuau fericit dialogul fertil al epocii cu scriitorul.

Și nu uitam nici o clipă, din dialogul epocii cu scriitorul încordat la masa de lucru, îndemnul atît de valoros, de adevărat și de tulburător în procesul creației artistice, că stă în puterea creatorului de artă să găsească în profundele transformări socialiste, în muncă și în viață, „contradicții și conflicte reale, nu închipuite, și fapte mărețe, emoționante, demne de numele de om".

MIRCEA ȘERBĂNESCU

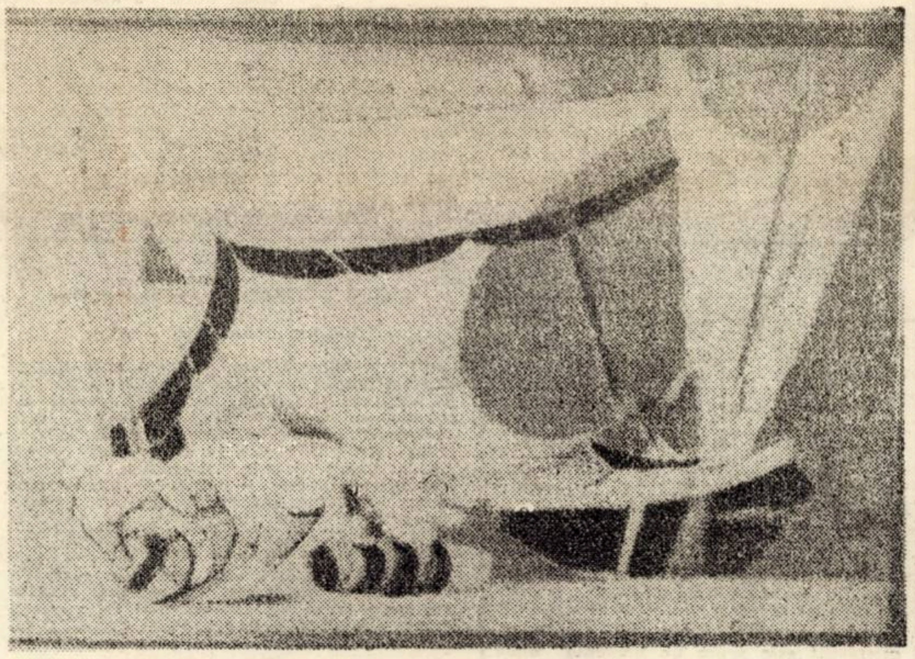

ÎN PAGINILE 1, 4, 6 ȘI 7 – LUCRĂRI DIN EXPOZIȚIA ED. PIGNON.

convorbiri

Cu prof. dr. Edmond Nicolau

– Vă rugăm să ne dezvăluiți, tovarășe profesor, de cînd credeți că datează pasiunea dv. pentru munca de cercetare științifică ?

– Am descoperit recent printre hîrtiile mele un caiet de însemnări vechi, din timpul liceului, cu rezumate ale cărților și articolelor care mă impresionau. Din cele scrise atunci rezultă un lucru care m-a surprins plăcut : **munca de cercetare științifică mă pasiona de pe cînd eram de 15 ani.** În orașul de provincie în care locuiam nu putea fi vorba de un aparataj de laborator prea complicat și, din nefericire, în acea vreme, nici cadrele didactice nu se preocupau, ca astăzi, de organizarea unor laboratoare în învățămîntul mediu. Și, trebuie să mărturisesc, că și astăzi îmi sînt vii în memorie experiențele pe care le făceam atunci, singur, într-o cameră retrasă a locuinței părinților mei din Brăila. Destul de repede, însă, descoperind universul matematicii și al teoriilor, interesul meu pentru experiențe a mai scăzut. **Doream** totuși **cu toată înflăcărarea de adolescent să mă dedic științei.**

– Înțeleg, deci, că primele legături cu problemele matematice le-ați avut pe la 15–16 ani, iar prima notă matematică ați redactat-o ...

– ... la 18 ani. Era în preajma bacalaureatului, iar pe fereastra biroului la care lucram intra puternic mirosul florilor de tei : un tei secular străjuia poarta casei noastre din Brăila. Citind un articol despre trigonometria patratică a lui **Alaci,** apoi un altul despre geometria poligonală, am înțeles că am și eu ceva de spus. Am redactat mai multe note care, într-o formă sintetică, au apărut în revista **„Pozitiva".** Era începutul unei lungi activități concretizată prin multe note științifice publicate ulterior. Nu însă despre trigonometrie sau geometrie, deoarece, așa cum observase cu mult simț psihologic prof. N. N. Mihăileanu, spiritul meu se îndrepta spre algebră și nu spre geometrie. Mai exact spre matematica fizicii și tehnicii.

Preocupări de trigonometrie poligonală nu am mai avut. Dar **acea primă notă a însemnat** mult : **începutul unei manifestări** – timide și modeste, evident – **care** însă **treptat s-a amplificat și diversificat.** Obiceiul de a studia matematica l-am continuat și în studenție și încă **și azi citesc lucrări matematice cu aceeași plăcere cu care alții citesc un roman de aventuri.**

Cînd tinerii de astăzi spun uneori că nu au timp pentru a învăța, constat că în epoca în care eram elev, deși aveam un program foarte încărcat, găseam totuși timp pentru a da meditații, fiind în același timp un corespondent frecvent al cîtorva reviste de matematici care apăreau atunci în țară. Găseam timp să citesc numeroase cărți în care se puneau probleme de filozofia științei, ca și multă literatură.

Aceste lucruri, aparent disparate, și-au găsit împlinirea în activitatea mea cibernetică de mai tîrziu, în care intervine și electricitatea – prin calculatoarele electronice – și în studiile de fiziologie – vezi neurocibernetica – și în viziunea generală a lumii văzută prin ochiul lucid al științei.

– În ce constă, după dv., însemnătatea ciberneticii ?

– Importanța ciberneticii pentru viața contemporană nu poate fi îndeajuns subliniată. Nu mă refer numai la faptul că fără matematică nu ar fi posibile zborurile cosmice, sau că astăzi marile calculatoare pun exact diagnosticul în afecțiuni cardiace, examinînd automat electrocardiograme. Dar prin cibernetică și cu calculatoarele electronice omul a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale sociale, în care

VIRGIL OANCEA

(Continuare în pag. 5-a)

cronica literară

MIRCEA TOMUȘ

„RĂSFRINGERI"

(Ed. „Dacia", 1973)

1. Ceea ce șochează, în primul rînd, în cartea lui Mircea Tomuș, sint argumentele, explicațiile și autoexplicatiile :

„Cartea de față reprezintă o încercare de radiografiere a criticii noastre actuale... (..)".

„Cartea de față tocmai aceasta și-a propus : să surprindă semnificația și valoarea citorva acte de direct contact intre spiritul critic și fenomenul literar și să le supună unei optici de aceeași natură a confruntării directe, să exercite deci funcția lirică a spiritului critic .. (...)".

„Unul din textele volumului de față, sub titlul **Șansa foiletonului,** încearcă să atragă atenția asupra semnificațiilor posibile de ordin teoretic și metodologic, ale primei instanțe de confruntare intre spiritul critic și obiectul său. (...)" ș.a.m.d.

Un sfert din carte este ocupat de texte programatice sau aproximativ-programatice, lăudabil efort de problematizare al conținutului propriu zis al volumului (in fapt, de cronici literare) dar și un anumit complex de inferioritate al cronicarului literar, privit, in genere, in ultima vreme cam de sus și cam cu zimbet subțire atit de autori respectabili (de talia lui Adrian Marino) cit și de tot felul de mărunți birocrați ai avutului literar.

Există in **Răsfringerile** lui Mircea Tomuș mica dramă a ieșirii din cotidian a cronicarului, și poate de aceea cartea se poate citi ca un roman sau ca o îndelungă mărturisire : nu ca o carte de critică, de teorie subtilă și de polemică respectuoasă, ci ca o confesiune (timidă) a cronicarului de provincie. **Răsfringeri** reprezintă o radiografie **nu a criticii noastre actuale,** ci a condiției cronicarului literar. Cronicile, vag părtinitoare, devin acut pătrunzătoare atunci cînd, ele insele, intilnesc tovărășii spirituale, creind **starea lirică** a atitudinii, ințelegerea, mai intii umană, a realității concrete a cronicarului.

2 Și atunci, lăsind la garderobă tonul doctoral, pedagogia onctuoasă (cite sfaturi prețioase conține „Argument pentru o istorie a literaturii române contemporane"! pg. 33–46), autorul vox clamantis, pătrunde în salonul în care nici spiritul aulic și nici papionul elegant legat de gitul frazei nu mai are vreo căutare, rostindu-se intr-adevăr liric, precum profeții de altădată in miezul deșertului și al deșertăciunii :

„El va fi (despre V. Ardeleanu e vorba, n.n.) un mucenic al datoriei pe care singur și-o formulează și care ii va aduce puține satisfacții exterioare. Nu va traduce sau glosa opere subtile ale gindirii occidentale, va rămine lipit, ca un timbru de cițiva bani pe o scrisoare, de destinul adesea ocolit de glorie europeană al literaturii române. Nu se va refugia nici în istoria literaturii. Catedrele universitare nu-l vor solicita..."

Ce frumoasă romanță a meseriei de cronicar literar !

3. Istoric literar, Mircea Tomuș practică istoria literară nu numai ca hobby gazetăresc : să ne amintim că monografia domniei sale despre Șincai a fost premiată de Academie. Regretul acestei iubiri e prezent și el in paginile „Răsfringerilor" ca și veghea, aproape domestică, a larilor istoriei literare. Cronicile consacrate cărților de istorie literară atestă aceeași prezență calificată, gata să abdice cu bucurie de la comentariul curent al faptului literar pentru a indica soluții proprii, perspective personale asupra lui, Caragiale sau Bacovia. Capodoperă este cronica destinată cărții lui **S. Damian, G. CĂLINESCU, ROMANCIER.**

Mircea Tomuș pornește la analiza monografiei lui S. Damian de la binevoitoarea constatare a superiorității acesteia față de „ceea ce editurile ne-au oferit pînă acum in materie de prezentare monografică a operei călinesciene". Avizatii știu că editurile nu ne-au oferit decit opul lui Ion Bălu. In balanță cu Ion Bălu, S. Damian, deci, deține un anumit avantaj („desigur, chiar dacă nu intr-atit incit să justifice satisfacția..."). De la aproape indescifrabila comparație. Mircea Tomus trece la omagierea, in acest stil, a calităților autorului : „Exersate printr-o indelungată experiență în analiza prozei contemporane, S. Damian **părea** (s.n.) intr-adevăr criticul chemat să ne descifreze și să ne propună fiziologia internă a universului romanesc călinescian". E bine să se afle, deci, că S. Damian „s-a exersat in analiza prozei" și că, prin antecedente, avea oarecari drepturi în materie. După acest preambul în doi peri, criticul trece rapid la acțiune, subliniind cu roșu, extemporalul corigentului : „Piedicile de care s-au lovit bunele intenții ale autorului sînt (...) următoarele :" (și, numerotind : 1, 2, 3, 4, 5, 6 piedicile de care s-a lovit cercetarea lui S. Damian).

Finalul e capodoperă de ironie plictisită, aparent fără relief, aparent lăsată pe hîrtie pentru a preciza concluziile procesului verbal : „Monografiei îi lipsește cristalizarea, limpezimea ordonată pe dimensiunile adevărurilor operei, ale raporturilor dintre ele și ale dinamicii lor interne". Toate astea le-am mai citit în procesul verbal al lui Mircea Tomuș de încă trei sau patru ori ; somnolenta înșiruire se ivește, însă dintr-o dată într-un dubiu nou : „Poate că e o simplă problemă de colaj". Și, prelungind noua descoperire : „Intr-adevăr, de multe ori textul lui S. Damian lasă impresia că a fost contaminat de scriitura monotonă și fără relief a idealului de proză a criticului". Asta era, vasăzică, povestea cu „indelungul exercițiu în analiza prozei !" O mică pregătire, pentru cel ce voia să priceapă, pușca atîrnată în cuier, în actul I, utilizată în actul al V-lea. Ori, mai degrabă, mitralieră, căci urmează : „Poate că nu a stat in intenția **conștientă** (!!, s.n.) a criticului să ne dea o monografie în stilul noului roman francez ; oricum, se poate spune că rezultatul seamănă..."

Ca oricare critic ce se respectă, Mircea Tomuș își are dulapul său de „otrăvuri" bine asortate.

4. Firește că între **„Argument**-ele" cărții lui Mircea Tomuș și materializarea lor sínt nu puține fisuri. Confesiunea, automărturisirea își are și ea legile ei : „Sfint trup și hrană sieși, hagi rupea din el" spunea poetul. Drama cronicarului e aceea de a-și constata, pe propria sa creație limitele artei sale, de a protesta împotriva lor (prin specializarea în istoria literară, literatură comparată, teorie literară, estetică) și de a rămîne, totuși între ele.

Mircea Tomuș protestează, de pildă, cu energie, împotriva superlativelor („pentru că superlativele, circulind cu mare libertate in atitea și atitea reviste, s-au uzat"). Protest întemeiat, dar ce ne facem, în ordinea efemeră a cronicii literare, fără superlative ? Și fără să vrem, am cules din cartea lui Mircea Tomuș un șir întreg de superlative : fără să facem, prin asta, nici cel mai mic mărunt reproș cronicarului.

Printr-un șir de răsfringeri, cartea lui Mircea Tomuș e melancolică, plină de subtexte triste și nostalgii vag mărturisite.

C. UNGUREANU

debut

RADU VASILIU : Cupa și săgeata

(Editura „Cartea Românească, 1973)

Volumul este alcătuit din treizeci și trei de sonete închinate iubirii, unei iubiri neactuale, însă, eliberate, se pare, din strînsoarea trăirilor, satisfacțiilor și insatisfacțiilor curente, unei iubiri care s-a purificat și s-a esențializat prin trecerea timpului, identificîndu-se, pe nesimțite, cu întregul trecut al poetului. Și fiindcă aparține irevocabil trecutului, dragostea este acum un domeniu unde spiritul se mișcă în voie, imprevizibilul evenimentelor care abia se nasc sau care urmează să se nască a dispărut. Totul e clasat, întîmplat, interpretabil — fără riscuri, dar și fără înfrigurare.

Pe de altă parte, existînd multă vreme în afara obiectului său, nestimulat, nehrănit de o ființă concretă, sentimentul erotic devine — treptat — un fel de cauză finală : crește din propria sevă și se întoarce iarăși acolo, într-o calmă (și nesatisfăcută) dialectică a amintirii.

În cele din urmă, această permanentă interogație nu este altceva decît un gest de înălțare spre starea supraindividuală a iubirii, în care se topesc laolaltă înțelesuri afective sau etice mai largi : **Chemarea ta, săgeată lingă cupă / cit mă cufundă in nedumerire ! / Porți, oare, moartea lingă nemurire ? / Pecetea tainei cine să mi-o rupă ? / Ce crîșmă ții, cu bolți de pace-adîncă / prin care-amurgul își strecoară vinul, / cind ceata de bețivi și-a-adună cinul / să soarbă murmur din pocal de stîncă ! // Mă vei primi ? I-atit de mare plata / că insul meu a o-mplini n-ajunge ? / O, înțeleg de ce mi-arăți săgeata / și vrea privirea-ți aspră să m-alunge... / ...Mi-e inima gătită ca de moarte, / săgeții urma pururi să i-o poarte**

Pretextul poeziei lui Radu Vasiliu este interesant și fecund. Din nefericire, în pofida supleței și cursivității, multe poeme au un timbru anacronic și acea opacitate specifică oricărui limbaj nepotrivit cu fondul. Versul nu este obscur, ci inexpresiv. Peregrinarea autorului nu și-a găsit încă o deplină izbăvire prin cuvinte.

EUGEN DORCESCU

ALEXEI RUDEANU : Ultimul monac

(Editura „Junimea" — 1973)

Cu o copertă potrivită mai curind unei lucrări despre așchierea metalelor, a apărut, la editura JUNIMEA, din Iași, cartea lui Alexei Rudeanu, ULTIMUL MONAC. Cele trei proze incluse în volum – Tema călătorului, Ultimul Monac și În absolută tăcere — de valori diferite, jalonează, dacă nu foarte convingător — cel puțin pentru moment — oricum limpede în grafia sa, profilul unui prozator interesant, cu un acut simț al realității actuale, cu posibilități stilistice și compoziționale multiple.

Avînd în față, așadar, un autor care știe ce înseamnă literatura, cu atit mai ciudată ne apare lipsa de discernămint în alegerea temelor urmînd a fi dezvoltate artistic ; că de alegerea temelor, depinde, la Alexei Rudeanu, intr-un fel, și valoarea textului literar, ne-o dovedesc cu prisosință cele trei micro-romane incluse în volum.

1) TEMA CĂLĂTORULUI este și cel mai realizat artistic. Roman al introspecției și analizei morale, urmind a depista împrejurările formării unei personalități distincte ca proiecție morală a unui ideal de viață exemplar, TEMA CĂLĂTORULUI reprezintă, in același timp, și un perpetuu efort de confruntare cu sine a eroului, prin reveniri succesive in timp – autoscrutarea sa realizindu-se astfel din unghiuri de vedere mereu schimbat, asupra uneia și aceleiași realități morale. Acceptind liber realitatea prezentului ca pe un teritoriu necesar, vital, eroul își asumă cu aceasta și întreaga responsabilitate a unor eșecuri care nu-i vor mai apărea strict personale ci, mai ales, cu putere de iradiere și influențare colectivă (vezi, mai ales, episodul cu probele tehnologice, etc.). Original scris, interesant prin problematică, micro-romanul in discuție aduce un unghi de vedere nou in problematica prozei actuale.

2) ULTIMUL MONAC, care, deși sub raportul valorii artistice, se apropie de prima proză, totuși nu ne satisface. Fără a fi compromisă printr-o flagarantă lipsă de discernămint in alegerea temei — care-l va obliga pe autor la soluții fanteziste in logica internă a epicii sale — proza în chestiune rămine o promisiune neîmplinită pînă la capăt.

3) ÎN ABSOLUTĂ TĂCERE nu depășește nivelul unei modeste povestiri de tip polițist.

A. BALTHAZAR

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

MIRCEA MALIȚA : Aurul cenușiu

(Editura „Dacia", Cluj, 1973)

Consemnăm cu satisfacție un eveniment editorial remarcabil : apariția volumului al treilea din suita de eseuri rostite ale profesorului Mircea Malița. Continuîndu-și investigațiile psihologice și sociologice autorul realizează un adevărat imn închinat omului. Cartea se deschide cu patru dialoguri maieutice, dialoguri purtate de un poet și de un matematician. Cele patru eseuri surprind relațiile artă-știință și om-mașină, relații cu totul noi în secolul nostru, cînd știința a progresat într-un mod uluitor, devenind o adevărată forță de producție. Se constată, pe bună dreptate, că noile cunoștințe științifice modifică sistemul de reprezentare despre univers al artistului, filozofia și concepții sale ; poezia stă parcă înfricoșată și neîncrezătoare în fața avalanșei de noutăți tehnice și a mașinilor de calcul. Își simte existența amenințată. Aceasta nu înseamnează că artele sint periclitate în epoca noastră, că rațiunea matematică va înlocui cu totul visarea și poezia. Nu putem vorbi de o dispariție a artelor, doar de o schimbare mai radicală în felul de gîndire și simțire al omului contemporan.

Semnalăm deosebita valoare științifică a capitolului „Limite și corective", în care Mircea Malița discută despre unele limite ale creierului uman. Într-adevăr, omul a putut pătrunde în macro și microcosmos, numai cu ajutorul aparatelor, al mașinilor, care reprezintă adevărate antene ale creierului uman. În prezent, simțurile s-au extins chiar mai mult decît gîndirea ; instrumentele au devenit uriașe. S-au adunat mai multe fapte decît ar putea organiza rațiunea umană. Într-un fel, mintea caută să lămurească tainele cu ajutorul mașinilor. Deci ideile trebuie făurite pe măsura instalațiilor. Astfel, lupta cu faptele devine o luptă cu gîndirea însăși. Potențialul de a gîndi al omenirii s-a ridicat la o putere superioară prin cei doi factori fundamentali ai extensiunii : calcul și mașină. Mai remarcăm capitolele „Omul", „Mersul culturii și al civilizației", „Discurs despre carte", pentru a sugera deosebita varietate a problemelor puse în discuție de autor.

Bazîndu-se pe o deosebit de bogată informație, înzestrat cu un mare simț al sintetizării, posedînd un stil ales și pe înțelesul cititorilor, Mircea Malița realizează o carte de excepție. Nu trebuie să fii un specialist pentru a înțelege mesajul umanist al cărții, elogiul adus aurului cenușiu. Optimismul debordant al autorului, cu referire la viitorul omenirii, este bazat pe o bogată documentație ideologică și sociologică. El este însuși optimismul poporului nostru, care a reușit să iasă întotdeauna învingător.

IULIU LUCACIU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

SINA DĂNCIULESCU : „Sub umbrela mea roz"

(Ed. „Scrisul Românesc" — 1973)

După volumele „Ploaie de aprilie" (1964) și „Horă de mină" (1968), poeta craioveană Sina Dănciulescu apare din nou în librării, sub egida editurii „Scrisul românesc", cu plachetă de versuri „Sub umbrela mea roz", care certifică, în bună măsură, evoluția lentă a limbajului liric al autoarei către „tăietura directă" a unei expresii expurgată de retora imagistică a începuturilor, către esențializare.

Vitalismul frenetic este cu un plus de maturitate cenzurat, sub semnul cîștigurilor de înțelegere ale unei întinse culturi poetice, conferindu-i-se pondere subtextuală, largi zone adiacente de sugestie : „O cumpănă de rouă și de foc să mă odrăslească să mă văd pretutindeni / ca o făgăduială de singe. / De vie să cad / ca o dragoste-n rugă. / De vie să ard / în cele ce mă cheamă / și fără recurs mă confundă / în cele ce mă înlănțuie și fără recurs mă suspendă...".

Confruntarea tensională a seismelor afective cu ochiul rece scrutător al lucidității este sugerată de un peisaj interior structurat în jurul unei durute pendulări între contrarii.

Cu parcimonia de tropi a actualei etape a scrisului său, Sina Dănciulescu izbutește notații pregnante, interioare rafinat stilizate. O poezie a spleenului provincial, a spaimei organice de monotonie, a absențelor acut, obsedant resimțite.

„Cumpănă tandră", ciclul cel mai sensibil caligrafiat al volumului, încorporează ingenuități lucide și accente pasionale subtil modulate, constituindu-se într-un fremătător imn al maternității : „Tu dormi / pe brațul meu ca într-o strană / la care-amurgurile scad"...

În poezia peisagistă, autoarea se situează, însă, de cele mai multe ori, la nivelul unor crochiuri fără relief emoțional, notațiile plate fixînd nota unor compuneri amorfe. După cum și prozaismul voit, gen Marin Sorescu sau Petre Stoica, nu este cultivat cu succes, devenind sub condeiul Sinei Dănciulescu prozaism cras (vezi în întregime poezia „Te-aștept în vacanță !").

VICTOR RUSU

profil

Geo Dumitrescu

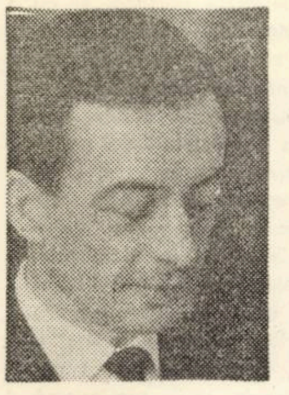

„Rostandizind cu adolescentă grație, Geo Dumitrescu cerea îngăduința, într-un poem din august, 1942, Pelagră, de a suferi de o maladie ciudată : „Să-mi dați voie, sufăr de actualitate"! Această „suferință" va nutri de la Aritmetică (1941) pînă la Nevoia de cercuri (1966), un proces literar despre cea mai strictă realitate, inclusiv realitatea poeziei.

În sinul generației cinice, Dimitrie Stelaru este boemul absolut, marele absent însetat agonic de „nemoarte", Constant Tonegaru, pelerinul catilinar într-o existență trucată, poescă, Ion Caraion, spadasinul falacios al cuvîntului aspru, crispat, vitriolant, Ben Corlaciu, poetul unui alt „anotimp în infern"; „omul cu dinții și palmele de ceară" (cum și-l închipuie cu juvenilă candoare Ben. Corlaciu, în Arhipelag, 1943, pe Geo Dumitrescu) completează într-un mod original generația. În vremurile incerte ale „libertății de a trage cu pușca", versul nu putea fi decît „otravă și pîinea // scumpă și rea"; „romantismul" vîrstei se metamorfozează în contrariul său (v. Romantism, 1942). Sub aurorele conflagrației, visul cedează coșmarului, se instalează cinismul, reflex al oricărei epoci de decadență. Măcinată de spectrul genocidului mondial, tinerețea generației cinice a găsit resurse psihice de creare a unui front de rezistență estetică în contra infernului armat. Idealiști și buni patrioți, tinerii anilor 1940—1944 au crezut într-o poezie-document uman, recuzind tăcerea ori patetismul de circumstanță („La dracu, să nu fim patetici!" — La moartea unui fabricant de iluzii, 1942).

La maturitate, după sedimentarea impresiilor din război și după un hiatus de aproape două decenii, Geo Dumitrescu va deveni un moralist îndeajuns de neconcesiv. La douăzeci și unu de ani, poetul își intuise deja orizontul de percepție a lumii : „Să dorm, să gîndesc ? (Lucrurile sînt obositor de clare...)" (Insomnie, 1941). Așadar la o parte transcendența, morga metafizică, înapoi la viața de toate zilele („sînt atîtea lucruri din care poți să faci o poezie !...", Literatură, 1940), pentru că „trebuie lăsată să cadă întrebarea : ce ne facem?"! „Certitudini, Doamne, ce bine e să ai certitudini", exclamă poetul în 1943 (Despre certitudini), cînd, în freamătul premergător insurecției, așadar in medias res fiind (și nu după...), „totul pare să anunțe că marea revoluție a început". Peste ani, aceeași patimă devorantă a adevărului axiomatic, aceeași febră a autenticității : „Ah, căutam, căutam, / cu înfrigurată migală, căutam / miezul curat, sigur, al tuturor lucrurilor, / în sunetul unor rime profane, / plătite cu sînge, ce vorbeau despre frumoasele lucruri simple. / despre certitudini, certitudini..." (Omul va fi om, 1961). Situarea în social, captarea seismelor în plină vîltoare i-au inspirat poetului nostalgia unui „lirism pierdut", regretul, parcă, după șansa unei alte poezii, ezoterice și nu exoterice !

Aventuri lirice (1963), carte cu neîmpliniri pentru care nici autorul n-ar găsi scuze, îl readuce pe Geo Dumitrescu printre contemporani ! Versuri, sentințe memorabile (de pildă : „O, nu vreau și nu pot să-nfrîng / hotărîtoarea libertate a poamelor / de a pica de pe ramuri, coapte —") coabitează într-un același poem cu poncife paradoxale pentru intransigența poetului care a primit, două decenii în urmă, „premiul scriitorilor tineri"! Cu toate acestea Cîinele de lîngă pod și Spre stele (1961) sînt piese de antologie în lirica anilor '60.

Un reper de istorie literară : Nevoia de cercuri (1966). Cîteva titluri : Ieremia, Dar eu spun mereu, Dans — o capodoperă, Din cîte adevăruri, Aș putea să arăt cum crește iarba, Africa de sub frunte, Jurnal imaginar de campanie, Atac de noapte, Nevoia de cercuri — poeme de a căror viitoare clasicitate nu mă îndoiesc. Analize detaliate nu sînt posibile în acest spațiu oferit cu generozitate de revista „Orizont" pentru „profilarea" autorilor contemporani reprezentativi ; referiri complete asupra creației generației cinice voi face într-o scriere mai amplă, în pregătire. Mă voi mărgini de aceea să subliniez încă o dată tenta euristică a operei lui Geo Dumitrescu. Calea pînă la „apa limpede a adevărului" (Nevoia de cercuri), deloc presărată cu roze, este testul cel mai de seamă al oricărui poet. Apreciat de mulți critici, simplificator, drept un „ironist", poetul cultivă ironia ori parodia groasă doar ca un mijloc, cel mai eficace de care dispune. Un cinic nu „tachinează" de amorul artei ; stilul său nu este „umoresc", ci subtil sarcastic. Rațiunea aventurilor lirice ale lui Geo Dumitrescu nu sînt morile de vînt, ci „regatul iluziilor", de fapt al deziluziilor ! Asumîndu-și donquijotismul, poetul mînuie floreta cu întreaga luciditate. Atac de noapte (1963) relevă o superioară conștiință civică, conținută în elanuri de Prometeu descătușat („voi da drumul luminii). Observația profesorului Al. Piru (în Panorama deceniului literar românesc. 1940—1950) — „sentimentele, cîte apar, sînt toate caricaturizate, marile idealuri persiflate, iar omul mijlociu continuu epatat" — scapă din vedere tocmai contextul social în care poemele capătă sens. Fără alte explicații, fatal, aici, foarte sumare — altminteri indispensabile în argumentarea valorii unei opere — salut poezia lui Geo Dumitrescu ca pe „o victorie a fragilității" (Dans, aprilie 1945—aprilie 1966). Cinicul („sînt tot eu, nemîngîiatul Diogene"...), pentru care, cum arătam, lucrurile sînt obositor de clare", un arlechino fără fard, care nu s-a sfiit să părăsească îndelungă vreme arena, mereu, de aceea, cu un dinte împotriva aplauzelor lumii, nu-și pierde credința că „omul va fi om".

C. COSTIN

cartea străină

Fiammetta

Cititorul care a aflat poate (din istoriile literaturii italiene) că în ziua de grație a Sîmbetei mari a anului 1336 Giovanni Boccaccio a întîlnit-o într-o biserică din Florența pe preafrumoasa și preanestatornica Maria/ Fiammetta (contesă de Aquino), pe care a iubit-o nespus și care, ca în alte dăți l-a părăsit, cititorul interesat de toate acestea deci, ușor va putea crede că în carte rolurile s-au schimbat. La fel de ușor — și de puțin important pentru cercetarea acestui text — au crezut și unii critici afirmînd că aici ar fi vorba de un „autobiografism răsturnat", de o „răzbunare" în scris sau chiar de „drama scriitorului și prin el, a tuturor celor părăsiți și trădați în dragoste de pretutindeni". Cît de puțin importante sînt aceste fapte o probează chiar cartea pe care messerul Giovanni o compune în numele madonnei Fiammetta. Căci tot ce se întîmplă acolo, în elegie, e rezumat în titlurile „cărților" (capitolelor), care sînt, evident, niște „ticuri" ale epocii, dar mult mai mult decît atît. Iată : „Cartea întîi, în care femeia povestește cine este și prin ce semne s-au lăsat bănuite viitoarele ei nenorociri, și în ce vreme, și unde, și în ce chip, și de cine s-a îndrăgostit ea, precum și desfătările care-au urmat", „Cartea a doua, în care madonna Fiammetta arată pricina părăsirii ei de către iubit și plecarea acestuia, precum și durerea care a urmat după despărțire", „Cartea a treia, în care sînt arătate gîndurile și faptele acestei femei pe măsură ce se scurta răstimpul la al cărui sfîrșit iubitul ei îi făgăduise să se înapoieze" ș.a.m.d.

Importantă e „Cartea a noua și ultima, în care madonna Fiammetta stă de vorbă cu cartea sa, poruncindu-i în ce vestmînt, cînd și la cine trebuie să se ducă și de cine să se păzească, după care o încheie" cu o frază-cheie. I se spune / scrie cărții, acum ajunsă la sfîrșit : „Trăiește deci, nimic nu te poate lipsi de viață și rămîi atît pentru cei fericiți, cît și pentru cei nenorociți, pildă veșnică a suferințelor doamnei tale". Cartea trebuie deci să trăiască, să-și producă în permanență sensurile, adică să se lase citită (deschisă), dar să se ofere și ca model al suferințelor (scrisului) doamnei sale. Căci această carte poate fi citită / și / ca o elegie a suferinței cu care a fost scrisă elegia iubirii și suferinței. Și atunci, tot ce se află dincolo de titlurile — epos ale capitolelor, poate fi un lung și istovitor chin al elaborării acestui text. Că poate fi și astfel, o probează tocmai „ultima carte" — artă poetică aproape, și foarte veche și foarte modernă, disimulată desigur, aproape lectură critică a celorlalte opt „cărți", disimulată și ea, îndrumar de citit aproape, disimulat la rîndu-i. În subtextul acelui ultim text se poate citi, de pildă, că Boccaccio își asumă rolul de suprem creator al operei, dispunînd după voie de facerea ei, dar și că, același Boccaccio, foarte modern de astă dată, încheindu-și opera, are conștiința deschiderii ei și o trimite în lume spre lectori și lecturile lor („nu știu nici cum vei fi primită și de către cine"), dîndu-i toată libertatea („fă totul după cum te va îndemna soarta ; drumul tău nu pate fi rînduit în niciun fel").

Tot acolo, în subtext, se mai poate citi ceva, aparent paradoxal. Adresîndu-se cărții, autorul îi prescrie următoarele : „nu te rușina ca, în vestmîntul acesta urît, cum te trimit eu, să te duci la fiecare" și „nu te îngriji (cum obișnuiesc alții) de niciun fel de podoabă" și cel care a citit atent elegia știe că nu e vorba doar de o copertă și niște file urîte și de ce ceea ce se află între aceste file și aceste coperți. Nu e aici doar o retorică a modestiei, ci îndoiala în fața reușitei unui text care poate fi urît, pentru că s-a „lăsat mușcat" de alte texte (așa cum însuși Boccaccio își sfătuie cartea : „dacă vei întîlni totuși pe cineva, mai nenorocit decît tine — ceea ce nu cred — lasă-te mușcată"). Întregul efort al Fiammettei de a-și scrie elegia e un lung și chinuitor dialog între două literaturi care se scriu în două limbaje diferite. Una e literatura scrisă în limbaj mitologic, lucru pe deplin explicabil, în general, prin pasiunea literară a epocii (plin secol XIV) pentru „clasici", dar și, în particular, prin formația de erudit umanist a messerului Giovanni. Cealaltă, e o literatură „nouă", al cărei limbaj va fi consacrat abia în Decameronul, o literatură venită dinspre eposul popular cu tot ceea ce implică la nivelul scriiturii o asemenea descendență. Cele două literaturi se citesc reciproc, se critică, se mimează una pe alta, își preiau limbajele adică, spre a și le submina în fond, fie comentîndu-se în paranteze, fie reluînd parodic unele clișee aparținînd literaturii „clasice", fie excesiv stilizînd etc.

ADRIANA S. BRĂDEANU

CORESPONDENȚA

C. Stepanov (Ploiești) : Versificați corect și ușor, dus de un vînt care vă face să pierdeți. Aceste versuri spun numai idei generale, cunoscute, care nu pot emoționa. Poate că dacă ați scrie despre experiența proprie lucrurile s-ar schimba.

Grigore Ionas (București) : Îmi place concentrarea, lipsa de podoabe exterioare, o anumită esențializare la care ați ajuns. Există pericolul insanguității. Uneori poeziile dvs. se rezumă la o singură observație, exprimată frumos, însă fără o deschidere în înțelesuri revelatoare. În sfîrșit, cred că vă aflați pe un drum bun. Poezia **Cînd se deschid crinii** arată cel mai bine că putem spera într-o apropiată publicare. Sîntem sincer interesați de aceasta.

Gheorghiță Udrea (Greoni, Caraș-Severin) : Sînteți animat de bune intenții, însă versurile sînt pline de naivități. Trebuie să citiți mult și să scrieți cu mai multă exigență.

Emil Poenariu (Craiova) : Scrisoarea ne-a emoționat și sîntem alături de dvs. Vă înțelegem dezamăgirile, dar nu trebuie să vă explicați totul prin opacitatea celor cărora v-ați adresat. În sfîrșit, cred, că, după atîția ani închinați muncii literare, ați avea dreptul la satisfacțiile pe care le așteptați Am găsit multe versuri care mi-au plăcut, unele mi-au dat încredere în posibilitățile dvs. Poeziile acestea sînt inegale, versurile frumoase coexistă cu cele banale, efortul artistic nu e dus pînă la capăt. Sînteți mereu într-o pregătire dezbor, uneori vă desprindeți de lut, în scurte pîlpîiri care ne fac să credem că, examinîndu-vă mai atent, cu mai mare exigență, ve reuși cu adevărat.

Emil Albișor (Vînju Mare, Mehedinți) : N-ar fi nimic nou de adăugat la ceea ce v-am spus mai înainte. Poezia **Pe cînd** ni se pare că prelungește fericit ceea ce remarcam în lucrările anterioare.

Valeriu Pruteanu (Constanța) : Reținem poeziile **Ascunde-mă de toamnă** și **Ghilgameș** și așteptăm plicul următor, cînd vom încerca să ne pronunțăm mai exact.

Marius C. Nica (Timișoara) : Ni se pare că s într-un remarcabil progres. Vă vom urmări lucrările noi cu atenție.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

Rețin atenția, în Tomis, nr. 19/1973, un eseu de Alex. Ștefănescu, Marin Preda și independența personajului, un interviu cu scriitorul suedez Per Olof Ekstrëm și prima parte a unui dialog între criticii literari Cornel Regman, Al. Protopopescu, intitulat Semne noi de lirism. Raportînd actuala situație a poeziei la momentul poetic interbelic (îndeosebi al deceniului al patrulea), cei doi critici susțin o serie de idei interesante, precum (Cornel Regman), efortul de înnoire pe care îl fac cîțiva dintre poeții reprezentativi de astăzi : Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Cezar Baltag, Gheorghe Tomozei, Constanța Buzea etc., a raporturilor dintre tradiție și inovație : „noutatea în poezie nu-i strigătoare la cer, nu-i nici invenție, nici brevet, ci mai degrabă respect cugetat pentru „vechi" și fidelitate față cu esența poeziei" (Al. Protopopescu).

Concluzia primei părți a acestui colocviu critic o formulează Cornel Regman subliniind, încă o dată, încercarea de „evadare" a poeților sus-amintiți din niște formule poetice devenite, prin adopțiunea și supralicitarea lor de către generațiile poetice a căror activitate se continuă astăzi, caduce. Aceste formule, „obiceiuri" poetice, ar fi, după Al. Protopopescu „hipermetafizicismul și ultraermetismul", la care C. Regman adaugă : „informul, semnul neîndoios al unei minus-sensibilități și efectul uitării buimace, blazate și uneori... profitabile a tot ce înseamnă poezia, starea de grație...", „Încît — conchide criticul C. Regman — mai că aș fi înclinat să socotesc „semn nou de lirism" tot ce se opune acestei cuirase de nepăsare față de cuvînt, față de cititori, față de însăși ideea frumosului".

L. A.

CENACLU

actorul V. JURĂSCU

Nu știu cum s-a întîmplat, dar acea primă zi a acestui noiembrie încă foarte însorit, a fost să fie într-o joi, ziua în care noi am deschis, bineînțeles, într-un cadru cît mai sărbătoresc cu putință, cenaclul Asociației scriitorilor din municipiul nostru : sala s-a dovedit a fi neîncăpătoare și cu toții ne-am bucurat că s-a întîmplat așa, și ne-a străbătut un gînd, anume, cum să facem, ce să facem, ca de fiecare dată să se întîmple astfel.

În sfîrșit a venit ora (adică optsprezece) s-a făcut liniște, și-n acea atmosferă cu adevărat solemnă, poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației, ne-a prezentat comitetul de conducere al cenaclului, din care fac parte următorii noștri colegi : Ion Maxim, Andrei Lillin, Cornel Ungureanu, Mircea Șerbănescu, I. D. Teodorescu, S. Mioc.

În atenția celor interesați : comitetul a hotărît ca, în afara obișnuitelor ședințe de lucru, vor fi organizate diferite dezbateri pe teme de literatură, întîlniri cu oameni politici, ilegaliști, sau de artă, muzică, plastică, poezie ș.a.m.d.

De asemenea se va înființa o cafenea literară — (nu știu încă prea bine cum va fi, dar, (inventivi) ne imaginăm).

Apoi scriitorul Ion Maxim a făcut cunoscut programul serii, care a fost împărțit în două :

În prima parte, invitatul scriitorilor, actorul Vladimir Jurăscu de la Teatrul Național a susținut (cum se spune) un micro-recital din marele Eminescu : și atunci, vocea sa profundă, așa cum o știm, subminată de emoție a rostit Dintre sute de catarge, prima aleasă dintre celelalte care ne-au trezit ființa și mintea pentru a nu știu cîta oară.

Partea a doua a aparținut prozatorilor (și nu poeților cum șopteau unii, cu zile înainte...) care au citit, fie din volume abia apărute, fie din proaspete manuscrise ; Ion Arieșanu, L. Cerneț, Mircea Șerbănescu, I. M. Almăjan, Ion Velican, Alexandru Deal.

Nu au urmat discuții, pentru că, în asemenea ocazii festive, se întîmplă ca ele să nu fie obișnuite.

În închiderea serii, I. Maxim a anunțat pentru joia următoare pe scriitorul Radu Ciobanu, cu al său referat privind (din nou !) problemele prozei. Deci, astăzi dupăamiază, ora obișnuită : Radu Ciobanu.

Am uitat să spun că în cenaclul nostru vor avea întîietate (cum e și firesc, doar) lucrările membrilor Asociației.

Atenție : nu însă în exclusivitate !

PARTICIPANT

CONCEPTUL DE OM POLITIC

„Este necesar să se înţeleagă clar, de către toată lumea, că tovarăşii care sînt puşi să conducă oricare sector de activitate ... sînt promovaţi ca oameni politici şi trebuie să pună pe primul plan lupta pentru înfăptuirea politicii partidului în domeniul respectiv ..."

NICOLAE CEAUŞESCU, iulie 1971

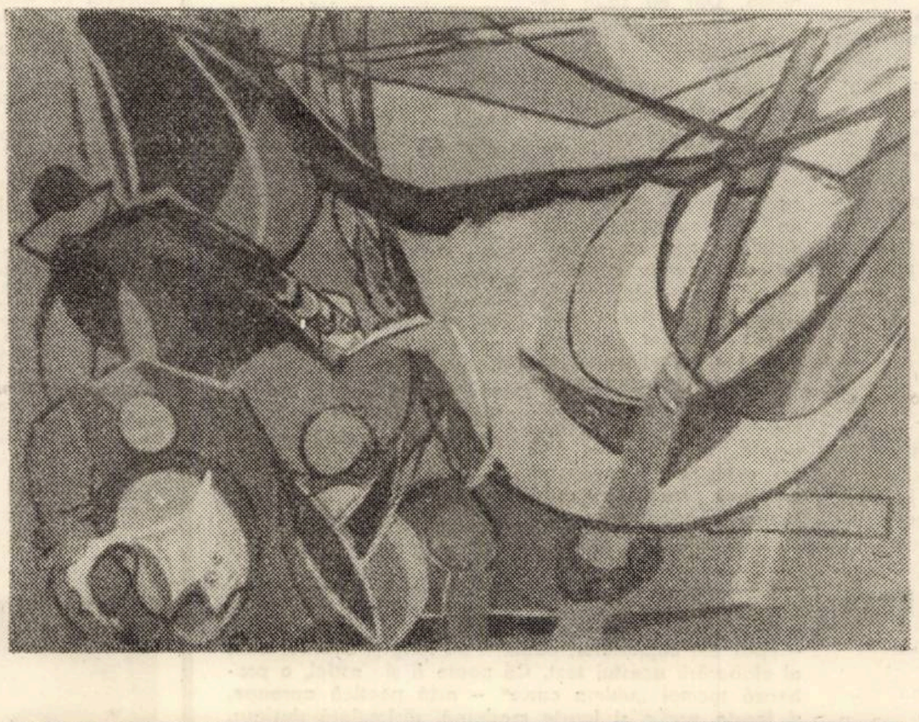

Secretarul general al Partidului a subliniat la Plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1971 însemnătatea locului pe care îl ocupă omul politic în România.

Este cu neputinţă să nu se observe că în societatea socialistă conceptul de „om politic" tinde să se îmbogăţească, să dobîndească valenţe tot mai complexe. Dacă definirea „omului politic" nu se mai poate reduce la persoana care ocupă o anumită funcţie politică, dacă cerinţele care i se pun devin tot mai ample, iar însuşirile pe care trebuie să le dovedească omul politic sînt deosebit de complexe, este necesar să cunoaştem mai îndeaproape această „profesie" Pentru că, la urma urmelor, omul politic, ca oricare alt om calificat pentru o anume treabă, nu este nici el născut, ci făcut, adică pregătit, prin diferite mijloace şi căi pentru a concentra în persoana sa o serie întreagă de cunoştinţe şi aptitudini.

Politica este domeniul cel mai realist al activităţii spirituale a oamenilor pe plan social. Politica este o ştiinţă – sau o artă, cum le place unora să spună – care asigură determinarea unor **relaţii** viabile între factorii social-umani, economici, spirituali sau de altă natură. Oamenii politici sînt promotorii cei mai calificaţi pentru a veghea la introducerea, dezvoltarea sau transformarea unor asemenea **relaţii,** în conformitate cu principiile generale care se afirmă de către forţa conducătoare din societatea noastră, Partidul Comunist Român.

Omul politic a apărut odată cu societatea şi evoluţia lui a urmat evoluţia acesteia. Cum societatea socialistă este fundamental deosebită de toate celelalte care au precedat-o, este de la sine înţeles că şi omul politic din socialism se deosebeşte, şi **trebuie** să se deosebească, la fel de fundamental de omul politic din societăţile anterioare. Sublinierea acestor deosebiri nu este afectată cu nimic de faptul că în lumea contemporană există două tipuri de societăţi – capitalistă şi socialistă şi deci şi două tipuri de oameni politici. Fiecare dintre ei **apără,** cu mijloacele corespunzătoare, societatea lui. Pe noi ne interesează rostul omului politic în societatea noastră românească, socialistă.

În concepţia partidului nostru, **omul politic** din societatea socialistă se află, la **toate** nivelele de conducere. El este **peste tot** unde trebuie să fie apărate, susţinute sau promovate **interesele generale.**

Un moşier îşi putea permite altădată să nu fie om politic sau să fie un prost om politic, pentru că el administra **propria lui** moşie. Chiar dacă moşia lui se ruina, ca întreprindere economică, societatea era mai puţin lezată în interesele ei generale, după cum nici o stare înfloritoare a moşiei respective nu s-ar fi răsfrînt direct asupra societăţii, veniturile ei revenind **proprietarului**.

În socialism, soarta „moşiei", a pădurii, a livezii, a fabricii, a şcolii nu mai este o problemă care interesează un proprietar, un responsabil, un director sau un grup de oameni, ci a devenit o problemă de interes general. Cînd un sector de activitate nu obţine rezultatele aşteptate (adică planificate) sau nu îşi corelează treburile sale cu ale celorlalte sectoare, paguba se răsfrînge asupra **tuturor.** Conducătorul celei mai mici unităţi economice, administrative sau culturale, oricît de bun specialist ar fi în treburile pe care le realizează unitatea respectivă, va eşua dacă va fi lipsit de calităţile unui om politic. Care sînt aceste calităţi este o întrebare care frămîntă pe specialiştii ştiinţelor politice.

Sigur că omul politic din zilele noastre nu trebuie în nici un caz identificat cu cel de odinioară, atît de discreditat în ochii maselor, care vedeau în politicienii partidelor guvernamentale întruchiparea nu atît a unor calităţi, cît a unor defecte omeneşti, cum ar fi carierismul, minciuna, demagogia, hoţia, lăcomia ş.a.

Oamenii politici de altădată erau purtătorii de cuvînt ai unor interese de castă, şi tot zelul lor era consacrat apărării intereselor acestora. Era inevitabil, s-ar putea spune, ca aceşti oameni, „însufleţiţi" de asemenea interese înguste, fără nici o tangenţă (sau avînd una foarte limitată) cu interesele generale ale societăţii, să întruchipeze însuşiri omeneşti dintre cele mai puţin lăudabile. Excepţiile au confirmat regula.

Aşadar fiecare societate îşi creează omul său politic, corespunzător profilului ei social-economic şi moral. Prin definiţie, omul politic este apărătorul societăţii. Formula trebuie înţeleasă în sensul ei ideal, căci o societate este apărată nu atît în direcţia conservării în forme fixe a unui anume mod de existenţă, ci prin permanenta ei prefacere şi înnoire. Din acest punct de vedere adevăratul om politic s-a caracterizat totdeauna prin capacitatea de a **prevedea** direcţiile cele mai favorabile ale societăţii al cărui purtător de cuvînt s-a făcut. Un om cu o muncă de răspundere într-un anume sector de activitate care nu vede dincolo de ziua de astăzi activitatea sectorului respectiv, nu este un bun om politic. Întrucît în societatea noastră socialistă, toate sectoarele de activitate sînt **socializate,** adică au ieşit din perimetrul interesului personal şi au trecut în zona **interesului obştesc,** fiecare om, ales sau numit să conducă asemenea sectoare, este un **om politic.**

O calitate indispensabilă omului politic, mai ales în sectoarele de activitate cu preponderenţă umană şi unde funcţia de conducere se exercită prin oameni, o constituie priceperea de a cunoaşte, de a desprinde însuşirile principale ale oamenilor, pentru a le folosi cu maximum de eficienţă. „Omul potrivit la locul potrivit" nu este numai o maximă populară, ci şi un deziderat politic pe care trebuie să-l urmărească orice conducător în activitatea sa. Sensul maximei devine şi mai stringent cînd se pune problema „locului potrivit" pentru însuşi locul omului politic. Acest loc, datorită însuşirilor speciale pe care le presupune, nu poate fi ocupat printr-o urcare normală pe treptele ierarhiei profesionale deoarece este foarte posibil ca „cel mai bun specialist" să nu întrunească însuşirile omului politic necesar conducerii grupului sau unităţii respective.

Desigur, ar fi de dorit ca directorul unei uzine să se numere printre cei mai buni ingineri. Dar, calităţile profesionale nu sînt singurele necesare omului politic. Acesta, avînd un unghi de vedere cu o amplitudine mult mai largă decît „specialistul excelent", poate dovedi un spirit creator, o receptivitate mult mai acută, pentru **noul** care trebuie însuşit şi introdus la dimensiunile interesului general.

Spre deosebire de toţi oamenii politici care l-au precedat, omul politic din societatea socialistă trebuie să fie un om de caracter, să dea dovadă de modestie şi simplitate, să lupte cu ardoare pentru adevăr, să pună pe prim plan interesele colectivităţii. A spune că „trebuie să fie" nu este suficient, acest deziderat a fost exprimat totdeauna. În socialism, însă, există **condiţiile necesare** pentru a **putea** fi. Marea dilemă în care s-a aflat – şi se află – omul politic în societatea capitalistă este alegerea priorităţii, între interesele personale şi cele obşteşti, tendinţa naturală de a nu le sacrifica pe unele de dragul celorlalte.

Dacă ne gîndim la istoria politică a României, se poate observa că omul politic-moşier nu putea susţine o cauză de interes general, cum era, de pildă, împroprietărirea ţăranilor, deoarece rezolvarea acestei necesităţi social-economice lovea în interesele lui personale de mare proprietar. La fel, un industriaş capitalist nu poate să devină apărător dezinteresat al legislaţiei muncii fără să-şi compromită interesele lui personale de mare bogătaş, de mare proprietar.

Omul politic din societatea noastră nu are nevoie să practice demagogia, pentru că el nu supralicitează pe nimeni.

Iată, prin urmare, **avantajele** pe care le oferă socialismul în direcţia asigurării premizelor, pentru o cît mai judicioasă selectare şi promovare a cadrelor.

NICOLAE COPOIU

efigii

DOUĂ (TÎRZII) CUVINTE LA DEBUTUL LUI TRAIAN DORGOŞAN

NU ultima parte a volumului, numindu-se — ca şi volumul însuşi („Facla", 1972) — Cellalt geamăn (şi care, de-altminteri, trunchiată cum a apărut, nu-i prea mai aparţine, vai, poetului ...) : poemă „filozofică" — aceasta, cu pasagii vrednice de o Cîntare – a Omului (în lirismul lor ingenuu-anatomic :" ... stalactite, stalagmite-n gemene grote-perechi, / coruri de heruvi şi demoni, laolaltă, în urechi; // muşuroi de cîrtiţi, nasul, cu nări — galerii de fum, / scormonite-n inefabil de miasmă şi parfum, // roză, pentru grai şi gust — dulce ori amar — în gură, / limba-frunză, pe din două, despărţită de nervură ..."), cu unele ecouri platonice (ca în această parafrază la Mitul Androginului : „Dar oarba dragoste ? Ce este / de nu o bîjbîire-n doi / spre cel care, ascuns de noi, / şi geamăn şi străin ne este ? ...") şi dualiste – eclectică, însă, în fond (cum, între altele, evocă pînă şi Héautontimoroumenos-ul lui Charles Baudelaire :" ... sînt ţărînă şi lopată, / groapă şi gropar de-odată ..."), NU acest Cellalt geamăn, dar, ne dă — 'ntreagă — măsura vocaţiei lui Traian Dorgoşan...

... Geamănul cel(ă)lalt, poetul însuşi — este de căutat aiurea : în cutare „inspiraţie" din Dostoievski (Crimă şi pedeapsă) ori în vre-o „replică" la Edgar Poe : „Cucul vremii a zburat din ceas / şi, oprit pe creanga-mi tremurată, / îmi cobeşte iar că n-a rămas, / pin' la moartea mea, decît un pas, / (cum mi-a mai cobit şi altădată). // — Pasăre, pe creangă-mi pripăşită, / spune-mi, de la mine ce-i fi vrînd, / că-mi tot scurmi în inimă şi-n gînd / ciugulindu-mi liniştea-ncolţită / din grăuntul clipelor, plăpînd ? ... (Pasărea măiastră), şi — mai întîi de toate — în sonete ... În propriile-i sonete (clasice, libere sau albe – ca o tiradă shakespeariană), de care orice Antologie a Sonetului românesc / mai puţin aceea ... a „Poeziilor cu formă fixă" a lui Gh. Cardaş ! — cuvine-se a ţine seamă.

Ce e, pentru acest poet, sonetul ? ... În nici-un caz, un exerciţiu de virtuoz (cu toate că orice sonet e şi, desigur, un „pariu" cu propriile-i canoane ...), ci — lucru mult mai grav — un soi de mască (ostentativă..., ori solemnă ..., ori distantă ...), poetul ca atare fiind un disimulat. Altminteri, el este un suflet cândid, pudic şi vulnerabil — un copil: „... şi reîntors la jocul de-a Parcă-Nici-N-Am-Fost / mă văd în vis, copil grozav de prost, / ce-alerg pe cîmp, cînd aripa ţi-o scuturi, / cu şapca spartă-n creştet, după fluturi ..." (Joc), constrîns / tocmai de-aceea — să pozeze, să ia diverse mine — cînd cinice, cînd de dezabuzare..., cînd non-şalante, cînd sarcastice ..., să facă uz de livreşti pretexte – închipuindu-se „Tristă Figură" (Adio, Sancho !) ori — se putea altfel ? — hamletizînd amar : „dar iarăşi vorbe, vorbe ! ... Şi ce-i un pumn de prund / Cînd sărutăm vecia cu buze muribunde ! ..." (Am învăţat tăcerea) ; şi-n sensul ăsta, CELĂLALT GEAMĂN nici nu e alta decît o „comódie" cu măşti !

Ceea ce, însă,-i e cu neputinţă – poetului nostru — să disimuleze, e — într-un ev al „lepădărilor" de poezie — viaţa (lui) întru Poezie ! De unde — nu numai o maximă încredere-n cuvinte ..., dar şi o anume — nobilă — „vetusteţe" a genului ce-l reprezintă, printre noi, cu „patimă şi dor", nu fără intime sfîşieri – plin, totuşi, de speranţă, Traian Dorgoşan :

„Ca sculptorul antic la Galatee / — voind desăvîrşirii amarul vin să-i gust — / revin, sonet, acelaşi Pygmalion vetust, / cu patimi noi, mocnite-n ochi – scînteie. / / Cunosc : în tine gîndul, ca-n patul lui Procust, / se zbuciumă şi visul nomad, zace sub cheie ; / dar nu invoc Olympu-n propilee — / ci singur (poate într-un prea trist olocaust ?), / / sisific bolovan rostogolit / în craterul de patimă şi dor / din mine-o să mă rup şi-o să mă dor ... / / ... şi-o să răsar, tîrziu, în asfinţit / — stea-lacrimă pe ceru-mi iluzoriu — / să-nsufleţesc statuia de ivoriu ..."

... Locul căruia va fi fost, desigur, în vre-un macedonskian cenaclu, de-a dreapta tronului Maestrului — singurul, el în stare a-i răsplăti osîrdia ..., fie şi cu vre-o nestemată calpă — mai de preţ, totuşi, prin „investitură", şi decît Marele Mogol !

ŞERBAN FOARŢĂ

evocări

Camil Petrescu

Despre puțini oameni pot consemna cu mai multă stingăcie amintiri ca despre Camil Petrescu. Și asta nu pentru că mi-ar lipsi momentele pe care să le evoc. Dar personalitatea lui iradia deopotrivă bunătate și autoritate. Bunătate ca om și autoritate ca intelectual. Și nu știai, intimpinindu-l, in ce sferă să te situiezi și ce problemă să abordezi. Formația lui, de cărturar inchegat la principiile culturii clasice, impunea, in discuții, metodă, claritate și informație bogată și precisă. Ca om, evadat din rigorile spațiilor siderale pe care le guverna, se apleca cu căldură și ințelegere, deci cu omenie, peste toate necazurile semenilor. Camil Petrescu pendula astfel intre legile matematice, aș zice, ale culturii lui vaste și patosul omenesc, simplu, al celor de lingă el. Infirmitatea lui (precum se știe nu auzea bine) era parcă o virtute cu care il inzestrase natura : il izola de vorbe mărunte, il scutea de discuții inutile și banale.

Despre Camil Petrescu cred că trebuiesc scrise, pentru ca să-l portretizeze bine, două sau trei fraze cuprinzătoare. Pentru asta trebuie să fii un mare meșter al cuvintului și poate numai pana lui Tudor Arghezi ar fi realizat-o. Și pentru că tot veni vorba de Arghezi, iată ce scria despre el, cel ce „trebuia să-i fie naș in persoana finului meu Camil Petrescu" : „El dă o culoare nouă și firului de iarbă pe care-l atinge. Neliniștit, de neliniștea chiar a vintului, de neliniștea apelor, el bate totdeauna incotrova și chiar de-andaratelea, ca să nu stea pe loc, infricoșat ca nu cumva să prindă rădăcină. Aș spune despre Camil Petrescu că e ca o floare care umblă pribeagă sfiindu-se de impămintenire : vreau să zic, o tulpină cu flori in hoinărie, un buchet călător, cu tot soiul de petale in snopul lui".

Neliniștit, acea „sfintă nelinșite" cum o numea poetul Teodor Scarlat intr-un autograf scris la o răscruce de drumuri, pentru un confrate, Camil Petrescu se căuta și căuta permanent. Aveam impresia că nici o problemă nu prezintă pentru el toate datele certitudinei. Și axiomele matematicei puteau fi clătinate de intrebările și judecata lui. Dar se lăsa ușor induioșat, la cea mai mică adiere de necaz a unui om, și intervenea cu tot ce avea la indemină. Socotesc semnificativ pentru cunoașterea lui acest aspect, de aceea voi relata o vizită — fie-mi iertat că vorbesc iarăși despre mine (ce poate fi mai autentic și mai concludent decit propria ta viață ?), pe care i-am făcut-o nu cu multă vreme inainte de a muri. M-a primit in vila lui din intrarea Calea Dorobanților (aproape de Casa Băncii de Stat), intr-un hall mare și imbrăcat intr-un halat vișiniu. Il prevenisem cu un telefon și m-a chemat să viu imediat.

— Ia spune-mi ce necaz ai ! — mă interpelează.

— Maestre, orice aș spune, sint aci lingă D-voastră și mă bucur că vă văd.

Nu mai știam ce trebuie să-i spun. Prezența lui imi era suficientă și mă desfătam privindu-l și ascultindu-l. La fiece mișcare iși mai rostuia cite un obiect și după citeva momente aduce un coniac și o cafea.

Lui Tudor Arghezi dacă ii vorbeai de o carte a lui, sau despre o tabletă, se supăra. Camil Petrescu dimpotrivă era interesat să cunoască reacțiile cititorilor, și căuta să le afle pe cit posibil direct. Prin 1948, fiind activist cultural la sindicatul S.F.M., am cumpărat un spectacol pentru lucrătorii din magazine, la Teatrul Comedia, unde se juca Bălcescu. Probabil cineva dela conducerea teatrului i-a dat un telefon spunindu-i că i-a fost cumpărat spectacolul. Un grup organizat de muncitori și salariați i-a ocupat toată sala. Camil Petrescu a venit, s-a instalat la intrare și atent observa fiecare om in parte. Ne-am strins miinile și m-a intrebat ce-i cu oamenii aceștia.

— Maestre — i-am răspuns — au venit să vadă Bălcescu.

Il interesa efectul pe care il făcea piesa. La sfirșit a fost inconjurat de mulțime și felicitat pentru modul atit de sugestiv in care a fost descris Bălcescu. S-a intreținut indeaproape cu activiștii sindicali căutind să afle dela fiecare in parte impresii sincere despre piesa sa „Nicolae Bălcescu".

A fost un moment impresionant.

Și o amintire mai veche, de prin 1942, pe cind eram la Agenția Hachette și la editura Contemporană. Mă ocupam de apariția unei ediții a romanului „Prima noapte de dragoste, ultima noapte de război", al cărui autor precum se știe, era. Ducindu-i corecturile acasă, (locuia pe atunci in str. Brezoianu) i-am povestit cit era de iubit de țăranii din Banat, amintindu-i un fapt : intr-o comună, Greoni-Caraș, este vie in mintea tuturor localnicilor imaginea unui candidat independent, in alegeri, imediat după primul război mondial. Candidatul, de deputat, care nu era inregistrat in nici-o organizație politică, a venit in sat și, in loc de discursuri sforăitoare, a cintat din fluier și a jucat in horă. Apoi a rostit :

— Atita am avut de spus, — că sint cu voi și că voi mai veni să vă mai văd.

Era Camil Petrescu, care invățase să cinte din fluier in timpul primului război mondial in Carpați.

In căutarea umbrelor după care să mă adăpostesc, am trecut intr-o zi, singuratic, prin cimitirul Belu. La o răscruce de alei, un mormint cam neingrijit, cu o piatră mare, crăpată, pe care era gravat : UN OM INTRE OAMENI : CAMIL PETRESCU.

Am plecat trist.

ION TH. ILEA

FORUM

LOCURI CIUDAT DE FRUMOASE

O librărie. Librăria din Caransebeș mă cheamă mai intii cu lumina ei din mijlocul orașului. Ploaia de toamnă își lipește in inserare fața de stropi de cele treisprezece vitrine cu cărți. Inlăuntru, un front compact de cărți clădit la peretele din fund, pe cind in față, în spații care-ar fi rămas goale, plante ornamentale, bine îngrijite, cu mari frunze palmate, lucind plăcut, adaogă sobrietății solemne specifice o notă primitoare și intimă. Așezat pe-un fotoliu intre plante, lingă o masă scundă cu citeva cataloage și coperți colorate, imi imaginam intilnirea spontană a iubitorilor de frumos, aici, pe locul pe care mă aflam și despre care aflăm din povestirile entuziaste ale unui grup de prieteni. Librăria își indeplinește astfel mai deplin menirea, comerțul cu cartea avindu-și noblețea specifică și pecetea de strălucire radiată de cultură. Realitate care obligă și pe care-am intilnit-o in forme diferite in multe librării prin care-am peregrinat.

Astfel, mi-aduc aminte de liniștea gravă a unei librării cu autoservire, din nord. Deși tăcută, reculeasă, convorbirea fiecăruia dintre cei aflați inăuntru — destui — cu cartea, era intensă, fierbinte. Fiind departe de casă, am scos aproape o exclamație de plăcută surpriză intilnind cartea unui coleg de scris de la Timișoara. Am luat-o imediat în mină, bucuros de parcă-l intilneam aevea pe insuși autorul. Gestul și exclamația au trezit interesul celui de-alături care își căuta in rafturile deschise o carte, un prieten. M-a intrebat dacă e bună cartea de care mă bucuram. Am confirmat că e-ntocmai așa și prietenul meu a și plecat impreună cu noul său cunoscut, cititorul, părăsindu-mă. Melancolia de moment a despărțirii se transforma insă foarte repede in satisfacție.

Ciudat de frumoase locuri sint librăriile !

MIRCEA ȘERBĂNESCU

REPLICI

„PĂI DACĂ NU VĂ PLACE..."

Un război troian . . două războaie troiene... trei războaie troiene...

Și, uite, așa, unde-am ajunge, dacă fiecare femeie frumoasă ar pluti la braț cu cite un... război troian (... gata iscat și bun de tergiversat preț de zece ani !) nu, unde-am ajunge !?...

De aceea zic : nu e ea „cea mai frumoasă muritoare", da, așa, un mic război troian tot merită !... Dar să vedem...

Pină să găsesc un compliment — simt eu c-ar fi nevoie ! și-apoi, „politețea nu costă nimic !" zice un proverb, pină atunci, mă pomenesc trecind la interese : cer, deci, tinerei tovarășe un presso de cafea. Il ia de pe raft — săracu presso, docil, nevinovat, nu știa ce-l așteaptă ! — il ia și mi-l a-run-că pe masa dintre noi, de-i văd, la gestul acesta, zdruncinător pentru el, toate „măruntaiele": capace, piulițe, căpăcele, filtrulețe !... Zic :

— Iertați-mă, dar după... demonstrația asta mai funcționează !?... Credeți că mai e dispus, după tratamentul acesta, să-mi mai servească vreo urmă de cafea !?...

Ei, vedeți, cu replica ce urmează, m-aruncă tovarășa în brațele mitologiei... că e și frumoasă și servește la un magazin impins mai spre centrul cetății și — coincidență ! — mai și citesc pe ecusonul prins de gulerul halatului : Elena V. Galant, dezinteresat, sint gata să trec cu vederea umilitorul bobirnac servit pasnicului aparat, ca dovadă acordindu-i o dispensă de... finețe ! — tocmai sint, sufletește, pregătit să-i spun că merită un război troian, precum mitologica-i surată, cind... trosc !...

— „PĂI, DACĂ NU VĂ PLACE, CĂUTAȚI ALT MAGAZIN !..." (...Probabil, ințeleg eu, să-mi caut... dacă am curajul să nu-mi fi plăcut „bobirnacul" de mai la deal !) ... Și, iritată, adună, cu degetele puțin răsfirate, ceea ce, asamblat, se numește presso de cafea. Stau in asupritoare cumpănă : să-l spun că nu de alt magazin e nevoie, ci de altă... vinzătoare, sau să-i strig din ușă acum sint convins de asta, că nu fitecare femeie frumoasă merită o mică gilceavă, darmite un război troian ?...

DANIEL TEI

CURIERUL IDEILOR

■ Mai dur decit diamantul : nitridul cubic de bor. Un institut din capitala Bielorusiei a și elaborat tehnologia de obținere a unor blocuri semicristaline. Nitridul cubic de bor taie oțelul și, spre deosebire de diamant, care arde la temperaturi de 800—850 grade Celsius, rezistă la peste 1000 grade C. De aceea, intrebuințările sale in foraje, in industria sticlei, in producția de pietre abrazive și discuri pentru tăiat metalele sint practic nelimitate. ■ Un meteorit gigant, (cintărind 6 tone), a fost secționat in patru părți egale la Institutul Max Planck pentru fizică nucleară din R.F. Germania. Cele patru secțiuni au fost predate pentru studiu unor institute științifice din S.U.A., Australia, U.R.S.S., Marea Britanie. Se speră că prin cercetarea acestui corp ceresc, vechi de 4,6 miliarde ani, se vor putea aprofunda cunoștințele cu privire la existența elementelor supragrele. ■ Notăm, dintre preocupările sectorului de lingvistică al Bazei de cercetări din Timișoara a Academiei, elaborarea unui dicționar toponimic al Banatului și a unei teme privind procesul de standardizare a limbii române literare. ■ Un cercetător de la departamentul american al agriculturii a identificat cel mai mic virus și primul fără inveliș. „Viroidul", cu o greutate moleculară de 80 de ori mai mică decit aceea a virusurilor cunoscute, este format din A.R.N. in lanț simplu și dublu. ■ Semnal la Editura Facla : „Simțul clinic și arta diagnosticului", de prof. dr. doc. Pius Brânzeu. Un eseu medical, sinteză a unei indelungi experiențe clinice, dar și o carte pasionantă. ■ O.Z.N.-uri in Italia. Trei tineri au reușit să fotografieze, deasupra unui oraș italian, trei obiecte necunoscute. Supuse unei riguroase verificări, fotografiile au fost autentificate din punct de vedere științific. Incă o piesă la dosarul acestei pasionante enigme. ■ Pină și broaștele au... venin. Ce-i drept, numai o specie de batracieni sud-americani. Substanța, histrionicotoxina, ar putea avea o utilizare terapeutică, in special, in combaterea distrofiilor musculare. Interesant ! ■ O lucrare de mari proporții preocupă Academia de științe a R. S. R. Cel mai vechi for științific al României își intocmește propria istorie. Comitetul de coordonare — președinte acad. Ștefan Milcu — secretar, Petre Popescu-Gogan — are in vedere cunoașterea aprofundată și a vechilor relații ale Banatului cu forul nostru academic ce datează incă din 1866. Luna viitoare, o sesiune științifică specială va fi consacrată acestei probleme. ■ In R.F.G. se preconizează construirea unui vehicul marțian, „Martomobilul", de fapt, un jeep, cintărind 85 de kilograme, va fi inzestrat cu două camere de televiziune și va repeta in premieră pe planeta roșie experiențele de durată ale lunomobilului sovietic. Dar... va trebui să mai așteptăm vreo 15 ani pină la această insolită călătorie astrală. Nu-i nimic, nu sintem grăbiți !

RADAR

Edmond Nicolau

(Urmare din pag. I-a)

știința permite o nouă și splendidă dezvoltare a posibilităților sale în toate domeniile : organizarea științifică a producției, creația artistică automată, prelucrarea automată a datelor, conducerea automată și optimă a intreprinderilor.

— Cu ce credeți că este mai inrudită matematica: cu proza, cu poezia, cu critica literară ?

— Evident, comparația nu este decit o comparație. Cred că **matematica se apropie mai multe de poezie** — dovadă că există cazuri de mari matematicieni care au fost și mari poeți. Intr-un fel, matematica este o limită a științei, fiind o preocupare extrem de abstractă. La fel, poezia este un fel de concentrare extremă a faptului literar. In același timp, poezia ca și matematica se apropie de filozofie. Dar toate acestea sint păreri mai greu de susținut în mod rațional, deductiv.

— Vorbiți-ne, vă rog, despre aportul calculatoarelor electronice in țară.

— Calculatorul este o **unealtă** care s-a dovedit a fi **excelentă in cadrul activităților raționale.** Și care sint perfect definite. Astfel, matematica, bazată pe calcul, a beneficiat enorm de aportul calculatoarelor. Dar el este mai puțin util acolo unde avem de-a face cu reguli complicate și numai in parte explicate, ca in lingvistică. Calculatorul electronic servește azi mai puțin la efectuarea unor traduceri propriu zise, cit mai ales la efectuarea de traduceri brute, gen scoatere de cuvinte din dicționar. Așa procedează, am impresia, **școala de la Leningrad,** condusă de prof. **Petrovski.** In artă nu cred că in momentul de față putem beneficia mult de calculator.

Dar sintem de abia la inceputul erei calculatoarelor. Tema este mult prea importantă spre a putea fi expediată în citeva rinduri. Cred că omenirea va putea cunoaște o nouă și extraordinară înflorire intelectuală, grație calculatorului, care este un instrument, comparabil ca valoare, cu roata sau focul. Dar și aceste invenții au avut nevoie de timp spre a-și dezvolta posibilitățile.

La noi în țară, un domeniu extrem de fertil este acel al ciberneticii economice. Economia noastră planificată poate beneficia enorm de pe urma utilizării raționale a calculatoarelor. Personal sint convins că, **prin calculator,** prin **sistemele de calcul automat, omenirea trăiește a patra mare explozie informațională.**

— Legăturile Domniei Voastre cu Timișoara sint...

— Cred eu, semnificative. In ordine istorică, amintesc de anul 1947 — e atita timp de atunci ! In acea perioadă lucram ca tinăr inginer la direcția Telecomunicații din C.F.R. S-a hotărit ca inginerii tineri să facă un stagiu de specializare și s-au ales orașele Arad și Timișoara.

Cursurile au fost predate de cadre de specialiști de la C.F.R. In partea a doua ne-a predat in special ing. Al. Rogojan, actualmente profesor la **Institutul politehnic „Traian Vuia" din Timișoara,** și unul din principalii noștri specialiști in probleme de calculatoare electronice.

Imi aduc aminte cu precizie de nivelul foarte potrivit al expunerilor pe care ni le ținea prof. Rogojan, de îmbinarea fericită dintre teorie și practică, de lecțiile, efectiv, practice pe care le făceam împreună.

Am revenit din cind în cind la Timișoara. Totdeauna m-am simțit bine și am admirat cum, de la an la an orașul se infrumusețează. Am participat și la seminarii științifice studențești, organizate în acel oraș, dar am fost și cu conferințe organizate pe linia răspindirii științei. De Timișoara mă leagă multe lucruri. Amintesc astfel de prietenia mea cu poetul Traian Laiescu, fiul fostului profesor de la Politehnica din Timișoara. Dar însuși rectorul Universității populare București, acad. Remus Răduleț, este un fiu al Timișoarei, intr-un anume fel. Cu profesorul Răduleț colaborez strins in cadrul Universității populare București, la care funcționez ca prorector. Tot la Timișoara lucrează specialiștii Kaufmann și Lövenfeld, cu care sint in relații bune.

BUNUL CETĂȚEAN ARHIMEDE*)

DAN MUTAȘCU

Plecînd de la o idee pe care o găsise cîndva în Hegel, și anume că „un individ croit pe măsura istoriei universale... se dăruiește fără nici o reținere scopului unic", autorul a căutat, în romanul acesta de reconstrucție istorică pînă la un punct, să creeze tipuri vii, valabile pentru o eventuală valorificare eroică a umanității. El a ținut să-l vadă pe Arhimede, simbolic și intenționat și ca pe un acerb participant la viața socială, căci erudiția, în momentele cheie ale vieții nu exclude, credem, luarea de poziție, chiar tragic finalizată, uneori, în favoarea adevărului, binelui și frumosului.

Din marea stradă comercială, unde altădată te rătăceai prin dughene gălăgioase pline de zarzavaturi galeșe, cărnuri aburind, uleiuri limpezi, fructe reci, chitoane tăiate după ultima modă elenică, zarafi gata să-ți schimbe cu rapiditate orice monedă cu care se putea oriunde cumpăra ceva, pește viu, zvîcnind, frizerii unde în timp ce-ți potriveai părul sau barba, aflai ultimele crime, divorțuri, încercări de lovituri de stat și ultimul preț al prostituatelor de la Casa Plăcerilor, din port, ieșeai la Syracussa în agora, celebrul centru al disputelor filozofice, politice sau pur particulare, în marea piață de-a lungul căreia erau aliniate mai toate instituțiile administrative și juridice ale statului syracussan, aici, rareori cînd tiranul Hieron sau urmașul lui Hieronim cerea, formal desigur, părerea poporului, era trasă o frînghie multicoloră care marca un patrulater efemer, un trecător dar dur spațiu de dezbateri, unde se discutau foarte violent problemele mai grave ale cetății, asta în afară de ceea ce se discuta în Consiliul cetății, tot aici, în piața publică, fără care spiritul grecesc ar fi fost sec și tenebros, amorțit și plictisitor. se mai afla și mult elogiatul Palat al Științelor, construit cu vreo patru ani înainte de începerea războiului și care constituia, fără îndoială, fala cetății, clădirea uriașă, cu mai multe caturi, cu fațada pictată cu simboluri matematice și astronomice, unde se desfășurau mai toate ceremoniile științifice și în general culturale ale orașului, acolo preda Arhimede cursurile lui de fizică, matematică și astronomie, lecțiile practice predîndu-și-le în turnul observatorului astronomic, o clădire utilă, ca și aceea înaltă a Căpităniei portului, dar foarte urîtă, lipsită de orice grație și vioiciune, dar nu și de o oarecare prestanță morocănoasă, așa cum au de obicei clădirile oficiale

În clădirea luminoasă a Palatului Științelor se găsea Arhimede în dimineața aceea de martie și încerca să nu se mai gîndească la nimic altceva decît la ciudatele lui speculații „logistice" consacrate unui aparent banal joc de societate, așa-numitul stomahion, constînd în arta de a așeza înaintea partenerului 14 plăcuțe de fildeș, în așa fel încît ele să formeze un pătrat ; plecînd de la ideea că există mai multe variante pentru stabilirea modalităților cele mai rapide și exacte de alcătuire a pătratului respectiv, observînd și că, în fond, laturile figurilor create se găsesc pe linie dreaptă, pe aceeași dreaptă, dar eroarea este așa de mică, încît nu poate fi observată cu ochiul liber, tocmai calcula, cînd auzi rumoare în stradă, înaintea Palatului, se apropie de fereastră bănuia, nu se înșelase, în stradă se adunaseră, într-adevăr, oamenii lui Kymon, păreau beți și foarte ațîțați, își puse mantia și coborî, în parc se ciocni cu Apius, aveau un aer iritat. „E cinic, ticălos poate, dar nu laș" se gîndi savantul.

Ducîndu-se să fie insultat și amenințat, Arhimede știa că pînă la urmă n-a murit ca Empedocle din Agrigent, obosit, scîrbit, dar iubind totuși oamenii, chiar dacă aceștia nu înțelegeau foarte multe lucruri din ceea ce gîndea și făcea el, gașca lui Kymon se agita, vroiau să demonstreze lui Hieronim că oamenii lui de sfat : Strategul și Arhimede, sînt nepopulari, că lumea îi dezavuează că acum trebuie ca tiranul și curtea lui să se orienteze spre Kymon și Nearchos, spre ceilalți, răcneau, aveau voci obosite, unul vomitase pe treptele Palatului Științelor, ceilalți răcneau cu frenezie, erau niște răcnete grotești, aproape vesele, Arhimede simți că îi vine să rîdă, se abținu, peste piață vîjîi foarte sus o piatră de catapultă, cîțiva din grupul lui Kymon se uitară alarmați pe cer, se auziră blesteme destul de timide și exclamații de revoltă repede stinse într-un murmur surd, Kymon patetic ridicol cu o pălărie uriașă în cap, cu o mantie albă, dirija mascarada foarte mulțumit de el, în peplosul lui galben care i se ghicea prin deschizătura din față a mantiei, Arhimede simțea căldura plăcută a acelui martie grăbit cum îi pătrunde în oase, mijea ochii, războiul în fața unui asemenea desfriu solar putea să dispară măcar pentru cîteva clipe, la fel și oribila demonstrație de sub-politică de sub ochii lor, dar cineva aruncă cu sîmburi de măslină în el și atunci se uită atent înspre grup, îl simți și pe contradictoriul Apius trepidînd de nervi lîngă el, politicește vorbind Apius era de acord cu situația creată dar nu și cu procedeele, bunul cetățean Arhimede se apropie de grup, cînd ajunse la două lungimi de braț de ei (Apius era la o jumătate de pas în spatele lui, în dreapta), îl văzu pe Kymon, se umflă ca un erete, făcu un gest de chemare la ordine și clamă :

„Să știi, cetățene Arhimede, că noi n-am venit aici ca să ne împăcăm cu tine..."

„Așa e... Bineînțeles... Cum o să ne împăcăm... Nici vorbă" se auzi din grup.

„Nici nu v-am rugat vreodată să vă împăcați cu mine" răspunse liniștit Arhimede și mai făcu un pas, oprindu-se cu picioarele desfăcute, încordat, dar foarte calm, cel puțin în aparență foarte calm, în fața lor ; multe figuri le recunoștea, puțeau ca de obicei a alcool, se trezi întrebîndu-se : „De unde oare se mai găsește atîta alcool în cetate ?".

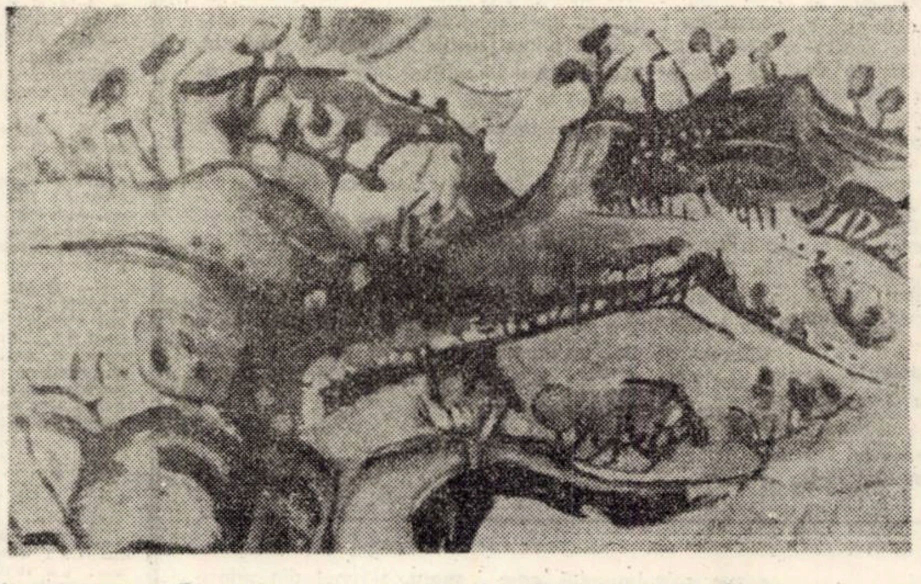

„Am venit în calitatea noastră de cetățeni..." continuă Kymon.

„Minunat ! Mi-e teamă însă că e singura voastră calitate..."

Grupul începu să se miște curios, ca un miriapod, să înjure, încă unul dintre ei aruncă cu un pumn de sîmburi de măsline, Apius se făcu palid și îi amenință cu pumnul pe cei din grup, aceștia îl înjurară și pe el, soarele era orgiac, aur, opale, fin căzut, Kymon se gîndi puțin, apoi rosti emfatic :

„Cum ? Nici acum cînd cetatea e în pragul ruinei nu renunți la ironiile tale ? Ești un monstru, Arhimede, ți-o spun deschis".

„Ești un monstru !" reluă ecoul uman vorbele șefului.

Apius se apropie și mai mult de maestrul său, pe care îl trădase de mult, dar pe care nu suferea să-l vadă insultat de niște terchea-berchea, niște nenorociți beți și imbecili, clătinîndu-se pe piatra sclipitoare a pieții, își strîngea convulsiv pumnii, ochise deja doi, cei care aruncaseră cu sîmburi de măsline și hotărîse să-i snopească.

Arhimede se afla cu fața către Porticul regal și cu toată dorința lui de a riposta măsurat și eficace, dar în orice caz de a răspunde la aceste abjecte și interminabile provocări nu se putea reține, partea aceea ascunsă din el, cel mai bun lucru al lui, pasiunea pentru frumos și speculație îl îndemna să se bucure de splendoarea, puțin ruinată de-acum a Porticului, nimeni, nimeni, nici amenințările, nici strigătele acelea unsuroase, nici ochii tulburi ieșiți din orbite ai partizanilor lui Kymon, nu-l puteau împiedica, chiar atunci, să se bucure de silueta nobilă, parcă veșnic pregătită pentru zbor a clădirii suple, cu aripile ei de piatră deschizîndu-se spre văzduhul de primăvară ca niște promisiuni de puritate, ca niște idei.

Și cu toate astea, cu toate că se bucura de frumusețea acelei clădiri, a ideii de arhitectură, cu toate că mai găsea puterea oricît de „provocat ar fi fost să trăiască mai întîi și cel mai adevărat în el se trezi spunînd cu voce răgușită, parcă cineva ascuns în spatele lui ar fi vorbit pentru el, angajîndu-l :

„Kymon, de multă vreme mă calcă pe nervi ditirambii tăi la adresa legilor cetății, legi de care, fie vorba între noi, te doare drept în c.... răgetele partizanilor tăi beți de la răsăritul soarelui și așa mai departe, poți să înțelegi toate astea sau rămîi un idiot incurabil ?"

Figura lui Kymon se întunecase și se boțise, partizanii lui tăcuseră brusc, se auzi iar, lung, vîjîind peste piață, un proiectil de piatră expediat greșit de o catapultă romană, iarăși cîțiva dintre partizanii lui Kymon se ghemuiră, frica îi făcea mai umani, unul sughiță de teamă, de data asta nu mai rîse nimeni, Kymon respinse cu gestul fraza lui Arhimede, dar mai înainte de a răspunde ceva, în stilul lui fals și calp, un bondoc din grup, parcă Condos, sau cel puțin așa i se păru lui Arhimede, zbieră pentru a restabili echilibrul :

„Sfidează mereu, Arhimede ! Ne sfidează de cînd îl știu... Ne disprețuiește. Ar merita să-l suprimăm..."

Apius avu o intervenție orală scurtă și la obiect :

„Vezi să n-o suprimi pe mă-ta !" îi atrase el atenția lui Condos.

Vacarmul reînceput, Apius trecu înaintea lui Arhimede, îl îmbrînci pe bondoc și începu să strige ceva încercînd fără succes să acopere răcnetele bandei lui Kymon ; ca întotdeauna cînd se enerva foarte tare i se înroșiseră urechile, i se albiseră buzele și parcă i se subțiaseră, bărbia îi căzuse, se întoarse către Arhimede, îi tremurau nările, îl rugă :

„Lasă-mă să-i bat puțin, învățătorule !"

Pe Arhimede grotescul situației îl paraliza, se uita la ei ca la niște nebuni sau ca la niște saltimbanci, era și el palid reținut, impresia de forță controlată a staturii, gesturilor și vocii sale impunea încă, încercă să-l oprească pe Apius, care din spirit de contradicție, sau dintr-un complex al vinovăției sale, ținea neapărat să-i bată pe cîțiva dintre partizanii lui Kymon.

Kymon, care pierdea tot mai mult controlul asupra grupului său și în general asupra momentului, a situației create, ar fi vrut să spună, dar cine l-ar mai fi ascultat acum, în condițiile astea, ca atunci la Consiliu, cîteva fraze bine lustruite, de exemplu, ceva în legătură cu faptul că ei, cetățenii Syracussei, s-au săturat de orgoliile criminale ale lui Arhimede, care îi folosește pentru experiențele lui militare și îi sacrifică pentru a-și verifica mașinăriile lui infernale, calculele lui absurde, de exemplu, ceva în legătură cu faptul că Arhimede, acest „dușman deghizat" (la figura asta de stil meditase mult, miza serios pe ea) al cetății și că numai din cauza ambiției lui cinice s-a prelungit asediul, un asediu care macină toate resursele materiale și morale ale unui stat mic și pînă nu de mult înfloritor, dar nu apuca să spună nimic din toate astea, era îmbrîncit de colo pînă colo, din cînd în cînd cîte unul dintre partizanii lui, involuntar desigur, îl lovea în coaste cu cotul, grupul se făcea și se desfăcea ca într-un dans caraghios, fețele partizanilor lui proști și coruptibili se apropiau și se depărtau, confuze, timpe de ele, i se făcu frică de ei, nu-i mai conducea, nu-i mai putea manevra acum, era împins de ei spre un scandal ridicol, nici măcar despre o înscenare, despre o manevră politică nu mai putea fi vorba, sau de dispute politice de stradă, vru să-i oprească, nu reuși, nu-l mai asculta nimeni, Condos și Apius se scuipară în obraz, Apius se șterse și-l plesni peste față, cu dosul palmei pe Condos, care se dădu înapoi și țipă de durere, grupul se vînzoli iarăși, Arhimede încercă o clipă să-l potolească, pentru ultima dată pe Apius, apucîndu-l de mînă, dar acesta ațîțat își trase mîna și înaintă iar înspre Condos, un lungan de lîngă Condos, pistruiat, ridică mîna să-l lovească pe Apius, fără teamă, fără grabă, cu o strîmbătură de dezgust. Arhimede urcă pe prima treaptă a Palatului Științelor. Apius apucă mîna lunganului cu pistrui, care uitase, probabil, că în afară de politică și fizică, marea pasiune a lui Apius, era, datorită violenței lui, a firii sale răzbunătoare, pugilatul, și îl lovi de foarte aproape cît putu de tare în vîrful bărbiei, capul lunganului săltă curios, parcă ar fi vrut să iasă din umeri, lunganul căzu și în mișcarea haotică de surprindere și frică produsă, Condos îl călcă pe față pe lungan.

Apius nu se potoli, îl ajunse pe Condos și îl lovi de două ori în stomac, Condos căzu și el, îi urmă cel din stînga lui Kymon, un oarecare Apercus, vînzător de stofe, lovit de Apius precis, scurt, după ureche, apoi Apius își făcu loc cu genunchii și se apropie la distanța cea mai potrivită pentru o lovitură decisivă de Kymon, acesta se ascunse după un ins firav, speriat care-și puse mîinile în fața ochilor ; imperturbabil Apius lovi pe insul firav în gît, acesta scoase un fel de hîrîit și căzu cu fața în jos, Gymon țipă, era tîrziu, pumnul osos al lui Apius îl lovi în buză, simți că amețește, căzu pe spate, în cădere își dădu seama că gura i se umple de sînge, încercă să se agațe de hainele cuiva, să nu cadă, dar căzu, leșină chiar în clipa în care un proiectil roman de catapultă, mare, lustruit se prăbuși cu un bubuit sinistru drept în mijlocul pieții și cînd întregul grup, chiar și cei loviți așa de tare de Apius o rupseră la fugă, în timp ce, parcă l-ar fi căutat pe primul în mijlocul pieții, un al doilea proiectil de catapultă roman căzu cu un bubuit enorm în mijlocul pieții, sfărîmîndu-se, spărgînd pietrele pieții, aruncînd pînă în barba lui Arhimede așchii. Apius stătea ca prostit în mijlocul pieții, lîngă Kymon, care continua să rămînă leșinat și se uita cum se sfărîmă privetile de catapultă romane, fără a face vreun gest de teamă, la fel ca și Arhimede, uimit, interesat parcă, pe urmă cînd căzu aproape de Portic un al treilea proiectil îl ridică pe Kymon și îl împinse înspre clădirea Palatului Științelor, Kymon mergea ca beat, cu genunchii moi și scuipa sînge.

În amurg, cînd ieșiră spre casă, văzură că Porticul, fațada Palatului Științelor, statuile marilor legiuitori statuia lui Hieron și a unui mare profesor de pedagogice, toate lucrurile astea fuseseră grav lovite, zăceau urîțite în lumina somptuoasă, indiferentă a amurgului, ruinate, Arhimede și Apius se priviră. Kymon oftă îndepărtîndu-se încet (nu-l aștepta nici un partizan, toți se ascunseseră), observaseră că din monumentele aflate în partea de nord a pieții scăpaseră, ca prin minune, neatinse, doar statuile ridicate în cinstea pugiliștilor și a cîntăreților din lyră...

---

* **Fragment de roman**

George Țărnea

Balada de dragoste pentru păsări

chiar de mi-ar fi tăcere-n piept
nu mă dezleg din zborul drept
și nu-mi așez către popas
căldura dinspre nici un pas
mă bat cu ploile mai mult
mi-e dor văzduhul să-l ascult
și n-am de care colț de nor
să-mi leg un cintec mișcător
port grija stelelor de ani
și dacă-mi cere timpul bani
bat calea simplului cuvint
chiar de mi-ar fi uitarea vint
sub limpezimea primei zări
îmi vindec foamea de plecări
și la întoarcerea din vis
mă prind cu setea de abis
există păsări de cristal
pămint și cer și foc vestal
există aripi de cocori
cad mult prea sincer uneori
dar nu mi-e sărbătoare-n plus
decit plăpindul punct opus
mișcat in pasărea de lut
și adevărul absolut

Flux intim

s-a scurs atita iarnă iubito și mă doare
fintina împietrită sub delicatul frig
dar intorcind o brumă de suflet spre candoare
mai cred in taina ierbii și numele ți-l strig
răsar din nou cocorii pe tencuiala crudă
și necuprins de largă a zărilor de dor
cind sub mirajul ploii incepe să se-audă
prin lujerul fintinii bătaia altui zbor.

Patria mea

patria mea, covirșitoare iubire dintii,
netulburat izvor purces din soare
numele tău mi-l așez căpătii
rispindu-mă acestui pămint
cum doar o ninsoare
cum doar o ploaie de semințe întregi
cind vine vremea să-și reverse din pintec
către marea sămință păstrătoare de legi
toată căldura unei iubiri
și-a unui cintec
patria mea, hram neclintit pentru piine,
și pentru vatra strămoșescului grai
toate visurile noastre de azi
toate visurile noastre de miine
stăruitor se adapă
la gura aceasta de rai.

Desăvîrșita ardere-n cuvinte

poeții care-și urcă prin pulberi vechi de oase
descălecatul vieții cu zimbri imblinziți
călătorind pe spuza cuvintelor frumoase
doar trupului de țară se află hărăziți
și doar pe limba dulce din zodiile ierbii
își tălmăcesc adincul iubirilor din gind
poeții care poartă spre nemurire cerbii
călătorind prin țara cuvintelor de rind.

Crișu Dascălu

Firide

Din mic liman ce raze blind respiră,
Văi cu isvoare s-adincesc in mare,
Fără a ști, decit din presimțire,
Arginturile mari, botezătoare.

Și-n astă înflorire zgomotoasă,
Cind luna e o roză de argint,
Munții, treziți la veghe, stau de pază
Spre-o mare de cenușă,-n asfințit.

In miazăzi, prin aburul subțire,
Noi viețuim cu zarea launloc,
Fără a ști, decit din presimțire,
Că s-au făcut oglinzile la loc.

Izvoare vii din vase stau să salte,
Impotrivite, aspre, solitare.
Prin rumeni aburi, luna se arată,
In peșteri și firizi, nerăbdătoare.

Nisip

Cind peste codrii-apare blinda lună,
Din ce în ce mai rar, în depărtare,
Un vuiet care încă mai răsună
Furiș ascult, în noaptea sunătoare.

Paveze

Furiș ascult, in noaptea sunătoare,
O toamnă care întirzie,
Cind liniștea mă împresoară,
Ca luna, ca o stea, ca o pustie.
Ca luna, ca o stea, ca o pustie.
Cind luna e o roză de argint,
Un mic liman ce raze blind respiră,
Seceri din secete-au sclipit
In miazăzi, prin aburul subțire.

Și cu văzduhul lumii dimpreună
În ceruri am privit, și în pămînt,
Cind peste codrii-apare blinda lună,
Dintre arginții muntelui orbit.

Și-n astă înflorire zgomotoasă,
Cind luna e o roză de argint,
Munții, treziți la veghe, stau de pază
Spre-o mare de cenușă-n asfințit.

Țărmi de apă

Făr-a ne ști decit din presimțire,
Supt a perdelei umbră scutitoare
Prin care subteranele respiră,
Adulmecîndu-ne din depărtare.

În miazăzi, prin aburul subțire,
Pribeagul astru prinse să coboare,
Pe-un mic liman ce raze blînd respiră,
Din ce în ce mai rar, in depărtare.

Din mic liman, ce raze blînd respiră,
Supt mlaștini, pești inchipuiesc amnare,
Fără a ști, decit din presimțire,
Victorios steag alb în trecătoare.

creion

DE PARTEA CUI ?

În vremea dezastrului aveam o vîrstă fragedă. După douăsprezece ore de muncă, in ger, sub vînt, sub ploi, după pelerinaje pe lingă garniturile de trenuri, tata revenea acasă și începea o a doua muncă, injghebînd lucruri din tablă și fier, pe care le dădea țăranilor în schimbul piinii. La vîrsta fragedă. în vremea dezastrului, tata îmi punea, fără o vorbă, în miini, fierul și ciocanul, cleștele și cuiele și, în truda lui prelungită, acasă, eu îi țineam loc de ucenic. Rugina fierului îmi intra în carne, ciocanul îmi învinețea, lovind greșit, unghiile miinii stîngi, cleștele îmi ciupea pielița ce singera, iar cuiele îmi străpungeau adeseori palmele. Dar mama se invîrtea în asemenea momente întotdeauna în jurul meu și îi spunea tatei :

– De ce nu lași tu copilul ăsta în pace ? Ce poate să te ajute el, cu așa miini slabe, împotriva fierului și a tăriei lui ? Lui lasă-i calul de lemn, trompeta de carton și nucile aurite de Crăciun. Astea-s darurile lui. Dar tata, chircit pe un scăunaș lingă obiectele lui negre, prinse în nituri și cuie, tăcea și bătea fierul făcîndu-l să sune și să-l asculte.

În foametea care devasta ținutul, după marele dezastru, tata mă lua adeseori cu sine, pe jos bătind amîndoi distanțe apreciabile, peste coline arse și prin sumbre păduri, prin locuri pustii și sate neumblate, să căutăm hrană. Picioarele mele, neobișnuite cu asemenea marșuri, începeau să singereze în bocancii răi, iar umerii mi se rupeau sub poveri mult prea grele pentru vîrsta mea. Dar mama, pe care o văd ca pe un fel de statuie nemișcată, în poartă, la întoarcerea acasă, ne întimpina și îi spunea tatei :

– De ce nu lași tu copilul ăsta în pace ? Ce mare ajutor ai tu de la el, făcîndu-l să străbată atita cale pe picioarele sale slabe și să care poveri cu umerii săi neajutorați ? Lui lasă-i slobodă fuga pe dealuri și prin păduri, după cuiburi de păsări. Lasă-i poveștile și jocurile. Astea-s darurile lui. Dar tata cobora desaga grea ca fierul de pe umeri, o lăsa să cadă la pămint, și tăcea.

Printre flăcăii uliței mele, mai mărișor fiind, prin ogrăzile și coșarele prin care îmi iroseam vacanțele în hoinăreli buimace, prin grădini și pivniți, in jocuri și umblînd teleleu, în seri in care aprindeam mari focuri, visînd în jurul lor. sau ne luam prostește la trîntă, se găsea cite unul care sărea la mine cu gura, sau care mă lovea cu pumnul, fără să știu din care motiv anume. Tata, de după gard, urmărind uneori jooca aceea aprigă și periculoasă, mă chema repede la el, muștruluindu-mă și cerîndu-mi să mă întorc la cel care mă lovise și să ridic și eu pumnul, și să mă apăr, și să strig, și să nu tac, că tăcerea e bună numai în mormint. Dar mama, se găsea, ca întotdeauna, prin preajma mea și îl potolea pe tata zicind :

– De ce nu lași copilul ăsta în pace ? De ce vrei să auzi netrebnicii din gura lui și de ce vrei să se arunce ca un lup de gîtul celorlalți, cind știi bine că. încă de la naștere, și-a făcut din tăcere și din ascultare a doua lui lume. Lui lasă-i cărțile, liniștea și lasă-l să treacă blînd printre ceilalți. Astea-s darurile lui. Dar tata, furios din cale afară, privind, încă roșu de minie, prin gard, la vecini, și la prietenii mei de hoinăreală, tăcea, cu capul în pămînt.

Mai tirziu, cind reveneam uneori acasă, la bătrinii mei, să mă pling de unele intimplări potrivnice, care mă loviseră de moarte, tata, de fiecare dată, se răstea la mine zicînd că mai bine ar fi să tac, să nu mă mai căinez și să mă întorc de unde am venit și să mă bat în continuare fără cruțare, că altă cale mai bună nu știe el, cît un om e viu pe pămînt. Dar mama, da, mama, din umbra odăii vechi, cu o voce mai stinsă ca alteori, dar tot vocea dinăuntrul ei, potolită, așa cum știu că se aude uneori lunecînd vintul prin nucul grădinii noastre, mama intindea palma spre creștetul meu, ca intr-un blînd semn de apărare, și ii zicea tatei :

– De ce nu lași tu copilul ăsta în pace, om bătrin și neschimbat ce ești? Îi trebuie lui, cu o inimă ca a sa, să iște atita zarvă in lume ? Îi trebuie lui asta, om bătrîn și neschimbat ce ești? Lui lasă-i puterea de-a suferi și puterea de-a ierta. Astea-s darurile lui.

Și tata înceta vorba. Tata se ridica de pe scaun și, apropiindu-se de geam, privea, în tăcerea grea ce se lăsa după vorbele mamei, în grădina pustie, unde nucul gigant, cu puținele sale frunze, prinse pe brațele scheletice, părea ruina falnică a unui mare pom.

De ieri, de azi, din totdeauna, iată-mă pus între două capcane. Mă trezesc și adorm între ele ; visez și cad și mă ridic pururi între ele ; sînt mingiiat și lovit de ele și între ele îmi aflu odihna și neodihna, tăria și slăbiciunea. Între ele sînt învins sau ies prin ele învingător și tot între ele două mi-am păstrat de atita timp echilibrul fragil. Iată că o bună parte din viață mi-a trecut în acest fel și eu încă nu știu de partea cui să trec și cui să-i dau dreptate. Poate se va afla cineva care să mă învețe acest lucru ?

ION ARIEȘANU

INTERVIU CU O MIE DE FETE

Reportaj-anchetă „Orizont"

de Damian Ureche și Petre Dinu Marcel

Arată ca o farmacie, ca un aeroport, această fabrică, această intreprindere de aparate electrice de măsurat. I.A.E.M. Am mers, prima dată, la tovarăşul director adjunct, inginer Rusalim Fâc. I.A.E.M.-ul a luat ființă in anul 1972. Din rindul angajaţilor fac parte peste o mie de fete. Aşa incepe acest interviu cu o mie de fete. Vom incerca să redăm fără prea mari modificări dialogul ori monologul acestui admirabil director, un om care ştie să conducă oamenii, un om care ştie să pătrundă in sufletul lor, un om care, pe lingă tehnică, iubeşte poezia şi indeosebi literatura fantastică.

– De ce nu scrieți poezie mai multă in Orizont ? ne intreabă. De ce nu publicaţi mai multă poezie ? Oamenii au nevoie de ea. Scriitorii locali trebuie să fie cunoscuţi de cititori. Am o fiică in clasa a X-a, Letiţia, scrie şi ea. A participat la Olimpiada literară de la Bucureşti pe tema „Elevii anului 2.000", in care spunea că . . . elevii ar trebui să poarte ghiozdan şi in anul 2.000, ca un act tradiţional, simbolizind prin aceasta respectul pentru frumoasele obiceiuri ale copiilor din zilele noastre care vin să facă cunoştinţă cu litera cărţii. Nu cunosc dintre scriitorii timişoreni decit pe Ion Arieşanu, Al. Jebeleanu şi Damian Ureche şi asta e o lacună a mea. Eu pledez pentru ideea ca oamenii să participe şi să se ajute şi la necazuri şi la bucurii. Sint pentru ideea cultivării spiritului de creativitate al omului, atit in tehnică cit şi in artă. Trebuie să ne apropiem de oamenii pe care-i avem lingă noi pentru a le cunoaşte gindurile, aspiraţiile şi greutăţile. In calitate de conducător de intreprindere ,cunosc foarte bine psihologia muncitorilor şi ştiu că starea de spirit a şefului se răsfringe asupra subalternului. De aceea găsesc că trebuie să fii bun cu semenii tăi, fiindcă numai aşa se poate obţine maximum de randament. Face mult să pui mina pe umărul unui om care lucrează, care, dincolo de evenimentele zilnice intimplate inafara fabricii, vine, mai entuziast sau mai trist, să dea energia şi creaţia sa, şi noi trebuie să ne interesăm indeaproape de existenţa acestui om, să pătrundem dacă se poate in viaţa sufletului lui. Imi iubesc mult patria. Mă bucur de prestigiul ei pe care il are peste hotare.

Referindu-mă acum la fabrica noastră şi la idea reportajului dv. – interviu cu o mie de fete – aş vrea să spun doar că fetele noastre sint frumoase şi pricepute in meseria de-a construi aparatele electrice. La noi e o curăţenie de farmacie şi se cere mult efort intelectual. De aceea majoritatea muncitoarelor de la noi au liceul şi urmează cursuri de calificare la locul de muncă. De aceea la noi se pune problema, intotdeauna, cind angajăm pe cineva, dacă are şi o pregătire şi o inteligenţă necesară, dacă există ceva frumos in căpşorul ăla frumos. Angajăm zilnic 20–30 de fete pentru că mai avem nevoie de citeva sute. Intreprinderea noastră produce un contor cu indicarea consumului şi costului prevăzut cu ceas, avind posibilitatea de inregistrare a orelor de virf. Construim voltmetre şi ampermetre de tablouri tip E 5, E 6, 52, 53, 57, precum şi contoare monofazate şi trifazate. Dar in continuare veţi vedea dv. in ateliere şi aş vrea să scrieţi mai mult despre oameni decit despre maşini. Dacă puteţi prinde o treime, un zimbet, ceva inedit, care să impresioneze, să prindeţi in literele dv. capacitatea omului de-a face din muncă o creaţie. Pentru că fetele noastre, aceste peste o mie de fete, ştiu să producă aur şi minuni.

In vizita noastră prin I.A.E.M. ne-a condus secretarul de partid Gheorghe Manciu, un alt cunoscător al oamenilor, dar de data aceasta un om tăcut şi nu am vrea să scăpăm prilejul de a scrie despre tăcerile lui. Pentru că secretarul de partid, cu zgircenia sa de cuvinte, ne-a sugerat totuşi citeva repere de a portretiza cite-o fată, cite-o creatoare de aparate, afirmind că fetele acestea sint foarte inteligente şi harnice, dar că ar trebui să scriem mai mult despre acelea care au dovedit pe parcursul muncii abnegaţie şi dăruire, ca celelalte să le urmeze exemplul. Cu o răbdare imensă, secretarul de partid ne-a condus din secţie in secţie. Avem toată stima pentru acest om, care ştie să incurajeze firile timide, acele fete care vor ajunge miine muncitoare exemplare.

MICLOŞ ANA

Ochii aceştia de culoarea metalului i-am mai văzut cu ani in urmă intr-un magazin de produse electrice. S-a transferat la fabrică pentru a cunoaste in amănunt aparatele, pentru a fi ingenioasă si ea insăşi autoarea acestor minuscule maşini care uneori ştiu să gindească. Veşnic surizătoare şi din spatele unei frumuseţi evidente, ea te priveşte sigură pe sine şi cu subinţeles. A fost angajată cind s-au pus bazele acestei intreprinderi, făcînd cursuri de calificare la Bucureşti, iar acum lucrează la banda R 6, trasat. „Imi iubesc meseria şi sint fericită, am 23 de ani şi-mi place poezia şi pictura". Cuvinte puţine care intregesc portretul acestei muncitoare. Celelalte trăsături discrete vor să vorbească despre sufletul ei, despre dorinţa de a fi cit mai utilă societăţii noastre.

SAVU LUCREŢIA

„Lucrez la simetrizarea aparatelor, m-am pregătit la Bucureşti. Sint fericită. Imi iubesc meseria. Ce-aş putea să vă spun mai mult ? Puteţi vedea singuri ceea ce facem noi aici. Nu sint minuni. Dar ştiu că fiecare om al muncii trăieşte intr-o mare explozie de bucurie atunci cînd ştie că munca lui e preţuită şi că viaţa lui are un sens nobil. Mai cunosc unele fete care încă nu sint incadrate in cimpul muncii şi mă doare inima că frumuseţea şi tinereţea lor se cheltuieste in zadar, in prăpastia unei ceşti de cafea".

ILE LIA

Banda 6 etalonare. Calificată la locul de muncă. Seralistă la liceul nr. 1, in clasa a XI-a. „Imi place fizica şi chimia. imi place Eminescu şi Bacovia. Sint din Anina. Nu prea cunosc scriitorii timişoreni. Dar dacă dv., ca poeţi, aţi venit în fabrica noastră, mă voi strădui şi eu să vă citesc lucrările şi promit că voi citi şi revista Orizont. Din numărul în care veţi scrie despre noi, o să cumpăr multe exemplare ca să le dau prietenelor".

BULA LUIZA

„Mă pricep la toate : scris, trasat, etalonat. Toate fazele îmi sînt dragi şi le stăpînesc. Am 18 ani. Imi place meseria aceasta şi sint fericită că am reuşit s-o aleg". „Ce scriitori cunoaşteţi, dintre timişoreni ?" „Pe dv., pe Ion Arieşanu, pe Valentina Dima şi Ion Velican. L-am citit şi pe Dumbrăveanu odată, imi place cum scrie". Iar pe scriitorii tineri i-am cunoscut intr-o zi cu mult soare, cu multă poezie. N-aş vrea să fie vară şi fum, aş vrea să fie o vară permanentă pentru căldura dintre oameni şi dintre gindurile lor. Iubesc poezia, parcă ar face parte din mine. Eu nu pot scrie. Eu scriu cu genele, cu pleoapele şi scriu uneori cu inima. Sint îndrăgostită, nu vă spun de cine. Am intr-un colţişor din mine o mare ardere. Tot poezie este. Şi tot poezie este munca aceasta de a construi aparate electrice".

MORARU LUCIA

„Întrebaţi-mă repede că mă grăbesc". „De ce ? intrebăm noi". „Sint singură la etalonare la aparatele de măsură M. 6". Nici nu reuşim s-o întrebăm dacă e olteancă sau bănăţeancă, însă după felul dinamic în care lucrează şi vorbeşte cu noi, pare mai curînd o olteancă, cu sufletul cit Europa de mare.

JURCAN TEODORA

Ajungem la Atelierul de mecanică fină, reprezentat de şeful secţiei, Tzenz Ioan. Fata ne răspunde că lucrează aici de la înfiinţarea întreprinderii. „Aici trebuie să ai toate calităţile pentru că aceste aparate, deşi nu sint foarte complicate, trebuie să fie executate cu mare precizie şi multă inteligenţă. Nu sînt mulţumită de mine. Mai am multe de învăţat. Sint convinsă că fiecare clipă de cunoaştere îmi va aduce rezultate îmbucurătoare".

VINCHICI GHEORGHINA

„Am întrerupt clasa a XI-a de liceu, pentru cursurile de calificare. Insă in curind voi continua şi seralul. Citesc poezie şi iubesc literatura de aventuri. Ii iubesc pe Eminescu şi Coşbuc. Dintre poeţii de azi n-o cunosc decit pe Nina Cassian. E un mare spirit. Mă întrebaţi despre munca mea ? Vă rog să vedeţi şi dv. Am toate şansele să devin o muncitoare şi mai bună. Cred mult in ziua de miine şi cred că şi viitorul crede in mine".

TANŢA LUCIA

„Vă place bucata muzicală Santa Lucia ? Aţi auzit-o ?". Ea nu ne răspunde. Probabil că da. „Lucrez de două zile şi mă bucur din suflet că mă pot simţi om, ne spune cu timiditate, fixîndu-şi ochii mari şi albastri dincolo de noi, undeva departe, poate acasă la Brad. Vreau să termin liceul şi poate mai mult, dar deocamdată vreau să invăt foarte bine această meserie. Am 20 de ani, imi place poezia şi cunosc majoritatea poeţilor timişoreni". Un secret. Scrie şi ea poezie. Plecind de lingă ea, nu ştiu de ce ne vin in minte versurile lui Eminescu despre ochi mari si albaştri.

MANDREŞ MARIOARA

„M-am calificat la Bucureşti". „Ce faceţi dincolo de porţile fabricii ? intrebăm noi". „Mă duc rar la filme, pentru că nu prea am timp. Şi citesc puţin Sint căsătorită de două luni. Cunosc scriitorii din literatura claselor de liceu. Imi plac copiii. N-am să mai incerc la facultate. Dar voi incerca o şcoală tehnică de specialitate. O să vă miraţi, sint căsătorită de două luni, dar abia miine voi pleca să facem nunta lingă Turnu Severin. Am iubit mult învăţătura. Dar acum mi-e tare dor de-un cămin, care sper că va fi foarte reuşit. Singele de olteancă din mine imi spune aceasta. As vrea să se înfiinţeze in cadrul intreprinderii o şcoală tehnică de maiştri. Asta nu pentru a-mi schimba funcţia, ci pentru a-mi îmbogăţi cunoştinţele despre tehnica electronică".

BELENEŞI DORINA

„Sint din Becicherecul Mic. Montatoare de aparate electrice şi depanatoare. In aparatele electrice de măsurat nu avem rebuturi. La început aveam multe probleme, dar aşa e inceputul, uneori mai greu. Mai am o calificare în cadrul industriei uşoare. Dar meseria mea de acum e incomparabil mai frumoasă. De aceea tinerii sint atraşi de ea, îndeosebi, fetele. Faceţi un interviu cu o mie de fete ? Mă bucur că fac parte din acest colectiv minunat, şi nu voi dezminţi niciodată increderea ce mi se acordă. Aş vrea ca poeţii să vină mai des în mijlocul nostru. Mă bucur că am cunoscut azi doi poeţi şi vă promit că, dacă o să veniţi la o şezătoare literară, fetele noastre vă vor primi foarte frumos".

GÎRD ILEANA

„Lucrez de la deschiderea acestei întreprinderi. Am doi copii. Soțul lucrează tot aici ca sudor. Înainte am lucrat în comerț. În această meserie trebuie multă îndemînare. Dar fetele uneori dovedesc aceste calități cu prisosință. Îmi place titlul interviului dv. cu o mie de fete, el dovedește că arătați în literele dv. că și femeia societății socialiste e tot atît de valoroasă ca și bărbatul și că miinile ei, născute pentru mîngîiere și dragoste, știu, uneori, în producție, să facă adevărate minuni".

CÎRJAN STANCA

Alimentatoare benzi. „Aceasta-i o muncă interesantă și frumoasă. La noi se pune mare preț pe inteligență. În meserie, pentru că e foarte deosebită, trebuie multă atenție, mult deci în meseria aceasta de constructoare de aparate electrice de măsurat, spirit inventiv. Dintre scriitori îl cunosc foarte bine pe Zaharia Stancu".

BACHMAYER ECATERINA

Trasat, etalonat și reglaj electric. „Citesc mult. Îmi place mai puțin poezia. Sînt studentă la economie generală. Poate că intr-un viitor apropiat o să intru în învățămînt pentru că îmi place erom munca cu copiii. Dar înainte de aceasta am vrut să am o calificare".

PALY MARGARETA

Secția a II-a trifazat, asamblare. „Îmi place literatura, dar am puțin timp pentru ea. Călătoresc la Gătaia. Ultima carte pe care am citit-o este „Pitulicea" de o scriitoare turcă. Am lucrat la „1 Iunie", dar această meserie e incomparabil mai frumoasă".

BURAY ELISABETA

„Aveți vreun neam matematician ?" „Nu, cunosc un asemenea nume, un foarte bun matematician, dar nu e vorba decît de o asemănare de nume. Nu cunosc scriitorii timișoreni, dar în schimb îmi place Tom Jones. În secret mă pregătesc pentru „Steaua fără nume". Poate o să placă și vocea mea. Îmi iubesc meseria și de aceea cînt. Deși am ochii verzi, deși sînt mai căutați cei negri și cei albaștri, cred că totuși voi avea noroc". Urăm și noi succes ochilor verzi !

LAZEA ANA

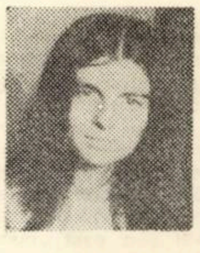

23 de ani. „Sînt șefă de echipă la etalonare. Îmi place muzica și lectura. Citesc Climate. Îl cunosc pe Andrițoiu, dar pe poeții timișoreni nu-i cunosc. Am găsit de cuviință că această întreprindere unde lucrez este și o înaltă școală de educație socialistă, o mare școală a vieții, în care destinele noastre se împlinesc și se împletesc cu ale țării".

TELEKY ROZALIA

19 ani. Tot ochi verzi. Poate de culoarea electronilor pe care-i măsoară contoarele. Este bobinatoare din 1971. Iubește mult fabrica. „Da, spune ea, e ca a doua mea casă. Am fost printre primele angajate ale acestei intreprinderi și vreau să fiu și printre primele în muncă".

MARINCA ANTALUȚ

19 ani. Tot cu ochi verzi. Să spunem despre aceștia că sînt mai expresivi, se supără ceilalți. Aceștia parcă seamănă cu cîmpia eternă, cu poetica distanță dintre planete. „M-a pasionat de mică tehnica, electronica. De aceea am ținut să-mi însușesc această meserie. Vreau să știu de toate, trasat, etalonat, scris, asamblat, chiar dacă cursul de calificare e de scurtă durată. La ora actuală pot face, pot executa un servici complet de bandă. Sînt fericită. Citesc acum cartea lui Ion Arieșanu „Primiți puțină duioșie ?", care are un titlu excepțional. L-am citit și pe poetul Ion Gheorghe. Aș dori mult să văd tineri poeți timișoreni afirmați în coloanele revistei Orizont și mai multe intîlniri între muncitori și scriitori".

POPA ELENA

Tot ochi verzi. Reglor aparate monofazate. „Am incercat anul acesta la facultate, dar n-am reușit. Voi incerca și la anul viitor. Îmi iubesc foarte mult meseria și consider că un muncitor de astăzi trebuie să fie multilateral, să nu rămînă numai la mașina la care lucrează și la bucătăria de-acasă. Pentru că noi, fetele, cînd ne vom căsători, va trebui să fim niște soții ideale, să creștem copii, să știm să prețuim și dragostea și munca, să iubim din tot sufletul, și care printre noi vor avea norocul, să poată să și inspire, să merite cîntecele și poeziile pe care le ridică poeții. Îl citesc mult pe Adrian Păunescu".

TORJOC ILEANA

Calificată la București în 1971. „Îmi place meseria, iubesc filmul și muzica. Am un iubit un fotbalist, la „Poli". (În gîndul nostru ne spunem ce bine ar fi să fie iubiți și poeții, cel puțin cît sînt iubiți fotbaliștii). „Sînt conștientă că munca aceasta mă înnobilează și sînt fericită că tovarășele mele de muncă sînt niște fete admirabile, deși, uneori, aș dori ca puținele ieșiri de invidie să dispară dintre noi, pentru ca fetele să fie frumoase și sufletește, nu numai în exterior, știind că frumusețea sufletească e mai durabilă decît cea fizică. Trebuie să fim niște oameni adevărați, ca să se poată sprijini societatea pe noi, și noi s-o sprijinim pe ea. Avem o țară frumoasă care merită laudele lumii, și trebuie să fim la înălțimea muncii și creației, s-o înălțăm pe piscurile visate de strămoșii noștri.

PETRIC VALENTINA

Ochi negri, 22 de ani. „Lucrez de la înființarea intreprinderii. Citesc romanul „O viață" de Maupassant. Îmi place muzica ușoară. Nu-i cunosc pe poeții timișoreni, deși aș dori să le cunosc operele. „Iarăși ne întoarcem la Eminescu, privind-o, „cu ochi negri și cuminți" cum rămîne și se apucă din nou de munca ei, de meseria aceasta pe care o iubeste atît de mult.

IANCU MARIANA

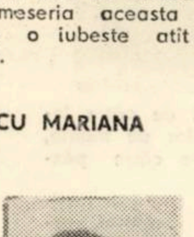

22 de ani. „Fixez magnetul la aparate contor monofazat. Muncesc și atît. Vă rog să nu-mi luați interviu. Nu știu să răspund. Și la școală la examene eram o mare timidă. Vreau să muncesc în liniște, în tăcere, poate chiar în anonimat. Nu-mi plac firile zgomotoase. Le-aș recomanda și unora din colegele mele să fie mai discrete, să aibe o educație mai aleasă, să fie mai bune la suflet, mai înțelegătoare, pentru că numai un om plin de calități poate fi iubit și prețuit".

ȘTEF IULIANA

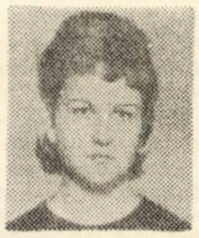

Am făcut cursul de calificare la București în 1971. Este primul meu loc de muncă după terminarea liceului. Îmi place meseria pe care miam ales-o și aș dori ca tinerii să gîndească înainte de a alege o meserie pentru că numai așa poți da maximum de randament la locul de muncă, iubindu-ți meseria. De cînd m-am căsătorit nu prea citesc reviste dar promit că de data aceasta voi fi o veșnică abonată a revistei „Orizont".

Drumul lung dintre casă și serviciu îmi răpește tot timpul liber care îmi mai rămîne, deoarece călătoresc la Deta.

SZOKE BEATRICE

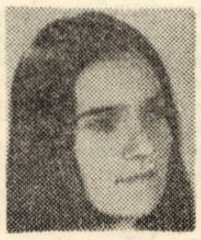

Montatoare necalificată, șefă de echipă ne-o prezintă ca o fată în care are mare încredere pentru priceperea ei, este un element pe care vrea să-l prezinte tuturor fetelor din țară.

Am 18 ani, cred că munca înnobilează sufletul omului. Aș dori ca toate fetele care bat străzile (pentru că mai sînt) să-și definească o poziție în societate, pentru a participa alături de tinerii care muncesc pe marile șantiere ale țării și în noile și frumoasele fabrici, pentru a participa la construirea societății noastre.

*

Cerem iertare celorlalte fete, atîtea rămase pe dinafară dintr-o mie, cărora nu le-am luat interviu. Promitem însă că ne vom întoarce cu mare plăcere la I.A.E.M., și că nu vom uita această miraculoasă întîlnire, asigurînd pe toate cele o mie de fete că literele noastre se vor apropia mereu de ele, ca un omagiu adus lor, celor, care migălesc cu răbdare, pentru ca lumina creației să inunde acest cer al prieteniei, durat în o mie de inimi.

SILUETE

IERNILE RROFESORULUI DE FIZICĂ

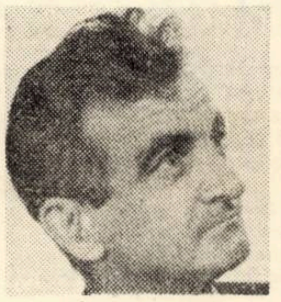

Într-o după-amiază în plină activitate serală la Liceul Loga, l-am căutat pe profesorul de fizică Ioan Frujină, inginerul care pictează ierni. Aș fi dorit să-l surprind în vastul atelier de fizică, unde doi ani am ucenicit și eu în fața miracolelor fizicii contemporane. Fostul elev se întorcea să scrie despre fostul său profesor, așa că am așteptat pauza.

Am început să pictez încă din liceu. Portrete. Am făcut un an la Școala populară de artă, clasa maestrului Podlipny, în 1948. Am urmat apoi Politehnica. Mă fascina știința.

Pasiunea pentru artă n-am părăsit-o niciodată. Printre formule și experiențe, pictez. Am expus, pînă acum, în 1969 la Libraria Eminescu, în 1970 la Libraria Sadoveanu, în 1971 la a 6-a bienală a artiștilor plastici amatori de la Lugoj ,iar în 1972 la Salonul amatorilor de la Bastion.

Vreți să cunoașteți motivele mele de inspirație ? Iată-le. Natura, vegetația și armonia ei, schimbările de peisaj de la anotimp la anotimp. Mă retrag uneori la Izvin, la casa părintească, unde pictez, sculptez, sau scriu poezie. Lemnele mele sculptate de la Izvin sînt un fel de coloană împletită. Dar ele sînt deocamdată proiecte. Cîteva titluri ale lucrărilor mele : „Sudori", „Trandafiri", „Unde mă duc", dar țin mai ales la întinsul ciclu al iernilor. Mă obsedează, mă copleșesc aceste ierni. Atîta candoare, atîta risipă de giuvaeruri efemere ! Acea atmosferă de basm, de solitudine, de pace universală. Picturile cu ierni sînt toate în casele prietenilor și cunoscuților. Pentru o viitoare expoziție trebuie să pictez alte ierni, alte colțuri de natură toropite de torentele zăpezii, care vor bucura, pe pînză, ochii oamenilor.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

FILMELE, DOMNUL GRIFFITH ȘI BABILONUL

„Pentru tine aș fi în stare chiar să reclădesc Babilonul", îi spunea acum șaizeci de ani domnul Griffith suavei domnișoare (pe atunci) Lillian și chiar a făcut-o nu mult după aceea. Și poate n-ar avea niciun rost a aminti toate acestea aici, dacă n-ar fi apărut de curînd memoriile acelei suave actrițe, Lillian Gish, în care ea scrie Filmele, domnul Griffith și eu și dacă nu s-ar fi văzut, tot de curînd, la cinemateca studenților din oraș cel mai mare film al acelui domn Griffith : Intoleranță. S-ar prea putea să credem că ceea ce-i spunea atunci D. W. gracilei Lilian era frază din vreun romanț la modă și s-ar prea putea să fie chiar așa, căci nu pentru serafica blondă a investit regizorul D. W. Griffith peste un milion de dolari, spre a-i pierde pe toți și nici n-a înălțat pentru ea turnul Babel spre a-l dărîma apoi cu 16.000 de figuranți, desi ... Desi în Intoleranță Lillian Gish are cel mai scurt, cel mai ușor și cel mai mare rol. Ea e „Mama eternă, ieșită din leagăn, la nesfîrșit legănind". D. W. Griffith a înălțat turnul cu limbile pămîntului și l-a lăsat mistuit de limbile focului, pentru a spune mult mai mult decît o „istorie", pentru a da de veste că se năștea ceva nou, artă și mai mult, dincolo de cuvînt. Filmul avea să-și găsească în acele secvențe, în care Babilonul cu limbile sale moare, o limbă a sa și numai a sa.

„Acestea sînt însă lucruri poate știute, după cum știut e că Intoleranță-i o capodoperă, un început (cap) de operă (cinematografică), adică. Dar va trebui să mai spunem odată, că pentru istoria filmului, căderea Babilonului este mult mai mult decît o imensă desfășurare de oameni fapte și mijloace cinematografice. Căderea Babilionului e căderea unei ere întregi, cea a oralității, a cuvîntului. Ce urmează după, e o uriașă tăcere și trecere a imaginilor și filmul se termină în acea uriașă tăcere, nu doar fiindcă-i mut, ci pentru că a amuțit Babilonul. Acum ar trebui să se audă cumva vocea lui David Wark Griffith : „Noi am trecut dincolo de Babel, dincolo de hotarul cuvintelor. Am găsit un limbaj universal, o putere care-i poate înfrăți pe oameni și poate pune capăt războiului pe vecie. Țineți minte acest lucru !"

A. S. BRADEANU

CURIERUL ARTELOR

● D. D. ARAD. Transmitem „confidența" dv. serviciului de programare a filmelor în speranța că vi se va da un anumit răspuns (înțelegem din scrisoarea trimisă că există solicitudine). Iată deci ... „M-am cam săturat de filmele violente ... regretul pierderii posibilității de a vedea filmul „Pirosmani" ... Desigur că nu o scrisoare așteptați. Credem, de asemenea, că rubrica noastră va fi citită și de cei care se ocupă de repartizarea ziarului „Drapelul Roșu" și a revistei „Orizont" în orașul dv. dorim să găsiți publicațiile amintite la chioșcuri și filmele menționate ... anunțate.

● C. B. REȘIȚA. Vă mulțumim. Răspunsurile celor intervievați : Alexandru Bârsescu, Petru Vintilă și Petru Călin ne-au interesat. Spicuim : „Teatrul reșițean a înlesnit debutul dramaturgului Petru Vintilă jucînd „Casa care a fugit prin ușă", acum „Vikingii", autorul are în proiect drama „Arlberg Expres" și o piesă despre Reșița „Oraș de bărbați". Cum va fi această piesă putem bănui lecturînd : „Rămîn un scriitor sentimental, atmosfera fiind personajul meu principal". Așteptăm. ● EDITURA JUNIMEA a publicat de curînd : „Destinul unui artist — Ștefan Ciubotărașu" de Aurel Leon, I. D. Sîrbu, „Povestiri petrilene", antologia de povestiri marinărești „Naufragii" în traducerea lui Alfred Neagu, „Introducerea algebrică în informatică" datorată lui I. Creangă, C. Reischer, D. Simovici, „Orientarea școlară" de Ion Holban, „Pasărea de foc" — Ovid Caledoniu. Criticii de specialitate au cuvîntul ... În ce ne privește motivăm : „arta este" ... în legătură cu rubrica. ● Revista „Manuscriptum", prin juriul compus din : Șerban Cioculescu, Constantin Ciopraga, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Al. Dima, Iorgu Iordan, Aurel Cornel Regman, Al. Rosetti, Mircea Zaciu, a decernat premiul „PERPESSICIUS" pentru cea mai bună ediție critică a anului 1972, lui Gabriel Strempel, pentru ediția „Antim Ivireanu" — Opere, apărută la editura „Minerva", în cursul anului trecut. Transmite : MUZEUL LITERATURII ROMÂNE. ● CASA PIONIERILOR TIMIȘOARA găzduiește, în perioada 5—10 nov. 1973, Instruirea pe țară cu directorii de case ale nierilor (seminarii, dezbateri, acțiuni model). Motivul includerii în rubrică : „și instruirea trebuie cută cu ... artă". ● TEATRUL DE STAT ARAD sărbătorește 25 de ani de existență. Adunare festivă, spectacol omagial, simpozioane, întîlniri cu lucrători din întreprinderi, un recital poetic, creații ale cenaclurilor literare arădene, spectacole de teatru susținute de colectivul teatrului sărbătorit, Teatrul Național, Teatrul maghiar de stat și german de stat — Timișoara, Căminul cultural Șiria. În premieră : „Cinci leșinuri", spectacol-coupé Cehov, al Teatrului de stat Arad. ● TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA a redeschis sîmbătă, 3 nov. ciclul „Teatrul și Catedra". Invitat — criticul Valeriu Rîpeanu, director al Edituriii Eminescu. Participanți : elevi și studenți, realizatorii sepctacolului „Să nu-ți faci prăvălie cu scară". ● La Frumușeni, jud. Arad, și-a început activitatea o asociație culturală sătească.Urăm activitate îndelungată.

A. I. C.

teatru

Premieră la Teatrul Național din Timișoara

MICII BURGHEZI de M. Gorki

„Micii burghezi" au reprezentat Naționalul timișorean în cadrul unei serii de interesante spectacole prilejuită de deschiderea festivă a stagiunii teatrale la Cluj. În regia lui Ioan Taub și scenografia Emiliei Jivanov – piesa lui Maxim Gorki despre care știm, printre altele :

– prima operă dramatică a lui Gorki,

– Ion Zamfirescu : „este o comedie politică",

– Vito Pandolfi : „redă, pe urmele lui Cehov, o complexă tipologie socială, investigată uneori cu amărăciune, alteori cu zimbet".

– Stanislavski : „piesa ... s-a inscris de la sine ca spectacol de inaugurare a teatrului nostru ... (Teatrul de Artă).

– A devenit prilejul confruntării unor existențe ideal rememorate, intr-un spațiu scenic simbol. Să ne explicăm.

O prelată cenușie descoperă interiorul unei camere, aranjată cu gust mic-burghez, totul pare la locul lui și Tatiana (Lucia Doroftei) cu privirea trece pe de-asupra lucrurilor, citește cu patos, ridicol și obosit, un text ce amintește de „Intr-o frumoasă dimineață ... o splendidă iapă arleziană" ... sau altfel, și Polia (Irene Flaman-Catalina) cu suspinele și intrebările ei naive ...

Dar nu este decit aparență. Mobilele sint prea mari, pe canapea, fotoliu și scaune personajele se așează cu efort, stinjenitor, parcă se cațără și asta face mișcările incete și greoaie. Ca și cum intr-un vis urit incerci să te adaptezi ostilității acelor mobile și n-ai voie să observi cit de greu iși vine ca totul să nu se prăbușească, să nu te strivească. Ca și cum din subconștient vine această amintire ostilă materializată in obiecte concrete, cunoscute din visul celălalt de fiecare zi, viața. Și samovarul uriaș și o față de masă imensă și albă, oamenii se invirt in jurul lor, le schimbă locul și-și varsă asupra lor nemulțumirile (Tatiana, Stepanida – Victoria Suchici-Codricel), in vorbe și gesturi concrete. Toate aceste neințelegeri dintre oameni, dintre ei și obiecte, reflexul unui motiv esențial cuibărit in adincimea structurii lor de obiecte-obiecte și de oameni-obiecte.

Iar personajele, fiecare cu traseul său particular, cu gesturile lui particulare, trec unele pe lingă altele și vorbesc obosite, și se ciocnesc obosite, fără să se ințeleagă. Tatiana se sinucide și nu reușește să moară, Bessemenov (Gheorghe Pătru) – incearcă să se impună pe măsura poziției sale de stilp al societății și proprietar de familie și casă, dar nici Percihin (Gh. Leahu – artist nmerit) nu se mai teme, Aculina Ivanovna (Eugenia Crețoiu) o umbră ce-și semnalează prezența plingind și iar plingind, Teterev (Ion Cocieru) robul unei inteligențe vitale dar fără folos pentru sine, Piotr (Florin Măcelaru) cu revoltele sale nefinalizate, cu gesturi bruște ce parcă promit o desprindere, dar maturitatea ii va aduce „darul" ințelepciunii tatălui, Stepanida cu mers și priviri furișate, medicul (Viorel Iliescu) sosit dintr-o lume identică. Nil (Horia Georgescu), Percihin, Șișchin (Gh. Stana), Țvetaeva (Victoria Cernucan) și Elena Nicolaevna (Mihaela Murgu) vor aduce speranța, dar de cite feluri e ea, cit de departe vor ajunge ? Fericirea convertită in mulțumire, mulțumirea in dorință, dorința in posibilitate, un drum lung de luptă printre nesigure puncte de sprijin, cu amintirile lor impiedicindu-i să se inalțe, cu suficiența lor. Numai noi știm că Nil va putea fi fericit. Ceilalți ? !

Ca și cum in același vis urit trebuie să dai concretețe unor personaje obligat prezente acolo și ca să te vindeci de ele, le găsești coordonatele esențiale.

Ioan Taub, regizorul ne-a dat un spectacol gindit cu maturitate, a creat textului o punere in scenă ce ne-a determinat transcrierea acestor ginduri ; ele nu se referă deci la piesă ci la alcătuirea sa proprie, la personajele viziunii sale. Ioan Taub a oferit interpreților prilejul redescoperirii unor personaje in adevărul de viață al concepției sale, contind in reprezentație pe datele actorilor distribuiți, obținind calchierea actorilor cu rolurile. Ioan Taub ne-a dat un spectacol. Actorii acestui spectacol l-au crezut și ne-au demonstrat măsura talentului lor, fiecare și-a marcat trecere prin scenă, lăsind spectatorului impresia exactă a personajului creat. Fiindcă, iată, aici putem vorbi despre creații actoricești. Fiindcă, iată, fiecare interpret și-a avut „marea sa scenă" pentru că fiecare interpret a fost astfel condus incit să nu-și deranjeze partenerul și nici propriul personaj prin supralicitare continuă a prezenței sale scenice.

Acea lentoare a derulării, acele pauze și acea lipsă de relație intre personaje, care ține de concepția regizorală, va deveni, după citeva spectacole, un mecanism cu funcționare perfectă. Salutăm cu bucurie reușita Naționalului timișorean.

ANTOANETA C. IORDACHE

plastică

Livia Cernevski

Controlată de nostalgia mișcării, sculptura arădencei Livia Cernevski mărturisește predilecția și disponibilitatea pentru modulările ritmice operate pe sistemul unei viziuni tributare abstracționismului liric.

Suflul patetic al lucrărilor de factură istorică („Țepeș Vodă", „Bătălia de la Podul Înalt", „Călugăreni"), resimțit organic, se realizează cu aplomb in fascinația alternanțelor dintre suprafețele curbe și cele puse in valoare de vigoarea unghiurilor care inchid volume de certă gindire plastică. Fără indoială, tema istorică constituie doar pretextul pentru desfășurarea formelor asamblate intr-o perfectă similitudine și in care dinamismul compozițional se incarcă cu emoția trecutului, dar și cu permanența sentimentului patriotic.

O altă categorie de lucrări, generată de apetența pentru deschiderile infiorate ale spațiului, sugerează pe alte planuri ipostazele mișcării care fără să se fixeze, țișnește cu dorință din toate profunzimile ei intr-un ireversibil proces de decantare cerebrală. In ambele cazuri, linia de sorginte barocă domină masa volumului, domesticindu-l intr-o incercare de unificare a virtuților ansamblului compozițional, fie rondbos, fie bazorelief. Astfel, „Geneza refacerii", „Fără titlu" sau „Ritmul mașinilor", recompun după legile sculpturii mișcarea inițială ca punct de plecare spre noi spații, dimensionate de osmoza organică a liniei și volumului care se finalizează in valențele emoției dialogului cu privitorul.

Raportul dintre aceste componente active ale sculpturii Liviei Cernevski dezvăluie o concepție și probabil o evoluție pusă sub semnul autenticității.

RADU MELNIC

istorie document

O interesantă descoperire arheologică în părțile Aradului

In vara acestui an, cu prilejul lucrărilor de fundație pentru construcția unei clădiri, in centrul comunei Șiria (jud. Arad), a fost descoperită o intinsă așezare a dacilor liberi, ce se incadrează, cronologic, pe baza inventarului arheologic rezultat, in secolele II–IV e.n.

Ceea ce manifestă un deosebit interes in cadrul vestigiilor așezării este descoperirea unui vas de provizii (chiup) de mari dimensiuni, lucrat cu mina, păstrat fragmentar, ornamentat prin două briuri in relief și buza cu adincituri (in fotografie).

Ne reține atenția in privința acestui chiup care, neindoielnic, reprezintă creația unui olar autohton, o interesantă scenă executată pe o porțiune a suprafeței dintre cele două briie reliefate, de sub buza vasului, inainte de ardere. Faptul că aceste incizii sint incadrate atit de cele două briie cit și prin marcarea verticală a două linii (inscriind astfel un pătrat) constituie un prim indiciu ce permite certitudinea unei compoziții.

Clar ni se relevă deocamdată faptul că, in lutul crud, olarul a desenat cu un vîrf ascuțit mai multe semne ordonate. Neindoielnic, interesant ar fi de știut ce exprimă. Ne dezvăluie, oare, scena de pe acest vas intenția olarului de-a reda vreun aspect din viața comunității in care trăiește ? Sau exprimă dorința de-a imita scenic vreo imagine văzută pe frumoasele vase romane ornate prin terra sigilata ? Nu pot fi neglijate nici prima și nici cea de-a doua prezumție.

Nu-i exclus ca scena de pe vasul descoperit la Șiria să ne dezvăluie intenția meșterului olar de-a aplica – in felul său – tehnica romană a sigiliului ornamental geometric sau scenic. Se pare că meșterul comunității de daci liberi, necunoscind această tehnică, ori in lipsă de tipare care

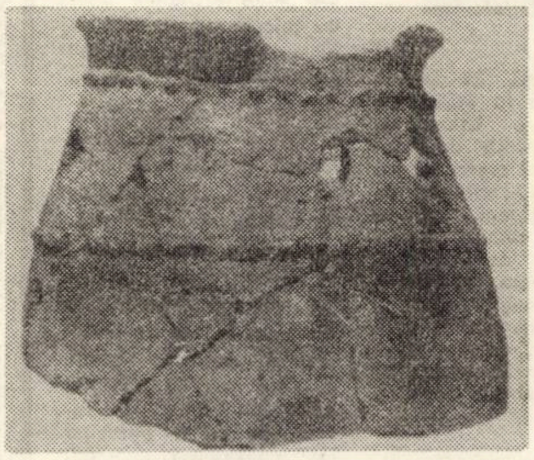

să-i exprime sigilografic, artistic – gindul, intenția, execută scena nemijlocit, intr-un stil propriu (primar) și pe măsura priceperii.

In partea stingă, scena prezintă, schematic, un vas, iar alăturat, spre dreapta ,redă desenul unui plug de tip antic. Ambele le suprapun mai multe linii ovale cu rost nedeslușit incă, fapt ingreunat de lipsa unui mic fragment din vas. In partea de sus a scenei se află reprezentată, tot schematic, o balanță-cintar cu două brațe-cirlige de tip arhaic de felul celor folosite astăzi de către locuitorii satelor de munte, indeosebi de către păstori.

Lăsind la o parte posibilitatea ca grupajul scenic prezentat să exprime semne alfabetiforme, ne gindim că nu-i exclus ca scena de pe vasul recent descoperit la Șiria, lingă Arad, să oglindească o ideogramă și, prin intermediul ei, un crimpei (comercial?) din viața social-economică a acestor sate de daci liberi din vecinătatea vestică a graniței Daciei romane.

FLORIAN DUDAȘ

muzica

ALEXANDRA GUȚU — premiul „Pablo Casals"

În ultimii ani, orchestra filarmonicii „Banatul" cunoaște o adevărată infuzie de tineri instrumentiști. Se produce o substanțială completare cu cadre ce au o implicație deloc neglijabilă in calitatea programelor oferite săptămină de săptămină in cadrul concertelor simfonice, sau poate mai evident, in concertele de muzică de cameră, cind afișul ne pune in față nume mai puțin cunoscute sau chiar debuturi. Printre cei mai valoroși instrumentiști din această tinără generație plină de elan și cu certe resurse artistice se numără și violoncelista Alexandra Guțu.

Formată in cadrul Liceului de muzică din Timișoara, sub indrumarea profesorului Simion Zimmer, iar mai apoi in cadrul Conservatorului „Ciprian Porumbescu" din București, la clasa profesorului Serafim Antropov, Alexandra Guțu s-a remarcat in toate etapele spinosului drum spre împlinirea artistică datorită talentului și a studiului perseverent.

Incepind cu audițiile din cadrul Liceului, cind cu fiecare prezentare a elevei se contura din ce in ce mai clar viitorul carierei sale interpretative, pină la apariția pe podiumul de concert alături de orchestra filarmonicii „Banatul", in cadrul Festivalului „Timișoara Muzicală" (1969), cind studenta se afla in pragul împlinirii artistice, linia ascendentă a formării violoncelistei a dus la remarcabile realizări.

Incă din timpul studenției, Alexandra Guțu susține recitale la Ateneul Român, cintă in orchestra „Camerata" a conservatorului „C. Porumbescu", cu care apare și ca solistă interpretind Concertul in re major de Vivaldi sau concertează cu concursul unor orchestre filarmonice din Brașov sau Satu-Mare.

După absolvirea studiilor, tinăra violoncelistă este repartizată in orchestra filarmonicii timișorene, unde ocupă prin concurs șefia de compartiment, fapt semnificativ pentru calitatea și capacitatea instrumentistei.

Apariția in cadrul recitalurilor, a concertelor de muzică de cameră in cadrul unor formații de trio sau cvartet, alături de orchestra simfonică sau a celei de cameră, ca solistă, vine acum să ne demonstreze adevăratele resurse ale unei interprete aflate in preajma maturității.

„E ciudat cit de categoric poate captiva solista sala !" – scrie Doru Murgu intr-o cronică – „Secretul provine, cred, din osmoza dintre interpret și unealta sa, contapite pentru a rupe zăgazurile misterioaselor efluvii sonore, dar și din capacitatea interpretei de a recompune prin zeci de sugestii un univers de gindiri și trăiri ce îmbie meditația spre culmi și abisuri". Iar Petre Codreanu notează în „INFORMAȚIA BUCUREȘTIULUI : „O mențiune deosebită merită contribuția solistică a violoncelistei. Alexandra Guțu – prin tonul frumos, tehnica bine pusă la punct, frazarea ireproșabilă".

Recent, Alexandra Guțu se bucură și de recunoașterea meritelor sale interpretative concretizată prin premiul III și medalia de bronz, obținute la concursul internațional „Pablo Casals", Budapesta. Iar in prezent se pregătește pentru a pleca la Paris, la un curs de specializare cu Joseph Calvet.

DAMIAN VULPE

SPORT
SPORT
SPORT

■ După acel 4–1 realizat de R.D. Germană la Tirana, singura noastră consolare demnă de zîmbet este că nici Anglia nu s-a calificat la „mondiale". Avînd în vedere aceste accidente, nu încape nici o îndoială că marile echipe ale lumii vor sta acasă în vara anului viitor. Concluzia noastră este că avem nevoie de puternice echipe de club, pentru a emite pretenţii la competiţiile mondiale. Asemenea echipe încep să se contureze : Universitatea Craiova, Dinamo, F.C. Constanta, F. C. Argeş, Steaua. ■ Ilie Năstase şi-a înscris în palmaresul său a şaptea victorie asupra lui Stan Smith (faţă de cele şase ale americanului). În finala din sala „Pierre de Coubertin" din Paris, Ilie a cîştigat 25 de ghemuri Smith doar 15. A fost o mare demonstraţie sportivă, o mare confirmare a clasei super-campionului român, care conduce detaşat în marele premiu FILT. ■ În divizia naţională A de fotbal „U" Craiova a surclasat pe C.F.R. Cluj cu 5—0. Fie ca pofta de goluri a oltenilor să fie aceeaşi şi miercuri în faţa lui Standard Liege. ■ Poli a pierdut al 4-lea punct pe teren propriu şi norii grei, bolovănoşi, urcă din coada clasamentului spre liniştea noastră. A făcut 1—1 cu Steagul roşu, dovedind însă că e o echipă lipsită de noroc. A irosit trei ocazii clare de a marca, dar cea mai elocventă dovadă în acest sens e că n-a avut norocul să aibă 2–3 atacanţi de meserie. În lipsa lor golurile sînt marcate de fundaşi. Duminică Păltinişan a fost realizatorul. Pîrvu a trecut pe extremă. Probabil că Jivan ar fi un bun half. Fluctuaţiile neostoite ale formulei de joc nu duc, se pare, la nimic bun. E timpul să ne oprim la un „11"!

CASSIUS

epigrama

Cristache Arnăutu

Născut la Brăila, la 23 noiembrie 1913.

Volume de versuri : „Cîntece de soldat", apărut în 1972 la Editura Militară.

Colaborări : Viaţa Românească, Ramuri, Ateneu, Luceafărul, Iaşul literar, Viaţa militară.

Unui barman şi unui ospătar

Din etapă în etapă,
Fiecare-şi are harul :
Unu-adună, gros, la ... apă,
Altu-adună ... calendarul.

Unui avar

În agonie, el, avarul,
Se tot muncea cu întrebarea :
Cînd voi pleca de-aici cu Carul,
Cine-mi plăteşte ... deplasarea ?

Lui Mihai Pelin, secretar general de redacţie al revistei Ramuri

De cînd se-nscăună, se pare,
Literatura e-n declin.
În Ramuri nu găseşti o floare,
În schimb de saturi de ... PELIN.

Lui Ovidiu Surianu, pentru volumul de proză „Întîlnire cu Hebe".

Te-ai întîlnit cu Hebe şi-i normal
Să îţi ghicim misterul la iuţeală.
După lectura prozelor total
Simţim un gust de apă ... minerală.

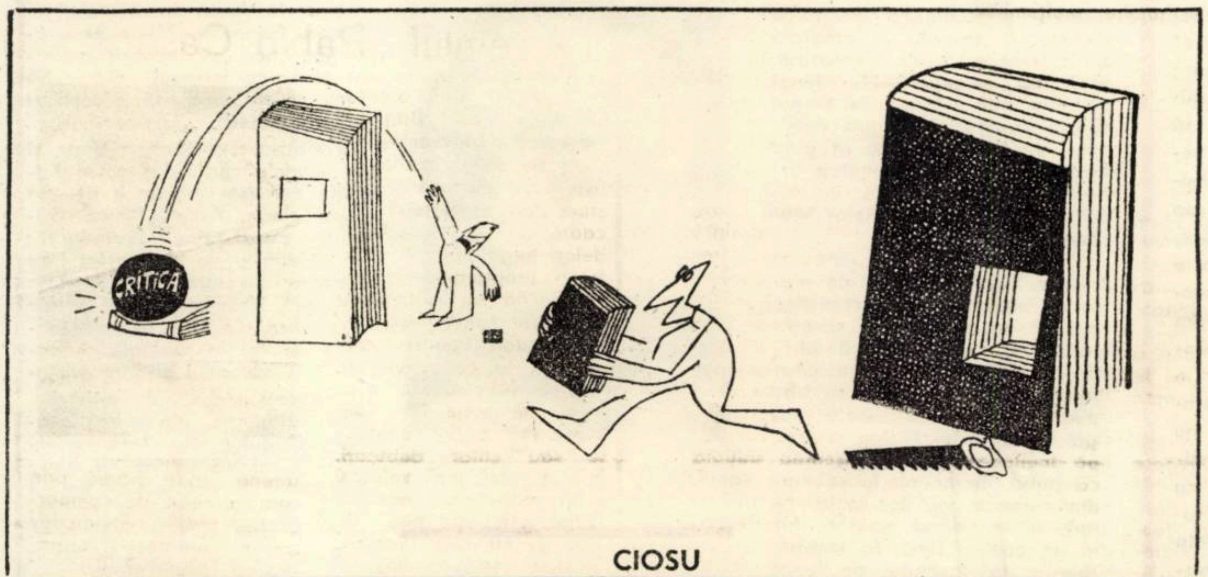

CIOSU

Cele 275 de minciuni ale lui Erich von Däniken

ALTE MINCIUNI ALE LUI ERICH VON DÄNIKEN

În minunatele descoperiri ale culturilor precolumbiene Däniken a aflat o nepreţuită comoară pentru „exemplele" şi „dovezile" sale. Aşa, de exemplu, în ceea ce priveşte celebra cultura Maya, piramidele din Palenque, în „Amintiri . . ." el scrie : De-abia în 1935 la Palenque a fost descoperit un desen în piatră care îl reprezintă cît se poate de fidel pe zeul Kukumatz (Kukulkan în Yuacatan). Nu este nevoie să posezi o imaginaţie deosebită pentru ca, de îndată ce priveşti această operă fără vreo părere preconcepută, să-ţi pui tot felul de întrebări Desenul reprezintă o fiinţă cu chip omenesc, aşezată într-un aparat în care astăzi şi un copil ar recunoaşte o rachetă . . (Aici Däniken face descrierea în detalii a „rachetei"). Conducătorul vehiculului stă aplecat înainte şi manevrează o serie de aparate de control nedefinite : călcîiul stîng se sprijină pe un fel de pedală (Şi mai departe se dau detaliile instalaţiilor din rachetă ca şi faptul că fiinţa aceea poartă pe cap o „cască cu antene". Apoi Däniken continuă : „Cosmonautul nostru atît de fidel zugrăvit, nu arată numai prin atitudinea sa că se află în acţiune. Chiar în dreptul feţei se află suspendat un aparat pe care-l priveste cu atenţie. Scaunul său pare a fi despărţit printr-un perete de partea dinapoi a navei, unde se deslusesc o sumedenie de puncte, spirale, pătrate, cercuri.

Şi, la sfîrsit, Däniken conchide : „Dacă însă cineva nu vrea să acorde nici o atenţie indiciului pe care-l reprezintă piatra sculpturală de la Palenque, atunci n-avem noi oare dreptul să contestăm probitatea intelectuală care ar trebui să garanteze obiectivitatea analizei acestor importante descoperiri arheologice ? Doar arheologia nu este pusă în faţa unor fantome : ea se sprijină, în cazul de faţă, pe observarea unor fapte concrete".

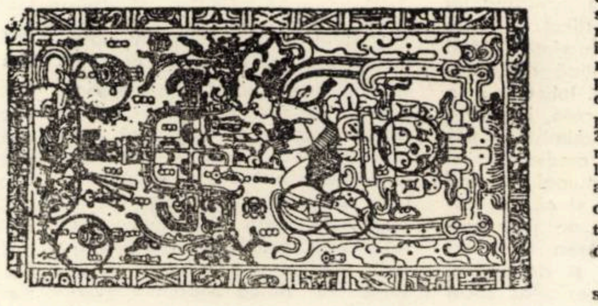

DESENUL BASORELIEFULUI DE LA PALENQUE. SÎNT ÎNCERCUITE „RETUŞĂRILE" LUI DÄNIKEN

Întrucît descoperirea arheologică de la Palenque este exploatată din plin de către Däniken pentru demonstrarea tezelor sale, şi apare aproape în fiecare carte a sa, vom încerca acum să arătăm care este adevărul despre aceste piramide

În anul 1952 arheologul Alberto Ruz cu o echipă de studenţi şi colaboratori a cercetat una din piramidele aşa-zisului „hram al inscrisului", care se remarcă printre ruinele oraşului — templu Palenque. Graţie unei întîmplări, respectiv a neatenţiei unei studente, care, în mînă cu un vas se împiedică şi cade, lucrurile iau o întorsătură cu totul neaşteptată. Profesorul cere ca toate cioburile vasului spart să fie culese de pe jos. Pentru asta trebuia să se cureţe bine podeaua sălii în care a avut loc întîmplarea. Cu această ocazie se descoperă o placă uriaşă care acoperea intrarea în nişte încăperi subterane. Munca la „curăţirea" acestor încăperi subterane enorme a durat doi ani de zile. Dar truda n-a fost zadarnică, şi aşa cum a apreciat unul din cei mai mari specialişti în cultura Maya, dr. Erich Thomson, în interiorul piramidei există o serie de încăperi care se aflau ascunse adînc la baza ei. S-a dovedit că aceste piramide au servit, ca şi prototipurile lor din îndepărtata Asie şi de pe malurile Nilului, drept morminte ale marilor demnitari şi regi. După doi ani de muncă asiduă a fost descoperit şi mormîntul mumiei. Mai întîi a fost descoperită o încăpere acoperită cu fresce, pe pereţii căreia erau lipite mumiile a şase preoţi. Aceasta era dovada cunoscutului cult al mayaşilor ca, la moartea unui demnitar, şase preoţi sau luptători credincioşi să se sinucidă şi să rămînă astfel „de pază" la mormîntul stăpînului lor. Ieşirea din această încăpere era închisă de o enormă placă de piatră mai înaltă de 2,5 m. Munca în aceste încăperi, unde nu puteau fi introduse nici un fel de maşini sau aparate, era extrem de grea. În fine, echipa de arheologi reuseste să pătrundă, fără să deterioreze enormul stăvilar, într-o altă încăpere în formă de patrulater care, pe peretele opus, avea zidită o placă de granit. Această placă avea o înălţime de 2,15 m. şi o lăţime de 3.65 m. Era aproape intactă, lăsa impresia că de-abia atunci a fost desăvîrsită si că sculptori necunoscuti tocmai atunci îşi deschideau „expoziţia".

Din cele 54 de semne — simbol care erau orînduite pe marginile acstei plăci, doar cîteva au fost descifrate. S-a aflat data lucrării, care în calendarul nostru corespunde zilei de 27 ianuarie, anul 633 e.n. Pe marginea superioară a plăcii se află diferite imagini astronomice care reprezintă Soarele, Luna, Luceafărul. În centrul plăcii este sculptată figura unui tînăr care stă culcat pe „zeul morţii", care la mayaşi, simbolizează în acelaşi timp şi planeta noastră. Tînărul priveste înspre semnele cereşti .

(va urma)

ERATA :

În numărul 43 al revistei noastre, cronica la volumul „Secţiuni literare" de Eugen Todoran aparţine lui Marcel Corniş Pop, iar cronica la volumul „Cerc şi dragoste" de Mircea Şerbănescu lui Traian Liviu Birăescu.

AMPRENTE

TABLOURILE LIPSEAU (I)

Casa memorială a pictorului e situată într-un loc de un pitoresc inegalabil, între nişte coline împădurite, la aproximativ doi kilometri de comuna care-i poartă numele, şi treizeci de municipiul nostru. Conform unui obicei, în camerele ce respiră atmosfera secolului trecut, s-au păstrat mai multe capodopere, cele mai îndrăgite pînze ale marelui maestru, realizate în decursul zbuciumatei sale vieţi, şi cîteva splendori plămădite de marii maeştri ai genului, pe care pictorul le-a achiziţionat cu preţul unor uriaşe sacrificii materiale spre a le contempla, probabil, în liniştea monahală a casei sale.

În prezent, casa este vizitată de un mare număr de turişti autohtoni şi străini care rămîn frapaţi de calmul catifelat al pînzelor sale, de forţa şi măiestria penelului său. Salonul mare adăposteşte cele mai frumoase lucrări : Garoafele, Fata cu ulciorul, Amurgul pe lac, Nunta, alături de două pînze de Ribbera, un desen de Picasso, o acvarelă de Manett, un tablou atribuit lui Goya şi alte cîteva lucrări neidentificate încă

Avînd în vedere faptul că, în urmă cu cîţiva ani, din salon, au dispărut cîteva statuete, s-a angajat un paznic, care a fost înarmat, spre a se asigura securitatea valorilor. Paznicul avea misiunea de a se plimba în jurul masivei clădiri şi de a privi pe geamuri, din oră în oră, interiorul semi-iluminat şi de-a trece în revistă tablourile. Ca orice paznic bun, el avea şi un căţel, un Bijulică zdernţăros şi gălăgios. Vă furnizez acest detaliu fiindcă, în cele ce urmează, şi Bijulică îşi are partea sa de „vină", participaţia sa. Moş Dumitru, că aşa îl chema pe paznic, nu se pricepe la pictură, dar văzînd că în timpul zilei atîţia „gură cască" vizitează casa, ca să folosim expresia lui, a înţeles că pînzele sînt valoroase că ele sînt ale noastre, o mîndrie a ţării, şi, ca atare, el trebuie să stea cu ochii în patru ca nu cumva cineva, în cursul nopţii, să le fure sau să le strice cu un gest necugetat.

Totuşi, zilele trecute, după ce moş Dumitru a predat clădirea, cu tot tipicul : proces-verbal scris cu creion chimic, semnături, femeii de serviciu, care sosi la ora şase şi jumătate dimineaţa, ca să facă curăţenia, mai, mai să-i vie rău nanei Mărie — căci ea era şefa sectorului cu mătura — cînd deschise salonul ca să steargă praful.

Cele mai frumoase tablouri lipseau !

ROLAND VASILEVICI

PILULE

Fii amabil şi trage un pic piciorul, să mă urc şi eu. Aşa ... Stai, frate, nu-mpinge că mă dai sub roţi ! ... Nu-i bara, aia e umbrela mea ! ... Ei, cei dinăuntru, mai avansati un pic, că doar n-o fi foc ! A-cu-ma : heeeiii-rup ! ... Ce faci, tovarăşe, mă cauţi în buzunare ? ... Al meu, al cui să fie ? ... Dacă nu vrei să ţi se spargă în geantă, ia-ţi salam ! Sau fierbe-le mai mult să se facă tari ! ... Doi, trei, patru ... Nasturi, ce vrei să număr ? În fiecare zi mi-i coase nevastă-mea. Au ! ... La 100 de kilograme, omul merge pe jos ! ... Vă respect ca pe bunică-mea ! .. Nici o grijă, am dinţi destul de buni şi nu se rup, cît o fi carnea de tare ! ... Ah ! Hic !... Trage-o, trage-o doamnă o dată, că m-ai ciuruit ! Pe dracu poşetă, ăsta-i cactus ! ... Duduie, mi-aţi înfipt peniţa în burtă ! ... Mă rog, cotul, tot una e ! ... Fără comparaţii, că aş putea să-ti fiu tată ! ... Aşa ! Acum să vedem cine-l plăteste ! ... Eu aici vreau să ... hic ! ... Dă drumul la umbrelă ! ... Ia cotul ! Dă drumul la umbrelă ! Au ! ... Uh ! .. Nu trage ... Acuma !... Împinge! Aşa! Dă-i ! Dă-i tare acuma ! Încă una ! Încă una şi gata ! Las-o ! Dă-i ! Dă ... dă ... ă... e... i.., o,,, Ooooo ! Ooooffff !

— Nu vă supărati, care a fost ăsta ?

— Şase ... tramvaiul şase !

SERGIU SIHARU

TERRA MAGAZIN

ZGOMOTUL ŞI SETEA. Poluarea fonică produce tot felul de perturbări în organismul uman. Dar de-abia acuma cercetătorii institutului de ştiinţă „Max Planck" din Dortmundt au constatat că acest „inamic public" nr. 1 al locuitorilor marilor oraşe produce şi o sete intensă, datorată unei puternici vasoconstricţii, prin care organismul încearcă să se apere de zgomot.

VÎNĂTORII VÎNAŢI Peste 2.000 de vînători au participat la tradiţionala vînătoare de cerbi din statul Utah (S.U.A.). Bilanţul a fost însă mai tragic pentru vînători decît pentru cerbi · 3 morţi, 6 răniţi şi un infarct.

PORTRETUL PIRATULUI AERIAN. Un psihiatru american face următorul portret al piraţilor aerieni : „Piraţii aerieni sînt schizofrenici. De copii au trăit în mijlocul unor familii ratate, fapt care le-a pecetluit caracterul. Toată viaţa au visat să ajungă piloţi . . .".

DATORIE LUNGĂ . . .DE 4.704 ANI. În orasul englez Dubley tribunalul l-a condamnat pe un avocat să plătească o datorie de un milion lire sterline, în urma clarificării crahului financiar pe care firma acestuia l-a suferit. Dar, mai rar în lume asa datornici : termenul de înapoiere a datoriei, după sentinţa tribunalului, este de 4.704 ani ! Aceasta reiese din faptul că fericitul datornic trebuie să plătească cîte 5 lire pe săptămînă, iar dacă va trăi 4.704 de ani, probabil că cele 1 milion de lire vor fi înapoiate pînă la o centimă.

CRIMA PERFECTĂ ŞI MAREA. Dacă există vreo legătură între aceste două noţiuni ? Bineînţeles, există. Şi, aşa după cum reiese din rapoartele unui înalt functionar al poliţiei canadiene, din două cazuri de sucombare în largul mării, unul este cu certitudine crimă, si anume „crimă perfectă, care nu poate fi clarificată niciodată".

UN ROL DIFICIL. Întorcîndu-se acasă, împreună cu soţia sa, celebrul actor englez Laurence Olivier a dat de doi hoţi care-i „inspectau" locuinţa. Cum acest mare actor şi-a luat întotdeauna în serios rolurile, s-a gîndit ca si de data asta să nu se „dea bătut" şi să-şi ia în serios şi acest extrem de deficil rol : de a se opune celor doi năvălitori si a-şi apăra propriu-i avut. Lucru care i-a reusit. În cîteva minute cei doi hoţi fiind făcuti K.O. iar mai departe poliţia şi-a făcut si ea datoria.

O GLUMĂ CU „INVADATORI". Într-un orăşel american, pînă în prezent netulburat de vreun fapt senzaţional, niste tineri, probabil deranjati de lucrul acesta, au regizat venirea în paşnicul lor orăşel a fiinţelor extraterestre, în speţă a „invadatorilor". Cu ajutorul unor instalatii speciale au început să emită tot felul de semnale, aparatele de radio începură s-o ia razna, iar pe cer s-au ivit un fel de „lumini", efect al unui truc bine pus la punct de tinerii turbulenţi. Populatia intrase în panică, iar politia intră în alertă, si cu tot efectivul ce-l avea la îndemînă, plus un helicopter, astepta ciocnirea cu „invadatorii". . pînă să se descopere că totul n-a fost decît o glumă, paşnicii locuitori ai orăşelului trăiră clipe de neuitat . . .

Poetică și Revoluție

Articolele aniversare ne-au obișnuit cu zugrăvirea unui tablou convingător, in care raportul dintre Marea Revoluție socialistă din Octombrie și literatura generată de ea este apreciată ca oglindire, de la nivelul temelor literare, pină la cel al destinului personal al scriitorilor. Se cunoaște astfel marea generozitate a revoluției ruse, care a dăruit artei universale personalități instituitoare de curente și tendințe adinc prelungite pină în zilele noastre. Dar dincolo de „titanismul", „cosmismul", alteori „anarhismul" in care se căutau raporturile dintre revoluție și literatura sovietică in primii ei ani ca și dincolo de modul diferit, adeseori opus, in care au fost tratate temele revoluției, raportul amintit poate fi urmărit în zone mai adinci, acolo unde atit atitudinea față de revoluție, cit și atitudinea față de Artă n-au ajuns să fie retorice și poate nici pe deplin conștiente. S-au căutat (și se vor mai căuta incă) diverse justificări pentru pasivitatea lui Alexandr Blok, de exemplu, care, după fulminantul său articol – „Intelectualitatea și revoluția" – după poemele „Doisprezece" și „Sciții" a păstrat o ciudată tăcere. Intr-un succint și frumos articol (Blok și revoluția), A. E. Baconsky avansa ipoteze de ordin sociologic și psihologic. Poate nici părerea lui A. Lunacearski (reprodusă și de Baconsky), după care explicația ulterioarei negări de către poet a caracterului politic implicat in poemul „Doisprezece" („Pentru el revoluția rămine doar o stihie, nu fenomen cosmic"), nu constituie decit intuirea unei cauze mai adinci și, poate, doar jumătatea unui adevăr. In articolul amintit, Blok afirma : „Să se transforme totul" (subl. in text – n.n.). Să se facă astfel ca totul să devină nou ; pentru ca viața noastră mincinoasă, murdară, plicticoasă, hidoasă (in orig. : bezobraznaja – in funcție de accent poate să însemne și „nepoetică") să devină o viață dreaptă, curată, veselă și sublimă. Cînd asemenea (subl. in text) idealuri din moși-strămoși tăinuite în sufletul omenesc, in al poporului suflet, rup lanțurile in care erau încătușate și se revarsă in torent vijelios, sfărimind zăgazuri, surpind bucăți inutile de mal, atunci asta se cheamă revoluție". In aceste cuvinte sint rezumate chiar sensurile poemului „Doisprezece". Blok operează un transfer din domeniul estetic (și etic) in cel politic. In timp ce in poezie Revoluția este finalizată de poet in actul ce neglijează durata in societate finalizarea revoluției este un proces ale cărui contradicții și durată nu depind de legile niciunei „poetici" și nici nu pot fi reduse la acestea. Și poate K. Paustovski, vorbind de atitudinea față de revoluție a unui scriitor din aceeași generație cu Blok – „magul cuvintelor" sau „cavaler al visului", cum l-au supranumit pe Alexandr Grin — a intuit mai subtil interdependenta dintre „poetica" unui artist și atitudinea acestuia față de revoluție. „Dacă societatea socialistă ar fi inflorit, precum in basm, peste noapte, in acest caz – spunea Paustovski, Grin ar fi fost entuziasmat. Dar el nu știa să aștepte și nici nu voia. Așteptarea ii producea dezgust și distrugea inlănțuirea poetică a senzațiilor lui. Poate – conchidea Paustovski, in asta consta cauza acelei instrăinări a lui Grin față de timpul său, instrăinarea atit de puțin înțeleasă de noi" Deși „instrăinarea" lui Grin se pare că n-a fost mai mare decit a lui Blok, cauzele sint aceleași : „citirea" evenimentelor, aprecierea lor, pretențiile față de ele au reflectat în foarte multe cazuri legități detectabile in „poeticile" implicate adinc in operele scriitorilor respectivi. Chiar și cunoscuta poziție a futuriștilor, cei ce s-au alăturat primii Revoluției, supranumindu-se „bolșevici ai artei", poate fi explicată prin pretențiile lor față de „cuvint" „cultură", „literatură", „tradiție" etc. Futuriștii atribuiau revoluției legități izomorfe principiilor implicate in poetica lor. Cel mai dinamic curent artistic al timpului, futurismul rus, credea că trecerea de la negarea sensurilor și respingerea tradiției, pină la „construcția" de sensuri și instituirea unei arte complet „noi" – reprezintă însăși dialectica revoluției (vezi la Maiakosvki : „Revoluția ne-a învățat multe lucruri... Lef-ul[*] va lupta pentru o artă care să fie construcție a vieții").

Și cea mai generoasă dintre revoluții a permis unui număr enorm de artiști să se regăsească in ea, ca fiind o expresie, o descătușare, conștientizare a „poeticii" lor proprii, artiștii lăsindu-se apoi ei inșiși modelați, in spiritul poeticii necesare revoluției.

ILIE GYURCSIK

---

[*] Inițialele organizației **Levyj front iskusstva** — „Frontul de stinga al artei". Membrii organizației au fost tratați de contemporani, mereu ca futuriști (vezi Lunacearski).

Veniamin Kaverin

S-a scris mult despre orășelul scriitorilor de lingă Moscova – Peredelkino. Intr-adevăr, e greu de găsit un loc mai potrivit pentru a crea, a medita in liniște, la umbra copacilor rămuroși, scăpind de agitația specifică metropolei, de vizitele nesfirșite sau de zbirniitul insistent al telefonului. Vilele scriitorilor sint implintate intr-o pădure tipic rusească, care te fascinează cu frumusețea siluetelor luminoase și zvelte ale mestecenilor dantelați.

Intr-una din aceste vile stă scriitorul Veniamin Kaverin. Curtea se deosebește de pădurea dimprejur numai prin abundenta deosebită a florilor. În rest – aceiași copaci, iarbă, liniște. Casa, de lemn, este vopsită intr-o gingașă culoare liliachie. Aici a fost scris nu demult romanul „In fața oglinzii", tradus in mai multe limbi : română (o ediție apreciată de Kaverin ca fiind una dintre cele mai reușite), franceză, germană, engleză ș.a.

Cu toate că e trecut de 70 de ani, Veniamin Kaverin lucrează mult, are numeroase proiecte. Acum, pe masa sa de lucru se află romanul „Ferestre luminate", continuă să scrie amintiri despre viața literară din anii '20, plănuiește citeva eseuri despre scriitorii sovietici. Toate acestea cer un mare consum de energie spirituală, o disciplină de muncă severă, un program zilnic bine chibzuit. Dimineața, pină la orele 10–11, lungi plimbări prin pădure, in timpul cărora meditează asupra destinului eroilor, șlefuiește in gind frazele. Apoi, pină noaptea tirziu, muncă neintreruptă, în ciuda oboselii și a migrenelor istovitoare.

... Un om slab, cu vocea și privirea liniștite, plin de eleganța interioară caracteristică unui intelectual innăscut, și, alături de el, o femeie mică, blindă cu care a impărtășit de-a lungul anilor bucuriile și tristețile vieții. Lidia Nikolaevna, sora cunoscutului filolog și scriitor sovietic Iuri Tineanov.

Debutul literar al lui Veniamin Kaverin a avut loc la Leningrad, unde tinărul scriitor studia, in același timp, la Universitate și la Institutul de limbi orientale. A fost elevul lui I. Tineanov, B. Eihenbaum, Abramovici, Karski, Scerba și al altor filologi renumiți din anii '20. Mulți ani, destinul său literar a fost legat de grupul „Frații lui Serapion", din care mai făceau parte Vs. Ivanov, K. Fedin, M. Slonimski, L. Lunț, E. Polonskaia, I. Gruzdev, M. Zoșcenko. Purta numele de „fratele alchimist" și era foarte apropiat de tradițiile literaturii romantice germane, fapt ce se simte puternic in primele sale nuvele (volumul „Maeștrii și ajutoarele lor"). Neobservată de autor, apropierea a fost totuși remarcată de critica vremii, care ii reproșa lui Kaverin „imitarea lui Hoffmann", „fantasticul lipsit de sens", „ruperea de viață". Mult mai firească și plină de atenție a fost reacția lui Gorki la aceste nuvele, in care, intr-adevăr, acționează alchimiști și păpușari, meșteri medievali și vraci, în care nu numai oamenii joacă pocher, dar și cărțile, cunoscind partenerii de joc, participă la deznodarea unor legături misterioase și dramatice. Gorki nu găsea periculos jocul cu fantasticul, ci abundența abstractelor logice, indepărtarea de realitate. In scrisorile adresate lui Kaverin sau în convorbirile avute cu el, Gorki il îndeamnă să-și îndrepte atenția asupra actualității anilor '20, plină de aspecte fantastice, generate de amestecul ciudat al noului cu rămășițe ale trecutului, ii propune subiecte interesante, de exemplu, despre Satana, deghizat in anticar, care vinde mărunțișuri din trecut.

Evoluția estetică a lui Kaverin a fost insă alta. Mai tirziu, in cartea de amintiri „In casa veche", el va scrie : „Cred că arta literară, în general, nu se invață". Ieșirea spre viață Kaverin o caută intr-o tematică apropiată lui, din mediul universitar leningrădean. Așa apar romanele „Scandalagiul sau serile de pe insula Vasilievski" și „Implinirea dorințelor", care

relevă interesul scriitorului pentru figuri excentrice și subiecte intortocheate, dar și pătrunderea in psihologia personajelor, renunțarea la compozițiile schematizante.

Entuziasmat de construcțiile grandioase care marcau edificarea cu succes a noii orinduiri, Kaverin, la fel ca și alți scriitori sovietici, pleacă la Dneproghes, in primele sovhozuri, vizitează Magnitogorskul. În urma acestor călătorii scrie romanul „Prolog".

Anii '30, cînd problema „Artist – talent – societate – timp – istorie" atrage mulți maeștri ai cuvîntului, sint marcați în viața lui Kaverin de romanul „Pictorul rămine necunoscut". Incă atunci Kaverin pune problema care devine extrem de populară in anii 50–60 : „fizicienii sau liricii ? Kaverin pledează pentru arta care-l inalță pe om, ii îmbogățește viața spirituală, dar rezolvarea problemei „artă–viață" rămine deschisă. Autorul se ridică impotriva vieții utilitare, geometrizate, propunînd înființarea „catedrei iluziilor", unde oamenii vor învăța să observe frumosul, să viseze și să admire arta. Căile propuse de scriitor sînt naive, lipsite de un suport real ; cert este însă că neliniștea sa în legătură cu arta utilitară a avut temeiuri serioase.

În luptele literare, in viltoarea vieții, arta lui Kaverin se maturizează, pășește pe drumul afirmării depline. Aceasta începe cu triumful cărții „Doi căpitani" și continuă cu „Cartea deschisă", „In fața oglinzii", „In casa veche" ș.a. Tot ce scrie de acum inainte Kaverin intră in fondul literaturii sovietice, este primit cu interes și căldură nu numai de publicul cititor sovietic, ci și de cel străin.

Viața este prezentată in opera lui Kaverin dintr-un unghi de vedere neașteptat, e plină de intimplări stranii și minunate insă fantezia nu urmărește acum să-l uimească pe cititor cu orice preț sau să-l atragă intr-un labirint nesfirșit. Proza lui Kaverin este pătrunsă de un romantism care innobilează viața de toate zilele, relevind cititorului aspecte necunoscute ale frumosului. Eroii săi sint oameni inzestrați cu cele mai inalte calități umane : tărie de caracter, noblețe sufletească, curaj și fidelitate, se află in permanentă luptă cu răul din jurul lor. Așa este, de pildă, Sanea Grigoriev, unul dintre cei mai populari eroi din romanul „Doi căpitani". Nu intimplător, în zilele apărării Leningradului, Comitetul pentru radio i-a propus lui Kaverin să se adreseze tineretului leningrădean cu chemarea la luptă în numele lui Sanea Grigoriev. Multe generații de tineri au îndrăgit această carte cu refrenul ei : „Să lupți și să cauți, să găsești si să nu cedezi".

Fantezia creatoare se simte și in ultimele cărți, dar acum Kaverin pornește mai mult de la fapte reale. Astfel, Sanea Grigoriev avea două prototipuri : un aviator și un biolog, iar Liza Turaeva din romanul „In fața oglinzii" însumează trăsăturile biografice ale unei pictorițe care a existat în realitate și meditațiile autorului despre pictură, despre destinul artistului. Convingîndu-se de autenticitatea talentului său, Liza renunță la succesele ieftine, la moda trecătoare și pornește – pe un drum plin de spini și amărăciuni – spre culmile măiestriei.

Avind in urma sa o activitate atit de bogată, care l-a situat pe merit printre cei mai cunoscuți scriitori sovietici contemporani, Kaverin te farmecă nu numai prin ce a scris ci si prin calitățile sale personale, prin atenția și bunăvoința pe care o manifestă față de cei din jurul său, prin amabilitatea și modestia rar intilnite. Veniamin Kaverin este un interlocutor excelent. În timpul discutiilor, cărora întotdeauna le imprimă o densitate neobișnuită, își împărtășește cu dărnicie vastele sale cunoștințe din domeniul filologiei, picturii, teatrului, iar amintirile sale despre M. Gorki, Tineanov, Ciukovski, Ivanov te uimesc prin prospețimea lor. La toate acestea trebuie adăugat interesul cu care urmărește viața literară din alte țări, pe care o cunoaște și direct, in urma numeroaselor călătorii peste hotare. Interesul lui Kaverin față de literatura din alte țări face parte din insăși structura lui spirituală. De acest lucru am avut ocazia să mă conving încă o dată în timpul intilnirii avute cu scriitorul în vara acestui an, cind s-a interesat indeaproape de activitatea unor scriitori și critici din România, cu care speră să se intilnească in cursul călătoriei pe care o plănuiește in curind.

GALINA CERNICOVA

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBL A „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 15 NOIEMBRIE 1973 ● NR. 46 (299) ● 12 PAG. 1 LEU ●

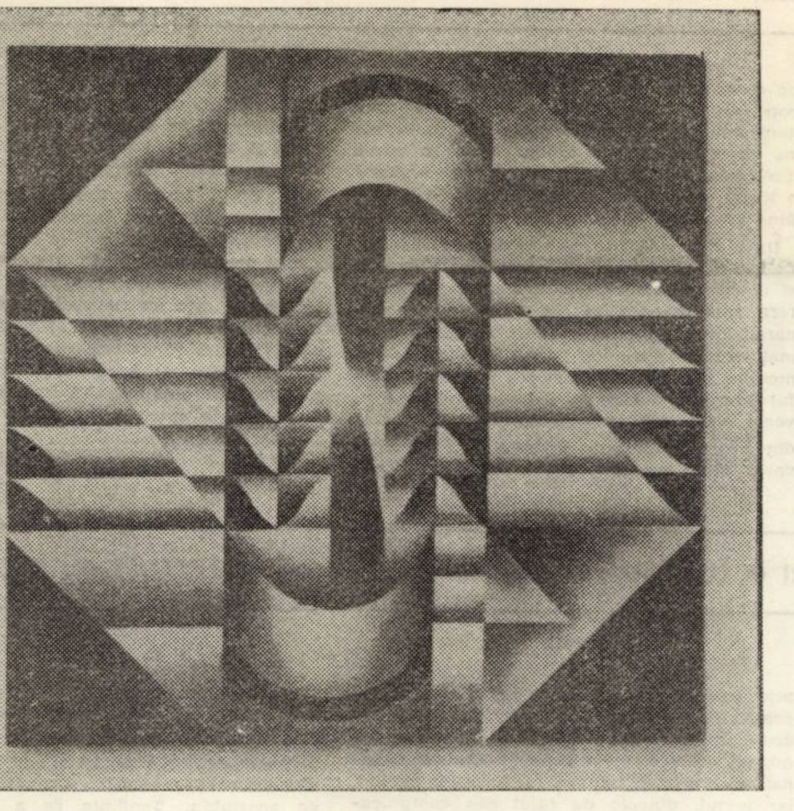

civitas

CURAJ

Ne-am obişnuit atît de firesc să auzim vorbindu-se despre curaj. Ştim prea bine că există momentele tari prin care trec unii în aventuroase ascensiuni, în traversări solitare de mări sau pustiuri, în ieşirea în spaţiul extraterestru şi actele lor temerare le socotim, cu o siguranţă ştiută, drept acte de curaj, curajul marilor aventuri, dar uităm prea adesea de curajul cu bătaie scurtă. Curajul eroului de-o zi. Curajul eroului de-o oră, datorită căruia înfloreşte într-un colectiv uman floarea solemnă a încrederii şi victoriei.

Curajul lucrurilor mici, de toată ziua, este şi el. ca şi curajul marilor aventuri, o marcă de oţeluri fine. Poţi trăi o mie de ani şi să ai prilej de-a avea curaj o singură dată. Acea singură dată nu trebuie pierdută. Nu trebuie dată uitării. Ei bine, în existenţa noastră contemporană, în minele profunde, în laboratoarele etanşe, pe cîmpiile arzătoare, în birourile austere, cel care uită de necesitatea de a avea măcar odată curaj în în lupta cu inerţia, cu rutina, cu mediocritatea, sau cu laşitatea, cu lenea sau cu lipsa îndrăznelii, acela uită că este un contemporan şi că asta presupune acţiunea prin curaj şi că asta presupune a fi un demn comunist.

Un vechi prieten inginer miner, cunoscut de mine cînd aveam amîndoi vîrsta „fetelor în floare", a acţionat cu o tenacitate nebună pentru a-şi face utilă o invenţie extraordinară, necesară subteranului lor miner, dar care nu putea pătrunde acolo şi prinde viaţă din pricina unor birocraţi mizerabili, a unor inşi temători şi lipsiţi de vizionarism. Un efort neîntrerupt de un deceniu împotriva anchilozei, a conservatorismului, vă d seama ce înseamnă asta ! Un deceniu de eşecuri, de lovituri. Dar după acest deceniu de acţiune perseverentă, datorită acestui curaj răbdător, o izbîndă răsunătoare, victoria raţiunii asupra atitudinilor rutiniere din mediul său de muncă. El şi-a alcătuit, clipă de clipă, acest curaj, de scurtă durată, făcînd din el unul de lungă durată, şi a crezut cu o formidabilă intuiţie în izbînda finală. El a înţeles că „erou fără răni nu există" dar asta nu l-a oprit să lupte, să spere, să învingă.

Societatea noastră este deschisă, prin însuşi sensul ei etic, celor interprinzători, şi, implicit, curajului. Inerţia persistă încă, este adevărat. Şi efortul de a o înlătura nu este de fel unul minim. Dar însăşi existenţa cotidiană ar părea insipidă şi fără sens dacă nu ar fi îndreptată, prin acţiune, prin curaj, împotriva inerţiei şi vetusteţei carea barează pasager sclipătul de foc al ideii active. Pentru această biruinţă păstrăm curajul. Pentru aceste momente unice păstrăm încrederea. Aşa ne-au dat îndemn toţi înaintaşii acestui popor. Aşa ne dau îndemn şi azi reprezentanţii de frunte, încrezători şi curajoşi, ai acestui splendid popor. De cînd există floarea aceasta pe acest pămînt românesc, am învăţat că există şi necesitatea de a o păstra.

ION ARIEŞANU

eveniment

Energetica

Revoluţia tehnică, cu implicaţiile fireşti pe care le are asupra tuturor laturilor vieţii, determină o importantă creştere a consumului de energie, lupta pentru energie devenind vitală pentru progresul oricărei ţări. În contextul unei dezvoltări rapide ca a ţării noastre sporirea potenţialului energetic devine o problemă esenţială în realizarea integrală a programelor de dezvoltare economică şi socială, pentru creşterea eficienţei economice şi implicit pentru ridicarea nivelului de trai.

Analizînd stadiul actual al energeticii în România avîndu-se în vedere planul de perspectivă al dezvoltării economice şi sociale a ţării, Comitetul executiv al C.C. al P.C.R. a elaborat recent o Hotărîre vizînd dezvoltarea energeticii şi măsurile de economisire a combustibililor şi energiei electrice în scopul asigurării resurselor energetice pe o perioadă mai îndelungată.

Documentul, important prin indicaţiile pe care le dă, cere accelerarea amenajării şi punerii în exploatare a tuturor resurselor energetice a ţării, ridicarea nivelului tehnic al exploatării lor, creşterea gradului de valorificare a resurselor, eliminarea rămînerilor în urmă şi o mai intensă cercetare ştiinţifică în acest domeniu. Măsurile de economisire a combustibilului şi energiei, cuprinse concret în Hotărîre sînt un semnal tras asupra risipei de combustibil, asupra consumului neraţional, care mai persistă în unele locuri.

Şi pentru că în imensul angrenaj al progresului ţării sîntem implicaţi cu toţii recenta Hotărîre vine ca o chemare adresată tuturor oamenilor muncii din economie, tuturor comuniştilor şi cetăţenilor ţării de a face totul pentru economisirea şi consumul raţional al energiei.

ORIZONT

convorbiri

Cu IOSIF CONSTANTIN DRĂGAN

Numele lui Iosif Constantin Drăgan este prea bine cunoscut pentru a avea nevoie de o prezentare în strictul înţeles al cuvîntului. Personalitate de seamă a vieţii economice europene, s-a remarcat prin încurajarea studiilor de ştiinţa cererii şi ofertei (fiind de altfel preşedinte al Federaţiei Internaţionale de Marketing), I.C. Drăgan rămîne însă în egală măsură un pasionat al disciplinelor spirituale, al ştiinţelor umaniste. Deşi stabilit de mulţi ani în Italia, domnia-sa revine periodic în ţară şi în Banatul de care se simte atît de legat prin obîrşie şi prin amintirile de tinereţe. Cartea sa, apărută la Editura „Eminescu", în această toamnă, şi intitulată **„Prin Europa"**, ne-o dovedeşte din plin ; de altfel această apariţie editorială ne-a prilejuit şi convorbirea de mai jos, purtată, lucru mai puţin obişnuit, într-un salon de spital : conlocutorul nostru se afla în acele zile de septembrie după operaţie, sub îngrijirea profesorului Pius Brînzeu. Era firesc, deci, pentru că tocmai apăruse cartea, să-l întreb pe Iosif Constantin Drăgan în ce împrejurări scrisese acest amplu excurs autobiografic, însumînd aproape 500 de pagini.

– L-am scris cu totul din întîmplare, mi-a răspuns dînsul. Aveam alte preocupări, cînd convalescent la Otopeni, un prieten, profesorul M.C. Demetrescu, primul profesor de marketing al României, m-a vizitat, însoţit de scriitorul Traian Filip care mi-a cerut să consimt la scrierea unei biografii. Dar cine citeşte biografii şi îndeosebi pe a mea ? l-am întrebat. M-a convins să facem o probă... şi într-o lună i-am dictat 500 de pagini, făcînd biografia altora, din Lugoj, oraşul meu natal, din Banat şi din România, proiectate pe întreg spaţiul european. Iată originea cărţii şi rostul ei.

– Veţi continua notaţiile dv. autobiografice ?

– Desigur ! Cu anul 1971 abia le-am început. Cele precedente sînt notate şi arhivate în memorie şi vor apărea în volumele următoare.

– Cum se vede şi mai ales cum se simte ţara natală privită de departe ?

– Se simte şi se vede măreaţă ! Sentimentele şi amintirile ce ne leagă de ea îi dau dimensiuni noi, nebănuite. Ea este mereu compensată cu altele şi încadrată în continentul nostru, şi, în concertul celorlalte popoare, la locul cuvenit, cu cinste şi la adevărata sa valoare.

– Reveniţi des pe la noi. Ce vă leagă de România şi-ndeosebi de Banat?

– Revin nu atît de des pe cît aş dori ! Mă leagă amintirile, oameni care nu mai sînt, trecutul. Totul.

– În ce măsură aţi reuşit să cunoaşteţi prezentul ţării noastre ?

– Mi-este, fireşte cunoscut şi prezentul României, în noile sale forme şi dimensiuni, precum şi viitorul acestui pămînt care ne-a generat, al acestei naţiuni care îl fertilizează cu truda sa şi păşeşte atît de hotărît către un destin mai bun. Nu poţi rămîne indiferent, insensibil, chiar cînd trăieşti în altă parte a continentului, la toate acestea.

– Este cunoscut la noi că întreţineţi un lectorat de Limba română şi cultivaţi alte forme de răspîndire a culturii române în Spania şi pe alte meridiane. Din ce convingeri izvorăsc aceste preocupări?

– Din dorinţa de răspîndire şi mai bună cunoaştere peste tot în Europa şi în lume a culturii româneşti care e parte a culturii europene. Am propus, de altfel, Consiliului Europei elaborarea unui Tratat european al comunităţii culturale europene, cu o schemă de măsuri pentru transmiterea ei noilor generaţii. Problema educaţiei, a formaţiei de bază şi a perfecţionării, adică a educaţiei permanente este o problemă majoră a Europei şi a lumii, la care România nouă poate da contribuţii valabile din experienţa sa acumulată în aceşti ani.

– Sînteţi mulţumit de actualul stadiu atins de studiile de marketing, disciplină căreia i-aţi dedicat atîta atenţie ?

– Am conştiinţa de a fi îndeplinit o datorie şi o misiune contribuind la introducerea marketingului şi în ţara mea de baştină. Acesta ca tehnică şi ştiinţă se aplică indiferent

**Interviu realizat de
VALENTINA DIMA**

(Continuare în pag. 10)

cronica literară

MIRCEA ZACIU :
„Ordinea și aventura"

(Ed. „Dacia", 1973)

1. „Ordinea și aventura" reia drumul inceput de Colaje, acordînd un spațiu mai amplu scriitorului Mircea Zaciu. Mai mult decit Colaje, Ordinea și aventura lasă loc participării subiective a autorului. Cartea e incă de profesor, dar e a unui profesor deja obișnuit cu publicul său, care, de data aceasta, e publicul ziarului sau al revistei. Ziar inseamnă cuvint viu, verb scăpărător, afirmație și negație patetică, polemică și pamflet : și Mircea Zaciu e, in Ordinea și aventura, un strălucit polemist și un necruțător pamfletar. Formele cordiale ale pedagogiei domniei-sale, realizate in sinteze critice aproape poematice (Autoportret in proză, Bacovia aproape centenar, Eugeniu Speranția) rămin ale obișnuitului spirit academic. De o sensibilitate de excepție. Formele mai puțin cordiale ale pedagogiei sale aparțin curajului criticului și istoricului literar, aflat in preajma faptului concret, in preajma adevărului care trebuie rostit. Iată de ce ne-am oprit, pentru inceput, asupra eseului „Dificultăți reale și imaginare" (răspuns la ancheta revistei Tribuna, privind posibilitatea unei istorii literare contemporane). Schița de istorie a literaturii române contemporane ni se pare exemplară prin concizie, prin fermitatea opțiunii și prin cea a refuzului : „Sau care să fie locul intr-o „istorie literară" a unor Ion Acsan, D. Almaș, Costache Anton, Horia Aramă, C. Bărbuceanu, Valeria Boiculesi, I. Ludo, Dinu Bondi, Vintilă Corbul, E. Frunză, Petru Vintilă, Virgiliu Monda și alții ? O literatură inflaționară, azi aproape uitată, inregistra mari oscilații de aprecieri critice... in cazul unor A. Toma, Mihai Beniuc, Ion Călugăru, M. Davidoglu, M. Breslașu, Cristian Sirbu, D. Corbea, Aurel Mihale, V. Em. Galan, V. Tulbure etc. etc.".

Desigur, Mircea Zaciu e istoric literar și parabolele sale sint mereu zidite pe temelia unor texte exemplare. Făcind procesul unui tip de atitudine scriitoricească. Mircea Zaciu ne așează in față un text de Arghezi :

„S-a ivit la purtătorii condeiului o suficiență, o aroganță a eului nietzscheeană, umilitoare pentru observatorii de breaslă. Ei n-au descoperit nici limba, nici geniul intrinsec. Ele sint ale ciobăniei, care spontan, are și simplicitatea pe care poetul cărturar o descoperă după o viață intreagă, trăită in contradicții, dar și in smerenia artistului adevărat".

2. Ordinea și aventura nu e un volum de studii de istorie literară și totuși istoria literară e centrul de gravitație a eseurilor, istoria literară ca fapt trăit : istoria literară devenind morală a literaturii și a vieții literare. Mircea Zaciu — istoricul literar se apropie (in acest context) prin atitudine, de constantele literaturii ardelene, patetică și moralizatoare, bogată in imprecații, exemplară creatoare a ordinii și violent opusă „spiritului de aventură". Consecventul exeget al lui Agirbiceanu este el insuși un reprezentant de seamă al temperamentului literar ardelean, al acestui spațiu spiritual atit de ușor identificabil, cit de complex insă, in structura lui intimă ! Iată, in volumul lui Mircea Zaciu, incă o definiție a tipului moral-spiritual : „Ardeleanul e pragmatic, suferind însă continuu nostalgia metafizicii. El are marota studiilor inalte și a diplomelor (explicabilă, istoricește) căci pină și „tilharii se sperie de diplome". Bărnuțiu sfătuiește pe mai tinerii săi amici să grăbească a-și lua un doctorat, fără care aveau să rămină „intr-o clasă cu zapciii și pomosnicii". Ei trebuiau să ajungă magistrați sau avocați, idealul era de a ieși din sărăcie (vezi și morala eroilor lui Slavici, mai tirziu), indeletnicirea practică fiind singura garanție, fără ea „omul remane sempre nu mai unu metafisicus".

Lejeritatea eseului e o iluzie, libertatea cuvintului alta. In ciuda impresiei de excursie lirică autonomă, profesorul rămine printre fișele sale și in biblioteca sa, scoțind, pentru uzul public, vreun volum rar sau vreun text uitat. Fără pedanterie, dar și fără concesia făcută improvizației. Scriitor, Mircea Zaciu rămine profesor, om de știință, arătindu-și din cind in cind, fără ostentație, rănile unor lupte secrete. Ca și Tudor Vianu. (El hombre segreto, scrie Mircea Zaciu) istoricul literar Mircea Zaciu pare a-și purta cu sine pe acel hombre segreto, dublură misterioasă de umbre, născute din flacăra care preface, mereu, literatura in viață.

3. Centrul de greutate al volumului rămine „cronica edițiilor". La catedră, profesorul tună și fulgeră impotriva siluitorilor științei sale, cu buchile sfinte intr-o mină și, intr-alta, cu codicele bunelor purtări intru istorie literară. Erudiția dascălului cade in planul al doilea (rămînind in pagină mereu) in planul intii, aberațiile pe care profesorul le extrage, ca dintr-un sac fără fund, din lucrările incriminate. Discursul acuzator pare infinit, erorile greșiților nesfirșite ; și, cind inșiruirea gafelor pare a lua proporțiile unui roman — fluviu, profesorul se oprește obosit intr-o frază ucigătoare ca un cuțit de ghilotină, trîntind ușa in nasul nechematului venit să-i tulbure orele de euforii istorico-literare : „Nici vorbă, Voronca scrisese o dată această invitație : „Luați, mincați, acesta este trupul și singele meu : poemul" — dar parcă ne vine să avertizăm pe cei prea lacomi : serviți-vă cu grijă, folosiți cuțitul și furculița, nu infulecați chiar așa, nu vorbiți cu gura plină...".

Personajul sfătuit să folosească furculița și cuțitul se numește Sașa Pană.

4. Ordinea și aventura, carte a inaltei ținute a foiletonului literar precum și a pasiunii istoriei literare, stă, in măsura in care publicistica are vîrstă efemeră, sub steaua ocazionalului și a efemerului. Ea e alcătuită din sărbătorile profesorului, din ieșirile sale" in viața publică", din „aventurile" sale, mici adulteruri pe care, om al științei riguroase, și le permite față de severa sa știință. Poate tocmai prin această trădare Ordinea și aventura e o carte fascinantă. După cum, prin curaj, exemplară.

C. UNGUREANU

debut

CORNELIA MARIA SAVU :

Totem in alb

(Ed. Albatros, 1973)

După cum ne încunoștiințează, într-un extrem de binevoitor cuvînt înainte, Nicolae Balotă, Cornelia Maria Savu ar fi întocmit stihurile cuprinse în prezenta culegere cînd abia împlinise cincisprezece ani.

Conștiința artistică și inspirația autoarei — se află însă într-o totală (și sîcîitoare) contradicție cu vîrsta sa intelectuală și afectivă. Nimic juvenil în aceste versuri ; mai mult, nimic feminin, am îndrăzni să zicem. Fiindcă, într-adevăr, e greu de admis că o persoană abia intrată în adolescență își poate extrage emoțiile aproape exclusiv din lumea derivată a artei, fiind totodată, în stare să le imprime o remarcabilă forță de sugestie : **și să pășim într-un / tablou votiv / cînd trecerea va pierde / din nimbul enigmatic / lumina străbătind-o / arc după arc / și glezne / eu sînt aici / prezența mi-o acopăr / cu numele-mi captiv / în stingeri de cupole / și gestul mai nesigur / de-a vă avea-n genunchi / mi-apleacă înfruntarea- / înțelegerii de sine // eu sînt aici / și vid în juru-mi (Bassilisă).**

O investigare fugară a structurii imaginilor ne relevă faptul că termenul secund — cel în măsură să dea la iveală personalitatea poetului — este împrumutat, frecvent, aceluiași univers, care nu poate deveni, în general (cum se știe) un orizont intim altfel decît printr-o asimilare îndelungată, osmotică, a datelor culturii. Multe poeme (**Ossian, Portret de Modigliani, Pictură naivă, Autoportret cu urechea tăiată** etc.) sînt comentarii lirice în marginea „operei", ceea ce atestă, pe lingă informare și putința de a trăi adînc faptul artistic străin, existența unui ochi critic educat, deprins să transfere rapid senzațiile sub rigoarea analizei.

Întîlnim în volum poezii care par rodul unei experiențe psihologice cvasi-complete, versuri ce sfîrșit de „carieră", adevărate bilanțuri interioare : **Sînt piatra / în care abundă / ninsori / și pasul / mușcînd-o / răspunde : am fost (Episod).** Poeziile au o „frumusețe" de netăgăduit, dar o frumusețe netedă, fără fior, ca niște monstruoase rîuri trase cu echerul. Răceala tonului, absența senzorialității (sau mai curînd, excesiva intelectualizare a elanurilor), echilibrul strivitor al expresiei în ansamblu dau senzația redactării detașate, a unui avînt inhibat. Se alătură caracterul vag mimetic al imaginilor, lipsa lor de prospețime. Unele piese sînt de-a dreptul neconvinse chiar trucate (**Elegie de dimineață** sau cele două dinaintea finalului). Formele organice, viabile, au asperități, inegalități, căderi și piscuri : au puls. Poemele Corneliei Maria Savu sînt – cu sau fără voia sa — animate de o abia perceptibilă respirație (proprie). De aceea, cîteva sînt asemenea unor copii — perfecte, e drept / dar, copii, în cele din urmă.

Totem în alb este, totuși, unul dintre cele mai împlinite debuturi ale anului. Semnalîndu-l, îi dorim autoarei să facă o greșeală care — înlăturînd masca strălucitoare a acestui volum — s-o dezvăluie pe de-a-ntregul.

EUGEN DORCESCU

IOLANDA MALAMEN :

Călătorie in natură

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Noua carte a Iolandei Malamen se află în aceeași zonă a incertitudinilor. Juna poetă nu și-a cristalizat expresia lirică, prozaismul poemelor sale vizind o crasă mediocritate. Puținele versuri notabile, uneori chiar frumoase suferă de teribilism și de asocieri extravagante : „Copil fiind pe semănăturile de crin, / Alergam ca într-o beznă uriașă. / Din gurile canalelor șoareci / Ieșeau spărgînd fructele cu stele" (**Copil fiind**, p. 20) ; „O, Europă, mineral acoperiș / sufletu-mi a trăit eroismul" (**Citește-l pe Homer**, p. 21) : „Zac în dezordine casele pe oraș, / un oval de asfințit cutremură acoperișurile, / iar dangătul clopotului din gară anunță plecarea / trenurilor încărcate cu zăpezi, / către o culme ce nu a văzut ninsoarea. // Mă trezesc pentru a da zorilor / o lungă confesiune de spirit" (**Zac în dezordine casele pe oraș**, p. 11) etc., etc.

Rare sînt sclipirile lirice, de natură „ursachiană", ceva mai serioase, însă, precum și divizarea actului poetic („Ca un grîu etern numele poetului / este ascuns în ruinare, / ca un plop monoton mîna lui / mai așează oastea lungă a mărilor // Aduce mesajul de plîns în adîncuri, / aduce mesajul de smuls o planetă, / din ceruri istorice, vechi / din biblioteca marelui Alexandru. / din pacea luminii de toamnă // Precum ar vorbi către munți / cu tunetul literei, / așa să trimită poetul / savanta lui ostenire" (**Ca și testament**, p. 57) — sunt asemeni unui foc de paie în mijlocul unor ape zbuciumate și tulburi. Nici „vocația" suspans-urilor nu trezește interes pentru poemele acestei cărți, Iolanda Malamen neavînd sensibilitatea necesară dramatizării stărilor afective, sau ideatice.

Prin excelență, această a doua carte a junei poetese este un rezultat al mimetismului poetic, este un concludent exemplu pentru ceea ce se numește „maculatură poetică". Credem că editurile ar trebui să fie mai exigente cu ceea ce publică, iar critica literară mai hotărîtă în a spune veto lucrărilor de proastă calitate.

LUCIAN STEIA

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

AUREL GHEORGHE ARDELEANU :

Coroană pentru Doja

Aflîndu-se, prin factură, în preajma teatrului poetic, piesa lui Aurel Gheorghe Ardeleanu readuce în atenția cititorilor episodul torturării lui Doja. Asistăm, în desfășurarea, cu economie înlănțuită, a situațiilor la „războiul" dintre nobili și iobagi, în care expunerile concentrate ale protagoniștilor (cei mai mulți nenumiți, ci, doar, „stilizați" : **iobagul, fata, călăul I, II, III, nobilul** etc.) și procedeele de construire a tablourilor, diversificate pe tabere, transmit mesajul istoric și social al piesei. Acțiunea și dialogul, sursele curente ale dramaticului, sînt înlocuite aici prin **tablou**, care, investit cu valoare independentă, își extrage patosul dramatic din inscenare și limbaj. Scena, permanent dominată de tronul lui Doja, treptat depersonalizat, tot mai mult efigie, devine simbol, iar textul, dincolo de rolul său comunicativ, are o menire esențial poetică, aceea de a convinge prin metaforă și incantație : **Iubitul meu e pe aproape. / Adineauri a trecut ca un cerb, nălucă. / Dar în locul coarnelor rămuroase / purta în urma lui mii de suliți ; / mii de topoare lucitoare / bune de doborît păduri cu ele. / Am alergat spre el cu o cunună / din salcie și flori de romaniță... (Corul femeilor de iobagi).** Un astfel de teatru impune, însă, o acuratețe maximă a textului, care, aidoma poeziei, trebuie să fie persuasiv în sine ; or, din păcate, o seamă de neglijențe de exprimare și ortografie bruschează sensibilitatea cititorului, scăzînd, cum e și firesc, temperatura artistică. Unele afinități cu limbajul tragediei antice dau piesei o anumită solemnitate de ansamblu. Tendința de a acorda sens general uman unor conflicte și aspirații, prezența corului (corul femeilor de iobagi), retorismul discursurilor dramatice, precum și plasarea eroului într-o situație de înalt tragism sînt elemente care ne-ar aminti spectacolul antic. Ele formează, însă, doar „recuzita". În ciuda unor inconsecvențe care rezidă în calitatea dramatică a piesei, **Coroană pentru Doja** are, totuși, incontestabile merite.

OLIMPIA ȘERBAN

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

MARIN TARANGUL – Legile pămintului

(Ed. Albatros, 1973)

Creațiile de artizanat poetic pe care le reunește cartea lui Marin Tarangul, **Legile pămîntului**, nu ni se par menite să mai constituie o surpriză pentru cineva. Resfirate cu dărnicie în urmă cu o seamă de ani prin revistele literare, poemele adunate acum într-un volum nu fac decît să ne confirme o părere mai veche : producțiile lui Marin Tarangul destul de fastidioase încă în perioada debutului, sînt caracteristice pentru un autor mai degrabă cultivat decît cu o înzestrare poetică deosebită.

Ca să poată scrie despre aer, apă, foc, plîns și „eh" ! tînărul duh al timpului", poetul simte nevoia să se înveșminteze de gală după o modă care pe un Antim Ivireanu , de pildă, nu l-ar șoca cine știe ce mult : **„Iubitul meu fiu, / ce adînc se rotește / sub scaunul domniei timpul / și iată / ce gînd se apleacă în mine la bătrînețe : / Tremură viața ființei pentru / multul ei dor de noapte și poate / că ziua va fi să aducă un braț cucernic / de suflete venind ca întuneric..." (Despre viața sufletului la bătrînețe).**

Manierismul, expresia ostenită, tonul imnic, ca și predilecția pentru construcțiile perifrastice : **„Odihna păsării se / numea fîntîna / pe care lumina flautului / se oprea privind-o, / și razele ei tăceau / cu singurătate / pe apa / cea mai obosită" (Fîntîna),** fac adeseori lectura acestor hagiografii lirice, dacă nu de tot imposibilă, în orice caz o întreprindere obositoare.

În ton cu versurile lui Marin Tarangul, ilustrațiile lui Benone Șuvăilă, să le spunem neoriginale, îmbină elemente de veche heraldică românească și motive folclorice. Cu sau fără această complinire, **Legile pămîntului** are ceva din aspectul prăfuit și vetust al unor incunabule.

LUCIAN ALEXIU

cartea străină

„Din lirica iugoslavă“ *)

Nu multe alte „lirici" ale străinătății se bucură, în românește, de șansa – reprezentarea și prestigiul – aceleia iugoslave (croată și sîrbească). Aceasta – mai cu seamă prin aportul unor poeți ca N. Stănescu, Ilie Constantin, Șt. Aug. Doinaș, A. E. Baconsky (cu bune tălmăciri – acesta – din Dušan Matić și Srečko Kosovel), la care trebuie adaos junele prozator Ioan Peianov (fin interpret al poeziilor lui Petar Gudelj) ca și, pesemne, alții... Încetățenitorul, însă, cel mai harnic al liricii acesteia, la noi, e, de vre-o cîțiva ani încoace, poetul Anghel Dumbrăveanu. El, împreună cu poetul vecin și prieten Slavco Almăjan, ne dăruiește astăzi o „panoramă vie" a poeziei iugoslave : un florilegiu alcătuit cu tact și eleganță, cu dragoste și har – și (fapt nu lipsit de orice-nsemnătate) **fără** acèle aparate critice, note și paranote și alte scrupule (ori... ifose) așa-zis „filologice" – atît de silnice, de sufocante, cît despre Poezie... Culegerea de față numără douăzecișidoi de poeți contemporani (în vîrstă între cincizecișiunu și douăzecișiopt de ani), și-anume : Vasko Popa, Vesna Parun, Risto Tošović, Miodrag Pavlović, Slavko Mihalić, Zvonimir Golob, Stevan Raičković, Vlado Gotovac, Ivan V. Lalić, Petar Gudelj, Branko Miljković, Danijel Dragojević, Rade Tomić, Branislav Petrović, Dubravko Horvatić, Matija Becković, Tito Bilopavlović, Milan Milišić, Branko Bošnjak, Adam Puslojić, Goran Babić și Pero Zubac.

Ne întrebăm : ce se mai poate spune – în cîteva cuvinte – despre această **poezie** (și nu despre **traducerile** înseși), **după** „Prefața" – excelentă – a criticului Mircea Tomuș ?...

... Există, da, în poezia de astăzi iugoslavă, **două** direcții mari (a treia – cea mai recentă – fiind **sinteza** și, uneori, **negația** lor...) Una ar fi – după sugestiile înseși ale prefațatorului – un soi de „animism", de **naturism**..., de atitudine așa-zicînd „blagină" față cu elementele – simțite nu ca ostile, ci ca intime..., precum în strofele acestea ale Vesnei Parun : „Mai bine o iarnă neagră nășteai, o, mama mea, / Să fi născut un urs în bîrlog, un șarpe în scutece. / Și decît fața mea, mai bine sărutai piatra, / În locul femeii mai bine mă alăpta fiara cu ugerul. / Și dacă ai fi născut o pasăre, o, mama, mea, tot mamă-ai fi fost. / Erai fericită și-ai fi încălzit pasărea cu aripa. / De-ai fi născut un copac, copacul s-ar fi trezit primăvara, / Teiul ar fi-nflorit, ar fi-nverzit stuful de cîntecul tău..." (atît de osebite, între altele, de faimoasa **Bénédiction** a lui Baudelaire : „Ah ! que n'ai-je mis bas tout un noeud de vipères..."), precum și în acelea ale lui Risto Tošović, Ivan V. Lalić ori Slavko Mihalić (care – am zice : „pillatianizează"..., de n-ar fi, la ei, vorba și de alta decît de-o blîndă poezie-a poamelor sau a cămărilor bine-mirositoare, toamna...)

... Ar fi, apoi, lirismul descărnat – intelectual, „ghicitoresc" și **ludic** – al unui Vasko Popa **(Triunghiul înțelept, Jarul fertil, Ultima funie...)** ; ca și acela – tot **intelectual** (de nuanță, însă, mediteraniană : Kavafis, Seferis, un anumit Claudel „oceanic", ba chiar Paul Valéry – cel din **Le Cimetière marin)** și, oarecum, „electric" – al lui Miodrag Pavlović **(Marea, Variațiuni despre craniu...)** ; ori poezia „cinică" (într-adevăr o dimineață scump plătită : lumina / ciugulește pupila. Luna : un pumn de sînge aruncat / spre apus..."), **expresionistă** (la modul Gottfried Benn) și deznădăjduită a unui Petar Gudelj...

... Cît despre cei mai tineri (o, dar nici Petar Gudelj n-a împlinit încă patruzeci de ani !), lirica lor e, mai ales, „paradoxală" : patetică și, totodată, prea - lucidă..., pudică și ostentativă..., erotică (Milan Milišić, spectacularul Branislav Petrović, „incomodul" Matija Becović și alții...), unanimistă și adînc-umană: **virilă** și „miloasă" (ca a lui Adam Puslojić), ori ștrengăresc-suavă (ca a lui Pero Zubac).

Iar dacă scopul ultim al oricărei traduceri e să ne facă să „uităm" originalul, putem spune că acești poeți – în tălmăcirea lui Anghel Dumbrăveanu și Slavco Almăjan – par a-și fi scris (ba chiar „gîndit") poemele de-a dreptul în românește !

Ne vor confirma și... „specialiștii ?".

ȘERBAN FOARȚĂ

profil

IDEEA DE DEFINIRE

Precuparea pentru atmosferă și localizarea acesteia printr-o sensibilitate este așa de pronunțată în romanele lui Petru Popescu, încît autorul neglijează constant șansa unor personalități complexe pentru simpli regizori abili sau înregistratori sensibili ai ineditului și pitorescului. Această înclinație a romancierului de a acumula impresii, provenită dintr-o insatisfacție progresivă față de propriile formulări, imprimă invariabil nervozitate narațiunii, o stare de excitație continuă care duce la rîndul ei la egalizarea monotonă a percepțiilor. Este vorba de fapt de o febrilitate intelectuală nestăpînită epic de pe urma căreia romanele resimt lipsa unui cadru precis, a unor puncte de reper elementare, chiar dacă au în cea mai mare parte aspectul unor confesiuni. Pentru că, simultan, la fragilitatea fărîmicioasă a cadrului se adaugă aceea a personajelor. Temperamente tinzînd spre o continuă reformulare, ele aleargă sub presiunea unei fronde misterioase, a unui impuls – nesățios să înghită evenimente și senzații – de la un adevăr la altul fără să se oprească la vreunul, hotărînd astfel notația realistă destul de cinică și pamfletară (adeseori superficială) ca și înlănțuirea absolut expozitivă a episoadelor. Investigațiile lor se desfășoară și la suprafață. Ca în proza picarescă, relațiile dintre evenimente sînt de contiguitate și nu de asociativitate, de divergență și nu de convergență. Toată această mișcare neliniștită tinzînd prin complicate acrobații speculative spre o intangibilă oază a prejudecăților elevate din Prins, Dulce ca mierea e glonțul patriei și Sfîrșitul bahic – nescutită de prolixitate dar păstrînd inalterabil farmecul efervescenței – are drept mobil ideea de definire. Inginerul bolnav de cancer, soldatul în termen și contabilul dat afară din partid, fiecare ilustrînd printr-un roman o situație limită, se află antrenați într-o acțiune care, de la un moment dat, se arată destul de gratuită, și anume în aceea de a cuprinde într-o definiție lumea, definindu-se și pe ei înșiși. Ideea le pretinde în permanență un asemenea efort încît lezează dureros biologicul. La originea ei se găsește un narcisism panicard datorat unei spaime esențiale. Inginerul este speriat de moartea apropiată, tînărul soldat de posibila depersonalizare în masa armatei, contabilul de faptul că ar putea rămîne pentru totdeauna în afara societății.

Petru Popescu perpetuează de la un roman la altul o schemă invariabilă, însuflețită de o idee unică și ilustrată prin niște contemplatori destul de modești. Prea puțin dotate intelectual, ca să poată găsi în propria lor alcătuire punctele de reper necesare unei definiri, personajele lui Petru Popescu încearcă să găsească cel puțin în afara lor unele solide. Chiar și în acest caz însă confruntarea lor cu diferite concepții sau evenimente rămîne nedecisă iar seducția unora doar temporară. Pe autorul care le mînuiește posesiv și grăbit nu-l interesează de fapt atît ideea unei opțiuni cît virtualitatea unei multitudini de opțiuni, implicit satisfăcîndu-l mai mult spectacolul senzațional al drumului spre o posibilă convertire decît convertirea însăși.

Două sînt reperele cele mai importante la care se raportează personajele lui Petru Popescu în furia lor didactică : iubirea și tradiția întruchipată de eroii ei vii. Pasiunea erotică și prietenia oferă în fiecare caz confirmări puține, certitudini zgîrcite. Cu oricîtă exasperare s-ar supraveghea, personajele nu-și observă, în urma legăturilor înfiripate, modificări sensibile, nu reușesc să surprindă în capul lor formularea spontană a unor adevăruri esențiale capabile să-i scoată din impas și neliniște, stăvilindu-le totodată vijeliosul voiaj prin viață. Ei sînt în această ipostază mai mult niște instinctuali dezamăgiți de ei și de banalitatea partenerilor.

Mult mai fertilă este, pentru ideea pe care o discutăm, întîlnirea personajelor aduse în ecuație, cu aceea care au făurit într-o măsură istoria, fiind — pentru autor — o parte din istoria însăși. Din felul în care este pusă problema s-ar părea că se naște o contradicție între ambianța modernă și chiar afișat mondenă a romanelor lui Petru Popescu și, după cum se va vedea, un ideal moral destul de vetust. Să nu ne înșelăm însă : sub modernitatea de suprafață a acestor romane se ascunde un prozator neobosit să pledeze pentru reabilitarea unui roman desuet (ca gen de scriitură și temă) opus cu febrilitate teoretică oricărei tentative de modernizare a romanului. Ca și Duiliu Zamfirescu (În război) și Ionel Teodoreanu (Tudor Ceaur-Alcaz), dar la proporții ceva mai reduse, este reconsiderată, în păstrarea tradiției națiunii române, o pătură intelectuală cu ușoare ascendențe aristocratice care a primit constant infuzii țărănești și ardelene. Aceștia sînt militarii implicați direct în zonele de fierbere ale istoriei, executanți loiali, apți să dea, eventual, lecția moralei patriotice generațiilor mai tinere. Prin spiritul disciplinei și al certitudinilor, opus dezorganizării aparente a vieții civile, ei ar reprezenta un depozit moral sigur și inalienabil care ar face în felul lui particular legătura între diversele epoci ale istoriei. Cu toată admirația sinceră pentru militarii continuatori ai tradiției. Petru Popescu intuește totuși excelent – trădîndu-și superior teza – cum tocmai acest gen de loialitate, rămasă la nivelul reflexului necondiționat, îi lipsește de minima posibilitate de a se adap-

MIRELA ROZNOVEANU

(Continuare în pag. 4-a)

CORESPONDENȚA

Bebe Cîrstea (Ploiești) : Versurile dv. sînt surprinzător de bine articulate, din punctul de vedere al regulilor prozodiei. Remarcăm apoi o anumită bogăție a lexicului pe care-l folosiți, neobișnuită la vîrsta fragedă pe care o aveți. Este limpede că sînteți preocupat de expresivitatea limbii, ceea ce e foarte bine. Din păcate, peste versurile dv. plutește un aer de vetustețe, de natură livrescă, o undă de romantism ușor desuet. Ce-ar fi să renunțați la clișeele de împrumut, să vă eliberați de această poză și să încercați să vă exprimați mai firesc ? Și nu ignorați ortografia !

Ema : Nu pot să vă spun dacă e cazul sau nu să mai scrieți. În această chestiune numai dv. sînteți în măsură să decideți. Versurile trimise sînt expresia unor momente de sinceritate, de unde și naturalețea lor. Poezia **Fr** pare a arăta mai bine unele posibilități care, în condițiile unei munci literare susținute, pot duce la rezultate mai bune.

Jan Martin (Craiova) : În versurile dv. întrezărim multe calități și credem că nu sînteți departe de timpul în care veți reuși cu adevărat. Avem cuvinte bune și pentru maximele pe care le încercați. Mai trimiteți. Sîntem interesați de evoluția dv

Iosif C. Ion : Abandonați și aceste resturi ale unei recuzite desuete, cenzurați-vă elanurile lirice, încercați să exploatați mai mult adevărata natură a talentului dv. (ca în poezia **Muzica**, de pildă) — reflexivitatea aceasta caldă, versul colorat și sugestiv.

Mihai Adrian Eres (București) : Scrisoarea dv., un fel de memorial de călătorie prin Polonia, arată un sigur talent de prozator, pe care n-ar trebui să-l ignorați. Ne-au plăcut și poeziile și, dacă n-am ales nimic pentru tipar, e pentru că sperăm să aveți altele, mult mai înfăptuite artistic. Le așteptăm.

Ginel Sara : Sînt multe versuri frumoase în ceea ce ne-ați trimis. Sînteți pe un drum bun. V-am recomanda o concentrare mai mare și abolirea acelui aer de generalitate, încă prezent, în favoarea elementelor capabile să amplifice emoția și s-o adîncească.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

DRAMATURGII ȘI PROVINCIA. Duminică 4 noiembrie a.c. magazinul duminical al televiziunii a cuprins și un scheci al lui Al. Mirodan care își propune să dea în vileag culisele raporturilor dintre dramaturgi și teatrele din provincie. Așadar, sosește dramaturgul (din București) să-și vadă piesa (repetiție generală) la teatrul din provincie ; e așteptat cu emoție, interpreții tremură, regizorul (cretin) tremură și el, dar se descurcă, fiindcă regizorii se descurcă ei întotdeauna. Piesa începe cu prefața muzicală a unui pletos (altă figură de imbecil), vedetă locală, explică regizorul. Și pe urmă, după o serie de aberații întîmplate pe scenă, autorul, sosit, fără aviz, în provincie, leșină.

Și regizorul exclamă (textual) : **„Un dobitoc. Îi salvez tîmpenia asta de piesă, și el face pe eroul neamului“.**

Pe cine să-l credem, pe autor sau pe regizor ? Dar dacă tot sîntem în cadrul culiselor raportului dramaturgi – teatre de provincie, poate că n-ar fi rău să-i sugerăm lui Al. Mirodan un scheci mult mai apropiat de viața noastră de toate zilele în care autorul (din București), autor de piesă abracadabrantă, sosește în provincie cu orgoliul tumefiat de refuzul consiliului artistic al teatrului, ciocănind îndîrjit la toate ușile care i-ar facilita ieșirea pe scenă a producțiunii și încasarea onorariilor. Ar ieși, probabil, un scheci pilduitor, oarecum în afara ideii că provincia e o adunătură de regizori imbecili și de actori cretini.

Ultimul scheci Al. Mirodan l-ar putea scrie chiar din amintirile domniei sale de dramaturg.

ANEMONE POPESCU

CENACLU

Pentru a doua oară, spre bucuria, mîndria seriozitatea cenacliștilor, toate laolaltă, ședința din joia care a trecut, a dovedit neîncăpătoare sala Asociației. Ne-a fost cu totul străină ideea unei numărători : am zărit însă, jurăm, scaun împărțit pe din două ; această împrejurare se cere, oricum, memorată...

Estimp, prozatorul Radu Ciobanu (premiatul Uniunii Scriitorilor pe '71) citea (cît pe ce vă spuneam **dădea citire)** al său referat (intitulat) **Aspecte ale prozei actuale.** Citâm : „Azi, secolul e prea dinamic pentru ca o proză scurtă să se mai impună și să ofere garanția duratei, pe cînd romanul garantează măcar iluzia ei. Vîrsta de aur a prozei scurte a fost aceea din timpul lui Slavici—Caragiale, cînd veacul era „gemütlich“ și domol, iar romanul paser. Dovadă e lipsa de ecou pe care o au în momentul de față nu numai prozele scurte ce apar în reviste, dar chiar volumele de proze scurte dintre care multe ar merita o soartă mai bună“.

Au urmat, cuvenitele discuții. Criticul Traian Liviu Birăescu : „Referentul a fost prudent cînd a spus Aspecte..., n-a tras concluzii definitive, totuși problemele referatului sînt plurivalente (...) În ședința trecută mi-au plăcut prozele citite de Arieșanu și Cerneț“.

Scriitorul Ion Maxim : „Proza tinde spre esențializare : Ivasiuc, Bălăiță, de pildă (...) O strălucită demonstrație despre precaritatea genului epic, cu mijloace realizate artistic, M.H. Simionescu (...) Referentul a omis doi prozatori : Sorin Titel și I. D. Teodorescu“.

Prozatorul I. M. Almăjan : „Există o solitudine a conștiinței scriitorilor : criticii nu-i vor face să scrie altfel decît știu. Problemele noastre nu le rezolvăm la cenaclu, ci la masa de scris“

Poetul Eugen Dorcescu: „Referat extrem de interesant, capabil să genereze discuții aprinse, după cum se și vede Ciobanu posedă știința unei analize lucide“.

Criticul N. Țirioi : „Radu Ciobanu a făcut bine că s-a limitat la analiza cîtorva scriitori locali. Ciobanu a făcut efortul de-a demonstra că marile reușite aparțin prozei realiste“.

Criticul A. Lillin : „Apreciez că referentul a pornit foarte curajos cu o critică a criticii. (...) O problemă : scriitor îndrăzneț doar în privința conținutului, nu și a structurii ?“.

Și în fine, L. Izsak : „Am fost plăcut surprins de nivelul ridicat, elevat al referatului“.

În încheiere, după cum se cuvenea, Radu Ciobanu a mulțumit tuturora ; conducătorul ședinței, scriitorul Ion Arieșanu, după scurte și concise concluzii, care se înscriau, de altfel, perfect, sau aproape perfect, în spiritul discuțiilor consumate, a anunțat pentru joia de astăzi : microrecital Blaga și, în a doua parte, versurile unui alt premiat : George Suru. Drept care vom participa, și vom semna.

PARTICIPANT

MIHAIL SADOVEANU
sau
DEMNITATEA ARTEI

Desigur, este cu neputință să cuprinzi în citeva fraze creația unui scriitor al cărui registru epic numără modalități stilistice atît de diverse. Ele se intilnesc și se întrepătrund contopindu-se în forme ale evocării născute din substanța unei arte care stă în primul rind sub semnul demnității : al demnității creației ca măsură și sens al demnității umane. În lumina acestui concept, marea literatură a avut din totdeauna privilegiul de a se impune conștiințelor cu puterea unui destin.

Cititorul de literatură română a secolului nostru a stat timp de aproape șase decenii sub puterea și vraja unui asemenea destin. Căci în paginile întinsei opere sadoveniene am izbutit să ne descoperim mai deplin și mai deaproape pe noi inșine, cu durere uneori, cu mîndrie și încredere altădată. Acest moment al regăsirii naționale în planul istoriei și al culturii a purtat în scrierile lui Sadoveanu un declarat și vibrant accent contemporan. Cu toate acestea, scrisul său nu ia forma unui manifest ostentativ, ci îmbracă haina alegoriei și a metaforei transparente, din care respiră un crez și se naște o pledoarie. Un crez și o pledoarie care răsar și cresc din confruntarea cu o întreagă istorie înțeleasă ca memorie a unui popor și temelie morală a ei ; cu o natură care ne cuprinde și ne strecoară sentimentul meditației despre veșnicie și vremelnicie ; o confruntare cu rînduieli vechi care s-au sublimat în adevărate ritualuri, ca elemente constante de gîndire și atitudine însușite de un șir lung de generații.

Intr-o povestire scrisă cu aproape o jumătate de secol în urmă, după ce relatează o întîmplare stranie prin banalitatea ei și mai ales prin consecințele ei, Sadoveanu încheie astfel : „Cînd am aflat întîmplarea aceasta, nu m-am mai gîndit să cercetez frumusețile locurilor. Năcazurile oamenilor au de multe ori mai multă măreție decît un deal prăpăstios. Rămîi înmărmurit în fața lor și nu-ți vine a crede".

Ințelegerea suferințelor omenești, mărunte sau mari, din acest unghi al măreției lor, în comparație cu frumusețea egală și maiestoasă a unui peisaj, aruncă o lumină caracteristică asupra raportului dintre om și natură în opera scriitorului. Sadoveanu însuși mărturisise că vînătoarea și pescuitul au fost doar pretexte de care s-a folosit pentru a cunoaște viața fraților săi de pe întreg cuprinsul țării. De aceea natura lui Sadoveanu este, ca și la Turgheniev, un mediu artistic, este locul unde scriitorul descoperă o întîmplare de demult, o dramă neștiută, păstrată poate o întreagă viață ca o taină ascunsă celor din jur. Numai uneori trecutul irumpe, pentru ca apoi eroul povestirii să recadă în tăcerea de mai înainte, să se învăluie iarăși în muțenie, lăsînd să crească și să plutească în preajma lui ecourile acelei întîmplări din vremuri vechi. Evocarea celor petrecute în locuri de care se leagă amintirea unor astfel de întîmplări ocolește deseori povestirea directă, spovedania sentimentală, mai ales cînd drama a zguduit sufletul eroului, lăsînd urme adinci în viața lui. Ciobanul Costandin Moțoc din **Hanu Ancuței** își povestește un episod din propria sa viață, dar o pune pe seama unui prieten, dintr-un sentiment pe care-l ințelegem, cu atît mai mult cînd glasul său iese din „cumpăna obișnuită", vorbele sînt rostite ca pentru el însuși, căci eroul povestirii se cufundă dintr-o dată într-un alt timp. Bădița Mihalache din **Cintecul amintirii** destăinuie, într-o seară, băietanilor care pasc caii în lunca Moldovei o poveste știută de el despre o dragoste sfirșită năpraznic, demult, pe acele locuri. În aparență, este vorba despre altcineva, dar aceasta numai aparent. Eroul își încheie povestirea fără să răspundă la întrebarea flăcăilor despre epilogul dramei. Ca și Moțoc, el trăiește într-un alt timp, de unde pare că vine spre cei de față, întoarcerea fiind o condiție pentru ca cele relatate să intre în legendă sau în poveste. Transfigurarea realului în epic și fabulos se face însă cu prețul disimulării caracterului autobiografic al faptelor, adică printr-un proces de filtrare a sensurilor umane ale întîmplărilor, purificate de latura lor subiectivă.

Există în această atitudine de discreție a eroului un semn al **decenței** omului simplu care pune o surdină peste ceea ce este individual și intim în viața lui, lăsînd loc doar ințelesurilor simbolice, etice și sociale, ce se desprind din întîmplările evocate. Nu este vorba, așadar, numai de amintirile unor oameni a căror existență a luat un alt curs datorită unor împrejurări ostile, ci de o anumită reacție purtînd numele **cuviinței**, atitudine izvorită din sentimentul demnității omenești.

Demnitatea artei inseamnă pentru Sadoveanu virtutea de a pune în relief și lumină zone ale sufletului din care sentimentele omenești ni se vădesc crescute și innobilate.

Grija de a nu spune intotdeauna lucrurilor pe numele lor direct, ci de a-l sugera, sporind astfel cîmpul de ințelesuri virtuale, se manifestă și în limbajul sadovenian. Scriitorul recurge la mijloace de exprimare prin care atenuează o realitate prea crudă, învăluind-o cu aceeași discreție în vorbe alese pentru a netezi și îmblînzi asprimea ei, fără a face concesii ambiguității.

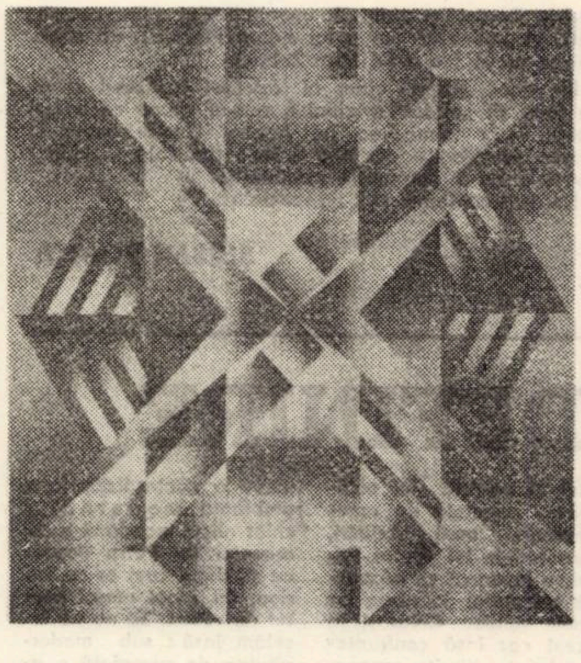

Gogolea hoțul din **Frații Jderi** este convins că sfirșitul lui „va fi sus", ceea ce înseamnă spînzurătoare. Altă dată, în acèlași roman, niște negustori se sfătuiesc să „înalțe asemenea marfă într-o creangă de copac", făcînd-o să sfirșească „cu o frînghioară de mătasă la gît". Perifraza ceremonioasă și eufemistică înlocuiește verbul ce desemnează un act brutal, punind în locul lui reprezentarea unui cadru, a unui decor aproape atractiv și poetic.

Oricine străbate opera lui Sadoveanu înregistrează impresia că personajele apelează la acest limbaj, complex și deferent, nu numai cînd dialogul se angajează între personaje dintr-un anumit mediu social și cultural, ci și din partea acelora de la care ne-am aștepta la un alt mod mai puțin elevat al comunicării. Este unul din atributele artei literare a lui Sadoveanu de a pune pe eroii săi – voievozi sau ciobani, intelectuali sau țărani, – să vorbească o limbă care este, cum o caracteriza G. Călinescu, un monument de puritate. Ea nu se identifică însă cu exprimarea comună, deși cei care o folosesc pornesc de la substanța ei, peste care scriitorul știe să aștearnă veșmintul artei. Limba literară a lui Mihail Sadoveanu este, ca și limba lui Creangă, un produs al artei și a o identifica cu vorbirea zilnică, din care ea își extrage doar materialul brut, înseamnă a comite o eroare.

Opera lui Sadoveanu este pentru literatura română o pildă de ceea ce reprezintă în arta clasică noțiunea de stil înalt, ale cărui procedee țintesc spre reliefarea unui anume fel al omului de a se înfățișa înaintea semenilor săi. Personajul se situează prin vorbire pe treapta unei demnități pe care el însuși s-a ridicat și de care dorește să facă dovadă celor din jur. Indiferent de împrejurări, dar mai cu seamă atunci cînd ne-am aștepta la o erupție a violenței, eroii scriitorului respectă în vorbire normele cuviinței în relațiile, fie și dure, cu cei din preajma lor. Forța limbajului nu slăbește pe această cale, ci, dimpotrivă, dobîndește tăria celui care nu se lasă pradă pornirilor menite să diminueze și să compromită prin cuvînt un gest, o idee, o cauză. Moș Gheorghe Leonte povestește celor adunați în jurul focului despre iarmaroacele de altă dată de la Fălticeni, cînd haiducul Vasile cel Mare se întimpla să iasă în calea rădvanelor boierești. Scena intîlnirii dintre un boier și haiduc este relatată astfel :

„Zice românu : «– Cucoane, eu îs Vasile cel Mare... Acu, cîtă pază, cîtă grijă – degeaba... De necaz tot nu scapi...» Da-n trăsură era un boier mare : nu știu, era Forăscu, era vreun neam de-a lui Vodă, nu pot să știu... Știu că era un om gras, c-un obraz mare, dar altfel om frumos...

« – Ce vrei ? zice. Ce vrei, hoțule ? Măi, tu ai să sfirșești la spînzurătoare. Nu te mai astîmperi...»

– Bine, boierule, asta-i alta... Îi vorba acuma că eu am cheltuieli multe și nevoi, și-mi trebuie niște galbeni cu zimți...

– Măi hoțule, zice boieru, măi Vasile, mare noroc ai tu... Da ulcioru nu merge de multe ori la apă...» Iar Vasile prinde a rîde :

« – Cucoane, zice, nu mă ținea în drum... De betejit nu te betejesc... Un cal nu ți-am trîntit la pămînt... Pe mustăcios (adică pe arnăut) nu ți l-am stricat... Acu de ce mă ții de vorbă ?...»

Și s-a aplecat boieru-n droșca lui, a ridicat o lădiță și a spus așa :

« – Iaca măi Vasile, răclița asta... Da' cu ticăloșiile acestea n-ai s-ajungi tu bine, măi băiete...

– Apoi, cucoane, eu voinicind am să mor...»

Totul se petrece în această scenă de jaf la drumul mare între limitele... bunei-cuviințe : boierul îl mustră, de voie de nevoie, aproape părintește pe hoț, iar Vasile cel Mare își ia un aer de protector sau, în orice caz, de om care tratează o afacere, grăbit să-și vadă de alte treburi mai importante... Nici unul dintre personaje nu iese totuși înfruntat din acest dialog, ba dimpotrivă ; boierul este lăsat să ințeleagă un lucru esențial : că pleacă cu cîștig, fiindcă întîmplarea s-a petrecut fără vărsare de sînge și fără stricare de vieți omenești pentru el. Cel puțin spre această consolare țintesc vorbele cumpătate ale haiducului, vorbe așa cum se cuvin să fie rostite cînd intîlnești obraze subțiri, mai cu seamă cînd sînt lăsate să plece mai departe ușurate de galbeni...

Există mai multe comparații posibile între arta lui Sadoveanu și aceea a unor scriitori intrați de multă vreme în literatura universală. S-au făcut apropieri între prozatorul moldovean și Turgheniev, nota lor comună fiind căutată în lirismul obiectiv și poezia naturii. Alteori scriitorul român a fost comparat cu A. France, cu care se înrudește prin rafinamentul expresiei, ca modalitate stilistică, de origine livresc-umanistă la prozatorul francez, și savant-populară la autorul **Fraților Jderi.** Și într-un caz și în altul ne întîmpină însă același limbaj aluziv și subtil, protocolar și metaforic, a cărui lectură se cere făcută printre rînduri, adică în subtext. Ceea ce rămîne însă pe deasupra asocierilor de acest gen ține de spiritul profund autohton al operei sadoveniene, în care armonia construcției epice cu substratul ei liric este susținută de coloane împlîntate pe spații întinse și în epoci îndepărtate ce se alătură și se intîlnesc sub ochii noștri într-o construcție monumentală.

Dacă arta nu se confundă cu vanitatea de a supune experimentului un subconștient țintuit pe scheletul unui limbaj tern, ci, dacă drumul ei, al artei, va continua să ducă spre cunoașterea de sine a omului ca parte a umanității pentru a-l face să se înalțe pe treptele de sus ale propriei lui demnități, atunci creația lui Sadoveanu va rămîne pentru noi și pentru cei care vor veni după noi una din operele de căpătii.

ȘTEFAN MUNTEANU

Ideea de definire

(Urmare din pag. 3-a)

ta social și deci de a comunica efectiv cu urmașii. În prezentul care li se pare neințeles, ei rătăcesc singuratici și decrepiți rememorînd, fără nimic idilic, gloria marilor victorii sau umilința înfrîngerilor, ocoliți cu mirare chiar de cei cărora vor să li se adreseze. În Prins, inginerul intră întîmplător în familia unui colonel rănit în ultimul război mondial, al cărui tată – „căpitan" – căzuse „în războiul cel mare". Patetismul și poza involuntar teatrală dezgroapă un soi de fanatism anacronic al cîmpurilor de luptă în deviza colonelului : „Să mori inseamnă să trădezi. Cînd mori, trădezi pe toată lumea și întîi pe tine". Inginerului, trăind mult mai elevat și pe alte coordonate drama personală a morții, aceste cuvinte îi spun prea puțin. Ironia îndreptată spre el se întoarce involuntar împotriva colonelului. Soldatul din Dulce ca mierea e glonțul patriei se trage el insuși dintr-o familie de ofițeri, o familie veche bucureșteană, de care se arată foarte mîndru. Neliniștile, deliberările cu privire la istorie, datorie, patrie îl aduc constant ori de cîte ori presiunea interioară crește, în preajma rudelor, foști combatanți, colonei sau generali la pensie. Într-un capitol, cel mai bun din roman, aceștia stabilesc de altfel un cod al onoarei, un cod pe care doresc să-l perpetueze pentru a nu se pierde experiența unui trecut cu o mare valoare educativă : „Dar să țină minte toți, și tinerii ca băiatul ăsta, și toată lumea, toți care au fost amestecați, să ne păstrăm suferința, și să învățăm din ea și să-i învățăm și pe alții". Pentru nepotul adolescent acest cod al suferinței este însă prea puțin eficient și necesar. Cerințele lui morale sînt sensibil mai mari. Părăsindu-i pe bătrîni, va încerca să găsească sensul secret al inclinației lui de a se dărui evenimentului imediat și prin el, fluxului neliniștit al vieții sociale. Sfirșitul bahic acordă o mare întindere acestei teme a „colonelului" din care se dezvoltă cea de-a doua parte a romanului. Raportarea nu mai are un caracter accidental ci unul esențial dramatic. În rezumat, în colectivitatea unor falși artiști de la sfirșitul deceniului cinci, colonelul Viscu este singurul care poate oferi un exemplu de demnitate, luciditate și onoare unui tînăr dezorientat. Pe umerii lui, Petru Popescu îngrămădește toate virtuțile posibile ale tipologiei pe care o ilustrează : este erou al celor două războaie mondiale, decorat, se trage dintr-o familie de țărani munteni dar posedă și o indicibilă finețe de neam vechi pusă în evidență prin maniere de aristocrat. Colonelul provoacă o fascinație nedumerită asupra tînărului său interlocutor care, stimulat, descoperă brusc că și familia lui se poate mîndri cu o oarecare tradiție. În ambianța confuză (parcă programată astfel ca el să strălucească) colonelul Viscu se detașează intangibil dar nu trece totuși, chiar și pentru adolescentul lucid nerăbdător de adevăruri, dincolo de condiția unei relicve : „Colonelul, detașat – observă adolescentul nu fără maliție – plutea deasupra noastră, era singurul nestingherit, independent, neatins" .„Colonelul" se profilează astfel în proza lui Petru Popescu ca un simbol educativ prin referință catalizatoare, care încorporează unele idealuri morale ale tradiției. Singura lui citare este însă suficientă pentru a defini condiția acestor idealuri care, conservate de rigiditate, devin ele însele rigide și inutile. Chiar și autorul, cu toată ambiția tezistă, își ia în destule cazuri un aer de rezervă ironică asemănătoare cu o centură de siguranță, conferind simbolului său aura sentimentalizată a obiectelor brusc nefolosibile.

Despre pseudonime

A apărut, recent, Dicționarul de pseudonime al lui Mihail Straje. E o realizare de mare amploare, dovedind o competență îndelung verificată, o pasiune permanentă și o muncă impresionantă. Autorul a cercetat „o infinită varietate de lucrări" și de alte izvoare, spălind cu răbdare nisipul rîurilor în căutarea firelor de aur, făcînd, în unele cazuri, chiar studii speciale, ca niște mici monografii, pentru precizarea și justa atribuire a pseudonimului amăgitor sau controversat. Nu e, deci, de mirare că acest dicționar a devenit o carte de referință chiar din primul moment al ieșirii de sub tipar. El interesează pe specialist, interesează și ca beletristică, dar prezintă și un interes filozofic. Istoria și comedia umană se văd și în parada pseudonimelor. În acest sens, notăm considerațiile următoare, plecînd de la acelea, pe care le face autorul dicționarului însuși în erudita și concisa lui prefață.

Epoca modernă este, între altele, epoca personalismului și a vedetismului, dar este și aceea a anonimismului. În marile orașe de astăzi, e multă viață anonimă și în publicistica modernă se întrebuințează foarte des pseudonimele. E adevărat, anonim și pseudonim nu sînt același lucru și pot fi chiar ceva opus ca psihologie. Purtătorul pseudonimului știe că, mai tîrziu, îl va da aproape întotdeauna pe față, el sau alții, și tocmai cînd va fi mai glorios ori cînd își va fi început gloria. Dar nu e mai puțin adevărat că pseudonimul e un anonim provizoriu, mai bine zis un criptonim provizoriu. În unele cazuri, el rămîne definitiv anonim sau neidentificat, cum e, poate, cazul lui Shakespeare însuși.

Pseudonimul e o problemă fără gravitate de psihologie mai ales contemporană, ce se leagă, însă, de marea psihologie a omului : încă o fațetă care trădează ființa umană.

Mai întîi, sînt pseudonimele de nevoie sau din motive tactice. Voltaire avea un nume frumos, dar, cum a fost toată viața un mare tactician, și, iarăși, toată viața a fugit de eroism, a recurs la pseudonim. Interesant e că, mai tîrziu, numele adevărat al lui Voltaire — Arouet — a fost luat ca pseudonim de un mic emul al său, fără ca acesta să-și dea seama că, procedînd astfel, își pune în evidență mediocritatea.

Sînt și nume urîte sau banale, care obligă la pseudonim sau, cel puțin, la o operație de chirurgie estetică. Unii oameni țin la numele lor, chiar dacă e catastrofal, și a-l schimba, li se pare tot atît de dureros ca și a admite să li se ia pielea (oricine cunoaște cîteva exemple, mai mult sau mai puțin hilare ori nesuferite). Dar cînd ești scriitor, artist, om politic, e altceva. Desigur, dacă ai o personalitate excepțională, poți impune, cu vremea, un nume dar poate că însăși istoria culturii cere, uneori, ca autorii să-și ia nume mai potrivite pentru a figura într-o istorie a literaturii, artei, etc., decît un anume insignifiant. A lua un pseudonim expresiv este atunci o obligație.

Cînd te numești Bălcescu, Alecsandri, Eminescu, Maiorescu, Creangă, Hașdeu, Coșbuc, Caragiale, Vlahuță, Iorga, Sadoveanu,Densușianu, Pârvan, etc., nu ai nevoie de pseudonim, acestea fiind parcă nume predestinate de scriitori — deși, în general, și ei au întrebuințat uneori pseudonime.

Tot din motive tactice, femeile scriitoare și-au luat uneori nume masculine, ajunse apoi celebre : George Sand, George Eliot... În secolul de față, această necesitate tactică nu mai e de rigoare : femeile pot iscăli cu numele lor, și o fac adesea cu dezinvoltură. Mai e și cazul fiilor sau fiicelor de oameni celebri, care își iau pseudonime pentru a nu fi eclipsați de numele patern, strivitor, așa cum simt nevoia să-și ia altă meserie decît a tatălui. Apoi, cînd ești elev de liceu sau încă prea tînăr, dar un scriitor „en herbe", poți fi obligat să iscălești cu un pseudonim, ca Blaga sau Goga. Cînd ești savant riguros, cu mare prestigiu, te poți socoti obligat să iei alt nume pentru operele literare : „Soveja" și nu Simion Mehedinți, după locul în care s-a născut acest savant. Sau cazul special, cînd vrei să faci de batjocură un cenaclu ori o revistă literară, cum a făcut Hajdeu, cînd a tipărit în „Convorbiri literare" poezia acrostih „La noi e putred mărul".

În toate aceste cazuri — și în altele — a fost o necesitate mai mult sau mai puțin exterioară. În unele din ele, însă, se face tranziția la pseudonime luate în mod liber sau cu o tendință. Acestea din urmă sînt cele mai interesante pentru natura omului.

Unii autori și-au publicat operele sub nume celebre și vechi. Chiar la începutul Evului mediu, a fost un fals Dionisie Areopagitul, gînditor de valoare deosebită, ale cărui idei s-au impus, însă, și datorită acestui prestigios pseudonim, încă discutat și în zilele noastre. În secolul al 18-lea, Mac Pherson și-a publicat poemele grandioase sub numele de Ossian, bard aproape mitic. Deci, în aceste cazuri, pseudonimele au scopul unei mai adînci valorificări a operei. Ele, însă au devenit azi aproape imposibile, așa că nu mai sînt caracteristice pentru omul modern.

Unii scriitori sînt stăpîniți de timiditate — aproape toată viața — și nu îndrăznesc să iasă în arenă cu numele lor adevărate. Masca le dă curaj. Iar dacă au talent, se cheamă că e un caz în care falsul e moral. Alții întrebuințează pseudonimul fiindcă le place misterul.

Alții nu suferă de timiditate, dar semnează în chip lucid cu unul sau chiar mai multe pseudonime cît timp își fac ucenicia, pentru ca numele adevărat, cu care socot că vor rămîne în istorie, să nu poarte neajunsul începuturilor.

Alții, în sfîrșit, prezintă cazul cel mai interesant : pseudonimul bovaric. În pseudonimul ales, vezi ce ar fi vrut să fie autorul. O nuanță de bovarism respiră aproape în toate pseudonimele, dar în unele el exală cu tendențiozitate. În acest caz, scriitorul intră în pseudonim ca în incinta altui eu, ideal pentru el sau mult mai nobil. Pseudonimul e un act de autoînnobilare, un titlu de noblețe. Un pictor contemporan a semnat „Rembrandt", unele cronici plastice ale sale. Pseudonimele unor scriitoare sînt ca o floare ce se mîngîie singură. Normă : vrei să vezi intensitatea și direcția bovarismului unui om ? Cercetează pseudonimul lui, dacă îl are.

Epoca modernă e personalistă, însă tocmai personalismul e, adeseori, o sursă și un vehicul al pseudonimelor. În orice caz, nu poate fi vorba aici de anonimatul etic și suav din poezia populară ori din creația meșterilor din Evul mediu, care înălțau imnuri de piatră rămase cu autori necunoscuți. Cu adevărat anonim e ceea ce se resoarbe de la început în lucrul făcut și rămîne definitiv anonim. Pe cînd pseudonimul e mai mult o exploatare a anonimului pentru o și mai mare personalizare. Pînă la urmă, această personalizare, merge atît de departe, încît multe pseudonime devin nume foarte cunoscute și foarte importante, iar urmașii din familia autorilor în chestiune le pot adopta ca nume civile. De aceea pseudonimul e tipic pentru epoca modernă sau contemporană, după cum tipic e și pentru mulțimea și varietatea motivelor tactice, pe cari le impune complicata viață a modernilor.

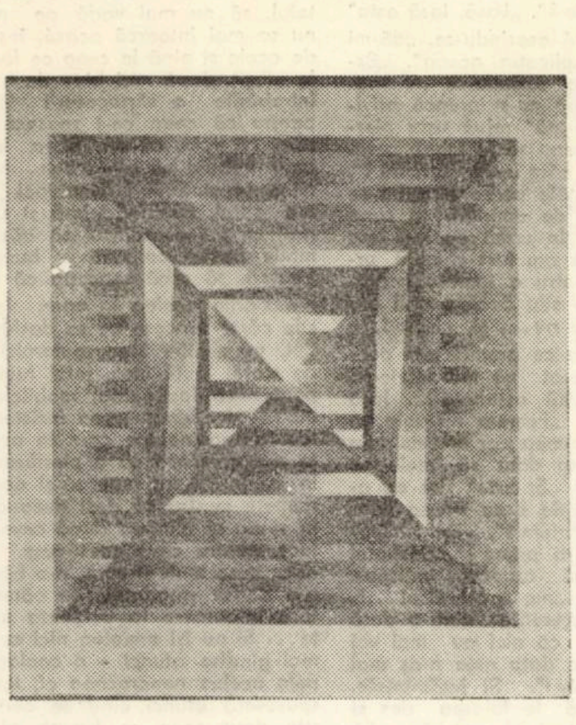

Pseudonimul e un aspect al anonimului personalist din timpul nostru. Dacă privești la sutele ori miile de oameni care trec pe o stradă principală, ei, în general, nu se cunosc, fiind ca un fel de mobile mecanice ce se mișcă neîncetat. Oamenii dintr-un mare hotel nu se cunosc. Călătorii dintr-un tren rareori se știu unul pe altul. Pe cînd în comunitățile patriarhale, oamenii erau, fizicește, departe unul de altul, dar formau o familie și aveau o modestie a lucrurilor. Oamenii de azi sînt, în general, cvasi-anonimi, însă fiecare este un eu exasperat de personalism. Anonimismul personalist e una din marile contradicții ale epocii moderne și pseudonimul o reprezintă în mare parte.

Totodată, însă, pseudonimul rămîne semnificativ pentru omul ca atare, pentru omul din toate timpurile. Căci el e un mijloc de afirmare a lui și, adeseori, de autoadulare. Pseudonimul e un capitol de psihologie morală, unul de istorie literară, de istorie a moravurilor, cu un cuvînt, de revelare și chiar de demascare a omului în sine, pe care în primul moment vrea să-l ascundă. Pseudonimul e unul din acele aspecte minore ale vieții, care, ca și comicul, conduc, dacă sînt studiate, spre adîncuri așa cum cărările munților conduc uneori, prin ocoluri savante către vizuinele ascunse.

V. SCORȚARU

SCRISOARE CĂTRE CITITOR

Ucenicie de-o viață lîngă Arghezi și Bogza, pentru a învăța lecția economiei de cuvinte, pentru ca, într-un spațiu mic, să poți vorbi cu spațiul. Ucenicie de-o viață pentru a învăța zidirea de cuvinte. Și apoi vin paginile, vin cărțile tale, vin criticii și cititorii care te judecă. Într-o anchetă literară inițiată de revista noastră, ne-au răspuns diverse categorii de cititori ai revistei, ai cărților noastre. Criticul de artă Coriolan Babeți, muncitoarea Sofia Brad, elevul Gabriel Ciucașu, asistentul universitar Nicolae Rachin, tehnicianul Ionel Iacob, responsabila Librăriei Sadoveanu, Maria Hașeu, avocatul Panait Stănescu, electrobobinatorul Mihai Brăgău Șimian, Antigona Șchiopu de la Librăria Universității, profesorul-inginer Ovidiu Melinte, funcționara Nicoleta Jurj, maistrul Demian Ienci, normatorul Petru Balazs, cenaclistele Blanca Dionis și Lucia Sava, eleva Florina Flamaropol, profesorul de desen Doru Semenic, pedagogul Constantin Cioabă-Iercescu, profesoara de limba română Lucia Pavel, studenta Alina Boleanțu, șeful Librăriei Eminescu, Pavel Baius, profesorii Corina Matei și Ion Cădăreanu sînt doar cîțiva dintre cei ce au răspuns cu amabilitate la întrebările anchetei, despre fenomenul literar contemporan.

S-au exprimat opinii, s-au subliniat preferințe, pentru unii scriitori timișoreni, ori pentru alții. Dintre poeți, Dorgoșan, Dumbrăveanu, Dorcescu, Petrovici, Ureche au întrunit cele mai multe cereri de librărie, dintre prozatori, Arieșanu, Deal, Schwartz, Cerneț, Ion Velican și Ion Marin Almăjan, iar în lingvistică G. I. Tohăneanu. Se aduceau sugestii Editurii Facla pentru a-i publica anual pe acești autori. Desigur, aproape în fiecare opinie era o doză de subiectivism, dar pasiunea acestor participanți la dezbaterea problemelor literaturii de azi merită reținută. Toată căldura și admirația pentru cei ce se apleacă cu dragoste pe paginile noastre.

D. U.

FORUM

ȘTIINȚA, PRACTICA ȘI VICEVERSA

Cine nu e azi convins de necesitatea unor canale permanente și sigure între știință și practică ? În anii din urmă, în jurul acestui prețios fond de idei s-a creat un adevărat corolar de lumină, ceea ce nu înseamnă că în realitate lucrurile merg de la sine, firesc, ca pe roate. Rețin, în acest sens, dintr-o întîlnire la Lovrin, cu personalități științifice din cadrul stațiunii agricole experimentale, pledoaria convingătoare, pasionată, a unuia dintre eminenții cercetători de aici, în favoarea unei game mai eficiente de măsuri propagandistice și de introducere în viață a rezultatelor științifice concret obținute în stațiune.

Cerința îndreptățită a științei de a găsi căile cele mai directe de penetrare către practică este concludentă pentru etapa ce o străbatem, de aceea o și consemnez ca atare. Dar adaog numaidecît și fața cealaltă a problemei, cerința, la fel de îndreptățită, a practicii de știință. Și tot de la Lovrin. Dar de data aceasta, după ce străbătusem, în incinta întreprinderii intercooperatiste, spațioasele sere de cîte un hectar fiecare, saturate de-o natură luxuriantă, de plante vivace bogate în fructele necesare alimentației actuale.

A urmat logic cunoștința cu punctul termic de unde se asigură anotimpul propice naturii extraordinare a sere ; aflăm că șirul de cazane produse de fabrica „Vulcan" sînt dotate cu arzătoare din import, care ar prezenta o eficiență deosebită dacă ar fi folosite o dată cu instalațiile lor inițiale pe bază de celulă fotoelectrică. Lipsind specialiștii, delicatele instalații moderne nu pot fi folosite și sînt păstrate în... depozit. Consemnînd și acest fapt, nu mă pot opri de la un calcul simplu : oare cît de mare e distanța dintre Lovrin și Timișoara, orașul de reședință al institutului politehnic „Traian Vuia" și al atîtor specialiști în domeniul respectiv ?

MIRCEA ȘERBĂNESCU

CURIERUL IDEILOR

■ O știre de presă anunța intrarea în producție la Fabrica de hîrtie din Letea-Bacău a trei sortimente de „hîrtie care nu îmbătrînește", destinate documentelor din Arhivele statului. Cu proprietăți deosebite de rezistență și un grad de alb superior, noua hîrtie va păstra pentru eternitate documente încă nescrise ale epocii noastre. Un subiect despre care s-ar putea scrie, desigur, și un poem. ■ Radiotelescopul institutului Max Planck de radioastronomie, cîntărind 4000 de tone, este considerat „cea mai mare ureche electronică din lume" Această instalație „aude" pe o rază de 12 miliarde ani lumină. E drept, aude mai bine decît omul, dar totuși, numai prin intermediul rațiunii și simțurilor umane, dornice să străbată taina constelațiilor și galaxiilor. ■ Lucrările celui de al III-lea Congres național de igienă și sănătate publică desfășurate în capitală, au reunit specialiști din țară și numeroși invitați din Anglia, Bulgaria, R.D. Germană, Iugoslavia, S.U.A. și Uniunea Sovietică. Centrul de cercetări medicale timișorean a prezentat cîteva comunicări urmărite cu un viu interes : „Contribuții la studiul unor modificări funcționale și radiografice la sudori (dr. A. Dankner, dr. C. Ursoniu și colaboratorii), „Acțiunea nocivă a atmosferei poluate dintr-un centru industrial siderurgic asupra unui lot de copii" (dr. I. Buțiu, C. Vrînceanu și colaboratorii), „Contribuții la stabilirea remanenței unor ierbicide pe produsele alimentare" (dr. V. Lupea și colaboratorii). ■ Premiu din... premiu. Generos și patriot, proaspătul laureat al premiului Nobel pentru literatură pe anul 1973, Patrick White, a constituit din suma ce i-a fost atribuită, un fond pentru un premiu ce va fi destinat stimulării literaturii australiene și care îi va purta numele. ■ Și de această dată despre O.Z.N. Acum, misterioasele farfurii au apărut pe cerul panamez și nu a fost o iluzie optică : o confirmă zeci de locuitori din San Blas. ■ Orașele se apără cum pot împotriva poluării pricinuite de automobile. Municipalitatea londoneză a creat pe cîteva străzi centrale adevărate promenade, firește, după ce s-a interzis cu rigoare accesul zeului Auto. În alte țări (și după cum am văzut într-o revistă și în capitala noastră) se controlează gradul de poluare cu gaze de eșapament, iar față de delincvenți se iau măsuri. Să mai amintim și de scumpirea prețului de parcare în zonele arhiaglomerate. Orașele se apără în numele dreptului la aer curat. ■ Am mai informat la această rubrică despre lucrările dedicate Istoriei Academiei Române. În cadrul acestui vast ansamblu se elaborează bibliografia analitică a tuturor publicațiilor academice. Din planul general, cercetătorii timișoreni vor întocmi peri [illegible] 1920—1946. Coordonate de către Maria Deleanu, directoarea bibliotecii Bazei de cercetări a Academiei, lucrările pregătitoare includ participarea unui însemnat număr de studenți ai Universității timișorene. Datele vor oferi o cuprinzătoare imagine a vieții culturale și științifice a țării pe întreaga perioadă cercetată, precum și noi aspecte privind activitatea unor personalități de seamă ale științei din țara noastră.

RADAR

LINIŞTEA ACEEA

Povestire de

TITUS SUCIU

Se aşezară la o masă retrasă, indispuşi încă de la început. Mai tîrziu bărbatul luă sticla de bere şi turnă în ambele pahare, fără grabă, căutînd parcă, in ritmul acela şi în modul de a cheltui un timp şi plăcerea de a-l pierde astfel, dar, după ce le umplu, nu întinseră mîna nici unul. Rămîneau pe mai departe aşa, privindu-se direct dar fără insistenţă, fără să se simtă obligaţi să spună ceva distingîndu-şi pe chipuri, o linişte ciudată pe care nu şi-o puteau explica. După un timp însă, obosită ,ori vinovată, femeia îşi retrase privirea. Dar, văzînd cum se topise spuma, tresări şi-şi strigă : Nu, nu trebuie să ni se întîmple şi nouă, sîntem încă alături, unul în faţa celuilalt, nu, nu, nuuu...

...Se întorcea atunci de la serviciu, obosită şi mai ales indispusă, aşa fiind, indispusă şi dezorientată, de cîteva zile deja, de la cearta aceea in care ajunseseră să-şi spună cuvinte grele şi definitive. Crezuse atunci în ceea ce zisese numai că, odată cu trecerea timpului, lovită de frumoasele lor amintiri şi planuri de viitor, credinţa aceea se zdruncina, se convertea tot mai mult în regrete şi sentiment al culpei. Şi de aceea era indispusă femeia, pentru că acum era sigură că ea greşise şi nu el, pentru că era convinsă că nu se mai putea face nimic.

Căutase atunci un compartiment gol — făcea naveta — şi se cuibărise într-un colţ, dorindu-şi doar atît : să nu intre nimeni şi să rămînă singură. Dar abia se puse trenul în mişcare, că în uşa compartimentului apăru un bărbat. Femeia tresări, îşi duse mîna la gură şi-l urmări împietrită cum, fără să salute ori să zică ceva — deşi era suficient de vizibil că bărbatul trăia o tensiune puternică şi asta, tensiunea aceea, ca şi ceea ce-i citise în ochi, o speriară — înaintă şi se aşeză exact în faţa ei fără s-o fi scăpat din privire măcar o singură clipă. Dar mai apoi, cînd înţelese că ceea ce se frămînta în celălalt nu era agresiv, că pleca tot din lipsă de încredere, ca şi ea, il simţi altfel şi se simţi altfel ea însăşi, gata parcă să-l înţeleagă, să-l ajute pentru că-l vedea mai lovit decît era ea însăşi. Doamne, işi zise deodată îngrozită, ce se întîmplă cu mine ?... Nu strigase însă ca să se smulgă din starea aceea ci doar aşa, ca să nu se spună că nu se împotrivise, în realitate, de parcă ar fi fost hipnotizată — de ce oare, ce puteri avea bărbatul acela asupra ei ? — dorind altceva, să uite totul, cearta aceea, ruptura ce-i urmase, să şteargă din memoria ei orişice amintire ca să-l poată înţelege pe bărbatul din faţa ei, şi nu numai atît, să-l facă să zîmbească iar, să creadă din nou în ceea ce crezuse pînă acum. Şi din starea aceea neobişnuită — de un timp se întinse ca pentru a adormi dar printre gene il urmărea — nu se smulse mult timp, nici chiar atunci cînd trenul se apropia de localitatea în care locuia, nici atunci măcar cînd ieşea din gara în care ar fi trebuit să coboare !... Nu-şi explica ce e cu ea — ba parcă ceea ce simţea avea gustul unor satisfacţii, a acelora ce se nasc din sfidări — dar hotărîrea de a sta în preajma acelui bărbat, de a-l urma orişiunde, era irevocabilă şi, impuţindu-şi tot mai normal neobişnuita ei hotărîre, aşa cum era, cu ochii semiînchişi, pentru că era într-adevăr obosită, în cele din urmă adormi cu adevărat de parcă bărbatul i-ar fi dat toate asigurările de bine. Poate, îşi zise înainte de a adormi, pentru că sîntem amîndoi doborîţi, poate că acum... Numai că, de frică, lăsă gîndul aşa, la jumătate, neîncheiat.

N-o strigase, n-o atinse nimeni dar se trezi ca şi cum s-ar fi întîmplat şi una şi alta, şi cînd deschise ochii împietri : cineva stătea aplecat peste ea, cu mîna întinsă. „Bună ziua, biletul dv. vă rog". Vorbele astea o speriară şi mai rău, o făcură să se roşească, să se bîlbîie. „Poftim" făcu atunci bărbatul dis spate. Conductorul se întoarse, luă biletul, îl studie oarecum nedumerit dar pînă la urmă îl perforă şi ieşi. „O să-ţi explic" bîigui în fine bărbatul, „dacă e nevoie, o să-ţi explic mai tîrziu...". Numai că asigurarea n-o linişti deloc — bărbatul vorbise bolovănos, dur, de parcă ar fi duşmănit-o !...

Bărbatul ia sare şi pune pe marginea paharului, o dată, de două, de mai multe ori şi, din cauza mişcărilor, privirea femeii îşi scurtează bătaia. Dar, văzînd paharele, spuma aceea topită atît de prozaic, îşi strigă iarăşi, nu, nu, nuuu...

.. După acele vorbe începuse să se gîndească altfel la ceea ce făcuse şi singura senzaţie care se constitui integral era aceea de durere surdă : de ce îmi vorbeşte astfel, se întrebă ea sfîrşită, de ce mă duşmăneşte ?... Oare cînd vom înţelege că existenţa ne e prea scurtă ca să ne permitem luxul chinuirii reciproce ?...

Bărbatul mai vorbi atunci doar înainte de a coborî : „Eu cobor, cred că o să cobor...". Altul îi era timbrul, încărcat de nedumerire, şi femeia îl privi din nou cu bunăvoinţă. „Văd că şi biletul meu e numai pînă aici". „Da, pînă aici". „Atunci?...". Întrebarea strică totul, îi aduse în ochi o lumină rea în timp ce de pe buze i se şi dezlipi primul din cuvintele ce îi susţineau mînia aceea : „Treaba..." Numai că în cele din urmă se stăpîni. „Eu aici mă dau jos !".

Coborîră totuşi împreună, femeia îl urmă, deşi ultimele lui vorbe o răniră din nou, şi, mergînd nu tocmai alături, stînjenindu-se reciproc, intrară într-un parc. Obosit, indispus şi frămîntat, bărbatul se aşeză pe o bancă fără să se uite la femeia care rămăsese în picioare, alături, privindu-l nehotărîtă. „Poate" bodogăni el după un timp, „că de acum drumurile noastre..." „Vor duce niciunde !" completă ea. Celălalt o privi lung : „Nu eu am ales deznodămîntul ăsta !". „Cred", bîigui speriată — şi abia acum vedea cît de pustiu era parcul — „că-mi reproşezi ceva". „N-aş avea ce ?". „Lasă, lasă asta" murmură ea copleşită aşezîndu-se, „dă-mi doar, dacă vrei, explicaţia aceea". „Explicaţia ?..." făcu el lăsîndu-se pe speteaza scaunului, după ce-şi aruncă privirea la infinit. „Iartă-mă" reluă uşor pierdut într-un tîrziu, „vreau să te întreb ceva. „Ai putea fi două săptămîni fericită ?". „Fericită ?!" La ultimele vorbe glasul i se schimbase, modulat de amintiri, îi suna cu totul altfel. „...În urmă cu trei luni am hotărît ceva, dar am fost chemat, urgent, pe şantier, pentru o lucrare importantă... Nu ştiu, nu ştiu dacă s-ar fi putut şi altfel, cred că nu... şi, plecînd, a trebuit să amîn ceea ce promisesem acelei fiinţe... Am sperat că mă înţelege, că mă crede, că mă aşteaptă... Însă cînd m-am întors... „Femeia nu voia să creadă tot ce i se spunea dar nici nu voia să refuze totul, căuta doar să înţeleagă situaţia cît mai bine. „Şi asta" zise ea atunci, „s-a întîmplat de data aceea pentru prima dată ? „Poftim ?". „De amînarea acea vorbesc, era prima ?". Bărbatul lăsă capul în pămînt oarecum indispus. „Nu" bîigui el greu, „nu, e adevărat...". Răspunsul ăsta i-l prezenta dintr-o dată altfel, încît aproape că nici nu mai voi să-l asculte. „Dar de data asta n-aş mai fi minţit-o, jur, îţi jur !". Şi jurămintele, pe care cu siguranţă le folosea des şi fără acoperire, o iritară şi mai rău. „Să zicem, să zicem, dar dacă ea a crezut c-ai minţit-o de ce ai mai luat bilete pentru staţiune ?" „Bilete ?..." făcu el surprins, „dar biletele le-am luat încă atunci, înainte de a pleca pe şantier !" Femeia tresări, ceea ce auzi o făcu să-l privească lung şi parcă cu alţi ochi, auzindu-l mai departe doar ca prin ceaţă. „Atunci le luasem deja, dar nu-i spusesem, voisem să-i fac o surpriză, să-i arăt... Şi în prima zi nici nu înţelegeam ce-mi spunea, ce-mi imputa, iar mai apoi n-am ştiut ce să fac cu biletele... Dar, pentru că fuseseră luate ca să aducă fericirea... Şi de trei zile asta fac, caut doi tineri cărora să li le dăruiesc..." Doar tîrziu îşi dădu femeia seama că nu-i mai vorbea nimeni, atunci cînd reuşi să se smulgă din rememorări, constatînd, stupefiată, că era singură : bărbatul plecase, se ridicase şi o lăsase singură ! Doamne, dacă e adevărat... îşi zise ea. Şi vru atunci să fugă, să-l prindă şi să-l întoarcă ca să-l convingă că-l înţelege — îi scuza acum brutalitatea, felul în care fusese lovit i-o justifica în totalitate — şi se şi ridicase dar, deodată, încremeni : biletele, biletele erau acolo, bărbatul lăsase ambele bilete pe bancă ! Nu, nu-nu, murmură ea cu părere de rău, înseamnă că eşti orgolios, ca mine, şi eu nu înţeleg astfel de oameni, nu-i pot ajuta... Şi femeia, trecînd prin multe stări şi de mai multe ori prin aceea în care îşi imputa lipsa de înţelegere, nu putea spune nici acum ce făcuse în clipele acelea, neştiind ce făcuse, de fapt, nici după aceea, decît de foarte tîrziu, de atunci cînd se trezi în oraş, nu pe peron, nu la gară, cu biletele în mînă căutînd vila !

Nu ştie cînd făcuse bărbatul comanda — poate că nici nu vorbise ci făcuse vreun semn — vede doar cum le sînt puse pe masă alune Şi atunci încearcă să-i zîmbească, să-i mulţumească măcar astfel pentru faptul că nu uitase cît de mult îi plac. Dar totul e inutil, celălalt priveşte undeva în gol prea pierdut ca femeia să-i poată prinde privirea, şi doar atît, iarăşi, îi distinge pe chip, liniştea aceea, ciudată, pe care nu şi-o poate explica...

...Se întinse pe pat de cum intrase în cameră şi începu să se gîndească şi altfel la ceea ce i se întîmplase, că îl urmase pe bărbatul acela, care nici măcar nu i-o ceruse, care, dimpotrivă, se purta cu ea atît de urît ?... E adevărat, voise ea în ultimele zile să se termine totul, să nu mai vadă pe nimeni şi să nu se mai întoarcă acasă, însă de acolo, de acolo şi pînă la ceea ce făcuse... Dar la sfîrşit, după mai bine de o oră în care întrebările o sfîrtecaseră fără cruţare, pentru că ceea ce-i spusese în restaurant, că voia, că era şi ea în situaţia în care trebuia să uite ceva, hotărî să rămînă în staţiune ! Şi atunci privi în jur mai altfel, cu îngăduinţă şi speranţă dorind cu tot dinadinsul să găsească vreun motiv pentru care să se bucure, să zîmbească, să aibă senzaţia că trăieşte una din stările acelea în care, în urma cine ştie căror procese ce se desfăşoară în suflet, ne simţim bine, puternici şi dornici de viaţă. Inutil însă, totul fusese în zadar pentru că încăperea, mobilele, erau frumoase şi chemau prea insistent intimitatea, dragostea, pe care în acele momente era convinsă că o pierduse cu totul şi în ea însăşi nu putu să-şi oprească nişte gemete pentru că deşi avea chipul senin, în sinea ei plîngea după ceva ce-i fusese luat, pentru ceva ce făcuse fără să judece prea mult şi care, n-o bănuise şi nici n-o dorise vreodată, se părea că duce fără întoarcere la uciderea unor speranţe... Şi nu îşi amintea nici acum ceea ce mai gîndise atunci — o copleşiseră în clipele acelea nenorocirea ei, tot ceea ce-şi spuseseră atunci cînd se certaseră... — ştia doar ceea ce făcuse abia de mai tîrziu, de atunci cînd luase o hotărîre îndreptîndu-şi ţinuta de-a dreptul provocator, cînd îşi aruncă părul pe spate printr-o mişcare bruscă a capului şi ieşi în oraş. Ieşise atunci ca să-şi scoată bani de la C.E.C., ca să facă nişte cumpărături şi, pentru că într-un fel era obligată, ca să deie un anumit telefon !

Dezghioacă o alună de cine ştie cît timp, inconştientă şi numai pentru că simte nevoia unei mişcări, aşa după cum şi el, din acelaşi motiv, învîrte în mîini paharul din care n-a băut încă nici măcar un singur strop. Imaginea aceea însă, a paharelor în care spuma se topise demult, o răneşte iar...

...Se acomodase, după patru zile se gîndea mai puţin la ceea ce i se întîmplase înainte de a se urca în tren, la toate înfruntările acelea care avuseseră desigur rolul hotărîtor în acceptarea situaţiei de acum şi, deşi cam rigidă şi veşnic intimidată, se străduia să nu facă notă discordantă cu ceilalţi oameni, veseli şi atît de bine dispuşi. Se plimba, ieşea în oraş zi de zi şi se pierdea în pădurile din apropiere, printre brazii aceia din a căror verticalitate se străduia să-şi procure linişte şi încredere, mergea la filme, ocupîndu-şi astfel întregul timp al zilelor fără să-şi lase răgaz pentru aduceri aminte. Pe bărbatul din tren nu îl mai văzuse — de fapt nici nu ştia dacă rămăsese şi el în staţiune ori nu — începuse parcă să-l uite şi să considere întîlnirea cu el ireală. Dar atunci, în a patra zi, cînd se întorcea acasă cu nişte cumpărături, îl văzu din nou !... Ce gîndi atunci, ce simţi, nu-şi mai amintea, totul fusese sfîrtecat de iniţiative mult prea diverse ca să i se fi putut fixa ceva şi nu ştiu ce face nici atunci cînd se dezlipi din locul în care încremenise, numai că de oprit se opri exact în spatele lui. „Bună ziua", bîigui ea cu glas tremurat simţind cum şi în el se frămînta ceva. „Sărut mîna, a, d-ta eşti...". Dar numai atît putură să-şi spună, nimic mai mult, după care se simţină din ce în ce mai stînjeniţi, şi nu mai vorbiră decît tîrziu, atunci cînd îşi dăduseră seama că mergeau spre vila în care stătea ea. „Ai rămas, ai rămas deci şi d-ta ?". „Acasă m-ar fi indispus prea rău amintirile...". „Înseamnă deci că nu încerci nimic altceva decît să uiţi". Vorbele ei l-au făcut să ridice capul. „Da", răspunse în cele din urmă, „da. D-ta ?" „Eu" — doamne cît o dureau cuvintele lui, prin ele însele şi prin ceea ce-i aduseră pe chip — „eu, eu încerc altceva, încă ..". „Altceva ?" Asta voise să zică : să văd dacă nu există şi altă cale decît cea a uitării, dar, pentru că-i văzu zîmbetul din colţul gurii şi nu voi să pară slabă, încheie altfel : „Eu încerc să găsesc acea cale prin care să uit nu oricum ci cît mai repede !" Atunci încă, în timp ce vorbise, simţi că între ei se rupsese ceva, că durerile proprii îi ţineau la distanţe prea mari ca să-şi întindă mîinile pentru ajutor şi asta o întristă, o duru şi o şi revoltă împotriva ei însăşi.

„Să-ţi mai torn ?" o întreabă cu totul neaşteptat, adăugînd astfel cîteva cuvinte celora foarte puţine de pînă acum. „Da" răspunde ea, şi răspunde astfel nu pentru că ar fi vrut într-adevăr să bea ci pentru că un răspuns de „nu" i-ar răni şi ei auzul, aşa că după ce umple paharele, turnînd peste ceea ce fusese în ele, rămîn amîndoi cu privirile pe noul strat de spumă, care începe să se topească imediat. Nici unul nu încearcă să facă ceva, să întindă mîinile ... şi tot ceea ce îşi pot citi pe chipuri e liniştea aceea ciudată...

...În faţa vilei se opriră rămînînd străini, răniţi şi de ceea ce îşi spuseseră unul celuilalt dar şi de propriile lor gînduri, dorind să se despartă cît mai repede dar dorind parcă şi altceva, să se mai privească, să — dar unde erau forţele acelui miracol ? — să rămînă alături ca să îşi explice ceea ce nu înţelegeau şi-i aduseseră la stările acelea. „Ştii", a zis el într-un tîrziu, „înainte am fost cam nervos, am vorbit urît şi..." „Înţeleg — înţeleg, numai că..." „Numai că?" Ceea ce spusese atunci pornise din sinceritate, din dorinţa, puntea şi forţa de a o trece : „După scuze de acest fel se pare că sîntem şi mai departe unul de celălalt decît după vorbele care duc la ele", dar el nu le-a înţeles astfel, s-a crispat şi a fulgerat-o cu privirea. „Dacă vrei" a sărit ea atunci precipitată „urcă, te invit la mine, te servesc cu o cafea". Reuşise ceva prin intervenţia ei, îl făcuse să renunţe la nişte cuvinte grele pe care de fapt din privire i le şi citise deja, dar numai atît reuşise pentru că în clipa următoare bărbatul s-a întors şi s-a îndepărtat.

Două zile după întîmplarea aceea n-a mai ieşit în oraş, se simţea singură, în afara oricăror dispoziţii de a mai trăi ceea ce distrusese nu demult dar şi vinovată faţă de el, de bărbatul din tren pentru că fusese incapabilă de înţelegere şi gesturi frumoase, pentru că îl făcuse, în loc să creadă iar în ceea ce crezuse pînă acum ori măcar să uite, să trăiască şi mai acut durerile unei rupturi.

S-au mai întîlnit după aceea doar o singură dată, tot aşa, întîmplător, în penultima zi. Şi erau atunci parcă alţii, nu numai străini dar şi izolaţi fiecare în cochilia lui pentru că sfîrşitul acelui neobişnuit concediu le adusese şi stingerea dorinţelor şi renunţarea la speranţă.

...Din tren, pentru că se întorseseră totuşi împreună, au venit direct aici, la restaurant, unde stau de mai bine de două ore fără să-şi poată spune vreun cuvînt frumos ori sincer pentru că vorbeau doar cu ei înşişi, cu amintirile lor, cu ceea ce au greşit căutînd... Şi, deodată, femeii i se pare că înţelege totul, că-şi poate explica chiar şi liniştea aceea pe care i-o văzuse tot timpul pe chip : era liniştea de dinaintea despărţirii ! Atunci s-a ridicat, şi-a aruncat părul pe spate printr-o mişcare bruscă a capului şi s-a îndreptat spre ieşire. În urma lor, pentru că şi bărbatul se ridicase şi ieşise, rămîn toate alunele acelea, unele descojite, şi paharele de bere în care spuma se scofîlcise, se topise atît de prozaic...

Şi înaintează amîndoi, îndepărtîndu-se unul de celălalt mereu, fără să se mai privească, numai că femeia o face mai greu : nu-şi poate ierta nici acum, mai ales acum, că atunci, în cele trei luni în care el a fost pe şantier, înţelegerea greşită a unei situaţii a împins-o spre gestul acela care a dus la ruptura dintre ei !

Ion Bănuță

Panorama străzii verii

M-am răstignit în ambră și în griu
și in al verii surd desfriu
să rid in cer de-albastru și să plîng
în lacrima din ochiul meu năting.

Panorama străzii primăverii

M-am răstignit in fir de vint, de soare,
in căprior de vis și de candoare
s-aud de Primăvara vine
în rosmarini și in glicine.

Panorama străzii șahului

Caroane ! Luntrașule !
De ce mă-nșeli nașule ?
Devii golan
pentru un ban
negru in neagra petrecere
cu sufletul meu în trecere !

Ticălosul !
Mi-a reperat osul
de padișah.
Vrea să joace șah
cu mine
intre suspine.

Mi-am pus în umblet pionii
să atac spionii.
Mi-am pus în umblet turele
să atac prescurele.

Mi-am pus in umblet caii
să atac zumbalaii.

Mi-am pus in umblet nebunii
să atac tainele lunii.

Mi-am pus în umblet regina
să nu plingă divina.

Mi-am pus in revistă regele
să adun betegele
gînduri
în rînduri
să nu intru în mat
lingă Calafat.

In Arcul de Triumf al nimănui
Caron ride negru în barca lui.
Caron ride negru în barca lui.

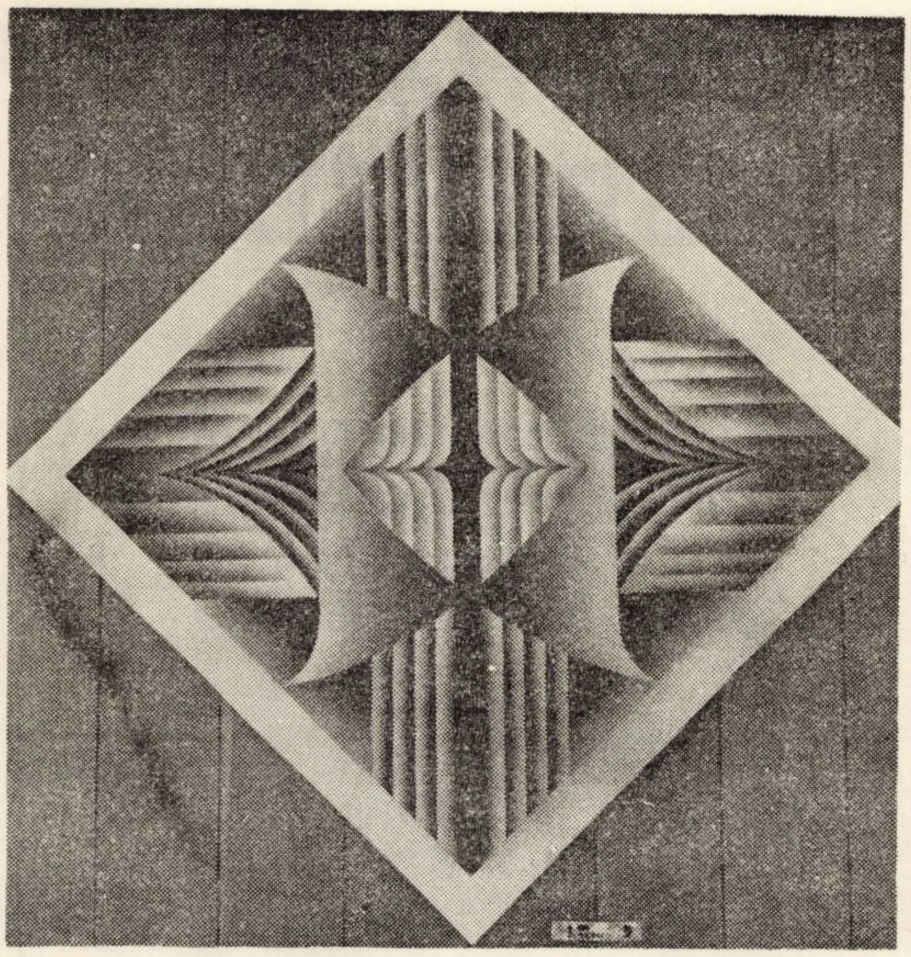

Ion Cocora

Cine se leagă cu viața

Ca prin vis
zăpezile ridică steaguri tămăduitoare
acoperă dinții mărunți ai turmelor
pe intinderi de mentă

dar cineva se leagă cu viața
că va tălmăci floarea impărătească
a macului

zăvorit dacă ar fi
ori adulmecat de zaruri
poetul știe că oriunde
dezaprobă cuvintul dacă nu cintă
o patrie

Variantă

O făgăduință de flaut și repaos
apără de milă palidul prinț
atunci cind in liniștea astrului de ziuă
triumfă civilizații și idoli

o liuzie e marea și sora
atunci cind sub corola sensibilă a lumii
ouăle păsării ideale
purifică sufletul copilului

Vocile stelelor

O coroană trecătoare
ești tu noaptea
tremurind
pe mările gri
la capătul cuvintelor
ești talazul
prevăzătoarelor asonanțe
scrise pe ziduri
chipurile fericite din visele
tale sint vocile stelelor
văzute de departe precum
niște ugere ireale

Viespi radioase

Viespi radioase răsar
de-a lungul piriurilor
fără să le infioare gustul
propriei cenuși

un greu sigiliu
o aură de mii de ani
rănește inima inflăcărată

George Suru

Cine se naște ca să cînte

I

Poetul coboară din munții Țării,
Plutește și se intimpină
Cu semințji verzi,
Niciodată nu a fost mai arzătoare
Pana călită a vulturului
Pe acest pămint născător de poeți...
Curge ca o lacrimă de bucurie
Prelinsă pe trup tinăr de ienupăr
Și glasu-i e limpede pe lespezile
albastre
Ca ochii păstrăvilor
Se aud
Munții în înalturi cu nestemate
Prin nouri și fulgere de vis și putere :
„Iată cascada noastră născută
Din blindă durere !...

II

Poetul trece prin nesfirșite lanuri,
Drumul său se zărește
Ca o ploaie de roșii maci,
Cine se naște ca să cinte în Țară
Poartă la cingătoare semințe de soare
În numele unui neam de bărbați...
El așează temelie din faguri,
Își zidește femeia in ziduri de griu,
Frunza cîntătoare o așează pe praguri
Și își inalță copiii cu pietre de rîu.
În amurg, coboară năvoadele de vis
În apele străbune
Și rostește cum luntrea inimii s-a
deschis
Asemeni unui nufăr fără nume.

Theodor Cernăuțeanu

In iubirea de țară

În pupilele fiecărui bărbat
un ostaș odihnind,
printre macii sălbatici
izbucniți din inimile
celor ingropați —
risetul sănătos al copiilor,
privirile vindecind
o apă blîndă inconjoară totul
ca o liniște ciudată
in loc de aer
prin care fiecare zgomot
desprinde fișii de lumină
doar sălciile riului
roșii ca niște vase de singe
aplecate-n oglinzile apelor
in apusuri
amintesc
cind
in pupilele fiecărui bărbat
un ostaș odihnește
iar pruncii
prin rănile cicatrizate ale taților
pătrund
in iubirea de țară.

DESPRE MUZICĂ, DIN LOJA UNSPREZECE

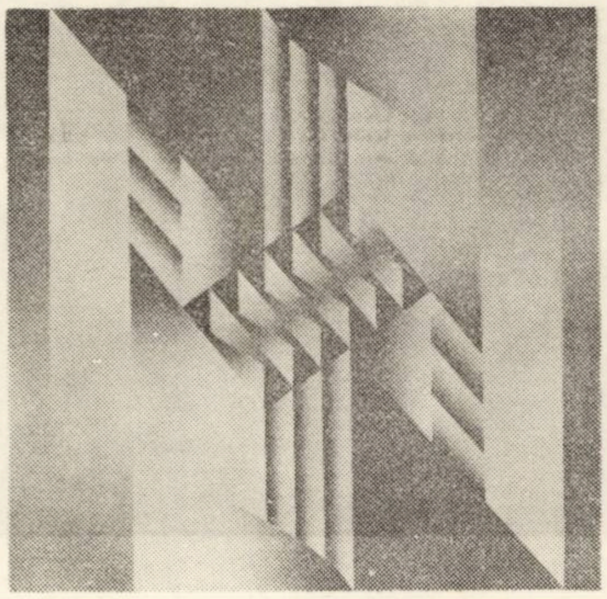

Intrăm în sala de concert, vocile devin scăzute ; oamenii se recunosc și se salută, mulțumiți că au fost văzuți în templul muzicii. Cîteva persoane între două vîrste depun la garderobă, cu mișcări elegante, ca la dezvelirea unei statui, dînd la iveală, cu mîndrie straie de purtat la operă sau la concert. Studenți, vădit aflati la primele contacte cu muzica serioasă, pășesc țepeni, îi string cravatele, au tăcut brusc. Cu gesturi largi, obișnuiții sălii, muzicologii și cronicarii noștri își îngăduie să discute în timpul spectacolului, comentînd cu amărăciune și zîmbet fiecare greșeală de execuție sau solemnitatea fără rezerve a celor ce-și mai șterg o lacrimă cînd destinul e, în fine, biruit în partea a patra dintr-a cincea ...

O mulțime foarte diferită. Cum realizăm ancheta ? Cum să cuprindem cît mai multe probleme fără să le bagatelizăm ? Gustul artistic, publicul, repertoriul ... Totul se rezolvă însă simplu, în loja unsprezece, cînd se încinge în pauză o discuție, prelungită ulterior

Așadar, începem prin observarea sălii. O largă activitate de popularizare a muzicii în rîndul tineretului : școli peste școli își trimit sîmbătă și duminică micii reprezentanți. Inițiere și vacarm, iată un subtitlu posibil. Copiii aplaudă frenetic între părți, citesc ziare, ies afară mereu și rîd.

Un prieten, de la vioară, neavînd treabă în partea a doua a concertului, supraveghează un grup de puști să nu facă zgomot. Dirijorul e deja furios.

„Ce școală sînteți voi ?"

„Școala medie nr. 5 Timișoara".

Oare cine o fi predînd muzica la ei ? Le povestesc colegilor mei din loja 11 cum l-am descoperit pe dascălul acela de la țară. Era de română, dar i se dăduseră și ore de muzică, pentru că-l știau pasionat după Wagner. Teorie nu prea știa, în schimb făcuse mereu audiții. La una din ele tocmai picasem eu, aflat pe teren pe acolo. Copiii confecționaseră din carton instrumentele muzicale. Profesorul îi ordonase ca pe-o orchestră, el fiind dirijorul. Un picup și o „partitură" dificilă, „Fantastica". Profesorul dă „intrările", de altfel copiii trebuie să-și dea singuri seama cînd trebuie să mimeze execuția. Un spectacol amuzant, grotesc, dar toată lumea este entuziasmată, își încordează urechea să perceapă diferența dintre un instrument și altul.

„Eu am auzit clar trombonii".

„Eu diferențiez bine contrabasmul".

Un calambur minunat : „contrabasmul". Aproape că nici nu-ți vine să-l corectezi. Și iată, în loja 11, tot acel profesor ne declară că e satisfăcut întîlnindu-i pe foștii săi elevi mereu în sala de concert.

„Măcar asta am realizat. Deseori discut cu ei aici, facem adevărate cronici vorbite, le las dreptul să aprecieze foarte critic și subiectiv totul. Asta le formează personalitatea".

Dar să-l lăsăm pe improvizatul profesor de muzică cu naivul său entuziasm, uneori eficient dacă lucrezi și cu „farmecul personal". Dar a lăsa un neinițiat (cît de cît) în sală e ca și cînd ai da permis de conducere auto unuia care nu cunoaște regulile de circulație.

Nu-i așa, tovarășe **Ion Crișan** ? (Mă adresez, așadar, președintelui Filialei Uniunii Compozitorilor — Timișoara).

„Destul de trist că se întîmplă asemenea cazuri. Trebuie să fim atenți cum facem concertele educative. Cred că o metodă eficientă ar fi și aceea a deplasărilor la sediul unor cluburi muncitorești. Nu, asta nu înseamnă banalizare, dacă există, firește, condiții, un cadru solemn, adecvat. Uzinele dispun de o mare eficacitate în privința mobilizării. În afara abonamentelor, a concertelor la sediu, e necesar să se meargă pe teren, cu un program elevat, cu interpreți de mare clasă. Sigur, asta să nu însemne o ignorare a forțelor locale.

Cenaclul nostru ? Ei, da, la scriitori e altceva. Vine oricine. Ar fi o idee, să deschidem mai mult porțile acestui cenaclu amatorilor de dezbateri pe teme teoretice. Deocamdată însă nu avem acest specific, datorită caracterului profesionist ... Apoi secția noastră de muzicologie, dacă aduceți discuția aici, e foarte slab reprezentată în Timișoara. Ai noștri nu fac muzicologie propriu-zisă, ci se mulțumesc cu cronicile de concert. Mai puține studii, mai puțină știință. Noi i-am îndemnat și spre asta .. Nu cred să existe festivaluri muzicale fără sesiuni de comunicări, fără prezența muzicologilor. „Timișoara muzicală" nu a prevăzut și așa ceva, e drept. Nu e rea propunerea Dvs. , ca aceste eventuale sesiuni să fie deschise publicului, ca și concertele. Să-i inițiem pe oameni și în sferele teoreticului. În celelalte modalități de inițiere am făcut progrese. E vorba de o serie de concerte-lecție, cu exemplificarea instrumentelor muzicale, ținute la Liceul de muzică. Stagiunile permanente ținute în alte localități sînt și ele ceva, cînd se oferă condiții, însă nu ca la Lugoj, unde fosele s-au renovat dar au rămas neîncăpătoare".

Ce cuprindem în repertoriu ? Cum trebuie echilibrat acesta să penduleze între vechi și nou, găsindu-se însă și proporția adecvată ?

Ovidiu Giulvezan, muzicolog :

„Cred că gustul publicului nu are limite. El poate, cu larga-i disponibilitate, îmbrățișa și noul, alături de piesele-i îndrăgite. Tocmai de aceea, orchestrele trebuie să nu se orienteze după ceea ce cred ele că înseamnă accesibilitate. Căci acest criteriu nu se confundă cu acela al valorii. Într-adevăr, publicul primește cu oarecari rezerve muzica modernă, refuzul este însă instinctual. Dar dacă, dincolo de concesiile ce se fac de dragul planificării lucrărilor autohtone s-ar trece la selectarea riguroasă a acestora ! Căci selectarea se face uneori la întîmplare. Un autor nesemnificativ ca N. Iusceanu este cîntat de două ori într-o stagiune. Nu și A. Vieru, al cărui splendid concert pentru violoncel, premiat, n-a avut aceeași soartă.

Prea puțină muzică contemporană mondială de calitate : Lutoslawski, Strawinsky și acest lucru dintr-o oarecare comoditate. Sigur, te rog notează, m-am referit tot timpul la ceea ce se face sau nu în Timișoara".

Dirijorul corului „Vidu" din Lugoj, **Remus Tașcău,** a perfecționat întîi un cor ...

„Da, și asta incluzînd piese din ce în ce mai dificile și luate din toate epocile. Întîi trebuie să ne educăm pe noi înșine, doar după aceea trebuie educat publicul.

Așa că iată-ne abordînd piese de la preclasic la contemporan, cîntînd și în limba respectivă. Ar fi putut imagina lugojenii așa ceva în trecut ? O piatră de încercare a fost tot o lucrare valoroasă autohtonă, „Miorița" de P. Constantinescu. Cum ne-a primit publicul ? Întrebarea nu mai are nici un rost. Lugojenii sînt mîndri de corul lor, îl înconjoară cu dragoste, sînt acum convinși că se cîntă „ca profesioniștii". Așa că ei ascultă cu atenție și treptat se deprind și cu limbajul contemporan. Artistul și publicul se formează reciproc".

Bine, dar ce înseamnă un concert cu adevărat „reușit ?" Dirijorul de azi de exemplu, este singur un spectacol. El „împunge" vehement orchestra, uneori se oprește din tactare pentru ca brusc să pretindă nu știu ce cornilor. Și azi nu s-au programat cine știe ce prime-audiții. Totuși, parcă și orchestra sună altfel, cu toate că piesele sînt ultracunoscute.

„Da, e un concert reușit, confirmă și muzicologul **Damian Vulpe.** Totuși, participarea dirijorilor străini, a interpreților invitați în general, nu rezolvă problema. Publicul se lasă ușor sedus de farmecul personal al interpretului. Se cer valorificate forțele locale, așa cum s-au înființat cvartetul Filarmonicii și orchestra ei de cameră. O propunere : cînd n-avem invitați, un program de popularitate poate atrage un public numeros, reușita e ca și asigurată. În schimb, cînd vine un interpret cunoscut, notoriu, al cărui nume să fie „destul tun", e cazul să se introducă piese mai dificile, mai puțin cunoscute. În acest fel, prin intermediul unei înalte vocații transmiți o înaltă artă, lărgești posibilitățile de receptare a noului.

Tocmai, vorbeai adineaori de inițiați și neinițiați. O altă propunere ar fi : delimitarea programurilor destinate publicului, să zicem, „de sîmbătă", de acelea în matineu, duminica, educativele. Nu trebuie să amestecăm în același concert, „Petrică și lupul" cu „a X-a" de Sostakovici. Deci, serii de concerte cu abonamente".

Muzicologul **Ioan Tomi** dorește să completeze ceva la problemele muzicologiei, ridicate de Ion Crișan. În fuga condeiului notez :

„Spuneai muzicologie incluzînd literatura de popularizare alături de știința muzicală, ceea ce în mod sensibil nu e totuna. Literatura de popularizare, inclusiv monografiile, va trebui să fie accesibilă. Nu se exclude literaturizarea, descrierea, metafora. Muzicologia trebuie să excludă luxul de cuvinte în favoarea lucidității științifice, a conciziei clare, inechivoce. Muzicologie : „Cvartetele lui Beethoven" de T. Ciortea, „Imagine și sens" de P. Bentoiu, ca să rămînem la unele valoroase lucrări românești. Un lucru e sigur, acela că muzicologia rămîne, asemeni cărților de știință, o treabă de specialitate".

Bine, exclamam eu, însă ... Tocmai intra dirijorul, pauza se isprăvise. Și odată cu ea discuția. Rămînea acel „însă", pe care îmi rezerv satisfacția să-l notez fără intervențiile interlocutorilor.

Căci muzicienii împart publicul în inițiat și neinițiat, taie în două concertele și rezervă fiecărei categorii partea ce i se cuvine. Dar mai existăm și noi, cei inițiați „pe jumătate", fiii pasiunii noastre, credincioșii sălilor de concerte, cei ce cred că totul, pînă și limbajul încîlcit al specialiștilor, poate deveni accesibil.

În fine, cred că așa cum poate fi comună tuturor lumea sentimentelor, tot astfel e și lumea ideilor. Căci, stimate Tomi, există cărți, precum acelea ale lui George Bălan sau Pascal Bentoiu, care rămîn muzicologie dar sînt și popularizare totodată, a căror trăsătură rămîne un mare suflu al ideilor, așadar un limbaj pe care-l cunosc și cei neinițiați în terminologia armoniei și contrapunctului. Ne regăsim acolo unde omenescul face casă bună cu profunzimea Acolo unde există marea muzică exprimînd sonor deziderate ale veacului, lucruri care ne sînt, dacă nu cotidiene, măcar familiare ; nu „simfonii domestice" cerem, ci universuri sonore pline de idei ... Am întîlnit mulți melomani care nu mergeau la concert pentru divertisment. Nu, nu vrem să fim mereu distrați, nu vrem nici mură-n gură, nici aerul de atoatecunoscător al profesionistului care-și zornăie carcasa de termeni necunoscuți, preferînd această victorie facilă. Să se înfrunte, dacă-i dă mîna, în luptă dreaptă. Publicul nostru, fie el și juvenil, este însetat de cunoaștere. Este un public politicos, prea politicos, sîrguincios, ascultător. El nu trebuie subestimat, trecut la „învățăcei", cum nu are nevoie de abstracțiuni supraumane, reci, cum n-are nevoie neapărată nici de aurite (și aiurite) căi de mijloc. Ci, bineînțeles, de artă adevărată.

LUCIAN BURERIU

teatru

„Poate acesta e secretul"

de S. LEVIN

LA TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA

După remarcabilul spectacol cu piesa lui Aurel Gheorghe Ardelanu, Coroană pentru Doja, prezentat în stagiunea trecută, Teatrul Național din Timișoara a pus în scenă un alt text inedit, datorat autorului local Sergiu Levin. Apreciem cu toată căldura preocuparea teatrului timișorean de a stimula dramaturgia, cu atît mai mult cu cît este evidentă atenția specială cu care au fost lucrate spectacolele amintite.

„Poate acesta e secretul" este o piesă polițistă în care autorul își propune să demaște acțiunea de spionaj economic a unor cetățeni străini (Villara, Ruth), veniți în țara noastră ca turiști, și, prin aceasta, să îndemne la vigilență. Textul, de un pirandellism eșuat, propune două acțiuni paralele, care, din păcate, nu se întrepătrund organic, și anume acțiunea piesei la care lucrează scriitorul Dan Valentin, unde S. Levin face tot timpul efortul de a devia atenția spectatorului spre neesențial (interminabile divagații eseistice, un lustru superficial de intelectualitate, cu trimiteri de la cibernetică pînă la problema raportului dintre critică și creație, mult dezbătută în presa noastră. apoi nefericită idee de a se referi insistent la Oedip și Hamlet, referințe bineînțeles strivitoare pentru piesa în discuție), trecînd în planul secund cealaltă acțiune, cea principală — lupta împotriva elementelor dușmănoase care încearcă să treacă peste graniță informații secrete.

Personajele piesei sînt neconturate, nu se definesc în desfășurarea conflictului dramatic, ele ne sînt „date" prin referiri la un trecut al lor, care nu e în scenă, care este evocat. Singurul personaj care cunoaște o transformare sufletească este Mihai, fiul scriitorului Dan Valentin, dar această transformare este lipsită de orice motivație psihologică, autorul recurgînd la procedeul deus ex machina

Nereușind, nici prin conflictul dramatic și nici prin caracterele propuse, să susțină artistic dezbaterea intenționată, care ar fi justificat demersul piesei. S. Levin încearcă să suplinească lipsa de inedit a fabulației, pauperitatea personajelor, prin artificii livrești. autoironii la adresa precarității textului, comentarii exterioare faptului dramatic etc., însă fără a salva ceva. Astfel ideea generoasă a lucrării rămîne neînfăptuită artistic.

Dat fiind diletantismul piesei, regizorul Emil Reus și colectivul actoricesc s-au aflat în fața unei sarcini insurmontabile. Trebuie remarcat efortul ansamblului artistic de a suplini carențele fundamentale ale textului. În acest sens se cuvine subliniat în mod deosebit nervul și dinamismul pe care regizorul le-a imprimat spectacolului, încercînd să nu se lase sufocat de tenta discursiv-eseistică a piesei, recurgînd în mod binevenit la unele soluții cinematografice ca sinaurele care puteau da acest dinamism. Este de apreciat apoi frumusețea și funcționalitatea decorului semnat de Doina Almășan Popa, care dovedește și aici virtuți deosebite.

Actorii (în ordinea distribuției, Vladimir Jurăscu, Gheorghe Leahu, Traian Buzoianu. Mihaela Murgu, Marieta Gașpar, Victor Odillo Cimbru, Miron Nețea, Ștefan Iordănescu, Elena Simionescu, Camil Georgescu, Gheorghe Stana, Alexandru Ternovici, Emilia Mihai, Ion Olaru), s-au achitat onorabil de sarcina lor, suplinind uneori, prin inventivitate și har. insuficiențele textului. Se cuvine să apreciem, detașînd din context, contribuția lui Traian Buzoianu (Mihai), care aduce în scenă mult farmec juvenil. precum și pe cea a lui Vladimir Jurăscu. în rolul scriitorului Dan Valentin, care reușește să atenueze întrucîtva linearitatea unui personaj fără o problematică sufletească reală.

Salutînd încăodată strădaniile teatrului de a promova lucrări dramatice noi, ne exprimăm speranța că aceste eforturi se vor conjuga în viitor cu o exigență sporită, marcată de generozitatea colaborării cu autorii pentru realizarea acelor piese de teatru pătrunse de umanismul epocii noastre socialiste, piese care să militeze, cu mijloacele artei, pentru înfăptuirea marilor idealuri care animă întregul nostru popor și care să contribuie la formarea și desăvîrșirea conștiinței socialiste a oamenilor muncii.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

plastică

Molnar Zoltan

Expoziția depășește nivelul unei simple însumări de opere. Calitatea de ambient, expresie a unei coerențe stilistice și tehnice, este recepționată instantaneu. Șocul optic rămîne numai o primă impresie perceptivă, insuficientă pentru aprecierea operei. Spațiul vibrează discret de sonoritățile reci ale degradeurilor de albastruri și griuri perlate, încălzite accidental de ocruri aurii. „Trompe l' oeil"-ul imaginii repune însă în discuție cel puțin unul din aspectele „artei opticale". Generată ca o reacție antisurrealistă, „construcția optică înlocuia actul de abstracție ideativă al sensibilității printr-o radicală nevoie de proiecție pură și inventivă în lumea formelor". În cazul de față, suportul (antisurrealismul) nu există. Proiecția pură și invenția formală își modifică datele prin valorile lor contextuale. Unitățile morfologice cu care Molnar operează aparțin acestei orientări artistice („op-art") plasticianul (folosim termenul în accepția Vasarely) le structurează însă în intenția de a depăși plăcerea vizuală creată de „relațiile pur formale" ale imaginii, urmărind comunicarea sensului obținut prin sintaxa unităților. Cercetarea sa fundamentală se orientează spre un ansamblu de reguli combinatorii ale elementului formă-culoare capabil să comunice lucid sentimentul armoniilor muzicale. În rigoarea cerebrală, o opțiune interioară dictează secret și constant apropierea de arhitecturile cristalului ca univers posibil al armoniilor sonore. Rămîne însă la fel de constantă atitudinea de detașare în raport cu opera (spirit „cool") considerată ca obiect autonom și nu ca expresie personală. Gestul direct al artistului a fost eliminat în schimbul voinței de a da formă prin meditație. În consonanță cu refuzul gestului, se așează refuzul pentru culoare. Artistul își autocenzurează constant gamele de culori calde, incandescente. Albastrurile, cenușiurile, ocrurile aurii, primesc în degradeurile lor străluciri reci. Reci pentru că „muzica sferelor" vibrează în spații fizice reci. Ambele „refuzuri" reprezintă pesemne, efortul permanent de adecvare a mijloacelor la conținutul dorit: muzicalitatea imaginii.

Lectura materialului expus relevă prezența a două cicluri construite pe aceeași idee, a muzicalității imagistice. Cadrele codate cu „P crom" (penetrații cromatice), de la 13 pînă la 18 (nici de data aceasta artistul nu cred că a definit prin formula „P crom", un aspect definitoriu al imaginilor). Ciclul — mai puțin „P crom" „13", „14", și „15" asigură o continuitate cu realizări anterioare. Semnalăm, de altfel, pentru toate lucrările o realimentare din soluții concretizate în perioadele precedente, în sensul mai ales al ameliorărilor cromatice și diversificării schemei structurale în operă. Așadar, în toate cadrele ciclului I compozițiile se structurează pe scheletul simetriei bilaterale de care artistul uzează în ideea obținerii echilibrului perceptual, și deci, a simplității și clarității mesajului.

Din epicentrul notat grafic sau virtual al axei și spațiului, formele se dezvoltă în ritm unic adițional sau se sting spre extremele cadrului. În spațiul pozitiv-negativ al acestora, unde plinul alunecă prin degradeu în gol, deranjează fundalurile tratate ca suprafețe volumetrice, tactile. Molnar renunță în cel de al doilea ciclu la segregarea formă-fond, reușind astfel o coerență stilistică mai accentuată a elementelor. Ideea armoniilor muzicale concepută în primul ciclu pe baza motivului ondulatoriu centrat prin echilibrul simetriei bilaterale, se construiește în ciclul II preponderent din raporturile unităților formale ordonate pe axa dinamică a diagonalei. Plasticianul substituie transcendentalismului gotic al verticalelor ogivate, jocul alert al formelor angulare, echilibrate prin „simetria cărții de joc" (Cl. L. Strauss).

Interesant ar fi ca Molnar să conjuge efectul formelor sale predilecte. algoritmii compoziției cu capacitatea acustică pulsatorie a culorii. Oricum, discutînd datul existent al creației sale se cere subliniată tendința manifestă spre monumentalism care conferă celor mai multe dintre lucrări calitatea de prototyp-départ (Vasarely).

Fără concluzii, această ultimă afirmație este sugestia ca un asemenea artist să fie fructificat în spațiul generos al arhitecturii.

CORIOLAN BABEȚI

SILUETE

POEM ÎN ACUARELĂ

În sala LYRA a Casei municipale de cultură a apărut o expoziție de acuarelă. Nu auzisem de numele expozantei. Apoi am aflat că a fost elevă la Școala populară de artă, că a învățat să picteze sub îndrumarea profesorilor Podlipny și Mărcus, dar mai ales de la paleta care și-a stins atît de devreme culorile, aparținînd lui Marion Jilcu. Fac aici o paranteză lirică pentru a-l aduce încă o dată în plină aducere aminte pe acest mare prieten al nostru, Marion, acest poet al culorilor.

Autoarea expoziției din sala LYRA se numește Valentina Ogoescu. Se află la a doua expoziție personală. Prima în comuna natală, Teremia, și a doua la Timișoara. Acuarela expusă, poate prea figurativă, în sensul unui minus de transfigurare, dar întotdeauna caldă și spontană, întărește de pe acum conturul unui autentic nerv plastic. A trebuit să-i văd și lucrărlie în ulei. ca să mă conving de meticulozitatea cu care își așterne culorile, cu care impune în compoziție fiecare trăsătură de penel. Portrete, nuduri. compozitii și iar portrete M-a impresionat șirul de variante cu bunica. fiecare ipostază și stare afectivă este redată cu un strălucit simț al detaliului

În acuarelă sînt continuate parcă aceleași portrete pe care le-a realizat în ulei. Portrete, un adevărat poem în acuarelă al stărilor de spirit. Valentina Ogoescu știe să cultive fiorul clasic al mișcării, pendulările de tonuri și de nuanțe. înscriindu-se cu mînă sigură în teritoriul iscusinței plastice. Sub aceste lumini și penumbre ale stărilor sufletești se întrevede un penel în plină evoluție. Acel clocot tăcut și expresiv din gama sa de portrete este deja o dovadă.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

EXPO—FOTO

Multă știință și tehnică a fotografiei – în expoziția alb-negru și color a cîtorva fotografi din R.F.G., deschisă la Timișoara. Ar trebui să urmeze acum ceva teoretic despre (iar) dreptul fotografiei la (a opta sau cine mai știe acum a cita) artă. Dacă ea are acest drept sau nu-l are. Indiferent de toate acestea, există în expoziția fotografilor din R.F.G. cîteva fotografii în care știința și tehnica trec în poezie, în metaforă adică, dar aici n-am făcut vreo metaforă, pentru că foto-grafia scrie această poezie la propriu. Căci există în această expoziție o „Casă albă", de pildă, a lui Wilfried Graf, de la care poate începe un mare film sau un mare poem, și încă o casă, „18". Căci mai există în această expoziție cîteva din experiențele alb-negru ale lui Albert Bernhard și cîteva din portretele lui Clemens Hillebrand.

Dar iar îmi vin, nu știu de ce în minte, fotografii • fotogramele lui Antonioni și-mi spun că aici am văzut altceva. Altceva.

ADRIANA S. BRĂDEANU

CURIERUL ARTELOR

■ Duminică, 4 noiembrie, la Muzeul Banatului s-a deschis expoziția expedițiilor pionierești „Cutezătorii", a cărei panglică tradițională a fost tăiată de pioniera Popa Dagmara, elevă a școlii generale nr. 15. ■ Teatrul de stat „Valea Jiului" din Petroșani și-a deschis stagiunea sîmbătă, 3 noiembrie, cu un spectacol pe textul lui Alfonso Sastre „Cornada", în regia lui Adrian Lupu. ■ Luchino Visconti la 60 de ani: sărbătorit în cerc restrîns de prieteni (Burt Lancaster, printre ei), regizorul declară că proximul lui film va fi „Muntele vrăjit", bineînțeles după Thomas Mann. Telegramă entuziastă din partea Marlenei Dietrich, familiară ca întotdeauna marilor personalități ale secolului. ■ A treia ediție a Zilelor culturii la Reșița cuprinde manifestări dievrse ca: spectacole de teatru, simpozioane, sesiuni de comnicări, expoziții, consfătuiri, o gală județeană a filmului de amatori, un concert de muzică preclasică, întîlniri cu scriitori, montaj literar-muzical, operetă, întîlniri cu oameni ai muncii, masă rotundă „Mediul muncitoresc în literatura și arta actuală", concurs de muzică ușoară, festivalul formațiilor de călușari din județul Caraș-Severin etc. Simpla enumerare ne îndreptățește să afirmăm interesul organizatorilor pentru ca manifestarea să se bucure de interesul participanților. ■ Sartre în actualitate: „Uși închise" se joacă cu succes la Roma, la Teatrul Eliseo. ■ Marc Allégret a încetat din viață la 73 de ani. Născut în 1900, a debutat ca cineast în 1925, în cursul unei călătorii în Africa. Abandonînd o posibilă carieră diplomatică, M. A. (Soțul Simonei Signoret) a fost un regizor de succes, printre interpreții filmelor sale fiind Rimu, Fernandel, Michèle Morgan și, recent, Brigitte Bardot. Ultimul său film, „Balul Contelui d'Orgel", după Radiguet, a inaugurat festivalul de la Cannes, acum doi ani. ■ Trupă de cîntăreți și dansatori sovietici din Bachiria prezintă o serie de spectacole în Franța (Paris și provincie). ■ Vineri. 16 noiembrie, la Universitatea din Timișoara, încep lucrările Colocviului național de folclor. Vom reveni.

A. I. C.

Climatul întreprinderii — instrument al conducerii științifice

Conducerea ca funcţie socială se desfăşoară numai intr-un mediu social determinat, in cadrul unei anumite structuri obiective, in care atit cei care conduc cit şi salariaţii sint posesorii unor structuri psihologice determinate şi care acţionează unii asupra altora in mod conştient, in vederea realizării unor obiective sau scopuri propuse. Acţiunea de conducere angajează in cel mai inalt grad elementele sistemului social şi, in special, elementul uman in activitatea de funcţionalitate a sistemelor şi subsistemelor componente.

Finalitatea conducerii se reflectă atit in realizările de natură tehnică-economică cit şi in realizările psiho-sociale, ambele realizări nefiind in stare de subordonare una faţă de alta, ci in strinsă interdependenţă. Lipsa realizărilor pe plan psihosocial reflectă lipsa realizărilor pe plan economic şi invers.

Se consideră, in general, că randamentul unei intreprinderi depinde de felul in care se realizează sarcinile clasice ale conducerii. Se constată totuşi că randamentul activităţii este de multe ori foarte diferit in intreprinderi sau secţii ce-şi desfăşoară activitatea în condiţii identice. Plecind de la ideea potrivit căreia climatul întreprinderii este o manifestare a legăturii interne dintre toate condiţiile social-psihologice existente în intreprindere şi cuprinde pe fiecare salariat, incepind cu cadrele de conducere şi terminind cu ucenicii, este clar că, climatul intreprinderii nu trebuie lăsat la voia intimplării.

Pentru cadrele de conducere, problema esenţială constă, desigur, in a şti cum să influenţeze climatul. Stabilirea unei organizări cu organigrame, obiective, descrieri ale sarcinilor etc. este utilă, deoarece creează infrastructura necesară climatului, dar este departe de a fi suficientă. Lipseşte elementul esenţial, adică omul şi relaţiile umane.

A folosi climatul drept instrument de conducere inseamnă a urmări o influenţă indirectă şi impersonală asupra colectivului de muncă, orientată spre anumite mobiluri omeneşti de ordin general care stimulează activitatea. Care sint aceste mobiluri, aceşti stimulenţi ai muncii omeneşti ? Aş aminti ciţiva stimulenţi, care s-au aplicat in diferite epoci.

FRICA DE PEDEAPSĂ — mijloc incompatibil concepţiei noastre socialiste despre muncă. Pe de altă parte, frica de pedeapsă poate constringe pe om să muncească, dar randamentul pe care acesta il dă este minim, inferior capacităţii sale, atit cantitativ cit şi calitativ. Controlul exterior şi ameninţarea cu sancţiuni nu sint singurele mijloace posibile pentru realizarea obiectivelor unei intreprinderi. Omul este capabil să se orienteze de bună voie spre obiectivele pe care le-a acceptat. El este capabil de autodisciplină. Există în intreprindere şi alte raporturi decit cele dintre superior şi subordonat şi anume raporturi de interdependenţă. In multe privinţe, superiorul depinde de subordonaţi, deci acest aspect, odinioară trecut, in general, sub tăcere, poate stimula simţul răspunderii şi spiritul de echipă.

Potrivnic urmărilor unor relaţii bazate pe frica de pedeapsă s-au afirmat teoriile care puneau accent pe RECOMPENSE. Ele servesc in mod indiscutabil la realizarea obiectivului final al intreprinderii, şi anume contribuie la prosperitatea colectivităţii. Ele însă se situează in afara cadrului profesional, favorizind satisfacerea salariaţilor in afara muncii lor, fără să modifice raporturile tradiţionale ale mediului profesional, fără să creeze o legătură cauzală intre avantajele acordate şi colectivităţii individuale, astfel că beneficiarii nu întirzie să considere aceste avantaje ca fiind un drept al lor.

În ultima vreme STUDIUL MOTIVAŢIEI salariaţilor a scos in evidenţă o nouă concepţie asupra relaţiei dintre muncitor şi munca sa, concepţie bazată pe recompensa şi satisfacţia PRIN şi ÎN MUNCĂ. Satisfacţia nu mai rezultă din avantajele acordate în afara muncii, ci din însăşi desfăşurarea muncii, aşa cum sportivul işi găseşte recompensa chiar în sport şi in performanţele sale personale. Această nouă tehnică a motivaţiei constă, deci, in a asigura satisfacerea aspiraţiilor pur omeneşti prin muncă. Aceste aspiraţii şi necesităţi se pot defini astfel :

● Omul are nevoie profundă de a aparţine, de a se integra unei colectivităţi sau unei echipe. Această latură a motivaţiei determină, in final, o anumită „coeziune socială" care se reduce in ultima instanţă la sentimentul „identificării" individului cu grupul, adică la confundarea aspiraţiilor şi năzuinţelor celorlalţi membri ai grupului. Aceasta se compune din apartenenţa conştientă la grup, din tendinţa de a păstra principalele conformisme ale grupului, cultul valorilor comune, din conştiinţa intereselor comune, dar şi din capacitatea de a pune interesele grupului deasupra intereselor personale, dacă un asemenea conflict ar avea loc, sau cel puţin din convingerea că TREBUIE să pună interesele grupului deasupra intereselor sale. Ceea ce leagă pe indivizi în grupuri, ceea ce reprezintă sudura interioară a grupului constituie ceva mai mult decit un ansamblu de atitudini. Contactele de diferite feluri, interacţiunile reciproce, crearea de modele proprii de conduită — şi, în sfirşit, apariţia reţelei de relaţii durabile — iată factorii care-i leagă pe salariaţi intr-un grup. Formarea relaţiilor durabile constituie etapa decisivă in procesul de apariţie a coeziunii sociale, în procesul de apariţie a necesităţii de a aparţine unei colectivităţi.

Sensul şi semnificaţiile dezvoltării economice generează atitudini, mentalităţi, convingeri, mobiluri şi comportamente, la scara micro şi macro-socială de mobilizare şi antrenare a oamenilor la o participare activă şi reală în vederea realizării acestor obiective. Această participare este, în acelaşi timp, prezenţa activă, asocierea la interese comune, aderarea conştientă la luptă comună, convingerea că numai alături de toţi ceilalţi te poţi autorealiza şi autovalorifica. Şi astfel „alunecăm" spre o altă latură a studiului motivaţional : PARTICIPAREA.

● Prin esenţa ei, participarea este multidimensională (economică, culturală, politică etc.). Toate formele şi nivelurile ei sînt legate strins de dezvoltarea economică, ca efecte şi ca motoare ale acesteia. Participarea este, astfel, mijlocul prin care valorile sint alese şi acceptate de către oameni, încadraţi în structuri şi situaţii sociale obiective. Alegerea acelor obiective şi valori ale dezvoltării economice, care să fie acceptate de către marea majoritate, este însăşi esenţa participării. De aceea, trebuie să se explice salariaţilor raportul dintre sarcinile lor individuale, personale şi serviciile pe care intreprinderea le aduce colectivităţii.

● Sarcinile individuale trebuie să aibă un SENS atit pentru cel care le îndeplineşte, cit şi pentru colegii acestuia. Munca in sine trebuie să aibă un sens. Cadrele de conducere trebuie, deci, să informeze pe salariaţi, şi in special pe noii angajaţi, chiar din momentul venirii lor, despre producţia intreprinderii, aceasta fiind prezentată drept un serviciu făcut consumatorului, deci colectivităţii.

● Orice om are nevoie să se convingă că este capabil să realizeze ceva şi că activitatea sa este apreciată de către semenii săi la justa ei valoare. In acest sens, salariatul trebuie să aibă răspunderi personale. Simţul răspunderii nu poate fi dezvoltat dacă cel interesat nu este insărcinat cu o anumită răspundere bine definită, dacă nu i se explică că de el depinde obţinerea anumitor rezultate. Această cerinţă poate fi satisfăcută printr-o descriere a postului, care să definească rezultatele pe care cel interesat trebuie să le atingă, precum şi autoritatea pe care o are şi raporturile cu ceilalţi.

In consideraţiile prezentate mai sus, majoritatea problemelor, in special cele legate de studiul motivaţional, nu au fost tratate in multitudinea aspectelor pe care le ridică. Însă concepţia modernă de conducere nu poate fi abordată fără a se include şi factorul uman — ceea ce am vrut să precizăm — mai ales din punct de vedere teoretic, deoarece din punct de vedere practic mai sint situaţii in care conducătorii se situează pe poziţia tradiţionalistă, împrumutind şi utilizind stilul de tip autoritar. Aceasta, deoarece problemele legate de factorul uman, mai clar, comportamentul organizaţional, relaţiile umane, psihosociologia conducerii, nu sînt intotdeauna abordate de pe poziţia economistului, a conducătorului, ci mai ales de pe poziţia sociologului sau psihologului.

Folosirea raţională a resurselor umane, acest deziderat de importanţă capitală in cadrul economiei socialiste, pune in faţa conducerii fiecărei intreprinderi sarcini legate de formarea şi menţinerea unui climat corespunzător în vederea realizării obiectivelor întreprinderii. Pentru rezolvarea acestei sarcini în mod corespunzător, conducerea trebuie să dispună de un aparat corespunzător şi de cadre de specialişti calificaţi în problemele de personal, cu pregătire multidisciplinară.

DUŞAN CAPLAR

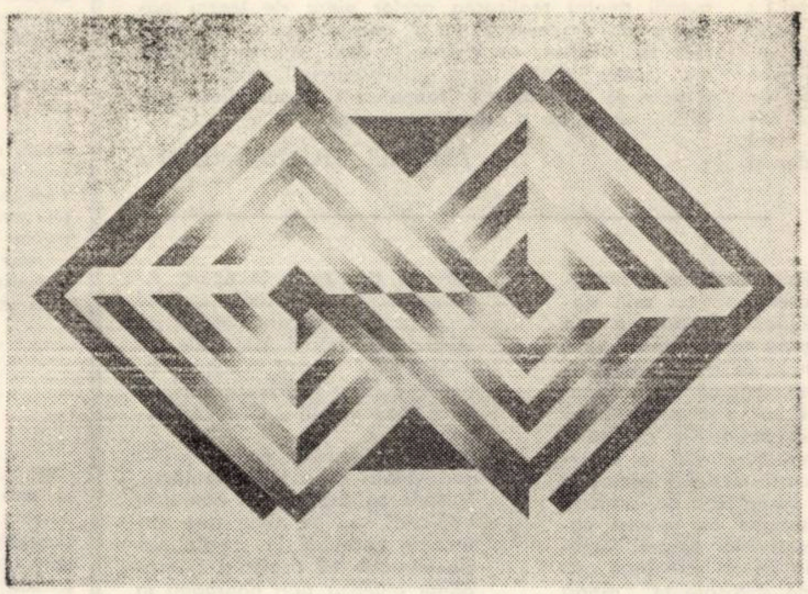

Iosif Constantin Drăgan

(Urmare din pag. 1).

de sistem economic, pentru a se obţine o mai mare productivitate şi eficienţă.

— Urmăriţi, în continuare, modul in care se dezvoltă la noi această disciplină ?

— Pot afirma că astăzi, după constituirea Asociaţiei Române de Marketing, stadiul, dimensiunile şi entuziasmul în studiile de această natură sint satisfăcătoare şi stimulatorii, ea nu rămine o disciplină teoretică, ci una cu aplicaţii practice. Orice producţie, orice servicii de altfel trebuie realizate în funcţie de consumator, ale cărui nevoi, gusturi şi preferinţe împreunate formează „piaţa", ce trebuie servită cu conştiinciozitate şi promptitudine, cu un sens ascuţit al datoriei sociale.

— La care dintre preocupările dv. ţineţi mai mult ?

— La cele sociale, culturale, spirituale, sint convins că muncind pentru o mai bună înţelegere intre oameni punem în relief ceea ce au ei comun faţă de ceea ce ii diferenţiază. Bineînţeles, fără a uita că baza vieţii e **economia** şi **dreptul.** Căci de dimineaţa pînă seara nu facem decit să îndeplinim acte economice în forme juridice.

— În ce direcţii credeţi că s-ar putea extinde studiile despre creaţia bănăţeană ?

— Cum spuneam la lansarea cărţii mele, trecutul Banatului trebuie înţeles în limbajul românesc deschis. Deci să ne gindim la valorile tuturor regiunilor ţării, la fel de preţioase şi care nu aşteaptă decit să fie exprimate şi aduse la lumină, aşa cum Creangă a făcut-o pentru Moldova. Fiindcă scopul tuturor acestor studii regionale este de a face cunoscute dinăuntru către exterior caracteristicile unor regiuni.

— O resurecţie a interesului pentru elementul regional e vizibilă şi in cultura românească actuală; Aş mai adăuga că un scriitor care vă este aproape, Delamarina, editat in zece mii de exemplare, s-a epuizat in două luni şi nu numai in Banat.

— Sint şi alţi poeţi care au fost cindva „la modă" . . .

— La care anume vă gindiţi ?

— Fireşte, la cei bănăţeni, in primul rind. La Gheorghe Gârda, originar din Mănăştiur, de lîngă Făget. Il cunoşteam in întregime şi il recitam des pe cind eram elev la liceu. Şi atiţia alţii, inclusiv poeţii şi prozatorii plugari . . .

— Prefaţatorul cărţii dv. vă numeşte un om de succes. Cunoaşteţi, inclusiv satisfacţia succesului material, chiar dacă intr-o accepţiune care nu este şi a noastră. Ce anume preţuiţi din toate acestea?

— Îndeosebi nu rezultatul secundar al succesului : bogăţia. Indiferent de sectorul în care muncim, **afirmarea** inseamnă **realizarea** fiecăruia. Iar un om afirmat, deci realizat, este „bogat" în satisfacţii, fără de care viaţa ar fi searbădă, fără rost şi fără justificare. Nevoile personale sint, în fond, limitate. Ceea ce e important este să dăm o funcţie socială condiţiei la care am ajuns şi deci un sens şi un rost, singurele care ar justifica-o !

— Şi acum, in final, ce impresii din Timişoara aţi dori cu precădere să evocaţi pentru cititorii revistei Orizont ?

— Impresiile plăcute din Timişoara sint multe, culese incepind din iunie 1971, cind am reluat contactul direct cu ţara şi sfirşind cu lansarea cărţii la librăria Eminescu. Am regăsit atunci căldura timişorenilor care m-au primit ca pe fiul „reintors" şi se simţeau foarte onoraţi că tocmai in acest oraş s-a ţinut Congresul european de anvergura aceluia al Federaţiei Internaţionale de Marketing. Congresul a fost un succes ca rezultat al colaborării dintre F.I.M., Aromar şi autorităţile locale, care s-au dovedit la înălţime.

În ianuarie 1972, reintorcîndu-mă la Timişoara, am stabilit noi contacte cu mediul literar. Primirea a fost bună şi chiar redactorii „Orizontului" îmi intrezăreau bune . . . orizonturi în acest sector nou pentru mine.

Cu gratitudine salut pe redactorii revistei şi pe lectorii ei, din ce în ce mai numeroşi, din Banat şi din întreaga ţară.

SPORT
SPORT
SPORT

■ Divizia A. Se lasă gerul pe stadioane și frigurile în subsolul clasamentului. Studenții timișoreni joacă cu... cărțile pe față în zona ecuatorială a diviziei, adică acolo de unde se poate urca sau coborî spre cei doi poli ai grijilor. 2—2 (în deplasare) cu CSM Reșița, la ora actuală, cînd oțelarii și-au încropit o echipă redutabilă, face cît o victorie. Ce miracol s-a produs însă după ce gazdele conduceau cu 2—0 nu știm, dar e cert că s-a întîmplat ceea ce puțini mai credeau : egalarea. Salvarea — iarăși Bungău și... în sfîrșit Dașcu ! din scorurile etapei : Jiul — A.S.A. Tg. Mureș 4—0 și Sport Club Bacău — „U“ Craiova 3-4 (!) După 13 etape, iată cîteva date statistice : cele mai multe meciuri egale — CSM Reșița (5) ; cele mai multe goluri marcate — Universitatea Craiova (28) ; cele mai multe goluri primite — C.F.R. Cluj (26) ; cele mai multe meciuri cîștigate — „U“ Craiova (9) ; cele mai puține — Petrolul (3). Înaintările cele mai ineficace : Poli Iași si Timișoara (11 goluri) Cele mai putine goluri primite – „U“ Cluj (10). Abia adunate la un loc punctele echipelor Petrolul si Steagul roșu Brașov (21) fac cît punctajul acumulat de studenții olteni ■ Divizia B. U.M.T. la al 7-lea punct cîștigat în deplasare. 1—0 cu Gloria Bistrița. Laude echipei si antrenorului ei, empiricul, dar eficacele Lipoczi. C.F.R. Timișoara, desi a învins cu 2—1 pe Vulturii textila Lugoj, cantonează tot în zona poluată a clasamentului. Antrenorul Lengel în zadar ne-a promis marea cu sarea.. ■ Vine, vine vine... iarna și noi nu ne-am procurat nici în acest an patine, schiuri și hanorace. Și ar fi cazul să abordăm altfel sporturile de iarnă, cel puțin avînd în vedere grija pentru propria noastră sănătate.

CASSIUS

epigrama

Mihai Gănescu

Profesorul Mihai Gănescu s-a născut la 20 februarie 1940 în municipiul Bîrlad. A publicat în ziarul „Flacăra roșie“ (Arad) și în revistele Orizont și Cariatide (Arad). Conduce subredacția ziarului Flacăra roșie pentru orașul Ineu.

UNUIA CARE ÎMI ARUNCĂ EPIGRAMELE ÎN FOC

Spui că epigrama mea
Teracota iți încinge
Dar încearcă și cu-a ta
Că și focul ți se stinge.

UNUI VITICULTOR

Îți lauzi vinul că e bun
Că-i foarte vechi, că-i...
nu știu cum
Dar la gustat, ți-am ghicit
soiul
Că foarte vechi e doar...
butoiul !

RĂSPUNSUL EDITURII :

„Din volumele trimise
Noi am descifrat doar
două.
Nici acum n-au fost
admise,
Mai trimite-ți !... dar nu
nouă...“

PĂRERE PERSONALĂ

Epigrama nu mai merge
Mă-ncurcă literatura
Fiindcă „literat“ se șterge
Și rămîn numai cu „ura“.

IRONIE

Ca epigramist ești mare !
Mintea-ți zboară peste tot
Întrebarea este : oare...
Mai revine ea la loc ?

UNUIA CARE TOARNĂ APĂ ÎN VIN

Ți-am cerut vin DE Tîrnave
L-ai adus, și-am strigat
„Ave“ !
Însă la urmă am văzut
Că DIN Tîrnave am băut !

UNUI LĂUDĂROS

Mi-ai spus că zece cărți ai
scris,
Ce mai la deal, la vale !
Însă eu am și conchis :
Ai scris, însă... cărți
poștale ?

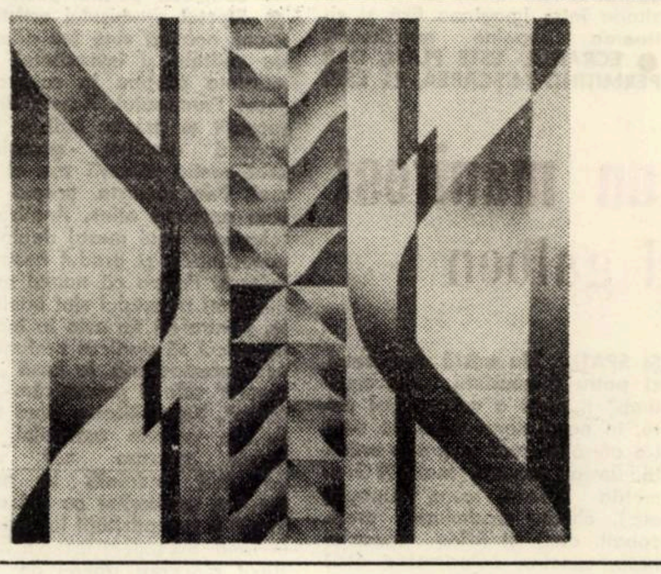

Numărul nostru este ilustrat cu reproduceri ale unora dintre lucrările expuse, la Galeria de artă a Fondului plastic din Timișoara, de artistul plastic Molnar Zoltan. (În paginile : 1, 4, 5, 7, 8, 10, 11).

AMPRENTE

BIJULICA LATRĂ NERVOS (II)

Văzînd care este situația femeia ieși ca o vijelie în pragul casei și strigă după paznic :

— Mitre ! Vino înapoi că am dat de dracu !

— Iar ți se năzare ceva ?

— Nu mi se năzare deloc ! Picturile au dispărut din casă. Alea mari !

— Cum să dispară, că doar le-am văzut toată noaptea. Luceau ca stelele.

— Mitre, Mitre, tu ai dormit și ai visat stele, reveni către el femeia.

— Taci, muiere proastă ! Cum poți să spui așa ceva ! ! Nici eu, nici Bijulică n-am închis un ochi. De atîția ani m-am obișnuit să nu mai dorm noaptea și nici n-aș putea moțăi, pînă pe la nouă, să mă taie cineva.

Apoi au intrat în salon, timp în care Bijulică, care rămase afară, începu să latre nervos. Pereții i-au primit nuzi pe cei doi, conturîndu-se pe ele imaginea tablourilor dispărute printr-un alb mai imaculat, în forme dreptunghiulare, pătrate și romboidale.

— Dar pot să jur că acum un ceas le-am văzut încă, căută să se desinculpe bătrînul. Acolo era fata aceea cu ulciorul, dincolo, alea două mai negre în stînga petrecerea țărănească iar în spre colț, garoafele Le-am văzut ! Luceau ca stelele !!

După o jumătate de oră, intră în alertă miliția. Comunicatul scurt că : din casa memorială, situată în Valea Mestecenilor, s-au furat trei pînze de... două de Ribbera... de mare valoare, care reprezintă... parcurse toată țara, în țăcănitul alarmant al teleimprimatoarelor.

N-am ajuns chiar între primii la „casa muzeu“. Pînă la sosirea mea, primele cercetări, așa zisa „fază statică“ a examinăriii „locului faptei“, s-a terminat în exterior și colegii mei se învredniceau, în interior, prin salon, căutînd urme, cu mai multă intensitate amprente. În jurul orei 12 ,după mai bine de patru ore de muncă încordată, ne-am întors la birou complet dezarmați. În toată casa, în afară de amprentele lăsate de nana Mărie, nu s-a găsit nimic, măcar un fir de păr. Iată infracțiunea perfectă, exclamă căpitanul Ștefănescu.

ROLAND VASILEVICI

DIALOGURI

La café-bar „Mercur“. Tare, să audă și cei din jur.

— Eu, recunosc cu mîndrie, nu citesc nici un scriitor în viață. Aștept să-i cearnă istoria literaturii ! Altfel mi-aș încărca memoria cu prea multe cărți... Tu... citești ?

— Eu da, numai Rebusul, însă are prea multe cuvinte necunoscute.

— Chestie de rutină. Rebusul e o joacă intelectuală care se practică foarte mult. Dezvoltă gîndirea, imaginația, vocabularul și inteligența.

— Am auzit că și culorile dezvoltă inteligența.

— Sigur că da. Sînt culori care te dispun, altele care te indispun. Eu n-aș putea asculta muzică într-un decor mov.

— L-ai citit pe Papillon ?

— A, e un scriitor pentru bărbați. Tu ar trebui să-l studiezi pe Pirandello... Are Pirandello ăsta niște trimiteri la subconștientul lui Freud, că simți cum nu mai înțelegi cu creierul, ci cu celelalte simțuri. E adînc și modern — cît i-a permis secolul respectiv. Tu îți dai seama, doar frecventezi teatrul...

— Nu-l mai. M-am angajat.

— Serios ?

— Da, închipuie-ți ! Dac-aș fi reușit la cinematografie... Mama plînge toată ziua. M-a crescut pentru artă...

— Știi c-a murit ? Papillon.

— Mi s-a comunicat... Acum citesc volumul I.

— Mai luăm o cafea ?

— Nu, că-i puțină lume la ora asta.

L. ORIN

TERRA MAGAZIN

O STEA DE 969 CARATE. Este vorba de cel mai mare diamant neșlefuit din lume, așa-zisa „Stea din Sierra Leone“ care, în zilele acestea, va fi probabil vîndut în cadrul unei expoziții de pietre scumpe ce s-a deschis la Honkong. Prețurile acestor nestemate variază de la 10.000 la 3 milioane de dolari pe bucată.

UN OM CU „GREUTATE“. Nu se poate spune că la cei 37 de ani ai săi Al. Gardner nu este un om cu „greutate“. În zilele acestea el s-a prezentat la o clinică din orașul american Richmond pentru a fi supus unei operații destul de complicate : înlăturarea a cel puțin 100 de kg din cele 363 kg pe care tînărul om le are.

ÎNTR-UN PAT PESTE CANALUL MÎNECII. Pentru a demonstra că paturile pe care le vinde sînt excelente pentru dormit, un fabricant de mobile englez a hotărît să se „îmbarce“ în portul Dover pe un astfel de pat și să treacă cu succes peste Canalul Mînecii. Neobișnuitul navigator speră că această „țicneală“ a lui, în fond o idee bună de reclamă, să-i aducă profituri substanțiale. Cum însă Canalul Mînecii nu este o simplă cadă de baie, s-ar putea ca navigatorul nostru s-o cam bage pe mînecă !

„CHIRURGII“ MAFIOȚI. La Agrigento în Sicilia se desfășoară un proces în care 16 persoane sînt acuzate de săvîrșirea mai multor crime. Este vorba de membri ai Mafiei care terorizează de atîta timp populația siciliană. Șase din acuzați au pătruns într-un spital din Palermo, mascați în chirurgi care tocmai trebuiau să-l opereze pe directorul unui hotel. În loc de bisturie, „chirurgii“ și-au scos automatele de sub imaculatele lor halate încheindu-și astfel socotelile cu cel culcat pe masa de operație.

DE CE SE TEM CEL MAI MULT OAMENII. Aceasta a fost tema unui sondaj efectuat de cîțiva cercetători americani. Omul obișnuit se teme de cele mai diverse lucruri ale vieții sale cotidiene. De obicei, s-a constatat în această anchetă, femeile sînt de trei ori mai temătoare decît bărbații. Dar, susțin cercetătorii, sînt unele domenii în care bărbații sînt mult mai temători ca femeile. Ex. : frica de a rămîne fără bani ! Dar iată lista celor mai frecvente temeri ale americanului obișnuit : 41 % se tem de a vorbi în fața unei mase de oameni ; 32 % se tem de obezitate 22 % de insecte și de apă ; 19 % de îmbolnăvire ; 18 % de călătorie cu avionul ; 14 % de singurătate ; 8 % de întuneric și 5 % de scări rulante !

Cele 275 de minciuni ale lui Erich von Däniken

Să vedem mai departe ce reprezintă descoperirea de la Palenque. În fața tînărului se află – lucrată în stilul baroc și, de fapt, cunoscută pe mai toate frescele culturii Maya — așa-numita „cruce a porumbului“. La stînga și la dreapta se află semnele în formă de șarpe ale zeului Kukulcan, iar pe margini o serie de semne ale corpurilor cerești. Întregul relief al compoziției reprezintă — ceea ce este evident pentru orice cunoscător al culturii și religiei Maya — tendința omului spre nemurire, de continuare a vieții și dincolo de moarte... Cel mai reliefat semn al acestei simbolici, care este specific unui mormînt de înalt demnitar, este această „cruce a porumbului“ dintr-a cărei semințe cresc alte plante, care dau rod cu alte semințe a căror moarte va da noi plante... și așa la infinit : din moarte se naste o nouă viață ! Profesorul Ruz descrie în amănunțime tot ceea ce reprezintă această descoperire, una din cele mai frumoase lucrări de sculptură ale vechilor mayași. Iată ce spune profesorul :

„De îndată ce lucrătorii mișcară din loc uriașul bloc de la intrare, o lampă puternică, pe care am introdus-o în adîncul încăperii, ne relevă splendide mozaicuri multicolore, minunate decoruri, podoabe, precum și un schelet uman... Era mormîntul unui înalt demnitar. Scheletul era relativ bine conservat. L-am fotografiat cu atenție din diferite unghiuri si apoi executai diferite măsurători... Avea înălțimea de 173 cm și vîrsta de 40 sau 50 de ani. Pe degete purta inele scumpe. Și asta pe fiecare deget. Întreg trupul era împodobit cu tot felul de podoabe din jad. Și peste față, respectiv peste craniu, era așezată o mască de jad. Totul era bine conservat... aur nu conținea nici una din podoabe, în schimb găsirăm o perlă cu o secțiune de patru centimetri ! Descoperirile noastre vor trebui mulți ani studiate, dar era evident că uriașa placă de piatră, care păzea intrarea principală a subteranei, ca și masiva placă a sarcofagului. nu puteau fi introduse în criptă, întrucît toate intrările, scările și celălalte, erau incomparabil mai mici. Constructorii — mayași au făcut, probabil, mai întîi cripta și apoi au înălțat piramida peste acest atît de complicat mormînt.

UN DEMNITAR ÎNMORMÎNTAT ÎNAINTE DE NAȘTERE

Ca să-și argumenteze afirmațiile aberante, Däniken, susține că basorelieful din Palenque ni-l prezintă pe zeul Kukumatz. El „uită“ că „zeul“ Kukumatz era de fapt o personalitate reală și că s-a născut cu 255 de ani după construirea piramidei !

După cum am mai văzut, basorelieful a fost descoperit în anul 1952. Deși există foarte multe fotografii ale acestei opere de artă Däniken, în cartea sa, nu dă decît un desen reprodus după fotografie. Aici el operează diverse modificări. Pe „astronautul“ care stă culcat deasupra zeului morții Maya, Däniken îl „mută“ pur și simplu de pe desen în poziție șezîndă. Și, în fond, este cît se poate de clar că, pe basorelief, omul stă în poziția culcată, întrucît întreaga scenă reprezintă un ritual cunoscut al mayașilor la înmormîntarea marelui preot. Pe fotografie „astronautul“ nu ține miinile pe nici un fel de „mecanisme de comandă“ iar călcîiul său nu se află pe vreo „pedală“ — Miinile sale se desfac simbolic în fața „crucii porumbului“, iar călcîiul piciorului descult (închipuiți-vă un astronaut descult !) este complet liber și nu are nici un fel de contact cu celelalte decoruri în care Däniken, vede niscaiva „pedale“.

Däniken zice : „îmbrăcămintea lui este una specială“.

Este adevărat, dar nu în sensul pe care-l înțelege Däniken, respectiv, că ar fi îmbrăcămintea unui astronaut, ci pentru că aceasta reprezintă odăjdiile caracteristice funerariilor unui mare demnitar la mayași.

Și încă ceva : pe cap, în nenumărate basoreliefuri descoperite, astfel de chipuri poartă un fel de capa cu pene multicolore. Totuși Däniken are curajul să susțină că aceste pene sunt pur și simplu „antene“. De asemenea, o simplă invenție de a lui Däniken sînt și acele „cutii, cercuri, spirale“.

„Desenul în piatră“, cum îi spune Däniken (și asta este un simplu joc speculativ de cuvinte) întrucît foarte mulți știu că „desenele în piatră“ provin din neolitic, dă o tentă de ceva foarte vechi, deci tocmai ceea ce îi trebuie „savantului“ nostru. Dar el n-a „calculat“ prea bine numărul anilor scurși de la construcția piramidei din Palenque. Iar „desenul“ nu poate nicidecum să reprezinte pe zeul Kukumatz care, după cum a calculat un bine documentat critic al lui Däniken, Gerhard Gadow, a fost făcut cu 255 de ani înainte ca zeul mayaș să se fi născut.

Zeul Kukumatz, pe care mayașii îl venerau, se numea, în regiunile Yukatanului, Kukulkan iar la azteci – Quetzalcoatl. Este vorba de un personaj real, care a intrat în legendă, iar din legendă în zeitate. El a domnit peste tolteci și numele lui era de fapt Akatl — Topiltzin. S-a stabilit exact data nașterii sale — anul 947 e.n. — și a domnit sub numele de Quetzalcuatl. Acesta și-a extins granițele țării și în timpul domniei sale, aceasta avu o înflorire și dezvoltare încă neîntîlnită pînă atunci. De numele lui sînt legate o serie de lucrări importante : construirea de canale, înălțarea de monumente etc. Culmea acestei înfloriri este anul 968 cînd, din munți, încep să năvălească tot felul de triburi, care, pînă la urmă, vor distruge statul toltec.

Construcția mormîntului din Palenque a început la data de 27 ianuarie 633 e.n. Scheletul găsit în acest mormînt datează exact din acel an. E logic că atît scheletul cît și chipul de pe basorelieful descoperit, nu pot aparține zeului Kukumatz, care se va naște de abia peste 300 de ani.

(VA URMA)

VASARELY

PERIOADA DENFERT

Nesfirșitele peroane anexe ale stației Denfert – Rochereau sînt acoperite cu lespezi albe, fin crochelate. Așteptind trenul, contemplam acele carouri, fiecare cu un desen – crachelură, simplu, dar aparte. Să fie oare doar intimplarea, cea care le-a „cadrat" atit de perfect ? Mi se părea că văd ciudate peisaje, atunci cind crachelurile erau orizontale, orașe bizare sau fantome, atunci cind ele se dispuneau vertical.

PERIOADA BELLE-ISLE

Bele-Isle, / 1947. Pietricelele, scoicile pe plajă ... curenții. Ea (perioada, n.n.) va cuceri treptat suprafața, dar cu tenacitate, pentru a-i deveni rațiune a existenței. De acum inainte, această formă ovoidă epurată va semnifica in toate operele mele din această perioadă „sentimentul oceanic" ... formă unică, diversă totuși, ea a devenit pentru mine sinteza unei lumi intregi, generind o filosofie unitară.

PERIOADA „CRISTAL"

1948. S-ar fi putut să fie la Abbaye de Sénanque sau intr-unul din cele mai umile colțuri din Gordes, o ferestruică pătrată, deschisă intr-un perete uriaș, care imprăștie atita lumină... Această deschidere, văzută dinafară, se transformă într-un cub imaterial, negru, de nepătruns. Niciodată ochiul nu a reușit să identifice originea unei umbre sau a unei bucăți de zid : plinuri și goluri se confundă, forme și fonduri alternează ... Astfel, lucrurile pe care le cunoști trec in abstracțiuni și, depășind pragul Gestalt-ului, ele își incep propria viață.

PERIOADA CINETICĂ

... Unul din jocurile mele preferate a fost să desenez imagini cu degetele pe ferestrele aburite. Să mă explic. In Ungaria mea natală, ferestrele sint duble din cauza extremelor climei continentale. Intr-o iarnă, am desenat deci un cap-soare, pe geamul din afară, apoi, inchizind aripa dinăuntru a geamului, m-am străduit să reproduc exact același desen pe a doua suprafață transparentă, despărțită de prima printr-un spațiu de 15–20 centimetri ... Dar aceste două capete-sori, care se suprapuneau din față, se dublau strimbindu-se în momentul in care mă aplecam puțin la dreapta sau la stinga. Acest mic cinema, redus la ce avea el esențial, mi-a lăst totuși urme profunde in subconștient.

PERIOADA ALB-NEGRU

1957. După toate escapadele in fluiditatea supradimensiunilor, iată-mă, imbogățit, din nou, in plan. Încheind un mare tur de orizont, am constatat că cele două dimensiuni sînt departe de a fi epuizate. Optica, iluzie fiind, nu aparține oare cinetismului ? A violenta retina nu inseamnă oare a o face să vibreze efectiv ? Dar contrastul maxim este Alb și Negru. De aici pleacă descoperirea mea : aceeași compoziție rezolvată in alb și negru imi dă automat o a doua compoziție rezolvată in Negru și Alb. Cele două opere sint calitativ egale, identice și diametral opuse in același timp : imagini-oglinzi.

PERIOADA UNITĂȚII PLASTICE (folclorul planetar)

a cărei sinteză este MANIFESTUL GALBEN pe care-l reproducem fragmentar in rîndurile ce urmează.

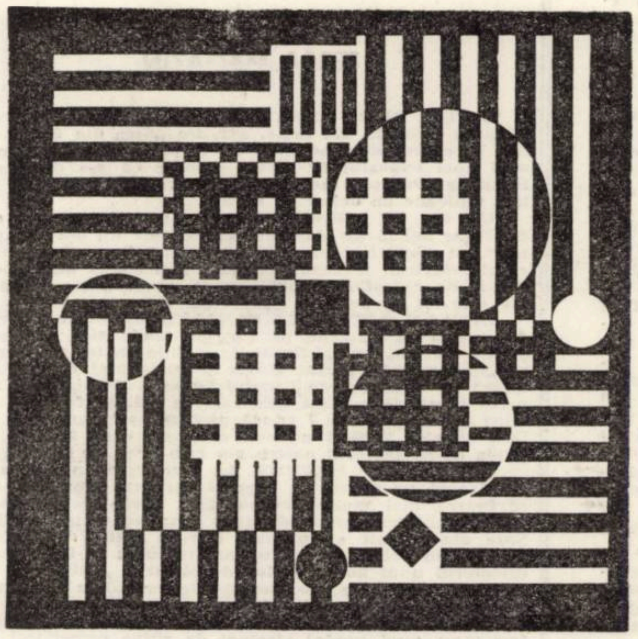

Note pentru un manifest

Manifestul galben

Iată faptele hotăritoare ale trecutului, pe care le corelăm și care ne interesează intre atitea altele : „plastica" triumfă asupra anecdotei (Manet) – prima geometrizare a lumii exterioare (Cézanne) – cucerirea culorii pure (Matisse) – explozia figurației (Picasso) – viziunea exterioară transformată în viziune interioară (Kandinsky) – o ramură a picturii dizolvată în arhitectură, care devine policromă (Mondrian) — punctul de pornire al marilor sinteze plastice (Le Corbusier) – abandonul volumului pentru SPAȚIU (Calder) ... Dorința unei noi cunoașteri s-a afirmat în trecutul apropiat prin descoperirea COMPOZIȚIEI PURE și prin alegerea unei UNITĂȚI, despre care vom vorbi mai încolo. Paralel cu declinul tehnicii ancestrale a picturii, se produce experimentarea materialelor noi (aplicații chimice) și adoptarea uneltelor noi (descoperirea fizicii) ... În prezent, mergem spre abandonul total al rutinei, spre integrarea sculpturii și cucerirea DIMENSIUNILOR SUPERIOARE planului.

● Încă de la început, abstracția își abandonează și își sporește elementele de compoziție. În curînd, **forma-culoare** cucerește întreaga suprafață bidimensională, tabloul-obiect se oferă acestei metamorfoze, care il orientează, prin arhitectură, spre universul spațial al policromiei. ● Totuși, ne-a fost deja propusă o soluție extra-arhitecturală, și ne vom despărți atunci deliberat de legea neo-plasticiană. ● **COMPOZIȚIA PURĂ** este incă o plastică plană in care elemente abstracte riguroase, nu prea numeroase și exprimate în puține culori (mate sau strălucitoare) au pe toată suprafața aceeași calitate plastică completă ? **POZITIV-NEGATIVĂ.** Dar, prin efectul perspectivelor opuse, aceste elemente fac să apară și să dispară rînd pe rînd un „sentiment spațial" și deci, iluzia **mișcării** și a **duratei.** ● **FORMA ȘI CULOAREA NU ALCĂTUIESC DECÎT UN TOT.** Forma nu poate exista decît semnalată printr-o calitate colorată. Culoarea nu este calitate decît delimitată în formă. Linia (desen, contur) este o ficțiune care nu aparține vreuneia in parte, ci ambelor forme-culori, în același timp. Ea nu generează formele-culori, ci rezultă din întîlnirea lor. ● **Două forme-culori, în mod necesar contrastante, alcătuiesc o UNITATE PLASTICĂ deci UNITATEA creației : eternă dualitate a diverselor lucruri, recunoscute, in sfirșit, ca inseparabile.**

● După aceste cîteva explicații succinte, propunem următoarea definiție : **orice speculație creatoare se bazează pe linia dreaptă, orizontală și verticală.** Două paralele care formează cadrul, delimitează planul sau decupează un fragment al spațiului. **A CADRA ESTE A CREA NOUL ȘI A RECREA ORICE ARTĂ A TRECUTULUI.** ● În tehnica plasticianului, lărgită considerabil din acest moment, planul rămîne locul primei concepții. **Formatul mic** în compoziția pură constituie punctul de plecare al unei recreări a multiplelor funcții bidimensionale (format mare, frescă, tapiserie, album de planșe). Dar vom descoperi deja noua orientare. ● **DIAPOZITIVUL** va fi pentru pictură ceea ce discul reprezintă pentru muzică : maleabil, fidel, complex, altfel spus, un document, un instrument de lucru, o operă. El va fi noua funcție tranzitorie între imaginea fixă și viitoarea imagine mișcătoare. ● **ECRANUL ESTE PLAN, DAR PERMIȚÎND MIȘCAREA, EL ESTE ȘI SPAȚIU. Nu există deci două, ci patru dimensiuni.** „Mișcarea-timp" iluzorie a compoziției pure, în noua dimensiune pe care i-o oferă ecranul și grație unității, devine **mișcare reală.** ● Geometria (pătrat, cerc, triunghi, etc.), chimia (cadmium, crom, cobalt, etc.), și fizica (coordonate, spectru, colorimetrie etc.) reprezintă **constante.** Ca și cantități, ele sînt pentru noi măsură, sensibilitate, artă, transformindu-se în calități. (Nu e vorba aici nici de „Euclideana", nici de „Ensteiniana", ci de propria geometrie a artistului care funcționează perfect fără cunoștințe exacte. ● Animarea plasticii se dezvoltă în zilele noastre după trei maniere distincte : 1) Mișcare într-o sinteză arhitecturală, în care o operă plastică spațială și monumentală este concepută în așa fel incît metamorfozele se produc în urma deplasării unghiului de percepție al spectatorului. – 2) Obiecte plastice automate care – posedind o calitate intrinsecă – servesc mai ales ca mijloc de animare în momentul filmării – și în fine, 3) **Investigarea metodică a DOMENIULUI CINEMATOGRAFIC printr-o disciplină abstractă. Sîntem în zorii unei mari epoci. ÎNCEPE ERA PROIECȚIILOR PLASTICE PE ECRANE PLANE ȘI PROFUNDE, PE LUMINĂ SAU ÎNTUNERIC.**

● **Produsul artistic se întinde de la „agreabilul obiect utilitar" la „Arta pentru artă", de la „bunul gust" la „transcendent".** Ansamblul activităților plastice se înscrie deci într-o vastă perspectivă în degradé : artă decorativă – modă – publicitate și propagandă în imagine – decoruri de mari manifestări industriale, festive, sportive – decoruri de spectacole – uzine moderne policrome — semnalizări și urbanism – film de artă documentar – muzeu recreator – ediție de artă – sinteză a Artelor Plastice, – în fine, cercetare a avangardei autentice. În aceste diverse discipline, accentul personal nu înseamnă cu orice preț autenticitate. Și, apoi, nu sîntem calificați să decidem, în zilele noastre, asupra caracterului major sau minor al acestor diferite manifestări ale artelor plastice. Există suficiente talente de arrière-gardă, ca de altfel și insuficiențe ale avant-gardei. Dar nici opera de valoare – dacă e perenă sau retrogradă – nici opera înaintată – dacă e mediocră – nu contează pentru posteritate. ● **Efectul produsului artistic asupra noastră vine (cu diferențe de calitate și intensitate) din mărunta plăcere în contact cu șocul Frumosului. Aceste diverse senzații se produc întîi în ființa noastră emotivă, generîndu-i sentimentul plăcerii sau al dramei. Prin aceasta, scopul Artei este aproape atins.** Analiza, înțelegerea unui mesaj depind de cunoștințele și gradul nostru de cultură. Pentru că numai entitățile artei trecutului sînt inteligibile, pentru că nu este la îndemîna oricui să studieze profund Arta contemporană, **în locul „înțelegerii" sale îi preconizăm „prezența". Sensibilitatea fiind o facultate proprie umanului, mesajele noastre vor ajunge fără îndoială la marea masă a muritorilor pe calea naturală a receptivității lor emotive.** În fond, nu putem rezerva la nesfîrșit plăcerea operei de artă doar unei elite a cunoscătorilor. Arta prezentă se îndreaptă spre formele generoase, în fața cărora te poți recrea după plac ; arta de mîine va fi tezaur comun sau nu va fi. ● Tradițiile degenerează, formele uzuale ale picturii dispar pe drumuri deja condamnate. Timpul judecă și elimină, reînnoirea pleacă de la o ruptură și manifestarea **autenticului** este discontinuă și neașteptată. E dureros dar necesar să părăsim vechile valori pentru a asigura poziția celor noi. Condiția noastră s-a schimbat, etica, estetica noastră trebuie să se schimbe și ele. Dacă ideea operei plastice consta pînă acum în demersul artizanal și în „mitul piesei unice", ea se găsește astăzi în **concepția unei posibilități de RECREARE, de MULTIPLICARE și EXPANSIUNE.** Imensa difuzare a operei literare sau muzicale se exercită oare în detrimentul unicității și calității ei ? ● Lanțul maiestuos al **imaginii fixe** pe două dimensiuni se desfășoară de la Lascaux la abstracți ... viitorul ne rezervă fericirea într-o nouă frumusețe plastică, cea care **se** mișcă și **ne** mișcă.

aprilie 1955

Traducere de
ADRIANA S. BRĂDEANU

Fragmentele pe care le publicăm sînt extrase din cele două volume „VASARELY" — Editions du Griffon Neuchâtel, 1969 și 1970 în colecția „Artele Plastice ale secolului XX", condusă de Marcel Joray și îngrijite personal de Vasarely.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBL „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 22 NOIEMBRIE 1973 ● NR. 47 (300) ● 12 PAG. 1 LEU ●

SECUNDELE PUTERII

Copii ai acestui pămint ne-mbrăţişăm cu dărnicia lui prin muncă, modelindu-l mereu cu tenacitatea demiurgică a olarului. Urcăm treptele unei istorii nebănuite cindva, măsurindu-ne cu viitorul, in vremea in care viitorul inseamnă, dincolo de prognozele statistice, o explozie economică menită să rezolve problema bunăstării oamenilor. Martori ai unor importante schimbări economice şi sociale am ajuns să ne cronometrăm timpul, orele, minutele, secundele in kilowaţi, tone carburant ori cărbune, intr-un cuvint, trăim permanent secunde de energie care circulă rapid prin toate arterele şi fibrele civilizaţiei.

Şi dacă astăzi nu mai putem concepe un oraş al viitorului fără a ne gindi la consumul unei uriaşe cantităţi de energie, şi dacă o casă, a noastră, nu o putem vedea fără intreaga gamă de accesorii consumatoare de energie, or dacă autoturismul, a devenit o necesitate a vieţii, vine firesc momentul in care, cu luciditate ne verificăm forţele şi ni le rinduim cu inţelepciune pentru a ne asigura o cit mai lungă perioadă.

Şi pentru aceea ne asigurăm din mers cu o bază solidă de extracţie şi prelucrare a carburanţilor, realizăm in cel mai scurt timp, platformele hidroenergetice şi centralele nucleare. Şi pentru aceea la Dunăre, Lotru, Bicaz ori pe Olt inimile care imping cu viteza luminii fluidul civilizaţiei prin toate colţurile de ţară trebuie să bată permanent la cele mai inalte cote.

Aprindem becul aşa cum bem apa, brăzdăm şoselele ţării cu nevoia cu care ne hrănim şi uităm poate, uneori, de şirul secundelor energiei ascunse in spatele intregii noastre vieţi. Şi pentru aceea acum, acest moment de inţelepciune ne cere să devenim conştienţi de impresionantele dimensiuni ale secundei calde, secundă ce ascunde trei sute de mii de kilometri de energie răsfirată intr-o ţară. secundă plină cu potenţial a mii de cai putere pe care nu putem şi nu avem voie s-o irosim nepăsători.

Chemării la raţionalizare şi economie adresată intregului popor de conducerea partidului şi ţării ii răspundem cu maximă exigenţă, cu grijă faţă de fiecare clipă pe care o ştim incărcată cu insemnele viitorului nostru, clipă purtătoare de progres.

PAUL EUGEN BANCIU

convorbiri

Cu prof. dr. doc. MIHAI POP

Directorul Institutului de etnografie şi folclor, preşedintele Comitetului internaţional de Etnologie

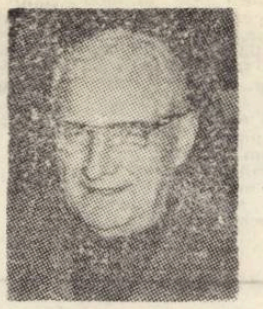

— De la Ch. S. Peirce (primul care a utilizat intr-o accepţie modernă termenul de semiotică) şi pină la J. Kristeva, să zicem, ce reducţii şi ce adăugiri s-au petrecut in domeniul semioticii ? Vă adresez această intrebare, stimate tovarăşe profesor, pentru că sinteţi membru al comitetului Asociaţiei internaţionale de semiotică.

— De la iniţiativa lui Peirce pină azi, eforturile semioticii s-au orientat spre crearea unei teorii a semnului. Un loc foarte important in aceste cercetări il ocupă Ferdinand de Saussure, şcoala pragheză, Jakobson. Nu ştiu dacă putem vorbi de fapt despre o doctrină semiotică şi nici nu e bine să vorbim in general despre o doctrină. Ce mi se pare interesant şi important, este că cercetările s-au diversificat, că ele sint din ce in ce mai numeroase, că propun diferite metodologii şi că există un climat propice dezbaterii teoretice de acest fel. Există nişte institute, există o Uniune internaţională de studii semiotice, care la sfirşitul lunii mai va organiza un Congres internaţional la Milano. Există apoi un Centru internaţional de lingvistică semiotică la Urbino, care are cursuri specializate de semiotică literară, muzicală, arhitecturală, cinematografică Există apoi nişte puternice centre semiotice naţionale : in U.R.S.S. la Tartu şi Leningrad, in Polonia, Italia. La Paris, cercetarea semiotică s-a diversificat in cadrul mai multor grupări (la Collège de France, Claude-Lévy Strauss şi Greimas, apoi grupul Tel Quel cu Sollers, Kristeva şi ceilalţi, apoi grupul Roland Barthes-Christian Metz). Proba elocventă a interesului constant de care se bucură azi semiotica este organizarea unei ample dezbateri teoretice sub egida U.N.E.S.C.O. Faţă de analiza structurală, care tindea spre descoperirea arhitectonicii unui fenomen pe plan sintagmatic, incercarea analizei semiotice de a desprinde prin reducţie opoziţiile fundamentale pe plan paradigmatic, mi se pare un mare ciştig. Această trecere de la sintactică la semantică e remarcabilă.

— Aş dori să vă intreb dacă această tranziţie nu adaugă cumva cercetării semiotice o dimensiune antropologică ? Nu o apropie oare mai mult de om ?

— Fără indoială că da. Chiar antropologia socială, mai cu seamă teoria miturilor şi-a adus o in-

VASILE CREŢU

(Continuare in pag. 10)

In paginile 1, 3, 4, 5, 10, 12 — texte teoretice, interpretări, traduceri ale membrilor Cercului de semiotică de pe lingă revista „ORIZONT„

civitas

Timpul actorului

Nu de mult, un reporter mă intreba ce cred despre un timp specific al actorului. Fără a folosi un banal joc de cuvinte, i-am răspuns cu sinceritate că n-am avut timp pină acum să-mi pun o astfel de intrebare. Şi totuşi... Cred că există şi pentru actor un fel de timp profesional care-i permite să alerge de la timpul istoric al tuturor popoarelor şi al tuturor epocilor, la timpul fantastic, intr-un fel atemporal, al imaginaţiei, şi basmului. Evident că un actor are privilegiul de-a se crede trăind — prin personajele sale — oriunde şi oricind, fiind oricine. Ideea filmului televizat : Tunelul timpului, sint tentat să cred că-i scornită de o minte actoricească, sau cel puţin de o structură neapărat histrionică. Se mai poate vorbi la actor şi de un timp funcţional, propriu artei lui, care-l face să se simtă fericit muncind, cind semenii lui dorm, stau acasă, sărbătoresc, călătoresc sau il văd pe Mannix.

Duminica actorului e de obicei lunea, şi fiind lunea zi de lucru, din pudoare, o transformă in zi obişnuită repetind. Timpul actorului ? E poate şi permanenţa lui contemporaneitate. De fapt, avind drept instrument unic al creaţiei sale propriul său trup şi glas, să-şi propună şi n-ar reuşi cred, să poată comunica ceva ca nefiind strictamente contemporan. Orice idee şi sentiment ar transmite, din indiferent care timp, se contemporaneizează — să zic aşa instantaneu, pentru că o vehiculează prin tot ce este mai evident şi de neinlăturat contemporan : trupul şi sufletul său, expus acum şi aici, celor care-l urmăresc şi de care trebuie să se facă neapărat inţeles şi acceptat.

Pentru cei care nu cunosc tainiţele acestei profesii, li s-ar putea părea că actorii dispun de mult timp liber. Vădită eroare. Nu-i uşor să inveţi cuvintele altora, pină la moarte, şi să convingi sute de mii de oameni că sint propriile tale cuvinte. E greu să fii tu insuţi de dimineaţa pină seara, dar să fii mereu altul, cu alte cuvinte, cu alte idei, cu alte haine, cu alte mobile, o viaţă intreagă ? Şi, pe deasupra, ca tot ce faci să fie mereu expus şi chiar cumpărat cu bilet de intrare ? De unde, şi cind să culegi in depozitele memoriei tale afective atita material de viaţă, de cultură, de experienţă trăită personal ? Tot timpul toate imprejurările vieţii, oriunde ai fi, orice ai avea de făcut, antenele de recepţie, radarul tău de actor trebuie să fie prezent şi-n activă funcţiune. Aşazisul timp liber, de odihnă, pentru actor, are cu totul alte dimensiuni, intensităţi şi caracteristici. Niciodată nu dispui de suficient material de viaţă, pentru ca intr-o viaţă să poţi naşte sute de vieţi. Există şansa pentru unii dintre noi ca, din noianul de vieţi intruchipate, citeva să continue a trăi după ce noi murim, in memoria celor in care ne-am sculptat inregistrarea. Se cheamă atunci că se poate vorbi şi la actor de un timp al valorii, al perenităţii. Aşadar, a trăi in două ore de spectacol vieţi intregi de oameni ; a trăi in sute de roluri poate intreaga istorie a umanităţii, iar alteori, mort fiind, să continui totuşi cumva să trăieşti, iată un fel de timp al actorului care poate oferi tabloul sumar al responsabilităţii acestei profesii, dar in acelaşi timp şi al măreţiei ei.

GH. LEAHU

cronica literară

NICOLAE BREBAN : „Ingerul de gips"

(Editura „Cartea românească" 1973)

1. Roman de analiză in fond, ca și celelalte romane ale lui Nicolae Breban, Ingerul de gips este totuși un roman al „ferocității analitice" al unui autor prea convins de buna sa inzestrare. Roman aluvionar, Ingerul de gips tirăște după sine (pe foarte numeroasele sale pagini) improvizații eseistice, considerații de filosofia culturii, note de călătorie, anecdote, publicistică, pagini de melodramă, citate din Villon Eminescu sau Nietzsche, in involburări torențiale : lăvuind, amestecindu-se intre ele, gratuitățile sofismele, picanteriile isi ciștigă, intre alte pagini de mare adincime, o incandescență aparte. Si melodrama, istorioara de dragoste (love-story, nu) sfirșită cu moartea iubitei, comentariile salonarde, sint supuse magmelor celorlalte, sint cotropite de celelalte pagini ale impetuiozității analitice.

Ingerul de gips e o carte care contrariază prin abundenta de pagini kitsch și stirnește admirația prin paginile de densitate epică ; scris cu o neglijență intrecută doar (ne referim la numele ce rămin) de proza Hortensiei Papadat Bengescu, neglijență nu programatică, ci iscată din pripeală si dezinteres stilistic, Ingerul de gips își adună victoriile din consecvența problematizării și din vigoarea frazei. Roman al unui foarte aproximativ high-life, roman snob Ingerul de gips este un remarcabil roman tocmai in paginile de studiu al psihologiei „de jos" a fundăturilor, a promiscuității personajelor sale duplicitare. Născut din Dostoievski (pe care autorul il citează mereu) programatic roman al umilinței și al umilirii, Ingerul de gips este o carte antidostoievkiană prin demonstrația (totuși) a neputinței umilirii ; inaintind pe alte pagini, sub protecția lui Thomas Mann (și el citat in carte : Moartea la Veneția, poate să fie numită ca reper) Ingerul de gips este prea arțăgos cufundat in analiza smircurilor morale spre a nu-l renega pe autorul „Dezordinii și durerii timpurii".

Ingerul de gips se naște din aceste noduri de contradicții, ingurgitate cu un apetit gargantuin. Scris (repetăm) cu forță epică și cu o egală neglijență, Ingerul de gips confirmă remarcabila vocație de prozator a lui Nicolae Breban. Ca și ieftinele cochetării care ii bruiau (nu atit de puternic) celelalte romane : pe cele cincisute (și ceva) de pagini ale cărții, eroii romanului (cei trei) consumă atita whisky și martini cit nu s-a băut in toată proza noastră actuală. Bineințeles, dacă facem excepție de romanele lui Petru Popescu.

2. Romanul poartă un motto din Eminescu și incă unul din Nietsche. Cel de al doilea motto, cu meandrele și implicațiile sale, a fost studiat intr-un amplu articol (cartea a fost remarcată, pină in prezent, de istorici literari și esteticieni de inaltă calificare : criticii nu s-au pronunțat incă asupra ei) de Ov. S. Crohmălniceanu (România literară, nr. 39 a.c.). Indicațiile autorului sint suficient de precise. Mult simplificind lucrurile, primul motto luminează straturile superficiale ale cărții, iar al doilea, morala ei adincă, parabola fundamentală. Oprindu-se la primul (noi il considerăm pe al doilea superfluu) : morala „adincă" a unei cărți aparține cititorului, el insuși judecător de ultimă instanță al textului propus). Deci eroul principal se numește Minda, celebritate in meseria lui (medicină) aflat in fața unei cariere glorioase, atit pe plan social cit și științific, om aflat in miezul virstei, consacrat de deplinsa sa maturitate. Logodnica ori iubita („copila cea de crai" din parabolă) se numește Ludmila, superbă, distinsă, perfect partener al viitoarei cariere și glorii a medicului. Dar medicul o cunoaște pe Mia Fabian, nu frumoasă dar neprotocolară, vulgară, de o sinceritate deșucheată, reflexia pe „fundul mării" a superbei sale logodnice, feminitatea fără travesti. Incepe o cufundare in adinc, o cufundare" pină la capăt". Și doctorul renunță și la glorie, și la carieră, urmindu-și o stranie chemare biologică, o ciudată vocație : vocația smircului.

Marile performanțe analitice (dar și numeroasele elemente kitsch) sint legate de „descripția" treptelor coboririi. Din nou, Breban este un analist al psihologiei adolescentine, al „sexualizării" adolescentine. Cu precizarea că, de data aceasta „sexualitatea" adolescentină este văzută sub starea ei de profundă suferință. Există o „damnare" a sexualității, in cartea lui Nicolae Breban, un refugiu dar și o boală care ii contaminează pe cei din jur. Sexualitatea (de care autorul face abuz) adolescentilor, deci, il „reformulează" pe doctor ca ființă biologică. Și de aici ar incepe (dar nu numai de aici) invazia promiscuității, promiscuitate in care doctorul se va cufunda cu o ciudată voluptate, dar și cuprins de panică (biologică), de „o boală fără nume". Mediul lui Ichi Năsturescu (ce amestec de trivialitate și etichetă) ar fi cloaca maximă in care, inaintea alunecării pe povirniș, ancorează medicul. Familia Ludmilei, alt loc al sexualității difuze și impure. Ingerul de gips cartografiază cu o acuitate rarisimă inflorirea zonelor obscure prin care coboară biografia unui personaj, pentru noi al eșecului. Căci, cu toată indicația (motto-ul al II-lea) autorului cartea va fi, pentru cititorul rezonabil, biografia unui eșec : a unui eșec social și uman.

3. Și, din nou, despre elementul kitsch : prozatorul intenționează să impace rafineriile analitice, savanteria eseistică cu romanul popular. Intenția era vizibilă in Animale bolnave, unde intriga polițistă mima pactul cu literatura facilă. In Ingerul de gips policierul e inlocuit, pe de o parte, cu melodrama, pe de altă parte, cu savanteria și prețiozitatea. Doctorul Minda are păreri de expert in Thomas Mann, altul de cititor super-avizat al lui Dostoievski. Ghicim intervențiile (brutale) ale autorului in inșiruirile de nume și citate din cultura universală in comentariile de călătorie, etc. etc. Monologurile interioare se rup in vocabule fără sens (ca in Joyce), tot doctorul știe pe dinafară Also sprach Zarathustra, ș.a.m.d.

Dar există și un kitsch implicat de autor in insăși existența unor personaje. Dar despre el, ca și despre alte pagini, de excepție, vom scrie altădată.

C. UNGUREANU

debut

DANIELA CAUREA Primejdii lirice

(Editura Junimea, 1973)

Neconcludent, debutul Danielei Caurea (Primejdii lirice, Editura „Junimea", 1973) nu este totuși, pe de-a-ntregul obscur. Autoarea găseste uneori (e drept, cu prețul multor poticneli si prețiozităti „candide") cuvintul și cadența potrivite, reusind — parcă din intimplare — să se elibereze de sub tirania poetizărilor acceptate, aplatizate prin circulatie, nerevelatorii. Daniela Caurea este incă ademenită de comoditatea cliseului, de ceea ce a fost cindva (la poeți de renume sau de oarecare notorietate) „stil" dar, cu timpul prin repetate preluări, a devenit „sintaxă". Ca urmare, izbinzile sale sint mărunte, reduse la dimensiunea unor versuri sau, mai rar, strofe, in jurul cărora se desfăsoară intinse zone opace : Prin vămile stepei, caii perechi / Surpă mări de pelin. / Neincinse beții pe cumpene vechi / Își vintură spuza-n declin (p. 39) : Cișmeaua innegurată pasăre / fumegă pe lespezi neintrerupt (p. 76) : Cind bintuiti de friguri, zgiltiie streasina portii / Si bat cu toiege de sticlă in orizont cavalerii de-omăt (p. 34).

Diluția lingvistică, este urmarea unei dispoziții poetice adoptate care, pentru a convinge cit de cit, simte nevoia să se justifice cu insistentă. Sint aduse, astfel, laolaltă, imagini nivelate prin uz (sau calchiate), cuvinte vide si sintagme bizare, intr-o presupusă sinteză — in fapt un cumul de ecouri, partial asimilate. De pildă, acele paradoxuri si tautologii lirice, foarte apreciate de unii autori dar ajunse, cu vremea (ca procedee), locuri comune, ticuri poetice. E vorba de broderiile metaforice grefate pe raportul de succesiune in timp a formelor organice sau pe cel dintre cauză si efect : Si nu știu ce pirghii in singe mă rostogoleau spre femeie (p. 47), Se rostogoleste piinea in grine (p. 82), Tisnesc prunii din floare (p. 82). Si lunecă-n pace ca somnul in vin (p .97) etc.

Concretizarea, particularizarea unei idei abstracte care, prin evidenta ei, este absolut comună, dă — la ambii poli : emițător si receptor — iluzia poeziei de concepție.

Textul este, in general, corect, fiindcă poeta stie să compună : dar e anonim, în mare parte, și, pare-se, bucuros să rămînă asa. Sincera si profunda aderentă sufletească a autoarei la peisaj si la istorie (căreia ii sint indatorate cele mai multe poeme) pretinde o sinceritate si o profunzime pe măsură ale expresiei.

Daniela Caurea va desprinde, probabil, din graiul simbolic al naturii lectia confesiunii simple fără impodobiri conventionale si complexităti inutile. Deocamdată se pot cita, cum spuneam, doar fragmente notabile, relativ numeroase, dar incomodate, vădit de ambianta indiferentă artistic în care sint turnate : O, mare, mare, glorie fără hotar / Încumetă-ți somnul spre mine / Si tunetul, căzut ca un dar / În iambi si trohee latine (sic !) / / Vox maris... Pină sub luceafăr e totul. / Pină la somnul spart între dinti. / Prin singe trec fluturi de-a-notul / Zidindu-mi în gînduri castele cuminti /.../ Umerii mării prin seceri de alge. / Si cerul, văzut prin ocheane de sare / Se maceră-n ierburi de ceață si sparge. / Minune eternă venind din uitare.

EUGEN DORCESCU

DORIN TUDORAN

Mic tratat de glorie

(Ed. „Cartea Românească", 1973)

Titlul volumului de debut al lui Dorin Tudoran rezumă, în mod curios, două atitudini lirice contradictorii : un entuziasm juvenil izvorit dintr-o orgolioasă asumare a condiției creatorului de poezie și în același timp o examinare lucidă, chiar ironică, a rezultatelor travaliului său poetic. Versurile lui Dorin Tudoran devin, astfel, un implicit dialog cu **Poezia,** autorul lăsind impresia că își judecă versurile — cochetărie ce nu poate să displacă la un debutant — în perspectiva eternității. Atitudinile lirice pe care le-am evocat, regăsite în aproape toate poemele acestui **Mic tratat de glorie,** pot da naștere unei întrebări justificate : în ce măsură, permanentul examen la care pare a-și supune propria creatie serveste într-adevăr demersul poetic al lui Dorin Tudoran, autor care, structural, ni se pare a fi un romantic frecventat de nostalgii, de regrete după puritatea, candoarea unei virste — și a unei lumi — iremediabil pierdute : cea a copilăriei : **„în noaptea aceea începuse copilăria / despre care nu voiam a povesti niciodată / vocea groasă a fluviului dărimase podul / mirosind a bătrinețe și oameni / lucrurile mă priveau cu blindețe, / o eram singura dovadă a existentei mele / singura pe care nu o puteam înlătura / și în vremea aceasta lingă mine / crescuse multă nostalgie (Martor).**

Sensibilitatea și atitudinea poetică a lui Dorin Tudoran sint, prin urmare destul de frecvent discordante — fiorul liric, în mod indiscutabil prezent în această carte, este mereu cenzurat, supus examenului rece al rațiunii — de unde senzația de neimplinire pe care o lasă poezia sa. De felul cum va reuși să transeze, în viitor, această „disputä", va depinde, credem, în bună măsură reusita în poezie a acestui autor.

În prima parte a volumului — nu în întregime reușită — asistăm adeseori la coliziuni teribile (și pe alocuri gratuite) de vocabule – poetul încercind să refacă, în dezacord cu înclinațiile sale, experiența avangardei noastre, îndeosebi a poeților suprarealiști — vezi **Pasărea liră, A nins atunci, Elegie** etc.

Cel de al doilea ciclu, **Cerere de grațiere,** lasă să se întrevadă o relativă temperare a entuziasmului pentru împerecherile insolite de cuvinte și o (tot relativă) strunire a imaginației. Discursul liric se desfășoară acum cu o mai mare fluență — cu naturalețe chiar, atunci cind poetul pare să uite de spectacolul propriei sale poezii : **„cum înfloresc poeții la mesele de lut / cu gheața lumii pururi înfiptă în meninge / cind trupul apei plinge sub limba unui mut / al cărui ochi cuvinte pe fruntea noastră ninge / cum înfloresc poeții alunecind pe săbii / ciini fermecați cu pieptul adulmecind comori / și cum se umple cerul cu palide corăbii / cind apa mării stinge argintul din erori".**

Cu rezervele exprimate, **Mic tratat de glorie** ni se pare a fi una dintre puținele cărți de debut notabile din acest an. Dorin Tudoran fiind capabil credem, de realizări interesante la o nouă apariție editorială.

LUCIAN ALEXIU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

NICOLAE CONSTANTINESCU,

Rima in poezia populară românească

(Editura „Minerva, București, 1973)

Cartea lui Nicolae Constantinescu este o primă lucrare de sinteză cu privire la rimă în literatura română de specialitate, avind ca urmare, și meritele și neajunsurile unei atari întreprinderi. Studiul, dispus în trei capitole, cercetează rima, întii dintr-o perspectivă istorică și teoretică generală (I. **Rima in prozodiile românești. Privire istorică ;** II **Coordonate teoretice. 1. Definiția rimei ; 2. Funcțiile rimei),** raportind-o apoi la poezia populară (III. **Rima in poezia populară).** Avind în vedere doar prozodiile autorul nu cuprinde în comentariul său istoric unele însemnate contribuții (studii și articole). Dar, Nicolae Constantinescu trece cu vederea chiar prozodii, și nu din cele mai obscure : Ladislau Gàldi, **Introducere in istoria versului românesc,** Ed. Minerva, București, 1971, lucrare in care se face o, cel puțin utilă, investigare și a poeziei populare.

În ce privește orientarea teoretică, Nicolae Constantinescu continuă concepția funcțională asupra rimei, susținută la noi de G. Ibrăileanu, mai recent, de Ladislau Gàldi, Gh. I. Tohăneanu, G. N. Dragomirescu etc., din păcate omiși de autor. Am reține citeva sugestii cu privire la istoria rimei : relația fono-semantică stabilită de cuvintele rimă este determinată, susține autorul, si de factorii care influențează in general evoluția poeziei, extraprozodici, cum ar fi curentele literare, atitudinea fată de diverse specii etc. Demn de interes ni se pare faptul că in al treilea capitol se încearcă o tipologie a poeziei populare din perspectiva rimei, tipologie care rezultă și din permanenta confruntare a textului folcloric cu poezia cultă. Mai convențională este analiza rimei populare din punct de vedere estetic. Tipurilor de rimă – inexacte, suficiente și bogate — pe care le stabilește autorul, nu le sint alăturate și alte procedee ale „orchestrației", cum ar fi aliterația (socotită, de altfel, de alți autori o rimă internă). Potrivit ideii că **„poezia este un sens de construcție complexă"** (Lotman, **Lecții de poetică structurală,** București, 1970, citat la pagina 45) ni se oferă citeva reușite analize stilistice pe text **(Rima și sensul,** p. 140—170).

Dacă, însă, Nicolae Constantinescu socotește rima un element dintr-un ansamblu unitar, funcția ei semantică și estetică nu se poate realiza în afara celorlalte aspecte ale versificației. Ca urmare, ruperea rimei din contextul poeziei și cercetarea ei în sine nu este suficientă. Propunind un studiu de sinteză **doar asupra rimei,** cartea de față se găsește, credem, în situația unui preambul din care acceptabile, integral, ar rămine numai aprecierile strict tehnice (calitatea, frecvența natura fonetică și metrică a rimei). Oricum, însă, studiul lui Nicolae Constantinescu completează util prozodia românească.

OLIMPIA ȘERBAN

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

TRAIAN PODGOREANU,

Umanismul lui Tudor Vianu

(Ed. „Cartea Românească", București 1973)

Cartea lui Traian Podgoreanu își propune să „depisteze" gindirea lui Tudor Vianu dintr-o perspectivă care să nu fie „nici istorică", „nici moral-psihologică", „nici teoretică generală", ci una „relativ mai ingustă", avind în vedere „viziunea ... umanistă", aceasta, deoarece, ne informează autorul, „Vianu a sesizat — cu talent și pătrundere — aspecte vitale, constitutive ale umanismului" (p. 16). Confuzia este dominanta acestui volum ; confuzia în termeni și expresie, sprijinită fie pe o informare bibliografică rău selectată (și, ca atare, sufocantă), fie pe truisme. Așteptările cititorului (pină și cele mai modeste) eșuează în formulări vagi din care cu greu se mai pot desprinde intențiile autorului. O logică bizară îl conduce pe Traian Podgoreanu la cele mai neașteptate concluzii, aceea, de pildă, că opțiunea lui Tudor Vianu pentru „cercetare" în dauna poeziei l-ar fi privat de „izvoarele secrete ale unei originalități posibile" (p. 21). Fraze sentențioase, rostite cu emfază, („Desigur că orice discuție poate avea loc numai dacă termenii sint bine precizați" p. 72 sau „... erudiția nu-i singurul izvor de tristețe umană" p. 20), capitole prețios intitulate **(Dimensiunea prometeică a umanismului activist** etc) înlocuiesc substanța ideatică, în timp ce, interpretările excesiv eticiste ale „umanismului" lui Tudor Vianu duc la simplificări de tipul : „Căci în opera sa (a lui Tudor Vianu, evident n.n.) aflăm elemente care să ne ajute la fundamentarea unei atitudini optimiste, dar și lucide, față de prezentul și viitorul omului și culturii" (p. 155). Fără îndoială, însă, că în principiu, dezbaterea pe care o încearcă Traian Podgoreanu nu este lipsită de interes.

S. O.

cartea străină

SEMIOTIZAREA LUI RACINE

Cind, cu mai bine de un deceniu in urmă, apărea in Franța cartea lui Roland Barthes „Despre Racine", reacția stirnită de această primă tentativă de analiză structuralistă a teatrului racinian a fost deosebit de violentă, iar venerabilul critic s-a ales cu calificativul de „impostor". Lucrurile s-au petrecut mult mai pașnic in vara anului 1972, cind un grup de trei cercetători, Danielle Kaisergruber, David Kaisergruber și Jacques Lempert, a publicat o primă analiză semiotică a textului dramatic racinian, sub titlul programatic „Phèdre" de Racine, pour une sémiotique de la représentation classique" (Librairie Larousse, Collection L, 1972).

Această tentativă nu a mai provocat scandal și nu a mai uimit pe nimeni. Lucru pe deplin explicabil dacă ținem seama de faptul că in cei doisprezece ani care despart lucrarea lui Roland Barthes de lucrarea celor trei semioticieni, textele autorilor clasici francezi au devenit destul de frecvent obiectul unor analize intreprinse cu ajutorul metodelor științei literare contemporane. Pe de altă parte, s-a verificat odată in plus paradoxul pe care Roland Barthes il semnalase cu privire la relația teatru racinian – critică : „Opera lui Racine a fost implicată in toate tentativele critice de o oarecare importanță intreprinse in Franța de zece ani incoace : critica sociologică a lui Lucien Goldmann, psihanalitică a lui Charles Mauron, biografică a lui Jean Pommier și a lui Raymond Picard, de psihologie abisală a lui Georges Poulet și Jean Starobinski ; pină intr-atit incit, printr-un remarcabil paradox, autorul francez fără indoială cel mai legat de ideea unei transparențe clasice, este singurul care a reușit să atragă spre sine toate noile limbaje ale secolului". (R. Barthes, „Despre Racine", E.L.U., București, 1969). Acestor limbaje, lucrarea lui Kaisergruber și Lempert le adaugă pe cel mai nou dintre toate : cel semiotic.

Apărută in colecția L a editurii Larousse Université, care-și propune să prezinte „o panoramă a tendințelor și a tehnicilor moderne de analiză literară", lucrarea se adresează in primul rind specialiștilor, cercetători, profesori, studenți. Autorii aleg o singură piesă din creația raciniană, „Fedra" ,pe care o analizează din perspectiva unei teorii a semnificațiilor ; lucrarea se constituie astfel ca o amplă și extrem de riguroasă analiză de text.

Metoda analizei semiotice este folosită de autori in vederea descoperirii, in textul dramatic, a legilor de constituire, de „constructibilitate" a enunțurilor tragice, urmărindu-se, pe plan teoretic, emiterea unor ipoteze de definire a tragediei. Punctul de plecare al analizei il constituie postularea unei duble realități a tragediei raciniene : pe de o parte, tragedia ca reprezentație specifică veacului al XVII-lea francez, adică punere in practică a unei anumite noțiuni de „tablou" (legată de elementele picturale ale reprezentației, de decoruri, etc.), iar pe de altă parte, tragedia ca limbaj, ca ansamblu de enunțuri rezultat din acțiunea legilor semiotice. Spațiul analizei este deci cuprins intre funcționarea „figurativă" a textului și constituirea sa in limbaj. Autorii demonstrează existența in piesă a unei prime faze, in care „tablou" și „text" se produc simultan. Astfel, atunci cind Fedra spune, la prima sa intrare in scenă :

„Je ne me retiens plus, ma force m'abandonne.
Et mes genoux tremblants se dérobent sous moi"

(actul I, sc. III) discursul persoanjului este redundant, iar textul are un statut reprezentativ, de comentariu al „tabloului" agoniei Fedrei, pe care spectatorul il vede pe scenă (autorii definesc prin „reprezentativ" ceea ce se referă la „tablou", la specificitatea materială a reprezentației scenice). Analiza urmărește in continuare procesul semiotic prin care textul se detașează de „tablou" și dobindește un statut propriu. Cu alte cuvinte, se demonstrează că textul dramatic racinian nu este numai sistem, ci și proces, productivitate de sensuri. Pentru realizarea acestei demonstrații, autorii operează cu „unități textuale", adică cu grupuri de enunțuri produse de text și condiționate de apartenența la o semnificație.

Fiecare unitate textuală este privită ca proces și sistem. De aici decurge o concluzie esențială pentru definirea tragediei insăși : autorii nu mai consideră textul tragic ca pe o progresie continuă, o acumulare de enunțuri omogene, a căror simplă juxtapunere ar constitui principiul de „creștere" al densității pină la „explozie (in cazul de față mărturisirea și moartea Fedrei), el se supune, dimpotrivă, unor tensiuni diverse, eterogene, și este in primul rind „producție de sisteme și de procese in dialectica lor" (cf. p. 33).

Un merit incontestabil al lucrării este că analizează piesa lui Racine nu numai ca pe un proces prezent, ci și ca pe un proces posibil, datorită existenței unei realități textuale autonome : se constată astfel că povestirea pe care Fedra ar fi putut-o prezenta lui Tezeu – respectiv adevărata versiune asupra celor intimplate – nu are realitate dramatică, nu există ca atare in cursul reprezentației (Tezeu refuzind s-o asculte pe Fedra). Ea constituie insă o realitate textuală, cu alte cuvinte, un text posibil, absent din reprezentație, dar prezent prin comentariile și interpretările pe care textul existent i le conferă.

Prin aplicarea riguroasă a metodologiei semiotice, autorii ajung să demonstreze in final existența in piesă a unei tensiuni specifice care se creează intre efortul textului de a se constitui pe sine și amenințarea unui eventual sfirșit, perpetuată de-a lungul intregii dezvoltări textuale : cele două enunțuri – plecare și moarte (plecarea lui Hippolyte, mereu aminată, și moartea Fedrei, aminată și ea din primul pină in ultimul act al piesei) sint reluate obsedant și prefigurează un posibil sfirșit al textului, o „suspendare" a sa, o alunecare in exterior, spre ceea ce nu este text. Rezultă că pe măsură ce se constituie, textul dezvoltă și amenințarea propriei sale dispariții.

O astfel de interpretare oferă cititorilor numeroase sugestii pentru o lectură infinit mai bogată a teatrului racinian.

MARGARETA GYURCSIK

istorie document

Cezar Petrescu și Virgil Molin

În anul 1928, după mai multe tergiversări, apărea in editura „Scrisul Românesc" de la Craiova romanul Întunecare — creație de virf a literaturii române — datorită străduințelor lui Virgil Molin un harnic și priceput in ale tiparului.

După ce manuscrisul stătuse vreo doi ani prin sertarele editurii „Cartea Românească", autorul a găsit de cuviință să-și incredințeze lucrarea lui Virgil Molin, proaspăt licențiat al Academiei de arte grafice din Leipzig.

Din această perioadă și de mai tirziu, in arhiva Márioarei V. Molin se păstrează un număr mare de scrisori in care se vedea grija pe care o avea Cezar Petrescu față de opera sa, pe care a prețuit-o și la care a ținut, poate, cel mai mult. Indicațiile de ordin tehnic, estetic și literar dovedesc o atenție sporită din partea celui ce trudise atit de mult la scrierea excepționalului roman. Din citirea acestor misive se pot constata mașinațiunile intolerabile din lumea editorilor, disprețul autorului față de cei ce nu-l ințelegeau și nu voiau s-o dea la lumină. În acest timp in calea lui Cezar Petrescu iese un om care il va sprijini și ii va da tot ce ii va sta in putință. Acesta era bănățeanul și strălucitul cercetător, de mai tirziu, al vechii noastre culturi — Virgil Molin, care a pus „inimă, muncă, pricepere și pasiune" in tipărirea „Întunecării". În epocă, evenimentele au trecut fără să fie observate, iar acum trebuiesc să fie relevate istoricilor și criticilor literari de la care așteptăm cu nerăbdare exegeza petresciană, care intirzie prea mult.

Relațiile dintre scriitor și editor nu au fost numai pe timpul editării, ci de lungă durată. Spre a ilustra acest fapt dăm in anexă o scrisoare, a cărei original se păstrează in arhiva Molin.

NICOLAE SCURTU

17 februarie 1956
Bușteni

Iubite domnule Virgil
Molin

Iată că dau atit de tirziu un semn de viață la scrisoarea d-tale. Dar mi s-a acrit de scris și am căpătat oroare de cerneală ca pisica de oțet. Totuși, nu puteam lăsa fără răspuns, rindurile care-mi aminteau atitea imprejurări din junețea mea scriitoricească, impreună cu toate bunele și relele ei. Despre regretatul și uitatul Mihail Gașpar – pe care cred că l-am intilnit numai o singură dată, am scris la indemnul unui lector bănățean, G. C. Bogdan, de la Reșița. Am scris din inimă, fiindcă așa imi dicta... inima. Dar in limitele cu totul restrinse, pe care știam că le ingăduie spațiul și punctele de vedere ale revistei unde a apărut articolul și unde sint din cind in cind un simplu colaborator extern și ocazional. Cu acest prilej am constatat cu bucurie formidabila solidaritate bănățeană, pe care o bănuiam eu și o prețuiam de multă vreme, insă nu mi-o imaginam atit de fermă. Am primit o adevărată avalanșă de scrisori, care mi-au răsplătit prea indestul articolul inghebat cam fugar mai mult cu intenția de a deschide calea unei comemorări mai insistente, mai organizate și mai ample, la fața locului. Iar după informațiile din ultima vreme se pare că am izbutit. Tot e ceva. Cit despre umbra de mâhnire pe care ți-au provocat-o reminiscențele mele cu prilejul recentei reeditări a Întunecării – umbră care d-ta zici că s-a șters – aceasta in aceiași vreme mă bucură și mă intristează. Mă bucură, fiindcă s-a șters. Mă intristează, fiindcă nici n-ar fi trebuit să existe vreodată. Toate avatarurile Întunecării așa au fost. Dar nu priveau editura „Scrisul Românesc" de la Craiova, ci „Cartea Românească" din București, unde manuscrisul a zăcut prin sertare vreo doi ani. Iar cind „Scrisul Românesc" s-a decis să riște o aventură literară cu tipărirea romanului meu, nu D-ta. erai acolo factorul ... financiar hotăritor, ca să-ți asumi vreuna din malițioasele mele aluzii, credemă, justificate, fiindcă proprietarul editurii a capitulat presiunilor gazetărești și a făcut-o fără nici o incredere. D-ta ai pus acolo inimă, muncă, pricepere, pasiune. Volumele, cele 2, au fost pentru toată lumea o incintare – și de altfel, sint singurele exemplare din numeroasele ediții ulterioare ale Întunecării, pe care le păstrez cu pietate in biblioteca mea. Deci, de ce mihnire ? A existat vreo imprejurare in care să nu dovedesc că am făcut intotdeauna distincție intre editorii care urmăreau un interes precis, și intre factorii, vai ! simpli salariați, al căror interes era desăvirșirea tehnică a cărții și nu valoarea culturală a operii tipărite ? Adevărul e că varza, are mai multe, multe foi pină să-i ajungi la miez, iubite domnule Molin. Nu intotdeauna le poți desfoia pe toate !

Cu vechea prietenie,
fără nici un fel de umbre.
CEZAR PETRESCU

CORESPONDENȚA

Nicolae Irimia (Reșița) : Fiind cunoștințe mai vechi și deci oarecum avizat in privința incercărilor dv. anterioare, pot spune că versurile trimise acum sint mult mai aproape de natura sensibilității dv. Remarc apoi o anumită simplitate la care ați ajuns, relevată mai ales de poezia **Prin iarba tomnatică.** Foarte interesantă mi se pare și **Descintec,** pentru incercarea de a asimila frumusețea poeziei populare bănățene. Cind nu vă implicați cu adevărat in ceea ce scrieți, versurile nu conving **(Dacă n-ar fi fost).** Ceea ce cred că v-aș putea recomanda acum este tocmai această intimă și profundă implicare, așadar o ardere, o trăire intensă a celor ce vreți să revelați artistic.

Mircov Milan (Timișoara) : Ici-colo cite un vers frumos ne-ndeamnă să vă incurajăm in demersul dv., cu recomandarea de a citi mult și de a munci cu pasiune.

Victor Petrescu Mărgean : Dacă simțiți intr-adevăr că viața dv. prinde sens numai prin poezie, trebuie să credeți cu obstinație că nu visați și nu scrieți in zadar, că veți reuși. În ceea ce ne privește, lectura poeziilor ne dă această speranță, am zice chiar convingere. Poeziile trimise arată că ne aflăm in prezența unei sensibilități deosebite. Poeziile se infăptuiesc dintr-o trăire și dintr-o emoție reală. E adevărat că materializarea artistică a tensiunii emoționale este inegală, insă sint toate indiciile că veți reuși. Vă trebuie și un pic de răbdare. Am vrea ca răspunsul nostru să vă incurajeze și așteptăm poezii mai noi.

Cornel Daia : Versurile dv. au un pronunțat aer reflexiv, ceea ce ni se pare de bun augur. Uneori complicați exprimarea, alteori — dimpotrivă — incercați poeme concentrate, de alură aforistică. Toate acestea demonstrează că sinteți preocupat, cu gravitate, de aflarea unui drum propriu in poezie. Rămine ca printr-o perseverență să ajungeți la rezultate care să onoreze foarte bunele dv. intenții.

Lucia Zorin (Timișoara) : Versificați cursiv, corect și liniștit. Insanguitatea acestor versuri credem că vine din lipsa unei problematizări, a unui dramatism, a unui mod mai interiorizat de a aborda „materia". Încercați ceva in acest sens.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

Revista Familia continuă să publice in nr. 10, a.c. pagini din memorialistica lui Onisifor Ghibu, organizator de frunte al invățămintului din Transilvania de după 1918, după cum se precizează intr-o notă. Am reținut din textul publicat in revistă citeva fragmente in care este evocată figura lui Sextil Pușcariu, care, numit in 1919 Comisar general al Consiliului dirigent pentru organizarea noii Universități din Cluj, și-a adus o insemnată contribuție la inființarea acestui inalt for de cultură al Transilvaniei : „Pușcariu era un om rezonabil, un om care cintărea toate lucrurile bine și care nu era condus de ambiții vane, ca mulți alții. Am fost intotdeauna fericit și am considerat că am avut un extraordinar noroc cu alegerea acestui om, cu care m-am ințeles perfect in toate chestiunile care priveau marea problemă a creării unei universități de prestigiu (...). Într-o colaborare ideală, am reușit să inlăturăm toate greutățile — care n-au fost nici puține nici neinsemnate — și să găsim soluția cea mai bună posibilă".

Memoriile lui Onisifor Ghibu, care, după cite sintem informați, sint in curs de apariție la Editura Dacia, pot să conțină date de real interes atit pentru o istorie a invățămintului superior in țara noastră, cit și nu in ultimul rind, aspecte care să intereseze pe cercetătorii culturii (și, bineințeles, literaturii) noastre de după 1918.

L. A.

CENACLU

Joi, 15 noiembrie : in aceeași sală a Asociației, la prea incercata oră, ședința cenaclului nostru a avut ca invitați trei actori ai Teatrului Național : **Geta Iancu, Ecaterina Herberescu, George Stana.**

S-a recitat din Blaga ; credem că orice comentariu ar impieta acele momente trăite de noi toți atunci. Apoi vocea Sa, imprimată pe disc, venită din marile singurătăți absolute, ne-a deschis ființa, așa cum știm, așa cum ne vom aminti.

În partea a doua : poetul **George Suru,** autor a trei volume (dintre care unul premiat de Asociația noastră) a citat un ciclu (cum l-a numit el) de versuri.

Primul vorbitor a fost criticul (și cronicarul revistei „Orizont"), **Cornel Ungureanu :** „George Suru mai are de gindit asupra versurilor sale, asupra poeziei in general. Versurile citite vin in continuarea poeziei din volumele anterioare, fără să se suprapună insă. Poetul, se pare, știe ce are de făcut, innoirile sint previzibile. Poezia sa descinde din cintul munților, a vegetației silvestre, a unei lumi montane : poetul refuză calofilia, avem de-a face, de fapt, cu o restilizare (...) Putem vorbi in poezia lui Suru de anumite ritualuri ale purității".

Criticul și poetul **Șerban Foarță :** „Remarc la acest ciclu de versuri o reintoarcere a poetului la sensuri (in poema **Noaptea bintuită de libelule) : „Sălciile se ingropau, / Iarba mușca malul căzut, era un imens animal verde ...".** „Depistăm in poezia sa un patos al originilor, un anume ceremonial care-i conferă gravitate și posibilitatea de-a intinde o mină fraternă cititorului".

Poetul **N. D. Pârvu :** „Cred că avem de-a face cu un panteism existențial, poetul fiind reprezentat in toate elementele care fac poezia sa. Trăim și ne intoarcem la un ceremonial **frumos** (sublinierea aparține vorbitorului), metaforele sint reușite și neforțat originale".

Poetul **Eugen Dorcescu :** „Poeziile sale reprezintă o continuare și o imbogățire a elementelor poetice din volumele publicate de poet. Fără indoială că ne aflăm in fața unui bun poet. Metaforele abundă in poezia sa. Ele se organizează net in grupuri". Criticul **N. Țirioi :** „Întreaga poezie a lui George Suru este alegorică". Poetul **Anghel Dumbrăveanu :** „Cred că poezia lui George Suru reprezintă inceputul unei noi etape in creația sa. El are deja un univers constituit, o voce a sa, poetul iși esențializează lirismul său". Și, in incheiere, **Simion Mioc :** „Se pare că G. Suru tinde spre o mitologie personală, de aceea cred că poeziile nu sint atit alegorice, cit ele tind spre simbol".

Pentru joia de astăzi : **Iosif Costinaș** (premiatul mai multor festivaluri) ale cineamatorilor, in țară și in străinătate) va citi un eseu despre filmul de amatori și va proiecta citeva din filmele sale premiate. În partea doua, proză : **Florin Bănescu,** aflat in pragul debutului editorial.

PARTICIPANT

DICȚIONAR
SEMIOTICA

■ „Semiotica (sau semiologia) este știința semnelor".
(O. Ducrot, Ț. Todorov, **Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage**, p. 113)

■ „N-am putut niciodată să studiez, orice ar fi fost – matematici, morală, metafizică, gravitație, termodinamică, optică, chimie, anatomie comparată, astronomie, psihologie, monetică, economie, istoria științelor, whist, bărbați și femei, vin, metrologie – altfel decît ca studiu de semiotică".
(Ch. S. Peirce, apud O. Ducrot, Ț. Todorov op. cit. p. 113).

■ „Limba este un sistem de semne care exprimă idei, comparabil prin aceasta cu scrierea, cu alfabetul surdomuților, cu riturile simbolice, cu formulele de politețe, cu semnalele militare etc. Dar ea este cel mai important dintre aceste sisteme. Se poate deci concepe **o știință care să studieze viața semnelor în cadrul vieții sociale** : ea ar face parte din psiologia socială și în consecință din psihologia generală : o vom numi semiologie (de la grecescul **semeion, „semn")**. Ea ne-ar învăța în ce constau semnele, ce legi le guvernează. Deoarece ea nu există încă, nu putem spune **ce va fi**, dar ea are dreptul la existență și locul ei este determinat dinainte. Lingvistica nu este decît o parte din această știință generală : legile pe care le va descoperi semiologia vor fi aplicabile la lingvistică și aceasta din urmă va fi astfel cuprinsă într-un domeniu bine definit din ansamblul faptelor umane"
(F. de Saussure, **Cours de linguistique générale**, Payot, 1949, p. 33).

■ „(Semiologia de tip saussurian) a marcat, împotriva tradiției, faptul că semnificatul este inseparabil de semnificant, că semnificatul și semnificantul sînt cele două fețe ale aceleiași producții.
(J. Derrida, **Positions**, Les éditions de minuit, 1972, p. 28).

■ „Deși ideea lui Saussure a făcut multe progrese, semiologia se caută lent. Cauza este, poate, simplă. Saussure, continuat de principalii semiologi, credea că lingvistica nu este decît o parte a științei generale a semnelor. Or, nu e de loc sigur că există în viața socială a vremii noastre sisteme de semne de oarecare amploare, altele decît limbajul uman. Pînă acum, semiologia nu s-a ocupat decît de coduri prezentînd un interes derizoriu cum ar fi codul rutier ; de îndată ce se trece la ansambluri înzestrate cu o adevărată profunzime sociologică, se dă din nou peste limbaj. (. . .) De aceea, trebuie admis de pe acum posibilitatea de a răsturna într-o zi afirmația lui Saussure : lingvistica nu este o parte, fie ea și privilegiată, a științei generale a semnelor, ci semiologia este o parte a lingvisticii : mai precis, acea parte care s-ar ocupa de **marile unități semnificante** ale discursului : în felul acesta ar deveni vizibilă unitatea cercetărilor care se fac acum în antropologie, în sociologie, în psihanaliză și în stilistică în jurul conceptului de semnificație".
(R. Barthes, **Eléments de sémiologie**, Gonthier, 1970, p. 79—81).

■ „Semiotica nu se ocupă de studiul unui anumit fel de obiecte, ci de obiectele în general, în măsura în care ele sînt interpretate".
(Ch. Morris, **Bazele teoriei semnelor**, 1938)

■ „Semiotica studiază sistemele de semne, analizînd modul în care unitățile distinctive compun unitățile semnificative, în care unitățile semnificative alcătuiesc noi sintagme (. . .).

Prin semiotică omul a înțeles că este singura ființă creatoare de semnificație, că numai el este în stare să folosească materia pentru a semnifica, cu ajutorul ei, ideea. (. . .).

Dezvăluind contribuția semnelor în formarea semnificațiilor, semiotica aduce pe pămînt ideile „pure" și permite înțelegerea mai adîncă a gîndirii creatoare".
(H. Wald, **O nouă teorie a culturii ; Semiotica**, Familia, 1/1973 p. 8)

■ „...semiotica descrie și vecinătățile diferitelor sisteme de semne, pentru a urmări transformările sensului, adică individualizarea semnificației în urma convertirilor multiple impuse de praxisul social. Reamintim că una dintre cele mai frumoase teze ale lui Peirce afirmă că sensul unui semn este alt semn prin care acesta ar putea să fie tradus. Dacă numai practica socială transformă planurile sensibile în semnificanți pe care îi investește cu semnificați ce sînt rodul umanizării lumii problematica sensului, astfel pusă, permite studierea structurilor semiotice independent de referenții lor și descoperirea relațiilor semnificante chiar în sînul complexelor de semne . . .".
(A. Sincu, **Literatura în perspectivă semiotică**, în volumul colectiv **Analiză și interpretare**, Editura științifică, 1972, p. 141).

■ „Semiotica face (...) parte din corpul științelor pentru că are un obiect specific : modurile și legile semnificației (societate, gîndire) și pentru că se elaborează la intersecția altor științe, dar își și păstrează **o distanță teoretică** care îi permite să reflecteze asupra discursurilor științifice din care face parte și să extragă de acolo în același timp fundamentul științific al **materialismului dialectic**".
(J. Kristeva, **Séméiotiké**, Seuil, 1969, p. 20).

■ „Semiotica este un tip de gîndire în care știința este conștientă de faptul că e o teorie. În fiecare moment al producerii sale, semiotica își gîndește obiectul, unealta și raportul lor, deci se gîndește și devine, în această întoarcere asupra sa, teoria științei care este ea însăși. Ceea ce vrea să spună că semiotica este de fiecare dată o reevaluare a obiectului său și sau al modelelor sale, o critică a acestor modele (deci a științelor de la care ele sînt împrumutate) și a ei însăși (ca sistem de adevăruri constante). Intersecție a științelor și a unui proces teoretic mereu în desfășurare, semiotica nu se poate fixa ca o știință și cu atît mai puțin ca **știința** : ea este o cale deschisă de cercetare, o critică permanentă care trimite la ea însăși, adică se autocritică".
(Ibidem, p. 30).

■ „Natura specifică a artei ca sistem ce servește simultan la cunoaștere și la informare determină dubla substanță a operei de artă : cea modelatoare și cea semiotică".
(I. M. Lotman, **Lecții de poetică structurală**, Univers, 1970, p. 52).

■ „...semioticianul nu mai este doar lingvist și matematician ; el este scriitor (. . .) El este cel care descoperă în același timp cu scriitorul schemele și combinările discursurilor care se fac (. . .) ; demersul său constînd în a explica limbajul, presupune în prealabil o capacitate de **identificare cu** demersul celui care **produce** discursul, cu scriitorul. Explicația semiotică va trebui să fie, în consecință, o **scriere** repetată și sistematizată".
(J. Kristeva, op. cit. p. 174).

■ „Semiotica este știința privitoare la proprietățile generale ale sistemelor de semne și la legile funcționării acestora independent de întruchipările concrete ale semnelor corespunzătoare ca și de domeniul lor de întrebuințare"
(I. Revzin : **„Metod modelirovanija i tipologija slavjanskih jazykov** — Iz — vo „Nauka", 1967, p. 9).

■ „În ciuda existenței acestor lucrări și a acelui aproape un secol de istorie (și douăzeci de secole de preistorie), semiotica rămîne mai mult un proiect decît o știință constituită . ."
(O. Ducrot, Ț. Todorov, op. cit., p. 120).

ÎNTRE RIGOARE ȘI ACCESIBILITATE

Problemele semioticii au constituit la noi în ultimii ani obiectul unor serii de studii și articole – de la cele de popularizare pînă la cercetări ce vizează contribuția românească originală la statuarea noii științe, a metodologiei sale. Dacă studiile teoretice sau aplicative, prin înaltul lor tehnicism, sînt opace în fața unei receptări, fie și parțial avizate, sintezele și articolele de popularizare sînt mai întotdeauna contradictorii, negîndu-se astfel reciproc spre stupoarea lectorului avid de informare. Cauza acestui paradox provine, pe de o parte, din confruntarea unor direcții distincte în cercetările contemporane de semiotică, iar pe de altă parte, din tentația „contribuției personale" în apele tulburi ale unui domeniu pe cale de limpezire.

Contradicțiile apar și în studiile serioase, generate dincolo de meandrele „modelor". Iată un caz tipic : „. . . dacă estetica marxistă (ca viziune general teoretică și ideologică asupra artei), cea fenomenologică și cea existențialistă se raportează una la alta mai ales prin delimitări și confruntări, în relațiile dintre estetica informațională, cea structuralistă și cea semiotică accentul cade pe implicare și interferență" (Cezar Radu, Ontologia semiotică a informației estetice, în vol. Estetică, Informatie, Programare, Ed. Științifică, București, 1972, p. 101) — iar contrar acestei concepții, vezi neta delimitare și opoziție dintre structuralismul „ontologic" și semiotică la Umberto Eco (La structure absente, Introduction à la recherche sémiotique, Mercure de France, MCMLXXII, p. 32) și la noi Henri Wald : Semiotica (o nouă teorie a culturii) în „Familia", 9 (1973), nr. 1 (ian.) sau în foarte documentatul studiu datorat lui Alexandru Sincu, Literatura în perspectivă semiotică, în vol. „Analiză și interpretare", Ed. Științifică, București, 1972. Spre cinstea cercetătorului român, trebuie să constatăm totuși, că dincolo de afirmația de mai sus, în analiza procesualității semiotice, Cezar Radu ne oferă o viziune opusă celei structuraliste. (Despre limitele și foloasele metodologiei structurale v. și lucrările lui I. Pascadi, S. Bratu ș.a.).

Problema unității de principiu în abordarea statutului semioticii literare se poate realiza doar în cadrul unui dialog cît mai larg al cercetătorilor din acest domeniu și deoarece lucrările de specialitate apar într-un ritm demn de secolul nostru, viteza de reacție, disputa și critica eficientă se realizează în mai mare măsură în condițiile cercetării colective, a schimbului operativ de informații. Dacă „laboratoarele", „cercurile", „colocviile" pot constitui forme organizatorice ideale ale cercetării colective, dialogul critic pe texte redactate este departe de a fi eficient : în publicațiile științifice articolul apare de multe ori după ce autorul însuși și-a depășit nivelul rezultatelor parțiale. Pe de altă parte, apariția unor analize sau considerente teoretice în publicistica literară este neavenită în măsura în

---

Caragiale : Lume și Emul

Anularea contradicției în chiar procesul contemplării ei este impulsul inițial al **COSMOSULUI-CARAGIALE**, un cosmos a lui **nici prea-prea, nici foarte-foarte**, suspendat între reminiscență și presentiment, echivoc și neutru, un labirint ale cărui drumuri nu dau decît în altele, deci nicăieri. Dimensiunile sînt aici iluzorii, de vreme ce seriile alcătuitoare sînt populate cu termeni identici, prin urmare fără identitate. Reversibilitatea obiectelor face ca existența lor să fie una pur cantitativă, singura relație posibilă fiind rezumată în emblematicul **VICEVERSA** :

„După cererea doamnelor Tudorița Ștefănescu și Fani Teodorescu s-au permutat, întiia în postul de moașe la plasa Z. . . . în locul celei de-a doua, iar cea de-a doua în aceeași calitate în plasa X . . . în locul celei d-intiia". **(REPORTAJ)**.

Încurcătura în care se găsește la un moment dat „d. Stavrache Stavrescu, proprietarul imobilului din strada Grațiilor No. 13 bis, lipit pe dreapta cu imobilul aceluiași proprietar cu No. 13 simplu . . ." **(PROCES-VERBAL)**
pornește de la confundarea celor două clădiri, deoarece „amîndouă imobilele sunt la fel identice cu deosebire că amîndouă au fața pusă altfel către răsărit să se stabileze la No. 13 simplu" (IBID).
și se rezolvă tocmai grație acestei identități : „să rămiie prin urmare domnișoara Lucreția Ionescu cu mătușa sa d-na Aneta Ionescu la No. 13 bis iar d-ra Matilda Popescu cu mama sa d-na Ghioala Popescu să se stabilede la No. 13 simplu" (IBID).

Un model al acestui cosmos etanș, aglomerat, în care mișcarea este realizabilă doar prin **PER-MUTARE**, ea fiind în același timp unica modalitate de a întreține iluzia mișcării, este imensa migrație de Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru (patronul inevitabilului Mitică Popescu !) :

„Doi amici ai mei, dd. George Marinescu și Marin Georgescu, sunt proprietarii fiecare a cîte o pereche de case în aceeași stradă. Amîndouă casele sunt absolut identice . . . nu era altă deosebire între cele două acareturi decît că dacă veneai dintr-o parte a stradei, 7 venea mai aproape, dar dacă veneai din partea cealaltă, atunci venea mai aproape 7 bis" **(DE ÎNCHIRIAT)**.

Această identitate face ca eventualii chiriași să nu se poată decide, dar tot ea prilejuiește soluția salvatoare :

„S-au învoit să se mute d. Georgescu de la 7 la 7-bis, în casele lui d. Marinescu, iar d. Marinescu de la 7-bis în casele lui d. Georgescu, la 7 simplu" (IBID.).

Ceea ce se petrece la dimensiunea urbei își află un corespondent simbolic în final :
„fiindcă după multe chibzuințe în familie, am văzut că nu eram destul de bine așezați ne-am hotărît să ne așezăm mai bine ; anume : în salon, odaie de dormit ; în odaie de dormit, sofragerie ; în biurou, salonul ; în sofragerie, odaia servitorilor ; în odaia servitorilor, băcătărie, și-n bucătărie, biuroul". **(IBID)**.

Deci mișcare în cerc, inutilă, absurdă, dar **MIȘCARE !** În această lume, în care cantitativul anulează diferențele, numărul nu este doar un semn al indistinctului, ci și exteriorizarea unui destin implacabil. Lefter Popescu, ghinionistul, locuiește pe Strada Pacienței la nr. 13, număr pe care, prevăzător, d. Mitică Popescu, cel din **CALDURA MARE**, domiciliat pe aceeași stradă, îl evită prin 11 bis. Să nu uităm că tot un număr declanșează **NOAPTEA FURTUNOASĂ**, că „pe la orele 7 a.m. vecinii fură alarmați de niște țipete sfîșietoare ce porneau de la casa cu nr. 13" **(GROAZNICA SINUCIDERE DIN STRADA FIDELITĂȚII)**,
și nici că Stavrache Stavrescu este păgubosul proprietar al imobilelor numerotate 13 simplu și 13 bis. Insul deține conștiința numericului generator de anonimat :

„Eu stau într-un local ieftin de consumație, într-o berărie populară, pierdut în mulțime, și mă gîndesc : eu nu sînt un cine, eu sunt un ce ; în masa omenirii, eu sunt un număr trecut la statistica populației, și poate chiar acolo trecut cu vederea" **(AMICUL X . . .)**.

Reduse la existența statistică, personajele pierd deprinderea de a sesiza calitativul și de aceea ele nici nu au sentimentul păcatului, situîndu-se cu seninătate la hotarul, fragil pentru ele, dintre ingenuitate și cinism. Starea lor este, prin excelență, cea de **serie**, marca acestei apartenențe fiind **NUMELE**, a cărui capacitate de a exprima raportul dintre purtătorul său și cosmos este egală cu aceea a **NUMĂRULUI**. Între Costică **POPESCU** și Mitică **POPESCU**, personajele absente din **CALDURA MARE**, relația este aceeași ca și între 13 simplu și 13 bis. Și așa cum prezumtivii chiriași nu se pot decide pentru casele domnului George Marinescu sau pentru acelea ale domnului Marin Georgescu, tot astfel **DOMNUL** rămîne indecis în utilizarea celor două nume. La constituirea unei serii pot să participe fie semnificații, fie semnificanții termenilor ei. Astfel, purtătorii numelor **POP**escu, **PREOT**escu, **DIACON**escu, **ICONOM**escu, **SACHELAR**escu, **PROTOPOP**escu, **/E/PISCOP**escu alcătuiesc o „familie" în măsura în care numele respective trădează o descendență clericală comună, deci în măsura în care ele au același semnificat. POPESCU, numele cu cea mai mare frecvență, este, din această perspectivă, simbolul unei societăți degradate, care păstrează totuși amintirea obscură a unei stări anterioare, cosmosul apărînd astfel drept o concretizare a **logosului**, dar a unui logos compromis prin istoricitate. Existînd în el, Popeștii sînt dominați, prin ereditate, de inocență ede-

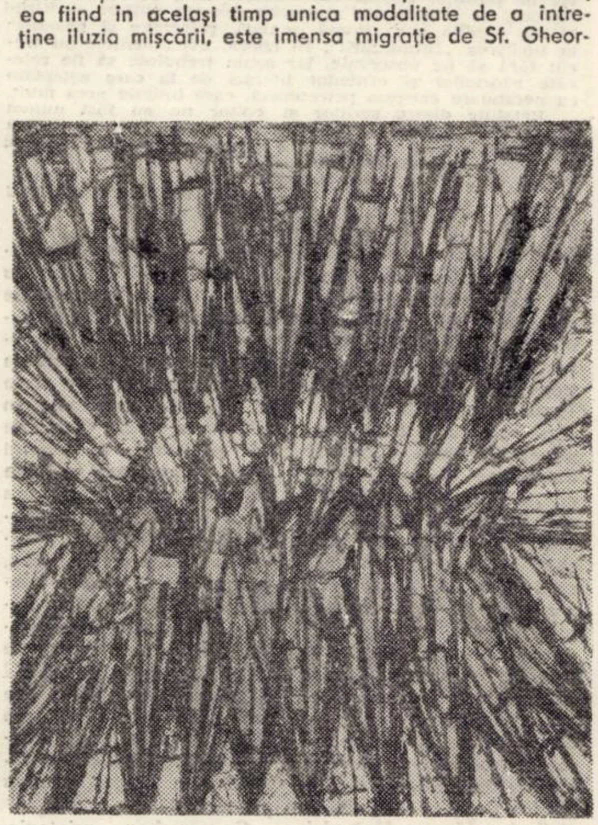

În paginile 1, 4, 5, 6 și 10 – reproduceri după lucrări ale artiștilor plastici Xenia Eraclide-Vreme și Leon Vreme

care limbajul critic este mult prea tehnicist şi / sau original.

Pe lingă dezideratul realizării unui metalimbaj comun cercetărilor din acest domeniu (sau celor care au măcar aceeaşi orientare de principiu) există unul, nu mai puţin important : pregătirea cititorilor interesaţi in problemele ştiinţei literare, in vederea unei receptări accesibile şi, cu atit mai mult, realizarea unui limbaj critic şi exegetic in care rezultatele, deduse in mod ştiinţific riguros, in condiţii de „laborator" (observaţia o făcea şi Savin Bratu) să poată fi comunicate comprehensiv unui număr cit mai mare de cititori. Pe cit de necesar, acest demers este cu atit mai dificil. Nereproducerea aparatului demonstrativ in textul publicat aşează deseori exegeza sub semnul „impresionismului", noile date apar doar drept nişte arbitrare „aventuri intelectuale". Pe cit se pare, există astăzi două căi de realizare a dialogului semiotician — cititor : una presupune păstrarea unor termeni „tradiţionali", prin care se „traduce" discursul exegetic, iar a doua cale, mult controversată azi, vizează nu transformarea, ci conceperea discursului semiotic insuşi ca text literar, poetic. Ambele modalităţi implică dezavantaje mai mult sau mai puţin evidente. Dacă in primul — după afirmaţia lui Jacques Derrida — introducind in viziunea semiotică sensurile consacrate ale acestor termeni din sistemele de unde au fost „imprumutate", cea de a doua cale supralicitează la rindul ei receptivitatea sau, poate, disponibilitatea lectorului. O cale mediană ar oferi-o situaţia in care se pot reproduce concomitent două texte : atit analiza cit şi cercetarea teoretico-explicativă, in care lectorul va găsi situaţia semiotică, termenii sau principiile implicate in analiză. Această cale este pindită insă de pericolul didacticismului, al convertirii demersului cerut de stadiul cercetărilor intr-un text ilustrativ, cu scop in sine. Conştienţi de aceste pericole, semioticienii timişoreni se vor strădui să adopte şi cea de a treia cale, ca fiind optimă, in sensul in care inlesneşte insuşirea de către cititori a unor deprinderi de lectură a textelor de semiotică literară, fără a se abandona necesitatea ştiinţifică care a generat textul.

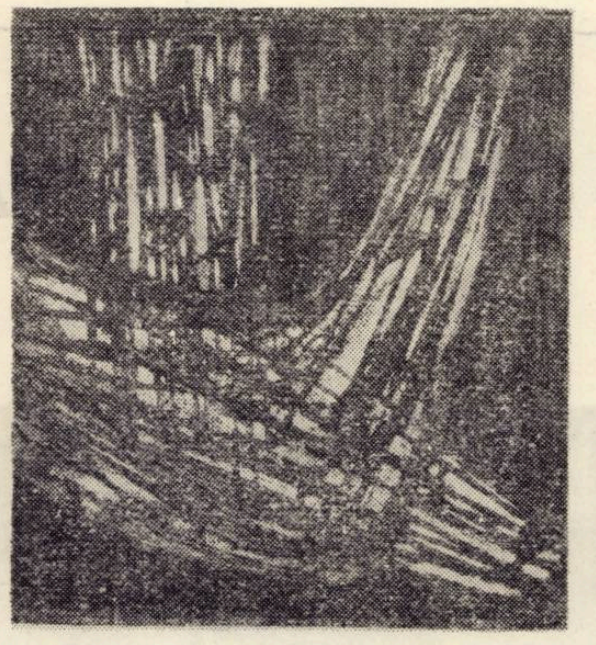

Atit accesibilitatea, cit şi rigoarea ştiinţifică depind in mare măsură de inlocuirea monologului efemer (in cronici, recenzii, „revista revistelor" etc.) printr-un dialog de durată asupra unor studii româneşti sau străine. Colegii noştri cu preocupări in domeniul semioticii literare (unii dintre aceştia — tinere cadre didactice ale Facultăţii de filologie din cadrul Universităţii din Timişoara, facultate cu cercetări deja importante in stilistică, semantică, folclor, literatură română şi universală, in metodologii ; fenomenologică, cibernetică etc.) — vor căuta să readucă in discuţie unele studii apărute in ultimii ani. Şi aceasta, cu atit mai mult, cu cit multe cărţi, nemaivorbind de articolele din reviste sau din culegerile publicate in ultimul timp — lucrări de mare interes ştiinţific — rămin in afara unui circuit cultural activ. Aceste studii (vezi şi observaţia lui Adrian Marino cu privire la cărţile lui Ion Pascadi) sint prea puţin comentate, influenţind deci in prea mică măsură chiar şi nivelul ştiinţific al criticii curente. (Evident — nu ne referim aici numai la lucrările legate intr-un fel sau altul de preocupările semioticii).

Rigoarea şi accesibilitatea pot constitui — dincolo de evidenta imposibilitate, precum şi dincolo de inutilitatea conturării unui „program de grup" — un punct de intilnire, un scop comun al unor cercetători, cu priceperi, disponibilităţi sau zone de informare diferite, interesaţi insă, in egală măsură, de eficienţa unor studii literare moderne.

ILIE GYURCSIK

---

nică, minată perpetuu insă de culpabilitatea decurgind din chiar faptul nud al existenţei lor. Proliferarea nu este aici un semn al concordanţei dintre ei şi un mediu prielnic, ci dovada că vocaţia acestuia este de a-i produce cu regularitatea şi perseverenţa cu care şoarecii continuă să fie devoraţi de produşii pisicii. Multiplicarea este atit de avansată, incit numele aproape că incetează să mai servească la identificare, devenind tot mai mult o noţiune abstractă, o marcă a individului in genere. De aceea, utilizarea lui reclamă efortul găsirii unor adiacenţe care să-i restituie funcţionalitatea :

„Mă recomand Tarsiţa Popescu, văduva lu' priotul Sava de la Caimata, care a dărimat-o Pache, cind a făcut bulivardu ăl nou" (ART. 214),

precauţie necesară pentru distingerea de

„Popeasca ailaltă a lui Mache al popii Zamfirache, de-i mai zice şi Ampotrofagu, că a băgat spaima in maalá ! uite aşa umbla cu patacele şi cu basamacu-n cap, cind fu la alegeri . . ." **(IBID.).**

Cind seria se constituie pe seama semnificanţiilor (Aglae **POPPESCO,** Aristi **POPESCU,** Ghioala **POPESCU,** Matilda **POPESCU,** Nerone **POPESCU,** Porţia **POPESCU,** Tincuţa **POPESCU,** Zamfira **POPESCU** etc.), ceea ce identifică NUMELE (= implacabilul) este făcut distinct de **PRENUME** (= hazardul). Intr-o serie intemeiată pe prenume **(COSTICĂ** Ionescu, **COSTICĂ** Panaite, **COSTICĂ** Petrăchescu, **COSTICĂ** Popescu, **COSTICĂ** Postolache etc.) sau pe **DERIVATE** prenominale cu acelaşi sufix (Anghel**ACHE,** Cost**ACHE,** Iord**ACHE,** Lascar**ACHE,** Petr**ACHE,** Zamfir**ACHE;** Acriv**IŢA,** Lucs**IŢA,** Sevast**IŢA,** Tudor**IŢA** etc.), hazardul se converteşte in inevitabil. Structural, seriile **POPESCU** ori **COSTICĂ** sint identice cu seriile **-ACHE** sau **-IŢA, POPESCU** şi **COSTICĂ** dobindind rolul unor sufixe-mărci de serie. Dacă, prin pluralitatea (iluzorie) a teremenilor ei, seria se raportează la pluralitatea (tot iluzorie) a cosmosului insuşi, **CUPLUL de personaje** intruchipează caracterul reversibil al obiectelor. „Perechilor de case" le corespund, in plan uman, cuplurile. „Biografia" lor este istoria ştergerii unor opoziţii : Smotocea şi Cotocea (deveniţi, ulterior, Lache şi Mache, prin devorarea suportului semantic de către sufix, deci prin invadarea individualului de către general) sfidează, prin fatalitate onomastică, distanţa, intilnindu-se inevitabil ca intr-o tragedie grecească in Bucureşti, venind dintr-un colţ şi din celălalt al ţării : Turnu-Severin şi Dorohoi ! Seria este modul de trai al automatismului existenţial, care se exprimă, printr-un mecanism echivalent, in **AUTOMATISMUL VERBAL. Cum se naşte un cuplu** este un posibil subtitlu al schiţei **SITUAŢIUNEA,** in care povestitorul sfirşeşte prin a adera la maniera lingvistică a amicului Nae :

„Nae ! scuză-mă : e aşa de tirziu, care nu pot pentru ca să mai merg . . . Mi-e aşa de somn, care trebuie negreşit pentru ca să mă culc. La revedere !"

Semnul cuplului este tot de natură onomastică **(LACHE** şi **MACHE, NIŢĂ** şi **GHIŢĂ)** şi adeseori identificarea membrilor săi este sugerată prin reversibilitatea numelor şi prenumelor : cei doi proprietari care fac schimb de imobile se numesc **GEORGE MARIN**escu şi **MARIN GEORG**escu, doi amici răspund la numele **NIŢĂ GHIŢ**escu şi **GHIŢĂ NIŢ**escu, autorii articolelor din sumarul unei proiectate reviste poartă numele **DOBRE MIHĂI**escu şi **MIHAI DOBR**escu, **ŞTEFAN BAZIL**escu şi **BASILE ŞTEFĂN**escu, **GEORGE NICOLA**escu şi **NICOLAE GEORG**escu, **MARIN DUMITR**escu şi **DUMITRU MARIN**escu. **GHIŢĂ NIŢ**escu este descendentul unui **NIŢĂ,** amicul şi strămoşul fiind amonimi şi această identitate a semnificanţilor impune cu necesitate apariţia cuplului (= semnificatul), pentru că **NIŢĂ GHIŢ**escu, la rindul său, este urmaşul unui oarecare **GHIŢĂ,** omonim cu amicul **GHIŢĂ.** Cind nu aparţine unei serii sau unui cuplu, personajul este (aparent) dedublat: un mod imperfect de a-şi semnala prezenţa intr-un cosmos dominat de reversibilitate. Astfel, proprietarul celor două imobile de pe Strada Graţiilor (cu numerele 13 simplu şi 13 bis) se numeşte **STAVR**ache **STAVR**escu, iar Marin Dumitrescu, unul dintre autorii amintitei reviste, figurează in sumar cu articolul intitulat **MEDIUL SOCIAL ŞI VICEVERSA.** Căsnicia reprezintă un caz particular al cuplului, in care termenii contrari sint conciliaţi prin interpunerea unui al treilea personaj, **amicul,** acesta avind rolul unui limbaj neutru, nemarcat, graţie căruia soţii pot „comunica". Predestinarea este prezentă şi aici, in schiţe amantul numindu-se invariabil MIŞU : MIŞU Zaharescu **(GROAZNICA SINUCIDERE DIN STRADA FIDELITĂŢII),** locotenent **MIŞU (TREN DE PLĂCERE),** căpitanul **MIŞU (CADOU),** d. **MIŞU (LUNA DE MIERE)** etc. Structura cosmosului şi modul de a exista al individului se reflectă şi in **limbaj ;** astfel, raportat la starea personajului, **PLEONASMUL** este o **calitate,** un fel ideal de a se exprima pe sine : „vine numaidecit momental", „să vă pronunţaţi cu astfel de cuvinte", „să nu căutaţi măcar a incerca să mă combateţi" etc. Cuplul insuşi este „pleonastic", unui semnificat corespunzindu-i şi aici doi semnificanţi. Alcătuit din termeni reversibili, el impune o conduită verbală adecvată care se manifestă prin dublarea informaţiei, repetiţia devenind marca unui subiect dual :

„Tipătescu (. . .) : **SALUTARE, SALUTARE,** stimabile!
Brinzovenescu (. . .) : . . .
Farfuridi (. . .): **SALUTARE. SALUTARE,** onorabile . . .
Tipătescu (. . .): **IA POFTIŢI, IA POFTIŢI,** mă rog".

Asupra personajului apasă şi demonul cunoaşterii, nu un demon devitalizat de metafizice extravaganţe, fireşte, ci unul rubicond, prosper şi imperturbabil, de vreme ce cunoaşterea este intotdeauna concepută concret, ca o IN-suşire, o incorporare a cosmosului in ins. Gestul ei specific este **mincatul şi băutul, iar foamea** şi **setea** sint exteriorizări ale dorinţei de a o realiza. De altfel, abstractul este invariabil visceralizat, expulzat intr-o zonă a comestibilului şi, aşa cum personajul nu deţine conştiinţa culpabilităţii, tot astfel el nu poate admite existenţa misterului, incomprehensibilului adecvindu-i-se spontan o semnificaţie : **manca** devine **minca, sufràgiu — sufragíu, moratoriu — murături** etc. Un model al situării personajului in cosmos il oferă schiţa LA MOŞI ; Coana Lucsiţa, moaşa (!), voluminoasă şi veşnic torturată de foame şi sete, mănincă şi bea enorm, incercind parcă să opună o rezistenţă din interior presiunii exercitate asupra ei de către un mediu supraaglomerat. Pentru ea, lumea in care este claustrată nu poate fi decit una de consum, un soi de casă a vrăjitoarei, cu pereţii de turtă dulce, dintre care nu se poate evada decit devorindu-i. **Cosmos, personaj** şi **limbaj** sint agenţii celor trei acte fundamentale, **mişcarea, cunoaşterea** şi **vorbirea,** reduse la ipostaza de simple aparenţe, şi de aceea identice intre ele, alcătuind nu o carcasă impotriva timpului, ci un vehicol de traversare a acestuia :

Mă plimb aşa de colo pină colo ; **mai beau** o bere, un macmahon, un şvarţ, **mai vorbesc** cu un prietin, **trece vremea . . ."** (SITUAŢIUNEA).

Cele trei gesturi esenţiale inchid o diacronie, dar numai pentru a o contesta : **mişcarea,** modelată prin migraţia primăvăratică şi autumnală a citadinilor, este o transhumanţă degradată şi fără obiect, un ritual supravieţuind propriei semnificaţii, **vorbirea** este un turn Babel răsturnat, unde comunicarea devine imposibilă nu prin multiplicarea limbilor, ci prin unificarea lor, semnificanţii tinzind să devină suportul multiplu al unui singur semnificat. in fine, **cunoaşterea** este varianta terestră a consumării mărului edenic, Coana Lucsiţa fiind o Evă omnivoră, iar paradisul Moşilor — o raiò de tentaţii. **Cuplul** şi **seria** sint ipostazele izomorfe ale cosmosului durat de Caragiale, primul caracterizindu-se prin reversibilitate şi pleonasm şi cea de a doua prin **mişcare circulară** şi **automatism** şi **verbal.** Deosebirea lor este aceea dintre **dual** şi **multiplu,** iar unificarea este dată de faptul că in ambele cazuri se petrece o **anulare a individului.** Cosmosul este, aşadar, un **semn** in care unui semnificant multiplu ii corespunde, drept semnificat, **absenţa** semnificatului, o hieroglifă a societăţii burgheze şi, in acelaşi timp, o denunţare a ei, in măsura in care această orinduire insăşi nu poate exista decit contestindu-se.

CRIŞU DASCĂLU

Parte din rimele...

. . . din După melci (remarca e banală) sunt de tipul : „bine"-, albine" („uzi"-„ursuzi", „gind"-„alergind" „lene"-„poiene", „ieri"-„imbieri", „ei"-„bordei" . . .) E vorba, dar, de aşa-zisele rime-ecou : rima e un cuvint („complect") cuprinzindu-se pe de-a-ntregul in cuvintul (mai lung, desigur) cu care consună. Ba mai mult : ea devine insuşi radicalul — sau, dacă vreţi : „etimonul" — lui poetic . . ., restul cuvintului (care-o „incape") constrins fiind, de către ea, să se comporte ca o syncategoremă — să zicem : ca un simplu prefix. Astfel, al- (din „albine") e un (fals) prefix pe lingă rima/rădăcina „bine" . . . Pe de altă parte, faţă de „al-bine" (ca şi, de-altminteri, de „ru-bine", „colom-bine" ori „sa-bine" . . .. existente — ca posibilitate — in ceea ce se cheamă paradigmă), „bine" se poate defini (nu doar „la figurat" vorbind) drept : desinenţă zero, id est: „invariantul" respectivului grup de rime. Şi dacă adaosurile acestea : al-, urs-, aler-, po-, imb-, bord- . . ., sunt ,totuşi, nişte pseudo-prefixe, detaşabile din context numai aşa-zicind : in vitro . . ., iată unul (tot in După melci — şi comportindu-se identic) veritabil : des (z)-. E vorba de perechile de versuri :

a) Vream să-l văd cum se dez-ghioacă
Pui molatic, din ghioacă . . .;
b) Melc, melc, ce-ai făcut,
Din somn cum te-ai des-făcut . . .?

şi

c) Ai crezut / . . . /
Că alunul e un cintec . . .
— Astea-s vorbe şi des-cintec !

Melcul năting, dar, se „des-cintă" — ca să se „desfacă" şi „dez-ghioace" . . ., intr-un cuvint : să se exprime ! De-altminteri, singura-i constantă **e,** graţie fatalului descintec, tendinţa asta „centrifugă" (sau, dacă vreţi, excentrică . . .): desfăşurindu-se, melcul s-a des-centrat . . . Şi cum poemul După melci propune o alternativă — anume : Increeat/Creaţie . . ., numi-vom Increeatul : tot elementul acesta fix şi monoton, prezent in rimele-ecou : „bine", „ieri", „gind" şi celelalte . . ., desinenţă zero — in declinarea (cazul/„căderea") melcului ! Cit despre Creatură, fie ea forfota aceasta de cuvinte-rimă, derivate — cum se zice : „progresiv", prin veritabile ori pseudo-prefixe : ele, intre altele, dindu-i relief, culoare şi — fiindcă este vorba de Ion Barbu — poate că numai aparenţa realităţii . . . Ca şi, desigur, levogiritatea ! . . . Iar „tot făcutul" fiind ireversibil — melcul, odată „prefixat", nu se mai poate, vai, de-prefixa — şi moare ! Căci văduv de Psyché cum este, lui — moartea inţeleasă, dimpotrivă, tocmai ca o „deprefixare": „timp retrograd" in care Sufletul se „scutură", se des-face de toate predicatele ori — de ce nu ? — prefixele-i antume, redevenind — cu vorbele lui Valéry — un „minim logic : Eu pur — sau . . . cuvint pur . . ., lui, dar, i se refuză . . . Din melc — ce mai rămine (nici-un „incintec", cum zicea Eliade — leac la descintecul dintii, nemaislujindu-i . . .) este DESchiderea-i spre lume : DESfacere, DEZghiocare . . . — particula aceasta : des(z)- scriind un oarecare „briu de bale" : o diră, o „inscripţie" . . . (ca şi, desigur, falsele prefixe — ce, finalmente, o impun intreg sistemului de rime al poemei . . .), ceea ce, dar, in rimele-ecou : „cintec", „făcut", „ghioacă" . . ., tace (dintotdeauna) — ele : reprezentante ale Increeatului, in După melci, fiind tocmai elementul „silentios", zero-sonor, Tăcerea — cazul căreia (particular) e, bineinţeles, Creaţia : lume, poezie . . .

ŞERBAN FOARŢĂ

Două proze de MIHAIL GLĂJA

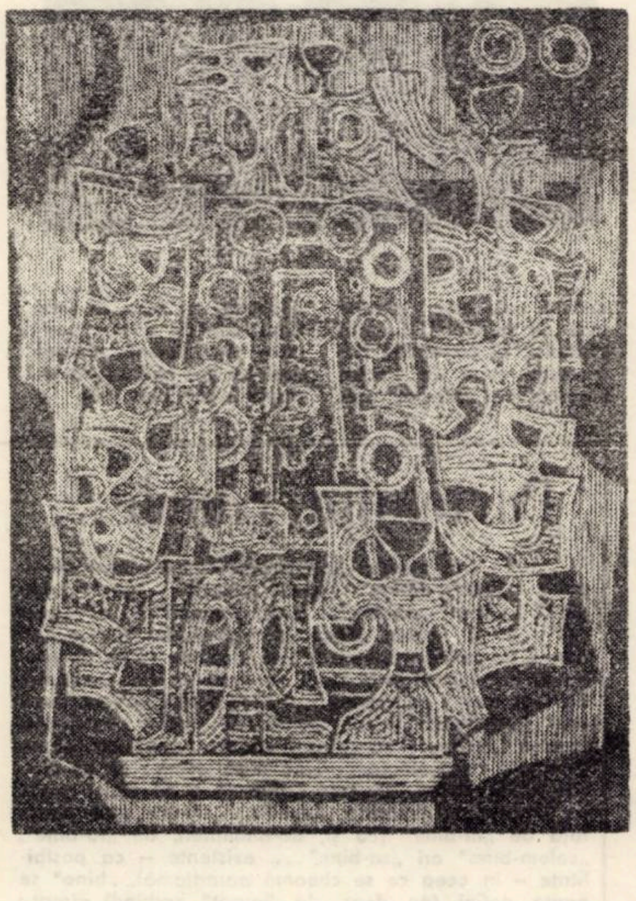

În vale murea iarba...

De citeva ore, Vlad Neagu colinda cu trăsura hotarul comunei. Ghid îi era un bătrinel mustăcios, Gligor, care din cind în cind oprea caii și-i explica, folosindu-se de codiliștea biciului, ce fel de culturi au fost în cutare sau cutare lot, unde și cită producție s-a obținut la griu, la orz, la porumb . . .

Vlad era în primul lui an și în prima lui zi de inginer agronom, repartizat în comuna asta despre care pină în ziua repartiției nici nu-i auzise de nume. Văzind pămintul și ascultindu-l pe Gligor, se gîndea că nu i-a prea suris norocul. Și oamenii nu se arătau a fi primitori. Nici președintele cooperativei agricole n-a binevoit să-i prezinte terenurile. L-a primit așa ca pe un poștaș care-i aduce o scrisoare și pleacă. Apoi rodnicia terenurilor de aici era departe de cea a cernoziomurilor. Îi invidia pe colegii lui care au fost repartizați in comune unde producțiile mari erau de-acum o tradiție. Se gîndea că n-o să stea prea mult aici, o să ia calea celorlalți trei agronomi care s-au vinturat prin comuna asta, au făcut ce au făcut și s-au stabilit la unități mai bune și mai aproape de oraș.

Gindurile i le intrerupse Gligor, ghidul lui.

– Rămineți, tovarășe inginer ?

Vlad tresări la această intrebare pusă pe neașteptate. Ce să-i răspundă ? Aceeași intrebare fusese pusă poate și predecesorilor săi.

– Rămineți, tovarășe inginer ? mai repetă Gligor intrebarea.

Vlad clătină capul, gest din care Gligor nu putea să-i înțeleagă gindurile. Gligor pocni din bici și mină caii pe un ogaș spre ultimele terenuri pe care mai avea să le arate noului inginer agronom. Îi și spuse unde-l duce.

– Tovarăše inginer, ocum am să vă arăt un hotar al comunei unde am avut și eu lotul meu de pămint, înainte de colectivizare. Acolo ai să cunoști dumneata, dacă binevoiești, o poveste lungă care nu știu cind s-o sfirși.

– Vlad privi curios la vizitiul care mina prin gropi caii, spre cine știe ce ciudățenie a locului. Trecură o vale seacă, acuma toamna, și in fața ochilor le apărură pămînturi întinse, crăpate, cu ochiuri albe.

– Astea-s sicurile, tovarăşe agronom. Aici îi boala cea mai grea a pămintului.

– Da ! Noi le spunem la asemenea locuri, saline, sărăturoase, soluneţuri.

Se ridică în picioare, scrutind cu privirea, să-și dea seama pină unde se intind „sicurile".

– 900 de hectare, tovarășe inginer. 900 dacă nu mai bine, rosti Gligor, ghicindu-i parcă gindurile.

Caii mergeau la pas, călcind cu grijă pe pămintul uscat, albicios, parcă acoperit de brumă. Vlad își imagină cum arătau terenurile acestea primăvara : băltite, cu vegetație săracă.

– Aici tovarășe inginer poți înțelege toată povestea pămintului ăsta, rosti Gligor.

Fără să-l mai intrebe dacă vrea sau nu să asculte, vizitiul coborit din trăsură începu să-i depene lui Vlad povestea.

„. . . Cind m-am insurat, aici mi-a dat tata un lot, vezi colo să fac plugărie. Am arat, am semănat, am trudit, dar acasă am dus roadă cu sacul. Alții in jur nu mai lucrau pămintul. Il lăsăm, ziceau pentru pășune. Și pășteau vitele, oile acolo, pînă da căldura verii. Atunci murea iarba. Nu mai auzeai cintec de greier, nu mai vedeai o furnică. Murea totul. Crăpa pămintul și răsăreau petece albe de sare. Puteai săra ceapa, nu altceva. Așa cum il vezi acum așa era și atunci.

Alt pămint nu aveam. Il tot aram, il îngrășam dar tot acolo ajungeam. Eram la sapă, pusesem cucuruz, era cald și nevasta îmi zice : „Măi Gligore, pune și tu colo la capăt de holdă un pom să stăm la umbră și noi". Și pun trei pomi. Trei meri înfrunzesc in primăvară. Vara se prăoădesc. Îmi dă in gînd atunci să aduc pămint bun din alt hotar, să pun la rădăcina noilor pomi, pe care doream să-i plantez. Aduc două care cu pămint. Acum pun un nuc și un măr. Și nu se mai usucă. Șase ani au trăit. Apoi au murit, tot vara, după ce au legat roadă. Uitați-vă la trunchiurile lor. Aștia sint. De atunci n-am mai pus pomi, nici porumb. Am gindit eu că boala asta-i molipsitoare și degeaba schimbăm pămintul. Altul i-o fi leacul . . .

Cind s-a făcut colectiva, noi, ăștia de pe sicuri, am fost cei mai bucuroși. Scăpăm, ziceam, de sărăcie. Lucrăm și noi pe dilme, pe partea de pămînturi de dincolo de valea seacă. Da' pămintul bun e puțin, nu pot mulți să trăiască bine după rodnicia lui și a omului. În anii îndepărtați, spuneau părinții mei, sicurile nu erau așa intinse. Pe semne, boala se intinde și pe pămînturile bune. Eu zic că sicurile astea trebuie să aibă o poveste a lor și un leac al lor. Poate aveți știință dumneavoastră cum să vindecăm pămînturile de boală, că, incolo, de hărnicia noastră nu s-a plins incă nimeni . . . Ce ziceți, rămineți, tovarășe inginer ? . . ."

Vlad privea trunchiurile uscate ale nucului și mărului, care nu ajunseseră să dea umbră și roadă. Tăcea. Tăcea în căutarea răspunsului.

– Ce ziceți, rămineți, tovarășe inginer ?

Vlad se apleacă și smulse un bulgăre de pămint. Il privi cu răutate. Era urit, dușmănos, fără rădăcini de plante, fără urme de furnică, fără cuib de greiere. Se uită apoi la Gligor, care continua să-l măsoare cu ochii lui limpezi, nemișcat, cu codiliștea biciului la bărbie, înfipt în pămintul ăsta parcă asemenea nucului și mărului fără roadă.

Gligor nu mai așteptă răspunsul agronomului. Ca și cind acesta ar fi spus tare și apăsat, că rămine, il intrebă : Pînă cind ? iartă-mi întrebarea, că eu i-am plimbat pe hotar pină acum pe trei agronomi, dumneata ești al patrulea . . .

Vlad trinti de roata trăsurii bulgărul de pămint și-i zimbi lui Gligor care continua să-l cerceteze cu aceiași ochi limpezi, cu ochii care intr-o vară fuseseră întunecați privind moartea nucului și a mărului puși acolo pentru umbră și pentru rod.

La reintoarcere, Gligor mină caii spre sediul cooperativei, pe o scurtătură, prin locuri mai primitoare. Vlad se gindi la durerea bătrînului, care s-a luptat cu răutatea pămîntului pentru grine și umbra unui măr. In minte îi reveni din nou întrebarea auzită acolo pe sicuri :

– Rămineți, tovarășe inginer ?

In așteptarea trenului

– Zici că nu vii acasă ?

– Nu, mamă ! Împăcați-vă cu gindul că nu vin. Adică mai vin, dar numai ca să vă văd.

Mama și copilul, după ce au colindat ceasuri de-a rindul prin orașul ăsta cu o pădure de coșuri de fabrică și potop de lume pe străzi s-au indreptat tăcuți spre gara cea nouă. Într-un colț ferit de lume, s-au așezat pe o bancă in așteptarea trenului. Mama infiripă din nou gîndurile ce au adus-o, cum spunea ea, la capăt de țară.

– Tatăl tău mi-a zis să nu mă intorc acasă fără tine.

– A zis, dar nu mă întorc.

– Tu știi cum este el.

– Știu ! Dar nu mă intorc. Era mai bine dacă m-ați fi înțeles. Alții au venit aici aduși de părinți. Vin la ei cu de toate. Numai eu am venit de capul meu. Îmi este greu, tare greu. Nu că mi-ar lipsi bani sau mincare Îmi lipsesc scrisorile de la voi, îmi lipsește, cum să ți spun mamă, împăcarea.

– Am vrut să-ți răspund la scrisori, dar zicea tatăl tău ca să te lăsăm fără vești despre noi, că te vor aduce acasă dorul și greutățile

Mama copilului scoase din desagă piine și un pui fript. Le așeză pe o cirpă. Începură să mănince așa, în silă.

– Mănincă, băiatul mamii ! Îi pui din cei scoși in primăvară. Aici nu vă dă pui fript pe jar.

– Nu ! Aici ne dă mai mult supe și carne de porc.

– Și ție nu-ți plac supele. A lui Timofte a scris la ai lui că s-a îmbolnăvit de stomac din pricina supelor făcute cu rântaș.

– Ne dă și ciorbă, dar rar.

– Cozonac vă dă ?

– Nu.

– Așa-i. Pentru atitea suflete cum să coci cozonaci. Acasă-i altceva. De aceea zic să vii acasă. Noi numai pe tine te avem.

– Nu vin, mamă.

– Și ce să-i spun tatălui tău ?

– Că o duc bine și o fi și mai bine cind o să am meserie.

– Da nu ți-e frică de mașina aia la care lucrezi ?

– Nu-i mașină, mamă. Este cuptor, de făcut otel. Nu mi-e frică. Adică, să nu mint. Mă cuprinde frica cind dăm drumul la șarjă.

– Of, of ! că ar fi fost mai bine să rămîi acasă. Mergeai la deal cu noi, la colectivă. Puteai să rămîi la primărie, că aveai scris frumos – așa zicea tatăl tău.

– Tăcură, mama oftind mereu, băiatul mestecind fără poftă un dumicat de piine.

– Mai este pină vine trenul ?

– Acuș, mamă.

– Departe ești de casă. N-am fost călătorită așa departe niciodată

– Mai vin mamă. Vin și alți oameni din sat.

– Of, of ! Te pomenești că te-i insura pe aici.

– Nu-mi stă gindul. Colo, după armată.

– Aici, nici nu știu cum se fac nunțile. De unde vin, mincăruri ! Acasă, tu știi, toate-s la-ndemînă.

– Și aici nu rămin oamenii neinsurați.

– Așa-i, se fac și aici nunți.

– Ați strins griul ?

– Strins. A fost bun. Am și măcinat. Piinea asta-i din griu nou.

– Bună piine. Moale.

– Îi cu cartofi. Așa-i place lui tatăl tău.

– Vacă mai țineți ?

– Mai. Are viței. Avem lapte bun. Ducem toată seara cinci litri la cășar. Batem și unt.

– Cind mai vii, mamă, adu-mi unt bătut in putinei și miere de stup.

– Am stors mierea. Au adunat destulă. De la salcimi.

– Au roit ?

– Trei. Un roi s-a dus in pădure. N-am fost acasă. De erai tu . . . Îți plăcea să prinzi roiul.

– Îmi plăcea.

– Hai acasă, băiatul mamii. Numai pe tine te avem. Îl mulțumești și pe tatăl tău. Cine o rămînea pe ogradă, că noi îmbătrinim.

– Nu vin ! Aici fac și școală. Uzina asta, mamă, îți dă putere ,ești alt om.

– O fi, o fi ! Nu știu, că n-am fost umblată prin lume. De auzit am auzit nu-i vorbă.

Mama strînse in cirpă piinea, puiul fript de care abia s-au atins.

– Ia mincarea. Să nu-ți tragi de la gură, că parcă te-ai subțiat la obraji.

– Tot așa sint.

– Va să zică, nu vii.

– Nu.

– Și ce să-i spun lui tat-tău ?

– Spune-i că la intii ale lunii ii cumpăr pălărie bleumarin.

– Așa-i, că de mult își dorește pălărie nouă

In gara nouă incepu o mare forfotă. Muncitori, săteni cu desagi au umplut peronul, așteptind un anume tren.

Mama copilului, oftind, strivindu-și lacrimi in ochi, se îndreptă spre trenul ce avea să o ducă singură acasă, in satul cela unde o aștepta bărbatul care a trimis-o cu poruncă să nu se intoarcă fără băiatul lui ,pornit fără voia părinților, să facă oțel in cetatea focului.

– Băiatul mamei, uite aici bani. Trebuia să-ți cumpăr cu ei bilet de tren să te întorci acasă. Să nu-i cheltuiești pe orice.

– Îi iau, mamă.

– Să ai grijă de tine.

– O să am.

– Cu tatăl tău o s-o descurc eu.

– Să-i spui că mi-e dor de el și il aștept.

– Îi spun că îi cumperi pălărie.

Trenul se puse in mișcare. La fereastra vagonului, mama lăcrima. Copilul o urmărea înduioșat, nemișcat pe peronul gării noi, din orașul cu o pădure de coșuri de fabrică, cu potop de lume și cu veșnicele roiuri de stele, ce-și iau zborul zi și noapte din pintecele cuptoarelor.

CEC

LIBRET
DE
ECONOMII

PENTRU CUMPĂRAREA
DE LOCUINȚE
PROPRIETATE PERSONALĂ

5%
DOBÎNDĂ

Forme de economisire specifice destinate realizării mijloacelor bănești necesare construirii și cumpărării de locuințe proprietate personală

ÎN VEDEREA ORGANIZĂRII ECONOMISIRII pentru construirea de locuințe proprietate personală, unitățile din cadrul Sucursalei județene C.E.C. Timiș, pun la dispoziția populației, următoarele librete :

„LIBRETUL DE ECONOMII PENTRU CONSTRUIREA DE LOCUINȚE" care se emite în sume fixe de 5.000 de lei, iar dobînda de 3,5% pe an se atribuie sub formă de cîștiguri prin trageri la sorți trimestriale. Titularii libretelor cîștigătoare, beneficiază de prioritate la încheierea contractelor de construire, dacă folosesc în acest scop cîștigurile obținute.

„LIBRETUL DE ECONOMII CU CÎȘTIGURI ÎN MATERIALE DE CONSTRUCȚIE", cu depuneri fixe de cîte 1.000 de lei, la care dobînda de 3,5% pe an se atribuie trimestrial sub formă de cîștiguri. Titularii libretelor cîștigătoare au prioritate la cumpărarea materialelor de construcție necesare unei locuințe individuale.

„LIBRETUL DE ECONOMII PENTRU CUMPĂRAREA DE LOCUINȚE PROPRIETATE PERSONALĂ". La sumele care se depun pe acest libret și se folosesc la cumpărarea de locuințe din fondul locativ de stat, fie de către titular sau altă persoană căreia titularul libretului de economii îi dă dreptul de folosire, se acordă o dobîndă de 5% pe an, indiferent de timpul cît acestea stau depuse la C.E.C. În cazul în care sumele sînt folosite în alt scop decît pentru cumpărarea de locuințe din fondul locativ de stat, dobînda ce se va acorda va fi de 3% pe an, în loc de 5%.

Libretele de economii pentru cumpărarea de locuințe proprietate personală din fondul locativ de stat se emit numai nominal (cu depuneri „la vedere"), de sucursale, filiale și agenții C.E.C. Depunerile ulterioare și restituirile se pot efectua de toate unitățile C.E.C. proprii și mandatare.

Depunerea inițială și soldul efectiv pe libretul de economii pentru cumpărarea de locuințe proprietate personală, nu pot fi mai mici de 25 de lei.

Pe lîngă avantajele specifice menționate mai jos, titularii acestor librete beneficiază și de alte avantaje, ca de pildă :

- ● garanția statului asupra sumelor depuse, depunerile putînd fi retrase oricînd;
- ● păstrarea secretului privind numele lor și operațiile efectuate ;
- ● scutirea de impozite și taxe a depunerilor și dobînzilor, precum și imprescriptibilitatea lor ;
- ● dreptul de a împuternici și alte persoane să dispună de sumele păstrate la C.E.C.
- ● dreptul de a lăsa moștenire sumele depuse.

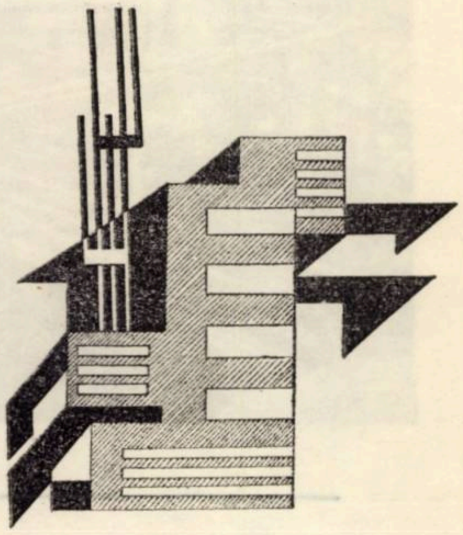

NU stați pe gînduri
AZUR
NOVOLIN
LINOXIM
Binella

Uzina „AZUR" Timișoara

PRODUSELE UZINEI AZUR satisfac exigențele publicului consumator privind diversele culori și nuanțe de lacuri și vopsele, precum și săpunuri de toaletă cu calități superioare.

Str. Peneș Curcanul nr. 3–5 Tel. 22130-22131

De reținut : calitatea superioară a produselor „Azur"

COMBINATU
VICT

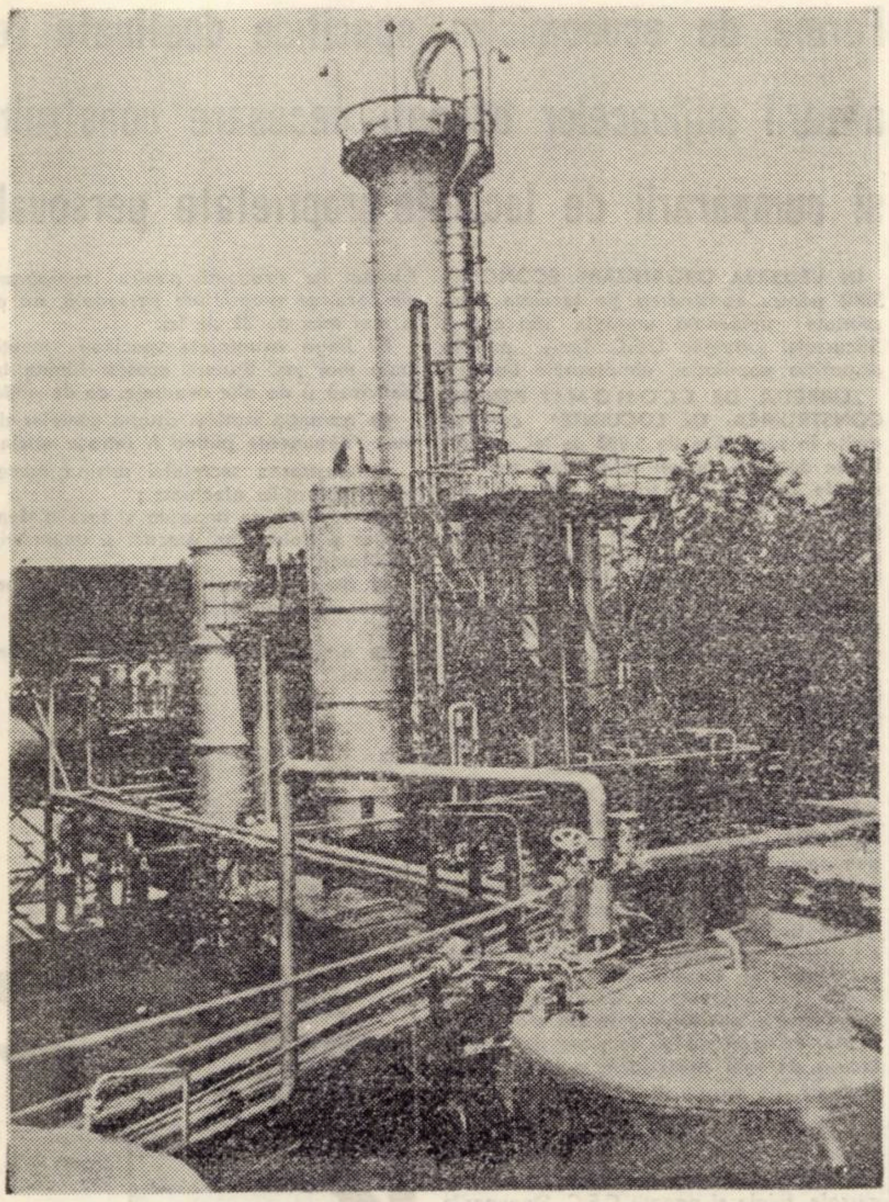

„Realizarea cu succes a prevederilor planului pe 1973 ca de altfel ale întregului cincinal, este condiționată într-un înalt grad de accelerarea procesului de modernizare a produselor, de înnoirea și ridicarea continuă a calității acestora. Toate forțele noastre tehnice trebuie concentrate în direcția scurtării duratei de asimilare a produselor noi, cu performanțe superioare, la gradul de integrare prevăzut".

NICOLAE CEAUȘESCU

PASIUNEA CREAȚIEI

Pitoresc și tînăr, creație a anilor socialismului, Orașul VICTORIA întîmpină aniversarea a 20 de ani de viață urbană. cu o impresionantă zestre productivă. De la intrarea în funcțiune a primei instalații din ceea ce va deveni puternicul COMBINAT CHIMIC, a trecut un sfert de veac.

Anii socialismului au adus, și pe aceste frumoase meleaguri făgărășene, un reviriment fără precedent, au catalizat energii, au pus în valoare entuziasm și uriașe capacități de creație umană.

În prezent, chimiștii Victoriei acționează cu sporit avînt pentru realizarea obiectivelor actualului cincinal, înainte de termen, răspunzînd astfel cu pasiune comunistă la chemările Partidului.

În puține cuvinte trebuie să amintim despre producția complexă a Combinatului, despre cele peste 70 de produse foarte căutate pe piața internă și externă. RĂȘINILE SINTETICE MASELE PLASTICE, METANOLUL sînt cîteva produse unanim apreciate. METANOLUL Victoriei se situează la nivelul celor mai înalte exigențe, fiind mult solicitat de beneficiarii externi, tot mai numeroși. Anul jubiliar 1974 va consemna dublarea producției de metanol.

Dinspre Victoria spre meridianele lumii pornesc produse ducînd cu ele faima industriei chimice românești. R. P. Chineză Suedia, Iugoslavia. Ungaria, Austria, Albania, Italia, Grecia, Israel, Cehoslovacia iată cîteva destinații unde HEXAMETILENTETRAMINA, METANOLUL, BICARBONATUL DE AMONIU ALIMENTAR, SULFATUL DE SODIU TEHNIC, CLEIUL URELIT, FORMOLUL etc., au deosebit succes.

În ansamblul industriei chimice, ramură importantă a economiei naționale, o pondere remarcabilă o deține COMBINATUL CHIMIC VICTORIA. Ca pretutindeni în patria socialistă, colectivul de muncitori, tehnicieni, ingineri este angajat cu toată dăruirea, în opera profund patriotică de înfăptuire a sarcinilor trasate de partid. Numele Combinatului VICTORIA este asociat cu ideea de hărnicie. Lupta susținută pentru ridicarea calității produselor, pentru diversificarea sortimentelor, pentru asigurarea unei înalte ritmicități a livrărilor – iată cîteva din dominantele activități ale acestor oameni deprinși a smulge taine materiei, a crea noi și noi produse necesare pe piața mondială. În anul 1974, ca urmare a angajării patriotice a colectivului, se va dubla exportul. Este întrutotul de laudă spiritul de inițiativă al chimiștilor de la VICTORIA, demonstrat convingător și prin aceea că două treimi din produse sînt cercetate și asimilate în Combinat. În anul 1973, an decisiv pentru realizarea optimă a obiectivelor cincinalului înainte de termen, chimiștii și-au propus să-și depășească angajamentele asumate cu cinci milioane lei la producția marfă, concretizată în masive cantități de nitroceluloze pigmentate, azotat de amoniu tehnic, mase plastice, rășini, utilaje tehnologice. Pentru fondul pieții vor fi date produse suplimentare valorînd un milion de lei. Din aceeași magmă a avîntului muncitoresc fac parte și darea în folosință a unei noi instalații de prelucrare a maselor plastice cu mult înainte de termenul planificat.

Iată cîteva din multele destinații ale produselor VICTORIEI, URELITUL I.S. folosit la fabricarea împletiturilor de sticlă. materiale termoizolante și fonoabsorbante interesează îndeaproape INDUSTRIA CONSTRUCȚIILOR, altfel spus – acțiunea de ridicare pe verticală a orașelor țării. INDUSTRIA HÎRTIEI nu poate fi imaginată fără URELITUL H.M. și H.E. ; VIOPRETUL T.R. este folosit la apreturile textile ; INDUSTRIA VOPSELELOR utilizează larg NITROCELULOZA cu variantele sale. La fabricarea produselor farmaceutice. se folosește HEXAMETILENTETRAMINA ; industria mobilei nu se poate lipsi de ADEZIVII UREOFORMALDEHIDICI ; acumulatorii au în componența ACIDUL SULFURIC TEHNIC ; UREEA interesează în cel mai înalt grad AGRICULTURA etc., etc.

COMBINATUL CHIMIC – ultramodernă piesă a industriei chimice, Orașul Victoria – așezare umană în plină înflorire, cunoaște astăzi freamătul marilor înfăptuiri socialiste. De la coliba pădurarului Ioan Opriș aflată în incinta Combinatului ca obiect de muzeu – pînă la reliefurile de munte, ORAȘUL VICTORIA a înregistrat un salt care nu mai necesită nici un fel de comentarii. „Orașul fără istorie" își are de acum înainte o istorie. e drept numai contemporană, deci foarte tînără. Media de vîrstă a colectivului Combinatului chimic este de numai 20 de ani ! Așadar tinerețe, vigoare, energie. UN CENTRU ȘCOLAR DE CHIMIE al Combinatului pregătește cadre de specialitate pentru întreaga rețea. Școlarizează tineri din toată țara în specialitățile : operatori chimiști, lăcătuși, electricieni ș.a. Condiții de viață, muncă și studiu optime (există aici un club muncitoresc, o cantină spațioasă, un liceu, școală generală, o bază sportivă polivalentă ș.a.) asigură un curs armonios dezvoltării acestui centru urban.

La pupitrul de conducere al Combinatului se află oameni pricepuți, crescuți în marele flux al muncii, în fruntea unui colectiv de muncă definit în mod esențial prin abnegație și devoțiune comunistă. Oamenii cresc și își valorifică aptitudinile din plin în Orașul Victoria.

Despre Combinatul Chimic de la Victoria, despre Orașul Victoria cu proaspăta sa istorie, cele mai pasionante pagini le scriu oamenii înșiși, cei care plămădesc energii în retortele entuziasmului comunist aici sub tîmpla Făgărașului.

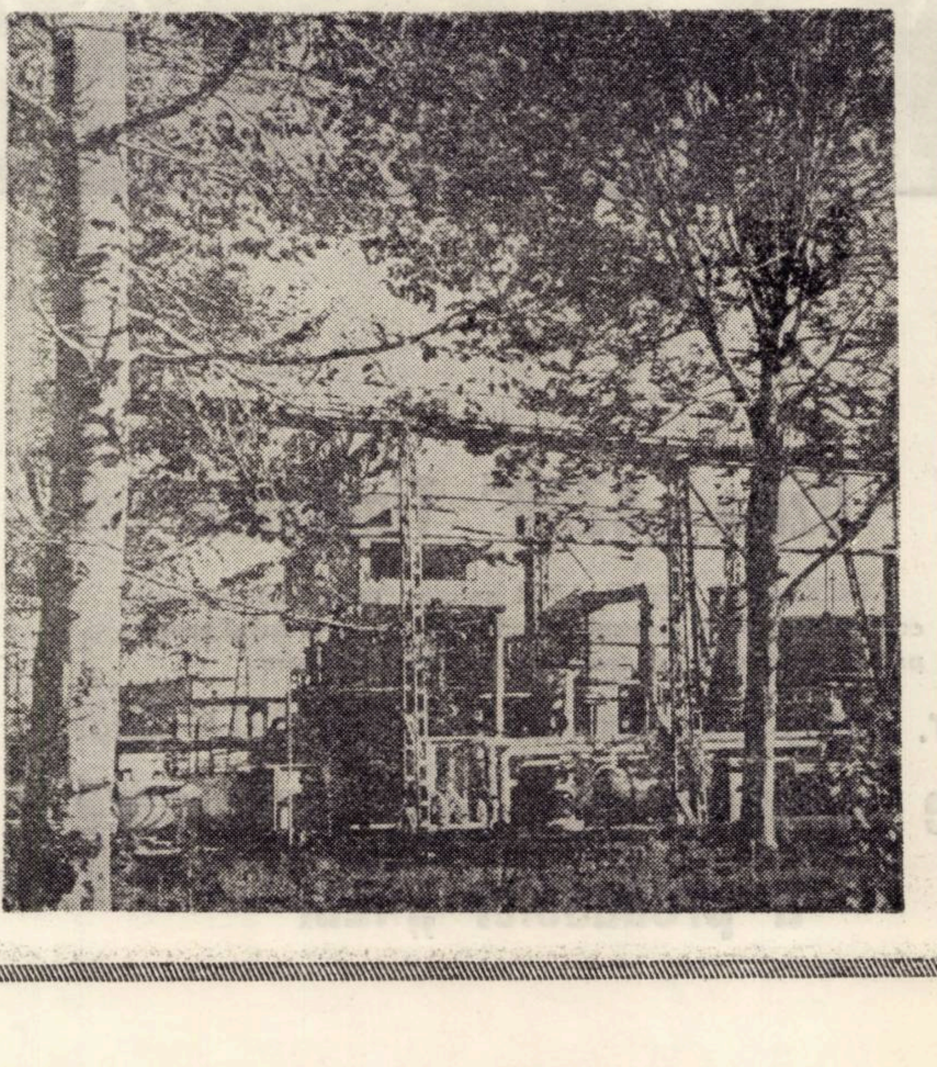

- An
- Ac
- Ur
- Hi
- Ac
  lat
- Su
- Fo
- He
- Ad
  nu
- Ră
- Ur
- Ur
- Vi
- Sc
  CS
- Ni
- A
- M
- Co
- Bi

EXPO

Produsele C
titive cu cele si
grăitoare în ace
care le întreține
tradiție industrial
NEMARCA, ITAL
ZĂ ș.a.

PERSP

Pînă
– producția
de 1971.
– producția
– producția

Chemical

- ● AMMON
- ● NITRIC
- ● UREEA
- ● HYDRAZ
- ● TECHINI
  (OLEUM
- ● TECHNI
- ● TECHNI
- ● HEXAME
  AND PH
- ● UREOFO
  WOOD
- ● UREOFC
- ● URELIT

L CHIMIC
ORIA

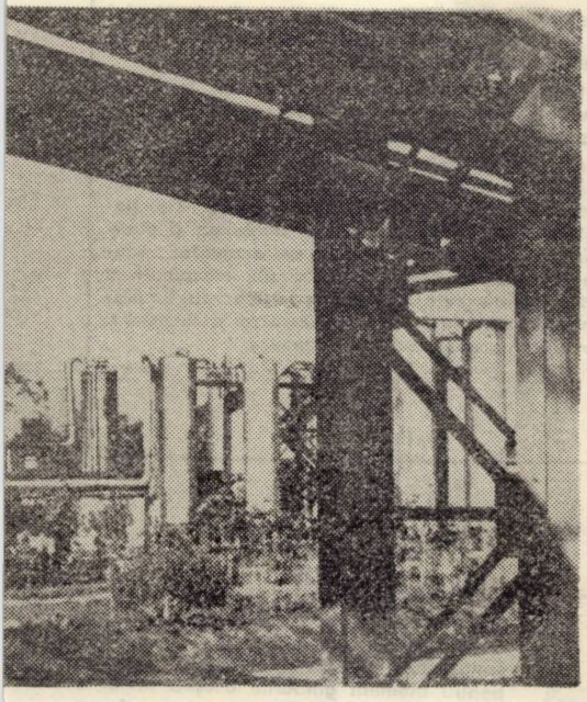

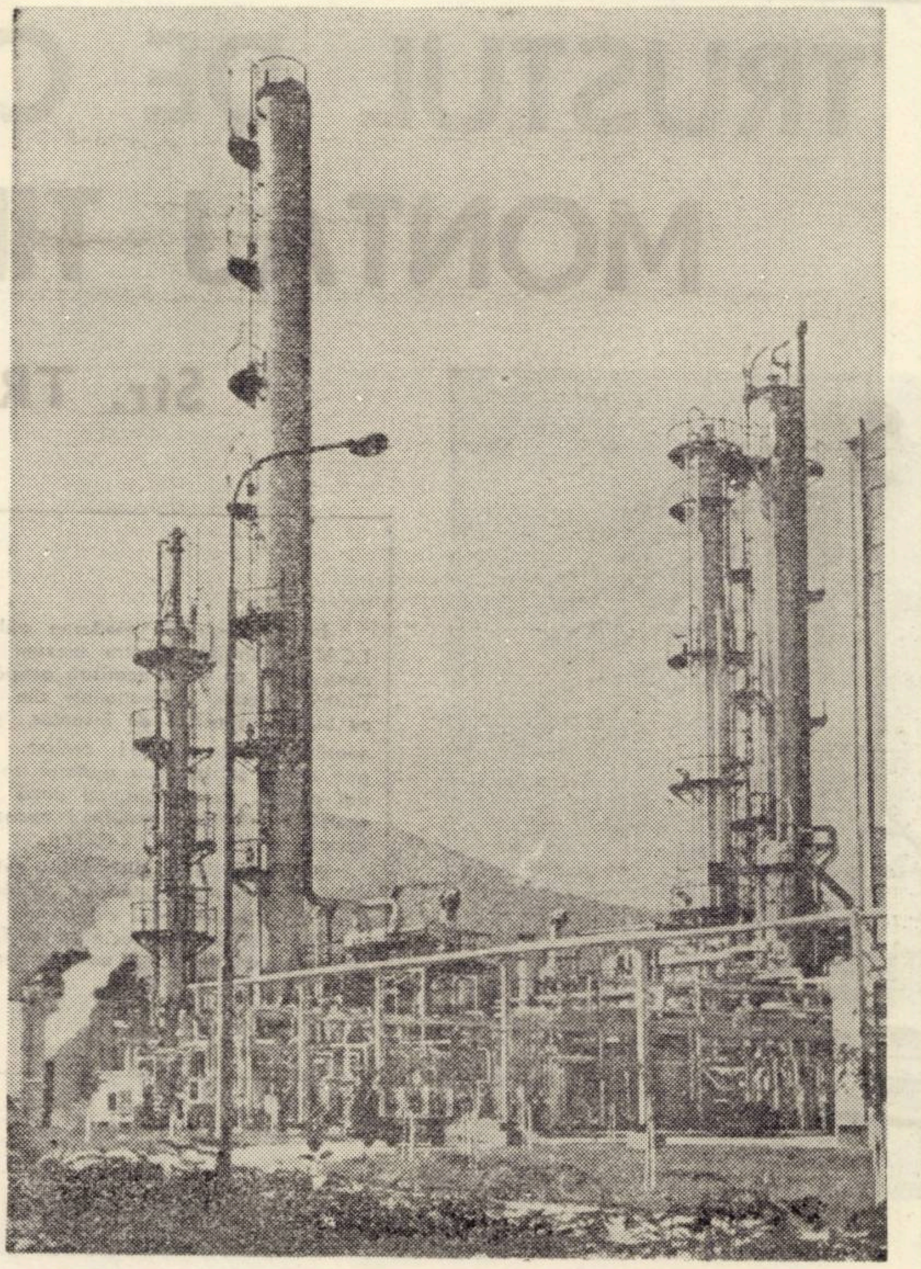

fat de hidrazină
tehnic, fumans (oleum) de acumu-

iu-tehnic
tehnică 29 și 37%
etramină tehnică și farmaceutică
formaldehidici pentru industria lem-

rmaldehidice modificate
tru impisliturí de sticlă
HF pentru industria hîrtiei
entru apreturi textile
de ioni cationiți puternic acizi-vionit

tă pentru lacuri
ă pentru lacuri
entru celuloid
tă pentru lacuri
olant termic, fonic
sinteză
amoniu alimentar
e amoniu tehnic.

LUI CHIMIC VICTORIA sint compe-
tente pe piața mondială. O dovadă
constituie și legăturile comerciale pe
roase țări de veche și recunoscută
re : ANGLIA, R.F.G. , OLANDA, DA-
A, R.S.F. IUGOSLAVIA, R.P. CHINE-

75
ători de ioni va crește cu 150% față

cu 85%
ol cu 200%.

works VICTORIA delivers :

ATE AND SULPHATE
IURIC ACID FUMING SULPHURIC
TERIES
M SULPHITE
ALDEHYDE 29 AND 37%
RAMINE – TECHNICAL

DICAL ADHESIVES FOR THE

YDIC RESINES – MODIFIED
GLASS FELTING

Produce și livrează

- URELIT HM AND HE — FOR PAPER INDUSTRY
- VIOPRET TR FOR TEXTILE STIFFENING
- IONEXCHANGERS : CATIONITS, VERY ACID – VIONIT CS
  - PIGMENTED FOR LACOUERS
  - PLASTICIZED FOR VARNISH
  - BLEACHED FOR CELLULOID
  - ALCOHOLIZED FOR VARNISH
- AMPORA – THERMIC AND PHONIC INSULATION
- SYNTH, METHANOL
- AMMONIUM CARBONATE, ALIMENTARY
- AMMONIUM BICARBONATE, TECHNICAL

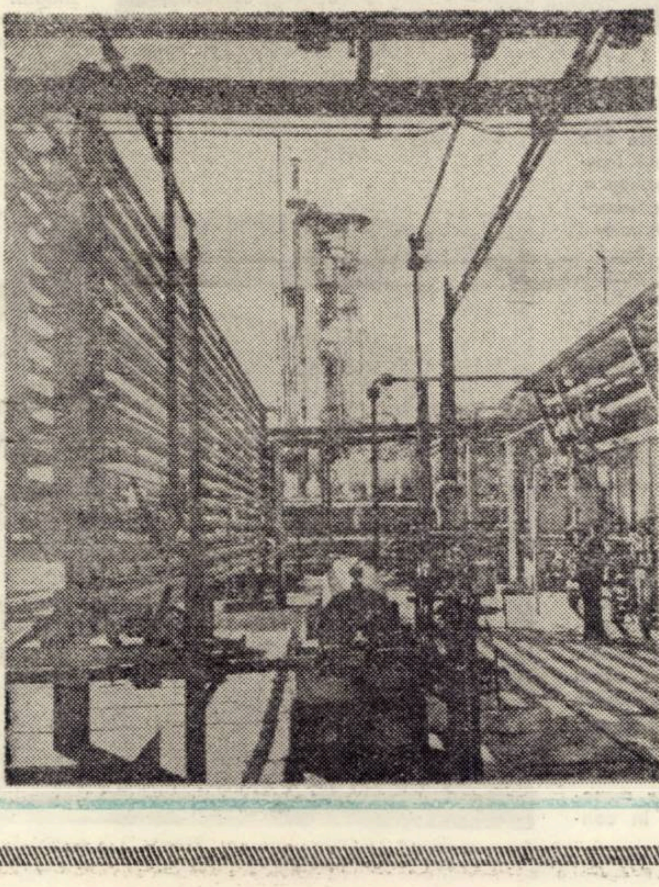

Le Combinat chimique VICTORIA fournit :

- AMMONIAC
- ACIDE AZOTIQUE
- UREE
- HYDRATE ET SULFATE DE HYDRAZINE
- ACIDE SULFURIQE, OLEUM POUR ACCMULATEURS
- SULPHITE DE SODIUM TECHNIQUE
- HEXAMETHILENTETRAMINE TECHNIQUE ET FARM
- ADHERENS UREOFORMALDEHYDIQUES POUR L'INDUSTRIE DE BOIS
- RESINES UREOFORMALDEHYDIQUES MODIFIEES
- URELIT HM ET HE – POUR L'INDUSTRIE PAPETIERE
- VIOPRET TR – POUR APPRETAGE
- ECHANGEURS D'IONS ECHANGEURS DE CATIONS — VIONIT CS
- NITROCELLULOSE
  - PIGMENTEE POUR VERNIS
  - PLASTIFIEE POUR VERNIS
  - BLANCHIE POUR CELLULOID
  - ALCOOLISEE POUR VERNIS
- AMPORA – ISOLATION THERMIQUE ET PHONIQUE
- METHANOL S'NTETIQUE
- CARBONATE D'AMMONIUM ALIMENTAIRE
- BICARBONATE D'AMMONIUM TECHNIQUE

Da chemische Kombinat VICTORIA liefert :

- AMMONIAK
- SALPETERSÄURE
- HARNSTOFF
- HYDRAZIN SULFAT UND HYDRAT
- TECHNISCHE SCHWEFESÄURE, OLEUM FUR AKKUMULATOREN
- TECHNISCHES NATRIUMSULFIT
- TECHNISCHES FORMALDEHYD
- TECHN UND FHARM, HEXAMETYLENTETRAMIN
- UREOFORMALDEHYDISCHE KLEBSTOFF FUR HOLZINDUSTRIE
- MODIFIZIERTE UREOFORMALDEHYDISCHE HARZE
- URELIT 15 – FUR GLASVERFILZEN
- IONEN AUSTAUSCHER ; KATIONENAUSTAUSCHER STARK SÄURIG – VIONIT CS
- NITROZELLULOSE
  - PIGMENTISIERT FUR LACK
  - PLASTIFIZIERT FUR LACK
  - GEBLEICHT FUR ZELLULOID
  - ALKOHOLISIERT FUR LACK
- AMPORA – WÄRMEISOLIERUNG UND PHONISCHE ISOLIERUNG
- SYNTH, METHANOL
- SPEISEAMMONIUMKARBONAT
- TECHN, AMMONIUMKARBONAT

TRUSTUL DE CONSTRUCŢII MONTAJ TIMIŞOARA

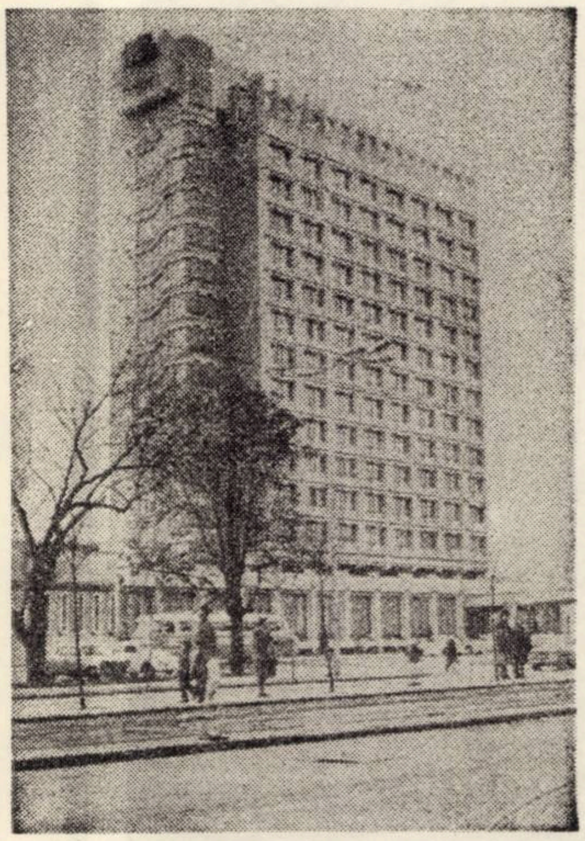

Str. TRUBADUR Nr. 18

Intre tehnologiile moderne aplicate pe şantierele T.C.M.T. cofrajele pentru elevaţii din panouri mari, consolidate cu lemn ecarisat, ocupă un loc de frunte. Tiranţi speciali, confecţionaţi din oţel-beton şi fixaţi cu blocaje speciale de inventar, permit legarea panourilor in condiţii optime. Trecerea tiranţilor prin beton se face cu ajutorul unor tuburi de material plastic. Pereţii obţinuţi după acest procedeu au suprafeţe netede, nemaifiind necesară efectuarea de finisaje suplimentare.

Pe şantierele T.C.M.T. a fost extinsă folosirea pompelor la turnarea betoanelor de elevaţii, ceea ce asigură un consum redus de ciment.

Un colectiv de specialişti ai T.C.M.T. a studiat şi pus la punct procedeul necesar realizării structurii din elemente spaţiale prefabricate. Pină la finele anului 1973 vor fi puse in operă astfel de elemente la 10 apartamente, după care procedeul va fi extins.

S-a trecut la prefabricarea scărilor de la intrările blocurilor, ceea ce are ca efect reducerea manoperei şi scurtarea duratei de execuţie.

Numeroase alte tehnologii puse la punct privesc glisarea fără intrerupere şi cu planşee executate din beton armat monolit ; executarea planşeelor din beton armat monolit ; turnat in cofraje modulate şi etanşate la imbinări cu benzi de neopren expandat ; placarea, in poligon, cu trepte prefabricate mozaicate a elementelor prefabricate de scară ; inglobarea timplăriei in panouri, la faza de prefabricare a acestora, inclusiv montarea unui rind de geamuri.

Mîndria de a fi constructor

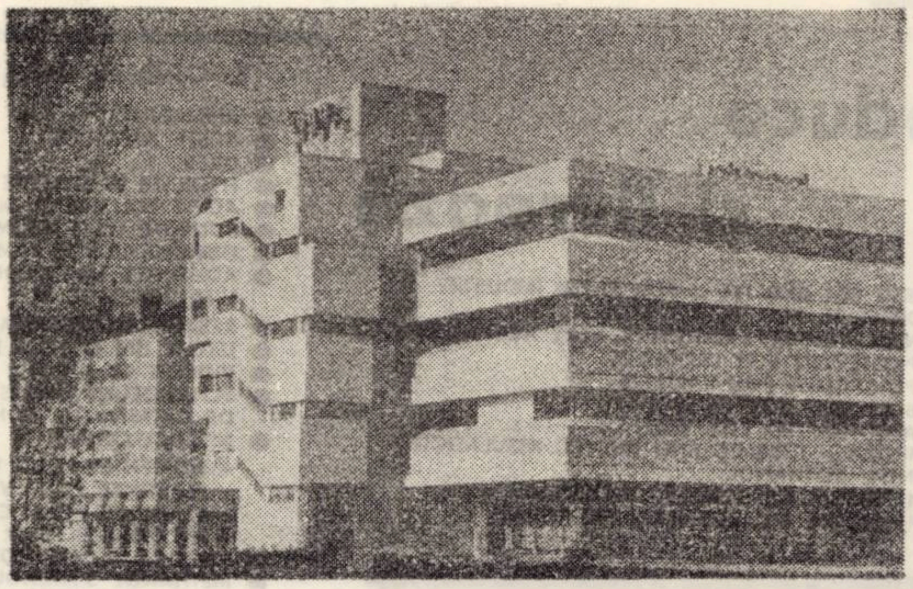

Trustul de construcţii-montaj din Timişoara, colectiv distins cu „Ordinul Muncii" clasa a III-a, Steagul Roşu şi Diploma de unitate fruntaşă pe ţară, pentru rezultatele obţinute in anul 1972, consemnează neincetat fapte de muncă demne de subliniat.

Profesiile işi au fiecare specificul lor, dar cea de constructor este, parcă, mai aparte decit celelalte. Aceasta o ştim cu toţii, iţi dă satisfacţii dintre cele mai mari, satisfacţii care nu se sting cu o zi, cu două, ci dăinuie peste ani şi decenii. Motivele-s destul de multe, iar dacă ar fi să incercăm o ierarhizare a acestora, nu incape nici o indoială că pe primul loc trebuie situate rezultatele nemijlocite ale muncii, multitudinea noilor blocuri de locuinţe, edificiile economice şi social-culturale inălţate de miini harnice şi pricepute.

Ne-am obişnuit să-l cunoaştem pe muncitorul şi specialistul de pe schele ca pe un om inaintat al zilelor noastre, gata oricind să-şi pună energia braţelor şi ascuţimea minţii in slujba inălţătoarelor idealuri ale făuririi socialismului in patria noastră. E suficient să amintim că pină la inceputul lunii noiembrie colectivul T.C.M.T. a realizat 91,3 la sută din planul anual (indicator socotit in producţie echivalentă) şi că se preliminează ca pină la 31 decembrie a.c. să se obţină o producţie totală corespunzătoare unui procentaj de 71 la sută din prevederile pe intregul cincinal, pentru a ne convinge de suportul solid al angajamentului asumat de muncitorii, tehnicienii şi inginerii de pe şantiere, de a realiza cu mult inainte de termen actualul cincinal. In cele zece luni incheiate din acest an au fost date in folosinţă peste 2.500 apartamente, realizate la un nivel superior.

Ne-am propus să incorporăm in rindurile reportajului citeva nume de oameni, pe fruntaşii unităţilor productive ale Trustului de construcţii-montaj Timişoara, insă am fost nevoiţi să renunţăm la intenţie. Ni s-a spus că ar fi o nedreptate să amintim nominal doar de zece-douăzeci de oameni, fie ei chiar şi cei mai buni, mai cunoscuţi in judeţ, in ţară sau peste fruntarele acesteia, cită vreme trustul are nenumărate şantiere la Timişoara, Lugoj şi in alte locuri. Cu miile se numără, la rindul lor, muncitorii şi tehnicienii de pe şantiere : zidari, dulgheri, fierari-betonişti, preparatori de betoane, mozaicari, zugravi, lăcătuşi, timplari, electricieni, instalatori, şoferi, tot felul de specialişti sau muncitori fără o anume calificare, de care echipele şi loturile de lucru nu se pot nicicind lipsi.

— Ritmul construcţiilor a crescut foarte mult şi continuă să crească şi pe viitor, declară ing. Gheorghe Ciulea, directorul Trustului de construcţii-montaj Timişoara. Operăm zilnic cu metri cubi, cu metri pătraţi, apartamente şi blocuri terminate sau abia incepute, cu volumuri ale producţiei exprimată fizic sau valoric. Nu uităm, insă, niciodată de cei care stau in spatele acestor cifre şi fapte — oamenii. Există o preocupare crescindă pentru formarea miinii de lucru de care avem nevoie. La drept vorbind, e o problemă care ne arde pe toţi. Mă refer atit la numărul muncitorilor calificaţi, cit şi la cei auxiliari, dar in aceeaşi măsură şi la cerinţa de a-i forma ca oameni, ca meseriaşi in măsură să indeplinească in condiţii mereu mai bune sarcinile care ne sint trasate de partid, prin planul de stat.

Absorbit de problemele zilnice ale şantierelor, directorul trustului işi adună pentru moment gindurile asupra temei aflată in discuţie. Aminteşte de grupul şcolar al trustului, de cerinţa ca deprinderea meseriei la faţa locului, pe şantier să fie tot mai mult imbinată cu insuşirea de temeinice cunoştinţe teoretice, căci... „altfel nu se poate !". Şi tot el găseşte că trebuie făcut mai mult, decit pină acum, pentru om. Cei ce vin să lucreze pe şantierele trustului au la dispoziţii cămine confortabile, club, ciştigă mereu mai bine. Familiştilor care doresc să se stabilească aici li se repartizează apartamente. Există, apoi, un sistem educaţional care se vrea mereu perfecţionat şi extins, astfel incit să cuprindă pe toţi oamenii şantierelor.

Cum era şi firesc, preocupările de mai sus au avut o influenţă puternică asupra bunului mers al treburilor din unităţile de bază ale trustului. Numărul sporit de apartamente terminate, ca şi finalizarea altor lucrări se datoresc, in mare parte, creşterii productivităţii muncii, indicator care in 1973 a depăşit cu 6 la sută sarcina planificată ! Este aceasta şi o urmare a introducerii in activitatea şantierelor a unor noi metode de lucru, găsirii de soluţii care să facă munca mereu mai spornică.

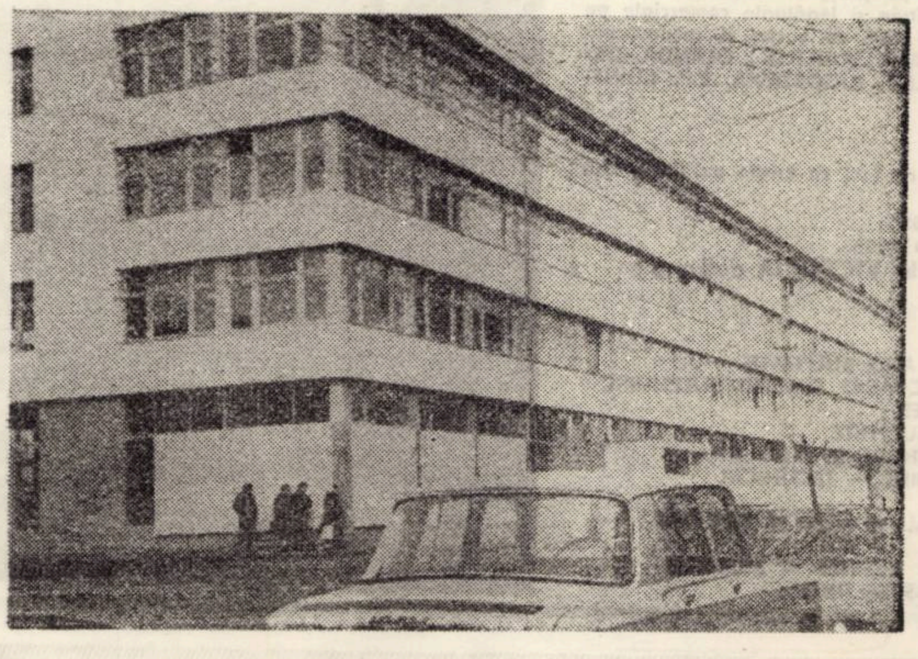

PETRU VINTILĂ

Pro Domo

Sint ca Alexandru Macedon pe malul Gangelui

Metaforele stau ca soldații
lui Macedon pe plute și burdufuri,
dar ele nu se pot urni din loc
și intreb Astrologul si Zodiacul
ținind Pegasul de dirlogi.
capitele sale bat intr-un tărm de sare,
dincolo ne-așteaptă un țărm asemănător
și intre cele două maluri paralele
curge adinc un fluviu de sudoare și chinoroz.

Ca ostasii lui Macedon,
metaforele mele isi storc cămășile albe,
sudoarea lor picură in fluviu
făcindu-l mai adinc și lat ;
Criticii au lăncile ascutite,
asteaptă pe malul celălalt
grămădiți in carele de război,
pe spinarea elefanților,
sau in corturile ce-i apără de soare.
Vor să-mi aburce in piept
un arici de săgeți
vor să-mi zdrobească țeasta
cu un munte de pietre,
dar ei nu stiu că-n armata mea
fiecare metaforă poartă sub platoșe,
in fiecare grăunte de sudoare o perlă,
in fiecare lacrimă un strigăt de speranță,
in fiecare rană o picătură de cerneală roșie.

Fericit sint că toate aceste premii și medalii
pentru care nimeni nu se bate
le-am dobindit in război.
deși, iată-mă, purtat pe scut
și prea tirziu adus in cetate...

În locuința mea

Mă uit la spațiul cosmic care-i locuința mea.
E teritoriul cel mai liber din lume
deși e claustrat in univers
prin frontiera fragilă a citorva pereți
plini de cărți și icoane pe sticlă,
cu fotografii de familie
și cu alte nimicuri induioșătoare.
Deseori fumul de țigară s-a ridicat aici
ca o ceață albastră in munți
și totdeauna in astfel de imprejurări
m-am gindit la strigătul necugetat
„dau un regat pentru o țigară".
Ce bine-i de mine – imi spun – orgolios,
că nu trebuie să fac
un sacrificiu atit de grandilocvent.

Ipoteză

Am văzut un riu de munte
urcind spre izvoare
sacii săi cu păstrăvi și raci.
Am văzut o pădure
mergind bătrinește să-și caute umbra.
și frunzele o duceau de subsuori,
bătind din aripi ca niște păsări.
Am văzut case rotindu-se după soare
ca un lan de floarea soarelui
pe-o uriașă osie vegetală.
Am văzut munți tinjind de dorul cimpiei
și cimpii ambițioase murind de jalea munților.
Un ocean planetar se tălăzuia deasupra lor
iar jos, cerul părea un imens lac inghețat.
Toți astronomii și ginditorii lumii
veneau disperați spre mine
și mă intrebau ca intr-un cor antic :
– Ce-ai făcut cu legile noastre ?
dar spaima lor imi sporea gustul metaforei
și zimbeam in ochelari,
observind că, apropiindu-se de călimara mea,
ei de fapt se depărtau și-i vedeam — mulțime —
ca furnicile agitate.
grăbite să devină calme și intinse plaje de nisip
triste ca alămurile unei fanfare
intr-un chioșc părăsit pentru pauza de prinz...

Șaptesprezece ani

sint bărbat, repet la șaptesprezece ani,
sint bărbat repet la șaptesprezece ani
un om fericit și surprins că pot spune
unei ființe, tată și alteia – mamă.
Tată sună mereu ca o sabie scoasă din teacă.
Mamă sună ca o linguriță intr-o ceașcă de ceai.
Rup zăpezile cu pieptul fără să mă uit indărăt
Merg prin ploaie ca Timișul la Caransebeș
Alerg prin soare ca o albină amețită de salcimi
Și mă intreb uimit : am invățat caligrafia
numai pentru intiia scrisoare de dragoste ?
am invățat algebra numai să socotesc
extenuantele mele minute de așteptare ?
am invățat geometria numai ca să desenez
cu briceagul pe-o bancă din parc
scutul heraldic al inimii mele săgetate ?
Ca miine copilul meu va implini șaptesprezece ani
și, citindu-i versurile de față,
va striga triumfător și plin de trufie
că el a descoperit dragostea,
că meritul prioritar al iubirii
este al lui.
Culcat in pămint,
eu nu-i mai pot oferi decit o floare.
Oh ! Numai s-o vadă și s-o aleagă pe-a mea !

DORIAN GROZDAN

Dansul zăludelor

Joacă amintirile-n juru-mi ca niște zălude,
bacantic pe-ntuneric incep să cinte, să sburde,
unele țipă, altele se tinguie, altele ard
și mă cuprind ca vrejurile stoborii din gard...

Unele jeluiesc trecutul, altele jurăminte aprind,
minciuni mieroase ca niște sulițe-mi implintă in gind,
despre ce-ar vrea inima mea nici una nu-mi spune
ci cintă și joacă bacante nebune...

Numai una-i tăcută și de chinuri trupul i-e ud,
lucește pe ea sudoarea ca bruma pe frunza de dud,
mă trezesc și-mi potolesc o ascunsă minie :
mi-am recunoscut in visare. trudită. uitata-mi copilărie...

Mi-am scuturat podoabele

Mi-am scuturat podoabele ca un nuc de brumă,
dar nucul din grădină visează incă veșnicii din humă,
iar eu min pașii-ntins spre cerc inchis
unde nu-s iubiri, uitări, dureri și nici un vis...

Poate că-ntr-o zi voi fi un nuc
crescut la margine de drum hoinar
să străjui cum se răcoresc la umbră-mi și se duc
indrăgostiți și visători spre lumi fără hotar...
Mulți s-or opri sub crengile tăcute
or ciuguli săruturi și-ntrebări fără de rost
ș-or pleca din din nou să caute ape ne-ncepute
iar nucul va sta umbrar și adăpost...
În grădini, stau nucii goi sub cupola toamnei, mută :
ascultă toți lăutarii doinind pentru logodna incepută...

Vremea asta cețoasă, umedă, burată și gravă
se ține de noi de cind curcubee-n Birzavă,
acum e aproape de tot, iubite, auzi
cum scutură chiar lingă casă podoaba din duzi ?
Pe cimp și-n grădini vicleană a-mplintat cuțite de-argint
și-a lăsat răzlețe doar florile triste fără alint.
Prea repede-a venit, prea pe ascuns, că ne-a surprins
treziți ca dintr-un adinc și tulbure vis,
iubito, nu-ți fie teamă, să nu te ascunzi,
au picat doar frunze amețite prin duzi...
Auzi ?... auzi ?...
pică-ncet și repetat, doar frunze galbene din duzi...

Toamnă pe Bîrzavă

Pe Birzavă, chica sălciilor se despletește putregai,
somnul toamnei, greu ca aurul, se lasă pe miriști
stoluri trec pe zare și se duc
la fereastra mea castanii-s triști
și-n grădină, despuiat, se tinguie un nuc...

Miroase a brumă, a rod și a uscat,
pădurile și viile pentru somn s-au dezbrăcat,
plutesc incă miresme de uscată otavă
toamna pășește gălbuie printre sălcii pe Birzavă...

creion

Fericirea clipei și declinul clipei

In această toamnă, cind frunzele se tinguiau sub pneurile mașinii, am intrat in Szentendre, mic orășel patriarhal maghiar, loc de refugiu și creație pentru diverși artiști. Nu departe de o piațetă medievală, cu intrinduri și stradele obscure, unde vara trupele de teatru din Budapesta il joacă in decor natural pe Shakespeare, am intilnit celebrul muzeu al ceramistei Kovács Marghit. Una din cele mai importante creatoare de acest gen din Ungaria. Pămintul ei ars, sub impulsul miinilor, pare lucrat in forme in care viața, in marea ei mișcare, rămine incremenită pentru totdeauna, surprinsă in clipa unică a unei mari fericiri sau a unei mari dureri. Fantezia artistei mi se pare debordantă. Ea călătorește in basm, in trecutul creștin, in folclorul arhaic ca și in mitul păgin. Ea surprinde jocul suculent al vieții, in grotescul sau luminile sale. Ea prinde fericirea clipei și declinul clipei și le sublimează in formele ceramicii sale.

Mai ales miinile, mai ales ochii obsedează artista. Și ei rămin ca niște obsesii perpetue, ivite din acest uriaș panopticum, nu din ceară, ci din ceramică. Miinile și ochii femeilor pescarilor ies in evidență in grupul lor compact. Miinile ținind broboadele bătute de vintul mării, la țărm. Ochii uriași, albaștri, scrutind, pe sub maramele negre, intinderea. Femeile in doliu sau Bătrina cerșetoare cu ochi de nu mă uita care visează și judecă lumea prin migdalele ochilor ei de un albastru stins. Păstori cu bitele in marile lor miini, in grupul lor dur ca o piatră informă, infruntă intemperiile inălțimilor. Nunta țărănească sau Corul de fete invie mișcarea umană din satele maghiare. Iți rămin in amintire florile din miinile tinere, githurile intinse, angelice, ale fetelor sau miinile pline cu daruri, intoarse spre cei care au pornit nunta. Gurile deschise ale nunilor sau ale invitaților aduc un potop de vorbe. Nașterea, căsătoria, moartea. Aici grupul statuar este structurat din patru alcătuiri umane, in care trupurile se fring in durerile facerii, ale iubirii sau se sting in clipa din urmă, a ultimei expiații. Viața și moartea, alegorie obsesivă a acestei ceramiste, ochiul viu și ochiul mort, care privesc din aceste altoreliefuri ceramice, creanga uscată și cea verde și foarfeca ce taie firul alb al vieții, toate te duc cu gindul la fericirea clipei și la declinul clipei.

Există la Kovács Marghit o sete supremă de viață ca și o sete perpetuă de moarte. Dar, la ea, mișcarea dintii a vieții și ultima ei zvicnire merge sau alcătuiește firesc acest aliaj omenesc structurat pe marile sale pasiuni, pe care omul le caută și le trăiește, iar artista le descoperă și le fixează in opera de artă unică.

Farmecă, in aceste lucrări, pină și coloritul stins al pămintului ars, dinamica unui gest, fixarea unei priviri, intense, atit de expresive, semnificația unui simbol, forța unei alegorii. Natura lui Kovács Marghit palpită de sevă, sclipește de rouă, e izbită de soare și e mișcată de vint. Oamenii ei sint insăși intruchiparea pasiunii, plantați in această natură debordantă, deslănțuiți și fără reticențe. Bolnavi, pe patul de moarte, găsiți in momentele teribile ale durerii ce nimicește, prinși in mistuitoare bucurii, care-i devoră și-i unesc, robuști și plini de frumusețe, in corpuri imbătrinite, căzute, sau in grupuri de trupuri statuare, proaspete ca florile, ei aduc sub priviri o lume in veșnic palpit, robustă, de la țară, in ceea ce are ea mai seducător, in care sentimentele se unesc sau se resping, o lume in ce are ea mai uman și mai etern.

ION ARIEȘANU

plastică

Acordați opt minute pe zi visului

Itinerar european cu artiștii plastici XENIA ERACLIDE și LEON VREME — realizat de RADU MELNIC și DAMIAN URECHE.

■ Prin muzee și galerii de artă din Elveția, R.F.G., Olanda, Danemarca, Suedia, Norvegia ;

■ 10.000 km pentru artă ;

■ Expoziții în străinătate :

— 1970, Vulpera și Berna

— 1971, Morges

— 1972, Lucerna și Vulpera

— 1973, Basel și Bad Pyrmont, apoi Olanda, Danemarca, Suedia și Norvegia, iar în decembrie din nou în R.F.G.

— Contracte cu Galeria Schindler pentru sucursala din Paris

— Editați în catalogul Printemps pe 1971 într-o companie selectă cu participare internațională (artiștii din R.D.G., Italia, R.F.G., Aregio și Costa Rica).

LEON VREME, pictor, profesor la Facultatea de desen a Universității timișorene, evoluează pe limitele stilistice ale informalului, racordat la tradițiile bimilenare ale artei noastre. În timpul creației folosește, alături de uneltele tradiționale (cuțit, pensulă), praf de marmură, cuie, lut și alte materiale pe care le investește cu noblețea zborului, iar, dincolo de aburul adamantin al unei rafinate claviaturi cromatice, după zilele și nopțile de intensă creație, pentru deconectare și regăsire, un scurt intermezzo rustic, cu undița pe urmele cleanului și scobarului în apele Timișului.

XENIA ERACLIDE-VREME, graficiană, profesoară la Școala populară de artă, soție și mamă, aplecată cu pasiune pe tabla de zinc, atentă la tăria acidului care atacă liniile unor compoziții de factură folclorică, înclinată spre alegorie și simbol, excelentă desenatoare.

Cei doi artiști s-au cunoscut în anii stude Cluj, s-au căsătorit și au pornit împreună pe drumul inefabil al plasticii. Dorință comună, dorință ireversibilă a unor necesități spirituale îngemănate.

— Să știți că noi și gătim în atelier, pentru că aici se întorc copiii de la școală. Aici își pregătesc lecțiile pentru a doua zi. Sorin și Tudor ; cel mare, Sorin, este elev în clasa a V-a a Liceului de arte plastice și îi place grozav desenul de animație. O scurtă pauză, și ne sînt prezentate o serie de desene interesante executate de Sorin.

— Răsfățați ai cronicilor plastice în presa din țările în care ați expus, Leon și Xenia Vreme, ați reprezentat cu cinste arta plastică timișoreană, arta românească, de altfel excelent apreciată în Europa. În acest sens vă rugăm să ne împărtășiți cîteva impresii.

— Desigur, ecourile criticii, afluența de vizitatori în expoziții, cumpărarea de lucrări și mai ales noile invitații la Bad Sachssa, Nordheim, și Hofgeismar sînt dovezi de prețuire. Ca o observație generală, în Occident, se face mai mult kitsch decît la noi. Există o inexplicabilă dorință de epatare plastică cu orice preț. Spre exemplu, la Lucerna, un pictor italian a făcut o pseudo-demonstratie de artă vis-à-vis cu publicul — contrcrîndu-l și nedumerindu-l chiar pe primarul Lucernei, care a fost de altfel, foarte amabil cu expozanții. Dintr-o vopsea de plastic roșie, căreia i-a dat foc, a obținut o materie viscoasă care i-a permis aglutinarea unor tacîmuri, după care a urmat un ceremonios „Poftiți la masă". Bineînțeles că nu acesta este sensul major al artei durabile, deși Occidentul, dincolo de exchibiție, posedă autentice valori atît în arta traditională cît și în experimentul de avangardă. Multi artiști din aceste țări doresc să expună în țările socialiste și în special în România, care este binecunoscută acolo mai ales prin politica externă și prin viguroasa personalitate a președintelui Nicolae Ceaușescu, care este privit cu admiratie de cetățenii localitătilor vizitate.

— Călătoria de documentare în Danemarca, Olanda, Suedia și Norvegia, ce v-a adus ? Ati văzut cu aceiasi ochi aceleași valori plastice ale omenirii ?

— Da, Rembrandt. În muzeul din Amsterdam, „Rondul de noapte" este colosal. Apoi muzeul Van Gogh, iar la Essen, o intreagă constelatie de demiurgi, Gauguin, Chagall, Braque, Duffy, Campilli. Impresionante, construite în spiritul grandilocvenței papale, sînt monumentele de arhitectură din Köln, Frankfurt, Hamburg, Essen. La Copenhaga, Oslo și Stokholm ne-am reconsiderat impresiile despre pictura nordicilor. Să știți, în contradicție cu clima rece, colorile lor sînt luminoase și dobîndesc sensuri tainice sub imperiul pedagogiei boreale. Extraordinară arhitectura nordicilor, care se realizează într-o perfectă asociere cu mediul, iar fiecare edificiu constituie o individualitate ambiantă bine conturată, aflată la interferență cu sculptura și arta cinetică. Austeritatea formelor se modelează amplu, construind volume rafinate, care amplifică spațiul, înnobilindu-l și amplasîndu-l în fascinante simetrii severe. Turnuri de basm înfipte lîngă ceața și seninul fiordurilor !

— Deci acești zece mii de km prin Europa au constituit de fapt pentru dumneavoastră o continuă alergare spre marea artă, deși marii artiști nu s-au grăbit niciodată.

— Da, era prețios fiecare minut, voiam să cuprindem cît mai mult, să vedem cît mai multe. Muzee, galerii de artă, expoziții personale, monumente, clădiri și localități de renume, fluxul vieții, iar oamenii se grăbeau, se grăbeau, nu știu spre ce. De Rembrandt nu ne mai puteam despărți.

Undeva, lîngă niște galerii de artă în Danemarca, ne-a impresionat ceva extraordinar. Poate un poet, poate un ultim visător al secolului XX, un romantic întîrziat, oricum, un mare om scrisese pe un afiș : **„Oameni, acordați opt minute pe zi visului !"**. Era ca un semnal de alarmă universal, lîngă viteza mașinilor care uită de iarbă ș ide rouă, lîngă acționarii indiferenți care nu mai au un minut liber să citească o carte, sau să contemple o pictură. Era ceva ce ne-a tulburat profund, un dureros avertisment pentru omul contemporan, care, furat de mirajele tehnicii, riscă să devină el însuși un automat. Atunci ne-am simțit mîndri că sîntem artiști, poate mai mîndri ca niciodată, că venim de pe pămîntul României, cu culorile noastre, cu arta noastră, să aducem puțină emoție, puțină vibrație, să facem oamenii să se oprească o clipă din obositoarele griji zilnice, să-i înseninăm măcar pentru o clipă. Ne-am dat atunci seama, mai acut ca altădată, că lîngă uriașele edificii de metal și beton, omul are o incontestabilă nevoie de artă, și, ca artist, oriunde ai trăi și ai crea, ești răspunzător față de epoca ta, față de contemporani și viitorime. Eram și noi în unele clipe fascinați și copleșiți, furați chiar de aparentul miracol al unor experimente efemere, de jocul pur al geometriilor colorate, de hazardul unor forme bizare, menite doar să șocheze, dar nu pentru mult timp.

— Și acest subiect ne interesează. Am dori să știm, în urma celor văzute de dumneavoastră în țările vizitate, dacă nu cumva v-ați înnoit sau v-ați schimbat stilul, dacă imensele și variatele imagini din tezaurul european au adăugat ceva la fondul dumneavoastră artistic ?

— Bineînțeles că ne-am îmbogățit sufletește și spiritual, că aceste contacte cu artiști din alte țări sînt extraordinar de utile. Dar nicidecum nu este vorba de o revizuire a paletei personale. Din contră, sîntem și mai legați, cu o mai puternică rădăcină, de fondul de motive și tradiții ale poporului nostru. Eu, ca graficiană, răspunde Xenia, o să pun și mai mult în centrul lucrărilor mele omul, baladele și legendele, aspirațiile lui. După cum bine știți, și pînă acum, dominanta creației mele, a izvoarelor de inspirație, era folclorul. Și va fi întotdeauna. Cred că umanul e singura obsesie artistică în orice creație cu șanse de durabilitate și, în acest sens, aș dori să-mi exprim totala adeziune față de arta care-și extrage seva din temele contemporane, din foarte bogata noastră actualitate. Aș adăuga, spune Leon, o pledoarie pentru bunul gust în artă. Am văzut într-un muzeu de artă contemporană tot felul de ciudățenii, care numai artă nu erau, se desprindea, însă, într-un loc exagerat de vizibil, un cuplu erotic care ar fi vrut, vezi doamne, să demonstreze totala libertate a lui Amor, expusă străveziu și insinuant în public, dar această concepție naturistă și naturalistă a vulgarului cuplu erotic, n-a reușit să stîrnească altceva decît repulsie, demonstrînd prin aceasta că însuși gustătorul de artă occidental refuză asemenea alarmante experimente, și că monumentele trebuie apărate și înnobilate cu idei de bun gust și de bun simț. În creația mea, continuă Leon, încerc să dau culorii și formei tonurile care-l fac pe om să vibreze, care-l fac pe om să gîndească. Mă obsedează arheologia și istoria, temele perene, și încerc prin mijloacele de care dispun să nu repet, să nu mă repet. Foarte puține ore stăm acasă. Ne-am mutat aproape în atelier cu copii cu tot. Copiii își fac lecțiile, se joacă sau desenează ei, creațiile noastre principale, Sorin și Tudor. Noi lucrăm după orele de la facultate și Școala populară de artă. Trebuie să dispui de o imensă energie, de o mare dăruire. Trebuie să insuflăm și elevilor și studentilor dragostea pentru arta adevărată. Lucrăm zi si noapte. Creatia ne absoarbe timpul în intregime. Cînd simt că mă vizitează oboseala, știu niște locuri superbe pe Timiș, unde pescuim cîteva ore, unde natura ne infuzează binefăcătorul aer curat și liniștea care ni s-a vărsat în culori. Sînt clipe unice, o adevărată uitare de sine. Extraordinara natură a țării noastre ! Un apus de soare pe reflexele tremurătoare ale rîului, ale apei în agonie, face cît o avere. Îmi vine să strig și eu atunci de bucurie : „Oameni, acordați opt minute pe zi visuuli !"

★

Îi părăsim pe artiștii, pe admirabilii soți Vreme, cu sentimentul că am cunoscut niște mari și adevărați oameni. Orele petrecute în atelierul lor, diapozitivele văzute, impresiile împărtășite, gîndurile și prietenia ce ne leagă, penelurile lor care, în timp ce aceste litere se tipăresc, dau noi contururi unor lucrări plastice viitoare, ne-au lăsat imagini de neuitat. În timp ce se năștea acest interviu, culorile se odihneau, iar pînzele, înainte de a porni din nou pe oceanul artei, abureau de-o așteptare complice pe șevalet. Poate chiar în clipa aceasta va începe plutirea și tainicul zbor al creației.

---

banatica

Revista țărănească „ZORILE BANATULUI"

45 de ani de la apariție

Mișcarea cultural literară, inițiată încă de la începutul veacului de către țăranii condeieri, constituie un fenomen cultural deosebit de important, de interesant, o mișcare neîntîlnită în nici o țară. Din mulțimea de publicații țărănești, apărute între cele două războaie mondiale, se desprinde, către sfîrșitul deceniului al treilea, revista literară „Zorile Banatului", întîia și singura publicație de acest gen inițiată de către un țăran.

Editată cu mari sacrificii materiale, revista a văzut lumina tiparului în luna noiembrie a anului 1928, în tipografia Iosif Kaden din Oravița și avea înscris în programul său de activitate „răspîndirea culturii în lumea satelor și propagarea încrederii țăranului față de litera scrisă".

Revista și-a avut redacția la Comoriște (Caraș-Severin). În cele 8 luni de apariție ,revista comorișteană a avut un număr de 23 de colaboratori. Situația statistică a colaboratorilor revistei este următoarea : 1 colaborator cu 6 colaborări, 2 colaboratori cu 3 colaborări, 5 colaboratori cu 2 colaborări, 5 colaboratori cu 1 colaborare Colaboratori de bază erau : Lucian Costin, D. Izverniceanu, Ilie Rusmir, Iuliu Birou, Nicolae Humă-Bogdan, Petru Petrica etc.

Concepută ca o revistă lunară, „Zorile Banatului" apare regulat timp de 6 luni. După aceea, din cauza greutăților de ordin material, ultimele numere sînt grupate cîte două într-un singur volum, iar apoi, din iulie 1929, revista va înceta să mai apară.

Numărul de pagini a variat între 16 (noiembrie 1928 — martie 1929), 18 (aprilie 1929) și 24 pagini (mai și iunie 1929) însumînd în total 122 de pagini.

Trebuie să ne oprim, desigur, fără a insista prea mult, asupra dificultăților pe care le-a întîmpinat revista în scurtul timp în care a apărut, pentru a ne da seama de greutățile pe care a trebuit să le înfrunte redactorul Paul Târbățiu, pentru a aprecia spiritul de sacrificiu, dragostea și pasiunea lui de a munci. Fără activitatea dezinteresată și îndîrjită a redactorului, revista nu ar fi putut apărea și nu s-ar fi putut menține, căci revista a trăit din bruma de venituri a micii sale gospodării și din plata abonamentelor. Din partea statului nu a primit nici un sprijin.

Din articolul-program, ca și din activitatea de mai tîrziu reiese că a vrut să fie în primul rînd o revistă de răspîndire a literei scrise în rîndul țărănimii.

Cele mai frecvente rubrici : „poezii culte și populare", povești, geografie, medicină, cooperație, orientarea profesională a tineretului de la țară dovedesc varietatea cunoștințelor răspîndite în rîndul țăranilor, în vederea ridicării nivelului de cultură.

Peste 9 ani, în 1939, la Oravița, sub același nume, „Zorile Banatului", Paul Târbățiu și consăteanul său Tunea Damaschin (avocat) scot un ziar.

Începutul celui de al doilea război mondial a întrerupt activitatea ziaristică a poetului țăran Paul Târbățiu.

MIU STRĂIN

teatru

LA REŞIŢA IN PREMIERA ABSOLUTA

Vikingii

de PETRU VINTILĂ

La a treia sa lucrare dramatică (două premiere absolute la Teatrul reşiţean) Petru Vintilă nu se dezminte in sensul cultivării unui teatru care se vrea al furioşilor şi care dacă nu implineşte intrutotul dezideratul volitiv, are totuşi meritul de a fi propus dezbaterii, condiţia omului care işi caută „drumul" şi lingă ceilalţi respiră autentic. Acum, „el" aparţine celor care la Porţile de Fier au reaşezat stincile şi apa, obligindu-le să se supună minţii şi puterii umane.

Investigind un teritoriu tematic puţin bătătorit, textul dramatic interesează in acest sens, autorul nu reuşeşte insă să intre in „adincul apei" cu „anafoarele şi bulboanele ei", rezumindu-se mai mult la o prezentare a „suprafeţei". Replica, de multe ori savuroasă, nu poate ţine locul unui gol marcat prin absenţa unor conflicte major-viabile. In adevăr, se infruntă două mentalităţi, una a birocratului şef de personal – Cumpătă şi cea a secretarului de partid Vlad dar infruntarea nu pare a fi de esenţă şi o semnalăm doar in primul act pentru ca in următoarele să se pomenească puţin şi nesemnificativ despre ea. Chiar despre Vlad şi Traian „idolii" vikingilor ştim prea puţin şi ne vine greu să inţelegem de ce şoferii de pe basculante (denumiţi metaforic vikingi) ii imbrăţişează fără rezerve.

Aşezat in fotoliul său, spectatorului i se dezvăluie dintru inceput o „lume" care se mişcă dezinvolt, (regia Eugen Vancea) intr-un spaţiu scenografic aerat şi sugestiv. Decorul cu cele trei spaţii de joc ale sale (realizat de Constantin Piliuţă şi asistent scenografic Erica Cercega-Manolescu) conferă spectacolului pregnanţă şi unitate.

In ceea ce-i priveşte pe interpreţi, remarcăm creaţia inedit nuanţată realizată de Nuny Anestin in rolul lui Traian, reuşind o demistificare a „eroului", o coborire a lui din legendă conferindu-i o aură umană (incărcindu-l de umanism) dovedind eroismul nesforăitor al faptului cotidian.

„Şeful", „bosu" cum este el numit de vikingi, inginerul Vlad in interpretarea lui Emilian Belcin nu pare convingător. Grupul celor cinci vikingi, fără să se bucure de partituri „forte" au reuşit citeva bune roluri (ii menţionăm in mod special pe interpreţii : Florin Mihail Miron şi Aurelian Georgescu) intreţinind gindul că dincolo de unele similitudini reprezintă, fiecare din ei, puternice individualităţi.

Ileana alias Iliuţă a dobindit farmec şi candoare in interpretarea dezinvoltă şi spontană a Mariei Munteanu cu rezerva unei anumite afectări neinscrise nici chiar in subtext !

Pe cel mai generos text scris (Nea Vasile), Florin Timpu a reuşit un rol bun, lipsindu-i puţin (ingroşări şi pastişe. uneori) pentru a realiza o creaţie. Eterna soţie cicălitoare şi totuşi blindă şi iubitoare a convins in interpretarea Tanţei Lache, ca de altfel şi Cornel Manolescu (Martalogu) şi Grigore Alexandrescu (Cumpătă) cu rezerva in ceea ce-i priveşte pe interpreţi că nu trebuie să uite că aşa zisele personaje negative nu pot fi reduse doar la ... simple caricaturi.

In roluri scrise pentru intregirea unor situaţii şi-au adus aportul Doina Neamţu (Aurica), Lelia Columb (Valy), Rodica Turbatu (Mary), Valentin Rusmir (Maxim), George Urlică (ospătarul), Ninel Sofei (un miliţian).

In concluzie, la Reşiţa, un prim gong, o premieră absolută, un sigur succes de public şi totuşi ... mai mari exigenţe pentru opţiuni.

LIZICA MIUŢĂ

PANORAMIC „B–16"

Doar peste citeva zile, în sala de festivităţi a impunătorului sediu al tîrgurilor şi expoziţiilor internaţionale din citadela moravă, atît de împovărată de secole, **BRNO**, se va trage „primul tur de manivelă" al celei de a XIV-a ediţii a Festivalului internaţional al filmului de amatori „B-16" *.

Pe fundalul autumnal al „oraşului de aur" – cred că toamna s-a născut cîndva, demult, aici, la Praga ! – realizez acest dialog-panoramic prin bunăvoinţa **MARIEI TATAROVA,** redactor de specialitate la revista „Amatérsky film"

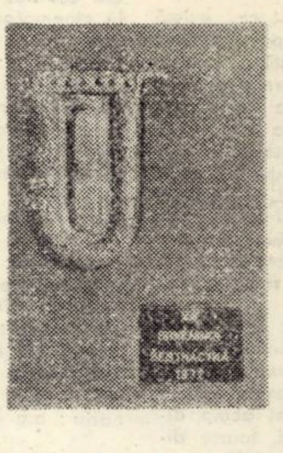

– Pentru inceput, o filă de geneză a cronicii acestui anual gest de cultură, care este „B-16", iată ce v-aş ruga, stimată Maria Tatarova.

– Acest ciclu festivalier, de-a lungul celor patrusprezece ani de existenţă, a acumulat deja suficiente date, pentru a se putea vorbi de ..

O ISTORIE BOGATĂ

Veţi şti că, la început, festivalul n-a fost internaţional ; el s-a dezvoltat – cum era şi firesc ! — pe parcurs, tot aşa cum profilul lui n-a fost de la naştere cel de astăzi, adică un festival internaţional dedicat doar filmelor artistice, jucate. Ediţiile de geneză ale lui „B-16" au beneficiat, în egală măsură, şi de afluxul competitiv al filmelor de desene animate, al filmelor documentare, al celor de agitaţie sau al reportajelor cinematografice ...

– Deci ... un profil foarte eterogen. Cum apreciaţi faptul că astăzi „B-16" este, prin excelenţă, un „consumator" de filme artistice ?

– Vedeţi ... departe de a-i reproşa profilului acestui festival caracterul restrictiv – aşa cum o fac unii dintre colegii mei de breaslă ! – consider că această specializare este foarte binevenită ; se simţea de mult nevoia unui asemenea forum, care să patroneze cu responsabilitate acest gen de filme, care, faţă de genurile surori, are şi meritul de a creşte necontenit talente actoriceşti.

– Realizind un traveling inapoi, mărind deci cadrul, aş face afirmaţia, că, din rîndul cineamatorilor, de-a lungul anilor, s-au ridicat foarte mulţi cineaşti profesionişti, nu de puţine ori de talie mondială. Să nu uităm, că un azi celebru ...

CLAUDE LELOUCHE N-A FOST ... în urmă cu ani, decît un foarte sîrguincios amator.

– Foarte adevărat ! ... Şi sînt convinsă că fiecare cinematografie naţională a beneficiat şi va beneficia şi-n continuare de asemenea – dacă vreţi ! – „transplanturi". De pildă, la noi, perioada naşterii filmului îl consemnează pe clasicul Krijenetzky, care, la fel, n-a fost decît un simplu amator. Evident – cum se întîmplă mai întotdeauna ! – cinematografia profesionistă l-a „asimilat", fără drept de veto ! Avem şi un exemplu foarte recent : un cineamator, pasionat al filmelor de animaţie, care a cîştigat mai multe premii naţionale şi internaţionale, tînărul Zahradnik a devenit cineast profesionist. Rulează acum pe ecranele noastre filmul său „Hliniak", pe care îl realizase ca cineamator, iar apoi l-a reluat, în condiţii de profesionism, dîndu-i altă faţă.

– Pe acest fundal, nu m-aş sfii să afirm, că nu poate exista o cinematografie naţională de o structură solidă, dacă la baza ei nu se află o puternică reţea de mişcare cineamatoare.

M.T.: Da ... şi asta, ca în oricare alt domeniu de activitate, pentru că orice domeniu, pentru a se dezvolta, pentru a creşte are nevoie de spaţiu, de respiraţie largă, de loc unde să-şi înfigă mai puternic „rădăcinile", nu ?

– Vă invit să „filmaţi" acum, din acelaşi unghi, ediţia trecută a festivalului şi pe cea care se va declanşa peste citeva zile.

M.T. : Vă amintiţi, ediţia din toamna trecută s-a bucurat de participarea prestigioasă a zece ţări, care au trimis spre selecţie o sută patruzeci de filme, din care, în concurs, au fost admise doar treizeci şi patru, atribute ce vorbesc în suficientă măsură despre un context foarte exigent.

– ... Context exigent şi organizare impecabilă !

M.T. : Da, atribute care, cu cîţiva ani în urmă, au determinat Uniunea Internaţională a Cineaştilor Amatori (UNICA) să-i acorde patronajul. Apoi, n-aş vrea să credeţi că am uitat faptul că, la acea ediţie, România a fost singura ţară participantă, căreia juriul de selecţionare i-a admis toate cele cinci filme trimise, fapt lăudabil, cu atît mai mult, cu cît – vă asigur ! – selecţia a fost foarte riguroasă. Credeţi-mă, n-am uitat nici eu, sînt sigură, n-aţi uitat nici dumneavoastră, reacţia spontană a publicului, la proiectarea filmelor româneşti. Vă asigur, n-a uitat nimeni, că, atunci, la cea de a XIII-a ediţie a festivalului, filmul artistic „Luaţi loc, vă rog !", semnat de tînărul cineast timişorean Iosif Costinaş (interpreţi : Diogene Bihoi şi Alexandru Nămoloiu, imaginea : Vasile Moise), întrunind sufragiile unanime ale juriului, a fost încununat, pe drept, cu marele premiu ...

MEDALIA DE AUR

În ceea ce priveşte apropiata ediţie a festivalului, vă pot anunţa că, pînă în prezent, şi-au anunţat participarea douăsprezece ţări, cu aproape două sute de filme trimise spre selecţionare.

– În altă ordine de idei, toate cele cinci filme româneşti – potrivit concepţiei autorului lor, Iosif Costinaş — au fost realizate (şi aşa au şi intrat în competiţie, singurele !) fără coloană sonoră. Care este opinia dumneavoastră vizavi de această modalitate de realizare, de prezentare a filmelor ?

– Evident, coloana sonoră este unul din elementele componente necesare, principale, ale unui film, dar nu şi o condiţie sine qua non pentru fiinţa lui Pot lua, deci, şi apărarea unei asemenea concepţii, cu singura rezervă că abuzul poate dăuna, că nu întotdeauna văduvirea filmului de una din principalele sale mijloace de expresie poate fi de bun augur. Faptul că filmele româneşti n-au avut, premeditat, coloană sonoră, s-a dovedit a fi fost un caz fericit, efectul scontat fiind obţinut şi unanim apreciat. Veţi mai şti – şi faptul nu este un secret ! – că celor cinci filme româneşti le-au fost apreciate ideea, subtextul, tîlcul pe care ele, fiecare în parte, le conţineau. Şi, nu în ultimul rînd, celor cinci filme le-a fost ...

REMARCAT UMORUL !

– Stimată Maria Tatarova, vă mulţumesc pentru acest dialog şi ... cum vreţi să încheiem ?

– Aşa – şi vă rog să nu uitaţi ! –: îi felicit încă o dată, din toată inima, pe pasionaţii cineamatori din Timişoara, din România, pentru binemeritatele succese de pînă acum, le urez pe mai departe realizări care să le reprezinte pe deplin talentul !

Praga, noiembrie, 1973.

DANIEL TEI

*) Brno–16 mm. – dimensiunea consacrată, devenită clasică, a peliculei pe care lucrează cineamatorii.

FORUM

DECIBELI

— Ce-nseamnă, la urma urmelor, „decibeli" ?

— Iată un cuvînt care-şi găseşte loc din ce în ce mai larg în limbajul curent, fiinddeterminat de evoluţia complexă şi diversificată a existenţei contemporane. Porgresul civilizaţiei a impus şi o intensificare a zgomotelor, multe dintre ele supărătoare cu totul pentru om, insuportabile chiar.

— Cum sînt acelea de motorete, spre exemplu ? Sînt în adevăr infernale.

— Gîndeşte-te la multe altele, să zicem la decolarea marilor avioane supersonice, la motoarele cu explozie din ce în ce mai numeroase şi mai puternice, la tranzistoarele care ne urmăresc pretutindeni. Forţa motoarelor mari şi mici împinge la nivelele cele mai înalte zgomotele care-l asaltează pe omul de azi şi de mîine. De-aceea s-a şi născut reacţia firească, în sensul că se caută în toată lumea metode de reducere a poluării sonore. Chiar aici, aproape de noi, la Timişoara — n-a devenit tramvaiul silenţios o prezenţă din ce în ce mai simţită, încîntîndu-ne nu numai prin eleganta lui înfăţişare, ci mai cu seamă pentru că e atît de puţin zgomotos ? După interdicţia clacsonatului, măsură salutată de toată lumea, iată un nou aspect concret al luptei împotriva zgomotului în oraş.

— Revenind la cuvîntul cu care-am început, decibelul este unitatea de măsură a intensităţii sunetelor. Se ştie astfel că vocea omenească normală înregistrează 55 de decibeli, faţă de tunet, să zicem, care însumează 70 de decibeli.

— Deci omul însuşi poate fi un factor al zgomotului ?

– Totul începe şi sfîrşeşte la om. Am putea contribui cu toţii la reducerea zgomotelor poluante, dacă am avea o conştiinţă cetăţenească bine consolidată, dacă ne-am încadra mai eficient în normele de convieţuire soc. dacă am face mult mai puţin ceea ce nu ne place de la alţii.

MIRCEA ŞERBĂNESCU

VIDEOCASETA

ANTRACT ŞI SEMIOTICĂ

Pentru că acum 11 zile René Clair a avut 75 de ani, pentru că acum 10 zile am văzut la cinemateca din oraş un film de-al său şi pentru că acum apare un număr cu multă semiotică, am să scriu despre Antract. El e făcut de mult, pe vremea cînd René Clair făcea filme bune şi avea doar 26 de ani, pe vremea cînd era şi poet şi prieten cu un poet, Picabia, pentru care a făcut de fapt filmul. Antract trebuia să fie un antract de music hall, dar, fără să vrea a ieşit altceva, mult mai mult decît atît. El a fost poate prima lectură a unui întreg curent literar şi plastic pe care filmul o face cu propriile mijloace. Antract este un contact sau un contract (da, un contract cu vînzări, cumpărări şi falimente) între film şi literatura suprarealistă, între film şi pictura suprarealistă.

Acest film face contact şi contract cu acea literatură şi cu acea plastică, le citeşte adică formele, ba chiar şi sensul (care e, programatic, negarea sensului). Se vor vedea atunci imagini violente, metafore – oglinzi, ritmuri halucinante, căci apar aici de-a valma păpuşi de cauciuc care se umflă şi se desumflă, o gracilă balerină cu mustăţi, un dric tras de-o cămilă, un convoi care face cînd balet lunar, cînd cros infernal, o partidă de şah pe acoperiş şi tot aşa. Dar mai presus de toate, se vede o nesfîrşită libertate care, ca orice nesfîrşită libertate duce la haos şi care, în film, în acest film, înseamnă poate PRIMUL MONTAJ LIBER, nesfîrşit de liber din istoria cinematografiei. Ceea ce, pentru libertatea limbii filmului e un cîştig. Antract e deci un contract bun, dar unul pe termen scurt şi important doar pentru că e primul contract cu libertatea. Apoi vine falimentul (al curentului întreg, al filmului Antract şi al lui René Clair). Asta se şi vede, de altfel la sfîrşit, atunci cînd cei doi din film sar printr-o pînză care e ecranul, o rup şi încep să rîdă de tot ce-am văzut noi acolo.

ADRIANA S. BRĂDEANU

CURIERUL ARTELOR

■ Ingmar Bergman este prezent pe ecranele Parisului cu două filme : recentul Cris et chuchotements şi singura comedie filmată de regizorul suedez, Sourires d'une unit d'été, prezentată în premieră în Franţa acum 27 de ani. Dacă luăm în considerare un interviu acordat revistei l'Express, Bergman se pregăteşte să schimbe (din nou) registrul : el va realiza pentru Dino de Laurentiis „La veuve joyeuse". ■ Cercul ştiinţific de folclor al Universităţii din Timişoara a găzduit al IV-lea Colocviu naţional de folclor. Tema : Puncte de vedere contemporane în cercetarea creaţiei şi a manifestărilor folclorice. Spicuim cîteva comunicari : „Mioriţa" (Mihai Pop), „Metoda fenomenologică în studiul arhetipului folcloric — Noapte de decembrie de Al. Macedonski" (Eugen Todoran), „Neostructuralismul în folcloristica contemporană" (Gh. Vrabie), „Procedeul „repetiţiei" în poemele eminesciene ale ciclului folcloric" (G. Tohăneanu), „Un caz singular de creaţie folclorică — Ambrose Moga" (C-tin Eretescu), „Descîntatul — invariante funcţionale" (Anca Surcel), „Puncte de vedere contemporane în cercetarea dansului popular" (Anca Giurchescu). O Gală de filme şi o Masă rotundă cu activul Comitetului pentru cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş au încheiat duminică, 18 noiembrie Lucrările colocviului. Miercuri, 14 noiembrie, la Lugoj, a avut loc primul Salon literar al cenaclului „Ion Popovici Bănăţeanul". A citit versuri Dănuţ Diaconescu. S-a dezbătut în continuare tema „Literatura şi evenimentul". Un medalion muzical Brahms a încheiat seara.

A. I. C.

INTERVIU

Roman Jakobson

Reproducem in rindurile ce urmează fragmente din interviul pe care celebrul lingvist, Roman Jakobson l-a acordat celor doi ziariști italieni, Adriano Aprà și Luigi Faccini, apărut în revista Cinema et film **și reluat in numerele 2—4/1973 din** Revue d'Esthétique.

— Inainte de a aborda problema generală a poziției dv. actuale cu privire la cinema, referindu-ne mai ales la articolul dv. din 1933 și la actualele studii de lingvistică a filmului, am dori să vă cunoaștem opiniile de spectator de cinema. Mergeți des la cinema ?

— Da, mult mai mult decît la teatru. Cind aflu intimplător că la un cinematograf din Cambridge, Boston sau chiar mai de departe, prin imprejurimi, rulează din nou un film al fraților Marx, sacrific o conferință sau un curs universitar pentru a-l putea vedea. Într-adevăr, trebuie să mărturisesc că pentru mine frații Marx reprezintă unul dintre cele mai interesante fenomene din istoria cinematografiei moderne. E păcat că nu s-a făcut niciodată o analiză a lor. Ar fi extrem de interesantă o comparație intre Chaplin și frații Marx, văzuți ca două etape ale satirei, două etape ale cinematografului comic. Am spus ades că dacă aș fi mai tinăr aș incerca să scriu o monografie pe această temă... In cazul fraților Marx, ceea ce surprinde este o noutate, o intensitate de structură in intregime originală și, dacă se poate spune, elementară... Cred totuși că cel mai mare film al fraților Marx este **Animal brackers.** Imi amintesc, că in timpul războiului, Claude Lévy – Strauss, după ce a văzut acest film intr-un mic cinema din New-York, mi-a telefonat (și se intimpla rar să fie cu adevărat impresionat de un film). „Dar este enorm, fantastic", mi-a spus. „Cum să nu-ți dai seama că este vorba de cea mai crudă satiră care poate fi imaginată ?" S-a reintors apoi să-l vadă incă o dată și l-am ințeles, pentru că este intr-adevăr un film surprinzător.

— La fel, Duk Soup este una dintre cele mai violente satire ale războiului din cele ce s-au văzut vreodată. Ați făcut aluzie, mai inainte, la posibilitatea unei comparații intre frații Marx și Chaplin. Mai de mult l-ați prezentat pe Chaplin, drept exemplu de cinematograf metaforic, opunindu-l cinematografului metonimic al lui Griffith. Cum vedeți această problemă astăzi ?

— La inceput, cind cinematografia a început să se elibereze de tradiția teatrală, cu operele lui Griffith și alții, a fost vorba mai ales de dezvoltarea enormelor posibilități pe care le deschidea metonimia ; apoi, cind cinematograful s-a afirmat ca independent, a fost posibilă și introducerea unor elemente care sint oarecum secundare, complexe, care reclamă o reorganizare mai vastă a materiei cinematografice, cum e cazul metaforei. Au fost atunci diverse tentative și nu numai la Chaplin. Mult mai metaforice sint filmele lui Eisenstein.

— Cum vedeți această problemă (a filmului metaforic) in cadrul filmelor mai recente ?

— Un film metaforic, de la inceput pină la sfirșit și in care diferența dintre metaforă și metonimie dispare, este **Anul trecut la Marienbad.** Consider că este o experiență foarte interesantă.

— Ce ne puteți spune despre metonimie ?

— In principiu, montajul unui film, implică intotdeauna, in mod necesar, metonimia ; montajul este inainte de toate contiguitate, cea mai elaborată utilizare a contiguității. Dar caracteristica unor discuții recente merge in sensul unei detașări de această tendință pur metonimică : cind incepi să te intrebi dacă montajul este lucrul cel mai important al unui film, se pun deja alte probleme. Trebuie să spun că, deși eu am lansat această opoziție, aceste două concepte polare — contiguitate și similaritate –, astăzi aș formula această opoziție ca o diferență ierarhică. Contiguitatea sau similaritatea trebuie să predomine ?

— Puteți să ne dați citeva exemple de filme metonimice ?

— Toate filmele documentare sau apropiate de documentar sint, prin definiție, mai degrabă metonimice decit metaforice.

— Ni se pare că cinematografia americană, in ansamblul său, și cinematografia sovietică din perioada sonoră, pot fi considerate ca cinematografii cu dominantă metonimică.

— Fără a exagera prin generalizări, aș spune că multe din aceste tendințe se regăsesc, intr-adevăr, in dezvoltarea cinematografiei sovietice și americane ; in timp ce, dimpotrivă, in cinematografia franceză, italiană, japoneză, in cea scandinavă, găsim tendința opusă, metaforică.

— Considerați că metonimia in cinema tinde să fie o acceptare a realului așa cum se prezintă el, in timp ce metafora, luată ca atare, ar presupune o luare de poziție față de acest real ?

— Nu. Cred că, din moment ce există film, există decupaj, iar decupajul este o transformare. Într-un film există in mod necesar două lucruri : o alegere și o combinare — combinare care este montajul. Nu se poate deci vorbi despre o realitate ca atare (telle quelle) ; realitatea ca atare este cea a aparatelor care puse pe lună fotografiază un lucru oarecare, automat. Realitatea ca atare nu există în film.

— De acord, dar stilistic vorbind, tendința regizorului poate fi indreptată in sensul unei acceptări fotografice a realului sau in sensul contestării lui.

— Că arta metonimică este adesea interpretată de artiști, teoreticieni sau simpli spectatori ca realistă, este un fapt cert. Nu știu dacă îmi cunoașteți textul asupra realismului in artă. Am evocat acolo diverse concepții ale realismului, foarte diferite una de alta, iar una dintre ele e cea după care arta este cu atit mai metonimică, cu cit este mai realistă. Este vorba de o convenție tot atit de valabilă ca oricare alta.

— Ce gindiți despre aplicarea studiilor lingvistice și semiotice in cinema ?

— Am inceput să merg la cinema cu mult timp inainte de a ințelege ce erau problemele semiotice. Dar apoi, din momentul in care problema științei semnelor, a teoriei semnelor a inceput să mă intereseze, din momentul in care am observat că aceasta este problema esențială a științei moderne, că limba nu este decit unul din sistemele de semne și că lingvistica nu este decit una din provinciile semioticii, cinematograful m-a interesat in cel mai inalt grad ca sistem de semne deosebit de important. Nu aș putea să-mi imaginez o lucrare semiotică care nu se ocupă de cinema. Cred că cinematografia pune probleme absolut fascinante. În articolul meu din 1933, dacă nu mă înșel – e mult timp de cind nu l-am mai recitit – mă întrebam cine a descoperit locul pe care il ocupă cinematografia printre diferitele sisteme de semne și făceam o comparație cu Mendeleev care a descoperit in teorie diferite elemente, dindu-le un loc, cu mult inainte de a le descoperi intr-adevăr in practică. Ei bine. Cine a făcut acest lucru pentru cinema ? Consider că este Saint Augustin. Il consider pe Saint Augustin primul teoretician al cinematografiei. In clasificarea semnelor pe care o face, afirmă că se poate imagina un sistem de semne in care obiectivul devine semn al obiectului insuși : acesta este cinematograful. In acest sens am avut recent o lungă discuție cu unul dintre cei mai buni specialiști de semiotică a artei, Meyer Schapiro. Trebuie să adaug că cinematograful mi se pare foarte instructiv dar nu și foarte complex, din punct de vedere al analizei semiotice. Poate și motive personale intră aici in joc, nu știu. Personal, consider că sistemul de semne cel mai dificil este muzica : mă ocup mult de acest lucru in prezent și am citit tot ceea ce s-a scris in acest sens, dar nu am găsit incă un răspuns satisfăcător și clar. Uneori imi spun că acest lucru imi pare dificil pentru că nu am cintat și nu am compus niciodată muzică, in timp ce, in cinematografie, pot să spun că am lucrat. Cu cinematograful mă simt mai in largul meu : știu ce este montajul, decupajul, ce sint aceste combinații din punctul de vedere al scopului căutat, al valorilor semnificante... Unul din cel mai mari prieteni ai mei, cehi, scriitor remarcabil, Ladislav Vancura a scris scenariul unui film care a avut un foarte mare succes ; avea ca proiect un alt film și cum nu avea timp pentru a i se consacra, iar eu nu aveam nimic de făcut, mi-a propus să-i scriu eu scenariul ; el se mulțumea să indice liniile directoare. Filmul se numea **Le côté au soleil.** L-am făcut cu o tînără specialistă de folclor de la Universitatea din Praga și cu participarea unui poet ceh cunoscut, Nezval. Am muncit enorm la scenariu ; am invățat astfel multe lucruri.

Traducere de
DELIA ȘEPEȚEAN VASILIU

Cu Mihai Pop

(Urmare din pag. 1).

semnată contribuție la această trecere. Apropierea de om se face in mai multe feluri. Odată de omul-actant (rol) in cultură, (de exemplu omul și sacrul, omul și mitul, etc). Apoi această apropiere se poate face la nivel psihologic, prin psihanaliză. Cind se face o decodare in adincime a unui text, cercetătorul se poate opri la diverse nivele, intre care și cel psihanalitic. Dar nivelul cel mai adinc rămine, după părerea mea, cel al articulațiilor logice fundamentale. Aici e punctul de maxim interes al semioticii.

— Pentru că ați vorbit de text, v-aș ruga să circumscrieți acest concept.

— Mă intrebi ce e textul, deci. Totul e text. Orice obiect științific care poate fi cuprins intr-un sistem, care poate fi așadar structurat, este un text. Sint macro-texte și micro-texte, texte simple și texte complexe. De pildă, pentru mine, un obicei este un sistem, deci un text. Tot ceremonialul nunții, de pildă, este un text, un text foarte lung, care incepe cu mult inaintea logodnei, prin tatonări, printr-o intreagă strategie. Toată poezia e in fond o mare strategie.

— Atunci se poate vorbi și s-a vorbit de un text al culturii. Cum il abordează semiotica ?

— Un text al culturii, ca și unul literar, de altfel, trebuie abordat intr-o dublă perspectivă : diacronică, istorică deci, și sincronică. Marele avantaj al semioticii față de structuralism e că le poate practica pe amindouă cu succes. Sursa adevărată a bunelor analize diacronice stă intr-o bună analiză sincronică. Istoria culturii trebuie făcută din interiorul culturii. Istoria literaturii – din interiorul literaturii. Nu pe bază de biografii și contexte de tot felul, cum se mai face incă uneori, ci pe bază de text. Așa ar trebui să se facă o adevărată istorie a culturii și literaturii.

— Această propunere de pătrundere in interiorul textului aduce după sine o intrebare, pe care o și formulez. Care ar fi relația text-context, pentru literatura cultă, scrisă ?

— După părerea mea, primul context al unui text literar scris este scriitorul. Dacă la nivelul unui text oral primul context este colectivitatea, la nivelul literaturii scrise, intre text și colectivitate trebuie interpus un individ care e scriitorul.

— In calitatea dumneavoastră de președinte al Comitetului internațional de etnologie, ce perspective intrevedeți semioticii in cercetarea faptelor și fenomenelor de cultură populară ? Care sint ultimele dumneavoastră preocupări in acest sens ?

— Ceea ce mă preocupă foarte mult in momentul de față este incercarea de recuperare a unor mituri ale culturii populare europene existente. Aceasta, pentru că in lume se poartă acum o mare dispută in legătură cu miturile. Or, la această dispută europenii participă, dar nu prin mitologia culturilor lor, ci prin miturile instituționalizate, greco-romane. Am discutat această problemă și cu Claude-Lévy Strauss și Greimas. S-au arătat foarte interesați. Am pregătit in acest sens o lucrare despre Iovan Iorgovan pentru Urbino. Am arătat astfel, de ce un text epic trebuie citit etnologic și apoi antropologic, pentru a se ajunge la esența miturilor. Dar toată această cercetare, prin care incercăm să fundamentăm științific teoria culturilor autohtone, este semiotică. Iată-i așadar perspectivele in cadrul etnologiei. Ceea ce facem noi, analizînd astfel cultura neamului și punind-o in dialog cu celelalte culturi, cred că este mult mai important decit orice altă cercetare vulgară și vulgarizatoare.

— Se poate vorbi de o cercetare circumscrisă semioticii in cultura română contemporană ? Ce s-a realizat și ce ar trebui să se mai facă in acest domeniu ?

— In România există cercetări interesante de semiotică lingvistică, de semiotică a textului literar, a culturii populare (in special literatură și dans). Există și o incercare de semiotică a muzicii. Știu că Mihai Brediceanu se ocupă de această problemă. Nu știu dacă există preocupări serioase pentru o semiotică a spectacolului teatral sau a filmului. Pe urmă, la noi se poartă discuții foarte interesante despre relația semiotică-logică, apoi discuții foarte serioase despre limbajele formalizate, cele științifice propriu-zise. Chiar acum, la Academie s-a inființat un cerc de lingvistică matematică. Toate au tangențe cu semiotica. Ce ar mai trebui ? Mai multe cercuri specializate, in care cei avizați să aibă posibilitatea unor confruntări, a unor dezbateri. Nu cercuri de popularizare, ci de lucru efectiv pe texte, in care să se precizeze terminologiile, să se ajungă la un limbaj comun, să se elaboreze procedee de analiză.

— La Timișoara, de mai mulți ani, cițiva colegi tineri se arată sincer interesați de semiotică. Recent ne-am grupat in jurul revistei „Orizont", intr-un cerc care își propune tocmai obiectivele enunțate mai sus de dumneavoastră. Cum vedeți această inițiativă ?

— Foarte bună. Foarte bună, din moment ce există cițiva oameni cu asemenea preocupări (pe cițiva ii cunosc și eu). E absolut necesară o formă explicită de manifestare a acestei preocupări științifice foarte utile. Ea nu trebuie decit susținută și incurajată, ceea ce, mi se pare de la sine ințeles intr-un oraș cu o atit de bună reputație științifică.

— Vă rog să nu considerați rugămintea noastră drept un simplu și convențional gest de politețe. Ați accepta invitația noastră de a deveni președintele de onoare al acestui cerc ?

— Vă mulțumesc foarte mult. Ce urmează nu e o eschivă. Dar in locul unei acceptări convenționale a unui titlu convențional, aș prefera să vă spun sincer următoarele. Sint președintele de onoare al incă vreo șapte felurite cercuri. Aș prefera sincer să vin să particip la discuții ca simplu membru, in niciun caz ca președinte și cu atit mai puțin de onoare. De aceea **vă rog să mă considerați un coleg de-al dumneavoastră.**

— Vă mulțumim.

Sport

FAIR-PLAY

După 13 etape de campionat agitat, Timișoara se află în fruntea clasamentului „Cupei fair — play“ pentru sportivitate și disciplină. Faptul nu este intimplător și nu trebuie să mire pe nimeni. Cu un an in urmă un nucleu entuziast de simpatizanți ai Politehnicii, au pus bazele unui „club al suporterilor“. La inceput zeci, mai tirziu sute iar pe viitor mii și mii de oameni de toate virstele și profesiunile au inlocuit și vor inlocui in totalitate viciata și inrăita atmosferă a maidanelor și a vechilor arene. În locul injuriilor, apostrofărilor, a epitetelor de tot felul adresate oaspeților, arbitrilor și chiar propriilor jucători, in arsenalul noii galerii timișorene, găsim numai incurajări, aplauze și cintece. Se aplaudă deopotrivă echipa favorită și oaspeții, se aplaudă arbitrii și mai ales se cintă. Se cintă dacă conduce „Poli“ se cintă și cind conduc oaspeții, se cintă tot timpul.

În sala de sport, pe stadion, orice intilnire sportivă se desfășoară in atmosferă de sărbătoare, in spirit de prietenie și este bine că-i așa !

Publicul timișorean a ințeles că in sport și in intrecerea sportivă, care nu este in ultima instanță altceva decit un spectacol in adevăratul ințeles al cuvintului, ciștigă cel mai bine pregătit, cel mai bun, iar respectul trebuie acordat deopotrivă invingătorului și invinsului.

În ultima vreme galeria timișoreană a inceput să fie tot mai cunoscută și aplaudată pe unele stadioane din țară. Ne bucură faptul că exemplul ei a inceput să prindă roade prin locurile pe unde a trecut. Timișorenii sint hotăriți să nu scape prilejul de a cuceri „Trofeul Petschovschi“ dar in același timp ar fi mulțumiți dacă la sfirșitul campionatului, federația de fotbal ar fi nevoită să acorde individual trofeul, tuturor orașelor din țară . . . fără baraj.

De ce acest inceput n-ar putea constitui inceputul unei chemări „Sportul ne este prieten iar intrecerea sportivă — o sărbătoare“ ?

Așteptăm !

MIRCEA JIVA

MIHAI BOTEZ

(Primul „antrenor emerit“ de judo din țară)

La cei 52 de ani neimpliniți, maestrul sportului Mihai Botez are in urma sa mulți ani puși in slujba sportului de performanță, fie in calitate de sportiv, fie in calitate de antrenor (de gimnastică, apoi judo). Începe sportul (gimnastica) acum 40 ani, fiind un apreciat gimnast, ani de-a rindul multiplu campion național, membru al lotului național de gimnastică.

În anul 1957, inființează secția de judo la A. S. Vagonul — una dintre primele secții in țară. Federația Română de judo a fost constituită de abia in 1963. În cei cinci ani de cind există F.R.J., antrenorul Mihai Botez a dat țării 14 campioni naționali, un campion internațional al României, o echipă de juniori — campioană R.S.R., 12 sportivi lotului național de judo, 2 maeștri ai sportului și a contribuit efectiv la formarea ca antrenori a profesorilor Constantin Bogdan și Ioan Herman și a doctorului Doru Buțiu.

Ca judoka Mihai Botez este posesorul cordonului negru 3 dan — cea mai inaltă clasificare din țară.

Fruntaș in producție la I.V.A., al cărei salariat este din 1947, a fost decorat cu Medalia Muncii și diferite medalii comemorative.

Prodigioasa-i activitate sportivă i-a fost recunoscută și recompensată recent prin atribuirea inaltului titlu de antrenor emerit la judo. Și revista noastră, care a mai scris despre acest maestru sportiv prodigios îi urează succese depline in ridicarea unei generații tinere de buni sportivi.

epigrama

Marin Fudulu

Avocat și ziarist. Născut la 1 martie 1894 in Ciupercenii Vechi, județul Dolj, Fost redactor la ziarul „Adevărul“. A colaborat la : „Adevărul literar“, „Argeș“, „Urzica“ etc. A publicat lucrări de specialitate juridică. Figurează in colecția „Povești nemuritoare“ (Editura tineretului, 1968).

Salutări din Calafat (de unde s-a tras prima oară cu tunul in războiul din 1877)

Că s-a tras de-aici cu tunul,
Asta-i faimă de nimica.
Azi, in Calafat e unu
Ce-a publicat in „Urzica !“

Epitaful unuia mort de lene

De-o-nvia lumea de-apoi
Si-ți vedea că este bine,
Rogu-vă frumos pe voi
Să mă treziți și pe mine !

Unui redactor ermetic

Stă ca un dulău hapsin
Pe claia de lingă casă :
Nici el nu mănincă fin,
Dar nici pe altul nu-l lasă.

Toți criticii sint și scriitori, și invers

Critici, scriitori, ehei,
Ahtiați după Parnas,
Se proslăvesc intre ei
După legea lui „do-das“ !

Unui poet cu creații abundind de mitologie

Poezia ta, văd eu,
N-are nici un dumnezeu
Este explicabil, deci,
Să recurgi la zeii greci.

evrika

■ Scriitorul care nu lasă in literatură nici o urmă, comite o crimă perfectă.

■ Cusurgiul pretinde un fragment intreg.

■ Unii poeți ancorează in neant, ca să n-o ia razna . . .

■ Televizorului meu ii lipsește o piesă . . . de teatru.

■ Foamea de noroi duce la autodevorare.

■ Riul murdar nu-l speli nici din șapte ape.

■ Soarele își dovedește geniul cind intră printr-un geam fără să-l spargă.

■ L-au inchis intr-un stup și s-a crezut albină.

■ Setea e un copac cu rădăcinile in nori.

■ Într-o zi vom face curățenie generală : vom vărui soarele.

■ Ăștia doi au inceput-o de la lingură și furculiță . . . de aur.

■ Stilul de muncă al unora e o figură de stil.

■ A invățat mult și a ajuns cu „cunoștințele“ pină la minister.

■ Atitea mări pe lună și nici un vapor de apă.

■ Cind mă va acoperi gloria, mulți mă vor descoperi !

ION VELICAN

AMPRENTE

După ora 18, Ștefănescu imi dădu telefon incunoștințindu-mă că nici la moșu nu au găsit nimic și că il lasă pe Nea Dumitru să doarmă citeva ore inainte de a intra in serviciu. Încet, incet se intunecă.

Pe la ora douăzeci și unu și jumătate am pornit-o aproape instinctiv spre „casa muzeu“. La douăzeci și două sosi și bătrinul. Era tăcut, trist. Examină ușa, ferestrele, după care se așeză pe o bancă. În jurul lui se lingușea Bijulică, căutind să-i intre in grații, simțind in privirile, in mișcările stăpinului său că e lovit de o mare supărare. Ieșind din boscheți, Dumitru mă recunoscu imediat și nu recurse la circul cu care m-au obișnuit alți paznici controlați noaptea, care, deși mă recunoșteau, ca să-mi dovedească zelul lor nemaipomenit, trăgeau niște țipete de : Stai ! Cine ești ? etc., etc. Bătrinul veni la mine, mă salută și tăcu, așteptind parcă să fie intrebat. Știu din experiență că, de multe ori, reușești să afli lucruri utile unor anchete discutind cu martorii in elementul lor, in mediul lor, sau la o cofetărie, lingă o cafea, intr-o imprejurare cind ei au mult timp la dispoziție. De aceea am venit la moș Dumitru sperind ca noaptea să aflu ceea ce nu mi-a spus ziua. După citeva minute, am intrerupt tăcerea :

— Ce ne facem, nea Dumitre ? Ne-au prădat urit de tot hoții !

— Urit, domn' căpitan. Deși nu-mi pot explica cum ? ! La șase dimineața le-am văzut incă. A bătut clopotul de șase ori cind eu am făcut ultimul rond.

— Pe unde le-ai văzut, nea Dumitre ?

— Pe aici, și mă conduse la geamul de unde se vedeau pereții salonului.

— Și zici că erau pe pereți ?

— Pot să jur, domn' căpitan. Luceau ca stelele.

— Ca stelele, spui ?

— Da. Și eu m-am minunat. Așa de lucioase nu le-am văzut niciodată ca in noaptea trecută.

— A fost cumva o noapte cu lună plină ?

— Nu. Nici n-am văzut luna. Tot cerul a fost acoperit După miezul nopții a și picurat.

— Atunci cum de luceau așa ? m-am intrebat involuntar.

— Nu știu, răspunse Dumitru crezind că lui ii este adresată intrebarea.

L-am părăsit pe Dumitru foarte nedumerit. Tot drumul, pină acasă, imi sunau in ureche cuvintele lui : „Luceau ca stelele !“

ROLAND VASILEVICI

DIALOGURI

La anticariat.

— Uite și-o carte de-a prietenului nostru . . .

— Cind ai ajuns la anticariat, ești un scriitor făcut . . .

— Citeodată te mai fac și prietenii. Îți fac atmosferă, te laudă . . .

— Eu mă refeream la .. anticariat. Uite un Cicero, uite și-un . . . Companie ilustră.

— Hm . . . Are și dedicație.

— Nu se poate !

— Ascultă : „in semn de stimă și prețuire. Cu prietenie . . .“

— Înseamnă că-l cunoaște bine.

— Perfect. Stimă, prețuire, prietenie . . .

— O fi avut omul nevoie de bani.

— Pe asta a luat doi-trei lei. Bănuiesc că nu și-a rezolvat problema financiară.

— O cumpărăm ?

— O.

— Și i-o inapoiem ?

— Cui ? Stimatului și prietenului ?

— Nu. Autorului.

— Nu se face. Îi stricăm o zi degeaba. Și-o să-și piardă increderea in prieteni.

— N-o să și-o piardă. O să ridă numai.

— Ce ți-e și cu optimiștii ăștia !

L. ORIN

TERRA MAGAZIN

REGLAREA TELEVIZORULUI CU AJUTORUL RESPIRAȚIEI. Invențiile nu sint o raritate in lumea tehnicii contemporane. Dar, trebuie s-o recunoaștem, atunci cind un lord devine inventator, ca de pildă lordul Snowdan, soțul prințesei Margareta, faptul este de natură să ne mire. Și anume : acesta a construit un dispozitiv cu care persoanele paralizate pot regla televizorul după plac. Cu ajutorul respirației, printr-un tub special, ele pot mări sau micșora intensitatea sunetului, a luminozității, pot schimba canalele și, binețeles, inchide sau deschide televizorul.

MARIA CALAS STRABATE LUMEA. Celebra soprană Maria Calas a hotărit, după ce timp de opt ani și-a întrerupt activitatea artistică, să se prezinte din nou melomanilor de pretutindeni. Ea a sosit la Hamburg, prima escală a unui lung turneu pe care il intreprinde acum și care va dura pină in iunie 1974. Ea este insoțită de celebrul tenor Giuseppe di Stefano cu care va cinta pe scena nenumăratelor orașe din Europa, Asia, Australia și America de Nord.

SE CAUTĂ CEL MAI ÎNALT POLONEZ. Cu citiva ani in urmă la Wroclav in Polonia s-a infiintat un club al celor mai inalti oameni din district. Acum clubul a inițiat un concurs prin care se caută cel mai inalt polonez. Sint admise doar persoanele care depășesc 190 cm la femei și 2 metri la bărbați.

FURTUNĂ PE MARTE. Întreaga planetă Marte este cuprinsă de o mare furtună care dizlocă și „vintură“ cantități uriașe de praf. O furtună asemănătoare a avut loc aici și in anul 1971 cind, datorită prafului stirnit, nava cosmică „Mariner 9“ n-a putut lua nici o imagine mai clară a acestei planete.

SPRAY-URILE CARE UCID. Mult utilizatele Spray-uri nu produc doar o plăcută iritare a epirmei și un agreabil miros al incăperilor in care se pulverizează. Recent, in Marea Britanie, un tinăr de 18 ani a decedat inspirind mireasma unui spray pe care l-a pulverizat in cantități prea mari in camera sa de dormit. Medicii au constatat că unele dezodorante de acest fel contin anumite gaze ce produc o micșorare apreciabilă a oxigenului in camerele inchise provocind asfixierea persoanelor care s-ar afla in această situație.

DE-ALE STATISTICII. Cum in vremea noastră, computerele fac tot felul de calcule, ele au constatat că in Italia la fiecare trei ore are loc cite o crimă, iar in fiecare 66 de secunde un furt de amploare. De-ale statisticii !

Cele 275 de minciuni ale lui Erich von Däniken

„ZEUL“ CU BARBĂ ALBĂ

Däniken scrie : „Legenda Maya spune că zeul Quetzalcoatl a venit dintr-o altă țară a Soarelui — Răsare, in odăjdii albe și purta barbă. El a invățat norodul tot felul de științe, obiceiuri și meșteșuguri și aduse legi deosebit de ințelepte. Legendele spun că in timpul domniei lui porumbul creștea de mărimea unui stat de om, iar bumbacul dădea roade multicolore. Împlinindu-și misiunea zeul se indreptă înspre mare imbarcindu-se intr-o navă care l-a dus pe steaua Venus (Luceafărul de ziuă) . . .“ În urma acestor afirmații ale lui Däniken omul de știință german Peter Kohl scrie următoarele :

„Versiunea aceasta (a legendei) despre plecarea spre Venus este falsificată cu bună știință de către Däniken — mai ales — asta se poate vedea clar — dacă facem o comparație cu povestirile lui Walter Krickenberg din cartea sa „Vechile culturi mexicane“ (pag. 291). Krickenberg scrie că există două variante deosebite la azteci și la mayași cu privire la domnia legendară a acestui „zeu“ După una din legende Quetzalcoatl și-a alungat propriul său popor și de aceea a fugit inspre mare. Aici se imbarcă pe o plută, pe care o trăgeau patru șerpi și dispăru, peste mare, spre Răsărit. Direcția călătoriei sale este stabilită in legendă, după obicei, inspre Venus, care, inaintea răsăririi soarelui, strălucește la Răsărit.

Däniken a modificat această versiune după cum am văzut mai sus. Nici cea de a doua legendă nu confirmă scornelile lui Däniken. Ea ne povestește cum Quetzalcoatl la bătrînețe încetă să mai călătorească și să facă fapte bune și din cauza aceasta poporul il alungă. Dar există incă o versiune, după care el ar fi renunțat la tron, și-și dădu foc, iar inima lui se transformă in steaua Venus. Și aici se amintește de Venus, dar intr-un sens mistic cu totul diferit. Niciuna din legendele existente, și asta este absolut dovedit, nu spune de vreun zbor inspre Venus numai pentru a argumenta minciunile lui Däniken.

Și totuși Däniken va exclama patetic la sfirșitul cărții sale „Noi (citește : Däniken) nu avem nici o vină că există relieful de piatră din Palenque“.

„RĂZBUNAREA“ FARAONULUI

Savantul britanic Emery, unul din cei mai cunoscuți egiptologi moare in urma unui infarct. Pentru Däniken faptul acesta are o cu totul altă semnificație. Astfel in cartea sa „Semănături . . .“ el scrie următoarele : „În anul 1972 arheologul englez prof. Emery găsește in coridoarele subterane de lingă Sakkara o bucată de calcar. După o cercetare atentă arheologul descoperă, in această bucată de calcar, statueta zeului Soare, Osiris. Deodată, profesorul Emery cade ca fulgerat. Infarct. Moare după două zile intr-o clinică din Cairo. Aceasta a fost a 20-a victimă a „răzbunării faraonului“.

Profesorul Emery este unul din cei mai mari egiptologi ai lumii. După primul război mondial, ca tinăr arheolog, incepe o muncă asiduă pentru descoperirea și cercetarea vestigiilor Egiptului antic. El a participat la săpăturile făcute cu ocazia descoperirii celui mai cunoscut și bogat mormint egiptean, al faraonului Tutankhamon. Mai tirziu s-a dedicat cercetării regiunii Sakkara, unde dobindi o faimă mondială, descoperind o serie de morminte vechi și piramide. Născut in anul 1903, Emery se imbolnăvește și in 1971 suferă două infarcturi. Medicii ii interzic să mai participe la munci mai grele in cercetările arheologice pe care le făcea. Este destul de greu să stabilești o legătură intre acest eminent cercetător și teoriile lui Däniken despre „zei“. Däniken „greșește“ intenționat cind afirmă că profesorul a murit in urma infarctului care l-a surprins in momentul descoperirii statuetei lui Osiris. El a murit intr-un hotel din Cairo, la 12 martie 1971, iar statueta mai sus pomenită arheologul o descoperise deja cu 7 ani in urmă, in 1965 ! Dar, pentru Däniken, important este să aibă incă un „argument“ in plus. El afirmă că ar exista o energie specială care acționează asupra aceluia care vine in contact cu „obiectele blestemate“ din mormintul faraonului. Iată ce zice : „Astfel de speculații (despre energia care acționează in momentul atingerii rămășițelor faraonului) dobindesc o argumentare solidă de abia după ce aflăm că numai cu doi ani in urmă, cu ajutorul razelor Röntgen, s-au confirmat o serie de obiecte ciudate la mumiile care de la inceputul sec. 20 se află in muzeul din Cairo . . .“ Apoi Däniken inșiră o serie de exemple cum, pe trupul mumiilor, s-ar fi găsit cu ajutorul razelor Röntgen „ochiul sfint“. La faraonul Tutmos III „un fel de aparat tehnic pe care savanții l-au clasificat drept o broșă de aur“. Mumia unei regine poartă „un fel de statuetă și o piatră ovală“. Întrucit savanții includ aceste obiecte in simple fragmente decorative, el propune o cercetare mai detaliată a lor, căci numai astfel știința poate să „afle dezlegarea misterului . . . și taina blestemului faraonului“.

Dar, cu mult inaintea „sfatului“ lui Däniken, savanții au cercetat cu cele mai moderne metode un mare număr de mumii. Ei au aflat pină și bolile de care au suferit in timpul vieții faraonii mumificați. Astfel, s-a constatat că Tutmos III, căruia Däniken ii descoperă sub umărul drept un fel de aparat tehnic, a murit de tuberculoză.

S-a constatat că acele aparate nu reprezintă altceva decit minunate odoruri lucrate in aur și incrustate cu pietre scumpe ! Iar „blestemul faraonilor“ rămine o simplă găselniță, exploatată de presa senzațională și, evident, o scornire care ii slujește de minune lui Erich von Däniken.

ÎN NUMĂRUL VIITOR :
UNDE S-A „SCUFUNDAT“
FLOTA EGIPTEANĂ

ROLAND BARTHES

Le plaisir du texte

Collection „Tel Quel"

AUX ÉDITIONS DU SEUIL

PLĂCERILE LUI ROLAND BARTHES

Scriind despre „plăcerea textului" , Roland Barthes a intenționat, fără indoială, să-și ofere textul plăcerii. Numai că, iată, despre o asemenea scriere nu se poate vorbi : „textul suprimă orice metalimbaj", orice comentariu, plăcerea fiind indicibilă („ . nu puteți vorbi **despre** un astfel de text"). Situația nu e fără ieșire. ceea ce se poate face e de a vorbi nu **despre** ci **din** el, a-l continua, plagiindu-l („.. puteți doar să vorbiti **in** el. **in felul său,** intrind intr-un plagiat neinfrinat . . "). Cu alte cuvinte, o asemenea scriere invită la scris și nu la vorbă. Ușor de zis, ușor de **vorbit**, dar scrisul iși are conditiile lui Dacă a regăsi textul intr-o carte dinaintea epocii moderne inseamnă a citi repede, pe sărite, in toate direcțiile, așa „cum zboară musca in volumul unei incăperi : făcind cotituri bruște, fals definitive" căci altfel, citind totul, ne simțim neimplicați in literatura aceea și ne plictisim („Citiți incet, citiți **totul,** intr-un roman de Zola, cartea vă va cădea din miini"), in schimb, a citi repede o carte modernă e a fi privat de intelegere și de plăcere („. . . citiți repede, fărimițat, un text modern și acel text devine opac, refuzindu-vă plăcerea"). Așadar, nu pot vorbi despre **Le plaisir du texte,** dar nici nu pot să scriu oricum. Trebuie să scriu dens, ca pentru lectura lentă și amănunțită a unui cititor stăpin pe timpul său și nefixindu-și **termen.** Pe de altă parte, o imprejurare – și anume tocmai un **termen** – mă silește să scriu repede, adică, de fapt, să nu **scriu :** să vorbesc despre, să fac o cronică. Scăparea și boala (fără scăpare) a cronicarului, prea adesea : citatul. (De multe ori) cronica e un teritoriu pustiu ce se parcurge in goană in căutarea oazelor aflate intre ghilimele Iată de ce mă străduiesc să fiu perfid, țesind citatele in paranteze, astfel ca cititorul grăbit să se impiedice de rinduri ca de sîrmele cu care municipalitatea interzice accesul la flori. Oricum, sancțiunea nu poate fi evitată, și ea vine din altă parte : a vorbi **despre** inseamnă a intocmi un enunț logic și inlănțuit, profesoral („Profesorul este cineva care-și termină frazele"), pe marginea unui text in mod voit discontinuu și contradictoriu de care riscă să fie negat sau, și mai rău, ridiculizat. Enuntul incheiat – fraza – e o ierarhie („Fraza e ierarhică : ea implică aserviri, subordonări, constringeri interne. De aici incheierea ei . . ."), in timp ce textul clatină principiul oricărei ierarhii. Poate consola o circumstantă . . . agravantă : textul nu-și pune in primejdie numai cronicarii ci și, mai doctă, stiința ce se ocupă de el.

„Teoria textului postulează desfătarea, insă are puțin viitor instituțional ; ceea ce intemeiază ea, implinirea ei exactă, desăvirșirea ei este o practică (a scriitorului), nicidecum o știință, o metodă, o cercetare, o pedagogie ; prin chiar principiile ei, această teorie nu poate produce decit teoreticieni sau practicieni (scriitori), nicidecum specialiști . . .".

Totuși, o carte despre plăcere nu poate fi cu totul aspră, cu totul lipsită de indulgență. De aceea, și alăturarea dării de seamă – fapt de cultură – și a textului — potrivnic oricărei **stări** culturale – e permisă intr-un loc :

„Două margini sint trasate : una cuminte, conformă, plagiatoare (copiind limba in starea ei canonică, așa cum a fost fixată de școli, de folosință, de literatură, de cultură) și **o altă margine,** mobilă, nudă (aptă să descrie orice contururi), care nu e decît locul propriului său efect (. . .). Aceste două margini, compromisul lor, sint necesare".

Cum se vede, discursul cuminte, cultural, este admis in măsura in care acceptă să se facă puțin de ris. Oricum, profitind de ingăduință, e vremea să incep acest articol ajuns aproape de jumătatea lui.

Mai intii, de ce plăcerea ? Pentru că stadiul – decisiv – al literaturii ca productivitate de sens intreprins in ultimii ani ar fi cu totul compromis dacă s-ar uita – așa cum există tendința – că literatura e, prin același gest, și producerea unei sărbători, a unei bucurii :

„Deși teoria textului a numit semnificarea (în sensul dat de Julia Kristeva acestui cuvint) loc al desfătării, deși a afirmat valoarea in același timp erotică și critică a practicii textuale, aceste propoziții sînt adesea uitate, refulate, înăbușite. Și totuși : materialismul radical spre care tinde această teorie este el oare de conceput fără gîndirea plăcerii, a desfătării ?".

Scriitorul constată că „ni se vorbește fără incetare de Dorință, niciodată de Plăcere . . .". Eroarea e gravă pentru că discursul reacționar – de dreapta – profită. atribuindu-i celui materialist uscăciune („La dreapta, se expediază spre stinga tot ce e abstract, plictisitor"), iar acesta tinde să creadă că plăcerea e reacționară : „La stinga, i se opune **simplei delectări** cunoașterea, metoda, angajamentul, lupta . . .". Or, tocmai că plăcerea nu e o simplă delectare. Analizată ea se dovedește a fi dublă : plăcere (plaisir) și desfătare (jouissance), componente contradictorii ale aceleiași unități.

Poate că ar trebui să profit de invitația făcută de Barthes cititorului său de a fi activ și nu obedient, traducind invers, **plaisir** prin desfătare și **jouissance** prin plăcere, căci mi se pare că ce ințelege scriitorul prin **plaisir** ar fi mai bine cuprins de „desfătare", dar mă tem că aș da loc la confuzii, cunoscătorii limbii franceze avind tentația firească de a traduce **plaisir** prin plăcere. Rămînînd la prima versiune, voi spune că plăcerea este efectul produs de însușirile descriptibile ale operei : „Text pentru plăcere : acela care mulțumește, umple, dă euforie ; acela care vine dinspre cultură, nu rupe cu ea, e legat de o practicare **confortabilă** a lecturii".

Dimpotrivă : „Text pentru desfătare : acela ce . . . face să se clatine temeiurile istorice, culturale, psihologice, ale cititorului, consistența gusturilor sale, a valorilor și amintirilor, provoacă o criză a raportului său cu limbajul".

Fără să desconsidere plăcerea, ale cărei trăsături sînt departe de a fi neglijabile și pe care, de altfel, și le asumă, Barthes găsește totuși prilejul să-i dezvolte definiția într-o subtilă scenă de comedie :

„**Plăcerile textului.** Clasici. Cultură (cu cit va fi mai multă cultură, cu atît plăcerea va fi mai mare, mai diversă). Inteligență. Ironie. Delicatețe. Euforie. Autoritate. Securitate : artă de a trăi. Plăcerea textului se poate defini ca o practică (fără nici un risc de represiune) : locul și timpul lecturii : casă, provincie, inainte de cină, lampă, familia la locul ei, adică nici departe nici prea aproape (. . .). Extraordinară consolidare a eului (prin fantasmă) ; inconștient vătuit. Această plăcere poate fi **spusă** : de aici se trage critica".

In schimb, desfătarea nu poate fi **spusă,** ea poate fi doar produsă prin **scris,** fiind chiar manifestarea scrisului în ce are el mai specific : arderea (bucuroasă) de sine, „listă deschisă a focurilor limbajului", focuri ce sint totodată semințe.

Nu trebuie socotit că intre plăcere și desfătare ar exista „o diferență de grad" ; desfătarea nu este plăcere cu intensitate crescută, după cum avangarda de astăzi nu este expansiunea literaturii de ieri. Un astfel de evoluționism ar fi simplist și ar dezamorsa cele două plăceri. Ele sînt de fapt paralele, coabitînd în aceleași texte fără să se cunoască, fără să comunice intre ele decit, poate, in sensul că se opun una alteia : plăcerea înăbușă desfătarea, iar aceasta – scandaloasă prin natura ei – incomodează cultura producătoare de plăcere. Plăcerea e efectul unei structuri, in timp ce desfătarea nu e un efect ; este insăși producerea, și anume producerea unei destructurări. Scriitorul se referă la „texte pentru plăcere" și „texte pentru desfătare", dar acolo unde discursul său atinge virful intensității el are in vedere concomitența lor : textul e o structură – oferită plăcerii – topită din interior de un incendiu spectaculos — desfătarea „Scrierea e aceasta : știința desfătărilor limbajului . . .", adică știința destructurării ordinii (literare) stabilite și, prin releu, a oricărei ordini ințepenite. Pe acest traseu ea se poate intilni cu teoria și practica revoluționară. Tocmai de aceea trebuie ca limbajul desfătării să se ferească de a fi recuperat de ordinea stabilită și de a deveni astfel un bufon al acesteia. Și pentru că recuperarea se petrece totuși in fiecare moment, singura lui soluție este de a se transforma mereu pentru ca, innoindu-se, să se desprindă mereu de partea sa recuperată pe care o cedează adversarului (plăcerii).

Ajungem la următorul paradox, admis de Barthes : produce desfătare ceea ce nu place, ceea ce poate chiar plictisi („Plictiseala nu e departe de desfătare : este desfătarea văzută de pe țărmul plăcerii")

Nu asupra amenințării ce-i vine ordinii dinspre desfătare insistă Barthes. Il interesează mai mult coexistența plăcerii și a desfătării. Cei doi termeni pîlpiie continuu în textul său, trimițîndu-și unul altuia reflexe, ei fiind nu numai contradictorii, ci și corespondenți. In folosirea lor „va exista intotdeauna o margine de nehotărire". **Plăcerea** denumește oponentul desfătării dar și, in același timp, intreg spațiul, cuprinzind ințelesul ambilor termeni : „**Plăcerea** este deci aici (și fără să pot preveni), cind extinsă asupra desfătării, cînd opusă ei". Procedind in felul acesta. Barthes realizează el însuși un text modern, adică un spațiu al indeciziilor și al răsfringerilor reciproce, semnalat cu perversă subtilitate de titlul cărții, căci in timp ce autorul se situează mai tot timpul pe poziția desfătării (jouissance), in titlu apare termenul opus : le plaisir.

Aici, insă, o intrebare. Vrind să se conformeze legilor textului, Roland Barthes pune alături, fără posibilitate de alegere, doi termeni. Ii pune, cum s-ar spune, spate la spate. Dar acești termeni sint unul dominant și altul dominat.

Intrebarea e aceasta : **a scrie** vecinătatea fără sfirșit dintre cel ce domină și cel dominat nu inseamnă oare **a vorbi** in numele celui dintii ? Ceea ce pare a fi conformare la legile textului nu e cumva, intr-o măsură, un gest de **conformism ?** Dacă există, el decurge din **plăcerea** cu care Barthes consumă o cultură in sînul căreia locul său e de mult asigurat.

Iar dacă Barthes, pe lingă scris, mai și **vorbește,** nu inseamnă oare că textul modern nu poate fi definit decit ca o tendință către sine ? Și că a-l considera o realitate implinită e a recădea intr-o logică a iluziei in vederea abolirii căreia a fost inițiat.

Un ultim cuvint : pe tot parcursul lecturii, răzbate din infratext (adevăratul text, in concepția lui Barthes) plăcerea autorului de a-și dezvălui desfătarea. De a se da in spectacol. De unde, in replică – sau prin mimesis – referirile de la inceput la condițiile scrierii acestui articol.

LIVIUS CIOCÂRLIE

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Coinea Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 și 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIO... „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 29 NOIEMBRIE 1973 ● NR. 48 (301) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

ÎNVAȚĂMÎNT ȘI COOPERARE

Zilele acestea capitala patriei noastre găzduiește cea de a doua Conferință a miniștrilor educației din țările europene membre ale UNESCO. Înalta cinste care revine României în acest an, se înscrie în șirul unor importante manifestări organizate sub aceeași egidă la București, amintim Reuniunea rectorilor universităților europene din anul 1970, Conferința comisiilor pentru UNESCO din țările europene din anul 1972 și evenimentul, de o remarcabilă importanță, crearea, de către UNESCO, la București, a Centrului european pentru învățămîntul superior.

Actuala Conferință a miniștrilor educației (26 noiembrie – 4 octombrie) își propune să dezbată plenar și prin comisiile sale, evoluția învățămîntului superior pe plan european, din 1967 încoace, a sistemelor naționale de învățămînt, a schimburilor universitare efectuate de la prima conferință care a avut loc la Viena s.a. în scopul perfecționării învățămîntului și a colaborării inter-universitare. În același scop sînt dezbătute aspectele de învățămînt care au o mai mare importanță în cunoașterea reciprocă dintre popoare precum și mijloacele de reducere a decalajului de dezvoltare științifică dintre țări ș.a.

Delegația română este prezentă la această întrunire cu o bogată gamă de probleme a căror linie directoare este dată de prevederile Plenarei C.C. al P.C.R. din iunie 1973 privitoare la dezvoltarea și modernizarea învățămîntului.

Deschiderea festivă s-a bucurat de prezența conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu și a altor conducători de partid și de stat. În cuvîntul de salut adresat participanților cu acest prilej, conducătorul statului nostru a subliniat cîteva din aspectele politicii țării noastre cu privire la dezvoltarea învățămîntului în România, importanța deosebită care se acordă învățămîntului ca factor esențial în drumul spre progres.

De loc întîmplătoare, alegerea și în acest an a capitalei noastre ca gazdă a unei conferințe internaționale care urmărește perfecționarea învățămîntului, reprezentînd în același timp, un moment important în apropierea tuturor țărilor vine să confirme recunoașterea pe plan european și mondial a însemnatelor progrese pe care le-a realizat învățămîntul nostru în anii socialismului, iar pe de altă parte să sublinieze din nou prestigiul de care se bucură în lume România. politica sa externă dusă în spiritul deschis al unei colaborări pe multiple planuri, pentru progres, securitate internațională și pace.

PAUL EUGEN BANCIU

convorbiri

Cu D. R. POPESCU

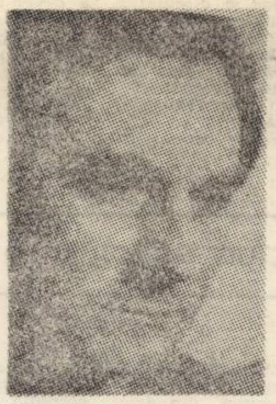

– Deși vă rog să acordați un interviu revistei „Orizont", și nu „Familiei", vreau să vă întreb: ce amintiri vă leagă de Oradea, oraș în care ați debutat cu o poezie și unde ați absolvit liceul (Em. Gojdu) ?

– Amintirile cele mai plăcute sînt cele care n-au rămas... amintiri. Mulți oameni, pe care i-am cunoscut, s-au realizat într-o meserie, sau alta, nerămînînd simple amintiri : Moisescu, Marcu, Bodea, Murgu, Boitoș, Pascovici, Negru, Spoială. Iar Mircea Bradu, Grigurcu, Vasilescu, D. Chirilă, Bejan, rămînînd la Oradea, formează, azi, nucleul de bază al **„Familiei"**. La Oradea, deci, merg într-un oraș viu și de fiecare dată mă întîlnesc cu niște oameni și nu cu amintiri. De aceea **am impresia că n-am îmbătrînit.**

– După ce v-ați luat examenele de anatomie (recunoscute prin dificultatea lor) v-ați retras de la renumita facultate de medicină din Cluj ...

– Tocmai de aceea foștii mei colegi, care au absolvit medicina, nepuțindu-și imagina că nu sînt medic, **m-au întrebat,** la întîlnirea lor de zece ani, de la terminarea facultății, unde profesez ca... medic și mai ales **dacă mi-am cumpărat... mașină.** Dar dacă nu abandonam medicina, cu greu aș fi ajuns la literatură și cu mult mai greu, cred eu, la unele taine ale ei. Pentru că nu mi-a plăcut să fiu slugă la doi stăpîni, să cochetez și cu unul și cu altul, tot m-aș fi retras în anul IV, dacă nu o făceam în anul III.

– Care e părerea Dumneavoastră despre literatura medicilor ?

– Dar eu cred că nu există o literatură a medicilor, după cum nu există o literatură a inginerilor sau a fotbaliștilor. **Cehov** nu a scris o literatură a medicilor. El și **Voiculescu,** de exemplu, au scris literatură, putînd liniștit să nu știi că au fost medici. Îi accepți ca mari scriitori.

– Ce înseamnă, în literatură, provincial și republican ?

– Nu înseamnă nimic ! Revistele din provincie, de exemplu, trebuie să reflecte potențialul literar și cultural al provinciei respective, potențial aflat însă, într-un dialog republican. Altfel devine un fel de cenușăreasă unde toți refuzații își pot găsi un loc inutil. Iar cine cultivă inutilul, adică vîntul, va culege tot... vînt. Fără valoare nu se certifică nici un efort, iar dacă o revistă nu intră în dialog, prin ceea ce publică, cu toate revistele din țară, dacă nu e citită, ea rămîne o simplă foaie de binefacere... de falsă binefacere. Dacă, din condeiele propuse spre publicare, nu va ieși, niciodată, nimic, înseamnă că revista e fără perspectivă, adică moartă, chiar din clipa apariției ei. Așa după cum și revistele din capitală publică, din provincie, tot ce e bun, căci **avem o singură cultură,** trebuie ca și revistele din provincie să aducă, în circuitul național, tot ce e bun, în cultura noastră. Nu există scriitori provinciali și scriitori republicani, există doar scriitori buni. Iar un condei care e provincial nu e condei. Trebuie să avem pretenția să nu fim priviți de sus, ci **să ridicăm revistele din provincie la nivelul unui dialog național.**

– Se pare că în provincie nu avem mari personalități ajunse la maturitate desăvîrșită.

– Da. In **Cluj,** după moartea lui **Blaga, Agârbiceanu** și **Isac** nu avem scriitori, peste 50 de ani, care să însemne ceva, din păcate, în literatura română. Aici văd eu pericolul : nu că nu te poți realiza și în provincie, ci că **de la o anumită vîrstă scriitorii au motive să părăsească provincia.** Întemeiate sau nu, ele există și se cunosc ... Literatura din provincie e vitregită doar de publicitate. Dar publicistica nu are nici o legătură cu valoarea. E adevărat că despre un scriitor din capitală se scrie mai mult decît dacă ar locui în provincie, dar scriitorii, care cunosc acest meca-

VIRGIL OANCEA

(Continuare în pag. 10)

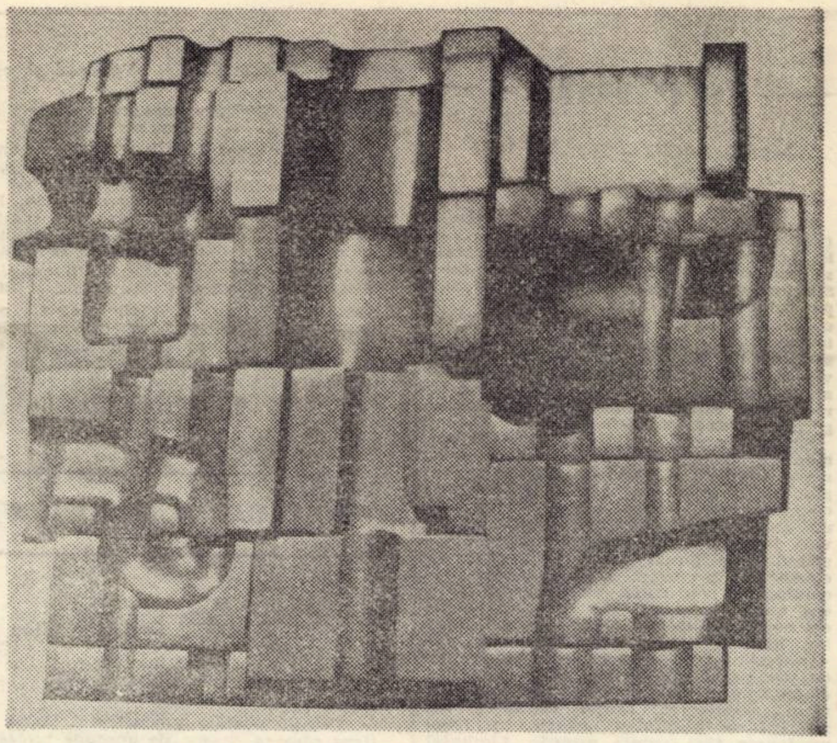

KAZINCZY GABRIEL : Algoritm dat (aluminiu).

EMINESCU

Muzica neprihănită se adună-n octoedru,
Vîntul fluieră iluzii prin pădurile de cedru,
Soarele se încleștează cu pămîntu-n diamante,
Trec fragmente de uitare prin refuzuri elegante,
Dar plecările astrale cu comete să se-mbine,
Dintre golurile sacre, golul ce se surpă-n sine,
Gîndul cu patina tîmplei peste ierni înaintează,
Cînd cirezile de zimbri se înhamă la o rază,
Versul scapără icoane de părinți și de iubire,
Un convoi de sori pe geana marmurei să se inspire,
Să-nnopteze în cristaluri steaua care se desface,
Fiecăruia ni-e dată și ni-e luată cîte-o pace,
Beduin peste nisipuri mișcătoare și rebele,
Cu fîntînile în spate și să nu poți bea din ele,
Legănat de insomnie lîngă faldurile lunii,
Cînd pe fruntea ta se coace muntele perfecțiunii,
Strunele de ger și doruri să vibreze pe-nălțime,
Din istoria de sevă, muguri de viitorime,
Cosmicele răni mișcară universul să te-alinte,
Împărat dintre aceia ce domnesc peste cuvinte !

DAMIAN URECHE

cronica literară

ROMULUS GUGA:

„Sărbători fericite“

(Editura „Cartea românească" 1973)

1. **Sărbători fericite** constituie contraponderea romanului anterior al scriitorului, un fel de frate siamez al lui. Anii sînt aceiaşi, de data aceasta narator e un adolescent fiu de comunişti în toată puterea cuvintului. Romanul demarează odată cu moartea Verei, mama. amintirile copilului reconstituind istoria familiei. In ton cu stilul (adînc) al celorlalte două romane, Vera (comunista) e pusă de copil să răspundă la întrebări fundamentale : cum apar oamenii, de ce mor, ce e dragostea, ce e moartea. Aerul (familial), prin contrast cu „Viaţa postmortem", de o dezarmantă puritate. Ioan şi Vera, părinţii, sînt legaţi de un ideal comun, de suferinţe comune ş.a.m.d. „Adulterul" Verei e altă istorie aproape neverosimil de pură, femeia îndrăgostindu-se de un comunist : dragoste platonică dar adîncă, romantică într-un anotimp al romantismului revoluţionar înfloritor. Insăşi moartea Verei (leucemie) e tulburătoare prin seninătate. **Sărbători fericite** e o love story, în care fondantele sînt presărate cu zgîrcenie.

2. Din primele două romane ale scriitorului sînt transferate în „Sărbători fericite" cîteva teme (obsedante, deci, pentru prozator). Una ar fi a spectacolului (alegoric) cu implicaţii tragice. Fiul şi tatăl asistă la circ (la bîlci. şi precizarea nu e fără importanţă) la exhibiţia unei „artiste" cabotine. Se subliniază farmecele vulgare ale femeii, promiscuitatea mediului. Dar femeia (circăreasa) e ucisă şi Ioan arestat pe nedrept, învinuit – acuzaţie stupidă – de crimă. Ca şi în celelalte romane, Romulus Guga creează simetrii cu rost alegoric : Vera şi exhibiţionista ar fi polii atracţiei, aspectul sublim şi cel mizerabil al înfăptuirii erotice. Şi titlul, şi ideea „sărbătorilor fericite" erau enunţate (dar la modul ironic) în „Viaţa postmortem" : „În seara de revelion a anului 1951 Roza (mama vitregă, n.n.) a făcut nişte papară şi a fript nişte slănină (...) Cine ar fi putut spune că sărbătorile nu se anunţau fericite ?". În ultimul roman al lui Romulus Guga leit-motivul sărbătorilor (frecvent în celelalte cărţi) se leapădă de zîmbetul ironic : sărbătorile sînt, şi aici, triste, dar însoţite mereu de licărirea speranţei.

Fundamental antiidilic, **Sărbători fericite** e romanul unei adolescenţe pure. Lumea adolescentului, a lui Luca, lume a întrebărilor, e luminată de o strălucitoare perdea de protecţie împotriva murdăriei morale. Şi toate întîmplările eroilor nu sînt decît poeme, decît elegii întrerupte, ca şi în cartea precedentă, de sîcîitoarele explicaţii jurnalistice ale autorului. Literatura din „Sărbători fericite" e a unui poet, în care graţia de analist a autorului potenţează fineţea intuiţiilor. La graniţa stărilor tulburi (un psihanalist ar citi **Viaţa postmortem** dar mai ales **Sărbători fericite** cu un ochi interesat să transpună, în ecuaţiile ştiinţei sale biografiile eroilor) eroul adolescent al lui Romulus Guga trăieşte, lîngă prăbuşirile în tristeţe, bucuriile adînci ale solidarităţii umane. Cele mai frumoase pagini ale romanului sînt legate tocmai de această descoperire a lumii solidare, a oamenilor simpli solidari în tristeţe cu semenii lor. Drumul puştiului prin oraşul înzăpezit către cimitir e o odisee întreagă în care nu în ultimul rînd ne interesează descoperirea acestei lumi anonime, capabile să înţeleagă durerea ca şi moartea, sensibilă, în faţa unei tragedii alterniste şi – din nou solidare – cu lumea.

Fireşte, tramvaistul, taxatoarea, lumea de jos, lume a înţelegerii reprezintă paleativul (nu antiteza) celeilalte lumi a întîmplărilor nefericite. Catastrofele din roman (nu incredibile, ci prea numeroase) sînt la antipodul acestei lumi esenţial senine. Un activist de partid e împuşcat de bandiţi, Ludmila, învăţătoarea (dragoste timpurie a adolescentului) e mîncată de lupi, Vera moare de cancer, femeia de la circ e ucisă, tatăl arestat (tocmai înaintea înmormîntării Verei). un lanţ de morţi, de crime ; **Sărbătorile fericite** – sărbătorile fericite ale copilăriei – sînt alcătuite dintr-un drum lung, prea lung, printre aceste întîmplări tragice.

3. Fascinant e romanul familiei, cu ritmurile casnice ale existenţei, bogat în ritualuri de iubire maternă. emoţionant prin descripţie, din nou plină de fineţe, a candorii jocurilor mamă-copil, a comuniunii părinţi-fiu. „Sărbătorile fericite" ale cărţii sînt, în fapt, aceste amintiri ale întîrzierii între jocurile copilăriei ale vacanţelor, ale iubrii (şi protecţiei) materne. Dintre „romanele **„Sărbătorilor fericite"** romanul de familie este cel care impresionează. Şi care se reţine.

4. Oricum ar fi, **„Sărbători fericite"** ni se pare, în părţile lui evident schematice, născut (mai mult decît **Viaţa postmortem)** dintr-o **modă** care a prins în literatură ; aceea a unui realism oarecum neguros. Desele interferări de „jurnalistică", tonul sumbru, abundenţa explicaţiilor, îi răpesc autorului detaşarea. seninătatea expresiei, echilibrul cărţii. Există, în cărţile acestea, o anumită nerăbdare precum şi o anumită „furie" de autor care, dincolo de radiografia exactă a unui mediu social, de admirabila conturare (şi intuire) a unor biografii povesteşte cum a fost **istoria**. Ori istoria o cunoaştem. E o istorie de azi, o istorie contemporană ; incursiunile şi explicaţiile lui Romulus Guga ar fi trebuit absorbite de text : rămase independente (acnee juvenilă) devin simptomele unei lipse de maturizare.

Ca şi în **Viaţa postmortem,** în **Sărbători fericite** sînt atîtea pagini de rezistenţă, care ne fac să-l socotim pe Romulus Guga printre prozatorii viabili ai momentului literar actual.

Chiar şi prin aceste dulci plutiri pe apele unor mode literare.

C. UNGUREANU

debut

MARIA BACIU – Tăceri şi fugă

(Editura Dacia, 1973)

Romanul de debut al Mariei Baciu (Tăceri şi fugă, Editura „Dacia", 1973) îşi propune (fără a izbuti cu adevărat) să nareze zbuciumul unei tinere fete, Simona, care, imediat după război, este, pe nedrept, „epurată" şi obligată, în consecinţă, să-şi caute, peste tot, dreptatea. Motivul (aparent) al „epurării" sale (motiv invocat de Mircu, un individ răzbunător şi abuziv) ar fi fost o nefericită iubire înfiripată în timpul războiului între Simona şi un militar german, Friedrich Lem.

Singurul merit — firav şi el — al romanului constă în realizarea fără prea mari stîngăcii a acestei alternanţe de planuri. În rest, cartea este absolut neconvingătoare. Ar fi interesant un studiu atent al lucrărilor care aspiră să devină literatură fără a reuşi însă ; şi aspirînd, împrumută literaturii adevărate elementele prezenţei sale exterioare, alcătuindu-şi. cu trudă un certificat fals, dar corect întocmit, sub care se ascunde neputinţa de a insufla viaţă tiparelor. Subiect există, dar faptele nu sînt – artistic — verosimile şi nici nu decurg cu necesitate din premizele stabilite ; dialogul e căznit, nu reprezintă pe nimeni, personajele rămîn nediferenţiate, mişcîndu-se ţeapăn şi strident, ca nişte marionete fără voinţă proprie. Limbajul este confuz, încîlcit, alternînd, în mod penibil durităţile cu preţiozitatea. Iată cum este transcrisă revolta candorii : „Fetele le ghiciră insinuările bănuitoare, poate reflex al propriei lor vini (cîteva femei. privindu-le cum merg spre tabăra nemţească, işi manifestaseră nedumerirea şi dezaprobarea, n.n.). Îmbăţoşară capetele. sfidător. Să nu creadă, ele, femeile . . Să nu-şi închipuie, ele, femeile .. Nu vor să facă nimic rău, nici nu vor face Degeaba ele, femeile... Văzuşi, fa, c-avusei dreptate ? Să te-aţîi cu băţul, pîrţotinele naibii !... Tremurînd de sfîntă indignare — Ele, femeile. işi închipuie... — simţi blînda lovitură (a iubirii, n.n.). Se potoli, ca prin farmec. Le iertă, pe ele, femeile... (p. 30).

Autoarea apelează cu o dezinvoltură de neînţeles la numeroase agramatisme, inserate comentariului său, însuşindu-şi le, cu alte cuvinte : „Simona se trase la o parte, interzis" (p. 54), Inima Simonei începu să se zbată, izbită dintr-o extremitate în alta" (p. 54), „depistînd un presentiment" (p. 58) etc. Zugrăvirea scenelor forte este, împotriva intenţiei, rizibilă : „Exact pe pasul cu care-l ajunse în drept, Mircu se răsuci pe călcîie. O priveşte, o priveşte. Bloc şi el, piramidă. Simona-şi simte flendureala fibrelor. jena îi urcă pe buze un zîmbet pierit ca groaza trezitului pe valuri de ocean. Piramida vexată i-l descifră afront" (p. 62).

Debutul Mariei Baciu este puţin încurajator. Prin Tăceri şi fugă, nu se face decît dovada unui amatorism tenace, nesprijinit — în absenţa conştiinţei artistice — pe torţa compensatoare a intuiţiei Prozatoarea nu ni se pare, însă, incapabilă de a progresa. Am dori ca viitorul să nu ne contrazică.

EUGEN DORCESCU

AL. PROTOPOPESCU, Volumul şi esenţa

(Editura Eminescu, 1973)

O fină intuiţie critică şi vocaţia analizei, incomodate însă de excesul stilizării, ne oferă Al. Protopopescu în această, de multe ori, interesantă carte despre roman. Fie că are în vedere „un protoroman românesc" **(Istoria ieroglifică** a lui Dimitrie Cantemir). fie că investighează exemplare din cele mai recente ale genului (Mircea Ciobanu. **Martorii,** Aurel Dragoş Munteanu. **Singuri,** Alexandru Ivasiuc **Păsările** etc.), autorul alege mereu criteriul estetic, încercînd să definească romanul din perspectiva naturii sale specifice de creaţie artistică. Ca urmare, operele sînt incluse în mai vaste orientări, se vorbeşte despre **Analiză şi lirism, Epic şi comunicare,** sau **Noua existenţă a romanului psihologic.** Şi chiar dacă nu întotdeauna observaţiile sînt inedite, înclinaţiile speculative ale criticului fac lectura atrăgătoare : am remarca, în această privinţă paginile despre originalul roman al lui Mircea Ciobanu Tiranizat însă de „limbaj" Al. Protopopescu se lasă adesea – mai ales în a doua secţiune a volumului în voia calofiliei şi a literaturizării, înlocuind comentariul cu o broderie poetică ineficientă din punct de vedere critic. Preţios şi discursiv, autorul nu mai este preocupat, în măsura cuvenită. de exactitatea afirmaţiilor sale. Astfel. de pildă decalcurile sintagmatice. fenomene de limbă curente în perioada de formare a terminologiei ştiinţifice româneşti, par a fi considerate, arbitrar şi confuz, fapte de stil în **Istoria ieroglifică,** dînd, ca atare, prin ele însele, relaţii despre personalitatea artistică a lui Dimitrie Cantemir. Or, numitele decalcuri **(esenţa** „rădăcina lucrului", **diathesis** „orînduiala firii", **dialog** „voroavă tocmită" etc.) fiind în măsură mai mare sau mai mică, dar în mod incontestabil, transpoziţii reci, sînt indiferente estetic. Uneori însă tocmai această voluptate a verbului dă farmec eseurilor lui Al. Protopopescu, iar cititorul va găsi oricînd sugestii, capabile să-i dezvăluie individualitatea unui romancier : **„Martorii,** cartea însăşi a devenit pe nesimţite un fel de **luptă cu lucrurile,** creaţie enigmatică şi ideală, în care spiritul pare să înfrîngă pentru o clipă materia înfiorătoare. Te desparţi de ea cu sentimentul că ai ţinut în mîini un superb joc de artificii..." (p. 206).

OLIMPIA ŞERBAN

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

G. G. URSU – Salcim uituc

(Editura Minerva, 1973)

Creaţia poetică a istoricului literar G. G. Ursu rămasă, vreme de aproape jumătate de secol, în periodicele literare. este adunată, acum, pentru întîia oară, într-un volum. **Salcim uituc,** ce apare în colecţia Retrospective lirice a Editurii Minerva. Cartea conturează profilul unui poet al „reveriei romantice", cum observă prof. Al. Piru într-un scurt **Cuvînt înainte,** al unui poet ce îmbină severitatea formală a sonetului şi rondelului cu suavităţi lirice în maniera unui Petică ori D. Iacobescu.

Nuanţele pe care le capătă versurile lui G.G. Ursu sînt adeseori neaşteptate prin diversitatea lor. Nutrite din lecturi din cele mai variate, poeţii simbolişti învecinîndu-se cu marea poezie din perioada interbelică (din care nu reţine note esenţiale), cu trimiteri livreşti uneori explicite : **Rondelul mamei, Rondelul fiinţelor de-azur,** poemele lui G. G. Ursu pot prilejul adevărate delicii unui amator de arheologii literare. Curios ni se pare, între altele, felul în care tonalitatea melancolică. nostalgică, specifică modului minor simbolist şi posteminescian este dublată de o atitudine de detaşare. de senzaţia stenică a împăcării cu propriul destin, izvorîte din înţelepciunea vîrstei : **Ad uxorem, Excelsior, Frunze şi fulgi, Un plop sonor, Timpul.**

Alteori, poetul exultă, macedonskian, în faţa frumuseţilor naturii, ori la amintirea chipului iubitei : **Rondelul unei clipe, Nu te feri, Rondelul părului cărunt.** Macedonski şi, accidental, D. Anghel sînt, de altfel numele care pot fi evocate cel mai frecvent în legătură cu creaţiile mai recente ale lui G. G. Ursu. „Zefirul mi-a şoptit la geam : Nu vii ? / Nu te înduplеci, nu te prind fiorii, / Cînd în grădină-au înflorit bujorii, / Înalţi, îmbălsămaţi şi sîngerii ?

Senectutea şi amintirea copilăriei, satisfacţiile lecturii şi plăcerile modice ale cărturarului sînt, în rest, temele generale ale poeziilor din volumul **Salcim uituc.**

LUCIAN ALEXIU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

ŞTEFAN GIOSU,

Dimitrie Cantemir. Studiu lingvistic

(Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973)

Plecînd „de la constatarea că nu există, pînă în prezent, un studiu mai amplu al limbii lui Dimitrie Cantemir". Ştefan Giosu ne prezintă un întins excurs lingvistic (349 de pagini) asupra scrierilor în limba română ale învăţatului moldovean. Lucrarea are în vedere secţiunile „clasice" ale unei atari analize : Particularităţi fonetice ; Particularităţi morfologice ; Lexicul ; Elementul popular ; Particularităţi de stil. **În plus,** Preocupări lingvistice în opera lui Dimitrie Cantemir. **capitol care sintetizează concepţiile din domeniul lingvisticii generale („originea limbilor" sau „natura cuvîntului") al etimologiei. toponimiei sau onomasticii, precum şi ideile cu privire la originea şi unitatea limbii şi poporului român. la locul lor de formare şi la problema continuităţii. Sînt prezentate. apoi, pe larg, observaţiile lui Dimitrie Cantemir despre limba literară şi raportul acesteia cu graiurile populare. În opoziţie cu alte cercetări mai vechi (Al. Procopovici, Gh. Ivănescu), Ştefan Giosu susţine, reluînd o afirmaţie a lui Sextil Puşcariu, că formele cu labialele nepalatalizate nu erau folosite exclusiv de clasa boierească, mai cultă, ci. în general, de bărbaţi, care, prin specificul vieţii păstoreşti, se deplasau mai mult şi menţineau. astfel, o mai strînsă legătură cu vorbitorii altor ţinuturi. Însemnate pentru completarea studiului lingvistic al operei lui Dimitrie Cantemir sînt pasajele care au în vedere „idealul de expresie" al învăţatului român. Înzestrat cu o conştiinţă artistică de mare forţă, cum s-a mai menţionat (G. Călinescu, D. Popovici, Ş. Cioculescu), Dimitrie Cantemir a avut permanent în vedere dezideratul de a „reforma limba română", de a o îmbogăţi cu ce îi putea adăuga tradiţia livrescă, dar şi limba poporului. Prin aceasta, locul său „este unic în istoria limbii române literare". Fine observaţii de amănunt cuprinde expunerea urmărilor pe care elementul popular l-a avut în stilul scrierilor artistice ale lui Dimitrie Cantemir. Printre altele, se relevă „cadenţa" frazei şi tendinţa de a o ritma după modelul folcloric. Urmărind tendinţele de poematizare Ştefan Giosu nu stabileşte cu suficientă exactitate ce aparţine, în această direcţie, prozei populare, pe de o parte, textelor medievale româneşti sau influenţei orientale, pe de altă parte. S-ar fi impus, de asemenea, unele interpretări de text, cu fixarea, prin mijloacele analizei tehnice, a structurii poetice - organizarea în kola ritmate, dispuse simetric, existenţa clauzulei sau a procedeelor de eufonie, caracteristice prozei artistice. Dintre particularităţile de stil ale operei lui Dimitrie Cantemir, autorul reţine, mai ales. calitatea auditivă a imaginilor. O „concretizare în planul lingvistic" a acestor particularităţi (aşa cum îşi propune Ştefan Giosu) ar fi pretins, însă, după cîte credem, o mai nuanţată secţionare a ceea ce în lucrările de specialitate se numeşte „metaforă fonetică" (onomatopee, aliteraţie, asonanţă).**

S. O.

cartea străină

„SÎNGE ŢÎŞNIT DIN INIMA MEA"

Ivan Krasko, „NOX ET SOLITUDO"

(Ed. Univers, 1973)

Ivan Krasko nu ne este un nume familiar, poate doar in rindul cunoscătorilor de limbă şi literatură slovacă. Gestul pe care il face Corneliu Barborică, prezentindu-ne, in colecţia „Orfeu", un mănunchi de poezii selectate din opera lui Ivan Krasko, este bine venit.

Prefaţa semnată de traducător (de fapt un studiu dens şi nuanţat) accentuează dublul rost al apariţiei in limba română a poeziei lui Ivan Krasko : pe de o parte, ştergerea unei pete albe din cultura iubitorului de poezie român (Krasko „tutelează" literatura slovacă, „de la inceputul secolului şi pină in zilele noastre"...), iar pe de altă parte, sentimental, cunoaşterea acestui poet slovac „de cultură şi orientare românească (in jocul contactelor şi interferenţelor există un moment românesc in literatura slovacă)", omul „care l-a tradus pe Eminescu, Coşbuc, Goga, Arghezi", făcind „elogiul literaturiii române peste fruntariile ţării intr-o vreme cind astfel de cazuri aproape nu se intilneau".

Ivan Krasko a trăit intre anii 1876–1958, influenţind, timp de o jumătate de veac, literatura slovacă. Simbolist de o factură aparte, el trăieşte in permanenţă drama cunoaşterii, o dramă existenţială şi metafizică a neputinţei de a pătrunde misterele vieţii şi de a găsi certitudini. Poetul caută o „credinţă" fără echivocuri, un ideal. „Privii la cer cu rivnă, dar cerul era mut", spune Krasko in „Suflau pe ape". Sau : „La uşi inchise am mers cu tristele-mi sonete" („O, inimă").

A scris relativ puţin. De profesie inginer chimist, işi drămuieşte cuvintele şi tace atunci cind simte că s-ar repeta. „Unii cu vorbit in temple, / alţii au ascultat, şi atit. // Binecuvintaţi să fie cei ce-au vorbit, / fără a spune mai mult decit aveau de spus". Dar „Nu vor avea indurare / cei care, / chemaţi să rostească sfintul Cuvint, / cu tăcut in ziua Marelui Hram". („Critica").

Izbucneşte insă pătimaş : „Să zică oricine ce-o vrea de vorbele mele, / singele meu a curs şi s-a-nchegat pe ele, / singe ţişnit din inima mea... / Da!" („Unui critic") „Deşi trăiesc sub zodii noi / te chem, Viaţă, la război / (...) Ori tu, ori eu ! Unul din doi". („Viaţa").

Fin cunoscător al literaturii slovace, Corneliu Barborică a reuşit, in tălmăcirea versurilor lui Ivan Krasko, să surprindă, cu suficientă acurateţe, aerul uşor naiv, timbrul nostalgic, dispoziţia spirituală a epocii in care autorul a trăit şi a scris. Abundenţa rimelor „uşoare" nu strică totuşi farmecul intrinsec al poeziilor, după cum diminutivele din opera lui Alecsandri nu-i umbresc suflul şi patosul poetic.

Pentru aceia care, deschizind „Nox et solitudo", se intilnesc cu Ivan Krasko, poet slovac şi prieten al poporului român, am reproduce un citat din prefaţă, extras dintr-un manuscris din 1945 : „Poetul meu preferat este Eminescu, pe care il consider unul dintre cei mai de seamă lirici ai lumii". Şi, in plus, citeva versuri care, fără indoială, vor trezi in sufletul cititorului nostalgia unei atmosfere cunoscute aievea : „Undeva gornaşul sună / Ceas de noapte, de răgaz, / Piere sunetul şi moare, / Ca un ciine de pripas. // Ca atunci, tot ca atunci !... / Luna după deal apune, / Şi nu vii să terminăm, / Tu şi eu, ce-aveam a spune". („E tirziu"). „Tu capul să ţi-l culci uşor pe al meu braţ, / Amar se zbate pieptul de doruri şi nesaţ. // (...) Iţi cerne codrul frunza şi tainice cărări, / Şi dangătul de clopot se pierde-n depărtări". („Singuri in codru"). „Şi-n mine intrupatu-s-a toată durerea / străbunilor robi legaţi de pămint". („Acasă").

L. CERNEŢ

profil

VASILE BĂRAN

Metafora lovinesciană a „paşilor pe nisip" se verifică in tentativa de a stabili un profil din caracterele in mişcare ale prozei actuale. Cu atit mai mult in cazul lui Vasile Băran a cărui prolificitate sugerează ideea unui debut prelungit, aşa cum o simte insuşi autorul : „mă gindesc că ele (prozele publicate in 1966, n.n.), nu sint decit exerciţii pregătitoare, un fel de jurnal scriitoricesc public, şi că ele ar putea fi inserate unei naraţiuni mai ample" (interviu, 1966).

Proza lui Vasile Băran se circumscrie contemporaneităţii, in faţa ei modernă, abordind romanul, povestirea, schiţa, in spaţiul concilierii liricului cu modalităţile epicului. Din perspectiva structurii sale fundamental lirice, tema centrală a prozelor este una proprie poeziei : revelarea lumii intr-o incercare de echilibrare a universului interior cu date exterioare, străine eului, ale lumii „din afară" ce violentează lăuntrul.

Lectura cărţilor, făcută in altă ordine decit a apariţiei cronologice, devine un Bildungsroman liric al unui eu căruia lumea i se revelează poetic, prin permanenta proiecţie a datelor realului in imaginar. (Intimplări din primul vis, Berbecul zburător). O atare biografie evoluează intr-un adaos treptat al lumii din afară la cea construită inăuntru. Romanul Cuptorul de ars cărămidă răspunde momentului in care confruntarea eu-lume atrage după sine o cădere din planul imaginarului (vis, reverie, mirific, grotesc) in cel al realului. Trezirea se identifică cu pierderea inocenţei copilăriei. Lumea se dezgoleşte incetul cu incetul de „minuni". O „fată cu rochie albastră" – personaj iluzoriu şi fermecător, dispare, se identifică cu o oarecare fată anostă din sat ; i se şterge şi puterea copilului de a-şi apropia lucruri imposibile, de a-şi uimi mintal sătenii ; se anulează insuşi grotescul unor personaje deformate de apetitul copilului pentru depăşirea realului şi ele reintră firesc in tipologia satului.

Alterarea lumii interioare atrage după sine un nou raport intre real şi vis. Lumea este cum este. Dar „visul se poate crea" se spune in Ancheta. „Lăsaţi oamenii să viseze !" se reia in Clopotul de sticlă. Altfel, oamenii devin manechine, oameni-roboţi, oameni-ciini, aşa cum sint personajele care populează o bună parte a prozelor parabolă ale autorului.

Bildungsromanul se incheie la „virsta" eului pentru care imaginarul devine fapt, nu mod de cunoaştere. Cunoaşterea lumii se realizează altfel acum. Realul este receptat obiectiv de către ochiul unei persoane a intiia – ziarist sau scriitor. Notaţia este completă : prin un jurnal al dublării dialogului intre oameni şi lucruri cu monologul interior despre oameni şi lucruri (Duminica lucrurilor). O proză a sincronizării gindurilor despre lucruri cu descrierea lor.

In prozele parabolice Bildungsromanul aduce in prim-plan eroi deposedaţi de puterea de a visa dar care vor să viseze. Lucrurilor trebuie să li se dea viaţă, să li se creeze „o duminică". Trauma psihică, visul despre vis, terifiantul ca izvoare – ale imaginarului dau substanţă unui epic aparent polițist, de fapt cu caracter satiric.

Universul tematic al lui Vasile Băran se organizează in spaţiul dintre doi poli : locul cu semnificaţie simbolică a cuptorului de ars cărămizi (cărămida – gind al casei, duratei, stabilităţii) – loc magic unde se creează povestea, un nou Han al Ancuţei, cum observa N. Balotă ; şi Montana – insulă utopică, locuită de o comunitate de anonimizaţi şi reificaţi – oameni „perfecţi", frumoşi inrudiţi cu maşinile, insulă sugerind o negaţie a insulei lui Euthanasius.

Expresia stilistică a celor două laturi ale prozei face ca o primă parte a lor, anunţată in Intimplări din primul vis, să aibă caracter evident liric şi să insumeze un joc al julaţiei, nostalgicului, sentimentului de solemnă contopire cu actele primare (cărămida – reeditare a actului de creaţie) sau a grotescului, ca semne ale unei trăiri umane complexe. Insăşi deritualizarea inmormintării, slujbei de inviere, pomenirii morţilor, prin inlocuirea solemnităţii cu grotescul este concomitentă cu declanşarea unor resorturi psihologice compensatorii. Oamenii sint extrem de uriţi sau neasemuit de frumoşi, după cum ii hiperbolizează retina sensibilă a celorlalţi. (Cuptorul de ars cărămidă, Berbecul zburător).

In prozele parabolă, frazele sint nude, groaza, uimirea, incălcarea limitelor dintre viaţă-moarte, trezie-vis, reverie-coşmar sint numite, nu resimţite. Nu există emoţii, aerul insulei Montana este imbibat cu substanţe care provoacă euforia (Cartea poreclelor, Ancheta). In acest plan, proza se circumscrie problematicii umanismului contemporan.

Realizată in jurul citorva imagini simbolice reluate, proza lui V. Băran se naşte din revenirea şi lărgirea unor motive anunţate la debut. Cele peste zece volume publicate intr-un răstimp de nouă ani, se oferă ca un laborator deschis. Cărţii, acest pariu cu durata, expresie a Creaţiei, in care autorul simte că trebuie să se comunice, i se substituie mişcarea creaţiei.

STELA MIREL

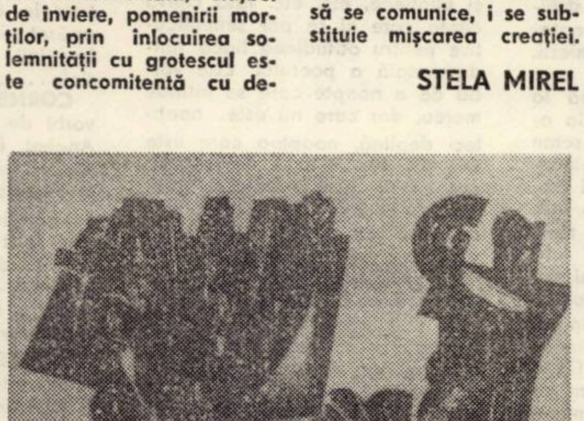

KAZINCZY GABRIEL : Omagiu (litografie).

CORESPONDENŢA

Valentin Zarand (Bucureşti) : Versurile Dv. au destule calităţi care ne-ndeamnă să vă incurajăm. Deocamdată poeziile sint inegale, insă ceea ce interesează in acest stadiu sint tocmai acele indicii care ne ajută să intrezărim succesul de miine. Trebuie să vă controlaţi mai riguros expresia, să evitaţi locurile comune, cum şi o anumită tentaţie a discursivităţii.

Chirica Maricica (Timişoara) : Incercările dv. sint foarte naive. Deocamdată se pune acut problema lecturii şi-a gramaticii.

Elev Tharc (Reşiţa) : Reţinem pentru tipar poezia **Ultima noapte** şi aşteptăm plicul următor, tot mai interesaţi de evoluţia Dvs.

Viorel Varga (Bucureşti) : Am dori să vă publicăm, dar ni se pare că nu ne-aţi trimis cele mai bune poezii, aşa incit mai aşteptăm — şi noi şi dv.

Eusebiu Camiar (Roman) : Ne pare bine că sinteţi de acord cu părerile noastre asupra poeziilor trimise anterior. N-am putea spune că poezia cu care insoţiţi confesiunile Dv. aduce vreo schimbare faţă de ceea ce cunoşteam. De altfel, ne vine destul de greu să formulăm păreri noi după lectura unei singure poezii. Trimiteţi mai multe. Şi vă asigurăm că le vom citi cu atenţie.

D. C. Dobra (Baia Mare) : Nimic nou faţă de situaţia anterioară.

Alex. Waluch (Galaţi) : Ceea ce ne-aţi trimis nu este concludent. Poate data viitoare — cind vă aşteptăm cu mai multe poezii (scrise citeţ).

Dan Cernescu (Baia Mare) : Este remarcabil — efortul dv. de a vă exprima concis. In schimb, am reproşa versurilor trimise aerul constatativ, linearitatea expresiei, situaţii pe care le veţi putea evita in viitor numai printr-un autoexamen serios.

Fotea Gheorghe (Timişoara), Butiri Ionel (Măureni-Caraş-Severin), Al. Florin Ţene (Drăgăşani) : Mai incercaţi !

A. D.

DIAGRAME

LA SEDIUL ASOCIAŢIEI SCRIITORILOR DIN TIMIŞOARA a avut loc miercuri, 21 noiembrie a.c., o festivitate omagială dedicată poeţilor **Endre Karoly,** care a împlinit 80 de ani de viaţă, **Peter Barth** (75 de ani), **George Drumur** şi **Hans Kehrer** (60 de ani) şi **Al. Jebeleanu** (50 de ani).

Cu acest prilej, **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociaţiei, a vorbit despre activitatea literară a poeţilor sărbătoriţi. În numele celor omagiaţi, a răspuns poetul **Al. Jebeleanu.**

ORIZONT ÎN VIZITĂ LA BAGDALA. În cadrul vizitelor prieteneşti, intrate deja în tradiţie, între revistele ORIZONT din Timişoara si BAGDALA din Krusevac (R.S.F. Iugoslavia), în zilele de 14—17 noiembrie a.c., un grup de scriitori, redactori ai revistei noastre **(Laurenţiu Cerneţ, Duşan Petrovici, I. D. Teodorescu şi Damian Ureche)** au fost oaspeţii scriitorilor din Krusevac.

Primiţi cu o deosebită căldură de către **SRBA GEORGEVIC** preşedintele Clubului literar, **LJUBISA GIDIC,** redactorul şef al revistei BAGDALA, **BOSKO RUGINCANIN,** redactorul şef al revistei ZAMAK KULTURE din Vrnjacka Banja, şi de alte personalităţi ale culturii şi artei, printre care amnitim pe **MILOS PETROVIC, DOBRI DIMITRIJEVIC,** colegii noştri au vizitat staţiunea balneară Vrnjacka Banja şi satul Zdravinje, fabrica Rubin precum şi o seamă de monumente istorice şi de artă ale Krusevac-ului şi au participat la şezători literare organizate la Zdravinje şi la Biblioteca din Krusevac. În cinstea lor, vice-primarul oraşului **BOJIN MILICEVIC,** a oferit o masă la care a participat şi secretarul Comitetului orăeşnesc al Uniunii Comuniştilor, **JIVADIN LUKIC.**

CENACLU

Joi, douăzeci şi două noiembrie : s-a citit, treizeci de minute, proză. Două capitole de roman (amîndouă sub titlul A NINS LA TREI APE) semnate de prozatorul arădean FLORIN BĂNESCU : apoi s-a întîmplat că am întîlnit vorbitori încitaţi şi vom crede în continuare că pe bună dreptate ; în timp ce sîntem teribil de tentaţi să tăiem adînc în acest spaţiu al nostru o paranteză şi, cu ton persuasiv, să zicem : Atenţie la grupul prozatorilor din Arad : Bănescu, Swartz, Horia Ungureanu, Marandiuc.

Prozatorul **Ion Arieşanu** a vorbit primul : „Am descoperit în Florin Bănescu un scriitor care, incontestabil, ştie să povestească. Bănescu este, cel puţin în fragmentele citite nouă, un prozator al detaliului poetic, un adept al cuvîntului frumos ; maniera sa de-a scrie duce la realizarea unei tensiuni pur lirice, rezultat care-i face să pară, uneori, monocord. Posedă ştiinţa dilatării elementului banal, diurn, spre un lirism de bună calitate".

Fiind vorba de proză, mai fiind şi împrejurarea că îl cunoaşte pe Florin Bănescu de multă vreme, prozatorul **Laurenţiu Cerneţ** a spus : „Îl ştiu pe Florin Bănescu din povestirile lui scurte de altădată. În aceste fragmente de roman el este cuminte, totul curge desăvîrşit, încît curge liniştit, fără nici o cădere. Fireşte, mă gîndesc la cascadă".

Poetul Anghel Dumbrăveanu : „Cred că Bănescu este un foarte talentat prozator. Ne-a oferit o proză cu foarte multă culoare, o atmosferă bine făcută. Autorul are ştiinţa de a stimula imaginaţia prin descrierile reuşite pe care le face. Sînt sigur că ne aflăm în faţa unui prozator realizat"

Scriitorul **Ion Maxim :** „Părerea mea este că lectura celui de al doilea fragment a dezavantajat impresia bună creată de întîiul fragment. Fragmentul al doilea mi se pare a fi exterior ; deşi propune o problematică gravă, el se pierde în detalii exterioare. Dar dacă autorul ar continua să scrie romanul aşa cum a făcut-o în primul fragment cred că va cunoaşte o reuşită".

Prozatorul **Mircea Şerbănescu :** „Am convingerea că în Florin Bănescu avem un prozator de certă vocaţie. Există un moment hotărîtor pentru el : trecerea lui de la condiţia de scriitor de schiţe, povestiri, la roman".

Criticul **T. L. Birăescu :** „Bănescu aproape în tot ce scris s-a ferit de dramatizare ; el încearcă să ne prezinte situaţii dramatice printr-o modalitate nedramatică".

În partea a doua a serii, cineamatorul **IOSIF COSTINAS** ne-a completat, cum se spune, în mod fericit trăirile : au fost proiectate trei filme ale sale : NUCA, SI ALUNA, TREI OAMENI ŞI UN DULAP şi LUAŢI LOC, VĂ ROG. S-a aplaudat, dar îi mulţumim şi pe această cale.

Azi, la ora obişnuită, Laurenţiu Cerneţ — un scenariu radiofonic.

PARTICIPANT

MASĂ ROTUNDĂ „ORIZONT"

„SINGURĂTATEA AMIEZII"

de Anghel Dumbrăveanu

CORNEL UNGUREANU: Ne propunem azi discutarea volumului lui Anghel Dumbrăveanu „Singurătatea amiezii", (ed. „Facla") apariţie de prestigiu pentru viaţa literară din această parte a ţării şi poate nu numai atît, volum de vîrf al creaţiei poetului. V-am invitat la această discuţie pentru a preciza aici atît coordonatele poeziei lui Anghel Dumbrăveanu, cît şi personalitatea acestui volum în cadrul creaţiei poetului. A treia masă rotundă a revistei Orizont (după cele consacrate volumelor „Lebede ale puterii" de Dusan Petrovici şi „Eminescu" de Eugen Todoran) îşi propune să ia în considerare altă carte ce ne onorează.

ION MAXIM: Anghel Dumbrăveanu a debutat în 1961 cu volumul „Fluviile visează oceanul", remarcat imediat de critică pentru siguranţa mînuirii mijloacelor poetice, varietatea tematicii şi-o muzicalitate lirică ce nu-l va părăsi nici astăzi cînd, primenindu-şi uneltele, va renunţa la formele neoclasice pentru versul alb. Cartea imediat următoare, „Pămîntul şi fructele" (1964) alternează cele două modalităţi, poetul dînd impresia că ezită în opţiunea lui, deşi un frecvent al poeziei moderne va stărui mai degrabă asupra ultimei formule

Iluminările mării exaltă parfumul tare al unei iubiri consumate la marginea mării, de la **Runele singurătăţii** şi ale amintirii în legătură cu ea. **Femeia,** pînă la euritmiile mersului ei, asemenea euritmiilor mării. Există, în acest volum, o integrare cosmică surprinzătoare pentru un tînăr, dar firească la un liric îndrăgostit de mare, de ţărmuri, de stihii. Poeme antologice: **Emblemele soarelui, Cîntecul sturzului, Calipso, Păsările, Poemul sunetelor, Timpul culorilor, Poem cu amfore, Pe ţărmul lămiilor, Melodie de ceaţă, Poem răsăritean** sînt pline de un avînt dionisiac, dar şi de-o interiorizare din care picură, ritmic, statornic, o bogăţie de sentimente, imagini îndrăzneţe, asociaţii insolite ca o maree ce inundă ţărmurile lăsînd pe nisip urmele mării zbuciumate. E un zbucium dar şi un echilibru în acest volum, în care nici nu ştii unde să te opreşti: la frumuseţea tulburătoare a versului, la neliniştea existenţială sau la plinătatea sentimentelor. **Iluminările mării** sînt ca un cîntec de bucurie şi de viaţă, prelungire a cîntecului şi vieţii cosmice.

Dacă interiorizarea din **Iluminările mării** era evidentă, volumul următor, **Oase de corăbii** (1969), ni-l arată pe Anghel Dumbrăveanu atent la ceea ce se petrece în acelaşi timp cu cele lăuntrice şi afară. Deşi obsesia mării rămîne ca şi obsesia femeii, îşi face loc o alta, enunţată de lucrurile serii, obsesia morţii, deocamdată estompată uşor, primind realizarea deplină abia în ultimul volum purtînd sugestivul titlu **Faţa străină a nopţii.** Peste **Oase de corăbii** pluteşte un anume exotism ce se exteriorizează prin culorile lui vii, dar în acelaşi timp volumul pune într-o tensiune sfîşietoare alternativa dintre femeie şi mare, ţărm şi plutitul în larg, corabie şi trup. Exemplare în această privinţă rămîn: **Ceva pentru care merită să pierzi o corabie, Pe cursul tîrziu al nopţii, Derivă, Febre şi spaţii, Vitraliu de toamnă.**

Între **Oase de corăbii** şi **Faţa străină a nopţii,** Anghel Dumbrăveanu a publicat un volum selectiv **Delte** (1969) în care, cu un spirit critic şi o exigenţă rară la un poet, şi-a adunat poemele cele mai reprezentative într-o elegantă carte purtînd semnul colecţiei „Albatros".

Faţa străină a nopţii (1971) aduce acelaşi vers larg, curgînd firesc, ca o apă nestăvilită, echilibrat parcă formal, dar conţinînd o tensiune pe care numai spaima că ochii se vor umple tot mai mult de noapte o poate aduce. **Aceasta „una ultima nox",** ce vine cu un pîlpîit larg de aripă grea. Din „Aventura" acestei „Nopţi" îşi extrage poetul substanţa lirică a acestui volum. Circumscrie gîndul unde nu intră nimeni, luminile unei agonii, insomniile toamnei cu brume şi ofiliri şi „palma ce astupă geamul unui gînd" Doamna ce vine e Tăcută, Doamna Tăcută a nopţii cu ceţurile reci. Obsesiile au pierit, întrebările sînt închise şi umbra îşi lasă întunericul peste ochi. E atîta adîncă tristeţe în poemele acestui volum încît te întrebi unde s-au dus sau cum s-au transformat euforia şi deslănţuirea dionisiacă din trecut? Realitatea este că, din vechile teme, prezente şi aici, n-au rămas decît amintiri sau mai bine spus vestigiile unei experienţe consumate.

CORNEL UNGUREANU: După această prezentare sintetică, să încercăm să încadrăm **Singurătatea amiezii** în contextul activităţii poetului.

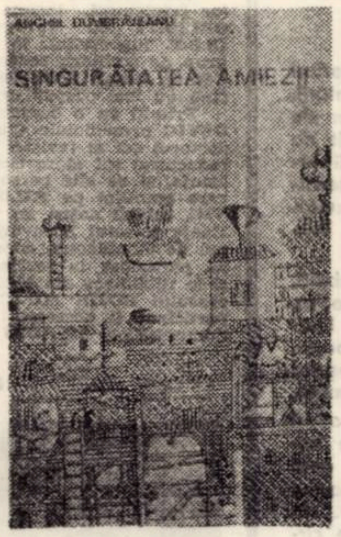

OVIDIU COTRUŞ: Cred că adevărata carieră de poet a lui Anghel Dumbrăveanu începe cu volumul **Iluminările mării.** Ceea ce a scris pînă atunci înseamnă doar o căutare a propriilor sale mijloace: e un fel de prepoezie care anunţă realizările de mai tîrziu. Cu **Iluminările mării** se deschide etapa încoronată de **Singurătatea amiezii.** De altfel, înseşi titlurile acestor volume aparţin oarecum aceleiaşi familii: **Iluminările mării, Faţa străină a nopţii, Delte,** (volum antologic) şi **Singurătatea** amiezii. Există o simetrie a titlurilor care arată că volumele participă la o problematică comună, la aceeaşi atmosferă. Este un semn de autenticitate, această restrîngere a ariei poetice a lui Anghel Dumbrăveanu, care nu este un poet cu un repertoriu prea bogat: sînt cîteva obsesii fundamentale, printre care amintim noaptea şi marea. Amîndouă şi noaptea şi marea au un rol matricial şi, într-un fel figurează o nostalgie a originilor. Dacă aş căuta în volume un motto pentru activitatea lui Dumbrăveanu, m-aş opri la acest vers din poezia **Cîntec pe mare: „Noaptea pe ţărmul sălbatic ascult nesomnul mării".** De altfel, o poezie ca **Pietrele amiezii,** dintr-un volum anterior, anunţă evoluţia lui ulterioară. În ansamblu, aş putea spune că poezia lui Anghel Dumbrăveanu este poezia unei conştiinţe asediată de întrebări cărora nu li se poate da, în plan liric, un răspuns definitiv, o poezie de **gesturi întrerupte la** jumătate şi de mirări ingenue. Această derută existenţială, ca ipostază poetică, constituie, după părerea mea, atitudinea lirică definitorie a lui Anghel Dumbrăveanu. Aş putea să remarc ca o calitate deosebită a întregii lui activităţi poetice, unitatea fiecărui volum. Anghel Dumbrăveanu scrie cărţi, nu culegeri aleatorice de versuri, cum fac mulţi alţi poeţi din generaţia sa. S-ar putea spune că întreaga operă poetică a lui Anghel Dumbrăveanu participă (desigur cu inegalităţi inevitabile) la o anumită unitate de ton, de atmosferă în primul rînd şi la o anumită unitate tematică, în al doilea rînd. Din acest punct de vedere, cred că **Singurătatea amiezii** reprezintă încoronarea activităţii de pînă acum; nu cred că volumul reprezintă o „ruptură", nici un nou început. El continuă ceea ce poetul a anunţat în volumele anterioare. Aceeaşi atmosferă de tristeţe resemnată, niciodată împinsă pînă la disperare, poetul manifestînd o rezistenţă organică faţă de atitudinile ostentative. Cel mai potrivit cuvînt pentru a determina sensibilitatea poetului este starea de mihnire; „Atît de des mi-am spus că e tîrziu" spune undeva Anghel Dumbrăveanu, sau interogativ: „pînă unde vor ajunge aceste cămile cu care trec prin deşert ?", sau: „fără somn vom umbla printre-aceste margini" versuri cu reminiscenţe blagiene şi eliotiene, etc. etc. Iată cîteva citate care ni se par semnificative pentru atitudinea lirică fundamentală a poetului. Este vorba de o noapte care se întinde mereu, dar care nu este noaptea deplină, noaptea care este negaţia completă a luminii, ea conţine în sine principiul luminos. Coborîrea în noapte, are ca finalitate descoperirea izvoarelor ascunse ale luminii, a amiezilor cuibărite în miezul nopţii. De aceea, mihnirea lui Anghel Dumbrăveanu nu exclude speranţa, o speranţă care înmugureşte, iar această înmugurire a speranţei este însoţită de un sentiment de nelinişte, un sentiment al dificultăţii de a-şi găsi locul în lume. Perpetua ezitare a poetului, dialogul său întrerupt, reluat pentru a fi iarăşi întrerupt şi iarăşi reluat cu conştiinţa că nu se va ajunge vreodată la ceva definitiv, defineşte, după părerea mea, poezia lui Anghel Dumbrăveanu. Versul e liber de cele mai multe ori. Desigur, numai un vers liber poate defini această stare de pendulare şi incertitudine. Ceea ce caracterizează pe Anghel Dumbrăveanu este deosebita capacitate de a găsi versul inaugural expresiv, versul cu care se deschide poezia. Este o sensibilitate modernă, recurgînd la moduri de expresie ale poeziei moderne, fără a cădea niciodată în experimente gratuite. De aceea, poezia lui Dumbrăveanu, nu s-a resimţit de influenţe de experienţei suprarealiste. Cuvîntul poetic trimite întotdeauna la ceva, nu se observă ruptura între elementele semnificatoare şi semnificate, acel refuz de elementelor semnificatoare de a trimite spre altceva decît spre ele însele, care caracterizează o bună parte a poeziei moderne. Dincolo de cuvinte, ghicim o problematică sugerată, nu indicată, o nelinişte pololită care circulă sub cuvintele orînduite solemn, dar fără ostentaţie şi fără retorism.

CORNEL UNGUREANU: Propun, să transformăm în discuţie masa noastră rotundă.

PARTICIPĂ:

- ● CORNEL UNGUREANU
- ● ION MAXIM
- ● OVIDIU COTRUŞ
- ● MARCEL CORNIŞ POP
- ● ŞERBAN FOARŢĂ
- ● ION ARIEŞANU

MARCEL CORNIŞ POP: Cred şi eu că acest volum se înscrie în continuarea evoluţiei clar schiţate de **Faţa străină a nopţii,** şi chiar a unor volume anterioare. Cum bine arăta criticul Ion Maxim, Anghel Dumbrăveanu a părăsit în ultimul timp acea euforie a culorii, elementul dionisiac; bunăoară, se poate observa, în acest volum o mai mare economie verbală, o mai mare concentrare imagistică, o renunţare la cultivarea expresiei neapărat pitoreşti, o trimitere a imaginii spre zone mai materiale..

CORNEL UNGUREANU: N-aş vorbi de o poezie dionisiacă la Anghel Dumbrăveanu, nici măcar ca referinţă la volumele anterioare şi nici de o poezie pitorescă. Niciodată poetul nu a făcut abuz de metafore, dar, sigur, ai dreptate, există în acest volum o simplitate adîncă a textului, o renunţare la podoabele volumelor anterioare.

MARCEL CORNIŞ POP: ...Încinte, exista în poezia lui A. Dumbrăveanu o culoare foarte vie, meridională, acum se renunţă la utopia visului, la utopia erotică, se ajunge la un mod de a contempla universul „sub sticla unor cuvinte". Poezia lui Anghel Dumbrăveanu avansează cel puţin în intenţie, spre o maximă sublimare, ea începe să devină o poezie, aş zice, a recluziunii. Apelînd la cîteva imagini folosite de poet: „cuvinte închise" ca nişte odăi...

CORNEL UNGUREANU: Ovidiu Cotruş vorbea de o poezie a mihnirii. Cred că „poezia recluziunii" înseamnă cam acelaşi lucru.

OVIDIU COTRUŞ: E un termen mai accentuat.

MARCEL CORNIŞ POP: Voi încerca să precizez termenul: arătînd că singurătatea din acest volum nu este numai o singurătate erotică ca în volumele anterioare. Este vorba şi de o singurătate a poetului în cetate, singurătate care provine din pierderea acelei mirări fundamentale, magii a cuvîntului.

CORNEL UNGUREANU: Uite, cred că fiecare poet are o poezie de „nel mezzo del camin di nostra vita", o poezie a „socotelilor cu viaţa". O poezie de bilanţ. Există deci poeţi care, prin lentilele unei vîrste încearcă să realizeze un bilanţ. Al vieţii. Al creaţiei. Acest volum este, după părerea mea, şi vulgar spus, volumul unui anumit tip de bilanţ, a acestui bilanţ de miez de viaţă: ca poezie „de bilanţ" este categoric poezia unei anume singurătăţi. În acest sens, cred că este o poezie a conştiinţei mihnite şi a recluziunii, fiindcă „bilanţurile" însumează întotdeauna şi pierderile, fiindcă există şi o poezie a **pierderii,** dar (s-a spus înainte) există în **Singurătatea amiezii** o poezie a speranţei şi a unei linişti şi a unei maturităţi esenţiale. A unei atitudini morale, grave şi responsabile faţă de lume.

ION MAXIM: Vreau să spun că citatul din Dante este foarte potrivit pentru titlul volumului. Într-adevăr se observă acest lucru şi aş cita poezia **Numai pagina albă** sau poezia **Singurătatea amiezii,** în care poetul priveşte în trecut, dar, în acelaşi timp, şi în viitor. Există un sentiment de împlinire pînă la amiază, dar şi cît sentiment a ceea ce va urma...

OVIDIU COTRUŞ: ... pe povîrniş.

MARCEL CORNIŞ POP: Ceea ce mi se pare interesant este faptul că o anume apăsare a amurgului, a trecerii în cea de a doua parte a vieţii sale, este accentuată de pierderea puterii verbale, a magiei verbale. În altă poezie, în **Cartea a patra,** poetul consfinţeşte această temere a sa de a lăsa precum poetul din vechime, „cartea sa neterminată". Neterminată, nu numai doar pentru că a pierdut magia verbului poetic, ci fiindcă el, poetul prestigiditator de altădată, care reuşea să anime un spectacol în faţa întregii cetăţi, este astăzi poetul uitat, bardul închis în odaia sa. Dar, cum bine observa Ovidiu Cotruş, Anghel Dumbrăveanu nu se închide pînă la capăt în acest sentiment al singurătăţii, el păstrează intactă o anume candoare, ce vizează o nouă utopie: e vorba aici de utopia domesticului, spaţiu care reuşeşte să ofere poetului o anumită speranţă. Aproape tot fondul imagistic al poeziei merge spre acest soi de elemente familiale, în care poetul încearcă să încălzească poezia sa prin deliciile căminului.

ION MAXIM: Există chiar două versuri centrale: „Să fi schimbat el bucuria de-a scrie / Cu bucuria de a trăi".

CORNEL UNGUREANU: Mi se pare foarte interesant introdus, cuvîntul utopie. Existau în poezia lui Anghel Dumbrăveanu aceste „utopii" pe care le amintim. De data asta mie mi se pare că **Singurătatea amiezii** este un volum al ieşirii din utopie, numai, fără să fie un volum al altor utopii. Dezamăgirea sau mihnirea nu-l închide pe poet într-o utopie. Dimpotrivă, demitizează timpul şi locul. Acest volum, forţînd un pic adevărurile, este un volum al demitizării propriei poezii mai vechi a lui Anghel Dumbrăveanu.

ŞERBAN FOARŢĂ: Nu e atît o demitizare, cît o de-retorizare. Anghel Dumbrăveanu devenise un poet vag retoric, nu fără unele artificiozităţi şi manierisme... Exista la el o retorică a sentimentului, o retorică a eroticii, una a priveliştii marine ş.a.m.d. Ce spune Corniş Pop este adevărat : există o utopie domestică. Dar nu e, acum, vorba de o utopie sublimată, neapărat, într-o retorică. Este o singurătate asumată și o amiază asumată, pe pragul versantului celuilalt ; toate lucrurile stau cumpănă și așteaptă... Însă faptul că Anghel Dumbrăveanu nu mai privește femeia în ipostaza ei decorativ-erotică, ci ca pe o muză familiară, un fel de geniu proteguitor...

ION MAXIM : Un fel de stare de grație a poeziei.

ȘERBAN FOARȚĂ : Da. Un geniu proteguitor al căminului și-al vieții, are, intre altele, o mare importanță pentru poezia lui A. D. Ceea ce duce la un fel de umilitate, la un soi de modestie descoperită sau redescoperită, astăzi, de Anghel Dumbrăveanu. Există aici, de pildă, și o extraordinară poezie a prieteniei. În consens cu abandonul femeii in ipostaza-i pur erotică... Apar, pe urmă, in acest volum o sobrietate, o renunțare, o esențializare a unor gesturi care inseamnă, evident, tot stil, dar, mai „ascetic" ; nu e vorba de o asceză propriuzisă, ci de una de un tip special, o însușire a unui tărîm mai esențial, unde nu mai strălucesc culorile și „stilurile", și unde retorica nu-și mai îndeplinește funcția...

OVIDIU COTRUȘ : În volumul de față toată coregrafia lirică, de altădată, lipsește, fiindcă nu mai e nevoie de ea. Odată cu această simplificare s-au inlăturat și retorismele care se mai puteau observa în volumele anterioare. Gestica esențializată, e din ce în ce mai puțină gestică

ȘERBAN FOARȚĂ : Ceea ce s-a pierdut prin renunțarea la risipa de gesturi, de culoare, se ciștigă, astfel, prin citeva atitudini bine motivate. De fapt, Anghel Dumbrăveanu n-a fost niciodată un poet ne-bine „motivat" De data aceasta fiind, desigur, e vorba de o motivare care vine din altă parte decît din simpla stilizare sau din simplul artificiu literar.

CORNEL UNGUREANU : Nici inainte nu era vorba de o risipă de culoare. Poetul provine, ca experiență literară, din jurul grupului sau al stilului de poezie constituit la sfîrșitul deceniului șase, în jurul revistei **Steaua**. Există foarte puține culori în acest „stil al poeziei" și există foarte puține culori și în poezia lui Anghel Dumbrăveanu.

MARCEL CORNIȘ POP : Cred că se putea distinge în volumele anterioare o anumită preferință pentru culoarea ușor exotică, legată, de pildă, de peisajul dalmatin, de peisajul meridional. Aici, nu întîmplător, marea care animă mai puține poezii, este mai des Pontul Euxin. Totuși, la sfîrșit sînt citeva poezii „de călătorie", în care poetul incearcă din nou să evadeze, intr-o utopie a candorii și spațiului ușor exotic. Amintiți-vă poeziile cu acea pasăre garsa care il vizitează pe poet în „singurătatea amiezii". Dar ceea ce mi se pare mai interesant și care vine sămi confirme termenul folosit mai înainte, acela de poezie a recluziunii, este faptul că poetul nu mai este un călător, el renunță la „excursiile" sale în spații mediteraniene sau adriatice, nu neapărat pentru a se închide într-un mediu prozaic, static, ci pentru a trăi intre așteptări : așteptarea prietenilor plecați, a femeii, care nu mai reprezintă de data aceasta visul erotic intangibil ci a femeii, așteptată întru săvîrșirea ritualurilor domestice. Din nou mă refer la poezia „O cană de apă" încheiată cu „Stau pe malul unei zile, tăcut / Cioplind în lemnul unui cuvînt / Chipul femeii plecat să-mi aducă o cană de apă".

ȘERBAN FOARȚĂ : Voiam să te completez intr-un singur sens : Anghel Dumbrăveanu avea șansa să fie un poet foarte exotic în urma acestei călătorii cubaneze, el fiind exotic și fără să fi mers în Cuba...

ION MAXIM : Exotic din fire.

ȘERBAN FOARȚĂ : Și, totuși, ciclul cubanez este de data aceasta un ciclu absolut neexotic, pasărea „garsă" putind să fie și corbul lui Edgar Poe, și orice pasăre care anunță ceva esențial, enigmatic, așteptat și în același timp, pentru noi, ceva foarte greu descifrabil. Poate că și asta ține de un anume ritual, de un anume cifru. Ceea ce este evident, este că de data aceasta poetul nu mai e exotic.

MARCEL CORNIȘ POP : Acel ideal erotic, care conducea inainte la euforia simțurilor cu o savurare a culorilor și a luminilor, aici este folosit într-un mod cu totul diferit. De data aceasta, femeia este așteptată pentru a săvîrși ritual domestic „de-a umbla divin printre acește lucruri", printre obiectele familiale ale existenței poetului care nu pot fi animate decît de prezența ei. De aceea aș spune că în această carte se deslușește o atitudine diferită a poetului față de **spațiul exterior**, în sensul detașării sau contrarietății ironice. Poetul încearcă să distrugă neutralitatea acestui spațiu, obiectual, exterior. Obiectele și-au pierdut temperatura sentimentală.

ȘERBAN FOARȚĂ : Ironia aceasta aș numi-o **„inscenare"**, în sensul serios al cuvintului.

CORNEL UNGUREANU : Considerați că **Singurătatea amiezii** este un volum al unei atitudini morale ?

ION MAXIM : Cred că **Singurătatea amiezii** este cel mai moral dintre volumele lui Anghel Dumbrăveanu, este cartea lui cea mai etică, fiindcă intrezărim în toate poemele acestui volum un sentiment domestic, un sentiment de retragere din împrăștierile exterioare.

OVIDIU COTRUȘ : O dimensiune etică se poate desprinde din oricare realizare artistică mai profundă. Însă cu precizarea : o dimensiune etică implicită, niciodată o dimensiune etică explicită. In acest sens, volumul lui Anghel Dumbrăveanu este, bineințeles volumul unei atitudini etice.

ȘERBAN FOARȚĂ : De acord cu ceea ce spune Ion Maxim. Aș zice, printr-un „loc comun", că este vorba de-o depășire a stadiului erotico-estetic și-o asumare a eticului, cu amendamentul pe care-l face Ovidiu Cotruș, că atitudinea morală este implicită și nu se manifestă la modul declarativ.

MARCEL CORNIȘ POP : Atitudinea morală a acestui volum pornește de la sentimentul participării sau al neparticipării unui auditoriu, a cetății la poezia poetului. Este in mod clar o depășire a subiectivismului erotic dinainte, spre această suferință care este de natură etică.

OVIDIU COTRUȘ : Să nu se înțeleagă că atitudinea subiectivă nu ar fi etică.

MARCEL CORNIȘ POP : Atitudinea etică nu este, aici numai implicită, este și explicită, e adevărat, în cazuri mai rare, propunînd chiar un mod de viață exemplar.

ION MAXIM : Există un echilibru între valorile etice și estetice ale acestei poezii.

CORNEL UNGUREANU : Punctul doi al interviului meu fulger : există o literatură a literaturii in acest volum și ce rol are ea în definirea valorilor expresive ale poetului ?

ION MAXIM : Există. Există, începind de la titlul cărții, titlul il amintește pe Dante. Există trimiterea la poetul din vechime, există niște reminiscențe ale unei poezii de inițiere, dar și sentimentul creației...

CORNEL UNGUREANU : Le găsiți vreo semnificație deosebită ?

ION MAXIM : Sentimentul creației premerge reflecția asupra creației...

OVIDIU COTRUȘ : Nu cred că Dumbrăveanu e un poet al poeziei. Există, desigur, la orice poet autentic, o trimitere la o experiență a culturii care completează experiența lui de viață. Dar nu aceasta este definitorie pentru Anghel Dumbrăveanu. De altfel, in literatura română, o poezie a poeziei intilnim doar la Al. Philippide și într-o oarecare măsură la Ștefan Augustin Doinaș. Adică o reflecție asupra procesului creator.

ȘERBAN FOARȚĂ : Absolut de aceeași părere. Sînt de acord cu Ovidiu Cotruș ; unii poeți nu fac decit asta : un comentariu continuu al propriei lor experiențe poetice. Dar nu este acesta cazul lui Anghel Dumbrăveanu...

ION MAXIM : Volumul aduce aminte de Dante prin titlu, fără să aibe vreo legătură cu el.

ȘERBAN FOARȚĂ : Versurile lui Dante („Nel mezzo-del cammin ...") reprezintă, la urma urmei, un loc comun medieval... Sigur că există poeți, l-aș aminti aici pe Mircea Ivănescu, care face o poezie a poeziei... Dar Anghel Dumbrăveanu nu o face..

MARCEL CORNIȘ POP : Anghel Dumbrăveanu nu face o literatură a literaturii, dar ajunge uneori la o reflecție gravă asupra destinului poetului, asupra echilibrului între literatură și viață, intre ficțiune, utopie și realitate, și asupra modului in care această desensibilizare a trăirilor poetului ajuns „nel mezzo del camin" poate să afecteze, in ultimă instanță, verbul poetului.

ȘERBAN FOARȚĂ : Dar o face cu aceleași cuvinte : nu are o conștiință **despicată**. Este, totuși, un „inocent". Nu are o „conștiință conștientă", care să „se vadă văzindu-se", vorba lui Valéry.

MARCEL CORNIȘ POP : Suferința cuvintului este la el suferință sentimentală.

CORNEL UNGUREANU : În ce șir de poeți ați inseria poezia acestui volum ?

ION MAXIM : Cînd am studiat in intregime poezia lui Anghel Dumbrăveanu am arătat că există la noi o generație a poeților virstnici : Philippide, Emil Botta, Eugen Jebeleanu, etc., există o altă generație mijlocie, a lui Doinaș, Geo Dumitrescu, Baconsky, Ion Caraion și o pleiadă de tineri, Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Leonid Dimov, Mircea Ivănescu, Ana Blandina, care au dat lirismului românesc o forță și-o înfățișare nouă. Acestora din urmă li se alătură și Anghel Dumbrăveanu care-și păstrează locul distinct în tabloul liricii actuale.

OVIDIU COTRUȘ : Cred că lucrul cel mai important este să stabilești diferențele. Mă interesează foarte puțin asemănările.

ION MAXIM : E o modă a încadrării poetiolr pe generații.

OVIDIU COTRUȘ : Nu cred că e o modă prea fericită.

ȘERBAN FOARȚĂ : Dacă spuneți că este o modă, modă în sensul bun al cuvintului, am căutat să fac, și eu, o anumită încadrare intr-un spațiu geografic, și spiritual, care a devenit al lui Anghel Dumbrăveanu prin asumarea mai intii, a unei arii mediteraniene și prin aceea, ultimă, a unei umilități și-a unei modestii, a unui erou decent, elegiac, nostalgic – amintind, toate astea, de zodia unui Umberto Saba (mai stufos).

MARCEL CORNIȘ POP : Anghel Dumbrăveanu seamănă foarte mult cu el însuși, în sensul că acest volum intregește dialectica evoluției celorlalte volume, relevă o multiplicitate de atitudini, care, luate izolat, ar putea să justifice anumite trimiteri și anumite încadrări. Însă nu cred că asemenea încadrări pe „generații" sau asemănări temperamentale sint intotdeauna oportune.

CORNEL UNGUREANU : Cred că am mai putea vorbi în continuare despre felul in care acest volum al lui Anghel Dumbrăveanu se încadrează intr-o anumită structură a lirismului românesc actual. Există, și nu trebuie să ne jenăm de cuvinte, poeți a căror corecție a îmbogățit și îmbogățesc dimensiunile lirismului actual. Cred că generația lui Anghel Dumbrăveanu și spunea cred, foarte exact, aici criticul Ion Maxim, au modificat structurile lirismului românesc. Personalitatea poetică, Anghel Dumbrăveanu face parte, în același timp, dintr-o generație și înscrierea lui în această generație ni se par necesară atit pentru a semnala solidaritatea poetului la o epocă a poeziei, cit și pentru a preciza că poetul, ca personalitate distinctă, se numără printre aceia care contribuie la transformările lirismului actual. Dacă am revenit, de numeroase ori, în această discuție, la volumele anterioare ale poetului, mi se pare că am făcut-o tocmai pentru a detașa calitatea de excepție a acestui volum Fiindcă **Singurătatea amiezii** este, intradevăr, un volum de excepție, care fixează noi perspective înnoirii lirice a unui poet de primă mărime.

ION ARIEȘANU : Este reconfortant și-ți dă sigurantă faptul să simți că se naște lîngă tine, in liniște și fără multă zarvă, o carte. Iată că apare o mică lume din neant, creația și efortul unuia din preajma ta, și această apariție iți poate aduce uneori o uimire sinceră.

Poeții au marea șansă de-a putea fi citiți dintr-o suflare. Lectura lor nu are lungi durate. Chiar dacă mai sînt apoi reluați la o a doua sau la a treia lectură. Cînd sfirșeam, în seara respectivă, lectura cărții lui Dumbrăveanu, încercam un sentiment pe care acum il reinviu în memorie : nostalgia pentru o virstă care alunecă spre declin și sentimentul ascuțit al ireparabilului produs de cealaltă virstă, a tuturor iluziilor, care nu mai revine.

Întregul ton al acestui volum de poeme se pare că stă pe echilibrul sau dezechilibrul fragil al acestei nostalgii și pierderi a unor iluzii. Poetul surprinde cu acuitate această vîrstă – de ce nu – dramatică, în care zborul tînăr nu mai e posibil, în care nu prea sint multe de încercat, fiindcă ce-a fost s-a făcut, decit eventual încercarea pură a alcătuirii cuvintelor, aceste frunze – cum zice el frumos – din vremea iluziilor. Vîrsta aceasta de mijloc nu mai este și una a infatuării și increderii nelimitate, ci și a multor incertitudini, a unui gust cenușiu, a unei neliniști existențiale, in care erosul dispare, sau devine altceva, se convertește în calm cosmic și într-o afecțiune de alt gen, sau nu mai este un punct vital, atracția lui căzînd sub zodia unei vîrste revolute. Pasiunile vechi descresc și rămine, eventual, doar aceea a așteptării unei împliniri și realizări firești prin maturitate. Chiar și ofrandele, pe care poetul le-ar mai face azi oricui, nu mai sînt posibile, deoarece în jurul său s-a creat un gol al nemișcării și solitudinii și „steaua e mai îndepărtată acum" Și, totuși, în această nemișcare, în această margine, devine posibilă și necesară creația, unica șansă a existenței reale, și visarea, de la care poetul nu se refuză. Revine cu ostentație aici ideea sămînței, a rodirii tîrzii, alături de aceea a recluziunii. Dacă poezia aceasta evocă ireparabilul în pierderea unor iluzii a vîrstei inocenței, în schimb, readuce echilibrul prin această rodire matură, a semințelor rare ale acestei vîrste. Pasărea-poezie sau iluzie și sămînța-rodire sînt repetate in volum și ele pot deveni elemente constitutive ale unor simboluri-personale.

Se pare că poetul a trecut, în „Singurătatea amiezii", la un dramatism reținut, nicăieri găsit pînă acum în vreun volum anterior, unde ceremonia, erosul sau exotismul de tip Pont-Euxin îi erau circumscrise. Ele dispar sau devin aici altceva. Poate că pasărea Garsa e pasărea — iluzie, dispărută odată cu vîrsta unor alte aspirații și plăceri, spre care această poezie întoarce adesea capul înapoi. Eu il găsesc aici pe Dumbrăveanu drept un poet nou, capabil de o suefrință nemimată, poate care nu se lamentează, ci trăiește acut durerea, sau care inaintează cu speranță spre „puterea de-a munci în tăcere" „în același oraș, din care nu plec" unde „Tot ce mi-a rămas e așteptarea"... „Celui rănit mereu, dar neinvins". La Dumbrăveanu, poza sau ceremonia unei alte vîrste nu mai au trecere, deoarece a atins, dintr-un motiv necunoscut nouă, dar matur, pînza hipersensibilă a unor incercări pe care poezia sa le-a preluat și le-a innobilat artistic. „Singurătatea amiezii" e un volum superior celorlalte prin tonalitate a stilului și conduită a sentimentului și prin adîncirea lui, o carte egală cu aspirațiile poetului de la această vîrstă.

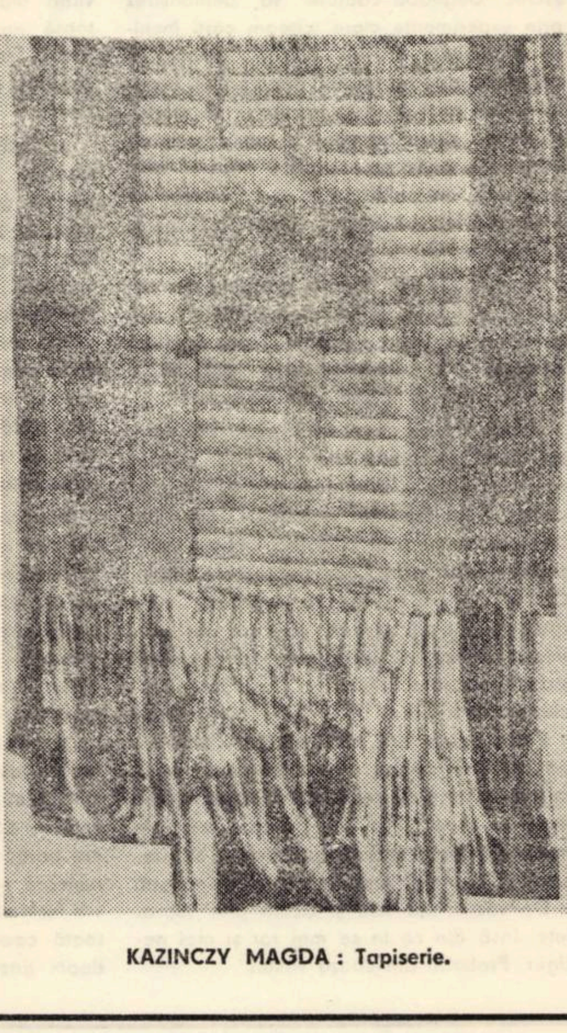

KAZINCZY MAGDA : Tapiserie.

DOUĂ PROZE SATIRICE*)

de Laurențiu Cerneț

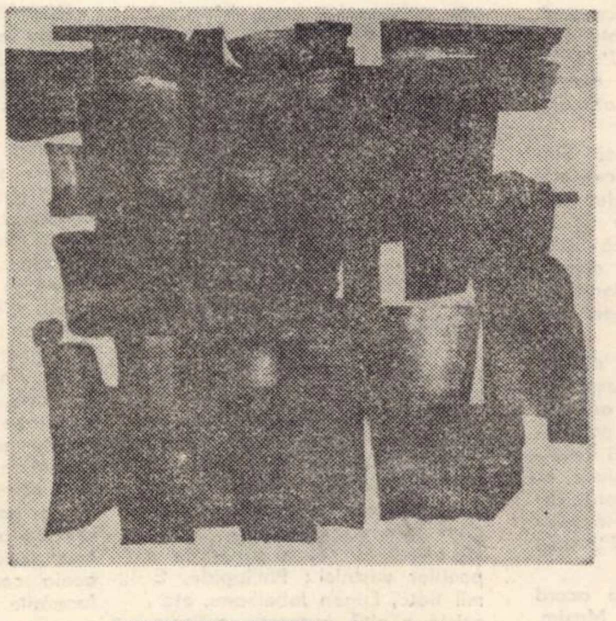

KAZINCZY GABRIEL : Compoziție.

ABSTRACȚIONISMUL MEU SAU RESEMNAREA SUPERIOARĂ

> **Repausatul critic a scris o operă foarte obiectivă : „Cromatism și realitate". Apoi a-ncercat să se vindece de daltonism.**
>
> **(Pierre du Bleubouton)**

Bineînțeles că n-o să-și amintească nimeni de numele meu : eu nu mi-am făcut publicitatea necesară și-am așteptat, naiv, să mi se recunoască în mod firesc meritele.

O să vă dau citeva nume : Delaunay, Kandinsky, Klee, Kupka Monessier, Mondrian, Picabia, Pollak . . Ați tresărit ? Fiecare vă spune ceva nu ? Și toate la un loc vă spun ceva nu ? Dar Sebastian Malac ? Nimic. Nu incercați să vă chinuiți memoria. Vă asigur eu : n-ați auzit de mine deși . .

Presupun că știți ce este abstracționismul, deci n-o să vă împuiez capul cu teorii Vreau numai să vă spun că toți pictorii de care am amintit nu fac altceva decit să se ia unul după altul, și toți – după mine, care, paradoxal, n-am nimic comun cu arta abstractă. ba aș putea spune că sint aproape un realist.

Povestea asta am desfășurat-o intr-un roman (n-am găsit pină acum un editor care să-l dea la tipar), dar dumneavoastră o să vă servesc un rezumat. E mai comod pentru ambele părți

Aflați deci că prin 1900, cind nimeni nu știa de abstracționism, eu mi-am descoperit brusc o calitate de care habar n-aveam : la un moment dat am început să văd prin obiecte Prima dată, la intimplare. Imaginile se amestecau. eram convins că am halucinații, insă nu după mult timp mi-am dat seama că faptul se petrecea în realitate. Mi-am intocmit un plan de autoeducare și zilnic, în orele libere (în rest, eram profesor de desen, intr-un orășel de provincie) mă antrenam. Am slăbit, m-am astenizat, dar lumea nouă pe care o descopeream treptat era uluitoare și merita orice sacrificiu.

Nu știu dacă o să mă înțelegeți : suferise (cuvintul nu are aici proprietatea necesară) ochiul meu o transformare, căpătind un fel de aparat roentgen, sau calitatea aceasta exista în mine, ca un dat natural, necunoscut și nebănuit ? Am cugetat profund și modestia m-a impiedicat să mă consider un unicat Eram dispus să cred că toți oamenii sint capabili să traverseze lucrurile cu privirea dar ei nu știu că pot s-o facă De altfel, am convingerea că noi oamenii sintem în stare de cele mai fantastice acțiuni. insă ne descoperim treptat puterile, pe măsura în care devenim apți pentru a le intelege.

Intr-un an de exerciții am reușit să mă stăpinesc perfect Mă uitam, de exemplu, la un om îl vedeam cum îl vedem toți, îmbrăcat Fără vreun efort aparent, numai printr-o comandă a creierului, privirea mea trecea prin haine. Altă comandă: trecea prin epidermă. Il puteam vedea înăuntru, îi vedeam inima, ficatul și plăminii . . Sau mă uitam la o casă Îmi reglam privirea după voie : vedeam, să zicem, un gol dinăuntrul unei cărămizi, sau, făcind abstracție de zid, vedeam interiorul unei odăi, sau treceam dincolo de odaie și vedeam copacul din spatele casei

Vă inchipuiți ce perspective mi se deschideau ! Am intenționat să mă arăt unui medic, dar medicina incă nu făcuse pașii din ultimii ani, și-am renunțat. M-ar fi transformat intr-un cobai și n-aveam nici un interes Sincer să fiu, în afară de bucuria pe care o simțeam urmărind in natură ceea ce coaja ascundea ochilor obișnuiți nu aveam simțăminte deosebite și nu socotisem la ce altceva mi-ar fi putut servi această proprietate

Mă distram cîteodată Astfel, dintr-o ochire, am descoperit de ce mi se ingălbenea o floare pe care o țineam intr-un ghiveci : îi rodea rădăcinile un fel de vierme Fără să fie nevoie de alte operații, cu un ac lung am omorît viermele Atunci, pentru o clipă mi-a trecut prin minte o idee : aș fi fost bun să descopăr defectele ascunse, fisurile din roțile vagoanelor. Nu știu de ce tocmai la vagoane, probabil fiindcă auzisem de un accident feroviar provocat de ruperea unei roți.

Și intr-o zi, am avut tentația să pun pe pînză ce vedeam in mijlocul unui deal. Altă muncă, alte exerciții. Știam destule despre pictură. dar nu eram pictor. A trebuit să invăț știința culorilor.

Ceea ce pictam eu n-avea nici un corespondent in realitatea vizibilă Părea numai un joc de culori. Totuși pînzele mele reprezentau niște „peisaje" interioare existente. Nu știu dacă ceea ce făceam era artă. Sau poate că era. „Fotografie" sau tablou naturalist, eu nu transfiguram nimic : eu copiam fidel natura.

De aici, povestea mea se complică.

N-am avut de lucru și-am arătat pînzele mele unui coleg care profesa critica de artă în ziarul local, un tip care își făcuse din nonconformism un mit. Acesta a insistat să-mi organizez o expoziție, visind un scandal provincial de toată frumusețea, ceea ce i-a reușit cu prisosință. M-a declarat „neofovist sideral, un artist care întrevede coșmarurile noastre galactice", revizoratul școlar era să sară in aer și deodată am ieșit din anonimat : devenisem un caz aproape clinic, mai ales după ce, exasperat de opiniile vizitatorilor expoziției, am declarat că eu pictez ce văd, și că eu văd prin suprafețele obiectelor. Credincioșii mă socoteau insuflat cu harul divin, colegii – farsor, oficialitățile – escroc. Degeaba căutam să demonstrez prin experimente clare (citeam cărți inchise și incuiate intr-un sertar, enumeram obiectele din buzunarul directorului liceului – am avut proasta inspirație să mărturisesc pe șleau adevărul și-am descris un album cu poze pornografice aflat in acel buzunar), un polițist cult m-a acuzat de nihilism. Intr-un cuvint, eram exasperat că nimeni nu mă credea.

Au scris despre mine și gazetele din capitală, dar fără să imi dea numele : „Un profesor de liceu incearcă să producă senzație . . .", „Șarlatanul cu pensula. E oare posibil să vedem prin obiecte ?".

Toamna n-am mai avut post. Un timp, am făcut portretele clienților unui restaurant din urbe - dar, cum clienții erau aceiași, i-am terminat repede –, apoi am incercat să-mi caut o slujbă. N-am găsit și-am părăsit orașul, cu buzunarele goale. Gazda mea, o femeie cumsecade, mi-a trimis mai tirziu pînzele pe care le păstrez și acum, in localitatea unde m-am stabilit necunoscut și deci lipsit de publicitatea nedorită

Peste ani și ani, cind pictura abstracționistă și-a cucerit un loc in istoria artei, mi-am adus aminte că, de fapt, tablourile mele nu-s cu nimic mai prejos decit ale marilor maeștri recunoscuți, dar m-am resemnat, demn și superior ca orice ințelept.

De văzut mai văd și acum prin suprafețe, insă din ce in ce mai rar și mai nesigur. Probabil din cauza virstei.

CE S-A INTIMPLAT IN JURUL DESCOPERIRII PLANETEI CIPY DIN SISTEMUL SOLAR NR. 4 AL CONSTELAȚIEI CIREAȘA ALBASTRĂ DIN NEBULOASA NORUL FUSIFORM L. C.

> **Eu îmi dau prea bine seama că va părea drept basm faptul . . .**
>
> **(Tacit)**

Cind m-am angajat la Institutul Unificat de Descoperiri Intergalactice, pe post de descoperitor stagiar, am fost fericit. Toată viața visasem descoperiri, toată viața mă pregătisem pentru descoperiri, toată viața mă calificasem pentru descoperiri Eram licențiat al Facultății de descoperiri, eram tinăr, frumos, sănătos și optimist.

In institut am fost primit cu multă bucurie. De mult timp mă așteptau, drept pentru care s-a și inființat imediat un post de descoperitor principal, pe care a fost angajată o blonbă absolventă a cursului „fără frecvență" pentru manipulatoare la aparatele Expresso.

Mie mi se dăduse sarcina să descopăr care este regimul optim de fixare a pionezelor in condiții extraterestre. Tema, fusese dată de Cooperativa „Alfa", specializată în mijloace de fixare a hîrtiilor in imponderabilitate.

Găsisem 54 de soluții (șeful meu mă sfătuise să mai caut 46 și să mă înscriu la doctorat) și incepusem să mă conving că munca mea era de o mare importanță pentru economia galaxiei, cind, într-o dimineață, am fost convocat la o ședință. Acolo – multă lume. Directorul ține un referat cu realizări și, pe la jumătate, după ce am fost mindru că lucrez intr-un institut cu asemenea rezultate importante, mi-am auzit numele. Mă lăuda de mama focului, eu mă-nroșisem – era pentru prima oară că mă lăuda cineva cu atita nerușinare –, dar a urmat un „dar" și totul s-a schimbat. Cu toate meritele mele, cu toată capacitatea și pregătirea mea, ardeam gazul de pomană, mă țineam de fleacuri, ca regimul optim de fixare a pionezelor, în loc să descopăr ceva serios, mai ales că de ani de zile nimeni nu mai descoperise nimic, iar rachetele de serviciu rugineau pe cosmodrom, că nimeni nu le mai folosea și îmbătrîneau moral.

Șeful meu mi-a șoptit :

– Înscrie-te la cuvînt și fă-ți autocritica ! Nu fi laș !

Nu eram laș. M-am înscris, mi s-a dat cuvîntul, șeful meu – pită caldă, nu altceva – îmi șoptea ce să spun și pînă la urmă am primit și felicitări. Repetasem totul automat și habar n-aveam ce-am zis.

Descoperitoarea principală, blonda, m-a luat după ședință și-am băut o cafea. Mi-a spus că e fericită că-s băiat deștept, că mă place și că, dacă plec, să n-o uit și să-i aduc și ei ceva din cosmos.

– Unde să plec ?

– În cosmos. Doar ți-ai luat angajamentul !

Peste o săptămînă m-am îmbarcat pe o rachetă și-am plecat. Șeful mi-a promis că dacă o să descopăr ceva, o să fiu avansat în mod excepțional.

N-am decolat bine că s-a și întrerupt legătura prin radio. Am încercat să repar defecțiunea, n-am găsit nimic deranjat, dar baza tot n-o prindeam . . . Nu-i nimic, mi-am zis, tot o să descopăr eu ceva !

Am mers, am mers, pînă mi s-a urît. Și mie cînd mi se face urît, sînt în stare de orice.

Am cotit-o la stînga printre două nebuloase și-am dat de Norul fustiform L. C., o prăpădită de galaxie, de nu dădeai doi bani pe ea. O aevam în fișier. Caut, mă uit, totul corespundea de minune. Cercetez fișele, cercetez galaxia, cînd, la un moment dat, încremenesc. În sistemul solar nr. 4 al constelației Cireașa albastră existau 6 planete și nu cinci, după cum stătea scris la mine magnetic și în culori. Verific. Același rezultat. Iau planetele la rînd, confrunt datele – perfect : 5 bucăți. A șasea nu exista. Zic : Hait ! Ia s-o descopăr eu. O botez Cipy primul nume care mi-a venit pe limbă –, reduc viteza, cobor, pun roboții la treabă pentru strîngerea informațiilor necesare, și m-apucă groaza. Așa ceva n-am intîlnit decît în literatura S/F. Pe planeta descoperită de mine existau niște monștri foarte urîți care se distrau chinuind niște viețuitoare gingașe și înzestrate cu rațiune. M-au prins și m-au chinuit – nu descriu toate astea pentru că nu vreau să fiu acuzat de naturalism –, dar am scăpat și-am fugit cu racheta.

Cînd am ajuns pe pămînt, am predat documentația și m-am dus să mă culc. Eram frînt.

A doua zi am citit în ziare că șeful meu a descoperit prin calcule planeta Cipy, fapt verificat la fața locului de un colaborator al său. El îmi transmisese îndrumările prin radio și eu – adică acel colaborator fără nume – n-am avut decît să pun piciorul pe ea.

M-am repezit la institut, șeful mi-a arătat benzile pe care înregistrase îndrumările, eu i-am spus că nu le-am primit, el mi-a spus că nu contează, de îndată ce totul s-a terminat cu bine, m-a anunțat că s-au făcut schimbări în lipsa mea, directorul a fost avansat ca director al direcției de resort din minister, că descoperitoarea principală este acum secretara șefului meu, că șeful meu e director, că în curînd voi primi 152 de lei premiu și mi-a promis că dacă mai descoperim ceva, îmi face rost de o deplasare în interes de serviciu la Mamaia . . .

Și exact ca-n povestirile nesărate, m-am trezit din somn. Nimic nu era adevărat. Doar eu, Sebastian Malac, într-o sală de așteptare, obosit și nerăbdător să primesc răspunsul la propunerea mea de inovație, dosar nr. 14.320.

• Din „Amintirile unui mincinos"

Gheorghe Azap

Ești, încă, o icoană

Ești, încă, o icoană ; dar s-ar putea
să pier ;
Atunci o să coboare durerea, ca o grapă,
Și cringul de luceferi va-mbătrini in cer,
Și carii au să roadă mormanele de apă.

Mă bucur de viață ; dar știu puțin mai
mult :
Meandrele acelea de insomnie șargă.
Și n-are nici o noimă să fierb și să insult
Cind pneurile vremii pe nervii mei aleargă.

Și te iubesc ; și sufăr, in codrii neștiuți ;
Și azima-i puțină pentru atita cale ;
Dar tot mai rar mi-e sete să vii să mă
săruți ;
Mi-e tot mai scurtă gura spre degetele
tale.

Se vor izbi odată pereții surmenați,
De coapsa mea cea stingă și inima mea
dreaptă
Și va rămine, oarbă, o gaură-n bărbați ;
Și vei jeli caiacul ce nu te mai așteaptă.

Te cer și-n timpu-acesta

Cu degetele știrbe, te cer și-n timpu-
acesta.
Sint singurul mesteacăn cu oasele pustii ;
și noaptea niciodată nu-și termină siesta;
Și-s vinăt pe de-a-ntregul, vislind
melancolii.

Viața ta plăpindă mă doare ani-lumină ;
Stihiile, cu mine făcea să le parcurgi ;
Eternitatea, ție, rivnind să-ți aparțină,
Iți meșteream pingele din nobili
demiurgi.

Te-nspină ziua asta și miine azi-i o frică ;
Și biberonul tihnei il jindui inutil ;
Și ești așa de bună ; și ești așa de mică,
Incit te pierd prin griul figurilor de stil.

Te caut de la alții ; Pentru „noi doi" te
caut,
Să ne jucăm cu mingea, de-am sparge și
vre-un geam ;
Și să te-adorm in brațe. Și să te duc,
precaut,
Spre munții bucuriei : Deschide-te Sezam.

E tare multă umbră

Pe virsta mea căznită se tolănesc pereții.
Cotoii resemnării ling sufletul precar.
Și noaptea își brodează in umeri epoleții,
Ornamentind pustiul, ca-ntotdeauna chiar.

Mi-am căptușit privirea cu o visare
crudă,
Lehamite fiindu-mi de fiecare cin ;
N-am nicăiri in cosmos vre-o inimă de
rudă ;
Nici mă mihnește gindul, știindu-mi-l
străin.

Alunecind, eclectic, pe agregări fluide ;
Meticulos pulsindu-mi ventriculile — stas,
In amintiri plăpinde, cindva, mă voi
inchide,
Cum, palizi in ceasloave, strămoșii au
rămas.

E tare multă umbră ; și cîți fotoni de vise
Imi bintuie structura de cabotin urit.
Și-aș vrea s-adorm odată, inchis intre
culise,
Cu lacătu-nserării ințepenit la git.

Vasile Versavia

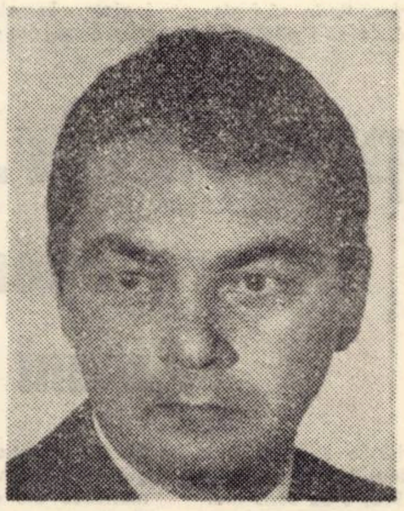

Părere

Oricit aș privi
ochii mei văd numai iarbă,
pe acoperișe
și in temelii,
sub unghiile înțelepților
și pe toate veștmintele noastre — iarbă.
copiii rid cu iarba in gură
și-n laptele uitat crește iarbă,
tu prietene cu iarbă mă imbrățișezi
și toată prietenia noastră
e un braț de iarbă.

Pastel

Mistreții rod oase
de carpen in dinți
din gură le zboară
rufe de sfinți ;

apă și vreme
curg uniform,

cerbii se duc pe drumul din corn,
in ochiul fintinii
fierbe o stea,
e-atita pămint in inima mea ;

unge pădurea
o vulpe vicleană,
un lemn se deschide și intru in rană.

Frumoasa clipă

Frumoasa clipă poate că-ndeajuns
s-a indurat să ne rămină,
am adormit de liniște pătrunși
cu rădăcini de carne in țărină.

Cădeam mereu ca-ntr-o odihnă mare
dar nedesprins de sinul tău rotund
și fluturam in somn ca planta care
stă prinsă-n piatra riului pe prund.

Cind m-am trezit intr-un tirziu,
in iarba de un verde greu,
un fir de singe incă viu
lega de-o plantă sinul tău.

Peisaj

Cu vreme sufletul se desface ca un șes
se adincește fără ințeles
și parcă tinde să se imprăștie printre stele
ca o pulbere rară, tot mai rară ...
Pentru ce te-ai zămislit, tu gind,
și tu suflet
printre toate aceste lucruri
care nu știu de sine
și pe care nu le-am văzut
triste niciodată ?

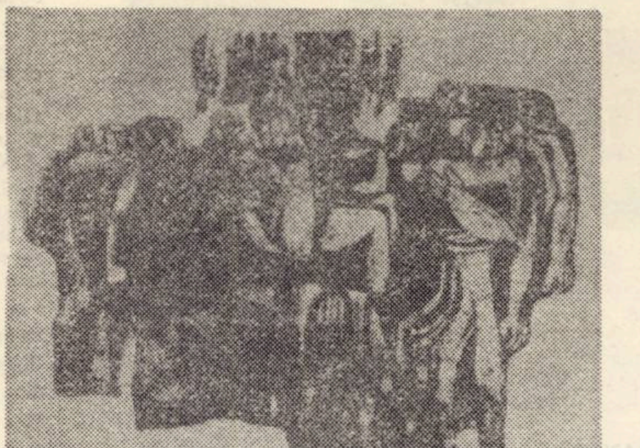

KAZINCZY GABRIEL : Compoziție.

remember

Trinidad

Plecind, in acea dimineață de ianuarie, din Nuevitas, un orășel de la malul Atlanticului, drumul nostru avea să treacă din nou prin Camagüey, să traverseze spre vest intreaga provincie iar apoi, ajunși in Las Villas, să coborim spre sud, spre țărmul Mării Caraibilor, spre a ajunge la Trinidad. De la Sanct Spiritus, șoseaua inaintează un timp prin savană pentru ca apoi să-ntilnească Sierra del Escambray. Privim inălțimile impădurite sub cerul de un albastru intens, cu regretul de a nu fi ajuns in Sierra Maestra,leagănul revoluției cubaneze. Vom merge astfel tot timpul la poalele acestor munți, iar apoi, apropiindu-ne mult de țărmul mării, vom ajunge la Trinidad, unul din cele mai vechi orașe ale Cubei.

Datind de pe la 1514, Trinidad este cel de al treilea oraș fondat aici de conquistadorii spanioli. Portul, așezat in golful din apropiere, a cunoscut, secole de-a rindul, forfota acelor corăbii ce traversau oceanul, incărcind mărfuri pentru Europa sau aducind sclavi din Africa.

Orașul a fost clădit pe terasele ce urcă spre munți, parcă spre a fi ferit de vinturile largurilor și este socotit, datorită valorilor arhitecturale păstrate, un amplu muzeu. După cum avea să ne spună profesorul Carlos Joaquin Francisco Gregorio Zerquera y Fernandes de Lara (al cărui nume fastuos abia de poate fi cuprins in cartea sa de vizită, pe care ne-o dăruiește cu un suris blind), la Trinidad se vor organiza 8—10 muzee, socotite tot atitea săli ale marelui muzeu care este insuși fermecătorul oraș. Am rămas mult timp, inainte de orice, in piața mare (la placa mayor), dominată de Palatul Brunet și-nconjurată, pe cele patru margini, de case străvechi, intr-un pur stil colonial. Balcoanele de fier forjat măiestru, in unduiri ingenioase cu flori bătute-ndelung și cu răbdare pe nicovală, atirnind deasupra străzilor inguste, porți mari de lemn, cu legături temeinice de metal, iar lingă ferestrele protejate de aceleași dantelării forjate — colivii cu canari sau negrito. Prin piața cu case albe, de-un alb orbitor in soarele aproape de nesuportat chiar in acest anotimp, pe lingă marii palmieri ce se constituie intr-un fel de grădină, trece un om ducind o colivie cu canari, intr-o liniște care exprimă insăși existența acestei așezări. Această pasiune pentru păsări, intilnită pretutindeni in Cuba, poate stirni nedumerire, de vreme ce ne aflăm intr-o regiune tropicală. Și totuși insula are o faună relativ redusă, ceea ce se explică prin absența migrațiilor.

Vizităm Muzeul romantic din Palatul Brunet, după numele ultimului proprietar, o casă veche, de pe la 1741, in stil colonial, adică fără tavan — a cărui lipsă e preluată de acoperișul sprijinit pe grinzi de lemn lucrate cu artă —, cu o tihnită curte interioară, mărginită de balcoane de cedru, ca mai toată lemnăria construcției. Muzeul cuprinde multă mobilă de valoare artistică din perioada romantică. Mahon, abanos, palisandru, madera. Obiecte de interior sticlă de Murano, faianță de Valencia etc. adunate și selecționate din tot ceea ce s-a găsit in oraș după tratamentul adecvat din atelierul de restaurare.

Vizităm Palatul Contero, incă nerestaurat, edificiu imens, datind de pe la 1810, care a aparținut numitului mare proprietar de fabrici de zahăr și guvernator al orașului. Aici va fi, după cum ni se spune, muzeul de artă, ceea ce se explică prin valoarea arhitecturală a construcției (deocamdată in ruină) dar și prin faptul că Justo German Contero a fost și un spirit luminat al vremii sale : medic care-i ingrijea pe cei aflați in imposibilitatea de a-și plăti tratamentul, pianist, compozitor, autor al unei cărți despre fabricile de zahăr, impulsor o [illegible] și al căilor ferate din Cuba, cum și protector al artelor. Urcăm in turnul inalt, cu patru laturi, pe o scară ingustă și-n balcoanele de deasupra orașului ni se deschide o priveliște de neuitat. Privit de-aici Trinidadul pare o stampă veche intre păduri și mare.

Vom trece o vreme pe străzile orașului, cu regretul de a nu putea rămine mai mult in această atmosferă evocatoare, și vom urca la motelul Las Cuevas, unde ne-așteaptă piscina albastră in flora abundentă a tropicelor.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Cu prof. univ. dr. N. PÂRVU despre opera condeierilor țărani cărășeni

— Unde credeți că se găsește situată creația țăranilor condeieri cărășeni în scara valorilor literaturii naționale ?

- Intrebarea Dv. este complexă și dificil de soluționat pe loc. In primul rînd pentru că vă referiți la condeierii țărani „cărășeni" ! Ei bine se deosebesc ei prin coordonatele lor ideologice și expresiv-artistice de „timișeni" ? Probabil că nu, dar, in orice caz, un studiu serios și aprofundat, desfășurat in timp, ar putea să stabilească, eventual, unele diferențieri. Aș menționa, doar, că in studiul lui Aurel Cosma, publicat in Nr. 12 la revista „Orizont", in decembrie 1971, se arată că din cei aproximativ 25 de scriitori-țărani, vreo 16 sint cărășeni.

A doua problemă se referă la modul cum au apărut acești „condeieri-țărani" ? Condițiile social-economice care au favorizat dezvoltarea acestei regiuni românești sint cunoscute : fanfarele, corurile și societățile de lectură s-au generalizat în urma unei dezvoltări progresive, care a afectat și suprastructura, inclusiv nivelul cultural al exploatatilor. I-am putea împărți pe acești condeieri în trei grupe : unii care i-au imitat pe dascălii, preoții și oamenii de cultură români și s-au apucat să colecționeze povești, legende, balade, versuri populare și cîntece, fără modificări și adausuri personale ; din a doua grupă ar face parte condeierii bănățeni care, influențați de scriitori-dialectali culți : V. Vlad Delamarina și I. Popovici-Bănățeanul au început să-i imite și să scrie în graiul lor bănățean. Pe această linie au evoluat și alți scriitori culți — în special Dr. G. Girda etc., dar scriitorul cult care a căutat să împrospăteze poezia cultă, s-o dezvolte creator prin vocabularul dialectal utilizat după anumite directive a fost C. Miu-Lerca, fără îndoială cel mai original scriitor bănățean, privind lucrurile din această perspectivă ; din grupa a treia ar face parte condeierii plugari cu o vigoare intelectuală și artistică deosebită, care au produs creații literare propriu-zise — romane sociale, nuvele, povestiri, schițe inspirate din viața satelor — inclusiv autorii articolelor social-politice, prin care au criticat contradicțiile societății burgheze, cu consecințele negative, privind viața țăranului salahor, sărac și chiar mijlocaș. Majoritatea condeierilor care au inființat și condus ziare țărănești fac parte din această grupă. A treia problemă care ar trebui discutată se referă la nomenclatura prin care încercăm să-i izolăm, pe acești scriitori de alții : de ce le spunem **„țărani-condeieri"** și nu **„țărani-scriitori" ?** Cei care mențin diferențierea, probabil că pornesc de la ideile lui L. Blaga, exprimate, in 1926, în articolul său „Barocul etnografiei românești", și în care subliniază că există, în Banat, o cultură generalizată, care izvorăște din folclor, tinde să-l depășească, fără ca să-i părăsească particularitățile stilistice, dar **fără să se identifice cu creația cultă !** Din 1926, s-au scris multe lucrări de către scriitorii-țărani din Banat, care se identifică cu creația cultă. Iată de ce țăranul, credem, poate fi considerat, tot atît de deplin scriitor, ca și zidarul, tinichigiul, dascălul, avocatul, profesorul sau medicul ! Firește, la un anumit nivel : inferior, mijlociu, superior — în raport cu talentul și cu cultura asimilată !

— Care credeți că sînt temele, problemele, direcțiile mai frecvent abordate de către scriitorii-țărani din Banat ?

— Răspunsul la intrebarea Dv. reiese din ceea ce am spus mai inainte. Temele fundamentale dezbătute de scriitorii-țărani din Banat sînt trei : relatarea în grai bănățean a **aspectelor umoristice** ale existenței umane. Cred că e vorba de două categorii : umoriști de un comic pur, **satiric,** care reflectă contradicțiile forțate ale existenței umane, ce izvorăsc din structura socială și din prostia umană și de un umor specific bănățean — de meridional gălăgios, al cărui suris te-nvălie în ritmul saccadat, vesel, optimist al satirei, un contrast indulcit de graiul dialectal bănățean și de convingerea discretă că viața, totuși, e frumoasă ; din cele 28 de poezii, cuprinse în volumul lui G. Girda „Tot Bănatu-i fruncea", — 20 au un conținut umoristic, 5 vizează contradicțiile sociale și 3 sint poeme de dragoste. Probabil că acest raport să fie prezent și în scrierile lui Tata Oancea.

A doua temă fundamentală din literatura scriitorilor-țărani din Banat **este cea socială :** gîndiți-vă **la** romanul social al lui Ion Ciucurel **„Transformarea"** (1913), la articolele social-politice ale lui Nicolae Humă-Bogdan, „Răzmerița de la 48" a lui Dumitru Brinzei, „Către sapă" de Ilie Crăciunel, „Pămînt și tocce-n libertace" de același autor, „Lupta pentru pîine" de Octavian Marga, „Sclavii pămîntului" de Pavel Tîrbățiu", „Argați și slugi" de Ion Frumosu etc., etc.

A treia temă, reflectată în literatura țărănească din Banat, este poezia de dragoste. Ca volum, prezența ei este relativ modestă, probabil pe locul al treilea, în raport cu cele două teme enumerate. Cercetătorul care o va studia, va trebui să urmărească cu atenție deosebită adaosul expresiv-artistic adus de vocabularul dialectal la scriitorii-țărani și, in special, la cei culți, care au încercat prin vibrațiile noi, fermecătoare, ale vocabularului provincial, să sporească expresia artistică, în special în poezia de dragoste.

— Ce părere aveți despre opera lui Tata Oancea, dînsul din Bocșa-Vasiovei, dumneavoastră din Bocșa-Română ?

— Il cunosc de mic copil pe Tata Oancea, de cînd trecea pe ulițele satului cu „tașca" doldora de reviste — **Vasiova,** firește — și-i cunosc, în mod deosebit, pe doi din feciorii domniei sale. Cu unul am fost coleg la gimnaziul din Reșița, iar pe-al doilea il știu din Sibiu, unde urma medicina — un student de o inteligență excepțională — decedat din cauza unei boli incurabile. Cine i-a văzut biblioteca, lucrările sculpturale de început, de pe vremea cînd era „cătană la împăratul", îi cunoaște cele 7 iconostase sculptate la biserici din Banat, scrierile literare — poezia de dragoste, cea satirică și umoristică, proza artistică și social-critică, humorul din „Controala" și alte poezii — cine-i cunoaște intempestivitatea și vibrația vocii și a gîndului cînd nu-i de acord cu tine, sau cînd te iubește — își dă seama de multilateralitatea creatoare a acestui om și de zăgazurile sociale ce i-au stăvilit afirmarea. In toamna anului 1971, sculptorița Ina Popescu i-a realizat un bust excepțional, dar eu continui să-l văd ca pe un „Don Quijote al culturii românești", dînd ocol Banatului, cu un cărucior tras de-un cîine jigărit, plin de reviste și cărți, cu privirea neînvinsă proiectată pe orizontul culturii bănățene, oferindu-și cărțile ca să poată trăi, zîmbind sigur de victorie și de destinul fraților pentru care a plîns, a rîs și i-a îndemnat să nu cedeze !

— Dacă, în perioada interbelică, creația scriitorilor-țărani din Banat a fost stimulată și care este situația ei de azi ?

— Stimulată, în mod special, între cele două războaie, creația scriitorilor-țărani, cred că nu a fost. Astăzi, firește, libertatea de afirmare a scriitorilor-țărani este asigurată, totuși o atenție mai deosebită ar fi necesară. Mă gindesc la volumul de 600 de pagini al „Antologiei scriitorilor, compozitorilor și oratorilor plugari din Banat", al lui Petru Petrică din Cirnecea, incă nepublicat, și la o lucrare asemănătoare a unui avocat din Lugoj, oferită unei edituri din București.

— Ce propuneți ?

— Scriitorii-țărani să colaboreze la reviste, să fie tipăriți de către edituri, firește, in raport cu valoarea operelor lor.

Interviu realizat de
PETRU NOVAC DOLINGĂ

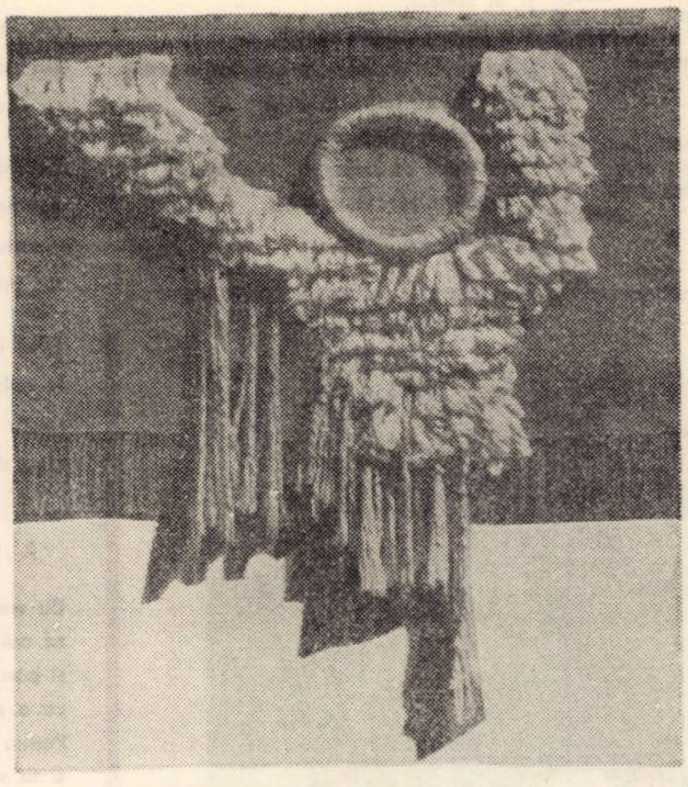

KAZINCZY MAGDA : Tapiserie.

---

opinii

SUNETUL MUZICAL

o problemă științifică

Pe drumul evoluției sale, specia umană a străbătut mii de ani pentru a deprinde, din oceanul sonor ce ne înconjoară, acele sunete specifice, considerate elemente ale exprimării muzicale. Va fi fost cîntul anterior limbajului vorbit ? Nu este exclusă ipoteza. Tot ce putem spune cu siguranță este că ambele modalități de exprimare reprezintă un lung proces de purificare și cristalizare, la capătul căruia se găsește cultura și civilizația umană.

Tendința către stabilitate a sunetului muzical s-a concretizat prin înălțime și culoare, cea ce face posibilă individualizarea sunetului propriu-zis cît și a sursei sonore. Istoria muzicii cunoaște o emulație între voce și instrumente, cu privire la cucerirea acestor calități psiho-fizice ale sunetului. Vocea omenească fiind însă un etalon natural, instrumentele muzicale au luat-o totdeauna ca punct de referință. Chiar alcătuirea grupurilor instrumentale a avut in vedere componența vocală a corului Mai mult, se vorbea cîndva de o „zonă expresivă" a fiecărui instrument, iar instrumentiștii se intreceau cu cîntăreții in puritatea tonului și frumusețea timbrului.

O schimbare pare să fi avut loc, mai ales in ultimele decenii ; o schimbare de gust, sau, ceea ce e mai îngrijorător, de atitudine față de atributele fundamentale ale sunetului muzical. Fără indoială, ființa omenească a integrat „biologic" o cantitate de zgomot, ca o consecință a dezvoltării mediului ambiant, in acest sens. Totuși, reintoarcerea sunetului muzical in haosul de vibrații din care a ieșit, ar însemna o pierdere ireparabilă. Poarta larg deschisă instrumentelor de percuție s-a dovedit a fi o cale sigură spre uzurparea sunetului muzical. Nu mai puțin, exhibiționismul la care sint obligate instrumentele tradiționale. Dar lovitura de grație o dă însăși vocea omenească, luind modelul unor instrumentiști și inversind sensul emulației. Degradarea sunetului muzical a mers atit in direcția acurateții înălțimii cît și in cea a clarității timbrului, lăsind impresia unor fluctuații probabilistice sui generis.

Se pune problema ocrotirii sunetului muzical ? În măsura în care nivelul de zgomot e o parte integrantă a poluării vieții cotidiene. Contrar, vom fi puși în situația de a crea adevărate rezervații de sunete muzicale pure (în sens estetic), a căror binefacere nu va fi cu nimic mai prejos de utilitatea automatelor de respirat aer proaspăt.

Considerațiile de mai sus relevă, doar în parte, aspecte ale problemei sunetului muzical, ignorate sau neclarificate de muzicologie. La acestea se adaugă clasica problemă estetică, permanent deschisă de la antici incoace, a interpretării noțiunii de „satisfacție" și „frumusețe" sonoră.

Dificultățile sint prezente și în domeniul fizico-matematic.

De fapt, nu există o definiție satisfăcătoare a sunetului muzical ; de aceea mulți oameni de știință nu acordă o atenție specială noțiunii, sau, pur și simplu, o evită.

In general se recunoaște că descoperirea lui Pitagora a rămas inegalată, în ceea ce privește importanța ei. Raporturile numerice simple, care au uimit antichitatea, s-au dovedit a fi primele trepte de cunoaștere ale marii legi. denumită azi rezonanța naturală a corpurilor sonore. Descoperirea armonicelor de către Mersenne (sec. XVII) și lucrările ulterioare cele lui Helmholtz (sec. XIX) par a fi dus la capăt înțelegerea noastră asupra timbrului muzical. In realitate, măsurarea vibrațiilor sunetelor parțiale — componente ale sunetului complex — vin să confirme și pe această cale extraordinara exactitate a raporturilor numerice pitagoreice. Din punct de vedere matematic, abordarea sunetului muzical prin seria Fourier nu constituie, din păcate, un argument revelator, menținînd problema in cadrul aceleiași legi a rezonanței naturale a corpurilor sonore — pe care au evidențiat-o lucrările amintite.

Fizicianul american Richard Feyman (premiul Nobel 1965) rezumă astfel situația : „Teoria generală a esteticii nu este probabil mult mai avansată acum decît pe vremea lui Pitagora. În această singură descoperire a grecilor există trei aspecte : experiment, relație matematică și estetică". Adică, tocmai aspectele, care ne preocupă, ale problemei.

De la sine înțeles, importanța și oportunitatea, pe plan mondial, a unor studii și cercetări aprofundate, în lumina științei, esteticii și muzicologiei contemporane asupra elementului de construcție a edificiului muzical.

OVIDIU MANOLE

teatru

„OPERAȚIA"

DE TOMCSA SÁNDOR ÎN PREMIERĂ LA TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN TIMIȘOARA

Cu toate că s-a consacrat și pe scenă deja de la debut (piesa „Operația" a fost prezentată în 1939), Tomcsa Sándor (1897—1963) a rămas pentru totdeauna scriitorul, publicistul și caricaturistul cu harul de povestitor și de umorist dibaci, surprinzător de atent la viața din jurul său, angajat pe deplin, alături de omul de rînd, simplu și care i-a fost atît de drag pînă la moarte. De altminteri și piesa în discuție este mai degrabă o frumoasă povestire umoristică cu pronunțate accente dramatice, decît o operă dramatică propriu-zisă. Pentru că dramatismul ei este ceva intrinsec ; este conflictul interior al fiecărui erou în parte ; este conflictul ascuțit pînă la explozie al unei lumi apuse pentru noi (unde mai trăiesc încă nevoiașii pensiunilor sărăcăcioase, eroii crîșmelor cu femei consumate, cliente permanente ale spitalelor de urgență...), un conflict aproape static, a cărui mobilitate își are izvorul în desfășurarea propriu-zisă a situațiilor, acestea neadăugind și neluînd nimic din tensiunea inițială. Piesa lui Tomcsa este de fapt un întreg șir de obsesii sociale la origine (a familiei inexistente, a romanelor polițiste, a nesiguranței cotidiene, etc.) mai mult sau mai puțin dătătoare de fericiri, prin excelență momentane. Farmecul ei ține de subtilitatea descrierilor, de pitorescul și cursivitatea limbajului ales. Tomcsa, de obicei, nu propune rezolvări. dar dacă ele intervin, pentru că orice operă literară trebuie să aibă un sfîrșit, sînt limitate în spațiu și timp, istoric și social. Ceea ce răzbate însă din fiecare cuvînt, din fiecare scenă și personaj este acel umor cald, aproape mitic, ușor obsedant, provenit dintr-o profundă dragoste față de semenii noștri, și cu care scriitorul vine să contribuie la menținerea integrității spirituale a celor receptivi.

Am considerat necesare aceste remarci pentru a circumscrie oarecum spectacolul realizat de **Gyula Cseresnyés** împreună cu o mînă de artiști ai teatrului timișorean, și pentru a marca atît succesul cît și limitele acestei încercări scenice, care este fără îndoială una dintre revelațiile stagiunii actuale. Trebuie să recunoaștem că **„Operația"** este o piesă care n-a oferit condiții deosebite pentru un recital regizoral sau scenografic. Astfel că regia lui Cseresnyés ni s-a părut bună, acolo unde ea a dat curs liber desfășurării evenimentelor, subliniind doar discret tribulațiile sufletești și fantezia adesea bolnăvicioasă a unor oameni la marginea societății ostile. De asemenea, interiorul creat de scenograful Virgil Miloia este adecvat cînd amplifică atmosfera interioară a eroilor, și este greoi, cînd devine sumbru în raport cu duioșia unor atitudini și situații subtile de psihologie sau de limbaj. În schimb, tipologia deosebită a piesei a creat posibilități nelimitate desfășurării unor talente actoricești. Și, într-adevăr, **Imre Szélyes** (dr. Esber Làszló), **Andràs Mester** (domnul Flambó), **Annamària Ferenczy** (Patroana de pension), **Erzsébet Kiss** (Szabó Piroska), toți apărînd în roluri principale, au adus pe scenă cîteva figuri umane de neuitat, încadrîndu-le, în același timp, într-un context unitar și plin de fantezie. Roluri notabile, diferite în concepție (dar ambele foarte bune !) ne-au oferit **Teréz Czegõ și Johanna Izó**, interpretînd alternativ de la o seară la alta personajul deosebit de pitoresc al spălătoresei Kucskáné. Un colorit, de asemenea plăcut, și cu un accentuat rol funcțional (meritul principal este al lui József Vértes, regizorul secund al spectacolului) a oferit grupul celor din circiuma deocheată. : **József Vértes, István Kõfalvy, István Bogdán, Anna Búsy, Ildikò Bekar, Rózsa Székely, Mária Bársony-Rácz** și alții.

Cum era de așteptat, deci, piesa lui Tomcsa Sándor a intrat cu succes în repertoriul Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara, iar sălile pline pe care le realizează atît la sediu, cît și în deplasare, vorbesc de la sine despre o anume necesitate a publicului de a regăsi pe scenă, o problematică și atitudini general umane, scriitorul apelînd cu stăruință la sensibilitatea noastră prin umorul cald, neiertător, dar plin de înțelegere.

ALEXANDRU VAJDA

Scenă din spectacol.

plastică

DOI ARTIȘTI HUNEDORENI

■ IOSIF MATYAS — pictor și grafician, născut în anul 1930, comuna Sînmartin județul Harghita. Absolvent al Institutului „Ion Andreescu" din Cluj. Prezent la expoziții regionale și republicane începînd cu anul 1954. Participant la expoziții de artă plastică românească contemporană la Geneva, Moscova, Viena, Helsinki, Belgrad, Atena, Budapesta, Torino și Milano. A expus la Bienala internațională de la Veneția — 1960. Expoziții personale : 1958, 1967, 1973. Premiul I al U.A.P. pentru grafică în anul 1958. Distins cu „Meritul cultural" clasa a V-a în 1968.

Iosif Matyas se arată interesat de analiza umanului pentru care creează spații statornice intuind posibilitățile unui filon expresionist. Imprevizibilul memoriei și fabulația simbolică din montajele compoziționale se unifică, în dorința exprimării vibrației unei stări de conștiință pentru care registrul grav pare a conveni cel mai mult artistului.

Imagistica inteligibilă, spiritual poetică, se realizează în forme și culori care au o semnificație personală pentru artist. Factura discursiv folclorică a lucrărilor „Datini", „Pastorală", „Motiv de baladă" dezvăluie predilecția artistului pentru investigarea virtuților artei noastre milenare. în același spirit, corolele florilor încărcate de emoție („Flori albastre", „Flori între pietre", „Primăvara") dobîndesc sensuri tainice în lumina crepusculară exultată de un acut sentiment al naturii.

Cromatica rafinată, dominată de aburul metalic al albastrului și violetului, interpolată uneori de pete șoc, întregește atmosfera compozițională.

Împlinirea existenței umane se manifestă pregnant în ciclul de xilogravuri de esență argheziană, intitulat „Cîntare omului", remarcabil prin acuratețea și precizia desenului.

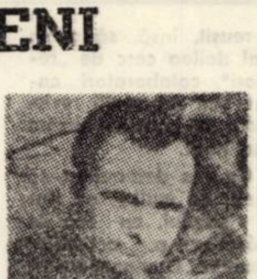

■ IOAN ȘEU — sculptor, născut în anul 1940 în satul Nicula, județul Cluj. Absolvent al Facultății de arte plastice a Institutului pedagogic din București. Participă la expozițiile județene din Deva și Craiova. Expoziții personale la Deva, Craiova și Arad.

„Efortul de a înțelege structura materiei, de a pătrunde în adîncurile ei, de a-i simți porii și rezonanțele muzicale, de a-mi forma o gîndire proprie în sculptură, sînt frămîntările mele continue. Arta populară, cu fantasticele ei obiceiuri strămoșești, este pentru mine o hrană spirituală, un cîmp larg de investiție, un perpetuu izvor de inspirație".

Raportîndu-ne la autoprezentarea de mai sus, vom sublinia constanta spreocupare a sculptorului pentru valorificarea folclorului din însăși vatra civilizației dacice, aflată în apropierea meleagurilor hunedorene. Surprinzătoare în sugestia formei, deschise relației cu spațiul, volumele stilizate în conture rotunde ale lui Ioan Șeu semnifică un dialog temperamental cu mediul ambiant. Îngemănări și dispersări de suprafețe constituie intr-o formulă spectaculoasă, tăietura nobilă a spațiului material, elevația grandioasă a mișcării, sublimată de echilibru, constituie atributele unor lucrări remarcabile : „Rodul mărului", „Strigare peste sat", „Bucuria fructului".

RADU MELNIC

ACTUALITATEA MUZICALĂ

Vă mai amintiți, probabil, de cea de a doua orchestră de cameră care ne-a vizitat în ultimul timp. În sala Liceului de muzică a avut loc un concert cu MUSICI LUCENSES, o orchestră de coarde din orașul Lucca. Impresionante acele instrumente vechi și excepționale, parcă moștenite din tată în fiu, purtînd patina de păsări arhaice, de epocă Stradivari. La pupitru, un veteran ilustru, Aldo Priano, fost violonist de virtuozitate, actualmente dirijînd mai multe mari orchestre, membru al Academiei de Arte din Florența. Formația datează din 1955, an al comemorării Boccherini (150 de ani).

Execuții suple, nuanțate, perfect sudate ca sonoritate, purtînd ca particularitate o concepție situată între sentiment și luciditate, adecvată repertoriului : Geminiani, Boccherini, Malipiero, Bucchi, Giani-Luporini. Doi soliști eminenți, oricînd capabili să stea în fața unor mari orchestre, violonistul Olinto Barbetti și violoncelistul Franco Maggio Ormezowski, au interpretat cu o desăvîrșită uitare de sine, contopindu-se cu instrumentul. O tehnică oarecum de modă veche și oricînd de bun augur, aceea a lipsei de detașare față de piesa interpretată, a încercării unei contopiri și cu intențiile compozitorului. Și majoritatea membrilor acestei orchestre sînt tineri.

Hotărît lucru, orchestrele mici revin în actualitate, capacitatea lor de a se suda, ca sunet și comunitate umană. este mai pronunțată, un repertoriu prea deseori uitat revine pe podium cu farmec familial și căldură intimă.

LUCIAN BURERIU

VIDEOCASETA

CLOPOTUL LUI ANDREI

A fost, ÎN SFÎRȘIT, și la Timișoara, **ANDREI RUBLIOV** al lui Andrei Tarkovski, dar despre tot acest uriaș film nu se poate spune mai nimic în cîteva cuvinte și poate nici măcar în mai multe. De aceea, am să încerc să fac să răsune prin cuvinte doar acel clopot al lui Andrei (Rubliov, ori Tarkovski, ce importanță are), căci acel clopot e OPERA (fie ea pictură, poezie și chiar acest film despre Andrei Rubliov, în fond). Căci acel clopot e OPERA-CAPODOPERA, facerea și desfacerea ei. Facere din lut umil și nobil metal, facere în chinuri. Chinurile facerii clopotului-operă sînt chinurile infernului, căci ce altceva este acel spațiu subpămîntean, cuprins de flăcări, în care se face clopotul ? Căci ce suferință mai mare decît cea a facerii operei, suferință a îndoielii, spaimei, bucuriei și iar îndoielii de facere ? Des-facere de către cei mulți, care sparg crusta arsă a clopotului-operă, spre a-i vedea strălucirea și spre a-i auzi puritatea, cei mulți care fac să se înalțe clopotul și să răsune, acționîndu-i secreta rețea de sfori, trudind pentru ridicarea lui. Clopotul se va înălța și va răsuna nespus de pur, grație acelui pur copil-demiurg care nu știe secretul clopotului, nu l-a învățat de la nimeni, dar îl secretă (sau totul e totuși oarbă întîmplare ?). Clopotul se înalță și bate, grație acelei mulțimi truditoare, care vrea să-l audă bătînd, spre a-și rezidi credința. Sunetul clopotului se înalță spre cerul care nu s-a mai văzut de la început, atunci cînd se înălța spre el un altfel de clopot. Mașinăria — sferă — balon care se prăbușește la început e tot clopotul, unul de aer, care, însă, moare. Și o atentă privire poate vedea că totul e adîncă (de sens) potrivire între început și sfîrșit (focurile, sferele, rețeaua de sfori care le ridică, gesturile și cuvintele oamenilor, acei minunați cai — toate sînt aceleași). Atît doar că sfîrșitul e biruință. A operei și a lui Andrei Rubliov. El iese purificat din moartea-tăcere, prin OPERA.

ADRIANA S. BRĂDEANU

CURIERUL ARTELOR

■ În seria de manifestări prilejuite de aniversarea a 30 de ani de la proclamarea R.S.F. Iugoslavia, a fost prezentat publicului timișorean filmul „Sutjeska", în sala Clubului C.F.R., miercuri, 28 noiembrie. Astăzi, la ora 10, are loc la „Bastionul Cetății" vernisajul expoziției „Lupta Partidului Comunist Iugoslav în Voivodina pentru unitatea clasei muncitoare". ■ „Festivalul sorocarilor bănățeni", desfășurat în ziua de 25 noiembrie, în satul Sceeani, a reunit formații de dansatori (între 42 și 70 de ani, ceea ce a asigurat manifestării strictă autenticitate și un plus de farmec) din Seceani, Buzad, Alioș, Fibiș, Beregsăul-Mic, Satchinez. S-au sărbătorit, cu această ocazie, 25 de ani de activitate neîntreruptă a formațiilor de dansuri din Seceani. Sărbătoriților le-a fost înmînată o cupă de cristal și o diplomă. ■ În încheierea lucrărilor celui de-al IV-lea Colocviu național de folclor, care a avut loc la Timișoara, în prezența unor folcloriști de prestigiu, s-a constituit o „Asociație a folcloriștilor", al cărei președinte de onoare a fost ales Ion Românu, iar președinte activ Achim Penda.

■ Pier Paolo Pasolini se pregătește pentru un nou film. P. P. P. a ales-o pe Anita Sanders printre protagoniste. Nu știm cine vor fi ceilalți interpreți și nici dacă pentru „ilustrația muzicală" regizorul va angaja un muzician, ori va apela la un anume tezaur folcloric. ■ Vineri, 18 noiembrie, la secția de împrumut din Bastionul Cetății, am luat parte la întîlnirea organizată în cadrul Salonului literar-științific cu prozatorul Mircea Șerbănescu. Întîlnirea a oferit o amplă dezbatere asupra problematicii abordate de prozatorul timișorean, în recentul său roman „Cerc și dragoste". Cerc era și-n jurul prozatorului la Bastion...

■ Giancarlo Giannini, cel lansat de Zeffirelli în „Romeo și Julieta", apoi devenit cunoscut jucînd pentru T. V. italiană „David Copperfield" declară : „Nu cred în teatru verité sau cine-verité. Teatrul ca și cinematograful e un spațiu mirific în care fiecare gest e un simbol... Nu mai reușesc să mă separ de personajele mele... Și mi-e teamă de toți de lumea care mă vede, de viață, de mine însumi". Înainte de-a ajunge atît de departe în nesiguranță, G. G., a mai jucat în cîteva filme și a fost bine apreciat de public și critică. Iată deci unde duce succesul și... ■ Un Michel Deville „comico-sentimental" contează în viitoarea sa peliculă pe rivalitatea dintre Jane Birkin și Romy Schneider. Așa, ca să ne dăm cu părerea, am zice : promite, promite...

■ După ce-a terminat cu „Amazoanele", Ursula Andress, s-a decis să finanțeze pentru Terence Joung, un film. Nu știm dacă vedeta mai întîi amintită s-a obligat să finanțeze și succesul peliculei, dar, în ceea ce ne privește, credem că nu. Poate descurcă T. Joung îndoiala asta. Că s-au mai văzut cazuri. ■ Naționalul timișorean, cu „Suflete tari" de Camil Petrescu, ne invită la o nouă premieră. Venim de la „Orizont" sperînd că sufletele tari, despre care ne obligă titlul să credem că există în piesă, ne vor răsplăti pentru drum. Noi ne-am mai bucurat pentru niște recenți burghezi mititei și chiar dacă se zice că după una caldă vine una rece, noi suportăm și invers.

A. I. C.

CONŞTIINŢA RESPONSABILITĂŢII FILOZOFIEI ŞI FILOZOFILOR

• AL XV-LEA CONGRES MONDAL DE FILOZOFIE

Ţinut la Varna în toamna acestui an (17–22 septembrie), al XV-lea Congres mondial de filozofie a reunit peste 1870 de participanţi din 51 de state. Au fost de faţă reprezentanţi ai celor mai diferite curente şi tendinţe de filozofie contemporană, o prezenţă impunătoare avînd-o filozofii din ţările socialiste (1.200). O participare atît de largă a fost de natură să ofere posibilitatea sesizării pulsului gîndirii filozofice, sau cum spunea cineva – radiografia acesteia.

Asistînd ca membru al delegaţiei române la lucrările unor secţiuni ale Congresului, în temeiul schimburilor de idei avute cu diferiţi participanţi şi ca urmare a consultării materialelor Congresului, mi-am format anumite opinii despre Congres, pe care le voi prezenta cititorului.

Un prim fapt ce se impune atenţiei este că, prin tema sa – **ŞTIINŢA – TEHNICA – OMUL** – şi mai ales prin maniera în care aceasta a polarizat discuţiile în cele 27 unităţi de lucru, şi în manifestările ce au avut loc în afara programului oficial (simpozioane, mese rotunde, etc.), Congresul s-a desfăşurat sub semnul conştiinţei responsabilităţii filozofiei şi a filozofilor faţă de marile probleme ce frămîntă omenirea.

Ideea angajării, a participării şi contribuţiei constructive la problemele atît de complexe ale zilelor noastre, a fost dominantă – nu numai la filozofii marxişti, dar şi la majoritatea celor nemarxişti – astfel că, în ciuda cîtorva voci izolate privind separarea filozofiei de politică, se poate spune fără exagerare că ne apropiem de apusul concepţiei despre filozofie ca desfătare pură a spiritului, ca preocupare ce s-ar închide în sfera unor abstracţii rupte de problemele vieţii.

Astfel, problema relaţiei filozofiei şi ştiinţei a fost analizată atît în lumina particularităţilor cunoaşterii ştiinţifice contemporane cît şi în cea a rolului nou al ştiinţei în viaţa societăţii. S-a conturat ideea că, dacă, în prezent, relaţia omului de ştiinţă cu lumea nu se mai reduce la „a citi în cartea naturii", căci de fapt el citeşte într-o carte care e rezultatul propriei sale activităţi constructive, atunci filozofia ştiinţei nu se mai poate limita la cercetarea funcţiei cognitive a ştiinţei, ci trebuie să cuprindă ansamblul relaţiilor dintre ştiinţă şi societate

În acest context, se cuvine a semnala recunoaşterea tot mai largă şi de către filozofii nemarxişti, alături de ştiinţele naturii şi tehnicii, şi a rolului revoluţionar al ştiinţelor sociale în transformarea realităţii. De pildă, W Leinfellner (U.S.A.) spunea în comunicarea sa : **Ştiinţele propriu-zise nu mai sînt orientate doar pe linie cognitivă, avînd ca scop acumularea de cunoştinţe despre un obeict imuabil numit „lumea". Dimpotrivă, ştiinţele şi în special ştiinţele sociale sînt factorul revoluţionar cel mai activ atît în schimbarea lumii cît şi a societăţii noastre".** Subliniem că referirile la ştiinţele sociale au avut aproape întotdeauna în vedere şi recunoaşterea contribuţiilor marxismului.

Afirmarea rolului ştiinţei a fost frecvent însoţită de critica ascuţită la adresa scientismului, ca o concepţie unilaterală ce absolutizează semnificaţia şi rolul cunoaşterii ştiinţifice, cît şi a neopozitivismului. Se poate spune de altfel că declinul evident al filozofiei neopozitiviste din ultima perioadă a fost confirmat şi cu această ocazie. În acest cadru, se pare că a existat un acord cuasi-unanim asupra faptului că viziunea filozofică asupra lumii contemporane implică raportarea şi racordarea rezultatelor cunoaşterii ştiinţifice la dezvoltarea valorilor culturii, ale moralei, la dezvoltarea multilaterală a personalităţii umane şi afirmarea libertăţii sale. Dezbătute în şedinţe plenare, avînd tema „Morala şi cultura", „Tehnica şi omul" cît şi în alte multe secţii, aceste probleme au prilejuit discuţii deosebit de vii, un larg schimb de idei, în care nu arareori a fost prezentă confruntarea între poziţiile marxiste şi diferite orientări nemarxiste. Filozofii marxişti (M. B. Mitin, P.N. Fedoseev ,Al Tănase, R. Richta etc.) au arătat că există o legătură internă între relaţia activă a oamenilor faţă de natură, relaţia dintre oameni şi relaţia omului cu sine însuşi. Această legătură este atît de puternică încît – oricît de paradoxal ar părea – principala problemă a revoluţiei tehnico-ştiinţifice devine problema dezvoltării sociale şi individuale a omului.

A fost relevată semnificaţia revoluţionară a proiectului marxist de construcţie socială care, încă de la geneza sa, a îmbinat analiza riguros ştiinţifică a realităţii cu efortul de eliberare a omului de orice exploatare şi servitute. În acest sens, dezvoltarea ţărilor socialiste constituie o experienţă istorică, dar şi căutări de a folosi avantajele oferite de noile relaţii de producţie pentru a pune cuceririle ştiinţei şi tehnicii în slujba societăţii şi a membrilor săi.

Aşa cum se exprima prof. Dang Huan Ky (R.D. Vietnam), lumea nouă a socialismului ar trebui să-şi dezvăluie esenţa în realităţi redate în cuvintele : socialism, pace, independenţă, democraţie, – idee la care subscriem cu toată adeziunea.

Şi o seamă de filozofi nemarxişti apropiaţi sau mai îndepărtaţi de această concepţie, au adus unele contribuţii, relevante prin punerea unor probleme şi soluţii parţiale, privind implicaţiile sociale şi umane ale revoluţiei ştiinţifice şi tehnice. Cu referire la unele fenomene ca : poluarea mediului, secătuirea şi degradarea resurselor naturale, pericolul termonuclear şi războaiele parţiale din ultimele decenii, „poluarea spirituală", toxicomanic etc. am reţinut critica ascuţită, adesea virulentă, pe care mulţi filozofi occidentali (De George, S.U.A. , H. Parsons, S.U.A., J. Passmore, Australia etc.) au făcut-o unor aspecte negative ce privesc societatea modernă de consum de tip occidental. Soluţiile propuse au vizat îndeosebi ideea „umanizării tehnicii" prin diferite modalităţi de control asupra dezvoltării sale astfel ca aceasta să nu devină un rău, un pericol pentru societate.

Mai mulţi filozofi marxişti au criticat – în replică – maniera speculativ abstractă în care adesea unii filozofi occidentali abordează problema om-tehnică, lăsînd în umbră amprenta hotărîtoare pe care modul de viaţă capitalist o pune asupra acesteia. Fenomenele negative amintite apar astfel doar consecinţe ale progresului tehnico-ştiinţific, deşi ele sînt legate puternic cauzal de condiţia capitalistă de realizare a acestuia. De fapt – s-a arătat – adevărata umanizare a tehnicii devine posibilă numai prin schimbarea relaţiilor sociale ale capitalismului. Această critică, întemeiată în fond, nu a fost însă din păcate întotdeauna destul de suplă şi nu s-a bazat suficient pe forţa argumentelor ceea ce i-a diminuat într-o anume măsură eficacitatea.

Discuţii vii şi constructive au avut loc pe marginea problemei atît de actuale a războiului şi păcii. Colocviul cu tema „Tehnica, pacea şi marxismul contemporan" a cunoscut o participare dintre cele mai numeroase şi contribuţia unor filozofi remarcabili (Somerville – S.U.A.; Fedoseev – U.R.S.S.; Chibata – Japonia; Schaff – Polonia, etc.). Chiar dacă au existat opinii diferite cu privire la relaţia dintre războaiele drepte şi nedrepte, vorbitorii au condamnat unanim războiul, arătînd că el a devenit – în condiţiile tehnicii actuale anacronic, lipsit de sens şi logică chiar pentru învingători. Unii reprezentanţi din ţări în curs de dezvoltare au condamnat cu vehemenţă imperialismul care, în dosul paravanului echilibrului termonuclear între marile puteri – provoacă şi alimentează războaie parţiale, duce o politică de forţă şi dictat intervenind în treburile interne ale popoarelor. S-a dedus din aceasta, pe drept cuvînt, îndrituirea războaielor de apărare, pentru asigurarea fiinţei naţionale împotriva oricărei agresiuni imperialiste.

Menţionăm ideea interesantă, apărută în discuţii, privind necesitatea unor preocupări mai ample ale filozofilor pentru elaborarea problemelor teoretice ale asigurării păcii.

O reacţie la persistenţa în societatea occidentală a unor flagrante forme ale înstrăinării, pe fondul progresului tehnico-ştiinţific, o constituie fără îndoială unele tendinţe antiscientiste, iraţionaliste şi spiritualiste. prezente într-o anumită măsură şi la Congresul de la Varna.

Recrudescenţa orientărilor spiritualiste din filozofia burgheză contemporană se explică credem, prin încercarea de compensare a insatisfacţiilor spirituale provocate de lumea capitalului, printr-un apel la divinitate, prin invocarea „valenţelor umane" ale religiei.

Specific acestor tendinţe nu este negarea valorilor cunoaşterii şi ale culturii în general, ci completarea acestora prin contemplarea mistică. Astfel, cunoscutul filozof A. Mercier (Elveţia), într-o comunicare de altfel deosebit de interesantă, consideră că modalităţile cunoaşterii ar fi: ştiinţa, arta, morala şi mistica, iar filozofia ar constitui locul de întîlnire integrală al acestor patru demersuri cardinale. La fel, filozoful brazilian Prado de Mendosa afirmă că „. . . problemele fundamentale ale filozofiei moderne vor fi Dumnezeu, subiectul uman şi lumea".

Critica marxistă a fost îndreptată spre dezvăluirea rădăcinilor gnoseologice şi sociale ale înstrăinării religioase în condiţiile contemporane, reliefînd totodată complexitatea acesteia.

Dar vorbind despre unele tendinţe ale filozofiei contemporane, trebuie să arătăm că faptul cel mai semnificativ evidenţiat la recentul Congres de la Varna îl constituie poziţiile hotărîtoare cîştigate de marxism în gîndirea filozofică a zilelor noastre. Este vorba nu numai de aderenţa ideilor marxiste în cercuri tot mai largi, ci şi de influenţa puternică a acestora asupra altor curente de idei, de formularea multor poziţii apropiate marxismului. Chiar şi gînditori anti-marxişti simt nevoia de a se raporta la marxism ca la unul din curentele cardinale ale filozofiei actuale. Congresul a evidenţiat necesitatea şi utilitatea schimbului de idei, a confruntărilor de opinii în cadrul dialogului dintre marxişti şi nemarxişti. Spiritul de destindere caracteristic vieţii internaţionale a influenţat favorabil lucrările Congresului insuflîndu-i o atmosferă în general deschisă muncii constructive, creatoare.

ION CORNEA

D. R. POPESCU

(Urmare din pag. 1).

nism, nu trebuie să se impacienteze, deoarece **sporul de valoare şi-l dă scriitorul însuşi.** Cu toate acestea, scara valorilor e manevrată, nu numai de critică, ci şi de publicistică. Şi în provincie există destui scriitori buni, după cum există şi alţii care, chiar dacă ar fi mers la Bucureşti, tot nu ar fi ajuns decît ceea ce sînt. Avem în provincie critici foarte buni. La Cluj, o generaţie mai matură : Ion Vlad, Mircea Zaciu, Virgil Ardeleanu, Radu Enescu, Ion Lungu, iar la Iaşi, Liviu Leonte. După cum avem şi critici tineri, foarte buni, de mîna întîi : Liviu Petrescu, Cornel Ungureanu (care, dacă ar avea o rubrică în Bucureşti, ar fi cunoscut în întreaga ţară) : Ion Marcoş, C. Costin, Voicu Bugariu, sau poetul Ion Pop (recunoscut de toţi criticii din Bucureşti ca şi critic). Unele analize ale lor sînt mai profunde ca ale altor confraţi, aflaţi pe o altă scară a publicisticii. N-aş vrea, ca acum, să se nască un război, căci aceşti critici sînt acceptaţi de toţi şi recunoscuţi ca valori autentice de către toată breasla. Scriitorii din provincie trebuie să aibe răbdare, căci şi criticii din Bucureşti îi vor pune, mai devreme sau mai tîrziu, într-un catalog al întregii literaturi.

— Eu, însă, v-aş ruga să ne vorbiţi nu despre frumoasele realizări ale revistei, pe care nici noi nu vi le contestăm, ci despre cele ce n-aţi reuşit să realizaţi pînă acum.

— N-am reuşit foarte multe lucruri : ca, pe lîngă tinerii prozatori : Mare., Sălăjan, Dan Rebreanu să mai lansăm şi alţii, tot atît de valoroşi. N-am reuşit să aducem, la mal, decît un singur critic de perspectivă : Ion Marcoş, deşi avem foarte multe promisiuni, dintre care unele sînt chiar certitudini. Dar numai pentru noi nu şi pentru marele public. **Am reuşit,** însă, **să avem un al doilea cerc de „redactori", colaboratori care nu sînt angajaţii revistei, dar pe care ne bazăm foarte mult.**

— Ce v-a determinat să alegeţi, de multe ori, lumea satului, ca loc de desfăşurare a acţiunilor romanelor Dumneavoastră (de exemplu în „Dor", „Ploaie albă", „Fuga") ?

— Pentru că satul mi-este cel mai familiar. Majoritatea scriitorilor români au plecat de la sat. Noi avem o strălucită literatură despre acest mediu. O serie de mari scriitori, din secolul nostru, au scris despre „rurali", deoarece, **literatura evoluînd, nu mediul contează, ci ceea ce vrei să spui prin acest mediu.** Nimeni nu crede, se pare, că în piesele lui **O'Neil** e vorba de „fermieri" sau de marinari. Faulkner, scriind despre măgari, catîri, cai, conac, iarbă, rîu, agricultori, nu numai despre acestea scrie. Ambiţia lui e mult mai mare, după cum ambiţia lui **Hemingway**, cînd a scris **„Bătrînul şi marea"**, a fost aceea de a nu vorbi numai despre un pescar, care aduce la mal scheletul unui peşte. Eu cred că e clar ce vreau să spun. Cine rămîne la literatura unui mediu, oricare ar fi, nu face decît să reconstituie acel mediu, într-un muzeu, dar muzeul nu e o „operă" vie.

— Se pare că aveţi o slăbiciune pentru tensiunea situaţiilor, pentru pitoresc şi combinaţii imagistice remarcabile . . .

— Nu e nimic original în asta. Mulţi clasici, de la care am învăţat, alternează planurile, tehnica literară, fiind foarte labilă, pentru a lumina din mai multe unghiuri ceea ce vor să spună, pentru a fi mai caleidoscopică umanitatea ce o propun, aşa cum de fapt şi este în realitate lumea. **Nu sînt adeptul unei singure „metode" literare.** Îmi place şi romanul cu falsă structură poliţistă şi romanul de analiză şi romanul unde pitorescul este o cursă şi îmi place şi ce ne-a învăţat **Dostoievski**, scriind cărţile sale în care se află, întotdeauna, îmbinate organic, mai multe „metode", mai multe trepte şi formule. Să fiu mai clar : găsim şi o intrigă politică la **Dostoievski**, ca şi la **Shakespeare**, găsim şi insolit, găsim şi genuri demodate, melodramă structuri sentimentale, găsim, însă, întotdeauna, o mare forţă de idei, ce topeşte aceste formule, într-una, absolut de sine stătătoare, absolut originală. Totul fiind o veşnică şi o continuă căutare nu sînt pentru o singură formulă de-a relata.

— În transpunerea textului original, pe scenă, cîtă libertate credeţi, că îşi poate permite un regizor ?

— Cîtă vrea, deoarece un spectacol nu mai este numai piesa autorului, este o proiecţie a regizorului, o viziune a lui, prin această piesă, despre lume. Iar dacă aş colabora cu regizorii şi actorii, le-aş impune, probabil, o singură modalitate de a fi jucată, reducîndu-le personalitatea.

— Patru (adică „Balul de sîmbătă seara", „La porţile pămîntului", „Un surîs în plină vară" şi, acum, „Păcală) din cele cinci scenarii de filme, pe care le-aţi semnat, pînă în prezent, au acelaşi regizor : Geo Saizescu . . .

— Despre care cred că e regizorul nostru cel mai bun, de comedie. Scenariile le-am scris în mod special, pentru el şi pentru interpretul său preferat : **Sebastian Papaiani.**

— Ce aveţi pe masa de lucru ?

— Am predat editurii „Scrisul românesc" un scurt roman : **„O bere pentru calul meu"**, care face parte din ciclul început cu **F**, continuat cu **„Vînătoarea regală"** (apare la editura „Eminescu") şi cu **„Cei doi din dreptul Ţebei"** şi care va avea ca punct final romanul **„Biografia unui elefant"**, ce-l voi preda, la sfîrşitul anului, editurii „Eminescu". E un ciclu de romane. Aproape fiecare roman e făcut din mai multe nuvele, care pot fi citite şi independent. Ciclul poate fi citit şi începînd cu **F**, dar şi cu **„Biografia unui elefant"** şi putîndu-se sfîrşi cu oricare altul, căci e vorba cam de aceleaşi personaje şi de aceaşi lume. Deci ar fi vorba de o „structură" ce ţine de aleatoric, dacă se poate vorbi, în acest caz, de o structură. Despre fondul acestui roman predat, ca şi al celorlalte . . . altă dată.

epigrama

Vasile Vărădean

Născut la 23 aprilie 1907, în comuna MARCOVEȚ.

Licențiat în filozofie și litere. Profesor.

A colaborat la diverse reviste și ziare: Epigrama (București), Fruncea (Timișoara), Urzica (Oravița), Orizont, Drapelul roșu, Flamura etc.

A avut expoziții personale de pictură și de caricaturi. A participat la unele expoziții colective de pictură.

– Autoportret –

Unui poet, care în virtutea alfabetului, e primul într-o culegere de poezii.

Avantajat de alfabet, bădie,
Te strecurași, discret, în rîndu-ntîi.
Adeverind străvechea profeție:
Şi cei din urmă fi-vor cei dintîi.

Poetul bănățean, G. Popiți a publicat un volum de poezii intitulat „Cîntece din fluier".

Un àstfel de succes, mai rar!
Abia le-ai scos de sub tipar
Şi gata gloria literară:
Le fluieră întreaga țară.

Unui epigramist care se laudă că este un mare cascador al epigramei.

Deși te crezi un matador,
Lăudîndu-te cu-a ta bravură,
Nu ești în epigrame-un cascador,
Ci ești un simplu... cască-gură.

Unui poet, al cărui volumaș e foarte „ieftin": lei 3.10.

Deși-i frumoasă cărțulia,
Se vinde pe nimic, ca braga:
Trei lei și zece bani, hîrtia
Şi poezia pe degeaba.

evrika!

■ Pe oceanul imens al ochiului meu o corabie nevăzută plutește.

■ Mă tem de mine însumi, pentru că mă știu un bun luptător.

■ Să trecem peste amănunte, zise unul trecînd peste cadavre.

■ Oltenii sînt formidabili: fac galerie la Craiova și scot cărbuni la Rovinari.

■ Butoiul e un paradox: cînd e plin de sine se dă de gol.

■ Bărbatul își face nod la cravată ca să nu uite că este legat de femeie.

■ Dacă am trăi o veșnicie, ne-am repara atîtea greșeli, încît am face mereu altele.

■ Unii au personalitate, alții au... personalități!

■ Drumul cel bun nu degetul cel mai mare ți-l arată.

■ Poate că stelele sînt niște nasturi la haina de seară a Universului...

■ În tot corul numai El cînta; ceilalți îl imitau.

■ Din clipa în care copiii ne privesc de sus, încep și ei să coboare.

ION VELICAN

CARICATURI de CORNEL POPA

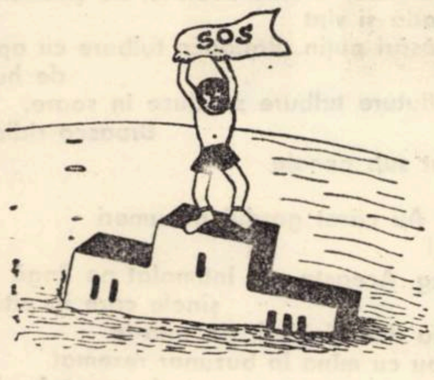

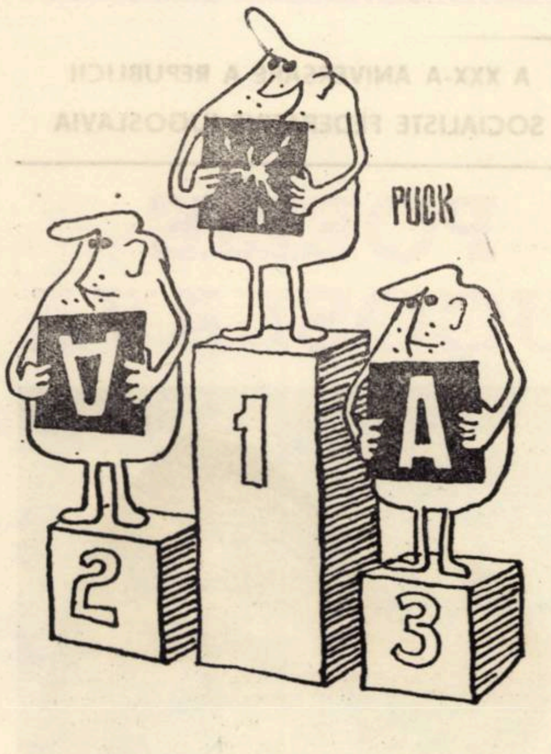

PUCK

AMPRENTE

SEMNALMENTE (V)

Dimineața, am căutat-o pe muzeografa Lia, pe care o audiasem în ziua precedentă, despre care aflasem că răspunde de standul de cărți poștale, cataloage, fotocopii, etc., ce se comercializau în incinta „casei muzeu".

— Tovarășă Lia, am intrat direct în subiect, spuneți, vă rog, cui anume i-ați vîndut în ultimul timp un set de diapozitive, care să reprezinte tablourile din casă.

— O, asta-i o întrebare tare ușoară și, totuși, foarte grea. Ușoară fiindcă nu am vîndut decît un singur set de diapozitive, și asta acum cîteva zile, și, foarte grea, fiindcă persoana care le-a cumpărat îmi este complet necunoscut. După cîte rețin, a și vorbit o limbă străină, într-un dialect necunoscut de mine...

— Cum arăta cumpărătorul?

— Înalt, blond, atletic... avea o mașină galbenă-portocalie...

Peste o oră, semnalmentele dobîndite au fost transmise în toată țara. Dezbătînd cu Ştefănescu toată situația, simțeam că de acum eram pe o pistă. Simțeam că ne apropiem de adevăr. Ideea acelui domn necunoscut mi s-a părut excepțională. Un singur pion îmi mai lipsea. Ca atare, am așteptat să se facă ora 22 și m-am dus din nou la casa memorială ca să mai discut cîte ceva cu moș Dumitru. De cum mă văzu, bătrînul mi se adresă ceva mai familial:

— Nici dumneavoastră nu aveți somn?

— Nici eu, nea Dumitre. Nu mă lasă tablourile acelea.

După aceea l-am pus din nou să-mi povestească, din fir în păr toată pățania lui cu nana Mărie, cum l-a rechemat, cum au intrat în casă și au văzut că nu sînt tablourile, etc., etc. În final, l-am întrebat de nu a uitat ceva.

— Nu, spuse bătrînul hotărît.

— Sigur?

— Absolut.

— Atunci, răspunde-mi, cînd dumneata vorbeai cu nana Mărie, nu a ieșit cumva cineva din casă?

— Nu! Şi nici nu putea căra cinci icoane mari neobservat.

— Bine, asta știu, dar am în vedere altceva.

— Nu se poate să fi fost cineva pe aici. Nu uitați că-l aveam și pe Bijulică cu mine.

— Tot timpul?

— Nu chiar. Aveți dreptate. Cînd am intrat cu Măria în casă, cățelul a rămas afară.

— Şi ce a făcut? l-am chestionat mai departe nerăbdător pe paznic.

— A lătrat ca un turbat.

ROLAND VASILEVICI

DIALOGURI

LA LIBRĂRIE

— Bună ziua!
— Bună ziua.
— Aveți cărți?
— Da.
— Dați-mi una!
— Poftiți!
— E bună?
— Da.
— De unde știi?
— ... Am citit-o.
— Şi mi-o vinzi mie gata citită?
— Tovarășu! N-avem timp de glume.
— Nici eu, da mi-am uitat umbrela acasă. Şi plouă.
— De ce n-ați intrat la farmacie?
— Aici e mai frumos. Apropo: la ce oră închideți?
— La 19,30.
— Dacă te invit la o cafea, mă refuzi?
— Da.
— De ce?
— Pentru că m-așteaptă prietenul meu.
— Dar dacă nu te-ar aștepta?
— Tot v-aș refuza.
— De ce?
— Tovarășu! Am treabă.
— Atunci dați-mi o carte.
— Ce anume doriți?
— O carte, am spus.
— Ce fel de carte? De cine? Ce titlu?
— Mi-e indiferent.
— Nu avem.
— Atunci dă-mi condica de reclamații! Așa se servește un client?

L. ORIN

TERRA MAGAZIN

AURI SACRA FAMES!: „Blestemata foame de aur!", ar fi exclamat pentru a doua oară Vergiliu dacă s-ar fi plimbat în zilele acestea de-a lungul malurilor molcomului Tibru. Zeci de tineri, vrăjiți de poveștile care circulă acum în capitala italiană despre existența unor comori, care s-ar afla îngropate undeva în mîlul bătrînului fluviu, plonjează în apă (nu prea caldă) stîrnind curiozitatea și chiar aura sacra.. a sutelor de locuitori ai „cetății eterne".

MODELELE JIGNITE. Un cititor al cotidianului „Daily Express" a trimis redacției următoarele rînduri privind impresiile sale de la expoziția unui pictor modern: „Tablourile sale sînt o jignire adusă nu numai artei ci și modelelor care i-au pozat".

O INVITAȚIE CIUDATĂ. „Vă vom fi recunoscători dacă veți binevoi să așteptați invitația noastră pentru a vă ispăși pedeapsa în închisoarea din... " — astfel de scrisori primesc, de cîteva săptămîni, toți cei care au fost condamnați la detenție pe o durată mai scurtă, în regiunea sudică a Suediei. Faptul se explică prin aceea că, în partea aceasta a Suediei, închisorile nu au suficient spațiu, iar condamnații sînt nevoiți să aștepte zece luni cel puțin pînă le vine „rîndul".

ŞAMPANIA CARE ÎMPUȘCĂ. Cît de plăcut este să auzi pocnetul sec al unei sticle de șampanie ținute la gheață. Dar, după cîte afirmă medicii englezi, din nouă cazuri de rănire a ochiului în timpul unei atît de plăcute îndeletniciri, trei se termină prin provocarea cataractei. Presiunea care se formează în timpul răcirii sticlei la 8°C azvîrle dopul cu o viteză de 14 m pe secundă. Un adevărat proiectil!

RECORD MONDIAL LA PESCUIT. Belgianul Paul Smets a stabilit un nou record mondial la „specialitatea" pescuit. El constă în 120 de ore de pescuit neîntrerupt! De fapt P.S. și-a doborît propriul său record de anul trecut care totaliza numai 105 ore de pescuit continuu!

CEA MAI MARE ŞI CEA MAI MICĂ DIN LUME. Este vorba de două cărți pe care Institutul de editare „Edition Leipzig" le-a publicat în aceste zile. Cea mai mare este noul atlas al „Marelui Kurfürst" apărut pentru prima oară încă în Evul Mediu, și care are acum 125 de kg, o lungime de 222 cm și lărgimea de 170 cm. „Liliputanul" este un dicționar ilustrat: lungimea 3, lățimea 2,5 milimetri!

BOMBE NEEXPLODATE. În Japonia s-au descoperit 180 de bombe rămase neexplodate încă din timpul celui de al doilea război mondial. Ele rămîn însă în continuare în această stare din lipsa de fonduri necesare operației de desamorsare. Suma necesară ar totaliza 6 miliarde de yeni.

Cele 275 de minciuni ale lui Erich von Däniken

În „Amintiri despre viitor" Däniken scrie: „La nord de Damasc se întinde terasa de la Baalbek, o platformă alcătuită din blocuri de piatră, dintre care unele măsoară peste 20 metri în lungime, avînd o greutate de aproape 2.000 de tone. Pînă în prezent, arheologia nu a putut oferi o explicație convingătoare asupra scopului pentru care a fost construită această platformă, a modului cum a fost realizată și a celor care au săvîrșit această muncă. Profesorul rus Agrest consideră că este posibil să fie vorba despre vestigiile unui uriaș teren de aterizare"

Această „dovadă", respectiv „argument", pentru demonstrarea tezelor sale le-a preluat Däniken de la Alexandr Kazanțev, despre care spune că e „un renumit scriitor sovietic", dar uită să adauge că este un scriitor de romane științifico-fantastice. Däniken, pe lîngă această preluare de la „colegul" său sovietic mai face și unele modificări. Astfel, Kazanțev în revista „Uniunea Sovietică de fiecare zi" în decembrie 1961 scria: „În Libanul de astăzi se află celebra terasă din Baalbek din blocuri uriașe de piatră, cu o greutate fiecare de peste 1.000 de tone (La Däniken aceste blocuri au 2.000 de tone, adăugind și lungimea de 20 m cînd, de fapt, ele nu au decît 12 m)... Această terasă aparține unei epoci foarte vechi. Scopul ei este nelămurit... Îmi aduc aminte cum docentul A. A. Agrest și-a exprimat odată presupunerea că terasa de la Baalbek ar fi putut constitui monumentul excepționalei puteri a celor veniți de pe alte planete"

La Däniken acest „monument" devine „cosmodrom — pistă de aterizare". Şi pentru ca argumentația să fie cît mai autoritară, pe Agrest din docent îl face profesor!

La întrebarea patetică a lui Däniken de ce, cum și cine a construit platforma din Baalbek, știința a dat de mult un răspuns plauzibil. Dar el se opune acestor explicații științifice, pentru că nu-i slujesc deloc la susținerea celebrei sale teze despre venirea pe Pămînt a zeilor astronauți. Iată ce scrie mai departe în „Amintiri...": „Ni se spune că pentru transportul blocurilor de piatră necesară ridicării piramidelor s-au folosit trunchiuri rontude de lemn. Totuși, este puțin probabil că cei cîțiva copaci, în majoritate palmieri, care creșteau pe vremea aceea (ca și în zilele noastre) în Egipt să fi fost tăiați și folosiți pentru transport, deoarece fructele lor erau absolut necesare ca aliment, iar trunchiurile și coroana lor constituiau singurele adăposturi umbroase în acest peisaj pîrjolit de soare... Oare lemnul a fost importat? Pentru aceasta era necesară o flotă considerabilă, care să aducă lemnul la Alexandria, iar de acolo el ar fi trebuit transportat în sus pe Nil pînă la Cairo. Deoarece în perioada ridicării piramidelor egiptenii nu dispuneau încă de cai și de atelaje, nu exista altă posibilitate".

În piramidele egiptene s-au găsit nenumărate configurații, desene, modele care arată tocmai felul în care s-au construit aceste piramide și alte monumente gigantice și chiar și întregul proces de transport al uriașelor blocuri de piatră sau al monumentelor întregi, dintre care numai cel al lui Ramses II cîntărește peste 887 de tone. S-au găsit și documente care vorbesc despre cheltuielile ce s-au făcut cu ocazia ridicării și transportării acestui monument. S-a înregistrat și numărul celor angajați în acest transport: 150 de muncitori și 60 de soldați. Tehnica obișnuită în transportare era următoarea: blocul de piatră sau monumentul este adus pe Nil, de la cariera de piatră pînă la Assuan. De aici este încărcat pe niște sănii de lemn trase de muncitori puternici. La cele patru frînghii groase, la fiecare din ele, trăgeau cîte 30 de oameni. În partea din față a saniei se afla un om care turna încontinuu apă sub șine pentru a micșora frecarea și încălzirea. Un grup de cîțiva oameni îi dădea găleți pline cu apă. Pe sanie, în vîrf, se afla supraveghetorul care dirija operația și dădea ritmul necesar celor ce trăgeau uriașul transport.

Pe lîngă sanie se utilizau și trunchiuri de lemn care se puneau în fața blocului ce trebuia transportat.

În ce privește afirmațiile lui Däniken cu privire la lemn, flotă și altele, trebuie să amintim faptul că Egiptul avea o flotă mare și puternică, care naviga nu numai pe Nil ci și pe mare! Ea naviga pe întreaga Mediterană, în apele Mării Roșii și cele ale Atlanticului. Flota egipteană transporta mari cantități de minereuri, diferite mirodenii, lemn, piei, aur... După inscripții datate din anul 2375 î. e. n., a existat, se poate spune, o linie permanentă între Egipt și Rhodezia de astăzi, unde egiptenii posedau cîteva colonii miniere.

Däniken pune la îndoială posibilitatea egiptenilor de a naviga în susul Nilului cu flota pe care o aveau. Ciudat, tocmai el care a fost de nenumărate ori în Egipt și a avut posibilitatea să vadă cum nenumărate vapoare și vaporașe navighează în susul Nilului. Pe cea mai mare porțiune a Nilului zilnic suflă vînturi prielnice pentru navigat. Unele bat înspre nord și sînt prielnice pentru navigare în aval, iar altele bat din sud-vest și atunci navigarea în amonte se face în excelente condiții.

Vorbind cu ironie și suspectînd posibilitatea egiptenilor de a importa mari cantități de lemne, Däniken amintește Alexandria drept port principal al Egiptului. Dar, pare-se, el a uitat că Alexandria a fost construită de Alexandru Macedon în jurul anului 332 î. e. n., iar pe timpul stăpînirii faraonilor nu era decît o neînsemnată așezare pescărească.

**ÎN NUMĂRUL VIITOR:
ASTRONAUȚI ÎNARMAȚI
CU SULIȚE!**

VESNA PARUN

Fecioară

Acel tropot şi fum venind tot mai aproape.
Va intra în grădina ta, uşa adormită va deschide.
Eşti singură în casă. Ce îi vei spune, fată,
necunoscutului care tînjeşte să moară
pe mîinile tale goale ? Spune, ce ai să-i spui ?
Singură în casa goală şi părăsită
îmbrăţişată de iederă. Cerul din geamul tău
e acelaşi mereu, blînd şi îndepărtat.
Pe drum călăreţii merg.
Dar cineva doreşte să moară pe mîinile tale liniştite,
pe care nimeni nu le-a trecut în somn la miezul nopţii.
Cineva moare de dor să îmbrăţişeze noaptea asta
mijlocul tău subţire şi părul neatins.
Priveşte drumul, de-a lungul apei, de-a lungul serii largi.
Aruncă-ţi părul pe umeri. Fugi,
cu inima deschisă, nu te teme, de ce tremuri ?
Fugi, fugi. Nu întreba cine plînge în hohote
şi din întuneric îţi urmăreşte paşii.
Cioclii deja au dus din casa sfărîmată
perle strălucitoare şi canari aurii.
Basmele în linişte s-au risipit.
Nu plînge, asta e dragostea. Porneşte prin lume.
In loc de cercei vei purta închisoarea durerii
fată, dacă ai ales viaţa.

In româneşte de **GABRIELA MELINESCU**
şi **SOFIA CARMAZAN**

VASKO POPA

Cină pe Cîmpia Mierlei

Stau străvezii cu toţii la masă
Şi-şi privesc unii altora steaua din inimă

Purtătorul cununii le rupe şi le împarte
Trecutul lor de aur
Iar ei îl mănîncă

Le toarnă-n potire de albi bujori
Viitorul lor purpuriu
Iar ei îl beau

In genunchi sub masă
Spadele lor mîrîie-ncet

In vasele de pe masă
Se oglindeşte cerul de seară
Iar pe cer sfîrşitul luptei de mîine

Pe mîna dreaptă a purtătorului de cunună
Se-aşează mierla şi concepe cîntecul.

STEVAN RAIČKOVIĆ

Cîntec de leagăn

Să doarmă acum gardul mic şi putred
Dacă mai există încă triunghiu-i neclar
Intre cei doi plopi
Din care unul a fost mai scund
Si cîrlionţat în zadar. Aceasta a fost
Pe lîngă şinele care ia uită-te
Nu m-au dus nicăieri. (Ia uită-te
Cum stau cu mîna în buzunar rezemat de-un perete
De-o mare pată de umezeală şi de tencuială cenuşie
Care se scurge ca nisipul
Printre degete). Florile soarelui au putrezit
De zăpadă şi vînt
Şi de păsări puţin. Băltoaca tulbure cu apă de humă
Ca un fluture tulbure se duse în soare.
Broasca ridicolă
A zburat sub penele
Berzei
Pe coş. Au cărat gardul pe umeri
Cocirjaţi
In amurg. Aceasta s-a întîmplat pe lîngă şinele care ia uită-te
Nu m-au dus nicăieri. (Ia uită-te
Cum stau cu mîna în buzunar rezemat de peretele vieţii
Care se scurge ca nisipul
Printre degete).

A XXX-A ANIVERSARE A REPUBLICII
SOCIALISTE FEDERATIVE IUGOSLAVIA

POEZIE IUGOSLAVĂ

I. MESTROVIC : „Mama

GORAN BABIĆ

Cîntecul despre Palinka

LUI MATE BABIC

cum te simţi acum cînd eşti singur
cînd te părăsiră toţi cei care ştiu vîrsta potrivită
pentru fugă
cum te simţi acum
îţi sînt de folos cuvintele mari şi sfinte
te apără oare pămîntul
te ocroteşte oare mama
oare te-aşteaptă nevasta fidelă iubită de tine
mai ştii încă străvechile cîntece
îţi aminteşti încă de bunele vinuri de lungile nopţi ale iernii
oare te-nvaţă ceva înţeleptele cărţi
încă mai vezi prin beznă rodnicele cîmpii ale ţării
mai crezi în tot ce-ai jurat
mai pierzi încă sau ai pierdut totul
cum te simţi acum cînd eşti singur
cîtd eşti o lampă ciudată ce luminează în vînt

STEVAN TONTIĆ

Puşca mea

Puşca nu va lua foc în mîinile mele
după ce va-nţelege secretul
în disperare ea va muri
In locurile primejdioase, în lupte,
va risipi lacrimi, în loc de gloanţe
eliberată de iluzii, va fi şi ea
vieţii — sinceră prietenă
Bătrînele puşti încă mai bombăne
cele noi tac de ruşine
şi clănţăne uneori numai ca să
nu ruginească

SRBA IGNJATOVIĆ

Ca un centaur

Inchide cartea. Las-o să moară.
Scutură praful de pe mîini, de pe tălpi.
Uită povăţuirea, uită mesajul,
Indreaptă-te pe jos în spaţiul natal.

Acolo încă mai sînt feţe,
Lapte şi leagăn, plîns şi surîs,
Acolo are să-ţi placă tristeţea uşoară —
Şi trăieşte atunci ca un centaur.

MILUTIN PETROVIĆ

Lebăda priveşte

Am privit lebăda
în timpul zorilor în depărtări
se albea. A trecut
ce-a fost al ei
Dar eu am un leac
Am s-o pironesc pe scînduri
Am să-i frîng aripile. Se înnegrea
Ea ştie. Nu voi putea
să-i fac aceasta
Ea se înşeală îngrozitor, Cînd
cu ciocul de raţă
îşi dă încuviinţarea
Te-am minţit Lebădă
Lebădă, Lebădă.
Cînd ţi-am pomenit de scînduri
Am eu altceva
pentru ultimele zile ale unor astfel
de păsăroaie
Deasupra capului îţi stă
norul Nemişcătorul

In româneşte de **ANGHEL DUMBRĂVEANU**
şi **ADAM PUSLOJIĆ**

COLEGIUL DE REDACŢIE :
Ion Arieşanu (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara

Redacţia şi administraţia — Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3.33.90 şi 3.33.76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

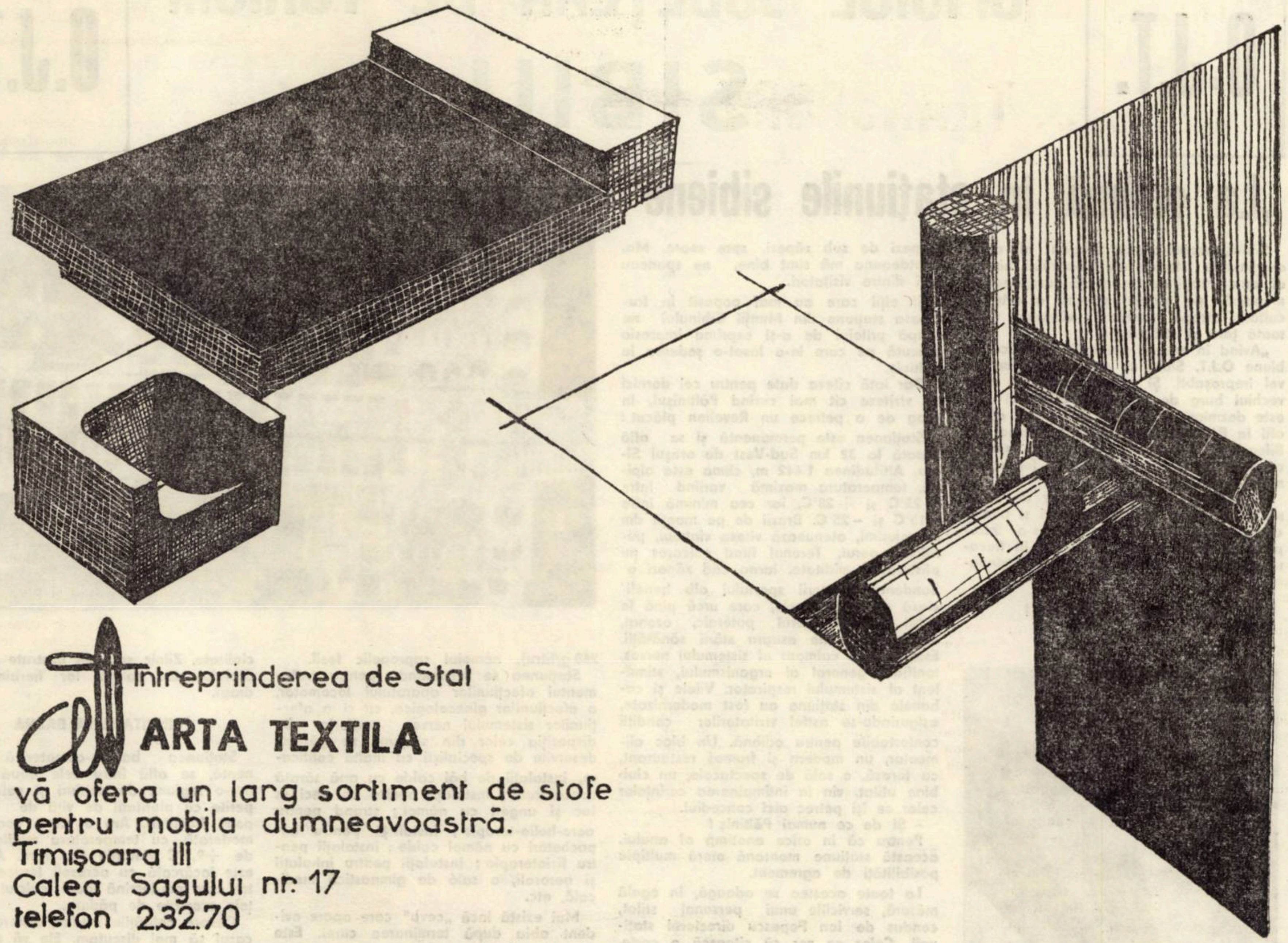

Întreprinderea de Stat

ARTA TEXTILA

vă oferă un larg sortiment de stofe pentru mobila dumneavoastră.

Timișoara III
Calea Sagului nr. 17
telefon 2.32.70

ARTA
Guban
Guban Guban Guban Guban
Fabrica „Victoria – Guban" Timișoara

O.J.T.

OFICIUL JUDEŢEAN DE TURISM
SIBIU

O.J.T.

„La odihnă în staţiunile sibiene“

Sibiul, oraşul-cetate, leagăn al atîtor evenimente istorice ale poporului nostru, al unor creaţii de rezonanţă europeană şi mondială pe tărîmul ştiinţei, a artei şi culturii, atrage numeroşi vizitatori din toată ţara şi străinătate.

„Avînd în vedere prestaţiile turistice sibiene O.J.T. Sibiu se situează pe un nivel ireproşabil. Şi putem spune că străvechiul burg de pe valea Cibinului nu este dezminţit nici unde, indiferent că te afli la Păltiniş, Ocna Sibiului, Bazna sau Bîlea-lac" – subliniau cu vădită mîndrie cei care au vizitat în concediul lor aceste meleaguri.

În vederea extinderii zonelor de odihnă şi agrement în jurul Sibiului şi pentru completarea dotării acestora s-a întreprins un mare volum de lucrări în fiecare staţiune, ne relata tov. Ion Mărgineanu directorul Oficiului Judeţean de Turism Sibiu şi Roşca Ion contabil şef.

De ce numai la Păltiniş ?

Activitatea de deservire turistică a fost substanţial îmbunătăţită, prin perfecţionarea mijloacelor de informare a turiştilor români şi străini sosiţi în Sibiu, asupra obiectivelor ce pot fi vizitate, a serviciilor de care pot beneficia, etc.

La fel în punerea în valoare a frumuseţilor, a monumentelor şi locurilor de tradiţie reprezintă o nouă notă de atracţie, în deosebi sub raportul cîştigului de informaţii culturale şi educative. Acestea prezintă interese pentru turişti, sînt placate cu inscripţii lămuritoare. În fiecare staţiune turistul descoperă de fiecare dată ceva nou : un bar, un restaurant, o terasă, o sală de club, o cantină nouă şi multe altele. Dar să-i urmărim pe oaspeţi în perimetrul staţiunilor sibiene.

În autobuzele Întreprinderii de Transporturi Locale ce traversează localitatea Răşinari, urcînd spre Păltiniş, nu de puţine ori poţi auzi dialoguri de felul acesta :

– Unde mergeţi ?

– La Păltiniş . . .

– Frumoasă staţiune ! Merită să-ţi petreci concediul aici. Eu în fiecare an sînt prezent în părţile acestea. Ori la vremea schiului, ori la aceea a culesului murelor, a zmeurei, ba chiar şi primăvara cînd ghioceii abia reuşesc să se ridice limpezi de sub zăpezi, spre soare. Ma. întotdeauna mă simt bine, ne spuneau unii dintre vizitatori.

Şi alţii care au mai poposit în frumoasa staţiune din Munţii Cibinului nu scapă prilejul de a-şi exprima impresia plăcută pe care le-a lăsat-o şederea la Păltiniş.

Dar iată cîteva date pentru cei dornici să viziteze cît mai curînd Păltinişul, în prag de a petrece un Revelion plăcut :

Staţiunea este permanentă şi se află situată la 32 km Sud-Vest de oraşul Sibiu. Altitudinea 1 442 m, clima este alpină, temperatura maximă variind între +25°C şi +28°C, iar cea minimă între –15°C şi –25°C. Brazii de pe munţii din împrejurimi, atenuează viteza vîntului, purificînd aerul. Terenul fiind calcaros nu păstrează umiditate. Iarna cad zăpezi abundente. Iubitorii sportului alb beneficiază de un tele-schi, care urcă pînă la vîrful Onceşti. Aerul puternic, ozonat, are efecte bune asupra stării sănătăţii. Este un bun calmant al sistemului nervos, tonifiant general al organismului, stimulent al sistemului respirator. Vilele şi cabanele din staţiune au fost modernizate, asigurîndu-se astfel vizitatorilor condiţii confortabile pentru odihnă. Un bloc alimentar, un modern şi frumos restaurant, cu terasă, o sală de spectacole, un club bine utilat, vin în întîmpinarea cerinţelor celor ce îşi petrec aici concediul.

– Şi de ce numai Păltiniş ?

Pentru că în orice anotimp al anului, această staţiune montană oferă multiple posibilităţi de agrement.

La toate acestea se adaugă, în egală măsură, serviciile unui personal stilat, condus de Ion Popescu directorul staţiunii. Celor ce vor să citească o carte, fie ea de orice gen, biblioteca le oferă un mediu ambiant plăcut. Celor ce vor să facă plimbări şi excursii, directorul clubului Mihai Cazan le oferă trasee de neuitat, cum sînt : drumul spre cabana Gîtul Berbecului, cel spre vîrful Cindrel.

Spaţiul nu ne permite decît o prezentare sumară a posibilităţilor de agrement. Lăsăm viitorilor vizitatori ai Păltinişului plăcerea de a descoperi ei înşişi frumuseţea acestor locuri.

IMAGINI DIN OCNA SIBIULUI

Vederea pe care staţiunea de tratament şi odihnă Ocna Sibiului o oferă vizitatorilor săi este aidoma multor altor staţiuni balneare din ţara noastră : pavilioane drăguţe, vile îngrijite şi cochete, cabinete de consultaţii, săli de tratamente înzestrate cu aparatură modernă, laborator, club, bibliotecă, cantină, etc. În plus, culoarea locală o dau aici bogăţia de lacuri, rămase în mare parte ca vestigii ale vechilor exploatări de sare, de pe vremea romanilor. Proprietăţile curative ale lacurilor sărate de pe aceste meleaguri erau cunoscute încă din secolul al XVI-lea ,dar abia în 1850 au început să fie utilizate, cînd apa era vîndută bolnavilor, pentru a fi folosită la băi calde. Apele sărate de la Ocna Sibiului au o concentraţie minerală de 26% şi în felul lor sînt unice în Europa. Înzestrată cu o bogată şi modernă aparatură medicală, staţiunea a devenit în zilele noastre o importantă şi eficientă bază de tratament balnear. Ea se află situată la 12 km de Sibiu, într-o regiune împrejmuită cu dealuri acoperite cu păduri de stejar. Altitudinea 408 m, avînd un climat de trecere de la cel de dealuri-coline la cel subalpin. Staţiunea este ferită de vînturi. Pe lîngă acest climat de cruţare ea beneficiază de factori naturali de cură cum ar fi : apa minerală clorosodică, uşor bicarbonatată a izvorului Horia. (întrebuinţată în cura internă), apa minerală clorosodică a lacurilor helioterme (avînd o concentraţie între 180–260 g/litru), nămolul sapropelic fosil.

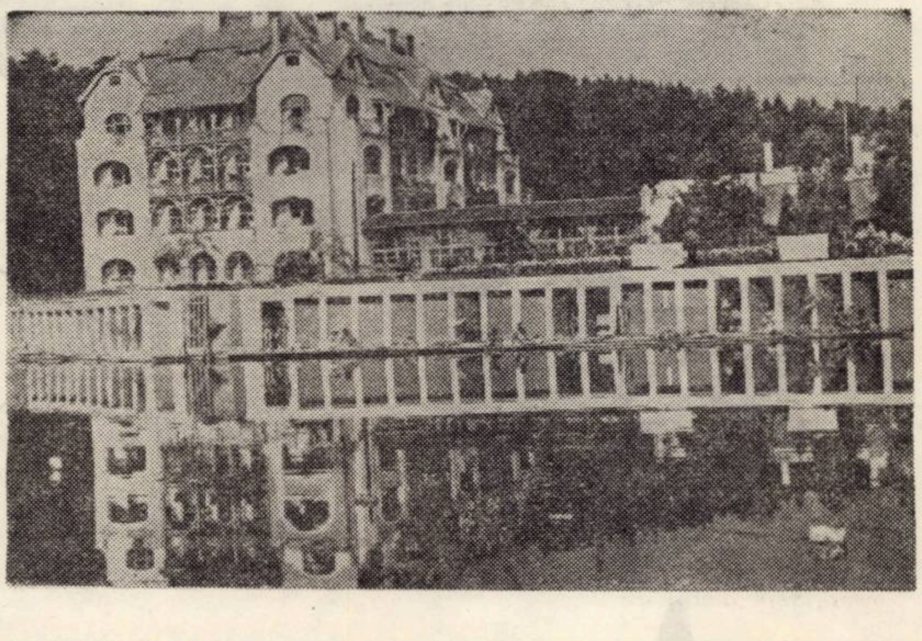

Staţiunea se recomandă pentru tratamentul afecţiunilor aparatului locomotor, a afecţiunilor ginecologice, cît şi a afecţiunilor sistemului nervos periferic. La dispoziţia celor din staţiune se găsesc, deservite de specialişti cu înaltă calificare, instalaţii de băi calde cu apă sărată concentrată ; instalaţii pentru băi reci în lac şi ungeri cu nămol ; strand pentru aero-helio-terapie ; instalaţii pentru împachetări cu nămol calde ; instalaţii pentru fizioterapie ; instalaţii pentru inhalaţii şi aerosoli, o sală de gimnastică medicală, etc.

Mai există încă „ceva" care apare evident abia după terminarea curei. Este diagnosticul de „ameliorat" cu care pleacă înapoi spre casă, la locurile de muncă, miile de oameni ai muncii veniţi în staţiunea Ocna Sibiului.

Desigur eficacitatea tratamentului face ca staţiunea să se bucure de aprecierea numeroşilor oaspeţi care o vizitează în fiecare an. Să existe oare vre-un secret ? Nu ! Categoric nu ! Şi lucrul acesta se poate vedea în activitatea întregului colectiv de medici, surori, băieşiţe, în modul cum aplică ei tratamentul. Se poate desprinde şi mai clar din discuţiile cu oamenii, cu acei care numai după cîteva zile declară cá „durerile ne-au lăsat". De altfel, ţelul pe care caută să-l atingă personalul staţiunii este : „cît mai mulţi bolnavi amelioraţi, cît mai puţine nemulţumiri".

Aceasta face ca, indiferent unde vom intra, fie că este un cabinet medical, fie secţia de electro-fizioterapie, o cabină de băi sau una de împachetări de nămol, să găsim aceeaşi atmosferă de muncă, specifică unei adevărate clinici de specialitate. Zilnic sute de ilustrate cu Ocna Sibiului duc salutul lor fierbinte celor dragi.

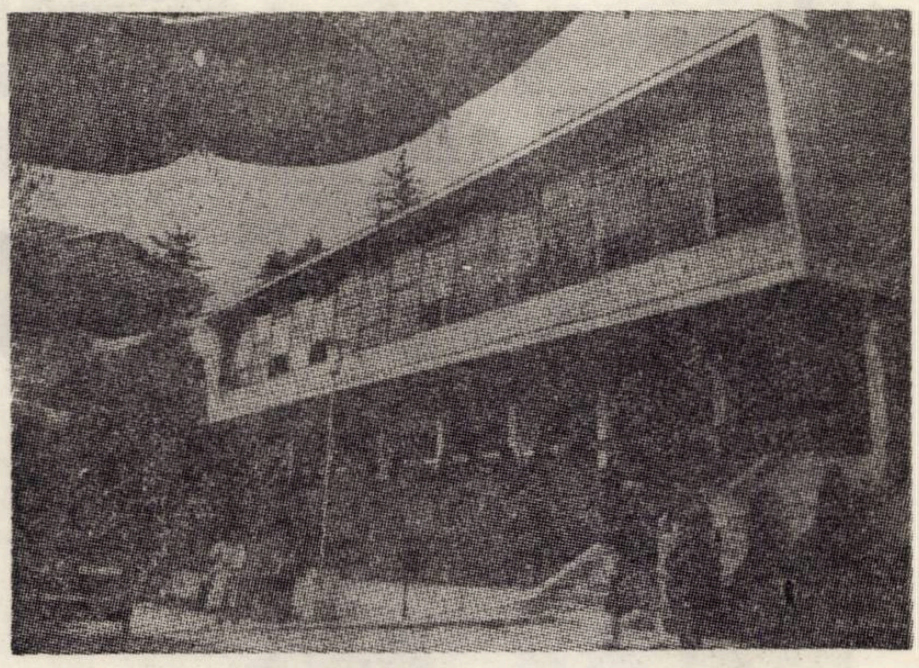

INVITAŢIE LA BAZNA

Staţiunea balneo-climaterică permanentă, se află între cele două Tîrnave, într-o regiune de dealuri şi coline, acoperite cu plantaţii de viţă de vie, de pomi fructiferi. Are o climă continentală moderată, cu temperatura medie anuală de +9,5°C vînturile sînt rare. Atmosfera este încărcată cu aerosoli terapeutici, între care predomină iodul, calciul şi esenţele aromate de pădure.

Despre calităţile apelor minerale nu e cazul să mai discutăm. Ele vă sînt desigur cunoscute. Cura cu apele minerale clorosodice, iodate, bromate, hipertone şi atermale este foarte bună în tratamentul bolilor aparatului locomotor, ale oaselor şi muşchilor, ale dermatozelor cronice. Staţiunea dispune şi de alţi factori curativi, ca de pildă : nămolul de origine minerală (adus la suprafaţă de apa izvoarelor care conţin gaz metan), de asemenea din apa izvoarelor se extrage prin evaporare sarea cu mult renume „de Bazna" pentru tratarea reumatismelor cu care se pot face băi la domiciliu, la nivelul oricăror exigenţe. Vile spaţioase stau la dispoziţia celor veniţi la tratament în staţiunea Bazna, dispunînd la fel de tot confortul : club, restaurant, cinematograf, existînd şi posibilităţi de practicarea sportului. Credem că sînt suficiente motive, sperînd să optaţi pentru un concediu plăcut şi reconfortant la una din staţiunile oferite. În perspectivă O.J.T. Sibiu va construi aici un nou pavilion de tratament şi un hotel sanatorial modern.

KLEIBEL ERWIN

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 6 DECEMBRIE 1973 ● NR. 49 (302) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

RITMUL ȚĂRII

Au rămas douăzeci şi cinci de zile din anul 1973. Industria din marea majoritate a județelor lucrează de una, două şi trei luni în plin an 1974. Ritm alert. „Volumul producției industriale a anului 1973 este superior celui obținut în întregul cincinal 1956–1960". Ne grăbim. Implicîndu-ne toată puterea de muncă, voința şi încrederea în noi şi-n viitor, ne grăbim pentru a intra într-un ritm înalt numit prosperitate – civilizație – comunism. Ne grăbim pentru a depăşi prevederile şi angajamentele asumate în realizarea acestui țel. Ne grăbim pentru a deveni cît mai curînd contemporanii idealurilor noastre. Şi creşterile decurg explosiv urmînd curbe de ascendență nebănuite.

Parcurgem drumul sintetizîndu-ne munca în cifre şi raportînd-o unui trecut din ce în ce mai apropiat, care marchează saltul uriaş de la o zi la alta. Am ajuns să comparăm, deci, azi, un an al cincinalului cu un întreg cincinal, ca după numai cincisprezece ani realizările unui an singur să fie superioare. Şi cincisprezece ani sînt un timp în care realizările şi ritmurile sînt trăite de o aceeaşi generație. O aceeaşi generație care şi-a modificat respirația ființei schimbînd fața unei țări şi adaptîndu-se mereu propriilor sale realizări şi voind de fiecare dată, la fiecare nou bilanț, mai mult. Din cincinal în cincinal. Cînd orice sfîrşit de an este un punct de referință, care în condițiile unei atari desfăşurări de forțe devine reper în istoria unui popor viguros. Plenara C.C. al P.C.R. din 27–29 noiembrie, deosebit de importanta cuvîntare ținută cu acest prilej de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, adoptarea în plenul celui mai înalt sfat al țării, Marea Adunare Națională, a Hotărîrilor şi legilor privind coordonatele dezvoltării țării în anul hotărîtor al cincinalului au constituit un astfel de reper.

Sintetizînd realizările din economie se evidenția clar impresionantul ritm al evoluției țării, implicațiile directe pe care le are în ridicarea nivelului de trai al oamenilor, în procesul modelării conştiinței lor în spiritul celui mai înalt democratism. Se sublinia încă, în cuvîntare : „Pămîntul este al întregii națiuni şi trebuie să-l tratăm ca atare !" ... „Ca în orice familie – unde mijloacele trebuie folosite rațional pentru a contribui la asigurarea condițiilor de viață corespunzătoare pentru toți membrii familiei – şi în societate trebuie să gospodărim rațional mijloacele de care dispunem, ținînd seama de interesele tuturor membrilor marii noastre familii socialiste". Chemări încă la responsabilitate şi rațiune care ne demonstrează din nou că nu cifrele sînt scopul ci prosperitatea poporului, că ritmul nu este scopul în sine ci arderea înaltă a conştiinței comuniste. Noi sîntem marea familie – noi sîntem scopul. Ritmul e mijlocul de a exista – viața noastră pe care trebuie să o perfectăm prin noi. Ritmul e țara.

PAUL EUGEN BANCIU

civitas

TORȚA

PRICEPERE. În practica sublimei noastre profesii, priceperea este un permanent proces social, pricep ce fac şi gîndesc alții, care la rîndul lor, înțelegîndu-mă, mă determină să fiu mai adînc eu şi astfel să pot deveni priceput de către alții care vor transmite torța.

Între oameni şi pentru oameni, medicina nu este o profesie ca toate celelalte, ea fiind continuă pedagogie, incidentă cu cea a activistului obştesc şi totuşi unică, directă, de nerepetat, ştiință şi artă prin excelență socială. A înțelege aceste puternice cîmpuri de forță, a considera medicina ca rezultantă a unor determinante procese sociale, a prețui la rîndul său influența pe care medicul o exercită, prin priceputa sa activitate asupra procesului social însuşi, a pricepe toate acestea... un întreg program de viață şi de predare a vieții care biruieşte, „pricepîndu-se".

OMENIE. De la modestele „umanioare" ale înaintaşilor noştri, de la umaniştii cărora tuturor, noi toți, le sîntem cu fiece clipă datori cu însăşi liniştea şi echilibrul privirii noastre măsurate asupra lucrurilor, cu pasiunea medicului pentru înțelegerea esenței fenomenului, de la bătrînii noştri umanişti, cărturari şi necărturari, făclii ale umanității anonimi truditori în noaptea secolelor, ne vine această blîndă şi măsurată înțelegere a raporturilor între om şi om. Fiind, acum mulți ani medic de circumscripție, între munți săraci şi aspri, am întîlnit în văile şi pe înălțimile lor oameni cu suflet şi fapte de împărați din balade, oameni care, neavînd ce să împartă în sărăcia lor de piatră, îşi multiplicau bunătatea şi înțelepciunea, ca o mereu vie torță.

Criteriul suprem : „Omenia" le era înscris pînă şi în felul cum se salutau şi a nu „omeni" pe cineva, a nu-l considera egalul tău printre oameni, însemna, pentru moții mei, a nu fi om. Nu pot uita nici o sclipire măcar din înscrisa demnitate a gestului mărunt, din seculara noblețe a cumpătării blînde a acestor oameni, aidoma florii de colț a acelor ținuturi, rară şi de aceea de neprețuit. Omenia lor, omenia primilor mei pacienți, lecția zilnică de vechime gînditoare şi definitiv ajunsă la exprimarea unui adînc semnificant național şi etic, al cumpătării înțelepte şi pline de bunăvoință, această omenie am regăsit-o, răsfrîntă ca în somptuoase oglinzi, de palate, în gîndirea şi purtarea maeştrilor mei în fraze — sentință, în volume, în acțiuni şi comportamente de profesori-medici-ctitori de şcoală.

PASIUNEA. „L'amor che muove il sol e l'altre stele", dragostea, pasiunea pe care o cîntă Dante această forță cosmică în stare să mişte soarele şi celelalte stele, pasiunea de a vedea pe om sănătos, de a-l înțelege ca măsura lucrurilor, regele universului, pasiunea aceasta este adînc clasică.

Să transmitem, ca la munte, acolo unde viața se esențializează, şi se purifică, aproape de vîrfurile pasiunii comune, să transmitem, deci, torța pasiunii generației noastre, torța priceperii, torța omeniei noastre, în fiecare gînd şi gest de dascălii şi elevi ai atît de umanei şi unicei noastre profesii, profesie ca nici una alta.

SERGIU LEVIN

convorbiri

Cu MIRCEA TOMUŞ

CRITIC ŞI ISTORIC LITERAR, REDACTOR ŞEF AL REVISTEI „TRANSILVANIA"

Sibiul a redevenit universitar şi literar. Oraşul transilvănean nici nu poate fi imaginat altfel. El poartă amprentele culturii ca mai toate oraşele ardelene şi reînvie figura marilor bărbați ai neamului care au trăit pe aceste meleaguri sau au descins ca Gheorghe Lazăr la sud de Carpați spre a deschide şcoala românească.

Astăzi, cînd această parte a țării trăieşte sub semnul unei alese efervescențe culturale, o convorbire cu unul dintre reprezentanții săi de frunte nu poate fi decît plăcută şi folositoare.

Mircea Tomuş conduce Cursul de istoria literaturii române de la Facultatea de filologie şi concomitent, revista „Transilvania". Prestigiosul critic şi istoric literar te întîmpină generos şi circumspect, cu acea disponibilitate familiară caracteristică predecesorilor. Literatura română contemporană există la Sibiu mai mult decît ca o simplă prezență, ci ca o manifestare vie, demnă de înaintaşi.

— V-am cunoscut la revista „Steaua" aproape „pe vremuri". Acum conduceți „Transilvania" la Sibiu. Şi, totuşi, ce-a-nsemnat „Steaua" pentru dumneavoastră ?

— Revista „Steaua" a-nsemnat formația într-un climat intelectual şi afectiv de excepție, între oameni care se-nțelegeau bine. Astăzi nu pricep de ce, pe vremuri, erau suspectați tocmai pentru buna lor înțelegere. A contat foarte mult personalitatea lui A. E. Baconsky, nu numai prin direcțiile şi sugestiile date de el, dar mai cu seamă pentru faptul că a ştiut să pună în față un spațiu cultural, poetic, de cea mai autentică substanță, care a rămas pentru noi, şi după plecarea lui din Cluj, mediul pe care l-am respirat. El ne-a descoperit mai profund poezia interbelică şi pe urma lui a rămas să ne-o redescoperim fiecare în parte de vreo cîteva ori.

— Ce-nseamnă „Transilvania ?"

— „Transilvania" înseamnă mai mult decît pot face eu pentru „Transilvania". Dar ceea ce fac eu pentru „Transilvania" înseamnă o inițiativă proprie, în sensul formației mele, aşa cum, de exemplu formula nouă a „Tribunei" înseamnă inițiativa lui D. R. Popescu. „Transilvania" se străduieşte să exprime spațiul literar sibian, caută să fie şi cred că este expresia creativității actuale sibiene. Eu sînt doar participant şi, întrucîtva, organizator.

— Care este rostul şi şansa istoriei literare, după opinia conducătorului unui asemenea curs şi a istoricului literar, în cîmpul informațional ce proliferează atît de rapid şi divers ?

— Istoria literară trebuie să dea o dimensiune creatoare şi cu valoare de actualitate sau exemplaritate trecutului nostru literar. Condiționez prestația istoricului literar de originalitatea rezultatelor, de şansa încadrărilor în termenii problematicii literare actuale. Dacă mai este şi un profesor, istoricul literar trebuie să izbutească şi formarea sau măcar influențarea unor generații tinere, condiția formativă. S-a spus despre istoria literaturii că este romanul posibil al literaturii dar, ori este mai mult decît atît, ori este un roman total care înglobează şi discuția de idei şi analiza minuțioasă şi portretistica şi raportările reciproce ale unor planuri contrastante.

Dacă au fost generații care, din punct de vedere intelectual, au crescut la şcoala poeziei lui Eminescu, să zicem, altele la cea a romanului lui Teodoreanu, de ce n-am spera ca una din viitoarele generații să se formeze la şcoala unei istorii literare de factură complexă, pasionată în dezbatere, sensibilă în expresie, aşa cum o practică unii din istoricii literari pe care-i invidiez ?

— Vreți să exemplificați ?

— Matei Călinescu, Mircea Zaciu, N. Balotă, Ovidiu Cotruş, Manolescu...

— Cum definiți critica pe care o faceți ?

— Prin critica pe care o fac încerc să intru în specificul literaturii abordate. Dacă accesul presupune anumite dificultăți, el poate fi întîrziat prin digresiune. Manolescu a observat lipsa de

PETRU M. HAŞ

(Continuare în pag. 8)

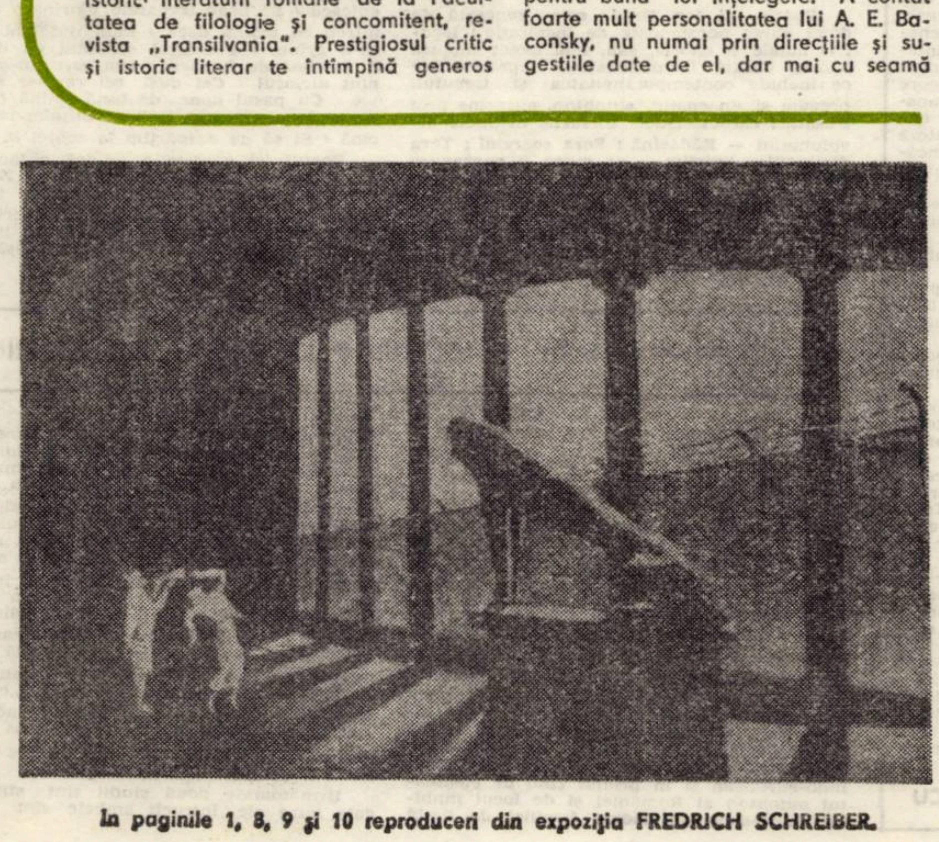

În paginile 1, 8, 9 şi 10 reproduceri din expoziția FREDRICH SCHREIBER.

cronica literară

1. Unii puteau bănui, încă de la lectura romanului, numărul uriaş de fişe ce însoţeau înaintarea naraţiunii, subtextul difuz cu o vegetaţie de idei inabordabilă nu numai cititorului comun, ci şi al celui relativ orientat în probleme de cultură.

Anunţate în şase volume, caietele au ajuns la al doilea, şi în curînd vom avea în faţă întreaga schelărie a uriaşei construcţii. Bănuiala superficială ar fi că Eugen Barbu e un sadic, ţinînd cu tot dinadinsul să-şi terorizeze primii comentatori şi contestatari ai cărţii, prea grăbiţi (eufemism) spre a cerceta romanul în adînc. Operaţiunea într-adevăr ar fi sadică, fiindcă ce rost ar avea, de pildă, să-i pui, ani de-a rîndul, în faţă, unui Valeriu Cristea, dovezile absolute ale incompetenţei, cînd e cunoscută frivolitatea opţiunilor sale ? (La vremea, nu depărtată de noi, a apariţiei Princepelui, V. Cristea îi iubea, cu obstinaţie, în articole poluate de metafore, pe onirici : azi, cu acelaşi calabalîc metaforic, s-a aciuat strategic lîngă prozele unui Mihai Giugariu, declarat – nu se ştie de ce pricini – model de realism). Deci nu sadice sînt Caietele Princepelui, şi nu (de pildă) incompetenţa mustrătoare a lui Valeriu Cristea e în cauză.

2. Caietele Princepelui, îndreptar de lectură, sînt o operă independentă, rod al unei metamorfoze spectaculoase : Cartea (cu majusculă) îşi înglobează autorul, mărturisindu-ni-l ca suveran al ei. Caietele Princepelui sînt în realitate Cărţile Princepelui, ale suveranului literar ce îşi domină, fără cîrtire, materia sa. Imaginea alchimistului mi se pare cea mai potrivită pentru noua înfăţişare a lui Eugen Barbu şi pentru noul anotimp al literaturii sale. Laboratoarele romancierului, cele deschise privitorului în Caiete... aduc cu cele alchimice : aceleaşi îngrămădiri de mineral şi de flacără magică, aceleaşi distilerii de esenţe şi mai ales aceeaşi patimă a metalului pur, cuvîntul. Drumul de la Carte la Cuvînt mi se pare cel mai senzaţional itinerar pe care îl oferă Princepele şi Caietele sale. Este imaginea alchimistului, dar mai ales mitul puterii sale, căreia toate cărţile secrete ale lumii i se aşează la picioare, pentru Cartea sa. În această ordine, a subiectivismului suveran, nu ne mai miră faptul că un Eugen Ionescu e aşezat, între dramaturgi, pe locul ce urmează lui Shakespeare. Şi nici obstinatul refuz al lui Kirkegaard sau Dostoievski nu mai stîrneşte mirările noastre. Căi închise Princepelui, inutilizabile ca material documentar, cei doi sînt priviţi de la distanţe incomensurabile, ca stelele unei alte galaxii. Căci galaxiile Princepelui sînt ale istoriei, mitului, magiei, ale lumilor ce îşi relevează spectacolul lor secret, bogat în culoare ; spectacol, în ultimă instanţă, ale Cuvîntului.

EUGEN BARBU

Caietele Princepelui, II

(Editura Eminescu 1973)

3. Caietele Princepelui sînt diagramele spectacolelor Cuvîntului. Căutarea lor e aproape detectivistă, şi Caietele se citesc precum un roman poliţist sau unul de spionaj. Din cutare carte rară sînt extrase date asupra formării gîndirii greceşti, din altele, date despre legenda Meşterului Manole, de altundeva, mituri indice, mitologie egipteană, alchimie, precum şi fraze, aforisme, maxime. Literatura e degustată precum vinurile rare, frazele sînt decupate pentru freamătul lor senzual, cuvintele, pentru euforie, pentru leneşa curgere a sunetelor. Apar şi profesiuni de credinţă de acest fel (fiindcă autoexplicaţiile nu lipsesc în acest roman al demistificării şi mitificării) : „Poate asta e taina (s.n.) stiliştilor, a vîna cuvintele, a te tîrî la picioarele lor, a dori să umbli pe urmele celor rare, a le preface, a le ghintui, a le da pe roata subtilă a curgerii lor înspre cititor. De fapt, pentru mine, un nume bine împerecheat face cît o biografie, mă scuteşte de descrierea persoanelor care nu mai e modernă. gîndiţi-vă la acest Hristea Belivacă. Şi aşa mai departe..."

Pitorescul, cu care a fost etichetat (dispreţuitor) Eugen Barbu, reprezintă un stil al literaturii şi, prin el, o viziune a lumii. Ne gîndim că stupida (şi permanenta) comparaţie Marin Preda – Eugen Barbu cea care a întărîtat atîtea condeie, prea multe nevrednice de aceste nume nu-şi are rostul. Polemica, să ne amintim, s-a născut dintr-o ilustră neînţelegere, în vremile de întemeiere a literaturii noastre moderne : aceea a lui Arghezi faţă de Rebreanu. (Să ne amintim celebru, vai, comentariul arghezian al lui Ion. În timpurile mai noi, de cealaltă parte a baricadei, apărătorii lui Rebreanu au contestat, cu aceeaşi vehemenţă, stiliştii. Ca şi cînd locurile marilor scriitori ar fi limitate.

4. Există, în Caiete, lîngă orgoliul acesta nelimitat şi ingenuitatea travaliului, aspectul purificator al muncii, umilinţa ei. Alternativ, orgoliu, umilinţă : să facă acestea parte din arsenalul mijloacelor de aţîţare a publicului sau să fie o parte a unei căutări dramatice ? Ostentaţie sau lirism ? Probabil din fiecare cîte ceva : „Cine ştie cît costă aceste adevăruri spuse, dar mai ales cele ce nu pot fi spuse ? Mă consolez că Jurnalul meu postum, de fapt cel în care totul e notat telegrafic şi dur, fără flori de stil, fără literatură, va repara eroarea că am vrut să trec peste unele lucruri. Nu am vrut să trec, nu am putut să le spun pentru că erau insuportabile pentru contemporani. Răbdare ! Mai sunt acolo 20–30 ani pînă cînd o să puteţi să citiţi toate grozăviile..."

5. Literatura modernă a fragmentului : operă independentă. Caietele Princepelui se integrează transformărilor moderne ale Operei. Fragment, colaj, citat, apoi confesiune, imagine – toate aparţin modernităţii Cărţii. Există în Caiete o tensiune a lecturii, după cum există o tensiune a relatării ; volumul al II-lea, ca jurnal al unor romane propune texte pentru romane necunoscute cititorului (Săptămîna nebunilor, Haiducul Amza), a unor posibile romane. Oare nu este aceasta, încă o fascinaţie a omului modern – literatura în starea ei ipotetică ?

Caietele Princepelui, înainte de a fi jurnalul autorului un jurnal al curiozităţii noastre : un roman al aspiraţiei cititorului de literatură.

C. UNGUREANU

debut

GRIGORE ILISEI :

Năvod pentru scrumbii albastre,

(Editura „Junimea", 1973)

Povestirile lui Grigore Ilisei (Năvod pentru scrumbii albastre, Editura „Junimea") sînt pline de izul stătut al micului tîrg provincial, înviorat, cînd şi cînd, de culorile tari ale mării sau de aroma cîmpiei şi a munţilor. Fără a avea merite deosebite, volumul este, totuşi, demn de atenţie. Din păcate, lucru observat şi cu alte debuturi, cartea suferă de pe urma unei prea îngăduitoare trieri ; sînt destul de multe acele piese care ar fi putut lipsi din culegere, fără să o păgubească în vreun fel.

Schiţele lui Grigore Ilisei nu au (sau nu au în primul rînd) o finalitate epică ci, mai degrabă, una lirică (nu este aceasta decît parţial o judecată de valoare). Într-adevăr în vreme ce eroii şi evenimentele se reliefează destul de confuz, cadrul, atmosfera sînt cu suficientă măiestrie evocate. Iată, de pildă, un frumos tablou marin răscolit de furtunile iernii : „Deodată se face întuneric. Întuneric gros, o cenuşă cu particule mari de carbon. Se lăsă greu. — Furtună, apuc să strig. Din apă răsar colţi de rinocer. Şalupa se înalţă şi apoi se prăvăleşte în rîpi întunecoase... Cerul a venit peste noi. Ne turteşte. Începem să ne învîrtim. Ameţim. Ploaia lasă frînghii de catran". Apelul la metaforă (la imagine, în general), de neocolit, dacă pe autor îl interesează zugrăvirea simţită a ambianţei, este o constantă a stilului lui Grigore Ilisei. Şi trebuie spus că, adesea, transpoziţiile metaforice sînt deosebit de expresive : „întunericul începea să lopăteze pe deasupra caselor şi livezilor"; „Încăperea părea un lan de păpuşoi luminat toamna de ciuturile fosforescente ale bostanilor"; „Mihai, cel care dorise să devină filolog şi pe care părinţii îl trimiseseră tam-nesam la geologie, citea, părea scufundat într-un puţ adînc de huilă". (Într-un asemenea context, par de neînţeles prozaisme stridente de tipul : „Stăteam cu urechile încordate, ca la o pîndă, gata să captez şi cel mai neînsemnat foşnet" etc.).

Se naşte însă un conflict (primejdios credem) între precaritatea elementului epic (şi a celui psihologic) şi abundenţa referirilor la mediu. Schiţele nu au tensiune, se destramă spre final, eşuează, uneori, în banalitate. Marină sau Jurnal cazon (dar şi alte cîteva) sînt deprimant prin mişcarea lor stîngace şi prin incapacitatea autorului de a pătrunde, cît de cît dincolo de aparenţe. Temperament aşezat şi bonom, pudic în confesiuni, prozatorul dă greş ori de cîte ori încearcă să se destăinuie, fie direct, fie mediat (Fata de fum, Văioaga, chiar Întoarcere) ; are, însă, neîndoios, capacitatea de a observa şi consemna convingător destinul unor oameni mărunţi, apăsaţi de amărăciuni discrete şi statornice (Spre nord, Violonistul de gheaţă, Boxer de mijlocie mică, Frosa). În surprinderea acestui „tragism minor" (desfăcut parcă din fundalul unor stampe sadoveniene) precum şi în vocaţia peisajului, descoperim meritele debutului lui Grigore Ilisei.

EUGEN DORCESCU

IOSIF LUPULESCU :

„Pariu pe alb"

(Editura Albatros, 1973)

Cea de a treia carte a lui Iosif Lupulescu confirmă virtuţile de autentic prozator remarcate de critica literară la apariţia cărţilor sale anterioare. De o atmosferă învăluitoare, universul romanesc din Pariu în alb rezistă, mai ales, prin tensiunea iscată din confruntarea unor existenţe angajate într-un joc cu miza... în alb, — ceea ce vrea să însemne, de fapt încredere nelimitată în cinstea şi puritatea omului.

Am îndrăzni să afirmăm că autorul este un „furios" în literatura pe care o scrie ; el încearcă aproape o voluptate în a-şi obliga eroii la gesturi disperate, la fapte limită, pentru a-i cenzura apoi moralmente, pentru ele. Etica personajelor derivă din faptele lor ; numai că aceste fapte, nu de puţine ori contradictorii, sînt îndreptate, ciudat, spre a accentua aura de „suferinţă" a personajelor, conferindu-le, însă, prin aceasta, o individualitate distinctă. Intrate în acest cerc, personajele vor reacţiona violent. Furia lor va fi deci forma în care acestea îşi exprimă rezistenţa la ceea ce le depăşeşte şi le neagă.

Structuri de o mai joasă elevaţie intelectuală, eroii lui Iosif Lupulescu evoluează în credinţa lor printr-o uriaşă cheltuire de energie, aspiraţiile lor, aflate în contratimp cu propriile posibilităţi de împlinire, ajung la punctul din care, singura morală care mai contează — ca suport pentru a ieşi din impas — rămîne propria lor convingere într-o dreptate imanentă şi naturală a omului

Există, în tînărul pedagog din Pariu în alb, o nevoie intimă, adîncă, de a se depăşi prin dăruire şi sacrificiu, de a căuta continuu în afara sa obiectul ideal al pasiunii sale, ceva pe măsura acestui ideal şi care să-l oblige, implicit, la gestul superb în care să creadă. De aici, pînă la fetişizarea obiectului pasiunii, e doar un pas : fixaţia sa, a tînărului pedagog, în restabilirea adevărului asupra vinovatului (în urma unui furt, un elev, bănuit pe nedrept, este exmatriculat) confirmă tocmai acest lucru, iar, pe alt plan, acceptarea definitivă de către erou a iluziilor sale ; repararea injustiţiei, drumul pînă la victorie, „plata" pentru această victorie (căci spune Satin din Azilul de noapte a lui Maxim Gorki, autor cu care I. Lupulescu are certe afinităţi : „Omul plăteşte pentru toate : pentru credinţă, pentru necredinţă, pentru dragoste, pentru înţelepciune — omul plăteşte singur pentru toate"), credinţa neclintită într-o societate dreaptă — iată cîteva jaloane printre care personajul lui Iosif Lupulescu evoluează dobîndind autenticitate, prospeţime, şi, nu de puţine ori, sublim.

A. BALTHAZAR

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

ION BRAD :

„Năvod pentru scrumbii albastre",

(Editura Eminescu, 1973)

Poezia lui Ion Brad este generată de două surse permanente de inspiraţie : locurile natale şi istoria, sau, mai exact singură istoria văzută la dimensiuni impresionante ce include contemporaneitatea şi trecutul, precum şi un spaţiu, autohton, surprins prin trăsături cacacteristice. Ciclurile distincte ale volumului — Rădăcină ; Sora soarelui ; Ţara dimineţilor liniştite — ar putea fi suprapuse peste asemenea zonă de inspiraţie cu completarea că ultimul ciclu este rezultatul unei călătorii în Orientul îndepărtat.

O sensibilitate deosebită este impresionată de puternica legătură cu locurile cunoscute ce jalonează cu precizie o configuraţie spirituală distinctă. Spaţiul izvor de meditaţii poetice este al geografiei transilvănene. Aplecarea firească şi tonifiantă se face spre „izvoarele bătrîne", legătura cu „cei duşi" fiind generatoare de înţelepciune pentru drumul viitor : Tot cumpenele mă apleacă / Să beau izvoarele bătrîne, / Să mă întreb cu teamă dacă / Pămîntul mai respiră-n grîne, / Pămîntul semănat cu dorul / Şi lacrima de bucurie / Din care mi-au umplut ulciorul / Cei duşi, cei care-or să mai vie / Cu pasul doar de lună plină / Şi cu sărut de ape-amare / Să ne-ntîlnim la rădăcină / Şi să ne despărţim la soare. //.

Poetul îşi găseşte o adîncă rădăcină în „cimitirul din sat", revenind ca în Zăpezile de acasă frecvent imaginea mamei. Se observă, însă, o mai accentuată interiorizare a meditaţiei reflectată în sonoritatea limpede a versului (Rană ; Rădăcină ; Visătorul ; April ; De toamnă ; Răscruce ; Zodiac ; Resurecţie).

Un sentiment al demnităţii patriotice, al iubirii de ţară şi al eroismului cuprind poeziile din ciclul Sora soarelui. Eroi ai istoriei şi ţării sau locuri de mult intrate în legendă devin simboluri ale ideii de libertate (Istorie ; Cadenţe în mai ; Balada Alba-Iuliei ; 1848 · Depărtare ; Vară în Bucovina ; Respiraţie ; La Blaj ; Mărăşeşti). Poetul se identifică într-o comuniune perfectă cu ţara : Cuvînt de toate zilele, ţară, / Piatră de dacic altar, / Cu tine urcă veacuri şi coboară / Prin trunchiul meu să te găsească iar / Ca seva-n dulce mugurul amar /. Pe dimensiunea acestor coordonate se ordonează poezia din Noapte cu privighetori — o poezie în care responsabilitatea socială a scriitorului este acut resimţită ca o datorie fundamentală.

ALEXANDRU RUJA

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

ANTON VRACIU :

„Studii de lingvistică generală"

(Editura Junimea, 1973)

Cartea lingvistului ieşean cuprinde patru studii : Orientări şi metode noi în lingvistică, Rolul şi valoarea explicaţiilor prin factorul etnologic în lingvistică, Consideraţii asupra elementelor autohtone ale limbii române şi Caracterele generale ale limbilor baltice. Deci un volum eterogen, dar numai la o privire fugară, deoarece lectura lui integrală va releva o unitate de preocupări indiscutabilă. Anton Vraciu este interesat de lingvistica comparativ-istorică din planul indo-european şi în primul rînd de elementul autohton al României şi de locul limbilor balto-slave în cadrul familiei de limbi indo-europene. Abordînd aceste domenii de tradiţie ale lingvisticii, autorul a simţit nevoia unei confruntări a datelor obţinute mai înainte cu metodele şi curentele din mişcarea lingvistică actuală. Primul studiu răspunde unei atari necesităţi şi trebuie spus din capul locului că el este scris cu o reală competenţă. Ceea ce ar fi iarăşi de amintit, dincolo de stăpînirea materialului în sine, este spiritul critic cu care Anton Vraciu discută diversele direcţii moderne din lingvistică, în special structuralismul, care „nu poate fi confundat cu teoria generală a limbii la un moment dat. Deşi lingvistul ieşean precizează, la un moment dat, că „criteriul structuralismului nu este criteriul adevărului" (p. 25), totuşi el nu pregetă să scoată în evidenţă şi indiscutabilele merite ale acestui curent.

Următoarele două studii sînt strîns legate între ele întrucît ambele sînt consacrate cercetării rolului substratului în viaţa limbilor în general şi a limbii române în special. Primul dintre ele urmăreşte o reevaluare a posibilităţilor de explicare a schimbărilor din limbă prin factorul etnologic. Autorul este convins de valoarea unor astfel de explicaţii şi crede în sporirea eficacităţii lor mai ales prin intensificarea, pe principii noi, a studiilor de etnologie. Lucrarea despre elementul autohton al limbii române readuce în discuţie o seamă de probleme de o importanţă deosebită pentru istoria limbii noastre : deosebirea structurală dintre limba daco-getică şi cea tracă, existenţa sau nu a unor elemente de substrat preindo-european în română, ş.a.

Ultimul studiu este de un interes mai special, dar nu mai puţin realizat, el încheind un volum de un real interes pentru lingvistica noastră şi pentru cercetările româneşti de indo-europenistică.

S. DRÎNCU

cartea străină

GRAAL-PIRAT

La o primă citire, romanul (apărut in 1956, in plină epocă de glorie a „Noului Roman" francez) pare o aglomerare de tehnici narative, mergind de la Voltaire şi Diderot, via Balzac, pină la Robbe-Grillet. In realitate insă, Pinget parodiază tehnicile cele mai diverse, cu verva şi ironia care-i sint specifice : chiar de la inceput, cititorul asistă la o parodiere a descrierii cadrului acţiunii,descriere cu care debutează romanul de tip balzacian ; numeroase povestiri sint voltairiene ca tehnică, dar anti-voltairiene ca mesaj : „Doamne, mi-am spus, să ne ferim de acum inainte de oamenii care-şi cultivă grădina", etc.

„Graal-Pirat" preia aparent procedeele scriiturii suprarealiste : inventivitate verbală nelimitată, imagini care şochează prin alăturarea unor elemente din sfere semnatice cit mai indepărtate, umorul pe alocuri macabru, miraculosul, fantasticul (toate reunite, intr-o sinteză uimitoare in „Genealogia lui Graal-Pirat"), fuziunea notaţiei realiste cu oniricul suprarealist (perfect realizată in capitolul „Clotho", dar de fapt intregul roman poate fi citit şi ca un „vis cu ochii deschişi"), definiţiile care amintesc de Lautréamont : „un drum mort e mai puţin sigur decit o cîmpie vie", „Causticitatea nu-i un ideal. Locul comun, da." etc. Ca urmare, textul se produce printr-o acumulare prodigioasă de cuvinte şi imagini, mereu altele, inedite, surprinzătoare, multe din ele inexistente in dicţionare. Dar cuvintele şi imaginile se atrag pentru a se nega : fiecare enunţ le modifică pe cele anterioare, fiind considerat cel mai bun pină cind va fi negat la rindul său. In această mişcare neintreruptă, textul se constituie prin continua sa recreare.

Romanul este deci realizat, in mod programatic ca o ‚operă deschisă". E drept că, din comoditate, cititorul se poate mulţumi să descopere, ca in marea majoritate a romanelor contemporane occidentale, un sens metafizic : incapacitatea de a accepta lumea şi de a se accepta pe sine, care duce la retragerea in ficţiune şi la incercarea de a se „distra" in sensul pascalian al cuvîntului (ceea ce ar explica tripla obsesie a lui Pinget : culturală, religioasă şi erotică). Dar dinamismul intern al textului ii interzice cititorului detaşarea unei singure semnificaţii : cind un sens incearcă să se precizeze, textul nu intirzie să-l distrugă (in capitolul „Ceramiştii", eroul şi cititorul sint pregătiţi pentru o vizită la atelierele de ceramică, care se dovedesc a fi ‚un simplu hangar de tablă ondulată" in interiorul căruia nu se află absolut nimic). Iar cind romanul pare a se angaja pe o pistă mai precisă — in capitolele despre Misterul Nudu cititorul vede conturindu-se o posibilă istorie poliţistă — este repede deturnat : in capitolul „Sfirşitul Misterului Nudu" aflăm că de fapt acest mister nici nu există şi că am greşit atribuindu-i eroului intenţii de detectiv din moment ce nu există „nici un alt mister decit acela al măreţiei omeneşti". Autorul pare de bună credinţă şi se interoghează mereu asupra sensului naraţiunii sale, imboldindu-l pe cititor să facă la fel : „Să pleci din nou, imi spuneam, mereu şi mereu să pleci, de ce ?" Dar Pinget trişează : sensuri preexistente nu există, şi nu „dincolo" de roman se află semnificaţiile sale. Discursul se reflectă pe sine, obiectul său este procesualitatea discursului, geneza poeticului : povestea călătoriei fantastice a eroului se dovedeşte a fi incă o operă despre modul in care se produc operele, incă o „artă poetică" realizată in şi prin poetic. Autorul este in permanenţă prezent in text ca scriitor — producător de literatură : există in roman capitole care intretaie naraţiunea fără vreo legătură aparentă cu acţiunea şi creează din cuvinte o realitate textuală autonomă („Organistul", „Berzele cele mari" etc.). Producătorul de text intervine de asemenea in naraţiune, pentru a interzice cititorului iluzia romanescă : personajul-narator incearcă să construiască un „roman", să povestească cititorului intimplări care să-i stirnească curiozitatea şi să-l transpună in plină ficţiune : cind s-ar părea că a reuşit, scriitorul intervine şi-l readuce la realitate, reamintindu-i că totul nu e decît scriere, literatură : „In timp ce scriam scena aceasta ...". Cititorul nu mai citeşte pur şi simplu un roman, ci asistă la insuşi procesul genezei textului. Aceasta se produce printr-o dublă mişcare ascendentă : de construire a naraţiunii şi de constituire a discursului poetic ca autoreflectare. Iată de ce „Graal-Pirat" este in esenţă o aşteptare, vagă, nedefinită, al cărei obiect, ca in cazul lui „Godot" este căutat in afara textului, dar care se află de fapt inăuntru : este aşteptarea romanului insuşi, mereu promis şi niciodată realizat, aşteptare redată simbolic prin motivul drumului fără sfirşit. De-a lungul intregii naraţiuni romanul incearcă să se constituie pe sine, devenind o căutare a povestirii ; totul este pretext pentru a scrie : istoria vieţii diferitelor personaje, poveştile pe care autorul le spune vizitiului ; cei doi călători nu vor ajunge la mare, tocmai pentru că autorul nu o poate descrie. In schimb călătoria se va termina la Marea Poartă, făcută anume pentru a fi descrisă şi care ar putea semnifica Romanul in sfirşit descoperit sau „poarta" primelor pagini, adică o posibilă intoarcere la text şi o „eternă reintoarcere". A fost deci o călătorie, prin lumea fantastică a cuvintului şi imaginii, in căutarea Romanului.

MARGARETA GYURCSIK

profil

HARALAMBIE ŢUGUI

Deşi cărţile sale cele mai importante au văzut lumina tiparului abia in ultimii ani, Haralambie Ţugui se incadrează, prin partea cea mai reprezentativă a creaţiei, in familia, destul de numeroasă de altfel, a poeţilor tradiţionalişti din perioada interbelică. Dintre aceştia, numele lui Ion Pillat, prin unele afinităţi sufleteşti, şi, la un anumit nivel, prin similitudinea evoluţiei poetice, poate fi evocat cu deplină justificare intr-o cercetare a poeziei lui Haralambie Ţugui.

Dacă in **Liane crude** (1935) şi **Prohod pentru zi** (1939), poza şi temele romantice, ecouri tirzii ale unui ev revolut, se succedau in versuri ale căror armonii nu erau întru totul străine de experienţa simbolistă, noile volume ale poetului, destul de productiv in ultimi ani : **Poezii** (1966), **Contrapunct, in toamnă** (1969), **Sub cerul Mioriţei** (1971) **Înalt prin stemă** şi **Luminile zilei** (1972), mărturisesc un efort remarcabil ultimul volum, îndeosebi — spre clasicizare.

După aproape trei decenii de la apariţia celui de al doilea volum, autorul, atent la exigenţele noului moment istoric, va scrie o poezie imnică, de glorificare a realităţilor sociale contemporane, a efortului construcţiei din anii socialismului. Creaţia sa, aşa cum mărturiseşte intr-o programatică **Lirică**, va fi pusă sub semnul unei inalte conştiinţe cetăţeneşti, a unei atitudini umaniste : „Asemeni furtunilor, bubuind, / Cintecul vine şi-mi mingiie fruntea cu aripi de foc. (...) Asemeni pădurii de brazi de pe munte, / Dragostea mea pentru oameni frunzişul nu-şi pierde..." Sint dezvoltate, fără o prea mare originalitate — ecourile din poezia lui Goga şi temele obişnuite ale poeziei patriotice. Haralambie Ţugui va scrie, prin urmare, acum, despre tinerii patriei, despre minerii din Valea Jiului şi „oamenii puternici ai mării", va inălţa o odă „miinilor aspre şi bune", iar din turnul Golia va privi emoţionat — a se nota paralela — noile construcţii ale Iaşului.

Peisajul românesc pătrunde in poemele sale pe coordonatele unei veritabile geografii lirice, poetul — cintăreţ constant al spaţiilor moldave — vibrînd intens la rostirea unor nume de locuri cu rezonanţă istorică, ori amintind de cei care „sub cerul Mioriţei, strămoşesc", au cioplit in versuri „cuvintele Neamului". Descriptive uneori, cu o notă acuzat retorică, astfel de creaţii nu sint niciodată gratuite : poetul, un afectiv, un sentimental, reuşeşte să-şi convertească impresiile de moment ori amintirile ce ţin de propria sa biografie in versuri de un lirism sincer, nefalsificat. Acesta este poate şi motivul pentru care atunci cind scrie — destul de pretenţios — despre „Simfonia IX-a a Bunului Ludwig" ori „Sonata lunii, infricoşător de adîncă", incercarea sa vădeşte artificiul, imaginile rămin mai prozaice.

Un loc privilegiat in volumele lui Haralambie Ţugui il ocupă poezia erotică. Poetul nu cîntă, insă, aşa cum ne-am aştepta, iubita — ci **iubirea**, ca in acest **Cintec** cu rezonanţe folclorice : „Vino iar la piept şi-mi cîntă, / dragoste — pasăre sfintă — / glas de patimă şi dor / pe sub soare, pe sub nor... // ... // Mut şi rece-i ca mormintul / fără dragoste pămîntul. / Cu lacrimi nu-l poţi clăti, / nici cu vinul insori / nici cu vorba legăna / cum ştie doar dragostea" etc. Femeile imortalizate in aceste poeme sint Semiramis, Mira, Ana, „Ea, pururi visată", dar chiar şi atunci cind elanurile lirice ale poetului coboară in zone ceva mai terestre, trimiterile sint tot livreşti : **Sculptură, Aduxoren, Avatar, Cu Faust.** Amintirea iubitei este, frecvent, prilej de melancolie, lirica erotică devenind, astfel, mai mult o meditaţie asupra iubirii : „O ! cit de selenară şi suavă / mi-a fost iubirea din adolescenţă, — / şi cit de pătimaşă-n violenţă / e dragostea din vîrsta toamnei, gravă ..." **(Meridian)** şi, de aici, asupra existenţei umane. Această postură, elegie — meditativă, se accentuează, de altfel, in ultima sa carte, **Luminile zilei.** Horaţianul „eheu", „fugace", destul de frecvent invocat şi inainte, işi sporeşte acum modulaţiile căpătind o acoperire, organică, in planul ofertelor. Obsesia crepusculului, a timpului care se scurge, ireversibil, transpare in versuri de o rigoare clasică, fluente şi clare. Efortul lui Haralambie Ţugui se irdreaptă mai puţin către căutările de ordin formal — codul poetic la care apelează find creat şi şlefuit de alte generaţii poetice — lirica sa crescind, mai domol sau mai tumultuos, in albia sigură, fără surprize, a tradiţiei. Convenţiile acestei poezii pretind, de regulă, existenţa unor teme, a unor motive (nu neapărat originale), gesticulaţia amplă, tonul solemn, de ceremonial, iar tectonica versurilor trebuie să fie tulburată, cu regularitate, de cuvinte scrise cu majusculă : Timp, Iubire, Frumuseţe, Neant, Viaţă, Moarte, Istorie : „Mai am de scris mult, / de spus multe oamenilor... / Şi Moartea incepe să-mi dea / tircoale mereu tot mai strimte / in sarabandă cu Timpul. // Mai am de scris mult, / de spus multe oamenilor..." **(Confruntări).**

Dintr-o familie de spirite pentru care echilibrul, măsura, claritatea constituie date fundamentale, ireductibile, indiferent de registrul liric in care işi incearcă sensibilitatea, Haralambie Ţugui rămine in literatură ca un poet al unei „direcţii" care işi are şi astăzi (şi va avea, probabil ‚intotdeauna) reprezentanţii săi : tradiţionalismul.

LUCIAN ALEXIU

CORESPONDENŢA

Emil Albişor (Vinju Mare, Mehedinţi) : Şi aceste poezii confirmă calităţile Dvs. despre care am mai vorbit. Iată : „Tot prin noi vor trece cărările / dincolo de glezna incleştată în humă — / Un sărut alb, un sărut de floare. / Trebuie să te cheme doar Tantal / şi să trudeşti inutil între ape şi vînt / să n-ai tărîm / să n-ai potecă / şi ars să te simţi între toate cuvintele". Evident stăpîniţi din ce în ce mai bine versul. Poeziile rămîn totuşi inegale, fapt care vă amînă debutul. Trebuie să lucraţi, în continuare, cu răbdare şi cu conştiinţa că veţi izbuti.

Marin Rada (Albeşti, Olt) : Se vede că versificaţi cu multă plăcere : „Dar sînt doar visul frunzei cînd vîntul o mîngiie / Şi chipul tău suride amăgitor, departe — / Spre tot ce-a fost prin vremuri, spre tot ce-o să mai fie, / Călătoreşti mai plină de tine şi nemoarte". Poemele în vers alb sînt mai pletorice şi mai discursive. Vă aşteptăm cu versuri noi. Ă

Daradics Ladislau (Deva) : Încercări timide, dovedind sensibilitate Trimteţi şi alte poezii. Pseudonimul la care vă gîndiţi (Adrian D. Dumbrăveanu) indică oare simpatia dv. pentru semnatarul acestei rubrici ?

Nic. Croitoru (Timişoara) : E un început promiţător. Versurile sînt adesea naive însă din cînd în cînd găsim accente bune : „Şi-am vrut să te string în braţe / deşi erai doar un gînd alb / prins ca şi mine în vîrtejul alb / al fulgilor ...". Poate-ar fi bine să frecventaţi un cerc literar.

Costi Negoiţă (Bucureşti) : Reproducem acest **Anotimp:** „Sună în noi o lume / de clopote şi lumini / şi-ncet simţim cum / sună în noi anotimpul. // Tăcuţi vom bate clopote / din frunze cenuşii — cu / nume de toamnă".

Remus Furdian : Cu o singură poezie ... nu se poate formula o părere.

Gyöngyösi Tiberiu (Bocşa Română, Caraş-Severin) : Unele poezii sînt tributare lu George Bacovia **(Toamna, Ură),** altele au un aer de album intim. („De ce nu vrei să mă iubeşti ? / Eu n-am să te întreb ..." etc.), însă sînt şi poezii care indică semne bune. Avînd în vedere că sînteţi foarte tînăr, credem că veţi reuşi, cu timpul, să depăşiţi acest stadiu al unui început caracterizat de ezitări şi naivităţi fermecătoare.

ANGHEL DUMBRAVEANU

DIAGRAME

Petru Vintilă, Uomo universale. Din „Şantierul editorial" al **României literare** aflăm că Petru Vintilă, autorul unui tratat despre buna cuviinţă, precum şi a numeroase romane, reportaje, aforisme, piese de teatru, nuvele, desene, poeme, etc. etc. a predat editurii **Facla un Dicţionar al literaturii bănăţene.**

Se zvoneşte că, în curînd, Petru Vintilă va preda editurilor de resort un volum despre „Bucătăria rapidă", un altul despre „Creşterea viermilor de mătase" precum şi o enciclopedie a noului născut. Din surse sigure aflăm că pe masa de lucru a prodigiosului autor se găsesc în stadiu de finisare, un nepreţuit tom cu **„Sfaturi pentru tinerii căsătoriţi"**, precum şi dicţionare ale literaturii doljene, cărăşene, maramureşene, ghiduri pentru vizitarea mînăstirilor Agapia, Văratec, şi a casei memoriale Petru Vintilă din Cruşovăţ.

Dezminţim pe această cale ştirea că un grup de cercetători din jurul revistei noastre ar lucra la un dicţionar al operei lui Petru Vintilă.

A. O.

CENACLU

Joi, 29 noiembrie : moment inedit oferit de LAURENŢIU CERNEŢ (autor al volumelor de proză : **„Omul de un milion", „Experienţele lui Ionete", „Arşiţa", „Citeva luni de trăit"** şi al piesei **„Cireşică şi visele"**, Teatrul de stat din Arad) : scenariul radiofonic : ‚DEZACORDUL MEU CU PETITCLOU", spectacol înregistrat pe bandă de magnetofon bineînţeles, în exclusivitate pentru cenaclişti.

Criticul NICOLAE ŢIRIOI a mărturisit că : „Din cauza numărului de personaje n-am reuşit să urmăresc această foarte interesantă piesă de controverse (vezi titlul, n.n.). Vocile, singure, nu sînt suficiente pentru individualizarea personajelor. Cerneţ încearcă o cunoaştere a psihologiei umane şi dacă el va persista, nu ne îndoim de rezultatele interesante la care va ajunge. Paradoxal personajele lui Cerneţ par foarte sincere, de unde acele situaţii comice de bună calitate. Autorul este foarte dotat în acest sens".

Asistentul universitar VASILE CREŢU crede că „modalitatea de a prezenta într-un cenaclu un scenariu radiofonic deja tansmis, este puţin riscantă. Este destul de greu, dacă nu imposibil, să urmăreşti şi să analizezi articulaţiile intime ale textului dramatic. Am avut impresia că cele două limbaje (muzica şi cuvîntul) s-au desfăşurat pe canale paralele fără să se întîlnească decît foarte rar.

In continuare, scriitorul ION MAXIM a spus: „Spectacolul radiofonic nu m-a satisfăcut. Acele sunete banale care ilustrau textul (ţăcănitul obsedant al roţilor de tren, n.n.) sînt supărătoare; în ceea ce priveşte textul literar m-a nemulţumit ironia firavă, mijloacele dramatice neadecvate. Caricarea excesivă a unora dintre personaje vizează exteriorul : o propensiune spre interior ar fi putut asigura o reuşită".

Scriitorul ION ARIEŞANU şi de astă dată s-a dovedit înţelegător vis-à-vis de materialele prezentate de colegii noştri : „Cerneţ se joacă de foarte multe ori cu scrisul lui: de multe ori din aceste jocuri, aparent gratuite, se nasc mici bijuterii. De astă dată însă scenariul lui Cerneţ este dominat de o undă de inautentic, spre deosebire de literatura de bună calitate cu care ne-am obişnuit. Începutul scenariului mi-a plăcut: există acolo un fior liric autentic care, mai tîrziu, este înăbuşit. Cred că Cerneţ, ca dramaturg, are ştiinţa de a conduce foarte bine dialogul, construcţia dramatică".

Prozatorul MIRCEA ŞERBANESCU a remarcat că unele lucruri preţioase ca literatură n-au fost scoase în evidenţă de spectacolul radiofonic în timp ce poetul ANAVI ADAM cunoscînd posibilităţile frumoase de dramaturg ale autorului îi reproşa că n-a respectat legile genului. Regizorul artistic al piesei, colegul nostru DANIEL TEI, şi-a exprimat nedumerirea că nu s-a remarcat alerteţea dialogului. În final poetul NICOLAE PĂRVU a remarcat însuşirile bune de psiholog al autorului A fost de acord că autorul a scris un text literar şi nu s-a gîndit la un scenariu.

PARTICIPANT

Cantemir și teoria evoluției ciclice a istoriei

Renascientist prin multilateralitate și erudiție, iluminist și umanist prin increderea in forța rațiunii și prin cultivarea unor inalte virtuți umane, Dimitrie Cantemir reprezintă, prin opera sa vastă și atotcuprinzătoare, un moment de răscruce in cultura românească și europeană de la sfirșitul secolului al XVII-lea și inceputul secolului următor. Îmbrățișind o arie extrem de intinsă și variată de probleme filozofice, politice, istorice, geografice, filologice etc., el s-a străduit să le soluționeze de pe pozițiile avansate ale epocii istorice concrete in care și-a desfășurat activitatea de eminent om politic și ginditor progresist.

O problemă de importanță majoră asupra căreia stăruie Cantemir și pe care incearcă s-o elucideze in spiritul epocii sale este cea referitoare la evoluția istorică a omenirii. Abordarea acestei probleme cu adinci implicații asupra destinelor umanității intr-un veac incă dominat de obscurantismul medieval și de scepticismul dogmelor religioase, cerea nu numai un suprem efort de gindire și o înaltă responsabilitate față de viitorul omenirii, dar și o cutezanță de factură eroică. Dimitrie Cantemir și-a dovedit plenar aceste calități iar modalitatea in care el soluționează tema evoluției istorice, constituie mărturia cea mai grăitoare.

Propunindu-și să demonstreze evoluția politică și socială a omenirii, urmărind să descifreze, din noianul faptelor istorice concrete, sensul acestei evoluții. Cantemir, ca și alți ginditori contemporani cu el, se folosește de străvechea idee a dezvoltării ciclice căreia ii conferă semnificații nebănuite de inaintașii săi.

Din această sumară analiză rezultă că ideea evoluției ciclice a lui Cantemir se circumscrie in cadrul efortului teoretic general al vremii, efort cu reale și incontestabile merite istorice, acela de a pune in evidență, chiar și intr-o formă timidă, ideea schimbării și dezvoltării intr-o perioadă dominată pină la obsesie de credință că lumea este incremenită, imuabilă, perioadă in care, așa cum remarca Engels, știința nu se desprinsese incă de teologie.

Pe lingă caracterul laic al concepției ciclice și aplicarea ei la viața politică și socială, — trăsături adăugate de Machiavelli și Vico — Dimitrie Cantemir imbogățește conținutul acestei concepții cu o serie de elemente noi. El recunoaste că problema evoluției politice și sociale are un caracter complex, este o problemă de inaltă demnitate pe care n-o poate aborda multilateral in micul număr de pagini „concise și laconice" ale lucrării „Cercetarea naturală a monarhiilor". In fond, scopul principal urmărit de Cantemir nu a fost elaborarea unei ample lucrări cu caracter general, asemănătoare operei lui Vico, ci enunțarea unor principii teoretice fundamentate cu ajutorul cărora să demonstreze decăderea și pieirea imperiului Otoman.

In primul rind in concepția domnitorului moldovean, comunitățile politice și sociale, supuse legilor evoluției ciclice nu mai sint popoarele și națiunile, ca in concepția celor doi ginditori italieni, ci marile monarhii universale. Folosind pretextul unei profeții biblice, Cantemir este de părere că istoria omenirii a fost dominată succesiv de patru monarhii universale: monarhia răsăriteană, sudică, apuseană și monarhia nordică. El stabilește sensul succesiunii fazelor ciclului și a monarhiilor nu după succesiunea monarhiilor la putere ci in conformitate cu cele patru părți ale lumii și anume răsărit, sud, apus și nord. Ca urmare, fazele ciclului prin care trec monarhiile universale se succed de la răsărit la apus, de la dreapta la stinga. Răsăritul simbolizează nașterea monarhiilor in timp ce apusul inseamnă decăderea și dispariția lor.

Primele trei monarhii, respctiv monarhia răsăriteană, sudică și apuseană, au dominat istoria universală și au parcurs succesiv toate fazele ciclului: naștere, inflorire, decadență și dispariție. Fiecare nouă monarhie s-a zămislit și a inflorit pe ruinele vechii monarhii, din care in mod legitim a luat naștere. Orice monarhie veche nu dispare de pe arena socială și politică pină nu parcurge toate fazele ciclului și pină nu-și epuizează rolul istoric pe care il are de indeplinit. Premiza teoretică de la care pornește Cantemir și cu ajutorul căreia explică acest proces istoric este următoarea: „Orice guvernare trebuie să aibă un hotar; potrivit cu acest adevăr pur, tot ce se dezvoltă și formează obiecte particulare concrete trebuie să apară și să dispară, să se modifice și să se reintruchipeze, să se nască și să moară, să aibă un anumit sfirșit (afară de cazul cind se menține prin grația divinității). In acest cadru, după cum ne invață rațiunea și experiența, din descompunerea sau moartea unui lucru are loc zămislirea ultimă" [1]).

In acest mod, Cantemir surprinde un important aspect al raportului dintre discontinuitate și continuitate in istorie. Monarhia perimată, chiar in faza ei de descompunere, lasă in urmă unele elemente viabile care formează un teren fertil pentru nașterea și inflorirea monarhiei noi, ce ii succede in mod obligatoriu. Tocmai in acest proces de apariție, inflorire și declin al monarhiilor —, proces care descrie un ciclu de dezvoltare natural și invariabil — se păstrează ordinea necesară de succesiune a trecutului, prezentului și viitorului. Toate obiectele și fenomenele particulare se supun acestei legi implacabile a evoluției, iar monarhiile politice, fiind și ele fenomene particulare, in comparație cu monarhia divină — singura atotcuprinzătoare și nemărginită — se supun și ele obligatoriu legilor naturale ale nașterii, creșterii și descreșterii.

La Cantemir apare mult mai clară decît la contemporanii săi, români, sau europeni, ideea după care evoluția ciclică a vieții politice și sociale este guvernată de legi naturale, legi care nu pot fi incălcate sau modificate și care sint atit de evidente incit orice demonstrație privind existența lor i se pare inutilă. Este adevărat că, incă in a doua jumătate a secolului al XVI-lea, Jean Bodin pornind de la teoriile mai vechi ale lui Hippocrate și Aristotel, referitoare la influența mediului geografic asupra evoluției popoarelor, avansează ideea potrivit căreia formele de viață ale omenirii erau determinate de cauze naturale și nu se puteau schimba decît odată cu aceste cauze. Dar Bodin se oprește in fața acestor condiții de mediu, fără să ajungă la concluzia că și istoria este guvernată de aceleași legi implacabile care guvernează natura. Indiscutabil, viața socială este guvernată de legi proprii, specifice și nu de legile naturii, insă este meritoriu efortul lui Cantemir de a introduce ordinea perfectă a naturii in istorie, considerată in acea vreme drept imperiul arbitrarului și hazardului.

Prin aplicarea legilor naturii in evoluția ciclică a vieții politice și sociale, Cantemir urmărește să demonstreze și mai convingător necesitatea pieirii imperiului Otoman. Cu toate că ordinea naturală nu poate fi incălcată deoarece legile care o guvernează nu se modifică, totuși uneori, in natură, apar și se dezvoltă fenomene monstruoase, contrare legilor naturii și care impiedică orice evoluție normală a proceselor conforme cu natura. Un asemenea fenomen monstruos este după Cantemir, „cruda monarhie turcească". Aceasta a impiedicat, pentru o anumită perioadă de timp, evoluția ciclică normală a monarhiei nordice născută legitim pe ruinele monarhiei apusene și căreia ginditorul nostru ii incredința menirea de a domina istoria universală.

De fapt, imperiul Otoman nici nu figurează printre marile monarhii universale menționate de Cantemir ca legitime și supreme legilor evoluției ciclice, socotindu-l ca o apariție intimplătoare, ca o abatere de la necesitatea naturală, ca o piedică in calea evoluției normale. Neindoielnic, in concepția lui Cantemir nu poate fi vorba de ideea unui progres continuu și nelimitat. Această idee incepe să se afirme ceva mai tirziu, in a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și primele decenii ale secolului al XIX-lea, prin Turgat și mai ales prin Condorcet și Saint-Simon, iar la noi prin reprezentanții gindirii de la 1848.

Cu toate acestea, prin condamnarea imperiului otoman la o pieire inevitabilă, — socotindu-l ca o apariție ostilă unei dezvoltări normale și legice, Cantemir incearcă să reliefeze fie și intr-o formă implicită, un important aspect al raportului dintre evoluție și involuție, dintre progres și regres. In acest context el conferă teoriei ciclice o pronunțată coloratură optimistă. In interpretarea pe care o atribuie acestei teorii dispare in bună măsură ideea decadenței fatale și iremediabile a omenirii, idee proprie ginditorilor antichității și chiar unora dintre contemporanii lui Cantemir. El recunoaște că fiecare ciclu se sfirșește printr-un crepuscul, printr-o stare de decreptudine, insă o dată cu reluarea evoluției printr-un nou ciclu, printr-o monarhie universală legitimă, conformă cu legile naturii, viața omenirii se improspătează, binele și virtuțile reapar iar prosperitatea se reintronează.

Concluzia finală a lui Cantemir este eminamente optimistă. De pe acum — spune el — se apropie timpurile in care se vor descoperi multe taine ale naturii, presimțite, dar necunoscute incă.

Unul din scopurile fundamentale pe care Cantemir le-a urmărit prin teoria ciclurilor a fost argumentarea temeinică, pe baza unor fapte și evenimente reale, a procesului de descompunere a imperiului Otoman. Consecința cea mai importantă și inevitabilă a pieirii acestei împărății lacome și tenebroase ar fi fost eliberarea poporului român de sub jugul turcesc. Pentru realizarea acestui scop suprem, ginditorul nostru sacrifică o bună parte a teoreticului pentru a salva destinele poporului său. Pe el nu l-a interesat atit amploarea teoretică a concepției ciclice, cit mai ales demonstrarea concretă, cu fapte reale, a decăderii și pieirii monarhiei turcești. Dacă lucrarea „Cercetarea naturală a monarhiilor", cu un pronunțat caracter teoretic, conține foarte puține pagini, in schimb „Istoria creșterii și descreșterii imperiului otoman" este o lucrarea monumentală, avind un volum de aproximativ 700 de pagini. Scopul propus de Cantemir este trădat și de această mare disproporție dintre cele două lucrări.

Deși in argumentația vastă a lui Cantemir ponderea cea mai mare o au faptele și evenimentele istorice empirice, totuși el nu s-a pierdut in imperiul descriptivismului și empirismului, depășind cu mult maniera cronicărească de a aborda și interpreta istoria, operind o legătură organică intre empiric și teoretic, intre faptele individuale și generalitate. „La Cantemir — subliniază Dan Bădărău — expunerea istorică se impletește cu teoria istoriei; in această privință, mai cu seamă, el merită să fie socotit ca unul dintre intemeietorii teoriei și tehnicii criticii istorice, dar și ca unul dintre primii teoreticieni ai evoluționismului in istoria umană, adică ai istorismului" [2]).

In istora gindirii românești și europene, opera lui Cantemir reprezintă o făclie aprinsă intr-o lume aflată incă in noaptea medievală, o sforțare lucidă către adevăr și știință, iar ideea evoluției ciclice constituie un lăudabil efort și o netăgăduită contribuție adusă la sfărimarea limitelor acelui „orbis terramm" despre care vorbea Engels. In cultura noastră, Cantemir deschide o strălucită magistrală. pe care vor păși mai tirziu Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu și mai ales A. D. Xenopol.

M. TURTOI

---

[1]) Dimitrie Cantemir, Cercetarea naturală a monarhiilor, in Texte privind dezvoltarea gindirii social-politice in România, Editura Academiei, București, 1954, pag. 71.

[2]) Dan Bădărău, Filozofia lui Dimitrie Cantemir, Editura Academiei, București, 1964, pag. 357.

---

efigii

Debutul lui Dușan Petrovici

Mai puțin: două-trei piese de circumstanță (și altele prea vechi), citeva palide imagini, niște naivități și unele ecouri de prin alții..., cu o mai bună punere — in — pagină și fără o... copertă imposibilă, ieșită din răsturnarea călimării pe-o foaie de hirtie pe care — rășchirată — se așezase mina graficianului — ceea ce dă... gituri de LEBEDE ALE PUTERII („Albatros", 1972) pe-un cer albastru (etimologic: „alb murdar")..., cartea lui Dușan Petrovici — de versuri — e (sau putea să fie) una dintre cele mai frumoase din ultimii trei-patru ani, la noi... Altminteri, „schema" ei e simplă și-... eternă: poetul, el — o spunem **lato sensu** — evocă și invocă deopotrivă. De unde fețele — **două** ale acestei poezii..., ce nu e, puțin, **una și — aceeași** — ca aurul unei monede (pe care numai **jocul** și, uneori, „pariul" nostru o fac să cadă — ele — cind „pajură", cind „cap"!).

E vorba, mai intii, de poezia (pe care-am pus odată rămășag...) aproape descriptivă, **de notație** (însă la **m o d u l** Trakl..., Ungaretti...) cea evocind o lume — lăuntrică — violentă, „fără ferestre", **posedată** — una a instinctelor ferine, a joaselor obsesii, a unei tulburi — nu și vagi — senzualități... Drept mostră, ce poemă să alegem, cind mai toate — ale lui Dușan Petrovici — au (și) un astfel de statut: de **confesiune** „in chipuri și icoane" — căreia n-o să-i facem, noi, „psihanaliza"..., căci ar fi, in acest caz, să ținem: fie de prea — spontană, fie ca stind sub semnul unei bune — credințe absolute (incompatibilă, totuși, cu arta — care **mai e** metaforă..., ficțiune...) o **autobiografie** — desigur: „dans la forme"! Intre atitea altele, să zicem — acest **Capriciu 13**: „Intr-una visează doamne de fildeș / o verde tavernă cuprinde cenușa gindirii / și violine strigă in miini copilandre / acestea sint fecioarele ținute in zgarda zăpezii / pentru care noi ne intoarcem speriați in bazarul / cu pești metaforici / acestea sint țesătoarele in romanța cimitirului / cu clopotul din purul fruct de vină / vă cheamă scara unei suferințe / și nici un negus nu poate / la ani de belșug / să țină-n robie / foamea de ingeri...".

... Or, corolarul „evocărilor" acestora (defulatorii) sunt tocmai **invocațiile** — de pildă: acelea către „ziua voom"..., tot astfel cum „foamea de ingeri" (citiți: **de puritate**) nu e decit însuși reversul vreunui „fruct de vină" (fie el și unul foarte... „pur"!). Iar poetul e, acum, un **programatic** — scriindu-și poeziile „la viitor"..., un viitor a cărui persoană I plural incepe și sfirșește — și... așteaptă — intr-un „vom" dilatat: **vo-om!** Căci numele-i de drept — literar vorbind — e incă „l'innommable"..., fie și dacă, la rigoare, facem uz de rudimentele unei sperate idiome — exotice ori de invenție, ca aceasta — a lui Dușan Petrovici: „**Alil alil** și **semiramis** / ziua **voom** va iubi inima mea..."; „și voi intreba din nou unde e țara **div** /.../ și dacă oamenii acolo poartă numele **coos** /.../ și dacă acolo o fată **iver** se cheamă...", „o **boca-su** fată niponă in primăvara asta / va crește in mine un fluture nocturn / **lelui lahor...**", „**leptir cordun** și **mahagonic**: voi căuta un nume...", „el nu știe nimic despre noi / **mehur demir...**" (sublinierile ne aparțin) și celelalte... De unde, cind un patetism ca de „afazic"..., cind acel gust amar de proorocire fără viitor — eșecul profeției propriu-zise, dar șansa **gestului profetic** însuși: enigma — care ne intrigă, oracolul — care ne tulbură, problema insolubilă — ce e chiar poezia: „Mahagonic invață să cinte / pentru că el știa cintecul dinainte / și lanțurile serbării tot dinainte le purta / cade in starea de grație și cintă subțire cu mărul in mină / și crede că el este mărul și cintă / așa cum știe să cinte un măr / mahagonic are frați care nu-i seamănă / și ceilalți care nu sint frații lui seamănă cu el: / paharul care nu-l cade / ceasornicul care nu-l va iubi...".

ȘERBAN FOARȚĂ

Statutul sociologiei literaturii

De mirare ecoul, relativ redus, de care s-a bucurat cartea lui Traian Herseni : Sociologia literaturii. De mirare pentru că scrierea conține nenumărate sugestii privind o cercetare științifică, din perspectiva sociologică, a vieții și instituțiilor noastre literare. Ea prezintă insă și un real interes teoretic. In acest sens, Sociologia literaturii continuă, dar și depășește, seria de eforturi care se incearcă, la noi in țară, in direcția preocupărilor de sociologie literară.

Pentru cercetarea literară marxistă, preocupările de natură socială sint indispensabile și consubstanțiale. Imprejurarea a condus, in mod firesc, in ultima vreme, la intensificarea studiilor de sociologie literară. In 1970, sub auspiciile Academiei R. S. România, a apărut o culegere masivă de Probleme de literatură comparată și sociologie literară. Tot in acel an Revista de istorie și teorie literară (nr. 3/1971) a publicat mai multe comunicări de sociologie literară, comunicări susținute la al VI-lea Congres de literatură comparată și sociologie literară de la Bordeaux. In sfirșit, pentru a aminti un ultim exemplu in recent apărutul Cahiers roumains d'etudes littéraires iși inchină primul număr unei probleme de sociologie literară : L'écrivain et la societé contemporaine.

Intre contribuțiile amintite și cartea lui Traian Herseni există insă deosebiri evidente. Mai intii, de perspectivă, căci lucrările citate vin, in sociologia literară, plecind din literatură ; dimpotrivă, Traian Herseni ajunge la sociologia literaturii pornind din sociologie. Apoi, de amploare. Sociologia literaturii e prima carte de sociologie literară scrisă in România și, dată fiind tinerețea disciplinei, una din puținele contribuții cu ambiții globale pe plan mondial. Este adevărat că prudența l-a indemnat pe autor să ne incunoștiințeze in, Prefața lucrării : „Cartea de față nu este un tratat, nici măcar un manual" (p. 8). Subintitulindu-și, cu modestie, cartea : Citeva puncte de reper, Traian Herseni iși propune, totuși, să pună „problema literaturii in toată complexitatea ei" (Ibid.). Să observăm apoi că, la finele opului, un capitol intitulat Literatura socialistă se străduiește să ofere o privire de ansamblu asupra literaturii, de la noi din țară, in perspectiva sociologiei literaturii. In carte sint studiate, pe rind, opera literară, autorul (de ce acesta in urma produsului său, opera ?), creația literară, instituțiile și viața literară, etc. Intr-un prim capitol, Perspectiva sociologică, se dau bazele metodologice ale cercetării. Lipsește insă, din păcate, in acest capitol, un scurt istoric al sociologiei literaturii (disciplină care se formează sub ochii noștri) și, mai ales, o incercare de a determina, pe cit este posibil, statutul interdisciplinar al noii științe. Or, această preocupare trebuia să fie una de căpetenie. Domeniul de cercetare a sociologiei literaturii presupune o interferență intre sociologia generală, sociologia cunoașterii și sociologia artei, pe de o parte, iar pe de cealaltă parte, a științei literaturii, in special a esteticii literare și generale, a literaturii comparate și a istoriei literare. Statutul „mixt" al sociologiei literaturii are consecințe cum nu se poate mai importante. Perspectiva strict „sociologică" conduce fie la eludarea, fie la minimalizarea literaturii ca „artă". Se ajunge, in acest caz, la izgonirea din cimpul sociologiei literaturii, a preocupărilor și a judecăților de valoare asupra esenței „estetice", „artistice" a literaturii, cu deosebire a operei literare, dar și a gustului cititorilor, a receptării operei literare, ș.a.m.d., reținindu-se doar semnificația socială a acestora. Rămine nerezolvată intrebarea dacă e posibilă o sciziune intre semnificația și valoarea artistică și semnificația și valoarea socială a literaturii. Oricum, asemenea tendințe scizioniste nu lipsesc in sociologia literară. Pentru a aminti doar un exemplu, sociologul american Leo Loewenthal propune o separare, in sociologia literară, intre așa numita literatură „nobilă" și literatura de consum accesibilă marilor mase. Loewenthal reduce sociologia literaturii la un singur aspect, acela al difuzării spațiale a cărților de succes. Orice problemă de natură estetică este astfel eliminată, intenționat și programatic, din domeniul sociologiei literare.

Nu mai puțin intilnită este cealaltă tendință, a direcției „literare" in sociologia literaturii. Este adevărat că, in acest caz, nu se cere punerea sub anatemă a sociologiei. Se proclamă, dimpotrivă, necesitatea perspectivei sociologice. Dar această perspectivă este inlocuită cu unele divagații vagi asupra prezenței „socialului" in literatură. Mai ales literatura comparată a ajuns, prin citeva probleme, ca de pildă, studiul influenței, difuzarea spațială și temporală a operei literare, in vecinătatea imediată a sociologiei literare. O situație similară ne intimpină in istoria literară, atunci cind se fixează cadrul social, atmosfera epocii. Mai intotdeauna, in aceste cazuri, literatura comparată și istoria literară tind să substituie motivației și perspectivei sociologice o motivație și o perspectivă comparatistă sau istoric literară.

La greutatea amintită se mai adaugă și multiplele ințelesuri pe care le are sociologia literară, ințelesuri atit de divergente incit sintem indreptățiți să ne intrebăm dacă există o sociologie literară, ca un corpus bine determinat, sau dacă nu ne găsim, mai de grabă, in fața unor sociologii literare intre care s-ar putea stabili anevoie punți de legătură. Cel puțin două, dintre pluritatea de tendințe, sint relevabile. Cea dintii direcție este reprezentată de Robert Escarpit, autorul uneia din primele cărți de sociologie literară (Sociologie de la littérature). Pentru Escarpit sociologia literaturii este o sociologie a „faptului literar", adică o sociologie a comunicării, difuzării, receptării și influenței pe care o exercită cartea. Escarpit se dovedește a fi preocupat de producția, distribuția și consumația de carte, dar ocolește, cu prudență, sociologia cunoașterii actului de creație, a operei literare și iși interzice judecățile de apreciere sau valoare estetică asupra operei literare. A doua tendință este reprezentată de Lucien Goldmann. Goldman reia și dezvoltă unele idei ale lui Georg Lúkacs. Fără ca să nege importanța lucrărilor intreprinse de Robert Escarpit, Goldmann solicită lărgirea domeniului sociologiei literaturii. Pornind de la postulatul omologiei intre structurile mentale ale grupărilor sociale și structurile care alcătuesc universul operei literare, structuralismul genetic al lui Lucien Goldmann se constituie ca o metodă de cercetare in sociologia literaturii. Structurile mentale ale universului imaginar creat de scriitor nu sint, după Goldmann, individuale ci sociale. Analiza intreprinsă de Lucien Goldmann, in cartea sa Le Dieu cachée, pe marginea tragediilor lui Racine și a operei lui Pascal, tind să argumenteze postulatul teoretic al priorității structurii sociale in actul de creație literară.

Cele două tendințe, dacă nu antagoniste, atunci profund deosebite, pot fi insă conciliate, conciliere care poate să scoată in relief tocmai unitatea sociologiei literaturii. Reluind definiția lui Escarpit, după care sociologia literaturii este o sociologie a faptului literar, Albert Memmi aduce acestei definiții mai multe corective. Ca fapt sociologic, arată Memmi, faptul literar nu este doar un document, nu are doar o valoare de cunoaștere, nu poate fi redus la o simplă semnificație socială sau psihologică ; faptul literar are o finalitate estetică, sociologia literaturii trebuind să fie și o „sociologie a fanteziei (artistice, — n.n.)". (Albert Memmi : Sociologie de la litteature in G. Gurvith : Traité de sociologie, II, p. 300 și sq.) Memmi apropie astfel direcția sociologiei literaturii, reprezentată de Escarpit, de sociologia cunoașterii creației artistice, ilustrată de Lucien Goldmann. Greutățile nu sint, insă, prin această apropiere, pe deplin rezolvate. Cum s-a observat, Goldmann impinge, la rindul său, prea departe, teza, in esență justă, a omologiei intre structurile mentale ale grupurilor sociale și universul imaginar al operei. Teza lui Goldmann, după care structura acestui univers imaginar este, in ultima analiză, socială și nu individuală, țărmurește rolul imaginației creatoare, a personalității și individualității artistului creator (cf. Ion Pascadi : Studiu introductiv la Lucien Goldmann : Sociologia literaturii, p. 13). Afirmarea preponderenței absolute a structurii sociale, in universul imaginar al operei literare (așa numita „structură semnificativă"), dovedește, și la Goldmann, tendința de a subaprecia statutul specific și dual (sociologic și estetic) al sociologiei literaturii.

Traian Herseni adoptă, față de această problemă, o poziție eclectică. Tangențial, problema este discutată in două din capitolele cărții lui Herseni, Sociologia literaturii : Opera literară și Creația literară. In primul capitol, se adoptă in discutarea operei literare, a structurii acestei opere, teoria : „structurilor", formulată de Roman Ingarden ; se recunoaște astfel implicit unitatea operei literare, legătura intre diferitele straturi deci și cel estetic. Accentul este pus, insă, in analiza intreprinsă de Traian Herseni, pe poziția spirituală, orientarea filozofică a operei, orientare in care se poate descifra „substratul" social. Deficitar, din punct de vedere al analizei estetice, ne apare insă capitolul Creația literară. Autorul respinge, cu indreptățire, teza nietzscheană, potrivit căreia „estetica nu este decit o fiziologie aplicată" (p. 53). Analiza, precumpănitor descriptivistă, poposește, pe rind, asupra explicațiilor psihologice (Ribot), psihanalitica (Jung, Freud, Bachelard) a procesului creației literare ; prea puțin se discută insă specificul estetic al creației literare și, cu osebire, a legăturii existente, in perspectiva sociologiei literaturii, intre analiza estetică și cea sociologică a operei. Accentuind importanța factorului estetic (și astfel corelația sa cu faptul social) in sociologia literaturii ne apar considerațiile lui Lucien Goldmann din Materialismul dialectic și istoria literaturii (Sociologia literaturii, p. 111 și sqq.). Ideea de viziune, in opera literară, impletește in mod strins factorul estetic și cel social. Spre deosebire de Loewenthal, care ocolește literatura „nobilă", de Escarpit, care se complace in a invedera căderea in desuetudine a unei opere literare in mai puțin de un secol, Goldmann este preocupat de studiul marilor opere. „Valoarea artistică pe care il creează" (Op. cit., p. 124), scrie Goldman, aducind astfel, fie și pe cale mijlocită, argumente in favoarea importanței factorului estetic in sociologia literaturii.

Desigur că problema complexă a statutului mixt (sociologic și estetic) al sociologiei literaturii comportă analize mai detailate și mai complexe. Ceea ce, credem, că poate fi reținut, in incercarea noastră, este problema de principiu : necesitatea luării in considerație, in sociologia literaturii, a specificului estetic. Numai ținind seama de această valoare intrinsecă a literaturii, analizele sociologiei literaturii iși vor putea dovedi utilitatea.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

FORUM

PRECUM O PIATRĂ PREȚIOASĂ

Nu biografia lui incărcată m-a atras (feciorul de țărani săraci de la Sinnicolaul-Mare care a incercat o serie intreagă de meserii mai inainte de a se reintoarce ca specialist tot la pămintul fertil al cimpiei timișene) ; nici posibilitatea de a exploata pitorescul și coincidențele relatate cu aplomb de insuși eroul meu. Mi se părea firesc ca un om entuziast să facă totul pentru a se realiza ; pentru a se realiza chiar și-n condițiile unei așteptări incordate pe parcursul citorva anotimpuri. Inginerul agronom Ion Haaș, șeful fermei nr. 5 a I.A.S. Tomnatic, este mai cu seama autorul unui extraordinar poem epic, incheiat cu o prestigioasă decorație : Ordinul Muncii cl. I acordat intreprinderii agricole din care face parte pentru recolte bogate de soia.

Implicațiile epice ale evenimentului ar merita atenția unui romancier, căci tinărul inginer, contractind pasiunea culturii soia din facultate, a avut de infrint greutăți și de depășit un noian de piedici și greutăți dintre care cele obiective, naturale, erau cel mai puțin insemnate (Din poemul său nu lipsește o grindină deslănțuită parcă pentru a-i bara calea așa cum se intimplă frecvent in basme !).

Cu curaj, cu incredere neclintită in țelul său, el a mers mai departe, pină la rezultatul final, decorația in sine topind simbolic acele ciștiguri inestimabile intr-o profesie abia inceputâ : siguranță și fermitate, increderea celorlalți, stima și adeziunea lor și mai cu seamă continuitatea. Astăzi, Ion Haas face parte dintr-un colectiv de 24 de carate, așa cum o piatră prețioasă face parte și dă strălucire unui inel de aur. De ce-l consemnez acum ca pe un potențial erou literar ? Pentru că mi-am amintit ce-mi povestea de prima sa zi in profesie. De cum s-a prezentat la serviciu, inginerul șef l-a și trimis la semănatul orzului.

Momentul de emoție i-a șters din minte orice lumină lucidă ; nu-și mai amintea literalmente nimic din ceea ce se cuvenea să intreprindă, nu știa cum să procedeze practic, ce să facă anume, atunci și imediat. „N-am fost in stare de altceva, decit să mă duc acasă, să scotocesc printre lucrurile mele aproape nedespachetate pină ce-am dat de cursul de fitotehnie ; am citit cu nesaț tot ce era in legătură cu orzul. Și așa mi-am revenit".

MIRCEA ȘERBĂNESCU

VIDEOCASETA

INTREBĂRI PENTRU GH. FISCHER

— **Dumneavoastră vă numiți oficial Gheorghe Fischer, operator șef de imagine. Ce inseamnă operator șef de imagine ?**

— Operator șef de imagine e, de fapt, o denumire improprie. In lume se folosește „director de fotografie". Deocamdată, dacă in instituție cineva ne strigă „operator șef imagine" noi ne intoarcem și răspundem da. Dar ce inseamnă asta ? Inseamnă că sintem acele persoane fizice care realizăm imaginea filmului. Acum ar trebui să mă destăinui in de-ale profesiei și să spun ce inseamnă imaginea filmului. Este o noțiune complexă, fiindcă pe lingă realizarea fenomenului pur tehnic, de a materializa sub formă de tablou in două dimensiuni un spațiu cu toate elementele și desfășurările sale tridimensionale, intervine acest director de fotografie care iși spune părerea. El vehiculează cu acele elemente, acționind ca un creator.

— **Sinteți unul din inventatorii Graphys-color-ului. In ce constă el ? Care-i sint perspectivele ?**

— Noi sintem autorii artistici ai procedeului Graphys-color. Noi, adică prietenul și colegul Sandu Intorsureanu și cu mine. Bineințeles, colectivul e mai larg. Sint și creatorii tehnici, doi specialiști de la laboratorul Buftea. Sintem convinși că Graphys-colorul reprezintă o treaptă net superioară a sistemului color clasic. Acesta are citeva limite tehnice. Graphys-colorul eliberează operatorul de obsesia supunerii la o anume tehnică, in sensul că imaginea fotografică poate fi asigurată perfect, dar culoarea este liberă. Ai posibilitatea să-ți colorezi după plac cadrul, suprafețele, să le dai valorile dorite. Pe de altă parte, am observat lucrind cu acest procedeu niște fenomene foarte interesante, care deschid perspective neașteptate Graphys-ului. N-aș vrea să dau decit un singur exemplu. Fără niciun fel de operație estetică, fără artificii de machiaj și fără nici un fel de adaosuri tehnice optice (filtre, de pildă), filmind in Graphys o vedetă, ea apare cu 10—15 ani mai tinără. Vă dați seama că tragedia imbătrinirii acestor monștri sacri poate fi evitată mult timp. Rămine de văzut cum și cit de repede se vor stabili punțile de legătură intre noi și cei interesați.

— **Ce imagine v-a impresionat puternic in ultima vreme ?**

— Trebuie să mă gindesc mai mult ca să pot enumera citeva filme, dar vreau să vă spun ceva foarte interesant. Am trăit recent o puternică emoție, sigur, de altă factură, revăzind după 30 de ani un film pe care eu l-am iubit foarte tare in copilărie și care a rămas in mine ca o imagine simbolică a filmului frumos. A fost **Vrăjitorul din Oz.** Am plecat de acolo cu sentimentul unui copil căruia i s-a stricat o jucărie și după aceea o desface și vede mașinăria din piept. Această icoană a filmului copilăriei s-a dezvelit in ochiul unui profesionist matur. Ș. am fost foarte trist, foarte trist.

ADRIANA S. BRĂDEANU

CURIERUL IDEILOR

■ După o amplă expoziție deschisă la Novi Sad in primăvara acestui an, dedicată aniversării a 40 de ani de la luptele ceferiștilor și petroliștilor de sub conducerea P.C.R., la Timișoara s-a inaugurat o cuprinzătoare expoziție intitulată „Lupta Partidului Comunist Iugoslav din Voivodina pentru unitatea clasei muncitoare" (1919—1941). La vernisaj a luat cuvintul Vasile Pop, prim-vicepreședinte al Comitetului executiv al Consiliului popular municipal, care a subliniat semnificațiile evenimentului, ce se inscrie in rindul manifestărilor culturale româno-iugoslave. Apoi consulul general al R.S.F. Iugoslavia la Timișoara, Branko Vukailovici, a prezentat expoziția, care oferă oamenilor muncii din județul nostru posibilitatea de a cunoaște principalele momente din lupta istorică a popoarelor iugoslave conduse de partidul comunist pentru realizarea unei comune și largi platforme de acțiune militantă, pentru libertate socială și națională. Au fost de față membri ai Biroului Comitetului județean Timiș al P.C.R., și ai Comitetului executiv al Consiliului popular județean, membri ai Comitetului municipal de partid și Comitetului executiv al Consiliului popular municipal, conducători de organizații de masă și obștești, de intreprinderi și instituții, oameni de cultură și artă, o numeroasă asistență. Un grup de pionieri din orașul Petrovaradin a interpretat cintece revoluționare și de masă. Publicul aflat la Bastionul Cetății a cercetat cu viu interes numeroasele foto-copii de pe documente, exponatele de presă care relevă in mod grăitor aspecte din eroica luptă dusă de comuniștii iugoslavi pentru revendicările de clasă ale muncitorimii. ■ In această săptămină a ieșit de sub tipar al 50-lea titlu al editurii Facla din Timișoara : „Simțul clinic și arta diagnosticului" de prof. dr. doc. Pius Brinzeu, membru al Academiei de științe medicale. Cartea, insumind 204 pagini, prefațată de academicianul Theodor Burghele dezbate metodic, pe baza unei vaste experiențe de clinician a autorului, problemele pe care le reclamă elaborarea diagnosticului in medicină.

DEBUTURI

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

ULTIMUL TRANSPORT

M-am trezit in biroul meu, o boxă la subsol, fără ferestre, doar cu o uşă cu gratii, m-am trezit, m-am uitat la ceas, stătuse la şase, şase dimineaţa, şase seara, habar n-aveam. Pe masă am găsit o farfurie cu friptură de pui in mujdei de usturoi, am inceput să infulec, imi era foame, cine ştie de cind oi fi dormit aşa, cu capul pe masă. Era caldă friptura, nu era adusă de mult, minjeam cu mămăliguţa care şi ea era caldă in uleiul din farfurie şi infulecam hulpav. Alături se auzeau vuind cazanele centralei, la difuzorul de de-asupra uşii, o orchestră simfonică interpreta „Mica serenadă" de Mozart, cit o fi ora, de cind oi sta aici ? Incerc să-mi amintesc ce-am visat, se pare c-am avut mai multe vise iată că le incurc, dar ultimul mi-l amintesc, totuşi, a fost mai clar. La poarta unităţii eram in braţe cu Laurenţiu şi-l imploram să nu plece, plingeam, ii promiteam că-l voi ajuta să-şi indeplinească visul, acela de a merge la facultate, se făcea că terminase liceul, ii spuneam că am un prieten bun, profesor de Ştiinţe Economice, care-l va pregăti, il voi ajuta material numai să rămină. Dar el mă privea cu ingimfare, rinjind şi incercind să scape din strinsoarea braţelor mele, parcă erai tu, parcă era el şi rinjea făţarnic aşa cum nu-l mai văzusem vreodată.

„Tovarăşe administrator, daţi-i foaia de distribuţie lui Laurenţiu, se duce in oras să aducă piinea şi prăjiturile, se grăbeşte, il aşteaptă Badea cu maşina mă trezeşte vocea bucătăresei-şefe. Astăzi e ultima lui zi de lucru, aţi auzit că miine se liberează ?"

Da, auzisem, miine se liberează, deci de ieri de la prinz stau aici, de cind am auzit vestea care m-a lovit ca o măciucă-n moalele capului, dar in definitiv ce-mi inchipuiam, c-o să stea pină la pensie in această unitate militară, in acest şantier?

„Am auzit, cit e ceasul ? Al meu a stat".

„Zece, inainte de prinz. A fost bună friptura ? a prins ea glas după ce-am rupt eu tăcerea. Aseară am vrut să vă scol, să vă duceţi acasă, dar n-am putut, n-aţi vrut să vă sculaţi. Vă pare rău că pleacă Laurenţiu ?".

„Ia, foaia şi lasă-mă", i-am răspuns aproape dur.

Imi pare rău dacă pleacă Laurenţiu ? Ştiu eu ? Poate e mai mult decit o părere de rău, da, e mai mult, cu certitudine, e mai mult, dar pe pista aceasta ce poate fi mai mult ? Nu pot accepta plecarea lui, imi pare o nedreptate care a fost pregătită de soarta altcuiva, dar care mi-a fost dată mie din greşeală. Mi se pare strigător la cer, imi vine să ţip că nu accept aşa ceva să bat din picior şi cu pumnu-n masă. Mi-amintesc acea zi de iunie cind am auzit c-a venit un nou contingent.

M-am prezentat la comandant să-mi repartizeze omul cu care urma să lucrez M-am indreptat impreună cu acesta pe alee unde eram aşteptaţi. „Drepţi!" La stinga !" a comandat ofiţerul şi deodată am rămas stupefiat, năuc, era să pic jos, cred c-am ingălbenit imi venise ameţeală, in faţa mea, in primul rind, in chipul unui militar proaspăt bărbierit, c-o căutătură puţin speriată te-am văzut pe tine acelaşi ten, aceeaşi privire, aceeaşi faţă, c-o paloare din timpul unei emoţii puternice, aceiaşi cirlionţi blonzi, acelaşi suris aproape sfidător. „Cine a lucrat in gestiune, a spus ofiţerul să ridice mina". S-au ridicat prin spate două miini. L-am rugat totuşi pe ofiţer să mi-l dea pe el. „Tu, al patrulea, doi paşi inainte marş!" a comandat ofiţerul. „Cum te numeşti ?" „Mitrescu Laurenţiu", a răspuns el automat. „Ce studii ai ?" „Opt clase elementare, trei ani şcoală profesională şi doi ani liceu". „Vă convine ?", mi s-a adresat maiorul. Culmea, şi vocea era leită vocea ta, doar tu, cind in gind increţeai fruntea şi aveai trăsătură de bărbat. In faţă, cei doi dinţi, ca şi-ai tăi, erau mai mici şi cu interval mare intre ei. Imi venea să-l imbrăţişez in faţa formaţiei, devenisem deodată sentimental, supărător de sentimental. „Dacă v-aţi răzgindit, vă pot da unul din cei doi care au lucrat in gestiune". „Nu, nu, mi-am revenit eu brusc, pe el il vreau".

Am plecat impreună spre magazia de alimente de la subsol, vis-a-vis de biroul meu, i-am arătat toate cotloanele, i-am arătat cantina, bucătăria ...

Mergeam cu el alături, il cuprinsesem cu braţul cum cuprinde un părinte copilul cuminte, căruia vrea să-i propună ceva, mergeam cu el alături şi-n minte-mi prinsese să se desfăşoare prima noastră intilnire, aveam douăzeci de ani, citi are Laurenţiu acum. In oraşul nostru avusese loc o sărbătoare, se serba sfirşitul anului şcolar, ştiu că toţi elevii din toate şcolile din oraş fuseseră acolo. Eu cu-n coleg plecaserăm cu o jumătate de oră mai devreme şi stăteam tolăniţi lingă o tufă de trandafiri, pe-o moviliţă inverzită, in marginea aleii, ce venea din stadion. Cind au inceput să iasă din stadion sutele sau chiar miile de elevi, ca să ne distrăm, am pus o piatră mai mare pe alee, număram pe cei ce se loveau de ea şi rideam prosteşte, dar şi meditam văzind că nimeni nu se apleacă s-o dea deoparte. Era o mică aventură, ne permiteam, eram doar absolvenţi. Deodată, o fată c-o carte in mină, o primise pesemne la premiu, s-a impiedecat şi-a căzut. Am incetat să mai rid şi-am alergat repede s-o ajut să se ridice, in inghesuială putea fi călcată de grupurile gălăgioase. Cind s-a ridicat, m-au privit doi ochi albaştri-verzui, m-a uimit culoarea lor deschisă m-au privit cu recunoştinţă. „Te-ai lovit ?", te-am intrebat ingrijorat. „Puţin la piciorul sting, dar nu-i nimic grav", m-ai asigurat tu. Dar şchiopătai puţin şi ţi-am propus să te insoţesc.

„Am venit să iau farfuria, mă tulbură din nou bucătăreasa. Cite porţii sint trecute pe foaie ?".

„Două sute".

„Atunci ,ajunge ciorba, mă temeam că nu ajunge".

„Deseară imi aduci mincare aici cind pleci acasă, o să dorm tot aici".

„Dar, tovarăşe administrator, vă chinuiţi, dormiţi cu capul pe masă, nu e tocmai lejer ...".

Rămin iar singur, dar imi place singurătatea. Mă gindesc dac-ar fi posibil ca Laurenţiu să rămină aici, dar trebuie să admit realitatea, oricit de crudă ar fi, să admit că nu se poate, că nu e firesc să rămină şi mă doare şi mai mult cind văd că tocmai el vrea să plece, e chiar bucuros că pleacă. Dar, in definitiv, nu se socoteşte cu nimic legat de mine. Mă lamentez ca o femeie, mă apucă apoi o toropeală, rămin cu ochii zgiiţi pe becul de pe peretele din faţa mea, care stă veşnic aprins, petele de murdărie se unesc parcă după anumite linii, aşa le văd eu privind aproape-n gol, şi formează un cap de cerb, privesc năuc pină nu mai văd nimic sau văd doar cerculeţe verzi, concentrice, rotindu-se. Cad apoi din nou cu capul pe masă, mă gindesc la Laurenţiu, sau poate la tine, dar de ce mă gindesc la tine ? Tu eşti ca o moartă pentru mine, din acea duminică . . .

Era o zi minunată de aprilie, in parcul din preajma pădurii de la marginea oraşului infloriseră cornii. Soarele era ca o bucată rotundă de plastilină topită şi proiectată pe boltă. Era pustiu parcul la acea oră de prinz, ultimele perechi de tineri părăsiseră băncile, mi-era foame, dar continuam să te ţin in braţe, nu-mi venea să plec, tăceam „ca pămintul", (iţi aminteşti ?) am văzut venind un autobuz, am alergat, am urcat ... şi-am impărţit drumurile.

Ridic din nou capul, mă ustură ochii, sint de mult nespălat, mă stringe pielea pe obraji şi pe frunte, privesc iar năuc becul.

„S-a ... s-a ... revocat ordinul", repet eu absent. Pleacă Laurenţiu, imi zic in gind. Sint iar pradă acelei toropeli, incep din nou să mă lamentez c-am fost un imbecil şi-un nesocotit că nu m-am gindit că va pleca odată. Dar ce rezolvam cu asta. Tot pleca. Incerc să-mi amintesc de l-am supărat cindva.

Mă ridic alene, incui boxa şi urc scările ca un robot, mă-ntimpină un soare de octombrie ce abia mai are putere să incălzească şi-un vint ce-mi aduce-n ochi virtejuri de praf. Mă-ndrept spre pavilionul administrativ, vreo zece-doisprezece soldaţi care nu mai sint soldaţi, stau pe valize şi conversează gălăgioşi.

„Să vină Sucă cu acordeonul", strigă unul şi strigătul e preluat de ceilalţi : „Să vină Sucă, să vină Sucă". „Laurenţiu poate pleacă miine", incerc eu să mă amăgesc, dar ce mi-e astăzi, ce mi-e miine ? Dar nu, nu pleacă miine, iată-l că vine şi el e imbrăcat civil, poartă un costum gri, se apropie zimbind.

„Nea Tony, am dus piinea şi prăjiturile in magazie. Acesta e ultimul meu transport. Iţi dai seama, nea Tony ?" devine el entuziast. „Acesta e ultimul meu transport". Acesta e ultimul meu transport ... acesta e ultimul meu transport ... acesta e ultimul ... imi repet la nesfirşit.

„Dar va fi şi-al meu, al meu, holteiul cu timple brumării", imi zic incolţindu-mi gindul transferului şi-ţi scriu această scrisoare pe care nu ţi-o voi trimite niciodată.

ION DAN

LA VREME DE ARŞIŢĂ

Se pornise o vară secetoasă. Căldura din Stepa Bărăganului devenise lipicioasă şi rea. Dansa la rasul pămintului, inghiţind lacomă cea mai mică urmă de răcoare. Dimineaţa aerul era dulce ca o mingiiere. Dar după răsăritul soarelui oraşul parcă intra intr-un cazan cu aburi. Pe partea de răsărit a Bucureştilor incepuseră nişte lucrări de amenajare a unor bălţi. Maşinile, multe, săpau adinc printre trestii şi bălării. In urma lor apa răminea destul de curată, iar pe fund, in locul nămolului care trecea cindva de genunchi, se simţea nisipul aspru şi răcoros. Izvoarele incremenite de multă vreme se destupaseră, apa creştea văzind cu ochii, iar in locul bălţilor se formase un lac de vreo zece hectare.

Cu toată impotrivirea paznicilor, copiii cartierului dădură buzna la scăldat şi erau atit de mulţi incit, paznicii se luau cu miinile de păr. Incercară ei in fel şi chip să-i alunge, dar copiii li se strecurau printre miini ca ţiparii, gălăgioşi, transpiraţi, in chiloţi, in şpilhozăne, sau goi puşcă, după imprejurări Ameninţările nu reuşiră să pună stavilă asaltului, iar peste o vreme, se găsi cineva cu scaun la cap, care mută paznicii din zona apei, astfel că baia zilnică fusese aproape oficializată.

Lică şi Biţă se aflaseră printre primii conchistadori. De multe ori cind şedeau cu burţile pe nisipul reavăn şi se prăjeau la soare, işi aminteau cu plăcere de magnificile lupte cu paznicii. Fiecare din ei mai inflorea niţel aventurile, din acele zile, dar nici Lică nici Biţă nu se poticneau in asemenea fleacuri. Şi nu se contraziceau nici chiar atunci cind păţania devenea de-a dreptul gogonată, fiindcă fantezia lor lucra cu toţi parametri normali la asemenea virstă. Vorbeau domol, cu glasurile cind de copii cind de adulţi, după cum erau emoţiile de mari, poticnindu-se numai la notele inalte, aşa cum se intimplă celor care au intrat in schimbare de voce.

Invăţaseră să plonjeze de pe malul inalt şi o făceau cu mare plăcere, uitindu-se dispreţuitori la fete. Fetele nu ştiau să plonjeze. Intrau in apa adincă pină la genunchi, se lăsau pe vine, işi scufundau corpul pină la git, ţipau ascuţit, ferindu-şi părul de umezeală.

— După antrenamentele de-aici, spuse Biţă umflindu-şi pieptul, aş putea traversa Dunărea fără bătaie de cap.

— Nici la mare n-avem probleme, răspunse Lică, privind cu mindrie juliturile multe de pe picioare.

— La mare ? Ei, la naiba ! Păi la mare e şi mai simplu. Dacă am putut eu să inot aici pină la mijlocul apei, cu trei paznici in spinare, iţi inchipui că şi in ocean ...

— Te cred ! işi ingroşă vocea Lică. In ocean dacă am un cuţit lung, atirnat la briu, intr-o teacă de piele, fac prăpăd printre rechini. Mă arunc de pe vapor, trag aer mult in piept, mă las la adinc, inot pe spate şi ii crestez pe burtă.

— Rechinii sint fleac, rise Biţă. La crocodili ... acolo e muncă.

In trestiile din spatele lor se auzi un foşnet. Cu gindurile la crocodili, cei doi tresăriră speriaţi. Apoi se minicră cumplit. Erau Coca şi Gena. Se dezbrăcaseră lingă hainele lor.

— Asta-i locul nostru, se răsti Biţă, ridicindu-se pe virfuri să pară mai inalt. Ce naiba căutaţi voi aici ? Hai, luaţi-vă catrafusele ! Nu mai poate omul să stea liniştit.

Dar cele două fete, care nu aveau forţa lor fizică, se folosiră de iscusinţă. Prea era frumos locul unde şedeau băieţii.

— Plecăm, răspunse Coca, plecindu-şi ochii sfioasă. Venisem doar să vă vedem cum săriţi de pe mal şi cum inotaţi. Pină acum v-am văzut numai de la distanţă mare. Gena zicea că pe tot lacul ăsta nu e nimeni să inoate ca voi. Dar voi aveţi şi forţă multă şi pricepere. Noi ... noi nici nu ştim să facem pluta.

Cei doi simţiră cum cerul toarnă balsam in inimile lor Toate băierile pungilor cu har, din impărăţia laudelor, se desfăcură generoase. Glasurile li se ingroşară brusc, piepturile crescură voiniceşte, iar ochii lor deveniră blinzi şi ingăduitori. Minaţi de acelaşi gind nobil, măturară cu palmele nisipul din jur şi le poftiră pe fete să se aşeze. Iar fetele mulţumiră cuprinse de sfială, ocupindu-le locurile ca nişte regine. Biţă şi Lică incepură să plonjeze ca niciodată. Căzură de citeva ori cu burţile. In asemenea ocazie plezniturile sint dureroase ca după o lovitură de bici, dar băieţii riseră cu nepăsare, lăsind să se inţeleagă că intenţionaseră asemenea figuri. Inotară pină la mijlocul apei folosind diverse procedee, iar cind se intoarseră la mal obosiţi, fetele ii intimpinară cu o explozie de entuziasm.

Cerul era darnic in ziua aceea cu băieţii. Fetele se codiră o vreme, dar băieţii cunoşteau un loc unde apa nu trecea de la briu in sus. Intrară amindouă, scoţind mici ţipete de spaimă, spre desfătarea băieţilor.

Biţă deveni profesorul lui Gena. Ii puse o mină pe burtă, o sfătui să nu ridice fundul in sus, să-şi ţină picioarele, miinile şi corpul cit mai orizontal. Lecţia mergea greu. Gena era sperioasă, iar Biţă işi mai pierduse din entuziasmul de la inceput. Mina lui alunecă in sus către piept. Fata inghiţise puţină apă. Biţă o sprijini cu cea de a doua palmă, care nimeri peste sinii abia impliniţi. Mina tremură o clipă. Fata bău apă din nou şi lecţia luă sfirşit.

Plecară spre casă. Biţă observă cu mirare că Gena are părul auriu plin de inele. Trecură pe la casa ei. Fata ii oferi o prăjitură cu vişine, iar Biţă ii spuse „sărumina".

Gena il privi surprinsă şi se imbujoră uşor. Numai buzele incercară o urmă de zimbet, ca o părere. Citeva clipe rămaseră in picioare, privindu-se nedumeriţi. Inimile lor tresăriseră ca la o chemare. Ca la un strigăt indepărtat. De aici veni toată nedumerirea lor. Biţă inghiţi prăjitura şi ieşi in curte, merse niţel intr-un picior, făcu vreo citeva fiţe pe lingă gard, apoi sări la el in ogradă.

CLAUDIU IORDACHE

Ne roade puţin orgoliul de-a nu fi descoperit noi acest talent poetic, pe Claudiu Iordache. Ii revine revistei şi cenaclului „Flacăra“ acest merit. Dar dacă suferim acum puţin pentru că nu avem acest primat, ne mîndrim în schimb că oraşul unde trăieşte acest tînăr poet este şi oraşul revistei noastre care, dacă nu l-a descoperit cea dintîi, îi va consfinţi acum creaţia. Iată de ce, fără orgoliu, dar mîndrindu-ne cu el, îl dăruim cititorilor noştri.

ŞESUL DESAVIRŞIRII

Partidul.
A pus pe un taler
Socialismul
Şi pe altul, ţara.
Talerele
Pentru prima oară
S-au stabilizat.
Secretul din echilibru
Este partidul.
Socialismul
Este muntele
Pe care urcă
Ţara,
Ca să ajungă
La
Şes.
Şesul desăvirşirii.
Echilibrul din cimpie
Este partidul.

PASARI

Poetul
Are in faţă poporul.
El vine
Şi spune :
„Iată !
In pieptul meu
Aripile unor păsări fără nume.
Uite !
Nu sint decit un interpret.
Traduc
Strigătele
Păsărilor fără nume.
Tu eşti poporul meu.
Am depus jurămintul.
Sint al tău,
Dar păsările au aripile crescute.
Ciugulesc
In mine
Porţi,
Spre vintul
Care
Le poate distruge.
Fă din turnurile tale
Un cor
Solid.
Fără ele
N-aş fi
Decit o cuşcă de pene,
Iar TU,
Poporul meu,
M-ai striga fără nume.
Nu sint decit un poet,
O colivie de păsări
Violente,
Lovindu-se intre ele.
Am in mine
Păsările astea,
Crescute pentru tine...
Lasă-mă să fac din zborul lor
Un semn de fidelitate..."
Poetul are in faţă poporul.
El vine şi spune...
Şi păsările-i
Zboară din
Timplele albe...

EXISTA

Să lăsăm in fiinţele noastre
Să moară bătrinii.
Să dăm drumul la porţi
Există o anume libertate
Ce cintăreşte mai mult
Decit
Un inventar de obiecte.
Există, aşa cum există
In noi
Un surplus de dragoste
Permanent.
Oricit am fi de naivi,
Există in noi
Cuvintele minunate
Germinind ...
Există in noi
Copiii atenţi
La litera desenată
Pe hirtie.

Există o dragoste
Ca un cont la C.E.C.
De care nu ştim
Incă.
Există in noi
O lume de minuni
Cotidiene.
Există in privirile clare
Un fund de cer
Şi-o pasăre măiastră
Survolind nopţile
Lungi.

Să lăsăm in fiinţele noastre
Să moară bătrinii.
Să dăm drumul la porţi.
Patriile dulci
N-au ziduri,
Decit pămintul
Decit firmamentul
De care atirnăm
Ca nişte lilieci
Inverşi.
Să-i lăsăm in fiinţele noastre
Să moară.
Patriile dulci
N-au bătrini.
Decit pămintul
Decit firmamentul
De care atirnăm
Ca nişte lilieci
Inverşi.
Decit copiii
Cărunţi
De lumină.

NOI ŞI CUVINTELE

Cuvintele rupestre
Cuvintele poveste de demult
Cuvinteel singe şi cuvintele cint
Palmele de cuvinte
Punţile de cuvinte
Exploziile de cuvinte
Cuvintele de măcel
De război şi de rug.
Strigătele din cuvinte
Suferinţele cuvinte
Omenirea de cuvinte răstignită
pe un singur cuvint
Patriile de cuvinte
Cuvintele născute din cuvinte
Aripile albe de porumbei cuvinte,
Literele de porumbei
Porumbeii din cuvintul CUVINT
Cuvintele de lut
Cuvintele coapte din pintec de
fruct
Fruct greu de cuvint
Cuvintele babe de piatră
De peşti lungi de vint.
Cuvintele ape
Oglinzile din inima de litere a
fiecărui cuvint.

Din dragoste
Din respect pentru proletarii
ascunşi in cuvint
Constructori de aripi printre
sfere sonore
Să scriem
Să crească in ele
Poetul cuvint
Cuvintul de ţară
De om
De stăpin peremptoriu
Pe nava pămint...

SA NE DAM MIINILE

Arma
Care sfirşeşte
Un război
Incepe altul.
Tancurile au desăvirşit primul
război mondial,
Tancurile l-au inceput pe al
doilea.
Florile atomice
L-au sfirşit pe al doilea,
Florile atomice
Pot face oricind din omenire
O pădure impietrită.

Florile atomice,
Preparate in sere subterane,
De grădinari
Cu copii,
Cu familie,
Cu lacrimi disponibile
Pentru Love Story-uri
De serie,
Cu salarii,
Din care
Işi cumpără
In rate
O fericire
Casnică
De obiecte.
Grădinari
Disciplinaţi,
Antrenindu-şi
In subteran
Inteligenţele,
Atenţi la detaliile din petală
Uitind că parfumul
Poate face din omenire
O pădure adormită...

Războaiele
Sint o probă
Că sintem incă mici,
Pină la genunchiul
Inţelepciunii.

Inţelepţii lumii
Pun in balanţe
Feliile de pămint.
Cind balanţele
Se
Dezechilibrează,
E scoasă din cutie
O floare miraculoasă,
Floarea de gaze,
Floarea de tanc,
Floarea de virus,
Floarea de gama,
Floarea făcătoare de minuni,
Ca o fecioară vicioasă.

Inţelepţii lumii
Fac jocurile.
Tablele sub piesele de şah
Tac surd ca după bătălie,
Ca inaintea altora...
Se urzesc Mat-urile
Si Remizele.
Cu flori la butonieră,
Inţelepţii lumii
Stau inchişi
In inţelepţii lumii.
In ei, liniştea are o ordine
esenţială,
Matematica lor este infailibilă.

Dar mamele de grădinari
Dar pruncii de grădinari
Dar fraţii de grădinari
Dar grădinarii
Pier.
Ca şi cum n-ar fi fost
Nelăsind nici un alt semn
Decit fotografia...

Familiile de grădinari
Fac din secole
Istorii incredibile,
Fac din istoriile incredibile
Un prezent
Fără cumpănă,
Fac din cumpenele pe care
Nu le avem
Un viitor de cuvinte.

Familiile de grădinari
Au inţelepţii lor,
Cu matematicile lor :
„Mor 200 dar trec 6.000
Care ucid 4.000
Şi dacă totul merge bine
Mai ucid 40.000
Dar nu rafinăriile
Dar nu siderurgiile
Dar nu monumentele de artă.
Distrugeţi numai oamenii,
Fiinţele astea de plastic
ieftin,
Care se inmulţesc ca ciupercile.
Distrugeţi numai fotografiile
de carne,
Dar nu atingeţi siderurgiile
Dar nu monumentele de artă"..

Familiile de grădinari
Naivi
Au inţelepţii lor,
Cu matematica lor :
„In primul război au murit
600.000
In al doilea 7.000.000
In al treilea contăm pe
50.000.000
Rezolvăm şi problema energiei
Şi problema fertilităţii solurilor
Si problema poluării
Şi problema alimentaţiei
Si problema omului
Rezolvăm şi problema O.N.U.
Vom avea probleme noi.
Aerisite.
Generaţiile viitoare vor avea
Ce crăpa,
O vom lua de la capăt"...
In al treilea contăm pe
50.000.000
Pe opt cifre intr-o anumită
ordine...

Şi mamele de grădinari dorm
Insămînţate
Visind la o lume fără inţelepţi
Pentru pruncii lor.
Visind la o copilărie nesfirşită,
La inţelepciunea nesfirşită a
copiilor care
Nu se bat
Decit cu puştile de tablă
Şi săbiile de lemn.

Numai că familiile de grădinari
Au inţelepţii lor
Adunaţi la mese rotunde,
Joacă şahul rotund
Al diplomaţiei.
„Să echilibrăm balanţele,
domnilor,
Daţi dumneavoastră 2.000 de
tancuri,
Eu donez, cu generozitate, 600
de fuzee
O să fie un echilibru straşnic
De oase frinte"
Şi-şi freacă oasele lor de
inţelepţi
Peste grădinari.
„Clamp-Clamp şi Clamp-
Clamp..."

Arma care sfirşeşte
Un război
Incepe altul.
Tancurile au desăvirşit primul
război mondial
Tancurile l-au inceput pe al
doilea,
Florile atomice
L-au sfirşit pe al doilea
La... NA-GA-SA-KI...
LA... HI-RO-ŞI-MA...

Să ne dăm miinile
In miliard
Să răsturnăm
Peste florile ascunse in
subterane
Pămînturile noastre de plugari
veşnici.

TRAIAN TURCU

RESPIRA LARG CIMPIA...

Dospesc pe lespezi ude de iarbă-n
frăgezime
a cerului lumină ascunsă-n luturi moi
şi-mi coc in ţest de soare pituşca de azime
cu ciucalăii verii in subsuori de foi.

Din sucuri de piraie ţişnind sub dură
piatră
arcadele de ramuri pe umerii de glii
inalţă colonada de cintec, idolatră,
din guşa pămintie de sure ciocirlii...

Respiră larg cimpia din paiele-oveze,
grăunţele se-nşiră in tecile de os
şi minjii-nfăptuirii prind iute să necheze,
grumazul ţării mele imbrăţişind frumos.

VASILE BALU NICOARĂ

ASTRONAUTUL

Te-am legănat pe vise, indrăzneală,
Şi te-am crescut in sufletu-mi hoinar,
Te-am logodit intr-un amurg de seară
Cu crezul intr-o lume ideală
Şi am ţişnit spre bolţi fără hotar.

M-au risipit in spaţii siderale
— Pe unda timpului incremenit —
Fantastice-astronave imaginare
Ce, propulsate de dorinţe milenare,
Impetuos se-avintă spre zenit.

Pe-altarul fricii n-am depus ofrande,
La poarta indoielii n-am bătut nicicind,
Ci vrut-am — ca-n virtej de policandre —
Să simt in juru-mi stelele-n ghirlande,
Să fiu, dintotdeauna şi oricind.

Involburat şi nestrunit Pegasul
— Mirificul fantastic, zburător —
Spre culmi de aştri să-mi indrepte pasul
Vijelios, nesocotind popasul,
Ţişnind — săgeată a clipei — spaţiul să-l
dobor.

Să mărginesc, in nimb, dezmărginitul,
Din tainiţi de genune luceferi să-mi culeg,
Să torn in forme clare nesfirşitul
Şi necunoaşterea, ce-adesea naşte mitul,
Şi, astfel, taina firii s-o dezleg.

Dar cind să am imagine deplină
— Vrind, leşul spaţiului, din timp, să-l
scot —
Trezitu-m-am in marea-i de lumină
Eu, giză preaumilă şi infimă,

Prizonieră-n palma veşnicului „tot".
M-a adunat apoi, din infinitul spaţiu,
Imbrăţişarea timpului ocult,
Sorbii cu voluptate şi nesaţiu
Nectarul poeziei — ca Horaţiu —
Şi am rămas un tinăr de demult.

TEODOR FRÎNCU

SABIA IANCULUI

Lungă sabie,
Dreaptă, ca dreptatea paşoptistă,
Ascuţită,
Ca inteligenţa miinilor
Marelui general.
Roşie ca o limbă de foc
Aprinsă in ceară amară.
Am culcat sabia
Sub cergă miţoasă de lină,
De demult şi bătrină,
Scăldată in somnul Iancului.
Am legănat-o
In grinda pusă
Pe mijloc de ţară,
Cumpănită ca o vijelie
Liniştită, după trasul clopotului.
Lungă sabie, dreaptă,
Iartă-mă că eu te alint,
Dar tu n-ai voie
Să dormi niciodată.

Cultură, educație și personalitate umană

Astăzi se impune, ca o condiție sine-qua-non, **imperativul cultural** ca un element esențial, definitoriu, al factorului conștient. Cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu sint o călăuză sigură in acest sens : **„Noi ,care acționăm in mod conștient in direcția făuririi societății comuniste, cunoaștem că dezvoltarea bazei materiale este hotăritoare, dar fără o dezvoltare a științei, a gindirii tehnice, a nivelului general de cultură al poporului nu vom putea asigura nici progresul bazei materiale a societății, pentru ca aceste două laturi ale activității noastre sint strins legate, se condiționează reciproc".**

Prin insăși esența ei, cultura noastră socialistă este expresia celor mai profunde interese ale națiunii românești, pătrunsă fiind de un accentuat caracter umanist; este o cultură care, acționind prin mijloacele sale specifice, reprezintă o puternică pirghie in dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor.

Organizatorii culturali, indiferent de locul lor de muncă, ținind seama de toate aceste deziderate, nu fac altceva decit, antrenind colaborarea factorilor competenți, să contribuie la realizarea **educației permanente** a maselor, fiecare instituție in chip specific, ducind mai departe educația și instrucția școlară, contribuind astfel la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, la pregătirea profesională, la creșterea nivelului de cultură și de civilizație al poporului nostru. Programul ideologic, elaborat de Plenara din 3–5 noiembrie 1971, a deschis un vast cimp de afirmare tuturor instituțiilor culturale și in municipiul Lugoj.

Insăși forma organizatorică ținind seama de specificul localității, este de natură să asigure o colaborare temeinică și o reușită a manifestărilor, avind in vedere auditoriul căruia ne adresăm, nu incinte insă de a se fi efectuat sondaje de opinii, deplasări in intreprinderi și instituții ale activului cultural, citeva cercetări sociologice, in special pentru o mai bună orientare a activității noastre, pentru cunoașterea și sesizarea unor deficiențe și remedierea acestora.

Casa de cultură, ca un cadru instituțional bine definit, își concepe activitatea sa ținind seama de citeva funcții : aceea de creare și răspindire a unor convingeri cultural-științifice și politice, a unor modele de comportament conforme dezideratelor societății. Se inlătură astfel pătrunderea unor modele culturale falsificate ; funcția instructiv-educativă, de diseminare a valorilor culturii, devenită obiect de consum al unor mase largi de oameni. Această funcție trebuie să asigure atit culturalizarea intr-o formă accesibilă cit și facilitarea integrării dinamice, active, in societatea contemporană, funcția de odihnă, divertisment și recreere, care completează și ea informația omului in contextul lumii moderne.

Prezența aproape cotidiană a activiștilor de partid și de stat, a intelectualilor valoroși de cele mai felurite profesii din oraș, solicitarea unor cadre de la Timișoara, aduc un spor calitativ muncii de răspindire a cunoștințelor cultural-științifice, desfășurată sub cele mai diverse forme : dezbateri, simpozioane, expuneri, intilniri, jurnale vorbite, concursuri, expoziții, recitaluri de poezie, sesiuni de comunicări.

Repertoriul formațiilor artistice include lucrări valoroase realizindu-se astfel două deziderate substanțiale : acela de conservare și vitalizare a tradițiilor culturale naționale și locale, care asigură transmiterea din generație in generație a ceea ce este peren in valorile culturii naționale și universale ; depistarea, promovarea și cultivarea unor talente existente și care nu au alt mijloc de manifestare.

Mijlocul de a menține „in funcțiune" aceste formații este activitatea obștească, desfășurată permanent, atit la sediul instituției in intreprinderi, cit și in alte locuri din județ și din țară.

Dorința de a răspunde solicitărilor diverse ale multor categorii de oameni, de virste și profesii diferite, a pus in fața conducerii Casei de cultură organizarea unor cercuri dintre cele mai diferite (mecanică auto, radioteleviziune, limbi străine, filatelie, dactilografie, estetică, vestimentară, biologie, muzică, literar, plastic, gimnastică), in care se imbină in chip fericit plăcutul cu utilul.

Sintem conștienți că activitatea culturală nu poate fi privită ca o datorie a citorva activiști care muncesc in acest domeniu. E necesar, in opera de formare și educare a omului, să fie concentrate forțele tuturor factorilor educaționali (organizațiile sindicale, U.T.C., și de femei, responsabilii culturali din intreprinderi și instituții, propagandiști, responsabilii cu munca de propagandă din birourile organizațiilor de partid și U.T.C.). Pentru aceasta e necesară cunoașterea colectivelor sociale, a prognozei de dezvoltare economico-socială a orașului, a unor mecanisme și organisme locale, bineînțeles, o repartiție justă a forțelor pentru susținerea manifestărilor, filtrarea acțiunilor prin particularitățile locale.

Activistul cultural trebuie să-și înțeleagă mai mult ca oricind rolul și menirea sa pentru dezvoltarea conștinței socailste.

Ritmul accelerat al vremii noastre se impune și in domeniul culturii, a științei, educației, pedagogiei sociale revenindu-i sarcini tot mai mari. Tuturor acestor elemente noi trebuie să le răspundem printr-o concepție, printr-o orientare, o organizare și o metodologie corespunzătoare educației permanente a adulților care e menită să contribuie la integrarea socială și profesională a diferitelor categorii ale populației, in raport cu noile solicitări impuse de ritmul civilizației moderne.

GH. LUCHESCU

JINDRICH ROHAN

este dirijor-prim la „Praha – Synphoniker". Cariera și-a inceput-o la 25 de ani. Pină atunci cintase la clarinet, in orchestră. Sfătuit de colegi, a concurat alături de 45 de candidați la Conservatorul praghez. Au reușit doar trei, printre ei, Jindrich Rohan, omul care astăzi prezintă garanțiile unui artist de talie internațională. Gestică modernă, energică, o perfectă strunire a orchestrei, originalitate a execuțiilor. Ca interlocutor, blind și inteligent, vorbind mult, pe un ton cald, invăluitor . . .

– . . . N-am avut niciodată revelația unui fapt terminat. Noi, dirijorii nu avem de-a face cu un instrument constant, ci cu instrumentiști care își au calitățile și slăbiciunile, iar noi trebuie să ne adaptăm. Mentalitatea, execuția tehnică variază de la o orchestră la alta, chiar de la o zi la alta la aceeași orchestră.

— Așa cum, probabil, există și mai multe tipuri de dirijori . . .

– Da, in principiu, două. Unul este, ca să zicem așa, dirijorul „democratic", celălalt este cel „autocratic". Primul nu violentează orchestra, nu decide dinainte cum trebuie să decurgă totul. Celălalt nu admite nașterea unei discuții, din principiu, nu lasă să se pună intrebări, el ordonă. Primul stabilește legături omenești cu orchestra, vede in instrumentiști colaboratorii săi, le respectă opiniile referitoare la lucrări. Un dirijor modern nu mai are nevoie să fie „autocratic" intr-o epocă in care autoritatea de acest fel nu e așa respectată ca altădată, La inceputul secolului, un dirijor era un adevărat general ; Toscanini arunca oamenii afară in timpul repetițiilor. Asemenea practici sint acum passé.

– Ce tendințe discerneți in muzica zilelor noastre ?

– Unii incearcă să utilizeze intr-un sens nou materialul tradițional existent, adăugind poliarmonia, redarea simultană a unor tonalități diferite, cadența doar sugerată și neterminată. Alții lucrează cu o rațiune tehnică. Cred că această practicare a tehnicii este numai . . . tehnică.

Convingerea mea estetică : muzica își are centrul de exprimare in acustic, trebuind să transmită stări emotive. Ea e o limbă, un mijloc de comunicare. (Mittel der Mitteilung an die Mitmenschen) și incă mă mai interesează in ce limbă e vorbită o partitură, dacă e una modernă sau tradițională, dacă spune ceva, dacă are un mesaj emoțional sau strict programatic. Ecoul la public este, cred, asemănător.

– Pină unde trebuie să aibă un dirijor opiniile sale, pină unde duce interpretarea originală a unei partituri date ?

– Trebuie să realizezi dorințele compozitorului. (Asta in principal). După un studiu atent și o completă edificare asupra intențiilor sale, incerc să fac cunoscut orchestrei ce am găsit in note, printre ele, in spatele lor . . . Nu doresc apriori să modific neapărat o lucrare, să pară mai interesantă. Nu asta mi-e menirea. Presupunind insă că 4–5 dirijori fideli partiturii ar interpreta cu aceeasi orchestră și unul după altul „Eroica", aceasta ar suna mereu altfel. De unde diferența ? De fapt, fiecare mare artist își are temperamentul său, nervii săi, elasticitatea sau rigiditatea . . . Toate se reflectă intr-un fel in orchestră.

– Sinteți pentru dirijatul unei singure orchestre sau pentru cel itinerant ?

– Trebuie să faci ambele lucruri : trebuie să ai un angajament constant, numai așa poți arăta cu adevărat care este creația ta. Azi insă publicul dorește perindarea dirijorilor, pentru variație. Tot la fel gindește și orchestra. Depinde și la ce orchestră ești invitat, la cea proprie poți atinge maximum de randament cind relațiile dirijor-orchestranți sint armonioase, căci există și cazuri cind se intimplă altfel. Pot fi aici cauze de ordin psihologic și pur personal.

Ca oaspete sint două alternative : să fii politicos cu orchestra-gazdă, să n-o ingreunezi, să reduci timpul de lucru, să nu realizezi tot ce se poate. Sau să scoți dintr-o formație tot ce poate da ea mai bun. Eu incerc să fac asta. Și orice orchestră vrea, de fapt, să cinte bine și dacă a avut odată o realizare deosebită, asta e o treabă care nu se uită repede. Filarmonica „Banatul" e o orchestră foarte bună. Am mai fost aici in 1966 și cred că de atunci s-au făcut progrese.

LUCIAN BURERIU și
MARIANA DIACONU

Acorduri festive din Arad

Scurt istoric :

In 1833 (!) ia ființă Asociația iubitorilor de muzică.

1890 — se naște Asociația filarmonică printr-un debut cu Recviemul de Mozart și funcționează cu o stagiune permanentă de citeva concerte anuale.

1909—1910 — primele abonamente.

1913 — se termină construcția Palatului Cultural.

5 XI 1948 — primul concert al Filarmonicii de Stat din Arad.

Din 1949 — concerte bilunare.

Din 1950—1951 — au loc concerte săptăminale (Cu concert „mare" și concert educativ).

Azi funcționează cu trei ansambluri (orchestră simfonică, orchestră populară și cor) la care se adaugă o prestigioasă formație de cameră.

Pe lingă concertele permanente la Arad, turnee in țară și străinătate (Filarmonica din Arad este prima orchestră din România care a cintat pe vestita scenă a Concertgebow-ului olandez).

Poate că nu e lipsit de importanță faptul că Aradul își sărbătorește, la puțin timp după aniversarea teatrului, o altă iubită instituție de cultură : Filarmonica de Stat a implinit in aceste zile 25 de ani de existență.

O săptămină de manifestări festive, concerte simfonice, corale, de cameră și populare susținute de sărbătoriți și de oaspeții care au ținut să dăruiască, de ziua ei, instituției arădene mai mult decit simpla lor prezență.

Nu intenționăm să facem o cronică muzicală a concertelor audiate, dar ni se par de o tulburătoare semnificație sărbătorile culturale ale unui oraș in contextul activ al unor mesaje de simpatie din intreaga țară.

Filarmonica din Arad și invitatele ei din Cluj și Timișoara au vegheat citeva ore asupra sentimentelor noastre.

Iar in timpul acestei săptămini sărbătorești gindurile noastre au zburat spre Eliodor Rău. director și dirijor de o pătimașă credință in cele pe care le face, spre Doru Șerban, conducător entuziast al unui cor, care, pe frig sau ploaie, nu pregetă să-și ducă arta prin tot județul, (iar corurile din jurul Aradului și-au trimis solii pentru a transmite mesajul lor de stimă și viață lungă), spre formația camerală despre care am mai avut prilejul să scriu, spre folcloristul Ioan Florea, imaginabil in afara meseriei sale, spre toți membrii celor trei ansambluri, spre protagoniștii „Concertului tinereții", cei ce vor duce ștafeta mai departe, spre toți cei ce fac ca in Arad să se audă muzică bună.

Si atunci nu e firesc ca in aceste zile pe afișele filarmonicii să figureze artiști de talia unor Aurelian Octav Popa sau Patrice Fontanarosa ?

GHEORGHE SCHWARTZ

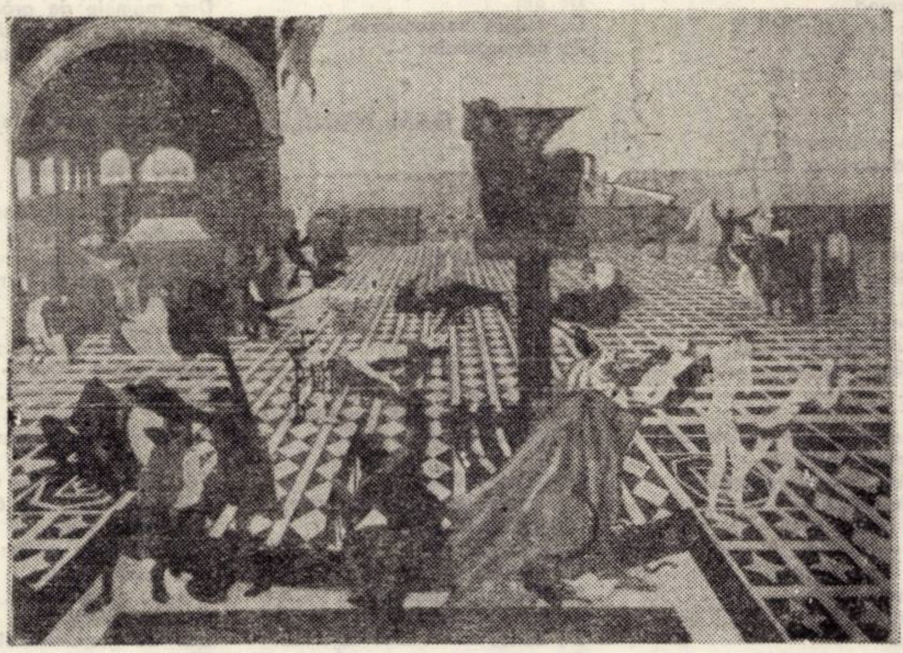

Cu MIRCEA TOMUȘ

(Urmare din pag. 1).

decizie in exprimarea judecății de valoare. Cred că, de fapt, era vorba de dificultatea receptării unui anumit specific, dar, de cele mai multe ori, tocmai demersurile necesare pentru infringerea acestor dificultăți succesive exprimă sau pot exprima, condiția particulară a acestui specific. Manolescu imi reproșa că intirziam să mă pronunț asupra unui anumit critic. Cred că, de fapt, era vorba de un critic pe care nu-l poți defini in citeva cuvinte.

– Aveți de făcut vreo mărturisire cititorilor de poezie ? Desigur, nu neapărat ca venind din partea comentatorului, a criticului literar.

– Poezia este ocazia cea mai deplină de experiență directă a sensibilității complexe a omului. Refuzind s-o practici prin creație, lectură sau receptare, te obligi, conștient sau nu, la o sărăcire, la o osificare a experienței sensibilității.

– Cum vedeți destinul poeziei ?

– Să insoțească, să exprime și să reanime destinul sensibilității umane. Poezia nu poate scăpa perimetrului sensibilității. Chiar și poezia antisensibilă exprimă un anumit mod de sensibilitate.

– Vă interesează in mod deosebit unul dintre poeții noștri contemporani?

– Petre Stoica. Am impresia că pentru un critic reprezintă o deficiență manifestarea propriei sensibilități. Infrunt acest risc declarind că poezia lui Petre Stoica mă solicită afectiv in fiecare dintre infățișările ei. O declar public, chiar dacă n-ar fi să servească prestigiului acestei poezii. Și, cu toate că mi se impune, prin sfera afectivă pe care o pot traduce intr-un registru propriu, problema principală a acestei poezii rămine pentru mine aceea a mijloacelor de expresie care sint la granița dintre artificialul extrem și firescul extrem. Acolo unde au fost pe vremea lui Minulescu și Bacovia (vezi discuția critică din momentul impunerii acestor poezii).

teatru

„Casa cu șapte buclucuri" de MEHES GYÖRGY

LA TEATRUL GERMAN DE STAT DIN TIMIȘOARA

Cind actorul Alexander Ternovits apare pe scenă, publicul nu se mai poate stăpini și hohotele de ris răsplătesc apariția lui și în această nouă comedie. Intr-adevăr o comedie foarte reușită care reunește toate trăsăturile unei piese solide cu o tematică actuală și pentru această alegere și mai ales pentru interpretarea originală a tuturor personajelor merită aprecieri elogioase intregul colectiv al prestigioasei scene germane din orașul de pe Bega.

„Îmi place și am obiceiul să scriu despre intimplări obișnuite, cotidiene, căci sint de părere, că în această viață cotidiană ni se hotărăște soarta, cred, că trebuie să luptăm pentru idealurile noastre și în aceste obișnuite zile, astfel scrie autorul Mehes György intr-o scrisoare adresată teatrului timișorean. Și dramaturgul din Cluj demonstrează cu abilitate și subtilitate această concepție declarată.

Acțiunea piesei se derulează intr-o unitate de croitorie și dezbate o problematică actuală, cu rezonanțe largi în rindurile spectatorilor. Șapte pretendenți pentru un singur apartament – din această dispută se nasc pe rînd întîmplările, situațiile care creionează o suită de caractere omenești și moduri de comportament, de gindire. Sebastian (Alexander Ternovits) meșterul-croitor, nu ajunge niciodată primul pe lista de repartizare a locuințelor, intotdeauna intervin alții în favoarea lor. Un om timid, puțin neîndeminatic și fisticit, care nu are curajul și convingerea să lupte pentru drepturile sale incontestabile, acesta e Sebastian. Ternovits și Irmgard Schati, in rolul soției, reușesc să-și cucerească de la bun început simpatia publicului spectator. Amîndoi s-au străduit să ofere o interpretare care să nu exceleze în gesturi gratuite, ci cu un umor rafinat, dozat, conving intr-o manieră personală. Ucenica Monica (Karin Decker) își propune să-l ajute pe Sebastian la obținerea apartamentului și printr-o mică intrigă limpezește conflictele. Monica, spiridușul cooperativei, și-a găsit în Karin Decker o interpretă ambițioasă și adecvată, care in ultima vreme ne-a surprins cu interpretări tot mai cizelate, echilibrate.

Merite pentru realizarea unui spectacol de o inaltă ținută artistică revin în egală măsură și celorlalți actori : Peter Schuch, Helga Sandhof, Ildiko Jarcsek, Michael Haup, Oskar Schilz, Horst Strasser, Julius Vollmer, Franz Keller, Marianne Strasser, Artur Benel. Regizorul Dan Radu Ionescu a reușit – cu mici excepții – să transpună pe scenă exact intențiile autorului clujean : și rizind se poate lupta pentru idealurile propuse, și risul poate biciui și nimici fenomene negative. Dacă se renunță la unele efecte prea căutate, spectacolul are numai de ciștigat. Ceea ce și dorim și așteptăm.

ANTON PALFI

Douăzeci și cinci de ani de teatru

E mult, e puțin ? După părerea dv. e mult. Eu cred că la o asemenea intrebare nu se poate răspunde. Nu logic. Neapărat, un răspuns sentimental. De neintegrat în nici un fel de istorie. O înșiruire de cuvinte care să uite, la acea oră a bilanțului, că, matematic, douăzeci și cinci de ani de teatru ar putea insemna 195 de premiere, la care au trudit pe rind 216 oameni de teatru, mai mici, mai mari. Vorbe fără înțeles, căci dincolo de ele sint iubirile, eșecurile, speranțele... Sufletele oamenilor, care din fericire, nu se lasă numărate, contabilizate. Nici măcar existența lor. Pentru ele și pentru noi.

Mă strecor, mărturisesc, cu greutate în hățișul frazelor de excepție (sau ocazionale) fiindcă am sentimentul că unor asemenea momente nu li se poate găsi echivalent în limbaj. Nu în acesta atît de la îndemînă. Și incerc, în felul meu, să-mi plătesc trecerea prin umbra așezămîntului care, cu siguranță, se numește : TEATRU; tot ce urmează e și puțin intimplare, inclusiv numele orașului : ARAD. Și tot intimplător, avem aceeași virstă, consemnez chiar dacă e nesemnificativ, intimplător ne leagă citeva dintre acele lucruri despre care spuneam că nu încap în cuvinte. Iată motivul prezenței acestor rinduri, motivul renunțării, acum, la pluralul criticului, in numele revistei și al meu.

ANTONETA C. IORDACHE

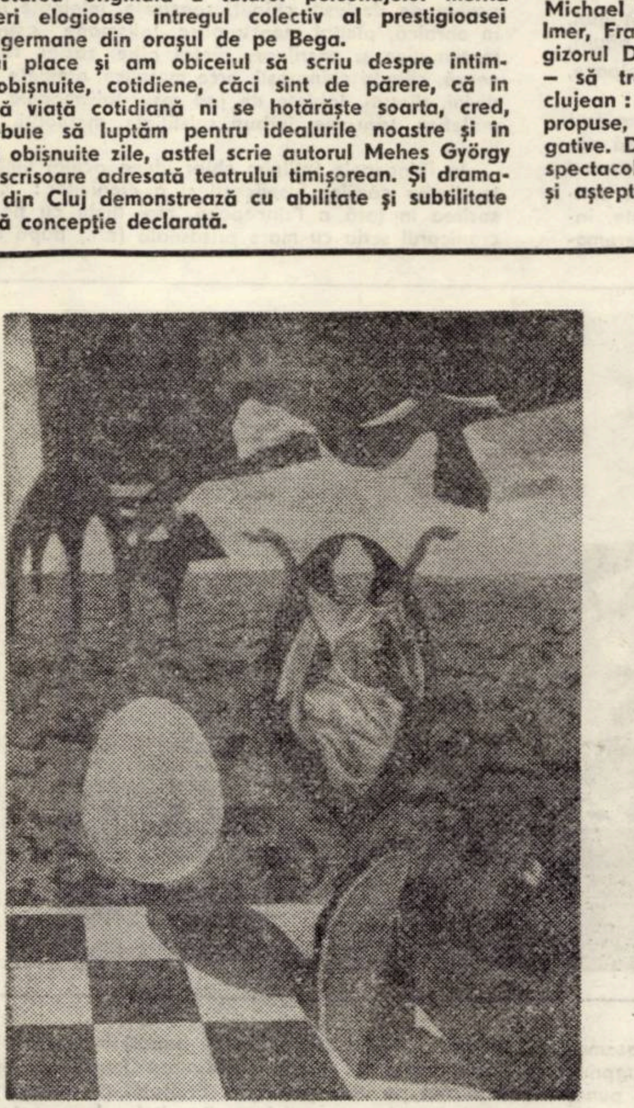

plastică

EXPOZIȚIA FRIEDRICH SCHREIBER

Fără să constituie o retrospectivă in adevăratul sens al cuvintului, selecția de lucrări expuse de Friedrich Schreiber în sala Galeriilor de artă cuprinde cronologic creația ultimilor cinci ani (mai puțin unele lucrări care se află intr-o expoziție din R.F.G.).

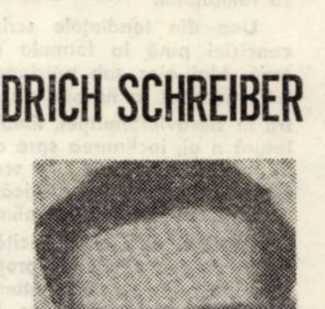

Abordare artistică a restituirii realității teoretice, transfigurată de spiritul doctrinei suprarealiste, pictura lui Friedrich Schreiber afirmă o constantă preocupare de investigare a zonelor in care misterul vorbește intr-o dinamică desprindere de atracția efemerului. Și totuși claviatura emotivă nu impune o viziune haotică, de neliniște și spaimă, de perplexitate și paramnezie, ci doar o surpriză tainică descinsă din valoarea alegoriei și simbolului, din interogația acută asupra problemelor vieții.

Evocarea unui sentiment de mister omniprezent în primele lucrări de factură spațio-temporală („Esculap", „Punct limită", „Transplant") se amplifică prin aglomerarea compozițională a figurii umane in „Corabia nebunilor", „Aventura", „Dreptatea celui tare", vădindu-se filiația cu Delvaux și Tanguy sau chiar cu romanticii francezi. În continuare spațiul se aerează – compunîndu-se în registre dictate de rigoarea perspectivei („Urcind trepte", „Dialog", „Renaștere") – marcind o etapă de decantare cerebrală în care elementele compoziționale se dispersează iar accentul cade pe șocul emotiv, pe construcția psihică.

Mobilitatea spirituală se accentuează la piesele de rezistență ale expoziției („Nud pe stradă", „Semaforul", „Muzicanți", „Liniște"), în care fantasticul opresiv, seducătoarele forme feminine sau deschiderile înfiorate spre statuara antică dobîndesc o surdă putere telurică dincolo de încremenirea aparentă a subiectului imaginii.

Paleta cromatică se subordonează schemei ideografice, oscilind intre malitățile sonore ale verdelui și strălucirile rafinate ale nuanțelor de ocru și galben auriu, intr-un efort de susținere a efectului artistic.

RADU MELNIC

– Născut la 26 ianuarie 1936 la Brașov.

– 1963 – Absolvent al Institutului de arte plastice din București, secția pictură monumentală.

– Asistent la Facultatea de desen – Universitatea Timișoara

– 1963–1 73 – Expune la Saloanele oficiale din Timișoara, București și Cluj.

– Expoziții in străinătate – Torino, Novi Sad și Beograd.

– 1971 – Obține premiul pentru pictură al Consiliului culturii și educației socialiste.

– 1973 – Expoziția Laborator estetic – Timișoara.

– Lucrări de artă monumentală la Timișoara, Sinnicolaul Mare și Rimnicu-Vilcea.

SILUETE

Inginerul constructor Simion Fackner, de la Trustul de construcții din Timișoara, este născut la Petrești, Alba, in 1931. In 1959, absolvă Institutul de construcții din București. Este prezent la expozițiile de amatori la Timișoara și București. Călătorii de studii in R. F. Germania și Ungaria. Ni se mărturisește :

Cum era și normal, ca inginer, am îndrăgit intii arhitectura. Sculptura m-a cucerit mult mai tirziu. Sint mindru că, alături de constructori, am înălțat, am făcut să prindă viață Universitatea din Timișoara. De construirea acestui minunat lăcaș de invățămînt e legat și numele meu. Nu e simplu ca dintr-un proiect, care abia se prefigurează pe hirtia de calc, să ridici o construcție de amploare. Dar să revin la sculptură. Sfere, romburi și alte forme și volume din metal devin, sub imaginația mea, trupuri ambientale care prind monumentalitate. Sint primul artist plastic amator care a expus la Galeriile de artă din Timișoara.

Din ce am creat pînă acum, țin mult la lucrările „Legenda", „Columna memorială", „Medievală". Am încercat să surprind intr-o lucrare. în metal, bătăile destinului din simfonia lui Beethoven. Am dorit ca metalul să devină sensibil. Vreau să exprim în sculptura mea vigoarea și permanența acestui popor, dorința lui de durabil, pentru continuarea dorului în spațiu, pentru inima noastră ce se confundă cu muzica din stere.

Am avantajul că soția mea, Hildegard Kremper, este artistă. și, de multe ori, privind-o cum lucrează, mă impulsionez și eu. Țin foarte mult la un ciclu al ei de desene „Ilustrații posibile la o posibilă carte de versuri". Asta pentru că și pictura ei, și sculptura mea au vădite afinități cu poezia.

DAMIAN URECHE

ACTUALITATE MUZICALĂ

■ Doi interpreți din R.S.F. Iugoslavia au fost ținta admirației noastre pe podiumul Filarmonicii timișorene. Doi oaspeți din Skoplje, Fimko Muratovski, dirijor și Kiro Davidovski, oboist. Lucrarea în primă audiție a lui T. Prosev, „Tempera III", în deschidere este o piesă modernă, expresivă și monumentală de valoare. Solistul. în concertul de Kramarz a realizat o țesătură sonoră fină, un baroc cald și interiorizat, manevrat de-o aleasă virtuozitate. Stilul dirijorului iugoslav, marcat mai ales în simfonia lui Ceaikovski se caracterizează prin pondere, fără exaltări în gestică. O strunire riguroasă a întregii piese, în absența partiturii. Un concert de zile mari.

■ Comitetul județean Timiș al U.T.C. și Comitetul de cultură și educație socialistă sînt organizatorii unei fastuoase gale de muzică ușoară locală. Sala Olympia a arătat ca un platou tv. iar programul a fost lung și bun, în special în ceea ce a depins de organizatori. S-au perindat, intr-o pădure de difuzoare și cabluri formațiile laureate în cadrul unui recent concurs : „Tinerii" (Buziaș), „Lyra" (Lugoj), „Axis" (I.P.T.), „Progresiv TM", cițiva soliști de viitor. Textele n-au fost strălucite, ba chiar slabe („Axis"). Cu excepția unor piese palide, cîntate bine de altfel, muzica a fost bună și calificativul se referă și la creațiile proprii. „Phoenix" a venit în partea a doua cu piese haiducești și monofonie de artilerie prezentind vechi și noi succese.

ORFEU

CURIERUL ARTELOR

■ La Casa de cultură a municipiului Lugoj, membrii cercului de Artă plastică, elevi ai școlii populare de artă de la clasele de pictură, sculptură și grafică, alți iubitori de artă, au participat miercuri 21 noiembrie, la simpozionul „Despre pictura naivă și despre pictura de amatori". Printre participanți, pictorul naiv Gheorghe Doja, expozant în Timișoara. ■ Biblioteca Municipală Timișoara a organizat și găzduit la sfirșitul lunii noiembrie (printre altele) o consfătuire cu cititorii pe tema „Activitatea cu cititorii în cursul anului 1973 și ce trebuie să facem în viitor privind completarea și păstrarea fondului de carte" și o expunere — dezbatere „Cultura populară românească din Banat și locul ei în cadrul culturii noastre naționale" — susținută de Gabriel Manolescu. ■ Institutul de proiectări Timișoara preconizează formarea unui cenaclu literar artistic. „Art Club 73" va avea citeva rubrici permanente : 30 de ani de versuri românești, teatru social — teatru pe bandă de magnetofon, poezie străină contemporană, vernisaj, audiții, proiecții, invitatul serii, etc. Sperăm că I.P.R.O.T.I.M.-ul se va încadra „în termen" și cu acest „proiect". ■ Piccolo Teatro din Milano a inaugurat stagiunea 1973—1974 a Teatrului din Roma, de curind, cu „Opera de trei parale" de Brecht. S-o vadă, au venit Natalia Ginzburg, Luchino Visconti, Franco Zeffirelli, Adriana Asti, Ursula Andrews, Claudia Cardinale, Elsa Martinelli, Barbara Bouchet, Ornella Vanoni... ■ Duminică 3 decembrie, a avut loc vernisajul „Salonului anual de artă" al județului Timiș. Organizat sub auspiciile Comitetului de cultură și U.A.P., filiala Timișoara, cuprinde 65 de expozanți cu 120 de lucrări (pictură, sculptură grafică, tapiserie, ambient). Printre expozanți... și artiști plastici din Turnu Severin și Reșița. Un critic : „Un salon unitar. Dar... Nimic nou sub soare. Fiecare atelier își respectă tradiția".

A. I. C.

Poezia „Princepelui”

Pentru scriitorul român modern, limba scrierilor dinainte de 1800 poate constitui obiectul unei atenții speciale. Eminescu considera limba aceea – ce își are punctul glorios de reper în operele marilor noștri cronicari – nu numai „veche”, ci și înțeleaptă ; cu referire la primii poeți (Cichindeal, Mumuleanu, Beldiman, Scavinschi ș. a.), el definea limba veche folosind o metaforă devenită foarte cunoscută : „fagure de miere”.

In evoluția limbii, prin scris și prin uzul oral, a crescut neincetat expresivitatea și plasticitatea (cu pierderile de rigoare), mișcarea spre concizie se vădește drept o tendință iminentă. Studiul de specialitate poate defini etapele, dar cine poate reface limba veche cu intregul ei fast ? Poate fi aceasta ambiția scriitorului de azi ? Care ar fi șansele unei asemenea incercări ? Să precizăm din capul locului : șansele ar fi nule, iar intreprinderea in sine neavenită. In avertismentul cărții sale Princepele, Eugen Barbu scrie că a intenționat să redea „cit mai fidel epoca fanariotă” și că a „folosit fragmente din texte vechi bisericești, cronici ale timpului, precum și documente autentice, incepind de la scrisori particulare și pină la acte oficiale”. A reda nu inseamnă, in accepția scriitorului, a reconstitui. Limba Princepelui nu este limba de după 1700 și inainte de 1800, nici limba marilor cronici, nu este așadar limba veche, ci o limbă foarte actuală, limba unei cărți contemporane. Limbii vechi insă scriitorul i-a surprins subtilitățile, miezul profund liric, mierea consubstanțială – și a păstrat toate aceste haruri. Limba Princepelui, perfect penetrabilă la toate nivelele, este păstoasă, aparent leneșă (se așează domol dar sigur pe sens), o limbă făcută parcă mai curind „pentru artă” și mai puțin pentru uzul curent. Referindu-se la influențele manifestate in epoca fanariotă asupra limbii. G. Călinescu vorbea de un „efect mai totdeauna subtil”, de „finețea sufletească excesivă, pretenția culturală, prețiozitatea, sofistica, apelpisirea” – ca trăsături derivate din infiltrații. „Amestecul de cuvinte – scria Călinescu – de originile cele mai felurite, privind atit obiectul, cit și subiectul (inteligibilul e mai ales latin, irațional neologistic), cu păstrarea nuanțelor, dă limbii române o bogăție extraordinară de colori lirice”. Asemenea bogăție intilnim in cartea lui Eugen Barbu.

Valoarea Princepelui se sprijină, dincolo de coordonatele pur epice, pe o expresie de mare originalitate și de un lirism structural. Cartea aceasta este o operă de ficțiune și nu de reconstituire istorică. Autorul a ales epoca fanariotă in care a găsit argumente (ambianță, tipuri) pentru ideile sale estetice. Eroii și imprejurările trăiesc deopotrivă in datele timpului concret și in sfera semnificației generale. A căuta, in toate straturile cărții, corespondențe certe cu epoca incriminată este o eroare. „Romanul acesta – precizează autorul – este o sinteză, un basm și o operă lirică”.

Princepele are, intre resorturile sale, și o ciudată ambiție: a pune o limbă, aproape incredibilă prin lentoarea și ceremonia ei, in slujba unei epici acute, clădite pe precipitare ; o limbă solemnă in slujba unor raporturi cinice. O posibilă sugestie in acest sens descifrăm chiar in carte. Acea prelungită „nuntire de fluturi”, care anunță flagelul, a fost comentată adecvat, relevîndu-i-se forța și poezia. Este insă semnificativ faptul că nenorocirea, moartea sint anunțate printr-un cortegiu de . . . nuntă. Tabloul e clădit pe o antinomie de fond, antinomie detectabilă la nivelul intregii scrieri. Lirismul, pretutindeni prezent in paginile cărții, talonează scene dure, dar efectul nu e de poleială, ci de mare tristețe. Un aer straniu domnește peste tot : „dacă ai fi ascultat bine se auzeau cheile ruginite mișcindu-se in broaștele de fier”. La proporțiile unui mare oraș, imaginea capătă dimensiuni nebănuite.

Fiecare scenă e urmărită „monografic”, pentru a se obține neasemuite parfumuri. Fluturii „rămăseseră pustii și iar infloriră in strălucirea lor mirată”. Iată o observație de reală finețe : „Aripile galbene erau străvezii, ai fi putut vedea ințepătura albastră a stelelor prin ele”. Fluturii cu cap de mort (strigile) abia „mișcau aripile ca și cind ar fi fost inecați in apă”. Roiul pare amplasat intr-un dispozitiv, ca o formație compactă de elicoptere, gata să intervină la un semnal. Chiar nemișcarea e, in aceste condiții, amenințătoare : „Stătură un ceas in aer, lipiți sub lună, ascunzind-o, oamenii ii văzură bine”.

Poezia nu subzistă numai in paragraf, frază, sintagmă, ci emană din epică, din situații. Fragmentele cu aspect de vers nu par căutate, ele sint prinse in structura generală, au funcții bine precizate. Peste toată cartea plutesc puternice damfuri lirice. Enumerarea, condusă cu o plăcere ce nu poate rămine ascunsă, devine un fel de „paradă” pentru care excesul este o calitate și nu un defect. Putrezirea fructelor e surprinsă intr-o formulă suplă : „Piersicile galbene la inceput se invinețeau sau se făceau roșii ca bubele, anghinarele impietreau”. Comparația e dură ca-n Arghezi : „strugurii stafidiți păreau a patra zi o coptură galbenă pe mesele cele strălucite”. Tehnica acumulării are un plus de fast cind e vorba de podoabe, țoale. Fiecare tablou e „stors” de sensuri, de tot ceea ce are poezie. Proza din Princepele este o proză frumoasă, lucrarea unui autor căruia-i place să scrie, să intirzie pe ghergheful frazei, să scoată culori și armonii unice. E proza unui poet, interesat de nuanțe și accente, pe care le provoacă și le pune in lumină.

Alături de fastuoase descrieri de giuvaeruri, vase scumpe, porțelanuri, fintini cîntătoare, scene dintre cele mai pregnant lirice sint cele cu păsări și fluturi. Lui Eugen Barbu ii plac plutirile, căderile lente, mediile diafane, mișcările ce „pot fi urmărite” indelung, contemplate și interpretate. Între spectacolul ploii și cel al ninsorii, scriitorul ar opta, intru contemplare, pentru cel din urmă . . . Cuvintul insuși e căutat cu o poftă pe care am socotit-o de ordin filologic dacă n-am ști că flerul scriitorului trece dincolo de reguli și clasificări. Să notăm doar citeva argumente : pimniță, șandalii, cerșitor, (fintini) artizicești, pohfală, podobiți (dar și impodobiți), săli hipastile, lănțuguri, pohtă, văpsele, stomah, steclă, paon (pentru păun), poroncă, cealău, cahfea, daurit, ighemonicon, calpace, scaone . . .

Considerarea Princepelui drept un amplu poem este susținută și de o trăsătură foarte importantă, după părerea noastră, pentru o dreaptă interpretare : cartea este scrisă intr-o tonalitate anume, așa cum un concert sau o simfonie sint compuse intr-o tonalitate, intr-o gamă. Tonul cărții stă in genere in limba ceremonială. Pentru scriitorul modern, asumarea unei asemenea intreprinderi e un mare risc. Princepele, intreprindere rezolvată cu succes, își relevă și din acest punct de vedere originalitatea in peisajul literaturii noastre.

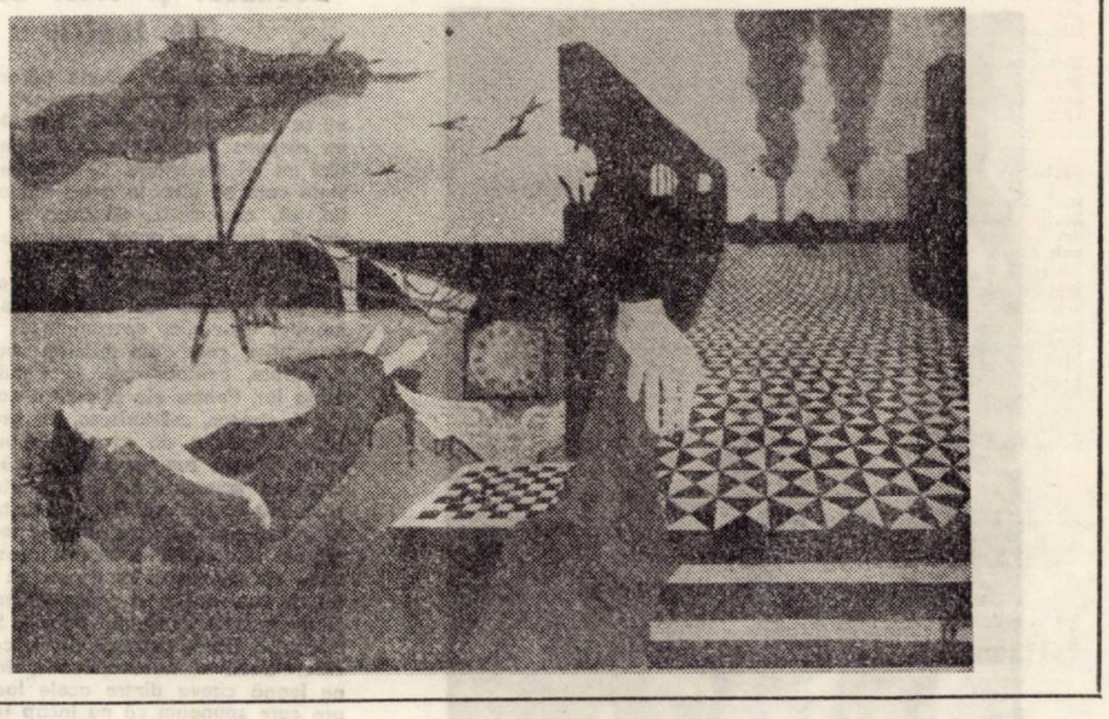

Descrierea flagelului cunoaște reveniri, schimbări de ritm și de intensitate. Semnalată prin ciudata nuntire de fluturi, ciuma joacă, pe intregul parcurs al cărții, rolul revelatorului din tehnica fotografică : prezența roiului pune in lumină caractere, individualități aparținind diverselor pături sociale : boieri, nenorociți, hoți, tirfe . . . Fiecare reacționează, în fața pericolului, intr-un mod specific. Ciuma este „arma” scriitorului pe care le-o arată eroilor spre a-i cunoaște mai bine. Cind reapar fluturii, acel stol prevestitor de nenorocire, scriitorul aruncă un ochi in casele Princepelui, ale boierilor, în saloanele cucoanelor, in mijlocul mulțimii. Iată „deșteptarea” roiului : „In pomi nimfele fluturilor lăsate in urmă cu o săptămină se deșteptau la căldura focurilor nepotolite și cerul iar se umplu de polenul aripilor proaspete ca de o pucioasă strălucitoare”. Concomitent începe alerta eroilor.

Parfumurile tari, lucirea ireală a pietrelor prețioase, beția florală, răcoarea și paliditatea selenară au ceva parcă din miresmele poeziei și prozei lui D. Anghel.

Dintre „minunile” lui Ottaviano (cu care o uluise pe Evanghelina, cea care pină la sosirea messerului conducea treburile țării), multe sînt pline de poezie pentru că țin de astrologie, chiromanție, xilomanție, bibliomanție, cristalomanție etc. El ii vorbește, între altele, de „uluitorul proces al resurecției soarelui in frunza de salcim” sau adaptează o formulă persană de mare frumusețe : „fie ca umbra strălucirii tale să nu se micșoreze niciodată”.

Multe din dialogurile cărții nu sint „firești”. La un moment dat, autorul afirmă despre două personaje : „Vorbeau ca doi nebuni”. Și replicile altor eroi sint replici „de nebuni”: teatrale, false, convenționale, insinuante, cinice. Lipsa de „firesc” a dialogurilor are și alt substrat. Princepele, Evanghelina, Ottaviano nu spun de regulă ce simt, ci ceea ce „ar trebui să spună”: e o vorbire in analogii transparente, cu trimiteri, ușor gongorică, de o artificialitate care ar deranja altundeva, dar in Princepele nu. E o comunicare asemănătoare, intr-un fel, cu cea din teatrul in versuri: știm că in mod normal nu se vorbește așa, dar admitem convenția, fără de care nu am avea de-a face cu un produs artistic.

Plină de farmec este și slova lui Ioan Valahul, dar aici poezia vine din ințelepciune, puritate, dintr-o etică inalterabilă fundată pe solide valori autohtone, și, uneori, dintr-o disimulare specială. Despre acest personaj autorul notează : „avea gura parfumată, cuvintele alunecau ca uleiul”. Acest limbaj uleios ii place cu deosebire scriitorului și il intilnim nu doar in replicile astrologului, ci și in descrieri, alte dialoguri, consemnări. O „jalobă” inaintată Princepelui de țărani la minăstirea Bistrița e redactată intr-o limbă doar in aparență greoaie, in realitate expresivă, coerentă, adecvată : „Jăluim inălțimii Tale pentru mare păgubire și supărare ce pricinuiește minăstirea Bistrița satelor noastre din jur, că din vremi in vremi . . .

Ceremonia prezentării boierilor in diferite ocazii e talonată, ca și in alte ceremonii ale scrierii, de o stereotipie de un tip aparte, de nuanță „naivă”, orală ; eroii sint caracterizați in citeva cuvinte, insă fraza luminează interior, pune punctul pe i. Un exemplu : „dumnealui Costache Ghica cel cu vorba ca aluna : dacă o spărgeai găseai intr-insa un simbure”.

Mister și poezie ascunde casa baronului Meitani, nocturnă, invăluită in miresme și culori inițiatice, totul respirind un farmec secret : statui ciudate, simboluri anevoie de deslușit, chipuri spectrale, ințelepte inscripții in ebraică, picturi monstruoase, talismane astrologice, matematice și sacrilege, pietre albe, zaruri, fructe de ceară, cilindri chinezești, arce metalice, amulete cu ochi divini, discuri, tablete de jad roșu, talismanele stelelor malefice, trigrame, ierburi solstițiale, meteoriți, evantalii . . .

In Princepele intilnim chiar ideea acelei limbi incete, limba cărților bisericești și a cronicilor : „Despre sosirea in țară a Princepelui, mai tirziu cu peana lui cronicarul scria cu mare prisoseală (s.n.) după cum urmează . . .”. Descrierea sosirii poartă intr-adevăr insemnele acelui stil greoi și pregnant ,impodobit dar bine așternut pe idee și simțire. Probabil că autorul a folosit in acest caz, ca și in multe altele, documente autentice, acte, diferite alte texte vechi – așa cum de altfel precizează in avertisment – pe care le-a topit in sinteza romanului.

Una din tendințele scrisului de azi este forțarea conciziei pină la formula expeditivă, golită de orice sevă. Mai ales sub presiunea stilului presei, stil „grăbit”, adaptat la nevoile de circulație a tot ceea ce intră în sfera informației, limba literaturii cunoaște, intr-o latură a ei, inclinarea spre acele aspecte lipsite de podoabă, directe, nude. Se scrie proză escistică de bună factură, maniera jurnalistică nu este nici ea de condamnat. In poezie, deși eliminarea brutală a metaforei s-a dovedit a fi o nefericită iluzie, surprinderea trăirilor in notația seacă, in propoziția „nelucrată”, n-a dat cele mai rele rezultate atunci cind, se ințelege, a fost vorba de talente autentice. In fața acestor tendințe, firești fără indoială, există tentația, tot firească, a intoarcerii la izvoarele limbii vechi, cu multiplele infiltrații ce le conține, despre care Călinescu spunea că „dau limbii române miresmele ei proprii”. Nu e un gest de protest această intoarcere, ci o posibilitate de subtile acumulări și potențări. Eugen Barbu face parte dintre așa-numiții scriitori „artiști”, căutători de parfumuri rare in limbă. In Princepele nu avem de-a face nici pe departe cu o limbă veche, ci cu o interesantă, actuală sinteză : o limbă voit „convențională”, inutilă din punctul de vedere al uzului, profund folositoare literaturii. In ceea ce privește expresia, Princepele trebuia să probeze actualitatea limbii prisoselnice, despre care Eminescu amintea intenționat vetuste, mustoasă, lucrată, suplă, grea de ințelesuri, de o poezie densă. Demonstrația a fost, in măsură hotăritoare, făcută. Cartea există. Princepele ocupă, in cadrul literaturii noastre, un loc aparte.

ION LOTREANU

monumente în istorie

Fîntîna dela Decebalium

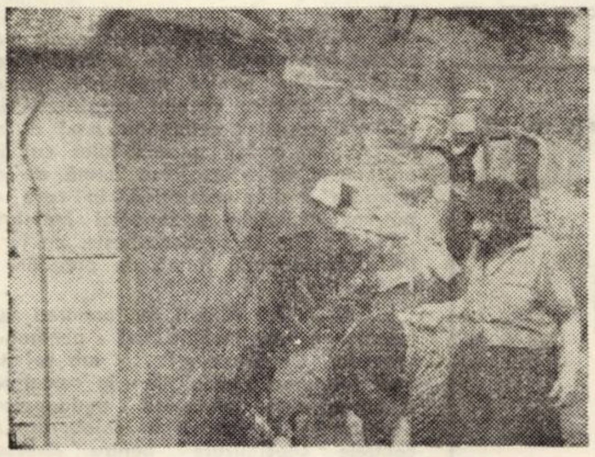

Există un templu nedescoperit, purtind nume de rege getic, „Decebalium“, o cetate străveche, ascunsă sub iarbă, în valea strugurilor şi a soarelui. Acolo, mărturiile de piatră, sînt ucise prin uitare. Un destin dramatic s-a revărsat peste o impunătoare cetate la Dunăre, iar după furtuni au crescut ruinele şi tufa.

Să fie acestea urmele regelui Decebal, sau cele ale împăratului Romei ? Cine poate să descifreze o eternitate aşternută, ireversibil, peste împărăţia celei mai profunde tăceri ?

Localnicii păşesc peste resturi de fantome, cu un gest de pietate, să nu tulbure triumful morţii. Îi zic „Deci“, iar mai încoace, Prahova, ca să împlinească marile adevăruri legendare.

Lumea din tîrgul vecin (Negotium) răscoleşte amintirile peste amfore şi sarcofagii, scufundate în pîntecele de rocă al pămîntului. Aici ar fi fost îngropaţi de vii geţii care nu s-au supus împăratului, iar capul regelui ar fi stat înfipt într-o ţeapă, să-l mănînce corbii în faţa oştenilor înlănţuiţi !

Coloane sparte, resturi de frontoane stau la poarta tristeţii acolo unde au căzut femeile, îmbrăţişîndu-şi bărbaţii ucişi de romani. Dela Cogeon spre Donaris nu mai plutesc nave, nu mai ancorează dacii la Decebalium. În acest port, corabia regelui Decebal a putrezit. Rămîne deasupra o ciudată grădină de piatră, un univers uitat sub luna plină.

Culeg o romaniţă, albă ca sufletul zilei, îi simt respiraţia petalelor. Într-o transfigurare desluşesc ochii scînteietori, ascunşi în această floare, ai unui rege dac. Dar ce caută ochii săgetaţi ai lui Decebal într-o floare ingenuă de cîmpie ? Ochii lui ne pot măsura faptele plutind într-un fir de păpădie, ori poate fi în zîmbetul copilei care urcă pe dalele cetăţii, cu găleţile pline cu apă, din fîntîna regelui. Dar poate fi şi în moşneagul cu grai şi port oltenesc, însufleţind pietrele rănite să grăiască cîte ceva despre ravagiile abătute cu milenii în urmă asupra cetăţii, povestindu-ne legenda.

Dai cu piciorul în pămînt, izbeşti o amforă, un ciob, o săgeată măcinată de rugină pînă la măduvă. Stai sub creanga de foc a vîntului, fără să vezi măslini, fără să mai bănuieşti o întoarcere. Straturile de oase şi de piatră rămîn să se chinuie pe patul misterelor.

La cîteva mii de paşi spre S—V, în hotarul genovenilor, printre coardele de viţă de vie, stă adînc înfipt în pămînt castelul de vară al împăratului Traian, cu privirea deschisă către Cîmpia Română şi Decebalium.

În apropierea castelului clocoteşte un izvor denumit „Bolboros“, de parcă ar bolborosi un blestem al pămîntului sugrumat fără împotrivire. Cea mai duioasă şi tulburătoare întîlnire are loc în amurg, între fete şi lespezile umede, cînd se revarsă peste vestigii în jos, spre Dunăre, un murmur suav de apă şi de piatră, pe ţărmul tăcerii.

Te cutremuri privind peisajul îngropat. Un blestem păgîn, şoptit îndelung de nişte zei străini de neamul nostru, rătăceşte peste fîntîna regilor, pierzîndu-se într-o sfîşiere profundă.

Fiecare ţăran aşteaptă iniţiativa unuia, sau a unor arheologi, ca să-şi mute satul pe izlaz, să pornească deschiderea mormintelor şi descifrarea timpului de pe inscripţiile de la gura lui Timacus.

Poate că niciodată nu va cădea lumina soarelui peste pietrele îngenunchiate în inima unui pămînt uitat ! Dar şi atunci rămîn sus galaxiile, iar jos, fîntîna cu cele patru izvoare, cu ţevi de plumb, aşezate de însăşi mîna lui Decebal, sau Traian.

Nimeni, în afară de prahoveni, nu aude ţipătul sfîşietor al celor de sub cetate, ţipăt care triumfă, ca o mustrare venită de pe columnă, de la un rege nemîngîiat.

Am îngenunchiat la picioarele strămoşilor, la Decebalium. Am băut apă din fîntîna regelui şi am simţit cum s-a scurs sufletul meu, printre lespezile enorme, în care rămîne inima lui Decebal şi memoria strămoşilor.

CRISTEA SANDU TIMOC

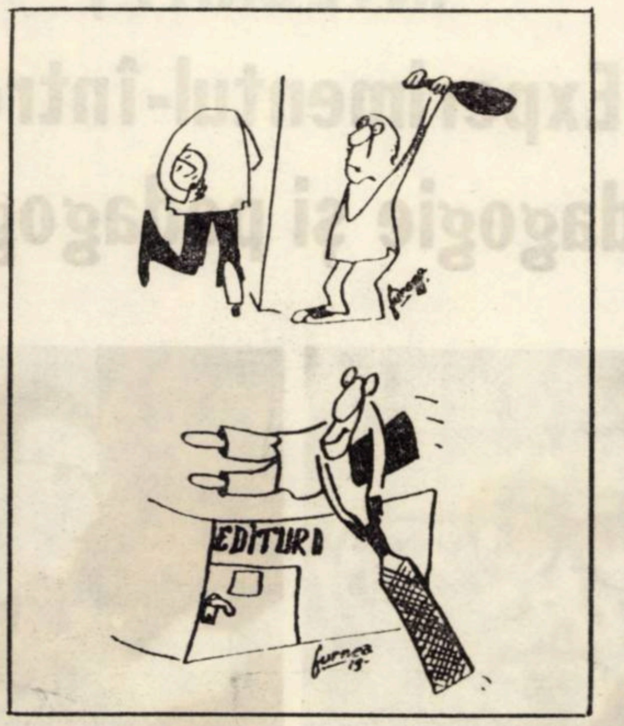

Cele 275 de minciuni ale lui Erich von Däniken

Thomas Pannel în cartea sa „Arta preistoriei“ scrie : „În regiunea care mai tîrziu va deveni Europa, de la Urali la vest şi în întreaga regiune din sud, din Persia pînă în Palestina, au apărut populaţii active, puţine la număr şi împrăştiate, din care se vor naşte primii artişti, şi ei vor deveni, mult mai tîrziu, pionierii primei civilizaţii“.

Pe acei oameni îi reprezintă, bineînţeles, „homo sapiens“-ul, cel care, treptat, elimină speciile celelalte de ominizi. Este important să se înţeleagă că arta cea mai veche este opera acelor fiinţe care sînt strămoşii direcţi ai omului modern, şi ele nu au nici o legătură cu „fosilele“ „homo neandertalensis“ sau „sinantropus pekinensis“. Este deosebit de interesant faptul că cea mai veche artă a apărut în regiunile în care omul a pătruns cu greu, deseori în luptă cu clima aspră, şi a rămas aici atras de nenumărate animale de climă rece, ca de exemplu mamutii şi renii. Această „provocare a naturii“ şi urmărire a animalelor mari a dus, neapărat, la un moment dat, la un efort „spiritual“ — să-l zicem aşa — care şi-a găsit expresia în primele reprezentări figurative de oameni şi animale. Faza de început nu a durat prea mult. După constatările arheologilor, cea mai veche artă provine din paleoliticul superior sau timpuriu.

De la începutul epocii de piatră mijlocii şi pînă în epoca noastră în multe locuri de pe glob s-au descoperit desene şi gravuri în peşteri care reprezintă oameni şi animale. Asemenea desene s-au descoperit în Spania, Italia (Val Comonica), de-a lungul întregii coaste atlantice, în Urali, Palestina, Avganistan, India, pe malurile Lenei, în Siberia, Alasca, în S.U.A. (Utah, Ilinois, Texas) în Peru, în Africa de sud ş.a.m.d.

În toate cărţile sale Däniken foloseşte din plin aceste desene rupestre, văzînd în ele „astronauţi“ sau identificînd în unele detalii — îmbrăcăminte, măşti — tot felul de echipamente pentru zboruri cosmice !

În ultimii ani, cercetările privind aceste desene au fost publicate în nenumărate studii şi rapoarte, iar cataloage tehnoredactate excepţional ne prezintă cît se poate de clar „opera de artă“ a strămoşilor noştri.

Au apărut o serie de teorii şi interpretări cu privire la aceste începuturi ale artei umane. Cercetătorii sînt de acord însă că la baza acestor studii trebuie să stea cunoştinţele despre mentalitatea, situaţia socială şi psihică ale creatorilor desenelor descoperite, felul lor de a vedea lumea, scopul pentru care au fost create. De asemenea, nu trebuie să se uite că pe acelaş perete al peşterii se află desene din epoci diverse, iar, cîteodată, între figurile ce se află alături există o distanţă în timp de milenii ! E clar atunci că aceste desene nu pot fi considerate ca un întreg, iar Däniken o face de atîtea ori !

Aşa de exemplu, atunci cînd se studiază desenele rupestre, toate explicaţiile pe care Däniken le foloseşte din plin (el vede nişte „antene“ pe capetele unor figuri) devin ridicole. Se cunoaşte faptul că taurul, mai ales în perioada 4.000—2.000 de ani înaintea erei noastre, era venerat ca simbol al puterii şi prolificităţii. Pe o zonă largă a Mediteranei înflorea cultul taurului, iar simbolul divinităţii sale era perechea de coarne pe care le avea, astfel încît bărbaţii, mai ales luptătorii, purtau pe cap coifuri „încornorate“ ; semn caracteristic pentru căpetenii, mari conducători ai luptelor, demnitari. Aşa apare şi Moise, incluzînd aici şi celebra statuie a lui Michelangelo, de unde Däniken trage concluzia „zdrobitoare“ că acesta ar fi comunicat cu „astronauţii“, respectiv cu zei, cu ajutorul unei legături „radio“ ! Numai că Däniken nu ştie că, în afară de Moise, multe alte personalităţi istorice, ca de exemplu Alexandru Macedon, sînt reprezentaţi (aceasta pe monede de argint) cu mici coarne de taur pe cap ! Aceste mult-discutate coarne sînt cunoscute nu numai în bazinul mediteranian, ci şi în întreaga Europă nordică (la vikingi şi la războinici germanici), şi de asemenea la o serie de triburi nord-americane şi africane. Nenumăraţi vraci ai triburilor primitive, în timpul unor ritualuri, se îmbrăcau în piei ale animalelor sălbatice punîndu-şi pe cap un fel de coifuri încornorate.

Cel mai adesea, pe pereţii stîncilor, erau reprezentate scene de vînătoare, pescuit, procesiuni ritualice etc. În aceste scene apar de foarte multe ori oameni care poartă coifuri şi măşti — după Däniken, „astronauţi în costume cu antene“ ! El uită, sau se preface că nu bagă în seamă că, alături de aceşti „astronauţi“ sînt desenate săgeţi sau suliţe, de fapt armele lor, atît de necesare pentru vînat. Închipuiţi-vă astronauţi care ţin în mînă suliţe şi trag cu arcul ! Într-adevăr, imaginaţia lui Däniken nu cunoaşte limită !

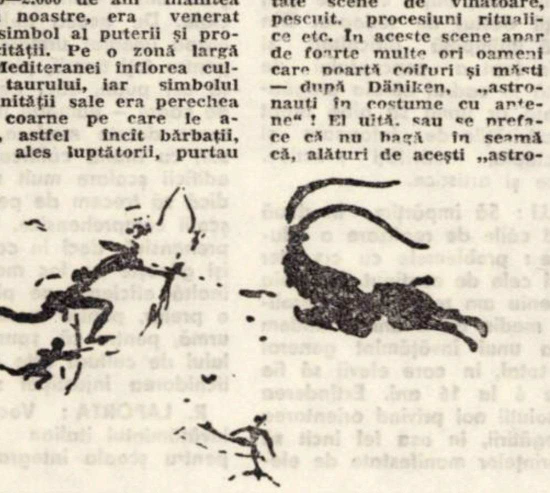

În numărul viitor : INDICATOARELE INVIZIBILE DE PE COASTA PERUANĂ.

EPIGRAME

Nelu Ionescu Quintus

Născut la 12 august 1919, la Ploieşti. Colaborări la „Sportul“, „Flamura Prahovei“, „Magazin“ şi „Urzica“ ; în pregătire un volum de catrene sportive.

Echipei F. C. Petrolul

Petrolul, ca element,
În subsoluri prinde viaţă,
Ca şi voi, în clasament,
Departe de ... suprafaţă !

În faţa oglinzii

Unora nu le convine
Să se uite cu temei
Şi dau vina doar pe tine,
Nevăzîndu-se pe ei !

Conjugală

Tot lucrînd la aparate,
Bîrnă, cal sau paralele,
Folosindu-le pe toate,
Au ajuns şi la ... inele !

Înaintaşilor centrali

Lui Adam şi lui Dobrin
Le-o spun fără de ocol
Jocul să le meargă-n plin
Şi baloanele în gol.

Unei fete, care mi-a dat o întîlnire la cimitir

Aşteptînd să-mi dai sărutul
Într-un cadru pitoresc,
Sper să facem începutul
Unde toţi ceilalţi sfîrşesc !

EVRICA

■ Numai cînd ai un cîine bun poţi să scrii pe poartă „Cîine rău“ !.

■ Unul a ajuns intendent măturind scările de jos în sus.

■ Avea şi el un titlu, dar şi pe acela l-a dat unei cărţi.

■ Asta-i culmea ! Să te îmbolnăveşti în timpul concediului medical ! ...

■ ... şi voi spune despre Al. Clenciu : „L-am cunoscut într-o expoziţie de caricaturi“.

■ Cînd scriitorul are un stil obositor, cititorii .. se epuizează !

■ Celor ce împung cu limba lor ascuţită, coarnele le sînt de prisos.

■ Unii critici literari sînt ca vrăbiile : citesc pe sărite !

■ Cînd tace vorbele lui îmi merg la suflet !

■ N-am destule mijloace ca să rămîn în mijlocul vostru.

ION VELICAN

DIALOGURI

— Am treizeci şi cinci de ani, profesiune onorabilă, cîştig bun, maşină, garaj, apartament cu trei camere — confort I îmbunătăţit ...

— Bravo ! Eşti cineva !

— Da ... Şi-am hotărît să mă-nsor, pentru că am ajuns la concluzia că aş ieşi ceva mai ieftin.

— Nu-nţeleg.

— Vezi, pe mine mă costă o grămadă de bani mărunţişurile : spălatul lenjeriei, curăţenia locuinţei, masa la restaurant ... Dacă mă-nsor, soţia o să gătească, o să spele, mă rog, o să ţină casa. Aş ieşi mai ieftin. În plus, şi ea o să aibă un salariu ...

— Mda. E un punct de vedere.

— Şi nu-s pretenţios ! Cer numai să-mi corespundă. N-aş accepta o femeie oarecare. Aş dori o fată frumoasă, dar care să nu-şi dea seama că este, altfel ar fi încrezută, capricioasă ... Să aibă studii superioare şi să fie singură la părinţi. De preferat — orfană. Ştii cum e cu rudele ! ... Să cunoască puţină coitorie — dacă-şi coase singură rochiile, alt cîştig ! Să nu-i placă distracţiile, să fie modestă şi să aibă părul ondulat natural. Coafatul mănîncă o groază de bani !

— Într-adevăr, nu eşti pretenţios.

— Jur că nu-s ! Numai un lucru mă îngrijorează : dac-aş găsi o fată aşa cum o caut, mi-e frică să nu mă ia pentru situaţia mea materială şi nu pentru mine ca om, mă-nţelegi, ca bărbat, cum sînt, cu toate calităţile şi principiile mele.

— Şi mie mi-e teamă !

— Nu ? .. A, să nu uit ! Acum mi-a venit o idee : n-ar strica să ştie şi vreo trei-patru limbi străine ... Încolo — nu cer nimic. Nu-i cer zestre. Ce naiba, doar nu trăim în secolul trecut !

L. ORIN

TERRA MAGAZIN

O VERIFICARE EMOŢIONANTĂ. Peste noul pod ce uneşte Europa şi Asia, peste Bosfor, trec acum în goană mii de automobile. După mărime, el se află pe locul patru în lume şi a costat 15 milioane de lire sterline. La deschiderea circulaţiei, la un moment dat, pe „spinarea“ podului se aflau 60.000 de oameni, o încărcătură de două ori mai mare decît era admis. Podul începuse să se clatine (e doar un pod suspendat) iar constructorii săi intrară în panică. Uriaşa masă de oameni fu imediat evacuată şi podul închis pentru scurtă vreme.

Şeful grupului de proiectanţi, dr. William Brown, afirmă însă că aceasta a fost una din cele mai emoţionante verificări a rezsitenţei acestei uriaşe construcţii.

RAQUEL WELCH „ŞERIF ONORIFIC AL CALIFORNIEI“. Deşi are necazuri cu fostul ei soţ, care o acuză de cleptomanie şi multe altele, Raquel Welch, celebra actriţă americană a fost declarată oficial „şerif onorific al Californiei“. Totul are însă o explicaţie : în timpul unei spargeri, la un magazin de giuvaieruri, hoţul (probabil un simpatizant fanatic al actriţei) a scris pe perete „Trăiască Raquel Welch“, fapt care l-a şi dat de gol, întrucît grafologul poliţiei i-a „descifrat“ identitatea, şi astfel a fost descoperită o întreagă bandă de gangsteri, pe care poliţia o urmărea de mult. Într-adevăr „Trăiască Raquel Welch !“.

DUEL LA 103 ANI. Norrio Millo, probabil unul din cei mai bătrîni uruguaieni, la cei 103 ani pe care-i avea, era încă în „formă“, şi asta nu numai în munca pe care o făcea zilnic în satul său natal, Vichadero, situat la 500 km de Montevideo, ba şi mai mult : în urma unui conflict cu un consătean, bătrînul Millo l-a provocat pe acesta la duel ! Duelul s-a desfăşurat în „stil creol“, cu cuţitele, în care, din nefericire, curajosul bătrîn a fost învins, plătind cu viaţa temerara-i provocare.

AFONIA VEDETELOR ITALIENE. Gorni Kramer, dirijorul orchestrei de estradă italiene a declarat că, în afară de Mina, Gionni Dorelli, Iva Zanicchi şi Jula de Palma, nici una dintre vedetele muzicii uşoare italiene nu este suficient de ... muzicală. La întrebarea ce crede despre Patty Pravo, Kramer a răspuns : „Nu ştiu, pe mine mă preocupă doar muzica“ !.

CONCEPTUL ȘI PRACTICA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI INTEGRAT ;

Experimentul - între pedagogie și pedagogism

„Dialog mediat" între prof. dr. Luigi Volpicelli și prof dr. Rafaele Laporta

La Veneția, pe Campo San Cassiano, într-un mic palazzo purtind amprenta acelei indefinibile grații arhitectonice a Renașterii, am pătruns, „pe scări de marmoră, prin vechi portaluri" într-o școală de cinci ori centenară. Există la Roma, la Florența sau la Torino, școli experimentale în care activitatea didactică se desfășoară pe baza programelor elaborate cu ajutorul centrului de calcul electronic de la Milano. Între aceste extreme de referire (există și școli mult mai vechi decît cea de la San Cassiano) invățămîntul se prezintă intr-o multitudine, aproape deconcertantă de formule și variante. De aceea problema unificării de concepție și de sistem a școlii din Italia este la ordinea zilei, ca preocupare centrală a forurilor de conducere ale invățămîntului, a specialiștilor in științele educației și a opiniei publice.

Am avut prilejul să discutăm aceste probleme cu doi dintre cei mai reputați specialiști italieni in problemele pedagogiei, ambii profesori ai Universității din Roma. Luigi Volpicelli și Rafaele Laporta. Unul se află la apogeul unei cariere pedagogice prodigioase, celălalt se afirmă abia acum, foarte puternic in gindirea teoretică, după ce, ani de zile, a fost unul dintre cei mai remarcabili experimentatori ai noilor conținuturi, forme și metode ale educației. Succinta prezentare a preopinenților este, de altfel, concludentă.

PROF. LUIGI VOLPICELLI. A condus Biblioteca dell'Educatore in cadrul căreia a apărut Enciclopedia pedagogică cuprinzind 65 monografii in 8 volume. A editat, de asemenea, 20 de volume din lucrarea „Copilul in lumea modernă" și este directorul reputatei reviste „I Problemi della pedagogia". Printre lucrările publicate de L. V. se numără „Teoria școlii moderne", „De la copilărie la adolescență", „Școala și societatea italiană după război", „Istoria școlii sovietice", „Educația contemporană" și alte peste douăzeci de volume precum și sute de articole și studii.

RAFAELE LAPORTA. După ce a condus școala experimentală a Institutului pedagogic din Florența, a predat la Universitățile din Florența, Cagliari, Bologna iar in prezent la Roma. I-au apărut citeva lucrări deosebit de apreciate ca, de pildă, „Libertatea educației intr-o societate in dezvoltare", „Comunitatea școlară", „Pariul dificil" (despre modernizarea invățămintului) etc.

Deși este vorba de două dialoguri distincte, despărțite de un interval de citeva zile, am considerat că raportarea la aceeași arie de probleme, definită de conceptele plasate la inceputul subcapitolelor in discuție, opiniile care uneori se opun dar se și completează sînt relevante pentru actualu mişcare de idei din pedagogia italiană și răspund cel mai deplin formulei de „imagini paralele".

1. CĂILE SPRE O EDUCAȚIE INTEGRATĂ

M. H. : Cc să avem o bază de discuție, vă propun să pornim de la o succintă prezentare a modului cum este organizat, în prezent, sistemul de învățămînt italian.

L. LAPORTA : (trasindu-mi pe carnet o schemă, pe măsură ce imi furnizează explicațiile) : La baza pregătirii școlare se află scuola materna — echivalentul grădinițelor (n.n.) – in care sint primiți copii intre 3 și 5 ani. Caracterul privat al celor mai multe unități din această formă de pregătire creează un anume decalaj la intrarea in școala elementară, intre copiii ai căror părinți au avut posibilitatea să le asigure frecventarea unei scuola materna și ceilalți. Școala elementară de 5 ani este continuată de o perioadă de studii de 3 ani, scuola media. Eforturile se indreaptă către generalizarea invățămîntului de 10 ani. Urmează liceul, școlile din sistemul invățămîntului profesional și tehnic, invățămînt pedagogic, forme de pregătire artistică, fizică și sportivă etc. Școala generală – respectiv invățămîntul elementar și mediu – este organizată pe sistemul pieno tempo, elevii rămînind in școală de la ora 8 dimineața la 5 după-amiază, ceea ce permite omogenizarea pregătirii lor. Aceste premise sînt intregite de faptul că, in ultimii ani, au fost elaborate numeroase indrumări privind modernizarea predării, indrumări care au un caracter indicativ așa că pot fi adoptate la condițiile locale. Totuși metodele pedagogice progresează în majoritatea școlilor foarte lent. Aceasta are, după părerea mea, două cauze : pe de o parte faptul că mulți dintre cei care predau in școlile generale, inclusiv deci școala medie, sînt doar absolvenți de școală secundară care și-au încheiat studiile la 18 ani și nu mai pot fi incadrați în nici o formă de pregătire sau de perfecționare ulterioară ; in al doilea rind, condițiile materiale ale unor școli, mai ales din zona sudică a țării, nu sînt propice unei tehnologii moderne care, după cum se știe, solicită investiții destul de serioase. Din această pricină întimpină dificultăți și transpunerea in fapt a conceptului de școală integrată în cadrul căreia pregătirea pentru viață ar urma să aibă drept componente activitățile de informare și formare intelectuală, activități practice, creatoare, fizice și artistice.

L. VOLPICELLI : Să impărțim în două discuția privind căile de realizare a educației integrate : problemele cu caracter organizatoric și cele de conținut. De abia in ultimul deceniu am reușit să generalizăm o școală medie de 3 ani și tindem spre realizarea unui invățămînt general de 10 ani in total, in care elevii să fie cuprinși de la 6 la 16 ani. Extinderea aceasta cere soluții noi privind orientarea și formele pregătirii, in așa fel incit să corespundă dorințelor manifestate de elevi și contextului social. Cred că zece ani de școală reprezintă prea puțin pentru ca, pe lingă pregătirea generală, elevii să primească și o pregătire de specialitate. Totuși sînt pentru o diversificare a studiului in ultimii 2 sau 3 ani de școlarizare, respectiv pentru ca școala medie sau generală să adopte formula 2+3 (sau 3+2).

M. H.: Ce se cere acestei școli, școlii in general, în ceea ce prvește conținutul pregătirii ?

L. VOLPICELLI : Calitatea esențială a unui invățămînt constă în competența de a forma competențele de care țara are nevoie. Școala care nu se preocupă de asigurarea competențelor raportate la viitoarea integrare socială e o școală prost concepută. Desigur, la noi și în multe alte țări deosebirile între diferitele tipuri de școli sînt o consecință a deosebirilor sociale. De aceea trebuie să realizăm, in etapa imediat următoare o școală egală pentru toți tinerii, pină la o anumită virstă cel puțin, căci condițiile materiale și de cadre – numărul insuficient de laboratoare dotate modern, penuria de profesori cu inaltă calificare, necesitatea unor edificii școlare mult mai mari ne împiedică să trecem de pe acum la realizarea școlii comprehensive. Între o școală comprehensivă, deci in care justiția socială își găsește un loc mai larg și școala de inaltă eficiență pe plan cultural-formativ, o prefer, pentru moment, pe aceasta din urmă, pentru că, spun eu, ridicarea nivelului de cultură este drumul optim pentru lichidarea injustiției sociale.

R. LAPORTA : Vocile responsabile din invățămîntul italian care se pronunță pentru școala integrată reprezintă, in prezent, o majoritate absolută. Căile propuse sînt diferite. Unii dintre noi susțin o școală de orientare marxistă, alții o școală axată pe conceptele Piaget-Dewey. Oricum, articulația internă a acestui invățămînt ar urma să o reprezinte opțiunile. Handicapul principal in realizarea unui asemenea plan sînt marile pierderi de efectiv inregistrate pe parcursul școlii medii, majoritatea avind profunde cauze sociale și economice.

2. PREGĂTIREA PROFESORILOR. CERCETAREA ȘI EXPERIMENTUL PEDAGOGIC.

R. LAPORTA : in ultima perioadă s-au produs importante mutații in organizarea învățămîntului pentru pregătirea personalului didactic. Vechiul magistero (invățămînt superior pedagogic n.n.) a fost inlocuit in cadrul universităților cu departamenti di educazione, formă de organizare mai democratică, in care au pătruns metodele pedagogiei inaintate.

M. H : Prin ce se deosebește, ca funcție, această nouă formă de pregătire a profesorilor ?

L. LAPORTA : Alături de formarea profesorilor pentru invățămîntul general și secundar, Departamenti ... are in atribuții formarea specialiștilor în cercetarea și organizarea cercetării pedagogice ; aceasta se efectuează in colaborare cu centrele specializate pentru diversele tipuri și tehnologii de invățămînt de la Brescia, Padua, Florența și Frascati. Tot Departamenti ... se ocupă și de recalificarea personalului didactic.

L. VOLPICELLI : Pregătim, fără indoială, profesori mai buni decît cei formați în urmă cu un deceniu. Este necesar să se creeze însă condițiile pentru implantarea lor in zonele sătești, astfel incit să fie redus decalajul intre învățămîntul din aceste zone și cel din marile orașe. Se cere, de asemenea, să realizăm o corespondență, intr-o viziune de perspectivă, intre numărul de profesori pe care ii pregătim și posturile didactice care se oferă. Se cere, in sfirșit, să asigurăm o pregătire permanentă a profesorilor ; cu toată supraaglomerarea universităților, se impune ca măcar la 7–8 ani o dată, profesorii să efectueze un stagiu de 2 luni, perioadă in care să fie puși la curent în disciplina de specialitate, precum și in psihopedagogie și în tehnologia didactică.

M. H. : Care sînt posibilitățile actuale în domeniul cercetării pedagogice și didactice ?

R. LAPORTA : În ceea ce mă privește, sînt un adept al școlilor pilot în care să se experimenteze diversele cercetări și să fie formați, într-o concepție modenă, profesorii. Contăm, in prezent, pe patru asemenea școli – pilot – una la Roma, una in Italia meridională, una la Rimini și una la Florența. În cadrul acestora testăm noile tehnologii ale educației. Alte priorități sînt didactica universitară căreia trebuie să-i asigurăm o fundamentare științifică modernă, desfășurarea educației permanente în regiunile mai puțin dezvoltate din Sudul Italiei, raportul intre educație și dezvoltarea socială.

L. VOLPICELLI : În ultimul deceniu, privirile majorității pedagogilor din Europa apuseană s-au îndreptat, aproape exclusiv, spre sistemul american de pedagogie științifico-tehnică. Mă tem că o prevalență absolută a acestui tip de pedagogie poate compromite progresul pedagogic. Firesc este să tratăm această tehnologie didactică doar ca un moment in dezvoltarea pedagogiei și să nu facem tabula rasa cu toate importantele cuceriri ale pedagogiei din trecut și din prezent. În general vorbind, toate cercetările cu caracter experimental care tind să izoleze problemele pedagogice de celelalte aspecte ale vieții sociale riscă să împingă pedagogia către eșuarea în pedagogism. Repet, privesc cu simpatie experimentul dar numai pe cel desfășurat in condiții psihopedagogice și sociale adecvate. Experimentul „in vitro" nu are ce căuta in pedagogie.

Se intilnesc, nu o dată, in acest „dialog mediat" opinii și argumentări care deschid orizontul tematic actual al școlii și pedagogiei italiene, proiectind totodată fascicole de lumină asupra unor cimpuri de confruntare a invățămîntului mondial.

MIRCEA HERIVAN

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBL „ASTRA" SIBIU

INTREPRINDEREA ELECTROBANAT TIMIŞOARA

str. Gării nr. 1 **tel. 11590**

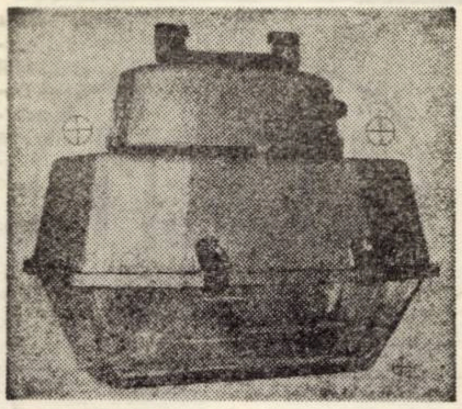

Recunoscute oriunde pentru superioritatea produselor inițialele EL-BA constituie oricînd pentru cumpărătorii din țară și străinătate o marcă de prestigiu cu produse garantate. Cerințele tot mai mari ale modernizării urbane, atît în ceea ce privește iluminatul străzilor și al interioarelor, cît și cerințele diferitelor ramuri industriale, la nivelul tehnic mondial au determinat lărgirea gamei produselor Electrobanat pe mai multe grupe : Astfel, produsele se împart în : 1) corpuri de iluminat industrial ; 2) faruri și lămpi pentru autovehicule ; 3) elemente galvanice.

Oricînd, o trecere în revistă a principalelor produse constituie un prilej de satisfacții pentru cei care le produc, pentru numele întreprinderii timișorene.

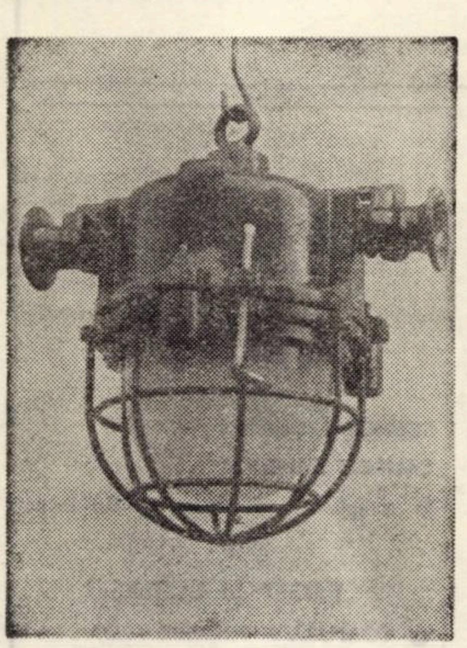

Iată principalele produse ale întreprinderii care i-au dus faima peste hotare, precum și ultimele produse intrate în producție, pe grupe, în ordinea menționată mai sus :

I. 1) CORPURI DE ILUMINAT CU LĂMPI FLUORESCENTE PENTRU INTERIOR ŞI EXTERIOR pentru o mare diversitate constructivă :
- cu montaj îngropat, aparent, aplice sau suspendat
- cu reflector, cu grătar de protecție împotriva strălucirii sau dispersor etc.

Acestea toate pentru a se aplica multiplele necesități de ordin arhitectural.

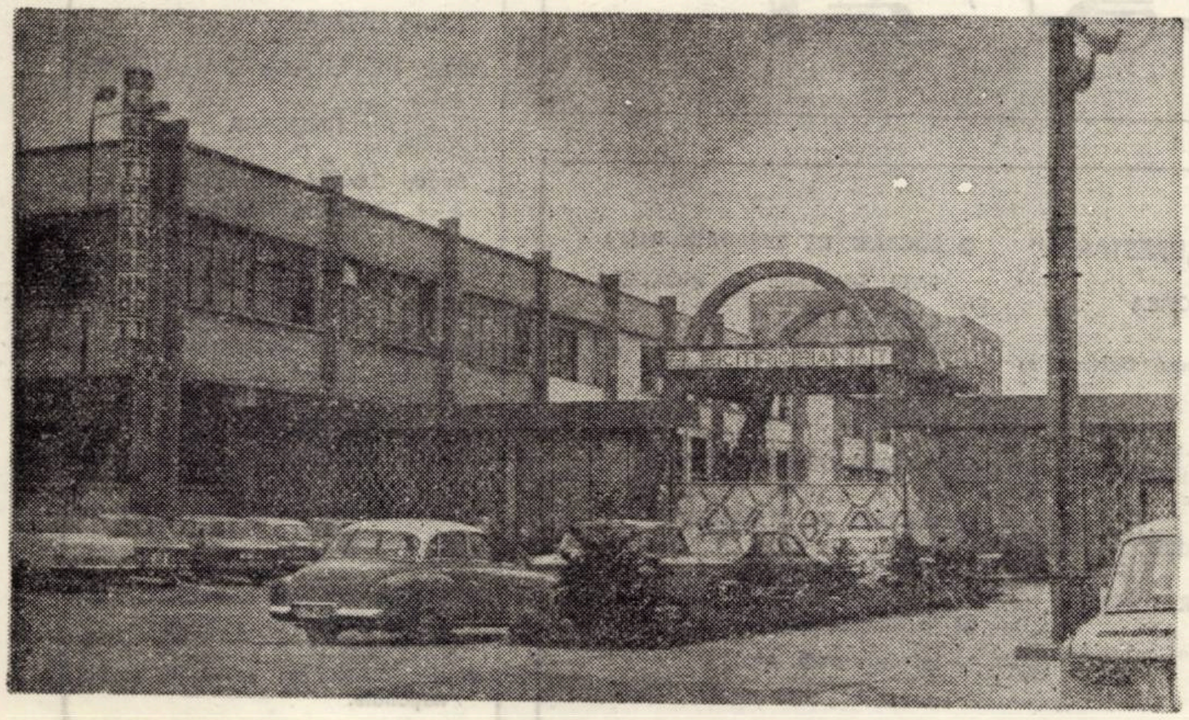

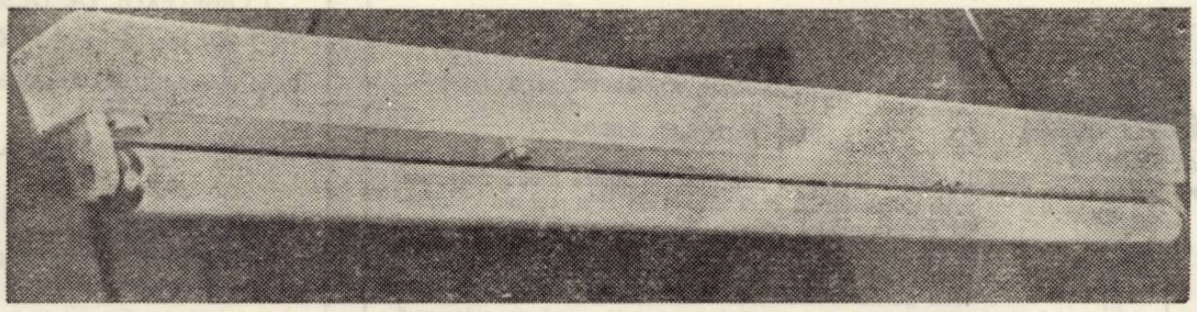

2 – CORPURI DE ILUMINAT CU VAPORI DE MERCUR PENTRU INTERIOR ŞI EXTERIOR.

3 – CORPURI DE ILUMINAT INCANDESCENTE PENTRU MAŞINI-UNELTE, PANOURI DE COMANDA, CONSTRUCȚII etc.

4 – CORPURI DE ILUMINAT ANTIEXPLOZIVE ŞI ANTIGRISUTRASE PENTRU INDUSTRIA MINIERA ŞI PETROLIERA.

5 – LANTERNE FOCUS, LUX, VINATORESC, SPORT etc.

II. 1) CORPURI DE ILUMINAT ŞI SEMNALIZARE OPTICA PENTRU AUTOVEHICULE ŞI AUTOTRACTOARE.
- Faruri de ceață cu halogen F C H-2 tip, și F P H-2 tip,
- Far proiector cu halogen,
- Faruri pentru iluminat asimetric,
- Lămpi de iluminat și semnalizare,
- Lămpi de serviciu etc.

BATERIE
ELBA
3R12 — 4,5V

R 14
APARATE
GARANT

2– CORPURI DE ILUMINAT PENTRU LOCOMOTIVELE ELECTRICE ŞI DIESEL ELECTRICE, VAGOANE, VAPOARE etc.

III – PILE ŞI BATERII GALVANICE PENTRU ILUMINAT, APARATE RADIO CU TRANZISTOARE ŞI TELECOMUNICAȚIE.

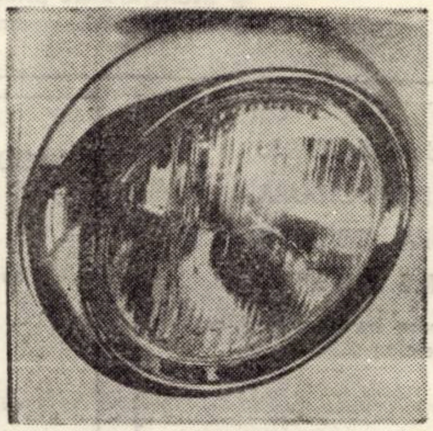

Grija pentru ca aceste produse să fie calitativ ireproșabil moderne, in competiție pe piața internă și internațională se manifestă printr-o intensă activitate de documentare, cercetare și experimentare atît în domeniul proiectării produselor, cît și a tehnologiilor și fluxurilor de fabricație. In acest sens, întreprinderea dispune de laboratoare cu un înalt

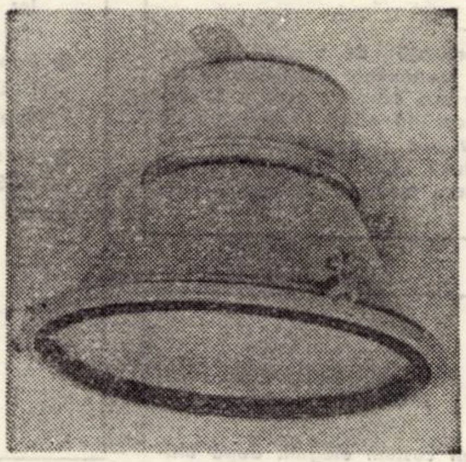

nivel de dotare tehnică și de personal competent specializat asigurind în acest sens, dezvoltarea tehnicii de iluminat la nivelul cerut pe plan mondial.

Electrobanat este astăzi o intreprindere modernă, cu prestigiu atit în țară cit și peste hotare, numărîndu-se printre cele mai mari intreprinderi producătoare și exportatoare de corpuri de iluminat și baterii din cadrul țărilor socialiste.

Vizitaţi unităţile Uniunii judeţene a cooperaţiei meşteşugăreşti din judeţul Timiş

UJCM

CASA DE MODE

din TIMIŞOARA, str. Goethe nr. 2

telefon 1.13.43; 2.29.95

vă stă la dispoziţie prin meşterii săi cu inaltă calificare, bine documentaţi, care dispun de cele mai noi informaţii asupra modei actuale. Dacă nu v-aţi hotărit asupra liniei, privind ţinuta vestimentară pe care o alegeţi, specialiştii acestei unităţi vă pot indruma conform gustului particularităţilor şi fizionomia dv. **CASA DE MODE** din Timişoara execută la comandă, conform celor mai inalte exigenţe :

- **IMBRĂCĂMINTE** pentru femei şi bărbaţi
- **LENJERIE** pentru femei
- **TRICOTAJE** pentru femei şi bărbaţi
- **PĂLĂRII** pentru femei
- **INCĂLŢĂMINTE** pentru femei şi bărbaţi
- **ARTICOLE** de marochinărie.

COMPLEXUL DE DESERVIRE din municipiul LUGOJ

Piaţa Republicii nr. 1, telefon 12.23 şi 82.51

vă stă la dispoziţie prin următoarele unităţi :

- COAFURĂ-MANICHIURĂ
- CROITORIE, IMBRĂCĂMINTE pentru bărbaţi şi femei
- TRICOTAJE
- CONFECŢIONAT PLAPOME.

Modernele complexe ale cooperaţiei meşteşugăreşti din oraşele

SINNICOLAUL MARE strada Calea lui Traian nr. 4, telefon 313 şi

JIMBOLIA strada Republicii nr. 27, telefon 269.

vă oferă serviciile prin unităţile de :

- COAFURĂ – FRIZERIE – MANICHIURĂ
- CROITORIE pentru imbrăcăminte bărbătească şi femei
- INCĂLŢĂMINTE – TRICOTAJE – FOTO – REPARAŢII RADIO-TV.

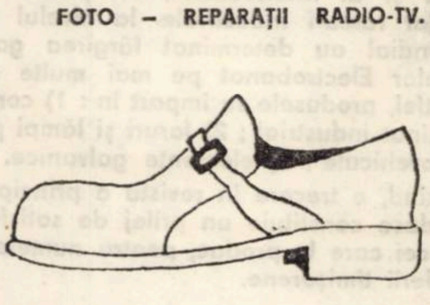

Unitatea de COAFURA, FRIZERIE, MANICHIURA, PEDICHIURA, COSMETICA ŞI PERUCHERIE „L U X"

din Timişoara bv. Republicii nr. 1
telefon 2.31.95

execută prestaţii de coafură, tunsori, ingrijiri şi tratamente cosmetice la nivelul celor mai exigente cerinţe. O deservire deosebită găsiţi la unitatea de coafură, frizerie şi manichiură din cadrul hotelului „CONTINENTAL" dotată cu aparatură modernă de specialitate.

COOPERATIVA DINAMO

DiN TIMIŞOARA

strada Zugrav Nedelcu nr. 9,

telefon 1.44.44

execută prin unităţile sale :

- reparaţii şi intreţineri **AUTOTURISME**, recondiţionări arcuri :

  AUTOSERVICE Calea Dorobanţilor, telefon 3.32.08 şi 3.03.86
  Echipa de intervenţie a unităţii acţionează cu promptitudine in depanarea pe traseu a autoturismelor.

- Reparaţii şi intreţineri **MOTOCICLETE, MOTORETE, TRICICLETE** : strada Cimpului, telefon 2.47.47.
- reparaţii şi intreţineri **APARATE UZ CASNIC** : strada Zugrav Nedelcu nr. 9, telefon 2.10.79.
- reparaţii şi intreţineri **CEASURI.**
- **FOTOGRAFII.**
- reparaţii şi intreţinere **BICICLETE.**
- **VULCANIZĂRI** anvelope-camere auto, telefon 2.13.67.
- **TAPIŢERIE AUTO**, telefon 2.13.67.
- confecţii, reparaţii şi schimburi **BIJUTERII** strada Zugrav Nedelcu nr. 9, telefon 2.27.40, 2.45.27, 2.44.16. In schimbul aurului şi al manoperei obţineţi pe loc bijuteria dorită !

PENTRU INTERVENŢII RAPIDE DE REPARAŢII FORMAŢI NUMERELE ,

– pentru autoturisme tractare : 3.03.86, 3.32.08.
– pentru radio-televizoare : 2.46.74.
– pentru aparate de uz casnic : 2.10.79.

şi se efectuează deplasări la domiciliul solicitanţilor.

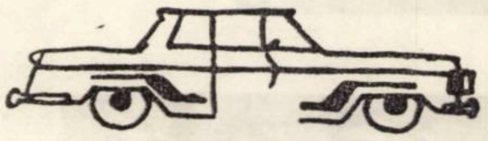

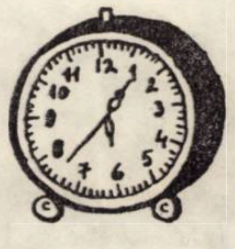

SERVICII PROMPTE !

CALITATE SUPERIOARĂ !

la complexele de deservire din localităţile

FAGET ŞI BUZIAŞ

- COAFURĂ – FRIZERIE – MANICHIURĂ
- CROITORIE imbrăcăminte bărbaţi şi femei
- INCĂLŢĂMINTE
- TRICOTAJE
- REPARAŢII RADIO-TV.
- REPARAŢII CEASURI.

„CROLUX"

Doriţi un costum elegant după ultima linie a modei, intr-un timp foarte scurt ?

Solicitaţi serviciile unităţii din TIMIŞOARA strada M. Eminescu nr. 1, telefon 3.28.22

unde in maximum 14 zile, fără nici-o probă obţineţi costumul dorit. Acest lucru este posibil datorită specialiştilor unităţii, care aplică cele mai noi metode tehnice in materie de croi şi execuţie de imbrăcăminte bărbătească.

COOPERATIVA „PRESTAREA"

DIN TIMIŞOARA

Strada Budai Deleanu nr. 21 – telefon 2.14.21

execută prin unităţile sale :

- LUCRĂRI DE ZIDĂRIE
- MONTAT ŞI REPARAT SOBE TERACOTĂ
- LUCRĂRI DE REPARAŢII INSTALAŢII SANITARE ŞI INCĂLZIRE CENTRALĂ
- ZUGRĂVELI
- LUCRĂRI DE PARCHETARE
- LUCRĂRI DE INSTALAŢII ELECTRICE
- CONFECŢII METALICE (garduri, porţi, etc.).

COOPERATIVA ARTA POPULARA BANAŢEANĂ

TIMIŞOARA

Strada General Praporgescu nr. 2
telefon 3.29.03

execută produse de artizanat la nivel artistic :

- Servicii cafea, ceai, fructiere (prin cizelare-ciocănire).
- textile : iie femei cu motive naţionale (prin brodare) şi la comandă.
- Pardesie cu motive naţionale (la comandă).
- produse artizanat lemn : ploscă cu sticlă, pirogravate şi crestare.
- marochinărie cu aplică de motive naţionale.

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIŞOARA ● JOI, 13 DECEMBRIE 1973 ● NR. 50 (303) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

În interesul păcii şi cooperării internaţionale

Vizita preşedintelui Consiliului de Stat al României, tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi a soţiei sale, tovarăşa Elena Ceauşescu în Statele Unite ale Americii se înscrie ca un eveniment de primă importanţă în istoria relaţiilor dintre cele două state, ca un important pas în crearea unui climat de destindere internaţională, confirmind încă o dată justeţea politicii externe a ţării noastre. Documentele semnate cu acest prilej şi în primul rînd Declaraţia comună privind principiile colaborării şi cooperării economice, industriale şi tehnice dintre România şi S.U.A., semnată de preşedinţii celor două state, relevă faptul, de maximă semnificaţie, că este posibil ca două state de mărimi şi orinduiri sociale diferite să pună în centrul relaţiilor dintre ele principiile coexistenţei paşnice, al independenţei şi suveranităţii, al egalităţii în drepturi, în scopul înţelegerii şi apropierii dintre popoare, pentru o lume a păcii.

Militind consecvent pentru dezvoltarea deschisă a relaţiilor dintre state, pentru democratizarea vieţii internaţionale, România a reafirmat principiile de bază ale înţeleptei sale politicii externe care se bucură azi de aprecierea întregii lumi.

Contactele diplomatice dintre preşedintele Nicolae Ceauşescu şi preşedintele Richard Nixon, Declaraţia comună, vizitele efectuate în citeva centre importante ale Statelor Unite au subliniat prestigiul, simpatia şi respectul de care se bucură astăzi România în lume, pentru dorinţa sa de pace şi colaborare internaţională, pentru importantul rol pe care şi-l asumă în soluţionarea problemelor complexe ale lumii de azi în scopul prosperităţii tuturor popoarelor.

Mărturie aceluiaşi fapt stau şi amplele comentarii apărute în presa de pe toate meridianele ca ecou al vizitei conducătorului ţării noastre în Statele Unite, comentarii în care evenimentul este remarcat drept deosebit de important în viaţa internaţională.

Dînd glas celor mai înalte sentimente de adeziune faţă de politica internă şi externă a României socialiste, întregul popor, prin telegrame adresate C.C. al P.C.R., tovarăşului Nicolae Ceauşescu, îşi exprimă mulţumirea şi recunoştinţa pentru rodnica activitate desfăşurată de conducătorul ţării în cadrul vizitei întreprinse în S.U.A.

„Folosim şi acest prilej – se arată în telegrama Comitetului judeţean Timiş al P.C.R. – spre a ne exprima marea admiraţie şi recunoştinţă pentru contribuţia esenţială pe care dumneavoastră, tovarăşe Nicolae Ceauşescu, o aduceţi, cu clarviziunea şi perseverenţa ce vă caracterizează, la statornicirea în relaţiile internaţionale a unui curs nou, în deplină conformitate cu aspiraţiile poporului nostru, ale forţelor păcii şi socialismului din întreaga lume".

ORIZONT

civitas

CARTEA

Nimic mai firesc decit un articol despre carte la rubrica de faţă. Căci cartea e mărturia de conştiinţă a cetăţii, suportul progresului ei material şi spiritual şi depozitul sacru al îndelungii istorii a omenirii. Întotdeauna revoluţiile şi-au asociat-o, în imboldul lor înnoitor, iar revoluţia socialistă cu atit mai mult. Socialismul a făcut din carte un mijloc eficient al mersului nostru înainte, dar şi un bun larg accesibil, iar din cel ce o scrie, fie el scriitor, fie om de ştiinţă, posesorul fericit al unei de invidiat punţi cu mii de deschideri către om şi conştiinţa lui.

Democratizarea tiparului impune azi, ca pe un corolar, ideea de responsabilitate. Nu mai discutăm acum despre multe, ci despre mult, multum in parvo fiind chiar o deviză editorială aş zice de invidiat. Fiindcă risipa de mijloace e un dublu păcat, faţă de cititor şi faţă de susţinătorul de obşte al investiţiei pe care o presupune orice efort cultural de durată. A chivernisi atent mijloacele, impresionante prin dimensiunea lor, e o obligaţie de onoare a editorului care, între multe şi mult, alege ultima, alternativă, convins că astfel slujeşte ideea de cultură care nu se identifică niciodată nici cu diluţia, nici cu înşelătoarea cantitate. Dinamizînd spiritele, selecţia e şi proba de foc a cărţii bune, şansa depăşirii provincialismului mai vechi, totdeauna foarte mulţumit întru admirarea florilor sale de hîrtie creponată, de pe un drum care nu duce nicăieri.

De altfel nici ritmul trepidant al vieţii contemporane nu îngăduie lecturi — fluviu şi — în această privinţă — cel ce semnează se bucură că, printre cele 56 de titluri de pînă acum ale editurii timişorene, nu se află nici unul care să-l intimideze pe cititor cu ţinuta masivă a paginilor sale insurmontabile ; 56 de titluri şi aproape tot atiţia autori din Timişoara şi din acest colţ, geograficeşte excentric, al ţării, probează un tacit omagiu de fiecare zi adus de aici culturii noastre şi, prin ea, celui împătimit întru scris, fie el poet ori prozator, fie cercetător de laborator ori slujitor al catedrei. Şi pentru că, de la întiia lansare a cărţilor „Facla", a trecut exact un an, să adaug că sîntem într-o etapă cînd contează nu fotogenia estimărilor grăbite, ci dorinţa de a înălţa indicatorul calitativ pînă la punctul ferit de bătaia perseverenţei mediocrităţii şi a veleitarismului insistent.

Tocmai de aceea a face carte bună presupune spirit selectiv şi acel sentiment de ocrotire a talentului, sentiment justiţiar în fond, căci ce e mai fragil, mai uşor de lapidat şi mai neajutorat decit acest mirific har omenesc ?

SIMION DIMA

IARNA Foto : Schmidt Ludovic

Resurecţia esteticii

Pretutindeni, astăzi, revigorarea esteticii e o realitate indiscutabilă şi, evident, simptomatică, explicaţia stînd, în primul rînd, în trebuinţele spiritualităţii contemporane, dar şi în tendinţa de ripostă dată unor vremi revolute, pentru a se face astfel dreptate ; pe de altă parte, epoca preponderent tehnică impune, pentru echilibru, o replică pe care estetica o poate oferi cu succes.

Ca orice fenomen în mişcare, chiar mai deschis decît multe altele, estetica a suferit şi suferă unele avataruri spectaculoase, momente de avînt şi de regresiune, îndeosebi odată cu începutul epocii moderne. Autoritatea lui Aristotel, iar mai tîrziu a lui Kant, relativa limită a funcţiunilor esteticii în raport cu domeniile aferente au ţinut-o într-o oarecare supremaţie şi imunitate, adică i-au dat un caracter infailibil şi, prin urmare, static. Modificarea împrejurărilor social-istorice şi, o dată cu aceasta, a mentalităţii a impus esteticii principiul adaequatio rei et intellectus. care constă într-un proces extrem de complicat. Aşa se face că la un moment dat estetica se găsea într-un mare impas, sau, pur şi simplu, se vorbea de aşa ceva ; în orice caz, o „răscruce" e de acceptat, de vreme ce şi astăzi ideea are vogă.

Trebuie de semnalat, în timpul din urmă, două „tendinţe" ale esteticii : extinderea atribuţiilor, prin includerea în sfera interesului ei a altor fenomene, uneori cu minimă tangenţă, şi restringerea funcţiilor ei la limită, nelipsind nici concluzia extremă şi stranie potrivit căreia estetica nu există ca disciplină filosofică. Ceea ce rămîne de netăgăduit este faptul că au fost cazuri de conjunctură, care au pus estetica în gravă dificultate. Iată, de exemplu, la noi : după formidabila „introducere" făcută de Maiorescu, în controversă directă sau indirectă, oricum utilă, cu Gherea, în perioada interbelică estetica românească are de cîştigat enorm prin sincronizare şi prin contribuţii originale de prestigiu, aduse tot în focul luptelor de principii de cele mai multe ori ; dar urmează un timp cînd consemnăm o anume instabilitate a punctelor de vedere, o zdruncinare a certitudinilor, dar şi îmbogăţirea cu multiple nuanţe, capabile să cuprindă mai bine complexitatea problemelor esteticii.

În altă ordine de idei, mutaţiile din cîmpul istoriei au avut influenţe dintre cele mai ciudate în evoluţia disciplinii, observîndu-se o adaptare dinamică a acesteia la devenirea realităţii, fără să se renunţe la sistemul riguros de categorii care să reflecte legile fundamentale. Aşadar, estetica nu s-a vrut niciodată o dogmă, o ştiinţă cu caracter sacral, dimpotrivă ea a dat dovadă de o mare elasticitate de la Kant încoace, deşi nu au lipsit şi intenţii, declarate sau ascunse, de a se crea sisteme rigide, apodictice.

Ceea ce ne interesează aici cu precădere e faptul că Lovinescu, Zarifopol, Blaga, Camil Petrescu erau discreditaţi sau, mai simplu, ignoraţi. Ideile estetice ale lui T. Vianu, G. Călinescu, M. Ralea, Vladimir Streinu etc. erau privite cu suspiciune.

În ultima vreme la noi estetica şi-a recîştigat drepturile şi autoritatea ; reprezentanţii ei, interni şi externi, se bucură de aprecierile cuvenite, iar cutura noastră are de profitat enorm din aceasta. Au fost restituite ideile estetice ale lui Maiorescu, avem la dispoziţie lucrările lui Mihail Dragomirescu, am preluat critic opiniile lui Ov. Densusianu, Macedonski, Chendi, Zarifopol, Caracostea ; sînt puse în circulaţie în mod critic edificiile esteticii lui Blaga, ale esteticii lui Tudor Vianu ; sînt valorificate contribuţiile lui P. P. Negulescu, D. Popovici, Ion Chinezu etc ; constituie un bun colectiv Prelegerile de estetică ale lui Ralea, Principiile de estetică ale lui G. Călinescu ; beneficiem de studiile datorate lui Vladimir Streinu, Perpessicius, Serban Cioculescu, Al. Dima, Liviu Rusu etc. Aria dezbaterilor estetice s-a lărgit prin „colocviul" cu autorităţile străine : Hegel, Croce, Lanson, Lukacs, Hartmann, Garaudy, Albé-

CONSTANTIN TRANDAFIR

(Continuare în pag. 9-a)

cronica literară

Șerban Cioculescu

ITINERAR CRITIC

(Ed. Eminescu, 1973)

1. Incifrat niciodată n-a fost textul critic al lui Șerban Cioculescu. La vîrsta gloriei depline, autorul e jovial, mai departe ca niciodată de rigiditate și mohoreală. Lectura navighează sub semnul bucuriei, copioasa erudiție a savantului filolog nu ocolește anecdota care, după cum de la Junimea încă se știe, primează la marile sărbători ale criticii. Profesorul cochetează cu bucuria sa de a citi și cu bucuria lecturilor sale, făcîndu-ne părtași la ea. Umoriștii sînt la mare cinste in volumul **Itinerar critic** (intitulat, dumnezeu știe de ce așa : titlul acesta a mai cinstit vreo trei-patru tomuri de exegeză seacă a unor contemporani mai puțin iluștri), lui Topîrceanu, i se rezervă trei foiletoane, în care poetul de la **Viața românească** e citat din belsug cu versuri binecunoscute (ori necunoscute : o parodie după „Scrisoarea I". alcătuită la cererea lui C. Stere). Un eseu se ocupă de comedia relațiilor dintre Maiorescu și garda civică (eroina celebrei „Nopți furtunoase"), altul de umorul lui Creangă și altul de umorul lui Vasile Bogrea.

Picanteriile sînt și ele la mare preț, și autoarea de amintiri aproximative Livia Maiorescu-Dymsza devine, în textul profesorului, eroina unei comedii a pudicității (Livia Dymsza făcea eroarea de a-l crede pe Eminescu ascet). Sau :

„Mi-amintesc (aici erou e Barbu, n.n) cum îmi povestea că, de curind sosit de la Berlin, a audiat lecția inaugurală a – spunea el – genialei matematiciene Emmy Noether, creatoarea axiomaticei. Nebănuind că se va dedica mai tirziu aceleiași discipline, tînărul doctorand român a preferat să pape astfel banii, decît să se înscrie la cursul liber al acelei femei, în toată viața acea ocazie pierdută („homi soit . .)".

Fermecător profesor, fermecător critic, Șerban Cioculescu în această deplină liniște și libertate a eseurilor. Ironiile de altădată parcă s-au mai îmblînzit, zîmbetul e lejer ;foiletoanele sînt scrise din interiorul literaturii ; între profesor și texte au fost stabilite, de demult, relații de pace și prietenie. Înșiși autorii, precum Ion Barbu în rîndurile de mai sus, se mărturisesc prin intermediul profesorului : și profesorul Șerban Cioculescu își întrerupe, nu odată, expozeul, cu o confesiune șăgalnică, bună pentru înviorarea publicului, și el de demult prieten al literei domniei sale. Bineînțeles, această concordie nu exclude atitudinea polemică a profesorului care, la vîrsta deplinei înțelegeri a lumeștilor erori, rămîne vie în foiletoanele mereu bogate în felurite capcane.

2. Regăsim în **Itinerar critic** erudiția filologică a profesorului, enciclopedismul istorico-literar, remarcate în celelalte volume. În forme amabile, continuă războiul călinescian, citat mereu aici cu a sa **Istorie a literaturii,** dar nu numai cu ea. „Nimeni nu-l mai cunoaște (pe Candiano-Popescu) încă în ipostaza de poet. Însăși studioasa istorie literară a lui G. Călinescu generoasă cu versurile lui Rosetti și ale lui D. Teleor, nu-l amintește decît la bibliografie, printre paraponisiții în viață și defuncții care nu-și mai pot apăra opera". Adevărul e că G. Călinescu se ocupase, în **Revista Fundațiilor,** de poetul Candiano Popescu, iar „generozitatea" față de C. A. Rossetti nu e chiar gratuită. „Mai surprinzătoare a fost întîmplarea lui G. Călinescu care a crezut că descoperă pe Eminescu la 16 ani în „poza" de atelier a unui tînăr (. . .). Ulterior ar fi fost identificat în acest june, cu mustăcioară și plete, marele actor ieșean C. Bălănescu". Sau, mustrîndu-l pe Ov. S. Crohmălniceanu : „Falsele piste nu lipsesc nici în biografia literară. G. Călinescu a dat ca sigure izvoarele prezentate de Octav Minar . . ." sau : „La apariția intiiei culegeri, **Intunecatul April** (1937), poezia lui Emil Botta a indispus pe G. Călinescu, care i-a făcut cu neîncredere un locșor în monumentala sa Istorie . . . nu fără a emite judecățile „parodie" și „impostură". Acuzațiile nu sînt noi, dar stilul e fermecător. Ironiile se adresează și călinescienilor, voluptuoasa divulgare a erorilor vizînd imaginea idilizată a unei opere, altfel, magnifice.

Nou nu e nici războiul lui Șerban Cioculescu cu eminescologii, în plasele ironiilor căzînd, de data asta, Augustin Z. N. Pop, Eseul **(Glose la o capodoperă eminesciană)** e el însuși o capodoperă de execuție mascată de epitete mieros binevoitoare și încheiată în stil caragialesc : „Ne oprim deocamdată aici, nu fără a ne răspica admirația față de zelul de eminescolog al truditorului, zel pe ale cărui aripi vaste se înalță și alte multe ipoteze, mai ispititoare pentru viitorii romancieri decît pentru biografia exactă".

De unde se vede că războaiele unui critic durează o viață de om.

3. Nu se poate să nu remarcăm, în **Itinerar critic,** ofensiva memorialisticii. Familiar al istoriei literare, scriitor clasic, Șerban Cioculescu scrie la vîrsta în care echivalența viață – literatură, realizează imaginea unui destin exemplar : „Era cam mică, în vechiul ei local, sala de lectură publică din Biblioteca Academiei, în care am călcat întîiași dată, în toamna anului 1920. Exiguitatea locului dădea o căldură de intimitate lăcașului de studiu. Cu toată cruzimea vîrstei, ne-am lăsat furați de acea ambianță, fără să presimțim că din acea clipă semnasem un pact pe viață, un legămînt cu atît mai irevocabil, cu cît nu-l rostisem nici măcar în gînd, dar care se gravase în adinc . . . **pe undeva.** Este aceasta una din expresiile tineretului de astăzi : pe undeva Ne-ar plăcea ca aceste rînduri să cadă în miinile unui adolescent la răscruce de viață. Destinele noastre ale tuturor diferă ca frunzele unui pom, dar cu toții, de toate vîrstele, sîntem în bătaia vînturilor ca și ele. Neliniștile tuturor vîrstelor ce înmănunchează într-o singură hotărîre de faptă, de muncă, de durată. Din slăbiciunile conjugate, ca în multiplicarea matematică a minusurilor, rezultă o forță, valoarea pozitivă, acel plus în care pulsează viața. Unul dintre șantierele ei cele mai de seamă este biblioteca. Să ne închinăm ei, ceasurile noastre cele mai curate. Și momentele noastre tăcute : tacit cele mai tăcute : tacitissimo".

C. UNGUREANU

debut

GEORGE MARIA BANU,

Muntele alb

(Ed. Eminescu, 1973)

Scrise cu vioiciune, schițele și nuvelele lui George Maria Banu **(Muntele alb**, Editura „Eminescu", 1973) propun un prozator demn de tot interesul deși, lipsite de o anume claritate epică, dau senzația de lucru făcut bine dar insuficient adîncit.

Mai precis, George Maria Banu oscilează, în aceeași schiță uneori, între atitudinea lirică, intenția alegorică și consemnarea faptelor, fără a-i lăsa uneia doar dintre aceste tendințe inițiativa, ci, dimpotrivă aproprìindu-și-le în egală măsură. Ca urmare, se naște o oarecare confuzie — în orice caz, unitatea de impresie este zdruncinată.

Așa se întîmplă, de pildă, în **Timpul zăpezii** sau în **Muntele alb** care, deși se citesc fără poticneli, sînt, în substanța lor oarecum informe.

Lirismul, corespunzător asimilat, nu are cum să strice prozei **(Singe în cristal** o dovedește). Supărător este amestecul — coexistența, destructivă pentru operă, a unor impulsuri divergente Piesele precumpănitor lirice eșuează și ele parțial, cu toate că fiorul e autentic. Păcătuiesc însă prin exces. **Dar și aici (Tirziu)** rămîne notabilă capacitatea autorului de a încadra, cu discreție, drama în înalta nepăsare a peisajului, știința sa de a sugera dilatarea, prin presimțire, a evenimentului.

Limpede, lucrată parcă după tehnica bijutierului, **Acompaniament la piculină** este — stilistic vorbind — piesa cea mai rotundă a cărții, fără a fi singura întradevăr revelatoare pentru înzestrarea autorului. Iar **Dulcea mea aniversare,** cu gesticulația ei tulbure, cu acea insistență a comentariului în marginea unor trăiri bizare, are ceva din caracterul șocant al literaturii absurde.

Mai întinse și mai consistente artistic sînt nuvelele din final : **Nedeia** și **Moșteniri obscure** Satul maramureșean, văzut cu ochiul selectiv al amintirilor, este prezent în primul rînd prin atmosferă și abia apoi prin anecdotică sau tipuri. Această dizolvare a acțiunii în atmosferă ar putea fi o scădere a pomenitelor proze. Scriitorul nu s-a detașat sentimental (pînă la limita îngăduită, firește) de obiectul investigației sale, dar nu și-i mai revendică, încă de pe acum, ca o stare de spirit.

De aceea, volumul lui George Maria Banu ezită între transcriere obiectivă și recreație lirică nereușind să ocolească riscul de a le opaciza, cînd și cînd, și măcar în parte, pe amîndouă.

Privite prea de aproape, întîmplările evocate nu-și dezvăluie, de la sine, implicațiile simbolice și puterea de a emoționa, ci par a fi însărcinate cu asemenea virtuți, numai prin voința autorului.

Dar expunerea are fluență, eleganță chiar (există, totuși, cîteva cuvinte parazite : **putred** aiurea cu întreaga sa familie etc.), dialogul se leagă fără cazně, comportamentul eroilor este, în general, adecvat mediului lor social și situației. **Muntele alb** este o carte care nu poate fi trecută cu vederea.

EUGEN DORCESCU

LUCIAN RAICU,

Structuri literare,

(Editura Eminescu, 1973)

Critica lui Lucian Raicu se sprijină pe efortul de „a trăi" realitatea literaturii și de a o pune de acord cu „o viziune a lumii"; ca urmare, concepția sa, de factură socialetică, asupra literaturii nu este apriorică actului critic, ci se naște odată cu el, reînnoindu-se la fiecare contact cu „opera" („Critica așteaptă nu confirmări, ci revelații"). Atitudinea derivă din credința că în creația literară subzistă un nucleu, „substratul originar", „centrul secret de iradiație", care, asemenea oricărei realități, se constituie ca **o structură** cu un angrenaj specific de relații. Criticul este dator să pătrundă „cu privirea curată", imaculat, fără prejudecăți, dincolo de aparența uniformizatoare în intimitatea unică, „în desăvîrșita singularitate" a acestei structuri pentru a comunica „prezentul de o clipă al operei"; „Cu nimic, însă, ne avertizează autorul, nu seamănă mai puțin **pînda aceasta** (s.n.) decît cu o investigație de ordin teoretic, cu o „problematizare" de tip speculativ în marginea sensului operei". Ne aflăm pe terenul criticii impresioniste — Lemaitre, Anatol France și desigur, Eugen Lovinescu. Și, totuși, metoda critică a lui Lucian Raicu, riguros fidelă cu sine, încearcă să se definească dincolo de sugestii străine. Căci, respingînd profesionalismul susținut de „expertul morocănos, specializat în false și în cele din urmă inexplicabile detașări", Lucian Raicu trebuie să-și construiască un statut propriu. Năzuința de **a se reflecta** și **incorpora** în „varietatea fantastică, derutantă a structurilor literare", iată ceea ce formează coloanele acestui statut, care, dacă nu ni se relevă cu suficientă insistență în aspectele sale teoretice (cele cîteva cuvinte introductive constituie, credem, doar un sumar preambul), apare mai evident în tehnica analizei. Esențializatoare, cu perspectiva mereu din interior, analiza se realizează nu prin comentariul întins, cît prin definiția revelatoare, enunțată, de cele mai multe ori, încă de la început, completată ulterior prin reveniri succesive. Se desprind, astfel, cîteva notabile „propozițiicheie" din care personalitatea scriitorului se detașează într-o formulare lapidară, cuprinzînd pe de-o parte „obsesia centrală" (impresia dominantă) a criticului, derivată din „puterea de a trăi, oricît de personal, realități funciar diferite", pe de altă parte, aspirația sa „de a viola secretul vieții". Iată ce spune, spre exemplu, despre Garabet Ibrăileanu : „Ibrăileanu e mai puțin și în același timp mai mult decît un critic. Nevoia sa fundamentală este ca prin mijlocirea literaturii să „simtă viața", cuvinte care îl definesc pe autor însuși în egală măsură.

Ferindu-se, în general, de stabilirea unor ierarhii pe scara valorii, Lucian Raicu nu profesează totuși, neutralitatea axiologică. Bine gîndită cartea este o serioasă contribuție la întregirea profilului unor scriitori dintre cei mai diferiți. Totodată, fina intuiție critică, transpusă în enunțuri plastice și expresive, o apropie de literatură și o așează pe linia celei mai bune tradiții critice românești.

OLIMPIA ȘERBAN

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

NEGOIȚĂ IRIMIE,

Aluzie marină,

(Editura Eminescu, 1973)

Negoiță Irimie este, pe rînd, grav, solemn (măcar în intenție) și înclinat spre joc exterior de ritmuri, plăcîndu-i, în orice caz, să-și ascundă emoția sub straturi opace de cuvinte și versuri impersonale (convenționale adesea). Poezia sa nu excelează prin profunzimea stării de spirit ; ceea ce atrage atenția și se reține este capacitatea autorului de a „cînta" o varietate de teme cu o virtuozitate egală. Poemele ajung uneori la vibrații adînci, dar poetul se abandonează repede fluxului sonor, în detrimentul expresiei simple și convingătoare : **Baladă dinspre Argeș, acuma iar mă chemi / Să-ți logodești lumina cu cerul meu din nord, / Cînd iarna mai visează la poluri un fiord / Și-amiaza înnoptează în fagi și în licheni.**

Din dorința de a păstra ritmul nestricat (deși, cîteodată, nici această justificare nu există), autorul apelează și la forme repudiate de norma limbii literare, cum sînt propozițiile completive directe introduse prin **ca să,** forme care, orice s-ar zice, nu-și au aici locul **(Cocoțat în miezul verii într-un pom fără de nume / Peste care briza mării a uitat ca să mai bată,** p. 24 ; **Atîtea sute de poeme / În care-mi răsucesc statura, / Din zări nu pot ca să te cheme / Să-ți simt pe ochii, fierbinte, gura,** p. 32 ; **Ca primăvara-n ramuri va izbucni mereu / prin curcubee-nalte, boltite peste țară, / Eșarfa de lumină a sufletulu meu, / Eterne anotimpuri făcînd ca să răsară,** p. 43).

Impresia noastră este că Negoiță Irimie nu oferă trăirilor sale răgazul cuvenit pentru a se concentra, mulțumindu-se, prea des, cu aparența poeziei. Sensibilitatea i se consumă fără zgîrcenie, acumulările sînt urmate, prompt (și automat) de eliberări puțin semnificative artistic.

Nu întotdeauna, firește. Sau, oricum, și în aceste condiții, sînt date la iveală strofe remarcabile, saturate de o emoție autentică, ce se desface cu vigoare de sub tirania cadențelor și rimelor mecanice. **Ah, cum nechează caii sub automobile, / Și ochii lor sînt faruri orbecăind prin ceață, / Galopul lor se stinge în trupuri inutile / Și răsuflarea-n geamuri în triste flori îngheață. / / Cînd au plecat și unde le este coama-n vînt / Ce flutură sub cer a despărțire ? / Hefaistos azi plînge călind într-un descînt / Potcoava galopînd spre cimitire (Cai și cai putere).**

Demnă de toată atenția ni se pare și **Antonimie,** structură clară de acorduri, ca o oglindă sonoră : **Cum alergam pe clape negre, / Vast, orizontu-nfiora / Claviaturile din zebre / Ascunse sub mantaua mea. / / Cînd mă-ntorceam pe albe clape / Între pereții anonimi, / De-odată-mi înflorea tavanul / Într-un infern cu heruvimi. / / Și cum dormeam, cum mă rugam / Ecoului : — Supune-te / Părea că-nvie din pian / Un cimitir de sunete.**

E. D.

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

VASILE ȘERBAN (și colaboratorii)

Limba română corectă. Probleme de ortografie, gramatică, lexic.

(Editura științifică, 1973)

Problemele legate de corectitudinea limbii devin tot mai interesante pentru omul modern, care tinde spre un maximum de exactitate și precizie în utilizarea instrumentelor de comunicare și în schimbul de informații.

Parcurgînd lucrările de specialitate consacrate limbii corecte, profanul își dă seama cît de aproximativă este cunoașterea empirică a limbii materne. Pregătirea lingvistică devine astfel o cerință imperioasă a oricărui om de cultură, indiferent de domeniul în care lucrează.

În momentul de față dispunem de lucrări deosebit de utile consacrate vorbirii și scrierii corecte. Limitîndu-ne doar la cele mai recente, trebuie să menționăm : **Limba corectă** sau **Gramatica azi** de acad. Al. Graur, **Corectitudine și greșeală (Limba română de azi)** de Valeria Guțu Romalo, **Cum scriem, cum pronunțăm corect** de Fulvia Ciobanu și Lidia Sfîrlea, precum și cărțile lui N. Mihăescu **(Abateri de la exprimarea corectă, Limba noastră** și **Carte despre limba românească).** În momentul de față putem adăuga **Probleme de ortografie, gramatică, lexic** (București, Editura științifică, 1973) de un colectiv de autori condus de Vasile Breban, lucrare pe care o recomandăm cu căldură, ca fiind poate cea mai completă cercetare românească de acest gen. Este vorba de o cercetare sistematică a tuturor sectoarelor care privesc comunicarea corectă orală și scrisă.

O caracteristică a lucrării este caracterul ei practic. După tratarea problemelor de „corectitudine sau greșeală" pe care le ridică părțile de vorbire, se analizează în capitole speciale problemele cu care ne confruntăm zi de zi : „Cuvinte compuse", „Împreună sau separat", „Neologisme", „Confuzii între cuvinte", „Pleonasme", „Construcții fixe", „Acordul gramatical", „Scrierea cu inițială majusculă", „Despărțirea în silabe", „Accentuarea", „Abrevierea", „Semnele de punctuație". Un indice de materii și unul de cuvinte îl ajută pe cititor să descopere numaidecît lămurirea de care are nevoie.

În general, autorii merg — cum era de altfel necesar — pe linia **Gramaticii Academiei R.S.R.** și a **Îndreptarului ortografic, ortoepic și de punctuație.** Cartea oferă însă un foarte bogat material ilustrativ, exemple numeroase și elocvente extrase din principalele periodice românești contemporane, precum și explicații accesibile unei largi mase de cititori

Scrisă, desigur, într-un stil exemplar și, trebuie s-o spunem, tipărită foarte îngrijit de Editura științifică, (redactor de carte Viorica Palenciuc), lucrarea răspunde tuturor exigențelor, constituind un valoros instrument de lucru util cititorilor de cele mai diferite profesii și grad de cultură, de la elevi și studenți pînă la tehnicieni, ingineri, ziariști, scriitori sau profesori.

VLADIMIR STĂNESCU

profil

Damian Ureche

Poet matur, ca vîrstă şi posibilităţi de expresie, Damian Ureche este un nume destul de cunoscut în rîndul publicului larg, iar în viaţa literară contemporană poate fi socotit fără îndoială o prezenţă. Explicaţia se află în numărul şi frecvenţa volumelor, în aceea că revistele îi publică relativ des versurile şi, în fine, în publicistica de bun nivel pe care o susţine.

Ca poet a scos pînă acum cinci cărţi: „Temperamentul primăverii" (1964), „Invitaţie la vis" (1967), „Viori fără amurg" (1969), „Elegie cu Francesca da Rimini" (1971) şi „Tot ce mă doare" (1972).

Şocant mi se pare a fi progresul valoric înregistrat de fiecare apariţie, ceea ce dă impresia unei ascensiuni făcută lent, în pregătirea atentă a fiecărui pas. Aventura poetică propusă de Damian Ureche nu va marca niciodată (zic eu) un salt imprevizibil, punctul cel mai de sus la care va putea ajunge, va fi atins atunci cînd autorul se va afla în pragul bătrîneţii. Dar atunci s-ar putea să înregistrăm un mare poet, iar cărţile de pînă la 1973 să fie, peste ani, instrumente de lucru indispensabile. Fireşte este doar o supoziţie...

Mai presus de orice, Damian Ureche este un tip de mare sensibilitate şi candoare, un trubadur delicat a cărui artă se închină frumuseţilor triste, contururilor estompate, formelor pure cu rezonanţe de cantilenă. Şi dacă tot ce a scris ar fi adunat într-o singură carte, ea nu s-ar putea numai altfel decît „Viori fără amurg".

Damian Ureche se numără printre cei cărora versul clasic, clădit după toate regulile prozodice, li se potriveşte foarte bine, el nereuşind lucruri notabile în versul alb sau liber. Muzicalitatea, caracteristica primă a poeziilor scrise în metrul clasic, dispare ori de cîte ori el apelează la tehnicile aşa zis moderne. Şi nu este singura ciudăţenie a artistului. De pildă, cu totul surprinzător, el nu se prea simte nici cînd foloseşte tiparele versificaţiei populare. Să fie urmarea unui spirit atît de profund citadin? Greu de afirmat dar şi de contrazis o astde ipoteză.

Delicateţea sa, discreţia tonului şi a avînturilor lirice nu se împacă nici cu retorismul, cu patetismul unor declaraţii, pe Damian Ureche neprinzîndu-l ipostaza de bard vizionar, de tribun, de profet. Cînd se lansează pe asemenea piste, se simte imediat artificialul, se simte apelarea la clişee impuse de alţii. El, primul poet din cîţi cunosc, care se bucură de lipsa de egalitate cu eternitatea („Tot ce mă doare") se apleacă predilect spre ceea ce este mai aproape de om, sondează intimitatea gesturilor şi privirilor sale, pentru a găsi zonele nealterate, pentru a afla adîncimile de unde se naşte demnitatea.

Descoperind şi el că „prea multă lume-i într-un singur eu" („Soarele iertat"), încearcă să prindă sensul scurgerii timpului; dar timpul este aşezat sub imperiul zăpezii veşnice: „Din iarna de azi trecem în iarna de mîine" („Călătoria de aer a poetului"). Înfăşurat de zăpezi în „metale de preţ" (idem) constată triumful frigului, al nopţii polare, al gheţarilor.

Experienţa imediat următoare — după logica subsemnatului — ar fi atunci forarea în adîncuri pentru a sustrage de acolo putere şi înţelegere. Simbolul cel mai nimerit este fîntîna, iar poemele „Setea inaccesibilă" şi „Cosmica rană" ni-l prezintă pe poet mai chinuit de întrebări şi de nevoia de a cunoaşte, decît în oricare altă parte.

Cu totul deosebite sînt poeziile sale de dragoste. Damian Ureche nu este un poet al iubirii prezente, el nu-şi dezvăluie pasiunile arzătoare, nu-şi afişează impulsurile de senzualitate şi virilitate. Damian Ureche este un elegiac mergînd, cu rezultate notabile, pe tradiţia marilor elegii inaugurată de Eminescu.

„Clipe furate cu buzele gri / Marmură pentru templul-sărut / Frigul acesta, doamnă, veni / Mult mai devreme decît am crezut (Frigul acesta). Îndepărtarea naşte regrete: „Viori mai noi din trunchiuri mult prea vechi / Şi nu mai vii de-atîta timp sub rouă / Perechi de păsări trec prin somn, perechi / Şi gerul taie sufletul în două" („Ambianţă").

Femeile au nume ciudate, le cheamă Miriam, Elisabet sau pur şi simplu sînt necunoscute învăluite în mister. De aici se naşte umorul şi antoironia: „De vei zîmbi acestui pact / Să vii, fecioară violetă / Te-aşteaptă un iubit abstract / Şi-o deziluzie concretă" („Elegie la Zanzibar").

Tonul are ceva din dulceaţa voit desuetă a romanţelor scrise de moderni şi aş spune că el aminteşte nu atît de Minulescu sau Cincinat Pavelescu, ci mai ales de sclipirile antologice ale lui Mihai Ursachi.

În loc de concluzii mai mult sau mai puţin precise, în definirea profilului poetului timişorean, mă voi mulţumi să citez unul din versurile sale: „Am din belşug, dimineţi, ciocîrlii". Este şi credinţa autorului acestor însemnări.

LIVIU GRĂSOIU

Argument pentru bibliofilie

Biblioteca memoria omenirii, cartea o creaţie durabilă şi o inimă deschisă la omenesc, lectura cel mai pur dintre alimentele sufletului, ne conduc în mod firesc cu gîndul la necesitatea unei societăţi de bibliofilie şi la constituirea unui cerc al bibliofililor la Timişoara. Dacă despre cartea românească avem mărturii pentru tipărirea ei în Timişoara de acum două veacuri, dacă despre bibliotecile de aici s-au scris şi tipărit cîteva bune cataloage şi o monografie, dacă lectura are o vîrstă multiseculară, cercul de bibliofilie ca instituţie intră în istorie abia în zilele noastre. Este adevărat că o activitate de bibliofilie a existat de mult la Timişoara, de atunci de cînd circulaţia cărţii şi lectura, de cînd bibliotecile personale sau oficiale, de cînd librării sau chiar negoţul individual cu cartea, ca în exemplul renumitului Emilian Micu, au cunoscut cele dintîi forme de manifestare, dar o activitate organizată, o instituţionalizare a mişcării bibliofile încercăm abia acum.

Constituirea cercului de bibliofilie la Timişoara care va fi afiliat. **Societăţii române de bibliofilie,** înfiinţată după cum se ştie în decembrie 1972, va prilejui unele acţiuni noi pe tărîmul vieţii intelectuale. Nu ne propunem să definim aici şi acum ce este bibliofilia, dar cîteva cuvinte despre ţelul acestei societăţi sînt potrivite şi necesare. Bibliofilia înseamnă pasiune dar şi cunoaştere a cărţilor, valorizarea permanentă a lor, apoi acţiunea de colecţionare şi folosire deopotrivă a cărţilor vechi şi a colecţiilor noi etc. Bibliofilia solicită din partea iubitorilor de carte răspîndirea acesteia în cercuri cît mai largi şi în rîndurile tuturor oamenilor care năzuiesc către cultură. În măsura în care cartea ne face să fim sinceri, ne ajută să deosebim ce-i adevăr şi minciună, frumos şi urît, bine şi rău, bibliotecile noastre vor fi expresia personalităţii fiecăruia. Cum de asemenea, cartea preţuieşte nu numai prin ceea ce cuprinde şi exprimă ea, ci şi prin ceea ce îi atribuim noi cititorii, cumpărătorii, bibliofilii, cercetătorii etc., aceasta înseamnă că biblioteca va trebui astfel alcătuită ca posesorul ei să aibă cu cine conversa la un anumit nivel. După opinia noastră colecţionarul devine bibliofil numai atunci cînd pe lîngă pasiunea hrănită cu sacrificii el face dovada şi unor asemenea cunoştinţe care fac din el un cercetător şi chiar un erudit în materie. Tovărăşia cărţilor arată că această pasiune prin ea însăşi îndeamnă către asociere.

Ca un semn al culturii, cartea a operat întotdeauna schimbări ale gusturilor şi idealului, ale sensibilităţii şi opticii. Odată cu apariţia cărţii la noi, acum mai bine de patru veacuri, cu folosirea ei ca pe o inepuizabilă forţă a spiritului, a început şi acţiunea de achiziţionare a cărţilor, de constituire a unor biblioteci personale şi oficiale etc. iar această activitate s-a dezvoltat continuu.

După convingerea noastră bibliofilia ar putea să înceapă de la cărţile de basme frumos ilustrate de graficienii talentaţi şi care vor putea stîrni interesul copiilor. De la cartea podoabă la cartea pasiune e numai un pas. Pasiunea autografelor, atunci cînd copilul a devenit şcolar, ar putea fi cultivată într-o mai largă măsură. O carte care se vinde şi se cumpără are valoare şi preţ, va deveni o carte mărturie a unui eveniment, a unei bucurii, o carte de suvenire şi sentiment dacă va conţine o dedicaţie sau o semnătură autografă. Marile satisfacţii sincere, oferite de cea mai cinstită fiinţă care este cartea, vor putea treptat să se amplifice înaintînd odată cu vîrsta şi profesia către domenii valoroase a ceea ce sînt cărţile rare şi de preţ. De la simplul cumpărător la colecţionarul de rînd şi pînă la acei arşi de pasiunea unei cărţi excepţionale procurată de multe ori prin privaţiuni şi eforturi pecuniare, bibliofilia îşi va dovedi cu siguranţă scopul civilizator de sociabilitate socialistă şi etică nouă a colecţionarului erou.

Sentimentul care se cuvine să ne însufleţească acum cînd avem o **Societate română de bibliofilie** va avea desigur ca justificare convingerea că bibliofilii de la Tîrgovişte unde **societatea română de bibliofilie** işi are sediul este un excelent act de cultură care va trebui să facă din pasiunea pentru carte un instrument de propulsie a vieţii noi socialiste, o modalitate de împlinire şi depăşire a noastră în acest domeniu al perenităţii care este cartea. Protecţionismul şi organizarea metodică a interesului public, a colecţiilor şi colecţionarilor, obligaţia de a ocroti valorile spirituale pe care le reprezintă cartea, presa, manuscrisele şi documentele etc. vor fi răsplătite prin dirijarea ştiinţifică a unei nebănuit de intense activităţi sociale care se va repercuta pozitiv pentru schimbul de idei, pentru creaţia plină de merite a gîndului, pentru noile descoperiri pe terenul larg al vieţii şi culturii socialiste, prin cunoaşterea, circularea mai intensă şi valorificarea cît mai dreaptă a cărţii.

Argumentul pentru bibliofilie este fireşte un argument pentru cultură şi creaţie.

ION ILIESCU

CORESPONDENŢA

Valeria Sivan (Săsciori, Alba) : Cele cîteva plicuri venite de la Dvs. au adunat peste 50 de poezii. Pentru că nu v-am răspuns la timp (din cauza numărului tot mai mare de plicuri care ne sosesc), le-am citit pe toate, deşi nu subscriem în general obiceiului unor corespondenţi de a ne trimite tot ce scriu. Credem, dimpotrivă, că e necesar ca aceştia să opereze ei înşişi o selecţie şi să ne trimită numai ceea ce consideră că le reprezintă mai bine demersul poetic. În sfîrşit, cred că Dvs. sînteţi un caz, ca să spun astfel, ieşit din comun. Am înţeles, citindu-vă versurile, că parcurgeţi un moment de febrilitate şi, deşi nu vă sînt încă prea limpezi intenţiile lirice, reuşiţi uneori acorduri pure, lăsîndu-ne să înţelegem că aveţi ceva de spus în poezie. Dacă ar fi să vă dăm un sfat (cu toate că ne ferim de acest lucru, din convingerea că poetul tînăr trebuie să găsească singur acele „coridoare aeriene" prin care să-şi îndrume zborul, pentru bunul motiv că nimeni nu-i poate cunoaşte mai bine, decît el însuşi, adevărata natură a sensibilităţii), v-am sugera să renunţaţi — cel puţin deocamdată — la acel mod de a scrie care porneşte de la fapte, momente, idei exterioare, neasimilate. Versurile Dvs. — în asemenea cazuri — rezultă în forme banale, retorice, şi sînt de-o glacialitate sigură. Dimpotrivă cînd vă **mărturisiţi,** reuşiţi cu mult mai bine. În sfîrşit, cred că aveţi reale posibilităţi. Dovadă, poeziile : **Strigăt în noapte, Halucinaţie, S-a sfîrşit aseară, Insomnie, Sîmburi, Telefonul, Noapte cu vis, Imperfecţiune, În orice anotimp.** Aceste poezii interesează în primul rînd pentru faptul că ne conving asupra talentului Dvs. şi asupra unui drum, a unei modalităţi de exprimare care vă convine mai mult. Ele sînt încă inegale. Ajunşi aici, cred necesar să vă spun că ar trebui să vă concentraţi mai mult, să vă lucraţi cu mai multă răbdare poemele, să nu acceptaţi expresia comodă, să năzuiţi la o exprimare artistică superioară, întrucît sînt destule indicii care arată resursele Dvs. în acest sens. Iată una din poeziile care se apropie mai intim de posibilităţile Dvs. : „Prima iubire s-a sfîrşit aseară. / Pe colina caldă, aproape de cetate / în iarbă uscată stau înfiorată / şi-l aştept pe el... // Soarele roşu aprins doarme departe / la marginea zării sub norul acela / şi linîştea e tot mai obscură // Şi el nu mai vine să spună / ce a zis aseară în cărare / cînd i-am dăruit noaptea mea / neînceputâ. . // Prin păduri se lasă neguri / iată vin spre mine cu răcoarea lor sură / şi soarele s-a ascuns după rotund / şi el nu mai vine, nu, să spună din / chitară cum zicea aseară / dragostea lui nemăsurată. // O, cum se schimbă ziua cu noaptea, / norii cu seninul / Şi el nu mai vine. // Şi e noapte de-a binelea" **(S-a sfîrşit aseară).**

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

FORUM STUDENŢESC

A apărut primul număr al revistei U.A.S.C. din Timişoara, Forum Studenţesc. **Sinteză a forţelor** publicistice **din cele patru institute de învăţămînt superior din oraş, noua revistă, într-o formulă grafică remarcabilă, se doreşte a fi „un organ de propagandă şi informare competent, la nivelul centrului universitar". Deziderat pe care cele 16 pagini încearcă să-l acopere. Din cuprins : o dezbatere prilejuită de ce-a de-a 12-a Conferinţă Naţională a cercurilor ştiinţifice studenţeşti, un ciclu de reportaje pe tema „Toamnă cu studenţi la colocviul recoltei", un raid anchetă „Cînd se duce lumea la culcare...", două pagini de literatură în care semnează Ion Iovan, Ionel Matală, Daniel Vasile, Constanţa Niţă, Daniela Dor, Crina Dumitriu, eseurile „...Ferigi pentru simţul insectelor", „Din nou despre Isis", „Artă şi calculatoare", pagini consacrate vieţii de asociaţie, un caleidoscop ştiinţific, o pagină de sport, şi un studiu semnat de Ion Iovan : „Reprezentare şi simbolică în arta populară". O urare din partea revistei ORIZONT : „LA MAI BINE !"**

SEARĂ DE POEZIE LA UNIVERSITATEA DIN TIMIŞOARA

Nu e greu să conturezi în cîteva cuvinte semnificaţia unei seri de poezie, desprinsă lin din cotidian sub egida TOAMNEI, reuşită iniţiativă a studentelor secţiei de limba franceză, din anii II şi III.

Nu e greu să menţionezi decorul discret aranjat în clubul universităţii, învăluind în melodie clasică şi modernă sufletul fremătînd la poezia lui Lucian Blaga, Paul Eluard, Mihai Eminescu, Victor Hugo, Ion Minulescu, Paul Verlaine, într-o seară de noiembrie.

Ne exprimăm regretul că truda asistentei universitare Maria Cuzma, însufleţitoarea acestei seri de poezie, n-a fost răsplătită de un auditoriu mai numeros.

Aşteptăm totuşi „IARNA", pentru că dorim cît mai mult printre noi poezia şi pentru ca acest debut să-şi găsească un rost, concretizîndu-se.

MIHAELA PASAT

VIAŢA ASOCIAŢIEI

Luni, 3 decembrie a.c. : la sediul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara a avut loc adunarea generală dedicată analizei activităţii pe anul 1973. Din partea conducerii Uniunii Scriitorilor au participat tovarăşii : LAURENŢIU FULGA, prim-vicepreşedinte, TRAIAN IANCU, director, SZASZ IANOS, secretar. Din partea organelor locale de partid a participat tovarăşul RADU BĂLAN, şef de secţie la Comitetul Judeţean Timiş al P.C.R.

În deschiderea şedinţei, scriitorul LAURENŢIU FULGA a adus celor prezenţi salutul călduros al academicianului ZAHARIA STANCU, preşedintele Uniunii Scriitorilor din R.S.R. A urmat apoi un raport asupra activităţii prezentat de secretarul Asociaţiei, poetul ANGHEL DUMBRĂVEANU. Criticul CORNEL UNGUREANU a prezentat adunării o informare cu privire la şantierul literar al scriitorilor din Asociaţia noastră.

Luările la cuvînt au fost deosebit de interesante, vii, ele au ilustrat pe deplin atmosfera de creaţie, de interes pentru viaţa Asociaţiei noastre. S-au dezbătut cu acest prilej, în mod principial, relaţiile cu editurile, revista, ziarul local, anumitele carenţe în ceea ce priveşte popularizarea creaţiei noastre, eficienţa întîlnirilor cu cititorii, cît şi unele probleme privind greutăţile cu caracter personal ale unora dintre colegii noştri. Au vorbit în următoarea ordine, scriitorii : Andrei A. Lillin, Ovidiu Cotruş, Laurenţiu Cerneţ, Alexandra Indrieş, Ion Marin Almăjan, Sofia Arcan, Iszak Laszlo, Damian Ureche, Ovidiu Şurianu, N. D. Pârvu, Duşan Petrovici, Ion Arieşanu, Al. Jebeleanu, Ion Velican, T. L. Birăescu, Simion Dima.

În încheierea dezbaterilor, ca un răspuns la toate problemele ridicate au vorbit scriitorii Traian Iancu, Szasz Ianos şi Laurenţiu Fulga.

CENACLU

Azi, cafenea literară. Invitaţi : prof. dr. doc. Eduard Pamfil (poezie şi muzică) şi corul de cameră al Filialei Timişoara a Uniunii compozitorilor, dirijor Mircea Hoinic.

PARTICIPANT

Eseul ca angajare etică și filozofică

Ieșirea din labirint, ultima carte a lui Dumitru Popescu, pornește, in subtext, de la o nouă interpretare a mitului elin al Labirintului ; ea sfirșește prin a propune o viziune contemporană asupra naturii umane, a unui om angajat, aici și acum, in acțiunea de edificare a societății socialiste. Labirintul simbolizează lipsa unui orizont larg și deschis, cărările intortochiate, infundătura in care sfirșește o concepție despre om, antiumanistă in esență, aceea către care conduce, in orinduirea capitalistă actuală, structura așa-zisei societăți de consum. Ieșirea din labirint invederează, dimpotrivă, opțiunea fermă pentru o antropologie marxistă, pentru sistemul de valori al eticii comuniste, valori care se verifică in „praxisul" construcției socialiste din țara noastră.

O calitate de căpetenie a celor zece eseuri inmănunchiate de autor in carte e tocmai acuta lor contemporaneitate. Fie că se meditează asupra condiției umane sau, a noilor raporturi instaurate de revoluția tehnico-industrială intre om și natură fie că se pledează pentru o necesară axiologie a inteligenței, sau se afirmă, in promovarea oamenilor, criteriile eticii comuniste, — eseul nu rămine o demonstrație abstractă, „in vitro" desprinsă de timpul istoric in care trăim sau de spațiul geografic românesc. Dimpotrivă totul e raportat la problemele vieții noastre cotidiene, dar, din acest cotidian, se extrapolează generalitatea filozofică. De aici forța pragmatică a analizei. De aici și interesul pe care il stirnește și il menține treaz, lectura. Căci fiecare eseu poposește asupra unei probleme importante, propune norme practice de conduită, sugerează soluții concrete care interesează, indeaproape, destinul omului contemporan. De aici și forța polemică a eseului. Intr-o adevărată viziune dialectică complexul de valori al axiologiei comuniste, complex pentru statornicirea căruia luptă autorul, intră intr-un conflict real și nu virtual, cu ruginita tăbliță de valori a lumii burgheze. Departe de a mărgini antagonismul intre valori la o opoziție abstractă intre vechi și nou, eseistul demască, prea bine, pseudovaloarea care se mai arată incă in societatea noastră. „Succesul cu orice preț" al individualismului egoist, goana după proptele și relații, ca mijloc de parvenire in noua ierarhie socială, năzuința de a ciștiga și menține, fără just titlu, privilegii, sint denunțate și descalificate.

Căci Dumitru Popescu — și această trăsătură e departe de a fi una din caracteristicile de neglijat ale cărții — are vocația moralistului. Dar nu a unui moralist care, aidoma unui Montaigne sau La Rochefoucauld s-a impăcat cu presupusul fixism al naturii umane. Ca moralist autorul **Ieșirii din labirint** rămine, in nu mai mică măsură, un revoluționar și un comunist. Pornind de la un comentariu al bine cunoscutei reflexii a lui Montaigne asupra condiției umane („Omul nu e nici inger nici demon (bestie)". eseul **intre ingeri și demoni** ne propune o meditație asupra omului contemporan, a idealului de erou al zilelor noastre. Tipologiei antice a titanului Prometeu, idealului faustic, i se substituie imaginea luminoasă a unui erou combatant ca Che Guevara sau a celui dintii cosmonaut, Iuri Gagarin. Dar, in măsură egală, noua viziune a unui model uman nu își găsește confirmarea doar in exemplare de excepție, ci și „tipul uman dinamic", in care lupta cu sine, autonemulțumirea, face imposibile stagnarea, placiditatea vieții interne, monotonia gindirii și simțirii". Analiza morală nu e străină de denunțarea unor trăsături mai puțin discutate ale mercantilismului. Moralistul denunță (cf. **Inteligenții perverși)** inteligența mercenară, care se intoarce, ca o giruetă, in bătaia vintului, pentru a se pune, versatil și sofistic, in slujba tuturor ideologiilor, cu o egală lipsă de participare.

Caracteristica de căpetenie a eseului practicat de Dumitru Popescu e substanța sa filozofică. O filozofie care e cum nu se poate mai indepărtată de spiritul de sistem, de inșiruirea unor silogisme. Concepția marxistă, care insuflețește eseurile din **Ieșirea din labirint,** impune totuși coerență și nu deslinare, sinteză și nu fragmentarism. Intii, prin metoda dialectică care „oferă voluptatea contrazicerii creatoare"; apoi prin unitatea organică a lucrării care in cele zece eseuri incearcă tot atitea raporturi la condiția omului contemporan. Citindu-l pe Marx autorul, vorbind despre filozofie, in eseul **Stăpinii și sclavii ideii,** notează : „vine cu necesitate vremea cind filosofia stabilește un contact și intră in interdependență cu lumea reală a timpului ei". O astfel de gindire filosofică străbate toate articulațiile eseurilor din **Ieșirea din labirint.** Patetismul ideii, tensiunea dialectică a luptei contrariilor se unește cu increderea in puterile rațiunii, anticul nous al filosofiei eline, principiu ordonator care transformă haosul in cosmos.

Literatură a ideii, eseul, nu rămine, prin aceasta, mai puțin literatură. Forța de comunicare a ideii ciștigă evident, in cartea lui Dumitru Popescu, datorită formulărilor lapidare, mai intotdeauna, percutante adesea, un evident impuls pe care il dă sugestia. Autorul este un om de litere, dar literatura sa nu apelează decit arareori la o imagistică bogată. Stilul e abrupt, violent, un stil al combatantului care se află pe cimpul de luptă : urmele pe care le lasă un festival **beat,** pe o plajă a Americii sint comparate cu „pămintul răscolit și murdar ca după trecerea unei uriașe turme de porci". Astfel de tineri, ni se spune, in continuare „compun pur și simplu o forsă grotescă, se joacă de-a „homo pitecantropus". Pamfletul, șarja, imprecația sint trăsături organice ale scrisului lui Dumitru Popescu. Și totuși alături, și incă prea bine, prin mijlocirea unei notații reținute de un lirism stăpinit, ciștigă unele pagini ale eseului aura unui adevărat poem in proză. „Nimic nu poate inlocui clipa — se scrie in eseul **Maica uitată și batjocorită** — cind omul se regăsește singur, față in față cu tăcerea mării poleită de lună, cu sfișietoarea singurătate a apelor cu vaierul imperceptibil degajat de natura primară care nu s-a ridicat la conștiința de sine. Drumul portocaliu, desenat pe creasta valurilor de farul lunii, te lasă să vezi pină departe, și să ghicești și mai departe necunoscutul". Asemenea fragmente, cu atit mai prețioase cu cit sint mai rare, il amintesc parcă pe războinicul despovărat de armura de luptă și contemplind noianul de ape, aidoma lui Achile care o așteaptă la sfat de taină pe mama sa, Thetis zeița mării, cea cu picioarele argintii.

Eseurile grupate in **Ieșirea din labirint** își invederează astfel o unitate care se aseamănă cu aceea a unui mozaic. Structura singulară a genului permite, de altminteri, prea bine, reunirea unor fragmente politice și filozofice, poetice și etice.

Meditație asupra lumii contemporane, manual de morală practică, ingenioasă, lecție de educație cetățenească, cartea lui Dumitru Popescu e, mai intii, o pilduitoare dovadă a statorniciei și puterii valorilor umanismului socialist.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

EMINESCU ÎNTR-O NOUĂ EXEGEZĂ

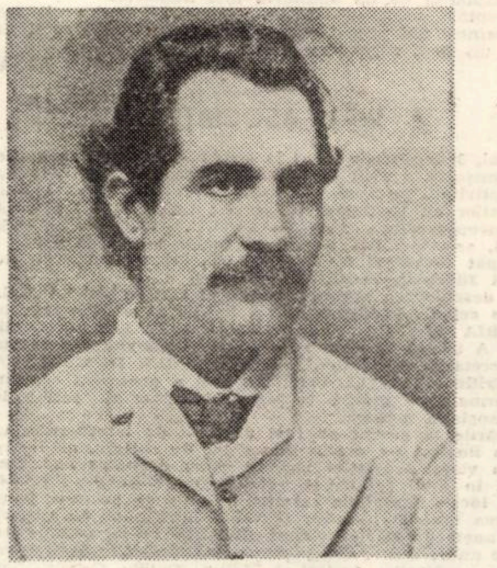

Prin cartea recent apărută, * George Munteanu nu intenționează să ne ofere, pur și simplu, o nouă biografie a lui Eminescu, incă una după cele citeva deja existente, ci — cum insuși mărturisește — să-și creeze premize pentru un studiu de mare amploare asupra poetului național Intreaga cercetare, ce, la capăt, va insuma citeva volume, „se subordonează metaforei lui Hyperion", este, așadar, o meditație pe tema geniului, ale cărui multiple ipostaze vor face obiectul analizelor din volumele următoare. Asimilind enorma bibliografie eminesciană, autorul n-a pornit insă de la ambiția de a „inventa" un alt Eminescu, imaginea poetului răminind, in linii mari, aceeași cu care ne familiarizase Călinescu, și care rezultă firesc din opera poetului sau din documentele care ni s-au transmis. In acest sens autorul își precizează foarte categoric poziția, afirmind că actul critic „e joc secund interpretativ" și nu — cum pretind unii critici — creație exclusivă, asemenea literaturii propriuzise. Critica „obligă la anumite rigori vechi de cind lumea", intre care, in primul rind, „la minima ințelepciune de a te lăsa „inventat" și de operă, și de cercetătorii anteriori, de tot ce-ți premerge și te inconjoară . . ."

Contrar unor opinii curente, care-i refuză biografiei orice rol in cunoașterea operei, actul interpretativ urmind a se limita in exclusivitate la text, G. Munteanu consideră că „există un masiv strat autobiografic al operei", care participă „cele mai adeseori și la alchimia marii creații . . ." Prin urmare, efortul exegetului, in cartea de față, va fi acela de a dezvălui stratul autobiografic, recomandind astfel **biografia interioară** (acesta va fi și titlul volumului următor !) care-și actualizează, in operă, latențele. Preocuparea fundamentală a biografului este deci aceea de a identifica așa-numitele „experiențe originare" ale poetului, și de a urmări felul cum influențează ele personalitatea și, implicit, opera acestuia.

O primă experiență originară, de pildă, i-a prilejuit-o lui Eminescu enigmatica iubită de la Ipotești. Acea „iubire ipoteșteană, observă G. Munteanu, dezboboci in sufletul adolescentului inclinarea — pină atunci latentă — spre percepția orfică a lumii . . ." Valoarea ei ca experiență in ordinea exaltării vieții rămine atit de importantă, incit „Existența de mai tirziu a poetului n-a mai putut adăuga, in acest sens, nimic substanțial". Dată fiind semnificația acestei prime experiențe, ușor se vor putea bănui consecințele stingerii ei ; „moartea copilei de la Ipotești — scrie intr-adevăr criticul — deveni cea de-a doua experiență originară eminesciană, menită să opună dispoziției spre reprezentarea orfică a lumii extatică, paradisiacă, gnomismul iscat din indoiala lui **a fi sau a nu fi".**

Aceste experiențe originare acționează deci ca un soi de nuclei iradianți din care se incheagă opera, iar identificarea și explorarea lor inseamnă pătrundere in misterul creației. Spre deosebire de alți biografi care, de cele mai multe ori, nu depășesc epica documentelor, G. Munteanu apelează la acestea doar in măsura in care se dovedesc revelatorii pentru cunoașterea **biografiei interioare** a poetului. De notat insă că multe documente deja publicate și folosite de către alți cercetători, își destăinuie, sub lentila pătrunzătoare a criticului, semnificațiile tulburătoare, uneori de-a dreptul uluitoare .Așa se intimplă cu o scrisoare din 1872 pe care Eminescu o concepuse probabil pentru un prieten, și in care scria, intre altele : „. . . am decis (. . .) să m-arunc iar in valurile vieții practice. Mi-e indiferent cum — **eu ș-așa nu mai pot fi fericit in lume"** (subl. n.). Confruntind această afirmație cu alte documente din aceeași perioadă, criticul ajunge la convingerea că in 1872 Eminescu trăiește o experiență fundamentală, își dă seama de boala care, implacabil, il va duce la sfirșitul atit de tragic. Avind (la numai douăzeci și doi de ani !) revelația acestui teribil adevăr, Eminescu își va trăi de acum existența intr-o indirjită și dramatică luptă cu soarta pe care preferă s-o tăinuiască in fața altora, intensificindu-și astfel și mai mult suferința. Rămine un fapt indiscutabil că această realitate va trebui de acum incolo să fie luată in considerație in aprecierea cauzelor pesimismului eminescian.

Firește, cartea lui G. Munteanu nu putea ignora nici unele aspecte, prezente in orice biografie, cum ar fi, de pildă, referirile la părinții poetului, dar și in acest caz criticul vine cu o interpretare nouă, și-anume, contrar opiniilor de pină acum, el vede in tatăl poetului „un extravagant Don Quijote al treburilor practice", iar dacă e vorba să ne explicăm firea lui Eminescu prin raportare la părinți, „atunci nu pe mama sa o continuă poetul, in ceea ce are mai statornic și mai adinc inrădăcinat romantismul său, ci pe aparent necomplicatul căminar".

Cartea abundă in asemenea puncte de vedere noi, care rezultă dintr-o foarte atentă reexaminare a faptelor, unele dintre aceste opinii, desigur, rămin incă discutabile, altele, cum ar fi conturarea imaginii lui T. Maiorescu, ar necesita, probabil, revizuiri, cel puțin o atenuare a ironiei pe care autorul o etalează atunci cind il evocă pe marele critic. Cind e vorba de T. Maiorescu, se cuvine subliniat in primul rind rolul său de adevărat ctitor al culturii și literaturii românești, și mai puțin slăbiciunile omului, oricit am motiva acest lucru printr-o anume acribie pe care cercetarea științifică o reclamă.

Dincolo de asemenea posibile rezerve, care insă nu afectează impresia de ansamblu asupra cercetării in discuție, se poate conclude că George Munteanu ne-a dat cea mai bună biografie eminesciană, după aceea, celebră, a lui G. Călinescu.

IOSIF CHEIE-PANTEA

---

* G. Munteanu, **Hyperion. I. Viața lui Eminescu,** Ed. Minerva, 1973.

CAPRICIILE TIMPULUI

Foto : Juszt Ioan

METALUL ŞI CONSTRUCŢIILE VIITORULUI

Cum vor arăta construcţiile viitorului ? Literatura de anticipaţie, cinematograful ştiinţifico-fantastic au şi înfăţişat, în scris şi imagini, multe viziuni „preliminare", începînd de la coloşii-cazarmă pînă la bungalov-urile cu pereţi subţiri din sticlă. Nu avem pretenţia să abordăm acest subiect ci să vorbim — prilejul ni l-a oferit recenta Conferinţă de construcţii metalice, ţinută la Timişoara — despre pătrunderea tot mai pronunţată a oţelului ,a aluminiului şi a altor metale în edificarea de hale industriale, de blocuri de locuit, de institute social-culturale. Pentru cei versaţi în cifre amintim că în Italia 1,5 milioane tone oţel se folosesc anual în aceste scopuri, în R.F. Germania — vreo 3 milioane, iar U.R.S.S., Cehoslovacia şi alte ţări se numără şi ele printre protagoniştii folosirii metalului în construcţii.

Socotim că sînt cîteva motive temeinice pentru care Timişoara a fost chemată să polarizeze, timp de trei zile, interesul constructorilor, proiectanţilor şi cercetătorilor, români şi străini, reuniţi la conferinţă, dintre care cîţiva cu un prestigios renume internaţional. În primul rînd, în această zonă — şi anume la Bocşa şi Caransebeş — sînt amplasate şi se produc cele mai mari întreprinderi de construcţii metalice din întreaga ţară, cu specialişti formaţi la şcoala timişoreană. În al doilea rînd, experienţa şi renumele Facultăţii de construcţii din Timişoara, legarea ei de viaţă, de marile construcţii ale socialismului, au devenit de notorietate publică. La catedra de Construcţii metalice, sub conducerea profesorului emerit ing. Dan Mateescu, decanul Facultăţii de construcţii, s-au conceput proiecte pentru edificarea pavilionului Expoziţiei naţionale din Bucureşti, a noilor laminoare de la Reşiţa ; aici a prins contururi silueta metalică a centralei sistemului hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier, lucrare originală, care a permis ca încă în timpul construcţiei, structura de rezistenţă a centralei să joace rolul unei estacade în vederea montării agregatelor, concomitent cu montajul acoperişului.

Revenind la valorosul schimb de vederi, schiţăm doar telegrafic că, pe baza unei tematici bogate, conferinţa a abordat probleme privind alcătuirea şi calculul construcţiilor metalice, tehnologiile de execuţie şi montaj, construcţiile metalice uşoare, din profile cu pereţi subţiri etc.

Importanţa noilor căi şi metode poate fi sugerată prin cîteva exemple. Calculul rezistenţei structurilor, bunăoară, necesită un volum foarte mare de operaţiuni metalice. Ca să se scurteze durata lor, pînă nu de mult, calculul solicitărilor mecanice, simple şi compuse, la care sînt supuse structurile metalice, s-a făcut prin simplificări grosolane, cu valori limite, stabilite adesea mult peste necesar. Folosirea maşinilor electronice de calcul a revoluţionat întreaga tehnică de determinare a rezistenţei, făcînd posibilă apropierea proiectanţilor de stadiul limită real al rezistenţelor admisibile. Bineînţeles, consecinţele sînt din cele mai favorabile : se uşurează construcţiile, se economisesc cantităţi importante de metal, se creează noi posibilităţi de îmbinare a elementelor constructive. În acest sens, conferinţa a făcut un valoros schimb de idei.

O altă problemă de un real interes o constituie utilizarea de profile cu pereţi subţiri la construcţiile metalice uşoare. Catedra timişoreană, în colaborare cu INCERC, a şi elaborat în acest scop instrucţiuni tehnice de proiectare, instrucţiuni însuşite şi difuzate ca normative de ministerul de resort. Utilizarea profilelor cu pereţi subţiri pune şi mai mult în evidenţă avantajele indubitabile ale oţelului folosit în construcţii : realizarea unor elemente de închidere uşoare, folosirea de elemente demontabile, interşanjabile, posibilităţi largi de prefabricare, execuţii calitativ superioare, refolosirea metalului în cazul demolării construcţiei etc. Abordînd această temă, conferinţa va stimula fără îndoială efortul proiectanţilor şi al făuritorilor oţelului, primilor li se cere să treacă cu mai mult curaj la elaborarea de proiecte, bazate pe profile cu pereţi subţiri, iar celor din urmă — să pună la dispoziţia constructorilor, în cantităţile şi la termenele solicitate, întreaga gamă de profile, să elaboreze noi sortimente de oţeluri uşoare.

Asimilarea de noi mărci de metal, preocuparea permanentă a siderurgiştilor, a şi dat rezultate bune — s-au obţinut, bunăoară, la noi în ţară, profile noi, cu limite de curgeri superioare, deci mai greu deformabile, altele ce nu ruginesc etc.

Pe lîngă această cale principală de economisire a metalului, folosită în construcţii, conferinţa a evidenţiat şi alte metode experimentate cu succes pe plan republican sau în tehnica mondială. E vorba de utilizarea aluminiului, a unor răşini sintetice, în combinaţie cu oţelul, de uşurarea însăşi a elementelor constructive.

În legătură cu această problemă, însă, nu se poate spune că în construcţiile viitorului materialele clasice — lemnul, betonul, betonul armat etc. vor fi excluse cu desăvîrşire. Dimpotrivă, aşa cum ne spunea într-o convorbire prof. ing. Dan Mateescu, „vor fi folosite toate materialele pe care astăzi le avem la dispoziţie şi care sînt şi vor fi treptat îmbunătăţite. Cu cît construcţiile sînt solicitate să răspundă — funcţional şi estetic — în mai mare măsură nevoile oamenilor, cu atît problemele complexe ale realizării impun o colaborare strînsă între diverşi executanţi precum şi folosirea tuturor materialelor în neîncetata lor diversificare. Fiecare are un avantaj specific ; aceasta impune ca şi arhitecţii, care prin legile noastre fac parte din elementele coordonatoare ale construcţiilor, să aibă o viziune multilaterală, care să le permită alegerea soluţiilor, deci şi a materialelor celor mai avantajoase".

Nu există un conflict între beton şi oţel, între acestea două şi celelalte materiale de construcţii. Optimizarea folosirii fiecărui element, combinarea lor avantajoasă la un înalt nivel funcţional sînt cerinţe ale construcţiilor în contextul industrializării în ritmuri înalte, al formării marilor aglomerări urbane.

Construcţiile metalice îşi vor aduce fără îndoială contribuţia lor de util şi frumos, la creşterea vertiginoasă, explozivă a construcţiilor din ţara noastră.

N. CIMPEANU şi C. DOBREANU

TATA OANCEA

În ziua de 4 decembrie 1973, a închis ochii, în vîrstă de 92 de ani, rapsodul Tata Oancea. De pe ecranul conştiinţei multor cetăţeni, ce l-au cunoscut pe aceste meleaguri, figura sa de trubadur, vocea sa cînd caldă, cînd vibrantă şi intempestivă, gîndul clar şi neînvins orientat înspre necazurile celor mulţi — nu va dispare niciodată.

S-a născut în 29 august 1881, în comuna Vasiova. Patru ani a urmat şcoala românească, iar doi ani pe cea nemţească, în satul natal. Despre felul cum şi-a completat ştiinţa şi cultura, vorbesc volumele din biblioteca personală, masate în atelierul-bibliotecă, din curte.

Evoluţia ulterioară o descrie singur, în revista Vasiova, **din 1929 :** „Ocupaţiuni am cam multe : hamal, ziler, păstor, plugar, lemnar, măsar, rotar, funcţionar de birou, legător de cărţi, culegător de litere, desenator, pictor, o lecuţă de poet şi un foarte mare... cerşetor". **Prima poezie a scris-o în 1897, la vîrsta de 15 ani.** „Am scris apoi, de atunci şi pînă acum, cam vre-o 2.500 de poezii complete şi sute de strofe, de versuri singuratice, pe care nu ştiu cînd le voi mai putea alcătui în poezii. Novele am scris vre-o 250. Prima a fost CAII LUI SIN'TOADER. Îmi pare rău că mă renasc, că mă refac atunci, cînd scriu. Cu toată mizeria şi urgia înfricoşată în care mă zbat uneori simt, totuşi, o fericire, o bucurie nespusă atunci cînd aştern versuri...".

Cărturar cu un limbaj ales, cu un dinamism interior neistovit, care l-a determinat să problematizeze încontinuu, fugărit de sărăcie, a dat ocol Banatului pentru ca să-i cunoască necazurile, bucuriile şi visele, împletindu-le cu ale sale. „Am alergat mult — spune dînsul într-o convorbire cu Virgil Birou — m-am umilit în fel şi chip. Însă nu m-am frînt cînd m-am simţit batjocorit, refuzat şi alungat... Am vrut să le arăt şi lor **(celor mici)** cît e de frumoasă lumea şi cît de mult ar trebui să le fie altfel zilele".

Literatura sa reflectă condiţii social-politice specifice. În ceea ce a publicat, a rămas fidel unui singur crez politic : cei care trebuie cîntaţi şi ridicaţi sînt cei de jos. „Oh, sînt groaznic de fermecătoare călătoriile astea !... Mizerie, sărăcie, urgie, larmă, înjurătură, dîrze, potlogărie, slin, cîrpitură, îngrămădire, tristeţe, plîns, lacrimi, bocete, foame, boale... La tot pasul se schimbă terenul, poziţia. De altfel, principiul meu

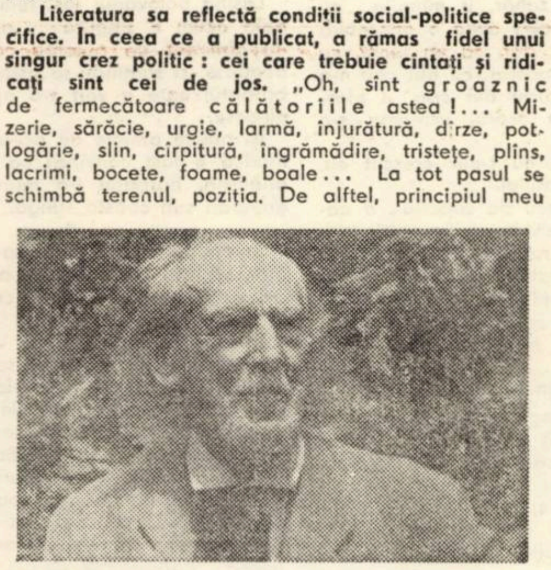

în viaţă a fost şi este : Munciţi, cetiţi, călătoriţi ! **(Vasiova, 1929).**

Pictorul, sculptorul, omul de cultură şi scriitorul-rapsod, cu poezia sa de dragoste, satirică şi umoristică, cu proza sa social-artistică, lasă în urmă o operă complexă, care s-ar cere analizată cu dragoste şi cu meticulozitate.

Asociaţia Scriitorilor din Timişoara prezintă urmaşilor condoleanţe şi omagiul deosebit pentru opera ce rămîne în urma lui Tata Oancea.

N. D. PÂRVU

FORUM

EMOŢIE

Şi pentru că vorbeam şi rîndul trecut de agronomi, daţi-mi voie să mai adaug ceva :

„V-o fi povestit vreodată cineva, scriitorule, ce poate simţi un om atunci cînd... Dar mai înainte, am să încerc să vă fac să înţelegeţi ce-am trăit eu însumi într-un asemenea moment. Pornisem spre cîmpie într-o dimineaţă cu mult soare, pradă unei nelinişti şi-a unei chemări irezistibile, dincolo de obişnuinţele fireşti. Era şi-o teamă, o teamă irezistibilă faţă de ceva necunoscut şi primejdios, poate din pricină că nu dormisem cum trebuie peste noapte, chinuit de ceva mai mult decît de-o insomnie, sau ceea ce se numeşte o insomnie. Fusese un fel de trăznet al lucidităţii. Despicat ca de-un fulger mă puteam vedea pînă foarte adînc, pînă în cele mai ascunse colţuri ale conştiinţei. Mă judecam cu asprime fără să ştiu de ce, analizîndu-mi necruţător munca, trecîndu-mi ca prin microscop toată activitatea de la desmiriştit pînă acum. Mă îngrijisem destul de arături, de calitatea lor ? Nu cumva mă lăsasem pe tînjală şi-n loc să urmăresc cu centimetrul la fiecare pas adîncimea brazdelor preferasem tihna biroului ? Mi-am amintit de grija pentru seminţe : nu lăsasem, totuşi, vreun gol în activitatea aceasta de mare responsabilitate, ceva care să pună în primejdie recolta pe care o aşteptam, eu în primul rînd ? !

Nu pot înţelege cum de-am ajuns la acest sever examen de conştiinţă · doar se întîmplase altceva cu mine, poate avusesem vise, poate ceva mai mult, un coşmar din care rămăsesem nespus de tulburat şi de neliniştit. În zadar am contat pe lumina zilei, pe răsăritul izbăvitor al soarelui. Chemarea irezistibilă a învins şi iată-mă plecat străbătînd locuri bine cunoscute de mine. Cu o nelinişte care creştea. Ajunsesem să fug. Am şi luat-o la goană, îmboldit de tensiunea fiinţei în tumult.

Nu mi-am dat seama din primul moment că nu mai alergam şi că ajunsesem parcă la un liman ; aveam impresia că visez încă şi că sînt treaz. Mai ştiu că pielea întreagă îmi era ca şi aceea „de gîscă", după cum se spune, macerat fiind de-o emoţie violentă, totală. Ajunsesem la locurile semănate de mine, agronomul începător şi tot cîmpul, cît puteam cuprinde cu ochii dintr-o parte în alta a zării, se-acoperise cu smalţul subţire şi delicat al grîului abia răsărit. Spectacol unic, după care mi-e dor în fiecare fericit anotimp".

MIRCEA ŞERBĂNESCU

VIDEOCASETA

TIPOGRAFIA

Scriu acum aceste cuvinte pe care, peste cîteva ore cineva le va culege în plumb cu corp şase şi dumneavoastră citiţi **acum** aceste cuvinte tipărite. Scriu nu doar pentru că există prin preajmă o zi anume, a celor ce ne tipăresc vorbele, ci şi pentru că, din cînd în cînd, în anume clipe îmi amintesc de LITERĂ şi corpul ei, chiar dacă nu ştiu şi nu pot să scriu poezia. Ceea ce fac acum va putea fi speculaţie, dar e chiar aşa, căci **speculum** înseamnă şi oglindă, iar între mine şi aceste cuvinte tipografiate începe ceva asemănător oglindirii. Eu **văd** corpul din plumb al cuvintelor mele, văd mîna care mi le **alege** şi mi le **culege** (căci în tipografie, această alegere a literelor alcătuitoare de cuvinte se cheamă culegere), apoi iau în palmă masa compactă din plumb încă fierbinte a rîndurilor mele, mă arde şi arsura mă doare pun rîndurile într-o anume ordine, într-un spaţiu al lor, printre alte spaţii de litere alese şi culese şi asta mă face să mă gîndesc nu doar la **poezia muncii** (acestor tipografi, deşi ea ar putea exista şi ei ar putea-o chiar simţi), ci la **munca poeziei.** Acum va urma un spaţiu alb, în care nu mai apare nici o literă, dar care, în tăcerea lui e semn al privirii unei oglinzi în altă oglindă şi totul trebuie să se oprească aici, căci ar trebui să înceapă acum să se scrie acea oglindire a oglinzii, care e poezia. Dar eu nu ştiu şi nu pot.

ADRIANA S. BRĂDEANU

CURIERUL IDEILOR

■ De la tutun natural, la tutun sintetic pe bază de celuloza. Produsul, mai puţin nociv, conţine însă şi 50 la suta tutun natural. Dar, dacă-l consideram ca un aspect din lupta antitabacică, este totuşi, de consemnat. Cu atît mai mult cu cît — să ne bucurăm — statisticile confirmă o scădere a consumului de ţigări. În S.U.A. s-a ajuns la 4043 ţigări anual pe cap de locuitor în 1972, faţă de 4.343 în 1963. ■ Un uriaş diamant, unul din cele mai mari descoperite în Uniunea Sovietică, a fost extras din exploatările Siberiei Orientale şi a primit numele „Steaua Iakuţiei". ■ A 12-a Conferinţă naţională a cercurilor ştiinţifice studenţeşti din învăţămîntul tehnic superior a reunit la Timişoara într-o sesiune ştiinţifică pe cei mai buni cercetători studenţi de la Politehnicile din Bucureşti, Iaşi, Cluj, Timişoara. ■ Arhimede redivivus. Inginerul grec I. Sarkas a ţinut sa-l verifice cu orice preţ pe Arhimede şi anume experienţa de la Siracuza, prin care învăţatul antic a incendiat flota romană. El a aprins cu ajutorul unor panouri de cupru strălucitoare o barcă aflată la peste 50 metri de raza portului. Şi „oglinzile" sale erau de dimensiuni modeste. 1,70 x 0,70 m. ■ Cometa secolului, Kohoutek, a fost de curînd fotografiată întîia oară în ţară, la Observatorul astronomic din Bucureşti. Această a 613-a cometă cunoscută şi identificată pe Terra, de o neobişnuită strălucire, se va afla la 1 ianuarie 1974 la distanţa minimă de pămînt : 120 milioane kilometri ■ Roboţii cîştigă teren în cele mai diverse sectoare de activitate. În R.F.G., în cîteva mari bănci, ei numără bancnote. Cînd intervine vreo neregulă sau vreo piesă falsă agregatul robot se opreşte automat. ■ O fi existînd cu adevărat monstrul Nessie din lacul scoţian Loch Ness ? Expediţia japoneză încheiată recent n-a adăugat nimic la ceea ce ştiam. Doar atît că după nenumărate căutări şi plonjeuri în apa rece şi întunecată a lacului exploratorii au promis că se vor reîntoarce la anul cu un .. minisubmarin. Atunci să vezi... nevăzute ! ■ La „Cina" din Timişoara restauratorii au avut o idee... artistică : ei au organizat o expoziţie cu servicii de masă de la 1900, cu meniuri, şerveţele de epocă şi ustensile de bucătărie pe care azi le privim cu un zîmbet nostalgic. N-au lipsit nici cărţile de artă culinară de la 1811, 1844, 1870. Pentru idee, felicitări T.A.P.L.-ului ! ■ După cîteva amînări, din pricina unor defecţiuni tehnice, „Skylab-3" a fost plasat la mijlocul lunii noiembrie pe orbita sa circumterestră În „laboratorul cerului" comandantul Gerald Carr, pilotul William Pogue şi astronautul, om de ştiinţă Edward Gibson, vor locui între 60—85 de zile (faţă de 28 respectiv 59 zile ale expediţiilor anterioare). Misiunea principală este de a cerceta cu puternicele telescoape de la bord cometa Kohoutek. Dacă totul va fi bine, atunci Skylab-3 va reprezenta „cel mai important succes spaţial de pînă acum în privinţa volumului de noi cunoştinţe dobîndite".

RADAR

IOSIF BÎTA

PIATRA DIN ALBIA RÎULUI*)

Buna lui Iosimiel, cînd n-avea treabă, mătura in fața casei ; dacă nu i se muiau puterile, mătura și la alții — ulița toată. Dacă c stăpinea vreun necaz lua săpăliga, găleata cu apă, urca la cimitir — plivea mormintele celor care au fost uitați. Și cum morții rămin — înainte de a închide ochii — mult departe de cei vii. Buna avea unde să-și cheltuiască sufletul și acea nepotolită nevoie de a lucra

Incă de luni se gindea la duminica de la sfirșitul săptăminii ciind știa sigur că va fi bolnavă.

— Sărbătorile sînt pentru leneși, posturile pentru cei care n-au nimic în cămară.

Și femeia avea aceleași obiceiuri. Dacă douăzeci și ceva de ani a tot scos la piatră din albia riului — să-și ridice o casă neterminată nici acum — asta inseamnă că e ceva cu ea — dar nici in ruptul capului nu e nebună.

Tinerele văduve de război s-au măritat cu cine s-a găsit, numai să se mărite, iar altele au trăit nemăritate, așa cum au vrut — femeia care cerne mălai, spre seară, n-a făcut nici una nici alta ; a făcut alceva să-și potolească marea ei trebuință de a trăi. Nu s-a aruncat de-a valma, nici cugetat, în brațele nimănui, a curățat albia Nerei de pietre, a cărat piatra în ogradă și cind nu i-a mai incăput nici în grădină, a stivuit-o pe malul apei in fața casei — să fie.

In toți acești ani nu s-a simțit niciodată singură, dar acum, cind cerne mălai, ghemuită in tinda casei, și mai ales acum, la venirea serii, intre marile ei grămezi de pietre albe, văduva se simte a nimănui.

A venit cineva — neașteptat — a scormonit-o a tușit in casa ei și... a plecat.

Iosîmiel e in ogradă... în șură... in grajd ; ea nu-l vede, nu-l simte, — nici n-a fost vreodată — ar spune sincer, intrebînd-o cineva.

El caută printre ziduri, în șopron. A ridicat un laibăr, un topor...

Cu laibărul, atirnat pe umeri, cu toporul în mînă, este imaginea mică a tatălui său mare. S-a apropiat bănuitor de văduva care nu l-a simtit.

— Te uiți la mine de parcă nu m-ai cunoaște... Dacă n-are cine-ți sparge lemne, ți le sparg eu...

— Ești flămind ?

— ... Vreau pat, leliță, pînă dimineață... Fata aia slabă a dormit...

— Te-am strigat aseară și nu era nimeni. Și eu și fata aia necăjită... N-ai dormit acasă ?... Fata aia slabă a zăcut pînă dimineața, colo sus, pe scară, unde stă găina aia bolnavă... Mă auzi ?

— Nu vezi ?... mă impiedic de tine.

— Țoalele astea sînt ale bărbatului matale ?

— Tot ce vezi e a lui.

— De cînd sînt ale bărbatului matale ? Pot să știu și eu ? Mistria, tabachera, și toporul și...

Văduva ar vrea să răspundă, dar nu indrăznește.

Iosîmiel a privit-o cum pune mălai în sac. A vrut să-i ajute, dar, ca să nu cadă de amețeală, a plecat rezemînd zidurile ridicate de tatăl său, impiedicindu-se de bolovanii albi, împrăștiați prin ogradă. Se învîrtește in jur și pare că doarme aplecat de spate lingă scara unde și-acum bolește găina aia bătrînă și singură.

Noi nu știm dacă, pînă la urmă, Iosimiel a primit pat pentru că nici ea nu e hotărită, iar Iosîmiel e așa de adormit încît nu știe unde se află. Și dacă e posibil — un șofer să adoarmă la volan — de ce oare un copil, n-ar obosi intr-atita încît intrebîndu-l :

— Ți-e somn ?... el să răspundă tot printr-o întrebare :

— Fata aia slabă, unde stă ?

In noaptea asta albă ca ziua, văduva nu poate dormi în pat. Dar cîți bărbați și cîte femei își odihnesc truda, pe o asemenea noapte, in odăile cu aer închis, în țoalele care au adunat căldura de peste zi, cînd afară adie vînt răcoros și miroase a pămînt reavăn ?

Se doarme în podurile cu fîn, mai aproape de vitele despre care niciodată nu știm cînd sînt obosite.

Trag vitele ziua întreagă la jug sau la ham ; omul le îndeamnă, ele tac și merg înainte și cad în genunchi...

Bineînțeles, vitele nu au suflet, cînd cel care le mînă nu are suflet. Bineînțeles, vitele nu au nevoi, mai ales caii, dacă omul spune : „vita e numai vită".

Ion ar fi vrut ca cei doi armăsari ai cooperativei să se jeluiască :

— Ne e foame...
— Am alergat prea mult.
— Ovăz n-am mincat de la rusalii.
— Sintem despotcoviți.
— Ne doare burta.
— Avem suspin.
— Hamurile ne string.

Cum nici unul dintre cei doi armăsari — odinioară minjii lui — nu îndrăzneau să vorbească, el își vedea liniștit de treburi, cu biciul in mînă.

Nu se putea crede că Ion nu-i iubea, auzind spunîndu-se :

— Ce cai frumoși !...

Ii mai iubea cînd avea poftă să doarmă in ieslea cooperativei, să-și amintească de anii lui drăgăstoși. Ciudat !... caii niciodată nu l-au izbit cu copitele, deși el le-a singerat de nenumărate ori buzele.

IARNA PE BEGA

Foto : Ing. Al. Zănescu

Văduva avea și ea cai. Băiatul era conducător de atelaj și, pentru că stătea departe de grajdurile satului, noaptea il culca acasă. Le dădea sfeclă, trifoi din grădina ei, citeodată zahăr, ii mingiia cu palmele lui și mai ales avea o deosebită plăcere să-i scalde, dar, ca un făcut, cu cît se purta mai drăgăstos, cu atît caii n-o puteau suferi. Scuturau din cap, o plesneau cu coada lor aspră, încercau s-o muște.

— Poate de unde nu i-am crescut eu, spunea bătrîna băiatului.

Era in situația, greu de suportat, a oamenilor care simt nevoia să fie calzi, tandri și cărora li se refuză să-și consume miile și miile de gesturi de care au atita trebuință să fie cheltuite, iar alții să le primească și-atunci își revărsa nemaipomenita-i poftă de a se dărui cuiva... Dar cui ?...

Ar trebui sá mințim ca să spunem :

— Da, femeia mîngiia pietrele, le mîngîia cu părul devenit cărunt...

Poate la inceput să fi fost așa, dar, mai tîrziu, cind l-a intilnit pe Ion, văduva smulgea pietrele cu furie, din albia riului ; îi plăcea să le audă ciocnindu-se cînd le arunca una peste alta, grămadă, pe țărmul inalt.

Cine știe ! poate că, mîngîind caii, miinile ei uitaseră să fie blinde, să se plimbe lin peste părul neted, ori erau prea fierbinți.

Își iubea pietrele din primii ani ai văduviei, pietre peste care a crescut iarba, și tremura iarba inaltă, ingălbenită, și care semăna cu părul bărbatului ei mort in război.

Erau pietre mari, bolovani grei, înfipți puternic in pămintul de sub apa Nerei, lucioși, reci și rotunzi.

Miinile alunecau și nu arareori amindoi, ea și bărbatul mort in război, își cufundau capul în apa niciodată caldă, să-i poată smulge din așezarea lor trecătoare ca valul, și-apoi, impreună prinzîndu-se de mînă, să-i scoată la mal.

Cădeau frinți de oboseală în zăvoiul des.

El se mira de ea cît poate să fie de slabă, ea se mira de el, cît poate să fie de slab... dar fie omul numai piele și os, cînd vrea să-și facă o casă, și in casă copii, îi vine o putere nemăsurată.

— De unde ?...

El nu s-a mai întors, a murit în țară străină, dar ea l-a așteptat într-una și-a simțit cum puterea lui de bărbat, asprit în cătănie, i-a trimis-o ei ; așa, deodată, intr-o toamnă, cînd se opintea singură, gîgîind, să aducă la suprafață un bolovan.

Un bărbat de pe tărm făcîndu-i-se milă s-a dezbrăcat și-a vrut s-o ajute. Ea l-a privit in așa fel incît bărbatul a rămas cu pantalonii în mînă, iar femeia, opintindu-se cu bolovanul în brațe, l-a urcat pe țărm ca și cum nu era nimic, cu ușurința și plăcerea cu care mai tirziu își lua copilul in brațele din leagăn, să-l așeze in copaie.

Lăsînd bolovanul jos, femeia a simțit că abia acum e singură... acum cînd s-a înspăimintat de puterea care i-a venit deodată, și simțindu-se astfel, a privit spre bărbatul care a voit s-o ajute — dar el plecase.

Își aduce aminte de această întimplare fiindcă a fost convinsă că atunci, și nu altădată, bărbatul i-a murit lovit de o grenadă sub coasta stîngă.

★

In noaptea asta albă, ca nopțile de argint, văduva se miră cum a ajuns să stea cocoșată pe scară, unde cu o seară inainte moțăia bolnavă fata slabă pe care Iosîmiel n-o poate uita. Vede marile ei grămezi de pietre albe, se simte deznădăjduită, de parcă pietrele au înșelat-o, i-au închis toate chemările sufletului său tînăr, trebuința extraordinară de a trăi pentru cineva, de a se dărui, cu viața ei cea dinainte și cea care urmează. Dar iată, pietrele au înăbușit ograda, curtea, casa bătrînească. Stau în dezordine sau stivuite, ca și cum acolo ar fi fost decînd lumea. Răbdătoare, pe pieptul lor a răsărit iarba, s-a uscat in fiecare toamnă, a răsărit iar și iar a putrezit, devenind pămînt binecuvîntat pentru un fir de cinepă, pentru o floare.

Acolo stă și Ion pe una din grămezi ; o gheată ruptă aruncată de ape pe-un țărm pustiu, prăjită de soare, jumătate infiptă in nisip.

— A cui o fi fost ? te intrebi. Cum a ajuns aici ? Unde a inceput drumul ei ?... Mai poate fi trebuincioasă cuiva ?

Acolo stă Ion, o ridicătură de oase și mușchi ,sub șuba aruncată pe umeri, cu țigara între dinți. Să-l întrebăm cu cuvintele sale, necunoscute lui înainte de a ajunge președinte :

— Ce dracu cauți aici ?...

Ion nu răspunde, pentru că de fapt el e acasă.

— Porcule ! O femeie se uită la tine — e sus, acolo pe scară, unde cu o seară înainte a stat fata aia slabă, pe care tu ai cunoscut-o, a stat și-o găină bolnavă, a văzut-o băiatul tău și n-o poate uita, ca și pe fata pe care tu ai sfătuit-o să se intoarcă aici.

— Poate auzi Ion, cînd el e în sat ?...

Merge desculț prin noroaiele ulițelor și vede dintr-odată înaintea sa pietrele acestea pe care se odihnește, alunecînd de sub el... alunecind intr-atîta incît rămine cu fundul în gunoi — și cum pietrele i se aștern înainte de o mînă nevăzută ... și el calcă pe aceste pietre albe, fericit in satul lui... și aude fericit, în urmă, căruțele, copitele bătînd cu potcoave de fier smalțul alb al pietrelor.

— Ce dracu faci ?... Ori zidești, ori întoarce-te.

— N-am piatră !... Nu vezi ?

Și într-adevăr, trezindu-se din adormire, nu mai vede pietre ; a cărat-o cu spatele, în șiruri lungi de camioane, în nesfirșite trenuri...

Femeia-l așteaptă să se întoarcă din călătoriile sale...

Ion, răbdător, trage din țigară. Răbdătoare, ea așteaptă, dar el, și mai răbdător, aprinde alta, trage adînc, pînă în fundul pieptului, amețește și iar cară la piatră — și uite așa pînă cînd se ridică.

Femeia a înțeles mai mult decît trebuia — intră in podul cu fîn și iar așteaptă...

Ion se apropie, femeia se bucură, dar el nu urcă, ia scara, o lasă jos, intră în casă — în odaie ; scapără un chibrit ; lumina palidă șterge pentru o clipă întunericul. Zgîrcit, cu genunchii la bărbie, peste așternut, cu traista la căpătii, palid ca și flacăra palidă, doarme cineva...

Scapără iar... Totul a fost așa de scurt fiindcă a intrat femeia.

— Nu-mi găsesc lucrurile, spune el mințind.

Ea prinde tandră mîna bărbatului răscolit de întimplare, bărbatul pe care nu vrea să-l piardă, și-l duce afară, inchizînd cu grijă ușa odăii.

In tindă, bărbatul rămîne stilp, tăcut și de nepătruns in suflet.

Cum ar îndrăzni să-i vorbească cineva, văzîndu-l cu miinile în buzunar, cocoșat, ghemuit în sine, fără de gît, cu un umăr mai jos decît celălalt, fără de ochi, fiindcă-i are închiși.

Se bucură femeia, cînd bărbatul cu gesturi hotărîte își ia cușma... dar nu urcă scara podului cum a făcut altădată — se prelinge in noapte.

Femeia ii adună grăbită lucrurile, pleacă, il zărește privind ca un hoț prin fereastra odăii unde doarme cineva.

— Nu, hotărît nu !... E o părere, își spune, și nu dorește să fie așa cum a fost cu cîteva clipe înainte ; se minte pe sine așa cum s-a mințit și n-a vrut să vadă multe din faptele sale și ale altora.

— Nu pricep !... Nu știu !... Mai lăsați-mă... Fleacuri !... N-am văzut, nu știu... Am treabă... Descurcați-vă... Veniți altădată... Sînt și eu om... Greșesc...

De partea cealaltă a geamului, doi ochi din ce în ce mai mari. Dincoace, tatăl, întreg, dorind să fie cît mai mic, dorind să se prefacă în nimic... și clipa.

Cînd Iosîmiel a deschis fereastra, tatăl său nu mai era... și văzîndu-se singur s-a culcat...

Femeia l-a ajuns și-l întreabă înfricoșată, cu respirația sugrumată :

— Pleci ?...

E atîta rugăciune în cuvîntul văduvei, atîta bunăcuviință, că altcineva, să spunem — un cîine rău — ar fi răspuns într-un fel sau altul, iar femeia avea de ce să-și lege cuvîntul ei disperat.

Bărbatul s-a smuls și ea se intoarce cu hainele lui în brațe, la casa ei, la pietrele ei, la viața ei de pînă acum, frîntă de șale, legănîndu-și brațele, întrebîndu-se dacă n-a murit.

★

Iosîmiel, pe dunga patului, scormonește in veșnica lui traistă colorată, simte pălăria tatălui, cocoloșită, o scoate la lumina întunericului din odaie și, cu mișcări de fetiță, încearcă s-o netezească. Dacă ar privi prin geam, ar vedea femeia care i-a dat pat, șezînd în prag, cosînd un nasture cu aceleași gesturi de fetiță. A ieșit...

— Coși degeaba, leliță... acul n-are ață.

★

În noapte un bărbat unsuros urcă voinicește un deal, cu cușma pe umeri, ca haiducii și întunericul îl mănîncă.

---

*) Fragment din roman.

Întreprinderea integrată de lînă
CONSTANȚA

Bd. Aurel Vlaicu nr. 101 — Telefon 6 15 41

PRODUCE

o mare mare varietate de

ȚESATURI

din fire cardate din lînă şi typ lînă pentru:
costume, pardesiuri şi paltoane
din fire pieptănate pentru
rochii şi costume

într-o gamă bogată de desene şi culori la un nivel tehnic calitativ apreciat şi în străinătate.

Se găsesc de vînzare într-un sortiment bogat, la magazinele proprii de prezentare şi desfacere din Constanța

– Bd. Tomis nr. 6
– Str. Ştefan cel Mare nr. 31 şi
– Bd. Aurel Vlaicu nr. 25

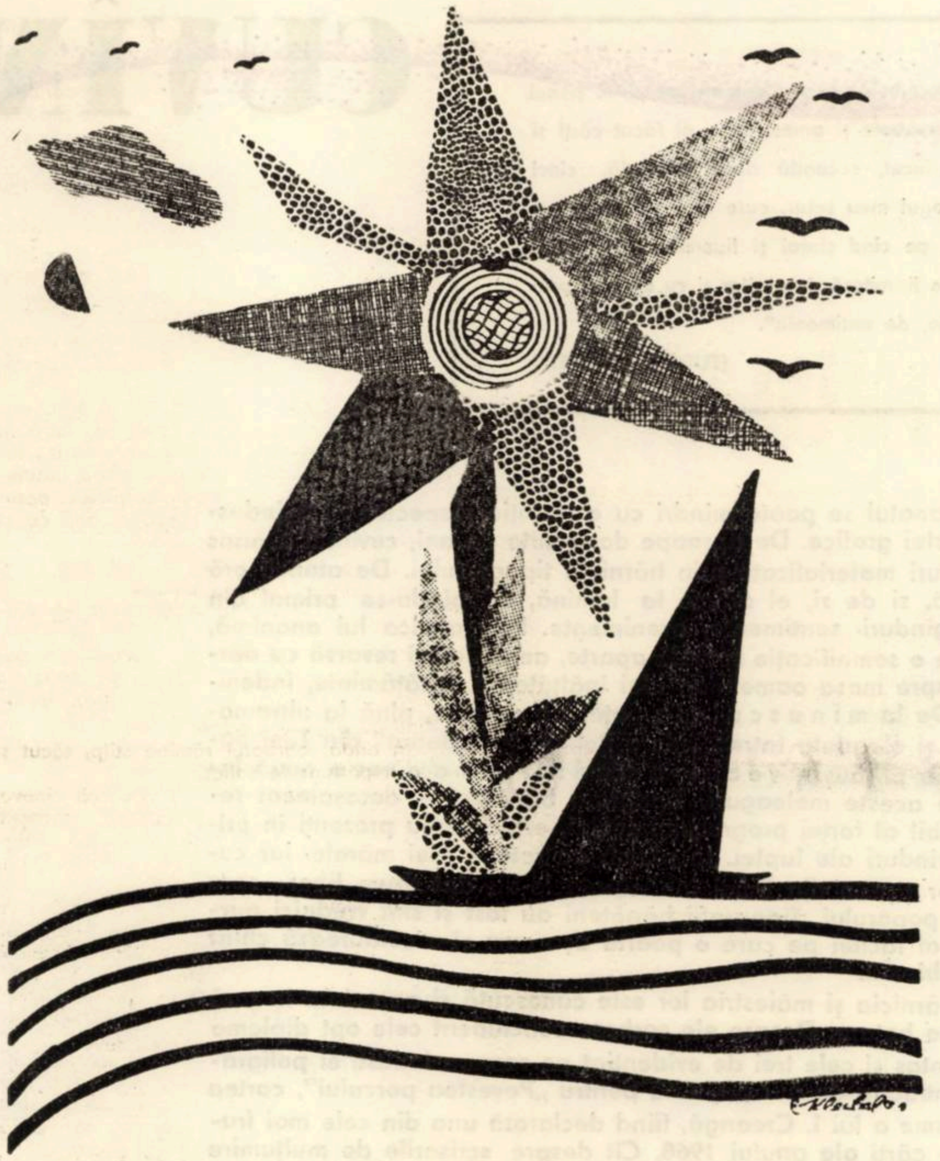

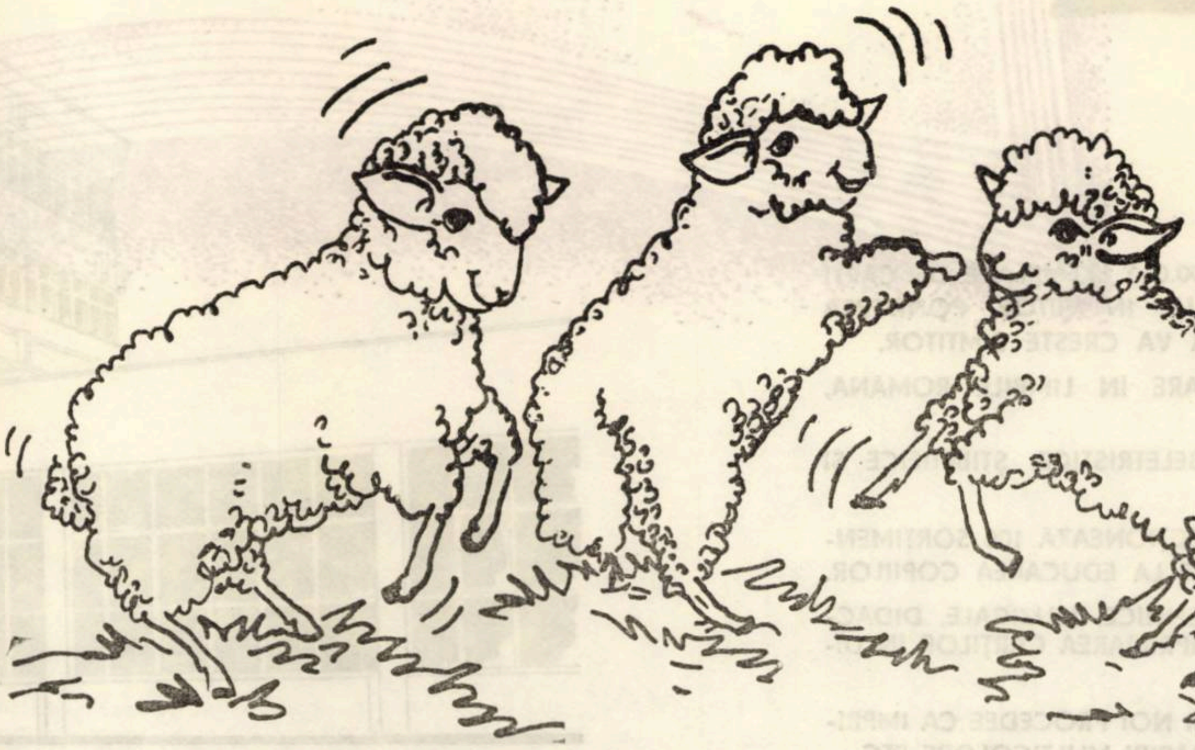

ÎNTREPRINDEREA POLI

DE DOUĂ SECOL

CUVÎNT

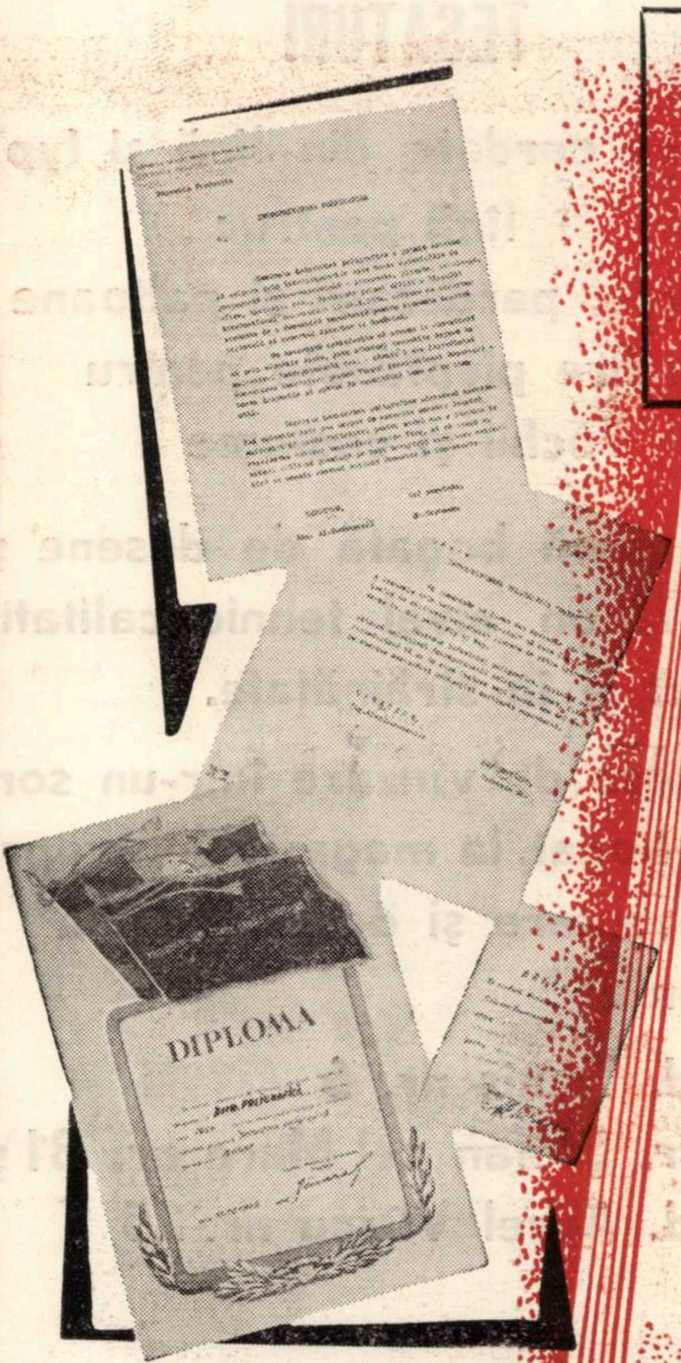

> „Tu, din miezurile noastre dumicate cu vîrful penei așezate unele-ntr-altele și amestecate, ai făcut cărți și biblioteci, încet-încet, secundă după secundă, cinci sute de ani, dragul meu zețar, care fără să știi, ca și noi, te-ai aflat, pe cînd cîntai și fluerai, că schimbai fețele vieții, cu o firimitură de cositor și cu un praf presărat în topitorie, de antimoniu".
>
> (TUDOR ARGHEZI)

Banatul se poate mîndri cu o tradiție respectabilă a industriei artei grafice. De aproape două sute de ani, cuvîntul a prins contururi materializate prin hărnicia tipografului. De atunci, oră de oră, zi de zi, el aduce la lumină, adăpîndu-se primul din idei, gînduri, sentimente, evenimente. Prin munca lui anonimă, dar de o semnificație socială aparte, amplifică și revarsă cu dărnicie spre masa oamenilor, idei înălțătoare, învățăminte, îndemnuri. De la minusculele ateliere arhaice, pînă la ultramoderna și eleganta Intreprindere Poligrafică „Banat" din Timișoara, s-au prăbușit vechi orînduiri, s-a durat o nouă lume pe aceste meleaguri. Tipografii bănățeni — detașament remarcabil al forței progresului social, erau mereu prezenți în primele rînduri ale luptei. In plumb au retopit idei mărețe, iar cuvintelor țîșnite din inimi înflăcărate le-au dat drum liber spre inima poporului. Tipografii bănățeni au fost și sînt vrednici purtători ai făcliei pe care o poartă așa cum și-o conturează chiar pe emblemă.

Hărnicia și măiestria lor este cunoscută și apreciată în țară și peste hotare. Despre ele vorbesc concludent cele opt diplome de fruntaș și cele trei de evidențiat pe ramura industriei poligrafice, medalia de aur obținută pentru „Povestea porcului", cartea de basme a lui I. Creangă, fiind declarată una din cele mai frumoase cărți ale anului 1968, Cît despre scrisorile de mulțumire ale beneficiarilor, din care redăm în pagină doar două, în facsimil, s-au alcătuit de acum dosare în arhiva întreprinderii.

● ANUAL SE EDITEAZĂ 2.500.000 EXEMPLARE DE CĂRȚI IN DIFERITE LIMBI ALE GLOBULUI. IN VIITOR, PONDEREA CĂRȚI IN PRODUCȚIA GLOBALA VA CREȘTE SIMȚITOR.

● SE EDITEAZA PATRU ZIARE IN LIMBILE ROMÂNA, MAGHIARA, GERMANA ȘI SIRBA.

● SE TIPARESC 4 REVISTE BELETRISTICE, ȘTIINȚIFICE ȘI STUDENȚEȘTI.

● SE TIPARESC ȘI SE CONFECȚIONEAZĂ 100 SORTIMENTE DE JOCURI CARE CONTRIBUIE LA EDUCAREA COPIILOR.

● OPT EDITURI LITERARE, TEHNICE, MUZICALE, DIDACTICE, SOLICITĂ I.P.B.T. PENTRU IMPRIMAREA CARȚILOR IN DIFERITE LIMBI.

● IN VIITOR, SE VOR FOLOSI NOI PROCEDEE CA IMPRIMAREA PE MATERIAL PLASTIC, TIPARIRI MULTICOLORE ETC.

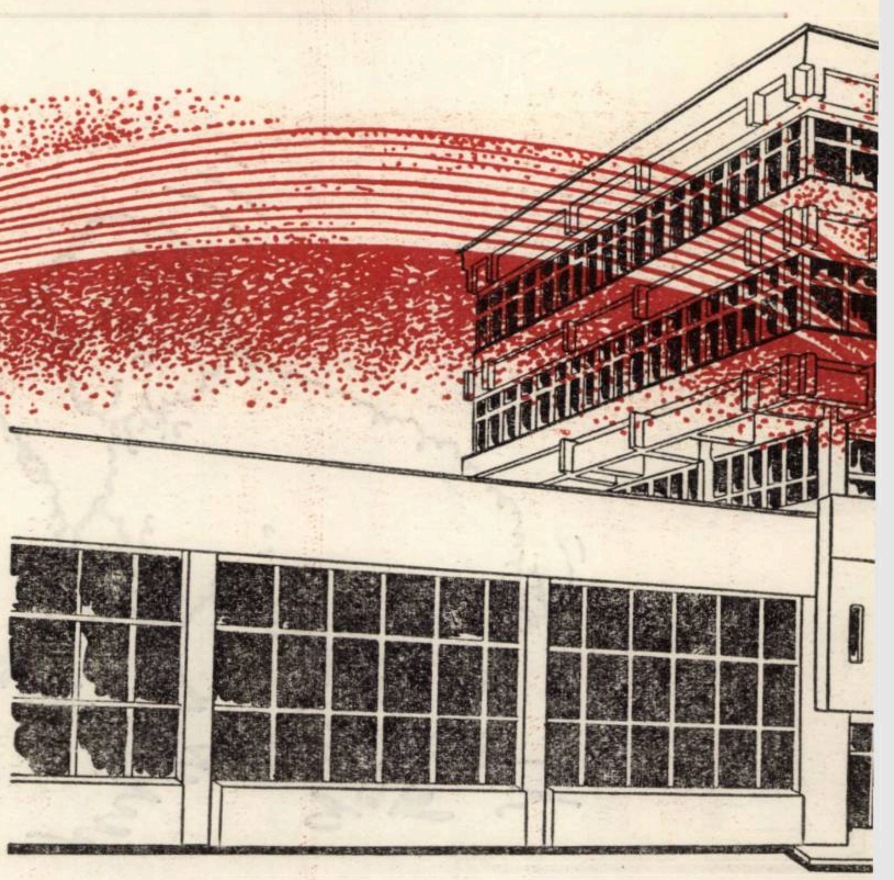

RAFICĂ „BANAT"

„CIOPLITORII"

LUI ÎNARIPAT

Faima binemeritată a meşteşugarilor care dăltuiesc literă cu literă cuvîntul, este subliniată de ordinea semnificativă a cifrelor. Faţă de anul 1960 în prezent se tipăresc de 4 ori mai multe cărţi. Prin mîna tipografilor se editează de la cartea cu ilustrate ale preşcolarilor pînă la cărţile beletristice, didactice şi ştiinţifice din nenumărate domenii. Se tipăreşte în mai toate limbile vorbite în ţară. Dar şi în cele ale beneficiarilor externi. Mulţi elevi din Anglia descifrează tainele abecedarului pe cărţile imprimate la Întreprinderea Poligrafică „Banat" Timişoara. Nu numai în Anglia, dar şi în Suedia, U.R.S.S., Olanda, R.S. Cehoslovacă, R.D.G., R.F.G., Danemarca, Norvegia, Franţa şi alte ţări, se citesc cărţi ilustrate şi de beletristică făurite de mîinile îndemînatice ale lucrătorilor de la I.P.B.T.

Pentru copii, întreprinderea editează 100 de sortimente de jucării din carton, hîrtie şi masă plastică. Cărţile ilustrate, de joc, poveştile decupate, caietele pentru desenat, decupat şi confecţionat, ating cifra impresionantă de peste 2.100.000 bucăţi în 1973. In miliarde se socotesc etichetele folosite la diferite ambalaje şi care duc mărturie peste mări şi ţări pe unde poposesc mărfurile exportate de ţara noastră, despre înalta măiestrie atinsă de arta grafică timişoreană.

Zi şi noapte, spre Intreprinderea poligrafică „Banat" converg gînduri luminate şi rezultate ale minţilor creatoare. Inşiruite în cuvinte, făurite din incandescenţa inimii şi a minţii, meşterii tipografi, din plumb, cerneluri şi hîrtie, le-au modelat, dîndu-le noi dimensinni şi aripi spre cititori.

Azi, făclia pe care tipografii timişoreni o poartă cu atîta demnitate, constituie parte integrantă a revoluţiei culturale din ţară. Iar iscusinţa lor a cîştigat laude acolo unde au poposit lucrările lor.

ADRIANA PAULIÁN

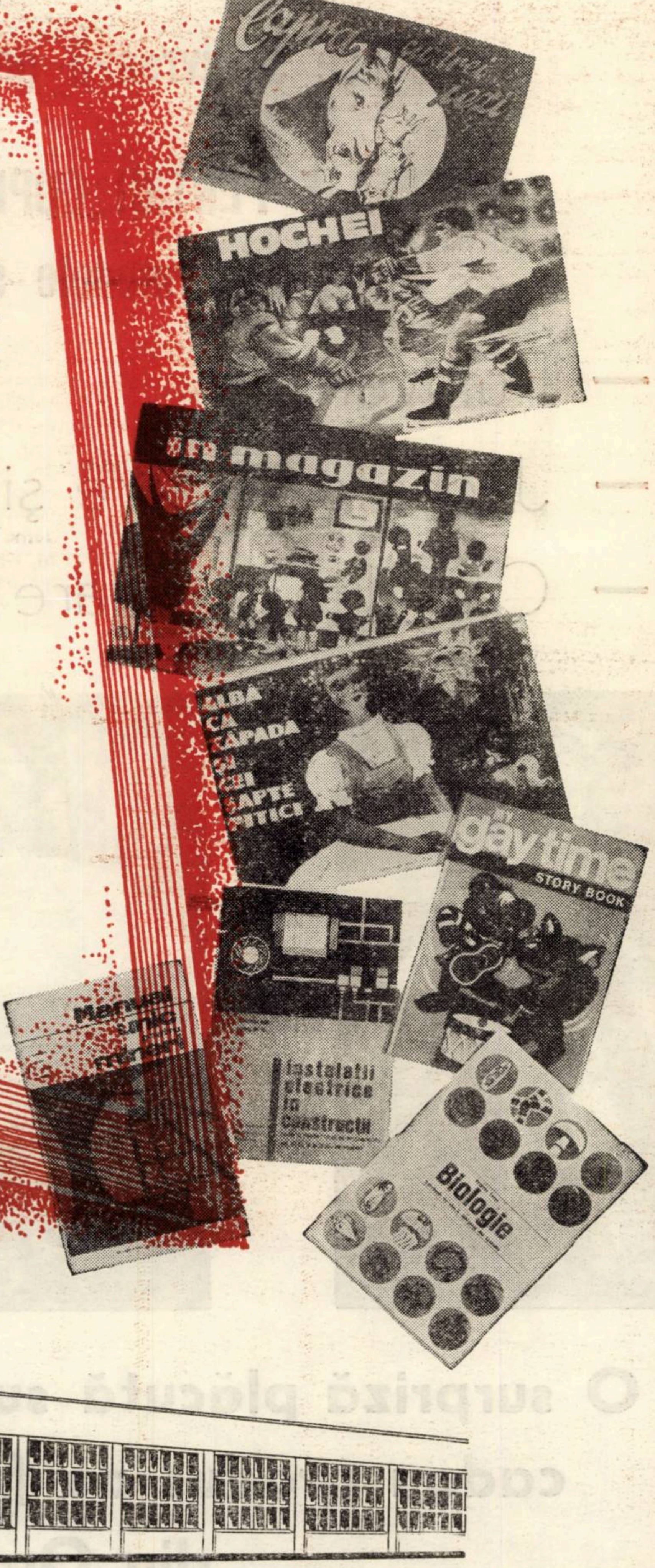

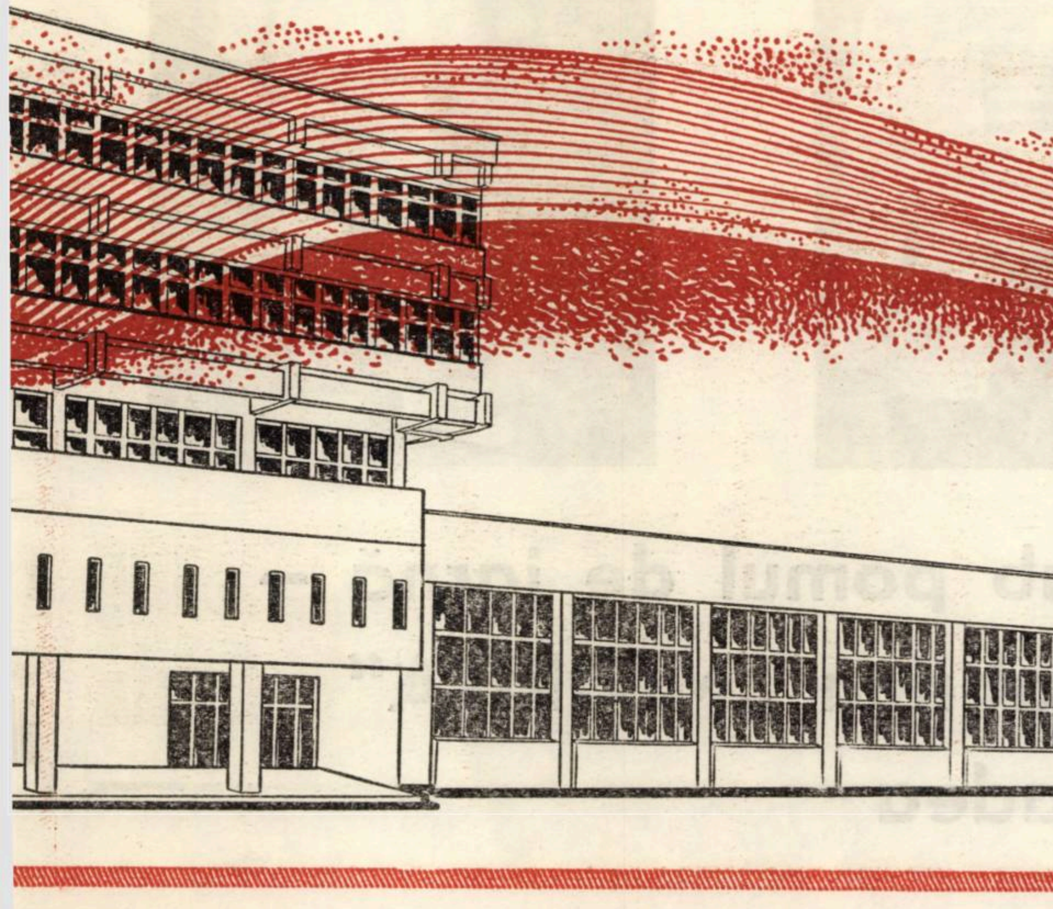

Întreprinderea industrială de stat

MIORIȚA

ORADEA Str. Bacăului nr. 10 telefon 2 45 67

produce și livrează pe bază de contracte

TRICOTAJE PENTRU COPII, FEMEI ȘI BĂRBAȚI
în diferite modele și culori variate:

— Pulovere
— Jachete şcolare şi costumaşe
— Căciuliţe şi fulare

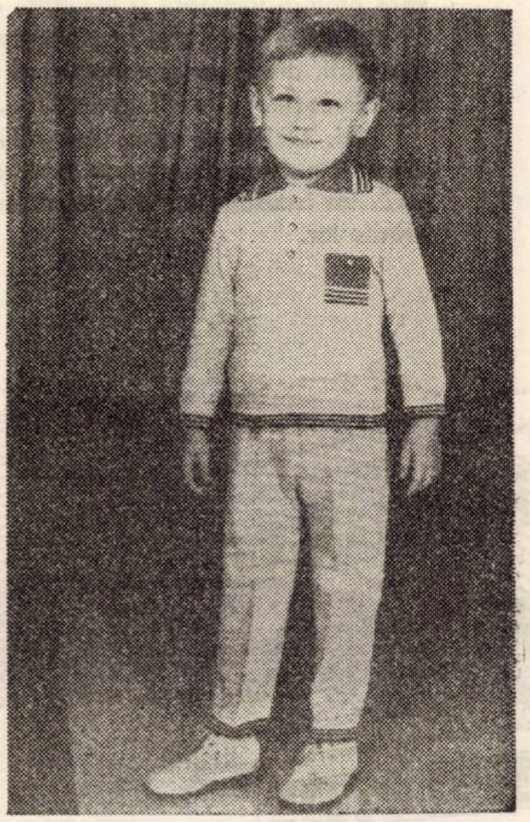

O surpriză plăcută sub pomul de iarnă —
cadou produs de fabrica „MIORIȚA"
din Oradea

Patrie

Această insorire neumbroasă
De glie șoptită sub bolți de vocale,
Este cuvint de gazdă pentru casă
A dragostei adinci și minerale.

De-aici și-ncepe țărmurii cei puri
Cintecul de care luna sparge
Corăbii de ivoriu prin păduri
Sub sufletele noastre mirosind a alge.

O, clipe-nalte ce mă-mpresurați
Sub tălpi eu din strămoși nu vă zdrobesc !
Și trupu-mi vesnic zbor e spre Carpați
Cu păsările mării-n strigăt omenesc.

NICOLAE DOLÂNGĂ

Străbună

In muguri degetele-și desfăcură sorii,
Azuriu bolovăniș-nălțimii rare.
Ritmul singelui e dragostea culorii,
Țară de iubire și de neuitare !

Grădinile duc spre arterele din noi —
Arborescentă-alcătuire a spațiului sonor.
Mari păsări se-arcuiesc din sensurile noi,
Vis de aripi albe, patrie de zbor !

Retuș

Unde sinteți voi, lucruri fără pată,
Și voi copaci și case și-ntrebări ?
Sintem atit de puri cind ninge în cetate
Că alergăm spre cei ascunși in noi . . .
Doar fulgii ne găsesc spre neuitare
Arbori uitați și neștiuți și uriași,
Ciudate monumente și răspunsuri.
Atita doar : oglinda de zăpadă
Să n-o privim, să n-o privim,
Să n-o privim . . .

Sanie

Îndulcită pasăre și neințeleasă
Demult in satul natal.
— Iarnă —
Ce cald se așterne zăpada pe dealuri,
Pe pădurile răscolite de niște aripi
Ce astăzi in piept mi se zbat.
Aici au fost două urme de sanie
Rămase nicicind să se-ntilnească,
Nicicind.
Aici mai sint două urme de sanie,
Zbor paralel și prelung . . .
Unde-au ajuns ?
Mergi lingă mine copile,
Mergi lingă mine,
Mergi ! . . .

ION MAXIM

Darul ursitoarelor

Săgeata

„Armă fără de folos
Ascuțită fie-ți pana ;
Nouă lume și frumos
Sîngerînd, în cercuri, rana"

Întiia ursitoare

În praf, uitării, vechiul stil
Din clipele dintii, de școală ;
Vagi semne-n vis și vag profil
Pe-ntinderea-nrămată, smoală,

Se implineau mai fără spor
În amintiri cu multă larmă,
Cind pana aspră de cocor
Am smuls-o zării, noua armă.

Din virful cu metalul rar,
Zimbind primejdiei rugină,
Un fir deschide, vechi tipar,
În joacă, linii de lumină

Se leagănă abia in miini,
La țintă trage și pătrunde ;
Însuflețitelor fintini
Nuanțele ritmind in unde,

Pulsează frumuseți și nou
Cuvintul ce-i ochit prea bine,
Stirnind acel de preț ecou
Identităților depline.

Iar semnul fulgerat, mereu,
Brăzdează-n cerc altă figură ;
Atins de febra ei e greu
Să pui răsfrintului măsură.

Căci minuită de rapsod
Adincului, parte egală
Schimbind, jertfește-ntregul rod
Nesocotind aspra migală.

Și lingă-ndemnuri ce-și desfac
Neastimpărul, pana-nțeleaptă,
Se-nscrie gata de atac
Pe coarda arcului, săgeată.

Scoica

„Roua ochilor albaștri
Scoica-mbie să aduni ;
Vilvătăile din aștri
Lacrimile din cărbuni"

A doua ursitoare

În neclintitul galion
Săgeata, arcul stins răsfață ;
Iar pe suport, negru blazon
Tronează carapacea, soață,

Turnată-n bronz, avind săpat
În relief, cu multă artă,
Decorul simplu, spiralat,
Cu-ntindrea pe-alocuri, spartă . . .

Izvoarele-n deschișii sini
Împrăștie culori diverse ;
Gestația de săptămini
Cind marea-i gata să reverse.

Din violetul conținut
Întoarcerii de singuratic,
Iar verde-n ceasul rar, tribut
Pe drumul cu-ntrebări, dramatic,

Albastrul sferelor, suav,
Seninelor gindiri integre ;
Și pentru versul tragic, grav,
Nuanțe mai închise, negre.

Iar literei de căpătii
Și titlului, culoarea vie
Arzind sărutului dintii
Jar nou in cel ce intirzie.

În miez de noapte cind final
Desprind din picla de funinge
Si licărul mai slab, mai pal,
Pe punctul critic de-a se stinge,

La ora fagurilor goi
Cind gindul obosit se fringe,
Săgeata ascuțită-nmoi
În roua ochilor, de singe.

Tăblia

„Cercul plin, adus în dar
Împietrire-n ceas de
muncă ;
Jertfă, noului altar
Greul gîndului, poruncă"

A treia ursitoare

Cintind din draniță de pin,
Fără pricepere prea multă,
Tăblia marelui festin
De forma sferelor, ocultă,

Am potrivit-o la mijloc
Pe cele trei picioare svelte ;
Spre răsărit, in dreapta, loc
Cinstitelor mele unelte.

Vegherile adună ani
Și spectrul spulberat de astru ;
În zorii revărsați, dușmani,
Prin umbre și năluci, sihastru,

Destramă focul vechiul cort
Și veacul drămuind in clipă,
Din nevăzutul roi, suport
Înaltă gindului, risipă.

Ori adincindu-se absent
De lumea nevăzută dornic
Gestează, in călduri. latent
Nisipul, prețul scoicii, spornic.

Cind ochiu-abia deschid, pe sfert,
Apoi intreg, incet, ușoară,
Cum n-ar fi dintr-un trunchi inert
În horele ce-o inconjoară,

Tot crește-n părți, spre zări, domol
Tăblia in mireasma pală,
Albastru disc, in cerc, simbol
În care-n hainele de gală

Halucinant și taciturn
Sfios ori plin de cutezanță
M-aplec și singerez diurn
Jertfindu-mi propria substanță.

Zariștea

„Albul zării ce-ți desfac
Să te-ndemne, cu credință
Însemnînd în zodiac
Adîncimea din ființă"

Întiia ursitoare

Așa cum prețul ce-l ghicim
Din liniile de pe boltă,
Din frumusețe și sublim
În vatra inimii, recoltă,

Înscrie cu penel de foc
Cărarea pe albastra foaie
Și cu și fără de noroc
Suris ori lacrimile, ploaie,

Pe marea laptelui de var
A zariștilor ce imbie,
Corăbiile poartă-n dar
Ce-o să rămiie pe vecie.

Descint și leg, străvechi eres
Ce-mpreună gindiri, cuvinte,
Topind in forme înțeles ;
Și-n potrivitele veșminte

Nălucilor născute-acum
Din stropii ce se-nșiră, salbă,
Viață le deschide, drum
Pe cerul de hirtie albă.

Imaculată ca un făt
Ce incă nu știe de vină,
Ca fulgii-ntiiului omăt,
Suris sub geană de lumină,

O duc lingă obraz, in seri
Singurătatea cind apasă ;
Mireasmă, cintec, mingiieri,
Nuanță stinsă de mătasă.

O indrăgesc puternic cerb
În fugă după svelta ciută ;
Iar din adinc aprinsul verb
Se lasă-ncet și o sărută.

Năvi

„Firav darul ce ți-am dat,
Preț ce-ncape în privire ;
Credincios, să-ți fie, sfat,
Mai adesea amăgire"

A doua ursitoare

Pe rafturile noi de brad
După nuanță și mărime,
Asemeni pietrelor in vad
Ori potrivirilor din rime,

Legate-n pinză, iscusit,
Cu semnele in aur scrise,
Ce-așteaptă noul răsărit
Să fie-n cercul plin, deschise,

Stau năvile ce-nchid comori
Nu de metal ori rar cărbune
Arzind lumina in colori,
De adincimi și-nțelepciune,

De chinuite intrebări
Și pasiuni adinci, amare,
Iar uneori de dezlegări
La biata noastră căutare.

Himere dănțuiesc în vers,
Ciudate povestiri din basme,
Transfiguratul fapt divers,
Tulburătoarele fantasme.

Frumosul in cuvint festiv,
Se sublimează, se frămintă ;
În semnul de ales motiv
Al simbolului se-nveșmintă.

Le slovenesc mereu și leg
Minuni atitea și imagini ;
Și prieteni dăruiesc intreg
Avutul risipit pe pagini.

Iar cind ating ultimul rind
Ce-mi umple sufletul și-l miră,
Aprind cu pietate-un gind
Cinstind pe cei ce le-ntocmiră.

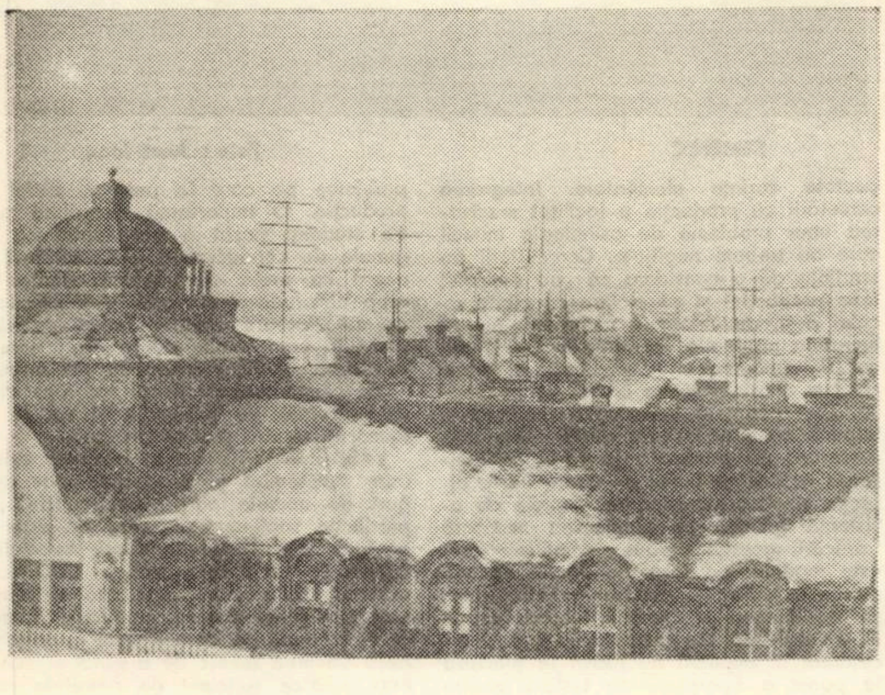

ACOPERIȘURI

Foto : Martin Copăceanu

CERCETARE-ÎNVĂȚĂMÎNT-PRODUCȚIE ÎN INFORMATICĂ

Masă rotundă „ORIZONT"

Participanți : prof. ing. ALEXANDRU ROGOJAN, șeful catedrei de calculatoare de la Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara (I.P.T.V.T.).

dr. ing. VASILE BALTAC, director adjunct științific al Institutului de Cercetări și Proiectări pentru Tehnica de Calcul din București (I.T.C.).

ing. ION MIHĂESCU, director tehnic al Centrului Teritorial de Calcul Electronic din Timișoara (C.T.C.E.T.).

mat. DAN FARCAȘ, expert instructor la Centrul de prelucrare automată a datelor și consultanță de la Academia „Ștefan Gheorghiu" din București.

INTREBARE : Cum se realizează întreaga cercetare-producție în cadrul I.T.C. ?

VASILE BALTAC – La filiala din Timișoara a I.T.C. se face un experiment care sperăm să reușească și să servească drept model altora. Prin integrarea cercetare-producție am căutat să eliminăm cit mai mult formele administrative, să simplificăm la maximum relațiile între 2–3 activități distincte la nivel de microstructură (deoarece la nivel de macrostructură aceasta s-a realizat de cîțiva ani). Memoriile pentru calculatoarele FC-15, FC-30 le execută cei care le-au proiectat, avind ocazia să pună în viață propriile lor soluții tehnice. Modernizarea acestui produs o vor face tot ei, plecind însă de la alt nivel, avind experiența producerii a mii de exemplare anual. Rezultatul integrării se oglindește în faptul că punerea in fabricație a memoriilor FC-15 și FC-30 s-a făcut în 2-3 luni. Cu o altă intreprindere ar fi durat peste un an ; și asta datorită doar dificultăților administrative.

Evoluția tehnicii memoriilor fiind foarte rapidă sintem confruntați în prezent cu o schimbare radicală a tehnologiei modulelor de memorie pentru calculatoarele generației III, fiind necesar să ținem pasul cu cerințele generației III 1/2. Prin separarea cercetării de producție, această trecere ar dura 5–6 ani, cu perspectiva uzurii morale la finalizare. Sperăm ca îmbinarea cercetării cu producția să scurteze considerabil timpul asimilării noilor produse.

Modulul de memorie de 16 Kocteți, produsul electronic cel mai complex, realizat în țara noastră, la a cărui fabricare apar dificultăți ce ar fi părut acum cîțiva ani de netrecut, reprezintă un exemplu de îmbinare a unei licențe cu cercetarea tehnică proprie. Se pare că pentru anumite produse noi aceasta ar fi soluția optimă. Să nu luăm licență pentru lucrurile pe care știm să le facem. Însă acest lucru este posibil doar în condițiile în care între cercetare și producție există o strînsă legătură. Avem, din păcate, suficiente exemple negative, în care s-au pus în fabricație licențe cu mare întîrziere și fără ca din primul moment cercetarea să treacă la dezvoltarea licenței.

INTREBARE : Care au fost neajunsurile legate de separarea cercetării de producție ?

VASILE BALTAC – Datorită separării, orice problemă măruntă devine o... problemă ! Dacă doi ingineri (unul din cercetare și altul din producție) nu ating la un punct de vedere comun, ajung să discute directorii, directorii generali și chiar miniștrii. In afară de aceasta, personalul de cercetare nu cunoaște problemele reale, generate de producția de serie a produselor pe care le-a cercetat și proiectat, iar cei din producție nu înțeleg efortul făcut de cercetători pe calea de a ajunge la o soluție, lucru indispensabil la punerea produsului în fabricație. Punerea unui produs in fabricație durează extrem de mult pentru că, cel care lansează produsul, trebuie să-l înțeleagă și constată, de cele mai multe ori, că nu au fost respectate cerințe elementare. Integrarea cercetării cu producția a facilitat rezolvarea unor probleme de psihologia muncii care nu trebuie neglijate. Cercetătorii au tendința de a considera că „au depășit" faza producției și că nu au ce căuta acolo, deși, de cele mai multe ori, nu au lucrat în producție. Aproape în 100% din cazuri, trimiterea unui cercetător în fabrică este considerată ca un fel de pedeapsă, deși cerințele tehnologiei moderne o impune ca o necesitate vitală. Integrarea cercetării cu producția la I.T.C. – Timișoara a facilitat fluxul de cadre intr-o direcție și alta, rezolvînd problemele de asistență tehnică cu calificarea necesară fabricării acestui produs complex care este modulul de memorie de 16 Kocteți, pentru calculatorul electronic Felix-C-256, și a memoriilor pentru calculatoarele FC-15 și FC-30. De exemplu, 75% din cercetătorii în memorii au lucrat la punerea la punct a aparaturii de testare pentru fabricația de memorii. Pentru aceasta a fost suficient să se deplaseze de la un etaj la altul.

SEMENIC Foto : Juszt Ioan

INTREBARE : Invățămintului îi revine sarcina de a pregăti cadrele apte de a minui aparatura deosebit de complexă, necesară la cercetarea și producția în informatică. Cum vedeți realizarea unității între cercetare, invățămint și producție ?

ALEXANDRU ROGOJAN – Procesul de integrare aduce un aport considerabil la instruirea studenților in așa fel incît, atunci cind ies de pe băncile școlii, să aibă o viziune mai clară asupra sarcinilor ridicate de producție și asupra metodelor prin care le pot rezolva. Studenții noștri vor sta mai mult în mijlocul secției de producție a I.T.C., care are o tehnologie pretențioasă, cum este aceea a fabricării memoriilor cu ferite, și vor lua astfel contact cu variatele și multiplele probleme pe care le pune o astfel de producție. O importanță deosebită pentru studenți noștri o are faptul că organele de conducere a I.T.C. au fost de acord ca orele de practică, pentru un grup de studenți din anii IV–V ai secției de calculatoare electronice, să se efectueze la complexele utilaje de testare și verificare. După o perioadă de instruire – de cîteva luni, studenții vor face efectiv activitate de producție și vor fi remunerați pentru munca prestată.

VASILE BALTAC – Prin legătura strînsă între învățămînt și producție apar cîștiguri de ambele părți : pentru I.T.C., o producție suplimentară, care nu este de neglijat, iar, în plus, viitorii specialiști, care mulți vor fi repartizați la I.T.C. – Timișoara, vor absolvi facultatea cu temeinice cunoștințe despre producție. Sperăm că absolvenții pe care îi vom angaja vor avea un mod tehnic de a gîndi și cunoștințe tehnice suficient de detailate pentru a da randament la locul de muncă, după cel mult șase luni. Nu trebuie să avem absolvenți de politehnică „enciclopedii" ci din aceia care, puși în fața unui lucru cu totul nou față de cele învățate, să facă față.

ION MIHAESCU – Considerăm că C.T.C.E.T. a adus o contribuție însemnată la introducerea informaticii in producție prin cursurile pe care le-a organizat și prin specialiștii săi care predau la cursurile postuniversitare. Astfel, în 1972–1973, am școlarizat 142 cadre cu studii medii, iar între 1971–1973, 340 cadre cu studii superioare, care au acum cunoștințele necesare pentru a utiliza calculatoarele electronice IRIS-50 și FELIX-C-256 la rezolvarea problemelor lor.

VASILE BALTAC – Cadrele didactice ale I.P.T.V.T., elemente foarte valoroase, pot aduce o contribuție serioasă la realizarea planului nostru de cercetare. De exemplu : în problema fiabilității. Aparatura de care dispunem la I.T.C. Timișoara are un grad de complexitate care il depășește pe acela al unui calculator de capacitate medie din generația III ; procesul tehnologic fiind atît de complex, trebuie stăpinit în cele mai mici detalii. In acest sens, așteptăm ajutorul cadrelor didactice.

DAN FARCAȘ – In cadrul Centrului de prelucrare automată a datelor de la Academia „Ștefan Gheorghiu" sînt pregătiți prin cursuri anuale de specializare cca. 200 de analiști, programatori și instructori pentru prelucrarea automată a datelor, practic, din toate ramurile și zonele geografice ale țării. Calculatorul electronic de care dispunem (IBM 360/40) poate fi cotat (încă) printre cele mai mari din țară. Folosirea calculatorului pentru probleme de tipul : „programarea și controlul producției", „aprovizionare și gestiunea stocurilor", „salarii și evidența personalului", pentru Fabrica de mașini-unelte și agregate din București, Policolor. Intreprinderea textilă Dacia au permis acumularea unei bogate experiente, care a condus la o susținută muncă de cercetare pentru găsirea unor soluții in situații cu totul noi. Contribuind la legarea mai strînsă a învățămîntului cu cercetarea și producția și prin faptul că cerem tuturor cursanților noștri să elaboreze proiecte în care să utilizeze calculatorul electronic în sistemul informatic al intreprinderilor de care aparțin.

INTREBARE : Cum se realizează practic colaborarea între specialiștii I.T.C. – Timșioara și cadrele catedrei de calculatoare ?

ALEXANDRU ROGOJAN – Un ajutor important reprezintă pentru catedră aportul unor cadre eminente de la I.T.C., care predau studenților sau conduc lucrări practice. Astfel se valorifică, cu mare folos pentru studenții secția de calculatoare, cunoștințele cîștigate de aceste cadre în perioadele de specializare în străinătate și competența dobindită în procesul de cercetare și producție. Pe de altă parte, cadrele de la catedră sînt angrenate prin colaborări cu cele de la I.T.C. la rezolvarea unor probleme de cercetare, care interesează în cel mai înalt grad I.T.C. și, deci, economia națională. Se află in curs de încheiere două contracte între catedră și I.T.C. : primul, în valoare de cca. 400.000 lei, se referă la elaborarea unui sistem de operare pentru limbajul Basic, necesar echipamentului de calcul FELIX-C-256, iar al doilea, in valoare de cca. 50.000 lei, se referă la elaborarea unui studiu bibliografic asupra stadiului pe plan mondial al cercetării și producției, privind memoriile interne ale calculatoarelor electronice. In final, acest studiu va fi utilizat la alcătuirea unui plan de acțiune pentru viitor.

INTREBARE : Cum se realizează integrarea cercetării cu producția în domeniul elaborării sistemelor de operare pentru calculatoarele moderne ?

VASILE BALTAC – La I.T.C. – Timișoara s-a format unul dintre cele mai valoroase colective ale institutului nostru, cu realizări deosebit de importante, finalizate în termen scurt. Limbajul cheie al calculatorului FELIX-C-32, produs de I.T.C., asamblorul LAF-32 este o creație a cercetătorilor din Timișoara. Considerăm că ar trebui să existe o colaborare mai strînsă cu C.T.C.E.T., care, din acest punct de vedere, fiind locul de aplicare al programelor de bază elaborate de I.T.C., reprezintă producția.

ION MIHAESCU – In cadrul C.T.C.E.T. ne vom orienta eforturile de cercetare înspre optimizarea timpului necesar transformărilor de informații în calculator (a bazelor de date), vom elabora pachete de programe legate de probleme ca : „lansarea producției", „gestiunea stocurilor" și vom căuta să perfecționăm sistemele de exploatare existente și să creăm altele noi.

Ing. HORIA GLIGOR

ROMUL LADEA*)

(ANII DE INCEPUT)

Romul Ladea face parte din categoria artiștilor care-și descoperă timpuriu coordonatele operei. Gindirea plastică n-a făcut altceva decit a adincit continuu temele predilecte, abordate in anii tinereţii. Desigur, acest proces de adincire, de decantare a formelor nu s-a petrecut lin, dat fiind temperamentul vulcanic al marelui sculptor bănăţean, dar imprejurarea nu scade nimic din precizia cu care Romul Ladea şi-a circumscris încă de la inceput propriul său univers plastic. Sub unghiul acestor consideraţii, studierea lucrărilor executate in anii petrecuți la Arad (1922–1926), ani care marchează prima etapă a creaţiei sale, se impune cu necesitate, deoarece cercetătorul atent are prilejul să surprindă , in nuce" intreaga problematică a statuariei lui Romul Ladea. Principalele teme ale operei sale, „eroii", „familia", „maternitatea", , iubirea", sint prezente in prima lor versiune impreună cu elementele formale care vor constitui , stilul" atit de personal al lui Romul Ladea.

In perioada arădeană, Romul Ladea a primit imboldurile decisive care i-au stirnit acel „daimonion" pe care il purta in străfundurile sale. Primul imbold vizibil in opera lui Ladea este datorat artei lui Rodin, pentru care Ladea manifesta un mare interes inainte de plecarea sa la Paris. Cartea lui Paul Gsell, consacrată convorbirilor cu Rodin, era deseori pomenită de Ladea in discuțiile peripatetice purtate cu prietenul său, publicistul arădean Tiberiu Vuia. Un contact sumar cu opera lui Rodin stabilește Ladea în luna august 1923, cind vizitează muzeele din Drezda, Berlin și Paris.

Primele lucrări executate de Ladea la Arad, dintre care menționăm portretul mamei sale, primul portret al poetului arădean Al. Popescu Negură și portretul mamei acestuia, mărturisesc atenția acordată problemelor puse de modelajul rodinian. În expresia figurilor iși face loc, însă, incă de atunci, acea inaindurare specifică portretisticii de maturitate a lui Ladea. Un dramatism lăuntric, foarte cenzurat, innobilează această sculptură.

In aprilie 1924, Romul Ladea se căsătorește la Arad cu Maria Kiss, o modestă croitoreasă, căreia ii datorează foarte mult pentru abnegaţia cu care ea l-a sprijinit la începutul carierei sale artistice. Împreună cu ea, care avea un frate in capitala Franței, Ladea pleacă la Paris, la inceputul lunii decembrie 1924. Se descurcă greu. Soția muncește in restaurantele Parisului, pentru a-l intreține. Într-o scrisoare către prietenii săi de la Arad, Al. Popescu Negură și Aron Cotruș, Ladea ii informează despre dificultățile prin care trece, precum și despre neimplinirea dorinței de a lucra in atelierul lui Bourdelle. Este primit însă de către Brâncuși. Nu se mulțumește cu ceea ce deprinde in atelierul acestuia. Colindă muzeele Parisului absorbind tot ceea ce se potrivea cu natura talentului său. Studiază in special arta lui Bourdelle, desenează mult după Michelangelo.

După opt luni petrecute la Paris, la sfirșitul lunii iulie 1925, Ladea se intoarce la Arad, unde se dedică unei munci indirjite, in vederea realizării primei sale expoziții personale. Experiențele plastice pariziene sint evidente in lucrările pe care le execută. In noiembrie 1925 se naște fiul său, Gheorghe. Acestui eveniment il consacră Ladea prima lucrare, in care pune in aplicare procedeul stilizării, insușit in atelierul lui Brâncuși. Lucrarea, intitulată inițial „Mama cu copilul", este inspirată de chipul soţiei și al fiului său. Tratarea plastică însă descinde direct din „Muza adormită" a lui Brâncuși. Trebuie să adăugăm aici că stilizarea ochilor, oblicitatea lor (care amintește și de „Domnişoara Pogany" într-o versiune de început), precum și puritatea ovalului feței vor fi menținute de Ladea in multe din lucrările de maturitate, care înfățișează femeia, in special in „teracotele" sale. Este cazul insă să menționăm că stilizarea lui Ladea are cu totul altă finalitate plastică și alt suport filosofic decit cea a lui Brâncuși. Ladea este mult mai legat de „organic", in vreme ce stilizarea lui Brâncuşi este străbătută de tendința spre absolut.

Cea mai frumoasă lucrare din anii de început este realizată de Ladea după moartea fiului său, Gheorghe, intimplată in ianuarie 1926. Stilizarea este pusă aici in serviciul realizării unei expresii de mare noblețe. Lucrarea, intitulată semnficatv „Durere", are ca model chipul celeia care i-a dăruit primul fiu. Lucian Blaga, venit la Arad la inceputul lunii aprilie 1926, pentru a-și reglementa apariția volumului său de eseuri , Ferestre colorate", din Biblioteca „Semănătorul", elogiază această lucrare, iar Aron Cotruș o reproduce in revista „Banatul".

Pe lingă stilizarea brâncușiană, Romul Ladea practică in continuare modelajul rodinian, dar alături de acesta, in lucrările sale își face loc tendința de arhitecturare a formei, de construcție prin planuri, observată in arta lui Bourdelle.

Aceste trei mari experiențe plastice ale secolului nostru au constituit, pentru Ladea, prilejuri de meditație și de receptare critică. El le-a opus un fond temperamental de rară energie, la care s-a adăugat o devorantă dorință de a fi el insuși.

Impresiile cu care vine de la Paris le găsim in niște „Însemnări" publicate de Romul Ladea in ziarul „Cuvintul Ardealului" din Arad. Din „Însemnări" se degajă o ușoară insatisfacție in privința artei lui Rodin, un acord cu felul de a trata forma al lui Bourdelle, unele indoieli asupra lui Brâncuși, de la care insă reține problemele de ordin esențial plastic : „Mai întîi Rodin, care prin naturalismul său este acuzat la un Salon de a fi făcut mulaj de pe un corp viu, căruia, prin picturalitatea sculpturilor sale, ii răspunde Bourdelle care, în loc de a face din piatră, carne, stilizează, simplifică și prin asta ajunge la o adevărată sculpturalitate. Apoi, Brâncuși, cu forme total abstracte de natură, fiind de părere că natura își are formele și manifestările ei frumoase și arta la fel. Face deosebire intre frumosul din natură și frumosul artistic. Nu e firesc să faci din piatră-material fără viață-n corp cu atitudini și expresii de om viu. Preferă să facă din piatră, o piatră frumoasă. Și poate are dreptate".

La 17 octombrie 1926, Romul Ladea deschide prima sa expoziție personală, la Palatul cultural din Arad. Expoziția constituie un bilanț al perioadei sale de inceput și schițează totodată liniile mari de evoluție ale artei sale. La inceputul anului 1927, revista „Banatul" anunță plecarea sa la Cluj, ca asistent de sculptură la Școala de arte frumoase. Romul Ladea intră astfel într-o nouă etapă a vieţii sale, etapa cristalizării unui stil de mare originalitate in plastica românească.

HORIA MEDELEANU

---

* Fragment dintr-o monografie în pregătire.

Resurectia esteticii

(Urmare din pag. 1).

–

rès L. Goldman, Jean Cassou, Wellek, Warren etc. Celor de mai sus li se adaugă efortul esteticienilor noştri de astăzi : Solomon Marcus, Ion Pascadi, Marcel Breazu, Ion Ianoși, N. Tertulian, Gh. Achiţei, Gh. Stroia, V. E. Mașek, Marcel Petrișor, Adrian Rădulescu, Amelia Pavel, Gr. Smeu, Ion Iliescu, Radu Sommer, Titus Mocanu etc. Avem un Dicționar de estetică generală – „prima incercare, in țara noastră, rară și pe plan mondial", cum afirmă autorii ; se editează culegeri colective : Conceptul de realitate în artă. Esteticieni români, De gustibus disputandum, ca să le numim pe cele mai recente. Dar nu spune destul insuși faptul că anul trecut a avut loc in țara noastră Congresul internațional de estetică, unde esteticieni de notorietatea lui Etienne Sourriau, Joseph Gantner, W. Tatarkiewicz, Mikel Dufrenne au apreciat aportul substanțial al esteticienilor noștri și progresul esteticii românești.

E plăcut să constaţi că estetica, vitregită o vreme, intră in drepturile ei firești, prin amploarea preocupărilor și prin rezonanță. Iată de ce, in tot acest context, e greu de înțeles parcimonia revistelor literare și de cultură, care indeobște nu se prea arată ispitite de fenomenul in discuţie. Publicațiile au nevoie de permanente precizări teoretice, actul estetic fiind, cum spuneam, de o mare complexitate, in raport direct cu diversitatea infinită a universului artei. Am văzut că principiile, categoriile și conceptele estetice nu sunt imuabile, ori autonome, independente de opera artistică, ci se raportează permanent la ea, de unde și mișcarea liberă și neconTenită din perimetrul esteticii – realitate care se impune din ce in ce mai mult. Se înțelege că acest principiu al adecvării esteticii la fenomenul artistic concret ii deschide acesteia perspective nelimitate. Iată de ce prezența cotidiană a esteticii e o necesitate imperioasă.

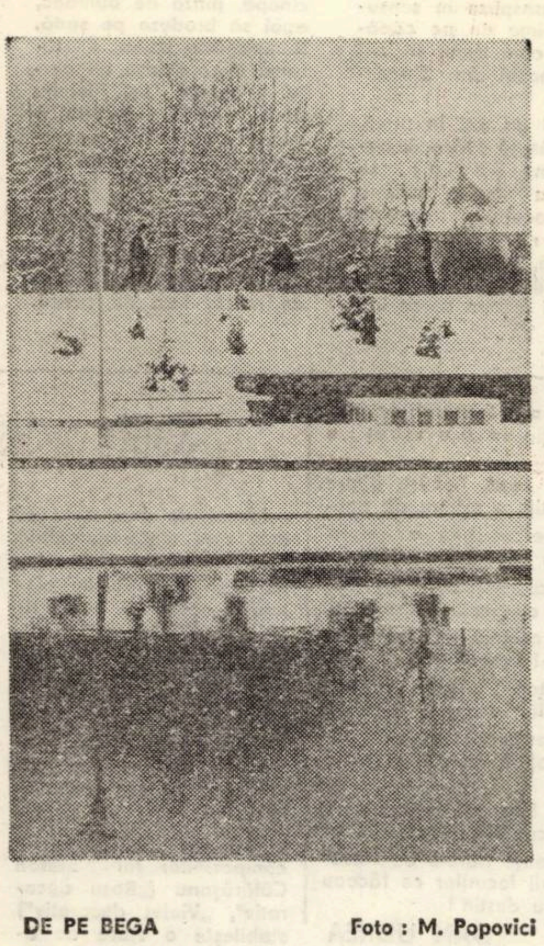

DE PE BEGA Foto : M. Popovici

SILUETE

LITERELE DIN TIPOGRAFIE

Pe maistrul tipograf Bulejan Alexandru l-am intilnit de mulți ani la Tipografie. În timp ce duceam manuscrise pentru tipar, în timp ce literele scriitorilor trebuiau să devină litere tipografice. Tipograf din 1937, maistrul Bulejan te impresionează cu o viață dedicată muncii, cu o biografie de roman. 36 de ani de serviciu. A lucrat la ziarul condus de maestrul Franyo Zoltan, „Ziarul de la ora 6". Și-a început ucenicia la Tipografia „Patria" din Timișoara, a fost martor al naționalizării. A lucrat și în limba sirbă la „Pravda" și „Kulturnii putnic". A trecut prin diverse meserii : zețar, mașinist, paginator, iar la secția ziare, ca maistru, lucrează din 1969.

Membru de partid din 1947, comunistul Alexandru Bulejan e un mare iubitor al tipăriturilor, e fascinat de procesele prin care trece un ziar sau o carte, pină vede lumina tiparului. Lucrează cu ziariști, cu scriitori, cunoaste mirajul nocturn al literelor gata de apariție. Cărți, ziare, reviste. Cite n-au trecut intii prin mina sa ? Pleacă uneori noaptea de acasă, pentru a urmări la rotativă procesul de producție, cascadele de ziare care trebuie să apară in condiții calitative deosebite. Azi, de Ziua tipografilor, in acest 13 Decembrie luminos, un liric omagiu pentru mîinile care dau literelor lumină și zbor simbolic spre inimile noastre.

DAMIAN URECHE

ACTUALITATE MUZICALĂ

ANNIE FISCHER. Este neverosimil să fii atit de tînăr la această vîrstă ; anul viitor pianista maghiară va împlini 60 de ani. O prezență expresivă, artista a realizat la Timişoara un concert trei în do minor (Beethoven) animat de un mare suflu romantic. E adecvat să cînți astăzi astfel ? Fără rezerve, pianista ne-a purtat prin uşoare modificări de tempo, quasi-chopinian conduse. Masivități de catedrală gotică, de incendiu calm. O rămasă cochetărie cu frumosul joc al degetelor. Poezie, dar fără nimic romanţios. Tuşeuri sobre, găsindu-se în gustul pentru preclasic o auto-strunire în spatele căreia sufletul năvalnic se poate manifesta cu decență și r nere. Un suflet tinăr, ferice, temperament maghiar însemnînd disciplină și patos Dacă există lirism, el e debordant și inteligent, nu falsă interiorizare și mimetism. Annie Fischer este un destin artistic perfect împlinit.

NIKOLAI SUK şi „Imperialul" concert 5 : pianistul ucrainean a imprimat interpretării o pregnantă undă de clasicism, fără luminile și avîntul la care ne-am aștepta din partea unei reconstituiri a epocii beethoveniene. Sigur, tușeul rezervat, lucid, nu e neaparat o viziune originală. Poate tocmai de reconstituiri am avea nevoie, în care să trăiască duhul veacurilor trecute ; prea ne cunoaștem secolul, cu veșnica sa teamă de desuet. Solistul sovietic interiorizează, caută valori noi, unghiuri neașteptate, fără majestuozități exterioare. Un „Imperial" fără imperii sonore, uman, accesibil și tineresc totodată. Și din partea noastră, nostalgia după exaltarea interpretului care a fost marele Ludwig.

L. B.

CURIERUL ARTELOR

■ Teatrul Național din Timişoara a plecat în ziua de 11 decembrie 1973, la Novi-Sad, Iugoslavia, cu „Fetele Didinei" regia Șt. Iordănescu și „Suflete tari" regia Ioan Taub. ■ Teatrul Popular din Lugoj a prezentat duminică, 9 decembrie, la Mediaș, în cadrul unui „Schimb de experiență al teatrelor populare din întreaga țară", un spectacol cu „Slugă la doi stăpîni" de C. Goldoni, în regia lui D. R. Ionescu. ■ O culegere litografiată a materialelor „Simpozionului comemorativ — TUDOR VIANU", a fost realizată de către Facultatea de filologie a Universității timișorene. În cuprins : Victor Iancu „Tudor Vianu", Petru Irimescu „Concepția umanistă", T. L. Birăescu „Filozoful culturii", Maria Grozav „Esteticianul", Ion Iliescu „Semnificația cursurilor de estetică", Doina Comloșan „Istoricul literar", Clio Mănescu „Comparatistul", Alfred Heinrich „Omul de știință", Deliu Petroiu „Criticul de artă", Vasile Goicu „Stilisticianul", Ștefan Munteanu „Memorialistul" ■ La Universitatea din Timișoara — sesiunea comemorativă Ovid Densușianu — 100 de ani de la nașterea marelui om de litere. Au fost audiate opt comunicări științifice susținute de Ștefan Munteanu, Al. Crișan, Simion Mioc, V. Țâra, V. Frățilă, A. Scorobete, Elena Ghiță. ■ Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Mehedinți, împreună cu Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă a organizat în zilele de 1—2 decembrie cel de-al III-lea festival-concurs „Cîntecul de viață nouă". La această manifestare au participat peste 35 de interpreți din 25 de județe ale țării. În fața unui juriu prezidat de prof. dr. doc. I. C. Chițimia și prof univ. Emilia Comișel, din juriu mai făcînd parte prof. dr. Gh. Vrabie, compozitorul Ludovic Paceg și asist. univ. Vasile Crețu, au fost prezentate cîntece care, sprijinindu-se pe structuri folclorice tradiționale, au adus elemente tematice din sfera vieții contemporane.

Atit organizarea, cit și nivelul calitativ al manifestării au fost remarcabile.

A. I. C.

ERATĂ

În nr. 49 al revistei noastre, la pag. 2, titlurile a două recenzii au apărut greșit. Se va citi corect : Grigore Ilisei „Năvod pentru scrumbii albastre" și Ion Brad, „Noapte cu privighetori".

teatru

Aventura ideii sau „SUFLETE TARI“

1. În teatrul lui Camil Petrescu, e greu de stabilit unde încetează dinamica ideii şi, unde începînd, ai în conflict **personajul** şi te poţi raporta, deci, la un domeniu cunoscut. Ideile sale dramatice presupun întrupări de excepţie întîi prin însăşi calitatea lor ; conjunctural şi formal, **oamenii** lui Camil Petrescu sînt elaboraţi în tiparul excepţiei. Anevoios să le poţi menţine pe scenă calitatea de idee, să le dai, totuşi, prezenţă scenică accesibilă, să le marchezi un traseu viabil, ei nefiind **obişnuiţi** şi nici **asemănători**... Ce-ar rămîne din „Suflete tari" dacă s-ar tăia din text acele atît de literare replici ale lui Andrei Pietraru şi cîteva ale Ioanei Boiu, atît de ne-teatrale (în sensul spectacolului), decît o povestioară în replici despre amorul unui bibliotecar pentru... Cunoaşteţi ţesătura.

Ar fi dovada că esenţa acestor personaje este depozitată în acele fraze greu de închipuit în gura unor personaje de teatru. Iată marea aventură în momentul în care, regizor fiind, optezi pentru Camil Petrescu, în speţă pentru „Suflete tari".

2. Spectacolul Teatrului Naţional din Timişoara ne face să credem că regizorul Ioan Taub a intuit, sau a reuşit să afle, exact ce anume desparte **piesa** lui Camil Petrescu de **reprezentarea ei.** Şi a căutat o soluţie. A creat pentru Andrei Pietraru un fel de automatism al mişcării şi rostirii, ca după o injecţie anihilatoare. În interpretarea lui Ion Cocieru personajul a ajuns la liman. Este de crezut. Trebuie însă avut grijă să nu devină monotonă exprimarea exterioară a stării sale. Există nuanţe ce se cer exploatate. Mai ales că atît Culai (Horia Georgescu) cît şi Elena (Irene Flaman Catalina) reuşesc să-şi scoată personajele din anonimat.

3. Boiu-Dorcani este o bună pildă pentru semnalul de mai sus. Rostirea înceată, mişcarea atît de economicoasă, sînt bine găsite, chiar dacă avem în faţă un personaj îmbătrînit de regizor, dar, aceeaşi observaţie... Monotonia nu mai e în cazul acesta un pericol. Ea există.

4. Lucia Doroftei, (Ioana Boiu) fără să fie exact genul de actriţă de care era nevoie, reuşeşte să dea consistenţă personajului său. Dar sensul în care se realizează această împlinire nu concordă cu al partenerului de conflict (Andrei). Şi atunci se naşte acea scenă din iatacul Ioanei Boiu, frumoasă dar şi jenantă. Frumoasă datorită lui Cocieru pînă în momentul replicii sale cu... „dezgolirea sufletelor" şi jenantă tot datorită lui. Fiindcă personajul său se dezminte prin acea replică, aşa cum este pus s-o spună. Lucia Doroftei încearcă să susţină momentul. Avem însă impresia că şi interpreţii au sesizat că se află în fals. Cu toate că scena e **rezolvată** frumos, rămîne impresia **desfăşurării** ei, o vagă senzaţie de vulgaritate.

5. Cît despre celelalte personaje, deci ceilalţi interpreţi, nu putem decît să regretăm că nu s-au impus atenţiei. Sigur că prezenţa în scenă, doar prin replica scrisă de autor, nu este doar vina lor. Dar este şi vina lor. Decorul şi costumele n-au fost nici ele revelaţiile aşteptate. Iatacul Ioanei Boiu extrem de sărac **în idee.** Să nu se înţeleagă, în abundenţă. Există acest risc, recunoaştem, dar poate că, existau şi soluţii.

ANTOANETA C. IORDACHE

muzică

Yehudi Menuhin la Timişoara

La început a fost acea sală plină de emoţia prea puţin obişnuită a noastră, a tuturor. Marele violonist îşi începea turneul cu acest oraş vestic. A urmat apoi apariţia aplaudată a orchestrei, o formaţie mică originară din pitorescul oraş britanic Bath, „Menuhin Festival Orchestra". De fapt, o orchestră fără dirijor, perfectă în intenţii, în execuţii. Menuhin avea să fie în faţa ei o prezenţă şi o sinteză, avea să dirijeze discret, printr-o gestică sumară, fără nimic din virtuozitatea de spadasin a super-dirijorilor de profesie.

(Iată-l pe violonistul cu nas vulturesc, acordîndu-ne un interviu în holul hotelului „Central", vorbind mai ales despre Enescu, despre geniul muzical al românilor, atît de înzestraţi cu o sensibilitate specială. Nu trebuie să pronunţi numele lui Enescu pentru ca Menuhin — interlocutorul să rostească mereu cuvinte de recunoştinţă şi respect. Artistul nu mai e aşa cum îl cunoşteam din poze. Vădit îmbătrînit, zîmbetul îi rămăsese o mască, era probabil obosit, dar n-ar fi refuzat niciodată un gazetar, mai ales unul român. Fără frac, acum rămăsese îmbrăcat simplu, modern, ca un adevărat muncitor al muzicii. Îmi rămăsese imaginea lui impunătoare de la prima ediţie a Festivalului „Enescu", atunci cînd cîntase „dublu concert" de Bach împreună cu Oistrah. O memorabilă interpretare, poate interpretarea totală. Imaginea lui mi se umanizase cu timpul, îl simţeam pe Menuhin ca pe unul de-al nostru şi se datora darului său de a face să dispară orice protocol...).

Miraculoasa lui orchestră şi-a început concertul cu uvertura la opera „Armida" de Haydn. (Mulţi veniseră cu magnetofoane de amator şi ridicau în aer microfoane. Scaune erau şi pe intervaluri, unii stăteau în picioare).

Menuhin dirijor. Menuhin dirijor şi solist în concertul în la major Kv 219, de Mozart tactînd cu arcuşul, apoi redevenind omul contopit cu vioara, simbol al propriei sale pasiuni. Apoi l-am ascultat într-un concert de Arnold Malcolm, compozitor contemporan care îi dedicase acea lucrare. Şi aici el a cîntat umăr la umăr cu concertmaistrul său, Robert Masters, cel care fusese însărcinat cu formarea orchestrei din Bath. Partea a doua a concertului a constituit-o simfonia nr. 5 de Schubert, atît de clasică şi plină de avînturi romantice, în care mi se părea că găsesc ceva adecvat pentru firea celui din faţa orchestrei.

(Şi iarăşi holul hotelului, plin de bagaje, oamenii se grăbeau, totuşi interlocutorul nu dădea semne de nerăbdare. Ne-am retras noi, fascinaţi de ceea ce înseamnă deja legendă, de omul fericit, pe deplin recunoscut încă în timpul vieţii. Omul acela aflat în depline puteri creatoare, capabil încă să organizeze orchestre şi festivaluri, să facă turnee lungi, demne de un cetăţean al întregii planete.

Şi marele violonist a devenit cetăţeanul de onoare al sufletului nostru).

LUCIAN BURERIU

banatica

Floarea soarelui într-un muzeu din Banat

În staţiunea balneară Buziaş este adăpostit un muzeu de artă populară de o bogăţie unică şi remarcabilă. Aici, în trei încăperi, s-au adunat florile soarelui în cusături punctate pe pînzele înălbite de in, bumbac, sadă ori mătase. Sînt imagini preluate din fructele pămîntului, din strugurii de pe coline şi culorile şi valenţele folclorului românesc.

Peste 800 de obiecte de artă populară, de o varietate şi autenticitate miraculoasă te invită la extaz. O frăgezime bucolică pluteşte peste ceapsele sau conciurile adunate din diferite zone bănăţene. Culori şi nuanţe de arnici, filtrate în ii, spăcele, cotrinţe şi oprege, becheşa femeiască, sau chintuşa bărbătească, care dau o revărsare, în filigran, de incredibile geometrii, pulverizate în stropii sensibilităţii.

Cusăturile în fir drept „aţiu" ori „peste fire" ajung la cheia minecii, spre umeri, terminate cu arbori, ca o legendă exprimată în limbajul mîinilor. Incredibile, „pumnaşii", ori „fodorii", sînt lucrate peste fire, sau în tăietură, umplute uneori cu puncte poleite cu aur, nişte stele care nu apun niciodată.

Expansiunea simplă şi subtilă a culorilor de pe pieptare (chintuşe) iradiază într-un brăduleţ, simbolul unui destin, un zbor precis de cocori spre rozeta soarelui.

Cusăturile lucrate odinioară cu migală la opaiţ capătă grai ! Zestrea lor mitologică începe de la semnele de pe scuturile dacilor, rămase într-o visare împietrită la temelia columnei, mergînd pînă la constelaţiile de pe monede, transpuse în sensurile sublime de pe căpătîie, pe care dorm şi azi ţăranii noştri din Transilvania.

Cu 75 de ani în urmă, într-o căsuţă sărăcăcioasă, din Buziaş, se năştea fetiţa Iuliana Folea-Troceanu, actuala maestră de artă populară, dăruită cu harul mîinilor gingaşe. De la 8 ani începe să se iniţieze cusînd pe saci de in, cînepă, pînză de bumbac, apoi să brodeze pe sadă. Bunica Ana Lolea, o ţărancă fără ştiinţă de carte şi mama sa, Iconia Binţu, adormite demult, o învaţă cusăturile „peste fire", „în tăietură", „la cheie", „pe umeri" şi pe poalele ţundrelor.

Limbajul specific bănăţean al acestei arte este nealterat pe brîuri, feţe de masă, feţe de pernă, covoare, conciuri, ţundre şi spăcele. Fizionomia picturală, somptuozitatea podoabelor imprimă neîntrecuta virtuozitate şi splendoare a artei populare româneşti.

Profesoara maestră, Iuliana Folea-Troceanu, a donat întreaga colecţie consiliului popular Buziaş. Pe lîngă căminul cultural funcţionează o şcoală de artă populară cu 28 elevi şi 4 profesoare cursante, pe care o conduce de cîţiva ani. Colecţia are răsunetul ei firesc, de aceea autoarea a fost decorată cu „Meritul Cultural".

Înainte de a sesiza importanţa colecţiei un cărturar de renume, Petru Comarnescu, au fost ispitiţi să treacă pragul acestui mic panteon de artă, cu mult înainte, personalităţi dintre cele mai impunătoare în cultura românească : Constantin Mille (1924), Mihail Sadoveanu (1926), pictorul Mirea (1927), dr. Severeanu (1928), Caius Brediceanu (1947), Onisifor Ghibu (1948), profesor Mihai Pop şi Emilia Comişel (1973).

Este o mîndrie şi o biruinţă pentru bănăţeni să aibe la Buziaş o astfel de colecţie de artă populară. Ce ar fi dacă în acest proces magnific al costumului străvechi, ar fi antrenat mai mult tineret ! Valoarea colecţiei din Buziaş ar trebui să se angajeze mai amplu în competiţii, în expoziţii în ţară şi străinătate.

Rostim un cîntec de dragoste pentru floarea soarelui de pe porţile românilor şi un poem culorilor de pe costumul popular. Să rămîie aşa curat precum ne este graiul şi doina.

CRISTEA SANDU TIMOC

plastică

Retrospectiva IOAN ISAC

Poate Traian Bona, sau Aurel Breileanu, dintre pictorii de azi, mai au obsesia peisajului patriarhal, al obiceiurilor şi caselor de ţară, cu acurateţea şi accentul lui Ioan Isac... „Curte la ţară", „Casă de ţară", „Casă tătărească", „Casă din Ciclova", „Case la Domaşnea", sînt mici bijuterii pastelistice ale naturii Banatului, ale acelui peisaj pe care artistul îl cunoştea pînă la asimilare. Un veşnic iubitor al călătoriilor, Ioan Isac aduce cu sine fragmente de citadin sau de rustică pace a anotimpurilor. „Stradă la Sarajevo", Uliţă turcească la Bazargic", „Debarcader la Sulina", „Biserica din Gurasada", „Peisaj din Balcic", completează tezaurul de motive din care inspiraţia sa şi-a extras o copelşitoare sevă.

Case, case, şi iar case, fiecare dintre ele oglindind un destin, o adiere de anotimp, o mişcare imperceptibilă a vieţii. Dacă culorile cad cu belşug pe melancolia peisajului, lirismul artistului dă dovada unei puternice cunoaşteri a omului, a împlinirii sale în centrul unui peisaj care-l protejează şi-l înnobilează. „Moş Nicolae", „Peisaj la ţară", „Troiţă aplecată" sau „Căpiţă de fîn" primesc valoare de simbol sub temperatura penelului, dinamismul paletei ocolind cu bună ştiinţă idila.

Retrospectiva Ioan Isac aduce din nou, în faţa timişorenilor culorile, pastelurile unui pictor legat cu toate fibrele de vibraţia şi specificul naturii locurilor ce făceau parte din propriul său destin !

DAN UDREA

Şapte artişti mehedinţeni

Mesaj de frumuseţe al unei arte temperamentale formate sub soarele dunărean, expoziţia de pictură şi sculptură a artiştilor din DROBETA — TR. SEVERIN afirmă o demonstraţie de virtuozitate şi profesionalism. Surprinzătoare evoluţia tinerilor mehedinţeni pe care i-am cunoscut prin intermediul lucrărilor expuse la Saloanele judeţului Timiş.

Viziunea incifrată a compoziţiilor lui Stefan Călărăşanu („Roşu decorativ", „Violet decorativ") stabileşte o stare de agregaţie sublimată de incizia unor forme baroce, în timp ce Ion Florea evoluează spre un informal asimilat la pictura lui Juan Miro („Construim", „Geneză", „Tentaţia formei"). Ilie Mucioniu, pictor prin excelenţă al viziunilor cosmice se detaşează prin elevaţia mişcării, prin armonia sonoră a culorilor reci din lucrările „Gea" şi „Meditaţie", iar Gheorghe Pogan prin intercalarea portretului tributar serigrafiei se remarcă prin picturalitatea imaginii. În continuare, remarcăm vigoarea construcţiei din pictura decorativă a Marianei Micu cu sensibile încercări de esenţializare, introspecţia lirică a pînzelor lui Ion Mercea care evoluează pe limitele unei rigori metodice.

Grafica se impune prin viziunea Marianei Micu în lucrările „Cincinal", „Zile fericite", şi a lui Gheorghe Pogan în gravura în lemn, „Relief uman", „Translaţie" şi „Industrială".

Sculptura reprezentată de Iosif Benedek se remarcă prin oscilaţiile între Giacometi şi Zaidkin cu o notă personală a jocului de volume

RADU MELNIC

TRANSHUMANȚĂ

● De la Pătru Pâșlea din Bozovici la artistul Ion Pâșlea din Cîmpulung Moldovenesc

Căutam pe ulițele din Bozovici casa lui Pătru Pâșlea, grănicerul și fostul primar al comunei. Văzusem in orașul meu natal din Bucovina, Cîmpulung Moldovenesc, o fotogravură ce reprezenta un tablou festiv intitulat „Memorandum". În partea de jos, o fotografie făcută la Viena, in 25 mai 1894, infățișa delegația de români care au predat cabinetului „chezaro-crăiesc" situația de nedreptate a românilor din impărăția bicefală. Printre aceștia, Pătru Pâșlea. Îl știam și dintr-o fotografie ștearsă de vreme : un țăran bine făcut, cu barbă albă, sprijinit intr-un toiag, lingă zidul plin cu tufe de liliac.

Era primăvară și atunci cind am ajuns la Bozovici și liliacul in floare acoperea zidurile pe care le căutam. Însă omul din vechea fotografie nu mai era demult. Știam că nu-l voi găsi. Dar știam că voi afla esența aducerii aminte a celui ce iși chinuise pașii să ajungă pină la Viena, pentru dreptatea poporului, și indurase cu mindrie și cruntă infruntare zidurile inchisorii in care fusese aruncat pentru cauza obștei. Acolo, in țara Almăjului, rodiile infloreau aievea și prezența bătrinului cu barbă colilie se simțea, pregnant, in roca fantastică ce inconjura intreaga vale și in curcubeul proaspăt ce se arcuia spre Semenic. Și acest gind al unei intrupări imanente intr-o idee mi-a fost intărit cînd, sub culmea Rolului și a Cununei, intre zidurile frumoasei gospodării din Ciclova Română, am stat de vorbă cu moș Ion Moșoarcă, străbunic in familia sa, care-l știuse bine pe Pătru Pâșlea din Bozovici.

Născut la 24 septembrie 1869, tot in Bozovici, Ion Pâșlea urmează școala primară in satul natal, apoi studiile secundare la Caransebeș, pină in 1883. Frămîntările istorico-sociale la care familia participă direct, precum și imprejurările deosebite, il fac să continue studiile la Școala de Arte și Meserii din Timișoara.

Talentul plastic al tinărului Ion Pâșlea este de necontestat ; in 1883 obține premiul I și medalia de aur la lucrările de fine de an. Pe baza unei noi burse iși urmează studiile și este elev al unor sculptori de vază ai timpului, printre care : Anton Brenek, Fr. von Schöntaller, Gustav Teller și Karl Kopistein.

Remarcat incă din primul an, la terminarea studiilor, numele tinărului sculptor e bine cunoscut in cercurile artistice din Viena. Căpătind numirea ca profesor de sculptură intr-un oraș din sudul Austriei, el vrea să plece la post, dar mitropolitul Silvestru Morariu, aflat atunci la Viena, il convinge să vină in Bucovina, unde lucrează ca sculptor diecezan pină in 1895, in strinsă colaborare cu pictorul Epaminonda Bucevschi și, după moartea acestuia, cu pictorul Eugen Maximovici.

Desigur, sculptura mai mult decorativă la care lucrează nu-i mulțumește talentul, dar tinerețea și puterea de muncă acoperă in bună parte energia artistică a tinărului sculptor. Așa cum singur notează, in niște tirzii și scurte memorii, a lucrat la decorarea a 35 de biserici din Bucovina, precum și timpla bisericii din Prundul-Birgăului. După o ultimă informație, tot el a lucrat și inconostasul bisericii din Zakopane (Rep. Pop. Polonă) ; din păcate acesta din urmă a fost distrus in ultimul război mondial. Incontestabile capodopere, aceste sculpturi decorative reprezintă astăzi o parte din tezaurul artistic al nordului Moldovei. În afara acestora, sculptorul a dăltuit in lemn opere de o nebănuită măiestrie, in special busturi, statuiete, basoreliefuri, lucrări pe care le-a oferit, fără nici o recompensă, prietenilor și cunoscuților.

Din 1894, ocupă postul de profesor de sculptură de la Școala de Arte și Meserii nou inființată la Cimpulung Moldovenesc, singura școală de acest fel cu limba de predare română, din care vreme și din acea parte a țării. Sculptorul Ion Pâșlea găsește aici mediul potrivit energiei sale artistice și combative și continuă lupta pentru dreptate inceputătă de tatăl său in locurile natale. Suferă opresiunile autorităților imperiale, dar nu cedează nici un pas.

Anchetat, destituit, repus in post, destituit din nou, reintegrat după furtunoase dezbateri in Dieta Țării și in parlamentul vienez, sculptorul Ion Pâșlea devine un simbol al energiei poporului său. Alături de dînsul, prieten și luptător pentru aceleași idei, il are pe profesorul și etnograful Ion Ștefureac. Transpunindu-și ideile in practică, introduce stilul decorativ românesc in sculptura lemnului și creează prin elevii săi o adevărată școală a acestui gen, școală continuată cu strălucire de cei ce i-au urmat.

Pensionat in 1934, după cum notează singur, a „servit 41 de ani și 8 luni". Moare după cel de al doilea război mondial, regretat de concetățenii in mijlocul cărora militase din plin pe tărim social și artistic. Din păcate, puținele piese ce se află in păstrarea muzeului din oraș sau in colecții particulare cunoscute nu reprezintă decit o mică parte din creațiile artistului. Personalitatea sa insă dăinuie peste obcinile bucovinene ca odinioară aceea a tatălui său peste culmile Almăjului.

Acum, după aproape treizeci de ani, am revăzut țara Almăjului cu aceeași emoție din tinerețe, dar cu sentimentul ferm și limpezit că drumurile și popasurile oamenilor dintr-o parte in cealaltă a țării sint ancestrale cărări pe care le-au bătătorit milenarii oieri, unificind gindurile, limba și aspirațiile unui popor. Cărări in căutarea rodiilor de aur din basmul istoriei noastre.

Cind treceți prin Cimpulung Moldovenesc, mai ales voi cei de pe plaiurile sudului românesc, căutați casa pe turnul căreia flutura, in urmă cu trei sferturi de veac, gindul unui adevărat patriot : Ion Pâșlea, fiul lui Pătru din Bozovici.

DRAGOȘ NISOIU

EPIGRAME

Barbu Alexandru Emandi

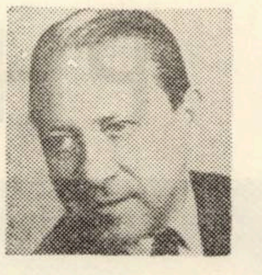

Născut în 1908 la Brăila. A publicat, din anul 1925 pînă în prezent, sub 6 pseudonime, dintre care mai cunoscut este BARBU ALEXANDRU (V. Dicționarul de pseudonime de Mihail Straje — Ed. Minerva, 1973), versuri și proză mai ales satiric-umoristice, cronici de teatru și de artă, articole de istorie literară etc., în diverse cotidiene

Cărți apărute : La propriu si la figurat (Edit. Cartea Românească, 1973) și volumul Sportul în reflecții cu haz și . . . fără, (Edit. Stadion, 1973).

Servilul

El vede scris sub geam un rînd :
„A nu se apleca afară",
Dar cum să nu se-aplece cînd
Își vede șeful său în gară ?

Simulantul

Cînd bolile-i imaginare
Un medic cerceta atent,
Am zis : Cu-asemenea răbdare
Un medic pare . . . pacient.

Unui bețiv

Cît p-aci era să moară
Salvamarul însă-l scapă.
Este pentru prima oară
Cînd el a băut și apă !

Concursul de epigrame pe tema „Ce este epigrama"

Vrînd s-arătați ce-i epigrama
Iubiți confrați îmi pot da seama
Că epigrama voastră șuie
Arată limpede ce nu e !

EVRIKA !
in divizia A

■ „U" CRAIOVA — Oblemenco, Niță, Deselnicu, Țarălungă, Marcu — alți bani ai Craiovei !

■ F. C. CONSTANȚA — Pentru retur singurul adversar demn de luat în seamă ar putea fi . . . F. C. Inconstanța.

■ STEAUA — Strălucește pe umerii altora.

■ DINAMO BUCUREȘTI — Apără-mă doamne de S.N. Oltenița, că de Atletico Madrid nu mă tem.

■ F.C. ARGEȘ — Nouă meșteri mari și cu Dobrin 11.

■ C.S.M. REȘIȚA — Aici „materia primă" vine din altă parte.

■ U.T.A. — De-ar ști ei ce-i Pinza Penelopei . . .

■ A.S. ARMATA TG. MUREȘ — Poziția de drepți, dar nu în fața galeriei !

■ JIUL — Apa trece, golurile rămîn.

■ STEAGUL ROȘU — În acest campionat mulți au înclinat Steagul.

■ „U" CLUJ — De unii norocul fuge, fuge, fuge . . . cum ar spune V. T. Popa.

■ POLI TIMIȘOARA — La mijlocul clasamentului tăt Banatu-i fruncea ! (?)

■ SPORTUL STUDENȚESC — . . . a cunoscut Progresul !

■ POLI IAȘI — „Visul lui Petru Rareș" ar fi să rămînă în div. A.

■ RAPID — S-a uscat levănțica, nașule, de cînd trage aghioase Rapidulețul !

■ PETROLUL — La subsol echipa e în elementul ei.

■ C.F.R. CLUJ — Cine se ia după Mersul trenurilor se descurcă greu.

■ S.C. BACĂU — Cu o singură statuie (și aia în Mexic) ne-am găsit . . . Bacăul !

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

UN DUȘ BUN ȘI O.K. ! Seria recordurilor „țicnite" continuă. În zilele acestea, David Foreman, student al universității Niagara a stabilit un nou „record mondial" la stat sub duș ! Durata „dușării" : 7 zile, 7 ore și 7 minute ! Antrenamentul lui a durat cîteva luni, iar în baie, ca să nu se plictisească, Foreman și-a instalat un televizor. Bineînțeles, n-a lipsit nici cantitatea de săpun necesară . . .

SUCCESUL PALOMEI PICASSO. Fiica marelui Pablo Picasso, ea însăși pictoriță, intră în lumea artistică prin inscenarea, la Marsilia, a unei opere de Bizet. Fiind observate, cu această ocazie, și talentele sale actoricești, regizorul Borowczyk i-a oferit un rol în filmul său „Povestiri imorale".

APEL PENTRU LEUL ASIATIC. Fondul mondial pentru salvarea naturii a lansat un apel pentru salvarea leului asiatic. Acest animal a fost cîndva foarte răspîndit pe continentul asiatic, iar în antichitate el trăia și in Grecia. Dar, cu cinci ani în urmă, s-a constatat că această specie de lei este pe cale de dispariție, ultimele 177 de exemplare aflîndu-se în pădurile regiunii Ghirr din India vestică. În curînd această regiune va fi transformată într-o rezervație naturală pentru acești „regi" ai animalelor.

CUMPĂRAȚI ÎNTREBĂRILE PENTRU EXAMEN ! Asta s-a intîmplat intr-un gimnaziu din Monrovia, capitala Liberiei. Iar cel care vindea elevilor bilete gata făcute, cu întrebări cu tot, nu era altul decît însuși directorul respectivului gimnaziu. Și cum „Domnia sa" a vîndut de fapt biletele de anul trecut, elevii l-au dat de gol. Întreprinzătorul director a fost suspendat din funcția pe care o deținea și, totodată arestat, iar acum așteaptă pronunțarea sentinței.

HIPNOZA SCADE TENSIUNEA ARTERIALĂ. Este constatarea unor specialiști dintr-o clinică din New Orleans (S.U.A.). La experiență au participat 21 de pacienți hipertensivi a căror vîrstă era între 23 și 65 de ani. La cîțiva dintre ei, cu ajutorul hipnozei, li s-a sugerat „relaxarea organelor interne, în speță a inimii, vaselor sanguine și arterelor. Deși acești pacienți nu au luat nici un fel de medicament, tensiunea lor, după ședința de hipnoză a scăzut pînă la limita normală, exact ca la pacienții care au luat medicamentația corespunzătoare.

RAZELE X CONTRA UNUI ILUZIONIST. O întîmplare suficient de nostimă, dacă n-ar fi fost vorba de un inel în valoare de 15.000 de mărci — a avut loc în Berlinul occidental. Și anume : un iluzionist, care își susținea programul într-un bar, a depășit limitele iscusinței lui într-ale iluzionismului făcînd să dispară, de pe degetul unei spectatoare, un inel a cărui valoare am pomenit-o mai sus. Suspectat, „maestro" a fost „cercetat" cu raze X, unde iscusința s-a dovedit a fi nulă. În stomacul iluzionistului lucea diamantul inelului înghițit. Iluzionistul a fost dus într-un hotel, și anchetatorul cazului, în prezenta a doi martori, l-a obligat pe „maestro" să intre pe o ușă pe care omul cinstit intră de obicei singur !

Cele 275 de minciuni ale lui Erich von Däniken

„INDICATOARELE" DE PE COASTA PERUANA

Däniken are obiceiul de a folosi unele exemple — mai ales dacă acestea sînt mai puțin cunoscute — în toate cărțile sale, insistînd cît mai mult asupra lor. Printre acestea se află marele sanctuar din Nazca și „tridentul" din golful Pisco, ambele din Peru. Să începem cu „tridentul".

În „Reîntoarcerea la stele", ca și în „Amintiri..." Däniken scria :

„Cînd am fost în Peru, în 1965, am avut prilejul să văd un mare sfeșnic triunghiular, înalt de 250 de metri, pe coasta golfului Pisco, dar numai din largul mării, și asta de la doi kilometri distanță. Stîlpii ostiei au o grosime de 3.80 metri. Ei sînt făcuți din bucăți alb-fosforescente, dure ca granitul. Înainte ca nisipul să le fi acoperit, aceste semnale, destinate zeilor, luminau feeric „țipînd" spre cer. Unii arheologi consideră aceste sfeșnice drept semnalizatoare pentru navigație. Împotriva acestei ipoteze vorbește faptul că insula se află în golf, iar aceste semnalizatoare nu se pot vedea din toate părțile de pe vapor. De asemenea, acești tridenți sînt prea mari, de-a dreptul uriași, pentru navigația de coastă, iar navigația în vremea aceea era cel puțin problematică . . .".

„Tridentul" din golful Pisco este unul din exemplele cunoscute ale culturii megalitice și aparține grupei așa-ziselor „alei de piatră", descoperite în diverse părți ale planetei noastre. Cele mai cunoscute sînt cele de pe coastele nord-franceze și sud-vest engleze. Scopul lor era același : ca, în afară de elemente ritualice de venerare a zeilor, să slujească navigatorilor să ocolească locurile primejdioase de-a lungul coastei . . . „Anumite porțiuni din golful Pisco sînt primejdioase pentru navigare, nenumărate stînci submarine stau în calea vapoarelor, și este firesc să existe un astfel de „semnalizator", care să se vadă de departe. Chiar Däniken, în cîteva rînduri, descriind golful, vorbește de „creste ascuțite" și de o dificilă accesibilitate. Însă uită să spună că există treceri absolut sigure printre aceste stînci și pericole subacvatice. Iar „tridentul" nu face altceva decît să indice aceste locuri de sigură trecere. Pe lîngă aceasta trebuie știut că golful Pisco este unul din rarele porturi naturale de pe coastele ce se întind pe sute de kilometri ale Peru-ului. Aici, cu cîteva sute de ani înaintea erei noastre, s-a constituit o așezare pescărească, care a devenit apoi un oraș port, Pisco ! Este cît se poate de clar că o astfel de așezare prielnică navigației și pescuitului să fie „marcată" cu „tridenți" indicatori. Prima perioadă a construirii acestor indicatoare s-a identificat : secolul patru înaintea erei noastre.

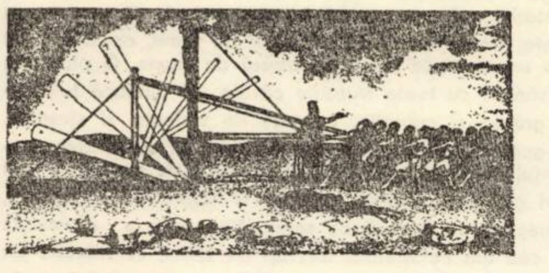

DOVEZILE LUI THOR HEYERDHAL

Mai departe, centrele importante ale așa-zisei culturi „Nazca" erau cele de pe malurile mării. Hrana principală a locuitorilor o constituiau peștii și scoicile. Pe nenumărate desene se pot identiifca pești ai adîncurilor, plane cu pînze, tot felul de bărci și piroage. Pe baza unor desene de mari plute cu pînze, cunoscutul cercetător și scriitor Thor Heyerdhal și-a construit celebru-i Kon-Tiki. Toate acestea dovedesc că populația acelor regiuni cunoștea și practica navigația. De fapt, Däniken se contrazice singur, căci, vorbind despre „trident" el zice că acesta a fost văzut de către el numai dinspre mare, de la distanța de doi kilometri. În cărțile pe care le va scrie ulterior el aduce cîteva detalii cu privire la acest „trident". El susține după cum am mai spus, că „tridentul" de la Pisco slujea drept „indicator" pentru nave cosmice. Semnalele pe care le emitea, indicau navelor cosmice, direcția înspre „cosmodromul principal" de la Nasca. Așa Däniken ! Atunci cum rămîne cu afirmația de mai sus? „Tridentul" se vede doar de la doi kilometri și numai dinspre mare, nu ? Și apoi, este suficient să privim o hartă a regiunii respective ca să ne dăm seama de „străvezimea" afirmației lui Däniken : „dinții" acestui „trident" sînt îndreptați înspre nord, iar Nasca se află la est de Pisco — așa că „indicatorul" incriminat ar fi derutat pe eventualii zei-cosmonauți cu navele lor nemaipomenite !

În numărul viitor
ÎN LOC DE COSMODROM — UN CALENDAR

itinerarii

HERACLION — PHAESTOS

Condiția mea de călător in Creta, intimplător una de taciturn absolut. „Avea grămădite cuvintele-n el", ride undeva-n creier Kavafis. A privi, a nota, a interfera. Un loc bun, deci, la geamul autobuzului ; carnetul, pe genunchi. Cu convingerea că nimic nu e mai important ca substantivul și numeralul cardinal. Rar, verbul.

In dreapta și stinga drumului, alternări de măslini și vii. Apoi pilcuri, linii de chiparoși. Pe muchia șanțului, ca la noi urzicile, agave. Dar uriașe, revărsate, pleznite. Solul alburiu, argilă calcaroasă, caolinoasă.

„Creta noastră ! șopti el. Cit de frumoasă, da ! (...). Pe drept cuvint, dacă un vultur ar zbura pe deasupra ei, in miezul zilei, s-ar bucura de toate podoabele sale : de unduirile trupului ei ars de soare, de țărmurile ei luminoase, unele line și nisipoase, altele sălbatice, stincoase și roșii ca singele. S-ar bucura văzind satele, casele, mănăstirile și schiturile sale albe, inălțate pe spinările intunecate ale munților, sau cu temeliile infipte in țărina cimpiei" [1]. Chestiune de peisaj. Căci zilele lui „jur pe ziua care ne luminează, că aș vrea mai degrabă să mor pentru Creta, decit să trăiesc pentru ea !" [2] sint departe. „Neliniștea și furia", care după revoluția din 1821 „au crescut din an in an", și făceau ca fiecare generație „să-și piardă capul", să se năpustească „asupra fiarei inspăimintătoare care o ține-n gheare, sfișiindu-și propria carne, pirjolindu-și propriile ei sate", ca „apoi, zdrobită", să cadă „din nou sub jug" [3], s-au topit.

Cu calabalicul acesta de cuvinte de Kazantzakis, Heraclion rămine in urmă, o colină a șters poarta Panigra, de unde ne-am urnit prin insorită ora 8, iar lumea de emoții și inverșunări fanatice, din păcate Trecut, pentru care apelezi la literatură spre a compensa cit de cit exterioritatea cunoașterii turistice, s-a ridicat iar in neantul din care se intrupase. Oamenii care, in dorința de a se păstra ei inșiși s-au bătut cu aheii și dorienii inainte de a deveni simplu greci, cu romanii, inainte de a fi ocupați de romani, cu arabii, care-i smulg mai bine de o sută de ani de sub bizantini, cu venețienii, de citeva ori (intre 1210 și 1668 cite un guvernator trimis de doge rezidează in Candia), tragic, cu turcii, pină in pragul veacului XX, băștinași și venetici, au adăugat prin carnea și prin oasele lor cițiva metri buni altitudinii dintru inceput a insulei vulcanice de forma lunguiață a unui pește sau vapor inotind spre Apus.

Urmașii lor, comercianți, mineri, marinari, călugări, artizani, agricultori, șoferi, pescari, intelectuali cu obsesia sau repulsia arheologiei, zei tutelari și hrană prozei lui Prevelakis, actual emisar literar la Atena, sint cordiali, amabili. Totuși, fiece arbore, formă de relief, plantă, produs al ciclurilor de ieri, tot ce se infățișează ochiului, intră azi in carte, cum am cirmit spre sud.

Dealurile cu vie durează ; cite intr-un punct ridicat, sfirșesc pe cerul albastru-verzui, la cite o bisericuță de cretă, inconjurată de zid și cu clopotniță fierestruită. Frunza vișiniu-palidă incepe pe alocuri să se sfrijească, să ardă. Strugurii s-au cules, dar mai e de trebăluit pe lingă minusculele crame cubice. Vezi citeva femei. Pe postăți goale, pe cărări fumurii, asinul, cu povara in spate, stăințepenit ca un căluț de lemn, ascultă, rupe cite un smoc de iarbă, se apără de muște. O plantație in stinga, cu toate frunzele căzute, iși aliniază tulpinele groase și crengile, ca sute de tridente și sfeșnice. In general, pitice. Deși drumul urcă in serpentine, pămintul continuă a fi lucrat. Un strat de castraveți cu flori galbene infruntă toamna. O turmă de oi culcate, rumegind, se bucură de soare. Vegetația o amintește pe cea din Peloponez. Cactuși pe stinci, cu fructele lor rumenite, suculente, senzuale. Portocali, grădini ale hesperidelor, strălucind de rodul lor auriu, smochini sălbatici, oleandri visind ploaia.

Culturi cu varză și cu „dumate" durdulii preced marginile satelor. Dafnes, Venerato (elemente de arhitectură renascentistă la biserica Hghios Ioanis, datată 1644), Haghia Varvara. La cafeneaua invariabilă, aceiași 2-3 bărbați cu fes și in haine inchise, jucind table sau numărind mătăniile, omorind timpul. Printre case, pasc capre roșcate și negre. Inaintea fațadelor, flori de salvie.

Rămin in dreapta, pentru drumeți mai meticuloși, minăstirile Vrondisi, cu o fintină venețiană in flori de acantă, și Haghios Fanurios, cu frumoase fresce din secolul XIV și XV, grota din Camares, care a pus in brațele științei și artei ceramica policromă a Minoicului mijlociu, și mai in sus, spre 1.500 metri, pe versantul sudic al celui mai nalt munte, grota Ida — tăceri care știu și originea omului și originea zeilor și o spun șerpilor.

Coborim, sau mergem drept pe culme, pe o șosea tăiată in panta granitică sau sfărimicioasă. De fapt coborim, in tot mai indrăcite curbe, ca dinspre Tripoli spre Sparta. Tufe de rozmarin printre pietre, eucalipți și spectacolul măslinilor. Ne insoțesc cringuri, păduri, ca răchiți sau peri sălbatici. Cu frunzele lor inguste, verzi argintii, făcind ape vesele. Sau plantați, simetrici, pe parcele arate, incă puieți, c-un smoc de foi numai la virf. Alții, torsionați, multicentenari, urcă toate ripele. Măslinele sint coapte, albastru-vineții. O bătrină cernită culege intr-un coș, cum s-ar intinde după cireșe. Lingă ea, o capră albă iși etirează gitul, ca o lebădă, pentru frunze, pe care le mestecă tihnit, cu pedanterie. Proliferarea arborelui Athenei, o nesfirșire, prăpăd, in cimpia Messarei, acum dedesubt. Pămintul — cineva intreabă de o plantație de banani ; nițel mai la sud, i se răspunde — a dispărut și n-au rămas decit aceste fluturări de aripi de pescăruși, incovoieri de pinze de corăbii, clătinări de valuri care te scot, după ce ai trecut podul de pe Hieropatomos, și te depun la Phaestos.

Pe inălțimea de unde simți vecinătatea mării, refaci descifrarea dificilă din Cnosos. Aceeași curte vestică, fără urme de ziduri la vest, aceeași curte interioară in dreptunghi, odinioară ajurată de portice, coloane și balustrade, de unde erau privite scenele de tauromachii, și spre care conduc aproape aceleași coridoare și scări din toate patru aripile cu magazii, băi, luminatoare, săli ale tronurilor, ateliere. La intoarcere in autocar, enigma minoică umple și ocupă exclusiv cadrul, o bucată de drum. Construit intre 2.000 și 1.500, teatrul e mai impresionant aici. Cele 8 trepte fierbinți de soare se uită in vidul in care ajung voci ale lucrătorilor din cimp. Un sanctuar destul de complet, cel cu groapă pentru injunghieri, cu masă din pămint ars pentru libații și cu banchetă de gips, nu pentru oameni, ci pentru idoli-figurine și obiecte de cult. Săpăturile școlii italiene, conduse de profesorul Dura Levi, au pus in evidență mai bine vechimea straturilor, virstele palatelor, rezidirilor, pentru specialiști. Turiștii au a se mulțumi cu puțin, cu restaurarea recentă a unei băi lustrale și a citorva dalaje. Și cu priveliștea adincă spre nord-est, de-a lungul cimpiei fertile, pină la munți, unde unul pare o supremă cetate, după ce a fost cindva un suprem spasm de foc. Ii mai văd incă, din satul Myres, tiara de zăpadă. Orgolios, le va fi spus prin ani tuturor dedalilor : măreția pe care o dau eu zărilor n-o puteți atinge !

Pentru ruinile Gortynei, in loc de 1 minut, șoferul acceptă să stăm 5. O excepție. „Mono pende !", cum ar fi vorba de-o fugă pin-la cișmea. Bazilica Haghios Titos, cu absida-i din secolele VII—VIII ? E cea mai apropiată. Și prin ruinele Agorei, Odeonul din timpul lui Traian, inceputul secolului II, blocurile de piatră in care sint săpate „legile" din secolul VI (i.e.n.), vizind proprietatea, succesiunea, libertatea. Moșteniri, oare, de la Rhadamente ? Dovezile arheologice și scriptice imping prin epoca elenistică numai in cea arhaică, deci cel mult spre secolul VII, istoria orașului apucător care deposedează intii Phaestosul de stăpinirea asupra Messarei și ulterior Cnososul de supremația asupra intregii insule, devenind capitala provinciei romane Creta-Cirenaica.

— Pornim !

Deci, prin geamul mașinii, urmele de statui latine din dreapta șoselei, și urmele de fundații numite „casa pretorului", „templul lui Isis și Sarapis" și cel „al lui Apollon Pitianicul", fostul „amfiteatru" și fostele „therme".

Măslinii par toropiți, relaxați, ca și plugarii care pe cite-o terasă intorc fără grabă glia. Cete de trestii lungi spun de un fir de apă, ascuns, care devine piriiaș iarna. Și iar lingă poarta Panigra.

AUREL RĂU

---

[1] [2] [3] Nikos Kazantzakis, Libertate sau moarte, Ed. Tineretului, 1956, trad. Pericle Martinescu.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația — Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI. 20 DECEMBRIE 1973 ● NR. 51 (304) ● 12 PAG. 1 LEU ●

Nevoia de alb

Pretutindeni zăpezile sint albe. Pretutindeni geometriile simetrice ale fulgilor ascund aceeași bucurie a copiilor de orice virstă.

Pretutindeni nonviolența și pacea sint albe, un dreptunghi de pinză sau un porumbel, cind filfiitul pinzei sau zborul porumbelului ascund aceeași năzuință de libertate a oamenilor. Pace și libertate. Două componente majore ale uneia și aceleiași bucurii umane. Avem nevoie de aceste simboluri ale lor ca de niște reprezentări esențiale ale credinței noastre in bine, in progres, pentru o inaltă devenire. Pentru că așa cum sămința gestează sub pătura zăpezii albe ne așezăm truda, sperantele și viața sub tărimul rațiunii de pace și coexistență increzători in roadele timpului viitor.

Sintem o planetă care la viteza comunicațiilor viitoare devine cit un oraș sau cit o așezare sau numai cit o singură casă, cu microhabitaturile ei diverse răspindite pe toate treptele vremii pe care o numim istorie și ne-o legăm strins de memoria materiei superioare neliniștită mereu în devenirea ei – omul. Avem nevoie de albul-pace și de albul-lumină pentru a ne putea exprima mai bine, pentru a ne ințelege mai clar unii pe alții. Și este in primul rind necesar să ne ințelegem. Rațiunea trebuie să primeze in lume și acum și miine tot mai sigur. Și dacă acest alb-pace este tărimul sub care germinează o lume nouă, noi sintem sămința acestei lumi.

Ne inconjurăm cu repere in timp, față de care ne dublăm și ne triplăm puterea zămislind repere noi in spațiu, unele lingă altele, mai durabile croind sensuri adinc umane civilizației, cu sentimentul sămînței. Și dacă fiecare din copiii acestui pămint se naște cu o bucurie spre alb, ca primă rațiune de a fi, năzuința noastră spre pace este drumul plantei spre lumină, trudnic și desăvirșit, purtindu-și in sevă istoria spre roadele viitoare. Și pentru aceasta trebuie să ajungem să uităm frica, violența, distrugerea, să le invingem prin rațiune.

Se apropie un nou an. Ne indreptăm spre intilnirea cu el fermi, purtind idealuri inalte de națiune și umanism sub simbol de ințelegere și pace.

PAUL EUGEN BANCIU

convorbiri

Cu profesorul și poetul MIHAI NOVAC

Poetul Mihai Novac, cunoscut mai puțin generației tinere, este, de aproape cinci decenii, in căutarea oamenilor și a faptelor, din care, cu un ales discernămint, selectează și consemnează tot ce este durabil, esențial, semnificativ. Exigența de a da numai creații de valoare, o modestie dusă la extrem și, neindoios, condițiile vitrege ale societății trecute l-au determinat pe autorul cunoscutei poezii revoluționare „Cu voi, cei mulți", publicată in perioada crizei economice mondiale să absenteze din peisajul literar.

– Sonetul dvs. „Tăceri de sub pămint" este străbătut de o nostalgie a „grijilor natale" inedită : Cu ortăcia grijilor natale / In ocnă stam la sfat in ceasuri rele... / Atitea nopți și zile fără stele / Prin fiunatul vintului a jale, / Aveam un prieten cal la cărucioare – / Eu mic iar el voinic și cu suspinuri. / Nepăsător de clipa cind se moare... sint versuri pe care prietenul dvs, și profesorul meu de latină, poetul O. D. Blidaru, ni le recita aproape de fiecare dată in ședințele cercului literar. Stimate – Mihai Novac – este adevărat că ați fost miner ?

– Da ! și munca in ocnă era grea pe vremurile acelea. Am fost șase copii intr-o familie de bufeni, muncitori mineri din tată-n fiu. Și abia ieșisem din primul război mondial. Iar ca să poți lucra subteran la minele din Anina trebuia să fi împlinit 14 ani. Iată-mă deci, in 1920, imediat după marea catastrofă minieră, in care au pierit 200 de oameni, bun de lucru la mina „Terezia" (din Anina). Tatăl meu (bolnav fiind de astmă tot mai lucra in mină, a murit după 4 ani și am rămas eu capul familiei) era tare mulțumit că am trecut cu bine proba medicală. De altfel, aveam un corp atletic, fiindcă in prealabil am cărat lemne cu spinarea, alergasem mult pe coclaurile din Sasca-Montană, comuna mea natală, ca ajutor de porcar, păzitor la păscut berbecii măcelarului Craiovan, ucenic de hornar, etc. La virsta de 12–13 ani aduceam acasă cite 100 de lei lunar. Dar era prea puțin pentru o familie numeroasă ca a noastră. De la mină veneam cu 400–500 lei lunar in plic. Plicul era cafeniu inchis. Parcă il văd, și acum, inaintea ochilor cu rubricile : in dreapta de „retribuție" și „retrageri". Acum socotesc că erau puțini bani, dar atunci eram foarte fericit că aduc bucurie mamei.

– Este tocmai perioada descrisă de Virgil Birou in „Lume fără cer". Recunoașteți personaje sau anumite imprejurări in care...

– Aici am voit să ajung. Mama mea, născută in familia Rață, era verișoară primară cu Gheorghe Rață din romanul „Lume fără cer" al regretatului meu prieten Virgil Birou. Personajul era real. L-am cunoscut bine. Era „bărbat de incredere" la socialiști, pentru toți minerii din Anina. Mă certam cu Birou că l-a numit **Gheorghi**. Bufenii spun Gheorghe, in popor, nu numai intelectualii. Cu Eftimie Gherman, din aceeași carte, am [illegible] la cot. Avea casă la capul Viritului din Sasca-Montană

– Și cum ați părăsit mineritul ?

– La grajdul de la orizontul 3, unde erau adăpostiți caii pentru transportul vagoanelor se făcea o lucrare mai serioasă de reparații. Meșterii se frămintau cu un calcul iar eu, intervenind în discuția lor, am apreciat că socoteala iese exact cu ajutorul extragerii rădăcinii pătrate, pe care am efectuat-o cu creta pe un vagonet (făcusem 6 clase primare). Ulterior, am aflat că inginerul de mină Dobrojenschi a dat peste această operație matematică făcută la 700 m sub pămint de un miner oarecare. A luat informații și l-a convins pe tatăl meu să mă dea la școală, cu orice sacrificii. Sint multe de spus și nu ne putem intinde.

PETRE NOVAC DOLINGĂ

(Continuare in pag. 8-a)

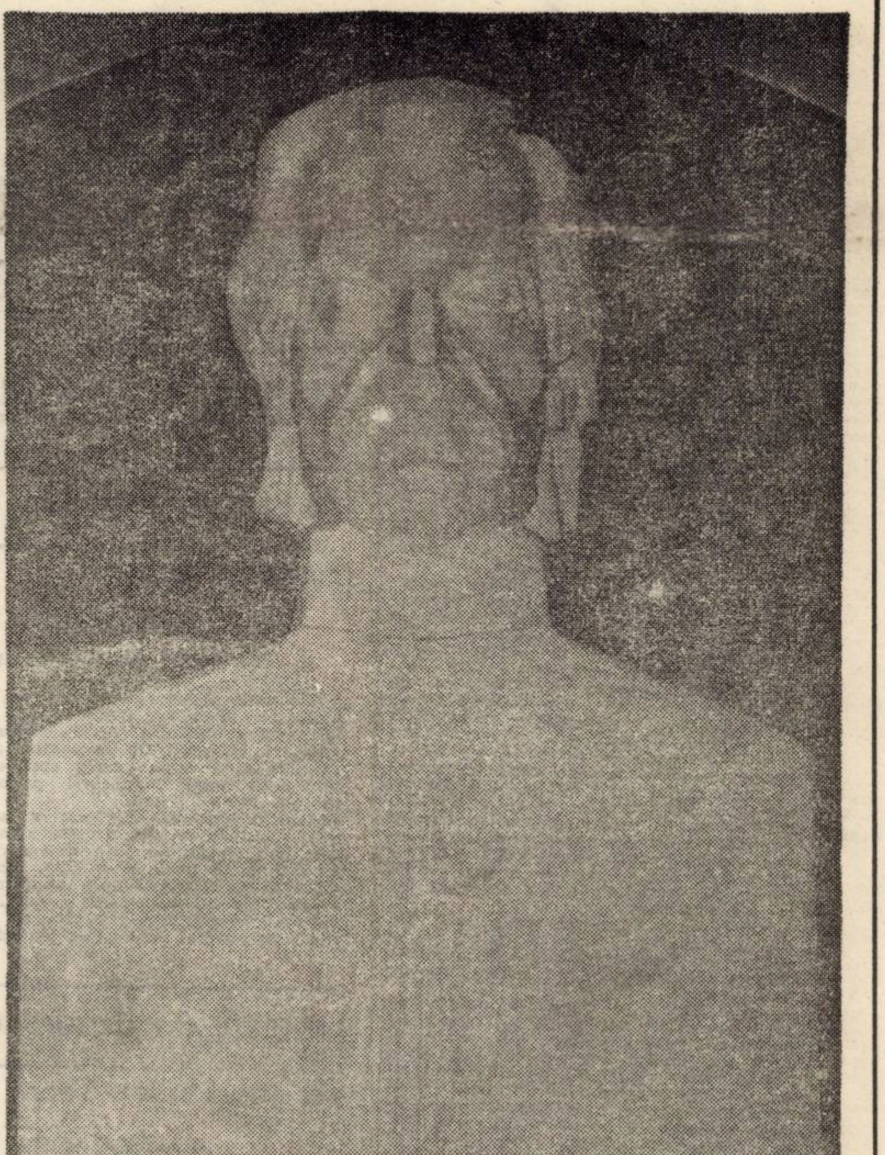

VICTOR GAGA – „Dimitrie Țichindeal".

Reproducem in acest număr lucrări din Salonul anual de artă deschis la Timișoara.

cronica literară

Maria-Luiza Cristescu: „AȘTEPTARE"

(Cartea Românească, 1973)

Scria Camil Petrescu intr-un mai vechi articol al său (Notă despre romanul feminin, Revista Fundațiilor n. I. 1973,pg. 400–402) : „Mi se pare că unul dintre criticii englezi a făcut observația, de mare importanță, că e probabil că in viitor literatura va fi acaparată de femei. Nu numai fiindcă femeile dau astăzi cel mai mare procent dintre cititori, iar aceasta din motivul că au timp mai mult decit bărbații și receptivitatea lor e mai vie, mai nuanțată și oarecum adecvată concretului. S-a vorbit de altfel mult in filozofie despre cele două „moduri de cunoaștere" (dar nouă expresia nu ne pare indreptățită) : intuiția și gindirea rațională, și s-a spus că femeile cunosc intuitiv mai precis și mai adinc decit bărbații. Pare-se că aici s-a luat intuiția in sensul originar bergsonian, adică de cunoaștere instinctivă. Infățișarea lumii, in curgerea ei colorată, dar și in brutalitatea necesității practice, intreține in femei o stare de turburare și de iritare a sensibilității care sporește cunoașterea".

Merită să recitim acest text camilpetrescian și să descoperim, in alt moment istoric actualitatea unor observații. Merită să observăm, lingă acest text că, in literatura de azi, Maria-Luiza Cristescu, Alice Botez, Dana Dumitriu, Gabriela Melinescu (prozatoarea), Sinziana Pop etc. etc., sint autori de mărimea intii și că in evaluarea prozei contemporane trebuie să acordăm un spațiu larg acestor nume. Probabil că, după o anumită intrerupere, momentul actual repetă situația din proza interbelică in care Hortensia Papadat Bengescu, apoi Henriette Yvonne Stahl, Ioana Postelnicu, Cella Serghi, Anișoara Odeanu alcătuiau o compactă ambasadă a modernității in literatura epocii.

După magistrala proză din Castelul vrăjitoarelor **Maria Luiza Cristescu își are o contribuție de seamă la intemeierea noii ambasade.**

Așteptare, noul roman al prozatoarei, certifică (prin dimensiuni) o exemplară voință de a scrie, dar și o anume prudență față de acel avanpost al prozei sale, care erau nuvelele anteriorului volum. Retragerea către proza practicată de autoare in Dulce Brigitte și Nu ucideți femeile se petrece insă fără bruschețe, scriitoarea păstrind, din romanul ei de virf, citeva măști menite a innobila drumul inapoi. Romanul este al „suferințelor imaginației" (cronica lui N. Manolescu pe marginea lui este remarcabilă) și, intr-o normală ordine a exegezei, Așteptare devansează „Castelul vrăjitoarelor", devenind o amplă prefață a nuvelelor de aici. Inainte de a fi o carte a „suferințelor imaginației", Așteptare este o carte a suferinței sentimentelor, a dezordinii sentimentale. Personajul memorabil al primei părți este Ioana (aluzie la Anton Holban) a cărei formidabilă instabilitate amoroasă subliniază inaderența la real a eroinei. Feminitatea (acesteia) e, ca in toate cărțile Mariei Luiza Cristescu, agresivă. Eroina e tiranică, rapace, ironică, tandră, devoratoare dar, prin exces, monstruoasă. Ioana se sinucide și devine fixație pentru casnica Raluca (feminitate fragilă. domesticitate poetică) : contaminarea haosului devine biologică, așa că in partea a II-a a romanului o vom descoperi pe Raluca intr-un sanatoriu de boli nervoase. Comparațiile clasice (Blecher, Thomas Mann etc.) nu-și au rostul fiindcă, plin de cele mai nobile intenții (parabolă, jurnal, aforism, meditație – toate sint adunate aici dar fără tensiune, fiindcă vocația autoarei se află in altă parte), fiindcă nu reținem de aici decit figura Ralucăi, maternă și tandră, ea insăși confesoare a suferinzilor, și ea, la rindul ei aplicind medicația conversației duios-intelegătoare bolnavilor.

In „Nu ucideți femeile", fără mediu clinic, personajul central nu proceda altfel. Figura cheie a romanului ar fi putut fi doctorul Horia, dacă reportajul sanatorial din partea a doua era mai puțin expozitiv ; deci doctorul Horia, vinat prin memoria confraților săi (ca in romanul Martorii, de Mircea Ciobanu), pe rind erou, canalie, ipocrit, pervers, dar gigant, cu umbra intinsă peste sanatoriu : acest doctor Horia, terifiant și protector, mort inainte de venirea Ralucăi reprezentind victoria inteligenței (dar și a capriciului inteligenței) asupra alcătuirii trupești.

Intenția prozatoarei e de excepțional interes și acest doctor Horia, fantomă și simbol al puterii, al spiritului viril dominator (și ordonator) ar fi putut ține, cu puțină bunăvoință din partea autoarei, pe umerii săi, romanul. Personajul protejează, chiar de dincolo de moarte, el e spiritul ordonator care va lua locul Ioanei (eroina dezordinii sentimentale) cel care va concentra aberațiile imaginației, cel care va vindeca. Povestea erotică din partea a treia nu mai reușește să recupereze risipirea părții a doua : amintiri din copilărie, istorii de dragoste, mereu scrise corect, nu inalță romanul intr-o zonă de interes aparte. Amintirea ultimelor două cărți ale Mariei-Luiza Cristescu ne reține mai mult ; le regăsim pe acestea in descripția amănunțită a tabieturilor casnice și erotice, in analiza abruptă (și originală) a geloziei sau a pasiunii. Nu e puțin, nu deloc puțin, dar Castelul vrăjitoarelor inălțase, pentru proza Marei-Luiza Cristescu, ștacheta pretențiilor noastre. In „Așteptare" inteligența artistică a autoarei o ia vitejește inainte, pierzind cititorul pe drum, undeva pe dulcile și insoritele plaje ale istoriilor sentimentale.

C. UNGUREANU

debut

NICOLAE GRIGORE MĂRĂȘANU

„Insula"

(Ed. Albatros, 1973)

Debutul lui Nicolae Grigore Mărășanu este mijlociu în toate privințele. Versurile, cuminți, incolore, în general, arată o trăire sinceră, fără îndoială, dar lipsită de intensitate a unui peisaj prin excelență poetic — ținutul unde apele Dunării se varsă în mare.

Așa se face că izbînzile volumului se datoresc, într-un anume fel, cadrului natural însuși, presiunii sale care, vrînd, nevrînd, obligă sensibilitatea să se întreacă pe sine uneori : „Cu amiaza, / În fluviu / Călări. / / Ne scăldăm cu peștii / Și vitele laolaltă. / / Fluviul ne-mpunge / Cu coarne de apă, / Trupul — din coapse / Desprins / / Bătuți, / Alergăm pe țărmuri / Și fluviul încă ne urmărește" (p. 20) ;

Cum se vede, Nicolae Grigore Mărășanu se așează în locul incomod și fără identitate dintre poezia strict descriptivă și cea problematică, dorindu-se, evident, un slujitor al celei din urmă. Autorul evită (poate și fiindcă nu-i reușesc pe deplin) simplele asocieri senzoriale, adăugindu-le, inoportun, stîngace enunțuri discursive. Dezleagă, adică o presupusă simbolică a tabloului — neincorporată în imagine, ci atribuită, cu sunet disonant și pretențios : „Și mă doare necunoașterea / Așternută pe cimp" (p. 33) · „O, / S-a împlinit neîmplinitul" (p. 23). „Neculai — vulnerabilă / Lumină a neînchipuirii . . ." (p. 9) etc.

Stratul sensibil și cel inteligibil ale acestor poezii se încurcă reciproc, lăsînd în final gustul unui dublu (deși nu total) eșec. În încercarea sa de a înnobila, prin meditație, versul poetului recurge la cuvinte crezute de mare efect (primordial neînchipuire, reverberație ș.a.) — lexic seducător (pentru unii) dar perfid, capabil să surpe dinăuntru sumarele încropeli reflexive.

Imaginea și ideea se suspectează, fățiș, de impostură, ambele jucînd, cu o convingere impusă, roluri ce li se cuvin (în spațiul oferit lor de poet) doar pe jumătate.

Promițător este faptul că poezia însăși pare a fi conștientă de propriile-i slăbiciuni. Este absentă, din subtextul cărții lui Nicolae Grigore Mărășanu acea autoincîntare stagnantă, care inhibă orice previziune optimistă. Se simte efortul autorului de a înfrînge automatismul sufocant al comunicării prozaice, de a depăși banalitatea expresiei provocată de o neputință, sperăm, momentană. Timiditatea, nesiguranța în fața propriilor cîștiguri, chiar atunci cînd nu sînt neglijabile, trădează o neliniște care ar putea rodi.

Deocamdată, însă, există puține semne certe ale unei atari primeniri. Poema Întîmplări din marea călătorie pe lacul Fortuna, de pildă, cea care închide culegerea și vrea să fie evocarea simbolică a plutirii pe apele Fortunei nu izbuteste altceva decit să evidentieze prea putin încurajatorul echilibru al unor tentative nereusite. Mai cu seamă că poetul i-a conferit, pare-se, rolul de a-l reprezenta în primul rînd.

Credem, totusi, că prezentul volum se află sub nivelul înzestrării lui Nicolae Grigore Mărăsanu. Nădăjduim ca următoarea sa apariție să ne confirme opinia.

E. D.

ION VLASIU

„In spațiu și timp", III

(Ed. Dacia, 1973)

O meditație emoționată și emoționantă asupra condiției artistului și, mai larg, a omului — iată cum s-ar putea defini cartea de observație, confesiune și analiză, cu titlul sintetic și neutru, **În spațiu și timp**, a distinsului artist care este Ion Vlasiu.

Intr-o foarte bună manieră a genului, dar cenzurate permanent de căldura unui talent generos, confesiunile lui Ion Vlasiu tind să se grupeze în mari tematici, propria sa viață privată iradiind la focul aceleiași conștiințe care refuză inerția, atrasă de ideea în stare nășcîndă, deci, vie ; dinamică, deci, pasională și prin spectacolul devenirii sentimentelor; plină de vervă, niciodată statică ; penetrantă prin claritate, prin limpezime, bogăție și adîncime, fără a deveni cazuistică — ideile ridicate la rang de sentiment înalță spiritul, par a respira dragoste de bine, de adevăr și frumos. Căci adevărata rațiune „știe că, fără busola sufletului, nu găsești adevărul", deoarece „sufletul inventat de rațiuni mimează mișcările sufletului, nu-l recreează" (pag. 51).

De fapt, avem în față un roman, ori, dacă vreți, un fals roman care, sub masca jurnalului intim, dezvoltă cultul emoției, al unei umanități, dacă nu rănite, cel puțin într-o căutare febrilă a valorilor adevărate, în stare să înalțe și să împrospăteze spiritul, căutarea autenticului din om, a acelui grăunte strălucitor pentru care merită orice efort : „. . . Dar era ceva bun în sufletul meu, o dorință caldă era, pe care nu știu cu ce s-o asemui, era mai puțin decît o dorință sau era numai o întrebare, sau numai un surîs ? Era credința mea în omenie, în bunătate ? Era din toate cîte puțin. Am început să înțeleg că nu mai eram singur pe lume, că viața trebuia împărțită și, ca să ți se dea partea ta, trebuie să dai și tu ceva" (pag. 48).

Dar cartea avansează prin meditații de substanță, subtile și elegante, dintr-un spectru foarte larg de domenii : politică și ideologie, istorie și filozofie, etică și estetică, tinzînd către o sinteză globală a teritoriului vast în care se exersează spiritul uman. Să ascultăm cîteva „versete" din această „Cîntare a cîntărilor":

„Nimic nu mă emoționează mai mult decît o carte de istorie bine scrisă, adică nu numai adevărat, ci și frumos" (pag. 54), „Mă obsedează gîndul că există o ordine a talentului (nu putem fi dezintegrați ordinei universale); această ordine, dacă există, sîntem foarte departe de cifrul ei. Deci e necesar să inventăm una cît de cît corespunzătoare momentului" (pag. 55) — „Legea este întîia etapă a vieții raționale" (pag. 169); „Fericirea în sine nu-i nimic. Ești fericit pentru ceva. Esența e mereu în afară".

A. BALTHAZAR

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

CONSTANȚA BUZEA

„Răsad de spini"

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Volumul anterior al Constanței Buzea — **Leac pentru îngeri** (1972) — era o antologie riguros alcătuită, cu severitate în selectare (din volumul **De pe pămînt** (1963) erau reținute doar două poezii) care oferea posibilitatea unei cuprinderi panoramice a creației sale.
Poezia este o exteriorizare a unui suflet suav, deschis spre o impresionantă delicatețe și gingășie. Se pare că s-a revărsat în ritm o viață pură și sinceră, pentru care, chiar și meditația asupra marilor categorii existențiale se desfășoară liniștit, într-o spaimă mereu resimțită față de dezlănțuirile zgomotoase. În esență, **Răsad de spini** continuă ca modalitate poezia antecendentă. Este mai evidentă o atitudine a ceremoniei politice, realizată într-un pact secret al poetei cu cuvintele. Permanent rostirea este mai calmă și cenzurată față cu trăirile ardente care au generat-o.

Răsad cu spini (titlul ar putea simboliza vitregia voit acceptată, stoicismul cu care se suportă o existență dată) cuprinde poezia unui paradis în destrămare. Un spațiu mereu tatonat este observat în degradare : Tu vii, tu stai, / Și tot încerci să intri / Prin poarta unui rai părăginit, / sau în altă parte : Vine un ceas cînd / Infernul atrage / Tăcutul crin, lebăda albă. / Grădina spre care alergi / te-aruncă-napoi, / Te-mpinge cu coarne de melci, / Primăvăratec norii. / Te-ntorci umilit / Mîinile din rugă smulgînd / Spre un părăginit / Rai de rînd / /. Relația apropiată ar fi Blaga (evocat de altfel într-o poezie), după cum simbolurile mai la îndemînă în acest caz sînt de esență mitologică — șarpele și viermele. (**Pastel cu șerpi ; Cu viermele ; Întru amînare ; Nuci verzi ; Și după tine rămîne o cale de mers**).

Sentimentul trecerii prin timp întristează cîntecul într-o tonalitate accentuat feminină, cu regretul unei lumi pierdute (**Noi o cităm ; Îngăduie-mi să te iubesc și azi ; Răsad de spini ursita de femeie ; Ca o uitare stinsă în osîndă**). Afectivitatea este mai reținută, inclusă unei poezii care imaginează nu de puține ori viitoare dorinți : Visez o peșteră de gheață / Narcotizată-n busuioc / Pentru petrecerea din urmă / Pentru sfîrșitul nenoroc / Ceva ascuns și neființei / O zi în zi, tot mai închis, / Zidindu-mă pe dinăuntru / Cu sufocante stări de vis /.

ALEXANDRU RUJA

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

NIC. FLORESCU, IOAN DINU

„Spion fără voie"

(Editura Junimea, 1973)

Maiorul Firu, fostul caporal Firu din timpul celui de al doilea război mondial, cu trăsături aspre, deși nu poartă mustață, care atunci cînd se gîndește „își lasă capul între mîini", îl reintîlnește pe fostul său comandant, colonelul Angelescu. Acesta are un fiu, Octav, translator în Ministerul Comerțului Exterior, care urmează să se căsătorească cu Virginica, de profesie studentă și orfană. Firu și Angelescu tatăl au jurat să-și răzbune pe tatăl Virginicăi, ucis cu un cuțit de către Hans, spion „cu chip alb inoxidabil la vînt". O rețea de spionaj acționa în anii postbelici, sabotînd utilaje industriale importate si Firu, are geniala intuiție că în fruntea rețelei, sub misteriosul nume Hans G. se ascunde ucigașul Hans Gedfried ! Într-o noapte, cînd una din capcanele întinse spionilor eșuează, Octav Angelescu o scapă pe blonda, tînăra și frumoasa spioană Felicia Mirescu — Erika din mîinile unui subofițer de securitate (în civil) pe care-l face K.O. și se îndrăgostește subit de ea, mărturisindu-i funcția ce o are în Minister. Orbit de pasiune, Octav furnizează involuntar spionilor date secrete. Felicia — Erika era o „făptură sinistră" iar Octav „un bărbat lipsit de echivoc și grijă" care-i declară textual Feliciei : „**Mor după tine**". Autorii se opresc aici, nedorind să pătrundă în „complexitățile sumbre ale unei asemenea ființe" (Felicia e ființa sumbră) care putea juca în brațele naivului partener (Octav) numai o aparentă dramă „și preferă să reflecteze" doar la reacțiile ei (ale Feliciei) față cu acest tînăr (Octav) pe care știa că-l mînă spre un rapid deznodămînt fatal". Felicia îi mărturisește autocritic, tatălui ei, spion — pălărier care va muri otrăvit cu cianură că „între bucuria lui (Octav) . . . și zvîrcolirea mea (Felicia) de fiară încolțită este o prăpastie de netrecut". Și totuși cînd pălărierul îi spune că-l va ucide pe Octav, Felicia — Erika exclamă : „ — Tată ! nu pronunța aceste cuvinte nefaste", la care tatăl, gemînd încovoiat de durerea surprizei exclamă : „Pe cine am încălzit la pieptul meu !".

În final, Octav scapă din mîinile spionilor care l-au răpit apărîndu-se cu lăzi de dinamită, pistoale și cărămizi într-o pivniță secretă, „Infama creatură", Felicia, se sinucide pe loc mărturisindu-și dragostea pentru Octav, Hans G. este chiar Godfried și este capturat. Părăsita Virginică, devenită revendicativă la îndemnul viitorului socru — „Mi-a spus papa (Angelescu tatăl), că nu-i rușine chiar dacă m-aș bate cu aceea (Felicia)" se logodește cu Octav ș.a.m.d. . . . iar noi așteptăm zguduiți de emoție urmarea acestor nemaipomenite aventuri lingvistice.

FLORIN DAN MEDELET

P.S. Pasajele în ghilimele sînt extrase din romanul „**Spion fără voie**" semnat de **Nic. Florin Ionescu** și **Ioan Dinu** care a fost publicat de **Editura Junimea** în 1973 pe 10,75 coli editoriale în 60.000 de exemplare.

profil

Dorian Grozdan

Printre scriitorii bănăţeni care şi-au inceput activitatea lor publicistică intre cele două războaie mondiale, Dorian Grozdan se face cunoscut mai intii prin citeva piese de teatru popular (**Trei nopţi Mă bate nevasta, Omul şi beţia,** Cluj 1930 ; **Cind găina cintă, Cucoana din tren,** Cluj 1931 ; **Surd şi chior,** Timişoara 1936). In aceste piese se biciuiesc unele obiceiuri şi defecte ale pseudointelectualilor de la sate din timpul acela. Colaborind apoi, din 1933, la revistele „Adevărul literar", „Viaţa literară", etc. elevul de atunci, copil sărac care are, puternică, nostalgia satului, oglindeşte in poeziile sale mizeria vremilor pe care a trebuit s-o indure.

In toate cele trei volume de versuri publicate (**Brazde pägine,** Biblioteca „Luceafărul" Timişoara 1935 ; **Ciopliturí în lemn,** Biblioteca „Luceafărul" Timişoara 1936 şi **Porţi inchise,** Timişoara 1942), Dorian Grozdan işi exprimă melancolia copilului de ţăran care a plecat de acasă cu multe năzuinţi şi care, inşelat in speranţe, suspină după copilăria pierdută şi după locul natal Bîrzava, — din pricina aceasta fiind poreclit chiar „poetul Bîrzavei", riu despre care azi se scrie mult.

Poetul trecerilor melancolice in mijlocul naturii (**Popas,** „Ciopliturí in lemn") care-şi „vintură sufletul pe drum (**Risipă**) şi crede că ii este „truda mică şi zadarnică", se simte blestemat să piară necunoscut, la fel ca strămoşii (**Drum strămoşesc)** in condiţiile de viaţă vitrege ale oraşului cu mentalitate mic-burgheză, unde toate aşteptările, chiar şi in dragoste, i se păreau zadarnice. Iată de ce in **Porţi inchise** e atît de puternică nostalgia celui care nu-şi mai aminteşte pricina pentru care a trebuit să se desrădăcineze.

Dorian Grozdan, cu naivitatea copilului de altădată, care nu este incă stins in inima lui, vrea să-şi convingă cititorii că pe Bîrzava este o ţară de vis, spre care i s-au inchis toate porţile şi spre care el işi indeamnă in zadar iubita să plece amindoi din oraşul cu turnuri de var. Acolo, pe Bîrzava, il cheamă toate senzaţiile incercate de mult. In timp de secetă, in ţara aceasta de vis — miraculoasă şi prin perlcolele ei — melcii ling roua şi licuricii pling, iar brotăceii cer ploaia care inmoaie colţul frunzelor. Poetul ne avertizează că firul ierbii e incărcat cu otravă, şopirlele caută picioarele călătorilor, iar şerpii sug la amiază laptele vacilor. Seara, in susurul şuvoaielor de apă, latră flămind căţelul pămintului şi stelele cad in ierburi. O dată cu semnul nopţii şi cu lătratul ciinilor de pe drum, se urcă fumuri pe intinderile unde lopătează in zare raza celei dintii stele răsărite. Nostalgia poetului se intensifică cind işi aduce aminte că : **„Acolo-n dimineţile clare / ciocirliile se-mbată de soare, / cind pe-ntinderi s-aude cintecul plugului / şi pocnetul bicelor / iar aurul doldora urcă-n crestele spicelor . . . (Ţara de vis).**

Ogoarele sint inevitabil legate de evocarea tatălui, ţăran care in sensibilitatea poetului s-a identificat, in truda lui, cu lutul frămintat an de an, printr-o zestre strămoşească .

Din comoara incuiată cu lacăt greu a celor mai intime amintiri, in inima lui amară, printre ierburi, iazuri şi sălcii, poetul simţea nevoia de a-şi potoli setea cu soare şi dădea expresie unei ciudate porniri de flagelare : **„Răsturnaţi-mi sufletul pe brazdele de lut / pe care anii cruzi in ierburi i-am pierdut / şi-n dimineaţa care-n stropi de rouă moare / lăsaţi-mi să beau soare, soare, soare . . .".**

Motivul acesta il obsedează. E remarcabil faptul că Dorian Grozdan revine mereu asupra problemelor sale lirice, cărora incearcă să le dea o expresie cit mai rotunjită şi muzicală. In această conştiinţă a unei sensibilităţi interiorizate, a unui artist preocupat de valoarea sugestivă a gestului, conţinutul vizual al emotivităţii, constă explicaţia faptului că există mai multe variante ale poemelor sale in cele trei volume.

Mijloacele sale de expresie, in afara uzului, pe care noi il considerăm ieftin, al personificărilor (Ursita sa e o fată care trece pe drum „cu soarele muls in ochi" şi care fuge, fără să dea chemare indemnului de a intra „in casa cu văl de tăceri"), sint adaptate la semnificaţiile adinci pe care le are mişcarea in viaţa sa lăuntrică. Pentru frumuseţea lor expresivă credem că nu e lipsită de sugestibilitate citarea unor imagini care vor ajuta pe cititori să cunoască talentul lui Grozdan : „nucul in grădină rotunjeşte peste frunze boabe de lumină", „ai auzit cum sună arama şi rugina timpurie-n nuc", „strugurul luminii, pirguit, pe feştila zării se topeşte ca o şoaptă", „toacă „toaca toamnei bate bruma peste sate", „tălpile-mi au sărutat prea multe drumuri", „fringhia de care spinzură vremea o simt pe drum că e slăbită", etc.

Setea, mereu mărturisită de soare şi de lumină, arată personalitatea adevărată a lui Dorian Grozdan, in ciuda melancoliilor naive din trecut. In zborul său larg către lumina neastupată de obloane, prin porţile cu lacăte sparte, poetul se inalţă acum ca o ciocirlie, desbrăcat de dureri de patimi şi de ură, — să-şi adape ulciorul inimii cu soare (Zbor spre lumină).

NICOLAE TIRIOI

Personalitatea criticului*)

Lucrarea are trei secţiuni, dedicate, respectiv, poeziei criticii şi prozei, cuprinzind o seamă de articole şi studii (nu prea intinse) care vizează creaţia unor poeţi şi prozatori dintre cei mai diferiţi (de la Ion Barbu şi Ion Vinea la Nicolae Labiş, Nicolae Taţomir, Nina Cassian, Gellu Naum şi Dan Laurenţiu, de la Mihail Sadoveanu şi Gib. I. Mihăiescu la Marin Preda, Eugen Barbu sau Corneliu Ştefanache — ca să amintim citiva numai), precum şi unele tendinţe ale criticii româneşti de astăzi (Critica simpatetică a lui Victor Felea, Arta recitirii (Nichita Stănescu), Mit şi intuiţie (Lucian Blaga), Creaţie şi explicaţie (disputa dintre critica „literară" şi cea stilistică).

Nu impărtăşim părerea că lucrări de acest gen ar trebui privite cu suspiciune. Nu vedem de ce valoarea unor studii, recunoscută atunci cind sint considerate izolat, ar scădea odată cu stringerea lor intr-un volum. Cu atit mai mult cu cit, in cazul de faţă, personalitatea criticului se intrezăreşte permanent, reuşind să dea ansamblului o unitate, i-am zice, subiectivă. Cu alte cuvinte, credem că o critică de factură precumpănitor eseistică işi poate permite libertatea de a asigura, prin ea insăşi, omogenitatea ansamblului (fără indoială, numai in măsura in care-şi menţine independenţa stilistică şi nu se lasă dominată şi fragmentată de tirania operelor abordate).

Or, in cele mai bune pagini ale cărţii, autorul aşa procedează, fără a diminua, prin aceasta, acuitatea pătrunderii ştiinţifice, ci adăugindu-i agrementul unui comentariu in mai mare măsură estetic, lipsit şi de specializarea greoaie a cataloagelor stilistice şi de analogiile, incadrările şi evaluările intuitive ale unei critici grăbite. Excelente ni se par, de pildă, rindurile inchinate romanului Marele singuratic, ca şi cele dedicate Princepelui. Pline de bun simţ sint observaţiile prilejuite de rezervele (altora) in legătură cu poezia lui Nicolae Labiş sau cele menite să „disocieze" (constructiv) analiza stilistică (aceea care, cu mari şi zadarnice eforturi, incearcă să dovedească lucruri de mult dovedite sau evidente) de critica pur estetică şi apreciativă.

Textul este convingător fiindcă, peste tot, autorul păstrează, pe cit posibil, o severă cumpănă a judecăţilor şi o moderaţie (am spune chiar nobleţe) a tonului deosebită.

Disocieri nu este o carte polemică şi nici nu predispune la polemică. Prudentă, practicind o eseistică universitară, ea preferă reformulărilor critice statornicia şi consolidarea. Atunci cind e vorba să degajeze, de sub invinuiri şi negări, filonul artistic durabil, Al. Andriescu se arată calm, surizător, dar categoric.

In această „măsură" rezidă, insă, şi scăderile cărţii, vizibile mai ales in prima sa parte. Astfel, articolul Ion Barbu şi mitul lui Ianus, deşi interesant şi frumos scris, este prea expozitiv şi in mare parte incapabil să surprindă secretul poeziei barbiene. O asemenea poezie (mai cu seamă cea din ciclul Joc secund) care işi propune să aşeze in algebra limbii un spaţiu interior geometrizat (acest spaţiu este, cum dovedeşte Grup, o prismă triunghiulară, purtind in inălţime ochiul soarelui), o poezie, deci, care este, in intregime, o metaforă, nu poate fi discutată (in mod corespunzător) inafara cercetăriii simbolurilor sale. Aşa a procedat şi George Călinescu, care dă poeziei Joc secund o interpretare măcar in parte eronată : ceas nu este metafora lumii sensibile, ci a lumii inteligibile, a prototipurilor platonice. Arta este răsfringerea acestei lumi in oglinda poetică, o „copie" primă şi joc secund in acelaşi timp (Soarele şi gheaţa, polul plus şi uvedenrodele — extremele absolute — alcătuiesc unităţi substanţiale, nu contradictorii, sint cupluri sinonimice, separate doar de oglindă, aşa cum nadirul nu există decit ca zenit intors).

In ce priveşte poezia, mai ales cea cu mare densitate de sens, o analiză literară, care lasă la o parte descifrarea semantică a metaforei, nu ajunge prea departe. Al. Andriescu nu are in vedere ciclul Joc secund, limitindu-şi consideraţiile la acel chip (al lui Ianus) preocupat de pitorescul balcanic şi folcloric. Nimic rău in asta, atita vreme cit dezbaterea nu adinceşte semnificaţiile. Dar inţelesul acestui al doilea chip nu poate fi prins fără aportul complementar al geamănului său, fiindcă, in pofida aparenţei, poezia lui Ion Barbu este de o perfectă rotunjime. Absenţa dimensiunii timpului (care duce la un lirism sui generis, deosebit de ceea ce inţelegem, indeobşte, prin lirism), verticalitatea prismatică, de ochean, a spaţiului poetic sint elemente greu de sesizat exclusiv prin descriere (oricit de exactă şi de inspirată). Avem impresia că acest studiu reprezintă „nadirul" volumului. Dar chiar şi el fertilizează gindirea mai mult chiar decit celelalte, făcute parcă intii să comunice şi abia apoi să contrarieze. O carte care n-ar trezi in cititor decit o admiraţie plată ar fi condamnată să zacă in perfecţiunea ei inutilă. Disocieri se află, insă, departe de o asemenea primejdie. Academismul deschis este unul din meritele acestei remarcabile culegeri de critică.

EUGEN DORCESCU

---

*) Al. Andriescu, **Disocieri,** Editura Junimea, 1973.

CORESPONDENŢA

Eliade Dionis (Arad : Citindu-vă, mai intii, scrisoarea cu amintiri, in care vorbiţi despre romanul la care lucraţi, mi-am spus că aveţi intr-adevăr talent de prozator, că viaţa pe care o duceţi vă va ajuta să vă impliniţi visul. Dar iată că scrisoarea e insoţită de poezii. Şi ele mi-au plăcut. Aveţi o sensibilitate deosebită şi dacă v-aţi dedica timpul şi puterea de muncă poeziei, cred că aţi reuşi. Cu toate ezitările compoziţionale pe care le arată, reţin totuşi, pentru tipar, citeva : **Moartea crinului, O, crinule** şi **Tînără visătoare de fluturi,** aşteptind şi alte poezii, care să confirme.

Nicolae S. Iorga (Bucureşti) : Versurile Dvs. poartă amprenta unei naivităţi care mă face să cred că sinteţi incă la inceput. Nu se pune deci problema publicării. Ele dovedesc o anumită inzestrare, astfel incit vă indemn să continuaţi, cu exigenţă şi răbdare, reprimind prozaism declarativismul, exprimarea comună.

Nicolae Călugăru (Timişoara) : Trimiteţi-ne versurile scrise citeţ şi cu grijă pentru ortografie. Vom incerca un răspuns mai tirziu, cind vom fi in măsură să ne spunem părerea.

Doru Chinezu (Lugoj) : Nimic nou faţă de versurile anterioare. Mai aşteptăm.

Aurel Oprea (Galaţi) : Reţinem, cu intenţia publicării poeziile **Anotimp inalt** şi **Rugă in zori.** Continuaţi ambele modalităţi despre care ne-aţi spus in scrisoare.

Guttman W. (Orşova) : Timpul nu ne permite să le răspundem corespondenţilor noştri prin scrisori personale. Trimiteţi manuscrise lizibile. Cit priveşte versurile din acest plic, nu avem nimic de adăugat la ceea ce v-am spus data trecută

N. Murgăşanu Sadovan (Hunedoara) : Aveţi o anumită cursivitate in ceea ce scrieţi, insă versurile sint foarte impersonale. Poate altceva.

Gheorghiţă Udrea (Greoni, Caraş-Severin) : Nu cunoaştem adresa pe care o solicitaţi. Versurile nu aduc nimic nou faţă de cele la care v-am răspuns.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

VIAŢA ASOCIAŢIEI

■ O săptămină bogată de manifestări literare au inscris recent scriitorii din Asociaţia scriitorilor din Timişoara. Poetul Anghel Dumbrăveanu, autorul volumului de poezii „Singurătatea amiezii" şi Mircea Şerbănescu autorul romanului „Cerc şi dragoste" au avut o intilnire cu elevii liceului din Chişineu-Criş. La Arad, la librăriile „Concordia" şi „Ion Slavici" s-au intilnit cu cititorii noilor lor volume, Ion Maxim, Alexandra Indrieş şi M. Şerbănescu, iar Anghel Dumbrăveanu, Ion Maxim, Dorian Grozdan, Al. Deal, Alexandra Indrieş şi M. Şerbănescu cu elevii liceului pedagogic şi cu membrii cenaclului „Nicolae Labiş" al Comitetului judeţean Arad al U.T.C. Sub genericul „Harfele patriei", au citit la Biblioteca municipală Timişoara, poeţii George Drumur, Anavi Adam, N. D. Pârvu, Vl. Ciocov, şi Aurel Turcuş, iar sub genericul „Poezie şi umor" au avut loc două manifestări la clubul C.F.R. din Timişoara şi la I.A.S. Variaş, cu o amplă participare scriitoricească : Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, George Drumur, Duşan Petrovici, Traian Dorgoşan, Laurenţiu Cerneţ, Ion Velican, D. Ureche şi umoriştii din Bucureşti — G. Moroşan, T. Maricaru, D. Mazilu, S. Teodorescu, V. Hilmu, Fl. Calafeteanu. In sfirşit, a mai avut loc o consfătuire a conducerii cenaclelor şi cercurilor literare din judetul Timiş. Convocată din iniţiativa comitetului Asociaţiei Scriitorilor şi a centrului judeţean al mişcării artistice de amatori, consfătuirea a fost bogată in idei şi sugestii. Au prezentat referate şi au luat cuvintul : Dumitru Preda, preşedintele Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă, Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociaţiei scriitorilor din Timioara, scriitorii Mircea Şerbănescu şi N. D. Pârvu, Iosif Costinaş, metodist al Centrului judeţean al miscării artistice de amatori, membri ai cenaclelor şi cercurilor literare.

CENACLU

Joi, 13 decembrie a.c. : cenacliştii au spus stop obişnuitelor şedinţe ; nu că acestea se dovediseră obositoare sau nu mai ştiu cum. Nu. Ci pentru că trebuia urmat programul. Şi in program figura şi ceea ce se cheamă o **cafenea literară.** Deci, ce este o cafenea literară ? O cafenea literară este atunci cind sala se dovedeşte a fi (din nou) arhiplină : cind se stă in picioare, aşa cum s-a stat ; cind, cu febrilitate, se caută din priviri un scaun ; cind există cafea ; cind, in sfirşit, invitaţii noştri fac muzică, respectiv, muzică şi poezie.

Deci invitaţii : Corul de cameră al Filialei Uniunii compozitorilor, dirijor MIRCEA HOINIC. S-a cintat din Bach, Brahms, Debussy ; s-a cintat din Hoinic şi Profeta.

Apoi a urmat cafeaua, o mică pauză. De fapt nu o pauză pentru că invitaţii noştri s-au intreţinut (parcă aşa se spune) cu obişnuiţii cenaclului.

In partea a doua a serii, profesorul universitar EDUARD PAMFIL, in timp ce avea o chitară, şi se mai numea şi poetul DARVA, ne-a vorbit despre, aşa spunea, **Durercasa intrebare,** adică multă poezie, multă muzică de tulburătoare calitate ; şi, toate astea, in desăvîrşita linişte a sălii. Apoi, pentru că venise vremea, chitara poetului a fost clopot, in acel balon grav, aşa cum numea poetul era iniţiat, doar el ştia, clopot sau clopote, şi sunetul lor, nu vom uita

Mulţumim Mircea Hoinic !

Mulţumim Eduard Pamfil !

PARTICIPANT

ABORDAREA SOCIOLOGICĂ A PERSONALITĂȚII

Personalitatea umană, atit ca noțiune, cit și ca realitate, a constituit obiectul unor multiple abordări, de la cele general filozofice, la cele psihologice, medicale, etnologice, antropologice, etice, estetice, politice și chiar matematice și statistice, toate aducindu-și contribuția la completarea unei viziuni integratoare asupra personalității umane. Așa de pildă, teoriile psihologice despre personalitate, fie ele elementariste, care privesc personalitatea ca tip biologic, fie genetice, conform cărora personalitatea e produsul dezvoltării istorice ori al maturizării, sau socio-culturale, care pun accentul pe modelarea personalității prin cultură, toate acestea, în ciuda diversității lor, lămuresc diferite aspecte ale aceluiași fenomen complex, și pregătesc o mai temeinică înțelegere a lui. Dar toate s-au dovedit a fi numai sondări parțiale. Ele privesc personalitatea sau răsfrîngerea ei interioară, ca unitate psihică în care a fost asimilat socialul, intrînd pe această cale în interdependență cu lumea, dar numai lăuntric, ca trăire subiectivă și nu exterior prin manifestare în lume. Psihologia abordează personalitatea „însingurată și retrasă", nu personalitatea umană prinsă în joc dialectic cu lumea, în permanentul proces al intervenției sale în lume și în același timp de autoperfecționare lăuntrică.

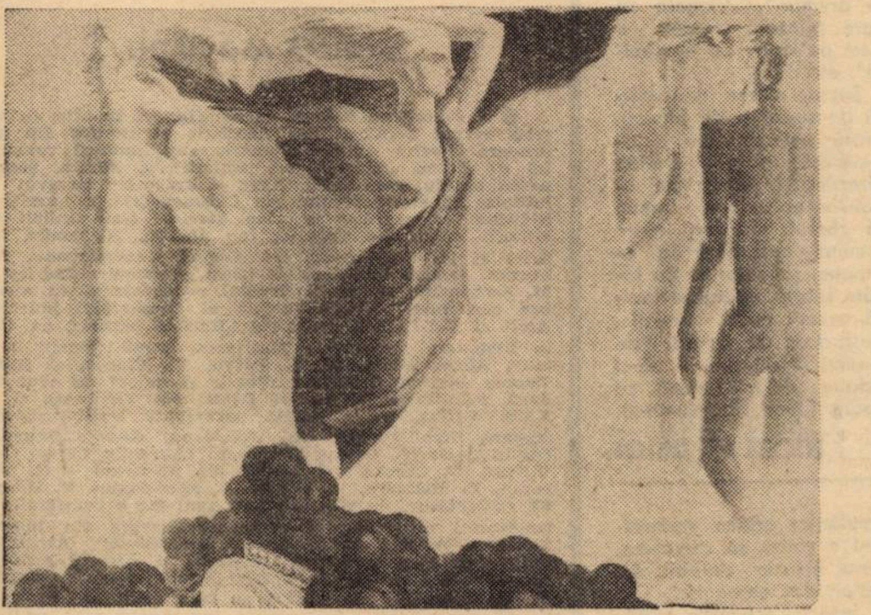

ION SULEA-GORJ „Victorie"

Un punct de vedere mai bogat în perspective s-a dovedit a fi cel social, sau sociologic. In acest sens, clasicii marxismului au arătat că personalitatea umană se formează sub influența împrejurărilor sociale, că esența umană este **socială,** că omul este expresie a relațiilor sociale, ansamblul acestor relații sociale, că societatea, în întregul ei, îndeplinește o acțiune formativă asupra personalității umane. Personalitatea se modelează în relația cu ambianța socială în procesul funcționării sale sociale. Prin personalitate, socialul și individualul se solidarizează, se sintetizează. Ca structură vie, personalitatea și contextul social formează o unitate dialectică. Așadar, abordarea sociologică a personalității are în vedere tocmai substanța socială „personalizată", fundamentul social al personalității, deși socialul, evident, nu epuizează personalitatea. Cercetarea sociologică a personalității se impune ca un nou mod de abordare a unei probleme analizată și de alte științe sociale dintr-un unghi de vedere particular. Abordarea sociologică se caracterizează printr-o mai largă deschidere, este sintetică și multilaterală, dînd o viziune asupra personalității ca totalitate dinamică de mare plasticitate. Este în insuși specificul sociologiei abordarea totalitară a realității sociale. Sociologia concepe personalitatea în permanentul său dialog cu socialul și în acțiunea lor reciprocă mediul socio-cultural dînd formă și direcție personalității. In acest sens, Platon vorbea despre o corespondență între structura necesar armonioasă a cetății, căreia trebuie să-i corespundă o structură a omului bine echilibrat. Despre corespondența dintre tipul de personalitate și tipul de societate au vorbit mai apoi și filozofii și psihologii moderni.

Referindu-se la determinările sociale ale conținutului de conștiință a personalității, sociologul român M. Ralea afirma că există fenomene de conștiință care nu aparțin nici speciei, nici indivizilor ca atare, ci poziției lor sociale, fiind legate de viața în comun a oamenilor ; conținutul și forma personalității cunosc determinări sociale.

Sociologia cercetează personalitatea sub aspectul integrării ei în mediul social, consimțămîntul sau revolta față de acest mediu, explicînd comportamentul personalității prin raportarea la contextul social.

Sociologic, la o viziune pregnantă asupra personalității se poate ajunge prin referire la noțiunile sociologice de status și de rol, acestea punindu-și amprenta asupra personalității, chiar dacă personalitatea nu se reduce la ele.

Ca status, personalitatea e rezultat al relațiilor sociale, un model comportamental, un rezultat al unor influențe sociale multiple, sociologic cuantificabile, un model pe care personalitatea tinde să-l atingă, în funcție de capacitățile și atitudinile sale față de el, exercitînd un rol.

Ca rol, personalitatea e acțiune pentru societate, în sensul relațiilor sociale sau împotriva lor, aplicîndu-și însușirile pentru conformare la cerințele statusului său, pentru depășirea acestuia, violînd regulile jocului social, pentru transformarea sau „ciștigarea" unui nou status, superior, adică mai funcțional.

Personalitatea devine astfel subiect istoric și subiect al relațiilor sociale, creator de valori ce trebuie apreciate de societate după valoarea lor socială și în funcție de criteriile și mecanismele sale de valorizare. Prin urmare, definind sociologic personalitatea, prin raportare la noțiunile de status și rol, o definim de fapt tot prin raportarea la creația social culturală al cărei factor este și prin integrarea sa în cîmpul psiho-socio-cultural, condiționată de dezvoltarea armonioasă și deplină a însușirilor sale.

În condițiile societății socialiste multilateral dezvoltate, problema personalității a cîștigat o actualitate și mai mare. O societate multilateral dezvoltată, ca program de viitor fixat de partid în fața poporului, rezultat al activității conștiente, creatoare, a omului, presupune ca obiectiv fundamental și posibil, omul multilateral dezvoltat. Perfecționarea relațiilor sociale, a instituțiilor etc., oricît de mare ar fi progresul realizat în acest sens, nu e suficientă fără o perfecționare lăuntrică a omului, iar omul, ca să-și poată făuri o civilizație adecvată naturii sale, trebuie să aibă cunoștințe asupra acestei naturi. O societate multilateral dezvoltată și o personalitate multilateral dezvoltată sînt două finalități congruente ale societății socialiste.

Preocupările actuale pentru cunoașterea personalității umane au în vedere tocmai modelarea acestuia în concordanță cu progresul societății, formarea ei prin muncă educativă.

Comunismul cere un tip uman multilateral, un specialist care, din ungiul de vedere al specialității sale, să se poată ridica la înțelegerea de ansamblu a lumii, apreciind valorile umane reale și acționind în conformitate cu ele, un om pe măsura operei sale, societatea socialistă.

EMIL SURDU

---

cartea de idei

Ion Florea :

Dialectica democratiei socialiste

Lucrarea lui Ion Florea concretizează ideea că o analiză teoretică a democrației socialiste — care este un proces real în permanentă devenire — trebuie să fie dialectică. Autorul realizează această cerință pentru că își întemeiază argumentația teoretică pe aspectele concrete ale progresului democrației socialiste în țara noastră, pe măsurile cele mai recente luate de partidul nostru în vederea facilitării acțiunii legității obiective a creșterii participării active și efective a maselor la conducerea statului, a lărgirii și perfecționării democrației socialiste, a formelor sale de exercitare, cerință a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate. Lucrarea „Dialectica democrației socialiste" încearcă să releve, în limbajul științei, cele mai noi aspecte ale dialecticii obiective a democrației noastre. Se poate remarca aplicarea dialecticii conținut-formă, general-particular, esență-fenomen, tip-formă în democrație, istoric-legic etc. în stadiul democrației socialiste, al principiilor, metodelor și măsurilor luate pentru dezvoltarea ei.

Cu un deosebit spirit critic sînt analizate prioritar aspecte negative, impedimente concrete în adîncirea și perfecționarea democratismului în țara noastră ; birocratismul, încălcările normelor morale și juridice etc. O altă latură o reprezintă critica ideologiei burgheze căreia i se surprinde și i se demonstrează conținutul neștiințific, limitat și tendențios în tratarea problemei democrației socialiste, caracterul apologetic al manierei de tratare democrației burgheze. În acest sens amintim temele „Economie și cultură", „Filozofie și democrație". Am putea spune că autorul nu e consecvent cu cele afirmate în studiul raportului dintre „Democrație și cultură" și altele. Din literatura de la noi s-au amintit doar pasaje care servesc autorului pentru întemeierea propriilor afirmații, sau pentru „întărirea" lor.

Autorul ar fi trebuit poate să stăruie mai mult asupra temei „Democrația socialistă și libertatea de conștiință" dat fiind faptul că rămășițele vechii ideologii reprezintă încă un impediment în dezvoltarea cunoașterii marxist-leniniste, în dezvoltarea plenară a personalității individului.

În ansamblu, lucrarea este de o reală utilitate nu numai specialiștilor ci și unui public larg, dat fiind și stilul clar, accesibil.

NICOLAE STANCIU

Mircea Lăzărescu :

„Patologie obsesivă"

Cercetarea antropologică — în sensul cel mai larg al cuvîntului — care a atins în ultimii ani, în țara noastră, rezultate remarcabile, s-a îmbogățit cu noua carte a doctorului Mircea Lăzărescu, **Patologie obsesivă,** apărută la Editura medicală. Un prim merit al lucrării este expunerea mai puțin tehnică și de specialitate, cît una mai apropiată de antropologia generală și psihologie. În acest fel cartea este accesibilă unui foarte mare număr de cititori, nu numai specialiștilor în psihiatrie, cărora le este în întîiul rînd adresată. Dar autorul ținînd de la început seama de dimensiunile interdisciplinare ale psihologiei, privește problemele într-o largă perspectivă, ceea ce conferă și o mai mare posibilitate de explorare și înțelegere.

Volumul are următoarea structură : un capitol introductiv face istoricul problemei, altul tratează psihoza obsesivă și structura persoanei umane, în cazul psihismului normal, delimitînd în același timp obsesia și psihopatologia. Două capitole urmăresc nevroza obsesivo-fobică și tipurile de persoană corelate ei, respectiv boala anancastă, ca ultimul să încerce etiopatogenia și tratamentul. Un al doilea merit ce trebuie subliniat, înainte de a analiza structurile cărții, este și acela al unui echilibru între modalitățile de abordare, cercetarea anterioară și experiența clinică proprie. Autorul ia în considerare recomandarea inițială, cercetînd pe plan psihopatologic și clinic raportul dintre caracteriologie (în Dicționarul Academiei **caracterologie)** și nevroze, considerînd firește complexul de factori determinanți. Dar în ceea ce privește nevroza obsesivă de care se ocupă cartea, pornindu-se de la caracteriologie lucrurile primesc dintr-o dată o nouă coloratură. Obsesia ca simptom este întîlnită în stările psihice ale omului normal ca și în cele ale psihopatului. Structura caracteristică a obsesivului are o serie de replici în normalitate, existînd o legătură între simptomele obsesive și structurile caracteriale. De aceea, autorul consideră că aceste legături se pot descifra în perspectiva unei analize antropologice, de unde concluzia : **„o caracteriologie care utilizează criterii psihopatologice nu este de fapt lipsită de fundamentare, criterii și argument, ci, dimpotrivă, și le găsește în înseși structurile categoriale ale ființei umane".**

Cartea întreagă se fundează pe aceste premise, acordîndu-se o mare importanță psihopatologiei, experienței și observației clinice, dar în același timp și circumscrierii unor formule ideale-tip, ce ar trebui să rămînă ghidul mental al clinicianului. Chestiunea ține deci și de normalitate și de anormalitate, problema nevrozei și psihopatiei plasîndu-se între persoana normală, cu tipologia ei și persoana psihopată, alienată. De unde grija de a stabili pe bază de grup social, norma ideală și normală.

În fond, nevroza poate fi considerată o stare de înfrîngere, un dezechilibru între aspirații (intenții) și realizări (acte), între dependență și independență, urmarea unei tensiuni între traumatismele exterioare și fragilitatea psihică, ce duce în final la o dezangajare de la statutul social propriu. Autorul analizează tipuri și specii, modalități, făcînd trimitere la principalele surse bibliografice, dar și la cazurile clinice observate. Prea puține trimiteri însă la operele literare ce tratează obsesiile.

Pagini de un mare interes, dar și de reușită stilistică, sînt acelea ce tratează impasul astenic. Se arată că astenia poate deveni **„problemă centrală a nevrozei atunci cînd apare un conflict între aspirațiile de randament și realizare și posibilitățile din dotarea corporal-organismică și cea a dotării energetice și calitative a planului psihic al persoanei".** Un mare număr de cazuri de studenți, în ultimul an de studiu, l-au făcut pe autor să observe că structurile psihice astenice nu evoluează clinic mult timp, verificînd că simptomele se estompează și dispar cînd psihastenicul este energic stimulat pentru a-și termina studiile și a se încadra în muncă, altfel aproape orice tratament rămînînd fără efect.

Cartea doctorului Lăzărescu oferă date numeroase, analizează nenumărate cazuri și se citește cu satisfacția de-a putea pătrunde într-o realitate de care ne lovim în fiecare clipă, fără s-o cunoaștem, fără s-o înțelegem, pe care o purtăm în noi înșine, am putea spune, realitate previzibilă și imprevizibilă în același timp, ca tot ceea ce ține de ființa umană. În dialectica interioară a psihismului uman stările contradictorii, urmărite și clasate în lucrare, alcătuiesc o unitate și un echilibru.

ION MAXIM

panteonul gîndirii românești

GHEORGHE LAZĂR

și temeiurile iluministe ale culturii

Orientată spre cunoașterea și receptarea creației umane, dar și spre găsirea celor mai eficiente modalități de a o transpune în realitatea vieții naționale și sociale, activitatea filozofică a lui Gh. Lazăr se desfășoară sub semnul unității de concepție. Pe de o parte, el își îndreaptă atenția către ceea ce s-a înfăptuit de către precursori, preluînd ideile **Școlii Ardelene** amplificîndu-le sensurile teoretice, în funcție de cerințele epocii sale, de nevoile acesteia. Pe de altă parte, același gînditor se dovedește a fi un deschizător de drumuri noi în cele mai controversate probleme ale timpului său, care vizau transformări radicale pe terenul culturii, învățămîntului și educației.

În direcția de mai sus, Gh. Lazăr caută temeiurile filozofiei gîndirii cu cele de ordin practic, presupunînd că acestea nu pot fi înțelese decît în condiționarea lor reciprocă. Moștenind deziderațele celor de dinaintea lui, în direcția evaluării și prețuirii străduințelor spre progres și luminare, Gh. Lazăr observă că pretutindeni se cereau înnoiri simțitoare, idei și acțiuni menite să ridice demnitatea umană și rosturile ei în colectivitatea socială. Omul va trebui să se realizeze în necontenita lui sforțare de a învinge răul, trufia și ignoranța, întreținînd cultul libertății de gîndire, în concordanță cu însăși aspirațiile generale ale umanității. Pe această cale, se poate spune că, la început de secol, Gh. Lazăr prefigurează viitoarele acțiuni pe plan cultural și social în țara noastră, legate de activitatea unui I. Eliade-Rădulescu, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, sau S. Bărnuțiu. Cînd T. Maiorescu va numai secolul al XIX-lea ca „fiind secolul naționalităților", fără îndoială, afirmația sa își are originile în acel „spirit național" pe care Gh. Lazăr l-a imprimat întregii sale activități și l-a susținut înaintea contemporanilor săi.

Pornind de la ideea că filozofia iluministă va fi în măsură să emancipeze omul de sub tutela oricărei dogme consacrate, Gh. Lazăr caută temeiurile acestei filozofii în sfera culturii. Progresul în viață socială presupune afirmarea trăsăturilor specifice prin care se definește o cultură, a elementelor sale constitutive, în care se tezaurizează o experiență de viață, un mod de a fi și de a gîndi. De aceea, emanciparea națională și propășirea în viața socială, în concepția iluministă a lui Gh. Lazăr, fuzionează pe planul culturii. Este tocmai ceea ce sporește valoarea iluminismului său, dacă-l înțelegem din perspectiva vremii în care a apărut, cînd se simțea nevoia consolidării culturii naționale, deschizîndu-i un cîmp de manifestare în viața socială.

Descifrînd dimensiunile interioare ale culturii și atribuind o valoare metodologică diferitelor științe care pot contribui la ridicarea omului spre înțelegerea propriei sale vieți, în sensul unei bune orientări a acesteia, Gh Lazăr introduce și o notă de **activism** în concepția sa iluministă. El nu se îndoiește de eficienta practică a ideilor pe care le susține în „direcția deșteptării „gustului pentru știință", pentru „morala vieții", atît de necesare în formarea individului. Diversitatea preocupărilor sale își găsesc finalitatea în perspectivele teoretice pe care le deschide asupra fiecărei probleme discutate, în încercările de a unifica mărturiile pe care i le oferă cunoașterea în diferitele domenii.

Ca multor gînditori români, trecutul îi servea lui Gh. Lazăr drept mărturie pentru promovarea noilor idealuri. Cei de dinainte au subliniat faptul că originile îndepărtate ale vieții noastre istorice învederează o apartenență la șirul creațiilor prin toate mijloacele materiale și spirituale. Ei, spune Gh. Lazăr, „s-au trudit să puie mai sus zisele mijloace în lucrare", să se exercite, adică, asupra tuturor. Sesizînd aspectul legăturii și continuității ideatice pe planul culturii, Gh. Lazăr arată că s-a întemeiat pe ideea de naționalitate. Ea a fost „poteca care cu braț voinicesc și cu duh românesc spre mai mare mirare a neamurilor".

Așadar, în înseși începuturile unei culturi, în rezistența ei de-a lungul timpurilor, va trebui să căutăm explicația ideilor pe care și le pune înainte un popor și caută să le realizeze în fapte. Cultura, spune Gh. Lazăr, în „același spirit iluminist, va pune „stavilă întunecimii", ea va duce la „dreapta izbăvire", iar „aducerea aminte de mărire strămoșească cere mîntuirea celor căzuți". Dacă ideea de naționalitate este aceea care impulsionează orice creație a culturii, rînduind viața poporului care o receptează și acționează sub influența ei, nu-i mai puțin adevărat că ea presupune și asimilarea altor valori, folositoare în dezvoltarea acesteia. Experiența și creațiile unei culturi, indiferent unde s-ar afirma ele, nu pot decît să slujească în formarea generațiilor, din „care pricină, spune Gh. Lazăr, fiește care patrie, fiește care stăpînire bine sistematistă osăbit priveghează, ba are priveghea pentru creșterea cea cuviincioasă a tinerilor următori". De unde rezultă, că „odihna cea dinlăuntru, precum și cea din afară, așa și binele cel de obște, precum și cel privat stau cu creșterea tinerimei următoare într-o analoghie strînsă"

Gh. Lazăr atribuie culturii o **valoare formativă**, în spiritul aceleiași teze iluministe, de educare și înălțare a omului, prin cultivarea celor mai alese însușiri umane. Cultura își exercită rolul său de prim ordin în direcția de mai sus. Ea acționează concomitent cu tendințele individului de a modifica o stare de lucruri existentă, înlăturînd ceea ce nu corespunde scopurilor umane, realizării lor.

Crezul iluminist al lui Gh. Lazăr, de ridicare a omului la rolul de **stăpînitor** al tuturor lucrurilor ce-l înconjoară, se realizează printr-o analiză concretă a condițiilor sale de viață.

Prin conținutul ei național, cultura motivează acțiunile creatoare ale individului, dîndu-le o perspectivă pe plan social. Gh. Lazăr urmărește modalitățile în care individul se integrează în realitatea vieții sociale, prin aderență la tot ceea ce ține de progresul înregistrat în științele „adăpătoare de înțelepciune", prin folosirea rezultatelor la care se ajunge prin „iutea pășire a științelor". În luminarea omului ,Gh. Lazăr fixează rolul pe care îl au diferitele științe, de la cele elementare, folosirea pentru fiecare în parte, trecîndu-se la „celelalte mai înalte tagme filozoficești". În această gradație a diferitelor discipline, Gh. Lazăr avea în vedere posibilitatea fiecăruia de a sluji omului și a-i asigura lărgirea orizontului de cunoaștere. Școala creată de Gh. Lazăr își propune să pregătească „ingineri și filosofi" socotind că „vremea este acum să se ridice din țărînă semințele căzute și să-și afle dreapta izbăvire" În acest scop a pus în lumină valoarea limbii naționale, considerînd-o ca cea mai importantă problemă în făurirea unei culturi, așa cum aveau să o considere mai tîrziu un Kogălniceanu și Hașdeu. „Voim a da lumină în limba patriei, adeca : filozofia, matematica și geografia, apoi după acestea va urma și istoria universală", afirmă Gh. Lazăr în 1822.

Iluministul Gh. Lazăr a creat o școală de gîndire națională, fără să se îndoiască cîtuși de puțin de posibilitățile de care dispune în această privință limba românească, el însuși îmbogățind-o cu noi termeni filozofici, preluați sau dezvoltați în cuprinsul scrierilor sale.

VASILE VETIȘANU

Citate

„Au doară nu putem avea și noi doctori români, ca să ne lumineze ochii din vrerea inimei, iară nu din interes ? Au nu putem avea și noi filozofi, ca să ne învețe filozofia în limba română ? Toate putem a le dobîndi, că și noi sîntem născuți ca și alte neamuri... Cine poate zice că fiii românilor nu vor putea învăța toate învățăturile în limba patriei ?

Eu văd acum ce putere și vrere au fiii românilor la învățătură".

GHEORGHE LAZĂR

„Gheorghe Lazăr nu mai e un dascăl, ci un „învățător"; cu el nu vine o inteligență, un capital de cunoștințe, o metodă, ci însuși sufletul școlii ardelene ... El nu aparține unui curent, deși pornește din el; ca toate personalitățile excepționale e o întrupare omenească superioară a necesității bune a lucrurilor. El se naște la Avrig, învață pretutindeni, predică în București și moare în satul lui; dar nu sălășluiește în nici unul din aceste locuri, ci locuiește permanent în idealul acestui neam ... Viața lui e o faptă".

NICOLAE IORGA
1911

„Dacă Lazăr, prin influența sa culturală aparține patrimoniului național, avem mîndria să spunem că, prin activitatea sa profesională din România, el aparține învățămîntului științific. Lazăr a fost primul inginer român din Țara Românească; Lazăr a fost primul profesor care a predat în românește matematicile superioare la București; Lazăr a fost primul compunător al unei trigonometrii românești ...

El avea rolul profesorului de universitate, care era nevoit să reia materia învățămîntului secundar, pentru a se ridica mai tîrziu la înălțimile științei filozoficești".

TRAIAN LALESCU

„Răspîndirea ideilor școlii ardelene pe toată fața pămîntului românesc, în Oltenia, Muntenia, Moldova, Dobrogea se va face prin mulțimea dascălilor adică a profesorilor transilvăneni, care luînd străvechea cale a păstorilor și a atitor rînduri de țărani trec peste munți, dincoace și predau în școli de tot felul — de la Academiile domnești pînă la modestele școli de sat — noua învățătură. Cel mai de seamă dintre acești profesori, atît prin faptul că a fost primul care a predat cursuri de nivel superior în românește, la București cît și prin influența considerabilă pe care a exercitat-o asupra elevilor săi, este Gheorghe Lazăr".

CONST. C. GIURESCU

„Gheorghe Lazăr a încercat călirea limbii țăranului valah pentru a cuprinde în umilii desagi ai cuvintelor plugarilor, tîlcurile înalte ale științei și filosofiei. A fost crainicul noii culturi naționale, tăind cu spada spiritului legăturile întunericului, alături de Tudor din Vladimiri care lovea în carnea batjocurii cu răsmerița pandurilor săi".

AL. DIMA

„Viața lui Gheorghe Lazăr asemănătoare cu a corifeilor școlii ardelene, a făcut nu de mult obiectul hagiografilor. Înlăturînd aura de legendă, desprindem figura unui om însuflețit de idealuri pozitive, pe care cu toate obstacolele întîmpinate le-a realizat".

AL. PIRU

„Rupții și goii de altădată stau în scaunul stăpînirii, proslăviți și luminați așa cum visa Lazăr. Luptînd pentru primăvara omenirii, ei duc mai departe, spre culmi mai înalte, torța aprinsă în trecut de cei care au iubit poporul și i-au dăruit tot ceea ce au avut ei mai de preț. Și printre acești înaintași, la loc de frunte în amintirea poporului, stă și Gheorghe Lazăr".

GEORGE MACOVESCU

FORUM

Recenta știre a decorării marelui poet progresist contemporan Rafael Alberti cu ordinul românesc „Meritul cultural" cl. I, mi-a întors gîndurile în urmă cu zece ani, cînd acest încîntător ales al muzelor a vizitat Timișoara. Împreună cu tovarășa sa de viață, eminenta femeie și scriitoare Maria Teresa León, a poposit pentru o oră (după program) și între colegii de scris cu mult mai tineri, într-un entuziasm și o elevată ambianță de prietenie care a anihilat puterea neiertătoare a timpului. Întîlnirea s-a prelungit cu încă două ore cel puțin, răstimp în care n-a încetat însuflețitul schimb de idei și de sentimente și, de asemenea, un emoționant schimb de autografe. Rafael Alberti își împodobea de obicei autograful prețios cu imaginea unui porumbel cu aripile desfăcute ca pentru zbor. Gîndul său era acela de a consfinți și în această formă rolul de mesager alb al prieteniei pe care arta și cultura se cuvine să-l aibă într-o lume zbuciumată ca aceea de azi.

Iubind România ca o țară a prieteniei și a realizării unor nobile idealuri, Rafael Alberti i-a dedicat și „doina" care începe așa : „Frunzuliță, Românie, / frunzuliță-a inimii, / cîntă frunza-n codru, cîntă / apa, soarele, pămîntul". Știrea cu privire la recenta decernare solemnă de la Roma a decorației românești, menționează în continuare : „Mulțumind președintelui Consiliului de stat al României, tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru înalta distincție, Rafael Alberti a reliefat marile realizări ale poporului român în cele mai diferite domenii de activitate și și-a exprimat sentimentele de profundă admirație și prietenie față de România socialistă și față de harnicul și talentatul său popor"

Adică, în limbaj poetic „Frunzuliță, Românie, frunzuliță-a inimii". .

MIRCEA ȘERBĂNESCU

VIDEOCASETA

EXISTĂ COMISIA

Vreau să scriu următoarea informație pentru ochii timișorenilor care citesc această rubrică și care, în ultima vreme, au observat alte litere și alte culori pe străzile orașului. Vreau să scriu aceste cuvinte pentru a da de știre celor care au văzut, înnoirea că EXISTĂ la Timișoara un for politic care se cheamă COMISIA JUDEȚEANĂ PENTRU PROBLEMELE DE AGITAȚIE VIZUALĂ, RECLAMĂ ȘI AFIȘAJ, că ideea înființării ei aparține Comisiei de propagandă a Comitetului județean de partid și că e minunată această întîlnire a politicului cu esteticul. Căci, dacă-i citesc Regulamentul, Planul de acțiune și alcătuirea, văd că sînt acolo artiști plastici, membri ai grupului SIGMA 1, profesori ai Liceului de arte plastice, (cel cu profil experimental de estetică industrială), arhitecți, designeri, constructori, factori de decizie, care au început și vor continua marea acțiune pentru frumosul orașului. Iată primele semne : cîteva firme, reclame, sisteme de panotare și afișaj, pe o arteră, Calea Buziașului, și pe încă altele. Vă rog, răpiți-vă zece minute din trecere, chiar dacă e frig afară, și opriți-vă la începutul marii artere care duce spre Buziaș. Priviți zidurile, pînă nu de mult cenușii, ale unor case și o să vedeți un soi de ciudată frescă, de 5×25 metri, pe care scrie „Noi am văzut" și se vede ce-au văzut în cîteva uzine niște copii care desenează frumos. Acolo se mai văd semnăturile stîngace ale celor mici și cele serioase ale celor mari, acolo, direct pe zid, printre candidele forme și culori. Iar jos, aproape de caldarîm — Liceul de arte plastice, Timișoara, 1973. Vă rog răpiți-vă zece minute din trecere.

ADRIANA S. BRĂDEANU

CURIERUL IDEILOR

■ Bicicleta cîștigă teren. Pretutindeni în țările vestice, din pricina crizei de combustibil, se recurge la acest plăcut și sănătos mijloc de circulație. Pe arterele orașelor olandeze, italiene, bicicleta este o apariție foarte frecventă, dacă nu exclusivă. Se prevede un bun business și pentru fabricile specializate. ■ Un psihiatru american a descoperit că postul prelungit ameliorează starea schizofrenicilor. Poate, prin extensiune, experimentul s-ar putea aplica și celor care suferă de inactivitate. ■ Un telescop, cel mai mare construit în R.F.G. a cărui oglindă are un diametru de 2,2 metri va fi instalat, curînd, pe un observator din Spania, aflat la altitudinea de 2.200 metri. Cu acest aparat vor putea fi fotografiați aștri aflați la miliarde de ani lumină și cercetate corpurile cerești pe cale de devenire. Cerul Spaniei oferă 200 de nopți utilizabile din punct de vedere astronomic, față de cele 50 în țara care a produs obiectivul aparatului. ■ O mașină automatizată prevăzută cu program de comandă realizează prelucrarea prin electroeroziune a unor matrițe din metale dure și foarte dure. Mașina este realizată la Institutul politehnic din Timișoara și indică o creștere de 90 la sută a productivității muncii. ■ Memento pentru fumători : bolile cardiovasculare, predispozițiile pentru infarct provoacă printre cei împătimiți întru fumat o mortalitate cu 80 la sută mai ridicată. Printre simptome figurează amneziile, slăbirea reflexelor, avorturi spontane. ■ Recorduri ale consumului de alcool : Franța, cu 30 litri pe cap de locuitor, Italia cu 14. ■ Export de furnici. În Bulgaria au fost importate din Polonia un însemnat număr de furnicare. Specialiștii bulgari susțin că furnicile poloneze distrug mai rapid și mai eficace dăunătorii pădurilor. ■ În Bavaria, la Roseheim, există o organizație unică în lume compania împotriva grindinei. De 16 ani încoace compania recurge la rachete pentru a trage în nori cu iodură de argint. Detonarea pulverizează această sare în microparticule ce împiedică formarea grindinei. Efectul este ușor de constatat : pagubele pricinuite de grindină au scăzut la jumătate : ■ Zgomotul provoacă unul din cele trei cazuri de nevroză. Tratamentul care se aplică este compensatoriu : silentium terapia și ... meloterapia. ■ Hrana de bază a celei mai mari așezări din lume, Tokio este peștele, în special tonul. Comerțul desface în medie zilnic 2.000 de tone de pește. ■ Pe marile bulevarde din Bruxelles instalațiile electronice au luat locul agenților de circulație. Aceste instalații înregistrează viteza și numărul mașinii care trece peste stop, reușind să execute în decurs de 24 de ore 12.000 de fotografii ale mașinilor infractoare.

RADAR

CORNEL MARANDIUC

STERNA PARADISEA

— povestire —

Ninge.

Ninge atît de simplu şi de frumos. Atît de curat şi încet...

Îmi par străzile acum lăcaşuri ale liniştii şi bucuriei, lăcaşuri ale aşteptării, ce acum sfîrşită, primesc haina aceasta ce se cerne de sus din alb, din argint şi cîntec de orgă parcă. Ninge, ninge atît de simplu şi de frumos. Paltonul acesta, mantaua aceasta gri-albastră mi-a rămas de le ei, paltonul de uniformă a aviaţiei civile.

— Trebuie să-ţi faci un palton nou pentru iarna viitoare.

— Nu, e bun încă acesta.

Mi-a spus-o tot aşa, în drum spre Aeroclub, nu de mult.

— Salut... !

— Hello... !

— Servus... !

— Noroc... !

— Sărut mîna... (ăsta e Caius, copilul lui Puiu de la A.C.R., face I.A.R.-ul „80").

Mă izbeşte în nări, în ochi şi în faţă mirosul puternic al lemnului tăiat proaspăt (au tăiat baghete şi nervuri cu puţin înainte probabil...), miros de nitrolacuri şi căldura ce vine din teracota enormă umflată cu lemne umede şi cărbuni brichetă.

— Salut !

Din uşă, în faţa ochilor îmi pendulează aeromodelele planoare şi fidelele machete zburătoare atîrnate de ampenaje în cîrlige, acolo în plafonul înalt al sălii. Mese lungi, mese bancuri, cu menghine, cu scule împrăştiate pe ele, cu aceste vietăţi neterminate şi neinsufleţite încă de micile lor motoare, compresorul, pentru vopsit, în colţ, dulapuri de-a lungul pereţilor, o planşetă mare de desen, cu pantograf, fotografii de avioane, schiţe şi planuri pe pereţi. Feţele şi zîmbetele lor. Fiinţa lor aplecată peste toate acestea, peste plăcerea şi bucuria de a construi şi insufleţi aeromodele şi avioane mici, machete, temător, năprasnic de reale, de adevărate în asemănarea lor cu cele mari. Şi eu stau înfofolit în gri-ul albastru strîns în cordon, al aviaţiei civile, intru în sanctuarul acesta, în casa aceasta a lor, încălzită şi spţioasă, în locul acestor înzecite strădanii a lor, intru ca o pasăre ciudată, ca un frate mai mare ce nu se mai poate opri la locurile lor, chiar dacă ar vrea, pentru că pe mine mă ademeneşte, mă cheamă altcineva, altceva, mai puternic, mai cuceritor şi înfiorător totodată, un ceva căruia m-am vîndut sau poate doar — şi e deajuns — m-am dat, sedus, orbit de puterea, de tăria şi frumuseţea unui gînd, unei promisiuni. Îmi scutur zăpada coborîndu-mi gulerul şi spun iar :

— Salut !

Şi zîmbetele lor vin îndeminatice şi spontane, mă înconjoară, mă îmbrăţişează şi mă lovesc, şi zăpada de pe mine îşi pierde albul şi tăria şi forma stelată, ciudată, devenind apă, apoi o apă caldă, un abur apoi.

— Ei, te-apuci, faci şi tu ceva ?

— Fă „Hurricane"-ul...

— Faci „Lancaster"-ul ? Ai spus că-ţi place, patru motoare... Îţi aduci motoare „Tono" sau „M.V.V.S." din Cehoslovacia, cînd mai mergi...

— Nu mă, fă „Thunderbolt"-ul...

— Da, ăla da, e avion frumos !

— Fă „I.L."-ul de asalt sau...

I.L.-ul de asalt..., de ce nu tăceţi ?! De ce nu ştiţi ce a însemnat „I.L."-ul de asalt pentru mine, pentru viaţa mea de înainte... ! Dar, poate mai bine că nu ştiţi, mai bine că nu...

— Fă-l pe „Zero" !

Îmi scot paltonul, îl agăţ în cuier, îmi aprind o ţigară şi mă apropii de cel mic, de Caius.

— Cum merge, Caius, îl termini ?

— Lucrez la tren, îl fac escamotabil, nu ştiu însă dacă îl termin pînă la...

— Aţi văzut cum ninge ?

— Caius, mai pune pe foc !

Miroase a lemn. Miroase a lemn de brad şi balsa, mirosuri de nitro, aparatul de radio cîntă cu jumătate de glas.

— Unde-i fata cu care veneai înainte ? Acea cu care ai fost şi la concurs, la memorialul „Vlaicu", astă vară. Cînd au zburat şi francezii, girocopterele... ?

— ...

— Cum o cheamă ?

— Felicia. Felicia Marta. De ce ?

— Ne-a plăcut. Iubea avioanele....

— Da, le iubea...

— Unde e ?

— Unde ?..., aveţi dreptate, ninge neasemuit de frumos, ca în Tatra, la Lysa Polana...

Îi văd legînd între ei, încrucişînd priviri aşa cum încrucişezi palonierul şi manşa, comenzile, în virajele puternice, rapide. Îi văd legănînd aripi albe, uşoare, în ochii lor, parcă chemîndu-se, parcă poruncindu-şi să se destrame, fiecare cu zborul şi plutirea sa, pentru că cerul e al tuturora şi fiecare trebuie să aibă libertatea, îngăduinţa, fiecare trebuie să ştie, să poată zbura singur pe cer, prin eterul albastru...

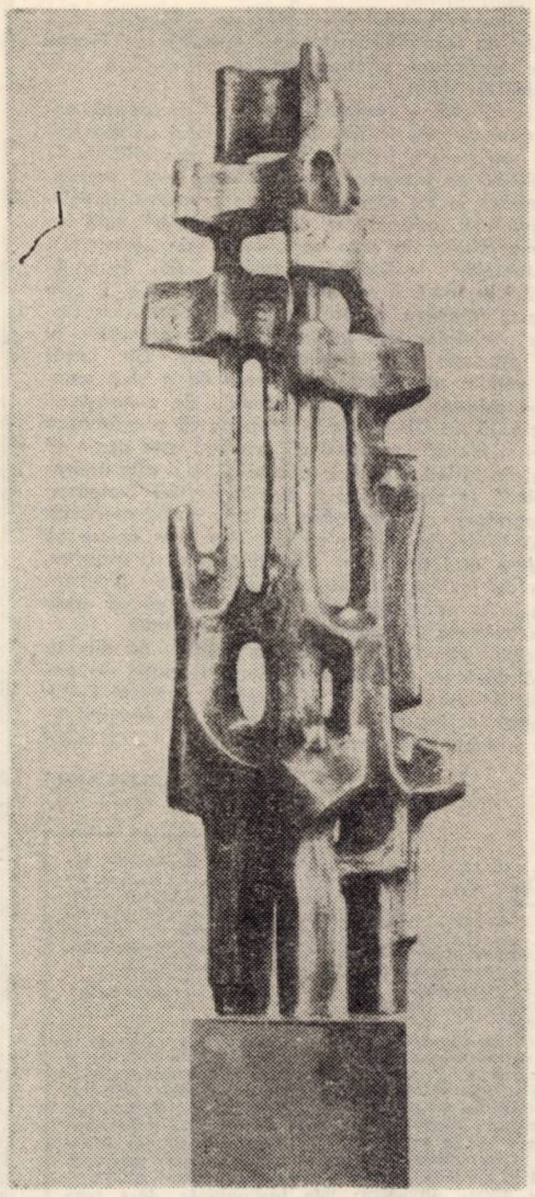

PETRU JECZA : „Revoluţie".

— Tot te gîndeşti să-ţi construieşti avionul acela ?

— Tot.

— Bimotor.

— Numai bimotor !

— Faci motorul acela nou, tubular, ce-l gîndeşti ?

— Nu, nu pot. N-am unde, n-am cu cine. Cu ce.

— Şi ce pui ?

— Motoare de „Trabant" modificate.

— Astea sînt vise... !

Mirosul de lemn e îmbietor, ca mierea, ori pîinea proaspătă, ca talgerul florii soarelui, nitro-lacurile au gust de hangar şi motoraşul acela M.V.V.S. de 5 cm., ce-l rodaseră cu o elice de plastic, bine strîns în menghină, trimisese sus, în plafon — cerul modest al unei lumi de soare şi primăvară — fum şi iz de cîmp de zbor...

— De ce a divorţat soţia de tine ?

— A spus că sînt..., nu sînt întreg la cap.

— A luat şi fetiţele ?

— Da, le-a primit ea.

— Dar... Dar de ce ? Din cauza avionului ?

— Sterna Paradisea...

— Nu înţeleg... ?

— E o rîndunică de mare, ce zboară în fiecare an 30.000 de kilometri... Şi, vezi, poate nu ştim încă îndeajuns de ce.

— Aşa îţi vei numi avionul ?

— Bimotorul...

— Bimotorul...

— Da, aşa.

— E frumos...

E frumos..., ştiu. Şi ştiu că strădania ta de a mă înţelege e ca un drum, ca o cărare ce vine prin păduri, alunecă printre soare şi umbră, printre trupuri înalte, zvelte de brad, mirosind a răşină şi viaţă, o cărare ce sfîrşeşte brusc, se retează în buza unei prăpastii adînci, prag de pe care tu priveşti cu neîncredere şi teamă cum eu încerc să cobor încet, încet, zdrelindu-mi miinile, încordîndu-mi picioarele, trupul şi fiinţa întreagă spre tăcuta, sălbateca, neasemuita frumuseţe a acelei lumi aflată acolo şi care nu se dăruie oricui... Iar de aici de sus, nu poţi auzi foşnetul frunzelor de jos şi cîntecul apei de acolo. Ştiu că strădania ta şi înţelegerea vine şovăitor, priveşte o adunătură de lemn şi pînză, de metal, cabluri şi tablă, piese ciudate nesomn şi muncă, gîndurile şi oboseala obrajilor, ochilor, priveşte şi nu înţelege cum acestea toate se vor uni într-un întreg, au puterea să se unească într-un întreg, ele, sau eu, spre a le uni, cum ele vor prinde viaţă, se vor însufleţi şi apoi se vor desprinde de pămînt, chemate de soare şi cer, de depărtare, de drumuri, acele drumuri de sus... Ştiu, acea clipă de taină, cînd toate aceste piese vulgare, ce au stat în menghine, au alunecat tăcut sub pînze de ferăstraie, ce n-au tresărit sub loviturile de ciocan în moartea, în neinsufleţirea lor, acea clipă cînd ele, ca la un semn magic, vor deveni viaţă, trupul unei fiinţe cu adevărat vie, cu suflet, bucurie şi nerăbdare de zbor, clipa aceea nu reuşeşti s-o înţelegi, s-o vezi... Şi te întrebi cum un om poate lăsa sau uita totul pentru acest miracol, pentru această taină şi cum dragostea lui, adusă şi topită aici, renunţă la toate celelalte. Îmi dau seama că nu ştii cum e această dragoste. Dar crezi că cei ce o au, ştiu ? Cei ce o poartă în ei, trăiesc, se hrănesc cu ea ori poate o hrănesc ei, cu dorinţele şi speranţele, cu gîndurile, cu inima, cu fiinţa şi munca, viaţa lor, ştiu ei cum e ea ? Ştiu oare ?

— Dă o ţigară..., la ce te gîndeai ?

— Fă mă şi tu un model, că vine concursul, Memorialul... Lasă gîndurile la avion...

— Fă „Avro-Lancaster"-ul...

— Dă-mi şi mie una.

— Da...

Şi aripile lor mici plutesc, plutesc într-un joc curat şi nevinovat acolo pe cerul acela de primăvară, între pereţii aceia absorb tăcut şi îngăduitor fumul de eter scuipat de motoraşele „M.V.V.S." şi „Tono", puternicul iz al nitro-lacurilor şi gustul dulce al lemnului, gustul cărnii trupurilor de avion.

Au zîmbetele calde... De pe masă „Spitfire"-ul, aproape gata, mă priveşte stăruitor. Îmi ridic gulerul, apuc capetele cordonului.

— Pleci ?

— Da, am treabă. Salut !

— Salut ! Cînd mai vii ? Să mai vii... !

„Spitfire"-ul a legănat imperceptibil din aripi.

— Mersi de ţigară !...

Ninge iar, a trecut un an, în vară, la concursul republican, la Memorialul „Vlaicu", Spitfire-ul s-a înfipt ca trăsnetul în beton, dintr-o greşală de pilotaj...

„— ...ştii, există o rîndunică de mare, Sterna Paradisea, ce zboară peste ape şi uscaturi, peste mări şi continente, treizeci de mii de...

— Ştiu, mi-ai mai spus...

— Oare de unde vine această poruncă, chinuitoare şi grea, tulburătoarea poruncă a zborului... ?

— Nu ştiu. Ascultă, mă gîndesc că soţia ta..."

Ninge. Nu mai merg pe stradă de mînă cu Felicia.

Ninge încet şi frumos şi-ţi aminteşti de copilărie, de tine însuţi, reuşeşti să-ţi aminteşti de tine însuţi, zăpada acoperă uşor toţi aceşti ani, ca o revărsare de argint. Ninge frumos, încet şi undeva bat valuri, vîntul smulge nisipul continentelor lovind în trupul rîndunicilor de mare aflate în zbor. Ninge.

FABRICA DE CELULOZĂ ȘI HÎRTIE

CONSTANȚA

Str. Celulozei nr. 5 – telefon 61340

OFERA pentru anul 1974

- Hîrtii și cartoane metalizate, argintii, tipărite și colorate
- Hîrtii și cartoane acoperite cu emulsie de polimery
- Hîrtii și cartoane ceruite
- Hîrtii și cartoane acoperite cu polietilenă
- Hîrtii metalizate și acoperite cu polimeri
- Hîrtii metalizate ceruite
- Cartoane veline acoperite cu polietilenă și ceară
- Hîrtii ornamentale și de ambalaj cu diferite desene comandate de beneficiari

---

Nu stați pe gînduri
AZUR
PYGMALION
NOVOLIN
LINOXIN
EMAILIN
L.B.

Uzina „AZUR" Timișoara

PRODUSELE UZINEI AZUR satisfac exigențele publicului consumator privind diversele culori și nuanțe de lacuri și vopsele, săpunuri de toaletă precum și săpunuri de rufe parfumate cu calități superioare.

Str. Peneș Curcanul nr. 3–5
Tel. 30760-63, 33385, 32554

De reținut: calitatea superioară a produselor „Azur"

CALENDAR
orizont

IANUARIE

Marți	1
Miercuri	2
Joi	3
Vineri	4
Sîmbătă	5
Duminică	**6**
Luni	7
Marți	8
Miercuri	9
Joi	10
Vineri	11
Sîmbătă	12
Duminică	**13**
Luni	14
Marți	15
Miercuri	16
Joi	17
Vineri	18
Sîmbătă	19
Duminică	**20**
Luni	21
Marți	22
Miercuri	23
Joi	24
Vineri	25
Sîmbătă	26
Duminică	**27**
Luni	28
Marți	29
Miercuri	30
Joi	31

FEBRUARIE

Vineri	1
Sîmbătă	2
Duminică	**3**
Luni	4
Marți	5
Miercuri	6
Joi	7
Vineri	8
Sîmbătă	9
Duminică	**10**
Luni	11
Marți	12
Miercuri	13
Joi	14
Vineri	15
Sîmbătă	16
Duminică	**17**
Luni	18
Marți	19
Miercuri	20
Joi	21
Vineri	22
Sîmbătu	23
Duminică	**24**
Luni	25
Marți	26
Miercuri	27
Joi	28

MARTIE

Vineri	1
Sîmbătă	2
Duminică	**3**
Luni	4
Marți	5
Miercuri	6
Joi	7
Vineri	8
Sîmbătă	9
Duminică	**10**
Luni	11
Marți	12
Miercuri	13
Joi	14
Vineri	15
Sîmbătă	16
Duminică	**17**
Luni	18
Marți	19
Miercuri	20
Joi	21
Vineri	22
Sîmbătă	23
Duminică	**24**
Luni	25
Marți	26
Miercuri	27
Joi	28
Vineri	29
Sîmbătă	30
Duminică	**31**

APRILIE

Luni	1
Marți	2
Miercuri	3
Joi	4
Vineri	5
Sîmbătă	6
Duminică	**7**
Luni	8
Marți	9
Miercuri	10
Joi	11
Vineri	12
Sîmbătă	13
Duminică	**14**
Luni	15
Marți	16
Miercuri	17
Joi	18
Vineri	19
Sîmbătă	20
Duminică	**21**
Luni	22
Marți	23
Miercuri	24
Joi	25
Vineri	26
Sîmbătă	27
Duminică	**28**
Luni	29
Marți	30

MAI

Miercuri	**1**
Joi	**2**
Vineri	3
Sîmbătă	4
Duminică	**5**
Luni	6
Marți	7
Miercuri	8
Joi	9
Vineri	10
Sîmbătă	11
Duminică	**12**
Luni	13
Marți	14
Miercuri	15
Joi	16
Vineri	17
Sîmbătă	18
Duminică	**19**
Luni	20
Marți	21
Miercuri	22
Joi	23
Vineri	24
Sîmbătă	25
Duminică	**26**
Luni	27
Marți	28
Miercuri	29
Joi	30
Vineri	31

IUNIE

Sîmbătă	1
Duminică	**2**
Luni	3
Marți	4
Miercuri	5
Joi	6
Vineri	7
Sîmbătă	8
Duminică	**9**
Luni	10
Marți	11
Miercuri	12
Joi	13
Vineri	14
Sîmbătă	15
Duminică	**16**
Luni	17
Marți	18
Miercuri	19
Joi	20
Vineri	21
Sîmbătă	22
Duminică	**23**
Luni	24
Marți	25
Miercuri	26
Joi	27
Vineri	28
Sîmbătă	29
Duminică	**30**

DATE IMP

24 ianuarie 1859	**— Unire**
februarie 1933	**— Luptel petrol**
6 martie 1945	**— Instau în Ro**
8 martie	**— Ziua i**
31 martie 1893	**— Creare munci**
aprilie	**— 30 de P.C.R.**
22 aprilie 1870	**— S-a n**
1 Mai	**— Ziua ce mu**
2 mai	**— Ziua**
5 mai 1818	**— S-a n**
8 mai 1921	**— Creare**
9 mai 1877	**— Procla Românı**
9 mai 1945	**— Ziua**
1 iunie	**— Ziua copilu**
23 August 1944	**— Eliber cist. S român**
septembrie	**— 50 de P.C.R.**
6 octombrie	**— Ziua**
25 octombrie	**— Ziua**
7 noiembrie 1917	**— Victor Octom**
28 noiembrie 1820	**— S-a n**
1 decembrie 1918	**— Unire**
30 decembrie 1947	**— Abolir R.P.R. a dev mânia**

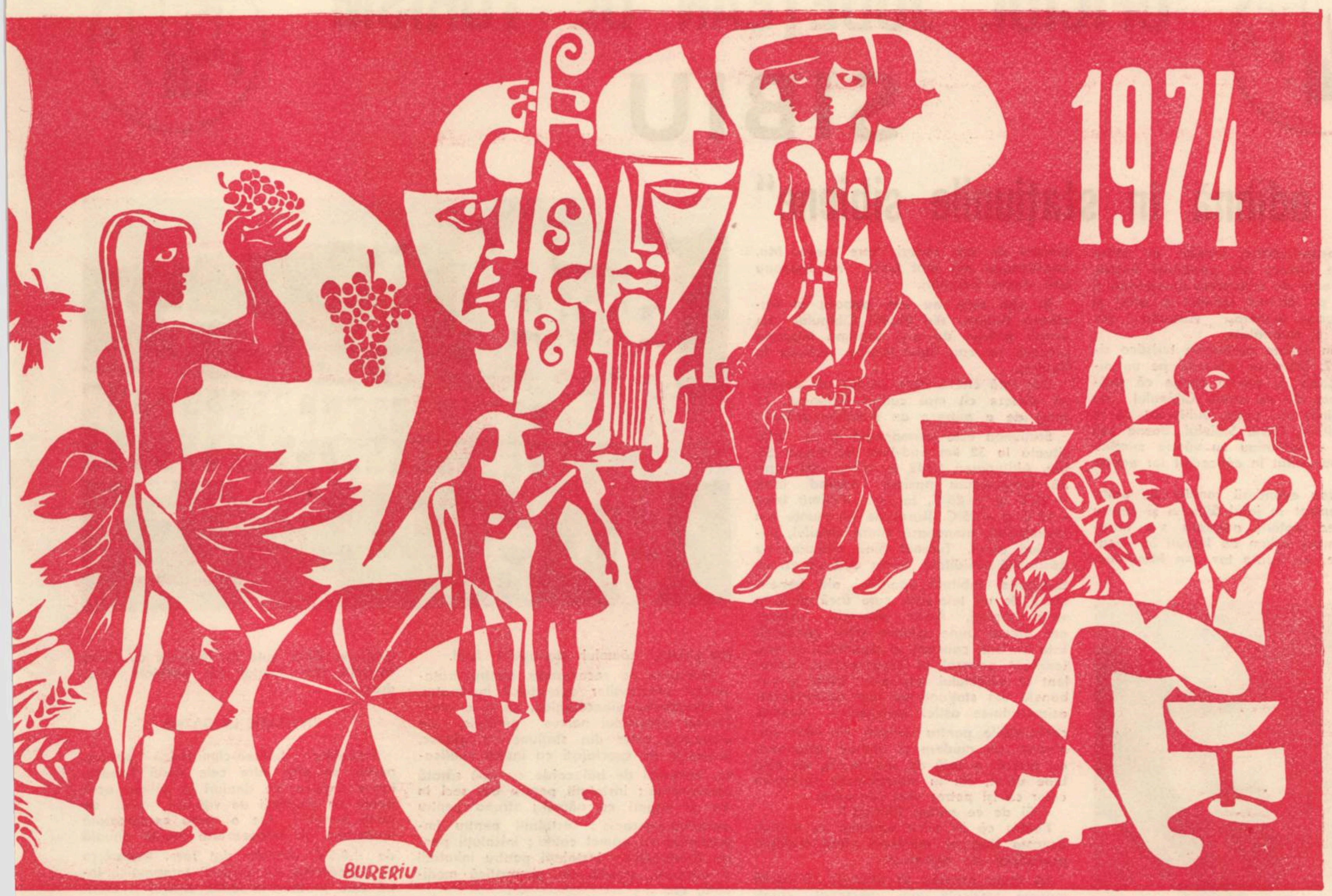

TANTE

telor române
ionare ale muncitorilor
erişti din România
nului guvern democratic

ală a femeii
ului politic al clasei
România
crearea, din iniţiativa
lui Unic Muncitoresc
Lenin
internaţionale a celor

din R.S.R.
Marx
ui Comunist Român
ependenţei de stat a

potriva fascismului
ală pentru apărarea

niei de sub jugul fas-
naţională a poporului

Congresul al III-lea al

nate ale R.S.R.
Revoluţii Socialiste din

rich Engels
niei cu România
hiei şi proclamarea
gust 1965 ţara noastră
blica Socialistă Ro-

IULIE	
Luni	1
Marţi	2
Miercuri	3
Joi	4
Vineri	5
Sîmbătă	6
Duminică	**7**
Luni	8
Marţi	9
Miercuri	10
Joi	11
Vineri	12
Sîmbătă	13
Duminică	**14**
Luni	15
Marţi	16
Miercuri	17
Joi	18
Vineri	19
Sîmbătă	20
Duminică	**21**
Luni	22
Marţi	23
Miercuri	24
Joi	25
Vineri	26
Sîmbătă	27
Duminică	**28**
Luni	29
Marţi	30
Miercuri	31

AUGUST	
Joi	1
Vineri	2
Sîmbătă	3
Duminică	**4**
Luni	5
Marţi	6
Miercuri	7
Joi	8
Vineri	9
Sîmbătă	10
Duminică	**11**
Luni	12
Marţi	13
Miercuri	14
Joi	15
Vineri	16
Sîmbătă	17
Duminică	**18**
Luni	19
Marţi	20
Miercuri	21
Joi	22
Vineri	**23**
Sîmbătă	**24**
Duminică	**25**
Luni	26
Marţi	27
Miercuri	28
Joi	29
Vineri	30
Sîmbătă	31

SEPTEMBRIE	
Duminică	**1**
Luni	2
Marţi	3
Miercuri	4
Joi	5
Vineri	6
Sîmbătă	7
Duminică	**8**
Luni	9
Marţi	10
Miercuri	11
Joi	12
Vineri	13
Sîmbătă	14
Duminică	**15**
Luni	16
Marţi	17
Miercuri	18
Joi	19
Vineri	20
Sîmbătă	21
Duminică	**22**
Luni	23
Marţi	24
Miercuri	25
Joi	26
Vineri	27
Sîmbătă	28
Duminică	**29**
Luni	30

OCTOMBRIE	
Marţi	1
Miercuri	2
Joi	3
Vineri	4
Sîmbătă	5
Duminică	**6**
Luni	7
Marţi	8
Miercuri	9
Joi	10
Vineri	11
Sîmbătă	12
Duminică	**13**
Luni	14
Marţi	15
Miercuri	16
Joi	17
Vineri	18
Sîmbătă	19
Duminică	**20**
Luni	21
Marţi	22
Miercuri	23
Joi	24
Vineri	25
Sîmbătă	26
Duminică	**27**
Luni	28
Marţi	29
Miercuri	30
Joi	31

NOIEMBRIE	
Vineri	1
Sîmbătă	2
Duminică	**3**
Luni	4
Marţi	5
Miercuri	6
Joi	7
Vineri	8
Sîmbătă	9
Duminică	**10**
Luni	11
Marţi	12
Miercuri	13
Joi	14
Vineri	15
Sîmbătă	16
Duminică	**17**
Luni	18
Marţi	19
Miercuri	20
Joi	21
Vineri	22
Sîmbătă	23
Duminică	**24**
Luni	25
Marţi	26
Miercuri	27
Joi	28
Vineri	29
Sîmbătă	30

DECEMBRIE	
Duminică	**1**
Luni	2
Marţi	3
Miercuri	4
Joi	5
Vineri	6
Sîmbătă	7
Duminică	**8**
Luni	9
Marţi	10
Miercuri	11
Joi	12
Vineri	13
Sîmbătă	14
Duminică	**15**
Luni	16
Marţi	17
Miercuri	18
Joi	19
Vineri	20
Sîmbătă	21
Duminică	**22**
Luni	23
Marţi	24
Miercuri	25
Joi	26
Vineri	27
Sîmbătă	28
Duminică	**29**
Luni	30
Marţi	31

OFICIUL JUDEŢEAN DE TURISM SIBIU

„La odihnă în staţiunile sibiene“

Sibiul, oraşul-cetate, leagăn al atitor evenimente istorice ale poporului nostru, al unor creaţii de rezonanţă europeană şi mondială pe tărimul ştiinţei, a artei şi culturii, atrage numeroşi vizitatori din toată ţara şi străinătate.

„Avînd în vedere prestaţiile turistice sibiene O.J.T. Sibiu se situează pe un nivel ireproşabil Şi putem spune că străvechiul burg de pe valea Cibinului nu este dezminţit nici unde, indiferent că te afli la Păltiniş, Ocna Sibiului, Bazna sau Bilea-lac" — subliniau cu vădită mîndrie cei care au vizitat în concediul lor aceste meleaguri.

În vederea extinderii zonelor de odihnă şi agrement în jurul Sibiului şi pentru completarea dotării acestora s-a întreprins un mare volum de lucrări în fiecare statiune, ne relata tov. Ion Mărgineanu directorul Oficiului Judeţean de Turism Sibiu şi Roşca Ion contabil şef.

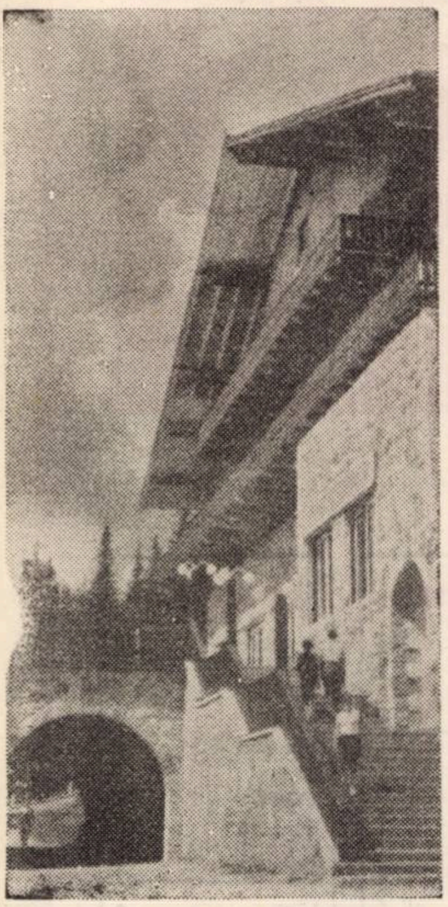

Activitatea de deservire turistică a fost substanţial îmbunătăţită, prin perfecţionarea mijloacelor de informare a turiştilor români şi străini sosiţi în Sibiu, asupra obiectivelor ce pot fi vizitate, a serviciilor de care pot beneficia, etc.

La fel în punerea în valoare a frumuseţilor, a monumentelor şi locurilor de tradiţie reprezintă o nouă notă de atracţie, în deosebi sub raportul cîştigului de informaţii culturale şi educative. Acestea prezintă interese pentru turişti, sînt placate cu inscripţii lămuritoare. În fiecare staţiune turistul descoperă de fiecare dată ceva nou : un bar, un restaurant, o terasă, o sală de club, o cantină nouă şi multe altele. Dar să-i urmărim pe oaspeţi în perimetrul staţiunilor sibiene.

DE CE NUMAI LA PĂLTINIŞ ?

În autobuzele Întreprinderii de Transporturi Locale ce traversează localitatea Răşinari, urcînd spre Păltiniş, nu de puţine ori poţi auzi dialoguri de felul acesta :

— Unde mergeţi ?

— La Păltiniş...

— Frumoasă staţiune ! Merită să-ţi petreci concediul aici. Eu în fiecare an sînt prezent în părţile acestea. Ori la vremea schiului, ori la aceea a culesului murelor, a zmeurei, ba chiar şi primăvara cînd ghioceii abia reuşesc să se ridice limpezi de sub zăpezi, spre soare. Ma. intotdeauna mă simt bine, ne spuneau unii dintre vizitatori.

Şi alţii care au mai poposit în frumoasa staţiune din Munţii Cibinului nu scapă prilejul de a-şi exprima impresia plăcută pe care le-a lăsat-o şederea la Păltiniş.

Dar iată cîteva date pentru cei dornici să viziteze cît mai curînd Păltinişul, în prag de a petrece un Revelion plăcut :

Staţiunea este permanentă şi se află situată la 32 km Sud-Vest de oraşul Sibiu. Altitudinea 1 442 m, clima este alpină, temperatura maximă variind între + 25°C şi + 28°C, iar cea minimă între — 15°C şi — 25°C. Brazii de pe munţii din împrejurimi, atenuează viteza vîntului, purificînd aerul. Terenul fiind calcaros nu păstrează umiditate. Iarna cad zăpezi abundente. Iubitorii sportului alb beneficiază de un tele-schi, care urcă pînă la vîrful Onceşti. Aerul puternic, ozonat, are efecte bune asupra stării sănătăţii. Este un bun calmant al sistemului nervos, tonifiant general al organismului, stimulent al sistemului respirator. Vilele şi cabanele din staţiune au fost modernizate, asigurîndu-se astfel vizitatorilor condiţii confortabile pentru odihnă. Un bloc alimentar, un modern şi frumos restaurant, cu terasă, o sală de spectacole, un club bine utilat, vin în întîmpinarea cerinţelor celor ce îşi petrec aici concediul.

— Şi de ce numai Păltiniş ?

Pentru că în orice anotimp al anului, această staţiune montană oferă multiple posibilităţi de agrement.

La toate acestea se adaugă, în egală măsură, serviciile unui personal stilat, condus de Ion Popescu directorul staţiunii. Celor ce vor să citească o carte, fie ea de orice gen, biblioteca le oferă un mediu ambiant plăcut. Celor ce vor să facă plimbări şi excursii, directorul clubului Mihai Cazan le oferă trasee de neuitat, cum sînt : drumul spre cabana Gîtul Berbecului, cel spre vîrful Cindrel.

Spaţiul nu ne permite decît o prezentare sumară a posibilităţilor de agrement. Lăsăm viitorilor vizitatori ai Păltinişului plăcerea de a descoperi ei înşişi frumuseţea acestor locuri.

IMAGINI DIN OCNA SIBIULUI

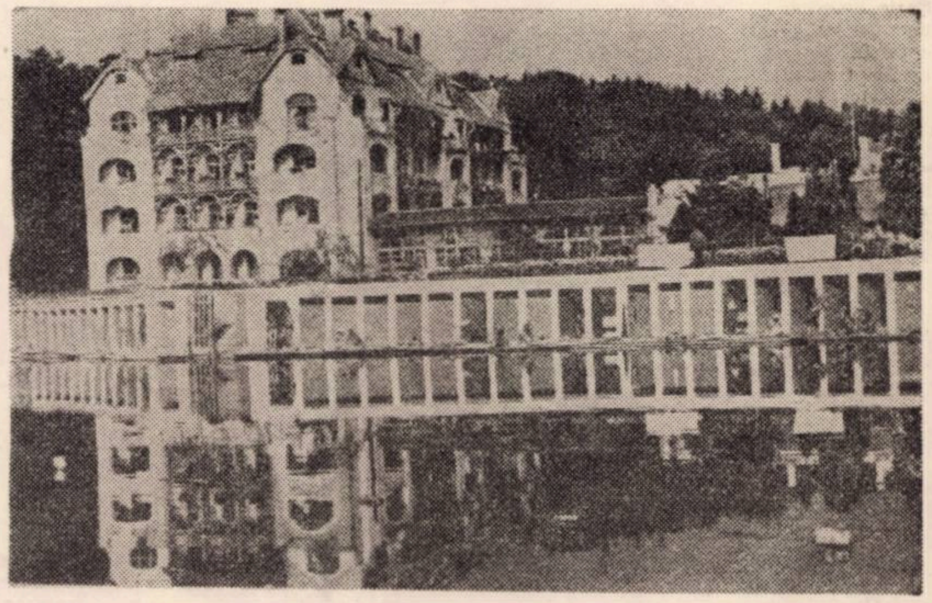

Vederea pe care staţiunea de tratament şi odihnă Ocna Sibiului o oferă vizitatorilor săi este aidoma multor altor staţiuni balneare din ţara noastră : pavilioane drăguţe, vile îngrijite şi cochete, cabinete de consultaţii, săli de tratamente înzestrate cu aparatură modernă, laborator, club, bibliotecă, cantină, etc. În plus, culoarea locală o dau aici bogăţia de lacuri, rămase în mare parte ca vestigii ale vechilor exploatări de sare, de pe vremea romanilor. Proprietăţile curative ale lacurilor sărate de pe aceste meleaguri erau cunoscute încă din secolul al XVI-lea ,dar abia în 1850 au început să fie utilizate, cînd apa era vîndută bolnavilor, pentru a fi folosită la băi calde. Apele sărate de la Ocna Sibiului au o concentraţie minerală de 26% şi în felul lor sînt unice în Europa. Înzestrată cu o bogată şi modernă aparatură medicală, staţiunea a devenit în zilele noastre o importantă şi eficientă bază de tratament balnear. Ea se află situată la 12 km de Sibiu, într-o regiune împrejmuită cu dealuri acoperite cu păduri de stejar. Altitudinea 408 m, avînd un climat de trecere de la cel de dealuri-coline la cel subalpin. Staţiunea este ferită de vînturi. Pe lîngă acest climat de cruţare ea beneficiază de factori naturali de cură cum ar fi : apa minerală clorosodică, uşor bicarbonatată a izvorului Horia, (întrebuinţată în cura internă), apa minerală clorosodică a lacurilor helioterme (avînd o concentraţie între 180—260 g/litru), nămolul sapropelic fosil.

Staţiunea se recomandă pentru tratamentul afecţiunilor aparatului locomotor, a afecţiunilor ginecologice, cît şi a afecţiunilor sistemului nervos periferic. La dispoziţia celor din staţiune se găsesc, deservite de specialişti cu înaltă calificare, instalaţii de băi calde cu apă sărată concentrată ; instalaţii pentru băi reci în lac şi ungeri cu nămol ; strand pentru aero-helio-terapie ; instalaţii pentru împachetări cu nămol calde ; instalaţii pentru fizioterapie ; instalaţii pentru inhalaţii şi aerosoli, o sală de gimnastică medicală, etc.

Mai există încă „ceva" care apare evident abia după terminarea curei. Este diagnosticul de „ameliorat" cu care pleacă înapoi spre casă, la locurile de muncă, miile de oameni ai muncii veniţi în staţiunea Ocna Sibiului.

Desigur eficacitatea tratamentului face ca staţiunea să se bucure de aprecierea numeroşilor oaspeţi care o vizitează în fiecare an. Să existe oare vreun secret ? Nu ! Categoric nu ! Şi lucrul acesta se poate vedea în activitatea întregului colectiv de medici, surori, băieşiţe, în modul cum aplică ei tratamentul. Se poate desprinde şi mai clar din discuţiile cu oamenii, cu acei care numai după cîteva zile declară că „durerile ne-au lăsat". De altfel, ţelul pe care caută să-l atingă personalul staţiunii este : „cît mai mulţi bolnavi amelioraţi, cît mai puţine nemulţumiri".

Aceasta face ca, indiferent unde vom intra, fie că este un cabinet medical, fie secţia de electro-fizioterapie, o cabină de băi sau una de împachetări de nămol, să găsim aceeaşi atmosferă de muncă, specifică unei adevărate clinici de specialitate. Zilnic sute de ilustrate cu Ocna Sibiului duc salutul lor fierbinte celor dragi.

INVITAŢIE LA BAZNA

Staţiunea balneo-climaterică permanentă, se află între cele două Tîrnave, într-o regiune de dealuri şi coline, acoperite cu plantaţii de viţă de vie, de pomi fructiferi. Are o climă continentală moderată, cu temperatura medie anuală de +9,5°C vînturile sînt rare. Atmosfera este încărcată cu aerosoli terapeutici, între care predomină iodul, calciul şi esenţele aromate de pădure.

Despre calităţile apelor minerale nu e cazul să mai discutăm. Ele vă sînt desigur cunoscute. Cura cu apele minerale clorosodice, iodate, bromate, hipertone şi atermale este foarte bună în tratamentul bolilor aparatului locomotor, ale oaselor şi muşchilor, ale dermatozelor cronice. Staţiunea dispune şi de alţi factori curativi, ca de pildă : nămolul de origine minerală de asemenea din apa izvoarelor se extrage prin evaporare sarea cu mult renume „de Bazna" pentru tratarea reumatismelor cu care se pot face băi la domiciliu, la nivelul oricăror exigenţe. Vile spaţioase stau la dispoziţia celor veniţi la tratament în staţiunea Bazna, dispunînd la fel de tot confortul : club, restaurant, cinematograf, existînd şi posibilităţi de practicarea sportului. Credem că sînt suficiente motive, sperînd să optaţi pentru un concediu plăcut şi reconfortant la una din staţiunile oferite. În perspectivă O.J.T. Sibiu va construi aici un nou pavilion de tratament şi un hotel sanatorial modern.

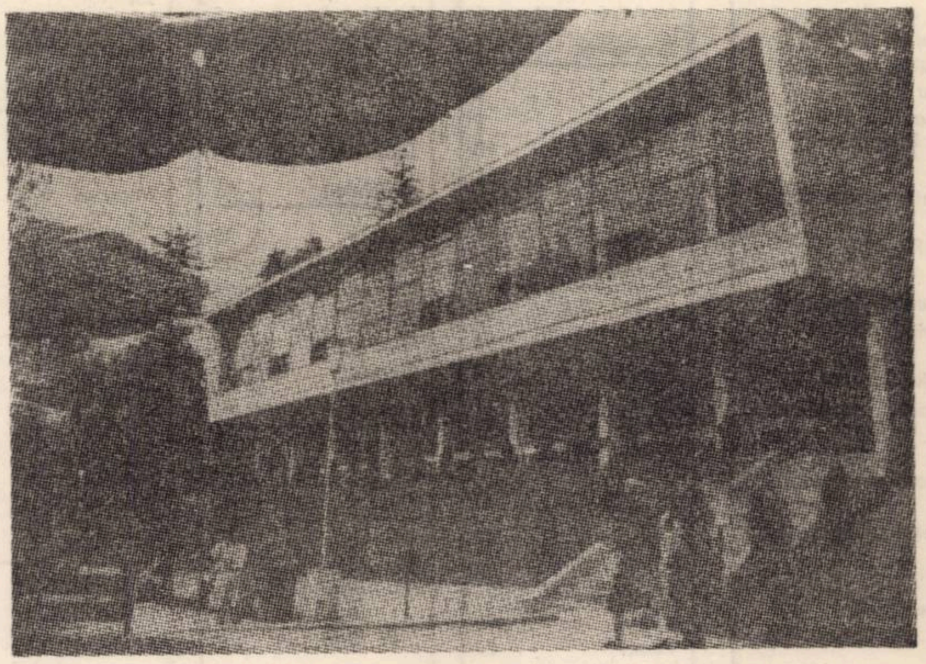

KLEIBEL ERWIN

C. MIU-LERCA

Semințele

Trecerea

Rodește-n stamine,
sămința, fecunda vieții-mbinare
de lut și de soare :
se-ncintă in hora
cu vecii
din specii
și fauna și flora.

Peste arcadele
vremilor verzi, risipitele,
clipitele
-și salbă cascadele,
punțile.
Vor trece și zilele secerii
-n nunțile
trecerii
spre alte semințe,
spre alte stamine,
spre alte ființe,
spre alte destine.

Circuitul

Se cațără iar primăvara in ramuri,
suride-n deschisele geamuri
și-și șerpuie rimele -n brazde.
Bătrinele
gazde
-și desfășură
brinele,
-nfășură
zarea.
Cărarea,
sporind, li se pierde
-n belșugul de verde.

Revin sempisternele noastre flori
și din petală-n petală,
impetuoasa vieții năvală
își colorează frenetică urmele.
E vremea cind iarba imbuibă
căpițele, turmele.

Inflăcăratele sevelor euforii
se incuibă
in raiul de fructe, minune
-nflorită in muguri :
s-or coace și struguri
și prune
-n cuptoarele
verii, sore cu soarele.

Și zilele toamnei veni-vor s-adune
sămința cea nouă,
siloz al recoltelor pline
de necunoscutele lumii sorginți și destine.
Din simburii copți,
zgribuliți sub lăorul de neauă,
cind ghioceii
își vor desena clopoțeii,
alte flori
invia-vor in glii,
ca zorile-n ochii de rouă,
ca roiul de stele -n stupina seninelor nopți.

Gîzele

Mișună-n iarbă, pe-ogoare,
popoare
de gize și-un caier
de zboruri in aer.

Ce soartă
le poartă ?
Ce mină
le mină ?
De ce ? Incotro ? Și de cind ?

Venind și plecind —
și apa le-ineacă și focul le arde —
și pier
miliarde
-n prigoana
-ncordatei trăiri. Ci iar
reapar
Intețindu-și nelogic,
mirifică, goana
spre echilibrul de fier,
ecologic.

DUȘAN PETROVICI

Clamînd

clamind
și nu singur
peste fața de var a zilei
trece un zimbet
prietenii mei țăranii
își innoadă asprele nopți
cu luceferi
să treci peste un cimp
in picioarele goale să treci
să-i simți mătasea
de veșnică răscolire
cum ai trece cu mina
peste fruntea ințeleptului
să fringi piinea zăpezii sub soare
să-i asculți inima
amețit de miresme
in cuvint tăcerea să-ți fie
un foșnet subțire
nici grabă nici stare
ci doar balanță de ape
curgind inspre mare
ca inspre o rană frumoasă.

Tineri

tineri,
sub coaja voastră de portocală
fierbe sărbătoarea unui vis
și poate sinteți stilpi de rugăciune
ai poemului meu
iată vin inspre brațele voastre aprinse
aveți in gură măsele de zeu
cu care veți sfărima timpul
pină veți da de istorie
eu sint doar cel care spune :
fiți duri cu neantul, invățați zborul
cățăratul pe brinci dacă-i nevoie —
dezlegați țărina din jurul inimii voastre
și eu voi striga :
nu știu să zbor
dați-mi doar trupul unei pietre
din patria mea —
voi urca impreună cu voi
pină la inima ei.

Cădere în vis

departe e crinul cetății
nici albă columbă nu este
poemul ce vi l-am spus
ne-nalță iubirea — spirală —
in zarea netăgăduitei noastre vieți.

frumos e să contempli lumina
in criptele ierbii s-adormi
crisalidă nebună ca fumul
ne azvirle din flăcări fluturi enormi

căderea in vis nu e păcatul
nici noapte-adunată in ochiul ce-a nins
vin vinătorii : cu gloanțe de piine
ne-mpușcă in gură
și nimeni nu cade — și nimeni nu e invins !

Adormirea umbrelor

(CELE TREI STĂRI ALE POEMULUI)

adormiră umbrele
nu le-am văzut demult intrind
cu intunecatele lor coarne in arenă
și nici singele țișnind
sub ploaia de țipete infierbintate
adevărata, libera cugetare imi spune
că ele nu-și mai pot urni vechile brocarturi
din praful ce le ascunsese nevrednica lor stare
lumina e stăpină —
poetul recheamă harfele cu strune clare
virile vinturi poartă frunza-n dinți
ca pe o stemă peste reliefuri
căldura sare din lucruri
și ne impresoară.

2

intreb :
cum se poate liniști furtuna unei rătăciri
printre atitea lucruri in creștere ?
cum, cu albastră puritate
să-mblinzești val după val
pentru a stăpini o mare ?
să iei pe inima ta un munte
să-l porți — castel de comori —
ca pe o răcoroasă livadă
pină in cuvinte
să-ți picure ceara nopților albe
pe ziua culorilor trei
pe care țara aceasta le poartă

3

starea a treia
e insuși poemul
născut după legea
cuprinsă in lucruri de care am vorbit —
nu intocmire de muzici
nici pergamente in suluri inchise
ci tilcul adinc
al privighetorii ce cintă
al vremii ce viscolește cu noimă
in inima patriei tale

ENDRE KAROLY
la 80 de ani

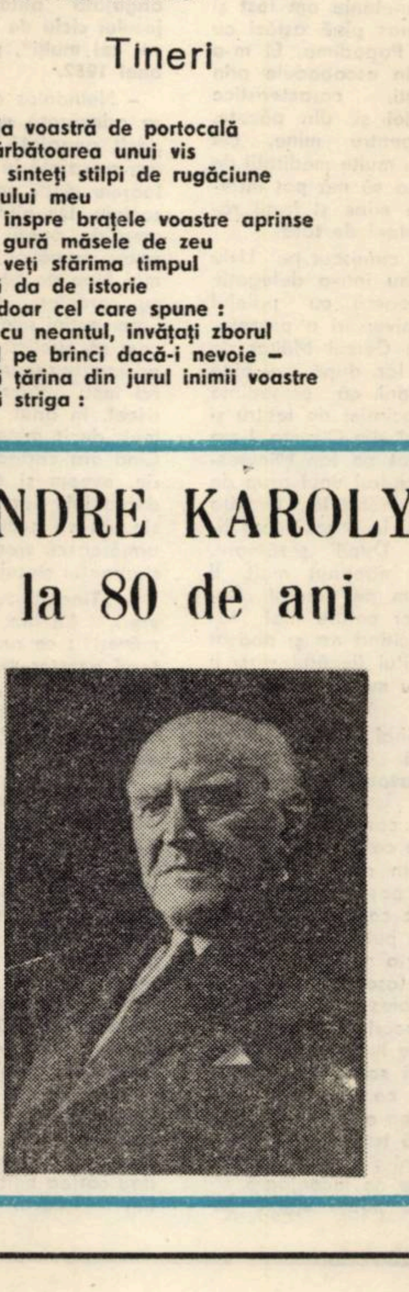

Timișoara

Cu nouă-i virsta mea de inmulțit
ca să ajungă anii mei la tine...
Ciți te-au dărmat și cîți te-au reclădit,
pin' să mă vezi in leagăn și pe mine ?!

Și-n anii cei de nouă ori pe-atit,
cite emoții, cîți fiori, și cit
frumos, și cite hide năluciri,
imbrățișări, omoruri, prăbușiri.

Poți crede că e doar atit ? Tu poți ?
Să pierzi ce-a fost din truda ta să scoți ?!
O, ce istorie-n miniatură !

Nu te-ai deprins mai bun, oricum socoți.

Frăține, ia-mă astăzi drept măsură
— prezentul este marea-nvățătură :
a fi și-a făptui pentru noi toți.

In poala unui nor

De mă privesc, văd că sint ploaia care
Se cerne dintr-un nor plutind pe zare :

Esența, azi deplină, degajată,
Și vanitos rivnită altădată...

De doruri ars, eram nimicnicie
Secătăuită-ncet de moșnegie ;

Azi sufletul meu zboară larg spre stele :
Exist, in ciuda neființei mele !

Și nu mai sint o goană sugrumată :
Mă dăruiesc curat și fără pată.

Cuvintul mi-a fost drept — și, de aceea,
chiar de mă pierd, stropii mei cern Ideea.

Cîntec (17)

Golaș venit pe lumea asta,
Golaș intr-însă rămineam
De nu și-ar fi deschis fereastra
Surisul meu, spre orice ram.

Crescut din zîmbetul de muguri,
In bucurii am infrunzit.
Ca duh și vervă, lor, de-a pururi,
Le sint dator că m-am ivit.

Doar cit ii dărui bucuria,
E lumea dreptul tău curat :
De cum iți piere voioșia,
Ești frunza ce s-a scuturat.

In românește de GELU PĂTEANU

istorie document

Lugojul — decembrie 1905

Lugojul, oraş cu vechi tradiţii de cultură românească, avea să fie martor al unor evenimente însemnate în lupta poporului român pentru dreptate socială şi naţională. Era în decembrie 1905. Mantia de zăpadă a iernii acoperise oraşul. Acesta fusese ales drept loc al unei importante reuniuni a socialiştilor români din Transilvania, urmînd să devină gazda primului Congres independent al muncitorilor români, care avea să consacre existenţa Secţiei române a P.S.D. din Transilvania, a cărei activitate începuse de fapt în 1903.

Cu o lună înaintea acestui eveniment, la 5 noiembrie 1905, se desfăşurase la Lugoj o mare întrunire, în cadrul căreia 20.000 de participanţi, din 32 de localităţi din Banat şi Transilvania, au adoptat hotărîri privitoare la recunoaşterea naţiunii române, la promovarea culturii şi limbii române.

O contribuţie importantă în cadrul mişcării naţionale a românilor au avut-o socialiştii români din teritoriile aflate sub dominaţia habsburgică. Mişcarea socialistă a acordat o atenţie crescîndă problemei naţionale, militînd pentru egalitatea în drepturi a tuturor naţionalităţilor, ca unul din cele mai importante deziderate ale poporului român. Organizaţii ale social-democraţilor români îşi desfăşurau activitatea într-o serie de centre, între care cele din Banat, la Timişoara, Lugoj şi altele. La începutul secolului se semnalaseră greve, acţiuni ţărăneşti („grevele pentru seceriş"), manifestaţii de stradă, toate constituind forme diferite ale aceleiaşi împotriviri faţă de regimul de asuprire. Totodată s-au organizat sindicate care înglobau atît pe muncitorii români, cît şi pe cei germani, sîrbi, maghiari la Timişoara, Lugoj Caransebeş, precum şi sindicate ale proletariatului agricol într-o serie de comitate bănăţene.

Îmbinarea dezideratelor de ordin social cu cele de factură naţională, apărarea drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti pentru români, a culturii naţionale, a reprezentat o preocupare de bază a socialiştilor români. Se răspîndea în Banat ziarul săptămînal timişorean „Votul poporului" precum şi ziarul „Adevărul" („Glasul poporului"), „Foaie pentru poporul muncitor român din întreaga Transilvanie" al cărui redactor responsabil a fost în acea perioadă A. Cristea. La 1 noiembrie 1905, „Adevărul" scria : „Ca popor muncitor care producem totul şi nu avem în schimb alt nimic, decît sărăcia şi mizeria, trebuie şi noi să ne trezim din somnul morţii în care ne aflăm... Ziarul milita intens pentru egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor, susţinînd în mod hotărît necesitatea votului universal direct şi secret. Ziarul descria în mod zguduitor condiţiile grele de viaţă şi de muncă în oraşele şi satele Transilvaniei. O atenţie deosebită se acorda problemei culturalizării maselor populare româneşti.

ADEVĔRUL

(GLASUL POPORULUI)

O puternică mişcare s-a manifestat în preajma Congresului Socialist de la Lugoj din 1905. La 1 decembrie 1905, pe prima pagină a ziarului „Adevărul" („Glasul poporului") erau inserate următoarele :

„INVITARE

Conform hotărîrii Comitetului conducător Central al Partidului Social-Democrat din Ungaria se ţine în Lugoj în sala Concordia în zilele de 24 şi 25 eventual 26 decembrie

PRIMUL CONGRES ROMÂN Programul defintiv este **1. Lupta pentru votul universal. 2. Presa partidului. 3. Organizarea economilor. 4. Organizarea politică. 5. Eventuale propuneri.** Toate comunele româneşti sînt invitate a alege unul sau doi delegaţi care să ia parte la acest Congres.

COMITETUL CONDUCĂTOR".

Dînd curs acestei chemări şi în urma intenselor acţiuni de pregătire, s-a întrunit la Lugoj, la 24 decembrie 1905, primul Congres al Secţiei române a P.S.D. din Transilvania. În sala Concordia, într-o atmosferă sărbătorească, emoţionantă, se adunau delegaţi veniţi să-i reprezinte pe socialişti români din multe centre urbane şi rurale ale Transilvaniei şi Banatului. Mulţi dintre cei prezenţi atunci la Lugoj aveau să devină luptători activi, energici şi recunoscuţi pentru emanciparea socială şi naţională a românilor din Tranislvania. Era ora 10 cînd s-au deschis lucrările acestui remarcabil congres care va consacra existenţa Secţiei române. Comisia de verificare, aleasă de congres şi alcătuită din 5 persoane, a făcut cunoscut congresului că în sală erau prezenţi 78 de delegaţi reprezentînd 7 organizaţii şi 40 de comune. Era o reprezentare importantă care vădea o reală prezenţă socialistă în Transilvania şi Banat, cu probleme specifice, în rîndul populaţiei româneşti.

Istoricul Congres de la Lugoj din 1905 a luat în discuţie cîteva din problemele de fond ale activităţii socialiştilor români din Transilvania. În prima zi s-a discutat problema luptei pentru votul universal, problemă în care s-a adoptat o rezoluţie. Dezbătîndu-se activitatea presei muncitoreşti, s-a arătat necesitatea lărgirii ariei de difuzare a acesteia. Congresul a hotărît ca ziarul „Adevărul" („Glasul Poporului") să apară la Lugoj şi să se urmărească ca după atingerea unui tiraj de 1.500 de exemplare, să se asigure apariţia cotidiană a ziarului. În cea de a doua zi a congresului, s-au adoptat hotărîri în problemele dezbătute privind organizarea în comune a sindicatelor muncitorilor agricoli, privind crearea de grupe sindicale înzestrate cu biblioteci, organizarea de conferinţe ştiinţifice şi culturale pentru muncitorii şi ţăranii români. Congresul lansa chemarea : „spre cultură, spre îmbunătăţirea soartei noastre". La punctul consacrat organizării politice, dezbaterile şi rezoluţia adoptată subliniau că muncitorimea trebuie să se organizeze şi pe cale politică, că ea trebuie să participe intens la activitatea Secţiei române a P.S.D., pentru a-şi putea realiza revendicările. Lucrările Congresului de la Lugoj au fost difuzate larg în rîndul maselor populare româneşti din Transilvania în coloanele ziarului „Adevărul" („Glasul Poporului").

Intensificarea acţiunilor muncitoreşti şi îndeosebi activitatea organizatorică pentru unirea muncitorilor şi ţăranilor sub steagul partidului muncitoresc, care să-i satisfacă pe muncitorii români ca naţie şi ca proletari, lupta secţiei române pentru realizarea în decembrie 1918 a actului Unirii Transilvaniei cu România, reprezintă urmarea firească pe care a avut-o Congresul din anul 1905.

HERBERT RABINOVICI

Cu profesorul şi poetul Mihai Novac

(Urmare din pag. 1).

— Exact. Dintre profesorii de liceu care v-au rămas apropiaţi ?

— La liceul din Oraviţa l-am avut profesor de limba română pe Ion Stoia-Udrea, ad libitum, ne-a predat teoria dramei şi pe scriitorul Damian Izverniceanu, care a fost mulţi ani profesor de desen la liceu. Domnia sa m-a ajutat în începuturile literare.

— Vă amintiţi cum aţi debutat ?

— Acest lucru nu se uită, mai ales de un tînăr din provincie care are posibilităţi limitate de publicare. Prin 1925, Damian Izverniceanu scotea o gazetă, „Junimea". Ca elev răsărit şi în clasa a V-a eram chemat, bineînţeles, în timpul liber, să scriu adrese pentru abonaţi. Odată, în timp ce scriam adrese la o măsuţă, cu spatele la dînsul, aud că mă întreabă : „Cine-i acela Moş Noe Delasasca ?" Eu tac. A înţeles. Citea o gazetă ultraperiodică, „Zbiciul", a lui Jucu de Banat, un ziarist declarat comunist. Un ziarist peregrin, cam în genul lui Tata Oancea. Publicasem, în foaia pe care o citea profesorul, sonetul, din care mi-ai recitat matale la început, „Tăceri de sub pămînt" cu pseudonimul — Moş Noe Delasasca. Atunci, Damian Izverniceanu mi-a sugerat să semnez — **M. E. Ilă.** Adică **Meilă,** fiindcă la Sasca aşa îi zice, în popor, lui Mihai. Cu acest pseudonim am publicat apoi cîteva poezii în gazeta „Junimea".

— Ce a însemnat pentru dvs., un tînăr din provincie, contactul cu Bucureştii deceniilor trei şi patru ?

— Mult, chiar foarte mult. La Universitate, la Bucureşti, am plecat în 1928. Am găsit un oraş suferind economic, agitat politic, dar nu şi literar. S-a întîmplat ca tocmai în acel an N. Iorga să ţină un curs de Istoria literaturii române, iar examenul de bursă l-am dat tocmai cu renumitul savant, care dădea note mici. Subiectul probei scrise a fost : „Faceţi o împărţire a Istoriei literaturii române după propria părere". Elev fiind, la Oraviţa, îmi căzuse în mînă şi citisem din biblioteca protopopului Musta, ai cărui copii îi meditam, o Istorie a literaturii române de pe vremuri, litografiată la Braşov. Am dezvoltat în lucrare o perioadă mai puţin cunoscută şi anume : **creaţia orală în evul mediu,** insistînd asupra poemului **„imnul soarelui şi al lunii"** — cu interferenţe de elemente păgîne. **Am luat nota maximă dată de Iorga — 8 şi cu acest 8, cămin şi cantină gratuit.**

— Multe se vorbesc despre Nicolae Iorga ; vă amintiţi o împrejurare mai deosebită ?

— Fără îndoială că păstrez pentru ilustrul meu dascăl sentimente alese şi acum îmi vine în minte o ipostază deosebită a lui N. Iorga. În anul al III-lea de studii universitare, devenisem preşedintele asociaţiei „Căminul şi cantina studenţilor în Litere şi Filozofie". La un moment dat n-am mai avut fonduri să achităm furnizorii. N. Iorga era prim-ministru. La îndemnul colegilor mei, în fruntea unei delegaţii, m-am prezentat la Consiliul de miniştri lui N. Iorga. Ilustrativ pentru anii 1931—1932, ani de criză economică mondială, primul ministru mi-a răspuns la cererea studenţilor că nu-mi poate aloca nici un fond, dar dacă furnizorii mă vor da în judecată, să mă duc la el să mă scape.

— Foarte, foarte interesant. Dar să trecem la ale noastre. Ce profesori renumiţi aţi audiat ?

— Pe D. Caracostea l-am ascultat la Literatura modernă. Tot pe dînsul îl am la licenţă, şi, mai tîrziu, cu 2 ani, la doctorat. Am fost mult timp în preajma lui Caracostea, într-o vreme, mai mult decît prietenul meu Ovidiu Papadima. Am fost propus de dînsul pentru a merge la studii în străinătate, dar practicile burgheze hotărau altfel. L-am urmat perseverent şi pe Ovid Densuşianu, ale cărui expuneri, deşi greoaie, erau pline de miez şi profund ştiinţifice. Mai puţin pe M. Dragomirescu, cu ale cărui teorii estetice artificioase nu mă prea împăcam. De-altfel, pentru gravele lui greşeli de limbă în expunere, devenise obiect de glumă şi printre studenţi, şi în presa literară a vremii.

— Aţi făcut parte dintr-un anume cerc literar ? Cum vi se părea boema literară a universitarilor bucureşteni ?

— Am frecventat mai multe grupuri de scriitori studenţi. Dintre acestea nu-mi plăcea grupul gălăgios al lui Eugen Ionescu sau al caricaturistului Neagu Rădulescu. Mai serios mi se părea cel al poetului Ion Pogan. În bună prietenie am fost şi am rămas pînă astăzi cu Ovidiu Papadima. El m-a iniţiat în escapadele prin Bucureşti, caracteristice studenţiei şi, din păcate, rare pentru mine, cel prins cu multe meditaţii de elevi, ca să mă pot întreţine pe mine şi fraţii rămaşi orfani de tată.

L-am cunoscut pe Liviu Rebreanu într-o delegaţie studenţească, cu prilejul unei aniversări a prozatorului la Cercul Militar de atunci. Iar, după mai bine de 10 ani, ca preşedinte al „Asociaţiei de teatru şi casinou" din Oraviţa, l-am prezentat pe Ion Minulescu în cadrul unui grup de scriitori, venit la Oraviţa în 1943, la o şezătoare literară. După şezătoare, ne-am întreţinut mult. Îl ascultam pe autorul „Romanţelor pentru mai tîrziu" recitind rar şi apăsat la sfîrşitul fiecărui vers. Îi plăceau munţii şi liniştea lor.

— Mihai Novac, ce înseamnă poezia pentru dumneavoastră, omul care...

— ...care la 67 de ani slujeşte catedra. Poate am greşit în anul 1934, cînd aveam posibilitatea să îmbrăţişez cariera universitară, sau puteam ocupa un loc într-o redacţie literară, şi uite (aşa) m-am instalat ca profesor la Oraviţa. Dar uneori omul mai face anumite lucruri şi în afara dorinţei sale. Cît despre poezie, ce aş putea spune... ea a însemnat şi înseamnă totul pentru mine. Aş numi-o liniştea obiectelor ce ne înconjoară.

— Ce poate spune astăzi despre o literatură angajată autorul curajosului ciclu de poezii „Cu voi cei mulţi", publicat în anul 1932.

— Neîndoios că literatura adevărată nu poate fi decît angajată. Da, da, dar angajată în toate sectoarele vieţii omeneşti şi sociale. De pildă, volumul meu de poezii „An din patru primăveri" conţine mai bine de 50 de poeme cu caracter protestatar. Eram puţini aceia care riscam să publicăm poezii la adresa burgheziei. Editorul meu, Pavel Suru, a riscat, în anul 1932, mai mult decît mine, autorul. Cînd era cartea în librărie, aveam şi entuziasmul debutului, dar şi frica în sîn, ca nu cumva să mă urmărească vreun copoi al siguranţei statului burghez.

— „Tinereţe ... joc de vreri, / An din patru primăveri" ; ce ar spune autorul acestor versuri, şi nu profesorul care, aproape timp de 4 decenii, a slujit catedra tineretului nostru de astăzi ?

— Să înveţe să iubească soarele românesc mai puternic astăzi ca oricînd. Să fie muncitori, doctori, ingineri şi pentru bunii şi străbunii lor. Să preţuiască munca şi artele.

— La sfîrşitul acestui an şcolar veţi fi pensionar, adică profesor pensionar ? Ştiu că aveţi multe cărţi în manuscris. Dintre acestea, care va vedea prima lumina tiparului ?

— Mda ! Un volum de versuri inedite. Încă mă gîndesc la titlu. La sfîrşitul acestui an trebuie să predau cartea Editurii „Facla" din Timişoara.

plastică

SALONUL ANUAL DE ARTĂ

În sălile Bastionului, un adevărat muzeu temporar, s-au adunat exponatele, rodul artistic al unui an de efort colectiv al plasticienilor timişoreni şi al celor din împrejurimi. Tema salonului : „Omul şi societatea socialistă”, e pregnant oglindită în viziunea contemporană, în suflul realist ce emană din focarul operelor expuse.

În prim plan, lucrările lui Diodor Dure. Pictura sa, densă şi într-un declarat spirit artist, irumpe de sevă şi sănătate a pastei, condiţie şi dovadă a unei arte viguroase.

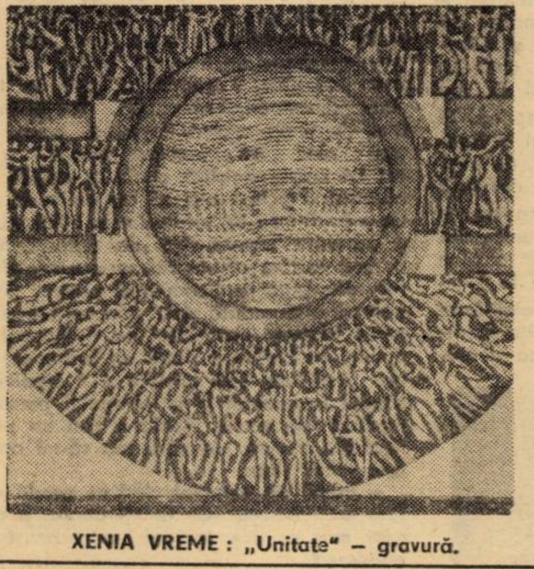

XENIA VREME : „Unitate” — gravură.

Diodor Dure expune „Portret de muncitor”, „Pîine”, „Floarea soarelui” şi „Ulcică”, în cunoscuta tonalitate clasică, virtuozitate a căldurii nuanţelor şi a limbajului manifest figurativ. În linia portretului se mai pot înscrie pictorii Ciprian Radovan cu „Cantemir”, (de n-ar fi vechiul său verde obositor din cunoscutele portrete „Vuia” şi „Avram Iancu”), Fr. Schreiber cu „Eftimie Murgu” şi Simion Lucaciu cu „Franyo Zoltan”.

De o înaltă rezolvare plastică sînt lucrările lui Romulus Nuţiu, „Impresii cosmice” şi „Mesaj civilizaţiilor apuse”, amintind parcă de nişte detalii dilatate din fresca sa de la Universitatea din Timişoara. Leon Vreme, într-o discretă seducţie de muzici vizuale, purtînd parcă veşnic în culori o taină, rămîne un copleşitor egal cu sine, în „Cristal posibil”, „Irizaţii matinale”, „Multiplicare”, „Seism”.

Nu lipsesc viziunea peisajului citadin, ori schimbările petrecute în destinul contemporan al existenţei rurale : Gabriel Popa, în „Omul şi oraşul” (interesantă îmbinare de elemente pictate în mişcare), Virginia Baz Baroiu în „Oraşul” şi „Crîng”, Simion Lucaciu cu emoţionantul său peisaj industrial „Combinat”, sau Francisc Ferch cu pictura sa simfonică „La Biled se petrece ceva”.

Adalbert Luca, în „Prometeu”, veşnic căutător după o formulă proprie (a picta pe ce, a picta cum), se impune cu o paletă frămîntată de tensiune şi ardere. Se cuvine să cităm aici prezenţa lui Molnar Zoltan cu „Metamorfoză”, „Potenţe acustice” şi „Fuga în violet”, ecouri valorice din recenta sa expoziţie personală. „Victoria” lui Ion Sulea Gorj continuă, la înaltă temperatură, şirul de lucrări cu vădit mesaj militant, expresie vie a participării artistului la torentul tulburător al epocii contemporane.

Peisajul pur, ori peisajul peisajului, într-o accepţie de omagiere a cadrului natural, ni se oferă în lucrările „Reflexele lacului” şi „Iarnă în pădure” de Aurel Breileanu, „Pe Valea Lipovei” de Panait Stănescu şi „Iarnă la marginea oraşului” de Traian Bona, chiar dacă nu fac salturi spectaculoase în transfigurare, la care am mai putea adăuga pe Adriana Oancea, Ana Gal, Ilie Mucioniu, Nicolae Truţă, Petru Comisarschi.

O notă salutară a Salonului anual de artă e faptul că a inclus în sălile sale şi lucrări reprezentative ale amatorilor Ioana Moga Mageriu, Ovidiu Grivu, ori Dorel Dobocan, competiţia cu profesioniştii fiindu-le de bun augur.

Tapiseria, reprezentată doar prin două lucrări semnate de Magda Kazinczy („Iovan Iorgovan”) şi Rodica Regep Banciu („Geneză”), aduc acea atmosferă de basm şi baladă, poem ţesut în fire cu puterea duratei, poate cele mai bune lucrări ale genului.

Mai unitară şi cu mai multe puncte forte, grafica ni se relevă de la început impunătoare. Xenia Eraclide Vreme, Vasile Pintea şi Lidia Ciolac dau greutatea simbolică genului, printr-o suită de lucrări de exigentă selecţie.

Depăşindu-se de fiecare dată, mai ales în „Unitate” şi „Avînt” Xenia Eraclide-Vreme posedă reale disponibilităţi de iconografie lirică, mizînd nu pe şocul de-o clipă, ci pe discreţia vibrantă a motivelor durabile. Vasile Pintea, artist chiar şi atunci cînd se dizolvă în miracole tehnice cu aparenţe de artizan, ştie să dea frumosului ce este al frumosului. Bizantinizînd, din aceleaşi ecouri el scoate etern alte feţe ale sunetului, precum în „Inspiraţie”, „Geamătul pămîntului”, „Subacvatică” sau „Deasupra orizontului”. Lidia Ciolac în „Schelele gîndirii” şi „Omul creator”, într-un flux al ideilor dizolvate în linii şi contururi, demonstrează trăsătura umanului, de continuă căutare şi frămîntare.

De un bun nivel sînt lucrările „La fotograf” şi „Melodia primăverii” de Hildegard Kremper Fackner şi „Personaj”, „Călăreţ” şi „Dalmatine” de Gabriel Kazinczy, lucrările celui din urmă profitînd şi de vigoarea tuşei, ori poate chiar asfixiindu-se de-atîta vigoare.

Pe linie mediană, Cătălina Sulea cu „Arhitectură veche”, Marina Bogdan Luminosu cu „Simfonia în alb şi negru”, Silvia Tiucra Mihăescu cu „Păsări” şi „Motiv oriental” şi Clara Biro Jecza, sau Robert Schiff.

Două revelaţii ale graficii din acest salon : Ion Mihăescu şi Gheorghe Văleanu. Ion Mihăescu, în discrete alternanţe de linii, modifică unghiul de cuprindere a luminii, cedează ochiului povara cu care se încarcă efectul şi raţiunea. E un echilibru bănuit, o trecere lină prin adîncimea suprafeţei, în care lucrează nervul arderii interioare. Vezi „Enigma existenţei” şi „Buterfly”.

Încîntător devine Gheorghe Văleanu. Suita sa de lucrări, „Planeta somnului”, „Reverie siderală” şi „Omagiu cosmic” stau dovadă. Tuburi de orgă omagiind planetele, ochiul artist ce domină din miez de univers starea inefabilă a neantului, o inimă cu viscere de iederă plonjînd în nemărginirea muzicii, o floarea soarelui şi din nou nervuri de patimă captînd infinitul. E parcă închegarea din haos a triumfului uman, starea sa de libertate şi beatitudinea creaţiei.

Extrema complexitate a unei asemenea ample manifestări, cu implicaţii de ordin estetic, social şi cultural cum este Salonul judeţean de artă, impune mai pregnant decît în trecut o sculptură în cîteva semnificative excepţii. Stabilirea unei ordini valorice fiind anevoioasă, datorită numărului restrîns de lucrări, ne permitem o prezentare dacă nu exhaustivă cel puţin preferenţială, raportată numai la lucrările expuse.

Fără îndoială, portretul evocator de factură monumentală, în care senzaţia vizuală fulgurantă a eternităţii se stabileşte pe volum înnobilîndu-l, domină cu autoritate sălile expoziţiei. Astfel, portretul lui „Dimitrie Ţichindeal” (Victor Gaga) şi cel al compozitorului „Bela Bartok” (Petru Jecza) se impun prin tăietura nobilă a materiei, sublimată de vigoarea volumului pus în valoare de „unghiularitate, în timp ce „Victor Vlad Delamarina” (Andrei Orgonaş) se remarcă prin conturul delicat al volumului închis de suprafeţe curbe. Tresăririle vieţii expresive, unduirile sonore care captează lumina, freamătul gîndirii se modelează în spaţii echilibrate de o sensibilitate încordată. În continuare, remarcăm modulaţiile de contur şi profunzime, armonia rafinată a tratării baroce din „Belşug” (Octavian Maxim), ritmurile fascinante de alternanţa plin-gol din lucrările „Demonstraţie” (Petru Jecza) şi „Extensie” (Bela Szakats). Mai, fruste dar totuşi sugestive prin ineditul formelor, sînt sculpturile semnate de Constantin Grangure şi Dumitru Pălălău. În încheiere, o notă aparte pentru coeficientul sculptural din „Pegas” (Gabriel Kazinczy), dar mai ales pentru „Înţelepciune” de Victor Gaga, un semn de istorie nedescifrată a permanenţei umane zvîcnind din vatra civilizaţiei dacice.

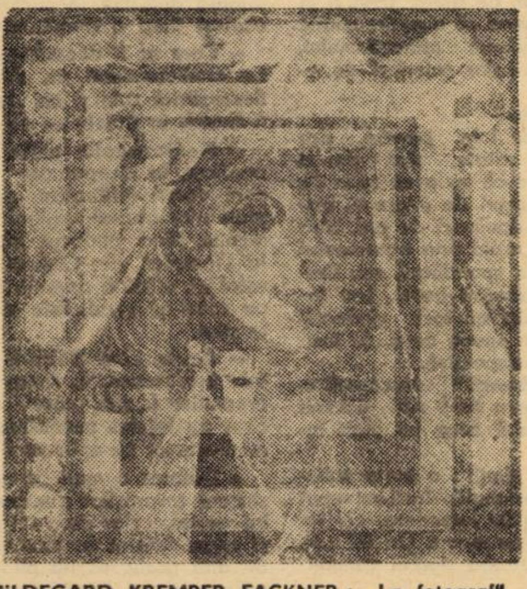

HILDEGARD KREMPER FACKNER : „La fotograf”

Desigur, în sectoarele picturii şi sculpturii, mai pot fi făcute observaţii, mai sînt necesare opinii, amendamente chiar la neomogenitatea viziunilor ori tensiunii valorice, alţi ochi critici pot dezvălui alte feţe ale lucrărilor văzute şi comentate de noi. Importantă este însă simfonia amplă de lucrări din salon, la care participă un mare număr de plasticieni, dragostea cu care ei se apropie de temele actuale.

Salonul de artă din acest an se înscrie pe linia manifestărilor artistice de amploare cu care oamenii de artă îşi aduc contribuţia la anul jubiliar al eliberării, dovedindu-şi încă o dată ataşamentul faţă de patrie şi partid, marea căldură şi dăruire pentru înnobilarea conştiinţei omului contemporan.

DAMIAN URECHE şi RADU MELNIC

SILUETE

CÎND SE TERMINĂ ZĂPADA

E uşor să aprinzi, să te aprinzi, dar cel mai greu e să întreţii arderea. Mai ales cînd este vorba de artă. In 1968 am terminat facultatea de desen a Universităţii din Timişoara, ne spune Sabina Crişan. Scriam şi versuri, am şi apărut în reviste literare. Dar pictura a rămas constanta vieţii mele. Între servici şi căsnicie, punctez nişte clipe cu sprijinul culorilor. Foştii mei profesori, Deliu Petroiu, Sofia Crzizanovschi, Victor Gaga mi-au spus cîtă răbdare, cîtă muncă îmi trebuie pentru afirmare în artă. Nu am făcut mare lucru de atunci. Lucrez la Întreprinderea de drumuri şi poduri, există şi aici o anume tangenţă cu arta. Dar eu nu pot picta decît primăvara, atunci cînd se termină zăpada. Toamna şi iarna inima mi-e parcă închisă. Nu se deschide decît în anotimpul exploziei vegetale.

Am multe variante cu primăvara, dar cine ştie cînd mi se va contura adevăratul tablou „Primăvara”. Mai pot aminti, „Portret de fetiţă”, „Acasă, fără titlu”, în care am surprins pacea domestică a mediului familial. Din prea mare exigenţă, pictez puţin. N-aş vrea ca tablourile mele să fie nişte petice de cer aduse în casă pentru a strica odihna omului. Deşi iubesc şi mă obsedează peisagistica, pledez pentru interiorizare, pentru adîncime şi gravitate şi, în acelaşi timp, rămîn în continuare adepta unor vibraţii lirice nevindecabile. Arta pe care o contemplu fascinată e reperul pe care aş vrea să-l atingă odată măcar o pînză pictată de mine.

DAMIAN URECHE

ACTUALITATE MUZICALĂ

Tînărul Tudor Dumitrescu este un romantic, probabil datorită vîrstei. Probabil că aşa îşi cînta şi tînărul Liszt concertul : cu o şuviţă rebelă, retuşată din fugă, sărind de pe scaun la tuşeurile cele mai aspre, cu distanţare faţă de instrument, semn al siguranţei de sine (sentiment care mai trece cu vîrsta), dînd indicaţii energice dirijorului, cu momente de îndîrjită încleştare cu claviatura, nu absolut necesare, dar care conving un public fără prejudecăţi şi cu gustul încă în formare ori cu mari disponibilităţi. Orchestra, sub bagheta lui Nicolae Boboc a intrat „în joc” şi strălucitorul concert a atins sonorităţi de romantism timpuriu. Nimic mai potrivit decît alăturarea lui Wagner aici. Cîntat atît de rar, din păcate, în Timişoara. Filarmonica a ales un fragment orchestral din „Tristan” : „Preludiul” şi acea „Moarte a Isoldei”, piese deobicei cîntate împreună. Dacă, de pildă, în interpretarea lui Karajan, datorită unui tempo încetinit, solemnizat, piesa durează douăzeci de minute şi cincizeci de secunde, dirijorul nostru abandonează monumentalul domeniu în care, de altfel, s-a exagerat copios, în cazul interpretărilor wagneriene şi preferă expresivitatea, fără o prea mare accelerare de tempo. Este, cred, o cale de mijloc. După un „Preludiu” rarefiat, cu bine subliniate pasaje care au sfărîmat tonalitatea, „Moartea Isoldei” se cîntă fără respiraţii largi, într-o gradaţie ascendentă către cutremurătorul final. Şi după emoţia puternică pe care ţi-a stîrnit-o acest colectiv care a interpretat cu sîrg, treci pe lîngă afişul săptămînii viitoare unde aşteaptă iarăşi romantismul : Wagner şi mai ales Bruckner.

ORFEU

CURIERUL ARTELOR

■ Al doilea cvartet pentru coarde în interpretarea Cvartetului O.R.T.F. şi Sonata nr. 3 în stil popular românesc cu Marie-Claude Theuveny şi Geneviève Joy la pian, au amintit celor prezenţi în sala Cortot, Paris, „vocea profundă a lui Enescu. Acum, cînd mărturiile se rarefiază, cînd amintirile se estompează, rămîne opera sa, cea care ni-l regăseşte şi ni-l redescoperă cu un geniu intact”. ■ Teatrul Popular din Lugoj are în pregătire „Omul care . . .” de Horia Lovinescu, „Baloane de săpun” de Ciki Gergely şi „Unchiul nostru din Jamaica” de Dan Tărchilă. Ambiţioase proiecte, a căror regie va fi semnată de D. R. Ionescu, Gh. Berinde şi Martin Metler. ■ Kim Novak, la 40 de ani, renunţă la exilul ei declarat doar pentru a juca într-un film rolul unei dansatoare de cabaret îmbătrînite care e obligată să renunţe la profesiune. „O poveste care va impresiona toate femeile de vîrsta mea”. Apoi s-a retras din nou printre animalele sale. ■ Teatrul Maghiar de stat din Timişoara a prezentat în ziua de 4 decembrie 1973 spectacolul „Colegi de birou”. Urmează cronică. ■ Anne Marie Philipe 18 ani, fiica lui Gérard şi Anne Philipe, şi-a încercat norocul într-ale artei dramatice. Fără succes. Astfel că s-a reîntors la studiile sale de biologie şi nu mai vrea nici măcar să audă vorbindu-i-se de teatru. ■ Academia R.S.R., Baza de cercetări ştiinţifice Timişoara, Colectivul de lingvistică, Universitatea din Timişoara, Facultatea de filologie şi Facultatea de istorie-geografie au organizat în 14—15 decembrie, în oraşul nostru, o **Sesiune ştiinţifică** cu tema „Filologia şi istoriografia bănăţeană”. Dintre comunicările prezentate menţionăm : „Slavici. Aspecte ale artei literare”, „Aspecte ale limbajului criticii literare în revista „Orizont” (serie nouă)”, „Perioada timişoreană a academicianului George Călinescu”, „Lirica timişoreană. Observaţii de limbă şi stil”, „Preocupări de limbă în publicaţiile bănăţene”, „Subdialectul bănăţean în viziunea lui Weigand”, „Din istoricul luptei tineretului comunist din Banat”, „Preocupările lui Paul Iorgovici cu privire la normarea şi îmbogăţirea limbii române literare”, „Observaţii asupra terminologiei gramaticale la Constantin Diaconovici-Loga”. ■ O expoziţie de pictură naivă a fost organizată la Uzdin (Iugoslavia), de Centrul de îndrumare a creaţiei populare şi mişcării artistice de masă al judeţului Arad. Au expus Ion Niţă Nicodin, Pavel Biro, Rodica Nicodin, Emilia Spinanţ, Petru Roman, Petru Mihuţ şi sculptorul Lingurar Marton. ■ Duminică, 16 decembrie, Liceul nr. 2 — Timişoara, cu limbă de predare maghiară, a fost oaspetele Liceului „Traian Vuia” din Făget. Elevii timişoreni au prezentat un frumos program artistic cuprinzînd cîntece şi dansuri populare maghiare şi — în limba română — piesa lui Laurenţiu Cerneţ „Dezacordul meu cu Petitclou”, recent radiodifuzată. Aceasta este prima acţiune din cadrul unei suite de manifestări, reflex al relaţiilor de colaborare şi prietenie legate între cele două şcoli.

A. I. C.

„EU ASTA FĂCEAM: LUAM DURERILE OAMENILOR"

In această modestă clinică nu se petrec miracole. Aici işi exercită meseria un simplu şi modest fost medic de ţară. Ca şi acum cincisprezece ani, cînd o făcea oarecum ilegal, el işi tratează azi bolnavii prin descoperirea sa, brevetată recent, Boicilul-forte. In această clinică nu se petrec miracole, dar a smulge durerea din trupul omenesc, definitiv şi eficace, nu poate fi privit, adeseori, de oamenii de rind, drept un miracol ? In Oradea, pe strada Armata Roşie 22, locuieşte şi azi un om trimis de specialişti să i se amputeze picioarele, datorită unei arterite obliterante. In urma tratamentului cu Boicil-forte, omul umblă şi azi şi nici măcar nu şchioapătă. O tinără femeie, paralizată timp de doi ani de zile. Ea rămine gravidă de două ori, in condiţii grele, drept recomandare a specialiştilor, care sperau, in urma sarcinii femeii, la un proces hormonal care ar fi adus o ameliorare a anchilozei. Dar nici un rezultat. Este adusă la doctorul Boici, pe veşnica el targă. După palpare, doctorul prinde anumite segmente, unde nervii nu erau încă morţi. Şi infiltrează serul său. Călciiul şi laba piciorului femeii tresar din amorţirea de doi ani. Urmează femurul. Urmează ridicarea in picioare. Şi femeia umblă. După citiva paşi, ea ameţeşte. Cind se trezeşte, zice : „De bucurie, doctore, am ameţit, de bucurie, nu vă speriaţi !".

In această clinică, e adevărat, nu se petrec miracole, nici acest nou medicament nu poate servi drept un panaceu universal, pentru toate bolile pămintului, dar el, cel puţin pină in acest ceas, este un bun antalgic, cum de altfel este şi brevetat, chiar dacă lumea il decretează drept un medicament antireumatismal. Da, e adevărat, că Boicil-forte aduce o binefacere mai ales reumaticilor, dar tot atit de bine s-a manifestat el şi împotriva nevrozelor, a migrenelor, a spondilozelor şi herniilor de disc, a durerilor localizate in oricare punct al corpului uman. Aici, in clinica unde işi face, cu hărnicie şi speranţă, meseria doctorul acesta, pină ieri anonim, aici, orice s-ar spune împotriva oricărei neincrederi, zilnic, intră oameni in cirji sau sprijinindu-se pe alţi umeri şi pleacă pe propriile lor picioare. În coridorul semiobscur, pe scaunele alineate lingă perete, oameni de cele mai diverse profesii şi categorii aşteaptă clipa vindecării. Şi clipa nu intirzie niciodată. Fiindcă Boicil este o realitate de-acum, care nu mai poate fi tăgăduită. El a devenit o evidenţă. De aceea, poate, in rindurile ce urmează, am căutat să descifrez odiseea acestui om şi naşterea unui nou medicament românesc.

IN DIALOG CU DOCTORUL VASILE BOICI, CU PRILEJUL BREVETĂRII DESCOPERIRII SALE, BOICIL-FORTE

— Cine sinteţi dumneavoastră, de fapt, doctore Boici ?

— Sint un medic de ţară, născut in Buzad, in acest judeţ, crescut de o bunică, moaşă de sat cu diplomă. Din acei ani m-au impresionat teribil ceaiurile ei, infuziile ei de diferite plante. Spre ele am revenit mai tirziu. Plecat din sat, am făcut Dreptul administrativ şi Academia comercială, devenind profesor de Chimia mărfurilor. A urmat apoi războiul. Apoi reintoarcerea acasă, grav bolnav de picioare. Rămăsesem ingheţat pină la briu in tranşee . . .

— Cum aţi ajuns in medicină ?

— Am iubit medicina, dar n-am avut posibilitatea s-o urmez. Era o chemare căreia n-am putut să-i răspund, imediat, dar, reintors de pe front, cu picioarele inţepenite, poate drept un fel de recompensă, sau drept o căutare, m-am inscris in 1946 la medicină, părăsindu-mi profesia de dascăl de chimie. In 1954 puteam fi văzut medic de ţară la Stamora-Moraviţa şi pot spune că şi ca medic mă preocupa mult boala mea.

— Se agravase intre timp ?

— Mergeam tot mai greu. Mă ţineam de colegi. Cind mă adresam unei somităţi in reumatologie mi se spunea : „Boala dumitale numai pămintul o mai vindecă". Atunci, poate dintr-o disperare, datorită stării mele, mi-am reamintit de plantele bunicii. Incercam, fierbindu-le, toate leacurile vechi, ţişnite din buruienile bunicii mele. Evident, la inceput, ele nu au adus nici o ameliorare durerilor mele. Am incercat apoi extracţii din acele plante. Mi-am amintit că sint şi chimist. Incercam pe mine insumi, prin injecţii, prin soluţii buvabile, acele extracte. Imi găuream genunchii şi infiltram in ei acele soluţii care, nefiind purificate, dădeau dureri groaznice. Căutind intre plante, selectind aproape două decenii intre ele, am ajuns la planta miraculoasă. Datorită ei mi-am vindecat un picior. Apoi alt picior. Apoi mi-am vindecat de dureri soţia, mama, soacra şi, apoi, din circumscripţie, sătenii.

— Cu ce prilej aţi impins şi aţi aplicat noul medicament descoperit, de la durerile proprii, la acele ale bolnavilor din jur ?

— In sat, pină atunci, se ştia cit de greu mă tiram eu pe picioarele mele. La naşteri, la diverse traumatisme, intervenite subit, trebuia să mă sprijine unul sau altul. Acum, deodată, oamenii au văzut că nu mai sufăr. Că cineva m-a vindecat. Cine m-a vindecat ? Eu singur ! Cum aşa ? întrebau ei. Bine, spuneam eu, minţindu-i, am luat nişte combinaţii de medicamente, diferite vitamine. Hm ! făceau oamenii, trebuie să ne ajuţi şi pe noi, doctore ! Era un paznic, pe atunci, la colectivă, cu o arterită bilaterală. Era purtat pe sus de oameni, pus pe un scaun şi uitat acolo, de unde nu se mişca, pină seara, cind era din nou dus pe braţe acasă. Un caz grav şi oamenii, preşedintele, tocmai pe el mi-au cerut să-l vindec. Şi eu nu indrăzneam. Pină la urmă, i-am făcut injecţii, din serul aplicat asupra mea, şi moşului. A fost o reacţie tare. Dureri. Serul nu era purificat. Doza, mare. După trei zile, altă injecţie, aliată cu sedative. Moşul s-a ridicat pe picioarele lui. Trecea acum, dimineaţa, prin faţa casei mele şi pocnea din bici. Ducea vacile la păscut şi ciştiga o normă şi optzeci, iar inainte numai zero şi treizeci. Şi era mindru de toate şi de picioarele lui, că nu mai era olog, şi trecea pocnind din bici. De la el, s-a ridicat tot satul. Apoi neamurile din alte sate şi ştiţi cum se intimplă cu asemenea lucruri . . .

— Au fost deci intimplări care au arătat increderea nelimitată in noul medicament. Dar sceptici au fost ?

— In medicină se intimplă şi una şi alta. Dacă e o reacţie dureroasă la un bolnav, indată se spune : nu-i bun medicamentul, nu-i bun medicul ! Aşa stăteau lucrurile, la inceput, şi cu noul meu medicament. El nu era purificat. După aplicare, se ivea o reacţie locală dureroasă, dar nu cu urmări grave. Eu luam, pe mine, doza pentru zece oameni. Ca să mă asigur. Iar, bucal, luam şi doze pentru o sută de oameni. Am fost propriul meu cobai. Şi, apoi, familia mea. Insă in toate profesiile există invidia. „Invidia medicorum". Am simţit-o asupra mea. Erau cazuri reuşite şi, totuşi, eram injurat şi contestat, fără un motiv anume. Sau, poate, fiindcă nu puteam să le spun direct, in faţă, secretul medicamentului nou ? Deşi nu mă gindisem niciodată că trebuie să fiu un descoperitor. Insă medicina, sau ştiinţa medicinii, este făcută ca să se indoiască. Fiecare pacient are incredere in medicul lui. Dar dacă medicul acela se indoieşte ?

— Boicil, fiindcă a făcut „minuni" in tratarea reumatismului, este, oare, numai atit şi nimic mai mult ?

— Descoperirea aceasta, paradoxal, nu este un medicament antireumatismal, ci un bun antalgic, cum, de altfel, scrie şi in brevet, dar lumea spune că e antireumatic deoarece inlătură durerile reumatismului, aduce o binefacere celor suferinzi de această boală.

— Perspectivele sale ?

— E prematur să i le prevăd, dar miile de cazuri tratate, sint dovezi incontestabile că va avea ceva de spus in viitor. Sint cazuri de migrene, tratate pe parcursul a douăzeci de ani, fără efect, extirpate însă rapid prin tratamentul cu Boicil. Bolnavii de spondiloză sau hernie de disc, sau etichetaţi astfel, sau trimişi spre operaţii, aici au fost vindecaţi fără bisturiu. Şi asta spune ceva. Şi lasă să se intrevadă o perspectivă.

— După ce aţi „devenit" descoperitor, v-aţi schimbat in vreun fel ? Aţi devenit „altceva" ? Se schimbă ceva pe plan intim ?

— Eu spun ce-am simţit : o mare satisfacţie morală, profesională. Însă imi repet mereu, pentru a-mi da incredere, că tot ce fac eu e un fel de aport. Un fel de contribuţie la ameliorarea durerii semenilor mei.

— După cite ştim, Ministerul sănătăţii a stabilit extinderea experienţelor şi cunoaşterea metodei dv. şi in alte centre medicale din ţară. In ce constă aceste experimente ?

— Intr-adevăr, s-a ajuns la ideea şi s-a aprobat de către ministerul nostru ca experienţele să fie extinse şi susţinute in toate centrele mari medicale din ţară : Bucureşti, Cluj, Iaşi, Timişoara, Craiova, Tirgu-Mureş. Aceste prime experimente vor să continue prin metoda Placevo care constă in injectarea bolnavului cu novocaină sau cu un alt medicament, pentru ca, paralel, să se injecteze şi medicamentul nou, Boicil şi, astfel, comparativ, să se ajungă la un rezultat edificator.

— Există, intre această secţie din Clinica timişoreană, unde vă exercitaţi activitatea, şi alte foruri medicale, o colaborare utilă privind cercetarea şi aplicarea noului medicament ?

— Intre secţia noastră experimentală şi cea a Clinicii a II-a din Cluj, condusă de conferenţiar dr. Alexandru Duţu, şi Clinica de Balneologie, tot din Cluj, unde işi practică activitatea conferenţiarul dr. Ion Mureşan, există o colaborare deplină. Ei s-au iniţiat in metodele noastre şi le aplică cu frumoase consecinţe. Avem, de asemenea, o colaborare cu U.S.M. din Iaşi, unde am comunicat rezultatele noastre in această vară şi unde le vom comunica din nou, chiar in această lună. Vom susţine ideea, prin 400 de cazuri tratate la Timişoara, in Secţia noastră, că Boicil-forte poate inlocui cu succes mai multe medicamente intrebuinţate in reducerea si anihilarea durerilor in coxartroze, neavind in acelaşi timp o amplitudine funcţională.

— Care ar fi deosebirea de esenţă dintre medicamentul dv. din faza primă a descoperirii sale şi cel de azi, care poate fi intilnit in fiolele ce vă poartă numele ?

— Medicamentul nefiind îndeajuns de purificat, la inceputurile sale, dădea oarecare dureri infiltrative, dar rezultatele nu erau nici atunci neglijabile. Azi, medicamentul fiind purificat complet şi înfiolat la „Terapia", din Cluj, care deţine şi brevetul ei, elimină durerile infiltrative aproape total şi rezultatele sint cele pe care le ştim.

— Acum, cind Boicil-forte este o realitate incontestabilă, spuneţi-mi, ce datoraţi organelor locale, unor oameni inimoşi, care au inţeles necesitatea punerii noului medicament in aplicare ?

— Datorez o mare stimă şi o mulţumire sinceră tovarăşilor din conducerea judeţului nostru, celor care mi-au fost apropiaţi şi m-au inţeles in momentele dificile. Pe de altă parte, să nu uităm că Boicil s-a născut pe sol bănăţean şi că tot acest oraş al meu, prin forurile competente, mi-a dat găzduire şi mi-a pus la dispoziţie prima secţie de tratament din ţară, in cadrul Policlinicii de pe Văcărescu. Aici mi s-au dat personal calificat, saloanele respective, materialele uzuale pentru un staţionar şi, mai ales, atunci cind a fost nevoie, tot aici mi s-au dat incurajările şi inţelegerea omenească.

— Fiindcă aţi avut de-a-face cu mii de cazuri, puteţi ghici care este punctul nodal, care convinge fără drept de tăgadă un bolnav socotit incurabil, că şi el se va face sănătos in urma tratamentului ?

— Dacă, pină in acel moment, de teamă, durerea omului a fost continuă şi, deodată, în urma tratamentului rapid şi eficace ea, durerea, incetează, atunci, cred, pentru bolnavii mai gravi, sau pentru toţi bolnavii, e un punct nodal. El nu mai credea în vindecarea lui. Uneori el cădea în disperare. Faptul că poate brusc umbla, sau poate îndoi trunchiul, sau poate înălţa braţele şi răsuci capul, aceste acte, despre care el crezuse că nu-i mai aparţin, că nu va ajunge să le mai facă, dacă acestea intră din nou în circuitul firesc al vieţii sale, omul are un asemenea şoc de bucurie, încit il vezi într-un fel unic, extraordinar, plin de tensiune şi emoţie formidabilă. Îmi reamintesc de multe cazuri, în acest sens, dar mai ales de femeia aceea, care azi işi creşte liniştită copiii şi umblă sănătoasă. Precizez aici că ea venise la noi cu o anchiloză de origine reumatică, nu cu o paralizie propriu-zisă, de ordin central nervos, asupra căreia noi nu avem nici un remediu prin medicamentul nostru. Ea a putut fi însă redată vieţii şi acest fenomen, acest moment unic, cînd ea a început să umble, se petrecea după un tratament de nici 5 minute, sub privirile a 6 medici, a soţului incremenit şi a întregului personal medical din secţie. Acela a fost un prilej ieşit din comun, de care am să-mi amintesc toată viaţa.

— Există un moment cind se predă ştafeta mai departe. Ce faceţi pentru a pregăti cum se zice, terenul pentru acest act generos ?

— Gîndesc de aproape două decenii ca medicamentul acesta să intre în patrimoniul public al mulţimii, al poporului meu şi, de ce nu, să slujească şi altora. În sfîrşit, acum, datorită înţelegerii şi ajutorului primit, acest fapt este în curs de realizare. Atunci cînd mă gîndesc la predarea ştafetei, privesc în jurul meu şi văd că s-au format cîţiva medici care, cu dragoste, vor iniţia, la rîndul lor, pe alţii mai tineri decît ei. Ei pot duce ştafeta înainte, aşa ca Dumitru Mateciuc, Vasile Dindelegan, Dumitru Ghiuriţa şi Dan Gheorghe. Aş insista pe ideea ca, chiar aici, la noi, să începem cu o secţie de iniţiere, permanentă, de ridicare a unor oameni pricepuţi, dotaţi pentru aşa ceva, pentru ca, prin iradiere ,să putem, în continuare, să iniţiem şi în alte centre medicale oamenii vrednici si necesari. Numai astfel gîndesc că merită predată ştafeta.

— Ca un om entuziast şi mare cheltuitor de energie ce sinteţi, ce sfat plin de încredere puteţi da tinerilor medici şi cercetători în căutarea noului si punerii lui în slujba progresului patriei ?

— Nu pot da alte sfaturi decît pe acelea pe care le-am urmat şi eu, deoarece numai ele sînt sincere, fiind verificate de practica vieţii mele. Aş zice, în primul rînd, că un tînăr om de ştiinţă nu are dreptul să creadă, în domeniul lui, decît ceea ce este verificat de propria experienţă personală a lui şi a altora. A-ţi da cu părerea, tînăr fiind, numai ca să te afli în treabă, fără să constaţi adevărul unor lucruri decît din auzite, e o manieră de muncă periculoasă şi merge pe lîngă adevăr. Personal, cred că un om tînăr, în căutare de a-şi impune valoarea proprie şi ideile nu poate da verdicte înainte de-a lucra, de-a cunoaşte adevărul lucrurilor prin propriile sale posibilităţi. Nu poţi constata sau crea ceva ce nu cunoşti. Un alt sfat ar porni de la ideea de a rămîne în limitele şi posibilităţile tale. Să nu-ţi arogi posibilităţi pe care nu le ai. Eu nu neg nici azi că sînt un simplu medic generalist şi că, înaintea mea, există personalităţi distinse ştiinţifice cu mare rol în viaţa ştiinţei medicinii. Dar în aria muncii mele încerc să-mi aduc aportul meu. Mai bine să zic că ştiu puţin şi fac mult, decît invers. Aceste percepte m-au călăuzit mai bine de douăzeci de ani de viaţă. Dacă tinerii vor să le ieie în serios, nu pot decît să fiu fericit şi mulţumit că ele vor fi cuiva de folos.

ION ARIEŞANU

monumente în istorie

MIORIȚA

(noi variante)

Miorița, creația populară care reprezintă, „cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru", cum o definea Sadoveanu, continuă și acum, după aproximativ 120 de ani de cînd a fost publicată pentru prima dată de Vasile Alecsandri, să suscite un mare interes din partea cercetătorilor și să dea naștere celor mai diverse interpretări. Dacă varianta lui Alecsandri exprimă chintesența numeroaselor variante care se cunosc pînă acum, cercetătorul de astăzi mai are încă satisfacția să descopere altele noi. care se pretează la interpretări tot atît de interesante și care-i relevă idei dintre cele mai surprinzătoare.

Aceste scurte considerații pe marginea Mioriței, ne-au fost prilejuite de descoperirea („neasemuită clipă") a două noi variante în Țara Oașului, mai precis în comuna Bixad din județul Satu-Mare.

Cele două variante pe care le redăm mai jos, sensibil diferite între ele, ne-au fost comunicate de Cința Maria (45 ani) și Tătar Maria (48 ani).

VARIANTA I

Colo-i dealu după deal
Este-o turmă de oi mari
Dar la oi cine ședere
Șăduș doi păcurăroi
Unu mare unu mic
Cel mai mare pe cel mic
Tăt îl mînă și-l deadună
Oile cînd le-o-nturnat
Legea lui i s-o gătat
Ca să fie împușcat
Or' din pușcuță să-l puște
Or' din sabie să-l arunce
— Ho, ho, ho, nu
mă-mpușcaț
Din sabie nu m-aruncaț
Ce mai bine mă-ngropaț
Înaintea strungilor
În locul găleților
Fluierașul meu cel drag
Da mi-l iți pune la cap
Fluierașul meu cel dulce
Da mi-l iți pune de cruce
Fluierul și trîmbița
C-a zini primăvara.
Fluierul a fluiera
Trîmbița a trîmbița
Măicuța tăt m-a cota
Oare unde-i Griguța ?
O rămas cu două șteoape
Pînă-i lumea să nu-toarne
O rămas cu Lușcuța
Pînă-i lumea n-a-nturna.

VARIANTA II

Colo-i dealu după munte
Este o stînă de oi multe
Dar la ele cine umblă
Umblă doi păcurăroi
Unu-i mare unu-i mic
Cel mai mare pe cel mic
Tăt îl mînă s-il deadună
După oi să le de-ntoarne
Oile cînd le-nturnară
Legea lui gata erară
Din pușcuță să-l impuște
Din sabie să-l arunce.
— Tu, tu, tu, frățiutu meu,
Pe mine nu mă-mpușcaț
Din sabie nu mă-aruncaț
Ce mai bine mă îngropaț
Înaintea strungilor
În locul găleților
Boticuța mea iast dulce
Da-mi-o ați pune de cruce
Băltăgaș în mîna mea
Fluierul după curea
Trîmbița alăturea
Colea știi primăvara
Numai un vînt a sufla
Fluierul a fluiera
Trîmbița a trîmbița
Dacă m-a-ntreba mama
Unde-o rămas Griguța
Rămas-o cu Lușcuța
Pînă-i lumea n-a-nturna
Rămas-o cu două șteoape
Pînă-i lumea să nu-ntoarne

Comparate cu Miorița, varianta lui Alecsandri, aceste două variante prezintă cum ușor se poate observa, atît asemănări cît și deosebiri.

I. ASEMĂNĂRI :

Tematica, cadrul natural și etic, testamentul ciobanului, alegoria morții.

II. DEOSEBIRI :

Episodul oiței năzdrăvane, doi ciobani **(păcurăroi)**, în loc de trei, specificarea numelui ciobanului (Griguța) care va muri. De asemenea, se poate observa că, dacă în varianta lui Alecsandri, resemnarea în fața morții a ciobanului moldovean nu este totală, („și de-a fi să mor") aici cel mai mic dintre cei doi păcurăroi acceptă moartea fără nici o împotrivire, singura dorință fiind doar aceea în legătură cu locul unde dorește să fie înmormîntat. Nu ne este arătat (așa cum se face în varianta lui Alecsandri) nici motivul pentru care cel mai mare dintre păcurăroi vrea să-l omoare pe cel mai mic. Totuși, putem bănui că, pentru același fapt de a fi avut „oi mai multe / mîndre și cornute".

Comparate între ele, cele două variante nu prezintă mari deosebiri. Atît doar că în varianta doi, testamentul ciobanului este, din punct de vedere poetic, mai realizat și mai lung. Varianta I-a conține 31 de versuri, iar varianta II — 33 de versuri.

În ceea ce privește lexicul, acesta prezintă particularități specifice graiului din Țara Oașului : tăt (= tot), **trîmbiță** (=tulnic), **șteoape** (=șchioape), **boticuță** (=băț), **băltăgaș** (diminutivul lui baltag, **iast** (=aceasta, acesta). **a zini** (=a veni).

De asemenea, mai remarcăm și folosirea infinitivului lung, care dă o deosebită expresivitate contextului. Cea mai valoroasă secvență, în cele două variante, ni se pare a fi testamentul ciobanului, din care ne putem da seama și de unele obiceiuri, tradiții ale locului. Faptul că se dă numele ciobanului, presupune că aceste variante ale Mioriței au plecat de la o întîmplare reală. În final, mai menționăm că, în Țara Oașului, aceste variante sînt însoțite deci de o melodie specifică.

OCTAVIAN DOCLIN

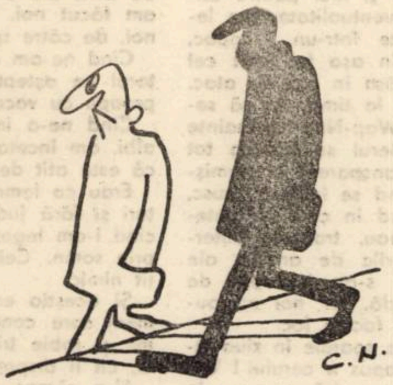

CELINA NEGREA

Anunț important

În cadrul MUZEULUI BANATULUI se organizează expoziția permanentă de istorie contemporană. În vederea unei cît mai complete prezentări a situației economice, a acțiunilor social-politice și culturale desfășurate în Banat după anul 1918, solicităm aportul prețios al deținătorilor de documente, fotografii, scrisori, obiecte ș.a. care pot pune în lumină semnificația locală și națională a evenimentelor din perioada amintită. Primim cu interes indicarea de surse asupra unor asemenea materiale.

Rugăm a ne comunica ofertele dv. pe adresa : MUZEUL BANATULUI — Timișoara, piața Huniade, 1. Telefon : 3-48-18 — 3-41-72.

EPIGRAME

VICTOR HILMU

S-a născut la 14 august 1909 în Iași, Colaborator permanent la Urzica, la alte reviste și ziare. A publicat feerii dramatizate, în versuri.

Unui scriitor care a făcut împrumuturi mari la Fondul Literar

O carafă pîntecoasă
Cu aspectul rubicond
A-nșfăcat-o de pe masă
Și-a golit-o pîn'la Fond !

Femeie guralivă

Tabloul ei cînd l-au expus,
Atît de bine reprodus,
Au exclamat cu toți,
firește :
— Grozav portret ! Parcă
vorbește !

Unui barman

— Vinul nostru este fin !
Dumneata ne-ai declarat.
Noi te credem pe deplin,
Că doar ieri l-ai botezat !

Antisuperstiție

Cînd pe stradă, cu
duiumul,
Trec mașini pe lîngă tine,
Lasă-le să-ți taie drumul,
Dacă vrei să-ți meargă
bine !

Lui Ion Velican, semnatarul rubricii Evrika !

Arhimed, ieșind din baie,
„Evrika !" strigă spontan ;
N-a găsit apă de ploaie,
L-a găsit pe Velican.

EVRIKA !

(în proverbe și zicători)

- **Mielul blînd suge la două reviste...**
- **Gura „înțeleptului" cînd se deschide, dă-i ceva să bea.**
- **Cînd doi se ceartă, al treilea ajunge martor la Tribunal.**
- **Nu-i frumos ce e frumos, e frumos ce-i place criticului de artă.**
- **Omul cinstește haina, dar și pe croitor.**
- **Rabdă inimă și taci, dacă vrei să scapi de transplant.**
- **Cine se scoală de dimineață se-nghesuie-n autobuz.**
- **Curaj găină, că te public !**
- **La urechea surdului poți să tragi cu urechea.**
- **Spune-mi cu cine te-mprietenești, ca să-ți spun ce urmărești**
- **Apa trece, glumele rămîn.**

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

UN CÎINE CARE DESCOPERĂ MINEREURI. Cîinii sînt animale deosebit de inteligente iar mirosul lor, se știe, extrem de dezvoltat. Cum, nu de mult, cîinii sînt utilizați de pirită, al căror miros de sulf caracteristic nu-i scapă landez i-a venit ideea să dreseze un cîine pentru descoperirea diverselor minereuri. Lucru care i-a și reușit. Cîinele dresat descoperă cu o precizie uimitoare minereurile de pirită, al căror miros de sulf caracteristic nu-i scapă inteligentului animal.

ACADEMICIANUL PRINTRE ELEVI. Academicianul sovietic Ilia Frank și deținătorul premiului Nobel pentru fizică a ținut mai multe cursuri membrilor asociației de știință „Cercetătorul". Această „Academie media" s-a înființat acum cinci ani și are pînă în prezent patru mii de elevi Sub îndrumarea unor oameni de știință reputați, ei dobîndesc aici cunoștințe solide de matematică, fizică, astronomie, chimie, cibernetică și biologie.

SOMN LUNG DE 21 DE ANI. Cazul Nadejdei Lebedina nu este unic în lume, dar, oricum, este un „record" printre cazurile asemănătoare, și tocmai de aceea deosebit de zguduitor. În 1952, deci acum 21 de ani, această fată din Moscova a căzut într-o letargie a cărei natură medicii nu au putut-o identifica. A „dormit" 21 de ani fără să aibă cunoștință de tot ceea ce se petrece în jur, după care Nadejda Lebedina a deschis ochii, a întrebat unde se află și a zîmbit. Este interesant că N. L., datorită încetinirii la maximum a proceselor vitale în decursul lungului ei somn, nu a îmbătrînit aproape deloc, acum urmînd să-și trăiască cu adevărat tinerețea.

CU TANCUL LA RESTAURANT. Neputînd să-și înfrîngă dorința de a bea un pahar de vin bun, tanchistul Gustav Seder din Viena și-a luat tancul și a ieșit, împreună cu colegul său Erik Hatlik, pe poarta cazărmii, spunînd strajei că pleacă într-o „misiune". Cum „misiunea" avea s-o îndeplinească la o circiumă din apropiere, însetatul tanchist, după ce a doborît eroic două semafoare a căzut în mîinile poliției militare. La proces el declară : „Îmi crăpa buza după un pahar de vin bun. Asta e tot !"

VINUL ȘI APA. Scriitorul german Zwerentz răspunde unui critic : „Evident, operele scriitorilor geniali sînt ca un vin nobil. Ale mele sînt ca apa. Dar nu uitați : apa o beau toți".

DE-ALE STATISTICII. În ultimul său număr, publicația O.N.U. „Developement forum" dă cîteva date interesante. Astfel aflăm că cele mai mari țări din lume sînt R. P. Chineză (787 milioane locuitori), India (550), U.R.S.S. (245), S.U.A. (200) și Indonezia (125).

Mai mult de jumătate din populația lumii trăiește în Asia (2,1 miliarde de oameni), Europa (fără U.R.S.S.) are 466 milioane de locuitori, Africa 354, America de Nord 327, America de Sud 195 și Oceania 20 de milioane de locuitori. La mijlocul anului 1973 în lume trăiau 3,8 miliarde de oameni, iar un copil născut acum și care va atinge vîrsta de 70 de ani, va fi (la această vîrstă) unul din cele 15 miliarde de suflete ale planetei noastre !

Cele mai mari orașe la ora actuală : Șanhai (10.820.000), Tokio (8.841.000) New-York (7.895.000), Pekin (7.570.000), Londra (7.379.000), Moscova (7.050.000), Bombay (5.969.000).

Cele 275 de minciuni ale lui Erich von Däniken

ÎN LOCUL COSMODROMULUI — UN CALENDAR

Uriașele desene de pe stîncile din Nazca sînt utilizate de nenumărate ori de către Däniken drept „argument" în favoarea venirii pe planeta noastră a zeilor-cosmonauți. Dar cercetările de pînă acum au adus suficiente dovezi a neadevărului acestei afirmații. Amintim doar unele din ele

— Terenul de pe platoul „Pampa de las figuras" de lîngă Nazca este deosebit de friabil și nu permite nici aterizarea unui simplu avion, darmite a unei rachete cosmice.

— Dacă totuși vreun avion ar ateriza pe acest teren, el ar stîrni atîta praf încît toate desenele, despre care Däniken afirmă că sînt „semnale apelatoare", s-ar acoperi cu o pulbere groasă care le-ar face nevăzute.

Desenele care reprezinta animale, păsări figuri geometrice, sînt după cum au arătat cercetările, simboluri astronomice, calendaristice, care indică poziția soarelui, a lunii, și a unor stele într-o anumită perioadă de timp. Astfel, imaginea maimuței coincide perfect cu răsăritul soarelui în ziua de 21 decembrie, respectiv cu ziua de începere a iernii. Pentru alte desene corespund de asemenea anumite zile importante.

— Desenele au fost realizate timp de mai multe generații — nu toate deodată. Folosindu-se metoda C 14 s-a constatat că desenele au fost create în perioada anilor 500—900 a erei noastre.

„ZIUA MAIMUȚEI", O ZI FAVORABILĂ

Pe lîngă funcția lor astronomico-calendaristică, figurile animaliere din desenele de pe pereții stîncilor din Nazca mai au și o semnificație de cult. Anumite animale simbolizează o anume zeitate (asemenea reprezentări le aflăm și la egipteni, de pildă — zeul Ptah, era simbolizat de un taur, zeul Horus de vultur. În această zonă a Americii de sud, maimuța simboliza divinitatea ploii, deci și a prolificității. Totodată ea era considerată și protectoare a meseriilor și a artei. Conform principiilor astrologice „Ziua maimuței" era o zi deosebit de favorabilă pentru începerea marilor lucrări de artă și iscusință meșteșugărească. O inscripție descifrată la Cuzco arată că o construcție a început în „ziua de 13 a maimuței" și s-a încheiat în „ziua de 3 a maimuței".

CETATEA FĂRĂ TAINE

O impresie deosebită fac desenele uriașe ce reprezintă diverse animale, respectiv figurile geometrice ce uneori au un diametru de 70×70 de metri. Din helicopter, de la o înălțime de 50—100 de metri aceste figuri se văd foarte bine.

Nu trebuie să se uite că nenumărate generații, timp de patru veacuri, au folosit, construit, întreținut și completat acest centru astronomic și de cult. Se vede clar un păianjen uriaș care are cu două perechi de picioare mai mult decît cel natural. Apoi apar o serie de figuri geometrice cu cîteva „derogări" în zigzag, aceste derogări constituind „înregistrări" calendaristice legate de vreo sărbătoare.

Trebuie să atragem atenția că asemenea desene uriașe au fost descoperite și în cîteva locuri din America de nord. E adevărat, acestea din urmă mai puțin conservate decît cele de la Nazca, dar totuși de același tip. Nazca este avantajată de o climă uscată și de vînturi slabe, iar popularea acestor regiuni este minimă.

Pe lîngă acest sanctuar, Däniken vorbește în mai multe rînduri de fortăreața Sacsayhuaman din apropierea orașului Cuzco, despre care spune că „... imaginația noastră nu este suficient de prodigioasă pentru a ne răspunde la toate întrebările..." care se pun în legătură cu această cetate.

Dar s-a dovedit științific că la bază, această fortăreață avea o alta mai mică, construită mai devreme, și că în anul 1450 e.n. de abia a avut loc construcția ce se vede astăzi. Au muncit la ea (s-au păstrat toate datele exacte) în jur de 30.000 de oameni, meșteșugari și robi. Lucrările au durat opt ani. La aceste lucrări a fost utilizată o tehnică specială. Zidurile au fost construite din blocuri uriașe de cîteva tone (dar nu de 20.000 t. după cum afirmă Däniken !). Cea mai mare parte a acestor blocuri era fixată pe uriașele pietre existente pe teren.

După cum se vede, pentru știință nu există nici un fel de taină în acest caz. Pentru Däniken însă aceste „taine" sînt o bună sursă de reclamare a propriilor lui aberații.

— sfîrșit —

SAT-OKH (Pană Lungă)

Despre Sat-Okh şi operele sale scria cuprinzător revista polonă Patria noastră, in iulie 1967, prezentind publicului un scriitor, un luptător, o creaţie şi viaţa unui trib. Autorul romanului Ţara stincilor Sărate trăieşte la Gdansk, are 53 de ani, e marinar de cursă lungă şi e fiul unui şef de trib şi al unei poloneze.

Tinăra Suplatowicz este exilată în 1905 în Siberia, pentru activitatea sa revoluţionară, şi de acolo reuşeşte să fugă pe lingă Marea Bering, prin arhipelagul Aleutinelor, către Alaska. Ajunge pe teritoriul S.U.A., pe uriaşele intinderi stincoase, unde, pină in Canada, trăiesc triburi practicind vinătoarea liberă. Szewanezii o numesc Norul Alb (Ta-wah) şi frumoasa poloneză devine soţia şefului de trib, Vulturul Înalt.

Ei au trei urmaşi : fetiţa Tinahet — Mesteacănul Svelt şi băieţii Tanto — Ochi de Fier şi Sat-Okh — Pană Lungă. Ca şi fratele şi sora sa, micul indian, care este autorul de astăzi, avea credinţe animiste distingind diferite spirite in elementele naturii inconjurătoare.

A fost crescut şi călit, însă, in spiritul luptei curajoase pentru dreptate şi libertate, al cinstei, dragostei, şi abnegaţiei cum reiese din pasionantele acţiuni ale cărţii, ca din nişte adevărate basoreliefuri, cu scene de luptă, autentice, profund trăite, povestite simplu, uneori patetic şi adresate in primul rind tinerilor.

În 1937, Norul Alb vizitează, împreună cu fiul ei Pană Lungă. (Bolesław Suplatowicz) Polonia, de unde izbucnirea războiului ii impiedică să se intoarcă in Canada. Fiind şi indian, hitleriştii il arestează pe Sat-Okh (Suplatowicz) şi-l trimit la Auschwitz, dar el sare din tren şi ajunge la partizani, in rindurile cărora luptă pentru patria mamei sale.

După război, curăţă Marea Baltică de mine, e marinar, după aproape 30 de ani navighează spre Montreal, e intimpinat de sora şi prietenii săi, dar se intoarce la Gdansk unde il aşteaptă soţia, profesoară, şi fiica, la doi ani după moartea mamei sale (Norul Alb). Cu dorul de oameni şi al locurilor de lingă Lacul Urşilor, scrie el cărţile : Ţara stincilor sărate, Mustangul alb, Cărarea lacrimilor, Socoteala încheiată. Ţara stincilor sărate este tradusă în încă 11 limbi.

Traducătorul, Simion Şuprovici, polonez de cetăţenie română, l-a vizitat pe Sat-Okh, a avut convorbiri cu el şi familia, a obţinut fotografii şi scrisori. Sat-Okh işi pune coiful din pene de vultur numai cind e fotografiat cu prilejul interviurilor sau cind vorbeşte la agenţiile de televiziune. Păstrează însă şi tomahawkuri — toporaşe indiene, arcul descris in roman, suliţe, o trestie de aruncat săgeţi otrăvite, luleaua păcii, măşti etc. Lucrează la un volum de legende indiene şi şi-a exprimat dorinţa de a vizita şi România.

Datorită bogatei sale experienţe in luptă şi prestigiului de care se bucură triburile ce mai există in Statele Unite şi Canada il recunosc ca şeful lor suprem, chemindu-l in fruntea lor. Dar, in 1947, a fost ucis mişeleşte fratele său Tanto, in 1968 sora sa Tinahet iar in 1970 pe chei la Montreal, el insuşi a trebuit să respingă un atentat la viaţa proprie. Cine şi pentru ce ? Răspunde Sat-Okh : „Aceiaşi fel de oameni care au ucis pe fraţii Kenedy şi pe Luther King şi pentru aceleaşi motive . . .". „Mi-ar place foarte mult ca operele mele să fie traduse şi în limba română.

ION RAHOVEANU

ŢARA STÎNCILOR SĂRATE*)

Aveam să duc prima luptă din viaţa mea. Lupta cu omul insuşi. Negustorul ne-a pretins să cruţăm nu numai viaţa, ci şi sănătatea oamenilor lui Wap-Nap-ao. I-am promis. Am jurat pe memoria lui Owases Totuşi era să fie luptă. Oamenii din Cavaleria Regală nu promiteau nimănui că vor cruţa viaţa fiilor Vulturului Înalt, conducătorul Szewanezilor. Şi atunci ?

Tanto şi negustorul au hotărit că albul va merge inainte şi va vizita, in văzul lumii, tabăra lui Wap-Nap-ao. Negustorul ducea cu el apa de foc, şi avea s-o dea oamenilor care stau de pază în defileu. Se ştie că spiritele apei de foc pun stăpinire mai intii pe mintea omului, ii poruncesc să strige şi să cinte şi să danseze, apoi ii aruncă într-un somn greu ca somnul de iarnă al urşilor negri. Considera chiar că pe asemenea ger, ce se lăsa din cer pe pămînt, albii nu vor pune chiar paza de noapte. Dar dacă ar fi făcut aceasta, se va oferi singur să facă straja de noapte şi în cursul nopţii să ne cheme prin strigătul bufniţei albe. Afară de aceşti patru oameni, nu trebuie să ne temem de nimeni.

Inapoierea lui Wap-Nap-ao avea să se întimple nu mai curind decit peste o lună. Deci dacă se va reuşi să se deschidă Defileul Torentului Repede . . . Săniile grele intîrziau drumul nostru, deşi ciinii negustorului erau odihniţi şi iuţi. Gerul se făcea tot mai aspru. In cursul nopţilor trebuia să aprindem focuri mari şi chiar in cursul zilei să facem popasuri ca să evităm îmbolnăvirea ce ucide pe oamenii care se chinuiesc in timpul unui astfel de ger.

Incetineala noastră mă apăsa ca un vis urit. Nu puteam să mă smulg cu gindurile de la lupta ce ne aşteaptă. Ştiam că negustorul procedează bine şi inţelept, vrind să impingă pe duşmanii noştri cu apa de foc intr-un somn de piatră insensibil. Înţelegeam că nu vrea moartea lor, pentru că nici chiar eu nu o doream. Însă aş fi dorit de o sută de ori mai bine să stau faţă în faţă cu oamenii din Cavaleria Regală intr-o luptă deschisă pe viaţă şi pe moarte. Şi chiar numai gindul că tocmai Tanto şi eu – băiatul care in curind va trece proba singelui, vom contribui la salvarea vieţii şi libertăţii intregului trib, nu putea să alunge de la mine o nelinişte lipsită de nerăbdare

In timpul popasurilor noastre de noapte, nu puteam să adorm. Cînd însă cădeam in somn, mă impresurau coşmaruri şi viziuni. În orele lungi şi chinuitoare de somn, cind luptam cu insuşi Wap-Nap-ao, şi el era mai mare decit un urs cenuşiu, sau prefăcut într-un şarpe veninos, cind fugeam de o avalanşă uriaşă care cădea direct din cer, sau luptam cu haita lupilor îmbrăcaţi în hainele oamenilor din Cavaleria Regală.

După trei zile de drum ne-am găsit la poalele munţilor, in imprejurimile intrării in Defileul Stîncilor Tăcute. Pină la tabăra Cavaleriei Regale n-a mai rămas decit o jumătate de zi de marş liniştit. Aici am hotărit să ne despărţim. Negustorul a pornit inainte cu o sanie goală, în care nu avea decit apă de foc. Noi însă urma să plecăm pe urmele lui abia după ce se intunecă lăsind ciinii şi rezervele de alimente in acest punct de popas. In cursul drumului nostru n-am văzut urme de lupi şi nici nu le-am auzit urletul. Nu era deci cazul să ne temem nici pentru cîini şi nici pentru alimente. Pentru orice eventualitate, am legat sacii cu alimente intr-un copac, iar ciinii i-am legat in aşa fel incit cel puţin să se poată apăra in caz de atac.

Negustorul a plecat la timp, ca să sosească în tabăra lui Wap-Nap-ao înainte de a se întuneca. Gerul se inteţea tot mai mult in aerul transparent şi nemişcat ; spre inserare, cînd se intărea brusc, se putea auzi din cînd in cînd troznetele arborilor ce plesneau, troznete puternice ca şi împuşcăturile de armă ale oamenilor albi. Cîinii s-au ingropat de îndată adînc în zăpadă, iar noi nu puteam nici cel puţin să facem foc.

Cît de încet aluneca soarele în ziua aceea spre partea de apus a cerului ! Vîrfurile munţilor au stat multă vreme în lumina lui. De după fişia cea mai apropiată a dealului, apărea luminat de soare lanţul munţilor ce inconjurau valea. Printre ei lucea inzăpezit vîrful Stîncii Vulturilor, ca un cioc de pasăre.

Munţii au inceput să ardă cu focul roşietic al apusului. Îşi schimbă culorile repede, se stingeau brusc in asalturile de lumină ale unui foc ce nu mai arde. Deasupra noastră, la o înălţime nemăsurată, a licărit prima stea.

Am pornit la drum.

Alergam în întunecimea ce devenea tot mai mare, pe urmele negustorului, incet şi fără zgomot, ca lupii. Urma ne conducea prin marginea codrului, iar zăpada ne scirţiia sub picioare. Întunecoasă la inceput, noaptea a devenit luminoasă cînd au răsărit stelele. De după munţi, a apărut cornul îngust şi aproape alb al lunii.

Peretele muntelui se apropia tot mai mult, era tot mai inalt şi mai intunecos. Părea că în codrul intreg se aude bătaia inimilor noastre. Recunoşteam marginea bine cunoscută a coastelor şi detaliile lor. Ne apropiam de Torentul Repede. Stelele ne arătau că sintem in miez de noapte.

În curind am zărit in poiana, acoperită de zăpadă şi luminată de lună, citeva pete intunecoase. Se găseau chiar la intrarea defileului. Iată deci tabăra lui Wap-Nap-ao !

Corturile Cavaleriei Regale se aflau pe un platou mic şi deschis. Se putea vedea în aceasta ingeniozitatea şefului alb. Din fericire ne puteam apropia de ea la umbra peretelui stîncos care tăia defileul.

Trecuse de miezul nopţii. Stelele luceau nemişcate deasupra noastră. Cerul îmi pătrundea trupul, îmi lăcrimau ochii şi fiecare respiraţie era dureroasă. Totuşi nu de frig tremuram.

Însfîrşit lingă cort s-a profilat o umbră, şi am auzit strigătul bufniţei albe. Primul, al doilea, al treilea . .

Şi eu care mă gîndeam că aici va fi o luptă !

N-a fost nici o luptă, n-a fost în general nimic, cu ceea ce aş fi putut să mă laud înaintea cuiva. Si chiar micutii Uti de cinci ani ar fi putut să facă, ceea ce am făcut noi. Totul a fost făcut, pentru noi, de către spiritul apei de foc.

Cînd ne-am apropiat de corturi, negustorul ne aştepta. Şi ridea. Dar ridea aproape cu voce tare !

Cînd ne-a introdus în cortul oamenilor albi, am încetat să fim supăraţi şi miraţi, că este atît de neprevăzător

Erau ca lemnul. Ca un lemn, fără simţuri şi fără judecată Numai unul din ei, cînd i-am legat mîinile, a bolborosit ceva prin somn. Ceilalţi, in general, n-au simţit nimic.

Şi aceştia erau să fie războinici ? Oameni care condamnau la moarte, la foame şi robie tribul liber al Szewanezilor ? O, cît îi dispreţuiam !

N-a rămas în inima mea nici măcar un loc pentru ură. Erau tari, puternici, dar în acelaşi timp cît de caraghioşi şi slabi. Aveau o armă care spărgea chiar stînca, dar n-au ştiut să respingă spiritul apei de foc. Datorită şireteniei lor au pus stăpinire pe pămîntul nostru intreg dar în acelaşi timp au instituit asemenea legi că un om, vrînd să-şi hrănească proprii săi copii, trebuia să flăminzească fiii altora. Erau de o sută de ori mai bogaţi decit oamenii roşii, dar nu ştiau să asigure necesarul bătrînilor din propriile lor triburi. Ştiau să fie curajoşi ca Wap-Nap-ao, însă intorceau curajul lor nu pentru lupta unui războinic cu un alt războinic, ci pentru chinuirea prin foame a femeilor, bătrînilor şi copiilor. Ştiau să fie nobili ca negustorul, însă nobleţea lor o preschimbau pentru . . paftale din fierul galben

Din ziua aceea n-am încetat să-i admir, însă am încetat să-i urăsc. Am început să-i dispreţuiesc. Am început să-l dispreţuiesc chiar şi pe Negustorul cel Gras.

El însă şi-a pierdut orice linişte. Se bucura de victoria uşoară, dar în acelaşi timp se neliniştea ca un băiat mic pierdut în pădure. Ştia că Wap-Nap-ao nu se va intoarce mai curind de o lună, dar se purta uneori de parcă un mare detaşament al Cavaleriei Regale ne-a inconjurat încă la intrarea în defileu. În plus, intrebam mereu pe Tanto despre înfăţişarea şi greutatea paftalelor promise – voia să se asigure dacă ne vom tine de cuvînt. Abia atunci cînd chiar şi eu am încetat să răspund la intrebările lui, s-a liniştit treptat şi şi-a recîştigat echilibrul.

Din ordinul lui Tanto, am preluat paza asupra prizonierilor, Negustorul, încă in cursul nopţii, a găsit rezervele de dinamită într-unul din corturi şi, verificînd încă o dată cu Tanto legăturile de pe mîinile şi picioarele prizonierilor, a pornit spre defileu.

Trebuia să ascult porunca fratelui. Negustorul le-a luat albilor armele, însă eliberarea lor mai timpurie putea să amenințe tot ce am dobîndit pînă atunci.

Spre dimineaţă gerul a început să slăbească.

Albii nu s-au trezit, deşi am aprins în cort focul. Fumul ce ieşea prin deschizăturile de sus ale cortului nu se mai ridica. Vîntul îl forţa să se menţină aproape de pămînt, aşternind o fişie tulbure la poalele stîncilor.

Am ieşit din nou afară. Strălucirea soarelui se tulbura tot mai mult. De după nori se iveau fişiile iuţi ale altor nori, se ingrămădeau deasupra codrului, alergau spre răsărit

Defileul tăcea încă într-una. Va reuşi oare negustorul să-şi ţină promisiunea ? Mi-am adus aminte de uriaşa ingrămădire de pietre ce zăceau de-a curmezişul defileului, de războinicii acoperiţi de ele, de bubuitura şi fulgerele roşietice trezite de trăznetele lui Wap-Nap-ao. Liniştea defileului aducea cu sine o ameninţare tăcută

La un moment dat s-a auzit in cort un strigăt răguşit. S-au trezit ! La vederea mea au tăcut pentru o clipă, pentru ca în momentul următor să izbucnească o gălăgie ca aceea a babelor care se ceartă Strigau în limba lor şi nu-i înţelegeam deloc. Pe lingă faptul că nu ştiu să-şi păstreze demnitatea şi nu le pasă de rîsul meu, in zadar işi smucesc legăturile, sar de spaimă urlă de mînie ca şi cîinii legaţi şi flămînzi.

Unul dintre ei a strigat mai tare decît ceilalţi – şi au tăcut. El insă a inceput să vorbească în limba Szewanezilor, schilodind fără milă cuvintele, încurcîndu-se unele în altele. Îmi promitea o recompensă mare pentru eliberare, îmi promitea că mă va face şef, imi va da arma sa şi calul, mă va acoperi cu daruri.

Apoi a inceput să ameninţe. Şi iar să promită, şi iar să ameninţe

Cînd m-am apropiat, a tăcut de spaimă. Am verificat curelele pe mîinile lui şi mă uitam direct în ochii săi aprinşi de mînie şi teamă N-am reuşit să-mi păstrez tăcerea.

– Oamenii albi sint ca babele bătrîne – am zis şi am ieşit din cort.

Ei au inceput din nou să strige ceva in limba lor, însă au tăcut deodată – au tăcut intr-o clipire de ochi

Căci iată că s-a cutremurat pămîntul !

Din defileu s-a auzit un tunet îngrozitor, apoi al doilea, al treilea . . . S-a aruncat asupra codrului, se izbea în pereţii munţilor, din nou se înapoia şi, în sfîrşit, s-a liniştit împrăştiat de vînt în bucăţi.

M-am aruncat în direcţia defileului. Însă nu. M-am întors. Nu-mi era permis să părăsesc prizonierii.

Aproape că plîngeam de tulburare. Ce se petrecea acolo ? Ce se petrecea în defileu ? Eram ca un orb în luptă – dezorientat şi pierdut printre marile evenimente. Ce s-a intîmplat în defileu ?

Şi iată – l-am zărit pe Tanto. Alerga de parcă l-ar fi dus cel mai iute vînt. Faţa lui strălucea de bucurie, ca cea mai frumoasă stea.

— Sat-Okh ! Sat-Okh ! – striga. Negustorul a deschis defileul ! A deschis defileul !

Astfel tribul nostru şi-a salvat încă odată libertatea şi viaţa.

În româneşte de
SIMION ŞUPROVICI

---

* Fragment de roman.

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Arieşanu, (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 şi 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXIV

● TIMIȘOARA ● JOI, 27 DECEMBRIE 1973 ● NR. 52 (305) ● 12 PAG. 1 LEU ●

eveniment

Flori pentru Republică

Țara împlinește douăzeci și șase de ani de republică. Vîrstă tînără și viguroasă la confluență de ani. Entuziasm și prosperitate. Istorie în marș, realizînd în fiecare zi cît în zeci de ani din vremuri inerte, impersonale.

La douăzeci și șase de ani, republica – România există ca o prestigioasă personalitate mondială, militind pentru pace și colaborare internațională, pentru democrație și socialism. La douăzeci și șase de ani, republica – România trăiește renașterea unui popor unit sub cel mai înalt țel uman – comunismul.

În această zi de 30 decembrie, realizările oamenilor muncii din toate domeniile anunță devansarea timpului cincinal al planurilor de progres și prosperitate, transformind cotidianul în sărbătoare. Pentru că ziua republicii este permanent în noi și în rezultatele muncii noastre, în fiecare nou produs, în fiecare economie realizată, în fiecare raportare de plan îndeplinit și depășit. În această zi de 30 decembrie, adunăm doar toate sărbătorile cotidiene într-un buchet pe care-l oferim țării. Îi putem spune bilanț, îi putem spune ofrandă. Oricum, însumează toate sărbătorile muncii noastre de fiecare zi, exprimind devotamentul și hotărîrea unui popor.

Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1973 sublinia ritmul înalt de dezvoltare a țării atins în acest al treilea an al cincinalului. Importanta cuvîntare a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu la plenară, contura cu precizie profilul de azi al țării, indicînd principalele jaloane ale drumului imediat următor spre realizarea dezideratului major al acestui timp – cincinalul înainte de termen. Atunci a fost o sărbătoare la care timpul scurs a strîns alte importante realizări ale oamenilor din întreaga țară.

La marele buchet oferit în această zi țării, oamenii muncii de pe aceste plaiuri timișene și-au adăugat sărbătorile trudei lor exprimate simplu în cifre-bilanț și cifre-perspectivă : realizarea în acest an a unei producții industriale suplimentare de peste două miliarde lei sau creșterea producției globale industriale în 1974 cu 18,7 la sută față de cea preliminară a se realiza în 1973, mii de apartamente care vor fi date în folosință în 1974, noi obiective industriale ș.a. Și asta la numai douăzeci și șase de ani de republică, de democrație, de socialism.

Roumanie, Romania, Rumania ... România – țara unuia dintre cele mai înalte ritmuri de dezvoltare economică din lume, parteneră și prietenă sinceră, importantă personalitate la masa națiunilor – împlinește douăzeci și șase de ani de republică.

La mulți ani !

PAUL EUGEN BANCIU

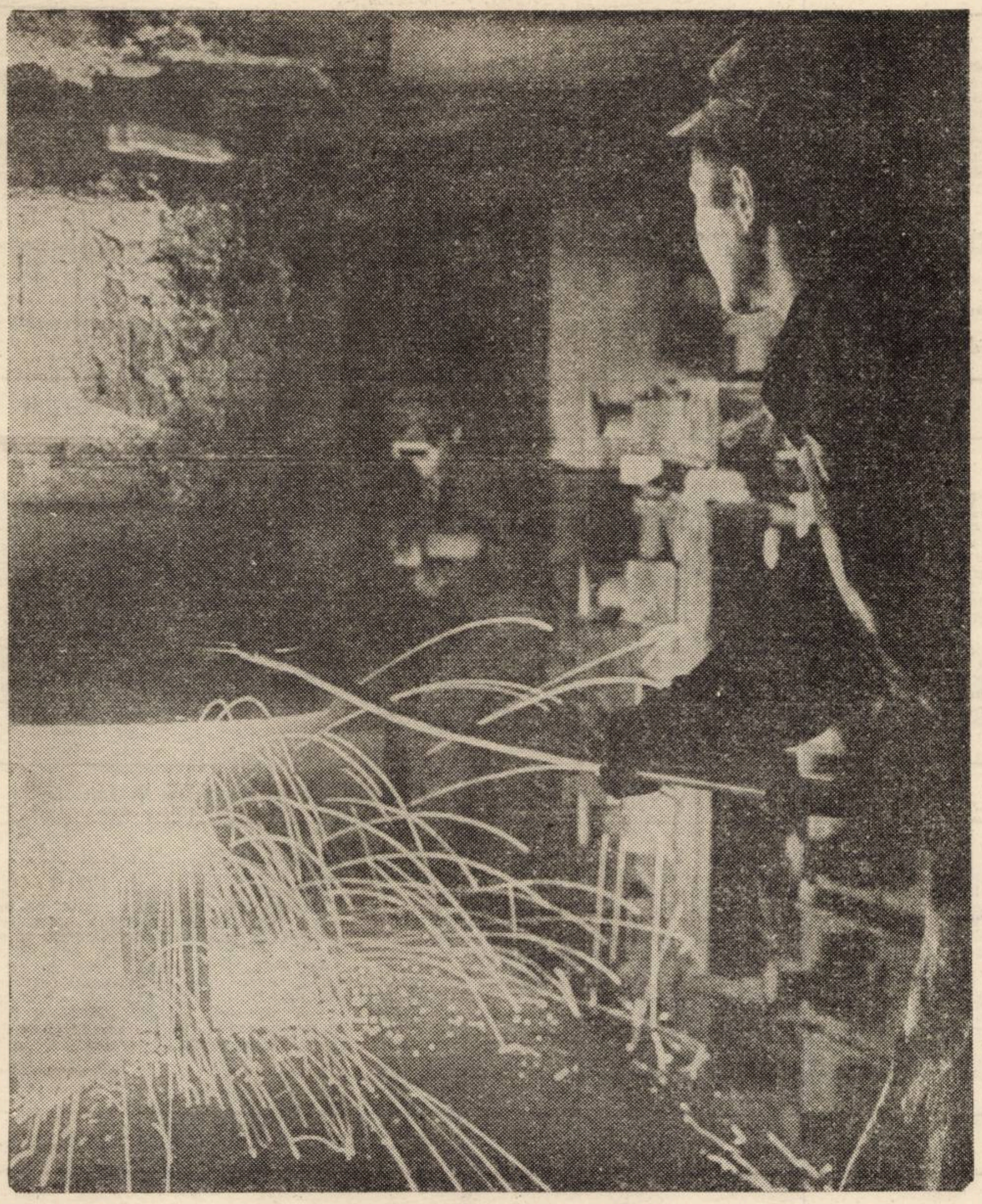

Flori de oțel

Foto : Horst Buchfelner

La mulți ani 1974!

„Dincolo de cifre stă viața oamenilor"

– Dumneavoastră sînteți directorul Direcției județene de statistică. Sînteți un om înconjurat de cifre, procente și iar cifre și iar procente. Ce e de fapt statistica ?

– O statistică e la prima vedere ce ați spus și dv.: cifre și procente, reci, neînsuflețite. Dar asta la prima vedere, pentru că dincolo de aceste cifre și aceste procente e de fapt viața noastră cea de toate zilele, bogată în fapte, cu bucuriile și uneori cu umbrele ei. Îmi vine mereu să spun „ce se ascunde în spatele cifrelor". De fapt nu „se ascunde", căci viața e acolo, ea se poate lăsa ușor citită cu toate evenimentele ei, de la naștere și pînă la moarte. Așa e. Un individ „intră" în statistică, intră într-un registru și se face cifră din clipa în care se naște. Trece apoi tot în registrele noastre cînd începe și cînd termină școala, cînd începe și cînd termină munca, cînd se căsătorește și în fine, cînd ...

– Convorbire cu VASILE NINI, directorul Direcției Județene de Statistică-Timiș

– Da. Într-un fel, ce spuneți Dvs. acum e aproape de o anume poezie a cifrelor, dincolo de care e viața. Aș vrea să vă întreb cît de adînc le simțiți încărcătura?

– O simt. E drept, nu pe toate la fel de intens. Dar în clipele de meditație, cînd am un răgaz și cînd vine cineva să mă frămînte cu întrebarea : „ce e de fapt statistica"? simt această încărcătură, parcă mai mult. Meseria noastră e să reflectăm și să analizăm o întreagă activitate umană în limbajul cifrelor statistice. Sigur că acolo sînt niște cifre care nu respiră, nu se mișcă, dar cînd eu spun „limbajul cifrelor", asta înseamnă că ele au viața lor care trebuie citită, descifrată. Și atunci statistica și chiar un interviu cu un statistician nu e ceva sec, ci poate conține pulsul unei vieți întregi. A oamenilor, a societății.

REPORTER

(Continuare în pag. 5-a)

cronica literară

VASILE NICOLESCU

Secţiunea de aur

(Editura Eminescu, 1973)

Judecind după unele opinii critice mai vechi sau mai noi, poezia lui Vasile Nicolescu pare să-şi fi găsit un „spaţiu ideal", o formulă poetică şi un univers imagistic precis delimitat căruia i se poate aplica cu uşurinţă o secţiune transversală, o „secţiune de aur" reprezentativă pentru intreaga ei evoluţie şi arie de preocupări (e adevărat nu prea extinsă). Intr-o recenzie mai veche, Ion Caraion (Duelul cu crinii, p. 104) plasa această poezie prea uşor la antipodul experimentelor verbale, a „fluxului de tehnici antiliterare", ca păstrătoare a unui respect cuminte pentru forme „ireproşabile" şi cuvinte elegante.

Or, cum o demonstrează şi acest volum, in poezia lui Vasile Nicolescu, coexistă in chip surprinzător atracţiile clasicizante cu cele simboliste sau moderniste, livrescul şi poezia „culturală" cu retorismul năvalnic şi reveria („viziunile") romantică, baladescul şi miniatura graţioasă cu poezia declamativă şi metaforismul sonor. Nici acest volum nu pare a rezolva tensiunea mai veche intre două moduri stilistice şi două atitudini temperamentale opuse : Vasile Nicolescu rămîne şi aici atit poetul gesturilor temerare, romantice, cu privirile aţintite spre cosmos, poetul hiperbolelor şi al dramelor existenţiale (de provenienţă mai mult livrescă) cit şi poetul miniaturalului şi al candorii, al cintecului suav şi al elegiilor sentimentale.

Primul ciclu al volumului „Orfeu ingenuncheat", ilustrează prima atitudine, aceea a intemperanţei romantice şi a cantonării in transcedental, intr-un spaţiu al esenţelor (un „spaţiu dinlăuntru" şi un „timp fără ţărm, fără val", cum anticipa in Clopotul nins, 1971) şi al gesturilor existenţiale ridicate la scară universală. Elemente de mit, viziuni mitico-simbolice sau simple alegorii livreşti, incarcă poezia sa cu sensuri epistemologice. Ca in volumele anterioare (mai cu seamă Parabola focului, 1968), care marchează reorientarea poeziei sale spre preocupări mai personale, spre un ton mai autentic), Vasile Nicolescu scrie o poezie cu bogate sedimente livreşti, o poezie despre poezie a cărei principală estetică este aceea a „arderii", a purificării exorciste prin focul harului poetic. „Focul", „rugurile", vetrele nestinse sint şi aici imaginile tutelare ale poetului „bintuit de stări incandescente, gata să accepte sacrificiul arderii de sine pe altarul irealităţii poetice (vezi poezia Chip, care deschide volumul). Mitul orfic, folosit cu oarecare ostentaţie incă din suita lirică Enescu (1958) este reinterpretat pentru a se conforma acestei arte poetice ; poetul exultă cosmicitatea gestului creator a poetului orfic, participant pină la sacrificiu la drama umanităţii, la ritmurile universale („ceremoniile de astre"). Deşi „ingenuncheat" de rezistenţa elementelor, de apăsarea timpului şi a destinului său cosmic, gestul său de răzvrătire supravieţuieşte in arta sa, impregnată de forţa viziunii profetice („ingenuncheat precum o piramidă / de păsări albe prorocind in zori, / ca focul magic versul se aprinde / coloană vie-n pragul tuturor"). Totuşi, la un moment dat (spre deosebire de volumele anterioare), destinul poetic este investit cu valori tragice. In Efect de lună cu Don Quijote, poetul apare in ipostaza don-quijotescă a idealistului somnambul care, „singur, / cu capul gol, / fără lance, / fără scutier, cutreieră munţii, / pustiul munţilor / de lingă cer". Intr-o altă poezie, care ne aminteşte de Jonglerul lui R. Wilbur, asistăm la drama autentică a pierderii harului poetic, a destrămării spectacolului iluzionist, a transformării „Mimului" in bufon. Această dramă ia proporţii cosmice atunci cind, in citeva viziuni „escatologice", conştiinţa poetică inregistrează curgerea timpului şi avalanşa lucrurilor spre destrămare, dar din nou actul poetic este acreditat cu capacitatea de a pătrunde dincolo de fluxul aparenţelor, pe tărimul esenţelor durabile, aşa ca in Metempsihoză (banal şi livresc titlu) in care „viziunea" poetului se concretizează intr-un tablou plastic, pictural : „Cind puls nu va mai fi, nici rană, / ci doar o tainică membrană, / /un iris plutitor in ceaţă, / fără amurg sau dimineaţă, / ... voi călări ţestoasa lumii / jos in cămara verde-a humii / / şi trist, invălmăşit cu umbra / prin marea curgere lividă / / eu voi ţişni ca o nălucă / sus in albastra crisalidă".

Acelaşi procedeu al viziunii cvasi-picturale, expresioniste, produce efecte surprinzătoare şi in celelalte cicluri ale cărţii. El conferă o notă originală poeziilor din grupajul „Ceas de baladă", poetizări ale sentimentului ţării, care altminteri ar fi rămas probabil la stadiul unor retorisme cunoscute (se poate cita Viziune la Mărăşeşti, de pildă). Uneori insă abundenţa hiperbolelor, ancorarea in fabulosul mitic ori viziunea grandioasă creează impresia unui retorism exterior, a unei poezii declarative in care imaginile surprinzătoare coexistă cu metaforele grandilocvente.

Mai convingătoare sint aceste viziuni sinestezice, avalanşe de culori, forme, sonuri, in ciclul Nopţile Albionului care certifică apetenţa poetului pentru călătoriile in „spaţii de cultură", pentru referinţe livreşti, dar şi incercarea de a depăşi simplul reportaj cultural prin transformarea insemnărilor de călătorie in pretexte pentru „interpretări" şi viziuni originale. V. N. uzează in general de elementele unui decor livresc, pentru a contura un cadru de referinţă semnificativă pentru propriile-i stări de „ardere" poetică, substituindu-se discret eroului său cultural. Citabilă este astfel Turner, poemă „confesivă" ce exploatează foarte bine elementele picturale ale modelului şi chiar o anume tehnică impresionistă. Excelentă este şi Canterbury in care viziunea coşmarescă are din nou concreteţe picturală : „cind ultimul, de fum, rozariu / in fundul mării va fi dus, / masca lui Beckett din vitraliu / va singera ca un apus".

MARCEL POP CORNIŞ

MIHAI BENIUC,

„Pămint ! Pămint ...".

(Editura Eminescu, 1973)

Ultimul volum al lui Mihai Beniuc cuprinde un număr considerabil de poezii, care, in esenţă, nu schimbă, imaginea formată despre poet din poezia anterioară. Este o dovadă a statorniciei intr-o activitate subordonată cu pasiune poeziei. Actualmente poetul işi ordonează poezia intr-o selecţie proprie, in ediţie de autor, şi este normal ca volumele ultime să fie o confirmare a direcţiei pe care fără şovăire a urmat-o poezia lui Beniuc pe parcursul unei indelungi perioade de timp.

Originea poetului este fixată şi cunoscută in solul ţării, in linia unei tradiţii naţionale : „Acesta-s eu ? Pe cit se vede acesta ! / Nu nu-s originar din Zend-Avesta, / Ci mai de-aproape, ceva mai dincoace, / In metafizici locuri mai sărace — / O oaie năzdrăvană, un Manole / Ori Dacul gata să proptească-n suliţi, / Dac-ar cădea a cerului cupole — / Crescurăm deci cam pe aceste uliţi". Se remarcă robusteţea şi duritatea poeziei celui care a coborît din munţi cu cintecul de revoltă al lui Horea şi Iancu in suflet. Simplitatea poeziei este considerată ca o condiţie esenţială rezultată din raţiunea celor cărora se adresează. Alături de acestea sint poeziile de meditaţie asupra sfirşitului, imaginat calm. in spirit dacic, şi observat ca o posibilă intilnire cu strămoşii. Poezia este surprinsă in ton de elegie, imprumutind, deseori, metrul doinelor de dor şi jale Nu există in poezia lui Beniuc momente de sterilă speculaţie metafizică ori pesimism in ideea confruntării cu moartea ci totul este privit ca o firească limită : „Hai, moartea mea, ciocni-vom pahar ca vechi prieteni, / Tu zăngănind din oase ca un erou din zale. / Eu murmurind o doină de jale printre cetini / Pe undeva sub coasta Carpaţilor, la poale / Cind vom ciocni paharul din urmă, las să sară / Pe tot intinsul nopţii finale foc şi pară !". **Pămint ! Pămint ...** nu este strigătul de bucurie al descoperirii unor alte teritorii, ci exclamaţia pentru ţărina ce inchide in ea străbunii, spre care mereu se indreaptă gindul poetului : „Iar de va fi să fie, să fie-un fel de cruce, / Nu marinari cu funii şi pinze la catarg / Căci nu mai am deacuma eu unde-a mă mai duce — / Străbuna groapă-mi esta un loc destul de larg. // De aceea cind rostesc eu : Pămint, pămint, pămint / N-arunc priviri flămînde spre orizont departe. / Ci cat in jos pe unde străbunii au mormint / Prin rădăcini sub care ei priveghează-n moarte". In incheiere — o apreciere pentru prezentarea grafică (coperta reproduce in auriu o gravură in lemn din 1530) şi ilustraţiile semnate de N. Nobilescu.

ALEXANDRU RUJA

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

VASILE BĂRAN,

Cartea proverbelor

(Ed. Albatros, 1973)

Reuşitele incontestabile ale lui Vasile Băran au fost consemnate, invariabil pînă in prezent, in genul scurt, lirismul, caracterul poematic al prozei sale potrivindu-se mai puţin construcţiilor epice mai intinse.

Cartea proverbelor, cel de-al doilea volum publicat de prozator in acest an, este o culegere de povestiri parabolice, apropiate ca manieră celor din volumele anterioare, **O raită prin pădurea de intimplări** (1966), **Berbecul zburător** (1972).

Vom remarca dintru inceput că titlul cărţii, ca şi mottourile — proverbe, apoftegme, extrase din opera lui Golescu, din colecţiile lui Iuliu A. Zane ş.a. — ce insoţesc prozele volumului, ar putea să inducă in eroare, sugerind că toate aceste texte nu sint altceva decit comentarii, ilustraţii la nişte maxime ce, luate izolat, pot fi mai mult sau mai puţin interesante. Astfel stind lucrurile, interesul literar al **Cărţii proverbelor,** chiar dacă nu ar fi lipsit cu totul, ar fi fost in orice caz mai mic. Ceea ce, bineinţeles, nu este cazul in cartea de faţă. Nu este insă mai puţin adevărat că formula adoptată de Vasile Băran nu rămîne fără unele consecinţe. Nota de lirism, sugestiile fantasticului ori ale fabulosului care, de regulă, fac farmecul prozelor sale, sint diminuate intr-o bună măsură — prin accentuarea convenţiei — prezenţa mottourilor anulind, practic, posibilităţile de interpretare a textelor respective altfel decit ni se indică de la bun inceput. Adoptind o clasificare făcută de Tudor Vianu, am putea afirma că aceste proze reprezintă, fiecare in parte, cazuri tipice de alegorie inchisă.

Astfel că nici cele mai reuşite povestiri, **Biruinţa şoferului, Gisca miraculoasă, Soldatul şi generalul, Descoperirea grîului,** — preluind motive destul de comune prozei noastre din deceniul trecut, nu ni se par a aduce elemente cu totul noi in creaţia lui Vasile Băran, cu atit mai puţin, in domeniul moralităţilor literare.

Cartea proverbelor ne certifică totuşi un lucru, şi anume că Vasile Băran, după ce cu un deceniu in urmă a renunţat la reportaj şi, in general, la publicistică, a găsit in parabolă expresia cea mai potrivită vocaţiei sale de moralist.

L. A.

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

MAGDA URSACHE,

A patra dimensiune

(Ed. Junimea, 1973)

„Dacă ştiinţa ar fi inventat a patra dimensiune, am avea un termen de comparaţie şi pentru poezia modernă" ne asigură autoarea la pagina 40. Ca urmare, Magda Ursache incearcă o investigare a acestei „a patra dimensiuni", care se relevă, dacă am inţeles bine, in cuvint : „Nu cuvintul care copie, (sic !) re-face, ci acela care sugerează, dezvăluie taine sau mai curind le multiplică". Deci, după citeva preliminarii in care se abordează probleme ca specificitatea limbajului poetic şi necesitatea inţelegerii lui in sine, fluctuaţiile gustului artistic, ideea „eonului poetic modern" sau a „arhetipurilor tradiţionale" in poezia actuală, sint puşi in discuţie, din mai sus-amintitul unghi (cel puţin in intenţie), nouă poeţi : A. E. Baconsky, Nichita Stănescu, Ion Alexandru, Ion Gheorghe, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Adrian Păunescu, Emil Brumaru şi George Alboiu. Ce face **in fapt** autoarea ? Nereuşind să-şi domine obiectul şi bibliografia (Platon, Hegel, Titu Maiorescu alături de Rimbaud, Baudelaire, Alfred de Vigny, Claudel, Roland Barthes sau Mikel Dufrenne sint invocaţi cu o anarhică şi nejustificată insistenţă), Magda Ursache se menţine la nivelul unor constatări generalizatoare, uzate, de cele mai multe ori, prin circulaţie. Sau derivă citat din citat intr-o, adesea, curioasă asociere : „Ceea ce dă viaţă poeziei este dificil de tradus in proză. De aceea o propoziţie a lui Shelley, „poezia este un lucru divin" ca multe din literatura asupra acestei arte, datorită caracterului foarte vag, poate fi comparabilă cu alta din literatura umoristică, **cum că amorul e un lucru foarte mare ..."** (s.n.).

Neclarificarea termenilor şi limbajul discursiv nu-i ingăduie autoarei, pe de altă parte, o analiză degajată. Observaţiile, chiar dacă dovedesc o oarecare pătrundere, se pierd sub pletora frazeologică. A doua secţiune a cărţii, superioară celei dintii, poate, totuşi, interesa in oarecare măsură, fiindcă, atunci cind se mulţumeşte să creioneze profilul unuia sau altuia dintre poeţii amintiţi, Magda Ursache ajunge la rezultate care, parţial, se reţin.

OLIMPIA ŞERBAN

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

ION CRÎNGULEANU,

„Cavalerii porţilor albastre"

(Ed. Ion Creangă, 1973)

Despre natura şi substanţa **kitschului** s-au scris multe cărţi şi s-au spus multe lucruri. Fenomen complex, **kitschul** e greu de definit strict şi e greu de categorisit. Există o poezie a **kitsch**-ului care te intristează şi te induioşează. Există un **kitsch** innobilat, acolo unde graniţa intre el şi arta naivă e greu de trasat. Dar mai există şi un **kitsch** care e prin excelenţă expresia prostului gust şi-al produsului de duzină. Cartea lui Ion Cringuleanu e foarte apropiată de această ultimă categorie. Inchipuiţi-vă o compunere a unui elev intr-un mic oraş de provincie, cu profesori indulgenţi, compunere de nota şase, şapte chiar in condiţiile numite, lungită pe două sute de pagini : „La Porţile de Fier am fost de trei-patru ori cu diferite ocazii dar mi-a fost frică intotdeauna să mă gindesc adevărat că voi scrie o carte despre tot ce se intimplase sub ochii mei. Marea epopee care se petrecea acolo mă cutremura, mă intimida şi-mi dădea frică. Am incercat o dată să scriu ceva dar n-am avut curajul să public aceea compunere" (!?)

Iată ce ni se oferă intre două coperţi urite, pe ultima in partea de sus existind o fotografie a autorului, picior peste picior in **jeanşi,** cu o scurtă pe umăr, cu privire falnică şi mulţumită (nici n-ar putea fi altfel) asemeni ultimei fraze dintr-un capitol de la sfirşit : „Peste două ore am ieşit pe poarta spitalului sănătos tun". Cit de mult inseamnă o scrisoare sosită la timp".

Cartea are totuşi şi calităţi : e lungă (sau cel puţin aşa pare), e de format mic, are literă mare, multe dialoguri, multe nume banale şi caraghioase de personaje de toate virstele, menţionează meciul România — Finlanda şi ne informează că autorul a făcut gripă după ce a terminat cartea

A. UJICĂ

profil

Proza lui Laurenţiu Cerneţ

Laurenţiu Cerneţ a debutat editorial cu *Omul de un milion* (Editura pentru Literatură, 1966), volum de schiţe şi povestiri in care critica a văzut unul din cele mai promiţătoare debuturi de atunci. Au urmat, in ordine, savuroasele *Experienţe ale lui Ionete* (Editura pentru Literatură, 1967), *Arşiţa* (Editura pentru Literatură, 1968) – un roman al şantierelor – şi, in sfirşit, incă un roman, *Cîteva luni de trăit*, apărut la editura „Eminescu" in 1971. Autorul şi-a incercat condeiul şi in literatura ştiinţifico-fantastică (*Aparatul de visat frumos*, 1969) şi in teatru (*Cireşică şi visele* – Teatrul de stat din Arad, 1968).

Laurenţiu Cerneţ aparţine familiei umoriştilor „amabili" şi, oarecum, trişti .Comicul său nu urmăreşte discreditarea totală a personajului, deşi caricaturizările severe nu lipsesc. Eroii nu au păcate sau vicii care să pretindă o demascare fără menajamente, un ris destructiv, anihilant. Minaţi de inconsecvenţe şi slăbiciuni – adesea foarte omeneşti – ei ţin neapărat să se grozăvească, să braveze, să pară altfel decit sint şi decit ei inşişi ştiu prea bine că sint. Dar chiar incercarea aceasta de a poza ii dă de gol. De unde – comicul personajului şi al situaţiei ca atare.

Condiţia insului mijlociu – ca fond intelectual şi moral – iată, in esenţă, substanţa prozei lui Laurenţiu Cerneţ. Acel ins care, cu rare excepţii, se zbate fără intrerupere intre aspiraţie şi neputinţă. Femei atinse de bovarism, funcţionari modeşti cu pretenţii artistice, literaţi cu aere teribile şi rezultate lincede – o lume a intimplărilor insignifiante, a indivizilor fără relief, observată cu fineţe şi o abia ascunsă compasiune.

Cartea care-l reprezintă in cel mai inalt grad (şi de la care ar trebui să pornească o analiză a scrierilor sale de pină acum) este *Experienţele lui Ionete*. Şi nu numai fiindcă ea este, credem, cea mai echilibrată estetic, ci şi din pricina caracterului ei programatic. Se află aici atit mediul indrăgit (artistic) de autor, cit şi – in fiinţă, nu implicat – interpretul lui: Gogu Ionete, un alter-ego aproape perfect al scriitorului. Inteligent, dezinteresat, solitar, Gogu

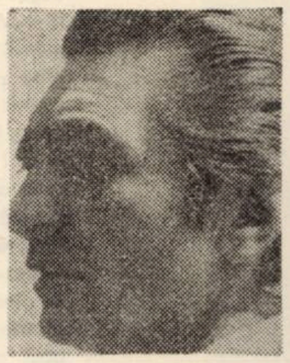

Ionete nu este (impotriva aparenţei) nici naiv, nici sfios. Prefăcătoria, măştile nu-l inşeală. El cunoaşte in amănunt defectele celorlalţi (ca şi pe ale sale), se miră (este ingenuu mai ales in singurătate), ironizează (cîteodată deschis, de cele mai multe ori in gînd) dar, in final, iartă. Nu are energia să ducă pină la capăt o atitudine. Nu e suficient de generos pentru a-i păsa cu adevărat de alţii. Dar nici atit de egoist incit să-i fie cu totul indiferenţi. De aceea, el este un individ problematic şi un caz literar dintre cele mai interesante. Gogu Ionete este, şi el, puţin comic – marcat fiind de aceeaşi inconsecvenţă structurală a personajelor lui Laurenţiu Cerneţ: „eroismele" se consumă mental, compromiţindu-se imediat ce ar trebui să devină fapte.

Stilistic şi compoziţional, *Experienţele lui Ionete* este intocmită cu ţiozitate aproape. Detaşat atit de obiectul investigaţiei, cit şi de sine, autorul dezvăluie mecanismul interacţiunii dintre el insuşi şi peisajul uman preferat. „Iată cum procedez" – pare a zice. Ca urmare, *Experienţele lui Ionete* are o existenţă pur artistică, are, pe alocuri, o neverosimilitate „credibilă", un absurd justificat prin propria alcătuire.

Omul de un milion şi *Cîteva luni de trăit* refac scene din lumea in care se mişcă numitul Gogu Ionete. Dar ea nu mai este privită de sus, un oarecare sentimentalism nu poate fi evitat – mai ales in volumul de debut:

Exasperat de indecizia eroului său, scriitorul il aşează, in *Cîteva luni de trăit*, faţă in faţă cu ameninţarea morţii. In această dramatică imprejurare, cînd, crede, el, mai are doar cîteva luni de trăit, Mochie Marin, Meme, se hotărăşte, brusc, să rupă cu trecutul. Şi incepe o furibundă luptă cu minciuna (din viaţa sa şi a altora), cu laşitatea şi compromisurile. Dar viaţa insăşi il ia in ris, răpindu-i, pe neaşteptate, şansa de a fi curajos şi sincer (Meme descoperă că nu e bolnav) şi oferindu-i-o iar (cineva il atacă şi-l răneşte grav). Aşa incit, pină la urmă, Mochie Marin (cel care ştie să fie demn numai de frică) rămine intristător şi ridicol, cum a inceput.

Arşiţa are, in ansamblul creaţiei lui Laurenţiu Cerneţ, un loc aparte. Apare aici, creionată viguros, existenţa indirjită, bărbătească a şantierelor. Oamenii eşalonului au, in mod necesar, altă structură sufletească decit cei aparţinători seriei lui Mochie Marin. Traiul lor aspru, muncit, face imposibile afectările, snobismul, linguşeala (funcţionarii sint, şi de data aceasta, mult mai expuşi la intrigi, birfe şi carierism).

Dar vocaţia de umorist a prozatorului nu se dezminte nici acum. Infruntările amuzante – mai rare, e drept – prilejuiesc unele din cele mai reuşite secvenţe ale romanului. De pildă, Moşu, un bătrin trimis de nevasta-i tinără să cîştige bani, in vreme ce ea „petrece", işi ratează răzbunarea cînd se aşteaptă mai puţin, nefiind capabil, oricit s-ar strădui, să-şi depăşească postura tragicomică, ca atunci cînd o surprinde pe Drina cu Vică (un fost boxer, invinuit pe nedrept, de altfel; comicul este sporit şi de falsitatea acuzaţiei, valabilă in general, dar in acel moment neintemeiată).

Gluma lui Laurenţiu Cerneţ nu este gratuită (uneori, se fac totuşi concesii poantelor facile, de uz larg). Pe de altă parte, fixate in text, ticuri, expresii şi „preferinţe" care, la vremea lor, nu aveau nimic ilariant (titluri şi fragmente de melodii : „hei, mambo !" etc. fervoarea dansurilor la modă) sint, după un timp, pline de haz (aşa cum pronunţia „pansion", cindva neutră, este, din perspectiva prezentului, rizibilă. Meritul acestor scrieri constă in capacitatea autorului de a pătrunde comportamentul contradictoriu al individului obscur care, complăcindu-se in lincezeală, se avintă gălăgios şi renunţă numaidecit – temei al unui comic blind, inţelegător, patern.

Poate că autorul ar trebui să fie mai caustic. Sau, dacă alege ingăduinţa, s-o justifice mai atent şi mai insistent prin luminarea resorturilor adinci ale psihologiei personajelor. Cu atit mai mult cu cit proza lui Laurenţiu Cerneţ are suficiente calităţi care s-o susţină şi să o impună.

EUGEN DORCESCU

cartea străină

Despre turnuri şi ochi*)

Citim la rubrica de scandal a unui ziar ce apare cu adevărat la Buenos Aires **faptele :** uciderea tatălui, sinuciderea Alejandrei, incendierea miradorului şi cite ceva despre ciudata **Dare de seamă despre orbi,** scrisă de Fernando Olmos Vida. Ele, faptele scriu inceputul romanului şi-i descriu sfirşitul adică mormîntul eroilor lui.

Dare de seamă despre orbi poate fi un soi de thanatografie, căci Fernando Olmos Vidal scrie anunţindu-şi la început, sfirşitul : „Cînd, oare, a început povestea asta care acum se va sfirşi prin asasinarea mea ?" şi poate n-ar fi nimic neobişnuit în toate acestea, căci s-au mai scris „poveşti" – Oedip care-şi ucid povestitorul – pater, dacă n-am afla, nu fără uimire, că Fernando are un dublu, un geamăn, tot scriitor. Căci citind intr-un mod special biografia şi o anume istorie (ca pe nişte tipuri aparte de text) ştim că cel ce scrie textul romanului **Despre eroi şi morminte,** Ernesto Sábato, are o zi a naşterii care e 24 iunie 1911, iar cel care scrie în interiorul acestui text un alt text, **Darea de seamă...** (care e o carte-n carte) scrie la început : „Mă numesc Fernando Vidal Olmos, m-am născut la 24 iunie 1911...". Cei doi scriitori, unul „fiinţă de litere", căci **e scris** de Sàbato, celălalt fiinţă reală, intră intr-o stranie relaţie de paternitate sau de fraternitate sau... Dar romanul nu e „autobiografie". El nu se scrie la persoana întii decit de două ori. Odată în textul „scris" de Fernando şi apoi în anume fragmente în care unul dintre personaje, Bruno (pe care toţi il bănuie că ar fi (tot) scriitor) işi schimbă statutul de personaj şi devine narator. Textele celor trei „scriitori" interferă într-unul din cele mai ciudate jocuri intertextuale. Bruno şi Fernando işi „scriu" uneori textele cu **textele reale** ale scriitorului Ernesto Sàbato, căci iată inserate în text fragmente intregi din eseurile sale despre literatură, din cărţile sale anterioare (**Tunelul,** de pildă), căci iată scriitori, artişti – prieteni transformaţi în personaje ale cărţii (Breton, Tzara, Péret, Victor Brauner şi mai ales marele Borges care apare deodată pe stradă, face tot felul de mutre glumeţe şi bîlbîie caramba... Alejandra... singur, foarte bine). Dar despre acest joc al textelor s-ar mai putea scrie încă.

Fernando e Laios şi Oedip în acelaşi timp, işi e tată şi fiu (cum ar spune Artaud „je suis mon fils mon père..."). E Laios pentru că va fi ucis de două ori de două „creaţii" proprii, de fiica sa Alexandra şi apoi de „poveste". El va muri prin foc în Mirador. În spaniolă mirador înseamnă odată „turn", iar în această carte se scrie de mai multe ori despre „turnurile strălucitoare" care pot fi citite (în context) şi ca simbol al literei, al literaturii (v. pag. 447, 470, 480), care trebuie cucerită şi apărată aşa cum a trebuit cucerit şi apărat pămîntul argentin de către acel Olmos, stegarul Celedonio, care scrie şi el o poveste în acest roman, dar cu **alte litere,** înclinate, semn poate al învingerii (unei literaturi). Dar în spaniolă mirador înseamnă şi „cel ce priveşte" (ochiul, poate) şi poate fi aşa, căci cartea lui Fernando e o **Dare de seamă DESPRE ORBI,** despre cei fără de privire, iar înspăimîntătoarea călătorie a lui Fernando în căutarea Sectei lor este periplul care duce spre **altceva,** spre **altundeva,** spre **„universul interzis"** (al operei, poate) şi în această căutare el e Oedip, cel care aflind căutatul ORBEŞTE, moare adică scriitorul, căci moare vederea şi puterea de a scrie.

ADRIANA S. BRĂDEANU

---

* Ernesto Sàbato, **Despre eroi şi morminte,** Ed. Univers, 1973.

CORESPONDENŢA

UN TÎNĂR POET

RADU CĂLIN CRISTEA este elev la liceul din Chişineu-Criş, un orăşel de lingă Arad. Este de reţinut faptul că printre profesorii lui se află şi doi scriitori : poetul ILIE MADUŢA şi criticul literar ALEXANDRU RUJA.

Versurile pe care ni le-a trimis Radu Călin Cristea ne-au surprins printr-o neobişnuită (la această vîrstă care pentru cei mai mulţi abia de înseamnă primul contact cu lumea de miracole a poeziei) stăpînire a mijloacelor de expresie. El controlează bine cuvîntul, îl cenzurează cu fineţe şi-l investeşte cu un farmec personal. Poeziile ne lasă să înţelegem că tinărul autor are un subliniat apetit al culturii şi că e conştient de însemnătatea acesteia în formarea sa literară.

Nefiind la prima sa apariţie în presa literară, Radu Călin Cristea este, desigur, încă un debutant, astfel încît putem aştepta cu multă încredere revelarea talentului său, a unei originalităţi ale cărei semne ni se arată dar care abia de-acum înainte urmează să se afirme. El este încă un reţinut, impresia că exersează, pe motive exterioare naturii sale, stăruie încă. Dar, aşa cum spuneam la început, Radu Călin Cristea e foarte tînăr, ceea ce ne face să credem că înzestrarea sa reală justifică publicarea acestor poeme şi mai ales speranţa noastră într-o evoluţie pe măsura acestei înzestrări.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

PAN

A adumbrit o frunză-n fulgerare
Ca o mireasmă calmă şi dulceagă.
Au nins, au nins, tăcute către soare
Odoarele din ramura de fragă.
O, ca mirări apar pe vale mieii
Cu lîna din ninsori argonaute
Cobor pe văi de aur sub cerceii
Căderilor de brume neştiute.
În trestiile mării — el aduce
Stelarele preludii peste lan
Căci adormi, ca o mireasmă dulce
Cu buzele pe nai — bătrinul Pan.

ISVOD

> „...mă voi duce
> să fiu gol şi neprefăcut..."
>
> W. Whitman

Iubirea mea — de m-ai topit
În taina plăsmuirii tale
Sint flutur, nu-i aşa, dorit
De fructul copt între sepale.

Iubirea mea — de mi-a părut
Că masca ta a putrezit
Sint nufăr, nu-i aşa, născut
Din apa lunii, la cosit.

Iubirea mea — am lepădat
În lutul serii o velinţă
Venind sint veşnicul plecat.
Ca un suris de nefiinţă.

DIAGRAME

Extrem de bine făcut acest ultim număr al **Tribunei** (51, 20 decembrie 1973), dedicat literaturii de science — fiction. Astăzi nimeni (sau aproape nimeni) nu se mai îndoieşte că producţia S. F. (sau de anticipaţie) îşi revendică pe bună dreptate un loc clar delimitat în aria beletristicii consacrate. Prin urmare acest cu totul original număr închinat S.F.-ului este bine venit în sprijinul acestei idei. Remarcăm cronica traducerilor, semnată de Mircea Opriţa, eseurile lui Ion Marcoş (**Science-fiction-ul şi literatura**), Bogdan Stugren (**Dimensiunile cosmice ale literaturii de ştiinţă — ficţiune**) şi Cornel Robu (**Portret robot al robotului**) din care cităm : **„Apariţia robotului — se ştie — pune în cauză însăşi condiţia omului care — imprudent — l-a creat, dar care, concurat şi complexat de propria-i progenitură scăpată de sub tutelă, îşi simte, cu crescîndă anxietate, ameninţată însăşi supremaţia, hegemonia sa în univers, de atita vreme intrată în obişnuinţă şi în pretenţii"**). De asemenea, se remarcă fragmentul din piesa de teatru **„În republica paradisiaco-baudelairiană a frumuseţii totale"** de Victor Papilian (text inedit), cît şi proza lui Mircea Opriţa, **„Variante pentru Daniel"**. Foarte interesant interviul lui Voicu Bugariu cu scriitorul Ion Hobana (care, cităm din prezentare : **„poate fi denumit rectorul genului science-fiction de la noi. Cărţile sale, vastele cunoştinţe pe care le-a dovedit în ceea ce priveşte genul, pasiunea şi subtilitatea exegezelor sale, îl desenează ca pe un adevărat** primus inter pares"). În sfîrit, cîteva reuşite tălmăciri din maeştrii genului datorate lui Vladimir Colin, (**Gérard Klein (Franţa)** cu **Bun venit în Aergistral**), Igor Block (**Igor Rosohovatski (U.R.S.S.)** cu povestirea **O intîlnire prin timp**), Virgil Stanciu (**Arthur C. Clarke (Anglia)** cu **Formaţi „F" pentru Frankenstein**) şi H. R. Radian (**Hugo Raes (Belgia)** cu **Evoluţia de la Brak înainte**) întregesc fericit acest dens număr al prestigioasei reviste clujene.

AL. D.

MANIFESTARE LITERARĂ

Din iniţiativa editurii FACLA şi în organizarea Centrului de librării din judeţul Timiş, recent a avut loc la librăria „Mihai Eminescu" din Timişoara lansarea volumului de poezii „Strigarea numelui" al lui NICHITA STĂNESCU, ediţie bilingvă, versiune sîrbo-croată aparţinînd poetului iugoslav ADAM PUSLOJIC.

Prezentarea cărţii şi a celor doi poeţi a fost făcută de criticul literar MIRCEA TOMUŞ, redactor şef al revistei „Transilvania". Au luat, de asemenea, cuvîntul Nichita Stănescu şi Adam Puslojic, care ,în încheierea manifestării, au oferit autografe iubitorilor de poezie.

banatica

IULIAN GROZESCU şi presa antimonarhică

Ziarul satiric de după 1848 devine un martor lucid al diurnului, funcţionind ca o prelungire a ceea ce dintotdeauna in lumea satului au făcut şezătorile : să consemneze şi să amendeze, să aprobe, dar să şi cirtească, să chicotească sau să dizolve. El notează măcinarea politică intre „vin – ai noştri, pleacă – ai noştri", denunţă caţavencismul inaintea consfinţirii prin nominalizarea datorată lui Caragiale.

Atare virtuţi au şi paginile unui savuros cronicar satiric al incoronării Hohenzollernilor. Este vorba de Iulian Grozescu, ziarist român din Banat, frapat, in Bucureştii lui 1872, de imensul spaţiu gol dintre ideal şi real, dintre vorbăria gazetelor şi adevăr. Privind faptul incriminat cu ochii nealteraţi ai observatorului venit din afară, Iulian Grozescu notează ca pe o imensă comedie epoca postpaşoptistă care maculase toate credinţele revoluţiei.

Dintr-o inţelegere in spirit romantic a istoriei, pentru Iulian Grozescu destinul istoriei se decide prin voinţa celor mulţi. Incoronarea şi reclama ei ii apar arbitrare faţă de istorie, ridicole. Iată cum comentează cameleonismul unui cotidian : „... astăzi cea mai ardentă dorinţă a domniei sale ar fi ca tronul să se invesminteze cu purpura română ieşită din 2 Maiu ... pentru că acolo (adecă in oamenii lui 2 Maiu este in adevăr naţiunea română şi credinţa jurată ...". „Mai ieri-alaltăieri tot in foaia domnului Liliac s-a trimbiţat despre Capul partidei celor de la 2 Maiu, că a ... nu ştiu ce a făcut cu o moşie a statului – in foaia domnului Liliac se pot aceste ceti, şi cine are plăcere se poate delecta cu ele ... Şoade timpuri mai trăim, ca să-şi dea cineva capul pentru ceva, fără să aibe cap. Nicăire ca la noi !" (Unele şi altele).

Iulian Grozescu anulează „gogoaşele patriotice" ale presei laudarde, mimind grandilocvenţa limbajului lor. Unghiul satirei e cu atit mai deschis cu cit diferenţa dintre tonul laudativ şi aparenta lui acceptare este mai mare : „Fericită Românie, – asta nici n-ai visat-o tu pină acuma ... dorinţele tale erau mărginite numai pină acolo, ca să fii numai bine imbrăcată şi scutită de vremuri grele, – să ai casă şi masă, – să nu fii silită a cerşi „milă şi indurare" pe la uşile străine – asta ai dorit tu, şi acuma iată... să fii impodobită cu coroană – şi incă ce coroană ! – coroană regală ... coroană de la crăiasă ... fericită Românie !" (unele şi altele).

Marile idealuri dobindesc un dublu inţeles : adevărat in ce ar fi putut deveni şi parodic in ce se afirmă ca fiind : „Independenţa României ! Iată o idee nouă – veche, adică cum o iei, depinde numai de la aceea că ce inţeles ii dai ?". Comedia este perfectă, toţi ştiu că este aşa, şi dacă nu stau deoparte, intră intr-un joc care nu serveşte interesele ţării. De aci indignarea : „adică România, in loc a se rezema pe propriele sale forţe, in loc a se sili ca aceste să le dezvolte cu cea mai mare urginţă ... să se constituie un regat ! ..." (Independenţa României). Dacă soarta ţării ţine de arbitrar, dacă se oferă, ca intr-o comedie, un nou care de fapt e vechi, dacă o regalitate din afară vine să ducă la paroxism desfăşurarea comediei, atunci, ce importanţă mai au numele conducătorilor ? Ei sint haina, spoiala, transportorii unor vorbe care, din ideal, cindva, au devenit formulă. Numele de politicieni sint enumerate cu voluptatea sentimentului anonimizării : „Toţi ar voi să fie miniştri, numai de ar fi atitea foteluri ministeriale ... Enache, – Petraiche, – Mihalache, – Costache, – Independescu, Doimaiescu, Bostangiu, Taiesubvengiu – Teatrolagiu, – şi pină doară şi Deşliu ... toţi ar voi să fie miniştri, – toţi sint „de un cuget şi o simţire" – cind e la-mpărţire ... ce unire frumoasă". Nimic nu mai e sfint, pină şi ideea unirii se subsumează parodiei :

– „Cine vrea să aibă bani ?! – Eu ! – Eu !? – Eu ... – Apoi asta am voit să ştiu, şi mă bucur că vă văd intr-un cuget şi-o semţire !" (Unele şi altele).

Uneori risul devine grav, dobindind afinităţi cu blestemul : „Facă-se dar pentru bordei mai mult, căci el a fost, este şi va fi stinca ..." „Toţi pretind că asudă pentru el, pe cind realitatea desminte grozav de tare pe aceşti pretinşi tribuni ai poporului .. Ah ! aceştia sint rari, atit de rari incit se pierd printre cei ce se pretind a fi adevăraţii patrioţi, precind ei nu sint altceva decit cele trei litere finale ale acestui cuvint c-o consonantă mai aspirată" (Le face mulţimea). Şi atunci, cei ce hotărăsc ca România să fie regat se autoanulează ca nume tocmai prin implicarea in politică regalizării : toţi miniştrii ii promit României o sumedenie de cadouri, numai „Independentescu ii intrece pe toţi, căci el de sigur are in buzunar – coroana regală, (sic) cu carea va să impodobească fruntea României ..."

Se vădeşte limpede aici că umorul, satira şi ironia dobindesc substanţă pe măsură ce consemnează o istorie stăpinită de arbitrar.

STELA MIREL

P. S. Textele sint extrase din ziarul **Poşta română** 1870–1871 editat la Bucureşti de Iulian Grozescu, sub semnătura integrală a acestuia.

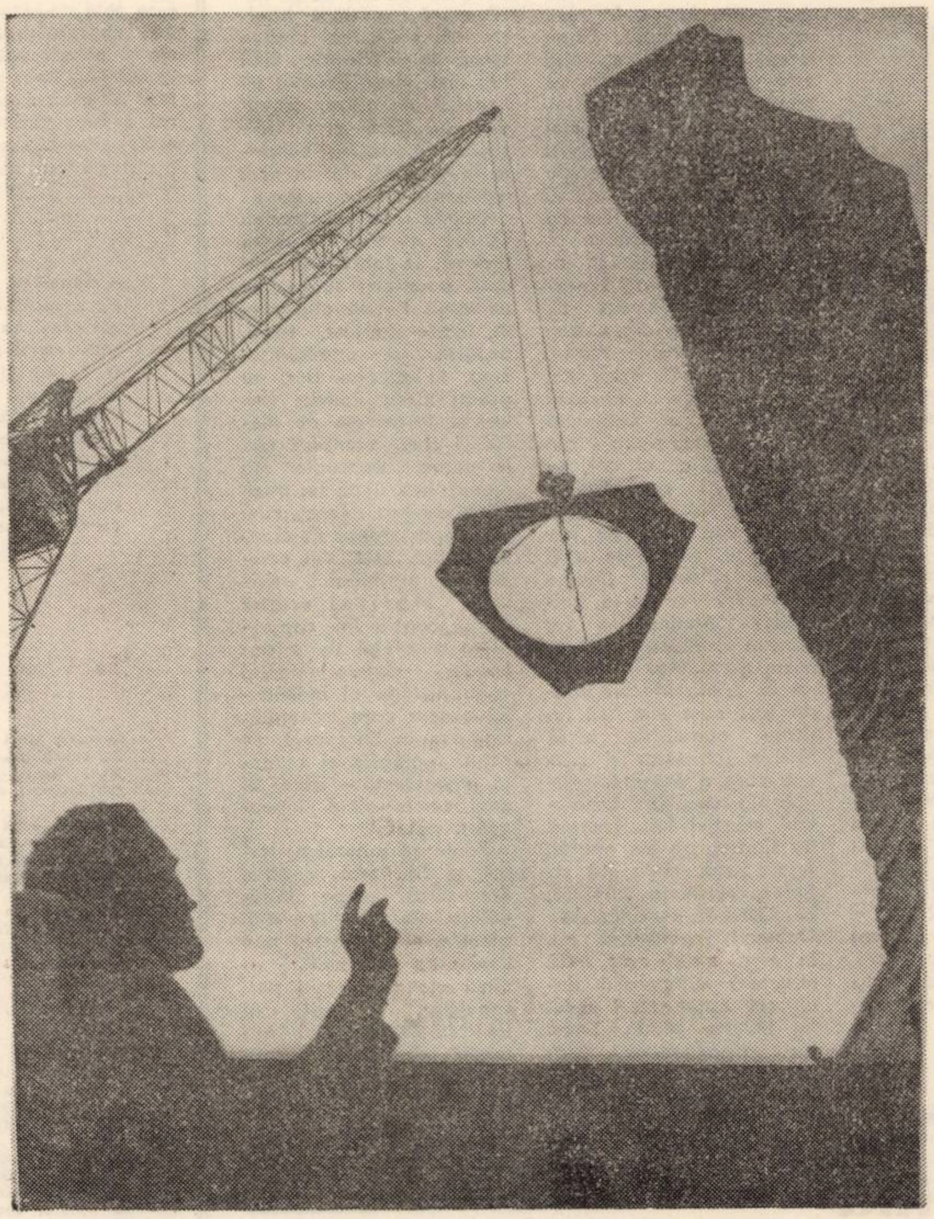

Poem pe verticală

efigii

Debutul lui Aurel Turcuş

În urmă cu mai bine de şase ani, scriam, despre poetul Aurel Turcuş, într-o revistă studenţească, ce-i tipărise cîteva poeme la „Constelaţia lirei" — parte dintr-însele reluate şi în volumul de debut : **UMBRA RÎULUI** („Facla", 1972) — următoarele (valabile şi astăzi).

Citadin neasimilat, poetul are nostalgii de eden pădureţ, lamentaţiei (lirice) fiindu-i, însă, preferată notaţia (plastică) : scurtă, concretă, de o stîngăcie adesea graţioasă şi de un necontrafăcut sentiment bucolic. Modelul e, desigur, Lucian Blaga, şi Aurel Turcuş ar putea lesne să cadă în pastişă — dacă lumea (blagiană) a notaţiilor lui nu ar fi propria-i lume : climatul e acela de cîmpie urcînd pe înălţimi, cu ierburi tot mai scunde, cu rîuri reci umbrite de sălcii noduroase ... Notaţia devine, treptat, „interpretare", iar sentimentul proaspăt al naturii, programă panteistică. Eul se topeşte într-o frunză ori se „rezolvă" (ca în **Joc de rîu**) în curcubeu : „Peste rîu, inima mi se preface-n punte... Expresia — în acelaşi timp – se stilizează, se **hieratizează** (ca la Blaga —, nu, însă, pînă la „bizantinism"), poetul urmărind un cifru — folcloric numai în parte ... Astfel, **Vînat** rezumă o baladă : gesturile sînt „pecetluite", aerul e de taină — într-un tărîm dintîi, ca de legendă **Alb**, depăşind pastelul, desenul „după natură" e, mai ales, un „état d'âme" ..., iar **Stampă veche** (neinclusă în volum) schiţa mişcări de ritual ... Pericolul „conceptualist" e evitat prin spontaneitatea desenului **(naiv)**, poetul fiind, desigur, un ingenuu. Abuzul de „interpretare" se poate, totuşi, să devină manie (şi manieră) Poetul va „trata", atunci, diverse teme — să zicem : „Meşterul Manole". Intenţia nu e rea — dar poezia, rece, „firoscoasă .. Bovarismul adîncimilor cu orice preţ, al „abisalelor" - este o boală a copilăriei poeţilor dintotdeauna ! Şti-va acest cinstit talent viril să şi-l suprime? ...

... Astăzi, răspunsul este limpede : în mare parte, da ! Numai că ceea ce, atunci, vizam ca un pericol — aşa-zicînd — **major** şi cu urmări „supra-poetice" ..., devine, uneori, în carte unul ... **minor**, al — vai — sub-poeziei ...; şi – singure — crize de inspiraţie se pot solda cu silnice compuneri (pedestre, discursive) — ca aceasta : „... Aproape de prag, în ocol, e fîntîna / săpată din adînc înspre noi, / cu trupurile celor ce-au căzut / din turnurile bătăliei / clădind văzduhul istoriei". **Acasă**). Din fericire, tonul cărţii nu-l dau ele.

Poetul e, în genere, **acelaşi** — din anii „Constelaţiei lirei", numai că mai puţin blagian ... apropiindu-se, din cînd în cînd, de versurile unui D. Ciurezu, de unele din „simplele" lui Zaharia Stancu şi chiar de „mioriticul" Dan Botta : „Pămîntul domn, / pe-un munte cît o alună / Z, oile îşi adună. / Oaie albă, este oaie neagră, / oaie neagră, oaie albă .. // Face după albă-un pas, / neagra-n urmă a rămas ;/ vrea pe neagra s-o întoarcă, / pierde pe alba mioarcă. // Pămîntule domn, / oaia neagră-i şchiopătată / de-un picior olog de somn, / oaia albă-i spînzurată / de cinci degete / şi iar cinci, / de mii şi mii cîte cinci. // Z, păstorul, Z, / e păscut încet / de turmele sale / pe deal şi pe vale ..." **(Alb-negru)** Interpretările sunt, desigur, cu putinţă, Z fiind cel din urmă „mioritic" ... etc.; poema, însă, e atît pură, de graţioasă – în baladescul ei aproape „dadaist" — încît orice demers didactic-interpretativ poate să-i dăuneze .. De-altminteri, un „mister" necăutat e marca poeziilor acestora – poate că ambiţioasele (la modul teoretic) **în intenţie ...**, fireşti, însă, şi „inanalizabile" **în praxă : Basm, Între nuferi, O femeie, Joc de rîu, Descîntec de fată mare, Bocet de fată mare, Vamă, Vînat, Cîmp nins, Cărare, Măr** şi celelalte ... **Zeus,** între altele, „conceptualistă" la obîrşie ... cîntînd, de fapt, cu nesfîrşit alean, „melancolia unor zei" (ar zice Blaga, sub semnul căruia ,de altfel, stă . .) : „Stă Zeus aplecat cu capu-n mîini / lîngă fereastra strînsă sub zăbrele, / privind pămîntul vălurît — / potecile vieţii şi morţii — paralele. // Se blestemă că ştie orice. În vine i se urcă / un dor de nefiinţă; vrea să-şi reteze gîtul, / dar fiecare parte de trup s-ar întregi / şi-n doi care ştiu totul e şi mai greu urîtul. // Apoi mănîncă mere. Aruncă printre dinţi / cu un surîs amar sîmburul copt, fierbinte, / şi, cînd închide ochii, ca să-i ghicească drumul, / prin pleoape vede locul, ştiutul, dinainte . "

.. Poate că, însă, capodopera lui Aurel Turcuş este **Leagănul mielului !** Îngemănare foarte fericită a două (vechi) motive „păstoreşti" (şi sacrificatorii) : „Ţinînd un miel în spate fiecare / Să-ngenunchem, iubito, pe-o obadă / a soarelui de piatră şi-ndurare, / tainic, să nu cerşim, cînd o să cadă / sfîntul cuţit, zvîrlit departe / prin leagănul inelului, / dînd asîndire unuia să poarte / în lume umbra mielului"

ŞERBAN FOARŢĂ

GHEORGHE LAZĂR — „om al ideilor noi” *)

Editura Albatros a cinstit cei 150 de ani trecuţi de la moartea lui Gh. Lazăr tipărind o biografie in excelente condiţii grafice, demne de cel care şi-a pus viaţa in slujba luminării poporului. Volumul este scris de George Macovescu, care ne-a mai evocat pe cărturarul ardelean in 1954.

Ce aduce nou recentul portret al lui Gh. Lazăr faţă de cele peste treizeci de studii sau articole despre ctitorul şcolii superioare naţionale din Ţara Românească, cărturar de vastă cultură, cunoscător a numeroase limbi şi traducător, autor al unor discursuri remarcabile prin patriotismul lor, pedagog inzestrat cu calităţi deosebite. Principala calitate a cărţii ni se pare caracterul ei polemic : autorul inlătură o serie de legende despre Gh. Lazăr, acreditate de vechea istorie literară, conturind astfel un chip autentic. In primele capitole se precizează obirşia sa (nu a fost fiu de ţărani iobagi) şi condiţiile in care işi desfăşoară studiile (nu a fost ajutat la studii de baronul Bruckenthal, autorul intrebindu-se, pe drept cuvint, de ce acesta „l-ar fi trimis pe ortodoxul Lazăr la şcolile catolice din Cluj şi Viena şi nu la şcolile luterane ?" (p. 12). Se accentuează asupra strădaniilor familiei, unite apoi cu ale „oameni (lor) simpli care (i)-au deschis drumul spre lumină" (p. 26–27). Am adăuga, in lumina documentelor tipărite de D. Prodan, de A. Csertri şi I. Dani, propria luptă de a invinge greutăţile materiale, prin meditaţii. Autorul inlătură legenda privitoare la obţinerea diplomei de teolog (similară celei despre arhitectul Asachi) şi acea despre generozitatea impăratului faţă de proaspătul absolvent. In capitolul intitulat Rodul muncii şi al hotăririi, ni se prezintă intemeierea şcolii superioare româneşti ca o consecinţă a unor necesităţi ale epocii şi nu a unor cauze naţionale, ce ar fi determinat dispariţia Academiei greceşti. Un argument pentru teza justă a autorului il constituie descoperirile făcute recent la Arhivele Statului din Bucureşti de către Gh. Pârnuţă, din care rezultă că şcoala grecească şi-a continuat activitatea după 1818, pină in 1821, sub conducerea lui C. Vardalah. Autorul demitizează pe Gh. Lazăr, acesta apărind nu ca un „apostol, un făcător de minuni", ci ca un luptător care „inţelegind mersul vremurilor in care trăia, şi-a pus toată pregătirea lui in slujba unei idei inaintate, in slujba poporului" (p. 61). G. Macovescu destramă şi mitul despre naţionalismul dascălului, prin analiza făcută operei, in special a discursurilor din 1819 şi 1822 ce indică poziţia de pe care scrie cărturarul : aceea a poporului. El inţelege revendicările revoluţiei de la 1821 şi ideile sale se aseamănă cu ale lui T. Vladimirescu, alături de care a fost, ajutindu-l cu cunoştinţele sale tehnice şi diplomatice. In sfirşit, o ultimă legendă cu care polemizează autorul este cea referitoare la momentul plecării lui Gh. Lazăr din Bucureşti.

In intenţia autorului nu a stat reconstituirea minuţioasă a fiecărui moment din viaţa dascălului ardelean şi nici discutarea exhaustivă a ideilor din scrierile sale, prin prizma documentelor de pină acum. Cartea este in primul rind o evocare literară a unei personalităţi proiectate pe fundalul epocii. Se impun calităţile de evocator al mediilor sociale prin care trece Gh. Lazăr de-a lungul vieţii sale. Apare satul Avrig, unde s-a născut, la 1779, „in vremuri de furtună". Clujul privit prin ochii călătorului D. Golescu, Viena, cuprinsă de armatele imperiale franceze, unde studentul işi formează o cultură enciclopedică pe care vrea să o pună in slujba poporului român, Sibiul cu greutăţile intimpinate aici, in cariera sa de profesor, ce vor culmina cu destituirea, operă a administraţiei, a curţii, vieneze cit şi a nobilimii, expresie a fricii agenţilor lui Metternich ca idealul de libertate naţională pentru care milita Gh. Lazăr să nu facă adepţi. Este foarte bine sugerată atmosfera „vieţii cotidiene" a Bucureştiului, in cultura căreia se precizează rolul şcolii româneşti, cu orientarea sa democratică, cu conţinutul său realist şi laic, cu transformarea catedrei intr-o tribună a dragostei de ţară, unde Gh. Lazăr era un remarcabil pedagog, legind teoria de practică, expunind intr-un stil popular şi patetic ideile sale inflăcărate. Dintre calităţile literare, amintim lirismul unor pagini, cum sint cele referitoare la ultimele luni de viaţă ale dascălului şi stilul oral ce apropie scriitorul de tinărul cititor.

Biografia este remarcabilă şi pentru că reuşeşte să contureze portretul moral exemplar al dascălului : inteligent, cultivat, luptător combativ şi dirz, avind curajul de a-şi susţine ideile, intransigent şi consecvent in poziţiile sale progresiste, patriot (dar nu naţionalist şovin), duşman al cosmopolitismului. Se subliniază şi meritul dascălului de a crea, prin şcoala sa, nu numai primii ingineri hotarnici români (şi astfel „inrădăcinează ideea că oricine munceşte poate cuceri tainele ştiinţei" p. 94)), ci şi o generaţie de „lazarieni", de continuatori ai iniţiativelor mărețe in epoca paşoptistă, care au creat o personalitate legendară, investind-o cu marile atribute ale eroilor istoriei noastre, dovedind că „lupta nu a fost zadarnică".

LUCIA JUCU ATANASIU

---

*) George Macovescu : „Gheorghe Lazăr" (Ed. Albatros, Buc. 1973).

„Dincolo de cifre stă viaţa oamenilor“

(Urmare din pag. 1).

— Imi spuneaţi că cea mai simplă interpretare statistică e legată de citirea indeplinirii planului. Tot la concret : ce-am făcut noi, judeţul Timiş, in primii trei ani ai planului cincinal ? V-aş pune o intrebare deloc simplă, dar formulată omeneşte, mai aproape de cuvintele noastre obişnuite : cum stăm ?

— Am să vă răspund tot simplu şi omeneşte : stăm bine. Am făcut mult. Dar iar o să trebuiască să trec la cifre ca să argumentez cele spuse. Judeţul Timiş a putut declara cu mindrie la 13 noiembrie 1973, cu 48 de zile mai devreme, indeplinirea planului cincinal pe primii trei ani. In peste 40 de intreprinderi industriale de subordonare republicană, calendarul s-a comprimat. El arată deja 1974, pentru că muncitoriii lucrează deja in contul trimestrului II şi chiar al trimestrului III din 1974. Şi incă o cifră, spre comparaţie. In aceşti trei ani pe care noi i-am incheiat deja, am realizat mai mult decit in tot cincinalul trecut.

— Ştiţi ce a insemnat această realizare şi succesul ei pentru cei ce muncesc ?

— Ştiu. A insemnat in primul rind muncă mai multă, eforturi mai mari, pentru că aceste realizări s-au obţinut prin depăşirea sarcinilor individuale, prin depăşirea normelor de producţie. Dar această depăşire aduce după sine un ciştig mai bun, salarii mai mari, creşterea construcţiilor de locuinţe, de creşe şi grădiniţe, alocaţii sporite.

— Imi mai spuneaţi că interpretind statistica, analizaţi cauzele succeselor sau neimplinirilor. Vă rog analizaţi factorii succeselor pe care le-aţi amintit.

— In primul rind, munca, entuziasmul, dăruirea oamenilor muncii. Apoi, acest ritm susţinut al economiei timişene se datoreşte şi amplului program de investiţii. In primii trei ani ai cincinalului au fost investite din fondurile statului aproape tot atit cit in intreg cincinalul 1966/70. Acest intreg efort uman a fost indrumat de organele şi organizaţiile de partid, de Biroul Comitetului judeţean de partid. Să nu uităm apoi că judeţul Timiş a fost obiectivul unor vizite de lucru ale secretarului general al partidului nostru, momente in care au fost luate importante hotăriri şi recomandate fructuoase indicaţii.

— Cifrele succesului au inregistrat intr-un fel doar aspectul cantitativ al realizărilor. S-a făcut mult, aţi spus cu cit şi cit de bine ? V-aş propune să vă opriţi doar la industrie.

— Trebuie să adaug atunci : economicos şi bine. Asta inseamnă an de an reducerea cheltuielilor de producţie a consumurilor specifice de materii prime, combustibil şi energie. A crescut eficienţa activităţii productive. Rezultate remarcabile s-au obţinut şi pe linia diversificării şi imbunătăţirii producţiei. Astfel, un alt aspect care dovedeşte ritmul dezvoltării industriei timişene este sporirea numărului de salariaţi, un nou şi tinăr contingent al clasei muncitoare.

— Am ajuns din nou la oameni. Statistic, ce ne puteţi spune despre viaţa oamenilor din acest judeţ ?

— Dvs. imi puneţi acum o intrebare legată de nivelul de trai al oamenilor muncii. Sigur, acest nivel de trai a crescut. Iată cifrele : in primii trei ani ai cincinalului s-au construit peste 11.000 de apartamente din fondurile statului şi ale populaţiei cu sprijinul statului. Volumul vinzărilor de mărfuri cu amănuntul prin comerţul socialist in aceşti trei ani, echivalează cu aproape totalitatea desfacerilor realizate in anii 1967–70. Au fost date in folosinţă următoarele obiective : supermagazinul BEGA, noi unităţi de alimentaţie publică in municipiile şi oraşele din judeţ, numeroase complexe sociale şi magazine săteşti in localităţile rurale, ferma didactică a Institutului Agronomic, Şcoala profesională şi liceul de chimie, Liceul de imbunătăţiri funciare, Spitalul judeţean cu 750 de paturi cuplat cu Policlinica... Fireşte, că in ce privetşe nivelul de trai, e loc pentru şi mai bine. Cu siguranţă că va fi şi mai bine... Acum ar veni pentru că am folosit viitorul, anul 1974. Anul celei de-a 30-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist şi anul Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român.

— Da, acum ar veni anul 1974...

— Din planul naţional unic de dezvoltare economico-socială judeţului Timiş in 1974 ii revin sarcini deosebit de importante pe linia creşterii producţiei globale industriale, a productivităţii muncii, a investiţiilor care prevăd dezvoltarea unor capacităţi de producţie, crearea unor noi uniătţi productive, locuinţe, sporirea locurilor in creşe şi grădiniţe, şi un număr insemnat de cămine muncitoreşti. Aş mai putea să vă dau cifre, dar să ştiţi că dincolo de ele stă viaţa oamenilor.

FORUM

LA ANUL ŞI LA MULŢI ANI !

Un an trece. Altul vine. La anu şi la mulţi ani ! — Să creşteţi : ca merii, ca perii ! — Tare ca fierul, iute ca oţelul !

Anul care pleacă poartă cu sine truda şi efortul, implinirile şi speranţele. Cel care vine ne-aduce speranţe innoite şi perspective. „Diem perdidi", socotea impăratul roman Titus, dacă se intimpla ca intr-o zi să nu săvirşească o faptă demnă de marea sa ambiţie. „Trecut-au anii ca norii lungi peste şesuri / Şi niciodată n-or să vie iară" spune Eminescu in rind cu toţi poeţii lumii, de ieri, de azi, de totdeauna, adinc tulburaţi de raportul fragil şi implacabil intre existenţa umană limitată şi nemărginirea impetuoasă a timpului, scris adeseori cu majusculă ca numele proprii.

Ritmurile trepidante ale vieţii moderne modifică relaţiile patriarhale ale omului cu dimensiunea timpului ; descoperirile ştiinţifice ale vremii noastre, care au dus la o nouă optică a omenirii asupra celeilalte dimensiuni esenţiale — spaţiul — au stabilit norme inedite de convieţuire cu timpul. Se poate spune că valoarea zilei a crescut faţă de vremea cind impăratul Titus proclama o zi „pierdută" faţă de ceea ce singur işi impusese ; creşterea mediei de virstă, măreşte posibilitatea omului de a contribui la progresul general, la izbinda nobilelor idealuri cu care este contemporan. De cind in „Oberon" se spunea că „o singură clipă poate schimba totul", modul omului de a gindi timpul a suferit o izbitoare modificare. In ceea ce ne priveşte, timpul nu mai e, simplu, o chestiune de „bani" (ca in capitalism), ci e totul — producţie, productivitate, bunăstare, fericire, iar alocuţiunea „fugit irreparabile tempus" (Timpul zboară fără intoarcere) se incarcă de altfel de inţelesuri filozofice şi cu ample implicaţii sociale şi individuale.

A trecut un an bogat in infăptuiri. Ne-aşteaptă altul. Şi alţii. Căci la viitor ne gindim in acest moment de trecere, urind, ca şi inaintaşii noştri, in stilul celei mai curate tradiţii româneşti : La anu şi la mulţi ani !

MIRCEA ŞERBĂNESCU

VIDEOCASETA

BILANŢ

Pentru că aşa se obişnuieşte, am să fac şi eu un bilanţ, acum, la sfirşit de an. O să incerc un bilanţ al ochiului in care am să trec (pe răspundere şi gusturi proprii, fireşte) bucuriile privitului in 1973. Aşadar, ochii unui timişorean s-au putut bucura in anul 1973 de :

— **ORAŞUL TIMIŞOARA**, de citeva clădiri sau străzi adică, şi mă gindesc acum la marele Bega — supermagazinul şi la marele spital, la ultimele blocuri de pe bulevardul Sălăjan, la intreaga platformă industrială din Calea Buziaşului şi la tot ce o face mai frumoasă prin litere, culori şi forme (panouri, reclame, fresca elevilor de la Liceul de Arte plastice) şi mă mai gindesc la tot acest spaţiu al marilor artere şi la tot acest aer pe care ele il respiră.

— **EXPOZIŢIILE** artiştilor plastici timişoreni : Gheorghe Văleanu, Viorel Toma, Ciprian Radovan, Bata Marianov şi Zoltan Molnar. Expoziţia de sticlărie a artiştilor şi meşterilor de la Tomeşti.

— **STUDIO-ARTE**, al secţiei de artă a Muzeului Banatului cu tot ce a făcut el.

— **CINEMATECILE**, două pină nu de mult ; cea a studenţilor, cu un program unic, se pare, in ţară.

— **JURNALUL** de actualităţi al oraşului, realizat de Cineclubul C.F.R şi proiectat la cel mai mare cinematograf.

— **FILMUL ROMÂNESC** : „Nunta de piatră".

— **FILMELE LUI ANDREI TARKOVSKY, RUBLIOV ŞI SOLARIS** („Nunta" lui Vajda şi alte filme despre care revistele bucureştene spun că sint foarte bune, nefiind difuzate in Timişoara pină la data scrierii acestor rinduri).

Acestea au fost citeva bucurii ale ochiului. Multe ? Puţine ?

ADRIANA S. BRĂDEANU

RADAR

■ In Japonia s-a creat prototipul unui aparat care descoperă modificările maligne din celulele organismului uman. Dacă acest preţios instrument va intra intr-o producţie largă, medicina va inregistra incă o victorie in lupta anticancercasă : pentru că pe această cale ar putea fi posibilă descoperirea imbolnăvirilor incă in fază incipientă. ■ „Detectorul de minciuni", admis ca probă de justiţia americană, este o minciună fără suport ştiinţific, afirmă, cu probe, dr. Jacqueline Renaud. Dacă nici ăsta... oftează anchetatorii federali ! ■ Se constată in Europa occidentală o alarmantă scădere a păsărilor. Peste 26 de specii sint ameninţate din pricina pesticidelor şi-a deşeurilor industriale. In Olanda intr-un singur an, numărul păsărilor a scăzut cu 200.000. Din nou, aşadar, ravagiile poluării. ■ O problemă la ordinea zilei : poleiul. Iosif Kern din Deta a inventat un dispozitiv care, fixat de incălţăminte, impiedică alunecarea. Ingenios, nu-i aşa ? ■ Stress-ul este mai periculos decit tabacul, avertizează revista „Fortune". Dar dacă tutunul poate fi uşor evitat, străzile şi situaţiile stressante sint mai greu de izolat. Nu imposibil, fireşte. ■ Tezaurul Tamirului, peninsula din nordul U.R.S.S., il constituie uriaşe zăcăminte de cupru, ce incep să fie exploatate. Metalul are o puritate record de 99,65 la sută şi — fiind la mică adincime — se exploatează in cariere. ■ Alimentele conservate, păstrate astfel un timp mai indelungat, acumulează cantităţi insemnate de zinc peste cota admisă. Experţii vest-germani sfătuiesc ca pentru a evita efectul noxelor, conţinutul cutiilor de conserve deschise să fie vărsat intr-un recipient nemetalic. ■ Policlinica pentru sportivi din Timişoara este prima unitate medicală din ţară care a experimentat şi a pus bazele teoretice şi practice ale aplicării informaticii in medicina sportivă. Graţie acţiunii de dispensarizare activă a tuturor sportivilor legitimaţi, au fost consemnaţi peste 1 milion de indici somato-funcţionali. ■ Se cunosc de mult virtuţile curative ale laptelui de iapă. Numeroase maladii nervoase, ori afecţiuni ale sistemului respirator, (astmul) şi cardiovascular, cedează in urma unor tratamente bazate pe laptele de iapă. In U.R.S.S. există peste 100 ferme anume pentru producerea laptelui-medicament. De curind şi in R.F. a Germaniei a inceput să se recurgă la acest tratament.

TIMP DE CRISTAL LA TOMEŞTI

Aici, unde slujitorii pămîntului au schimbat coasa cu ţeava prin care spicul de lavă devine astru scînteietor, preschimbîndu-se apoi, sub răsuflarea de magician cu puterile artei a omului, într-o infinită gamă de forme necesare, aici, unde slujitorii pămîntului schimbară plugul cu penelul înmuiat în suflet şi-n culori, pentru a scrie pe faţa de lumină a sticlei, corolele cîmpului ori linia unui zbor de pasăre în aer, am întîlnit vlăstarele de azi ale sticlarilor de la Tomeşti imitînd, în curtea grădiniţei de copii, celălalt joc, mai aspru, presupunînd efortul, şi priceperea, şi înzestrarea părinţilor şi fraţilor mai mari de pe puntea acelor vapoare de foc care sînt cuptoarele fabricii. Am urmărit îndelung jocul cu baloane de săpun al celor ce vor deveni ei înşişi artizani ai sticlei, preluînd visul şi aspiraţia spre frumos şi bucurie a muncitorilor de azi.

Căci la poalele munţilor Poiana Ruscăi, spre izvoarele Begăi, unde rîul îşi despleteşte pletele argintii peste lespezi albastre de cer, spunînd legende vechi despre oamenii acestor pămînturi, şi unde pădurile coboară de pe versanţii înalţi să se oglindească în limpezimea de cristal a visătoarelor ape, o inimă de foc arde cu neogoită patimă de aproape 150 de ani. Această miraculoasă sursă de nestinse văpăi este inima Fabricii de sticlă de la Tomeşti, unde meşteri iscusiţi şi-au transmis prin generaţii, ca nişte lampadofori, arta fascinantă prin care elemente ale naturii, — cum nisipul cuarţos sau piatra de var —, devin metaforă pură, obiect frumos şi util care ne încîntă privirea şi ne lasă în suflet calde reverberaţii de zbor şi înalt.

Cînd intri în hala cuptoarelor, în vuietul surd al marilor bazine de foc, rămîi înmărmurit de spectacolul unic al celor ce muncesc pe aceste punţi circulare. Am spune că sub privirea noastră se întîmplă un neasemuit balet, dacă n-am înţelege asprimea, bărbăţia şi dăruirea unui efort ieşit din comun. Căci cei ce se mişcă printre jerbe de flăcări, cei ce, cu gesturi de iniţiaţi, culeg din baia de soare un sîmbure de lumină şi-l rotesc uşor în văzduh, şi suflă asupra lui ca-ntr-un descîntec, făcînd semne spre pămînt şi spre cer, într-o concentrare extremă, şi din nou legănîndu-l pînă ce mugurul incandescent înfloreşte în corole nemaivăzute şi ia forma năzuită de om, de palmele lui arămii, de privirea lui nostalgică sau înaripată cutezător, cei ce stăpînesc puterile focului şi-l preschimbă în pahar sau în vază de flori sînt nu numai expresia fanteziei, nu numai inspiraţii unui balet de sticlă, ci şi oamenii marcaţi de lunga confruntare cu temperaturile înalte, ameţitoare.

Sticlarii de la Tomeşti sînt îndrăgostiţi pînă la patimă de munca lor şi vorbesc cu mîndrie despre dificultăţile meseriei lor, despre răbdarea, şi perseverenţa, şi dăruirea pe care trebuie să le aduci prinos dezlegării tainelor acestui meşteşug şi — acestei arte.

Pentru ca sticlei să i se confere proprietăţile durabilităţii şi limpezimii, vasul înflorit în ţeava sticlarului (după ce bulgărul torid a fost rotit în căuşe de lemn, trecut în formele manuale, îndreptat cu palete de foc sau răscroit din foarfeci), e dus în cuptorul de recoacere, sub temperaturi mai blînde, iar apoi decalotat, şlefuit în nisipuri fine şi apă, după care va începe un alt drum către artă.

M-am întrebat cîţi muncitori participă, de-a lungul acestui complex proces tehnologic, la desăvîrşirea unui pahar pe care-l ducem la gură pentru a sorbi răcoarea binefăcătoare a apei — şi-un gînd de recunoştinţă şi admiraţie a prins în mine rădăcini nepieritoare.

Într-o pauză de muncă, am ieşit, odată cu muncitorii, în curtea fabricii şi-am fost din nou şi altfel impresionat de grija pentru frumos care, se exprimă şi-aici, ca o permanenţă a vieţii şi muncii acestor slujitori ai esteticii cotidiene. M-am apropiat de unul din ei, gravorul Gheorghe Seleşan, pe care l-am însoţit în secţia de gravură şi-am rămas ore în şir lîngă el, în sunetele ascuţite ale polizoarelor, uimit de luxurianţa formelor geometrice săpate în pereţii rubinii, opalini sau albaştri, ai vaselor de sticlă Mi-a arătat, cu un sentiment de îndreptăţită satisfacţie, vaza Iulia, expresia cea mai recentă a măiestriei lui. Am privit cu încîntare acele scene de balet, gravate în sticlă, rod al unei migale şi al unei rare fineţi care face din Gheorghe Seleşan un artist în toată puterea cuvîntului. Şi inima mea a adus un omagiu tăcut tuturor acestor gravori care şi-au transmis din tată în fiu nobila lor meserie, un omagiu sincer palmelor care iau obiectul de sticlă si-l privesc cu bucuria celor ce văd, înainte de a se zămisli, toată acea horbotă de frunze şi flori tremurătoare şi toate acele inflorescenţe de linii săpate-n lumină.

Trecînd în atelierul de pictură, am fost surprinşi de atmosfera de creaţie întîlnită aici, unde lucrează aproape numai femei. La lungile mese, mîini delicate închipuiau pe trupul de transparenţe al obiectului de sticlă cercuri de aur sau motive florale într-o infinită gamă de culori. Rotite-ncet pe discuri de metal, vasele de sticlă se supuneau penelului minuit cu o rară dexteritate, spre a ieşi în altă înfăţişare, de parcă natura s-ar fi privit în oglinda lor, împrumutîndu-le copacii şi fructele, mişcarea ciutelor ori zborul multicolor al păsărilor prin văzduhul albastru. Şi mi s-a părut că-n această artă decorativă este şi ceva din surîsul tînăr al acestor femei, din bucuria şi farmecul cu care ne trimit aceste daruri, să ne facă mai limpede ceasul în care întîlnim rodul muncii lor inspirate. Într-o expoziţie permanentă a fabricii, prin luxuria de forme şi culori irizate ale obiectelor înfăptuite aici, am stat de vorbă cu Francisc Schweller, directorul fabricii de sticlă de la Tomeşti, care ne-a vorbit despre drumul de un secol şi jumătate al Fabricii de sticlă de la Tomeşti, una din cele mai vechi din ţară, care a cunoscut o ascensiune spectaculoasă în deceniile socialismului. Dezvoltarea şi modernizarea acestei fabrici, îmbunătăţirea condiţiilor de muncă, creşterea numărului de muncitori şi cadre tehnice, au făcut ca truda şi arta sticlarilor din Tomeşti să cunoască asemenea calităţi încît să fie cunoscute şi preţuite nu numai în întreaga ţară, ci şi în multe ţări ale lumii — din Noua Zeelandă şi Australia pînă în Anglia, Canada sau Statele Unite ale Americii şi din Iran pînă în Olanda şi Danemarca.

În satul Tomeşti de altădată s-a înălţat, în jurul fabricii, .o colonie muncitorească, prefigurînd o aşezare de tip urban, cu toate construcţiile necesare satisfacerii exigenţelor unei vieţi cu un ridicat nivel de civilizaţie şi cultură. Şcoala, biblioteca, dispensarul, clubul sînt instituţii care s-au integrat firesc şi necesar în viaţa sticlarilor care altădată veneau la lucru din satele învecinate, străbătînd zeci de kilometri pe jos.

Discutînd cu primarul comunei, Teodor Chicinaş, el însuşi sticlar pînă nu de mult, acesta ne-a vorbit cu o pasiune şi cu un entuziasm rar întîlnite despre spiritul gospodăresc şi despre dragostea cu care sticlarii au prestat mii şi mii de ore de muncă patriotică pentru înfrumuseţarea şi dotarea localităţii: „Trebuind să construim un pod — povesteşte primarul — şi să efectuăm lucrările de captare a unui izvor de apă potabilă la un loc de agrement, am stat de vorbă cu sticlarii din schimbul de noapte. A doua zi la ora 8 dimineaţa, 60 dintre ei au răspuns chemării noastre.

Faptul povestit de Teodor Chicinaş este unul singur dintr-o mulţime de alte fapte care vorbesc cît se poate de expresiv despre solidaritatea acestor sticlari şi despre dorinţa lor de a contribui la înfrumuseţarea şi dezvoltarea acestei aşezări din Munţii Banatului.

Mult timp după ce am plecat dintre sticlarii de la Tomeşti, m-am întrebat care ar fi aspectul cel mai revelator al muncii şi vieţii acestor oameni şi-a fost greu să mă decid între nobleţea efortului şi expresivitatea artei lor, între comuniunea lor sufletească şi generozitatea cu care-şi transmit tainele meseriei, între spiritul am zice familiar, în cel mai bun sens al cuvîntului, care domneşte aici — între bătrîni sau vîrstnici şi tineri — şi dorinţa lor de a înfăptui produse de cît mai bună calitate. Şi mi-am spus că totuşi cel mai înălţător lucru pe care l-am întîlnit aici este pasiunea cu care aceşti oameni învaţă, nivelul lor de cunoştinţe (peste 30 de muncitori sînt elevi la liceul seral din Făget, mergînd acolo în fiecare zi, cale de 12 km), este priceperea lor, faptul că Fabrica de sticlă de la Tomeşti creşte mereu cadre de înaltă calificare, muncitori care duc arta sticlarilor de aici în multe fabrici de sticlă din ţară, la Avrig, la Mediaş,la Turda. Fără îndoială, mi-am spus, cel mai revelator fapt întîlnit la Tomeşti sînt oamenii. Şi prin gîndurile mele au trecut din nou imaginile muncii lor peste care se suprapunea mereu jocul acelor copii imitînd, în curtea grădiniţei, celălalt joc, mai aspru şi mai bărbătesc, prin care se înfăptuiesc cupele de lumină ale vieţii noastre de fiecare zi, în acest timp cu limpezimi de cristal.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

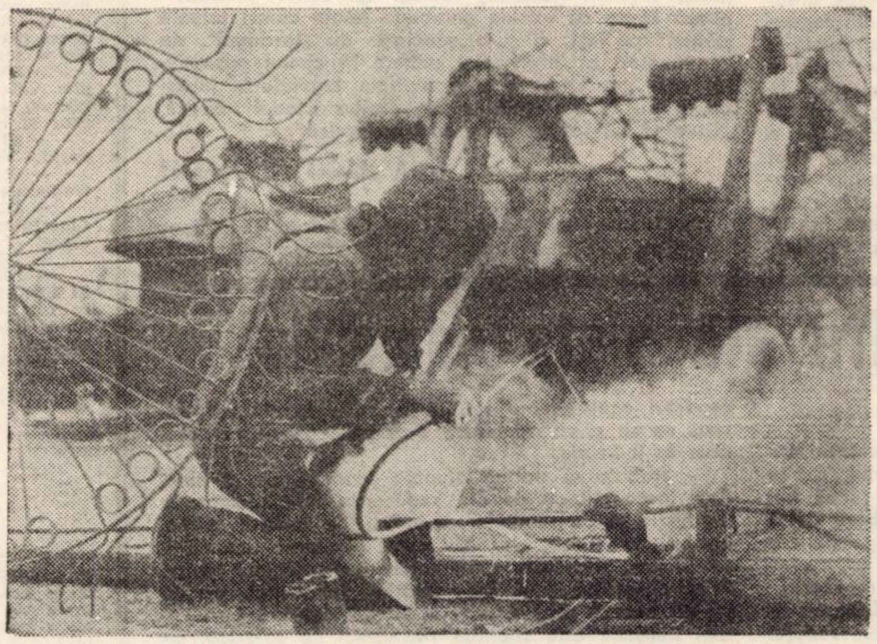

Broderii metalice

„Ţara rîndunelelor"

Istros pentru argonauţi şi istoricul grec Herodot, Phisos în limbajul fenicienilor, Danare la traci, Istrus sau Danubius la romani, „Rio divino" la curtea lui Carol Quintul şi „rege al fluviilor din Europa", cum îl numea Napoleon Bonaparte, Dunărea îşi îndeplineşte statornic, de mii de ani, rolul de „drumul mare", cunoscut şi umblat din antichitate pînă azi de nave feniciene, trireme elene, galere romane, corăbii bizantine, caravele genoveze, galioane veneţiene, remorchere, şlepuri şi motonave moderne ale vremurilor noastre.

Legănînd în valuri cerul ţărilor prin care trece, oglindind munţi şi păduri, dar şi trecerea milenară a oamenilor prin istorie, Dunărea, „drumul fără pulbere" din cîntecul popular, a rămas leagănul a nenumărate legende, balade şi cîntece, ce cuprind un uriaş spaţiu spiritual, aidoma undelor fluviului străbătătoare a unui atît de întins teritoriu european.

Acolo unde Nera, primul rîu ce se varsă în Dunăre pe teritoriul ţării noastre. întîmpină apele albastre ale fluviului, este aşezat Baziaşul, mică localitate ce şi-a perpetuat de-a lungul anilor caracterul turistic.

— Ce vi s-a părut mai frumos pe aici ? l-am întrebat pe unul dintre bătrînii din din Baziaş, Milan Lupici.

— Portul la care am lucrat o viaţă de om, dealurile de pe care se vede Dunărea, Nera şi oamenii, mai ales oamenii . . .

Munţii Almăjului, care formează clisura Dunării de la Baziaş pînă la Orşova, îşi trimit ramificaţiile sud-vestice coborîtoare uneori pînă în şosea. „De e vremea rea sau bună / Vîntu-mi bate, frunza-mi sună, / De e vremea bună, rea, / Mie-mi curge Dunărea" . . . spune vîntul ce străbate acele păduri seculare . . .

Astăzi, primul port pe care Dunărea îl întîlneşte în ţara noastră este Moldova-Nouă, tînăr oraş apărut pe harta ţării în ultimii ani, ce se întinde de la Moldova-Veche pînă pe locul satului de altădată, Boşneag, al cărui nume cine îl caută îl mai poate găsi într-o doină de profundă autenticitate, cunoscută pînă departe : .„Pe valea Boşneagului . . .". Oraşul Moldova-Nouă există geografic în braţele munţilor care cuprind larg malul fluviului, formînd acea „ţară a rîndunelelor", primăvara plină de dorul zburătoarelor codate, iar toamna tîrziu, de asprul vînt dinspre cazane, cunoscut sub numele de Coşava.

„Oraşul acesta, îmi spune inginerul minier Ion Bureţea, un destoinic îndrăgostit de munca subterană, dar şi de vers, oraşul acesta, construit din temelii în anii noştri, a adus oameni din toată ţara, cu visele lor, cu dorul de a munci . . .".

— Peisajul din adîncul minei este un rod al stratificării geologice în milioane de ani a nenumărate peisaje . . .

— Dar şi rod al muncii şi gîndirii omului, completează inginerul. Între peisajul acesta şi cel de la suprafaţă a existat, de-a lungul istoriei, un echilibru statornic. Urmele lui au rămas incrustate în cîntecele şi versurile minerilor : „Sus la mină la Doman / Unde-i cerul de catran . . .".

Făcînd azi o paralelă între peisajul din adîncul minei şi cel de la suprafaţă, semnificaţia echilibrului descoperă un timp istoric restructurat din temelii, începînd cu modernizarea muncii minerilor şi continuînd cu oraşele noi în care locuiesc, în care visează şi îşi cresc copiii.

Am cunoscut în Moldova-Nouă mineri, Vasile Farcaş este unul dintre ei, care mi-au vorbit despre ei, despre mină, despre oraş. Pe cîţiva i-am întrebat ce simt cînd intră în mină. „Mă gîndesc că mă aşteaptă copiii", „Parcă ţin pe umeri muntele", „Scoatem lumină pentru cei de afară" . . . au fost cîteva dintre răspunsuri. Tînărul inginer Petre Vlad, şeful sectorului I, mi-a vorbit despre metodele noi de exploatare, gîndire şi încercate aici, la Moldova-Nouă.

Exsitenţa spirituală a oamenilor de pe aceste plaiuri s-a desfăşurat de-a lungul istoriei între munţii pe care se ridica, în timpul unor împăraţi romani, un puternic castru — s-au găsit urme materiale purtînd iniţialele cohortei a III-a, Dalmatina, lămpi şi unelte de lucru ale minerilor de atunci şi apele Dunării, de la izvoarele căreia grecii credeau că Hercule ar fi adus măslinul pentru coroanele învingătorilor jocurilor olimpice.

Oamenii din satele almăjene îi spun, oraşului Moldova-Nouă, „Mudava", denumire neschimbată de mai bine de două mii de ani, cînd, în acel loc, se ridica, aşa cum a găsit o hartă veche într-una din bibliotecile din Italia profesorul Marius Bizerea, de la Universitatea din Timişoara, cetatea dacică Mudava.

De la Drencova şi Berzasca în jos, călătorul care, în ultimii ani, nu a păşit pe acele meleaguri, rămîne surprins de modificările uimitoare de peisaj : rîuri şi ogaşe ce nu mai există, Dunărea înălţîndu-se şi crescînd mereu, cu cît cobori spre Orşova, satele care au „urcat dealul", cum spun localnicii, clădite din temelii şi lărgindu-şi priveliştea.

Peisaj restructurat de om, rod al construirii sistemului hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier, peisaj care adună în liniile interioare ce îl străbat, efortul şi căldura umană.

NICOLAE DOLÂNGĂ

Patriei

Cu fiecare pas spre culorile amurgului urcind,
M-apropii de taina rodniciei, semințelor, de stele,
Sint o ramură neistovită ce înflorește mereu
În brațele pururi calde ale patriei mele.

Cu fiecare gest de re-noire a anotimpului,
Orele noastre devin fulgere, izvoare și vilcele, –
Constelații de orașe, grine și grădini,
Lingă inima pururi caldă a patriei mele.

Cu fiecare semn al miinii, marcind suișuri și spirale,
Ne desprindem dintre vise, din legende și drapele,
Devenind văpăi și fluvii împlinirii, temelii,
Sub privirile pururi calde ale patriei mele.

Cu fiecare dor de curcubeie, de coline și de zări,
De oglindiri în stemele-nflorate din fire de oțele,
Ne recunoaștem în statuile străbunilor acestei țări,
Sculptate prin Carpați, pe șesuri, în codri, pe brățări,

De brațele,
Din inima,
De privirile
Pururi calde ale veșniciei patriei mele.

GEORGE DRUMUR

Tulpina țării

Se-naltă demn țărina pe țărm de generații,
Avem o legătură de singe-n praguri bune,
Copiii cresc în cartea de basm și de senzații,
Bătrinii ne contemplă căruntți de-nțelepciune.

Avem această țară gindită și înaltă,
Rețineți că pămintul mai are-n el comori,
Și dacă piatra suie prea singerind sub daltă,
E că lumina trece prin beznă pentru zori

Rețineți că pămintul mai are-n el statui
Mai are cataracte și defileuri pure,
La care se-ncălzește un dor cu steaua lui
Și dacă spunem viață, încingem o pădure.

Acum cind sărbătoarea se-adună în poeme,
Și cind secunda cintă și vrea se face vreme,
Simțim în monumente căldura înălțării,
Aici, acum și miine, lingă tulpina țării !

DAMIAN URECHE

Relief

Pe cerul țării mele irizează planetele toate,
Venus de seară, Marte. Pe rind.
Scinteiază oglinzile mării oricind,
Pogoară egrete cu pene imaculate.

În pămintul țării unduiesc riuri de grine,
Emblemele lor sclipesc superbe în depărtări ;
Îmi limpeziră ochii grațioasele, primenitele veri
Și mănăstirile lui Ștefan pe păminturi străbune.

Nicăieri numele de român azi nu e străin !
Pe țărmurile lui Columb sau pe-al Saharei nisip,
Pretutindeni regăsesc prieteniei chip.

În stelele noastre e descris al țării destin ;
Păstorul Mioriței bătrin și duios
Cintă, din fluier de soc, din fluier de os.

AL. JEBELEANU

Afirm

Cred azi în omul senin, matinal,
Spirit lucid, decantare prin muncă ;
El îmi e zimbet cinstit și fratern
Miinile cind ni le stringem și spun că

E necesar să fii viu și electric
În angrenajul zilei ce vine ;
Ni-e bucuria legendă și fire,
Ne este liant siguranța de sine.

Cred aerul tare-al acestui pămint
Sediu ideilor strălucitoare.
Cred în festiv ; tinerețea e-acum
Sobră, continuă sărbătoare.

Marele rost ni-l parcurgem partinic,
Cu certitudinea țelului sfint.
Cred în tăria și-n consecvența
Și-n fericirea acestui pămint.

LUCIAN BURERIU

Hambarele-s pline

Pe crestele țării urcă mereu bucurii,
cintece sprintene sună printre holde și vii,
cad pline de aur roadele coapte
din zori și pină în noapte...

Miriștea a rămas tăcută, uscată
greoaie cuțite încep s-o străbată,
pitpălacii tot se mai strigă pe nume
cind soarele peste cerul țării apune...

Tomnatic s-aude-n caleașca de vată prințesa iernii cum vine :
țara o așteaptă festiv cu hambarele pline...

DORIAN GROZDAN

Vîrstele Patriei

În zori inima simte răsăritul
pe cerul limpezit de timp al țării ;
și-auzul prinde zvonul piinii
ce se-nfiripă pe ogoare,
grăbitul ritm al pașilor,
mișcările mlădii, săgețile privirii
în jurul unor forme noi...

În miezul zilei gindul poposește
la vetrele străvechi,
la cele noi,
la așezările de piatră și de fier,
lingă pămint și foc...

În înserări s-aprind pe boltă semne,
privirea descifrind
alcătuirile văzduhului cu vămi.
Prin constelații poate e pierdută
și steaua mea ;
dar ochii se opresc la astrul viu
și fără asfințit al României mele,
iluminind albastrul limpezit de timp.

ION MAXIM

Zăpezile

Zăpezile cad liniștite –
soli cu viziere de-argint –
peste dealurile ce le salută
cu suflu de cețuri,
peste foșnirea de sare
a văii.
Dar zăpezile cad mai ales
cintătoare de puritate
acolo unde iarba o sfințesc
eroii ;
pe acele pietre tombale
cad zăpezile cu descintec amar
pentru tinerețile zăvorite în taină.

ILIE MĂDUȚA

Astăzi

Cind spun bună-dimineața
la întilnirea colegilor de luptă,
simt soarele răsărit peste griul gindului meu,
umbrele întinse peste răsadul dragostei mele,
primesc lumină din ochii luptătorilor noștri
lumină izvorită din intunericul trecutului,
cînd spun bună-ziua
trecătorului care mă recunoaște,
găsesc în răspunsul acestuia
nerăbdarea de-a ajunge departe,
bucuria revederii soarelui înălțat peste coama munților noștri,
amintirea unor scene de luptă, de crez și de dor,
cînd spun bună-seara
la-ntoarcerea – acasă,
în unduirea glasului meu
reapar
emoții trăite,
spaima și frigul
pătrunse din vechiul tranșeu,
cînd spun noapte-bună,
știu că veghea-mi va fi liniștită,
că dimineața va fi senină
ziua viitoare necesară,
noaptea sfirșită sub steaua polară
în drumul mereu îndreptat
înspre zorile albastre
ale zilelor noastre.

VALENTIN TUDOR

Patria

Fluturii în copilărie
mi se-așezau pe deget ușor,
se termina ființa mea,
incepea ființa lor.

Am plîns o dată –
o, ființa mea în lacrimi terminată !

Altădată a nins
și fulgul osămint subțire

inventa dedesubt
atita țară cită amintire.

Atita patrie din viitor
cade pe cimpia trecută ;
firul de iarbă înfipt în soldat
simțind rădăcina nu se mai mută.

VASILE VERSAVIA

Aici

Aici, unde părinții mei
de veacuri sint
deasupra griului,
ori sub lanuri,
eterni,

văd
pe răbojul brazdelor
semne
cu-nfățișare de semințe –
patrii ale slovelor vii.

Aici, în miezul lumii
e țara mea
și un popor statornic,
ca simburele -n fruct,
adînc, în începuturi răsărit.

AUREL TURCUȘ

Ziditorii

Așa ziceau că tunetul tractorului
Dezlănțuit sub cer, peste ogoare,
Va risipi tremurul lin al dorului
Și nostalgia lui de vrajă călătoare.

Ziceau că măcăitul broaștelor pe lac,
Vestind iubirile ce-n val se-mbină
Cu taina nuferilor galbeni care tac
Le stinge monotonul cîntec de combină.

Vom admira – ziceau – doar la televizor,
Chiote de surugii, hîrjoana la dulăi,
Pierdută-n ceața roditoare-a fulgilor,
Iarna, sania cu cai și zurgălăi.

Lumini și sîrme vor întinde peste tot,
Pe uliți, prin case, de plopii căzuți,
N-ai să poți, de lanternele ce-ți sar în bot,
Nici iubita și nici moartea s-o săruți.

Dar iată, văzurăm că dorul
Din suflet urcă lin, în tremur, ca o floare,
De crește el, vuiește și tractorul
Dezlănțuit sub cer peste ogoare.

Cerbii, hăulind profund, în Retezat,
Privesc zimbrii lui Ștefan, rumegind secara,
Singurătatea lor, pierdută-n verdele palat,
Înnobilată le-o admiră și păzește țara.

Murmurul bucuriei apelor izvoarelor,
Împletind puterea omului cu-a zidului,
Dau înțeles deplin horii motoarelor
Ce-naltă spre stele gindul Partidului.

N. D. PÂRVU

INTELECTUALITATEA TEHNICĂ ŞI MEDIUL RURAL

• Consideraţii pe marginea unei anchete sociale

Poate că nici una dintre comunităţile umane care formează poporul nostru n-a pus în faţa socialismului probleme atît de complexe ca populaţia de la sate. Aceasta pentru că trebuiau scoase din înapoiere, sărăcie şi ignoranţă şi atrase la o viaţă nouă, dinamică, modernă 4/5 din populaţia ţării .Istoria a vrut, şi ea nu poate croi decît ceea ce îi dictează cerinţele propriei sale dezvoltări, ca răspunderea pentru înfăptuirea acestei măreţe opere să revină clasei muncitoare sub conducerea partidului său marxist-leninist, P.C.R. Ridicarea generală din temelii a localităţilor rurale şi apropierea lor treptată de condiţiile de viaţă ale localităţilor urbane reprezintă o întreprindere temerară de valoarea unei adevărate epopei istorice.

Legităţile proprii societăţii socialiste care evoluează în direcţia ştergerii deosebirilor esenţiale dintre munca fizică şi intelectuală, procesul obiectiv de culturalizare a maselor ca şi implicaţiile revoluţiei tehnico-ştiinţifice determină o importantă creştere numerică a intelectualităţii şi a rolului ei în viaţa socială a satului. Un loc aparte, încărcat de o anumită specificitate ocupă în mediul rural intelectualitatea tehnică. În ansamblu ,ea poate fi considerată ca o categorie relativ nouă. Astfel, dacă inginerul agronom este o profesie cu vechime, inginerul mecanizator este o profesie nouă, primele promoţii de absolvenţi fiind date producţiei, în ţara noastră, în 1952–1953.

Datorită industrializării, cooperativizării şi progresului tehnic, grupul intelectualităţii tehnice rurale a căpătat o pondere sporită atît în interiorul categoriei sociale a intelectualităţii tehnice cît şi în structura categoriei socio-profesionale a intelectualităţii în general. Acest grup se impune din ce în ce mai mult unor analize sociologice complexe, datorită rolului extrem de important pe care-l deţine deja în agricultură, domeniu atît de important al economiei. Astăzi societatea trebuie să cunoască, cu mai multă exactitate decît a făcut-o pînă în prezent, tendinţele pe care le manifestă grupările sale cu perspectivă de dezvoltare, rolul lor actual şi cel de viitor, îndeosebi măsura şi eficienţa cu care se realizează acest rol etc. Societăţii nu-i este indiferent în ce măsură numărul sporit de intelectuali în acest domeniu este într-adevăr folosit în sensul unei activităţi sociale pe deplin eficiente.

Numărul cadrelor intelectualităţii tehnice variază de la o cooperativă agricolă la alta, de la o S.M.A. la alta, de la un I.A.S. la altul, în funcţie de caracteristicile şi nivelul dezvoltării economice a unităţilor respective, de gradul de înzestrare tehnică, ş.a. În ansamblu, ponderea lor în totalul populaţiei active din agricultură creşte, evidenţiind un important element din procesul complex de ridicare a nivelului cultural-tehnic la sate.

Consideraţiile noastre se bazează pe o anchetă efectuată asupra unui eşantion de 142 absolvenţi ai facultăţii de mecanică agricolă şi agronomie şi un număr de 68 de tehnicieni aflaţi în cîteva comune (Carani, Giarmata, Belinţ, Ineu) scopul ei fiind studierea situaţiei intelectualităţii tehnice tinere care lucrează în mediul rural.

Interesul pentru cultură, atitudinea faţă de profesiune, de condiţiile de muncă şi succesele profesionale obţinute, aspiraţiile profesionale şi socio-profesionale sînt cîteva elemente importante care permit circumscrierea personalităţii intelectualilor de la sat.

Cu toate că marea majoritate a celor anchetaţi mărturiseau o atracţie deosebită faţă de profesiunea lor, o bună parte consideră că rezultatele lor profesionale ating doar un nivel mediu faţă de pasiunea declarată pentru profesie. Intelectualii localnici (cei mai bine integraţi) obţin rezultate mai bune şi sînt satisfăcuţi de succesele lor profesionale.

Influenţa unui intelectual în viaţa satului este cu atît mai mare cu cît sfera activităţii lui este mai largă, cu cît este mai mult antrenat în funcţii responsabile şi depinde de felul în care se realizează o legătură cît mai eficace cu masa populaţiei satului. Majoritatea celor anchetaţi lucrează în meseria pe care şi-au ales-o şi îşi înţeleg condiţia de intelectuali stabiliţi sau pe cale de a se stabili în mediul rural.

Natura şi cauzele principale ale insatisfacţiilor, constatate la un număr restrins de subiecţi sînt provocate de distanţa faţă de locul de muncă, de greutăţile întîmpinate la avansare sau de faptul că locul de muncă solicită încă insuficient pregătirea profesională sau lipsa timpului liber. Or, pentru a obţine o integrare reală a intelectualităţii tehnice în mediul rural este necesar să se satifacă unele deziderate de bază cum sînt condiţiile de locuit în sat, formarea unui colectiv de intelectuali care să colaboreze, crearea posibilităţilor pentru realizarea unei satisfacţii maxime în muncă. Necesitatea antrenării mai largi a tinerilor intelectuali la activităţi extraprofesionale şi de răspundere.

Intelectualii nu vin în contact cu populaţia satului numai în cadrul activităţii lor profesionale. Un procent foarte ridicat din cei anchetaţi, întreţin cu sătenii raporturi directe, materializate în discuţii de interes comun care se referă la viaţa satului, probleme social-politice care îi interesează pe săteni, probleme personale ale sătenilor etc. Din exemplele concrete relatate de intelectuali, rezultă însă că raporturile lor cu sătenii sînt axate preponderent tot pe domenii care ţin de profesiune.

Unul dintre principalele obiective ale anchetei a fost determinarea modului cum este influenţată situaţia intelectualilor de gradul integrării lor în structura satului. Se pot decela două nivele ale integrării : integrarea persoanei şi integrarea activităţii, primul nivel constituind baza pentru cel de al doilea. Condiţia esenţială a integrării persoanei este ca intelectualii să aparţină satului, să nu fie simpli funcţionari care îşi execută orele de muncă. De aceea naveta este un principal impediment. Foarte sugestiv ni se pare faptul că procentul celor care locuiesc în comună, în sat, este cu mult mai ridicat în rîndul inginerilor mecanici agricoli, zootehnişti, veterinari, ingineri agronomi, economişti, decît la alte categorii de intelectuali ai satelor (cei cu profil de pregătire umană).

Integrarea persoanei şi participarea din punct de vedere profesional la viaţa satului îşi găsesc desăvîrşirea în angajarea la activităţi extraprofesionale. Este adevărat că o angajare reală, nu numai cu suprafaţă întinsă ci şi de adîncime, implică un buget de timp foarte mare. Dar se poate constata că tocmai această parte a intelectualităţii tehnice care participă la o gamă variată de activităţi se dovedesc a fi cei mai legaţi de sat. Este necesar să se pună un accent mai mare pe posibilităţile de activare a intelectualilor cu profesiuni tehnice care, alături de ceilalţi intelectuali din mediul rural, pot să contribuie la ridicarea nivelului de cultură al ţăranilor şi, mai ales, în ceea ce priveşte cultura ştiinţifică. Din constatările făcute pe teren, din rezultatele obţinute de cadrele tehnice cu pregătire superioară care atestă o activitate competentă, rezultă şi o anumită participare afectivă – cu toate că unele persoane anchetate consideră munca pe care o practică sub nivelul posibilităţilor de care dispun.

Integrarea reală presupune deci participarea multilaterală la viaţa satului, antrenarea în problemele lui generale, asumarea răspunderilor pentru bunul mers al satului şi preocuparea pentru viitorul lui. Numai unitatea dintre integrarea persoanei (apartenenţa la comunitatea satului) şi integrarea activităţii (participarea la domenii extraprofesionale) asigură intelectualităţii o reală influenţă în structura socială a satului, influenţă care se repercutează favorabil şi asupra activităţii profesionale. În cadrul anchetei întreprinse în chestionarele adresate ţăranilor, am inclus o întrebare privind ajutorul pe care-l acordă ţăranilor intelectualitatea tehnică din agricultură. Din aproape toate răspunsurile se degajă o înaltă apreciere a muncii inginerilor agronomi şi mecanizatori, tehnicienilor şi medicilor veterinari, a contribuţiei lor în producţie şi în îmbogăţirea cunoştinţelor profesionale ale ţărănimii.

Pentru stabilitatea intelectualităţii tehnice în mediul rural există solicitări în direcţia modernizăriii continue a satului românesc contemporan. Crearea unor condiţii de stabilizare pentru tineretul intelectual este un obiectiv asupra căruia conducerea de partid a insistat în repetate rînduri. În viaţa personală ca şi în viaţa profesională a unui tînăr intelectual care exprimă dorinţa de a fi utilizat la nivelul maxim al capacităţilor sale, edificarea satului modern poate constitui unul din obiectivele majore care să-l angreneze integral, făurind cu braţele şi cu mintea cadrul optim al existenţei şi activităţii sale şi a familiei lui.

Cercetarea ne-a întărit convingerea că acest detaşament valoros, atît de mult preţuit de către partidul şi statul nosru, dispune de suficiente forţe ca să învingă greutăţile inerente oricărui proces de dezvoltare şi să aducă o mai valoroasă şi eficientă contribuţie la progresul necontenit al satului românesc.

ELISABETA IELI

teatru

„Băiatul şi vîntul“

la Teatrul de păpuşi

Teatrul de păpuşi din Timişoara ne-a invitat de curînd la o premieră : **Băiatul şi vîntul** de N. Trandafilova, în regia Floricăi Teodoru şi scenografia Iulianei Preduţ. Un spectacol deosebit începînd cu punerea în scenă. Regizoarea folosind ideea de „a povesti", existentă în text, aduce în faţa spectatorilor **personajul** povestitorului în persoana actorului Marius Gherasim. Da, dar acesta e doar începutul... Avem surpriza să-l vedem pe M. Gherasim interpretînd, în fapt, spectacolul. În dublu sens. Pe de o parte el rosteşte replicile tuturor personajelor ce intervin în acţiune, pe de altă parte, legătura sa cu sala şi spectacolul se complică pe măsură ce textul povestitorului îi permite concretizarea participării sale, aprobatoare ori dezaprobatoare. M. Gherasim **interpretează** spectacolul. Iată cuvîntul. Este de remarcat lejeritatea cu care o face, bunul gust cu care-şi dozează efectele... Fiindcă, vedeţi dumneavoastră, trebuie împăcat şi publicul pe care se scontează şi personajele, dintre care unele cer, **vocal,** o contribuţie substanţială pentru a fi crezute. Mai ales că ne aflăm în faţa unui spectacol în care păpuşile **reprezintă** doar personajele. Adică sînt suma formelor imaginate ale personajelor. Şi mai mult, sînt păpuşi plate, a căror mişcare, cu puţine excepţii, se desfăşoară în acelaşi plan, ori în planuri paralele. Iuliana Preduţ a înţeles exact intenţiile regizoarei Florica Teodoru, creînd pentru acest spectacol o extrem de frumoasă, atractivă şi modernă lume. Rămîne de discutat poate cheia acestei reuşite. Anume faptul că Florica Teodoru cu bună ştiinţă a dorit să creeze probleme animatorilor, scenografiei, actorului, spectatorilor. Păpuşile sînt în majoritate alcătuite din două bucăţi ce se pot mişca independent. Dar cît ? Asta e deja o problemă. Alta : replica fiind interpretată de un om viu, deci nu o înregistrare pe bandă cu care la un moment dat te poţi obişnui în toate amănuntele, la faţă de cortină, este evident diferită de la un spectacol la altul. Animatorii n-au timp şi n-au cum să nu fie foarte atenţi la fiecare inflexiune a interpretului şi să o transmită păpuşii. Problema receptării unei asemenea reprezentaţii ni se pare rezolvată în momentul în care, în două zile diferite, două săli cu public de vîrste diferite, au reacţionat cu mult interes. Sperăm ca tonul serios al acestei **cronici** să nu surprindă pe nimeni. Chiar fiind vorba despre teatrul de păpuşi. Cu cîtă seriozitate se face un atare spectacol şi de cît talent e nevoie, invităm confraţii de breslă şi publicul larg să se convingă. **Eventual,** împreună cu propriii copii. Şi-am dori să mai menţionăm ceva : lumea pe care ţinem să o dezvăluim copiilor noştri are un anume conţinut. Dar de felul în care o facem depinde măsura transformării posibilităţii lor, în înţelegere. De aceea educăm. Şi nu ne mai este indiferent la ce nivel o facem. Binele şi frumosul pot fi receptate în parte, în mai mare parte, uneori integral, ca **bine şi frumos.** Un spectacol ca cel comentat este un veritabil act educaţional. Felicităm întregul colectiv !

ANTONETA C. IORDACHE

Se naşte o nouă hală

Foto Virgil Onolu

plastică

Ion Mihăescu

Simbăta trecută la Galeriile de artă din Timişoara s-a deschis expoziţia graficianului ION MIHĂESCU, cu lucrări comentate de cronicarii revistei noastre inaintea panotării. Era o efigie a salonului de artă, in care autorul acestei expoziţii se dovedeşte o prezenţă constantă.

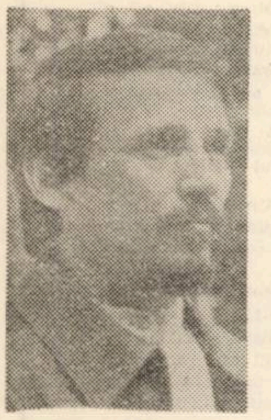

Modalitate personală de spiritualizare a formei în cadrul subiectului imaginii, grafica lui ION MIHĂESCU interpretează – cu sensibilitate descinsă din arta metafizică – o atmosferă compoziţională dramatică, dar intotdeauna cu posibilităţi de a răspunde marilor complexe ale exigenţei umane. Echilibrul static devine dinamic, substanţa centripetă se transformă în exploratorie, semnele işi modifică valoarea in funcţie de raporturi, fără a transcende gravitaţia.

Sint mutaţii de viziune, de la barocul grandilocvent dintr-o serie de lucrări anterioare („Domniţele", „Marele dresor"), la rafinamentul aerat din „Arlechinii", „Veghe", „Apoteoză", in care personajele insingurate ciştigă in monumentalitate sub imperiul unor spaţii mai vaste, al unor orizonturi inalte, citeodată apăsătoare dar fără a fi dezolante. O unitate majestuoasă caracterizează ciclul in care ION MIHĂESCU elogiază zborul, prin punerea in valoare a ceea ce Baudelaire numea „analogia universală". „Pasărea rănită", compusă pe orizontal intr-o incremenire dramatică, „Pasărea in zbor" intr-un efort de părăsire a efemerului, sau „Pasărea fantastică" inchisă de contururi viguroase, ipostaze ale desprinderii terestre, trepte de vis spre soare, se convertesc in imagini fabuloase transcrise de acurateţea realizării grafice. In continuare, „Cavalcada", care impune spiritul mişcării, flacăra şi misterul ritmicei zvicnite a fugii, „Animal fabulos" in aşteptarea asaltului dar şi in espectativă voluptoasă a retragerii, „Butterfly" o corolă incărcată de parfum şi emoţie, sau „Maternitate", simbol al fecundităţii şi permanenţei umane.

Mai incifrate dar totuşi sugestive, cologravurile intitulate „Poetul X" şi „Compoziţie", in care o anumită inclinaţie spre alegorie şi simbol marchează un umor fin, dar mai ales lucrarea „Linii de fugă", o intersectare metodică şi riguroasă a unor forme circulare dispuse concentric intr-un efort de sugerare a infinitului. De fapt aceste forme circulare ovoidale abia sesizabile, se constituie intr-un element compoziţional obsesiv, un punct de plecare al fiecărei lucrări, o sinteză consistentă a vieţii materiei. Raportul dintre tema tratată şi utilizarea formei compoziţionale, se materializează în lucrări neuzitate conturind o personalitate cu preocupări de valorificare atit a tradiţionalului cit şi a experimentului. Imagini pline de farmec şi expresie poetică se potenţează in tehnici diferite, stabilind ordini puse in valoare de sentimentul preferenţialului.

Culoarea arareori folosită se limitează la rafinate nuanţe de brunuri („Prietenele"), ocruri aurii („Arlechinii") sau violeturi („Butterfly"), şi numai in scopul intregirii imaginii.

Ceea ce impresionează insă in mod deosebit este siguranţa liniei senzuale, sau glaciale, care delimitează forma conferindu-i noi valenţe estetice intr-un proces continuu de innoire a expresiei plastice.

Sentimentul de veghe e nuanţat metaforic in lucrarea cu acelaşi titlu, printr-o pasăre protectoare. Ea apără ochii, perechile de ochi mărunţi abia desluşindu-se din perdeaua de umbră. In partea de jos a lucrării, de data aceasta nişte ochi dilataţi, nervuri dureroase de retină impietrită pe o peliculă. Repetiţia ochilor, nu la modul ţuculescian, ci intr-o voită asimetrie, dă virtejului de irizări nocturne putere de simbol.

O altă obsesie a lui Ion Mihăescu este starea genetică. Oul, ca punct de plecare in ciclul genezei, e văzut şi interpretat divers, albul rotund, albul in care mocneşte mugurele primordial, ii inspiră un şir de variaţiuni pe aceeaşi temă. Şi iată trecerea de la analitic la fabulos. Păsări şi animale bizare, intr-o viziune exotic-fantastică. Intre staticul dinainte şi dinamicul de acum e o intreagă fugă de linii, vibraţia abia perceptibilă a unei dense captări de senzaţii. Sistemul compoziţional se desfăşoară pe largi planuri, precum in „Cavalcadă", cumpănind miraculosul in cea mai de sus stare de ardere. E ca şi cum ai alcătui din pinze sau fragmente de nori forme fantaste, prin care pătrund discret explozii mute din soarele aburit, aflat undeva in spatele halucinaţiei. El nu vine decit să potenţeze şi nuanţeze, el nu dă decit fine contururi, din şoptite dire de lumină. Pe intinse suprafeţe intre tonuri dese şi degradeuri, alternanţele captive ale formei, care se constituie in torentul dirijat al fluxului raţional. Gindul măsoară şi opreşte din mers clipa, se intunecă şi se iluminează. Ritmul, permanenţa ritmului şi statornicia armoniei ! Ion Mihăescu nu-şi mai recunoaşte lucrările din care vine, cele de inceput, care ţin, de fapt, de nestrunitul patos al spontaneităţii. De la această viltoare el trece vizibil spre teritoriile analitice, de intrebări existenţiale captate in sacrele cascade ale raţiunii. Acum se modelează euforia muzicală a graficii, filigran de peniţă, molecule in explozie, obsesia rafinată a punerii in pagină, fără a cădea in albia glacială a tehnicismului. Forma şi linia sint calde, tonurile stau sub semnul solarităţii, chiar şi atunci cind viziunea artistului sondează in dantesc şi fabulos. Plecarea spre dantesc dă semnificaţia dramatică a umanului, virtejurile suitoare devin dure, liniile in fugă se incleştează ori se dispersează ca-n fuziunea atomului. De aici gustul pentru disecarea clipei sau razelor, precum in „Pasărea rănită", unde fenomenul răminerii in stare de zbor coincide cu oprirea timpului. Un ceasornic s-a oprit din mers cu arătătoarele spre univers, doar stelele işi continuă implacabila călătorie peste nişte minuscule aripi oprite intre etern şi efemer. Creaţia, doar creaţia rămine şi surprinde lupta tăcută dintre esenţă şi aparenţă, şi artistul nu e altceva decit solia care ne anunţă că după ce s-a stins o aripă, ea rămine in continuare gata de zbor in arta sa şi in inima noastră.

RADU MELNIC
şi
DAMIAN URECHE

muzică

La pupitru – REMUS GEORGESCU

● „Simfonia" lui Remus Georgescu, compusă din 1971 este dovada unui spirit lucid, ordonind cuceriri recente ale muzicii şi matematicii moderne. Ea sintetizează modalităţi utilizate de-o jumătate de secol : instrumentalizarea vocii umane, pointilism, glissando-uri, politonalism, ba chiar banda magnetică ... Poate că ar trebui să se discute mai mult despre această muzică, chiar pe podium. In orice caz, instrumentele au făcut aici ceea ce, din păcate, rareori au prilejul să facă, lucru imbucurător pentru priceperea (modernă) a orchestranţilor noştri. Am ascultat structuri sonore emoţionante prin ele inseşi, limbajul neavind nevoie de suport programatic, totul traducindu-se prin expresivitate rămasă in sine. „Simfonia" se inscrie in linia avangardei riguroase, majore, in afara experimentării unor splendori acustice de faţadă şi izbuteşte să sudeze o lume proprie, acolo unde zonele noastre de conştient renunţă la explicări prin cuvinte şi metafore şi se lasă bucuroase în bătaia vintului cosmic. Sigur, contrariază finalul, in pianissimo, fapt explicabil probabil, prin dorinţa compozitorului de a nu repurta succese directe preferind să ne lase în atmosferă, ambiguitate şi gindire.

● Remus Georgescu dirijind „Fantastica" in care Berlioz realizează uneori anti-muzică prin mijloace tradiţionale. Ascultătorul modern şi-a cam pierdut din candoare, nu mai crede in programatism ; „episod din viaţa unui artist...", plinsul duios al viorilor cind trebuie să ne imaginăm trăirile personajului ... Toate acestea ne stirnesc un zimbet.

Remus Georgescu a tratat partitura cu corectitudine clasică, orchestra „incălzindu-se" abia in „Visul unei nopţi de sabat". Există in simfonie un „personaj" sau un anume fel de emoţie şi exagerări şi sobre poticneli, amendate la vremea lor, probabil subliniate in execuţiile de acum un secol. Acum totul a sunat fără particularităţile care ar fi redeşteptat in noi trăiri naive şi sincere, de care nu mai e nevoie. A sunat strict muzical şi ceea ce există printre note mai presus de muzică, dirijorul este un modern şi scopul său nu e neapărat reconstituirea atmosferei de epocă. Totuşi, către sfirşit, obligate de partitură, instrumentele au fost cuprinse de o uşoară ,inefabilă nebunie. Ele insă cintau singure ...

● Este interesant dirijorul nostru şi prin iniţiativele sale. In fruntea orchestrei de cameră a Filarmonicii timişorene a condus un concert de muzică veche : Stamitz, Haendel, Bach, Purcell. Insăşi existenţa acestei formaţii dă posibilitatea să se asculte şi repertoriul dedicat orchestrei mici, să se „lanseze" instrumentişti precum Dragoş Cocora şi Judith Friedmann (un concert pentru două viori bine realizat) şi unele prime-audiţii (concerto grosso op 3 nr. 4 in Fa major de Haendel). Inversarea unor părti din „Abdelazer" a fost făcută pentru ca motivul acela triumfal, preluat de Britten in celebrele sale „Variaţiuni" să sune ca un triumf. O rectificare pe care dirijorul n-a făcut-o şi in propria sa „Simfonie". Evident că in „Abdelazer" s-a mers pe reconstituire şi atmosferă, găsindu-se ambianţa cea mai adecvată şi urmărindu-se efectul. Un tinăr solist din R. P. Ungară, Erdelyi Csaba a fost şi un colaborator de valoare in această seară patinată de umbre şi lumini riguroase.

LUCIAN BURERIU

SILUETE

PĂTRU PILU –
O VIAŢĂ ÎNCHINATĂ DANSULUI

Predau dansul popular la Şcoala populară de artă, ne spune profesorul Pătru Pilu, şi am ajuns în anul de studii 1973—1974 la a 9-a promoţie. Sînt fericit cînd mă întîlnesc cu nume consacrate crescute de mine, dansatori ca soţii Stănescu, Cristea sau Moldovan, de la Ansamblul „Banatul". Un instructor de dans din Anglia m-a întrebat ce părere am despre folclorul românesc, iar eu i-am răspuns că dacă Anglia îşi permite să provoace la fotbal restul lumii, România poate concura cu restul lumii la folclor. I-a plăcut foarte mult englezului comparaţia. Cunosc mii de dansuri. Am crescut instructori de dans ca Victor Jicheran, Ion Munteanu, Afilon Laţcu, Gh. Popa, Ion Drăcea, care sînt buni coregrafi şi regizori.

Profesorul meu de geografie, ca să fac puţină retrospectivă, m-a remarcat la culegerea de strigături, bocete, snoave, cîntece de lume, proverbe, iar Iuliu Ilca mi-a remarcat calităţile la un spectacol. Mă iubea mult folcloristul Nicolae Ursu ; eram nelipsit de la diverse anchete folclorice, împreună cu marele meu prieten Gabriel Manolescu. Am lucrat la Ansamblul „Ciocîrlia", unde Popescu Judeţ avea nevoie de mine pentru a-i găsi mai uşor unele izvoare folclorice. Am colaborat şi la „Ansamblul tineretului", în 1953, la Festivalul mondial al tineretului şi studenţilor, unde pentru prima dată am primit medalia de aur la o competiţie mondială.

Folcloristul Gh. Vancu mi-a trimis din Bucureşti o delegaţie franceză, cu care am vizitat Buziaşul (expoziţia Troceanu), Ohaba Forgaci, unde am cules dansuri de pe Valea Timişului, am nimerit la o nuntă ţărănească în Valea Timişului, unde am fost excepţional primiţi. Francezii au îmbrăcat costume naţionale specifice şi au jucat ca nişte autentici nuntaşi din partea locului. Am mai instruit echipe de dansuri în Obreja şi Oţelul Roşu, iar la un dialog la distanţă între Iaşi şi Timiş, noi am luat locul I. Am adunat împreună cu Nicolae Ursu sute de jocuri, şi lucrez la un mic dicţionar coregrafic bănăţean, unele dansuri fiind de-o mare importanţă, cu denumiri dacice, hore la care participă toată suflarea.

DAMIAN URECHE

ACTUALITATE MUZICALĂ

Există piese care se cîntă rar din cauza dificultăţii de execuţie şi piese cîntate rar deoarece ele se află în afara repertoriului „mare" fiind mai puţin semnificative pentru un compozitor sau prea „particulare", reclamînd anumite instrumente mai puţin folosite ca soliste. Filarmonica noastră face, după cîte se vede, eforturi pentru a scoate la iveală şi altceva în afara simfoniilor de Beethoven sau Ceaikovski. Actuala stagiune e oarecum bogată în asemenea piese şi ţinem cont în această afirmare şi de prezenţa orchestrei de cameră (pe care am dorit-o chiar şi mai consistentă, eventual în afara concertelor săptămînale).

În această săptămînă, Weber, concertul pentru clarinet nr. 2 în Mi bemol major op. 74 avîndu-l ca solist pe Aurelian Octav Popa, laureat al concursurilor internaţionale de la Praga, Budapesta, Birmingham, Utrecht. Interpretarea simfoniei nr. 5 de Bruckner am aşteptat-o cu emoţie. Data trecută în ultima clipă se inversase a noua cu a opta, din motive rămase necunoscute publicului. În fine a cincea a găsit o orchestră pregătită serios, cu pachete omogene de suflători, capabile să facă faţă acestui adevărat eveniment artistic. Deoarece execuţia acestor ciclopice creaţii ale marilor romantici, care ridică rolul colectivităţii orchestrei la ranguri supreme, constituie mereu şi mereu evenimente artistice. Chiar dacă Remus Georgescu ne rămîne totuşi dator cu a noua, concertul a strălucit sau măcar a dat această senzaţie celor dornici de piese de rezistenţă. Orchestrele „nespecializate" sună mereu la fel, indiferent de compozitor. Şi orchestrele nu se pot „specializa", rolul lor fiind mai larg. Dacă te obişnuieşti însă cu partituri ca acelea semnate Wagner, Bruckner, Mahler, felul de a trata va fi cu un procent altfel, fără lejeritatea, rutina cu care se cîntă unele piese. Acel procent „altfel" începe să se simtă la Timişoara, odată cu maturizarea formaţiei, orchestrală şi culturală.

Se anunţă un concert festiv de muzică românească închinat Republicii : Flechtenmacher, Bobescu, Negulescu, Drăgoi. Îşi dă concursul şi corul.

ORFEU

CURIERUL ARTELOR

● Vineri, 21 decembrie am participat la deschiderea Art. Clubului/73 IPRO-Timişoara. Invitaţii serii, poetul Duşan Petrovici şi prozatorul Paul Eugen Banciu au citit din creaţia lor, dînd celor prezenţi posibilitatea să asculte lucrări inedite din creaţia lor. Programul a mai cuprins „debutul inginerului — poet Mircea Popp, jazz, poezie contemporană, muzică, clasică, teatru..." Acum cîteva luni, aflasem că Teatrul de Stat din Arad aşteaptă ca dramaturgul Paul Everac să-i ofere spre prezentare în premieră o piesă al cărei „teren" de documentare şi inspiraţie să fie VUA. Iată, nu demult „Viaţa ca un vagon" a văzut lumina rampei. În regia lui Dan Alecsandrescu şi scenografia lui Paul Salzberger — asigurări pentru o reuşită. Dintre spectacolele teatrului arădean, „Antigona" de Sofocle, îl va reprezenta în cadrul emisiunii TV „Teatru cu public". ● La Teatrul de păpuşi din Timişoara a fost organizat un util schimb de experienţă, cu participarea a zece formaţii de păpuşari amatori din judeţul nostru. Cinci dintre ele au prezentat spectacole : Sindicatul Învăţămînt Lugoj, Casa de cultură — Buziaş, Căminele culturale din Comloşul Mare, Săcălaz şi Teremia Mare. După fiecare spectacol, membri ai colectivului profesionist timişorean şi metodişti ai Centrului de îndrumare, au angajat discuţii cu privire la repertoriul şi condiţiile tehnice de prezentare ; observaţiile făcute vor trebui să constituie puncte de interes şi motive de meditaţie pentru păpuşarii amatori. ●

La sfîrşit de an, avem datoria să menţionăm că acei care se ocupă de problema difuzării filmelor în Timişoara, îşi pot adresa felicitări pentru suita de filme prezente pe ecrane în luna decembrie. Programarea unor capodopere ale genului, a unor comentate pelicule, ne-a dat satisfacţie, oferind un frumos răspuns cererilor repetate ale corespondenţilor noştri, inserate, ori nu, în revistă. Le mulţumim şi în numele acelora.

A. I. C.

Plugușorul scriitorilor

Ia mînaţi copii şi raţi
Să urăm la literaţi
Mult mai multe cărţi la anu',
Trageţi ca Arieşanu,
Care scoate din condei
Cărţi iubite, dragii mei,
Să primiţi pe-a filei glie
Şi puţină duioşie,
Trageţi cu talent flăcăi,
Hăi, hăi !
Anghel Dumbrăveanu azi
Ne primeşte printre brazi
Închină cu graţie
Pentru-Asociaţie,
Pune-n cupe flori de leandru,
Şi cu gestul său cel tandru,
Aduce urări cu coşul,
În vers alb şi cu vin roşu,
Trageţi elegant flăcăi,
Hăi, hăi !
Folosiţi acum şi rima,
Pe la criticul S. Dima,
Trageţi măi că-ncepe anu',
Şi ne-ajunge Jebeleanu,
Trageţi măi băieţi vîrtos
Preamărind un an frumos,
Că dacă nu scrieţi bine,
El se publică pe sine,
Araţi pusta măi flăcăi,
Hăi, hăi !
Trageţi tare, fraţii mei,
Pentru şaptezeci şi trei,
Şi urcaţi pe serpentine
Către anul care vine,
Precum au urcat din plin
Franyo Zoltan şi Lillin,
Endre Karoly, Ciocov,
În amurgu-acesta mov,
Să ciocnim cu toţi de-odată
Pentru arta-adevărată,
Pentru premii literare,
La mulţi ani şi la mai mare,
Ia mai mînaţi, măi
Ia mai mînaţi, măi flăcăi,
Hăi, hăi !
De vă place noul an
Luaţi-l şi pe Velican
Că el trage şi cînd scrie
Şapte brazde pe hîrtie ;
Velican trage cît doi,
Nu se uită înapoi.
După glorii şi titani,
Evrika ! Şi la mulţi ani !
Fiţi puţin mai fini, flăcăi,
Hăi, hăi !
Ia mînaţi flăcăi, mînaţi,
Să uraţi la literaţi,
Lui Liebhard şi Şerbănescu,
Lui Deal şi Teodorescu,
Să araţi din scorţă-n scoarţă
Cu P. Banciu şi cu Foarţă,
Să urce, precum se spune
Să scrie cărţi şi mai bune,
Trageţi tare prin judeţ,
Luaţi şi plugul lui Cerneţ,
Cum prin zăpadă dă tonul
Bureriu cu microfonul,
Precum Petrovici Duşan
Creşte lebăda de-un an,
Şi i-o dă lui Dorgoşan
În postură de curcan,
Că poeţii toţi se-ntrec
Chiar şi cînd înoată-n sec,
Şi-ajungem acuşi, acuşi
La izvorul lui Turcuş,
Ia mai turnaţi vin flăcăi,
Hăi, hăi !
Ia mînaţi, mînaţi din plin
Mai turnaţi în cupe vin
Să bem pentru noul an
Şi cu Dorian Grozdan,
De vreţi să vă-nveseliţi
Cu Drumur şi cu Popiţi,
De vreţi un alt stil sau gen,
Cu Dorcescu Eugen
Care trece pe-un pomelnic
Cu Damian şi Radu Melnic
În acest moment prielnic,
Daţi din vin cîte-un acont
Fetelor din Orizont,
Simlovici, Iordache, Dima,
Închinaţi cu toată stima,
Mai chemaţi-le la bal
Din concediul medical,
Ia mai mînaţi măi flăcăi,
Hăi, hăi !
Închinaţi un strop de vin
Şi cu Tudor Valentin,
Nu ciocniţi cu mîna stîngă,
Că se supără Dolingă,
Închinaţi ca un titan,
Precum face Almăjan,
Beţi cum bea tot bănăţanul,
Lîngă Marius Munteanu,
Închinaţi dar fără teamă,
Că în zori de bună seamă,
Vă va critica niţel,
Ungureanu zis Cornel,
Fiţi mai sobri măi flăcăi,
Hăi, hăi !
Trageţi brazda fericiţi
La colegi să vă gîndiţi,
Cînd e pe pahare ruj,
Închinaţi cu cei din Cluj
Să-nchine orice flăcău,
Pentru Iaşi, pentru Bacău,
La mulţi ani să crească slova,
Închinaţi pentru Craiova,
Cu scriitorii olteni,
Şi cu cei bucureşteni
Că dacă n-aveţi pahar,
Vă dă Fondul literar !
Faceţi cerere flăcăi,
Hăi, hăi !

Închinaţi, dar ţineţi cont
Că sîntem la „Orizont",
Deci, în sănătatea ei !
S-avem mai multe idei,
S-avem muze pînă-n zori
Şi cît mai mulţi cititori
Din munţi pînă-n plaja mării,
Să servim destinul ţării,
Să-nchinăm pentru popor,
Pentru anul viitor,
Trageţi tare şi cu har
Să dăm brazda la tipar,
La mulţi ani cu sănătate,
Şi condeie inspirate,
E urarea mea cea veche !
La mulţi ani !

DAMIAN URECHE

REVELION

La revelionul lăudat...

Masă rotundă realizată de ION VELICAN la sediul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, cu prilejul Revelionului.

PARTICIPĂ :

ANGHEL DUMBRĂVEANU
ION ARIEŞANU
AL. JEBELEANU
LAURENŢIU CERNEŢ
DAMIAN URECHE
MIRCEA ŞERBĂNESCU
SIMON DIMA
ION MARIN ALMĂJAN
T. L. BIRĂESCU
LUCIAN BURERIU
VLADIMIR CIOCOV
CORNEL UNGUREANU

Anghel Dumbrăveanu : Stimaţi invitaţi, îmi revine plăcuta sarcină de a patrona această masă încărcată cu bucate...

Lucian Bureriu : Cine vi le-a făcut ?

Anghel Dumbrăveanu după un zîmbet înţelegător) : ...şi cu băuturi care îmi amintesc de plăcutele ceaiuri luate la Varadero şi Hicacos. Trebuie să încep prin a aduce mulţumiri lui Laurenţiu Fulga, pentru telegrama ce mi-a trimis-o cu prilejul aniversării celor 40 de ani de viaţă şi 47 de zile. Vă invit acum să dezbatem o problemă de primă mărime din viaţa asociaţiei noastre : Revelionul !

Cornel Ungureanu : Ăăăă, ce se-ntîmplă ? Despre Revelion s-au scris prea puţine cronici literare...

T. L. Birăescu : Cred că Revelionul e o problemă de sociologie şi n-ar fi exclus ca la catedra noastră de la Universitate să iniţiem un curs de revelionologie.

Ion Marin Almăjan : Să ne anunţaţi şi pe noi, tovarăşe Birăescu, poate dăm o ştire la rubrica „De la o zi la alta".

Laurenţiu Cerneţ : Ne cam abatem de la subiect şi predicat. Un fost prieten de-al meu, contabil la C.F.R., ar spune că batem apa-n piuă, aşadar să intrăm în subiect şi predicat, că se răcesc sarmalele.

Mircea Şerbănescu : Eu sînt de părere că nu despre sarmale e vorba. Dezbaterile noastre trebuie să fie principiale, pentru că Revelionul e un eveniment care se iveşte o singură dată pe an şi merită toată atenţia din partea noastră. Vorbesc ca scriitor...

Lucian Bureriu : şi ca prozator...

Ion Arieşanu (bătînd cu creionul în pahar) : Nu-l întrerupe, mă !

Al. Jebeleanu : Îmi amintesc... Pe cînd conduceam vechiul Revelion, vechiul Orizont vreau să spun, asemenea acţiuni erau sporadice. Azi, ca semn al bunăstării şi rodniciei cîmpiei bănăţene, Revelioanele s-au îmbunătăţit simţitor.

Mircea Şerbănescu : Cred că şi cu acest prilej se poate vorbi despre literatura ştiinţifico-fantastică...

Damian Ureche : Mă iertaţi că vă iau vorba din gură.

Mircea Şerbănescu : Sînt obişnuit...

Damian Ureche : ...dar cred că Revelionul nu şi-a găsit încă adevăratul său spaţiu calendaristic. Mi se pare că fiecare anotimp ar trebui să aibă Revelionul său. Arderile noastre ar fi mai intense şi poate am fi şi noi mai înalţi cu o emoţie

Vladimir Ciocov : Nu sînt de acord cu prietenul meu, Damian Ureche. E prea mult şi un Revelion pe an.

Lucian Bureriu : Excelent !

Ion Arieşanu : Fii serios, mă !

Anghel Dumbrăveanu : Să nu divagăm...

Simion Dima : La asta mă gîndeam şi eu, ca director al Editurii Facla. Noi vom publica anul viitor o Carte de bucate.

Al. Jebeleanu : De Damian Ureche, pare-mi-se...

Simion Dima : Nu, e o culegere din tradiţia noastră culinară.

Ion Arieşanu : Şi revista noastră a acordat spaţiu acestei chestiuni. Fiind vorba însă de Revelion, cred că trebuie să gospodărim vinul mai omeneşte...

Damian Ureche : Eu am fost totdeauna de acord cu redactorul şef al Orizontului.

Lucian Bureriu : A sosit Moş Gerilă !

Moş Gerilă (dezlegînd sacul) : Dragii mei, am adus un sac de talent. Veniţi pe rînd şi luaţi cît vreţi.

Participanţii la „masa rotundă" părăsesc sala în tăcere, refuzînd cadourile.

În loc de concluzii : Aşa păţeşte Moş Gerilă cînd are prea mult talent...

CORNEL POPA

telegrame

ION ARIEŞANU la orizont. Comitet uniune hotărît descalificare pană, stilou, condei, pix etc. stop recomandare călduroasă folosire exclusivitate creion stop dv. aveţi stop rest scriitori sînt rugaţi face comandă fermă creioane stop felicitări previziune (Critic bine informat)

ION MARIN ALMĂJAN str. Dacia nr. 1.300. Scuzaţi stop semn parbriz împrumutat din literatură ? (Şofer talentat).

ANAVI ADAM bd. Ciberneticii. Andromeda face nazuri stop îngrijorat (Kepler)

PAUL BANCIU str. Cicero 24 aldin. Descoperit biscuiţi excepţionali recomandabili creştere tonus proză (Cassius)

ADRIANA SIMLOVICI lîngă N. Brădeanu. Trimiteţi iute eseu videocaseta şi spaţiul tipografic antikitsch (Cocoşrapnel tel quel)

LUCIAN BURERIU starea civilă. Vă rodim o nouă clapetă damamă 1974 (Moţart şi Vagner)

LAURENŢIU CERNEŢ Cerneţi. Felicitări pentru premiera mondială absolută la Făget a piesei dv. (Hanibal Bega)

VLADIMIR CIOCOV piaţa Candorii. Văzut la Continental stop nu crezut stop văzut lactobar stop crezut (Tînără poetă).

ALEXANDRU DEAL bloc B 4. Anotimp străin epuizat înainte apariţie stop la Becicherec vînzare 150% (Admiratoare).

VALENTINA DIMA la redacţie. Sindrom diencefalic hipofizar împiedicat termin cartea dv. stop scuze stop foarte frumoasă stop felicitări stop distinse salutări soţului (Scriitor)

TRAIAN DORGOŞAN str. Cucului. Stop revino (Toţi)

ANGHEL DUMBRĂVEANU asociaţia scriitoarelor. Aflat cu regret şi profundă deziluzie despre aniversare personală a 40 ani stop şi dumneavoastră ? stop aşteptăm infirmare (Un grup de admiratoare).

ŞERBAN FOARŢĂ Drobeta. Efigiile dv. au numai averse stop pe cînd reversurile ? (Poet drobetan)

ANTOANETA C. IORDACHE lîngă A.S.B. Complimente lui Claudiu A. Iordache (Regizor).

AL JEBELEANU personal. Observat certitudini devenite transparenţe stop la mulţi ani (Viitor debutant la Facla)

MIRCEA ŞERBĂNESCU prin asociaţie. N-am înţeles dragostea stop invităm pentru explicaţii la cercul literar (O fată din cele multe)

I. D. TEODORESCU calea Şagului. Rugăm trimiteţi urgent ramburs exemplar s-a întors Paternic stop vrut cumpărat văr dv. gradul 3 (Pustea librar Brăila)

AUREL TURCUŞ la muzeu. Umbra rîului visează oceanul (Rebus)

CORNEL UNGUREANU cronica literară. Nu desperaţi stop problemă autobuz 33 rezolvat 74 stop literatură mai puţin (Anemone Popescu).

DAMIAN URECHE post-restaurant. Te-ai mutat ? (Radu Compo Dinu).

ION VELICAN olimp. Sînteţi epocal la Evrika stop amic afirmat că sînteţi epigramist epocal stop atunci cine semnează proză cu numele dv. ? (Cititor entuziast).

HANIBAL BEGGA

epigrama

Dramaturgului Sergiu Levin, pentru piesa „Poate-acesta e secretul"

Cînd un critic literar,
Scrie dramele cu-ncetul,
Totu-i chestie de... har...
Ce să-i faci... ăsta-i secretul

Tînărului poet Vasile Ranga :

De cînd scrii atît de sus
Ţi-ai pus o literă-n plus,
De ştiai de bumerang,
Rămîneai poet de rang

DAN UDREA

Sfatul medicului

Doctorul i-a spus odată
Să nu mai bea mult lichid!
El l-a ascultat îndată
Şi de-atuncea bea... solid !

Unuia care susţine că e un om şi... jumătate

Te cred că eşti un om întreg
Şi-ar fi o nedreptate
Să mă prefac că nu-nţeleg
Că eşti şi... jumătate !

ION P. STOICA

Stelele fără nume

Din atîtea zeci de „stele"
Ce s-au perindat la „tele",
Îmi dau seama cu regrete,
Că puţine nu-s comete !

Unui juriu de la un concurs de muzică uşoară

Întrecerea-şi încheie cursul
(O ştim pe fata premiată)
Mergea să fie ajutată,
Dar nici aşa, să-i daţi concursul !

Prietenului Al. Clenciu, un foarte bun caricaturist de capete

Chiar de-o fi cu supărare,
Eu ocazia n-o scap.
Să îi spun că-i foarte tare
În materie de cap !

GIUSEPPE NAVARRA

Apar prea puţine cărţi de umor...

Umoriştii au dreptate,
Nu mai poţi să spui nici pîs !
Rar le-apare cîte-o carte ;
Încît au ajuns... de rîs !

Unui arbitru

Trage tare cu coniacul
Din acela cu cinci stele,
Căci la arbitraj, săracul,
N-ar avea parte de ele !

Unei campioane de şah

Vreau, prin rîndurile de faţă,
Să-ţi fac urarea mea spontan :
Să ai succese-n sport şi-n viaţă...
Simultan !

D. C. MAZILU

Editurii FACLA

Vinuri bune şi de soi
Stimulatu-mi-au curajul :
— Măriţi fraţilor şi voi
La Revelion... tirajul !

Galeriile de artă

Spuse un polist student :
Fotbalul îmi place mie,
Dar şi arta, evident, —
C-am intrat în... galerie !

IULIAN ZAGORA

evrika!

(in librării)

- ■ **TRAIAN IANCU : Reforma monetară** — o istorie a numismaticii româneşti.
- ■ **AL. PIRU : Prăşitul abuziv** — îndreptar pentru tinerii critici literari.
- ■ **FĂNUŞ NEAGU : Rapid** — roman în trei etape fără Răducanu
- ■ **D. R. POPESCU : Duios pe lîngă tizul lui trecea** — roman
- ■ **ION ARIEŞANU : Cu mîinile prea curate** — scenariu de (alt) film
- ■ **PETRU VINTILĂ : De toate pentru toţi** — opere complete nerevăzute
- ■ **LAURENŢIU FULGA : Înapoi la şedinţă !** — roman fluviu
- ■ **EUGEN BARBU : Săptămîna nebunilor** — ed. a 13-a revăzută de Ion Lotreanu
- ■ **ANGHEL DUMBRĂVEANU : Mistere la Trinidad** — roman poliţist în versuri
- ■ **DUŞAN PETROVICI : Gîştele suprarealiste** — poezii pentru copii
- ■ **AL. ANDRIŢOIU : Biharia nova** — eseuri şi strigături
- ■ **DAMIAN URECHE : Poezia marelui puţin** — eseuri
- ■ **LAURENŢIU CERNEŢ : Cum voi obţine premiul Nobel** — ipostaze ale unei ipoteze.
- ■ **RADU CĂRNECI : Iarba verde de la Fond** — poeme
- ■ **ARISTIDE BUHOIU : Între Sicilia şi Carbida** — jurnal de călătorie

ION VELICAN

1974

PARODII de Marius Munteanu

Cantată printre dinți

Loto poem

după NINA CASSIAN

Îți mai aduci aminte, cred,
Eu iarbă fui, tu, patruped
M-ai adulmecat întîi
Cam de-o palmă de călcîi.

După aia fir cu fir
M-ai păscut sub coviltir
Cu apucături agrare
Ca orice rumegătoare.

Nu te-ai săturat — și știu !
Cît îmi ești de moftangiu,
Deghizat în iepuroi,
Roua furi de pe trifoi.

Te blestem în limba spargă :
Areu alna, areu țargă
Maniteul lilu rund
Cum te prind cum te și tund !

Spectacol

după DAMIAN URECHE

Măi amice eu și tu
Aplaudăm monezi lichide
Și mușcăm din miezul nopții
În fîntîna ce ne-nchide.

Ne-au falsificat zenitul
Niște, d-ăia, zurbagii
La spectacolul cu fluturi
Poate iarăși ne-om pili.

Nu mai vrem să vindem suflet
Donatorilor de cretă,
Aplaudăm obrazul brumei
Și pe Melnic din gazetă.

Colectiv ne stoarcem ochii
În paharele cu frig,
Aplaudăm și smulgem rime
Roua-i singurul cîștig.

Ni s-a rătăcit iubirea
Undeva, prin buzunare
Aplaudăm la tîmple vinul
Și incendiul din pahare.

Desen de iarnă

după ANGHEL DUMBRĂVEANU

O iarnă cisalpină s-a despletit pe Olt.
Ca nibelungul trist de spații mă
cutremur.
Prin cerga de Strehaia zăpada dezinvolt
Îmi intră după guler și-am început să
tremur.
Agonizante sălcii se spînzură de cer,
Dansează fulgi cît suta, domol și obosit,
Fac reverențe iepuri și ciute de mister
De mai strănut odată, e semn că am
răcit.

La cotul unde-arinii s-au îmbătat de
flaut
Și cadențat se-nclină în puls de
metronom,
Sub cerga de Strehaia, prin visul meu
te caut,
Să-mi dai un ceai fierbinte, și-n el un
strop de rom.

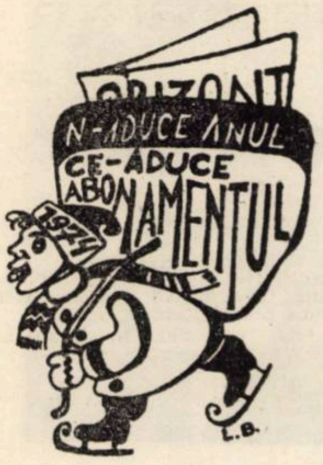

Intervenție la Moș Gerilă

M-am apropiat încet de poarta lui Moș Gerilă, m-am uitat pe gaura cheii și am observat un bătrîn cu barbă.

Am bătut politicos la poartă.

— Intră ! Mi s-a răspuns pe un ton plictisit.

— Noroc ! Nu prea aveți clienți aici... I-am spus bătrînului. De ce nu folosiți mica publicitate ?

— Am terminat toate fondurile pe mileniul în curs... Am organizat un concurs de muzică ușoară „Pila de aur" și am cheltuit toți banii... Dar tu, fiule, cu ce treburi ?

— Cu treburi obștești...

Am dat să intru.

— Stai ! Unde ?

— Cum unde ? În orășelul tău...

— Așteaptă, fiule, să-ți fac mai întîi „instruirea", semnezi și pe urmă chem un subaltern la mine și are să te conducă.

— Dar ce-mi trebuie instruire ?! Dă-mi fișa și gata...

— Și cine răspunde ? Că eu mai am unul în schemă care răspunde de problemele protecției muncii...

— Eu tot cu o protecție vin.

— Ai venit cu o protecție ?

— Nu, cu o ocazie...

— Spune-mi ce vrei ?

— Să rămînă Poli în „A".

— Te rog să fii serios și să-mi spui ce dorești, că mai am și alte probleme de rezolvat pe ziua de azi.

— Să faci o minune, Moș Gerilă.

— Ce minune ?!

— Să cîștig la loz în plic o mașină Dacia 1300.

— Dar mai ai una !

— Am. Dar n-am cum s-o justific. Dacă aș cîștiga la loz în plic o mașină, vila ar fi cumva salvată.

— Cum ai salva-o ?

— Aș pune cîțiva martori care ar declara că mi-au împrumutat ceva bani...

— Eu te rog să pleci pînă nu te dau pe mîna paznicilor mei.

— Moș Gerilă, să nu faci treaba asta, singura mea salvare a rămas în minunea dumitale... Fă ceva pentru mine, că zău, am să-ți fiu „recunoscător".

— Adică ?!

— Adică... îți dau roțile și o bucată de parbriz...

— Să nu mai aud un singur cuvînt. Ieși !

— Și cu mașina soției ce fac ?

— Care mașină ?

— Mașina cadou, pe care vreau să i-o fac soției, de revelion.

— Cum, ai două ?

— Ce ? soții ?

— Nu, mașini !

— Trei... că am fata la grădiniță și dacă termină cu bine, i-am promis că-i fac cadou o mașină „Topolino" !

— Termin-o !

— Nu, Topolino...

— Dacă nu ieși, te dau pe mîna controlului obștesc.

— Moș Gerilă, matale nu ai inimă, nu ai suflet, nu ai milă, nu ai... nu ai nici plicul acesta în care ți-am pus cinci miuțe. Adio, și... lasă că mă descurc eu. Dintre atîția Moși Gerilă, găsesc eu unul cu puțină căldură sufletească unul care nu-mi va refuza micul meu „cadou de revelion"... Hei, Moș Gerilă, ce faci cu mine ?

— Te bag în desagă... că azi am planificat să duc cîteva cadouri celor de la D.C.A... Pentru că vreau să intru în '74 fără vechituri !

EMIL ȘAIN

CRONICA RIMATA

ODISEEA UNUI CENACLU

— Dedicată cenaclului umoristic RIDENDO -

De doi ani trecuți, Cenaclul
Stă anchilozat, săracu',
Suferă de apatie
Și se zbate-n agonie.
Păi să fie sănătos,
Haide să zîmbim... serios !

Deci, pentru reanimare,
Și pentru „RECUPERARE"
Se impune strict, urgent,
Să urmeze-un tratament
Un tratament riguros,
Haide să zîmbim... serios !

Să i se aplice-ndat'
Tratamentul adecvat :
„TERAPIE INTENSIVĂ"
Clipa fiind decisivă.
Fără vorbe de prisos,
Haide să zîmbim... serios !

Sigur că i-ar fi util
Tratament cu „BOICIL",
Un masaj cu Velican
Cu Cerneț și Damian,
FRECȚII, cu soluții Șain,
UNGUENT, cu Drinovan,
Doctorul Virgil Șchiopescu,
Și, cu „moașa" I-o-nescu,
Să-l vegheze ne-ncetat
Zi și noapte lîngă pat.
Mîncarea pentru regim,
S-o prepare Ion Martin,
Munteanu și cu Mioc
În baie să-i facă foc;
Cincii, Pîrvu Nicolae
Repede să-i facă-o baie ;
După ce l-au îmbăiat,
Dichisit și aranjat,
Costinaș să vină-n grabă,
Și să mi-l pună la treabă.
Ce atîta-n sus și-n jos,
Haide să zîmbim... serios !

Îl vrem iar' în mare LUCIU
Cum îl știe...

I. ȘT. SUCIU

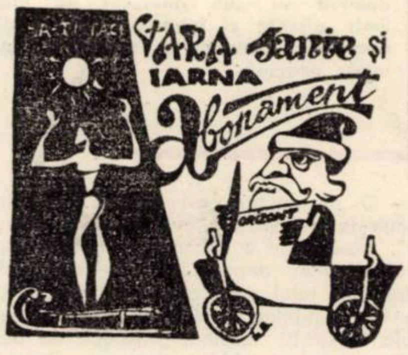

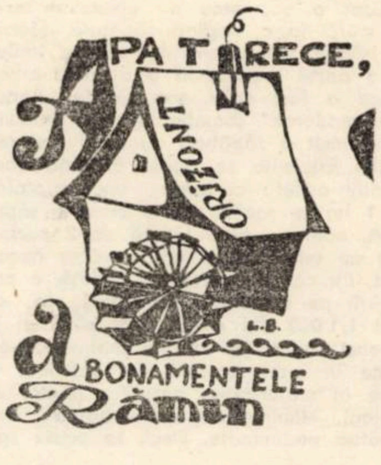

LUCIAN BURERIU

Următorul nostru număr va apare vineri, 4 ianuarie 1974

Răvașe

Gestionar necinstit

'n gestiune, acest ins,
Cu lipsuri mari fiind surprins,
Se simte foarte rău dispus
Că o să aibă-un „an"... în plus.

Infractorul

Cînd anu-i gata să sosească
(Mi-a spus ieri un jurist-consult)
Că mulți se tem să nu primească
Un an sau .. poate și mai mult.

VICTOR HÎLMU

Lui Romulus Guga pentru romanul „Sărbători fericite", apărut acum cîteva luni

M-a cuprins întîi mirarea
Dar... așa-s romancierii !...
El a luat-o cu urarea,
Cam de la... sfîrșitul verii...

Unei studente distrate

Trecîndu-și mîna prin cosițe
La cursuri nu prea ia notițe...
Nu e atentă, ce să-i fac !...
Ei doar „atențiile"-i plac !...

Amza Pellea apare pe ecran cu glume... din armată

Despre nea Mărin spun unii
Că-i o țîră cam hapsîn :
Ia banii televiziunii,
Pe poantele lu'ăl... bătrîn !

MIRCEA POPESCU

Lui Anghel Dumbrăveanu, pentru volumul de versuri „Singurătatea amiezii"

Dezbaterile tot mai curg
Și cititorii remarcară :
Amiaza ta, chiar solitară,
Firește, nu este... amurg.

Epigramistului Gheorghe Zarafu

Gh. Zarafu, cum bag seamă,
— Faptul este vechi de ani —
Face dînsul epigramă,
Însă nu prea face...bani !

Grigore Ilisei debutează cu volumul de povestiri „Năvod pentru scrumbii albastre"

Cu năvodul o să-ți iasă
Vorbe multe, o caleașcă ;
Cică pentru tine-i pleașcă,
Însă pentru noi e... plasă !

Unei pseudo-stele

Între ea și-o stea din cer
Diferența este mare ;
Stelele ce pică pier —
Dînsa, tot mai sus răsare !

Unor fotbaliști cheflii

Cine vrea să ne asculte,
Sfatul nostru e atare :
Cupe, dacă vreți mai multe
Puneți stopul... la pahare !

Actoricească (unui amic)

Azi vreau să te sorcovesc cu :
Gras ca Horia Căciulescu,
Slab ca Ov. Teodorescu,
Frumos ca... Puiu Călinescu !

TRAIAN GÂRDUȘ

Vinul

Vinul cînd îl duci la gură,
Să-l bei numai cu măsură.
Că de-l bei nemăsurat,
Măsori strada-n lung și-n lat.

Economie

„Fă și tu economie !",
Ți-a spus soția grijulie.
Și-ai făcut, de Anul Nou :
Nu i-ai luat nici un cadou.

GABRIEL TEODORESCU

De revelion

În familie la Y
S-a băut, s-a chefuit,
Că, de Anul nou, și soacra
Este musafir... poftit !

Unui chefliu

Rătăcind pe vechi străduțe
Prin zăpada puf de moale,
Stelele de pe sticluțe
Parcă-i stau perete-n cale !

Unui pescar

Nu iau ace, nici undrele
Ca să-i borțelesc cojocul,
Că X și la minciunele
Dă năvală cu minciocul !

GH. ZARAFU

— Domnule Scollar, am dori, pentru cititorii revistei ORIZONT, unii dintre ei istorici şi arheologi, să spuneţi citeva cuvinte despre scopul vizitei d-voastră în ţara noastră, la invitaţia Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste.

— Scopul vizitei a fost de a prezenta metodele noi folosite în prospectări arheologice, experienţa acumulată de noi în această direcţie şi cunoaşterea experienţei colegilor din România.

— Dorim să cunoaştem părerea d-voastră în privinţa interdependenţei disciplinelor în cercetarea ştiinţifică, referindu-ne desigur la arheologie.

— În cele ce am întreprins noi, punerea problemei este arheologică şi istorică. Metodica este fizică şi riguros ştiinţifică, adică este necesară o simbioză puternică între punerea problemei din punct de vedere arheologic şi modul de gîndire prin prisma fizicii.

— Am dori să ne vorbiţi despre cercetările întreprinse de către d-voastră în domeniul prospecţiilor arheologice şi rezultatele obţinute.

— Ne-am concentrat efortul asupra a trei domenii principale : primul este salvarea monumentelor arheologice aflate în sol, a căror distrugere prin extinderea construcţiilor industriale este iminentă, apoi studiul general al unor monumente istorice de importanţă secundară, ce nu pot fi dezgropate şi, în al treilea rînd, prelucrarea informaţiei arheologice pe o cale cît mai obiectivă. Am atacat problema în diverse moduri, prima dată prin prospectarea aeriană, utilizînd avioane sport, zburînd la mică altitudine şi folosind aparatură fotografică simplă, cu care se realizează imagini foto sub anumite unghiuri de înclinaţie. Metoda s-a dovedit a fi foarte prolifică, însă în general, folosirea aerofotografiei în cercetarea arheologică este dependentă de capriciile vremii, de tipul întîmplător al culturii vegetale şi al solului. Din acest motiv, am trecut la metode geofizice, adică la cartarea monumentelor arheologice. Scopul cartării constă în obţinerea, de la suprafaţa solului, fără efectuarea unor săpături, a unor hărţi, astfel încît un arheolog competent să poată trage concluzii concrete asupra întinderii, formei şi, pe cît posibil, privind periodizarea aşezării respective. În prospectarea arheologică am utilizat metodele geofizice sub două forme : **electrică şi magnetică.** Metoda electrică constă în măsurarea rezistivităţii solului, care se modifică o dată cu compoziţia acestuia, cea magnetică se bazează pe anomalii ale cîmpului magnetic terestru, datorate unor compoziţii diferite din punct de vedere magnetic în sol. Aceste două metode sînt la rîndul lor complimentare cu prospectarea aerofotografică. Ambele metode fizice, corect aplicate, furnizează ca rezultate o multitudine de numere care trebuie traduse într-o imagine plastică pentru a fi utilziate de către arheolog. Aceasta însă poate fi obţinută numai folosind un calculator electronic, deoarece operaţiile matematice necesare în acest scop sînt foarte laborioase. Noi am elaborat anume o bibliotecă întreagă de programe şi deoarece cu această ocazie am fost nevoiţi să rezolvăm o seamă de probleme specifice, am reuşit să aducem contribuţii valoroase în tehnica de calcul. Această situaţie a dus şi la faptul că am dorit să extindem utilizarea calculatoarelor în arheologie, şi anume ne-au preocupat problemele interpretării rezultatelor arheologice independent de provenienţa informaţiei prin calculator, adică am încercat să rezolvăm cu calculatorul probleme de cronologie, de ordonare a unor vestigii arheologice scoase la lumină şi inventarierea lor.

În viitorul apropiat vrem să prelucrăm prin calculatoare (maşină-aparatură) şi fotografiile aeriene, ceea ce se va face analog cu prelucrarea fotografiilor din sateliţi. Totul este de fapt un proiect de ansamblu, care a durat 15 ani, şi care, sperăm, va fi aplicat în continuare în R.F.G. şi peste hotare.

— Cum se prezintă la ora actuală pe plan mondial problema prospectării arheologice cu metode moderne ?

— Lucrurile stau astfel : în foarte puţine locuri în lume metodele ştiinţelor exacte sînt utilizate pentru arheologie. Pentru prima dată, utilizarea metodelor fizice în arheologie s-a făcut la Universitatea Oxford din Anglia. Cîţiva ani mai tîrziu s-a înfiinţat un mic centru la Bonn, din care a rezultat actualul meu laborator. Există grupe similare în Philadelfia – U.S.A., Roma (n.n. Fundaţia Ing. C. M. LERICI) şi Paris. Nu mă refer la metodele de dotare care sînt ceva mai larg răspîndite. Poziţia laboratorului nostru este întrucîtva specială, el fiind singurul institut de stat, celelalte mai de grabă laboratoare universitare sau de cercetare. Calitatea rezultatelor noastre este cu ceva mai avansată faţă de a celorlalte centre, deoarece ne-am specializat în prelucrarea pe calculator a datelor.

— Vă rugăm să ne informaţi despre eficienţa ştiinţifică, cît şi economică, a metodelor moderne de prospectare arheologică.

interviu

ARHEOLOGIE şi GEOFIZICĂ

● Cu dr. IRWIN SCOLLAR, director tehnic al Muzeului Landului Renania din Bonn, invitat al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste.

Director tehnic al MUZEULUI LANDULUI RENANIA din Bonn. Personalitate de renume mondial, afirmîndu-se prin preocupările sale în problemele prospecţiunilor arheologice cu metode moderne. Este autor al mai multor studii de bază în acest domeniu.

Sosit în România la invitaţia Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, unul dintre obiectivele vizitei sale a fost prezentarea la Timişoara, în zilele de 13–16 decembrie, a metodelor moderne folosite în prospecţiunile arheologice. Ca electronist şi arheolog, dr. Irwin Scollar este, cum afirmă domnia sa „un interpret nu între limbi diferite ci între cercetătorii din domeniile umaniste şi, respectiv, ştiinţele exacte“.

— O prospectare arheologică nu înlocuieşte o săpătură, nu „livrează obiecte“, oferă doar o informaţie limitată asupra situaţiei depozitului arheologic, de fapt, are rolul unui clişeu de raze X ce se face înaintea unei intervenţii chirurgicale. Figurativ vorbind, prospectarea permite să nu deschidem întreaga cavitate abdominală dacă scopul nostru este extragerea apendicelui. Acest rol constituie desigur o parte foarte importantă a sarcinii noastre. Într-un singur caz prezentat aici, în cadrul expunerii mele, am realizat o economie de cîteva milioane de mărci la o singură săpătură deoarece hărţile magnetometrice ne-au indicat că o parte importantă a aşezării arheologice a fost deja distrusă de „perturbaţii moderne“ (bombe, irigaţii, drumuri), astfel încît o săpătură nu ar fi fost rentabilă. Eficienţa se poate exprima aproximativ astfel : cartarea unei suprafeţe de 1 ha se realizează în circa o săptămînă, operaţia fiind făcută de 2 persoane ; un tehnician şi un muncitor necalificat, iar costul operaţiilor, inclusiv a prelucrării pe calculator, se ridică la cel mult 1/1 000 din costul unei săpături pe aceeaşi suprafaţă. Hărţile magnetice obţinute în urma cartării sînt suficient de clare în majoritatea cazurilor pentru arheologi, eliminîndu-se necesitatea unor săpături preliminare. Deci, se poate spune că eficienţa noastră privită sub raport financiar este foarte ridicată.

— În activitatea d-voastră în domeniul prospectării arheologice cu metode moderne, care cuprinde o perioadă de 15 ani, aţi întîmpinat scepticismul unor istorici şi arheologi, mai cu seamă a unor personalităţi ale acestor domenii ? S-au atenuat în faţa realizărilor concrete pe care le-aţi obţinut ?

— Răspunsul este evident da ! Poziţia tuturor oamenilor cu educaţie, de profil umanist, faţă de o tehnică din domeniul ştiinţelor exacte, este de regulă puţin antagonistă. Ei se tem că prin aplicarea acestor metode omul ar putea dispare şi ar rămîne maşina. Problema este de fapt o problemă de educaţie şi nu este de loc simplă. Trebuie să arătăm oamenilor că maşinile sînt prelungiri ale mîinilor şi creierelor umane şi, deci, prin utilizarea lor, omul rămîne în continuare în centrul activităţii. Am acordat mult timp unor prelegeri de popularizare, pentru cercetătorii din domeniul ştiinţelor exacte, dar mai ales, pentru cei din arheologie, pentru a susţine acest punct de vedere. Unii nu vor fi convinşi niciodată. Majoritatea, însă, şi mai ales arheologii tineri, sînt deja de mult nu numai convinşi de utilitatea metodelor geofizice de prospectare arheologică, dar chiar adepţi entuziaşti ai acestora.

— Prin urmare, cum vedeţi, d-le Scollar, antiteza dintre cercetarea clasică în arheologie şi cercetarea modernă, cu aparatură ?

— Aceasta este o întrebare cu implicaţii foarte largi şi ar necesita un răspuns aproape filozofic. Arheologia este o ştiinţă auxiliară pentru istorie, iar prospectarea arheologică este o ştiinţă auxiliară pentru arheologie, adică, dacă vreţi, este auxiliară unei ştiinţe auxiliare şi, deci, nu este cazul să supraestimăm importanţa ei. Rolul principal al metodelor de prospectare ar fi acela de a trece, în arheologie, de la concentrarea asupra obiectului „frumos şi unic“ la concentrarea asupra unor informaţii statistice, la o multitudine de obiecte, astfel încît imaginea istorică să nu fie unilaterală, bazată pe fantezia arheologului şi pe cîteva exemplare descoperite, ci să fie statistic bine fondată. A doua latură importantă a prospectării – salvarea unor monumente periclitate – poate fi latura cea mai stringentă la un moment dat, însă ea nu reprezintă chestiunea cea mai importantă în timp.

— Ce părere aveţi d-le Scollar despre colectivul întîlnit în aceste probleme la catedra de fizică a Universităţii din Timişoara ? Aş menţiona că metoda electrică de prospectare a fost predată, teoretic şi practic, de către dr. Zeno Schlett de la catedra de fizică a Universităţii din Timişoara la cursul de specializare cu arheologii organizat în vara acestui an de către Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste.

— Grupul prezintă o anumită multilateralitate, tocmai fiindcă membrii lui provin din diverse direcţii de cercetare ceea ce este foarte util. În al doilea rînd, membrii lui sînt relativ tineri şi prezintă multă iniţiativă în cercetare. Sînt dispuşi să-şi însuşească metode noi şi mai ales văd marile avantaje pentru procesul de învăţămînt prin dotarea laboratorului Universităţii cu aceste metode moderne. Numai astfel, prin colaborare practică într-o problemă reală vor putea avea acces la aparatura şi tehnica cea mai modernă. Aveţi avantajul în Timişoara că există simultan 5–6 cercetători cu experienţă de mai mulţi ani în fizică. Aveţi astfel un nucleu uman, în jurul căruia puteţi construi o structură eficientă care cu unele investiţii necesare ar putea ajunge curînd la nivel mondial. Premiza cea mai importantă este de a lucra în grup, de a constitui un colectiv de cercetare de 5–8 persoane (numărul este aproape ideal pentru lucrări de acest gen). De asemenea, este important ca grupul de cercetare să aibe acces la cel mai modern calculator existent la Timişoara (acest lucru este pe cale de a se realiza după cum a rezultat din discuţia pe care am avut-o cu domnul Mihăescu la centrul de calcul) şi, astfel să se nască o colaborare strînsă privind interpretarea rezultatelor. În general este necesar ca grupul de cercetare să aibe iniţiativa în conducerea laturii pur fizice a proiectului, însă punerea problemei, adică alegerea obiectivelor de prospectare să fie în concordanţă cu necesităţile arheologilor.

— Dacă puteţi să ne vorbiţi despre studiile întreprinse de d-voastră, premergătoare acestei prodigioase activităţi ?

— Formaţia mea de bază este de inginer electronist. Am fost interesat îndeosebi în construcţia primelor calculatoare. Am lucrat apoi timp de 4 ani în industrie şi în acest interval am început simultan studiile în arheologie. Am obţinut o licenţă şi în arheologia clasică, primind în urma ei o bursă care mi-a permis să susţin lucrarea de doctorat în arheologie preistorică la Edinburg-Scoţia. Ulterior am susţinut doctoratul în geofizică la Paris. Deci, dacă vreţi, se poate spune că am mers pe o cale dublă şi rolul meu principal în acest domeniu de cercetare este acela de a fi un fel de interpret nu între limbi diferite, ci între cercetătorii din domeniile umaniste şi, respectiv, ştiinţele exacte. Încerc să prezint ambelor părţi o imagine clară despre cerinţele şi problemele celeilalte părţi, lucru care îmi este cu putinţă fiindcă cum s-ar spune vorbesc ambele limbi.

— Impresiile culese pînă acum, din Bucureşti, Turnu Severin, vă fac să vă gîndiţi la o reîntoarcere în România ?

— Evident, da ! Dacă într-adevăr aici se va forma un colectiv de cercetare, ne vom mai întîlni foarte adesea. Dacă speranţele colectivului vor fi realizate (şi există toate premizele în acest sens), aveţi la dispoziţie experienţa acumulată de mine într-un interval de 15 ani şi, în măsura în care celelalte obligaţii, care în ultimul timp au crescut din păcate mai mult, îmi vor permite, vă voi pune bucuros la dispoziţie timpul meu. Ţara d-voastră m-a încîntat, poporul român este deosebit de primitor. Deoarece în ascendenţa mea îndepărtată sînt român, s-a declanşat în mine automat o anumită simpatie şi voi fi foarte bucuros dacă voi avea posibilitatea să revăd România.

OCTAVIAN GOG

COLEGIUL DE REDACŢIE :

Ion Arieşanu, (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 şi 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat“.

BIBLIOTECA „ASTRA"